Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim ko Igiam

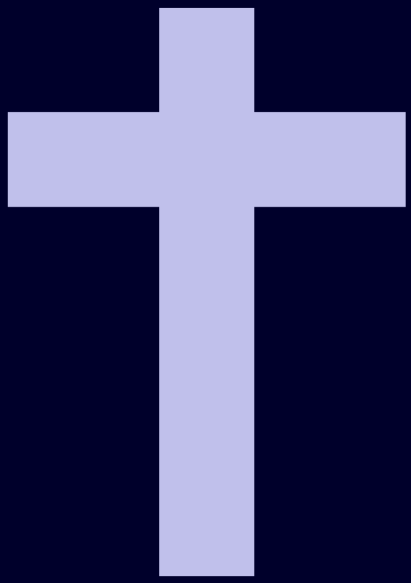

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2020 Edition

Godɨn Eghaghanim: Akar Gavgavir Dɨkɨrɨzir Ghurim ko Igiam
The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2020

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025
8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

Jenesis 1
Ua Me Ini 85
Ofa Gami 161
Dɨboboniba 219
Godɨn Araziba 288
Josua 353
Gumazir Dapaniba . . .396
Rut 440
1 Samuel 446
2 Samuel 503
1 Atriviba 553
2 Atriviba 612
1 Eghaghaniba 672
2 Eghaghaniba 726
Esra 794
Nehemia 813
Esta 842
Jop 856
Onger Akaba 921
Aghuzir Akaba 1081
Fofozir Gumazim . . . 1130
Solomon 1147
Aisaia 1158
Jeremaia 1295
Azir Akam 1420
Esekiel 1435
Daniel 1533
Hosea 1561
Joel 1581
Amos 1589
Obadia 1607
Jona 1610
Maika 1614
Nahum 1626
Habakuk 1631
Sefanaia 1638
Hagai 1645
Sekaraia 1649
Malakai 1667

NT

Matyu 1673
Mak 1746
Luk 1789
Jon 1858
Aposel 1915
Rom 1982
1 Korin 2019
2 Korin 2052
Galesia 2074
Efesus 2087
Filipai 2100
Kolosi 2109
1 Tesalonika 2118
2 Tesalonika 2125
1 Timoti 2129
2 Timoti 2140
Taitus 2147
Filemon 2152
Hibru 2155
Jems 2184
1 Pita 2194
2 Pita 2205
1 Jon 2211
2 Jon 2220
3 Jon 2222
Jut 2224
Akar Mogomem 2227

Bar Faraghavɨram Otivizir Bizibar Eghaghanim
O
Jenesis
Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam bar faraghavɨram otivizir bizibar mɨngaribagh eghari. An overiam ko nguazimɨn mɨngarim geghara, egha uaghan gumazamizibar mɨngarim geghara, egha arazir kuraba ko osɨmtɨziba ko mɨzazir nguazir kamɨn itibagh eghari. A God uabɨ nguazir kamɨn gumazamiziba ko ingarasa tuavim amɨsevegha a geghari.

E akɨnafarir kam tuiragha an akuar pumuning gami.

1. Sapta 1--11. Akɨnafarir akuar kam, God overiam ko nguazimɨn ingari, egha a uaghan bar faraghavɨram otivizir bizibagh eghari, dughiar gumazamiziba otivizim. Adam ko Iv, ko Kein ko Abelɨn eghaghanim uaghan iti. Egha akɨnafarir akuar kam uaghan Noa ko aperiar nguazir kamɨn otozim ko Babelɨn taua geghari.

2. Sapta 12--50. Akɨnafarir akuar kam, a Israelian ovavibagh eghari.

Faragha itir ovavim, Abraham. Abraham bar Godɨn ifongiamɨn apengan iti, egha a gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itibar nedazimɨn ababanim gami. Akɨnafarir akuar kam uaghan Aisak ko an borim Jekop, ko an 12plan otaribagh eghari. Ezɨ gumazir kam Jekop, an ziar mam Israel, egha an 12plan otarir kaba me Israelɨn 12plan anababagh amizɨ da otifi. Ezɨ akɨnafarir akuar kamɨn saptan avɨriba, da Josep geghari, a Jekopɨn otarir mam. Bizir otivizir kaba Israelia gamizɨ, me ghua Isipɨn kantrin iti. Akɨnafarir kam deravɨra dar gun mɨgei.

Ezɨ gumazamizibar eghaghanir avɨrim akɨnafarir kamɨn aven iti. Ezɨ bizir ekiar bar faragha itim, akɨnafarir kam a mɨgei, kar God uabɨ amizir biziba. God uabɨ faragha biziba bar dar ingari, egha gɨn gumazamiziba arazir kurabagh amima God fofozim me ganɨga bar me gasɨghasɨki. Egha Noan adarazi ataghizɨ me iti. Egha ua gɨn, God Abraham amɨsevegha, Abraham ko an ovavir boriba deragh me damuasa akar dɨkɨrɨzim gami.

Akɨnafarir kam a God gegharavɨra iti. A gumazamizibar afeziamra, a men araziba tuisɨgha, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asɨghasɨsi. Egha a deraghavɨra gumazamizir bar an apengan itiba, me gativagha men gari. Akɨnafarir kam a gumazamizir fomɨra itibar nɨghnɨzir gavgavim geghari, eghtɨ gɨn izi darasi, me uaghan an osiziribar ponɨva nɨghnɨzir gavgavim ikiam.

God bizibagh amizɨ da bar otifi

(Sapta 1--2)

God bizibagh amizɨ da bar otivizir eghaghanim

1 Bar faraghavɨra God overiam ko nguazimɨn ingarigha aningɨn itir bizziba bar dagh amizɨma, da otifi.

2 Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datɨrɨghɨn iti moghɨn garir pu. Puvatɨ. A bar pura ikia egha an ganganim ighara. Mɨtater dafam ongarir ekiaba avarazɨma, Godɨn Duam pura dɨpam gisɨn arui.

3 Ezɨ God kamaghɨn mɨgei, “Angazangarim otogh.” Ezɨ angazangarim oto.

4 Ezɨ God angazangarimɨn gari, a derazɨma, a bar akonge. Egha mɨtatem ko angazangarim tuira.

5 Egha angazangarim ziar kam, “Aruem,” a gatɨ. Egha mɨtatem ziar kam, “Dɨmagarim,” a gatɨ. Ezɨ amɨnim pɨrigha ua tirazɨma, kar dughiar bar faraghavɨra zuim.

1:1: Aisaia 44:24; Jon 1:1; 1:3; Hibru 1:10 **1:3:** 2 Korin 4:6 **1:6-7:** 2 Pita 3:5

6-7 Egha gin God kamaghin migei,
"Avavetam otogh dipam avinighti,
dipam akuar pumuningin iki." Ezi
avaver kam oto. God avaver kam
gamizima, a dipar pin itim ko apen-
gan itim abiki.
8 Egha God avaver kamin ziam,
"Overiam," a gati. Ezi aminim pirigha
ua tirazima, kar dughiar namba 2.

9 Egha gin God kamaghin migei,
"Dipar overiamin apengan itim
sivagh mangi danganir vamiran
uabi akuvaghti, nguazir misingizim
otogh." Ezi nguazir misingizim oto.
10 Ezi God nguazir misingizir kam
ziam, "Nguazim," a gati. Egha dipar
danganir igharazimin uari akuvaz-
iba, a ziam, "Ongariba," dagh ati.
Egha God bizir kabar gari da bar de-
razima, a bar akonge.
11 Egha gin God kamaghin migei,
"Nguazim, temer guar aviriba ko
nguazimin aver beniba ko dagheba a
gisin aghung." Ezi bizir kaba otifi.
12 Ezi temer ber guar aviriba ko
benir nguazimin aveba ko dagher
apiba bar nguazimin vaghvagha
aghui moghin aghua, egha da be
moghin be. Ezi God bizir kabar
garima da derazima, a bar akonge.
13 Ezi aminim pirigha ua tirazima,
kar dughiar namba 3.

14 Egha gin God kamaghin migei,
"Angazangariba overiamin otifigh,
aruem ko dimagarim abikigh. Eghti
dughiaba ko azeniba ikiti, me
angazangarir kabar ganiva dughi-
abagh fogham.
15 Eghti angazangarir kaba otivigh
angazangarim nguazim daningam."
Ezi angazangariba otifi.
16 Egha God angazangarir ekiar
pumuning gamizima aning oto.
Angazangarir ekiam, an aruem,
egha isiragha gara aruemin angazan-
garim anidi. Ezi dozim, a iakinim, a
isiragha dimagarimin angazangarim
anidi. Egha God mikovezibagh amizi
da otifi.
17 Egha God nguazim angazan-
garim a daningasa, angazangarir
kaba overiamin da ariki.
18 Egha aruem isiragh ganamin
dughiam atigha, uaghan dimagarim
otivamin dughiam ati, eghti aruem
ko dimagarim deravira uaning
abigham. Ezi God bizir kabar gari da
derazima, a bar akonge.
19 Ezi aminim pirigha ua tirazima,
kar dughiar namba 4.

20 Egha gin God kamaghin migei,
"Ongarimin aven, bizir angamira itir
aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti
kuaraziba otivigh overiamin pin tin-
tinibar mighi."
21 Ezi God ongarimin osirir dafaba
ko kuruzir dafabar ingarizi da otifi,
ongarimin itir bizir guar aviriba, ko
kuarazir guar aviriba uaghan, vagh-
vagha gari moghira gari. Ezi God
bizir kabar gari da derazima, a bar
akonge.
22 Egha bizir kaba deraghasa, God
migirigiar aghuir kam dagh ami, "Ia
ongarimin itir bizir guar aviriba, ia
avirasemegh, ongarim bar a gizifagh.
Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar
avirasemegh."
23 Ezi aminim pirigha ua tirazima
kar dughiar namba 5.

24 Egha gin God kamaghin migei,
"Nguazim bizir angamira itir guar
aviribar amuti da vaghvagha gari
moghiram an otiv. Egh nguibamin
itir asiziba ko, ruarimin itir asizir eki-
aba ko doziba sara damuti da otiv."
Ezi asiziba otifi.
25 God nguibamin asizir guar
aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko
dozibar ingarizi, da vaghvagha gari
moghira otifi. Ezi God bizir kabar
gari da derazima, a bar akonge.

26 Egha God kamaghin migia ghaze,
"Datirighin e gumaziba ko amizibar
ingarighti me en mirara ganam. Egh
e me atighti, me en min iki, on-
garimin itir osiriba ko, overiamin itir
kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko

1:26: Jenesis 5:1; 9:6; Onger Akaba 100:3; 1 Korin 11:7; Efesus 4:24 **1:27:** Matyu 19:4; Mak 10:6
1:27: Jenesis 5:1-2

nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham."
27 Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.
28 Ezi God me deraghasa, migirigiar aghuim me gamua kamaghin migei, "Ia avirasemegh mangi nguazir oteviba bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimin itir asizir guar aviriba ian dafarim darigham."
29 Egha God migia ghaze, "Ki nguazir kamin itir dagheba batamin temeba, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam.
30 Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar." Ezi bizir kaba God mikemezi moghirama otifi.
31 Ezi God bizir kaba bar dar gari da bar derazima, a bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2

1 Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aningin itir bizir aviribar ingari.
2 Ezi aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar givazi, a dughiar kamin avughse.
3 Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kamin avughse, ezi kamaghin wighin vamiran vaghvagha dar namba 7in dughiaba, kar an dughiar ekiaba.
4 Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghira ghu.

Ikiavira Itir God Idenin Azenimin ingari

Dughiar kam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim overiam ko nguazim gamizima aning otozima,
5 an amozim amadazima a izir puvati. Ezi nguazimin azenimin ingaramin gumazamiziba puvati. Kamaghin, graziba ko temeba tighar nguazimin otivam.
6 Ezi guizbangira amozim izir puvatizi, dipam nguazimin averiamin ikiava otiva iza nguazim bar a gizifa.
7 Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha gumazir mamin ingari. Egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminim isa, gumazimin atinimin a giverezima, an an aven ghu, ezi gumazim angamira iti.
8 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim azenir mam aruem anadi naghin an ingarizi a Idenin nguazimin iti. Egha azenir kamin gumazir kam atizima, a iti.
9 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim temer guar aviribagha amizi da nguazimin otivigha, dar oviziba daghemin bar dera. Temer kabar ganganim bar moghira dera. Azenir kamin torimra temer mam iti, a ikirimirir zurara itim anidir temem. Ezi temer igharazir mam uaghan iti, kar temer nighnizir aghuim aningti gumazamiziba arazir aghuim ko arazir kuram gifoghamim.
10 Ezi faner mam dipam Idenin Azenim daningasava oto. Dipar kam 4plan aguabar biaghire.
11-12 Ezi faner faragha zuimin ziam Pison, a kantri Havilan aven dipiragharui. Kantri Havila golin bar aghuim iti. Egha temer borer mughuriar aghuim zuir mam iti. Egha a dagiar aghuir mam itima,

2:2: Hibru 4:4; 4:10 **2:2:** Ua Me Ini 20:11 **2:7:** Jenesis 3:19; Jop 33:4; Onger Akaba 103:14; Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 64:8; 1 Korin 15:45 **2:9:** Akar Mogomem 2:7; 22:2; 22:14

an ivezim bar pin iti. Me kamagh a dibori, kanilian.
13 Ezi faner namba 2in ziam Gihon, a kantri Kusin ghua an aven dipiragharui.
14 Ezi namba 3in fanemin ziam Taigris, an aruem anadi naghin kantri Asirian aven iti. Ezi namba 4in fanemin ziam a Yufretis.
15 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin ifonge, gumazir a ingarizir kam Idenin Azenimin iki an ingar an ganam. Kamaghin, ana isa azenir kamin aneti.
16 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin gumazim migia ghaze, "Ni azenir kamin itir temeba bar dar ovizibar ami.
17 Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko arazir kuram anidim, an ovizim aman bar marki. Ni anemegh, zuamiram ovegham."

18 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim migia ghaze, "Gumazir kam uabira iti, kamaghin derazir puvati. Ki a bagh roroatamin ingarighti an an min iki an akurvagham."
19-20 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha, ruarimin itir asiziba ko overiamin itir kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghin foghasa, gumazir kam ziar manaba asiziba ko kuaraziba vaghvagh dar arigham. Kamaghin, an asiziba ko kuaraziba gumazim bagha da inigha zui. Ezi gumazim ziaba isa asiziba ko kuaraziba vaghvagha me garighizi, dar ziaba kamaghira iti. Gumazim asizir nguibamin itiba ko, ruarimin itiba ko, kuarazir overiamin itiba, ziaba vaghvagha dagh arisi. Ezi guizbangira asizir kabar tongin, tam Adamin akuraghamin roroatam bar itir puvati.*

21 Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazim gamizi, an akuava ongani. Egha gumazim akuavira itima, a gumazimin ivir agharir mam inigha an danganimin uam an inim a dukua.
22 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim agharir a gumazimin inizimin amizir mamin ingari, egha gin amizim inigha gumazim bagha zui.
23 Ezi gumazim amizimin ganigha migia ghaze:

"Ame! Datirighin, kar guizbangira nan roroam.
An agharim, kar nan agharim,
ezi an tuzim, kar nan tuzim.
Ikiavira Itir Godin Gavgavim nan agharimin an ingarizi,
ki datirighin kamagh a diponam,
'Amizim.' "†

24 Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham.
25 Ezi gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsizir puvati.

Adam ko Iv ko aningin adarazir eghaghanim

3

(Sapta 3--5)

Gumazim ko amizim Godin akam batoke

1 Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamin asizir igharaziba bar dagh afira. Egha kuruzim kamaghin amizimin azara, "God ti azenir kamin itir iter ovizibа bar dar aman guan anogoroke?"
2 Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ga azenir kamin itir ter ovizibar amam.
3 Ezi iter bar vamiran azenimin torimin tughav itimra, Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an ovizitam aman

* **2:19-20:** Hibrun akamin, ziar kam "Adam," an mingarimra kara, "Gumazim." † **2:23:** Adam garima, Iv an mirara gari, ezi a ziam, "amizim," a gati. Hibrun akam akar kam, "amizim," "gumazim," ko aning magh ghu. **2:24:** Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **3:1:** Akar Mogomem 12:9; 20:2

bar gan anogoroke. A kamaghin ga migia ghaze, ‘Gua bar iter kamin ovizitam aman marki, egh uaghan an suighan marki. Gua kamagh damigh ovegham.’”

4 Ezi kuruzim kamaghin amizim migei, “Puvati. Gua oveghan kogham.

5 Gua iter kamin ovizim amegh, guan damaziba kuighirightima gua arazir aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godin miraram otogham. God bizir kam gifogha iter kamin ovizim aman guan anogoroke.”

6 Ezi amizim iter kamin ovizimin gari, an ganganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti. Ezi amizim kamaghin nighnisi, “Kamaghin deragham, ki iter kamin ovizim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.” Kamaghin, amizim iter kamin ovizir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti, ezi amizim temer ovizir maba isa uan pam ganingizi, an pam uaghan da ame.

7 Ezi aningin damazimning kuaghirezima aning uaningin gari, aning bibiamra iti. Kamaghin aning fighin iter afariba isa inibar min da isamigha, uan mikarzimning avara.

8 Ezi guaratizir orangtizimin, aning orazima Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an azenir kamin arua izi, ezi aning temebar tongin modo.

9 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazimin dia ghaze, “Ni managh iti?”

10 Ezi gumazim an akam ikaragha kamaghin migei, “Ki bibiamra iti. Ki ni barazi, ni azenir kamin arua izi, kamaghin ki atiatigha modo.”

11 Ezi God an azara, “Ni manmaghira fo, ni bibiamra iti? Tina ni mikeme? Ni, iter ovizir ki gua daman anogoroghezir kam, ni ti an ovizitam anemeghama?”

12 Ezi gumazim a ikaragha kamaghin migei, “Amizir nan roroamin min ikiamin ni na ganingizim, anarira iter kamin ovizir mam na ganingizi, ki aneme.”

13 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamagh amizimin azara, “Ni manmaghsuavira bizir kam gami?”

Ezi amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kamin ovizir kam ame.”

God akar gavgavim gumazim ko amizim ko kuruzim ganingi

14 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin kuruzim migei, “Ni arazir kurar kam a gamizi, ki datirighin ni abinamin akar gavgavim iti. Ni osimtizir bar ekiam ikiam. Osimtizir ni iniamim, an osimtizir asizir igharaziba iniamim gafiragham. Egh ni zurara uan navimin nguazimin davarva, nguazimin minezibar ami ikiam.

15 Egh ki ni damighti ni amizimin apanimin ikiti, amizim ni apanimin ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me amizimin ovavir boribar apanimin ikiam. Egh an ovavir borir mam nin dapanim dikaragham, eghti ni an dagarir ginkevim giviam.”*

16 Ezi God kamaghin amizim migei, “Ni navim asangamin dughiamin, ki osimtizim ni daningam. Egh ni borim batamin dughiam, ni mizazir dafamra iniam. Egh ni uan pam gifueghivira ikiti, a ni gativagh nin ganvira ikiam.”

17 Egha God kamaghin Adam migei, “Ni uan amuimin akam baregha, temer ovizir ni daman ki nin anogoroghezim ame. Kamaghin ni amizir arazir kam bangin, ki datirighin nguazim gasighasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh ni zurara nguazir kamin ikiamin dughiamin, ni dagheba deragh otivsi, ingangarir dafabara nguazimin dar amuam.

18-19 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nin azenimin aghung anevaragham. Egh ni

3:13: 2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:14 * **3:15:** Fofozir gumazir maba ghaze, Krais a Satanin gavgavim abinam, eghti Satan an adarazi ko apanim damuam. Kar an akar isin zuim. Ni Akar Mogomem 12:17in gan. **3:17:** Hibru 6:8

dagheba inisi, ingangarir eki-
abar amuti, doriba nin agham.
Egh ni zurara kamaghira puvira
ingar mangi, ovegh uamategh
nguazimin mangam. Guizbangira,
ki nguazimin nin ingari, ezi ni ua-
mategh nguazimin mangam."

20 Ezi gumazim kamaghin nighnisi,
an amuim, gumazamiziba bar men
ovavir amizimin otogham. Kam-
aghin, a ziam, "Iv," a gati.†
21 Ezi gin Ikiavira Itir Godin Gav-
gavim asizimin inim inigha koroti-
amningin ingari, egha Adam uan
amuim ko aning ganingizi, aning da
aghui.

God Adam ko Iv Idenin Azenimin aning batoke

22 Egha gin Ikiavira Itir Godin
Gavgavim ghaze, "Gumazim arazir
aghuim ko arazir kuramin fofozim
ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti
a temer ikirimirir zurara itim anidim
boroghin mangan kogham. E fo,
a temer kamin ovizitam ramegh
ikirimirir zurara itir kam ikiam."
23 Kamaghin Ikiavira Itir Godin
Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin
a batoke. Egha God nguazir
an ingarizimra anemadazima, an
azenimin ingarasa zui.
24 Egha God gumazim ko amizim
batuegha, enselin bar gavgaviba
amisefe, eghti me Idenin Azenimin
aruem anadi naghin tuivigh an
ganam. Egha uaghan midorozir
sabam ati. Sabar kam, angazangarim
ikia avir mizariar gavgavimin min
pamtem isia, danganibar bar uabi
gighavkira gari. Dughiabar zurara
enselin kaba ko midorozir sabar
kam azenir kamin gara iti, eghti gu-
mazitam temer ikirimirir angamira
itim anidir kamin boroghin mangan
kogham.

4

Kein ko Abel Ikiavira Itir God bagha ofa gami

1 Ezi Adam uan amuim Iv ko
akuizima, amizim navim asangi.
Egha amizim otarir mam bategha
ghaze, "Ikiavira Itir God nan aku-
razima, ki otarir kam ini." Kamaghin
an otarir kam ziam, "Kein," a gati.*
2 Egha gin a Keinin dozim Abel
bate. Ezi aning ekevegha Abel sipsip-
bar garir gumazim, ezi Kein azenibar
ingarir gumazim.
3 Egha gin Kein uan azenimin
dagheba asigha, maba inigha
Ikiavira Itir Godin ofa damuasa zui.
4 Ezi Abel sipsipin nguzir mikarzim
sara itir aghuir mam ini. Sip-
sipin nguzir kam, kar amebam
faraghavirama otezir sipsipin
nguzim. Ezi Abel a misuegha Ikiavira
Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira Itir
God Abel ko an ofa bagha bar ifonge,
5 egha Kein ko an ofa gifongezir
puvati. Ezi Kein puv atarava an guam
ikuvigha igharagha gari.
6 Ezi Ikiavira Itir God kamagh Kein
migei, "Ni tizim bagha atari? Egha
manmaghsua ni puv atarava guam
ikuvigha igharagha gari?
7 Ni arazir aghuim damighti, ki nin
ofa gifongeghti, ni bar akuegham.
Egh ni arazir kuram damighti, arazir
kuram ni gasighasighasa, ni mizuai.
Egha arazir kuram ni abinasa bar
ifonge. Kamaghira ni uaghan gav-
gavigh anebin."
8 Egha gin Kein uan dozim Abel
mikemezima, an a ko aning tuzim itir
danganimin zui. Egha aning ghua
tuzim itir danganimin ikiava, Kein
uan dozim misoghezima, an areme.
9 Ezi gin Ikiavira Itir God kam-
aghin Keinin azara, "Nin dozim Abel
mana?"
Ezi Kein ghaze, "Ki fozir puvati.
Ki uan dozim geghuva an garir gu-
mazim puvati."

† **3:20:** Hibrun akamin ziar kam, "Iv," an mingarim mong kamaghin ghu, "Gumazamiziba ko bizir angamira itibar amebam." **3:22:** Akar Mogomem 22:14 * **4:1:** Hibrun akamin ziar kam, "Kein," an mingarim mong kamaghin ghu, "inigh." **4:4:** Hibru 11:4 **4:8:** Matyu 23:35; Luk 11:51; 1 Jon 3:12 **4:10:** Hibru 12:24

10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Kein migei, “Manmaghin amizi ni
arazir kurar kam gami? Nin dozimin
ghuzim nguazim giregha gifa, ezi ki
ghuzir kamin ararem barazi, a uan
osimtizim ikarvaghasava nan arai.
11 Ezi ki datirighin ni abinamin akar
gavgavir mam kamaghin nin iti. Ni
uan dozim misoghezi, an areme. Ezi
arazir kamin ni nguazim gamizima,
an an ghuzim ame. Kamaghin ki
datirighin nguazim nin anogoroke
eghti ni uam azenibar ingaran koghti,
dagheba ni bagh an otivan kogham.
12 Egh ni otuegh azenibar ingarvira
ikiti, nguazim uan ovimin suiraghti
nin dagheba deragh aghungan
kogham. Egh ni uabi, nguibaba nin
puvatightima, ni gumazir guraghav
itimin min pura iturami nguazir
kamin danganiba bar dar aruam.”
13 Ezi Kein migirigiar kam baregha
kamagh Ikiavira Itir God migei,
“Osimtizir ni na ganidir kam a bar
ekefe, ki manmaghin aneteram?
14 Ni na migia ghaze, ki bar azeni-
tamin ingaran kogh, egh nin guamin
bar saghon ikiam. Egh gumazir
guraghav itimin min nguazir kamin
danganiba bar dar aruam. Kam-
aghin ki atiati, tarazi ua na batogh na
misueghti, ki aremegham.”
15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Kein migei, “Bizitam kamaghin
otoghan kogham. Gumazitam ni
misueghti na aremeghti, ki 7plan
gumazibar nin ovevem ikaragham.”
Egha Ikiavira Itir God ababanir mam
Kein gati, eghti gumazitam a batogh
ababanir kamin apigh, a misueghti
an oveghan kogham.
16 Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha,
ghua nguazir otevir me kamagh
diborim, “Aruavira Iti,” an an iti.
Nguazir kam Idenin Azenimin aruem
anadi naghin iti.

Keinin ovavir boribar ziaba

17 Ezi Kein uan amuim ko akuizi,
amizim navim asegha borir mam
bate, an ziam Enok. Egha gin Kein
nguibar ekiar mamin ingarigha, uan
borimin ziam Enok isa nguibar ekiar
kam gati.
18 Egha gin Enok otarir mam iti, an
ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an
ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir
mam iti, an ziam Metusael. Ezi Me-
tusael otarir mam iti, an ziam Lamek.
19 Ezi Lamek amuir pumuningin iti.
Mavin ziam Ada, ezi mavin ziam Sila.
20 Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal
a gumazir purirpenibar ikia bul-
makaubar garir gumazibar ovavim.
21 Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam
Jubal. Jubal, a gitabav sogha mar-
vibagh ivir gumazibar ovavim.
22 Ezi gin Sila Tubalkein bate.
Ezi Tubalkein bras ko ainin bizir
guar aviribar ingarir gumazim. Ezi
Tubalkein buaramizir mam iti, an
ziam Nama.
23 Egha dughiar mam Lamek kam-
aghin uan amuimning migei:

“Ada ko Sila,
gua nan akam baragh.
Ki Lamek, gua nan amuimning,
gua deravira nan akam baragh.
Gumazir mam na misozima,
ki a misoghezima an areme.
Ezi gumazir igiar mam na guam
apezezi,
ki a misoghezima an areme.
24 Gumazitam Kein misueghti an are-
megham,
God 7plan gumaziba an ovevem
ikarvagh me misueghti me
arimighiregham.
Eghti gumazitam na misueghti ki are-
meghti,
77plan gumaziba ovegh na
ikaragham.”

Iv otarir igharazim bate

25 Egha Adam uan amuim uam a
koma akuizi, an otarim bate. Ezi
amizim ghaze, “Kein Abel misoghezi
an areme. Kamaghin God Abelin
danganim iniasa borir igharazim na
ganingi.” Kamaghin a borir kam
ziam, “Set,” a gati.†

† **4:25:** Hibrun akamin ziar kam, “Set,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Daning.”

26 Ezɨ gɨn Set otarir mam ikia, ziam,
"Enos," a gatɨ. Dughiar kamra gu-
mazamiziba Ikiavɨra Itir Godɨn ziam
dɨbora, egha an ziam fa ghuavɨra iti.

5

Adamɨn ovavir boribar ziaba,
kar men eghaghanim
(1 Eghaghaniba 1:1-4)

1-2 Adamɨn eghaghanim kamaghɨra
ghu.
God gumazamizibar ingarizɨma
me an mɨrara gari. A me gamizɨma,
men marazi gumazibar mɨn otivizɨ,
marazi amizibar mɨn otifi. A men
ingarigha gɨvagha, deravɨra me
damuamin akar aghuim me ganɨngi.
Egha ziam me gatɨgha ghaze, "Gu-
mazamiziba."
Ezɨ Adamɨn ovavir boribar ziaba
kamaghɨn zui.
3 Adam 130plan azeniba iti, ezɨ
an otarim otogha, bar uan afeziam
mɨrara gari. Ezɨ a ziam, "Set," a gatɨ.
4 Set otogha gɨvazɨma, Adam uam
800plan azenibar ikia, dar aven
otariba ko guivir igharaziba ini.
5 Ezɨ 930plan azeniba gɨvazɨma,
Adam areme.
6 Ezɨ Set 105plan azeniba itima, an
otarim Enos oto.
7 Enos otogha gɨvazɨma, Set uam
807plan azenibar ikia, dar aven
otariba ko guivir igharaziba ini.
8 Ezɨ 912plan azeniba gɨvazɨma, Set
areme.
9 Ezɨ Enos 90plan azeniba itima, an
otarim Kenan oto.
10 Kenan otozɨma, Enos uam
815plan azenibar ikia, dar aven
otariba ko guivir igharaziba ini.
11 Ezɨ 905plan azeniba gɨvazɨma,
Enos areme.
12 Egha Kenan azenir 70pla itima,
an otarim Mahalalel oto.
13 Mahalalel otogha gɨvazɨma, Ke-
nan uam 840plan azenibar ikia, dar
aven otariba ko guivir igharaziba ini.
14 Ezɨ 910plan azeniba gɨvazɨma,
Kenan areme.
15 Ezɨ Mahalalel 65plan azeniba
itima, an otarim Jaret oto.
16 Jaret otozɨma, Mahalalel uam
830plan azenibar ikia, dar aven
otariba ko guivir igharaziba ini.
17 Ezɨ 895plan azeniba gɨvazɨma,
Mahalalel areme.
18 Ezɨ Jaret 162plan azeniba itima,
an otarim Enok oto.
19 Enok otozɨma, Jaret uam 800plan
azenibar ikia, dar aven otariba ko
guivir igharaziba ini.
20 Ezɨ 962plan azeniba gɨvazɨma,
Jaret areme.
21 Ezɨ Enok 65plan azeniba itima,
an otarim Metusela oto.
22 Metusela otogha gɨvazɨma, Enok
uam 300plan azenibar ikia, dar aven
dughiaba bar Godɨn boroghɨra ikia a
ko roroam gamigha, otariba ko guivir
igharaziba ini.
23 Enok 365plan azeniba bar adar
ike.
24 Enok Godɨn boroghɨn ikia, egha a
ko roroam gami. Ezɨ God a inigha uan
Nguibam ghuavanabozɨ an aremezir
puvatɨ. Ezɨ gumazamiziba a buriava,
an apizir puvatɨ.
25 Ezɨ Metusela 187plan azeniba
itima, an otarim Lamek oto.
26 Lamek otogha gɨvazɨma, Me-
tusela ua 782plan azenibar ikia, egha
otariba ko guivir igharaziba ini.
27 Ezɨ 969plan azeniba gɨvazɨma,
Metusela areme.
28 Ezɨ Lamek 182plan azeniba
itima, an otarim oto.
29 Ezɨ Lamek ghaze, "Fomɨra
Ikiavɨra Itir God nguazir kam
gasɨghasɨgha ghaze, dagheba deragh
an otivan kogham. Eghtɨ kamaghɨn e
ingangarir dafabar amutɨ, dagheba
deragh otivam. Eghtɨ otarir kam
nguazim damutɨ dagheba deragh
otivtɨ e tong avughsɨ, egh puvɨra
ingaran kogham." Kamaghɨn, Lamek
ziam Noa, uan otarim gatɨ.*
30 Noa otogha gɨvazɨma, Lamek
ua 595plan azenibar ikia, dar aven
otariba ko guivir maba ini.

5:1-2: Jenesis 1:27-28; Matyu 19:4; Mak 10:6 **5:24:** Hibru 11:5; Jut 1:14 * **5:29:** Hibrun akamɨn ziar kam, "Noa," mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨn ghu, "avughsi." Nɨ Jenesis 9:20ɨn gan.

31 Ezi 777plan azeniba givazima, Lamek areme.
32 Ezi Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham, ko Jafet.

Noa ko an adarazir eghaghanim

6

(Sapta 6--11)

Gumazamizibar arazir kuraba

1 Ezi datirighin gumazamizir aviriba otiva nguazim gizivagha, guiviba bate.
2 Ezi Godin otariba* gari, gumazamizibar guivir igiaba, men mikarzibar ganganiba bar men dera. Ezi me uan ifongiamin gin ghua, me isa men iti.
3 Ezi God ghaze, "Gumazamiziba angamira ikiasa ki uan Duam me gati. Ezi men mikarziba nguazir kamin biziba, kamaghin ki uan Duamin amamangatighti, a me ko dughiar ruarimin ikian kogham.† Datirighin me 120plan azenibara ikegh egh ovengam."
4 Ezi dughiar kamin ikegha gin zuir dughiamin, gumazir bar dafar maba nguazimin ike. Gumazir kaba, kar gumazamizibar guivir igiaba Godin otariba ko akuizi otivizir boriba. Me ingangarir igharagha garibar amuamin gavgavim ikia egha dughiar kamin ziar ekiaba iti.
5 Ezi Ikiavira Itir God, nguazim bar an itir gumazamizibar gari, men arazir kuraba bar ikufi. Gumazamiziba dughiaba bar, uan navir averiamin aven arazir kuraba baghavira nighnigha dagh ifongeghavira iti.
6 Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurabagh nighnigha bar osemegha ikia navim bighiaghirigha, ghaze, mevzika, ki ti nguazimin itir gumazamizibar ingarizir puvatizi deraghai.
7 Egha Ikiavira Itir God ghaze, "Ki ingarizir bizir kaba bagha osemegha nan navim biki. Kamaghin, ki guizbangira gumazamizir ki ingarizibagh asighasighti, men tav ua nguazimin ikian kogham. Eghti ki asizir nguibamin itiba ko ruarimin itiba, ko kuaraziba bar, ki uaghan dagh asighasigham."
8 Ezi Noa uabira, Ikiavira Itir Godin damazimin deravirama oto, ezi a bar a gifonge.
9-10 Eghaghanir kam, a Noan eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar kara: Siem, Ham ko Jafet. Noa Godin damazimin bar gumazir aghuim, egha gumazamizibar damazibar dera. Egha a dughiaba bar Godin boroghin ikiava a ko roroam gami.
11 Ezi God gumazamizir igharazibar gari, men araziba bar ikufi. Nguazir oteviba bar, midorozir arazim ko orazir puvatizir arazim ghuavira iti.
12 God garima arazir kuram bar nguazim avara. Ezi a gari gumazamizir aghuaritam itir pu. Puvati. Gumazamiziba bar arazir kurabaram amua iti.

God kurimin ingarasa Noa migei

13 Kamaghin, God kamaghin Noa migia ghaze, "Gumazamiziba bar uariv soghava orazir puvatizir arazim gami, ezi nguazir kam arazir kuram bar a gizifa. Kamaghin, ki nguazir kam sara, me gasighasighasa. Ki gumazamiziba bar me agivaghti, me ua ikian kogham.
14 Kamaghin, ni temer aghuiba abighiva ua bagh kurir tamin ingarigh. Egh an averimin danganitabar ingarighva koltan an averiam ko azenim aghefegh.

* **6:2:** Marazi kamaghin migei, migirigiar otevir kam "Godin otariba," kar me enselbav gei. † **6:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **6:4:** Diboboniba 13:33 **6:5:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:18; Matyu 15:19 **6:5:** Matyu 24:37; Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **6:9-10:** Jenesis 7:1; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5 **6:11:** Esekiel 8:17

15 Ni kurir kam kamaghin an ingar:
An ruarim 130 mitan tughti, an bar-
avim 22 mitan tugh, eghti an siriam
13 mitan tugh.
16 Egh ni an siriamin ingarti,
an siriam bar izighiri an miriam
avan marki. Ni kurir siriam ko
miriamin tongira toritam ateghti,
aruer angazangarim kurimin aven
mangi.‡ Egh ni ghuriar 3pla kurimin
aven dar ingarigh, tam vazimin, tam
arighara, egh tam pin. Egh tiar akam
an miriamin an ingarigh.
17 "Ni oragh! Ki aperiar ekiam
damighti a nguazimin otogh,
nguazimin itir bizir angamira itiba
bar dar amighti da bar moghirama
ovengam.
18 Eghti ki ni ko, uan Akar Dikirizir
Gavgavim akirighti, ni deragh ikiam.
Ni uan amuim ko, uan otariba ko men
amuiba, ia kurir kamin aven mangi.
19 Egh ni asiziba vaghvagh
pumuning pumuningin me ini, ame-
bar mam ko apurir mam. Egh me
ovengan koghsi da inigh kurimin
aven mangi.
20 Ni kuarazir igharagha gariba
vaghvagh, dar pumuning pumuning,
ko asizir muziariba ko ekiar
igharagha gariba vaghvagh, dar
pumuning pumuning inigh. Egh da
ovengan koghsi, ni da inigh kurimin
aven mangi.
21 Egh ni uan amuiroghboriba
ko asizibagh nighnigh, dagher guar
aviriba bar da isi kurim darikigh."
22 Ezi Noa God a mikemezi moghira
bizir kaba bar dagh ami.

7

Aperiar ekiam oto

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
Noa migei, "Ki nin gari, nirara
nguazimin gumazamizibar tongin
nan damazimin dera. Kamaghin,
ni uan amuim ko, nin otariba uan
amuiba ko, ia bar kurimin aven
mangi.
2 Egh ni asizir nan damazimin
zuezir igharagha gariba vaghvagh,
7plan amebaba ko 7plan apuriba
inigh. Egh asizir nan damazimin
zuezir puvatizir igharagha gariba,
ni vaghvagh amebam ko apurimra
inigh, kurimin aven mangi.
3 Kamaghira ni kuarazir igharagha
garibar 7plan amebaba ko apuriba
ini. Ni kamaghin damighti da
arimighireghan koghti, dar nguz-
iba gin nguazimin otivigh bar
avirasemegham.
4 Eghti dughiar 7pla givaghti, ki
amozim nguazimin anemadaghti,
a 40plan arueba ko dimagaribar
arigh mamaghira ikiam. Eghti
bizir ki ingarizi angamira itiba,
ki dagh asighasighti, da bar
arimighiregham."
5 Ezi Noa God a mikemezi moghira,
biziba bar dagh ami.
6 Noa 600plan azeniba itima, ape-
riar kam oto.
7 Dughiar kam, Noa uan amuim ko,
an otariba uan amuiba ko, aperiam
otogh me gasighasighan koghasa, me
kurimin aven ghue.
8-9 Ezi God Noa mikemezi moghira,
asizir Godin damazimin zueziba ko,
asizir mizirizba ko, kuaraziba ko,
asizir muziariba, asizir igharagha
gariba bar, da vaghvagha apurir
mam ko amebar mam, pumuning
pumuningin Noa bagha iza, ghua
kurimin ghuavanangi.
10 Dughiar 7pla givazima, aperiar
ekiam otogha nguazim gizefi.
11 Dughiar kam Noa 600plan
azeniba iti, ezi azenir kamin iakinir
namba 2in, dughiar namba 17in,
nguazim akam akarizima, dipar
nguazimin averiamin itir ekiam
akariaghirigha zuamiram anabo. Ezi
amozim izaghira mati me dipam
fusfusi.
12 Ezi amozir ekiam 40plan arueba
ko dimagaribar izaghira mamaghira
iti.

‡ **6:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **6:22:** Hibru 11:7 **7:1:** Jenesis 6:8; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5 **7:7:** Matyu 24:38-39; Luk 17:27 **7:11:** 2 Pita 3:6

13 Ezi Amozim arighizir dughi-
amra, Noa, uan amuim ko, an otarir
3pla, Siem, Ham, Jafet, uan amuiba
ko, me kurimin aven ghue.
14 Ezi nguibamin asizir guar aviriba
bar, ko ruarimin asizir ekiaba ko
dozir guar aviriba, ko kuaraziba bar
vaghvagha Noan adarazi ko kurimin
aven ghue.
15-16 Ezi God mikemezi moghin,
bizir angamira itiba, da vaghvagha
apurir mam ko amebar mam,
pumuning pumuningin Noa bagha
iza, a ko kurimin aven zui. Noa aven
ghugha givazima, Ikiavira Itir God
tiam asara.
17 Ezi 40plan aruebar dipam
izivavira ikia, kurim asirafa. Ezi
kurim nguazim ategha pin iti.
18 Ezi dipam nguazim gisin
sivaghsivagha ghuavanadima kurim
a gisin deravira iti.
19 Ezi nguazim gisin dipam
sivaghsivagha ghuavanagavira ikia
mighsiar overiamin apengan itiba
bar ada ave.
20 Egha abuan dipam nguazim bar
anevaragha, sivagha pin ghua ove-
riamin apengan itir mighsiar ekiaba
bar dagh afiragha 7 mitan tu.
21 Ezi nguazimin angamira itir
bizir kaba, kuaraziba ko, nguibamin
asiziba, ruarimin asizir ekiaba ko
doziba ko gumazamiziba, me bar
ariaghire.
22 Ezi nguazimin itir bizir angamira
itiba bar ariaghire.
23 Ezi nguazimin itir bizir kaba
bar, gumazamiziba, nguibamin itir
asiziba, ruarimin itir asiziba, ko
kuaraziba, Ikiavira Itir God bar me
kuavareme. Ezi Noa ko bizir kurimin
aven itiba merara angamira iti.
24 Ezi dipam bar ekevegha nguazim
bar anevaragha ghua 150plan dughi-
abar ike.

8

Aperiam gifa

1 Ezi dughiar kamin God Noa ko
asizir a ko kurimin itiba gin amadazir
puvati, a me ginighnighavira ikiava
aminim amadazi a dipam gisin
ivaima dipam sivagha uaghiri.
2 Ezi dipar nguazimin averiamin
izim uam anadir puvati. Ezi ove-
riamin amozim izir tuaviba pirizi,
amozim ua izaghirir puvati.
3 Ezi dipam ghuaghira ghua,
150plan dughiaba givazima dipam
daka uaghiravira iti.
4 Ezi iakinir namba 7in dughiar
namba 17in kurim Araratin Mighsiabar
itir danganimin mighsiar mamin
apera.
5 Ezi dipam, daka uaghiravira ikia
ghua iakinir namba 10in dughiar
namba 1in tuzi, dughiar kamra
mighsiabar ghuaba otifi.
6-7 Ezi 40plan dughiaba givazima,
Noa kurimin windua kuigha,
kuarazir ziam kotkot amadazima, a
ghugha ua izezir puvati. A migha
aruavira ikiav itima dipam dakezi
nguazim misingi.
8 Ezi Noa foghasa, nguazim
misingis, o puvati. Egha kamaghin,
kuarazir ziam bunbam amadazima,
a zui.
9 Ezi dipam nguazim avaragha
ikiavira itima, kuarazir bunbam
dapian danganibagh asa, kamakin
dipam mong pin ikiavira iti. Ezi
a uamategha kurimin ghuzi, Noa
dafarim amadagha uam a inigha
aven ghu.
10 Ezi 7plan dughiaba givazima,
Noa ua kuarazir bunbam amada.
11 Ezi dughiar kamin bar guaratizimin
kuarazir bunbam uamategha a
bagha izi. Egha uan akamin olivin
temer dafarir igiar mam iviragha izi.
Ezi Noa kamaghin fo, dipam dakegha
gifa.
12 Egha a 7plan dughiabar uam
orarkegha kuarazir bunbam uam
anemada. Ezi kuarazir bunbam ua
izezir puvati.
13 Ezi Noa dughiar kamin 601plan
azeniba iti, ezi iakinir namba 1,
an dughiar namba 1 otozi dipam
midii. Ezi a kurimin siriam mikinizir

7:23: 1 Pita 3:20; 2 Pita 2:5; 3:6

avavem asigha azenan danganiba
bar deravira dar gari, nguazim
misingi.
14 Egha ghua iakinir namba 2in,
namba 27in dughiam otozi, nguazim
bar misingi.
15 Ezi God Noa migia ghaze,
16 "Ni, uan amuim ko, nin otariba
uan amuiba ko, ia kurim ategh
magiri.
17 Egh angamira itir asiziba bar,
kuaraziba ko asizir ruarim ko
nguibamin itiba, ni bar moghira da
inigh magiri. Eghti da bar otiv arogh
avirasemeghiva nguazir kam bar an
angi."
18 Ezi Noa uan amuim ko an
otariba, uan amuiba ko uaghiri.
19 Ezi kuaraziba ko asizir avirir
guar magh gariba vaghvagha uari
uari abigha uari akuva egha azenan
izi.

Noa ofa isa Ikiavira Itir God ganidi

20 Egha Noa Ikiavira Itir Godin ziam
fasa ofa damuamin danganir mamin
ingari. Egha Godin damazimin
zuezir asizir guar aviriba, dar vamira
vamira inigha, kuarazir Godin
damazimin zueziba dar vamira
vamira inigha dav suegha God bagha
ofa gami. Egha da tuezi da bar isigha
mighiri.
21 Ezi Ikiavira Itir God Noa amizir
mughuriar aghuim zuir ofa bagha
bar ifuegha ghaze, "Ki ua gumaza-
mizibar arazir kuraba bagh nguazim
gasighasighan kogham. Guizbangira,
gumazamiziba boribar min ikia ghua
asangizir dughiamin, me bar arazir
kuram damuamin nighniziba iti.
Ezi bizir kam bagha, ki biziba bar
dagh asighasiki. Egh ki dughiar
kamin amizir arazir kamin mirara,
uamategh angamira itir biziba bar
dagh asighasighan kogham.
22 Eghti nguazim ikivira ikiti
dughiar kaba uaghan otivira
ikiam, dughiar dagheba opariba
ko dagheba iniamba, dughiar
orangtiziba ko fefeba, dughiar
amoziba iziba ko arueba gariba ko
dimagariba ko arueba. Dughiar
kaba givaghan kogh mangi nguazim
givamin dughiam otogham."

9

God Noa ko Akar Dikirizir Gavgavim gami

1 Dughiar kamin, God arazir
aghuim Noa uan otariba ko, me
damuasa kamaghin me migia ghaze,
"Ia borir aviriba batiti, ian adarazi
nguazir kam bar a gizivaka.
2 Eghti ruarimin itir asizir
muziariba ko ekiaba, ko kuaraziba,
ko osiriba bar moghira ian atiatighti,
ia me gativagh men ganam.
3 Ki faragha ia damasa zuravarib-
ara daghebar min ia ganingi. Egha
datirighin nguibamin asiziba, ko ru-
arimin itir asiziba, ko zuravariba
sara bar da isa ia ganingi eghti, ia bar
dar amam.
4 Guizbangira, ghuzim ivemara
ikirimirir angamira itim anidi. Ka-
maghin, ia ghuziba ikiavira itir
asizitam aman marki. Ia asizim
misueghti, an ghuzim faragh bar
iregh givaghtima, ia gin anemi.
5 Eghti tina gumazimin ghuzim
damuti, a ireghti an aremegham,
eghti ki gumazir kamin arazir kuram
ikarvagham. Guizbangira, asizitam o
gumazitam gumazir mam misueghti
an aremegham, ki uaghan osimtizir
kuram a danighti an aremegham.
6 Ki God, ki uabi gumazimin in-
garizima a nan mirara gari. Kam-
aghin gumazir manam igharazitav
misoghezi an areme, egh a uabi gu-
mazibar dafaribar ovengam."
7 Egha God ua kamaghin migei,
"Eghti iarara, ia borir aviriba
batiti, ian boriba bar avirasemegh
nguazimin otivarogham."
8 Egha God Noa ko an otaribav gia
ghaze,

8:21: Jenesis 6:5; Jeremaia 17:9; 2 Korin 2:15; Efesus 5:2 **9:1:** Jenesis 1:28 **9:4:** Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:15-23 **9:6:** Jenesis 1:26; Ua Me Ini 20:13 **9:7:** Jenesis 1:28

9 "Ia oragh! Ki datirighin ia ko, ian
borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir
Gavgavim gami.
10 Egha uaghan bizir angamira ia
ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba,
nguibamin asiziba ko, ruarimin
asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar
Dikirizir Gavgavir kam gami.
11 Ki datirighin ia koma Akar
Dikirizir Gavgavim gamigha kam-
aghin migia ghaze, Guizbangira,
ki datirighin uam aperiar ekiatam
damighti a izi bizir angamira itibagh
asighasighan kogham. Eghti ape-
riar ekiatam nguazir kam ua bar
gasighasighan kogham."
12 Egha God ghaze, "Ki arazir kam
akaghti, ia ganigh fogh suam, ki
Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir
angamira ia ko itiba, ko ian gin oti-
vamin boriba, ki ia bagha bar a
gamigha gifa.
13 Ezi arazir kam kamakin, ki aba-
banim ian akagha, overiamin pin
ekianim ati. Kar nan ababanim,
a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki
nguazimin itir biziba bagha amizim,
a ikivira ikiam.
14 Eghti ki amozim amadaghti a
izeghti an gin ghuariar ekiaba ikivira
ikiti, dughiar kamin ekianim ove-
riamin otogham.
15 Eghti ki an ganigh uan Akar
Dikirizir Gavgavir, bizir angamira
itiba ko ia bagha amizim a
ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam
ua kamaghin otivan kogham, aperi-
atam uam nguazimin angamira itir
bizibagh asighasighan kogham.
16 Egh ki pin ekianimin ganiva,
nguazimin angamira itir biziba ko
amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam
ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira
ikiam."
17 Egha God Noa migei, "Ekianir
kam, kar nan ababanim, ki
nguazimin angamira itir biziba
bagha Akar Dikirizir Gavgavim
gamigha aneka."

Noa uan otarim Hamin atari

18 Kar Noan otarir 3plan a ko
kurimin ikegha azenan izezibar
ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi
Hamin otarimin ziam, Kenan.
19 Ezi Noan otarir 3plan kabanang,
me datirighin nguazim gizivazir gu-
mazamiziba bar men ovaviba.
20 Ezi aperiar ekiamin gin Noa
azenim oparir gumazimin min
otogha faraghavira wainin azenir
mam opari.
21 Egha dughiar mamin a wainin
dipar onganir maba amegha ongani.
Ezi an iniba paghirezima a bibiamra
uan purirpenim girighav iti.
22 Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua
uan bibiamra itir afeziamin ganigha
uam azenan ghua uan aveghbuamn-
ing mikeme.
23 Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha
an onegha uan dipizimning gati.
Egha aning purirpenim akirim ragha
a gasaragha nimira itimra ghua uan
afeziamin mikarzim avara. Aning
uan guamning igharagha misuegha
uan afeziamin mikarzim avara. Egha
uan afeziamin mikarzir mogomemin
ganizir puvati.

24 Ezi Noan nighnizim derazi a
ua dikavigha an otarir abuananam
Ham, an mikarzir mogomemin ga-
nizir bizim baraki.
25 Egha a ghaze, "Osimtizir ekiam
Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar in-
gangarir gumazimin bar men apen-
gan ikiam."
26 Egha Noa ua kamaghin migei,
"E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a
Siemin God. Egha ki kamaghin Godin
azai, Kenan pura Siemin ingangarir
gumazimin ikiam.
27 Eghti God Jafetin adarazir
amighti me avirasemegh, Siemin
adarazi ko deragh dapiam. Eghti
Kenan pura Jafetin ingangarir gu-
mazimin ikiam."
28 Aperiar ekiam givazima, Noa
uam 350plan azenibar ike.
29 Egha 950pla azeniba ikiava
areme.

9:11: Jenesis 8:21; 9:15; Aisaia 54:9

10

Kar Noan ovavir boribar ziabar eghaghanim

1 Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezɨ aperiar ekiamɨn gɨn men ovavir borir avɨribar otifi. Ezɨ Noan ovavir boribar ziaba kamaghɨn zui.

2 Kar Jafetɨn otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras.

3 Ezɨ Gomerɨn otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma.

4 Ezɨ Javanɨn otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusɨn gumaziba, ko Dodania.

5 Ezɨ gumazir kaba, gɨn ongarir mɨriam ko arighatɨzibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetɨn ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikɨzibara akabav gei.

6 Ezɨ Hamɨn otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.*

7 Ezɨ Kusɨn otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezɨ Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan.

8 Ezɨ Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamɨn bar faraghavɨra otozir gumazir bar gavgavim.

9 Ezɨ Ikiavɨra Itir God gavgavim isa Nimrot ganɨngizɨma an asɨziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghɨn gumazamiziba ziar ekiam munav danɨngasa, kamaghɨn mɨgei, "Gumazir kam a Nimrotɨn mɨraram ami. Ikiavɨra Itir God gavgavim Nimrot ganɨngizɨma, ana asɨziba buriamin fofozir ekiar aghuim iti."

10 Ezɨ Nimrot nguibar ekiar 3plan gari, Babel, Erek, ko Akat. Nguibar ekiar 3plan kaba Babilonian nguazimɨn iti.†

11 Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua nguibar ekiar kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala,

12 ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan nguibamningɨn tizimɨn iti. Ezɨ Kalan nguibam a nguibar bar ekiam.

13 Isip a ikɨzir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu,

14 ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezɨ Filistian ikɨzimɨn adarasi, me Kritɨn Arighatɨzimɨn itir darazir aven otifi.

15 Ezɨ Saidon a Kenanɨn otarir ivariam. Ezɨ igharaz darazi uaghan Kenanɨn ovavir boriba, ezɨ men adarazir kara: Hitia,

16 Jebusia, Amoria, Girgasia ko,

17 Hivia, Arkaia, Sinia,

18 Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gɨn Kenanɨn adarazir danganiba bar a dar ghuava tintinibar apia.

19 Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonɨn nguibamɨn ikegha ghua Gerarɨn nguibamɨn tu, kar Gasan nguibamɨn amadakan. Ezɨ men mɨtaghniam ghua aruem anadi naghɨn nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamɨn amadakan.

20 Gumazamizir kaba bar, me Hamɨn ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan nguibabara akabav gei.

21 Ezɨ Siem a Jafetɨn avebam. Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberɨn boribar ovavir afeziam.

22 Siemɨn otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram.

23 Ezɨ Aramɨn otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas.

24 Ezɨ Arpaksat, a Selan afeziam, ezɨ Sela, a Eberɨn afeziamɨn oto.

25 Ezɨ Eber an otarir pumuning iti. Mamɨn ziam Pelek. Pelek itir dughiamɨn nguazimɨn itir gumazamiziba tintinimɨn bɨaghire. Kamaghɨn me ziar kam, "Pelek," a gatɨ. Ziar kamɨn mɨngarim kamakɨn, "Bar bɨaghire." Ezɨ Pelekɨn dozimɨn ziam Joktan.

26 Ezɨ Joktanɨn otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko,

* **10:6:** Hibrun akam, ziar kam "Kus," kar kantri Sudan, o kantri Itiopian ziam. † **10:10:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, nguibar ekiar igharazir mamɨn ziam iti, an ziam Kalne.

27 Hadoram, Usal, Dikla ko,
28 Obal, Abimael, Seba ko,
29 Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba.
30 Ezi Joktanin boriba Mesan nguibamin ikegha ghua aruem anadi naghin Sefarin nguibar mighsiabar tu.
31 Kar Siemin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibar akabav gei.
32 Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men ovavir boriba. Aperiar ekiamin gin, gumazamizir kabar ikiziba nguazim gizivagha aneroke.

11

Ikiavira Itir God gumazamizibar akar me migeiba abiaghariki

1 Fomira nguazimin gumazamiziba bar akar vamira ikia, egha migirigiar otevir vabaram ami.
2 Egha me aruem anadi naghin ikegha, puram arua ghua iza Babilonin nguazir zarimin apia.
3 Egha me uarira uariv gei, "Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da tueghti da brighbar min otivika." Egha me dipenibar ingaramin brighbagh ami. Egha me brighin kabagh amizi da uarir isavsuighamin koltaba uaghan iti.
4 Egha me ghaze, "E datirighin uari uari bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an aven tauan bar ruaritam asaraghti, an ruarim mangi overiamin suiragham. Egh kamagh, e uari abigh mangi tintinibar nguazimin nguibar igharazibar ikian kogham. E kamaghin damuti, gumazamiziba bar ziar bar ekiam e daningam."
5 Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kam ko tauan gumazamiziba an aven ingarizimin ganasa izaghiri.
6 Egha uan Nguibamin ikia ghaze, "Gumazamizir kaba me akar vamiram migia egha uari inigha nighnizir vamira iti. Egha nguibar dafar kamin ingari. Me kamaghin uan nighnizimin gin mangi, bizir aviribar amuam.
7 Kamagh, e ua magiri akar me migeim abighirarighti, me uan akar mingaribagh foghan koghiva uariv kiman kogham."
8 Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha nguibar ekiar kam uam a ingari puvati.
9 Dughiar kam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabar akar me migeiba abiagharighizi, me tintinibar nguazimin danganiba bar adar ghue. Kamaghin me nguibar ekiar kam dibora ghaze, "Babel."*

Siemin ovavir boribar ziaba

10 Kar Siemin ovavir boribar ziaba. Aperiar ekiam otozi azenir pumuningin gin, me Siemin azeniba medi da 100in oto. Ezi an Arpaksatin afeziamin oto.
11 Egha gin Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inigha areme.
12 Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamin oto.
13 Egha gin Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba inigha areme.
14 Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberin afeziamin oto.
15 Egha gin Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.
16 Ezi Eber 34pla azeniba ikiava Pelekin afeziamin oto.
17 Egha gin Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.
18 Ezi Pelek 30pla azeniba ikiava Reun afeziamin oto.
19 Egha gin Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.
20 Ezi Reu 32pla azeniba ikiava Serukin afeziamin oto.

11:5: Jenesis 18:21 **11:8:** Luk 1:51 * **11:9:** Hibrun akamin ziar kam, "Babel," a mong kamaghin ghu, "abiaghariki."

21 Egha gin Reu 207pla azeniba ikia,
dar aven otariba ko guivir igharaziba
inighava areme.
22 Ezi Seruk 30pla azeniba ikia Na-
horin afeziamin oto.
23 Egha gin Seruk 200pla azeniba
ikia, dar aven otariba ko guivir
igharaziba inighava areme.
24 Ezi Nahor 29pla azeniba ikia
Teran afeziamin oto.
25 Egha gin Nahor 119pla azeniba
ikia, dar aven otariba ko guivir
igharaziba inighava areme.

Teran ovavir boribar ziaba

26 Ezi Tera 70pla azeniba ikiava
Abram, Nahor ko Haranin afeziamin
oto.
27 Ezi kar Teran ovavir boribar zi-
aba. Tera a Abram, Nahor ko Haranin
afeziam. Ezi Haran a Lotin afeziam.
28 Ezi Haran uan nguibam Urin iki-
ava areme. Ur a Kaldiabar nguazir
asizimin iti. Ezi dughiar kam, an
afeziam Tera angamira ikiavira iti.
29 Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor
Haranin guivim Milkan iti. Egha
uaghan Haran Iskan afeziam.
30 Ezi Sarai boriba batir puvatigha,
boritam itir puvati.
31 Ezi Tera uan adarazi inigha,
Kaldiabar nguazimin itir nguibam
Ur, an ategha Kenanin nguazimin
zui. Teran gin zuir adarazir zi-
abar kara: an otarim Abram, ko an
asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi
Haran a Lotin afeziam. Me ghua
Haranin nguibamin otivigha egha
nguibar kamin apera.
32 Egha Tera 205pla azeniba ikiava
nguibar kamin areme.

Abramin eghaghanim

12

(Sapta 12:1--25:18)

Ikiavira Itir God Abramin dia

1 Dughiar mam, Ikiavira Itir
God Abram migia ghaze, "Ni uan
nguazim, ko uan adarasi, ko uan
afeziamin ikizim ategh nguazir ki nin
akaghamimin mangi.
2 "Eghti ki nin ovavir boribar amighti,
me bar avirasemegh,
mangiva gin ikizir gavgavir mam
otogham.
Egh ki deravira ni damu ni damighti
nin ziam bar ekevegham.
Eghti ni bangin ki gumazamiz-
iba deravira me damuamin tu-
avim ikiam.
3 Eghti gumazamizir deravira ni
gamiba, ki deravira me
damuam.
Eghti ni gasighasizir gumazamiz-
iba ki uabi me gasighasigham.
Ni bangin ki nguazir kamin itir
ikiziba bar dar gumazamiziba
bar deragh me damuam."

4 Ezi Abram Haranin nguibam
ategha Ikiavira Itir God a mikemezi
moghin, a zui. Ezi Lot a ko uaghan
zui. Dughiar kamin Abram 75plan
azeniba iti.
5 Abram uan amuim Sarai, ko
uan dozimin otarim Lot inigha, me
uaghara zui. Abram faragha Haranin
nguibamin ikia egha bizir aviriba
ko ingangarir gumaziba ko amizir
aviriba ini. Egha a Kenanin zuir
dughiamin a bizir kaba bar da inigha
zui. Egha me Kenanin otivigha
givagha,
6 Abram uan adarazi ko nguazir
kamin ghua Sekemin nguibamin oto.
Nguibar kamin temer ekiar mam ikia
Moren danganimin amadaghan iti.
Ezi dughiar kamin Kenania Kenanin
nguazimin ikiavira iti.
7 Ezi Ikiavira Itir God Abram
batogha a migei, "Ki nguazir kam nin
ovavir boribar aningam." Kamaghin
Abram Ikiavira Itir God a batozi
naghira, an ziam fasa ofa gamir
dakozimin ingari.
8 Egha gin Abram dikavigha
ghua, aruem anadi naghin itir
mighsiar Betelin boroghin itimin ghu.
Mighsiar kam Betelin nguibam ko
Ain nguibamin tizimin iti. Ezi Betel
an aruem uaghiri naghin itima, Ai an
aruem anadi naghin iti. Ezi danganir

12:1: Aposel 7:2-3; Hibru 11:8 **12:3:** Galesia 3:8 **12:7:** Aposel 7:5; Galesia 3:16

kamin Abram uan purirpenibar ingarigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa, ofa gamir dakozimin ingarigha, an ziam dibora a fe.

9 Egha gin Abram uan adarazi ko danganir kam ategha sautin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Negevin danganimin oto, a gumazamiziba puvatizir danganim.

Abram ghua Isipin kantrin iti

10 Dughiar mam mitiriar ekiam otozi, danganir kam dagheba bar puvati. Kamaghin, Abram uan adarazi ko me ghua nguibar igharazibar gumazamizibar min pura ikia, kantri Isipin iti.

11 Egha me kantri Isipin boroghira iza, Abram uan amuim Sarai migia ghaze, "Ni orakigh. Ki fo, ni amizir dirir bar deragha ganganir aghuim gamim.

12 Isipin gumaziba nin ganigh, ti ni gakuegham. Egh me kamaghin fogham, ni nan amuim, egh me na misueghti ki aremeghti, ni ikiam.

13 Ni kamaghin mikimti deragham, ni nan amizim. Egh ni kamaghin damighti, me arazir aghuimin na damu, na misueghti ki aremeghan kogham."

14 Ezi Abram kantri Isipin otozi, Isipin gumaziba a mikemezi moghira, an amuimin garima an ganganim bar dera.

15 Ezi atrivimin ingangarir gumaziba Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrivim kamaghin a migei, "Amizir bar dirir mam izegha iti." Egha me ghua Sarai inigha atrivimin dipenimin ize.

16 Ezi atrivim Sarain ganigha mighigha a gakongegha, kamaghin bar deraviram Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bulmakauba, donkin apuriba, donkin amebaba, kamelba, ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir bar aviriba, isa Abram ganingi.

17 Egha atrivim Abramin amuim Sarai inigha ua bagha an amuim gami, kamaghin Ikiavira Itir God Isipin atrivim ko an dipenimin itir darazi bagha arimariar guar aviriba amangi.

18 Ezi atrivim Abramin diazima a izima a kamaghin a migia ghaze, "Ni manmaghsua arazir kam na gami? Egha kamaghin na mikemezi puvati, Sarai nin amuim.

19 Ni na migia ghaze nin amizim, ezi kamaghin ki uan amuimin min a ini. Ni manmaghsuavira arazir kam gami? Kamaghin ni uan amuim inigh, gua mangi!"

20 Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Abram uan amuim ko, an biziba sara Isipin bar me batoke.

13

Lot Abram ataki

1-2 Dughiar kamin Abram bizir bar aviriba iti. A sipsipba, memeba, bulmakauba, gol ko silva bar aviraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevin danganimin amadaghan zui. A uan amuim ko uan biziba bar da inizi, Lot uaghan a ko zui.

3-4 Egha gin Abram uan adarazi ko Negev ategha Notin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Betelin nguibamin oto. Danganir kamra Abraham fomiram purirpenibar ingara ofa gamir dakozimin ingari. A Betel ko Ain nguibamningin tizimin iti. A danganir kamin otogha Ikiavira Itir Godin ziam dibora a fe.

5 Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan ingangarir gumazamizir aviriba a ko ikia purirpenibar iti.

6 Abram ko Lot uaghara bizir aviriba iti, ezi kamaghin nguazim aningin sufi. Ezi aning uaning ko ikiava avenge.

7 Ezi adarim Abram ko Lotin sipsipba ko memebar garir ingangarir gumazibar tongin oto. Dughiar kam Kenanin adarazi ko Peresin adarazi danganir kamin iti.

12:13: Jenesis 20:2; 26:7

8 Ezi Abram Lot migei, “Ga ikizir vamira. Ga uaningin atari derazir puvati, ezi gan ingangarir gumaziba uaghan uarir atari derazir puvati.
9 Guizbangira, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abigham. Egh ni uabi ua bagh danganitam ginabagh, na ategh an angi. Ni agharir guvimin mangiti, ki kiriamin mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamin mangiti, ki guvimin mangam.”
10 Ezi Lot tugha gari. Egha Jordanin Faner zarimin itir danganiba bar dar gara ghua Soarin nguibamin tu. Nguazir otevir kam dipar aviriba ikia bar dera. Egha mati Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin min garava, uaghan kantri Isipin min gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar Sodomin nguibam ko Gomoran nguibam gasighasigham.
11 Ezi Lot nguazir otevir Jordanin Faner zarimin itiba bar ada iniasa migei. Egha Abram ataghizima an aruem anadi naghin ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati.
12 Egha Abram Kenanin nguazimin apera. Ezi Lot ghua nguibar ekiar Jordanin Faner zarimin itibar tongin apera. Egha Sodomin nguibar ekiam boroghin purirpenibar ingari.
13 Ezi nguibar ekiar kam Sodom, an gumazamiziba, men araziba bar ikufi. Ezi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kurabagh ami.

Abram Hebronin nguibamin ghu

14 Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni kagh tugh egh danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadi naghin ganiva aruem uaghiri naghin ganiva, not ko saut viraram aningin gan.
15 Nguazir ni datirighin garir kaba bar, ki da isi ni ko nin ovavir boribar aningam. Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghira ikiam.
16 Eghti ki nin boribar amighti me nguazir minemniamin min bar avirasemegham. Eghti gumazitam nguazir minemniaba mengeghiva nin ovavir boriba mengam.
17 Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi. Kamaghin, ni datirighin dikavigh mangi nguazir kaba bar dar ganigh.”
18 Kamaghin, Abram danganir kam ategha ghua Hebronin nguibam boroghin oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghin, purirpenibar ingarigha, me kagh apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingari.

14

Midorozir ekiam atrivibar tongin oto

1-9 Dughiar kamin, Kedorlaomer Elamin nguibamin atrivimin ikia egha uaghan nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera a Sodomin nguibar ekiamin atrivimin iti, Birsa a Gomoran nguibar ekiamin atrivimin iti, Sinap an Atman nguibar ekiamin atrivimin iti, Semeber an Seboimin nguibar ekiamin atrivimin iti, ezi Belan nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan ziar mam Soar.
A 12plan azenibar me gativagha men gari, ezi namba 13in azenimin me Kedorlaomerin akam batoke. Ezi namba 14in azenimin Kedorlaomer uan namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonin kantrin atrivim, Ariok a Elasarin kantrin atrivim, Tidal a Goimin adarazir atrivim. Egha me 4plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimin nguibamin otogha, Refaimin adarazi ko uariv sogha me abira. Egha me Hamin nguibar ekiamin otogha Susia ko misogha me abira. Egha me Kiriataimin boroghin danganir zarimin otogha Emia ko misogha me abira. Egha me ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko misogha men agintigha ghua El Paranin nguibar miriamin gumazamiziba puvatizir danganimin me ataki. Egha gin uamategha iza Kadesin nguibar ekiamin otifi. Kadesin ziar

13:10: Jenesis 2:10 **13:15:** Aposel 7:5

ghurim, En Mispat. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogha me abini. Egha me Hasason Tamarin nguibar ekiamin otivigha Amoria, ko misogha me abini.

Egha me midorozir kam gamigha me abinigha givagha, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko me Sidimin danganir zarimin uari akuvagha iti. Egha me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midorozir gumaziba 4plan atrivibar midorozir gumaziba ko uariv sosi.

10 Ezi Sidimin danganir zarim koltaba iniamin torir aviriba iti. Ezi Sodomin atrivim ko Gomoran atrivim midorozimin arasava amua puvati, aning koltan torimning giraghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua mighsiabar ghue.

11 Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigha egha men dagheba sara inigha ghue.

12 Ezi Lot, Abramin dozimin otarim, a Sodomin itima, me uaghan a inigha an biziba sara inigha ghue.

13 Ezi gumazir mam midorozimin ara ghua Hibrun gumazim Abram batogha midorozimin otivizir biziba bar a geghani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar boroghin ikiavira iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abramin namakaba.

14 Ezi Abram orazi, apaniba an dozimin otarim Lot inigha ghu. Ezi kamaghin a ko iti darasi, a men midorozir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318in tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gin ghua Danin nguibar ekiamin tu.

15 Egha danganir kamin Abram uan midorozir gumaziba tuira. Egha 4plan atrivir kaba ko dimagarimin misogha me abini. Egha notin amadaghan Damaskusin nguibar ekiamin men agiragha ghua, Hoban nguibar ekiamin tu.

16 Egha atrivir kaba inigha ghuezir biziba ua bar ada ini. Egha Abram uan dozimin otarim Lot uam a inigha, bar an biziba ko amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha uamategha ize.

Melkisedek deragha Abram gami

17 Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me misogha me abini. Egha a uamategha izima, Sodomin atrivim ghua danganir zarir me kamagh diborim, “Save,” an a bato. Ezi an ziar mam kamakin: Atrivibar Danganir Zarimra.

18 Ezi Melkisedek, a Salemin nguibamin atrivim, a Godin Bar Pin Itimin Ofa Gamir Gumazim, a bret ko wain inigha Abram bagha izi.

19 Egha bizir bar aghuimin Abram gamua kamaghin migia ghaze, “Godin Bar Pin Itim overiam ko nguazimin ingari, a bar deragh ni damu.

20 Guizbangira, ni apaniba ko uariv sozi, Godin Bar Pin Itim nin akurazi, ni me abini, kamaghin, e an ziam fam.” Ezi bizir Abram iniziba bar, a 10plan akuabar da abigha 10in vamira isa Melkisedek ganingi.

21 Ezi gin Sodomin atrivim kamagh Abram migei, “Ni midorozimin inizir biziba ni bar adar suikigh. Egh nan gumazamizibara ua me ateghti, me na bagh izi.”

22 Ezi Abram ghaze, “Ikiavira Itir God, Godin Bar Pin Itim, overiam ko nguazimin ingarizim, ki an ziamin pamten kamagh mikimasa,

23 ki tong bar nin bizir muziaritam inighan kogham, iniba isair tretba o dagarir asuabar beniba. Eghti ni kamaghin mikiman kogham, ‘Ki uabi Abram gamizi a bizir bar avirim iti.’

24 Ki uabi ki bizitam inian kogham. Bizir nan midorozir gumaziba amezziba ki darara iniam. Eghti nan na-

14:18: Hibru 7:1-10

makar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari bagh naba iniam."

15

God Abram koma
Akar Dikirizir Gavgavim gami

1 Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God irebamin min bizimin aven akam isa Abram ganiga egha ghaze:

"Abram ni atiatingan marki.
Ki nin oramin min ikiam,
eghti ni nan apazangin deravira ikiam.
Eghti ki ni damighti
nin ziam bar pin ikiam."

2 Ezi Abram an akam ikaragha ghaze, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki uabi boriba puvati, ni manmaghin na damighti ki ziar ekiam iniam? Ki oveghti nan biziba iniamin gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian gumazim.

3 Ni boritam na ganingizir puvati, ezi nan dipenimin otozir ingangarir gumazir kam, a nan danganim inigh nan biziba iniam."

4 Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagh a migia ghaze, "Ingangarir gumazir kam nin biziba inian kogham. Nin borir nin otoghamira nin danganim inigh, egh nin biziba iniam."

5 Egha Ikiavira Itir God Abram inigha azenan ghua a migia ghaze, "Ni kogh overiamin mikovezibar gan. Ni bar da mengam? Ti puvati. Guizbangira, nin ovavir boriba bar avirasemegh mikovezibar dibobonimin min mangam."

6 Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itima an a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

7 Egha ana migia ghaze, "Kirara ki Ikiavira Itir God. Ni Kaldian danganimin itir nguibam Urin itima, ki nin diagha ni inigha iza nguazir kam ni ganingi, eghti ni an afeziamin ikegham."

8 Ezi Abram ghaze, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmagh fogh suam, ki nguazir kam guizbangira a iniam?"

9 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni bizir kaba inigh izi na daningigh: bulmakaun amebar azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir 3pla itim ko, sipsipin apurir vamiran azenir 3pla itim ko, kuarazir muziarir me bunbam arizir pumuning, ni bar da inigh na bagh izi."

10 Ezi Abram bizir kaba bar ada inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha asizir kaba vaghvagha da abiagharigha akuar pumuningin dagh ami, egha dar akuabar bizir pumuningin dar bora da ariki. Egha kuarazimning rughirama aning ati.

11 Ezi kuarazir isar maba izaghira asizir kabar amasava amima, Abram men agira.

12 Ezi aruem bar uaghirima Abram bar akuava ongani. Egha garima mitater ekiam anevarazima a bar atiatingi.

13 Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram migia ghaze, "Ni bizir kam gifogh, nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin aven nguibar igharazimin gumazamizibar min ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar min ikiam. Eghti kantrin kamin gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam.

14 Eghti ki osimtizir ekiam isi kamagh pazi me damuamin gumazibar aningam. Eghti nin ovavir boriba bizir bar avirim inigh egh kantrin kam ategh azenan izam.

15 Eghti ni uabi bar navir amirizimin iki mangi aseghiva aremegham, eghti me ni afagham.

16 Eghti nin ovavir boriba ua zuamira nguazir kamin izeghan kogham. Nin adarazi mangi namba 4in ovavir boriba otivigh egh uamategh nguazir kamin izam. Ezi Amorin iti darazi datirighin arazir kurar aviritabagh amir puvati. Me gin arazir kuratabar amuti, ki mizazim me gasegh egh nguazir

15:5: Rom 4:18; Hibru 11:12 **15:6:** Rom 4:3; Galesia 3:6; Jems 2:23 **15:13:** Ua Me Ini 1:1-14; Aposel 7:6 **15:14:** Ua Me Ini 12:40-41; Aposel 7:7

kamin me batuegham. Eghti nin ovavir boriba uamategh izam."
17 Ezi aruem uaghirima mitatem otogha gifa, ezi bizir pumuning oto: nguazir miner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim miner kamin anagava otifi. Ezi bizir kamning, asizir Abram akuar pumuningin biagharigha bizimin arighizir kabar tongin zui.
18 Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavim Abram koma a gamua ghaze, "Ki nguazir kaba isi nin ovavir boribar aningam. Eghti men nguazimin mitaghniam Isipin kantrin dipar miriamin ikegh mangi Yufretisin Faner ekiamin tugham.
19 Eghti me Kinian nguazim, Kenasian nguazim, Katmonian nguazim ko,
20 Hitian nguazim, Peresian nguazim Refaimian nguazim ko,
21 Amorian nguazim, Kenanian nguazim, Girgasian nguazim ko, Jebusian nguazim, me bar men nguazir kaba iniam."

16

Hagar Abramin amuimin min oto

1 Ezi dughiar kamin Abramin amuim Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipin kantrin amizir mam a ko iti. A Sarain ingangarir amizim, an ziam Hagar.
2 Ezi Sarai Abram migia ghaze, "Ni orakigh, Ikiavira Itir God boritam batan nan anogoroke, ezi ki boritam batan kogham. Ezi ki nin azangsisi ni mangi nan ingangarir amizim ko dakuighti, a ti na bagh boritam batam." Ezi Abram Sarain nighnizim mirara ghu.
3 Ezi Sarai uan ingangarir amizim Hagar isa Abramin amuimin min a ganingi. Dughiar kamin Abram Kenanin nguazimin itima 10plan azeniba gifa.
4 Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navim asangi. Dughiar kamin Hagar uabira uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa Sarain akaba barazir puvati.
5 Ezi Sarai kamagh Abram migei, "Hagar nan akaba barazir puvati, kar nin osimtizimra. Guizbangira ki uabi a isa nin amuimin min ni ganingi. Ezi datirighin a uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa, egha nan akaba barazir puvati. Ezi Ikiavira Itir God uabi ni Abram, ko nan migirigiaba tuisighasa ki ifonge."
6 Ezi Abram kamaghin Sarain akam ikaragha ghaze, "Ni oragh Hagar pura nin ingangarir amizir kinim. Ni a gativazi, a pura nin apengan iti. Nighnizir manam ni a damusi, puram a damu." Ezi Sarai Hagarin apanimin ikia arazir kurabar a gami, ezi Hagar arav ghu.
7 Egha a gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, egha Surin nguibamin zuir tuavimin itir dipar atuimin otogha avughsi, ezi Ikiavira Itir Godin enselin mam a bato.
8 Egha ensel kamaghin a migei, "Hagar, Sarain ingangarir amizim. Ni managh ikegha izi, egha managhira zui?"

Ezi Hagar a ikaragha ghaze, "Ki Sarai ategha an ari."

9 Ezi ensel a migia ghaze, "Ni uamategh Sarai bagh mangi egh an akaba baragh."
10 Egha ensel ua kamagh a migia ghaze, "Ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham, eghti gumazitam men dibobonim mengiva avegham."
11 Egha Ikiavira Itir Godin ensel ua migei:

"Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a roghira izi.
Guizbangira, ni osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God nin osimtizim baraki.
Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh.*

15:18: Aposel 7:5 * **16:11:** Hibrun akamin ziar kam, "Ismael," an mingarim mong kamaghin ghu, "God orasi."

12 Eghti nin otarim, donkin atiamin
min ikiam.
A gumazamiziba bar, me ko
misoghti me an apanim
damuam.
Egh a uan adarazi ko deragh
daperaghan kogham.”

13 Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi,
“Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir
God, a uan akam na ganingi. Ezi
Godin nan garim, ki uabi an ganigha
egha angamira ikiavira iti!” Kam-
aghin a ziar kam Ikiavira Itir God
ganingi, “Biziba Bar Dar Garir God.”†
14 Ezi bizir kam bagha gumaza-
miziba mozir dipar kam dibora
ghaze, “Godin Zurara Ikia Nan
Garim.” Mozir dipar kam Kadesin
nguibam ko Beretin nguibamin
tizimin ikiavira iti.
15 Ezi Hagar Abramin otarim
batezi, Abram ziam, “Ismael,” a gati.
16 Ezi Hagar Ismael batamin
dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17

Abram ziar igiam ini

1 Ezi Abram gin azenir 99pla ane-
tuzima, Ikiavira Itir God a batogha a
migia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir
God. Ni zurara nan akam baragh,
nan apengan ikiva nan damazimin
deragh arazir aghuibar amu.
2 Ki uan Akar Dikirizir Gavgavim
ni koma a damu, egh ovavir borir
bar avirim ni daningam, eghti me bar
avirasemegham.”
3 Ezi Abram ua tevimning apirigha
guam nguazim girizi, God a migia
ghaze,
4 “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir
Gavgavir kam gamigha kamaghin
migei. Ni kantrin bar avirimin gu-
mazamizibar ovavimin otogham.
5 Eghti nin ziam datirighin uam
Abram puvatigham. Guizbangira, ki
ni damighti, ni kantrin aviribar gu-
mazamizibar ovavimin otogham. Ezi
kamaghin, datirighin nin ziam, Abra-
ham.*
6 Eghti ki nin ovavir boribar
amighti me bar avirasemegh mangi
kantrin gavgavitabar otivam. Egh
men tarazi atrivibar otivam.
7 Egh ki ni ko nin ovavir borir
gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gav-
gavim akiram. Eghti Akar Dikirizir
Gavgavir kam gavgavigh mamaghira
ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam
kamakin, ki nin God, egha nin ovavir
boriba uaghan, ki men God.
8 Ezi Kenanin nguazir ni datirighin
puram aperaghav itir kam, kar
igharaz darazir nguazim. Eghti ki ni
ko nin ovavir borir gin otivamiba,
ki Kenanin nguaziba bar da isi, ia
daningam. Eghti nguazir kam, a
ian nguazimin iki mamaghira ikiam.
Eghti ki nin ovavir boribar Godin
ikiam.”

*God me migia ghaze, me gu-
mazibar mikarzir mogomebar iniba
aghoregh*

9 Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni
ko nin ovavir borir gin izamiba, ia
bar nan Akar Dikirizir Gavgavimin
gin mangi.
10 Egh ia nan Akar Dikirizir Gav-
gavimin gin mangisi arazir kam
damu. Ia uan adarazir tongin uan
gumazibar mikarzir mogomebar
iniba bar dar ghoregh.
11-12 Ian otarir iririviba 8plan
dughiaba otoghti ia dughiar kamra
me mikarzir mogomebar iniba
aghoregh. Egh ia uan ingangarir
gumazibar mikarzir mogomeba
uaghan dar ghoregh, egh ian in-
gangarir amiziba otezir otariba,
ko ia igharaz darazi da ivezezir
ingarir gumaziba ia uaghan dar
aghoregh. Ian gumaziba ko otariba
bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti
arazir kam, a nan ababanimin min

† **16:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **16:15:** Galesia 4:22

17:5: Rom 4:17 * **17:5:** Hibrun akamin ziar kam, “Abraham,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Kantrin aviribar gumazamizibar afeziam.” **17:7:** Luk 1:55 **17:8:** Aposel 7:5 **17:10:** Aposel 7:8; Rom 4:11

ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko
Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.
13 Ia uan gumazibar mikarzir
mogomeba bar dar ghoregh. Eghti
dighorezir arazir kamin duar kurim
ian mikarzibar ikiti, gumazamiziba
bar fogh suam, Akar Dikirizir Gav-
gavir ki ia ko amizir kam a zurara
ikivira ikiam.
14 Egh me tavin mikarzir mogomemin
inim atughan koghti, gumazir kam
ki ia koma amizir Akar Dikirizir
Gavgavir kam abiki. Eghti me a
batueghti, a uan adarazir aven ikian
kogham."

15 Egha God Abraham migia ghaze,
"Datirighin ikegh mangi ni uam uan
amuim ziam Sarai, a darighan marki.
Datirikin, an ziam Sara.
16 Ki deragh Sara damuti, a ni bagh
otarim batam. Ki Sara deragh a
damuti, a kantrin aviribar gumaza-
mizibar inaghamimin otivam, eghti
men tarazi atrivibar ikiam."

17 Ezi Abraham tevimning apirigha
guam nguazim giri. Egha averara
uan nighnizimin kamagh aka ghaze,
"Gumazir azenir 100pla itim ti bori-
tam afangam? Ezi Sara azenir 90pla
iti, a ti boritam batam?"

18 Egha Abraham God migia ghaze,
"Kamaghin deragham, ni Ismael-
rama eghuva deragh an gan."

19 Ezi God ghaze, "Ni mamagh
mikiman marki. Nin amuim Sara
navim asegh egh otaritam bateghti,
ni ziam Aisak a datigh. Eghti ki Akar
Dikirizir Gavgavim a ko an ovavir
borir gin otivamiba koma a damuam.
Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam
zurara iki mamaghira ikiam.
20 Ezi ki Ismael deragh an ganasa
ni nan azangsisi. Ki deragh a
damu, egh borir aviriba a daningam,
egh an boribar amighti me bar
avirasemegham. Egh a 12plan
gumazir dapanir kabar afeziamin
otogham. Eghti ki an adarazir
amighti me ikizir gavgavimin
otogham.
21 Eghti ki uan Akar Dikirizir Gav-
gavim Aisak ko a damuam, borir
Sara dughiar kamran azenir mu-
namin otamim."
22 Egha God akar kam gamigha
givagha Abraham ategha ghu.
23 Ezi dughiar kamra, Abraham
Godin akamin gin ghua, uan adarazir
gumazibar mikarzir mogomebar in-
iba bar ada aghore. Egha uan otarim
Ismaelin mikarzir mogomemin
inim aghora, egha ingangarir gu-
mazir kinir men amebaba Abra-
hamin dipenimin otezibar mikarzir
mogomebar inibar aghora, egha
ingangarir gumazir a igharaz darazi
dam ivesezibar mikarzir mogome-
bar inibar aghore.
24-25 Dughiar kam Abraham uabi
99pla azeniba gifa, ezi an otarim
Ismael 13pla azeniba itima, me
aningin mikarzir mogomemning
inimning atu.
26 Dughiar God akam Abraham
ganingizimra, Abraham uan otarim
Ismael ko, me aningin mikarzir
mogomemningin inimning atu.
27 Egha uaghan Abrahamin
dipenimin aven itir gumaziba bar,
ingangarir gumaziba ko, gumazir me
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
da ivezeziba sara, me bar men
mikarzir mogomebar iniba aghore.

18

Ikiavira Itir God ghaze, Sara otaritam batam

1 Egha gin Ikiavira Itir God Mam-
ren nguibamin temer ekiabar apen-
gan Abraham bato. Aruer mamin
aruem bar puvira isima, Abraham
uan purirpenimin tiar akamin aper-
aghav iti.
2 Egha a kogha gumazir 3plan gari
me tuivighav iti. A men ganigha uan
purirpenim ategha zuamira ivegha
me bagha ghu. Egha tevimning
apirigha aviragha guam nguazim
giri.

18:2: Hibru 13:2

3 Egha kamaghin migei, “O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki.
4 Ki tav mikemeghti a dipatam inigh iziti, ia uan dagariba ruegham. Eghti ia temer ekiar kamin povimin avughsam.
5 Eghti ki dagheba ia danighti ia gavgavim uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian ingangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi, ki ian akurvaghasa.”

Ezi me kamaghin migei, “A dera, ni migei moghin damu.”

6 Ezi Abraham zuamira purirpenimin aven ghua kamagh Sara migei, “Ni plauan beghin ekiar aghuitam inigh egh zuamiram a giragh bretba tuegh.”
7 Egha Abraham uan bulmakauba bagha ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha ize. Egha a isa uan ingangarir gumazim ganingizi a zuamirama a misuegha aneghoregha a isami.
8 Ezi asizim isigha givazima, Abraham asizir kam ko, bulmakaun otereborim ko, bulmakaun otereborimin ingarizir sis sara inigha ghua gumazir 3plan kabar afa. A me ganingizi me da apima, a men boroghin tememin apengan tughav iti.
9 Egha me amegha givagha, Abrahamin azara, “Nin amuim Sara, a managh iti?”

Ezi Abraham ghaze, “A purirpenimin aven iti.”

10 Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God, a kamaghin migei, “Azenir girakirangin itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti nin amuim Sara otaritam ikiam.”

Ezi Sara purirpenimin tiar akamra ikia gumazir kamin akirangin, ikia akar kam baraki.
11 Dughiar kam Abraham ko Sara virara ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam batamim, a gifa.
12 Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha uabira uabi migia ghaze, “Ki ghurigha gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam uaghan ghuri. Ki manmaghin boritam iniamin agoroger kam ikiam?”
13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Abrahamin azara, “Sara manmaghsua aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati?
14 Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburaghan kogham. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozimin ki uamategham. Eghti dughiar kamra Sara otarim ikiam.”
15 Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, “Ki akezir puvati.”

Ezi a ghaze, “Ni guizbangiram ake.”

16 Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin tuavimin men akaghasa. Egha me ghua danganir mamin tuivigha, gara uaghira Sodomin nguibamin gari.
17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, “Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin ghuangsighan aghua.
18 Guizbangira, an ovavir boriba bar avirasemegh kantrin gavgavimin otogham. Eghti Abraham bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam.
19 Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure damighti me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangam. Egh me arazir aghuiba ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua bagha Abraham ginaba. Egh gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham deraviram a damuam.”
20 Egha Ikiavira Itir God Abraham migia ghaze, “Arazir bar kurar Sodom ko Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba otifi.
21 Kamaghin ki magiri gumazir arazir kabagh amibar ganigham. Egh ki fogham, eghaghanir ki oregha

18:10: Rom 9:9 **18:12:** 1 Pita 3:6 **18:14:** Luk 1:37

fogha givazir kaba, da ti guizbangira,
o puvati."
22 Egha gin gumazir pumuning
dikavigha Sodomin ghu. Ezi Ikiavira
Itir God Abraham ko tughav iti.
23 Ezi Abraham sivagha an
boroghin ghua an azara, "Ni ti
gumazir aghuiba ko kuraba sarama
asighasigham?
24 Ti 50pla gumazir aghuiba
nguibar kamin ikiti, ni igharaziba
sara me gasighasigham? Ni ti 50plan
gumazir aghuir kabagh nighnigh
nguibar kam ateghti a ikiti, ni a
gasighasighan kogham?
25 Ni gumazir aghuiba ko kuraba
sarama asighasigham, kar arazir
aghuim puvati. Ni gumazir aghuiba
ko kuraba, arazir vamiran me
damuan marki. Ni nguaziba bar dar
garir Jas, egh ni arazir aghuibara
damuam."
26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an
akam ikaragha ghaze, "Ki Sodomin
nguibamin itir gumazir aghuir
50plan ganti me ikiti, ki gumazamiz-
iba bar me ateghti me ikiam. Eghti
gumazir aghuir kaba, me ovengan
kogham."
27 Ezi Abraham ua kamaghin migei,
"Ekiam, ki bizir aviribav kimti, ni nan
ataran marki. Ki pura gumazir kinim,
egh bizitam mikiman kogham.
28 Eghti gumazir aghuir 50pla pu-
vatighti, 45plara ikiti, ni nguibam bar
a gasighasigham, o puvatigham?"
Ezi Ekiam ghaze, "Ki 45plan gu-
mazir aghuibar ganigh egh nguibam
gasighasighan kogham."
29 Ezi Abraham ua migei, "Eghti gu-
mazir aghuir 40pla ikiti manmaghin
damuam?"
Ezi Ekiam ghaze, "Ki gumazir
aghuir 40plan ganigh egh nguibam
gasighasighan kogham, eghti
gumazir aghuir kaba ovengan
kogham."
30 Ezi Abraham kamaghin migei,
"Ekiam, ki ua bizitam mikimasa. Ni
ataran marki. Eghti 30pla ikiti man-
makin?"
Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze,
"Ki 30plan gumazir aghuibar
ganigh egh nguibam gasighasighan
kogham."
31 Ezi Abraham ua ghaze, "Ekiam,
ni nan migirigiar avirir kaba bagh
nan ataran marki. Eghti gumazir
aghuir 20pla ikiti manmakin?"
Ezi Ekiam ghaze, "Ki gumazir
aghuir 20plan ganigh, egh ki
nguibam gasighasighan kogham."
32 Ezi Abraham ua ghaze, "Ekiam,
ki akatam ua ni mikimasa. Ni nan
ataran marki. Eghti gumazir aghuir
10pla ikiti, manmakin?"
Ezi Ekiam ghaze, "Ki gumazir
aghuir 10plan ganigh egh nguibam
gasighasighan kogham. Eghti
gumazir aghuir kaba ovengan
kogham."
33 Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko
uaning mikemegha givagha ghu. Ezi
Abraham uamategha uan dipenimin
ghu.

19

Sodomia arazir kuram gami

1 Ezi Lot guaratighin Sodomin
nguibamin uari akuvir tiar akamin
aperaghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir
God ko ghua Abrahamin ganizimn-
ing, datirighin iza Sodomin nguibam
oto. Ezi Lot aningin garima aning
izima a dikavigha aning bagha zui.
Egha tevimning apirigha aviragha
guam nguazim giri.
2 Egha ghaze, "Gumazir Ekiamn-
ing, ki guan ingangarir gumazim,
ezi gua nan dipenimin izi. Gua
uan dagariba faragh da ruegh, egh
dimangan nan dipenim daku. Egh
aminim tiraghti gua dikavigh mangi."
Ezi aning an akam ikaragha ghaze,
"Puvati. Ga me uari akuvir danganir
kam dakuam."
3 Ezi Lot mighighavira aning
migeima, aning gin a ko dipenimin
ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumaz-
ibav kemezima me bretin yis pu-
vatiziba tuegha aning bagha dagher
aghuibagh ami. Ezi aning api.

4 Ezi aning tighar misiabar mangasava amima, Sodomin gumaziba
iza dipenim avini. Nguibamin itir gu-
mazir igiaba ko ghuriba bar moghira
izi.
5 Egha me Lotin dia ghaze, "Gu-
mazir iza nin dipenim gakuimning
mana? Aning amadaghti aning
azenan izити, e poroghamiba uari ko
akuava amir arazir kurabar aning
damuasa."
6 Ezi Lot azenan ghua tiam deragha
anesara.
7 Egha me migia ghaze, "Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam
damuan marki!
8 Ki guivir pumuning iti, aning
gumazitam koma akuizir puvati.
Ki aning inigh egh ia bagh azenan
izam, eghti ia uan ifongiam an-
ingin anegifagh. Eghti gumazir
nan dipenim gakuimning ki deragh
aningin ganam. Kamaghin ia arazir
kuratam bar aning damuan marki."
9 Ezi Sodomia migirigiar kam
baregha ghaze, "Gumazir kam, a
nguibar igharazimin gumazim, egha
a en araziba tuisighasava ami. Ni
e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e
arazir kurabar aning damuam. Egh
e uaghan mizazitam ni gaseghti
ni fogham, nin mizazim, aningin
mizazim gafiragham." Egha me ua
Lotin suiragha a munasaragha egha
tiam akarasa.
10 Ezi gumazir dipenimin aven
itimning dafarim azenan ane-
madagha Lotin suiragha, uam a
inigha aven izegha tiam asara.
11 Egha aning azenan itir gumaz-
ibagh amizi, men damaziba pirizima,
me ua dipenimin tiar akamin garir
puvati.

Lot Sodom ataki

12 Ezi gumazir kamning kamagh
Lotin azara, "Nin tarazi uam nguibar
kamin aven iti? Ni uan boriba ko
uan amereba ko nin adarazi kagh
iti, ni bar me inigh egh nguibar kam
atakigh.
13 Ga nguibar kam gasighasigham.
Nguibar kamin aven, bar eghaghanir
bar kurar igharagha gariba otivizi,
Ikiavira Itir God da baregha gifa. Ka-
maghin, a ga amadazima ga nguibar
kam gasighasighasa izi."
14 Ezi Lot gumazir an guivimningin
ikiasa me inabazimning bagha ghu.
Egha aning migia ghaze, "Ikiavira
Itir God nguibar kam kuvarimasa,
kamaghin gua dikavigh nguibar kam
bemiram anetakigh." Ezi aning
ghaze, a ti pura ikarara migei.
15 Ezi aminim tiragha givazi ensel-
ning Lotin avigha ghaze, "Atamra. Ni
uan amuim ko guivimning inigh, egh
nguibar kam atakigh. Ni suighsuigh
gumazamizir kaba sara ovegham."
16 Ezi Lot nighnizir aviribagh
ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir
God Lotin apangkufi. Kamaghin
amizi, enselning a ko, an amuim ko
guivimning dafaribar suigha egha
nguibar kam ategha azenan ghu.
17 Egha aning me inigha azenan
ghugha givagha, kamaghin me
migei, "Ia zuamiram arimangegh,
puvatighti ia uaghan ovegham. Ia
uamategh ragh gin ganan marki.
Egh ia danganir zarir munamin
dapiagh avughsan marki. Ia ovengan
aghuaghsi, egh ari mighsiabar ghua-
vanang."
18 Ezi Lot ghaze, "Ekiam, ki ni na
migei moghin damuva avegham.
19 Ni na barakigh. Ni bar nan
apangkuvigha ingangarir aghuim
nan akurvaghasava a gami. Ezi
mighsiaba bar saghon mar iti, ezi ki
zuamira da bagh mangiva avegham.
Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighti
ki uaghan mizazim inigh ovegham.
20 Ni nguibar muziarir munamin
gari a munagh iti. A roghira iti, ezi
ki zuamira an angigham. A nguibar
dozim. Ni na ateghti ki nguibar
kamin manigh egh osimtizir kam
gitagham."

19:5: Gumazir Dapaniba 19:22-24 **19:11:** 2 Atriviba 6:18 **19:16:** 2 Pita 2:7

21 Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki
nguibar ni mangasa migeir mam
gasighasighan kogham.
22 Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam
damuan kogh mangi, dughiar ia
mangi nguibar kamin otoghamim.”
Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi,
ezi me gin nguibar kam, Soar a
garisi.*

Ikiavira Itir God Sodom ko Gomora gasighasiki

23 Ezi aruem tighar maghin ana-
gavira itima, Lot Soarin nguibamin
otogha gifa.
24 Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God
dagiar isiba ko avim amadazi, da
amozimin min overiamin ikia Sodom
ko Gomora giri.
25 Egha a nguibamning viraram
aning gasighasigha danganir zarir
aning itim sarama asighasiki. Egha
gumazamizir nguibar kamningin
itibagh asighasigha egha nguazir
kamin itir aghuir biziba sara bar
dagh asighasiki.
26 Ezi Lotin amuim an gin iza, egha
ua ragha gin gara, egha maghira
solin min otogha dipenir akinimin
min asaraghav iti.
27 Ezi amimzaraghan bar mizaraghara
Abraham ghua danganir a faragha
Ikiavira Itir God ko tughav ikia
mikemezimin ghu.
28 Egha a Sodom ko Gomora,
ko danganir zarir aning itir kam
bagha gari, egha gari avir ekiamin
migharim nguazimin ikegha ove-
riamin ghuavanadi.
29 God nguibar nguazir zarir kamin
itiba bar adagh asighasiki. Egha
an Abraham ginighnigha, nguibar
Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an
osimtizir kam gita.

Moapia ko Amonian adarasi

30 Ezi Lot Soarin nguibamin ikian
atiatigha uan guivimning inigha
mighsiabar ghuavanabo. Egha me
dagiar torir mamin aven iti.
31 Egha an guivir ekiam kamagh
uan afumim migei, “Gan afeziam
ghurigha gifa. Ezi nguazir kamin
danganiba bar gumaziba puvati.
Ezi gumazamiziba faragha uarir iti
moghin tina gan ikiam.
32 Aria, ga uan afeziam wain taba
a danighti an onganighti, ga a ko
dakuighti, a boriba ga daningam.
Eghti gan afeziamin adarazi ikivira
ikiam.”
33 Egha dimangan aning wain isa
uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi
guivir ekiam a koma akui. Aningin
afeziam wain amegha bar onganigha
fozir puvatizi guivim a koma akui.
34 Egha amimzaraghan guivir
ekiam uan afumim migia ghaze,
“Ki bogiran dimangan afeziam
koma akuigha gifa. Ga datirighin
dimangan afeziam wainin taba uam
a daningam. Eghti ni ki amizi moghin
ni a ko daku, eghti a boritaba ga
danighti gan afeziamin adarazi iki
mangivira ikiam.”
35 Egha dimagarir kamin aning uan
afeziam wain a ganingizi a uam on-
gani, ezi guivir dozim a koma akui.
Afeziam faragha wain amegha on-
ganigha fozir puvatizi moghira guivir
dozim a koma akui.
36 Egha tuavir kamin Lotin guiv-
imning afeziam dam boriba ini.
37 Ezi guivir ekiam otarir mam
bategha ziam, “Moap,” a gati, ezi gin
a Moapian ovavimin oto.†
38 Ezi guivir dozim uaghan otarim
bategha ziam, “Benami,” a gati, ezi
gin an Amonian ovavimin oto.‡

20

Abraham ko Abimelek

1-2 Dughiar kamin Abraham Mam-
ren nguibam ategha ghua Negevin
danganimin amadaghan, Kades ko

* **19:22:** Hibrun akamin, ziar kam, “Soar,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Sufi.” **19:24:** Matyu 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2 Pita 2:6; Jut 1:7 **19:26:** Luk 17:32 † **19:37:** Hibrun akamin, ziar kam, “Moap,” a mong akar kam ko magh ghu, “A nan afeziam bagha ize.” ‡ **19:38:** Hibrun akamin, ziar kam, “Benami,” a mong akar kam ko magh ghu, “Nan anabamin borim.” **20:1-2:** Jenesis 12:13; 26:7

Surin nguibar tizimningin apera. Egha gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiamin apera. Egha Gerarin gumazamizibav gia ghaze, “Sara nan amizim.” Ezi Gerarin atrivim Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi.

3 Ezi dimangan God Abimelek irebamin a migia ghaze, “Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam.”

4 Dughiar kam Abimelek tighar maghin Sara ko dakuam, egha kamaghin migia ghaze, “Ekiam, gumazitam osimtizitam damighan koghti, ni an ikizim ko me gasighasigham?

5 Abraham uabi na migia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki arazir aghuimin a ini. Egha ki osimtiziba puvati.”

6 Ezi God irebamin a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni nighnizir aghuarim ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nin amamangatizir puvatizi, ni a koma akuizir puvatigha nan damazimin arazir kuram gamizir puvati.

7 Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datirighin amizim amadaghti, a ua uan pam bagh mangi. Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni oveghan kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua mangighan koghti, ni uan gumazamiziba ko bar arimighiregham.”

8 Ezi amimzaraghan Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar diagha, bizir Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi me bar atiatingi.

9 Ezi Abimelek Abrahamin diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghiram amizimin e gami? Ki arazir kurar manamra ni gamizi, ni na ko ki ativagha garir darasi, e gamizi osimtizir arazir kam e bato? Arazir ni e gamizir kam, a bar derazir puvati.”

10 Egha Abimelek ua kamaghin migia ghaze, “Ni nighnizir manamra ikia egha kamagh ami?”

11 Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan nighnizimra kara, ki ghaze nguibar kamin gumaziba Godin atiatir puvati. Me ti nan amuim inisi na misueghti ki aremegham.

12 Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan amizim. Ga afeziar vamira ikia, egha amebamning ighara. Egha gin a nan amuimin oto.

13 Ki uan afeziamin dipenimin ikiavira iti, God nguazir igharazibar mangasa nan deir dughiamin, ki Sara migia ghaze, ‘Ni arazir aghuimin na damusi, egh ga danganir manabar mangi, ni gumazamiziba kamagh me mikim suam, Abraham nan tuebam.’”

14 Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganingi. Egha puram sipsipba, bulmakauba, ingangarir gumaziba ko amiziba Abraham ganingi.

15 Egha Abraham migia ghaze, “Ni gan, nguazir kabanang da bar nana. Ni tam dapisi ifuegh egh tam daperagh.”

16 Egha kamagh Sara migei, “Ki 1,000 silvan dagiar kaba isa osimtizir ni batozim akirasa, nin tuebam ganidi. Eghti ni ko iti darazi kamaghin fogh suam, ni osimtizitam gamizir puvati.”

17-18 Ezi Abimelek Abrahamin amuim Sara gamizir arazir kam bangin, God an adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba batir puvati. Ezi Abraham God ko migeima, God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi Abimelekin amuim ko puram an ingangarir amiziba ua boriba bati.

21

Sara Aisak bate

1 Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami.

2 Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir dughiamrama, otarim bate.

21:2: Hibru 11:11 **21:4:** Jenesis 17:12; Aposel 7:8

3 Ezi Abraham kamaghin uan
otarim ziam, “Aisak,” a gati.
4 Sara Aisak batezi, 8plan
dughiam otozi, Abraham Godin
migirigiamin gin ghua borimin
mikarzir mogomemin inim atu.
5 Ezi Abraham 100plan azenibar
otozima, Sara Aisak bate.
6 Egha Sara kamaghin migei, “God
arazir aghuim na gamizi ki bar
akuegha ati. Eghti gumazamiziba gin
bizir kam baregh, na ko bar akuegh
akam.”
7 Ezi Sara ua ghaze, “Gumazitam
ti faragha Abraham kamaghin a
mikemeghai, ‘Nin amuim Sara navim
asegh boritam bategh, egh oteba a
daningam?’ Ezi a ghurigha givazi ki
an otarim bate.”
8 Ezi borim ekevegha givagha otem
ataghizi dughiar kamin, Abraham
maburan isam gami.

Abraham Hagar ko Ismael batoke

9 Hagar, Isipian amizim, a faragha
Abrahamin ikia otarir mam bate. Ezi
dughiar mamin Sarai otarir igharazir
kamin gari, a Aisak ko ikararagha
arui.
10 Ezi an Abraham migia ghaze, “Ni
ingangarir amizir kinim uan otarim
ko aning batokegh. Ingangarir
amizimin borim nin bizitaba inian
kogham. Bizir kaba da bar nan borim
Aisakin biziba.”
11 Ezi Ismael uaghan Abrahamin
borim, ezi migirigiar otevir kam
Abraham gamizi a bar oseme.
12 Ezi God Abraham migia ghaze,
“Ni ingangarir amizim Hagar uan
borim ko aning bagh osiman marki.
Ni Saran akam baragh, an gin mangi.
Aisakrama nin ovavir boriba otivam.
13 Eghti ingangarir amizimin
borim, a uaghan nin borim. Kam-
aghin, ki uaghan an ovavir boribar
amighti me avirasemegh kantrin
gavgavimin otogham.”
14 Ezi amimzaraghan bar mizaragharan,
Abraham dagheba inigha egha
memen inir me dipam tuasa
isamizim ini. Egha an dipam tuigha,
da isa Hagarin dipizim gati. Egha a
borim isa a ganigha aning amadazi
aning zui. Ezi Hagar Berseban
nguibamin amadaghan gumazamiz-
iba puvatizir danganim bar a garui.*
15 Ezi dipam givazima Hagar uan
borim isa tevsevimin apengan aneti.
16 Egha a borimin ganti an ovengan
aghuagha ghua mong saghon aper-
aghav iti. Egha azia iti.
17 Ezi God borimin ararem baraki,
ezi an ensel Godin nguibamin ikia
Hagarin diagha a migia ghaze, “Ha-
gar, manmaghin ami? Ni atiatin-
gan marki. God nin borimin ararem
baregha gifa.
18 Ni dikavigh mangi borimin
agharimin suiragh a fegh, egh a inigh.
Ki an ovavir boribar amighti, me
bar avirasemegh ikizir gavgavimin
otogham.”
19 Ezi God Hagarin damaziba kuizi,
a mozir par mamin api. Ezi a ghua
memen inimin dipam tui. Egha
dipam isa borim ganingizi an anepi.
20 Ezi God borim ko itima an
ekefe. A gumazamiziba puvatizir
danganimin ikiava ekevegha, barir
pimin asir fofozir bar ekiam iti.
21 Egha gin a Paranin gumazamiz-
iba puvatizir danganimin itima, an
amebam a bagha Isipian amizir mam
ini.

Abraham Abimelek ko akam akiri

22 Dughiar kamin Abimelek ko
an midorozir gumazibar faragha
zuir gumazim Fikol, Abraham bagha
ghua Abimelek kamaghin a migei, “Ki
gari, bizir ni amiba, God ni ko ikia
deraghavira ni gami.
23 Egh ni Godin damazimin na
ko akam akirigh, egh ni ifavarir
arazim na ko, nan boriba, ko nan
ovavir boribar amuan marki, ki
arazir aghuimra ni gami. Kamaghira
ni arazir aghuimin na damu egh
kantrin ni datirighin itir kam saram
uaghan a damu.”

21:10: Galesia 4:29-30 **21:12:** Rom 9:7; Hibru 11:18 * **21:14:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **21:22:** Jenesis 26:26

24 Ezi Abraham ghaze, “Ki ni
mikemezir moghin ki akam akiri.”
25 Ezi Abraham uan mozir dipar
Abimelekin ingangarir gumaziba in-
izim bagha, Abimelek ko migirigiam
iti.
26 Ezi Abimelek ghaze, “Ki mam-
aghin fozir puvati. Ni fomira na
mikemezir puvati. Ki datirighira ma-
magh orasi.”
27 Ezi Abraham sipsipba, memeba,
ko bulmakauba Abimelek ganigha
aning akar dikirizir gavgavim gami.
28 Egha Abraham uan sipsipbar
tongin sipsipin nguzir amebar igiar
7pla inigha munagh ada ariki.
29 Ezi Abimelek an azara, “Ni tizim
bagha mamagh ami?”
30 Ezi Abraham ghaze, “Ni na dam,
sipsipin nguzir amebar 7pla inigh.
Egh arazir kamin kamagh akagham,
kar ki uabi kuizir mozir pam.”
31 Egha aning danganir kamin
akam akiri. Ezi danganir kam, me
ziam, “Berseba,” a gati.†
32 Egha aning Berseban akar gav-
gavim akirigha givagha, Abimelek
ko an midorozir gumazibar faragha
zuir gumazim Fikol uamategha Filis-
tian danganimin ghu.
33 Ezi Abraham Berseban temer
mam akara, egha Ikiavira Itir Godin
ziam fe, a Godin zurazurara ikiavira
itim.
34 Egha Abraham dughiar bar
ruarimin, kantrin igharazimin gu-
mazimin min Filistiabar nguzimin
ike.

22

God Abraham migia ghaze,
an Aisak isi an ofa damuam

1 Egha gin dughiar mam God Abra-
hamin nighnizir gavgavim gifoghasa
a guizbangira gavgaviz, ti puvati? Ka-
maghin an an dia ghaze, “Abraham!”
Ezi Abraham ghaze, “Ki kati.”
2 Ezi God a migia ghaze, “Ni otarir
vamira iti Aisak, ezi ni bar a gi-
fonge. Ni borir kam inigh egh Morian
nguazimin aningti ki mighsiatam nin
akagham. Egh mighsiar kamin ni
Aisak isi ofan bar isi mighiramimin
min na daningigh.”
3 Egha bar mizaraghara Abraham
donki inigha Aisak ko uan ingan-
garir gumazir pumuning ini. Egha
ofan bar isia mighirizim damuasa
dazibar kuegha danganir God a
mikemezimin zui.
4 Egha namba 3in aruemin Abra-
ham danganir kamin gari a saghon
ikiavira iti.
5 Ezi a kamagh ingangarir gumaz-
imning migei, “Gua donki ko kagh
iki. Ki borim ko mangi ga munagh
Godin ziam fam. Egh ga gin gua bagh
uamategham.”
6 Egha Abraham dazir ofan bar
isi mighiramim damuamiba Aisak
ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi
Abraham sabam ko avim suiragha,
aning zui.
7 Aning tighar maghin ghua Aisak
kamaghin an azara, “Afeziam.”
Ezi Abraham ghaze, “Nan borim,
manmaghin ami?”
Ezi Aisak an azara, “Afeziam,
ki gari daziba ko avir ofan bar
isi mighiramim damuamim iti, ezi
sipsipin ofa damuamim mana?”
8 Ezi Abraham a ikaragha ghaze,
“Nan borim, God uabi ofan bar
isi mighiramim damuamin sipsipin
nguzim, ga daningam.” Egha aning
zui.
9 Egha aning danganir God
mikemezimin otogha givagha, Abra-
ham ofa gamir dakozimin ingarigha
daziba a gisin da ariki. Egha uan
otarim Aisak benimin a ike. Egha
a isa ofa gamir dakozimin dazibagh
isin aneti.
10 Egha Abraham afuam inigha
borim biraghti an aremeghasava
ami.

† **21:31:** Hibrun akamin, ziar kam, “Berseba,” mong akar otevir kamin mirara ghu, “Akar dikirizir gavgavimin mozir pam.” **22:1:** Hibru 11:17-19 **22:2:** 2 Eghaghaniba 3:1 **22:9:** Jems 2:21

11 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, a
Godin Nguibamin ikia dia ghaze,
“Abraham! Abraham!”
Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki
kati.”
12 Ezi ensel a migia ghaze, “Ni
uan borim misueghti an aremeghan
marki. Egh arazitamin a damuan
marki. Ni bar borir vamira ikia egha
an anogoroghezir puvati. Ni a isi
God daningasaviram ami. Kamaghin
ki fo, ni gumazir Godin atiatiava an
apengan itim.”
13 Ezi Abraham kogha sipsipin
apurir mamin gari, an kom tevsevir
mamin suirazima a iti. Ezi a ghua
sipsipin kam inigha, a misuegha a isa
ofan bar isi mighiramim damuasa a
gaboro. Sipsipin apurir kam Aisakin
danganim inizi Aisak iti.
14 Ezi Abraham danganir kam ziar
kam a gati, “Ikiavira Itir God Aningi.”
Ezi iza datirighin gumaziba ghaze,
“Ikiavira Itir Godin uan mighsiam
gisin biziba e daningam.”
15 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Abra-
ham uam an dia ghaze,
16 “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira
uabi uan ziam dibora ghaze, ni
bar borir kamra ikia, egha an
anogoroghezir puvati.
17 Kamaghin ki guizbangira
ni migei, ki deragh ni damuva,
nin ovavir boribar amighti me
bar avirasemegham. Eghti men
dibobonim, mikoveziba ko gigimin
dibobonimin min otivigham. Eghti
nin ovavir boriba uan apaniba
abinigh, egh men nguibaba iniam.
18 Guizbangira, ni nan akam
baregha an gin ghu, kamaghin amizi,
nin ovavir boriba bangin ki nguazir
kamin itir ikizibar gumazamiziba,
bar deravira me damuam.”
19 Ezi Abraham Aisak inigha ua-
mategha uan ingangarir gumazimn-
ing bagha ghu. Egha me ua Berseban
ghugha Abraham bar moghira Berse-
ban apera.

Nahorin adarazir ziaba

20 Egha gin Abraham kamagh
oraki, Milka otarir maba bate. Ezi
Abramin dozim Nahor an amuim
Milka.
21 Otarir kabar ziabar kara: Us, an
otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel
(Kemuel gin Aramin afeziamin oto)
ko,
22 Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko
Betuel.
23 Ezi Betuel a Rebekan afeziam.
Milka Nahorin dughiamin otarir
8pla bate, ezi Nahor, an Abrahamin
dozim.
24 Ezi Nahorin amuir dozim, an
ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas
ko Maka bate.

23

Sara aremezi, Abraham a mozim darighasa nguazir mam givese

1 Ezi dughiar kamin Sara 127plan
azeniba iti.
2 Egha nguibar ziam Kiriat Arban
ikiava areme, nguibar kam an ziar
mam Hebron, a Kenanin nguazimin
iti. Ezi Abraham bar an apangku-
vigha a baghava azi.
3 Egha a Saran kuam ataghizi a
itima, a ghua Hitian adaraziv gia
ghaze,
4 “Ki kantrin igharazimin gu-
mazim, egha iza ian tongin apera.
Nan amuim aremegha givazima ki ia
dam nguazir asizitam givezegh egh a
mozim darighasa.”
5 Ezi Hitian gumaziba kamaghin
migei,
6 “Gumazir ekiam, ni orakigh.
Ni gumazir dapanir bar aghuim.
Ni uan amuim en dagiar mozir
aghuitamin anefi. En gumazi-
tam nin anogoroghan kogham.
Ni uabi danganir aghuitam gin-
abaghti, nguazimin afeziam pura ni
daningam.”
7 Ezi Abraham dikavigha tugha uan
guam Hitian gumazamizibav suegha
dapanim aviragha,
8 egha kamaghin migei, “Ki uan
amuimin kuam isi nguibar kamin

22:16: Hibru 6:13-14 **22:17:** Hibru 11:12 **22:18:** Aposel 3:25 **23:3:** Aposel 7:16 **23:4:** Hibru 11:9; 11:13

a mozim darighsi ia nan amamangatigh, egh ia na bagh Soharin otarim Efronin azaragh,
9 eghti a dagiar torir me kamagh diborim, Makpela na daningam. An Efronin nguazir miriamin ti. Ia a mikemeghti a dagiar torir kam na daningighti, ian damazibar ki ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir kam, ki an ghuavim ikegham, eghti a ki uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam."
10 Ezi Efron uabi nguibar ekiamin danganir uari akuvimin, Hitian tongin aperaghav iti. Ezi Hitian gumaziba ikia orazi, Efron kamaghin Abrahamin akam ikaragha ghaze,
11 "Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam barakigh. Ni torir kam givezan kogham. Ki nguazir dagiar torim itir kam, a isi pura ni daningam. Nan adarazir damazimin ki datirighin nguazim ni danighti, ni uan amuim afam."
12 Ezi Abraham ua gumazibar damazimin guam avira.
13 Egha men damazimin a Efron migia ghaze, "Efron, ki kamaghsua ni deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki datirighin nin nguazir otevir kam givezam. Ni nan dagiaba initi, ki uan amuim nguazir kamin a mozim darigham."
14 Ezi Efron Abrahamin akam ikaragha ghaze,
15 "Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir kamin ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi marki, kar gan bizim, a pura bizim. Ni pura nguazim inigh uan amuimin kuam afi."
16 Ezi Abraham akar kam gifongegha, gumazir biziba amaga dagh ivezibar mirara, deragha 400plan silvan dagiaba mengegha, nguazimin ivezir kamra isa, Hitian gumazibar damazimin nguazim giveza Efron ganingi.
17 Egha arazir kamin Abraham Efronin nguazir Makpelan itim ini, a Mamren nguibamin boroghin iti. A nguazim ko, dagiar torim ko, temer nguazir kamin itiba a bar moghira da ini.
18 Ezi Hitian gumazir migirigiar kam baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir kam Abraham a ini.
19 Egha a nguazim inigha givagha, uan amuim Sara, an kuam isa dagiar mozir Makpelan nguazimin itimin a mozim gati. Makpela a Mamren nguibamin boroghin iti. Egha Kenanin nguazimin iti. Mamren ziar igharazim, a Hebron.
20 Ezi Hitian nguazir otevir kamin itir dagiar mozim, an Abrahamin adarazir kuabar afamin danganimin min oto.

24

Abraham Aisak bagha amuim buri

1 Abraham datirighin ghurigha gifa. Ezi Abraham amir biziba, Ikiavira Itir God a uabi dagh ami, da bar deraghaviram otifi.
2 Dughiar mam, Abraham uan ingangarir gumazimin diazi a izi. Ingangarir gumazir kam fomiram a ko ikia an biziba datirighin bar dar gari. Ezi Abraham a migia ghaze, "Ni uan dafarim nan buarakirimin apengan amadagh egh akar gavgavim na koma anekirigh.
3 Ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanin aven nguazir ki itir kamin, nan otarim bagh guivitam ginaman marki.
4 Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongin a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam."
5 Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, "Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nin otarim inigh ua nin adarazir bighan mangigham?"
6 Ezi Abraham a ikaragha ghaze, "Bar puvati! Ni nan otarim inigh uamategh nan bighan mangan kogham.
7 Ki fomira uan adarazir nguazimin ikia uan afeziamin dipenimin iti,

ezi Ikiavira Itir God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam.
8 Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamin mangan bar markiam."
9 Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar amuasa, uan dafarim isa an buarakirimin apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami.

10 Ezi ingangarir gumazim Abrahamin 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Egha biziba bar da inigha egha Aramin nguazimin ghua Nahorin nguibamin zui.

11 An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamin nguibamin azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam.

12 Ezi a kamagh God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin apangkuvigh, egh datirighin nan ingangarim damighti, a guizbangiram otogh.
13 Ki mozir par kamin boroghin tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tusi izam.
14 Ezi ki kamaghin nin azai, ki amizir igiatam mikim suam, 'Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimin miner dipam asigh a inigh izighiri.' Eghti a suam, 'Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nin kamelbar aningam.' Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighti ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham bar an apangkufi."

15 Ezi ingangarir gumazim God ko migiavira itima, Rebeka izava oto. A miner dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim.
16 Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar gumazitam ko dakuam. Egha mozir pam giraghugha uan miner pam tuigha uamategha anadi.

17 Ezi ingangarir gumazim a bagha ivegha ghua kamaghin a migei, "Ai, ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na daningam?"

18 Ezi Rebeka ghaze, "Gumazir ekiam, ni dipam rami." Egha a zuamira miner dipam uan agharimin an suiragha izaghira an taghizi a dipam api.

19 Egha an amegha bar izivazima Rebeka a migia ghaze, "Ki nin kamelba dipam uaghan me danighti me dami izivagham."
20 Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar danganimin a inge. Egha a ivegha uamategha dipam tuasa ghu. A kamaghiram amua ghuavti kamelba bar dipam ame.
21 Ezi ingangarir gumazim migeir puvati. A pura damazibar an gari. Egha foghasa, Ikiavira Itir God uan ingangarim damighti a guizbangiram otivasa, o ti puvatigham.

22 Ezi kamelba dipam amegha givazi, ingangarir gumazim ghua ring golin atinibagh azuim isa Rebekan atinim garu. Egha daveriar golin pumuning Rebekan agharimning garu. Ringin kamin osimtizim a 5 gremin tu, ezi daveriar kamningin osimtizim 100 gremin tu.
23 Egha ingangarir gumazim ghaze, "Ni na mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh nighnisi, nin adarazir dipenim danganitam ikiti, ki uan adarazi ko datirighin dimangan an dakuam?"

24 Ezi Rebeka a ikaragha kamaghin migei, “Ki Betuelin guivim, ezi Betuel
a Nahor ko Milkan otarim.
25 Are, e kamelba damamin dagher
aviriba iti. Egha dipenimin danganir
mam iti. Ia izi mangi a daku.”

26 Ezi Abrahamin ingangarir gu-
mazim teviba apirigha guam avi-
ragha Ikiavira Itir Godin ziam fe.
27 Egha kamaghin migei, “Ki uan
gumazir ekiam Abraham, an Godin
ziam fasa, a Ikiavira Itir God. A
nan gumazir ekiamin apangku-
vigha egha a mikemezi moghira
deraghavirama a gami. Guizbangira,
Ikiavira Itir God na inigha iza nan
gumazir ekiamran adarazir dipenim
gati.”

28 Ezi amizir igiam ivegha ghua uan
amebamin dipenimin itir darazi bizir
otivir kabar gun bar me mikeme.
29-30 Ezi Rebekan tuebam Laban,
ring golin an atinimin itim ko, dave-
riar an agharimningin itimning dar
gari. Egha an orazi, Rebeka gu-
mazir kam mikemezir biziba bar
dagh eghari. Kamaghin a ivegha
azenan ghua Abrahamin ingangarir
gumazim bagha ivegha zui. Egha
gumazir kamin gari a mozir dipamin
boroghin uan kamelba ko tughav iti.
31 Ezi Laban kamaghin migei, “Gu-
mazir ekiam, Ikiavira Itir God bar
deragha ni gamigha gifa. Ni izi e
dipenimin mangam. Ni kagh ikian
marki. Ki nin misiam akirigha gifa,
egha uaghan nin kamelba bagha dan-
ganim akiri.”

32 Ezi Abrahamin ingangarir gu-
mazim dipenimin aven ghu. Ezi La-
ban uan ingangarir gumazibav ke-
mezi, me kamelba atera izezir biz-
ibagh eghuvigha egha dadaba ko
dagheba kamelbagh anidi. Egha a
me mikemezi me dipam tuigha iza
Abrahamin ingangarir gumazim uan
adarazi ko me ganingizi me uan da-
gariba rue.
33 Ezi me gin dagheba inigha
izi, ezi Abrahamin ingangarir gu-
mazim kamaghin migei, “Ki zuamira
dameghan kogham. Ki faragh uan
migirigiabar amigham.”
Ezi Laban ghaze, “A dera. Ni
mikim.”
34 Ezi ingangarir gumazim ghaze,
“Ki Abrahamin ingangarir gumazim.
35 Ikiavira Itir God nan gumazir
ekiam bar deragha a gamizi, a biz-
iba bar aviraseme. A bizir bar
avirir kaba Abraham ganingi, sip-
sipba, memeba, bulmakauba, silva
ko gol, ko ingangarir amiziba ko gu-
maziba, kamelba ko donkiba.
36 Ezi an amuim Sara bar ghurigha
egha otarim bate. Ezi nan gumazir
ekiam biziba bar ada isa otarir kam
ganingi.
37-38 Egha pamten na migia ghaze,
‘Ni nan otarim bagh Kenanin,
nguazir ki itir kamin nan otarim
bagh guivitam ginaman marki.
Markiam, ni nan afeziamin adarazir
bighan mangi egh nan otarim bagh
amizitam ginabagh.’ Nan gumazir
ekiam migirigiar kam gamua, egha
na gamizi ki an migirigiar kamin gin
mangasa a ko akam akirigha gifa.
39 “Ezi ki uan gumazir ekiam
migei, ‘Eghti amizir kam na ko izan
aghuaghti, ki manmaghin damuam?’
40 “Ezi a ghaze, ‘Ki gumazir Ikiavira
Itir Godin akabar gin zuim, eghti a
uan ensel nin faragh anemadaghti a
mangi ingangariba bar dar amighti
da bar nin deragham. Eghti ni
nan otarimin amuim nan afeziamin
adarazir bighan a inigh izam.
41 Eghti tuavir vamira otoghti, ka-
maghin akar ga dikirizir kam ua nin
suighan kogham. Ni men bighan
mangiti, nan afeziamin adarazi kam-
agh mikim suam, amizim ni ko izan
kogham, egh me an anogoregham,
me kamaghin damuti, akar ni na ko
dikirizir kam, osimtizim ni daningan
kogham.’
42 “Ezi datirighin guaratighin, ki iza
mozir pamin otogha kamagh God
ko migei, ‘O Ikiavira Itir God, nan
gumazir ekiamin God, ni datirighin
na bagh ingangarir kam damighti a
guizin otogh.

43 Ezi ki datirighin mozir pamin
boroghin iti. Eghti amizir igiatam
dipam tuigh iziti, ki a mikim suam,
“Ai, ni uan minemin dipar muziari-
tam na danighti, ki anemeka.”
44 Eghti a kamagh mikimam, “Ni
dameghti, ki dipam isi uaghan nin
kamelbar aningam,” eghti nan ifon-
giam kar ti amizir kamra ni nan gu-
mazir ekiamin otarim bagha a gin-
aba.’
45 “Ki God ko migiavira itima Re-
beka izava oto. A minem uan dipizim
dafagha dipam tuasa mozir pamin
uaghiri. A izima, ki a migia ghaze, ‘Ai,
ni dipar muziaritam na daningigh.’
46 “Ezi a zuamira miner pam
dafarimin an suiragha izaghirigha
ghaze, ‘Gumazir ekiam, ni dipam
ami. Eghti ki dipam uaghan a isi nin
kamelbar aningam.’ Ezi ki dipam
amegha givazima, a dipam isa nan
kamelbagh anidi.
47 “Ezi ki an azara, ‘Ni tinan
guivim?’
“Ezi a ghaze, ‘Ki Betuelin guivim,
Betuel a Nahor ko Milkan otarim.’ Ezi
ki ring an atinim gatigha egha daveri-
aba an agharimning garu.
48 “Egha ki tevimning apirigha
guam aviragha Ikiavira Itir Godin
ziam fe, a nan gumazir ekiam
Abrahamin God. A na inigha iza
nan gumazir ekiam Abrahamin
aveghbuamin dipenimrama oto.
Eghti ki guizbangira an igiar guivim
inighti a mangi nan gumazir ekiamin
otarimin ikiam.
49 Egha ki ian azai, ia bizir
aghuitam ko arazir aghuimin
nan gumazir ekiam damusi, egh
guizbangira deragh na mikim? Egh
ia aghuagh, egh uaghan na mikimti,
ki bizitam damusi ua nighnigham.”
50 Ezi Laban ko Betuel kamaghin
an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira
Itir God uabi bizir kam gamizi, ezi e
migirigiaba puvati.
51 Rebeka iti. Ni a inigh egh
gua mangi. Ikiavira Itir God ni
mikemezi moghin, Rebeka nin gu-
mazir ekiamin otarimin iki.”
52 Ezi Abrahamin ingangarir gu-
mazim men akam baregha gifa,
egha Ikiavira Itir Godin damazimin
tevimning apirigha, aviragha guam
nguazim girigha an ziam fe.
53 Egha bizir gol ko silvan ingarizir
digirir igharagha gariba inigha da isa
Rebeka ganidi. Egha bizir aghuir
iveziba bar pin kozir aviriba isa, an
tuebam ko amebam ganidi.
54 Ezi migirigiaba givazima, Abra-
hamin ingangarir gumazim uan
adarazi ko dagheba ko dipaba
amegha, me akui. Egha mizaraghara
me dikavigha Abrahamin ingangarir
gumazim kamaghin migei, “Ia na
amadaghti, ki uamategh uan gu-
mazir ekiam bagh mangasa.”
55 Ezi Rebekan amebam ko an
tuebam kamaghin migei, “Ni amizir
igiam amamangatighti a tong e ko
aruer 10plan ikegh, gin mangi.”
56 Ezi Abrahamin ingangarir gu-
mazim kamaghin migei, “Ia nan
anogoroghan marki. Ikiavira Itir
God na bagha ingangarim gamizi,
a deragha otogha gifa. Kamaghin,
ia na amadaghti, ki uamategh uan
gumazir ekiam bagh mangam.”
57 Ezi me ghaze, “E amizir igiamin
diagh egh an azaragh, an ifongiam
gifoka.”
58 Egha me Rebekan diazi a izima,
me an azara, “Ni gumazir kam ko
mangasa ifonge?”
Ezi a ghaze, “Are, ki mangam.”
59 Ezi me Rebeka ko amizir a ko
ikia an garim amadazi aning Abra-
hamin ingangarir gumazim, ko izezir
darasi, me ko zui.
60 Ezi me Rebeka akar bar
aghuimin a migia ghaze:

“En buaramizim,
ni gumazamizir bar aviravirimin
amebamin otivam.
Eghti nin ovavir boriba uan apaniba
abinigh,
men nguibaba iniam.”

61 Ezi Rebeka uan ingangarir amiz-
iba ko dikavigha kamelbagh apiagha

Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Egha me maghira zui.
62 Aisak faragha mozir pamin boroghin iti, mozir par me kamagh diborim, “Godin Zurara Ikia Nan Garim.” Egha dughiar kam a mozir pam ategha iza Negevin danganimin iti.
63 Egha guaratizir kamin a bizibagh nighnighasa, tuzimin arua ghua, kogha kamelbar gari da saghon izi.
64 Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha izaghiri.
65 Egha kamagh Abrahamin ingangarir gumazimin azara, “Munar gumazitam e bagha izi, a tina?”
Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Mar nan gumazir ekiam.” Ezi Rebeka uan dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara.
66 Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari.
67 Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran purirpenimin ghu, egha Rebekan ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin ovevem bagha bar osemegha iti. Ezi datirighin an navir averiam uamategha dera.

25

Abrahamin ovavir borir igharaziba

1 Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Ketura.
2 Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate.
3 Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leumian ovavir inazimin oto.
4 Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba.
5 Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa Aisak ganingi.
6 Egha an angamira ikiavira itir dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir dozimningin boribagh aningi. Egha me amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon ghua aruem anadi naghin ghue.

Abraham aremezi me a mozim gati

7 Dughiar kamin Abraham 175plan azeniba iti.
8 A bar ghurigha, uan nguazimin ikirimirim bar a gakuegha ovengezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti.
9 Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza Mamren nguibamin boroghin dagiar mozir me Makpela arizimin anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim Soharin otarim Efronin nguazim.
10 Abraham faragha Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam givese. Nguazir kamin Abraham faragha uan amuim Sara mozim gati. Ezi datirighin Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir kamran a mozim gati.
11 Ezi Abrahamin ovevemin gin, God bar deraghvira an otarim Aisak gami. Dughiar kam, Aisak mozirpar mamin boroghin iti, mozirpar me kamagh diborim, “Godin Zurara Ikia Nan Garim.”
12 Ezi kar Ismaelin ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamin otarim, Hagar a bate. Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingangarir amizim.
13 Ismaelin otariba, men faragha otozimin ghua abuananamin ziaba: Ismaelin otarir ivariamin ziam Nebaiot, ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, ko Mipsam,
14 ko Misma, Duma, ko Masa,
15 ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko Kedema.
16 Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar kabara inigha me itir nguibaba ko nguazir otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti gin 12plan gumazir kaba, 12plan anababar otivam.
17 Ezi Ismael 137plan azeniba ikia egha aremezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti.
18 Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan nguazim ko Surin nguibamin tizimin itir nguazir otevimin apia. Sur a Asirian zuir tuavimin iti, Isipin

25:10: Jenesis 23:3-16

boroghin. Ezi me deragha Abrahamin ovavir igharaziba ko deragha apiazir puvatigha, me ko apanim gami.*

Aisakin eghaghanim

(Sapta 25:19--26:35)

Rebeka Iso ko Jekop bate

19 Kar Abrahamin otarim Aisakin eghaghanim.
20 Ezi Aisak 40plan azeniba ikia egha Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim, Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir gumazir mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim Labanin buaramizim.
21 Ezi Aisakin amuim boriba puvati, ezi Aisak Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ni na baregh nan amuimin akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavira Itir God, Aisakin migirigiam baraghizi, Rebeka navim adai.
22 Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamin ikia uaning adosi. Ezi Rebeka ghaze, "Tizim baghavira bizir kam na bato?" A bizir kamin mingarim gifoghasa, egha Ikiavira Itir God ko migei.
23 Ezi Ikiavira Itir God Rebeka migia ghaze, "Kantrin pumuningin gumazamiziba nin navimin aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning uaning batogh mangi tavin gavgavim tav gafiragham. Eghti otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam."
24 Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana otarir fufuzimning bate.
25 Ezi faragha irizimin mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, "Iso," a gati.†
26 Ezi Ison amebam a batir dughiamin an dozim an dagarir ginkevimin suiragha azenan ize. Kamaghin amizi me ziam, "Jekop," a gati.‡ Dughiar kam Aisak 60plan azeniba itima aningin amebam aning bate.

Iso otarir ivariamin min itir danganim ataki

27 Egha otarir kamning ekevegha Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha ruaribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nimira itim, egha nguibamra ti.
28 Ezi Iso asizibav sogha da inigha iza Aisak ganidima an ada apava, bar Iso gifonge. Ezi Rebeka Jekop gifonge.
29 Ezi dughiar mamin Jekop nguezibar diparsizim isai. Ezi Iso ruarimin ikegha ngun izi.
30 Egha mitiriam puv ana aghezima a kamagh Jekop migei, "Mitiriam puv nan azi. Ni diparsizir aghevir ni isamizir matam na daningigh." Kamaghin me gin "Iso," ziar igharazim, "Idom," a gati.§
31 Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, "Ni faragh ni otarir ivariamin min itir danganir kam, na daningighti, ki gin diparsizir kam ni daningam."
32 Ezi Iso ghaze, "A dera. Ki ovengamin dughiam roghira ize, ezi ki otarir ivariamin itir danganim a manmaghin nan akurvagham?"
33 Ezi Jekop ghaze, "Ni faragh Godin akakagh guizbangira na mikim suam, ni uan danganim na daningam." Ezi Iso guizbangira migia, egha uan danganir an otarir ivariamin itim isa Jekop ganingi.
34 Ezi Jekop bret ko nguezibar diparsizir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso anemegha givagha pura dikavigha ghu.

Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariamin itir danganim pura bizimin min oto.

26

Aisak Gerarin nguibamin iti

* **25:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **25:23:** Rom 9:12
† **25:25:** Hibrun akamin ziar kam "Iso," an mingarim kamaghin ghu, "arizivatari." ‡ **25:26:** Hibrun akamin ziar kam, "Jekop," an mingarim kamaghin ghu, "dagarir ginkevim." § **25:30:** Hibrun akamin ziar kam "Idom," an mingarim kamaghin ghu, "aghevim." **25:33:** Hibru 12:16

1 Ezi dughiar kamin Kenanin
nguazimin mitiriar ekiam otozi
dagheba bar otefe, ezi mitiriar
kam mitiriar faragha Abrahamin
dughiamin otozim ko magh ghu.
Ezi Aisak dikavigha Gerarin atrivim
Abimelek bagha ghu, a Gerarin
nguibar ekiamin ikia Filistiabar
atrivimin iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha
a migia ghaze, "Ni Isipin mangan
marki. Ni kaghira ikiti, ki danganir ni
ikiamimin gun ni mikimam.
3 Ni nguazir kam pura guraghav itir
gumazimin min a daperaghti, ki ni
ko iki egh deragh ni damuam. Egh
ki nguazir kaba bar ni ko nin ovavir
boribar aningam, eghti akar dikirizir
gavgavir ki nin afeziam Abraham
koma amizim, a guizbangin otivam.
4 Egh ki nin ovavir boribar
amighti, me bar avirasemegh men
avirim mikovezibar min ganam.
Eghti ki nguazir kaba bar me
daningam. Kamaghin amizi, nin
ovavir boriba bangin ki nguazir
kamin itir nguibabar gumazamiziba
bar deravira me damuam.
5 Guizbangira, Abraham nan akam
baregha, uaghan nan Akar Gavgav-
iba ko arazir ki ifongeziba ko nan
Arazir a ganingizir maba sara gin
ghuzir bizir kam bagh, ki deravira me
damuam."
6 Ezi Aisak Gerarin nguibamin ti.
7 Ezi nguibar kamin gumaziba an
amuim bagha an azai, ezi a ghaze,
"Kar nan amizim." An atiatigha,
kamaghin migeir puvati, "Kar nan
amuim." An nighnizim kamaghin iti,
"Rebekan ganganiba bar derazi, gu-
mazir kaba a inisi nighnigh, egh a
bagh na misueghti ki aremegham."
8 Egha Aisak mong dughiar ru-
arimin ike, ezi dughiar mamin
Abimelek, Filistiabar atrivim uan
dipenimin winduan gari, Aisak uan
amuim Rebeka gifongegha a muigha
a ko ikararai.
9 Ezi Abimelek Aisakin diagha a
migia ghaze, "Kar ti nin amuim! Ezi
ni manmaghsuavira ghaze, 'Kar nan
amizim?' "
Ezi Aisak a ikaragha ghaze, "Ki
nighnizir kam iti, ki suam, a nan
amuim, eghti gumaziba a bagh na
misueghti ki aremegham."
10 Ezi Abimelek ua ghaze, "Ni arazir
manamrama e gami? En gumazi-
tam nin amuim ko akuizi, e osimtizir
ekiamin ikeghai! Guizbangira an a ko
dakuighti, osimtizir kamin mingarim
a nin ikiam."
11 Egha gin Abimelek akar gav-
gavim gumazamizibav gia ghaze,
"Gumazitam gumazir kam o an
amuim arazir kuratamin a damigh,
egh ovengam."
12 Ezi Aisak azenir ekiamin in-
garigha dagheba opari. Ezi Ikiavira
Itir God an akuragha deragha a gami.
Kamaghin an azenimin dagheba bar
aviraseme.
13 A bizir avirim ikia egha gumazir
ekiam gava.
14 A sipsipba, bulmakauba ko in-
gangarir gumazir aviriba iti, ezi Filis-
tiaba naviba an ikufi.
15 Egha me nguaziba inigha Abra-
hamin ingangarir gumaziba fomira
kuizir mozir paba apeme.
16 Ezi gin Abimelek Aisak migia
ghaze, "Ni en kantri ategh mangi. Ni
datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin
apengan iti."
17 Kamaghin amizi, Aisak nguibar
kam ategha ghua Gerarin danganir
zarimin apera.
18 Abraham faragha mozir paba
danganir kamin dagh kui. Ezi an
aremezi dughiamin gin Filistian
gumaziba mozir par kaba apeme.
Ezi datirighin Aisak mozir par kaba
uam adagh kuigha, ziar an afeziam
faragha dagh aningiziba ua dagh
ariki.
19 Ezi dughiar mamin Aisakin in-
gangarir gumaziba, danganir zarir
kamin mozir par mam gikuizi dipar
aghuim oto.
20 Ezi Gerarin bulmakaubar garir
gumaziba, Aisakin bulmakaubar

26:3: Jenesis 22:16-18 **26:7:** Jenesis 12:13; 20:2

garir gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.”

Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, “Uari Adoghodosi.”

21 Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim gikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Apanim gamir arazim,” a gati.

22 Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gikui. Ezi dughiar kamin gumaziba uam a bagha uari adozir puvati. Ezi Aisak ghaze, “Ikiavira Itir God deragha e gami, eghti e datirighin nguazir kamin deragh daperagh egh bizir aviriba kagh ikiam.” Egha a mozir pam ziar kam a gati, “Dabirabim derazir danganim.”

23 Egha gin Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamin oto.

24 Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God a batogha ghaze, “Ki nin afeziam Abrahamin God. Ki ni ko iti, kamaghin ni atiatingan marki. Ki uan ingangarir gumazim Abraham, bar a gifonge, kamaghin ki deragh ni damu, egh nin ovavir boribar amuti me bar avirasemegham.”

25 Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingarigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin a danganir kamin uan purirpenibar nguibam aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui.

Aisak ko Abimelek uaning ko akam akiri

26 Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelekin midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize.

27 Ezi Aisak men azara, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan nguazimin na batoke?”

28 Ezi me a ikaragha ghaze, “E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kamin aven migirigiar kam ikiam,

29 ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim ataghirazir dughiam, e nin amamangatizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami.”

30 Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api.

31 Egha amimzaraghan me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, “Ia navir amirizim sara mangi.” Ezi me anetegha zui.

32 Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a migei, “E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.”

33 Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me nguibar kam Berseba a garisi.

Ison amuibar ziaba

34 Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir mam.

35 Ezi amizir kamning amir arazziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aningin navimning ikuvigha bar oseme.

Jekopin eghaghanim

27

(Sapta 27--35)

Jekop uan afeziam gifaragha Ison bizir aghuiba ini

1 Ezi dughiar kamin Aisak ghurigha an damaziba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.”

Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

26:26: Jenesis 21:22

2 Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki
bar ghurigha ovengamin dughiam
bar roghira ize.
3 Kamaghin ni uan asiziba burir
barir pim ko bariba inigh ruarimin
mangi, egh na bagh asizitam batogh
a misokegh.
4 Egh na bagh asizim isamigh
dagher aghuir ki ifongezim inigh na
bagh izi. Eghti ki anemegh deravira
ni damigh egh gin ovengam.”
5 Ezi dughiar kamin Aisak Iso
migeima Rebeka oraki. Ezi Iso
asizibar amuasa ghuzi,
6 Rebeka kamagh Jekop migei, “Ki
datirighirama orazi, nin afeziam ka-
magh Iso migei,
7 ni na bagh asizitam inigh
izi na bagh a isamigh. Eghti
ki aneremeghiva, Ikiavira Itir
Godin damazimin deragh ni
damighvirama, egh gin ovengam.”
8 Egha Rebeka maghira kamaghin
migei, “Nan otarim, ni na baregh egh
bizir ki ni mikimamim na damu.
9 Ni mangi memen igiar pumuning
inigh izi, eghti ki aning isamighiva
nin afeziam bar ifongezi moghin a
bagh dagher aghuiba isamam.
10 Eghti ni a inigh uan afeziam bagh
mangiti an anemam, egh deragh ni
damighvirama, gin ovengam.”
11 Ezi Jekop kamagh uan amebam
migei, “Ni kamagh fo Iso a gumazir
arizivatarim, ezi nan mikarzim
arizivatarizir pu.
12 Nan afeziam nan suighsuigh
egh fogham, ki a gifari, egh a de-
ravira na damuan firin, a ua na
gasighasigham.”
13 Ezi an amebam ghaze, “Nan
otarim, ni, ki ni migei moghin damu.
Egh mangi na bagh memening inigh.
Bizir ni gasighasighamba, da ni giran
kogham, da na giram, ni puvati.”
14 Ezi a ghua aning inigha egha
iza uan amebam ganingi, ezi Re-
beka an afeziam damasa bar ifongezi
moghirama a dagheba isai.
15 Rebekan otarir ekiam Iso, a
faragha uan korotiar aghuiba isa
amebamin purirpenim gatizi da iti.
Ezi datirighin Rebeka da inigha uan
otarir dozim Jekop gaghui.
16 Egha a memen igiabar ariziba an
agharibagh arigha, an tuemin dan-
ganir ariziba puvatizibagh aghui.
17 Egha Rebeka dagher isingtizir
kaba ko bretin tueziba isa Jekop
ganingi.
18 Ezi Jekop uan afeziam bagha
ghuava an dia ghaze, “Afeziam!”
Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni otarim
manam, Iso o Jekop?”
19 Jekop a ikaragha ghaze, “Ki nin
otarir ivariam Iso. Ki ni mikemezi
moghirama amigha gifa. Ezi ni
dikavigh ki ni bagha inigha izezir
asizim amegh egh deragh na damu.”
20 Ezi Aisak ghaze, “Nan otarim,
ni manmaghira zuamira asizir kam
bato?”
Ezi Jekop ghaze, “Ikiavira Itir God,
nin God nan akurazi ki a bato.”
21 Ezi Aisak a migia ghaze, “Ni nan
boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka,
ni guizbangira Iso, o puvati?”
22 Ezi Jekop sivagha uan afeziamin
boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze,
“Nin tiarim a Jekopin tiarimin mirara
migei, ezi nin aghariba ki dar suigha
dar barazi, da mati Ison aghariba.”
23 Ezi an aghariba Ison agharibar
min arizivatari, ezi Aisak kamaghin
fozir pu, kar Jekop. Kamaghin amizi
a deragha a damuasa,
24 egha uam an azara, “Ni
guizbangira Iso, o puvati?”
Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Are,
kirara.”
25 Ezi Aisak ghaze, “Ni na bagh
asizitaba inigh izi. Ki damegh givagh
egh arazir aghuimin ni damuam.”
Ezi Jekop asiziba a ganigha
egha wainin dipar maba sarama a
ganingizi an api.
26 Ezi an afeziam a migia ghaze,
“Nan otarim, ni nan boroghin izi nan
toregh.”
27 Ezi an an torima Aisak an
korotiabar mughuriam baregha
deravirama a gami. Egha ghaze:

27:27: Hibru 11:20

"Aia, nan otarimin mughuriam
mati dagher azenimin mughuriam!
Azenir kam deraghasa
Ikiaviira Itir God deraghaviram a gami.
28 Ki Godin azai, a dimagaribar ghuariabar dipabar amuti
da izighiri nin azenibagh iziti da aghung dagher aviriba iki.
Ki an azai, a wit ko wainin aviriba ni daning.
29 Ki kamaghin Godin azai, nguazimin itir gumazamiziba
nin ingangarir gumazibar min ikiam,
eghti kantrin mabar gumazamiziba nin apengan ikiam.
Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men ganam.
Eghti nin amebamin ovavir boriba nin apengan ikiam.
Eghti gumazir paza ni damuasa Godin azangsiziba,
ki kamaghin Godin azai, eghti a me gasighasigham.
Eghti gumazir deragh ni damusi ni bagha Godin azangsiziba,
ki kamaghin Godin azai, a uaghan deraghviram me damuam."

30 Ezi Aisak deragha Jekop gamizi, a zuima, dughiar kamra an avebam Iso asizibagh amigha uamategha izi.
31 Egha a uaghan dagher isingtizir mabagh amigha uan afeziam bagha da inigha izi. Egha ghaze, "Afeziam, ni dikavigh daperagh asizir ki ni bagha inigha izir katabar ameghiva, deraghviira na damu."
32 Ezi Aisak an azara, "Ni tina?" Ezi a ghaze, "Ki nin otarir ivariam Iso."
33 Ezi Aisak digavir kuram gamigha an mikarzim nigha, an azara, "Ezi kar ti tinara faragha asizir mam misuegha na bagha a inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki mamaghira ikiam!"
34 Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram azia ghaze, "Afeziam, uaghan deragh na damigh!"
35 Ezi Aisak a ikaragha ghaze, "Nin dozim iza na gifarazi ki deraghaviram a gami."
36 Ezi Iso ghaze, "A faragha na gifaragha, datirighin ua na gifara. Ezi an ziam Jekop.* Ziar kam Jekop an amir arazibar mirara ghu. A faragha ki otarir ivariamin min itir danganim na dama a ini, egha datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi Afeziam, manmaghin ami, ni deraghviira na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na daningigh?"
37 Ezi Aisak a ikaragha ghaze, "A ni gativaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, egha ki ghaze, nin adarazi bar an ingangarir gumazibar ikiam. Egha ki witin aviriba ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biziba bar puvati."
38 Ezi Iso uan afeziam migiaviira ikia ghaze, "Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God ko mikimti, a uaghan deragh na damigh." A kamagh migia egha bar puvirama azi.
39 Ezi Aisak a migia ghaze:

"Nin nguibam,
nguazir dagher aghuiba itibar saghon ikiam.
Eghti dimagaribar ghuariar dipaba
nin azenibagh iran kogham.†
40 Egh ni uan midorozir sabamin amodoghin misogh daghebar ami,
egh dabirabir aghuim buriam.
Egh ni uan dozimin apebamin ikiam.
Egh gin ni uabi abigh egh an apengan ikian kogham."

41 Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a gami. Ezi bizir kamin Iso osemegha Jekopin apanimin iti. Egha nimira ghaze, "Nan afeziam

27:29: Jenesis 12:3 **27:36:** Jenesis 25:29-34 * **27:36:** Hibrun akamin, ziar kam Jekop, mong akar kamin mirara ghu, "An danganim ini." **27:38:** Hibru 12:17 **27:39:** Hibru 11:20 † **27:39:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **27:40:** Jenesis 36:8; 2 Atriviba 8:20

ovengamin dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an aremegham."

42 Ezi Rebeka Ison migirigiar kam baregha, Jekop bagha akam amadagha ghaze, "Ni orakigh, nin avebam Iso bar nin osemegha ikarvagham tuavim buria, ni misueghti ni aremeghasa nighnisi.

43 Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni migei moghira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin mangi,

44 egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar amiragh.

45 Eghti a ni a gamizir bizir kam gin amadaka. Eghti gin ki gumazitam amadaghti a ni bagh izi ua ni inigh izam. Guizbangira, nan otarimning dughiar vamiran ovengan ki aghua."

Aisak Laban bagh mangasa Jekop amada

46 Ezi Rebeka Aisak migia ghaze, "Ki Hitian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham."

28

1 Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, "God ni ko mangi deragh ni damu."

Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, "Ni Kenanian amizitamin ikian kogham.

2 Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimin mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin guivitamin iki.

3 Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham.

4 Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragha Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguibar igharazimin gumazimin min an ikia an apera. Nguazir kam God fomira Abraham ganingi. Egh God uabi gin a isi ni danighti, ni a iniam."

5 Egha Aisak kamagh migia, Jekop amadazima a Laban bagha Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam.

Iso uam amuir igharazir mam iti

6 Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egha anemadazima a Mesopotemian amizitamin ikiasa zui. A uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama a gamua a migia ghaze, a Kenanian amizitamin ikian kogham.

7 Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan afeziam ko amebamin akaba baregha dar gin ghua Mesopotemian ghu.

8 Egha Iso uaghan kamaghin fo, an afeziam Kenanian amizibar gari, me bar an damazimin derazir puvati.

9 Ezi Iso, Abrahamin otarim Ismael bagha ghua an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a Ison amuir mikezimin oto.

Jekop irebamin gari

10 Ezi dughiar kamin Jekop Berseban nguibam ategha egha Haranin nguibamin zui.

11 A zuima aminim pirizima a danganir mam gakui. Egha dagiar mam inigha uan dapanimin aghoroghava akui.

12 Egha an akua irebamin adidiar mamin gari. An otevir mam nguazimin itima an otevir mam overiamin iti. Ezi Godin enselba an ghuavanaga izaghiri.

13 Ezi Ikiavira Itir God an boroghin tughav iti. Egha a kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Abraham ko Aisakin God. Ki nguazir ni irighav itir kam ni ko nin ovavir boribar aningam.

28:4: Jenesis 17:4-8 **28:12:** Jon 1:51 **28:13:** Jenesis 13:14-15 **28:14:** Jenesis 12:3; 22:18

14 Eghti nin ovavir boriba
nguazir minemniabar min bar
avirasemegham. Egh men nguazir,
aruem anadi naghin ko, aruem
uaghiri naghin ko, not ko, sautin
itiba, me bar adagh isivagham. Eghti
ni ko nin ovavir boriba bangin, ki
nguazimin itir kantribar gumaza-
miziba, bar deraghvira me damuam.
15 Ni oragh, ki ni ko ikiam, eghti ni
managh mangam, ki ni geghuv, egh
ua ni inigh nguazir kamin izam. Ki ni
ateghan kogham, egh mangi bizir ki
ni mikemeziba ki bar dar amigham."
16 Ezi Jekop osegha dikavigha
ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir
God danganir kamin iti, ezi ki bizir
kam gifozir puvati!"
17 Egha an atiatigha ghaze, "Ki dan-
ganir kam bar an atiatingi. Kar Godin
Dipenim. Kar Godin Nguibamin tiar
akam!"
18 Egha a bar mizaraghara
dikavigha dagiar a dapanimin
aghorogha akuizim inigha anesara.
Eghti an ababanimin min ikiti, gin a
zurara an gan egh inirigham. Egha
olivin borem a gingegha a isa God
ganingi.
19 Egha danganir kam ziam, "Be-
tel," a gati.* (Me faragha danganir
kamin itir nguibam diborogha ghaze,
Lus.)
20 Ezi Jekop bar guizbangira migia,
God ko akar gavgavim akira ghaze,
"Ni na ko iki egh tuavir ruarir ki
mangamin kamin na geghuv, egh
dagheba ko korotiaba na daning,
21 egh ni deragh na geghuvti ki
uamategh uan afeziamin nguibamin
mangi deragh otogham, eghti ni
Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan
God.
22 Eghti danganir ki dagiam
asarazir kam, a danganir e Godin
ziam famin dipenimin min ikiam,
eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan
akuabar da abigh egh 10in vamira isi
ni daningam."

29

Jekop Labanin nguibamin oto

1 Ezi Jekop ghuavira ikia ghua
aruem anadi naghin itir gumazamiz-
ibar nguazimin oto.
2 Egha a tugha pura tintinibar
gara ghua gari, sipsipin okoruar 3pla
mozir par mamin miriamin ireghav
iti. Ezi mozir par kam, sipsipin kaba
anepi. Ezi dagiar baravir mam mozir
par kamin akam dukuaghav iti.
3 Eghti sipsipba bar mozir par
kamin izeghti, dar garir gumaziba
dagiar kam poegh dipam me danigh
givagh, dagiam uam a puegh izi uam
a dukuagham.
4 Ezi Jekop sipsipbar garir gumaz-
ibar azara, "Namakaba, ia nguibar
manamin gumaziba?"
Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze,
"E Haranin nguibamin gumaziba."
5 Ezi a men azara, "Nahorin igiar
borim, an ziam Laban, ia a gifo?"
Ezi me ghaze, "Are, e a gifo."
6 Ezi a men azara, "A deragha iti?"
Ezi me ghaze, "A deragha iti. Ni
gan, an guivim Resel uan sipsipba ko
izi."
7 Ezi Jekop ghaze, "Aruer ekiam
ikiavira iti, ezi sipsipba inigh aven
mangamin dughiam tighari. Ka-
maghin ti deragham? Ia sipsipba
dipam dar anigh egh da amadaghti
da mangi ua grazibar ami."
8 Ezi me ghaze, "E kamaghin
damuan kogham, e iki sipsipin
okoruaba bagh mizuamti da bar
izeghti, e dagiam poeghti, mozir
pamin akam kuighirighti, e dipam
sipsipbar aningam."
9 Ezi Jekop me ko migiavira itima,
Resel uan afeziamin sipsipba ko
izava oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir
amizim.
10 Ezi Jekop Reselin gari. An an
amebamin tuebamin guivim, egha
a Labanin sipsipbar ganigha, mozir
pamin ghugha dagiam poegha mozir
pamin akam kui. Egha dipam uan

* **28:19:** Fomira Hibrun akam me danganir kam, "Lus," a garisi, datirighin me ghaze, "Betel." Ziar kamin mingarimra kara: "Godin Dipenim."

amebamin tuebamin sipsipbagh anidi.
11 Egha Jekop Reselin toregha, maghiram azi.
12 Egha a migia ghaze, "Ki nin afeziamin buaramizim Rebekan otarim." Ezi Resel uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mikeme.
13 Ezi Laban orazi an buaramizimin otarim Jekop izima, a ivegha ghua a muigha, an toregha a inigha dipenimin ghu. Ezi Jekop bizir otiviziba bar dar gun Laban mikeme.
14 Ezi Laban ghaze, "Bar guizbangira, ga anabar vamira." Ezi Jekop a ko iakinir vamiran bar an ike.

Jekop Labanin ingangarir gumazimin iti

15 Ezi Laban Jekop migia ghaze, "Ni guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin dagiabagh ifonge?"
16 Laban guivir pumuning iti, guivir ekiamin ziam Lea, ezi dozimin ziam Resel.
17 Lea damazir aghuiba iti,* ezi Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera.
18 Ezi Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, "Ki 7plan azenibar nin ingarighti, ni Resel na danighti ki an ikiam."
19 Ezi Laban ghaze, "Kamaghin deragham, ki a isi ni daningam eghti gumazir igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko ikiam."
20 Ezi Jekop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonge, kamaghin amizi, a 7plan azenir kabagh nighnizi da pura bizim.
21 Ezi 7plan azenir kaba givazima Jekop kamagh Laban migei, "Dughiam oto, ni uan guivim na danighti ki an ikiam."
22 Ezi Laban amuir ikizimin isar ekiam gamigha, gumazamizir aviribar diazi me ize.
23 Ezi dimagarir kamin, Laban Lea inigha Reselin danganim isa, Jekop bagha ghuzi, a dimangan poroghamiba uari koma akua amir arazimin a gami.
24 Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi.
25 Ezi aminim dutuzi, Jekop a koma akuir amizir kamin gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban migia ghaze, "Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?"
26 Ezi Laban ghaze, "En arazim kamaghin iti, guivir ekiam faragh pamin ikiti, gin guivir dozim pamin ikiam.
27 Ni orarkiti amuir ikizimin isamin wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan ni daningam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham."
28 Ezi Jekop an akam gifuegha, amuimin ikizir isamin dughiam ghua givazi, Laban uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuimin oto.
29 Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganingi.
30 Ezi Jekop Resel koma akua, egha bar moghirama a gifonge, egha mong deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jekop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari.

Jekopin boribar ziaba

31 Ezi Ikiavira Itir God gari, Jekop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati.
32 Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, "Ikiavira Itir God nan osimtizim gifogha gifa, ezi datirighin nan pam na gifuegham." Egha otarim ziam "Ruben," a gati.†
33 Egha gin a ua navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze, "Ikiavira Itir God orasi, Jekop deragha na gifongezir pu, kamaghin, an

* **29:17:** Hibrun akam kagh deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Lean damazimning derazir puvati." † **29:32:** Hibrun akamin ziar kam "Ruben," an mingarim kamakin, "Gari." ‡ **29:33:** Hibrun akamin ziar kam "Simeon," an mingarim kamakin, "Orasi."

otarir igharazim na ganingi." Egha otarim ziam "Simeon," a gati.‡

34 Egha Lea ua navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, "Ki uan pam bagha otarir 3pla bategha gifa, kamaghin amizi, a datirighin bar moghira na gifuegh, na ko porogh egh zurara na ko ikiam." Egha otarir kam ziam, "Livai," a gati.§

35 Egha Lea ua navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egha ghaze, "Ki dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ziam fam." Egha Lea otarim ziam, "Juda," a gati.** Egha Lea dughiar kamin ua boritam batir puvati.

30

1 Ezi Resel uabin gari, a boriba batir puvati, egha uan avenamebamin gari a boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop migia ghaze, "Ni boriba na daning. Puvatighti, ki aremegham."

2 Ezi Jekop Reselin atara ghaze, "God uabi ni navim asangan nin anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh boriba ni daningan kogham."

3 Ezi Resel ghaze, "Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighti a boritam na bagh a inika. Eghti tuavir kamin ki an apengan boribar amebamin ikiam."

4 Egha Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jekop, an amuimin min a ganingizi, an a koma akui,

5 ezi Bilha navim asegha Jekop bagha otarir mam bate.

6 Ezi Resel kamaghin migia ghaze, "God nan nighniziba tuisigha givagha egha nan arazim gifonge. Egha nan azangsizim baregha otarir mam na ganingi." Egha Resel otarim ziam, "Dan," a gati.*

7 Ezi Bilha ua navim asegha Jekop bagha otarir mam uam a bate.

8 Ezi Resel ghaze, "Ki uan avenamebam ko migirigiaba uaning adogha ghua ki datirighin a gafiragha gifa." Egha borim ziam, "Naptali," a gati.†

9 Ezi Lea uabin gari, a ua boritaba inian kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jekop an amuimin min a ganingi.

10 Ezi Silpa Jekop bagha otarir mam bate.

11 Ezi Lea ghaze, "Ki bar angavsighin kamaghin amigha egha dera." Egha ziam, "Gat," a gati.‡

12 Ezi Silpa Jekop bagha borir igharazir mam uam a bate.

13 Ezi Lea ghaze, "Ki bar akonge, eghti amiziba bar na mikim suam, ki bar akongezir amizim." Egha otarir kam ziam, "Aser," a gati.§

14 Ezi wit aghoramin dughiam otozi, Ruben witin azenimin ghua gari, tevsevir mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da api, ezi an gavgavim men akurvazi, me boriba bati. Ezi Ruben dar oviziba inigha ghua uan amebam Lea ganingi. Ezi Resel Lea migia ghaze, "Ki gari nin otarim tevsevir ovizir kaba inigha ize. Ni taba na daningigh?"

15 Ezi Lea a ikaragha ghaze, "Ni nan pam inigha givagha, datirighin nan otarim inigha izezir tevsevir oviziba iniasa."

Ezi Resel ghaze, "Ni tevsevir ovizitaba na danigh, datirighin dimangan Jekop ko dakuam."

16 Ezi guaratizimin, Jekop azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimin a batogha egha ghaze, "Ki tevsevir ovizir nan otarim inigha izeziba isa ni givezegha gifa. Kamaghin, ni dimangan na ko dakuam." Ezi Jekop dimangan Lea koma akui.

§ **29:34:** Hibrun akamin ziar kam "Livai," an mingarim kamakin, "Zurara na ko iti." ** **29:35:** Hibrun akamin ziar kam, "Juda," an mingarim kamakin, "Godin ziam fe." * **30:6:** Hibrun akamin ziar kam, "Dan," an mingarim kamakin, "God na tuisighizi ki dera." † **30:8:** Hibrun akamin ziar kam, "Naptali," an mingarim kamakin, "Ga uaning adogha ghua ki a gafira." ‡ **30:11:** Hibrun akamin ziar kam, "Gat," an mingarim kamakin, "Ki bar angavsikin." § **30:13:** Hibrun akamin ziam, "Aser," an mingarim kamakin, "Bar akonge."

17 Ezi God Lean azangsizim baraki,
ezi a navim asegha otarir namba 5
Jekop bagha a bate.
18 Ezi Lea ghaze, “Ki uan ingan-
garir amizim uan pam ganingizi, God
ivezir aghuimin na gami.” Egha borir
kam ziam, “Isakar,” a gati.**
19 Ezi Lea ua navim asegha Jekop
bagha otarir namba 6 bate.
20 Egha a ghaze, “God bizir bar
aghuim na ganingi. Ki uan pam
bagha borir 6pla bategha gifa,
eghti datirighin a ziar ekiam na
daningam.” Egha borim ziam,
“Sebulun,” a gati.††
21 Egha gin Lea guivir mam
bategha ziam, “Daina,” a gati.
22 Ezi God Resel ginighnisi. Egha
Reselin azangsizim baregha an navir
averiam akiri, eghti a boritam batam.
23 Ezi Resel navim asegha otarir
mam bate. Egha ghaze, “God
nan osimtizim akirizima ki uam
aghumsighan kogham.
24 Ezi nan ifongiam Ikiavira Itir
God ua otaritam na daningam.” Egha
borir kam ziam, “Josep,” a gati.‡‡

Jekop dagiar ingangaribar amuasa Laban ko akam akiri

25-26 Resel Josep bategha givazi
Jekop kamagh Laban migei, “Ki
amizir kaba ko boribagh ivezasa
ingangarir ekiabagh amigha gifa.
Ni na ateghti, ki ua uan nguibamin
mangam. Ni fo, nin ingangariba ki
bar deraghaviram a dagh amigha
gifa.”
27 Ezi Laban a migia ghaze, “Ga
uaning inigha iti. Egh ni teghti ki ni
mikemeka, ki kamaghin uan aseba ko
ingara egha men azaragha fo, ni na
ko itir bizimin, Ikiavira Itir God bar
deravira na gami.”
28 Egha Laban ua kamaghin migei,
“Ni manmaghin ivezim inisi deragh
na mikimti ki ni givezam.”
29 Ezi Jekop ghaze, “Ni uabi ki
amizir ingangaribagh fo. Ni uabi fo,
ki nin sipsipba ko asizir igharaziba
sara eghuvi da bar aviraseme.
30 Ni fomira sipsipin aviriba itir pu-
vati. Da bar avirasemezir puvati. Ezi
ki datirighin ni ko iti, nin sipsipba bar
aviraseme. Ezi Ikiavira Itir God na
ko ikia, nan ingangaribar nan akur-
vagha nin ingangariba deragha dagh
ami. Ezi datirighin ki kamaghsua,
nan biziba igharagham.”
31 Ezi Laban kamaghin Jekopin
azara, “Ki bizir tizim nin ingan-
garimin ivezimin min ni daningam?”
Ezi Jekop ghaze, “Ki dagiaba inian
aghua. Ni nan nighnizim gifueghti ki
nin sipsipbagh eghuvira ikiam.
32 Egh ki datirighin mangi deragh
nin sipsipba ko memebar ganigham.
Egh ki sipsipin nguzir piziba ko, sip-
sipin ekiar mikarzir dighdiriba itiba
ko, memen mikarzir dighdiriba, ki
uan ivezim bagh ada iniam.
33 Egh ni gin uabi ifongegh dughi-
atamin izi, nan memeba ko sipsip-
bar gan, dar taba pighan kogham o
dighdiriba dar ikian koghti, ni fogh
suam, ki uan akamin gin ghuzir pu-
vatigha ada okeme.”
34 Ezi Laban ghaze, “A ti deragham,
e ni migei moghira damuam.”
35 Egha dughiar kamra, Laban
memen dighdiriba ko, sipsipin
nguzir piziba bar da ini. Egha uan
otaribav kemezi, me da inigha ghua
danganir igharazimin da ariki.
36 Ezi Laban uaghan me ko zui.
Me aruer 3plan memen kaba ko,
sipsipba ko, saghon ghua danganir
mamin iti. Ezi Jekop Labanin sip-
sipba ko memen mabagh eghufi.
37 Egha gin Jekop temebar aguaba
inigha, vaghvagha dar inir maba
afoghafogha da afirizi, da ghurghuri.
Ezi maba iniba sara iti.
38 Egha a temer aguar kaba isa
asiziba dipaba apir itarir ekiamin
boroghin ada arisi. Eghti memeba ko
sipsipin amebaba dipamin izi dipam
amiva dar ganam. A fo, memeba ko

** **30:18:** Hibrun akamin ziar kam, “Isakar,” an mingarim kamakin, “Ivezir aghuim.” †† **30:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Sebulun,” an mingarim kamakin, “Ziar ekiam.” ‡‡ **30:24:** Hibrun akamin ziar kam, “Josep,” an mingarim kamakin, “Ua tam iniam.”

sipsipba zurara iza dipam apa egha
dar apuriba amebabagh azighazisi.
39 Egha dar apuriba dar amebaba
temer aguar kabar boroghin me
gazighazisi, ezi gin amebaba nguzir
mikarzir dighdiriba itiba bati.
40 Ezi gin Jekop uan sipsipin nguz-
iba isa danganir igharazim gariki.
Egha Labanin sipsipba ko memebagh
amizi, da an sipsipba ko memen
dighdiribar itir danganimin gari.
Egha tuavir kamin, a ua bagha sipsip
ko memen nguzir dighdirir aviriba
isi. Egha dagh amizi da Labanin
sipsipba ko memeba ko itir puvati.
41 Ezi sipsipba ko memen aghuir
gavgaviba uari gazighazighasava
ami, a temer aguar kaba isa me
dipaba apir itarir ekiamin boroghin
da arisi. Ezi me ter aguar kabar gara
egha uari gazighazisi.
42 Ezi sipsip ko memen gavgav-
iba puvatiziba uari gazighazizima
a temer aguaba arizir puvati. A
kamagh ami sipsipba ko memen
amiraghmiraziba, da Labanin naba.
Ezi sipsipba ko memen gavgaviba, da
Jekopin naba.
43 Jekop kamagh amigha bizir
bar avirim iti. A sipsipin aviriba,
memeba, ingangarir gumaziba,
ingangarir amiziba, donkiba ko
kamelin aviriba iti.

31

Jekop Labanin ari

1 Egha Jekop orazi, Labanin otariba
kamaghin migia ghaze, "Jekop en
afeziamin biziba bar ada inigha, gu-
mazir bizir aviriba itimin min iti."
2 Ezi Jekop gari, Laban fomira a
gifongezi moghin datirighin amir pu-
vati, egha uan arazibagh ira.
3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Jekop migei, "Ni uamategh uan
afeziam ko nin adarazir nguibamin
mangi. Eghti ki ni ko ikiam."
4 Ezi Jekop Resel ko Lea bagha
akam amada, eghti aning izi dan-
ganir an sipsipba itimin an ganam.
5 Ezi aning izezi Jekop kamagh
aning migei, "Ki gari guan afeziam
fomira na gifongezir moghin ua na
gami puvati. Ezi nan afeziamin God
a na ko iti.
6 Gua virara fo, ki guan afeziam
bagha uan gavgaviba sara ingari,
7 ezi a dughiar aviribar na gifara
nan ivezim giraghirasi. Ezi God
na gasighasighasa an amamangatizir
puvati.
8 Laban faragha na migia ghaze, ki
sipsipba ko memen dighdiriba, bar
uan ivezimin min da iniam. Ezi
memeba ko sipsipin kaba bar, nguzir
dighdiribarama ote. Ezi a gin ghaze,
ki meme ko sipsipin dighdirir ruariba
itibara uan ivezimin min da iniam.
Ezi memeba ko sipsipba bar nguzir
dighdirir ruaribarama ote.
9 Kamaghin, guan afeziamin
memeba ko sipsipba, God ada isa na
ganingi.
10 "Ezi memeba uari gazighazir
dughiamin, ki irebamin gari,
memen apurir dighdirir igharagha
gariba, darara memen amebabagh
azighazisi.
11 Ezi Godin ensel irebamin nan dia
ghaze, 'Jekop.' Ezi ki ghaze, 'Ki kati.'
12 Ezi a ghaze, 'Ni gan. Memen
apurir dighdirir igharagha gariba,
darara memen amebabagh azighazisi.
Ki Laban ni gamizir bizibar ganigha
givagha, egha bizir kam kamagh a
gami.
13 Kirara, ki Godin kamnang Betelin
nguibamin ni bato, danganir kamin,
ni nan ziam fasa dagiam asaragha
borem a ginge. Egha guizbangira
migia na ko akar gavgavim akiri.
Ezi ni datirighira dikavigh uan biziba
akirigh, egh nguibar kam ategh ua-
mategh uan nguibamin mangi.' "
14 Ezi Resel ko Lea akar kam
baregha kamaghin a ikaragha ghaze,
"Gan afeziam ga daningamin bizitam
ua itir puvati.
15 Gan afeziam kantrin igharaz-
ibar amizibar min ga gami. A ga

31:13: Jenesis 28:18-22

amadagha gan ivezim inigha, dagiar
kaba bar ada makuni.
16 Ezi bizir avirir God gan afeziam
da inigha ni ganingiziba, mar ga ko
gan boribar biziba. Egh God ni
mikemezi moghira ni damu."
17 Ezi Jekop dikavigha uan
amuiroghboriba inigha kamelbagh
afe.
18 Egha uan sipsipba ko, memeba
ko bizir igharazir a Mesopotemian
iniziba sara me amangizima da men
faragha ghue. Egha me bar Ha-
ranin nguibam ategha uamategha
an afeziam, Aisak bagha Kenanin
nguazimin zui.
19 Me mangasava amir dughiamin,
Laban uan sipsipin arizibagh isasa
ghu. Ezi Resel modogha uan
afeziamin dipenimin garir asebar
marvir guaba okeme.
20 Jekop ari mangasa, ifara deragha
Aramian gumazim Laban mikemezir
pu. Puvati.
21 A modogha uan biziba bar da
inigha zui. A Labanin nguibam
ategha Yufretisin Fanem atugha,
Gileatin mighsiaba itir danganimin
zui.

Laban Jekopin gin zui

22 Ezi dughiar pumuning givazi
dughiar mikezimin, gumaziba Laban
migia ghaze, Jekop arav ghugha gifa.
23 Ezi Laban uan adarazi inigha
men gin zui. Egha 7plan aruebar
ghuavira ikia Gileatin mighsiabar itir
danganimin Jekop bato.
24 Ezi dimangan God irebamin
otogha Aramian gumazim Laban
migia ghaze, "Ni Jekop, migirigiar
kuratam o aghuitamin bar a damuan
marki."
25 Dughiar kam Jekop Gileatin
mighsiamin danganim uan purir-
penibar ingarigha dar iti, ezi Laban
uan adarazi ko kagh otogha uaghan
Gileatin mighsiamin danganim uan
purirpenibar ingarigha dar iti.
26 Egha Laban Jekop bagha ghua a
migia ghaze, "Ni manmaghsua nan
guivimning, kalabuziar amizimn-
ingin min aning inigha zui?
27 Ni manmaghsuavira na mikiman
aghuagha modogha nimiram arav
ghu? Ni izasa na mikemezi, ki
uan adaraziv kemezi me ia bagha
buaba ko gitabav soghezi ia bar
akueghavira izeghai.
28 Egha ni na ataghizi ki uan guiv-
imning ko uan igiabar toregha da-
farim me mikinizir puvati. Kar ni bar
arazir kuram na gami.
29 Ki arazir kuratam ni damuamin
gavgavim iti, ezi nin afeziamin
God dimangan nan anogorogha
ghaze, 'Ni Jekop migirigiar kuratam
o aghuitamin a damuan bar marki.'
30 Ki fo, ni uan nguibamin mangasa
bar ifuegha na ataki. Egha ni tizim
bagha nan dipenimin garir asebar
marvir guaba okeme?"
31 Ezi Jekop a ikaragha ghaze, "Ni
ua na dam uan guivimning inian ki
atiatigha, kamaghin ki modogha arav
ghu.
32 Ni uabi e getiva en gan, en tina
nin marvir guaba inigha ara ize, ni
a misueghti an aremegh. Kagh en
adarazir damazibar ni biziba bar da
buriva dar gan, egh bizir tizim a
nin nanam, ni uamategh a inigh."
Jekop kamaghin fozir puvati, Resel
uan afeziamin asebar marvir guaba
okeme.
33 Ezi Laban Jekopin purirpenimin
aven ghugha biziba ghavkira dar
gari. Egha gin Lean purirpenimin
ghugha da buri. Egha a ingangarir
amizimningin purirpenimningin
aven ghugha marvir guaba bagha
garava avenge. Egha men purir-
peniba ategha Reselin purirpenimin
aven ghu.
34 Resel faraghavira uan afeziamin
marvir guaba inigha, pilon a kamel
gisin arigha apiaghirimin aven
amadagha, pilon kam gisin apera. Ezi
Laban purirpenimin aven ruiavira
ikia ghua, egha uan marvir guabar
apizir puvati.
35 Ezi Resel uan afeziam migia
ghaze, "Nan ekiam, ki, amiziba e uan
arimariam gami, egha dikavan ibura,
ezi ni nan apangkuvigh nan ataran

markɨ.” Ezɨ a ruia ghua marvir guabar apizir puvatɨ.

36 Ezɨ Jekopɨn muriam bar ikuvizɨ a Labanɨn atara ghaze, “Ai, kɨ nɨn bizir tizimra pazava a gamizɨ nɨ osemegha nan agɨragha izi? Kɨ arazir kurar manatam nɨ gami?

37 Nan biziba, nɨ bar da ghavkɨnigha dar ganigha gɨfa, egha nɨ uan bizir manamra gari a iti? Nɨ uan bizitamɨn gantɨ a ikɨtɨ, nɨ uan adarazi ko nan adarazir damazibar azenim datɨghtɨ, me vɨrara gan mɨgɨrɨgɨaba tuisɨgham. Egh fogh suam, tina guizɨn mɨgei, ezɨ tina ifari.

38 “Kɨ 20plan azenibar nɨ ko iti. Ezɨ nɨn sipsipɨn amebaba ko memen amebaba deravɨram oti. Ezɨ kɨ nɨn sipsipɨn apurir tam amezir puvatɨ.

39 Ezɨ asɨzir atiaba nɨn sipsipba ko memebav sozi da ariaghiri, ezɨ kɨ tam inigha ghua nɨn akazir puvatɨ. Kɨ uabɨ sipsipba ko memen ariaghɨriba ikarvasi. Egha nɨ zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa mɨgei. Egha uaghan arueba ko dɨmagaribar gumaziba okɨava atera zuir sipsipba ko memeba, nɨ uaghan da ikarvaghasa na mɨgei.

40 Dughiar avɨriba aruem na mɨkarzim gaboi. Ezɨ dɨmagaribar ghuariaba na giri, ezɨ kɨ arugharugha egha deravɨram akuir puvatɨ.

41 Kɨ 14plan azenibar nɨn guivimning inigh aningɨn ikiasa ingari, egha kɨ 6plan azenibar nɨn sipsipba ko memen taba iniasa ingari. Kɨ 20plan azeniba bar, nɨ ko ikia egha nɨn ingari. Ezɨ nɨ nan ivezim dughiar avɨribar a giraghɨragha na ganɨdi.

42 Eghtɨ nan inazim Abrahamɨn God, a Godɨn nan afeziam Aisak an ziam fem. A na ko ikian koghtɨ, nɨ ti pura na amadazɨ kɨ uamategha ghughai. Ezɨ puvatɨ, God nan itir osɨmtɨzim ko kɨ amir ingangaribar gani, egha kamaghɨn a dɨmangan akar gavgavim nɨ ganɨngi.”

Jekop ko Laban akam akɨri

43 Ezɨ Laban a ikaragha ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezɨ aningɨn boriba uaghan nana. Ezɨ sipsipba ko memeba, da uaghan nana. Ezɨ bizir kagh itiba bar nananabara. Ezɨ kɨ bizir tizim damighvɨra uan guivimning ko, aningɨn boriba ko men anogorogham?

44 Kamaghɨn ga datɨrɨghɨn akar dɨkɨrɨzir gavgavim damuam. Egh bizitam atɨgh an gan akar ga dɨkɨrɨzir kam gɨnɨghnɨghvɨra ikiam.”*

45 Egha Jekop dagɨar ruarir mam inigha ababanimɨn mɨn anesara.

46 Egha uan adaraziv kemezɨ me dagɨar maba inigha an boroghɨn deravɨra dar pozim mɨkɨni. Egha Laban ko Jekop aning uan adarazi ko, me dagɨar pozir kamɨn boroghɨn dagheba api.

47 Egha Laban dagɨar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gatɨ, ezɨ Jekop ziam, “Galet,” a gatɨ.†

48 Egha Laban Jekop mɨgɨa ghaze, “Dagɨar pozir kam, gan akar dɨkɨrɨzir gavgavir kamɨn ababanimɨn mɨn ikiam.” Ezɨ kamaghɨn danganir dagɨar pozim itir kam, an ziam Galet.

49 Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikian koghamim, Ikiavɨra Itir God gan araziba deraghvɨra dar ganam.” Kamaghɨn danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dɨbora ghaze Mispa.‡

50 Egha Laban ua ghaze, “Nɨ nan guivimning pazɨ aning damu, o amizir igharazibar ikiam, egh nɨ deraghvɨra nɨghnigh, gumazitam gan gari, o gan gari puvatɨ, God bar uabɨra ga amir arazibagh fo.”

51 Egha Laban ua Jekop mɨgɨa ghaze, “Nɨ dagɨar pozir kam ko dagɨar ruarir ababanimɨn mɨn kɨ asarazir kamɨn gan, aning gan tɨzimɨn iti.

* **31:44:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. † **31:47:** Ziar kamning mɨngarim kamakɨn, “Dagɨar pozir kam an akar dɨkɨrɨzir gavgavimɨn ababanimɨn mɨn iti.” Jegar Sahaduta an Aramian akar otevir mam, ezɨ Galet ana Hibrun akar otevir mam. ‡ **31:49:** Ziar kam, “Mispa,” mong akar otevir kamɨn mɨn ghu, “Danganir ikɨ ganamim.”

52 Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam, aning gan akar dikirizimin ababanimin min iki nighnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh nan bighan izi na misoghan kogham, eghti ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan kogham."
53 Egha Laban me uan inazibar Godin ziam diborogha kamaghin migei, "Abraham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham."§

Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira migia ghaze, an akar dikirizir gavgavir kamin gin mangam.
54 Egha Jekop mighsiar kamin asizir mam misuegha an ofa gamigha givagha uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamin tuziba ko dagheba saram api. Me amegha givagha, dimangan mighsiamram akui.
55 Egha bar mizaraghara Laban uan guivimning ko uan igiar boribar toregha me ataghiraghamin akar aghuiba me migei. Egha me ategha uamategha uan nguibamin ghu.

32

Jekop Ison ganasa biziba akiri

1 Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato.
2 A men ganigha ghaze, "Ame. Danganir kam kar Godin danganim!" Egha danganir kam ziam, "Mahanaim," a gati.*
3 Egha Jekop gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom.
4 Egha migirigiar otevir kam damuasa me mikeme, "Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazim Jekop, ni bagha kamagh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar ruarimin Laban ko ikegha givagha egha datirighin uamateghasa.
5 Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningigh."
6 Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba uamategha izegha, Jekop migia ghaze, "E nin migirigiaba inigha nin avebam Iso, bagha ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi."
7 Ezi Jekop migirigiar kam baregha puviram atiatigha nighnizir aviribagh ami. Egha uan gumazamiziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki.
8 A kamaghin nighnisi, "Iso izi faragha itir darazigh asighasighti, igharaz darazi aregham."
9 Egha Jekop kamaghin God migei, "Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan afeziam Aisakin God, O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh. Ni faragha na migia ghaze, ki uamategh uan nguibamin mangighti ni deravira na damuam.
10 Guizbangira, ki nin ingangarir gumazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumazamizir okoruar pumuning ko izi.
11 Ki kamaghsua nin azangsisi, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara misogh bar e kuavaremegham.
12 Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongarimin gigimin min

§ **31:53:** Labanin inazim Nahor, an Abrahamin avebam. * **32:2:** Hibrun akamin, ziar kam, "Mahanaim," a an ararem, "Danganim," an mirara ghu. **32:12:** Jenesis 22:17; 28:13-15

bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.”

13 Egha Jekop dimangan akuima aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuibar min uan avebam Iso daningasa da amisefe.

14 A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba, sipsipin amebar 200pla ko 20plan apuriba,

15 30plan kamelin amebar nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amisefe.

16 Egha a vaghvagha asizir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba amisevegha me migia ghaze, “Ia nan faraghivira mangi. Egh ia asizir okoruar kabar ganti da mangiva uarir boroghira mangan marki, danganir tizitaba, dar okoruabar tizibar arigh mangi.”

17 Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tuavimin nin apigh kamagh nin azaragham, ‘Ni tinan ingangarir gumazim? Egha ni managh zui? Ezi asizir kaba, kar tinan naba?’

18 Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar nin ingangarir gumazim, Jekopin naba. Ni Jekopin gumazir ekiamin min itima, a bizir kaba bizir aghuibar min ni bagha da amadazi da izi. Ezi Jekop uabi gin izi.’ ”

19 Egha Jekop migirigiar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko namba 3, ko ingangarir gumazir asiziba bar adar gariba, virara me mikeme. A ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim.

20 Egh ua kamagh deragh a mikim suam, ‘Nin ingangarir gumazim Jekop, en girara izi.’ ”

Jekop kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamin uan avebamin nighnizim giraghti a na koma ataran kogham. Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.”

21 Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti.

Jekop God ko uaning misosi

22 Ezi dimagarir arizir kamra Jekop dikavigha, egh uan amuir pumuning ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha Jabokin dipam atugha zui.

23 A me inigha dipamin vongin ghua, egha uamategha ghugha uan ingangarir gumazibav kemezi, me an biziba inigha zui.

24 Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, aning uaning misoghav ikia ghuav itima aminim tira.

25 Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebira. Ezi gumazim Jekopin ruriar agharim misoghezi, an ruriar agharim asiaghirizi, an suem an amira.

26 Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jekop migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.”

27 Ezi gumazir kam kamagh Jekopin azara, “Nin ziam tina?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.”

28 Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jekop puvati. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.”†

29 Ezi Jekop a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.”

Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangsisi?” Egha a God mikeme, eghti a deragh Jekop damuam.

30 Ezi gin Jekop kamaghin migia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha

32:24: Hosea 12:3-4 **32:28:** Jenesis 35:10 † **32:28:** Hibrun akamin, ziar kam Israel, an ararem akar kam, “A God ko misosi,” an mirara ghu. **32:29:** Gumazir Dapaniba 13:17-18 ‡ **32:30:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peniel,” an ararem akar kam, “Godin guam,” an mirara ghu.

gifa, egha aremezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati.‡
31 Ezi aruem anabogha givazima Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asiaghirizir kam bangin an daroriba an ikufi.
32 Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jekopin ruriar agharim misoke. Kamaghin me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar itir asizir tuziba apir puvati.

33

Jekop Iso bato

1 Dughiar kamin Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me migia ghaze, ia mangi uan amebaba ko tuifigh.
2 Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme. Eghti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel ko Josep mikemezi aning men gin ti.
3 Ezi Jekop uabi men faraghavira ikia zui. Egha Ison boroghin mangasava amua 7plan dughiabar tevimning apira guam nguazim girava egha dikava an boroghin ghu.
4 Ezi Iso dikavigha ivegha iza uan dozimin suiragha a muiaghirigha an tori. Egha aning uagharama azi.
5 Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jekopin azara, “Kar te ni ko iti?”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Kar God deragha na gamigha egha borir kaba na ganingi.”
6 Ezi an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimin uan teviba apirigha avigha iraghu.
7 Ezi Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apirigha avigha iraghu. Ezi Josep Resel ko abuan iza teviba apirigha avigha iraghu.
8 Ezi Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asizir maba sara inigha faragha zuiba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da amada?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.”
9 Ezi Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar aviraseme. Ni uan biziba ua da inigh.”
10 Ezi Jekop ghaze, “Puvati, ni uan navir averiamin na gifuegh egh nan bizibar suiragh. Ni na gifonge, ezi kamaghin, ki nin guamin gara mati ki Godin guamin gari.
11 Ki kamaghin ifonge, bizir aghuir ki ni ganidir kaba, ni na dama da ini. Guizbangira God nan apangkuva arazir bar aghuimin na gamigha egha bizir bar avirim na gamizi, ki biziba bar aviraseme.” Egha a bizir kaba iniasa bar a gakaghonezima, Iso a dama da ini.
12 Egha Iso ghaze, “Ia dikav e mangam. Ki ia ko, e uaghara mangam.”
13 Ezi Jekop a migia ghaze, “Nan ekiam, ni gan boriba gavgavizir puvati. Ezi ki sipsipba ko bulmakauba ko asizir igharaziba uan nguziba ko otem apavira itibagh nighnisi. E aruer vamiran bar me inigh mangivira ikiti me bar arimighiregham.
14 Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti, ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nin gin izam. Egh gin Idomin nguazimin ni bativam.”
15 Ezi Iso ghaze, “Kamaghin ki uan ingangarir gumazitaba ni bagh me ategham.”

Ezi Jekop ghaze, “Nan ekiam, ni bar na gifonge. Ezi marki, nan ingangarir gumaziba iti, me e ko e mangam.”
16 Ezi dughiar kamran Iso uamategha Idomin ghu.
17 Ezi Jekop ghua Sukotin nguibamin ghu. Egha ua bagha dipenimin ingarigha egha asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghin a nguibar kam ziam, “Sukot,”* a gati.

* **33:17:** Hibrun akamin, ziar kam, “Sukot,” an ararem, “Dipenir muziarim,” an mirara ghu.

18 Egha Jekop Mesopotemian
nguazim ategha, uamategh Ke-
nanin nguazimin ize, egha Sekemin
nguibam deragha an ghughava,
Sekemin nguibar ekiamin boroghin
purirpenibar ingari.
19 Hamor a Sekemin afeziam, Jekop
an adarazi dama nguazim givese,
nguazir kamin a uan purirpenibar
ingari. Nguazir otevir kamin ivezim
a 100 silvan dagiaba.
20 Egha Jekop ofa gamir dakozir
mam danganir kamin an ingarigha,
ofa gamir dakozir kam dibora ghaze,
"El, a Israelin God."†

34

Sekem arazir kuramin Daina gami

1 Dughiar mam Daina, Jekop ko
Lean guivim Sekemin nguibamin itir
amizibar ganasa zui.
2 Ezi Hamor, a Hivian adarazir
gumazim, a Kenanin nguazimin itir
gumazir dapanim. Ezi an otarim
Sekem, Dainan ganigha an suiragha
arazir kurabar a gami.
3 Sekem, a Jekopin guivim Dainan
gari, an ganganiba bar an derazima,
a bar a gifuegha anepezepera
migirigiar otevir bar isingtizibar a
gamuavira iti.
4 Egha gin uan afeziam migia
ghaze, "Afeziam, ni na bagh amizir
kam inighti, ki an ikiasa."
5 Ezi Jekop kamaghin oraki, Sekem
arazir kuramin an guivim Daina a
gami. Dughiar kamin an otariba
bar saghon ghuegha dadaba itir dan-
ganimin ikia sipsipba ko asizibar
gara iti. Kamaghin a bizitam damuan
iburagha pura me mizua iti.
6 Ezi Sekemin afeziam Hamor
Jekop ko mikimasa ize.
7 Egha aning uaning migiavira
itima, Jekopin otariba uamategha
ize. Me kamaghin oregha gifa,
Sekem men buaramizim arazir
kurabar a gami, ezi men naviba
ikuvizi me puviram atari. Arazir
Sekem Jekopin guivim gamizir kam,
Israelian damazimin bar arazir
kuram. Guizbangira, Israelian
nighnizimin ni arazir katam damuan
bar markiam.
8 Ezi Hamor kamaghin Jekop migei,
"Nan otarim bar moghiram nin
guivim gifonge, ezi ki nin azai, an an
ikiami, o?
9 Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh
egh e ian guivibar ikiti, ia en guivibar
ikiam.
10 Egh ia e ko kantrin kamin ikiam.
Egh nguazir asizir manam gifuegh
ian iki, egh dagiar ingangaribar amu
nguazim givezeghti a iana."
11 Ezi Sekem uan afeziam ko
izegha, kamaghin Dainan afeziam
ko an tuebabav gei, "Ia nan
azangsizimin amamangatigham,
eghti bizir ia ifongeziba ki da ia
daningam.
12 Egh ia amizir kamin ivezim
diborogh na mikim, egh bizir aghuir
manmagh gariba uari daningisi na
mikemegh. Egh ia ivezim man-
maghirama anetigham, ki a isi ia
daningam. Nan nighnizir ekiam, ia
amizim na danighti ki an ikiam."
13 Ezi Jekopin otariba arazir ku-
rar Sekem men buaramizim Daina
gamizim giniri. Egha me Sekem uan
afeziam Hamor ko, aning gifarasa,
14 egha me a migia ghaze, "E uan
buaramizimin amamangatighti a gu-
mazir me an mikarzir mogomemin
inim atuzir puvatizitamin ikian
kogham. E kamaghin damigh,
aghumsizir ekiam inigham.
15 Kamaghin amizi ia faragh bizir
kam damigh. Ia uan gumazibar
mikarzir mogomebar iniba vagh-
vagh bar adar ghoregh, egh ia en min
ikiam. Egh gin, ni en buaramizimin
ikiam.
16 Egh ia kamagh damighti, e uan
guiviba ian taghiraghti ia men ikiti
e uaghan ian guivibar ikiam. Eghti
e ia ko iki egh gumazamizir vabara
ikiam.
17 Egh ia e bareghan kogh
uan mikarzir mogomebar in-

33:19: Josua 24:32; Jon 4:5 † **33:20:** "El," kar Godin ziar mam.

iba aghoreghan koghti, e uan buaramizim inigh egh nguibar kam ataghiragham."

18 Ezi Hamor uan otarim Sekem ko men migirigiar kam gifonge.

19 Ezi Sekem Jekopin guivim bar a gifonge, kamaghin a bar zuamira bizir me mikemezir kabagh ami. Sekemin afeziamin adarasi, fomira iza datirighin ziar bar ekiam Sekem ganiga bar a gifonge.

20 Ezi Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguibar ekiamin divazimin tiar akamin uari akuvir danganimin ghugha, nguibamin itir gumazir igharazibav gei. Egha ghaze,

21 "Gumazamizir kaba me gumazamizir bar aghuiba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghti me en nguazimin iki, uan ifongiamin dagiar ingangaribar amuam. Egh e men guivibar ikiti me en guivibar ikiam.

22 Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh egh e men min ikiam. E kamagh damighti, me e ko virara ikisi ifuegham.

23 Eghti men sipsip ko bulmakau ko asizir igharaziba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekiar bar vamiran me migeir kam e damighti, me e ko virara ikiam."

24 Ezi nguibar ekiamin itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemin akamin amamangatigha, me uan mikarzir mogomebar iniba aghore.

25 Ezi dughiar 3pla givazi, gumaziba uari aghorezir duaba isiavira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebamningra midorozir sababa inigha nguibar ekiamin aven zui. Ezi gumazitam aningin anogoroghezir puvati. Ezi aning nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

26 Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem ko aning misoghezi aning areme. Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghu.

27 Dughiar kamin Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jekopin otarir igharaziba nguibar ekiamin aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvagha da okeme.

28 Egha me uaghan sipsipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamin aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini.

29 Egha me bizir iveziba bar pin koziba inigha egha kalabuziabar min amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue.

30 Ezi gin Jekop, Simeon ko Livai migia ghaze, "Gua osimtizir ekiam na gati. Ikizir kamning, Kenania ko Peresia, aningin adarazi nguazir kamin iti, me nan gan suam ki gumazir bar kuram. Ki gumazamizir aviriba puvati. Eghti ikizir kamningin gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagham."

31 Ezi aning kamaghin migei, "Kamaghin e manmaghin damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti, me arazir kurabar a damighti, a tuavimin amizimin min ikiasa, a?"

35

Jekop Betelin itima God bizir bar aghuibar a gami

1 Ezi God Jekop migia ghaze, "Ni dikavigh Betelin mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitamin ingarigh. Ki God, ni uan avebam Ison arir dughiamin ki ni bato."

2 Ezi Jekop uan amuiroghboriba ko gumazamizir a ko itibav gia ghaze, "Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir Godin damazimin zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu.

3 Egh e nguibar kam ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitamin ingaram. Godin kam, ki osimtizibar aven itir dughiamin, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti."

35:1: Jenesis 28:11-17

4 Ezi me bar moghira uan asebar
marvir guaba isa Jekop ganingi. Egha
uaghan uan ringin uan kuaribagh
ariziba sarama a ganingi. Ezi Jekop
Sekemin nguibamin boroghira temer
okin apengan, mozim gikuigha egha
bar ada isa mozim gaghui.
5 Egha Jekop uan adarazi ko
dikavigha zui. Me zuima God
Sekemin boroghin itir nguibabar
gumazamizibagh amizi, me bar
atiatingi. Egha Jekopin adarazir
agintighizir puvati.
6 Ezi Jekop uan adarazi ko ghua Ke-
nanin nguazimin, Lusin nguibamin
otifi. Lus, a Betelin nguibamin ziar
ghurim.
7 Egha Jekop ofa gamir dakozir
mamin ingarigha, danganir kam
ziam a gatigha ghaze, "Betelin God."
Jekop nighnisi, danganir kamin a
fomira uan avebam Ison arima God a
bato.
8 Ezi dughiar kam Rebekan ingan-
garir amizim Debora areme, amizir
kam fomira Rebeka aghirimra itima,
an an gari. Ezi me dughiar kamin
ikiava, sautin amadaghan Betelin
nguibamin boroghin temer ekiamin
apengan anefa. Egha me temer kam
ziam a gatigha ghaze, "Azirakam
Gamir Temem."
9 Egha dughiar kamin Jekop
Mesopotemia ategha ua Kenanin
nguazimin izezi, God uam a batogha
arazir bar aghuibar a gami.
10 Egha God a migia ghaze,
"Datirighin nin ziam Jekop. Ezi
me ua Jekop ni darighan kogham.
Puvati. Me ziam Israel ni darigham."
Kamaghin God ziam, "Israel," a gati.
11 Egha God a migia ghaze, "Ki
Gavgaviba Bar Itir God. Ni bar
borir aviriba batam. Eghti gin ikizir
mam ko, ikizir igharazir avirir maba
nin otivam. Eghti ni uaghan atrivir
mabar, inazir afeziamin otivam.
12 Eghti ki nguazir faragha Abra-
ham ko Aisak ganingizim, ki ni
daningam. Egh uaghan nin ovavir
boribar aningam."
13 God mikemegha givagha dan-
ganir a Jekop ko migeir kam ategha
ghuavanabo.
14 Ezi Jekop dagiar bar ruarir mam
isa danganir God a ko mikemezir
kamin ababanim gamuava anesara.
Egha wain ko, olivin borem ofan min
aning isa dagiar kam ginge.
15 Egha God a ko mikemezir dan-
ganir kam a ziam, "Betel," a gati.
16 Egha Jekop uan adarazi ko Be-
tel ategha Efratan nguibamin zui.
Egha me ghuavira itima Resel otamin
dughiam oto. Ezi a bar mizazir bar
ekiam isi.
17 A bar mizazir ekiam isima,
amizir a ko itim, kamaghin a migei,
"Ni atiatingan marki. Kar otarir
igharazir mam."
18 Ezi Resel ovengasa abuan
dighorim ingara egha, otarim ziam,
"Benoni," a gati. Ezi an afeziam gin
ziam, "Benjamin," a gati.*
19 Ezi Resel aremezi me Efratan
nguibamin zuir tuavir miriamin
a mozim gati. Kar Betlehemin
nguibamin ziar ghurim.
20 Ezi Jekop danganir kamin
dagiam isa Reselin mozimin aba-
banim gamua anefa. Ezi dagiar kam
datirighin ikiavira iti.†
21 Ezi Israel ghuavira ikia Ederin
taua ategha mong sivagha ghua
purirpenibar ingari.
22a Israel kagh ikiavira itima,
Ruben ghua uan afeziamin amuir
dozim Bilha koma akui. Ezi Israel
Ruben amizir bizir kam baraki.

Jekopin otaribar ziaba
(1 Eghaghaniba 2:1-2)

22b Jekop a 12plan otariba iti.

35:7: Jenesis 28:10-19 **35:10:** Jenesis 32:28 **35:11:** Jenesis 17:4-8 **35:14:** Jenesis 28:18-19

* **35:18:** Hibrun akamin, ziar kam, "Benoni," an mingarim kamakin, "Borir ki mizazir bar ekiamin tongin ikiava otezim." Hibrun akamin, ziar kam, "Benjamin," an mingarim kamakin, "Borim ziar ekiam iniam." † **35:20:** Akar otevir kam, "datirighin ikiavira iti," a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. **35:22a:** Jenesis 49:4

23 Kar Lean otariba, Ruben a
Jekopɨn otarir ivariam, ko Simeon,
Livai, Juda, Isakar ko Sebulun.
24 Ezɨ Resel otarir pumuning iti,
Josep ko Benjamin.
25 Ezɨ Bilha, Reselɨn ingangarir
amizim otarir pumuning iti, Dan ko
Naptali.
26 Ezɨ Silpa, Lean ingangarir
amizim otarir pumuning iti, Gat
ko Aser. Jekop Mesopotemian ikia
otarir kaba ini.

Aisak areme

27 Egha Jekop uan afeziam Aisak
bagha Mamren nguibamɨn ghu, He-
bronɨn nguibamɨn boroghɨn an ziar
mam Kiriat Arba. Kar Abraham ko
Aisak faragha ikezir nguibam.
28 Ezɨ Aisak 180plan azeniba ikia,
29 bar ghurigha ovengezɨ, an duam
ghua, an adarazir duaba ghua itir
nguibamɨn me ko iti. Ezɨ an otarimn-
ing Iso ko Jekop an suiragha anefa.

Ison ikɨzimɨn adarasi

36

(Sapta 36)

Ison ovavir boribar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:34-37)

1 Kar Ison ovavir boribar ziaba, an
ziar igharazim Idom:

2 Iso a Kenanian amizibar iti. Ezɨ
Hitian gumazim Elon, an guivim
Ada, Ison iti. Ezɨ Anan guivim
Oholibama, uaghan an iti. Anan
afeziam Sibeon, a Hivian gumazir
mam.
3 Egha a uaghan Ismaelɨn guivim
Basematɨn iti. Ezɨ Basemat a
Nebaiotɨn buaramizim.
4 Ezɨ Ada Elifas bate, ezɨ Basemat
Ruel bate.
5 Ezɨ Oholibama Jeus, Jalam,
ko Kora bate. Dughiar kamɨn Iso
Kenanɨn nguazimɨn ikiavɨra ikiava
borir kaba ini.
6 Egha gɨn Iso uan amuiba, ko
otariba, ko guiviba ko, gumaza-
mizir an adarazi ko itiba ko, asɨziba
ko, an bizir Kenanɨn nguazimɨn
itiba bar ada inigha, uan dozim
Jekopɨn saghon ghua nguazir
igharazimɨn zui.
7 Iso uan dozim ataghɨrazir bizim
kamakɨn, nguazir aning itir kam an-
ingɨn tughatɨghan kogham. Aningɨn
asɨziba bar avɨrasemezɨ aning uaning
ko ikian iburaghburaki.
8 Kamaghɨn, Iso ghua Seirɨn
Mɨghsɨabar nguibamɨn apera. Idom,
kar Ison ziar igharazim.

9 Ezɨ Ison boribar ziabar kara:

Iso uabɨ, a Idomian afeziam,
me Seirɨn Mɨghsɨabar iti.
10 Iso uabɨ an otariba,
Elifas a Adan otarim, ezɨ Ruel a
Basematɨn otarim.
11 Ezɨ Elifasɨn otariba,
Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko
Kenas.
12 Ezɨ Ison otarim Elifas, an amuir
dozim Timna, an Amalek bate.
Kar Ison amuim Adan ovavir
boriba.
13 Ezɨ Ruelɨn otariba,
Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar
Ison amuir mam Basematɨn
otariba.
14 Ezɨ Ison amuir igharazim
Oholibama,
a Jeus, Jalam ko Kora bate.
Oholibaman amebam Ana, ezɨ
Sibeon Anan afeziam.

15-16 Ezɨ Ison otarir uan adarazir
gumazir dapanibar itibar ziabar
kara:

Elifas a Ison otarir ivariam, an
otaribar kara,
Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora,
Gatam, ko Amalek, me gu-
mazir dapanibar otivigha uan
adarazi Idomɨn nguazimɨn
men gari. Kar Ison amuim
Ada, an ovavir boribar
otariba.
17 Ezɨ Ruelɨn adarasi,
Nahat, Sera, Sama ko Misa,
me uan adarazir gumazir
dapanibar otivigha Idomɨn
nguazimɨn men gari.

35:27: Jenesis 13:18 **36:2:** Jenesis 26:34 **36:3:** Jenesis 28:9

Kar Ison amuim Basemat, an ovavir boriba.
18 Ezi Ison amuim Oholibaman adarasi,
Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar iti.
Ezi Anan guivim Oholibama gumazir dapanir kaba bate.

19 Ezi gumazir kaba me Ison ovavir boriba, Ison ziar mam Idom. Me uan dakozibar gumazir dapanibar iti.

Seirin adarazir ziaba (1 Eghaghaniba 1:38-42)

20 Seir, a Horian gumazir mam, a Idomin nguazimin iti. Kar Seirin otaribar ziaba:

Ezi an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana,
21 Dison, Eser ko Disan. Ezi kar Seirin otariba,
me uan adarazir dakozibar dapanibar ikia Idomin nguazimin iti.
22 Ezi Lotanin otarimning,
Hori ko Heman. Ezi Lotanin buaramizim, a Timna.
23 Ezi Sobalin otariba,
Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam.
24 Ezi Sibeonin otarimning,
Aia ko Ana.
Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonin donkiba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara, egha dipar atuir bar puvira feibar gani.
25 Ezi Anan borimning,
Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama Anan guivim.
26 Ezi Disonin* otariba,
Hemdan, Esban, Itran, ko Keran.
27 Ezi Eserin otariba,
Bilhan, Savan, ko Akan.
28 Ezi Disanin otarimning,
Us ko Aran.
29-30 Ezi Idomin nguazimin aven,
Horin adarazir dakozibar gumazir dapanibar ziaba,
Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan.

Idomin atrivibar ziaba (1 Eghaghaniba 1:43-45)

31 Dughiar kamin Israelia atrivibа puvatizi, gumazir kaba Idomin kantrin atrivibar ike:

32 Ezi Beorin otarim Bela, Idomin kantrin faraghaviram atrivimin iti.
A Dinhaban nguibar ekiamin atrivimin iti.
33 Egha Bela aremezi, Seran otarim Jobap an danganim inigha atrivimin iti.
Sera, a Bosran nguibamin gumazim.
34 Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam,
an danganim inigha atrivimin iti.
35 Egha Husam aremezi, Bedatin otarim Hadat an danganim inigha atrivimin iti.
Egha Hadat Moapin nguazimin ghua Midianin gumaziba ko misogha midorozimin me abira.
Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin atrivimin iti.
36 Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim,
an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto.
37 Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto.
Saul, a Rehobotian gumazir mam.
Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam.
38 Ezi Saul aremezi,
Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto.
39 Egha Balhanan aremezi, Hadar an danganim inigha atrivimin oto.
Egha Paun nguibamin atrivimin iti.
Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim.
Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

* **36:26:** Hibrun akamin ziar kam, "Disan," vezin kamin iti, ezi me ti paza an osiri. Guizbangira, ziam, "Dison," kagh iki. Ni sapta 36:21 ko 28in gan.

40-43 Ezi Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara:

Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel, ko Iram.
Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba.

Ezi Idom kar Ison ziar igharazim, ezi Iso Idomian inazir afeziam. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha uan nguibabar ikia, egha uan adarazir gativa men gari.

Josepin Eghaghanim

37

(Sapta 37--45)

Josepin aveghbuaba a baseme

1 Jekop Kenanin nguazimin iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomira ikezim.
2 Ezi Jekop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam, egha 17pla azeniba iti. Egha a sipsipba ko memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamin amuimning. Ezi Josepin aveghbuaba amir arazir kuraba a zurara dar gun uan afeziam migei.
3 Ezi Jekop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezi bizir kam bagha, a uan otarir igharazibar tongin Josep bar a gifonge. Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mamin ingarigha a ganingi.
4 Ezi aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvati. Kamaghin, aveghbuaba Josep bar a baseme, egha bar an aghuagha, migirigiar aghuibar a gamir puvati.
5 Egha dughiar mamin Josep irebamin ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezi me a baregha men naviba bar moghira an ikufi.
6 Ezi Josep kamaghin migei, "Ia nan irebam baragh.
7 E bar moghira dagher azenimin aven ikia, egha witin ikiziba ikia da arisi. Ezi nan witin ikizim voroghira tughav iti. Ezi ian witin ikiziba nan witin ikizim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghira nan witin ikizim mitifi."
8 Ezi an aveghbuaba oregha kamaghin Josep migei, "Ni ghaze, ni en atrivimin otogh egh e gativagham?" Egha kamaghin, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvati.
9 Egha gin Josep ua irebar mamin ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghin migei, "Ki ua irebar mamin gani. Egha nan irebamin aven, ki aruem ko iakinim ko mikovezir 11plan garima, da nan guamin uan dapaniba avingi."
10 A irebar kamin uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha givazi, an afeziam an atara kamaghin a migei, "Kar irebar manmagh amizim? Ni ti ghaze, ki ko nin amebam ko nin aveghbuaba, e bar izi nin guamin tevibar pirigh dapaniba avigham?"
11 Ezi Josepin aveghbuaba naviba bar a baseme, ezi afeziam Josepin irebamning puviram aning ginighnisi.

Ismaelian gumaziba Josep inigha Isipin kantrin ghu

12 Ezi dughiar mamin Josepin aveghbuaba uan afeziamin sipsipbar ganasa Sekemin nguibamin ghue.
13 Ezi Israel kamaghin Josep migei, "Nin aveghbuaba sipsipbar gara Sekemin nguibamin iti. Ezi ni mangi men ganasa ki ifonge."

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Are, Afeziam. Ki mangam."
14 Ezi afeziam kamaghin a migei, "Ni mangi uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavira ti, o puvati? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogh, da dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategh izi na mikemegh." Ezi dughiar kamin

37:8: Jenesis 42:6; 50:18 **37:11:** Aposel 7:9

Israelin adarasi, Hebronin danganir
zarimin iti. Ezi Josep Sekemin
nguibamin otogha gifa.
15 Egha danganir kam garua uan
aveghbuaba bagha rui. Ezi gumazir
mam an ganigha kamaghin an azara,
"Ni bizir tizim buri?"
16 Ezi Josep kamaghin migei, "Ki
uan aveghbuaba bagha rui. Ni dan-
ganir me ikia uan sipsipbar garim, an
gun na mikimam o?"
17 Ezi gumazir kam a migia ghaze,
"Me danganir kam ataki. Egha ki
orazi, me Dotan nguibamin mangasa
mikeme." Ezi Josep uan aveghbuabar
gin ghua Dotan nguibamin me bato.
18 Egha a saghon ghuavira itima, an
aveghbuaba an apigha, a misueghti
an aremeghasa akam misosi.
19 Egha me uarir tongin uarira ka-
maghin uariv gia ghaze, "Ia munagh
gan, gumazir irebabar garim izi.
20 Aria, e a misueghti an aremeghti,
e an kuam inigh mozir kabar tam
mikinika. Egh e gin suam, 'Asizir atiar
mam a misoghezi an areme.' Egh e
ganam, an irebamning manmaghin
otivam!"
21 Ezi Ruben me barasi, me
migirigiar kam gamizi, a Josepin
akurvaghasa. Egha ghaze, "E a
misueghti an aremeghan markiam.
22 E uari an ikirimirim agivaghan
kogham. A inigh gumazamiziba pu-
vatizir danganimin itir mozir kam
mikinigh." Guizbangira Ruben kam-
aghin nighnisi, a Josep uam a inigh
an aku uam afeziam bagh mangasa,
akar kam mikeme.
23 Ezi Josep uan aveghbuaba ba-
tozima, me pamten an suiragha, a
gekuava an korotiar agharir ruarir
dirir an afeziam a ganingizim sue.
24 Egha me a inigha ghua mozir
dipar misingizir mam mikini.
25 Egha gin me apiaghava api. Me
apa ikia garima, Ismaelian gumaziba
uan kamelba ko izi. Gumazir kaba,
Gileatin nguazimin ikegha iza, Isipin
kantrin zui. Egh me mangi bizir bar
pin koziba dagiaba bagh da mangasa,
bizir kabanang, temebar eboriba, ko
mikarzibagh azuir bizir guar aviriba,
ko mughuriar aghuim zuir boreba.
26 Ezi Juda kamaghin uan aveg-
hbuabav gia ghaze, "E uan aveghbuam misueghti an aremeghti, bizir e amizir kam modoghti, arazir kam manmaghin en akuragham?
27 Kamaghin e ti Ismaelin adarazi bagh anemadaghti, me pura ingangarir gumazir kinimin min a givezegham. Guizbangira, an en aveghbuamra egha ghuzir vamira, kamaghin e uari a gasighasighan kogham." Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge.
28 Egha an aveghbuaba migiavira itima, Midian gumazir dagiaba bagha ingarir maba iza Josepin garima, a mozimin iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anabozi, me pura ingangarir gumazir kinimin min Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba 20 silvan dagiaba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isipin kantrin zui.
29 Ezi gin Ruben ua ghua mozimin garima, Josep mozimin itir puvati. Ezi a digavir kuram gamigha nighnigha avegha uan korotiam abiki,
30 egha uamategha uan aveghbuaba bagha ghua kamaghin me migei, "Josep mozimin itir puvati. Ezi ki manmaghin damuam?"
31 Ezi an aveghbuaba memen mam misuegha, me Josepin korotiar agharir ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam a ini.
32 Egha me an korotiar dirim inigha afeziam bagha ghugha, an akaghava a migei, "Ni kagh ganigh, korotiar dirir kam a danganir mamin iti e an api. Ka ti nin borir tamin korotiam, o puvati?"
33 Ezi afeziam korotiar dirir kamin ganigha fogha kamaghin migei, "Are, kar Josepin korotiam. Laionin tam ti nan otarim misoghezi an aremezi, a ti bar anemeghama."

37:28: Aposel 7:9

34 Ezi Jekop uan borim bar an
apangkuvigha, uan korotiam abigha,
azir korotiar mam aru. Egha dughiar
ruarimin uan borim bagha azia iti.
35 Ezi an otariba ko guiviba,
iza an navim damuti a ua der-
aghasa migirigiabar a migei. Ezi
a bar aghuagha kamaghin migei,
"Ki a bagh arang mamaghira iki
mangi, Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magirigh a batogham."
Egha Jekop aziavira iti.
36 Ezi Midianian gumazir kaba*
Josep inigha ghua Isipin kantrin
otogha, pura ingangarir gumazir
kinimin min a isa dagiaba bagha
Potifan anemada. A Isipin atrivimin
ingangarir gumazir mam. Potifar, a
Isipin atrivimin dipenir ekiamin gar-
ava, midorozir gumazibar faragha
zuir gumazim.

38

Tamar Juda gifari

1 Ezi dughiar kamin Juda uan
aveghbuaba ategha ghua Adulamin
nguibamin gumazim, an ziam Hira, a
ko iti.
2 Egha Kenanin nguazimin gu-
mazim, an ziam Sua, an an guivimin
gani. Egha an amizir kamin ikia egha
aning iti.
3 Ezi amizim navim asegha otarir
mam batezi, Juda ziam, "Er," a gati.
4 Egha gin amizim navim asegha
uam otarir mam bategha uabi ziam,
"Onan," a gati.
5 Ezi amizim ua navim asegha uam
otarir mam bategha ziam, "Sela,"
a gati. Dughiar kam Juda Kesipin
nguibamin itima an amuim Sela bate.
6 Ezi boriba aghua ghua bar
ekevezima, Juda uan otarir ivariam
Er bagha amizir mam ini. Ezi amizir
kamin ziam Tamar.
7 Ezi Erin araziba Ikiavira Itir Godin
damazimin bar derazir puvati, kam-
aghin God a misoghezi an areme.
8 Ezi Juda kamagh Onan migei, "Ni
uan avebamin amuim ko daku. Nin
avebam ovegha boriba puvati. En
arazim kamakin, ni uan avebamin
amuim inighiva an iki, egh a bagh
boriba iniam."
9 Ezi Onan pura borir igharaziba
batiti, me an avebamin ziamin iki biz-
ibar amuan an aghua. Egha amizir
kam koma akua, uan dipam pura
nguazim ginge. A kamaghin nighnisi,
a kamaghin damu uan avebam bagh
boritam inighan kogham.
10 Ezi Onan amir arazir kam, a
Ikiavira Itir Godin damazimin bar
ikufi. Kamaghin, God uaghan a
misoghezi an areme.
11 Ezi gin Juda uan ivozir amizim
Tamar migia ghaze, "Nin pam
areme. Kamaghin, ni uamategh
uan afeziamin dipenimin mangi,
egh magh ikiti nan otarim Sela an
ekeveka." Juda kamagh nighnigha
atiatigha migirigiar kam gami, Sela
uan avebamningin min ovegham. Ezi
Tamar ua uan afeziamin dipenimin
ghugha iti.
12 Ezi dughiar ruarim ghua
givazima, Judan amuim a Suan
guivim, a uaghan ovenge. Juda uan
amuimin buabem agivagha, gumazir
an sipsipbar ariziba ghoribar ganasa
Timnan nguibamin ghu. Ezi an
namakam, Adulamin nguibamin
gumazim Hira, a ko ghu.
13 Ezi gumazir mam kamagh
Tamar migei, "Nin ivozir afeziam
sipsipbar ariziba aghorasa Timnan
nguibamin ghu."
14 Ezi Tamar kamaghin fo, Sela
ekevegha gifa, ezi aning uaningin iki-
amin migirigiaba me dar kirizir pu-
vati. Kamaghin a korotiar uan pam
guba ikia aruzim sue. Egha inir avizir
mam inigha uan guam avaragha,
ghua Enaimin nguibamin zuir tuavir
akamin aperaghav iti, nguibar kam
Timnan nguibamin zuir tuavimin iti.
15 Ezi amizir kam inir avizim uan
guam dukuagha aperaghav itima,

* **37:36:** E garima, ves 37:28 ko 39:1 kamaghin migei, Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin ghu. Ezi ves 36 kamaghin migei, Midianian gumaziba a inigha ghu. E fozir puvati, akar manam guizbangira.

Juda iza an gara kamaghin nighnisi,
kar ti gumaziba isa me koma akuir
amizim.
16 Egha a tuavir miriamin an
boroghin ghua a migia ghaze, “Aria,
ki ni ko dakuasa.” Dughiar kam, Juda
kamaghin fozir puvati, kar an ivozir
amizim.
Ezi amizim ghaze, “Bizir tizim ni na
daningam?”
17 Ezi Juda ghaze, “Nan memeba
iti. Ki memen igiatam ni bagh ane-
madaghti a izam.”
Ezi amizim ghaze, “A dera,
ni faragh na ko dikirizir akam
bagh, ababanimin min bizitam na
daningigh, egh gin meme na danighti
ki nin bizim isi uam ni daningam.”
18 Ezi Juda kamaghin migei, “Ki
bizir tizim, akar dikirizimin aba-
banim damu, ni daningam?”
Ezi amizim ghaze, “Bizir kamn-
ing na daningigh, ringin nin ziamin
ababanim itim, ko an benir ni uan
firim gikezir kam sara. Egh uan
darorir fidizir ni suirazi kam saram
na daningigh.” Ezi Juda bizir kaba
bar da isa amizim ganigha, a koma
akui. Egha navim a ganingi.
19 Egha aning akuigha givagha
Tamar dikavigha ghu. Egha uan
guam avarazir inir kam adegha, ua
buaber korotiam arugha ua uan pam
gubai.
20 Egha gin Juda memen igiar mam
isa Hira ganigha anemadagha ghaze,
a mangi meme a daningigh, a da biz-
iba ua da iniam. Ezi a ghua amizir
kam buria egha an apizir puvati.
21 Kamaghin a danganir kamin itir
gumazibar azangsisi, “Enaimin tu-
avimin apiaghirir amizir gumaziba
isa me koma akuim, a managh iti?”
Ezi me ghaze, “Amizir gumaziba
koma akuitam kagh itir puvati.”
22 Ezi Hira uamategha Juda bagha
ghugha ghaze, “Ki an apizir puvati.
Ezi nguibamin gumaziba ghaze,
Amizir gumaziba isa akuitam mu-
nagh itir puvati.”
23 Ezi Juda kamaghin migei, “Marki,
aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni
uam amizir kam burian marki, ka-
maghin, gumazamiziba gan ingar-
vakegham. Guizbangira, ki uan akar
dikirizimin gin ghua a bagha memen
igiar kam amada, ezi ni an apizir pu-
vati.”
24 Ezi iakinir 3pla ghua givazima
me iza kamaghin Juda migei, “Nin
ivozir amizim Tamar gumaziba isa
me koma akuir arazim gamigha,
datirighin navim asangi.”
Ezi Juda kamaghin migia ghaze, “Ia
a inigh mangi avimin a tuaghti a isiva
aremegh!”
25 Egha me a inigha zuir dughiam,
Tamar bizir Juda a ganingiziba isa da
amaga, egh akar kam sarama a bagha
anemada, “Bizir kabar afeziam, a na
koma akuizi, ki navim asangi. Ni
kagh bizir kaba deragh adar ganigh.
Benim ko, ziar an ababanim itir ring
ko, darorir fidizim. Kar tinan biz-
iba?”
26 Ezi Juda ganigha fogha kam-
aghin migei, “Guizbangira, amizir
kam nan otarim Selan ikiam. Ezi pu-
vati, ki aning uaningin ikiamin bizim
akirizir puvati. Kamaghin, kirara, ki
arazir kuram gami, ezi amizir kam
puvati.” Egha Juda uam a koma akuir
puvati.
27 Ezi Tamar borim batamin
dughiam me kamagh an gari, borir
fufuzimning an navimin iti.
28 Ezi Tamar otamin dughiam,
borir mamin agharim faragha oto.
Ezi amizir Tamarin akuraghti an
otamin kam, a borimin agharimin
suiragha benir aghevir mam an
agharim ike. Egha ghaze, “Borir kam
faragha ize.”
29 Ezi borim ua uan agharim
gekuigha aven ghu, ezi an dozim
faragha oto.
Ezi amizir kam ghaze, “Man-
maghin ami? Ni avebam gitagha
faragha ize?” Ezi me ziam, “Peres,”
a gati.*

* **38:29:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peres,” an ararem “Uari abisi,” ko magh ghu.

30 Ezɨ gɨn an avebar benir aghevim itim oto. Ezɨ me ziam, “Sera,” a gatɨ.

39

Josep Potifarɨn dɨpenimɨn iti

1 Ezɨ Ismaelɨn adarazi Josep inigha Isipɨn kantrin ghuzɨ, Potifar ingangarir gumazir kɨnimɨn mɨn a givese. Potifar a Isipɨn gumazir mam. Atrivimɨn ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan atrivimɨn dɨpenimɨn garir mɨdorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim.

2 Ezɨ Josep, gumazir ekiam Potifarɨn dɨpenimɨn aven iti. Ezɨ Ikiavɨra Itir God Josep ko iti, ezɨ an amir biziba bar, deravɨram otifi.

3 Ezɨ Potifar gari, Ikiavɨra Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha otifi.

4 Ezɨ a Josep bagha bar ifuegha a gamizɨma an an ingangarir gumazimɨn oto. Ezɨ a uan dɨpenim ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganɨngi.

5 Ezɨ Josep Potifarɨn dɨpenimɨn gara itir dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God bar deragha Potifarɨn adarazigh ami. Egha Josep bangɨn, Ikiavɨra Itir God Potifarɨn dɨpenimɨn aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh ami.

6 Kamaghɨn Potifar Josep atɨzɨ, an an biziba bar dar gari. Egha a uabɨ bizir avɨribagh nɨghnɨzir puvatɨ, a uabɨ dagher manabara a dar amasa dagh nɨghnɨsi. Dughiar kamɨn Josep mɨkarzim sarama aghuigha gavgavigha ganganiba bar dera.

7 Ezɨ dughiar ruarim puvatɨzɨ, Potifarɨn amuim an ganigha a gifuegha a mɨgɨa ghaze, “Nɨ izɨ, na ko daku.”

8 Ezɨ Josep aghuagha kamaghɨn a mɨgei, “Nan gumazir aruam, dɨpenir kamɨn biziba bar dar ganasa na mɨsevegha, bizitam bagha ua nɨghnɨzir puvatɨ.

9 Ezɨ dɨpenir kamɨn aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir gumazir igharazitam na gafirazir puvatɨ. A dɨpenir kamɨn aven bizitam damuasa nan anogoroghezir puvatɨ. Nɨ an amuim, a nɨ ko dakuasa na mɨkemezir puvatɨ. Kɨ bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh kɨ kamagh damigh, Godɨn damazimɨn bar ikuvigham.”

10 Egha dughiabar zurara amizim Josep ko dakuasa an azangsɨghavɨra iti. Ezɨ Josep an akam barazi puvatɨgha, a koma akuizir puvatɨgha an boroghɨn ghuzir puvatɨ.

11 Egha dughiar mamɨn Josep dɨpenimɨn aven ghugha, ingangarim damuasava ami. Ezɨ ingangarir gumazitam itir puvatɨ.

12 Ezɨ Potifarɨn amuim Josepɨn saketɨn suira, egha kamaghɨn mɨgei, “Nɨ izɨ na ko daku.” Ezɨ Josep uan saket ategha arava azenan ghu.

13 Ezɨ amizim Josepɨn gari, a saket ategha arav ghu,

14 ezɨ a ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia gan. Nan pam Hibruian gumazir kam inigha en dɨpenimɨn izezɨ, a datɨrɨghɨn aghumsɨzir dafam e danɨngasa. A kɨ akuir danganimɨn aven izegha na ko dakuasa nan azangsɨgha pamtem na gakaghori. Ezɨ kamaghɨn kɨ pamten dei.

15 Ezɨ an orazi kɨ deima, a uan saket nan mɨriamɨn anetegha zuamɨrama arava azenan ghu.”

16 Egha Potifarɨn amuim Josepɨn saketɨn suira. A ikɨtɨ an pam izɨ dɨpenimɨn otoghtɨ, an an akagham.

17 Ezɨ an pam otozɨ, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibruian ingangarir gumazir kɨnir kam, nɨ a inigha gan dɨpenimɨn izezɨ, a iza kɨ akui naghɨn iza, na ko daku arazir kuramɨn na damigh aghumsɨzir dafam na danɨngasa, na gaghori.

18 Ezɨ kɨ bar pamten diazɨ, a uan saket nan tegha arava azenan ghu.”

39:2: Jenesis 39:3; 39:21-23; Aposel 7:9

19 Ezi Potifar uan amuimin
eghaghanir kaba baregha bar
puvirama atari.
20 Egha midorozir gumazibav ke-
mezi me Josepin suiragha a isa kal-
abus gati. Kar atrivimin kalabuziaba
itir dipenim.
21 Ezi Ikiavira Itir God Josep
ko ikiavira ikia, bar an apangku-
vighavira iti. Egha a gumazir kal-
abusin dipenimin garim gamizi, a
uaghan Josep gifonge.
22 Egha gumazir kam kalabuziar
gumazibar ganasa Josep amisefe. Ezi
Josep kalabusin dipenimin itir ingan-
gariba bar dar gari.
23 Egha Ikiavira Itir God Josep ko
ikia an akurvasi, ezi bizir an amiba,
da bar deravira zui. Ezi gumazir kal-
abuziar dipenimin garim, ingangarir
a damuasa Josep mikemeziba, a da
bagha ua nighnizir puvati.

40

Josep irebamningin mingarim abiki

1 Egha mong dughiar ruarimin
ikegha, gumazir atrivimin dipenimin
wainin garim, ko atrivimin bretin
ingarir gumazir dapanim, aning
Isipin atrivim bar ifongezir puvatizir
arazir kuram gami.
2 Ezi Isipin atrivim uan ingangarir
gumazir kamning adarim aningin iti,
3 egha aning isa kalabus gati.
Kalabusin dipenir kam, kar atrivimin
midorozir gumazibar garir gumazir
dapanimin dipenim. Ezi kalabusin
dipenir kamra me faragha Josep
isava a gati.
4 Ezi midorozir gumazibar da-
panim aningin akurvaghasa Josep
ginaba. Ezi aning bar dughiar
ruarimin kalabusin iti.
5 Egha dimagarir mam, gumazir
atrivimin wain ko bretin garimning,
aning irebamningin gani. Ezi ire-
bamning uaghara ghuzir puvatigha,
magh garir puvati.
6 Ezi mizarazimin Josep ghua an-
ingin garima, aning bar oseme.
7 Ezi a kamagh aningin azara, "Bizir
tizim gua gamima, guan navimning
bar oseme?"
8 Ezi aning kamaghin Josepin akam
ikaragha ghaze, "Ga irebamningin
gani. Ezi gumazir gan irebamningin
mingarim abighamba puvati."

Ezi Josep kamaghin aning migei,
"God uabira a irebabar mingaribar
en akakasi. Ezi gua uan irebamn-
ingin gun na mikim."

9 Ezi atrivimin wainin garir gu-
mazim uan irebamin gun Josep migia
ghaze, "Nan irebamin, ki wainin
ikarizimin gani.
10 Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti.
Ezi an dafariba zuamira murima,
an akimariba zuamirama otifi,
ezi wainin oviziba otivigha bar
moghirama ani.
11 Ki Isipin atrivimin kavin
suiraghav ikia, wainin ovizir kaba
inigha uan dafarir mamin da
munubi, ezi dar dipam kap gi-
raghuezi, ki a isa atrivim ganingi."

12 Ezi Josep ghaze, "Nin irebamin
mingarim kamakin. Ikarizir agharir
3pla, da dughiar 3plan ababanim.
13 Dughiar 3pla givaghti atrivim ua
ni inigh mangam. Egh ua ni isi nin in-
gangarim darigham. Eghti ni fomira
wainin kap a ganiga ingarizi moghin,
ni uam a daningam.
14 Egh ni mangi nin dabirabim de-
raghti, ni na ginirigh. Ki nin azai, ni
nan apangkuvigh nan akuragh nan
ziamin gun atrivim mikimti, ki kal-
abus ateka.
15 Guizbangira, bar faraghivira gu-
mazir maba Hibruian nguazimin na
okemegha na inigha kagh ize. Ezi
ki Isipin kagh ikia, bizitam pazava a
gamizir puvati. Ezi me pura na isa
kalabus gati."

16 Ezi gumazir bretin ingarim, a
wainin garir gumazimin irebamin
mingarim barasi. Ezi a derazima,
a kamaghin Josep migei, "Ki uaghan
irebar mamin gani. Nan irebam

39:21: Aposel 7:9

kamakin. Ki akirar 3pla uan dapanim dafagha zui. Ezi bretba akirar kabagh izifa.
17 Ezi akirar pin itim atrivim ifongezir bretba ko bisketba ko bizir igharagha gariba a gizifa. Ezi kuaraziba iza bizir kaba api."
18 Ezi Josep kamaghin migei, "Irebar kamin mingarim kamaghin ghu, akirar 3plan da dughiar 3plan ababanim.
19 Eghti dughiar 3pla tighar givti, atrivim kalabusin ni inigh azenan mangi, egh midorozir gumazibav kemeghti, me nin firim atugham. Egh me ni isi ter akinitamin nin kuam aguraghti, kuaraziba izi nin namnamra amam."
20 Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami, me isar kamin iki amebam a batezir dughiam ginighnigham. Ezi a gumazir wainin ingarim ko bretin ingarim inigha uan ingangarir gumazibar guamin aning asara.
21 Egha wainin garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui.
22 Egh atrivim midorozir gumazibav kemezi, me gumazir bretin ingarim isa temer akinimin anegura. Ezi guizbangira Josep aningin irebabar gun mikemezi moghira bizir kaba otifi.
23 Ezi gumazir atrivimin wainin garir kam ua Josep ginighnizir puvati.

41

Josep Isipin atrivimin irebamin mingarim abiki

1 Ezi azenir pumuning ghua givazima, Isipin atrivim irebamin gani. A irebamin uabin gari, a Nailin Fanem boroghin tughav iti.
2 A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamin anagava otifi. Egha graziba dipar miriamin da api.
3 Ezi gin 7plan igharaziba dipamin ikegha anagava otifi. Egha me bar aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bulmakaun aghariba guizir kaba mikarziba sara itir kabar boroghin tuivighav iti.
4 Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuizi da iraghue. Egha atrivim irebar kamin ganigha givagha ose.
5 Egha a uam akua irebar mamin gani. Ezi irebar a ua ganizir kam, a gari 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba dar ikia, anizi dar aghoramin dughiam roghira ize.
6 Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha bar sufi.
7 Egha raizin dapanir suvizir kuraba, da raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim uam osegha dikavigha fo, kar pura irebamra.
8 Egha mizaraghara a nighnizir aviribagh amua, egha Isipin fofozir gumaziba ko kukunir gumaziba, men diazi me izima, a uan irebar pumuningin me migeima, irebar kamningin mingarimning abighamin gumaziba puvati.
9 Ezi gin gumazir atrivimin dipenimin wainin garim kamaghin a migei, "Datirighin ki uan arazir kurar amizir mamin gun mikimam.
10 Ni fomira uan ingangarir gumazimning ko adarim ikia, egha ki ko nin bretin ingarir gumazibar dapanim, ga amadazi, ga ghua kalabusin ikia, nin midorozir gumazibar dapanimin dipenimin ike.
11 Egha dimagarir mamin ga uaghara irebamningin gani. Ezi gan irebamningin mingarimning, uaning oghara.
12 Ezi Hibruian gumazir igiar mam uaghan ga ko iti. A midorozir gumazir kabar dapanimin ingangarir gumazir kinim. Ezi ga uan irebamningin gun a mikeme. Ezi a gan

41:8: Daniel 2:2

irebamningin mingariba abigha ga mikeme.
13 Ezi biziba da guizin a mikemezi
moghirama otifi. Ezi ki uamategha
uan ingangarim ini. Ezi gumazir
bretin ingarim, me tememin ane-
gura."
14 Ezi Isipin atrivim akar kam
baregha uan ingangarir gumazibav
keme, eghti me mangi Josep inigh
izam. Ezi me zuamira kalabusin
dipenimin ghugha a inigha ize. Ezi
Josep uan ghuamasizim gisegha
korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha
atrivim bagha ghu.
15 Ezi atrivim kamagh Josep migei,
"Ki irebamin gani, ezi gumazir an
mingarim abighamba puvati. Ezi gu-
mazamiziba ghaze, ni a baregh an
mingarim abighamin fofozim iti."
16 Ezi Josep kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Ki uabi fofoziba
puvati, ezi Godra nin irebamin
mingarim deragh anebighti, ni a
baragh bar akuegham."
17 Egha atrivim ghaze, "Ki kam-
aghin irebamin gani. Ki Nailin faner
miriamin tughav iti,
18 egha gari bulmakaun 7plan
mikarziba sara itiba dipamin ikegha
anagav otifi. Egha dipar miriamin
graziba api.
19 Ezi gin bulmakaun 7plan
igharaziba anagav otifi. Egha me
aghariba gunigha, mikarziba ero-
motuegha ganganiba bar ikufi. Ki
Isipin aven bar bulmakaun kam-
aghin garitamin ganizir puvati.
20 Ezi bulmakaun agharir kaba,
bulmakaun mikarziba sara itir kaba
apa da tuavaremezi da bar iraghue.
21 Me amegha givagha egha men
ganganim mati me amezir puvati. Ezi
ki maghira osegha dikafi.
22 Egha gin ki uam akua ua irebar
mamin gari. Ki gari, 7plan raizin
dapaniba raizin agharir vamira gata
misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha
raizin ovizir bar aviriba ikia egha
anizi, dughiar dar aghoramim
roghira ize.

23 Ezi gin 7plan raizin dapanir
igharaziba otifi. Aminir mam dan-
ganir misingizimin otogha iza dagh
apongezi da isigha, bar sufi.
24 Egha raizin dapanir suvizir
kuraba, raizin dapanir ekiar aghuiba
apa da tuavaremezi da bar iraghue.
Ezi ki osegha dikavigha, kukunir
gumazir bizibar gariba ki uan ire-
bamin gun me migei, ezi nan irebar
ki ganizir kamningin mingarim
abighamin gumaziba puvati."
25 Ezi Josep kamaghin migei,
"Nin irebamningin mingarimning
uaghara ghu. God damuamin bizim,
a nin akakasi.
26 Guizbangira, 7plan bulmakaun
mikarziba sara itir kaba, da 7plan
azenibar ababanim gami. Ezi
7plan raizin dapanir aghuiba, da
uaghan 7plan azeniba. Egha da bizir
vamiram akakasi.
27 Ezi gin otivizir 7plan bulmakaun
aghariba guniziba, ko raizin dapanir
7plan kaba, aminir puvira feim iza
dagh apongezi, dar dagheba gin
otivizir puvati, da 7plan azenibar
dagheba puvatighamin ababanim
aka.
28 Ki faragha ni mikemegha gifa,
God damuasava amir bizim, a ni
mikeme.
29 Guizbangira, 7plan azeniba
Isipin kantrin aven dagheba bar
izivagham.
30 Eghti gin 7plan azenibar
dagheba puvatizir dughiam otoghti,
Isipia ua dagheba avirasamezir
dughiabagh nighnighan kogham.
Eghti mitiriam aghamin dughiar bar
ekiam, kantrin kamin otogham.
31 Eghti mitiriam aghamin dughiar
gin izamin kam bar ikuvigham, ka-
maghin gumazamiziba dughiar me
dagheba avirasemezir kam bar a gin
amadagham.
32 Ezi God bizir kam damuasa
nighnizim akirigha gifa. Kamaghin a
mingarir vamira itir irebar kamning
nin aka. A uaghan kamaghin nin
akagha ghaze, bizir a damuamin

41:16: Daniel 2:30

kam, a zuamiram otogham.
33 "Eghti ni datirighin Isipin kantrin
ganamin fofozim ko nighnizir
aghuim itir gumazitam atighti, a
Isipin kantrin aven ingangariba bar
dagh ativagh dar ganam.
34 Egh ni gumazir dapanir taba
uaghan, me amisefegh. Eghti gu-
mazir dapanir kaba, 7plan azenibar
vaghvagh dagheba izivazir dughiam,
me gumazamizibav kimti, me uan
azenibar dagheba isi 5plan pozibar
arigh, dar pozitam takisin min a inigh
gavman bagh aneningigh.
35 Eghti gumazir dapaniba azenir
aghuir kabar, dagher kaba inigh da
akufagh. Egh me nin ziam ko gav-
gavimin apengan ingariva raizibagh
eghuvagh, da isi dagher dipenir ekiar
nguibar ekiabar itibar amangigh de-
raghvira dar gan.
36 Eghti gin dagheba puvatizir
7plan azeniba Isipin kantrin otoghti,
gumazamiziba dagher gumazir
dapaniba pozibav kinizir kaba
iniam. Tuavir kamin gumazamiziba
dagheba oteveghamin dughiamin,
me ovengan kogham."

Atrivim Isipin gavmanin faragh mangasa Josep amisefe

37 Ezi Isipin atrivim uan ingangarir
gumaziba ko Josepin akam baregha
bar an gakonge.
38 Egha atrivim uan gumazir da-
paniba kamaghin me migei, "Godin
Duam gumazir kamin aven iti. Ezi in-
gangarir kam damuamin gumazitam
an min itir puvati."
39 Egha atrivim kamaghin Josep
migei, "God uabi bizir kaba aka,
ezi ua gumazitam nin min nighnizir
aghuitam ko fofozir aghuitam itir pu-
vati.
40 Ezi ki uan kantri bagh ni
amiseveghti, ni nan kantrin gumazir
dapanimin ikiam. Eghti nan gumaza-
miziba nin akam baragham. Ki uabi
atrivimra, egh nan ziam uabira nin
ziam gafiragham."
41 Egha atrivim kamaghin Josep
migei, "Ni oragh, ki datirighin Isip
bar an ganamin gumazir dapanimin
ikiasa ni amisefe."
42 Egha atrivim uan dafarimin ring
suegha Josep garu. Ezi ringin kam
atrivimin ababanim an iti. Egha
atrivim uaghan korotiar aghuir mam
a garugha gol sen an firimin da.
43 Egha Josep ataghizi an atrivimin
karisin namba 2in arui. Ezi ingan-
garir gumaziba an faragha ghua ka-
maghin dia ghaze, "Gumazir ekiam
izi! Tuavim gitagh!" Egha kam-
aghin atrivim Josep gamizi a Isipin
kantrin nguibaba bar dar gumazir
dapanimin oto.
44 Ezi atrivim kamaghin Josep
migei, "Ki atrivim. Egha ki migei,
Isipin gumazitam uan ifongiamin gin
mangi bizitam puram a damighan
kogham. Bar puvatigham. A faragh
nin azaragham."
45 Egha atrivim ziam Safenat Panea
Josep gati. Egha amuir mam a
ganingi. Ezi amizir kamin ziam
Asenat, a Potiferan guivim, Potifera
a Heliopolisin nguibamin itir Isipin
aseba bagha ofa gamir gumazir
mam. Egha Josep Isipin kantrin aven
itir nguibaba bar dagh aruigha dar
gani.
46 Josep 30plan azeniba ikia Isipin
atrivimin ingangarim gami. Egha
Josep atrivim ategha Isipin kantrin
itir nguibaba bar dagh arui.
47 Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin
aven dagher bar aviriba otifi.
48 Ezi 7plan azenir kabar, Josep
dagher aviribagh kuva da arisi.
Nguibar ekiaba vaghvagha, a men
azenibar dagheba isa, dagher
dipenibar da akuva da arisi.
49 Egha raiziaba, a da isa dagher
dipenir bar ekiar aviribar da arizi,
da ongarimin gigimin min ghuzi,
Josep datirighin ua mengan iburagha
uaghan da osirizir puvati.
50 Ezi dagheba tighar oteveghamin
dughiamin, Josepin amuim Asenat,

41:40: Onger Akaba 105:21-22; Aposel 7:10 **41:42:** Daniel 5:29

an otarir pumuning bate. Asenat
a Potiferan guivim. Potifera, a He-
liopolisin nguibamin itir ofa gamir
gumazim.
51 Ezi Josep kamaghin migei,
“God nan akurazi ki uan afeziamin
adarazi gin amadagha, uaghan uan
osimtiziba gin amada.” Egha kam-
aghin a uan otarir ivariam, ziam
“Manase,” a gati.*
52 Egha a uaghan ghaze, “God
borim danganir ki osimtiziba itimin
na ganingi.” Egha uan otarir dozim,
ziam “Efraim,” a gati.†
53 Ezi Isipin kantrin aven 7plan
azenir aghuir kaba givazi,
54 Josep mikemezi moghin, azenir
dagheba puvatizir kaba otifi.
Dughiar kamin mitiriar ekiar kam
kantrin igharaziba uaghan me batifi.
Ezi Isipin kantrin aven dagheba bar
nguibabar iti.
55 Ezi gin, dagheba otevezir arazir
kam bar Isipin nguibabar otivima,
gumazamiziba atrivim migiava arai,
eghti a dagheba me daningam. Ezi
atrivim Isipin gumazamizibav gia
ghaze, “Ia mangi Josep batoghti, a
mikemezi moghin damu.”
56 Ezi Isipin aven mitiriam bar
ekevezi, Josep dagher dipenir eki-
aba kuizi, Isipin gumazamiziba iza
daghebagh ivesi.
57 Ezi mitiriar bar ekiam kantriba
bar paza me gami. Ezi kamaghin
kantriba bar dar gumazamiziba
Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42

*Josepin aveghbuaba iza Isipin wit-
bagh ivesi*

1 Ezi Jekop kamaghin orazi, Isipin
witba iti, ezi a uan otaribav gia
ghaze, “Manmaghin amizi ia pura
onganir ganganibagh amua purama
apiaghav iti?
2 Ki akar mam kamaghin a
baraki, Isipin kantrin aven me witba
iti. Ia mangi e uari bagh tabagh
ivesegh, puvatighti e daghem bagh
arimighiregham.”
3 Ezi Josepin aveghbuar 10pla
Kenanin nguazim ategha witbagh
ivezasa Isipin zui.
4 Ezi Jekop Josepin dozimra Ben-
jamin amadazi a men gin ghuzir
puvati. Jekop kamaghin atiatingi,
a mangi tuavimin osimtizitam
batogham.
5 Mitiriar ekiar kam uaghan Ke-
nanin nguazimin oto, kamaghin
Kenanin gumaziba witbagh ivezasa
Isipin zui, ezi Jekopin otariba uaghan
me ko tuavimin zui.
6 Dughiar kamin Josep a Isipin gav-
manin gumazir dapanimin iti, ezi
danganiba bar dar gumaziba ghua
ada witbagh ivesi. Ezi Josepin aveg-
hbuaba ghua a batogha, an sue-
bar boroghin teviba apirigha guaba
nguazim gire.
7 Ezi Josep uan aveghbuabar
ganigha me gifogha, mati me gifozir
puvatizi moghin me migei. Egha a
pamten me migia ghaze, “Ia managh
ikegha ize?”
Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze,
“E Kenanin nguazimin ikegha izegha,
daghebagh ivezasa.”
8 Ezi Josep uan aveghbuabar gara
me gifozi me a gifozir puvati.
9 Egha a fomira irebamin gari an
aveghbuaba a bagha teviba apirizir
bizir kam uam a ginighnigha kam-
aghin migei, “Ia moga garir gumaz-
ibar min en ganasa ize. Ia izi kam-
aghin gan foghasa, en kantrin dan-
ganir manabara gavgavizir puvati.”
10 Ezi me an akam kamaghin a
ikaragha ghaze, “Puvati, gumazir
ekiam. E nin ingangarir gumaziba,
e ni da daghebagh ivezasa ize.
11 E bar moghira gumazir mamin
boriba. E moga garir gumaziba
puvati. E gumazir guizbangira
migeiba.”

* **41:51:** Hibrun akamin, ziar kam, “Manase,” an mingarim kamakin, “Okinighniki.” † **41:52:** Hibrun akam, ziar kam, “Efraim,” an mingarim kamakin, “Borim aningi.” **41:54:** Aposel 7:11 **41:55:** Jon 2:5 **42:2:** Aposel 7:12 **42:6:** Jenesis 37:8-10; 41:41-43; 41:55; 50:18 **42:9:** Jenesis 37:5-10

12 Ezi Josep kamaghin migei, “Puvati. Ia izi ganigh foghfoghasa, nan kantrin danganir manaba gavgavizir puvati.”
13 Ezi me ghaze, “Gumazir ekiam, e 12plan aveghdiariba. E Kenanin nguazimin gumazir vamiran boriba. Ezi en dozir bar abuananam, datirighin uan afeziam ko iti. Ezi en aveghbuar mam, an ovenge.”
14 Ezi Josep ua kamaghin me migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia moga garir gumaziba.
15 Ki ifavarir arazim gifoghasa, egha Isipin atrivimin ziamin gavgavimin guizbangira kamaghin ia migei, ian dozir bar abuananam izi nan guamin tughan koghti, ia ua uan nguibamin mangan kogham.
16 Egh ia uan tav amadaghti a mangi ian dozim inigh izi. Eghti ian tarazi kalabusra iki mangiti e deragh fogham, ian akam a guizbangira o puvati. Puvatightima ki Isipin atrivimin ziamin guizbangira kamagh mikimasa, ia moga garir gumaziba.”
17 Egha Josep mikemegha givagha 3plan dughiabar me isa kalabus gati.
18 Egha dughiar namba 3in Josep kamaghin me migei, “Ki Godin apengan itir gumazim, ia nan akam baregh an gin mangi egh ia deragham.
19 Egh ia guizbangira migeir gumaziba ikiva, tav uabira kalabusin dipenir ia ikezimin iki. Eghti ia igharaz darazi witin ivezeziba inigh uan bighan mangi uan adarazir aning, mitiriam men azi.
20 Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh izити ki fogham, ia guizbangira migei. Ia kamaghin damigh egh ovengan kogham.” Ezi me Josepin migirigiam gakuegha ghaze, Are.
21 Egha Josepin aveghbuaba a ko ikiavira ikia, uarira uariv gia ghaze, “Bar guizbangira, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osimtizir kam iti. E an gari an en diava arava uabin akurvaghasa en gari, ezi e an akam baraghizir puvati. Kamaghin osimtizir datirighin e batozir kam, en arazir kurar kam ikara.”
22 Ezi Ruben kamaghin migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia arazir kuratamin otarir kam paziva a damuan marki, ezi ia nan akam baraghizir puvati. Ezi osimtizir datirighin e batozir kam, kar an ovevemin ikarvazim.”
23 Ezi Josepin aveghbuaba Hibrun akam migia migirigiar kabagh amua ghaze Josep men migirigiar kaba baraghizir puvati. Guizbangira, a faragha zurara me ko migia Isipian akamin me migeima, gumazir igharazim an akam gigha Hibrun akam an aveghbuabav gei.
24 Egha Josep datirighin men akaba baregha me ategha ghuava azi. Ana azigha givagha uamategha iza me ko migei. Egha a Simeonin suighasa ingangarir gumazibav kemezi, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an aveghbuabar damazimin a ike.

Josepin aveghbuaba uamategha Kenanin ghue

25 Egha gin Josep ingangarir gumazibav kemezi, me witba isa vaghvagha men mitaribagh aghuigha, uaghan men dagiaba vaghvagha men mitaribagh aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimin damamin dagheba uaghan me ganingi. Egha Josep mikemezi moghira ingangarir gumaziba ami.
26 Ezi an aveghbuaba witin mitariba isa donkibar afegha me zui.
27 Egha danganir mamin otivigha dimangan dakuasava anekira, men mav uan donki dagheba a daningasa uan mitarim firi. Egha uan dagiabar gari, da mitarir akamra iti.
28 Egha kamaghin a uan aveghbuabar dia, “Ia gan! Dagiar ki me ganingiziba, me uam nan dagiaba na ganingi. Me da na mitarim garu.”

Ezi men dighoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir

42:22: Jenesis 37:21-22

azangsigha ghaze, “God man arazimrama e gami?”
29 Egha aveghbuaba Kenanin nguazimin otogha, uan afeziam Jekop, bizir me bativizibar gun bar a mikeme.
30 Me kamaghin migei, “Isipin ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten e migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba.
31 Ezi e an akam ikaragha ghaze, ‘E guizbangira migeir gumaziba. E gumazir moga gariba puvati.
32 E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenanin nguazimin iti.’
33 Egha gavmanin ingangaribar garir gumazir ekiam ua kamaghin e migia ghaze, ‘Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei. Eghti ki kamaghin damuam, ian tav na ko ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh mangi, uan adarazir akuragh, me mitiriamra iti.
34 Egh ia uan dozir bar igiamin aku na bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir gumaziba puvati, ia gumazir guizbangira migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia danighti, ia uan ifongiamin kantrin kamin mangi izegh damu dagiar ingangaribar amu.’”
35 Egha gin aveghbuaba uan witin mitariba ingegha gari, men dagiar mitariba vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam uaghan ganigha, me digavir kuram gamigha atiatigha bar oseme.
36 Ezi Jekop kamaghin me migei, “Iarara kam gamima, nan otarir pumuning ovenge. Faragha Josep ovengezi datirighin Simeon ovenge. Egha datirighin ia uaghan Benjamin inigh nan saghon mangasa?”
37 Ezi Ruben afeziam migia ghaze, “Ki Benjamin inigh izeghan koghti, ni nan otarir pumuning misueghti aning aremegh. Ni nan amamangatighti, a nan dafarimin ikeghti, ki uam an aku izam.”
38 Ezi Jekop kamaghin migei, “Nan otarir kam ia ko mangan kogham. An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A mangi tuavimin osimtizitam batoghti, ia na damighti nan nighniziba ikuvigham, eghti ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

43

Josepin aveghbuaba Benjamin inigha Isipin zui

1 Dughiar kamin Kenanin nguazimin aven mitiriar aghazir kam ghua bar ekefe.
2 Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagher faragha Isipin iniziba da gifa, ezi Israel kamaghin uan boribav gei, “Ia uamategh Isipin mangi e uari bagh daghebagh ives.”
3 Ezi Juda kamaghin afeziam migei, “Afeziam, e ni mikemegha gifa. Isipin gavmanin garir gumazim, akar gavgavim e ganingi. A kamaghin e mikemegha gifa, en dozim e ko mangan koghti, a uam en ganan aghuagham.
4 Egh ni en dozimin amamangatighti, an e ko mangiti, e mangi ni bagh daghebagh ivezam.
5 Isipin gavmanin garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan e ko mangighan koghti, a uam en ganan aghuagham. Eghti ni en gin anemangan aghuaghti e mangan kogham.”
6 Ezi afeziam Israel kamaghin migei, “Ia manmaghsuavira Isipin gavmanin garir gumazim migia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osimtizir ekiam na ganidi.”
7 Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim uaghan azangsizir aviribar e gami. An en adarazi bagha en azangsisi. Egha ghaze, ‘Ian afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia aveghbuatam ua iti, o puvati?’ A kamaghin azangsizima e a mikeme. Egha e kamaghin fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en azangsisi.”
8 Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a migei, “Ni Benjamin ateghti, a na ko izi, e mangam. Eghti ni ko

en boriba uaghara, e bar moghira
daghem bagh ovengan kogham.
9 Ki uabi, ki a geghuva an ganam.
Egh ki uamategh ni bagh a inigh
izeghan koghti, osimtizir ekiar kam
nan ikiti, nan arazir kurar kam na ko
iki mamaghira ikiam.
10 Guizbangira, ni en anogoroghezir
puvatizi, e ti dughiar pumuningin
ghuegha izeghai."

11 Ezi Israel kamaghin me migei,
"Tuaviba ua puvatighti, ia kam-
aghin damu. Ia nguazir kamin
bizir aghuiba inigh uan akirabar
aghuighiva, da inigh mangi Isipin
gavmanin garir gumazir dapanim
bizir aghuibar min a daningigh.
Bizir aghuir kaba ia da ini, hani,
mikarzibagh azuir bizir guar aviriba,
mughuriar aghuim zuir boreba,
temebar eboriba, ko temer iamorir
ovizibar min gari, me pistasio ko
amonin dar bori.
12 Ia ua dagiar me isa ian
mitaribagh aghuiziba inigh mangi.
Egh ia dagiar ia faragha inigha
ghueziba, ia dagh isin dagiataba ua
dar arikigh. Me ti okinighnigha da
aghui.
13 Egh ia uan dozim inigh dikavigh
egh zuamira gumazir kam bagh
mangi.
14 Ki God ko mikimamin migirigiam
kara, Gavgaviba Bar Itir God, gu-
mazir kamin nighnizimin akuraghti
a ian apangkufigh. Egh a ian
aveghbuar igharazim ko Benjamin
amadaghti aning na bagh izi.
God ifongeghti nan boriba bar
ovengeghti, a dera ki pura ikiam."

15 Ezi aveghbuaba bizir aghuiba
inigha, dagiar igharaziba inigha, me
faragha inigha ghueziba isafuragha
bar moghira da inigha zui. Egha
me uaghan Benjamin inigha zui. Me
ghua Isipin otogha ghua Josepin gari.

16 Ezi Josep gari, Benjamin uaghan
me ko izima, a uan dipenimin garir
gumazim migia ghaze, "Ni gumazir
kaba inigh nan dipenimin mangi.
Egh bulmakaun tam misuegh a isam.
Gumazir kaba aruer arizimin na ko
damam."
17 Ezi ingangarir gumazim Josep
mikemezi moghin amigha, me inigha
Josepin dipenimin ghu.

18 Ezi aveghbuaba dipenimin
ghuava, atiatigha ghaze, "Me dagiar
faragha en mitaribagh aghuizi
e inigha izeziba, me ti dagh
nighnighama. Egha bizir mingarir
kam bagha e inigha dipenimin
zui. Me ti en suigh e damighti e
pura men ingangarir gumazibar
otivigham. Egh me uaghan en
donkiba inigham."

19 Egha me Josepin dipenimin in-
garir gumazimin gari, a dipenimin
tiar akamin tughav itima, me ghua
kamaghin a migei,
20 "Gumazir ekiam, ni orakigh.
Dughiar faragha ghuzim, e kagh
izegha daghebagh ivese.
21 Egha e ia ategha ghua tu-
avimin danganir mam akirigha
dimagarimin dakuasava an iti. Egha
bar moghira uan mitariba kuigha
dar gari, daghebagh ivezezi dagiaba,
uam en mitarir akabar iti. Ezi e
datirighin ua dagiar kabar akua izi.
22 Egha e dagiar igharazir maba
daghebagh ivezasa uaghan da inigha
izi. E fozir pu, tinara dagiar kaba en
mitaribagh aghui."

23 Ezi ingangarir gumazim men
akam baregha kamaghin me migei,
"Ia atiating nighnizir aviribar amuan
marki. Ian God, a uaghan ian
afeziamin God, a uabi ian dagiaba
isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi,
dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da
inigha gifa." Egha a ghua Simeon
inigha iza me ganingi.
24 Egha gin ingangarir gumazim
me inigha Josepin dipenimin aven
ghu. Egha dipar me uan dagariba ru-
amim, me ganigha, dagheba isa men
donkibagh anidi.
25 Egha aveghbuaba orazi, Josep izi
me ko dughiar arizimin damam, ezi
me uan bizir aghuir a daningamba
akirmisi.

26 Ezi Josep dipenimin izezi, me
bizir aghuir kaba inigha ghuava a
ganidi. Egha teviba apirigha Josepin
guamin avigha guaba isa nguazimin
biri.
27 Ezi Josep dughiam me ganiga
ghaze, “Dughiar aghuim, ia deravira
iti?” Egha gin kamagh men azara,
“Ian afeziar ghurir ia faragha na
mikemezim, a manmaghiram amua
iti? A deraghavira iti o?”
28 Ezi me a ikaragha ghaze, “Gu-
mazir ekiam, en afeziam nin ingan-
garir gumazim, a deraghvira iti.”
Egha me uam an ziam fasa an guamin
dapaniba avingi.
29 Ezi Josep garima, an dozimra,
Benjamin itima, a kamaghin migei,
“Ia faragha uan dozir bar abua-
nanamin gun na mikeme, ezi gu-
mazir kam kar ian dozimra, o?”
Egha a kamagh Benjamin migei,
“Nan gumazir igiam, God deravira ni
damu nin apangkufigh.”
30 Egha Josep uan dozim bar an
apangkuvigha, bar aziasava ami.
Egha zuamira dikavigha akuir dan-
ganimin aven ghughava, azi.
31 Egha gin a uan guam rue.
Egha a gavgavim inigha uamategha
me bagha iza ingangarir gumazim
migia ghaze, ni mangi dagheba tuigh
dagher dakozim dafegh.
32 Egha me Josep baghavira
dagheba dagher dakozir igharazim
dafegha, an aveghbuaba bagha
igharazim dafe. Isipia Hibrun
adarazi koma apir puvati. Arazir
kam men damazibar bar derazir
puvati, kamaghin, Isipian Josep ko
itiba, me dagher dakozir igharazim
gapera.
33 Ezi Josep uan ingangarir gumaz-
ibav gia ghaze, aveghbuaba vagh-
vagh, dabirabibar dapighiri. An ifon-
giam, aveghbuaba uan otirmirimin
azenibar gin mangi dapighiram,
otarir ivariamin ikegh mangi bar
dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza
uan dabirabir kabar apiagha gara,
digavir kuram gamigha pura uarir
gari.
34 Ezi ingangarir gumaziba aveg-
hbuaba bagha Josepin dagher
dakozimin dagheba tuigha me
ganingi. Egha Benjamin bagha
bar dagher ekiam tui, mati 5plan
gumaziba damamin dagheba isa a
ganingi. Ezi me Josep ko amegha
wainin dipar onganiba apa egha bar
akuegha egha ongani.

44

Josepin kap ovenge

1 Egha me amegha givazima Josep
uan dipenimin garir gumazim migia
ghaze, “Ni gumazir kabar mitariba
dagheba dar aghuti da mangi bar
izefegh. Egh men dagiaba men
mitariba vaghvagh dar akabar aven
dar aghuigh.
2 Egh nan silvan kap isi, gumazir
bar igiar munamin mitarim darugh,
egh dagiar a witbagh ivezasa inigha
izeziba sara an mitarim darugh.” Ezi
ingangarir gumazim Josep mikemezi
moghirama ami.
3 Ezi bar mizaraghara Josepin in-
gangarir gumazim, aveghbuaba uan
donkiba ko me amadazi, me zui.
4 Ezi aveghbuaba nguibar ekiam
ategha, tighar saghon mangam, ezi
Josep uan ingangarir gumazir an
dipenimin garim migia ghaze, “Ni
dikavigh gumazir kabar gin mangi,
me batogh, kamaghin men azaragh,
‘E arazir aghuimin ia gami. Ezi man-
maghin amizi ia arazir kuramin e
gami?
5 Kavin ia inizir kam, kar nan
gumazir ekiam dipaba apir kap.
Egha uaghan, a bizir mogomeba
bagha asebar azangsigha, kavin
kamra a kukunir gumazibar min,
bizir mogomebagh fofosi. Ia bar
arazir kuram gami.’”
6 Ezi Josepin ingangarir gumazim
aveghbuabar gin ghua, me batogha
Josepin akabar gun me migei.
7 Ezi me an akam ikaragha ghaze,
“Gumazir ekiam, ni manmagh-
suavira akar kamaghin amizimin e
migei? E ni migeir arazir matam bar
a damighan kogham.

8 Ni fo, e faragha Kenanin nguazim
ategha izegha datirighin uamategha
iza ian gari. E dagiar en mitarir
akabar itiba ua da inigha ize. Ezi
manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir
ekiamin dipenimin an silva ko golba
okimam?
9 Gumazir ekiam, ni gan en tav
kavin kamin suiraghti, ni a misueghti
an aremegh. Eghti e pura nin ingan-
garir gumazir kinibar ikiam."
10 Ezi ingangarir gumazim me
ikaragha ghaze, "Ian akam, a
guizbangira. Eghti ki gumazir kavin
suirazir kamin apighti, anarira nan
ingangarir gumazir kinimin ikiam.
Eghti ia tarazi mangam."
11 Ezi me vaghvagha zuamira uan
mitariba isa nguazim dafegha da kui.
12 Ezi Josepin ingangarir gumazim
men mitaribar averiabar gari, egha
men avebamin mitarim faragha an
gara, ghua bar men dozimin tu. Egha
Benjaminin mitarimin kavin kamin
api.
13 Ezi aveghbuaba gari, kavin
kam Benjaminin mitarimin itima,
me atiatighava uan osimtizim akak-
agha uan korotiaba abisi. Egha
uan mitariba donkibagh afegha
uamategha nguibar ekiamin zui.
14 Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua
Josepin dipenimin otogha an gari, a
ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura
Josepin damazimin nguazim gire.
15 Ezi Josep kamaghin me migei,
"Ia arazir manmaghirama amizim
gami? Ia ti kamaghin fozir puvati, ki
aseba ko ingara bizir mogomebagh
fofozir fofozim iti?"
16 Ezi Juda kamaghin migei,
"Gumazir ekiam, e ni mikimamin
migirigiaba puvati. E kamaghin
mikiman kogham, e bizitam pazava a
gamizir puvati. God en arazir kuram
akagha gifa. Ezi gumazir ekiam,
gumazir nin kap inizir kam, a uabira
nin ingangarir gumazir kinimin ikian
kogham. Bar puvati. E bar moghira."
17 Ezi Josep kamaghin migei, "Bar
puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin
damuan kogham. Gumazir nan kap
okemezir kamra, a uabira nan in-
gangarir gumazir kinimin ikiam. Ia
igharaziba navir amirizim inigh egh
uamategh afeziam bagh mangi. Ki
migirigiaba ian puvati."

Juda Benjaminin danganim iniasa

18 Ezi Juda Josepin boroghin ghua
kamaghin migei, "Gumazir ekiam,
ni uan ingangarir gumazimin akam
barakigh. Ki gumazir kinim, ezi
ni gumazir bar ekiam, egha Isipin
atrivimin min iti. Egh ni nan
apangkuvigh nan ataran marki.
19 Gumazir ekiam, ni faragha kam-
aghin en azara, 'Ia afeziam ko dozi-
tam iti, o puvati?'
20 Ezi e ghaze, 'Are, gumazir ekiam,
e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en
dozir bar vamira uaghan iti. En
afeziam ghurigha givazima, an ame-
bam a bate. Amebar kam otarir
pumuningrama ote, ezi guizin otarir
kamin avebam areme. Ezi a bar
uabira iti, kamaghin en afeziam bar
a gifonge.'
21 Ezi gumazir ekiam, ni kamaghin
e mikeme, 'Ian dozim Benjamin izити,
ki an ganika.'
22 Ezi gumazir ekiam, e kamaghin
nin akam ikaragha ghaze, 'Borir
kam afeziam ateghan kogham.
An afeziam ateghti, afeziam are-
megham.'
23 Egha ni gin uaghan kamaghin
uan ingangarir gumazibav gei, 'Ian
aveghbuar dozim ian gin izeghan
koghtima, ia ua nan damazim izan
marki.'
24 "Ezi gumazir ekiam, e ua-
mategha afeziam bagha ghugha, nin
akar kamin gun a mikeme.
25 Ezi gin afeziam ghaze, 'Ia ua-
mategh mangi, e uari bagh daghe-
bagh ivesegh.'
26 Ezi e ghaze, 'E mangighan
kogham. Aveghbuar dozim e ko
mangighan koghtima, gumazir ekiar
kam guizbangira bar uam en ganan
aghuagham. Eghti en dozim e ko izити,
e mangam.'

27 Ezi en afeziam kamaghin e
mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir
pumuning bate.
28 Ezi mam ovengezi ki uam an
garir puvati. Ki ghaze, asizir laionin
tam ti a misuegha aneghoraghsuezi,
an areme.
29 Ki ghurigha gifa, ezi ia datirighin
uaghan otarir kam inigh nan saghon
mangasa. Kamaghin osimtizitam tu-
avimin a batoghti, ia osimtizir dafam
na danighti, ki aremegh Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
magiram.’
30-31 “Gumazir ekiam, en afeziam
nin ingangarir gumazim, kam-
aghin e ua uan afeziam bagh
mangiti, afeziam ganti otarir kam
e ko mangan koghti, an nighniziba
ikuvighti an aremegh Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
magiram. Guizbangira, otarir kam
bar afeziamin dighorim. Ezi en
afeziam a bar ghuri. Ezi otarir kam
e ko uamategh mangighan koghti,
kamaghin e osimtizir ekiam afeziam
danighti, an aremegham.
32 Egha uaghan, ki akar dikirizir
gavgavim afeziam kamaghin a
ganiga ghaze, ki otarir kamin aku
uam a bagh mangan koghiva, kam-
aghin ki arazir kuram damigham,
eghti osimtizir kam an damazimin
nan iki kamaghira iki mangi, ki
aremeghamin dughiam otogham.
33 Kamaghin, gumazir ekiam, ga
uaning, ni nan amamangatighti,
ki otarir kamin danganim inigh
kagh iki, egh pura nin ingangarir
gumazir kinimin ikiam. Ga uaning,
ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko
mangi.
34 Guizbangira, otarir kam na
ko mangighan koghti, ki uamategh
afeziam bagh mangighan kogham.
Eghti osimtizir nan afeziam bati-
vamin kam, ki an ganan bar aghua.”

45

Josep uan aveghbuabav gia ghaze, a tinara

1 Ezi Josep oregha bar apangkuvir
ekiam ikia, egha kamaghin an azi-
asava ami. Kamaghin, a uan ingan-
garir gumazibar diagha ghaze, “Ia
bar moghira azenimin mangi.”
Eghti a uabira uan aveghbuaba ko
ikiam. Egha a kamaghin me migia
ghaze, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam.”
2 Egha Josep pamtemin azi, ezi
Isipia a baraki. Egha ghua atrivimin
dipenimin itir darazi bizir kamin gun
me mikeme.
3 Ezi Josep kamaghin uan avegh-
buabav gei, “Ki Josep. Nan afeziam
deraghavira iti, o?” Ezi an avegh-
buaba bar digavir kuram gamua bar
atiatigha egha migirigiatam damuan
asa.
4 Egha Josep ua kamaghin migia
ghaze, “Ki kamaghin ian azai, ia bar
nan boroghira izi.”
Ezi me an boroghira ghuezi, a ka-
maghin me migei, “Ki Josep. Ki ian
aveghbuam. Ia fomira na ataghizima
dagiar gumaziba na isa ingangarir
gumazir kinimin min na givezegha,
na inigha Isipin ize.
5 Ezi ia datirighin uari basiman
marki, egh ia na gamizir arazir kurar
kam bagh naviba uarir ikuvan bar
marki. Guizbangira, God uabi ian
akurvaghasa, faragha na amadazi ki
ian faragha ize, eghti ia aremeghan
kogham.
6 Ezi datirighin nguazir kamin
dagheba otevir azenir pumuning
otogha gifa. Eghti 5plan azeniba
ikivira ikiti gumaziba azenibar
ingaran koghiva dagheba inian
kogham.
7 God arazir aghuir bar igharazir
kamin ua ia iniasava amigha ian
akurvaghasa ifonge, eghti ia ikivira
ikiti, ian ovavir boriba otivigh
nguazir kamin ikiam. Ezi kamagh-
sua, a ian faragha na amada.
8 Bar guizbangira, ia na amadazi
ki nguibar kamin izezir puvati. Bar
puvati. God uabi na amadazi, ki
ize. Egha a na gamizi, ki mati Isipin
kantrin atrivimin afeziamin oto. Ki

45:1: Aposel 7:13 **45:5:** Jenesis 45:7-8; 50:20

an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanim.

9 "Datirighin ia zuamira uamategh nan afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim, 'Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi. God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki, ni zuamira na bagh izi.

10 Egh ni nan boroghira Gosenin Distrighin nguibam daperagham. Ni ko nin boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba bar, ia bar Gosenin Distrighin daperagh.

11 Mitiriar ekiar kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin Distrighin daperaghti, ki ni gativagh nin ganam.' "

12 Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei, "Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir igharazim ia migeir pu. Bar puvati. Kar ki Josepra. Benjamin, ni bar nan dozimra, ni uaghan na gifogh.

13 Egh ia uamategh mangiva nan afeziam kamaghiram a mikim, ki datirighin Isipin kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia bar ganiziba sara a mikim. Egh ia zuamira mangigh an aku izi."

14 Ezi Josep kamaghin mikemegha givagha, uan dozim Benjamin muigha an suiragha azi. Ezi Benjamin uaghan a muigha an suiraghava azi.

15 Egha Josep bar vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori. Ezi datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin nighnizim inigha a ko migei.

16 Ezi Isipin atrivim kamaghin akam baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara iti. Ezi atrivim uan gumazir ekiaba ko me bar akonge.

17 Egha atrivim kamaghin Josep migei, "Ni uan aveghbuabav kemegh, me uan biziba isi donkibagh isin dafegh, egh uamategh Kenanin nguazimin mangi.

18 Egh me uan afeziam ko uan amuiroghboriba inigh uamategh na bagh izi. Eghti ki me bagh Isipin nguazir bar aghuitam ginabagh me daningam. Eghti nguazir kam dagher aviriba an otivti, me dar amam.

19 Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin kantrin karisbara inigh mangigh uan amuiroghboriba inigh izam. Egh ni me mikemeghti, me uan afeziam inighti a uaghan me ko izi.

20 Egh me Kenanin nguazimin taghizir bizibagh nighnighan marki. Guizbangira, ki Isipin kantrin bizir bar aghuir aviriba me daningam."

21 Ezi Jekopin otariba atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin gin ghua karisin maba isa me ganingi. Egha uaghan dagher me tuavimin damamiba isa me ganingi.

22 Egha a korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh aningi. Egha Benjaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a ganingi.

23 Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha me amadazi, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretba ko dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arigha me amadazi, me uan afeziam tuavimin an akuraghasa a bagha zui.

24 Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghin me migei, "Ia mangi tuavir arizimin uarira uarir ataran marki."

25 Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha ghua Kenanin nguazimin uan afeziam Jekop bato.

26 Egha me kamaghin uan afeziam migei, "Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia datirighin bar Isipin kantrin nguazibagh ativagha dar gari." Ezi Jekop akar kam baregha

45:9: Aposel 7:14

digavir kuram gamigha, nighnizir gavgavim an itir puvati.
27 Ezi me bizir Josep mikemeziba bar dar gun a mikeme. Ezi Jekop karisin Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipin kantrin mangam. Ezi an nighniziba ua dera.
28 Ezi Jekop kamaghin migei, "Bar guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin ovengam."

Israelia Isipin kantrin zui

46

(Sapta 46--50)

Jekop uan adarazi ko Isipin kantrin zui

1 Ezi Jekop uan biziba bar da akuvagha dikavigha uan adarazi ko, me tuavimin ghua Isipin kantrin zui. Egha me iza Berseban nguibamin otivigha, Jekop uan afeziam Aisakin God bagha ofabagh ami.
2 Ezi dimagarimin God irebamin min bizimin aven Jekop batogha, kamaghin an diagha ghaze, "Jekop! Jekop!"
Ezi Jekop kamaghin migei, "Are, ki kati."
3 Ezi God kamaghin migei, "Ki God. Ki nin afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva atiatingan marki. Eghti ki nin ovavir boribar amuti da bar avirasemegh, ikizir gavgavimin otogham.
4 Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin ua nin ovavir boribar aku izam. Eghti dughiar ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim darigham."
5 Ezi Jekop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuiroghboriba isa, Isipin atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh ati.
6 Egha me uaghan bulmakauba ko bizir me Kenanin nguazimin inizir maba sara inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me bar Isipin kantrin zui.
7 Ezi Jekopin otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jekop ko zui.
8 Ezi Jekopin adarazi a ko Isipin kantrin ghueziba, men ziabar kara: Ruben, kar Jekopin otarir ivariam.
9 Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi.
10 Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin amebam, a Kenanian amizim.
11 Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari.
12 Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning Kenanin nguazimin ikiavira itir dughiamin ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron ko Hamul.
13 Ezi Isakarin otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron.
14 Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel.
15 Ezi Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jekopin amuim Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimin ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan guivir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu.
16 Ezi Gatin otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli.
17 Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel.
18 Ezi gumazamizir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanin ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganingi. Ezi men dibobonim 16in tu.
19 Ezi Jekopin amuim Resel, an otarimningin ziamning kara: Josep ko Benjamin.
20 Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat,

46:6: Aposel 7:15 **46:20:** Jenesis 41:50-52

Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningin ziamning kara: Manase ko Efraim.
21 Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art.
22 Ezi gumazir kaba, me Jekop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara.
23 Ezi Danin borimra kara, an ziam Husim.
24 Ezi Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem.
25 Ezi gumazamizir kaba, kar Jekop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganingi. Ezi men dibobonim, me 7plara.
26 Ezi Jekopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha dibobonir kam Jekopin otaribar amuiba sara inizir puvati.
27 Ezi Josepin amuim Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghin, dughiar Jekopin adarazi ghua Isipin itim, men dibobonim bar moghira ghua, 70plan tu.*

Jekop uan adarazi ko me Isipin iti

28 Ezi Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distrighin afeziam bativam. Ezi Jekopin adarazi Gosenin Distrighin otivizima,
29 Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distrighin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi.
30 Egha Jekop kamaghin Josep migei, "Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghasa ifonge."
31 Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me migei, "Ki datirighin mangi kamaghin atrivim mikimam, 'Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa.
32 Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.'
33 Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim ian diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam.
34 Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, 'Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira aghiribar min ikia ingangarir kam gamua iza datirikin, en afeziaba fomira uaghan kamaghiram ami.' Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distrighin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati."†

47

1 Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, "Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datirighin Gosenin Distrighin iti."
2 Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi.
3 Ezi atrivim kamaghin men azai, "Ia ingangarir manabagh ami?"
Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin.
4 Ezi mitiriar ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kamin ikiam. Egha e nin ingangarir gumaziba, e kamaghin nin azai, ni

46:27: Aposel 7:14 * **46:27:** Namba 70in kam, a uaghan Jekop ko Josep virara aning mega egha uaghan Josepin otarimning sara menge. † **46:34:** Dughiar kam gumazitam ti Gosenin Distrighin itir puvati, ezi Josep ghaze, an atrivim azaraghti, a Jekopin adarazir amamangatighti, me nguazir kam dapiagham. Isipin gumazamiziba, sipsipbagh eghuvir gumazamizibar boroghin ikian me aghua. Kamaghin amizi, Josep fo, atrivim kamaghin oragham, an adarasi, me sipsipbagh eghuvir gumaziba, eghti a men amamangatighti me Gosenin Distrighin ikiam.

en amamangatighti, e Gosenin Distrighin dapiagh ikiam."
5 Ezi atrivim kamaghin Josep migei,
"Nin afeziam ko aveghbuaba ni ko
ikiasava otivigha gifa.
6 Kamaghin, ni Isipin kantrin
aven, nguazir oteviba bar dar
tongin, nguazir otevir bar aghuitam
ginighnighiva me mikemeghti, me
a dapiagh. Ni ifueghti, me Gosenin
Distrighin ikiam. Egh uaghan, ni
men tongin, gumazir bulmakaubar
ganamin fofozim iti tabagh fogh,
egh ingangarim me danighti me nan
bulmakaubar ganam."
7 Ezi Josep uan afeziam inigha
atrivim bagha zui. Ezi Jekop de-
raghavira dughiar aghuim atrivim
ganingi.
8 Ezi atrivim kamaghin an azara,
"Nin azeniba datirighin man-
maghira?"
9 Ezi Jekop an azangsizim ikaragha
ghaze, "Ki nguazir kamin aru-
ava 130plan azenibar an ikia iza
datirikin. A dughiar bar ruarim
puvati, egha ki uaghan osimtizir
aviriba batifi. Nan inaziba dughiar
ruarimin nguazir kamin ike, ezi men
azeniba nan azenibagh afira."
10 Ezi Jekop deraghavira dughiar
aghuim atrivim ganigha, egha ghu.
11 Ezi gin Josep atrivim mikemezi
moghiram amigha, uan afeziam ko
uan aveghbuabar akurazima, me
Isipin kantrin apia. A Ramesesin
nguibar ekiamin* boroghin nguazim
isa me ganingi. Nguazir otevir kam, a
Isipin kantrin nguazir igharaziba bar
dagh afira.
12 Egha Josep dagheba isa uan
afeziam ko, an aveghbuabar
amuiroghboribagh anidi. Egha vagh-
vagha men boribar dibobonimin
mirara ghua dagheba me ganidi.

Mitiriar ekiam Isipia gasighasisi

13 Dughiar kamin mitiriar bar
ekiam otozi, dagheba bar nguazir
otevibar puvati. Ezi dughiar
mitiriam azir kam Isipin kantri
ko Kenanin nguazim bar aning
gasighasizima, gumazamiziba bar
osimtizim isi.
14 Ezi Isipian gumazamiziba ko
Kenanian gumazamiziba, Josep
faragha atizir witbagh iveza, ghuavti
men dagiaba bar gifa. Ezi Josep
dagiar kaba inigha da isa atrivimin
dagiar dipenim gati.
15 Ezi Isipin kantrin dagiaba ko
Kenanin adarazir dagiaba givazima,
Isipia bar Josep bagha ghuegha,
kamaghin a migei, "Ni dagheba e
daning! Puvatighti, mitiriam bar
e akuatighti, en nin damazimin
ireghiva arimighiregham. En
dagiaba bar gifa, kamaghin ni en
akuragh."
16 Ezi Josep kamaghin migei, "Ian
dagiaba bar givaghtima, ia uan
asiziba inigh izi na daningti, ki
ivezimin min da inigh, dagheba ia
daningam."
17 Ezi me hoziaba, sipsipba,
memeba, bulmakauba, ko donkiba,
da inigha Josep bagha zui. Ezi a
dagher me ganingiziba, dar ivezimin
min bizir kaba isi. Me kamaghiram
amua ghuavira iti azenir kam gifa.
18 Egha azenir gin izimin, me
ua Josep bagha ghua egha kam-
aghin migei, "Gumazir ekiam, e uan
osimtiziba nin mongan kogham. Ni
en dagiaba ko asiziba sara bar da
inigha gifa. Ezi e ua ni daningamin
biziba puvati. E ko en nguaziba,
darara ikiavira iti.
19 Ni e ateghti, e nin damazimin
mitiriamin aremeghan kogham.
Eghti en nguazim pura iki iku-
vighan kogham. Kamaghin, atrivim
dagheba e daningti, e an ingangarir
gumazamizir kinibar min ikiam.
Eghti atrivim uaghan en nguazim
iniam. Kamaghin, e uari, ni oparir
dagher oviziba e daning, eghti e
deragh ikiva ovengan koghti, en
nguazim ikuvighan kogham."

* **47:11:** Rameses, a distrighin igharazim, an ziam Gosen. Ziar kam Josepin gin azenir 100plan aviribar otivavira iti. Rameses, a nguibar ekiar Isipia Israelia gamizi me ingarizim.

20 Mitiriar ekiam azir dughiar kam,
bar ikuvigha ghuavira itima, Isipia
bar uan nguaziba isa Josep ganingizi,
an atrivim bagha dagh ivese. Ezi
Isipin kantrin nguaziba, atrivim bar
da ini.
21 Ezi Josep gumazamizibagh
amima, me Isipin kantrin aven vong
ko vong sara ingangarir gumaza-
mizir kinibar min iti.†
22 Ezi asebar ofa gamir gumazibar
nguazibara, Josep dagh ivezezir pu-
vati. Atrivim zurara dagiabar me
givesi. Kamaghin, me uan nguaziba
amangizir puvati.

23 Ezi Josep kamaghin gumazamiz-
ibav gei, "Ia oragh. Ki datirighin ia ko
ian nguaziba sara ia givezegha gifa,
ezi ia atrivimin ingangarir gumaza-
mizir kinibar min iti. Ezi ian nguaz-
iba, da bar atrivimin nguaziba. Ezi
kar ia oparamin dagher oviziba. Ezi
ia da inigh mangi dagher azenibar da
oparigh.
24 Eghti gin azenibar dagheba asi-
amin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan
pozibav kinigh. Egh ia pozitam
atrivim daningigh, eghti 4plan poz-
iba iana. Egh ia taba oparisi dar
arigh, taba ia uan amuiroghboriba
ko, dar ami."

25 Ezi gumazamiziba kamaghin
migei, "Gumazir ekiam, ni bar en
akurazi, kamaghin e deraghvira
ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi,
e atrivimin ingangarir gumazir
kinibar min iti."
26 Ezi Josep Isipin kantrin
migirigiar gavgavim kamaghin
anetigha ghaze, "Dagher azenibar
itiba, ia da iniamin dughiamin, da
bigh 5plan pozibav kinigh, egh pozir
tam atrivim daningigh." Arazir kam
a kamaghira ikia iza datirighin iti.‡
Ezi asebar ofa gamir gumazibar
nguaziba, darara atrivimin nguaz-
ibar min itir puvati.

Josep Kenanin nguazimin Jekop afasa akar dikirizim gami

27 Ezi Israelia Isipin kantrin aven,
Gosenin Distrighin apiagha, dan-
ganir kamin nguazim ini. Egha me
borir avirim batava bar aviraseme.
28 Ezi Jekop uabi 17plan azenibar
Isipin kantrin apera, egha a 147plan
azeniba ikiava areme.
29 A fo, a gurumram ovengam, egha
a uan otarim Josepin diazi, a ize. Ezi
a kamaghin a migei, "Ni guizbangira
bar na gifuegh, uan dafarim isi nan
buarakirimin apengan amadagh,
akar dikirizir gavgavim damigh
suam, ni bar arazir aghuimin na
damuam. Ni Isipin kantrin narafan
kogham.
30 Eghti ki aremeghti ni nan kuam
inigh Isipin kantri ategh mangi, nan
inazir afeziabar kuabar afezir dan-
ganimin narafagh."

Ezi Josep kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Ki ni mikemezi
moghin damuam."
31 Ezi Jekop ua kamaghin migei,
"Ni Godin akagh bar guizbangira
mikim suam, ni guizbangira bizir
kam damuam." Ezi Josep Godin
akagha ghaze, ki guizbangira bizir
kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha
bar akongegha, aviragha ghuaghira
uan dapanim isa dakozim gati.

48

Jekop deragha Efraim ko Manase damuasa, akar aghuim aning ganingi

1 Ezi gin me kamaghin Josep migia
ghaze, "Nin afeziam arei." Ezi Josep
dikavigha uan otarir pumuning Man-
ase ko Efraim, aning inigha uan
afeziam Jekopin ganasa zui.
2 Ezi gumaziba kamaghin Jekop
migei, "Nin otarim Josep nin ganasa
izegha gifa." Ezi Jekop mong gavgav-
igha dakozimin dikavigha apera.

† **47:21:** Gumaziba fomira akar kam, Grikin akamin a gigha ghaze, gumazir kaba ti kamaghin migei, "Josep Isipin danganiba bar dar gumazamizibagh amizi, me atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar ike." ‡ **47:26:** Akar kam, "ikia iza datirighin iti," an en dughiamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin migei. **47:29:** Jenesis 49:29-32; 50:6 **48:3:** Jenesis 28:13-14

3 Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Gavgaviba Bar Itir God,
Lusin nguibamin, na bato, a Kenanin
nguazimin itir nguibam. Egha a
deraghvira na damuasa akar aghuim
na mikeme.
4 Egha a kamaghin mikeme, ‘Ki
borir aviriba ni daningam, eghti nin
ovavir boriba bar avirasemeghti, ni
kantrin aviribar gumazamizibar in-
azir afeziamin otogham. Eghti ki
nguazir kam isi, nin ovavir boribar
aningti, a men nguazimin iki mam-
aghira ikiam.’”
5 Egha Jekop ua kamaghin migei,
“Ki tighar Isipin kantrin ni bati-
vamin dughiam, nin amuim otarir
pumuning bate. Ezi borir kamning,
bar nan borimningra ikiam. Efraim
ko Manase bar nan borimningin min
ikiam, mati Ruben ko Simeonin min.
6 Eghti nin borir, Efraim ko Man-
asen gin otivighamba, me bar nina.
Eghti gin me nguazim tuiragh vagh-
vagh me daningamin dughiamin,
borir kaba me Efraim ko Manasen
adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning.
7 Ki fomira Mesopotemian
nguazim ategha uamategha Kenanin
nguazimin izima, nin amebam Resel
areme. An aremezir dughiamin,
e mong Efratan nguibamin saghon
iti. Egha ki Efratan zuir tuavimin
miriamin anefa. Efrata, kar Betle-
hemin ziar ghurim. Ezi ki Resel
bar an apangkuvigha bar oseme.
Kamaghin, ki nin otarimning bagha
akar aghuir kam migei.”
8 Ezi Jekop Josepin borimning
ganigha kamaghin aning bagha
azara, “Kar tinan borimning?”
9 Ezi Josep ghaze, “Kar nan
otarimning, ki Isipin kantrin itir
dughiamin, God aning na ganingi.”
Ezi Jekop ghaze, “Ni aning inigh
nan boroghin iziti, ki bizir aghuiba
aning daningam, egh God ko mikimti
a deraghviram aning damuam.”
10 Dughiar kamin Jekop bar
ghuri, ezi an damaziba deragha
bizibar garir puvati. Kamaghin,
Josep borimningin akua iza Jekopin
boroghira tuzi, Jekop aningin toregha
aning muki.
11 Egha Jekop kamaghin Josep
migei, “Ki fomira ghaze, ki nin
guamin ganighan kogham. Ezi
datirighin God na ataghizi ki ni ko
nin borimning sara, bar moghira ian
gari.”
12 Ezi Josep borimning Jekopin
apozimin aning ini. Egha gin
Josep ziar ekiam Jekop daningasa,
aviragha ghuaghira guam Jekopin
boroghira nguazim giri.
13 Egha Josep kamaghin ifonge,
Manase Jekopin agharir guvimin
tughiv ikiam, eghti Efraim Jekopin
agharir ikiriam tughiv ikiam. Ka-
maghin a Manase agharir ikiriamin
an suiragha, Efraim agharir guvimin
an suira, egha aning inigha Jekopin
boroghin ghu.
14 Jekop fo, Manase, an otarir
ivariam. Ezi puvati, a uan agharimn-
ing ighuvagha, agharir guvim isa
otarir dozim Efraimin dapanim
gati. Egha agharir ikiriam isa otarir
ivariam Manasen dapanim gati.
15 Ezi Jekop deraghvira Josep
damuasa kamaghin Godin azaragha
ghaze, “God, nan inazim Abraham
ko nan afeziam Aisak, aning bar nin
apengan ike. Ezi ni bar deravira nan
gari, dughiar amebam na batezimin
iza datirikin.
16 Egha ni enselin mamin min
na bato, egha ki ikuvasava amima,
ni nan akura. Ezi ki datirighin
nin azai, ni deravira borir kamn-
ing damu. Egh ni aningin ovavir
boribar amuti, me nguazir kamin
bar avirasemegham. Eghti aning
bangin, gumazamiziba nan ziam ko,
Abraham ko Aisakin ziamning sara
okinighnighan kogham.”
17 Josep uan afeziamin garima, an
agharir guvim isa Efraimin dapanim
gisin arizima, a kamaghin nighnigha
ghaze, arazir kam derazir puvati. Ka-
maghin, a uan afeziamin agharir gu-

48:7: Jenesis 35:16-19

vimin suiragha, Manasen dapanim
gisin darighasava ami.
18 Egha a kamaghin afeziam migei,
"Afeziam, ni kamaghin damuan
marki. Otarir kam, an otarir ivariam.
Ezi ni uan agharir guvim an dapanim
gisin datigh."
19 Ezi afeziam aghuagha, kam-
aghin Josep migei, "Nan otarim,
ki fo. Manasen adarazi uaghan
bar avirasemegham. Eghti an
dozimin adarazi bar moghira
bar avirasemegh, egh Manasen
adarazigh afiragham. Egh me
kantrin aviribar gumazamizibar min
bar avirasemegham."
20 Ezi dughiar kamin Jekop de-
raghavira aning damuasa bizir
aghuiba isa aning ganiga, kamaghin
Josep migei, "Gin izamin dughiamin,
Israelia, God deraghvira igharaz
darazi damusi an azangsigh, nin
borimningin ziamning diponiva
mikim suam, God deravira Efraim ko
Manase gamizi moghin, a deravira
ia damuam." Ezi arazir kamin Jekop
Efraim faragha anetigha, Manase gin
aneti.
21 Egha Jekop kamaghin Josep
migei, "Ni oragh, ki ovengasava ami.
Eghti God ia ko ikiam, egh ua ia inigh
uamategh ian inazibar nguazimin
mangam.
22 Guizbangira, Sekemin nguazimin
itir mighsiar apirazim, a bar nguazir
otevir aghuim. Ezi ki fomira uan
midorozir sabam ko pimin suiragha,
Amoria ko misuegha nguazir kam
ini. Ki nguazir otevir kam, nirara
daningam. Ki nin aveghbuabar
aningan kogham."*

49

Jekop, God an boriba deragh me damuasa ifuegha,
an akar aghuiba me ganidi

1 Egha Jekop uan boribar diazi, me
izima, a kamaghin me migei, "Ia nan
boroghira iziti, ki bizir gin ia bati-
vamibar gun ia mikimam.
2 Ki Jekop ian afeziam, nan ziar
mam Israel, ia nan boriba, ia bar
izi nan boroghin uari akuvagh, der-
aghvira uan kuariba arigh na baragh.
3 "Ruben, nan borir ivariam, ki gu-
mazir igiamra ikia ni bate. Ezi ni bar
ekevegha bar gavgavigha nan borir
igharazibagh afira.
4 Egha nin araziba mati aperiam
ivemari moghin bar gavgavigha on-
gani, ezi gumazitam ni gativaghan
kogham. Ni uan afeziamin amuir
dozim koma akuigha, bar arazir ku-
ram gamigha aghumsizir ekiam na
ganingi. Kamaghin, ni ua faragh
ikian kogham.*
5 "Ezi Simeon ko Livai, aning aveg-
hbuamning. Aning uaning inigha
midorozir biziba isa igharaz darazi
paza me gami.
6 Egha aning atarava gumazibav
sozima, me ariaghiri. Egha an-
ing pura ikia uan ifongiar kuramin
gin ghua bulmakaubar suer duiar
agiribar aghori. Kamaghin, ki an-
ing ko navir vamira ikian kogham.
Ezi bizir ki aning damuasa nighnigha
akam akiriziba, ki dar gin mangan
aghua.
7 Aningin adariba bar gavgafi,
ezi aningin aningagharim bar kufi,
kamaghin aningin aningagharir kam
aning gasighasigham. Eghti ki aning
damighti, aningin ovavir boriba
tintinibar Israelian gumazamizir
igharazibar tongin ikiam.
8 "Juda, nin aveghbuaba nin ziam
fam. Egh ni uan apanibar firibar
suigh me abinti, nin aveghbuaba nin
guamin uan dapaniba avigh, ziar
ekiam ni daningam.

48:20: Hibru 11:21 * **48:22:** Israelia ghua Kenanin nguazimin itir dughiamin, Josepin adarazi Sekemin nguibam ini. Ni Josua 24:32in gan. Ezi Hibrun akamin, ziar kam, "Sekem," an ararem akar kam mirara ghu, "asizir suer akuam tuzir aghuiba an iti." Ni 1 Samuel 9:24in gan. Kamaghin, dughiar kam Jekop ghaze, a Sekemin nguazim isi Josep daningam. Guizbangira, an akar isin zuim gamua ghaze, a nguazir otevir Josep daningamim, an aveghbuaba iniamin nguazim gafiragham. * **49:4:** Ni Jenesis 35:22in gan. **49:9:** Diboboniba 24:9; Akar Mogomem 5:5

9 Ezi Juda, nan otarim, ni mati
laionin igiar mam. An asizibav sogha
da apa, ghua bar gavgafi. Egha
nimira apiav ikia uabi akunasavira
gara iti, ezi gumazamiziba a dipovan
atiatingi.
10 Egha an atrivimin aghorimin
suiraghti, an an gavgavir ekiam ak-
aghti, a iki mamaghira ikiam. Egh
an ovavir boribar atrivimin min iki
mangiti, gumazamiziba bar a bagh
bizir aghuiba inigh a bagh izamin
dughiam otogham.† Egh a kantriba
bar dagh ativagham.
11 Egha a wainin ikarizir bar
aghuir aviriba iti. Egha a uan
donkin amebamin nguzim ikiasa,
pura wainin ikarizir kabar a iti.
Egha a wainin oviziba mirmira,
wainin dipar aviribagh ami, eghti
gumazamiziba dar ami da givaghan
kogham. Ezi a wainin dipar maba isa
uan korotiaba rue.
12 Egha a wainin dipar aviriba
apava, kamaghin an damazimning
aghefe. Ezi a bulmakaun oter eborir
aviriba apava, kamaghin an atariba
bar ghurghuri.
13 "Ezi Sebulun ongarimin
boroghira ikiam, ezi an ongarir
dadarim, kuriba ikiamin danganir
aghuim ikiam. Eghti an nguazimin
ababanim bar mangi Saidonin
nguibamin nguazim biragham.
14 "Isakar a donkin bar gavgavim.
Egha a pura mitarir biziba ateribar
tongin irav iti.‡
15 A uan nguazimin garima a iki-
amin danganir bar aghuim, egha a
bar pura ingari. Egha gin a pura
ingangarir gumazir kinimin min in-
gangarir bar ekiam gami.
16 "Ezi Dan,§ a gumazir dapanir
ekiamin min ikiva, uan gumazamiz-
ibagh ativagh ikiti, me Israelian an-
abar igharazibar min otivam.
17 Egh Dan kuruzir kurar mamin
min tuavir miriabar iki mizuamam.
Eghti hoziaba ivemari tuavimin iziti,
a uabi fegh kunigh men suebagh
inivti, gumazir hoziabagh apiaziba
me daighiregham.
18 "O Ikiavira Itir God, ni nan akur-
vaghasa ki ni mizuai iti.
19 "Gat, okimakiar gumaziba izi ni
misogham. Eghti ni men midoroziba
ikarvagh me batueghti me mangam.
20 "Aser, nin nguazim dagher
aviriba ikiam. Ni dagher isingtizir
atrivim bar ifongeziba tuam.
21 "Naptali ni mati, memen atiam
uan ifongiamin gin zui. Egha nguzir
diriba bati.
22 "Josep ni mati wainin ikarizir
aghuim, a dipar atuir mamin
boroghin otogha aghua oviziba bati.
Egha an aghariba ruarigha divazim
avara.
23 Ezi gumazir pibar asa misoziba,
me pamten a gasavira iti. Me a
gaseghti an aremeghasa me pazava a
gami.
24 Ezi Josep uan pimin benim firizir
puvati. Godin Bar Gavgavim Itim,
a Jekopin God, a gavgavim isa Josep
ganingi, ezi Josepin agharim amirazir
puvati. Ezi Godin kam, a Israelian
Garir gumazim, egha a mati Israelia
Modir Dagiar Gavgavim.
25 Kar nin afeziamin God, kar
Godin Gavgaviba Bar Itim. Egha
a uabira deravira ni gamua, bizir
aghuir aviriba ni ganidi. Egh overiam
damuti, amozir avirim ni gizam. Egh
a dipar avirim damuti, da nguazimin
otivam. Eghti a nin adarazir amiz-
ibar amuti, me borir aviriba batam.
26 Ezi ki nin afeziam, ki bizir
aghuir aviriba ni ganidi. Eghti bizir
aghuir ki ni daningamin kaba, ni da
iniam, da otiv avirasemegh, mighsiar
dafaba avegham. Egh da bar nan

49:10: Onger Akaba 60:7; 108:8 † **49:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba Hibrun akam mong a gighagharira egha kamaghin akar kam osiri, "A gavgavir kamin suiragh iki mangi gumazir ingangarir kam iniamin gumazim otogham." ‡ **49:14:** Akar kam, "mitarir biziba ateriba," Hibrun akamin deragha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin a gira, "sipsipbar divazim." § **49:16:** Hibrun akam, ziar kam, "Dan," akar kam mong an mirara ghu, "Ativagh." **49:18:** Onger Akaba 119:166; Aisaia 25:9; Maika 7:7

inaziba fomira inizir bizir aghuibagh afiragham.** Eghti Josep, bizir kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam, uan aveghbuabar tongin gumazir ekiamin otogham.

27 "Ezi Benjamin mati afiar atiar ekiar mam, an asizibav sozima da ariaghiri. Egha asizir misogheziba a mizarazibar ada api. Egha guaratizibar a inizir biziba tuisisi."

28 Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezi men afeziam aremeghasa amuava, vaghvagh akar aghuim me ganidima, akar kam men arazibar mirara ghu.

Jekop aremezi me anefa

29 Ezi Jekop akar aghuiba anigha givaghava, kamaghin uan boribav gei, "Kiran oveghangin, ki oveaghuezibar nguibamin mangi uan inazir afeziaba ko ikiam, kar gumazir ovengezibar nguibam. Eghti ia na isi nan inaziba ko dagiar mozimin narafagh. Dagiar mozir kam, a Efronin nguazimin iti. Efron, a Hitian gumazir mam.

30 Mozir kam Makpelan nguazimin iti, a Kenanin nguazimin ikia, Mamren nguibamin boroghira iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam givese, eghti a uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam.

31 Ezi mozir kamin, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea uaghan mozir kamin anefa.

32 Dagiar mozir kam itir nguazim, Abraham Hitian adarazi dam a givese."

33 Egha Jekop akar kabav mikemegha givagha, uan suemning amikirigha dakozim gisin ati. Egha an areme, ezi an duam ghua uan adarazi ko me oveaghuezibar nguibamin iti.

50

1 Ezi Josep kamaghin uan afeziamin garima, an aremezi, a uan afeziam gisin irigha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamin tori.

2 Egha gin Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha gariba, an afeziamin mikarzim gaghui. Eghti, an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba Josep mikemezi moghiram ami.

3 Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasin kuamin mikarzim daghu mangi 40plan dughiabar tugham. Kamaghin me ingangarir kam 40plan dughiabar Jekopin kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia ghua 70plan dughiabar tu.

4 Ezi aghuimazim ko azirakam givazima, Josep atrivimin gumazir dapanibav gia ghaze, "E uari, ia na gifueghiva, ia nan akam inigh atrivim bagh mangi. Akar kam kamakin,

5 'Atrivim, nan afeziam aremeghasava amua, a na gamizi, ki akar dikirizim gamua ghaze, ki an kuam inigh mangiva dagiar mozir a uabi okorezim, a Kenanin nguazimin iti, ki an anefam. Kamaghin, ni nan amamangatighti, ki uan afeziamin kuam inigh mangi anefagh egh gin ki ua izam.' "

6 Ezi atrivim Josepin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni uan afeziam ko akar dikirizir amizir kamin gin mangi, egh an kuam inigh mangiva anefagh."

7 Ezi Josep uan afeziam mozimin anefasa zui. Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ko an dipenimin gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me bar Josepin gin zui.

8 Ezi Josepin adarazi, ko an aveghbuaba, ko an afeziamin adarasi, me bar ghue. Ezi borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakauba, darara Gosenin Distrighin iti.

9 Ezi karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, me uaghan Josep ko zui. Guizbangira, gumazir bar avirim ghue.

** **49:26:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **49:30:** Jenesis 23:3-20 **49:31:** Jenesis 25:9-10; 35:29 **49:33:** Aposel 7:15 **50:5:** Jenesis 47:29-31

10 Egha me ghua Atatin nguibamin otifi, Jordanin Fanemin aruem anadi nakin. Kar me witin iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiaba gifa. Dughiar kam, me bar, azirakar dafam gamua pamtemin azi.

11 Ezi Kenania, me Atatin itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimin ikiava azima, me kamaghin migei, "Isipia aghuimazimin ikia azirakar ekiam gami." Kamaghin me danganir kam dibora ghaze, "Abel Misraim." Ezi danganir kam, a Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin iti.*

12 Ezi Jekopin boriba an akamin gin ghua a mikemezi moghiram ami.

13 Ezi me an kuam inigha Kenanin nguazimin ghugha, Makpelan nguazimin itir dagiar mozimin anefa, a Mamren nguibamin boroghin iti. Abraham fomira Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghti nguazir kam, an adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam.

14 Ezi Josep uan afeziam afagha givagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me uamategha Isipin ghue.

Josep uan aveghbuabar arazir kuraba gin amada

15 Ezi men afeziam aremezi, Josepin aveghbuaba gin kamaghin migei, "Manmaghin ami? Josep ti en ataravira ikiama, egha arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?"

16 Kamaghin, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakin, "En afeziam tighar ovengamin dughiamin, an akar mamin e mikeme.

17 An akar kam ni daningasa e mikeme, 'Josep, nin aveghbuaba arazir bar kuraba ni gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nin azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba, gin amadagh.' Ezi e datirighin, en afeziamin Godin ingangarir gumaziba, e nin azai, e uari, ni en arazir kurar ekiar kam, a gin amadagh." Ezi Josep akar kam baregha azia iti.

18 Egha gin Josepin aveghbuaba ghuava an gara egha uan guaba avigha ghuaghira Josepin suemningin boroghin nguazim giregha, kamaghin a migei, "E pura nin ingangarir gumazir kinibar otifi."

19 Ezi Josep kamaghin me migei, "Ia atiatingan marki. Ki Godin danganim inighiva, ia kotiam darighan kogham.

20 Bar guizbangira, ia na gasighasighasa akam misoke. Ezi ki fo, God ian amamangatizi, ia arazir kam gami. Guizbangira, God gumazamizir aviribar akurvaghasa ifonge, eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God amizir ingangarir kam gifogha gifa.

21 Kamaghin, ia atiatingan marki. Ki ia ko ian boribar ganam." Josep akar bar aghuir kamin uan aveghbuaba mikemegha men navibagh amima, me navir amirizim ini.

Josep areme

22 Egha Josep Isipin kantrin uan afeziamin adarazi ko iti. Egha a 110plan azenibar bar moghira nguazir kamin ike.

23 Egha Efraimin boriba ko an igiabar boribar gani. Ezi Makirin boriba otivizi, me uaghan men akua Josep bagha ghuzima, a men suiragha me isa uan apozim dafa. Makir, a Manasen borim.

24 Egha gin Josep kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, "Kiran oveghangin, ki aremegham. Eghti God ian ganam, egh gin ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo, a fomira Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me daningasa akar dikirizir gavgavim gami. Egh a gin ia inigh nguazir kamra, an mangam."

25 Ezi gin Josep kamaghin Israelin otaribav gia ghaze, "Ia kamaghin na ko akam akirigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kamin

* **50:11:** Hibrun akamin, ziar kam, "Abel Misraim," an mingarim kamakin, "Isipia aziava arai."
50:13: Aposel 7:16 **50:20:** Jenesis 37:26-27; 45:5-7 **50:25:** Ua Me Ini 13:19; Josua 24:32; Hibru 11:22

nan aghariba inigh mangɨ.” Egha
Josep uan aveghbuabagh amima, me
guizbangɨra pɨn akagha mɨkeme, me
an akar kamɨn gɨn mangam.
26 Ezɨ Josep 110plan azenibar
ikegha an areme. Ezɨ Isipian dok-
taba marasin ko borer avɨribar an
mɨkarzim gaghui, eghtɨ an mɨkarzim
ikuvighan kogham. Ezɨ me an kuam
isa boksiar mam gatɨ, egha Isipɨn
kantrin itir danganir mam gatɨ.

God Ua Uan Gumazamiziba Inigha, Isipin Azenan Zui
O
Ua Me Ini
Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghavira Israelia batozir bizir ekiamin gun migei. Bizir kam, a kamakin. Me Isipin kantri ataki, kar nguazir me pura ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar ikia kalabusin ingangarim gamizim.

Akinafarir kam migirigiar akuar ekiar 3pla iti.

1. Sapta 1 ghua 18, akinafarir akuar faragha zuim, an Israelia Isipin kantri ategha firiaghiregha gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Sainain Mighsiamin otozir darorim geghari.

2. Sapta 19 ghua 24, akinafarir akuar kam, God Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an akar gavgaviba me ganiga men sure gami, eghti me uan daroriba ko araziba deravira dar ganam.

3. Sapta 25 ghua 40, akinafarir akuar kamin aven, Israelia Godin Purirpenimin ingari. Egha Godin ziam fer araziba ko akar igharaziba iti. Egha uaghan ofa gamir gumazibar ingangarim damuamin migirigiaba an iti.

Faraghavira zuir gumazir ekiam Moses, an migirigiaba akinafarir kamin aven iti. God uabi gumazir dapanimin iki Isipia da ua Israelia iniasa a ginaba.

Nguazir kamin itir gumazamizir avirim, God Israelia ganingizir 10plan Akar Gavgavibagh fos. Akar Gavgavir kaba, sapta 20in iti.

God uabi amizir biziba dar migirigiaba akinafarir kamin faraghavira iti. God uabi Israelian apaniba da, ua me ini. God uabi me gamizi me ikizir vamira ikia ziar ekiam iti, egha me an gumazamizibara ikiasa a me ginaba. God uabi me geghuva gavgavim me ganidi. Eghti me ingangarir ekiar God ifongezibar amuam.

God ingangarim isa Moses ganingi

(Sapta 1--4)

Isipia pazavira Israelia gami

1 Jekopin otariba an gin Isipin kantrin ghu, me uan adarazi sara, men ziabar kara:
2-4 Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, Benjamin, Dan, Naptali, Gat ko Aser.
5 Josep men faraghavira ghugha Isipin iti. Gumazamizir kaba me Jekopin otivizir ovavir boriba. Me bar men dibobonim 70in ghu.
6 Dughiar maba givazima, Josep, ko an aveghbuaba bar, ko gumazamizir dughiar mitaghniar kamin ikeziba, me bar ariaghire.
7 Ezi Israelin gumazamiziba borir avirim batima, men avirim bar ekevegha bar avirasemegha gavgavigha Isipin kantri bar a gizifa.
8 Azenir aviribar gin, atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati.
9 Egha a uan gumazamizibav gia ghaze, “Israelian gumazamiziba bar aviraseme, ezi men avirim ko gavgavim bar en avirim ko gavgavim gafira.
10 Eghti midorozim otoghti, me ti en apaniba ko uari akuvagh e ko misoghiva, en kantri ategh aregham. Kamaghin amizi, e tuavitam batogh me damighti, me otiv arogh avirasemeghan kogham.”
11 Kamaghin Isipian atrivim uan apengan ingarir gumaziba ko, me ingangarimin ganamin gumazir maba misevegha, ingangarim me ganingi. Men ingangarir kam, a

1:1: Jenesis 46:8-27 **1:7:** Aposel 7:17 **1:8:** Aposel 7:18 **1:10:** Aposel 7:19

kamakin, me puvira Israelia abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuam. Me Israelia gamima me nguibar ekiar pumuningin ingari, Pitomin nguibam ko Ramesesin nguibamning, kar nguibar ekiar atrivimin daghebar arighamimning.*

12 Isipia bar pazavira Israelia gamima, me uaghan bar avirasemegha Isip gizefi. Me kamaghin me gamua ghuavira iti me puvira ingarava, boriba bata ghuavira iti. Kamaghin amizi, Isipia men atiatia bar men aghua.

13 Isipia me gamima, me puvira ingarava, osimtizir ekiaba ateri, Isipia tong men apangkuvir pu. Bar puvati.

14 Egha Isipia puvira me abira me gamima, me brighbar ingara dipenibar ingarava uaghan azenibar obarir ingangaribagh ami. Ezi ikirimirim bar men asighasiki.

15 Ezi Isipin atrivim, Sifra ko Puan dia, aning Hibrun amizir otasava amibar, akurvazir amizimning. Egha an akar gavgavim aning ganiga, ghaze,

16 "Gua Hibrun amizir otasava amibar akurvaghiva gan, amizim otarim bateghti, gua a misueghti an aremegh. A borir guivim bateghti, gua aneteghti a iki."

17 Ezi amizir kamning Godin atiatiava Isipin atrivim aning mikemezi moghin amir puvati, egha otariba ataghirazima me iti.

18 Ezi Isipin atrivim aningin diagha aningin azara, "Gua tizim bagha otariba ataghizima me iti?"

19 Ezi amizimning kamaghin atrivim migei, "Hibrun amiziba Isipian amizibar min amir puvati, me amizir gavgaviba. Me otisi, me bar zuamira otegham, kamaghin amizi, ga tighar maghin mangiti me otegh givagham."

20-21 Amizir kamning Godin atiati, kamaghin amizi God deragha aning gamima aning uaghan uaning bagha boriba bati. Kamaghin Israelin gumazamiziba bar otava arogha ghuavira ikia gavgafi.

22 Ezi gin atrivim kamaghin Isipin gumazamiziba bar me migei, "Ia Hibrun otarir iririviba isi, Nailin Fanemin me akunigh. Egh guivir iririviba ateghti, me iki."

2

Moses iririvimra itima, me a misoghezi an aremezir puvati

1 Dughiar kamin Livain ovavir borir gumazir mam, a Livain ovavir borir amizir mamin iti.

2 Gin amizir kam navim asegha otarir mam bate. Egha an an garima, an ganganim bar dera, kamaghin amizi a 3plan iakinibar a modi.

3 An amebam uam a mongan asaghava, akirar me ighurunibar min garir grazir aghuibar ingarizir mam inigha, koltan an toriba apiri. Eghti dipam aven mangan kogham. Egha borim aven anetigha ghua Nailin Faner miriamin grazibar tongin dipam gisin aneti.

4 Ezi borimin amezemebam mong saghuiamin tugha modogha an gari, bizir tizitam a bativam.

5 Ezi atrivimin guivim ruasa fanemin uaghirima, an ingangarir amiziba an gin ghua dipar miriamin arui. Ezi atrivimin guivim amuaviava akirar kam grazibar tongin an apigha, a iniasa ingangarir amizir mam amada.

6 Egha atrivimin guivim akirar kamin asuam kuigha otarimin garima, an araima, an an apangkufi. Egha kamaghin migei, "Kar Hibrubar borir mam."

7 Ezi an amezemebam izava an azai, "Ki mangiva Hibrun amizitam mikemeghti, a ni bagh oteba a daningam?"

* **1:11:** Pitom ko Ramesesin nguibar ekiamning, me aning ingarigha, atrivimin dagher dipenir dafaba aningin aven ingari. Ezi Isipia dagheba otevir dughiamin araravim gamua dagher avirim aning garisi.

1:17: Ua Me Ini 1:21 **1:22:** Aposel 7:19 **2:2:** Aposel 7:20; Hibru 11:23

8 Ezi atrivimin guivim kamaghin migei, “Aria, ni migei moghin damu.”
Ezi guivim ghua borimin amebamra
inigha ize.
9 Ezi atrivimin guivim amizir kam
kamaghin a migia ghaze, “Ni borir
kam inigh na bagh a damu oteba a
daningti, ki ni givezam.” Ezi amizir
kam borim inigha a bagha a gamua
oteba a ganidi.
10 Gin borir kam ekevezima, an
amebam a inigha atrivimin guivim
bagha ghu. Ezi atrivimin guivim,
otarir kam, mati an otozir borimin
mirara ua bagha a gami. Egha a
kamaghin uabi migei, “Ki dipamin
a isava azenim gati. Kamaghin, ki
ziam, Moses, a darigham.”*

Moses ara Midian kantrin ghu

11 Ezi gin Moses aghuigha gumazim
aragha givagha, atrivimin dipenimin
azenan ghua Hibrubar ganasa zui,
kar an akar gumazamiziba. A
ghua men garima, Isipia ingangarir
osimtizibar amuasa puv me abiri. A
uaghan garima, Isipian mav Hibrun
mav misosi, kar an akar gumazir
mam.
12 Ezi Moses tintinibar garima, tav
itir puvatizi, a Isipin gumazir kam
misuegha an kuam gigimin aven a
modo.
13 Egha an amimzaraghan ua-
mategha ghua garima, Hibrun gu-
mazimning uaning misosi. Ezi a
midorozim forezir gumazim migei,
“Ni tizim bagha uan akar gumazim
misosi?”
14 Ezi gumazir kam a ikaragha
ghaze, “Tina ni amisevezi ni en gu-
mazir dapanim ko jasin ikiava en
gari? Ni Isipian gumazim misoghezi
an aremezi moghin, ni na misueghti
ki aremeghasa, a?”
Ezi Moses kamaghin oregha ati-
atigha, kamaghin nighnisi, “Ki amizir
bizir kam, gumazamiziba a gifo.”
15 Ezi Isipin atrivim gin Moses
amizir bizir kam baregha, Moses
misueghti an aremeghasava ami. Ezi
kamaghin Moses atrivimin ara ghua,
Midianin nguazimin oto. Egha mozir
dipar mamin miriamin aperaghav iti.
16 Midianin nguazimin, ofa gamir
gumazir mam, an ziam Jetro. A
7pla guiviba iti. Ezi dughiar kam,
an guiviba iza mozir pam tuigha
uan afeziamin sipsipba ko memebar
aningasa, itarir bar ekiam gingasava
ami.
17 Ezi sipsipbar garir gumazir
maba iza Jetron guiviba, me batosi.
Ezi Moses guivibar akuragha gu-
mazir kaba munamadagha, dipam
tuigha Jetron sipsipba ko memebagh
aningi.
18 Ezi me uamategha zuima men
afeziam men azara, “Manmagh amizi
ia zuamira uamatenge?”
19 Ezi me kamaghin a migei, “Isipin
gumazir mam en akuragha sipsipbar
garir gumaziba munamada. Egha
dipam tuigha en sipsipba ko meme-
bagh aningi.”
20 Ezi afeziam men azara, “Gu-
mazir kam managh iti? Ia tizim
bagha anetegha ize? Ia mangiva a
mikemeghti a iziva, e ko dami.” Ezi
me ghua Moses inigha izi.
21 Ezi Moses Jetro ko ikiasa ifonge.
Ezi Jetro uan guivim Sipora, Mosesin
ikiasava a ganingi.
22 Ezi Sipora otarim batezi,
Moses kamaghin migei, “Ki nguibar
igharazimin gumazimin min iza ia ko
iti, kamaghin ki ziam Gersom a gati.”†
23 Dughiar ruarim givazima, Isipin
atrivim areme. Ezi Isipia Israelia
me gativagha men gari, me puvira
ingara osimtizir kaba isavira ikiava,
akurvazim bagha pamtemin arai, “O
God, en akuragh.” Ezi men ararem
God bagha ghuavanabo.
24 Ezi God men ararem baregha
Abraham ko, Aisak ko, Jekop ko,

2:10: Aposel 7:21 * **2:10:** Hibrun akamin, ziar kam, “Moses,” akar kamin mirara ghu, “A inigh pin anang.” **2:11:** Hibru 11:24 **2:11:** Aposel 7:23-28 **2:15:** Aposel 7:29; Hibru 11:27 † **2:22:** Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” akar kamin mirara ghu, “nguibar igharazimin gumazim.” **2:24:** Jenesis 15:13-14

amizir Akar Dikirizir Gavgavim giniri.
25 Kamaghin God, Israelin gumazamizibar garima men ikirimirim bar ikufi, ezi a men apangkuvigha, men akurvaghasa nighnisi.

3

God Mosesin dia

1 Dughiar mamin Moses uan amerem Jetron sipsipba ko memebagh eghuva, da inigha gumazamiziba puvatizir danganir mamin ghua, a ifagha vongin ghua Horepin oto, kar God baghavira itir mighsiam. Horepin Mighsiamin ziar igharazim, Sainai.
2 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato. Ezi Moses temer otevir kamin gari, avim isia daforofozima, temem isir puvati.
3 Ezi Moses aguaghfagha ghaze, "Kar bizir igharazim! Tizim bagha temer kam isir puvati? Ki roghira mangi an ganigham."
4 Ikiavira Itir God, Mosesin gari a roghira izima, God tememin aguabar tongin ikia an dia, "Moses! Moses!"
Ezi Moses a ikara, "Ki kati."
5 Ezi God ghaze, "Ni roghira izan marki! Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh."
6 Egha God ua kamaghin migei, "Ki nin afeziamin God. Egha uaghan nin inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekopin God." Ezi Moses Godin akam baregha, an ganan atiatigha uan guam avara.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ki guizbangira gari, nan gumazamiziba Isipin kantrin ikia, men ikirimirim bar ikufi. Egha ki me barazi, me ingangarimin garir gumazir kurabar atiatia, nan akurvazim bagha arai. Ezi ki bar men osimtizibagh fogha men apangkufi.
8 Egh ki Isipian dafarim da ua me inigh men akuraghasa izaghiri. Egh Isipian nguazimin men aku, nguazir ekiar aghuimin mangam, nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia, datirighin a gapiaghav iti.
9 Ezi nan gumazamiziba, ki men ararem baregha, Isipia pazavira me gamir arazibar ganigha gifa.
10 Kamaghin amizi, ki ni amadi. Eghti ni Isipian atrivim bagh mangiti a nin amamangatighti, ni nan gumazamiziba inigh Isipin kantri ateghiva azenan izam."

11 Ezi Moses kamaghin God migei, "Ki gavgaviba ko ziaba puvatizir gumazim. Guizbangira, ki atrivim bagh mangiva Israelia inigh Isip ategh azenan izan iburaghburaki."

12 Ezi God a ikara, "Ki ni ko ikiam. Ni gumazamiziba inigh Isipin azenan iziva mighsiar kamin nan ziam fam. Bizir kam ni damighti ni fogham, ki ni amada."

13 Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki Israelia bagh mangi me mikim suam, 'Ian ovavibar God ia bagha na amada,' eghti me nan azaragham, 'An ziam tina?' Eghti ki manmaghin me mikimam?"

14 Ezi God Moses migia ghaze, "Kirara, Ki Uabi Ki Kamaghira Iti. Ni kamaghin me mikim, 'Kirara Ki Uabi, kar Godin ziam, egha a ia bagha na amada.'"

15 Egha God ua kamaghin Moses migei, "Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, 'Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a na amadazi, ki ia bagha izi.' Ziar kam, Ikiavira Itir God, a zurazurara nan

3:2: Aposel 7:30-34 **3:13:** Ua Me Ini 6:2-3 **3:14:** Akar Mogomem 1:4; 1:8

ziam, ezi gin otivamin boriba ziar kamra na dipon.*

16 Ni mangiva Israelin gumazir dapaniba akuvagh me mikim suam, 'Ikiavira Itir God, a ian ovaviba, Abraham, Aisak ko Jekopin God, a na batogha, kamaghin migei: Ki ian garima, Isipia pazavira ia gami.

17 Ki ia inigh Isipin kantrin azenan mangasa mikemegha gifa, kantrin kam me pazavira ia gami. Egh ki ia inigh nguazir aghuimin mangam. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiagha iti.'

18 "Eghti Israelin gumazir dapaniba ni baraghti, ni me inigh Isipin atrivim bagh mangiva kamaghin a mikim, 'Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a iza e bato. Ni datirighin en amamangatighti, e 3plan aruebar mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangighiva, Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam.'

19 "Ki kamaghin fo, Isipin atrivim ian amamangatighan kogh mangi, a ganti nan gavgavim an gavgavim gafiragham. Eghti a dughiar kamin ian amamangatighti, ia mangam.

20 Ki uan gavgavimin Isipia gasighasigh, mirakelin igharagha garir aviribar amuam. Bizir kabar gin, a ia ateghti, ia mangam.

21 "Ki Isipia damuti me ia gifuegham, eghti ia mangamin dughiamin, ia dafarir kinibar mangan kogham.

22 Israelian amiziba bar vaghvagh mangi, uarir boroghira itir Isipian amizibar dipenibar mangi, egh uaghan pura amizir uan adarazir dipenibar aven akuiba, korotiaba ko gol ko silvan kurkaziba bagh men azangsigh. Eghti gin Israelia bizir kabar uan otariba ko guivibar kurkiam. Tuavir kamin ia Isipian bizir aghuiba pura da inigh mangam."

4

God mirakelbar amuamin gavgavim Moses ganingi

1 Ezi Moses God ikaragha ghaze, "Israelian gumazir dapaniba nighnizir gavgavim nan ikian kogh, bizir ki me migeiba baraghan kogh, egh suam, 'Ni na batozir puvati,' eghti ki manmaghin damuam?"

2 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Ni tizim uan dafarimin an suiraghav iti?"

Ezi Moses ghaze, "Aghorir asadivim."

3 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni nguazimin anekunigh." Ezi Moses anekunizima, a kuruzimin min otozi, Moses an degiaghiri.

4 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni uan dafarim amadagh an ipemin suiragh." Ezi Moses uan dafarim amadagha an ipemin suirazima, a uam aghorir asadivimin oto.

5 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni kamaghin damighti Israelia nighnizir gavgavim iki kamaghin fogham, Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a ni bato."

6 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, "Ni uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadagh." Ezi Moses uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadaghava uam anesi, ezi

* **3:15:** Hibrun akamin, me, Godin ziar a Moses mikemezim, kamaghin an osiri, "Yhwh." Fofozir gumaziba deragha ziar kam diborir arazim gifozir puvati, egha gumazir avirir maba ghaze, e kamaghin a diponam, "Yave." Hibrun akamin aven, akar kam mong an mirara ghu, "Ki uabi ki kamaghira ikiavira iti," o "Ki zurara kamaghira ikiam." (Ni ves 14in gan.) Hibruia Godin ziar kam, gumazamiziba a diponan me bar anogoroke. Me akinafarimin an osiri, egha dughiar me a diponamim, me ghaze, "Ekiam." Ezi Tok Pisin Buk Baibelin aven, e ghaze, "Ekiam," o Bikpela. Ezi Aruamin Akamin aven, e ziar kam "Yave," an mingarimin gin ghua, egha "Ikiavira Itir God," dibori. Egha vezin manam ziar kam "Yhwh," an iti, e kamaghin an osiri, "Ikiavira Itir God." Kamakin, Ikiavira Itir God, a Godin ziam. **3:21:** Ua Me Ini 12:35-36

arimariam lepa an dafarim bato,
egha a ghuariamin min ghurghuri.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
a migei, “Ni uan dafarim ua uan
evarim gisin korotiamin aven ane-
madagh.” Ezi Moses God mikemezi
moghin ami, egha a ua uan dafarim
asizi, an dafarim ua deragha an
mikarzimin mirara gari.
8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
a migei, “Me nighnizir gavgavim
nin ikian kogh, egh mirakelin
ni faraghava amizimin ganigh
nighnizir gavgavim an ikian koghti,
mirakelin kamnang me damighti, me
nighnizir gavgavim ikiam.
9 Egh me mirakelin arazir kamn-
ingin ganigh, egh nighnizir gavgavim
ikian kogh, egh nin akam baraghan
koghti, ni Nailin Fanemin mangi
dipatam tuigh nguazim gingegh.
Eghti dipar ni nguazim gingezim,
ghuzimin otogham.”
10 Ezi Moses Ikiavira Itir God migia
ghaze, “Marki, Ekiam. Ni na aman-
gan marki. Ki fomira iza datirighin
deragha bizibav geir puvati. Ezi
ni datirighin na migeima, ki bizibav
geir gumazimin min otozir puvati.
Ki asoghosogha bizibav gia, egha
uaghan nimira bizibav gei. Egha ki
mikimamin nighnizitam zuamira a
ginirighan kogham.”
11 Ezi Ikiavira Itir God a migia
ghaze, “Tina gumazimin akamin in-
gari? Tina a gamima, an kuariba a
bangani, o a migeir puvati? Tina a
gamima, a gari, o an damaziba an
okafi? Kar kirara, ki Ikiavira Itir God,
ki bizir kabagh ami da otifi.
12 Ezi ni mangi. Ki nin akuraghti,
ni mikimam. Ki ni mikimti, ni
mikimam.”
13 Ezi Moses ghaze, “Ekiam, ga
uaning, marki. Ni ti gumazir
igharazitam amadagh.”
14 Ezi Ikiavira Itir God atara Moses
bagha navim an isi, egha kamaghin
migia ghaze, “Ni manmaghin uan
avebam Aron ginighnisi? A Livain
adarazir gumazim. Ki fo, a der-
aghvira bizibav gei. Ezi a datirighin
ni bagha izi. A nin ganigh, an navim
deragham.
15 Eghti gin ni a geghaniva a
mikimamin bizibar a mikim. Ki guan
akuraghti, gua mikimam. Egh bizir
manaba, ki gua mikimti, gua fofozim
inigh dar amuam.
16 A nin bizibav kimamin gumazim,
egh a ni bagh gumazamizibav
kimam. Egh an nighnizimin a nin
akatorimin min ikiam. Egha an
damazimin, ni mati an godin min
ikiam.
17 Egh ni uan dafarimin aghorir
asadivir kamin suiragh mangi. Egh ni
gin aghorir asadivir kamin mirakel-
bar amuam.”

Moses uamategha Isipin ghu

18 Ezi Moses uamategha uan
amerem Jetro bagha ghugha a migia
ghaze, “Ga uaning, ni na teghti ki ua-
mategh Isipin mangigh uan adarazir
ganika, me ti ikiavira ikiama?”
Ezi, Jetro an amamangatigha a
migia ghaze, “Aria, ni navir averiar
amirizim sara mangi.”
19 Ezi Moses Midianra ikiavira
itima, Ikiavira Itir God a migia ghaze,
“Isipian gumazir ni misoghasava
amiba, me ariaghire. Kamaghin, ni
uamategh Isipin mangi.”
20 Ezi Moses uan amuim ko otarir
pumuning donki dafagha, asadivir
aghorir God iniasa a mikemezir
kam, uan dafarimin an suiragha,
dikavigha Isipin zui.
21 Egha Ikiavira Itir God ua
Moses kamaghin a migei, “Ni ua-
mategh Isipin mangighiva, atrivimin
damazimin mirakelbar amu. Ki
mirakelbar amuamin gavgavim ni
ganingi. Egh ki atrivimin navim
damighti a gavgavigham, eghti
a Israelian amamangatighti, me
mangighan kogham.
22 Eghti ni kamaghin atrivim mikim
suam, ‘Ikiavira Itir God kamaghin ni
migei, “Israel nan otarir ivariam.

4:23: Ua Me Ini 12:29

23 Ezi ki ni migei, Ni nan otarim ateghti a mangiva nan ofa damuam. Egh ni an anogoreghti, a mangighan koghti, kamaghin, ki nin otarir ivariam misueghti an aremegham.” ’”

24 Ezi Moses uan amuiroghboriba ko Isipin zuima, aminim pirima me tuavir arizimin avughsazir danganir mamin iti. Ezi Ikiavira Itir God Moses batogha a misueghti an aremeghasava ami.*

25 Ezi Mosesin amuim Sipora dagiar ghumtizir mam inigha uan otarimin mikarzir mogomemin inim atugha, Mosesin dagarimning gatigha, kamaghin a migei, “Ghuzir kam bangin, ni datirighin na ko ga poroghamimning.”

26 Dughiar kam Sipora mikarzir mogomemin inim aghorir arazim ginighnigha egha ghaze, “Ghuzir kam bangin, ga poroghamimningin oto.” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin ganigha Moses ataghizi a ikia egha, aremezir puvati.†

27 Ezi Ikiavira Itir God Aron migia ghaze, “Ni gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva Moses batogh.” Ezi Aron dikavigha ghua Godin mighsiamin otogha, Moses batogha an tore.

28 Ezi Moses bar Aron kamaghin a geghara ghaze, God akaba na ganingigha egha Isipin mangiva dar gun mikimasa na amada. Egha God mirakelba nan akagha ghaze, ki mangi Isipin dar amuam.

29 Egha gin Moses ko Aron Isipin otogha Israelian gumazir dapaniba bar me akufa.

30 Ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezir biziba bar dar gun me migia, egha uaghan mirakelba gumazamizibar damazimin dagh ami.

31 Ezi me nighnizir gavgavim iti. Me kamaghin oraki, Ikiavira Itir God me bagha iza men garima, Isipia pazavira me gamima, a me bagha nighnigha men apangkufi. Kamaghin, me teviba apirigha, dapaniba avigha nguazimin gara an ziam fe.

God ua Isipia da Israelia ini

5

(Sapta 5:1--15:21)

Moses ko Aron Isipin atrivimin ganasa zui

1 Egha Moses ko Aron Isipin atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God ghaze, ‘Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh isatam gumazamiziba puvatizir danganimin a damuva nan ziam fam.’ ”

2 Ezi atrivim ghaze, “Ikiavira Itir God, a tina? Ki tizim bagh a baregh Israelia ateghti me mangam? Ki Ikiavira Itir God gifozir puvati, kamaghin ki Israelia ateghti me mangighan kogham.”

3 Ezi Moses ko Aron ghaze, “Hibruian God, a izava e bato. Kamaghin, e uari ni en amamangatighti, e aruer 3plan gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghin damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham.”

4 Ezi atrivim Moses ko Aron migia ghaze, “Gua manmagh nighnigha gumazamiziba men ingangarimin men anogorosi? Gua uan ingangarim bagh uamategh mangi.

5 Gua gan, Isipin aven Israelia bar aviraseme, ezi gua ingangarim damuan men anogorosi.”

6-7 Egha dughiar kamra, Isipian gumazir kurar ingangaribar gariba ko, Israelian gumazir men apengan ingariba, atrivim me migei, “Ia ami

* **4:24:** Moses uan otarimin mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. Bizir kam bangin God a misueghti an aremeghasa. † **4:26:** Mosesin amuim Sipora, an danganim inigha otarimin nir mogomem atu. Kamaghin God anetaghizi a iti. * **5:6-7:** Israelia kantri Isipin ikia brighbar ingarir arazim kamaghin ghu. Me grazir midiarir otevir muziariba inigh, dipam itir beghneazim sara da veregh, brighbar min da aghoregh, da isi aruem o avim datighti da misigh gavgavigham.

moghin grazir midiarir brighbar ingariba isi Israelian daningan marki. Me uari mangi graziba iniam.*

8 Ia me mikimti, me brighbar ingarti, dar dibobonim faragha iti moghira kamaghira iki. Dibobonir kam isivagh magiran marki. Bar marki. Me amiragha egha ghaze, e ateghti e gumazamiziba puvatizir danganimin mangigh uan Godin ofa damuam.

9 Ia ingangarir aviriba me daning, egh me damuti, me bar puviram ingar, egh ifavarir migirigiar kaba baraghamin dughiaba puvatigham."

10 Ezi Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba ko men apengan itir ingangarimin garir gumaziba azenan ghua kamaghin Israelia migei, "Atrivim ghaze, 'E ua graziba ia daningan kogham.

11 Ia uan gavgavibar tintinibar mangi graziba iniva, brighin aviribar ingarti dar dibobonim faragha ikezi moghira iki.' "

12 Kamaghin Israelian gumazamiziba graziba buriasa tintinibar ghua, Isipin nguibamin danganibar grazir otevir muziariba buri.

13 Ezi ingangarimin garir gumazir kuraba men avigha ghaze, "E faragha graziba ia ganingizi ia brighbar ingarizi moghira, datirighin dughiaba bar kamaghira ingar."

14 Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba faragha Israelian gumazir maba, men apengan ingangarimin garir gumaziba me amisefe. Egha datirighin me me bagha ghua, puv me misogha me migia ghaze, "Manmaghsuavira ia datirighin ingarizir brighin dibobonim, ia faragha ingarizi dibobonimin min otozir puvati?"

15 Ezi Israelian ingangaribar garir gumaziba ghua uari bagha atrivim migia ghaze, "Ni manmaghsua kamaghin e nin ingangarir gumaziba e gami?

16 Me graziba e ganingizir puvatigha, brighbar ingarasa puram e migei. Egha datirighin e misosi. Kar en osimtizim puvati. Ia Isipia, kar ian osimtizimra."

17 Ezi atrivim kamaghin me migei, "Ia puram amiragha ingangarimin aghua! Egha ghaze, 'Ni en amamangatighti, e mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.'

18 Ia datirighira uamategh uan ingangarim damusi mangi! Me grazitaba ia danighan kogham. Eghti ia brighin dibobonir me ia mikemezir kam, ia dar ingarighti da otifigh."

19 Ezi Israelian ingangarimin garir gumazir me misevezíba orazi, atrivim brighin dibobonim otevegh izighiran an anogoroke. Ezi me fo, datirighin osimtizir dafam me bato.

20 Egha me atrivimin danganim ategha ghua Moses ko Aron bato. Aning me mizua iti.

21 Egha ingangarimin garir gumaziba kamaghin aning migei, "Gua e gamizi datirighin e mati atrivim ko an gumazir dapanibar atinimin mughuriam ati. Egha me e misoghti e ovengamin tuavim akirigha gifa. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God guan arazir kamin ganigha gifa, egh guan arazir kamin ivezir kuram gua daningam."

Mosesin navim bar osemezi a God ko migei

22 Ezi Moses uam Ikiavira Itir God bagha ghua kamaghin a migei, "Ekiam, ni manmaghsua uan gumazamiziba arazir kurar kamin me gami? Egha ni tizim baghavira na amadazima, ki kagh ize?

23 Ki nin akaba inigha ghua atrivim mikemezir dughiamin ikegha iza datirighin, atrivim arazir kurabar me gami. Ezi ni men akurvaghasa bizitam gamizir puvati."

6

1 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni datirighin mangi bizir ki atrivim damuamimin ganam. Ki uan gavgavimin a damighti, a nan gumazamiziba ateghti me mangam. Guizbangira, ki uan gavgavimin pamten ingar, pamten a mikimti

a uan kantrin me batueghti, me mangam."

God ua Moses migei

2 Egha God kamaghin Moses migia ghaze, "Ki uabi ki Ikiavira Itir God.
3 Azenir bar faragha ghua givazibar, ki Abraham ko Aisak ko Jekop, me batifi. Ezi me fo, ki Gavgaviba Bar Itir God. Egha ki uan ziam Ikiavira Itir God, an gun me mikemezir puvati. Me ziar kam gifozir puvati.
4 Egha ki uaghan uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko anekirigha ghaze, ki Kenanian nguazim me daningam. Nguazir me itir kam, kar men nguazim puvati.
5 Isipia datirighin Israelia gamizi, me ingangarir gumazir kinibar ikia, tuava ararer dafam gami. Ezi ki men ararem baregha, uan Akar Dikirizir Gavgavim giniri.
6 "Ni nan akam isi Israelia me daning, 'Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Ki Isipian dafarim da ia iniva osimtizir me ia gariziba da ia inigh, egh ia damighti ia firighiregham. Egh ki uan gavgavimin ivezir kuram me daning, egh ian akuragh ua ia iniam.
7 Egh ki ia damighti ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin min ikiam. Egh ki gin ia damighti ia Isipian ingangarir arazimin firighiregh, dughiar kamin ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God.
8 Ki ia inigh mangi nguazir kamin otogham, nguazir kam, ki faragha Abraham, Aisak ko Jekop, me ko akam akirizir nguazim. Ki ia danighti, a ian nguazimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.'"
9 Ezi Moses akar kamin Israelia mikeme. Ezi men ingangarir mizazim men nighniziba abini. Kamaghin amizima, me Mosesin akam barazir puvati.
10-11 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni mangi Isipin atrivim mikemeghti, a Israelia ateghti me an kantri ategh mangi."
12 Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Israelia nan akam barazir puvati. Ezi atrivim manmaghin na baragham? Na mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Egh ki manmaghin deragh atrivim mikimam?"
13 Ezi Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Israelia inigh Isipin azenan mangasa, akar gavgavim aning ganigha aning amadazi, aning Israelia mikim egh Isipin atrivim mikimasa zui.

Moses ko Aronin ikizimin ziaba

14 Ezi Ruben a Jekopin otarir ivariam, an otarir 4pla bate, Hanok, Palu, Hesron, ko Karmi. 4plan otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini.
15 Ezi Simeon otarir 6pla iti, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar, ko Saul, kar Kenanian amizimin otariba. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini.
16 Ezi Livai otarir 3pla iti, Gerson, Kohat, ko Merari. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. Ezi Livai azenir 137plan ikegha areme.
17 Ezi Gerson otarir pumuning iti, Lipni, ko Simei. Ezi gin aning vaghvagha uan ikizimningin dapanimningin oto.
18 Ezi Kohat otarir 4pla iti, Amram, Ishar, Hebron, ko Usiel. Egha Kohat azenir 133plan ikegha areme.
19 Ezi Merari otarir pumuning iti, Mali ko Musi. Gumazir kaba bar, men ovavir boriba sara, me Livain anabamin aven itir adarasi.
20 Ezi Amram uan afeziamin buaramizim Jokebetin itima, an a bagha Aron ko Moses bate. Ezi Amram azenir 137plan ikegha areme.

6:2: Jenesis 17:1; 28:3; 35:11; Ua Me Ini 3:13-15 6:16-19

6:16: Diboboniba 3:17-20; 26:57-58; 1 Eghaghaniba

21 Ezi Ishar otarir 3pla iti, Kora,
Nefek, ko Sikri.
22 Ezi Usiel otarir 3pla iti, Misael,
Elsafan, ko Sitri.
23 Ezi Aron Eliseban iti, an Am-
inadapin guivim, egha Nasonin
buaramizim. Egha an a bagha
Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar
bate.
24 Ezi Kora otarir 3pla iti, Asir,
Elkana, ko Abiasap. Me Koran
ikizimin inaziba.
25 Ezi Eleasar, Aronin otarim, a
Putielin guivimin itima, an a bagha
Finias bate. Gumazir kaba bar,
me Livain anabamin ikizibar da-
paniba, me vaghvagha uan ikizibar
amodoghin, me men ziaba osiri.
26 Ezi Aron ko Moses aningra,
Ikiavira Itir God kamaghin aning
migei, "Gua Israelian anababa bar,
dar ikiziba vaghvagh me inigh, egh
Isipin azenan mangi."
27 Ezi gumazir kamningra, Moses
ko Aron, aning Israelian amaman-
gatighti me firighireghasa Isipin
atrivim mikeme.

Ikiavira Itir God, akam isa Moses ko Aron ganidi

28 Ezi Moses Isipin kantrin itima,
Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
29 "Ki Ikiavira Itir God. Ezi, akar
ki ni migeiba, ni bar dar gun Isipin
atrivim mikim."
30 Ezi Moses a ikara, "Ni fo, nan
mizem na basemezi, ki deragha biz-
ibav geir puvati. Kamaghin atrivim
manmaghin na baragham?"

7

1 Ezi Ikiavira Itir God Moses
migei, "Ki ni damighti, ni atrivimin
damazimin Godin min otogham.
Eghti nin avebam Aron Godin akam
inigha izir gumazimin min otoghiva,
nin akaba isi dar gun atrivim
mikimam.
2 Eghti akar gavgavir ki ni migeiba,
ni bar dar gun Aron mikemegh. Eghti
a kamaghin atrivim mikim suam, a Is-
raelia ateghti, me an kantri ategham.
3 Eghti ki atrivimin navim
damighti, a gavgavigham. Guizbangira,
ki Isipin kantrin mirakelba ko digavir
kuram gamir arazarazir aviribar
amuti da otivam,
4 eghti atrivim dar gan, egh nin
akam baraghan kogham. Egh ki uan
gavgavimin Isipia ivezir bar kuram
me daningam. Egh nan gumazamiz-
iba Israelia, men anababa bar, ki me
inigh Isipin kantrin azenan mangam.
5 Ki uan gavgavimin Isipia ivezir
kuram me danigh, egh Israelia inigh
Isipin kantrin azenan mangam, eghti
dughiar kamin Isipia fogh suam, ki
Ikiavira Itir God."
6 Egha Moses ko Aron, Ikiavira Itir
God akar gavgavim aning mikemezi
moghiram ami.
7 Dughiar aning atrivim ko
mikemezir kam, Moses 80plan
azeniba iti, ezi Aron 83plan azeniba
iti.

Aronin asadivir aghorim

8-9 Ikiavira Itir God kamagh Moses
ko Aron migei, "Atrivim kamaghin
guan azaragham, gua digavir ku-
ram gamir arazitabar amu, eghti ni
Aron kamagh a mikim suam, 'Ni
uan asadivir aghorim isi atrivimin
damazimin anekunigh.' Egh a ka-
maghin damighti, asadivir aghorim
kuruzimin otogham."
10 Egha Moses ko Aron atrivimin
bighan ghua, Ikiavira Itir Godin akar
gavgavim mikemezi moghiram ami.
Egha Aron uan asadivir aghorim
atrivim ko an ingangarir gumazibar
damazimin anekunizi, a kuruzimin
oto.
11 Ezi atrivim uan fofozir gumaziba
ko imezibagh amir gumazibar diazi
me ize. Isipian imezibagh amir gu-
mazir kaba, uan mogomer akavsiaba
inigha uaghan kamaghira dagh ami.
12 Egha me vaghvagha uan asadi-
vir aghoriba akurima, da kuruzibar
otifi. Ezi Aronin asadivir aghorim iza
menaba tuvareme.
13 Ezi atrivim bizir kamin ganigha
an navim gavgafi. Ikiavira Itir God

7:3: Aposel 7:36

mikemezi moghin, atrivim Moses ko Aron baraghizir puvati.

Arazir kuraba Isipia batifi

Faragha zuir arazir kuram, dipaba ghuzimin otifi

14 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Atrivimin navim bar gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan aghua.

15 A gurum mizaraghara Nailin Fanemin mangiti, ni mangi a batogh. Ni uan asadivir aghorir kuruzimin otozim, uan dafarimin an suiragh mangi dipar miriamin a mizuam.

16 Egh ni kamaghin atrivim mikim, 'Ikiavira Itir God, Hibruian God, ni mikimasa na amadagha ghaze, "Ni nan gumazamizibar amamangatighti, me nan ziam fisi, gumazamiziba puvatizir danganimin mangi." Ezi ni an akam baraghizir puvatigha iza datirikin.

17 Ezi Ikiavira Itir God datirighin kamaghin migei, "Ni bizir ki damuamibar ganigh fogh suam, kirara Ikiavira Itir God." Ni gan, ki uan dafarimin suirazir asadivir aghorir kamin dipam misueghti, dipaba bar ragh ghuzimin otogham.

18 Eghti osiriba bar arimighireghti, Nailin Fanem kurigh mighuaghti, Isipia an dipamra aman iburagham.' "

19 Egha Ikiavira Itir God Moses uam a migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi, uan agharim amadagh Isipin dipabar akaghkagh, faneba, daghuriba, ko dipar akareba, mozir dipaba dagh isin akakaghti, dipaba bar ghuzimram otogham. Egh Isipin nguazim bar ghuzimra ikiva, uaghan iter itariba ko dagiar mineba sara izevegham."

20 Ezi Moses ko Aron Ikiavira Itir God, akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha aning ghua atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin, Aron uan asadivir aghorim fegha, Nailin Fanem misoke. Ezi dipaba bar ragha ghuzimin otifi.

21 Ezi osirir dipamin itiba bar ariaghirezi, dipam puvira mughuasi. Ezi Isipian gumazamiziba an dipatam raman ibura. Ezi ghuzim bar Isipin danganibar iti.

22 Ezi atrivimin imezibagh amir gumaziba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. Ezi atrivimin navim bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, atrivim Moses ko Aron baraghan aghua.

23 Egha atrivim bizir kam mighigha a ginighnizir puvatigha, ragha uamategha uan dipenir ekiamin aven ghu.

24 Ezi Isipia Nailin Fanemin dipam raman ibura, kamaghin amizi, me Nailin Faner miriamin dipabara amasa mozibagh tui.

25 Ikiavira Itir God dipam misoghezima, dipam ikuvigha ikia ghua 7plan arueba gifa.

8

Mitiviba otifi

1 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni mangi atrivim mikim suam, 'Ikiavira Itir God ghaze, "Nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam."

2 Egh ni aghuaghti, ki pazi ni damuti mitiviba nin kantrin nguazim bar anevaragham.

3 Eghti Nailin Fanem mitiviba a gizivagh, egh anetegh mangi, nin dipenir ekiamin mangam. Egh ni akuir misiam ko, nin dakozim ko, nin ingangarir gumazibar dipeniba ko, nin gumazamizibar dipeniba ko, nin bretba tuer danganiba ko, bretbar ingarir mineba, mitiviba bar dar mangam.

4 Egh da uari akuniva, ni ko nin gumazamiziba, ko nin ingangarir gumaziba, da bar ian ghuavanangam.' "

5 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan agharir asadivir aghorimin suirazim amadagh. Egh Isipin Faneba ko daghuriba ko dipar akarebagh isin

7:17: Akar Mogomem 16:4

a ghufegh, mitivibar amighti, da dipam ategh anang Isipin nguazim bar anevaragh."

6 Ezi Aron uan agharim isa anemadagha dipabagh isin a ghufezi, mitiviba azenan iza nguazim gizifa.

7 Ezi imezibagh amir gumaziba uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh amizi, mitiviba nguazimin otifi.

8 Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, "Gua Ikiavira Itir God mikemeghti, a mitiviba e dama da batokegh. Eghti ki nin gumazamiziba ateghti, me mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam."

9 Ezi Moses a ikara, "Ki ni bagha God ko mikimasa bar akonge. Ni dughiatam ginabaghti, ki ni ko nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, ia bagh God ko mikimam. Eghti mitiviba ia ategh, tam ua ikian kogham. Da Nailin Fanemra ikiam."

10 Ezi atrivim ghaze, "Ni gurumin na bagh God ko mikimam." Ezi Moses a migei, "Ni nan azarazi moghin, ki damuam. Eghti ni fogh suam, godin tam Ikiavira Itir God, en Godin min itir puvati.

11 Eghti ni uabi, ko nin dipeniba, nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, mitiviba bar ia ategh mangi Nailin Fanemra ikiam."

12 Egha Moses ko Aron atrivim ategha ghugha, Moses pamten Ikiavira Itir God ko migia ghaze, a mitivir a faragha atrivim bagha amadaziba, a da batuegham.

13 Ezi Ikiavira Itir God Moses an azarazi moghin ami, ezi mitivir dipenibar itiba, ko mitivir dipenir divazibar aven itiba, ko mitivir azenibar itiba, da bar tintinibar ariaghire.

14 Ezi Isipin gumazamiziba dar kuaba akuvagha pozir aviribav kini. Ezi da kurima, dar mughuriam Isipin nguazim bar anevara.

15 Ezi atrivim gari, mitiviba ariaghirezi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an navim ua gavgavizi, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Itiba otifi

16 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi nguazim misueghti, Isipin nguazimin itir mineziba bar ragh itibar otifigh."

17 Egha aning kamaghin amigha, Aron uan asadivir aghorimin nguazim misoghezi, Isipin itir nguazir mineziba bar, ragha itibar otivigha, gumazamiziba ko asiziba avara.

18 Ezi imezibagh amir gumaziba uaghan uan mogomer akavsiaba inigha, itibar amighti da otivasa, ezi men imeziba ingarir puvati. Ezi itiba bar danganibar ikia, gumazamiziba ko asiziba avara.

19 Ezi imezibagh amir gumaziba, atrivim kamaghin a migei, "God uabi bizir kam gami!" Ezi atrivimin navim gavgavizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Bereziba otifi

20 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Gurum mizaraghara atrivim dipamin mangiti, ni mangi a batogh a mikim suam, 'Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam.

21 Ni oragh, ni aghuaghti, ki berezir aviriba amadaghti da izi, ni uabi ko, nin ingangarir gumaziba, nin gumazamiziba ko, ian dipeniba bar ia bagh izam. Egh Isipin dipeniba bar bereziba izivaghva, nguazir ia apiaghav itiba bar da avaragham.

22 Eghti dughiar kamin, ki Gosenin Distrighin ganam, egh aneteghti, berezitam an ikian kogham. Distrighin kam, nan gumazamiziba an iti. Ki kamaghin damighti ni fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin ingara iti.

8:19: Luk 11:20

23 Egh ki uan gumazamiziba ko nin
gumazamiziba tuiragh, egh uan gu-
mazamizibar akurvagh, nin gumaza-
mizibar akurvaghan kogham. Ni
gan, gurumzaraghan arazir kam oti-
vam.'"
24 Ezi Ikiavira Itir God arazir kam
gami. Egha berezir avirim amadazi,
da atrivimin dipenir ekiam ko, an
ingangarir gumazibar dipenibagh
izifa. Egha Isipin nguazim, bereziba
bar anevarazi, a bar ikufi.
25 Egha atrivim Moses ko Aronin
diagha aning migei, "Ia mangi,
kantrin kamin averiamra, ofa isi uan
God daning."
26 Ezi Moses kamaghin a ikaragha
ghaze, "E kantrin kamin aven, uan
Godin ofa damighti, a deraghan
kogham. Guizbangira, e asizir Isipia
ofa gamir puvatiziba, e da isi Ikiavira
Itir God en Godin ofa damighti,
me asizir kabar ganigh naviba en
ikuvigh, en atariva, egh dagiaba e
ginivighti, e arimighiregham. Kam-
aghin, e kagh ofa damuan kogham.
27 Egh Ikiavira Itir God, en God,
akar gavgavim e mikemezi moghin,
e aruer 3plan mangi gumazamiz-
iba puvatizir danganimin mangi ofa
damuam."
28 Ezi atrivim ghaze, "Ki ia ateghti,
ia mangi gumazamiziba puvatizir
danganimin mangi, Ikiavira Itir God
ian Godin ofa damu, egh bar saghon
mangan kogham. Aria, gua na bagh
God ko mikim."
29 Ezi Moses kamaghin a ikaragha
ghaze, "Ki ni ategh mangi, dughiar
kamra ki ni bagh Ikiavira Itir God
ko mikemeghti, gurumin bereziba
mangi, ni ko nin ingangarir gumaz-
iba ko nin gumazamiziba ategham.
Ni orakigh, ni ua e gifaran marki,
egh kamaghin mikiman kogh suam,
en gumazamiziba mangi uan Ikiavira
Itir Godin ofa damuan kogham. Bar
marki."
30 Egha Moses atrivim ategha
ghugha Ikiavira Itir God ko migei,
31 ezi Moses an azarazi moghira,
Ikiavira Itir God ami. Ezi berez-
iba atrivimin ingangarir gumaziba
ko an gumazamiziba, bar me ategha
ghuezi, tam ua bar itir puvati.
32 Ezi dughiar kam atrivimin
navim ua gavgavizi, a gumazamiziba
ateghti me mangan an aghua.

9

Asiziba ariaghire

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, "Ni mangiva atrivim ka-
maghin a mikim suam, 'Ikiavira Itir
God, a Hibruian God, a ghaze: Ni nan
gumazamiziba ateghti me mangi nan
ziam fam.
2-3 Egh ni men anogoregh ua
me amangan aghuaghti, ki pazi
ni damuva, arimariar kuram nin
asizibar amadagham. Eghti nin hozi-
aba, donkiba, kamelba, bulmakauba,
sipsipba, ko memeba a inigham.
4 Kirara Ikiavira Itir God, ki Is-
raelian asiziba ko Isipian asiziba
tuiraghti Israelian asizitam are-
meghan kogham.'"
5 Ezi Ikiavira Itir God dughiam
dibora ghaze, "Ki gurumin arazir
kam damuam."
6 Ezi aminim tirazima, Ikiavira
Itir God mikemezi moghin ami, ezi
Isipian asiziba ariaghirezi, Israelian
asizitam aremezir puvati.
7 Ezi atrivim uan gumazir maba
amadagha men azara, "Israelian
asiziba deragha iti, o puvati?"
Ezi gumazir kaba uamategha ka-
maghin a migei, "Are, da bar der-
aghvira iti. Tam aremezir puvati."
Ezi an navim ua gavgavizi, a gumaza-
miziba ateghti me mangan an aghua.

Okaba Isipian mikarzibar otifi

8 Egha Ikiavira Itir God Moses ko
Aron migia ghaze, "Gua brighba
tuer dipenimin mangi, egh uan da-
farimningin averenir taba inighiva,
atrivimin bighan mangiva, Moses
atrivimin damazimin averenir kaba
akunighti, da pin mavanang.
9 Egh averenir kaba iregh minezir
muziaribar otivigh mighi Isipin
nguazim bar anevaragham. Egh da
gumazamiziba ko asizibagh ireghti,

okaba men mikarzibar otivigh bighiregh duar ekiabar otivigham.”
10 Egha aning avereniba inigha ghua atrivimin damazimin tugha, Moses pin avereniba kuni. Ezi avereniba okabagh amizi, da otivigha, biaghirezi duar ekiaba gumazamiziba ko asizibar otifi.
11 Ezi Isipian gumazamiziba bar moghira, okaba me batifi, ezi imezibagh amir gumaziba uakan. Kamaghin amizima, me Mosesin damazimin izan ibura.
12 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an atrivim gamizi, an navim gavgafi, ezi a Moses ko Aron baraghan aghua.

Amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iram

13 Egha Ikiavira Itir God gin ua Moses kamaghin a migei, “Ni gurum mizaraghara dikavigh mangi, atrivim batogh kamaghin a mikim, ‘Hibruian God, a Ikiavira Itir God, a ghaze, “Ni nan gumazamiziba ateghti me mangiva, nan ziam fam.
14 Puvatighti nirara, ki datirighin ivezir kuram ni daning, egh nin ingangarir gumaziba ko nin gumazamiziba uaghan me damuam. Eghti ni fogh suam, nguaziba bar nan min godin tam o gumazitam ua itir puvati.
15 Ki faragha uan gavgavimin paza ni gamua, ni gasighasighai, egh arimariar kuram ni ko nin gumazamiziba gasighasighizi, ia ti bar geveghai.
16 Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti.
17 Egha ni uabi uan ziam favira ikia nan gumazamiziba dikabiragha, mangasa men amamangarizir puvati.
18 Ni oragh. Gurumin dughiar kamra, ki maburan amozir ofizir dagiabar min garibar amighti da izighiram. Fomira fomira Isipin kantri nguibar igiamin ikegha iza datirikin, me amozir ofizir ekiar dagiar kabar min gari tamin ganizir puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigh, faragha izezir amozir ofiziba, bar dagh afiragham.
19 Ezi datirighin ni gumazamiziba migirigiar gavgavim me mikim suam, me uan bulmakauba ko bizir azenan itiba inigh dipenibar aven dar arigh. Eghti ki amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba amighti, da iriva, gumazamiziba ko asizir azenan ikiavira itibagh iriti, da arimighiram.” ’”
20 Ezi atrivimin ingangarir gumazir maba, Ikiavira Itir Godin migirigiam baregha atiatigha, me uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba inigha dipenibar aven ada ariki.
21 Ezi marazi Ikiavira Itir Godin migirigiar gavgavim baraghan aghuagha, uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba ataghizi da azenan iti.
22 Ezi Ikiavira Itir God datirikin kamaghin Moses migei, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba izi, bar Isipin nguazim ko, gumazamiziba, asiziba, ko azenibar aghuir dagheba sara, dagh izam.”
23 Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha overiamin amadazi, Ikiavira Itir God overiam gamizi, ararim dagarvaghavira iti, ezi onimarim taghtagha ghua nguazimin izaghira nguazim gasavira itima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ira Isipin nguazimin bar a girava a misosi. Ikiavira Itir God bizir kurar kaba amadi.
24 Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba bar osemegha izavira itima, onimarim avimin min isia, amozir dagiabar min garibar tongin taghtagha tintinibar danganibar zui. Ezi fomira fomira Isip kantrin otozir dughiamra ikegha iza datirikin, an amozir kurar katamin ganizir pu-

9:10: Akar Mogomem 16:2 **9:16:** Rom 9:17 **9:22:** Onger Akaba 78:47-48; 105:32 **9:24:** Akar Mogomem 8:7; 16:21

vati. Bar puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigha, faragha izezir amozir ofiziba bar dagh afira.

25 Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, Isipin nguaziba ko gumazamiziba, asiziba, ko dipenibar azenan itir biziba bar dagh ira dagh asighasiki. Egha men obariba, ko temer gumazamiziba oviziba iniasa opariziba, a vaghvagha da apiraghariki.

26 Gosenin Distrighin itir danganir Israelia itir kamra, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, a gizezir puvati.

27 Egha atrivim Moses ko Aron bagha akam amadazi aning izezi, a ghaze, "Dughiar kam ki arazir kuram gami. Ikiavira Itir God arazir aghuibaram ami, ezi ki uan gumazamiziba ko e arazir kuram gami.

28 Ararir kurar dagarvazir kaba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min garir kaba e bar dar amira. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir God mikim! Eghti ki ian amamangatighti, ia mangam. Ia ua kagh ikian kogham."

29 Ezi Moses kamaghin a migei, "Ki nguibar ekiar kam ategh, egh dughiar kamra ki uan dafarimning fegh, Ikiavira Itir God ko mikimam. Eghti arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givagham. Eghti ni fogh suam, nguazir kam, a Ikiavira Itir Godin bizim.

30 Ezi ki fo, ni ko nin ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an atiatir puvati."

31-32 Ezi temer otevir me dar inibar tretbar ingariba, ko baliba bar ikufi. Dughiar kam baliba aghoramin dughiam, ezi temer kabar akimariba misevegha moneghavira iti. Ezi witba biabara ikia kamaghin, da deraghavira iti.

33 Moses atrivim ategha, nguibar ekiamin azenan ghugha, dafarimning fegha, Ikiavira Itir God ko migei. Ezi arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givazi, amozim ua izir puvati.

34 Ezi atrivim garima arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba gifa. Ezi a uan ingangarir gumaziba ko, men naviba gavgavizi, me uam arazir kuram gami.

35 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, atrivimin navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

10

Odeziba otifi

1 Egha Ikiavira Itir God ua Moses migei, "Ni mangi atrivimin gan. Ki kamaghsua ifonge, ki ua digavir kuram gamir arazaraziba Isipian tongin dar amuam. Kamaghin ki atrivim ko an ingangarir gumaziba, me gamizima, men naviba gavgafi.

2 Ki kamaghin ifonge, ia gin uan boriba ko igiar boriba, me mikim suam, ki digavir kuram gamir arazarazir kabagh amigha, tuavir kamin ki Isipia gamizima, me bar onganigha aghumsiki. Ki kamaghin damighti, ia bar fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God."

3 Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghugha, a migia ghaze, "Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a ghaze, 'Dughiar ruarimin iza datirikin, ni nan akam batoke. Ni uabi abiragh nan apengan izan aghua, a? Ni nan gumazamizibar amamangatighti me mangi, nan ziam fam.

4 Ni men amamangarighan aghuaghti, gurumzaraghan ki odeziba amadaghti, da nin kantri gizivagham.

5 Egh da bar avirasemegh, bar nguazim avaraghti, ni nguazimin ganan kogham. Da bizir, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, asighasighizir puvatiziba bar da amegham. Me dagheba ko temer ian azenibar itiba sara, bar dar ami da givagham.

6 Egh da nin dipenir ekiaba ko nin ingangarir gumazibar dipeniba ko nin gumazamizibar dipeniba bar dagh izivagham. Nin afeziaba ko

inaziba, bizir kurar katam, fomira iza datirighin, an ganizir puvati, bizir kam bar ikuvigham.'" Egha Moses atrivim mikemegha ua ragha azenan ghu.

7 Ezi atrivimin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, "Dughiar ruarimin ikegha iza datirighin otogha, ni ua manmaghin dughiaba gumazir kam ateghti an e gifariva osimtiziba e daningam a? Ni Israelian gumazamiziba ateghti me mangi, egh uan Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ni ti gara fos ti? Isip bar ikufi."

8 Ezi gumazir maba ghua ua Moses ko Aron inigha atrivim bagha ize. Ezi an aning migei, "Ia mangi, Ikiavira Itir God ian God, an ziam fi. Ki foghasa, terara mangam?"

9 Ezi Moses a ikaragha ghaze, "E bar mangam, en boriba ko en gumazamizir ghuriba, en otariba ko guiviba, en sipsipba bar, memeba bar, ko bulmakauba bar. Guizbangira, e isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam fam."

10 Ezi atrivim, Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar gavgavim pamtemin migia ghaze, "Ki ia ateghti ia uan amiziba ko boriba inigh mangan kogham! Bar puvatigham! Ki kamaghin fo, ia arazir kuramin e damuasa.

11 Bar puvatigham! Gumazibara mangi Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ia guizbangira kamaghsua ifonge." Atrivim kamaghin mikemezi, an ingangarir gumaziba aning batoke.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni uan dafarim ghufegh Isipin nguazim gisin anemadaghti, odeziba izi. Egh da iziva, bizir amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba misoghezir puvatiziba, odeziba izi bar dar amegham."

13 Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha Isipin kantri gisin anemada. Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizima, an aruem anadi naghin ikegha iza, nguazim gisin vavira ikia ghua aruem ko dimagarim, ghua gifa. Ezi aminim tirazima, me garima, odeziba otivigha gifa.

14 Egha odeziba bar avirasemegha iza Isipin danganiba bar da avara. Ezi fomira Isipia kamaghin odezir avirir okoruar kamaghin garir tabar ganizir puvati, egh me gin ua dar ganighan kogham.

15 Odeziba nguazim bar anevarazi, nguazim bar pighizi, da amozir dagiaba faragha irava asighasighizir puvatizir biziba ko, azenibar otivir biziba ko iter oviziba, odeziba bar da ame. Ezi temer dafarir gariba ko graziba ua Isipin kantri itir puvati. Da bar gifa.

16 Ezi atrivim zuamira Moses ko Aron bagha akam amadazi, aning izezi, an aning migei, "Ki arazir kuram Ikiavira Itir God, ian God a gami, egha uaghan gua gami.

17 Ki kamaghin ifonge, gua dughiar kamra ua nan arazir kuram gin amadagh. Ezi Ikiavira Itir God, guan God, gua a ko mikemeghti, a bizir kurar na gasighasighasava amir kam na dama a inigh."

18 Ezi aning atrivim ategha ghua, Moses Ikiavira Itir God ko migei.

19 Ezi Ikiavira Itir God aminim giragha a gamizi, aruem ghuaghiri naghin aminir gavgavim otogha, odezibagh ivaragha Ongarir Aghevimin amadaghan ghu. Ezi odezitam ua Isipin itir puvati.

20 Ezi Ikiavira Itir God uam atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

Mitarmer ekiam oto

21 Ezi gin Ikiavira Itir God ua Moses migia ghaze, "Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, mitarmer ekiam izi Isipin nguazim avaragh. Guizbangira, mitarmer kam an ganganim bar ighara. Ni an suighsi an suiragham, a bizir mamin min mitemegha osemegha gavgafi."

22 Ezi Moses uan dafarim ghufegha overiamin amadazi, mitarmer bar

10:22: Onger Akaba 105:28; Akar Mogomem 16:10

ekiam Isip avaragha ghua dughiar 3plan tu.

23 Ezi Isipian gumazamiziba uarir ganan ibura, egha dughiar kamin tav uan dipenim ataghizir puvati. Ezi Israelia iti naghin mitarmeba puvati.

24 Ezi atrivim ua Mosesin diazi, a izezi, an a migei, "Ia mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ian amiziba ko boriba ia ko mangam. Eghti ian bulmakauba, ko sipsipba Isipin ikiam."

25 Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Puvati. E kamaghsua, ni e ateghti e asizitaba inigh, dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham. Egh arazir kamin Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam. Kamaghin, ni en amamangatighti, e asiziba inigh mangam.

26 E bar uan asiziba inigh da sara mangam. E mangi ofa damuamin dakozimin otivigh, Ikiavira Itir God, a en God, e a bagh ofa damusi tabav sogham. Kamaghin, e uan asizitam ateghti a ikian kogham."

27 Ezi Ikiavira Itir God atrivimin navim gamizi, a bar gavgavigha, men amamangatighti me mangan kogham.

28 Ezi atrivim Moses migia ghaze, "Ni na gitagh! Ki ua nin ganan aghua. Ni kamaghin fogh, ni ua izi na batoghti, dughiar kamra ki ni misueghti ni aremegham."

29 Ezi Moses oregha ghaze, "A dera, ki ni migei moghira damuam. Ki ua izi nin ganan kogham."

11

Isipian otarir ivariaba arimighiram

1 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ki ua ivezir kurar abuananam Isipian atrivim ko an gumazamizibar aningam. Eghti ivezir kurar kam otoghti, a ia amadaghti ia mangam. Egh a navir amirizim sara ian amamatighan kogham. Puvatigham. A zuamira navir kuram sara nguibar kamin ia batueghti ia bar mangam.

2 Ni datirighin Israelian gumazamizibav kemeghti, men gumaziba ko amiziba vaghvagh mangi, Isipin men boroghin tibar bighan mangi, men azangsighti, me kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, bizir golin ingarizir igharaziba sara me daning."

3 Me kamaghin amima, Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam me ganidima, me golba ko silvaba Israelia ganingi. Guizbangira, Isipin atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, Mosesin gara ghaze, a gumazir ziar ekiam itim. Kamaghin amizima, me arazir kam gami.

4 Ezi Moses kamaghin atrivim migei, "Ni Ikiavira Itir Godin akam barakigh, 'Ki dimagarir arizimin Isipin danganiba bar dar aruam.

5 Eghti Isipian otarir ivariaba vaghvagh arimighiram. Atrivim, nin otarir ivariar nin danganim inigh atrivim ikiamim, faragha aremegham. Eghti otarir ivariaba bar arighiri mangi, ingangarir amizir kinir wit mirmiriba, men otarir ivariaba uaghan arighiram. Eghti bulmakaun apurir faragha otoziba, uaghan bar arighiram. Isipian otarir ivariaba bar aremegham.

6 Eghti Isipian gumazamiziba bar naviba osemegh, pamten azi ararer ekiam damuam. Fomira ararer ekiar kamagh garitam Isipin otozir puvati, egh tam gin uam kamagh otivan kogham.

7 Eghti ki arazir kuratamin Israelian gumazamiziba ko men asizibar amighan koghti, me bar nimira ikiti, men tongin afiatam gumazitam ko asizitam dapuran koghti ni fogh suam, Ikiavira Itir God, a Isipia ko Israelia tuisigha, arazir kurar a Isipia gamizimin min, a Israelia damighan kogham.' "

8 Egha Moses kamaghin a migei, "Atrivim, nin ingangarir gumaziba bar na bagh izi nan guamin tevibar pirira, pamten kamaghin mikimam, ni mangi uan gumazamiziba sara

11:5: Onger Akaba 78:51; 105:36; 136:10

inigh mangi. Eghti ki mangam. Arazir kaba otivighti, ki gin Isip ategham." Egha Moses navim isia aningagha atrivim ategha azenan ghu.

9 Ikiavira Itir God faragha kamaghin Moses migei, "Atrivim nin akam bareghan kogham. Kamaghin, ki ua Isipin digavir kuram gamir arazir aviritabar amuam."

10 Ezi Moses ko Aron atrivimin damazimin digavir kuram gamir arazir aviribagh ami. Ezi God atrivimin navim gamizi a gavgavigh Israelia ateghti, me an kantri ategh mangan kogham.

12

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

1 Ezi Moses ko Aron Isipin kantrin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei,

2 "Iakinir kam, a ian azenibar faragha zuir iakinimin ikiam.

3 Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim, iakinir kamin aruer namba 10, gumazamiziba bar vaghvagh uan adarazi bagh sipsipin igiatam ko memen igiatam, amisefegh.

4 Egh dipenir vamiran itir adarasi avirasemeghan koghiva, me uarir boroghin itir daraziv mikemeghti, me izi asizir kam tuiragh uari daning aneremi. Me deraghvira nighnigh, asizir kam deragh gumaziba ko, amiziba ko, boribar tuiraghti, me asizir tuzir kam agivagham.

5 Egh ni ua bagh vaghvagh sipsipin apuritam o memen apuritam amiseveghti, an azenir vamira ikiti, duatam an mikarzimin ikian marki.

6 Egh me asizir kaba uari bagh deraghvira dar gan mangi iakinir kamin aruer 14in otogh. Eghti dughiar kamra, an guaratizimin, Israelian gumazamiziba bar uan asizir kabav sueghti, da arighiregh.

7 Egh me asizimin ghuzitaba inigh, uan dipenimin tiar akabar miriabagh asezir tememning daghuigh, dipenir kamin aven me iki asizibar amam. Egh uaghan tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh.

8 Egh dimagarir kamin me sipsip o memen tuzim avimin a tuagh, egh ia asizir tuzir kam yis puvatizir bret ko zuravarir misozim sara aneremi.

9 Egh ia asizir tuzir angamtizim, ko tuzir minemin avighizitam aman marki. Ia avimin dar dapaniba, ko sueba ko dafariba, ko navir averimin itir biziba sara, ia bar da tuegh, dar ami.

10 Egh ia asizir otevitaba ateghti da iki amimzaraghan ikian marki. Da ikiti aminim tiraghti, ia dar naba tueghti da bar isi mighirigh.

11 Egh ia asizir kabar amisi kamaghin damu. Ia iniba ikegh dagarir asuabar aghuigh, asadivir aghoribar suigh zuamira dar ami. Isar ekiar kam, a Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam.

12 "Eghti dimagarir kamra, ki Isipin danganiba bar dar mangi, gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar apurir ivariaba, ki dav soghti me bar arimighiregham. Eghti Isipin aseba bar, ki ivezir kuraba me daningam. Guizbangira, ki uabi Ikiavira Itir God.

13 Ghuzir ia uan dipeniba aghevezir kaba, da ababanimin min ikiam. Eghti ki Isipian gumazamiziba pazi me damuva ivezir kuram me daningam. Ki ghuzimin ganigh, ian dipenibagh itagham. Egh ki ia ateghti, ivezir kurar kam ia batoghan kogham. Eghti ia deraghvira ikiam.

14 "Eghti ia dughiar kam ginighnighavira ikiti, a ian dughiar ekiamin min ikiam. Ki dughiar kam ginabaghti, a nan ziam feir isar ekiamin min ikiam. Eghti ia Ikiavira Itir God amir arazir kam ginighnigham. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam."

12:1: Ofa Gami 23:5; Diboboniba 9:1-5; 28:16; Godin Araziba 16:1-2 **12:14:** Ua Me Ini 23:15; 34:18; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:17-25; Godin Araziba 16:3-8

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

15 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia faraghivira uan dipenibar yisba batokegh. Egh ia 7plan dughiabar, yis puvatizir bret ami. Gumazitam 7plan dughiar kabar aven, dar dughiatam yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh.

16 Egh faragha zuir dughiam ko namba 7in dughiam, ia uari akuvagh Godin ziam fer arazim damu. Egh ia ingangarir igharazibar amuan marki. Ia uari bagh daghebara tu.

17 Ezi 7plan dughiabar faragha zuir dughiamra, ki ian anababa Isipin kantrin me inigha azenan ghu. Ezi azeniba bar dughiar ekiar kamin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar kam, a bizir kam ginighnighamin dughiamin min ikiam. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi, Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.

18 “Egh ia iakinir faragha zuiba bar, dar dughiar 14in guaratizibar, yis puvatizir bret ami mangi, egh dughiar 21in otogh.

19 Egh 7plan dughiar kabar aven, yis ian dipenibar ikian marki. Eghti ian gumazitam, o kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam, a yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh.

20 Ia oragh. Ia tintinimin managh iti, ia yis itir bret raman marki. Ia yis puvatizir bret ami.”

Me asizibav sogha isam gamua God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi

21 Egha Moses Israelian gumazir dapanibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, “Ia vaghvagh mangi sipsipin igiatam o memen igiatam amisefegh, uan adarazi bagh dav suegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam.

22 Egh ia ghuzim itarir ekiam gingegh, hisopin ter aguar muziaritam inigh, a isi ghuzim itir itarir ekiam darugh. Egh ghuzir muziarim inigh uan dipenibar tiar akabar miriamin tughav itir tememning daghuigh, egh tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. Egh ia bar dipenimin aven iki, tav azenan mangan marki mangi, mizarazimin otogh.

23 Gin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav sueghti me arimighirisi Isipin danganiba bar dar mangam. A ian tiar akabar ghuzimin ganigh, ia ateghti gumazibagh asighasighamin ensel aven mangi ian otarir ivariabav sueghti, me arimighireghan kogham.

24 “Eghti ia uan boriba ko, bizir a damuasa e mikemeziba zurara azenibar dar amuvira ikiam.

25 Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God ia daningasa mikemegha, akar dikirizim gamizimin dapiaghiva, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighiva isar kam damu.

26 Eghti gin ian boriba kamaghin ian azangsigham, ‘Kar manmaghin amizir isar kam?’

27 Eghti ia kamaghin me mikimam, ‘Isar kam, e Ikiavira Itir Godin ofa gamua, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi. A fomira Isipian otarir ivariabav soghezi me ariaghire. Egha a Israelia en dipeniba gitaviragha, en otarir ivariaba ataghizi me deravira iti. Ezi e datirighin dughiar kam ginighnisi.’” Ezi gumazamiziba akar kam baregha dapaniba avigha Godin ziam fe.

28 Egha me gin dikavigha ghua Ikiavira Itir God damuasa Moses ko Aron mikemezir biziba, me dagh ami.

Otarir ivariaba ariaghire

29 Ezi dimagarir arizimin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav suagharisi. A faragha atrivimin otarir ivariam misuegha, ghua otarir ivariar igharazibav sogha ghuavira ikia ghua kalabuziar gumazibar,

12:23: Hibru 11:28 **12:29:** Ua Me Ini 4:22-23

otarir ivariaba sara misoke. Egha uaghan bulmakaubar apurir ivariabav soke.
30 Ezi dimagarir kamra, atrivim ko, an ingangarir gumaziba, ko Isipia bar dikavigha garima, men otarir ivariaba ariaghiregha gifa. Men dipeniba bar moghira vaghvagha, men otarir ivariaba ariaghire. Kamaghin amizi, Isipin danganiba bar, gumazamiziba azirakar ekiam gami.
31 Ezi dimagarir kamra atrivim Moses ko Aronin diagha kamaghin migei, "Ia bar dikavigh mangi. Gua ko Israelian gumazamiziba bar, ia zuamira mangi, nan gumazamizibagh itagh. Ia mangi, ia nan azarazi moghin, mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi.
32 Egh ia uan sipsipba, memeba, bulmakauba inigh, ia nan azarazi moghin, da inigh bar Isip ategh mangi. Egh na bagh God ko mikimti, a deragh na damu."

33 Ezi Isipia Israelian gumazamizibar avigha ghaze, "Ia zuamiram Isip ategh mangi. Ia zuamira e gitaghan koghti, e bar arimighiregham."
34 Ezi Israelia plauan me tighar yis sara vereghamiba, da inigha, itarir ekiabagh ariki. Egha me itarir ekiaba inibar da noegha, dipizibar da atera zui.
35 Israelia Moses mikemezi moghin, me Isipia bagha ghua kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingarizziba ko, korotiaba bagha uaghan men azai.
36 Ezi Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam Israelia ganidi. Ezi Isipia bizir Israelia ifongeziba me ganidi. Ezi tuavir kamin Israelia, Isipian bizir aghuiba, puram ada inigha ghue.

Israelia dikavigha ghua Isipin kantrin azenan ghue

37 Israelian gumazamiziba dikavigha Ramesesin nguibam ategha ghua nguibar ekiam Sukotin danganimin zui. Gumazir 600,000plan, uan suebar arua zuir kaba, me gumazibara. Me amiziba ko boriba mengezir puvati.
38 Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, ko bulmakauba, sipsipba ko memen avirir maba uaghan me ko zui.
39 Me tuavimin ghua Isipin inizir plaua yis puvatizimin bret tue. Isipian gumaziba men avighavira iti, me dagheba akiramin dughiaba puvati. Kamaghin, me yis isa plaua gatizir puvati.
40 Israelia 430plan azenibar Isipin kantrin ike.
41 Ezi aruer kamra, men 430plan azenimin aruer abuananam, Ikiavira Itir Godin gumazamiziba Isip ategha azenan zui.
42 Ezi dimagarir kamra Ikiavira Itir God Israelia deraghvira men gara, egha Isipin kantrin me inigha azenan ize. Egh zurara azenir gin izamibar, men gin otivighamin adarasi, me dimagarir kamra angamira iki ganiva, Ikiavira Itir God ginighnighiva, an ziam fam.

God Israelia Gitazir Dughiamin isamin gin mangamin arazibar, akar gavgaviba Israelia ganingi

43 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Ia God Israelia Gitazir Dughiamin isamin arazibagh nighnigh kamaghin damu. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, isar kamin daghetamra aman marki.
44-45 Eghti gumazir dughiar otevimin ia ko itiba, ko gumazir dagiaba bagha ingara itiba, me isar kamin daghetam aman kogham. Ezi gumazir ia ivezezi me ingangarir gumazir kinibar min itima, ia men mikarzir mogomebar inibar aghore, merara uaghan ia ko isar kamin daghetam amam.
46 "Egh gumazamiziba, dipenir me aven ikia asiziba tuezim, me dipenir kamin averara iki, egh asizir tuzibar ami. Me daghetaba inigh azenan

12:35: Ua Me Ini 3:21-22 **12:40:** Jenesis 15:13; Galesia 3:17 **12:46:** Diboboniba 9:12; Jon 19:36

mangan markɨ. Egh uaghan me asɨzir agharibar amɨ dar pɨran markɨ.
47 Israelian gumazamiziba bar isar kamɨn aven ikɨ damɨ.
48 "Eghtɨ gumazir uan mɨkarzir mogomemɨn inim atuzir puvatɨzim, daman kogham. Kantri igharazimɨn gumazim iza ian kantrin aven iti, a God Israelia Gitazir Dughiamɨn isam ia ko a damusɨ, ia an mɨkarzir mogomemɨn inim atugh. Egh uaghan gumazir an ikɨzimɨn itiba sara, men mɨkarzir mogomebar iniba aghoregh. Eghtɨ a ian gumazimɨn mɨn ikɨ, ian adarazi ko damɨ.
49 Ezɨ arazir kabara Israelian gumazamiziba, ko gumazir kantrin igharazibar ikegha iza ia ko itiba, uaghara arazir kabar gɨn mangɨ."
50 Ezɨ Israelia, me Ikiavɨra Itir God Moses ko Aron mɨkemezɨ moghɨrama ami.
51 Ezɨ dughiar kamra Ikiavɨra Itir God, Israelian anababar aven vaghvagha bar me inigha Isipɨn kantrin azenan ghu.

13

Israelia otarir ivariaba isa Ikiavɨra Itir God ganɨdi

1-2 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, "Ia bar uan otarir ivariaba na danighti, me na baghvɨra ikiam. Israelia, ian otarir ivariaba, ko asɨzir apurir ivariaba, bar nana."

Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam Damuamin Dughiam

3 Ezɨ Moses kamaghɨn gumazamizibav gei, "Ia faragha Isipɨn kantrin ikia, ingangarir gumazir kɨnibar mɨn itima, Ikiavɨra Itir God uan gavgavimɨn ia inigha azenan ize. Kamaghɨn amizɨ, ia zurara dughiabar, dughiar kam ko an amizir arazir kam gɨnɨghnɨgh, yis itir bret tam aman markɨ.
4 Ia Isip ataghizir dughiar kamɨn faragha zuir iakɨnim, an ziam, Abip.*
5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ian inazir afeziaba ko akam akɨrigha ghaze, a nguazim isɨ ia danɨngam. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Hivia ko Jebusia datɨrɨghɨn a gapiaghav iti. Nguazir kam a bar derazɨ, biziba an ikiava bar deraghavɨram aghui. Ikiavɨra Itir God ia inigh nguazir kamɨn mangɨghtɨ, gɨn izamin azenibar iakɨnir kamra, ia Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam damuam.
6 "Egh ia yis puvatɨzir bret 7plan arueba anemɨ, mangɨva namba 7ɨn aruemɨn tugh. Eghtɨ namba 7ɨn aruem otoghtɨ, ia Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ.
7 Egh 7plan aruer kaba, gumazamiziba yis puvatɨzir bretra damɨ. Egh ia bretɨn yis itim ko yis tam ateghtɨ, a ian nguibatamɨn aven ikian markɨ. Guizbangɨra, yis ian kantrin aven ikian kogham.
8 Eghtɨ dughiar ekiar kam otoghtɨ, ia uan otariba kamaghɨn me mɨkɨm, 'Ikiavɨra Itir God Isipɨn kantrin aven e bagha bizir ekiabagh amigha, en adarazi inigha azenan ize. Ezɨ e datɨrɨghɨn isar ekiam gamua, bizir kaba bar dagh nɨghnɨsi.'
9 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God uan gavgavimɨn pamtem ingara, e inigha Isipɨn kantrin azenan ize. Eghtɨ isamɨn arazir kam ian dafariba ko guabar, osizirimɨn mɨn ikɨ. Eghtɨ a ia bagh arazir an amizimɨn ababanimɨn mɨn ikɨ. Egh a ia damighti ia kamaghɨn nɨghnɨgh suam, e Ikiavɨra Itir Godɨn akar gavgavibar gun mɨkɨmam.
10 Egh azeniba bar, ia isar a damuasa mɨkemezir kam, an dughiamra a damuam."

Otarir ivariaba

11 Egha Moses kamaghɨn mɨgei, "Ikiavɨra Itir God ia inigh Kenanian nguazimɨn mangam. A nguazir kam bagha, faragha ia ko ian ovaviba ko akam akɨri. Egh nguazir kam ia danɨngam.
12 A ia danigh gɨvaghtɨ, ia uan otarir ivariaba Ikiavɨra Itir God

---

13:1-2: Dɨboboniba 3:13; Luk 2:23 * **13:4:** Israelian iakɨnir kam, "Abip," an en iakɨnir kamningɨn otifi, Mas ko Epril. **13:12:** Ua Me Ini 34:19-20; Luk 2:23

danıngam. Eghtı ian asızir apurir ivariaba uaghan, da Godın anaba.
13 Ia sipsipın nguzir tam isı ofa damu, egh tuavir kamın ia donkin apurir ivariam givezegh ua a iniam. Ia donkin apurir ivariam givezan aghuagh, ia an gurim apırigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagha ua me givezegh me iniam.
14 Egh gın izamin dughiaba ian otariba kamaghın ian azangsıgh suam, 'Kar manmaghın amizir arazim?' Eghtı ia kamaghın me mıkım suam, 'E ingangarir gumazir kınibar mın Isipın kantrin ingara itima, Ikiavıra Itir God uan gavgavimın pamten ingara, e inigha azenan ize.
15 Ezı faragha Isipın atrivimın navim gavgavizı, an e ateghtı e mangan an aghua. Ezı Ikiavıra Itir God Isipian otarir ivariaba, ko men asızir apurir ivariabav soghezı da ariaghire. Ezı e datırıkın asızir apurir ivariaba bar da inigha, Ikiavıra Itir God bagha dar ofa gami. Egha e uan otarir ivariabagh ivezegha ua me ini.'
16 Ia arazir kam damuva, Ikiavıra Itir God gınıghnıgh suam, a uan gavgavimın Isipın kantrin e inigha azenan ize. Eghtı arazir kam, ian dafariba ko guabar osizirimın mın ikı. Egh arazir kam ia bagh, ababanimın mın ikıva ian nıghnızibar amutı da dıkavam."

God ghuariar ruarir ekiar mam ko, avir mızariar ruarir ekiar mamın aven ikia men faragha zui

17 Atrivim Israelian gumazamiziba ataghizı me zuir dughiamın, God kamaghın nıghnıgha ghaze, "Israelia tuavir otevimın mangı igharaz darazir gantı, me me mısoghsı damutı, me uan nıghnızibagh iragh, uamategh Isipın mangısı nıghnıgham. Ezı Israelia kamaghın damuan kı ifongezir puvatı." Kamaghın, God tuavir otevimın me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimın zuir puvatı.
18 Ezı kamaghın, God Israelia inigha ghuanaga gumazamiziba puvatızir danganimın ghua Ongarir Aghevimın oto. Egha me mıdorozim gamir biziba inigha da sara zui.
19 Bar fomıra, Josep kamaghın Israelia mıkeme, "Bar gın God Isipın ua ia inigh ian akurvagham. Eghtı dughiar kamın ia nan aghariba inigh da sara mangı." Ezı Israelia akar dıkırızim gamizı moghın, Moses Josepın aghariba inigha zui.
20 Egha Israelia dıkavigha Sukotın danganim ategha ghua Etamın nguibamın oto, me gumazamiziba puvatızir danganimın mıriamın otoghava apia.
21 Egha aruebar, Ikiavıra Itir God ghuariar ruarir ekiamın aven ikia, men faragha ghua tuavim men akakasi. Egha dımagaribar ana avir mızariar ruarir ekiamın aven ikia, me gisırara ikia men faragha ghua angazangarim me ganıdi. Ezı bizir kam bangın, me arueba ko dımagariba sara arua zui.
22 Ezı aruebar zurara ghuariar ruarir ekiar kam men faragha zui, egha dımagaribar avir mızariar ruarir ekiar kam men faragha zui. Aning uan danganimning ataghırazir puvatıgha kamaghıra iti.

14

Me Ongarir Aghevim abıki

1-2 Ezı Ikiavıra Itir God, kamaghın Moses mıgei, "Nı Israelia mıkemeghtı, me uamategh mangı ongarir mıriamın Pihahirotın nguibamın dapiagh. Nguibar kam, a Mikdolın nguibam ko Ongarir Aghevimın tizimın ikia, Balsefonın nguibamın boroghın iti.
3 Eghtı Isipın atrivim men darorim gınıghnıgh, kamaghın mıkım suam, 'Israelia ti onganigha gumazamiziba puvatızir danganim puram a garuama. Me danganir kam ategh mangamin tuaviba puvatıgham.'

13:19: Jenesis 50:25; Josua 24:32 **13:21:** Ua Me Ini 14:19; 14:24; 33:9; Onger Akaba 78:14; 105:39

4 Ki atrivim damighti an navim
gavgavighti, a ian agiragham. Eghti
ki a ko an midorozir gumaziba,
me dikabiragh me abiragham. Egh
bizir kam bangin ki ziar ekiam
iniam. Eghti Isipia fogh suam,
Kirara, ki Ikiavira Itir God." Ezi
Israelia Ikiavira Itir Godin akam
baregha, uamategha ghua Pihahi-
rotin nguibamin boroghin apia.

5 Ezi gumazir maba Isipin atrivim
migia ghaze, "Israelia ara ghue."

Ezi a ko an ingangarir gumaz-
ibar nighnizibagh iragha ghaze,
"Manmagh amizi, e Israelia ataghizi
me ghue? Me datirighin uam
en ingangaribar amuan kogham.
Guizbangira, e pazava amigha gifa!"

6 Egha me mikemegha givagha,
atrivim uan midorozir karisba ko,
midorozir gumaziba ini.

7 Egha uaghan a 600plan karisin
midorozim gamir aghuariba, ko
Isipin midorozir karisin igharaziba
sara inigha, karisbar garir gumazir
dapaniba inigha, me dikavigha
Israelian gin zui.

8 Israelia fo, me Isipia dikabinigha
me abinigha, bar akongegha zui.
Ikiavira Itir God, Isipin atrivim
gamizi, an navim gavgavizi, a
zuamira dikavigha men gintighasa
zui.

9 Isipian midorozir gumaziba, uan
karisba ko bar zui, marazi hoziabagh
apiagha zui, ezi marazi uan sue-
bar ghua, bar Israelian agintigha zui.
Egha me bar ghua Israelia apiagha
itir danganimin otifi. Danganir kam,
an Ongarir Aghevimin miriamin ikia,
Pihahirotin boroghin iti, ezi Balsefon
an akirangin iti.

10 Ezi Isipin atrivim uan midorozir
gumaziba ko, Israelian boroghin
zuima, Israelia men api. Egha me bar
puvira atiatigha, uarir akurvaghasa
Ikiavira Itir Godin dei.

11 Me kamaghin Moses migei, "Ni
tizim bagha e inigha gumazamiziba
puvatizir danganir kamin ize? Ni
ghaze, Isipin kantrin moziba oko-
ramin danganiba puvati. Kamaghin
e ti arimighirasa, ni e inigha kagh ize?
Ni manmaghin e gamua, e inigha Isip
ategha azenan ize?

12 E Isip ataghiraghasava amir
dughiam, e kamaghin ni mikeme,
'Arazir kurar kaba e bativam.' E
ni migia ghaze, ni e ateghti e Isipin
ikiva, ingangarir gumazir kinibar
min ikiti deragham. Puvatighti, e gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
arimighiram."

13 Moses kamaghin me ikaragha
ghaze, "Ia atiatingan marki, ia tuiv-
igh gavgafigh. Ia datirighin, Ikiavira
Itir Godin gavgavimin ganighti, a ian
akuragh ua ia inian. Ia datirikin Isip-
ian gari, ia ua men ganan kogham.

14 Ia orakigh, Ikiavira Itir God ian
akurvaghsi me ko misogham. Ia uari
bizitam damuan marki. Ia nimira
iki."

15 Ikiavira Itir God, kamagh Moses
migei, "Ni tizim bagha nan ingarava
aravira iti? Ni Israelia mikemeghti,
me mangi.

16 Eghti ni uan asadivir aghorim
ghufegh, ongarim gisin amadagh.
Eghti ongarim bigh akuar pumuning
irighti, Israelia nguazir dakirtizimin
mangi vongin otifigh.

17 Eghti ki Isipia damighti men
naviba gavgavighti, me ian gin on-
garim biaghirizir tuavimin mangam.
Eghti ki atrivim ko, an karisba ko,
midorozir gumazir hoziabagh apiaz-
iba, ko midorozir gumaziba bar me
dikabiragham. Egh ki me gamizir
arazir kam bagh, ziar ekiam iniam.

18 Ki Isipia dikabiragh me abiraghti
me fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir
God."

19 Ezi Godin enselin zurara
Israelian midorozir gumazibar
faragha zuim, a sivagha ghua men
akirangin tu. Ezi ghuariar ruarir
ekiar zurara men faragha zuim, a
uaghan isivagha ghua men akirangin
tu.

14:14: Ua Me Ini 15:3; Godin Araziba 1:30; 3:22; Aisaia 30:15

20 Dimagarir kamin, ghuariar ruarir ekiar kam Israelia ko, Isipian tizimin tughav iti. Ghuariar ruarir kam Isipia itir danganim gamizi, a bar mitatangi. Egha Israelia itir danganim angazangarim a ganingi.* Kamaghin, dimagarir kamin Isipia ko Israelia uarir boroghin mangan ibura.

21 Moses uan agharim ghufegha, ongarim gisin anemada. Ezi dimagarimin Ikiavira Itir God, aminir gavgavim gamizi, an aruem anadi naghin oto. Egha dimagarir kamin aminim ongarim giva ghuavti aminim tira. Ezi ongarim tongira biaghirigha, akuar pumuningin irigha nguazir dakirtizimin oto.

22 Egha divazimningin min vong ko vongin akuvagha itima, Israelia aningin tongin nguazir dakirtizimin ghua vongin otifi.

23 Ezi Isipin midorozir gumaziba Israelian agiragha, men gin ghua ongarimin tongira ghu. Men hoziaba ko, karisba ko, gumazir hoziabagh apiziba, da bar zui.

24 Ezi Ikiavira Itir God, aviv zariamin min ghuariar ruarir kamin aven iti. Ezi aminim tiasa amima, a Isipian midorozir gumaziba, men nighnizibagh irazima, me tintinibar nighnigha atiatia arasava ami.

25 Ikiavira Itir God, karisbagh amizi, nguazim dar wilbar suighizi, da pamten ivemarir puvati. Ezi Isipia uarira uariv gei, "Ia oragh, E zuamirama ari mangeka! Ikiavira Itir God, Israelian akuragha e misosi."

26 Ezi Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, "Ni uan agharim ghufegh, ongarim gisin anemadaghti, dipam ua izi Isipian midorozir gumaziba, ko men karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, bar me avaragh."

27 Ezi Moses agharim ghufegha ongarim gisin anemada. Aminim tirazima, ongarim ua iza faragha ikezi moghin uan danganimin iti. Dughiar kamra, Isipia ari mangasa amuavira itima, Ikiavira Itir God, bar me avigha ongarim mikini.

28 Ezi ongarim uamategha ize. Egha gumazir atrivimin hoziabagh apiaziba ko, midorozir gumazir Israelian gin ongarir torimin ghuezziba, bar me avara. Ezi men tav miseveaghirizir puvati.

29 Ongarim divazim min, vong ko vongin akuvagha itima, Israelia nguazir dakirtizimin zui.

30 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Isipian dafarimin Israelia, ua men akura. Ezi Israelia, Isipian kuabar garima, da ongarir dadarimin ireghav iti.

31 Israelian gumazamiziba garima, Ikiavira Itir God, uan gavgavir ekiamin pamtem ingara, Isipia dikabiragha me abira. Ezi me bar atiatigha, Ikiavira Itir God, nighnizir gavgavim an iti. Egha an ingangarir gumazim Moses, me uaghan nighnizir gavgavim an iti.

15

Mosesin Onger Akam

1 Dughiar kam Moses Israelian gumazamiziba ko, Ikiavira Itir God bagha ighiar kam kamaghin a bange:

"Ikiavira Itir God, a midorozir ekiam abira, ezi ki datirighin a bagh onger akam bangam.
Guizbangira, a hoziaba ko gumazir hoziabagh isin apiaziba me avigha ongarim mikini.
An apaniba abira, ezi an ziam bar pin iti!

2 Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki gavgavigha, onger akam bangava an ziam fe.
A zurara ua na isi, ezi ki an ziam fasa.

A nan God, egha nan akurvazim. Kamaghin amizi, ki an ziar ekiam fasa.

* **14:20:** Hibru akam vezin kam deragha a migeir puvati. **14:22:** 1 Korin 10:1-2; Hibru 11:29 **15:1:** Akar Mogomem 15:3 **15:2:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Aisaia 12:2

Nan afeziamin God, ki an ziar ekiam fi, a isi bar pin anerigh ighiam damuam.
3 Ikiavira Itir God, a bar midorozir gumazir gavgavim.
Ziar kam, Ikiavira Itir God, kar an ziam.
4 A Isipian midorozir gumaziba ko men karisin midorozim gamiba, a me avigha me isa ongarim mikini.
Ezi men midorozir gumazir dapaniba, ongarim amegha Ongarir Aghevimin aven ariaghire.
5 Ongarim bar me avarazima,
me dagiabar min ongarir dikinim giraghue.
6 Ikiavira Itir God, nin agharir guvim bar gavgavir ekiam iti,
ni uan apaniba dikaragha bar me mirmiri.
7 Ni uan gavgavir ekiamin uan apaniba abira,
egha ni uan navir aningazim avimin min otogha men isia, mati avim grazir midiaribar isi.
8 Ni aminir ekiam gamizi a dikavigha, ongarim gamizima, a buigha pin anabo.
Egha voroghira divazimin min tughav iti. Ezi ongarir apebamin itim, bar pamtemin ingara gavgafi.

9 “Apaniba ghaze, ‘E men agintigh men suigham.
Egh men bizir aghuariba inigh da tuisigh uan adarazir aningam.
Egh e bizir manam inisi e puram a iniam.
E sabar misozim asigh, uan gavgavimin me gasighasigham.’
10 Ikiavira Itir God, ni uan aminim dughiar vamiran a giverazima, ongarim Isipia avara.
Ezi me dagiamin min ongarir bar puvira ingarim giraghue.
11 O Ikiavira Itir God, ua godin manam ikia nin min gavgafi? Tav ua itir puvati.
Ni atrivir ekiam, egha arazir aghuibaram ami.
Ni bar pin kozi, e nin atiati. Tina nin min iti? Tav ua itir puvati.
Nirara digavir kuram gamir arazibagh ami, egha ingangarir ekiabagh ami.
12 Ni uan agharir guvim a ghufegha anemadazi,
nguazim akam akarigha apaniba tuavareme.
13 Ni bar uan gumazamiziba men apangkuvigha men akuragha me inigha, men faragha ghua me inigha zui.
Ni uan gavgavimin men darorimin faragha ghua, danganir aghuarir ni uabi itimra, ni men akua a bagha zui.
14 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arazir ni amizim baregha, pamten nighava atiati.
Ezi Filistiaba uaghan aguava bar puvirama atiati.
15 Idomin kantrin faragha zuir gumazibar nighniziba, tintinibar nighnigha onganizi moghin ami.
Moapin gumazir dapaniba puvira nighava agoi.
Kenanian gumazamiziba atiatia, uan gavgavim ategha puram amiragha uaghiri.
16 Me nin gavgavir ekiamin gara, atiatir ekiam ko nirizir bar ekiam me avarazi, me pura ikia bizitam damuan ibura.
Me pura dagiabar min dapiagh ikiti, e nin gumazamiziba me gitaviragh mangam.
O Ikiavira Itir God, nin gumazamizir ni me givezegha ua me iniziba,
me guizbangira kantrin kabagh itagh bar mangam.
17 O Ikiavira Itir God, ni en aku mangiti, e nin mighsiamin deraghvira dapiagham.
O Ekiam, danganir kamin, ni uabi uan dipenimin ingaram.
Dipenir ni itir kamin, gumazamiziba izi nin ziam fam.

18 Ikiavira Itir God, an atrivimin min
iki mamaghira ikiam."

Miriamin Onger Akam

19 Israelia nguazir dakirtizimin Ongarir Aghevimin tongin ghua otogha gifa. Ezi Isipin atrivimin midorozir gumaziba ko, hoziaba ko gumazir karisbagh isin apiaziba, me Israelian gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ongarim gamizi, a uamategha iza me avara.

20 Gin Godin akam inigha izir amizim Miriam, an Aronin amezemebam, a buar mam uan dafarimin an suira. Amiziba bar moghira uan buaba inigha, Miriamin gin zui. Egha me buabav sogha onger akabagh amua ighiam gizi.

21 Miriam me bagha kamaghin ighiam bange:

"Ikiavira Itir God gumazir hoziabagh
apiaziba, ko hoziaba sara bar
me avigha
ongarim mikinigha, apaniba
abinigha ziar ekiam ini.
Kamaghin, ia a bagh onger akam
bangi."

Israelia gumazamiziba puvatizir danganibar arua zui

(Sapta 15:22--18:27)

Dipar misozim

22 Ezi gin Moses Israelian akua Ongarir Aghevim ategha, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Me gumazamiziba puvatizir danganim, aruer 3plan an arua ghua, dipatamin apizir puvati.

23 Egha me gin ghua Maran danganimin otivigha dipar mam bato. Dipar kam akatorimin aven misosi, ezi me anereman ibura. Dipar kamin ziam, Mara, an mingarim, bizim akamin aven aninganigha misosi.

24 Ezi gumazamiziba atara migirigiar aviribar Moses gamua, kamaghin an azangsisi, "E managh dipatam amegham?"

25 Moses Ikiavira Itir Godin dia mighigha a ko migeima, Ikiavira Itir God ter otevir mam an aka. Ezi Moses a inigha dipamin anekuni, ezi dipam ua derazi, me aneremam.

Ezi God danganir kamin arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa mikemeziba me ganidi, egh a men gan me gifoghasa, me dar gin mangam, o ti puvatigham.

26 Ezi God me migei, "Ia deragh nan akam baragh. Kirara Ikiavira Itir God, ian God, ia arazir nan damazimin deraziba, ia dar amu. Egh ia nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, ki pazi ia damuan koghiva, arimariar kurar ki Isipin gumazamizibagh aningiziba ia daningan kogham. Guizbangira, ki ian Ikiavira Itir God. Ki ian arimariaba akirizi ia ghuamazi."

27 Egha gin Israelia ghua Elimin nguibamin otifi. Elim, a dipar nguazimin aven anagava otiva uaghirir 12pla ikia, 70plan temer detba iti.* Ezi Israelia purirpeniba, nguazimin aven ivemarir dipabar boroghin dar ingarigha kagh apia.

16

Israelia daghem mana, ko kuarazibar amasa da ini

1 Israelian gumazamiziba Elimin danganim ategha, ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Danganir kam ana Elim ko Sainain Mighsiamin tongira iti. Me otivizir dughiar kamran gin me Isipin kantri ategha ghue. Egha namba 2in iakinim, an namba 15in dughiamin, me gumazamiziba puvatizir danganir kamin otifi.

2 Egha me danganir kamin ikia Moses ko Aronin atara, migirigiar aviribar aning gami.

3 Me kamaghin aning migei, "Kamaghin deraghai, Ikiavira Itir God, Isipra e misueghti e arimighiregh. E Isipin kantrin ikia dagher guar

* **15:27:** Temer detba mati en iruebar min gara egh temer dapanibar min gara detin oviziba iti.

igharagha gariba uan ifongiabar da
api. E mitiriaba sara iki aremeghasa
gua ifonge. Egha e inigha gumaza-
miziba puvatizir danganir kamin
ize."
4 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia
ghaze, "Ki ia bagh bret overiamin
anemadaghti, an amozimin min
magiriti ia a iniam. Gumazamiziba
dughiaba vaghvagh mangi dughiar
vamira baghivira dagheba ini. Ki
arazir kamin me damu gan fogh
suam, me ti nan akamin gin mangam,
o puvatigham.
5 Ezi dughiar namba 6in, me
dughiar pumuning bagh dagheba
inigh dar arikigh."
6 Ezi Moses ko Aron kamaghin
Israelian gumazamizibav gei,
"Guaratizimin ia kamaghin fogh
suam, Ikiavira Itir God uabi Isipin
kantrin ia inigha azenan ize.
7 Ia an atara migirigiar aviribar
a gami, ezi an oregha gifa. Ia
mizarazimin Ikiavira Itir Godin gav-
gavim ko angazangarimin ganam.
Ga pura gumazir kinimning. Ia
manmaghsua gan atara migei?"
8 Egha Moses ua migei, "Ikiavira
Itir God uabi guaratizimin asizir tuz-
iba ia danighti ia dar amam. Egh a
mizarazibar bret ia danighti, ia uan
ifongiabar a iniam. An orazi ia pu-
ram a migei. Kamaghin amizi, a
dagheba ia daningam. Ezi ga pura
bizimning. Ia gan atara ga migeir
puvati. Ia Ikiavira Itir Godra an atara
a migei."
9 Egha Moses Aron migia ghaze,
"Ikiavira Itir God, bar gumazamiz-
ibar adarir migirigiaba baraki. Ka-
maghin amizi ni me mikemeghti, me
izi Ikiavira Itir Godin damazimin tu-
ifigh."
10 Ezi Aron me migiavira itima,
me kogha gumazamiziba puvatizir
danganir gigim gisin garima, Godin
angazangarim zuamira ghuariar
mamin aven oto.
11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei,
12 "Ki Israelian adarir migirigiam
baraki. Kamaghin amizi, ni me
mikemeghti, me guaratizibar asizir
tuzibar amam. Egh me mizarazibar
uan ifongiamin bretbar amam. Me
dagher kam inigh givagh, me fogh
suam, Ki Ikiavira Itir God, ki uabi men
God."
13 Guaratizir kamin kuarazir
muziarir bizim, migha iza me
itir danganim bar a gizifa. Ezi
mizarazimin, ghuariar dipam ira,
danganir men itim bar a gire.
14 Ezi ghuariar dipam iregha
misingigha givazi, me bizir muziarir
aviribar gari da nguazimin iti, egha
da mati terafariba misigha tintinibar
misaraghire.
15 Ezi Israelia bizir kabar ganigha,
dagh gifozir puvati. Egha me kam-
aghin uarira uarir azai, "Kar bizir
tizim?"
Ezi Moses me migei, "Kar bret,
Ikiavira Itir God, ia damasa a ia
ganingi.
16 Egha Ikiavira Itir God, akar gav-
gavim ia ganigha ghaze, 'Ia vaghvagh
uari bagh iniva uan adarazi sara me
bagh inigh. Ia vaghvagh da iniva uan
gumazamiziba ko boriba bagh vagh-
vagh miner muziaribar aghuigh.' "
17 Egha Israelia God mikemezi
moghin me ami. Ezi marazi bar
uari bagha aviriba inizi, marazi uari
bagha muziaribara ini.
18 Egha gin me dagher kabar
garima, gumazamizir dagher aviriba
iniziba, men mineba izevezir puvati.
Ezi gumazamizir dagher aviriba
inizir puvatiziba, men dagheba
otevezir puvati. Me da apa izevegha
mitiriam men azir puvati.
19 Ezi Moses me migia ghaze,
"Ia gurum bagh dagher na taba
ataghiraghan marki."
20 Ezi gumazamizir maba Mosesin
akam baraghizir puvatigha, dagher
nar maba amimzaraghan bagha da
ariki. Ezi amimzaraghan dagher
kaba apiziba dagh izivazima, da
puvira mughasi. Ezi Moses men atari.

16:4: Jon 6:31 **16:15:** 1 Korin 10:3 **16:18:** 2 Korin 8:15

21 Ezi zurara mizarazibar gumazamiziba, me ifongezi moghin, uari bagha dagheba isi. Ezi aruem anadir dughiamin, dagher me isir puvatiziba nguazimin ikia, dipamin min otiva puram amera gefi.
22 Ezi aruer namba 6in, me dughiar pumuning bagha dagheba ini. Gumazir vamira miner dozir pumuning pumuning gaghuizi, aning izivafa. Ezi Israelian gumazir dapaniba iza bizir kamin gun Moses mikeme.
23 Ezi Moses kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei, gurum mizaraghan avughsamin dughiam. Kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam. Egha uaghan kar Ikiavira Itir Godin dughiamra. Ia datirighin dagher nar manaba avimin da tuasa, ia da tu, egh dagher nar manaba ia minemin da isamasa, ia da isam. Eghti nar itir kaba ia gurum mizaraghan bagh bar ada atigh."
24 Ezi me Mosesin akam baregha dagher maba tue. Egha dagher nar maba tuezir puvati. Me amimzaraghan bagha da atizi da iti. Ezi dagher kaba kurizir puvatizi apiziba dagh amizir puvati.
25 Ezi amimzaraghan Moses kamaghin migia ghaze, "Kar Ikiavira Itir Godin dughiam, dughiar e avughsiva, Ikiavira Itir Godin ziam famim. Ia dughiar kamin nguibamin azenan mangi dagheba burian kogham. Kamagh amizi, dagher nar itir kaba, ia dar ami.
26 Ia wighin vamiran 6plan aruebar, dagher kaba ini. Egh namba 7in aruem, kar avughsamin dughiam. Kamaghin amizi, dughiar kamin dagher tam nguazimin ikian kogham."
27 Ezi dughiar namba 7in, gumazamizir maba ghua dagheba iniasa zui. Egha me dagher tabar garir puvati.
28 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, "Ia manadizoghin nan akaba barazir puvatizir arazim ategh, nan Akar Gavgavibar gintigham?
29 Ia deraghviram oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki avughsamin dughiar kam ia daningam. Kamaghin amizi, ki aruer namba 6in, dughiar pumuningin damamin dagheba ia daningam. Egh aruer namba 7in gumazamiziba bar danganir me itiba ataghiraghan marki."
30 Kamaghin amizi, me dughiar namba 7in ingangarir tam gamir puvati. Me avughsi.
31 Ezi Israelian gumazamiziba dagher kam kamaghin a dibora ghaze, "Mana."* Hibrun akamin Manan kamin ganganim, temer ovizir muziarimin min gara egha ghurghuri. Egha an isingtizim, mati bisketin me hani sara ingarizim.
32 Ezi Moses kamaghin me migia ghaze, "Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'E miner tam inigh, an manabar aghuam. Eghti an en gin otivamin ovavir boriba bagh ikiam. Me gin an gan suam, kar Ikiavira Itir God e ganingizir daghem. A Isipin kantrin e inigha azenan iza gumazamiziba puvatizir danganimin e atizir dughiam.' "
33 Egha Moses Aron migia ghaze, "Ni nguazir miner tam inigh, manan tabar aghuigh. Egh minem isi Ikiavira Itir Godin damazimin anetigh. Eghti borir gin otivighamiba, a gifogham."
34 Ezi Aron manan dagher miner kam isa, gin izamin dughiam bagha, Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam boroghin aneti, ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.
35 Ezi Israelia manan dagher kam apa ghua 40plan azenibar tu. Ezi 40plan azeniba givazima me ghua Kenanian kantrin otivigha, kantrin kam gapiagha uari bagha azenibar ingari.

16:23: Ua Me Ini 20:8-11 **16:31:** Diboboniba 11:7-8 * **16:31:** Hibrun akamin, ziar kam "mana," a migirigiar otevir kam ko mong magh ghu, "Kar bizir tizim?" Ni sapta 16:15in gan. **16:33:** Hibru 9:4 **16:35:** Josua 5:12; Nehemia 9:20-21; Jon 6:31

36 (Dughiar kamin Israelia bizibar osimtizibagh fofoghamin skelin pumuning iti. Omer ko Epah, mam miner dozir vamiran min iti. Mam 10plan miner dozibar min iti.)

17

Me dagiamin dipam ini (Diboboniba 20:1-13)

1 Ezi Israelian gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, dikavigha Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha zui. Egh dughiar manamin Ikiavira Itir God mikemeghti, me dikavighiva danganir me itir kam ategh sivaghsivagh mangi danganir igharazir mam dapiagham. Me kamaghira apiaghira ghua, gin me ghua Refidimin danganimin otogha, purirpenibar ingarigha apia. Ezi danganir kam dipar damamiba puvati.

2 Ezi gumazamiziba Mosesin atara ghaze, "Ni e damamin dipatam e daningigh."

Ezi a men akam ikaragha ghaze, "Ia tizim bagha nan atari? Ia masa Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha, an gavgavim bagha azai? Ia ti nighnizir gavgavim an itir puvati?"

3 Ezi gumazamiziba dipam bagha kuariba bar me misingizi, me migirigiar aviribar Moses gimoba ghuavira iti. Egha me kamaghin a migei, "Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan boriba ko asiziba, e damamin dipaba puvatigh, kagh arighiregham, a?"

4 Ezi Moses pamten kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "Gumazamizir kaba dagiabar na ginivigh, na misueghti ki aremeghasa. Ezi ki manmagh me damuam?"

5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Israelian gumazir dapanitaba inigh, ia daru gumazamizibar faragh mangi. Ia darusiva, asadivir aghorir ni faragha Nailin Fanem misoghezim sara inigh mangi.

6 Ki Horepin Mighsiamin dagiatam gisin tugh ikiam, kar Sainain Mighsiam. Ni roghira iziva, asadivir aghorir kamin dagiam misokegh. Eghti dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba anemam." Ezi Israelian gumazir dapaniba gari, Moses kamaghin amizi, dipam otogha izaghiri.

7 Ezi me danganir kam kamaghin a dibori, "Masa," an mingarim kamakin, "Tuighsizir Arazim," ko "Meriba," an mingarim, "Adarim." Me kamaghin nighnisi, Israelia atara ghaze, "Ikiavira Itir God, e ko iti, o puvati." Arazir kamin, me Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha an gavgavim bagha azangsisi.

Israelia Amalekia ko misosi

8 Egha gin Amalekia iza Refidimin danganimin Israelia ko misosi.

9 Ezi Moses kamaghin Josua migei, "Ni e bagh gumazitaba amiseveghti, me gurumin mangi Amalekia ko misogh. Eghti ki mangi mighsiar dozir munamin tugh, Godin gavgavim itir asadivir aghorimin suiragham."

10 Ezi Josua, Moses a mikemezi moghira, gumazir maba inigha ghua Amalekia ko misosi. Ezi Moses, Aron ko Hur sara, me mighsiar dozimin uanabo.

11 Egha Moses uan agharimning feghavira itima, Israelian midorozir gumaziba, Amalekia gafigha ghuavira iti. Ezi Moses uan agharimning ataghizi aning uaghirima, Amalekia Israelia gafiragha ghuavira iti.

12 Ezi gin Mosesin agharimning a girima, a uam aning ghufan ibura. Ezi Aron ko Hur dagiar mam inigha anefazi, Moses a gapera. Ezi aning Mosesin boroghin vong ko vongin tugha, an agharimning suiragha aning gifueghavira ikia, kamaghira ikiavira itima, aruem ghuaghiri.

17:14: Godin Araziba 25:17-19; 1 Samuel 15:2-9

13 Ezi Josua uan adarazi ko
Amalekian midorozir gumaziba
abinigha, bar me gasighasiki.
14 Ezi gin Ikiavira Itir God kam-
aghin Moses migei, "Ni akar kam
akinafaritamin an osirighti, gumaza-
miziba a ginighnigh. Akar kam
kamakin, 'Ki Ikiavira Itir God, ki
Amalekia bar me agivagham. Eghti
gumazamiziba ua me ginighnighan
kogham.' Ni akar kam Josua bagh a
diponti, an a barakigh."
15 Ikiavira Itir God mikemegha
givazima, Moses ofa gamir dakozir
mamin ingari. Ezi ofa gamir dakozir
kamin ziam mati nir avizir ekiam
me an osirigha a ghufezi a ghaze,
"Ikiavira Itir God, nan akurazi ki uan
apaniba abira."
16 Ezi Moses ghaze, "Ia Ikiavira Itir
Godin inir avizim ghufegh bar pin
an suiragh.* Guizbangira, Ikiavira
Itir God, zurara Amalekia ko misogh
kamaghira ikiam."

18

Jetro iza Mosesin gari

1 Jetro, a Midianian ofa gamir gu-
mazim, a Mosesin amerem. A bizir
God Israelia ko Moses bagha amiz-
ibar eghaghanim baregha, uaghan
dughiar Ikiavira Itir God uan gu-
mazamiziba, Israelia, me inigha Isip
ategha izezir eghaghanim baraki.
2 Kamaghin amizi, Jetro Mosesin
ganasa ize. Moses faragha uan
amuim Sipora amadazi, a uan
afeziam Jetro bagha ghu.
3 Ezi datirighin, Sipora ko Mosesin
otarir pumuningin ko Jetro, me izava
otifi. An otarimningin ziamning, Ger-
som ko Elieser. Moses faragha ghaze,
"Ki kantrin igharazimin gumazim,
egha kantrin igharazimin iti." Egha a
uan otarir ivariam ziam, "Gersom," a
gati.*
4 Egha a gin kamaghin migei, "Nan
afeziamin God nan akurazi, Isipin
atrivim na misoghezi ki aremezir pu-
vati." Egha uan otarir dozim, a
"Elieser," a gati.†
5 Ezi Jetro, Mosesin amuim ko an
otarir pumuningin akua me iza gu-
mazamiziba puvatizir danganim iza,
Godin mighsiamin boroghira izava
otifi. Kar Moses purirpenibar in-
garigha dar ikezir danganim.
6 Egha Jetro kamaghin Moses
bagha akam amada, "Ki nin amerem
Jetro, ki nin amuim ko nin otarimn-
ing, e ni bagha ize."
7 Ezi Moses akar kam baregha,
ghua tuavimin Jetro bato. Egha
Moses aviragha gin ghua an tori.
Egha aning uan ikirimirim bagha
uaningin azangsigha, me gin Mosesin
purirpenimin aven ghue.
8 Egha Moses uan amerem bizir
aviribar a geghara ghaze, Ikiavira
Itir God Israelian akurvaghasa, Isipin
atrivim ko Isipin gumazamizibagh
amizi, arazarazir aviriba otifi. Egha
a ghaze, me tuavimin zuima, bizir
kuraba ko osimtiziba me bativima,
Ikiavira Itir God men akura.
9 Ezi Jetro akar kam baregha fo,
Ikiavira Itir God bizir aghuaribar Is-
raelia gamigha, Isipian dafarimin ua
me ini. Ezi Jetro akar kam baregha
bar akonge.
10 Egha kamaghin migei, "Ga
Ikiavira Itir Godin ziam fe. A
Isipin atrivim ko an gumazamizibar
dafarimin ia inigha ian akurazi, ia
kalabusin ingangarir kurar kam
ataki.
11 Ezi ki datirighin fo, Ekiam bar
godin igharazibagh afiragha kam-
aghin ami. Isipia akaba batoghava
paza ia gamima, Ikiavira Itir God
ian akura. Ezi ki datirighin fo,
Ikiavira Itir God bar gavgavizi, an
gavgavim godin igharazibar gavgav-
ibagh afira."
12 Egha Jetro ofan bar isia
mighirizir mam, inigha God ganidi.

* **17:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **18:2:** Ua Me Ini 2:21-22 **18:3:** Aposel 7:29 * **18:3:** Hibrun akamin, ziar kam, "Gersom," a mong kamaghin ghu, "Kantrin igharazimin gumazim." † **18:4:** Hibrun akamin, ziar kam, "Elieser," a mong kamaghin ghu, "God nan akura."

Egha uaghan ofan igharaziba God ganingi. Ezi Aron ko Israelian gumazir dapaniba iza, Godin damazimin Mosesin amerem koma api.

Me osimtiziba tuisighamin gumazamizir maba amisefe
(Godin Araziba 1:9-18)

13 Ezi Dughiar igharazimin, Moses amimzaraghan jasin min aperagha Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi. Ezi gumazamizir aviriba Moses bagha mizarazimin izavira ikia, ghua guaratizimin tu.
14 Ezi Jetro, Moses gumazamizibar akurvazir araziba, bar dar gara, egha kamaghin Moses migei, "Maning, gua uaningra ingangarir avíribar gumazamizibar akurvaghasa dagh ami. Ni uabira ingangarir kam damuan marki. Ni gan, ni osimtiziba akira aperaghavira iti gumazamiziba mizaraghara iza ni ko mikimasa, ni mizua tuivighav ikia, ghua aruem gifa."
15 Ezi Moses a migei, "Gumazamiziba bizir God damuasa ifongezibagh fofoghasa, na bagha izi.
16 Gumazitamning bizir mam bagh uaningin atarigh, aning na bagh izeghti, ki aningin migirigiam baregh aningin osimtizim akiram. Egh ki arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuam."
17 Ezi Jetro kamaghin a migei, "Nan amerem, ni ingangarir kam damuamin tuavir aghuimin zuir puvati.
18 Ingangarir kam bar nin ekefe. Ni uabira a damu mangiti nin mikarzim nin amiragham. Eghti gumazamiziba uaghan men mikarziba men amiragham.
19 Ni datirighin nan akam baraghti, ki tuavir aghuarir mam ni mikimam. Eghti God ni ko ikiam. Arazir kam deragham, ni gumazamiziba bagh Godin damazimin abuir gumazimin min iki. Egh men migirigiar me uari adoziba, ni da inigh a bagh mangi.
20 Egh ni arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuva, tuavir me gin mangamimin me mikimiva, arazir me zurara damuamimin men sure damu.
21 Egh ni uaghan fofozir gumazir aghuitaba miseveghti, me gumazamizibar dapanibar ikiam. Eghti tarazi 1,000plan gumazamizibar gantima, tarazi 100plan gumazamizibar gantima, tarazi 50plan gantima, tarazi 10plan ganam. Gumazir kaba uari abinigh guizbangira Godin atiatingiva an apengan iki, egh gumazir e nighnizir gavgavim men itibar, min iki. Gumazamiziba dagiaba me daning, me gekuti, me arazir kurabar amuan kogham.
22 Eghti gumazir kaba jasbar min iki, gumazamizibar osimtiziba tuisigham. Egh me uari osimtizir muziariba tuisigham. Egh osimtizir ekiaba, me da inigh ni bagh iziti, ni da tuisigham. Egh me nin akuragh ingangarir kamin osimtizim inighti, ingangarim nin osemeghan kogham.
23 Ki bizir God ni damuasa a ifongeziba ki dar gun ni mikeme, ni dar amu. Ni nan akamin gin mangi, eghti ingangarir kam ni damighti, nin mikarzim nin amiraghan kogham. Eghti ia gumazamizibar osimtiziba ko akabar kirighti, me navir amiriziba iki, egh uamategh uan purirpenibar mangam."
24 Ezi Moses, Jetron akar aghuir kam baregha kamaghin ami.
25 Egha a Israelian tongin fofozir gumazir aghuariba misevegha me atizi, me gumazamizibar gumazir dapanibar min iti. Ezi men marazi 1,000plan gumazamizibar garima, marazi 100plan gumazamizibar garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari.
26 Egha me zurara jasbar min osimtizibar tuisighamin ingangarim gami. Me uari araziba ko osimtizir muziariba tuisisi, egha osimtizir ekiaba, Moses bagha da amadi. Ezi a uabi da tuisigha dar kiri.
27 Ezi bizir kabar gin, Moses uan amerem Jetron dafarimin suirazi, Jetro uamategha uan nguibamin zui.

God Akar Dikirizir Gavgavim Israelia ko a gami

19

(Sapta 19--31)

Israelia iza Sainain Mighsiamin iti

1-2 Ezi Israelia Refidimin danganim ategha zui. Me ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Me otivizir dughiar kamra, a iakinir me Isipin kantri ataghizimin gin ghua, iakinir pumuning givazi, iakinir namba 3 otozi, me an aruer namba 1in Sainain otifi. Egha me Sainain Mighsiamin boroghin purirpenibar ingarigha apia.

3 Ezi Moses God ko mikimasa mighsiamin ghuanadi. Ezi Ikiavira Itir God mighsiamin ikia Mosesin diagha ghaze, "Ni Israelia migirigiar kaba me daningam, me Jekopin ovavir boriba.

4 Ki Isipin amizir biziba, ia uari dar ganigha gifa. Egha ia nan gari ki ia ini, mati kuarazir bagam uan nguzim uan avizimin a isi moghin, ki ua bagha ia inigha iza danganir kamin izezi, ia datirighin na ko iti.

5 Egh ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin suiragh gavgavigh, nan akabar gin mangi, nan gumazamizibar otogham. Nguazir kamin danganiba bar, ko gumazamiziba bar, me nan adarazira, eghti ki men tongin iarara ua bagh ia misevegham, eghti ia nan gumazamizibara ikiam.

6 Egh ia na baghavira itir gumazamizibara iki, egh ofa gamir gumazibar min iki, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh abuir gumazimin ingangarim damuam. Egh ia bar guizbangira nan gumazamizibara ikiva na baghvira ikiam." Egha Ikiavira Itir God migirigiar kaba gumazamizibar aningasa Moses migei.

7 Ezi Moses mighsiam ategha ghua Israelian gumazir dapaniba akuvagha, akar Ikiavira Itir God a mikemeziba, bar dar gun me migei.

8 Ezi gumazamiziba bar moghira kamaghin migei, "Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam." Ezi Moses ghua gumazamizibar akabar gun Ikiavira Itir God migei.

9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni oragh. Ki ghuariar mitiar pizimin aven ki ia bagh iziva, ni ko mikimam. Dughiar kamin gumazamiziba oraghti, ki ni ko mikimam. Eghti me datirighin ikegh mangi, me zurara nin migirigiaba nighnizir gavgavim dar ikiam." Ezi Moses gumazamizibar akabar gun, Ikiavira Itir God migei.

10 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni mangi gumazamizibav kim suam, me datirighin ikegh mangi gurumin, me uari na daningisi uan nighniziba ko araziba akirigh, bar zuegh. Egh me uan korotiaba ruegh, nan ziam fisi uari akirigh.

11 Me uari akirigh tugh gavgavigh iki mangi aruer namba 3in otogh. Dughiar kam, ki Sainain Mighsiamin izighiri gumazamiziba bar, men damazimin otogham.

12 Egh ni mighsiam bagh mitaghniam atigh. Eghti gumazamiziba mitaghniar kamin vongin mangan marki. Ni deraghvira me mikim, me deraghvira ganigh, me mitaghniar kamin ikiavkinigh vongin mangi, mighsiamin mavanangan kogham. Guizbangira me mighsiamin boroghira mangan ki anogoroke. Gumazitam mitaghniamin ikiavkinighti, me a misueghti an aremegham.

13 Egh me dafaribar an suiragh a misueghti an aremeghan marki. Me dagiabar a ginifigh, o afuzitamin a biragh. Gumazitam, o asizitam mitaghniamin ikiavkinighti, ia arazir kam bagh a misueghti an aremegh.

19:5: Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; Taitus 2:14 **19:5:** 1 Pita 2:9 **19:6:** Akar Mogomem 1:6; 5:10 **19:12:** Hibru 12:18-20

Ia dughiar vamiran, ia mighsiamin anang. Ia sigham baraghamin dughiam, ia mangi."

14 Ezi Moses mighsiam ategha uaghirigha gumazamizibav mikeme. Ezi me an akam baregha, me uari God daningasa uan nighniziba ko araziba akirigha, egha zue. Me uan korotiaba ruegha Godin ziam fer arazim damuasa uari akiraghasi.

15 Ezi Moses me migei, "Ia zuerim bagh uari akir tugh gavgavigh iki. Egh datirighin ikegh mangi zuerimin, ia amiziba ko dakuan marki."

16 Ezi dughiar namba 3in mizarazimin arariba dagarvazi onimariba taghtazima, ghuariar mitiar pizir mam izaghira mighsiam avara. Ezi me sighar ararer gavgavir mam baraki. Egha gumazamizir danganir kamin itiba, bar atiatigha nisi.

17 Ezi Moses gumazamiziba inigha, me itir danganimin azenan ghua men faragha ghua God bativasa zui. Me mighsiamin boroghin ghua, an apengan zarimin tuifi.

18 Ezi Ikiavira Itir God avimin aven ikia, egha izaghira Sainain Mighsiamin iti, ezi migharir ekiam mighsiam bar anevara. Migharir kam ghuavanaga, mati avir ekiamin migharim ghuavanadi. Ezi mikimkizir ekiam mighsiamin oto.

19 Ezi sighamin ararem bar ekevegha pamtem ara ghuavira iti. Ezi Moses God migei. Ezi God a ikarvazi, an tiarim mati ararim dagarvasi.

20 Ikiavira Itir God izaghira Sainain Mighsiamin orazimin ikia, egha Mosesin dei. Ezi Moses ghuavanadi.

21 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni magiri, migirigiar gavgavim gumazamizibar aningighti me mitaghniar kamin ikiavkinigh izi nan ganan marki. Me kamaghin damigh, men aviriba arighiregham.

22 Nan boroghin izir ofa gamir gumaziba, me uaghan uari na daningisi, uari akirigh nan damazimin zuegham. Puvatighti, ki ivezir kuram me daningam."

23 Egha Moses Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni akar gavgavim e ganingi, kamaghin gumazamiziba mighsiamin mangan kogham. E mitaghniam arigha mighsiamin apinim ighuigha, e kamaghin fo, mighsiar kam, a nin mighsiamra, egha ana anogoroke."

24 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, "Ni magiri, Aron inighti a ni ko uamategh anang. Eghti ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar mitaghniar kamin ikiavkinigh na bagh mighsiamin anangan marki. Me kamaghin damighti, ki ivezir kuram me daningam."

25 Ezi Moses akar kam baregha gumazamizibar bighan iraghugha, Ikiavira Itir God mikemezir migirigiaba bar me migei.

20

Godin 10plan Akar Gavgaviba (Godin Araziba 5:1-21)

1 Ezi God kamaghin migei:

2 Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim.

3 Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki.

4 Ia uari bagh marvir guatam an ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir bizziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki.

5 Ia asetam ko marvir guatamin itevibar pirva an ziam fan marki.

19:16: Akar Mogomem 4:5 **19:16:** Godin Araziba 4:11-12 **20:4:** Ua Me Ini 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 27:15 **20:5:** Ua Me Ini 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 7:9-10

Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamin amamangatighti, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otogham.

6 Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin izamibar otogham.

7 Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvati, a ivezir kuram me daningam.

8 Ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam.

9 Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam.

10 Ezi namba 7in dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham.

11 Guizbangira, Ikiavira Itir God 6plan aruebar nguazim ko overiam, ongarimin ko dar itir biziba bar adar ingari. Egha namba 7in aruem an avughse. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, Sabatin dughiam deraghavira a ginighnigha an anogorogha a gamizima, an a baghvira ikiamin dughiamin oto. Kar Godin dughiamra.

12 Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi. Ia kamaghin damighiva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God a isa ia ganidim.

13 Egh ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki.

14 Egh ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.

15 Egh ia biziba okiman marki.

16 Egh ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam gasighasighan marki.

17 Egh ia gumazir igharazitamin dipenim bagh navim dikavan marki. Egh an amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki.

Gumazamiziba Godin atiatingi (Godin Araziba 5:22-23)

18 Ezi gumazamiziba gara orazima, ararim pamtem dagarvazima, sigham araima, onimarim taghtazima, migharir ekiam mighsiam avara. Ezi me bar atiatigha puvira nisi. Kamaghin amizi, me sivagha ghua mighsiamin saghon tuifi.

19 Egha me kamaghin Moses migei, “Ni uabi e mikimti e ni baragham. God e mikimti, e arimighiregham.”

20:7: Ofa Gami 19:12 **20:8:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **20:9:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3 **20:11:** Jenesis 2:1-3; Ua Me Ini 31:17 **20:12:** Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **20:13:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:14:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:15:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **20:16:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 **20:17:** Rom 7:7; 13:9 **20:18:** Hibru 12:18-19

20 Ezɨ Moses me mɨgei, “Ia atiatingan markɨ. God kamaghsua ifonge, ia bar an atiatigh an apengan ikɨ, egh arazir kurabar amuan kogham. Kamaghɨn a iza ian navir averiabagh foghasa, da guizbangɨra a baghavɨra iti, o puvatɨ.”
21 Egha gumazamiziba saghon tuivighavɨra itima, Moses uabɨra ghua God aven itir ghuariar pɨzimɨn boroghɨn zui.

Ofa gamir dakozimɨn araziba

22 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, “Nɨ kamaghɨn Israelia akar kabar me mɨkɨm suam, ‘Ia uari ganigha kamaghɨn fo, kɨ Uan Nguibamɨn ikia, ia ko mɨkeme.
23 Ia orakigh. Ia gol ko silvan asebar marvir guabar ingar, dar ziaba fan markɨ. Kɨ uabɨra, ia bar nan ziamra fam.
24 Ia nguazitaba inigh na bagh ofa gamir dakozimɨn ingar. Egh ofa gamir dakozir kamnang gisɨn, ia sipsipba ko bulmakauba ofan mɨn da isɨ na danɨngigh, ofan taba, kar ia da tueghtɨ da bar isi mɨghɨrighamin ofaba. Eghtɨ taba, kar ia gumazamiziba na ko navir vamɨran ikiasava amir ofaba. Egh ia danganir kɨ inabazibar kamaghɨn nan ziam fɨtɨ, kɨ izɨ deragh ia damuam.
25 Ia ofa gamir dagɨar dakozimɨn ingar, egh dagɨar gumaziba dɨghoreziba inian markɨ. Guizbangɨra, ia ofa gamir dakozimɨn ingarsɨ, dagɨar tuizimɨn dagɨar ekiatam amɨneghtɨ, arazir kamɨn dagɨar kam nan damazimɨn zueghan koghtɨ, nan ingangarim bar deraghan kogham.
26 Ia ofa gamir dakozimɨn ingarightɨ a pɨn ikɨtɨ, ia adɨrɨziamɨn ingarigh mavanang, egh arazir kamɨn ofa damuan markɨ. Bar markɨ. Ia kamaghɨn damigh, adɨrɨziamɨn mavanangtɨ, me ti ian mɨkarzir mogomebar ganigham. Arazir kam derazir puvatɨ.’ ”

21

Hibrun ingangarir gumazir kɨnibar garir araziba
(Godɨn Araziba 15:12-18)

1 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, “Nɨ Israelia damuamin arazibar gun me mɨkɨm:
2 Ia Hibruian gumazitam ingangarir gumazir kɨnitamɨn mɨn a givezeghtɨ, a ian ingangaribar amu mangɨ, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7ɨn azenimɨn ia aneteghtɨ a mangɨ. Egh a dagɨar taba ia danɨngan markɨ. Bar markɨ.
3 A faragha odiarimɨn ikia nɨn ingangarir gumazimɨn oto, egh a gɨn mangɨsɨ, a uabɨra mangɨ. A faraghavɨra amuimɨn ikia nɨn ingangarir gumazimɨn oto, egh dughiar a nɨ ateghamim, a uan amuim inigh a sara mangam.
4 Egh an gumazir dapanim amizim a danightɨ, a boriba bateghtɨ, amizir kam uan boriba ko, me uan gumazir dapanim ko ikiam. Eghtɨ gumazimra fɨrighɨrigh mangam.
5 “Egh ingangarir gumazim suam, ‘Kɨ uan gumazir dapanim gifongegha, uan amuim ko boribagh ifongegha, me ataghɨraghan aghua,’
6 eghtɨ an gumazir dapanim a inigh Godɨn Dɨpenimɨn mangɨ. Egh ingangarir gumazim tiar akam o temer tiar akamɨn mɨriamɨn asaraghav itimɨn boroghɨn tughɨv ikɨ. Eghtɨ an gumazir dapanim dɨkonir tam inigh, egh an kuarim okoregham. Arazir kamɨn a gumazir dapanir kamɨn ingangarir gumazir kɨnimra ikɨ mangɨtɨ, an ovevemɨn dughiam otogham.
7 “Egh gumazitam uan guivim ingangarir amizir kɨnimɨn mɨn anemadaghtɨ, gumazir dapanim a givezeghtɨ, gɨn namba 6ɨn azenim gɨvaghtɨ, an aneteghtɨ a ingangarim ateghan kogham. Ia ingangarir gumazibagh ami moghɨn, ingangarir amizibar amuan kogham.
8 Gumazim ingangarir amizitam givezegh, uan amuir dozimɨn mɨn an

20:25: Godɨn Araziba 27:5-7; Josua 8:31 **21:2:** Ofa Gami 25:39-46

ikisi, ua gin uan amuir dozir kamin aghuaghiva, uam an afeziamin teghti a uam a givezegham. Gumazir kam arazir aghuimin amizir kam gamizir puvati. Kamaghin a kantrin igharazitamin gumaziba bagh anemangiti me a givezan marki.

9 Egh gumazir kam uan otarim ginighnigh ingangarir amizir kinir kam a daningisi, a deraghvira uan guivimin min a damu.

10 Egh gumazir dapanim amizir igharazimin ikisi, a ingangarir amizir a faragha ikezir kam, deragh a damu. A faraghavira a gami moghin, dagheba ko korotiaba a daning, egh a ko dakuvira iki.

11 An arazir 3plan kabar amuan kogh, egh pura amizir kam ateghti a mangi. Gumazim uabi givesi a mikiman marki."

Midoroziba akiramin araziba

12 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gumazitam pamten gumazitam misueghti, an aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.

13 Eghti a gumazir kam misueghti an aremeghan nighnizim ikian koghti, Godra gumazir kam ateghti an an agharimin pazi a damutima an aremegham, eghti gumazir a misoghezim an ari mangi nguibar ki ia bagha misevezimin mangigh, egh a deraghvira ikiam.

14 Eghti gumazitam gumazir igharazim bagh navim ikuvigh, a misueghti ana aremeghsi nighnigham, ia a misueghti an aremegh. An ari mangi nan ofa gamir dakozimin ikiti, ia a inigh danganir igharazitamin mangigh, a misueghti an aremegh.

15 "Egh gumazitam uan afeziam ko amebam misuegham, ia a misueghti an aremegh.

16 Eghti tav gumazitam okemegh, a damighti an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir igharazim ateghti an a givezegham, ia gumazir arazir kam gamizim misueghti an aremegh.

17 Eghti gumazitam uan afeziam ko amebam paziva aningin atariva aningin ziamning gasighasighti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.

18-19 Ezi gumazitamning uaningin atariva, egh tav dafarim medagh, tav misuegham, o dagiatamin tav biragh, a misueghti an aremeghan koghti, ia gumazir kamin arazir kuram ikarvaghan marki. Eghti gumazir osimtizir ekiam inizir kam, a dakozimin iki, egh gin a dikavigh asadivir aghorimin suiragh daruam. Eghti gumazir a misoghezir kam dagiar taba a givezam. Eghti dagiar kaba gumazir kamin ingangarim ataghizir dughiabagh ivezam. Gumazir a misoghezir kam a geghuv mangi dughiar a ua deraghamim otogham.

20 Ezi gumazitam aghorim inigh uan ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinim misueghti, ingangarir gumazim o amizim dughiar kamra bizir kam bagh aremeghti, ia ivezir kuram gumazir dapanir kam a daningam.

21 Eghti gumazim o amizir kam dughiar vamira o pumuningin ikegh gin aremeghti, ia an gumazir dapanim ivezir kuram a daningan marki. Guizbangira, ingangarir gumazim, kar an gumazir dapanimin bizimra, eghti ovengezir gumazim datirighin an ingangarim damuan kogham.

22 Eghti gumazitaba uariv soghiva amizir navim asangizim misueghti, a borir kuam bateghti, amebam deraghti, gumazir amizim misoghezir kam, an pam ifongezi moghin gumazir kam dagiabar uan osimtizim akiram. Eghti araziba tuisizir gumazim dagiar kabar amamangatighti, gin amizir kamin pam da iniam.

23 Eghti amizim osimtizim inighti,

21:12: Ofa Gami 24:17 **21:13:** Diboboniba 35:10-34; Godin Araziba 19:1-13; Josua 20:1-9 **21:16:** Godin Araziba 24:7 **21:17:** Ofa Gami 20:9; Matyu 15:4; Mak 7:10

ia bizir kam ikaragh osimtizim gumazir a misoghezim datigh. Amizim aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.

24 Egh an damazim, atarim, agharim, o suem ikuvighti, ia kamaghira da ikarvagh.

25 Eghti gumazim amizir kam avimin an mikarzim daboroghti, ia an mikarzim daborogh. Eghti an an mikarzim gasighasighti duam otoghti, ia kamaghira a ikaragh. Egh a benimin a misueghti, kamaghira ia benimin a ikaragh.

26 Egh gumazitam uan ingangarir gumazim o ingangarir amizim damazim misueghti a ikuvighti, a ua an ingangarir gumazim o amizimin min ikian kogham. Gumazir kam aneteghti a mangi. Kar damazir asighasizir ivezim.

27 Egh a ingangarir gumazim o amizim misoghiva an atarim asigh, egh aneteghti a mangi. Kar atarimin ivezim."

Bulmakaun arazir kuram, akiramin araziba

28 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Bulmakaun tam uan komin gumazitam o amizitam biraghti an aremeghti, ia bulmakaun kam misueghti an aremegh. Eghti ia an tuzim aman marki. Eghti bulmakaun ghuavim, an osimtizim inian kogham.

29 Bulmakaun kam gumazamizibagh inivira ikiti, gumazamiziba pamtemin an ghuavim mikimti, an ghuavim a isiva divazimin anetighan koghti, bulmakau tav misueghti an aremegham, eghti ia kamaghin damu. Ia bulmakaun kam ko an ghuavim, aning misueghti, aning aremegh.

30 Eghti gumazir araziba tuisizim amamangatigh dagiabar ivezir dibobonim diboroghti, gumazir kam gumazir aremezim bagh an adarazi me givezam. Arazir kamin bulmakaun kam arazir kuram givezegh, uaghan a uabi angamira ikisi a uabi givezam. A kamaghin damigh an ovengeghan kogham.

31 Bulmakaun tam, otaritam o guivitam misueghti an aremeghti, ia arazir kamra gin mangi.

32 Egh bulmakaun tam ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinitam misueghti an aremeghti, bulmakaun kamin ghuavim, 30plan silvan dagiaba isi ingangarir gumazimin gumazir dapanim daningam. Egh ia dagiabar bulmakaun kam ginivighti, an aremegh.

33 "Egh gumazitam nguazimin itir mozim avarazir biziba angarigh, o mozim gikuigh, egh anevaraghan koghti, bulmakaun tam o donkin tam izi mozir kamin magirigh aremegham,

34 eghti gumazir mozim gukuizim asizimin ghuavim givezam. Egh a uabi asizir kamin kuam iniam.

35 Eghti gumazitamin bulmakau gumazir igharazimin bulmakau misueghti an aremeghti, aning gumazir igharazitamin amamangatighti, a bulmakaun angamira itir kam givesegh. Egh aning dagiar kaba ko bulmakaun aremezimin asiziba uaning tuiragh, uaning daningam.

36 Eghti gumazamiziba fogh suam, bulmakaun kam an asizibav sozir bulmakau. An ghuavim deragh divazimin aven a geghuvan koghiva, a bulmakaun angamira itim isi gumazir igharazim daningam. Egh a uabi bulmakaun aremezimin asizim iniam."

22

Arazir kuraba akiramin araziba

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gumazitam bulmakaun tam o sipsip tam okemegh a misueghti an aremegham, o anemadaghti me a givezegham, eghti ia a damighti, a 5plan bulmakaubar bulmakaun kam ikaragham, o a 4plan sipsipbar sipsipin kam ikaragham.

21:24: Ofa Gami 24:19-20; Godin Araziba 19:21; Matyu 5:38

2-4 Kamaghin a deraghvira da ikarvagham. A ikarvaghamin bulmakauba o sipsipba puvatighti, ia aneteghti, gumazir igharazitam ingangarir gumazir kinimin min a givezeghti, ia dagiar kaba inigh asizir an okemezir kam ikarvagham. Egh an okemezir bulmakau o donki o sipsip an dafarimin ikivira ikiti, a pumuningin ivezim uam a gisin aning inigh uan okimakiam ikarvagham.

"Okimakiar gumazim dimagarimin dipenimin tiar akamin aven mangisi damuti, dipenimin ghuavim an suiragh, a misueghti an aremegham, eghti gumazir kam osimtiziba puvatigham. An aruemin a misueghiva egh osimtizim ikiam.

5 "Gumazitam uan bulmakauba ateghti da mangi an nguazim ko an wainin azenimin tintinibar daru damiva, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin azenimin daghebar ameghti, bulmakaubar ghuavim uan azenimin dagher aghuariba da ikarvagham. Egh uaghan wainin oviziba gumazir kam ikarvagh a daningam.*

6 "Gumazitam uan dadam daboroghti avim isi bar ekevegh mangi, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin witin azenim, o witin me dighora pozim mikinizibar isighti, gumazir avim atizir kam, bizir isizir kaba bar da ikarvagham.

7 Gumazitam dagiataba o bizir igharazitaba isi uan namakam danighti a dar gan ikiti, okimakiar gumazitam bizir kaba okemegham, gin me okimakiar gumazimin suiraghti, okimakiar gumazir kam bizir pumuning pumuningin dagiaba ko bizir an okemeziba ikarvagham.

8 "Egh me okimakiar gumazim inighan koghti, ia gumazir bizibar garim inigh na bagh izi anetighti, a nan damazimin mitigh. Egh a kamaghin mikim suam, 'Ki guizbangira, bizir kaba okemezir puvati.'

9 "Egh dughiaba zurara gumazitam uan namakam ko bizir kabagh nighnigh uaning adogham. Aning bulmakauba, donkiba, sipsipba, korotiaba o bizir igharazibagh nighnigh, uaning mikimiva tav suam, 'Kar nan bizimra,' eghti ia aning inigh iziti aning nan damazimin tughti ki aning baragh suam, kav ifari. Eghti gumazir ifarir kam bizir pumuning pumuning ikarvagh namakam daningam.

10 "Eghti gumazitam donki, bulmakau, sipsip, ko asizir igharazitam, a isi uan namakatam daningighti ana bagh a damuam. Eghti asizir kam osimtizitam a batogham, o an ovegham, o apaniba uariv sogh midorozimin tongin asizir kam modogh a inigh mangighti, gumazitam an ganighan kogham.

11 Egh aning na bagh izi nan damazimin mitigh, egh namakar asizimin garim Ikiavira Itir Godin ziam a dipon suam, 'Bar guizbangira, ki nin asizitam gasighasighizir puvatigha, tam okemezir puvati.' Eghti asizimin ghuavim an migirigiam baregh ifuegham. Eghti an namakar kam asizir ovengezir kam ikarvaghan kogham.

12 Eghti okimakiar gumazitam asizir kam okemeghti, namakar kam, an asizim ikarvagh ivezim asizir ghuavim daningam.

13 Asizir atiatam asizir kam misueghti, namakam asizir tuzir dughoraghirezir tam o agharir tam inigh namakamin akagham. Eghti ana asizir kam ikarvaghsi dagiatabar aningan kogham.

14 "Gumazitam uan bulmakau ateghti an namakam ingangarim bagh a inighti, egh dughiar bulmakaun ghuavim itir puvatizimin, bulmakaun kam osimtizim batogham o ana aremeghti, gumazir kam asizimin ghuavim givezam.

15 Eghti bulmakaun ghuavim uan namakam ko ikiti, bulmakau

* **22:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

osɨmtɨzim batoghtɨ namakam a givezan kogham. Egh namakam faragh dagɨar akuatam ingangarim bagh bulmakau inighti, bulmakau osɨmtɨzim batoghtɨ an a givezan kogham. Guizbangɨra, dagɨar a faragha anɨngizim ana givezegha gɨfa.”

God me mɨgeir arazir maba

16 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, “Gumazitam guivir igiamɨn garima, a gumaziba ko akuizir puvatɨzɨ, me gumazitam bagha a ginabazir puvatɨ, gumazir kam a inigh a gakaghonegh a ko dakuighɨva, gumazir kam an ikɨsɨ ivezim isɨ guivimɨn afeziam givezeghɨva, amizir kamɨn ikiam.

17 Eghtɨ guivir kamɨn afeziam gumazir kamɨn aghuaghtɨ, gumazir kam uabɨ dagɨaba isɨ amizimɨn afeziam givezam. Ivezir kamɨn dɨbobonim, a ivezir amizim gumazitam ko akuizir puvatɨzimɨn mɨn ikiam.

18 “Ia imezibagh amir amizibav sueghtɨ me arɨmɨghiregh.

19 “Gumazitam, amizim ko akuir arazim, asɨzir amebatam ko a damighti, ia a mɨsueghtɨ an aremegh. Amizitam, gumazim ko akuir arazim, asɨzir apurim ko a damighti, ia a mɨsueghtɨ an aremegh.

20 “Eghtɨ tav asem bagh ofa damigh egh an ziam feghti, ia a mɨsueghtɨ an aremegh. Ia Ikiavɨra Itir God baghvɨra ofa damu, egh an ziamra fɨ.

21 “Ia kantrin igharazimɨn gumazir ia ko ititam pazɨva a damuan markɨ, egh osɨmtɨzim a darɨghan kogham. Ia fo, ia faragha an mɨn kamaghɨra Isipɨn kantrin ike.

22 Ia pazɨva amizir pam aremezim damuan markɨ, egh uaghan borir afeziam aremezim pazɨva a damuan markɨ.

23 Ia pazɨ me damutɨ, me akurvazim bagh na bagh arangtɨ, kɨ men dɨmdiam baragham.

24 Egh kɨ navim ikuvigh, gumazir kurabar amighti, me izɨ ia mɨsoghtɨ, ia arɨmɨghiregham. Kamaghɨn, ia uaghan amuiba paba puvatɨgham, eghtɨ ian boriba afeziaba puvatɨgham.

25 “Nan gumazamizir dagɨaba ko biziba bar puvatɨziba, men tav ia da dagɨataba inighti ia me danɨng nɨghnɨgh suam, a gɨn ua ia ikarvagham. Ia gumazir dagɨar ingangaribagh amibar mɨn, gumazir kaba da, dagɨar kaba ua da iniva, dagɨataba uam a gisɨn darɨghan markɨ, Bar markɨ.

26 Gumazir tam ian dagɨaba inigh uan korotiar azenimɨn azuim isɨ ia danɨng mɨkɨm suam, korotiar kam kamaghɨn ian aka, a gɨn dagɨar kaba ua da ikaragham. Eghtɨ ia uam an korotiar azenan azuim, dughiar kamra aruem tɨghar magɨram, ia uam a danɨngigh.

27 Guizbangɨra, a bar korotiar azenimɨn azuir kamra iti. Egh dɨmagarimɨn a fefem a danɨngtɨ, an arugharughan kogham. Eghtɨ nɨ korotiar azenimɨn azuir ruarimɨn suiraghtɨ, a bizir tizimɨn uan mɨkarzim avaragh dakuam? Kɨ gumazamiziba bar men apangkufi. Kamaghɨn, gumazir kam uabɨn akurvaghsɨ na mɨkɨmtɨ, kɨ an mɨgɨrɨgɨam baragham.

28 “Ia God, akar kuraba a mɨkɨman kogham. Egh ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mɨkɨman kogh, an ziam gasɨghasɨghan kogham.

29 “Ia uan witɨn faragha zuiba, ko wainɨn dɨpar faragha zuiba, ko olivɨn borer faragha zuiba, ia nan anogoroghan markɨ. Egh ia da inigh ofan mɨn nan ziam fɨsɨ na danɨng. Egh ia uan otarir ivariaba na danɨng.

22:16: Godɨn Araziba 22:28-29 **22:18:** Godɨn Araziba 18:10-11 **22:19:** Ofa Gami 18:23; 20:15-16; Godɨn Araziba 27:21 **22:20:** Godɨn Araziba 17:2-7 **22:21:** Ua Me Ini 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godɨn Araziba 24:17-18; 27:19 **22:25:** Ofa Gami 25:35-38; Godɨn Araziba 15:7-11; 23:19-20 **22:26:** Godɨn Araziba 24:10-13 **22:28:** Aposel 23:5

30 Ia uaghan uan bulmakaun
faragha otiviziba ko sipsipin faragha
otiviziba na bagh ofa damu. Bul-
makaun nguzim ko sipsipin nguzim
7plan aruebar uan amebam ko
ikeghti, namba 8in dughiam, ia a
misueghiva na bagh ofa damuam.
31 Guizbangira, ia nan gumaza-
mizibara. Kamaghin amizi, asizir
atiatam misogha dughoraghsuezir
asizim, ia an tuzitam aman marki. Ia
an tuziba isi afiabar aning."

23

Israelia arazir aghuaribara damu

1 Moses Ikiavira Itir Godin akam
kamaghin anekuri, "Ni bizir otozi-
tam baraghizi, a guizin akam puvati,
ni bizir kam tintinibar a mikiman
marki. Gumazitam arazir kuratam
damighti, osimtizim an ikiti, ni kotin
aven akar ifavaribav kimiva an akur-
vaghan marki.
2 Gumazir aviriba arazir kurabar
amuti, ni men arazibar gin mangan
marki. Eghti gumazir aviriba ko-
tiamin mangiva, kotiam gifaramin
migirigiabav kimti, ni men arazir
kabar gin mangan marki.
3 Gumazitaba gumazir biziba pu-
vatizim kotiam datighti, a uabin akur-
vaghsi ni inighti, ni gumazir biz-
iba puvatizimin akurvaghsi ifavarir
migirigiabav kiman marki.
4 "Eghti nin apanimin donki o bul-
makau divazim ategh pura daruti, ni
an ganigh, uam a inigh gumazir kam
bagh mangi.
5 Ni gumazir ian aghuazimin
donkin ganti, a bizir osimtiziba
ater irighiv ikiti, ni gumazir kamin
akuragh uam an donki ghufegh. Ni
aneteghti a nguazimin irighiv ikian
marki.
6 Gumazir biziba puvatizitam ko-
tiamin mangiti, ia kotiamin aven a
gifariva a dikabinan marki.
7 Ni migirigiar ifavaribar gumazim
gasiva a isi kotiam darighan marki.
Egh gumazir aghuarim arazir ku-
ratam damighan koghti, ia isi kotiam
datighiva, ni puram a misueghti an
aremeghan marki. Guizbangira, gu-
mazir arazir kurar kam gamim, an
osimtizim ikivira ikiti ki a isi kotiam
datighti, an ovengam.
8 Gumazitam ia apezeper ko-
tiam gifarisiva dagiaba ia daningti,
ia dagiar kaba inian marki.
Guizbangira, arazir kam gumazir
dapanibar damaziba apirizi me
deravira nighnizir puvati. Egha
arazir kam uaghan gumazir aghuarir
osimtiziba puvatizibar kotiam
gasighasisi.
9 Kantrin igharazibar gumaza-
mizir ia ko itiba ia pazi me damuan
marki. Guizbangira, ia uari faragha
uan kantri ategha Isipin kantrin
ikegha, Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar navir averiabagh
fogha gifa."

Namba 7in azenim ko Sabatin dughiamin araziba

10 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin
akam isa Israelia migei, "Ia azenibar
dagheba oparіva, dagheba iniamin
dughiamin da asi pozibav kin, mangi
6plan azenibar otifigh.
11 Eghti namba 7in azenimin ia
nguazim ateghti an avughsi pura iki.
Egh ia an otivir dagheba inian marki.
Ni uaghan arazir kamra wainin
azenim ko olivin azenim damu. Eghti
biziba puvatizir gumazamizibara,
azenir kabar dagheba iniam. Egh gu-
mazir biziba puvatiziba, me dagher
naba ateghtima, asizir atiaba dagher
kabar ami da givagham.
12 "Eghti wikba bar ni 6plan
dughiabar uan ingangaribar amu,
egh namba 7in dughiam ni ingaran
marki. Ni avughsi. Eghti arazir
kamin nin donki, bulmakau, ko

22:31: Ofa Gami 17:15 **23:1:** Ua Me Ini 20:16; Ofa Gami 19:11-12; Godin Araziba 5:20 **23:3:** Ofa Gami 19:15 **23:4:** Godin Araziba 22:1-4 **23:6:** Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 16:19 **23:9:** Ua Me Ini 22:21; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18; 27:19 **23:10:** Ofa Gami 25:1-7 **23:12:** Ua Me Ini 20:9-11; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14

ingangarir gumazir an amebam nin dipenimin a batezim, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ni ko itiba, me bar avughsi, egh deraghvira ua gavgavir igiam iniam.

13 "Ni deraghvira oreghiva nan akar ki ni ganingizibar gin mangi. Egh ia asebar ziaba diponan marki. Egh me ko mikiman marki. Bar marki."

Isar ekiar 3pla
(Ua Me Ini 34:18-26; Godin Araziba 16:1-17)

14 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan na bagh isam damu nan ziam fam.

15 Ki Akar Gavgavimin ia mikemezi moghin, ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam a damuva, uari akuvagh nan ziam fi. Egh dughiar ki Abipin iakinimin inabazimin, ia 7plan dughiabar, yis puvatizir bretra ami. Ia fo, iakinir kamra ia Isipin kantri ataki. Egh ia na bagh izisi dafarir kinibar izan marki. Ia izi nan ziam fisi, na bagh ofan taba inigh izi.

16 "Egh uaghan ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin ia na bagh isam damu. Dughiar ia witin faragha aniba iniamim, isar ekiar kam otogham.

"Egh ia Averpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia na bagh isam damu. Ia iakinir iter oviziba anir dughiamin, ia dagher abuananaba asigh dar pozibav kinigh, egh isar kam damu.

17 Egh azeniba vaghvagh, dughiar 3plan kaba, ian gumazamiziba bar izi, egh ia nan ziam fisi, nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin ian Ekiam.

18 Egh ia asizim isi na bagh ofa damuva, egh an ghuzim isi na daningisi, ia Bret Yis itim sara ofa damuan marki. Ia asizir ofa damuamimin oviba bar da tuegh. Egh ia oviba ateghti da iki mangi amimzaraghan otivan marki.

19 "Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

"Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki."

God akar dikirizir maba Israelia ganidi

20 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia oragh. Ki enselin mam amadaghti a tuavimin ia ko mangi ia geghuv, ian aku mangi kantrin ki ia bagha dikirizimin otogham.

21 Ia deragh an akam baragh, egh an gin mangi. Egh ia an akam batoghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim a ko iti, eghti a gumazamizir an akaba batozibar arazir kuraba gin amangan kogham.

22 Ia an akamin gin mangigh, egh bizir ki mikemezibar amighti, ki ian apanibar apanimin min otogh me misogham. Eghti gumazir ia adogha ia batoziba, ki me adogh me batuegham.

23 Eghti nan ensel ian faragh mangiva, ia inigh Amorian nguazimin aven mangi, egh Hitia, Peresia, Kenania, Hivia, ko Jebusia, men nguaziba bar dar aven mangam. Egh ki bar me kuavaremegham.

24 Ia teviba pirigh men asebar ziaba fan marki. Egh ia men asebar ziaba fer araziba inian kogham. Egh ia men asebar marvir guaba da kunti da iriti, ia dagh asighasigh. Egh guarir akinir men ofa gamir dakozibar tuivav itiba, da a bighiva da misarirarikigh.

25 Egh ia nan ziamra fi, kirara Ikiavira Itir God, ian God. Ia kamaghin damuti, ki bar deraghvira ia damuva, dagheba ko dipaba ia daningiva, ia dam arimariaba batuegham.

26 Egh ki amiziba ateghti me deraghvira boriba batam. Egh ki amizir

23:15: Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:17-25 **23:16:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Diboboniba 28:26-31 **23:19:** Ua Me Ini 34:26; Godin Araziba 14:21; 26:2

paba itibar, naviba apiran kogham. Eghti me bar boriba batam. Ia zuamira ovengan kogham. Puvati. Ki ia ateghti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam.
27 Egh ki ian faragh mangi, egh atiatir ekiam ian apanibar atigh, me damuti me akong tintinibar nighnigh onganigham. Eghti ki me damighti me ian aregham.
28 Egh ki gumazibagh ivir apariba amadaghti da ian faragh mangi Hivia, Kenania ko Hitia givi me batuegham.
29 Ki azenir vamiran me batueghan kogham. Ki kamaghin damighti, nguazim pura ikiti asizir atiaba avirasemegh an iki, ia gasighasigham.
30 Ki ian apaniba nimira nimira me batogh mangi, dughiar ia avirasemeghamim, ia nguazir kam bar a inigham.
31 Eghti ki ian mitaghniaba arighti ian nguazimin mitaghniam, Akaban Dipamin boroghin itir Ongarir Aghevimin ikegh mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Egh gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh mangi, Yufretisin Fanemin tugham. Egh ki gavgavim ia daningti nguazir kamin itir gumazamiziba, ia me gafiragham. Eghti ia kantrin kamin aven mangi, me batueghti me mangam.
32 Ia me ko akar dikirizir gavgavitam damuan marki, egh uaghan men aseba ko akar dikirizir gavgavitam damuan kogham.
33 Egh ia me ateghti, me ian kantrin ikian marki. Puvatighti me ia damighti ia arazir kuram na damigham. Egh ia men asebar ziaba feghti, arazir kam azuazimin min ia misueghti ia iri bar gevegham."

24

Ikiavira Itir God,
Akar Dikirizir Gavgavim
Israelia ko a gami

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ki kamaghsua, Ni, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir 70plan gumazir dapaniba, ia mighsiamin anang na bagh izi. Egh ia tong saghon ikiva, tevimning apirigh guam nguazimin anebiragh nan ziam fi.
2 Eghti Moses uabira, Ikiavira Itir God bagh izi. Gumazir dapanir igharaziba nan boroghin izan marki. Eghti gumazamiziba Moses ko anangan kogham."
3 Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin migirigiaba ko arazir e gin mangi damuamiba, bar gumazamizibav mikeme. Ezi me oregha bar kamaghin migei, "Bizir Ikiavira Itir God damuasa e mikemeziba bar, e dar amuam."
4 Egha Moses Ikiavira Itir Godin akaba akinafarir mamin bar a da osiri. Egha amimzaraghan a dikavigha ofa gamir dakozim mighsiamin apinimin a gami. Egha ofa gamir dakozir kamin boroghin, a 12plan dagiar ruariba ase, da Israelian 12plan anababar ababanim gami.
5 Egha a Israelian gumazir igiar maba amadazi, me ghua ofaba Ikiavira Itir God ganidi. Ezi ofan maba, da asizir me avimin tuazi bar isigha mighiriziba, ezi maba da bulmakaun apurir igiaba, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiasava amir ofaba.
6 Ezi me a gamigha givazima, Moses bulmakaubar ghuziba inigha, ghuziba tuiragha maba isa itarir ekiabagh arisi. Egha ghuzir nar ikiavira itiba an ada isa ofa gamir dakozimin da kavamadi.
7 Egha an akinafarir Akar Dikirizir Gavgavim aven itim, inigha gumazamiziba bagha a dibori. Ezi me a baregha, me bar kamaghin migei, "Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam."
8 Egha Moses ghuzim inigha, gumazamizibagh isin a kavamadi. Egha kamaghin me migei, "Ghuzir kamra, Ikiavira Itir God, Akar

24:8: Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korin 11:25; Hibru 9:19-20; 10:29

Dikirizir Gavgavir kam, ia koma a gami, ezi ghuzir kam gavgavim a ganidi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ia ganingiziba, a dagh isin tu."

9 Egha gin Moses, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir dapanir 70pla, me mighsiamin ghuavanadi.

10 Egha me Israelian Godin gari. Ezi an dagarimningin apengan bluplan bizir ekiam ikia dagiar azuarimin min gara, egha overiam taghtazi moghin angazangari.

11 Guizbangira, me Godin gari, ezi a me gasighasighizir puvati. Ezi dughiar kam me danganir kamin ikia uari inigha apiagha dagheba ko dipaba api.

Moses Sainain Mighsiamin ghuavanabo

12 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni na bagh mighsiamin anangiva, nan boroghin tugh. Ki Osirizir Arazir maba ko, Akar Gavgaviba isa dagiar akuamningin da osiri. Ki kamaghsua, ni Osirizir Arazir kaba gumazamizibagh eghan men sure damu, kamaghin ki dagiar akuar kamning ni daningam."

13 Ezi Moses uan ingangarir gumazim Josua ko uaning akirigha, Moses Godin mighsiamin ghuavanadi.

14 Moses faragha Israelian gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia kaghira dapiagh iki, egh ga mizuam ikiti, ga uamategh izam. Aron ko Hur ia ko ikiam. Gumazitaba osimtiziba gumazir igharazibar ikiva, aning bagh mangiti, aning da akiram."

15 Ezi Moses mikemegha givagha, Sainain Mighsiamin ghuavanadi. Ezi ghuariar ekiam mighsiam avara.

16-17 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim mighsiamin izaghiri. Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin angazangarir kamin garima, men damazimin avir ekiam mighsiam gisin isia iti. Ezi ghuariam 6plan dughiabar mighsiam avara. Ezi namba 7in dughiam, Ikiavira Itir God ghuariamin tongin ikia Mosesin dia.

18 Ezi Moses ghuariamin aven ghugha, mighsiamin bar pin ghuavanadi. Egha mighsiamin ikia ghua 40plan dughiaba ko dimagaribar tu.

25

Gumazamiziba God bagh Purirpenimin ingarsi bizibar aningam
(Ua Me Ini 35:4-9)

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2 "Ni Israelia mikemeghti, me biziba inigh ofan min na daning. Gumazamizir uan biziba na daningasa naviba dikaviba, me da ni daning.

3 Eghti ni bizir kaba me dama da inigh. Gol, silva, bras ko,

4 sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko,

5 sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko,

6 lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughuriar aghuim gamiba.

7 Egh dagiar pizir aghuariba ko, dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh.

8 Egh ni gumazamizibav kemeghti, me na bagh Purirpenitamin ingarighti, ki men tongin ikiam.

9 Egh ia Purirpenir kamin ingarighti, bizir an azenan itiba ko aven ikiamiba bar nedazir ki ni daningamimin mirara ganam."

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingaram
(Ua Me Ini 37:1-9)

24:18: Godin Araziba 9:9

10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ni gumazamizibav kemeghti me akasin temer araribar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tughti, an tuirivim 66 sentimitan tugh.

11 Eghti ia golin aghuarim isi an averiam ko azenimin poghiva a nokegh. Egh golin ruari tamin Boksiamin apinimin miriam bar an poghiva a ikiraruigh.

12 Egh ia Boksiam darugh anetersi gol ringin 4plan ingarigh, egh a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla arigh, egh 4plan suebagh ikegh. Egh pumuning isi Boksiamin vongin aning ikegh, pumuning vongin aning ikegh.

13 Egh ia Boksiam atersi akasin iter otevir pumuning inigh, egh deragh aning akirigh. Egh ia golrama aning poghiva aning nokegh.

14 Egh ia Boksiam atersi iter otevir kamning isi, tam vongin an ringning darugh, egh tam vongin an ringning darugh.

15 Eghti iter otevir kamning zurara ringbar iki kamaghira iki. Ia aning asian marki.

16 Eghti ki gin Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning isi ni danighti ni aning isi Boksiamin aven aning atigh.

17 "Egh ia Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tugh. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin danganim.

18 Egh ia golin taba inigh, haman dav suegh, egh enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarigh. Eghti enselning Boksiamin asuam gisin tughiv iki, tav vongin ikiti, tav vongin ikiam.

19 Eghti tam Boksiamin asuamin agharir guvimin tughti, tam agharir kiriamin tugh. Ia golin tam inigh, egh enselin bar gavgavir kamningin nedazim ko Boksiamin asuam danganir kamran dar ingarigh. Eghti da bizir vamiran min otogham.

20 Eghti enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughiv ikiam, eghti aningin guamning uaningin akuigh aviragh Boksiamin gan. Eghti aningin avizimning kuighirigh iki, Boksiamin asuam avaragham.

21 Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuar kamning ni danighti, ni aning isi Boksiamin aven aning atigh, egh Boksiamin asuam dukuagh.

22 Eghti ki danganir arazir kuraba gin amadir kamin, enselin bar gavgavimningin nedazimningin tongin Boksiamin asuam gisin ni bativam. Egh ki uan Akar Gavgaviba ni daningam. Eghti ni nan Akar Gavgaviba Israelia daningam."

Me God daningamin bret arighamin dakozimin ingaram
(Ua Me Ini 37:10-16)

23 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia akasin tememin dakozir tamin ingarigh, eghti an ruarim 88 sentimitan tughti, an arozim 44 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 66 sentimitan tugh.

24-25 Egh ia dakozir kam golin aghuarimin an poghiva a nokegh, egh golin ruaritamin an miriamin poghiva bar a ikiraruigh. Ia golin ruarir kam damighti a tong figh anabogh, egh dakozimin apiniba bar da inigh, eghti an tuirivim 8 sentimitan tugh. Eghti ia golin ruarir kamin, an miriamin golin igharazitamin an adiarim damigh golin ruarir kam bar an poghiva a ikiraruigh.

26-27 Egh ia gol ringin 4plan ingarigh dakozimin mikebabar suebar boroghin da ikegh. Eghti 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira ikiam. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham.

28 Egh ia akasin iter otevir pumuning isi dakozim atersi deragh

25:17: Hibru 9:5

aning akirigh, egh golrama aningin poghiva aning nokegh.
29 Egh ia, ofa damuamin wain fusfughamin itarir ekiaba ko doziba, kapba, ko botolba, ia golin aghuimra bizir kabar ingarigh.
30 Egh ia zurara bretin na daningamim, a isi dakozir kam datighti, a nan damazimin ikivira ikiam."

Me lamba afamin aghorimin ingaram
(Ua Me Ini 37:17-24)

31 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia golin aghuarim inigh lamin aghorimin ingarigh. Egh haman golin kam misuegh egh lamin aghorim asamin mingarimin ingarigh, egh lambar agharibar ingarighiva, dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingarigh. Egh biziba bar dar arighti da bizir vamiran min ikiam.
32 Eghti lamba afamin aghorir kam 6plan aghariba iki, eghti 3pla vongin ikiti, 3pla vongin iki.
33 Eghti lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagh akimarir 3pla iki, eghti da lamin kabar apengan ikiam. Eghti lamin aghariba bar kamaghira ganam. Eghti akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min ganam.
34 Eghti lamin aghorim uabi kamaghin ganam, ia akimarir 4pla ingarighti da amonin tememin akimaribar min, taba tighar onamibar min ganti, taba onezibar min gan.
35 Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin ia akimarir dafarir muziarir kabar ingarigh. Egh agharir igharaziba uaghan kamaghira dar amu.
36 Egh ia hama inigh golin aghuir kam misuegh, egh bizir kabar amighti da bizir vamiran min ikiam.
37 Egh ia 7plan lambar ingarigh, da isi dar agharibar arikigh. Egh deravira da aseghti, dar angazangarim siragh deragh nan Purirpenimin averiam gisiragh.
38 Egh golin aghuariba inigh, egh akamimin min avimin suizir bizitabar ingarigh egh uaghan itaribar ingarigh.
39 Ia 35 kilogremin golin aghuariba inigh, egh lamba afamin aghorim ko, lamba ko, an ingangarir bizir kaba, bar dar ingarigh.
40 Egh ni deraghvira dar ganigh, egh nedazir ki mighsiar kamin nin akazimin gin mangiva, ia bizir kabar ingarigh."

26

Me Godin Purirpenimin ingaram
(Ua Me Ini 36:8-38)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia na bagh Purirpenir tam 10plan inir ghurghurir aghuibar an ingarigh. Nir kaba ia tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigh enselin bar gavgavibar nedaziba isamigh.
2 Egh 10plan inir kabar ingarighti dar oteviba bar voroghira mangi. Eghti dar ruariba 12 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh.
3 Egh da arueghsi, ia 5plan iniba dar akuigh ua da isamigh. Egh 5plan mabar akuigh ua kamaghira da isamigh.
4 Egh bluplan tretin righizir kuzir taba, inimning uaningin sasuighsi aningin miriamningin da isamigh.
5 Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira da a gituighti, dar kuziba voroghira iki.
6 Egh ia 50plan golin akezibar ingarighti, da inir ruarir kamningin kuziba isafuragh da ikeghti, aning Purirpenir vamiran otogham.
7 "Egh gin ia memen arizibar inir 11plan ingarighti, da Purirpenim avamin inir ekiar vamiran otogh.
8 Eghti inir kaba vaghvagh dar ruariba 13 mitan tughti, dar aroziba

25:30: Ofa Gami 24:5-8 **25:40:** Aposel 7:44; Hibru 8:5

2 mitan tugh. Eghti dar ababanim voroghira mangi.
9 Egh da arueghsi me 5plan iniba uari isafuragh da isamighti, da inir ekiar vamiran otogham. Egh 6pla iniba isafuragh da isamighti da inir ekiar vamiran otogham. Egh namba 2in inir isamizir kam, an namba 6in inir otevir kam an otevim remegh Purirpenimin tiam avaragh.
10 Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50pla tretin irighizir kuziba inir namba 2in miriamin dagh ituigh.
11 Egh 50plan brasin akezibar ingarigh, egh akeziba isi tretin irighizir kuzir kabar aghuigh, egh inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar vamira ikiam.
12 Eghti inir ruarir kamin 1 mitan pura itimin, ia Purirpenimin girakirangin aneguraghti a magiri nguazim girigh.
13 Eghti inir Purirpenim avamim, an ruarim, aven itir inimin ruarim gafiragh 50 sentimita vong ko vongin ikiam. Eghti inir nar pura ikiamim Purirpenir kam bar anevaragh magiri nguazim girigh.
14 “Egh ia Purirpenim avisi sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingarigh. Egh a gisin darighsi ongarimin asizir ekiamin inim inimin ingarigh.
15 “Egh ia akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingarigh.
16 Eghti birir agharibar ruarim 4 mitan tugh, eghti iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tugh.
17 Egh ia iter akinir pumuning mingarimning akirigh, egh silvan boksiamning gisin aning asaragh. Egh ia Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingarigh.
18 Egh ia sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingarigh.
19 Egh ia silva inigh 40pla boksiar torir muziariba itibar ingarigh, egh birir aghariba dagh asam. Eghti boksiar pumuning birir agharir vamiran apebamin ikiam, egh birir agharimin povim gavgavim a daningam.
20-21 Egh ia kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigh. Egh 20pla birir agharibar ingarigh, egh birir agharibar poviba gavgavim dar aningsi, ia 40plan silvan boksiabar ingarigh. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da asi.
22 Egh 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingarigh,
23 egh birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin ingarigh.
24 Eghti mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigh mavanang bar pin otogh. Egh birir agharir kamning uaning inigh ghuanang ringin vamiran aven mangi voroghira iki. Egh mikebar igharazim kamaghira a damu.
25 Eghti girakirangin 8plan birir aghariba ikiam, eghti 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suigham, eghti boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagh dar tuivam.
26 “Egh ia akasin temer ruariba inigh, egh dar ighuvir ruaribar ingarigh. Egh notin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh.
27 Egh sautin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh, egh aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh.
28-29 Egh ia ringbar ingarigh vaghvagh birir agharibar tongira dar arikigh, egh gin ighuvir ruarir kaba isi ringbar aghu mangi, Purirpenimin mikebar mamin ikegh mangi mamin tugh. Egh ia birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da nokegh.
30 Egh ia gin Purirpenir kam asaraghti, a nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirara ganam.
31 “Egh ia inir aghuarir ekiatamin ingarigh, egh Purirpenimin aven aneguragh. Ia inir kam, tretin

blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin arizimin ingarizimin a isamigh. Egh ia deraghvira enselin bar gavgavibar nedazibar arigh da isamigh.

32 Egh ia akasin temeba inigh, inir ekiar kam gusi 4plan dipenir akinibar ingarigh. Egh dipenir akinir kaba golin dar poghiva da nokegh. Egh golin akeziba ingarigh nir kamin suighsi dipenir akinibar dar arikigh. Egh 4plan silvan boksiabar ingarigh, egh dipenir akinir kaba boksiabagh asegh.

33 Egh inir kam inigh dipenir akinibar itir akezibar guighti, nir kam, a Purirpenim avarazir nir ekiar uaning sasuirazi naghin apengan iki. Egh dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimningin Boksiam, inir kamin girakirangin aven anetigh. Eghti inir kam Purirpenimin aven, divazimin min Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganim abigh ikiam.

34 Egh golin asuam inigh mangi danganir Bar Anogoroghezir Danganimin Boksiam dukuagh. Eghti Boksiamin asuar kam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

35 Egh ia bretba arighamin dakozim isi notin amadaghan Purirpenimin aven inimin boroghin anetigh. Egh lamba afamin aghorim isi sautin amadaghan inimin boroghin anesaragh.

36 "Egh ia Purirpenimin tiar akamin gusi, inir ghurghurir aghuitamin ingarigh, tiar akamin a guraghti a tiar akamin min iki. Ia tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegh da isamigh.

37 Egh akasin temeba inigh tiar akam bagh 5plan dipenir akinibar ingarigh, egh golin dar poghiva da nokegh. Egh 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigh egh dipenir akiniba dagh asam. Egh inir kam agusi golin akeziba isi dipenir akinibagh ikegh, egh inir kam guragh."

27

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingaram
(Ua Me Ini 38:1-7)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia akasin temeba inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh. Eghti an arozim ko an ruarimin ababanim, aning virara 2 mita, 20 sentimitan tugh. Eghti an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tugh.

2 Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighti, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagh dar iki, egh ofa gamir dakozim brasin an poghiva a nokegh.

3 Ofan dakozimin ofan ingangarim damusi ia bizir kabar ingar, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba, ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingarigh. Bizir kaba bar ia brasin dar ingarigh.

4-5 Egh ia bras uaia inigh abizimin min garir bizimin ingarigh. Egh ofa gamir dakozimin aven anetigh. Egh ia brasin ringin 4plan ingarigh. Egh da isi ofa gamir dakozimin abizimin mikebabar arikigh. Egh brasin ruaritam inigh ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigh a ikiraruigh. Egh uaia brasin abizimin miriaba isi, brasin ruarir kamin apengan aneguragh. Eghti abizimin min ganamin bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongira daperagham.

6 Egh ia akasin iter otevir pumuning inigh, egh aning akirigh brasin aning poghiva aning nokegh.

7 Egh ia ofa gamir dakozim atersi akasin temer kamning isi ringin an miriamningin itibar aghuigh.

8 Ia temer arariba inigh ofa gamir dakozim boksiamin min an ingarigh, egh boksiamin dikinimin ingaran marki. Ia aneteghti an dikinim pura

26:33: Hibru 6:19; 9:3-5

torim iki. Ia nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirarama an ingarigh.”

Me Godin Purirpenimin divazim avinam
(Ua Me Ini 38:9-20)

9 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia inir ghurghurir aghuimin ingarigh, Purirpenim avinsi divazir azenan itimin ingarigh. Ia inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagh an ingarighti, a 44 mitan tugh.
10 Egh ia inir kam gusi, 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigh, egh dipenir akinir kaba isi 20plan brasin boksiabagh asegh. Egh inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingarigh.
11 Egh kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingarigh.
12 Egh divazir aruem ghuaghiri naghin itim, ia inir ruarir tamin ingarighti, a 22 mitan tugh. Egh 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar dipenir akiniba asamibar ingarigh.
13 Eghti divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tugh. Eghti divazir kam tiar akam an ikiam.
14-15 Tiar akamin miriamningin ia dipenir akiniba asisi brasin boksiabar ingarigh. 3pla vongin ikiti 3pla vongin iki. Brasin boksiabagh asisi, ia dipenir akinibar ingarigh. 3pla vongin da asegh, egh 3pla vongin da asegh. Egh tiar akamningin miriamningin gusi nir pumuningin ingarigh. Aningin arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tugh.
16 Egh divazimin tiar akam bagh ia inir ghurghurir aghuaritam, tretin blupla ko, pighaghevim, ko aghevir me sipsipin arizimin ingariziba isamiva an kurkeghti, a divazimin tiar akam avam. Eghti an arozim 9 mitan tugh. Egh ia 4plan dipenir akiniba isi 4plan brasin boksiabagh asegh, egh inir kam isi dipenir akinir kabar da guigh.
17 Ingangarim kamaghin mangam: ia silvan agharir ighuvir kabar ingarigh, divazir kamin dipenir akinibar pueghti da bar uarir suikigh. Egh silvan akezibar ingarigh egh dipenir akinibar arighti da silvan agharir ighuvibar suigham. Egh bras inigh dipenir akiniba asamin boksiabar ingarigh.
18 Eghti divazir kam, an ruarim 44 mitan tughti an arozim 22 mitan tugh, eghti an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tugh. Ia inir ghurghurir aghuarir tam inigh divazir kamin ingarigh. Egh ia bras taba inigh divazimin dipenir akinibagh asamin boksiabar ingarigh.
19 Ia brasra inigh Purirpenimin ingangaribar amuamin bizibar ingarigh. Egh Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, uaghan brasin dar ingarigh.”

Lamba deragh dar ganamin arazim
(Ofa Gami 24:1-4)

20 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti me olivin borer aghuariba inigh iziti, lamin kabagh isi iki mamaghira ikiam.
21 Eghti Aron uan otariba ko lamin kaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangi. Egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozir inimin azenan dar arikigh. Egh dughiabar zurara me borem lambar arigh, eghti da danganir ki Ikiavira Itir God itimin, guaratizibar isi mangi mizarazibar otiv. Egh ia Israelia, uan borir gin otivamiba ko, arazir ki damuasa ia mikemezir kamin suiragh gavgavigh iki mamaghira iki.”

28

Me ofa gamir gumaziba kurkamin adiaribar ingaram
(Ua Me Ini 39:1-7)

1 Egha Ikiavira Itir God migiavira ikia kamaghin migei, “Moses ni uamategh mangigh egh dughiar kamin uan avebam Aron ko an otarir kaba, Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar,

men diaghti me izi. Egh ni Israelian tongin me amisevegh me damighti me nan ofa gamir gumazibar min iki nan ingangaribar amu.

2 Egh Aron bagh, ofa gamir gumazimin korotiar aghuarimin ingarigh, egh an kurkeghti, an ganganim igharagh otogh, egh Israelian damazimin ziar ekiam ikiam.

3 Ki kamaghin ifonge, Aron, nan ofa gamir gumazimin otogh, nan ingangarim damuam. Kamaghin, ni gumazir ki korotiaba ko bizir igharazibar ingaramin fofozim me ganingizibar diagh me mikemeghti, me Aron darugh nan ofa damuamin korotiamin ingarigh.

4 Egh me mikemeghti me forivtarir nir an evarimin poroghav itimin ingarigh, korotiar otevir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir aven itir me tretbar kurkezimin ingarigh, inir dapanir asuar ruarimin ingarigh, egh inir ruarir ivariamin ikezimin ingarigh. Me Aron uan otariba ko me bagh, ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba isamigh, eghti me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam.

5 Egh ingangarir gumaziba tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, ko gol tret, ko inir ghurghurir aghuariba inigh korotiar kabar ingar.

6 Egh me korotiar otevir azenan itimin ingarsi, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim ko, gol tret ko inir ghurghurir aghuir kam kurkazir aghuibar a isamigh.

7 Egh inir sazir pumuning korotiamin suighsi a gisin aning isamighti, aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suiragh.

8 Egh me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a darigh an ingarigh. Egh inir ivariam gikamim isi korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogh a isamigh, eghti bizir pumuning datirighin bizir vamiran min ikiam.

9 Egh dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, egh Jekopin otarir 12plan ziaba aningin dar ghoriva da osirigh.

10 Ia kamaghin damu, otarir ivariamin ziam faragh anetigh mangi namba 12in otarimin tugh. Egh 6plan ziaba isi dagiar tam darigh, egh 6pla isi dagiar igharazim datigh.

11 Ni ingangarir kam isi gumazir dagiaba aghoramin fofozim itim daningigh, eghti a Jekopin otaribar ziaba isi dagiar kamningin dar ghoregh. Egh ia dagiamningin suighsi golin kurkazir pumuningin ingarigh.

12 Egh dagiar kamning isi korotiar otevir azenan itimin dipizimningin itir inir sazimning gisin aning isamigh, eghti aning Israelin 12plan anababar ababanimin min ikiam. Eghti Aron uan dipizimningin men ziaba aterti, ki Ikiavira Itir God dar gan uan gumazamiziba zurara me ginighnighvira ikiam.

13-14 Ia dagiamningin suighamin golin kurkazir kamningin ingarigh. Egh golin aghuarim inigh tretin min ikarizibagh irighiva, egh da isi da nuavigh golin benir pumuningin ingarigh. Egh benir kamning inigh dagiamning suighamin golin kurkazir kamningin porogh.”

Ofa gamir gumazibar dapanimin evarimin poghsi forivtarir inimin ingarigh

(Ua Me Ini 29:8-21)

15 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikisi forivtarir initamin ingarigh. Kar Godin ifongiam gifofoghamin bizim. Egh ia kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko

tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh forivtarir inir muziarir kam bar deragh an ingarigh, egh kamaghirama an kurkegh.

16 Ia forivtarir inir muziarir kamin ingarighti, an inimin ruarim 44 sentimitan tughti an arozim 22 sentimitan tugh. Egh deraghvira tongira a remeghti, a forivtarimin min otoghti, an otevibar ababaniba voroghira mangi.

17-21 Egh ia 12plan dagiar ivezim bar pin koziba isi, dagiar kaba bar da vaghvagh Jekopin otaribar ziaba osirigh, eghti dagiaba vaghvagh an anababar ababanimin min ikiam. Ia golin taba inigh dagiabar suizir golin kurkazibar ingarigh, egha dagiaba vaghvagh da afegh egh forivtarir inimin azenan da ikegh. Egh ia dagiar kaba isi, 4plan abiar ruaribar forivtarir inir kamin azenan da ikegh. Egh faragha itir abiamin dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ikegh. Egh abiar an girara itimin dagiar emeral, sapaia, ko daimon ikegh. Egh abiar mikezimin, dagiar terkois, aget, ko ametisin dagiaba ikegh. Egh namba 4in abiamin, berilin dagiam ko, dagiar pizir aghuarim ko jaspan dagiam ikegh.

22 "Egh ia golin aghuarim inigh egh tretin min ikarizibagh irigh da nuavigh egh benir pumuningin ingarigh, eghti aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham.

23-24 Egh gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin ikiamin forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning ikegh. Egh golin benimning isi, aningin otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gikegh.

25 Ia golin benir otevir igharazimning isi, dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gikegh. Egh tuavir kamin forivtarir nir kam isi, korotiar otevir azenan itim gikegh.

26 Egh ia ua gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin itir forivtarir inir otevimin mikebamningin vin aning ikegh. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin ikiam.

27 Egh ia gol ringin pumuning uam aningin ingarigh, egh aning isi korotiar otevir ivariamin amadaghan itimin, azenan aning porogh aning isamigh. Egh aning ikeghti, aningin otevimning dipizimningin ikegha izighiri inir ruarir ivariam gikezimin tugh. Egh ivariam gikezir inir me deraghavira kurkezir kam an boroghin, gol ringning isamigh.

28 Egh benir sazir blupla inigh, evarimin ikiamin forivtarir inimin ringning isi, korotiar otevir azenan itimin ringning gikegh, eghti evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenan itimin suiragh gavgavighti, evarimin ikiamin forivtarir inim ighuamangan kogham.

29 "Egh Aron Anogoroghezir Danganir kamin aven mangamin dughiar kamin, a forivtarir inir Israelian ovavibar ziaba aven itim inigh uan evarimin boroghin uan evarim gikegh. Kar Godin ifongiam gifoghamin bizim. Eghti ki Ikiavira Itir God kamaghin ganigh, egh ki uan gumazamiziba zurara me ginighnigham.

30 Egh dagiar Godin ifongiam gifofoghamin kamning isi, forivtarir inir an evarimin itim darugh, eghti aning an evarim gisirara ikiam. Eghti Aron Anogoroghezir Danganimin mangi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin tuivsi, a dagiar kamning inigh aning sara mangi. Egh Israelia Godin ifongiam gifoghsi, Aron dagiar kamning uan forivtarir inim darugh, uan evarim gisirara aning ater Ikiavira Itir Godin damazimin tuivam."

Me ofa gamir gumaziba bagh korotiar igharazitabar ingaram
(Ua Me Ini 39:22-31)

28:30: Diboboniba 27:21; Godin Araziba 33:8; Esra 2:63; Nehemia 7:65

31 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia korotiar ruarir azenan itimin ingarighti a korotiar otevir azenan itimin apengan ikiam. Ia inir bluplan kinir, me sipsipin arizimin ingarizimin an ingarigh.

32 Egh ia korotiar kam torim a datigh, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Egh inir avizir muziarir tam isi torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigh a isamigh, eghti an torimin apiniba gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham.

33-34 Egh ia tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevir me sipsipin arizimin irighizim inigh, egh iter pomigranetin ovizibar min bizitaba isamigh. Egh ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isamigh egh golin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamighti, da ituighiv ikiam.

35 Eghti Aron korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Egh a, ki Ikiavira Itir God, nan damazimin boroghin Anogoroghezir Danganimin aven izegh egh uam azenan mangamin dughiam, gumazamiziba belobar ararem baragham. A kamaghin damighan kogh, egh aremegham.

36 “Egh ia golin akuar aghuaritam inigh, medelin tamin ingarigh, egh akam kamaghin a gisin an osirigh, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’

37 Egh ia bluplan benim inigh gol medelin kam nir dapanir asuar ruarimin guam gitusi an ingarigh, eghti an ofa gamir gumazibar dapanir asuamin guam gitoroghiv iki.

38 Aron zurara inir dapanir asuar medel itir kam uan dapanim darigh. Eghti kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ofan Israelia na ganidiba ki da inisi ifuegham. Egh me ofa gamir arazitaba pueghti, Aron men arazir kurabar osimtizim ateram.

39 “Egh ia tretin ghurghurir aghuariba inigh, egh korotiar ruarir aven itimin ingarigh, egh tretbar kurkazimin an ingarigh. Egh Aronin dapanim darighsi inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir dapanir asuar ruarimin ingarigh. Egh inir ghurghurir aghuarim inigh inir ruarir ivariam gitim an ingarigh, egh kurkazir aghuibar an ingarigh.

40 “Egh ia Aronin otariba bagh korotiar ruarir aven itiba ko inir ruarir ivariamin ikeziba ko inir dapanir asuar otevibar ingarigh. Eghti me deraghvira kurkeghti men ganganim igharagh otogh gumazamizibar damazibar ziar ekiaba ikiam.

41 Eghti Moses, ni korotiar kaba isi uan avebam Aron uan otariba ko me daghuam. Egh olivin borem me gingegh, egh me amiseveghti me ofa gamir gumazibar otogh, egh nan ingangarim damuam.

42 Egh me bagh inir aghuarim inigh, egh me bagh trausiziar oteviba isamighti me korotiar ruarimin apengan dar aghuighti, men mikarzir mogomebar iniba azenan otivan kogham.

43 Eghti Aron uan otariba ko, me Anogoroghezir Danganimin aven ofa gamir gumazimin ingangarim damusi, ofa gamir dakozimin boroghin mangiva, me trausiziar kabar aghuigh, egh dughiar igharazibar me na bativamin Purirpenimin aven mangisi me kamaghira damuam. Egh me kamaghin damighan kogh me osimtizim ikiti, ki me misueghti me arimighiregham. Eghti Aron uan igiar borir gin otivamiba ko, me zurazurara Akar Gavgavir ki damuasa me mikemezibar gin mangam.”

29

Ofa gamir gumaziba misevir arazim
(Ofa Gami 8:1-36)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki datirikin Aron uan otariba ko bizir ni me damuamim ni mikimasa, ni me amiseveghti me nan ofa gamir gumazibar otivsi, bizitam gasighasighizir puvatizir bulmakaun

apurir igiatam ko sipsipin apurir tamning inigh.
2 Egh witin plauan bar derazitaba inigh, egh yis isi plaua darighan marki. Egh plauan kaba inigh bretin ingarigh. Egh plauan taba ua da inigh olivin borem sara da veregh bretin ingarigh. Egh plauan taba inigh bisketbar ingarigh olivin borem dar aghuigh.
3 Egh bretin kam ko bisketba isi akiram daghuigh, egh ni ofa damuamin dughiamin ni bulmakaun apurim ko sipsipin apurir pumuning sara na daning.
4 "Egh ni Aron uan otariba ko me inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, egh dipamin me ruegh.
5 Ni me ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar kaba isi Aron daghuigh: korotiar ruarir aven itim, korotiar ruarir azenan itim, korotiar otevir azenimin itim, ko evarimin itir forivtarir inim, ko inir ruarir ivariam gitim, a gikegh.
6 Egh inir dapanir asuar ruarim an dapanim gighuigh. Egh gol medel isi an inir dapanir asuar ruarim a gitorogh. Medelin kam, akar kam an ikiam, 'Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.'
7 Ni gumaziba amisevi me ofa gamir gumazibar otivir olivin borem, an dapanim gingiva anemisefegh.
8-9 "Egh ni Aron amisevegh givagh, egh an otariba inigh izi korotiar ruarir aven azuiba me daghuigh, egh inir ruariba men ivariabagh ikegh, egh inir dapanir asuar oteviba men dapanibagh ikegh. Egh ni kamaghin damigh Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar otivigham. Eghti, gumazir kaba uan ovavir boriba ko zurara ofa gamir gumazibar ingangarim damu, bizir ki damuasa mikemezibar amu mamaghira ikiam.
10 "Egh ni bulmakaun ofa damuamim inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin iziti, Aron uan otariba ko dafariba isi an dapanim datigh.
11 Eghti ni nan damazimin, na bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin bulmakaun kam misueghti an aremegh.
12 Egh ni uan dafarir puzimin bulmakaun ghuzitaba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh ghuzir nar itiba bar da inigh ofa gamir dakozimin mingarimin da ingegh.
13 Egh gin muriam avarazir oviba bar da inigh, egh beramin akuar aghuarim inigh ovizir pumuning ko ovir aningin itiba inigh, egh na bagh ofa gami moghin ofa gamir dakozimin bar da tuegh.
14 Egh bulmakaun tuzim ko inim ko an muriamin aven itir buariba inigh mangi gumazamiziba puvatizi naghin azenan da tuegh. Eghti bulmakaun kam a ofa gamir gumazibar arazir kuraba gin amangamin ofa.
15 "Egh ni sipsipin apurir kamningin tam ofa bagh a inigh. Eghti Aron uan otariba ko dafariba isi sipsipin kamin dapanim datigh.
16 Eghti ni sipsipin kam misueghti an aremeghti, ni an ghuzim inigh ofa gamir dakozimin 4plan miriaba bar a kavamangigh.
17 Egh ni sipsipin kam aghoraghsuegh, an soroghafariba ko muriam ruegh, asizir otevir kaba ko sipsipin dapanim sara bar ada isi ofa gamir dakozim gisin dar arikigh.
18 Egh ofan bar isia mighirimin ofa gamir dakozimin bar da tueghti da mighirigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki avim bar isir ofan kamin mughuriar aghuarim bar a gakuegham.
19 "Egh ni sipsipin namba 2 inighti, Aron uan otariba ko uan dafariba isi an dapanim gisin datigh.
20 Egh ni sipsipin kam misuegh, an ghuzir muziarim inigh, Aron uan otariba ko, men kuarir guvimin itir kuarir amiraziba, ko men dafarir

29:18: Efesus 5:2; Filipai 4:18

puzir amebar agharir guvimin itiba,
ko dagarir puzir amebar suer agharir
guvimin itiba, ghuzim dar aghuigh.
Egh sipsipin ghuzir ikiavira itim
inigh mangi ofa gamir dakozimin,
an 4plan miriabar ghuzim kava-
mangigh.
21 Egh gin ni ghuzir ofa gamir
dakozimin miriamin itim ko, olivin
borer ofa gamir gumazim amisevim
aning veregh, Aron ko an otariba
ko men korotiaba sara kavamangigh.
Egh ni kamaghin damighti, Aron uan
otariba ko men korotiaba, da bar ki
ua baghavira dagh inaba.
22 "Egh ni namba 2in sipsipin kam
aghoregh, an oviba ko an puer ekiar
ovim itim ko, ovir muriam avarazim,
ko beramin akuar aghuarim, ko
ovizimning ko aningin itir oviba, ko
agharir guvimin itir buaragharim
inigh, bar dar ofa damu. Kar ofa
gamir gumaziba amisevir ofa.
23 Ni uaghan mangi nan damazimin
itir bretin yis puvatizibar itir
akiramin itiba, ni bretba vaghvagh
kamaghin bretba ini: bretin me
olivin boremin tuezir tam ko, olivin
boremin tuezir puvatizir tam, ko
bisketin vamira.
24 Egh dagher kaba isi Aron uan
otariba ko men dafaribar arighti, me
ofan kam suiragh a fi a damuti, a
Godin damazimin ighuavamangam.
25 Eghti ni gin dagher men da-
farimin itiba inigh, egh ofan bar isia
mighiribagh amir dakozimin ofaba
tue naghin da tueghti avim bar dar
isigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki
ofan mughuriar aghuarir kam bagh
bar akuegham.
26 "Egh ni sipsipin namba 2in
kamin evarir tuzim uan dafarimin
an suiragh a fi a damuti, a Godin
damazimin ighuavamangi. Egh ni
asizir kam anemi.
27 "Aron ofa gamir gumazimin
otivsi, ni sipsipin evarir tuzim uan
dafarimin an suiragh a fegh a damuti
a nan damazimin ighuavamangi.
Egh Aronin otariba bagh sipsipin
buarakirir agharir guvimin itim
inigh uan dafarimin an suiragh a
fegh a damuti a nan damazimin
ighuavamangi. Arazir kamin, ni ofa
gamir gumazibar ikisi me amisefegh.
Egh gin ia asizir tuzir kam isi ofa
gamir gumazibar aningighti, me
aneremi.
28 Egh dughiaba Israelia zurara
na ko navir vamira ikisi, asizir
evarimin itim ko buaragharim inigh,
ki Ikiavira Itir God na daning. Eghti
ki ofa gamir gumazibar aningighti,
me aneremam. Bizir ki damuasa
mikemezir kam ikivira ikiam.
29 "Eghti gin Aron aremeghti, me
an ofa gamir gumazimin korotiar
aghuarim isi an otaribar aningigh.
Eghti Aronin ikizimin adarazi ofa
gamir gumazibar otivsi, me korotiar
kam arughti, me me amisiva borem
me gingam.
30 Eghti Aronin ikizimin gumazi-
tam an danganim inigh ofa gamir
gumazibar dapanimin otivsi, egh a
faragh korotiar kabar aghuigh na ba-
tivamin Purirpenimin aven mangiva
Anogoroghezir Danganimin aven
nan ingangarim damu mangi 7plan
dughiabar tugham.
31 "Dughiar ni Aron ko an otariba
misivamim, ni sipsipin tuzir ni ofa
gamizim inigh, na baghavira itir
Purirpenim avinizir divazimin aven
a isi minem darugh anevikigh.
32 Eghti Aron ko an otariba, sipsipin
tuzir kam ko bretin akiramin ikiavira
itim inigh, egh na bativamin Purir-
penimin tiar akamin aneremi.
33 Me ofa gamir gumaziba
amisivamin dughiamin, me uan
arazir kuraba gin amangasa ofa
gamua tuezir dagher kaba me dar
ami. Dagher kaba na baghavira
ikiava bar anogoroke. Kamaghin
amizi, ofa gamir gumazibara dagher
kabar amam, eghti gumazamizir
kiniba bar puvatigham.
34 Egh asizir tuzitaba ko bretin
iki mangiti aminim tiraghamba, ia
dar aman marki. Asizir tuzir kam-
agh amizim na baghavira ikia bar
anogoroke, kamagh me avimin a tu-
aghti a bar isi mighirigh puvatigh.

35 “Egh ki ni mikemezi moghin, ni Aron uan otariba ko me amisivisi, ingangarir kam damu mangiti, namba 7in dughiam otogh.
36 Dughiabar zurara ni arazir kuraba gin amangisi, bulmakaun vamiran ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti a nan damazim bar zuegham. Egh olivin borem isi ofa gamir dakozimin a fugh, anemiseveghti a nan ofa gamir dakozimra ikiam.
37 Egh ni kamaghin ofa gamir dakozim damu mangi namba 7in dughiamin tugh. Eghti ofa gamir dakozim, a bar nan bizim, egh bar anogoregham. Egh gumazitam o bizitam ofa gamir dakozir kam seregham, a uaghan na baghvira ikiam.”

Dughiaba vaghvagha ofa gamir arazim
(Diboboniba 28:1-8)

38 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia dughiaba vaghvagh sipsipin nguzir azenir vamira itir pumuning inigh, egh ofa gamir dakozimin dar ofa damu.
39 Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu.
40 Egh ia witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1 lita olivin borem sara aning veregh, egh sipsipin faragha ofa gamir kam ko ofa damu. Egh uaghan 1 lita wainin dipam inigh, ofan min afugh.
41 Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, egh ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min avimin tuezi mighirizir kam, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
42 Eghti ofan bar isia mighirir kam, ian gin otivamin ovavir boriba zurara dughiabar na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, eghti ki an ganam. Eghti ki uan gumazamiziba danganir kamin ia bativam. Ki danganir kamra ni ko mikimam.
43 Eghti nan angazangarir ekiam ko gavgavim Purirpenimin otiv, egh danganir kam damighti, a nan danganimin min otogham. Eghti ki danganir kamin Israelian gumazamiziba bativam.
44 Egh ki, na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim amiseveghti, aning nan bizimningin min ikiam. Eghti ki Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam.
45 Eghti ki Israelia ian tongin iki, egh ian Godin ikiam.
46 Eghti ia deraghvira fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ki ian God, egha kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Ezi kamaghin ki ian tongin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, egha ki uabi ki ian God.”

30

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingaram
(Ua Me Ini 37:25-28)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia akasin temem inigh ofa gamir dakozir tamin ingarigh. Dakozir kam, ia pauran aghuarim tuaghti a migharir mughuriar aghuim otivam.
2 Eghti ofa gamir dakozimin ruarim 45 sentimitan tugh, eghti an arozim an ruarimin mirara mangi 45 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 90 sentimitan tugh. Egh temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighti, da ofa gamir dakozimin mikebaba vaghvagh dar iki.
3 Egh an 4plan miriaba, ko an siriam, ko an komba, ia golin aghuarimin dar puegh da nokegh. Egh golin ruarim isi ofa gamir dakozimin miriabar arighiva dagh ighuigh.
4 Egh gol ringin pumuningin ingarigh, tam isi vongin a ikegh, egh vongin tam ikegh. Ia ringin

kamning isi golin ruarir an miriabar ikeghamimin apengan aning ikegh. Ringin kamning ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam.

5 Ia akasin iter pumuning inigh ofa gamir dakozim atersi aning akirigh, egh golin aning nokegh.

6 Egh ofa gamir dakozir kam isi, inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan anetigh. Boksiar kam gisin arazir kuraba gin amadir danganim iti. Eghti danganir arazir kuraba gin amadir kamin, ki ia bativam.

7 "Egh zurara mizarazibar Aron iziva lamba akirmigh, egh dughiar kamra pauran mughuriar aghuim zuim ofa gamir dakozir kamin da tu, egh migharir mughuriar aghuim zuim damuti an otivam.

8 Egh a guaratizibar lamba akirmigh, egh pauran mughuriar aghuim zuimin ofa damu. Egh ofan kam, ki Ikiavira Itir God, na bagh a damu, egh zurara gin izamin dughiabar kamaghira damu.

9 Ia pauran mughuriar aghuir igharazitabar ofan bar isia mighirim dakozir kamin da tuan marki, asiziba tuan marki, witba tuan marki, wain inian marki, bizir kaba ki ian anogoroke.

10 Egh azeniba bar dughiar vamira,* Aron ofa gamir dakozir kam nan damazimin zueghsi, ingangarim damuam. Ingangarir kam kamakin: Asizir ian arazir kuraba gin amangasa ofa gamim, Aron an ghuzitam inigh, ofa gamir dakozir kamin kombar arikigh. Ia arazir kam zurara azenibar a damu. Ofa gamir dakozir bar zuezir kam, ki Ikiavira Itir God, kar nan bizimra."

Purirpenim bagh dagiaba iniamin arazim

11-12 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Israelian gumazibar ziaba akinafarimin da osiramin dughiam, gumaziba bar vaghvagh uan ikirimirim uam a inisi dagiar taba na daning. Puvatighti, arimariar ekiar kuram otogh, dughiar kamin me gasighasigham.

13 Eghti gumazir me ziaba iniziba, me bar 5 kinan silvan dagiaba isi ofan min na daningam.

14 Egh me 20plan azenibar ikegha ghuavanadir gumazibar ziaba iniam, eghti me bar dagiar kaba na daningam.

15 Eghti dagiaba itir gumaziba aviribar aningan marki, eghti dagiaba puvatizir gumaziba dagiar muziaribar aningan marki. Me bar 5 kina na daning, egh me uan arazir kuraba gin amangamin ivezimin min a givesegh, egh me aremeghan kogham.

16 Eghti ni dagiar kam isi na bativamin Purirpenimin ganamin ingarim damu. Eghti ki Ikiavira Itir God, dagiar kabar gan fogh suam, 'Kar me uan arazir kuraba gin amangamin ivezim, kamaghin ki Israelian gumazamiziba bakinighnighan kogham.' "

Ofa gamir gumaziba uan soroghafariba ruer itarir ekiam

17-18 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ia brasin taba inigh soroghafariba ruer itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. Egh dakozim isi ofa gamir dakozim ko na bativamin Purirpenimin tizimin anetigh. Egh itarir ekiam dakozimin pin anefagh, egh dipam itarir ekiam gingegh.

19 Eghti Aron uan otariba ko, me uan soroghafariba ruam.

20 Egh me na bativamin Purirpenimin aven mangisi, o ofaba isia mighiri naghin dakozimin ofa damusi, me uan soroghafariba rueghti ki me misueghti me aremeghan kogham.

21 Bar guizbangira, me uan soroghafariba ruegh, egh me aremeghan kogham. Me ko, men

* **30:10:** Azeniba bar dughiar vamira, kar Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. Ni Ofa Gami, sapta 16in gan. **30:13:** Ua Me Ini 38:25-26; Matyu 17:24 **30:17-18:** Ua Me Ini 38:8

otarir gin otivamiba, me zurara bizir ki damuasa mikemezibar gin mangivira iki.”

Ofa gamir gumaziba misevir boremin ingarir arazim

22-23 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia bizir aghuarir mughuriar aghuim itiba, da inigh: Mean sanda, an osimtizim 6 kilogrem, ko sinamonin pauran mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem, ko abuar mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem.

24-25 Egh pauran me iter kasian inimin ingarizim, an osimtizim 6 kilogrem, a inigh. Egh 4 lita olivin borem inigh, bizir kaba bar dagh ingegh. Egha mati gumazir fofozir bar aghuim ikia deravira sandaba verezi moghin, ni deraghvira da vereghti sandan aghuim otogham. Borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim na bagh anemisivisi, borer kam isi a gingegh.

26 “Egh ni borer aghuarir kam isi na bativamin Purirpenim gingegh, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gingegh,

27 egh bretba arighamin dakozim ko an ingarir bizibagh ingegh, egh lamba afamin aghorim, ko an ingarir biziba sara, dagh ingegh, egh pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim gingegh,

28 egh asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, an ingangarir bizibagh ingegh, egh soroghafariba ruamin itarir ekiam ko anefamin dakozim gingegh.

29 Egh ni bizir kaba miseveghti da bar nan biziba, egh bar anogoregham. Eghti gumazitam o bizitam a seregham, egh a uaghan na baghvira ikiam.

30 “Eghti gin Aron ko an otariba, me amisivisi, ia borer kam inigh muziaritam me gingegh. Eghti me nan ofa gamir gumazibar otogh nan ingangarim damuam.

31 Eghti ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ia ko ian adarazir gin izamiba, ia olivin borer kam inigh na baghvira ikiamin biziba amisivam.

32 Egh ia gumazir kinibar ingan marki. Egh ia uaghan borer kamaghira garir tam uari bagh an ingaran marki. Kar Godin bizimra, ki ian anogoroke.

33 Eghti gumazir borer kam isi pura gumazir kinitam gingeghamim, ko gumazir borer kamaghira garibar ingariba, gumazir kamaghin amir kaba, nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.’ ”

Migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingaramin arazim

34 Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, “Ia migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingarsi, pauran mughuriar aghuim zuir igharagha garitaba inigh, eghti pauran kabar osimtiziba voroghira mangi. Pauran kabanang: mean paura, ko pauran me zoghuabar min garir bizimin ingarizim, ko galbanumin akimarimin eborir gavgavimin, ko pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar da inigh,

35 egh deraghvira da vereghti, mati gumazir fofozir aghuim itim, pauran mughuriar aghuimin ingari. Egh amangsizir muziaritam atighti, paura deraviram otogham. Egh a bar nan bizimra, ki ian anogoroke.

36 Egh deraghvira pauran kamin taba mirmirighti, an averenimin min guizin pauran otogh. Eghti a inigh na bativamin Purirpenimin aven nan damazimin mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin anetigh. Eghti pauran mughuriar aghuim zuir kam, a nan bizimra, ki ian anogoroke.

37 Eghti ia pauran kamaghin gari tam uari bagh an ingaran marki. Kar ki Ikiavira Itir God, nan bizimra, ki ian anogoroke.

38 Eghti gumazitam sandan mughuriar aghuim baraghsi ifueghiva,

30:22-23: Ua Me Ini 37:29

a kamaghira garir bizitamin ingarigh, egh a nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham."

31

Ikiavira Itir God uan Purirpenimin bizibar ingarasa gumaziba amisefe (Ua Me Ini 35:30-31)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,
2 "Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim.
3-4 Ki uan Duamin gavgavim a ganingi. Egha ki gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim a ganingi.
5 Egha ki dagiar ivezim bar pin koziba aghoriva, temebar dirir guar aviribar aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi.
6 Egha ki uaghan Ahisamakin otarim Oholiap amisevegha gifa, me Danin anabamin adarasi, eghti a uaghan Besalel ko ingaram. Egha ki uaghan fofozir ekiam gumazir igharazibagh aningi, eghti ki ni mikemezir biziba, me bar dar ingaram.
7 Egh me na bativamin Purirpenimin ingar, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingar, egh Boksiamin asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, an ingar, egh Purirpenimin biziba bar dar ingaram.
8 Egh me bretba arighamin dakozim ko an ingarir biziba bar dar ingar, egh lamba afamin aghorim ko lam ko an ingaramin biziba bar dar ingar. Me golin aghuarimra lamba afamin aghorir kamin ingarigh. Egh me uaghan pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingarigh.
9 Egh me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, ofan ingangarim gamir biziba bar dar ingar. Egh me soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozimin ingar.
10 Egh me Aron uan otariba ko, me bagh ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam.
11 Egh olivin borer ki ua bagha misevezir bizibagh ingemin ingar, egh pauran mughuriar aghuim zuim Anogoroghezir Danganim bagh an ingarigh. Eghti me ingarir bizir kaba, ki ni mikemez moghira me dar amu."

Sabatin dughiam, kar avughsamin dughiam

12-13 Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Sabatin dughiam, kar dughiar avughsamim. Kamaghin ia zurara Sabatin dughiamin avughsi. Sabatin dughiam, an ababanimin min ki ia ganidi, a datirighin ko ian adarazir dughiar gin izamibar ababanimin min ikiam. Ababanir kam ian akaghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki ia gamizi ia nan gumazamizibar mirara iti.
14 Ezi dughiar avughsamin kam, kar ki Ikiavira Itir God, nan dughiamra, kamaghin ia an avughsi. Gumazitam dughiar kamin ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kamaghin ami, nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.
15 Ia wighin vamiran an 6plan dughiabar ingangaribar amu, namba 7in dughiam, kar nan dughiamra, kar nan avughsazir dughiar ekiam. Egh gumazir dughiar kamin ingangaribagh amiba, me bar me misueghti, me arimighiregh.
16 Kar Akar Dikirizir Gavgavir ia gin mangasa akam akirizim, kamaghin, ia Israelia dughiar kamin avughsi

31:12-13: Esekiel 20:12; 20:20 **31:15:** Ua Me Ini 20:8-11; 23:12; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:12-14 **31:17:** Ua Me Ini 20:11

ikivira iki mangiti ian gin izamin adarazi kamaghira damuam.

17 Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim 6plan dughiabar aningin ingari, egha dughiar namba 7in, ki ingangariba bar da ategha avughsi. Ezi dughiar kam, a na ko ia Israelian tizimin Akar Dikirizir Gavgavim gamima, an ababanimin min oto."

18 Egha Ikiavira Itir God, Moses ko Sainain Mighsiamin mikemegha givagha, egha God uabi dagiar akuar pumuning isa Moses ganingi. God uabi uan dafarir puzimin Akar Gavgaviba aningin da osiri.

Israelia akirim ragha God gasara, egha gin uamategha a bagha ize

32

(Sapta 32--34)

Gumazamiziba golin bulmakaun nguzimin ingari

(Godin Araziba 9:6-29)

1 Egha Moses dughiar ruarimin mighsiamin ikia zuamira izezir puvati. Ezi gumazamiziba uari akuvagha iza kamaghin Aron migei, "E fozir puvati, bizir tizimra Moses bato, gumazir kam Isipin kantrin e inigha en akua ize. Kamaghin amizi ni dikavigh, e bagh godin tabar ingarighti, da en faragh mangiva e inigh tuavimin mangam."

2 Ezi Aron me migei, "Ia uan amuiba ko, otariba ko guivibar kuaribar guizir golin ringba, da suegh da inigh na bagh izi."

3 Egha Aron kamaghin mikemezi, gumazamiziba bar uan kuaribar golin ringba asigha da inigha a bagha izi.

4 Ezi a kuaribar guizir gol ringin kaba inigha, da tuezi da isigha ameregha dipam ara. Ezi an a isa mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min nguazimin kuizimin, a fugha bulmakaun nguzimin ingari. Egha afuam inigha deraghavira anerkiri. Ezi gin gumazamiziba kamaghin migei, "Israelia, ia oragh. Kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua azenan ize."

5 Ezi Aron kamaghin ganigha ofa gamir dakozim bulmakaun boroghin an ingarigha ghaze, "E gurumzaraghan isar ekiam ko ighiam damu, egh Ikiavira Itir God ziar ekiam a daningam."

6 Egha amimzaraghan bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha iza ofan asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. Egha me uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigha iza ofa gami. Egha gin apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami.

7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni zuamira magiri. Gumazamizir ni Isipin inigha izeziba, me arazir kurar aviribagh ami.

8 Me tuavir me gin mangamin ki me mikemezim, me zuamira anetegha, golin bulmakaun nguzimin ingarigha, an ziam fa an ofa gami. Egha me ghaze, 'Israelia, ia oragh, kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua ize.' "

9 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Gumazamizir kaba, ki men ganigha me gifo. Me gumazamizir akaba batoziba.

10 Ki me bagh navim isi bar men aningaghegham. Egh ki bar me gasighasigham. Eghti ni nan anogoroghan kogham, bar marki. Egh gin ki ni ko nin boribar adarazir amighti, me ikizir gavgavir mamin otogham."

11 Ezi Moses, a uan Godin Ikiavira Itim, pamtem kamaghin a gakaghori, "O Ikiavira Itir God, ni manmaghin amua, navim isia nin aningagharim nin gumazamiziba bagha pamtem dikafi? Ni uabi gumazamizir kaba Isipin kantrin uan gavgavir ekiamin me inigha azenan ize.

32:1: Aposel 7:40 **32:4:** 1 Atriviba 12:28; Aposel 7:41 **32:6:** 1 Korin 10:7 **32:11:** Diboboniba 14:13-19

12 Egh ni kamaghin me damighti,
Isipia ua suam, 'God uan gumazamiz-
iba paza me ginighnisi. Egha a Isipin
me inigha, danganir mighsiabar me
gasighasighasa me inigha iza bar me
misoghezi me ariaghire.' O Ikiavira
Itir God, ni kamaghin damuan marki.
Ni uan aningagharir nighnizim
abiragh, egh uan gumazamizibagh
asighasighan marki.
13 Ni uan ingangarir gumazir
kabagh inirigh, Abraham, Aisak, ko
Jekop. Egh me koma amizir akar
dikirizir kam ginighnigh. Ni kam-
aghin akar dikirizim me ko a gamua
ghaze, 'Ki bar guizbangira migei, ki
overiamin mikovezibar min borir
aviriba ia daningam. Egh nguazir ki
ia daningasa akam akirigha givazim,
ki a isi ian ovavir boribar aningam.
Eghti me zurara nguazir kamin iki
mamaghira ikiam.' "

14 Ezi Ikiavira Itir God, Mosesin
azangsizim baregha uan nighnizim
giragha, uan aningagharir ekiam
ategha, uan gumazamiziba gasighasighizin
puvati.

15 Egha Moses dagiar akuar God
Akar Gavgaviba osirizir kamning
inigha, mighsiam ategha izaghiri.
God aningin vong ko vongin akaba
osiri.
16 God uabi dagiar kamningin in-
garigha, uan Akar Gavgaviba aningin
dar aghora da osiri.
17 Ezi Josua Moses ko ikia orazi, gu-
mazamiziba tintinibar dei. Ezi a ka-
maghin Moses migei, "Ai Moses! Gu-
mazamiziba itir danganimin aven, ki
inogovir niginim barasi!"

18 Ezi Moses ghaze, "Mamaghin
puvati. Kar gumaziba inogovimin
apaniba abinizir dimdiam puvati. Ezi
apaniba me abirazir ararem puvati.
Ki onger akar tiaribaram orasi."

19 Ezi Moses me itir danganimin
boroghira izegha, golin bulmakaun
nguzim ko gumazamizibar garima,
me ighiam gizi. Ezi a bar aningaghe.
Egha dagiar an aterir kamning, isa
mighsiamin apemin aning akunizi,
aning bar misaraghire.
20 Egha Moses bulmakaun nguzir
me ingarizir kam inigha avimin a
tuazi a isi. Egha anebigha, a mirmirizi
a pauran kinimin oto. Egha golin
pauran kam dipam mikini. A tintini-
bar dipamin anekunigha givagha, Is-
raelia abiraghbirazima me dipar kam
api.
21 Egha an Aron migei, "Gumaza-
mizir kaba arazir manamra ni
gamizi, ni me gamizima, me arazir
bar kurar kam gami?"

22 Ezi Aron a ikaragha ghaze,
"Gumazir ekiam, ni nan aningaghan
marki. Gumazamizir kaba ni fomira
me gifo. Me arazir kuram damuasa
bar kufi.
23 Me kamaghin na migia ghaze,
'Gumazir kam Moses, gumazir Isipin
e inigha en akua azenan izezim, e
fozir puvati, bizir tizim a bato. Kam-
aghin ni e bagh godin tabar ingarighti
da en faragh mangi en aku tuavimin
mangam.'
24 Ezi ki men akam baregha, gu-
mazamizibav gia ghaze, 'Ia te golin
ringba iti, ia da asigh.' Ezi me golin
uari garighiziba inigh da na ganingi.
Me da na ganingizi, ki da isa avim
mikini. Ezi bulmakaun nguzir kam a
purama oto!"

25 Egha Moses fo, Aron gumaza-
mizibar amamangatizi, me tintini-
bar arazir kurar igharagha garir
aviribagh ami. Moses nighnisi, me
kamaghin damuti men apaniba men
ganigh, men ziam gasighasigh men
ingariva akiti, me bar aghumsigham.
26 Egha a ghua me itir danganimin
divazimin tiar akamin tugha kam-
aghin dia migei, "Tina Ikiavira Itir
Godin gin mangisi na bagh izi." Ezi
Livain anabamin adarazi iza an
boroghin tuifi.

27 Ezi a kamaghin me migei,
"Ikiavira Itir God, Israelian God, a ka-
maghin migei, 'Ia bar uan midorozir
sababa inigh danganir e itir kam bar
an otevibar mangi, gumazamizir ian

32:13: Jenesis 17:8; 22:16-17

boroghin ikiava marvir guamin gin zuiba, kar ian aveghbuaba, namakaba, ko ian boroghin itir darasi, ia bar me misueghti me arimighiregh.' "

28 Ezi Livaiba Moses mikemezi moghirama ami. Egha dughiar kamra me 3,000 gumazamizibav soghezi me ariaghire.

29 Egha Moses kamaghin Livaibav gei, "Ia datirighin uari uan boriba, ko aveghbuabav soghezi me ariaghire. Ezi arazir kamin, Ikiavira Itir God uan ingangarim damuasa ia misefe. Egha datirighin deragha ia gami."

30 Egha amimzaraghan Moses gumazamizibav gia ghaze, "Arazir kurar ia amizir kam, a bar ikufi. Ezi ki datirighin uamategh mighsiamin mavanang Ikiavira Itir God bativam, egh a ian arazir kuraba gin amangisi ki an azangsigh ganigham."

31 Egha Moses mighsiamin ghuavanabogha kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Ni nan apangkufigh nan azangsizim baragh. Gumazamizir kaba bar arazir kurar ekiam gami! Me marvir guar maba golin uari bagha dar ingarigha, dar ziaba fe.

32 Ezi ki datirighin nin azai, ni ifongegh men arazir kuraba gin amadagh. Egh ni aghuaghiva nan ziamra, akinafarir ni uan gumazamizibar ziaba osirizimin anengarigh."

33 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Puvatigham. Ki gumazamizir arazir kuram gamizibara, men ziaba angaram.

34 Aria, ni mangi, gumazamiziba inigh danganir ki ni mikemezir kamin mangi. Ni oragh. Nan ensel ia inigh ian faragh tuavimin mangam. Eghti gin ki izi ivezir kuram gumazamizir arazir kuram gamiziba, ki me ikaragham."

35 Guizbangira, gumazamiziba uari bagh bulmakaun nguzimin ingarasa bar Aron gakaghone. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gin men arazir kuram ikaragha arimariar kurar mam amadazi a me bagha ize.

33

Ikiavira Itir God Sainain Mighsiam ataghiraghasa Israelia migei

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni ko ni Isipin inigha izezir gumazamiziba, ia danganir kam ategh, nguazir ki ia daningasa akam akirizimin mangi. Ki fomira kamaghin Abraham, Aisak, ko Jekop migia ghaze, 'Ki nguazir kam, ian ovavir borir gin otivamibar aningasa mikeme.'

2 Ki enselin tam amadaghti, a nin faragh mangi, Kenania, Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, me batuegham.

3 Eghti ia mavanang nguazir aghuir kamin ikiam, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ia gumazamizir akaba batoziba, kamaghin ki ia ko mangan kogham. Ki ia ko mangivigh tuavimin ia gasighasigham."

4 Ezi gumazamiziba Akar Gavgavir kam baregha, men naviba bighizi me uan adiarir aghuibar kuritir puvati.

5 Ezi Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Ia gumazamizir akaba batoziba. Ki ia ko dughiar otevimin mangivigh, bar ia gasighasigham. Ia orakigh, ia uan namnabagh arighizir adiarir aghuiba bar da surarikigh, eghti ki deraghvira nighnigh arazitam ia damusi nighnigham."

6 Israelia Sainain Mighsiam itir dughiamin, me uarir kuritir adiarir aghuiba bar da suagharigha, Sainain Mighsiam ategha zuir dughiamin, me ua dar kuritir puvati.

God Moses ko bizibav gei

7 Egha dughiabar zurara Israelia ghua danganir manamin ikia uan purirpeniba asima, Moses purirpenir mam isa mong men saghon ghua anesara. Egha kamaghin dipenir kam dibori, "God bativamin Purirpenim." Eghti tina Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoghfoghsi, a Purirpenir kamin mangam.

32:32: Onger Akaba 69:28; Akar Mogomem 3:5

33:1: Jenesis 12:7; 26:3; 28:13

8 Moses God bativamin Purirpenimin aven mangamin dughiamin, gumazamiziba bar dikavigh uan purirpenibar tiar akabar tuivighav ikia garima, Moses an aven zui.
9 Moses aven ghugha givazi, ghuariar ruarir ekiam iza Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Ezi Ikiavira Itir God ghuariar kamin aven ikia Moses ko migei.
10 Gumazamiziba uan purirpenibar tiar akabar tuivigh iki gantima, ghuariar ruarir ekiar kam God bativamin Purirpenimin boroghin tughiv ikiam, eghti me dapaniba avigh, Godin ziam fam.
11 Ikiavira Itir God Moses ko migia, mati gumazim uan roroam ko migei. Moses uamategha danganir gumazamiziba itimin iziti, Josua Purirpenimin averara ikiam. Josua, a Mosesin ingangarir gumazir igiam, a Nunin otarim. A God bativamin Purirpenim ataghirazir puvati.

Moses Ikiavira Itir Godin guamin ganasa

12 Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Guizbangira, ni gumazamizir kaba inigh nguazir kamin mangasa na mikeme. Egha ni gumazir nan gin mangi nan akurvaghamin tamin gun na mikemezir puvati. Ni ghaze, 'Ki bar deragha ni gifogha, bar ni gifonge.'
13 Kamaghin, ni guizin na gifongegh, uan nighniziba na mikemeghti, ki deravira ni gifoghiva arazir ni ifongezibar amuvira ikiam. Egh ni uaghan gumazamizir ni ua bagha inabazir kaba gin amangan marki."
14 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ki ni ko mangi navir amirizim ni daningti, ni avughsam."
15 Ezi Moses ua Ikiavira Itir God migia ghaze, "Ni uabi e ko mangan aghuaghiva, danganir kam ataghiraghsi e mikiman marki.
16 Ni e ko mangan koghti, gumazir igharaziba manmaghin fogh suam, ni na ko uan gumazamizibagh ifonge? Ni uabi e ko mangiti, gumazamizir igharaziba kamaghin fogh suam, e gumazamizir igharazibar tongin e bar ighara. Bar guizbangira, e bar nin gumazamizibara."
17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ki deragha ni gifogha bar ni gifonge. Kamaghin, ki ni mikemezi moghira damuam."
18 Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Ki nin azangsisi, ni uan guamin angazangarir ekiam nan akaghasa ki ifonge."
19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Mosesin akam ikaragha ghaze, "Ki nin guamin uan arazir aghuim akagham. Egh ki uan ziamin gun ni mikimti, ni fogham, nan ziam, Ikiavira Itir God. Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam.
20 Guizbangira, gumazitam nan guamin ganighiva, an aremegham. Kamaghin, ni nan guamin ganighan kogham.
21 Ni gan! Dagiar ekiar mam nan boroghin iti. Ni dagiar ekiar kam gisin tugh.
22 Eghti nan guamin angazangarir ekiam nin boroghin iziti, ki ni isi dagiar torimin aven ni atigh, uan dafarimin ni avaragh, egh mangi ni gitagham.
23 Egh ki gin ua uan dafarim inighti ni nan akirir kinimin ganam. Egh nan guamin ganighan kogham."

34

Moses namba 2in dughiamin Akar Gavgaviba ini (Godin Araziba 10:1-5)

1 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni dagiar akuar pumuning uam aning atughiva aning akirigh. Aning, dagiar ni faragha kunizi biaghirezimningin min gan.

33:14: Godin Araziba 12:10; Aisaia 63:9 **33:19:** Rom 9:15 **33:22:** Aisaia 49:2; 51:16 **34:1:** Ua Me Ini 31:18

Eghti ki akar faragha osiriziba uam aningin da osiram.

2 Ni dagiar akuar kamning akirigh, gurumin bar mizaraghara Sainain Mighsiamin anang bar an orazimin na batogh.

3 Eghti gumazitam ni ko izan marki. Ki gumazitam mighsiar kamin danganir katamin an ganan aghua. Eghti sipsipba ko bulmakauba uaghan izi mighsiam boroghin grazibar aman marki."

4 Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amua, a faragha inigha izezir dagiar akuamningin mirara garir dagiar akuamning atu. Egha bar mizaraghara uan dafarimin dagiar akuamning atera Sainain Mighsiamin ghuavanadi.

5 Ezi Ikiavira Itir God ghuariamin ikia izaghira Moses ko tughav ikia, egha uabi uan ziam dibora ghaze, ki Ikiavira Itir God.

6 Egha a Mosesin boroghin ghua an guam gitaviragha kamaghin diagha ghaze, "Ki Ikiavira Itir God, ki Ikiavira Itir God. Kirara, kuarkuvir arazim ko apangkuvir arazimin mingarim. Egha zuamira aningazir puvati. Egha zurara gumazamizibar apangkuva, zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami.

7 Ki zurara uan gumazamizir aviriba bar men apangkuvigh mangivira ikiti, men igiav otariba otivigh iki kamaghira ikiam. Egha ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumazamiziba, me osimtizim itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba ki ivezir kuram me daning, mangiti men igiav otaribar boriba otivigham."

8 God mikemegha givazi, Moses zuamira tevimning apirigha dapanim aviragha guam nguazim gatigha Godin ziam fe.

9 Egha kamaghin migei, "O Ekiam, ki nin azai, ni bar guizbangira na gifuegh, egh ni e ko mangi. Guizbangira, gumazamizir kaba akaba barazir puvati. Ezi nan ifongiam kamakin, ni en arazir kuraba ko igharagha garir bizir kuraba gin amadagh. Egh e damighti e nin gumazamizibara ikiam."

God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim uam anekiri

(Ua Me Ini 23:14-19; Godin Araziba 7:1-5; 16:1-17)

10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Datirighin ki Akar Dikirizir Gavgavim ia Israelia ko uam anekirasa. Ki nin gumazamizibar damazibar digavir kuram gamir arazibar amuam. Arazir kaba, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazibar faragha dagh amizir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ia men tongin itiba, me arazir ki Ikiavira Itir God damuamin kabar gan, egh digavir kuram damuva akongiva atiatingam.

11 Eghti ia nan Akar Gavgavir ki datirighin ia daningamiba bar, ia dar gin mangi. Eghti ki ian faragh mangi, egh Amoria, Kenania, Hitia, Peresia, Hivia ko, Jebusia batuegham.

12 Egh ia deraghvira ganigh, kantrin ia mangamin kamin gumazamiziba, ia me ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran bar marki. Me azuazimin min me ia damigh, egh ia gekuighti, ia iregh, bar ikuvigham.

13 "Ia men asebar ziaba fer bizir kabagh asighasikigh. Ia ofa gamir dakoziba ko, dagiar guarir dighoriba itiba akunighti, da bar bighiri akuabagh iregh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba bar da okeghti da iregh.

14 "Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ia nan ziamra fi. Egh aser ifavariba nan danganim inian ki bar aghua. Egh ia asebar ziaba fan marki.

34:6: Ua Me Ini 20:5-6; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 5:9-10; 7:9-10 **34:12:** Ua Me Ini 23:32-33
34:13: Godin Araziba 16:21

15 "Egh ia kantrin kamin gumazamiziba ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran marki. Me tuavimin amizimin arazimin min amua, asebar ziaba fe. Egh ia me ko akam akirighti, me uari ko ikisi ia mikimam, eghti ia men asizir me asebar ofa gamizitabar amegham.

16 Eghti ameboghfeziaba uan otarir igiaba Israelin azenan itir amizir igiabar ikisi me ginamti, amizir kaba me inigh mangiti, me na ategh asebar ziaba fam. Nan damazimin arazir kam mati gumazamiziba, uari isa tintinibar akuir arazim.

17 "Ia ainin min garir bizitaba inigh asebar marvir guabar ingar, egh dar ziaba fan bar marki.

18 "Egh ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bakinighnighan marki. Abipin iakinim otozi ia Isipin kantri ataki. Ezi ki ia mikemezi moghin, ia zurara azeniba bar iakinir kamin, wighin vamiran yis puvatizir bret amam.

19 "Eghti ian otarir ivariaba, ko bulmakau ko sipsipba, dar nguzir apurir faragha otiviziba bar, kar ki ua bagha inabazir biziba.

20 Egh ia donkin nguzir apurir faragha otozitam ua a inisi, ia sipsipin nguzim isi ofa damu, eghti tuavir kamin ia donkin kam givezegh ua a inigham. Ia donkin kam givezan aghuagh, egh ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagh me givezegh ua me iniam.

"Ia nan ziam fisi izi, dafarir kinibar izan marki, ia bizitam suiragh izi.

21 "Egh wikba bar ia 6plan dughiabara ingangaribar amu, egh ia namba 7in dughiamin ingangaritam damuan bar marki. Azenimin ingarir dughiam ko dagheba asir dughiam, ia Sabatin dughiamin virara aningin ingaran marki.

22 "Egh ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam ginighnigh. Ia witin faragha aniba iniamin dughiam, isar ekiar kam damuam. Egh gin ia Ruarpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia ua a bagh isam damu. Iakinir ia temer oviziba iniamim, isar ekiar kam otogham.

23 "Egh ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazamiziba bar izi, egh nan ziam fisi nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavim, Israelian God.

24 Eghti gin ki gumazamizir datirighin ian nguazimin itiba batuegh, ian nguazimin mitaghniam damighti a mangi ekevegham. Egh azeniba bar dar 3plan dughiabar, ia nan ziam fisi iziva nan damazimin otogh, eghti apaniba ian nguazim inisi ifueghan kogham.

25 "Egh ia asizim isi na bagh an ofa damuva, an ghuzim isi na daningisi, yis itir bret sara ofa damuan marki. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighsi asiziba isi ofa damuti, dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki.

26 "Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

"Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki."

27 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Guizbangira, ki ni ko Israelia ia bagha Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi akar ki migeiba ghua akar kamra inifi. Kamaghin amizi, ni akar kaba akinafarir tamin da osirigh."

28 Ezi Moses 40plan dughiabar Ikiavira Itir God ko mighsiamin ikia, egha daghetam ko dipatam bar anemezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavimin akaba, dagiar akuar Moses inigha

34:17: Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 19:4; Godin Araziba 5:8; 27:15 **34:18:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:16-25 **34:19:** Ua Me Ini 13:2 **34:20:** Ua Me Ini 13:13 **34:21:** Ua Me Ini 20:9-10; 23:12; 31:15; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14 **34:22:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Diboboniba 28:26-31 **34:25:** Ua Me Ini 12:10 **34:26:** Godin Araziba 14:21; 26:2

ghuzimningin ada osiri. Akar kaba, da 10plan Akar Gavgaviba.

Moses mighsiam ategha ghuaghiri

29 Ezi Moses mighsiam ategha ua izir dughiamin, a dagiar akuar 10plan Akar Gavgaviba itimning inigha izi. A Ikiavira Itir God ko mikemezi, an guam bar angazangarir ekiam iti. Ezi a kamaghin fozir puvati, an guam kamaghin gari.

30 Ezi Aron gumazamiziba ko Mosesin guamin angazangarimin ganigha, atiatigha, an boroghin mangan aghua.

31 Ezi Moses men diazi, Aron ko Israelian gumazir dapaniba a bagha zuima a me migei.

32 Ezi gin Israelian gumazamiziba bar a bagha zuima, an Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Sainai mighsiamin a ganingiziba, bar dar gun me migei.

33 Egha a me mikemegha givagha, inim inigha bar uan guam avara.

34 Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa Purirpenimin aven zuir dughiam, a inim adegh iki mangi uam azenan izam. An azenan izava Ikiavira Itir God a mikemezi biziba bar dar gun gumazamizibav gei.

35 Ezi gumazamiziba an guamin garima an angazangarim iti. Moses me mikemegh givagh, ua uan guam avaragham. Egh a ua mangi Ikiavira Itir God ko mikimamin dughiam a ua inim adegham.

Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingari

35

(Sapta 35--40)

Avughsamin Dughiamin Akar Gavgaviba

1 Egha Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me izezi a kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God kamagh migia ghaze, ia nan Akar Gavgavir kabar gin mangi.

2 Ia ingangariba bar adar amu mangi 6plan dughiamran tugh. Egh namba 7in dughiam ia avughsi. Ki Ikiavira Itir God, kar nan dughiar ki avughsim. Gumazim o amizitam dughiar kamin ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh.

3 Ia uan dipenibar aven avim arighsi, o ia uaghan ingangarir muziarir kamagh garibar amusi, Sabatin dughiamin dar amuan marki."

Gumazamiziba biziba God daningasa Moses me migei
(Ua Me Ini 25:1-9)

4 Egha gin Moses kamaghin Israelia bar me migei, "Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze:

5 ia datirighin bizitaba isi ofan min Ikiavira Itir God daningam. Gumazamizir uan navimin aven biziba bar a daningasa nighniziba, me bizir kaba a daning: gol, silva, bras ko,

6 sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko,

7 sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko,

8 lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughuriar aghuim gamiba.

9 Egh dagiar pizir aghuariba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. Bizir kaba, me bar da inigh izi."

Moses Godin Purirpenimin ingaramin biziba bagha me migei
(Ua Me Ini 29:32-43)

10 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ian tongin gumaziba bar bizir kabar ingaramin fofoziba iti, me bar izi

34:29: 2 Korin 3:7-16 **35:2:** Ua Me Ini 20:8-11; 23:12; 31:15; 34:21; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:12-14

bizir Ikiavira Itir God ia mikemezibar ingar.
11 Me Purirpenimin ingarighiva, egh anevamin biziba, ko akeziba, ko birir aghariba, ko agharir ighuvir gavgavim Purirpenim daningamiba ko, dipenir akiniba ko, boksiar me birir aghariba asamiba, me bar dar ingar.
12 Egh me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarigh, egh temer aneteramimningin ingarigh, egh gol inigh an asuamin ingarigh, kar arazir kuraba gin amangamin danganim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiamin ingarigh.
13 Egh ia bretba arizir dakozim ko an ingangarim gamir bizibar ingarigh, egh dakozim ateramin tememning akirigh, egh Godin damazimin darighamin bretba tuagh.
14 Egh me lambar afamin aghorim, ko lamba, ko an ingangarim gamir biziba sara ingar. Egh me lamba ko angazangarim aningamin olivin borem sara ingarigh.
15 Egh me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim ko anetersi itemningin ingarigh. Egh biziba misiv ingiamin olivin borem ko pauran mughuriar aghuimin ingarigh. Egh me Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiamin ingarigh.
16 Egh me asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh, egh a bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizimin ko an ingarir bizibar ingarigh. Egh me ofa gamir dakozim ateramin itemningin ingarigh. Egh me soroghafariba ruamin itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh.
17 Egh me Purirpenimin divazim avinsi inibar ingariva, egh divazimin dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, bar dar ingarigh. Egh me divazimin tiar akamin guamin ini tamin ingarigh.
18 Egh me Purirpenim ko an divazim gavgavim aning daningamin beniba ko afughafughamiba, dar ingarigh.
19 Aron a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba.”

Gumazamiziba biziba inigha Ikiavira Itir God bagha zui

20 Ezi Israelian gumazamiziba Moses ategha zui.
21 Ezi an akaba men aviribar navibagh ami da dikavima, me a mikemezi moghin damuasa ifonge. Ezi gumazamiziba bizir guar aviriba inigha izi: me God bativamin Purirpenimin ingaramin biziba ko, an ziam famin biziba ko, ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribar ingaramin biziba, me bar da isa ofabar min Ikiavira Itir God ganidi.
22 Ezi gumazamizir kamaghin damuasa ifongeziba, uarir kuritir bizir igharagha garir kaba inigha izi. Bizir aghuir kabanang: kuarimin ringba, dafarimin ringba, firimin ikezir ringba, ko golin aghuir dirir igharagha gariba itiba. Gumazamiziba bizir kaba isa, dar suiragha da fegha dagh amizi, da Godin damazimin ighuavamadir ofabar min da isa Ikiavira Itir God ganidi.
23 Ezi gumazamizir maba, me bizir kaba ikiava, me vaghvagha da inigha izi, tretin bluplaba, ko pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizimin ingarizim ko, sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuizim ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba.
24 Ezi gumazamizir silva ko bras itiba, me ofan min da isa Ikiavira Itir God bagha izi. Ezi gumazir akasin temeba itiba me Purirpenim ko bizir igharazibar ingarasa da inigha izi.
25 Ezi amizir tretbagh irigha foziba, me sipsipin ariziba isa tretin bluplaba, ko tretin pighagheviba, ko

tretin aghevibagh irisi. Egha me inir ghurghurir aghuibar ingarasa tretin ghurghuribagh irigha, dar ingari. Egha me tretin kaba inigha izi.
26 Egha me uaghan memen arizimin tretin ingaran fofozim ko ifongiam ikia, egha dar ingari.
27 Ezi gumazir dapaniba dagiar pizir aghuiba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigha izi. Me da isi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenimin itim ko, forivtarir nir an evarimin itim darigham.
28 Egha me, olivin borer me lambagh inge da isir borem, ko biziba misiv dagh ingamin borem, ko pauran mughuriar aghuim, dar ingarasa, egha pauran igharagha gariba ko olivin boreba da inigha izi.
29 Ezi Israelian gumazamiziba bar biziba Ikiavira Itir God daningasa uan ifongiamin gin ghua me da inigha an ingangarim damuasa, a Moses mikemezi moghin da inigha izi.

Ikiavira Itir God gumazir ingangarim damuamiba misefi
(Ua Me Ini 31:1-11)

30 Ezi Moses Israelia migei, "Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim.
31 Egha Ikiavira Itir God uabi uan Duamin gavgavim a ganingizi, a fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim iti.
32 Egha a gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a ganingi.
33 Egha a dagiar ivezir bar pin koziba aghoriva temebar dirir guar aviriba aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi.
34 Egha Ikiavira Itir God fofozir aghuarim isa Besalel ko Oholiap ganingi. Oholiap, a Ahisamakin otarim, a Danin anabamin gumazir mam. Aning ingangarim damuamin gumazir igharaziba sure damuamin fofozim iti.
35 Ikiavira Itir God gumazir kamning ingangarir guar aviribar amuamin fofozir aghuim aning ganingi, ezi aning dagiabar nedaziba aghora egha dirir aviriba aghora, egha inir ghurghurir aghuiba isava tretin blupla ko, tretin pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim nuavigha, dar kurke. Egha aning bizir me damuasa nighnizir kabar fofozim ikia egha bizir kaba bar dar ingari."

36

1 Egha Moses ghua kamaghin migia ghaze, "Ikiavira Itir God Besalel ko Oholiap ko fofozim itir gumazir igharazibar dei. Gumazir kaba, Ikiavira Itir God ingangaribar amuamin fofozim me ganingi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me Godin Purirpenim ko an bizibar ingaram."

Gumazamiziba bizir aviriba inigha izi

2 Ezi gin Moses Besalel ko, Oholiap, ko gumazir Ikiavira Itir God fofozir aghuim aningiziba bar men dia. Ezi gumazir ingangarim damuasa bar ifongeziba, me izima Moses ingangarim damuasa me migei.
3 Egha Israelia Godin Purirpenimin ingarasa akuvazir biziba, Moses bar da isa gumazir kabagh aningi. Egha Israelian gumazamiziba zurara mizarazibar uan ifongiabar gin ghua ofan min biziba God daningasa da isa izavira iti.
4 Ezi Purirpenimin ingarir gumaziba bizir kabar gari, da avirasemezi, me uan ingangariba ategha izi.
5 Egha me kamaghin Moses migei, "Gumazamiziba bizir bar aviriba inigha izi. Ikiavira Itir God e mikemezi bizir e ingangarim damu anegivamiba, da bar iti. Eghti bizir avirim pura ikiam."
6 Ezi Moses akam amadazi a bar gumazamiziba bagha me itir danganibar ghua ghaze, "Ia gumazamiziba,

Godin Purirpenimin ingarsi ua bizitaba inigh izan marki.” Ezi me akar kam baregha, ua bizitaba inigha izir puvati.

7 Ezi bizir gumazamiziba inigha Purirpenimin ingarasa izegha givaziba, da bar ingangarir kaba agivaghti, dar naba pura ikiam.

Me Godin Purirpenimin ingari (Ua Me Ini 26:1-37)

8 Egha ingangarir gumazir fofozim itiba Godin Purirpenimin ingari. Egha me 10plan inir ghurghurir aghuaribar an ingari. Nir kaba me tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigha enselin bar gavgavibar nedaziba inir kabar da isami.

9 Egha me 10plan inir kabar ingarizi, dar oteviba bar voroghira ghue. Ezi dar ruariba 12 mitan tuzi, dar aroziba 2 mitan tu.

10 Egha da arueghasa me 5plan iniba da uarir akuigha uam ada isami, egha 5plan mabar akuigha ua kamaghira da isami.

11 Egha aning isafuraghasa, me bluplan tretin irighizir kuzir kabar inimningin miriamningin da isami.

12 Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inir faragha itimin miriam gitui, egha 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira a gituizi da voroghira ghue.

13 Egha me 50plan golin akezibar ingarigha, inir ruarir kamningin kuziba isafuragha aning ikezi, aning Purirpenir vamiram oto.

14 Me memen arizibar 11pla inibar ingarizi, da Purirpenim avamin nir ekiar vamiram oto.

15 Ezi inir kaba vaghvagha dar ruariba 13 mitan tu. Ezi dar aroziba 2 mitan tu. Ezi dar ababanim voroghira ghu.

16 Egha da arueghasa me 5plan iniba uari isafuragha da isamizi, da inir ekiar vamiran oto. Egha 6plan iniba uarir isafuragha da isamizi, da inir ekiar vamiran oto.

17 Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inigha inir faragha itimin miriam gituigha, 50pla tretin irighizir kuziba inigha inir namba 2in miriam gitui.

18 Egha 50plan brasin akezir ingariziba, da tretin irighizir kuzibar aghuam. Eghti inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar vamira ikiam.

19 Egha me Purirpenim avasa, sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingari. Egha a gisin darighasa ongarimin itir asizir ekiamin inim inimin ingari.

20 Egha me akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingari.

21 Ezi birir agharibar ruarim 4 mitan tuzi, iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tu.

22-24 Egha me iter akinir pumuningin mingarimning akirigha, silvan boksiamning gisin aning asara. Egha me Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingari. Egha me sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingari. Egha me silva inigha 40plan boksiar torir muziariba itibar ingarigha, egha birir aghariba dagh ase. Ezi boksiar pumuning birir agharir vamiran apebamin ti, egha birir agharimin povim gavgavim a ganidi.

25-26 Egha me kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigha, 20pla birir agharibar ingari, egha me birir agharibar poviba gavgavim dar aningasa, 40plan silvan boksiabar ingari. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da ase.

27 Egha me 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingari.

28 Egha me birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin aningin ingari.

29 Me mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigha ghuavanaga bar pin oto. Egha birir agharir kamning uaning inigha uanaga ringin vamiran aven ghua voroghira iti. Egha mikebar ighirazim me kamaghiram a gami.

30 Ezi girakirangin 8plan birir aghariba itima, 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suisi, ezi boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagha dar tuifi.

31-32 Egha me akasin temer ruariba inigha, dar ighuvir ruaribar ingari. Egha notin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. Egha sautin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingarigha, aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari.

33-34 Egha me ringbar ingarigha vaghvagha birir agharibar tongira da arigha, egha gin ighuvir ruarir kaba isa ringbagh aghua ghua, Purirpenimin mikebar mamin ikegha ghua mamin tu. Egha me birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da noke.

35 Egha me inir ghurghurir ruarir ekiar mamin ingarigha, Purirpenimin aven anegura. Me inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko, aghevir me sipsipin arizimin ingarizimin a isami. Egha me deravira enselin bar gavgavibar nedaziba an kurka da isami.

36 Egha me akasin temeba inigha, inir ekiar kam guasa 4plan dipenir akinibar ingari. Egha me dipenir akinir kaba golin da noke. Egha golin akezibar ingarigha nir kamin suighasa dipenir akinibar da ariki. Egha me 4plan silvan bokisiabar ingarigha, egha dipenir akinir kaba asasa dar ingari.

37 Egha me Purirpenimin tiar akamin min ikiasa, inir ghurghurir aghuarimin ingari. Me tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegha da isami.

38 Egha me 5plan dipenir akinibar ingarigha, inim guasa akeziba dagh itui. Egha me gol inigha dar dapanibagh aghui, egha dipenir akinibagh inivamin ighuviba saram aghui. Egha me 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigha dipenir akiniba asasa dar ingari.

37

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari
(Ua Me Ini 25:10-22)

1 Ezi Besalel ingangarir gumaziba ko me akasin temer arariba isa, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari, ezi an ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu, ezi an tuirivim 66 sentimitan tu.

2 Egha me golin aghuarim isa Boksiamin averiam ko azenimin poghava a noke. Egha golin ruarir mamin an apinimin azenan bar an pogha a ikiagharui.

3 Egha me Boksiam darugh aneterasa gol ringin 4plan ingarigha, a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla ariki, egha 4plan suebagh ike, pumuning isa Boksiamin vongin aning ikegha pumuning vongin aning ike.

4 Egha me Boksiam aterasa akasin iter otevir pumuning inigha, deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke.

5 Egha me Boksiam aterasa iter otevir kamning isava, mam vongin an ringning garugha, mam vongin an ringning garu.

6 Egha me Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingari. An ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim.

7 Egha me golin maba inigha haman dav misuegha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Ezi enselning Boksiamin asuam gisin tughav ikia, mav vongin iti, mav vongin iti.

8 Ezi mam agharir guvimin tughav itima mam agharir kiriamin tughav iti. Me golin mam inigha, enselin bar gavgavir kamningin nedazimning ko Boksiamin asuamin danganir kamran dar ingarizi, da bizir vamiran min iti.

9 Ezi enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughav iti,

ezi aningin guamning uaningin akuigha aviragha Boksiamin gari, ezi aningin avizimning kuiaghirigha ikia, Boksiamin asuam avara.

Me bret bagha dakozimin ingari (Ua Me Ini 25:23-30)

10 Egha me akasin tememin dakozir mamin ingari, ezi an ruarim 88 sentimitan tu, ezi an arozim 44 sentimitan tuzi, an tuirivim 66 sentimitan tu.
11-12 Egha me dakozir kam golin aghuarimin an puegha a noke, egha golin ruarir mamin an miriamin pogha bar a ikiagharui. Egha me golin ruarir kam gamizi a mong figha anabogha, dakozimin apiniba bar da inigha, an tuirivim 8 sentimitan tu. Ezi me golin ruarir kamin, an miriamin golin igharazir mamin adiarim gamigha an puegha golin ruarir kam bar a ikiaghariki.
13-14 Egha me gol ringin 4plan ingarigha dakozimin mikebabar suebar boroghin da ike. Ezi 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira iti. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham.
15 Egha me akasin iter otevir pumuning isa dakozim aterasa deragha aning akirigha, golrama aningin pogha aning noke.
16 Egha me dakozim gisin dafasa itarir ekiaba golin aghuimra dar ingari. Kar ofa damu wain fusfughamin itarir ekiaba ko, doziba, kapba ko, botolba.

Me lamba afamin aghorimin ingari (Ua Me Ini 25:31-40)

17 Egha me golin aghuarim inigha lamin aghorimin ingari. Egha haman golin kam misuegha lamin aghorim asamin danganimin ingarigha, lambar aghariba ingarigha dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingari. Egha biziba bar dar ingarizi da bizir vamiran min iti.
18 Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba iti, egha 3pla vongin itima, 3pla vongin iti.
19 Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagha akimarir 3pla iti, egha da lamin kabar apengan iti. Ezi lamin aghariba bar kamaghira gari. Ezi akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min gari.
20 Ezi lamin aghorim uabi kamaghin gari, me akimarir 4plan ingarizi, da amonin tememin akimaribar min, dar maba tighar onezibar min gari, ezi maba onezibar min gari.
21 Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin, me akimarir dafarir muziarir kabar ingari. Egha agharir igharaziba uaghan kamaghira dagh ami.
22 Me hama inigha golin aghuir kam misuegha, bizir kabagh amizi da bizir vamiran min iti.
23 Me golin aghuariba inigha, 7plan lambar ingarigha, akamimin min garir avimin suizir bizir mabar ingarigha, egha uaghan itaribar ingari.
24 Me 35 kilogremin golin aghuariba inigha, lamba afamin aghorim ko lamba ko an ingangarir biziba bar dar ingari.

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari (Ua Me Ini 30:1-5)

25 Egha me akasin temem inigha pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamin ruarim 45 sentimitan tuzi, an arozim an ruarim mirara ghua 45 sentimitan tu, ezi an tuirivim 90 sentimitan tu. Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagha dar iti.
26 Egha me an 4plan miriaba ko an siriam ko an komba golin aghuarimin dar puegha da noke, egha golin ruarim isa ofa gamir dakozimin miriabagh atigha a ikiagharui.

27 Egha me gol ringin pumuningin ingarigha, mam isa vongin a ikegha, vongin mam ike. Me ringin kamning golin ruarir me an miriabar ikezimin apengan aning ike. Ringin kamning me ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam.
28 Me akasin iter pumuning inigha ofa gamir dakozim aterasa aning akirigha, golin aning noke.

Me borem ko pauran mughuriar aghuim zuimin ingari
(Ua Me Ini 30:22-38)

29 Egha me pauran mughuriar aghuim ko olivin borem deravira da verezi, borer mughuriar aghuim oto, mati sanda. Olivin borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim Ikiavira Itir God bagh anemisivisi, borer kam a gingam. Me uaghan pauran mughuriar aghuim zuir mabar ingari, mati gumazir fofozir aghuim itim deravira da verezi, sandan aghuim oto.

38

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari
(Ua Me Ini 27:1-8)

1 Egha Besalel ko ingangarir gumazir igharaziba, akasin temeba inigha, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari. Ezi an arozim ko an ruarimin ababanim virara 2 mita 20 sentimitan tu. Ezi an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tu.
2 Egha temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagha dar iti, egha ofa gamir dakozim me brasin an pogha a noke.
3 Ofan dakozimin ofan ingangarim damuasa me bizir kabar ingari, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba ko, itarir avim ateramin ko averenim iniamin itarim ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingari. Bizir kaba bar me brasin dar ingari.
4-5 Egha me bras uaia inigha abizimin min garir bizimin ingari. Egha ofa gamir dakozimin aven aneti. Egha me brasin ringin 4plan ingari. Egha da isa ofa gamir dakozimin, abizimin mikebabar da ariki. Kar ringin tememning arugh boksiam ateramiba. Egha brasin ruarim inigha ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigha a ikiagharui. Egh uaia brasin abizimin miriaba isa brasin ruarir kamin apengan anegura. Ezi abizimin min garir bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongiram apera.
6 Egha me akasin iter otevir pumuning inigha, aning akirigha brasin aning puegha aning noke.
7 Me ofa gamir dakozim aterasa akasin temer kamning isa ringin an miriamningin itibagh aghui. Me temer arariba inigha ofa gamir dakozim boksiamin min an ingari, egha boksiamin dikinimin ingarizir puvati. Me anetaghizima an dikinim pura torim iti.

Me soroghafariba ruer itarir ekiamin ingari
(Ua Me Ini 30:18)

8 Ezi amiziba zurara God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin Godin ingangarim gami, egha merara uan brasba isa Besalel ganingi. Brasin kaba, da ganganir me uan guabar garibar min gari. Ezi ingangarir gumaziba brasin kaba inigha, egha soroghafariba ruer itarir ekiamin ingari, egha itarir kam afasa dakozimin ingari.

Me Godin Purirpenimin divazim azui
(Ua Me Ini 27:9-19)

9 Egha me inir ghurghurir aghuimin ingarigha, Purirpenim avinasa divazir azenan itimin ingari. Me inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagha an ingarizi a 44 mitan tu.

37:29: Ua Me Ini 30:22-38 **38:8:** Ua Me Ini 30:18

10 Egha me inir kam guasa 20plan
dipenir akiniba brasin dar ingarigha,
egha dipenir akinir kaba 20plan
brasin boksiabagh asasa dar ingari.
Egha inir kam guamin akeziba ko
divazimin agharir ighuviba silvan
dar ingari.
11 Egha kamaghira notin amadaghan
itir divazimin ingari.
12 Ezi divazir aruem ghuaghiri
naghin itim, me inir ruarir mamin
ingarizi, a 22 mitan tu. Egha 10plan
dipenir akiniba ko, 10plan brasin
boksiar dipenir akiniba asamibar in-
gari. Egha inir kam guamin akeziba
ko divazimin agharir ighuviba silvan
dar ingari.
13 Ezi divazir aruem anadi naghin
itim, an ababanim 22 mitan tu. Ezi
divazir kam tiar akam an iti.
14-15 Tiar akamin miriamningin me
dipenir akiniba asasa brasin boksi-
abar ingarizi, 3pla vongin itima, 3pla
vongin ti. Egha tiar akamningin
miriamningin guasa nir pumuningin
ingari. Aningin arozimning virara 6
mita 60 sentimitan tu.
16 Me divaziba bar dar guasa inir
ghurghurir bar aghuaribar ingari.
17 Me bras inigha, dipenir akiniba
asamin boksiabar ingari. Egha me
silva inigha dipenir akinibar dapani-
bar puegha da noke. Egha me sil-
van ighuvibar ingari. Egha me sil-
van akezibar dipenir akiniba ko sil-
van agharir ighuvibar suighasa dar
ingari.
18 Egha divazimin tiar akam bagha,
me inir ghurghurir aghuarim ko
tretin blupla ko, pighaghevim, ko
aghevir me sipsipin arizimin ingariz-
iba isamigha inir kamin kurke. Ezi
inir kamin arozim 9 mitan tu. Ezi
an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tu,
egha a divazimin iniba ko voroghira
ghu.
19 Me inir kaba guasa dipenir akinir
4pla ko, da asamin brasin boksiar
4plan ingari. Ezi akeziba ko, dipenir
akinibar dapaniba, ko agharir ighu-
vir dipenir akinir uarir akuighamba,
me bar silvara dar ingari.
20 Egha me Purirpenim gavgavim
a daningamin afughafughamiba ko
an divazim gavgavim a daningamin
afughafughamiba, me brasin dar in-
gari.

Me Purirpenimin ingarasa gol ko biziba isi

21 Egha me Ikiavira Itir Godin
Purirpenimin ingarasa inigha izezir
gol, silva, ko bras menge. Purirpenir
kam, me Akar Dikirizir Gavgavim
itir dagiar akuamning a darigham.
Moses uabi Livain adaraziv kemezi
me biziba bar da mega da osirigha
fo, bizir manabara iti. Ezi ofa gamir
gumazim Aron, an otarim Itamar
ingangarir kamin faragha zui.
22 Besalel a Urin otarim, ezi Uri a
Hurin otarim, me Judan anabamin
gumaziba. Ezi Besalel, Ikiavira Itir
God Moses mikemezi moghin biziba
bar dar ingari.
23 Ezi Oholiap, an Ahisamakin
otarim, egha Danin anabamin mav.
An akaba dagiabar da osira da
aghori fofozim fomira iti, egha a
bizir igharaziba uaghan dar in-
gara fo. Egha a tretin blupla,
pighaghevim ko, aghevir me sip-
sipin arizimin ingarizim, ko inir
ghurghurir aghuariba, an a da isa
dar kurka fo.
24 Ezi me, golin gumazamiziba
Godin damazimin fegha ighuava-
madir ofan min Godin Purirpenimin
ingarasa inigha izeziba medi, ezi dar
osimtizim ghua 998 kilogremin tu.
25-26 Ezi me silva medima, an
osimtizim ghua 3,430 kilogremin
tu. Gumazir ziaba akinafarimin
itiba silvan kaba amadazima da ize.
Ezi gumazir 20plan azenibar tugha
ghuavanadiba, me vaghvagha 5 kina
silvan dagiaba ariki, ezi gumazir
kaba bar men dibobonim 603,550.
27 Ezi me 3,400 kilogrem silva
inigha, Godin Purirpenimin birir
aghariba gavgavim dar aningasa
boksiabar ingari. Egha me Bar
Anogoroghezir Danganim avamin

38:25-26: Ua Me Ini 30:11-16; Matyu 17:24

inim guasa, dipenir akinibagh asamin boksiabar ingari. Ezi boksiar kaba da bar moghira 100pla. Ezi boksiaba vaghvagha dar osimtizim 34 kilogremin tu.

28 Ezi silvan nar ikiavira itibar osimtizim 30 kilogremin tu. Ezi me da isa akeziba ko agharir ighuvibar ingarava, egha da isa birir aghariba uarir akuighasa dar ingari. Egha me uaghan dipenir akinibar dapaniba, silvan da ave.

29 Ezi brasin me ofan min Ikiavira Itir God ganingizimin osimtizim a 2,425 kilogremin tu.

30 Ezi me brasin kam inigha God bativamin Purirpenimin tiar akamin akinibagh asamin boksiabar ingari. Egha brasin ofa gamir dakozim ko, an abizimin min garir bizim ko, bizir ofan ingangarim damuamiba, me bar brasin dar ingari.

31 Me uaghan boksiar igharazibar ingari, kar divazimin tiar akamin dipenir akiniba asamin boksiaba ko, divazir bar Purirpenim gighuizimin dipenir akinibagh asamin boksiaba. Egha me uaghan, Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko divazir a gighuizim gavgavim a daningamin afughafughamiba, bar dar ingari.

39

Me ofa gamir gumazibar korotiabar ingari
(Ua Me Ini 18:1-14)

1 Egha me tretin blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin arizibar ingariziba inigha, ofa gamir gumazibar korotiar aghuibar ingarigha dar kurke, eghti me Anogoroghezir Danganimin mangi ingangaribar amusi dar aghuam. Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me Aron darugh ofa damuamin korotiamin ingari.

2-3 Egha me korotiar otevimin ingarasa, haman gol misoghezi, an akinafarimin min evari, ezi me a inigha aneghorezi a gol tretin min oto. Ezi me inir ghurghurir aghuarim inigha, gol tret ko, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, me inir kam kurkazir aghuibar a isami.

4 Egha me inir sazir pumuning korotiamin suighasa a gisin aning isami, eghti aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suigham.

5 Ezi me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, egha inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a garigha an ingari. Egh inir ivariam gikamim isa korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogha a isami, ezi bizir pumuning datirighin bizir vamiran min iti. Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, tretin kaba inigha inir kam isami.

6 Egha me dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, Jekopin otarir 12plan ziaba aningin dar ghora da osiri. Egha me gol inigha dagiamningin suighasa, golin kurkazir pumuningin ingari.

7 Egha me dagiar kamning isa, korotiar otevir azenan itim, an dipizimningin itir inir sazimning dukuagha aning isami, ezi aning Israelin 12plan anababar ababanimin min iti. Me God Moses mikemezi moghira dagh ami.

Me ofa gamir gumazibar dapanim bagha, forivtarir nir an evarimin poroghav itim, an ingari
(Ua Me Ini 28:15-30)

8 Egha me ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikiasa forivtarir inimin ingari. Egha me kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, forivtarir inir muziarir kam bar deragha an ingarigha kamaghirama an kurke.

9 Me forivtarir inir muziarir kamin ingarizi, an ruarim 44 sentimitan tuzi an arozim 22 sentimitan tu. Egha deravira tongira a remezi, a forivtarimin min oto, ezi an otevibar ababaniba voroghira ghu, da bar 22 sentimitan tu.

10-14 Egha me dagiar ivezim bar pin koziba isa, 12plan dagiar kaba bar da vaghvagha Jekopin otaribar ziaba aghora da osiri, ezi dagiaba vaghvagha 12plan anababar ababanimin min iti. Me golin maba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari, egha dagiaba vaghvagha da afegha egha forivtarir inimin azenan da ike. Me 4plan abiar ruaribagh atigha forivtarir inir kam gike. Egha faragha itir abiamin, dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ike. Egha abiar an girara itimin, dagiar emeral, sapaia, ko daimon ike. Egha abiar mikezimin, dagiar terkois, aget, ko ametis ike. Egha namba 4in abiamin, dagiar beril ko, dagiar pizir aghuarim ko jaspan dagiam ike.

15 Egha me golin aghuarim inigha tretin min ikarizibagh irigha da nuavigha benir pumuningin ingarizi, aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham.

16-17 Egha me dagiamningin suighasa golin kurukazir pumuning, ko gol ringin pumuningin ingarigha, ringin kamning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning gike. Egha me golin benimning isa, aningin otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gike.

18 Egha me golin benir otevir igharazimning isa dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gike. Egha tuavir kamin forivtarir inir kam, korotiar otevir azenan itim a gike.

19 Egha me ua gol ringin pumuningin ingarigha, aning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar vin itimningin aning gike. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin iti.

20 Egha me gol ringin pumuning uam aningin ingarigha, aning isa korotiar otevir azenan itimin dipizimningin vin korotiar otevimin aning isami. Aning datirighin, inir ruarir me deravira kurkezimin pin, inimning uaningin akuizir danganimin boroghin iti.

21 Egha me benir sazir blupla inigha, evarimin itir forivtarir inimin ringning isa korotiar otevir azenan itimin ringning gike, ezi evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenimin itimin suiragha gavgafi, ezi forivtarir inim suaghirir puvati. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami.

Me ofa gamir gumazibar korotiar igharazibar ingari (Ua Me Ini 28:31-43)

22 Egha me korotiar ruarir azenan itimin ingarizi, a korotiar otevir azenan itimin apengan iti. Me inir bluplan kinim, sipsipin arizimin ingarizimin an ingari.

23 Egha me korotiar kam torim a gati, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Me inir avizir muziarir mam isa torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigha a isami, eghti an torimin apiniba gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham.

24-26 Me tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevir me sipsipin arizimin irighizim inigha, iter pomigranetin ovizibar min biziba isami. Egha ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isami. Egha golin aghuimin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamizi, da ituighav iti. Eghti ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

27-29 Egha me Aron ko an otariba bagha inir ghurghurir aghuariba inigha korotiar ruarir aven azuiba isami. Egha Aronin dapanim

darighasa inir ghurghurir aghuarim inigha, dapanir asuar ruarimin ingari. Egha Aronin otariba bagha inir ghurghurir aghuariba dapanir asuar otevibar ingari. Egha me inir ghurghurir aghuarim inigha, me bagha trausiziar oteviba isami. Egha inir ghurghurir aghuarim inigha, inir ghurghurir aghuarir ruarir ivariam gitimin ingarigha, egha tretin sipsipin arizibar irighizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevim isa kurkazir aghuibar an da isami. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari.

30 Egha me Ikiavira Itir God ua bagha misevir ofa gamir gumazibar dapanim bagha, golin akuar aghuarir mam inigha medelin mamin ingari. Egha me akam kamaghin a gisin an osiri, "Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra."

31 Egha me bluplan benim inigha, gol medelin kam inir dapanir asuar ruarimin an guam gituasa an ingari. Eghti an ofa gamir gumazibar dapanimin dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami.

Ingangariba bar gifa (Ua Me Ini 35:10-19)

32 Egha me dughiar kamin God bativamin Purirpenimin ingangariba, bar da gifa. Egha Israelia Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari.

33 Egha me bizir kaba bar da inigha Moses bagha zui: Purirpenir kam ko, an biziba bar, an akeziba, divazir aghariba, agharir ighuviba, dipenir akiniba ko, boksiar divazir aghariba ko akinibagh asamiba,

34 ko Purirpenim avamin avaver ekiar me sipsipin apuribar nir me aghevimin aghuizim, ko avaver ekiar me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingarizim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inir ekiam,

35 ko Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko an asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, ko boksiar kam aterasa iter pumuning,

36 ko bretba arizir dakozim, ko an ingangarim gamir biziba, ko Godin damazimin arizir bretba,

37 ko golin aghuarimin ingarizir lambar afamin aghorim, ko an lamin me danganibar afeziba, ko an ingangarim gamir biziba, ko angazangarim aningamin olivin borem,

38 ko golin ingarizir ofa gamir dakozim, ko biziba misiv ingiamin olivin borem, ko pauran mughuriar aghuim, ko Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiam,

39 ko brasin ingarizir ofa gamir dakozim, ko dakozir kam bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizim, ko ofa gamir dakozim ateramin itemning, ko ofa gamir dakozimin ingarir biziba, ko soroghafaribar ruer itarir ekiam, ko anefamin dakozim, me bar da inigha izi.

40 Egha uaghan, me Purirpenimin divazim avinasa iniba, ko divazimin dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, ko divazimin tiar akamin guamin inim, ko gavgavim divazim daningamin beniba ko afughafughamiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingangarim damuasa bizir kaba bar da inigha izi.

41 Aron, a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamigha da inigha izi. Eghti me gin dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba.

42 Ezi Israelia Ikiavira Itir God ingarasa Moses mikemezir biziba, me bar dar ingari.

43 Ezi Moses deraghavira bizir me ingarizibar gari, egha a fo, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira me biziba bar dar ingari. Egha a dar ganigha givagha, deraghvira me damuasa, kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, bar deraghvira ia damu."

40

Me Purirpenim asaragha,

egha God baghavira a ginaba

1 Egha Ikiavira Itir God Moses migia
ghaze,
2 "Ni orakigh. Ia iakinir namba 1
an dughiar namba 1, ia na bativamin
Purirpenim asaragh.
3 Egh ia nan Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiar dagiar akuar
pumuning aven itir kam inigh, Purir-
penimin aven anetigh, egh boksiam
mongsi inir ekiam aguragh.
4 Egh bretba arizir dakozim inigh
aven mangi anetigh, an biziba a gisin
dar arikigh. Egh lambar afamin
aghorim inigh izi anesaragh, egh
lamba isi an agharibar arikigh.
5 Egh golin ofa gamir dakozir me
pauran mughuriar aghuim tuamim,
a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siar dagiar akuar pumuning aven itir
kamin, boroghin anetigh. Eghti inir
ekiar Boksiam modim aning abighti
an azenan iki. Egh Purirpenimin tiar
akamin itir inir ekiam aguragh.
6 Egh ia asiziba bar isia mighirir
ofa gamir dakozim isi, na bativamin
Purirpenimin tiar akar azenan itimin
anetigh.
7 Egh na bativamin Purirpenim
ko ofa gamir dakozir kamin tongira,
soroghafariba ruer itarir ekiam
atigh, egh dipam a datigh.
8 Egh ia divazimin min inir
ekiam aguraghti a Purirpenim bar
a gighuigham. Egh divazimin tiar
akamin inir ekiam aguragh.

9 "Egh gin ia biziba misiv ingiamin
olivin borem inigh, egh Purirpenim
ko an aven itir biziba bar dagh in-
gegh. Egh ia dagh ingeghti, da bar
nan bizibar min iki, bar na baghvira
ikiam.
10 Egh ia borem isi, asiziba bar isia
mighirir ofa gamir dakozim ko an
ingarir biziba bar dagh ingeghti, ofa
gamir dakozim na baghvira iki, bar
anogoregham.
11 Egh kamaghira soroghafariba
ruer itarir ekiam ko anefamin
dakozim damigh, eghti bizir kaba
uaghan na baghvira ikiam.

12 "Egh gin ni Aron uan otariba
ko me inigh izi, na bativamin Purir-
penimin tiar akamin me ruegh.
13 "Egh ofa gamir gumazibar koro-
tiar aghuariba Aron daghuigh, egh
biziba misiv dagh ingiamin borem
isi a gingegh anemiseveghti, a ofa
gamir gumazimin min nan ingan-
garim damuam.
14 Egh ni an otariba inigh roghira
izi, ofa gamir gumazibar korotiar ru-
arir aven itiba inigh, me daghuigh.
15 Egh ni men afeziam amisevezi
moghin, ni borem me gingi egh me
amiseveghti me na bagh ofa gamir
ingangarim damu. Ni borem me gin-
gegh me amiseveghti, gin me uari
uan adarazi ko ofa gamir ingangarim
damu mamaghira ikiam."
16 Ezi Moses Ikiavira Itir God a
mikemezi moghira a biziba bar dagh
ami.
17 Dughiar me Isip ataghizimin gin,
azenir an gin zuimin, iakinir faragha
zuim, an dughiar namba 1in, dughiar
kamra me Godin Purirpenim asara.
18 Dughiar kamin Moses Purir-
penimin asara. A boksiaba isa,
nguazimin da arigha, divazir
aghariba isa boksiabagh ase, egha
divazimin agharir ighuviba da ikia,
egha inir ekiam guasa dipenir
akiniba asi.
19 Egha Ikiavira Itir God Moses
mikemezi moghira, me nir ekiam
Purirpenimin agharim gisin anetigha,
Purirpenim aver sipsipin apuriba
ko ongarimin asizir ekiabar inir
igharazir pumuning uam anevara.
20 Egha me dagiar akuar God
uan Akar Gavgaviba osirizimning
inigha, Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiamin aning ati. Egha me
aneteramin temer pumuning inigha
Boksiamin ringbagh arugha, Bok-
siamin asuam isa Boksiam dukua. Ezi
Boksiar asuar kam, kar arazir kuraba
gin amadir danganim.
21 Egha me Ikiavira Itir God Moses
mikemezi moghira, Boksiam Purir-
penim gatigha, inim agurazi a Bok-
siam modo.

22 Egha me bretba arizir dakozim
isa, God bativamin Purirpenimin,
notin amadaghan Anogoroghezir
Danganimin aven anefa.
23 Egha Ikiavira Itir God Moses
mikemezi moghira, me bret inigha
Ikiavira Itir Godin damazimin
dakozim gisin deraghaviram aneti.
24 Egha lambar afamin aghorim
inigha, God bativamin Purirpenimin,
sautin amadaghan, bretba arizir
dakozimin vongin anesara.
25 Egha Ikiavira Itir God Moses
mikemezi moghira, me lamba isa dar
agharibagh ariki. Egha Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh aboi.
26 Egha me golin ingarizir ofa
gamir dakozim isa God bativamin
Purirpenimin aven, Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiamin boroghin nir
ekiamin azenan anefa. Ezi inir ekiam
aning abigha guraghav ikia Boksiam
modo.
27 Egha Ikiavira Itir God Moses
mikemezi moghira, me ofa gamir
dakozir kamin pauran mughuriar
aghuim tuezima, migharir mughuriar
aghuim zuim otifi.
28 Egha me inir ekiam Purir-
penimin tiar akamin anegura.

29 Egha Ikiavira Itir God Moses
mikemezi moghira, me gin asiziba
bar isia mighirir ofa gamir dakozim
isa, God bativamin Purirpenimin
tiar akamin boroghin azenan aneti.
Egha ofa gamir dakozir kamin, Moses
dughiar kamra ofan min asiziba tue
da bar isia mighiri. Egha uaghan
witin plaua inigha ofan min da tue.
30 Egha me soroghafariba ruer
itarir ekiam isa, ofa gamir dakozir
asiziba tue da bar isia mighirim ko,
God bativamin Purirpenimin tiar
akamin tizimin anefagha, dipam a
ginge.
31 Ezi Moses, Aron ko an otariba,
me uan soroghafariba dipar kamin
da rue.
32 Guizbangira, me God bativamin
Purirpenimin aven mangasa, o me
ofa gamir dakozimin mangisi, me zu-
rara faragha uan soroghafariba rue.
Me amir araziba, Ikiavira Itir God
Moses mikemezi moghira, me dagh
ami.
33 Egha me inir ekiaba isa, Purir-
penim ko asiziba bar isia mighirir ofa
gamir dakozim avinigha a gighuigha,
divazimin tiar akamin inim agura.
Egha Moses gumaziba ko, me bizir
kaba bar dagh ami, ezi Purirpenimin
ingangariba bar gifa.

Ghuariam Godin Purirpenim gisin iti

34 Egha ingangariba bar givazi,
ghuariam maghira iza God bati-
vamin Purirpenim avarazi, Ikiavira
Itir Godin angazangarir ekiam Purir-
penim bar a gizifa.
35 Bar guizbangira, Ikiavira Itir
Godin ghuariam bar Purirpenim
avarazima an angazangarim a
gizivazima, kamaghin Moses God ba-
tivamin Purirpenimin aven mangan
ibura.
36 Israelian tuavir daroriba, me
kamaghin ami: ghuariar ekiar
kam Godin Purirpenim ategh pin
sivaghsivagh mangiti, me an ganigh,
egh dikavigh biziba inigh an gin
mangam.
37 Egh me ganam, ghuariam Godin
Purirpenim gisin ikivira ikiti, me
danganir kam ateghan kogham.
Puvatigham, me ikivira iki mangi
ghuariam sivaghsivagh mangiti, me
mangam.
38 Guizbangira, Israelian tuavimin
daroribar, ghuariar Ikiavira Itir God
aven itim, an aruebar Purirpenim
gisin iti. Ezi me aruebar ghuariamin
gari, egha dimagaribar me garima,
an avimin min isia ghuariamin aven
iti. Ghuariar kam kamaghira ikia
me ko ghua Ikiavira Itir God me
daningamin kantrin oto.

40:34: 1 Atriviba 8:10-11; Aisaia 6:4; Esekiel 43:4-5; Akar Mogomem 15:8

Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarim o Levitikas

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Livaibar ingangaribav gei, kar ikizir God ofa gamir ingangarim damuasa misevezíba, me Israelian arazir Godin ziam fer arazimin ganamin adarasi. Akinafarir kam, an Akar Gavgaviba ko Arazir ofa gamir gumaziba damuamibav gei. Egha uaghan an aven, akar gumazamiziba men ikirimirim akiramiba, ko Godin ziam fer arazibar akaba, ko isar ekiabar dughiabar araziba iti, eghti gumazamiziba deraghvira dagh fogh dar gin mangam.

Arazir kabar mingarim kamakin: God a bar zue. A bar arazir aghuiba ko voroghira itir arazibagh ami. Kamaghin amizi, a tuavim Israelian akazi, me uan ikirimirim deraviram an gan, egh Godin boroghin ikiam. God uabi bar arazir aghuiba ko arazir voroghira itibagh ami, e uaghan a ko uari akuva, arazir a ifongezibar amuam. Bizir kam, a bizir bar faragha zuim, akinafarir kam a migei.

Israelian gumazamizir igiaba Godin akabagh fofoghasa, me Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarimin sapta 16 ko 7in gari. Saptan kabar akar aghuir aviriba, gumazamiziba isi arazir aghuibara amusi men sure damuam. Akar kabar mam, Iesus gin uaghan an gun migei. Gumazamizir aviriba sapta 19:18in itir Arazibagh fo, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh."

Ofabar Araziba

(Sapta 1--7)

1-2 Ikiavira Itir God, uabi bativamin Purirpenimin ikia, Israelia mikimasa Mosesin diazi a izi, ezi a kamaghin a migei, "Ian gumazitam Ikiavira Itir God bagh, ofan tam inigh mangisi, a uan bulmakaun tam, o sipsipin tam, o memen tam inigh mangi."

Ofan bar isia mighiriba

3 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam izi ofan bar isia mighirim damusi, a uan bulmakaun okoruamin tongin bulmakaun apurir tam iniam, kar bulmakaun bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam, a inigh mangi, Ikiavira Itir Godin navim an deraghsi, a bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi.

4 Egh ofan bar isia mighirim damusi uan dafarim isi, bulmakaun kamin dapanim gisin anetigh, eghti Godin navim gumazir kamin deraghti, an ofan kam inighiva an arazir kuraba gin amadagham.

5 Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin, bulmakaun kam misueghti, Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me bulmakaun ghuziba isi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itir ofa gamir dakozimin miriar 4plan da kavamang. Egh kamaghira me ghuzir kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damu.

6 Eghti gin gumazir kam, ofan bar isia mighirimin bulmakaun kamin inim adegh, an tuziba aghorarigh.

7-9 Egh asizimin muriam ko suemning, a deraghvira da ruegh. Eghti ofa gamir gumazim Aron, an ovavir boriba izi, daziba ofan bar isia mighirimin dakozim darigh, egh dar aborogh. Egh me dapanim ko ovim ko asizir oteviba bar da isi deraghvira avim darighti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

10 "Eghti gumazitam ofan bar isia mighirim damusi, a uan asizibar okoruamin tongin sipsip o memen tam inigh, a sipsipin apurim o memen apurir bar aghuir duaba

an mikarzim gasighasighizir pu-
vatizitam inigh izi.
11 Egh Ikiavira Itir Godin damazimin
an ofa gamir dakozimin boroghin
danganir notin amadaghan iti
naghin, asizim misueghti an are-
megh. Eghti Aronin otariba, me
ofa gamir gumaziba, me izi asizir
ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin
4plan miriabar da kavamang.
12-13 Eghti gumazir kam, asizim
aghorarigh, egh an muriam ko
suemning deragh aning ruegh. Eghti
ofa gamir gumazitam daziba ofa
gamir dakozim darigh, dar aborogh,
egh asizimin dapanim ko ovim, ko
asizir naba ofa gamir dakozimin
avimin deraghvira dar arikigh. Egh
ofa gamir gumazim, ofan bar isia
mighirir kam isi Ikiavira Itir God
daningam, eghti avim dar isi mangiti
da bar mighirighti, averenir kinim
otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan
asizir kamin mughuriam baregh, egh
a gifuegh navir aghuim an ikiam.

14 "Eghti gumazitam Ikiavira Itir
God bagh kuarazimin ofan bar isia
mighirizim damusi, a kuarazir me ka-
maghin diborim, bunbam a inigh ofa
gamir gumazim bagh mangi.
15 Eghti ofa gamir gumazim
kuarazir bunbam inigh ofa gamir
dakozimin mangi, egh an firim
ruivighti an aremegh. Egh a bun-
bamin dapanim asigh, egh ofa gamir
dakozimin a tuaghti avim an isi
mangiti a bar mighirighti, averenir
kinim otogh. Egh a bunbam ruivighti
an ghuzim ofa gamir dakozimin
miriam giri.
16 Egh a bunbamin ariziba asigh,
an forivtarir dagheba itim isi, aruem
anadi naghin, danganir me ofa gamir
dakozimin avereniba arizi naghin
anetigh.
17 Egh gin ofa gamir gumazim
bunbamin avizimningin suiragh, an
namnam abikigh, egh an avizimning
bar aning asian marki. Egh aneteghti,
avim bar an isi mangiti a bar
mighirigh, averenir kinimin otogh. A
kamaghin damuti, Ikiavira Itir God
ofan bar isi mighiramimin kuarazir
kamin mughuriam baregh, egh a
gifuegh navir aghuim an ikiam."

2

Wit tuamin ofaba

1 Egha God Israelia mikimasa
kamaghin Moses migei, "Gumazitam
witin ovizibar Ikiavira Itir Godin
ofa damusi, a witin iniba amisevegh
dar dagheba inigh faragh plauan
aghuimin ingarigh, egh a inigh izi.
Egh a olivin borem ko migharir
mughuriar aghuim zuim itir pauran
me iter balsamin eborimin ingarizim
isi plauan kam gisin aning ingegh,
2 egh a inigh Aronin adarazir ofa
gamir gumaziba bagh mangi. Eghti
ofa gamir gumazitam uan dafarim
plauan kam darugh, egh a plauan
muziaritam, ko migharir mughuriar
aghuim zuim itir pauran me iter bal-
samin eborimin ingarizim, aningin
dafarir izivirizim inigh ofa gamir
dakozimin a tuaghti, avim an isi
mangiti a bar mighirighti, averenir
kinim otogham. Plauan muziarir gu-
mazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir
kam, bar plauan namin danganim
iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit
tuer ofan kamin mughuriam baregh,
egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
3 Eghti plauan nam, an ofa gamir
gumazibar daghem. Plauan kaba,
gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir
God bagha ofa gami. Kamaghin
amizi, da bar zuegha Godin biz-
ibara, eghti gumazir kiniba da inian
kogham. Ofa gamir gumazibara, da
iniam.
4 "Eghti ia bret, bretba tuer dan-
ganimin aven a tuagh an nam inigh,
Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia
yis sara veregh an damuan marki.
Ia plaua inigh olivin borem sara a
veregh, egh ia bretin damigh an
ofa damu. Kamaghin, ia bretin
damuan aghuaghiva, ia bretin bar-
avim damigh, egh olivin borem a
daghuigh.

5 Egh ia ofa bagh ainin baravim
gisin plaua tusi, ia plauan aghuir yis
bar puvatizim inigh. Egh ia faragh
olivin borem sara a veregh, egh a tu.
6 Ia plauan kam bar a nguemsirigh,
borem a gingegh Ikiavira Itir God
bagh ofa damu.
7 Egh ia ofa damuamin bretin ingar
miner ekiamin a tuagh, plauan bar
aghuir yis puvatizim inigh, faragh
olivin borem sara a veregh a tuagh.
8 A isigh givaghti, ia bretin kam
inigh ofa gamir gumazitam danighti,
a Ikiavira Itir Godin ofa damusi a
inigh ofa gamir dakozimin mangi.
9 Egh gin ofa gamir gumazim bretin
akuar muziaritam inighti, bretin
Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam,
bar bretin namin danganim inigham.
Eghti a ofa gamir dakozimin a
tuaghti avim a isi mangiti a bar
mighirighti, averenir kinim otogh.
Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan
kamin mughuriam baregh, egh a
gifuegh navir aghuim an ikiam.
10 Ezi bretin akuar naba, da ofa
gamir gumazibar dagheba. Bretin
kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira
Itir God bagha ofa gami. Kam-
aghin amizi, da bar zuegha Godin biz-
ibara, eghti gumazir kiniba da inian
kogham. Ofa gamir gumazibara, da
iniam.
11 "Ia yis isi, bret ko plaua datigh
a veregh a inigh Ikiavira Itir God
bagh mangan marki. Guizbangira, ia
yis o hani isi ofa datigh a tuaghti, a
bar mighirighti, ia Ikiavira Itir God
daningan bar marki.
12 "Ia witin akuar faragh azenimin
misevezibа inigh, yis ko hani dar
atigh Ikiavira Itir God bagh mangiti,
deragham. Ezi ofan yis o hani itim,
ia ofa gamir dakozimin a tuan marki,
eghti an mughuriar aghuim Ikiavira
Itir Godin mangan marki.
13 Amangsizim, an Akar Dikirizir
Gavgavir ia God ko amizimin aba-
banim gami, kamaghin amizi, ia
amangsizim isi wit tuer ofaba bar dar
arikigh. Egh ia amangsizim ofan tam
darighsi okinighnighan marki. Bar
marki.
14 "Ia azenimin faragha witin ovizir
misevezir akuaba inigh, egh Ikiavira
Itir Godin ofa damusi, ia faragh
bretba tuer danganimin aven da tusi,
da nguemsirigh, egh da inigh Ikiavira
Itir God bagh mangi.
15 Ezi wit tuer ofan kam, ia olivin
borem ko, migharir mughuriar
aghuim zuim itir pauran, me iter
balsamin eborimin ingarizim isi
witin nguemsirizir kam gisin aning
ingegh.
16 Eghti ofa gamir gumazim, witin
kamin muziaritam ko, olivin borem
ko migharir mughuriar aghuim
zuim itir pauran me iter balsamin
eborimin ingarizim, bar ada inigh,
ofa gamir dakozimin avimin da
tueghti dar mughuriam otivam.
Witin nguemsirizir muziarir gu-
mazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir
kam, bar witin namin danganim
iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit
tuer ofan kamin mughuriam baregh,
egh a gifuegh navir aghuim an
ikiam."

3

God ko navir vamira ikiamin ofaba

1 Egha God Israelia mikimasa ka-
maghin Moses migei, "Gumazitam,
Ikiavira Itir God ko navir vamiran
ikiamin ofa damusi, a bulmakaun ofa
damusi ifongegh, kamaghin a bul-
makaun apurim o bulmakaun ame-
bar bar aghuir, duatam an mikarzim
gasighasighizir puvatizir tam inigh,
Ikiavira Itir Godin damazimin izi.
2 Gumazir kam uan bulmakau
inigh God bativamin Purirpenimin
tiar akamin mangi, egh uan dafarim
isi faragh bulmakaun dapanim
datigh, egh a misueghti an aremegh.
Eghti Aronin adarazir ofa gamir
gumaziba, me bulmakaun kamin
ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin
4plan miriabar da kavamang.
3 Eghti gumazir kam God ko navir
vamira ikiamin ofa bagh, bulmakaun
akuar taba inigh Ikiavira Itir God

danighti, ofa gamir gumaziba ofan min avimin da tuegh. Bulmakaun akuar kaba dar kara. An navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh.

4 Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.

5 "Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, bizir kaba ko ofan bar isia mighiriba inigh, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim bar dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

6 "Eghti gumazitam Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a uan sipsip ko memebar okoruabar tongin asizir apurim o asizir amebam inigh, kar sipsip o memen bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizim.

7 Egh gumazir kam sipsipin tamin ofa damusi, kamaghin ana inigh Ikiavira Itir Godin damazimin izi.

8 Egh a uan dafarim isi sipsipin kamin dapanim gisin datigh, egh a God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghira sipsip misueghti an aremegh. Eghti ofa gamir gumaziba asizir kamin ghuziba isi, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.

9 Eghti gumazir kam, God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, sipsipin asizir akuar taba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. Sipsipin ovir kaba bar, kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarir akiragharimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba inigh. Egh an oviba itir puer mingarir akiragharimin boroghira itim atugh, an ovir kaba bar da inigh.

10 Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.

11 Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemin ofan min, ofa gamir dakozim gisin avimin da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham.

12 "Eghti gumazitam memen ofa damusi, an a inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi.

13 Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba an ghuziba isi ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.

14 Eghti gumazir kam memen ovir misaziaba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. An an navim ko muriam avarazir oviba bar da inigh.

15 Egh an ovizir pumuning, ko aningin ovim sara inigh, memen beramin akuar aghuim inigh.

16 Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemin ofan min, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti oviba bar, da Ikiavira Itir Godin bizibara.

17 Ia Israelia, ian tav asizir ovim, o ghuzir tabar aman marki. Bar markiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba arazir kamin gintigh mamaghira iki. Egh ia mangi managh iki, ia arazir kamin gin mangivira iki."

4

Arazir kuraba gin amadir ofaba

1-2 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, arazir kuram gamua Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abighiva, kamaghin, a ofan kabar amu."

Ofa gamir gumazibar dapanimin arazir kuraba gin amadir ofa

3 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ofa gamir gumazibar dapanim arazir kuram damighti, an arazir kurar kam gumazamizibar amuti, me bar osimtizim ikiam. Kamaghin, a

bulmakaun apurir bar aghuir duaba
an mikarzimin puvatizir tam inigh.
Egh uan arazir kuraba gin amangisi,
Ikiavira Itir God bagh arazir kuraba
gin amadir ofa damigh.
4 A bulmakaun kam inigh God ba-
tivamin Purirpenimin itiar akamin
mangigh, dafarim an dapanim
gisin datigh, egh Ikiavira Itir Godin
damazimin a misueghti an aremegh.
5 Egh ofa gamir gumazibar da-
panim bulmakaun ghuzitam inigh,
God bativamin Purirpenimin aven
mangi.
6 Egh nir ekiar Bar Anogoroghezir
Danganim modozimin boroghin
mangi, uan dafar puzir tam
isi ghuzim darugh, egh ghuzir
muziarim isi, Ikiavira Itir Godin
damazimin, inir ekiamin a gasivamang.
A 7plan dughiabar kamaghin damu.
7 Egh a pauran mughuriar aghuim
tuamin ofa gamir dakozim iti naghin
mangi, God bativamin Purirpenimin
aven Ikiavira Itir Godin damazimin
tughiv iki. Egh a ghuzitaba isi ofa
gamir dakozimin mikebabar itir bul-
makaun kombar min garir biziba
bar dar aghuigh. Egh a bulmakaun
ghuzir nar ikiavira itir kaba, inigh
asiziba bar isia mighirir ofa gamir
dakozir azenan itimin mangi, God
bativamin Purirpenimin tiar akamin
boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa
gamir dakozir kamin mingarim gin-
gegh.
8 “Egh arazir kuraba gin amadir
ofan kam bagh, a bulmakaun kamin
navim ko muriaba avarazir oviba
bar ada inigh,
9 egh an ovizir pumuning ko, an-
ingin ovim sara inigh, egh an be-
ramin akuar aghuim inigh.
10 Egh ofa gamir gumazibar da-
panim, ovir misaziar kaba bar isia
mighirir ofa gamir dakozimin da
tueghti da bar isigh mighirigham,
eghti averenir kinimra ikiam. An
ofan arazir kam mati, me God ko
navir vamiran ikiamin ofa, me
bulmakaun oviba inigha ofa gami.
11-12 Egh a bulmakaun apurir
kamin asizir naba inigh, an inim ko
tuziba ko dapanim, suemning ko da-
farimning, muriam ko buariba, bar
ada inigh, nguibar me itimin azenan
mangiva, me avimin avereniba
inger danganimin, Godin damazimin
zuezir danganimin mangi. Egh av-
erenir pozim gisin daziba arigh avim
daborogh asizir nar kaba tueghti da
bar isighti averenir kinim otogham.”

Gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofaba

13 Ikiavira Itir God Israelia
mikimasa kamaghin Moses mikeme,
“Israelian gumazamiziba deraghvira
foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin
Akar Gavgavir me mikemezir mam
abigh, kamaghin me arazir kuram
gami. Me fozir puvati, me arazir
kuram gami, egha guizbangira me
uan arazir kamin me osimtizim iti.
14 Me gin uan arazir kuram gifogh,
egh a gin amangisi, me uan asizibar
tongin bulmakaun igiar apurir tam
inigh an ofa damu. Me arazir kuraba
gin amadir ofan kam inigh God bati-
vamin Purirpenimin izi.
15 Eghti Ikiavira Itir Godin
damazimin Israelian gumazir da-
paniba uan dafariba isi, bulmakaun
apurir kamin dapanim datigh, egh
me a misueghti an aremegh.
16 Eghti ofa gamir gumazibar
dapanim bulmakaun apurir kamin
ghuzitaba inigh, God bativamin
Purirpenimin aven mangi.
17 Egh nir ekiar Bar Anogoroghezir
Danganim modozimin boroghin
mangi, uan dafar puzir tam
isi ghuzim darugh, egh ghuzir
muziarim isi Ikiavira Itir Godin
damazimin, inir ekiam gasivamang.
A 7plan dughiabar kamaghin damu.
18 Egh a pauran mughuriar aghuim
tuamin ofa gamir dakozir Purir-
penimin aven iti naghin mangi, egh
God bativamin Purirpenimin aven
Ikiavira Itir Godin damazimin tughiv
iki. Egh a ofa gamir dakozir kamin
ghuzitaba isi, bulmakaun kombar
min garir biziba bar dar aghuigh.
Egh bulmakaun ghuzir nar ikiavira

itir kaba, a da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamin mingarim gingegh.

19 Egh gin a bulmakaun oviba bar da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinimra ikiam.

20 Ofa gamir gumazibar dapanim, uabi uan arazir kuraba gin amadir ofa gami moghin, a kamaghira bulmakaun kam damigh. Ezi kamaghira ofa gamir gumazibar dapanim, gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God men arazir kuraba gin amangam.

21 Eghti a gin bulmakaun asizir naba bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangigh avimin bar ada tuegh, mati a uabi uan arazir kuraba gin amangasa bulmakaun ofa gami. Bulmakaun kam, gumazamiziba bar men arazir kuraba gin amadir ofa."

Gumazir dapanibar arazir kuraba gin amadir ofaba

22 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazir dapanitam deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gami. A fozir puvati, an arazir kuram gami, egha guizbangira a uan arazir kamin an osimtizim iti.

23 A gin uan arazir kurar kam gifogh, egh a gin amangisi, memen apurir aghuitam inigh, duatam an mikarzimin ikian marki, egh ana inigh ofa bagh izi.

24 Egh Ikiavira Itir Godin damazimin a dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozimra tugh, memen kam misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.

25 Eghti ofa gamir gumazim, arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziaritam isi asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh ghuzir naba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh.

26 Egh a memen oviba ofa gamir dakozimin, da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinim otogh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Ezi kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir dapanir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam."

Gumazir kinibar arazir kuraba gin amadir ofaba

27 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazir kinitam o amizir kinitam deraghvira foghan koghiva, egh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gamizi, arazir kurar kamin osimtizim an iti.

28 Egh a gin bizir kam gifogh, egh uan arazir kuram gin amangisi ofa damuam. A memen amebar aghuir duaba an mikarzimin puvatizimra inigh, egh uan arazir kurar an amizim bagh ofa damusi a inigh izi.

29 Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozi naghira tugh, a misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.

30 Eghti ofa gamir gumazim uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba

4:27: Diboboniba 15:27-28

bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh.
31 Egh a memen oviba bar da inigh, ofa gamir dakozimin da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Egh oviba ofa gamir dakozimin da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God an arazir kuraba gin amangam.
32 "Eghti gumazitam uan arazir kuraba gin amangisi sipsipin ofa damusi, a sipsipin amebar aghuir duaba an mikarzimin puvatizimra inigh izi.
33 Egh a uan dafarim isi sipsipin dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozi naghin tugh, a misueghti an aremegh. Sipsipin kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.
34 Eghti ofa gamir gumazim, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, uan dafarir puzir tam isi sipsipin ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh.
35 Egh a sipsipin oviba bar da inigh ofa gamir dakozimin da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra, mati arazir me God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amibar min, a sipsipin kamin oviba inigh ofa damu. An an oviba tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinim otogham. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam."

5

Arazir kurar igharagha garir maba gin amadir ofaba

1 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazitam gumazir igharazimin garima, a bizim gami, o a gumazir igharazim barazima, a bizim mikeme, ezi gin jas, kotin aven bizir kamin gun mikimasa an diagha an azangsisi. Ezi gumazir kam kotin aven bizir a fozir kamin gun mikemezir puvati. Kamaghin an arazir kuram Godin damazimin a gamigha osimtizim iti.
2 "Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, God mikemezir bizir mizezir tamin porogham, gumazir kam a Godin damazimin mize. A mati asizir atiar aremezir kuam, o nguibamin asizir kuar Godin damazimin mizezim, o asizir davaragha aruir Godin damazimin mizezim. Asizir kam ti aremezi, an kuam pura nguazim girighav iti. Ezi gumazir kam deragha ganizir puvatigha iza, asizimin porogha Godin damazimin mize. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh foghti, arazir kurabar osimtizim an ikiam.
3 "Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, egh Godin damazimin bizir mizezir gumazim o amizimin mikarzimin itimin porogh, gumazir kam Godin damazimin mizegham. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh fogham, eghti arazir kurabar osimtizim an ikiam.
4 "Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, bizitam damusi guizbangira pura pin akakagh mikimam, a kamaghin Godin damazimin arazir kuram gami. Egh gin a uan arazir kurar an amizim gifoghti, an arazir kuramin osimtizim an ikiam.
5 "Gumazitam arazir kurar kamaghin garitam gami, an osimtizim

5:4: Mak 6:23; Aposel 23:12

inigha gifa, egh a uan osimtizimin gun mikemegh.

6 Egh a uan arazir kuramin osimtizim agivsi sipsipin amebatam o memen amebatam isi ofan min Ikiavira Itir God bagh a inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuram gin amangisi, asizir kamin ofa damuti, God an arazir kuram gin amadagham.

7 "Arazir kuramin osimtizim itir gumazim, onganarazim damu sipsip ko meme givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar pumuning inigh uan osimtizim agivsi Ikiavira Itir God bagh izi. Eghti bunbar tam, arazir kuraba gin amadir ofan otogham, eghti bunbar igharazim, ofan bar isia mighirimin otogham.

8 Gumazir kam aning inigh ofa gamir gumazim bagh mangiti, a kuarazir bunbar tam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofa gamir gumazim bunbamin firim ruivighti an aremeghti, an an dapanim asian marki.

9 Egh a ghuzir muziarim inigh ofa gamir dakozimin miriamin a kavamang, bunbamin firim ruivighti an ghuzir naba bar ofa gamir dakozimin mingarim giram. Kuarazir bunbar kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.

10 Egh gin a bunbar igharazimin, bar isia mighirir ofa damu. A ofan kamin arazimin gin mangi. Egh kamaghira ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi a bagh ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham.

11 "Gumazir osimtizim itim, bar dagiabagh asaghiva kuarazimning givezan iburagh, a 1 kilogrem plauan aghuitam inigh izi. Egh, a witin ovizim tuer ofan min amizi moghin, an olivin borem ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim isi a gingan marki. Puvati, plauan kam, kar arazir kuraba gin amadir ofa.

12 Egh a ofa inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, eghti ofa gamir gumazim, uan dafarim isi plauan kam darugh, plauan dafarir izivirizim inigh ofan igharaziba sara ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, gumazir Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, plauan nam bar an danganim ini. Kar arazir kuraba gin amadir ofa.

13 Tuavir kamra ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuram bagh ofa damighti, God an arazir kuraba gin amadagham. Eghti ikiavira itir plauan naba, ofa gamir gumaziba da inigh dar amam, mati witin ovizir nar me ofa bagha tueba."

Osimtiziba agevir ofaba

14 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme,

15 "Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, Ikiavira Itir God daningamin biziba bakinighnigh, egha an arazir kuram gami. Egh gumazir kam Ikiavira Itir Godin ofa damu, bizir kam ikarvagh uan osimtizim agivagham. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizitam inigh izi. Ofa gamir gumazim, sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezimin dibobonim atigham. Kar osimtizim agevir ofa.

16 Eghti dagiar a isa Ikiavira Itir God ganingizir puvatizir kaba, a datirighin a daning, egh ua dagiataba isi dagh isin datigh. A pura 5plan biziba ini, kamaghin a 6plan biziba, bizir kaba ikaragham. Egh da isi ofa gamir gumazim daningigh. Eghti ofa gamir gumazim, sipsipin kam inigh, gumazir kamin osimtizim agivamin ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham.

17 "Gumazitam o amizitam deragh nighnighan kogh, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavitam abigham, kamaghin an arazir kuram gamigha Godin damazimin osimtizim iti, egh ivezir kuram iniam.

18 Kamaghin amizi, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizitam inigh, ofan min ofa gamir gumazim bagh mangi, egh uan arazir kurabar osimtiziba akir da agifagh. Eghti ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezim diborogh a datigh. Eghti gumazim sipsipin kamagh garitam, ofa gamir gumazim bagh a inigh iziti, a gumazir kamin osimtizim agevir ofa damighti, God an arazir kuraba gin amadagham.

19 Sipsipin kam, Ikiavira Itir Godin damazimin, an osimtizim agevir ofa."

6

1 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme,

2 "Gumazitam o amizitam uan namakamin bizim puram a inigha, uam a ikarvaghasa akar dikirizim gamigha, gin bizir kam uam a daningan aghua, kamaghin a deraghavira Ikiavira Itir Godin gin zuir puvati, egha an arazir kuram gami. A namakamin bizim okeme, o namakam gifaragha an bizibagh etui,

3 o a bizitamin garima, gumazir igharazim an ovenge, ezi a ifara ghaze, bar guizbangira, ki an ganizir puvati, kamaghin, an arazir kuram gami.

4-5 Gumazir arazir kabagh amim, a Godin damazimin osimtizim inigha gifa. Egh gin a uan osimtizim gifogh, egh an oker arazim ko ifavarir arazimin inizir bizir kaba, a ua da ikaragh. A uan osimtiziba agivsi ofa damuamin dughiamin, a bizir kaba ikarvagh da isi dar ghuavim daningigh. A faragha 5plan biziba ini, egh a 6plan biziba uam a da ikaragh.

6 A sipsipin apuritam inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, uan arazir kurabar osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizitam, inigh izi. Ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezimin dibobonim atigham.

7 Egh ofa gamir gumazim, a gumazir arazir kuram gamizibagh amizimin osimtiziba agivsi Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuti, God an arazir kuraba gin amadagham."

Ofan bar isia mighiribar araziba

8 Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme:

9 "Ni ofan bar isia mighiribar arazibar gun Aron ko an otaribav mikemegh. Me ofan kam ofa gamir dakozimin a tuagh, egh aneteghti, avim an isi dimangan iki mangiti aminim tiragh. Dimangan avim isi mamaghira iki, egh mungeghan marki.

10 Eghti gin, ofa gamir gumazim, korotiar ruarir me inir aghuimin ingarizim arugh, egh gin trausiziar otevir me nir aghuimin ingarizim isi aven anerugh, egh gin an ofa gamir dakozimin mangi, ofan bar isi mighiramimin averenim inigh, averenir kam ofan ovim an iti. Egh ofa gamir dakozimin boroghin nguazimin a ingegh.

11 Egh a gin uan korotiam suegh korotiar igharazibar aghuigh, averenir kam inigh men dipeniba itir danganimin azenan mangi, nan damazimin danganir zuezimin anetigh.

12 Eghti ofa gamir dakozimin avim isi mamaghira iki, egh mungan marki. Egh mizarazibar zurara, ofa gamir gumazim dazibar avim darigh mamaghira iki. Egh an asizir bar isia mighiriba inigh, da isi avimin deragh dar arigh da tueghti, da bar isigh mighirighti averenir kinim otogham. Egh a God ko navir vamiran ikiamin ofan oviba inigh, avir kamin da tueghti da bar isigh mighirighti averenir kinim otogham.

6:1: Diboboniba 5:5-8

13 Avim zurara ofa gamir
dakozimin isi mamaghira iki. Ia avim
ateghti a mungeghan marki."

Wit tuamin ofabar arazim

14 Ikiavira Itir God Israelia
mikimasa kamaghin Moses mikeme,
"Wit tuamin ofabar arazim kamakin.
Aronin adarazir ofa gamir gumazi-
tam ofan wit tuamin kam isi nan
damazimin ofa gamir dakozimin
boroghin mangi, nan akagh na
daningam. Ki Ikiavira Itir God.
15 Egh ofan kam bagh, ofa gamir
gumazim uan dafarim isi plauan
kam darugh, egh dafarir zivirizimin
an plaua inigh, an itir borer muziari-
tam, ko migharir mughuriar aghuim
zuir pauran me iter balsamin
eborimin ingarizim bar a inigh. Egh
a bizir kaba bar, da isi ofa gamir
dakozimin da tueghti, avim dar isi
mangiti da bar mighirighti, averenir
kinim otogham. Plauan muziarir
gumazim Ikiavira Itir Godin ofa
gamizir kam, bar plauan namin
danganim inigham. Eghti Ikiavira
Itir God, witin ofa tuamin kamin
mughuriam bareghiva, a gifuegh
navir aghuim an ikiam.
16 Eghti ofa gamir gumaziba plauan
nar ikiavira itibar ami. Me plaua
inigh yis puvatizir bretin ingarigh,
egh God bativamin Purirpenim
avinizir divazimin aven anemi.
17 Kar ofan dagher nar me iniamba.
Plauan kam, ki ofa gamir gumaziba
bagha anemisefe. Plauan kam, a
bar nan bizimra, mati arazir kuraba
gin amadir ofaba ko gumazamizibar
osimtiziba agevir ofaba, da nan biz-
iba. Kamaghin amizi, me yis sara
bretin kam veregh a tuan marki. Me
puram a tuam.
18 Aronin ovavir boribar tongin gu-
mazibara, me vaghvagh bretin kam
amam. Israelia Ikiavira Itir God
bagh ofan bar isia mighirir dagher
kaba, merara, da iniam. Egh gin iza-
min dughiabar zurara, Aronin ovavir
boriba, ofan nar kaba ini mamaghira
ikiam. Eghti gumazitam, o bizitam
ofan nar kabar poroghiva, a nan biz-
imram otogh egh bar anogoregham."
19 Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei,
20 "Aronin adarazir ofa gamir
gumaziba, me igiamra ofa gamir
ingangarim isir dughiamin ofan
tam damigh. Egh me ofa gamir
dughiamin gumazitam amiseveghti,
a na bagh ofabar amu. A plauan
tam inighti, an osimtizim 1 kilo-
gremin tugh, a mati me dughiabar
zurara wit tuer ofan ababanimra
inigh. A plauan kamin akuatam isi
mizarazimin ofa damigh, egh aruem
magiriti, an akuar namin ofa damu.
21 An olivin borem sara bar der-
agh plauan kam ko a veregh, egh
ofa bagh amir ainin baravim gisin
plaua tuagh. Egh gin anebighirarigh
na daning, ki Ikiavira Itir God. Eghti
ki ofan kamin mughuriam baregh, a
gifuegh navir aghuim an ikiam.
22 Eghti gin izamin dughiamin,
me Aronin ovavir boribar gumaz-
ibar tongin, ofa gamir gumazim
amiseveghti, an Aronin danganim
inigh ofa gamir gumazibar da-
panimin otogh, egh a Ikiavira Itir
God bagh ofan kamaghira garim
damuam. Ofan kam, a nan bizimra,
kamaghin, a ofa ateghti a bar isi
mighirighti, averenir kinim otogh.
23 Ofa gamir gumaziba witin ofan
kamin muziarir tabar aman marki.
Puvati. Me aneteghti a bar isi
mighirigh."

Arazir kuraba gin amadir ofaba

24 Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei:
25 "Ni ofan arazir kuraba gin
amadir arazibar gun Aron ko an
otaribav kemegh. Arazir kam a
kamakin. Me arazir kuraba gin
amangisi, nan damazimin asizim
misuegh ofa damu. Me ofan bar
isia mighiribar, asiziba misozir
danganimin asizim misueghti an
aremegh. Ka bar nan ofa.
26 Ofa gamir gumazim, asizir kam
isi arazir kuraba gin amadir ofa
damu, egh a uabi God bativamin

Purirpenim avinizir divazimin aven asizir tuzir kam amam, kar danganir na baghavira itim.
27 Eghti gumazitam, ofan kamin asizir tuzimin porogh, egh a nan bizimram otoghiva, bar anogoregham. Eghti asizimin ghuzim inim o bizitam gireghti, ia nan Purirpenim avinizir divazimin aven a ruegh.
28 Ofa gamir gumazim, ofan kam nguazir minemin anevigh, a gin miner kam abikigh. A brasin minemin anevighiva, dipamin deragh a ruva a isegh.
29 Ofan kamaghin garim, a nan bizimra. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam ifongegh, a ofan kamin asizir tuzim ami.
30 Eghti ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kamin ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangigh, arazir kuraba gin amangamin ingangarim damuti ofa gamir gumaziba ofan asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuziba avimin bar da tu mangiti da mighirighti, averenir kinim otogham."

7

Osimtiziba agevir ofaba

1 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme: "Osimtiziba agevir ofan kaba, da bar Godin bizibara. Ofan kabar Araziba kamakin.
2 Me ofan bar isia mighiriba bagha asizibav sozir danganimin, me osimtizim agevir ofa bagh sipsip misueghti, an aremegh. Eghti me sipsipin kamin ghuziba isi ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.
3 Gumazir ofan kam damuamim, a sipsipin oviba, ko an puer mingarimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba, ko a navim ko muriam avarazir oviba inigh.
4 Egh an ovizimning ko oviba sara inigh, egh uaghan sipsipin beramin akuar aghuim inigh.
5 Egh ofa gamir gumazim, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham, mati me ofa isa Ikiavira Itir God ganidi moghin damu. Kar ofan osimtizim agevir ofa.
6 Ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam, asizir tuzir kam amisi ifuegh anemi. Kar Godin ofa, an ofa gamir gumaziba bagha a ginaba. Kamaghin amizi, me Godin Purirpenim avinizir divazimin aven anemi, kar Godin danganimra.
7 "Arazir kuraba gin amadir ofa, ko osimtizim agevir ofa, aning ofan arazir vamira iti. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, ofan kamagh garir kamning damuva, a uabi, ua bagh ofan kamin asizir tuzim iniam.
8 Ofa gamir gumazim bar isia mighirir ofa damuva, a ua bagh asizimin inim iniam.
9 Egha kamaghira, ofa gamir gumazim, witin ofan me bretba tuer danganimin tueziba, ko witin ofan me nguazir minemin tueziba, ko witin ofan me ainin baravimin tueziba bar, a ua bagh da inigh dar ami.
10 Witin ofan igharazir me tuezir puvatiziba, maba me olivin boremin sara da vere, maba me plauan ofan kinibagh ami, da bar Aronin adarazir ofa gamir gumazibar biziba. Me da tuiragh dibobonir vamiran gin mangi vaghvagh Aronin adarazir ofa gamir gumazibar aning."

God ko navir vamiran ikiamin ofaba

11 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan arazim kamakin.
12 Gumazitam God minabi a ko navir vamira ikiamin ofan kam damusi ifongegh, an asizir ofan God minabim inigh, egh uaghan yis puvatizir bretin taba sara ofa damu. Bretin kabar kara: plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretba, ko me olivin boremin aghuizir bisketba, ko olivin borer

ekiam avarazir bretba, da inigh ofa
damu.
13 Egh a uaghan bretin rubuzir
yis itir taba inigh, egh God ko navir
vamiran ikiamin ofan kam sara
damuva a minabi.
14 A bretin kaba vaghvagh dar
akuatam inigh, Ikiavira Itir God
daningigh. Bretin kaba, ofa gamir
gumazimin dagheba. Ofa gamir gu-
mazir kam, a God ko navir vamiran
ikiamin ofan asizimin ghuziba inigh,
ofa gamir dakozimin miriabar da
kavamang.
15 Eghti gumazir God minabiva a
ko navir vamiran ikiamin ofa gamim,
ofa gamir dughiar kamra, an asizir
tuzir naba bar dar amegh. An asizir
tuziba ateghti, da iki mangi dughiar
igharazimin otivan marki.
16 "Eghti gumazitam, uan akar
dikirizir God koma amizim akiramin
ofa damusi, o a uan ifongiamin gin
mangi ofa damu, o God ko navir
vamiran ikiamin ofa damu, egh
gumazir kam ofa gamir dughiamin,
an asizir kamin tuzir tabar ami, egh
amimzaraghan uaghan tuzir nabar
ameghti, kamaghin deragham.
17 Egh me dughiar namba 2in, da
givaghan koghti, asizir tuzir naba
ikivira ikiti, me dughiar namba
3in avimin bar da tueghti, da bar
moghira isi mighirigh.
18 Me dughiar namba 3in asizir
tuzir katam ameghti, God gumazir
kamin ofan kam inighan kogham.
Ofan kam, a Godin damazimin der-
aghan kogh, egh pura mangigh gu-
mazir kamin akurvaghan kogham.
Eghti God suam, nin ofan kam bar
mizegha kurizi ki bar an aghua. Eghti
gumazir manam asizir tuzir kam
amiva, an osimtizim ikiam.
19 "Eghti God ko navir vamiran
ikiamin ofan asizir tuzim, bizir
mizirizitamin porogham, a Godin
damazimin zueghan kogham. Eghti
me asizir tuzir kam aman marki. Me
asizir tuzir kam avimin a tuaghti a
bar isi mighirigh.

"Gumazamizir Godin damazimin
zueziba, merara God ko navir
vamiran ikiamin ofan asizir tuzim
ami.
20 Eghti ian tav Godin damazimin
zueghan kogh, egh Ikiavira Itir God
ko navir vamiran ikiamin ofan asizir
tuzim ameghti, me a batueghti, a
Ikiavira Itir Godin gumazamizibar
ikizimin aven ikian kogham.
21 Eghti ian tav uaghan, bizir
Godin damazimin mizezir tamin
suiragham, ka ti asizir zuezir pu-
vatizitam, o bizir mizegha gumaza-
mizibar mikarzibar itiba, o asizir
mizirizir ki aghuaziba, dar suiragh,
egh gumazir kam gin ofan asizir
tuzir kam ameghti, me a batueghti
a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar
ikizimin ikian kogham."

Israelia asizir oviba ko ghuzibar aman kogham

22-23 Ikiavira Itir God, Israelia
mikimasa kamaghin Moses mikeme,
"Ia bulmakaun oviba ko sipsipin
oviba, ko memen oviba, dar aman
marki.
24 Ia bulmakaun uabi aremezim o
asizir atiam misoghezi aremezim, ia
an ovim aman marki. Egh ia ingan-
garir igharazitam damusi an ovim
inighti deragham.
25 Eghti gumazitam, me Ikiavira Itir
Godin ofa gamizir asizimin ovitam
ameghti, me a batueghti, a ua Ikiavira
Itir Godin gumazamizibar ikizimin
aven ikian kogham.
26 Ia Israelia, ia managh iti, ia
ghuziba sara asiziba ko, ghuziba sara
kuarazibar aman marki. Bar marki.
27 Gumazitam o amizitam, Akar
Gavgavir ghuzibar aman koghamin
kam abighti, me a batueghti, a ua
Ikiavira Itir Godin gumazamizibar
ikizimin aven ikian kogham."

Ofan asizir tuzir naba, me ofa gamir gumazibar aningam

28-29 Ikiavira Itir God Israelia
mikimasa kamaghin Moses migei,
"Ian tongin itir gumazitam, God
ko navir vamiran ikiamin ofa

7:26: Jenesis 9:4; Ofa Gami 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23

damusi asizim inigh izi, an asizir otevitam Ikiavira Itir God baghvira anemisefegh.

30 Gumazir kam uabi asizir otevir kam inigh izi, avimin Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ikiavira Itir Godin asizir otevir kaba kamakin, asizir ovim ko an amagapamin itir tuzim. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin Ikiavira Itir Godin ofa damu. A uan dafarimningin amagapamin itir asizir tuzimin suiragh a fegh a damuti a Godin damazimin ighuavamang.

31 Ofa gamir gumazim ofa gamir dakozimin ovim tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba uari damisi, an amagapamin itir tuzim inigh.

32 Eghti asizir kamin agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, gumazim a isi ofa gamir gumazim daningigh. Asizir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofa.

33 Kamaghin Aronin adarazir tongin ofa gamir gumazim, a ghuzim ko ovimin ofa gami, ezi asizir buaragharim, kar an bizim.

34 Ikiavira Itir Godin damazimin fegha ighuavamadir amagapar tuzim, ko asizir kamin agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibar ofabar tongin aning inigha, ofa gamir gumazibagh aningi, kar Aron ko an ovavir boriba. Egh gin otivamin dughiabar zurara, ofa gamir gumaziba ofan otevir kaba iniam.

35 Gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh avimin ofan amibar tongin, Ikiavira Itir God, asizir tuzir otevir kamning, ginabagha ghaze, Aron ko an ovavir boriba, dughiar a me gamizi, me an ofa gamir gumazibar otozimin ikegh, zurara mangi, me asizir tuzir otevir kamning iniam.

36 Dughiar kamra, Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, me ofan asizir tuzir otevir kamning isi ofa gamir gumazibar aning. Egh me arazir kam zurara an gin mangivira iki."

37 Akar Gavgavir kaba bar, kar ofan bar isia mighiriba ko, wit tuer ofaba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba ko, osimtiziba agevir ofaba ko, gumaziba misevima me ofa gamir gumazibar otivir ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba.

38 Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba Sainain Mighsiamin da isa Moses ganingi. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgaviba Israelia ganiga ghaze, me uan ofaba inigh a bagh izam.

Aron uan otariba ko, ofa gamir ingangariba

8

(Sapta 8--10)

God gumaziba misivti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa

(Ua Me Ini 29:1-37)

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2-3 "Ni Aron ko an otariba sara inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. Egh ofa gamir gumazimin korotiaba ko ingangarir kam bagh me amisivamin olivin borem inigh. Egh arazir kuraba gin amangisi bulmakaun apurir tam ko sipsipin apurimning ko yis puvatizir bretin akirar izivazir tam, bizir kaba sara inigh God bativamin Purirpenimin mangi. Egh gumazamiziba bar men diaghti, me Purirpenimin tiar akamin izi."

4 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha an gin zui. Ezi gumazamiziba bar iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufa.

5 Ezi a kamaghin me migia ghaze, "Bizir ki datirighin damuamin kam, Ikiavira Itir God a damuasa na mikeme."

6 Egha Moses Aron ko an otariba inigha iza gumazamizibar damazimin tugha, me gamizi me dipamin uari rue.

7 A faraghavira ofa gamir gumazimin korotiar ruarir aven azuim isa Aron garugha, inir ruarir ivariam

gitim isa an ivariam gike. Egha Moses korotiar ruarir azenan itim a garu. Egha a korotiar otevir azenan azuim a garugha anemighinasa inir sazir kurkazir aghuiba itim isa an ivariam gike.

8 Egha forivtarir inim isa Aronin evarim gike, egha Godin ifongiam gifofoghamin dagiamning isa forivtarir inir an evarimin itim garu.

9 Egha inir dapanir asuar ruarim Aronin dapanim gighui. Egha gol medel isa an inir dapanir asuar ruarim gitoro. Medalin kam, kamaghin men aka, kar Ikiavira Itir Godin gumazimra. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

10 Egha Moses, olivin borer God baghvira ikiamin bizibagh inger kam, inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ginga, bizir an aven itiba sara bar dagh inge. Egha arazir kamin a bizir kaba amisevezi, da bar Ikiavira Itir Godin bizibara.

11 Egha a olivin borer nam inigha ghua, 7plan dughiabar ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin biziba, ko soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim, a bar boremin da kavamangi. Egha arazir kamin Moses bizir kaba amisevezi, da Ikiavira Itir Godin bizibar otifi.

12 Egha Moses borer muziarim isa Aronin dapanim ginge, ezi arazir kamin an Aron amisevezi, a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimin oto.

13 Egha Moses, Aronin otariba inigha iza ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven azuiba isa me gaghua, inir ruarir ivariam gitim isa men ivariabagh ikegha, men dapanir asuabar inir ruariba isa men dapanibagh ighuigha da ifefe. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

14 Ezi bizir kam givazi, Moses arazir kuraba gin amadir ofa damuamin bulmakaun apurimin akua izezi, Aron uan otariba ko uan dafariba isa bulmakaun dapanim gisin da ariki.

15 Moses bulmakaun kam misuegha, an ghuzir maba ini. Egha uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ghuzir muziariba isa ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dagh ariki. Egha arazir kamin a ofa gamir dakozim gamima, a Godin damazimin zue. Ezi Moses ghuzir ikiavira itiba inigha, ofa gamir dakozimin mingarim ginge, kar arazir kuraba gin amangamin arazim. Egha arazir kamin, an ofa gamir dakozim God bagha anemisevezi, a Godin bizimram oto.

16 Egha Moses bulmakaun navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigha, an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, an beramin akuar aghuim inigha bar ofa gamir dakozimin da tuezi, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinimin oto.

17 Egha a bulmakaun kamin ikiavira itir asizir naba, kar an iniba, tuziba, ko buariba, a bar da inigha, nguibar me itimin azenan ghua avim gaborogha bar da tue, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ami.

18 Egha Moses sipsipin apurir kamningin mam inigha izi. Kar ofan bar isia mighirim damuamin sipsip. Ezi Aron uan otariba ko me uan dafariba isa sipsipin dapanim gisin da ariki.

19 Ezi Moses sipsipin kam misuegha, an ghuziba inigha ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.

20-21 Egha a sipsip aghoraghariga, an muriaba ko an suemning deraghavira da rue. A gin sipsipin dapanim ko ovim ko an asizir otevir maba sara inigha, bar da isa ofa gamir dakozim gatigha bar ada tuezi, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God a mikemezi moghira, Moses ami. Sipsipin kam, kar bar isia mighirir ofa. Ikiavira Itir God an mughuriam baregh, a gifuegh, egh navir aghuim an ikiam.

22 Ezi Moses sipsipin apurir igharazim inigha izi, sipsipin kam,

ofan me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamim. Ezi Aron uan otariba ko uan dafariba isa sipsipin kamin dapanim gariki.

23 Ezi Moses sipsip misuegha an ghuzir muziarim inigha, Aronin kuarir guvimin itir kuarir amirazim, ko an dafarir puzir amebar agharir guvimin itim, ko dagarir puzir amebar suer agharir guvimin itim, dagh aghui.

24 Egha Moses Aronin otariba inigha iza, ghuzir muziariba isa, men kuarir guvibar amadaghan itir kuarir apebar amiraziba, ko men dafarir puzir amebar dafarir guvimin itiba ko dagarir puzir amebar suer guvimin itibagh aghui. Egha sipsipin ghuzir ikiavira itiba bar ada inigha ghua, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.

25 Egha sipsipin oviba ini. Kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarimin itir ovir bar ekiam ini. Egha an an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, sipsipin beramin akuar aghuim inigha, sipsipin buaragharir agharir guvimin itim ini.

26 Egha Moses ghua, Godin damazimin itir yis puvatizir bret bar izivazir akirar kam bagha ghua, bretin ruzir me yis sara tuazir puvatizir mam, ko plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretin ruzir mam, ko olivin borer ekiam avarazir bisketin mam ini. Egha a bretin kaba isa sipsipin oviba ko buaghagharir agharir guvimin itim gisin ati.

27 Egha gin dagher kaba isa Aron uan otariba ko men dafaribagh atizi, me ofan kamin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi.

28 Ezi Moses ua dagher kaba me da da inigha, da isa ofa gamir dakozimin asizir ofan bar isia mighirizim gisin atizi, avim bizir kaba bar dar isizi, da bar mighirizi averenir kinim oto. Ofan kam, a gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa. Ezi Ikiavira Itir God an mughuriam gifuegha navim an dera.

29 Ezi datirighin Moses sipsipin kamin uan dafarimningin an amagapamin itir asizir tuzimin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Ezi me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofan sipsipin apurimin akuar kam, kar Moses uabi damamin asizir tuzim. Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira bizibagh ami.

30 Egha Moses biziba misevir olivin borer muziarir maba inigha, ghuzir an ofa gamir dakozimin miriam gingezir maba sara ini. Egha ghuzim, ko borem isa, Aron ko an korotiaba sara, da kavamangi. Egha an otariba ko men korotiaba sara, da kavamangi. Egha arazir kamin Moses, Aron ko an otaribagh amizi, me ko men korotiaba Ikiavira Itir Godin bizibara.

31 Ezi Moses ghua kamaghin Aron ko an otaribav gia ghaze, “Ia asizir tuzir kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh anevigh bretin akiramin itim sara dami. God ia mikemezi moghira, Iarara dar ami. Akirar bret itir kam, me an aven bret isa gumazibagh ami me ofa gamir gumazibar otivasa ofa gami.

32 Egh ia damegh izivagh, asizir tuzir naba ko bretin naba ikivira ikiti, ia avimin da tueghti da bar isi mighirigh.

33 Egh ia 7plan aruebar God bativamin Purirpenimin tiar akamin azenan mangan marki. Ia kamaghira iki mangi, ian dughiar ofa gamir gumaziba misevir kam givagham. Guizbangira, arazir gumazim gamima an ofa gamir gumazibar otivamin dughiam, a 7plan arueba.

34 Ikiavira Itir God uabi, Akar Gavgavim e mikemegha ghaze, Ia uan arazir kuraba gin amangisi, arazir kaba bar dar amu. Ezi datirighin ia dagh amigha gifa.

35 Ia arueba ko dimagaribar God

bativamin Purirpenimin tiar akamin iki mangi 7plan dughiabar tugh, egh ia Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibar amu. Egh ia dar amuan kogh, ia arimighiregham. Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme."

36 Mosesin migirigiabar aven, Ikiavira Itir God bizir kabar Aron ko an otaribav keme. Ezi me kamaghira dagh ami.

9

Aron ofan mabagh ami

1 Moses Aron uan otariba ko, me isa ofa gamir ingangarim bagha me atigha gifa. Ezi dughiar namba 8 otozima, Moses dikavigha Aron ko an otariba ko Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa.

2 Me uari akuvagha itima, a kamaghin Aron migei, "Bulmakaun nguzir igiar apuritam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh. Egh sipsipin apurir aghuir duaba an mikarzimin puvatizitam, ofan bar isia mighirim damusi a inigh izi. Egh ni Ikiavira Itir Godin damazimin aningin ofa damu.

3 Egh ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh, 'Ia arazir kuraba gin amadir ofa damusi memen apuritam inigh. Egh ofan bar isi mighiramibar amusi, bulmakaun azenir vamira ititam ko sipsipin apurir azenir vamira ititam inigh, na bagh ofa damu. Ia asizir aghuibara inigh, duatam men mikarzibar ikian marki.

4 Egh uaghan ia ofan God ko navir vamira ikiamim damusi, bulmakaun tam ko sipsipin apuritam inigh. Ia, asizir kamning ko wit tuer ofan ia olivin borem sara verezim, ia aning inigh Ikiavira Itir Godin ofa damu. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God ian damazimin otogham, kamaghin amizi, ia ofan kabar amu.' "

5 Ezi Aron ko gumazir kaba, me ghua bizir Moses me mikemeziba inigha, God bativamin Purirpenimin boroghin ize. Ezi Israelian gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziam fasa iza an damazimin uari akuvagha tuivighav iti.

6 Ezi Moses kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God ghaze, ia ofan kabar amuti, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim ia bativam."

7 Egha Moses kamaghin Aron migia ghaze, "Ni ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh ofan arazir kuraba gin amangamim ko nin ofan bar isi mighirighamim sara damu. Ni ua bagh kamaghin damuti God nin arazir kuraba gin amangiva, gumazamizibar arazir kuraba sara gin amangam. Egh gin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, gumazamiziba isa izir ofaba, ni me bagh ofa damuti God men arazir kuraba gin amangam."

8 Ezi Aron ofa gamir dakozimin boroghin ghugha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha, uabi uan arazir kuraba gin amangasa ofa gami.

9 Ezi Aronin otariba a bagha asizir ghuziba inigha iza a ganingizi, a uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh arigha, ghuzir naba an ofa gamir dakozimin mingarim ginge.

10 Egha gin Aron, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir oviba bar ada inigha, ovizimning ko beramin akuar aghuim ini. Egha a bar da ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Aron ami.

11 Egha an asizir tuziba ko iniba inigha, nguibar me itimin azenan ghua da tuezi, avim bar dar isizi da gifa.

12 Egha gin Aron ghua, ofan bar isia mighirizim damuasa sipsipin apurir kam misoke. Ezi an otariba asizir ghuzir kaba inigha iza a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.

13 Ezi otariba asizir dapanim ko asizir otevir maba sara vaghvagha da

9:7: Hibru 5:1-3; 7:27

inigha iza a ganingi. Ezi a bar ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia mighirizi, averenir kinim oto.

14 Ezi an asizir kamin muriaba ko an suemning sara ruegha, bar ada isa ofan bar isia mighirizir kamin mabagh isin da ariki, ezi avim bar dar isi da mighirizi, averenir kinim oto.

15 Egha Aron gin gumazamizibar ofaba inigha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A gumazamizibar ofabar amu men arazir kuraba gin amangamimin meme inigha, a misuegha an ofa gami. Mati a faragha ua bagha uan arazir kuraba gin amangamin asizimin ofa gamizi mokin.

16-17 Egha an asizir gumazamiziba ofan bar isia mighirizim bagha inigha izezir kamningin mamin ofa gami. An amir ofan kam, arazir me zurara mizarazibar ofa damuamibar gin zui. Egha a plaua inigha witin ofa damuasa a tue. A uan dafarir zivirizimin plauan mabar suigha, ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto.

18 Egha gin, Aron bulmakau ko sipsipin apurir gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha inigha izezimning misoke. Ezi an otariba asizir kamningin ghuziba inigha a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.

19 Egha Aron bulmakau ko sipsipin apurimin oviba bar ada ini, kar an puer mingarim boroghira itir ovir bar ekiam, ko navim ko muriaba avarazir oviba, ko ovizir pumuning, aningin ovim ko beramin akuar aghuim, a bar da ini.

20 Egha me ovir kaba isa asizimningin amagapamning gatigha, bar da inigha ofa gamir dakozimin ghu. Asizir oviba bar, Aron ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto.

21 Egha a uan dafarimin bulmakau ko sipsipin amagapamning ko agharir guvimin amadaghan itir buaragharimningin suiragha da fegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. A Moses mikemezi moghin ami.

22 Aron ofan kaba bar dagh amigha givagha, uan agharimning ghufegha, gumazamizibav gia ghaze, God deraghvira ia damu. Egha ofa gamir dakozim ategha izaghiri.

23 Egha Moses ko Aron, God bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha aning azenan izir dughiamin, aning ghaze, God deraghvira bar gumazamizibar amuam. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar ekiam, azenim girizi gumazamiziba bar an gani.

24 Ezi zuamira Ikiavira Itir God avim amadazi, an ofa gamir dakozimin izaghiri. Egha avim ofan bar isia mighirim ko asizir oviba sara bar adar isi. Ezi gumazamiziba bar bizir kamin ganigha nguazim giregha, guaba nguazim misuegha, pamtemin dia Ikiavira Itir Godin ziam fe.

10

Nadap ko Abihu arazir kurabagh ami

1 Ezi dughiar kamin Aronin otaribar mamning Nadap ko Abihu, aning pauran mughuriar aghuim zuim tuasa uan itariba ini. Egha aning avir mikiam ko pauran mughuriar aghuim zuim isa itarim gatigha, avir kam inigha ofan min Ikiavira Itir God bagha ghu. Me fo, Ikiavira Itir God kamaghin garir avim inigh izasa mikemezir puvati. Kamaghin amizi, bizir kam a Ikiavira Itir Godin bizim puvati, ezi an an aghua.

2 Egha Ikiavira Itir God, zuamiram avim amadazi, a iza Ikiavira Itir Godin damazimin bar aningin isizi, aning areme.

9:18: Ofa Gami 3:1-11 **9:22:** Diboboniba 6:22-26 **10:3:** Aisaia 52:11; Esekiel 28:22; Jon 13:31-32

3 Ezi Moses kamaghin Aron migei,
"Ikiavira Itir God, fomira kamaghin
ikiangsigha ia mikeme, 'Gumazir
nan boroghin iza nan ingangarim
gamiba, me bar nan apengan iki der-
agh na damuva kamaghin fogh suam,
ki guizbangira Ikiavira Itir Godin
bar zuezim. Eghti ki uan gavgavim
ko angazangarim gumazamizibar
akagham. Eghti me nan ziam fam.'"
Ezi Aron akar kam baregha mikiman
ibura.
4 Ezi Moses dikavigha, Aronin
ghurir afeziar dozim Usiel, an
otarimning, Misael ko Elsafan, an-
ingin diazi, aning ize. Ezi Moses kam-
aghin aning migei, "Gua roghira kagh
iziva, uan avebamningin kuamning
inigh, egh Ikiavira Itir Godin Purir-
penim ategh, saghon mangi danganir
e itimin azenan mangi."
5 Ezi aning Moses mikemezi
moghin ghua, gumazir kuamning
inigha danganir me itimin azenan
ghu. Aning gumazir ovengezir
kuamningin korotiaba suezir pu.
Puvati, Misael ko Elsafan, aningin
korotiabar suigha aning amikirigha
azenan zui.
6 Ezi Moses datirighin, Aron ko an
otarir igharazir pumuning, Eleasar
ko Itamar, akaba me ganidi. A
kamaghin me migei, "Ia apangkuvir
arazimin gin mangi gumazir are-
mezir kamning damuan marki. Ia
dughiaba zurara uan dapanir ariziba
batoghvira iki. Ia da ateghti da pura
ikian marki. Ia uan apangkuvimin
ababanim bagh, korotiaba abighan
marki. Ia apangkuvir arazimin
gin mangiti, Ikiavira Itir God ia
misueghti, ia arimighiregham. Eghti
e Israelian gumazamiziba, Ikiavira
Itir God bar puviram en ataram.
Eghti Israelian igharaz darasi, kar
ian marazira, merara Ikiavira Itir
God amadazir avimin aremezir
gumazimning bagh aziam.
7 Eghti ia God bativamin Purir-
penimin tiar akam ataghiraghan
marki, ia tong ikegh. Ia fo, ki Ikiavira
Itir Godin bizimra ikiasa olivin
borem ia gaghuizi, ia Ikiavira Itir
Godin adarazira. Kamaghin amizi,
ia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin
azenan mangegh, ia arighiregham."
Ezi me Mosesin akam baregha, a
mikemezi moghin ami.

Arazir ofa gamir gumaziba damuamiba

8 Ikiavira Itir God kamaghin Aron
migei,
9 "Ni uan otariba ko, ia wainin dipar
onganiba amegh, nan damazimin, na
bativamin Purirpenimin aven man-
gan marki. Bar markiam. Ia aven
mangiva, ia arimighiregham. Ia ko
ian ovavir borir gin otivamiba, arazir
kamin gintigh mamaghira iki.
10 Ia deraghvira biziba tuisigh,
bizir manam a nan bizim, ezi bizir
manam, a gumazamizir kinibar
bizim. Ezi dar tongin bizir manaba
nan damazimin zuezi, manaba mize.
11 Egh ia, arazir Ikiavira Itir God
ifongeziba, a Moses mikemezi a da isa
Israelia ganingizir kaba, ia bar dar Is-
raelian gumazamizibar sure damu."
12 Ezi Moses kamaghin Aron uan
otarir ikiavira itir pumuning Eleasar
ko Itamar migei, "Ia Ikiavira Itir God
bagh wit tuamin ofan nar ikiavira
itiba inigh. Plauan kam, ia a isi yis pu-
vatizir bretin ingarigh. Ofan kam, a
bar Godin bizimra, a ia ganingi. Kam-
aghin amizi, ia ofa gamir dakozimin
boroghin bretin kam ami.
13 Ikiavira Itir God bizir kamin na
mikemegha gifa. Kamaghin amizi,
wit tuer ofan nar kaba bar, da ia ko
ian otaribar biziba. Ia gumazamizir
Ikiavira Itir God bagha wit tuer ofa
gamiba, dar tongin plauan kaba ini.
Egh ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim
avinizir divazimin aven bretin kam
ami.
14-15 Eghti Israelian gumazamiziba,
God ko navir vamira ikiamin ofa
damusi, asizimin amagapamin itir
tuzim ko buaragharim ko oviba sara
inigh izi. Eghti ia ofa gamir gu-
maziba, ia amagapamin itir tuzimin

10:12: Ofa Gami 6:14-18 **10:14-15:** Ofa Gami 7:30-34

suiragh da fegh dar amuti da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. Egh ia gin ofa gamir dakozimin oviba tuegh. Egh ofan kamin asizir tuzibar tongin, ia amagapam ko buaragharim inigh. Eghti ia ko ian adarazir, guiviba ko otariba uaghara, asizir tuzir kamning isi danganir Godin damazimin zuezir tamin mangi, aning ami. Ikiavira Itir God ofan kabar asizir otevir kamning isa, ia ko ian boribagh aningi. Egh zurazurara asizir otevir kamning, aning ia ko ian ovavir boribar asizir akuamning. Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa."

16 Egha gin Moses ghua arazir kuraba gin amadir ofa damuamin meme bagha azaragha ghaze, "Ofa gamir gumaziba manmaghin memen ofa damu arazir kuraba gin amangamim gami?" Ezi me a migei, "E avimin a tuazi a isigha gifa." Ezi Moses akar kam baregha, Aronin otarir pumuning Eleasar ko Itamarin atari.

Egha a ghaze,

17 "Manmagh amizi ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir tuzim aman aghua? Kar ofan Ikiavira Itir God ua baghavira misevezim, egha a ia ganingi, ia gumazamizibar osimtiziba akiriva, men arazir kuraba gin amangisi anemam.

18 Ia ofan kamin ghuzim inigha purirpenimin Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir puvati. Egha manmagh amizi, ki ia mikemezi moghin ia Purirpenimin aven asizir tuzir kam amezir puvati?"

19 Ezi Aron kamaghin Moses migei, "Ni oragh. Datirighira, gumazamiziba uan arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi kirara, datirighin bizir kurar kaba na bativigha gifa. Nan gumazir pumuning areme. Kamaghin amizi, ki datirighira arazir kuraba gin amadir ofan asizir tuzim amam, eghti Ikiavira Itir God ti bizir kam gakuegham, o? Ki ghaze, ti puvatigham."

20 Ezi Moses kamaghin oregha ghaze, Aronin akam a dera. Ezi an navim an amira.

Bizir Godin damazimin zueziba ko mizeziba

11

(Sapta 11--15)

Asizir Israelia damamiba ko asizir anogoroghezib
(Godin Araziba 14:3-21)

1-2 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses ko Aron mikeme, "Ia, nguazir kamin itir asizibar tongin, asizir kabara, ia dar ami.

3 Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min graziba api, ia dar ami.

4-6 Egh ia kamelba ko ivarareba ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apir asiziba, egha dar soroghafariba puzir pumuning ikia, uaning tuiragha itir puvati. Kamaghin amizi, ia kamaghin fogh suam, da nan damazimin zuezir puvati. Ki dar aman ian anogoroke.

7 Egh ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning iti, egha uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin amizi ia fogh, daba da nan damazimin mize.

8 Kamaghin amizi, ia asizir kabar aman marki. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

9 "Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osiriba naziaba ko sighiaba uaghara ikiti ia dar ami.

10 Ezi osiriba ko bizir muziarir ongarim ko tintinibar dipabar itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia fogh, da bizir bar kuraba.

10:17: Ofa Gami 6:24-26

11 Kamaghin amizi, ia dar aman kogh, egh dar kuabar suighan marki. Ki bar anogoroke. Da bizir bar kuraba.
12 Ia uam oragh, angamira itir bizir dipabar ititam, a naziaba ko sighiaba puvatighti, ia anereman marki. Ia bizir kabar aghuagh da atakigh.

13-19 "Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Ia kamaghin mikim suam, da bizir bar kurar ki aghuaziba. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. Ia kuarazir kabar aman marki.
20 "Ezi apizir suemning ko dafarimning ko aviziba itiba, da bizir kuraba, ki dar anogoroke.
21 Eghti apizibar tongin apizir soroghafariba ikia arua uari akuriba, ia dar ami.
22 Kamaghin amizi, odezir ekiaba ko doziba, ia bar dar ami.
23 Ezi apizir sueba ko dafariba ko aviziba itiba, ia kamaghin fogh suam, da bizir bar kuraba. Ki dar anogoroke.

24-25 "Asizir maba uaghan, ia damuti, ia nan damazimin mizegham. Eghti gumazitam asizir kabar kuabar suiragh, o aneter danganitamin mangam, gumazir kam nan damazimin mizegham. Gumazir asizir kamin suiraghamim, a uan korotiaba ruegh, egh a nan damazimin mizegh iki mangi guaratizimin tugham.

26 "Asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikiava, uaning tuirazir puvatigha, bulmakaun min graziba apir puvati, ia kamaghin fogh suam, asizir kaba, da bizir aghuiba puvati.
27 Ezi asizir soroghafarir puziba puvatiziba, da bar, asizir aghuiba puvati. Egh ia asizir katamin kuamin suiraghiva, ia nan damazimin mizegham. Egh ia kamaghira iki mangi guaratizimin tugham.
28 Eghti gumazitam asizir kuar kam inigh danganir igharazimin mangigham, a uan korotiaba ruegh, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. Asizir kaba ia gamima ia mize.

29-30 "Asizir kaba uaghan markiam, ki da ian anogoroke. Kar iriaba, ko kuarziba ko iper guar aviriba.
31 Ki asizir kaba ian anogoroke. Eghti ia dar kuabar suighiva, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.
32 Eghti asizir katam aremegh, bizitam gisin irigham, bizir kam uaghan nan damazimin mizegham. An kuam iri, bizir me temebar ingarizir tam o initam o bulmakaun inimin ingarizir initam o mitaritam, o ingangarir manam itir bizitam, a bizir katam gisin irigham, a nan damazimin bar mizegham. Eghti ia a isi dipamin a rueghti, bizir kam nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.
33 Eghti asizir mizezir kamin mikarzim nguazir minem girighti, bizir miner kamin itiba bar mizegham. Kamaghin, ia miner kam abikigh.
34 Eghti daghetaba roghira ikiti, miner kamin dipam dagher kabagh ireghti, dagher kaba nan damazimin uaghan mizegham. Ezi dipar miner kamin itim, a ikuvigha mizegha gifa.
35 Eghti asizir kam bizitam girigham, bizir kam nan damazimin a mizegham. Eghti miner kam, o bretba tuer danganir me nguazimin ingarizir kam, ia uaghan anebikigh.
36 Egh asizir kam mozir dipar pura nguazimin otivim girigham, o tengin dipam girigham, eghti dipam nan damazimin mizeghan kogham. Puvati. Ezi bizir manam asizir kamin mikarzimin poro, a mizegha ikufi.
37 Eghti asizir katam aremegh an kuam dagher anabar oparibagh isin iri, a deragham. Dagher anabar kam, a mizezir puvati, a zueghavira iti.
38 Ezi dagher anabar kam dipamin aven itima, asizir kamin kuam a giri,

dagher anabar kaba nan damazimin mize.
39 "Ia asizir ki damasa ia mikemezibagh nighnigh. Egh asizir kabar tam puram aremeghti, gumazitam o amizitam an suiragham, gumazir kam o amizir kam, nan damazimin mizegham. Egh a kamaghira iki mangiti aruem magirigham.
40 Eghti gumazitam asizir kamin tuzitam ame, o asizir kamin kuam ateri, a uan korotiaba ruegh. Egh a mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.
41 "Eghti ia asizir muziariba ko apizir nguazimin aruibar aman marki. Ia kamaghin nighnigh, da bizir bar kuraba.
42 Egh asizir uan navibar nguazim davariba, ko soroghafaribar aruir asiziba, ko asizir suer aviraviriba itiba, da bizir aghuiba puvati. Eghti ia dar aman marki. Ki dar ian anogoroke.
43 Ia asizir kabar tam aman marki. Ki bar dar aghua. Egh ia tam amegh, ia nan damazimin mizegham. Eghti ki dar aghuazi moghin, ki bar ian aghuagham.
44 Ki Ikiavira Itir God, ian God, egha ki bar zue. Eghti ia uari isi na danigh, nan gumazamizibar ikivira iki, egh arazir kuraba ategh, arazir aghuibar gin mangi nan min zueghvira iki. Ia ki aghuazir asizir mizirizibar amiva, nan damazimin mizeghan marki.
45 Ki Ikiavira Itir God. Ki ian Godin ikiasa Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize. Ki uabi bar zuezi nan araziba bar dera. Kamaghin amizi, ia zuegh iki nan arazir aghuibar gin mangi.
46 "Ezi Akar Gavgavir ia datirighin inizir kam, an asiziba ko, kuaraziba ko, bizir ongarimin aven itiba ko, apizir nguazimin davaribav gei.
47 Kamaghin amizi, ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a zue, ezi bizir manam a nan damazimin zuezir puvati. Egh ia angamira itir bizir ia damamiba ko ia daman koghamiba, ia deraghvira dagh fogh."

12

Amizim borim bategha gin uabi zuer arazim

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 "Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Amizitam navim asegh, otarim bategham, a nan damazimin mizeghvira iki mangi 7plan aruebar tugham, mati a uan iakinibav sozir dughiam.
3 Eghti 7plan arueba givaghti, namba 8in aruem otoghti, me otarir kamin mikarzir mogomemin inim atugham.
4 Amizim borim bategha ghuzir avirim makuri. Kamaghin amizi, a nan damazimin mizegh, 33plan aruebar ikeghiva gin ua zuegham. Dughiar a mizeghvira ikiamimin, a bizir ki ua baghavira misevezir tamin suighan kogham. Egh a nan Purirpenim avinizir divazimin aven mangan kogh, mangi a ua zueghamin dughiamin tugham.
5 "Amizim borir guivim bategh, a 14plan aruebar mizeghvira ikiam, mati a uan iakinibav sozir dughiam. A uan ghuzir avirim makuni, kamaghin amizi a nan damazimin mizegh, ua 66plan aruebar ikeghiva, gin ua zuegham.
6 "Egh amebam ua zueghiva, a uan otarir iririvim o guivir iririvim ginighnigh, ofan bar isia mighirim bagh, sipsipin igiar azenir vamira itim inigh, egh uaghan ofan arazir kuraba gin amangamim bagh, kuarazir bunbam inigh. An ofan kamning isi ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi.
7 Eghti ofa gamir gumazim amizir kamin kuarazim ko sipsip inigh na bagh ofa damuti, amizim ua zuegham. Eghti ghuzir kam amizim damuti a ua mizeghan kogham. A

12:3: Jenesis 17:12; Luk 2:21

datirighin nan damazimin zuegha gifa. Amizim otarim o guivim bategh,
an arazir kamra damu.
8 "Amizitam sipsip givezamin
dagiaba otevegh, a kuarazir bun-
bar igiar pumuning o osirvar igiar
pumuning inigh izi. Eghti ofa gamir
gumazim kuarazir tamin, ofan bar
isia mighirim damu, egh kuarazir
igharazimin, an arazir kuraba gin
amadir ofa damu. Eghti ofa gamir
gumazim kuarazir kamningin ofa
damighti, amizim ua nan damazimin
zuegham."

13

Gumazamiziba duaba isiva arazir kabar amu

1 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses
ko Aron migei,
2 "Gumazitam o amizitam, du-
atam o okatam o mikarzir ghuarir
ghurghuritam, an mikarzimin
otogham, egh bizir kamin ganganim
mati lepan arimariam o arimariar
ekiar igharaziba otivasava ami, eghti
me a inigh ofa gamir gumazim Aron
bagh mangi, o an otarir uaghan ofa
gamiba, men tav bagh mangi.
3 Eghti ofa gamir gumazim de-
raghvira duar kamin ganigh fogh
suam, an duar kurimin aven itir
ariziba ghurghurigha gifa, ezi duam
bar an mikarzimin aven ghu, kar
lepan arimariamra o arimariar ekiar
igharazim. Eghti ofa gamir gu-
mazim an ganigh givagh, kamaghin
mikimam, 'Gumazir kam, a Godin
damazimin zuezir puvati.'
4 Eghti duam ghurghurighti, ofa
gamir gumazim duamin ganti, a
mikarzimin inimin aven mangighan
kogh, egh arizir ghurghuriba pu-
vatighti, ofa gamir gumazim, gu-
mazir kam mikim suam, a uabira
dipenitamin iki mangi 7plan aruebar
tugh.
5 Eghti namba 7in aruemin, ofa
gamir gumazim, ua gumazir kamin
duamin gan a tuisigh, eghti duamin
ganganim kamaghira iki ekeveghan
koghti, a ua gumazim ateghti a 7plan
aruebar uabira ua ikegh.
6 Eghti 7plan aruer kaba givaghti,
ofa gamir gumazim uam an ganti,
duar kam misigh, egh ekeveghan
koghti, a fogh suam, gumazir kam
pura duar kinim iti. Egh ofa gamir
gumazim a mikim suam, 'Ni Godin
damazimin zue. Ni uan korotiaba
ruegh, zueghiva mangi.'
7 Eghti bizir kamin gin, duam ua
isiti, gumazim ua mangi ofa gamir
gumazim batogh uabi an akagh.
8 Eghti ofa gamir gumazim de-
raghvira gumazir kamin duamin
ganti, duar kam ekeveghti, a fogh
suam, gumazir kam lepan arimariar
kurar ekiam iti. Eghti ofa gamir
gumazim kamaghin a mikim suam,
'Ni Godin damazimin zuezir puvati.'
9 "Eghti gumazitam duar gavgavim
ikiti, me an aku ofa gamir gumazim
bagh mangi.
10 Eghti ofa gamir gumazim deragh
gumazimin duamin ganigh. Eghti
duar kam ghurghurigh, arizibar
amuti da ghurghurigh aven emigh
mizazim a gasam,
11 gumazir kam lepan arimariam
an iti.* Eghti ofa gamir gumazim
kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni
Godin damazimin zuezir puvati.' Ofa
gamir gumazim fogha gifa, gumazir
kam a mizezir puvati, kamaghin
amizi, a pura gumazim ateghti, a
uabira uan dipenimin ikian kogham.
12-13 Eghti arimariar kam bar
ekevegh mangi gumazir kamin
mikarzim bar anevaraghti, ofa
gamir gumazim ua gumazimin
mikarzim bar deraghviram an
ganiva a tuisigham. Egh a gu-
mazimin ganti, arimariar kam bar an
mikarzim inighti, an mikarzim bar
ghurghurighti a fogham, arimariar
kam givasava ami, eghti a kam-
aghin gumazim mikimam, 'Ni Godin
damazimin zue.' Ezi kamaghin,

12:8: Luk 2:24 * **13:11:** Hibruia arimariar kam ziar aviribar a dibori, "lepan arimariam." Arimariar kam lepan arimariar e datirighin garimin mirara garir puvati.

gumazir kam a zuegha gifa.
14 Eghti gin, duaba bigh tuzir aven
itiba azenan otivighti, gumazir kam
zueghan kogham.
15 Eghti ofa gamir gumazim uam
an duabar ganti, da bighti, a gu-
mazir kam mikim suam, 'Ni Godin
damazimin zuezir puvati.' Gumazim
duaba ikia egha da bighizi dar tuziba
duar toribar otivti, kamaghin a nan
damazimin zuezir puvati. Kamagh
garir duam, a bar arimariar kuram.
16 Egh gin duam misighti, nir
ghurghurim otoghti, gumazir kam ua
ofa gamir gumazim bagh mangi.
17 Eghti ofa gamir gumazim
deragh gumazir kamin duamin
ganti, an duam misingighti an inim
ghurghurigham, kamaghin gumazir
kam nan damazimin zuegham. Eghti
ofa gamir gumazim kamaghin a
mikim, 'Ni Godin damazimin zuegha
gifa.'
18 "Eghti gumazitam okam an
mikarzimin iki, egh misighti,
19 egh gin okam ikezir danganimin,
an mikarzim figh ghurghurigham, o
an mikarzim aghevegh ghurghurighti,
kamaghin gumazir kam ofa gamir
gumazim bagh mangi uabi isi an
akagh.
20 Eghti ofa gamir gumazim, gu-
mazir kamin okar duamin danganim
deragh an ganigh. Duam tong an ini-
vafizimin aven mangighti, an inimin
ariziba ghurghurigham, eghti ofa
gamir gumazim kamaghin gumazim
mikim suam, 'Ni Godin damazimin
zuezir puvati.' Lepan arimariar kam
okar misingizir kamin danganimin
otozim, a bizir bar kuram.
21 Egh ofa gamir gumazim an
ganti, ariziba ghurghurighan koghti,
duam tong an inivafizimin aven
mangighan kogh, egh a tong der-
agh deraghti, ofa gamir gumazim
anetighti a uabira iki mangi 7plan
aruebar tugh.
22 Eghti 7plan aruer kabar gin duar
kam ikivira iki ekeveghti, ofa gamir
gumazim fogh suam, an arimariar
bar kuram, egh kamaghin gumazim
mikim suam, 'Ni Godin damazimin
zuezir puvati.'
23 Eghti duar mikarzimin itimin
ganganim kamaghira ikia, egha eke-
vir puvati, kar okar kamin duar
kurim. Kamaghin, ofa gamir gu-
mazim kamaghin gumazim mikim
suam, 'Ni Godin damazimin zue.'
24 "Eghti avim gumazitamin
inivafizimin isighti, an duam
ghurghurigham, o a ghurghurigh
aghevegham,
25 eghti ofa gamir gumazim duar
kam deragh an ganigh. A ganti, duar
kurir kamin ariziba ghurghurighti,
duam guizbangira mikarzimin aven
mangiti, ofa gamir gumazim fogham,
duar kam, a lepan arimariar bar ku-
ram. Egh a gumazim mikim suam, 'Ni
Godin damazimin zuezir puvati.'
26 Ofa gamir gumazim an ganti,
arizir duamin danganimin otiviba
ghurghurighan koghti, duam an
inivafizimin aven mangan kogh,
egh mising damuti, kamaghin ofa
gamir gumazim aneteghti a uabira
iki mangi 7plan dughiabar tugh.
27 Ofa gamir gumazim namba
7in dughiamin deraghvira uam an
duamin ganti, duar kam ikivira
iki ekeveghti, a fogh suam, kar
arimariar bar kuram. Eghti ofa
gamir gumazim kamaghin a mikim
suam, 'Ni Godin damazimin mize.'
28 Eghti duar kam pura danganir
kamin kamaghira iki, ekivan koghti,
kar pura avim isizir duar kurimin
danganim. Kamaghin, ofa gamir
gumazim mikim suam, 'Ni Godin
damazimin zue.'
29 "Eghti gumazitam o amizitam,
duar muziariba an dapanim o an
aghozim batoghti,
30 ofa gamir gumazim duar
muziarir kaba deragh dar ganti, duar
muziariba inivafizim okor bar aven
mangiti, arizir aviriba duar muziarir
kabar danganibar puvatigh, egh
ariziba aghevegh iangurighti, ofa
gamir gumazim fogham, duar kaba
da arimariar bar kuram. Egh an a
mikim suam, 'Ni Godin damazimin

zuezir puvati.' Kar dapaniba ko aghozibar otivir zighzizir arimariam.
31 Ofa gamir gumazim deravira an duar muziaribar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangan koghti, arizir pizir aghuiba duam itir danganimin deragha otivighan koghti, a gumazim o amizim ateghti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh.
32 Egh namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamin mikarzir inimin ganighti, zighzizir arimariar kam kamaghira ikiva ekivan koghti, zighzizir arimariar kam an mikarzir inim okoregha aven ghuzir puvati, eghti danganir kamin ariziba aghevegh iangurighan koghti,
33 kamaghin gumazim o amizim uan dapanir ariziba o kuar arizibagh isegh, egh a duar muziariba itir danganim gisan marki. Eghti ofa gamir gumazim, anetighti a uabira iki mangi 7plan dughiabar tugh.
34 Dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim, deraghvira gumazim o amizir kamin duar muziaribar ganigh, da kamaghira iti, o da ekefe. Egh ofa gamir gumazim kamaghin fogh suam, duar muziariba mikarzir inim okoregha aven ghuezir puvati, a kamaghin gumazim o amizimin mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.' Eghti gumazim o amizir kam uan korotiaba ruegh, egh a zuegham.
35 Gumazim o amizim zueghamin dughiamin gin duar muziariba otivigh ekivti,
36 ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamin inivafizimin gan. An duaba ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, gumazim o amizir kam a zuezir puvati. A ua arizir aghevir ianguriba bagh ruian kogham.
37 Eghti ofa gamir gumazimin damazimin, duar muziarir kaba kamaghira iki, egh ekivan koghti, arizir pizir aghuiba duar muziariba itir danganibar otivighti, ofa gamir gumazim fogh suam, zighzizir arimariar kam misingasava ami. Egh a gumazim o amizim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuegha gifa.'
38 "Egh gumazitam o amizitam, ghuarir ghurghurir dafoziba an mikarzir inimin otoghti,
39 ofa gamir gumazim deragh mikarzir nir ghurghurir kabar gan, da ghurghurigh taghtaghan koghti a fogh suam, da ghuarir kiniba mikarzimin otifi. Kamaghin, gumazir kam nan damazimin zue.
40 "Eghti gumazimin dapanir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin mizezir puvati. A zue.
41 Egh an minedevimin itir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin zuegham.
42 Eghti ghuarim an dapanir ginkevimin itir onarim o minedevimin itir onarimin otoghti, duabar ganganim aghevegh ghurghurighti, ofa gamir gumazim fogh suam, ghuarir kam a lepan arimariar bar kuram.
43 Egh ofa gamir gumazir kam deragh ghuarir kamin ganighti, ghuarir kamin duamin ganganim aghevegh ghurghurigh, mati gumazim lepan duar arimariam an mikarzimin inimin iti,
44 a kamaghin fogh suam, gumazir ghuarir an dapanimin itir kam, a lepan arimariar bar kuram. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.'
45 "Eghti gumazitam duar kurar kamagh garitam iki, a korotiar bibizibar aghuigh, uan dapanir arizim batoghan kogh, egh dafarimin uan akam avaragh, egh pamten kamaghin dim mikim, 'Ki zuezir puvati. Ki zuezir puvati.'
46 Gumazir arimariar kamagh garim ikivira ikiva, nan damazimin zueghan kogham. A uan namakaba ategh danganir me itimin azenan uabira ikiam."

Moses Osirizir Araziba, bizir korotiabagh amima da mizezibav gei

47-48 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Dughiar mabar, bizir inibagh amima da ikuviba, kar lepan arimariamin min inir kabar aven itiba. Da, korotiaba ko, nir avizir me sipsipin arizibar ingariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inimin ingariziba, da dar otifi.

49 Egh nir kam, arimariar kurar kam an aven ikiti, garim o aghevim an otoghti, me nir kam inigh mangi ofa gamir gumazimin akagh.

50 Eghti ofa gamir gumazim a inigh deragh an ganigh, egh arimariar kurar kam itir bizir kam isi danganir igharazitam datighti, a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh.

51 A namba 7in aruemin deraghvira uam an ganti, arimariar kurar kam, a korotiam o inimin bar ekeveghti, a fogh suam, kar lepan arimariam. Ezi korotiar kam o nir kam, a nan damazimin zuezir puvati.

52 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim korotiar kam avimin a tuaghti, a bar isigh. Bizir kam lepan arimariamin min a bato, eghti a bar isi mighirigh.

53 “Eghti ofa gamir gumazim deraghvira korotiar kamin ganti, a kamaghira ikiti, arimariar kuram korotiar kam bar a inighan kogham,

54 eghti a me mikemeghti me korotiar kam ruegh egh anetighti, a iki mangi 7plan aruebar tugh.

55 Eghti ofa gamir gumazim gin deraghvira uam arimariar bar kurar kamin ganti, a korotiamin avizir manamin aven, o azenan otoghti, arimariar kurar kamin ganganim kamaghira ganti, an ganganim garim o aghevim ikivira ikiti, a fogh suam, a nan damazimin zuezir puvati. Arimariar kurar kam ti ekeves, o puvati, kar pura bizim, ofa gamir gumazim an ekivamin arazim ginighnighan kogham. A fogha gifa, a nan damazimin zuezir puvati. Kamaghin, ofa gamir gumazim, korotiam avimin a tuaghti a bar isi mighirigh.

56 “Me a rueghti, gin ofa gamir gumazim deraghvira uam an ganigh, bizir lepan arimariamin min garim givaghti, a korotiar avizir kam abikigh o asizimin mikarzir nir kam, a ikuvizi naghira anetugh a makunigh.

57 Eghti gin, arimariar kurar kam, ua korotiar kamin otivti, kamaghin korotiar kamin ghuavim avimin a tuaghti, a isi bar mighirigh.

58 Egh a korotiam o asizimin mikarzimin inim ruer dughiamin, lepan arimariamin min itir puvati, an ghuavim ua namba 2in dughiamin a rueghti, korotiar kam nan damazimin zuegham.

59 “Arimariar bar kuramin min itir bizir inibagh amima da ikuvim, Akar Gavgavir kam an gun migei. Mati korotiaba ko, nir avizir me sipsipin ariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inibar ingariziba. Akar Gavgavir kam ghaze, korotiar kaba, da zue, o da nan damazimin zuezir puvati.”

14

Lepan arimariam givaghti zueghamin arazim

1 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei,

2 “Gumazir manam lepan min garir arimariar kuram an iti, kar Arazir Moses Osirizim. An arimariam givaghamin dughiamin, a nan damazimin zueghsi, me a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi.

3 Eghti ofa gamir gumazim a inigh danganir me itimin azenan mangi, egh deragh an mikarzimin ganigh. Eghti lepan min garir arimariam guizbangira bar givaghti,

4 ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko

14:2: Matyu 8:4; Mak 1:44; Luk 5:14; 17:14

sidan temer otevitam, ko benir aghe-
vir tam, ko temer hisopin aguatam,
da inigh izi.
5 Eghti ofa gamir gumazim me
mikemeghti, me nguazir minetam
inigh daghurir aghuitamin mangi
dipar igiar dikiriatam tuigh, a inigh
izi. Egh me gin kuarazir kamningin
tam inigh, minem gisin an suiragh
a misueghti, an ghuzim minemin
magiri.
6 Eghti ofa gamir gumazim
kuarazir igharazim ko temer sidan
otevir kam, ko benir aghevir kam, ko
hisopin aguam isi ghuzim itir dipam
darugh, zuamiram anesigh.
7 Egh gumazir kam nan damazimin
zueghsi, me 7plan dughiabar dipar
ghuzim itim a gisin a kavamang.
Egh ofa gamir gumazim kam-
aghin a mikim, 'Ni datirighin Godin
damazimin zuegha gifa.' Egh ofa
gamir gumazim kuarazir angamira
itim inigh, nguibamin azenan
mangi, egh dadaba itir danganimin
aneteghti a mighegh mangi.
8 Gumazim zueghsi a uan koro-
tiam ruva, dapanir ariziba ko uan
mikarzimin ariziba bar dagh isegh
uabi ruegh. A kamaghin damigh, nan
damazimin zuegh, egh nguibamin
aven mangi, egh 7plan aruebar a uan
purirpenimin azenan iki.
9 Egh aruer namba 7in, gumazir
kam ua, uan dapanir ariziba bar
dagh isiva, ghuamasiziba ko sevanir
ariziba, ko namnamin arizir maba
sara isegh, egh a uabi ruva uan koro-
tiam sara ruegh, egh nan damazimin
zuegham.
10 "Egh namba 8in dughiamin, a
sipsipin apurir pumuning ko sipsipin
amebar azenir vamira itim inigh.
Da bar deragh egh duatam dar
mikarzibar ikian kogham. Egh a
wit tuamin ofan min, a 3 kilogremin
plauan aghuiba ko olivin borem sara
da veregh da inigh. Egh olivin borer
itarir pumuning gingegh.
11 Egh a sipsipba ko plaua ko
olivin borem inigh na bativamin
Purirpenimin izi. Eghti ofa gamir
gumazitam an akuraghti a zuegham.
Ofa gamir gumazim, gumazir kam ko
ofan kaba sara a inigh, na bativamin
Purirpenimin tiar akamin izi, nan
damazimin tugham.
12 Egh datirighin ofa gamir gu-
mazim sipsipin apurir kamningin
tam inigh olivin borem sara ofa
damu, mati an osimtizim agevir ofa.
A faragh bizir kaba dafarimin dar
suiragh da fegh dar amuti da nan
damazimin ighuavamangi.
13 Ofa gamir gumazim sipsipin kam
isi, ofan bar isia mighiriba ko, arazir
kuraba gin amadir ofaba bagha
me bulmakaubav sozir danganimin
mangi a misueghti an aremegh.
Guizbangira, osimtizim agevir ofaba,
da arazir kuraba gin amadir ofabar
mirara ghu. Kar nan bizimra, ezi ki
God, ki a isa ofa gamir gumazibagh
aningi. Kamaghin amizi, ofa gamir
gumazim kamaghin damuam.
14 Egh gin ofa gamir gumazim sip-
sipin ghuzir taba inigh, gumazimin
kuarir guvimin itir kuarir apebamin
amirazim datigh, egh an agharir gu-
vimin amadaghan itir dafarir puzir
amebam ko gumazir kamin dagarir
amebar agharir guvimin amadaghan
itim datigh.
15 Egh ofa gamir gumazim olivin
boremin taba inigh uan dafarir
kiriam gingegh, egh borer kam
dafarimin an suiragh.
16 Egh a uan agharir guvimin
amadaghan itir dafarir puzir biz-
ibar akakazim isi, uan dafarir
kiriamin itir borer kam darugh, egh
7plan dughiabar Ikiavira Itir Godin
damazimin a kavamang.
17 Egh gin ofa gamir gumazim
borer an dafarimin ikiavira itir
taba inigh, gumazir zueghamimin
kuarir guvimin itir kuarir apebamin
amirazim datigh, egh uaghan olivin
borem isi gumazir kamin agharir
guvimin amadaghan itir dafarir
puzir amebam ko gumazir kamin
dagarir amebar agharir guvimin
amadaghan itim datigh, danganir
kaba, a faragha ghuziba dagh ariki.

18 Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegh. Arazir kamin a gumazim damighti, a nan damazimin zuegham.
19 “Egh ofa gamir gumazim ofan arazir kuraba gin amangamin asizimin ofa damuti, gumazim nan damazimin zuegham. Egh a gin, ofan bar isia mighirim damusi, asizim misogham.
20 Egh an asizir kam, wit tuer ofa sara, ofa gamir dakozimin ofa damu. Egh arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, gumazim nan damazimin bar zuegham.
21 “Eghti gumazim uabi zueghsi bizir ofa damuamibagh ivezamin dagiaba puvatigh, a sipsipin nguzir apurir vamirara inigh. Sipsipin kam a gumazimin osimtizim agevir ofa. Eghti gin ofa gamir gumazim an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Gumazir kam, 1 kilogrem plauan aghuim uaghan a inigh, olivin borem sara a veregh wit tuer ofa damu. Egh a olivin borer aghuir itarir pumuning viraram aningin suiragh izi.
22 A dagiaba otevegh sipsipbagh ivezan iburagh, a kuarazir bunbar pumuning inigh ofa damusi izi. Egh kuarazir tam arazir kuraba gin amadir ofa damuva, egh kuarazir igharazim, bar isia mighirir ofa damu.
23 Namba 8in aruemin, gumazir kam uabi zueghsi, bizir kaba bar ada inigh nan damazimin ofa gamir gumazim bagh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi.
24 Eghti ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam ko olivin borem inigh, dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi.
25 Egh ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam misuegh, egh ofan ghuzir taba inigh, gumazir uabi zusi damuamin gumazir kamin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebar agharir guvimin amadaghan itim datigh.
26 Egh ofa gamir gumazim olivin borer taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh borer kam dafarimin an suiragh.
27 Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavira Itir Godin damazimin a kavamang.
28 Egh gin ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghamimin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamin agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebar agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki.
29 Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegh. Egh arazir kamin a gumazim damighti, a nan damazimin zuegham.
30 Egh ofa gamir gumazim, gumazir kam kuarazir bunbar ofa damuasa inigha izezimning, an aning inigh.
31 A kuarazir tam, arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim an ofan bar isia mighirim damu. Egh a uaghan wit tuer ofa ko kuarazir bunbar kamning sara ofa damu. Arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir nan damazimin zueghamin kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu.
32 Arazir kam, gumazir uan lepan min garir arimariam agivsi, egh dagiaba otevegh, ofan asizibagh ivezan iburagham, an arazir kamin gin mangiva, nan damazimin zuegham.”

Arimariar kuram dipenim damighti dipenim ikuvighamim

33 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei,
34 “Ia gin Kenanin nguazimin mangegh an ikiam, nguazir ki ia daningamin kam, a ian nguazimra ikiam. Egh dughiar ia Kenanin ikiamim, ki ti lepan min garir arimariar kuram damighti, a dipenir tabar amuti da ikuvigham.
35 Eghti dipenir ghuavim mangi ofa gamir gumazim kamaghin a mikimam, ‘Ki asighasizir mam arimariar kuramin min an gari an nan dipenimin otogha nan dipenim gasighasisi.’
36 Eghti ofa gamir gumazim kamaghin oreghiva, gumazim mikimti, a dipenimin aven itir biziba bar da ater azenan mangam. Eghti gumazim kamaghin damighan koghti, ofa gamir gumazim izi kamaghin a mikimam, ‘Bizir dipenimin aven ikiavira itir kaba bar Godin damazimin ikuvigha mize, ezi a dar anogoroke.’ Eghti gumazim biziba bar da inigh azenan mangiti, ofa gamir gumazim aven mangi dipenimin ganam.
37 A bar deraghvira bizir dipenimin biribagh ami da ikuvimin ganam. Egh a gantima, bizir gariba ko agheviba torir muziariba biribar arighti a suam, bizir kam bar biribar aven ghu,
38 egh ofa gamir gumazim azenan mangigh kamaghin mikim suam, ‘Dipenir kam, a 7plan dughiabar pura ikiam.’
39 Egh dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim ua izi dipenim getiv an ganam. Eghti asighasizir kam birimin otogh bar ekeveghti,
40 ofa gamir gumazim me mikemeghti, me bizir kurar kam itir dagiaba asigh, egh nguibamin azenan mangi danganir me ghua bizir mizirizir nan damazimin zuezir puvatiziba makuri naghin, da makunigh.
41 Me dar amigh givagh, nguazir misingizir dagiar dipenimin aven biriba bar da avarazim angarigh. Egh da inigh nguibamin azenan mangi, danganir bizir kuraba akurir naghira da kunigh.
42 Egh me dagiar igiaba inigh dagiar kabar danganibar arigh, ua birir kabar ingarigh. Egh nguazir kumkuar igiam inigh dipenimin biriba ua dar aghu da avegh.
43 “Eghti me ingangarir kam damighti, an gin asighasizir kam ua birimin otoghti,
44 ofa gamir gumazim ua dipenimin mangi, egh deraghvira a getiv an ganigh. Asighasizir kam otogh bar ekevegh dipenim damighti a ikuvigh, egh dipenir kam a nan damazimin mizegha gifa.
45 Kamaghin amizi, me dipenir kam apirigh dagiaba ko temeba bar ada angarigh. Egh me da inigh nguibamin azenan mangi, danganir me nan damazimin zuezir puvatizir biziba makuri naghin da makunigh.
46 “Egh dipenir mizezir kam, gumazitam an aven mangi, a nan damazimin mizeghiva kamaghira iki mangiti aruem magirigham.
47 Eghti gumazitam dipenir kamin aven dami, o an aven dakuam, kamaghin a uan korotiaba ruegh.
48 “Eghti ofa gamir gumazim ua izi dipenimin ganti, an biriba deragham, eghti asighasizir kam uam a batoghan koghti, a kamaghin me mikimam, ‘Dipenir kam a Godin damazimin zue.’ A fo, bizir lepan arimariar kuramin min garir dipenibagh asighasizir kam, a ua itir puvati. Asighasizir kam, a gifa.
49 Arazir dipenim gamima a ua nan damazimin zuezim, a kamakin. Ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevir tam, ko benir aghevir tam, ko temer hisopin aguatam, inigh izi.
50 Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriam tuigh, a inigh izi. Egh gin ofa gamir gumazim kuarazir

kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti an ghuzim minemin magiri.

51 Eghti ofa gamir gumazim kuarazir angamira itir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevir kam, ko hisopin aguam da isi ghuzim itir dipam darugh, egh zuamira da asigh. Egh gin 7plan dughiabar dipar ghuzim itim dipenimin a kavamang.

52 Ofa gamir gumazim kamaghin damuti dipenim nan damazimin zuegham.

53 Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighegh mangi. Kar dipenimin mizirizira agevir arazim, eghti dipenim nan damazimin ua zuegham.

54-56 "Arazir kaba, da gumazamizir arimariar kuraba itiba ko gumazamizir duar muziariba itiba ko, okaba ko duar mikarzimin otiviba, ko asighasizir korotiaba ko dipenibagh amima da nan damazimin mizeziba, da bizir mizirizir kabanangin ia migei.

57 Akar Gavgavir kaba, da ian akaghti ia fogh suam, bizir manaba nan damazimin zue, ezi bizir manaba zuezir puvati."

15

Mikarzimin otivir mizirizir mabar Akar Gavgaviba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,

2 "Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim suam:

"Gumazitam, an mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, egh ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham.

3 Egh duamin ghuzir mitizir kam, an mikarzir mogomemin akamin otivam, o bizir kam gavgavigh dipam ivemarir tuavim apirighti, gumazir kam nan damazimin mizegham.

4 Eghti danganir an apiaghiriba o akuiba, da bar mizegham.

5-6 Tina gumazir kamin misiamin suiragham, o an apiaghiri bizitam daperagh, kamaghin a uan korotiaba ru, egh dipamin uabi ruegh, egh nan damazimin mizegh iki mangiti aruem magirigham.

7 Eghti gumazir manam o amizim uan dafarim isi gumazir duar kam itimin mikarzimin suiragh, a uan korotiaba ru egh uabi ruegh, egh mizegh iki mangiti aruem magirigham.

8 Eghti gumazir duar kam itim, a gumazir nan damazimin zuezim giparighti, gumazir kam uaghan mizegh, uan korotiam ru, egh uabi ruegh mizegh iki mangiti aruem magirigham.

9 Eghti gumazir duar kam itim, an hoziam gisin itir dabirabim daperagham, eghti bizir kam uaghan mizegham.

10 Eghti gumazitam uan dafarimin gumazir kam aperazir dabirabimin suiragham, a uaghan mizegh, iki mangiti aruem magirigham. Eghti gumazitam gumazir bizir an gaperaghav ikezim inigh aneter mangam, a uaghan uan korotiam ru egh uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham.

11 Eghti gumazir duar kam itim faragh uan dafariba rueghan kogh, egh gumazir igharazimin suiraghti, gumazir igharazir kam uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizeghiva ikivira iki mangiti aruem magirigham.

12 Eghti gumazir duar kam itim, nguazir miner tamin suiraghti, kamaghin, me miner kam abikigh. Egh a uan dafarimin temer itarimin suiraghti, kamaghin, me itarir kam deragh dipamin a ruegh.

13 "Eghti gumazir kamin duar mitizir dipaba itim givaghti, a 7plan dughiabar ikegh zuegham. Egh a mangi uan korotiam ruegh, egh dipar aghuim guruegh, egh nan damazimin zuegham.

14 Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh mangi God bativamin Purirpenimin tiar akamin Ikiavira Itir Godin damazimin tughiva, kuarazir bunbar pumuning isi ofa gamir gumazim daningigh.
15 Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Arazir kamin, a gumazir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, gumazim ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

16 "Eghti gumazitam, dipam puram an mikarzir mogomemin otivti, a mizegham, a uan mikarzim bar dipamin a ruegh, egh iki mangiti aruem magirigham.
17 Eghti dipar kam an korotiam o inim o asizibar inibar ingarizir bizitam gireghti, a dipamin a ruegh, eghti bizir kam mizegh ikivira iki mangiti aruem magirigham.

18 "Gumazim amizim ko dakuigh, egh aning mizegham. Aning uaning ko akuigha givazir dughiamin, aning mangi dipamin ruegh, egh aning mizirizim sara mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.

19 "Amizim uan iakinibav sozir dughiamin, a mizirizim sara iki mangiti 7plan arueba gevegham. Eghti gumazitam o amizitam an suiragh, a mizirizim sara kamaghira iki mangiti aruem magirigham.
20 Eghti dakozir an akuim ko an apiaghirir biziba, da bar mizegham.
21-23 Gumazitam o amizitam dafarim isi an dakozim o bizir an apiav ikezibar suiragh, a mizegham. Egh a uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham.
24 Eghti gumazitam, amizir uan iakinibav sozir dughiamin a ko dakuti, amizir kamin mizirizib an iki mangi 7plan dughiabar tugham. Eghti dakozir manam gumazim a dakuam, a uaghan mizegham.

25 "Amizitam uan iakinibav sozir dughiam batozir puvatigha pura dughiar igharazir mabar ghuzim bati, o an iakinibav sozir dughiam ikiavira itima a ghuzim bata dughiar ruarimin ghuavira iti, kamaghin a mizirizim sara iki mangiti, ghuzim bar givagham.
26 Egh a dughiar kamin dakozir manam gakui, o dabirabir manam gaperaghav ike, bizir kaba uaghan mizegham.
27 Eghti gumazitam o amizitam bizir an apiav kezitamin suiragham, a uaghan mizegham. A uan korotiaba ruegh, egh dipamin bar uabi ruegh. Egh a mizirizim sara iki mangiti, aruem magirigham.
28 Amizimin ghuzim givaghti, a 7plan dughiabar ikegh nan damazimin zuegham.
29 Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh izi, egh mangi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa gamir gumazim daningigh.
30 Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Eghti arazir kamin, an amizir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, a ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

31 "Gua kamaghira, Akar Gavgavir kamra Israelia daningigh. Me nan damazimin mizegha itir dughiamin, me uari bagh deraghvira gan. Me uan mizirizib bar dar saghon iki. Nan Purirpenim men tongin iti, eghti me mizirizib sara ikiva, an aven mangan marki. Puvatighti me nan Purirpenim damuti a mizegham. Me kamaghin damuti, ki me misueghti me arighiregham."

32 Akar Gavgavir kaba, gumazim o amizimin mikarzim duaba a batifi, ezi gumazim amizim ko akuima an dipam an mikarzim gire, bizir kam aning gamima aning nan damazimin mize, kar an Akar Gavgaviba.

33 Egha Akar Gavgavir kaba, amizibar iakinir arimariam migei. Egha a gumazitam ko amizitam ghuzir mitizim men mikarzir mogomem bato, Akar Gavgavir kam me migei. Egha uaghan gumazir amizir mizirizim sara itim koma akuim migei.

Dughiar Ekiar God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim

16

(Sapta 16)

Ofa gamir gumazibar dapanim ofa gamua gumazamizibar arazir kuraba gin amadi

1 Aronin otarir pumuning faragha, Ikiavira Itir Godin akam batuegha, a bagh ofa damuasa an boroghin zui. Ezi an aning misoghezi aning aremegha gifa, ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:

2 "Ni uan avebam Aron mikemegh. A zurara nan purirpenimin aven nir ekiamin akirangin Danganir Bar Anogoroghezimin pura mangiva, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar asuamin guamin tuivan marki. Ki ghuariar mamin tongin iki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin ikiam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Kamaghin amizi, ki uabi dughiam atighti, an an aven mangi. A pura danganir kamin aven mangighti, ki a misueghti an aremegham.

3 Aron Danganir Bar Anogoroghezimin aven mangisi, a faragh arazir kuraba gin amadir ofa bagh bulmakaun apurir igiatam inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apuritam inigh.

4 "Aron faragh deraghvira dipamin uabi ruegh, egh gin korotiar kabar aghu, kar korotiar ki uabi ofa gamir gumaziba bagha misevezib a, ezi da bar zue. Korotiar kaba bar, me deraghavira nir ghurghurir aghuimin dar ingari. Aron ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar ruarir azenan itim arugh, egh an aven azuir trausiziar otevim arugh. Egh inir ruarim isi uan ivariam gikegh, egh inir dapanir asuar ruarim uan dapanim gighuigh a ikegh.

5 "Eghti Israelian gumazamiziba ofan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir pumuning inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apurir vamira inigh izi Aron danighti, a da iniam.

6 "Egh Aron uabi inizir bulmakaun apurir kamin ofa damu, egh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amang.

7 "Egh a gin memen apurir kamning inigh mangi Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi nan damazimin tugh.

8 Egh a dagiar pumuning inigh, mamin osizirim kamaghin migei, 'Kar Ikiavira Itir Godin ofa' ezi igharazimin osizirim kamaghin migei, 'Kar Asaselin ofa.' Egh a dagiar pumuning modogh, egh vaghvagh aningin akakagham, Ikiavira Itir God bagh memen tam amisevegh, egh tam asem Asasel bagh anemisefegh.*

9 Egh Aron memen Ikiavira Itir God bagha misevezir kam inigh, egh ofan min gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa damu.

10 Egh an asem Asasel bagha inabazir memen kam misoghan marki. Aron a inigh nan damazimin izi. Egh a memen kam, asem Asasel bagh gumazamiziba puvatizir danganimin anemadagh. Eghti memen kam gumazamizibar arazir kuraba ater mangam.

11 "Aron ofan kabagh amua arazir kuraba gin amadir dughiamin, an arazir kamin gin mangi. A faragh bulmakaun kam inigh egh an aku izi,

16:2: Hibru 6:19 **16:3:** Hibru 9:7 **16:5:** Ofa Gami 9:7; Hibru 5:1-3; 7:27-28; 9:7 * **16:8:** Hibrun akam, akar kam deragha migeir puvati. Gumazir maba ghaze, Asasel, a Satanin ziam, o duar kurar mam. Ezi marazi ghaze, kar danganir misingizimin danganir kurar mam. Ezi marazi kamaghin akar kamin mingarim ginighnigha ghaze, "Ni danganitamin anemadagh."

a misuegh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amadir ofa damu.

12-13 Egh a gin minetam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin itir ofa gamir dakozimin mangi, egh avir mikiar isia itiba minem daghuigh, da inigh inir ekiamin girakirangin itir Danganir Bar Anogoroghezimin mangi. Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin dafarir pumuning pauran mughuriar aghuim zuim a daghuigh, a isi avir kam datighti, pauran kamin migharim, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam avaragham, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Migharir gavgavir kam ikiti, kamaghin Aron uabi, arazir kuraba gin amadir danganimin ganan kogham. An an ganighti, ki a misueghti an aremegham.

14 Egh a bulmakaun apurimin ghuzitaba inigh, uan dafarir puzim a darugh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin pin arazir kuraba gin amadir danganimin guamin a kavamang. Egh 7plan dughiabar kamaghira ua ghuzir taba uan dafarir puzimin da inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang.

15 "Egh gin a gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa bagh memen kam misuegham. Egh a memen ghuziba inigh, purirpenimin aven inir ekiamin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin mangi, egh ghuzir muziarir taba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuamin pin itir arazir kuraba gin amangamin danganim, a gisin da kavamangam. Egh taba isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang, mati a faragha bulmakaun ghuzibagh amizi mokin.

16 Egh arazir kamin a Bar Anogoroghezir Danganim damighti, a nan damazimin zuegham. Guizbangira, Israelian gumazamiziba arazir mizirizibagh amua nan akaba batuegha, arazir kurar aviribagh ami, ezi arazir kam Bar Anogoroghezir Danganim gamima, a mize. Na bativamin Purirpenim men tongin iti, ezi men arazir kurar kaba da Purirpenimin bizibagh amima, da bar nan damazimin mize. Kamaghin amizi, Aron ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin danganir igharazibar kamaghira dar amigh. Mati a faragha Bar Anogoroghezir Danganim gamizi mokin. Arazir kamra, a Purirpenim damuti a ua zuegham.

17 Aron ofan kam damuva, uan arazir kuraba ko an adarazi ko Israelian gumazamiziba sara bar da gin amadagham. A Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangiti, gumazir igharazitam na bativamin Purirpenimin aven mangan kogham, egh kamaghira iki mangiti Aron uam azenan izegham. Ki bar men anogoroke.

18-19 Egh gin Aron Bar Anogoroghezir Danganim ategh azenan mangi, egh ofan bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi. Israelian arazir kuraba ofa gamir dakozir kam gamima, a nan damazimin mize. Kamaghin amizi, Aron ofa gamir dakozir kam damighti a zueghsi, a bulmakaun kam ko meme virara, aningin ghuzir muziarir taba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh dafarir puzim ghuzim darugh 7plan dughiabar ofa gamir dakozimin a kavamang. Arazir kamin a ofa gamir dakozim damighti a zuegham. Egh a ofa gamir dakozim ateghti, a nan ingangarim baghvira ikiam."

Memen Israelian arazir kuraba aterim, a ghugha gifa

20 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Aron Bar Anogoroghezir Danganim ko na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim damuti, da zueghamin ingangarir kam agivagh, egh a memen asem Asasel

16:15: Hibru 9:12

bagha misevezir kam inigh, Ikiavira Itir God bagh izi.
21 Eghti memen angamira itim, a uan dafarimning isi an dapanim gisin datigh, egh Israelian gumazamizibar arazir mizirizibа, ko akam batozir araziba ko men arazir kurar aviriba bar dar gun mikemegh. Egh arazir kamin an arazir kuraba isa memen dapanim gati. Egh gin a meme isi gumazir a misevezimin dafarim datighti, gumazir kam meme inigh gumazamiziba puvatizir danganimin mangi.
22 Egh danganir kamin aneteghti, memen kam Israelian arazir kurabar osimtizim inigh da aterіva gumazamiziba puvatizir danganimin mangigham.
23 "Eghti ingangarir kam givaghti, Aron na bativamin Purirpenimin aven mangigh, ofa gamir gumazimin korotiar an arugha Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzim suegh. Egh a korotiar kam ateghti, a Purirpenimin aven iki.
24 Egh a mangi Purirpenimin divazimin aven dipamin bar uabi ruegh, egh ua uan ofa gamir gumazimin korotiar igharazibar aghuigh. A gin azenan izegh, ofan bar isia mighirir pumuning damigh, a ua bagh ofan tam damigh, egh ofan igharazim gumazamiziba bagh a damigh. Ofan kamningin, a uan arazir kuraba ko gumazamizibar arazir kuaba gin amadagham.
25 Egh a men arazir kuraba gin amangisi ofa gamizir asizimin ovim isi ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim bar an isi mangiti, a bar mighirighti, averenir kinim otogham.
26 Eghti gumazir faragha meme inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghugha anetaghizi a ghuzim, a faragh uan korotiaba ruva, dipamin uan mikarzim sara ruegh, egh gin, a ua danganir me itimin aven izam.
27 Me bulmakaun apurim, ko memen ofan arazir kuraba gin amadim, ofa gamir gumazim faragha aningin ghuziba inigha, uan arazir kuraba ko gumazamizibar arazir kuraba sara gin amangasa, Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghu. Egh gin me asizir kamningin kuamning inigh nguibamin azenan mangam. Egh me aningin iniba ko tuziba ko buariba tueghti, avim aning bar isi mighirigh mangiti, averenir kinim otogham.
28 Egh gin gumazir aning tuazir kam, uan korotiaba ruegh, egh dipamin uan mikarzim bar a rueghiva, a gin, ua danganir me itimin aven izam."

God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam damuamin arazim

29 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia Akar Gavgavir kam zurara an gin mangi. Iakinir namba 7, an dughiar namba 10in, ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba bar, ia dagheba ko agoroger araziba atakigh, egh ia ingangariba ategh avughsi.
30 Arazir kamin mingarim kamakin: Dughiar kamra, ofa gamir gumazim ofa damuva ian arazir kuraba gin amangam, eghti ia Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.
31 Dughiar kam, kar nan dughiar ekiamra. Eghti ia agoroger araziba dughiar kamin da ategh avughsi. Ia ingaran marki. Bar marki. Egh ia zurara arazir kamin gin mangi.
32 Ofa gamir gumazir manam ia anemisefe, eghti an afeziamin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a uabira gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ingangarir kam damuam. A faragh ofa gamir gumazimin korotiar ghurghurir aghuim arugh.
33 Egh gin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti Bar Anogoroghezir Danganim ko, God bativamin Purirpenim ko, ofa gamir

16:23: Esekiel 44:19 **16:27:** Hibru 13:11 **16:29:** Ofa Gami 23:26-32; Diboboniba 29:7-11

dakozim ko, ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazamiziba bar, me nan damazimin zuegham.

34 Me arazir kaba zurara dar gin mangivira iki. Ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kaba azeniba vaghvagh dar amu, Israelian gumazamizibar arazir kuraba gin amang, egh me damuti me nan damazimin zuegham."

Ikiavira Itir God akar kaba Moses ganingi, ezi Moses bar adar gin zui.

Arazir aghuir God damuasa Israelia mikemeziba

17

(Sapta 17--27)

Ofabar amuamin danganir vamira

1-2 Ikiavira Itir God, akam Aron ko an otariba ko Israelian gumazamizibav kimasa akam Moses mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi.

3 Ia Israelian gumazamiziba ofa damusi ifuegh, bulmakaun tam, o sipsip, o memen tam danganir ia itimin aven o azenan a misuegh,

4 egh a inigh Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi ofan min na daningan aghuagh, ia mati gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, egh ia nan damazimin osimtizim ikiam. Kamaghin amizi, ki uan gumazamizibar tongin ia batuegham.

5 Akar kamin mingarim kamakin: Ia Israelia fomira asizibav sogha danganir ia itimin azenan ofa gami, ezi datirighin ia asiziba inigh ofa gamir gumaziba bagh mangi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, egh na ko navir vamiran ikiam.

6 Eghti ofa gamir gumazim asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozir God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itim, an miriabar da kavamang. Egh an ofa bagh asizir ovim ofa gamir dakozimin a tuaghti a bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan tuer kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

7 Ia Israelia uam aseba bagh asizibar ofabar amuan marki. Ia faragha kamaghin amua, na tegha asebar gin ghue.* Eghti ian gin otivamin adarazi zurara asiziba inigh ofa bagh nan Purirpenimin izi.

8-9 "Egh ni kamaghin me mikim, Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, a ofan bar isia mighiribar amusi, o a ofan igharazim na bagh a damusi, kamaghin an asizim inigh izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu. Puvatightima, ki Ikiavira Itir God, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham."

Ghuzimra arazir kuraba gin amadi, kamaghin amizi ia ghuzibar aman marki

10 "Ia asizim misoghezi an aremezir dughiamin, ia an firim atugh, egh aneguraghti an ghuzim bar iregh. Eghti ia Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin iti tam, ghuzim itir asizitam ameghti, ki Ikiavira Itir God, ki an apanim damigh, egh uan gumazamizibar tongin a batuegham.

11 Ghuzim an angamira itir ikirimirim gumaziba ko asiziba bar me ganidi. Ezi ki kamaghin ia migei, ofa gamir gumazim ghuzim isi ofa gamir dakozimin ofan min a gingegh, gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Ghuzim an angamira itir ikirimirimin mingarim. Ghuzimra gumazamizibar arazir kuraba gin amadi.

12 Ezi ki Israelia ia migei, ian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, asizir ghuzim itim aman marki. Bar marki.

13 "Eghti Israelian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin

---

17:7: Godin Araziba 31:16; 32:17; 2 Eghaghaniba 11:15; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 10:20 * **17:7:** Gumazir maba ghaze, aser kam, a memen asemin mingari. **17:10:** Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23 **17:11:** Hibru 9:22

ititam, an asiziba buriva, ki damasa ian anogoroghezir puvatizir memen atiatam, o kuarazir tam misuegh, egh an ghuzim nguazim gingegh anevaragh.

14 Kamaghin ami, gumazamiziba ko asizibar angamira itir ikirimirim, a ghuzimin aven iti. Ezi bizir kam bagha ki Israelia ia migia ghaze, ia asizir ghuziba itibar aman marki. Eghti gumazim ghuzim itir asizim ameghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

15 "Kamaghin amizi, asizitam puram areme, o asizir atiam asizir tam misoghezi an areme, eghti gin Israelian gumazitam o ian amizitam o ikizir igharazimin gumazir ian tongin ititam, asizir kamin tuzim amegham, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uan korotiaba ruva, egh uaghan dipamin uabi ruegh. Egh a mizirziba sara iki mangiti aruem magirighti, a ua zuegham.

16 Egh a uan korotiaba ruva mikarzim rueghan kogh, mar an osimtizim, a mar uan arazir kuramin osimtizim ater."

18

Ikizir vamiran gumazim ko amizim uaningin ikian marki

1-2 Ikiavira Itir God, uan akam isi Israelia daningasa kamaghin Moses migei, "Ki Ikiavira Itir God, ian God.

3 Guizbangira, ia kantri Isipin ike, egh ia Isipian arazibar gin mangan marki. Ki datirighin ia inigh Kenanin nguazimin mangam, eghti ia Kenanian araziba, ia dar amuan marki. Ia men arazibar gin mangan marki.

4 Ia oragh. Ia arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki akar kamin ia migei.

5 Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Gumazamiziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

6 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ni uan ikizimin amizitam bagh navim dikav a ko ikararangan marki, egh a ko dakuan marki. Arazir kam bar marki.

7 Ni bar uan amebam ko dakuan marki. Ni kamaghin damu, ni aghumsizim bar uan afeziam danigham. Ni uan amebam ko dakuan bar marki.

8 Ni uan afeziamin amuir dozim ko dakuan markiam. Ni kamaghin damigham, ni uan afeziam damuti, a bar aghumsigham.

9 Ni uan buaramizim ko dakuan marki, a nin afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o a nin amebam ko par igharazim otezir guivim, ni a ko dakuan marki. Kar nin amebam nin afeziamin dipenimin ikia otezir guivim, o nin amebam dipenir igharazimin ikia otezir guivim, a uaghan nin buaramizim, kamaghin amizi ni a ko dakuan marki.

10 Ni uan otarimin guivim, o nin guivimin guivim ko dakuan marki. Arazir kam ni damuti ni bar aghumsigham.

11 Ni uan afeziamin amuir igharazimin guivim ko dakuan marki, kar nin afeziamin borim, a uaghan nin buaramizim. Ni an ikian bar marki.

12 Nin afeziam ko an buaramizim, aning ghuzir vamira. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki.

13 Nin amebamin afumim o an avenemebam, kar nin amebamin ghuzimra. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki.

14 Nin afeziamin aveghbuamin amuim, a nin amebar dozim. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. Ni a ko dakuigh afeziamin dozim damuti, a bar aghumsigham.

15 Ni uan otarimin amuim ko

18:5: Nehemia 9:29; Esekiel 18:9; 20:11-13; Luk 10:28; Rom 10:5; Galesia 3:12 **18:8:** Ofa Gami 20:11; Godin Araziba 22:30; 27:20 **18:9:** Ofa Gami 20:17; Godin Araziba 27:22 **18:12:** Ofa Gami 20:19-20 **18:15:** Ofa Gami 20:12

dakuan markɨ. A nɨn amuim puvatɨ,
kamaghɨn nɨ a ko dakuan bar markɨ.
16 Nɨ uan aveghbuamɨn amuim ko
dakuan bar markɨ. Nɨ a ko dakuightɨ,
nɨn aveghbuam bar aghumsigham.
17 Amizitam fomɨra gumazir
igharazimɨn ikia guivim bate, ezɨ
gɨn nɨ amizir kamɨn iti, egh nɨ an
guivim sara aning ko dakuan markɨ.
Egh nɨ uan amuimɨn guivimɨn guivi-
tam ko dakuan markɨ. Nɨ uaghan
uan amuimɨn otarimɨn guivitam ko
dakuan markɨ. Amizir kaba, me nɨn
amuimɨn anababa, egha nɨn adarasi.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ arazir kuramɨn
me damigham, nɨ arazir aghumsɨzir
bar ekiam damigham.
18 "Nɨn amuim ikiavɨra itir
dughiamɨn, nɨ an afumimɨn ikian
markɨ. Nɨ kamaghɨn damuva, aning
damutɨ, aning uaningɨn ataram.
19 "Amizir uan iakɨnibav sozim, a
zuezir puvatɨ. Kamaghɨn, nɨ a bagh
navim dɨkav a ko ikararang a ko
dakuan markɨ.
20 Nɨ uan namakamɨn amuim ko
dakuan markɨ. Nɨ a ko kamaghɨn
damuva, nan damazimɨn mɨzegham.
21 "Ia oragh. Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian
God. Kɨ Akar Gavgavir kam ia ganɨdi,
ia uan boriba isɨ asem Molekɨn ofa
damusɨ uan boribav sogh avimɨn da
tuan markɨ. Kɨ bar ian anogoroke.
Ia kamaghɨn damuva, nan ziam
dɨkabɨragham.
22 "Ia gumaziba, gumazir igharazi-
tam ko dakuan markɨ, mati gumazim
amizim ko akui mokɨn. Arazir kam, a
bar kufi, ezɨ kɨ bar an aghua.
23 Ia gumaziba, asɨzir amebaba ko
dakuan markɨ. Eghtɨ amiziba, asɨzir
apuritam ateghtɨ, an a ko dakuan
markɨ. Arazir kam ia damutɨ ia nan
damazimɨn bar mɨzegham. Arazir
kam, en arazir aghuim otavkɨra
aghumsɨzir bar ekiam itim gami.
24 "Ia arazir kurar kabar amuan
markɨ. Ia dar amu, egh ia nan
damazimɨn mɨzegham. Ikɨzir
igharazibar gumazamizir Kenanɨn
nguazimɨn itiba, me arazir kabagh
amua nan damazimɨn mɨze. Kam-
aghɨn amizɨ, kɨ datɨrɨghɨn me batosi,
eghtɨ ia men nguazim iniam.
25 Men arazir kurar kabara nguazir
kam gamima a nan damazimɨn mɨze.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ ivezir kuram isa
men nguazim ganɨdi. Egh ikɨzir
igharazibar gumazamiziba, kɨ me
batuegham, mati nguazim men misi,
eghtɨ me ua Kenanɨn nguazimɨn ikian
kogham.
26 Eghtɨ ia Israelian gumazamiz-
iba ko ikɨzir igharazibar gumaza-
mizir ian tongɨn itiba, ia arazir kɨ
ifongeziba ko bizir kɨ damuasa ia
mɨkemeziba bar dar gɨn mangɨ. Ia
God gɨfozir puvatɨzir ikɨzir igharaz-
ibar arazibar amuan markɨ. Men
arazir kuraba bar kuri, ezɨ kɨ bar dar
aghua.
27 Ia fo, gumazamizir faragha
nguazir kamɨn itiba, me arazir kurar
kabagh ami. Kar arazir kurar
bar kuriziba, ezɨ kɨ bar dar aghua.
Bizir kam bangɨn, nguazim nan
damazimɨn mɨzegha iti.
28 Ezɨ ia uaghan kamaghɨn
damigham, ia nguazir kam damutɨ,
a mɨzegham. Ia kamaghɨn damutɨ,
nguazir kam ian migh ia batuegham,
mati nguazim faragha ikɨzir igharaz-
ibar gumazamiziba batoghezɨ mokɨn.
29 Eghtɨ Israelian amizim o gumazir
manam, kɨ bar aghuazir arazir bar
kurir kabar amutɨ, kɨ uan gumaza-
mizibar tongɨn a batuegham.
30 "Ia Akar Gavgavir kɨ ia ganɨdir
kamɨn gɨn mangɨ. Gumazamizir ian
faragha ghua nguazir kamɨn ikia
amizir arazir bar kurir kɨ bar aghuaz-
iba, ia dar amuan markɨ. Ia kam-
aghɨn damigham, ia nan damazimɨn
mɨzegham. Ia oragh. Kɨ Ikiavɨra Itir
God, ian God, kɨ mɨkemegha gɨfa."

19

God ifongezir Arazir kaba, Israelia dar gɨn mangɨ

18:16: Ofa Gami 20:21 **18:17:** Ofa Gami 20:14; Godɨn Araziba 27:23 **18:19:** Ofa Gami 20:18
18:20: Ofa Gami 20:10 **18:21:** Ofa Gami 20:1-5 **18:22:** Ofa Gami 20:13 **18:23:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 20:15-16; Godɨn Araziba 27:21

1-2 Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia mikimasa Moses mikeme:

"Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue. Kamaghin, ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumazamizibara iki.

3 Ia vaghvagh uan amebaba ko afeziabar apengan ikiva, egh men akabar gin mangi. Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Ia avughsi iki. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikemegha gifa.

4 Ia na ategh marvir guar kinibar ziaba fan marki. Egh ia uari bagh ain isi nedazibar ingar, egh dar ziaba fan marki. Ki bar anogoroke. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki mikemegha gifa.

5 "Ia na ko navir vamira ikiamin ofa damusi, ia arazir ki ia ganidir kamin gin mangi, ofan kam damu. Egh ia kamaghin damuti, ki ian ofa gifuegham.

6 Ia asizim misoghezir dughiamra ofan asizir tuzibar ami, o amimzaraghan dar ami. Eghti asizir tuzir naba dughiar mikezimin ikivira ikiti, ia da tueghti da bar isi mangi averenir kinimin otogh.

7 Eghti gumazitam dughiar mikezimin asizir kam amiti, arazir kam nan damazimin bar deraghan koghti, ki uaghan bar an ofan kamin aghuagham.

8 Gumazitam dughiar mikezimin asizir tuzir kam ame, a bizir bar zuezir me na ganingizim gamima, a ikufi. Ezi a uabi uan arazir kuramin osimtizim iki ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

9 "Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ategh, egh ua mangi da asian marki. Ia da ategh da mamaghira iki.

10 Dughiar ia wainin ovizir anidiziba inigha givazimin, ia uamategh mangi wainin azenimin wainin ovizir ia faragha ganizir puvatiziba inian marki. Egh ia wainin ovizir nguazim gireghav itiba inian marki. Ia dagher kaba, onganaraziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba bagh da ategh, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.

11 "Ia gumazir igharazimin biziba okiman marki. Egh ia gumazir igharazim gifar, an biziba inian marki. Egh ia bar gumazir igharazim mikimiva a gifaran marki.

12 Egha ia gumazir igharazim ko akam akira, nan ziam dibora gavgavim uan akar dikirizim ganidi, kamaghin ia pura gumazir kam ko akam akir, egh a gifaran marki. Egh ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia nan ziam dikabiri. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

13 "Ia pazi gumazir igharazim damuva, egh an biziba okiman marki. Ia dagiaba bagh ingangarim gumazitam danigh, egh ia an ingangarimin ivezimin dughiar a ingarizir kamin ivezim a daningigh. Ia ivezimin suiragh iki gurumzaraghan a daningan kogham.

14 Ia gumazamizir kuarir onganiba, akar kurabar kamaghin me mikiman marki suam, God ia gasighasigham. Ia damazir okavirizibа men tuaviba apir ighuvibar arigh, me damuti me iran marki. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan atiating.

15 "Ia kotiam barazir dughiamin, ia deraghvira kotiam tuisigh. Egh ia deraghvira kotiam akirigh. Ia onganarazir gumazamizibar akurvaghan marki, me kotiam puram a gafiragham. Egh ia gumazamizir zi-

19:1-2: Ofa Gami 11:44-45; 1 Pita 1:16 **19:3:** Ua Me Ini 20:8; 20:12; Godin Araziba 5:12; 5:16 **19:4:** Ua Me Ini 20:23; 34:17; Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 27:15 **19:9:** Ofa Gami 23:22; Godin Araziba 24:19-22 **19:11:** Ua Me Ini 20:15-16; Godin Araziba 5:19-20 **19:12:** Ua Me Ini 20:7; Godin Araziba 5:11; Matyu 5:33 **19:13:** Godin Araziba 24:14-15 **19:14:** Godin Araziba 27:18 **19:15:** Ua Me Ini 23:6-8; Godin Araziba 16:19

aba ko gavgaviba itibar atiating men akurvaghti, me pura kotiam gafiraghan marki.

16 Ia namakaba ko daruva egh girakirangin gumazir igharazim mikiman marki. Me gumazitam osimtizir ekiam bagh a isi kotiam datighti, ia kotin an akurvaghamin gavgavim iki, ia an akuragh. Ia uan akabar kuaghti, kot suam, a misueghti an aremegh, kar bizir bar kuram. Ia an akuraghasa, ki ifonge. Ki Ikiavira Itir God.

17 "Ni uan navir averiamin aven uan namakam dughiar ruarimin navim an ikuvigh ikian marki. Ni a ko akam akirigh, egh osimtizir kam agifagh. Puvatightima, ni an arazim ginighnighvira ikiva, ni ti uaghan, an amizir arazir kam damigham.

18 Nin namakatam arazir kuratam ni damighti, ni an arazim ikarvaghan marki, egh ni an ataran marki. Ni uabira uabi gifongezi moghin, ni gumazamizir igharazibagh ifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.

19 "Ia nan arazir ki ifongezir kabar gin mangi. Egh ia asizir igharagha garimning ateghti, aning uaning ko dakuva nguziba batan marki. Egh ia dagher anabar igharagha garir pumuning azenir vamiran da oparan marki. Egh ia pura nir me tretin kinimin isamizim ko tretin me sipsipin arizimin isamizim, aning isafuragha korotiar ingarizim aghuan marki. Kar arazir anogoroghezíba.

20 "Ezi gumazitam ingangarir amizir kinitam iki, egh a gumazir igharazim bagh amizir kam amangasa akam akiri, ezi gumazim a givezezir puvati. Eghti gumazir amizir kamin garim, amizir kam ko dakuti, ia aning inigh kotiamin mangi. Egh ia aning misueghti, aning aremeghan marki. Guizbangira, amizir kam a gumazir an garimin ingangarir amizir kinim.

21 Eghti gumazir kam sipsipin apuritam inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. A sipsipin kam isi uan osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir God bagh ofa damu.

22 Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin osimtizim agevir ofa damuva gumazir kamin arazir kuraba gin amangam. Eghti ki an ganigh an arazir kuraba gin amadagham.

23 "Ia Kenanin nguazimin mangamin dughiamin, ia temer bava oviziba itiba opar, egh ia temer kabar ovizibar aman kogh mangiti 3plan azeniba givagham, da nan damazimin zuezir puvati.

24 Egh namba 4in azenimin ia temer katabar dagheba bar na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Kar ababanir ia na minabi, egh bar akuegh nan ziam famim.

25 Egh namba 5in azenimin ia dar ovizibar ami. Egh ia nan akar kamin gin mangiti, ian temeba biva ovizir aviriba ikiam. Ia oragh, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme.

26 "Ia asizir tuzir ghuzim itibar aman marki. Egh ia imezibagh amir araziba ko kukunir araziba, ia dar amuan marki. Da nan gavgavimin izezir puvati.

27-28 Ia gumazim o amizir aremezim ginighnigh dapanir arizir ian kuaribar boroghin itiba apiran marki, egh uan ghuamasizibagh isi da otivan marki. Egh ia uaghan uarir akurvaghsi, gumazim o amizir aremezim ginighnigh, uan mikarzibar ghor, dighoribar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ia arazir kabar amuan, ki anogoroke.

29 "Ia asebar ziaba fer arazibar amusi, uan guivibar amuti, me tuavimin amizibar min aghumsizir

19:17: Matyu 18:15 **19:18:** Matyu 5:43; 19:19; 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8 **19:19:** Godin Araziba 22:9-11 **19:26:** Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23; 18:10 **19:27-28:** Ofa Gami 21:5; Godin Araziba 14:1 **19:29:** Godin Araziba 23:17

arazim damuva poroghamiba uari
isava akuir arazim damuan markɨ. Ia
kamaghɨn damuva na ategh asebar
apengan ikiam, mati tuavimɨn amizir
tintinimɨn gumaziba koma akuim.
Eghtɨ arazir kuram ian nguazim bar
a gizɨvagham.
30 Ia Sabatɨn dughiamɨn ingaran
markɨ. Egh ia Purirpenir gumaza-
miziba iza nan ziam fer kam, bar a
gifongegh. Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ia
mɨkemegha gɨfa.

31 "Egh ia nɨghnɨzir aghuim
inisɨ, mangɨ ariaghirezir gumaza-
mizibar duaba ko mɨgeir gu-
mazimɨn azaraghtɨ, me duar kurabar
nɨghnɨzim ia danɨngan markɨ. Ia
kamaghɨn damu, ia nan damazimɨn
bar mɨzegham. Kɨ Ikiavɨra Itir God,
ian God, kɨ mɨkemegha gɨfa.

32 "Ia gumazamizir ghuribar apen-
gan ikɨ, egh deraghvɨra me damu.
Egh ia nan atiating nan apengan ikɨ.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ kam-
aghɨn mɨkeme.

33 "Ia ikɨzir igharazibar gumaza-
mizir ian nguazimɨn itiba pazɨ me
damuan markɨ.
34 Ia ikɨzir igharazibar gumaza-
mizir ian tongɨn itiba arazir aghuibar
me damu, mati ia uan adarazi Is-
raelia gami mokɨn. Egh ia uari gi-
fongezɨ moghɨn ia bar me gifongegh.
Ia fomɨra Isipɨn kantrin ike, kam-
aghɨn ia gumazamizir uan nguibaba
ataghɨragha ghua kantrin igharaz-
ibar itir arazim, ia a gɨfo. Ia de-
raghvɨra gumazir ia ko itir kabar
amu. Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ
mɨkemegha gɨfa.

35 "Ia bizibar ababanibagh amuva,
dar osɨmtɨzim ko ruaribagh fofogh
da tuisɨgh, egh da mengtɨ gumazir
igharaziba dagh ivezam, ia arazir
kamɨn, me gifaran markɨ.
36 Puvatɨ. Ia deraghvɨra dar
abanɨva da tuisɨgh, egh deraghvɨra
biziba meng. Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian
God, kɨ Isipɨn kantrin ia inigha ian
akua azenan ize.
37 Kamaghɨn amizɨ, arazir kɨ
ifongeziba ko bizir kɨ damuasa ia
mɨkemezir kaba bar, ia dar gɨn
mangɨ. Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ia
mɨkemegha gɨfa."

20

*God gumazamizir akaba batoz-
ibagh asɨghasigham*

1-2 Ikiavɨra Itir God, Israelian
gumazamizibav kɨmasa kamaghɨn
Moses mɨgei:
"Israelian tav o ikɨzir igharazibar
gumazamizir Israelɨn kantrin aven
itibar tav, uan borim isɨ asem Molek
bagh ofan mɨn a danɨngtɨ, ia gumazir
kam mɨsueghtɨ an aremegh. Nguazir
kamɨn gumazamiziba bar dɨkavigh
dagɨaba isɨ gumazir kam ginivightɨ an
aremegh.
3 Gumazim borim isa Molek
ganɨdir arazir kam, nan Purirpenim
gamima a mɨzegha bar nan ziar
ekiam dɨkabɨra. Kamaghɨn amizɨ, kɨ
gumazir kamɨn apanim damuva uan
gumazamizibar tongɨn a batuegham.
4 Nguazir kamɨn gumazamiziba
gumazir kamɨn arazir kurar kamɨn
ganɨva mɨkɨm suam, kar pura bizim,
egh a mɨsueghtɨ an aremeghan
koghtɨ,
5 kamaghɨn kɨ uabɨ an apanim
damuva an adarazi sara, ko gu-
mazamizir akɨrim na gasaragha
asem Molekɨn ziam feba bar, kɨ men
apanim damuam. Kɨ uan gumaza-
mizibar tongɨn me batuegham.
6 "Eghtɨ gumazitam na tegh,
kukunir gumaziba ko, ariaghirezir
gumazibar duaba ko mɨgeiba bagh
mangɨ, a mati tuavimɨn amizim
tintinibar arua gumazir igharaziba
koma akui. Kamaghɨn, kɨ gumazir
kamɨn apanim damuva uan gumaza-
mizibar tongɨn a batuegham.
7 Ia bar zuegh ikɨ, egh arazir aghuir
voroghɨra itir kɨ ifongezibar aven

19:30: Ofa Gami 26:2 **19:31:** Godɨn Araziba 18:11; 1 Samuel 28:3; 2 Atriviba 23:4; Aisaia 8:19
19:33: Ua Me Ini 22:21; Godɨn Araziba 24:17-18; 27:19 **19:35:** Godɨn Araziba 25:13-16; Aghuzir Akaba 20:10; Esekiel 45:10

daru. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikemegha gifa.

8 Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi ia bar nan gumazamizir aghuibar otifi. Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba, ia bar dar gin mangi.

9 "Egh gumazim o amizim uan afeziam o amebam akar kuramin a migia ghaze, God ni gasighasigham, eghti ia gumazir kam o amizir kam misueghti an aremegh. Gumazim o amizir akar kam mikemezim, a uan osimtizim bangin aremegham.

10 "Eghti gumazitam uan namakamin amuim ko dakuighti, kamaghin ia gumazir kam ko amizir kam misueghti aning aremegh.

11 Eghti gumazim uan afeziamin amuim ko dakuigh, egh an arazir kuramin uan afeziam damuva aghumsizim a daningam. Kamaghin, ia gumazir kam ko amizir kam misueghti, aning aremegh. Aning uaning arazir kuram damigh osimtizim ikiam, egh bizir kam bagh aning aremegham.

12 Eghti gumazitam uan otarimin amuim ko dakuighti, ia aning misueghti aning aremegh. Aning en arazir aghuim oteghavkinigha arazir kuram gami, egh aning uan osimtizim bangin aning aremegham.

13 Eghti gumazitam gumazir igharazim ko dakuigh, mati gumazim amizim ko akui moghin, egh aning amizir arazir bar kurar ki aghuazim damigh, bar osimtizir ekiam ikiam. Kamaghin ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham.

14 Eghti gumazitam uan amuimin iki, egh uaghan an amuimin amebam isafuragh uaghara aningin ikiti, ia bar me isi avimin me daboroghti me isigh. Me osimtizir bar ekiam gami. Guizbangira, kamaghin amir gumazamiziba ateghti, me ian tongin ikian marki.

15 Eghti gumazitam asizitam ko arazir kuram damigham, mati gumazim amizim koma akui moghin, eghti ia uaghara aning misueghti aning aremegh.

16 Eghti amizitam asizitam bagh mangi, a ko arazir kuram damigham, mati amizim gumazim koma akui moghin, eghti ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham.

17 "Eghti gumazitam uan buaramizim ko dakuam, kar an afeziamin guivim, o an amebamin guivim, egh aning bibiamra iki uaningin ganiva, kamaghin aning arazir bar kuram damigham. Kamaghin amizi, ia gumazamizibar damazimin bar aningin atariva, aning batueghti, aning ua ia ko ikian kogham. Gumazir kam uabi uan buaramizim koma akui, kar aghumsizir arazim, kamaghin, a uan arazir kuramin osimtizim ateram.

18 Eghti gumazim, amizir uan iakinibav sozir dughiamin itim inigh, a ko dakuam, aning bar arazir mizirizim nan damazimin a damuam. Eghti ia nan gumazamizibar tongin aning batokegh.

19 "Gumazitam uan amebar dozim o afeziamin buaramizim ko dakuva, an arazir kuramin uan anabam damigh aghumsizim a daningam. Aning amizir arazir kurar kam bangin osimtizim ateram.

20 Eghti gumazitam uan afeziar dozimin amuim ko dakuigham, gumazir kam aghumsizim afeziar dozim daningam. Egh aning amizir arazir kurar kamin osimtizim ateram. Gumazir kam amizitamin iki boriba batan kogham, eghti an afeziar dozimin amuim uaghan boriba batan kogham.

21 Eghti gumazitam uan aveghbuamin amuim a dam a inigh an

20:9: Ua Me Ini 21:17; Matyu 15:4; Mak 7:10 **20:10:** Ua Me Ini 20:14; Ofa Gami 18:20; Godin Araziba 5:18 **20:11:** Ofa Gami 18:8; Godin Araziba 22:30; 27:20 **20:12:** Ofa Gami 18:15 **20:13:** Ofa Gami 18:22 **20:14:** Ofa Gami 18:17; Godin Araziba 27:23 **20:15:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; Godin Araziba 27:21 **20:17:** Ofa Gami 18:9; Godin Araziba 27:22 **20:18:** Ofa Gami 18:19 **20:19:** Ofa Gami 18:12-14 **20:21:** Ofa Gami 18:16

iki, a nan damazimin arazir bar mizirizim damuva aghumsizim uan aveghbuam daningam. Kamaghin amizi, gumazir kam ko amizir kam boriba batan kogham.

22 "Ia nan arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, nguazir ki datirighin ian akua zuir kam, a ian aghuagh ia batueghan kogham, mati gumazim dagher kuramin mizi mokin. Ia deraghviram an ikiam.

23 Ia Kenanin nguazimin itir ikizibar arazibar gin mangan marki. Me bizir kurar kabagh ami, ezi ki bar men aghua. Ki datirighin ikizir kaba batueghti, ia men nguazim iniam.

24 Ki ia mikemegha gifa, nguazir kam a bar dera, ezi dagher avirim an ikia, deraghaviram aghui. Ki a isi ia daningighti, a ian nguazimram otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki ikizir igharazibar tongin ia ini, eghti ia bar igharaghvira iki, nan gumazamizibaram otogham.

25 Kamaghin amizi, ia deraghvira asiziba ko kuaraziba tuisigh, asiziba ko kuarazir manaba zue, ia dar ami. Ezi asiziba ko kuarazir manaba mizeghti, ia dar aman marki. Ki asiziba ko kuaraziba ko apizir zuezir puvatizir kabar gun ia mikeme. Ia dar amiva, ia arazir bar kurir ki aghuazibar amuam. Ia asizir kabar amiva nan damazimin bar mizegham.

26 Ia arazir kuraba ategh zuegh iki, nan arazir bar aghuibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki uabi bar zue, egha ki ikizir igharazibar tongin ua baghavira ia ini.

27 "Eghti kukunir gumaziba, ko ariaghirezir gumazamizibar duaba ko migeiba, ia bar dagiaba isi me ginivighti me arimighiregh. Me uan osimtizim bangin arighiregham."

21

Ofa gamir gumaziba God ifongezir arazir aghuibar gin mangi

1 Ikiavira Itir God, Aronin adarazir ofa gamir gumazibav kimasa kamaghin Moses migei:

"Ian adarazir tav aremeghti, ia gumazir aremezim bagh aghuimazir arazim damuan marki. Arazir kam ia gamima, ia nan damazimin mize.

2 Eghti bar gumazimin adarazir aven iti tav aremegham, kar an amebam, o afeziam, o otarim, o guivim, o aveghbuam,

3 o guizin an buaramizir pam puvatigha afeziamin dipenimin ikia aremezim, a me bagh aghuimazir arazim damuam. A kamaghin fogh, an aghuimazir arazir kam damuti, a nan damazimin mizegham.

4 Eghti ofa gamir gumazimin ivozim aremegham, eghti ofa gamir gumazim an aghuimazir arazim damuan marki. Kamaghin a nan damazimin mizegham.

5 "Eghti ia ofa gamir gumaziba, aghuimazir arazimin gin mangiva, uan dapanir arizir akuatabagh isan marki. Egh ghuamasizibar miriabagh isan marki. Egh aghuimazir arazim bagh tintinibar uan mikarzibar ghoran marki.

6 Ia ofa gamir gumaziba ki ua bagha ia misefe. Ki ian God, kamaghin ia nan ziam dikabinan marki. Ia nan ofa damuamin ingangarim iti, ezi avim isir ofan kaba, ia daghebar min na ganidi. Kamaghin amizi, ia arazir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh, egh na ko daru.

7 Ia nan ofa gamir gumazibara. Kamaghin amizi, ia tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim ko akuim, o amizir an pam anetaghizim, ia an poghan marki.

8 Gumazamiziba fogh suam, ia ofabar dagheba na ganidi, kamaghin, ia bar nan ofa gamir gumazibara. Ki uabi Ikiavira Itir God. Ki Godin bar zuegha arazir aghuibaram amim. Egha ki uan gumazamizibagh amima, me zuegha arazir aghuibaram ami.

21:5: Ofa Gami 19:27-28; Godin Araziba 14:1

9 “Eghti ia ofa gamir gumazitamin
guivitam, tuavimin amizimin ikiva,
arazir mizirizibar gin mangiva,
aghumsizir ekiam uan afeziam
daningam. Kamaghin, gumaza-
miziba avimin a daboroghti a isigh
aremegh.
10 “Ofa gamir gumazibar dapanim,
uan ingangarimin ziar ekiam ini.
Me borem an dapanim gingezir
dughiamin, me ofa gamir gumazibar
korotiamra, a daghuasa anemisefe.
Eghti an adarazir tav aremeghti, a
uan dapanir arizim ateghti a pura
ikian marki, a deraghviram a batogh.
Egh a uan korotiam abighan marki.
11 Ofa gamir gumazibar dapanim,
gumazimin kuam itir danganimin
boroghin mangan marki. A ka-
maghin damuva, nan damazimin
mizegham. An afeziam o ame-
bam aremeghti, an aghuimazir
dughiamin uabi damu mizeghan
marki.
12 Kamaghin, an Anogoroghezir
Danganim ategh gumazir kuaba
itir danganimin boroghin man-
gan marki. A kamaghin damu
nan Purirpenim damuti a nan
damazimin mizegham. Ia borer ki ia
ganingizir kam a gingegha givagha,
anemisevezi a ofa gamir gumaz-
ibar dapanimin oto. Kamaghin, a
gumazimin kuam itir danganimin
boroghin mangan marki. Ki Ikiavira
Itir God, ki kamaghin ia mikemegha
gifa.
13 “Ofa gamir gumazibar dapanim,
amizir gumazir igharazitam ko
akuizir puvatizir tamin iki.
14 An amizir pam aremezim, o
amizir pam taghizimin ikian marki.
A tuavimin amizir gumaziba isava
akuim, o amizir gumazir igharazim
arazir kuramin a gamua a ko
akuizimin ikian marki. Kar amizir
anogoroghezíba. An ofa gamir
gumazibar anabamin amizir gu-
mazitam ko akuizir puvatizir tamra
iki.
15 Egh a nan akar kamin gin man-
gan koghti, an boriba nan damazimin
mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki
ua baghvira anemisevegha, a isa ofa
gamir gumazibar dapanimin ingan-
garir kam damuasa aneti.”
16 Egha Ikiavira Itir God ua kam-
aghin Moses migei:
17 “Ni kamaghin Aron mikemegh:
Nin adarazir gumazitam datirighin
o gin izamin dughiamin otoghti, an
mikarzim duatam iki ikuvighti, gu-
mazir kam na bagh daghebar ofabar
amuan marki.
18 Gumazir mikarziba ikuviziba,
me nan boroghin izi na bagh ofabar
amuan marki. Ki gumazir kamagh
garibav gei: damazir okaviziba, o
suer kuraba, o guar kuraba, o ame-
bamin navimin averara sueba ko
aghariba otevegha ikizirighiziba,
19 o gumazir suer kuraba, o gu-
mazir agharir kuraba,
20 o gumazir akirir fightiziba, o
gumazir bar oteviba, o gumazir
damazir kuraba, o gumazir mikarzir
kuraba, o gumazir turiaba ikuviziba.
21 Guizbangira, nin anabamin tavin
mikarzim duatam ikia ikufi, gumazir
kam, na bagh izi daghebar ofabar
amuan marki. Ki bar anogoroke.
22 Egh an asiziba ko bizir ia ofan
min na ganingizibar amam. Ki
ofa gamir gumaziba damasa ia
ganingizir ofaba, a bar da iniam.
23 Egh a Bar Anogoroghezir Dan-
ganim modir nir ekiam iti naghin ko
ofa gamir dakozimin boroghin man-
gan marki. Ki uabi Ikiavira Itir God,
ki uan ingangarimra damuasa me
amisefe. Kamaghin amizi, an adar
boroghin izi, egh a bizir bar zuezir
kabar amuti da nan damazimin
mizegham.”
24 Ezi Moses akar kamin gun Aron
uan otariba, ko Israelian gumaza-
miziba bar me mikeme.

22

Ofaba, da Godin bizibara

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei:
2 “Ni kamaghin Aron uan otariba ko
me mikim. Ia deraghvira nighnigh,

Israelian gumazamizibar ofaba, da nan bizibara. Kamagh amizi, ia deraghvira ofan kabar gan. Puvatighti, ia nan ziar ekiam dikabiragham. Kirara, ki Ikiavira Itir God.

3 Ni kamaghin me mikim. Ia ofa gamir gumaziba, ian adarazir tav nan damazimin mizegh, a Israelia na ganidir ofabar boroghin izan marki. Egh a roghira mangiti, ki uan damazimin a batueghti an ofa gamir gumazimin ingangarim damuan kogham. Ia zurara arazir kamin gin mangivira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

4-5 "Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumazitam, lepan arimariam iki, o mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. Egh a nan ofabar aman kogh mangi, a ua deraghamin dughiamin tugham. Egh a uaghan gumazir aremezimin kuamin poroghav itir bizitamin suiragham, o dipam an mikarzir mogomemin otivam, o a dafarir tamin asizir mizezir tamin suiragham, a gumazir nan damazimin zuezir puvatizim, ezi arazir kam bangin, an ofabar aman kogham.

6 Ofa gamir gumazir nan damazimin mizezir manam, a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. Egh a faragh dipamin deragh uabi ruegh, egh a ofan asizir me na ganidibar amam. Egh a rueghan kogh, a daman kogham.

7 Aruem magiri givaghti, a ua zuegh nan ofabar amam. Ki uabi, uan ofabar dagheba isa ia bagha da ati, kar ofa gamir gumazibar dagheba.

8 A puram aremezir asizim ko asizir atiam misoghezi aremezimin tuzitam aman marki. Ana anemegham, a nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

9 Ia ofa gamir gumaziba, Akar Gavgavir ki ia ganingiziba bar adar gin mangi. Ia nan akam batuegh, ia arazir kuram damigh, osimtizim ikiti, ki ia misueghti ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia ofa gamir gumaziba amisefe, egha ki mikemegha gifa.

10 "Ofa gamir gumazibar adarazir gumazim o amizim, merara gumazamiziba na ganidir ofabar amam. Igharazitav daman kogham. Gumazir dughiar otevimin ofa gamir gumazim ko itim, o an ingangarir gumazim, me uaghan daman kogham. Bar markiam.

11 Eghti ofa gamir gumazimin ingangarir gumazamizir kinir a ivezeziba, ko borir amebam ofa gamir gumazir kamin dipenimin ikia oteziba, me ofa gamir gumaziba apir daghebar ami.

12 Eghti ofa gamir gumazitamin guivim, ofa gamir gumazibar ikizimin azenan itir gumazir kinitam ko poroghiv iki, kamaghin a nan ofabar aman marki.

13 Eghti guivir kamin pam aremeghti a pura ikiam, o an pam aneteghti, a pura ikiva, boriba puvatigh, uamategh uan afeziamin dipenimin mangi, kamaghin, an ofa gamir gumazibar daghebar ami, kar dagher an afeziam inigh izamiba. Eghti gumazim o amizim ofa gamir gumazibar adarazir aven itir puvati, a daman marki. Bar marki.

14 "Egh gumazitam ofa gamir gumazibar adarazir mav puvati, egh deragh nighnighan kogh nan ofan nataba amegh, kamaghin a dagher kaba ikarvagh ofa gamir gumazim daningigh. A 5plan dagher naba inigh, kamaghin a 6plan dagheba isi da ikarvagham.

15 Ia ofa gamir gumaziba deraghvira gan, gumazamizir kiniba nan ofan kabar aman bar marki.

16 Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ofan kaba misefe, egha dar anogoroke. Kamagh amizi, ia ofa gamir gumaziba, gumazir kinitamin amamangatighti a ofan kabar aman bar marki. Gumazir kaba dar amiva, osimtizim ikiam, egh ua dagheba

ikarvagh da isi ofa gamir gumazim daningam.”

17 Ikiavira Itir God kamaghin
Moses mikeme,
18 “Ni akar kam isi Aron uan
otariba ko Israelian gumazamizibav
mikemegh. Ia Israelian gumazitam,
o ikizir igharazibar gumazamizir
Israelin kantrin ititam, an asizir tam
isi ofan bar isia mighirim bagh an aku
izam, kar ofan a uan akar dikirizim
na ko amizim akirasa, o a uan
ifongiamin gin ghua ofa damuasa,
19 a bulmakaun apurim o sipsipin
apuritam o memen apurir tam
inigh izi. Ia duaba mikarzimin itir
asizitamin ofa damuan marki. Ia
kamaghin damighti, ki a gifueghan
kogham.
20 Ia deraghviram oragh. Ia asizir
mikarzim ikuvizi tamin ofa damuti,
ki a gifueghan kogham.

21 “Gumazim, Ikiavira Itir God ko
navir vamira ikiamin ofa damuam,
kar ofan a uan akar dikirizir na ko
amizim akirasa, o a uan ifongiamin
gin mangi ofa damuasa, a bulmakau
o sipsipin duaba an mikarzimin pu-
vatizitam inigh izi. A kamaghin
damighti, ki an ofa gifuegham.
22 Ia asizir damazir okavirizibа,
o asizir suer kuraba itiba, o asizir
mikarzim ikuviziba, o asizir duar eki-
aba itiba, o asizir tuar kiniba, o asizir
duar kuriba itiba isi, nan ofa damuan
marki. Ia asizir katam nan ofa gamir
dakozimin avimin an ofa damuan
marki.
23 Egh ia uari ofan tam uan
ifongiamin a damusi, bulmakau o
sipsipin soroghafariba otevezitam o
ikizirizir tam iniam, a dera. Egh ia
akar na ko dikirizir tam akirsi, asizir
katam isi nan ofa damuan marki. Bar
marki.
24 Eghti asizir katamin turiam ikufi,
o me an oke, o anebiki, o me an turiar
ovizim amisefe, asizir kam ia na bagh
ofa damuan marki. Ia asizir kam-
aghin gariba, uan nguazimin aven
Ikiavira Itir Godin ofa damuan marki.
Bar marki.

25 Egh ia ikizir igharazimin gu-
mazimin dafarimin asizir katam
inigh ofa damuan marki. Asizir kam-
agh gariba, dar mikarziba ikuvigha,
nan damazimin derazir puvati. Ezi ki
ofan kamaghin garibar aghua. Ki bar
dar aghua.”
26 Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei:
27 “Bulmakau ko sipsip ko memeba
otamin dughiamin, dar nguziba
7plan aruebar amebam ko ikegham.
Eghti namba 8in aruemin ikegh
mangi, ia da inigh avimin ofa damusi
ofa gamir dakozimin mangi, eghti ki
ian ofa gifuegham.
28 Eghti ia bulmakaun amebam,
o sipsipin amebam, o memen ame-
bam, uan nguzim ko, ia aruer vamira
uaghara aning misuegh aningin ofa
damuan marki. Bar marki.
29 Ki Ikiavira Itir God, ia na minabir
ofan tam damusi, ia ofan arazibar gin
mangiti, ki ian ofa gifuegham.
30 Ia aruer manamin ofa gami,
ia aruer kamra ofan asizir tuzibar
amegh. Ia da ateghti da iki mangi
amimzaraghan otoghan marki. Ki
Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia
mikemegha gifa.
31 “Ia oragh. Ia deraghvira nan
Akar Gavgavibar gin mangi. Ki
Ikiavira Itir God.
32 Ia nan ziar bar zuezim dikabinan
marki. Ia Israelian gumazamiziba
kamaghin fogh suam, ki Godin bar
zuezimra. Ki uabi Ikiavira Itir God,
ki ua bagha ia misevezi, ia bar nan
gumazamizir aghuibaram otifi.
33 Ki ian Godin ikiasa, kamaghin, ki
fomira Isipin kantrin aven, ia isa ian
akua azenan ize. Ki Ikiavira Itir God,
ki kamaghin ami.”

23

Godin ziam fer dughiar ekiaba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
2 “Ni kamaghin Israelian gumaza-
mizibav mikemegh: Kar dughiar
ekiar ia nan ziam fasa ki inabaziba.

22:20: Godin Araziba 17:1 **22:32:** Ofa Gami 11:45

Ia uari akuvagh dughiar kabar nan ziam fam.
3 "Ia 6plan aruebar ingangaribar amu. Egh aruer namba 7, kar Sabatin dughiam, avughsazir dughiar kamin ia ingaran markɨ. Ia uari akuvagh nan ziam fɨ. Egh ia danganir manamin iti, ia na bagh Sabatin dughiam amɨsefegh, kɨ Ikiavɨra Itir God.
4 Kɨ datɨrɨghin ia bagha mɨsevezir dughiabar gun ia mɨkɨmasa. Egh azenibar zurara ia dughiar kabar uari akuv nan ziam fɨ."

God Israelia Gitazir Dughiam Gɨnɨghnɨghamin Isam, ko Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam Damuamin Dughiam
(Dɨboboniba 28:16-25)

5 Ikiavɨra Itir God kamaghin mɨkeme, "Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Gɨnɨghnɨghamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagha, dar iakɨnir faragha zuim, an namba 14ɨn aruemin guaratɨzimin, ia uari akuvagh nan ziam fɨ.
6 Ezɨ iakɨnir kamin namba 15ɨn aruemin, kar Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatɨzir bretɨn kam amɨ mangɨ 7plan aruebar tugh.
7 Eghtɨ aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fɨva, uan ingangaribar amuan markɨ.
8 Ia asɨziba ko dagheba isɨ avimin Ikiavɨra Itir God bagh ofa damu mangɨ 7plan aruebar tugh. Egh namba 7 aruemin ia ua uari akuvagh nan ziam fɨ. Dughiar kamin, ia uan ingangaribar amuan markɨ."

Dagher faragha anigha gɨvazibar ofaba

9 Ikiavɨra Itir God ua kamaghin Moses mɨgei,
10 "Nɨ Israelian gumazamiziba kamaghin me mɨkemegh: Dughiar ia mangɨ nguazir kɨ ia daningamimin ikiamimin, ia witɨn ian azenibar itir aniziba inigh, egh zurara azeniba bar, witɨn ikɨzir ia faragha ikeziba, ia da ater ofa gamir gumaziba bagh mangɨ.
11 Eghtɨ ofa gamir gumazim witɨn ikɨzir kamin suiragh a fegh a damutɨ, a nan damazimin ighuavamang, eghtɨ kɨ ia gifuegham. Ofa gamir gumazim, Sabatɨn gɨn otivamin aruemin, an ofan kam damu.
12 Eghtɨ ia witɨn ofabar amuamin dughiamin, ia sipsipin nguzir azenir vamɨra itimin ofa damu, a bar deragh duaba an mɨkarzimin puvatɨgham. Eghtɨ sipsipin kam, an ofan bar isia mɨghɨrim.
13 Egh ia plauan nar aghuim inigh, an osɨmtɨzim 2 kilogrem, egh olivin borem ko a veregh witɨn ofa tu. Ia ofan isia bar mɨghɨrim sara an ofa damu, eghtɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ofan tuamin kamin mughuriar aghuim baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Egh uaghan, ia 1 lita wainin dɨpam inigh ofan kamning sara ofa damu.
14 Ia witɨn ikɨzir faragha ikezir kam, ia uan God bagh a inigh izeghan koghɨva, ia witɨn igiar faragha azenimin inizir kam aman markɨ. Puvatɨ. Ia faragh witɨn ikɨzir faragha ikezir kam inigh izegh, egh gɨn ia witɨn igiam amɨ. Ia witɨn ovɨzir isizir puvatɨziba, ko witɨn ovɨzir ia avimin tuamiba, ko bretɨn ia ingarigh tuamiba, ia dar amɨ. Ia ofan arazir kɨ ifongezir kamin gɨn mangɨtɨ, ian ovavir gɨn otivamiba, me uaghan dar gɨn mangam."

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam
(Dɨboboniba 28:26-31)

15 Ikiavɨra Itir God ua kamaghin Moses mɨgei, "Ia na bagha witɨn ikɨziba atera izir aruemin gɨn, 7plan wighba mengegh.

23:3: Ua Me Ini 20:8-10; 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Godɨn Araziba 5:12-14 **23:5:** Ua Me Ini 12:1-13; Godɨn Araziba 16:1-2 **23:6:** Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godɨn Araziba 16:3-8 **23:15:** Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godɨn Araziba 16:9-12

16 Egh namba 7 wigh givaghti,
aruer namba 50 otoghti, ia ua witin
igiamin ofan igharazim na daning.*
17 Ian avitoriba vaghvagh bretin
rubuzir pumuning inigh izi na
daningigh, kar witin faragha anibar
ofa. Ia bretin rubuzimningin ingarsi
bretin rubuzir tam bagh, plauan
aghuir 2 kilogremin itim inighiva, yis
koma a veregh, egh bretin rubuzir
igharazim uaghan kamaghira an
ingarigh, aning tuagh. Egh bretin
rubuzir kamning inigh izi, Ikiavira
Itir God bagh ofa damu. Ia aningin
suiragh aning fi aning damuti, an-
ing Ikiavira Itir Godin damazimin
ighuavamang.
18 Ia bizir kaba sara bretin kamin
ofa damu. Ia 7plan sipsipin nguzir
azenir vamira itiba, ko bulmakaun
apurir igiar tam, ko sipsipin apurir
pumuning inigh izi. Ia asizir du-
aba mikarzibar itiba inian marki.
Asizir aghuibara inigh. Egh ia ofan
bar isia mighirim na bagh a damu.
Egh ia zuraram ami moghin, witin
taba ko wain sara, ofan kam datigh.
Ofan kam avim an isi mangi a bar
mighirighti, averenir kinimin otogh.
Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin
mughuriar aghuim baregh, a gifuegh
navir aghuim an ikiam.
19 Ia memen apuritam inigh arazir
kuraba gin amadir ofa damu, egh
sipsipin apurir igiar azenir vamira
itir pumuning inigh, God ko navir
vamiran ikiamin ofa damu.
20 Eghti ofa gamir gumazim witin
faragha anibar ofan min, bretin kam
ko sipsipin nguzimningin suiragh da
fi da dar amuti, da nan damazimin
ighuavamangi. Bizir kaba nan biz-
ibara. Eghti ki da inigh ofa gamir
gumazibar aningam.
21 Ia ofan kam gamir dughiamin
ia uari akuvagh, nan ziar ekiam
fi, egh ia uan ingangaribar amuan
marki. Ian ovaviba gin otivigh man-
agh iki, me bar zurara arazir kamin
gin mangam.
22 "Dughiar ia uan azeniba
aghorimin, ia dagher azenimin
dazighiamin tughav itim asian
marki. Egh ia azenibar tongin
dagheba asi, egh taba ateghiva, ua
mangi da asian marki. Ia da ateghti
da mamaghira ikiti, onganarazir
gumazamiziba ko ikizir igharazibar
gumazamizir ian tongin itiba, me da
iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God,
ki kamaghin mikeme."

Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam (Diboboniba 29:1-6)

23 Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei:
24 "Ni kamaghin Israelian gu-
mazamizibav kemegh. Namba 7in
iakinim, an aruer faragha zuimin ia
avughsi. Kar ian dughiar ekiar mam,
egh ia sighabagh ivi uari akuv, egh
Ikiavira Itir God minabiva an ziam fi.
25 Dughiar kamin ia uan ingan-
garibar amuan marki. Ia ofa gamir
dakozimin mangi, egh avimin nan
ofa damu."

God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam (Diboboniba 29:7-11)

26 Egha Ikiavira Itir God Moses
migei:
27 "Namba 7in iakinim, an namba
10in aruem, kar Gumazamiz-
ibar Arazir Kuraba Gin Amadir
Dughiar Ekiam. Egh dughiar kamin
ia dagheba ko agoroger araziba
atakigh. Ia uari akuvagh nan ziam fi
na minabiva na bagh avimin tuamin
ofan tam inigh izi.
28 Aruer kamin, God Gumaza-
mizibar Arazir Kuraba Gin Amadir
Dughiar Ekiam. Ofa gamir gumazim,
ia bagh arazir kuraba gin amadir
ofa damuti, ki Ikiavira Itir God, ian
God, ki ian arazir kuraba bar da gin
amadagham. Kamaghin amizi, ia
aruer kamin ingaran marki.
29 Eghti gumazitam aruer kamin
daghebar amiva uan agorogeba

* **23:16:** Israelian dughiar ekiar kam, me Grighin akamin me, "Pentekos," a garisi. Ezi Grighin akamin aven ziar kam, a "50plan arueba," an mirara ghu. Ni uaghan Aposel 2:1in gan. **23:22:** Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19-22 **23:26:** Ofa Gami 16:29-34

abiraghan koghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.
30 Eghti gumazitam ingangaritam aruer kamin a damuti, ki uabi uan gumazamizibar tongin a misueghti, an aremegham.
31 Ia oragh. Ki ua migei, ia ingangaritam aruer kamin a damuan marki. Ia arazir ki ifongezir kam zurara an gin mangi. Eghti ian ovavir gin otivigh managh ikiamiba, me uaghan an gin mangi.
32 Ia dughiar ekiar kamin deraghvira avughsi. Iakinir kam, an aruer namba 9in, aruem uaghirir dughiamin ikegh mangiti, aruer namba 10in aruem ghuaghiri dughiam otoghti, dughiar kam bar moghira, ia an dagheba ko agoroger biziba bar da atakigh."

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba
(Diboboniba 29:12-40)

33-34 Ikiavira Itir God akar kam Israelia daningasa kamaghin Moses mikeme: "Iakinir namba 7, an aruer namba 15in, kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Dughiar kamin, gumazamiziba temer aguabar averpenibar ingaram, egh 7plan aruebar dar iki Ikiavira Itir God ginighnigh.
35 Egh wighin kamin faragha zuir aruemin, ia nan ziam fisi uari akuv, egh ia uan ingangaribar amuan marki.
36 Egh ia wighin kamin arueba bar ia Ikiavira Itir God bagh ofa damuam. Egh namba 8in aruemin, ia ua Ikiavira Itir God ginighnigh an ziam fisi uari akuv, egh an ofan avimin tuamiba inigh izi dar ofa damu. Aruer namba 8, kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam, kamaghin amizi ia uan ingangaribar amuan marki.
37 "Aruer kaba, kar nan dughiar ekiabara, ki Ikiavira Itir God. Ia nan ziam fisi uari akuv, avimin na bagh ofabar amu. Ia ofan bar isia mighiriba, ko wit tuer ofa, ko wain ingamin ofa, ko ofan igharazir maba, ia ofan kaba vaghvagh dar aruebara dar amu.
38 Ia dughiar ekiar kabar gin mangi, egh uaghan nan Sabatin dughiabar gin mangi. Egh uaghan bizir ia zurara na ganidiba, ko akar dikiriziba akiramin ofaba, ko ofan ia uari uan ifongiabar gin mangi na daningamiba, ia bar da isi na daningam.
39 "Ezi namba 7in iakinimin, an dughiar namba 15in, ia faragh dagher faragha aniziba inigh givagh, egh ia Ikiavira Itir Godin dughiar ekiar kam damuam, an aruer namba 15in ikegh, 7plan aruebar mangam. Dughiar kabar, ia averpenibar ikiva na ginighnigham. Dughiar ekiar kamin aruer faragha zuim ko namba 8 aruemin, ia bar avughsi.
40 Aruer faragha zuimin ia temer ovizir ia apibar dagher bar aghuitaba inigh. Ia temer detin aguaba ko temer dafarir aviriba itibar aguaba inigh. Egh ia nan damazimin 7plan aruebar bar akongegh. Ki Ikiavira Itir God, ian God.
41 Egh azeniba bar dar namba 7in iakinimin, ia 7plan dughiar kaba na bagh da misevegh, dughiar ekiar kam damuam. Ian ovaviba gin otivigh zurara arazir kabar gin mangam.
42 Ia Israelian gumazamiziba bar, 7plan aruebar averpenir muziaribar iki.
43 Ia kamaghin damuti, ian ovavir borir gin otivamiba ganigh fogham, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize, egha dughiar kamin ki ia gamima, ia averpenir muziaribar iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa."
44 Moses akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiar a inabazibar gun Israelian gumazamizibav gei.

24

Godin Purirpenimin lambar

23:33-34: Godin Araziba 16:13-15 **23:39:** Ua Me Ini 23:16; 34:22

garir arazim
(Ua Me Ini 27:20-21)

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
2 "Ni kamaghin Israelia mikemegh. Me lamin nan Purirpenimin itiba bagh olivin borer bar aghuim inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba dimagaribar zurara lamin kabar apongti da isi mamaghira iki.
3 Lamin kaba, Aron guaratizibar dar apong, eghti dimagariba bar lamba isi mamaghira ikiti aminim tiragham. Lamin kaba, God bativamin Purirpenimin aven iki inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan tuivigh iki nan damazimin isiam.
4 Lamin kaba, da aghorir me golin aghuarimin ingarizim gisin ikiti, Aron deragh dar ganti, dar angazangariba mungeghan kogham, egh da Ikiavira Itir Godin damazimin isivira ikiti, ki dar ganam."

Bretin me isa God ganidim

5 Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, "Ia 12 kilogrem plauan aghuiba iniva, 12plan bretin rubuzibar ingarigh. Ia vaghvagh bretin rubuzimin ingarsi, plauan osimtizir 1 kilogremin itim inigh.
6 Egh gin ia bretin kaba isi, dakozir bar zuezir me golin aghuarimin an pogha a noghezir kamin, pozir pumuningin dar arikigh, eghti 6pla vongin ikiti 6pla vongin iki, egh Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam.
7 Egh ia pauran mughuriar aghuim zuim isi bretin pozir kamningin boroghin dar arikigh, egh gin Ikiavira Itir God bagh avimin pauran kamin nan ofa damu, a bretin kabar danganim iniam.
8 Egh Sabatin dughiabar zurara ofa gamir gumazim bretin kam dakozim datighti, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. Israelia arazir kamra gin mangi. Kar Akar Dikirizir Gavgavir mam, ki me koma a gami, eghti a zurara ikivira ikiam.
9 Kar dagher gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha avimin ofa gamiziba, da bar nan bizibara. Eghti ki da isi Aronin ovavir boribar aningam. Kamaghin, bretin kam datirighin ko gin izamin dughiabar, an Aronin adarazir bret, ezi me bretin kam nan Purirpenim avinizir divazimin aven aneremi."

God gumazir mam amizir arazir kuraba ikarvazir arazim migei

10-11 Dughiar mam, gumazir mam iti, an afeziam Isipian gumazim, an amebam Israelian amizim. Amebamin ziam Selomit, Selomit a Dibrin guivim, a Danin anabamin adarazir mav. Egha Selomitin otarir kam, a me itir danganimin ikia, egha Israelian gumazir mam ko misosi. Aning uaning misogha ghua, Selomitin otarim Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar kuram migia an ziam gasighasizima, me a baraki. Kamaghin amizi, me a inigha Moses bagha ghu.
12 Ezi Moses a isa gumazir mabagh aningizi, me kalabuzin min a ikegha a geghuva ikia, egha Ikiavira Itir God mizuai, a manmaghin gumazir kam mikimti, me arazir manatamin a damuam.
13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
14 "Ni gumazir kam inigh danganir ia itimin azenan mangi. Eghti gumazir a na mikemezir akar kuraba baraghiziba, me bar uan dafariba an dapanim darikigh. Me kamaghin damighti, gumazamiziba fogham, gumazir kam arazir kuram gamigha osimtizim iti. Eghti gumazamiziba bar dagiaba fiva a mikinti an aremegham.
15 Eghti gin ni Israelia mikim suam: Gumazitam akar kuramin na mikemegham, an arazir kuram gamigha gifa, egh a uan arazir kuramin osimtizim ateram.
16 Gumazitam akar kuratam mikimiva Ikiavira Itir Godin ziam diponam, kamaghin an aremegham.

24:5: Ua Me Ini 25:30 **24:9:** Matyu 12:4; Mak 2:26; Luk 6:4

A Israelian gumazimra, o ikizir igharazimin gumazamizir ian tongin ititam, gumazir nan ziam gasighasighamin manatam, gumazamiziba bar uari akuvagh dagiaba fiva gumazir kam mikinighti an aremegh.
17 "Eghti gumazitam gumazim o amizim misueghti an aremegham, eghti ia uaghan a misueghti an aremegh.
18 Eghti gumazitam gumazir igharazimin bulmakaun misueghti an aremegham, a bulmakaun igharazitamin a ikaragh. Osimtizir kabanang akiramin arazim a kamakin, gumazitam gumazir igharazimin asizim misoghezi an areme, an asizir kamaghin garimra an asizim ikaragh.
19 "Eghti gumazitam gumazir igharazimin mikarzim gasighasigham, eghti ia arazir kamram a ikaragh.
20 A gumazir igharazimin agharim apirighti, ia uaghan an agharim apirigh. A gumazir igharazimin damazim gasighasighti, ia uaghan an damazim gasighasikigh. A gumazir igharazimin atariba apirighti, ia uaghan an atariba apirigh. Gumazir manam bizim gamua, gumazir igharazim gasighasiki, eghti ia arazir kamra uam a ikaragh.
21 Gumazim gumazir igharazimin asizim misueghti an aremegham, eghti an asizir kamagh garimra a ikaragh. Eghti gumazitam gumazir igharazim misoghti an aremegham, eghti ia gumazir kam misueghti an aremegh.
22 Ki Israelia ia ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba sara ia bagha Arazir kam ati. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki ia mikemegha gifa."
23 Moses akar kabar gun Israelia mikemegha gifa. Ezi gin me gumazir akar kuramin Ikiavira Itir Godin mikemezir kam inigha danganir me itimin azenan ghu. Egha me dagiabar a ginivizi an areme. Ezi arazir kamin, Israelia Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizimin gin zui.

25

Azenir namba 7in Araziba (Godin Araziba 15:1-11)

1-2 Moses Sainain Mighsiamin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar kam Israelia mikimasa a ganingi: "Ia gin nguazir ki ia daningasa mikemezir kamin mangi an otivigh, egh zurara namba 7in azenimin, ia nguazir kamin dagheba oparan marki. Ia nguazim ateghti, a pura iki. Ia Sabatin dughiabar avughsi moghin, nguazim uaghan avughsam. Ia kamaghin damuva mikim suam, namba 7in azenim, a Ikiavira Itir Godin azenimra, kamaghin nguazim avughsi.
3 Ia 6plan azenibar, dagheba uan nguazimin da opar, egh wainin ikarizibar agharibar ghoriva azenibar dagheba iniam.
4 Egh ia namba 7in azenimin, ia nguazim ateghti, an avughsi. Egh ia azenir kam na bagh a anemiseveghti a Ikiavira Itir Godin Sabatin azenimin ikiam. Kamagh amizi, ia azenir kamin dagheba oparan marki, egh ia uan wainin ikarizibar aghariba aghoran marki.
5 Eghti witin taba puram otivigham, ia dar oviziba inighiva dagher dipenimin dar arighan marki. Egh wainin oviziba pura dar agharibar otivighti, ia da inigh wainin ingaran marki. Bar markiam. Azenir kamin nguazim deraghviram avughsam, kamaghin, ia aneteghti a pura iki.
6 Eghti azenir kamin dagheba pura ian nguazimin otivti, ia dar ami. Ia da isi dagher dipenimin dar arighan marki, egh wainbar amuan marki. Ia ko, ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kiniba, ko ingangarir gumazir igharaziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia bar dar ami.

24:17: Ua Me Ini 21:12 **24:20:** Ua Me Ini 21:23-25; Godin Araziba 19:21; Matyu 5:38 **24:22:** Diboboniba 15:16 **25:1-2:** Ua Me Ini 23:10-11

7 Egh bulmakauba, sipsipba,
memeba, ko asizir atiaba sara ia dar
ami.”

Azenir ua biziba ikarvaghamim

8 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, “Ia 7plan dughiabar, 7plan
azeniba meng mangi, kamaghira
damu mangi 49plan azenibar otogh.
9 Egh ia azenir 49in, an namba
7in iakinim, an dughiar namba
10in, ia gumazitaba ameghti me ian
nguibaba bar dar mangi sighabagh
ivi. Kar Dughiar Ekiar Gumazamiz-
ibar Arazir Kuraba Gin Amadim.
10 Namba 50in azenimin ia
datirighin sighabagh iviamin
dughiamin ikegh mangi azenir
vamiran tugham, ia a damuti, a
nan azenimra iki. Eghti ia gumaza-
mizibav mikim suam, me azenir
kamin firighireghti men osimtiziba
givaghti me deraghvira ikiam.
Azenir kamin, gumazir gumazir
igharazibar nguazibagh ivezeziba,
me vaghvagh ua nguazir kaba isi
dar guizin ghuavibar aningigh, o
men adarazir aningigh. Eghti in-
gangarir gumazamizir kiniba, me
vaghvagh ingangarir kam ategh, ua
uan adarazi baghvira mangi.
11 Guizbangira, namba 50in
azenimin, gumazamiziba deraghvira
dapiagh avughsi bar akuegham.
Egh azenir kamin ia uan nguazibar
dagheba oparan marki, egh ia witin
puram otivibar ghor da akuvan
marki. Egh ia wainin dipabar ingarsi,
wainin oviziba inian marki.
12 Azenir kam, ia deraghvira dapi-
agh avughsi bar akongegh bar a
ginighnigh, kar bar nan azenimra.
Egh ia pura nguazimin otivir daghe-
bara dami. Ia dagher igharazibar
aman marki.
13 “Eghti azenir kamin gumazir
nguaziba isa igharaz darazir da
amangiziba, ia ua me dama uan
nguaziba iniam.
14-15 Kamaghin, ia nguazim isa
gumazir igharazimin amadazi, o a
da nguazim givese, egh ia uarigh
ifaran kogham. Ia nighnigh, azeniba
manmaghin ikiavira iti, eghti bar
akongamin azenim otoghti ia ua bizir
kaba ikarvagham, egh manmaghin
dughiabar an oparіva dagheba
iniam. Ia bar deraghvira nguazir
kamin dagheba iniamin azenir
ikiavira itibar ivezim givesegh.
16 Eghti azenir aviriba ikivira
ikiti, dar nguazimin ivezim ma-
vanang. Eghti azenibar dibobonim
oteveghti, nguazimin ivezim magiri.
Guizbangira, a guizin nguazim
givezezir pu. Puvati, a nguazir kamin
otivir daghebagh ivese. A nguazir
an agharimin ikiavira itir kamin
azeniba mengiva, an azenir kabar
nguazir kamin otivir daghebagh
ivezam.
17 Ia uari uan namakatam gifaran
bar marki. Ia uan Godin atiating, egh
arazir aghuibara damu. Ki Ikiavira
Itir God, ki kamaghin mikeme.”

God gumazamizir an akamin gin zuiba deraghvira me damuam

18 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, “Ia deraghvira arazir ki
ifongeziba ko bizir ki damuasa ia
mikemezibar suiragh dar gin mangi,
egh ia deraghvira nguazir ki ia
daningamin kamin ikiam.
19 Eghti dagher avirim nguazimin
otivti, ia zurara dagher aviribar ami
mamaghira ikiam. Egh ia bar der-
aghvira nguazir kamin ikiam.
20 Egh ia ua kamaghin mikim suam,
‘Namba 7in azenimin e dagheba
oparan kogham, egh dagher aniziba
inigh da akuvan kogham. Egh e
kamaghin damuan kogh, e azenir
kamin tizim amam?’
21 Marki, ia mighin nighnighan
marki. Ki Ikiavira Itir God, ki namba
6in azenimin bar deragh nguazim
damighti, dagher aviriba otivtima ia
dami mangi 3plan azenibar tugham.
22 Egh ia namba 8in azenimin
dagheba opar, egh ia namba 6in
azenibar inizir daghebar amivira
ikiam. Egh ia dagheba ikivira iki
mangi, ia dagher igiaba iniamin
dughiam otogham.”

Nguazir me iniziba, me ua da ikarvagham

23 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazir igharazitam ia da nguazim givezegh, dughiar ruarimin an suighan marki. Kar guizbangira ian nguazim puvati. Kar Ikiavira Itir Godin nguazim, ezi ki Israelia ian taghizi ia an iti, mati gumazamiziba nguibar igharaziba ataghizi me men nguazibar iti.

24 “Eghti ian gumazitam, ian namakar igharazitam da nguazim givesi, a deraghvira fogh, eghti gin nguazir kamin guizin ghuavim ua nguazim givesi, a givezam.

25 “Eghti ian gumazitam bar biziba puvatigh, dagiaba bagh gumazir igharazim ateghti, an an nguazim givezeghti, an anabar gumazim an akuragh a givesi pura iki, egh nguazir kam uam a givezegh uam a daningigh.*

26 Eghti gumazir kamin akuragh uam a givezamin anabamin gumazamiziba puvatighti, a uabi gin dagiar aviriba itir dughiam, a ua nguazir kam givezam.

27 A biziba ua da ikarvaghamin azenim gifoghsi, an azeniba meng, da manmaghin ikiavira iti. Egh an azenir kamin dagher nguazir kamin otivamiba bar dar ivezimin dibobonim manmaghin otogham. Egh a dagiaba inigh dagher kaba bagh, gumazir fomiram an nguazim givezezim a danigh, ua nguazir kam iniam.

28 Egh an dagiaba oteveghti, a nguazir kam uam a givezeghan kogham, kamaghin gumazir fomiram an nguazim givezezim, nguazim an dafarimin iki mangiti azenir ua biziba ikarvaghamim otogham. Eghti azenir kam otoghamin dughiamin, gumazir nguazir kam givezezim, a ua nguazir kam isi an ghuavimra daningigh.

29 “Eghti gumazitam nguibar ekiam avinizir divazimin aven uan dipenim anemadazi, gumazir igharazim a givese, ezi dipenimin ghuavim ua uan dipenim givezamin azenir vamira iti.

30 Eghti azenir vamira mangigh givaghti, a ua dipenir kam givezeghan kogham, a datirighin uam ivezamin tuaviba puvati. Bar puvati. Eghti datirighin dipenir kam, a gumazir a givezamin dipenim, ko an ovavir borir gin otivamiba, a gin men dipenimin ikiam. Egh azenir biziba ua da ikarvaghamin dughiamin, a uam a daningan kogham.

31 Eghti nguibar dozir divaziba puvatiziba, dar aven itir dipeniba, ia kamaghin nighnigh suam, da mati nguazir dagheba oparim. Kamaghin, dipenibar ghuaviba ua dipenir kabagh ivezam. Eghti azenir ua biziba ikarvaghamimin, gumazir dagh ivezeziba, ua da isi guizin dipenir ghuavibar aningam.

32 Eghti Livain anabamin adarazi arazir kamin gin mangan marki. Me, divazim avinizir nguibar ekiamin itir dipenim uam a givesi, me a givesegh.

33 Egh Livain anabamin tav uan dipenim amadagh, egh uam a givezan aghuaghti, gumazir dipenir kam givezezim, azenir biziba ua da ikarvaghamimin, a ua dipenim isi Livain gumazir kam daningigh. Guizbangira, ki Israelian anabar igharaziba bagha nguazibagh inamigha me ganingi. Ezi Livain anabam puvati. Ki Israelian anabar igharazibar nguazibar tongin, nguibar ekiar maba isa Livaibagh aningi. Kamaghin amizi, dipenir Livain nguibar ekiamin itiba, da dughiabar zurara Livain dipenibara.

* **25:25:** Hibrun arazim, gumazitam osimtizim batogham, eghti an anabatam an ganiva egh akurvaghamin ingangarim iti. Bizir bar ekiar namakar kam damuamim, an osimtizim itir gumazimin nguazim givezam, eghti nguazir kam an adarazir nguazimra. Ni Rut 3:9-13 ko 4:1-6, ko Jeremaia 32:6-12in gan. Asaian Akinafarimin akar isin zuir mam ghaze, God a gumazir gumazamizibar ganiva egh men akurvaghamin ingangarim itim. Ni uaghan, Aisaia 41:14 ko 43:14 ko 44:6 ko 44:24 ko 54:5 ko 60:16in gan.

34 Egha uaghan, nguazir Livain anabamin nguibar ekiabar miriamin boroghin itiba, gumazir igharaziba dagh ivezan marki. Kar Livaibar nguazibara."

Onganarazibagh amir gumazamizibar akurvazir araziba

35 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ian namakabar tav, onganarazibagh amir gumazimin min ikiva, bizibagh ivezamin dagiaba puvatighti, ia uari an akurvagh, mati ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibagh ami moghin, an akurvagh. Kamaghin, ian namakar kam ia ko ikiam.

36-37 Egh a pura ia da dagiaba inigh, egh ua dagiar iniziba ikarvaghsi, ia ua dagiatam dagh isin darighan marki. Eghti a daghebagh ivezti, ia ua dagiataba daghebar ivezim gisin darighan marki. Ia Godram atiating, egh uan namakaba ateghti me ian tongin iki.

38 Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. Ki ian Godin ikiasa, egha kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan iza, Kenanin nguazim ia daningasava ami."

Ingangarir gumazamizir kiniba damuamin araziba

39 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gumazitam onganarazibar amuva, ia ateghti ia ingangarir gumazir kinimin min a givezegh, egh pazi a damuti a ingangarir gumazir kinimin min ian apengan iki ingaran marki, mati ikizir igharazibar ingangarir gumazir kinibar min ia bagha ingari.

40 A mati gumazir dagiaba bagha ingarimin min ia ko iki, egh ian ingangaribar amu mangiti azenir ua biziba ikarvaghamim otogham.

41 Egh azenir kamin a uan amuim ko boriba sara, me firighiregh ia ategh ua uan adarazi bagh mangi, uan inazir afeziabar nguazimin ikiam.

42 Bizir kamin mingarim kamakin. Fomira ia Israelia, kantri Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki ia inigha azenan izezi ia bar Isip ataki. Kamaghin amizi, ia nan ingangarir gumazamizibar min otifi. Kamaghin, ia uan namakabagh ivezeghti, me dughiabar zurara ingangarir gumazamizir kinibar min ikian kogham. Bar marki.

43 Kamaghin amizi, ia uan namakar ia ivezeziba, puvira me abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuan marki. Ia nan atiating, ki ian God, egh ia deraghviram me damu.

44 "Egh ia ingangarir gumazamizir kiniba inisi, ikizir igharazir ian boroghin itiba da me inigh.

45 Egh ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin ikia boriba bateziba, ia ingangarir gumazamizir kiniba, me da dagh ivezam. Ia deragh me givezeghti, me guizbangira ian ingangarir gumazamizir kinibar min otifigh.

46 Eghti ia gin arimighireghti, ian ovavir boriba ingangarir gumazamizir kinir kaba inighti, me zurara ian ovavir boribar ingangaribar amu mangiviira ikiam. Me iananaba. Eghti ian namakabara, ian ingangarir gumazamizir kinibar otivighti, ia paza me damu me gativan marki. Ia deraghvira me damu.

47 "Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar tav, dagiaba bar izivagham, eghti ia Israelia, ian tav onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, a ikizir igharazimin gumazir kam ateghti an a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir kamin tavin ingangarir gumazimin min otogham.

48 Israelian gumazir kam kamaghin damigham, eghti ia uam a

25:35: Godin Araziba 15:7-8 **25:36-37:** Ua Me Ini 22:25; Godin Araziba 23:19-20 **25:39:** Ua Me Ini 21:2-6; Godin Araziba 15:12-18

givezeghti, kamaghin deragham. An aveghbuatam,
49 o an afeziar dozim, o namakatam o anabatam, uam a
givezeghti deragham. Eghti a uabi
dagiataba inigh, uabi uabi givezegh,
egh ingangarir kurar kam atakigh.
50 Gumazir kam, ikizir igharazimin
gumazir a givezezim ko deraghvira
nighnigh uaning kimiva fogh suam,
azenir ikiavira itiba me da meng
mangi azenir ua biziba ikar-
vaghamimin tugham. Eghti gumazir,
ingangarir gumazir kam givezezim
suam, gumazir azenir kabar ingarir
dagiabar ivezimin dibobonim man-
makin. Eghti gumazir kam uabi, o an
anabatam ivezir kamaghin garimra
uam a givesegh.
51 Eghti azenir aviriba ikivira ikiti,
gumazir kam dagiar bar ekiamin ua
gumazir a givezezir kam daningigh.
52 Eghti azenir aviriba ikian koghti,
azenir biziba ua da ikarvaghamim
otoghti, a dagiar muziarim isi ua gu-
mazir kam daningigh.
53 Eghti ikizir igharazimin gumazir
kam kamaghin ingangarir gumazim
ginighnigh suam, a mati azenibar
vaghvagha a ko ikia dagiaba bagha
ingarir gumazim, egh a puv a
mikimiva, anebin pazi a damuan
marki. An an asughasugh nimiram
a damu.
54 Eghti me arazir kabar gin
mangi, ua gumazir kam givezan
kogham. Eghti azenir biziba ua da
ikarvaghamim otoghti, gumazir a
givezezim aneteghti, a firighirigh
mangiva uan amuim ko boriba sara
deraghvira ikiam.
55 "Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ki Isipin kantrin ia inigha azenan
ize. Kamaghin, ia Israelia, ia nan
ingangarir gumazamizibar min iti.
Kamaghin amizi, ia uan tav ateghti,
a dughiabar zurara ingangarir gu-
mazir kinimin ikian marki."

26

God deraghvira uan gumazamizir an akamin gin zuibar amuam (Godin Araziba 7:12-24; 28:1-14)

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia temer oteviba inigh dar ase-
bar nedazibar ghoran marki, ia
guarir akinitam inigh uan nguazimin
anesaragham, o dagiatam inigh
dighoriba a darighti da ian asebar
marvir guabar min ganti, ia marvir
guar kabar ziaba fan marki, da
gavgaviba pu. Puvati. Ki Ikiavira Itir
God, ian God, ia nan ziamra fi.
2 Ki ia bagha misevezir Sabatin
dughiabar, ia ingaran marki. Ia
puram avughsi. Egh ia bar nan
Purirpenim gifongegh a baghvira iki.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia
mikemegha gifa.
3 "Egh ia nan arazir ki ifongez-
ibar gin mangi, nan Akar Gavgaviba
baragh, egh dar amu,
4 eghti ki amozim damuti, a uan
izir dughiamra izam. Eghti ki ian
daghebar amuti, da deraghvira ian
nguazimin otivti, temeba biva ovizir
aviriba ikiam.
5 Ia dagher bar aviriba ikiva,
egh witin andiziba ini mangi, ia
wainin ovizir anidiziba iniamimin
dughiamin tugham. Egh ia wainin
oviziba ini mangi, dughiar ia
dagheba oparamimin tugham. Ia
damiva naviba bar izevegham. Egh
ia deraghvira uan nguazim dapi-
agham.
6 "Eghti ki navir amirizim ia
danighti ia deraghvira dapiagh, egh
dakuamin dughiamin, ia bizitamin
atiatingan kogham. Ki asizir atiar
misoziba ian nguazimin da batueghti
apaniba nguazir kamin ia misoghan
kogham.
7 Eghti ia apanibav sogh me
abinti, men avirim ian damazimin
arighiram.
8 Ian 5plan midorozir gumaziba
100plan apaniba abinigham. Eghti
ian 100plan midorozir gumaziba
10,000plan apaniba abinigham.

26:1: Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 19:4; Godin Araziba 5:8; 16:21-22 28:1-14 **26:3:** Godin Araziba 11:13-15;

Guizbangira, ian apaniba bar ian
damazimin arighiregham.
9 Eghti ki deraghvira ia damuva
borir aviriba ia daning, egh ia
damuti, ia bar avirasemegham. Eghti
Akar Dikirizir Gavgavir ki fomira
ia ko amizir kam, ki gavgavim a
daningam.
10 Eghti azenir givazimin dagheba,
da ikivira iki mangi azenir igharazim
batogham. Eghti dagher naba ikivira
ikiti, ia dagher igiar andiziba iniva,
ghuriba makunigh, egh dagher
igiaba dar danganim darigham.
11 Eghti ki ian tongin ikivira iki,
akirim ragh ia gasaraghan kogham.
12 Ki ian tongin daruva ian Godin
ikiam. Eghti ia nan gumazamizibar
ikiam.
13 Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ian
God. Ia fomira Isipin kantrin aven in-
gangarir gumazamizir kinibar ikezi,
ki ian osimtizim agivagha ian akua
azenan ize. Ki ia isa kalabus gatizir
gumazibar gavgaviba abighizi, ia kal-
abus ategha bar akongegha ize."

*God gumazamizir an akam batoz-
iba ivezir kuram me daningam
(Godin Araziba 28:15-68)*

14 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, "Ia nan akaba baraghan
aghuagh, egh nan Akar Gavgavir
kabar gin mangan koghti, ki ivezir
kuram ia daningam.
15 Ia akirim ragh nan arazir
ki ifongezibagh asaragh, nan
bizir ki damuasa ia mikemezibar
aghuaghiva, nan Akar Gavgaviba
baraghan koghiva, egh nan Akar
Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam
abighti,
16 kamaghin ki bizitamin ia
damuam. Ki zuamira ia damighti,
ia bar ikuvigh bar atiatigham. Ki
ia damuti, ia arimariar bar ekiaba
iniva, ian mikarziba puv fengti, ian
damaziba okavighti, ian mikarziba
nimira su magiri mangi bar iku-
vigham. Ia azenibar dagheba opar,
egh ia dar daghebar aman kogham.
Apanibara, da ini dar amam.
17 Egh ki uabi ian apanim damuam.
Ki gumazir igharaziba amadaghti,
me izi ia misogh ia dikabinam.
Eghti gumazir kaba ia gativagham.
Apaniba tighar ia bagh izi ia
gintighamin dughiamin, ia puram
atiating aregham.
18 "Bizir kurar kabar gin, ia nan
akam baraghan aghuavira ikiti, ki ian
arazir kuraba bagh osimtizir avirim
ia darighvira ikiam.
19 Egh ki ian ifaghatir arazimin
gavgavim bar anebiragham. Ki
amozimin tivaghti a ian nguazim
gizan kogham, eghti nguazim bar
misigh ainin min gavgavigham.
20 Eghti dagheba ian nguazimin oti-
van koghti, ian temeba ban kogham.
Kamaghin, ia kamaghin fogh suam,
ian ingangarir ekiam pura mangi
givagham.
21 "Osimtizir kaba ia bativti, ia or-
aghan koghti, ki ian arazir kurar
kabagh nighnigh, egh ki osimtiziba ia
darighvira ikiam.
22 "Egh ki asizir atiaba ian tongin
da amangti, da ian boriba ko bul-
makaubav soghti da arimighiram.
Eghti gumazir aviriba ikian kogh
nguibamin tuavibar aruan koghti,
gumazamizir vabara ikiam.
23 "Osimtizir kaba ia bativighti, ia
uan nighnizibagh iraghan aghuagh,
nan akaba baraghan koghti,
24 ki ian arazir kurabagh nighnigh,
ua dughiar bar aviribar ua ia
ikaragh, ivezir bar kuram ia daning,
egh bar puvira ia damuam.
25 Ia nan Akar Dikirizir Gavgavim
abighti, ki apaniba amadaghti me ia
misogham. Eghti ia ti mangi nguibar
ekiar divazir gavgaviba itibar aven
mangiti, ki arimariar kurar ekiaba
ia bagh da amangiti, gumazamizir
avirim arimighiregham. Eghti ia iku-
vamin dughiamin, ki ia isi apanibar
dafarim darigham.
26 Egh ki ian daghebar tivaghti,
ia daghebar oteveghti ian amiziba
dagher aviriba avimin da tuan

26:12: 2 Korin 6:16

kogham. Eghti bretba tuer danganimin avir vamira, 10plan amiziba uan dagheba tuam. Eghti ia bar bretin muziariba ini dar amiti mitiriam ian aghivira ikiam.

27 "Eghti ki bizir kabar amuti, ia akirim na gasaraghvira ikiva, egh ua nan akaba batoghti,

28 ki bar aningaghegh, ian arazir kuraba bangin, dughiar bar aviribar osimtizir bar ekiaba ua ia darigham.

29 Mitiriam puvira ian aghiti, ia uari uan otariba ko guivibav sogh dar amam.

30 Eghti ki uan navir averiamin aven ian aningaghegh, ia mighsiamin pin ingarizir danganir asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh amir ofa gamir dakoziba apirigham. Egh ki ia misuegh ian kuaba isi marvir guar ki asighasighizir kabagh isin da kunigham.

31 Ki ian nguibar ekiaba ko dipenir ia asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofabagh ifueghan kogham.

32 Egh ki ian nguazim bar a gasighasighti, ian apaniba nguazir kam inigh a dapiagh an ganti, a ikuvighti, me digavir kuram damigham.

33 Ki apaniba amadaghti, me ia misogh ia batueghti ia tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti ian nguazim uaghan gumazamiziba puvatigh pura ikiam, eghti nguibar ekiaba ikuvigh ikiam.

34-35 "Eghti ia apanibar kantrin ikiamin dughiamin, ian nguazir kam pura avughsi ikiam. Ia fomira nguazir kamin ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati, mati ki ia mikemezi mokin. Egh nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsam, egh nguazim dughiar kam bagh bar akongegham.

36-37 Eghti ian varazira midorozimin arimighireghan kogh, egh mangi apanibar kantrin ikiam. Eghti ki ia damuti ia bar puviram atiating, egh ia oraghti, aminim temer dafaribagh ivangti, da tingaghiti, ia da baregh puram atiating aregham, mati apaniba gumazibar agintizima me ari. Eghti apaniba ian gintighan kogham, ia puram ari mangi tintinibar uarir ghuanang daghiram. Eghti apaniba ti ia ko misoghti, ia me ko misoghamin gavgaviba puvatigham.

38 Kamaghin, ia ikizir igharazibar tongin ikiva apanibar nguazimin arighiregham, kar mati men nguazim ia tui.

39 Ia ko ian inazir afeziaba amizir arazir kuraba bangin, ia osimtizim ikiam, kamaghin amizi, ian ikivira ikiamin varazira, apanibar nguazimin ikivira iki, egha bar kuvaremeghsi damuam.

40 "Eghti gin ian ikivira ikiamin varazira, me uan arazir kurabagh nighnigh dar gun na mikimam. Egh me kamaghin mikim suam, 'E uan inazir afeziaba ko arazir kuram gami. E ni barazir puvatigha nin akaba batoke.'

41 Guizbangira, ia akirim ragha na gasarazi, ki osimtizim ia ganigha, ian apanibar nguazimin ia amada. Eghti ian adarazi uan arazir akaba batozim ateghiva, uari abinigh, egh uan arazir kurabar ivezir kuram inigh givaghti,

42 ki ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ko nguazir kam ginirigham. Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki Abraham, Aisak, Jekop ko a gamua ghaze, ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam.

43 Ia faragh nguazir kam ateghti, a pura dughiar ruarimin avughsi. Ia faragha nguazir kamin ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati. Eghti nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsi bar akuegham. Ia faragha akirim ragha bizir ki damuasa ia mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongeziba bar dar aghua. Bizir kam bangin, ia osimtizim ater egh ivezir kuram iniam.

26:42: Jenesis 17:7-8; 26:3-4; 28:13-14

44 Egh ia apanibar nguazimin
ikiti, ki bar ia ateghan kogh, bar ia
gasighasighan kogham. Bar puvati.
Ki fo, ki kamaghin damighti, Akar
Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir
kam, a givagham. Ki Ikiavira Itir God,
ian God, ki arazir katam damighan
kogham.
45 Egh ki ia ginighnigh egh Akar
Dikirizir Gavgavir ki ian inazir afezi-
aba ko amizim uam a ginirigham.
Kar gumazir ki fomira Isipin kantrin
inigha men akua azenan izeziba.
Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba
nan gavgavir ekiamin gani. Ki ian
Godin ikiasa, kamaghin amizi, ki ua
bagha ia inigha ize. Ki Ikiavira Itir
God."
46 Ikiavira Itir God, bizir a damuasa
Israelia mikemezir kaba, ko arazir
a ifongeziba, ko an Arazir kaba, a
Sainain Mighsiamin bar da isa Moses
ganingi. Egha ghaze, Israelia bar dar
gin mangi.

27

*Gumazamiziba God ganidir biz-
ibar Arazir maba*

1-2 Ikiavira Itir God, Israelia
mikimasa kamaghin Moses migei,
"Gumazitam uabi isi na daningisi,
o gumazamizir igharazitam isi na
daningasa akar dikirizim na koma
a gami, a uan akar dikirizimin gin
mangisi, a dagiataba isi ofa gamir
gumazim daningigh.
3 Gumazamiziba uarigh ivezamin
dagiar dibobonim kamakin. Gu-
mazir 20plan azenibar ikegh mangi
60plan azenibar tughamim, me 500
kinan a givezam.
4 Egh amizir 20plan azenibar ikegh
mangi 60plan azenibar tughamim,
me 300 kinan a givezam.
5 Egh otarir 5plan azenibar ikegh
mangi 20plan azenibar tughamim,
me 200 kinan a givezam. Eghti amizir
5plan azenibar ikegh mangi 20plan
azenibar tughamim, me 100 kinan a
givezam.
6 Egh otarir iakinir vamiran ikegh
mangi 5plan azenibar tughamim, me
50 kinan, a givezam. Eghti borir
guivir iakinir vamiran ikegh mangi
5plan azenibar tughamim, me 30 ki-
nan a givezam.
7 Eghti gumazir 60plan azenibagh
afirazim, me 150 kinan a givezam.
Eghti amizir 60plan azenibagh afi-
razim, me 100 kinan a givezam.
8 "Eghti gumazir akar dikirizim
gamizim, a uabi uabi givezamin
dagiaba, o uan namakam givezamin
dagiaba puvatigh, gumazir kam
ofa gamir gumazim bagh mangi.
Eghti ofa gamir gumazim ivezir
kam gisivagh magiri gumazir kam
damuamin ababanimin tughti, gu-
mazir kam ivezam.
9 "Eghti gumazim asizitam isi,
ki Ikiavira Itir Godin ofa damusi
akar dikirizim damigh, an asizir ki
ia mikemezir katamin ofa damu.
Guizbangira, ia ofa damuamin
asiziba, da bar nan bizibara.
10 Gumazir kam asizir aghuir kam
ategh kuratamin ofa damuan marki.
An asizir kuram inigh, aghuimin dan-
ganimin ofa damuan marki. A tam
isi tamin danganim datighti, asizir
kamning virara nana.
11 Egh a nan damazimin mizezir
asizitam na daningisi akar dikirizim
damigh, egh asizir kamin nan ofa
damuan kogham, kamaghin an
asizim inigh ofa gamir gumazim
bagh mangi.
12 Eghti ofa gamir gumazim an
ganam, a deraz o a ikufi, egh an
ivezimin ababanim diponam. Eghti
ivezir kam kamaghira iki.
13 Eghti gumazir kam uam asizir
kam givesi, a ua dagiataba inigh
egh ofa gamir gumazim diborozir
dagiaba sara inigh izi. Ofa gamir
gumazim 5 kina diboroghti, a 6 kinan
ivezam. O, ofa gamir gumazim 10
kina diboroghti, a 12 kinan ivezam.
14 "Eghti gumazitam uan dipenim
isi Ikiavira Itir God daningti, ofa
gamir gumazim dipenir kamin
ganam, a deraz, o a ikufi, egh ofa
gamir gumazim ivezimin ababanim
diboroghti, ivezir kam kamaghira iki.

15 Eghti gumazir uan dipenim
isa Ikiavira Itir God ganingizim, a
gin uam a givezeghti, kamaghin a
dipenimin ivezim ko ua dagiataba
sara a daningigh. Ofa gamir gu-
mazim dipenir ivezim 100 kinan
anetighti, gumazir kam 120 kinan
ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir
gumazim danigh, egh a ua uan
dipenim iniam.
16 "Eghti gumazitam, uan inazir
afeziabar dafarim da nguazir ote-
vitam inigh, egh gin a uan nguazir
otevir kam isi na daningti, ofa gamir
gumazim nguazir kam tuisigh, me
manmaghin balin oviziba nguazir
kamin da oparam. Egh me ti 20
kilogrem balin oviziba oparam,
eghti nguazimin ivezim, a 100 kinan
tugham.
17 Gumazir kam, azenir ua biziba
ikarvaghamimin gin nguazir kam na
danighti ivezim kamaghira iki, egh a
gighan marki.
18 Egh an azenir ua biziba ikar-
vaghamimin gin, azenir tabar gin,
a na daningam, eghti ofa gamir
gumazim gin izamin azenir ua
biziba ikarvaghamim bativsi, azenir
ikiavira itiba mengegh, egh a nguazir
kamin ivezim gisivagh magirigh.
19 Eghti gumazir uan nguazim na
ganingizir kam, a ua nguazim givesi,
a dagiabar uam a givezam. Eghti
ofa gamir gumazim 100 kinan ivesi
a mikimti, a 120 kinan ua ivezam. A
dagiar kaba isi ofa gamir gumazim
danigh, egh ua uan nguazim iniam.
20 A faragh na da ua nguazir kam
givezeghan kogh, egh nguazir kam isi
gumazir igharazimin amadagh, egh a
gin uabi uam a givezan kogham.
21 Eghti azenir ua biziba ikar-
vaghamim otoghti, gumazir nguazir
kam givezezim, a isi na daningigh.
Eghti nguazir kam, a nan nguazimra
iki mamaghira ikiam. A na baghvira
ikiam. Eghti ki nguazir kam isi ofa
gamir gumazibara, me daningam.
22 "Eghti gumazitam nguazir ote-
vitam ikiam, kar nguazir an inazir
afeziaba a ganingizir puvatizim, a
faragha gumazir igharazim dama a
givese, egh a nguazir kam inigh
Ikiavira Itir God daningasa.
23 Eghti ofa gamir gumazim, azenir
ua biziba ikarvaghamim bativsi, an
azenir ikiavira itiba meng. Egh an
azenir kaba bagh nguazir kamin
ivezimin ababanim atighti, aruer
kamra gumazim nguazir kamin
dagiaba isi ofan gumazim daningam.
Eghti dagiar kaba, da Ikiavira Itir
Godin dagiabara.
24 Eghti azenir ua biziba ikar-
vaghamimin, gumazir kam nguazir
kam uam a isi an guizin ghuavim
daningigh.
25 "Eghti ia bizir kabar osimtizim ko
ivezim bar deraghvira dar pon.
26 "Asizir nguzir ivariaba da bar
nana, kamagh amizi, ia ofan tam na
daningisi, asizir nguzir ivariaba inian
marki. Bulmakaun nguzir ivariam, o
sipsipin nguzir ivariam, da bar nana.
27 Eghti asizir nguzir ivariar kam
nan damazimin zueghan koghti, ia
uam a givesegh. Eghti ofa gamir gu-
mazim an ivezim 10 kinan anetighti,
ia 12 kina a daningigh. Eghti gumazir
kam uam asizir kam givezeghan
koghti, ofa gamir gumazim, gumazir
igharazitamin anemadaghti, an ofa
gamir gumazim diborozir ivezimin a
givesegh.
28 "Eghti gumazitam Ikiavira Itir
God baghavira ikiamin bizitam
amisevegh, egh ingangarir igharazim
damuan an anogorogham, egh a gu-
mazir igharazir tamin anemadaghti
an a givezan marki, egh a uaghan
uabi ofa gamir gumaziba da, dagh
ivezan marki. A gumazitam o,
amizitam o, asizitam o, a uan inazir
afeziaba da inizir nguazir otevitam,
bizir kaba da bar Ikiavira Itir Godin
bizibara. A bar da amangan marki.
29 Ia oragh. A na bagha gumazim
o amizim amisefe, a uam a givezan
marki. Bar marki. Ia gumazim o
amizir kam misueghti an aremegh.

27:28: Diboboniba 18:14

30 “Ezɨ nguazimɨn otivir dagher
kaba, witɨn ovɨziba, o temer ovɨziba,
ia da tuiragh 10plan pozibar amigh,
egh pozitam na danɨngigh, kɨ Ikiavɨra
Itir God. Egh a pozir kam aman
markɨ. Kar nan bizimra.
31 Eghtɨ gumazitam nan dagher
pozim uam a givesɨ a givesegh. Eghtɨ
dagher kabar ivezim 5 kina, eghtɨ a
6 kinan dagh ivezegh ofa gamir gu-
mazim danɨngigh.
32 Ian 10plan bulmakauba o 10plan
sipsipbar tongɨn, dar vamɨra vamɨra,
a nana. Ia asɨziba bar bɨzimɨn dar
atɨgh, egh bar da mengegh, eghtɨ
10plan asɨzibar tongɨn, dar namba
10ɨn asɨziba, da nana, kɨ Ikiavɨra Itir
God.
33 Ezɨ asɨzir namba 10 a dera, o a
ikufi, ia igharazitam an danganim
darɨghan markɨ. Eghtɨ ia asɨzir
igharazitam an danganim datɨghtɨ,
namba 10ɨn asɨzim ko an danganim
inizim, aning nana, ezɨ ia uam aning
givezan kogham.”
34 Akar Gavgavir kaba, Ikiavɨra
Itir God Sainain Mɨghsɨamɨn Moses
ganɨngi. Egha ghaze, Israelia bar
adar gɨn mangam.

27:30: Dɨboboniba 18:21; Godɨn Araziba 14:22-29

Israelian Diboboniba
O
Namba
Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian darorir me Sainain Mighsiam ategha ghua Moapin kantrin otozim, kar Kenanin nguazimin mitaghniam, nguazir God me daningasa akam akirizim a geghari. Me Sainain Mighsiam ataghiraghasava amima, Moses Israelian gumazamiziba bar me menge. Ezi gin me Moapin kantrin itima, a ua me menge. Kamaghin amizi, me ziam, "Diboboniba," akinafarir kam gati.

Israelia, me gumazamiziba puvatizir danganimin aven azenir aviribar arui. Me faragha Kades Barnean nguibamin otifi, a Kenanin nguazimin sautin amadaghan iti. Me azenir aviribar danganir kamin ike, egha me Kenanin nguazimin ghuezir puvati. Egha gin me danganir kam ategha ghua Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin otifi. Marazi bar nguazir otevir kam gapia, ezi marazi pura avughsegh Jordanin Fanem abigh nguazir God me bagha inabazir kam iniasa.

Akinafarir kam, Godin adarazir darorim geghari. Me dughiar aviribar osei, egha osimtizibar dughiabar me atiati. Me dughiar aviribar akiriba igha Moses ko God gasi. Egha akinafarir kam uaghan God geghari. God Israelia ataghizir puvati. Egha me atiatia arasava amima, God me ataghirazir puvati. A me ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnigha, uaghan fomira men ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnisi. God deraghavira men gara ghua an akar dikirizimin daghem guizin oto.

Israelia Sainain Mighsiamin ikia mangasa bizibar kiri

(Sapta 1:1--10:10)

Gumazir dapaniba Israelia medi

1 Israelia, kantri Isip ataghizi, azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin uabi bativamin Purirpenimin aven Moses ko migei.

2 A kamaghin migei, "Ni Aron ko gua mangi, Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumazibar ziaba vaghvagh dagh fogh da osirigh me mengegh. Egh Israelian anababar ikiziba vaghvagh bar dar ziaba osirigh.

3 Kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti. Gua, bar men ziaba ko men ikiziba osirigh da mengegh.

4 Egh gua uaningin akurvaghsi vaghvagh anababar aven, gua gumazir dapanir vamira vamira misefegh.

5 "Gumazir guan akuragh ingangarir kam damuamin mabar ziabar kara: Rubenin anabamin adarazir gumazim, Sedeurin otarim Elisur, gua a inigh.

6 Egh Simeonin anabamin adarazir gumazim Surisadai, an otarim Selumiel, gua a inigh.

7 Egh Judan anabamin adarazir gumazim Aminadap, an otarim Nason, gua a inigh.

8 Egh Isakarin anabamin adarazir gumazim Suar, an otarim Netanel, gua a inigh.

9 Egh Sebulunin anabamin adarazir gumazim Helon, an otarim Eliap, gua a inigh.

10 Egh Josepin otarir pumuningin ovavir boribar tongin, Efraimin anabamin adarazir gumazim Amihut, an otarim Elisama, gua a inigh. Egh Manasen anabamin adarazir gumazim Pedasur, an otarim Gamaliel, gua a inigh.

1:1: Diboboniba 26:1-51

11 Egh Benjaminin anabamin
adarazir gumazim Gideoni, an
otarim Abidan, gua a inigh.
12 Egh Danin anabamin adarazir
gumazim Amisadai, an otarim
Ahieser, gua a inigh.
13 Egh Aserin anabamin adarazir
gumazim Okran, an otarim Pagiel,
gua a inigh.
14 Egh Gatin anabamin adarazir gu-
mazim Duel, an otarim Eliasap, gua a
inigh.
15 Egh Naptalin anabamin adarazir
gumazim Enan, an otarim Ahira, gua
a inigh."
16 Ezi Moses ko Aron, Israelian
tongin men anababa vaghvagha men
gumazir dapanir kaba ini.
17 God men ziabar borogha me
amisevezi, aning deraghavira me ini.
18 Egha aning 12plan gumazir da-
panir kaba ko, Israelia bar me aku-
vasa men dei. Ezi iakinir namba 2in,
an aruer faragha zuimin, Israelia bar
uari akuvazi, me gumazamizibar zi-
aba ko men anababa ko men ikizibar
ziaba ko diboboniba osiri. Gumazir
20plan azeniba itiba ko 20plan azeni-
bagh afiraziba, me bar men ziaba
vaghvagha da osira me medi.
19 Ikiavira Itir God me mikemezi
moghin, me ami. Israelia Sainain gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
itima, Moses gumazamizibar ziaba
ko men diboboniba osiri.
20-46 Gumazir 20plan azeniba itiba,
ko 20plan azenibagh afiraziba, me
midorozim damuan tughati. Moses
ko Aron gumazir kaba vaghvagha
men ziaba ko anababa ko men
ikizibar ziaba ko men apengan
itibar ziaba osiri. Me Jekopin otarir
ivariam Rubenin ikegha izaghiri. Ezi
men diboboniba da, bar kamakin:

Rubenin anabamin gumazibar
dibobonim, 46,500in tu.
Ezi Simeonin anabamin gumazibar
dibobonim, 59,300in tu.
Ezi Gatin anabamin gumazibar
dibobonim, 45,650in tu.
Ezi Judan anabamin gumazibar
dibobonim, 74,600in tu.
Ezi Isakarin anabamin gumazibar
dibobonim, 54,400in tu.
Ezi Sebulunin anabamin gumaz-
ibar dibobonim, 57,400in tu.
Ezi Josepin otarir mam Efraim,
an anabamin gumazibar
dibobonim, 40,500in tu.
Ezi Josepin otarir igharazim Man-
ase, an anabamin gumazibar
dibobonim, 32,200in tu.
Ezi Benjaminin anabamin gumaz-
ibar dibobonim, 35,400in tu.
Ezi Danin anabamin gumazibar
dibobonim, 62,700in tu.
Ezi Aserin anabamin gumazibar
dibobonim, 41,500in tu.
Ezi Naptalin anabamin gumazibar
dibobonim, 53,400in tu.

Ezi men gumazibar diboboniba bar
moghira, 603,550in tu.

47 Egha Livain anabamin gumaz-
iba, me me mengezir puvati.
48 Ikiavira Itir God faragha Moses
migia ghaze,
49 "Ni Israelian gumazir midorozim
damuamiba mengiva, Livain an-
abamin gumaziba mengan marki.
50 Ni Livaiba amiseveghti, me nan
Purirpenim ko an aven itir bizibagh
eghuv dar ganiva, an ingangaribar
faragh mangi dar amu. Purirpenir
kam, me Akar Dikirizir Gavgavim
itir dagiar akuamning a darigham.
Egh dughiar ia tuavimin zuimin me
Purirpenim ko an itir biziba ateram.
Egh nan Purirpenimin miriabar uan
purirpenibar ingariva anekiarugh.
51 Dughiar manamin ia danganir
igiamin mangisi, Livaiba nan Purir-
penim angarigh mangi danganir
igharazimin uam anesaragh. Eghti
gumazir kinitam Purirpenimin
boroghin iziva, an aremegham.
52 Israelian gumazamizir igharaz-
iba, ia uan anababa ko iki, uan
purirpeniba asi uan danganibara iki
uan ababanim itir fleghba aseghti da
ghuanang.
53 Eghti Livain anabamin adarazi
uan purirpeniba nan Purirpenimin
miriaba bar da asegh, egh deraghvira

a geghuv an gan. Puvatighti, gumazir kinitam nan Purirpenim boroghin izi na damighti ki bar aningaghegh, Israelia bar ia gasighasigham. Purirpenir kam, Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning an aven ikiam."

54 Ezi Moses bizir kabar gun Israelia mikemezi, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, biziba bar dagh ami.

2

Ikiavira Itir God, dapiamin danganiba akiramin arazibar Israelia migei

1 Ikiavira Itir God Moses ko Aron akar kaba aning ganingi:

2 "Israelia uan purirpenibar ikiamin danganiba aghuva, gumaziba vaghvagh uan anababar ziaba itir fleghin boroghin uan adarazi ko dapiam, eghti God bativamin Purirpenim, danganir kamin tongira ikiam. Men purirpeniba tong Godin Purirpenimin saghon iki, eghti dar tiar akaba an amadaghan mituagh iki.

3-9 "Aruem anadi naghin amadaghan, anabar 3pla, Judan anabamin ababanim itir fleghin boroghin, uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, ezi Judan anabam 74,600plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Judan anabamin adarazir miriamin, Isakarin anabamin adarazi iki. Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarin anabamin gumazir dapanim, ezi Isakarin anabam 54,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Isakarin anabamin adarazir miriamin, Sebulunin anabamin adarazi iki. Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim. Ezi Sebulunin anabam 57,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 186,400plan gumaziba iti. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarazi faragh mangam.

10-16 "Eghti sautin amadaghan, anabar 3pla, Rubenin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Sedeurin otarim Elisur, a Rubenin anabamin gumazir dapanim, ezi Rubenin anabam, 46,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Rubenin anabamin adarazir miriamin, Simeonin anabamin adarazi iki. Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim, ezi Simeonin anabam, 59,300plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Simeonin anabamin adarazir miriamin, Gatin anabamin adarazi iki. Ezi Ruelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim, ezi Gatin anabam 45,650plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 151,450plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, faragha zuir anabar 3plan adarazir gin mangam.

17 "Me tuavimin mangamin dughiamin, Judan anabamin adarazi faragh mangam, eghti anabar igharaziba, me danganir me ikezibar mirara, vaghvagh uan ababaniba itir fleghbar suigh men girara mangam. Me dapiamin danganiba, me uarir gin zui moghira dar ingar. Eghti Livain anabamin adarazi na bativamin Purirpenim ater bar men tongira iki mangam. Eghti 6plan anababar adarazi Livaibar faragh mangam, eghti 6plan anababar adarazi Livaibar gin mangam.

18-24 "Eghti aruem uaghiri naghin, anabar 3pla, Efraimin anabamin ababanim itir fleghin boroghin, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amihutin otarim Elisama, a Efraimin anabamin gumazir dapanim, ezi Efraimin anabam, 40,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati.

Ezi Efraimin anabamin adarazir miriamin, Manasen anabamin adarazi iki. Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim, ezi Manasen anabam 32,200plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Manasen anabamin adarazir miriamin, Benjaminin anabamin adarazi iki. Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim, ezi Benjaminin anabam, 35,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 108,100plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamimin, 3plan anabar kabar adarasi, me Livaibar gin mangam.

25-31 "Eghti notin amadaghan, anabar 3pla, Danin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amisadain otarim Ahieser, a Danin anabamin gumazir dapanim, ezi Danin anabam, 62,700plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Danin anabamin adarazir miriamin, Aserin anabamin adarazi iki. Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim, ezi Aserin anabam 41,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Aserin anabamin adarazir miriamin, Naptalin anabamin adarazi iki. Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanimin iti, ezi Naptalin anabam, 53,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 157,600plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, me bar abuan mangam. Anabar kaba vaghvagh uan fleghbar suigh bar gin mangam."

32 Me Israelian anababa ko men ikiziba ko men purirpeniba itir danganibar gin ghua men ziaba osira me medima, men dibobonim bar moghira 603,550plan gumaziba.

33 Moses, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, Livain anabamin adarasi, a Israelin anabar igharaziba ko me mengezir puvati.

34 Kamaghin, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Israelia biziba bar dagh ami. Anababa vaghvagha uan fleghbar boroghin uan purirpenibar danganiba azui. Egha dughiar Israelia tuavimin mangamim, me bar vaghvagha uan anababa ko uan ikiziba ko zui.

3

Aronin otaribar ziaba

1 Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin Moses ko migeir dughiamin, Aron ko Mosesin ikizim kamakin.

2 Aron otarir 4pla iti, Nadap, an otarir ivariam, ezi an gin, Abihu, Eleasar ko Itamar.

3 Aronin otarir kaba, me ofa gamir gumazibar ikiasa, Moses olivin borem isa men dapanibagh inga me amisevegha Ikiavira Itir Godin ofa damuamin ingangarim me ganingi.

4 Israelia, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Nadap ko Abihu ofa gamir gumazibar ingangarim gamua Ikiavira Itir God ifongezir puvatizir avimin, an damazimin ofa gami. Kamaghin amizi, aning areme. Nadap ko Abihu, boriba puvatigha areme. Ezi kamaghin, Eleasar ko Itamar aningin danganim inigha ofa gamir gumazimningin otogha, Ikiavira Itir Godin ofa gami. Aningin afeziam Aron ikiavira itima, aning ingangarir kam gamua izi.

Me ofa gamir gumazibar akurvaghasa Livaibav sefe

5 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

6 "Ni Livain anabamin adarazi inigh men aku izi ofa gamir gumazim Aronin damazimin izegh, me amiseveghti, me an ingangarir gumazibar otivigham.

3:2: Diboboniba 26:60 **3:4:** Ofa Gami 10:1-2; Diboboniba 26:61

7 Me Aron ko Israelian gumazamiziba bar men akurvagh nan Purirpenimin ingangarim damuam. Me na bativamin Purirpenimin guamin, na bagh ingangaribar amuam.
8 Me Israelian danganim inigh, na bativamin Purirpenimin aven itir biziba bar deraghvira dar ganiva dagh ativagham. Me arazir kamin, Purirpenimin ingangaribar amuam.
9 Ni Livaiba isi Aron ko an ovavir boribar aningigh. Ki Israelian tongin Aron ko an otaribar akurvaghasa Livaibav sefe.
10 Ni Aron ko an ovavir boriba, ofa gamir ingangarim bagh me amiseveghti, merara ingangarir kam damuva ofa gamir gumazibar min iki. Eghti gumazir kinitam, nan bizir bar zuruzibar boroghin izisi damuti, ia a misueghti an aremegh."
11 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,
12-13 "Ia oragh! Ki datirighin ua bagh Israelian gumazamizibar tongin Livaiba amiseveghti, me na baghvira ikiam. Ia fo, ki faragha Isipian otarir ivariaba bar me misoghezir dughiamra, ki Israelian otarir ivariaba bar ua bagha dagh inaba, kar gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar nguzir ivariaba sara. Kamaghin amizi, ian otarir ivariaba bar nana. Egha ki datirighin otarir ivariabar danganim iniasa Livaibagh inaba. Me datirighin nan ingangarir gumazibar min iki na baghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."

Me Livaibar ziaba akinafarimin da osiri

14 Egha Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ua kamaghin Moses migei,
15 "Ni Livain anabamin adarazi ko men ikiziba bar me mengegh. Ni gumaziba bar vaghvagh, kar otarir iakinir vamira itibar ikegh mangi gumazir ghuribar tugh, ni bar me mengegh men ziaba osirigh."

16 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, an gin ghua bar me menge.

17 Fomira, Livai otarir 3pla iti, men ziabar kara: Gerson, Kohat, ko Merari.

18 Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara, Lipni ko Simei, aning gin uan ikizimin afeziamningin oto.
19 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel, me gin uan ikizibar afeziabar otifi.
20 Ezi Merarin otarimningin ziamning kara, Mali ko Musi, aning gin uan ikizimningin afeziamningin oto. Livain anabamin adarasi, men ikizibar ziaba, uan inazir afeziabar ziar kabar gin zui.

21 Ezi Gersonin adarasi, ikizir pumuning iti, kar Lipnin ikizim ko Simein ikizim.
22 Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 7,500in tu.
23 Gersonin ikizimin adarasi, aruem uaghiri naghin Purirpenimin akirangin uan purirpeniba asam.
24 Ezi Gersonin ikizimin gumazir dapanim, a Laelin otarim Eliasap.

25-26 Gersonin ikizimin gumaziba, me ingangarir kaba iti. Me God bativamin Purirpenimin iniba bar dar ganam, dar kara: an aven itir biribar inir duiba bar, ko azenan anevamin inir ekiaba, ko an tiar akamin inim ko, Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizir divazimin iniba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba. Me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

27 Ezi Kohatin ikizimin adarasi, ikizir 4pla iti. Kar Amramin ikizim, ko Isharin ikizim, ko Hebronin ikizim, ko Usielin ikizim.
28 Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men

3:12-13: Ua Me Ini 13:2

dibobonim, 8,300in tu.* Me Purirpenimin ganamin ingangarir maba iti.
29 Kohatin ikizimin adarasi, Purirpenimin sautin amadaghan uan purirpeniba asam.
30 Ezi men gumazir dapanim, Usielin otarim Elisafan.
31 Ingangarir me damuamimra kara, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko dakozim, ko lamin agharim, ko ofa gamir dakozir pumuning, ko Anogoroghezir Danganimin itariba ko bizir igharaziba, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inim, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.
32 Ezi Livaiba bar, men gumazir dapanim Eleasar, a ofa gamir gumazim Aronin otarim. A Godin Purirpenimin aven ingangarim gamir gumazibagh, ativagha men gari.
33 Ezi Merarin ikizimin adarasi, me ikizir pumuning iti, Malin ikizim, ko Musin ikizim.
34 Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 6,200in tu.
35 Merarin ikizimin adarazir gumazir dapanim, Abihailin otarim Suriel. Egh me Purirpenimin notin amadaghan uan purirpeniba asam.
36-37 Merarin ikizimin adarasi, me ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suizir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.
38 Egh Moses ko Aron uan otariba ko, God bativamin Purirpenimin guamin, aruem anadi naghin uan purirpeniba asam. Me Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribar ganamin ingangarim iti. Me Israelia bar men akurvaghasa kamaghin ami. Eghti gumazir kinitam danganir kamin boroghin iziti, me a misueghti, an aremegham.
39 Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Akar Gavgavim aning ganingizi moghin, aning an gin ghua Livain anabamin gumaziba ko me itir ikiziba bar men ziaba osiri. Aning men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, bar me menge, ezi men dibobonim 22,000in tu.

Livaiba, Israelian otarir ivariabar danganim ini

40 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ni Israelian otarir ivariabar ziaba bar da osirigh. Ni otarir iakinir vamiran itibar ikegh men ziaba meng mangi gumazir ghuribar tugh.
41 Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian otarir ivariaba iniamin danganim, ki Livaiba iniam. Egh ki uaghan Israelian asizir ivariaba iniamin danganim, kar bulmakauba, ko sipsipba, ko memen ivariaba, ki uaghan Livaibar asizir ivariaba iniam.”
42 Kamaghin amizi, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. A Israelian otarir ivariaba bar me mengegha men ziaba osiri.
43 Ezi men otarir ivariaba bar, kar otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua men gumazir ghuribar tu, men dibobonim 22,273in tu.
44 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,
45 “Ni datirighin Israelian borir ivariabar danganim inisi, Livaiba na daningigh. Eghti Livaiba nan gumazamizibara ikiam. Egh men asiziba, Israelian asizir ivariabar danganim inisi me na daningigh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

* **3:28:** Hibrun akam ghaze, 8,600plan gumaziba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha me 8,300plan gumaziba osiri. Ezi ves 39 kamaghin migei, gumazibar dibobonim 22,000in tu. Kamaghin ami, dibobonir kam, 8,300, a dera. E 8,600 kagh anetigham, eghti men dibobonim bar moghira 22,300in otogham.

46 Israelian otarir ivariabar dibobonim, mong pin iti, ezi Livaibar gumazibar dibobonim, a 273plan gumazibagh afira, Kamagh, 273plan gumazir kaba, ia nan dafarim dama ua me givezeghiva ua me iniam.
47 Ezi ua gumazir vamira, iniamin ivezim, a 50 kina. Kamaghin amizi, ia ua 273plan gumazir kaba vaghvagh me givesi, me bagh vaghvagh 50 kina 50 kina inigh na bagh izi.
48 Egh dagiar kaba, ni Aron ko an otaribar aningigh, egh ua gumazir kaba iniam."
49-51 Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir kam baregha an gin ghu. A 13,650 kina, otarir ivariar kabar dafarim dama da inigha ghua, ua me iniamin ivezimin min Aron ko an otaribagh aningi.

4

Kohatin ikizimin ingangariba

1 Ezi Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze,
2 "Gua Kohatin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me mengegh. Kohatin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam.
3 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegh mangi 50plan azeniba itibar tugh, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam.
4 Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir bar zuruzibar ganam.
5 "Israelia danganir mam ategh mangisi, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modir inir aghuarir ekiam adegh a inigh an onegh Boksiam avaragh.
6 Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra inigh anevaragh, bluplan initam uam anevaragh. Egh Boksiam atersi an iter otevir pumuning isi, tam vongin itir Boksiamin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.
7 "Egh me inir bluplan tam isi dakozir nan damazimin ikiavira itim gisin a ghuaragh. Egh itariba, ko mineba, ko ababa, wainin dipam ingiamin ofa bagh itarir koniba isi, dakozir kam dafagh. Me zurara bretin na ganidim, me dakozir kam darigh, eghti a nan damazimin ikivira iki.
8 Egh bizir kaba bar moghira, inir aghevitamin da avegh. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra isi bizir kaba bar da avegh. Egh dakozir kam atersi, me an iter otevimning isi, tam vongin itir dakozimin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.
9 "Egh me inir bluplan tam inigh, lamin aghorim ko an lamba, ko akamimin min avimin suizir biziba, ko an itariba, ko olivin boreba itir mineba, ko an itir bizir igharaziba, bar moghira da avegh.
10 Egh a ko an itir bizir kaba bar, ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamin da rikigh. Egh anetersi, nogorim a datigh a ikegh.
11 "Egh inir bluplan tam isi, golin ingarizir ofa gamir dakozim avaragh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam a gisin uam anevaragh, egh anetersi, aneteramin iter otevimning an gol ringbar aghuigh.
12 Egh Anogoroghezir Danganimin aven Godin ingangarim damuamin biziba bar da akuvagh inir bluplan tamin aven da rikigh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam bar da nomkegh, egh da atersi nogorim a datigh a ikegh.
13 "Egh ofa gamir dakozir ekiamin averenim rueghiva, inir pighaghevitamin anevaragh.
14 Egh ofa gamir dakozimin Godin ingangarim damuamin biziba bar da isi, ofa gamir dakozimin pin dar arikigh. Bizir kaba, itarir ekiaba, ko fokba, ko savolin muziariba, ko itarir avim ateramiba, ko averenim iniamin itariba. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam isi ofa gamir dakozim avaragh. Egh

anetersi, an iter otevimning isi, an gol ringbar aghuigh.

15 "Israelia dikavigh danganir igharazimin mangisi damuti, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven itir biziba bar da noeghti, Kohatin adarazi izi bizir kaba ateram. Arazir kamin, me bizir bar zuruzibar suighan kogham. Puvatighti, me arighiregham. Kohatin adarasi, God bativamin Purirpenimin biziba ateramin ingangarir kam iti.

16 "Ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, Purirpenim ko an aven itir bizibar ganam. Egh lambar boreba, ko migharir mughuriar aghuim zuir paura, ko wit tuamin ofan me zuraram amiba, ko olivin borer me ofa gamir gumazibagh inga me amisivamiba, a bizir kabar ganam."

17 Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze,

18-19 "Gua oragh. Livain anabamin adarazir tongin itir Kohatin ikizimin gumaziba, me nan bizir zuruzir kabar boroghin iziti, gua bar deraghvira men gan. Bar guizbangira, Kohatin ikizimin adarazi arazir kuratam damighti, ki me misueghti me arimighiregham. Kamaghin, Aron uan otariba ko, men ikizim faragh Purirpenimin aven mangi, bizir me damuamiba deraghvira vaghvagh men akakagh, me ateramin bizibar me mikim.

20 Egh ofa gamir gumaziba Purirpenimin aven nan bizir zuruziba nogha da aver dughiamin, Kohatin ikizimin adarazi Purirpenimin aven mangi bizir kabar ganan kogham. Me dar ganamin dughiamra, me maghiram arighiregham."

Gersonin ikizim damuamin ingangariba

21 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

22 "Ni Gersonin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me mengegh. Gersonin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam.

23 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam.

24 Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir kaba ateram.

25 Me Purirpenimin birimin min duir inir aghuir ekiaba, ko God bativamin Purirpenim aver inir me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingariziba, ko God bativamin Purirpenimin aven zuir tiar akamin inir ekiaba, me bar da ateram.

26 Egh Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizir divazimin inir ekiaba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba ko dar bizir igharaziba, me bar dar ganam. Gersonin ikizim, me bizir kabar ganiva dar kir da ateramin ingangarim iti.

27 Aron uan otariba ko, Gersonin adarazir ganiva me vaghvagh damuamin biziba ko ateramin biziba ko damuamin ingangarir igharazibar me mikimam.

28 Gersonin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim."

Merarin ikizim damuamin ingangariba

29 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Merarin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me mengegh. Merarin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam.

30 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam.

31-32 Ia danganir igharazimin mangamin dughiamin, Merarin ikizimin adarasi, me na bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba,

ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suirazir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar da ateramim ingangarim iti. Ni Merarin ikizimin adarazi vaghvagh ateramin bizibar me mikim.

33 Merarin ikizimin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kabar amuam. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim."

Livain anabamin adarazir diboboniba

34-48 Kamaghin, Moses ko Aron ko Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Livain anabamin adarazir ziaba osirigha me menge. Kar, Kohatin ikizimin adarazi ko Gersonin ikizimin adarazi ko Merarin ikizimin adarasi. Men gumaziba ko ikizir me aven itiba, me men ziaba osirigha me menge. Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azeniba itibar tuziba, me God bativamin Purirpenimin ingangarim bagha men ziaba osirigha me menge.

Men dibonibar kara, Kohatin ikizimin gumazibar dibobonim 2,750plan gumaziba, ezi Gersonin ikizimin gumazibar dibobonim 2,630plan gumaziba, ezi Merarin ikizimin gumazibar dibobonim 3,200plan gumaziba. Ikizir 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 8,580plan gumaziba.

49 Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghira, me gumaziba menge. Egha ingangarir me vaghvagh damuamiba ko ateramin bizibа, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me me ganingi.

5

Me Godin damazimin mizezir gumazamizibar amuamin araziba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2 "Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me danganir itimin gumazir kaba batueghti, me mangi azenan iki. Kar, gumazamizir lepan min garir arimariar kuram itiba, ko gumazamizir mikarzir mogomeba duaba da bativima, ghuzir mitiziba dar azenan otifi, ko amizir uan iakinibav soziba, ko gumazamizir ariaghirezibar kuabar suigha Godin damazimin mizeziba.

3 Ia gumazamizir kaba uaghara me amangighti, me danganir ia itimin azenan mangi. Ia kamaghin damuti, danganir ki uan gumazamizibar tongin itim, a nan damazimin mizeghan kogham."

4 Kamaghin amizi, Israelia, gumazamizir Godin damazimin mizeziba azenan me amadima, me azenan zui. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

Arazir kuram ikarvaghamin Akar Gavgavim

5 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,

6 "Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningigh: Gumazitam o amizitam akirim ragh Ikiavira Itir God gasaragh, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, osimtizim an ikiam.

7 Kamaghin, a uan arazir kuramin gun mikemegh, egh ivezim bar anetigh gumazir an arazir kuramin a gamizim daningigh. Ivezir a ikarvaghamim, 500plan dagiabar ikiti, ni uam a gisin dagiatabar atigh 600plan dagiaba a daningigh.

8 Gumazir ivezir kam iniamim aremeghti, an tav ikian kogh ivezir kam inighan koghti, gumazir arazir kuram gamizim, ivezir kam inigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, ofa gamir gumaziba a iniam. Egh ivezir kam gisin, a sipsipin apuritam isi

5:5: Ofa Gami 6:1-7

ofa gamir gumazim danighti, ofa gamir gumazim an arazir kuraba gin amangamin ofa damuam.

9 Israelia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, bizir aghuitaba inigh izi ofa gamir gumazim danighti, bizir kaba an bizibara.

10 Gumazamiziba God bagha inigha izir ofan manaba, kar bizir me ofa gamir gumazim ganidiba, a ua bagh da iniam."

Gumazim ghaze, an amuim ti arazir kuram gami, a manmaghin damuam

11 Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,

12-14 "Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningigh: Gumazitam kamagh nighnigh suam, an amuim ti akirim a gasaragha gumazir igharazim ko akui, egha Godin damazimin mize. Gumazir kam a fozir puvati, guizbangira, o puvati. Amuim ti modogha arazir kam gami. Guizbangira, tav an ganizir puvatigha, a gasir akamin tuaviba puvati. Kamaghin pam navir kuram uan amuimin iti.

15 Egh arazir kamin, gumazim uan amuim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. A uaghan ofa damusi 1 kilogrem plauan balin ingarizim inigh mangam. Ofan kamin mingarimra kara, pam ti uan amuim bagha nighnizir aviriba ikia navir kuram an iti, eghti me fogham amuim guizbangira arazir kuram gamiz, o puvati. Kamaghin, gumazir kam olivin borem isi plauan kam gingan marki. Egh uaghan, a migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim a darighan marki.

16 "Eghti ofa gamir gumazim, amizim inigh iziti, a ofa gamir dakozimin boroghin izi Ikiavira Itir Godin damazimin tugham.

17 Eghti ofa gamir gumazim, dipar me na ganingizitam isi, nguazir miner tam gingegh, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenimin apengan itir nguazir minezitaba inigh dipar kam mikinigh, eghti arazir kamin dipar kam puv misogham.

18 Amizir kam nan damazimin tughiv ikiamin dughiamin, ofa gamir gumazim amizimin dapanir arizim firighti a ruaragh pura ikiam. Eghti ofa gamir gumazim, ofa damuamin plaua isiva amizimin dafarim datigh. Egh ofa gamir gumazim uan dafarimin dipar misozi kamin itir nguazir minemin suiragh. E fo, dipar misozir kam, amizir guizbangira arazir kurabagh amibagh asighasisi.

19 Ofa gamir gumazim amizim mikimti, amizim amamangatighti, ofa gamir gumazim suam, 'Ni fo, dughiar ni uan pamin itimin, ni gumazitam koma arazir kuratam gamizir puvati, eghti dipar misozir kam guizbangira ni gasighasighan kogham.

20 Ezi ni uan pamin itir dughiamin, ni uan pam ategha guizbangira gumazir igharazim ko arazir kuram gamigha Godin damazimin mize, eghti dipar misozir kam nin ingariva ni gasighasigham.'

21 Eghti ofa gamir gumazim uam akar kurar kam amizim mikimam, 'Ni guizbangira arazir kuram gami, eghti Ikiavira Itir God nin gumazamizibar tongin nin ziam gasighasigham, egh nin borivtarim damighti, an ekonamighti, nin navim buigham.

22 Dipar misozir kam nin navimin aven mangi an ingarti, a buva nin mikarzir mogomem damighti a ikuvigham.' Eghti amizim suam, 'Aria, guizbangira. Ikiavira Itir God mikemezi moghin damu.'

23 "Eghti ofa gamir gumazim asighasighamin akar kam osirigh, egh dipatam inigh akar osirizir kam ruti a miner dipar misozim magiram.

24 Egh gin an amizim mikemeghti, an anemeghti, dipar misozir kam an navir averiamin aven magiram.

25 Ofa gamir gumazim, amizim suirazir ofan plauan kam a dama a inigh, an suiragh Ikiavira Itir Godin damazimin a fegh a damuti,

a ighuamangi. Egh a inigh ofa gamir dakozimin mangam.
26 Egh uan dafarim isi plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam inigh ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, a bar plauan namin danganim inigham. A kamaghin damigh gin amizim mikemeghti, a dipar misozir kam amam.
27 Amizim guizbangira poroghamiba uari bakeir arazim damighiva Godin damazimin mizeghti, dipar misozir kam an aven mangiva, mizazim a daningiva, an borivtaribar amighti, da ekonamigh, navim buva an mikarzir mogomem ikuvigham. Eghti Ikiavira Itir God an gumazamizibar tongin an ziam gasighasigham.
28 Eghti amizir kam, guizbangira arazir kuram damighan koghiva, a Godin damazim deraghvira ikivira ikiti, dipar misozir kam a gasighasighan koghti, bizir kurar kam a batoghan kogham. Eghti a boriba batamin gavgavim ikivira ikiam.
29 "Akar Gavgavir kamin mingarim kamakin. Gumazitam uan amuim mikim suam, a ti arazir kuram gami. Egh a nighnizir aviriba iki egh navir kuram an ikiam.
30 O, gumazim pura akar kinim uan amuir aghuim gasi, navir kuram pura an ikiti, me amizim mikemeghti, an ofa gamir dakozimin boroghin tughti, ofa gamir gumazim guizin akam gifoghsi arazir kam damuam.
31 Eghti amizim guizbangira arazir kurar kam gami, an an ivezir kuram iniva osimtiziba ateram. Amizim guizbangira osimtizim damighti, an pam akam a gasir arazir kamin osimtizim an ikian kogham."

6

Gumazamiziba uari God daningamin Akar Gavgavim

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 "Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim: Gumazitam o amizitam uabi isi Ikiavira Itir God daningiva a baghvira ikisi, a ko akam akirigh,
3 egh a wainin dipam ko dipar gavgavibar aman marki. Egh wainin ovizibar dipaba ko wainin oviziba ko wainin ovizir midiaribar aman marki.
4 A uabi isa na ganiga Akar Gavgavim gamizir dughiamin ikegh mangi dughiar a na baghvira ikiamim givaghamim otogham, a wainin dipatam, o wainin oviziba, o wainin ovizibar inibar aman marki.
5 "Egh dughiar a uan akar dikirizimin gin ghua uabi isa na ganidimin, a uan dapanir arizibagh isi da otivan marki. A nan gumazimra. Egh an akar dikirizir gavgavir kamin apengan iki, dughiabar zurara uan dapanir arizim ko ghuamasiziba ateghti da aghung.
6-7 A dapanir arizir ruarim sara itir arazir kam, gumazamizibar akagha ghaze, a God baghavira itir gumazimra. Kamaghin amizi, a uabi nan damazimin mizeghan koghsi gumazitamin kuamin boroghin mangan kogham. Guizbangira an afeziam, o amebam, o aveghbuaba o buaramiziba arimighireghti, a men kuabar boroghin mangan kogham. A kamaghin damigh, nan damazimin mizegham.
8 Dughiar a uan akar dikirizimin gin ghua na baghavira itimin, a Ikiavira Itir Godin gumazimra.
9 "Gumazitam an boroghin puram aremeghti, bizir kam an dapanir arizir na ganingizim damuti, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, gumazir kam 7plan arueba orarkegh gin uan dapanim gisegh, egh ua nan damazimin zuegham.
10 Egh namba 8in aruemin, a kuarazir bunbar pumuning o osirvar pumuning inigh ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi.

6:3: Luk 1:15

11 Eghti ofa gamir gumazim aning
inigh, tam arazir kuraba gin amadir
ofa damu. Egh tam ofan bar isia
mighirim damu. Gumazir kam,
gumazir kuamin boroghin ikegha
osimtizim ikia a nan damazimin
mize. Kamaghin, ofan kamning
a damighti a nan damazimin ua
zuegham. Aruer kamra, gumazir
kam ua uan dapanir arizim na
daningti, a nan bizimram otogham.
12 Aruer a Ikiavira Itir God
baghavira ikiasa akam akirizibar
dibobonim, a bar ua dar amuam.
Dar dibobonim, aruer kamin ikegh
mangiva, aruer kabar dibobonim
givagham. A uan akar dikirizimin gin
zuir aruer faragha ghueziba, da pura
ghue. Guizbangira, an dapanarizim
nan damazimin mize. Kamaghin,
an azenir vamira itir sipsipin apurir
igiatam inigh osimtiziba agivamin
ofan min na bagh izi.
13 "Na baghvira ikiasa akar
dikirizim gamizir gumazim, bizir
a damuasa mikemezibar amigh
givagh, egh na bativamin Purir-
penimin mangi an tiar akamin
boroghin tugham.
14 Egh a 3plan ofaba Ikiavira Itir
God bagh dar amuam. An ofan bar
isia mighirim bagh azenir vamira itir
sipsipin nguzir apuritam, ko arazir
kuraba gin amadir ofa bagh azenir
vamira itir sipsipin amebatam, ko
God ko navir vamira ikiamin ofa
bagh sipsipin apuritam, a bar da
inigh na bagh izam. Kar, asizir duaba
dar mikarzibar itir puvatiziba.
15 Egh uaghan yis puvatizir bretba
itir akiram, kar plauan aghuim
ko olivin borem sara veregha in-
garizir bretba, ko yis puvatizir
bisketin olivin boremin aghuiziba,
egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin
dipabar ofa damuamiba sara inigh
izi.
16 "Eghti ofa gamir gumazim bizir
kaba bar da isi, Ikiavira Itir God
daningiva, arazir kuraba gin amadir
ofa ko ofan bar isia mighirim damu.
17 Egh sipsipin apurim misuegh
akiramin itir bretin yis puvatiziba
sara, Ikiavira Itir God ko navir
vamiran ikiamin ofa damuam. Egh
wit tuamin ofa ko wainin dipabar ofa
uaghan dar ofa damu.
18 Eghti God bativamin Purir-
penimin tiar akamin boroghin, gu-
mazir God bagha akar dikirizim
gamizim, a uan dapanir arizibagh
isegh, da inigh mangi God ko navir
vamiran ikiamin ofan apengan itir
avim datighti, da isigh.
19 "Gumazir kamin dapanir ariziba
isigh givaghti, gin ofa gamir gu-
mazim, sipsipin apurimin aniavir
agharimin tuzir me minemin avigha
givazim, ko akiramin itir yis puvatizir
bret tam, ko yis puvatizir bisketin
tam inigh, gumazir kamin dafarim
datigh.
20 Egh ofa gamir gumazim dar
suiragh da fi dar amuti, da Ikiavira
Itir Godin damazimin ighuavamangi.
Kar ofa gamir gumazimin ofan
zuruziba. Eghti uaghan na ganingizir
sipsipin evarim ko buaragharim,
da ofa gamir gumazimin biziba.
Eghti gin God bagha akar dikirizim
gamizir gumazim, wainin dipam
amisi anemi.
21 "Arazir kabar mingarim ka-
makin. Gumazitam o amizitam
uabi isi na daningisi, akam akirigh,
egh me ofa damuamin arazir kabar
gin mangi. Eghti gumazitam bizir
igharazitaba uaghan da na daningisi,
akar dikirizim damigh, a guizbangira
akar dikirizir kamin gin mangi a
damu."

Ofa gamir gumaziba ghaze, God deraghivira gumazamizibar amuam

22 Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei,
23 "Ni, Aron uan otariba ko, nan
arazir ki deragh Israelia damuamim,
an gun me mikemegh. Eghti me kam-
aghin Israelia mikim:

24 "'Ikiavira Itir God, deraghvira ia
damuva,

6:13: Aposel 21:23-24

egh deraghvira ian ganam.
25 Ikiavira Itir God, ian apangkuv egh,
mati an guamin angazangarim ia
gisirazi moghin,
deraghvira ian ganam.
26 Egh Ikiavira Itir God, navir aghuim
ian iki,
egh navir amirizim ko dabirabir
aghuim ia daningam.'

27 "Eghti arazir kamin me nan ziam diponiva nan azangsigh suam, Ikiavira Itir God, ni deraghvira Israelia damu. Eghti ki bar deraghvira me damuam."

7

Gumazir dapaniba, ofan mabagh ami

1 Moses Ikiavira Itir Godin Purirpenim asaragha gifa. Egha aruer kamra, a olivin borem isa Purirpenim ko an aven itir biziba, ko ofa gamir dakozim ko an biziba bar, dagh ingegha, da isa God ganingizi, da God baghavira iti.

2-3 Ezi Israelian anababar gumazir dapaniba, kar gumazir dapanir faragha gumazamizibar ziaba osirigha me mengeziba, me uan ofaba inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Me 6plan karisba ko 12plan bulmakauba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin boroghin izi. Gumazir dapaniba vaghvagha bulmakaun vamira inigha ize. Egha gumazir dapanir pumuning uaning inigha karisin vamira inigha ize. Me bar da inigha iza ofa damuasa da ariki.

4-5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni ofan kaba, me dama da inigh na bativamin Purirpenimin ingangarim bagh, da isi Livain ikiziba vaghvagh uan ingangariba bagh biziba atersi, da tuiragh me daning."

6 Ezi Moses bulmakauba ko karisba isa Livaibagh aningi.

7 A karisin pumuning ko bulmakaun 4pla isa Gersonin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam.

8 Egha 4plan karisba ko 8plan bulmakauba Merarin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. Aronin otarim Itamar, me damuamin ingangaribar faragh mangi men ganam.

9 Moses fo, Kohatin ikizim, me damuamin ingangarim, me Godin bizir zuruziba uan dipizibar da ateram. Kamaghin amizi, a karis ko bulmakaun tam me ganingizir puvati.

10 Me olivin borem isa ofa gamir dakozim gingegha God ganidima, an an bizimra otozir dughiamin, gumazir dapaniba uaghan uan ofaba inigha ofa gamir dakozimin boroghin izegha ofabar amuasava ami.

11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni kamaghin 12plan gumazir dapanibav kim suam: Gumazir dapaniba vaghvagh aruebar vaghvagh uan ofaba isi God daning mangiti 12plan arueba givagham. Me bar kamaghira ofa gamir dakozimin God daningisi, ofaba inigh izi."

12-83 Ezi gumazir dapaniba vaghvagha, uan ofaba aruebar vaghvagha God bagha da isa izi.

Ezi aruer namba 1in, Judan anabamin gumazir dapanim Nason, an Aminadapin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 2in Isakarin anabamin gumazir dapanim Netanel, a Suarin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 3in, Sebulunin anabamin gumazir dapanim Eliap, a Helonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 4in, Rubenin anabamin gumazir dapanim Elisur, a Sedeurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 5in, Simeonin anabamin gumazir dapanim Selumiel, a Surisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 6in, Gatin anabamin gumazir dapanim Eliasap, a Duelin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 7in, Efraimin anabamin gumazir dapanim Elisama, a Amihutin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 8in, Manasen anabamin gumazir dapanim Gamaliel, a Pedasurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 9in, Benjaminin anabamin gumazir dapanim Abidan, a Gideonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 10in, Danin anabamin gumazir dapanim Ahieser, a Amisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 11in, Aserin anabamin gumazir dapanim Pagiel, a Okranin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 12in, Naptalin anabamin gumazir dapanim Ahira, a Enanin otarim, a uan ofa inigha izi.

Me bar moghira vaghvagha ofan magh ghuezir kaba inigha ize. Dar kara: silvan itarir ekiar vamira, an osimtizim 1 kilogrem ko akuam, ko silvan itarir dozir mam, an osimtizim 800 grem, aning inigha ize. Me itarir kamning uaghara plauan aghuim ko olivin borem sara veregh wit tuamin ofabar amuamim aning gati. Egha me vaghvagha golin itariba inigha ize, dar osimtizim 110 grem. Itarir kaba, pauran mughuriar aghuim zuim bar dagh izifa. Egha me vaghvagha bulmakaun apurir igiar mam, ko sipsipin apurir mam, ko sipsipin nguzir azenir vamira itim inigha, ofan bar isia mighirim damuasa da inigha ize. Egha me vaghvagha arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurir mam inigha ize. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuasa bulmakaun apurir pumuning, ko sipsipin apurir 5pla, ko memen apurir 5pla, ko azenir vamira itir sipsipin nguzir 5pla, me bar ada inigha ize.

84-85 Gumazir dapanir 12plan kaba, ofa gamir dakozim God baghvira a daningasa, inigha izezir ofa damuamin biziba, ofa gamir gumaziba bar moghira da mengezi, dar dibobonim kamaghin ghu: 12plan silvan itarir ekiaba ko 12plan silvan itarir doziba. Dar osimtizim bar moghira, 28 kilogrem.

86 Egha me 12plan golin itariba inigha ize. Dar osimtizim, bar moghira 1,320 grem. Ezi pauran mughuriar aghuim zuim dagh izifa.

87 Egha me 12plan bulmakaun apuriba, ko 12plan sipsipin apuriba, ko 12plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ofan bar isia mighiribar amuasa da inigha ize. Egha uaghan da sara wit tuamin ofaba isa asizir kaba koma ofa gami. Egha uaghan arazir kuraba gin amadir ofabar min, me 12plan memen apuriba inigha ize.

88 Egha God ko navir vamiran ikiamin ofa damuasa, 24plan bulmakaun apuriba, ko 60plan sipsipin apuriba, ko 60plan memen apuriba, ko 60plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, me bar moghira da inigha ize. Me faraghavira ofa gamir dakozim gamizi, a Ikiavira Itir God baghavira itir bizimin oto, egha gin me ofan avirir kaba bar dagh ami.

89 Ezi Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa, a bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha Ikiavira Itir Godin tiarim barazima, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin itir enselin bar gavgavimningin tongira otogha Moses migei. Boksiar kamin asuam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

8

Me lamba isa dar danganibar da arisi

1 Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,

2 "Ni Aron mikim suam: Ni 7plan lamba isi, lamin aghorim itir agharibar dar danganibar deraghvira da aseghti, dar angazangarim lamin aghorimin guamin itir danganimin isiva angazangar."

3 Ezi Aron, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, lamba isa lamin

8:1: Ua Me Ini 25:31-40; 37:17-24

aghorimin itir agharibar dar danganibar da afe, eghti dar angazangarim lamin aghorimin guamin itir danganir kamin isiva angazangar.
4 Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, me lamin aghorim kamaghin an ingari. Me hama isa golin aghuarim misuegha lamin aghorimin ingara, an mingarimin ikegha an ingara uanaga, an pin itir agharibar itir akimaribar tu.

Livaiba, me Ikiavira Itir God baghavira me amisefe

5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
6 "Ni Israelian gumazamizibar tongin Livaibar diaghti me izíti, ni me damighti, me nan damazimin zuegh.
7 Me nan damazimin zueghsi, ni kamaghin damu. Ni dipar nan damazimin zueghamin taba isi, arazir kuraba gin amadir ofan min, me gisin da kavamang. Egh me damuti, me uan mikarzimin itir ariziba bar dagh isegh, uan korotiaba rueghiva uari zuegh.
8 Egh me bulmakaun apurir igiatam, ko wit tuamin ofa bagh, plauan aghuim ko olivin borem sara vereghiva a inigh izi. Egh bulmakaun apurir igiar igharazitam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh izi.
9 Egh ni Israelian gumazamiziba bar me akuvagh, Livaibav kemeghti, me izi na bativamin Purirpenimin guamin tuifigh.
10 Livaiba nan damazimin ikivira ikiti, Israelian gumazamiziba uan dafariba isi, Livaibar dapanibagh isin dar arikigh.
11 Eghti Aron Israelian tongin Livaiba isi na daningigh, mati ia uan dafarimin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Arazir kamin, me Livaibar amighti, me nan ingangarim damuam.
12 Eghti Livaiba uan dafariba isi bulmakaun apurir kamningin dapanimning gisin dar arighiva, aningin tam arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim ofan bar isia mighirizim damu. Ofan kamning, Livaibar arazir kuraba gin amadaghti me Godin damazimin zuegham.

13 "Mati ia uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gami a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ia Livaiba isi na daningigh, eghti me Aron ko an otaribar akuragh men ingangaribar amuam.
14 Arazir kamin, ni Livaibar amighti, me Israelian gumazamizibar min ikian kogham, me bar nan adarazira.
15 Mati ni uan dafarimningin ofan suiragh a fegh a damuti a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ni Livaibar amighti, me zuegh givaghti, ni me isi na daningigh. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin aven ingaram.
16 Israelia bar men tongin, ki ua bagha Livaiba amisefe. Ki me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini, ezi Livaiba bar nan adarazira.
17 Bar guizbangira, ki Isipian otarir ivariabav misoghezir dughiamin, ki Israelian otarir ivariaba ko sipsipba ko bulmakaun nguzir ivariaba, ki ua bagha me amisefe. Kamaghin amizi, me bar nan bizibara.
18 Datirighin, ki Livaiba inigha me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini.
19 Ezi ki Livaiba isa Aron uan otariba ko men agharim garisi. Eghti me men akurvagh Israelia bagh na bativamin Purirpenimin ingar, an ganiva ofabar amuva men arazir kuraba gin amangiti, me Godin damazimin zuegham. Me ian danganim inigha gifa. Kamaghin amizi, ian tav Anogoroghezir Danganimin boroghin mangan marki. Guizbangira, gumazir kinitaba danganir kamin boroghin mangiti, arazir bar kuraba me bativ, me gasighasigham."

8:17: Ua Me Ini 13:2

20 Kamaghin amizi, Moses, ko Aron,
Israelian gumazamiziba ko, me bar
Livaiba isa God ganidi, mati Ikiavira
Itir God Moses mikemezi mokin.
21 Livaiba uari akirmigha uan
arazir kuraba ategha uan koro-
tiaba ruegha Ikiavira Itir Godin
damazimin zue. Ezi Aron, mati a
uan dafarimningin ofan suiragha a
fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin
damazimin ighuavamadi moghin, a
men arazir kuraba gin amangasa ofa
gamigha, me isa God ganingi.
22 Ikiavira Itir God Livaiba bagha
Moses mikemezi moghira, gumaza-
miziba biziba bar dagh ami. Kam-
aghin, Livaiba, Aron uan otariba ko
men apengan ikia, God bativamin
Purirpenimin ingangarim gami.
23 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei,
24 "Livaibar gumazir 25plan azeni-
bar ikegha ghuavanadiba, me God
bativamin Purirpenimin aven in-
garam.
25 Egh me 50plan azenibar
otoghiva, me Purirpenimin ingan-
gariba ategh, avughsam.
26 Egh gin, me pura uan aveghbuar na bativamin Purirpenimin aven uan ingangaribagh amibar akurvagham. Egh, me uari ua ingaran marki. Ni akar kam Livaibav kemeghti, me kamaghin damu."

9

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

1 Israelia Isipin kantri ategha
Sainain gumazamiziba puvatizir
danganimin itima, azenir namba
2 otozi an iakinir namba 1in aven,
Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
2-3 "Ia iakinir kam, an aruer namba
14in guaratizimin, Israelian gumaza-
miziba, God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isar kamin, bizir ki
damuasa ia mikemeziba ko arazir
ki ifongeziba bar deravira dar gin
mangi."
4 Kamagh amizi, Moses gumaza-
mizibav kemezi, me God Israelia Gi-
tazir Dughiam Ginighnighamin Isam
damusi, an arazarazibar gin mangiva
isam damuam.
5 Me Sainain gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ikia iakinir
faragha zuimin, an aruer 14in,
guaratizimin, me isar ekiar kam
gami. Me Ikiavira Itir God damuasa
Moses mikemezi moghin ami.
6 Isar kamin dughiamin, gumazir
maba, gumazir aremezimin kuar
mamin suiragha Godin damazimin
mize. Me fo, me God Israelia Gi-
tazir Dughiam Ginighnighamin Isam
damuan kogham. Egha me Moses
ko Aron bagha ghua kamaghin aning
migei,
7 "E gumazir aremezimin kuamin
suigha, Godin damazimin mize. E
manmaghsu Israelian tongin, in-
abazir dughiar ekiar kamin Ikiavira
Itir God bagh ofa damuan kogham?"
8 Ezi Moses kamaghin me ikaragha
ghaze, "Ia tong orarkegh, ki ia bagh
Ikiavira Itir Godin azaragh fogham, a
manmaghin e mikimam."
9 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian gu-
mazamizibav mikimasa, kamaghin
Moses migei,
10 "Ian tav, o ian ovavir boriba are-
mezir gumazir kuatamin suiragha
nan damazimin mize, o ian tav tu-
avir ruaritamin ghua bar saghon iti,
egh a gin isar kam damusi, iakinir
akirangin itimin a damu.
11-12 Egh me namba 2in iakinimin,
an namba 14in aruemin, an
guaratizimin isam damuam. Me
God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isar kamin araziba
bar dar gin mangi. Me isam damusi,
sipsipin asizir tuzim, ko yis puvatizir
bret, ko zuravarir misoziba sara
dami. Egh me asizir tuzitam ateghti
a iki mangi amimzaraghan otivan
marki. Egh asizir kamin agharitam
apiran marki.
13 Eghti gumazamizir nan damazimin
zueziba, ko gumazamizir tuavir ru-

9:1: Ua Me Ini 12:1-13 **9:11-12:** Ua Me Ini 12:46; Jon 19:36

arimin ghua saghon itir danganimin itir puvatiziba, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar kam damuan aghuaghiva, me nan gumazamizibar ikian kogham. Me Israelian tongin ikian kogham. Bar guizbangira, ofan dughiamin, me ofa inigha Ikiavira Itir God ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me uari uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

14 Kantrin igharazitamin gumazamiziba ian tongin ikiva, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam damusi, me arazir God ifongeziba bar deraghvira dar gin mangi. Arazir kamra, ia Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ian tongin itiba uaghara, arazir kam damu."

Ghuariam Godin Purirpenim avara
(Ua Me Ini 40:34-38)

15 Moses Purirpenim asaragha bar ingangariba agivazi, ghuariar mam maghira iza God bativamin Purirpenim avara. Kar, Purirpenir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itim. Ezi zurara guaratizibar ikegh mangi aminim tir dughiam, ghuariar kam, avimin min gari.

16 Dughiabar zurara ghuariam Purirpenim ave. Gumazamiziba aruebar garima, ghuariam iti. Ezi dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariamin aven iti.

17 Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiar kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. Egh ghuariam izaghira itir danganimra ikiti, me ikiam.

18 Ikiavira Itir God mikemeghti, Israelian gumazamiziba danganir me itim ategham. An Akar Gavgavim me mikemeghti, me ua danganir igiam aghuam. Eghti ghuariar kam Purirpenimin pin ikivira ikiti, me danganir kamin ikivira ikiam.

19 Ghuariar kam dughiar ruarimin Purirpenimin pin ikivira ikiti, Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregh igharagh mangan kogham.

20 Dughiar mabar, ghuariam Purirpenim gisin dughiar otevimra ikiva dikavigh pin mangiti, me mangam. Ghuariam dughiar ruarim, o dughiar otevimin ikiti, me fo, Ikiavira Itir God Akar Gavgavim me daningasava ami. Ghuariam manmaghin ami, me puram an gin mangi, danganir me itim ategh mangam, o me ikiam.

21 Dughiar mabar ghuariam ikiti aminim pirighti, me iki mangi amimzaraghan ghuariam dikavti, me uaghan dikavigh danganir kam ategham.

22 Dughiar mabar aruer pumuning, o iakinir vamira, o azenir vamira, o dughiaba manmaghin ruaragham, ghuariam Purirpenim gisin ikivira ikiam, eghti me uaghan danganir kamin ikivira ikiam. Dughiar manamin ghuariam dikafi, me uaghan dikavigh mangam.

23 Ikiavira Itir God me migeir dughiabar, me a baragha, ikiamin danganiba aghua iti. Ikiavira Itir God me migeir dughiamin, me biziba isa danganiba ataghiragha igharagha zui. Arazir kamin, Ikiavira Itir God Akar Gavgaviba isa Moses ganidima, a me migeima, me an akamin gin zui.

10

Me sighar pumuning silvan aningin ingari

1 Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,

2 "Ia silvan taba inigh, haman dav sueghiva, sighar pumuningin ingarigh. Egh gin dughiar gumazamiziba uari akuvamim, o dughiar ia danganim ategh igharagh mangamimin, ia aning giviam.

3 Ia dughiar ruarimin sighamning uaghara aning giviti, gumazamiziba bar izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufagh.

4 Ia sighar vamira giviti, Israelian anababar gumazir dapanibara izi ni ko uari akufagh.

5 Ia sighar vamira pamtemin dughiar otevimin a giviti, aruem anadi naghin itir anababa, dikavigh danganir me itim ategh mangam.
6 Ia namba 2in dughiamin, sighar vamira pamtem dughiar otevimin a giviti, sautin amadaghan itir anababa dikavigh mangam. Sighar ararem otoghti, me fogh suam, kar mangamin dughiam, egh dikavigh mangam.
7 Eghti Israelia bar izi uari akuvamin dughiam bagh, ia dughiar bar ruarimin sighar pumuning giviam.
8 Aronin otaribara, me ofa gamir gumaziba, me sighamning giviamin ingangarim damuam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, ia sighamning giviamin arazir kamin gin mangi.
9 "Apaniba izi ian nguazimin ia misoghsi damuti, ia faragh sigham giviti, gumaziba zuamira dikavigh mangi apaniba ko misogham. Ia kamaghin damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia ginighnigh ian akuragh ian apaniba abiraghti ia deraghvira ikiam.
10 Egh uaghan, ia bar akueghamin dughiar ekiaba, kar ia Godin ziam famin dughiaba, ko iakinir igiaba otivir isaba, ko ian dughiar ekiar igharazibar, ia sigham givighiva, uan ofan bar isia mighiriba, ko God ko navir vamira ikiamin ofabar amuam. Eghti ki ia ginighnigh ian akurvagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God."

Israelia Sainain Mighsiam ataki

(Sapta 10:11--12:16)

Israelia Sainai ataki

11 Israelian gumazamiziba Isip ategha azenan ize, ezi gin azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in aven, an aruer namba 20in, ghuariam uan danganir Godin Purirpenim gisin itim ategha dikavigha zui. Purirpenir kam, me faragha Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a gati.
12 Ezi Israelia kamaghin ganigha, dikavigha Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha, ghuariamin gin ghuavira ikia ghua garima, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuariam an tu.
13 Dughiar kam, a faragha zuir dughiar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, Moses dikavigh mangasa Israelia mikemezi me dikavigha zui.
14 Egha me zuir dughiamin, me uan ikizibar uarigh arigha uan fleghbar suigha zui. Judan anabamin ikizir 3pla faragha zui. Ezi Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, egha uaghan 3plan ikizir kabar gumazir dapanim.
15 Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarin anabamin gumazir dapanim.
16 Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim.
17 Ezi ofa gamir gumaziba Purirpenim ko an biziba adegha deraghavira da ike. Ezi Gersonin ikizimin adarasi, ko Merarin ikizimin adarasi, me Purirpenimin biziba atera faragha zuir Judan anabamin ikizir 3plan kabar gin zui.
18 Ezi men gin Rubenin anabamin ikizir 3plan adarazi me uan fleghin suiragha men gin zui. Sedeurin otarim Elisur, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim.
19 Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim.
20 Ezi Duelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim.
21 Ezi Livain anabamin Kohatin ikizimin adarasi, Anogoroghezir Danganimin biziba ko Bar Anogoroghezir Danganimin biziba atera men gin zui. Livaibar ikizir igharazimning faragha ghua danganir igiar me ikiamimin otivigha Purirpenim asaragha gifa. Ezi Kohatin ikizimin adarazi men gin ghua danganir igiar me ikiamimin otifi. Egha me bizir me ateriba isa ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa Godin Purirpenim garisi.

22 Ezi Efraimin anabamin ikizir 3pla, uan fleghin suiragha Kohatin ikizimin gin zui. Ezi Amihutin otarim Elisama, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim.
23 Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim.
24 Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim.
25 Ezi bar gin, Danin anabamin ikizir 3pla, me uan fleghin suiragha zui. Ezi Amisadain otarim Ahieser, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim.
26 Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim.
27 Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanim.
28 Dughiabar zurara, Israelia mangasa, me kamaghira uari afi.
29 Me mangasava amima, Moses uan amerem Hobap, a kantri Midianin gumazim Ruelin otarim, kamaghin a migei, "E datirighin danganir aghuir mamin mangam. Kar, danganir Ikiavira Itir God fomira e daningasa akar dikirizim gamizim. Ga uaning, ni e ko mangam. Eghti e deraghvira nin ganam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God e ko akam akira ghaze, a bar deraghvira e damuam."
30 Ezi Hobap a ikaragha ghaze, "Puvati. Ki mangan aghua. Ki uamategh uan nguibam ko uan adarazi bagh mangam."
31 Ezi Moses kamaghin a migei, "O nan amerem, ni e ataghiraghan marki. Danganir Gumazamiziba puvatizir e ikiamin kaba, ni bar dagh fo. Kamaghin amizi, ni e ko mangi tuavim en akakagham.
32 Ni e ko iziti, Ikiavira Itir God e daningamin bizir aghuir manaba, e uaghan taba ni daningam."

Gumazamiziba dikavigha zui

33 Gumazamiziba dikavigha, Ikiavira Itir Godin mighsiam ategha zuima, 3plan arueba gifa. Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera faragha ghua, egha danganir me avughsamim bagha gari.
34 Me zuir aruebar, Ikiavira Itir Godin ghuariam zurara me gisin ikia zui.
35 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha mangasava amir dughiabar, Moses zurara kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, ni dikavigh mangi uan apaniba ko misogh me batokegh. Egh gumazir ni gifongezir puvatiziba, ni me damighti, me tintinibar aregh."
36 Me avughsasa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arizir dughiabar, Moses zurara kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, ni Israelian tausenin avirir pozim bagh uamategh izi."

11

Israelia puvira imobima, God pazaviram me gami

1 Gumazamiziba osimtizir me bativiba bangin puvira Ikiavira Itir God gimobava an dei. Ezi Ikiavira Itir God me baregha, men atara an navim me bagha puv an isima, an avim me mikini. Ezi me iti naghin mitaghniabar boroghin, avim bar dar isi.
2 Ezi gumazamiziba uarir akurvaghasa Mosesin deima, Moses Ikiavira Itir God ko migeima, avim munge.
3 Danganir kam, me kamaghin a dibori, Tabera. Ziar kamin mingarim kamakin, "Avim Isir Danganim." Ziar kamin nighnizim kamaghin zui, danganir kamin, Ikiavira Itir Godin avim men tongin isi.

Moses 70plan gumazir dapaniba amisefe

4 Ikizir igharazibar gumazamizir maba uaghan Israelia ko zui. Me asizitabar amasa men aguiaba puv men ingari. Ezi Israelia uaghan imoba atara bizir kam bagha ara ghaze, "Oio! E asizir tabar ameka!

10:35: Onger Akaba 68:1

5 E fomira Isipin kantrin ikiava osirir aviriba puviram ada api, egha dagh ivezir puvati. Egha e zurara, kukambaba ko melonba, ko anianba, ko galikba apavira iti.

6 Ezi datirighin en gavgaviba bar gifa. E damamin bizitam ua itir puvati. Dughiabar zurara, e manan dagher kamram apa ghua bar an amira. E bar uarir apangkufi!"

7 Manan dagher kamin ganganim, mati temer ovizir muziarim, egha ghurghurigha iangurungi.

8-9 Me itir danganimin manan dagheba, dimagaribar ghuariam sara iri. Amimzaraghan gumazamiziba dikavigh daru da akumakum dagiabar da mirmiram, o itarir ekiamin aven temer otevimin dav soghtima, da plaua gavagham. Ezi dar maba me minebar da avigha, dar maba inigha bisketbar ingari. Me da apima, dar isingtizim, mati bisketin me olivin borem sara ingariziba.

10 Gumazamiziba uan ikiziba ko, uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav ikia imobava araima, Moses men dimdiaba barasi. Ezi Ikiavira Itir God atara me bagha an navim puvira an isi. Kamaghin amizi, Mosesin navim bar a basemezi, a kamaghin Ikiavira Itir God migei,

11 "Ni manmaghsua paza na gami? Ni manmaghsua na gakongezir puvati? Ni manmaghsua gumazamizir kabar ganamin ingangarim na ganingi?

12 Ki men ingarizir puvatigha me batezir puvati. Ki men amebam puvati. Tizim bagha, ni me isa nan dafarimning gatigha ghaze, ki men amebamin min me ater otem me daningiva, me inigh bar mangi nguazir ni men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizi naghin otogham?

13 Gumazamizir kaba arava asiziba bagha nan azai. Ki managh me bagh asizir aviriba iniam? Ki bar iburaghburaki.

14 Ki uabira manmaghin gumazamizir avirir kabar amuam? Ki osimtizir ekiar kam ateran bar iburaghburaki.

15 Ni kamaghin na damusi, ni nan apangkuvigh na misueghti, ki aremegh, uam osimtizir kam ateran kogham."

16 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni 70plan Israelian gumazir aruaba inigh na bagh izi. Gumazir kaba, ni uabi me gifogha givagha ghaze, me guizbangira gumazir dapaniba, egha gumazamizibar damazimin me ziar ekiaba iti, gumazir kaba, ni me inigh izi. Ni me inigh na bagh na bativamin Purirpenimin iziti, me ni ko uari akuvagh tuifigh.

17 Eghti ki izighiri ni ko mikim, egh Duar ki ni ganingizir kam da gavgavitaba inigh, me darigham. Eghti me uaghan nin akuragh gumazamizir kabar osimtizitaba ateram, eghti ni uabira da ateran kogham.

18 Ni gumazamizibav kim suam: Ia gurum mizaragh bagh uari akirigh Godin damazimin zuegh, egh damamin asiziba iniam. Ia asiziba bagha arair ararem, Ikiavira Itir God a baregha gifa. Ia ghaze, 'E asizitabar ameka! E faragha deragha Isipin iti.' Ia oragh, Ikiavira tir God datirighin damamin asiziba ia daningti, ia dar ami.

19 Ia aruer vamira, o pumuning, o 5pla, o 10pla, o 20plan aruebar asizibar aman kogham. Bar puvatigham.

20 Ia iakinir vamiran arueba bar, ia asizibar ami mangi egh dar aghuagh mighsi damuam. Ikiavira Itir God ia ko itima ia akirim ragha a gasara, egha ara ghaze, 'E bar tizim bagha Isip ategha ize?' Ia kamaghin mikemezi, bizir kam bangin, arazir kam ia bativam."

21 Ezi Moses Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, "Ame! Ki 600,000in gumazibara gari. Ezi ni ghaze, ni iakinir vamiran asiziba me daningti

11:7: Ua Me Ini 16:13-15; 16:31 **11:8-9:** Ua Me Ini 16:13-15

me dar amam? Asizir kaba, da
managh iti?
22 E bulmakauba ko sipsipba bar
dav sueghti, asizir kaba ti men
tughatighan kogham. Eghti on-
garimin itir osiriba bar, ti men
tughatighan kogham."
23 Ezi Ikiavira Itir God Moses
ikaragha ghaze, "Ki ti gavgaviba
puvatighama? Ni kiran oveghangin
ganigh fogham, nan migirigiam ti
daghem otogham, o puvatigham."
24 Ezi Moses dikavigha azenan
ghua, Ikiavira Itir God mikemezir
bizibar gun gumazamizibav keme.
Egha 70plan gumazir dapanibav
sevegha me gamizi, me uari aku-
vagha Purirpenim ekiarugha itima,
Moses aven ghu.
25 Ezi Ikiavira Itir God, ghuariamin
tongin izaghira Moses ko migia,
a ganingizir Godin Duar an itir
kamin gavgavir maba abigha da
isa 70plan gumazir dapanir kabagh
ariki. Ezi Godin Duam me ko itima,
me maghira dughiar otevimin akam
inigha izir gumazibar min akam
akuri.
26 Ezi gumazir dapanir 70plan
kabar aven itir gumazir pumuning,
Eldat ko Medat, aning me itir dan-
ganir kamin ikiavira iti. Aning
gumazir dapanir igharaziba ko
Purirpenimin ghuzir puvati. Aning
danganir me itimra itima, Ikiavira
Itir God, uan Duam aning gatizi,
aning maghira akam inigh izir gu-
mazimin min akam akuri.
27 Ezi gumazir igiar mam ivegha
ghua kamaghin Moses migia ghaze,
Eldat ko Medat danganir ia itimra an
aven ikia, akam inigha izir gumaz-
ibar min akam akuri.
28 Ezi Nunin otarim Josua, a
igiamra ikia, Mosesin akurvagha
izi. A kamaghin Moses migei, "Nan
gumazir ekiam, ni mangi aningin
anogoreghti aning bizitam mikiman
marki."
29 Ezi Moses a ikaragha ghaze,
"Gumazitam ti nan danganim inian
ni aghua? Nan ifongiam kamakin,
Ikiavira Itir God, uan Duam isi bar
uan gumazamizibar anighti, me
akam inigha izir gumazibar min
akam akunam!"
30 Egha Moses 70plan gumazir da-
paniba ko uamategha, danganir me
itimin ghue.

Ikiavira Itir God kuarazir aviriba amangi

31 Ezi Ikiavira Itir God aminim
gamizi, an ongarimin dikavigha
ivava, kuarazir aviriba inigha izima
da migha iza, Israelia itir danganimin
boroghin ira bar a gizivagha tin-
tinimin danganiba bar dagh izifa.
Da bar vazimra 1 mitan nguazim
gisirara mighagha arua, tintinibar
danganir me itim gira, azenan
danganir me ekiaruzim sara ira
ghua, aruer vamiran darorimin
mitaghniamin min ghu.
32 Ezi gumazamiziba aruer vamira
ko dimagarim sara puvira ingarava
kuarazir bar aviriba isa zuima, aruer
pumuning gifa. Gumazamiziba
kuarazir bar aviriba ini, ezi dar
osimtizim 1,000 kilogremin tu. Ezi
gumazamizir avirim kuarazir bar
aviriba inizi dar osimtizim 1,000
kilogrem gafira. Egha me da apuzasa
dar ghora pura nguazim garisi, eghti
aruem dar ganti da misingam.
33 Me kuarazir tuziba apavira
itima, Ikiavira Itir God men
aningaghegha, me bagha navim puv
isia arimariar kurar mam amadazi,
gumazamizir avirim ariaghire.
34 Danganir kamin, me gumaza-
mizibar kuaba afegha, a dibora
ghaze, Kibrot Hatava. Ziar kamin
mingarim kamakin, "Asiziba bagha
puvira arair gumazamizibar kuaba
afezir danganim."
35 Egha gin Israelia danganir kam
ategha ghua, Haserotin danganim
aghuigha an iti.

12

Miriam ko Aron pazavira Moses mikeme

11:23: Aisaia 50:2; Esekiel 12:25

1 Moses a kantri Itiopian amizir
mamin iti. Ezi Israelia Haserotin
danganimin itir dughiamin, Aron ko
Miriam, aning an amuim bangin
pazava a mikeme.
2 Aning kamaghin a migei, "Moses
ti ghaze, Ikiavira Itir God anarira
migei. Puvati, a uaghan ga migei." Ezi
Ikiavira Itir God aningin imobir kam
baraki.
3 (Guizbangira, Moses, a uabi abirir
gumazim, nguazimin itir gumazitam
an min uabi abirir puvati.)
4 Egha zuamira Ikiavira Itir God
kamaghin Moses, ko Aron ko Miriam
migei, "Ia na bativamin Purir-
penimin tiar akamin izi." Ezi me
ghue.
5 Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ru-
arir ekiamin aven ikia izaghira Purir-
penimin tiar akamin tugha dei, "Aron
ko Miriam, gua kagh izi." Ezi aning
oregha sivagha roghira ghu.
6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an-
ing migei, "Gua oraghti ki datirighin
gua mikimam. Ki Ikiavira Itir God.
Ian tongin akam inigha izir gumazi-
tam ikiti, ki irebamin min garir biz-
ibar aven, uabi isi an akaghiva biz-
ibar gun an mikimam. Egh ki ire-
babar aven a ko mikimam.
7 Ezi nan ingangarir gumazim
Moses, a bar ighara. Ki garima, a
nan gumazamizibar tongin nighnizir
gavgavim nan ikia deravira nan
gin izi. Ki uan gumazamizibar
ganamin ingangarim a ganingizi, a
bar deraghavira men gari.
8 Ga roroamningin min guizbangira
uan guamningin gara, uaning ko
migei. Ki akar mogomeba ko akar
isin zuibar a ko migeir puvati. Ki
bighavira bizibar a migei. Ezi a
uaghan nan nedazimin gari. Kam-
aghin amizi, gua manmaghsua nan
ingangarir gumazim akam a gasi?"
9 Egha Ikiavira Itir God aning
bagha navim bar ikuvigha aningin
atara, aning ategha ghu.
10 Ezi Godin ghuariam Purirpenim
ategha ghuzi, lepan arimariam
maghira, Miriamin mikarzimin
otogha bar ghurghuri. Ezi Aron
raghirigha an garima, lepan
arimariam an mikarzim bar
anevarazi,
11 a Moses migei, "Aruam, ga
uaning, ni gan apangkuvigh, egh gan
arazir kurar onganir kam bangin
ivezir kuram ga daningan marki.
12 Ni aneteghti, a mati borim
aremezi, amebam an kuam batezi
moghin ganan marki. Ni an amaman-
gatighti, arimariar kurar kam bar an
mikarzim damuti an mikarzir vuem
ikuvigh puvatighan marki."
13 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin dia
ghaze, "O God, ki kamaghsua, ni
Miriamin mikarzim damighti, a ua
deragh."
14 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha
ghaze, "An afeziam ti an guam gi-
parighti, an aghumsizim ateriva dan-
ganir e itimin azenan iki mangiti,
7plan arueba givagham. Kamaghin,
ni aneteghti an azenan iki mangiti,
wighin vamira givaghti, gin ni a inigh
ua danganir ia itimin aven izi."
15 Kamaghin amizi, me Miriam
batoghezi, a Israelian gumazamiz-
ibar danganir me itimin azenan
itima, Israelian gumazamiziba ua
tamoghin ghuezir puvati. Me ikiavira
itima 7plan arueba givazi, me ua
Miriam inigha uamategha me itir
danganimin aven ize.
16 Egha gin, me dikavigha Haserot
ategha ghua, Paranin gumazamiziba
puvatizir danganimin otogha, dan-
ganim aghuigha an iti.

Israelia Kadesin nguibar ekiamin ikia Godin akaba batosi

13

(Sapta 13:1--20:13)

Moga garir gumaziba, Kenanin nguazimin ganasa ghue
(Godin Araziba 1:19-33)

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei,

12:7: Hibru 3:2 **12:14:** Diboboniba 5:2,3

2 “Ni 12plan anababa bar dar
vaghvagh, dar gumazir dapanir
vamira vamira misefegh. Egh ni
12plan gumazibar amangighti, me
moga garir gumazibar min mangi
Kenanin nguazir ki ia daningamim
getigh.”
3 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam
baregha, Israelian 12plan gumazir
dapaniba amangizi, me Paranin gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
dikavigha moga garir gumazibar min
Kenanin nguazim getiasa zui.
4 Men ziabar kara: Sakurin otarim
Samua, a Rubenin anabamin mav.
5 Horin otarim Safat, a Simeonin
anabamin mav.
6 Jefunen otarim Kalep, a Judan an-
abamin mav.
7 Josepin otarim Igal, a Isakarin an-
abamin mav.
8 Nunin otarim Josua, a Efraimin
anabamin mav.
9 Rafun otarim Palti, a Benjaminin
anabamin mav.
10 Sodin otarim Gadiel, a Sebulunin
anabamin mav.
11 Susin otarim Gadi, a Manasen
anabamin mav. (Manase, a Josepin
otarimningin mav.)
12 Gemalin otarim Amiel, a Danin
anabamin mav.
13 Maikelin otarim Setur, a Aserin
anabamin mav.
14 Vopsin otarim Nabi, a Naptalin
anabamin mav.
15 Makin otarim Guel, a Gatin an-
abamin mav.
16 Gumazir dapanir kaba, Moses
moga garir gumazibar min, Kenanin
nguazimin getiasa me amangi. Egha
Nunin otarim Hosia, Moses an ziam
giragha, “Josua,” a gati.
17 Moses moga garir gumazibar
min me amangasa kamaghin me
migei, “Ia mangi Negevin Distrighin
aven mangiva, anetegh mighsiaba
itir danganimin otogh.
18 Egh ia deraghvira mongegh
ganigh fogham, nguazim man-
maghin gari, ezi an gumazamiziba
avirasemez, o puvati? Egha me
gavgaviba iti, o puvati?
19 Ia nguazim asavsuigh, a
gifogham, a deraz, o a ikufi. Ia
uaghan an nguibabar gan da asav-
suigh, da divazir bar gavgaviba iti, o
da pura iti?
20 Egh deraghvira nguazim getigh
a gifogh, me dagheba oparan a de-
raz, o puvati? Ezi temer manmaghin
gariba aghui, egha uaghan ruaritaba
iti, o puvati? Kar wainin oviziba
faragha anir dughiam, kamaghin, ia
ter ovizitaba sara inigh izi. Ia pura
izan marki. Ia atiatingan marki.”
21 Kamaghin amizi, 12plan gu-
mazir kaba moga garir gumazibar
min Kenanin nguazim getiasa ghue.
Me Sautin amadaghan Senin gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
otogha ghua nguibar ekiam Rehopin
oto, a notin amadaghan ikia Hamatin
nguibar ekiamin zuir tuavir akamin
boroghin iti.
22 Me sautin itir gumazamiziba
puvatizir danganimin aven ghua
Negevin Distrighin otogha ghua,
Hebronin nguibar ekiamin oto.
Dughiar kam, gumazir bar dafar
ruarim Anak, an ovavir boriba iti,
men ziabar kara: Ahiman, Sesai,
ko Talmai, me Hebronin nguibar
ekiamin iti. (Hebronin nguibar
ekiam, gumazir maba fomira an
ingari, ezi 7plan azeniba givazi, Isipia
nguibar ekiam Soanin ingari.)
23 Ezi gumazir dapanir kaba ghua,
Eskolin danganir zarimin otogha
ghua wainin ikarizimin aguar mam
atu. Wainin aguar kam, wainin
oviziba bar izivagha bar osemezi,
gumazir vamira aneteran ibura.
Me nogorimin a ikegha gumazir
pumuning aneteri. Egha me uaghan
fighin oviziba ko pomigranetin ovizir
maba sara ini.
24 Kamaghin amizi, me danganir
zarir kam, ziam “Eskol,”* a gati. An
mingarim kamakin, wainin aguar
oviziba bar izivazim.
25-26 Me Kenanin nguazim 40plan
aruebar moga a getia gara anesav-

* **13:24:** Ziar kam, “Eskol,” an mingarim kamakin, “Wainin aguar ovizir bar aviriba itim.”

suigha, uamategha Kadesin nguibar ekiamin ghu. Kades, a Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Egha me Moses, ko Aron ko Israelian gumazamiziba, bizir me ganizibar me geghari. Egha temer ovizir kaba men akakagha ghaze, ia kagh temer ovizir kabar gan.

27 Egha me kamaghin Moses migei, "Nguazir, ni etiasa e amadazir kam, e an ganigha gifa. Nguazir kam a bar dera, ezi biziba an ikiava bar deragha aghui. Ni ge, e an dagher maba inigha ize.

28 Egha nguazir kamin itir gumazamiziba, bar gavgafi. Ezi men nguibaba bar ekevegha da avinizir divaziba bar gavgafi. E uaghan Anakin ovavir boribar gani, me gumazir bar dafar ruariba.

29 Ezi Amalekia sautin amadaghan itir Negevin Distrighin iti. Ezi, Hitia, ko Jebusia, ko Amoria mighsiabar itir danganibar iti. Ezi Kenanian Mediterenianin Ongarir Ekiamin dadarimin iti. Ezi men marazi Jordanin Fanemin miriamin iti."

30 Ezi Israelia, gumazir dapanir kabar akam baregha me atiati. Egha Mosesin damazimin migiavira iti. Ezi Kalep dikavigha me gamizi, me nimira itima, a kamaghin me migei, "E zuamira dikavigh mangi me misogh men nguazim inika. E gavgaviba iti, e me abinigham."

31 Ezi gumazir igharazir Kalep ko ghueziba kamaghin me migei, "Bar puvati. Gumazir kaba, men gavgaviba bar en gavgavibagh afira. Kamaghin amizi, e mangi me ko misoghan iburaghburegham."

32 Egha me ganizir bizibar ghuangsigha ifara ghaze, "Nguazir kam derazir puvati. A biziba puvati. An dagheba deragh aghungan kogham. Ezi gumazamiziba bar dagheba puvatizi, mitiriaba men a izi. Ezi gumazir e ganiziba bar, me maburan gumazir ruariba.

33 Bar guizbangira, Anakin ovavir boriba bar ruarigha ekefe. E uarir gari, e bar suvigha pura gumazir kiniba, egha odezibar min gari. E fo, me ti en ganti, e bar suvigh odezibar min ganam."

14

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar God gami

1 Israelian gumazamiziba, 12plan gumazir dapanibar eghaghaniba baregha, dimagarir kamin pamten tiariba akara aziava ara ghuav itima, aminim tira.

2 Egha dikavigha ghua imoba migirigiar aviribar Moses ko Aron gamua ghaze, "E Isipin kantrin ikiava aremezi, deraghai o, e gumazamiziba puvatizir danganir kamin ikia ariaghirezi, deraghai!

3 Tizim bagha, Ikiavira Itir God e inigha Kenanin zui? Me en taraziv sueghti, e arimighiregham. Me ti en amuiba ko boriba inighti, me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivigham. E ti uamategh Isipin mangiti deragham."

4 Egha me uariv gia ghaze, "E uari bagh gumazir dapanitam amiseveghti, an e inigh uamategh Isipin mangam."

5 Ezi Moses ko Aron, gumazamiziba bar men damazimin nguazim girigha, guamning nguazim mitua.

6 Ezi Nunin otarim Josua, ko Jefunen otarim Kalep, aning moga garir gumazibar tongin gumazir mamning, aning bar osemegha uan korotiaba abiaghariki.

7 Egha aning kamaghin gumazamizibav gei, "Ga uaning nguazir kam bar a garua an gani, a bar dera.

8 Ikiavira Itir God, e bagha bar akongegha, guizbangira e inigh nguazir kamin aven mangi a isi e daningam. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikiava bar deraghaviram aghui.

9 Ia deraviram oragh! Ia Ikiavira Itir Godin akaba batoghan marki!

13:30: Diboboniba 14:24; Josua 14:7 **13:33:** Jenesis 6:4 **14:9:** Hibru 3:16

Egh ia gumazamizir nguazir kamin itibar atiatingan markɨ. Me pura bizibar min, e me misoghirarigham, mati gumazim asɨzir tuzim apa a tuavaremezɨ a bar iraghu. Men garir aseba, men akuraghan kogham. Ikiavɨra Itir God, e ko ikɨ me abɨragham. Kamaghin amizɨ, ia men atiatingan markɨ."

10 Ezɨ Israelian gumazamiziba bar, Josua ko Kalepin akam nighnɨzir gavgavim an itir puvatɨgha, dagɨabar aning ginivighti, aning aremeghasa. Egha gumazamiziba maghira garima, Ikiavɨra Itir Godin angazangarir bar gavgavim zuamɨra izaghira a bativamin Purirpenim gisin iti.

Moses gumazamiziba bagha God ko mɨgei

11 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghin Moses mɨgei, "Kɨ mirakelin ekiar avɨribar gumazamizir kaba bagha dagh ami. Ezɨ me nan akam barazir puvatɨgha, nighnɨzir gavgavim nan itir puvatɨ. Me dughiar bar ruarimin, bar nan aghua. Kɨ bar men amɨragha men atari.

12 Kamaghin, kɨ arɨmariar ekiar kuratam amadaghti, a me gasɨghasɨgham. Kɨ nɨ damighti nin ovavir boriba, ikɨzir ekiamin otogh bar gavgavigham. Eghti men gavgavim bar Israelian gavgavim gafiragham."

13 Ezɨ Moses kamaghin Ikiavɨra Itir God ikaragha ghaze, "O Ikiavɨra Itir God, nɨ uabɨ, uan gavgavir ekiamin gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Nɨ me gasɨghasighti, Isipia bizir kamin akam baregham.

14 Egh me Kenania mikemegham. Nɨ fo, Kenania kamaghin oraki, nɨ Ikiavɨra Itir God, nɨ e ko ikia uabɨ isa en akakazima, e nin boroghin ikia nin gari. Me kamaghin oraki, nin ghuariam e gisin itima, nɨ en faragha zui. Nɨ aruebar ghuariar ruarir ekiamin tongin e gisin ikia dimagaribar, nɨ ghuariamin aven avimin min isia iti.

15 Nɨ uan gumazamizibav soghirarighti, ikɨzir igharazir nin ziar ekiam baraghiziba, me suam,

16 'Ikiavɨra Itir God fomɨra akar dikɨrɨzim gamua ghaze, a uan gumazamiziba inigh Kenanin nguazimin mangam. Egha a gavgaviba puvatɨgha, kamaghin a iburagha gumazamiziba puvatɨzir danganimin me misuaghariki.'

17 "O Ekiam, nɨ uan gavgavir ekiam en akagh, bizir nɨ damuasa akar dikɨrɨzim gamizim, nɨ a damu. Nɨ uabɨ kamaghin mikeme,

18 'Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ zuamɨra anɨngazir puvatɨ. Kɨ zurara gumazamizibar apangkuva, egha zurara uan mɨgɨrɨgɨabar gin ghua guizin arazibagh ami. Kɨ men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar avɨriba gin amadi. Egha kɨ garima, arazir kurabagh amir gumaziba, me osɨmtɨziba itima, kɨ ivezir kuram me ganɨdi. Egh men boribar borir gin otivamiba, kɨ ivezir kuram me danɨng mangɨtɨ men igiav otaribar boriba otivigham.'

19 O Ikiavɨra Itir God, nɨ zurara apangkuva deravɨra gumazamizibagh ami. Egh nɨ uan apangkuvir arazim giraghan kogham. Kamaghin amizɨ, kɨ nin azangsɨsi, nɨ gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh, mati me Isipin ikegha izima, nɨ men arazir kuraba gin amaga iza datɨrɨghin tu."

20 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Moses ikaragha ghaze, "Nɨ azarazɨ moghin, kɨ men arazir kuraba gɨnamangam.

21 Bar guizbangɨra, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ zurara angamɨra iti, ezɨ nan gavgavim ko angazangarim ko ziar ekiam nguazir kam bar a gizɨfa. Ezɨ kɨ datɨrɨghin uan ziamin akar dikɨrɨzim gamua ghaze,

22 Gumazamizir nan akaba barazir puvatɨzir kaba, nguazir kɨ men inazir afeziabar anɨngasa akar dikɨrɨzim

14:13: Ua Me Ini 32:11-14 **14:18:** Ua Me Ini 20:5-6; 34:6-7; Godin Araziba 5:9-10; 7:9-10 **14:21:** Hibru 3:18

gamizim, me an aven mangan kogham. Gumazamizir kaba, ki uan gavgavim ko angazangarir ekiam ko ziar ekiam isa men akazi, me dar gani. Egha me mirakelin ki Isip ko gumazamiziba puvatizir danganir kamin amizibar gani. Egha dughiar bar aviriba, me nan akaba batogha, nan akamin gin mangan aghua.

23 Men tav nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizimin ganighan kogham. Bar puvati. Me nan aghua, kamaghin amizi me nguazir kamin aven mangan kogham.

24 Ezi nan ingangarir gumazim Kalep, an nighniziba bar ighara. A uan navir averiamin aven nan gin iza na bagha tugha gavgafi. Kamaghin amizi, ki a inigh nguazir a ghua ganizimin mangiti, an an ikiam. Eghti an ovavir boriba uaghan nguazir kamin ikiva uari bagh a iniam.

25 Datirighin, Amalekia ko Kenania nguazir kamin danganir zaribar iti. Eghti ia gurumin bar moghira dikavigh, danganir kam ategh uamategh mangi Ongarir Aghevimin boroghin zuir tuavimin mangi, egh gumazamiziba puvatizir danganimin otogh an iki.”

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia ganidi

26 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,

27 “Dughiar aviribar, gumazamizir kurar kaba imobir aviribar na gami. Ki me baragha bar men amira. Me dazoghin imobir kurar kam ategham? Ti puvatigham.

28 Kamagh amizi, ni nan akar kamin gun kamagh me mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira ikia, egha guizbangira migei. Ki orazi ia kamaghin migei, ia kaghira iki ovengasa, kamaghin amizi, ia ifongezi moghin ki ia damuam.

29 Ia arighireghti, ian kuaba tintinimin gumazamiziba puvatizir danganir kam gireghiv ikiam. Ia puvira na gimobi, kamagh amizi, gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20 plan azenibagh afiraziba, kar gumazir me faragha men ziaba osirigha givaziba, me bar nguazir aghuir kamin aven mangan kogham.

30 Ki fomira kantrin kamin ikiasa akar dikirizimin ia gami. Ezi puvati, ia bar mangan kogham. Josua ko Kalep, aningra mangam.

31 Ia ghaze, me ti ian boriba inighti me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivam. Eghti puvatigham. Ki ian boriba inigh mangi nguazir ia aghuazimin me atigham. Eghti a men nguibamin min ikiti, me deraghviram a dapiagh ikiam.

32 Eghti ia puvatigham. Ia gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighireghti, ian kuaba kagh ireghiv ikiam.

33 Eghti ian boriba gumazamiziba puvatizir danganir kamin mangigh izegh damuti, 40plan azeniba givagham. Ia na ataghizir arazir kam, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min oto. Kamaghin amizi, ian arazir kam bangin, ian boriba mizaziba baragh mangiti, ian abuananaba arighiregh givagham.

34 Ian gumazir dapaniba 40plan aruebar nguazir aghuim getigha, moga an gani. Eghti ia uan arazir kuraba bangin, ivezir kuram inivira iki mangiti, 40plan azeniba givagham. Ki 40plan aruer kabagh nighnigha da mengegha 40plan azenibar ivezir kuram ia daningam. Eghti ia kamaghin ganigh na gifogham, arazir ia amir kaba, ki bar dagh ifongezir puvati.

35 Ki guizbangira migei, gumazamizir kurar akaba barazi puvatigha, akirim ragha na gasaraziba, ki pazi me damuam. Me bar moghira, gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighiregham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.’ ”

36-37 Moga garir gumazir Moses nguazim getiasa amangiziba, men

14:24: Josua 14:9-12 **14:29:** Hibru 3:17 **14:33:** Aposel 7:36

marazi eghaghanir ifavarim gamua ghaze, “Nguazir kam, a nguazir kuram.” Ezi men akar kam gumazamizibagh amizi, me imobir avirim Ikiavira Itir God gami. Ezi Ikiavira Itir God arimariar kuram moga garir gumazir kabar amadazi, me zuamira ariaghire.

38 Moga garir gumazir 10plan kaba bar ariaghirezi, Josua ko Kalep uaningra aremezir puvatigha iti.

Israelia ghua Kenanin nguazim iniasa misosi
(Godin Araziba 1:41-46)

39 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akar kabar gun Israelian gumazamizibav kemezi, me puviram azi.

40 Bar mizaraghara, me dikavigha ghua mighsiabar itir danganimin pin ghua ghaze, Ia oragh. E fo, e arazir kurabagh ami. Egha e datirighin mangi Ikiavira Itir God e daningasa mikemezir nguazimin mangam. Egha me Kenania misoghasava ami.

41 Ezi Moses kamaghin me migei, “Manmaghsua ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batosi? Ia me misogh me abiraghan kogham.

42 Ia mangan marki. Ikiavira Itir God ia ko mangi ian akuraghan kogham. Kamaghin, ian apaniba bar ia abiragham.

43 Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, egha an gin zuir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ia ko midorozim bagh mangighan kogham. Bar guizbangira, ia mangi Amalekia ko Kenania ko misoghti, me ia misoghirarigham.”

44 Moses kamaghin me mikemezi, me an akam baraghizir puvati. Me an akam batuegha, uari fa ifaghata, dikavigha apanibav soghasa mighsiabar itir danganimin zui. Ezi Moses me ko ghuzir puvati. Me uaghan Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha ghuzir puvati. A me itir danganimin ikiavira iti.

45 Me zuima, Amalekia ko Kenanian danganir mighsiabar itiba, dikavigha iza, me misogha me abira. Egha men marazir agintigha bar ghua Horman nguibar ekiamin oto.

15

Ofan igharagha garibar Akar Gavgaviba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2 “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia mangi nguazir ki ia daningasa mikemezimin otogh a dapiam.

3 Egh ia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia uari uan bulmakau, o sipsip o meme inigh izi. Kar, ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa, o ia uan ifongiamin gin mangamin ofa, o dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a inabazibar ofa, o ofan igharaziba. Ia avimin aven ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

4 Ezi gumazitam ofan katam Ikiavira Itir God daningisi, a uaghan wit tuamin ofa damusi plauan kilogremin vamira ko, olivin borer litan vamira sara verezim inigh izi.

5 Egh uaghan, a wainin dipar litan vamira inigh asizim sara ofa damu.

6 Ni sipsipin apurimin ofa damusi, plauan kilogremin pumuning itim inigh olivin borer litan vamira ko natam sara a veregh wit tuamin ofa damu.

7 Egh uaghan wainin dipar litan vamira ko natam sara, sipsipin apurir kam ko ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

8 Ni bulmakaun apurim inigh ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God ko amizim akiramin ofa, o Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa, o ofan igharazim damusi,

9 ni uaghan wit tuamin ofa damuam. Kar, ni 3 kilogrem plaua ko olivin borer litan vamira sara verezim inigh.

10 Egh uaghan 2 lita wainin dipam inigh iziva, bizir kaba ko bulmakaun apurir kam, avimin aven dar ofa

damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

11 "Ia bulmakaun apurim o sipsipin apurim o sipsipin nguzir apurim o memen nguzim inigh ofa damusi, da bagh vaghvagh bizir kaba uaghan da inigh, kar plaua, ko olivin borem, ko wainin dipam, egh asiziba romegh dar ofa damu.

12 Ia asizibar dibobonimin gin mangi. Da avirasemeghti, plauaba, ko olivin boreba, ko wainin dipabar dibobonim uaghan avirasemegh.

13 Ia Israelia, avimin aven ofa damusi, ia bar kamaghira damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

14 Eghti ikizir igharazibar gumazamizir dughiar ruarim o dughiar otevimin ia ko itiba, me avimin aven ofa damusi me uaghan Akar Gavgavir kabar gin mangam. Eghti Ikiavira Itir God men ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

15 Ia Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba sara, Akar Gavgavir kaba da bar ian akaba. Dughiar gin izamiba bar, ia bar me ko Ikiavira Itir Godin damazimin magh ghue.

16 Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, ia bar ofa damuamin Akar Gavgavir kabara, gin mangam."

17 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,

18 "Ni kamaghin Israelia mikim: Ki ia inigha nguazir aghuir kam bagha zui. Eghti gin ia an ikiva, deraghvira a dapiagh ikiam.

19 Egh ia dagheba opar gin da asigh, egh dar taba inigh, ofan min Ikiavira Itir God daningam.

20 Ia witin igiabar ingarizir bretin faraghavira tueziba, ia ofan min dar tongin bretin rubuzitam inigh Ikiavira Itir God daningigh. Kamaghira, ia witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin witin igiataba inigh Ikiavira Itir God daningigh.

21 Dughiar kam ko dughiar gin izamibar, ia uan witin igiabar tongin ofan tam isi Ikiavira Itir God daningigh.

22-23 "Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizir kaba, ia da inigha dagh fogha gifa. Eghti ian ovavir borir gin otivamiba, uaghan da inigh dagh fogham. Eghti ia bar dar gin mangi. Eghti gumazitaba ti deragh foghan kogh dar gin mangan kogham.

24 Eghti gumazamiziba bar, gumazir kamin arazir kurar kam gifoghan kogh, kamaghin, me God ifongezir arazimin gin mangi bulmakaun apurir igiatam inigh, ofan bar isia mighirim damuam. Egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa isi asizir kam ko ofa damuam. Egh arazir kuraba gin amangamin ofa damusi memen apuritam sara ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Eghti me uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurim isi ofa damu.

25 Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amadir ofa me bagh a damighti, Israelian gumazamizibar arazir kuraba bar givagham. Ofan kamin mingarim kamakin, marazi deragha nighnizir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha bizir kam bangin, me uan arazir kuraba gin amadir ofa, Ikiavira Itir God bagha a gami.

26 Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me bar deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami. Kamaghin, ki men arazir kuraba gin amangam.

27 "Gumazitam, uabira deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami, a memen amebar azenir vamira itim inigh, arazir kuraba gin

15:16: Ofa Gami 24:22 **15:27:** Ofa Gami 4:27-31

amadir ofa damu.
28 Eghti ofa gamir gumazim,
Ikiavira Itir Godin damazimin
ofa damuva, deravira nighnizir
puvatigha arazir kuram gamizir
gumazimin arazir kuram gin
amadagham.
29 Ia Israelia ko ikizir igharazibar
gumazamizir ia ko itiba, Akar Gav-
gavir kabara bar ian akaba. Kar,
deravira nighnizir puvatigha arazir
kuram gamizir gumazimin arazir a
damuamim.
30 "Eghti gumazamizir na baraghan
aghuagha arazir kuram gamim, a
mati akaba Ikiavira Itir God gasir
gumazim, kar Israelian gumazim
o ikizir igharazibar gumazim, a
Israelian tongin ikian kogham.
31 Gumazir kam o amizir kam uan
ifongiamin gin ghua, Ikiavira Itir
Godin Akar Gavgavimin aghuagha
anebiki. Kamaghin amizi, a Israelian
tongin ikian kogham. An arazir ku-
ramin ivezim, a uabi uan osimtizim
ateram."

Gumazir mam Sabatin arazim abiki

32 Dughiar mam, Israelia, gumaza-
miziba puvatizir danganimin ikia
garima, Sabatin dughiamin gumazir
mam daziba isi.
33 Ezi men marazi a inigha, Moses
ko Aron ko Israelian gumazamiziba
bar, me bagha ghue.
34 Egha a isa kalabus gati. Me fozir
puvati, me manmaghin a damuam.
35 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, "Ia gumazir kam inigh,
ia itir danganim ategh azenan mangi,
bar dagiabar a ginivti an aremegh."
36 Ezi gumazamiziba bar, me
Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghin amua, gumazir kam inigha,
danganir me itim ategha azenan
ghugha, dagiabar a ginivizi, an
areme.

Korotiar apinir vin itibar dueviar ruaribar Akar Gavgavim

37 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei,
38 "Ni kamaghin Israelian gumaza-
mizibav kim: Ia strinba inigh dar
dueviabar amigh uan korotiabar
apinibar mikebabar, da ikegh. Dar
dueviar kaba, ia vaghvagh bluplan
strinba dagh ikeghti, da ian koro-
tiabar apinibar mikebabar ikiam. Ia
ko ian ovavir borir gin otivamiba
kamaghira damu.
39 Dughiabar zurara ia dueviar
ikizir kabar ganiva, Akar Gavgavir ki
ia ganingizibagh nighnigh dar amu.
Egh uan ifongiabar gin mangiva,
uan damazibar bizibar ganiva, navir
averiabar da bagh dikav arazir
kurabar amuan marki.
40 Ia kamaghin damuva, nan Akar
Gavgavibar gin mangisi nighnigh,
bar na baghavira itir gumazamizibar
min ikiam.
41 Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki
ian Godin ikiasa ifonge, kamaghin,
ki Isipin kantrin ia inigha azenan
ize. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki
mikemegha gifa."

16

Kora ko Datan ko Abiram Moses barazir puvati

1-2 Isharin otarim Kora, a Kohatin
ikizimin gumazim, egha Livain an-
abamin mav, a ko Rubenin anabamin
gumazir 3pla, me Mosesin akaba
baraghan aghua. 3plan gumazir
kabar ziabar kara: Eliapin otarir
pumuning Datan ko Abiram, ko
Peletin otarim On. Gumazir 4plan
kaba dikavigha Israelian gumazir
dapanir 250plan igharaziba aku-
vagha Moses mikimasa zui. Gumazir
dapanir kaba, Israelian gumazamiz-
iba faragha me amisevezi, me men
damazimin ziar ekiaba iti.
3 Ezi gumazir dapanir kaba uari
akuvagha Moses ko Aron bagha
ghua ghaze, "Gua oragh! E Israelian
gumazamiziba bar, e vaghvagha
Ikiavira Itir God baghavira itir gu-
mazamiziba, ezi a bar en tongin
iti. Ezi gua uaning fa ifaghata
ghaze, gua ti Ikiavira Itir Godin

15:38: Godin Araziba 22:12 **16:1-2:** Jut 1:11

gumazir igharaziba bar me gafira. Manmaghsua gua ghaze, guarara bar e gativagham? Guan arazir kam, bar derazir puvati."

4 Ezi Moses kamaghin oregha nguazim girigha, uan guam nguazim mituagha God ko migei.

5 Egha a dikavigha Kora ko an gin zuir adaraziv gia ghaze, "Gurum mizaraghara, Ikiavira Itir God, en akagham, Gumazir manaba, an gumazibara, egha guizbangira a baghavira iti. Egh gumazir kabar amamangatighti, me a bagh izi an ingangarim damuam.

6 Kora, ni ko nin gin zui darasi, ia kamaghin damu: Gurum mizaraghan, ia pauran mughuriar aghuim zuim dapongamin itariba inigh.

7 Egh avir mikiataba, ko pauran mughuriar aghuim zuiba isi itaribar aven dar arikigh. Egh da inigh ofa gamir dakozimin mangi Ikiavira Itir Godin damazimin tugh. Eghti Ikiavira Itir God en akagham, en tongin itir gumazir manaba, an ingangariba ko ofabar amuasa a me amisefe. Bar guizbangira, ia Livaiba arazir onganir kam gamizi, a derazir puvati!"

8 Egha Moses ua Kora migia ghaze, "Ia Livaiba, ia oragh!

9-10 Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian gumazamizibar tongin ia misevegh, ian amamangatighti, ia an boroghin mangi an Purirpenimin aven ingangaribar amuva, gumazamizibar damazimin tuiv men akurvaghti, me deravira Godin ziam fer arazibar gin mangam. God ia ko Livain igharaziba ataghizi, ia ingangarir ziar ekiam itim gami. Ia manmaghin ami? Ia ti ghaze, ian ingangarir kam pura bizim. Egha ia ti uaghan ofa gamir gumazibar ikiasava ami, a?

11 Ezi Aron manmaghin garir gumazim, ezi ia an atari? A gumazir kinim. Kamaghin, ia Aron gimoba an atarir puvati. Ia ko ian adarasi, ia uari inigha, Ikiavira Itir God gimoba an atari."

12 Kamaghin, Moses uabida izasa, Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram bagha akam amada. Ezi aning kamagh migei, "Ga bar izeghan kogham.

13 Ni e misueghti e aremeghasa, ni Isipin nguazir aghuir biziba bar deragha aghuimin aven, e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize. Egha ni datirighin ifaghata uabi amisevegha e gativaghasava ami.

14 Ni zurara e migia ghaze, ni e inigh nguazir bar aghuir biziba an ikiava deragha aghuimra mangam, egh nguazir dagher azeniba ko wainin azeniba itiba isi e daningam. Ezi puvati, da managh iti? Ni ti ghaze, e ongani, eghti ni e gifaram, a? Bar puvatigham. Ga izeghan kogham."

15 Ezi Moses kamaghin oregha, a puvira atara an navim bar ikuvizi a kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Ni gumazir kabar ofaba inian marki. Bar guizbangira, ki paza bizitam me gamizir puvati. Ki men donkin tam inizir puvati. Bar puvati."

16 Egha Moses kamaghin Kora migei, "Ni ko nin 250plan gumazir nin gin zuiba, ia gurumzaraghan izi Godin Purirpenimin otogh, Ikiavira Itir Godin damazimin Aron ko tugham.

17 Ia vaghvagh uan ofan migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin itariba inigh, pauraba dar arigh da isiva Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuam. Ni ko Aron, ko 250plan gumazir dapaniba uan itaribar suigh izi."

18 Kamaghin amizi, amimzaraghan gumazir kaba vaghvagha, avir mikiaba ko pauraba isa, itaribagh arigha iza Moses ko Aron ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tuivighav iti.

19 Dughiar kamra, Kora Moses ko Aronin akaba batueghasa Israelian gumazamiziba akuva God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin men navibagh inifi. A kamaghin

amuavira itima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam bar dafogha azenim girizi, me bar an gari.
20 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,
21 “Gua gumazamizir kabagh itagh munagh tugh. Ki datirighira gumazamizir kabav soghirarigham.”
22 Ezi Moses ko Aron nguazim girigha, guamning isa nguazim mituagha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O God, ni uabi gumazamiziba bar men ingarizi me angamira itima, ni bar men nighnizibagh fo. Eghti gumazir vamira arazir kuram damighti, manmaghsu ni bar me gasighasigham?”
23 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze,
24 “Ni gumazamizibav kemeghti, me sivagh munagh tugh, egh Kora ko Datan ko Abiramin purirpenibar boroghin ikian marki.”
25 Kamaghin amizi, Moses dikavigha Datan ko Abiram bagha zuima, Israelian gumazir dapanir igharaziba an gin zui.
26 Ezi Moses ikiangsizim Israelian gumazamizibagh aniga ghaze, “Ia arazir kurabagh amir gumazir kabar purirpenibar boroghin ikian marki. Ia men bizitamin suighan marki. Puvatightima, ia men arazir kuram bangin, me sara givagham.”
27 Kamaghin, gumazamiziba men purirpenibagh itagha saghuiam mitivizi, Kora, Datan ko Abiram me uan amuiroghboriba ko, me uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav iti.
28 Ezi Moses kamaghin gumazamizibav gei, “Ia datirighin bizir kurar kamin ganigh fogh suam, bar guizbangira, Ikiavira Itir God na misevegha, ingangaribar amuasa na mikemegha na amada. Kar nan nighnizim puvati. Bar puvati. Kar Godin nighnizim.
29 Gumazir kaba, datirighin aremegham. Ia bar ganti, God mizazir kuram me daningan koghti, me datirighin gumaziba zurara puram ariaghiri moghin arighireghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir God na misevezir puvati.
30 Egh ia ganti, Ikiavira Itir God arazir fomira otozir puvatizir tam damighti, nguazim akam akarighti, gumazir kaba uan amuiroghboriba ko uan biziba sara angamira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin aven magireghti, ia kamaghin fogh suam, gumazir kaba akiriba ragha Ikiavira Itir God gasara.”
31 Moses mikemegha givazima, gumazir kaba tuivighav iti naghin, nguazim zuamira, akam akarizima, maburan torim oto.
32 Ezi aning uan amuiroghboriba, ko Koran adarazi bar, uan biziba sara, nguazir torir kam giraghuezi, nguazim ua iza uabi dukuazi me itir puvati.
33 Me angamira ikia, uan biziba sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iraghue, ezi nguazim uabi dukuazi, me ua men garir puvati.
34 Me nguazir torimin aven ghuaghira puvira diava araima, Israelian gumazamiziba men tuater ararem baregha atiatia kamaghin migei, “Ame! E zuamiram ari mangeka! Puvatightima, arazir kam ti uaghan e batogham. Nguazim akam akarighti, e uaghan nguazimin aven magiregham.” Egha me zuamiram are.
35 Egha zuamira, Ikiavira Itir God avim amadazi, avim 250plan gumazir avir migharir mughuriar aghuim zuimin ofa gamibagh irizi, me bar isiava ariaghire.

Me bras inigha ofa gamir dakozim dukua

36 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
37 “Ni ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, a mikemeghti, a mangi avimin averenimin tongin avim isizir gumazibar brasin itariba asigh da inighiva, saghon mangi dar

avir mikiaba tintinimin da kavamang. Bar guizbangira, itarir kaba, na baghavira itir biziba.
38 Kamaghin, an haman dav suegh, ofa gamir dakozim avarazir brasin evarimin ingarigh anevaragh. Gumazir kaba uan arazir kurabar bangin ariaghire. Eghti men avim isizir gumazibar brasin itariba, brasin evarimin otoghti, gumazamiziba brasin evarir kamin ganigh fogh suam, me gumazir kabar min arazir kurar kam damuan kogham."
39 Kamaghin, Eleasar itarir kaba akumakumigha haman dav suegha ofa gamir dakozim avasa brasin evarimin ingari.
40 Mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, brasin evarir kam fofozim Israelia daningasa ababanimin min iti, eghti me fogham, Aronin ovavir boribara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an damazimin migharir mughuriar aghuim zuir ofa dapongam. Gumazir kinitam ofa damusi, a Kora ko an gin zui darazi ivezir kuram inizi moghin, a uaghan ivezir kuram iniam.

Aron gumazamizibar akurvasi

41 Ezi amimzaraghan Israelia Moses ko Aron gimoba ghaze, "Gua Ikiavira Itir Godin gumazamizibav soghezi, me ariaghire."
42 Egha Israelia bar uari akuvagha Moses ko Aron bagh mangasa, ragha God bativamin Purirpenimin garima, ghuariar ekiam Purirpenim avarazima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam dafogha taghtagha azenim giri.
43 Ezi Moses ko Aron ghua God bativamin Purirpenimin guamin tu.
44 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
45 "Gua kamatigh, egh gumazamizir kabar saghuiamin tugh. Eghti ki zuamira bar me kuavaremegham." Ezi aning nguazim girigha uan guamning nguazim mitua.
46 Egha Moses kamaghin Aron migei, "Ni uan ofan migharir mughuriar aghuim zuimin itarim inigh, ofan dakozimin avir mikiar isia itiba ko pauran taba dar arikigh. Egh zuamira gumazamiziba bagh mangi, men arazir kuraba gin amangisi, ofa damu. Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin aningagharim izaghirizi, arimariar bar kuram otogha me gasighasizima, marazi ariaghiri."
47 Ezi Aron oregha uan itarim inigha ivegha gumazamizir uari akuvagha itibar tongin ghu. A garima, arimariar bar kuram men tongin otogha gifa. Ezi Aron pauran mughuriar aghuim zuim inigha itarim gatigha gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min kamaghin ami.
48 Dughiar kamin, Aron ovengezir gumazamizibar kuaba ko angamira itibar tongira tughav ikia arazir kam gami. Ezi arimariar kurar kam gifa.
49 Gumazamizir arimariar kurar kamin ariaghirezibar dibobonim, 14,700in tu. Dibobonir kam, a Koran arazir kuram bangin ariaghirezibar dibobonimin aven itir puvati.
50 Arimariar kurar kam givazima, Aron uamategha, Moses bagha iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin ghu.

17

Aronin asadivir aghorim

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 "Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me 12plan asadivir aghoriba ni daningighti, ni 12plan anababar gumazir dapaniba vaghvagh men asadivir aghoriba inigh. Egh 12plan gumazir dapanir kabar ziaba asadivir aghorir kabar da osirigh.
3 Egh Livain anabamin asadivir aghorim, Aronin ziam osirigh. Anababar gumazir dapanibar ziaba vaghvagh men asadivir aghoribar ikiam.
4 Eghti ni da inigh, na bativamin Purirpenimin mangiva, ki ni bativi naghin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da atigh.

5 Eghti gumazir ki misevezimin asadivim ghuzghugham. Arazir kamin, ki Israelian imobir me ni gasiba, bar da givagham."

6 Ezi Moses Israelia migeima, men anababar gumazir dapaniba vaghvagha uan asadiviba isa a ganingi. Kar, anabar 12plan asadivir aghoriba. Ezi Aronin asadivir aghorim uaghan men asadivir aghoribar tongin iti.

7 Ezi Moses asadivir aghorir kaba bar moghira da inigha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin da ariki.

8 Egha amimzaraghan Moses Purirpenimin aven ghua garima, asadivir aghorir Aronin ziam itim, kar Livain anabamin asadivir aghorim, a ghuzir igiaba otivigha akimariba onezi, amonin temer oviziba anigha an guighav iti.

9 Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin damazimin asadivir aghoriba bar da inigha azenan ghua Israelian akazi, me asadivir aghorir kabar gari. Ezi men gumazir dapaniba iza vaghvagha uan asadivir aghoriba isi.

10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Aronin asadivir aghorim uam a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin anetigh. Eghti a fofozim me daningamin ikiangsizimin min ikiti, Israelian puvira na gimoba nan atarir arazim givagham. Eghti me arighiran kogham."

11 Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghiram ami.

12 Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin Moses migei, "Ame! E aremeghasava ami. E bar moghira kamaghira givagham.

13 Gumazir manam, Ikiavira Itir Godin Purirpenim boroghin mangiva, an aremegham. Kamaghin amizi, e bar moghira ovengamin adarasi."

17:8: Hibru 9:4

18

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangarim

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, "Ni uan otariba ko Livaiba bar, ia deragh nan Purirpenimin ingangarim damuan kogh, egh kamaghin ia uari, uan arazir kuramin osimtizim bangin ivezir kuram iniam. Ni uan otariba ko, deragh ofa gamir gumazimin ingangarim damuan koghiva, iarara uan arazir kurar kamin osimtizim ateram.

2 "Ni uan anabam Livain adarazir aku Purirpenimin boroghin izeghti, me nin akurvagham, eghti ni uan otariba ko, ia Purirpenimin aven ingaram.

3 Livaiba, Purirpenimin damuamin ingangariba ko, ni me daningamin ingangariba, me ian akurvagh dar amu. Egh me Anogoroghezir Danganimin itir biziba ko ofa gamir dakozimin biziba, me dar suighan marki. Me dar suighti, ni uaghan me ko ovegham.

4 Me ni ko ingar, me ingangarir na bativamin Purirpenimin ganamiba bar, me dar amu. Eghti gumazir kinitam nin boroghin izi ni ko ingaran kogham.

5 Ni uan otariba ko, iarara Anogoroghezir Danganim ko ofa gamir dakozimin ingangaribar amuam. Ia kamaghin damuti, nan aningagharim ua Israelian gumazamizibagh asighasighan kogham.

6 Ni oragh. Ki uabi, nin adarasi, kar Livaiba, Israelian tongin ni bagha me amisevegha, bizir aghuimin min ni ganidi. Gumazir kaba, na baghavira itir bizibar min iti. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin ingangaribar amuam.

7 Ezi ni uan otariba ko, iarara ofa gamir gumazibar min ofa gamir dakozimin ingangariba ko Bar Anogoroghezir Danganimin aven damuamin ingangariba, ia dar amuam. Ki ofa gamir gumazibar ingangariba isa bizir aghuimin min

ia ganidi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba, kar ian ingangaribara. Eghti gumazir kinitam ingangarir kabar amusi ian boroghin izити, ia a misueghti an aremegh."

Me ofa gamir gumaziba bagh dagheba tuiragh

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, "Ni kamaghin fogh, gumazamiziba ofan min na ganidir biziba, ki bar da isa ni ganidi, eghti ni dar ganam. Ki da isi, ni ko nin ovavir boribar aningti, da mati ian bizibar mirara iki mamaghira ikiam.

9 Ofan na baghavira na ganingiziba, bizir me avimin aven tuezir puvatizibar tongin, ia da iniam. Dar kara, wit tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba, gumazamiziba ofan kaba bagha na ganingizir bizir manabar tongin, da bar nan bizibara, ki da isa ni ko nin otaribagh aningi.

10 Ia asiziba ko bizir tizir me ofa gamiba, ia dar gan suam, kar bar nan bizibara. Kamaghin amizi, ia Purirpenim avinizir divazimin averara dar ami. Eghti ian gumaziba, merara dar ami.

11 "Egh ofan igharazir Israelia na ganidiba, kar ofan uan dafarimningin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamangam. Ki ni ko nin otariba ko guivibagh aningi, egh ia zurara dughiar gin izamibar da iniam. Nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, me dagher kabar amam.

12 "Israelia na ganidir daghebar tongin dagher bar aghuiba, ko olivin borer bar aghuiba, ko wainin dipar bar aghuiba, ko witin bar aghuiba, da men dagher igharaziba bar dagh afira. Ki bar da isi ni daningam.

13 Israelia azenibar zurara, uan azenibar faraghavira isir dagheba, me da isa na bagha izi. Eghti da ian bizibara. Eghti nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, a dagher kabar amam.

14 Israelian gumazamiziba na ganidir biziba, kar bizir me ua dagh ivezan men anogoroghezibа, kar ian bizibara.

15 "Israelian borir ivariaba ko asizir ivariar me nan ofa gamiba, kar ian bizibara. Egh ia Israelia ateghti men borir ivariaba ko asizir nan damazimin zuezir puvatiziba, ua dagh ivezegh da inigh.

16 Israelia, uan borir iakinir vamira givaziba, ua me inisi 5plan silvan dagiabar me givezegh me iniam.

17 Egh bulmakaubar nguzir ivariaba, ko sipsipin nguzir ivariaba, ko memen nguzir ivariaba, me ua dagh ivezan kogham. Da na baghavira itir biziba. Ia dav suegh dar ghuziba, ofa gamir dakozimin da kavamang, egh dar oviba avimin aven ofa damuti dar mughuriam otogham. Eghti Ikiavira Itir God dar mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

18 Asizibar tuziba, da ian bizibara, mati amagapaba ko buaragharir agharir guivimin itiba, ia uan dafarimningin dar suiragh ofan min da fi dar amuti, da Godin damazimin ighuavamang, eghti asizir tuziba ia uari bagh da inigh.

19 "Israelia na ganidir ofaba, ki zurara gin izamin dughiabar da isi ni ko nin guiviba ko otaribar aning mamaghira ikiam. Ki ni ko nin ovavir boriba ko amir Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan koghti, a ikivira iki mamaghira ikiam."

20 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, "Ia Israelian nguazimin aven nguazir otevitam, inian kogham, egh ia aremeghti ian ovavir boriba nguazir kamin otevitam inian kogham. Bar guizbangira, bizir aghuir ki ia ganingizim, a kamakin, ia ofa gamir ingangaribar amuti, bizir aghuir ia oteveghamiba, ki ia daningam."

18:14: Ofa Gami 27:28 **18:21:** Ofa Gami 27:30-33; Godin Araziba 14:22-29

Ikiavira Itir God biziba isa Livaibagh anidi

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningisi a inigh izam. Eghti ki bizir kaba isi Livaibar aningam. Me na bativamin Purirpenimin gara an aven ingangarim gami. Eghti bizir kaba, da mati men ivezir me iniamim.

22 Datirighin ikegh mangi, Israelian gumazir kiniba, na bativamin Purirpenim boroghin mangan kogham. Me an boroghira mangiva, arazir kamin osimtizim ater arighiregham.

23 Eghti Livaiba na bativamin Purirpenimin gan an aven ingangaribar amuam. Egh me deragh ingangarir kam damuan koghiva, an osimtizim ateram. Akar gavgavir kam kamaghira ikiva, uaghan ian ovavir boribar mangi. Me Israelian tongin nguazir otevitam, inian kogham.

24 Bar guizbangira, Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam inigh na daningisi da inigh izam. Ki datirighin ghaze, bizir kaba ki da inigha, Livaibagh anigha gifa. Bizir kam bangin, ki me migia ghaze, me Israelian aven uari bagh nguazitamin ghuavim ikeghan kogham.”

Livaiba 10plan bizibar, dar vamira iniam

25 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

26 “Ni kamaghin Livaibav kim: Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egha pozitam na daningisi a inigh iziti, ia me da a inigh izi ofan min Ikiavira Itir God danighti, God da isi ia daningti, da mati ian bizibara. Eghti ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam Ikiavira Itir God daningisi a inigh izi.

27 Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin ganti, a mati azenibar ingarir gumazim uan witin igiaba o wainin igiabar ofa gami moghin ganam.

28 Ia kamaghin damuva, uaghan ofa damusi bizir ia isibar 10plan pozibar da tuiragh, pozir vamira isi Ikiavira Itir God daningam. Ikiavira Itir Godin ofan ia a daningamin kam, ia a isi ofa gamir gumazim Aron daningigh.

29 Bizir ia iniziba, ia deraghvira da tuisigh da mengiva, bizir bar aghuibara, ia da isi Ikiavira Itir God daningigh.

30 Ia bizir bar aghuiba isi Ikiavira Itir God bagh dar atigh givaghiva, ia Livaiba, dar nar igharaziba ia uari bagh da ini. Mati azeniba oparir gumazim ofa gamigha givagha, ua bagha dagher naba isi.

31 Dagher nar itiba, ia uan amiroghboriba ko da inigh danganir manatamin mangigh ia dar ami. Dagher kaba, mati ia God bativamin Purirpenimin ingarir ingangarimin ivezim.

32 Ia faraghivira dagher bar aghuibara isi Ikiavira Itir Godin ofa damigh givagh, dagher nar igharaziba, ia dar ami, eghti osimtizim ian ikian kogham. Egh ia faragh na bagh ofa damighan kogh, egh mati ia ofan Israelia God ganingizir kabagh amizi, da Godin damazimin mize. Ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God ia misoghirarigham.”

19

Bulmakaun amebar aghevimin Akar Gavgaviba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,

2 “Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, a Israelia ia daningasa. Dar kara: Israelia bulmakaun amebar aghevitam inigh Moses ko Aron bagh izi. Bulmakaun kam duatam an mikarzimin ikian kogham. A uaghan ingangarir tam damighan kogham.

3 Me a inigh iziti ni a isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Eghti gumazitaba a inigh danganir me itim ategh azenan mangiti, Eleasar an gantima, me a misueghti an aremegh.

4 Eghti Eleasar uan dafarir puzimin
an ghuzitaba inigh na bativamin
Purirpenim iti naghin 7plan dughi-
abar da kavamang.
5 Egh Eleasar ganti, me asizir kamin
inim ko an tuziba ko an ghuziba
ko an muriam daboroghti da isi bar
mighirigh.
6 Eghti ofa gamir gumazim, temer
sidan daziba, ko ter hisopin aguatam,
ko stringin aghevitam, inigh da isi
avim mikinigh.
7 Egh gin, a uan korotiaba ruegh
dipamin bar uabi ruegh uamategh,
me itir danganimin mangi. A
kamaghin damigh, na damazimin
mizegh ikivira iki mangi guaratizimin
tugham.
8 Eghti gumazir bulmakau
dapongamim, a uaghan uan ko-
rotiaba rueghiva dipam bar uabi
ruegh. Gumazir kam uaghan nan
damazimin mizegh, ikivira iki mangi
guaratizimin tugham.
9 "Eghti gin gumazir nan damazimin
zuezitam, bulmakaun kamin av-
ereniba inigh, danganir me itimin
azenan mangi nan damazimin
zuezir danganitamin dar arikigh.
Eghti Israelia nan damazimin uan
mizirizibа agivsi bulmakaun kamin
averenitaba isi dipam darigh uari
ruegh nan damazimin mizirizibа
agivagham. Kar arazir me uan arazir
kuraba agivasav amim.
10 Eghti gumazir bulmakaun av-
ereniba inizir kam, a uaghan uan
korotiaba ruegh, egh a uaghan nan
damazimin mizeghvira iki mangi
guaratizimin tugham. Arazir Ikiavira
Itir God ifongezir kam, zurara iki
mamaghira ikiam. Eghti Israelia ko
Kantrin Igharazibar Gumazamizir
me ko itiba an gin mangam."

Gumazamizibar amighti me zueghamin Akar Gavgavim

11 Egha Ikiavira Itir God kamagh
migei, "Gumazitam gumazir ku-
atamin suiragham, a 7plan aruebar
nan damazimin mizegham.
12 Egh an aruer namba 3 ko aruer
namba 7in, dipar uabi zueghamim
guruegh, egh nan damazimin
zuegham. An aruer namba 3 ko
namba 7in kamaghin damighan
kogh, nan damazimin zueghan
kogham.
13 Gumazitam o amizitam, gumazir
kuamin suiragh uabi zueghan kogh,
kamaghin a nan damazimin mizegh
ikivira ikiam. Egh arazir kamin
a Ikiavira Itir Godin Purirpenim
damuti, a mizegham. Kamaghin, a
Israelian tongin ikian kogham.
14 "Arazir igharazir mam kamakin:
Gumazim purirpenir manamin
aven ikia aremezi, gumazamizir
dughiar kamin purirpenir kamin
aven itiba, ko gumazamizir gin
purirpenir kamin aven zuiba, me
nan damazimin mizegh ikivira iki
mangi 7plan aruebar tugham.
15 Eghti uaghan itarir asuaba pu-
vatiziba ko miner asuaba puvatiziba,
da bar moghira nan damazimin
mizegham.
16 "Eghti gumazitam ruarimin
ghua, azenimin mar arua, me
misuegha atizir gumazimin kuamin
suira, o gumazir puram aremezir
tamin kuamin suira, o gumazir
kurizir tamin agharitamin suira, o
gumazir aremezimin mozim gisin
arui, a nan damazimin mizegh
kamaghira iki mangi 7plan aruebar
tugham.
17 "Mizirizir kaba adeghsi, me
arazir kuraba gin amadir ofan min
bulmakaun aghevimin averenitaba
inigh minetam daghuigh, dipar
aghuitaba dagh ingegh.
18 Eghti gumazir nan damazimin
zuezitam, ter hisopin aguatam inigh
dipar kam darugh, uam anesigh gu-
mazir aremezir kamin purirpenimin
dipar kam kavamang, egh an aven
itir biziba ko gumazamizir an aven
itiba sara, dipam me gisin a kava-
madagh. Egh uaghan gumazitam
gumazir aremezimin agharimin
suira, o gumazir kuamin suira, o

19:9: Hibru 9:13

gumazir aremezimin mozim gisin aruizim, gumazir nan damazimin zuezir kam uaghan dipar kam me gisin a kavamang, eghti me nan damazimin zuegham.

19 Gumazir nan damazimin zuezir kam, aruer namba 3, ko aruer namba 7in, dipar kam inigh gumazir mizezim gisin a kavamang. Eghti gumazir kam zueghsi, a uan korotiaba rueghiva dipamin uabi ruegh, egh namba 7in aruemin, aruem magiriti, a nan damazimin bar zuegham.

20 "Gumazitam nan damazimin mizegh ikiva, zueghamin arazimin mangan kogh, nan damazimin mizeghvira ikiam. Me dipar a damighti a zueghamim, a gisin a kavamadaghan koghti, a zueghan kogham. Eghti kamaghin a nan Purirpenim damuti, a mizegham. Gumazir kam, ua nan gumazamizibar tongin ikian kogham.

21 Ia zurara gin izamin dughiabar, arazir Ikiavira Itir God ifongezir kabar gin mangi. Eghti gumazir dipam kavamangamim, a uaghan uan korotiaba ruegh. Eghti gumazir dipar kamin suirazim, a nan damazimin mizegh iki mangi bar guaratizimin tugham.

22 Gumazir nan damazimin mizezim bizir manatamin suiraghti, bizir kam uaghan mizegham. Eghti gumazir igharazitam bizir kamin suiragham, a uaghan nan damazimin mizegh ikivira iki mangi bar guaratizimin tugham."

20

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar Ikiavira Itir God gami
(Ua Me Ini 17:1-7)

1 Iakinir farazimin, Israelian gumazamiziba ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha Kadesin nguibar ekiamin itima, Miriam areme.

2 Danganir me itimin dipaba puvatizi, gumazamiziba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ize.

3 Egha me puvira Moses gimoba a migia ghaze, "Israelian gumazamizir igharaziba faragha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin ariaghire. Ezi e ti me ko ariaghirezi deraghai.

4 Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan asiziba ko kagh arighiregham?

5 Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan izegha danganir kurar bizitam aghungan koghamin kamin ize? Danganir kam, witba ko temer oviziba itiba, ko wainin oviziba bar puvati. Bar guizbangira, danganir kurar kam dipar e damamiba uaghan puvati."

6 Ezi Moses ko Aron gumazamizibagh itagha, sivagha ghua God bativamin Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Egha aning nguazim girigha uan guamning nguazim mituazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim aning gisiragha taghtasi.

7 Ezi Ikiavira Itir God kamagh Moses migei,

8 "Ni asadivir aghorir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin itim inigh. Egh ni Aron ko mangi gumazamiziba bar moghira me akufagh. Egh ni men damazimin, dagiar munam mikimti, arazir kamin dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba uan asiziba ko anemam."

9 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ghua asadivim ini.

10 Moses ko Aron, gumazamiziba bar moghira me akuvagha, Moses kamaghin me migei, "Ia akaba batozir gumazamiziba, ia oragh. Ga dagiar kamin ia bagh dipam inigham, o?"

11 Egha Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amizir puvati. Moses dagiam mikemezir pu. Puvati. Moses asadivim fegha, dughiar pumuningin dagiam misoke. Ezi maburan dipam an aven otogha azenan fasfagha iri. Ezi gumazamiziba uan asiziba ko maghiram anepi.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Moses ko Aron migei, “Gua nighnizir
gavgavim nan itir puvatigha nan
akamin gin zuir pu. Egha nan gav-
gavir ekiamin gun Israelian gumaza-
mizibav kiman aghua. Ki dagiam
mikimasa gua mikeme, ezi gua ua
asadivimin a misoke. Kamaghin
amizi, gua me inigh nguazir ki me
daningamin kamin aven mangighan
kogham.”
13 Bizir kam dipaba otivir dan-
ganim, Meriban oto.* Danganir
kamin, Israelian gumazamiziba,
Ikiavira Itir God gimobima, a uabi
isa men akagha ghaze, a Godin bar
zuruzim.

Israelia Kadesin nguibar ekiam ategha Jordanin Fanem bagha zui

(Sapta 20:14--21:35)

Idomian atrivim, uan kantri abigh mangan Israelian anogoroke

14 Israelia Kadesin nguibar eki-
amra itima, Moses Idomian atrivim
bagha gumazir maba amangi. Ezi
me ghua kamaghin a migei, “Kar nin
namakabar migirigiam, me Israelian
anababa. Ni fo, e osimtiziba atera en
dabirabim deragha itir puvati.
15 En inazir afeziaba fomira
Isipin kantrin ghuegha itima, azenir
aviriba gifa. Ezi Isipia paza e ko en
inazir afeziabagh ami.
16 Ezi e akurvazim bagha Ikiavira
Itir Godin diava araima, an en
ararem baregha, enselin mam
amadazi, an e inigha Isip ategha
azenan ize. E datirighin Kadesin
nguibar ekiamin iti. Kades a nin
kantrin nguazir mitaghniamin iti.
17 E uari, ni en amamangatighti,
e nin nguazimin otogh mangam. E
uan bulmakauba ko tuavim ategh ian
dagher azeniba, ko wainin azenibar
aven mangi, egh ian mozir pabar
aman kogham. E tuavir ekiar ia atriv-
iba bagha ingarizimra mangi, egh
agharir guvim o kiriamin mangan
kogh, bighiratigh mangiviira iki nin
nguazir mitaghniam gitagham.”
18 Ezi Idomia kamaghin Israelia
migei, “Ia en kantri abigh mangan e
aghua. Ia mangisi damuti, e izi ia
korogh ia misogham.”
19 Ezi Israelian gumaziba kam-
aghin migei, “E tuavir ekiamra
mangam. E, o en bulmakauba ian
dipabar amiti, e dagh ivezam. E ian
kantrin otogh mangasavira nighnisi.”
20 Ezi Idomia ua ghaze, “E bar
aghua!” Egha men midorozir gu-
mazir bar avirim dikavigha ghua, Is-
raelia misoghasa.
21 Israelia Idomin nguazimin otogh
mangan Idomia bar aghua. Kam-
aghin amizi, Israelia ragha tuavir
igharazimin zui.

Aron areme

22 Israelian gumazamiziba bar
Kadesin nguibar ekiam ategha ghua
Horin Mighsiamin oto.
23 Horin Mighsiam, a Idomin
nguazir mitaghniamin boroghin iti.
Ezi Ikiavira Itir God kagh kamaghin
Moses ko Aron migei,
24 “Aron aremegham. Ki dipaba
otivir danganim Meriban Akar
Gavgavimin gua mikemezi, gua
na baraghizir puvati. Bizir kam
bangin, nguazir ki Israelia daningasa
akar dikirizim gamizim, an an aven
mangighan kogham.
25 Ni Aron uan otarim Eleasar ko,
aning inigh Horin Mighsiamin ghua-
vanang.
26 Egh ofa gamir gumazimin ko-
rotiaba a dama da sueghiva Eleasar
darugh. Eghti Aron mighsiar mu-
namin aremegham.”
27 Ezi Ikiavira Itir God mikemez
moghin, Moses bizibagh ami. Israelia
bar garima, me Horin Mighsiamin
ghuavanadi.
28 Egha Moses ofa gamir gu-
mazimin korotiaba Aron dama da
suegha da isa Eleasar gaghui. Aron
mighsiamin orazimin aremezi, Moses
ko Eleasar uamategha izaghiri.

* **20:13:** Hibrun akamin, ziam Meriba kamaghin ghu, “Puvira Imobi.” **20:28:** Ua Me Ini 29:29; Diboboniba 33:38; Godin Araziba 10:6

29 Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Aron areme. Egha me bar moghira a bagha azia ikia ghuavira itima, 30plan arueba gifa.

21

Israelia Kenania ko misogha me abira

1 Kenanian gumazir mam, an Aratin nguibar ekiamin atrivim, a Kenanin nguazimin aven sautin amadaghan ikia orazima, Israelia Atarim bagha zuir tuavim moghin izi. Egha a dikavigha ghua me korogha men marazir suigha me inigha ghue.

2 Ezi Israelia akar dikirizir mam Ikiavira Itir God gamua ghaze, "Ni e ateghti, e midorozimin gumazir kaba abiragham, kamaghin, e ofan ni daningamimin min, men gumazamiziba ko nguibar ekiaba bar dagh asighasigham."

3 Ezi Ikiavira Itir God me baregha men akurazi, me bar me kuavaremegha bar men nguibar ekiabagh asighasiki. Kamaghin amizi, me nguibar kam, ziam "Horma," a gati.*

Kuruzir brasin ingarizim

4 Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha Idomin nguazim gitaviraghasa, Ongarir Aghevimin tuavimin zui. Me ghua ghua, bar amira.

5 Egha me Godin atara, uaghan Moses saram atara ghaze, "Gua ghaze, e gumazamiziba puvatizir danganir kamin arimighirasa, gua Isipin nguazimin e inigha kagh ize? Dagheba danganir kamin puvati, ezi dipaba uaghan puvati. E dagher kurar kam bar an aghua."

6 Ezi Ikiavira Itir God, kuruzir imezir kuram itiba amangizi, da Israelian gumazamizibar tongin otivigha me givima men avirim ariaghire.

7 Ezi gumazamiziba Moses bagha iza ghaze, "E arazir kuram gamua egha Ikiavira Itir God, ko nin atari. Kamaghin, ni e bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, an e da kuruzir kaba batokegh." Ezi Moses me bagha God ko migei.

8 Ezi Ikiavira Itir God oregha kamaghin Moses migei, "Ni kuruzimin nedazimin ingarigh a isi aghorir ruaritam datigh anesaragh. Eghti kuruziba ivir gumazamiziba, me kozorogh an gan ua ghuamagham."

9 Ezi Moses kuruzimin nedazim brasin an ingarigha, a isa aghorir ruarim gatigha anesara. Eghti gumazamizir kuruziba iviziba, me kozorogh an gan ghuamagham.

Israelia Horin Mighsiam ategha ghua kantri Moapin oto

10 Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha ghua, Obotin danganim aghuigha an iti.

11 Egha gin, me dikavigha Obot ategha, ghua Moapin nguazimin aruem anadi naghin itir danganim Abarimin otogha danganim aghuigha apia. Abarim, a danganir kuram, egha gumazamiziba puvatizir danganimin iti.

12 Egha gin, me dikavigha Abarim ategha ghua, Seretin danganir zarimin otogha danganim aghuigha a gapia.

13 Egha gin, me dikavigha Seret ategha ghua, Arnonin Fanemin vongin ghua, notin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganir mamin otogha danganim aghuigha a gapia. Gumazamiziba puvatizir danganir kam, a mong Amorian nguazimin aven iti. Arnonin Fanem, a Moapian nguazim ko Amorian nguazim abighizir mitaghniam.

14 Bizir kam bangin, Akinafarir Ikiavira Itir Godin Midorozibar Eghaghaniba Itim, kamaghin migei:

Wahepin nguibar ekiar Sufan danganimin itim,
ko danganir zariba ko, Arnonin Fanem,

21:1: Diboboniba 33:40 * **21:3:** Hibrun akamin, ziam Horma, kamaghin ghu, "Bar asighasiki."
21:4: Godin Araziba 2:1 **21:5:** 1 Korin 10:9 **21:9:** 2 Atriviba 18:4; Jon 3:14

15 koma danganir zaribar kagh
ikegha bar ghua Arin nguibar
ekiamin otogha,
bar ghua kantri Moapin nguazir
mitaghniamin tu.

16 Ezi gin, Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua, nguibar mam gapia, an ziam, Mozir Dipam. Danganir kam, mozir dipar ekiam itima, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni gumazamiziba bar me akuvaghti, ki dipam isi me daningam."
17 Dughiar kamin, Israelian gumazamiziba onger akar kam bange:

O mozir dipam, ni dipam damuti, an
otiv emir.
E an gan a bagh bar akuegh
ighiam bangam.
18 Mozir kam, gumazamizibar gumazir dapaniba uan ziaba itir
aghoriba,
ko asadivibar a gikui.

Egha gin, me dikavigha gumazamiziba puvatizir danganir kam ategha ghua Matanan danganimin otifi.
19 Egha gin dikavigha Matana ategha ghua Nahalielin danganimin otifi. Egha gin Nahaliel ategha ghua Bamotin danganimin oto.
20 Egha Bamot ategha ghua, danganir zarir Moapian kantrin itir mamin otifi. Danganir zarir kam, a mong pin ikia Pisgan Mighsiamin orazimin apengan iti. Gumazamiziba danganir kamin tuivigha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

Israelia, Atrivim Sihon ko Atrivim Ok abira (Godin Araziba 2:26--3:11)

21 Egha Israelia Amorian atrivim mikimasa gumaziba amangizi, me ghua kamaghin a migei,
22 "Ni en amamangatighti e nin nguazimin otogh munagh mangasa. E tuavim ategh ian dagher azeniba ko ian wainin azenibar aven mangan kogham. Egh ian mozir dipabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitagham."
23 Ezi Atrivim Sihon, Israelian gumazamizibar amamangatighti, me an nguazimin mangan an aghua. Egha uan midorozir gumaziba akuvagha, gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibam Jahasin ghua Israelia koro.
24 Ezi Israelia midorozimin men aviribav suaghariga men nguazim ini. Nguazir kam Arnonin Fanemin ikegha ghua Jabokin Fanemin tu. Jabok, Amonian nguazimin mitaghniamin iti. Ezi Amonian midorozir gumazir gavgavir avirim uan mitaghniar kam bagha gari.
25 Kamaghin amizi, Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiaba bar da isa, uaghan Hesbon ko an boroghin itir nguibar dozir maba sara inigha dagh apia.
26 Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiam Hesbon. Sihon faragha Moapian atrivir faragha ikezim ko misogha an nguaziba bar da isa ghua Arnonin Fanemin tu.
27 Bizir kam bagha, gumazir ighiaba osirim ighiar kam osira ghaze:

Ia nguibam Hesbonin izi, an Atrivim
Sihonin nguibar ekiam.
E kamaghin ganasa ifonge, me
an ingarighti a gavgavigh
ikiam.
28 Fomira, Atrivim Sihonin midorozir
gumaziba Hesbonin ikia
dikavigha,
mati avimin min misoghasa
ghue.
Egha Moapian nguibar ekiam Ar
gasighasiki.
Me Arnonin Fanemin boroghin
mighsiaba itir gumazir aruaba
kuavareme.
29 Iavzika! Ia Moapian gumazamiziba, ia osimtizir ekiam iniam.

21:28: Jeremaia 48:45-46

Ia gumazamizir asem Kemosin
ziam feba, ia ikuvigham.
Ian aser kam, a gumazibagh amima,
me an gin ghua nguibam ategha
gumazir kinibar min guighav
iti.
Ian aser kam Amorian Atrivim Sihon
gamizi,
a ian amizibar suighizi, me
Amorian atrivimin ingangarir
amizir kinibar iti.
30 Ezi datirighin me ko men ovavir
boriba ikufi.
E me gasighasigha Hesbonin
ikegha bar ghua nguibar
ekiam Dibonin oto.
Egha bar ghua Nofan nguibamin tu,
nguibar kam, Medeban nguibamin
boroghin iti.

31 Ezi Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiabagh apia.
32 Ezi Moses Jaserin nguibar ekiam konasa gumazir maba amangizi, me moga garir gumazibar min ghua nguibar kam gasighasighamin tuavir aghuitam gifoghasa ghue. Ezi Israelia dikavigha ghua a korogha an boroghin itir nguibar doziba sara, da inigha Amorian gumazamizir dar itibar agirazi, me are.
33 Ezi me datirighin ua ragha kantri Basanin zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan midorozir gumaziba ko, me bar otivigha me misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami.
34 Ezi Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, "Ni an atiatingan marki. A uan gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari."
35 Ezi Israelia, Atrivim Ok uan otariba ko an gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha tav ataghizi, a ua itir puvati. Egha an nguaziba ini.

Atrivim Balak ko Balamin eghaghanim

22

(Sapta 22--24)

Moapian atrivim, Balam bagha akam amada

1 Egha Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua Moapin danganir zaribar otivigha, danganim aghuigha apia. Kar, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganim, ezi nguibar ekiam Jeriko, Jordanin Fanemin vongin amadaghan iti.
2 Dughiar kamin, Moapian Atrivim Balak, a Siporin otarim, a Israelia Amoria gamizir araziba baraki.
3 A uan gumazamiziba ko Israelian garima, me bar aviraseme, kamaghin amizi, me bar Israelian gumazamizibar atiatingi.
4-5 Egha Moapia, kamaghin Midianian gumazir dapanibav gei, "Kiran oveghangin, gumazamizir bar avirir kaba bizir tintinibar en boroghin itiba, bar da givagham, mati bulmakau graziba api." Kamaghin amizi, Atrivim Balak, Beorin otarim Balam mikimasa gumazir maba amangi. Dughiar kamin, Balam Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibam Petorin iti. Kar an adarazir nguazim.

Atrivim Balak uabin akurvaghasa Balam bagha akam amaga ghaze, "Ni foghasa ki ifonge, ikizir mamin gumazamiziba Isipin dikavigha azenan iza tintinibar ghua nguaziba bar dar ikia, egha en boroghin iza en nguazim iniasava ami.
6 Men avirim bar e gafira. Kamaghin amizi, ga uaning. Ni izi pazi me damusi akavsiatam me datighti, e ti me abiniva men agiraghti me en nguazim gitagham. Ki kamaghin fo, ni deravira gumazibar amusi mikimti, nin aseba me damuti, me deraghvira ikiam. Egh ni pazi me damusi mikimti, nin aseba me damuti, me ikuvigham."
7 Ezi Moapia ko Midianian gumazir dapanir kaba dikavigha, Balam Israelia gasighasighamin akavsiabagh

22:4-5: 2 Pita 2:15-16; Jut 1:11

ivezasa ivezim sara inigha ghua Balam migei.
8 Ezi Balam kamaghin me migei, “Ia dimagarir kamin kagh daku, eghti gurum mizaraghan ki Ikiavira Itir God na daningamin akar manam, ki an gun ia mikimam.” Ezi Moapian gumazir dapaniba a koma akui.
9 Ezi dimangan God iza kamaghin Balamin azara, “Kar gumazir manaba iza ni ko iti?”
10 Ezi Balam God ikaragha ghaze, “Moapian Atrivim Balak na mikimasa me amangi, egha ghaze,
11 ‘Gumazamizir Isipin ikegha izeziba tintinimin nguazir kam garui. Ezi atrivim kamaghsua, ki me ikuvighsi akatam me datighti, a me misogh men agiraghti me an nguazim gitagham.’ ”
12 Ezi God kamaghin Balam migei, “Israelian gumazamiziba, ki deravira me gami. Kamaghin, ni gumazir izezir kaba ko mangan marki. Egh ikuvighsi akavsiatam Israelian gumazamizibar arighan marki.”
13 Ezi bar mizaraghara, Balam ghua Balak amadazir gumazibav gia ghaze, “Ia uamategh mangi. Ikiavira Itir God, ia ko mangan nan anogoroke.”
14 Kamaghin amizi, me uamategha ghua Balak migia ghaze, “Balam e ko izan aghua.”
15 Ezi Balak ua gumazir dapanir ziar ekiaba itir aviriba amangi, ezi men ziar ekiaba ko dibobonim faragha zuir gumazir dapanibar ziaba ko dibobonim gafira.
16 Ezi me Balam bagha ghua Balakin akabar gun kamaghin a migei, “Ga uaning, ni na bagh izisi, bizitam nin tuavim apiran marki!
17 Ki bizir aviriba ni daningiva, uaghan ni ifongezir bizir manam, ki a damuam. Ga uaning, ni izi na bagh gumazamizir kaba akavsiatam me datigh.”
18 Ezi Balam me ikaragha ghaze, “Balak ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar na daningti, kar pura bizim, bizir muziaritam o bizir ekiatam, Ikiavira Itir God, nan Godin Akar Gavgavim batueghan kogham.
19 Ia kagh daku, mati faragha na bagha izezir gumazir dapaniba amizi mokin. Ia dimagarir kamin ikeghti, ki Ikiavira Itir God gifoka, a tighar akar igharazitamin na mikimam, o puvatigham.”
20 Ezi dimagarir kamin, God Balam bagha iza kamaghin a migei, “Gumazir kaba uarir gin mangasa ni bagha ize, eghti ni dikavigh men gin mangiva bizir ki damusi nin mikimamimra, ni a damu.”
21 Kamaghin, amimzaraghan, Balam dikavigha uan donki gaperagha Moapian gumazir dapaniba ko zui.

Balam, uan donkin atari

22 Balam zuima, Godin navim a bagha bar puv an isi. Dughiar kamin, Balam uan donki gaperagha zuima, an ingangarir gumazir pumuning a ko zui. Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, an apanimin min an tuavim apirigha tughav iti.
23 Ezi donki enselin garima, a uan midorozir sabamin suirazi, a tuavim ategha pura ruarir kinimin zui. Ezi Balam uan donki misuegha uam a isa tuavimin amada.
24 Ezi ensel ua tuavimin ghua wainin azenimningin tizimin tughav iti. Danganir kamin, dagiar divazim an vong ko vongin iti, ezi tuavim bar asufa.
25 Ezi donki kamaghin enselin ganigha uabi fegha dagiar divazimin vongin uabi ekura, Balamin dagarim isa divazim gike. Ezi Balam ua donki misoke.
26 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua ghua, tuavim bar asuvazi naghin tughav iti. Ezi donki agharir guvim o agharir kiriamin mangan iburaghburaki.
27 Dughiar kamin, donki enselin ganigha, Balam sara pura tuavim girigha mito. Ezi Balamin navim bar

22:18: Diboboniba 24:13; 1 Atriviba 22:14; 2 Eghaghaniba 18:13 **22:23:** 2 Pita 2:16

ikuvizi, a uan asadivim inigha atara
maghira donki misosi.
28 Ezi Ikiavira Itir God mikimamin
gavgavim isa donki ganingizi, donki
maghira kamaghin Balam migei,
“Ki manmaghin ni gamizi, ni 3plan
dughiar kabar na misoke?”
29 Ezi Balam kamaghin donki migei,
“Ni na gamizi, ki gumazir onganimin
min oto. Ki ti midorozir sabatam ikia
ni misoghezi ni aremeghai.”
30 Ezi donki kamaghin Balam migei,
“Ki ti nin donkin kamra, ni fomira
uan igiamra ikegha iza datirighin na
gisin apiav ikiagha rui. Ki fomira
kamaghin ni gamiz, o?”
Ezi Balam ghaze, “Puvati.”
31 Ezi Ikiavira Itir God Balam
gamizi, a enselin garima, a uan
midorozir sabam suiragha tuavimin
tughav iti. Ezi Balam uabi fegha
nguazim mikinigha maghira guam
nguazim mitua.
32 Ezi ensel kamaghin a migei,
“Ni tizim bagha uan donki, 3plan
dughiar kabar a misoke? Ni or-
agh. Darorir ni amir kam, a nan
damazimin derazir puvati. Kam-
aghin amizi, ki nin apanimin min nin
tuavim apirasa ize.
33 Ezi nin donki nan ganigha 3plan
dughiar kabar tuavir miriamin man-
gasa. A ti kamaghin amizir pu-
vatighai, ki ni misoghezi ni aremezi
donki angamira ikiai.”
34 Ezi Balam kamaghin Ikiavira Itir
Godin ensel migei, “Ki arazir ku-
ram gami. Ki kamaghin fozir pu-
vati, ni mangan nan anogorogha tu-
avim apiri. Ki zuir darorir kam, ni
a gifueghan koghti, ki uamategh uan
nguibamin mangam.”
35 Ezi ensel ghaze, “Marki. Ni gu-
mazir kaba ko mangi, egh bizir ki
ni mikimamibara, ni dav kim.” Ezi
Balam me ko zui.

Balam izima, Atrivim Balak a bagha bar akonge

36 Ezi Atrivim Balak orazi, Balam iz-
ima, a dikavigha ghua nguibar ekiam
Arin a bato. Ar, a Arnonin Fanemin
boroghin iti, kar Moapin nguazir
mitaghniar bar saghon itim.
37 Egha Balak kamaghin Balam
migei, “Ni oragh. Ki faragha ni bagha
akam amadazi ni manmagh amigha,
na bagha izezir puvati? Ni ti ghaze,
ki bizir aviriba puvatigha ivezim ni
daningam kogham?”
38 Ezi Balam a ikaragha kamaghin
migei, “Ni bizir kam ginighnighan
marki. Ki izegha gifa. God na
mikimamin akabara, ki dav kimam.
Bar guizbangira, ki ua akar igharazi-
tam mikimamin gavgaviba puvati.”
39 Egha Balam, Balakin gin Husotin
nguibar ekiamin ghu.
40 Ezi Balak bulmakaun maba ko
sipsipin mabav suegha, uan asem
bagha ofabagh amigha, dar tuzir
maba isava Balam ko gumazir da-
panir a ko itibagh aningi.

Balamin akar faragha zuim

41 Egha mizaraghara, Balak
dikavigha Balam inigha asem Bal
bagha ofa gamir danganimin ghua-
vanabo. Ezi Balam mighsiar kamin
pin tughav ikia, Israelian marazi vin
men gari.

23

1 Egha Balam kamaghin Balak
migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir
dakozibar ingarighiva 7plan bul-
makaun apuriba ko 7plan sipsipin
apuriba inigh izi.”
2 Ezi Balam mikemezi moghin
Balak ami. Egha aning bulmakaun
vamira ko sipsipin vamira uaghara
da isa, vaghvagha 7plan ofa gamir
dakozibar dar ofa gami.
3 Egha Balam kamaghin Balak
migei, “Ni kagh ofan bar isia
mighiribar danganimin boroghin
tughiv iki. Eghti ki munagh mangi
orarki ganika, Ikiavira Itir God izi na
batogham, o ti puvatigham. Ki fozir
puvati. A izi bizitam na mikemeghti,
ki an akamin gun ni mikimam.”
Egha uabira ghua mighsiar mamin
orazimin itima,

22:31: Jenesis 21:19; 2 Atriviba 6:17; Luk 24:16; 24:31

4 God a bato.
Ezi Balam kamaghin God migei,
“Ki 7plan ofa gamir dakozibar
ingarigha bulmakaun vamira ko
sipsipin vamira, vaghvagha ofan
dakozir kabar dar ofa gami.”
5 Ezi Ikiavira Itir God, akar maba,
Balak mikimasa Balam amada.
6 Ezi a uamategha ghua garima,
Balak ko Moapian gumazir da-
paniba, uan ofan bar isia mighiribar
danganibar boroghin tuivighav iti.
7 Ezi Balam maghira God a
mikemezir akabar gun me migei:

“Moapian Atrivim Balak, Aramin
kantrin aven aruem anadi
naghin mighsiabar na inigha
kagh ize.
Egha ghaze, ‘Ni izi na bagh
mikim.
Me ikuvighsi ni akavsiatam Israelian
gumazamizibar atighti,
nin aseba me damuti, me iku-
vigham.’
8 Ezi ki fo, God me ikuvighasa na
mikemezir puvati.
Kamaghin, ki uaghan me iku-
vighsi mikiman kogham.
Ikiavira Itir God paza me damuasa
akavsiatam me gatizir puvati.
Eghti ki manmaghin pazi me
damusi akam me darigham?
Bar puvatigham.
9 Bar guizbangira, ki mighsiabar oraz-
ibar itir dagiar bar pin itibar
ikia men gara fo,
me gumazamizir igharaghavira
itiba.
Me fo, God deraghavira me gamizi,
me ikizir igharazibar min itir pu-
vati.
10 Israelin ovavir boriba bar
aviraseme,
me nguazir minezibar min bar
aviraseme.
Eghti gumazitam me mengan
iburagham.
Ia na teghti, ki uan arueba givaka.
Ki Godin gumazamizibar min
navir amirizim sara aremeka.
Ki gumazamizir aghuibar min
aremeghasa.”

11 Ezi Atrivim Balak kamaghin
Balam migei, “Ni manmaghin na
gami? Ki kamaghin ifonge, ni nan
apaniba ikuvighsi akavsiam me
darighasa, egha ki ni inigha kagh
ize. Ezi ni nan ifongiamin gin ghuzir
puvati. Ni deraghvira ikiamin akam
me migei.”
12 Ezi Balam ghaze, “Ikiavira Itir
God mikimasa na mikemezi moghira
ki mikimam.”

Balamin akar namba 2

13 Ezi gin Atrivim Balak, kamaghin
Balam migei, “Ga uaning, ni nan gin
iziva ga mangi danganir igharazimin
otogh, egh Israelian marazira ganam.
Egh ni bar men ganan kogham. Egh
ni munagh tugh, na bagh me iku-
vighsi akavsiam me datigh.”
14 Egha Balak, Balam inigha ghua
Pisgan Mighsiamin orazimin otogha,
Sopimin danganir me deravira vin
garimin tu. Danganir kamin, a 7plan
ofa gamir dakozibar ingarigha, bul-
makaun vamira ko sipsipin vamira,
7plan ofa gamir dakozibar vagh-
vagha dar ofa gami.
15 Ezi Balam kamagh Balak migei,
“Ni kagh uan ofan bar isia mighiribar
boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh
mangi God bagh orarki a batoka.”
16 Ezi Ikiavira Itir God Balam
batogha, Balak mikimamin akabar a
mikemegha ua anemadazi, a Balak
bagha ghu.
17 A uamategha ghua garima, Balak
Moapian gumazir dapaniba ko uan
ofan bar isia mighiribar boroghin
tughav iti. Ezi Balak Balamin azara,
“Ikiavira Itir God manmaghin ni
mikeme?”
18 Ezi Balam kamaghin a migei:

“O Siporin otarim Balak, ni dikavigh
iziva
akar ki mikimamiba baragh.
19 God a gumazamizibar min ikia
ifarir puvati.

23:19: 1 Samuel 15:29; Malakai 3:6; Rom 11:29; Taitus 1:2

Egha gumazamizibar min ikia
uan nighnizim gighavkirir pu-
vati.
A bizir manam damuasa akar
dikirizim gami, an a damuam.
A migeir biziba otivaghiri.
20 God deravira Israelia damuasa
akam na ganingi.
God uabi deravira me gami,
eghti ki an arazir kam agiraghan
kogham.
21 Ki garima,
Israelia bativamin araziba,
dar tam me damuti me bar iku-
vighan kogham.
Bar puvatigham.
Ikiavira Itir God, men God, a me ko iti.
Me kamaghin an gun migei,
a men Atrivim.
22 God Isipin kantrin me inigha
azenan ize,
egha bulmakaun atiamin min
me bagha misosi.
23 Bar guizbangira, imeziba ko akuzir
araziba, Israelian gumazamiz-
ibagh amuva avegham.
Eghti gin gumazamiziba Is-
raelian ganiva mikim suam,
Ia God amizir bizir ekiabar
gan!
24 Ia gan! Israelin ikizim, mati laionin
bar gavgavim.
An avughsan kogh mangi
dughiar an asizim suegh bar
anebighirarigh an tuzibar
amiva
an ghuzim sara dozegham."

25 Ezi Balak kamaghin Balam migei, "Ni me ikuvighsi akavsiam me darighan aghuaghiva, egh ni deraghvira me damusi akam me darighan marki."

26 Ezi Balam a ikaragha ghaze, "Ki ni mikemegha gifa. Ikiavira Itir God damuasa na mikemezir bizibara, ki dav kimam."

Balamin akar namba 3

27 Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, "Ga uaning, ni na ko izi ga danganir igharazitamin mangam. God ti tighar ni ateghti, ni munagh iki na bagh me ikuvighsi akavsiam me darigham."

28 Kamaghin amizi, aning Peorin Mighsiamin orazimin bar ghuan-abogha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

29 Egha Balam kamaghin Balak migei, "Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar ingarighiva, uaghan 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sip-sipin apuriba na bagh da inigh izi."

30 Ezi Balak, Balam mikemezi moghin, an amua bulmakaun apurir vamira ko sipsipin apurir vamira vaghvagha 7plan ofa gamir dakoz-ibagh isin dar ofa gami.

24

1 Ezi Balam datirighin fo, Ikiavira Itir God a deravira Israelia damuamin akam migei. Kamaghin amizi, a faragha amizi moghin uamategha akuzir araziba bagha ghuzir puvati. A raghirigha munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

2 A garima, Israelian gumazamiz-ibar anababa vaghvagha uan purir-penibar ikiavira iti. Ezi Godin Duam iza anevarazima,

3 a kamaghin migei:

"Ki Beorin otarim Balam, ia nan
migirigiaba baragh.
Ki deraghavira bizibar gara dav
geir gumazim.*
4 Ki Godin akar a migeiba barasi.
Egha ki pamtemin gara, ire-
bamin min garir bizimin aven,
ki nguazim gira uan guam nguazim
mituagha, uan damazimn-
ingin deraghavira garima,
Godin Gavgaviba Bar Itim nan
akakasi.
5 O Jekopin ovavir boriba, ki ian
purirpenibar garima,
dar ganganiba bar dera.
Bar guizbangira, Israelia, ian dan-
ganir ia itiba,
bar dera.

* **24:3:** Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati. (Ves 15 uaghan kamaghira ghu.)

6 Ian purirpenir kaba, mati detin
temer bizir bar ruariba
mitivighav iti.
Egha mati azeniba faner
miriamin iti.
Egha mati temer aghuir Ikiavira Itir
God oparizibа.
Egha mati sidan temer dipar
miriamin itiba.
7 Amozir aviriba Israelian nguazim
gizam.
Eghti Israelian gumazamiz-
iba uan dagheba nguazir
aghuimin da oparam.
Israelian atrivim, an gavgavim ko
ziar ekiam, Atrivim Agakin
gavgavim ko ziar ekiam gafi-
ragham.
Eghti Israelian atrivim gumaza-
mizir aviribagh ativagh men
ganam.
8 God Isipin kantrin Israelia inigha
men akua azenan ize.
Egha me bagha bulmakaun
atiamin min misosi.
Kamaghin amizi, Israelia uan apani-
bav sogh bar me gasighasigh,
uan afuzibar me giniv men
agharapanibagh asegham.
9 Israelia, mati laionin bar gavgavim.
A dakuti, tav a gaghunan ati-
atigham.
Gumazitam deragh Israelia damusi
mikimti, God deragh a
damuam.
Eghti gumazitam Israelia ikuvsi
akavsiam me darighti, God
pazivira a damigham."

10 Ezi Atrivim Balak akar kam
baregha atara an navim bar ikuvizi,
a uan dafarimning misuegha kam-
aghin Balam migei, "Ki uan apaniba
ikuvighamin akavsiam me darighasa
ni bagha mikemezi, ni ize. Ezi ni
3plan dughiar kabar me deraghvira
ikiasa me migei.
11 Kamaghin amizi, ki aghua. Ni
datirighira na gitagh uamategh uan
nguibamin mangi! Ki faragha ivezim
ni daningasa akar dikirizim gami. Ezi
Ikiavira Itir God nin ivezim iniamin
tuavim apiri, eghti ni ivezim inighan
kogham."
12 Ezi Balam a ikaragha ghaze, "Ni
oragh. Gumazir ni amadaziba, ki ka-
maghin me mikemegha gifa.
13 Ni fo, ni ti uan atrivimin
dipenimin itir silvaba ko golba bar,
na daningti, ki Ikiavira Itir Godin
akam batuegh bizitam uan ifon-
giamin a damuan kogham. Akar
Ikiavira Itir God mikemezimra, ki
anariira mikimam."

Balamin akar abuananam

14 Egha Balam kamaghin Balak
migei, "Ki uamategh uan adarazi
bagh mangasava ami. Egh ki faragh
ikiangsizim ni daningti, ni fogham,
Israelia gin manmaghin ganamin
araziba nin adarazir amuam."
15 Egha akar kam kamaghin a
migei:

"Ki Beorin otarim Balam, ia nan
migirigiaba baragh.
Ki deraghavira bizibar gara dav
geir gumazim.
16 Ki Godin akar a migeiba barasi.
Ki Godin Bar Pin Itimin fofoziba
dagh fo.
Egha ki pamtemin gara, ire-
bamin min garir bizimin aven,
ki nguazim gira uan guam nguazim
mituagha uan damazimningin
deravira garima,
Godin Gavgaviba Bar Itim nan
akakasi.
17 Ki gin otivamin bizibar gara,
egha uaghan Israelian gari.
Atrivir mam men tongin otogh, ziar
ekiam ko gavgavim ikiam,
egh mikovezir angazangarim
itimin min iki gumazamiz-
ibagh siragham.
Egh Moapin gumazir dapanibav sogh
bar me agivagham.
Egh Setin ikizimin gumazamiz-
iba bar me abiragham.
18 Egh an apanir Idomin itiba, a bar
me agivagham.
Egh men nguaziba ua bagh bar
da inigham.

24:9: Jenesis 12:3; 49:9

Eghti Israelia uan apaniba
abin mamaghira ikiam.
19 Israelian tongin atrivitam otogh,
uan apaniba dikabiragham,
egh men nguibar ekiamin aven
gumazir ikiavira itir varazira
bar me agivagham."

20 Egha Balam irebamin min garir
bizimin aven Amalekian gari. Egha
kamaghin migei:

"Amalekia bar gavgavizi, men gav-
gavim ikizir igharazibar gav-
gavibagh afira.
Egh me gin iregh bar iku-
vigham."

21 Egha Balam irebamin min garir
bizimin aven a Kinian gari. Egha
kamaghin migei:

"Danganir ia itim, a nguibar gavgavir
aghuim, ia deravira an ikia,
mati kuarazir isamin mikonim,
dagiabagh isin bar pin mar
mighsiamin iti.
22 Eghti Asuria, gin izi ia misogh ia
gasighasigh,
egh ian adarazi inigh kal-
abuziar gumazamizibar min
mangigham."

23 Egha Balam akar mam ua kam-
aghin a mikeme:

"Iavzika! God arazir kabar amuamin
dughiamin, tinara ikivira
ikiam?
Bar puvatigham.†
24 Saiprusin midorozir gumaziba
uan kurir ekiaba inigh izi,
Asuria ko Eberia misogh me
abiragham.
Egh Saiprusba uaghan bar
givagham."

25 Egha Balam dikavigha ua-
mategha uan nguibamin zuima,
Atrivim Balak uaghan uamategha
uan nguibamin ghu.

Israelia Sitimin danganir zarimin ikia Kenanin nguazim iniasava ami

25

(Sapta 25--36)

Israelia asem Balin ziam fe

1 Israelia Sitimin danganir zarimin
ikia, men gumazir maba ghuava,
Moapian amiziba ko arazir kurabagh
ami.
2 Amizir kaba, Israelian gumaziba
bagha akaba amaga ghaze, me izi me
koma Moapian asebar ziaba famin
ofabar amuam. Ezi Israelia ghua me
ko asebar ziaba fava, ofabagh amua
dar tuziba api.
3 Arazir kamin, Israelia uari isa
Peorin Mighsiamin asem Bal ganiga
an poro. Ezi Ikiavira Itir God puvira
men atara navim isi.
4 Egha kamaghin Moses migei,
"Ni Israelian gumazir dapanir
arazir kurar kam gamiziba inighiva,
aruer ekiamin me aguighti, me
arimighireghti, gumazamiziba bar
men ganam. Eghti ni damuamin
arazir kam bangin, ki ua gumazamiz-
ibar aningaghan kogham."
5 Kamaghin amizi, Moses Israelian
gumazir dapanibav gei, "Ia vaghvagh
uan anababar gumazir ghua Peorin
Mighsiamin asem Balin ziam feziba,
ia me misoghirarikigh."
6 Ezi Moses ko gumazamiziba bar
God bativamin Purirpenimin tiar
akamin boroghin ikia arai, egha
garima, Ame! Israelian gumazir
mam, men damazimin Midianian
amizir mam inigha uan purir-
penimin aven ghu.
7 Ezi Eleasarin otarim Finias,
kar ofa gamir gumazim Aronin
igiavotarim, a kamagh ganigha
zuamira dikavigha gumazamiziba
ategha, ghua uan afuzim ini.
8-9 Egha aningin gin ghua purir-
penimin aven bar ghua gumazim
ko amizir kam uaghara aning birazi,

† **24:23:** Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati.

afuzim uaghara aningin namnamning amikiragha vongin oto. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram Israelia bagha anemadazi, 24,000plan gumazamiziba ariaghire. Ezi Finias arazir kam gamizi, arimariar kurar kam gifa.

10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

11 "Eleasarin otarim Finias, an Aronin ovavir borim, a guizbangira Israelia asebar ziaba fan a bar aghua. A bar gavgavigha ghaze, me nan ziamra fam. Ezi Finias amizir arazir kam bangin, ki ua Israelian gumazamiziba bagha navim isir puvati. Egha ki uan aningagharimin me gasighasighan aghua.

12 Kamaghin, ni a mikim suam, 'Ki Akar Dikirizir Gavgavir zurara ikiamim a koma a gami. Egha an roroamin min ikiam.

13 Kamaghin, a uan ovavir boriba ko me zurara ofa gamir gumazibar min ikiam. Bar guizbangira, Israelia aseba inigh nan danganimin da atigh dar ziaba fan ki bar aghua, egha arazir kam gami. Ezi kamaghin, ki gumazir kabar arazir kuraba gin amada.' "

14 Israelian gumazir Midianian amizim ko aremezim, an ziam Simri, a Salun otarim. Salu Simeonin anabamin tongin, ikizir mamin gumazir dapanim.

15 Midianian amizim, an ziam Kosbi, an afeziam Sur. Sur, a Midianian ikizir mamin gumazir dapanim.

16 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

17 "Ia apanibar min Midiania korogh me gasighasikigh.

18 Bar guizbangira, me apanibar min arazir kuramin ia gamua, Peorin Mighsiamin otozir arazir kuram ko Kosbi amizir arazir kuramin ia gifara. Kosbi, a Midianian gumazir dapanimin guivim. Peorin Mighsiamin otozir arimariamin dughiamin, Finias amizir kam birazima an areme."

26

Me dughiar namba 2in Israelian ziaba osira me medi

1 Arimariar ekiar kam givazi, Ikiavira Itir God, Moses ko Aronin otarim Eleasar kamaghin aning migei,

2 "Gua datirighin mangi Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumaziba vaghvagh men ziabagh fogh da osirigh da mengegh. Eghti Israelian gumazibar ziaba vaghvagh uan ananaba ko ikizibar ziabar apengan ikiam. Kar gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti."

3-4 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ghua, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. Aning gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba bar men diazi, me Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Ezi me gumazibav kemezi, me Israelian gumazir Isip ategha azenan izezibar ziaba osirigha me medima, men dibobonim kamaghin ghu.

5 Israelin otarir ivariam Ruben, an anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara, Hanok ko Palu,

6 ko Hesron, ko Karmi.

7 Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 43,730plan gumaziba bar moghira.

8 Ezi Palun otarim, Eliap.

9 Ezi Eliapin otariba, Nemuel, ko Datan, ko Abiram. Gumazamiziba faragha Datan ko Abiram gumazir dapanimningin ikiasa aning amisefe. Ezi aning Moses ko Aronin akaba batuegha Koran adarazi ko me uari akuvagha Ikiavira Itir Godin akam barazi puvatigha akirim a gasara.

10 Kamaghin amizi, nguazim kuiaghirizi mati maburan torim oto, ezi me bar irava an aven iraghuezi, nguazim ua uabi dukuazi me bar

26:1: Diboboniba 1:1-46 **26:9:** Diboboniba 16:1-35

ariaghire. Dughiar kamin, avim izaghira 250plan gumazir Koran gin zuibar isia, me gasighasiki. Arazir kamin, God fofozim ko ikiangsizim Israelia ganingigha ghaze, me uaghan arazir kurar me amizim uam a damuan kogham.

11 Ezi dughiar kamin Koran otariba ariaghirezir puvati.

12 Ezi Simeonin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Nemuel, Jamin, ko Jakin,

13 ko Sera ko Saul.

14 Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 22,200plan gumaziba bar moghira.

15 Ezi Gatin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sefon, Hagi, Suni,

16 Osni, ko Eri,

17 Arot ko Areli.

18 Gumazir kabar adarazir dibobonim, 40,500plan gumaziba bar moghira.

19-21 Ezi Judan anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sela, Peres, Sera, Hesron, ko Hamul. Peres, a Hesron ko Hamulin afeziam. Judan otarir igharazir pumuning, Er koma Onan, aning kantri Kenanin areme.

22 Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 76,500plan gumaziba bar moghira.

23-24 Ezi Isakarin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Tola, Puva, Jasup ko Simron. Puvan adarasi, me ziar kam, “Pun,” uari garisi.

25 Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 64,300plan gumaziba bar moghira.

26 Ezi Sebulunin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Seret, ko Elon, ko Jalel.

27 Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 60,500plan gumaziba bar moghira.

28 Ezi Josepin anabamin adarazi uari tuiragha anabar pumuning iti. Kar, Manase ko Efraim.

29-30 Makir a Manasen otarim, ezi Gileat a Makirin otarim. Ezi Gileatin adarasi, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Ieser ko Helek,

31 koma Asriel ko Sekem,

32 ko Semida ko Hefer.

33 Heferin otarim Selofehat a otariba puvati. A guivibara itima, men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa.

34 Gumazir kabar adarazir dibobonim, 52,700plan gumaziba bar moghira.

35 Ezi Efraimin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sutela, Beker ko Tahan.

36 Ezi Sutela, an Eranin adarazir inazir afeziam.

37 Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 32,500plan gumaziba bar moghira. Manasen adarazi ko Efraimin adarasi, me inazir afeziar vamira iti, a Josep.

38 Ezi Benjaminin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Bela, Asbel, Ahiram,

39 ko Sefufam ko, Hufam.

40 Ezi Bela, Art ko Namanin adarazir inazir afeziam.

41 Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 45,600plan gumaziba bar moghira.

42 Ezi Danin anabam, an ovavir boribar ikizir vamira iti, an ziam, Suham.

43 Ezi an adarazir dibobonim, 64,400plan gumaziba bar moghira.

44 Ezi Aserin anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Imna, Isvi ko Beria.

45 Ezi Beria a Heber ko Malkielin adarazir inazir afeziam.

46 Aser a guivir vamira iti, an ziam Sera.

47 Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 53,400plan gumaziba bar moghira.

48 Ezi Naptalin anabamin, ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Jasiel ko Guni,

49 ko Jeser ko Silem.

50 Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim 45,400plan gumaziba bar moghira.

51 Israelian gumazibar dibobonim bar moghira, 601,730in tu.

26:52: Diboboniba 34:13; Josua 14:1-2

52 Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Moses migei,
53 "Ni datirighin men anababar ganiva men ziabar dibobonimin gin mangi nguazim abigh me daning.
54-56 "Ni nguazim me daningisi, satu gikararangiva, nguazir ekiaba isiva gumazamizir aviriba itir anababar aning, egh nguazir muziariba isi avirasemezir puvatizir anababar aning."
57 Livain anabamin ikizibar kara, Gerson, Kohat, ko Merari.
58 Gumazir 3plan kaba, men tongin ikizir mabar kara, Lipni, Hebron, Mali, Musi ko Kohat. Kohat, Amramin afeziam.
59 Ezi Amram, Livain anabamin guivim Jokebetin iti. Jokebetin amebam Isipin a bate. Ezi an otarir pumuning bate. Kar, Aron ko Moses. Egha guivir vamira bate, an ziam, Miriam.
60 Ezi Aron gin amuimin ikiava otarir 4pla bate. Kar, Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar.
61 Ezi gin Nadap ko Abihu, avir anogoroghezim inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gamigha, aning areme.
62 Livain anabamin ikizibar gumazibara, kar borir iakinir vamiran ikegha ghua, gumazir bar ghuribar tuziba, men dibobonim, 23,000plan gumaziba. Moses nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati, mati a Israelian anabar igharazibagh amizi mokin. Kamaghin amizi, a Livain anabamin gumaziba, Israelian anabar igharazibar gumaziba sara me mengezir puvati.
63 Dughiar kamin, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Israelia ko Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Egha aning Israelian anababar gumazibar ziaba osira me menge.
64 Moses ko Aron faragha Sainain Mighsiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin, Israelian gumaziba menge. Aning faragha mengezir gumazitam ua itir puvati, ezi datirighin, aning ua men ziaba osira me mengezir puvati.
65 Ikiavira Itir God fomira kamaghin migia ghaze, "Gumazir datirighin itir kaba bar moghira gumazamiziba puvatizir danganimin arighiregham." Kamaghin amizi, men tav itir puvati, me bar ariaghire. Ezi gumazir pumuningra, Jefunen otarim Kalep ko, Nunin otarim Josua, aning uaningra ikia angamira ikiavira iti.

27

Selofehatin guiviba nguazim ini

1-2 Selofehat a Heferin otarim, ezi Hefer, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim, ezi Manase, a Josepin otarim. Dughiar kamin, Selofehat an amuimin ikiava, guivir 5pla iti. Men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa. Egha amizir kaba ghua, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin otogha, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar koma Israelian gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, men damazimin tuivigha kamaghin migei,
3 "En afeziam, gumazamiziba puvatizir danganimin areme. A Koran gin ghuzir gumazibar tongin itir puvati, egha Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. A uabi arazir kuram gamigha an areme. An aremezir dughiamin, an otariba puvati.
4 An otaritam ikiai, an an ziamin danganim inighai. Ezi puvati. Kamaghin, manmaghsuva afeziamin ziam Israelian tongin ikian kogham? E kamaghin bar aghua. Kamaghin amizi, e nin azai, e uari, ni en afeziamin aveghbuabar tongin nguazitam e daningigh."
5 Ezi Moses men azangsizim inigha Ikiavira Itir God bagha ghu.

26:60: Diboboniba 3:2 **26:61:** Ofa Gami 10:1-2; Diboboniba 3:4 **26:65:** Diboboniba 14:26-35

6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
7 "Selofehatin guiviba guizbangira migei. Kamaghin amizi, ni men afeziamin adarazir tongin nguazitam isi me daningighti, me uari bagh a inigh.
8 Eghti ni kamaghin Israelia mikim, gumazitam otariba puvatigh aremeghti, an guiviba an nguazim iniam.
9 Egh a uaghan guiviba puvatighti, an aveghbuaba an nguazim iniam.
10 A uaghan aveghbuaba puvatighti, an afeziamin aveghbuaba an nguazim iniam.
11 An afeziam aveghbuaba puvatighti, an afeziamin ikizir an boroghin itiba, an nguazim iniam. Israelia bar moghira, arazir ki ifongezir kamin gin mangiva, bizir ki damuasa mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

God Mosesin danganim iniasa Josua amisefe (Godin Araziba 31:1-8)

12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Abarimin Mighsiamin ghuavanabogh, munagh nguazir ki Israelia daningasa mikemezimin gan.
13 Ni nguazimin ganighiva gin aremegham, nin avebam Aron aremez moghin.
14 Ni fo, Israelian gumazamiziba Senin gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava, imoba dipam bagha akaba na gasima, gua nan Akar Gavgavim batoke, egha men damazimin nan ziar ekiar zuruzim men akaghan aghua. Kamaghin amizi, ni munagh aremegham." Mozir dipar kam, an ziam Meriba, a Senin gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibar ekiam Kadesin boroghin iti.
15 Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei,
16 "Ikiavira Itir God, nirara ni Godin gumazamizibar ikirimirimin mingarim. Kamaghin, ki nin azangsisi, ni gumazitam amiseveghti a gumazamizir kabar ganam.
17 Egh men faragh mangi men dabirabimin akurvagh, midorozibar aven akar gavgavim me daningti, me deravira ikiam. Puvatighti, me ghuaviba puvatizir sipsipbar min ikiam."
18-19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Nunin otarim Josua inigh. A gavgavim ikia nan ingangarim damuan tughati. Ni a inigh mangiti, a ofa gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimin tughti, ni uan dafarim an dapanim gisin datighiva, gumazamizibav kemeghti, a nin danganim iniam.
20 Egh ni uan gavgavibar, gavgavitaba a danighti, Israelian gumazamiziba bar an akaba baragham.
21 Eghti Josua ofa gamir gumazim Eleasarin akam baraghiva an gin mangi, Israelian gumazamiziba ko mangigh izegh damuam. Eleasar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghsi, ofa gamir gumazibar dapanimin evarimin itir forivtarir inimin aven itir dagiamning damuva, arazir kamin a bizir Israelia damuamibagh fogh, Josua ko Israelian gumazamizibav kimam."
22 Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin ami. A Josua mikemezi, a iza ofa gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimin tu.
23 Ezi Moses uan dafarim isa Josuan dapanim gisin atigha, gumazamizibav kemegha a gamizi, an an danganim ini. Arazir kamin, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibagh ami.

28

Arueba bar me zurara ofabar amu (Ua Me Ini 29:38-46)

27:7: Diboboniba 36:2 **27:12:** Godin Araziba 3:23-27; 32:48-52 **27:17:** 1 Atriviba 22:17; Esekiel 34:5; Matyu 9:36; Mak 6:34 **27:18-19:** Ua Me Ini 24:13 **27:21:** Ua Me Ini 28:30; 1 Samuel 14:41; 28:6 **27:23:** Godin Araziba 31:23

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei,
2 “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia
daningigh: Ia na bagh dagheba inigh
avimin aven ofabar amusi, dughiar
ki misevibar dar amuti, ki ofan kabar
mughuriam baregh, egh dagh ifuegh
navir aghuim dar ikiam.
3 “Ni kamaghin me mikim:
Kar dagher ia dughiabar zurara
avimin aven ofan Ikiavira Itir God
daningamiba. Dar kara, sipsipin
nguzir apurir pumuning inigh izi.
Aning azenir vamira iki egh duatam
aningin ikian marki. Aning ofan bar
isia mighirim bagh ikiam.
4 Ia mizarazimin sipsipin kamn-
ingin tam isi an ofa damu. Egh bar
guaratizimin, ia tamin ofa damu.
5 Egh ia mizarazibar ofaba bagh,
witin ingarizir 1 kilogrem plauan
aghuitam inigh, 1 litan olivin borem
sara aning veregh, wit tuamin ofa
bagh ofa damu.
6 Ia aruebar, vaghvagh ofan kaba
avimin aven, ofan bar isia mighirir
kabar amu. Israelia fomira Sainain
Mighsiamin boroghin itima, God ofan
kamin arazim me ganingi. Ia avimin
aven ofan kabar amuti, Ikiavira Itir
God ofan kabar mughuriam baregh,
egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
7 Ia uaghan sipsipin kamning
vaghvagh aningin ofa damusi, 1 lita
wainin dipam inigh, wainin dipamin
ofan min, Ikiavira Itir God bagh ofa
gamir dakozir bar zuezim gingegh.
8 Egh ia guaratizimin sipsipin
igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia
mizarazimin amizir ofan mirara ofa
damu, ia wit tuamin ofa ko, wainin
dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti
dagher ia ofan min na ganidir kaba,
ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamin
mughuriam baregh, egh a gifuegh
navir aghuim an ikiam.”

Sabatin dughiabar damuamin ofaba

9 Egha Ikiavira Itir God gumaza-
mizibav kimasa kamaghin Moses
migei, “Ia Sabatin dughiabar, sipsipin
apurir igiar pumuning inigh izi,
aning azenir vamira ikiti, duatam
aningin mikarzimningin ikian marki.
Egh 2 kilogrem plauan aghuim
inighiva, olivin borem sara a vereghti
a wit tuamin ofan min iki. Eghti ia
sipsipin kamning ko wit tuamin ofa
ko wainin dipamin ofa, ia bar da
inigh ofa damu.
10 Ofan kam, ia ofan bar isia
mighirimin min Sabatin dughiaba
bar, a damu. Ia zurara mizaraziba
ko guaratizibar amir ofan kam gisin
bar isia mighirir ofaba ko dar wainin
dipabar ofaba sara ofa damu.”

Iakinibar aruer faragha zuimin ofaba

11 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, “Iakiniba bar vaghvagh,
dar aruer faraghavira zuibar, ia
Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia
mighirimin ofa damusi, ia asizir
kaba inigh izi. Dar kara, bulmakaun
apurir igiar pumuning, ko sipsipin
apurir vamira, ko 7plan sipsipin
apurir nguzir azenir vamira ikia
duaba puvatiziba. Ia bar da isi na
bagh ofa damu.
12 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba
inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia
3 kilogrem plauan aghuim ko olivin
borem sara da veregh bulmakaun
kamningin tam sara ofa damu. Ia 2
kilogrem plauan aghuim inigh, olivin
borem sara veregh sipsipin apurim
sara ofa damu.
13 Ia wit tuamin ofan min, 1 kilo-
grem plauan aghuim inigh, olivin
borem sara aning veregh, 7plan sip-
sipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar
isia mighirir kam damu. Ia avimin
aven dar ofa damuti, Ikiavira Itir God
ofan kamin mughuriam baregh, egh
a gifuegh navir aghuim an ikiam.
14 Ia wainin dipabar ofaba bagh,
wainin dipar litan pumuning inigh,
vaghvagh bulmakaun apurir kam
ko ofa damu. Ia wainin dipar litan
vamira ko natam inigh sipsipin
apurim ko ofa damu. Ia wainin dipar
litan vamira inigh sipsipin nguzir
vamira sara ofa damu. Ia kamaghira
7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh

dar ofa damu. Ia zurara ofan bar isia mighiriba, azenibar iakinibar aruer faraghivira zuibar, ia kamaghira, ofabar amu.
15 Egh ofan kabagh isin, ia uaghan Ikiavira Itir God bagh memen apuritam inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu."

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiar Ekiamin ofaba (Ofa Gami 23:5-8)

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, "Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagha, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin, guaratizimin ia uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fi.
17 Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kamra ami mangi 7plan aruebar tugh.
18 Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki.
19 Egh ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko sipsipin nguzir apurir 7pla inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar puvatigham. Egh ia da inigh izi avimin ofan bar isia mighiribar amu.
20 Egh ia dar witba tuamin ofaba bagh, 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, sipsipin apurim sara ofa damu.
21 Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighiribar amu.
22 Egh ofan kabagh isin ia uaghan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apuritam uaghan an ofa damu. Eghti arazir kamin God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham.
23 Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu.
24 Ia kamaghira, ofan arazir kaba, 7plan aruebar dar amu. Eghti dagher kaba, ko wainin dipaba, ko ofan bar isia mighirim sara Ikiavira Itir God damuti, a ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Ofan kaba, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofabagh isin dar amu.
25 Egh namba 7in aruemin, ia ingangaribar amuan marki. Ia nan ziam fisi uari akuvam."

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiamin ofaba (Ofa Gami 23:15-22)

26 "Ia, Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, an aruer faragha zuimin, dagher ia faraghavira iniziba, Ikiavira Itir God daningiva nan ziam fisi uari akuvam. Ia ingangaribar amuan marki.
27 Egh ofan bar isia mighirim damuti, Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar asizibar kara: bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin nguzir apuriba inigh, eghti sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar ikian kogham.
28 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia

28:16: Ua Me Ini 12:1-13; Godin Araziba 16:1-2 **28:17:** Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godin Araziba 16:3-8 **28:26:** Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:9-12

2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara da veregh sipsipin apurim sara ofa damu.
29 Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu.
30 Egh ia uaghan ofan kabagh isin, arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham.
31 Ia bizir kabar ofa damuva, dagh isin, ofan ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, da ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara dar amu. Asizir kaba, duaba dar mikarzibar ikian kogham."

29

Me Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiamin amir ofaba
(Ofa Gami 23:23-25)

1 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Iakinir namba 7in, an aruer faragha zuimin, ia nan ziam fisi uari akuv egh ingangaribar amuan marki. Kar Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam.
2 Egh ia ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ia ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar vamira ko sipsipin apurir vamira ko, 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki, egh dar mikarziba duaba puvatigham.
3 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu.
4 Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuir vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu.
5 Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham.
6 Ofan kabagh isin, ia bizir a damuasa mikemezibar gin mangi, iakinir igiabar ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko ia dughiabar zurara amir ofan bar isia mighiriba ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara avimin aven ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam."

Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amangamin ofaba
(Ofa Gami 23:26-32)

7 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Namba 7in iakinimin, an namba 10in aruemin, ia nan ziam fisi uari akuvam. Egh ia dagheba ategh, ingangaritam damuan marki.
8 Egh ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning, eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kaba bagh, ia bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba, azenir vamira iki, egh dar mikarziba duaba puvatigham.
9 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu.

29:7: Ofa Gami 16:29-34

10 Ia wit tuamin ofan min, plauan aghuir kilogremin vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu.
11 Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara amiba uaghan da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu."

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiabar ofaba (Ofa Gami 23:33-44)

12 Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, kamaghin Moses migei, "Ia namba 7in iakinimin, an aruer namba 15in, ia nan ziam fisi uari akufagh. Egh ingangaritam damuan marki. Egh 7plan aruebar isar ekiam damu.
13 Egh aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God bagh avimin aven, ofan bar isia mighirim damuti, an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar kara, bulmakaun apurir igiar 13pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham.
14 Egh dar wit tuamin ofan min, ia 3 kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh, egh 13plan bulmakaun apurir igiaba vaghvagh, da ko ofa damu. Egh 2 kilogrem plauan aghuim ko veregh, egh sipsipin apurir pumuning vaghvagh, aning ko ofa damu.
15 Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh 14plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh, da ko ofa damu.
16 Egh uaghan dagh isin, arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, ia da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu.
17 "Egh namba 2in aruem, ia 12plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
18 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar diboboniba gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.
19 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
20 "Egh aruer namba 3in, ia bulmakaun apurir igiar 11pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
21 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar diboboniba gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba isi ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
22 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

29:12: Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:13-15

23 “Egh aruer namba 4in, ia bulmakaun apurir igiar 10pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
24 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangi, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.
25 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
26 “Egh namba 5in aruemin, ia 9plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
27 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.
28 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
29 “Egh namba 6in aruem, ia 8plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
30 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
31 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
32 “Egh namba 7in aruem, ia 7plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
33 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
34 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
35 “Egh namba 8in aruem, ia Godin ziam fisi uari akuv, ingangaribar amuan marki.
36 Egh ia avimin aven ofan bar isia mighirir kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Dar kara, bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham.
37 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh, ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
38 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan

igharazir ia zurara amibagh isin, ia
a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia
mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba,
ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan
kabar amu.
39 "Ia ofan arazir kabar gin mangi,
dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a
inabazibar ofan kabar amuam. Kar,
ofan bar isia mighiriba, ko wit tu-
amin ofaba, ko wainin dipabar ofaba,
ko God ko navir vamira ikiamin
ofaba. Ia da ko, ofan igharazir ia zu-
rara amiba, ia bar da inigh ofa damu.
Egh akar dikiriziba akiramin ofaba,
ko uan ifongiamin gin mangamin
ofaba, ia ofan kabagh isin da sara ofa
damu."
40 Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghin, Moses bizir kaba bar dar
gun Israelian gumazamizibav keme.

30

Gumazamiziba damuamin akar dikirizibar Akar Gavgaviba

1 Egha Moses Akar Gavgavir kaba,
Israelin anababar gumazir dapani-
bagh aniga ghaze,
2 "Gumazitam bizitam Ikiavira Itir
God daningasa akar dikirizim gami, o
a Godin ziam dipon, bizitam damuan
koghamin akar dikirizim gami, egh
a uan akar dikirizir kam abighan
kogham. Puvati, a mikemezir bizim,
a guizbangira a damigh.
3 "Eghti amizir igiar uan afeziamin
dipenimin ikiavira itim, bizitam
Ikiavira Itir God daningasa akar
dikirizim gami, o a Godin ziam dipon
bizitam damuan koghamin akar
dikirizim gami,
4 eghti an afeziam an akar dikirizir
kam baregh bizitamin a mikiman
koghti, a damuasa mikemezir bizim,
a guizbangira a damigh.
5 Eghti an afeziam a damuasava
mikemezir akar dikirizim baregh,
egh aruer kamra an anogoreghti,
amizir kam akar dikirizir an amizir
kam damuan marki. An afeziam
an anogoroke, kamaghin, Ikiavira
Itir God an akar dikirizir kamin gin
ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin
amadagham.
6-7 "Eghti amizir odiarir patamin
ikezir puvatizitam, deravira nighnigha
akar dikirizitam gami, o akar dikirizir
kinitam puram a gami, a dera. Eghti
gin amizir kam pamin ikiam, eghti an
pam an amizir akar dikirizim baregh
aruer kamra an anogoroghan koghti,
amizim damuasa mikemezir akar
dikirizir kam guizbangira a damigh.
8 Eghti an pam a damuasa
mikemezir akar dikirizir kam
baregh, egh an anogoreghti, an
a damuan marki. An pam an
anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir
God an akar dikirizimin gin ghuzir
puvatizir arazir kurar kam gin
amadagham.
9 "Ezi amizir pam aremezim,
o amizir pam an aghuagha a
batoghezim, bizitam Ikiavira Itir
God daningasa akar dikirizim gami
o, a Godin ziam dipon bizitam
damuan koghamin akar gavgavim
gami, a dera. A mikemezir bizim, a
guizbangira a damigh.
10 "Eghti amizir pamin ititam,
bizitam Ikiavira Itir God daningasa
akar dikirizim gami o, a Godin ziam
dipon bizitam damuan koghamin
akar gavgavim gami, a dera.
11 Eghti an pam an akar dikirizim
baregh bizitam a mikiman koghti,
a damuasa mikemezir bizim, a
guizbangira a damigh.
12 Eghti an pam a damuasa
mikemezir akar gavgavim baregh
aruer kamra an anogoreghti, amizir
kam akar dikirizir an amizir kam
damuan marki. An pam an
anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir
God an akar dikirizimin gin ghuzir
puvatizir arazir kurar kam gin
amadagham.
13 Amizimin pam, an akar dikirizir
an amizimin amamangatigham o, a
an anogoregham, eghti amizim uan
pamin nighnizimin gin mangi.
14 Eghti an pam an akar dikirizim
baregh, aruer kamra o an gin oti-

30:2: Godin Araziba 23:21-23; Matyu 5:33

vamin aruer igharazibar bizitamin a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. An pam an akar dikirizim baregh dughiar kamra bizitamin a mikiman koghti, mati pam gavgavim amizimin akar dikirizim ganidi. Eghti an amuim guizbangira akar dikirizir kam damigh.

15 Eghti aruetabar gin, pam amuimin akar dikirizimin gin mangan an anogoregham, pam uabi, amuimin akar dikirizimin gin mangan koghamin arazir kurar kamin osimtizim aterıva an ivezir kuram iniam."

16 Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kaba, a Moses ganingi. Arazir kaba, gumaziba uan amuiba ko, afeziaba ko men guivir igiar men dipenibar ikiavira itiba, a me bagha, Moses ganingi.

31

Israelia Midiania ko misosi

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2 "Ni fo, Midiania faragha pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, ia men arazir kam ikaragh pazavira me damigh. Ni kamaghin damighiva, gin aremegham."

3 Ezi Moses gumazamizibav gia ghaze, "Ia midorozim bagh uan midorozir bizibar kir, eghti ian midorozir gumazitaba dikavigh mangi Midiania korogh, bizir me Ikiavira Itir God gamizimin, ivezir kuramin me ikaragh pazavira me damigh.

4 Ia Israelin anababa vaghvagh 1,000plan gumaziba amisevegh midorozim bagh me amadagh."

5 Kamaghin amizi, Israelin anababa vaghvagha, 1,000plan gumaziba amisefi. Ezi men dibobonim bar moghira 12,000plan gumazibar tu. Ezi me midorozim bagha, uan midorozimin bizibar kiri.

6 Ezi Moses midorozim bagha me amadazima, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, men dapanimin ikiasa me ko zui. A uaghan Godin Purirpenimin itir bizir bar zuruziba ko sighaba inigha zui. Sighar kaba, a midorozir gumazibar dimti me midorozim bagh mangam, o midorozimin gin a ua dagh iviti, me uamategh izam.

7 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me Midiania korogha bar men gumazibav suaghariki.

8 Egha uaghan Midianian atrivir 5pla misuaghariki. Men ziabar kara, Evi, Rekem, Sur, Hur koma Reba. Egha me uaghan Beorin otarim Balam misoghezi an areme.

9 Egha Israelia Midianian amiziba ko boribar suigha, men bulmakauba ko sipsipba ko men biziba bar, uari bagha da ini.

10 Egha men nguibar ekiaba ko men danganir me itiba sara bar dagh apongezi, da isi.

11 Egha amiziba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba ko biziba bar, me da inigha ghue.

12 Egha me amiziba ko boriba, kalabuziabar min me inigha asizir kaba sara uamategha Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazamiziba bagha ghue. Dughiar kamin, me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Midorozir gumaziba uamategha ize

13 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba dikavigha, danganir me itim ategha midorozir gumaziba bativasa zui.

14 Me ghua me batogha, Moses 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, bar men atara kamaghin men azai,

15 "Manmaghsua ia amizir kabav misoghirarighan aghua?

16 Ia fo, men amizibara Balamin akabar gin ghua Israelian gumazamizibagh amizi, me Peorin itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara. Ezi arimariar kuram Ikiavira Itir Godin gumazamizibagh asighasiki.
17 Kamaghin amizi, ia datirighin men boribar tongin, otariba bar me misoghirarikigh. Egh amizir gumaziba koma akuigha givaziba uaghan bar me misoghirarikigh.
18 Egh amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba ateghti me ikiti, ia uari bagh me ini.
19 Ia bar moghira, ian tarazi, tavin misoghezi an aremez, o gumazir aremezi tamin kuatamin suira, ia 7plan aruebar, ia itir danganimin azenan ikiam. Egh namba 3in aruem ko namba 7in aruemin ia Godin damazimin uari zuegh, egh amizir ia midorozim gamua iniziba sara uari zuegh.
20 Egh ia uan korotiaba, ko bulmakaun inibar ingarizir biziba, ko memen arizibar ingarizir biziba, ko ter otevibar ingarizir biziba sara, ia bar da isi, God ia ganingizir arazimin gin mangi dar amuti, da an damazimin zuegh."
21 Ezi ofa gamir gumazim Eleasar, kamaghin midorozim gamigha uamategha izir gumazibav gei, "Kar Ikiavira Itir God Moses ganingizir Akar Gavgaviba, da kamakin:
22-23 Bizir avimin isi ikuvighan koghamiba, kar gol, silva, ain, kapa ko brasin ingarizir biziba, ia da isi avim datighti, da isightima, ia da inigh da rueghti da zuegham. Egh bizir igharazir avimin sighamiba, ia da inigh dipamin da rueghti da zuegham.
24 Egh dughiar namba 7in, ia uan korotiaba rueghti, da zueghti, ia uamategh danganir ia itimin aven izam."

Israelia midorozimin inizir biziba uari tuira

25 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
26 "Ni koma ofa gamir gumazim Eleasar, ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia midorozimin aven inizir amiziba ko boriba ko asiziba ko bizir igharaziba, bar da mengegh.
27 Egh da tuiragh pozir pumuning damigh, tam midorozir gumaziba bagh anetigh, egh igharazim isi gumazamizir igharaziba bagh anetigh.
28 Ni Ikiavira Itir God bagh, bizir ni midorozir gumaziba bagh tuiraghamibar tongin itir bizir maba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 500plan tongin, amizibar tongin dar vamira inighiva, 500plan bulmakaubar tongin dar vamira inigh, egh 500plan donkibar tongin dar vamira inigh, egh 500plan sipsipbar tongin dar vamira inigh, egh 500plan memebar tongin, dar vamira inigh.
29 Egh takisin kaba isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Bizir kaba, da mati, ia Ikiavira Itir God ganidir ofaba.
30 Egh ia gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar tongin itir bizitaba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 50plan tongin, men amizir vamira inighiva, 50plan bulmakaubar tongin dar bulmakaun vamira inigh, egh 50plan donkibar tongin dar donkin vamira inigh, egh 50plan sipsipbar tongin dar sipsipin vamira inigh, egh 50plan memebar tongin dar memen vamira inigh. Egh ada isi Livaibar aningigh. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir darasi."
31 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami.

32-35 Midorozir gumaziba midorozimin aven inizir bizibar diboboniba kamakin: 675,000plan sipsipba, ko 72,000plan bulmakauba, ko 61,000plan donkiba, ko 32,000plan amizir gumazitam koma akuizir

31:16: Diboboniba 25:1-9

puvatiziba.
36-40 Bizir midorozir gumaziba inizibar dibobonim, a kamakin: Sipsipbar dibobonim 337,500, ezi dar tongin me takisin min 675pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Bulmakaubar dibobonim 36,000, ezi dar tongin me takisin min 72pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Donkibar dibobonim, 30,500, ezi dar tongin me takisin min 61pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Amizir gumazitam koma akuizir puvatizibar dibobonim, 16,000, ezi men tongin me takisin min 32pla isa Ikiavira Itir God ganingi.
41 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses Ikiavira Itir God ganingizir bizir kaba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ganingi.
42-46 Egha Moses gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar dibobonim kamakin. Da guizbangira, midorozir gumaziba bagha tuirazir biziba ko magh ghu. Dar kara: 337,500plan sipsipba, ko 36,000plan bulmakauba, ko 30,500plan donkiba, ko 16,000plan amizir gumazitam kom akuizir puvatiziba.
47 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir tuirazir kabar aven, 50plan kalabuziar amizibar tongin amizir vamira ini, egha 50plan asizibar tongin asizir vamira ini, egha Livaibagh aningi. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir adarasi.
48 Ezi 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, dikavigha Moses bagha ghua kamaghin a migei,
49 "Gumazir aruam, e nin ingangarir gumaziba, e midorozir gumazir en apengan itiba medima, men tav ovengezir puvati.
50 Kamaghin amizi, e golin adiariba, ko adiarir soroghafaribagh azuiba ko firagharibar duiba, ko kuaribar duir gol ringin e vaghvagha iniziba, e da inigha izi. E uan ikirimiribar ivezimin min da inigh izi arazir kamin Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. E fo, a en akurazi, en apaniba e gasighasighizir puvati."
51 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, me dama golin adiarir kaba ini.
52 Golin adiarir kabar osimtizim, 200 kilogremin boroghin tu.
53 Ezi midorozir gumazir kiniba, bizir me iniziba, me uari bagha dar suiki.
54 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, golin bizir midorozir gumazibar dapaniba inigha izeziba inigha, God bativamin Purirpenimin ghua Ikiavira Itir Godin damazimin da ati. Aningin nighnizim kamakin, Ikiavira Itir God Israelian gumazamizibagh nighnigh deraghvira men ganam.

32

Israelin anabar Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiamiba
(Godin Araziba 3:12-22)

1 Dughiar kamin, Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, bulmakauba ko sipsipin okoruar bar aviriba iti. Egha me Jaser ko Gileatin Distrighningin nguazimin garima, bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba iti.
2 Kamaghin amizi, me Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba bagha iza kamaghin me migei,
3-4 "Nguazir Ikiavira Itir God Israelia en akurazi, e inizir kam, nguibar ekiar kaba an iti, Atarot, ko Dibon, ko Jaser, ko Nimra, ko Hesbon, ko Eleale, ko Sipma, ko Nebo, ko Beon. Kar bulmakauba ikiamin nguazir bar aghuim. Ia fo, e bulmakaun bar aviriba iti.
5 Kamaghin, e uari, ia nguazir kam isi e danighti, an en nguazimin min ikiam. Ia e damuti, e Jordanin Fanem giregh mangi vongin dapian e aghua."
6 Ezi Moses akar gavgavimin pamtemin kamaghin Gat ko Rubenin adaraziv gei, "Ia tizim bagh kagh ikiti, ian namakaba uarira midorozim

bagh mangam? Arazir kam derazir
puvati.
7 Ia ti Israelian gumazamizir
igharazibar nighnizim gasighasighti,
me nguazir Ikiavira Itir God me
daningasava amim bagh Jordanin
Fanem giregh vongin mangan
kogham o? Ia tizim bagha kamaghin
ami?
8 Fomira, ian afeziaba kamaghin
ami. Ia fo, e Kades Barnean ikia, ki
nguazim getiasa me amadazima,
9 me ghua arua Eskolin dan-
ganir zarimin tugha, kantrin kamin
ganigha uamategha iza atiatim gu-
mazamizibagh aningizi, me Ikiavira
Itir God me ganingizir kantrin
ghuezir puvati.
10 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God
aningaghegha akar dikirizim gamua
ghaze,
11 'Me uan navir averiabar aven
nighnizir gavgavim nan ikia nan gin
zuir puvati. Kamaghin amizi, gu-
mazir Isip ategha azenan izeziba, kar
gumazir 20plan azenibar itiba, ko
gumazir 20plan azenibagh afiraziba,
men tav nguazir ki Abraham ko Aisak
ko Jekop daningasa akar dikirizim
gamizir kamin ganighan kogham.
12 Gumazir kamning uaningra
aven mangam. Kar, Jefunen
otarim Kalep, a Kenasin adarazir
gumazim, ko Nunin otarim Josua.
Bar guizbangira, aning uaningra
uan navir averiamin aven, nighnizir
gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia, an
gin zui.'

13 "Kamaghin amizi, Ikiavira
Itir God gumazamizibar arazir
kuraba bagha men aningaghegha
me gamima, me 40plan azenibar gu-
mazamiziba puvatizir danganir kam
garua ghua, gumazamizir dughiar
kamin Isip ategha azenan izeziba bar
ariaghire.
14 Ia oragh! Ia datirighin uan
afeziabar danganiba inigha, arazir
kurabagh amir gumazamizibar otifi.
Egh ia ti Ikiavira Itir God damuti,
an aningagharir bar kuram uam Is-
raelia damuam.
15 Ia Ruben ko Gatin anabamningin
adarasi, an gin mangan aghuaghti,
e ua gumazamiziba puvatizir dan-
ganir kam daru mangi kuraba
inigham. Arazir kam ua kamaghin
otoghti, ia men osimtizim ateram."

16 Ezi me Moses boroghin ghua
kamaghin a migei, "Ni oragh. Ni
en amamangatighti, e faragh sip-
sipba bagh divaziba ko nguibar eki-
aba avinamin dagiar divazibar in-
garighti, en amuiba ko boriba deragh
ikiam.
17 Eghti e Israelian igharaz darazi
ko midorozim bagh men faragh
mangi apanibar agintigh mangivira
ikiti, en namakaba uari bagh
nguaziba ini dar apiagham. En
amiroghboriba kagh divazir gav-
gavir nguibar ekiaba avinizibar
aven deravira ikiti, nguazir kamin
gumazamiziba me gasighasighan
kogham.
18 Guizbangira, Israelian anabar
igharazibar ikiziba vaghvagh uari
bagh nguaziba inigh dar apiaghti, gin
e uamategh izi uan nguibabar ikiam.
19 E fo, e kagh Jordanin Fanemin
aruem anadi naghin nguazim inigha
gifa. Kamaghin amizi, e Jordanin
Fanemin vongin men tongin nguazi-
tam inian kogham."

20 Ezi Moses me ikaragha ghaze, "Ia
guizbangira mikimiva, midorozim
bagh mangisi Ikiavira Itir Godin
damazimin uan midorozir biziba
akir.
21-22 Ian midorozir gumaziba
bar uan midorozir biziba inigh,
Ikiavira Itir Godin damazimin Jor-
danin Fanem giregh mangi apaniba
ko misoghti, Ikiavira Itir God bar
apaniba abiragh, men nguazim
inigham. Ia uan namakabar
akuraghamin ingangarir, Ikiavira
Itir God ia ganingizim agivaghti,
Ikiavira Itir God ian amamangatighti,
ia uamategh kagh izi Jordanin

32:8: Diboboniba 13:17-33 **32:10:** Diboboniba 14:26-35

Fanemin aruem anadi naghin itir nguazir kam iniam.
23 Ki akar gavgavimin kamaghin ia migei, ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia guizbangira Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Ia kamaghin deravira fogh, Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bagh pazavira ia damigham.
24 Ia faragh uan nguibar ekiaba ko sipsipbar divazibar ingarigh, egh gin uan akar dikirizimin gin mangi apaniba ko misogh."
25 Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin Moses migei, "Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ni mikemezi moghin damuam.
26 En amuiba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba Gileatin nguibar ekiabar kaghira ikiam.
27 Eghti e gumaziba bar, e nin ingangarir gumaziba, e uan midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangam. E Jordanin Fanem giregh vongin mangi apaniba ko misogham, mati en gumazir ekiam mikemezi mokin."
28 Ezi Moses akar gavgaviba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze,
29 "Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba, me midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangasa. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangi Jordanin Fanem giregh vongin apaniba ko misogham, kamaghin a deragham. Me ian akuraghti ia midorozimin apaniba abiragh, ia nguazim inigh, egh gin ia Gileatin nguazim isi me daningigh.
30 Eghti me Jordanin Fanem giregh vongin mangan aghuagh, ia ko midorozim bagh mangighan kogh, kamaghin me ia ko Kenanin nguazimin nguazir asizitaba iniam."
31 Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin migei, "Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ghaze, a dera, Ikiavira Itir God mikemezi moghin e damuam.
32 E uan midorozir biziba inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi, Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven Kenania ko misogham. Egh gin e Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguazim uari bagh a iniam."
33 Kamaghin amizi, Moses, Amorian Atrivim Sihonin nguaziba ko Basanin Atrivim Okin nguaziba, ko dar nguibar ekiaba, ko dar nguibar doziba, ko nguazir dar boroghin itiba bar, a da isa Gatin anabam ko Rubenin anabam ko Manasen anabar akuar me tuirazimningin mam ganingi. Manase, a Josepin otarim.
34 Ezi Gatin anabamin gumazamiziba, ua nguibar ekiam Dibon ko Atarot, ko Aroer,
35 ko Atrot Sofan, ko Jaser, ko Jokbeha,
36 ko Betnimra, ko Betharan, me ua deraghavira dar ingarigha da avinizir divazir gavgaviba uaghan dar ingari. Egha me uan sipsipba bagha divazir aghuibar ingari.
37 Ezi Rubenin anabamin gumazamiziba ua, nguibar ekiam Hesbon, ko Eleale, ko Kiriataim,
38 ko Nebo, ko Balmeon, me dar ingari. Egha me nguibar ekiam Balmeon, ziar igharazim a gati. Me uaghan nguibar ekiam Sipman ingari. Egha nguibar ekiar me ua ingariziba, me ziar igiaba dagh ariki.
39 Ezi Manasen otarim Makir, an ovavir boriba, Gileatin ghua Amoria misogha men gintigha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini.
40 Kamaghin amizi, Moses Gileatin nguazim isa Makirin ikizim ganingizi, me an iti.
41 Ezi Manasen anabamin gumazir mam Jair, a uan adarazi ko ghua nguibar maba ko misogha men agintigha men nguibaba ini. Egha me

32:23: Jenesis 4:7; 44:16; Aisaia 59:12 **32:28:** Josua 1:12-15

ziar igiam, “Jairin Nguibaba,” dagh ati.
42 Ezi gumazir mam, an ziam Noba, a uan adarazi ko ghua Kenatin nguibam ko nguibar dozir an boroghin itiba ko misogha, men agintigha men nguibaba ini. Egha a uan ziam, “Noba,” Kenat gati.

33

Israelia Isip ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganibar aruir darorimin eghaghanim

1 Israelia Isipin kantri ategha azenan iza, danganir aviribagh arua dagh apiaghira zui. Kar danganir kabar ziaba. Dughiar kamin, Moses ko Aron men faragha ghua men garima, me uan anababa ko ikizibar aven ikia zui.
2 Ikiavira Itir God uabi Akar Gavgavim Moses migeima, Moses men daroriba ko danganir me izava apiaghiribar ziaba osiri.

3 Israelian gumazamiziba, nguibar ekiam Ramesesin itima, iakinir faragha zuimin an namba 15in aruem otozi, me dikavigha Isip ataki. Dughiar kamin, me God Israelia Gitazir Dughiar bar faraghavira zuimin amimzaraghan, me Isip ataki. Isipia bar men garima, me bar gavgavigha Ramesesin nguibar ekiam ategha zui.
4 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam isa, Isipian asebar akaghasa mirakelin aviribagh amigha aser kaba abini. Ezi Isipia uan otarir ivariar Ikiavira Itir God misogheziba mozibagh arizima, Israelia Isip ataki.
5 Israelian gumazamiziba Rameses ategha iza Sukotin danganim aghuigha an iti.
6 Egha gin ua dikavigha Sukot ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin iza Etamin danganim aghuigha an iti.
7 Egha gin Etam ategha ragha uamategha ghua aruem anadi naghin Pihahirotin nguibam bagha ghue, a Balsefonin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha me Mikdolin boroghin itir danganim aghui.
8 Egha gin Pihahirot ategha Ongarir Aghevim abigha ghua Etamin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua 3plan aruebar arua ghua Maran nguibamin otogha an danganim aghui.
9 Egha gin me Mara ategha ghua Elimin danganim aghuigha iti. Elim, a 12plan dipar emimiriba ko 70plan temer detba an iti.
10 Egha gin Elimin danganim ategha ghua Ongarir Aghevimin boroghin danganim aghuigha an iti.
11 Egha gin Ongarir Aghevim ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganim Senin otogha danganim aghuigha a gapia.
12 Egha gin Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Dopkan otivigha danganim aghui.
13 Egha gin Dopkan dikavigha ghua Alusin danganim aghui.
14 Egha gin Alus ategha ghua Refidimin danganim aghuigha iti. Danganir kamin, damamin dipaba puvati.
15 Egha gin Refidim ategha ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin danganiba aghuigha iti.
16 Egha gin Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Kibrot Hatavan danganimin danganiba aghuigha iti.
17 Egha gin Kibrot Hatava ategha ghua Haserotin danganimin danganiba aghuigha iti.
18 Egha gin Haserot ategha ghua Ritman danganimin danganiba aghuigha iti.
19 Egha gin Ritma ategha ghua Rimonperesin danganimin danganiba aghuigha iti.
20 Egha gin Rimonperes ategha ghua Lipnan danganimin danganiba aghuigha iti.
21 Egha gin Lipna ategha ghua Risan danganimin danganiba

aghuigha iti.
22 Egha gin Risa ategha ghua
Kehelatan danganimin danganiba
aghuigha iti.
23 Egha gin Kehelata ategha ghua
Seferin Mighsiamin danganiba
aghuigha iti.
24 Egha gin Seferin Mighsiam
ategha ghua Haradan danganimin
danganiba aghuigha iti.
25 Egha gin Harada ategha
ghua Makhelotin danganimin
danganiba aghuigha iti.
26 Egha gin Makhelot ategha
ghua Tahatin danganimin dan-
ganiba aghuigha iti.
27 Egha gin Tahat ategha ghua
Teran danganimin danganiba
aghuigha iti.
28 Egha gin Tera ategha ghua
Mitkan danganimin danganiba
aghuigha iti.
29 Egha gin Mitka ategha ghua
Hasmonan danganimin danganiba
aghuigha iti.
30 Egha gin Hasmona ategha
ghua Moserotin danganimin dan-
ganiba aghuigha iti.
31 Egha gin Moserot ategha
ghua Benejakanin danganimin
danganiba aghuigha iti.
32 Egha gin Benejakan ategha
ghua Hor Hagitgatin danganimin
danganiba aghuigha iti.
33 Egha gin Hor Hagitgat ategha
ghua Jotbatan danganimin dan-
ganiba aghuigha iti.
34 Egha gin Jotbata ategha ghua
Abronan danganimin danganiba
aghuigha iti.
35 Egha gin Abrona ategha ghua
Esiongeberin nguibar ekiamin
danganiba aghuigha iti.
36 Egha gin Esiongeber ategha
ghua Senin gumazamiziba pu-
vatizir danganimin miriamin
itir nguibam Kadesin danganiba
aghuigha iti.
37 Egha gin Senin danganim
ategha ghua kantri Idomin
mitaghniamin itir Horin Mighsiamin
boroghin danganim aghuigha
apia.
38-39 Me Isip ategha azenan izezir
dughiamin gin azenir namba 40
otogha givazi an iakinir namba 5in,
faragha zuir aruem oto. Aruer
kamra, Israelia Horin Mighsiamin
boroghin ikiavira itima, ofa
gamir gumazim Aron Ikiavira
Itir Godin Akar Gavgavimin gin
ghua dikavigha, Horin Mighsiamin
ghuavanabogha areme. An azenir
123pla ikiava areme.
40 Ezi Kenanin sautin amadaghan
itir kantri Arat, an atrivim, kam-
aghin orasi, Israelia izi.
41 Dughiar kamin, Israelia
Horin Mighsiam ategha arua ghua
Salmonan danganimin danganiba
aghuigha iti.
42 Egha gin Salmona ategha ghua
Punonin danganimin danganiba
aghuigha iti.
43 Egha gin Punon ategha ghua
Obotin danganimin danganiba
aghuigha iti.
44 Egha gin Obot ategha ghua
Abarimin nguibamin danganiba
aghuigha iti, a kantri Moapin
mitaghniamin boroghin ikia iku-
vizir nguibam.
45 Egha gin Abarim ategha ghua
nguibar ekiam Dibon Gatin dan-
ganiba aghuigha iti.
46 Egha gin Dibon Gat ategha
ghua Almon Diplataimin dan-
ganiba aghuigha iti.
47 Egha gin Almon Diplataim
ategha ghua Abarimin Mighsiabar
danganim aghuigha iti, mighsiar
kaba Nebon Mighsiamin boroghin
iti.
48 Egha gin me Abarimin
Mighsiaba ategha ghua Moapin
danganir zarimin danganim
aghuigha apia. Danganir kam,
Jordanin Fanemin boroghin aruem
anadi naghin itima, Jerikon
nguibar ekiam Jordanin Fanemin

33:38-39: Diboboniba 20:22-28; Godin Araziba 10:6; 32:50 **33:40:** Diboboniba 21:1

vongin iti.
49 Moapin danganir zarir kam, nguibar ekiam Bet Jesimotin ikegha ghua Sitimin danganir zarimin oto. Me danganir ekiar kamin danganim aghuigha apia.

Ikiavira Itir God nguaziba abigh uari daningamin arazim migei

50 Me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
51 "Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven,
52 gumazamizir an itiba bar men agiraghti me aregh. Egh men asebar marvir guaba bar dagh asighasikigh. Kar, me dagiaba ko ainbar ingarizir nedaziba. Egh uaghan ia men mighsiabar pin itir danganir me asebar ziaba febagh asighasikigh.
53 Ki nguazir kam ia ganingi. Kamaghin amizi, ia gumazamizir an itiba batuegh uari bagh a inigh a dapiagh.
54 Egh ia satu gikararangiva nguaziba abigh, vaghvagh uan anababa ko ikizibar aning. Egh nguazir ekiaba isi anabar gumazamizir aviriba itibar aningiva, nguazir doziba isi anabar gumazamizir avirasemezir puvatizibar aning.
55 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me batueghan koghti, me osimtiziba ko mizaziba ia daningiva, mati benir ataribar min ian damazibar mitiv, egh mati dikoniba ian ivibar mitivam. Egh me nguazir ia itimin aven ia ko midorozibar amuam.
56 Ia bar moghira me batueghan koghti, ki me gasighasighasa nighnighizi moghin, ki ia gasighasigham."

34

Israelian nguazir mitaghniaba

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 "Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia Kenanin nguazimin aven mangi, a nguazir ki ia daningasava amim, ia an nguaziba bar da inigh. Ian nguazir mitaghniaba kamakin:
3 Ian nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, a gumazamiziba puvatizir danganimin Senin ikegh, mangi Idomin nguazir mitaghniamin mangi, egh aruem anadi naghin Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin amadagh ikegh mangi,
4 egh nguazir mitaghniamin raghirigh sautin amadaghan mangi, pin tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagh mangiva, mighsiabar tizimin danganir zarimin mangi, gumazamiziba puvatizir danganim, Sen abigh bar mangi, Kades Barnean otogham. Egh mitaghniam raghirigh notin amadaghan mangi, Hasaradarin danganimin otogh mangi Asmonin danganimin otogham.
5 Egh nguazir mitaghniam Asmon gitagh raghirigh mangi vongin, Isipin nguazir mitaghniamin Fanemin magiri, Meditereniania Ongarir Ekiamin otogham.
6 Aruem uaghiri naghin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Meditereniania Ongarir Ekiamin iti.

7 "Notin amadaghan itir nguazir mitaghniam Meditereniania Ongarir Ekiamin ikegh mangi Horin Mighsiamin otoghiva,
8 mangi Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin otogh mangi Sedatin nguibamin otogh mangi,
9 Sifronin danganimin otogh bar mangi Hasarenanin nguibamin tugham.
10 "Aruem anadi naghin itir nguazir mitaghniam, Hasarenanin ikegh mangi Sefamin nguibamin otoghiva,

33:54: Diboboniba 26:54-56 **33:55:** Josua 23:13; Gumazir Dapaniba 2:3; Onger Akaba 106:34-36; Esekiel 28:24

11 Sefam ategh mangi sautin
amadaghan nguibam Riplan otogham,
Ripla a nguibam Ain boroghin aruem
anadi naghin iti. Egh mitaghniam
mangi Galilin Dipar Akaremin aruem
anadi naghin itir mighsiar doziba
abigh mangi,
12 egh nguazir mitaghniam
sautin amadaghan mangi Jor-
danin Fanemin magiri bar mangi
Amangsizim Itir Dipar Akaremin
otogham. Kar ian nguazir
mitaghniaba."
13 Ezi Moses kamaghin Israelia
migei, "Ikiavira Itir God, Akar Gav-
gavir kam ia ganidi. Ia, 9plan
Israelian anababa ko Manasen an-
abamin akuar me tuirazimningin
mam bagh, satu gikararangiva uari
bagh nguazir kaba tuiragh ada inigh.
14 Ia fo, Rubenin anabam ko Gatin
anabam, ko Manasen anabamin
akuar me tuirazimningin faragha
zuim, me uari bagha nguazim inigha
gifa.
15 Me Jerikon boroghin Jordanin
Fanem vongin aruem anadi naghin
uari bagha nguazim inis."

Gumazir dapaniba, nguazim tuiraghamin ingangarim iti

16 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei,
17 "Ofa gamir gumazim Eleasar, ko
Nunin otarim Josua, aning nguazir
kam abigh gumazamizibar aning.
18 Egh ni vaghvagh anababar
gumazir dapanitaba miseveghti, me
Eleasar ko Josuan akurvagham.
19 Ezi Ikiavira Itir God misevezir
gumazibar ziabar kara: Judan an-
abamin tongin, a Jefunen otarim
Kalep amisefe.
20 Egha Simeonin anabamin tongin,
a Amihutin otarim Selumiel amisefe.
21 Egha Benjaminin anabamin
tongin, a Kislonin otarim Elidat
amisefe.
22 Egha Danin anabamin tongin, a
Joklin otarim Buki amisefe.
23 Egha Josepin otarim Manasen
anabamin tongin, a Efotin otarim
Haniel amisefe.
24 Egha Josepin otarir igharazim
Efraimin anabamin tongin, a Sip-
tanin otarim Kemuel amisefe.
25 Egha Sebulunin anabamin
tongin, a Parnakin otarim Elisafan
amisefe.
26 Egha Isakarin anabamin tongin,
a Asanin otarim Paltiel amisefe.
27 Egha Aserin anabamin tongin, a
Selomin otarim Ahihut amisefe.
28 Egha Naptalin anabamin tongin,
a Amihutin otarim Pedahel amisefe."
29 Kar, Ikiavira Itir God Kenanin
nguazim abigh vongin Israelian gu-
mazamizibar aningasa misevezir gu-
maziba.

35

Ikiavira Itir God Livain anabamin adarazi bagha inabazir nguibar ekiaba

1 Dughiar kamin, Israelia Moapin
danganir zarimin iti. Danganir kam,
Jordanin Fanemin boroghin aruem
anadi naghin itima, Jerikon nguibar
ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
2 "Ni Akar Gavgavir kam isi Is-
raelia daningighti, nguazir me in-
izibar tongin me nguibar ekiataba
isi Livaibar anighti me dar ikiam.
Egh uaghan me nguibar ekiar kabar
boroghin itir nguazir grazir aghuiba
itiba isi me danighti, Livaibar bul-
makauba dar amam.
3 Livaiba uari bagh nguibar ekiar
kaba inighiva dar ikiam. Eghti grazir
dadar aghuiba itir nguaziba, men
bulmakauba ko asizir igharaziba dar
grazibar amam.
4 Dadaba itir nguazir otevir kaba,
nguibar ekiaba avinizir divazibar
ikegh azenan mangi nguazir kam bar
a ighuigh mangi 450 mitan tugham.
5 Nguibar ekiam, dadaba bar an
okarigh, otevir mamin ikegh mangi
otevir igharazimin otogham, eghti an
ababanim 900 mitan tugham.

34:13: Diboboniba 26:52-56 **34:13:** Josua 14:1-5 **35:1:** Josua 21:1-42

6 “Nguibar ia Livain anabamin adarazir aningamibar tongin, ia 6plan nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba me daningigh. Eghti gin ian tav atamakuigh tav misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar kam uabi modogham. Eghti gumazir uan akar gumazimin ovevem ikarvaghsi, an a ikarvaghan iburagham. Egh ia uaghan 42plan nguibar ekiar igharaziba Livain anabam daningigh.

7 Dadaba itir nguaziba, nguibar kabar boroghin iki. Livain anabam 48plan nguibar ekiaba iti.

8 Ia nguibar ekiaba isi Livaibar aningsi, Israelin anababar nguazibar ganti, anabar manam ekevegha nguibar ekiar aviriba iti, eghti ia nguibar ekiar aviriba isi me daning. Eghti anabar manaba suvigha nguibar ekiar aviriba puvatighti, ia nguibar ekiar vaghvaziba isi me daning.”

Nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba

(Godin Araziba 19:1-13; Josua 20:1-9)

9 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

10 “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven mangi,

11 uari mongamin nguibar ekiataba amisefegh. Eghti gumazitam atamakuigh, gumazir igharazim misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamin tamin aven modogh, deraghvira ikiam.

12 Nguibar ekiar kaba, ia uari mongamin nguibabar min ikiam. Eghti gumazir aremezimin namakatam an ovevem ikaraghan iburagham. Gumazitam tav misueghti an aremegham, a deravira iki egh mangi kotiamin tugham. Eghti me an kotiam baregh deraghvira fogh suam, a guizbangira gumazir igharazim misoghezi an areme, eghti kamaghin, me a misueghti an aremegham.

13 “Ia 6plan nguibar ekiar miseveghamin kaba, gumazamiziba ari mangi dar aven mongam.

14 Nguibar kabar 3pla, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiti, 3pla Kenanin nguazimin aven iki. Kar, nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi dar aven mongamiba.

15 Nguibar ekiar uari mongamin 6plan kaba, da Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir, iza dughiar otevimin me ko itiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir me ko zurara ikiamiba, kar men akurvagh me mongamin nguibar ekiaba. Eghti tina atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi kagh uabi modogham.

16-18 “Eghti gumazitam, gumazir igharazimin apanim damuva ain, o dagiam o aghoritam isi a misueghti an aremeghti, osimtizir ekiam an ikiam, eghti a ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ia an arazir kam bangin a misueghti an aremegh.

19 Gumazir aremezir kamin anabatamra, gumazir kam misueghti an aremegham. An an garir dughiamra, an a misueghti an aremegh.

20-21 “Gumazitam tav gifueghan koghiva, an apanim damuva an aningaghiva anekunighti a irigham, o bizitamin a biraghti an aremegham, o uan agharimin a misoghti an aremegham, an amizir arazir kam bangin, me a misueghti an aremegh. Gumazir aremezir kamin anabatamra an apigh, a misueghti an aremegh.

22 “Eghti gumazitam tavin apanim damuan kogh, egh an aningaghan kogh atamakuigh anekunigham, o pura bizitam fegh a mikinighti an aremegham.

23 O an an ganighan kogh, dagiatam fegh a mikinigham, o foghan kogh a biraghti an aremegham.

24 Eghti kamaghin, Israelian gumazamiziba bar, bizir a damuasa

ia mikemezibar gin mangi deravira ganiva, gumazir atamakuigha gumazim misoghezi an aremezim bagh nighnigh deraghvira kotiam damu. Eghti gumazir aremezimin anabamra a ikarvaghsi damuan kogham.

25 Ia gumazir kam inigh deraghvira an akurvaghti, gumazir aremezir kamin anababa, an arazim ikarvaghan marki. Ia an akuragh ua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamimin anetigh. Eghti a kagh iki mangiti ofa gamir gumazir me faragha Godin ingangarim bagha misevegha borem a gingezim aremeghti, a gin mongamin nguibar ekiar kam ategh uan nguibamin mangam.

26-27 Gumazir arazir kurar kam gamizim, mongamin nguibar ekiamin mitaghniam ategh, azenan mangiti, gumazir aremezimin anabatam, mongamin nguibar ekiamin azenan an apigh, egh a misueghti, an aremegham. Arazir kamin, anabar kam osimtiziba puvatigh kotiaba puvatigham.

28 Bar guizbangira, gumazim gumazitam misueghti an aremegham, a mongamin nguibar ekiam ataghiraghan marki. A mongamin nguibar ekiamin iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim aremeghti, a gin uamategh uan nguibamin mangi.

29 Ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia managh ikiam, ia bizir a damuasa mikemezir kaba ko arazir kabar gin mangi.

30 "Gumazitam gumazir igharazim misueghti an aremegham, ia a isi kotiam datighiva akam a gasi, gumazir pumuning o gumazir 3plan an ganiziba, me bar kotin aven akar otevir vamira damuam, kamaghin ia deraghvira fogh suam, gumazir kam guizbangira arazir kam gami, eghti bizir kam bangin gumazir kam aremegham. Gumazir vamira a uabira, an migirigiam kotin aven gavgaviba puvatigham. Eghti ia gumazir kam misueghti an aremeghan kogham.

31 "Gumazir gumazir igharazimin apanim gamua a misoghezi an aremezim, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. Bar puvati. An aremegham.

32 Eghti gumazitam mongamin nguibar ekiatamin mangigh, gin anetegh uamategh uan nguibamin mangisi damuti, ofa gamir gumazibar dapanim tighar aremegham, kamaghin gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham.

33 Ia an amamangatighti a mongamin nguibar ekiam ategh mangigham, ian arazir kamin, ia nguazir kam damighti a nan damazimin mizegham. Gumazibav sozi me ariaghirir arazir kam, nguazim gamima, a nan damazimin mize. Nguazim damighti a zueghamin arazim, tuavir vamira iti, a kamakin, ia gumazir a misoghezi an aremezimin arazir kuram ikaragh a misueghti an aremegh. Tuavir igharazitam, ua itir puvati.

34 Ki Ikiavira Itir God, ki Israelia, ian tongin iti. Kamaghin, nguazir ia itir kam, ia a damuti, a nan damazimin mizeghan marki."

36

Amizir pabar itiba, uan afeziar aremezibar nguaziba iniam

1 Josep a Manasen afeziam, ezi Manase a Makirin afeziam, ezi Makir a Gileatin afeziam. Dughiar mamin, Gileatin ikizimin gumazir dapaniba dikavigha Moses ko Israelian gumazir dapanir igharaziba bagha zui.

2 Egha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim isa ni ganiga ghaze, ni satu gikararangiva nguaziba abigh da Israelia e daningti, e dar ikiam. Egha uaghan en anabar gumazim Selofehatin nguaziba isi an guivibar aningasa, ni mikeme.

35:30: Godin Araziba 17:6; 19:15 **36:2:** Diboboniba 27:7

3 Ni kamaghin fogh, me anabar igharazitabar gumazibar ikiti, men nguaziba ko biziba, men pabar nguazibagh isafuragham. Me kamaghin damuti, en nguazir ni bigha e ganingizim suvigham.
4 Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamim otoghti, me nguazir gumazir igharaziba da ivezeziba, me ua da inigham. Eghti Selofehatin guivibar nguaziba, me ti da isi men pabar nguazibar aven amadagham. Eghti nguazir kam, uam en nguazimin min ikian kogham."
5 Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Josepin anabamin gumazibav gia ghaze, "Josepin anabamin adarazi migeir akaba, da guizbangira.
6 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Selofehatin guiviba, gumazir manabar ikisi, uan anabamin aven uarira uarir ikiam.
7 Eghti ia Israelia bar, ian nguaziba vaghvagh ian anababar aven ikivira ikiam. Eghti anabar igharazitam da inian kogham.
8 Amizir Israelin anababar aven, ikia nguaziba iniziba, me uan anabamin gumazitamra iki. Eghti arazir kamin, Israelia bar uan inazir afeziabar gin mangi nguaziba ko biziba iniam.
9 Kamaghin, ia anabar igharazimin amamangatighti, me ian nguaziba inian kogham. Bar marki. Anababa bar, vaghvagh uan nguazibar ghuaviba ikegh mangivira ikiam."
10-11 Kamaghin amizi, Selofehatin guiviba me uan anabamin gumazibara iti, mati Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Men ziabar kara: Mala, Tirsa, Hokla, Milka ko Noa.
12 Me Josepin otarim Manasen anabamin gumazibar iti. Kamaghin amizi, men nguaziba ko biziba men inazir afeziamin anabamin aven ikiavira iti.
13 Dughiar Israelia Moapin danganir zarimin itimin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba, ko bizir a damuasa mikemeziba isa, Israelia bagha Moses ganingi. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Moses Ua Godin Araziba Osiri O Diuteronomi

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin aven, Israelia namba 2in dughiamin Godin Araziba ini, eghti da men nighniziba fiva gavgavim men navir averiabar aningam. Dughiar kamin, Israelia Moapian nguazim gapiaghav ikia, egh Jordanin Fanem abigh Kenanin nguazim iniasava ami. Moses me ko mangighan kogham, kamaghin, a uan akar abuananam isa me ganingi. Moses migirigiar otevir 3pla isa Israelia ganingi, ezi akinafarimin abuan migirigiaba Mosesin ovevemin eghaghanim an iti.

Moses kamaghin akar ekiabar gun migei. A God Israelian darorir kamin men gara me bagha amizir ingangarir ekiar aviriba, uam a dagh nighnisi. God uabi uan gavgavimin men akura, kamaghin amizi, me an apengan ikiam. Moses ua Godin 10plan Akar Gavgaviba dar gun migei, egha Godin Akar Gavgavir kabar mingarir maba, a Israelian ikirimirim bagha me geghari. A Godin Akar Gavgavir faragha itiba, gavgavim dagh anidi, egha Israelian nighniziba fe, eghti God me daningasa mikemezir nguazim dapiamin dughiamin, me deraghvira Arazir kabar gin mangam.

Bizir ekiar akinafarir kam damuasa migeim, a Israelian akuraghti, me Godin Akar Gavgaviba deraghviram dar gin mangam. Godin Arazir kam, a sapta 6:4-6in ikia kamaghin migei, "Ia uan navir averiam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar Ikiavira Itir God, ian God, a gifongegh." Moses Akar Gavgavir kam gavgavim a daningasa, tintinibar mighsiabar mavanang egha asebar ziaba fan men anogoroke. Me God gifozir puvatizir arazibar amuan marki. Egh me danganir vamirara amisefegh, egh gumazamiziba bar an mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi.

Akinafarir kam God Israelia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kamin men nighniziba fe. God uabi Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua iza datirighin, eghti me uaghan deraghvira nighnigh me Kenanin nguazim ikiamimin dughiamin, me Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangisi bar gavgafigh.

Israelia Sainain Mighsiam ategha izezir eghaghanim, Moses a geghari

(Sapta 1--3)

1 Akinafarir kamin aven itir akaba, Moses da Israelian gumazamizibav keme. Dughiar kamin, me gumazamiziba puvatizir danganim aghuigha an iti. Kar Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itir danganim. Danganir zarir me itir kam, Supin nguibamin boroghin ikia, egha bar misingi. Ezi Paranin nguibam, vongin amadaghan iti, ezi Tofelin nguibam, ko Labanin nguibam, ko Haserotin nguibam, ko Disahapin nguibam, da vongin amadaghan itima, Israelia dar tongin iti.

2 Gumazitam ti Sainain Mighsiamin ikegh Kades Barnea mangisi 11plan aruebar Idomin kantrin mighsiaba atugh mangam.

3 Ezi Israelia fomira Isipin kantri ategha iza 40plan azeniba danganir kamin arui. Dughiar kam, namba 40in azenim, an namba 11in iakinimin, an dughiar faragha zuim otozi, Moses Ikiavira Itir God a mikemezir bizibar gun me migei.

4 Ikiavira Itir God, Amorian Atrivim, Sihon, abirazir dughiamin gin, bizir kaba otifi. Atrivim Sihon Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi uaghan Ikiavira Itir God, Basanin danganimin Atrivim Ok

1:4: Diboboniba 21:21-35

anebira. Ok, a Astarotin nguibam ko
Edrein nguibam gativagha aningin
gari.
5 Dughiar kamin Israelia Jordanin
Fanemin, aruem anadi naghin,
Moapian nguazimin itima, Moses
Akar Gavgavir kabar gumazamiz-
ibav gia men sure gamua ghaze:
6 "E Sainain Mighsiamin itir
dughiamin, Ikiavira Itir God, en God,
kamaghin e migia ghaze:
"'Ia dughiar bar ruarimin mighsiar
kamin boroghin iti. Ian dughiar kagh
itim, a iza kamaghira tu.
7 Ia dikavigh danganir kam ategh,
egh Amorian mighsiaba itir dan-
ganim, ko an boroghin itir dan-
ganibar mangi. Kar Jordanin dan-
ganir zarim ko mighsiaba itir dan-
ganiba, ko sautin amadaghan itir
nguazir misingiziba, ko Mediterenianin Ongarir Ekiamin dadarimin
itir nguaziba. Egh ia Kenanian
nguazim ko nguazir Lebanonin
Mighsiabar vongin itiba sara inigh
mangi Yufretisin Faner Ekiamin
tugh.
8 Ia oragh! Nguazir kaba bar,
ki ia ganidi. Ki Ikiavira Itir God,
ki ian inazir afeziaba, Abraham,
Aisak, ko Jekop, ko men ovavir borir
gin otivamiba, nguazir kaba isi me
daningasa me koma akam akirigha
gifa. Eghti ia datirighin dikavigh
mangi da inigh dar apiagh iki.'"

Moses gumazir dapaniba amisevezi me Israelian jasbar min iti
(Ua Me Ini 18:13-27)

9 Egha Moses gumazamizibav gia
ghaze, "Ki faragha kamaghin ia
mikeme, 'Ki ia gativagh ian ganamin
ingangarim, a bar ekefe. Ki uabiram
a damuva avegham.
10 Ikiavira Itir God, ian God, ia
gamizi, ia borir aviriba bategha, bar
avirasemegha iti. Ian dibobonim,
overiamin itir mikovezibar dibobonimin
min ghu.
11 Nan ifongiam kamakin. Ikiavira
Itir God, a en inazir afeziabar God,
a uan akar dikirizimin gin mangi,
ia damighti ia guizbangira bar
avirasemeghiva ian gin otivamin
dibobonim, ian dibobonir datirighin
itim bar a gafiragham. Eghti a
uaghan ian bizibar amuti, da bar
deragh otivam.
12 Eghti ki manmaghira uabira
ian osimtiziba ko ian akamadariba
akiram? Ki uabira dar amuan
iburagham.
13 Kamaghin amizi, ia fofozir gu-
mazir aghuitaba ko, gumazir de-
ravira nighnigha biziba tuisizitaba,
me ian gumazir dapanibar ikisi me
amisefegh. Ia uan anababar tongin
vaghvagh me amiseveghti, ki me gin-
abaghti me ia gativagh ian ganam.'
14 Ki kamaghin ia mikemezi, ia
na ikaragha ghaze, ia kamaghin
damuasa ifonge.
15 Kamaghin, ia uari uan anababar
tongin vaghvagha misevezir fofozir
gumaziba ko, gumazir dapanir
aghuir gumazamiziba deravira me
gifoziba, ki me ini. Ki me amisevezi,
men marazi 1,000plan gumazamiz-
ibar garima, marazi 100plan garima,
marazi 50plan garima, marazi
10plan gari. Ezi ki uaghan gumazir
ekiar maba bar ian anababar tongin
vaghvagha me amisefe.
16 "Egha dughiar kamin ki
ian jasin kaba akar gavgavim
me ganiga ghaze, 'Ia gumaza-
mizibar akamadarir men tongin
otiviba baraghamin dughiamin,
ia deraghavira kuariba arigh da
baragh. Egh akamadariba bar
deraghvira da tuisigh. Kar ti, ian
namakar pumuningin tongin itir
akamadariba, o akamadarir ian
namakaba ko ikizir igharazibar
gumazamizir ian tongin itiba, ia
uaghara deravira da baragh guizin
arazimin gin mangi da tuisigh.
17 Ki kamaghin me mikeme: Gu-
mazim a ziam iti o ziam puvati, ia
arazir vamiran gin mangi bar men
araziba tuisigh. God uabi kotin
dughiamin nighniziba ia daningam,

1:8: Jenesis 26:3; Ua Me Ini 33:1; Diboboniba 14:23; 32:11

eghti ia gumazitamin atiatingan marki. Eghti osimtizim bar ekeveghti, ia anekiran iburaghiva, a inigh na bagh iziti, ki a baragham.'
18 Egha dughiar kamin bizir igharazir ia uaghan damuamiba sara ki ian sure gami."

Israelia moga gari gumaziba amangi
(Diboboniba 13:1-13)

19 Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, en God, e damuasa mikemezi moghin, e ami. E dughiar kamin dikavigha Sainain Mighsiam ategha ghua danganir bar kuramin zui, kar gumazamiziba puvatizir danganim. E ghuavira ikia Amorian mighsiaba itir danganimin otivigha Kades Barnean otifi.
20 Ezi ki kamaghin ia migia ghaze, 'E datirighin Amorian mighsiaba itir danganimin otifi. Ikiavira Itir God, en God, nguazir kam datirighin ia daningasava ami.
21 Ia gan! Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam isa ia ganigha gifa. Ia dikavigh mangi a inigh, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia mikemezi moghira, ia a dapiagh. Egh atiatingiva okam nighnighan marki.'
22 "Ezi ia bar moghiram iza na migia ghaze, 'E gumazitaba amangighti me en faragh mangi, mongegh nguazir kamin ganigham. Egh me tuavir bar aghuitam en akaghti e an mangam. Me e mikim suam nguibar ekiar kaba, da manmaghira gari.'
23 "Ezi ki oregha ghaze, e akar kamin gin mangiti a ti deragham. Egha uan 12plan anababar aven, ki vaghvagha dar aven gumazir maba amisefe, eghti 12plan gumaziba mangam.
24 Egha me dikavigha mighsiaba itir danganimin pin ghua, Eskolin Danganir Zarimin otivigha moga garagha rui.
25 Egha me dagher nguazir kamin otivir maba inigha ua iza e ganigha ghaze, 'Nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin e ganidir kam, a bar dera.'
26 "Me kamaghin mikemezi, ia ua Ikiavira Itir God, ian Godin akaba batuegha kantrin kamin ghuavanangan aghua.
27 Ia uan purirpenibar ikia uarir tongin migirigiar aviribagh amua uarigh imoba ghaze, 'Ikiavira Itir God e gifongezir puvati. Egha kamaghin an e isi Amorian dafarim datighti me e gasighasighasa, a Isipin kantrin e inigha azenan ize.
28 E tizim bagh danganir kamin mangam? Gumazir e nguazir kamin mongiva an ganasa amangiziba, ua izegha kamaghin e migia ghaze, Gumazamizir nguazir kamin itiba bar gavgavigha agharapaniba bar ruari, ezi men dibobonim, en dibobonim bar a gafira. Ezi me itir nguibar ekiaba, da avinizir divaziba bar overiamin ghuavanabogha bar isin mar iti. E uaghan men garima, gumazir dafabara men tongin iti. Me ti gumazir bar ruarir fomira itim Anak, an ovavir boribara!'
29 "Ezi ki kamaghin ia migei, 'Ia gumazamizir kabar atiatingan marki.
30 Ikiavira Itir God, ian God, a fomira Isipin kantrin aven ian akurazi ia ganizi moghin, a datirighin ian faragh mangi ia bagh apanibav sogham.
31 Ia faragha gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir God, ian God, a ian akuragha ia inigha ia atera izavira ikia nguazir ia datirighin itir kamin oto. Ezi an arazir kam, ia an ganigha gifa. A mati afeziam uan borim ghurafazi moghin, ia gami.'
32 Ki kamaghin ia migeima, ia akar kam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin itir puvati.
33 A ian faragha ghua tuavim ian akagha danganir ia purirpeniba asamim ian aka. Egha a dimagaribar, avivzariar ekiamin aven ian faragha

1:26: Godin Araziba 9:23; Hibru 3:16 **1:31:** Aposel 13:18 **1:32:** Hibru 3:19

ghua, aruebar mati, ghuariar ruarir ekiamin min ia gisin faragha zui."

God ivezir kuram Israelia ganingi (Diboboniba 14:20-45)

34 Egha Moses me migia ghaze, "Ia migirigiar aviribagh amima, Ikiavira Itir God ia baragha ghua ian aningaghegha bar pamtemin migia ghaze,
35 'Ia gumazamizir bar kuraba, ian tav nguazir aghuir ki ian inazir afeziabar aningasa me koma akam akirizimin mangan kogham. Bar puvatigham.
36 Ki garima, Jefunen otarim, Kalep, a bar na baghavira ikia nan gin zui. Kamaghin amizi, a uabira mangi nguazir kamin ikiam. Eghti nguazir a ghua ganizir kam, ki a isi a ko, an ovavir boribar aningam.'
37 "Ian arazir kam, Ikiavira Itir God gamima, a uaghan bar na basemegha kamaghin migei, 'Moses, ni uakan, ni nguazir kamin aven mangan kogham.
38 Eghti nin akurvazir gumazim Josua, a Nunin otarim, a uabira mangam. Ni gavgavim isi Josuan nighnizim danighti, a Israelia inigh men faragh mangi nguazir kam inigh a dapiam.'
39 "Egha gin Ikiavira Itir God, kamaghin bar e migei, 'Ian borir aghirir datirighin itiba kamaghin fozir puvati, bizir tizim a ikufi, ezi bizir tizim a dera, merara nguazir kamin aven mangam. Borir kabara, ia me migia ghaze, Apaniba me misueghti me arighiregham. Eghti ki nguazir kam me danighti, me a inigh a dapiagh an ikiam.
40 Ezi ia gumazamizir aruaba, ia datirighin uamategh gumazamiziba puvatizir danganimin mangi. Egh Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin mangi.'
41 "Egha ia na migia ghaze, 'Moses, e Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Egh e datirighin Ikiavira Itir God e mikemezi moghin mangi misogham.' Egha ia ghaze, Mighsiaba itir danganimin itir gumaziba, da pura biziba. E me dikabinamin gavgavim iti. Egha ia vaghvagh midorozimin biziba suigha me dikabinasava ami.
42 "Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 'Ni ikiangsizir kam me daning: Me midorozim bagh mangan marki. Ki me ko mangi men akuraghan koghti, apaniba bar me abinigham.'
43 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kamin gun ia migei. Ezi ia an akam barazir puvati. Ia an akam batuegha, uari fa ifaghata dikavigha apanibav soghasa mighsiaba itir danganimin ghue.
44 "Ezi Amorian mighsiaba itir danganir kamin itiba, aparir ivibar min okoruabar min migha iza ian agintigha ghua Idomian mighsiaba itir danganimin ghua, Hormanin nguibar ekiamin otogha bar ia dikabira.
45 Kamaghin amizi, ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava arai. Ezi a tong ia baraghizir pu. Bar puvati.
46 Ezi bizir kam bangin ia dughiar bar ruarimin Kadesin ike."

2

Israelia ghua Idomin kantri ko Moapin kantrin oto (Diboboniba 21:10-20)

1 Egha Moses kamaghin migia ghaze, "E gin uamategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin zui. Egha e, Ikiavira Itir God e mikemezi moghirama ami. Egha e Idomian mighsiabar itir danganimin, dughiar bar ruarimin ighuagh arui.
2 "Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze,
3 'Dughiar bar ruarimin ia pura mighsiaba itir danganir kam tintinibar a garuavti, dughiam gifa. Ia datirighin notin amadaghan mangi.'

1:34: Hibru 3:18 **1:42:** Diboboniba 14:41-43 **2:1:** Diboboniba 21:4 **2:4:** Jenesis 36:8

4 Egha Ikiavira Itir God, migirigiar
otevir kam ia daningasa na mikeme,
'Ia datirighin Idomian mighsiaba itir
danganimin torim abigh mangam.
Kar Ison ovavir boribar nguazim, me
ian namakaba. Me ian atiatingti, ia
deraghvira ganigh.
5 Ia me ko misoghan marki. Ki
men nguazir otevitam isi ia danighan
kogham. Bar puvati. Ki fomira Seirin
Mighsiam isa Ison ovavir boribagh
anigha gifa.
6 Eghti ia men kantrin aven,
dagheba ko dipabara, ia dagh ives.'
7 "Ia bizir kam bakinighnighan
marki. Ikiavira Itir God, ian God,
ia bagha biziba bar dagh amizi, da
deraghviram otifi. Ia gumazamiziba
puvatizir danganim purama a garuir
dughiamin, a bar deraghavira ia
geghuva ian gari. Egha faragha zuir
40plan azenibar ikegha iza datirikin,
a ia ko ikiavira iti, ezi ia bizitamin
otevezir puvati.
8 "Ezi e ua dikavigha ghua en
namakar Seirin Mighsiabar boroghin
itiba, Idomia, me gitaghasa, Elat ko
Esiongeberin nguibamning bagha
zuir tuavir gumazamiziba puvatizir
danganimin itim ategha, ragha ghua
Moapin kantrin itir gumazamiziba
puvatizir danganimin zuir tuavimin
zui.
9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
migia ghaze, 'Moapia me Lotin ovavir
boriba, ezi ia pazi me damuan marki.
Ki nguibar ekiam Ar isa me ganigha
gifa, ezi ia me ko misoghan marki.
Ki men nguazitam isi ia danighan
kogham.' "
10-11 (Ikiavira Itir God tighar
nguazir kam isi Moapia daningamin
dughiamin, gumazamiziba gumaza-
mizir bar gavgavir kaba dibora
ghaze, "Emia." Me fomira nguibar
ekiar kam Ar, me an iti. Me Anakian
min agharir suiar ruaribar aghungi.
Gumazamizir aviriba, gumazir
agharir ruaribar aghungizir kaba,
Anakia ko Emia, me ziar kam Refaim
me gati. Ezi Refaimian marazi,
Moapin kantrin itima, Moapia ziar
kam Emia, me gati.
12 Horia fomira Idomin kantrin
itima, Ison ovavir boriba me
gasighasigha, men kantri inigha
a gapia. Kamaghira, Israelia gin
Ikiavira Itir God me ganingizir
nguazir kam, inigha a gapia.)
13 Egha Moses ua kamaghin migia
ghaze, "Ikiavira Itir God e mikemezi
moghira e gin Seretin Danganir
Zarim abigha zui.
14 Dughiar e Kades Barnean ikegha
iza Seretin Danganir Zarim abigha
izezim, datirighin 38plan azeniba.
Ezi Ikiavira Itir God mikemezi
moghira, midorozir gumazir e ko
Kades Barnean ikegha izeziba, me
bar moghiram ariaghire.
15 Guizbangira, Ikiavira Itir God,
men apanim gamua ghua bar me
agifa.
16 "Midorozir gumaziba bar
ariaghirezi men gin,
17 Ikiavira Itir God, kamaghin na
migia ghaze,
18 'Ia datirighin nguibar ekiam Ar,
an boroghin zuir tuavimin otogh
Moapian nguazimin mitaghniam
abigh an aven mangi.
19 Egh Amonia me Lotin ovavir
boriba, ia men nguazimin boroghira
mangam. Nguazir kam ki a isa me
ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki
men nguazir katam isi ia danighan
kogham. Eghti ia bizitam damighti
me atarti ia me misoghan marki.' "
20 (Nguazir asizir kam, me uaghan
kamaghin a dibori, "Refaimian
nguazim." Gumazamizir maba
fomiram an ike, ezi Amonia kam-
aghin uaghan me dibora ghaze, me
"Samsumia."
21 Egha me uaghan Anakian min
aghuigha ruari. Egha me bar
avirasemegha gavgaviba men iti. Ezi
Ikiavira Itir God, bar moghira me
agivazi, Amonia nguazir kam inigha
a gapia.
22 Kamaghira, Ikiavira Itir God,
Ison adarazigh amizi, me datirighin

2:9: Jenesis 19:37 **2:14:** Diboboniba 14:28-35 **2:19:** Jenesis 19:38

Idomin Mighsiabagh apiagha iti. Ikiavira Itir God, bar Horia agivazi, Idomia men nguazim inigha a gapia.

23 Ezi Avia, men nguazim ongarir ekiamin ikegha ghua Gasan amadaghan sautin tu. Ezi Kritia kamaghirama amigha Avian nguazim inigha a gapia.)

24 Ezi Moses ua kamaghin migia ghaze, "E Moap gitagha izima Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, 'Ia datirighin mangi Arnonin Fanem giregh mangi. Eghti datirighin Amorian gumazim Sihon, a Hesbonin atrivim, ki a ko an nguazim isi ian dafarim darigham.

25 Ki datirighin ikegh mangi ki nguibabar gumazamizibar amighti me bar ian atiatigham. Egh me ian ziam baraghiva, egh akong bar atiatigham.' "

Israelia Atrivim Sihon dikabira (Diboboniba 21:21-30)

26 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "E Kedemotin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki Hesbonin Atrivim Sihon, bagha navir vamiran ikiasa akar aghuiba isa abuir gumazir mabagh anigha me amangi.

27 Me ghua otivigha kamaghin a migei, 'Ni en amamangatighti, e nin nguazim abigh tuavimra mangam. En gumazamiziba raghiregh agharir guvim o agharir kiriamin mangan kogham. E bighiratigh mangam.

28 Guizbangira, e pura dagheba ko dipaba inian kogham. Bar puvati. E dagh ivezam. E pura uan suebar, nin nguazimin tizimra daru,

29 mangi Jordanin Fanem girigh anebigh nguazir Ikiavira Itir God, en God, e daningasa mikemezimin otogham. Ni ti oraki, Ison ovavir borir Seirin Mighsiabar itiba, ko Moapian gumazir Arin itiba, me kamaghira bar en amamangatizi, e men nguazim abigha ize.'

30 "Ezi Atrivim Sihon uan kantri abigh mangan en amamangatizir puvati. Ikiavira Itir God, en God, e datirighin apiaghav itir nguazir kam e a iniasa an Atrivim Sihon gamizi, an navim gavgavizi, a en akam baraghan aghua.

31 "Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, 'Ni oragh! Ki datirighin Atrivim Sihon ko an nguaziba bar da isi ian dafarim darigham. Ia pura mangi da inigh, egh dar apiagh.'

32 Ezi Sihon uan midorozir gumaziba ko, e misoghasa Jahasin nguibamin boroghin otifi.

33 Ezi Ikiavira Itir God, en God a isa e ganingizi e a dikabiragha, a ko an otariba ko an adarazi sara bar me misoghezi me bar ariaghire.

34 Ezi dughiar kamra, e an nguibaba bar da inigha, bar adagh asighasiki. Egha men gumaziba ko, amiziba ko boriba sara misoghezi me ariaghirezi, tav ua itir puvati.

35 Ezi e uari bagha men bulmakauba ko men bizir nguibabar aven itiba bar da ini.

36 Ikiavira Itir God, en God, en amamangatizi, e Arnonin Danganir Zarimin miriamin aven itir nguibam Aroerin ikegha ghua Gileatin nguazimin otivigha men nguibar kaba bar dagh asighasiki. E zuima, nguibar kaba avinizir divazir tam e gamizi, e aven mangasa iburazir puvati.

37 Dughiar kamin, e Amonian nguazim, ko Jabokin Fanemin boroghin itir danganiba, ko mighsiaba itir danganibar aven itir nguibaba, ko danganir Ikiavira Itir God, en God, e mangasa en anogorogheziba, e dar boroghin ghuzir puvati."

3

Israelia Atrivim Ok abira (Diboboniba 21:31-35)

1 Egha Moses ua Israelia migia ghaze, "Kantri Basan a notin amadaghan iti, ezi e datirighin an zuir tuavimin zuima, Basanin

3:1: Diboboniba 21:33-35

Atrivim Ok uan adarazi ko otivigha e misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami.

2 Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, 'Ni an atiatingan marki. A ko an gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh, arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.'

3 "Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, Atrivim Ok ko an gumazamiziba en dafarim gatizi, e me misoagharighizi me bar ariaghire. Men tav ua itir puvati.

4 E dughiar kamin an nguibaba bar ada inigha, tam ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Atrivim Ok, Basanin nguibar ekiamin ikia, egha Argopin danganim gatifa. Dughiar kam, e Argopin danganimin itir nguibar ekiar 60pla, e bar moghira ada ini.

5 Nguibar ekiar kaba, da avinizir divaziba, da bar ekevegha mitemegha gavgafi. Ezi divazibar tiar akaba bar gavgavizi, me ainin igugunibar da apiri. Ezi nguibar dozir divaziba puvatizir bar aviriba, da Atrivim Okin nguazir asizibar iti.

6 E nguibaba bar dagh asighasigha, gumazamiziba ko boriba, bar me misoghezi me ariaghire. Arazir e Hesbonin Atrivim Sihon, gamizimra, e me gami.

7 Egha men bulmakauba ko, nguibabar biziba bar, e uari bagha da ini.

8 "E dughiar kamin, arazir kamra, e Amorian Atrivir kamning, Sihon ko Ok, e aningin nguaziba bar da ini. Nguazir kaba, da Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Da sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu.

9 Ezi Saidonia, Hermonin Mighsiam ziar kam a garisi, 'Sirion.' Ezi Amoria, ziar kam a garigha ghaze, 'Senir.'

10 E mighsiabar orazibar itir danganir zaribar itir nguibaba bar ada isava, Gileatin nguaziba ko Basanin nguaziba isa ghua Saleka ko Edrein nguibamningin tu. Nguibar kaba, da bar Atrivim Okin nguazimin itima e bar moghiram ada ini."

11 (Atrivim Ok, a Refaimbar atrivir abuananam. An aremeghti an eghuamin boksiam, me dagiamin an ingari. Boksiar kamin ruarim, a 4 mitan tuzi, an arozim, 2 mitan tu. Dagiar boksiar kam, an Amon kantrin Raban nguibamin ikiavira iti.)*

Ruben Ko Gatin anabamningin adarasi, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin apia (Diboboniba 32:1-14)

12 Moses kamaghin Israelia migia ghaze, "E nguibar kaba inigha givagha, ki nguazir kabar maba Ruben ko Gatin anabamningin adarazigh aningi. Men nguazim, Arnonin Fanemin boroghin itir nguibam Aroer, a nguazir notin amadaghan itim. Egha uaghan ki Gileatin itir mighsiaba itir danganimin nguazir akuar mam ko an nguibaba me ganingi.

13 Egha ki Gileatin nguazir akuar igharazim ko Basanin nguazim bar a isa Manasen anabar me tuirazimningin mam ganingi. Atrivim Ok faragha Basanin nguazim gativagha an gari. Danganir kam, me ziam Argop a garisi. An aven itir nguibaba, ki bar da isa Manasen adarazigh aningi. Me fomira Basan migia ghaze, a Refaimian nguazim.

14 "Ezi Jair, a Manasen adarazir gumazir mam. A gin Argopin danganim bar moghiram a ini, nguazir kam me ziam Basan a garisi. Nguazir kam ghua Gesur ko Makan nguazimin mitaghniamin tu. A uabi uan ziam nguibar kabagh ariki. Kamaghin

* **3:11:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin akam giragha an osiri, "An dakozim, me ainin an ingari. Dakozir kamin ruarim, a 4 mitan ghu." Ezi vezin kamin akar abuananam, akar kam, "boksiar kam ikiavira ikia iti," a dughiar e datirighin itim migeir puvati. A dughiar Moses akinafarim kam osirizim migei.

amizi, gumazamiziba nguibar kabav giavira ikia iza datirighin ghaze, kar Jairin nguibaba.

15 “Makiria, me Manasen anabamin marasi, ezi Gileatin nguazim, ki a isa me ganingi.

16 Ezi Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, ki Gileatin ikegha ghua Arnonin Fanemin tuzir nguazim isa me ganingi. Men mitaghniam sautin ikegha ghua Arnonin Faner torimra tu. Ezi men nguazir aruem anadi naghin itimin mitaghniam ghua Jabokin Fanemin tu. Ezi Jabokin Fanem, an Amonin kantrin mitaghniam.

17 Ezi men mitaghniar aruem uaghiri naghin itim, a Jordanin Fanemin tu. Men mitaghniam notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipamin sautin amadaghan tu. Kar Amangsizim Itir Dipar Akarer aruem anadi naghin, Pisgan Mighsiamin boroghin itir nguazim.

18 “Egha ki dughiar kamra, kamaghin me migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God, en God, Jordanin Fanemin itir nguazir aruem anadi naghin itim isa ia ganingi, eghti ia a dapiam. Datirighin ian midorozir gumaziba uan midorozir biziba inigh. Eghti ia me amadaghti, me uan Israelian namakabar faragh Jordanin Fanem giregh anebigh mangi, men akuraghti me nguaziba iniam.

19 Eghti ian amuiba ko boriba nguibar ekiar ki ia ganingizimin ia mizuam iki. Ki fo ian bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme, da uaghan ian nguibar ekiamin ia mizuam iki.

20 Ia mangi uan namakabar akurvagh mangiti, dughiar me nguazir Ikiavira Itir God, en God me daningasa mikemezim iniamim otogham. Kar, aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguazim. Ia me ataghiraghan marki, egh me ko iki mangi dughiar Ikiavira Itir God me damuti, me deravirama uan nguazim dapiagh an avughsam, mati ia uan nguazimin apiazi mokin. Egh ia gin, uamategh uan nguazir ki ia ganingizimin mangi.’

21 “Egha ki gin kamaghin Josua migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God en God, Atrivim Ok ko Atrivim Sihon gamizir biziba ni dar ganigha gifa. God kamaghira atrivir igharazir ia misogh men nguaziba inamibar amuam.

22 Ikiavira Itir God, en God, a uabi ia bagh me ko misoghiva ian akurvagham. Kamaghin, ia men atiatingan marki.’ ”

God, kantri Kenanin mangasa Mosesin amamangatizir puvati

23 Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God, pamten a ko migia ghaze,

24 ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki fo, ni bizir ekiar ni damuamiba, ni dar otevir muziariba nan akakasi, ki nin ingangarir gumazim. Ua godin igharazitam overiam ko nguazimin itir puvati, egh a bizir ekiar ni amigha givazir kabar amuan kogham.

25 Ki nin azai, ni nan amamangatighti, ki mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, egh nguazir aghuir kamin ganiva mighsiaba itir danganir aghuibar ganiva, uaghan Lebanonin itir mighsiamin ganam.’

26 “Ezi puvati. Ian osimtizim bangin, Ikiavira Itir God, nan atara egha uan kuarim dukuagha ikia ghaze, ‘Ni uan akam dukuagh, egh bizir kam bagh nan azangan marki.

27 Ni mangi Pisgan Mighsiam bar an ghuamin ghuavanabogh, vongin notin amadaghan ganiva, saut amadaghan ganiva, aruem anadi naghin ganiva, aruem ghuaghiri naghin gan. Ni Jordanin Fanem abigh vongin mangigh nguazir kamin mangighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, ni deraghvira danganir kabar gan.

28 Josua uabi gumazamiziba inigh fanem abigh vongin mangam, eghti me nguazir ni datirighin garir kam inigh a dapiam. Kamaghin amizi,

3:18: Josua 1:12-15 **3:23:** Diboboniba 27:12-14; Godin Araziba 32:48-52

ni bar deraghvira Josuan sure damu, egh gavgavim an nighnizim daningigh.'

29 "Ezi dughiar kamin e Bet-peorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti."

Moses, Israelia migia ghaze, me Godin Arazibar gin mangi

4

(Sapta 4--11)

Moses, Godin Akar Gavgavibar gin mangasa Israelia mikeme

1 Ezi Moses kamaghin Israelia migei, "O Israelia, ki datirighin ia ganidir arazir God ifongezir kaba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, a nguazir kam isa ia ganidi. Ia nguazir kamin mangi a dapiagh deraghvira ikiasa a ifonge, kamaghin amizi, ia an arazibar suigh gavgavigh dar gin mangi.

2 Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, da guizbangira Ikiavira Itir God, en Godin Akar Gavgaviba, ezi ia uam akar igharazitam dagh isin darighan marki. Egh ia an aningizir akar otevitam anengaran marki. Ia Akar Gavgavir kaba bar dar gin mangi.

3 Ia uari Ikiavira Itir God Peorin Mighsiamin amizir bizir kamin ganigha gifa. Gumazamizir avirim danganir kamin ikia asem Balin ziam fema, bizir kam bangin God ian tongin bar me gasighasiki.

4 Ezi ia Ikiavira Itir God, ian God, an gin zuir adarazira, ia datirighin ikia kati.

5 "Ikiavira Itir God, nan God, na mikemezir arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki dar ian sure gami. Ia datirighin mangi nguazir kam inigh a dapiagh, egh bar dar gin mangi.

6 Ia bar guizbangira adar gin mangiti, ikizir igharazibar gumazamiziba kamaghin fogh suam, ia nighnizir aghuiba ikia egha fofozir aviriba iti. Ia nan arazir ki ifongezir kabav kimti, gumazamiziba da baragh kamaghin mikimam, 'Gumazamizir ikizir gavgavir kamin itiba, me fofozim ikia egha bizibagh nighnigha deragha dagh ami.'

7 "Ia ikizir igharazibagh nighnigh, me purama ekevegha gavgafi, ezi men asetam men boroghira itir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, en God, e an deir dughiabar, a bar en boroghira ikia en akurvasi.

8 Ki datirighin ian sure gamizir arazir kaba, da arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa e mikemeziba bar deragha voroghira zui. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, men araziba ko bizir me amiba, en Arazir aghuibar min zuir puvati.

9 Ia nguazir kamin itir dughiam, ia uari bagh deraghvira gan, egh bizir ganigha givaziba ia zurara dughiabar da bakinighnighan marki. Bar markiam. Ia dar uan boriba ko ovavir boribagh eghan mangivira iki.

10 Ia Sainain Mighsiamin, Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin tuivigha ikezir dughiam ginighnigh. Dughiar kamin a na migia ghaze, 'Ni gumazamiziba bar men diaghti me izi uari akufagh. Eghti ki uan akamin men sure damuti, me nguazir kamin ikiamin dughiamin, me nan atiating nan apengara ikiam. Egh me uaghan uan boribar sure damuti, me uaghan nan apengan ikiam.'

11 "God mikemegha givazi, ia mighsiamin boroghin ghuegha, an apengan zarimin tuivighav ikia gari, mighsiam isia avivzariaba bigha pin ghuavanaga overiamin suighasava amima, ghuariar bar pizim mighsiam avara.

12 Ezi Ikiavira Itir God avir kamin aven ikia ia migeima, ia an akaba barasi. Egha ia gumazitamin nedazimin garir puvatigha pura

4:2: Akar Mogomem 22:18-19 **4:3:** Diboboniba 25:1-9 **4:11:** Ua Me Ini 19:16-18; Hibru 12:18-19

migirigiar kinim barasi.
13 A dughiar kamin uan Akar
Dikirizir Gavgavibar gun ia mikemegha
dar gin mangasa ia migei. Egha
a dagiar akuar pumuningin Akar
Gavgavir kaba osiri. Kar, an Akar
Gavgavir 10pla.
14 Egha Ikiavira Itir God, uaghan
arazir a ifongeziba ko bizir a
damuasa ia mikemeziba, a ian
sure damuasa Akar Gavgavimin
na mikeme. Ia nguazir datirighin
iniamin kam, ia a dapiagh egh dar
gin mangi."

Israelia asebar gin mangan kogham

15 Moses ua kamaghin migei,
"Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin
avimin aven otogha migeir dughiamin,
ia gumazitamin nedazimin garir
puvati, ia pura tiarir kinim barasi.
Kamaghin, ia deragh uari bagh
ganiva,
16-18 egh asetamin marvir guatamin
ingaran marki. Ia kamaghin
damighiva, arazir kuratam damigham.
Ia marvir guar kaba akiran marki,
gumazim o amizim, asiziba, kuaraz-
iba, kuruziba, osiriba, egh ia marvir
guar kabar amighti da ian godbar
min ikiam.
19 Ia ti overiamin itir bizir kabar
gari, aruem, iakinim ko mikoveziba.
Ia uari bagh ganigh, bizir kaba ian
navir averiabagh ekuti, ia teviba apir
dar ziaba fam. Ikiavira Itir God,
ian God, ikizir igharazibar amaman-
gatizi me bizir kabar ziaba fe. Eghti ia
kamaghin damuan kogham.
20 Ezi ian Ikiavira Itir God, Isipin
kantrin ia inigha ian akua ize. Mati
gumazim avir bar puvira isimin aven
uan borim inizi moghin, kamaghira
a ia inigha izegha ia gamizi, ia an
gumazamizibaram otifi, mati ia
datirighin iti mokin.
21 Ia bangin, Ikiavira Itir God, a nan
aningaghe. Egha kamaghin a pamten
na migia ghaze, ki Jordanin Fanem
abigh mangi nguazir aghuir kamin
aven mangan kogham. Nguazir kam,
Ikiavira Itir God, ian God datirighin ia
daningam.
22 Ki Jordanin Fanem abigh vongin
mangighan kogham. Puvatigham.
Ki danganir kamnaghira ikiva oveg-
ham. Eghti ia fanem girigh vongin
mangi nguazir aghuir kam iniam.
23 Ia deraghvira uari bagh gan, egh
Akar Dikirizir Gavgavir Ikiavira Itir
God, ian God ia koma amizir kam
bakinighnighan marki. Ia an akabar
gin mangi egh uari bagh asebar mar-
vir guabar ingaran marki.
24 Ikiavira Itir God, ian God, a
uabira guizbangira God. A ian ama-
mangatighti, ia asetamin ziam fan
kogham. God avir bar puvira isimin
min iti, egh uan apanibar atar men
isigham. Kamaghin amizi, ia kam-
aghin damuan marki.

25 "Egh ia gin nguazir kam dughiar
ruarimin an ikivira iki, egh boriba
batiti ian ovavir borir gin oti-
vamiba, bizitabar nedazibar min
marvir guatabar ingaran marki.
Ia kamaghin damu arazir kuram
damigham. Arazir kam Ikiavira Itir
God, ian Godin damazimin derazir
puvati, egha a gami a bar aningaghe.
26 Ia oragh, ki datirighin overiam
ko nguazimin diazi, aning orazi ki
akar gavgavir kamin ia migei. Ia
Godin akam batogh egh deravira uari
bagh gan. God bar zuamira nguazir
kamin ia batuegham. Ia Jordanin
Fanemin vongin nguazir ia datirighin
iniamin kam, ia dughiar ruarimin an
ikeghan kogham. Puvatigham. Ia bar
moghirama arimighiregham.
27 Egh Ikiavira Itir God, ia agham-
sighti ia tintinibar mangi kantrin
igharazibar ikiam, egh ian gumaza-
mizir avirim arimighireghti vabara
ikiam.
28 Egh ia kantrin kabar iki marvir

4:13: Ua Me Ini 31:18; 34:28; Godin Araziba 9:10 **4:14:** Ua Me Ini 21:1 **4:16-18:** Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 5:8; 27:15; Rom 1:23 **4:20:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 7:6; 14:2; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **4:21:** Diboboniba 20:12 **4:24:** Hibru 12:29 **4:27:** Godin Araziba 28:36

guar gumaziba temeba ko dagiabar ingarizibar ziaba fam. Nedazir kaba, bizibar garir puvatigha, biziba barazir puvatigha, apir puvatigha, bizibar mughuriaba barazir puvati.

29 Egh ia dughiar kamin ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izisi navim dikavam. Ia uan navir averiam ko duamin aven a burisi bar gavgavigh, a batogh bar an boroghira izam.

30 Egh ia osimtizir ekiam ikiti, bizir kurar kaba ia bativti, ia navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh mangi an akamin gin mangam.

31 Ikiavira Itir God, ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, a pura ia ataghiragh ia gasighasighan kogham. Egh an Akar Dikirizir Gavgavir a uabi ian inazir afeziaba ko amizir kam gin amadaghan kogham.

32 "Ia, dughiar fomira ikegha izibagh nighnigh. Bar fomira, amebam tighar ia batamin dughiam, o dughiar God faraghavira gumazimin ingarizimin ikegha iza datirighin, ia faragha zuir dughiaba bar dagh nighnigh. Ia ti, nguazir kamin oteviba bar dar mangi deravira gan, bizir ekiar kamagh garitam otozi, e a baraghiz, o pu? Bar puvati.

33 Gumazamizir igharazitaba, ti God barazi, an avimin aven ikia mikeme? Puvati. Ia ikia a barazi a migei, ezi ia ariaghirezir puvati.

34 Ikiavira Itir God, ian God, Isipin kantrin ia inigha egha ian akua iza ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Egha ian damazimin a uan gavgavir ekiamin ingangarir ekiar aviribagh ami. An arimariar ekiar aviribagh amizi, da Isipin kantrin otivizi, a puv me misuaghariki. Egha a mirakelbagh amuava, bizir igharagha garir ekiar Isipia damuti me bar puviram atiatingamin aviribagh ami. Ti godin ifavarir igharazi tam, bizir an amizir kamagh garir tabar amigham, o? Bar puvatigham.

35 Ikiavira Itir God, ian God, bizir kaba ian akakasi, eghti ia fogh suam, a uabira God. Ezi ua godin igharazitam itir puvati. Bar puvati.

36 God ian sure damuasa, kamaghin a ia gamizi, an akam overiamin ikegha izaghiri ia a baregha gifa. Egha nguazimin ia an avir angazangarir ekiamin gari, ezi an avimin aven ikia egha ia ko migei.

37 A bar moghira ian inazir afeziabagh ifonge, egha ia ginabazi ia bar an gumazamizibara. Kamaghin amizi, a uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin ia inigha ize.

38 A ia inigha iza ikizir gavgavir ekiaba itiba batoke, men gavgaviba bar ian gavgavibagh afira. A nguazir kam ia daningasa kamaghin amua ia inigha iza nguazir ia datirighin itir kam ia ganingi.

39 Ezi datirighin ia bizir kam ginighnigh mamaghira iki. Ikiavira Itir God, an overiam ko nguazimin God. Ezi ua godin igharazitam ua itir pu. Bar puvati.

40 Ia an arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba, ia bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, uan ovavir boriba ko deraghvira ikiam. Eghti a deravira ian akurvagh ia ko mangiti, ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin ia ganidir kam, ia dughiar ruarimin an ikiam. Eghti nguazir kam a ian nguazimin min iki kamaghira ikiam."

Moses mongamin nguibar ekiaba amisefe

41 Egha gin Moses Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguibar ekiar 3pla amisefe.

42 Nguibar ekiar kaba bizir kam bagh ikiam. Gumazitam atamakuigh an apanim gamir puvatizir gumazim misueghti an aremeghti, gumazir kam ari mangi nguibar ekiar katamin mangiti, gumazitam an ovevem ikaragh a misueghti an aremeghan kogham.

43 Nguibar ekiar kabar kara: Beser, a Rubenin anabamin mogomer

4:29: Jeremaia 29:13 **4:35:** Mak 12:32 **4:41:** Josua 20:8-9

nguibam, a gumazamiziba puvatizir danganimin ikia danganir zarimin iti. Ramot, a Gatin anabamin mogomer nguibam, a Gileatin danganimin iti. Ezi igharazim a Golan, a Manasen anabamin mogomer nguibam, a Basan nguazimin iti.

Israelia inizir nguazimin eghaghanir otevim

44 Moses Godin Araziba Israelia ganidi.

45-46 Me Isipin kantri ategha iza aruem anadi naghin Jordanin Fanemin, Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Dughiar kamin, Moses, akaba ko arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, me ganidi. Danganir kam, Amorian Atrivim Sihon, an nguazimin iti. A fomira nguibar ekiam Hesbonin aperagha nguazir kamin gari. Ezi dughiar Moses Israelia ko Isip ategha izimin, me a misogha anebini.

47 Egha me an nguazim gapia, egha uaghan Basanin Atrivim Okin nguazim ini. Amorian atrivir kamning, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti.

48 Israelia inigha givazir nguazir kamin mitaghniam, an Arnonin Fanemin boroghin nguibar ekiam Aroerin ikegha ghua Sirionin Mighsiamin tu, an ziar igharazim, Hermonin Mighsiam.

49 Egha me uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguaziba bar da inigha, ghua Amangsizim Itir Dipar Akaremin ghua Pisgan Mighsiamin tu.

5

Godin 10plan Akar Gavgaviba (Ua Me Ini 20:1-17)

1 Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me iza a ko uari akuvazi, a me migia ghaze:

O Israelia, arazir God ifongezir ki datirighin ia daningamiba ko bizir God damuasa ia mikemezir kaba, ia da baragh. Ia deragh da baregh dagh fogh, egh dar gin mangi.

2 Ikiavira Itir God, en God, a Sainain Mighsiamin boroghin e ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri.

3 Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba, me baghavira nighnigha Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir pu. Puvati, e datirighin itir darazi sara a bar, e bagha Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

4 Ikiavira Itir God uabi, mighsiamin avimin aven ikia egha ian gara ia ko migei.

5 (Dughiar kamin, ia avimin atiatigha mighsiamin ghuav anangan ibura. Ezi kamaghin, ki ia ko Ikiavira Itir Godin tizimin abuir gumazimin min ikia, an akaba baragha dar gun ia migei.) A kamaghin ia mikeme:

6 Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim.

7 Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki.

8 Ia uari bagh marvir guatamin ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir bizziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki.

9 Ia asetam ko marvir guatam bagh iteviba apiriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamin amamangatighti, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otivigham.

10 Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men

5:8: Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 27:15 Araziba 7:9-10

5:9: Ua Me Ini 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin

apangkuvigh kamaghira iki mangi,
men 1,000in ovavir borir gin izamiba
otivam.

11 Nan ziam, Ikiavira Itir God,
ian God, ia puram a diponan
marki. Guizbangira, gumaza-
mizir pura nan ziam diboriba,
Ikiavira Itir God kamaghin me
mikiman kogham, pura bizim,
me osimtiziba pu. Bar puvati, a
ivezir kuram me daningam.

12 Ikiavira Itir God, ia mikemezi
moghin, ia Sabatin dughiam de-
ragh a ginighnigh mikim suam, a
dughiar ki ua bagha inabazimra
ikiam.
13 Ia wighin vamira, 6plan aruebar
aven ingangariba bar dar amuam.
14 Ezi namba 7 dughiam, kar
Ikiavira Itir God, ian Godin dughi-
amra. Kar dughiar ia avughsamim.
Egh Sabatin dughiam, ia bar ingan-
garibar amuan marki. Ia uan otariba
ko, guiviba, ingangarir gumaziba,
ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir
igharazibar gumazamizir iza ian
nguibamin itiba, ia bar ingangaribar
amuan kogham. Ian ingangarir
gumaziba, ko amiziba, me uaghan ia
ko avughsi.
15 Ia Isipin kantrin ingangarir gu-
mazir kinibar min itima, ki Ikiavira
Itir God, ian God, uan gavgavir ekiam
akagha ia inigha azenan ize. Ka-
maghin amizi, avughsazir dughiar
kamin akam, ia deravirama an gin
mangasa, God an gun ia migei.

16 Egh ia vaghvagh uan afeziam
ko amebamin apengan iki, men
akabar gin mangi, mati Ikiavira
Itir God, ian God, ia mikemezi
mokin. Ia kamaghin damuva,
nguazir ki datirighin ia ganidir
kam, ia an ingangaribar amuti
da bar deraviram otivti, ia
dughiar ruarimin nguazir kamin
ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir
God, ian God ia ganidim.

17 Ia gumazamizir igharazibav
soghti me arimighiran marki.

18 Ia poroghamiba uari bakia uari
ko akuir arazim damuan marki.

19 Ia biziba okiman marki.

20 Ia ifavarir akabav kimiva gu-
mazamizir igharazitamin ziam
gasighasighan marki.

21 Ia gumazir igharazitamin
amuim bagh navim dikavan
marki. Egh an ingangarir
gumazim, ingangarir amizim,
ko dipenim ko nguazim, ko
bulmakau, donki, ko an bizir
igharaziba bar, da bagh navim
dikavan marki.

22 Egha Moses gumazamizibav gia
ghaze, “Ia mighsiamin boroghin uari
akuvazir dughiam, Ikiavira Itir God,
avimin aven ikia, egha ghuariar pizir
ekiamin aven iti. A tiarir arozimin
migia, egha Akar kaba isa ia ganingi.
Egha a ua dagh isin akar igharaz-
itaba ia ganingizir puvati. A gin
Akar Gavgavir kaba isa dagiar akuar
pumuningin da osirigha na ganingi.”

Gumazamiziba atiati (Ua Me Ini 20:18-21)

23 Egha Moses ua kamaghin migei,
“Avim isia mighsiam bar anevarazi,
ia tiarir mam barazi a mitatemin
aven ikia migei. Ezi ian anababar
gumazir dapaniba ko ian gumazir
aruaba na bagha iza na migei,
24 ‘Ikiavira Itir God, en God, uan
gavgavir ekiam ko angazangarim en
akagha avimin aven ikia e migei. Ezi

5:11: Ofa Gami 19:12 **5:12:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **5:13:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3 **5:16:** Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **5:17:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:18:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:19:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **5:20:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 **5:21:** Rom 7:7; 13:9 **5:22:** Hibru 12:18-19

e datirighin fo, dughiar mabar God gumazim ko mikimti an aremeghan kogham, an angamira ikivira ikiam.

25 E bizir tizim bagh datirighin ovengam? Avir ekiar kam ti e gasighasigham. E ti Ikiavira Itir God baraghti an e mikimti, e arighiregham.

26 Nguazir kamin gumazitam ti Ikiavira Itir Godin tiarim barazi an avimin aven ikia mikemezi, an angamira en min ikiavira ikez ti?

27 E kamaghin nighnisi, Moses nirara ua roghira mangi, egh akar Ikiavira Itir God, en God, mikimamiba na da baregh ua iziv e mikim. Eghti e da baregh dar gin mangam.'

28 "Ezi Ikiavira Itir God, ian akar kaba baregha kamaghin na migei, 'Ki gumazamizibar akaba barazi da dera.

29 Nan ifongiam, me zurara nighnizir kamra iki nan apengan iki zurara nan Akar Gavgavibar gin mangi. Eghti men ingangariba deraghti, men ovavir boriba, zurara deraghvira ikiam.

30 Kamaghin amizi, ni mangi me mikimti, me uamategh uan purirpenibar mangi.

31 Eghti Moses, ni kagh na ko ikiti, ki uan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikimamiba isi, ni daningam. Eghti ni deraghvira men sure damuti, me nguazir ki me daningamimin ikiva deraghvira dar gin mangi.' "

32 Egha Moses Israelia migia ghaze, "Ikiavira Itir God, en God, e ganingizir akaba ko arazir kaba, ia deravira uari bagh ganiva, egh dar gin mangi. Ia ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki.

33 Ia tuavir Ikiavira Itir God, ian God, ian akazir kamra bar deraghvira an gin mangiti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir ia datirighin iniamin kamin ikiam."

6

Godin Akar Gavgavir bar ekiar faraghavira zuim

1 Egha Moses ua kamaghin migei, "Kar Ikiavira Itir God, en God, ian sure damuasa na mikemezir Akar Gavgaviba, arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba. Ia mangi nguazir ia datirighin iniamim dapiagh, egh akar kaba bar dar gin mangi.

2 Ikiavira Itir God kamaghsua ifonge, ia ko ian boriba ko men borir men gin otivamiba, ia angamira itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin atiating, arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir a ia ganidiba, ia dar gin mangivira iki. Ia kamaghin damuva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam.

3 O Israelia, ia oragh! Ia deraghvira ikisi, ia akar kaba baregh, egh deraghvira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, egh ia nguazir aghuimin ikiam, nguazir kam a bar dera, ezi biziba bar an ikiava deraviram aghui. Egh ia bar avirasemegh bar gavgavighti, ingangarir ia damuamiba, da deraghviram otivam, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, ia mikemezi mokin.

4-5 "O Israelia, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a bar uabira en God. Eghti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh.

6 Ki ia ganidir akar kaba, ia da isi uan navir averiabar arigh, egh dagh nighnighvira iki.

7 Egh dughiar ia uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaba, ko dughiar ia misiabar dikaviba, ia zurara akar kaba dar men sure damuvira iki.

8 Egh akar kaba akinafarimin ada osirigh, da isi uan agharibar arigh da uan guabagh ikegh, egh da gin amangan marki.

6:4-5: Matyu 22:37; Mak 12:29; 12:30; Luk 10:27

6:6: Godin Araziba 11:18-20

9 Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh.”

Israelia Godin akaba bar adar gin mangam

10 Egha Moses kamaghin migei “Ikiavira Itir God, en God, en inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirigha ghaze, A nguazitam isi ia daningam. Nguazir kam, nguibar ekiar aghuiba an iti. Nguibar ekiar kaba, ia uari dar ingarizir puvati.

11 Eghti bizir aghuir aviriba ian dipenibagh izevegham. Bizir kaba ia fomira da isa uan dipenibagh arighizir puvati. Eghti mozir dipar ia fomira kuizir puvatiziba ikiti, wainin azeniba ko olivin azenir ia ingarava oparizir puvatiziba ikiam. Eghti ia an aven iki damasa ifongezir daghebar ami bar izevegham.

12 Egh, ia deraghvira uari bagh gan. Ia fo, ia Isipin kantrin ikia pura ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God ia inigha ian akuava azenan ize. Eghti ia a gin amangan marki.

13 Ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengara iki an ziamra fam. Egh ia uan akaba gavgavim dar aningsi, an ziamra dipon akar dikirizim damu.

14 Egh ian boroghin itir gumazamizibar aseba, ia dar ziaba fan marki.

15 Ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, ian God, ia ko iti, ezi gumazamiziba asebar gin zuima, Godin navim me bagha bar ikufi. Eghti ia asebar ziaba fiti, Ikiavira Itir God ian atar, mati avim bizibar isia da gevi moghin, ia agivaghti, ia ua nguazir kamin ikian kogham.

16 “Egh ia uan Ikiavira Itir God, en God, an araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki, mati ia Masan danganimin amizi mokin.

17 Ia Ikiavira Itir God, ian God, mikemezir Akar Gavgaviba, ko akar a ia ganingiziba, ko arazir a ifongeziba, ia dar gin mangasa, a ia migia ghaze, ia guizbangira bar adar gin mangi.

18 Ia arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, ia dar amu, eghti bizir ia damuamiba bar deraghviram otivam. Eghti nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizir kam, ia an aven mangi a iniam.

19 Eghti Ikiavira Itir God ia koma akam akirizi moghira, ia uan apanibav sogh me batuegham.

20 “Dughiar gin izamimin, ian boriba izi kamaghin ian azangam, ‘Ikiavira Itir God, en God, akar ia ganingizir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, dar mingarim manmakin? Ia ti fo?’

21 Eghti ia kamaghin me mikim, ‘E Isipin kantrin atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, Ikiavira Itir God, uabi uan gavgavimin uam e ini.

22 E bar guizbangira, uari uan damazibar garima, a mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazaraziba, Isipia ko, men atrivim ko, an gumazir ekiaba, me gami.

23 Egha a Isipin kantrin e inigha azenan ize, eghti a en inazir afeziaba ko akam akirizir nguazim e daningisi, e inigh mangi e daningam.

24 Ikiavira Itir God, en God, arazir a ifongezir kabar gin mangasa e mikeme, eghti e an atiating an apengara ikiam. E kamaghin damuti, a en kantrin aven deraghviram e geghuv en ganti, e deraghvira ikiam, mati e datirighin iti mokin.

25 Egh e Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin dar gin mangiti, God, e mikemezi moghin, a kamaghin mikim suam, e an damazimin dera.’ ”

7

Israelia, kar God ua baghavira

6:10: Jenesis 12:7; 26:3; 28:13 **6:13:** Matyu 4:10; Luk 4:8 **6:16:** Ua Me Ini 17:1-7; Matyu 4:7; Luk 4:12 **7:1:** Aposel 13:19

misevezir ikizim
(Ua Me Ini 34:11-16)

1 Moses ua kamaghin Israelia migei:
"Ikiavira Itir God, en God, e inigh nguazir e ikiamin kamin mangisi, a nguazir kamin itir ikizir aviriba batuegh ia inigh izam. Ia mangi nguazir kam inisi an aven mangiti, a ian faragh mangi, 7plan ikizir gavgaviba me batuegham. Men gavgaviba ko gumazamizibar dibobonim bar, ian gavgaviba ko dibobonim gafira. Ikizir kabar kara, Hitia, Girgasia, Amoria, Kenania, Peresia, Hivia, ko Jebusia.
2 Eghti Ikiavira Itir God, en God, me isi ian dafarim datighti, ia bar me misoghti me bar arimighiregh. Egh ia men apangkuv me ko akar dikirizir gavgavitam damuan bar marki.
3 Egh ia me ko guiviba ikarvaghsi akam akiran marki. Ia uan guiviba isi men otaribar arighti, me men ikian marki. Eghti ia men guiviba initi, me ian otaribar ikian marki.
4 Ki fo, me men iki, Ikiavira Itir God ategh saghon iki, men asebar ziaba fam. Ian boriba kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian atar, egh zuamira ia gasighasigham.
5 Ia gumazamizir kaba ko poghan marki. Bar marki. Ia kamaghin damu. Ia me ofabar amuasa tuer biziba, ko men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba bar da misararikigh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okiva marvir guabar apongti da isi.
6 "Ia Ikiavira Itir God, en God, guizbangira ua baghavira misevezir gumazamiziba. Nguazimin gumazamiziba bar men tongin, a ua baghavira iarara amisefe. Ezi ia an gumazamizibara, a bar ia gifonge.
7 "Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min avirasemeghti, a ia gifuegh ua bagh ia amisivam. Puvati, ian dibobonim a bar sufi.
8 Ikiavira Itir God, bar ia gifuegha, ian inazir afeziaba ko amizir akar dikirizim ginighnigha an gin zui. Egha bizir kam bagha a ian akuragha ua ia ini. Ia pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin kantrin atrivimin apengan itima, a uan gavgavir ekiamin ia inigha azenan ize.
9 Ia deravira bizir kam ginighnigh. Ikiavira Itir God, a guizbangira God, egha zurara uan Akar Dikirizir Gavgavibar gin ghua bizibagh ami. Egha gumazamizir avirir an Akar Gavgavibar gin ghua a gifongeziba, a men apangkuv, kamaghira mangivira ikiam.
10 Egha a gifongezir puvatizir gumazamiziba, a men arazir kam ikarvagha zuamira ivezir kuram me ganiga me gasighasisi.
11 Kamaghin amizi, Godin Akar Gavgavir kaba, kar arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki datirighin da isa ia ganidi. Eghti ia bar deraghvira dar gin mangi."

Gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, a deraghvira me damuam
(Godin Araziba 28:1-14)

12 Moses kamaghin migia ghaze, "Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh deragh dar gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavir a fomira ian inazir afeziaba ko amizimin gin mangiva bar ian apangkuvigham.
13 A bar ia gifuegh deravira ia damuti, ia borir aviriba batiti, ian adarazi bar avirasemegham. Egh a ian azeniba deragh dar amighti, ian witba ko bali ko wainin ikariziba ko olivin temeba, da ovizir aviriba ikiam. Egh deragh ian bulmakauba ko sipsipbar amuti, da nguzir aviriba batam. Eghti ia, nguazir a fomira ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizim, ia an aven ikiti, God

7:5: Godin Araziba 12:3 **7:6:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 14:2; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9
7:9: Ua Me Ini 20:5-6; 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 5:9-10 **7:12:** Godin Araziba 11:13-17

deragh ia damu nguazir kamin itir
bizir aghuiba isi bar ia daningam.
14 God bar deravira ia gami
moghin, a nguazir kamin ikiziba
bar, men tongin ikizir igharazitam,
ian min deragha me gamizir puvati.
Ian amiziba, ko ian bulmakaun
amebaba, tam pura ikian kogham,
me bar moghira otam.
15 Eghti Ikiavira Itir God, der-
aghvira ian ganti arimariar guar
igharagha garitaba ia bativan
kogham. Egh arimariar kurar ia
Isipin ikia ganizir katam uam ia
bativan kogham. Arimariar kaba, da
ian apanibara bativam.
16 Eghti ikizir Ikiavira Itir God, en
God, ian dafarim darighamiba, ia
bar moghira me agifagh. Egh ia me
ko men asebar ziaba fan marki. Ia
men asebar ziaba fi, mati ia asizim
azuazimin aven ghu, egh arazir
kam bangin ia arimighiregham.
Kamaghin, ia tong men apangkuvan
marki. Bar marki.
17 "Ia ikizir kabar gan kam-
aghin nighnighan marki, me bar
avirasemegha, men gavgavim e
gafira. Eghti e me gasighasighsi
iburaghburegham.
18 Puvati, ia men atiatingan marki.
Ia bizir Ikiavira Itir God, ian God,
Isipin atrivim ko an gumazamiz-
ibagh amizibagh nighnigh.
19 Egh ia arimariar bar kurar
ia Isipin uari uan damazibar ga-
nizibagh nighnigh. Egh uaghan
mirakelba ko digavir kuram gamir
arazarazir God amizibagh nighnigh.
Ia bar fo, Ikiavira Itir God, ian God
uan dafarimin ingangarir ekiabagh
amigha Isipin kantrin aven ia inigha
ize, ia bizir kabagh nighnigh. Eghti
ikizir ia datirighin atiatiba, Ikiavira
Itir God, arazir kamaghira garimin
me damu bar me gasighasigham.
20 Eghti men tarazi ian ari mangi
mueghti, Ikiavira Itir God, apizir
gumazamiziba apiba amangiti, da
mangi atiatir ekiam me daningiva me
gasighasigham.
21 "Ikiavira Itir God, ian God, gav-
gavir bar ekiam ikia e ko iti. Kam-
aghin amizi, ia ikizir kabar atiatingan
marki. A gavgavir bar ekiam iti, eghti
gumazamiziba bar an atiatingam.
22 Ikiavira Itir God, ian God,
ian faragh mangi aghumra ikizir
kaba batogh me amangiti, me ari
mangam. Eghti ia zuamira me
gasighasighan kogham. Ia zuamira
me gasighasighti, asizir atiaba
avirasemegh otivigh izi ia misoghti
ia arimighiregham.
23 Guizbangira, Ikiavira Itir God,
ian God, ian apanibar amighti me bar
atiatigh ikivira iki mangiti, dughiar
ia bar me dikabiragh me abinamim
otogham.
24 God uaghan men atriviba isi
ian dafaribar arigham. Eghti ia
me misoghti, me arimighireghti, gu-
mazamiziba me gin amadagham. Ia
me misoghamin dughiamin, gumazi-
tam ian anogoreghan kogham. Ia bar
me misoghirarigham.
25 "Ia bar men asebar marvir
guabar apongti da isigh. Egh men
silva ko golin me uan asebar marvir
guabar kurtibagh ifongan marki.
Ikiavira Itir God, ian God, a bar
aser kabar marvir guabar aghua.
Kamaghin amizi, ia bizir kaba inian
marki. Ia da inighti da ti azuazimin
min, ian suighti ia arimighiregham.
26 Egh ia aser kabar marvir guatam
inigh uan dipenibar aven izan marki.
Ia tam inigh izeghti, Ikiavira Itir
God, dagh gasighasizi moghin ia
gasighasigham. Aser kaba da bizir
bar kuraba, ezi God bar dar aghua.
Kamaghin amizi, ia dar aghuagh bar
akiriba ighegh dagh asaragh."

8

Israelia nguazir aghuim iniam

1 Ezi Moses kamaghin Israelia
migei:
"Akar gavgavir ki datirighin ia
ganidir kaba, ia bar deravira dar
gin mangi. Ia kamaghin damuva,
deravira iki oti bar avirasemegham.
Ia uaghan mangi nguazir Ikiavira Itir
God ian inazir afeziabar aningasa me

ko akam akirizimin aven mangi, a inigh an ikiam.
2 Ikiavira Itir God, en God, a 40plan azenibar ian faragha ghua ia inigha gumazamiziba puvatizir danganim garui. Ia bizir kam ginighnighvira iki. A dughiar kamin ian navir averi-abagh fofoghasa, ia an Akar Gavgav-ibagh nighnighavira iti, o puvati. Ia uari fer arazim agivagh, an apengan ikiasa, an osimtizir maba ia ganingi.
3 Ia uari fer arazim agivasa, a ia ataghizi, mitiriam ian azi. Egha a daghem mana, isa ia ganingizi ia aneme. Dagher kam, ia a gifozir puvati, ezi ian inazir afeziaba uaghan fomira a gifozir puvati. A ghaze, a kamaghin damighti ia fogh suam, e gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Pu-vati. Me Ikiavira Itir God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva, ikirimirir aghuim iniam.
4 Ezi ia 40plan azenir kabar arua izima, ian korotiaba biaghirezir pu-vati. Ezi ian dagariba uaghan ian bezir puvati.
5 Ia kamaghin fogh, afeziam uan borim akira an sure gami moghin, Ikiavira Itir God, ian God, ia akirmigha ian sure gami.
6 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezir bizibar amu, egh an atiati an apengara iki an Akar Gavgavibar gin mangi.
7 "Ikiavira Itir God, ian God, ian akua kantrin bar aghuir kam bagha zui. Nguazir kam, a faner ekiaba ko mozir dipaba itima, dipar maba nguazimin apengan ivemara, egha danganir zariba ko mighsiar dozibar otiva afora dar izaghiri.
8 Ezi nguazir kam dagher aviriba an otifi, wit ko bali, wainin oviziba, pomigranetin oviziba, fighin oviziba, olivin oviziba, ko, hanin eborim, da bar moghira an otifi.
9 Eghti nguazir kamin, mitiriaba ian aghan koghti, ia bizitamin otevegh-han kogham. Ezi nguibar kamin dagiaba, ain ko kapa dar aven iti, eghti ia mighsiar kabagh kuva da iniam.
10 Egh bizir ia damasa ifongeziba, ia bar ada iniam. Egh ia Ikiavira Itir God, ian God, kantrin aghuir a ia ganingizir kam bagh an ziam fi a minabam."

Israelia, Ikiavira Itir God bakinighnighan kogham

11 Egha Moses kamaghin Israelia migei:
"Ia uari bagh deravira gan, egh Ikiavira Itir God, ian God bakinighnighan marki. Ia ti ka-maghin damuva, ia Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, arazir a ifongeziba ia da abigham, kar arazir bar kuram.
12 Ia gin dagher damamin aghuir aviriba iki, egh dipenir bar aghuibar ingariva dar aven ikiam,
13 egh sipsipba ko bulmakauba, gol ko silva ko, bizir aghuiba, da bar avirasemegham.
14 Ia dughiar kamin, uari fiva akaba batogh Ikiavira Itir God, ian God, a bakinighnighan marki. Ia ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin itima, a ua ia inigha azenan ize.
15 Egh a uabi ian faragha ghua gu-mazamiziba puvatizir danganir ku-rar ekiar kamin ghu. Danganir kam kuruziba ko tuighakar imezir kuraba itiba an iti. Egha danganir kam a bar misingizi, dipaba an puvati. Ezi God dagiar bar gavgavir mam gamizi, dipam an otogha izaghirima ia aneme.
16 Egha danganir kamin a manan daghem ia ganingizi ia aneme. Manan dagher kam, ia ko ian in-azir afeziaba fomiram anemegha a gifozir puvati. A kamaghin ifonge, ia uari abinigh an apengara ikiam. Egh a kamaghin foghasa, ia ti an akabar gin mangi biziba bar dar amuam, o puvatigham. Kamaghin amizi, an osimtiziba ia bagha da amadi. Egh a gin bizir bar aghuiba isi ia daningam.

8:3: Ua Me Ini 16:1-35; Matyu 4:4; Luk 4:4 **8:5:** Aghuzir Akaba 3:12; Hibru 12:6 **8:11:** Hosea 13:5-6

17 Eghti ia kamaghin nighnighan marki, e bizir aghuir kaba uan gavgavimin dagh amizi, da otifi. Puvati.
18 Ikiavira Itir God, en God, a uabi gavgavim ia ganidima, ia bizir aviriba isi. An arazir a ia gamir kabar mingarim kamakin, a ian inazir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigha kamaghin amua datirighin ghuavira iti.
19 Ikiavira Itir God, ian God, ia a gin amadagh asebar gin mangi dar ziaba fan marki. Ki ikiangsizir gavgavim ia ganiga ghaze, ia akar kam baraghan aghuagh, egh kamaghin damuva, ia guizbangira arimighiregham.
20 Ia Ikiavira Itir Godin tiarim baraghan aghuaghti, a ikizir igharaziba ian damazimin dagh asighasighizi moghin, a uaghan ia gasighasigham."

9

Israelia, Godin akam batoke

1 Egha Moses ua kamaghin Israelia migei:
"O Israelia, ia oragh! Ia bar dughiar ovezimin Jordanin Fanem girigh vongin mangam. Ia mangi ganigh, ikizir ekiaba, men gavgavim ian gavgavim gafira, ia men nguazim iniam. Me nguibar ekiar aviriba itima, da avinizir divaziba bar ghuavanaga overiamin suira.
2 Ezi Anakin ikizir ekiabar gumazamiziba bar ekevegha, gavgavigha agharapaniba sarama aghungi. Ezi ia men eghaghanim baregha fo, gumazitam me misogh me abiraghan kogham.
3 Ia datirighin uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God, en God, avir bar puvira isimin min ian faragh mangam. Ikiavira Itir God uabi, akar dikirizir ia bagha amizimin gin mangi, ian faragh mangi men gavgaviba bar da abinigham. Eghti gin ia me misogh bar zuamira me gasighasigham.
4 "Ikiavira Itir God, ian God, me batuegh givaghti, ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, 'God ti en garima, e an damazimin bar dera, ezi a en arazir aghuir kam bangin nguazir aghuir kam isa e ganingi.' Nighnizir kam a guizin nighnizim puvati. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir kabar gumazamizibar garima, me arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, a me batueghasava ami.
5 Ia kamaghin nighnighan marki, ia uan navir averiabar aven bar deragha, arazir Godin damazimin zuezibagh ami. Puvati, ikizir igharazir kabar gumazamiziba, me arazir bar kurabagh ami, kamaghin God me batuegham. Egha uaghan, Ikiavira Itir God, ian God, uan akar dikirizir ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko amizimin gin mangasa ifonge. Kamaghin, a me batueghti, ia men nguazim iniam.
6 Ia kamaghin nighnighan marki, ia gumazamizir Godin damazim deraziba. Kamaghin amizi Ikiavira Itir God, ian God, ian arazir aghuiba ikarvagha ivezir aghuimin min nguazir aghuir kam ia ganidi. Bar puvati. Guizbangira, ia gumazamizir navir bar gavgaviba itiba, egha ia an akaba baraghan aghua.
7 "Ia bizir kam ginirigh, egh deraghviram a ginighnigh: Ia gumazamiziba puvatizir danganimin ikia Ikiavira Itir God gamizi, a ian aningaghe. Ia fomira Isip ategha iza datirighin, ia dughiar ruarir kamin Ikiavira Itir Godin akam batoghavira iti.
8 Ia fomira, Sainain Mighsiamin boroghin ikia, Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghegha atam ia gasighasiki.
9 Ezi ki dagiar akuar kamning iniasa mighsiamin ghuavanabo. Kar, Ikiavira Itir God, ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin osizirim itir dagiar akuar pumuning.

8:18: Aghuzir Akaba 10:22; Hosea 2:8 **9:4:** Ofa Gami 18:3; 18:24-30; Godin Araziba 12:31; 18:9; 18:14 **9:9:** Ua Me Ini 24:18

Dughiar kamin, ki 40plan arueba
ko dimagaribar mighsiamin ikia,
dipatam ko daghetam amezir puvati.
10 Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar
kamning isa na ganingi. Dagiar
akuar kamning, ia mighsiamin
boroghin uari akuvagha itima,
Ikiavira Itir God avimin aven ikia,
ia mikemezir migirigiaba, a uabi
aningin ada osiri.
11 "Ki 40plan arueba ko dimagaribar
mighsiamin pin iti. Ezi Ikiavira
Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin
osizirim itir dagiar akuamning isa na
ganingi.
12 Egha a kamaghin na migei, 'Nin
gumazamizir ni Isipin kantrin inigha
azenan izeziba, me arazir kurar bar
avirim gami. Egha me zuamira
akirim ragha nan akabagh asaragha,
uari bagha bulmakaun nedazir mam
golin an ingari. Kamaghin amizi,
ni zuamira dikavigh mighsiam ategh
magiri.'
13 "Egha Ikiavira Itir God, ua na
migia ghaze, 'Gumazamizir kaba ki
men gara me gifo, me na baraghan
aghuagha nan akam batoke.
14 Ezi ki bar me gasighasighti
gumazitam ua me ginighnighan
kogham. Ki kamaghin me damigh,
gin ni damighti, ni ikizir gavgavir
bar avirimin afeziamin otoghti,
ikizir kamin dibobonim ko gav-
gavim, bar gumazamizir kurar
kabar dibobonim ko gavgavim gafi-
ragham. Kamaghin amizi, ni nan
anogoroghan marki.'
15 "Kamaghin, ki dikavigha dagiar
akuar Akar Dikirizir Gavgavim
itimning, uan dafarimningin an-
ingin suiragha, mighsiamin uaghiri.
Ezi dughiar kamin, avir ekiam
mighsiamin dafogha isima, an
mizariaba akiziriga ghuavanadi.
16 Ki izaghirigha givagha garima,
ia guizbangira Ikiavira Itir God, en
God, an akaba akirim ragha dagh
asara. Egha ia uari bagha golin
bulmakaun igiar mamin nedazimin
ingarigha gifa. Arazir kamin, ia
arazir kuram gamigha zuamira tu-
avir Ikiavira Itir God ian akazim
ataki.
17 Kamaghin amizi, ki ian damaz-
ibar, dagiar akuar kamningin
suiragha aning akunizi, aning ira bar
misaraghire.
18 Egha gin ki uamategha
Ikiavira Itir Godin damazimin
ghua nguazimin fuagha, uan guam
nguazim mituagha irighav iti. Ki
40plan arueba ko dimagaribar
kamaghira ikia, egha dipatam ko
daghetam amezir puvati. Ki fo, ia
arazir kuram Ikiavira Itir Godin
damazimin a gamua, a gamizi, a
puvira ian atari, ezi ki ia bagha
kamaghin ami.
19 Ikiavira Itir God, bar ian
aningaghegha ia givasa nighnisi,
kamaghin ki atiatingi. Ezi Ikiavira
Itir God, faragha amizi moghin, ua
nan azangsizim baraki.
20 Dughiar kamin, Ikiavira Itir
God, uaghan bar puvira Aronin
aningaghegha, a misueghti an are-
meghasava ami. Ezi ki faragha amizi
moghin, Aron ko ia bagha God ko
migeima, a nan azangsizim ikara.
21 Ia bulmakaun kamin ingarigha
arazir kuram gami. Ezi ki bul-
makau inigha ghua a isa avim mikini.
Egha ki bar a anemisaragharigha,
a mirmirigha an avereniba inigha
da isa, mighsiamin ivemara uaghirir
daghurir dipam mikini.
22 "Ia Masa, ko Tabera ko Kibrot
Hatavan itir dughiabar, ia Ikiavira
Itir God gamizi, a bar ian aningaghe.
23 Ia faragha ghua Kades Barnean
itima, a ia migia ghaze, Ia mangi
nguazir a ia daningamin kamin aven
mangi a dapiam. Ezi ia nighnizir
gavgavim Ikiavira Itir Godin itir
puvatigha, an akamin gin mangan
aghuagha a batoke.
24 Ki fomira ia ko ingara ia
inigha izezir dughiamin ikegha iza
datirighin, ki bar ia gifo, ia gumaza-

9:19: Hibru 12:21 **9:22:** Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 11:3; 11:34 **9:23:** Diboboniba 14:1-10; Godin Araziba 1:21; 1:26; Hibru 3:16

mizir Godin akaba batoziba.
25 “Ian arazir kuram bangin
Ikiavira Itir God bar ia gasighasighasav
amima, ki 40plan arueba ko
dimagaribar Ikiavira Itir Godin
damazimin nguazimin fuagha uan
guam nguazim mituagha irighav
ikia,
26 Ikiavira Itir God ko migia ghaze,
‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ga
uaning, ni uan gumazamizibagh
asighasighan marki. Ni uabi uan
gavgavimin gumazamizir kaba Isipin
kantrin me inigha azenan ize. Ni uan
gavgavir ekiamin men akuragha ua
me inigha gifa.
27 Ni uan ingangarir gumaziba,
Abraham, Aisak ko, Jekop, me
ginighnigh, akaba batozir gumaza-
mizir kabar arazir bar kurar kabagh
nighnigh da ikarvaghan marki.
28 Ni kamaghin damighti, Isipia
ti kamaghin mikim suam, Ikiavira
Itir God, gumazamizir kaba inigha
nguazir me daningasa me ko akam
akirizim, bagh mangan iburagh-
buraki. Puvati, God gumazamizir
kabar aghuagha, aremeghasa, me
inigha gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghu.
29 Mevzika, gumazamizir kaba ni
ua baghavira me amisefe. Egha ni
uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin
me inigha azenan ize. Kamaghin
amizi, ni me gasighasighan marki.’ ”

10

Moses namba 2in dughiamin
Akar Gavgavir 10pla ini
(Ua Me Ini 34:1-10)

1 Egha Moses Israelia migia ghaze,
“40plan arueba ko dimagariba
givazima, Ikiavira Itir God, ua ka-
maghin na migei, ‘Ni dagiar akuar
faragha dituzir pumuningin mirara
ua pumuning atugh, egh aning inigh
na bagh mighsiamin anang. Egh
ter araritaba aghoregh boksiamin
ingarigh.
2 Eghti ki dagiar akuar kamning,
akar ki faragha dagiar akuar ni
inigha ghua bighizimningin osiriz-
iba, aningin da osiram. Ki akaba
osirigh givaghti ni aning isi boksiam
darugh.’
3 “Egha ki temer akasin boksiar
mamin ingarigha, dagiar faragha
dutuzimningin mirara dagiar akuar
pumuning atugha, aning inigha ua
mighsiamin ghuavanabo.
4 Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar
kamningin, faragha uan akaba osi-
rizi moghin, ua da osiri. A uan 10plan
Akar Gavgaviba osiri, a faragha
dughiar ia mighsiamin apengan uari
akuvagha itimin, an avimin aven ikia
akar kabara ia mikeme, a datirighin
uam ada osiri. Egha a dagiar akuar
kamning isa na ganingi.
5 Ikiavira Itir God na mikemezi
moghin, ki uamategha izaghira
dagiar akuar kamning isa Boksiar ki
ingarizimin aven aning ati. Ezi dagiar
akuamning Boksiamin aven ikia iti.”
6 Egha gin Israelia Jakanian gu-
mazamizibar mozir dipaba ategha,
Moserin nguibamin ghue. Aron kagh
aremezi, me an kuam isa mozim
gati. Ezi an otarim Eleasar, an dan-
ganim inigha, ofa gamir gumazibar
dapanimin iti.
7 Egha me kagh dikavigha Gugo-
dan danganimin ghuegha, gin ghua
Jotbatan danganimin ghu. Kar dan-
ganir daghurir dipar aviriba itim.
8 Me faragha Sainain Mighsiamin
boroghin itima, Ikiavira Itir God,
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar
kamin ganasa, Livain anabamin gu-
mazibav sefe. Gumazir kaba, me
ofa gamir ingangarim damu, egh gu-
mazamizibav kim suam, Ikiavira Itir
God, bar deraghvira me damuam. Li-
vaiba dughiar kamin ikegha ingan-
garir kam gamua iza datirikin.
9 Kamaghin amizi, Livain anabam,
Ikiavira Itir God nguazir asizitam me
ganingizir puvati. A nguaziba Is-
raelian anabar igharazibagh aningi,
ezi Livaiba puvati. Livain anabam,

10:6: Diboboniba 20:28; 33:38 **10:8:** Diboboniba 3:5-8

men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

10 Moses Israelia migia ghaze, "Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti, mati ki faragha amizi mokin. Ezi Ikiavira Itir God, nan azangsizim uam a baraki. Egha ia gasighasighizir puvati.

11 Egha a kamaghin na migia ghaze, 'Ni dikavigh gumazamizibar faragh mangi, nguazir ki me daningasa men inazir afeziaba koma akam akirizim iniam.' "

Arazir God ifongeziba

12 Moses ua kamaghin Israelia migei, "O Israelia, ia oragh. Ki ian azai, ia Ikiavira Itir God, ian God ifongezir arazir aghuir manaba ia dar amuam? Arazir kaba: Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiatingiva an apengara iki, egh an akaba bar dar gin mangi. Egh a gifuegh, egh bar uan navir averiaba ko duaba sara bar akongegh an ingangarim damu.

13 Egh an Akar Gavgaviba ko arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, ki ian akurvaghasa datirighin ia migei, ia bar dar gin mangi, egh deraghvira ikiam.

14 Ia oragh, overiar bar pin itim, a Ikiavira Itir God nanam. Ezi nguazim ko an itir biziba da uaghan an bizibara.

15 Ezi Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, uan navir averiamin aven bar me gifongegha, ua bagha ikizir igharazibar tongin ia amisevegha, uaghan ian ovavir boriba amisefe. A ua baghavira ia ginabazi, ia datirighin an gumazamizibara.

16 Kamaghin amizi, ia uan navir averiabar aven akaba batozir arazim atugh a batokegh, mati gumaziba mikarzir mogomebar inibar ghori.

17 Ikiavira Itir God, ian God, godin ifavariba ko bizir bar gavgaviba itibagh afira. Ikiavira Itir God, a bar ekevegha bar gavgavizi, biziba bar an gavgavimin atiatigha an apengan iti. Gumazir ziam itim, o gumazir ziam puvatizim, an arazir vamiran gin ghua men araziba tuisisi. A kotin aven gumazamiziba ataghirazi, me an nighnizim gighasa dagiaba a ganidir puvati.

18 Egha amizir paba ariaghireziba a deraghavira me gamuava, borir afeziaba ariaghireziba a uaghan deraghvira me gami. Egha ikizir igharazibar gumazamizir en tongin itiba, a me gifuegha dagheba ko korotiaba me ganidi.

19 Ia faragha, ikizir igharazibar gumazamizibar min Isipin kantrin ike. Kamaghin amizi, ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizibagh ifongegh.

20 Ia Ikiavira Itir God, en God, an atiating an apengan iki, egh an ziamra fi. Egh an porogh gavgavigh, an ziamra dipon ia uan akar dikirizibar amu.

21 Anarira, a ian God, kamaghin ia an ziam fi. Ia uari bizir ekiar igharagha garibar gari, a ian akurvaghasa dagh ami.

22 Ian inazir afeziar 70pla, merara Isipin ghue. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, en God, ia gamizi ia overiamin mikovezibar min bar aviraseme."

11

God ziar ekiam iti

1 Moses kamaghin Israelia migei, "Ia Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh, zurara an arazir a ia ganingiziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, an Akar Gavgavibar gin mangi.

2 Ia datirighin bizir kabagh nighnigh. Ia Ikiavira Itir God ian sure damuasa amizir bizir aviriba ia dar gani. A bizir kaba ian boribar akazir puvati. Iarara, Ikiavira Itir Godin gavgavir bar ekiamin gani.

10:10: Ua Me Ini 34:28 **10:17:** Aposel 10:34; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:16 **10:22:** Jenesis 15:5; 22:17; 46:27

3 Egha ia Ikiavira Itir Godin garima,
a Isipin atrivim ko an nguazimin mi-
rakelin igharagha gariba ko digavir
kuram gamir arazibagh ami.
4 Ia garima, Isipia ian agintizir
dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir
Aghevim gamizi a iza bar Isipian
midorozir gumaziba ko, men hozi-
aba ko, men karisba avara. Egha
Ikiavira Itir God bar me gasighasiki.
5 Ia tighar izi danganir ia datirighin
itir kamin izamin dughiamin, ia uari
bizir kabar gani. Ikiavira Itir God, gu-
mazamiziba puvatizir danganimin ia
bagha bizir bar aviribagh ami.
6 Ia bizir kam ginighnigh. Ia
garima, Ikiavira Itir God, Rubenin
anabamin mav, Eliap, an otarimn-
ing, Datan ko Abiram, God aning
gamizir bizimin gani. Ia bar garima,
Ikiavira Itir God, nguazim gamizi, an
akam akarizi, aning uan amuirogh-
boriba ko, uan purirpeniba, ko bizir
angamira itiba sara bar, nguazir
torim giraghuezi, nguazim bar me
avara.
7 Ikiavira Itir God amizir bizir
ekiar kaba, ia guizbangira, uari uan
damazibar bar adar gani."

God bizir aghuiba itir nguazim Israelia ganingi

8 Moses ua kamaghin Israelia
migei, "Ia Jordanin Fanem giregh
vongin mangamin dughiam a
roghira ize. Ezi ia Akar Gavgavir
ki datirighin ia ganidir kaba, ia der-
aghvira dar gin mangi, egh nguazir ia
datirighin iniasava amir kamin aven
mangi a iniam.
9 Egh ia dughiar bar ruarimin
bizir bar aghuiba itir nguazir kamin
ikiam. Nguazir kam, dagheba an ikia
bar deraghaviram aghui. Nguazir
kam, Ikiavira Itir God, ian inazir
afeziaba ko, men ovavir boribar
aningasa akar dikirizim gami.
10 Nguazir ia datirighin iniamin
kam, a Isipin kantrin ia faragha
ikezimin, nguazimin min gari puvati.
Ia Isipin ikia azeniba opara, dipam
inigh uan azenibar izasa ingangarir
dafabagh ami.
11 Ezi nguibar ia datirighin mangi
iniasava amir kam, a mighsiaba ko
danganir zariba itima, amozim zu-
rara an dagher azenibagh izi.
12 Ikiavira Itir God, ian God,
azeniba bar, dar iakinibar vagh-
vagha nguazir kam deraghaviram an
gari.
13 "Ki datirighin ia ganidir Akar
Gavgavir kaba, ia bar adar gin mangi.
Egh Ikiavira Itir God, ian God ia bar a
gifongegh, egh uan navir averiaba ko
duaba sarama an ingangarim damu.
14 Egh ia kamaghin damuti, an
amozim amadaghti amozim izamin
dughiabar a izam. Azeniba oparir
dughiam ko dagheba asir dughiam
sara amozim izam. Eghti ia dagheba
ko wain ko, olivin boreba izivagham.
15 Eghti ia daghetamin oteveghan
kogham. Eghti ian bulmakauba
damamin graziba ikiam.
16 "Ia uari bagh ganigh! Ian
nighniziba ia gifaraghti ia Ikiavira Itir
God, akirim ragh a gasaragh, asebar
ziaba fi dar ingangaribar amuan
marki.
17 Ia kamaghin damuti, Ikiavira
Itir God, ian aningaghegham. Egh
amozimin tivaghti, nguazim dipaba
puvatighti, dagheba ko biziba deragh
aghungan kogham. Eghti ia nguazir
aghuir Ikiavira Itir God ia ganidir
kamin, zuamiram arighiregham.
18 "Ia nan akaba isi uan nighniziba
ko navir averiabar arikigh. Egh da
osirigh uan agharibar da ikegh, egh
atarir afivibar min da uan guabagh
ikeghti da ikiti, ia dughiabar dagh
nighnighvira iki.
19 Egh ia dughiar uan boriba
ko dipenimin ikia avughsiba, ko
dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko
ia dakuasa misiabar itir dughiaba,
ko dughiar ia misiamin dikaviba, ia
zurara akar kabar uan boribar sure
damuvira iki.

11:3: Ua Me Ini 7:8--12:13 **11:4:** Ua Me Ini 14:28 **11:6:** Diboboniba 16:31-32 **11:13:** Ofa Gami 26:3-5; Godin Araziba 7:12-16; 28:1-14 **11:18:** Godin Araziba 6:6-9

20 Egh akar kaba uan dipenibar tiar
akabar akiniba, ko nguibaba avinizir
divazibar tiar akabar da osirigh.
21 Egh ia kamaghin damuti, Ikiavira
Itir God, en inazir afeziaba ko akar
dikirizim gamizi moghin, ia damighti
ia dughiar bar ruarimin nguazir
kamin ikiam. Eghti, ian ovavir boriba
nguazir kamin ikiamin dughiam
uaghan bar ruaragham. Mati ove-
riam zurara uan danganimin ikiavira
iti moghin, ia nguazir kam gisin
ikivira ikiam.
22 "Ki ia ganidir Akar Gavgavir
kaba, ia bar dar amu. Ia bar Ikiavira
Itir God, ian God gifuegh, an tuavir
aghuiba bar adar gin mangi, der-
aghvira bar adar suiragh.
23 Eghti ia roghira mangamin
dughiamin, Ikiavira Itir God ian
faragh mangi ikizir igharaziba bat-
ueghti, ia men nguaziba iniam. Ikizir
kaba, men gavgaviba ko dibobonim,
ian gavgaviba ko dibobonim gafira,
eghti ia men nguazibar apiagham.
24 Egh nguazir ia arua zuir man-
aba, ia bar moghira da iniam. Eghti
ian nguazir mitaghniam, a Sautin
amadaghan gumazamiziba puvatizir
danganimin ikegh mangi notin
amadaghan Lebanonin Mighsiamin
tugham. Egh mangi aruem anadi
naghin Yufretisin Fanemin ikegh
mangi, Meditereniania Ongarir
Ekiamin aruem ghuaghiri naghin
tugham.
25 Eghti gumazitam ian tuavim
apirighan kogham. Ikiavira Itir God,
ian God, a faragha ia bagha akam
akirizi moghin, a ikizir igharazibar
gumazamizibar amuti, me ian ziam
baraghiva, me akong bar atiatigham.
26 "Ia oragh. Ki datirighin ia
bagha tuavir pumuning ati, ia tuavir
manamin gin mangam? Aning
kamakin: God deragh ia damuasa,
ia ifongez, o a pazi ia damuasa ia
ifonge?
27 Ia Ikiavira Itir God, en God,
an Akar Gavgavir ki datirighin ia
ganidir kabar gin mangiti, a deravira
ia damuam.
28 Ia Ikiavira Itir God, ian Godin,
Akar Gavgavir ki datirighin ia
ganidiba, dar gin mangan kogh,
godin igharazir ia fomira fozir
puvatizibar gin mangiti, God ia
gasighasigham.
29 Egh Ikiavira Itir God, ia inigh
nguibar ia datirighin dapiamimin
mangiti, ia bar Gerisimin Mighsiam
ko Ebalin Mighsiamin mangi. Egh ian
tarazi Gerisimin Mighsiamin tugh ka-
maghin dim suam, God e bagh bizir
aghuaribar amuam. Eghti ian tarazi
Ebalin Mighsiamin tugha kamaghin
dim suam, God e gasighasigham.
30 Ia fo, mighsiar kamning Jordanin
Fanemin aruem ghuaghiri naghin iti.
Aning Jordanin danganir zarimin,
Kenanian nguazir aruem uaghiri
naghin itimin iti. Aning Moren temer
ekiar anogoroghezibar boroghin
ikia, Gilgalin nguibamin boroghin iti.
31 Ia kiran oveghangin, Jordanin
Fanem giregh mangi nguazir Ikiavira
Itir God, ian God ia daningamim
dapiam. Egh ia a inigh a dapi-
aghiva, an Araziba bar deravira dar
gin mangi.
32 Ia deraghvira nighnighiva, arazir
God ifongeziba, ko bizir a damuasa
ia mikemeziba, ia deragh dar gin
mangi."

Moses Ikiavira Itir Godin Arazibar gun migei

12

(Sapta 12--26)

Godin ziam famin danganir vamira ikiam

1 Moses ua Israelia migia ghaze,
"Ia oragh. Ia arazir God ifongeziba
ko bizir a damuasa ia mikemezir
kaba, ia nguazir kamin ikiamin
dughiamin ia bar deravira dar gin
mangi. Nguazir kam, Ikiavira Itir
God, ian inazir afeziabar God, a
ia ganingi, eghti ia angamira itir
dughiabar, ia a dapiagh ikiam.

11:24: Josua 1:3-5 **11:29:** Godin Araziba 27:11-14; Josua 8:33-35

2 Ia ikizir igharazibar nguaziba
inigh men danganim inigh dar api-
agh, egh danganir me uan asebar
ziaba feba, kar mighsiar ekiaba ko,
mighsiar doziba, ko temer ekiabar
apengan itir danganiba, ia bar dagh
asighasikigh.
3 Egh men ofa gamir dakoz-
iba apirarigh, men dagiar guarir
dighoriba itiba misararikigh, egh
temer guarir aser amizim Aseran
nedazim itiba avimin da tueghti da
isigh, egh sobiamin men marvir
guaba okiva, bar dagh asighasikigh.
Eghti me ua nguazir kamin dar ziaba
fan kogham.
4 "Ia gumazamizir asebar ziaba
febar min, Ikiavira Itir God, ian God,
an ziam fan marki.
5 Ikiavira Itir God, Israelian
anababar nguazibar tongin, dan-
ganir vamiran ikisi ua bagh
anemisevegham. Eghti ia danganir
kamra mangi egh an ziam fam.
6 Eghti ia danganir kamin ofan
igharagha garir kabar amu. Dar
kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan
igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan
pozibar da abigh dar akuar vamira
isi Ikiavira Itir God, daning. Egh
ia uan bizir aghuiba isiva a daning.
Egh ofan ia Ikiavira Itir God ko akam
akiriziba, da isiva a daning. Egh ia
uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh
ofa damusi a damu. Egh uaghan,
ia uan sipsip ko bulmakaun ivariaba
inigh izi a bagh ofa damu.
7 Egh danganir kamra, Ikiavira Itir
God, en Godin damazimin, ia ko
ian amuiroghboriba ko ian ingan-
garir gumazamiziba ia bar uari aku-
vagh, God daningamin ofan daghe-
bar amam. God deragh ia damighti,
ian ingangariba deraghvira otivighti,
ia bizir kam bagh an damazimin bar
akuegh ikiam.
8 "Ia gin Godin ziam famin dan-
ganir vamiran ikiva, datirighin kagh
ikiava ami moghin, ia uari uan ifon-
giabar an ziam fan marki.
9 Ia Ikiavira Itir God, ian God, ia
ganingizir nguazir kam, ia an aven
ghuezir puvati. Ia gin an aven
mangeghti a dabirabir aghuim ia
danighti, ia navir amirizimin ikiva
avughsam.
10 Ia Jordanin Fanem giregh vongin
mangiti, Ikiavira Itir God, ian ama-
mangatighti, ia nguazir kam inigh a
dapiam. Eghti a deravira ian ganti,
apaniba ian boroghira izan koghti, ia
navir amirizimin ikiam.
11 Ikiavira Itir God, ian God, ia
an ziam fisi, a ua bagh danganir
vamira amisevegh, an ikiti, ia dan-
ganir kamin izi ofan igharagha garir
kabar amuam. Ofan kaba: Ofan
bar isia mighiriba, ko ofan igharaz-
iba. Egh ia uan biziba 10plan poz-
ibar da abigh dar akuar vamira isi
Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan
bizir aghuiba isi a daning. Egh ofan
Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, ia
da isiva a daning.
12 Egh ia uan otariba ko guiviba
ko, ingangarir gumazamiziba ko, Li-
vain ian nguibabar itiba ko, ia bar
moghira Ikiavira Itir God, ian Godin
damazimin bar akuegh an boroghin
iki. Ia Livaibagh fo, me uari nguaz-
itaba inizir puvati.
13 Egh ia uari uan ifongiabar gin
mangiva, tintinibar danganibar ofan
bar isia mighiribar amuan marki.
14 Puvati, ia danganir kam-
ran uan ofabar amuam, kar
Ikiavira Itir God, misivamin dan-
ganim. A ian anababar nguazibar
tongin, anabatamin nguazir vamira,
amisevegham. Egh danganir kamra,
ia ofan bar isia mighiriba ko ofan
igharazir ki ia mikemeziba, ia bar dar
amu.
15 "Egh danganir ia itiba, ia
asizibav sogh dar ami, da anogoroz-
iba puvati. Asizir Ikiavira Itir God,
ia ganingiziba, ia dar ami. Ia an
damazimin zue o zuezir puvati, ia
uan nguibabar aven iki dar ami, mati
ia asizir atiaba api mokin.
16 Egh ia asizir katamin ghuzitam

12:3: Godin Araziba 7:5 **12:16:** Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 15:23

bar aneman markɨ. Ia an ghuzim isɨ dɨpamɨn mɨn nguazimɨn a fugh.

17 Ia bizir kabar amɨ, egh nguibar ia itibar aven Ikiavɨra Itir God, ganɨdir ofan kabar aman markɨ. Dar kara: Ofan bar isia mɨghɨriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan azenibar witba ko wainba ko olivɨn boreba, ia 10plan pozibar da abigh, dar pozir vamɨra isɨ Ikiavɨra Itir God danɨng. Egh ia uan bizir aghuiba isɨva a danɨng. Egh ofan ia God ko akam akɨriziba, da isɨva a danɨng. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isɨ a bagh ofa damusɨ a damu. Egh uan sipsipba ko bulmakaun ivariaba inigh izɨ a bagh ofa damu.

18 Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibamɨn itiba, ia bar Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn damazimɨn ofan kabar daghebar amɨ. Ia danganir Ikiavɨra Itir God, ian God ua bagh mɨsɨvamimra damam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvɨra otivti, ia bizir kam bagh an damazimɨn bar akuegh ikiam.

19 Ia uan nguazir kamɨn ikiamin dughiamɨn, ia Livaibagh nɨghnɨgh men akurvagh.

20 "Eghti gɨn Ikiavɨra Itir God, ian God akam akɨrizɨ moghɨn, ian nguazim damuti, an ekevegh mangam. Eghti ia dughiar manamɨn asɨzibar amɨsɨ ifuegh dar amɨ.

21 Eghti danganir ia Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn ziam famin kam a saghon ikiti, kɨ ia mɨkemezɨ moghɨn, ia damu. Ia Ikiavɨra Itir God ia ganɨngizir bulmakau o sipsip mɨsuegh, an tuziba uan nguibamɨn dar amɨ. Ia kamaghɨn damusɨ ifuegh, egh dughiabar kamaghɨra damu.

22 Ia an damazimɨn zue, o zuezir puvati, ia asɨzir atiaba api moghɨn pura dar amɨ.

23 Ia fo, ghuzim an angamɨra itir ikɨrɨmɨrim gumazamiziba ko asɨziba bar me ganɨdi. Kamaghɨn amizɨ, asɨzitam ghuzir ikɨrɨmɨrim anɨdim an aven ikiti, ia aneman markɨ. Ia ghuzibar aman kogham.

24 Ia asɨzir katamɨn ghuzitam bar aneman markɨ. Ia dɨpamɨn mɨn nguazimɨn a fugh.

25 Ia asɨzir katamɨn ghuzim ameghan koghti, Ikiavɨra Itir God, ia mɨkɨm suam, ian arazir kam an damazimɨn dera. Egh a ia ko ian ovavibar boriba deragh ia damuti, ian ingangariba deraghvɨram otivam.

26 Egh ia God danɨngamin ofaba ko ofan ia Ikiavɨra Itir God ko akam akɨriziba inigh, danganir a ua baghvɨra mɨsɨvamimɨn mangɨ.

27 Egh danganir kamɨn ia ofan bar isia mɨghɨribar amu. Ia asɨzir tuziba ko ghuziba isɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ofa gamir dakozimɨn da tuegh. Egh ia ofan igharazibar amuva, asɨzibar ghuziba ofa gamir dakozimɨn da ingɨ, egh asɨzir tuziba ia dar amɨ.

28 Ia deraghvɨra akar kɨ datɨrɨghɨn ia mɨkemezir kabar gɨn mangɨ, egh kamaghɨn ia Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir aghuiba ko arazir voroghɨra zuibar amuam. Eghti biziba bar ian deraghti, ia ko ian ovavir boriba, ian dabirabim deragh ikɨ mamaghɨra ikiam."

God, asebar ziaba fan Israelian anogoroke

29 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, "Ia mangɨ ikɨzir igharazir kabar nguazibar aven mangamin dughiam, Ikiavɨra Itir God, ian God, ian faragh mangɨ bar me gasɨghasigham. Eghti ia men nguazibar apiam.

30 Ia deravɨra uari bagh ganigh. God me gasɨghasigh gɨvaghti, ia me uan asebar ziaba fer arazibar gan, men mɨn damuan markɨ. Ia men arazibar gɨn mangɨva arɨmɨghiregham. Egh ia men asebar ziaba fer araziba bagh men azangsɨghan markɨ, 'Ikɨzir kaba, me manmaghɨn uan asebar ziaba fe? E men mɨn damuasa ifonge.'

31 Me uan asebar ziaba fe moghɨn, ia Ikiavɨra Itir God, ian God, an ziam fan markɨ. Me uan asebar ziaba fer

12:23: Ofa Gami 17:10-14

dughiaba, me uari uan boribav sogha ofa gamir dakozim gisin me arigha ofan min me tue. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, bar men ofabar aghua.

32 "Egh bizir ki ia mikemezir kaba ia bar moghira dar amu. Egh akar igharazitam inigh uam akar kabagh isafuraghan marki, egh akar katam ataghiraghan marki."

13

1-2 "Eghti akam inigha izir gumazitam o irebabar mingariba abizir gumazitam izi ia geku suam, Ki fogha gifa mirakelin kam guizbangin otivam. Egh men tav, ia faragha ziaba fezir puvatizir asebar ziaba fisi, ia mikimam.

3 Eghti da guizin otivti, ia an akar kam baraghan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ian araziba tuisigh foghasa, ia navir averiaba ko duabar guizbangira a gifongez, o puvati. Egha a gumazir kaba ataghizi me iza ia gekuasava ami.

4 Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan iki, egh an gin mangi. Egh ia an Akar Gavgaviba baragh dar suiragh gavgavigh, dar gin mangi an ziam fi.

5 Egh ia akam inigha izir gumaziba ko, irebabar mingariba abizir gumazir kaba bar me misueghti, me arimighiregh. Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Gumazir kamagh amiba, kar gumazir kuraba. Egh ia God baghivira ikiasa, me aghua. Kamaghin amizi, me ia geku ia damighti, ia Ikiavira Itir Godin gin zuir tuavim ategh an saghon ikiam. Kamaghin, ia gumazir kabav sueghti me arighireghti, arazir kurar kam givagham.

6 "Eghti ian namakatam, o aveghbuatam, o ian otaritam o ian guivitam, o ian amuir ia bar ifongezim, o ian roroar bar aghuim, a modogh ia geku, aghumra aser ia ko ian inazir afeziaba fomira fezir puvatizibar ziaba fisi ia mikimti, ia an akam baraghan marki.

7 Nguazir kamin gumazamizir ian boroghin itiba ko ian saghuiamin itiba, bar moghira aser kabar ziaba fe.

8 Ia gumazir kamaghin amibar apezeperir akaba baraghan marki, ia akirim me gasaragh. Ia men akurvaghan marki. Egh ia apangkuvir arazimin me damuan marki.

9 Gumazim o amizim kamaghin ia damuti, ia a misueghti, an aremegh. Ni faragh uan dafarimin dagiabar a ginivighti, gin gumazamiziba bar dagiabar a ginivam.

10 Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Egh me ia gekuti ia Godin akamin gin mangan kogham. Kamaghin amizi, ia dagiabar me ginivti, me arimighiregh.

11 Ia me misueghti, me arimighireghti, Israelia bizir kam baregh atiatingiva uam arazir kurar katam damuan kogham.

12-13 "Ia Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin nguibar ekiabar ikiv oraghti, me kamaghin mikimam, Gumazir kurar maba nguibar ekiar kamin itir gumazamizibar nighnizibagh ekua ghaze, E asebar ziaba fam. Kar aser e faragha ziaba fezir puvatiziba.

14 Ia kamaghin akar vaveba baregh, egh deraghviram akar kamin mingarim gifoghsi pamtemin ingar. Eghti migirigiar bar kurar kam a guizbangira ikiti,

15 kamaghin, ia nguibar kamin itir gumazamiziba ko men bulmakauba sara misoghirarigh, men nguibar kam ko an itir biziba bar dagh asighasikigh.

16 Egh ia men biziba bar ada inigh, nguibamin torimra da akufagh. Egh ia nguibar kam daboroghti an itir biziba bar isi ofan min Ikiavira Itir God, en God daning. Eghti nguibar

12:32: Godin Araziba 4:2; Akar Mogomem 22:18-19

kam ikuvigh iki kamaghira ikiti, gumazitam uam an ingar anesaraghan kogham.
17 Ia uari bagh nguibar kamin bizitam inian marki. Ia avim ateghtima a bar dar isigh. Eghti Ikiavira Itir God, uan aningazim ategh, ian apangkuvigham. Egh a ian inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighti ian dibobonim ghuavanabogham.
18 Ia Ikiavira Itir God, ian God, an tiarim baraghiva, an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeir kaba deragh dar gin mangiva, an damazimin arazir aghuibar amuti, a bizir aghuir kaba ia bagh dar amuam."

14

Israelia, ikizir igharazibar min ariaghirir gumazamiziba bagh azian marki

1 Moses kamaghin Israelia migei, "Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia ginabazi ia an boriba. Kamaghin amizi, ian gumazitam aremeghti ia a bagh aziva, ikizir igharaziba ami moghin, uan mikarzibar ghor, egh minedevir arizibagh isan marki.
2 Ikiavira Itir God, ian God nguazir kamin ikizibar tongin ia inigha ua baghavira ia amisefe. Kamaghin amizi, ia an gumazamizibara."

Godin damazimin asizir mizirizibа ko zueziba
(Ofa Gami 11:1-4)

3 Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, asizir kabav gia ghaze, Da ikuvizi an adar aghuagha, dar aman ian anogoroke.
4 Asizir kaba, ia dar ami: bulmakau ko sipsip, meme,
5 ko dia, sipsipin atiaba, memen atiaba, ko mighsiamin itir asizir atiar igharaziba, ia dar tuzibar ami.
6 Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min grazibar amiti, ia dar ami.
7 Ezi bulmakaubar min graziba apir asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha itir puvati, kamaghin ia bar dar aman marki. Asizir kamaghin gariba: kamelba, ko ivarareba, ko ighiaba, ia dar amam marki. Da bulmakaubar min graziba apava, soroghafarir puziba bigha pumuning itir puvati. Ia kamaghin fogh, asizir kamaghin amiziba da Godin damazimin zuezir puvati. An adar aman ian anogoroke.
8 Ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin, ia fogh, daba da nan damazimin mize. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.
9 "Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osirir naziaba ko sighiaba itiba, da bizir kaba uaghara ikiti ia dar ami.
10 Egh osiriba ko bizir muziarir ongarimin itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia kamaghin fogh, Da Godin damazimin mize.
11 "Egh kuarazir Godin damazimin zueziba, ia dar ami.
12-18 Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa.
19 "Ezi apizir aviziba itiba, da bar bizir mizirizibа, kamaghin ia dar aman marki.
20 Apizir igharazir aviziba ikia Godin damazimin zueziba, ia dar ami.
21 "Egh asizir puram ariaghiriba, ia dar aman marki. Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar

14:1: Ofa Gami 19:28; 21:5 **14:2:** Ua Me Ini 19:5-6; Godin Araziba 4:20; 7:6; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **14:21:** Ua Me Ini 23:19; 34:26

aningti me dar ami. Egh ia pura nguibam getiagha aruir gumazamizibar amamangatighti, me ia da dagh ivez dar ami. Ia guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia amisevezir gumazamiziba.

"Ia memen oter eborim isi, minem gingegh, memen amebar kamin nguzimin tuzim isi, miner kamin anevighan marki."

Ia 10plan bizibar tongin vamira isi God daningam

22 Moses kamaghin migei, "Dagher ia zurara uan azenibar isiba, ia da abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira anetighti a iki.

23 Egh gin ia da inigh mangi danganir Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamimin danganimin dar atigh. Egh Ikiavira Itir Godin damazimin, ia baliba ko wain, ko olivin temer borem, kar ia faragha inigha izezir dagher kabar naba ia dar ami. Egh ia danganir kamin uan bulmakau ko sipsipin nguzir ivariabav sogh, egh dar ami. Ia kamaghin damuva, zurara Ikiavira Itir God, ian God an atiatingiva an apengan ikiamin arazimin fofozim iniam.

24 Ia bar saghon iki, egh dagher aghuir Ikiavira Itir God ia ganingizir kaba, ia dar 10plan pozibar da tuiragh dar pozitam inigh danganir a uan ziam fisi misivamin kamin da ater mangan iburagh,

25 dagher kaba amadaghti gumazitam dagh ivesegh. Eghti ia gin dagiar kaba inigh Godin ziam fer danganimin mangi.

26 Egh dagiar kabar ia bizir ifongezir kabagh ivez, kar bulmakaun tuziba ko sipsipin tuziba, wain ko wainin dipar gavgaviba. Egh ia God uan ziam fasa misevezir danganir kamin, uan boriba ko Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin, ia dagher kabar ami egh bar akongegh.

27 "Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. Ian nguibabar aven itir Livaiba, ia dughiar ekiar kabar, me ginighnigh men akurvagh.

28 "Ia zurara, azenir mikezimin vaghvagh, uan azenibar otivir dagheba abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira inigh mangi uan nguibar ekiamin aven itir dagheba arizir dipenir ekiabar dar arigh.

29 Livaiba ia me gifo, me uari nguazitaba inizir puvati. Egha uaghan ikizir igharazibar gumazamiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir odiarir paba ariaghireziba, me uaghan ia ko iti. Gumazamizir kaba me uaghan izi uan ifongiabar dagheba iniam. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, deragh ia damuti ian biziba bar deravirama otivam."

15

Bizim inigha uam a ikarvaghamin arazim agivamin azenim
(Ofa Gami 25:1-7)

1 Egha Moses ua Israelia migia ghaze, "Namba 7in azenim, kar bizibar ghuavim ikarvazim agevir azenim.*

2 Ia kamaghin damu, gumazim uan namakam da pura dagiam inigh, eghti azenir namba 7, an namakar kam a mikim suam, Ni uam a ikaravaghan marki. Ikiavira Itir God, uabi kamaghin e migei, E dagiabar ghuaviba, dagiaba ikarvaghamin osimtiziba, namba 7in azenimin, e da gin amangam.

3 Eghti ikizir igharazitamin gumazitam ia da pura biziba inighti, ia bizir kaba ikarvaghsi an dim. Egh ia uari uan namakaba inizir biziba ikarvaghsi men azangan marki.

4 "Ia oragh, ia Ikiavira Itir God, ian God, nguazir a datirighin ia ganidir kabar aven, a deraghvira ia damuam. Kamaghin amizi, ian tav, bizitamin oteveghan kogham.

14:22: Ofa Gami 27:30-33; Diboboniba 18:21

* **15:1:** Arazir kam kamakin, gumazitam nin dagiaba inigha akam akira ghaze, a gin ua nin dagiaba ikarvagham. Eghti azenibar mangiti azenir namba 7 otoghiva, eghti ni a mikimti an a ikarvaghan marki.

5 Ia deravira Ikiavira Itir God, ian
Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia
ganidiba, dar suiragh bar dar gin
mangiti, a deraghvira ia damuam.
6 Ikiavira Itir God, ian God, akam
akirizi moghin, a bar deraghvira ia
damuam. Eghti ikizir aviriba pura ia
da biziba iniam, eghti ia men bizitam
puram a inighan kogham. Egh ia
ikizir aviribagh ativagh men ganti,
me ia gativaghan kogham.
7 "Eghti namakatam, nguazir
Ikiavira Itir God, datirighin ia ganidir
kamin nguibatamin iki, bizitamin
otevegham, ia akirim ragh a gasan
marki. Egh ia uan biziba mighin dar
suighan marki.
8 Ia an apangkuv, egh pura uan
dafariba kuigh, bizir an oteveziba ia
da isiva a daning.
9 Ia kamaghin pazi nighnighan
marki, biziba ikarvaghamin azenim
a roghira izegha gifa, egh uan na-
makamin akurvaghsi uan biziba
mighin dar suighan marki. Egh
ia dagiaba a daningan aghuaghti,
gumazir kam ian arazir kam bagh
Ikiavira Itir God ko mikimiva arangti,
ia Godin damazimin osimtizim ikiam.
10 A ian azangsizir biziba, ia bar da
isi a daningighti, Ikiavira Itir God, ian
God, ian ingangariba bar dar amuti,
da deraghviram otivam.
11 E Israelia, en tarazi zurara biz-
ibar otevegham. Ezi kamaghin ki
ghaze, ia onganarazibagh amir gu-
mazamizibar apangkuv men akur-
vagh deraghvira me damu."

Israelia ingangarir gumazir kinibar amuamin arazim (Ua Me Ini 21:1-11)

12 Egha Moses ua kamaghin migei,
"Ia Israelian gumazitam ingangarir
gumazir kinitamin min a givezeghti,
a ian ingangaribar amu mangi, 6plan
azenibar tugh. Egh namba 7in
azenimin, ia aneteghti a mangi.
13 Eghti a ian ingangarim ateghti, ia
pura nguibamin anemangan marki.
14 Ia bizir aghuir Ikiavira Itir God,
ian God ia ganingizir kaba, kar sip-
sipba, witba, ko wainin dipaba ia da
isi a danighti a mangi.
15 Ia uaghan pura ingangarir gu-
mazamizir kinibar min Isipin ike.
Ezi Ikiavira Itir God, ian God, ua ia
inizi, ia ua firiaghire. Ia bizir kam
ginighnigh. Ki bizir kam ginighnigha
Akar Gavgavir kaba ia ganiga ia
migei.
16 "Eghti ingangarir gumazir kinim
suam, 'Ki bar uan gumazir dapanim
gifuegha, an amuim ko boribagh
ifuegha, me ataghiraghan aghua.'
17 Eghti ia a inigh mangi uan
dipenimin ter ararir tiar akamin
miriamin itimin anesaragh, egh
dikonir tam inigh, an kuarim oko-
reghti, a ian ingangarir gumazir
kinimra iki mangiva ovegham. Ia
arazir kamra uan ingangarir amizir
kinitam, uaghan a damigh.
18 "Ingangarir gumazir kinir kam
6plan azenibar ian ingarizi, ia an
ingangarimin ivezir muziarim a
ganigha gifa. Kamaghin, ia uan
ingangarir gumazir kinim damighti
a firighirighsi, bizir kam ginighnigh
osiman kogham. Ia kamaghin
damuti, Ikiavira Itir God, ian God,
ian ingangaribar amighti da bar
deraviram otivam."

Sipsip ko bulmakaun nguzir ivariam

19 Egha Moses ua kamaghin migia
ghaze, "Ia uan bulmakauba ko sipsip-
bar nguzir apurir ivariaba, bar ada
misevegh, da isi Ikiavira Itir God, en
God, a daningigh. Eghti bulmakaun
kaba ingangaribar amuan marki, egh
uaghan ia sipsipin kabar arizibagh
isan marki.
20 Egh ia zurara azenibar vagh-
vagh uan amuiroghboriba ko, asizir
kaba inigh, Ikiavira Itir God uan
ziam fisi misivamin danganir kamin
mangi Ikiavira Itir God, ian Godin
damazimin asizir kabar ami.

15:7: Ofa Gami 25:35 **15:11:** Matyu 26:11; Mak 14:7; Jon 12:8 **15:12:** Ofa Gami 25:39-46 **15:19:** Ua Me Ini 13:12

21 Eghti bulmakaun kam o sipsipin kamin mikarzim ikuvigham,
kar an dafarim o an suem ikiragham,
o an damazimning okavigham, o
a arimariar kurar igharazim ikiam,
eghti ia a inigh, Ikiavira Itir God, ian
God, bagh ofa damuan marki.
22 Ia asizir atiaba api moghin,
uan nguibabara asizir kamagh
garim amiva anegifagh. Ia Godin
damazimin zue o mize, ia asizir kam
pura bar anemegh.
23 Egh ia asizir katamin ghuzitam
bar aneman marki. Ia dipamin min
nguazimin a fugh."

16

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam
(Ua Me Ini 12:1-20)

1 Egha Moses kamaghin migia
ghaze, "Ia Abipin iakinimin,* azenibar zurara isar kam damu. Ia fo,
Ikiavira Itir God, ian God fomira
Abipin iakinimin dimagarir mamin,
Isipin kantrin ua ia ini. Kamaghin
amizi, ia zurara God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam
damuva, bizir kam ginighnigh an
ziam fi.
2 Ia mangi Ikiavira Itir God, uan
ziam fisi misivamin danganimin
otivigh, uan bulmakau o sipsipin tam
misuegh Ikiavira Itir God, ian God
bagh ofa damu. Egh ia God Israelia
Gitazir Dughiam ginighnigh asizir
tuzibar ami.
3 Ia isar kam damu, egh yis itir bret
aman marki. Ia 7plan aruebara yis
puvatizir bret ami. Ia fo, ia fomira
zuamira Isip ataghiraghasa amua yis
puvatizir bret ame. Kamaghin amizi,
ia bretin kam amiva, dughiar ia Isipin
osimtizimin ikia an ategha izezim
ginighnigh. Ia bizir kam zuraram a
ginighnighvira iki mangiti ian ovever
dughiam otogham.
4 Yis Puvatizir Bretin Isam
Damuamin Dughiamin, ia yis taba
ateghti, da ian dipenibar ikian
marki. Egh an aruer faragha
zuimin, ia ofa damuamin asizibar
ami mangi, dimagarir kamra bar ada
gifagh. Eghti dar naba iki mangi
amimzaraghan otivan marki.
5 "Ia God Israelia Gitazir Dughiam
ginighnighamin ofa bagh asiziba
inigh nguibar Ikiavira Itir God, ian
God ia ganiditamin aven dav soghan
marki.
6 Ia Israelia Gitazir Dughiam
ginighnighamin ofa bagh asiziba
inigh Ikiavira Itir God, ian God
uan ziam fisi misivamin danganir
kamra adav sogh. Ia fo, aruem
uaghiri dughiamin ia Isip ategha
azenan ize. Kamaghira amizi, ia
guaratizimin asizibav sogh dughiar
kam ginighnigh.
7 Ia Ikiavira Itir God, ian God
uan ziam fisi misivamin danganir
kamra, asizir kaba tu dar ami. Egh
amimzaraghan ia uan purirpenibar
mangi.
8 Ia 6plan aruebara yis puvatizir
bret ami. Egh namba 7in aruem, ia
uari akuvagh Ikiavira Itir God, en
God an ziam fi. Egh dughiar kamin ia
ingangaritam bar a damuan marki."

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam
(Ua Me Ini 34:22; Ofa Gami 23:15-21)

9 Egha Moses me migia ghaze,
"Ia azenibar dagher oviziba aghorir
aruer faragha zuimin ikegh, ia
wighba meng mangi namba 7 wighin
tugham.
10 Egh namba 7 wighin aruer
abuananam, kar Azenibar Dagher
Igiaba Asiamin Dughiamin Isar
Ekiam. Ia Ikiavira Itir God, ian God
ia ganingizir daghebar diboboniminin
mirara, uan ifongiamin gin mangi,
da tuiragh Ikiavira Itir God, ian

15:23: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23 **16:1:** Ofa Gami 23:5-8; Diboboniba 28:16-25 * **16:1:** Abipin iakinim, kar Israelia iakinir faragha zuim. Iakinir kam, an en iakinimning Mas ko Epril, aningin otifi. Iakinir kamin ziar igharazim, "Nisan." **16:9:** Diboboniba 28:26-31

God bagh ofa damuva a bagh bar
akongegh.
11 Egh ia uan otariba ko guiviba
ko, ian ingangarir amiziba ko gu-
maziba, ko Livaiba ko ikizir igharaz-
ibar gumazamizir ian tongin itiba,
ko borir afeziaba ariaghireziba ko,
amizir paba ariaghireziba, ia bar
moghira Ikiavira Itir God, ian God
uan ziam fisi miseveghamin dan-
ganimin mangi, uari akuvagh an
damazimin a bagh bar akongegh.
12 Ia fomira pura ingangarir
gumazamizir kinibar min Isipin
ike. Kamaghin amizi, ia bizir kam
ginighnigh arazir God ifongeziba
deraghvira dar amu."

*Averpenibar Ikiamin Dughiar Eki-
aba*
(Ofa Gami 23:33-34)

13 Egha Moses ua ghaze, "Ia
azeniba bar, balin afeziba amisiva
wainin oviziba mirmirighti, gin
Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam
otoghti, ia averpenibar aven iki bar
akongegh mangiti, aruer namba 7
otogham.
14 Dughiar kamin, ia bar moghira
bar akongegham. Ia uan otariba ko
guiviba ko, ian ingangarir gumaza-
miziba ko, Livaiba ko ikizir igharaz-
ibar gumazamizir ian tongin itiba,
ko borir afeziaba ariaghireziba, ko
amizir paba ariaghireziba,
15 ia bar moghira mangi Ikiavira
Itir God, uan ziam fisi misivamin dan-
ganimin otifigh. Egh uari akuvagh
dughiar ekiar kam damu Ikiavira
Itir God, ian Godin ziam fi. God
ian azeniba ko bizir maba sara, de-
raghvira dar amuam, kamaghin, ia
bizir kam bagh bar akongegh iki
mangiti, namba 7 aruem otogham.
16 "Eghti Ia azeniba vaghvagh
dar dughiar 3plan, ian gumazibara
dikavigh, Ikiavira Itir God, ian
God, uan ziam fisi misivamin dan-
ganimin izi, an damazimin otivigh
an ziam fi. Dughiar 3plan kaba
kamakin, Yis Puvatizir Bretin Isam
Damuamin Dughiam, ko Azenibar
Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin
Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin
Dughiar Ekiam. Ia bar vaghvagh
dafarir kinibar Ikiavira Itir Godin
damazimin izan marki.
17 Ikiavira Itir God, ian God
bizir aghuir aviriba ia ganingi. Ia
dagh nighnigh uan biziba tuiragh a
daning."

Kotiabar araziba

18 Egha Moses ua kamaghin migia
ghaze, "Ian anababa vaghvagh,
nguibar Ikiavira Itir God, ian God
ia ganidir kabar aven, jasba ko
ingangarir gumazir igharazitaba
amisefegh. Eghti gumazir kaba
guizin arazibar gin mangi, der-
aghvira gumazamizibar migirigiaba
tuisigh.
19 E fo, dagiar gumaziba jasba
apezepera me ganidiba, da gu-
mazir nighnizir aghuiba itibagh ami,
me damazir okavirizibar min iti.
Egha arazir kam uaghan gumazir
aghuarir osimtiziba puvatizibar
kotiam gasighasisi. Kamaghin amizi,
gumazitam me apezeper kotiam
gifarisi, dagiaba me daningti, me
dagiar kaba inian marki. Me guizin
arazim gighan marki. Me kotiamin
aven pazi gumazitamin akurvaghiva,
igharazitav dikabinan kogham. Me
guizin arazimin gin mangi gumaza-
miziba bar me tuisigham.
20 Ia zurara guizin arazimra gin
mangi, egh guizbangira mikim. Egh
ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God,
ia ganidir kamin dapiagh iki mam-
aghira ikiam.
21 "Egh ia Ikiavira Itir God, ian
God bagh ofa gamir dakozimin ingar,
egh an boroghin temer guarir aser
amizim Aseran nedazim itim asan
marki.
22 Egh ia dagiar guarir dighoriba
itiba asaragh asemin ziam fan marki.
Bizir kamning bar ikuvizi, Ikiavira
Itir God, ian God bar aningin aghua."

16:13: Diboboniba 29:12-38 **16:19:** Ua Me Ini 23:6-8; Ofa Gami 19:15 **16:21:** Ua Me Ini 34:13
16:22: Ofa Gami 26:1

17

1 Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bulmakaun apuritam, o sipsipin duatam mikarzimin ititam inigh Ikiavira Itir God, en God bagh ofa damuan marki. Ikiavira Itir God arazir kam bar an aghua.

2 “Egh dughiar tabar ian nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidibar aven, ian tongin itir gumazitam o amizitam Ikiavira Itir God, en Godin Akar Dikirizir Gavgavim abigh, kamaghin an an damazimin arazir kuram gami.

3 A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abigh, egh godin igharazibar ziaba fam. Kar, aruem ko iakinim ko mikoveziba, a dar ziaba fi dar gin mangam.

4 Ia gumazim o amizir arazir kurar kam gamimin migirigiar kam baregh, deravira migirigiar kamin mingarim bagh ruiva a batogh. Eghti migirigiar kam a guizbangira, eghti ia fogh suam, kar bar arazir kuram Israelian tongin oto,

5 eghti ia gumazir kam o amizir kam inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar a ginivighti an aremegh.

6 Egh gumazamizir pumuning o 3pla an ganti, an arazir kuram damuti, me an gun mikeghti, me dagiabar a ginivighti an aremegh.

7 Ia uarir tongin arazir kurar kam agivsi, gumazamizir an gari an arazir kurar kam gamiziba, me faragh dagiaba isi a giniv. Eghti gin igharaz darazi dagiabar a ginivti an aremegh.

8 “Dughiar tabar osimtizir ian nguibabar otiviba bar ekeveghti jasba da tuisighan iburagham. Osimtizir kamaghin gariba, gumazir mam mamin apanim gamigha a misoghezi an areme, gumaziba uan nguaziba ko dipeniba bagha uarir aningazi, o gumaziba uariv sogha, igharazibar mikarzibagh asighasisi. Eghti jasba bizir kaba tuisighan iburaghti, ia danganir Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin kamra mangi an ziam fi.

9 Egh uan osimtiziba isi Livain ofa gamir gumaziba ko, jasin datirighin kotiaba baraziba, me danighti me ian osimtiziba akir.

10 Egh danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamin me kotin nighniziba ia daningti, ia me mikemezi moghira bizibar amu.

11 Ia men nighnizir me ia ganidir kaba inigh, egh bar adar gin mangi.

12 Egh gumazitam jas, o Godin ofa gamir gumazitam batuegham, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Ia kamaghin damuva Israelian arazir kurar kam batuegham.

13 Eghti gumazamiziba bar moghira arazir kam baregh bar atiatigham. Egh gumazitam uam arazir kamagh garitam damuan kogham.”

Atrivimin arazibar migirigiam

14 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin kam inigh givagh a dapiagh, egh ia gumazamizir igharazibar min nighnigh suam, atrivitam ti e gativagh en ganam.

15 Egh dughiar kamin, ia teghti Ikiavira Itir God, uabi ian tongin atrivimin ikisi ian gumazitam amisefegh. Ia uan ifongiamin gumazitam amisivan marki. Ia kantrin igharazitamin gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin ikian marki. A uabi ian gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin iki.

16 Ikiavira Itir God, ghaze, an gumazamiziba ua Isipin mangan an aghua. Kamaghin, atrivim uan midorozir gumaziba ameghti, me uam hoziar aviribagh ivesi Isipin mangan marki.

17 Atrivim amuir aviribar ikisi nighnighan marki, egh uaghan gol ko silvan aviribar pozim mikinan marki.

17:3: Ua Me Ini 22:20 **17:6:** Diboboniba 35:30; Godin Araziba 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19; Hibru 10:28 **17:7:** 1 Korin 5:13 **17:14:** 1 Samuel 8:5 **17:16:** 1 Atriviba 10:28; 2 Eghaghaniba 1:16; 9:28 **17:17:** 1 Atriviba 10:14-22; 10:27; 11:1-8; 2 Eghaghaniba 1:15; 9:27

Da a damuti, an akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragham.

18 An atrivimin otogh, egh Akinafarir Righizir Godin Akar Gavgaviba ititam inigh, egh Livaibar damazimin an mirara ua bagh Akinafarir Righizir igharazir tamin deragh an osirigh.

19 An akinafarir righizir kam uabin boroghiram anetigh, egh dughiabar zurara an akabar gan. Kamaghin, a Ikiavira Itir Godin atiating an Araziba ko, arazir a ifongezibar gin mangam.

20 Egh kamaghin a uabi uan ziam fan kogh, egh Israelian igharaz darazi abinan kogham. Egh a Godin Akar Gavgaviba ategh ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. A kamaghin damu azenir aviribar atrivimin ikiam. Eghti gin an ovavir boriba an danganim inigh atirivibar otiv mangivira ikiam."

18

Ofan naba ofa gamir gumaziba dar amam

1 Egha Moses ua kamaghin migei, "Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Israelian marazi nguaziba inizi moghin me nguazitam inian kogham. Ikiavira Itir God, mikemezi moghin gumazamiziba uan bizir aghuiba God daningti Livaiba da iniam.

2 Israelian igharaz darazi, nguaziba isi moghin, me nguazitam inian kogham. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

3 "Eghti gumazitam Godin ofa damusi bulmakaun apuritam ko sipsip misuegh, egh asizir kabar gurir tuziba ko, koviam ko akaguar tuziba ko an navir averiamin aven itir bizibar tuziba isi, ofa gamir gumazibar aningigh.

4 Egh ia uan faragha misevezir wit ko balin oviziba, ko wain ko olivin borem ko sipsipin ariziba inigh ofa gamir gumazibar aningigh.

5 Ikiavira Itir God, ian God, ian anababar tongin, ofa gamir ingangarim damuasa Livain anabamin adarazira, me amisefe. Eghti men ovavir boriba zurara ingangarir kam damu mangivira ikiam.

6 "Eghti Livain gumazitam ifuegh, egh uan nguibar Israelin nguazimin aven itim ategh mangi, danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamin mangam.

7 Egh a Ikiavira Itir God, an Godin ofa gamir ingangarim damu, mati ofa gamir gumazir igharaziba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin ingangarir kam gami mokin.

8 Ofa gamir gumaziba vaghvagh dagher magh ghueziba inigh. Egh bizir igharazir a dagiaba bagh amadazimin dagiaba, a uaghan ua bagh dar suiragh."

God aghuazir arazir bar kurar maba

9 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia ganidir kamin otivigh, egh ikizir kabar gumazamiziba amir arazir kurabar gin mangan marki. Kar arazir bar kurar God aghuaziba.

10-11 Ia uan otariba ko guivibav sogh ofaba tuer dakozim gisin avimin me tuan marki. Egh ia, ariaghirezir gumazamizibar duabar gavgavimin amodoghin gin otivamin bizibar gun migeir arazim, ko kukunir gumaziba amir arazim, ko akar mogomebar gun migeir arazim, ko akuzibagh amir arazim, ko akavsiabagh amir arazim, ko duar kuraba ko migeir arazim, ko imezibagh amir arazim, ko gumazamizir ovengezibar duaba ko migeir arazim, ia bar arazir kabar amuan marki.

12 Ikiavira Itir God, en God, a gumazamizir arazir kurar kabagh

18:2: Diboboniba 18:20 **18:10-11:** Ua Me Ini 22:18; Ofa Gami 19:26; 19:31

amiba, a bar men aghua. Ezi gumazamizir ikizir igharazir kabar itiba, ia men boroghira izamin dughiamin, a bizir kam bangin, me batuegham.

13 Ia arazir kurar kaba bar ada atakigh, egh ia guizbangira Ikiavira Itir God, ian Godin gin mangi."

God akam inigha izir gumaziba amangasa akam akiri

14 Egha Moses ghaze, "Gumazamizir ia datirighin men nguazim iniasava amir kaba, me kukunir gumazibar akaba baragha dar gin ghua, duar kurabar arazibagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, arazir kabar amuan ian anogoroke.

15 "Ikiavira Itir God, ian God, a ian tongin, ia bagh gumazitam amiseveghti, a nan min akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ia an akaba baragh dar gin mangam.

16 "Ia Sainain Mighsiamin boroghin uari akuvagha itir dughiamin, ia bar atiatigha, kamaghin nighnigha ghaze, 'E Ikiavira Itir God, en God an ganigh arimighiregham. Kamaghin amizi, e ua Ikiavira Itir God, en God, e uam an tiarim baraghan aghua. Egha e uaghan avir ekiar God aven itir kamin ganan aghua.'

17 Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, 'Men migirigiam, bar guizbangira.

18 Ki men tongin men tav amisevegham, eghti a nin min, akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ki uan akam isi a danighti an akar ki daningamiba bar da isi gumazamiziba bar me mikimam.

19 Eghti akam inigha izir gumazir kam nan ziamra akam akunam. Eghti gumazamizir an akam batoziba, ki ivezir kuram me daningam.

20 Eghti akam inigha izir gumazitam, nan akar ki a ganingizir puvatizitam akunam, o a asetamin ziamin gun mikimam, an ovengam.'

21 "Eghti ia manmagh fogh suam, 'Akam inigha izir gumazir kamin akar a kurir kam, a ti Ikiavira Itir Godin izi, o puvati?'

22 Ia akar a kurir kam kamaghin a gifogh. Akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin ziamin akam akunti, bizir a mikemezim otoghan koghti, akar a migeir kam Ikiavira Itir Godin izezir puvati. Akam inigha izir gumazir kam uan nighnizimin akam akuri. Kamaghin amizi, ia an atiatingan marki."

19

Nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba (Diboboniba 35:9-28; Josua 20:1-9)

1 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin ikiziba bar me gasighsigh givagh, men nguibaba ko dipeniba bar ada inigham. Eghti ia deraghvira dar apiagh,

2-3 egh nguazir kam 3plan distrighbar da bikigh. Egh distrighin kabar vaghvagh mongamin nguibar ekiatam amisefegh, eghti nguibar ekiar kaba, da danganir gumazamiziba arimangi deravira ikiamba. Egh tuavibar ingarighti, da nguibar ekiar kabar mangi dar otifigh. Eghti gumazamiziba tuavir kabar ari mangi nguibar ekiar kabar otivigh deravira ikiam. Eghti gin gumazitam igharazitav purama a misueghti an aremeghti, a mangi nguibar kabar tamin aven mangi modogh ikiam.

4 Gumazim uan anavira osimtiziba an puvatigh purama a misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar 3plan kabar tamin mangigh deraghvira ikiam.

5 Egha uaghan, gumazir pumuning ruarimin temeba oka ghua, mavin sobiam asiaghirigha an namakam misoghezi an areme, an ari mangi mongamin nguibar ekiar katamin aven manigh deragh ikiam.

6 Eghti mongamin nguibar ekiar vamira iki, kamaghin deraghan kogham. Nguibar ekiar vamira

18:13: Matyu 5:48 **18:15:** Aposel 3:22; 7:37 **18:19:** Aposel 3:23

iki bar saghon mar ikiti, gumazim uan anavin ovevem ikarvaghsi, bar aningaghegh pamtem arimangamin gumazir kamin gintigh, tuavimin puram an suiragh a misueghti an aremegham. Gumazir kam, guizbangira, osimtiziba puvati. A uan anavin apanim gamua a misoghezi an aremezir puvati. Sobiamrama asiaghirigha anemisoghezi an areme.

7 Bizir mingarir kam bagha ki mongamin nguibar ekiar 3pla amisivasa ia mikeme.

8 "Ikiavira Itir God, ian God, a nguazir kabar mitaghniabagh isivagh, nguazir ekiaba isi ia daningam, mati a fomira ian inazir afeziaba ko akam akirizi mokin.

9 Eghti ia dughiar kamin mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. Egh Akar Gavgavir ki ia mikemeziba bar a dar amu, egh Ikiavira Itir God, ian God, ia bar a gifongegh, zurara an arazibar gin mangiti, a nguazir ekiar kaba bar ada isi ia daningti, ia ua mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh.

10 Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ia ganidir kamin iki, egh gumazir osimtiziba puvatizir tam misueghti an aremeghan marki, egh ia osimtiziba puvatigham.

11 "Eghti gumazitam bar uan namakamin aghuagh, egh modogh ikiva, egh a misueghti an aremeghti, ana ari mongsi mangi mongamin nguibar ekiar kabar tamin aven mangighti,

12 an nguibamin gumazir dapaniba, nguibar ekiar a ghua modozimin gumazir dapanibar azaraghti me uam anemadaghti, a uan nguibamin izi. Eghti me uam a isi gumazir aremezimin adarazir dafarim datighti, me a ikaragh a misueghti an aremegh.

13 Ia an apangkuvan marki. Bar marki. Israelian aven gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misozi me ariaghirir arazim iti. Ia kamaghin damu egh osimtizir kam agivagh deravira ikiam."

Ababanir Israelia fomira uan nguazibar mitaghniabar atiziba

14 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia ganidir nguazir kaba, me fomira dar mitaghniaba arigha dar abarazi da kamaghira iti. Eghti ia uan namakabar nguazir mitaghniaba ua dagh isivagh mangan marki."

Kotiamin aven gumazitam osimtizim isi gumazir igharazim gasan marki

15 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazir vamira gari, gumazir igharazim arazir kuram gamizi, a kotiamin aven bizir kamin gun migei, eghti gumazir kotiam barazim, gumazir kamin akam baraghan marki. Eghti gumazir arazir kuramin gara an gun migeibar dibobonim, a gumazir pumuning o pumuning ko mikezimin ikiti, ia gumazir kam isi kot datighti, gumazir kaba an gun kotiam mikimam.

16 "Egh gumazitam, gumazir igharazim gasighasighsi a gifar suam, an arazir kuram gami,

17 egh aning virara Godin ziam fer danganimra mangigh. Eghti ofa gamir gumaziba ko jasin datirighin ingangarir kam gamiba Ikiavira Itir Godin damazimin aningin akaba tuisigham.

18 Egh jasba deraghviram aningin akaba tuisigh. Egh me deragh fogh suam, gumazir uan namakam isa kot gatizim a ifara pura akam a gasi,

19 eghti ia ivezir kuram isi gumazir kotiam gifara migeim daning, mati ivezir kurar a uabi uan namakam daningasa ifongezim. Ia kamaghin damu, egh arazir kurar kam uarir tongin a batokegh.

20 Eghti gumazamiziba bar bizir kamin akam bar a baregh atiatigh, egh deragh uari bagh ganam. Eghti

19:14: Godin Araziba 27:17 **19:15:** Diboboniba 35:30; Godin Araziba 17:6; Matyu 18:16; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19; Hibru 10:28

gumazitam uam arazir kamaghira
garitam damuan kogham.
21 Ia ifavarir gumazitamin
apangkuvan markі. A uan anavіra
aremeghsі a ifongegham, a uabі
uaghan aremegham. Egh a uan
anavin damazim, o atarim, o
agharim o suem gasіghasіghsі
ifongeghtі, me uaghan kamaghіram
a ikaragh.”

20

Mіdorozibar araziba

1 Egha Moses mіgіa ghuavіra ikia
ghaze, “Ia uan apaniba ko mіsogh
mangі ganti men karisba ko hozi-
aba, ko men mіdorozir gumaziba,
ian dіbobonim gafiraghtі, ia men ati-
atingan markі. Ikiavіra Itir God,
ian Godin Isipin ia inigha ian akua
izezim, a ia ko iti.
2 Ia mіdorozim forsі ofa gamir gu-
mazitam faragh izі mіdorozir gu-
mazibar guamin tugh kamaghin me
mіkіm,
3 ‘O Israelia, ia oragh. Ia mіdorozim
bagh datіrіghin mangam. Egh ia
mangі apanibar ganіva atiating
aghariba ian amіraghtі ia okam
nіghnіgh puram akongan markі.
4 Ikiavіra Itir God, ian God, a ia
ko zui. A mіdorozir kamin aven ikі
ian akuragh mіsoghtі, ia uan apaniba
abіnigham. Kamaghin amizі, ia ati-
atingan markі.’
5 “Eghtі mіdorozir gumazibar
dapaniba kamaghin me mіkіm suam,
‘Gumazitaba ti kagh ikia dіpenir
igiabar ingarigha, egh deragh dar
amusі tіghar God ko mіkіmam?
Gumazir kamaghin amiba ikі, egh
uamategh dіpenibar mangі. Me
mіdorozimin oveghtі, gumazir
igharaziba men dіpenir igiaba iniam.
6 Ezі gumazitaba ti kagh ikia
wainin azenir igiaba oparigha, egh
dar wainin dіpaba tіghar da iniam?
Gumazir kamaghin amiba ikі, egh
uamategh uan dіpenibar mangі.
Me mіdorozimin oveghtі, gumazir
igharaziba men wainin ovіzir igiaba
iniam.
7 Ezі gumazitaba ti kagh ikia
uari bagh amuibagh inamigha, egh
tіghar men ikiam? Gumazir kam-
aghin amiba ikі, egh uamategh uan
nguibabar mangі. Me mіdorozimin
oveghtі, gumazir igharaziba men
amuibar ikiam.’
8 “Egh mіdorozir gumazibar da-
paniba ua kamaghin, uan mіdorozir
gumazibav kіm suam, ‘Gumazitaba ti
kagh ikia mіsoghan atiatia egha agoa
ikiama? Ian tina kagh ikia kamaghin
ami, a uamategh uan nguibamin
mangі. A kamaghin damu mіdorozir
gumazir igharazibar amutі, me
uaghan atiatingam.’
9 Egh me mіdorozir gumazibav ke-
megh gіvagh, egh me mіdorozir gu-
mazir okoruabar faragh mangamin
gumazir dapaniba amіsefegh.
10 “Ia dіvazir gavgavim avіnizir
nguibar ekiatam ko mіsoghsі an
boroghіra mangі, egh faragh nguibar
kamin itir gumazamiziba kamagh
me mіkіm, ‘Mіdoroziba markiam. Ia
uan nguibam isі puram en dafarim
datіgh.’
11 “Eghtі me ian akamin amaman-
gatіgh, egh ia bagh dіvazibar tiar
akar ekiaba kuigh, egh ian apengan
ikі kalabuziar gumazamizibar min
pura ingangarim damu.
12 Egh nguibar ekiar kamin gu-
mazamiziba ian amamangatіghan
kogh, ia ko mіsoghsі damutі, ian
mіdorozir gumaziba nguibar ekiar
kam avіnizir dіvazir gavgavim bar
anekіarugh.
13 Eghtі Ikiavіra Itir God, en God,
ian amamangatіghtі, ia nguibar ekiar
kam iniam. Ia a inigh gіvagh, an aven
itir gumazibara, bar me mіsueghtі
me arіmіghiregh.
14 Ikiavіra Itir God nguibar ekiar
kam ia ganigha gіfa. Kamaghin
amizі, ia nguibar kamin amiziba,
ko boriba ko bulmakauba ko asіzir
igharaziba, ko uan apanibar bizir

19:21: Ua Me Ini 21:23-25; Ofa Gami 24:19-20; Matyu 5:38 **20:5:** Luk 14:18-20

igharazir nguibar kamin itiba sara, ia uari bagh da inigh.
15 Ia kamaghira nguibar ekiar ian nguazimin saghon itibar amu. Nguibar ekiar kaba, da ian boroghin itir ikizibar nguibaba puvati.
16 “Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia daningamin kamin nguibatam inigh givagh, egh an itir gumazamiziba ko asiziba sara bar dav sueghti da arimighiregh.
17 Ia Ikiavira Itir God, ian God ia mikemezi moghin, Hitia ko Amoria, Kenania, ko Peresia, Hivia ko Jebusia, ia bar me kuavaremegh.
18 Ia bar me misueghti me arighireghti deragham. Me iki uan arazir kurar uan asebar ziaba fava amir arazibar ian sure damuam. Me kamaghin damu ia gekuti, ia Ikiavira Itir God ategh, arazir kurar a bar aghuazibar amuam.
19 “Ia nguibatam inisi misogh dughiar bar ruarimin anevinigh iki, egh sobiabar nguibar kamin boroghin itir temer beba okan marki. Temeba ian apaniba puvati. Ia dar ovizibar amam, egh dagh asighasighan marki.
20 Egh ia temer igharaziba okiva uarir akurvagh misoghamin bizibar ingarigh midorozim damu apaniba abinigh, egh nguibar kam uari bagh a iniam.”

21

Gumazir purama ariaghiribar osimtizim akiramin arazim

1 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia gumazir kuatamin ganti a nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidimin danganitamin irighiv ikiti, ia foghan kogham, tina a misoghezi ana areme,
2 eghti ia kamaghin damu. Ian gumazir dapaniba ko jasba mangi, nguazir gumazir kuam irighav itim ko nguibar an boroghira itibar tizimin ababanim damu ganigh.
3 Eghti kuar kamin boroghira itir nguibar kamra, an gumazir dapaniba, me bulmakaun amebar igiar ingangaritam gamizir puvatizitam amisefegh.
4 Egh me bulmakaun kam inigh faner datir puvatizimin boroghira mangi. Egh nguazir otevir gumazitam an ingarizir puvatigha, bizitam akarazi puvatizimin, bulmakaun kamin tuem apirigh.
5 Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarim damuasa me amisevezi, ingangarir kam iti, me Ikiavira Itir Godin ziamin gun gumazamizibav kimti, God deragh me damuam. Eghti gumazim igharazitav misueghti an aremeghti, me an kotiam baragham. Kamaghin, me uaghan dikavigh danganir kamin mangi.
6 Eghti gumazir kuam iti naghin an boroghira itir nguibar kamin gumazir dapaniba, me dipam inigh uan dafariba bulmakaun kuam gisin da ruegh.
7 Egh me kamaghin mikim suam, ‘E gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. E an ovevemin ganizir puvatigha a misoghezir gumazitam gifozir puvati.
8 O Ikiavira Itir God, ni Isipin kantrin en akuragha uam e inigha ize, ezi e Israelia e nin gumazamizibara. Ni en arazir kuraba gin amadagh. Gumazir kam osimtiziba puvatizi, me purama a misoghezi an areme. Eghti ni an ovever kamin osimtizim ateghti an en tongin ikian markiam.’ Eghti kamaghira God gumazir kamin ghuzimin osimtizim, agivagham.
9 Kamaghin, ia uarir tongin osimtizir kam batogh, egh Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuim damighti, a suam, Gumazir kamin ovevemin osimtizim, a ian itir puvati.”

Israelia midorozimin aven inizir amiziba

10 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ia apanibav soghsi mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuraghti ia midorozimin uan

apaniba abinigh, men tarazi isi ia uan ingangaribar amusi, kalabuziabar min ingangarir gumazamizir kinibar me atigh.
11 Eghti ian tav men tongin amizir dirir aghuitamin ganigh an ikisi nighnigham.
12-13 Egh ni amizim inigh uan dipenimin mangi. Egh aneteghti, a uan afeziam ko amebam bagh azi mangi bar uan dapanir ariziba apirigh, uan dafarir puzibar ghoregh, egh kalabuziamin min ingangarir amizir kinimin itir dughiamin aghuizir korotiaba suegh, iakinir vamira nin dipenimin ikiva azi. Eghti ni gin an iki.
14 Ni a inigh izegh a ko dakuigh givagh, egh datirighin ni kamaghin a ginighnighan kogham, a pura nan ingangarir amizir kinim. Egh ni anemadaghti gumazitam a givezan kogham. Ni an aghuagh, egh aghumsizir ekiam a daningam. Kamaghin, ni puram anemadaghti a firighirigh mangi."

Afeziam aremeghti otarir ivariam biziba iniam

15 Egha Moses ua kamaghin migei "Gumazitam amuir pumuningin iki, tam bar a gifuegh, igharazimin aghuagham. Eghti amuir a bar ifongezir puvatizim faragh a bagh otarir ivariam bateghti, gin amuir igharazim uaghan otarim bategham.
16 Eghti gin gumazir kam uan biziba tuiragh boribar aningsi nighnigh, biziba isi amuir a bar ifongezimin otarir ivariam daningiva, egh amuir an aghuazimin otarir ivariamin anogoroghan marki. Bar markiam.
17 Otarir ivariaba zurara biziba isi moghin, afeziam uan biziba abigh 3plan pozibav kinigh, egh pozir pumuning isi guizin otarir ivariam daningigh. Guizbangira, otarir ivariar kamin amebam, an pam deragha a gifongezir puvati, ezi otarir kam, kar gumazir kamin faraghaviram otozir otarim. Kamaghin, an otarir ivariamin min afeziamin biziba iniam."

Borir akam batogheziba

18 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam otarir tam ikiti, otarir kam zurara akaba batogh amebam ko afeziamin akaba baragh dar gin mangan koghti, me ivezir kuram a daningti, a uaghan aning bareghan kogham.
19 Eghti an amebam ko afeziam a inigh uan nguibar ekiamin gumazir dapaniba bagh mangiti, me a isi kot datigh.
20 Egh an amebam ko afeziam gumazir dapanibav kim suam, 'Gan otarim akaba batogha gan akaba barazir puvati. A zurara puvira apava, wainin dipaba apa onganighav arui.'
21 Eghti datirighin nguibar ekiamin gumaziba dagiaba isiva a ginivira ikiti an aremegh. Ia kamaghin damu, arazir kurar kam batueghti, a ian tongin ikian kogham. Eghti Israelian gumazamiziba bar bizir kamin ganigh egh atiatingam."

Akar Gavgavir maba

22 Egha Moses ua kamagh migei, "Gumazitam arazir bar kuram damuti, bizir kam bagh me a misueghti an aremegh, eghti me an kuam isi tememin aneguragham,
23 eghti me an kuam ateghti, a guragh iki mangiti aminim dutughan marki. Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba. Ia gumazir kuam an aremezir aruemram a inigh mangi mozim datigh. Puvatighti, nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam an damazimin bar mizegham."

22

1 "Egh ia uan namakamin bulmakau o sipsipin ganti a divazim ategh azenan pura tintinibar daruti, ia aneteghti a kamaghira daruan

21:23: Josua 10:26-27; Jon 19:31; Galesia 3:13 **22:1:** Ua Me Ini 23:4-5

kogham. Puvati. Ia uam a inigh namakar kam bagh mangi.

2 Eghti bulmakau o sipsipin ghuavimin dipenim bar saghon ikiti, o ia foghan kogham, kar tinan bulmakau ko sipsip, eghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Eghti gin, bulmakaun o sipsipin kamin ghuavim a buri iziti, ia a daningigh.

3 Egh ia uan namakamin donki, o an nir avizim, o an bizir igharazibar apigh, arazir kamra damuva, an akurvagham.

4 "Eghti ian namakamin donki, o bulmakaun tam tuavimin irighiv ikiti, ia aneteghti a kamaghira ikian marki. Puvati. Ia uan namakamin akuragh uam a feghti a tugh.

5 "Eghti amiziba, gumazibar korotiabar aghuan marki. Eghti gumaziba, amizibar korotiabar aghuan marki. Ikiavira Itir God, ian God, gumazamizir arazir kabagh amiba, me gifongezir puvati. Bar puvati.

6 "Eghti ia kuarazir mikonitamin ganti a tememin ikiam, o nguazimin ikiam, eghti kuarazir amebam aroriabagh isin ikiam, o nguziba ko ikiti, ia kuarazir amebar kam inian marki.

7 Ia uari bagh kuarazir nguziba iniva, kuarazir amebam ateghti a mangi. Ia kamaghin damuva dughiar ruarimin nguazir kamin ikiti Ikiavira Itir God, bizir aghuir aviriba ia daningam.

8 "Egh ia dipenir igiamin ingar, egh dipenimin pin itir avughsamin danganimin miriabar, birir oteviba asegh. Eghti gin gumazitam an iki nguazim girigh aremeghan kogham, kamaghin ia osimtiziba puvatigham.

9 "Ia wainin azenimin aven dagher igharazitaba oparan marki. Ia kamaghin damigh, wainin ikarizibar oviziba ko dagher igharaziba sara dar aman marki. Ia bar ada inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, a daningigh.

10 "Ia uan azenimin ingarsi, ia bulmakau ko donki virara uaning gikeghti, aning nguazim abizir ainin otevim kurvaghan marki.

11 "Marazi tretin sipsipin arizibar righiziba ko tretin bizir igharazir aghuibar righiziba, virara da isa iniba nuavigha korotiaba isami, ezi ia korotiar kabar aghuan marki.

12 "Ia tretin dueviar digirir aghuiba itiba inigh korotiar ruarimin 4plan mikebabar puegh ada isamigh."

Gumazamiziba Godin damazimin zuezir arazibar amu

13 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam amuimin ikiva, a ko dakuigh, egh gin an aghuagh,

14 egh gin ifar puram akaba a gasi akirim ragh a gasaragham. Egh kamagh mikimam, 'Ki amizir kamin ikia, egha fo, a faragha gumazir igharazim koma akui.'

15 "Gumazir kam kamaghin damighti, guivir kamin amebam ko afeziam inir a gumazim koma avaragha akuizim inigh nguibar ekiamin tiar akamin mangi, gumazir dapanibar akagh. Eghti me uari inir kamin ganigh fogham, a faragha gumazitam koma akuizir puvati.

16 Eghti amizimin afeziam kamaghin gumazir dapanibav kim, 'Ki uan guivim isa gumazir kam ganingizi an an iti. Egha a datirighin akar ifavaribar a gamuava an aghua.

17 Egha gumazir kam a gifara a migia ghaze, "Amizir ki itir kam ki kamaghin a gifo, a faragha gumazir igharazir mam koma akuava arazir mizirizibagh ami." Ezi ia inir avagha akuir kamin ganti, a ian akagh suam, nan guivim gumazitam ko akuiz, o puvati.' Egha a inir kam gumazir dapanibar damazimin nguazimin a ghuara.

18 Eghti gumazir dapaniba amizir kamin pam inigh ivezir kuramin min benir gavgavimin a ifozorogh.

19 Gumazir kam, Israelian amizir igiar aghuir mam aghumsizim a ganingi. Kamaghin, gumazir kam 1,000 kina isiva guivir kamin afeziam

22:9: Ofa Gami 19:19 **22:12:** Diboboniba 15:37-41

daningigh. Eghti amizir kam gumazir kamin amuimra iki mangi aremegham. Eghti gumazir kam uam a batoghan marki. Bar marki.

20 "Eghti inir avagha akuir guivimin afeziam akazir kam, guizbangira an arazir aghuir an amizimin gun mikiman koghti,

21 eghti nguibamin gumazir dapaniba amizim inigh an afeziamin dipenimin tiar akamin azenan mangiti, an nguibamin gumazibara dagiabar a giniv mangiti an aremegh. A bar aghumsizir arazir kuram en gumazamizibar tongin a gami. A poroghamim gamizir puvatizir dughiamin uan afeziamin dipenimin ikia tintinibar gumazir maba koma akua arazir kuram gami. Ia kamaghin damu egh ia arazir kurar kam agivagham.

22 "Egh ia ganti, gumazim, gumazir igharazimin amuim ko dakuighti, ia viraram aning misueghti aning aremegh. Ia kamaghin damu egh Israelian tongin arazir kurar kam agivagham.

23 "Egh ia ganti, gumazitam amizir me gumazir igharazimin ikiasa a bagh inabazim, nguibar ekiamin aven a batogh a ko arazir kuram damighti,

24 ia aning inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar aning ginivighti aning aremegh. Amizim nguibar ekiamin aven ikia, uabin akurvaghasa deir puvati, kamaghin a uaghan aremegham. Gumazir kam amizir me pamin ikiasa misevezim ko arazir aghumsizibagh ami. Kamaghin an aremegham. Ia kamaghin damu egh ian tongin itir arazir kurar kam agivagham.

25 "Eghti amizir me pamin ikiasa inabazim, a nguibamin boroghin ikian koghti, gumazitam an suiragh arazir kurabar a damighti, me gumazir kamra misueghti an aremegh.

26 Arazir kurar kam, a gumazim gumazir igharazim misoghezi, an aremezir arazim ko magh ghu. Amizim uabi, ovevem iniamin arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghin amizi, ia bizitamin amizim damuan marki.

27 Gumazir kam nguibamin azenan arazir kuramin amizir kam gami. Ezi amizim uabin akurvaghasa deima, akurvaghamin gumazamizitaba ikezir puvati.

28 "Eghti ia ganti gumazitam amizir igiar me patamin ikiasa inabazir puvatizitamin suiragh a ko dakuigh,

29 an amizir kamin afeziam 500 kinan a givezegh, egh amizimin ikiam. Gumazir kam, amizir kamin suiragha arazir kuram a koma a gami. Kamaghin, gumazim amizir kam a batueghan kogham. Amizir kam an iki mangi, an aremeghamin dughiamin tugham.

30 "Eghti gumazim uan afeziamin amuimin ikian kogh, a ko daku arazir kuramin a damuan marki. A kamaghin damu, aghumsizir ekiam isi uan afeziam daningam."

23

Gumazamizir taba, Godin gumazamizibar tongin ikian kogham

1 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam, me an mikarzir mogomem amisararigham, o bar anetughti, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham.

2 "Eghti gumazitam, amizim ko uaningin itir puvatigha, a koma akua borim a ganingi, eghti amizim oteghamin borir kam, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham. Eghti an ovavir borir gin otivamiba me uaghan zurara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham.

3 "Eghti Amonia ko, Moapia ko, men ovavir borir gin otivamiba, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibar aven ikian kogham.

4 Bizir kamin mingarim kamakin. E Isip ataghirazir dughiam, me

22:28: Ua Me Ini 22:16-17 **22:30:** Ofa Gami 18:8; 20:11; Godin Araziba 27:20 **23:3:** Nehemia 13:1-2 **23:4:** Diboboniba 22:1-6

daghetaba ko dipataba inigha iza
en akurazir puvati. Me Balam
givese, eghti a God ko mikimti, an
e gasighasigham. Balam a Beorin
otarim, egha Aramin nguazimin itir
nguibar ekiam Petorin gumazim.
5 Ezi Ikiavira Itir God, ian God,
Balamin akam baraghizir puvati.
Ikiavira Itir God, bar ia gifonge.
Kamaghin amizi, a ian akurvaghasa
an akar kurar an e gamizir kam
girazi, a ghua akar aghuimin oto.
6 Kamaghin, ia zurara gumaza-
mizir kaba deragh iki biziba bar
avirasemeghsi, ia men akurvaghan
marki.
7 Eghti Idomia ko Isipia, ia ko
ikiti, ia pazi me ginighnighan marki.
Guizbangira, Idomia ian ikizibar min
iti. Ia fomira, gumazamizir pura
guighav itibar min Isipin kantrin ike,
kamaghin amizi, ia men aghuaghan
marki.
8 Eghti men gin otivamin aziziba,
merara Ikiavira Itir Godin gumaza-
mizibar tongin ikiamin tuavim iti."

Midorozir gumaziba itir danganim, Godin damazimin zuegh iki

9 Egha Moses ua kamaghin migei,
"Ia midorozim bagh mangamin
dughiam, ian midorozir gumaziba
arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin
damazimin me itir danganimin dar
amuan marki.
10 Eghti gumazitam dimangan
daku mangi irebamin ganti, dipam
an mikarzir mogomemin otoghti,
a danganir me itim ategh, azenan
mangigh iki.
11 Egh guaratizimin a mangi deragh
ruegh, eghti aruem magirighti, a ua
danganir me itimin aven izi.
12 "Eghti midorozir gumaziba
misigh daviamin danganim, dan-
ganir me itimin azenan iki.
13 Egh midorozir gumaziba davisi
azenan mangi uari bagh toribagh
kusi itaziba inigh da sara mangi. Egh
me torim gikuigh, egh davigh givagh
ua torim apemegh.
14 Ikiavira Itir God, ian God, zurara
ia ko ia itir danganimin iki, egh ian
akurvaghti ia uan apaniba abinam.
Kamaghin, ia itir danganim Godin
damazimin zurara zuegh iki. Ia
Godin damazimin bizitam damighti a
Godin damazimin mizeghti, Ikiavira
Itir God akirim ragh ia gasaragham."

Arazir igharazir maba

15 Egha Moses ua kamaghin
migei, "Ingangarir gumazir kinitam
pura uan gumazir dapanimin ari
mangi, izi uabin akurvaghsi ian
azangsigham, eghti ia uam an gu-
mazir dapanim bagh anemangan
marki.
16 Egh a mangi ian nguibatamin
ikisi ifuegh, a mangi. Ia paziva a
damuan marki.
17 "Israelian gumazamiziba, ia ase-
bar ziaba fer dipenibar aven, tu-
avimin amiziba ko tuavimin gumaz-
ibar min otivigh asebar ziam famin
arazimin gin mangi, dagiaba bagh
tintinibar gumaziba ko amiziba ko
dakuan marki.*
18 Ia uaghan, tuavir amizim
o tuavir gumazimin arazir kam
damighiva arazir kamin dagiaba
inigh, egh gin dagiar kaba isi uan akar
dikirizir Ikiavira Itir God ko amizim,
anekirsi izi, Ikiavira Itir God, ian God,
an Dipenimin aven mangan marki.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian
God arazir kam ko an dagiaba, sara
bar dar aghua.
19 "Eghti ia uan namakam ateghti a
ian dagiaba pura da inigh, egh mikim
suam, a gin ua da ikarvagham. Eghti
ia dagiatam uam a gisin ua datigh a
inian marki. Eghti me nin dagheba o
bizir igharazitaba pura da inigh, uam
da ikarvaghsi mikimti, ia dagh isin

23:5: Diboboniba 23:7--24:9 **23:17:** Ofa Gami 19:29 * **23:17:** Dipenir Kenania uan asebar ziaba febar aven, gumazamiziba dar ghua tuavir gumaziba ko tuavir amizir aseba fer dipenir kabar ingariba isa me koma akui. Men nighnizir gavgavim kamakin, me arazir kam damu asebar ziaba fiti, aseba men azenibar amuti da dagher aviriba iki, egh uaghan men asizibar amuti, da nguzir aviriba batam. **23:19:** Ua Me Ini 22:25; Ofa Gami 25:36-37; Godin Araziba 15:7-11

bizitaba ua da inisi men azangsighan
marki.
20 Ia ikizir igharaziba ateghti, me
pura ian biziba inigham, eghti ia
dagh isin dagiataba ua da ini. Eghti
ian namakaba, ia me da dagiaba
inian marki. Ia arazir aghuir kamin
gin mangiti, Ikiavira Itir God, en
God, nguazir ia datirighin mangi
dapiamin kamin aven, ian bizir ia
damuamiba bar, a bizir aghuibar ia
damuam.
21 "Eghti ia akar dikirizitam
Ikiavira Itir God, en God, ko a
damigh, egh ia zuamira a damighti
an otogh. Eghti Ikiavira Itir
God, ian dikirizir akar kam gin
amadaghan kogham. Ia akar
dikirizir kam damighti, a zuamiram
otoghan koghti, ia Godin damazimin
osimtizim iti.
22 Ia Ikiavira Itir God ko akar
dikirizim damighan kogh, egh ia
osimtiziba puvatigham.
23 Egh ia uari uan ifongiabar gin
mangi Ikiavira Itir God, ian God
bagh akar dikirizim damigh, egh
guizbangira an gin mangi.
24 "Egh ia mangi uan namakamin
wainin azenimin aven mangi, egh ia
uan ifongiabar an azenimin wainin
ovizibar ami, egh ia uari bagh da isi
akirabar aghuigh da inigh mangan
marki.
25 Egh ia mangi namakamin witin
azenimin aven mangi, egh dafaribar
witin ovizibagh eku ada ini dar ami.
Egh ia wit aghorir sabamin dar gho-
ran marki."

24

Gumazim amuim batuegh, amuir igiam iniamin arazim

1 Egha Moses ua kamaghin migia
ghaze, "Gumazitam amizitamin iki,
egh gin an arazir a ifongezir pu-
vatizimin ganigh, an amiraghiva, egh
amuir ikizim agivamin akinafarim
osirigh, amizir kam danigh ane-
madaghti a mangi.
2 Eghti amizir kam mangi gumazir
igharazimin ikiti,
3 gumazir kam uaghan an
aghuaghiva, uaghan amuir ikizim
agivamin akinafarim osirigh a
danigh anemadaghti a mangi. O an
par namba 2 ti areme,
4 eghti an par faragha an ikezim
uam an ikian marki. A kamaghin
fogh, amizir kam an damazimin
mizezi, an an ikian kogham. Ikiavira
Itir God, arazir kam bar an aghua. Ia
nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia
ganidir kamin mangigh, egh arazir
kurar kam damuan marki."

Arazir maba

5 Egha Moses ua kamaghin migei,
"Gumazim amizim inigha igiamra
an ikitima, me midorozir gumaz-
ibar ingangarim o gavmanin ingan-
garir ekiaba bagh anemangan marki.
An azenir vamiran amuim ko pura
nguibamin iki, egh uan amuimin
navim damuti, a deragh.
6 "Ia gumazir igharazim amaman-
gatighti a pura ia da bizim inighti,
ia an bizitamin suiraghti a ian da-
farimin ikiti, a fogh, bizir a ia da in-
izim a uam a ikarvagham. Egh ia an
witin oviziba mirmirir dagiam inian
marki. Ia an ingangaribagh amir
bizir kaba inighti, a ua bagh daghe-
bar amuan kogham.
7 "Eghti gumazitam mangi uan
Israelian tav okemegh a damighti,
a puram an ingangarir gumazir
kinimin ikiam, o anemadaghti gu-
mazir igharazim a givezeghti, an
an ingangarir gumazir kinimin
ikiti, ia gumazir kamaghin amizim
misueghti an aremegh. Ia kamaghin
damigh, arazir kurar kam ia uan
tongin anegivagham.
8 "Eghti duar kurar muziarir
aviriba pura ian mikarzibar otivti,
ia deraghvira Livain anabamin
ofa gamir gumaziba ia mikimamin
biziba bar adar amigh. Egh akar

23:21: Diboboniba 30:1-16; Matyu 5:33 **24:1:** Matyu 5:31; 19:7; Mak 10:4 **24:7:** Ua Me Ini 21:16
24:8: Ofa Gami 13:1--14:54

gavgavir ki me ganingiziba, ia bar dar gin mangi.

9 Ia Isip ategha azenan izir dughiamin Ikiavira Itir God, ian God, Miriam gamizir bizim ginighnigh.

10 "Ia namakamin amamangatighti a pura ia da dagiaba inigh, a uan korotiam dagiar kaba uam a da ikarvaghamin ababanimin min anetigh, eghti ia puram an dipenimin aven mangi, an korotiar kam inian marki.

11 Ia an dipenimin azenan mizuam iki, eghti gumazir kam uabi, dipenimin aven korotiar kam inigh azenan izam.

12 Egh gumazim onganarazibar amu iki, uan ikarvazir ababanim bagh, uan inir ekiam ia danighti, ia inir kamin suiragh anevan marki.

13 Aruem ghuaghirir dughiamra, ia an inim inigh izi uam a daningigh, eghti a dimangan dakusi uan mikarzim avam. Eghti gumazir kam ia minabaghti, Ikiavira Itir God, ian God, ian arazibagh ifuegham.

14 "Eghti ian ingangarir gumazim, kar ian anavira o ikizir igharazimin gumazir ian nguibamin aven itim, an onganarazibar amuti, ia paziva a damuan marki.

15 Ia guaratizibar zurara gumazir kam amir ingangariba bagh an ivezim a daning. A dagiaba otevegha da bagha gara pura iti. Ia dagiaba a danighan koghti, a ian gun Ikiavira Itir Godin mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam.

16 "Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan marki. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti me arimighiran kogham, Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.

17 "Ia ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir amebaba ko afeziaba ariaghireziba, pazi me damuva, men bizibagh eku da inian marki. Eghti amizir pam ovengezim, pura ia da dagiatam inighti, ia dagiar kaba uam ada ikarvaghsi ababanim damu an korotiam inian marki.

18 Ia bizir kam ginighnigh, ia Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inigha ia gamizi ia firiaghiregha azenan ize. Ia fomira bar pazavira ike, kamaghin, ki Akar Gavgavir kam ia ganidi.

19-21 "Ia azenibar mangi witba aghoregh dar ikiziba inigh, witin ikizir taba ategh, ua mangi ada inian marki. Egh ia mangi olivin temebar oviziba ko wainin ikarizibar oviziba faragh da akuvagh, egh gin ua mangi ovizir ikiavira itiba uam ada inian marki. Ia witin oviziba ko oliv ko wainin oviziba ateghti da iki. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba ko borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, me da iniam. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian akurvaghti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam.

22 Ia bizir kam ginighnigh, ia fomira Isipin ingangarir gumazamizir kinibar ike. Kamaghin amizi, ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi."

25

1 "Dughiar tabar Israelin gumazitamning adarim uaningin ikiti, jas aning tuisigh fogh suam, aningin mav osimtizim iti, ezi mav puvati.

2 Eghti jas mikim suam, me gumazir arazir kuramin osimtizim itir kam ifozoreghti, jas a isi dakozimin anetighti me jasin damazimin a misogh mangi an amizir arazir kuramin diboboniminin tugham.

3 Me 40plan diboboniminin apengara a ifozoregham. Me ifozorozir bar aviribar a damuti, a gumazamizibar damazimin aghumsizim inigham.

24:9: Diboboniba 12:10 **24:10:** Ua Me Ini 22:26-27 **24:14:** Ofa Gami 19:13 **24:16:** 2 Atriviba 14:6; 2 Eghaghaniba 25:4; Esekiel 18:20 **24:17:** Ua Me Ini 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 27:19 **24:19-21:** Ofa Gami 19:9-10; 23:22 **25:3:** 2 Korin 11:24

4 “Bulmakau raizin iniba tuir
dughiamin, ia an akam ikeghiva
damisi an anogoroghan marki.”

*Gumazir ovengezimin amuirogh-
boribar ganamin Araziba*

5 Egha Moses ua kamaghin migei,
“Aveghbuar pumuning uaning inigh
nguazir otevir mamin ikiti, aningin
tav otariba puvatigh aremeghti, an
amuim igharaz darazir tavin ikian
marki. Puvati. Ovengezir gumazimin
aveghbuam an amuir odiarimin
ikiva a bagh boriba iniam.
6 Eghti amizim otarir ivariam
bateghti me a mikim suam, kar
an aveghbuar aremezimin otarim.
Eghti an ziam Israelian tongin ku-
varemeghan kogham.
7 Eghti ovengezir gumazimin
aveghbuam amizir kamin ikian
aghuaghti, amizim kotin danganimin
mangi, nguibamin gumazir dapani-
bar gan, kamaghin me mikim, ‘Nan
ivozim Godin Araziba e mikemezi
moghin, a nan ikian aghua. A nan
iki uan aveghbuam bagh boritam
inighti, kamaghin an ziam Israelian
tongin kuvaremeghan kogham. Ezi a
nan ikian aghua.’
8 Eghti nguibamin gumazir da-
paniba gumazir kamin diaghti a
izitima me pamtemin a mikim. Eghti
a nan ikian aghuaghti,
9 aveghbuamin amuir odi-
arim mangi gumazir dapanibar
damazimin otogh, uan par ivozimin
dagarir asuatam suegh, an guam
giparigh suam, ‘Gumazim uan aveg-
hbuamin akuraghti, an ziam iki
mangivira ikian an aghuaghti, e
arazir kamin a damuam.’
10 Eghti ia Israelia gumazir kamin
adarazi ziar kam me darigh, ‘Gu-
mazir me dagarir asuam suezimin
adarasi.’ ”

Arazir igharazir pumuning

11 Egha Moses ua kamaghin
migei, “Eghti gumazitamning uaning
misogh mangiti, tavin amuim
dikavigh uan pamin akuragh
igharaztavin mikarzir mogomem
gekuightima,
12 ia amizimin apangkuvan marki.
Ia an dafarim atugh a makunigh.
13-14 “Gumazamiziba uan bizibagh
ivesi, ia bagh iziti, ia dar osimtizim
abiragh ifar dar dibobonim otevegh
me daningan marki.
15 Ia deragh dar osimtizibara
ganiva, guizin dar diboboniba me
daning. Egh ia kamaghin damuva,
Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir
nguazim dughiar ruarimin an ikiam.
16 Ikiavira Itir God, ian God gu-
mazir kamaghin ifavaribagh amiba,
a men aghua.”

*Israelia bar Amalekia misueghti
me arimighiregh*

17 Egha Moses ua kamaghin migei,
“Ia Isip ategha izir dughiamin,
Amalekia arazir kuram ia gamizir
bizir kam ginighnigh.
18 Dughiar kamin ia avighaghegha
gavgaviba ian givazi ia aghumra izi.
Ezi Amalekia Godin atiatir puvatigha,
ian gin iza ian girakirangin aghumra
izi daraziv sozi me ariaghire.
19 Kamaghin, Ikiavira Itir God, ian
God kantrin kam ia daningigh, egh
deragh ia avinighti, apanir roghira
itiba ia gasighasighan kogham. Eghti
ia bar Amalekia misuegh me ku-
varemeghti, gumazamiziba ua me
ginighnighan kogham. Ia bizir kam,
bakinighnighan marki.”

26

*Azenibar faragha asir daghebar
ofaba*

1 Egha Moses ua kamaghin migei,
“Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God,
ian God, ia ganidim dapiagh givagh,
2 egh ia nguazir kamin azenir
dagher ia faragh asiamba, da isi
akirabar aghuigh da inigh danganir
Ikiavira Itir God, ian God uan ziam
fisi misivamin kamin mangi.

25:4: 1 Korin 9:9; 1 Timoti 5:18 **25:5:** Matyu 22:24; Mak 12:19; Luk 20:28 **25:7:** Rut 4:7-8
25:13-14: Ofa Gami 19:35-36 **25:17:** Ua Me Ini 17:8-14; 1 Samuel 15:2-9 **26:2:** Ua Me Ini 23:19

3 Egh mangi dughiar kamin ofa
damuamin ofa gamir gumazim
batogh a mikim suam, 'Ki datirighin
kamaghin fo, Ikiavira Itir God, nin
God, uan akar dikirizim gamizi a
guizbangiram oto. Egha na inigha
nguazir e daningasa a en inazir
afeziabav kemezir kamin aven ize.'
4 "Eghti ofa gamir gumazim ia dam
akirabar suiragh, da isi Ikiavira Itir
God, nin Godin, ofa gamir dakozimin
boroghin dar afegh.
5 Eghti ia Ikiavira Itir God, ian
Godin, damazimin ni kamaghin
mikim, 'Nan inazir afeziam an
Aramian gumazir mam. A uan
nguibam ategha tintinibar arua
ghua, egha gin uan adarazi inigha
ghua Isipin kantrin apia. Me
avirasemezir puvatigha ghua Isipin
apia, egha gin me bar avirasemegha
bar gavgafi.
6 Ezi Isipia en apangkuvir pu-
vatigha bar pazavira e gamua, e
gamizi e men ingangarir gumazir
kinibar min ikia bar puvira ingari.
7 Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir
God, en inazir afeziabar God, e uarir
akurvaghasa an diava arai. Ezi
a en ararem baregha uaghan en
mizaziba ko ingangarir ekiar e amiba
ko dughiar kurar e isir kam uaghan
an gani.
8 Egha Ikiavira Itir God, guizbangira
uan gavgavir ekiamin arazarazir
gavgavir aviribagh amua mirakelin
igharagha garibagh amua, egha
bizir kurar igharazibagh amima
da me bativizi me bar an atiatingi.
Kamaghira a ua Isipin kantrin e
inigha azenan ize.
9 Egha en akua iza nguazir aghuir
kam e ganingi. Nguazir kam a bar
derazi, dagheba an ikia bar der-
aghaviram aghui.
10 O Ikiavira Itir God, ni uabi
na ganingizir nguazir kamin, ki
datirighin dagher faragha otiviziba
asigha da inigha izi.' Ia mikemegh
givagh, egh datirighin akirar kam
isi Ikiavira Itir God, nin Godin
damazimin ofa gamir dakozimin
anefagh, egh tevimning apirigh an
ziam fi.
11 "Ikiavira Itir God, nin God, ni
ko nin amuiroghboribagh aningizir
bizir aghuiba, ni da bagh bar
akongegh. Eghti Livaiba ko ikizir
igharazibar gumazamizir ian tongin
itiba, ia ko uari akuvagh uaghan bar
akongegh Ikiavira Itir God minabi.
12 "Egh dughiabar zurara namba
3in azenibar, nin azenibar otivir
dagheba, ni da abigh, 10plan pozibav
kinigh. Egh pozir vamira isi Livaiba,
ko ikizir igharazibar gumazamizir
ian tongin itiba, ko borir afezi-
aba ovengeziba, ko amizir paba
ovengeziba, ni me daningigh. Ni
kamaghin damighti, nin nguibamin
itir gumazamizir kaba, dagheba
izivagham.
13 Eghti ni Ikiavira Itir God, nin
Godin damazimin kamaghin mikim
suam, 'Bizir ni ifongeziba, ki da
tuiragha givazi, nin bizitam ua nan
dipenimin itir puvati. Ki Livaiba,
ko ikizir igharazibar gumazamizir
ian tongin itiba, ko borir afeziaba
ovengeziba, ko amizir paba ovengez-
iba, ki dagheba bar me ganingi. Ki
Akar Gavgaviba bar dar gin ghua,
ni na mikezir moghira, ki nin Akar
Gavgavitam gin amadazir pu. Bar
puvati.
14 Gumazitam aremezi ki a bagh
azia uan azirakar kam akak-
agha nin dagher 10plan pozir
kabar tam inigha anemezir puvati.
Egha dughiar ki nin damazimin
mizezimin, ki nin dipenimin itir
dagher katam inigha azenan ghuzir
puvati. Egha ki nin dagher kataba
inigha gumazir ovengezibar aseba
bagha isatam gamizir puvati. O
Ikiavira Itir God, nan God, ki nin
Akar Gavgaviba bar dar gin ghua,
ni dagher kabar amuasa mikemezi
moghin, ki bar dagh ami.
15 Ni uan nguibar aghuimin pin
iki vin kagh Israelia en ganiva, de-
raghviram e damu. Egh uaghan

26:12: Godin Araziba 14:28-29

nguazir bar aghuir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ni deraviram a damu. Nguazir kam, ni fomira e daningasa en inazir afeziabav keme.' "

Israelia guizbangira bar Godin gumazamiziba

16 Egha Moses ua kamaghin migei, "Datirighin Ikiavira Itir God, ian God, kamaghin migei, ia an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Egh uan navir averiam ko duamin aven bar dar suiragh, mighighvira arazir kabagh nighnigh, bar dar gin mangi.

17 Ia datirighin kamaghin mikeme, Ikiavira Itir God, a ian God. Egha ia akam akira ghaze, ia bar deraghvira an tuavimin mangam. Egh ia bar Godin Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia bar dar amuva, egh an akaba baragh.

18 Ezi, datirighin Ikiavira Itir God, akam akirigha ghaze, a ia inizi ia bar an gumazamizibara, ezi a ia mikemezi moghin bar ia gifonge. Egha a uan Akar Gavgavibar gin mangasa ia mikeme.

19 A ia damighti ia bar avirasemegh egh bar gavgavigh, egh nguazir kamin itir ikizir igharazir a ingarizibagh afiragham. Eghti me ian arazir aghuimin ganiva, egh bar akuegh ziar ekiam Ikiavira Itir God, ian God daningam. Eghti an akam akirizi moghin, ia an gumazamizibara ikiam."

Moses ghaze, Israelia ivezir aghuim o kuram, arazir me amiba bagh a iniam

27

(Sapta 27--30)

Me dagiabar Godin Akar Gavgaviba osiram

1 Egha Moses ko Israelian gumazir dapaniba, kamaghin gumazamizibav gei, "Migirigiar ki datirighin ia ganidir kaba ia bar adar gin mangi.

2 Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamin mangi, egh aruer kamra dagiar ekiar taba arigh arinir ghurghurim dar aghuigh da avaragh.

3 Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamin otivigham, mati ian inazir afeziaba God fomira nguazir kam ia daningasa me ko akam akirizi mokin. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ia an otivigh, Godin Arazir kabar migirigiaba bar da isi dagiar kabar da osirigh.

4 Ia Jordanin Fanem girigh vongin otivigh, dagiar kaba Ebalin Mighsiamin da kuazigh, ki ia mikemezi moghin, arinir ghurghurim dagiar kabar aghuigh da avaragh.

5 Egh ia dagiataba isi dar afegh, egh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingariva, gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, ainin sobiam o ainin haman, dagiar kaba abigh da aghoran marki.

6 Ia dagiar me dighorezir puvatiziba inigh, Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingarigh. Egh ia ofa gamir dakozir kamra, a bagh ofan bar isia mighiriba tu.

7 Egh ia God, ko navir vamiran ikiamin ofabar amu, egh danganir kamin ofan kamin asizir tuzim ami, egh Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin bar akongegh.

8 Egh dagiar ia arinir ghurghurim aghuizir kabar, ia Godin Arazibar migirigiaba bar deraghviram ada osirigh."

9 Egha Moses Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko tuivighav ikia, kamaghin Israelia migei, "O Israelia! Ia aghumra iki deraghvira nan akam baragh. Ia datirighin Ikiavira Itir

26:18: Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **27:2:** Josua 8:30-32
27:5: Ua Me Ini 20:25

God, ian Godin gumazamizibar otivigha gifa.
10 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh! Ia an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba, ia bar dar gin mangi."

God gumazamizir akaba batozibagh asighasigham

11 Egha Moses ua Israelia migei,
12 "Ia Jordanin Fanem giregh vongin otivigh givagh, aruer kamra Ikiavira Itir God deragh ia damuamin akaba inisi, ian anabataba mangi, Gerisimin Mighsiamin tuifigh, kar Simeonin anabamin adarasi, ko Livain anabamin adarasi, ko Juda, ko Isakar, ko Josep ko Benjaminin anabamin adarasi.
13 Eghti Ikiavira Itir God gumazir kurabagh asighasighamin akaba inisi, ian anabar igharaziba mangi Ebalin Mighsiamin tuifigh, kar Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko Aser, Sebulun, Dan, ko Naptalin anabamin adarasi.
14 Eghti Livaiba pamten kamaghin Israelia mikim suam,
15 'Gumazitam asetamin marvir guam dagiamin an ingari, o temetamin anekirigham, o ainin an ingarigh modogh an ziam fiti, Ikiavira Itir God gumazir kam gasighasigham. Bizir kaba, kar gumaziba uari ingarizir biziba, ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba marvir guabar ziaba fan a bar aghua.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'
16 "'Gumazim uan afeziam ko amebamin ziam gasighasighti, God uaghan a gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'
17 "'Gumazim uan namakamin nguazir mitaghniam gisivaghti, God a gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'
18 "'Gumazitam damazir okavirizim gifaraghti a tuavir a zuim ateghti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'
19 "'Gumazim ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba pazi me damuti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'
20 "'Gumazim uan afeziamin amuim ko dakuighti, God gumazir kam gasighasigham. Arazir kam afeziam damighti a bar aghumsigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'
21 "'Gumazitam poroghamiba uari ko akuir arazimin asizitam damighti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'
22 "'Gumazim uan buaramizim ko dakuigham, kar ti an guizin buaramizim, o an afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o an amebam ko par igharazim otezir guivim. God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'
23 "'Gumazim uan asamir amebam ko dakuigham, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh

27:12: Godin Araziba 11:29; Josua 8:33-35 **27:15:** Ua Me Ini 20:4; 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 5:8 **27:16:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **27:17:** Godin Araziba 19:14 **27:18:** Ofa Gami 19:14 **27:19:** Ua Me Ini 22:21; 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18 **27:20:** Ofa Gami 18:8; 20:11; Godin Araziba 22:30 **27:21:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; 20:15 **27:22:** Ofa Gami 18:9; 20:17 **27:23:** Ofa Gami 18:17; 20:14

suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

24 “‘Gumazim modogh gumazir igharazim misueghti an aremegham, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

25 “‘Gumazitam gumazir igharazir osimtiziba puvatizim misueghti an aremeghsi ivezim inighti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

26 “‘Gumazitam akinafarimin aven itir Araziba bar deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’”

28

Godin akamin gin zuir gumazamiziba, a deravira me damuam
(Ofa Gami 26:3-13; Godin Araziba 7:12-26)

1 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba ia bar deraghavira da baregh, egh Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, God ziar ekiam ia daningiva ia damighti ia bar avirasemegh bar gavgavigh, nguazir kamin ikizir igharazibagh afiragham.

2 Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akabar gin mangiti, a bizir aghuir kaba bar ia daningam.

3 “Egh God ian nguibaba ko ian azeniba bar deraghvira dar amuam.

4 “Egh God borir aviriba ia daningti, ian azeniba dagheba bar izivaghti, a bulmakauba ko sipsipin aviriba ia danigham.

5 “Egh God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiaba, deragh dar amuti, da bar izevegham.

6 “Egh God ia amir ingangaribar amuti da bar deraghviram otivam.

7 “Ikiavira Itir God, apanir ia misoghsi izamiba, a ian damazimin me dikabinam. Me tuavir vamiran izeghiva ua tuavir aviribar tintinibar aregham.

8 “Ikiavira Itir God, ingangarir ia amibar amighti da deraghti, ian dagheba avirasemeghti, dar arighamin dipeniba bar izevegham. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin aven, a deraghvira ia damuam.

9 “Ia deraghvira Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi moghin an Akar Gavgavibar gin mangiti, a ia ko akam akirizi moghin ia damighti ia an gumazamizibaram otivigham.

10 Eghti nguazimin ikiziba bar ian gan fogham, Ikiavira Itir God uan ziam ia gatizi, ia an gumazamizibara, eghti me ian atiatingam.

11 Eghti ia nguazir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizimin ikiti, Ikiavira Itir God, borir aviriba, ko bulmakaun aviriba ko azenibar dagher aviriba bar ia daningam.

12 Amozim Ikiavira Itir Godin agharimin iti, ezi an an dughiamra anemadaghti a izighiram. Eghti a ian ingangaribar amuti da deraghviram otivam. Eghti ia ikizir igharaziba, men adarazir amamangatighti, me pura ia da biziba inigh gin ua da ikarvagham. Eghti ia bizir bar aviriba ikiam, kamaghin amizi, ia igharaziba da pura biziba inian kogham.

13 Egh ia zurara deraghvira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, Ikiavira Itir God, ia damighti, ia ikizir igharazibar gumazamiziba gativagh men ganti, me ian apengan ikiam, mati ia men dapanimin ikiti, me ian puemin ikiam. Egh ia zurara bizir aviriba ikiva, bizitamin oteveghan kogham, mati ia ikizir igharaziba bar dar pin iti.

27:26: Galesia 3:10 **28:1:** Godin Araziba 11:13-17

14 Egh ia Akar Gavgavir ki datirighin migeir kaba dar gin mangi, egh tam abighan marki. Ia asebar ziaba fiva men ingangarim damuan marki. Bar marki."

Gumazir Godin Akar Gavgaviba abiziba, a me gasighasigham
(Ofa Gami 26:14-46)

15 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba batuegh, deragh dar gin mangan koghti, bizir kurar kaba ia bativam:

16 "God ian nguibaba ko ian azenibagh asighasighti, da bar ikuvigham.

17 "God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiabar amuti, dar aven itir dagheba bar otevegham.

18 "God, pazi ia damuva, borir aviriba ia danighan kogham. Eghti ian azeniba bar ikuvighti, dagher aviriba ikian kogham. Eghti ian bulmakauba ko sipsipba oti avirasemeghan kogham.

19 "God ia amir ingangariba bar dar amuti, tam bar deragh otoghan kogham.

20 "Ia akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragh arazir kuram damuti, a dughiar bar kuram ia bagh anemadagh, egh bizir ia damuasava amiba, an adar amighti, da pazi v otiv, ia damuti ia okam nighnigh bar osemegham. Egh ian arazir kuraba bangin, an osimtiziba ia daningti, ian apaniba bar ia gasighasigh bar zuamira ia agivagham.

21 Egh Ikiavira Itir God arimariar igharagha garir aviriba ia bagh da amangighti, da izi ia damu mangiti, ia bar nguazir ia iniamin kamin iki bar arimighireghti, ian tav ua ikian kogham.

22 Dughiar kamin, an arimariar igharagh garir kuraba ia bagh da amangiti, da ian mikarzibar otivam. Kar, mikarziba ber arimariam, ko mikarziba puvira fer arimariam, ko mikarziba arugharughamin arimariar kuram. Eghti God aruem damuti a bar gavgavigham. Egh an aminir puvira fem amadaghti, a izi ian dagher azeniba dar amuti da bar misigh bar ikuvigham. Eghti bizir kurar kaba ian iki mangiti ia bar arighiregham.

23 Eghti Ikiavira Itir God amozimin anogoreghti a izan koghti, ian nguazim bar misigh dagiabar min gavgavigham.

24 Eghti Ikiavira Itir God, amozim oteghivkinighti a nguazir minemeniam ko gigimin min otoghti, aminir dafam da isi ian nguazimin izighiri mangiti, ia bar kuvaremegham.

25 "Eghti Ikiavira Itir God, ian apanibar amamangatighti, me ia dikabiragham. Ia me ko misoghsi tuavir vamiran mangiva, egh men ari tuavir aviribar tintinibar mangegham. Eghti nguazir kamin ikiziba bar dar gumazamiziba ian ganti, bizir kurar kaba ia bativtima, me digavir kuram damuam.

26 Ia arighireghti, kuaraziba ko asizir atiaba izi ian kuabar amiti, gumazir me damuti me atiating ari mangamiba puvatigham.

27 Eghti Ikiavira Itir God, Isipia gamizi moghin, okabar amuti, da ian mikarzibar otivam. Eghti a duar gavgavibar amuti, da tintinibar ian mikarzibar otivam. Eghti duar muziarir aviriba ian mikarzibagh izivagh puvira ia gizighzighti, ia uarir aningivira ikiam. Eghti arimariar kaba akirighti, ia ua deraghamin tuaviba puvatigham.

28 Eghti Ikiavira Itir God, ia damighti, ian tarazi bar onganighti, tarazir damaziba okavighti, tarazi okam nighnigham.

29 Egh ia aruer arizimin gumazir damazir okavizimin min punpunigh daru pura suighsuigh tuavim buri egh tam batoghan kogham. Eghti bizir ia amiba tamin daghetam deragh otoghan kogham, mati gumazim mitarmemin aven arui mokin. Eghti gumaziba zurara ia abiniva ian biziba okimam, eghti gumazir ian akurvaghamiba puvatigham.

30 “Egh ia gumazitam bagh amizim
ginabaghti, gumazir kam an ikeghan
kogham. Puvati. Gumazir igharazim
a gakaghon a gekuigh a ko dakuam.
Ia dipenimin ingarigh, egh an
ikeghan kogham. Ia wainin azenim
oparigh, egh an ovizibar ameghan
kogham.
31 Apaniba ian damazibar ian
bulmakaubav soghirarighti da iram,
eghti ia dar tuzitam ameghan
kogham. Ia ganvira ikiti me ian
donkibagh ekuigh mangigh, uam
a da inigh izan kogham. Eghti
ian apaniba ian sipsipba okimiti,
gumazir ian akurvaghamiba pu-
vatigham.
32 Ia pura ganti, ikizir igharazibar
gumaziba izi ian otariba ko guiviba
inigh mangam. Eghti ia zurara dughi-
abar me uamateghsi me bagh tu-
avir akabar gan mangi ian damaziba
puvira ia damuam. Egh ia ua boriba
inigh izisi bizitam damuva avegham.
33 Egh ikizir igharazibar gumaza-
mizir ia fozir puvatiziba izi dagher
ia puvira ingarava oparizibа iniam.
Egh me zurara pazi ia damu, egh
mizaziba ia daningam.
34 Egh ia bizir kurar kabar ganiva,
ian nighniziba deraghan koghiva bar
onganigham.
35 Eghti Ikiavira Itir God, okar
kurar aviribar amuti da ian teviba ko
suebar otivam, Guizbangira, okaba
ian mikarziba bar dar anegham.
Eghti okar kaba akirighti ia ua
deraghamin tuaviba puvatigham.

36 “Eghti Ikiavira Itir God, ia ko
atrivir ia misevezim ko, bar ia isi
kantrin ia ko ian inazir afeziaba fozir
puvatizimin mangiti ia an ikiam. Ia
kantrin kamin ikiva, men asebar zi-
aba fam, aser kabar marvir guaba,
me temeba ko dagiabar da ingari.
37 Ikiavira Itir God, kantrin kamin
ia amadaghti ia mangi an ikiam.
Eghti kantrin kamin gumazamiziba,
ian ganigh aguaghfagh kamaghin
mikimam, manmaghiram amizir
bizir kam ia bato. Egh me ia dipov
ian ingariva akam.

38 “Ia dagher ovizir aviriba
oparam, eghti odeziba da agivti ia dar
ovizir vabara iniam.
39 Ia wainin azeniba oparigh,
egh da deragh bisi dar kirva dar
aghariba aghoregh, eghti apiziba
dagh asighasighti, ia wainin oviziba
inighan kogh, wainin dipam damigh
anemeghan kogham.
40 Eghti olivin temer avirim ian
nguazimin otivigh bam. Eghti olivin
oviziba tighar maghin anisi damu,
puram asighiri nguazim giram. Ka-
maghin amizi, ia dar borem uarir
aghuighan kogham.
41 Egh ia otariba ko guiviba ikiam,
eghti me deraghvira ia ko ikeghan
kogham. Apaniba izi me inigh uan
kantribar mangegham.
42 Eghti odeziba ian temeba ko
azenibar dagheba sara asighasigham.

43 “Eghti ikizir igharazibar gu-
mazamizir ian tongin itiba, me
biziba bar avirasemegh bar gavgav-
igh ghuavanangvira ikiam. Eghti
ia biziba puvatighti ian gavgavim
magirighivrira ikiam.
44 Egh me dagiar aviriba ikiva ian
amamangatighti, ia me da pura da
inigh gin da ikarvagham. Eghti ia
dagiar aviriba puvatighti, me ia da
biziba pura da inian kogham. Me ia
gativagh ian ganti, ia men apengan
ikiam, mati me ian dapanimin ikiti, ia
men puemin ikiam.

45 “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin
akaba bar deraghavira da baregh,
Akar Gavgavir a ia ganingiziba ko,
arazir a ifongeziba, ia dar gin man-
gan koghti, osimtizir kaba ko bizir
asighasiziba, da ia bativira iki mangi
bar moghira ia kuavaremegham.
46 Bizir kurar kaba ia ko ian ovavir
boriba sara ian tongin ikiti, igharaz
darazi gan fogh suam, guizbangira
kar God ian aningazi.
47 Ikiavira Itir God, en God, bizir
aghuir bar aviriba ia ganingi, ezi
ia, an ingangarim damuasa navir
aghuim ko agorogem ian navibar
dikavir puvati.

48 Kamaghin, Ikiavira Itir God, apaniba ameghti, me izi ia misogh ia inigh mangiti ia pura men ingangarir gumazir kinibar min ikiti, me ia abinti ia men ingangarim damuam. Egh mitiriaba sara ikiva, dipaba bagh arimighiriva, korotiaba, ko bizir igharaziba sara puvatigham. Eghti apaniba ia dikabin mangi bar ia agivagham.

49 Ikiavira Itir God, kantrin bar saghuiamin itir mamin gumaziba inigh izam. Gumazamizir kaba migeir akam, ia a gifozir puvati. Me kuarazir bagabar min zuamira mighegh ia bagh izighirigham.

50 Egh ni gumazir aruam o borir dozim, ikizir kaba nin gan nin apangkuvighan kogham.

51 Egh me ian bulmakauba, sipsipba, azenibar dagheba, witba ko, wainin dipaba ko olivin boreba, me bar adar amegham. Eghti mitiriam puvira ian aghiti ia bar arighiregham.

52 Egh me Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kaba bar a dagh asighasigham. Eghti nguibaba avinizir divazir gavgavir ia dar aven mongasava amiba, ia nighnizir gavgavim dar iti, eghti me dagh asighasighti da bar iregham.

53 "Apaniba izi nguibaba ekiarugh ia misogh ikiti, ia bar dagheba puvatighiva, uan borir Ikiavira Itir God, en God, ia ganingizibav sogh dar amam.

54-55 Apaniba nguibam bar anekiarughti, gumazir aghuir ziam ikia ian tongin itim, a bizir damamitam bar puvatigh egh, a uaghan uan borim misuegh anemam. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Egh a uan aveghbuaba, uan amuir aghuiba, ko borir igharazir ikiavira itiba, a me gitagh ramegham. A mitiriam bangin, borir tuzir nar tam me danighan kogham.

56-57 Apaniba nguibam bar anekiarughti, amizir aghuir ziaba ikia ian tongin dagiaba ikia dabirabir aghuibagh apiaghiri gumaziba me aneteragharuiba, me dughiar kamin, damamin dagheba bar puvatigham. Kamaghin, a uan borir otibav sogh, dar mitariba sara dar amam. Egh a uan par a bar ifongeziba ko, borir igharazir ikiavira itiba, me gitagh ramegham. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Kamaghin amizi, a modogh uan borir iririvim amegham.

58 "Eghti ia Akinafarir kamin itir Akar Gavgavir osiriziba, deragha dar gin mangan kogh, deragh Ikiavira Itir God, en Godin ziam fan koghti,

59 an arimariar igharagha garim amadaghti, a ia ko ian ovavir borir gin otivamiba bativam.

60 Egh a Isipin ia ganingizir arimariaba ua ia danighti ia ua deraghan kogham.

61 Egh an arimariar igharagha garir bar kuraba ia daningam. Arimariar kabar ziaba, Akar Gavgavim itir Akinafarimin itir puvati. Kamaghin, ia bar moghira geveg-ham.

62 Ia ghaze, ian dibobonim mikovezibar min pin ikia bar aviraseme, ezi puvatigham ian varazira ikiam. Guizbangira, ia Ikiavira Itir God en God, an akabar gin zuir puvati, kamaghin amizi, arazir kaba ia bativam.

63 Ikiavira Itir God ia damuti ia oti bar avirasemegh bizir aviriba ikiasa a ifonge. Kamaghira, Ikiavira Itir God datirighin, ia gasighasigh bar ia agivasa ifonge. Egh a nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamin bar ia batuegham.

64 "Egh Ikiavira Itir God, ia amangighti ia nguazir kamin tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Ia kantrin kabar ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar dar ingari. Ia ko ian inazir afeziaba fomira aser kabar ziaba fer puvati.

28:56-57: 2 Atriviba 6:28-29; Azir Akam 4:10

65 Ia kantrin kabar tongin iki
ian dabirabim deraghan kogham.
Egh ia uari nguibaba puvatigham.
Eghti Ikiavira Itir God ia damuti ia
puviram atiating, naviba osemegh,
ovengsivira nighnigham.
66 Ia dughiabar zurara ovengsi
damuam. Egh arueba ko dimagaribar
ia ovevem ginighnigh atiating ikiam.
67 Ia biziba bar dar gan atiatim
ian anangam. Egh dughiabar avigh
mizarazibar suam, 'Aio! Mizarazim
zuamira mangighti, Guaratizim iziti,
deragham.' Egh guaratizibar ia zu-
rara avigh suam, 'Aio! Guaratizim
zuamira mangighti, mizarazim iziti,
deragham.'
68 Ikiavira Itir God, faragha ghaze,
ia ua Isipin mangan kogham. Ezi
puvati, a ia isi kurim datigh ua ia
amadaghti ia Isipin mangam. Egh
ia apaniba ateghti, me ia givezeghti,
ia pura men ingangaribar amusi
ifuegham. Ezi puvati, ia givezamin
gumaziba puvatigham."

29

God, Moapin nguazimin, Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gami

1 Kar Ikiavira Itir God Moses
mikemezi, a Moapin nguibamin
Israelia koma amizir Akar Dikirizir
Gavgavimin akaba. God, faragha
Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir
Gavgavir me koma amizim, a ighara.
Datirighin God akar maba sara
isafuragha, me ganiga Akar Dikirizir
Gavgavir kam gami.
2 Moses Israelian diazi me iza uari
akuvazi a kamaghin me migei, "Ia
bar moghira, Ikiavira Itir God, Isipian
atrivim ko an ingangarir gumaziba
bar, ko an nguazim bar, a me gamizir
mirakelin biziba ia uan damazibar
dar gani.
3 Egha ia uan damazibar, arimariar
kurar aviriba, ko arazarazir kuraba,
ko digavir kuram gamir arazir avirir
Ikiavira Itir God, Isipian akazibar
gani.
4 Egha fomira iza datirighin,
Ikiavira Itir God, ia gamizi, ian
nighniziba, ko damaziba ko kuariba
pirighavira itima, ia deraghavira
bizir kabar mingaribagh fozir pu-
vatighavira iti.
5 Ezi Ikiavira Itir God kam-
aghin migei, 'Ki 40plan azenibar
ia inigha gumazamiziba puvatizir
danganimin zuima, ian korotiaba ko
dagarir asuaba dighoraghirezir pu.
Bar puvati.
6 Ia bret, ko wain, ko dipar on-
ganiba puvatizi, ki Ikiavira God, ki
deraghavira ian gari. Ki kamaghin
ifonge, ia kamaghin fogh suam, Ki
Ikiavira Itir God, kirara ian God.' "
7 Egha Moses ua migia ghaze, "E
danganir kamin otivizi, Hesbonin
Atrivim Sihon, ko Basanin Atrivim
Ok, aning e misoghasa ize. Ezi e aning
misogha aning abira.
8 Egha e aningin nguazimning
inigha aning tuiragha, Rubenin an-
abam ko, Gatin anabam ko, Manasen
anabar me tuirazimningin mam, me
ganingi, eghti me dar apiam.
9 Kamaghin amizi, ia zurara Akar
Dikirizir Gavgavir kam deraghvira
an gin mangi, eghti bizir ia amiba bar
deragh otivam.
10 "Ia datirighin Ikiavira Itir God,
ian God, an damazimin mitivighav
iti. Kar, ian anababar gumazir
dapaniba, ko ian gumazir aruaba,
ko ian ingangaribar faragha zuir
gumaziba, ko Israelian gumazir
igharaziba,
11 ko ian amuiba, ko boriba, ko
ikizir igharazibar gumazamizir ian
tongin itiba. Gumazamizir kaba, ian
daziba ko dipaba isa ia bagha da at-
era izi.
12 Ia gumazamizir datirighin bar
kagh tuivighav itir kaba, datirighin
Ikiavira Itir God, ian God, ia ko Akar
Dikirizir igiam damuam. Egh ia Akar
Dikirizir Gavgavir kamin gin mangisi,
Ikiavira Itir God ko nighnizir vamira
iki anekirigh.

29:5: Godin Araziba 8:2-4 **29:7:** Diboboniba 21:21-35 **29:8:** Diboboniba 32:33

13 Eghti Ikiavira Itir God, datirighin
ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak,
Jekop, ko akam akirizi moghin, a ia
damighti, ia an gumazamizibaram
otivti, a ian Godin ikiam.
14-15 Ikiavira Itir God, ia gu-
mazir datirighin an damazimin
tuivighav itir kabanang baghavira
Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir
puvati. A uaghan en ovavir borir gin
izamiba bagha a gami. Eghti e bar, an
gin mangisi akam akiram.
16 "Ia e Isipin kantrin ikezir
ikirimirim uam a ginighnigh. Egh
uaghan ia tuavimin iza ikizir igharaz-
ibar nguaziba abigha izezir bizir
ganizibagh nighnigh.
17 Ia ikizir igharazir kabar ganigha
fo, me asebar ziaba fe. Me aser ku-
rar kabar marvir guaba, temeba ko
dagiaba ko gol ko silvabar, dar ingari.
Ezi God marvir guar kaba bar dar
aghua.
18 Ia oragh! Ia deraghvira uari
bagh gan, ian tongin gumazitam, ko
amizitam, anabatam, ko ikizitam,
ia Ikiavira Itir God, en God akirim
a gasan marki. Ia God baghvira
iki. Egh ikizir igharazibar asebar gin
mangi men ziaba fan bar marki. Gu-
mazitam arazir kurar kam damu, a
mati temer bir imezim itim, a puv
misosi. Eghti gin an ghuzir igiam
otogh, ekevegh anang misogh, gu-
mazir avirim gasighasigham.
19 Ia deraghviram oragh! Gumazi-
tam kagh tughiv iki akar dikirizir ki
ia ganidir kam baraghan aghuagh
suam, a deraghvira iti, biziba pu-
vati. Eghti ian tav akam batueghti,
an arazir kuram bar pazi ia damighti,
gumazir kuraba ko aghuiba sara iku-
vigham.
20 Gumazir kamaghin amim,
Ikiavira Itir God an arazir kuraba
gin amadaghan kogham. Eghti
Ikiavira Itir Godin aningagharim
bar an ekevegham, mati avim isia
bar puvira fei. Eghti bizir kurar
akinafarir kam mikemeziba, da
gumazir kam kamaghira a bativ
mangiti, Ikiavira Itir God anegivamin
dughiam otoghti, an ziam kuavare-
megham.
21 Ikiavira Itir God, anarira inigh
ivezir kuram a daningti, a mangi
bar ikuvigham. Egh Akinafarir
kamin aven osirizir Akar Dikirizir
Gavgavimin itir bizir kuraba, God
bar dar a damuva, a gasighasigham.
22 "Ikiavira Itir God, gumazir
kamin nguazim damighti, bizir
kuraba ko osimtizir aviriba a ba-
tivam. Eghti an ovavir borir gin
otivamiba, ko gumazamizir kantrin
saghuiabar ikegha izeziba, bizir
kurar kabar ganam.
23 Eghti ian nguazim, avim bar
an isighti, a nguazir kinim gavaghti,
salfan dagiaba ko amangsiziba a
gizivagh, graziba puvatighti dagheba
oparamin danganir aghuiba pu-
vatigham. A Sodom, ko Gomoran
nguibar ekiamningin min gan,
egh uaghan Atma ko Seboimin
ngubamningin min ganam. Nguibar
ekiar kaba, Ikiavira Itir God dar
aningaghegha bar adagh asighasiki.
24 Eghti kantriba bar dar gu-
mazamiziba bizir kaba baregh
azangsigham, 'Manmagh amizi,
Ikiavira Itir God, men nguazim
kamaghin a gami? A manmaghsua
nguazir kamin aningaghe?'
25 Egh me uarira uari ikaragh
kamaghin mikimam, 'Bizir kamin
mingarim kamakin. Me ti Ikiavira
Itir God, men inazir afeziabar God,
me koma amizir Akar Dikirizir Gav-
gavim abighama. Kar, God fomira
Isipin kantrin me inigha azenan
iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me
koma a gami.
26 Israelia akirim uan God
gasaragha asebar gin ghua dar ziaba
fe. Aser kaba, me faragha dagh fozir
puvatigha dar ziaba fer puvati. Ezi
Ikiavira Itir God fomira dar ziaba fan
men anogoroke.
27 Kamaghin amizi, Ikiavira
Itir God uan gumazamizibar
aningaghegha, bizir kurar an

29:18: Hibru 12:15 **29:23:** Jenesis 19:24-25

Akinafarimin aven osiriziba bar da isa men nguazim ginge.
28 Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar aningaghegha atara men nguazimin me asigha tintinibar kantrin igharazibar me amangizi, me datirighin ikiavira iti.' "
29 Egha Moses ua kamaghin migei, "Bizir maba, da Ikiavira Itir God, en Godin bizir mogomeba, da muegha a ko iti. Egha, a uan Arazibar e ko en ovavir boribav gia da azenim gati, eghti e dughiabar dar gin mangi kamaghira ikiam."

30

Me ua God bagh izamin arazim

1 Moses ua kamaghin migei, "Ki datirighin tuavir kamning isa ian damazibar aning arisi. Eghti datirighin ia aningin tam amisefegh. Ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir God, deravira ia damuasa ia ifongez, o a ian arazir kuraba bagh ia gasighasighasa ia ifonge? Ikiavira Itir God ia amangiti, ia tintinibar Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. Eghti bizir kurar kaba ia bativti, ia tuavir ki ia mikemezir kamning uam aning ginighnigham.
2 Egh ia ko ian ovavir boriba navibagh iragh Ikiavira Itir God, ia uan God bagh izi an akaba guizbangira uan navir averiaba ko uan duaba sara bar dar gin mangi, mati ki datirighin ia migei moghin,
3 eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian apangkuvigham. Egh a uabi tintinibar ia amangizi ia ghuezir kantribar ua ia inigh, ia akuvagh ia inigh ua ian nguazimin izam. A biziba bar dar amuti, ia ua deraghvira dapiam.
4 Ia kantrin bar saghuiabar itibar ikiam, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia iti naghira ia inigh, ia akuvagh egh bar ian aku izam.
5 Egh Ikiavira Itir God, ian God ia inigh izi, ian inazir afeziaba faragha ikezir nguazimin ua ia arighti, ia uam an ikiam. Egh ia nguazir kam dapiagh egh bar deraghvira ikiam. Eghti a ian ovavir boribar amuti, me bizir aviriba ko borir aviriba ikiva, egh bar ian inazir afeziabagh afiragham.
6 "Egh Ikiavira Itir God, ian God, ia ko ian ovavir boribar amighti, men naviba zuegham, mati me gumazimin mikarzir mogomemin inim atuzi moghin, God arazir kuraba ian navir averiabar dar ghoregham. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, uan navir averiaba ko duaba sara bar a gifuegham. Egh kamaghin, ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.
7 "Bizir kurar ki ia mikemeziba, Ikiavira Itir God, ian God, dar amuti da ian apanir ia gifongezir puvatigha ia gasighasiziba me bativam.
8 Eghti ia ua Ikiavira Itir Godin akaba baragh an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba bar deravira dar gin mangi.
9 Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ia amir ingangaribar amuti, da bar deraghvirama otivam. Eghti ia borir aviriba iki, bulmakaun aviriba ikiti, dagher aviriba ian azenibar otivam. Eghti Ikiavira Itir God, bizir avirim ia daningisi bar akuegham, mati a fomira ian inazir afeziaba bagha amizi mokin.
10 "Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, ko Akinafarir kamin osirizir Araziba, ia bar adar gin mangi. Ia uan navibagh iragh uam a bagh izi, egh navir averiaba ko duaba sara bar a gifongegh.
11 "Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia dar gin mangisi iburaghburaghan marki. Ezi Akar Gavgavir kaba ian saghon itir puvati.
12 Akar kam overiamin itir puvati, ia kamaghin azangan marki, 'Tina Godin Nguibamin mavanang a inigh izighiri an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?'
13 Egha uaghan akar kam ongarimin vongin itir puvati, eghti ia

30:12: Rom 10:6-8

kamaghin azangan markɨ, ‘Tinara vongin mangɨ a inigh izɨva an gun mɨkɨmtɨ, e ti a baragh an gin mangam?’

14 Ezɨ puvatɨ. Godin akam bar nin boroghɨra iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti. Kamaghin amizɨ, ia dughiabar zurara an gin mangɨ.

15 “Ia gan, kɨ datɨrɨghin tuavir pumuning ia bagha aning atɨ. Tuavir mam, ia an gin mangɨ, egh ia angamɨra itir ikɨrɨmɨrir aghuim ikɨ, zurara bar deraghvɨra ikiam. Egh ia tuavir igharazimin gin mangɨtɨ, bizir bar kuraba ia bagh izɨ ia gasɨghasɨghtɨ, ia arɨmɨghiregham.

16 Kɨ kamaghsua ia mɨgei. Ia Ikiavɨra Itir God, ian Godin Akar Gavgavir kɨ datɨrɨghin ia mɨgeiba baragh, egh Ikiavɨra Itir God, ian God gifuegh an tuavibar gin mangɨva an Akar Gavgaviba ko, arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mɨkemeziba, bar dar amuva, ikɨ borir avɨriba batɨ bar avɨrasemegham. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God ian God, nguazir ia mangɨ ikiamimin, a deraghvɨra ia damuam.

17 “Egh ia uan navir averiabar aven akam batuegh, uamategh mangɨ, ikɨzir igharazibar amamangatɨghtɨ, me ia gekutɨ, ia ikɨzir igharazibar asebar ziaba fɨ, dar ingangarim damutɨ,

18 kɨ guizbangɨra ia mɨgei, ian apaniba bar ia gasɨghasigh bar ia agɨvagham. Eghtɨ ia Jordanin Fanemin vongin iniamin nguazim dughiar ruarimin an ikeghan kogham.

19 Kɨ datɨrɨghin overiam ko nguazimin diaghtɨ, aning nan gan egh fogham, kɨ guizbangɨra tuavir kamning ia bagha aning atɨ. Tuavir mamin, Ikiavɨra Itir God deragh ia damutɨ ia dughiar ruarimin ikɨvɨra ikiam. Eghtɨ tuavir igharazimin, God ia gasɨghasigh bar moghɨra ia kuavaremegham. Ia datɨrɨghin tuavir manam amɨsɨvam? Ia tuavir aghuimin gin mangasa kɨ ifonge, eghtɨ ia ko ian ovavir boriba sara angamɨra ikiam.

20 Kɨ kamaghsua, ia Ikiavɨra Itir God, ian God, bar a gifongegh, egh an akaba baragh pamtemin an suiraghvɨra ikɨ. Ia kamaghin damutɨ, ia ko ian ovavir boriba, nguazir Ikiavɨra Itir God, ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekop, daningasa akam akɨrizim, ia dughiar ruarimin an ikɨ mamaghɨra ikiam.”

Josua Mosesɨn danganim ini

31

(Sapta 31--34)

Moses Josua amɨsevezɨ a Israelian faragha zui

1 Moses ghua Israelian gumazamiziba bar mɨgɨrɨgɨar kabar me mɨgei.

2 A ghaze, “Nan azeniba, datɨrɨghin 120in oto, ezɨ kɨ deraghavɨra mangɨ izegh damuan ibura. Ezɨ Ikiavɨra Itir God na mɨgɨa ghaze, Nin darorim iza kamaghɨra tu. Ezɨ nɨ Jordanin Fanem girɨgh vongin mangɨghan kogham.

3 Ikiavɨra Itir God, ian God, a uabɨ ian faragh mangɨ Jordanin Fanem girɨgh vongin mangɨ, ian damazimin danganir kamin itir ikɨzibagh asɨghasightɨ, ia men nguazim iniam. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, mɨkemezɨ moghin, Josua ian gumazir dapanimin ikɨ ian faragh mangam.

4 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God nguazir kamin itir ikɨzir kabagh asɨghasigham, mati a fomɨra Amorian atrivimning Sihon ko Ok, aningin nguazimning gasɨghasɨghizɨ mokin.

5 Ikiavɨra Itir God, bar me isɨ nin dafarim darɨgham. Eghtɨ kɨ ia mɨkemezɨ moghin, ia bar me mɨsoghtɨ me arɨmɨghiregh.

6 Ikiavɨra Itir God, ian God, a ia ko zui. Egh an akɨrim ragh ia gasaragh, ia ateghan kogham. Kamaghin amizɨ, nɨ tugh gavgavigh, egh akongɨva men atiatingan markɨ.”

30:20: Jenesis 12:7; 26:3; 28:13 **31:2:** Dɨboboniba 20:12 **31:4:** Dɨboboniba 21:21-35

7 Egha gin Moses Josuan diazi, a iza
gumazamiziba bar men damazimin
tu. Ezi Moses kamaghin a migei, "Ni
tugh gavgavigh egh atiatingan marki.
Ni gumazamizir kabar faragh mangi,
me inigh mangi nguazir Ikiavira Itir
God, en inazir afeziabar aningasa
akam akirizir kamin aven mangam.
Egh ni men akurvaghti me a iniam.
8 Ikiavira Itir God ni ko iti, egh
a nin faragh mangam. An akirim
ragh ni gasaragh, ni ateghti ni iku-
vighan kogham. Kamaghin amizi,
ni nighnizir aviribar amu atiatingan
marki."

Dughiaba bar, azenir namba 7 otoghti, me zurara Godin Arazibar ganiva dar gun mikim

9 Ezi Moses Godin Araziba bar da
osirigha, Akinafarir Righizir kam isa
ofa gamir gumaziba ko, Israelian
gumazir dapaniba ko, Livain aba-
banimin ovavir boribagh aningi.
Kar, gumazir Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
ateriba.
10 Egha Moses kamaghin me migei,
"Ia zurara namba 7 azeniba givamin
dughiamin, kar azenir ia ua biziba
ikarvaghamim. Eghti ia Averpenibar
Ikiamin Dughiar Ekiam damuva,
11 Israelia bar izi Ikiavira Itir God,
en God, a misivamin danganimin
otivigh an damazimin uari akuvagh
an ziam fam. Dughiar kamin, Li-
vaiba Akinafarir Righizimin aven itir
Arazir kaba me bagh dar ponti, me da
baragham.
12 Ia gumazamiziba ko boriba, ko
ikizir igharazibar gumazamizir ian
nguibabar itiba, me damuti, me bar
izi uari akufagh. Egh me Ikivira Itir
God, ian Godin akaba baragh, an ati-
ating an apengan ikiamin fofozim
inigh, an Akar Gavgaviba bar der-
aghvira dar gin mangam.
13 Me kamaghin damuti, men
ovavir borir gin otivamiba, kar borir
tighar Godin Arazibagh foghamiba,
me datirighin da baragham. Egh
me arazir Ikiavira Itir God, ian
Godin atiating an apengan ikiamin
fofozim inigh, egh Jordanin Fanemin
vongin itir nguazir ia iniasava amir
kamin iki, zurara Godin apengan iki
mamaghira ikiam."

God Josua bagha migirigiar abua-nanabar Moses ganidi

14 Egha Ikiavira Itir God, Moses
migia ghaze, "Nin ovever dughiam a
bar roghira ize. Ni Josuan diaghti a ni
bagh izi, na bativamin Purirpenimin
boroghin izeghti, ki ifongezir ingan-
garir a damuamim an akagham."
Ezi Moses ko Josua God bativamin
Purirpenimin boroghin ghua Godin
damazimin tu.
15 Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ru-
arir ekiamin aven ikia Purirpenimin
ize. Egha Purirpenimin tiar akamin
boroghin tughav iti.
16 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin
Moses migei, "Ni oragh! Kiran oveg-
hangin, ni mangi uan inazir afeziaba
ko dakuam. Eghti gin gumazamizir
kaba, akirim ragh na gasaragh
tintinibar nguazir me mangamin
kamin ikizir igharazibar asebar gin
mangegham. Me mati poroghamiba
uari ataghiragha tintinibar akui
mokin. Kamaghin, me Akar Dikirizir
Gavgavir ki me koma amizir kam, me
anebigham.
17 Eghti ki dughiar kamin bar men
aningaghegham. Egh ki me ategh,
egh uan guam bar men modogham.
Eghti me bar moghira ikuvigham.
Eghti bizir kurar avirim me bativti,
me dar gan fogh suam, 'God ti e ko itir
puvatizi, bizir kurar kaba e batifi.'
18 Me arazir kurar kam damuva, na
ategh asebar ziaba fam. Eghti men
arazir kurar kam bangin, ki dughiar
kamin uan guam bar men modogh,
men akurvaghsi tong nighnighan
kogham.
19 "Ki datirighin ighiar kam Josua
ko Moses, gua mikimti, gua uaning
bagh an osirigh. Egh Moses, ni
an Israelian gumazamizibar sure

31:8: Josua 1:5; Hibru 13:5 **31:10:** Godin Araziba 15:1; 16:13-15

damighti, a men navir averiabar ikiti,
me zurara ighiar kamin akabagh
nighnigh, fogh suam, ki guizbangira
ikiangsizir kam me ganiga ghaze, me
na ataghiraghsi nighnighan kogham.
20 Ki me inigh nguazir bar aghuir
dagheba ikia, bar deraviram aghuir
kamin mangam, kar nguazir ki men
inazir afeziabar aningasa akam
akirizim. Eghti me nguazir kamin
dagher aviribar amiva mikarzir
aghuiba ini deraghvira ikiam. Egh
dughiar kamin, me nan aghuagh,
akirim ragh na gasaragh, asebar
ziaba fi dar ingangaribar amuam.
Egh me nan Akar Dikirizir Gavgavim
abigh, egh na ategham.
21 Egh Israelia dughiar kurar
kamin aven ikiva, ighiar kam
ginighnighvira iki a bangam. Eghti
men ovavir boriba uaghan, a gifogh
a bangam. Eghti ighiamin akaba
men arazir kurar me amiziba, men
akakagh dar gun me mikimam.
Ki tighar me inigh nguazir ki me
daningasa akam akirizir kamin aven
mangam, egha ki men nighnizir
kurabagh fogha gifa."

22 Egha aruer kamra, Moses ighiar
kam osirigha an Israelian sure gami.

23 Ezi Ikiavira Itir God, Nunin
otarim, Josua migia ghaze, "Ni
tugh gavgavigh bizitamin atiatingan
marki. Ni Israelia inigh nguazir ki
me daningasa akam akirizir kamin
mangi. Eghti ki zurara ia ko ikiam."

24 Ezi Moses, Godin Arazibar akaba
bar, Akinafarir Righizir mamin der-
aghavira bar da osiri, egha dar tam
ataghizir puvati.
25 An ada osirigha givagha, Li-
vain anabamin ofa gamir gumazibav
gei, kar gumazir Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam
ateriba. Egha me ghaze,
26 "Ia Godin Araziba itir Akinafarir
Righizim inigh mangi, Ikiavira
Itir God ian Godin Akar Dikirizir
Gavgavim itir Boksiamin boroghin
anetigh. Eghti a danganir kamin iki,
egh Godin gumazamizibar araziba
tuisigham.
27 Ki fo, me gumazamizir akaba
batoziba. Datirighin, ki angamira
ikiavira itima, me Ikiavira Itir Godin
akaba batosi. Eghti ki aremeghti, nan
gin, men arazir kurar kam ti mangi
bar ekevegham.
28 Ia mangi Israelian anababar
gumazir dapaniba, ko ian ingan-
garibagh amir gumazibar diaghti,
me izi nan boroghin izi uari aku-
vagh tuifigh. Eghti ki overiam
ko nguazimin diaghti, aning nan
ganti, ki guizbangira akar kabar me
mikimam.
29 Ki fo, ki oveghti, nan girakirangin,
ia arazir aghuim ko kuram tuisigh
aning ginighnighan aghuagham. Egh
ia arazir ki ia mikemeziba ategh
akirim dagh asaragham. Egh ia
Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
kurar bar avirim damuam. Eghti ia
amir arazir kaba bangin, Ikiavira Itir
God bar ian aningagh, bizir bar kurar
aviriba amangiti, da ia bativam."

Mosesin onger akam

30 Egha Moses, Israelian gumaza-
miziba akuvagha, onger akar kamin
itir akabar men sure gamua ghua
bar anegifa. Onger akar kamin
migirigiaba kamaghin ghu.

32

1 "O overiam ko nguazim,
gua deragh uan kuarimning
atigh nan akaba baraghti,
ki mikimam.
2 O Israelia, ki kamaghsua, ki uan
akamin ian sure damuam.
Mati, amozim deraghavira ira
grazibagh izima, da otifi.
Egha mati mizarazimin ghuariam ira
daghebagh amima,
da otiva aghua gavgafi.
3 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin
ziam fam.
Eghti ia gumazamiziba bar
moghira Godin gun mikim
suam,
a bar moghira dera.

31:23: Diboboniba 27:23; Josua 1:6

4 En God zurara kamaghira iti.
A zurara guizin arazibaram ami.
A mati dagiar ekiar mamin min gavgavigha kamaghira iti.
A zurara uan akamin gin ghua egha ifarir puvati.
Ezi an araziba bar deragha egha voroghira iti.
A guizin arazimin gin ghua biziba tuisigha egha ifarir puvati.
5 Ezi ia kamaghin puvati.
Ia gumazamizir ifariba.
Ia akaba ighavkira, egha akar dikiriziba abisi.
Ia gumazamizir arazir kurabaram amibara.
Bizir kaba bangin,
ia Godin boribar ikian kogham.
6 Ia bar onganigha
fofozitam tong ian dapanibar itir puvati.
Ikiavira Itir God, a ian afeziam.
A ian ingarizi ia otivigha datirighin ikizir mamin min oto.
Ezi kar ti ia an arazir aghuiba ikarvaghasa,
arazir kurar kamin a gami.

7 "Ia uamategh bizir bar fomira fomiram otivizibagh nighnigh.
Egh uan afeziaba ko ian gumazir aruabar azangsighti,
me fomira otivizir bizibar ia geghanam.
8 Godin Bar Pin Itim, a nguazir oteviba isa da tuiragha,
bar vaghvagha kantribar gumazamizibagh aningi.
A gumazamiziba dapiamin nguaziba,
a bar dar mitaghniaba me bagha da abigha gifa.*
A Israelian dibobonimin gin ghua,
nguazir mitaghniaba arisi, eghti me dar ikiam.
9 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia, me Jekopin adarasi, a ua bagha me amisevegha
men Godin iti.
10 Israelia, ia onganigha pura gumazamiziba puvatizir danganimin aminir ekiaba ivair kam garui.
Ezi Ikiavira Itir God, uabin gara uabi geghuvi moghin,
a me akumakua deraghavira me geghufi.
11 Ikiavira Itir God, deragha Israelian gara me geghuvima,
me bizitamin irizir puvati.
Mati kuarazir bagam uan nguziba mighamin arazarazibar da afi,
ezi nguziba irasava amima a dar apengan ghua uan avizimin da fegha anadima,
da irir puvati.
12 Ikiavira Itir God uabira, tuavim uan gumazamizibar akakasi.
Ikizir igharazitamin asetam men akurazir puvati.

13 "Ikiavira Itir God, nguazir kamin mighsiaba itir danganiba men taghizi, me dar gari.
Egha me dagher azenibar otivigha givagha itiba da isa, da api.
Ezi God dagiar dafabar tongin aparibar haniba inigha
me ganingizi, me da isa da api.
Ezi olivin temeba bar deraghavira dagiar aviriba itir nguazimin aghuima,
God dar olivin boreba isa me ganidi, me da api.
14 Me uaghan, bulmakauba ko memebar oter eborir aviriba isa,
da api.
Ezi men bulmakaun apuriba ko memeba ko sipsipba deragha mikarziba sarama aghuima, dar oviba avirasemezi,
me da api.
Ezi men witin aghuiba ko wainin ovizir aghuiba bar derazi,
me da api.

32:8: Aposel 17:26 * **32:8:** Vezin kamin akar abuananaba, Hibrun akam da deragha bighatigha migeir puvati. Gumaziba fomira akar kamin a gira an osiri, egha me akar igharazim osira ghaze, "A kantribar ganasa vaghvagha enselba misefe." Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, Kamagh garir akam uaghan faragha Hibrun akamin ike, ezi gin gumazir maba a giragha an osiri.

15 “Israelia, bizir bar avirim ikia egha bar puvirama apa
mikarziba saram aghui.
God men ingarizi me otivigha iti.
A men Akurvazir Gumazir gavgavim, mati men dagiar ekiar gavgavim.
Ezi me datirighin akirim ragha a gasaragha anetaki.
16 Me ikizir igharazibar asebar ziaba fema,
men arazir kam, Ikiavira Itir God bar men aghuagha navim bar men ikufi.
Egha men arazir kam bangin
a bar men aningaghegha men atari.
17 Me ikizir igharazibar duar kuraba bagha asizibar ofa gami.
Aser kaba, da guizbangin godba puvati.
Ezi aser kaba da datirighira iza ian nighnizibar otivizi, ia da fe.
Kar ian inazir afeziaba fozir puvatizir aseba.
18 Me Godin men ingarizi me itim ataki.
A mati dagiar ekiar gavgavimin min me apazazi, me an apazangin mongegha angamira ikiavira iti.
Me Godin gavgavir kam bakinighniki.

19 “Ikiavira Itir God, uan otariba ko guivibar arazir kurabar ganigha,
an navim bar ikuvizi, an aningaghegha akirim ragha me gasara.
20 Egha a ghaze, ‘Ia borir naviba gavgavigha nan akabar gin zuir puvatiziba.
Ki men ganti, osimtiziba me bativigh me gasighasighti,
ki uan guam men modogh, men akuraghan kogham.
21 Me asebar gin ghua dar ziaba fava na gamizi,
nan navim bar ikuvigha men aningaghegha men atari.
Aser me ziaba fer kaba, da pura godin ifavariba,
da guizin godba puvati.
Kamaghin, ki ikizir pura bizibar min ikia bar onganizim, ki me isi Israelia bagh me ameghti, Israelian naviba bar ikuvigham.
Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam me damighti me ataram.
22 Eghti nan aningagharim dughiar kamin avimin min isiva,
nguazir kamin itir biziba bar adar isigham.
Egh avim Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin bar nguazimin apengan magirigh,
dagiar bar ekiar mighsiaba dagh isin apiaghav itibar isigham.
23 Ki bizir kurar aviribar amuti da me bagh iziviira ikiam,
mati gumazim afuzir aviriba ikia, uan afuzibar nivavira itima,
an afuzitam ua itir puvati.
24 Ki me damuti mitiriaba men aghiti,
me arimariar guar avirir igharagha gariba iniva arimighiram.
Eghti ki asizir atiar igharagha gariba ko kuruzir imezir kuraba itiba amangti,
da me giviam.
25 Eghti midorozir ekiam me batoghti,
apaniba men gumazir igiaba ko, guivir igiaba, borir aghiriba, ko gumazir ghuriba,
me tuavir toribar me misoghirarighti me bar arimighiregham.
Eghti marasi, uan dipenibar aven muegh bizir kam baragh,
puvira atiatingam.
26 Ikiavira Itir God ghaze, nan nighnizim kamakin,
ki ti me gasighasigh bar me kuvaremeghti,
gumazamiziba bar me gin amadagh ua me ginighnighan kogham.
27 Egha ki fo, ki kamaghin aghua.

32:15: Aisaia 51:13 **32:17:** 1 Korin 10:20 **32:21:** Rom 10:19; 1 Korin 10:22

Apaniba kamaghin ganigh ua
uari fi suam,
E uan gavgavibar Ikiavira
Itir Godin gumazamizibav
sogha me abini.
Men God bizir kam gamizir puvati.
Erara Israelia misogha me abini.'

28 "Israelian gumazamiziba, nighnizir
aghuiba men itir puvati.
Men nighniziba otevezi me bar
ongani.
29 Me ti nighnizir aghuiba ikiava,
bizir me gasighasighamin kamin
mingarim deragha a gifoghai.
Ezi puvati.
30 Men Ikiavira Itir Godin gavgavim,
a men dagiar ekiar gavgavimin
min iti.
Egha a men aghuagha me ataki.
Ezi ia bizir Israelia batozir kam
ginighnigh:
manmaghsua, apanir vamira Is-
raelian 1,000pla misogha me
abini?
Ezi manmaghsua apanir
pumuning, Israelian 10,000pla
misogha me abini?
Bar guizbangira, bizir kamin
mingarim kamakin:
Men God men aghuagha akirim
ragha me gasara.
31 Apaniba fogha ghaze, men aseba
gavgaviba puvati.
Ezi Israelian God gavgavir ekiam
iti, mati dagiar gavgavir
ekiam.
32 Israelian apanibar araziba bar
ikuvigha Sodom ko Gomoran
araziba ko magh ghu.
Egha mati wainin ikarizim
imezir ekiam itima, an wainin
oviziba uaghan imezim ikia
misosi.
33 Egha men araziba,
mati wainin dipar me kuruzir
imezir kuram itimin an ingari.

34 "Ikiavira Itir God, Israelian
apaniba me gamizir biziba isa
uan nighnizim gatighavira iti.
Egha me gasighasighamin
dughiamin mizuai.
35 Ikiavira Itir God ghaze, Arazir
kuraba ikarvaghamin ingan-
garim, kar nan bizim.
Ki uabi men arazir kuraba ikar-
vagh egh ivezir kuraba me
daningam.
Eghti dughiar bar ovezimin
me iregh bar ikuvigham.
36 Ikiavira Itir God uan ingangarir gu-
mazamizibar ganti men gav-
gavim givagham.
Eghti a men apangkuvigh suam,
me nan damazimin osimtiziba
puvati.
Dughiar kamin, gumazamizir
vabara ikivira ikiti, a men
akurvagham.
37 Egh Ikiavira Itir God, kamaghin
uan gumazamizibar azangam,
'Ia ti ghaze, aser kaba ian akur-
vaghamin gavgaviba iti.
Ia fomira uarir akurvaghasa
da bagha ghue.
Ezi datirighin da manmaghin
ami?
38 Ia da bagha ofa gamua, da damasa
asizibar oviba ko wain me
ganingi.
Kamaghin, me ti datirighin ian
akuragh,
danganir kurar kamin ua ia
inigh.
39 Ia oragh. Ia kamaghin fogh, ki
uabira, ki guizbangira God.
Ezi godin tam ua itir puvati.
Ki uabi, ki ikirimirir angamira itim
gumazamizibagh aniga, egha
men duaba isi me ovei.
Ki gumazim gasighasigh ua
anekirighti a deragham.
Egh ki bizitam damuti gu-
mazitam nan anogoreghan
kogham.
40 Bar guizbangira, kirara ki Godin
zurara ikiavira itim.
Egha ki uan ziar gavgavim akak-
agha, akar dikirizim kamaghin
a gamua ghaze,

32:35: Rom 12:19; Hibru 10:30 **32:36:** Onger Akaba 135:14

41 Ki bar deraghvira uan midorozir sabam amineghti a ghumigh taghtagham.
Egh gumazamizibar araziba bar ada tuisigham.
Egh ki midorozir sabar kamin uan apaniba ikarvagham.
Ki gumazir na gifongezir puvatiziba ikarvagh me misoghti me arimighiram.
42 Na ko misoghamin gumaziba, ki bar me gasirarighti, men ghuziba nan afuzibar emir magiram.
Eghti ki uan midorozir sabam inigh apanibar namnabar ghoram.
Ki apanir gumazir kalabusin itiba, bar me misoghirarigham,
egh apanir dapanir arizir ruariba itiba ki bar men firibar ghoreghti, men dapaniba iregham.'

43 "O nguazir kamin itir ikizibar gumazamiziba,
ia bar Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ziaba fi.
Ia aseba bar, ia Godin damazimin teviba apir.
A gumazir an gumazamizibav sozi me ariaghiriba, a ivezir kuram me daningam.
A uan apanibar arazir kuraba ikarvasi.
Egh a uan gumazamizibar nguazim damighti,
an an damazimin bar zuegham."†

44 Moses ko Nunin otarim Josua, aning ighiar kamin akar osirizibar gun migeima, Israelia da barasi.

Godin Akam, a ian ikirimirimin mingarim

45 Moses Godin akaba bar gumazamizibav keme.
46 Egha ua kamaghin migei, "Ia deragh gan, egh akar ki datirighin ia ganidir kabar gin mangi. Egh ia uaghan Akar Gavgavir kaba uan boribar sure damuti, me uaghan zurara Godin akabar gin mangi.
47 Godin akar kam an akar kinim pu. Bar puvati. A ian ikirimirimin mingarim. Ia deragh an gin mangiva, ia Jordanin Fanemin vongin itir nguazir ia datirighin mangi dapiamin kam, ia dughiar ruarimin an ikiam."

Moses Kenanin nguazimin mangighan kogham

48 Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,
49 "Ni Moapin nguazimin itir Abarimin Mighsiabar mavanang. Mighsiar kaba, da Jordanin Fanemin boroghin iti. Ezi Jerikon nguibam vongin iti. Ni Nebon Mighsiamin mavanabogh, egh munagh Kenanin nguazimin gan. Nguazir kam ki datirighin a isi, Israelia danighti me a iniam.
50 Eghti ni mighsiar kam gisin aremegham, mati nin avebam Aron, Horin Mighsiam gisin areme. Eghti ni uaghan mangi uan inazir afeziaba ko oveaghuezibar nguibamin ikiam.
51 Ni fo, gua fomira Meriba Kadesin Dipar Emimirimin ike, a Senin gumazamiziba puvatizir danganimin aven iti. Egha dughiar kamin, ni ko Aron nan akam batuegha Israelian damazimin nan ziar bar zuezim dikabira. Kamaghin amizi, ni mighsiar kamin ikiva ovegham.
52 Ni saghuiamra iki nguazir kamin ganam. Egh ni an aven mangighan kogham. Kar, nguazir ki Israelia ganidim."

33

God deragh Israelia damuasa, Moses an azai

1 Gumazir God baghavira itir kam Moses, an ovengamin dughiam roghira ize. Ezi God deragh Israelia damuasa, a me bagha Godin azangsisi.
2 Egha a kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a Sainain Mighsiamin

32:43: Rom 15:10; Akar Mogomem 19:2 † **32:43:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.
32:48: Diboboniba 27:12-14; Godin Araziba 3:23-27

ikegha izaghira, aruemin min Idomin nguazim gisiragha iti. An angazangarim Paranin Mighsiamin ikia, angazangarim uan gumazamizibagh anidi. Ezi an enselin bar aviriba a ko itima, an agharir guvimin, avim ikia bar puvira isia taghtasi.

3 Israelia, me Godin gumazamizibara, ezi a bar me gifongegha, deraghavira me geghuva men gari. Ezi kamaghin, e a bagh uan teviba apirigh, dapaniba avigh an apengan iki, egh an akabar gin mangam.

4-5 Ia Israelian anababar gumazamiziba ko ian gumazir dapaniba bar, iza uari akuvazi, ki Akar Gavgaviba ia ganingi. Akar Gavgavir e isir kaba, da bizir bar ekiaba, egha da en navir averiabar aven bizir igharazibagh afira. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian atrivimin oto."*

6 Egha Moses Rubenin anabamin adaraziv gia ghaze, "Ian anabamin dibobonim, bar avirasemeghan kogham. Eghti ia zurara ikivira ikiam."

7 Egha a Judan anabamin adaraziv gia ghaze, "O Ikiavira Itir God, Judaba uarir akurvaghasa nin dei, ezi ni me barakigh. Egh men aku izi men igharaz darazi ko ua me akufagh. Eghti me uan apaniba ko misoghamin dughiamin ni men akuragh."

8 Egha a Livain anabamin adaraziv gia ghaze, "O Ikiavira Itir God, Livain anabamin adarasi, me ni baghavira itir ingangarir gumazir aghuiba, ni dagiar nin ifongiam gifofoghamin kamning me ganingi. Ni Masan danganim ko Meriban Dipar Emimirimin, men ganigh foghasa osimtizim me ganingi, ezi men araziba dera.

9 Nin Akar Dikirizir Gavgavim ko nin Akar Gavgaviba, me gavgavigha dar gin zui. Me uan ameboghfeziaba, ko namakaba, ko boribar ifongiabar gin mangan aghua.

10 Egh Livaiba nin Araziba ko bizir ni damuasa me mikemezibar Israelian sure damuam. Eghti me pauran mughuriar aghuim zuiba isi nin damazimin dar arigh, nin ofa gamir dakozimin ofan bar isia mighiribar amuam.

11 Ikiavira Itir God, ni Livain anabamin ofa gamir gumazibar akuraghti me gavgavighti, ni me amir ingangarim bagh bar akongegh. Egh men apanir me gifongezir puvatiziba, bar me dikabiragh me abinighti, me ua dikavan kogham."

12 Egha a kamaghin Benjaminin anabamin adaraziv gia ghaze, "Ikiavira Itir Godin Bar Pin Itim, bar Benjaminin adarazigh ifuegha, dughiaba bar, a men boroghira ikia me avinigha, me geghufi. Ezi me dughiabar an dipizimin deraghavira ikia avughsi."

13 Egha a kamaghin Josepin anabamin adaraziv gia ghaze, "Ikiavira Itir God, deragh Josepin adarazir amu. Ki Godin azai, eghti an overiamin itir amozim amadaghti, a Josepin nguazimin izighiriti, nguazir averiamin aven itir dipar aviriba anangiva otiv nguazim gizivam.

14 Eghti Ikiavira Itir God, deragh men azenibar amuti, aruem dagher guar aviribagh isiraghti, da uan dughiamram asegh egh aniam.

15 Eghti mighsiar fomira itiba, datirighin azenibar ingaramin danganir aghuibar otivti, dagher guar avirir aghuiba azenir kabagh izivagham.

16 Josep uan aveghbuabar gumazir dapanimin iti. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin azangsisi, eghti a bizir kabar amighti da Josepin anabamin adarazi bativ. Dagher bar aghuiba, Josepin adarazir nguazimin azenibagh izivagham. Ki fo, God fomira Sainain Mighsiamin ikia, temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven ikia na bativa

* **33:4-5:** Hibrun akam, ves 2in ikegha ghua ves 5in tuzimin aven, a deragha migeir puvati. **33:8:** Ua Me Ini 17:7; 28:30; Diboboniba 20:13

na migei. Ezi ki fo, a uaghan deraghvira Josepin adarazir amuam.
17 Josepin anabam, mati bulmakaun atiar apurir komin pumuning itimin min bar gavgafi. An otarir mam Manase, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin mam. Ezi an otarir igharazim Efraim, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin igharazim. Egh aning uan komin kamningin ikizir igharazibagh iniv me akunti, me saghon tintinibar nguazir kamin mikebaba bar dagh iregham."

18 Egha Moses kamaghin Sebulun ko Isakarin anabamningin adaraziv gia ghaze, "Ia Sebulun anabamin adarasi, ian dagiar ingangarir ia ikizir igharaziba ko amiba, da deraviram otivam. Eghti Isakar, nin nguibamin itir dagiar ingangarim, a uaghan deragh otivam.

19 Egh aning uan ikizir igharazibar diaghti me aningin mighsiamin izi, egh me ofan aghuim damuam. Egh me bizir ongarir averiamin inizibar dagiar ingangaribar amuva, egh gigimin aven modozir bizibar, dagiar ingangaribar amuam. Egh ingangarir kamin, me dagiar aviriba iniam."

20 Egha Moses kamaghin Gatin anabamin adaraziv gia ghaze, "Ikiavira Itir God, Gatin anabamin nguazim gamizi, an ekefe. Kamaghin amizi, ia bar an ziam fi. Gatin adarasi, laionin min, asizim misuegh an agharim asigham o, an dapanir inim adeghasa a mizua iti.

21 Israelian gumazir dapaniba nguaziba tuiragh uari daningasa uari akuvagha, Gatin adarazi bagha nguazir bar aghuim ginabazi me a ini. Gat inizir nguazir otevir kam, a gumazir dapaniba iniamin nguazimin min ghu. Ezi, Gatin adarazi deraghavira Ikiavira Itir Godin guizin araziba ko bizir a damuasa Israelia mikemezibar gin zui."†

22 Egha a kamaghin Danin anabamin adaraziv gia ghaze, "Danin anabamin adarasi, mati laionin igiam, Basanin danganimin dagiar afamin ikegha uabi ekura izi."

23 Egha a kamaghin Naptalin anabamin adaraziv gia ghaze, "Ikiavira Itir God deragha Naptali gamua egha bizir bar aghuiba isa a ganingi. Ezi men nguazim Galilin Dipar Akarer miriamin ikegha ghua saut ko aruem ghuaghiri naghin amadaghan iraghu."

24 Egha a kamaghin Aserin anabamin adaraziv gia ghaze, "Ikiavira Itir God, Aserin aveghbuabar tongin bar a gifongegh deraghvira a damuam. Eghti bizir kamin, a bar me gafiragham. Eghti an olivin temeba bar puvira biti, an olivin borer avirim iniam.

25 Eghti an nguibar ekiaba avinizir divaziba, ainin itiar akar gavgaviba ikiam. Eghti a zurara dar aven deraghvira ikiva, atiatingan kogham."

26 Egha Moses kamaghin migei, "O Israelia, godin tam ua en Godin min itir puvati. A gavgavir ekiam ko angazangarimin aven midorozir karis gaperagha, ian akurvaghasa ghuariam gisin izi.

27 Godin Zurara Itim, an en mogomer danganim. A zurara uan dafarimningin ian suigha ia ataghirazir puvati. Ia mangi Kenanin nguazim iniamin dughiam a ian faragh mangi, ian apaniba batuegh ia mikemeghti, ia mangi me misoghirarigham.

28 Eghti Jekopin ovavir boriba nguazir kam dapiagh deraghvira ikiti, apaniba ua izi me ko misoghan kogham. Nguazir me itir kam, dimagarimin ghuariar dipaba izighiri a ruam, eghti wit ko wainin aviriba an otivti me da iniam.

29 O Israelian gumazamiziba, ia bar akongegh! Ikiavira Itir God ian akurvazi moghin, a ikizir igharazitaba kamaghin men akurvaghizir

† **33:21:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

puvati. Ikiavira Itir God mati oramin min ian pigha ian akurvasi. Egh a mati midorozir sabamin min, ian apanibav soghirarighti me arimighiram. Eghti ian apaniba izi uarir apangkuvsi ian azangsigham. Eghti ia me diki me abinam."

34

Moses areme

1 Egha Moses Moapin danganir zarim ategha, Nebon Mighsiamin ghuavanabogha, ghua Pisgan Mighsiamin orazimin ghuavanabo, kar Jerikon nguibamin aruem anadi nakin. Egha Moses danganir kamin tughav itima, Ikiavira Itir God, nguazir a Israelia daningamiba bar an aka. Nguazir kam, a Gileatin nguazimin ikegha ghua Danin anabamin nguazimin tu, a notin amadaghan iti,

2 egha ghua Naptalin anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazim ko, Manasen anabamin nguazim ko, Judan anabamin nguazim bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu, an aruem ghuaghiri naghin iti.

3 Egha a Judan anabamin amadaghan sautin nguazir ekiam Mosesin aka. Ezi danganir zarir ekiam, nguibar kam Jeriko an iti, a detin temer aviriba iti. Israelian nguazim, a Jerikon nguazir zarir kamin ikegha ghua Soarin danganimin tu, a sautin amadaghan iti.

4 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ki fomira Abraham ko Aisak ko Jekop koma akam akirigha ghaze, Ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. Ezi datirighin ki ni ataghizi ni an ganigha gifa. Eghti ki ni ateghti ni an aven mangighan kogham."

5 Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a Moapin nguazimin ikiava areme.

6 Egha Ikiavira Itir God, Moapin danganir zarimin Mosesin kuam afa, a Betpeorin nguibamin vongin iti. Ezi datirighin gumazitam fozir puvati, danganir manamin Mosesin mozim iti.

7 Moses 120plan azeniba ikia egha areme. Egha gavgavighvira iti, ezi an damaziba dera.

8 Moses aremegha givazi, Israelia Moapin danganir zarimin ikia a bagha azia a gibua ikia ghua 30plan aruebar tu.

9 Bizir kabar gin, God fofozir aviriba ko nighnizir aghuiba isa Nunin otarim Josua ganingi. Me bar fo, Moses faragha uan danganim iniasa anemisefe. Ezi gumazamiziba Josuan akam baragha, Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizibar gin zui.

10 Bar fomira iza datirighin, Israelian tongin Godin akam inigha izir gumazitam Mosesin min otozir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses ko migei, mati gumazir pumuning uaning ko migei.

11 Ikiavira Itir God, mirakelin igharagha garibagh amuava Isipin atrivim ko an ingangarir gumaziba, ko an nguazim sara bar puv me damuasa Moses amada. Godin akam inigha izir gumazir igharazitaba, me Mosesin min mirakelin kamaghin garitabagh amizir puvati.

12 Moses Israelian gumazamizibar damazimin amizi moghin, me gumazamizibar amuti me atiatingamin arazarazir ekiatabar amighan kogham.

34:4: Jenesis 12:7; 26:3; 28:13 **34:10:** Ua Me Ini 33:11

Gumazir Dapanim Josuan Akinafarim o Josua

Akar faragha zuim

Israelian adarazi azenir bar aviribar gumazamiziba puvatizir danganim garuava, nguazir God me bagha inabagha me daningamim bagha mizua iti. Ezi datirighin God nguazir kamin aven mangasa men amamangati. Dughiar kamin Josua Mosesin danganim inigha Israelian gumazir dapanimin oto. Josuan akinafarim, Israelian eghaghanir me nguazir kam iniasa Jordanin Fanem abighizir dughiamin ikegha ghua Kenania ko misoghezir dughiamin tu. Midorozir eghaghanir aviriba, akinafarir kamin iti. Midorozir kaba, Moses Ua Godin Araziba Osirizir Akinafarim, Sapta 20 mikemezir tuavimra da otifi. God a uabi men afeziam egha a uabi midorozibar faragha ghua men inazir afeziaba ko akam akirizir migirigiar kam gamizi a guizbangiram oto.

Josuan akinafarim, akuar 3pla iti.

1. Sapta 1--12in eghaghanimin aven, Israelia Kenanin nguazim ini.

2. Sapta 13--22in eghaghanimin aven, me nguazim isa, Israelian anababa bar vaghvagha nguaziba abigha me ganingi.

3. Sapta 23--24in eghaghanimin aven, Josua uan migirigiar abuananabagh amima, Israelia Akar Dikirizir Gavgavim, ua gavgavim a ganidi. Guizbangira, God bar uan gavgavir ekiam azenara men akazima, bizir kam bangin, me zurara Godin gin mangasa akam akiri.

Ezi Josuan migirigiar abuananamin, a bizir God uan agharir gavgavimin ingarizibagh nighnisi. God Abraham ko akar dikirizim gamua ghaze, nguazir kam an a isi Abrahamin ovavir boribar aningam. Ezi Josua kamaghin an gun migei, "Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ezi na ko, nan dipenimin itir darazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam." (Sapta 24:15) Kar bar akinafarir kamin nighnizir bar ekiar faragha zuim.

Israelia Kenanin nguazim Ini

(Sapta 1--12)

Israelia Kenanin nguazim iniasa

1 Moses Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim. Ezi gumazim Nunin otarim Josua, a Mosesin akurvasi. Ezi Moses aremezi, Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei,

2 "Nan ingangarir gumazim Moses, an areme. Ezi ni Israelian gumazamiziba datirighin me inigh, ia Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ki ia daningamin nguazimin otifigh.

3 Ki Moses ko akam akirigha givagha ghaze, nguazir ia datirighin arua zuir kaba, ki bar da isi ia daningam.

4 Nguazir ia iniamin kamin mitaghniaba, da sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim ikegh mangi, notin amadaghan Lebanonin kantrin mighsiabar otogham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Faner ekiamin otogh, mangi Hitian nguaziba bar ada inigham. Egh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham.

5 Eghti ni Josua, Ki Moses ko ikezi moghira, ki ni ko ikiam. Ki zurara ni ko iki, egh ni ategh mangan kogham. Ni nguazimin angamira ikiamin dughiamin, gumazir taba ni misogh ni abiraghan kogham.

6 "Ni mitigh gavgafigh, egh akongan marki. Ni gumazamizir kaba inigh mangiti, me nguazir kam iniam. Ki fomira nguazir kam me a iniasa,

1:3: Godin Araziba 11:24-25 **1:5:** Godin Araziba 31:6-8; Hibru 13:5 **1:6:** Godin Araziba 31:6-7; 31:23

ki men inazir afeziaba ko akam
akirigha gifa.
7 Ni mitigh bar gavgavigh akon-
gan marki. Egh bar deravira nan
Akar Gavgaviba, dar gin mangi. Akar
Gavgavir kaba, nan ingangarir gu-
mazim Moses, faragha ni ganingi. Ni
guizbangira bar adar gin mangiva,
egh tuavir agharir kiriamin zuiba
ko tuavir agharir guvimin zuiba dar
mangan marki. Ia bar Akar Gavgavir
kabar tamin tuavim ataghiraghan
marki. Ni kamaghin damuva, ni dan-
ganir manamin mangam, ni osimtizir
tam batoghan kogh, deravira ikiam.
8 Ni Akar Gavgavir kabar
Akinafarim bakinighnighan marki, ni
arueba ko dimagariba bar deravira
Akar Gavgavir kabar ganiva, dar
poniva dagh nighnighvira iki, egh bar
dar amu. Egh ni kamaghin damuti,
bizir igharazir ni gin damuamiba
deragh kamaghira ikiam.
9 Ki Ikiavira Itir God, nin God, ki
ni mikemegha gifa. Kamaghin amizi,
ni mitigh gavgavigh atiatingan marki.
Egh ni managh mangam, ki uaghan ni
ko mangam."
10 Ezi Josua kamaghin gumazamiz-
ibar gumazir dapanibav gei,
11 "Ia danganir e itir kamin aven
daruva, gumazamizibav kimtima
me uari bagh daghetaba isamigh,
biziba akirighti, da iki. Aruer
pumuning givaghti mikezimin, e
Jordanin Fanem girigh vongin
mangiva Ikiavira Itir God, en God,
e daningamin nguazim iniam. Eghti
nguazir kam, kar en nguazimra."
12 Ezi Josua kamaghin Rubenin an-
abam ko Gatin anabam ko Manasen
anabar me tuirazimningin mam, me
migia ghaze,
13 "Ia bar deravira Ikiavira Itir
Godin ingangarir gumazim Moses,
ia mikemezir akabagh nighnigh. A
ghaze, Ikiavira Itir God, Jordanin
Faner miriamin aruem anadi naghin
itir nguazim ia daningam. Eghti ia
an iki deravira navir amirizimin iki
avughsam.
14 Moses, Jordanin Fanemin
nguazir vuer kam, an aruem anadi
naghin itir nguazim, a ia ganingi.
Eghti ian amuiroghboriba ko asiziba
an ikiam. Eghti ian midorozir
gumaziba, me bar uan midorozir
biziba inigh Jordanin Fanem giregh
vongin mangi uan aveghbuabar
faragh mangi. Egh men akuragh
midorozim damu.
15 Ia me ko kamaghira damu mangi,
Ikiavira Itir God me ganidir nguazir
kam, me bar moghiram an dan-
ganiba bar a da inigh, dar apiagham.
Eghti ia gin uamategh uan nguazimin
izam. Kar, Ikiavira Itir Godin ingan-
garir gumazim Moses, ia ganingizir
nguazim, a Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin iti, ia a dapiam."
16 Ezi gumazir kaba Josuan akam
baregha ghaze, "Ore, bizir ni e
mikemeziba e bar moghira dar
amuam. Ezi danganir ni e amadiba
e bar dar mangam.
17 E ni migeir akaba bar moghira
dar gin mangam, mati e faragha
zurara Mosesin akabar gin zui. Eghti
Ikiavira Itir God, Moses ko ikezi
moghira ni ko ikiam.
18 Eghti tina nin akam barazir
puvati, an aremegham. Nin
akam batozir gumazamiziba, me
arimighiram. Kamaghin amizi, ni
tugh gavgavigh atiatingan marki!"

2

Josua gumazir pumuning amadazi aning ghua Jerikon nguibam, mogomemin an gari

1 Dughiar kam, Israelia Sitimin
nguibamin ikiavira ikia, Nunin
otarim Josua gumazir pumuning
amada, eghti aning mangi modogh
Jerikon nguibam, ko nguazir an
boroghin itibar ganam. Ezi an-
ing ghua tuavimin amizir mamin
dipenimin oto. Amizimin ziam
Rahap, aning an dipenimin iti.

1:8: Onger Akaba 1:2-3 **1:12:** Diboboniba 32:28-32; Godin Araziba 3:18-20; Josua 22:1-6 **2:1:** Hibru 11:31; Jems 2:25

2 Ezi gumazir maba aning baregha
ghua kamaghin Jerikon atrivim
migia ghaze, “Ni deravira ganigh.
Israelian gumazir maba datirighin
dimangan iza en nguibamin aven
ikiava mogomemin an gari.”
3 Ezi atrivim kamaghin oregha gu-
mazir maba amadazi, me ghua Ra-
hap migia ghaze, “Gumazir mogome-
bar en kantrin ganasa izeziba, me
nin dipenimin iti. Ni me amadaghti
me azenan izi. E fo, me en kantrin
averiam bar mogomebar an ganasa
ize.”
4 Guizbangira, Rahap gumazir
kamning modo. Egha atrivim
amadazir gumazibagh ifara ghaze,
“Are, gumazir maba nan dipenimin
ize. Ezi ki me gifozir puvati, me ti
nguibar manamin ikegha ize.
5 Me guaratizimin nguibar ekiamin
tiar akar ekiam asasava amima, gu-
mazir kaba ua danganir kam ategha
ghue. Ki fozir puvati, me man-
maghira ghue. Ia ti zuamira men gin
mangiva me batogham.”
6 Guizbangira, Rahap ifaragha
Israelian gumazir kamning inigha
dipenimin uanaga ghuriamin bar pin
dadar ikiziba itibar apengan aning
modo.
7 Ezi atrivimin ingangarir gumaz-
iba Rahapin akam baregha nguibar
ekiam ategha zuima, nguibamin
tiar akamin garir gumaziba zuamira
nguibamin tiar akam asara. Ezi
atrivimin ingangarir gumaziba ghua
gumazir moga garimning buri. Me
aning buria arua ghua Jordanin
Faner miriamin oto.
8 Ezi Israelian gumazimning tighar
dakuasava amima, Rahap aning iti
naghin pin ghuavanabo.
9 Egha kamaghin aning migei, “Ki
fo, Ikiavira Itir God, kantrin kam
isa Israelia ian agharim gati. Ezi
ki guizbangira gua migei, atiatir
bar ekiam en itima, agorogem e
misozima, aghariba en amira.
10 E kamaghin oraki, ia Isipin kantri
ategha izir dughiamin, Ikiavira Itir
God, Ongarir Aghevim gamizi, a
dakezi, ia a giregha azenan ize.
Egha e uaghan kamaghin oraki, ia
Amorian atrivir pumuning, Sihon ko
Ok, ia aningin midorozir gumaziba
sara Jordanin Faner vuemin aruem
anadi naghin bar me misoghezi me
ariaghire.
11 E migirigiar kam baregha bar
ian atiatigha ikia, en aghariba en
amira. E datirighin gavgaviba bar
puvati. Guizbangira, ian God, a
Ikiavira Itir God, an overiar pin itim
ko nguazimin God.
12 Kamaghin ki guan azangsisi,
datirighin Ikiavira Itir Godin
damazimin, ki faragha deravira gua
gamizi moghin, gua nan adarazi
deragh me damu. Egh gua akar
dikirizim na koma a damuva, aba-
banir tam nan akaghti ki fogh suam,
gua guizbangira deragh e damuam.
13 Ia nan afeziam ko amebam, ko
nan doziba ko nan afumiba ko men
adarazi bar me ateghti, me angamira
iki.”
14 Ezi gumazimning kamaghin
amizimin akam ikaragha ghaze,
“Ga ni mikemezi moghin, damighan
koghti, God mar ga gasighasikigh.
Eghti ni bizir ga amizibar gun
mikemeghan koghti, Ikiavira Itir
God, nguazir kam e daningamin
dughiam, ga guizbangira ni ginirigh
nin kuarkuvigh deraghvira ni
damuam.”
15 Rahapin dipenim bar nguibar
ekiamin divazir ekiamin poroghav
iti, ezi an windua divazir ekiam
gisirara iti. Ezi Rahap benir mam
inigha dipenimin aven a ikegha, win-
duan anekunizi, a divazir ekiamin
azenan iraghu. Egha gumazimning
amadazi, aning benir kamin suigha
azenan ghuaghiri.
16 Ezi Rahap kamaghin gumazimn-
ing migei, “Gua aruer pumuning
ko mikezimin mighsiabar modogh.
Eghti gumazir gua buriba ua Jerikon
izeghtima, gua uamategh uan
adarazi bagh mangi.”

2:10: Ua Me Ini 14:21; Diboboniba 21:21-35

17 Ezi gumazimning kamaghin Rahap migei, “Ga ni mikemezi moghin ni biziba bar dar amighti, ga ni ko dikirizir akatam abighan kogham.
18 Ni deragh oragh, Israelia izi nguibar kamin otivamin dughiamin, ni benir aghevir ga ni ganidir kam, isi uan winduan ga izaghirizir kamin aneguragh. Egh ni uan afeziam ko amebam ko doziba ko afumiba ko uan adarazi bar me inigh uan dipenimin aven me akufagh.
19 Ian tav dipenim ateghiva nguibamin otogh azenan tuavimin mangiti, me a misueghti an aremegham, kar an osimtizim. Eghti dipenimin aven iti tav aremeghti, ga an osimtizim ateram.
20 Eghti ni bizir ga amizir kabar gun Jerikoia mikemeghti, ga ni ko dikirizir akar kaba puvatigham.”
21 Ezi Rahap kamaghin aning ikaragha ghaze, “Are. Ki gua mikemezi moghira damuam.” A kamaghin aning mikemegha aning amadazi aning zuima, a benir aghevir kam inigha uan dipenimin winduan anegura.
22 Ezi gumazir kamning ghua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modoghav iti. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba aning buria aningin apizir puvatigha, uamategha Jerikon ghue.
23 Ezi gumazir kamning gin mighsiaba ategha, Jordanin Fanem girigha vongin ghua Nunin otarim Josua batogha, bizir otivizir kabar gun a migei.
24 Aning kamaghin Josua migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nguazir kam bar e ganigha gifa. Gumazamizir an itiba bar en atiatigha aghariba men amira.”

3

Israelia Jordanin Fanem girigh vongin mangasa

1 Egha bar mizaraghara, Josua Israelia ko dikavigha, Sitimin danganim ategha ghua, Jordanin Faner miriamin danganim aghuigha iti. Me tighar fanem girigh vongin mangam.
2 Aruer pumuning ko mikezimin gin, gumazir dapaniba danganir me itimin averiam garuava kamaghin gumazamiziba bar me migei,
3 “Ia ganti, Livain adarazir ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir God, ian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangiti, ia danganir kam ategh men girara mangi.
4 Ia faragha kagh izezir puvati, kamaghin, me faragh mangi tuavim ian akakagham. Egh ia mangi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghiram a tivagh mangan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kilomitan vamira a danigh an girakirangin iki mangi.”
5 Ezi Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ia uarira uari akiriva, Godin damazimin zuegh iki. Ia gan, Ikiavira Itir God gurumzaraghan digavir kuram gamir biziba ian tongin dar amuam.”
6 Egha gin Josua ofa gamir gumazibav gei, “Ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh gumazamizibar faragh mangi.” Ezi me a gupugha men faragha zui.
7 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Datirighin ki Israelian damazimin nin ziam fiti, me kamaghin fogham, ki fomira Moses ko ikezi moghin, ki ni ko ikiam.
8 Eghti ni kamaghin ofa gamir gumazir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupuziba me mikim suam, ‘Ia mangi Jordanin Faner miriamin otivigh, egh tong sivagh mangi dipamin aven pura tuivigh iki.’ ”
9 Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Josua kamaghin Israelia migei, “Ia roghira iziva Ikiavira Itir God, ian God, an akam baragh.
10 Ia datirighin gantima, God en akuragh Kenania, Hitia, Hivia, Peresia, Girgasia, Amoria, ko Jebusia me batuegham. Ia tuavir kamin Godin gavgavimin ganigh fogh suam,

Angamira Itir God, guizbangira en
tongin iti.
11 Egh ia datirighin ganti, nguazir
kamin gumazamiziba, bar me gati-
vamin Ekiam, an Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam ian faragh mangi,
Jordanin Fanem girightima dipam
bighirigham.
12 Ia datirighin 12pla gumaziba,
vaghvagh Israelian anabar 12pla, me
a misefegh.
13 Egh ofa gamir gumaziba,
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam gupugh mangam.
Egh me mangi men dagariba Jor-
danin Fanemin magiriti, dipam du-
tugh ua ivemaran kogham, eghti
agharir guvimin amadaghan iza-
ghirir dipaba, buighiva ghuavanang
mighsiamin min tughiv ikiam." Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiar kamin
God, a nguazir kamin gumazamiziba
bar me gativamin Ekiam.

14 Ezi Israelia danganir me itim
ategha Jordanin Fanem girigh man-
gasa zui. Ezi ofa gamir gumaziba
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
gupugha men faragha zui.
15 Dughiar kam, me dagher igiaba
asir dughiam, ezi Jordanin Fanem
aperiar bar ekiaba otifi. Ezi ofa gamir
gumaziba ghua faner miriamin
otivigha, uan dagariba isa dipam
gaghui.
16 Ezi dipam bar pirigha ivemari
puvatigha, buigha mighsiar mamin
min tughav iti. Fanem bua ghua-
vanaga Adamin nguibar ekiamin tu,
a Saretan nguibar ekiamin boroghin
itir nguibam. Ezi fanemin dipar
ivemara Amangsizim Itir Dipar
Akaremin zuim, a bar misingi. Ezi
gumazamiziba fanemin vongin ghua
Jerikon nguibamin boroghin oto.
17 Ofa gamir gumaziba, Ikiavira
Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam gupugha Jordanin Faner
torim mitivigha mamaghira itima,
Israelian gumazamiziba nguazir
dakirtizimin ghua fanemin vongin
otifi.

4

*Israelia Gilgalin dagiar 12pla uar-
igh isin afe*

1 Israelian gumazamiziba bar
moghira Jordanin Fanem girigha
vongin ghuezima, Ikiavira Itir God,
kamaghin Josua migei,
2 "Ni Israelian anabar 12plan
aven vaghvagh 12plan gumaziba,
amisefegh.
3 Egh me mikemeghti me ua
mangi ofa gamir gumaziba, Jor-
danin Fanemin tongira tuivigha
ikezi naghin, dagiar 12pla inigh.
Egh dagiar kaba inigh danganir ia
dimangan ikiamimin mangi."
4 Ezi Josua 12plan gumazir
misevezíba, men diazi me izi.
5 Ezi a kamaghin me migei, "Ia
Jordanin Fanemin magiri an tongira
mangi. Ikiavira Itir God, a en God, an
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam,
ofa gamir gumaziba a gupugha
Jordanin Fanemin tongira iti. Ia men
boroghin mangi me gitagh 12plan
dagiaba inigh uan dipizibar da ater
izi, Israelian anababar ababanim
damuva da inigh kagh izi.
6 Eghti dagiar kaba kamaghin
ikiti, gumazamiziba dar gan Ikiavira
Itir God amizi otivizir bizir eki-
abagh nighnigham. Eghti gin, ian
ovavir boriba dar gan kamaghin
ian azangsigham, manmaghin amizi
dagiar kaba kagh iti?
7 Eghti ia kamaghin me mikim
suam, Ikiavira Itir Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam, Jor-
danin Fanem abighizi, dipam dakezir
dughiamin, me dagiar kaba ini.
Egh dagiar kaba kagh ikiti Israelia
dar gan, dughiar kam ginighnigh
mangivira ikiam."
8 Ezi Israelian 12plan gumaziba Jo-
sua mikemezi moghin ami. Me ghua
Jordanin Fanemin tongira ghugha
dagiar 12pla ini, dar dibobonim
12plan Israelian anababar min ghu,

3:13: Ua Me Ini 14:22; 14:29; 15:8 **4:6:** Ua Me Ini 12:26; Godin Araziba 6:20; Onger Akaba 44:1

mati Ikiavira Itir God Josua mikemezi mokin. Egha me da inigha iza danganir me aghuigha itimin ada ariki.
9 Egha Josua uaghan Israelia mikemezi me 12plan dagiar maba inigha Jordanin Fanemin tongira ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha mitighav ikezi naghin, da ase. Ezi dagiar kaba ikia mamaghira iti.
10 Dughiar kam, ofa gamir gumaziba Jordanin Fanemin tongira mitivighav ikia mamaghira itima, Ikiavira Itir God Josua mikemezir biziba bar otivigha gifa. Kar Moses, Josua mikemezir biziba. Ezi gumazamiziba zuamira ghua vongin otifi.
11 Egha me ghua vongin otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugha, uaghan ghua vongin otivigha, gumazamizibar faragha mitifi.
12 Ezi Moses mikemezi moghin, Rubenin anabamin midorozir gumaziba ko, Gatin anabamin midorozir gumaziba ko, Manasen anabar me tuirazimningin mam, men marazir midorozir gumaziba, me midorozir biziba inigha misoghasava amua men faragh zui.
13 Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ghua Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin otifi. Midorozir gumaziba, men dibobonim 40,000in boroghin tu.
14 Dughiar kamin, Israelia Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gara Josuan ziam fe, mati me faragha Mosesin ziam fezi mokin.
15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze,
16 "Ni Akar Gavgavim isi ofa gamir gumazibar aning suam, Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh Jordanin Fanem ategh azenan izi."
17 Ezi Josua kamaghin me migei, "Ia Jordanin Fanem ategh azenan izi."
18 Ezi ofa gamir gumaziba ghua vongin otivigha uan dagariba dipar apinim ditima, dipam zuamira mati a faragha izi moghin ua ivemara iza uan danganim inizi, aperiam uam oto.
19 Ezi Israelia, faragha zuir iakinimin, an dughiar namba 10, me Jordanin Fanem abigha ghua Jerikon nguibamin boroghin aruem anadi naghin ikia, danganir Gilgalin nguibamin boroghin itim aghuigha a gapia.
20 Ezi dagiar 12plan me Jordanin Fanemin iniziba, Josua Gilgalin ada isi uarigh isin dafasa gumazibav gei.
21 Egha Josua kamaghin Israelia migei, "Gin izamin dughiamin, ian ovavir boriba uan afeziabar azangam, 'Me tizim bagha dagiar kaba kagh ada ariki?'
22 Eghti men afeziaba kamaghin me mikim suam, 'Dagiar kaba, kar Jordanin Fanem dakezi nguazim otozi, Israelia dipam abigha iza vongin otivizir dughiamin ababanim.'
23 Ki dagiar kaba kagh ada ariki, da kamakin, Ikiavira Itir God, ian God, fomira Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi ia iza vongin izezi moghin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi ia iza vongin otifi.
24 Ezi danganiba bar dar gumazamiziba Ikiavira Itir God amizir bizibar gan an gavgavim gifoghasa, a bizir kabagh ami. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengan iki, egh an ziam fi mamaghira ikiam."

5

Israelia Gilgalin mikarzir mogomebar inibar ghori

1 Ezi Amorian atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, ko Kenanian atrivir Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itiba, uaghan kamagh oraki, Ikiavira Itir God Israelia bagha Jordanin Fanem gamizi, a dakezi, me vongin ghue. Bizir kam me gamizi, me Israelian atiatia naviba me ginivima, agharapaniba bar men amirazi me iti.

2 Ezi dughiar kam Ikiavira Itir
God, Josua migia ghaze, "Ni dagiabar
asiatabar ingarigh da amineghti
da bar ghumighti, ni Israelian gu-
mazir faragha mikarzir mogomebar
iniba aghorezir puvatiziba, ni dar
aghoregh."
3 Ezi Josua dagiabar asiar doz-
ibar ingarigha, mighsiar dozir
mamin Israelian gumazibar mikarzir
mogomebar inibar ghore. Mighsiar
kam, me kamaghin a dibori, Mighsiar
Mikarzir Mogomebar Iniba Aghorim.
4 Josua bizir mingarir kam bagha
men, mikarzir mogomebar ini-
bar ghori. Gumazir Isipin kantri
ategha iziba, me gumazir midorozim
damuamin fofozim itiba, me bar gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
ariaghire.
5 Gumazir Isipin kantri ategha
azenan iziba, me bar men mikarzir
mogomebar inibar aghore. Ezi otarir
amebaba gumazamiziba puvatizir
danganimin oteziba, me tighar men
mikarzir mogomebar inibar agho-
ram.
6 Fomira Ikiavira Itir God men
inazir afeziaba bagha akam akira
ghaze, a nguazir bar aghuim me
daningam, eghti nguazir kam, biziba
an iki aghung bar deraghviram oti-
vam. Ezi me Isip ategha men aviriba
Ikiavira Itir Godin guizin akamin
gin zuir puvati. Ezi God ghaze,
gumazir akaba batozir kaba, merara
nguazir bar aghuir kamin ganighan
kogham. Kamaghin, Israelia 40plan
azenibar gumazamiziba puvatizir
danganim tintinibar arua ghua,
gumazir midorozim damuamin
fofozim itiba, me bar moghirama
ariaghire.
7 Me fomira gumazamiziba pu-
vatizir danganimin zuir dughiamin,
men otarir men danganiba iniamiba,
me men mikarzir mogomebar iniba
aghorezir puvati. Kamaghin, Josua
datirighin men mikarzir mogomebar
iniba aghori.
8 Me danganir kamin gumaz-
ibar mikarzir mogomebar inibar
ghore, egha Israelia danganir kamin
ikiavira itima gumazibar duaba
misingi.
9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Josua migia ghaze, "Ia faragha pura
Isipian ingangarir gumazir kinibar
min ikia bar aghumsiki. Ezi ki
datirighin ia da aghumsizir kam ba-
toke." Kamaghin datirighin danganir
kam, me Gilgal a garigha a diboravira
iti.*
10 Dughiar kamin Israelia Jerikon
nguibamin boroghin danganir
zarimin, Gilgalin danganim aghuigha
an iti. Egha iakinir faragha zuim,
Nisan, an dughiar 14in guaratizimin,
me Ikiavira Itir God Israelia Gi-
tazir Dughiam Ginighnighamin Isam
gamua ghuavira iti.
11 Egha amimzaraghan Israelia Ke-
nanin kantrin rais ko baliba ko witba
ini. Me baliba tuegha, bretin yis pu-
vatizibagh amuava, da api.
12 Dughiar kamin girara dagher
mana ua iri puvati. Ezi Israelia,
Kenanin nguazimin daghebaram api.
Me uamategha mana isir puvati,
egha azenir kamra me Kenanin
nguazimin otivaghirir daghebaram
api.†

Josua gumazir mamin gari a midorozir sabamin suira

13 Dughiar mamin Josua Jerikon
nguibamin boroghin itir danganimin
ikia, kogha garima gumazir mam
tugha midorozir sabar ghumtizimin
suira. Ezi Josua gumazir kam
bagha ghua kamaghin an azara, "Ni
en midorozir gumazitam, o ni en
apanim?"
14 Ezi gumazir kam kamaghin
an akam ikaragha ghaze, "Ki ian
midorozir gumazim ko, ian apanim
puvati. Ki Ikiavira Itir Godin
midorozir gumazibar faragha zuir
gumazir dapanim." Ezi Josua uan

5:6: Diboboniba 14:28-35 * **5:9:** Hibrun akamin ziam Gilgal, an mingarim, "Batoke." **5:10:** Ua Me Ini 12:1-13 **5:12:** Ua Me Ini 16:35 † **5:12:** Ni Ua Me Ini 16:13-35in ganigh. **5:13:** Jenesis 18:2; Ua Me Ini 23:23; Gumazir Dapaniba 1:13-15

tevimning apirigha guam isava nguazim biragha an ziam fa ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Ki tizim damuasa ni ifonge?”

15 Ezi Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin Josua migei, “Nguazir ni isin tughav itir kam, kar anogoroghezir nguazim, a Godin nguazimra. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh.” Ezi Josua uan dagarir asuaba sue.

6

Jerikon nguibar ekiam bar moghira ikufi

1 Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghira ize, kamaghin amizi Jerikon atrivim, nguibamin aven zuir tiar akam pamtemin anesara. Eghti gumazamiziba an aven izi, azenan mangan kogham.

2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Ni oragh. Ki Jerikon nguibam ko, an atrivim ko, an midorozir gumazir gavgaviba, da isi ni daningam.

3 Ni uan midorozir gumaziba ko dughiar vamiran Jerikon nguibam gighuv daru. Egh ia 6plan aruebar kamaghira damu.

4 Egh ofa gamir gumazir 7pla mikemeghti, me vaghvagh sighar sipsipin apuribar kombar ingariziba inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragh mangi. Eghti namba 7 aruemin, ni uan midorozir gumaziba ko 7plan dughiabar nguibam gighu daru. Eghti ofa gamir gumaziba me sighabagh ivi ia ko nguibam gighu daru.

5 Egh ni oraghti ofa gamir gumaziba sighabagh iviti dar arareba mangi ruaraghti, ia bar moghira bar pamten tiariba akar dimti, nguibar ekiar kamin divazim bar akarighiregham, eghti midorozir gumaziba bar moghira Jerikon nguibamin aven mangi.”

6 Ezi Nun otarim Josua, ofa gamir gumazibar diazi me izima, a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh a gisaghpugh. Egh 7plan ofa gamir gumaziba sighaba ater Boksiamin faragh mangi.”

7 Egha gin Josua gumazamizibav gei, “Ia datirighin mangi. Ia mangiva Jerikon nguibam gighu daruti, midorozir gumaziba Ikiavira Itir Godin Boksiam, an faragh mangi.”

8 Ezi me Josua mikemezi moghin ami. Egha ofa gamir gumazir 7pla ghua Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha ghua, uan sighabagh ivi. Ezi ofa gamir gumazir maba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men gin zui.

9 Midorozir gumazir maba, ofa gamir gumazibar faragha zui, ezi marazi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin gin zui. Egha me zuir dughiamin 7plan ofa gamir gumaziba sighabagh ivi.

10 Josua faragha gumazamizibav gia ghaze, “Ia dim niginim damu bizitam mikiman marki, mangi dughiar ki dimsi akar gavgavim ia daningam. Dughiar kamra, ia pamtem dimam.”

11 Kamaghin, Josua ofa gamir gumaziba amadazi, me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha, Jerikon nguibam dughiar vamiran a gighuagha arui. Egha uamategha iza dimagarimin, danganir me itimin iti.

12 Egha Josua bar mizaraghara dikavizi, ofa gamir gumaziba ua Ikiavira Itir Godin Boksiam gupugha zui.

13 Ezi ofa gamir gumazir 7pla sighar 7pla givia, ghua Ikiavira Itir Godin Boksiamin faragha zui. Ezi midorozir gumazir maba ofa gamir gumazibar faragha zuima, marazi gin iti. Ezi sighabar ararem ghuavira iti.

14 Me aruer pumuningin kamaghiram amigha, uamategha iza danganir me itimin otifi. Me 6plan aruebar kamaghirama ami.

15 Aminim tirazi kar aruer namba 7in aruem, me dikavigha Jerikon

nguibamin ghua faragha amizi
moghin uam a gighuagh arui. Egha
aruer kamra, me 7plan dughiabar a
gighuagh arui.
16 Me a gighuagha arua ghua
namba 7in dughiamin, ofa gamir gu-
maziba sighabagh ivima, Josua kam-
aghin gumazamizibav gei, "Ikiavira
Itir God, nguibar kam isa en agharim
gatigha gifa. Kamaghin, ia pamten
tiariba akar.
17 E nguibar ekiar kam ko an aven
itir biziba e bar dagh asighasigham.
E ofan mamin min bar da isi Ikiavira
Itir God daningam. Eghti Rahap,
dagiaba bagha gumaziba ko akuir
amizir kam. A gumazir e Jerikon
nguibam gifofoghasa amadazimning
modo. Kamaghin a uan adarazi
ko, e me misueghti me aremeghan
kogham.
18 Ia oragh. Ia nguibamin bizir
asighasighizitam inigh kagh izan, ki
bar ian anogoroke. Ia bizitam inigh
kagh izeghti, osimtizim ko dughiar
kuram Israelia itir danganimin
otogham.
19 Bizir me silva ko gol ko bras
ko ainin ingariziba, kar Ikiavira Itir
Godin bizibara. Ia da inigh izi an
dagiar dipenimin dar arikigh."
20 Josua akar kaba me ganigha
givazi, ofa gamir gumaziba sighabagh
ivima, gumazamiziba oregha bar
pamten tiariba akarima, Jerikon
nguibamin divazir gavgavim
akaraghire. Ezi gumaziba maghira
bar aven ghuegha uari bagha
nguibam ini.
21 Egha me Jerikon gumazamiziba,
midorozir sababar bar me misoghezi
me ariaghire. Egha men gumazir
igiaba ko ghuriba sara me, me misozi
me ariaghire. Egha uaghan men
asiziba sara misoghezi da ariaghire.
22 Ezi Josua faragha Jerikon
nguibam modogh an ganasa
amadazir gumazimning migia ghaze,
"Ia faragha akam akirizi moghin, gua
aven mangi, amizir dagiaba bagha
gumaziba ko akuim, an dipenimin
mangi a ko an adarasi, me inigh
azenan izegh."
23 Ezi gumazir igiar faragha moga
nguibamin ganizimning aven ghua
Rahap ko, an afeziam ko amebam
ko, an doziba, ko an adarasi, bar
me inigha azenan izegha me isava
Israelia itir danganimin azenan me
ati.
24 Ezi gin me nguibam avim a
gatizima a isima, an aven itir biziba
bar moghira isi. Egha me nguibar
ekiamin aven itir silva, gol, bras ko
ainin maba inigha Ikiavira Itir Godin
dagiar dipenimin aven da ariki.
25 Ezi amizir dagiaba bagha gumaz-
iba koma akuir kam Rahap, a faragha
gumazir moga Jerikon ganasa ghuzir
pumuning modo. Kamaghin, Josua
a ko an adarazi ataghizi me ikia iza,
datirighin Rahapin ovavir boriba Is-
raelian aven ikiavira iti.*
26 Ezi dughiar kamin Josua akar
gavgavim isa gumazamizibagh aniga
ghaze, "Gumazitam ua Jerikon
nguibar kamin ingarighti, Ikiavira
Itir God, a gasighasigham. A
ua nguibar kamin ingangaritam
damighti a dikavighti, an otarir
ivariam ovengam. Egh a nguibar
kamin tiar akar ekiabar ingarti, an
otarir abuananam ovengam."
27 Ezi Ikiavira Itir God Josua ko
ikiavira iti, kamaghin gumazamizir
kantrin kamin danganiba bar dar
itiba, bar moghira iza ziar ekiam isa
Josua ganidi.

7

Akan arazir kuram gami

1 Ikiavira Itir God, faragha
kamaghin migia ghaze, Israelia
Jerikon nguibam dikabiraghiva,
anogoroghezir bizitam inian
kogham. Ezi Israelia akar kam
batoke. Karmin otarim Akan, bizir
maba ini. Karmi a Sapdin otarim,

6:20: Hibru 11:30 **6:25:** Hibru 11:31 * **6:25:** Migirigiar otevir kam "iza datirighin," a datirighin en dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. **6:26:** 1 Atriviba 16:34

ezi Sapdi a Seran otarim, a Judan anabamin mav. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin navim bar Israelia bagha pamten an isi.

2 Ezi Josua Jerikon nguibamin boroghin ikia gumazir maba amangizi, me Ain nguibamin ghue. Ain nguibam, a Betelin nguibamin amadaghan, aruem anadi naghin iti. A Betavenin nguibamin boroghin iti. A danganir kamin, modogh daru an ganasa me migei. Ezi me ghua Ain nguibamin garagha arui.

3 Egha gumazir kaba gin uamategha iza Josua migei, "Ni bar midorozir gumaziba amangighti me mangan marki. Ni 2,000 o 3,000in midorozir gumazibara amangighti me mavanang Ain gumaziba ko misogh. Ai, a nguibar ekiam puvati. Ni midorozir gumazir aviriba amangan marki."

4 Kamaghin amizi, Josua Israelian midorozir gumazir 3,000in gumazibara amangizi me Ain nguibamin ghuavanangi. Ezi Ain gumaziba men agintizi me zuamira ua izaghire.

5 Ain midorozir gumaziba uan nguibamin divazimin tiar akamin ikegha Israelian, agintigha ghua dagiaba abizir danganimin tu. Egha mighsiamin zuir tuavimin uaghiri. Me 36plan Israelian gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi Israelian gavgaviba bar givazi me bar atiatingi.

6 Ezi Josua bizir kam ginighnigha bar osemegha uan korotiam abigha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin irigha, uan guam isa nguazim gati. Ezi Israelian gumazir dapaniba me uaghan Josua ko iregha, kamaghira ikiavti aruem iraghu. Egha me uan osimtizim akakaghasa nguazir minemniaba isa uan dapanibagh aghui.

7 Ezi Josua ghaze, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni tizim bagha e inigha Jordanin Fanemin vongin danganir kamin ize? Ni ti e isi Amorian agharim datighti me bar e gasighasighasa? Ni e ateghti e Jordanin Fanemin vongira ikian aghua?

8 O Ekiam, ki ua manmaghin mikimam? Israelia apanibar atiatigha uam ekuigha ara ize.

9 Eghti Kenanian gumaziba ko nguibar kamin itir gumazamiziba bar bizir kamin migirigiam baragham. Egh me ti e ekiarugh bar e misueghti e arimighiregh, nguazir kamin ziaba ua puvatigham. Egh me ti ni dipova nin ziar ekiam abiragham. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh bizir tizim damuam?"

10 Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, "Ni dikafigh. Ni tizim bagha nguazim girighav iti?

11 Israelia arazir kuram gamigha gifa. Ki faragha Jerikon nguibamin biziba inian men anogoroke, ezi me nan akam batoke. Egha bizir ki asighasighasa mikemeziba, me da inigha, ifara bizir kaba, uan bizibar tongin da monge.

12 Bizir kam bangin, Israelia tugh uan apaniba ko misoghan gavgaviba puvati. Me datirighin bar moghira ikuvigham, kamaghin amizi, me uan apanibar ari. Bizir ki ian anogorogheziba, ia dagh asighasighan koghti, ki ua ia ko ikian kogham.

13 "Ni dikafigh. Egh mangi gumazamizibav kemeghti, me uari akirigh zuegh, egh gurum mizaraghan nan damazimin izi. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Ia Israelia, bizir ia inian ki anogorogheziba, ia da inigha gifa. Ia bizir kaba batueghan koghiva, egh uan apaniba abiraghan kogham.

14 "Kamaghin amizi, ia gurum mizaraghan vaghvagh uan anababar aven iki na bagh izi. Ki anabar tamin ziam diboroghti a izi. Egh anabar kamin aven itir ikizibar ganiva, ikizir tamin ziam diboroghti, a izi. Egh ikizir kamin aven itir darazir gan dipenibar aven itir darazi diponti,

7:9: Ua Me Ini 32:12; Godin Araziba 9:28

me izi. Eghti gin dipenir kamin itir gumaziba uaghan vaghvagh bar na bagh izi.

15 Eghti bizir ki anogoroghezir kaba inizir gumazim, ia an suiragh, a ko an amuiroghboriba sara, me daboroghti, me isigh arighiregh. Egh an biziba bar da sara, uaghan da tueghti da isigh. Gumazir kam a bar arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami, ezi Israelia aghumsizir bar ekiam ini. Egha nan gumazamiziba na ko dikirizir akam abiki."

16 Ezi aminim tirazi mizaraghara, Josua Israelia migeima, me vaghvagha uan anababar aven izi. Ezi a Judan anabam faragha me amisevezi me izi.

17 Ezi a Judan anabamin ikizibar diazi me izima, a Seran ikizimin dia. Egha Seran ikiziba vaghvagh men deima me izima, a Sapdin adarazir suira.*

18 Egha Josua Sapdin adarazi vaghvagha men deima, me izima, an Akanin suira. Akan Karmin otarim, egha Sapdin igiavotarim, egha Seran ovavir borim, a Judan anabamin iti.

19 Ezi Josua kamaghin Akan migei, "Nan otarim, ni datirighin guizbangira Ikiavira Itir God, a Israelian God, ni an damazimin mitigh, egh bizir ni amizim datirighin an gun na mikim. Egh bizitamin nan ghuangsighan marki."

20 Ezi Akan a ikaragha ghaze, "Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki an damazimin arazir kuram gami. Ki datirighin, bizir amizimin gun ni mikimam.

21 E midorozim gamua biziba isir dughiamin, ki Babilonia ingarizir korotiar bar aghuir mam ko, silvan maba ko golin dagiar ekiam ini. Silvan osimtizim, 4 kilogremin tu. Ezi golin osimtizim, 1kilogremin tu. Ki bar dagh ifongegha da ini. Egha da inigha ghua uan purirpenimin aven mozim okoregha da aghuigha nguazimin da monge, ezi silva bizir igharazibar apengan iti."

22 Ezi Josua gumazir maba amadazi, me ivemara Akanin purirpenimin ghue. Egha me gari, biziba bar Akan mikemezi moghira mozimin aven iti, ezi silva bar apengan iti.

23 Ezi me bizir kaba purirpenimin aven bar ada inigha Josua ko Israelia bagha ize. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin da ariki.

24 Ezi Josua ko Israelian gumazamiziba, me Akan ko a inizir biziba sara ini, silva ko korotiam ko golin dagiam, ko an otariba ko guiviba, an bulmakauba ko donkiba, ko sipsipba ko an purirpenim ko an biziba bar. Me da inigha Akorin danganir zarimin ghuaghiri.

25 Egha Josua kamaghin a migei, "Ni manmaghsua osimtizir ekiar kam inigha iza e gati? Datirighin Ikiavira Itir God uaghan osimtizir ekiam ni daningam."

Ezi gumazamiziba dagiaba inigha Akan ginivigha, an amuiroghboriba uaghan me ginivizi me ariaghirezi, me men biziba sara me gapongezi me isi.

26 Egha Akanin kuam gisin dagiar pozir dafam mikini. Ezi dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti. Me kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin aningagharim datirighin iraghu. Ezi me danganir kam kamaghin a dibora ghaze, "Akorin danganir zarim."†

8

Israelia Ain nguibar ekiam gasighasiki

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, "Ni atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ki Ain nguibar ekiamin atrivim ko, an gumazamiziba ko, an nguaziba ko,

* **7:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † **7:26:** Hibrun akamin, ziar kam, "Akor," a mong ziar kam ko aning voroghira ghu, "osimtizir ekiam." Ezi migirigiar kam, "dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti," a datirighin en dughiamin a migeir puvati. Puvati. A gumazim akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

nguibar ekiam, isa nin dafarim gatigha gifa. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba bar me inigh Ain mavanang.

2 Ain atrivim ko an nguibar ekiam, ni Jeriko ko an atrivim gasighasighizi moghin, a gasighasikigh. Eghti dughiar kamin, ia nguibar kamin asiziba ko an biziba uari bagh da inigh mangam. Ia nguibar ekiar kam ko misoghsi, uari akirigh, egh faragh uan midorozir gumazitaba amadaghti, me mangi nguibar ekiamin girakirangin mongegh."

3 Kamaghin amizi, Josua uan midorozir gumaziba bar me inigha me Aiba ko misoghasa ghuavanadi. A uan 30,000plan midorozir gumazir fofozir aghuiba itiba amisevegha me amadazima, me dimangan faragha ghue.

4 Egha a kamaghin me migei, "Ia bar deraviram oragh. Ia mangi saghon mongegh ikian marki, ia nguibar ekiamin girakirangra mongegh misoghsi gan iki.

5 Eghti midorozir gumazir na ko itiba, ki me inigh e nguibar ekiam abigh mangisi damuam. Eghti Ain gumaziba e misoghsi azenan iziti, e faragha amizi moghin men aram.

6 Egh e me ateghti me fomira amizi moghin, en agiragh azenan izegh uan nguibar ekiam ategham. Eghti e men aram. Me kamagh en ganigh suam, e faragha men arezi moghin ua men ari.

7 Eghti ia mongezi naghin ikegh azenim giregh mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, men nguibar ekiam isi ian agharim darigham.

8 Egh ia nguibar ekiam inigh givaghiva, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira ia avim a datigh. Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi, eghti ia deraghvira dar gin mangi."

9 Ezi Josua me amadazi, me ghua aruem uaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimningin danganir mamin mongegha, midorozim bagha mizua iti. Ezi Josua dimagarir kamin midorozir gumazir igharaziba ko ikia danganir men purirpeniba itimin iti.

10 Egha amimzaraghan Josua dikavigha, midorozir gumazibar diagha me akuvagha, Israelian gumazir dapaniba ko me midorozir gumazibar faragha ghua Ain nguibam bagha zui.

11 Egha midorozir gumazir Josua ko zuiba, me notin amadaghan Ain nguibamin tiar akar ekiam iti naghin, danganim aghuigha an iti. Ezi danganir me itim ko Ain nguibamin tiar akar ekiamin tizimin, danganir zarir mam iti.

12 Josua 5,000plan midorozir gumazir amadaziba me ghua danganir mamin mongeghav iti. Danganir kam aruem ghuaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimin iti.

13 Josua midorozir gumaziba bar me isa danganibar me ariki, midorozir gumazir avirim me, notin amadaghan iti, ezi marazi aruem uaghiri naghin, nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Josua dimagarir kamin ghua danganir zarimin iti.

14 Ezi Ain atrivim Josuan midorozir gumazibar gari, me itima, a uan midorozir gumaziba ko zuamira nguibar ekiam ategha, Israelia ko misoghasa Jordanin danganir zarimin zui. Me faraghavira danganir kamra uariv soke. Egha Ain atrivim kamaghin fozir puvati, Josuan midorozir gumaziba nguibar ekiamin azenan mongegh ikegh an girakirangin misogh izam.

15 Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko, atrivim gifara ua ivemara ara gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan zui.

16 Ezi atrivim Israelian agintighasa nguibar ekiamin tir midorozir gumazibar dei, me Israelian agintigha ghua Ain nguibar ekiam saghuiam a gati.

17 Ezi Ai ko Betelin midorozir gumaziba bar moghira nguibar ekiamning ategha Israelian agintigha

ghue. Ezi nguibar ekiamningin tiar akaba pura kuiaghiregha iti, ezi dar ganamin gumaziba puvati.

18 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, "Ni uan afuzim ghufegh, Ain nguibar ekiamin akagh. Ki datirighin nguibar ekiar kam isi nin agharim darigham." Ezi Josua Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami.

19 A uan afuzim fezima, midorozir gumazir mongeziba, me an ganigha, zuamira ivemara nguibar ekiamin aven ghuegha, a inigha, a gaborozi, a isi.

20-21 Ezi Ain gumaziba ragha uan nguibar ekiamin garima migharim an otogha overiamin ghuavanadi. Josua uan midorozir gumaziba ko, me faragha Ain gumazibagh ifarav arav ghue, egha datirighin ua iza migharimin gari a ghuavanadima me fo, Israelian midorozir gumaziba ghua nguibar ekiam inigha, a gaborozi a isi. Ezi Ain midorozir gumaziba ari mangi ovevem gitaviraghan tuaviba bar puvati. Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko uamategha iza bar me misoghezi me ariaghire.

22 Ezi datirighin Israelian midorozir gumazir nguibar ekiamin aven ghuegha a gaboroziba, me azenim giregha uaghan midorozimin aven ghua, Aiba okarigha me misosi. Egha Israelia Ain gumaziba, bar me misoghezi me ariaghire. Men tarazi aregha ua itir puvati.

23 Ezi Ain atrivimra, an angamira itima Israelia an suiragha a inigha Josua bagha ghu.

24 Ezi Israelia, Ain gumazir faragha men gintigha gumazamiziba puvatizir danganimin, me danganir kamin uan apaniba bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin marazi uamategha Ain ghuegha gumazamizir nar nguibar ekiamin aven itiba bar me misoghezi me ariaghire.

25-26 Josua dughiar kamin uan afuzim fegha Ain nguibar ekiamin akagha mamaghira itima, gumazamiziba bar ariaghire. Gumazamizir ariaghirezibar dibobonim, a 12,000in tu.

27 Ikiavira Itir God, faragha Josua migia ghaze, "Israelia Ain nguibar ekiam gasighasigh uari bagh an asiziba ko biziba bar da iniam." Ezi Israelia bizir kaba bar uari bagha da ini.

28 Egha Josua Ain nguibar ekiam gaborozi a bar sigha bar ikuvigha iti, egha datirighin ikia kamaghira iti.

29 Ezi Josua Ain atrivim inigha tememin anegurazi an areme, ezi an kuam ikia ghuavti aruem iraghu. Ezi guaratizimin Josua gumazibav kemezima, me an kuam inigha ghua Ain nguibamin tiar akar ekiamin anekuni. Egha me dagiar aviriba isa an kuam gisin dar pozim mikini. Dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti.*

Josua Ebalin Mighsiamin Moses Osirizir Arazibar akaba dibori

30-31 Dughiar maba givazima Josua Israelia ko Ebalin Mighsiamin ize. Me kagh izegha, Josua uan gumazir mabav gia ghaze, ia Ikiavira Itir God, Israelian God, a bagh ofa gamir dakozimin ingar. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, an e mikemezir moghin ingar. Ezi me Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin ghua an ingari. Akinafarim ghaze, me God bagh ofa damuamin dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin dighorezir dagiaba inigh an ingaran marki, me dagiar kiniba inigh an ingarigh. Ezi me ofabar amuamin dakozimin ingari. Ezi gumazamiziba bar uan ofan tue bar isia mighiriziba, inigha ghua Ikiavira Itir Godin ofa

* **8:29:** Migirigiar kam, "dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti," e datirighin itir dughiam an a migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **8:30-31:** Ua Me Ini 20:25 **8:30-31:** Godin Araziba 27:2-8

gamua, egha uaghan God ko navir
vamiran ikiamin ofabagh ami.
32 Ezi Israelia mitivighavira ikia
garima, Josua dagiar mabagh isin
Moses Osirizir Akar Gavgaviba, da
osiri.
33 Ezi Israelia bar, men gumazir
dapaniba ko, ingangaribar faragh
zuir gumaziba ko, men jasba ko,
gumazamizir kantrin igharazibar
izeziba, me bar ghua okoruar
pumuningin tuifi. Israelian gumaza-
mizir tuiviziba, marazi Gerisimin
Mighsiamin boroghin tuivizi, marazi
Ebalin Mighsiamin boroghin tuifi.
Ezi ofa gamir gumaziba, me Li-
vain anabamin adarasi, me Akar
Dikirizir Gavgavim itir Boksiam
gupugha izezima, Israelian okoruar
pumuningin vong ko vongin tuiv-
ighav iti. Me uan guaba isa Akar
Dikirizir Gavgavim itir Boksiam
misoke. Boksiar kam men torimra iti.
Gumazamiziba Kenanin nguazimin
otivigh, Ikiavira Itir God, deragh me
damusi, me an ingangarir gumazim
Moses mikemezi moghira, me bizibar
amuam.
34 Ezi me mitivighavira itima, Jo-
sua Moses Osirizir Arazibar akaba
bar, pamtemin dar bori. A, Is-
raelia deravira iki Godin akabar gin
mangiti, a deravira me damuamin
akaba dibora, egha uaghan me Godin
akam batoghti a ivezir kuram me
daningamin akaba dibori.
35 Josua Moses Osirizir Araziba
diborima, Israelian gumazamiziba
bar da baraki. Men amiziba ko,
boriba ko, nguibar igharazibar
gumazamiziba, me uaghan ikia
migirigiar kaba baraki.

9

Gibionia, Josua gifari

1 Ezi atrivir Jordanin Fanemin
aruem uaghiri naghin itiba, me
mighsiabar itir danganibar atriviba
ko, mighsiar dozibar itir danganibar
atriviba ko, danganir Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin
ikegha ghua notin amadaghan
Lebanonin nguazimin tuzir atriviba.
Me kara: Hitian atrivim, Amorian
atrivim, Kenanian atrivim, Peresian
atrivim, Hivian atrivim ko Jebusian
atrivim, me bar moghira Israelia
amizir bizir kabar akam baraki.
2 Me akar kaba baregha iza Josua
ko Israelia misoghasa uari akufi.
3 Ezi Gibeonin nguibamin itir
gumazamiziba me Hivian dakozimin
aven iti. Me Josua Jerikon nguibam
ko Ain nguibam gasighasighizir
bizim baraki.
4 Egha men marazi nguibar
saghuiamin izezir gumazibar min
Josua gifarasa, wainin misevir ghurir
biaghireziba inigha ua da isami.
Egha da inigha, uan mitarir bar
ghuriba inigha, uan bizir ghuriba isa
dagh aghui. Egha bizir kaba isa uan
donkibagh isin ariki.
5 Me uaghan korotiar ghuriba
aghui. Egha dagarir asuar ghurir
dighoraghireziba ua da isamigha, da
aghui. Egha bretin midiarir aviaba
inivizir kuraba uaghan da inigha izi.
6 Dughiar kam, Josua Gilgalin
danganim aghuigha an iti. Ezi
Gibeonin adarazi a bagha ghua, a ko
Israelia batogha kamaghin me migei,
“E nguibar saghuiamin ikegha iza ia
ko akar dikirizir gavgavim damigh,
egh ia ko deragh dapiasa.”
7 Ezi Israelian gumaziba kamaghin
Hivia migei, “Ia ti bar en boroghira
iti. E ia ko akar dikirizir gavgavim
damuan kogham.”
8 Ezi me kamaghin Josua migei,
“E pura nin ingangarir gumazibar
otivigh ikiam.”

Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia
taia. Ia managhira ikegha izi?”
9 Ezi me kamaghin a migei, “E nin
ingangarir gumaziba bar saghon
mar ikia, Ikiavira Itir God, ian God
barazi a bizir bar ekiaba Isipin
kantrin, dagh ami.
10 Egha e uaghan Amorian atrivir
Jordanin Fanemin vongin itimning,

8:33: Godin Araziba 11:29; 27:11-14 **9:7:** Ua Me Ini 23:32; 34:12; Godin Araziba 7:2 **9:10:** Diboboniba 21:21-35

Ikiavira Itir God, aning gamizir eghaghaniba baraki. Sihon, an Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, ezi Ok, a Basanin nguibar ekiamin atrivim. A fomira Astarotin nguibar ekiamin ike.

11 Ezi en kantrin gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar kamaghin e migei, 'Ia daghetaba sara inigh mangi Israelia batogh kamagh me mikim suam, "E pura ian ingangarir gumazibar ikiasa ia ko akam akirasa izi." '

12 Ia kagh bretbar ganigh, da isiavira itima, e nguibam ategha ia bativasa da inigha izi. Ezi bretin kaba datirighin misingigha aviaba dagh inifi.

13 Ezi wainin misevir kaba uaghan kamaghira ghu, dar igiabara e wain isa dagh rui. Ezi datirighin ia gan, da tintinibar biaghire. Ezi en korotiaba ko dagarir asuaba, e tuavir ruarir kamin izima da bar dighoraghire."

14 Ezi Israelia dagher kaba inisi, faragh Ikiavira Itir Godin azaragh egh gin ada iniam, me kamaghin amizir puvati.

15 Ezi Josua me angamira ikiasa, me ko navir vamiran ikiamin akam akira navir amirizim me ganingi. Ezi Israelian gumazir dapaniba uaghan akar dikirizir kamin amamangati.

16 Israelia me ko akam akirizi dughiar pumuning ko mikezim givazi, me gin gumazir kabagh fo, kar men boroghira iti adarazi men tongin iti.

17 Ezi Israelia dikavigha ghua aruer mikezimin men nguibar ekiabar otifi. Men nguibar ekiar kabanang: Gibeon, Kefira, Berot ko Kiriat Jearim.

18 Me fo, Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir God, a Israelian God, me an ziamin Gibionia ko akam akirigha gifa. Kamaghin, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. Ezi Israelia uan gumazir dapaniba bizir kam bagha me gimoba men atari.

19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin gumazamizibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, e an ziamin me ko akam akirigha gifa. Egh datirighin e me misoghti me arimighiran kogham.

20 E kamaghin me damuam: e me ateghti me angamira ikiam. E fo, e Godin damazimin me ko akam akirigha akar dikirizir kam abighan kogham. E me misueghti, me aremeghti, God en atariva bar e gasighasigham.

21 Kamaghin amizi, me angamira ikiam. Eghti e me ateghti, me ikiva bar e bagh daziba abighiva, e bagh dipaba tu da ater daruam." Ezi Israelia, uan gumazir dapaniba baregha me ataghizi me iti.

22 Ezi Josua Gibeonian diazi me izima a kamaghin me migei, "Ia en boroghira ikia, tizim bagha e gifara ghaze, e bar saghon mar ikegha ize? Bar puvati.

23 Ia ifarazi bighangin, God paza ia damuam. Ia datirighin en ingangarir gumazibar iki mamaghira ikiva, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh daziba abighiva, dipaba tuva da ater daruam."

24 Ezi me Josuan akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, e kamaghin oraki, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarir gumazim Moses migia ghaze, ia izi kagh otivighti, a nguazir kaba bar da isi ia daningam, egh nguazir kabar itir gumazamiziba bar me gasighasigham. Kamaghin, e ian atiatigha uari bagha nighnigha ifavarir kam gami.

25 Egha e datirighin nin agharimin iti. Ni bizir tizim ginighnizi a nin dera, ni puram a damu."

26 Ezi Josua Gibeonian akurazima, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati.

27 Ezi Josua dughiar kamin me gamizi, me pura ingangarir gumazir kinibar iki, Israelia bagh daziba abigh dipaba tuva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ofa gamir dakozim bagh ingangaribar amuam. Egha Gibeonia datirighin uaghan,

9:14: Diboboniba 27:21; 1 Samuel 22:10; Aisaia 30:1-2

Israelia uari akuva Ikiavira Itir Godin ziam fer danganiba bar, me dar ingangarir kam gamuavira iti.*

10

Josua, Amoria misogha me abira

1 Ezi Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek orazi, Josua Jerikon nguibar ekiam gasighasighizi moghin Ain nguibam gasighasiki. Egha nguibar ekiar kamningin atrivimning misoghezi aning areme. Egha orazi Gibeonia Israelia ko akam akirigha uari inigha men boroghin ikia navir amirizim iti.

2 Ezi Jerusalemin atrivim ko an gumazamiziba Gibeonian arazim baregha, me bar atiatingi. Me fo, Gibeonin nguibam, an atrivimin itir nguibar ekiamin min iti. Egha an ekevegha Ain nguibam bar a gafira. Ezi an gumaziba, me bar midorozimin fofozir gumazir aghuibara.

3 Dughiar kamin Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek, an boroghin itir atrivir 4pla, a me bagha akam amada. Atrivir kaba, Hebronin Atrivim Hoham, ko Jarmutin Atrivim Piram, ko Lakisin Atrivim Jafia, ko Eklonin Atrivim Debir.

4 An akam me bagha anemaga ghaze, "Gibeonia, Josua ko Israelia ko akam akirigha uari inigha ikia navir amirizimin iti. Kamaghin amizi, ia izi nan akuragh e mangi Gibeonia misogham."

5 Ezi Amorian atrivir 5plan kaba uari akuvagha ghua Gibeonia korogha me misoghasa. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon.

6 Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha itima, Gibeonia a bagha zuamirama akam amaga ghaze, "O gumazir ekiam, e ian ingangarir gumaziba, e nin apengan iti. Ezi ni e ateghan marki, ni zuamira izi en akuragh! Amorian atrivir danganir mighsiabar itiba uan midorozir gumaziba isafuragh, izighiri e misoghasa."

7 Ezi Josua uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, deragha misozir midorozir gumazir aghuiba inigha, gumazir igharaziba sara inigha, me Gilgal ategha, Gibeonian akuragh misoghasa zui.

8 Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, "Ni men atiatingan marki, ki me isa ian agharim gatigha gifa. Men tav ia abiraghan kogham."

9 Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko dimagarimin aghumra Gilgal ategha ghua Gibeonin nguibar ekiamin oto. Me ghuavira ikia maghira Amoria misozima me bar digavir kuram gami.

10 Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba izima, Ikiavira Itir God, Amoria gamizi, me atiatigha okam nighnigha tintinibar ari. Ezi Israelia Gibeonin nguibamin, Amorian avirim misoghezi me ariaghire, egha bar men gintigha ghua Bethoronin nguibamin boroghin mighsiamin zuir tuavimin ghuavanabo. Me puv me misogha ghua sautin amadaghan Aseka ko Makedan nguibamningin tu.

11 Ezi Amoria Israelian midorozir gumazibar ara Asekan nguibamin amadaghan uaghirima, Ikiavira Itir God aisin amozir ofizir ekiabagh amizi, da dagiabar min izaghira me girima, me ariaghire. Amorian gumazir aisin amozir ofiziba misoghezi ariaghirezibar dibobonim ghuavanabo. Egha Israelia misoghezi ariaghirezir gumazibar dibobonim gafira.

12 Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me Amoria misogha me abira. Egha dughiar kamra, Josua Israelian damazimin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "Aruem, ni Gibeonia gisin iki mamaghira iki. Iakinim, ni Aijalonin danganir zarimin tughiv iki mamaghira iki."

* **9:27:** Migirigiar kam, "datirighin uaghan," a datirighin e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei.

13 Ezi aruem isiragha ikia kamaghira iti, ezi iakinim uan danganimin ikiavira itima, Israelia uan apanibav sogha me abira. Ezi me bizir kabar eghaghanim Jasarin Akinafarimin da osiri. Guizbangira, dughiar kamin, aruem isiragha pin ikiavira ikia, ghua dughiar bar ruarim givazi, aminim piri.*
14 Fomira ikegha iza datirighin, bizitam datirighin otozi moghin otozir puvati. Otozir bizir kam, a kamakin, Ikiavira Itir God, gumazir mamin akam baraki. Guizbangira Ikiavira Itir God, Israelian akuragha midorozir kam gami!

15 Egha midorozimin gin, Josua uan midorozir gumaziba ko ua Gilgalin danganir me itimin ghue.
16 Ezi Amorian 5plan atriviba midorozimin tongin ara ghua Makedan nguibamin dagiar torir mamin iti.
17 Ezi gumazir maba me mongegha itir danganimin ganigha an gun Josua mikeme.

18 Ezi Josua ghaze, "Ia dagiar ekiaba poghpogh mangi mozir akam apirigh. Egh gumazitaba arighti me an gan iki.
19 Ikiavira Itir God, ian apaniba isa ian dafaribagh atigha gifa. Kamaghin ia pura ikian marki. Ia apanibav sogh men gintigh mangivira iki. Ia me ateghti me mangi uan nguibar ekiabar otivan marki."
20 Ezi Josua Israelia ko men agintigha me misogha, bar moghira me agevima, men varazira zuamira ara ghua uan nguibar ekiabar aven mongeghav iti.
21 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira deragha ikia iza Makedan danganir me itimin Josua bato. Ezi Kenanin nguazimin iti darazi migirigiatam ua Israelia gasa me migeir puvati.

22 Ezi Josua kamaghin uan gumazibav gei, "Ia mangi mozimin akamin itir dagiaba poegh, 5plan atrivir kaba inigh na bagh izi."
23 Ezi Josuan gumaziba, 5plan atrivir dagiar torimin aven itir kaba, me inigha azenim gati. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon.
24 Me atrivir kaba inigha a bagha ghuzi, a Israelian gumaziba bar men diagha me akufa. Egha gumazir dapanir an gin ghueziba, a kamaghin me migei, "Ia kagh iziva uan dagariba isi atrivir kabar tuebar arikigh." Ezi me a mikemezi moghin ami.
25 Ezi Josua Israelian gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia akongiva atiatingan marki. Ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian apaniba arazir kamra me damuam."
26 Egha Josua atrivir kabav soghezi me ariaghirezi, a me isa temer 5plan me guizi, men kuaba guighav ikia ghuavti aruem gifa.
27 Ezi aruem iraghuzi, a gumazibav kemezi me atrivir kabar kuaba inigha, ghua torir me mongezir kamin me akuni. Egha torir kamin akam me dagiar ekiabar anepiri. Ezi a datirighin ikiavira iti.
28 Egha dughiar kamra, Josua Makedan nguibar ekiamin midorozim gamua an atrivimin suiraghav a misoghezi an areme. Egha uan gumazibav kemezi me nguibar kamin itir gumazamiziba bar moghira me misoghezi me ariaghire. Ezi men tav ua itir puvati. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, a ua Makedan atrivim gami.

Israelia nguibar ekiar igharaziba ini

29 Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Makedan nguibam ategha ghua Lipnan nguibamin otogha me misosi.

* **10:13:** Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, Jasarin Akinafarim, a Israelian akinafarir ghurir mam. Ezi akinafarir kam datirighin bar ovenge. Ezi e fozir pu, migirigiar manaba an aven iti. Devit, Atrivim Sol ko Jonatanin apangkuvigha aning bagha ongezir igham osiri, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni 2 Samuel 1:17-27in ganigh. **10:14:** Josua 10:42; 2 Atriviba 20:8-11; Aisaia 38:8

30 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian
akurazi me midorozim gamua uan
apaniba abinigha, atrivim sara
suiraghav a misoghezi an areme. Me
nguibar ekiamin aven itir adarasi,
tarazi ataghizi me itir puvati. Me
bar me misoghezi me ariaghire.
A Jerikon atrivim gamizir arazir
kamra, uaghan Lipnan atrivim gami.
31 Bizir kabar gin, Josua Israelian
midorozir gumaziba bar me inigha,
Lipnan nguibam ategha ghua Lakisin
nguibamin otogha, a korogha me
misosi.
32 Ikiavira Itir God, Israelian
akuragha Lakisia isa Josuan da-
farim gati. Egha amimzaraghan a
Lakis ko an aven itir adarazi bar
me misoghezi, me ariaghire. A
Lipna gamizir arazir kamra, uaghan
Lakisin adarazigh gami.
33 Ezi Geserin nguibamin atrivim,
Horam, a Lakisin akuragh misoghasa
izi. Ezi Josua, Horam uan adarazi ko
bar me misoghezi me ariaghire.
34 Egha bizir kabar gin, Josua
uan midorozir gumaziba ko Lakisin
nguibam ategha, ghua Eklonin
nguibam korogha maghira me
misosi.
35 Dughiar me ghua me korozimin,
aruer kamra, me bar me misoghezi
me ariaghire. Me Lakisin adarazigh
amizi moghin, me uaghan Eklonin
adarazigh ami.
36 Me kamaghin amigha givagha,
Josua uan midorozir gumaziba ko Ek-
lonin nguibam ategha, ghuavanaga
Hebronia ko misosi.
37 Me ghua me korogha maghira
me misosi. Me atrivim ko nguibar
ekiamin aven itir gumazamiziba bar
me misuegha, nguibar men boroghin
itibar gumazamiziba sara misoghezi
me ariaghire. Me men tarazi ataghizi
me itir puvati. Egha me Eklonin
adarazigh amizi moghin, me uaghan
arazir kamra Hebronin adarazigh
ami.
38 Egha Josua Israelian midorozir
gumaziba bar me inigha, ighaghiregha
ua iza Debirin nguibar ekiam ko-
rogha me misosi.
39 Me ghua me korogha maghira
me misosi. Me atrivim ko nguibar
ekiamin aven itir gumazamiziba bar
me misuegha, nguibar men boroghin
itibar gumazamiziba sara misoghezi
me ariaghire. Me men tarazi ataghizi
me itir puvati. Egha me Lipna ko
Hebronin atrivimning gamizir araz-
imra, me uaghan Debirin atrivim
gami.
40 Josua Kenanin nguazir vuer
mam garua, an atriviba ko an
gumazamiziba bar me misogha me
abira. Egha mighsiabar itir dangani-
bar atrivibav sogha me abinigha,
Negevin danganimin itir atrivibav
sogha me abinigha, aruem uaghiri
naghin itir mighsiabar atriviba bar
me misogha me abinigha, egha
Jordanin Fanemin danganir zarimin
itir nguibabar atrivibav sogha me
abini. A men tarazi ataghizi me itir
puvati. A Ikiavira Itir God, Israelian
God, mikemezi moghin, a bar me
misoghezi me ariaghire.
41 Josua danganir kamin nguibar
kabar gumazamiziba bar me
misoghezi me ariaghire. A
sautin amadaghan itir nguibam
Kades Barnean, ikegha iza Gasan
nguibamin oto, an ongarir dadarimin
boroghin iti. Egha Gosenin dan-
ganimin ikegha notin amadaghan iza
Gibeonin nguibamin tu.
42 Ikiavira Itir God, Israelian God, a
men akurazi me atrivir kabav sogha
me abinigha, men nguaziba dughiar
kamra bar ada ini.
43 Egha Josua Israelian midorozir
gumaziba bar me inigha iza ua-
mategha Gilgalin me itir danganimin
ghu.

11

Israelia, Atrivim Jabin ko an namakaba, me abini

1 Ezi Jabin, Hasorin nguibar
ekiamin atrivim, a Israelia amizir
bizibar eghaghanim baregha,
nguibar ekiar kabar atriviba bagha
akaba amangi, kar Madonin nguibar
ekiamin Atrivim Jobap ko, Simronin

nguibar ekiamin atrivim ko Aksapin
nguibar ekiamin atrivim.
2 Egha a uaghan notin amadaghan
itir nguibar mighsiabar itibar atriv-
iba bagha akam amada, egha Jor-
danin Faner zarir sautin amadaghan,
Galilin Dipar Akarer miriamin
itir atriviba bagha akam amada.
Egha notin itir mighsiar dozibar
nguibabar atriviba bagha akam
amaga, Dorin nguibamin boroghin
ongarir miriamin itir atriviba bagha
akam amada.
3 Egha Kenanian nguibar aruem
anadi naghin ko, aruem uaghiri
naghin itiba bagha akam amada.
Egha mighsiamin itir nguibar kabar
atriviba bagh akaba amangi, kar
Amoria, Hitia, Peresia ko Jebusia.
Egha Hivian atriviba bagha akam
amada, me Mispan nguazimin Her-
monin Mighsiamin boroghin iti.
4 Ezi atrivir kaba akar kam baregha
bar moghira uan midorozir gumaz-
iba ko ize. Men midorozir gumaziba
bar avirasemegha, ongarir miriamin
gigimin min ghugha, hoziar avirim
ko karisin avirim iti.
5 Ezi atrivir kaba bar moghira uan
midorozir gumaziba akuvagha men
akua iza Meromin Faner miriamin
danganir mam aghuigha an ti.

6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jo-
sua migei, “Gurumzaraghan dughiar
kamra, ki Israelian akuraghti me
bar uan apanibav sueghti me
arighiregham. Kamaghin amizi,
ni men atiatingan marki. Egh ia
bar men hoziabar suer agiribar
aghoregh, men karisbar apongeghti
da isigh.”
7 Ezi men apaniba tighar midorozim
bagha uari akuvima, Josua uan
midorozir gumaziba ko Meromin
Faner miriamin midorozim fore.
8 Ikiavira Itir God Israelian akurazi
me midorozimin uan apaniba abira.
Ezi Israelia uan apanibav sogha
men agintigha notin amadaghan
ghua, Saidonin nguibar ekiam ko
Misrefot Maimin nguibamin otogha,
ghua aruem anadi naghin Mispan
danganir zarimin oto. Me misogha
mamaghira ikia ghua uan apaniba
bar me agifa.
9 Ezi Josua Ikiavira Itir God a
mikemezi moghin men hoziabar suer
agiriba aghoregha men karisbagh
apongezi da isi.
10 Egha Josua gin uamategha
iza Hasorin nguibar ekiam inigha
givagha an atrivim misoghezi an
areme. Dughiar kamin Hasorin
nguibar ekiam, a nguibaba bar dar
faragha itir nguibam.
11 Ezi Israelia Hasorian gumaza-
miziba bar me misuaghariki, ezi men
tav ua itir puvati. Ezi me nguibar
ekiar kam gaborozi a isi.
12 Josua atriviba bar men suigha
men nguibar ekiaba bar ada inigha,
bar moghira me misoghezi me
ariaghire, mati Ikiavira Itir Godin
ingangarir gumazim Moses, a
mikemezi mokin.
13 Ezi Israelia nguibar ekiar gumaz-
iba mighsiar dozibagh isin ingariz-
ibagh apongezir puvati. Josua me
mikemezi me Hasorin nguibar eki-
amram aboro.
14 Ezi Israelia nguibar ekiar kabar
bizir aghuiba ko dagiaba ko bul-
makauba uari bagha dar suiki. Egha
gumazamizitam ataghizi a itir pu-
vati. Me bar me misoghezi me
ariaghire.
15 Ikiavira Itir God faragha
migirigiam isa uan ingangarir gu-
mazim Moses ganingizi, Moses
migirigiar kaba isa Josua ganingi, ezi
Josua bar dar gin ghu. Guizbangira,
Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghin, Josua bar moghira bizibagh
ami.

Josua, nguazir kamin danganiba bar ada ini

16 Ezi Josua nguazir kamin dan-
ganiba bar ada ini. A danganir
mighsiaba isava, Negevin Distrighin
danganiba bar ada isava, Gosenin
Distrik ko dipaba puvatizir dan-
ganim Araba isava, aruem uaghiri
naghin mighsiar doziba isava, Jor-
danin Fanemin danganir zarim ini,

kar bar Israelian danganir zariba ko danganir mighsiaba itiba.

17-18 Nguazir kamin mitaghniam, Halakin Mighsiamin ikegha ghua Idomin nguazimin boroghin sautin amadaghan ghua, notin amadaghan ghua, Lebanonin nguazimin danganir zarimin itir nguibam Balgatin oto, a Hermonin Mighsiamin boroghin iti. Dughiar kam Josua, dughiar bar ruarimin atrivir kaba ko misogha, bar me misuaghariki.

19 Ezi nguibar igharazitam Israelia ko navir amirizim inizir puvati. Hiviara Israelia ko navir amirizim inigha me ko iti. Kar Gibeonin nguibar ekiamin aven itir adarasi. Ezi Israelia, igharaz darazi bar moghira me gasighasiki.

20 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi, men navibagh amizi da gavgavigha, Israelia ko misoghasa. Ezi puvati, Israelia men apangkuvizir puvati. Israelia, Ikiavira Itir God fomira Moses ganingizir migirigiamin gin ghua, me gasighasigha bar me agifa.

21 Ezi dughiar kamin Josua ghua Anakin ovavir boribar adarasi, bar me gasighasiki. Kar gumazir ekiar bar ruariba. Me Hebronin nguibam, ko Debirin nguibam, ko Anapin nguibam, ko Juda, ko Israelin danganir mighsiar igharazibar iti. Josua gumazir kaba bar me agivagha men nguibaba sara bar dagh asighasiki.

22 Anakian tav ua Israelin itir puvati. Men varazira Gasan nguibar ekiam ko Getin nguibar ekiam ko Asdotin nguibar ekiamin ikia avirasemezir puvati.

23 Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira. Ezi Josua danganir kaba tuiragha vaghvagha bar moghira Israelian anababagh aningizi, me bar dar ghuaviba ikiangi. Kamaghin, midorozitam ua nguazir kamin otivir puvatizi, Israelia avughsi.

12

Moses midorozimin abinizir atrivibar ziaba

1 Fomira, Moses tighar ovengamin dughiamin, a faragha Israelia inigha ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir atrivimning misogha, aning abiragha aningin nguaziba bar ada ini. Nguazir kamin mitaghniam, sautin ikegha Arnonin Fanemin danganir zarimin ikegha, ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin otogha, ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu.

2 Moses misogha abirazir atrivir mamin ziam, Sihon. An Amorian atrivim, egha Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi an kantrin sautin itir mitaghniam, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin iti. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin amadaghan itir nguibam Aroer, a uaghan an nguazim. Aruem anadi naghin, Jabokin Fanem, an Atrivim Sihon garir nguazim ko Amonian nguazim abiki. Egha Jabokin Fanem raghirigha aruem uaghiri naghin zui. Ezi Sihonin nguazir notin itir mitaghniam, a Jabokin Fanemin tu. An nguazir kam, a sautin itir Gileatin Distrighin nguazir akuar mam.

3 Sihon uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin danganir zarimin gari, egha Galilin Dipar Akarem iti naghin ikegha ghua Bet Jesimotin nguibam ko Amangsizim Itir Dipamin oto. Egha bar ghua sautin amadaghan Pisgan mighsiamin apengan tu.

4 Ezi gin Moses ko Israelia Basanin nguazimin Atrivim Ok, a misogha anebira. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir bar ekiar ruariba, egha avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam, egha a Astarot ko Edrein nguibamningin iti.

5 Ezi an ativazir nguazimin mitaghniam, notin amadaghan Her-

11:20: Godin Araziba 7:16 **12:1:** Diboboniba 21:21-35; Godin Araziba 2:26--3:11

monin Mighsiam itir nguazimin ikegha, ghua aruem anadi naghin amadaghan, Salekan nguibamin oto. A uaghan Basanin Distrighin danganiba bar dar gara ghua Gesur ko Makan nguazir mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itimin tu. A uaghan Gileatin Distrighin nguazir notin itir akuar mam gativagha an gara, ghua sautin amadaghan Atrivim Sihon, an kantrin nguazir mitaghniamin tu.

6 Ezi Moses, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a Israelia ko, Sihon ko Ok misogha bar aning abira. Egha Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, nguazir kam isa Rubenin anabamin adarazi ko, Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam a me ganingi.

Atriviba ko Nguibar Josua midorozim gamuava abirazibar ziaba

7 Kar nguazir kamin itir atriviba, Josua Israelia ko, Jordanin Fanemin amadaghan aruem uaghiri naghin misogha abiniziba. Me Lebanonin danganir zarim itir nguibam Balgatin ikegha, me misogha me abira ghua Halakin Mighsiamin tu, a Idomin nguibamin boroghin iti. Josua nguazir kaba abigha vaghvagha Israelian anababagh anidi. Eghti nguazir kaba men nguazibar min iki kamaghira ikiam.

8 Kar, nguazir mighsiaba itiba, ko aruem uaghiri naghin itir mighsiar doziba, ko Jordanin Fanemin danganir zarim, ko Jordanin Fanemin boroghin itir mighsiar muziariba, ko gumazamiziba puvatizir danganim, ko sautin amadaghan Negevin danganim. Nguazir kaba, Peresia, Hitia, Amoria, Kenania, Hivia ko, Jebusia, me faragha adar ike.

9 Israelia nguibar ekiar kabar atrivibav sogha me abini, dar ziabar kara. Jerikon nguibamin atrivim, Betelin nguibam boroghira itir nguibam, Ain atrivim,

10 Jerusalemin nguibamin atrivim, Hebronin nguibamin atrivim,
11 Jarmutin nguibamin atrivim, Lakisin nguibamin atrivim,
12 Eklonin nguibamin atrivim, Geserin nguibamin atrivim,
13 Debirin nguibamin atrivim, Gederin nguibamin atrivim,
14 Horman nguibamin atrivim, Aratin nguibamin atrivim,
15 Lipnan nguibamin atrivim, Adulamin nguibamin atrivim,
16 Makedan nguibamin atrivim, Betelin nguibamin atrivim,
17 Tapuan nguibamin atrivim, Heferin nguibamin atrivim,
18 Afekin nguibamin atrivim, Lasaronin nguibamin atrivim,
19 Madonin nguibamin atrivim, ko Hasorin nguibamin atrivim,
20 Simronmeronin nguibamin atrivim, Aksapin nguibamin atrivim,
21 Tanakin nguibamin atrivim, Megidon nguibamin atrivim,
22 Kedesin nguibamin atrivim, ko Jokneamin nguibamin atrivim, nguibar kamning Karmelin Distrighin iti.
23 Egha uaghan Dorin nguibamin atrivim, an ongarir dadarimin boroghin iti, egha Goimin nguibamin atrivim, a Galilin Distrighin iti.
24 Egha uaghan Tirsan nguibamin atrivim. Israelia 31plan atriviba bar me misogha me abinigha men nguaziba bar ada ini.

Me nguaziba tuiragha Israelian anababagh anidi

13

(Sapta 13--22)

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia nguazir igharazir me inizir puvatiziba, uaghan da iniam

1 Ezi azenir aviriba givazima, Josua ikia ghua bar ghuri. Ezi dughiar mam Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni bar ghuri, egh dughiar ruarimin

12:6: Diboboniba 32:33; Godin Araziba 3:12

ikian kogham. Ezi nguazir aviriba
ikiavira itima, ni tighar misoghiva
ada iniam.
2-3 Nguazir kabanang: Filistian
nguaziba bar, ko men nguibar
ekiar 5plan kabanang, Gasa, Asdot,
Askelon, Get, ko Ekron. Ia uaghan
Gesurin nguaziba inizir puvati. A
Isipin nguazir mitaghniar aruem
anadi naghin iti. Ia uaghan sautin
amadaghan Avia, men nguaziba
inizir puvati. Ia uaghan, Sihorin
Faner miriamin itir nguazim, a
Isipin kantrin mitaghniamin iti, egha
notin amadaghan ghua Ekronin
nguibamin nguazim, ia a inizir
puvati.
4 Ia Kenanian nguaziba bar tighar
ada iniam. Nguazir kam, a Saidonin
nguazimin itir nguibam Mearan
ikegha, ghua Afekin nguibamin oto,
an Amorian nguazir mitaghniamin
iti. Ia nguazir kaba tighar ada iniam.
5 Ia Gebalian nguazim ko,
Lebanonin nguazir aruem anadi
naghin itiba, ia bar da inizir puvati.
Nguazir kaba, Hermonin Mighsiamin
boroghin itir nguibam Balgatin
ikegha ghua Hamatin Tuavir Akamin
tu.
6 Ia uaghan, Saidonin gumazamizir
Lebanonin Mighsiabar ikia ghua Mis-
refot Maimin nguibamin itiba, ia
men nguaziba inizir puvati. Ki uabi
Israelian faragh mangi men agiraghti
me aregham, eghti Israelia nguazir
kaba inigh dar ikiam. Ki ni mikemezi
moghira, ni nguazir kaba bar ada
abigh, da isi Israelia danighti me dar
iki.
7 Egh ni datirighin nguazir kam
tuiragh a isi, Israelian 9plan anababa
ko Manasen anabar me tuirazimn-
ingin igharazim, bar me daningigh."

Ruben, Gat, ko Manase, men nguaziba

8 Ikiavira Itir Godin ingangarir
gumazim Moses, a fomira Rubenin
anabamin adarasi, ko Gatin an-
abamin adarasi, ko Manasen anabar
me tuirazimningin faragha zuimin
adarasi, nguazir maba me ganigha
gifa. Men nguaziba aruem anadi
naghin Jordanin Fanemin vongin iti.
9 Ezi men nguazim, an Arnonin
Fanemin danganir zarimin tongin
itir nguibamin ikegha notin zui.
Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin
miriamin itir nguibam Aroer, a
uaghan men nguazim. Egha men
nguazim ghua mighsiar orazimin
danganir bar zarir ekiam itir nguaz-
iba inigha ghua Medeban nguibamin
otogha ghua Dibonin nguibamin tu.
10 Egha uaghan Amorian Atrivim
Sihon, an nguibar ekiaba bar ada
ini. Sihon fomira uabi Hesbonin
nguibar ekiamin ikia, egha nguibar
ekiar kabagh ativagha dar gara ghua,
Amonian nguazim ko mitaghniam
ati.
11 Egha me uaghan Gileatin
nguazim isava, Gesur ko Makatin Dis-
trik sara inigha, uaghan Hermonin
mighsiam sara, bar ada ini. Egha
Basanin Distrighin danganiba bar
ada inigha, ghua Salekan nguibamin
tu.
12 Egha me, nguazir Atrivim Ok
ativaziba, bar ada ini. A Refaim-
bar gumazir mam, me gumazir ekiar
bar ruariba, egha me avirasemezir
puvati. Ok, a men gumazir abua-
nanam. A fomira, Astarot ko Edrein
nguibamningin iti. Ezi Moses gu-
mazir kaba ko misogha me abiragha
bar me batoke.
13 Egha Israelia, Gesur ko
Makatin nguibamningin adarasi, me
batoghezir puvati. Ezi merara ikia
datirighin Israelian tongin ikiavira
ikia kati.
14 Ezi fomira Ikiavira Itir God,
Israelian God Moses migia ghaze,
asizir gumaziba inigha iza Ikiavira
Itir Godin ofa damuasa avimin
tueba, kar Livain anabamin adarazi
damuamin ingangarim. Ki bizir
aghuimin min a isa me ganingizi, me
a ini. Eghti ingangarir kam me ko iki
kamaghira ikiam. Kamaghin, Moses
nguazitam isava Livain adarazigh
aningizir puvati.

13:6: Diboboniba 33:54 **13:8:** Diboboniba 32:33; Godin Araziba 3:12 **13:14:** Godin Araziba 18:1

15 Egha Moses nguazir akuar maba
isa vaghvagha Rubenin anabamin
ikizibagh aningizi, me dagh apiagha
dagh amua iti.
16 Ezi men nguazim, an Arnonin
Fanemin danganir zarimin tongin
itir nguibamin ikegha notin zui.
Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin
miriamin itir nguibam Aroer, a
uaghan men nguazim. Egha men
nguazim ghua mighsiar orazimin
danganir bar zarir ekiam itir nguaz-
iba inigha ghua Medeban nguibamin
oto.
17 Egha bar ghua Hesbonin nguibar
ekiamin otogha ghua, mighsiar
orazimin danganir bar zarir ekiam
itir nguaziba, dar aven itir nguibar
kaba sara ini. Dar ziabar kara:
Dibon, Bamotbal, Bet Balmeon,
18 ko Jahas, Kedemot, Mefat,
19 ko Kiriataim, Sipma, Seretsahar,
a danganir zarir kamin itir mighsiar
muziarim gisin iti.
20 Egha Betpeor, ko nguibar Pisgan
mighsiamin miriabar itiba, ko Bet Jes-
imot.
21 Nguibar kaba da, mighsiar
orazimin danganir bar zarir ekiam
itir nguaziba, dar aven itir nguibaba
bar moghira. Kar Amorian Atrivim
Sihon uabi Hesbonin nguibar
ekiamin ikia, egha nguibar ekiar
kabagh ativagha dar gari. Moses
a ko misogha anebiragha uaghan
Midianian gumazir dapanir kabav
sogha me abira. Men ziabar kara:
Evi, Rekem, Sur, Hur, ko Reba.
Me faragha bar moghira nguazir
kamin apiagha itima, Atrivim Sihon
ingangarim me ganingizi me itir
danganibar gari.
22 Egha Beorin otarim Balam, a
gin otivamin bizibar gun migeir gu-
mazim, Israelia uaghan a misoghezi
an areme.
23 Ezi Jordanin Fanem, a Rubenin
anabamin adarazir nguazir mitaghniam.
Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar
doziba, Rubenin anabamin ikiziba
vaghvagha uari baghavira da ini.
24 Ezi Moses uaghan nguazir kabar
maba tuiragha vaghvagha Gatin an-
abamin ikizibagh aningizi, me vagh-
vagha dagh apiaghav iti.
25 Dar ziabar kara: Jaserin
nguazim, ko Gileatin Distrighin
itir nguibar ekiaba, ko Amonian
nguazimin akuar mam, a ghua
Aroerin nguibar ekiamin tu. Aroer,
a Raban nguibar ekiamin boroghin
aruem anadi naghin iti.
26 Egha men nguazim, Hes-
bonin nguibar ekiamin ikegha
ghua, Ramatmispen nguibar ekiam
ko Betonimin nguibamin otogha
ghua, Mahanaimin nguibar ekiamin
otogha, ghua Lodebarin nguazir
mitaghniamin tu.
27 Ezi Gatin anabamin adarasi, Jor-
danin Fanemin danganir zarimin itir
nguibar kaba ini. Dar ziabar kara:
Betharamin nguibam, ko Betnimran
nguibam, Sukotin nguibam, ko Sa-
fonin nguibam, ko Atrivim Sihonin
nguazir otevir mam, a Hesbonin
nguibar ekiamin atrivim, a faragha
an gari. Egha Gatin anabamin
adarasi, nguazir Jordanin Faner
miriamin itim inigha ghua aruem
anadi naghin otogha, bar ghua notin
amadaghan Galilin Dipar Akaremin
tu.
28 Nguibar ekiar kaba ko dar
nguibar doziba, Gatin anabamin
ikizibar adarazi uari baghavira da
inigha dagh apiaghav iti.
29 Egha Moses nguazir otevir mam
isa Manasen anabar me tuirazimn-
ingin mav ganingizi, me vaghvagha
uari bagha a inigha a gapia.
30 Ezi men nguazim Mahanaimin
nguibar ekiamin ikegha, ghua
Basanin Distrighin danganiba bar
ada ini. Atrivim Ok, a fomira Basan
gativagha an gari. Me uaghan 60 plan
nguibar ekiar Jair gariba, da Basanin
distrighin iti, me bar da ini.*
31 Men nguazir kam, a Gileatin
Distrighin akuam inigha, Astarot ko
Edrein nguibamning ini, Atrivim Ok,
fomira ativagha ganizir nguibamn-
ing. Egha Moses nguazir kam isava

* **13:30:** Jair, a Manasen ovavir boribar mam.

Manasen otarim, Makirin ovavir
boribar ikizibar adarazi vaghvagha
me ganingi.
32 Kamaghira, Moses Moapin dan-
ganir zarimin ikia Jerikon nguibamin
aruem anadi naghin amadaghan Jor-
danin Fanemin vongin nguazir kaba,
a bar da tuiragha da isa Israelia
ganingi.
33 Egha Moses nguazir taba
isava Livain anabamin adarazigh
aningizir puvati. A kamaghin me
migei, "Ikiavira Itir God, Israelian
God, a mati bizir aghuir ia inizimin
min iti, kamaghin ia nguazitam inian
kogham."

14

Israelia, Kenanin nguaziba tuiragh uari daningasa satu gikararai

1-3 Kar Kenanin nguazir asizir
Israelian anababa vaghvagha in-
izibar eghaghanim. Israelia Jor-
danin Fanemin aruem anadi naghin
ikiavira itima, Moses nguaziba isa Is-
raelian anabar pumuning ko Israelin
anabar mamin akuam ganingi. Egha
a nguazitam abigha Livain adarazigh
aningizir puvati.
Ezi Israelia ghua Jordanin Fanemin
aruem uaghiri naghin Kenanin
nguazimin otogha givagha, ofa gamir
gumazim Eleasar ko Nunin otarim Jo-
sua, ko Israelian anababa vaghvagha
men gumazir dapaniba, Ikiavira Itir
God, Moses mikemezi moghin ami.
Egha nguazim tuiragh uan 9plan
anababa ko anabar mamin akuar
igharazim, me daningasa a bagha
satu gikararai.
4 Egha me nguazim abigha gari,
Josepin otarimning, Manase ko
Efraim ikizir pumuningin min
iti, Manasen adarazi ko Efraimin
adarasi. Egha me nguazitam
abigha Livain anabamin adarazigh
aningizir puvati.* Livaiba, me
nguibar ekiar mabara ini, ezi
nguibar ekiar kabanang, dan-
ganir me bulmakauba ko sipsipbar
ganamiba iti.
5 Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghira, Israelia Kenanin nguazim
abigha uan adarazigh anidi.

Josua Hebronin nguibam isa Kalep ganingi

6 Josua nguaziba abigha me
ganidima, Judan gumazir maba iza
Gilgalin a bagha ize. Ezi Kenasian
gumazim Jefune, an otarim Kalep,
Josua bagha iza a migia ghaze, "Ni
fo, e Kades Barnean ikiavira itir
dughiamin, Ikiavira Itir God, ga bagh
damuamin biziba bar dar gun uan
ingangarir gumazim Moses mikeme.
7 Dughiar kamin ki 40plan azeniba
itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir
gumazim Moses, a na amaga ghaze,
ni Kades Barnea ategh mangi nguazir
ekiar kam mogomemin, a getiva an
ganigh. Ezi ki ghua uan damazimin
ganizir biziba, ki uamategha iza
guizbangira bar uan navim sara
Moses geghani.
8 Ezi nan aveghbuar na ko ghuez-
iba, me atiatir migirigiabagh amima,
atiatim gumazamiziba bar moghira
men navir averiabagh izivagha me
abini. Ezi ki Ikiavira Itir God, nan
God, an akamin gin ghua uabi isa a
ganingi.
9 Dughiar kamin, Moses na ko
akam akira ghaze, 'Ni bar deravira
Ikiavira Itir God, en God, an akamin
gin ghua uabi isa a ganingi, kamaghin
ni uan dagarimin dikagha aruizir
nguazir kam, an a isi ni uan boriba
ko ia danighti, ia a daperagh an iki
kamaghira ikiam.'"

13:33: Diboboniba 18:20; Godin Araziba 18:2 **14:1-3:** Diboboniba 26:52-56; 32:33; 34:13-15; Godin Araziba 3:12-17 * **14:4:** Men inazir afeziam Jekop, a 12plan otariba iti, egha me 12plan anababagh amizi, da Israelian otifi. Egha gin Josepin ikizim, akuar pumuningin oto, kamaghin Israelia 13plan anababar otifi. Egha nguaziba tuisigh uari daningamin dughiamin, me nguazim tuiragha 12plan anababagh aningi, egha me nguazir taba Livaibagh aningizir puvati. God uabi uan ingangarim Livai bagh aningi, ezi bizir kam mati bizir aghuimin min me a ini. Ni Josua 13:33in gan. **14:6:** Diboboniba 14:30 **14:7:** Diboboniba 13:1-30 **14:9:** Diboboniba 14:24; Godin Araziba 1:36

10 Egha Kalep ua kamaghin Josua
migia ghaze, “Ni oragh. Israelia gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
ikiavira itima, Ikiavira Itir God
bizir kamin gun Moses mikemezi,
datirighin 45plan azeniba gifa. Ezi
ki datirighin azenir 85plan ikia egha
ikiavira iti.
11 Fomira, Moses ingangarir kam
damuasa na amadazir dughiam,
ki gavgavim iti. Ezi gavgavir kam
datirighin nan ikiavira itima, ki
misogh bizibar amu daruvira ikiam.
12 Ni datirighin, Ikiavira Itir God,
na daningasa akam akirizir nguazir
mighsiabar itiba, ni da isi na daning.
Ni dughiar kamin uabi ikiav orazi, ki
kamaghin migia ghaze, Anakian gu-
mazir ruarir bar ekiaba itima, men
nguibaba bar ekevegha divazir gav-
gavibar aven iti. Eghti Ikiavira Itir
God, na mikemezi moghin, na ko
ikiti, ki me misogh men agiraghti me
aregham.”
13 Ezi Josua kamaghin oregha,
Ikiavira Itir God, deragh Jefunen
otarim Kalep damuasa God ko migei.
Egha a Hebronin nguibam isava a
ganingi.
14 Guizbangira, Kalep, a Kenasian
gumazim Jefunen otarim, a bar der-
agha Ikiavira Itir God, Israelian God,
an akamin gin ghua bar uabi isava
a ganiga, an gin zui. Kamaghin, a
Hebronin nguibam isa a ganingi. Ezi
an ovavir boriba a gapiagha ikia ka-
maghira iti.
15 (Fomira, me ziam Kiriat Arba,
Hebronin nguibam garisi. Arba, an
Anakian gumazir ruarir bar ekiar
mam.)
Kalep nguazir kam inigha givazi,
midoroziba uam Kenanin nguazir
kamin otivir puvati.

15

Nguazir Josua Judan anabam bagha bighizim

1 Ezi Judan anabamin adarazi bar
nguazir me Juda bagha bighizim
inigha a gapia. Ezi Judabar nguazir
mitaghniam sautin amadaghan
ghua, Idomin kantrin tugha, bar
ghua Senin gumazamiziba puvatizir
danganim sara ghu.
2 Men nguazir mitaghniar sautin
amadaghan itim, an Amangsizim Itir
Dipar Akaremin sautin itir ruaghate-
vimin ikegha ghua,
3 tuavir Akrabimin ghuavanadim
gitagha ghua sautin amadaghan
Senin gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin otogha ghua, Kades Barnea
gitagha ghua Hesronin nguibam
gitagha ghua, Adarin nguibamin
oto. Egha raghirigha ghua Karkan
nguibamin oto.
4 Egha ghua Asmonin nguibamin
otogha, Isipin nguazimin mitaghniam
abighizir daghurir muziarimin
ghuavanaga Mediterenianin On-
garir Ekiamin tu. Kar Judabar
nguazir sautin amadaghan itimin
mitaghniam.
5 Ezi men nguazir mitaghniar
aruem anadi naghin itim, an
Amangsizim Itir Dipar Akaremin,
miriam bar an ghuanaga Jordanin
Fanemin akamin oto. Ezi notin
amadaghan itir nguazir mitaghniam,
a Jordanin Fanemin akamin ikegha,
6 ghua Bethoklan nguibamin
otogha ghua, notin amadaghan ghua
Betaraban nguibamin otogha ghua
Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a
Rubenin otarir mamin ziam.)
7 Egha Akorin danganir zarimin
ghua, Debirin nguibamin otogha,
notin amadaghan ragha ghua Gil-
galin nguibar ekiamin ghu. Ni
Gilgalin nguibamin tugh ganti, tuavir
akar Adumimin nguibamin ghua-
vanadim iti. A danganir zarir kamin
sautin amadaghan mighsiabar iti.
Egha mitaghniam ghua Ensemesin
dipamin otogha, ghua Enrogelin
danganimin oto.
8 Egha sautin amadaghan ghua
Hinomin Otarimin danganir zarimin
ghua Jebusin Mighsiamin oto.
Jerusalemin nguibam danganir
kamin iti. Ezi nguazir mitaghniam

14:11: Godin Araziba 34:7; Onger Akaba 18:32-34

ghuavira ikia ghua aruem uaghiri
naghin amadaghan itir mighsiamin
oto, a Hinomin danganir zarimin
miriamin iti. Mighsiar kam, a
Refaimin danganir zarimin iti.
9 Egha ghua Neptoan dipar
emimirimin otogha ghua Efronin
Mighsiamin boroghin itir nguibabar
oto. Egha kagh nguazir mitaghniam
ua ragha ghua Balan nguibamin oto,
an ziar mam Kiriat Jearim.
10 Egha Balan nguibamin mitaghniam
ua ighuigha ghua aruem uaghiri
naghin ghua, Serin Mighsiamin
otogha ghua, Jearimin Mighsiamin
vongin notin amadaghan itir dan-
ganimin oto, an ziar mam Kesa-
lon. Egha ghuaghira Betsemesin
nguibamin otogha ghua Timnan
nguibam gita.
11 Egha ghua Ekronin nguibar
ekiamin notin amadaghan itir
mighsiamin otogha ighuigha ghua
Sikeronin nguibar ekiamin otogha
ghua, Balan mighsiam ategha ghua
Japnelin nguibar ekiamin oto.
Nguazir kamin mitaghniam ghua
Meditereniania Ongarir Ekiamin
gifa.
12 Ezi Judan anabamin nguazir
aruem uaghiri naghin itibar
mitaghniam, a Meditereniania On-
garir Ekiam, bar an miriamra ghu.
Ezi Judan anabamin aven itir ikiziba
vaghvagha nguazir kaba inigha dagh
apiaghav iti.

Kalep Hebron ko Debirin nguibar ekiamning ini (Gumazir Dapaniba 1:11-15)

13 Ikiavira Itir God, fomira Josua
migia ghaze, me Judabar nguazimin
nguazitam isi Jefunen otarim, Kalep
daningigh. Ezi Josua Ikiavira Itir God,
mikemezi moghin amua, Hebronin
nguibam isava Kalep ganingi. He-
bronin ziar mam Kiriat Arba. Arba
ana Anakian ovavim.
14 Ezi Kalep Anakian ikizir 3pla
misogha, men agintizima me are.
Men ziabar kara: Sesai ko Ahiman ko
Talmai, me Anakin ovavir boriba.
15 Egha gin Kalep nguibar kam
ategha ghua Debirin nguibar
ekiamin gumazamizibav sosi.
(Nguibar kamin ziar mam, Kiriat
Sefer.)
16 Egha Kalep kamaghin migia
ghaze, “Gumazim Kiriat Seferin
gumazibav sogh me abiraghti, ki uan
guivim Aksa a danighti an an ikiam.”
17 Ezi Kalepin dozim Kenas, an
otarim Otniel, nguibar kamin gumaz-
ibav sogha me abira. Ezi Kalep uan
guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.
18 Egha aning uaningin ikiava,
Aksa Otniel bagha iza anebirava, a
migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin
azaraghti a nguazitam atugh ga
daningigh. Egha Aksa ghua Kalep
batogha uan donkin faghafiragha
izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir
tizitam ni bagh a damuam?”
19 Ezi Aksa uan afeziam ikaragha
ghaze, “Ni bizir aghuitam na
daningigh. Ni faragha dipaba
puvatizir nguazim Negevin itir
nguazir akuar mam abigha na
ganingi. Datirighin ni dipar
emimiriba itir nguazir aghuitam
abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar
emimiriba itir nguazir pumuning a
ganingi. Aning Hebronin nguibamin
boroghin iti, mam pin amadaghan
itima, mam vin amadaghan iti.

Judabar nguibabar ziaba

20 Kar Judan anabamin aven itir
ikiziba inizir nguibaba ko nguaziba.
21 Nguibar sautin amadaghan ikia
Idomin nguazimin mitaghniamin
boroghin itiba, dar ziabar kara:
Kapsel, Eder, Jagur,
22 Kina, Dimona, Adada,
23 Kedes, Hasor, Itnan,
24 Sip, Telem, Bealot,
25 Hasor Hadata, Keriot ko Hesron,
an ziar mam Hasor,
26 Amam, Sema, Molada,
27 Hasargada, Hesmon, Betpelet,
28 Hasarsual, Berseba, Bisiotia,
29 Bala, Im, Esem,
30 Eltolat, Kesil, Horma,

15:13: Gumazir Dapaniba 1:20

31 Siklak, Matmana, Sansana,
32 Lebaot, Silhim, Ain, ko Rimon. Distrighin kam, 29plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
33 Ezi distrighin maba aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibagh isin iti. Ezi distrighin kabar mam, nguibar ekiar kaba an aven iti: Estaol, Sora, Asna,
34 Sanoa, Enganim, Tapua, Enam,
35 Jarmut, Adulam, Soko, Aseka,
36 Saraim, Aditaim, ko Gedera, an ziar mam, Gederotaim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghira iti.
37 Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Senan, Hadasa, Mikdalgat,
38 Dilean, Mispa, Joktel,
39 Lakis, Boskat, Eklon,
40 Kabon, Lamas, Kitlis,
41 Gederot, Betdagon, Nama, ko Makeda. Distrighin kam 16plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
42 Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Lipna, Eter, Asan,
43 Ipta, Asna, Nesip,
44 Keila, Aksip, ko Maresa. Distrighin kam 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
45 Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Ekronin nguibam, an nguibar ekiaba, ko an nguibar doziba,
46 nguibar ekiaba ko nguibar dozir Asdotin nguibamin boroghin, Ekronin ikegha ghua ongarir dadarimin tu.
47 Egha ghua Asdot ko Gasan nguibam ko nguibar ekiaba ko nguibar uari inigha itiba, bar dar ghua sautin amadaghan Isipin Daghurir Dipamin otogha, bar ghua aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.
48 Egha distrighin maba nguazir mighsiabar iti. Ezi danganir kamin itir nguibar ekiabar kara: Samir, Jatir, Soko,
49 Dana, Kiriat Sefer, an ziar mam Debir,
50 Anap, Estemoa, Anim,
51 Gosen, Holon, Gilo. Distrighin kam 11plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
52 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Arap, Duma, Esan,
53 Janim, Bet Tapua, Afeka,
54 Humta, Kiriat Arba, an ziar mam, Hebron, ko Sior. Distrighin kam, 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
55 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Maon, Karmel, Sif, Juta,
56 Jesril, Jokdeam, Sanoa,
57 Kain, Gibea, ko Timna. Distrighin kam 10plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
58 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Halhul, Betsur, Gedor,
59 Marat, Betanot, ko Eltekon. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
60 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Kiriat Bal, an ziar mam Kiriat Jearim, ko Raba. Distrighin kam nguibar ekiar pumuning an iti, ezi nguibar dozir maba aningin boroghin iti.
61 Nguibar ekiar gumazamiziba puvatizir danganimin itibar kara: Betaraba, Midin, Sekaka,
62 Nipsan, Amangsizir Nguibam, ko Engedi. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
63 Judaba Jebusia batoghan ibura, kar gumazamizir Jerusalemin nguibar ekiamin itiba. Kamaghin,

15:63: Gumazir Dapaniba 1:21; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4 * **15:63:** Akar kam, "Jerusalemin ikiavira iti," kar en dughiamin akam puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiamin migei.

me Judaba ko bar moghira uari
inigha Jerusalemin ikiavira iti.*

16

Nguazir me Efraimin anabamin adarazi bagha bighizim

1 Ezi nguazir me Josepin ovavir
boriba bagha bighizim, an mitaghniam
Jordanin Fanem boroghin itir
nguibam Jerikon ikegha, aruem
anadi naghin amadaghan Jerikon
mozir pabar ikegha ghua notin
amadaghan ghua, gumazamiziba
puvatizir danganimin ghua, ruarir
mighsiabar ghua Betelin nguibamin
oto.
2 A Betelin otogha ghua, Lusin
nguibamin otogha ghua Atarotin oto,
danganir kam Arkaia an ike.
3 Egha aruem uaghiri naghin
amadaghan ghua, Japletian dan-
ganimin ghua, bar ghua vin Itir
Bethoronin nguibamin oto. Egha
ghua Geserin nguibamin otogha,
bar ghua Mediterenianin Ongarir
Ekiamin tu.
4 Josepin ovavir boriba, kar Man-
asen anabamin adarazi ko Efraimin
anabamin adarasi, me nguazir kaba
ini.
5 Kar Efraimin anabamin adarazir
nguaziba. Men nguazir mitaghniam,
aruem anadi naghin amadaghan
Atarot Adarin nguibamin ikegha
ghua Bethoron nguibamin tu.
6 Egha ghua Mediterenianin On-
garir Ekiamin oto. Ezi Mikmetatin
nguibam, a notin amadaghan ikia
men nguazimin iti. Ezi men
mitaghniam aruem anadi naghin
amadaghan ighuigha ghua, Tanat-
silon nguibam gitagha ghua, aruem
anadi naghin amadaghan ghua
Janoan nguibar ekiamin tu.
7 Egha Janoan nguibam ategha
ghua Atarotin nguibar ekiam ko
Naran nguibar ekiam giraghu. Egha
ghua Jerikon nguibar ekiamin otogha
ghua Jordanin Fanemin tu.
8-9 Egha Tapuan nguibar ekiamin
ikegha ghua, aruem uaghiri naghin
amadaghan ghua, Kanan Fanemin
otogha ghua Mediterenianin On-
garir Ekiamin tu. Nguazir kam ko
nguibar ekiaba, ko nguibar dozir
men boroghin itiba, me bar ada
isa Efraimin anabamin adarazigh
aningi. Efraimin anabamin adarazir
marasi, men nguibar ekiar maba ko
doziba Manasen nguazimin aven iti.
10 Efraimin adarasi, Kenanian
Geserin nguibar ekiamin itibav
sogha me batoghezir puvati. Ka-
maghin, Kenania Efraimian tongin
ikiavira iti. Ezi Efraimia, Kenania
gamima me pura men ingangarir
gumazibar iti.

17

Nguazir me Manasen anabar me tuirazimningin igharazim bagha bighizim

1 Ezi nguazir me Josepin otarir
ivariam Manasen anabamin adarazi
bagha bighizir nguazim, me an
ovavir boribagh aningi. Ezi Makir,
a Manasen otarir ivariam, a Gileatin
afeziam, a midorozir gumazir bar
aghuim. Kamaghin me faraghavira
Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin
itir nguaziba isa an ovavir boribagh
aningi.
2 Egha me datirighin aruem
uaghiri naghin amadaghan Jordanin
Fanemin itir nguaziba isa, Manasen
ovavir borir igharazibagh aningi.
Manasen ovavir boribar ziabar
kara: Abieser, Helek, Asriel, Sekem,
Hefer, Semida. Gumazir kaba, me
vaghvagha uan ikizir ekiabar inazir
afeziabar otifi.
3 Manase, Makir bate, ezi Makir,
Gileat bate, ezi Gileat Hefer bate, ezi
Hefer Selofehat bate, ezi Selofehat, a
guivibaram ote, egha otariba puvati.
Ezi an guivibar ziabar kara: Mala,
Noa, Hokla, Milka, ko Tirsa.
4 Ezi guivir kaba ghua ofa gamir
gumazim Eleasar, ko Josua ko gu-
mazir dapanibav gia ghaze, “Ikiavira
Itir God, Moses migia ghaze, ‘En
afeziamin aveghbuabar otariba

16:10: Gumazir Dapaniba 1:29 **17:4:** Diboboniba 27:1-7

tongin ia nguazitam e daningigh.'"
Ezi Josua Ikiavira Itir Godin akamin
gin ghua, nguaziba abigha Selofe-
hatin guivibagh aniga, egha maghira
Manasen anabamin aven itir gumaz-
iba saram aningi.
5-6 Josua nguaziba abigha da
isa Manasen anabamin adarazir
guiviba ko otaribagh aningi. Kam-
aghin Manasen anabamin adarasi,
bar moghira 10plan nguaziba bar
ada ini. Ezi Manasen anabamin
ikizir igharazimin adarasi, Jordanin
Fanemin vongin amadaghan Gileatin
Distrik ko Basanin Distrighin nguaz-
iba ini.
7 Manasen anabamin adarazir
nguazir mitaghniam, Aserin an-
abamin nguazimin ikegha ghua
Mikmetatin nguibamin oto, an
aruem anadi naghin amadaghan
Sekemin nguibar ekiamin iti. Egha
mitaghniam sautin amadaghan ghua
Entapuabar nguazimin tu.
8 Ezi Manasen anabamin nguazim
ko Efraimin anabamin nguazimin
mitaghniam, Tapuan nguibar
ekiamin kagh iti. Egha Tapuan
nguibam uabi, a Efraimbar nguibam.
Ezi nguazir Tapuan nguibam
ekiaruzim, a Manasen adarazir
nguazim.
9-10 Ezi Efraimin adarazir nguibar
ekiaba, kar nguibar ekiar sautin
amadaghan itiba, ezi Manasen
adarazir nguazim notin amadaghan
iti, ezi aningin nguazir mitaghniam
aruem uaghiri naghin Kanan
daghurimin uaghira, Mediterenianin
Ongarir Ekiamin miriam bar an ghu.
Ezi Aserin nguazim not ko aruem
uaghiri naghin aningin tongira iti,
ezi Isakarin adarazir nguazim, not ko
aruem anadi naghin aningin tongira
iti.
11 Isakar ko Aserin nguazir
mitaghniamningin aven, Manasen
anabam, nguibar kaba ini: Betsan, ko
Ipleam, ko nguibar aning okarigha
itiba, Nafat Dor, Endor, Tanak, ko
Megido, ko nguibar da okarigha
itiba.*
12 Ezi Manasen anabamin adarasi,
Kenanin gumazamiziba nguibar
ekiar kabar me batoghan ibura,
ezi me me ko nguibar ekiar kabar
ikiavira iti.
13 Ezi Israelia gin gavgavim inigha,
Kenania abirima, me pura men in-
gangarir gumazir kinibar iti. Egha
me me batoghezir puvati.

14 Egha gin Josepin ovavir boriba,
Josua bagha izegha a migia ghaze,
"Ikiavira Itir God bar deragha e
gamizi, e bar aviraseme. Ezi e
nguazir aviritaba inian firin, ni
nguazir vamira isava e ganingi."
15 Ezi Josua kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "Ian avirim bar
ekeveghti Efraimbar mighsiabar
itir nguazim ian suvighti, ia uari
ghuanang Peresia ko Refaimian ru-
arir ghurimin mangi, uari baghvira
nguazitamin ganiva anezenegh."
16 Ezi Josepin ovavir boriba ka-
maghin a migei, "Mighsiar nguazir
kam en sufi. Kenania, me danganir
zarimin nguazir voroghira ireghav
itiba, me bar moghira midorozir
karisin ainin gavgaviba itiba iti. Bet-
sanin nguibar ekiam ko an okarigha
itir nguibaba ko, Jesrilin nguibamin
boroghin danganir zarimin itir
adarasi, me bar ainin midorozir
karisba iti."
17 Ezi Josua kamaghin Efraim ko
Manasen anabamningin adarazir
nighniziba fa me migia ghaze, "Ian
anabamningin aven ia guizbangira
bar avirasemegha, bar gavgafi.
Nguazir vamira, a ian sufi. Ka-
maghin, ia nguazir igharazitaba
uaghan ada iniam.
18 Egh nguibar mighsiabar itiba,
ia bar moghiram ada iniam. Ruarir
kam a guizbangira ruarir ghurir
pizim, ia an mitaghniar tamin ikegh
an ingar mangi, an saghon itir
mitaghniar igharazimin otogh. Ke-
nania gavgavigha midorozir karisin
bar gavgaviba iti. Eghti ia me misogh

* **17:11:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **17:12:** Gumazir Dapaniba 1:27-28

men agintighti me aregham.”

18

Josua nguazir igharazim bar anebigha Israelia bar me ganidi

1 Egha Israelia midorozim gamigha apaniba abinigha givagha, Silon nguibar ekiamin uari akufa. Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fasa a bativamin Purirpenim asara.
2 Dughiar kamin Israelian tongin 7plan anababar adarasi, me uari bagh nguazitaba tighar da iniam.
3 Ezi Josua kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, nguazir kam ia ganigha gifa. Ezi ia manmaghin amigha ghuava a inizir puvati?
4 Ia 7plan anabar nguaziba puvatizibar gumaziba vaghvagh men aven, 3plan gumazibav sefegh. Eghti ki me amadaghti me nguazim bar a daruva, an gan nguazir me ifongeziba uari bagh ada inisi, da osirigh, gin uamategh na bagh izi, osirizir eghaghanir kam na daningigh.
5 Me nguazim, 7plan akuabar anebikigh. Judan anabamin adarazi sautin amadaghan nguazim inigha gifa, egh me anarira ikiam. Ezi Josepin adarazi notin amadaghan nguazim ini, egh me anarira ikiam.
6 Eghti ia 7plan anababa meng, me bagh nguazim abighiva, dar eghaghaniba osirigh, eghaghanir kaba inigh izi na daningigh. Eghti ki gin Ikiavira Itir God, en Godin damazimin nguazir me ifuegh iniamim gifofoghsi, satu gikiararangam.
7 Eghti bizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ezi kamaghin, Josua nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Gatin anabam, Rubenin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin nguaziba inigha gifa. Nguazir kaba, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir nguaziba.”
8 Ezi Josua kamaghin gumazir mangasa misevezibav gei, “Ia mangi nguazim abighirarigh an eghaghaniba na bagh bar ada osirigh da inigh iziti, ki Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararang fogh suam, nguazir manam God ia bagh a ginaba.” Ezi gumazir kaba Josuan migirigiam baregha ghue.
9 Me ghua nguazir kaba bar dagh etiagha aruigha, nguazibar aven nguibar ekiabar ziaba vaghvagha da osirigha, 7plan akuabar da abigha dar eghaghaniba osiri. Egha me gin uamategha Josua bagha Silon ize.
10 Ezi Josua Silon ikia fofoghasa, Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararai, eghti, a manmaghira nguaziba abigh vaghvagh men 7plan anababar aningam. Egha a gin nguazir kaba abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi.

Nguazir me Benjaminin anabamin adarazi bagha bighizim

11 Dughiar kam Josua Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararaima, Benjaminin anabamin adarazi iniamin nguazim faragha oto. Nguazir kam, Judan anabamin adarazi ko Josepin anabamin adarazigh aningizir nguazimningin tongira iti.
12 Men notin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Jordanin Fanemin ikegha ghua, Jerikon nguibar ekiar mighsiamin pin itimin miriamin notin amadaghan ghua a gitagha ghu. Egha kagh ighuigha ghua aruem uaghiri naghin, bar ghua Betavenin nguazir misingizimin danganimin oto.
13 Egha nguazir mitaghniam bar ghua Lusin nguibar mighsiar muziarir pin itimin miriamin, sautin amadaghan zui, Lusin ziar mam, Betel. Egha ghua sautin amadaghan Atarot Adarin nguibamin iraghu. Nguibar kam, a vin Bethoronin nguibamin boroghin itir mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti.

14 Mitaghniar kam mighsiam azofa,
mighsiar kam Bethoronin nguibar
ekiamin boroghin iti. Egha aruem
ghuaghiri naghin ghua, egha ragha
sautin amadaghan zui. Egha sautin
amadaghan ghuaghira Kiriat Balin
nguibamin oto, an ziar mam, Kiriat
Jearim. Kar Judabar nguibar ekiam.
Benjaminin anabamin adarazir
nguazir mitaghniam, kagh ikegha
aruem uaghiri naghin iraghu.
15 Ezi sautin itir mitaghniam, Kiriat
Jearimin aruem uaghiri naghin
amadaghan, an miriamin ikegha
ghua Neptoan nguibamin boroghin
itir dipar emimirimin tu.
16 Egha mitaghniam bar ghua
Hinomin otarimin danganir zarimin
boroghin itir mighsiamin miriamin
ghu. Mighsiar kam, notin amadaghan
Refaimin danganir zarimin miriamin
tughav iti. Egha ghua sautin
amadaghan Hinomin danganir
zarim atu. Danganir zarir kam,
a Jebusian nguibar mighsiamin
miriamin sautin amadaghan iti. Egha
mitaghniam ghua Enrogelin dipar
emimirimin tu.
17 Egha mitaghniam notin amadaghan
ghua Ensemesin dipar emimirimin
otogha, ghua Gelilotin nguibamin
oto. Ni Gelilotin nguibamin
tugh ganti, tuavir akar Adumimin
nguibamin ghuavanadim, a ikiam.
A danganir zarir kamin sautin
amadaghan mighsiabar iti. Egha
nguazir mitaghniam ghua Bohanin
dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin
otarir mamin ziam.)
18 Egha ghua mighsiar mamin
pin zui, ni kagh tugh ganti, Araban
dipaba puvatizir danganir ekiam
ikiam. Egha mitaghniam bar ghua
Jordanin Fanemin danganir zarimin
iraghu.
19 Egha ghua notin amadaghan
Bethoklan nguibamin mighsiar
muziarimin miriamin ghua, Jordanin
Faner akamin otogha, Amangsizim
Itir Dipar Akaremin tu. Kar
Benjaminin anabamin adarazir
nguazir sautin amadaghan itimin
mitaghniam.
20 Ezi aruem anadi naghin
amadaghan, Jordanin Fanem, Ben-
jaminin anabamin adarazir nguazir
mitaghniam atu. Kar Benjaminin an-
abamin adarasi, nguazir me inizibar
mitaghniaba.
21 Kar Benjaminin anabamin aven
itir ikiziba, inizir nguibar ekiaba, dar
ziabar kara: Jeriko, Bethokla, Emek
Kesis,
22 Betaraba, Semaraim, Betel,
23 Avim, Para, Ofra,
24 Kefar Amoni, Opni, ko Geba. Dis-
trighin kam 12plan nguibar ekiaba
an iti, ezi nguibar dozir maba dar
boroghin iti.
25 Ezi Benjaminin anabamin
adarazir nguibar distrighin igharaz-
ibar itiba, dar ziabar kara: Gibeon,
Rama, Berot,
26 ko Mispa, Kefira, Mosa,
27 Rekem, Irpel, Tarala,
28 Sela, Haelep, Jebus, an ziar
igharazim Jerusalem, Gibea, ko
Kiriat Jearim. Distrighin kam 14plan
nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar
dozir maba dar boroghin iti. Nguazir
kam, Benjaminin anabamin adarazi
a ini.

19

Nguazir me Simeonin anabamin adarazi bagha bighizim

1 Josua ghua satu gikararaima,
Benjaminin anabamin nguazimin
gin, nguazir namba 2 Simeonin
anabamin adarazi bagha otozi, me
me bagha anebiki. Nguazir kam, me
Judan anabamin adarazigh aningizir
nguazim bar an tongira iti.
2 Kar Simeonin anabamin adarazi
inizir nguibar ekiaba, dar ziabar
kara: Berseba (an ziar mam, Seba) ko
Molada,
3 Hasarsual, Balam, Esem,
4 Eltolat, Betul, Horma,
5 Siklak, Bet Markabot, Hasarsusa,

19:2: 1 Eghaghaniba 4:28-33

6 Bet Lebaot, ko Saruhen. Me 13plan nguibar ekiaba, ko nguibar dozir maba, dar boroghin iti.
7 Egha me uaghan nguibar ekiar kaba ini: Ain, Rimon, Eter ko Asan, me da ini. Me 4plan nguibar ekiar kaba ko dar boroghin itir nguibar dozir maba ini.
8 Me nguibar ekiar kaba ko da okarigha itir nguibar doziba isa ghua, Balatberin nguibar ekiar sautin amadaghan itim ini, an ziar igharazim Rama, a Negevin gumazamiziba puvatizir danganir ekiamin iti. Nguazir kam, Simeonin anabamin aven itir ikiziba a ini.
9 Josua faragha nguazim abigha Judan anabamin adarazigh aningi, ezi men nguazim bar ekefe. Kamaghin Josua datirighin men nguazimin aven, nguazir maba isa Simeonin anabamin adarazigh aningi.

Nguazir me Sebulunin anabamin adarazi bagha bighizim

10 Josua ghua satu gikararaima, Simeonin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 3 Sebulunin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir me inizimin mitaghniam, ghua Saritin nguibar ekiamin tu.
11 Ezi men nguazir mitaghniam ghua aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Marealin nguibar ekiamin otogha ghua, Dabesetin nguibar ekiamin boroghin ghua, Jokneamin nguibar ekiar aruem anadi naghin itir daghurimin tu.
12 Egha Saritin nguibamin vongin, mitaghniam ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Kislot Taborin nguibar ekiamin miriamra ghua, Daberatin nguibar ekiamin ghua Jafian nguibar ekiamin ghuavanabo.
13 Ezi mitaghniam ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin Gathefer ko Etkasinin nguibar ekiamningin otogha, ighuigha ghua Rimonin nguibar ekiamin tuavimin otogha ghua, ighuigha Nean nguibamin amadaghan ghu.
14 Egha notin itir mitaghniamin ighuigha ghua Hanatonin nguibar ekiamin amadaghan ghua, Iptahelin danganir zarimin tu.
15-16 Sebulunin anabamin adarazi inizir nguibar ekiabar ziabar kara: Katat, Nahalal, Simron, Idala, ko Betlehem. Me 12plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Isakarin anabamin adarazi bagha bighizim

17 Josua ghua satu gikararaima, Sebulunin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 4 Isakarin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki.
18 Isakarin anabamin nguazim, an aven nguibar ekiabar ziabar kara: Jesril, Kesulot, Sunem,
19 ko Hafaraim, Sion, Anaharat,
20 ko Rabit, Kision, Ebes,
21 ko Remet, Enganim, Enhada, ko Betpases.
22-23 Isakarin anabamin nguazir mitaghniam ghua, Taborin Mighsiamin suiragha ghua Sahasuman nguibar ekiamin otogha, ghua Betsemesin nguibar ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin oto. Isakarin anabamin adarasi, nguibar ekiar 16pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Aserin anabamin adarazi bagha bighizim

24 Josua ghua satu gikararaima, Isakarin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 5 Aserin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki.
25 Aserin anabam inizir nguazimin aven itir nguibar ekiabar ziabar kara: Helkat, Hali, Beten, Aksap,
26 ko Alamelek, Amat, ko Misal. Ezi aruem uaghiri naghin men mitaghniam Karmelin Mighsiamin boroghin ghua Sihorlipnatin nguibar ekiamin tu.
27 Egha ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Betdagonin nguibar ekiamin otogha, Sebulunin adarazir nguazimin boroghira

ghua, Iptahelin danganir zarimin
ghua notin amadaghan Betemek ko
Neielin nguibamningin tu. Egha
mitaghniam ghuavira ikia ghua,
notin amadaghan ghua Kabulin
nguibamin otogha,
28 ghua Ebron, Rehop, Hamon, ko
Kanan otogha, bar ghua Saidonin
nguibar ekiamin tu.
29 Egha ua ighuigha Raman
nguibar ekiamin otogha iza, Tairin
nguibar ekiamin tu, nguibar ekiar
kamin divazim bar gavgafi. Egha
mitaghniam ua ragha Hosan nguibar
ekiamin otogha ghua Mediterenianin
Ongarir Ekiamin tu. Aserin anabam
uaghan nguibar ekiar kaba ini:
Mehebel, Aksip,
30-31 ko Uma, Afek, ko Rehop.
Aserin anabamin adarasi, nguibar
ekiar 22pla, ko nguibar dozir dar
boroghin itiba ini.

Nguazir me Naptalin anabamin adarazi bagha bighizim

32 Josua ghua satu gikararaima,
Aserin anabamin nguazimin gin,
nguazir namba 6 Naptalin anabamin
adarazi bagha otozi, me me bagha
anebiki.
33 Ezi men nguazir mitaghniam,
Helepin nguibar ekiam ko Sananimin
nguibamin tughav itir Okin temer
ekiamin povimin ikegha ghua, Adami
Nekepin nguibar ekiamin otogha
ghua, Japnelin nguibar ekiamin
otogha, ghua Lakumin nguibar
ekiamin ghua Jordanin Fanemin oto.
34 Egha mitaghniam ighuigha
aruem uaghiri naghin amadaghan
ghua Asnot Taborin nguibar ekiam
ko Hukokin nguibar ekiamin oto.
Ezi Sebulunin anabamin nguazir
mitaghniar sautin itim, a Naptalin
anabamin nguazir mitaghniamin
suira. Ezi Naptalin nguazir
mitaghniar aruem uaghiri naghin
itim, an Aserin anabamin nguazir
mitaghniamin suira. Egha an nguazir
mitaghniar aruem anadi naghin itim,
a Jehudan nguibamin boroghin ikia
Jordanin Fanemin suira.*
35 Men nguibar ekiar divazir gav-
gaviba itiba, dar ziabar kara: Sidim,
Ser, Hamat, Rakat, Kineret,
36 ko Adama, Rama, Hasor,
37 ko Kedes, Edrei, Enhasor,
38-39 ko Yiron, Mikdalel, Horem,
Betanat, ko Betsemes. Naptalin
anabam, 19plan nguibar ekiaba ko
nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Danin anabamin adarazi bagha bighizim

40 Josua ghua satu gikararaima,
Naptalin anabamin nguazimin gin,
nguazir namba 7 Danin anabamin
adarazi bagha otozi, me me bagha
anebiki.
41 Danin anabam inizir nguazim,
an nguibar ekiabar ziabar kara:
Sora, Estaol, Irsemes,
42 ko Salbim, Aijalon, Itla,
43 ko Elon, Timna, Ekron,
44 ko Elteken, Gibeton, Balat,
45 ko Jehut, Beneberak, Gatrimon,
46 ko Mejarkon, Rakon, ko Jopan
nguibar ekiamin boroghin itir dan-
ganim.
47 Ezi gin, nguazir kamin ghuavir
faraghav itiba, Danin anabamin
adarazir apanim gamigha nguazir
kamin me batoke. Ezi Danin adarazi
dikavigha ghua Laisin nguibamin
otogha, me misogha nguibar ekiar
kamin gumazamiziba bar me
misuagharigha men nguibar ekiam
ini. Egha Danin anabamin adarazi
ghaze, nguazir kam mena, egha a
gaperagha an iti. Me ziar kam Lais
adegha uan inazir afeziamin ziam
Dan a gati.
48 Nguibar ekiar kaba, ko nguibar
dozir dar boroghin itiba, Danin an-
abamin adarazi da ini.

Nguazir me Josuan adarazi bagha bighizim

49 Israelia bar nguaziba abigha
uari ganigha givagha, nguazir mam
isa Nunin otarim Josuan adarazigh
aningi.

* **19:34:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **19:47:** Gumazir Dapaniba 18:27-29

50 Josua faragha Timnat Seran
nguibar ekiam uabi daningasa
men azai, an Efraimin anabamin
nguazimin ikia mighsiaba itir dan-
ganimin iti. Ezi Ikiavira Itir God
mikemezi moghin, me a isava a
ganingi. Ezi Josua nguibar kam uam
an ingarigha, a gaperaghav an iti.
51 Ezi ofa gamir gumazim Eleasar
ko, Josua ko Israelian anababar
ikiziba vaghvagha men gumazir
dapaniba ko Silon danganimin, me
Ikiavira Itir Godin damazimin ikia,
egha God bativamin Purirpenimin
tiar akamin apiaghav iti. Egha
Israelian anababa bagha inabazir
nguaziba abighasa satu gikararai. Ezi
me nguaziba tuiragha uari ganidir
ingangarir kam, ghua kamaghira
tugha gifa.

20

Josua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba amisefe

1 Ezi gin Ikiavira Itir God Josua
migia ghaze,
2 "Ki faragha Moses mikemezi
moghira ni Israelia mikimti, me
nguibar ekiar gumazamiziba ari
mangi mongamibagh, inamighti da
iki.
3 Eghti ian gumazitam, ata-
makuigh gumazitam misueghti an
aremegham, an ari mangi nguibar
ekiar kabar tamin modogh ikiam.
Eghti aremezir gumazimin tav uam
a ikarvaghsi a burian kogham.
4 "Eghti gumazir osimtizim
gamizim nguibar ekiar kamin
mongsi mangi otogh, faragh mangi
nguibar ekiamin tiar akamin, uan
osimtizimin gun gumazir aruabav
kemegh. Eghti me an amaman-
gatighti, a mangi me ko ikiam.
5 Eghti gumazir a ikarvaghasava
amim an gin iziti, nguibar ekiamin
gumazir dapaniba a isi an agharim
datighan kogham. Me fo, a
guizbangira an apanim gamua a
misoghezi ana aremezir puvati. Egh
nguibar ekiar kamin gumazamiziba
a geghuv deragh an ganam.
6 Egh a nguibar ekiar kamin aver-
ara iki mangiti, me gumazamizibar
damazimin kotin aven, an osimtizim
tuisigh a bareghti, an kot deraghti,
a nguibar ekiar kamin averara
iki mangiti, ofa gamir gumazibar
dapanim ovengeghamin dughiam
otogham. Eghti gin a uamategh
uan nguibar a ikegha ara izezimin
mangam."

7 Ezi me kamaghin oregha Nap-
talin anabamin nguibar mighsiamin
itir mam Kedes ginaba. A Galilin
Distrighin aven iti. Egha Efraimin
nguibar mighsiamin itim, Sekem gin-
aba. Egha Kiriat Arba, an ziar mam
Hebron, me a ginaba. A Judan an-
abamin nguibar mighsiamin itim.
8 Egha me Rubenin anabamin
nguazimin, Beserin nguibam ginaba.
Ni Jerikon tugh Jordanin Fanemin
vongin ganti, Beserin nguibar
mighsiam ikiam. An aruem anadi
naghin dipaba puvatizir danganimin
iti. Egha Gatin anabamin nguazimin,
Gileatin Distrighin aven, me Ramotin
nguibar ekiam ginaba. Egha Man-
asen anabamin nguazimin, Basanin
Distrighin aven, Golanin nguibar
ekiam ginaba.
9 Nguibar ekiar mongamin kaba,
kar Israelia, ko Kantrin Igharazibar
Gumazamizir me ko itiba, me me
bagha dagh inaba, eghti men tav
atamakuigh gumazitam misoghti
an aremeghti, an tav a ikarvaghsi
damuti, an atiating ivegh mangi
nguibar ekiar kabar aven mangi
deragh ikiam. A kagh iki mangiti
kotiar dughiamin gumazamiziba bar
a baregham. Eghti gumazir ovevem
ikaraghasa amim, faragh deraghvira
oregh fogh suam, gumazir kam ti
guizbangira nighnigha a misoghezi
an areme, o puvati. Kot mikim suam,
Gumazir kam osimtizim guizbangira
iti, eghti an a ikaragham. Puvatighti,
puvatigham.

20:1: Diboboniba 35:6-32; Godin Araziba 4:41-43; 19:1-13

21

Nguibar ekiar me Livain anabamin adarazigh aningiziba

1-2 Israelia dughiar kamin Kenanin nguazimin, Silon nguibar ekiamin boroghin nguibam aghuigha an iti. Ezi Livain anabamin gumazir dapaniba ghua, ofa gamir gumazim, Eleasar ko Josua ko Israelian anababar gumazir dapaniba me migia ghaze, "Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, ni Livain anabamin adarasi, nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba ko dar boroghin itir nguazir men asiziba ikiamiba, da isi me daning."

3 Ezi Israelian anababa, Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, amua vaghvagha uan nguibar ekiar maba ko men asiziba ikiamin nguazir maba isava Livain anabamin adarazigh aningi.

4 Me faraghavira Kohatin adarazi iniamin nguibar ekiaba bagha satu gikararai. Kohatin ikizir igharazim, men inazir afeziam Aron, an ofa gamir gumazim. Ezi Judan anabam ko Simeonin anabam, ko Benjaminin anabam, me 13plan nguibar ekiaba atugha me ganingi.

5 Ezi Kohatin ikizimin gumazamizir igharaziba, Efraimin anabam ko Danin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir aruem uaghiri naghin amadaghan itim, me uan nguibar ekiar 10pla atugha me ganingi.

6 Ezi Gersonin ikizimin adarasi, Isakarin anabam, ko Aserin anabam, Naptalin anabam, ko Manasen anabar ikizir aruem anadi naghin itim, me uan nguibar ekiar 13pla atugha me ganingi.

7 Ezi Merarin ikizimin adarasi, Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Sebulunin anabam, me uan 12plan nguibar ekiaba atugha me ganingi.

8 Egha Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, me Livain anabamin adarazi bagha nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba me daningasa satu gikararai. Eghti nguibar ekiar kabar boroghin itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arighti da ikiam.

9-10 Kar Judan anabam ko Simeonin anabam, me ganingizir nguibar ekiaba. Israelia nguibar ekiar kaba me daningasa satu gikararangizi, Aronin ovavir boriba Kohatin ikizimin aven itir adarasi, da ini.

11 Israelia, Kiriat Arban nguibar ekiam isa Aronin ikizimin adarazigh aningi, nguibar kam, an ziar mam Hebron. Ezi Arba a Anakin afeziam. Hebronin nguibar ekiam, a Judan anabamin nguazimin aven ikia, egha mighsiabagh isin iti, ezi nguazir aviriba an okarigha iti. Eghti me uan asiziba nguazir kabar dar arigham.

12 Nguibar ekiar kamin, Israelia faragha azeniba oparamin nguazir an boroghin itiba, ko an nguibar dozir an boroghin itiba, me da isa Jefunen otarim Kalep ganigha gifa. Kamaghin, me datirighin nguazir kaba ko nguibar doziba isi Aronin adarazir aningan kogham.

13 Hebron, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Egha me uaghan nguibar ekiar igharaziba isa Aronin ovavir boribagh aningi. Dar ziabar kara: Lipna,

14 ko Jatir, Estemoa,

15 ko Holon, Debir,

16 ko Ain, Juta, ko Betsemes. Kar Judan anabam ko Simeonin anabam 9plan nguibar ekiaba me ganingi. Eghti nguibar ekiar kaba okarigha itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arigham.

17 Ezi Benjaminin anabamin adarazi nguibar ekiar 4pla isa me ganingi. Dar ziabar kara: Gibeon, Geba,

18 ko Anatot, Almon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Livain adarazi uan asizibar arigham.

19 Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumaziba, me nguibar ekiar 13pla ini. Eghti nguazir nguibar

21:1-2: Diboboniba 35:1-8

ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham.
20 Ezi Kohatin ikizir igharaziba, Efraimin anabamin adarazi uan nguibar ekiaba me ganingi.
21 Me aningizir nguibar ekiar 4plan kabar ziabar kara: Sekem, a Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itimin iti, egha a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Geserin nguibar ekiam,
22 ko Kipsaim, Bethoron. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham.
23 Ezi Danin anabamin adarazi me nguibar ekiar 4plan kaba isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Elteken, Gibeton,
24 ko Aijalon, ko Gatrimon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham.
25 Egha Manasen anabam me tuirazimningin igharazimin adarasi, me nguibar ekiar pumuning isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Tanak ko Gatrimon. Ezi nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham.
26 Kamaghin, Kohatin ikizimin adarazi bar nguibar ekiar 12pla ko, dar nguazir asizibar arighamiba, ini.
27 Ezi Gersonin ikizim, me Livain anabamin ikizir mam, Israelia nguibar ekiar maba me ganingi. Me Manasen anabam me tuirazimningin ikizir faragha zuimin nguibar ekiar pumuning isa Gersonin adarazigh aningi. Aningin ziamning kara: Besteran ko Golan, aning Basanin Distrighin amadaghan itir nguibar ekiamning. Golan a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Besteran nguibar ekiam. Eghti nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.
28 Ezi me Isakarin anabamin nguibar ekiar 4pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kision, Daberat,
29 Jarmut, ko Enganim. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.
30 Ezi me Aserin anabamin adarazir nguibar ekiar 4pla isava Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Misal, Apdon,
31 ko Helkat, Rehop. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.
32 Egha me Naptalin anabamin nguibar ekiar 3pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kedes, Hamotdor ko Kartan, da Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiaba, ezi Kedes, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.
33 Egha Gersonin ikizim nguibar ekiar 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham.
34 Egha me Sebulunin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin ikizimin adarazigh aningi, men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba. Kar 4plan nguibar ekiar kabar ziaba: Jokneam, Karta,
35 ko Dimna, Nahalal. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham.
36 Ezi me Rubenin anabamin nguibar ekiar 4pla isa, Merarin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Beser, Jahas,
37 ko Kedemot ko Mefat. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham.
38 Ezi me Gatin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Ramot, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam, egha a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Gumaziba osimtiziba ikia ara ghua an aven modi. A ko Mahanaim,

39 ko Hesbon, ko Jaser. Eghti
nguazir nguibar ekiar kaba okarigha
itiba, Merarin adarazi uan asizibar
arigham.
40 Kamaghin Merarin ikizimin
adarazi nguibar ekiar 12pla bar da
ini. Men ikizim, Livain anabamin
gumazamizir igharaziba.
41 Israelia bar moghira nguazir me
apiazibar tongin, 48pla nguibar eki-
aba isa Livain anabamin adarazigh
aningi.
42 Eghti nguazir bar nguibar
ekiar kaba okarigha itiba, Livain
anabamin adarazi uan asizibar
arigham.

Ikiavira Itir God, mikemezi moghin Israelia bar nguaziba ini

43 Kamaghin, Ikiavira Itir God
fomira men inazir afeziabav kemezi
moghin, a nguaziba isa, bar Israelia
ganingizi, me dagh apia.
44 Egha Ikiavira Itir God, uan akar
dikirizim ginighnigha Israelian aku-
razi, me uan apanibav sogha bar me
abinizi, men apanitam me abirazir
puvati.
45 Ikiavira Itir God, fomira akar
dikiriziba Israelia ganingi, egha a de-
raviira dagh amizi, da guizbangiram
otifi.

22

Josua, anabar Jordanin Fanemin vongin ikiamiba, amadazi, me uan nguazibar zui

1 Israelia, Kenanin nguaziba bar
da abigha givazi, Josua, Rubenin an-
abam ko, Gatin anabam, ko Manasen
anabar me tuirazimningin mamin
adarasi, a bar men diazi, me iza uari
akufa.
2 Ezi a kamaghin me migei, "Moses
a Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
mazim, bizir a damuasa ia migeiba ia
zurara dagh ami. Egha uaghan, bizir
ki ia damuasa ia migeiba, ia uaghan
dagh ami.
3 Fomira iza datirighin, ia zurara
uan aveghbuabar akurvasi. Ia dughi-
atamin me ataghizir puvati. Ia bar
deraviira Ikiavira Itir God, ian Godin
Akar Gavgavibar gin zui.
4 Ia fo, Ikiavira God, ian God,
uan akar faragha dikirizimin gin
ghua avughsazim ian aveghbuabagh
aningi. Kamaghin, ia datirighin
uamategh nguazir ia inizibar mangi
dar apiagh iki. Ikiavira Itir Godin in-
gangarir gumazim Moses, Jordanin
Fanemin vongin itir nguazir kaba ia
ganingizi, da ian nguazibara.
5 Egh ia Moses damuasa mikemezir
Akar Gavgaviba ko Moses Osirizir
Araziba, ia bar deraghvira dar gin
mangi da bakinighnighan marki. Da
ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian God,
bar a gifongegh, deraghvira an gin
mangi an Akar Gavgaviba bar dar
amu. Ia zurara pamtemin an suiragh.
Egh ia uan ifongiaba ko navir averi-
aba sara, an ingangarim damu."
6 Egha Josua God deragh me
damuasa God ko mikemegha, me
amadazi, me uan nguibabar zui.
7 (Moses fomira Basanin Distrighin
aven itir nguazim isa Manasen
anabamin akuar mamin adarazigh
aningi, a Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin iti. Ezi Josua aruem
uaghiri naghin Jordanin Fanemin
nguazir maba isa Manasen an-
abamin akuar igharazim ganingi.)
Egha Josua me migeima, Jordanin
Fanemin vongin mangamin gumaza-
miziba uamategh uan nguibabar
mangasava amima, Josua, God der-
agh me damuasa Godin azaragha,
8 kamaghin me migia ghaze, "Ia
bizir bar aviriba inigha, da sara zui.
Asiziba, silva, gol, ain, bras, ko ko-
rotiar bar aghuiba ia da inigha zui.
Ia uan apaniba abiragha inizir bizir
kaba, ia da inigh mangi uan adarazi
ko da tuiragh uari daning."
9 Ezi Rubenin anabam, ko Gatin
anabam ko Manasen anabar me
tuirazimningin mam, men adarazi

21:44: Godin Araziba 7:24; Josua 11:23; 22:4 **21:45:** Josua 23:14 **22:2:** Diboboniba 32:20-32; Josua 1:12-15

uamategha ghua, Israelian igharaziba ataghizi, me Kenanin nguazimin itir nguibam Silon iti. Ezi me Gileatin Distrighin itir nguaziba bagha zui. Men nguaziba, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Fomira Moses me migia ghaze, "Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ia danighti ia dar ghuaviba ikegham."

10 Egha me bar tuavimin ghua Kenanin nguazim an ghuavira ikia, Jordanin Fanemin boroghin otogha, ofa gamir dakozir ekiar mam faner miriamin an ingari.

11 Ezi Israelian gumazamizir igharaziba bar kamaghin oraki, "Rubenin anabam, Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me en amadaghan Jordanin Faner miriamin ofa gamir dakozir mamin ingarigha gifa."

12 Egha Israelia bar moghira Silon nguibamin uari akuvagh, mangi me ko misoghasa nighnisi.

13 Egha Israelia, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias amadazi, a Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazir, ganasa Gileatin Distrighin zui.

14 Egha me uan anababar 10pla vaghvagha men tongin gumazir dapanir maba amisefe. Gumazir dapanir 10plan kaba, me vaghvagha uan ikizibar dapaniba. Ezi Israelia Finias ko gumazir dapanir kaba amangizi me a ko zui.

15 Egha me ghua Gileatin Distrighin otivigha kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam batogha kamaghin me migei,

16 "E Ikiavira Itir Godin gumazamiziba bar, kamaghin ia migei, 'Ia manmaghsua Godin akam batuegha akirim ragha a gasaragha ofa gamir dakozir kam uari baghaviram an ingari? Ia ua Ikiavira Itir God ategha an gin zuir puvati.

17 Ia fo, e fomira Peorin danganimin ikia arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God arimariam amadazi a izegha, e an gumazamiziba bar e gasighasiki. Ezi an osimtizim ikiavira iti. Ezi ia ti ghaze, a pura bizim, egha a gisin ua tam damuasa?

18 Egh ia datirighin Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghuagh akirim ragh a gasaraghti, a gurum mizaraghan Israelia, bar en ataram.

19 Ia kamaghin nighnigh suam, nguazir ia itim, a Godin damazimin zuezir puvati, ia anetegh iziva Ikiavira Itir Godin Purirpenim itir nguazimin izegh an iki. Egh en tongin uari bagh nguazitaba inigh dar iki. Ikiavira Itir God, en God, an ofa gamir dakozim en tongin iti. Ia Ikiavira Itir Godin akam ko en akam baraghan kogh uari bagh ofa gamir dakozir igharazimin ingarigh, e damighti, e ian arazir kuramin aven ikian kogham.

20 Ia bizir Seran otarim Akan amizim bakinighnighan marki! Ikiavira Itir God e migia ghaze, "Ia Jerikon nguibar ekiam bar a gasighasikigh." Ezi Akan Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. Kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir ekiam isa, bar moghira e ganingi. Akan uan arazir kuram bagha areme, ezi Israelian igharaziba uaghan an amizir arazir kurar kam bangin me ariaghire.' "

21 Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarasi, Israelian gumazir dapaniba ikaragha ghaze,

22 "Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira God. A Ikiavira Itir God. A fo, e bizir kam gami. Ezi e kamaghin ifonge, ia Israelia uaghan bizir kam gifogh. E ti uan nighnizir gavgavim ategh Ikiavira Itir Godin akam batueghti, ia e misueghti e arimighireghti, deragham.

23 E Ikiavira Itir Godin akam batuegh, uari baghvira ofa gamir dakozimin ingarigh, asiziba tue da bar isia mighirir ofaba, ko witin ofan guar igharazi taba, ko God ko

22:16: Godin Araziba 12:13-14 **22:17:** Diboboniba 25:1-9 **22:20:** Josua 7:1-26

navir vamira ikiasava amir ofaba
dar amuti, kamaghin Ikiavira Itir God
uabi e gasighasigham.
24 Bar puvati. E ingarizir ofan
dakozir kamin nighnizim kamakin,
e uan ovavir borir gin otivamibagh
nighnisi. E kamaghin atiati, ian
ovavir boriba ti gin, en ovavir
boribar anogoregh me mikim suam,
'Ia manmaghsua Godin ziam fe? A
Ikiavira Itir God, e Israelia en God. A
ti ian God puvati.'
25 Egh me ti kamaghin mikimam,
'Ikiavira Itir God, e bagha mitaghniam
ati, Jordanin Fanem Rubenin anabam
ko Gatin anabam, en tizim abiki. Ezi
ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.'
Eghti ian ovavir boriba en ovavir
boribar anogoreghti, me Ikiavira Itir
Godin ziam fan kogham.
26 Kamaghin, e ofa gamir dakozir
kamin ingarizi, a tu. E asiziba tue da
bar isia mighirir ofaba ko ofan guar
igharaziba bagha an ingarir pu.
27 "Bar puvati. E ingarizir ofa gamir
dakozir kam, kamaghin nin ovavir
boriba ko en ovavir borir gin iza-
miba, an ababanimin min iki, kam-
aghin men akakagh suam, e Ikiavira
Itir God an Purirpenimin mangi an
ziam fam. Egh e uan ofan bar isia
mighiriziba ko, God ko navir vamira
ikiasava amir ofaba, ko an ziam fer
ofan bar isi mighiramin igharazibar
amuam. Eghti ian ovavir boriba gin
kamaghin en ovavir boribav kiman
kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir Godin
adarazi puvati.'
28 "En nighnizim kamaghin iti, ian
ovavir boriba, en ovavir boribav
kimti, me kamaghin me ikarvagham,
'Ia gan, en afeziaba ingarizir ofa
gamir dakozim, a Ikiavira Itir Godin
anam ko magh gari. Egha kar,
ofan tuer bar isia mighiriba ko ofan
igharazibar amuamin ofa gamir
dakozim puvati. Dakozir kam an
ababanimin min iti, ababanir kam
kamaghin en adarazi ko ian adarazir
akakagh suam, ia ko e Godin vamira
iti.'
29 "E fo, Ikiavira Itir Godin ofa
gamir dakozim, a Godin damazimin
ikia an Purirpenimin tiar akamin
boroghin tughav iti. E an ofa
gamir dakozir kamin danganim inisi,
guizin ofa gamir dakozimin ingaran
kogham, egh ofan bar isia mighiriba
ko witin ofa ko ofan igharazibar
amuamin ofabar amuan kogham. E
kamaghin damigham, e Ikiavira Itir
Godin akam batuegh akirim ragh a
gasaragham. E kamaghin damuan
kogham."
30 Ezi ofa gamir gumazim Finias ko
Israelian anababa vaghvagha men
gumazir dapaniba, me Rubenin an-
abam, ko Gatin anabam ko Man-
asen anabamin akuamin adarazir,
migirigiam baregha bar akonge.
31 Egha ofa gamir gumazim Eleasar
an otarim, Finias, kamaghin Rubenin
anabam ko, Gatin anabam ko
Manasen anabamin akuam, men
adaraziv gei, "E datirighin fo, ia
Ikiavira Itir Godin akam batoghezir
puvati. Kamaghin, a uan gumaza-
miziba ko iti. Egh a datirighin en
atariva, e gasighasighan kogham."
32 Egha gin, ofa gamir gumazim
Eleasarin otarim Finias, ko Israelian
gumazir dapaniba, me Rubenin
anabam ko Gatin anabam, Gileatin
nguibam ategha uamategha Kenanin
kantrin ghuegha, bizir otivizir kabar
gun bar Israelia geghani.
33 Ezi Israelia Finias ko gumazir
dapaniba mikemezir biziba baregha
bar akongegha ghaze, "E Ikiavira
Itir Godin ziam fam." Egha Ruben
ko Gatin anabamningin adaraziv
soghamin nighnizir kam, me anetaki.
34 Kamaghin, Ruben ko Gatin an-
abamningin adarasi, dakozir kam
ziar kam a gati, Deravira Gun Migeir
Ofa Gamir Dakozim. An mingarim
kamakin, "Bizir kam, ia ko e an gan
fogham, Ikiavira Itir God, a uabira
God."

Josua areme

23

(Sapta 23--24)

Josua akar abuananabar Israelia migei

1 Azenir aviriba zuima, Ikiavira Itir
God dughiar aghuim isava Israelia
ganingizi, me avughsa deragha iki-
ava, uan apaniba ko misozir puvati.
Ezi bar gin Josua ghua bar ghuri.
2 Egha Josua, Israelia ko men gu-
mazir aruaba ko gumazir dapaniba,
ko jasba, ko gumazir gavmanin
faragha zuiba, a bar moghira me
akuvagha kamaghin me migei, "Ki
datirighin ghurigha gifa.
3 Ia uari uan damazibar bizibar
ganigha givagha fo, Ikiavira Itir God,
ian God, ian akuragha bizir aviribagh
amua, ian apanibav sogha me abini.
Ikiavira Itir God, ian Godra, ia bagha
midorozir kam gami.
4 Ia datirighin deraviram oragh, ian
nguazim, aruem anadi naghin Jor-
danin Fanemin ikegha ghua, aruem
uaghiri naghin Mediterenianin On-
garir Ekiamin tu. Ki, apanibav sogha
me gafiragha men nguaziba isa ia
ganingi. Egha uaghan, nguazir maba,
ia tighar apanibav sogh me abinigh,
men nguaziba iniam, ki ia da iniasa
ki dagh inabagha gifa.
5 Eghti Ikiavira Itir God, ian God,
ian faragh mangi apanibar amighti
me aregham. A me batueghti ia pura
mangi nguaziba iniam. Egha Ikiavira
Itir God, akam akirizi moghin, ia men
nguazim inigham.
6 Kamaghin, ia bar pamten Moses
Osirizir Arazibar Akinafarimin aven
deraghvira akabar gin mangi. Ia
akatam ataghiraghan marki, ia bar
moghira dar suiragh.
7 Egh ia ikizir igharazibar gumaza-
mizir ia ko ikiavira itiba, ia me
ko poghan marki. Ia igharaghvira
iki. Egh men asebar ziaba diponan
marki. Ia guizbangira mikimsi, aser
kabar ziaba diponan marki. Egh
uaghan teviba apir dar ziaba fan
marki.
8 Kamaghin dera, ia fomira amizi
moghin, datirighin bar deravira
Ikiavira Itir God ko porogh an gin
mangi.
9 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ikizir ekiar, gavgavir ekiaba itiba,
an ada batoghezi, ia puram aven
ghua men nguaziba inigha gifa. Ezi
datirighin ia adughadughamin gu-
mazitam ua itir puvati.
10 Ikiavira Itir God, en God, fomira
akam akirizi moghin, ia bagha apani-
bav sosi. Egh a ian tavin akuraghti,
a 1,000plan gumazibav sogh men
agiraghti me aregham.
11 "Kamaghin, ia bar deravira uari
bagh gan. Egh Ikiavira Itir God, en
God, bar a gifongegh.
12 Egh ia akirim ragh God gasaragh,
uamategh mangi, kantrin kamin
ikiavira itir gumazamiziba ko
porogh, me ko poroghamibar amu,
13 egh ia kamaghin fogh, God
ikizir kaba me batueghan kogham.
Eghti me azuaziba asizibar suizi
moghin, ia bagh azuaziba guighti da
ian suigham. Egh ian akiraghariba
ifozoroghti, ia mizaziba baraghti,
me dikonibar ian damazibagh
inivighasam. Eghti Ikiavira Itir God,
ia ganingizir nguazir aghuir kam, ia
an iki mizazir kaba ini mangi gin ia
ovengam.
14 "Datirighin ki ia ataghiraghamin
dughiam a roghira ize. Ezi ia
guizbangira uan navir averiaba ko
duabar aven bar fogha gifa, Ikiavira
Itir God, ia daningasa akam akirigha
givazir bizitam, pura mangighan
kogham. A ia ko akam akirizir biziba
da guizbangira bar otifi. An akar
dikirizir katam pura ghuzir puvati.
15 Bar guizbangira, Ikiavira Itir
God, ian God, a uan akar dikirizir
aghuibar gin ghuzi da otivizi moghin,
a uaghan ganti, ia an akam bat-
ueghti a ia mikemezi moghin, ivezir
kuram ia daning mangi, nguazir
aghuir a ia ganizir kamin aven ia
gasighasigham.
16 Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a
ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir
kam, ia an gin mangan kogh, mangi
asebar ziaba fiva, aseba bagh teviba

23:10: Godin Araziba 3:22; 32:30

apiriva dar ziaba fiti, Ikiavira Itir Godin aningagharim avimin min ian isigham. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir aghuir a ia ganingizir kamin ikeghan kogham. Ia bar moghira arighiregham.”

24

Josuan akar abuananaba

1 Ezi Josua Sekemin nguibamin Israelian anababa bar, me akufa. Egha men gumazir aruaba, ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gavmanin ingangaribar faragha zuir gumaziba, a me inigha Godin damazimin mitivasa zui.
2 Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘Ian ovaviba fomira Yufretisin Fanemin vongin ikia asebar ziaba fe. Men mav Tera, an Abraham ko Nahorin afeziam.
3 Ki ian ovavim Abraham, Yufretisin Fanemin vongin a inigha iza Kenanin nguazim bar a garuigha, egha ovavir borir aviriba a ganiga, Aisak sarama a ganingi.
4 Egha otarir pumuning Aisak ganingi, Jekop ko Iso. Egha Idomin danganimin mighsiaba itir nguazim isa Iso ganingi, ezi Jekop uan otariba ko, me Isipin kantrin iraghue.
5 Egha gin ki ian inazir afeziaba bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipia bagha ghuzi, ki osimtizir ekiam Isipia ganigha bar me gasighasiki. Egha gin ia inigha Isipin kantri ategha azenan ize.
6 Ki ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan izegha izima, Isipia hoziar karisba itiba inigha men agiragha iza Ongarir Aghevimin oto.
7 Ezi ian inazir afeziaba atiatiava uarir akurvaghasa nan araima, ki ghuariar pizimin me ko Isipia abigha tongirama anesara. Ezi Israelia zuamira ghua ongarimin vongin ghua nguazimin otozi, Isipia ongarir torimin men gin zuima, ki ongarir otevimning gamizi aning iza ua uaningin suiragha, Isipia avaragha bar me kuavareme. Ia uari uan damazibar ki Isipia gamizir bizir kamin ganigha fo. Ezi gin ia bar dughiar ruarimin gumazamiziba puvatizir danganimin ike.
8 “ ‘Ezi ki gin ia inigha aruem anadi naghin, Amorian nguazir Jordanin Fanemin itimin ghuzi, me ia ko misozima ki ian akurazi, ia me misogha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini.
9 Ezi gin Siporin otarim Balak, a Moapian atrivim, Israelia ia ko misoghasa. Egha a dikavigha, Beorin otarim Balam bagha akam amadagha ghaze, Balam akar kuratam ia mikim ia gasighasighasa.
10 Ezi Balam akar kuratam ia daningan ki aghua. Egha ki a gamizi a migirigiar aghuibara a ganingizi, ki Balakin agharimin ua ia ini.
11 Ezi gin ia Jordanin Fanem giregha ghua, Jerikon nguibamin otifi. Ezi Jerikon midorozir gumaziba ia misoghasava ami. Ezi kamaghira, Amoria, Peresia, Kenania, Hitia, Girgasia, Hivia, Jebusia, me bar uaghan ia ko misozima, ki ian akurazi ia me misogha bar me abini.
12 Dughiar kam, ki ian faragha ghua ian apanibagh amizi, me bar atiatingi, ezi bizir kam, Amorian atrivimning gamizi, aning arav ghu. Ia bizir kam uan midorozir sababa ko barir pibar gavgavimin a gamizir puvati. Kirara aningin agirazi aning arav ghu.
13 Ezi nguazir ki ia ganingizir kam, ia a gisin ingangaritam atizir puvati, ezi nguibar ekiar nguazir kamin aven itiba, ia uari tamin ingara anesarazir puvatigha, datirighin ia dar iti. Ia oparizir puvatizir olivin temer oviziba, ko wainin oviziba, ia da

24:2: Jenesis 11:27 **24:3:** Jenesis 12:1-9; 21:1-3 **24:4:** Jenesis 25:24-26; 36:8; 46:1-7; Godin Araziba 2:5 **24:5:** Ua Me Ini 3:1--12:42 **24:6:** Ua Me Ini 14:1-31 **24:8:** Diboboniba 21:21-35 **24:9:** Diboboniba 22:1--24:25 **24:11:** Josua 3:14-17; 6:1-21 **24:12:** Ua Me Ini 23:28; Godin Araziba 7:20 **24:13:** Godin Araziba 6:10-11

oparizir puvati, ia pura da isava da
api.' "
14 Egha Josua ghua kamaghin
migei, "Ia Ikiavira Itir Godin ati-
ating, an akabar gin mangiva,
guizbangira an apengan iki an
ingangarim damuva, uan inazir
afeziabar aseba batokegh, kar me
fomira Mesopotemian kantri ko
Isipin kantrin ikia dar ziaba fe.
15 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan
aghuaghiva deravira nighnigh, ia
godin manamin ziam fam? Ian ovav-
iba fomira Mesopotemian nguazimin
ikia ziaba fezir aseba, ia da fam? O,
Amoria, ia men nguazir ia datirighin
itir kam, men aseba, ia da fam? Ezi
ki ko, nan dipenimin itir adarazi bar
moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra
fam."
16 Ezi gumazamiziba kamaghin a
ikaragha ghaze, "E Ikiavira Itir God
ategh godin igharazibar ziaba fan
kogham, bar puvatigham.
17 E uan afeziaba ko, Isipin
nguazimin ikia Isipia pura men
apengan ikia, pura ingarir gumazir
kinibar itir dughiamin, Ikiavira Itir
God, uabi e inigha azenan ize. Ezi e
uari uan damazibar, an amizir mi-
rakelin ekiar aviribar gani. Kantrin
e aruibar aven, a bar deravirama e
geghuvima, e zui.
18 E zuir dughiamin Ikiavira Itir
God en faragha ghua, kantrin e
mangi otiv mangamiba, a bar me bat-
uegha Amoria saram otoke. Amoria
me faragha nguazir kamin ghuaviba.
Ikiavira Itir God, a en God. Kamaghin
e uaghan an ziam fasa."
19 Ezi Josua me migia ghaze, "Ia
zuamira kamaghin mikiman marki,
egh suam, ki Ikiavira Itir Godin ziam
fam. Guizbangira, Ikiavira Itir God,
godin igharazitam a ko magh garir
puvati. A uabira, ia an ziam fasa a
ifonge. Ia akirim a gasaragh godin
igharazibar ziaba fiti, a ian arazir
kuraba gin amadaghan kogham.
20 Guizbangira, Ikiavira Itir God
fomira iza datirighin deragha ia
gami. Eghti ia anetegh igharaz
darazir asebar ziaba fiti, a ian atariva
pazavira ia damigh, ivezir kuram ia
danigh ia agivagham."
21 Ezi gumazamiziba Josua migia
ghaze, "Bar puvatigham. E Ikiavira
Itir Godin ziamra fam."
22 Ezi Josua kamaghin me migei, "Ia
uari akam akirigha ghaze ia Ikiavira
Itir Godin ziamra fam." Ezi me
ghaze, "Are, migirigiar e amir kam, a
guizbangira."
23 Ezi Josua ua me migia ghaze,
"Ia ikizir igharazibar aser ian tongin
itiba, da batokegh. Egh Ikiavira Itir
God, a Israelian God, ia uan navir
averiabar aven an ziamra fiva, uari
isi a daningigh."
24 Ezi gumazamiziba Josua migei,
"E Ikiavira Itir God, en God, e an zi-
amra fiva, an akamin gin mangam."
25 Egha dughiar kamin me bar
Sekemin nguibamin ikia, Josua
gumazamizibar danganim inigha,
Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir
Gavgavir mam gami. Ezi Akar
Dikirizir Gavgavir kam, arazir God
ifongeziba ko bizir God damuasa me
mikemeziba, an aven iti. Eghti gu-
mazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir
kamin gin mangam.
26 Egha Josua akar kaba isava,
Godin Akar Gavgaviba itir Akinafarimin
aven da osiri. Egha dagiar ekiar mam
inigha, me Ikiavira Itir Godin ziam
fer danganimin boroghin temer Okin
povimin anesara.
27 Egha Josua gumazamizibav
gia ghaze, "Ia gan, e uan Akar
Dikirizir Gavgavim ginighnighsi, ia
zurara dagiar asaraghav itir kamin
gan. Ikiavira Itir God, e mikemezir
migirigiaba, dagiar kam, bar ada
baregha gifa. A kagh ababanimin
min iki nighnizim ia daningti, ia uan
Godin akaba batoghan kogham."
28 Egha Josua gumazamiziba
amadazi me uamategha uan nguibar
me itibar ghue.

Josua ko Eleasar areme

24:15: Rut 1:15; 1 Atriviba 18:21; Esekiel 20:39

29 Egha gin Nunin otarim Josua,
Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
mazim, a 110plan azeniba ikiava
areme.
30 Ezi Israelia an kuam isa an
nguazimra, Timnat Seran nguibamin
anefa. Nguibar kam, Efraimin
anabamin nguazimin iti, a mighsiaba
itir nguazim, egha notin amadaghan
Gasin Mighsiamin iti.
31 Ezi Josua ikiavira itir dughiamin,
Israelia Ikiavira Itir Godin ziam
fa ghua Josuan ovevemin gin, Is-
raelia Ikiavira Itir Godin ziam favira
iti. Men gumazir dapaniba, bizir
Ikiavira Itir God fomira Israelia
bagha amizibar gani. Ezi Israelian,
gumazir dapanir kaba angamira
ikiavira itir dughiamin, me bar Godin
ziam favira iti.
32 Bar fomira, Israelian ovavim
Jekop, Sekemin afeziam Hamor, an
ovavir boriba da, nguazir otevir
mam givese. An 100plan silvan
dagiabar nguazir kam givese. Bar gin
Israelian gumazamiziba Isipin kantri
ategha izir dughiamin, me uan inazir
afeziam Josepin aghariba ateravira
iza bar abuan uan nguazimin ize.
Egha me datirighin Josepin aghariba
isa, nguazir Jekop fomira ivezezimin
dar afa. Nguazir kam, a Josepin
ovavir boribar nguazim.
33 Ezi Aronin otarim, Eleasar are-
mezi, Israelia an kuam isa Gibean
nguibamin anefa. Nguibar kam,
an Efraimin anabamin mighsiaba itir
nguazimin iti. Ezi nguibar kam, an
Eleasarin otarim Finiasin nguibam.

24:29: Gumazir Dapaniba 2:7-9 **24:30:** Josua 19:49-50 **24:32:** Jenesis 33:19; 50:24-25; Ua Me Ini 13:19; Jon 4:5; Aposel 7:16

Israelian Gumazir Dapaniba
o
Jasba
Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanir aviriba iti. Eghaghanir kaba, da Israelia Kenanin nguazim inigha a gapiazir dughiamin ikegha ghua me uari baghavira atrivim inizir dughiamin oto. A Israelian gumazir dapanir mabar ikirimirim ko me amizir ingangarir mabagh eghari. Gumazir dapanir kabar aviriba, me kotiaba baragha akaba akirir arazibagh fozir puvati. Puvati. Me midorozibar faragha zuir gumaziba. Apaniba Israelia gasighasigh osimtiziba me darighasava amima God Israelian akurvaghasa me amisefe. Men ziabar kara: Otniel, Ehut, Samgar, Debora, Barak, Gideon, Abimelek, Tola, Jair, Jepta, Elon, Apdon ko Samson.

Akinafarir kamin God bizir ekiar mamin en sure damuasa, a kamakin. Israelia bar deraghvira Godin akabar gin mangiva, egh deraghvira ikiam. Me an akaba baraghan kogh, egh me ikuvigham. Ezi tuavir igharazir mam kam gafira. Me Godin akaba baraghan kogh osimtizim initi, God men apangkuvigh ua men akurvagham. Me navibagh iragh arazir kuraba ateghti, God uam men akurvagham. Akinafarir kamin eghaghanir aviriba, da tuavir igharazir kam azenara aneka. God uabi, Godin Araziba (o Diuteronomi) sapta 28in aven, tuavir kam isa gumazamizibar aka.

Gumazir dapaniba Israelia gatifa

(Sapta 1--3)

Judan anabam ko Simeonin anabamin adarasi, atrivim Adoni Besekin suira

1 Josua aremegha givazi, Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Te midorozimin faragh mangi Kenania misogham?”

2 Ezi Ikiavira Itir God me ikaragha ghaze, “Ia kamaghin fogh, ki nguazir kam isa Judan anabamin gumazamizibagh aningi, kamaghin me ian faragh mangam.”

3 Ezi Judan anabamin adarazi kamaghin Simeonin anabamin adaraziv gei, “Aveghbuaba, ia izi en gin mangi nguazir God e daningasa mikemezimin mangiva bar uari akuvagh, Kenanian adarazi ko misogham. Egh gin e bar moghira mangi nguazir God ia ganingizimin mangam.” Ezi Simeonin adarasi, Judan adarazi ko zui.

4 Ezi Judan anabamin gumaziba midorozimin faragha zuima, Ikiavira Itir God Kenania ko Peresia isa Judabagh aningizi, me Besekin nguibar ekiamin 10,000plan gumazibav sogha, me abini.

5 Me Adoni Besek ko an adarasi, Besekin nguibamin me batogha me misoke. Egha me bar Kenania ko Peresia abini.

6 Ezi Adoni Besek uabi arima, Judaba an agintigha ghua an suira. Egha me an dafarir puzir amebamning aghorava an dagarir puzir amebamning sara dutu.

7 Ezi Adoni Besek kamaghin migei, “Ki fomira atrivir 70plan dafarir puzir amebaba ko suer puziba aghorezima, me dagher daghatevir muziarir nan dakozimin apengan iriba isa da api. Ezi datirighin ki me gamizir arazimra, God a ikaragha an na gami.” Ezi Judaba Adoni Besek inigha ghua Jerusalemin ikia ghuav iti an areme.

Judan anabamin adarazi Jerusalem ko Hebron ini

8 Judaba Jerusalemin gumaziba ko misogha men nguazim ini. Egha men gumazibav sozi me ariaghirezi, me men nguibam gaborozi, a isi.

9 Me gin ghua, gumazamizir Kenanian mighsiar dozibar itiba, ko

Negevin Distrighin itiba, ko sautin amadaghan nguazir voroghira zuimin itibav soghasa zui.

10 Egha me gin ua ghua, Kenanian Hebronin nguibar ekiamin itibav sosi, kar me fomira kamaghin dibori nguibar ekiam, Kiriat Arba. Judaba uaghan Sesain adarazi ko Ahiman ko Talmain adarazi abini.

Otniel Debirin nguibar ekiam ini (Josua 15:15-19)

11 Egha Judaba nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriat Sefer.)

12 Ezi Kalep kamaghin migia ghaze, "Gumazim Kiriat Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam."

13 Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.

14 Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, "Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?"

15 Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, "Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh." Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judan anabamin adarazi ko Benjaminin anabamin adarazi midorozim gafira

16 Mosesin amerer afeziam, a Kinin ikizimin gumazir mam. Ezi Mosesin amerer afeziamin adarazi ko Judan anabamin adarasi, me Temer Detba itir nguibar ekiam, ategha ghua sautin amadaghan, Judan gumazamiziba puvatizir danganimin, Negevin danganimin aven itir nguibar ekiam, Aratin boroghin ghue. Me ghua Amalekia ko danganir kamin iti.

17 Ezi Judan anabamin gumaziba ko Simeonin anabamin gumaziba ghua, Kenanian Sefatin nguibar ekiamin itiba ko misogha bar me abiragha, bar nguibar kam agifa. Kamaghin, me ziar igiam, "Horma," a gati.

18 Me uaghan Gasan nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiam ko nguazir dar boroghin itiba sara ini.

19 Ikiavira Itir God Judabar akurazi, me mighsiar dozibar itir nguaziba ini. Ezi ongarimin boroghin nguazir voroghira itimin adarasi, me ainin karisba iti, kamaghin Judaba me batoghan ibura.

20 Moses fomira mikemezi moghin, me Hebronin nguibar ekiam isa Kalep ganingi. Ezi Kalep zuima, Anakin ovavir borir 3plan adarasi, Hebronin itima a me batoke.*

21 Ezi Benjaminin anabamin adarasi, me Jebusian Jerusalemin iti darazi batoghezir puvati, kamaghin Jebusia Benjaminin anabamin adarazi ikiavira iti.

Josepin anabamin adarasi, Betelin nguibar ekiam ini

22-23 Josepin anabamin adarazi uaghan kamaghiram ami. Me uaghan Betelin iti darazi ko misosi. Me fomira kamaghin nguibar ekiar kam dibori, Lus. Ezi Ikiavira Itir God me ko ikia men akura. Josepin anabamin adarasi, gumazir maba amadazi, me ghua nguibar ekiar kam mogomemin a getiagha rui.

24 Gumazir kaba gumazir mamin gari, a nguibar ekiar mam ategha azenan zuima, me kamaghin a migei, "Ni tuavir ghua nguibar ekiamin

---

1:20: Josua 15:13-14 * **1:20:** Ikizir kabar ziaba ves 10in iti, ni Diboboniba 13:22 uaghan an gan.
1:21: Josua 15:63; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4

aven zuimin gun e mikemeghtima, e pazi ni damighan kogham."

25 Ezi a tuavir aven zuim men aka. Ezi me aven ghua uan midorozir sababar nguibar ekiar kamin aven itir gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha me gumazir kam ko an adaraziv soghezir puvatigha me ataghizi, me zui.

26 Ezi gumazir kam ghua Hitian nguazimin ghugha, nguibar ekiar mamin ingarigha kamagh a dibori, Lus. Ezi ziar kam datirighin an ikiavira iti.

Israelia igharaz darazir gumazamiziba bar me batoghezir puvati

27 Ezi Manasen anabamin adarasi, me Betsan nguibamin itir gumazamiziba, ko Tanak, Dor, Ipleam, Megido koma nguibar ekiar kabar boroghin itir nguibar doziba, me dar gumazamiziba batoghezir puvati.

28 Ezi gin Israelia ikia ghua gavgavigha, Kenanian gumazamizir kabagh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Israelia bar me batoghezir puvati.

29 Efraimin anabamin gumaziba Kenanin gumazamizir Geserin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati, kamagh amizi, Kenanian gumazamizir kaba men tongin danganir kamin iti.

30 Ezi Sebulunin anabamin gumaziba, gumazamizir Kitronin nguibar ekiam ko Nahalalin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Kamaghin, Kenanian gumazamizir kaba men tongin ikiavira iti. Ezi Sebulunin gumazamiziba, Kenania gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

31 Ezi Aserin anabamin gumaziba, gumazamizir Akon nguibar ekiam ko Saidonin nguibar ekiam ko Alap, Aksip, Helba, Afek ko Rehopin nguibar ekiabar itiba, me batoghezir puvati.

32 Me, me batoghezir puvati, kamaghin, Aserian gumazamiziba Kenanian tongin ikiavira iti.

33 Ezi Naptalin anabamin gumaziba, gumazamizir Betsemesin nguibar ekiam ko Betanatin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Egha me Kenanian tongin iti. Egha Naptalin anabamin adarazigh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

34 Ezi Amoria gavgavigha Danin anabamin gumazamiziba batoghezi, me ghua mighsiar danganimin ghue. Amoria me ataghizi me izaghira danganir zarimin itir puvati.

35-36 Amoria uarira Heresin Mighsiam ko, Aijalonin nguibar ekiam, ko Salbimin nguibar ekiam gapia. Ezi men nguazir mitaghniam, Tuighakabar Mighsiamin Pin Zuir Tuavimin ikegha ghua, Selan nguibamin otogha bar sivagha ghu. Ezi dughiar maba, Josepin anabamin gumazamiziba me gativagha me gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

2

Ikiavira Itir Godin ensel Israelia migei
(Josua 24:29-31)

1 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, Gilgalin nguibam ategha, Bokimin nguibar ekiamin ghu. Egha kamaghin Israelia migei, "Ki Isipin kantrin aven ia inigha iza, nguazir ian inazir afeziabar aningasa akam akirizim bagha zui. Egha ki kamaghin migei, 'Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizim, ki anebighan kogham.

2 Kamaghin, ia gumazamizir nguazir kamin itiba ko akar dikirizir gavgavir tam damuan marki, ki ian anogoroke. Ia men ofa gamir dakozibagh asighasikigh.' Ki datirighin garima, ia nan Akar Gavgavim barazi puvati. Ia manmaghsua, arazir bar igharazim gami.

1:27: Josua 17:11-13 **1:29:** Josua 16:10 **2:2:** Ua Me Ini 34:12-13; Godin Araziba 7:2-5 **2:3:** Ua Me Ini 34:12; Godin Araziba 7:16; Josua 23:13; Onger Akaba 106:36

3 Kamaghin, ki kamaghin ia migei,
ia men nguazibar aven mangi me
batoghsi damuamin dughiamin, ki
ian faragh mangighan kogham. Pu-
vati. Gumazir kaba ian apanibar
otivigh azuazibar min ian suigh ia
damuti ia iri, egh tuavir voroghira
itim ategham. Eghti men aseba
bar puvira ian nighnizir gavgaviba
basamam, da gavgaviz o."
4 Ikiavira Itir Godin ensel, Israelia
mikemegha givazi, me akar kaba
baregha, bar puviram azi.
5 Kamaghin, me danganir kam ka-
maghin a dibori, "Bokim." Egha dan-
ganir kamin, me Ikiavira Itir God
bagha ofa gami.*

Josua areme

6 Ezi Josua Israelia amadazi, me
ghua danganir God vaghvagha me
bagha misevegha me ganingiziba
inigha, dagh apia.
7 Josua angamira itir dughiamin,
Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fe.
Egha Josua aremezir dughiamin gin,
me uaghan an ziam favira iti. Me ka-
maghiram amua ghua, gumazir aru-
aba uan damazibar Ikiavira Itir God
Israelia bagha amizir bizibar ganizir
dughiamin tu.
8 Nunin otarim Josua, a Ikiavira
Itir Godin ingangarir gumazim, a
110plan azenibar ikegha areme.
9 Ezi me an kuam isa Timnat
Heresin nguibar ekiamin anefa. Kar
an nguazir otevir mamra, a Efraimin
mighsiar dozibar tongin ikia, notin
amadaghan Gasin Mighsiamin
boroghin iti.
10 Ezi Josua ko otivizi darazi bar
ariaghire, ezi gumazamizir igiaba
otivigha, men danganiba ini. Gu-
mazamizir gin otivizir kabanang, me
Ikiavira Itir God gifozir puvati. Egha
bizir a Israelian akurvagha amiziba,
bar da gin amada.

Israelia ua Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati

11 Egha Israelia aser Balbar ziaba
fava, arazir bar kuraba Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh ami.
12 Me ua Ikiavira Itir Godin ziam
fe puvati, a men inazir afeziabar
God, a Godin Isipin kantrin aven me
inigha azenan izezim. Me dikavigha
tintinibar gumazamizir men tongin
itibar asebar ziaba fe. Israelia uan
iteviba apira aser kabar ziaba fava,
Ikiavira Itir God gamima a bar men
aningaghe.
13 Me ua Ikiavira Itir Godin
aghuagha an ategha, Balin asem ko
Astarten aser amizibar ziaba fe.
14 Ezi Ikiavira Itir God bar men
aningaghegha, midorozir gumaziba
ko okimakiar gumaziba ataghizi me
iza Israelia misogha men biziba bar
da okeme. Ikiavira Itir God me isa
apanibar agharim gatizi, me tintini-
bar ikegha iza bar me abira. Is-
raelia mitivigh gavgavigh uari bagh
misoghan ibura.
15 Me zurara misoghasa zuir dughi-
abar, Ikiavira Itir God men apanim
gamua men akurvazir puvati, ezi me
bar dughiar kuramin iti.
16 Ezi gin Ikiavira Itir God gumazir
dapanir gavgavir maba isa Israelia
ganingi. Ezi gumazir dapanir kaba,
Israelian akuragha midorozir gu-
maziba ko okimakiar gumazibar
aghariba da uam me ini.
17 Ezi gumazamiziba kamaghiram
ami. Me gumazir dapaniba barazir
puvati. Me akirim ragha Ikiavira
Itir God gasaragha mati tuavimin
amizim tintinimin gumaziba bagha
arui moghin, me aseba bagha bar
ikuvigha men damazibar uan teviba
apiri. Me fo, men inazir afeziaba
fomira Godin Akar Gavgavibar gin
zui, ezi merara datirighin kamaghin
amir puvati. Me zuamira tuavir
aghuir kam ataki.
18 Dughiar aviriba, apaniba paza
Israelia gamima, me uan osimtiziba
ko mizazir me isir kaba bagha aziava
arai. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir

* **2:5:** Ziar kam Bokim, an mingarim Hibrun akamin kamaghin ghu, "Azi darasi." **2:9:** Josua 19:49-50 **2:14:** Josua 7:12; 2 Atriviba 17:20; Onger Akaba 44:12; Aisaia 50:1

God men apangkufi. Dughiaba zurara, Ikiavira Itir God Israelian ganasa gumazir dapaniba misefi, egha a gumazir dapaniba vaghavagha me ko ikia men akurvasi. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha Israelian akurvagha apanibar gavgaviba da ua me isi. God zurara gumazir dapanir kamin akurvagh an gan mangi an aremeghamin dughiamin tugham.

19 Gumazir dapanir kam aremeghamin dughiamin gin, gumazamiziba uamategh uan arazir ghuribar amuam. Men arazir kuraba, men faragha ghuezir darazir arazir kurabagh afiragham. Me asebar gintigha dar ziaba fa uan teviba apiri. Me bar uan arazir kurar kaba ko akam batozir arazibar gin mangasa bar gavgafi, egha da ataghiraghan aghua.

20 Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, kamaghin migei, "Gumazamizir kaba, ki fomira men inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an gin mangasa me mikeme, ezi me anebiki. Me nan akamin gin zuir puvati.

21 Josua angamira itir dughiamin, a men nguaziba inizir puvatigha areme, kamaghin amizi, ki ikizir igharaziba batueghan kogham.

22 Ki ikizir igharazir kabar amighti, me Israelian nighnizir gavgaviba basamti ki ganasa, me nan migirigiabar tuavimin gin mangam, mati men inazir afeziaba amizi moghin, o puvatigham."

23 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ikizir igharazir kaba ataghizi, me Israelian nguazimin iti. A fomira Josua ataghizi, a me misogha me abirazir puvati. Ezi datirighin Ikiavira Itir God uaghan zuamira me batueghan kogham.

3

Ikiavira Itir God midorozir arazibar Israelian akakaghasa

1 Ikiavira Itir God ikizir igharazir maba ataghizima, me Israelian tongin Kenanin nguazimin iti. Israelia faragha misogha Kenanin nguazim ini, ezi men marazi, midorozir tamin ikezir puvatigha midorozir arazibagh fozir puvati. God datirighin men gavgavimin ganigh foghasa.

2 Ikiavira Itir God kamaghin damuva, vaghvagh Israelian igiar gin otiviziba midorozimin me geghan men sure damuam.

3 Kar God Kenanin nguazimin ataghizir ikiziba: Filistian 5plan nguibar ekiabar gumazamiziba, ko Kenanin nguibar ekiaba bar moghira, ko Saidonin gumazamiziba. Ezi Hivian Lebanonin Mighsiamin pin itiba, me Balhermonin Mighsiamin ikegha ghua, Hamatin nguibamin zuir tuavir akamin tu.

4 Ikiavira Itir God, Israelia tuisighasa ifonge, me ti an Akar Gavgavibar gintigham, o ti puvatigham? Kamaghin amizi, a gumazamizir kaba ataghizima, me Kenanin nguazimin iti. Akar Gavgavir kabanang, God fomira men inazir afeziaba bagha Moses ganingi.

5 Kamaghin amizi, Israelia, me Kenanian tongin apia, me Hitia ko Amoria ko, Peresia ko, Hivia ko Jebusian gumazamiziba.

6 Egha Israelia, Kenanian guiviba isa men iti, egha uan guiviba isa Kenanian otaribagh anidi. Egha me men asebar ziaba fe.

Otniel gumazir dapanimin oto

7 Egha Israelia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Me Ikiavira Itir God, uan God, bakinighinigha, arazir kuram gamigha Balin aseba, ko Astarten aser amizibar ziaba fe.

8 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian atara Mesopotemian atrivim Kusan Risataim ataghizima, a midorozimin me gafira. Israelia 8plan azenibar atrivim Kusan Risataimin gavgavimin apengan iti.

9 Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, Ikiavira Itir God

me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Otniel. Otniel a Kenasin otarim, ezi Kenas a Kalepin dozim. Ezi Otniel atrivir kam da ua me ini.

10 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Otniel gizivazima, a Israelian gumazir dapanimin iti. Ezi a ghuava Mesopotemian atrivim ko misosi, ezi Ikiavira Itir God Otnielin akurazima an atrivir kam abira.

11 Egha gin, Israelia ua midorozir tam gamir puvatigha ikia ghua 40plan azeniba givazima, Kenasin otarim, Otniel, an areme.

Ehut gumazir dapanimin oto

12 Ezi Israelia uamategha Ikiavira Itir Godin damazimin an aghuazir arazir kuram gami. Ezi Ikiavira Itir God gavgavir ekiam isa Moapian Atrivim Eklon ganingizima, a Israelia abira.

13 Eklon Amonia koma Amalekia akuvagha me ko akam akirigha ghua, Israelia misogha me abiragha, Temer Detba Itir Nguibar Ekiam ini.

14 Ezi Israelia, Atrivim Eklonin apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ingara ghua 18plan azenibar tu.

15 Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, a me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Ehut, an apaniba da ua me iniam. Ehut Benjaminin anabamin gumazir mam, a Geran otarim, an agharir kiriamin ingarir gumazim. Dughiar kamin, Israelia bizir aghuir maba isa Moapian atrivim, Eklon bagha da amadima, Ehut da inigha ghu.

16 Ehut faragha ua bagha midorozir sabar ghumtizir pumuning itir mamin ingarigha, an miriamning viraram aning amine. Midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kamin ruarim 50 sentimitan tu. Egha dughiar an Atrivim Eklon bagha mangasava amimin, a midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kam isa uan agharir guvimin apengan buar akirimin korotiar ruarimin aven a modo.

17 Egha bizir aghuir kaba inigha Atrivim Eklon bagha zui. Eklon, a namnam saram aghungizir gumazir dafam.

18 Ezi Ehut ghua bizir aghuir kaba isava Eklon ganigha givagha, a gumazir a ko bizir aghuiba atera ghuezir kaba ko, me uamatenge.

19 Me ghua Gilgalin nguibamin boroghin, dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezir danganimin otifi. Egha danganir kamin, Ehut Moapian atrivimin ganasa a bagha uamatenge. An Atrivim Eklonin ganigha kamaghin a migei, “Atrivim, ki ni mikimamin migirigiar mam iti, ni uabira a baragham.” Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ia mangi, ga uaningra ikiam.” Ezi ingangarir gumaziba bar moghira azenan ghue.

20 Ezi atrivim uabira uan dipenimin aven, an pin itir danganir orangtizimin avughsava irighav iti. Ezi Ehut a bagha izava a migei, “Ki God da izezir migirigiar ni mikimamin mam iti.” Ezi atrivim dikavigha tuzima,

21 Ehut uan agharir kiriamin, dafarir guvimin apengan korotiar ruarir aruzimin aven, buar akirim gisin modozir sabam asigha, atrivimin navim gasara.

22 Ezi Ehut atrivim da sabar ghumtizir pumuning itim asizir puvati, an ghumtizim ko an misiam sara bar an navimin aven ghu. Ezi an navimin ovim midorozir sabam noke, ezi a bar an aven ghua an akirir agharimin tu.

23 Ezi Ehut dipenimin aven avughsazir danganim ategha azuarimin azenan otogha deragha tiar akamning asaragha ghu.

24 Ezi gin an ingangarir gumaziba iza garima, me itiar akamning dukua. Ezi me uarira uariv gia ghaze, “Atrivim ti uan avughsazir danganimin ikia uan davir danganimin aven ikiama.”

25 Ezi atrivimin ingangarir gumaziba uan atrivim mizua ikia ghua amia, me itiam kuigh aven mangan

an amigha, bar dughiar ruarimin a mizua ghua ghaze, e uari aven mangi ganigham. Egha me ki inigha tiam kuigha garima, Ame! Men gumazir aruam aremegha vazimin irighav iti!

26 Ezi ingangarir gumaziba pura gara itir dughiamin, Ehut arav ghugha gifa. An ara ghua, danganir me dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezimin otogha, dagh itagha, bar ara ghua Seiran nguibamin modo.

27-28 Egha a gin azenim girigha Seiran nguazimin ghua, Efraimin anababar mighsiar dozibar otogha sigham givi, a men dimti me izi uari akuvagh mangi misogham. Israelia iza uari akuvazi, Ehut kamaghin me migei, "Ia nan gin izi. Guizbangira, Ikiavira Itir God ian apaniba, Moapia isa ian agharim gatigha gifa. Ia me abiragham." Kamaghin amizi, me mighsiar dozibar itir nguibaba ategha, Ehutin gin uaghira Moapia bagha Jordanin Fanemin men arafa, eghti men tav fanem girigh vongin mangan kogham. Ezi me Moapian misozima, men tav arav ghuzir puvati. Bar puvati.

29 Ezi dughiar kamin Israelia Moapian 10,000plan midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire. Tav arav ghuzir puvati.

30 Kamaghira, Israelia dughiar kamin Moapia gafiragha, ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 80plan azenibar tu.

Samgar gumazir dapanimin oto

31 Gumazir dapanim Ehutin gin, gumazir dapanir igharazim oto, an ziam Samgar, an Anatin otarim. Me zuamira ingangarim damuasa bulmakaubar avizir aghorir mam, an a isa, Filistiabar 600plan gumazibav soghezi me ariaghire. A uaghan apanibar agharimin ua Israelia ini.

Deboran eghaghanim

4

(Sapta 4--5)

Debora ko Barak apaniba abira

1 Ehut aremezi, Israelia ua Godin damazimin an aghuazir arazir kurabagh ami.

2 Kamaghin amizi, God Jabin ataghizi, a uaghan me abira. Jabin, a Kenanian atrivir mam, egha Hasorin nguibamin garir atrivim. Atrivim Jabin, an midorozir gumazibar dapanim Sisera, a nguibar ekiam Haroset Hagoimin gumazir mam.

3 Atrivim Jabin, ainin midorozir karisin 900pla iti. A bar pazavira Israelia gamuava, tintinibar me misogha me gasighasigha ghua 20plan azenibar tu. Kamaghin amizi, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagha arai.

4 Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Debora. A gumazir mamin amuim, an ziam Lapidot. Dughiar kam Debora amizir dapanimin ikia nighniziba isa Israelia ganidi.

5 Debora zurara Temer Detin Povimin apiav itima, Israelia uan osimtiziba inigha a bagha izima, a kotin aven men osimtiziba tuisizima, me an migirigiaba barasi. Temer kam, Rama ko Betelin nguibar ekiamningin tizimin, Efraimin anabamin nguazimin mighsiar dozimin iti.

6 Dughiar mam Debora Barakin dei, a Kedesin nguibamin Naptalin anabamin nguazimin itir gumazir mam, Abinoamin otarim. Egha Barak izima, Debora kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a migirigiar kam ni daningasa, 'Ni mangi Naptalin anabam ko Sebulunin anabamin gumazir 10,000pla inigh izi Taborin Mighsiamin me akufagh.

7 Ki Sisera inigh izam, an Atrivim Jabinin midorozir gumazibar dapanim. A izi Kisonin Fanemin ia ko misogham. A uan midorozir karisba ko uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, ki me isi ian agharim darigham.' "

8 Ezi Barak akar kam baregha kamaghin Deboran migei, "Ni na ko

mangiti, ki mangam. Ni na ko mangan koghti, ki mangan kogham."
9 Ezi Debora kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ni ko mangam. Eghti midorozir kamin aven Ikiavira Itir God Sisera isi amizitamin agharim darigham. Kamaghira, nirara, midorozir kam bagh ziar ekiam inian kogham. Puvati." Egha Debora dikavigha Barak ko Kedesin nguibamin zui.
10 Ezi Barak Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin gumazibar diagha Kedesin zui. Dughiar kam 10,000plan gumaziba a ko misoghasa zui. Ezi Debora uaghan me ko zui.
11 Ezi dughiar kamin, Heber a Kinian adarazir mav, a Kinia ataki, me Mosesin ivozir afeziam Hobap, an ovavir boriba, a me ategha ghua uan averpenim Kedesin nguibamin boroghin, Sananimin itir okin temer ekiamin boroghin an ingari.
12 Ezi Sisera kamaghin oraki, Abinoamin otarim Barak ghua Taborin Mighsiamin ghuanabo.
13 Egha Sisera uan 900plan ainin karisba ko uan midorozir gumaziba bar men diagha, me inigha Kisonin Faner gigir dipaba pura datimin boroghin, Haroset Hagoimin nguibamin zui.
14 Ezi Debora kamaghin Barak migei, "Aria, ni dikavigh, e mangam. Ikiavira Itir God nin faragh mangam. Datirighin dughiar kamin Ikiavira Itir God nin akuragh, Sisera isi nin agharim datigham." Ezi Barak zuamira 10,000plan midorozir gumaziba inigha Taborin Mighsiam ategha uaghiri.
15 Barak uan midorozir gumaziba ko ghua otogha midorozim forezir dughiam, Ikiavira Itir God men damazimin Sisera gamizi, an ainin karisba ko midorozir gumaziba bar ongani. Ezi Sisera uan karis ategha uan suemningin arav ghu.
16 Ezi Barak men karisba ko midorozir gumazibar agiragha ghua, Harosetin Hagoimin nguibamin oto. Egha Barakin midorozir gumaziba, Siseran midorozir gumazibav soghezi me bar ariaghire, men tav ua itir puvati.
17 Ezi Sisera ara ghua Jaelin averpenimin ghu, a Heberin amuim, Kinin adarazir mav. Hasorin nguibamin Atrivim Jabin, a Heberin adarazir namakar aghuim, me deravira uari inigha ikia, uariv sozir puvati.
18 Dughiar kamin, Jael Siseran gari a izima, Jael averpenim ategha azenan iza kamaghin Sisera migei, "O nan gumazir aruam, ni aven izi daperagh. Ni nan averpenimin aven izi avughsam. Ni atiatingan marki." Ezi, Sisera Jaelin averpenimin aven ghuzima, Jael nir mitiar mam inigha anevara.
19 Ezi Sisera Jael migia ghaze, "Nan kuarim nan piri. Ni dipatam na daningighti ki anemeka." Ezi Jael memen nir me dipaba tuasa isamizir, memen oter eborim itir mam kuigha, a isa a ganingi. Ezi Sisera anemezi, Jael uam anevaragha a modo.
20 Ezi Sisera kamaghin Jael migei, "Ni averpenimin tiar akamin tughiv ikiti, gumazitam izi nin azaragham, 'Gumazitam kagh iti?' Eghti ni kamaghin a mikim suam, 'Puvati.'"
21 Ezi Siseran mikarzim bar an amirazi ana aremezi moghin akui. Ezi Jael dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira, egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suiragha, bar aghumra Siseran amuda zui. An haman suiragha ghua afughafuzir kam isa Siseran dakurum gasaragha, afughafuzim gafuzi, a bar anemikiragha nguazim giraghu. Ezi Sisera areme.
22 Dughiar kamin, Barak Sisera buria izima, Jael ghua a batogha kamaghin a migei, "Ni iziti, ki ni inigh mangi gumazir ni ruiagha aruim, nin akagham." Ezi Barak a ko averpenimin aven ghua garima, Sisera aremegha givagha irighav itima, afughafuzir kam an dakurumin migoroghav ikia mamaghira iti.

23 Ezi dughiar kamin God Israelian
akuragha, men damazimin Kena-
nian Atrivim Jabin abirazi, a bar
aghumsiki.
24 Ezi Israelia misogha ghua
bar gavgavigha Kenanian atrivim
Jabin ko an midorozir gumazibagh
asighasiki.

5

Debora ko Barakin onger akam

1 Dughiar kam Debora ko Abi-
noamin otarim Barak, aning ighiar
kam bange:

2 E Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Israelian gumazir dapaniba dikavigha
deravira gumazamizibar
faragha ghua, pamten
misoghasa nighnisi.
Ezi gumazamiziba misoghasa
pamtemin nighnigha bar
akonge.
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!
3 Ia atriviba, oragh!
Ia gumazir dapaniba, ia deravira
kuariba arigh oragh!
Ki Ikiavira Itir God bagh ighiatam
bangiva marvibagh iviam.
Ikiavira Itir God, a Israelian
God, ki a ginighnigh ighiam
damuam.
4 O Ikiavira Itir God, ni Seirin
Mighsiam ataghizir dughiam,
kar Idomin nguazim,
ni izaghirima,
mikimkizim nguazim ginobazi,
amozim arigha mighsiabar
izaghiri.
Bar guizbangira, dipar dafam
overiamin ghuariabar ikegha
nguazimin izaghiri.

5 Mighsiaba Ikiavira Itir Godin
damazimin vazvasi,
a Sainaian God,
a Ikiavira Itir God, Israelian God.

6 Anatin otarim Samgarin dughiam,
ko Jaelin dughiam,
gumazir dagiaba bagha biziba
amadiba,
me okimakiar gumazibar atia-
tia uamategha tuavir ekiamin
aruir puvati.
Me mangi zegh gamua,
egha moga kiriar tuavir doz-
ibagh arui.

7 O Debora, Israelin kantrin nguibar
doziba itir gumazamiziba, me
bizitam gamizir puvati.
Me pura ikia ghua dughiar ni
otozimin tu.
Guizbangira, ni Israelian tongin ikia
mati men ganamin amebar
mam.

8 Ezi Israelia aser igiabar gin zuir
dughiamin,
midoroziba me batifi.
Israelia midorozir gumazir 40,000pla
iti,
egha me bar moghira misoghamin
oraba ko afuziba puvati.

9 Ki uan navir averiamin aven, Is-
raelian midorozir gumazibar
faragha zuir gumazir dapani-
bagh nighnighavira iti.
Guizbangira, men marazi uari
isa midorozim ganidi.
Kamaghin, e Ikiavira Itir Godin ziam
fam.

10 Ia gumazir donkin ghurghuribar
satelbagh apiaghiriba,
ko ia uan suebar tuavibagh aruir
gumaziba,
ia bizir kamin gun mikim.
11 Ia oragh! Gumazamizir mozir
dipaba uari akuvava dipaba
isava sipsipbagh anidiba,
me Ikiavira Itir Godin migia
ghaze, an arazir aghuibara
amuava apaniba abira.
Egha me uaghan ghaze, Israelin
kantrin nguibar doziba itir
gumazamiziba, bar deragha
apanibagh afira.
Egha Ikiavira Itir Godin gumaza-
miziba uan nguibaba ategha,
izaghira nguibar ekiamin tiar
akamin ize.

5:5: Ua Me Ini 19:18

12 O Debora, ni osegh dikavigh en
faragh mangi.
Ni faragh mangi ighiatam bangi!
O Abinoamin otarim Barak, ni
dikafigh!
Ni midorozim gafiragh apaniba
dikabiragh.
Egh ni midorozimin aven ini-
amin kalabuziar gumazir
kaba inigh, men aku izi.
13 Ezi midorozir gumazir aghuir
ikiavira itiba, izaghira uan
gumazir dapaniba ko uari
akufi.
Ikiavira Itir Godin gumazamiz-
iba a bagha iza misoghasa uari
akufi.
14 Efraimin anabamin adarazi iza-
ghira danganir zarimin oto,
Efraimin adarazi fomira Amalekia
abiragha men nguazim ini.
Me datirighin Benjaminin anabamin
adarazir gin zui.
Ezi Makirin adarazir gumazir da-
paniba uaghan izaghiri.
Ezi Sebulunin anabamin gumazir da-
paniba uan ghuarar gavgav-
ibar suigha izaghiri.
15 Ezi Isakarin anabamin gumazir da-
paniba Debora ko izi.
Isakarin anabamin gumazir kaba de-
ravira Barakin gin zuima,
a men faragha ghua zuamira
danganir zarimin zui.
Ezi Rubenin anabamin adarazi
nighnizir pumuning ikia man-
gan aghua.
16 Ia Rubenin anabamin adarasi,
ia tizim bagha sipsipba ko
ikiavira iti?
Ia sipsipbar garir gumaziba, ia ti sip-
sipbar deir buaber dimdiam
baraghasa?
Bar guizbangira, Rubenin anabamin
adarazi
nighnizir pumuning iti.

17 Ezi Gileatin Distrighin itir adarasi,
me pura Jordanin Fanemin
vongin aruem anadi naghin
ikiavira iti.
Ezi Danin anabamin adarasi,
bizir tizim bagha kuribar
ingari?
Ezi Aserin anabamin adarazi ongarir
dadarimin iti.
Me pura ongarir miriamin,
kuriba itir danganimin uarira
iti.
18 Ezi Sebulunin anabam ko Naptalin
anabamin adarasi,
uan mikarzibagh nighnizir pu-
vati.
Me pamtem midorozim damuasa
gavgavigha,
atam midorozir danganimin
oveghai.

19 Dughiar kamin, Kenanian atriviba
Tanakin nguibamin izegha,
Megidon dipamin boroghin
misosi.
Kenanian atriviba misogha,
midorozim gafirazir puvati.
Me uaghan silvan taba inizir pu-
vati.
20 Overiamin itir mikoveziba uaghan
misosi.
Da pin overiamin uan tuavimin
ghua, Sisera ko misosi.
21 Ezi Kisonin Fanemin aperiam me
inigha ghue.
Faner kam fomira iti, an aperiam
bar gavgafi.

Ki uan navir averiamin aven uabira
uabi migia ghaze,
ki bar uabin gavgavigh midorozir
gumazir gavgavimin min daru
mangam!

22 Ezi hoziar atamra ivemara zuiba,
me pamtem uan suebar nguazim
gabiri a tingaghavira iti.
23 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kam-
aghin migei,
“Merosin nguibar ekiamin gumaza-
miziba Ikiavira Itir Godin aku-
razir puvati.
Me midorozir gumazibar min iza
apanibav sogha Ikiavira Itir
Godin akurazir puvati.
Kamaghin, ia Godin diagha kam-
aghin an azai,

A Merosin nguibar ekiam, ivezir kuram a daningam, eghti a bar ikuvigham.
Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba me uaghan ikuvigham.”

24 Jael, a Heberin amuim, ezi Heber a Kinian adarazir gumazir mam,
God deraghviram a damuti,
an navim bar akuegham.
An navir agorogem, averpenimin aven itir amizir igharazibagh afiragham.
25 Sisera dipam bagha Jaelin azarazi,
an oter eborim a ganingi.
An oter ovim itir bar aghuarim inigha
itarir ganganir aghuarim itimin a inigha izi.
26 A dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira,
egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suira.
A Siseran dakurum misogha anebiki.
A guizbangira an dakurum gafuzima an okoriaghiri.
A Siseran dakurum gasaragha afughafuzim gafuzi, afughafuzir kam anemikiragha vongin otogha nguazim giraghu.
27 Ezi Sisera tevimning apirigha soroghafariba kunigha,
Jaelin dagarimningin boroghin irighav iti,
gumaka a uam angamira itir puvati.
A bar aremegha gifa.

28 Ezi Siseran amebam saghon mitighav ikia, aminim ivair tiar akamin saghon mar garima, a izir puvati.
A winduan uan damazimning atigha gara ghua kamaghin migei,
“Manmaghin amizi, Siseran karis bemira izezir puvati?
Tizim bagha an hoziaba zuamira ua izezir puvati?”

29-30 Ezi an fofozir amizir mam kamaghin an akam ikaragha ghaze,
“Midorozir gumaziba ti apanibagh afiragha, uari bagha bizir aghuiba buria tighar da isi uari bagh da tuiragh uari daningam.
Egh amizir igiar vamira o pumuning, midorozir gumaziba vaghvagha me iniasa ifonge, me men suiragh arazir kurabar me damuam.
Egha me ti Sisera bagh korotiar aghuiba iniasa da buriavira iti.
Egha inir aghuir me kurkazir aghuibar isamiziba buri da inigh izi, uan amuiba ko guivibar kurukam.”
Ezi Siseran amebam uaghan kamaghira nighnisi. Ezi puvati.

31 O Ikiavira Itir God, kamaghira nin apaniba mar oveng.
Eghti nin namakaba mar angazangarimin min isiragh, mati aruer angazangarim otogha pamten nguazim gisira.

Ezi dughiar kamin gin, Israelian nguazim 40plan azenibar midoroziba puvatigha avughse.

Gideon ko Abimelekin eghaghanim

6

(Sapta 6--9)

Ikiavira Itir God ingangarim isa Gideon ganidi

1 Ezi gin, Israelia ua arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Kamaghin, a Midianian adarazi ataghizi, me 7plan azenibar me abiragha, me gativagha men gari.
2 Guizbangira, Midianian adarazir gavgavim bar Israelian gavgavim gafira, kamaghin, Israelia Midianian adarazir arava dagiar toribar moga, uaghan danganir gavgavir aghuir mabar modi.

3 Israelia dagheba oparamin
dughiabar, Midianian adarazi ko,
Amalekia ko, aruem anadi naghin iti
darazi izava Israelia misosi.
4 Egha me nguazir kamin uari
bagha averpenibar ingara dar
ikia, men azenibar daghebagh
asighasigha, ghua Gasan nguibar
ekiamin tu. Egha daghetam ataghizi,
a itir puvati. Me uaghan men
bulmakauba ko sipsipba ko donkiba
inigha ghue.
5 Egha me uaghan uan averpeniba
ko bulmakauba sara izi, mati aparir
irubuaba uari akuvagha izi moghin,
men gumazamiziba ko kamelba bar
aviraseme. Guizbangira, gumazitam
me mengan iburagham, ezi me
izava Israelian azeniba bar dagh
asighasiki.
6 Ezi Midiania bangin, Israelia
gavgaviba bar puvatigha daghem
bangin amira. Kamaghin amizi,
Israelia datirighin uarir akurvaghasa
Ikiavira Itir God bagh aziava arai.
7 Israelia, Midiania paza me gamir
bizim ginighnigha, uarir akuvaghasa
Ikiavira Itir God bagh arai.
8 Ezi Ikiavira Itir God, Godin akam
inigha izir gumazir mam amadazi,
a me bagha izi. A kamaghin migei,
"Ikiavira Itir God, a Israelian God,
a ghaze, Bar fomira Isipia dughiar
ruarimin ia gativagha ian garima,
ia men ingangarir gumazamizir
kinibar iti. Ezi ki Isipin kantrin aven
ia inigha azenan izegha gifa.
9 Ki Isipian agharim da ua ia inigha
gifa. Egha uaghan nguazir kamin
gumazir paza ia gamibar agharim da
ua ia inigha gifa. Ia izir dughiamin,
ki me batoghezi me bar ghue. Egha ki
uaghan men nguaziba isa ia ganingi.
10 Egha ki kamaghin ia migei, 'Ki
Ikiavira Itir God, ian God! Ki Amor-
ian asebar ziaba fan ian anogoroke.
Gumazir kaba ia men nguazimin
apia.' Ezi ia nan akam batoke."
11 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel
iza, Ofran nguibamin boroghin itir
okin tememin apengan aperaghav
iti. Ofra a Joasin nguibam, Joas a
Abieserin adarazir gumazir mam.
Ezi an otarim Gideon, a nimira
wainin oviziba mirmirir dagiar
miner ekiamin aven modoghav
iti. Egha an an aven Midianian
modogha, witin oviziba dikabira da
mirmira iti.
12 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel a
batogha a migia ghaze, "O midorozir
gumazir bar gavgavim, Ikiavira Itir
God ni ko iti."
13 Ezi Gideon a ikaragha ghaze,
"O gumazir ekiam, ki bizitam bagh
nin azangasa. Ikiavira Itir God, e
ko itima, ezi bizir kaba manmagh-
sua e batifi? Ezi bizir aghuir a
en inazir afeziabagh amizir kaba,
da managhira iti? E dar garir pu-
vati. Ikiavira Itir God, ti e inigha
Isip ategha azenan izes ti? Egha
datirighin Ikiavira Itir God, e ategha
e isa Midianian agharibagh ariki."
14 Ezi Ikiavira Itir God ragha
kamaghin Gideon migei, "Ni bar
uan gavgavim sara mangi Midianian
agharim da, ua Israelia inigh. Ki uabi
ni amadazi ni zui."
15 Ezi Gideon kamaghin Ikiavira
Itir Godin azaragha ghaze, "Gumazir
ekiam, ga uaning, ki manmaghira
Israelian akuragh ua me inigham?
Ni fo, nan ikizimin adarazi me ziar
ekiaba ko gavgaviba puvati. Man-
asen anabamin aven itir darasi, me
bar e gafira. Ezi nan ikizimin tongin
aven, ki pura gumazir kinim, egha
uan aveghbuabar, gumazir bar abua-
nanam."
16 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin
a migei, "Ki ni ko ikiti, ni Midiania
misoghti me bar arimighiregham."
17 Ezi Gideon kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Ki guizbangira
nin damazimin gumazir aghuim,
ni bizitam damighti, ki ganigh fogh
suam, ni guizbangira Ikiavira Itir God
na migei.
18 Ni zuamira mangan marki.
Ki mangi daghetaba inigh, bizir
aghuibar min da ni daningam. Ni
kagh na mizuam."

6:16: Ua Me Ini 3:12; Josua 1:5

Ezi ensel kamaghin migei, “Ki ni
mizuam iki mangiti ni uamategh
izam.”
19 Ezi Gideon aven ghua memen
igiar mam tuazi a isi. Egha plauan
yisba puvatizir maba uaghan da tuezi
da isi, dar osimtizim 25 kilogremin
tu. An asizir tuzir maba isava akirar
mam gaghuigha, diparsizim isava
miner mam gati. Egha a da inigha
ghua okin temer povimin Ikiavira Itir
Godin ensel ganingi.
20 Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni
izi asizir tuzir kam ko yis puvatizir
bretin kam isiva dagiar kam gisin an-
ing atigh. Egh diparsizim isi aning
gingegh.” Ezi Gideon ensel mikemezi
moghiram ami.
21 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel,
asadivir aghorir mam uan dafarimin
an suiragha an otevim isava asizir
tuzim ko bret gisin anetigha uam an
suira. Ezi avim zuamira dagiam gisin
otogha asizir tuzim ko bretin isi. Ezi
ensel zuamira ghuzi, Gideon a bagha
garava avenge.
22 Ezi Gideon datirighin fo, a
Ikiavira Itir Godin enselin gani,
egha bar aguaghfagha ghaze, “Ame!
O Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
ki datirighin nin enselin guamin
gani. Datirighin bizir tizitam na
batogham? Ni nan akuragh!”
23 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a
migei, “A dera, ni atiatingan marki.
Ni ovengan kogham.”
24 Kamaghin, Gideon danganir
kamin Ikiavira Itir God bagha ofa
gamir dakozir mamin ingarigha
kamaghin a dibora ghaze, “Ikiavira
Itir God, a gumazir navir amirizim
anidim.” Dughiar kamin ikegha
iza datirighin, ofa gamir dakozir
kam, Ofran danganir kamin mitighav
ikiavira iti, kar Abieserin adarazir
nguazim.*
25 Ezi dimagarir kamin Ikiavira
Itir God kamaghin Gideon migei, “Ni
mangi uan afeziamin bulmakaubar
tongin, bulmakaun apurim inigh, kar
an namba tu bulmakaun apurim,
a 7plan azeniba iti. Egh ni uan
afeziamin marvir guar asem Balin
ziam fasa ingarizir ofa gamir
dakozim apirigh. Egh aser amizim
Aseran nedazim itir temer akinir
ekiam okegh, kar temer akinir
ekiar ofa gamir dakozimin boroghin
mitighav itim.
26 Egh ni mighsiar dozir kam
gisin na bagh deraghvira ofa gamir
dakozir tamin ingarigh, ki Ikiavira
Itir God. Ni gin, namba 2 bulmakaun
kam misueghiva, dipenir akinir ni
dutuzimin avim atigh, namba 2in
bulmakaun kam isi, ofan min a
tuaghti, a bar isi mighirigh.”
27 Ezi Gideon uan 10plan ingan-
garir gumaziba inigha Ikiavira Itir
God mikemezi moghin ami. Ingan-
garir kam, Gideon aruemin a gamizir
puvati. Gideon nguibar ekiamin
itir gumazir igharaziba ko a uan
adarazir atiatingi. Kamaghin amizi, a
dimagarimin a gami.
28 Bar mizarazimin nguibar
ekiamin itir gumazamiziba dikavigha
garima, Balin ziam famin ofa gamir
dakozim ko aser amizim Aseran
nedazim itir temer akinir ekiar an
boroghin mitighav itim, itir puvati,
aning dipiriaghiri. Egha me ganigha
fo, gumazitam ti ofa gamir dakozir
igiamin ingarigha, namba 2 bul-
makaun apurim isa ofa gamigha gifa.
29 Ezi gumazamiziba uarira uarir
azai, “Tinara bizir kam gami?” Me
azangsigha ghua kamaghin fo, Joasin
otarim Gideon, a bizir kam gami.
30 Ezi me kamaghin Joas migei,
“Nin otarim, asem Balin ofa gamir
dakozim ko, aser amizim Aseran
temer akinir ekiar an boroghin
mitighav itim apiriaghati. Kamaghin,
ni a inigh kagh iziti, e a misueghti an
a aremegham.”
31 Ezi Joas kamaghin gumazir
an ataribar akam ikaragha ghaze,

* **6:24:** Migirigiar kam, “ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kamin mitighav ikiavira iti,” kar migirigiar datirighin itir puvatizim. Puvati. A gumazir fomira akinafarir kam osirizimin dughiamin iti.

"Ia asem Balin akurvaghasa na gimobi? Gumazir manam asem Balin akurvaghasa na dosi, aruem tighar anangamin dughiamin an a aremegham. Ofa gamir dakozir me dipirizir kam, kar Balin ofa gamir dakozim. Kamaghin, Bal guizbangira god, a uabi uabin akuragh."

32 Dughiar kamin ikegha zui, Gideon ziar igiam iti. An afeziam Joas kamaghin migei, "Gideon asighasighizir ofa gamir dakozir kam, kar Balin bizim. Kamaghin, Bal uabi uabin akuragh." Kamaghin, me "Jerubal," Gideon gati.†

33 Dughiar kamin, Midianin adarazi ko Amalekia, ko aruem anadi naghin itir gumazamiziba, me uari akuvagha iti. Egha me Jordanin Fanem abigha vongin ghua, Jesrilin danganir zarimin averpenibar ingarigha dar iti.

34 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Gideon avaragha an itima, a dikavigha, Abieserin adarazir diaghti me izi an gin mangasa, a sipsipin komin ingarizir sigham givi.

35 A uaghan gumazir maba amadazi, me ghua Manasen anabamin nguazimin itir adaraziv gia ghaze, me izi an gin mangam. A uaghan Aser ko Sebulun ko Naptalin anababar adarazir mikimasa, gumazir maba amangi. Ezi me uaghan dikavigha iza a ko uari akufa.

36 Ezi Gideon kamaghin God migei, "Ni na migia ghaze, ni na damuti ki Israelian akuragham, ki bar guizin foghasa nin akar dikirizir kam a guizbangira, ga uaning, ni arazitam nan akagh.

37 Ni gan, danganir e witin dafariba amisevimin, ki sipsipin arizitaba nguazim darigham. Eghti mizaraghara ghuariar dipam sipsipin arizir kabar ikiva, egh nguazim gireghan koghti, ki kamaghin fogh suam, mati ni mikemezi moghin, ki Israelian akurvagham."

38 Ezi bizir kam, Gideon God ko mikemezi moghin oto. Ezi Gideon mizaraghara osegha dikavigha ghua sipsipin arizir an atizimin ganasa zui. Egha sipsipin arizim ghavkira an gari, dipam an iti, o puvati. Ezi dipam a gizifa, an an munumuti, dipam itarir ekiatam gizivagham.

39 Egha gin Gideon ua ghua kamaghin God migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan ataran marki. Ki ua migirigiatam damuasa. Ga uaning, ki kamaghsua, ni na ateghti, ki ua sipsipin arizim damigh an ganika. Eghti dughiar kamin ghuariar dipaba tintinibar nguazim giregh, eghti sipsipin arizimra misingigh iki."

40 Ezi dimagarir kamin, God, Gideon mikemezi moghin ami. Sipsipin arizimra misingizi, nguazim, ghuariam bar a gire.

7

Gideon Midiania gafira

1 Ezi Jerubal, kar Gideon uabi, a uan midorozir gumaziba ko bar mizaraghara dikavigha ghua, Harotin emimirimin miriamin averpenibar ingarigha iti. Ezi Midianian averpeniba, Moren mighsiamin boroghin danganir zarimin, Gideonin amadaghan notin iti.

2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, "Ki ian akuragh Midiania misoghasa ifonge. Ezi midorozir gumazir bar avirim ni ko iti. Me ti kamaghin nighnigh suam, 'E uarira, uan gavgavibar Midiania misogh me abiragham.' Egh me uan ziaba fam. Me ti kamaghin nighnigh, egh kamaghin mikemeghan kogham, ki Ikiavira Itir God, ki men akuragham.

3 Kamaghin amizi, ni kamaghin me mikim, 'Gumazir manam atiati, a Gileatin Mighsiam ategh uamategh uan nguibamin mangi.'" Ezi Gideon kamaghin me tuisigha, me mikemezima, 22,000plan midorozir gumaziba dikavigha uamategha

† **6:32:** Ziar kam Jerubal, an tiarim Hibrun akamin kamaghin ghu, "Bal uabi uabin akuragh." **7:3:** Godin Araziba 20:8

ghue. Ezi 10,000plan midorozir gumaziba ikiavira iti.

4 Egha gin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Midorozir gumazir aviriba ikiavira iti. Ni me inigh emimirimin magiriti, ki nin akuragh me abigham. Gumazir manam ni ko mangisi ki anemiseveghti, a ni ko mangam. Eghti ki kamaghin ni mikim suam, gumazir kam ni ko mangan kogham, eghti a mangan marki.”

5 Ezi Gideon gumaziba inigha emimirim giraghu. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni gumazibav kimti me dipam ami. Gumazir afiabar min mizebar dipam apiba, ni me isiva bizir vamiran me atigh. Egh gumazir iteviba apirigha uan dafaribar dipam apiba, me isiva bizir igharazimin me atigh.”

6 Ezi Gideon garima, 300plan gumazibara uan dafaribar dipam api, ezi igharaz darazi bar moghira iteviba apirigha uan mizebar dipam api.

7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Gumazir 300plan dafaribar dipam ameziba, ki ian akuraghti, ia Midiania gafiragham. Egh ni gumazir igharazibav kemeghti, me uamategh uan nguibabar mangi.”

8 Kamaghin, Gideon gumazir igharazibar dagheba ko sighaba me dama ada inigha me mikemezi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi 300plan midorozir gumazir kaba, me gumazir igharazibar dagheba ko sighaba ini. Dughiar kamin, Gideonin gumazibar averpeniba mong pin amadaghan itima, Midianian averpeniba, vin amadaghan danganir zarimin iti.

9 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ia mangi Midianian danganimin midorozim foregh. Ki ian akuragh Midianian gumazibav sogh me abiragham. Guizbangira, ki me isa ian agharim gatigha gifa.

10 Ni midorozim foran atiatigh, uan ingangarir gumazim, Pura, inighti a nin gin mangi, Midianian averpenibar magiri.

11 Egh men migirigiaba baraghiva misoghsi gavgavim iniam.” Ezi Gideon uan ingangarir gumazim Pura ko, aning apanibar averpeniba iti naghin men miriamin uaghiri.

12 Ezi Midianian adarazi ko Amalekia ko aruem anadi naghin itir darasi, me aparir irubuar bizir dafamin min danganir zarim tintinibar an iti. Men kamelba uaghan bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Gumazitam ti me mengan iburagham.

13 Ezi Gideon ghuava otogha moga gara orazima, gumazir mam kamaghin uan irebamin gun uan namakam geghari, “Ki irebamin garima, me balin oviziba isa balin bretin mamin ingari, ezi bretin kam uabi poghpogha iza, e Midiania itir danganir kamin aven iza averpenim pamten a misoghezi a ragha ghua nguazim giri.”

14 Ezi gumazir kamin namakam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir kam, bar guizbangira, ababanir kam en aka. Kar, Gideonin midorozir sabamra. Gideon, a Joasin otarim, Israelian gumazir mam, anarira. Guizbangira, God Gideonin akuraghti, e Midiania ko midorozir gumaziba sara, a bar e agivagham. Irebar kamin mingarim, kamaghira ghu.”*

15 Ezi Gideon irebar kamin eghaghanim baregha uaghan an mingarim baregha, maghira itevimning apirigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha uamategha Israelian averpeniba iti naghin ghugha kamaghin Israelian dei, “Ia dikav! E mangam! Ikiavira Itir God datirighin

* **7:14:** Israelia, me uari bagha uan azenibar ingarava opara dagheba isava uari bretba tua da api. Kamaghin amizi, irebamin aven itir bizir kam, bretin poghpogha izir kam, a mati Israelian nedazim. Midiania bar danganibagh arua averpenibar ingari darasi, ezi irebamin aven itir bizir kam, averpenir dipirigha ragha ghuzir kam, kar men nedazim.

en akuraghtima, e midorozimin Midiania dikabiragham.”

16 Ezi Gideon 300plan gumazir kaba isa 3plan okoruabar me ariki. Egha sighaba ko nguazir mineba sara inigha bar gumazibagh aningi. Nguazir mineba bar vaghvagha korir aviba dar averiabar iti.

17 Ezi Gideon kamaghin migei, “Ia deraghvira nan gan, ki damuamin arazimra ia uaghan a damuam. Ki mangi men danganir miriamin mangigh, bizir manam damuam, eghti ia uaghan a damu.

18 Gumazir okoruar na ko zuiba sighabagh iviti, ia uaghan sighabagh ivi kamaghin dim, ‘E Ikiavira Itir Godin adarasi! E Gideonin adarasi. E aning bagha misosi!’”

19 Ezi Gideon uan 100plan gumazir a ko zuiba, me ghua dimagarir arizimin men averpeniba iti naghin miriamin oto. Dughiar kamin, Midianian averpeniba itir danganimin garir gumaziba avughsasa uarigh itaghvirazir dughiam. Ezi Gideon ko gumazir a ko zuiba, sighabagh iviava nguazir miner me suighiziba abiaghariki.

20 Ezi Gideonin gumazir okoruar igharazimning kamaghin ganigha, uan sighabagh iviava nguazir mineba uaghan ada abiaghariki. Me uan agharir kiriabar korir avibar suiki. Egha agharir guvibar sighabar suigha, kamaghin diava arai, “Kar, Ikiavira Itir God ko Gideon baghavira itir midorozir sabamra!”

21 Egha me mitivighav ikia Midiania itir danganim okarizi, Midianian midorozir gumaziba kamaghin ganigha atiatigha ararem saram ari.

22 Ezi 300plan gumazir kabanang sighabagh ivir dughiamin, Ikiavira Itir God Midiania gamizi, me onganigha uarira uan namakaba tintinibar uan midorozir sababar uari oti. Egha me ara ghua Saretanin nguibar ekiamin amadaghan Betsitan nguibamin zui, egha Tabatin nguibamin boroghin ghua Abel Meholan nguibamin oto.

23 Ezi Gideon Naptalin anabam ko, Aserin anabam ko Manasen anabamin Israelian gumaziba, me bagha akam amadi. Ezi me oregha iza uan namakabar akuragha Midianian agintisi.

24 Ezi Gideon uaghan Efraimin anabamin mighsiar dozibar tintinibar itir gumaziba bagha akam amada. A kamaghin migia ghaze, “Ia izighiri e Midianian adarazi ko misogham. Egh ia mangi Jordanin Fanemin me bagh pighiva, daghurir doziba ko emimiribar me bagh gan mangi Betbaran nguibamin me bagh gan men suikigh. Puvatightima, me Jordanin Fanem giregh vongin mangegham.”

25 Ezi me Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuningin suira, aningin ziamning, Orep ko Sep. Egha me Orep isa, dagiam gisin a misoghezi, an areme, ezi me danganir kam Orep a gati. Egha me Sep inigha ghua wainin oviziba dikabiri naghin a misoghezi an areme. Ezi danganir kam, me Sep a gati. Egha me Midianian agintighavira iti. Gideon datirighin Jordanin Fanemin vongin itima, me gumazir dapanir kamning Orep ko Sepin dapanimning inigha a bagha zui.

8

Israelia bar Midiania dikabiragha gifa

1 Ezi Efraimin anabamin gumaziba kamaghin Gideon migei, “Ni Midianian adarazi ko misoghasa zuir dughiamin, ni en diman aghua. Ni tizim bagha kamaghin e gami?” Me bar puv a gimoba an atari.

2 Ezi Gideon kamaghin me migei, “Bizir ia amizim, ki amizir bizim, bar a gafira. Ia ti bizir ia amizimin gari, a pura bizim. Puvati, a bar deragha, ki amizir bizibagh afira.

3 Guizbangira, God Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuning isa ian agharim gati,

8:3: Onger Akaba 83:11

aningin ziamning Orep ko Sep. Ezi
ia aningin firimning atu. Bizir kam
bar ekefe. Ki kamaghin garir bizitam
gamizir puvati." Gideon kamaghin
mikemegha givazi, Efraimin an-
abamin adarazi uam an atari puvati.
4 Ezi Gideon uan 300plan
midorozir gumaziba ko ghua Jor-
danin Fanemin otivigha, a girigha
vongin ghue. Me bar amiragha,
avughsezir puvati, me uan apanibar
gintigha ghuavira iti.
5 Egha me ghua Sukotin nguibar
ekiamin otivigha, Gideon kamaghin
Sukotin itir gumazibar azai, "Gu-
mazir nan gin iziba, men mikarziba
mitiriam bangin bar amira. Kam-
aghin, ia bretin taba me danighti me
dar ami. Ki uabi, ki Midianian atriv-
imning Seba ko Salmunan agintisi."
6 Ezi Sukotin gumazir dapaniba ka-
maghin migei, "Ia tighar Seba ko
Salmunan suigham. Kamaghin, e
tizim bagh bretba isi nin midorozir
gumazibar aningam?"
7 Ezi Gideon ghaze, "Ia en
akuraghan aghua. A dera. Ia ganti,
Ikiavira Itir God Seba ko Salmuna isi
nan agharim datighti, ki gin gumaza-
miziba puvatizir danganimin mangi
benir dikonir taba inigh izi ia misogh,
ian mikarziba abighirarigham."
8 Egha Gideon me ategha ghua
Penuelin nguibar ekiamin ghugha,
kamaghira bretba bagha men azai,
ezi Penuelin itir adarasi, Sukotin
adarazi men tirazi moghira, men tira.
9 Ezi Gideon kamaghira Penuelin
gumazibav gei, "Ki apaniba dikabiragh,
egh uamategh izi ian taua apiram."
10 Dughiar kamin, Seba ko
Salmuna, aning uan midorozir
gumaziba ko Karkorin nguibamin
iti. Faragha midorozir gumazir
aviriba aruem anadi naghin ikegha
misoghasa ize. Ezi Israelia men
120,000plan midorozir gumazibav
soghezi me ariaghire. Kamaghin,
datirighin 15,000plan midorozir
gumazibara ikiavira iti.
11 Ezi Gideon uan midorozir gu-
maziba ko gumazamiziba puvatizir
danganimin tuavimin zui. Tuavir
kam Noban nguibam ko Jokbehan
nguibam, aruem anadi naghin
amadaghan iti. Dughiar kam, Mid-
iania deragha apaniba bagha garir
puvati. Ezi Gideon zuamira ghua
Midianin otogha maghira midorozim
fore. Ezi Midianian midorozir
gumaziba bar digavir kuram gami.
12 Ezi Midianian atrivimning, Seba
ko Salmuna, arav ghu. Ezi puvati,
Gideon aningin agintighavira ikia
ghua aningin suira. Ezi aningin
midorozir gumaziba aguaghfagha
bar atiatingi.

13 Ezi Joasin otarim Gideon,
midorozimin danganim ategha, ua-
mategha iza, tuavir Heresin nguibam
itir mighsiamin ghuavanabo.
14 A ghua Sukotin adarazir gumazir
igiar mam batogha, pamtemin an
suiragha kamaghin an azara, terara
Sukotin adarazir gumazir dapaniba.
Ezi gumazir igiar kam 77plan gumaz-
ibar ziaba osirigha Gideon ganingi.
15 Ezi Gideon ghua Sukotin gumaz-
iba batogha kamaghin me migei,
"Ia kamaghin fo, ia ghaze, ki tighar
Seba ko Salmunan, suigham. Egha
ia ghaze, ia tizim bagh bretba isi
nan midorozir gumazibar aningam?
Egha ia na dipova nan ingaravaka,
bretin taba nan midorozir gumaz-
ibar aningan aghua. Ia datirighin
kagh gan. Kar taning? Kar Seba
ko Salmuna aningra, ki aningin
suiragha gifa!"
16 Egha a Sukotin gumazir dapanir
kabar suiragha, benir dikonir gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
inizibar Sukotia misogha mizazim
me gase.
17 A uaghan Penuelin nguibar
ekiamin itir taua apiriaghatizi, a
iri. Egha nguibar ekiar kamin itir
gumaziba bar me misoghezi me
ariaghire.

18 Egha Gideon dikavigha Seba ko
Salmunan azara, "Gua na mikim.
Gua Taborin Mighsiamin misoghezir
gumazir kaba, me manmaghin gari?"

Ezi aning kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me bar nin mirara gari. Me vaghvagha mati, atrivir mamin otariba.”

19 Ezi Gideon kamaghin migei, “Me bar nan aveghbuabara. Me bar nan amebamin otariba. Ezi ki bar guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin gua migei, gua ti me misoghezi me ariaghirezir puvatizi, ki gua misoghezi gua aremeghan koghai.”

20 Egha Gideon uan otarir ivariam Jeterin migia ghaze, “Aria, ni aning misueghti aning aremegh.” Ezi otarir kam, bar uan igiamra ikia, kamaghin damuan atiatingi. A uan midorozir sabam ghufezir puvatigha, aning misoghezir puvati.

21 Ezi Seba ko Salmuna kamaghin Gideon migei, “E fo, gumazir aruaba uari kamaghin bizim damusi, me uan gavgavibar amodoghin a damuam. Kamaghin, ni uabi izi ga misogh.” Kamaghin, Gideon uabi Seba ko Salmuna misoghezi, aning areme. Egha an aningin kamelningin firimin itir benir iakinir igiamin nedazim guraghav itir adiarimning ini.*

22 Ezi Israelia kamaghin Gideon migei, “E kamaghsua, ni Midianian agharim da ua e inizir bizim bangin, ni en gumazir dapanimin iki e gativagham. Eghti nin otariba ko nin ovavir boriba uaghan en gumazir dapanibar ikiam.”

23 Ezi Gideon kamaghin migei, “Ki ian gumazir dapanimin ikian kogham. Eghti nan otarim uaghan, ian gumazir dapanimin ikian kogham. Ikiavira Itir God, a uabi ian gumazir dapanimin ikiam.”

24 Gideon fo, Midiania me Ismaelin ovavir boribar adarasi, me ringba uan kuaribagh arisi.

Kamaghin, a migia ghua ua kamaghin Israelia migei, “Ki bizir mam bagh ian azangasa. Ia bar moghira midorozimin Midianian kuaribar guizir ringin iniziba, ia vaghvagh dar vamira vamira isi na daningam.”

25 Ezi me kamaghin migei, “A dera, e da isi ni daningam.” Egha me vaghvagha midorozimin tongin inizir ringbar vamira vamira isa iza nguazimin ghuarazir inim garisi.

26 Me arighizir ringin kabar osimtizim, 25 kilogremin tu. Kar ringbar osimtizimra. Ezi iakinir igiamin nedazibar adiaribar osimtizim, ko adiarir igharaziba, ko Midianian atrivibar korotiar pighagheviba, ko men kamelbar firibar itir adiariba, me ringba sara da mengezir puvati.

27 Ezi Gideon golin kam inigha ofa gamir gumazibar korotiar otevir bar aghuarir mamin ingarigha, uan nguibam Ofran aneti. Ezi Israelia God ategha Ofran ghua bizir kamin ziam fe, mati tuavimin amiziba tintinimin gumazir amuiba itiba koma akui. Korotiar a ingarizir kam, azuazimin min Gideon uan adarazi ko me gamizi me bar tintinibar arazir kurar igharazibagh amua iti.

28 Kamaghira, Israelia midorozimin Midianian adarazi abiragha aghumsizir ekiam me ganingi. Ezi Midianian adarazi ua bizitam damuan ibura. Kamaghin, Gideon ikiavira itir dughiamin, Israelia ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 40plan azenibar tu.

Gideon areme

29 Ezi Joasin otarim Jerubal, an ziar mam Gideon, a ghua uan nguibamin itir dipenimin iti.

30 An amuir aviriba iti, egha bizir kam bangin, a 70plan otariba iti.

31 Ezi Gideonin amuir dozir mam Sekemin nguibamin iti. An amuir kam otarir mam batezi, Gideon ziam, “Abimelek,” a gati.

32 Ezi Joasin otarim Gideon bar ghurigha areme. Ezi me Abieserin adarazir nguibam Ofran, an afeziam Joas afazi naghin, uaghan anefa.

* **8:21:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **8:23:** 1 Samuel 8:7; 10:19; 12:12

33 Gideon aremezi, Israelia zuamira ua Godin ziam fer puvati. Me mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akua da bagha arui moghin, aser Balbar, ziaba fe. Egha asem Balberit atizi, a men godin oto.
34 Me Ikiavira Itir God, uam a ginighnizir puvati. A men God, a men akurazi, men apaniba tintinibar iza me misozir dughiabar, me me abini.
35 Guizbangira, Jerubal, an ziar mam Gideon, a deraghavira men akuragha me bagha bizir aghuir aviribagh ami. Ezi me da bakinighinigha, deravira Gideonin adarazi ikaragha me minabazir puvati.

9

Abimelek Sekemin nguibar ekiamin atrivimin oto

1 Ezi Abimelek Jerubalin otarim, kar Gideonra, a uan amebamin adarazi ko amebamin anabamin gumazamiziba bar men ganasa Sekemin nguibar ekiamin ghugha,
2 kamaghin men azai, "Ia manmaghin nighnisi? Jerubalin otarir 70pla e gativagh, en faragh mangam, o? Ia ti gumazir vamirara ateghti a en gumazir dapanimin ikiam? Ia deraghvira nighnigh, ki Abimelek, ki ian inivafizimra. Ia bizir kam deraghvira an gun mikimti, Sekemin gumazir aruaba ian nighnizim baragham."
3 Ezi Abimelekin amebamin adarazi migirigiar kam inigha ghua Sekemin gumazir aruabav kemezima, me oregha a gifonge. Me ghaze, a men anabamra.
4 Ezi Sekemin gumazir aruaba ghua asem Balberitin ofa gamir dipenimin aven ghua, silvan dagiar 70pla inigha Abimelek ganingi. Ezi, a ghua gumazir onganir kuraba, uabin gin mangasa me givese. Ezi me an gin arui.
5 Ezi a gumazir kurar kaba inigha uamategha Ofran ghugha, uan afeziamin dipenimin ghua uan aveghbuar 70pla, dagiar dafar mam gisin bar me misoghezi, me ariaghire. Kar an aveghbuabara, Jerubalin otariba. Ezi Jotam, Jerubalin otarir abuananam arav ghugha modo, kamaghin amizi, Abimelek a misoghezir puvati.
6 Ezi Sekem ko Betmilon nguibamin gumazamiziba, bar iza uari akuvagha ghua okin temer ekiar bar anogoroghezir danganimin oto. Me an otogha, Abimelek amisevezi a men atrivimin oto.
7 Ezi Jotam kamaghin oregha ghua Gerisimin Mighsiamin orazimin ghuavanabogha men diagha ghaze, "Ia Sekemin itir gumazamiziba, ia nan akam baragh, eghti God ti ian akam baragham.
8 Dughiar mamin, temeba ghaze, me uarir tongin temer tam amiseveghti, a me bagh atrivimin otivam. Egh me kamaghin olivin temem mikimam, 'Ni en atrivimin otivam?'
9 Ezi olivin temem kamaghin migei, 'Manmaghin ami? Nan borer aghuim, gumazamiziba zurara a isava, ziar ekiam gumaziba ko asebagh anidi. Eghti ki uan borer ingangarim ategh mangi mati aminim va, nan aguaba ko nan dafariba feghti, ki bar isin mar iki temer mabagh afiragh, ti ian atrivimin ikiam? Marki. Ki aghua.'
10 Ezi temeba kamaghin fighin temem migei, 'E kamaghin ifonge, ni en Atrivimin otivam!'
11 Ezi fighin temem kamaghin men akam ikaragha ghaze, 'Manmagh su? Ki ti uan dagher isingtizim ategh nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, temer igharazibagh afirazi moghin ia bagh atrivimin otogham? Bar puvatigham.'
12 Kamagh, temeba ghua wainin ikarizimin azara, 'Ni izi en atrivimin otivam.'
13 Ezi wainin ikarizim ghaze, 'Manmaghin ami? Nan wainin dipam bar dera, egha aseba ko gumazibagh amima me bar akonge. Ki ti ua wainin dipam damuan koghti, nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, mati aminim

dagh ivai da temer igharazibagh afi-
razi moghin, ki ia bagh atrivimin
otogham? Markiam.'
14 Ezi temeba abuan ghua temer
dozir dikoniba itir mamin azara, 'Ni
ti en atrivimin ikiam?'
15 Ezi temer dozir dikoniba itim
kamaghin migei, 'Ki ian atrivimin
otivsi, ia guizbangira ifongegh, bar
moghira izi nan aguabar apengan
orangtizimin iki. Ia aghuaghti,
avim nan aguabar otogh iziva
Lebanonin sidan temer ruariba bar
dar isigham.'"
16 Egha Jotam ua kamaghin
migei, "Ia Abimelek amisevezi a ian
atrivimin otozir dughiamin, ia ghaze
ia guizbangira bar arazir bar aghuim
gami? Jerubal uan adarazi ko ian
akurazir ingangarir aghuim gami.
Ezi ia arazir aghuitamin a gami, o pu?
Ti puvati.
17 Nan afeziam Gideon ian akur-
vaghasa uabi isa apanibagh aniga
midorozim gami. A uabi midorozir
gumazibar dapanimin otogha, Midi-
ania ko misogha men gavgavim da ua
ia ini.
18 Ezi datirighin, ia arazir ku-
ramin a gamigha an adarazigh
gasighasiki. Ia dagiar dafar mam
gisin an 70plan otaribav soghezi,
me ariaghire. Ezi gumazir kam
Abimelek, ia a gamizima, a Sekemin
gumazir dapanibar atrivimin oto. A
guizin Jerubalin amuimin otarim pu.
Puvati. A Jerubalin ingangarir amizir
kinim otezir borim. Ezi ia ghaze, a ian
anabamin adarasi, egha anemisevezi
a ian atrivimin otivasa.
19 Ezi ia Sekemin gumazir da-
paniba, ia Jerubal ko an adarazi
gamizir arazir kam, a guizbangira
deraghti, ia Abimelek bagh bar
akongegh, eghti a uaghan ia ko bar
akongegham.
20 Eghti arazir kam deraghan
koghti, avim Abimelek batogh egh
mangi uaghan Betmilo ko Sekemin
gumazamiziba uaghan men isiam.
Kamaghira, avim uaghan Betmilo
ko Sekemin gumazamiziba batogh
mangi uaghan Abimelekin isiam."
21 Jotam kamaghin mikemegha
givagha, uan avebam Abimelekin
atiatigha ara ghua Berin nguibamin
iti.
22 Ezi Abimelek azenir pumuning
ko mikezimin Israelian atrivimin ike.
23 Ezi God gin duar kurar mam
amadazi an Abimelek ko Sekemin
gumazir dapanibar tongin adarim
forezi, me adarim uarir iti. Ezi
Sekemin gumazir dapaniba uam a
barazir puvati.
24 Sekemin gumazir dapaniba
faragha Abimelekin akurazi, a uan
aveghbuar 70pla misoghezi me
ariaghire. Kar Jerubalin otariba.
God bizir kam bangin, Abimelek
ko Sekemin gumazir dapaniba,
ovengezir gumazibar ghuziba bagh
me ikaragh ivezir kuram me
daningasa, arazir kam gamizi, an oto.
25 Ezi Sekemin gumazir dapaniba,
Abimelekin aghuagha osimtiziba
a daningasa, gumazir kurar maba
amadazi, me mighsiabar isin moga
ikia tuavir kamin izir gumazamiziba
bagha gara, men suigha men biziba
isava me misosi. Kamaghin, bizir me
Abimelek damuamim an a gifo.
26 Ezi Gal, Ebetin otarim, dughiar
mamin, uan aveghbuaba ko me
Sekemin nguibamin ghuezi, Sekemin
gumazir dapaniba uan nighniziba
isava a gatigha an gin mangasa
nighnisi.
27 Ezi wainba anir dughiamin,
Sekemin gumazamiziba uan wainin
azenibar ghua wainin oviziba kuari.
Me wainin oviziba inigha dar pozim
mikinigha da mirmira dar dipaba ini.
Egha uan asemin dipenimin ghuegha
isar ekiam gami. Me dagheba ko
wainin dipaba apava, Abimelek
dipovava, aka an ziam gasighasisi.
28 Ezi Ebetin otarim Gal kam-
aghin migei, "Abimelek a gumazir
manmaghin garim, ezi e Sekemin
gumazamiziba an apengan ikiam?
Abimelek a pura Jerubalin otarim,
ezi Sebul an ingangarir gumazir
kinim. Ezi e Hamorin apengan ikiam,
Hamor a Sekemin inazir afeziamra.

Ezi e tizim bagh Abimelekin apengan ikiam?
29 Ki ti Abimelek batuegh Sekemin gumazamizibar faragh mangiti, me nan apengan ikiam. Ki an mikim suam, 'Ni mangi uan midorozir gumaziba inigh izi na ko misogh.' "
30 Ezi Sebul, nguibar kamin gumazir dapanim, a Ebetin otarim Galin migirigiaba baregha bar aningaghe.
31 Egha gumazir maba amadazima, me modogha ghua kamaghin Abimelek mikeme, "Ni oragh. Ebetin otarim Gal, a uan aveghbuaba ko Sekemin izegha, ni ko misoghasa men navibagh inifi.
32 Kamaghin ni uan adarazi ko, datirighin dimangan mangi Sekemin nguibamin boroghin tuzimin mongegh.
33 Egh bar mizaraghara dikavigh nguibar ekiar kamin mangi, egh midorozim foregh a damu, eghti Gal uan adarazi ko izi misoghti, ia puvira me damigh."
34 Ezi Abimelek uan adarazi ko dimangan dikavigha zui. Me ghua 4plan okoruabar uari arigha, nguibamin divazimin azenan mongegha me bagha gara iti.
35 Ezi Gal bar mizaraghara ghua nguibar ekiamin divazir tiar akamin tughav iti, ezi Abimelek uan adarazi ko danganir me itim ategha zui.
36 Ezi Gal men ganigha, kamaghin Sebul migei, "Ni gan. Gumaziba muna mighsiamin akirimin izaghiri."
Ezi Sebul kamaghin migei, "Gumaziba munagh puvati. Ni ti mighsiabar nedazibar gara ghaze, gumaziba."
37 Ezi Gal ua kamaghin migia ghaze, "Puvati. Ni gan, muna gumaziba mighsiar akirimin izaghiri. Ezi gumazir igharaziba, tuavir iza Okin temer ekiar gumaziba duaba ko migeimin moghin izi."
38 Ezi datirighin Sebul kamaghin Gal migei, "Ni datirighin nin gavgavimra mana? Ni uabi a dipovava aka ghaze, Abimelek manmaghin garir gumazim, ezi e an apengan ikiam? Gumazir kaba datirighin izi, kar merara ni me dipova aka men ziabagh asighasiki. Ezi ni datirighin mangi me ko misogh!"
39 Ezi Gal Sekemin gumaziba inigha uabi men faragha ghua Abimelekin adarazi ko uariv sosi.
40 Ezi Abimelek an agiragha zuima ana arav ghuzima, Abimelekin midorozir gumaziba Galin adarazir gumazir aviribav soghezi, me duar ekiaba arigha tintinibar tuavim girav ikia ghua nguibar ekiamin tiar akamin tu.
41 Ezi Abimelek uamategha ghua Aruman nguibamin iti. Ezi Sebul, Gal ko an aveghbuaba batoghezi, me ua Sekemin ikian kogham.
42 Ezi aminim tirazi mizarazimin, Sekemin gumazamiziba mangi uan azenibar ingarasa zuima, gumazir mam men gun Abimelek mikeme.
43 Ezi Abimelek uan midorozir gumazir okoruar pumuning ko mikezimin me tuira. Ezi me tuzimin mongegha me bagha gara iti. Egha Abimelek garima gumazamiziba nguibam ategha izima, an adarazi mongezi naghin ikegha azenim giregha me misosi.
44 Ezi Abimelek uan adarazi ko ivemara ghua nguibamin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi an gumazir okoruar mamning azenibar gumazamizibav soghezi me ariaghire.
45 Ezi Abimelek ghua nguibar ekiamin aven iti daraziv sogha itima aruem gifa. Ezi a nguibar ekiam bar a inigha gumazamizibav soghezi me bar ariaghire. Ezi a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibar ekiam bar anekarigha, a gasighasigha, amangsizim tintinibar nguibar ekiamin nguazim ginge.
46 Ezi gumazamizir maba Sekemin midorozir gumazibar dipenir gavgavir ruarim gisin iti. Egha me bizir otivizir kabar migirigiam baregha, ara ghua asem Balberitin dipenir gavgavimin aven ghuegha mongegha iti.

47 Ezi Abimelek kamaghin oraki,
gumazamiziba bar uari akuvagha
dipenir kamin aven iti.
48 Ezi a uan midorozir gumaziba
ko Salmonin Mighsiamin orazimin
uanabo. Egha sobiam inigha temer
aguar misingiziba ovirigha uan
dipizim gati. Egha a kamaghin uan
midorozir gumazibav gei, "Bizir ki
amim ia an gari. Ia bemira ki amizi
moghin ia damu."
49 Ezi gumaziba bar temer aguaba
ovirigha gifa. Egha me bar moghira
temer aguar kaba inigha Abimelekin
gin ghua, dazir kaba isava dipenir
miriamin da akufa. Egha me avim
dagh atizi, avir kam aven iti darazi
bar men isi. Dughiar kamin, Sekemin
dipenir gavgavimin aven itir gu-
mazamizir 1,000pla isigha ariaghire.
50 Ezi Abimelek gin uan midorozir
gumaziba ko ghua Tebesin nguibamin
gumazamiziba ko misogha nguibar
kam ini.
51 Dipenir ruarir bar gavgavir mam
nguibar kamin tongin iti. Ezi gu-
mazamiziba arava an ghue. Me an
aven ghuegha tiar akam asaragha an
uanaga bar pin iti.
52 Ezi Abimelek ghua dipenir
bar gavgavir ruarir kam iniasa
midorozim fore. A dipenir bar
gavgavir ruarir kamin boroghin
ghugha, an tiar akamin boroghin
avim a darighasa.
53 Ezi amizir mam witin oviziba
mirmirir dagiar dafar mam aku-
nizima, dagiam izaghirava Abimelekin
dapanim abiki.
54 Ezi Abimelek zuamira gumazir
igiar an midorozir biziba aterimin
diagha ghaze, ni uan midorozir
sabamin na biraghti ki aremeka.
Eghti me kamaghin mikiman kogh
suam, amizir mam na misoghezi
ki areme. Ezi gumazir igiar kam
Abimelek birazi an areme.
55 Ezi Israelia Abimelekin gari
an aremezi, me uamategha uan
nguibamin ghue.
56 Abimelekin faragha uan afeziam
osimtizim a ganigha uan aveghbuar
70plan misoghezi me ariaghirezi
moghira, God a ikara.
57 Ezi Sekemin gumazamiziba
amizir arazir kuram, God uaghan
a ikara. Jerubalin otarim Jotam, a
faragha ghaze, Sekemin gumazamiz-
iba ikuvigham, ezi datirighin arazir
kam, a mikemezi moghin oto.

Jepta ko gumazir dapanir igharazibar eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Tola gumazir dapanimin oto

1 Abimelek aremegha givazi, Puan
otarim Tola, an inazir afeziam Dodo,
an otogha uam apaniba da Israelia
ini. A Isakarin adarazir gumazim.
Egha a Efraimin mighsiar dozibar
aven itir nguibar ekiam Samirin iti.
2 A 23plan azenibar Israelian gu-
mazir dapanimin ike. Egha aremezi
me Samirin anefa.

Jair gumazir dapanimin oto

3 Ezi Tolan gin, Gileatin Distrighin
gumazir mam Jair, a gumazir da-
panimin oto. Egha 22plan azenibar
Israelian gumazir dapanimin iti.
4 A 30plan otariba itima, me
30plan donkibagh apiagha mangigh
izegh gami. Me Distrik Gileatin
nguazimin, 30plan nguibar ekiaba
iti. Me datirighin nguibar ekiar kaba
kamaghin dar bori, "Jairin Nguibar
Ekiaba," egha iza datirighin.
5 Ezi Jair aremezi me Kamonin
nguibamin anefa.

Amonia osimtizim Israelia ganingi

6 Ezi Israelia uam arazir kuram
Ikiavira Itir Godin damazimin a gami.
Me aser Balba ko aser amiziba As-
tarte, dar ziaba fe, kar kantrin kabar
aseba, Siria, Saidon, Moap, Amonia
ko Filistiaba. Israelia Ikiavira Itir
God ategha uam an ziam fer puvati.
7 Kamaghin, Ikiavira God bar Is-
raelian aningaghegha Filistiaba ko
Amonia ataghizi me iza midorozimin
me dikabira.

9:53: 2 Samuel 11:21

8 Dughiar kamin me midorozimin
Israelia abinigha bar pazavira me
gami. Egha 18plan azenibar, Filis-
tiaba ko Amonia, bar pazavira, Jor-
danin Fanemin vongin, Gileatin Dis-
trighin Amorian nguazimin itir Is-
raelia gami.
9 Ezi, Amoria Jordanin Fanem
giregha vongin iza Judan anabamin
adarazi ko, Benjaminin anabamin
adarazi ko, Efraimin anabamin
adarazi ko misosi. Kamaghin, Is-
raelia bar dughiar kuramra ini.
10 Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin
dia, kamaghin migei, "En God, e ni
ataki. Egha aser Balbar ziaba fe.
Kamaghin, e nin damazimin arazir
kuram gami."
11-12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Israelia migei, "Ia fo, fomira Isipia,
Amoria, Amonia, Filistia, Saidonia,
Amalekia ko Maonia bar ia abiragha
ia gasighasiki. Ezi ki ian akuragha ua
me da ia ini.
13 Ezi ia na ategha ua godin igharaz-
ibar ziaba fe. Kamaghin, ki datirighin
ua ian akuraghan kogham.
14 Ia mangi aser ia uari bagha in-
abazibar dim. Egh ia osimtizim ba-
tivamin dughiamin, me ti ian akur-
vagham."
15 Ezi Israelia kamaghin Ikiavira
Itir God migei, "E arazir kuram gami.
Ni bizir tizimin e damusi, ni a damu.
Ezi e datirighin uarir akurvaghasa
nin azangsisi."
16 Egha Israelia uan marvir
guaba makunigha, aseba ategha,
ua Ikiavira Itir God baghavira iti.
Ezi Ikiavira Itir God Israelia aterir
osimtizir kabar gara ghua bar me
giporpore.
17 Ezi gin Amonian midorozir gu-
maziba iza uari akuvagha, Gileatin
uari bagha averpenibar ingarigha
iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba
uaghan iza uari akuvagha, Mispan
nguibamin uari bagha averpenibar
ingarigha iti.
18 Ezi Israelian gumazir dapanir
Gileatin itiba, me uarira uarir
azangsisi, "Tinara Amonian misoghsi
en faragh mangam? Gumazir
kamaghin damuamim, a Gileatin
gumazamiziba bar men gumazir
dapanimin ikiam."

11

Jepta gumazir dapanimin oto

1 Jepta, a Gileatin Distrighin gu-
mazim, a midorozir gumazir gav-
gavir mam. A tuavimin amizir pura
ikiava otir amizimin borim, ezi Gileat
an afeziam.
2 Ezi Gileatin amuir ekiam uaghan
otarir maba bate. Ezi otarir kaba
gumaziba aghegha, kamaghin Jepta
migei, "Ni amizir igharazimin borim.
Kamaghin, ni en afeziamin bizitam
inian kogham."
3 Kamaghin amizi, Jepta uan aveg-
hbuaba ategha arav ghu. Egha ghua
Topin nguazimin iti. A gumazir ku-
rar maba gakaghonezima me a koma
arui. A me ko ghua tintinibar iki-
ava gumazamizibav sogha men biz-
iba pura da isi.
4 Ezi Amonia gin ghua Israelia ko
misosi.
5 Ezi midorozim otozima, Gileatin
gumazir aruaba Jepta iniasa Topin
nguazimin ghu.
6 Egha me kamaghin a migei, "Ni
iziva en gumazir dapanimin ikiva, e
Amonia ko misogham."
7 Ezi Jepta kamaghin Gileatin gu-
mazir aruabav gei, "Ia nan aghuagha
nan afeziamin dipenimin na bat-
uegha gifa. Ia bizir tizim bagha ua
na bagha izi? Ia datirighin osimtiziba
bativa na bagha izi?"
8 Ezi Gileatin gumazir aruaba
kamaghin a migei, "Mar guizbangira.
E datirighin ni iniasa izi, ni en
gin mangiva en akuragh Amonia
ko misogham. Egh ni gin Gileatin
gumazamizibar gumazir dapanimin
ikiam."
9 Ezi Jepta kamaghin Gileatin gu-
mazir aruabav gei, "Are! Ia na inigh
uamategh mangighti Ikiavira Itir
God nan akuraghtima, ki midorozim

10:10: 1 Samuel 12:10 **10:13:** Godin Araziba 32:15; Jeremaia 2:13

damuva apaniba abiraghti, ia guizin
na ateghti ki ian gumazir dapanimin
ikiam."
10 Ezi gumazir aruaba kamaghin
migei, "Guizbangira, e Ikiavira Itir
Godin damazimin ni migei, e ni
mikemezi moghira e damuam."
11 Kamaghin, Jepta Gileatin gu-
mazir aruaba ko zui. Ezi gumazamiz-
iba anemisevezima, a men gumazir
dapanimin iti. Ezi Jepta Mispan
nguibamin ikia Ikiavira Itir Godin
damazimin mitigha uan akamin
gumazamizibav gei.
12 Ezi Jepta gin Amonian atrivim
kamaghin an azangasa gumaziba
amada, "Ni tizim bagha iza nan atara
nan nguazim iniasa na ko misosi?"
13 Ezi Amonian atrivim kam-
aghin gumazir Jepta amadazibar
azangsighizir akam ikaragha ghaze,
"Israelia faragha Isipin kantri ategha
izava nan nguazim okeme, an
Arnonin Fanemin ikegha ghua,
Jabokin Fanemin otogha, ghua Jor-
danin Fanemin tu. Ezi ki bizir
kam baghava atari. Ia datirighin
nan nguazim isi ua na daningam.
Puvatighti, e uariv sogham."
14 Ezi Jepta ua gumaziba amadazi,
me Amonian atrivim bagha zui.
15 Ezi me kamaghin a ikaragha
ghaze, "Jepta ghaze, puvati, Israelia
Moapian nguazim ko Amonian
nguazim okemezir puvati.
16 Israelia Isip ategha izir
dughiamin me gumazamiziba pu-
vatizir danganimin izava Ongarir
Aghevimin otifi. Egha me gin ghuava
Kadesin nguibar ekiamin oto.
17 Egha Israelia uamategha gu-
mazir kaba amangizi me ghuava ka-
maghin Idomian atrivimin azangsisi,
'E uari, ni e ateghti e nin nguazim
abigh mangi vongin otivigham, o
puvatigham?' Ezi atrivim aghua. Ezi
me gumaziba amangizima me ghua
Moapian atrivimin azai. Ezi a uaghan
aghua. Kamaghin, Israelia Kadesin
ikia iti.
18 "Egha me gin ghua gumazamiz-
iba puvatizir danganimin zui. Egha
me Idom ko Moapian nguazimin
ghuzir puvati. Me Moapin, aruem
anadi naghin Arnonin Fanemin
vongin kaghira iti. Me an averpeni-
bar ingarigha iti, kar men nguazir
mitaghniam. Kamaghin, me Arnonin
Fanem abigha vongin ghuezir puvati.
19 "Ezi Amorian atrivim, Sihon,
a Hesbonin danganimin itima, Is-
raelia mangi an ganasa gumaziba
amangi. Ezi me kamaghin an azai,
'E uari, ni kamaghin ifonge, e nin
nguazim abigh mangi vongin oti-
vam o markiam? E uan nguazim a
baghvira mangasa.'
20 Ezi Sihon aghua. Egha uan
midorozir gumaziba bar me inigha
ghua, Jahasin nguibar ekiamin aver-
penibar ingarigha dar ikiava Israelia
ko misosi.
21 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian
God, a Israelian akuragha Sihonin
adarazi ko men midorozir gumaziba
sara bar me abira. Kamaghin, Is-
raelia Amorian nguazir danganir me
itir kabanang bar ada ini.
22 "Me bar Amorian nguaz-
iba ini, me sautin amadaghan
Arnonin Fanemin ikegha, ghua notin
amadaghan Jabokin Fanemin tu,
egha aruem anadi naghin gumaza-
miziba puvatizir danganimin ikegha
ghua, aruem uaghiri naghin Jordanin
Fanemin tu.
23 Kamaghira, Ikiavira Itir God, a Is-
raelian God, a uabi Amoria batuegha,
men nguazim isava uan gumazamiz-
ibagh aningi. Kar Israelia. Ezi ni
datirighin ua nguazir kam iniasa?
24 Ni uan bizir nin asem Kemos ni
ganingiziba, ni da ini. Ezi en nguazir
en God e ganingiziba, da en nguaziba.
25 "Ezi manmaghin ami? Ni ghaze
nin gavgavim ti Balakin gavgavim
gafira? A Siporin otarim, egha
Moapian atrivim. A nguazir taba ua
uabi daningasa migeir puvati. Egha e
ko midorozim gamizir puvati.

11:17: Diboboniba 20:14-21 **11:18:** Diboboniba 21:4 **11:19:** Diboboniba 21:21-24 **11:25:** Diboboniba 22:1-6

26 Ezi Israelia Hesbon ko Aroerin
nguibamning isava, aningin boroghin
itir nguibar doziba isava, egha
Arnonin Fanemin boroghin itir
nguibar ekiaba bar ada inigha,
300plan azenibar dagh apiaghav iti.
Manmaghin amizi ia dughiar kamin
ua nguibar kaba inigha dagh apiazir
puvati?
27 Ezi Jepta kamaghin migia ghaze,
an arazir kuratam ni gamizir puvati.
Ni uabi arazir kuram gamigha a ko
misosi. God uabi gumazibar araziba
tuisisi, a datirighin bar moghira ia ko
en araziba tuisigham."
28 Ezi Amonian atrivim akar Jepta a
bagha amadazir kam baraghizir pu-
vati.

29 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam
Jepta gizivazima, a uan midorozir gu-
maziba inigha, me Gileat ko Manasen
anabamin nguazimin ghua Gileatin
aven Mispan otifi, egha gin Mispan
nguazim ategha ghuava Amonian
nguazimin oto.
30 Ezi Jepta Ikiavira Itir Godin
damazimin akar mam akirigha
ghaze, "Ni nan akuraghti ki
midorozimin Amonia abinigh,
31 egh midorozimin ikegh ua-
mategh izamin dughiar kamin, bizir
manam faragh nan dipenimin tiar
akamin azenim girigh, na bagh
izamim bizir kam, a Ikiavira Itir
Godin bizimin otivam. Eghti ki a
isi ofan bar isi mighirimin min ni
daningam."
32 Ezi Jepta uan midorozir gu-
maziba ko fanem abigha ghua
Amonia bativigha me misosi. Ezi
Ikiavira Itir God Jeptan akurazima
me midorozimin me abira.
33 Me Amonia misogha bar
me abini, me Aroerin nguibar
ekiamin ikegha me misogha ghua
Minitin nguibar ekiamin otogha,
bar ghua Abel Keramimin dipamin
tu. Me 20plan nguibabav sogha,
me abiragha bar me agifa. Kam-
aghira Israelia bar Amonia abinigha,
aghumsizim me ganingizi, me ua me
ko misoghan ibura.

Jepta uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto

34 Ezi Jepta uamategha uan
nguibamin iza Mispan nguibar
ekiamin otozi, an guivim dipenim
ategha ivegha a bagha zui. A bar
akongegha uan tambarin misogha
ighiam bangava ighavamaga izi.
Guizbangira, Jepta guivir kamra iti.
A ua boriba puvati.
35 Ezi Jepta uan guivimin ganigha,
bar digavir kuram gamigha uan
korotiam abigha kamaghin migei,
"O nan guivim, noka! Ni bar nan
dighorim abiki. Ki bar oseme.
Ni tizim bagha faragha iza na
batogha osimtizir ekiam na ganingi?
Ki Ikiavira Itir Godin damazimin
akar dikirizim gamigha gifa, egh ki
anebighan kogham."

36 Ezi an guivim kamaghin migei,
"O nan afeziam, ni Ikiavira Itir Godin
damazimin akam akirigha gifa.
Kamaghin, ni akam akirigha givazi
moghin, ni na damu. Guizbangira,
Ikiavira Itir God nin akurazi, ni uan
apaniba Amonia abira."

37 Egha a kamaghin uan afeziam
migei, "Ki kamaghsua, ni faragh na
ateghti ki uan namakaba ko iakinir
pumuningin mighsiabar orazibar
daru azir akabar amuam. Ki fo, ki
gumazitamin ikeghan kogh borir tam
bateghan koghiva aremegham."

38 Ezi an afeziam kamaghin a migei,
"A dera, ni mangi." Egha anemadazi
a ghua iakinir pumuningin ike. A
uan namakaba ko ghua mighsiabagh
arua, azir akabagh amua kam-
aghin azi, a gumazitamin ikeghan

11:35: Diboboniba 30:2 * **11:38:** Gumazitam God ko akam akiri, a bizir bar ekiam. Ni Jems 5:12 ko Matyu 5:33-37in gan. Jepta deragha nighnizir puvatigha onganigha akar dikirizir kam gami. Kar bar arazir kuram an a gami. Godin Akar Gavgavimin, God ghaze, gumazamiziba uan boribar ofa damuan kogham. Ofa Gami 20:2in gan. Jepta amizir bizir kam, a kamaghin en aka, a bar deravira Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati. A bar arazir kuram gami.

koghiva borir taba inighan kogh aremegham.*

39 Ezi iakinir pumuning givazima a uamategha iza uan afeziam bato, ezi an afeziam Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirizi moghin, a gami. Ezi guivir kam gumazitam ko akuizir puvati. Ezi arazir kam bangin, Israelia zurara arazir kam gami.

40 Israelian guivir igiaba, zurara azeniba bar, dar dughiar 4plan, me Jeptan guivim ginighnigha osemegha aruava a bagha azi.

12

Efraimin anabamin adarazi Gileatia ko misosi

1 Ezi Efraimin anabamin adarazi uari akuvagha midorozim damuasa, midorozir biziba inigha Jordanin Fanem giregha vongin otogha, Safonin nguibar ekiamin zui. Me ghua kamaghin Jepta migei, "Ni Amonia ko misoghasa Jordanin Fanem girigha vongin zuir dughiamin, ni en diman aghua? Ni oragh, bizir kam bangin, e datirighin ni ko nin dipenim dapongam."

2 Ezi Jepta kamaghin me migei, "Ki uan adarazi ko, e Amonia ko adarir ekiam iti. Egha ki ian diazi, ia iza nan akurazir puvati.

3 Ezi ki gari ia iza nan akurazir puvatizi, ki kamaghin nighnisi, 'Ki mangi Amonia ko misoghti, me mar na misueghti ki aremeka.' Kamaghin, ki Jordanin Fanem girigha anebigha ghua midorozim foregha a gami. Ezi Ikiavira Itir God nan akurazima ki midorozimin me abira. Ezi ia datirighin tizim bagha iza na misoghasa?"

4 Efraimian anabamin adarasi, faragha Gileatin adaraziv gia ghaze, "Ia Gileatin adarasi, ia Efraimin nguazimin ikegha ara iza, datirighin Efraim ko Manasen nguazimningin tizimningin iti. Egha ia gumazamizir pura guighav itiba." Kamaghin, Jepta Gileatin gumaziba bar me akuvagha, Efraimin gumazibav sogha me abiri.*

5 Ezi Gileatin midorozir gumaziba Efraimin gumaziba bagha pigha, Jordanin Fanem abigha ghua otivir tuavir akabar iti. Ezi Efraimin gumaziba midorozimin ara fanemin iza kamaghin migei, "E dipam giregh vongin mangasa."

Ezi Gileatin midorozir gumaziba kamaghin vaghvagha men azangsisi, "Ni Efraimin tav o puvati?"

Eghti me kamaghin mikim suam, "Puvati," eghti me ua kamaghin a mikimam,

6 "Aria ni mikim, 'Sihibolet.'" Eghti gumazir kam deragh ziar kam diponan kogh, suam, "Sibolet," eghti me fogh suam kar Efraimin adarazir gumazir mam, egh me an suiragh a misueghti an aremegham. Me kamaghin amua ghua Jordanin Fanem gira iza, otivir tuavir akabar pigha, Efraimin adarazir 42,000plan gumazibav soghezi me ariaghire.†

7 Ezi Gileatian gumazim Jepta, a 6plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ikegha areme. Ezi me Gileatin nguazimin anefa.‡

Ipsan, gumazir dapanimin oto

8 Ezi Jepta aremezi, gin, Betlehemin gumazim Ipsan, a Israelian gumazir dapanimin oto.

9 A 30plan otariba ikia 30plan guiviba iti. Egha uan guiviba amangizi me nguibar igharazibar gumazibar ikiasa ghue. Ezi a igharazir adarazir guivir igiaba inigha uan otaribagh aningizi me dar iti. Ezi Ipsan 7plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

* **12:4:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † **12:6:** Hibrun akamin akar kam kamakin, "Sihibolet," o "Sibolet," an mingarim kamakin, "raiziar dapanim." Gileatia kamaghin ziar kam dibori, "Sihibolet." Ezi Efraimin adarazir ighara a dibori, "Sibolet." Gumazitam, deragh Gileatian adarazi a dibori moghin, a deragh a diboroghan koghti, me fogham kar Efraimin gumazir mam, egh me an misueghti ana aremegham. ‡ **12:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

10 Egha an aremezi, me Betlehemin anefa.

Elon gumazir dapanimin oto

11 Ezi Ipsan aremezi, Sebulun adarazir gumazir mam Elon, a Israelian gumazir dapanimin otogha 10plan azenibar men gari.

12 Ezi an aremezi, me Sebulunin nguazimin, Aijalonin nguibar ekiamin anefa.

Apdon gumazir dapanimin oto

13 Ezi Elon aremezi, Piratonin nguibar ekiamin gumazim Apdon, a Hilelin otarim, a Israelian gumazir dapanimin oto.

14 A 40plan otariba ikia igiav otarir 30pla iti. Me zurara donkin 70pla gapiaghira mangi izegh gami. Ezi Apdon 8plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

15 Ezi an aremezi, me Efraimin nguazimin, Piratonin anefa. Nguibar kam Amalekian mighsiar dozibar iti.

Samsonin eghaghanim

13

(Sapta 13--16)

Manoan amuim Samson bate

1 Ezi Israelia ua Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amima, Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me 40plan azenibar me gativagha men gari.

2 Ezi Manoa, Danin anabamin gumazir mam, a Soran nguibar ekiamin iti. An amuim boriba batir puvati.

3 Ezi dughiar mam Ikiavira Itir Godin enselin mam iza kamaghin a migei, "Ni faragha otir puvati. Egh ni kiran oveghangin navim asegh otarim bategham.

4 Kamaghin, ni datirighin wainba ko dipar onganibar aman marki. Egh bizir ki daman gumazamizibar anogorogheziba, ni dar aman marki. Kar bizir gumazamizibagh ami, me nan damazimin mizeziba.

5 Ni navim aseghiva otarim bategham. Egh an dapanir arizim gisan marki. A nin navimin aven itima, God ua bagha a ginaba. Eghti ni a bateghti, a wainba ko dipar onganibar aman marki, egh uaghan God daman gumazibar anogoroghezir dagheba, a dar aman marki. Eghti a ua Filistiaba da Israelia iniam."

6 Ezi amizir kam ghua uan pam Manoan migia ghaze, "Gumazir akam akurir mam Ikiavira Itir Godin enselin min gara na ko migei. Ezi ki bar atiatigha an azarazir puvati, a ten gumazim egha a managh ize. A uan ziamin gun na mikemezir puvati.

7 A na migia ghaze, ki navim aseghiva otarim bategham. Egh wainba ko dipar onganibar aman koghiva uaghan, dagher God daman gumazamizibar anogoroghezibar aman kogham. Bizir kaba, gumazamizibagh amima me nan damazimin mize. Eghti gan otarir nan navimin aven ikiamin kam, God ua baghvira a ginabagham, eghti a kamaghira iki mangi aremegham."

8 Ezi Manoa migirigiar kam baregha Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "O Ekiam, ga uaning, ki kamaghin ifonge, gumazir ni amadazir kam, ni uam anemadaghti a ga bagh izi. Eghti borir gin otivamin kam, ga a bagh damuamin biziba a bar dar gun ga mikimam."

9 Ezi God Manoan migirigiam baraghizi, Manoan amuim uan azenimin aperaghav itima, Ikiavira Itir Godin ensel iza a bato. Manoa dughiar kamin a ko itir puvati.

10 Ezi an amuim bemira uamategha ivegha ghua uan pam batogha an migia ghaze, "Ni zuamira izi! Gumazir faragha iza na batozim, anarira ua iza na bato."

11 Ezi Manoa uan amuim ko uamategha ghua gumazir kam batogha an azara, "Ni gumazir kamra faragha iza nan amuim batoz, o?"

Ezi gumazim a ikaragha ghaze, "Are, kar kirara."

12 Ezi Manoa gumazimin azara, "Ni nan amuim ko akam akirizir bizir kam guizbangira otoghti, otarir kam

13:5: Diboboniba 6:1-5; 1 Samuel 1:11

bizir tizibar amuva Akar Gavgavir
manabar gin mangam?”
13 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kam-
aghin Manoa migei, “Nin amuim bar
deravira migirigiar ki a mikemezibar
gintigh.
14 A wainin ovizibar aman marki.
Egh wainin dipaba ko dipar ongani-
bar aman marki. Egh God daman gu-
mazamizibar anogoroghezir daghe-
bar aman marki, bizir kaba gumaza-
mizibagh ami me nan damazimin
mize. A bar deravira ki a mikemezir
migirigiabar gintigh.”
15 Ezi Manoa kamaghin Ikiavira
Itir Godin ensel migei, “Ga uaning, ni
tong ga ko kagh ikitima ga memen
igiatam misuegh, a isamighti, ni
damegh mangam.”
16 Manoa kamaghin fozir puvati, a
Ikiavira Itir Godin ensel migei.

Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ka-
maghin a ikaragha ghaze, “Ki iki
gua tuaghamin daghetam ameghan
kogham. Gua meme misuegh a tusi,
gua Ikiavira Itir God bagh ofan bar
isia mighirizim damu, a tuaghti a bar
isigh.”
17 Ezi Manoa kamaghin ensel migei,
“Ni uan ziamin gun ga mikemeghti,
gin gan otarim otoghti ga nin ziam
fam.”
18 Ezi ensel kamaghin aning
ikaragha ghaze, “Puvati. Gua tizim
bagh nan ziam gifoghasa? Nan ziam
bar deragha bar ighara.”
19 Kamaghin, Manoa memen igiar
mam ko witin maba inigha Ikiavira
Itir God bagha ofa gami, a Godin
bizir bar igharagha garibagh amim.
Manoa ofan kam ofa gamir dagiar da-
far mam gisin a gamigha, uan amuim
ko aning tugha pura gara iti.
20 Avim ofa gamir dakozimin
dafogha isia mizariaba ghuavanadir
dughiamin, Manoa uan amuim ko
garima, Ikiavira Itir Godin ensel avir
mizariabar tongin Godin Nguibamin
ghuavanadi. Ezi aning irava uan
guamning isava nguazim gati.
21 Ezi Ensel uam aning ko itir pu-
vati. Ezi Manoa datirighin fo, kar
guizbangira Ikiavira Itir Godin ensel.
22 Egha Manoa kamaghin uan
amuim migei, “Ga Godin enselin
ganigha gifa, kamaghin, ga ti are-
megham.”
23 Ezi Manoan amuim kamaghin
migei, “Ikiavira Itir God ga misueghti,
ga aremeghan kogham. Ga amizir
ofa, Ikiavira Itir God a gifongegha
bizir igharagha garim gamizi ga an
gani. Egha uaghan a ga migia ghaze,
ga otarim ikiam.”
24 Egha Manoan amuim gin otarim
bategha, ziar kam a ganingi, “Sam-
son.” Ezi otarim aghuima, Ikiavira
Itir God deravira a gami.
25 Ezi Samson Sora ko Estaolin
nguibar ekiamningin tizimin,
Danin anabamin danganimin iti.
Ezi Ikiavira Itir Godin Duam an
nighnizimin aven ingari.

14

Samson Filistiabar amizir mamin iti

1 Ezi dughiar mamin, Samson Tim-
nan nguibar ekiamin ghuaghira, Fil-
istiabar amizir igiar mamin gani.
2 Egha a uamategha ghugha kam-
aghin uan amebam ko afeziam migei,
“Ki Filistiabar amizir igiar mam, Tim-
nan nguibar ekiamin an gani. Ki ka-
maghsua, gua na bagh a inighti ki an
ikiam.”
3 Ezi an amebam ko afeziam kam-
aghin a ikaragha ghaze, “Manmaghin
ami? Nin ikizimin aven amizir
igiatam iti o, en gumazamizibar
tongin ti puvati? Ni bizir tizim bagha
Filistiabar amizim iniasa, gumazir
kaba me uan mikarzir mogomebar
iniba aghori puvati?”

Ezi Samson ua kamaghin uan
afeziam migei, “Ki amizir kam gi-
fonge. Gua na bagh a inigh.”
4 Dughiar kamin Filistiaba Israelia
gativagha men gari. Ezi Ikiavira
Itir God Filistiabav soghasa tuaviba
buri. Kamaghin, Samsonin afeziam

13:18: Jenesis 32:29

ko amebam fozir puvati, Ikiavira Itir God uabi Samsonin nighnizim fema an akar kam gami.

5 Egha gin Samson uan amebam ko afeziam me Timnan ghuaghiri. Egha Timnan itir wainin azenibar boroghin zuima, laionin igiar mam dazeregha Samson misoghasa a bagha izi.

6 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima, a laionin kam uan dafarir kinimningin an suiragha anebiki. Mati gumazim memen igiam tongirama anebiki. Egha an amizir bizir kamin, gun uan afeziam ko amebam, mikemezir puvati.

7 Egha gin a ghua Timnan nguibamin ghugha, amizir igiar kam bar a gifongegha, a ko migei.

8 Samson mong ikegha, uamategha amizir kamin ikiasa zui. Egha ghua tuavim ategha laionin a faragha misuegha atizir kuamin ganasa, tuavir miriamin ghua garima, aparir irubuar okoruam an aven ikia hani isava a gati.

9 Ezi a uan dafarimningin hanin maba tuigha da apavira tuavimin zui. A ghua uan amebam ko afeziam batogha hanin maba isa aning ganingizi, aning uaghan ada ame. A uan amebam ko afeziam kamaghin aning mikemezir puvati, a laionin kuamin aven haniba ini.

10 Ezi Samsonin afeziam ghua, amizim ko an amebam ko afeziam batogha, me aning uaningin ikiamin akam akirigha gifa. Men gumazir igiaba fomira amuibar ikiasa ami moghin, Samson maghira maburan isam gami.

11 Ezi Filistiaba kamaghin Samsonin ganigha, 30plan gumazir igiabagh inaba, eghti me a ko namakam damigh ikiam.

12 Ezi Samson kamaghin 30plan gumazir igiar kabav gei, "Ki akar isin zuitamin ia mikimasa. Ia isam damuamin 7plan aruer kabar ikiva, ia akar isin zuir kamin mingarimin gun na mikemeghti, ki 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba ia daningam.

13 Eghti ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan kogh, ia 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba na daningam."

Ezi me kamaghin a migei, "Ni uan akar isin zuimin gun en mikemegh."

14 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze:

"Apir bizir mamin bizir apir mam oto.
Ezi bizir isingtizir mam bizir gavgavimin oto."

Ezi 3plan arueba givazi, me akar isin zuir kam gifozir puvatighavira iti.

15 Egha aruer namba 4in, me kamaghin Samsonin amuim migei, "Ni uan pam apezeper a gakaghonti, a uan akar isin zuimin mingarimin gun e mikemegh. Puvatighti, ni uan adarazi ko, e avimin ia daboroghti ia isigham. Gua en biziba okimasa en diazi, e kagh ize?"

16 Ezi Samsonin amuim ghua an guamin garava aziava kamaghin a migei, "Ni ti na gifongezir puvati. Egha akar isin zuir kamin nan adaraziv kemegha, an mingarimin gun na mikemezir puvati."

Samson kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Manmaghin ami? Ni gan, ki uan amebam ko afeziam mikemezir puvati. Ki tizim bagh ni mikimam?"

17 Ezi an amuim azia kamaghira ikia ghua isamin 7plan arueba gifa. A imobavira itima, an oragha ghua amiragha tagha namba 7 aruemin akar isin zuimin mingarimin gun a mikeme. Ezi a ghua uan adaraziv keme.

18 Ezi namba 7 aruemin, aruem tighar magiramin dughiamin, nguibar kamin itir gumaziba kamaghin Samson migei:

"Bizir tizim bar isingigh, hanin isingtizim gafiragham?

Ezi bizir tizim bar gavgavigh,
egh laionin gavgavim gafi-
ragham?”

Ezi Samson kamaghin me migei:

“Ia ti nan bulmakaun amebam inigha
ghua uan azenibar ingarizir
puvatighai,
ia nan akar isin zuimin
mingarimin gun na mikemeghan
koghai.”

19 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam
gavgavim Samson ganingizima an
Askelon nguibar ekiam giraghu.
A ghuaghira 30plan gumazibav
soghezi me ariaghirezi, a men biziba
ini. Egha men 30plan korotiar
aghuiba inigha an akar isin zuimin
mingarimin gun mikemezir darazigh
aningi. Egha a bizir otozir kam bagha
navim bar osemegha, uamategha
uan nguibamin ghu.
20 Ezi Filistiaba an amuim isava an
namakar mam ganingi, an namakar
kam uaghan a ko an isamin ike.

15

Samson bar pazavira Filistiabagh ami

1 Ezi witba aghorir dughiamin,
Samson memen igiar mam inigha
uan amuim bagha ghu. Egha kam-
aghin uan amuimin afeziam migei,
“Nan amuim akuir danganim, ki an
aven mangasa.”
Ezi an amuimin afeziam an
anogoroke.
2 A ghaze, “Bar guizbangira, ki
ghaze, ni ti an aghua. Egha ni uan
amuim ko gua uaningin ikiasa isam
gamir dughiamin, nin namakar ni
ko ikezim, ki a isav a ganingi. Ezi
an afumimin ganganim bar dera,
ni a iniam? Ki datirighira a isi ni
daningighti ni an ikiam.”
3 Ezi Samson atara kamaghin
migei, “Ki datirighin Filistiaba bar
me gasighasigh, egh osimtiziba pu-
vatigham. Kar men osimtizimra.”
4 Ezi Samson ghua afiar atiar
300plan suigha da inigha dar ipebar
uarir fufugha da ike. Egha vagh-
vagha korir avibar dar ipebagh ike.
5 Egha Samson afiar atiabar ipebar
itir korir avibagh apongezi da isima,
ana da ataghizima, da tintinibar ive-
mara ghua Filistiabar witin azenibar
aven zuima, korir aviba men witin
dighoregha arighiziba ko mitivighav
itiba sara bar moghira dar isi. Ezi
wainin ikariziba ko olivin temeba
uaghan isi.
6 Ezi Filistiaba kamaghin ganigha
uarira uari azangsisi, “Tinara bizir
kam gami?”
Ezi gumazir mam kamaghin me
migia ghaze, “Samson a gami. An
ivozir afeziam, Timnan nguibamin
gumazim. A Samsonin amuim
inigha, an namakar a ko an amuimin
isamin dughiamin ikezim ganingi.”
Ezi Filistiabar gumazir dapaniba,
Timnan nguibamin ghuavanaga
Samsonin amuim ko an afeziam
gaborozi aning isi.
7 Ezi Samson kamaghin me migei,
“Ia arazir kamaghin garim gami,
a? Ki kamaghin akar kam akiram,
ki datirighin zuamira avughseghan
kogham. Ki faragh ia amizir arazir
kam ikaragh, egh gin avughsam.”
8 Samson puv me misogha, me
abiragha men aviribav soghezi
me ariaghire. Egha a gin ghua
Etamin Mighsiar ekiar mamin dagiar
akiriamin aven iti.

Samson Filistiaba abira

9 Ezi Filistiaba gin ghua Judabar
nguazimin averpenibar ingarigha
ikia, Lehin nguibamin gumazamiz-
iba ko misoghasa.
10 Ezi Judaba kamaghin men
azangsisi, “Ia bar tizim bagha iza e
ko misoghasa?”
Ezi Filistiaba kamaghin me
ikaragha ghaze, “E Samsonin
suiragh, a inigh mangi kalabus
darighasa. An e gamizir arazimra,
e uaghan kamaghiram a damuam.”
11 Ezi Judabar 3,000plan gumaz-
iba Samson bagha Etamin dagiar

akiriam iti naghin ghuaghira kamaghin a migei, “Ni kamaghin fo, Filistiaba e gativagha gifa? Ni tizim bagha osimtizir dafar kam gamigha osimtizim e ganingi?”

Ezi a kamaghin me migei, “Me na gamizir arazimra ki a ikarvagha me gami.”

12 Egha me kamaghin Samson migei, “E ni ikegh ni isi Filistiabar agharim darighasa izi.”

Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia guizbangira na mikim suam, ia uari na misueghti ki aremeghan kogham.”

13 Ezi me kamaghin a migei, “E bar guizbangira ni migei. E nin misueghti, ni aremeghan kogham. E pura ni ikegh ni inigh mangi Filistiabar agharim darigham.” Egha me benir gavgavir igiar pumuning inigha an agharimning ikegha, a inigha dagiar akiriam ategha Filistiaba bagha zui.

14 Egha me ghua Lehin nguibamin otivigha givazima, Filistiaba a bagha dagarvagha ivemara izi. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Samson gizivagha gavgavir ekiam a ganingi. Ezi benir igiar gavgavir me an agharimning ikezir kaba, mati avim strinbar isizi da pura amera dighoraghire.

15 Ezi a gari donkin mam aremegha irighav ikia, tighar bar kuram, an an akaguar agharim inigha an suiragha gumazir 1,000pla misoghezi me ariaghire.

16 Egha Samson kamaghin ighiar mam gami:

“Donkin akaguar agharir kamin,
ki gumazir aviribav soghezi, me ariaghire.
Egha ki men kuabar pozibav kinizi, da mamaghira iti.
Donkin akaguar agharimin,
ki gumazir 1,000pla, bar me agifa.”

17 Ezi a kamaghin ongegha givagha akaguar agharir kam makuni. Ezi me danganir kam, “Akaguar Agharimin Mighsiam,” a garisi.

18 Ezi Samsonin kuarim bar puvira an pirima, a kamaghin Ikiavira Itir Godin dei, “Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni nan akurazi ki midorozir kamin me abira. Egh ki dipam bangin kagh aremeghti Filistiaba ti na inigham, o?”

19 Ezi God Lehin emimirir dipar mam gamizi, dipavsizim an anagav oto. Ezi a dipar kam amegha ua gavgavim ini.

Ezi bizir kam bangin me emimirir kam kamaghin a dibori, “Gumazim Dipam Bagha Deir Emimirir Dipam.” Ezi Lehin emimirir dipar kam datirighin ikiavira iti.

20 Ezi Filistiaba Israelian nguazimin garir dughiamin, Samson 20plan azenibar me gativagha men gumazir dapanimin ike.

16

Samson Gasan nguibar ekiamin ghu

1 Ezi Samson Lehin nguibam ategha Gasan nguibar ekiamin ghugha, tuavimin amizir gumaziba koma akuir mam batogha a koma akui.

2 Ezi gumazir maba kamaghin Gasan gumazibav gia ghaze, “Samson izegha gifa.”

Ezi me ghuava nguibam okarigha nguibamin divazir tiar akar ekiabar boroghin mongegha a bagha gara iti. Egha sighsirir akabar uariv gia ghaze, “E kagh ikiti aminim tiraghti, e a misueghti an aremegham.”

3 Ezi Samson bogarangra tuavimin amizir kam ko ikia ghua dimagarir arizimin, misiamin dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamningin suiragha aning asi. Egha aningin akinimning ko tiar akam asir ainin igugunir dafam sarama asi. Egha dagh isaghpugha ghua Hebronin nguibamin boroghin mighsiar orazimin da ariki.

Delaila Samson gifara

4 Ezi bizir kam otogha givazima,
Samson Gasan zui. A ghua Sorekin
danganir zarimin amizir mam bato,
an ziam Delaila, an an ganigha a
bagha bar ifonge.
5 Ezi Filistian atriviba ghua kam-
aghin Delailan migei, "Ni Samson
apezeperegh, an gavgavim bagh
an azaragh, a managh gavgavir
ekiar kam isi, eghti e manmaghira
a damighti, an gavgavim aneteghti,
e anebiragham. Ni an gun en
mikemeghti e an suiragh a ikegham.
Ni kamaghin damighti e vaghvagh
1,100 silvan dagiaba isi ni daningam."
6 Ezi Delaila kamaghin Samson
migei, "Ni na mikim, ni manmaghin
gavgavir kam isi? Egh ni manmaghin
damighti gavgavim ni ateghti me nin
suiragh ni ikegham?"
7 Ezi Samson kamaghin a ikaragha
ghaze, "Gumazitam bulmakaun
sueba ko dafaribar itir 7plan agirir
misingizir puvatizir taba inigh na
ikeghtima, nan gavgavim givaghti, ki
pura gumazir kinimin min ikiam."
8-9 Ezi Filistian gumazir dapaniba
bulmakaun sueba ko dafaribar itir
agirir 7plan misingizir puvatiziba
inigha iza Delaila ganingi. Ezi
gumazir maba Delaila akui naghin
mongeghav iti. Ezi Delaila Sam-
sonin suemning ko dafarimning
ike. Egha Delaila a gaghura ghaze,
"Samson, Filistiaba nin suighasa izi!"
Ezi a dikavima bulmakaun agirir
kaba, mati strin avir mizariamin
boroghin ikia isia dighoraghirezi
moghin, dighoraghire. Ezi Filistiaba
an gavgavimin mingarim gifozir
puvatighavira iti.
10 Ezi Delaila kamaghin Samson
migei, "Ni oragh, ga uaning, ni bar
na gifaragha aghumsizir dafam na
ganingi! Ni datirighin guizbangira na
mikim, me manmaghira damigh nin
suiragham?"
11 Ezi Samson kamaghin a migei,
"Gumaziba benir gavgavir bar igiaba
inigh na ikeghti nan gavgavir kam
givaghti ki pura gumazir kinimin min
ikiam."
12 Ezi gin Filistiaba iza Delaila akuir
danganimin modogha itima, De-
laila benir gavgavir bar igiar maba
inigha an suemning ko agharimning
ike. Egha Samsonin dei, "Samson,
Filistiaba nin suighasa izi!" Ezi
Samson benir gavgavir bar igiar an
agharimning ikezir kaba, tretin min
dar ghore.
13 Ezi Delaila Samson migei,
"Ni bar na gifarava aghumsizir
dafam na ganidi. Ni datirighin na
mikim, gumaziba bar manmaghira
ni ikegham?"

Ezi Samson kamaghin migei, "Ni
nan 7plan dapanir arizir gizgiziba,
inigh iniba nuavir masinin aven
tretba sara initam nuavighiva, nan
dapanir arizim nir kamin aven tretba
sara a nuafigh. Egh gin dikonir ruarir
tamin nir kam isi birimin a gafughti,
a birimin porogh gavgafigh. Eghti ki
ua gavgaviba puvatigh pura gumazir
igharazibar min ikiam."
14 Ezi Delaila Samson gamizi
an akuima, an an 7plan dapanir
arizir gizgiziba, inigha iniba nuavir
masinin aven, tretba sara inir mam
nuavighava, an dapanir arizim inir
kamin aven tretba sara a nuafi. Egha
gin dikonir ruarir mam nir kam
sara birimin a gafu, ezi a birimin
porogha gavgafi. Egha a kamaghin
dei, "Samson, ni ua bagh ganigh,
Filistiaba nin suighasa izi." Ezi a
dikavima, dikonir kam ko nir an
dapanir nuavizimin arizir gizgiziba,
a bar birimin dagh ekuigha dikafi.
15 Ezi Delaila kamaghin a migei, "Ni
manmaghsua, na migia ghaze, ni bar
na gifonge? Ni bar puvira na gifari.
Ni na ko navir vamiran itir puvatigha
guizin akabar na migeir puvati.
Datirighin namba 3in dughiam, ni
na gifaragha aghumsizim na ganingi,
egha na mikemezir puvati, ni man-
maghira amigha bar gavgafi."
16 Ezi Delaila dughiabar uabi
mikimasa a gimobava, an azangsigha
mamaghira iti. Ezi Samson migirigiar
kam baragha ghua bar iporpore.

17 Egha bar abuan, a Delaila
mikeme. A kamaghin migei, "Ki
aghirimra iti God na ginabazi nan
amebam na batezir dughiamin,
ikegha iza datirighin, me tong nan
dapanir arizibagh isezir puvati. Me
nan dapanir arizibagh iseghti, ki ua
gavgaviba puvatigh, pura gumazir
kinimin min ikiam."
18 Ezi dughiar kamin Delaila fo,
Samson guizbangira a migei. Egha
a Filistiabar atriviba bagha akam
amaga ghaze, "Ia uamategh izi. A
datirighin guizbangira uabin gun na
mikeme." Ezi Filistiabar gumazir
dapaniba, silvan dagiar Delaila
daningasa mikemeziba inigha izi.
19 Ezi Delaila Samson gifarazima
Samson an apozimin akuava ongani.
Ezi Delaila gumazir mamin diazima
a iza Samson dapanir arizir gizgizir
nuavizir 7plan ruariba apiri. Ezi
Delaila arazir kamin Samsonin gav-
gavim bar anegifa. An gavgavim bar
moghira gifa.*
20 Ezi Delaila ua kamaghin dei,
"Samson, ni ganigh, Filistiaba nin
suighasa izi!"
Ezi Samson osegha ghaze, "Ki
faragha ami moghin, dikavigh mangi
firighirigham." A kamaghin fozir
puvati, Ikiavira Itir God anetaki.
21 Ezi Filistiaba an suiragha an
damazimning asiaghati. Egha me a
inigha Gasan ghuegha senin brasbar
ingarizimin a ike. Egha a gamima
a kalabuziar dipenimin aven ikia
witba ko raiziaba mirmiri.
22 Ezi dughiar kamin Samsonin da-
panir arizim uam aghui.

Samson areme

23 Ezi dughiar mamin Filistiabar
atriviba iza uari akuvagha, isar
ekiar mam gamua uan asem Dagon
bagha ofa gami. Egha me bar
akongegha kamaghin migei, "En
asem en akurazima e uan apanim
Samsonin suiragha anebira."
24-25 Egha me gin bar akongegha
kamaghin migei, "Ia Samsonin aku
iziti a uan arazitabar amuti, e an gan
an ingariva aki, a dipovasa." Ezi gu-
maziba ghua kalabusin a inigha izi.

Ezi gumazamiziba an ganigha, uan
asemin ziam fava kamaghin migei,
"En asem en akurazima e uan apanir
kam anebira. Gumazir kam bar en
nguazim gasighasigha, en gumazir
aviribav soghezi me ariaghire." Egha
me a isava dipenimin dagiar guarir
akinimningin tizimin anetizima, a
tughav ikia arazarazibagh amima,
me an ingarava aka a dipofi.

26 Ezi Samson, otarir an dafarimin
suigha an akuava aruim kamaghin
a migei, "Ni nan akuraghtima,
ki dipenimin guarir akinimningin
suiragh mitigh, uan akirim isiva
guarir akinimning garoroghasa."
27 Dipenir kam gumazamizir bar
avirim a gizifa, ezi Filistiabar atriv-
iba bar moghira uaghan me ko iti.
Ezi 3,000plan gumazamiziba dipenir
ekiar kamin siriamin pin ikia be-
ragha Samsonin garava a dipovava
ati.
28 Ezi Samson kamaghin diagha
Ikiavira Itir God ko migei, "O Ikiavira
Itir God, nan Ekiam, ni datirighin
na ginighnigh. O God, ni datirighin
ua gavgavim na daningigh. Eghti
datirighin Filistiaba nan damazimn-
ing asizi moghira, ki me ikaragham."
29 Egha Samson dagiar dipenir
guarir tongira tughav ikia, gav-
gavim a ganidir akinimningin suira.
A dafarir guvimin guarir akinir
mamin suiragha, dafarir kiriamin
igharazimin suira.

30 Egha a kamaghin dei, "Ni na
ateghti ki Filistiaba ko aremeka."
Egha a bar uan gavgaviba sara guarir
akinimning adugha zuima dipenim
iri. Dipenim dipirigha ira Filistiabar
atriviba ko, gumazamizir igharazir
an aven itiba sara me gisin ira me
misoghezi, me bar ariaghire. Ezi
gumazamizir bar avirim Samson
ko ariaghire, men dibobonim, an

* **16:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

angamira ikia misoghezi gumazibar dibobonim gafira.
31 Ezi Samsonin adarazi gin iza-
ghira an kuam ini. Me an kuam
inigha ghua Sora ko Estaolin nguibar
ekiamningin tizimningin, an afeziam
Manoa afazi naghin anefa. Samson
20plan azenibar Israelian gumazir
dapanimin ike.

Benjamin ko Danin anabamningin eghaghaniba

17

(Sapta 17--21)

Maika uabi marvir guabar ziaba fer dipenir mam iti

1 Ezi gumazir mam an ziam Maika,
a Efraimin mighsiar dozibar iti.
2 A dughiar mamin uan amebam
migei, "Ni uan 1,100in dagiar silv-
abagh fo, tina da okeme? Ezi ki
dughiar kamin itima, ni God migia
ghaze da okemezir gumazim, ni
a gasighasikigh. Ni gan, ki uabi
bizir kam gami. Ki da okemegha,
datirighin ua ni ganidi."
Ezi an amebam kamaghin a
ikaragha ghaze, "Nan otarim,
Ikiavira Itir God deragh ni damu."
3 Ezi Maika 1,100plan silvan
dagiaba uamategha da isava uan
amebam ganingi. Ezi an amebam
kamaghin migei, "Ki silvan dagiar
kaba Ikiavira Itir God danighti,
dagiar kaba nan otarim baghavira
ikiam. Egh dagiar kaba, ga da isiva
gumazitabar anighti, me dar marvir
guatamningin ingarighti, e aningin
ziamning fam. Me temer otevitam
marvir guatam akirighiva silvan a
nokegh, egh marvir guatam silvan
kinimra an ingarigh."*
4 Egha Maikan amebam 200
silvan dagiar an amebam uam
a ganingiziba, isa silvan marvir
guabar digiribagh amir gumazir
mam ganingi. Ezi a marvir guar
mam tememin anekirigha silvan
bar a noke, egha marvir guar mam
silvan kinimin an ingari. Ezi amebam
aningin nedazimning isava Maikan
dipenimin aning ati.
5 Ezi gumazir kam Maika, a marvir
guamning bagha ofa gamir dipenir
dozir mam iti. Egha a ofa gamir
gumazibar dapanimin korotiar ote-
vir azenan azuir mamin ingarigha
asebar ifongiam gifofoghamin mar-
vir guar dozir mam sara ingari. Egha
a uan otarir mam amisevezima an
ofa gamir dipenir kamin ofa gamir
gumazimin oto.†
6 Dughiar kabar atrivitam Israelin
itir puvati. Kamaghin, gumazamiz-
iba vaghvagha tintinibar uan ifon-
giabar gin ghua pura bizibagh amua
iti.
7 Ezi dughiar kamin Livain an-
abamin adarazir gumazir igiar mam,
a Judan anabamin nguazimin ikia,
Betlehemin nguibar ekiamin iti.
8 A Betlehem ategh mangi nguibar
igiatam batogh an ikiasa zui. A ghua
Efraimin mighsiar dozibar, Maikan
dipenimin oto.
9 Ezi Maika an azara, "Ni managh
ikegha izi?" Ezi Livain gumazir kam
kamaghin an akam ikaragha ghaze,
"Ki Betlehemin itir Livain anabamin
gumazir mam, a Judan nguazimin
itir nguibam. Ki danganir ikiamiba
buriagha arui."
10 Ezi Maika kamaghin a migei,
"Ni na ko kagh ikiam. Ni na ko
iki nighniziba na daning egh uaghan
nan ofa gamir gumazimin ikiam.
Eghti azenibar zurara ki 10pla sil-
van dagiaba ko korotiaba ko dagheba
sara ni daningam."

* **17:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. E uaghan fozir puvati, aning manmagh garir nedazimin digirim silvan kamin a gami. Ezi 18:24in akamin, Maika nedazimning kamaghin aning dibori, "aser godin ki ingarizimning." † **17:5:** E fozir puvati, "asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam," a ti bar bizir tizimra. Ni Jenesis 31:30 ko 1 Samuel 19:13in gan. Hibrun akamin bizir kaba me kamaghin da dibora ghaze, asebar marvir guaba. **17:6:** Godin Araziba 12:8; Gumazir Dapaniba 21:25

11 Kamaghin, Livain gumazir igiar kam Maikan migirigiam baregha, a ko iti. Egha an an borimin min otogha a ko iti.
12 Ezi Maika ivezim isa Livain gumazir igiar kam ganidi. Egha a gamizi an an ofa gamir gumazimin otogha, Maikan dipenimin aven iti.
13 Ezi Maika kamaghin migei, "Livain mav datirighin nan ofa gamir gumazimin otogha iti. Kamaghin, ki datirighin fo, Ikiavira Itir God datirighin na danganimin aven itir bizibar amighti, da deragh otivam."

18

Danin anabamin adarazi nguibar ekiar igiam ini

1 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Danin anabam fomira iza datirighin, me Israelian anababar tongin, nguazir tam inizir puvatighavira iti, kamaghin, Danin anabamin adarazi nguazir tam batogh an ikiasa da buri.
2 Ezi Danin anabamin adarasi, gumazir bar gavgavir 5pla amisevezi, me Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin iti. Me Danin anababar 5plan gumazir kaba amisevegha, me amadazima, me ghua moga nguazimin gara a getiagha arui. Me kamaghin gumazir kabav gei, "Ia mangi nguazir kam bar deraghviram a getiraru." Ezi gumazir 5plan kaba ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin otogha, dimagarir vamiran a koma akui.
3 Me ghua Maikan dipenimin aven ikia orazima, Livain gumazir kam migei. Ezi me an migirigiaba baregha fo, kar Judabar nguazimin gumazim, ezi me an azara, "Ni bizir tizim gamua kagh iti? Tinara ni inigha kagh ize?"
4 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Maika uabi na mikemezi, ki kagh iti. A na givezima ki an ofa gamir gumazimin otogha kagh iti."
5 Ezi me kamaghin Livain gumazir kam migei, "E uari, ni e bagh God ko mikim. Ni e bagh Godin azangsigh, en darorir kam deragham, o puvatigham?"
6 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia nighnizir aviribar amuan marki. Ikiavira Itir God ian gan ian darorim geghuvam."
7 Ezi 5plan gumazir kaba nguibar kam ategha ghua Laisin nguibar ekiamin oto. Me ghua Laisin nguibamin itir gumazamizibar garima, men dabirabim Saidonin nguibar ekiamin gumazamizibar min dera. Me bar nimiram apiaghav ikia gumazir igharazibar atari puvati. Me ghaze, midorozitam me batoghan kogham. Atrivitam o gumazir dapanitam aghumsizir arazitamin me gamizir puvati. Me Saidonin nguibamin saghon ikia, egha dagiaba bagha biziba igharaz darazi dama, ada amadir puvati.*
8 Ezi 5pla gumazir kaba uamategha ghua Sora ko Estaolin otozi, men adarazi men azara, "Ia manmaghira garir bizibar gani?"
9 Ezi 5plan gumazir kaba kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia zuamira izi e mangiva, nguibar ekiar kam korogh me misogham. E men nguzimin garima, a bar dera. Ia suighsuighan marki, e mangi me misogh men nguazim iniam.
10 Ia danganir kamin mangi ganti, nguazir aviriba ikiam. Ia ganti bizir aghuir aviriba an ikiam. Egh ia uaghan ganti, me misoghsi nighnighan kogham. Ia oragh, God nguazir kam e daningam."
11 Kamaghin, Danin adarazir 600plan gumaziba midorozir biziba inigha, misoghasa Sora ko Estaol ategha zui.
12 Me ghua Kiriat Jearimin nguibar ekiamin boroghin Judan nguazimin averpenibar ingarigha iti. Kamaghin danganir kam me kamaghin a

* **18:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

dibori, “Danin Averpenibar Ingarizir Danganim.” Danganir kam Kiriat Jearimin aruem uaghiri naghin iti, ezi me datirighin kamaghira a dibora mamaghira iti.

13 Me danganir kam ategha ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin oto.

14 Ezi 5plan gumazir ghua Laisin nguazim moga an ganiziba, kamaghin uan adaraziv gei, “Ia kamaghin fo, dipenir kabar aven, ofa gamir gumazibar korotiar mam ko, asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir maba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezir mam ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizir mam, da iti. Ezi e datirighin manmaghin damuam?”

15 Ezi me tuavim ategha Maikan dipenim iti naghin Livain gumazir igiam itir dipenimin otogha, egha dughiam a ganingi.

16 Me dipenimin aven itir dughiamin, Danin midorozir gumazir 600pla uan midorozir bizibar suigha, Maikan dipenimin divazimin itiar akamin mitivighav iti.

17 Ezi ofa gamir gumazir kam, 600plan midorozir gumaziba ko divazimin itiar akamin itir dughiamin, gumazir 5plan moga gariba, me aseba fer biziba iniasa dipenimin aven ghue. Me ghua ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me bar ada okimasa.

18 Ezi ofa gamir gumazim garima, gumazir kaba Maikan dipenimin aven ghuegha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me da okei. Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men azara, “Ia tizim gami?”

19 Ezi me kamaghin a migia ghaze, “Ni uan akam dukuagh nimira iki. Ni migirigiar tam damuan marki. Ni uaghan e ko iziva en ofa gamir gumazimin otogh, egh uaghan nighnizir aghuiba e daningamin gumazimin ikiam. Ni ti dipenir vamira itir gumazim bagh ofa gamir gumazimin ikiam? Ingangarir kam, a pura bizim. Ni e ko iziva Israelian anabar ekiar tamin ofa gamir gumazimin ikiam, kar ingangarir bar ekiam, a Maikan ingangarir muziarim bar a gafira.”

20 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin oregha navir amirizim inigha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, silvan marvir guamning inigha, men gin zui.

21 Egha me nguibar kam ategha zui. Men boriba ko men bulmakauba ko men biziba faragha zui.

22 Me Maikan dipenim ategha mong saghuiam me gatigha zuima, Maika uan dipenimin boroghin itir darazir diagha, me Danin adaraziv soghasa men gin zui. Egha me men gin ghua me bato.

23 Ezi Maika ko misoghasa zui darasi, Danin adarazir dei, ezi Danin anabamin adarazi ragha Maikan azara, “Manmaghin ami? Ni tizim bagha avirir dafar kam ko izi?”

24 Ezi Maika kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha kamaghin nan azangsisi, ni bar bizir tizim baka? Ia tizim bagha nan ofa gamir gumazim ko nan marvir guar ki ingarizimning inighava ari? Nan bizitam itir puvati.”

25 Ezi Danin anabamin adarazi kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni migirigiar aviribar e damuan marki. Gumazir kaba ua nin atar ni misuegh, egh nin amuiroghboriba sara misueghti me arighiregham.”

26 Egha Danin anabamin adarazi kamaghin mikemegha givagha ghue. Ezi Maika gumazir kabar garima me bar gavgavizi, a me misoghan ibura, kamaghin, a uamategha uan nguibamin ghu.

27 Ezi Danin anabamin adarazi
Maika ingarizir biziba ko, an ofa
gamir gumazim sara inigha Laisin
ghu. Ezi Laisin gumazamiziba bar
deravira iti. Egha me tong misoghasa
nighnizir puvati. Kamaghin, Danin
anabamin adarazi bar me misoghezi
me ariaghirezi, me men nguibar
ekiam gaborozi a isi.
28 Saidonin nguibar ekiam bar
men saghon iti, kamaghin men
akurvaghamin gumaziba puvati, me
uaghan gumazir igharaziba ko biziba
uari ganiga uari ikarvazir puvati.
Nguibar kam Betrehopin nguibamin
boroghin danganir zarimin iti. Ezi
Danin anabamin adarazi ua nguibar
ekiar kamin ingarigha an iti.
29 Egha me nguibar kam kamaghin
a dibori, "Dan." Me uan inazir afezi-
abar ziam Dan inigha a gati, a Jekopin
otarim, me an ziam isava nguibar
ekiar kam gati. Me fomira kamaghin
a dibori, "Lais."
30 Ezi Danin anabamin adarasi,
marvir guar me inigha izezim
asaragha, an ziam fe. Ezi Mosesin
otarim Gersom, an ovavir borir
mam Jonatan, a Danin adarazi bagha
ofa gamir gumazimin ingangarim
gami. Ezi an otariba ko an ovavir
boriba uaghan ofa gamir ingangarim
gamua ghuavira itir dughiamin, men
apaniba iza bar Israelian suigha
ghua, kantrin igharazimin kalabus
gati.†
31 Godin Purirpenim Silon itir
dughiamin, Danin anabamin adarasi,
Maika dikirizir marvir guar kamin
ziam fa mamaghira iti.

19

Livain gumazir mam uan amuim ko dughiar kuram bato

1 Dughiar kamin Israelia atriviba
puvati. Ezi Livain mav Efraimin
mighsiar dozibar iti. A Betlehemin
nguibar ekiamin Judan amizir mam
inigha, uan amuir ekiam gifuragha
an ti.
2 Ezi an amuir dozir kam, bizir
mam bagh an atara, uamategha
ara ghua uan afeziamin dipenimin
ghugha itima, 4plan iakiniba gifa.
3 Ezi gin, an pam an gin ghua a
ko migirigiam akirigh, a inigh izasa
zui. A ingangarir gumazir vamira
ko donkin pumuning inigha zui.
Aning ghua otozima, amizim uan
pam inigha uan afeziamin dipenimin
aven ghu. Ezi an amuimin afeziam
an ganigha bar akonge.
4 Ezi amizimin afeziam, uan
amerer otarim bagha gavgavigha
ghaze, an a ko ikiam. Ezi gumazim
3plan dughiabar me ko ikia, apava
dipaba api.
5 Ezi namba 4in dughiamin, Li-
vain gumazir kam bar dimangara
dikavigha mangasa uan bizibar
kiri. Ezi an amuimin afeziam
kamaghin uan amerem migei, "Ni
daghetamra amegh, gavgavim uan
navim daningigh, egh gin mangi."
6 Ezi aning uam aperagha apa
dipaba api. Ezi guivimin afeziam ua
kamaghin a migei, "Ki kamaghsua, ni
ua ghuariar dimagarir kamin ikiva e
bar akongegh mangi aminim tiraghti
gua mangi."
7 Ezi a dikavigh mangasa amima,
an amerem ikiasa bar gavgafi. Ezi a
dimagarir mamin ua me ko iti.
8 Dughiar namba 5in bar mizaraghara,
Livain gumazir kam dikavigh man-
gasa. Ezi an ivozim kamaghin a
migei, "Ga uaning, ni ikegh daghetam
ramegh. Aruem tong amiraghti,
ni mangam." Ezi gumazimning
uaghara ikiava api.
9 Egha gumazir kam uan amuir
dozim ko ingangarir gumazim, me
mangasa amima, amuimin afeziam
kamaghin me migei, "Ia gan, aruem
bar iraghu. Ia ua dimagarir kamin
ikegh, aminim kiran oveghangin

† **18:30:** Akar kamin mingarim ti kamaghin ghu, dughiar kamin, Jonatan uan adarazi ko ofa gamir ingangarim gamima, Asirian adarazi Israelin gumazamizir aviriba inigha ghua, uan kantrin aven kalabus gati. Danin anabamin adarazi Laisin nguibam inigha gifa. Ezi 400plan azenibar gin bizir kam oto. Ni 2 Atriviba 15:29in gan.

piram. Ia ua iki bar akongegh. Egh ia gurumin dimangara dikavigh bar mangi uan nguibamram otogh."

10 Ezi Livain gumazir kam ua dimagarir tamin ikian aghua. Egha a uan amuir dozim ko dikavigha zui. Aning uan donkiningin akirimningin itir satelning gaperagha zui.

11 Ezi aruem bar uaghirima aning ghua Jebusin nguibar ekiamin oto, kar Jerusalemin ziar igharazim. Ezi ingangarir gumazim kamaghin uan gumazir aruam migei, "E nguibar ekiar kamin aven mangi kagh dakuam."

12 Ezi ingangarir gumazir kamin gumazir aruam ghaze, "Puvati, e kagh dakuan kogham, kar Israelian gumazamizibar nguibar ekiam puvati. E mangi Gibean nguibar ekiamin dakuam.

13 Ni izi e mangam, e tong sivagh mangi Gibea o Raman nguibar ekiamin dakuam."

14 Egha me Jebus gitagha zui. Ezi aruem bar uaghirima, me ghua Benjaminin anabamin adarazir nguazimin, Gibean nguibamin boroghin otifi.

15 Egha me ghua tuavir ekiam ategha ghuava nguibar ekiamin aven ghue, egha dakuamin danganiba bagha gara danganir gumazamiziba uari akuvimin apiaghav iti. Ezi gumazir me batogh, me inigh uan dipenimin mangi dakuamin tam, otozir puvati.

16 Ezi me apiagha ikiavira itima, gumazir aser mam izi. A uan azenibar ghua ingarigha uamategha izi. Gumazir aser kam Efraimin mighsiar dozibar itir gumazim, egha a iza Gibean iti. Gibean itir adarasi, me Benjaminin adarasi.

17 Ezi gumazir aser kam iza garima, Livain gumazir kam, uan amuir dozim ko uan ingangarir gumazim, me gumazamiziba uari akuva itir danganimin apiaghav iti. Ezi gumazir aser kam men azara, "Ia managh ikegha ize? Egha ia managh mangasa?"

18 Ezi Livain gumazir kam kamaghin migei, "E Judan nguazimin, Betlehemin nguibamin ikegha izi. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangasa. Ezi en nguibam a Efraimin mighsiar dozibar tongin iti, ezi e mangi an dakuasa. Ezi datirighin, e inigh dipenimin mangamin gumaziba puvati.

19 E pura ian ingangarir gumaziba, e dagheba ko biziba bar iti. Donkiningin dagheba iti. Ki uan amuim ko nan ingangarir gumazim, en bretba ko wainba iti. E bizitamin otevezir puvati. E dakuamin danganiba buri."

20 Ezi gumazir aser kam kamaghin me migei, "A dera, ia nan dipenimin izi. Ki bizibar ian akurvagham. Ia danganir gumazamiziba uari akuva itir kam dimangan an ikian kogham."

21 Egha a me inigha uan dipenimin ghugha, dagheba isa donkining ganingi. A dipam inigha me ganingizima, me uan dagariba ruegha, gin dagheba ko dipaba api.

22 Me apava bar akongegha itima, nguibar ekiar kamin gumazir arazir kurabagh amir maba izava dipenim okarigha gifa. Egha tiam misogha, dipenir kamin ghuavim migia ghaze, "Gumazir ni ko kagh itim, anemadaghti an azenan izi. E arazir kurabar a damuasa."

23 Ezi gumazir aser kam azenan ghua kamaghin me migei, "Puvati. Nan namakam, ia kamaghin a damuan kogham. Gumazir kam nan dipenimin izegha na ko iti. Ia arazir kurar kamin a damuan kogham.

24 Ia oragh, nan guivir igiar gumazitam ko akuizir puvatizim ko gumazir kamin amuir dozim iti. Ki aning inigh izi ian agharim darigham, eghti ia damuasa ifongezir arazim ia damusi, aning ko a damu. Ezi gumazir kamning ia arazir kurar kamin aning damuan kogham."

25 Ezi gumazir kaba gumazir aser kam bar a batoke. Ezi Livain gumazir

19:22: Jenesis 19:5-8

kam uan amuir dozim batuegha a isava me ganingi. Ezi me a inigha arazir kurabar a gamuava tintinibar a gamua ghuavti aminim tira. Egha me gin anetaghizi a zui.

26 Ezi amizim iza an pam akui naghin, gumazir aser kamin dipenir tiar akamin irighav iti. Egha irighav ikia ghua aminim tirazi aruem anadi.

27 Ezi aminim tirazi an pam dikavigh mangasa tiam tui. A tiam kuigha garima an amuir dozim irighav iti. A uan dafarimning tiar akamin suighasava amuava avenge.

28 Ezi Livain gumazir kam kamaghin a migei, "Ni dikavigh, ga mangam." Ezi amizim tong a migeir puvati. Ezi a fo an aremegha gifa, ezi a maghiram an kuam isa donki gisin anetigha a inigha uan nguibamin zui.

29 A ghua nguibamin otogha dipenimin aven ghua afuar mam ini. Egha amuir dozimin kuam 12plan akuabar aneghore. Egha vaghvagha Israelian 12plan anababa bagha da amangi.

30 Ezi gumaziba bar bizir kamin ganigha kamaghin migia ghaze, "Kar arazir bar kuram! E Israelia Isip ategha azenan izezir dughiamin iza datirighin, bizir kamaghin garir tam otozi en ganizir puvati. Ia bizir kam ginighnigh uariv kim. E manmaghira damuam?"

20

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa

1 Egha Israelia bar Gibean gumaziba amizir arazir kuramin akam baregha izava, Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin Damazimin bar moghira uari akufa. Me notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ghua sautin amadaghan itir Berseban nguibar ekiamin gumaziba ko, Gileatin nguazimin itir gumaziba uaghan, uan nguibaba ategha iza bar moghira uari akufa.

2 Ezi Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar moghira Godin gumazamizibar iviriar ekiam bagha ize. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 400,000pla uaghan iti, kar midorozir sababar misozir gumaziba.

3 Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin oraki, Israelian marazi ghua Mispan uari akufa.

Ezi Israelia kamaghin Livain gumazir kamin azara, "Ni deragh e mikim, bizir kam manmaghin oto?"

4 Ezi amizir me arazir kurabar a gamizimin pam, kamaghin me migei, "Ki uan amuir dozim ko iza Gibean nguibar ekiamin Benjaminin adarazir nguazimin otozi, aminim pirizi, ga dimagarim kagh dakuasa danganiba buria iti.

5 Ezi dimagarir kamin Gibean gumazir aruaba iza dipenir ga itim okarigha na misueghti ki aremeghasa. Egha me na ategha nan amuir dozim inigha arazir bar kurabar a gamua ghuav iti, an areme.

6 Gumazir kaba arazir bar kuram Israelia en tongin a gami, kamaghin, ki an kuam inigha iza, aneghoregha an akuaba isa bar Israelian adarazi bagha da amangi.

7 Ezi ia datirighin kagh uari akuvagha itir Israelia, ia deravira nighnigh migirigia tam damu. E manmagh me amizir arazir kam ikarvagham?"

8 Ezi gumaziba bar moghira dikavigha navir vamira ikia kamaghin migei, "En tav uamategh uan purirpenmin mangan kogham. Egh tav uamategh dipenimin mangan kogham.

9-10 Egh e Gibean adarazi kamaghin me damuam! E satu gikararang, midorozir gumazibagh inamighti me arazir kam bagh me misogh me ikaragham. Israelian anababa vaghvagh dar 100plan gumazibar tongin 10plan gumaziba amisivam, egh 1,000plan gumazibar tongin 100plan gumaziba amisivam, egh 10,000plan gumazibar tongin 1,000plan gumaziba amisivam. Gumazir kaba

19:29: 1 Samuel 11:7

mangi, Israelia gamizir arazir bar kurar kam ikarvaghiva, Gibeania ko misoghamin midorozir gumaziba bagh dagheba ateram. Me mangi Geban nguibamin ikiam.”*

11 Ezi Israelia bar moghira uari akuvagha mati anabar vamiram otogha, Gibeania ko misoghamin nighnizir bar vamiran iti.

12 Ezi Israelian adarasi, Benjaminin anabamin adaraziv kimasa kamaghin gumaziba amadagha me migia ghaze, “Manmaghin amizi, arazir bar kurar kam ian tongin oto?

13 Ia datirighira Gibean gumazir kurar kaba inigh iziti, e me misueghti me arighiregh arazir kurar kam Israelin aven bar anegivagham.” Ezi puvati, Benjaminia Israelian gumazir igharazibar akaba barazir puvati.

14 Egha Benjamin anabamin adarazi bar moghira uan nguibar ekiaba ategha iza Gibean uari akufa, egha Israelia ko misoghasa.

15-16 Ezi dughiar kamin Benjaminin anabamin adarazi uan 26,000plan gumazir midorozir sababar misoziba uan nguibar ekiabar aven bar me ini. Ezi Gibeania, uarir tongin 700plan gumazir agharir kiriabar misoziba ini. Me bar deravira dagiaba isava katapel garighava asi. Me asir dagiatam pura zuir puvati, me vaghvagh bar deravira ia gasegham.

17 Ezi Israelian adarasi, uan 400,000plan gumazir misoziba akufa, me midorozir sababar misogha bar fo. Egha me Benjaminin adarazir gumazibar dibobonir kam, me a medir puvati.

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misosi

18 Ezi Israelia Betelin nguibamin ofa gamir dakozimin ghuegha, kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “En adarazir te faragh mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misogham.”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Judan anabamin adarazi faragh mangi.”

19 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar mizaraghara dikavigha ghua Gibean nguibar ekiamin boroghin uari akufa.

20 Me mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa uari akira uari isava danganibar uari arisi.

21 Ezi Benjaminin anabamin adarazi Gibean nguibar ekiam ategha azenan iza midorozim foregha, aruer vamiran Israelian gumazir 22,000pla aghorezi me ariaghire.

22-23 Ezi Israelia uamategha ofa gamir dakozimin ghuegha Ikiavira Itir Godin guamin azia ikia ghuavti, aruem gifa. Me kamaghin an azai, “E ua uan aveghbuaba, Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o markiam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia uamategh mangi me ko misogh.”

Ezi Israelia uamategha gavgavim uarigh anigha, amimzaraghan uamategha ghua Gibean, me faragha midorozir gumaziba danganibar me arighizi naghin ua me arisi.

24 Ezi Israelia amimzaraghan uamategha ghua Benjaminin anabamin adarazi ko uariv sosi.

25 Ezi Benjaminin anabamin adarazi ua Gibean nguibar ekiam ategha azenan iza Israelia ko misogha, dughiar kamin me men midorozir gumazir 18,000pla midorozir sababar me aghorezi me ariaghire.

26 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira uamategha Betelin ghuegha Ikiavira Itir Godin damazimin apiagha azia ikia ghuavti aruem iraghu. Me daghetam ko dipatam amezir puvati. Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami.

* **20:9-10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Geban nguibam Gibean nguibamin boroghin iti.

27-28 (Finias, a Eleasarin ovavir borim, ezi Eleasar an Aronin otarim. Dughiar kamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Betelin nguibamin itima, Finias an gara God bagha ofabagh ami.)

Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "E uamategh mangi uan aveghbuaba Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o e me ategham?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Ia mangi. Ki gurumzaraghan me isi ian agharim darigham."

29 Ezi Israelia midorozir gumaziba amadazima, me ghua Gibean nguibar ekiam okarigha mongegha iti.

30 Ezi aruer pumuning givazima amimzaraghan Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa zui. Me faragha Gibean nguibar ekiamin amizi moghira, midorozir gumaziba isa me arisi.

31 Ezi Benjaminin anabamin adarazi misoghasa izima, Israelia me gekuigha mong sivagha zuima, me nguibar ekiamin azenan ghue. Ezi Benjaminin anabamin adarazi faragha amizi moghin, tuavir ekiabar Israelia misosi. Me Betelin zuir tuavim, ko Gibean zuir tuavim, ko tintinibar nguibaba ko azenibar, puvira me misogha, Israelian 30plan gumazibav soke.

32 Benjaminin anabamin adarazi kamaghin nighnisi, "E faragha me misogha me abirazi moghin, datirighin me e me gafiragha gifa."

Ezi Israelia kamaghin uarira uariv gei, "E me gifariva ari nguibar ekiam ategh ari tuavir ekiamin mangam."

33-34 Egha Israelian midorozir gumazir avirir dafam, datirighin bar moghira uamategha ghua Baltamarin nguibamin uari akufa. Ezi men marazi ghua aruem uaghiri naghin Geban nguibar ekiamin boroghin monge. Gumazir kaba, me faragha Israelian gumazibar tongin, men midorozir gumazir bar aghuir kabav sefe, men dibobonim 10,000in tu. Me mongeghav ikegha maghira otivigha, bar midorozir gavgavim Gibeania gami. Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fozir puvati, datirighin kar me givaghamin dughiam, otogha gifa.

35 Ezi datirighin Ikiavira Itir God Israelian akurazima, me midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abira. Ezi aruer kamra Israelia Benjaminin adarazir midorozir gumazir 25,100pla misoghezi me ariaghire.

36 Egha Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fo, Israelia midorozimin me abiragham.

Israelia midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abiragha bar me agifa

Israelia faragha uan midorozir gumazir mabav kemezi me Gibean nguibar ekiamin boroghin monge. Ezi Israelian gumazir igharaziba fo, men marazi mongeghavira iti. Egha datirighin me gifara ara zuima, Benjaminin adarazi men gintisi. Guizbangira, me Benjaminin anabamin adarazigh gifarava ara me gekuigha bar ghua nguibar ekiam ataki.

37 Ezi gumazir mongezi kaba zuamiram otivigha Gibean nguibar ekiamin aven ghua gumazamizir aven itiba bar me misoghezi, me ariaghire.

38 Midorozir gumazir ara zuir kaba, me faragha midorozir gumazir mongeziba koma kamaghin akam misogha ghaze, ia avir miturir ekiamin ganti, a nguibar ekiar kam gisin mavanangti,

39 ia ara zui darasi, uamategh izi. Ezi midorozim otozi, Benjaminin anabamin adarazi Israelian gumazir 30pla misoghezi me ariaghire. Egha me ghaze, "Guizbangira, e faragha kamaghira me gafira."

40 Ezi migharir ekiam nguibar ekiam gisin ghuavanadima, Benjaminin anabamin adarazi uamategha uarir akirangin garima, Gibean nguibar ekiam bar isi.

41 Ezi Israelian gumazir avirir
dafam uamategha izi. Ezi Ben-
jaminin anabamin adarazi garima
Israelia uamategha izima me bar
atiatingizi, men gavgaviba bar gifa.
Egha me kamaghin fo me datirighin
dughiar bar kuram me batogham.
42 Kamaghin, me Israelian ara
tuavir ghua gumazamiziba pu-
vatizir danganimin zuimin ghue.
Me aramin tuaviba puvati. Me
ghua Israelian adarazi batifi. Ezi
Israelian midorozir gumazir oko-
ruar pumuning iza Benjaminin
anabamin adarazi batogha bar me
misoagharighizi me ariaghire.†
43 Israelia Menuhan nguibamin
Benjaminin adarazir agintigha
ghua Gibean nguibamin vongin
amadaghan aruem anadi naghin tu.
Egha me puvira me misoghezi me
ariaghire.
44 Ezi me aruer kamin Benjaminin
adarazir 18,000plan midorozir gu-
mazir bar gavgavibav soghezi me
ariaghire.
45 Ezi Benjaminin adarazir marazi
uamategha arava gumazamiziba
puvatizir danganimin itir Rimonin
Dagiar Dafam bagha zui. Ezi Israelia
men agintigha ghua tuavimin men
gumazir 5,000pla misoghezi me
ariaghire. Israelia men gintigha
ghuavira ikia Gidomin nguibamin
tu. Egha ua 2,000plan gumazibav
soghezi me ariaghire.
46 Ezi aruer kamra, ariaghirezir gu-
maziba bar, men dibobonim 25,000in
tu. Kar midorozir gumazir bar gav-
gavibara.
47 Ezi men 600plan gumaziba ua-
mategha ara ghua gumazamiziba pu-
vatizir danganimin, Rimonin Dagiar
Dafam iti naghin ghue. Egha 4plan
iakinibar danganir kamin iti.
48 Ezi Israelia uamategha ghua
men gumazamiziba ko men asiziba
bar dav soghezi, da ariaghire. Egha
bizir tizir me uan damazibar gariba
sara bar dagh asighasiki. Egha Ben-
jaminin adarazir nguibar ikiavira itir
varazira, me bar dagh apongezi da
bar isi.

21

Israelia amizir Benjaminin gumazibar ikiamiba bagha nighnisi

1 Israelia Mispan nguibar ekiamin
itir dughiamin, me Ikiavira Itir Godin
damazimin akam akirigha ghaze,
“Benjaminin anabamin gumazitam,
en guivitamin ikian kogham.”
2 Midorozim givazima, Israelia
bar moghira ghua Betelin nguibar
ekiamin ghuegha, Godin damazimin
apiagha, bar puviram azia mam-
aghira ikia ghuavti aruem iraghu.
3 Me kamaghin migei, “O Ikiavira
Itir God, ni Israelian God. Ni tizim
bagha bizir kam gamizi, an oto? Man-
maghin amizi, en anabar mam kiran
oveghangin bar givagham?”
4 Egha amimzaraghan bar
dimangara, Israelia dikavigha
nguibar kamin Ikiavira Itir God
bagha ofa damuasa dakozir mamin
ingari. Egha bar isi mighiramin
ofaba ko, gumazamiziba God ko
navir vamira ikiamin ofaba, isa an
damazimin dagh ami.
5 Egha me kamaghin migei, “Is-
raelian adarazir terara Ikiavira Itir
Godin damazimin ghuzir puvati?”
Me faragha migirigiar gavgavim
gamigha ghaze, gumazitam Ikiavira
Itir God bagh Mispan izeghan koghti,
me a misueghti an aremegham.
6 Egha me datirighin uan aveghbuabar apangkufi, me Benjaminin anabamin adarasi. Egha me kamaghin migei, “En anabar mam atam bar givaghai.
7 E fo, Benjaminin anabamin adarazir bar varazira midorozimin ariaghirezir puvati. Ezi e Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, e uan guivitam isi me daningighti me an ikian kogham. Kamaghin, e manmaghin gumazir kaba bagh amizitaba inighti me dar

† **20:42:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

ikiam? E kamaghin damuti, anabar kam bar kuavaremegham.”

8 Kamaghin me uarira uarir azai, “En adarazir terara ghua Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Egha me azangsigha ghua kamaghin fo, Gileatin Distrighin Jabesin nguibar ekiamin gumazitam iviriar kam bagha ghuzir puvati.

9 Me fogha, iza uari akuvagha, ziaba itir akinafarimin vaghvagha Israelian nguibar ekiabar ziaba dibori. Egha me Gileatin Distrighin, Jabesin nguibar ekiamin gumazitamin apizir puvati.

10-11 Ezi gumazir uari akuvazir kaba, me midorozir gumazir gavgavir 12,000pla amadazi me Jabesin zui. Me akar gavgavim me ganigha ghaze, “Ia Jabesin mangiva men gumazibav soghiva men amizir paba itibav sogh, egh boriba sara ia bar me misueghti me arighiregh. Egh borir guiviba ko amizir igiabav soghan marki.”

12 Ezi me ghua me mikemezi moghin amigha garima 400plan amizir igiar gumaziba koma akuizir puvatiziba, me Jabesin gumazamizibar tongin iti. Ezi me amizir igiar kaba inigha uamategha, Israelia Silon nguibar ekiamin uari akuvi naghin, Kenanin nguazimin ize.

13 Egha Israelia datirighin, Benjaminin anabamin gumazir Rimonin Dagiar Ekiam itiba bagha akam amaga ghaze, “E datirighin ua ia ko misoghan kogham.”

14 Ezi Benjaminin anabamin gumaziba uamategha izi. Ezi Israelia amizir igiar kaba me ganingizi, me dar iti. Kar amizir igiar me ghua Gileatin Distrighin, Jabesia misogha iniziba. Benjaminin anabamin gumaziba avirasemezi, amizir igiar kabar dibobonim otefe.

15 Ezi Israelia bar Benjaminin anabamin adarazir apangkuvigha kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God bar atam men anabar mam kuavareme.

16 Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin migei, “Benjaminin anabamin amiziba bar ariaghire. Ezi e manmaghin men gumazir ariaghirezir puvatizir varazira bagh amizitaba iniam?

17 Me amuiba puvatigh borir taba bateghan koghti, en anabar kam bar kuavaremegham. Men ikiavira itir varazira, amizitaba inigh dar ikiti me boriba batiti, men anabar kam kuvaremeghan kogham.

18 Guizbangira, e men gumazitam ateghti, a en guivitamin ikian kogham. E Israelia faragha akar gavgavim akirigha ghaze, ‘Gumazitam uan guivim isiva Benjaminin anabamin gumazitam danigh, an aremegham.’ Kamaghin amizi, e uan guivitam men teghti, men an ikian kogham.”

19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, “Isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam roghira ize. Isar kam zurara vaghvagha azenibar otifi, a datirighin Silon otivam.” Silon nguibar ekiam notin amadaghan Betelin nguibar ekiamin iti, egha sautin amadaghan Lebonanin boroghira iti. Egha aruem anadi naghin tuavir ghua Betel ko Sekemin tizimin zuimin iti.

20 Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin Benjaminin anabamin gumazibav gei, “Ia mangi wainin azenibar aven mongegh iki.

21 Ia gan, isar ekiam otivti, Silon amizir igiaba ighiam bagh iziti, ia dikavigh mangi uari bagh amizir igiaba vaghvagh dar suikigh. Egh ia amiziba inigh givaghiva, uamategh uan nguazimin mangi.

22 Eghti gin men afeziaba ko men tuebaba iziva me bagh azangsigh en atarti, e kamaghin me mikimam, ‘E kamaghsua ia Benjaminin anabamin gumazibar apangkuvigh guiviba men takigh. E me ko midorozir kam gamigha uan guivitam me daningan anogoroke. Guizbangira, me ian guiviba ini, ezi ia uari uan guiviba me

* **21:22:** Hibrun akam kagh akam deragha anebighizir puvati.

ganɨngizir puvatɨ, kamaghɨn, ia uan
akar dɨkɨrɨzim abɨghizir puvatɨ.’”*
23 Ezɨ Benjaminɨn anabamɨn gu-
maziba gumazir dapaniba mɨkemezɨ
moghɨn ami, Me 200plan amizir igiar
ighiam bagha iziba vaghvagha uari
bagha da ini. Benjaminɨn anabamɨn
gumaziba, amizir kaba inigha ghua
uan nguazimɨn ghuegha ua nguibar
ekiar kabar ingara dar iti.
24 Ezɨ Israelia uaghan bar moghɨra
vaghvagha uan nguibabar ghue. Me
uan anababa ko ikɨzibar nguazibar
ghuegha iti.
25 Dughiar kabar atrivir tam
Israelɨn itir puvatɨ. Kamaghɨn,
gumazamiziba vaghvagha tintinibar
uan ifongiabar gɨn ghua pura biz-
ibagh amua iti.

21:25: Gumazir Dapaniba 17:6

Rutɨn Eghaghanim
O
Rut

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kamɨn eghaghanim an eghaghanir bar aghuim. Gumazir dapanibar dughiamɨn an oto. Rut a Moapian amizim, a Israelɨn ikɨzimɨn gumazir mamɨn ikia aning Moapɨn nguazimɨn iti. Ezɨ an pam aremezɨ, a uan asamir amebam geghufi. Egha gɨn aning uamategha Judian nguazimɨn ghu. Rut uaghan Israelian Godɨn apengan iti. A gɨn gumazir igharazimɨn ikia atrivim Devitɨn inaghamimɨn oto. Atrivim Devit a Israelian atrivir aghuir faragha zuim.

Nɨ akɨnafarir kam dɨponɨva, amizir kam gifuegham, a faragha God gɨfozir puvatɨgha arazir kurabagh ami. Datɨrɨghɨn a uan navim isa Israelian God ganɨngi. Egha uaghan uan navim isa uan asamir amebam ganɨngi. Rut amizir arazir aghuir kam, a God Israelia ganɨngizir arazim ko magh ghu, "Ia uan navir averiabar aven bar God gifongegh," egh, "Igharaz darazi sara ifongegh." Akɨnafarir kam kamaghɨn en akakasi, gumazamizir Godɨn saghon itiba uaghan Godɨn bizir aghuariba iniva an adarazir tongɨn ikiam. Egh arazir kamɨn, Godɨn saghon itir gumazir vamɨran arazim Israelɨn aven tir marazigh afiragham.

Dughiar kuram Naomi bato

(Sapta 1)

Naomin adarazi kantri Moapɨn areme

1 Bar fomɨra gumazir dapanir maba kantri Israelɨn garir dughiam, dagheba puvatɨzir dughiam oto. Ezɨ Betlehemɨn nguibamɨn gumazir mam, Betlehem Judian Distrighɨn aven itir nguibam. Dughiar kamɨn Israelɨn dagheba puvatɨ, kamaghɨn amizɨ gumazir kam uan amuim ko otarimning inigha azenir mabar kantri Moapɨn ikiasa ghu.

2 Gumazimɨn ziam Elimelek, ezɨ an amuimɨn ziam Naomi, ezɨ an otarimningɨn ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakozimɨn adarasi. Egha me Betlehemɨn nguibar Judian nguazimɨn aven itimɨn ikegha ghua Moapɨn apera.

3 Egha gɨn Naomin pam Elimelek aremezɨ, a uan otarimning ko me uarira iti.

4-5 Ezɨ gɨn an otarimning Moapian amizimningɨn iti. Aningɨn ziamning Orpa ko Rut. Ezɨ me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarimning, me bar ariaghire, ezɨ datɨrɨghɨn Naomi bar uabɨra iti.

Rut arazir aghuimɨn Naomi gami

6 Egha Naomi Moapɨn ikia orazi Ikiavɨra Itir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganɨdi. Kamaghɨn amizɨ, a uan asamir guivimning ko dɨkavigha ua Judan nguazimɨn mangasa.

7 Egha Naomi uan asamir guivimning ko dɨkavigha ua Judan nguazimɨn mangasa tuavimɨn zui.

8 Egha me ghua Naomi kamaghɨn aning mɨgei, "Gua uamategh uan nguibamɨn mangɨ uan amebamning ko ikɨ. Gua arazir bar aghuibar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram ami. Kamaghɨra, Ikiavɨra Itir God uaghan guan apangkuvigh arazir aghuaribar gua damuam.

9 Egh Ikiavɨra Itir God guan akurvagh arazir aghuim gua damutɨ, gua ua patamning inigh deravɨra ikɨ."

Egha aningɨn torezɨ aning puvɨram azi.

10 Ezɨ an asamir guivimning a mɨgɨa ghaze, "Puvatɨ. Ga uaghan mangɨ nɨ ko nɨn adarazi ko ikiasa."

11 Ezɨ Naomi kamaghɨn aning mɨgei, "Nan guivimning, gua uamategh mangɨ. Gua tizim bagh nan

gin mangasa? Ki manmaghin otaritamning bateghti gua uam aningin ikiam?
12 Nan guivimning, gua uamatengegh uan nguibamningin mangi. Gua fo, ki bar ghurigha givagha, ua patamin ikian ibura. Tuaviba bar puvati, ki datirighin dimangan patamin iki egh borir tamning bateghti,
13 gua aning mizuamigh egh aningin ikiam? Ti puvatigham. Egh gua ua odiarimningin ikiva aning mizuam ikiam? Ti puvatigham, nan guivimning. Guizbangira, Ikiavira Itir God osimtizim na ganingi! Kamaghin, nan osimtizir nan navimin itim mati dagher misozim ki anepima a nan akam misosi. Ezi nan osimtizir kam, guan osimtizimning gafira."

14 Ezi Rut ko Orpa, ua puviram azi. Aning aziava Orpa uan asamir amebamin toregha ghaze, "Ki zui." Ezi Rut Naomin suiragha gavgavigha mangan aghua.
15 Ezi Naomi Rut migia ghaze, "Ni gan, nin penem zui, a uan gumazamiziba ko uan aseba bagha zui. Ni an gin mangi."*
16 Ezi Rut kamaghin a migei, "Ki nin gin mangisi, ni nan anogoroghan marki. Egh uamategh mangisi na mikiman marki. Danganir ni mangamim, ki uaghan an mangam. Egh danganir ni ikiamim ki uaghan an ikiam. Ezi nin adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God.
17 Eghti danganir ni managh ikiva oveghamim, ki uaghan an ikiva ovegham. Eghti me danganir kamin narafagham. Bizitam ga abighan kogham, ovevemra ga abigham. Puvatightima Ikiavira Itir God bizir bar kuratamin na damika."
18 Ezi Naomi garima, Rut an gin mangasa nighnizir gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uam a migeir puvati.
19 Egha aning ghua Betlehemin oto.

Naomi osimtizir ekiam ikia ua Betlehemin nguibamin ize

Naomi ko Rut ghua Betlehemin otozi, nguibamin itir gumazamiziba bar, digavir kuram gami. Egha Betlehemin amiziba kamaghin migei, "Kar ti Naomi?"
20 Ezi Naomi ghaze, "Ia 'Naomi,' na darighan marki. Ziar kam kamakin, amizir navir aghuim itim. Puvati. Godin Gavgaviba Bar Itim navir osimtizim na ganingi. Ezi ia 'Mara,' na darigh, ziar kam kamakin, amizir navir kuram itim, mati dagher misozim pamten an akam misosi.
21 Ki nguibar kam ataghizir dughiam, ki bizir bar avirim iti, mati minem biziba a gizifa. Egha Ikiavira Itir God ua na inigha izezir dughiamin ki biziba bar puvati, miner misevir kinim, biziba an aven itir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God mizazim na ganingi. Godin Gavgaviba Bar Itim osimtizir aviravirim na gati. Kamaghin amizi, ia Naomi na darighan marki!"
22 Ezi Naomi ko an asamir guivim Rut, a Moapin amizim, aning Betlehemin izima, dughiar bali aghoramim oto.†

Rut Boasin azenimin dagheba buri

2

(Sapta 2)

Rut mangi dagheba buriasa

1 Dughiar kamin, Boas a gumazir aruar bizir aviriba itir mam, a Naomin par ovengezim Elimelekin adarazir mav.
2 Ezi Rut kamaghin Naomi migei, "Ni nan amamangatighti, ki azenibar mangi balin ovizibagh eghuvam. Ingangarir gumaziba dar akora da ariki. Egh me ifueghti, ki men gin mangiva, da inigh izam."

* **1:15:** Kantri Moapin gumazamiziba, me aser aviribar ziaba fe, da aseba ko marvir guaba ko dagiaba ko bizir avirir igharaziba uakan. **1:16:** Rut 2:11-12; 2 Atriviba 2:2-6 † **1:22:** Bali a raizin min garir daghem. Me an ovizibav sozima, da menmeniar kinibar otifi. Ezi me da isa bretbagh ami. **2:2:** Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19

Ezi Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim, a dera, ni mangi.”
3 Ezi Rut azenibar ghua ingangarir gumazibar gin ghua balin oviziba izi. Dughiar kam Rut a fozir puvati, kar Boasin azeniba, a Elimelekin adarazir mavira.

Boas arazir aghuimin Rut gami

4 Dughiar kamra Boas Betlehem ategha iza uan ingangarir gumaziba batogha ghaze, “Ikiavira Itir God ia ko iti.” Ezi me a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God deragh ni damu.”
5 Ezi Boas iza men garir gumazir dapanimin azara, “Amizir munam, a ikizir manamin amizim?”
6 Ezi an ingangarir gumaziba ghaze, “Kar Moapian amizim a Naomi ko kantri Moapin ikegha ize.
7 A ingangarir gumazibar gin mangi balin ikizir me ikegha givaziba, an adar tighin mangi balin oviziba iniasa, nan azai. A mizaraghara ingara ghua datirighin. A dughiar otevimra avughsasa ghua averpenimin aperagha avughsi.”
8 Ezi Boas kamaghin Rut migei, “Nan guivim, ni nan azenimin kaghira iki, egh ua bagh balin oviziba eghuv. Gumazir igharazitamin azenimin mangan marki. Ni nan ingangarir amiziba ko kaghira iki.
9 Ni ingangarir amizibar gan, me ingara ghua managh tu ni merara gin mangi. Ki ni bagha ingangarir gumaziba akar gavgavim me ganingi. Me arazir kuratam ni damighan kogham. Kuarim nin pirti, ni mangi miner ekiar ingangarir gumaziba dipaba tuiziba, dar dipatam amegh.”
10 Ezi Rut irava nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav ikia kamaghin Boas migei, “Ki kantrin igharazimin amizim. Ezi ni manmaghin nan gara na gifogha deravira na gami?”
11 Ezi Boas kamaghin a ikara, “Ki oregha fo, fomira nin pam aremezir dughiamin, ni arazir aghuibar uan asamir amebam gamua iza datirikin. Ki fo, ni uan amebam ko afeziam ko uan nguibam ategha iza gumazamizir ni fomira fozir puvatiziba ko iti.
12 Ni arazir aghuim gamizir bizim, Ikiavira Itir God ni ikaragh ivezir aghuim ni daning. Guizbangira, Ikiavira Itir God, Israelian God ni geghuv ni avaragh nin ganasa ni ifonge, kamaghsua ni a bagha ize. Eghti a deraghvira ni damuam.”
13 Ezi Rut kamaghin Boas migei, “Nan ekiam, ki nin damazimin deraviram oto. Ki nin ingangarir amizim, ki fo, ki tong nin ingangarir amizibar min itir puvati. Ezi ni arazir aghuaribar na gamua, nimira na migeima nan navim bar dera.”
14 Ezi damamin dughiam, Boas kamaghin Rut migei, “Ni izi bret tam inigh wainin dipar misozim darugh anemegh.” Ezi Rut ingangarir gumaziba ko aperazi, Boas balin tuezir maba a ganingi. Ezi an apa ghua bar izivazi dar naba iti.
15 Rut amegha givagha ua dikavigha ingarasa zui. Ezi Boas kamaghin gumazibav gei, “Ia aneteghti a ua bagh balin ikizibar boroghin ireghav itir balin oviziba eghuv. Ia akam a gasi a mikiman marki.
16 Egh ia a bagh balin ikizibar aven itir balin agharitaba asigh nguazimin dar arighti, a ua bagh ada inigh, ia an anogoroghan marki.”

Rut ghua bizir otivizibar gun Naomi mikeme

17 Ezi Rut azenimin aven bali isa ghuavira itima aruem ghuaghiri. Ezi an ada inigha ghua aghorimin suiragha dav sozima, balin oviziba irima a dagh eghufi, ezi dar osimtizim 10 kilon tu.
18 Egha Rut balin oviziba inigha nguibar ekiamin ghugha uan asamimin aka. Egha dagher nar an apa taghiziba sara a ganingi.
19 Ezi Naomi Rutin azara, “Ni managh balin kaba ini? Egha ni tinan azenimin ingari? Ki ghaze, gumazir deravira ni gamim, God, ni deraviram a damu.” Ezi Rut kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir ki

datirighin an azenimin ingarizim, an ziam Boas.”

20 Ezi Naomi kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God deragh gumazir kam damu. A uan migirigiamin gin ghuava ariaghireziba ko angamira itiba, men apangkuva arazir aghuibar me gami.”

Egha a ua migia ghaze, “Gumazir kam e ko ikizir vamira, egha en akurvazir gumazim.”

21 Ezi Rut ua kamaghin Naomi migei, “Boas uaghan na migia ghaze, ‘Ki an ingangarir amiziba ko ingarvira iki mangiti ingangarim givagham.’ ”

22 Ezi Naomi kamaghin uan asamim migei, “Guizbangira ni gumazir igharazimin azenimin ingarti me pazi ni damuam. Kamaghin deragham ni Boasin ingangarir amiziba ko ingar.”

23 Ezi Rut Boasin ingangarir amiziba ko ingangarim gamua ghuav iti, bali ko wit aghorir ingangarim gifa. Ezi Rut uan asamir amebam Naomi ko ikiavira iti.

Boas arazir aghuim Rut gami

3

(Sapta 3)

Naomi Rut bagh patamin apighasa

1 Dughiar man Rutin asamim Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim ni oragh, ki ni bagh gumazitamin apighti a nin iki, deragh nin ganti ni deravira ikiam.

2 Gumazir kam Boas, en ikizimra. Ni an ingangarir amiziba ko ingari. Ni oragh, a dimangan balin iniba kua dar dagheba isir danganimin mangi ingaram.

3 Ni mangi ruegh uan mughuriar aghuim zuir borem uabi daghuigh. Egh korotiar aghuim arugh, egh balin iniba kua dar dagheba isir danganir kamin mangi. Ni mangi an damazimin otivan marki, ni teghti a mar damegh givaka.

4 Egh a dakusi mangiti ni ganigh foghiva, gin mangi an suanvirin an aver inim fegh mitogh. A gin bizir tizim ni bagh a damusi, a ni mikimam.”

5 Ezi Rut an migirigiam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghira damuam.”

6 Egha Rut dikavigha balin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghu. Egha an asamim a mikemezi moghirama ami.

Boas Rutin akurvaghasa migei

7 Dughiar kam Boas amegha givagha deragha uabi barasi. Egh dakuasa balin pozimin min mito. Ezi Rut nimira a bagha ghua an inir avem fegha an suanvirin mito.

8 Ezi dimagarir arizimin a ragha iza amizimin garima an an suanvirin irighav iti. Ezi a bar aguaghfa.

9 Egha azara, “Ni tina?”

Ezi Rut ghaze, “Ki Rut nin ingangarir amizim. Ni en ikizimin aven itir akurvazir gumazim. Kamaghin amizi, ni deravira nan gan na damu.”*

10 Ezi Boas a migia ghaze, “Nan guivim, Ikiavira Itir God deravira ni damu. Apangkuvir arazir ni datirighin amir kam, an arazir ni fomira Naomi gamizim gafira. Gumazir igiar aviriba iti, marazi biziba iti, ezi marazi biziba puvati. Ezi ni gumazir igiatamin ikiasa nighnizir puvati.

11 Nan guivim atiatingan marki. Nguibamin aven itir darazi bar ni gifo, ni amizir bar aghuim. Ni mikemezir biziba ki bar dar amuam.

12 Ni guizbangira migei, ki nin pamin ikizimra, egh deravira ni damuamin ingangarim iti. Ezi kirara puvati, gumazir mam uaghan nan faragha ghua iti, a ingangarir kabar amuam.

13 Ni datirighin kagh iki mangi, gurum mizarakan. Ki mangi gumazir

---

2:20: Ofa Gami 25:25 * **3:9:** Rut Boas azangsizir akamin mingarim kamakin, a uabin gan egh uabin akurvaghasa. Israelin arazim me amizir odiaribar akurvasi. **3:12:** Rut 2:20

kam inigh an nighnizim gifogham.
A nin gansi ifuegham, a dera. Egh
an aghuagham a uaghan dera, ki
nin ganam. Ki guizbangira migei,
Ikiavira Itir God bizir kam gifo. Ni ua
mitogh daku mangiti aminim tiragh."
14 Egha Boas ghaze, "Nguibamin
gumazamiziba foghan marki, ni dan-
ganir kamin ize."
Ezi Rut Boasin suanvirin irighav
ikia ghua aminim bar itima a dikafi.
Ezi gumazitam an ganizir puvati.
15 Ezi Boas Rut migei, "Nir dipizimin
itim firigh egh mitarimin min an
suiragh." Ezi Rut a mikemezi moghin
ami. Ezi Boas balin oviziba an inim
gingezi, dar osimtizim 20 kilon tu. Ezi
Boas Rutin akuragha da isa a gatizi,
Rut ada inigha zui. Egha Boas ua-
mategha nguibamin ghu.

Rut bizir otivizibar gun Naomi mikeme

16 Ezi Rut ghua dipenimin otozi an
asamim an azara, "Nan guivim kar
nirara?" Ezi Rut Boas a gamizir biz-
ibar gun uan asamim mikeme.
17 Egha Rut ghaze, "Boas kamaghin
migia ghaze, ki pura izi ni bativan an
aghua. Kamaghin a ni bagha balin
ovizir aviriba na ganingi."
18 Ezi Naomi ghaze, "Nan asamim,
ni tong orarkegh, Boas pura daper-
agh ikeghan kogham. A bizir kam
bagh ingar mangi anekirighvirama
avughsam. Ga pura iki ganam bizir
tizimra otivam."

God Naomi deravira a gami

4

(Sapta 4)

Boas Rutin gara an akurvasi

1 Dughiar kam Boas ghua
nguibamin bizibav geir danganimin
ghugha, aperaghav ikia gara iti. Egha
gari Elimelekin ikizimin gumazim izi.
Gumazir kam a faragha an gun Rut
mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze,
"Aveghbuam, ni kagh izi daperagh."
Ezi a ghuava apera.
2 Egha Boas nguibamin itir gu-
mazir aruar 10pla mikemezi me
uaghan iza apiaghav iti.
3 Ezi a uan ikizir kam migei, "Ni
fo, Naomi Moapin kantri ategha ua-
mategha ize. Egha datirighin en
ikizim Elimelek nguazir otevim ane-
mangasa.
4 Ezi datirighin nan ifongiam
kamakin, ni bizir kam gifogh. Ki
ni migei, ni nguazir kam givesi
a givesegh. Ni datirighira en
nguibamin itir gumazir aruaba ko
kagh apiaghav itir gumazamizibar
damazimin a givesegh. Ni aghuagh
mikimti ki foka. Nirara guizbangira
nan faragha ikia nguazir kam
givezamin ingangarim iti, ezi ki nin
gin ikia egha uaghan a givezamin
ingangarim iti."
Ezi gumazir kam ghaze, "Ki a
givezam."
5 Ezi Boas a migia ghaze, "Ni
Naomin nguazim givezegh, egh
uaghan Rut inigh an ikiam. A
gumazir aremezimin amuir odiarim,
Moapian amizim. Ni kamaghin
damighti, Rut otaritam bateghti
borir kam uan afeziar aremezimin
nguazimin ikiti men ziam nguazir
kamin ikivira ikiam."
6 Ezi an ikizim ghaze, "Kamaghin
ki nguazir kam givezeghan kogham.
Ki uan bizibagh nighnisi. Ki biziba
abigh uan boriba ko borir igharaziba
sara daningan aghua. Ni a givesegh ki
aghua."
7 Bar fomira Israelia arazir mam iti.
Ikizimin aven me uarira uan nguaz-
iba aniga dagh iveza kamaghin ami.
Gumazir mam uan dagarir asuam
suegha mav ganidi. Israelia arazir
kam gamua egha uan akaba akiri.
8 Ezi gumazir kam Boas migia
ghaze, "Ni uabi nguazir kam
givesegh." Egha uan dagarir asuam
suegha a ganingi.
9 Ezi Boas kamaghin gumazir aru-
aba ko maraziv gia ghaze, "Datirighin
ia bar uan damazibar ganigha fo,
Naomi faragha Elimelek, Kilion ko

4:7: Godin Araziba 25:9

Malonin bizibar suira, ezi datirighin ki Naomin dafarimin bar adagh ivese.
10 Egh uaghan ki Rut inigh an ikiam, a nan amuim a Moapian amizim. A faragha Malonin ikezi Malon areme. Eghti Malonin nguazir asizim an adarazir dafarimin ikiam. Eghti aremezir gumazim, an nguibamin iti darazi an ziam ginighnighvira ikiam. Ezi datirighin ia uan damazibar bizir ki amizir kamin ganigha a gifo."
11 Ezi gumazir aruaba ko, me ko itir gumaziba ghaze, "Guizbangira e oregha uan damazibar gani. E kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsigha ghaze, 'God amizir nin dipenimin izamin kam deragh a damu, egh a damighti a Lea ko Reselin min borir aviriba batam. E fo, aning borir aviriba batezi Israelin itir adarazir dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi Efratan adarazir aven gumazir ekiamin min otogh, Betlehemin nguibamin aven ziar ekiam iniam.
12 Ikiavira Itir God borir aviriba gua daningam. Egh Ikiavira Itir God nin adarazir amighti me Peresin adarazir min bar avirasemegham, Peres a Juda ko Tamarin otarim.' "

Rut Naomin igiavotarim bate

13 Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavira Itir God deragha Rut gamizi, a navim asegha otarim bate.
14 Ezi amiziba kamaghin Naomi migei, "E Ikiavira Itir Godin ziam fe! A igavatarim ni ganingi. Eghti igavatarir kam, a nin ikizimin aven akurvazir gumazimin iki, egh nin gan deraghvira ni damuam. A Israelin adarazir aven ziar ekiam iniam.
15 Nin asamim bar ni gifongezi, ni uaghan bar a gifonge. Nin asamim bar ni gifongezi moghin, nin otarir 7pla ni gifueghan kogham. Kamaghin amizi otarir kam, a nin akurvagh mangi ni ghurighamin dughiam a nin ganam."
16 Ezi Naomi otarim gifuegha uan apozim gatigha deravirama a gami.
17 Ezi nguibar kamin amiziba ghaze, "Naomi datirighin otarim iti."
Egha me borim ziam, "Obet," a gati. Ezi gin Obet Jesin afeziamin oto, ezi Jesi Devitin afeziamin oto.

Atrivim Devitin inazir afeziaba

18 Kar Peresin adarazir ghua Devitin tu, men ziabar kara: Peres a Hesronin afeziam.
19 Ezi Hesron a Ramin afeziam, ezi Ram a Aminadapin afeziam.
20 Ezi Aminadap a Nasonin afeziam, ezi Nason a Salmonin afeziam.
21 Ezi Salmon a Boasin afeziam, ezi Boas a Obetin afeziam.
22 Ezi Obet a Jesin afeziam, ezi Jesin a Devitin afeziam.

4:11: Jenesis 29:31 **4:12:** Jenesis 38:27-30

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akɨnafarir Faragha Zuim o 1 Samuel

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, a gumazir dapaniba gɨvazir dughiamɨn otivizir biziba ko, Israelia uari atrivimɨn itir dughiamɨn faraghavɨra otozir bizibagh eghari. Akɨnafarir kamɨn danganir avɨriba, gumazir 3pla geghari. Samuel uabɨ Israelian gumazir dapanir abuananamɨn ike. Akɨnafarir kam uaghan Atrivim Sol geghari, a Israelian atrivir faraghavɨram otozim. Ezɨ Devitɨn eghaghanir avɨriba uaghan iti, kar, a tɨghar atrivimɨn otivamin dughiam.

Akɨnafarir kam, eghaghanir avɨriba iti, da pura eghaghanir kɨniba puvatɨ. Samuelɨn akɨnafarir faragha zuir kam, kamaghɨn en akaghasa, gumazim nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨva an apengan ikiam, egh a deraghvɨra ikiam. Egh an an akaba baraghan kogh, a ikuvigham. E deraghvɨra akar kamɨn ganam, God a isa Eli ganɨngi, a 1 Samuel 2:30ɨn aven iti. A ghaze, "Gumazir nan ziam fem, kɨ ziar ekiam a danɨngam. Gumazir na barazir puvatɨzim, kɨ bar anebɨragham."

Akɨnafarir kamɨn, nɨghnɨzir pumuning kamaghɨn iti, Israelia atrivir tam ikiam, o puvatɨgham. Ikiavɨra Itir God a uabɨ guizbangɨra Israelian atrivim. Ezɨ Israelia ghaze, me uari atrivitam ikiam. Kamaghɨn amizɨ, God me bagha atrivir mam amɨsefe. God uabɨ Israelian atriviba ko gumazamiziba, bar moghɨra men afeziam, egha a uabɨ me gatifa. Atrivim ko gumazamiziba, me Godɨn apengan ikiamin dughiam, me deraghvɨra ikiam. Ezɨ gumazamizir an akaba batoziba, me osɨmtɨziba bativam.

Eli ko Samuelɨn eghaghanim

(Sapta 1--7)

Elkana uan adarazi ko Silon zui

1 Gumazir mam a iti, an ziam Elkana, an Efraimɨn anabamɨn gumazim, an Efraimɨn mɨghsɨar doziba itir nguibar ekiam Raman iti. Elkana a Jerohamɨn otarim, ezɨ Jeroham a Elihun otarim, Elihu a Tohun otarim, ezɨ Tohu a Sufɨn otarim, ezɨ Suf a Efraimɨn anabamɨn gumazir mam.

2 Elkana amuir pumuning iti, Hana ko Penina. Penina boriba bati, ezɨ Hana otir puvatɨ.

3 Azeniba bar dar dughiar vamɨra, Elkana zurara uan nguibam ataghɨragha Silon nguibamɨn ghua, Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn ziam fava ofabagh ami. Dughiar kamɨn, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning Ikiavɨra Itir Godɨn ofa gamir gumazimningɨn ikia, Silon nguibamɨn itir Godɨn Purirpenimɨn iti.

4 Elkana zurara ofabagh amir dughiamɨn, a zurara asɨzim aghoregh an tuziba abɨgh dar akuaba isɨ, uan amuim Penina ko, otariba ko guiviba vaghvagh me danɨngam.

5 Egha Elkana bar Hana gifongegha, bar an apangkufi. A fo, God an navim apuizɨ, a boriba batir puvatɨ. Arazir kam bangɨn, Elkana asɨzir tuzir ekiaba a ganɨdi.

6 Amizir kamning, aning penemning, egha dughiabar aningɨn mav bizibar faraghɨvɨra mangasava ami. Ezɨ Hanan penem a gasɨghasɨghasa a dɨpova ghaze, Ikiavɨra Itir God Hanan navim apuizɨ, Penina osɨmtɨzim an navim danɨngasa, akar igharagha gariba ko aghumsɨzir akabar Hana gami.

7 Azeniba bar Penina arazir kamra Hana gami. Me zurara Ikiavɨra Itir Godɨn Purirpenimɨn ghua, Penina akar igharazibar Hana dɨpov a mɨkɨmtɨ, a bar pazavɨra uabɨ baragh

aziam, kamaghin amizi a dagheba apir puvati.
8 Ezi Elkana kamaghin an azangsisi, “Hana, ni tizim bagha azi? Ni tizim bagha dagheba apir puvati? Egha tizim bagha navim zuraram osei? Guizbangira, ni boritam batezir puvati. Ezi ki fo, ni bar na gifonge, ni ti na gizin otarir 10pla bateghai, ni mighigha me ginighnighan koghai, egha ni na isa guam dafaghai.”

Hana Eli ko migei

9 Dughiar mamin me Silon ikia amegha givagha, Hana dikavigha ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan an damazimin miti. Dughiar kamin ofa gamir gumazim Eli, uan dabirabim inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin azenan, a gaperaghav iti.
10 Ezi Hana bar osemegha bar paza uabi baragha aziava, Ikiavira Itir God ko migei.
11 Egha Hana akar gavgavim Ikiavira Itir God ko anekira ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin ingangarir amizim, ni nan ganiva nan apangkuvasa, ki ifonge. Ni nan osimtizir kamin gan na ginighnigh. Ga uaning, ni na bakinighnighan marki. Egh ni otaritam na danighti, ki a isi ni daningighti a nin ingangarir gumazimin iki mangi uan ovevem batogham. Eghti bizir kamin ababanim bagh, me an dapanir arizim apiran kogham.”
12 Hana dughiar ruarimin Ikiavira Itir God ko migiavira itima, Eli aperaghav ikia Hanan akatorimra gari.
13 Hana uan nighnizimin averara migei. Eli an garima, a migei moghin, akam akarava ami, egha a Hanan tiarim barazir puvati. Eli ghaze, Hana ti dipar onganitam amegha ongani.
14 Egha Eli kamaghin a migei, “Ni man dughiamin dipar onganiba apir arazir kam ategham? Ni dipenir kam ategh mangi. Nin onganir arazir kam givaghtima, ni ua izi.”
15 Ezi Hana kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki dipar onganitam amezir puvati, bar puvati. Nan navim, osimtizim bar a itaragha uaghirima, ki bar oseme. Egha ki uan osimtizim isa Ikiavira Itir God ganiga a ko migei.
16 Ni kamaghin na ginighnighan marki, ki amizir kuram. Puvati. Ki paza uabi baragha nan nighniziba bar ikufi. Ki arazir kam bagha Ikiavira Itir God ko migeima ni nan gari.”
17 Eli migirigiar kam baregha kamaghin a migei, “Guizbangira, ni navir amirizim inigh mangi. Eghti Israelian God, bizir ni an azarazim a ni daningam.”
18 Ezi Hana kamaghin Eli migei, “Gumazir ekiam, ga uaning, ki nin ingangarir amizim. Ki kamaghsua, ni zurara navir aghuim nan iki.” A mikemegha givagha ghuava amegha, gin uam oseir puvati.

Hana otarim bategha a isa God ganingi

19 Elkana uan amuimning ko boriba, me dimagarimin Silon akuima, aminim tirazima, me mizaraghara dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me an ziam fegha givagha, uamategha uan dipenim bagha Raman nguibamin ghue. Ezi Elkana, uan amuim Hana koma akui. Ezi Ikiavira Itir God, Hanan azangsizim ginirigha a ikara.
20 Dughiar mong otevimin gin, Hana navim asegha otarim bate. Egha ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin azarazima, a borir kam na ganingi. Ezi ki ziam Samuel a gati.”*

Hana Samuel isa God ganidi

21 Arazir kamin gin, Elkana ko an dipenimin itir adarasi, Silon nguibamin ghu, egha azeniba bar me ofa gami moghin damuasa. Egh a

1:11: Diboboniba 6:5 * **1:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Samuel,” an mingarim mong migirigiar otevir kamin min ghu, “Azaragh.”

uaghan Ikiavira Itir God ko dikirizir akam bagh, ofa damuam.
22 Ezi Hana me ko zuir puvatigha kamaghin uan pam migei, "Borim tong ekevegh givagh otem ateghti, ki a inigh Ikiavira Itir God daningam. Eghti a Ikiavira Itir God din damazimin iki mamaghira ikiam."
23 Ezi Elkana kamaghin Hana migei, "Ni mamaghin deragh damusi, ni nguibamra iki mangiti borim otem ategham. Eghti Ikiavira Itir God nin akar dikirizim damighti a guizbangira otogham, mati a mikemezi mokin." Ezi Hana nguibamin ikia deraghavira uan borim gamua a geghufi.
24 Ezi gin borim otem ategha givazi, Hana a inigha, bizir kaba sara inigha Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa Silon nguibamin itir Purirpenimin zui. Bizir kaba, bulmakaun apurir igiar, azenir 3pla itim ko, 10 kilogrem plaua ko, beghiar me memen inimin isamigha, wainin dipam a gurizi a itim. A bizir kaba inigha Ikiavira Itir God in Purirpenimin zui. Dughiar kamin, Samuel, otarir aghirimra iti, a tighar gumazir igiamin otivam.
25 Me otogha givagha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha givagha, otarim inigha Eli bagha zui.
26 Egha Hana kamaghin Eli migei, "O, nan gumazir aruam, ni na gifoghavira iti, o puvati? Ki amizir kam, faragha nin boroghin kagh tughav ikia Ikiavira Itir God ko migei.
27 Ki otarir kam uabi daningasa Ikiavira Itir God ko migia an azangsisi, ezi a nan azangsizim ikara.
28 Kamaghin amizi, ki a isa Ikiavira Itir God ganidi. Eghti an ikirimirim zurara Ikiavira Itir God baghvira iki an ingangarim damuam."
Egha me dapaniba avigha Ikiavira Itir God in ziam fe.

2

Hana Ikiavira Itir God ko migei

1 Egha Hana kamaghin God ko migei:
"O Ikiavira Itir God, ni na gamima, ki bar akonge.
Ikiavira Itir God, ni gavgavim ko ziar ekiam na ganingizi, ki bar akonge.
Ni nan akurazir bizim bangin, ki bar akonge.
Ni bangin ki uan apanibar ingaravati.
2 O Ikiavira Itir God, tav nin min, bar zuezir puvati.
Egha godin igharazitam nin min itir pu. Bar puvati. Ni bar dagh afira.
Ni uabira, dagiar ekiamin min gavgavim ikia e moga en akurvagha e geghufi.

3 "E gumazamiziba, e kamaghin deragh fogham, Ikiavira Itir God bizir e amiba, a bar dagh fo, egha a en araziba tuisisi.
Ezi ia gumazamizir pura tiariba akarava aruava uan ziaba feba, ia arazir kam ategh uan akaba dukuagh.
4 Midorozir gumazir gavgaviba, God men barir piba apirima, me misoghamin gavgaviba puvati.
Ezi gumazir gavgaviba puvatiziba, a gavgavim me ganidi.
5 Gumazamizir fomira dagher aviriba itiba, God datirighin me damighti me dagheba bagh ingar uan ivezim isi moghin da iniam.
Ezi gumazamizir faragha dagheba puvatigha mitiriamra itiba, God datirighin dagher aviriba me daningti me ua ingaran kogham.
Ezi amizir otir puvatizim, God datirighin an akurazi a borir 7pla bate.
Ezi amizir borir aviriba itim, an boriba ovengezi a uabira iti.
6 Ikiavira Itir God gumazamizibav sozima, me ariaghiri.
Egha gumazamizir ariaghirezziba, a me gamima me uam angamira iti.

2:1: Luk 1:46-55

God gumazamizibagh amima, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin uaghiri.
Ezi a me gamima, me ua dikafi.
7 Ikiavira Itir God gumazir mabagh amizi me biziba puvati,
egha marazi gamizi, me bizir aviriba iti.
A gumazir mabagh amima, men ziaba bar iraghuegha bar vin iti.
A marazi gamizi, me ziar ekiam ikia bar pin iti.
8 Nguazir kamin suizir bizir gavgaviba da Ikiavira Itir Godin biziba,
a uabi bizir kabagh isin nguazimin ingari.
Kamaghin amizi, gumazamizir onganarazibagh amua nguazir minemeniam gipogha a gureba,
a me ghufa men akurvasi.
A me gamima, me uan kantrin gumazir ekiabar otifi,
ezi gumazamiziba ziar ekiam me ganidi.

9 "Ikiavira Itir God, gumazamizir a baghavira itiba a me geghufi.
Egha gumazamizir kuraba a me gasighasighti, me nguibar kurar mitatem itimin ovegham.
E fo, gumazir gavgavir ekiam itim, a bar uan gavgavimin ikiva avegham.

10 "Ikiavira Itir God uan apaniba bar me gasighasigham.
A uan Nguibamin ikia arariba dagarvazi moghin a me dagarvasi.
Ikiavira Itir God nguazimin mikebaba bar dar itir gumazamiziba, a bar me akuvagh kotiamin men araziba tuisigham.
Egh a gavgavim isi uan atrivir a inabazim danigham,
eghti gumazamiziba bar, men tongin, atrivir kam ziar ekiam iniam."

11 Hana Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, Elkana ko ua Raman nguibamin ghu. Ezi an otarir dozim Samuel, a Silon ikia ofa gamir gumazim Elin apengan ikia, an akurvagha Ikiavira Itir Godin ingangarim gami.

Elin otarimning arazir kuram gami

12 Elin otarimning, Hopni ko Finias, aning gumazir bar kuramning. Aning ofa gamir gumazimning, egha aning ghaze, Ikiavira Itir God a pura bizim, egha aning arazir kurar guar avirir igharagha garibagh ami.
13 God fomira ghaze, gumazamiziba ofa inigh izi a damighiva, egh gin ofa gamir gumaziba bagh, asizir tuzir otevir taba iniam. Ezi dughiar kamin, gumazitam ofa damusi asizitam avighti, ingangarir gumazim fokin atarir 3pla itim inigh izam.
14 Ingangarir gumazir kam fokin pura miner averiam giniv, asizir tuzitam biraghiva, a inigh mangi ofa gamir gumazim daningam.
15 Dughiar mabar, ofa damuasava amir gumazim, a tighar asizir ovim adegh avimin a tusi damuti, ofa gamir gumazir kamningin ingangarir gumazim izi a gifariva an mikim suam, "Ia ofa gamir gumazimning Finias ko Hopni bagh asizir tuzitaba na daningigh. An avimin da tuasa, ia minemin avighizir asiziba, ana dar aghua. Kamaghin amizi, ia asizir tuzir avighizir puvatiziba a daning."
16 Eghti gumazir ofa damuamim kamaghin mikim suam, "Ni takigh, ki ofan arazimin gin mangiva asizimin oviba tueghti, ni gin asizir tuzir manam gifuegh a ini," ezi ofa gamir gumazimningin ingangarir gumazim ghaze, "Puvati. Ni datirighira na daningigh. Ni aghuaghti, ki datirighira uabi tam iniam."
17 Elin otarir kamning ghaze, Godin ofaba, da pura bizir kiniba. Egha aning arazir kurabar gumazamizir Ikiavira Itir God bagha inigha izir ofabagh ami. Aningin arazir kurar kam, Ikiavira Itir God an gari a bar kufi.

Samuel Silon iti

18 Dughiar kamin Samuel uan
mugamra ikia ofa gamir gumazimin
inir ghurghurir aghuim ikegha,
Ikiavira Itir Godin ingangarir kam
gami.
19 Azeniba vaghvagha an amebam
a bagh azenan daghuamin korotiar
otevir muziariba isai. Egha amebam
ko afeziam aning azenibar zurara
ofa damuasa izir dughiamin, ame-
bam korotiar otevir muziarir kam isa
Samuel ganidi.
20 Egha an amebam ko afeziam
Eli bagha zuima a deragh aning
damuasava Godin azai. A kamaghin
Elkana migei, "Ikiavira Itir God
nin amuir kam damuti, a borir
igharazitaba batam, eghti me otarir
ni Ikiavira Itir God ganingizimin dan-
ganim iniam." Eli aning mikemeghti,
aning uamategh uan nguibamin
mangam.
21 Ezi Ikiavira Itir God deragha
Hana gamizi a borir kabar naviba
adava da bate. An otarir 3pla ko
guivir pumuning bate. Ezi Samuel
Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an
ingangarim gamua nimira aghui.

Elin otarimning orazir puvati

22 Dughiar kamin Eli bar ghurizima,
dughiar aviribar, an otarimning amir
arazir kurar aviriba, a da barasi.
A uaghan kamaghin orasi, aning
uaghan God bativamin Purirpenimin
tiar akamin ingarir amiziba, koma
akui.
23 Kamaghin amizi a aning migei,
"Gua tizim bagha arazir kurar
kabagh ami? Gumazamiziba bar iza
guan arazibar gun na migei.
24 Gua nan otarimning, gua arazir
kam atakigh. Ikiavira Itir Godin gu-
mazamiziba tintinibar guan arazir
kabagh eghari, kar arazir bar kuram.
25 Gumazitam arazir kuratam
gumazir igharazir tam datighti, tav
a bagh an abuir gumazimin min
iki Godin azangsighti, God bizir
kam gin amadagham. Eghti tav
arazir kuratam Ikiavira Itir God
datighti, tina an abuir gumazimin
iki an akuragham?" Dughiar kamin,
Ikiavira Itir God aningin arazir
kuraba bangin aning misueghti
aning aremeghasa nighnigha gifa.
Ezi Eli kamaghin aning mikemezi,
God aningin dapanimning gamizima,
aning gavgavigha uan afeziamin
akaba barazir puvati.
26 Dughiar kamin Samuel mong
uan mugamra itima, Ikiavira Itir
God, ko gumazamiziba, bar a gifonge,
ezi men ifongiar kam pamtemin
dikafi.

Godin akam inigha izir gumazim, akar mamin gun Eli migei

27 Ezi Godin akam inigha izir gu-
mazim gin ghua kamaghin Eli migei,
"Ikiavira Itir Godin akam kamaghin
iti, 'Fomira, nin inazir afeziam Aron,
uan adarazi ko Isipian atrivimin in-
gangarir gumazir kinibar itima, ki iza
me batogha uan ifongiamin gun me
mikeme.
28 Egha ki Israelian anababar
tongin Aronin adarazi amisefe, me
nan ofan ingangarir gumazibar
otivasa ki me amisefe. Me ofa
damuamin dakozimin ingar, egh
pauran mughuriar aghuim amadim
tu, egh me nan boroghin izisi ofa
gamir gumazibar dapanimin koro-
tiar otevir azenan azuim inigh izi. Ki
uaghan me migia ghaze, Israelia ofa
damuasa tuezir asizir naba me dar
ami.
29 Kamaghin amizi, ia tizim bagha
Israelia zurara ofa damuasa ki
me mikemezir bizibar ikura? Nin
otarimning, gumazamiziba na bagha
inigha izir ofan asizir oviba itir
aghuibara amasava da isi, aning da
apava mikarziba saram aghungi.
Arazir kamin ni aningin ziam fegha
nan ziam abira. Manmaghin amizi,
ni arazir kurar kam gami?'
30 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian
God, ki akar kam aghurigha ia migei:
Ki fomira ian inazir afeziam Aron
uan adarazi ko ki me mikeme, me
zurara nan ofa gamir gumazibar

2:26: Luk 2:52 **2:28:** Ua Me Ini 28:1-4; Ofa Gami 7:35-36

min ingaram. Ezi datirighin ki migirigiar kam giragham. Ki kamaghin mikimam, gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Eghti gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham.

31 "Ni deragh oragh, ki gin nin gavgaviba ko nin inazir afeziabar ikizimin gavgaviba, ki me atugh me abinigh me gasighasigham, mati gumazim gumazir igharazimin agharim atuzir moghin ki me atugham. Eghti nin ikizimin aven gumazitam iki mangi ghurighan kogham.

32 Kamaghin, ia zurara iki ganti, ki bizir aghuiba isi Israelian igharaz darazi daningam, ia tam inighan kogham. Zurara zurara, nin adarazir gumazitam gin bar ghurighan kogham. Bar puvati.

33 Eghti gin, apaniba izi nin adarazir gumazamiziba bar me misogham, mati gumazim sabamin me atuzi moghin, me gumazamizir kinibar min arighiregham. Eghti gumazir vamira ikiva ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Bizir kaba an nighnizim gasighasighti, an navim bar osemeghti, temeriba an damaziba aghuighti, da okavigham.

34 "Gin nin otarimning, Hopni ko Finias, aning dughiar vamiran uaghara aremegham. Aning aremeghti ni fogham, nan migirigiar kaba da bar guizbangira.

35 Egh ki ua bagh ofa gamir gumazitam amiseveghti, a navim nan ikiva, ingangarir ki ifongezibara damuam. Egh ki an ikizim damuti, me zurara nan ofabar amuamin adarazir otivam, eghti me ki misevezir atrivim bagh ingaram.

36 Eghti nin ikizimin gumazitaba ikivira ikiva, me ofa gamir gumazir kam bagh mangiva dagheba ko silvan dagiaba bagh an azangsigham. Egh me kamaghin ofa gamir gumazimin azangam, 'Ni en amamangatightima, e ofa gamir gumazimin ingangarir tabara amigh, egh e dagher muziarir taba iniam.' "

3

Ikiavira Itir God Samuel migei

1 Ezi otarir igiam Samuel, a Elin apengan ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gami. Azenir aviriba ghuezima, Ikiavira Itir God migirigiar aviriba Israelia ganingizir puvati. Dughiar vabara a irebamin min garir bizibar aven a me migei.

2 Dughiar kamin Elin damaziba an ikufi, egha kiran oveghangin da bar okavigham. Dimagarir mamin a uan akuir danganimin akui.

3 Ezi Samuel Godin Purirpenimin ikia, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itir danganim gakui. Dughiar kamin Godin Dipenimin itir lam a isiavira itima,

4 Ikiavira Itir God Samuelin dei.
Ezi Samuel ghaze, "Ai, ki kati."

5 Egha a dikavigha ivegha ghua Eli migia ghaze, "Ki ni barazima ni nan dia, ezi ki izi."
Ezi Eli kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku." Ezi Samuel uamategha ghuav akui.

6 Egha gin Ikiavira Itir God uam an dia, ezi Samuel ua dikavigha ghua Eli migia ghaze, "Ni nan diazi, ki izi."
Ezi Eli ghaze, "Nan otarim, ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku."

7 Dughiar kamin Ikiavira Itir God tighar uan akaba isi Samuelin akagh a ko mikimam, kamaghin amizi, Samuel deraghavira God gifozir puvati.

8 Ezi Ikiavira Itir God namba 3 dughiamin ua Samuelin dia, ezi Samuel dikavigha ghua Eli migia ghaze, "Ni nan diazi, ki izi."
Ezi Eli datirighin fo, Ikiavira Itir Godra Samuelin dei.

9 Kamaghin amizi, Eli a migei, "Ni uamategh mangi uan misiam daku, eghti a ua nin diaghti, ni kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir God, ni na mikim, ki nin ingangarir gumazim, ki

2:34: 1 Samuel 4:11

kuarim atigha ni barasi.' " Ezi Samuel
Elin akam baregha uamategha uan
misiamin ghugha akui.

10 Ezi Ikiavira Itir God, ua iza tugha
faragha Samuelin diazi moghin, uam
an dia ghaze, "Samuel, Samuel."

Ezi Samuel ghaze, "Ni na mikim. Ki
nin ingangarir gumazim, ki orasi."

11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a
migei, "Ni deraghvira oragh. Ki kiran
oveghangin, bizitam Israelian tongin
a damigham. Eghti me bizir kamin
migirigiam baregh, me digavir kuram
damigham.

12 Ki faragha Elin mikemezi
moghin, ki datirighin, bizir kurabar
me damuam.

13 Ki migirigiar mam an iti. An
otarimning akar kurabar nan ziam
gasighasiki, kamaghin amizi, ki an
adarazi pazivira me damuva me
kuavaremegham. Ezi Eli uabi fo,
aning arazir kuram gami, ezi a
aningin anogoroghezir puvati.

14 Kamaghin amizi ki pamtemin
Elin adaraziv gia ghaze, ofan
tam men arazir kuram agivaghan
kogham. Bar puvati."

15 Ezi Samuel akar kam baregha
uan misiamin akua ghua aminim
tira. Egha a ghua Ikiavira Itir Godin
Purirpenimin tiar akam kui. Egha
Samuel uan irebamin min garir
bizimin gun, Elin mikiman atiatingi.

16 Ezi Eli kamaghin Samuelin dei,
"Samuel, nan otarim, ni izi."

Ezi Samuel a ikaragha ghaze, "Are,
ki izi."

17 Ezi Eli an azara, "God man-
maghira ni migei? Ni akatam
nan mongan marki. Ni akatabar
ghuaraghti, ki God ko mikimti, a bar
pazivira ni damigham."

18 Kamaghin amizi, Samuel
Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun
a mikeme, egha bizitam an ghuarazir
pu. Bar puvati. Ezi Eli oregha
kamaghin migei, "A uabi Ikiavira Itir
God, a bizir tizim damuasa ifonge
ana damu."

19 Ezi Ikiavira Itir God, Samuel ko
itima a gumazir aruamin oto. Egha
Samuel migeir biziba bar, Ikiavira
Itir God adagh amizi da guizbangira
otifi.

20 Kamaghin amizi, Israelin
nguazimin aven itir nguibaba
bar, notin amadaghan itir Danin
anabamin nguibam ikegha bar
ghua sautin amadaghan Berseban
nguibamin oto, dar gumazamiz-
iba kamaghin fo, Ikiavira Itir God
guizbangira ua bagha akam inigha
izir gumazimin ingangarim damuasa
Samuel amisefe.

21 Egha Ikiavira Itir God, zurara
Silon nguibamin Samuel bativa uan
akaba isa a ganidi.

4

Filistiaba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini

1 Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin ak-
aba bar dar gun Israelia migeima,
me kuariba arigha deraghavira an
migirigiaba barasi.

Dughiar kamin, Israelia dikavigha
Filistiaba ko uariv soghasa ghua,
Ebeneserin nguibamin boroghin
averpenibar ingarigha dar iti. Ezi
Filistiaba, me Afekin nguibamin
boroghin uari bagha averpenibar
ingarigha dar iti.

2 Egha Filistiaba uan midorozir
gumaziba afegha, Israelia ko
midorozim fore. Midorozir bar
ekiam otozi, Filistiaba Israelia
abinigha men 4,000plan gumazibav
misoghezima me ariaghire.

3 Ezi Israelian midorozir gumaziba
uamategha uan averpenibar ghuezi,
men gumazir dapaniba kamaghin
migei, "Tizim bagha Ikiavira Itir God
Filistiaba ataghizi, me midorozimin e
abini? Aria, e gumazitaba amadaghti
me Silon mangi Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam
inigh izi. Egh e midorozim bagh
mangisi Boksiar kam sara mangiti,
Ikiavira Itir God e ko mangiva en

4:4: Ua Me Ini 25:22

akuraghti, en apaniba e abinan kogham."

4 Gumazir dapaniba mikemegha givazi, midorozir gumaziba, gumazir maba amadazima me Silon ghugha Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini. Boksiar kam gisin, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning an iti, ezi a mati Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin atrivir dabirabim. Boksiam inigha izir dughiamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning uaghan gumazir kabar akuragha Boksiamin akua izi.

5 Me ghua averpenibar otozi, Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganigha bar akongegha pamtemin diava arai, ezi niginir bar ekiam oto.

6 Filistiaba orazima Israelia pamten diava araima, me kamaghin migei, "Ia Hibruian averpeniba iti naghin dimdiar munam baragh. Me tizim bagha kamaghin pamtemin diava arai?" Egha gin Filistiaba kamaghin migirigiam baraki, Ikiavira Itir Godin Boksiam, a men apanibar averpenimin izegha gifa.

7 Egha me atiatigha kamaghin migei, "Israelian aser maba, men averpenibar aven izegha gifa. Maia, e datirighin kuram iniam. Fomira en apaniba kamaghin garir arazir tamin e gamizir puvati.

8 Maia! E datirighin bar tegham. Tina en akuraghti aser gavgavir kaba e gasighasighan kogham? Aser kabara, bizir guar avirir kuraba Isipin kantrin gumazamiziba da amadazima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire.

9 Ezi marki. E tuivigh gavgavigh guizin gumazibar min misogham. Puvatightima, e Hibrubar ingangarir gumazir kinibar otivigham, mati me fomira en ingangarir gumazibar ike. Arazir kam bagh e pamtemin misogham."

10 Kamaghin amizi, Filistiaba bar pamtemin misoghava Israelia abinizi, Israelia ara uamategha uan nguibabar ghue. Dughiar kamin Filistiaba, 30,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire.

11 Ezi Elin otarimning me uaghan aning misoghezi, aning areme. Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.

Elin ovevem

12 Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazir mam, midorozir danganim ategha dughiar kamra ivegha Silon ghu. A midorozimin otozir bizibagh nighnigha bar oseme, egha uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gaghui.

13 Ezi Eli Silon nguibamin tuavimin miriamin uan dabirabim gaperaghav iti. A pamtemin Ikiavira Itir Godin Boksiam ginighnigha gara iti. Ezi midorozir gumazir kam, midorozir otozimin arazimin gun gumazamizibagh eghanasa, Silo nguibamin aven izi. Ezi gumazamiziba oregha bar osemegha, pamtemin diava arai.

14-15 Dughiar kamin Eli 98plan azeniba ikiava an damazimning bar an okafi. Eli gumazamizibar ararer niginim baregha men azara, "Ia tizim bagha niginir kam gami?"

Ezi midorozir gumazir kam ivegha ghua kamaghin Eli migei,

16 "Dughiar kamra ki midorozimin danganim ategha ara izi."

Ezi Eli an azara, "Nan otarim, manmaghin ami?"

17 Ezi gumazim kamaghin a geghari, "Filistiaba gavgavigha en midorozir gumazir aviribav misoghezima me ariaghire. Kamaghin amizi, e men ari. Me uaghan nin otarimning, Hopni ko Finias misoghezi aning areme. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Boksiam ini."

18 Eli Godin Boksiamin migirigiam baregha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin uan dabirabimin akiriba moghin iri. A namnam sara aghungizir gumazim egha uaghan bar ghuri, kamaghin amizi a ira uan guriragharim apirigha maghirama

areme. A 40plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Finiasin amuim areme

19 Dughiar kamin Elin asamir guivim, Finiasin amuim a navim adai, ezi an otamin dughiam roghira ize. A migirigiar kam baraki, Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam ini, ezi an ivozir afeziam ko an pam, aning uaghara areme. Ezi borim batamin mizazim otozi, a uan pam ko ivozir afeziam aremezir bizir kamning ginighnigha, bar mizazir ekiam isa zuamira borim bate. Mizazir kaba bar moghira a gamima a bar aremeghasava ami.

20 Ezi amizir an gara itiba, me kamaghin a migei, "Ni atiatingan marki. Ni oragh, ni otarim bategha gifa." Ezi borir kamin amebam tong men akatam baraghizir puvatigha men akatam ikarazir puvati.

21 An aremeghasa amua ghaze, "E Israelia, Ikiavira Itir Godin angazangarim ko gavgavim e ataki." Kamaghin amizi, a ziam, Ikabot borim gati. Dughiar kamin, a uan pam ko uan ivozir afeziamin ovevem, ko Godin Boksiar apaniba inigha ghuzim ginighnisi.*

22 Egha bizir kam bangin, a kamaghin migei, "Apaniba Godin Boksiam inigha ghu, kamaghin amizi, Godin angazangarim ko gavgavim Israelia ataki." An abuan kamaghin mikemegha givagha, an areme.

5

Ikiavira Itir Godin Boksiam Filistian kantrin iti

1 Filistiaba Godin Boksiam inigha dikavigha, Ebeneserin nguibam ategha Asdotin nguibar ekiamin ghu.

2 Me otivigha givagha Godin Boksiam inigha, me uan asem Dagonin ziam fer dipenimin aven ghu. Egha Dagonin marvir guar dagiamin ingarizimin boroghin aneti.

3 Egha amimzaraghan bar mizaraghara, Asdotin gumazamiziba osegha dikavigha garima, Dagonin marvir guam Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin ira fuagha guam nguazim misoke. Kamaghin amizi, me Dagon inigha uam an danganimin anesara.

4 Me uam akuigha mizaraghara ua ghua Dagonin dipenimin aven ghua garima, marvir guar kam ua Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin iri. Ezi Dagonin dapanim ko agharimning dipiriaghirigha tiar akamin boroghin irighav iti. Ezi an namnamra deraghavira iti.

5 Dughiar kamin ikegha iza datirighin, bizir mingarir kam bangin, men ofa gamir gumaziba ko gumazir Dagonin ziam feba, me uan Dagonin ziam fer dipenimin tiar akamin aven mangasa, an dapanim ko agharimning irighav ikezir danganim dika zuir puvati, me a ikiavkiragh arui.

6 Godin Boksiam Asdotin itir dughiamin, Ikiavira Itir God Asdotin itir gumazamiziba ko an boroghin itir darasi, a mizazim me gasa, me gamima me bar atiatingi. Egha okar kurabagh amima da men mikarzibar otifi.

7 Asdotin itir gumazamiziba osimtizir kabar ganigha kamaghin migei, "Israelian God, mizazim isa en asem Dagon ko e ganidi. Kamaghin amizi, e Boksiar kam ateghti a ua en nguibamin ikian kogham."

8 Egha me Filistiabar gumazir dapaniba bagha akam amadazi, me iza uari akufa. Me uari akuvazi, Asdot kamaghin gumazamizibar azai, "E Israelian Godin Boksiam manmaghin a damuam?"

Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, "Gumazitaba a inigh Getin nguibar ekiamin mangi." Ezi me a gisaghpugha Getin ghu, a Filistiabar nguibar ekiar igharazir mam.

9 Ezi me Boksiamin akua Getin ghuzi, Ikiavira Itir God uaghan

* **4:21:** Hibrun akamin ziar kam, "Ikabot," an mingarim, migirigiar kamin min ghu, "Godin gavgavim itir puvati."

nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba mizazim me gasima, me puvirama atiati. Egha okar kuraba gumazamiziba ganiga bar me gasighasiki.
10 Kamaghin amizi, Getia Godin Boksiam isa Filistian nguibar ekiar igharazim Ekronin anemada.
Boksiam otogha givazi, Ekronba pamtemin dia ghaze, "Ame, e bar ovengasa, me Israelian Godin Boksiam inigha kagh ize."
11 Egha me Filistiabar gumazir dapanibar diazi me izezi, me kamaghin me migei, "E uari, ia Israelian Godin Boksiam amadaghtima, a ua uan danganimra mangi. A e ko en adaraziv soghti e arighireghan kogham." Dughiar kamin, God mizazim me gasima, men avirim ariaghire. Kamaghin amizima, me bar moghira puvira atiati.
12 Ezi okar kuraba gumazamizibar mikarzibar otivima, men marazi ariaghirima, marazi ariaghirezir puvati. Egha me uarir akurvaghasa Godin deima men dimdiar ararem ghua Godin Nguibamin oto.

6

Filistiaba ua Godin Boksiam amadazi a Israelin ghu

1 Ikiavira Itir Godin Boksiam 7plan iakinibar Filistian nguazimin ike,
2 ezi Filistiaba, uan ofa gamir gumaziba ko kukunir gumazibar diazi me izima, me kamaghin men azai, "E manmaghin Ikiavira Itir Godin Boksiam damuam? E uam an danganimin anemangisi, e manmaghira anemangam?"
3 Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia uamategh Israelian Godin Boksiam amangasa a? A dera, Egh ia pura anemangan kogham. Ia uan okar kuraba agivsi, ia osimtiziba agivamin ofaba amadagh. Ia kamaghin damighti, ian arimariaba ua deragham, eghti ia fogh suam, e amizir osimtizir kam bangin, God pazavira e gami."
4-5 Ezi gumazamiziba kamaghin migei, "E osimtiziba agivamin ofan manmaghin garim God daningam?"
Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin migei, "E 5plan Filistian gumazir dapaniba iti. E fo, en gumazir dapanir 5pla ko en gumazamiziba bar moghira arimariar ekiar kam iti. Kamaghin amizi, ia golin taba inigh 5plan okar ia bativizibar nedaziba, ko 5plan kuarzir en nguazim gasighasizibar nedazibar ingarigh, Godin Boksiam sara da amadagh. Egh ia Israelian Godin apengan iki. Ia kamaghin damuti, a ti en nguazim ko aseba ko ia sara uam osimtizir tam e daningan kogham.
6 Ia ti Isipian atrivim ko an gumazamiziba fomira God baraghizir puvatizi moghin damuam, o markiam. God bizir kuraba me ganiga me gamima, me onganigha Israelia ataghizi, me Isipin kantri ategha ghue. Ia arazir kam ginighnighiva, akirim ragh God gasan marki.
7 "Ia oragh. Ia karisin igiatamin ingarigh, egh bulmakaun amebar tighar ingangaritam damuamin pumuning inigh, karisin kam gikegh. Aningin nguzimning tighar otem ataghiragham. Egh ia bulmakaun kamningin nguzimning inigh bulmakaun divazimin mangi aning atigh.
8 Egh Ikiavira Itir Godin Boksiam inigh karis gisin anetigh. Egh ia osimtiziba agivamin ofan min, golin ingarizir okaba ko kuarziba, da isi boksiar dozir tam darugh, egh a isi karis gisin Godin Boksiam boroghin dar atigh. Egh bulmakaun amebar kamning ateghti, aning uaning karis geku mangi.
9 Egh ia bar deraghvira gan, karis managhira mangam? A Boksiam izezir kantri Betsemesin nguibar ekiamin mangiti, ia deraghvira fogh suam Israelian God bizir kurar kam e bagha anemada. Karis an mangan koghti ia fogh suam, God osimtizir ekiar kam e bagha anemadazir puvati. Osimtizir kam ti puram oto."

10 Ezi gumazamiziba migirigiar
kam baregha an gin zui. Egha me bul-
makaun amebar pumuning inigha
karis gike. Egha bulmakauningin
nguzimning inigha, bulmakaun
divazimin aven aning ati.
11 Egha me Ikiavira Itir Godin Bok-
siam ko, boksiar dozir okaba ko
kuarzibar nedaziba aven itim, aning
isa karis gisin aning ati.
12 Me aning atigha givazi, bul-
makauning biaghatigha Betsemesin
nguibar ekiamin zuir tuavimin zui.
Aning tuavir kam ataghizir pu.
Bar puvati. Aning diav arava an
zui, ezi 5plan Filistian gumazir da-
paniba, karisin gin ghua Betsemesin
mitaghniamin tu.

Godin Boksiam, Betsemes ko Kiriat Jearimin iti

13 Ezi Betsemesin gumazamiziba
danganir zarir mamin azenibar ikia,
witba aghora iti. Egha me kogha
tuavimin gara, Godin Boksiamin
apigha me bar akonge.
14-15 Ezi bulmakauning karis ku-
rugha ghua, Betsemesin gumazir
mam Josua, an azenimin otogha,
azenimin aven dagiar ekiar mamin
miriamin tughav iti. Ezi Livaiba
iza Ikiavira Itir Godin Boksiam ko
boksiar me golin ingarizir nedaziba
itim isa, dagiar ekiar kam gisin da
ariki. Ezi gumazamiziba karisin
ter araribar dazibar kuegha, bul-
makaun amebamning misuegha,
Ikiavira Itir God bagha ofa gami,
mati ofan bar isia mighirizim.
Dughiar kamra Betsemesia uaghan,
Ikiavira Itir God bagha ofan igharazir
mabagh ami.
16 Filistiabar 5plan gumazir da-
paniba gari, Israelia bizir kabagh
amima, me dughiar kamra ua-
mategha Ekronin ghue.
17 Ikiavira Itir God Filistiabar
osimtiziba agivasa, me osimtiziba
agivamin ofan min, 5plan golin okar
nedaziba amada. Da vaghvagha
men nguibar ekiabar ababaniba, dar
ziabar kara: Asdot, Gasa, Askelon,
Get ko Ekron.
18 Me kuarzibar nedaziba amada,
da vaghvagha men nguibar ekiar
divazir gavgaviba itibar ababanim
gami. Egha uaghan Filistian gu-
mazir dapaniba garir nguibar doz-
ibar ababanim gami. Ezi dagiar
ekiar me Ikiavira Itir Godin Boksiam
atizim, a Betsemesin gumazim Jo-
suan azenimin aven ikia kamaghira
iti. Dagiar kam, a bizir danganir
kamin otozimin ababanim gami.*
19 Ezi Betsemesin gumazir 70pla
Ikiavira Itir Godin Boksiamin ave-
riamin gani. Kamaghin amizi God
me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi
nguibar ekiar kamin itir 50,000in
gumazamiziba ghaze, Ikiavira Itir
God me gasighasiki. Egha me bar
pamtemin azi.†
20 Egha Betsemesin itir gumaza-
miziba kamaghin migei, "Ikiavira Itir
God, a Godin bar zuezim, tinara
an damazimin mitigham? Bar pu-
vatigham. A en atartima, en tav
bar deragh ikeghan kogham. Kam-
aghin amizi, e Godin Boksiar kam
amadaghti, a igharagh mangam. E
managhira anemangam?"
21 Egha me Kiriat Jearimin
nguibar ekiamin itir gumazamizibav
mikimasa gumaziba amadazima, me
ghua kamaghin me migei, "Filistiaba
Ikiavira Itir Godin Boksiam uam an
akua en nguibamin ize. E kamaghsua
ia iziva a inigh."

7

1 Ezi Kiriat Jearimin gumazamiz-
iba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam
inigha ghua, mighsiar muziarimin
pin, gumazim Abinadapin dipenimin
aneti. Egha me an otarim Eleasar
Boksiamin ganasa anemisefe.

Samuel kantri Israel gatifa

* **6:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Ezi me fomira Hibrun akam Grikin akamin a gira, ezi migirigiar kam "dagiam," Grikin akamin gin ghu. † **6:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **7:1:** 2 Samuel 6:2-4; 1 Eghaghaniba 13:5-7

2 Ezi Ikiavira Itir Godin Boksiam,
20plan azenibar Kiriat Jearimin
ikezima, Israelia uarir akurvaghasa
Ikiavira Itir Godin diava azi, egha a
baghavira iti.
3 Ezi Samuel gin kamaghin Israelia
migei, "Ia guizbangira navibagh
iragh ua Ikiavira Itir God bagh ua
izisi, ia ikizir igharazibar aseba
ko aser amizim Astarten nedazim
batokegh. Egh ia Ikiavira Itir God
bar an apengan ikiva, a baghiva
teviba apir. Eghti a ian akuragh Filis-
tiaba batueghti me ua ia gativaghan
kogham."
4 Israelia Samuelin akam baregha,
aser Balba, ko aser amizim Astarten
nedaziba batuegha, Ikiavira Itir
Godin ziamra fe.
5 Egha Samuel gin Israelia bagha
akam amaga ghaze, "Ia iziva Mis-
pan nguibar ekiamin uari akuvaghti,
Ikiavira Itir God ian akurvaghsi, ki a
ko mikimam."
6 Ezi gumazamiziba bar iza Mispan
uari akufa. Me mozir dipamin,
Ikiavira Itir God bagha ofan min, an
dipam tuava nguazim ginge. Egha
dagheba tagha ikia ghua aruem
iraghu.

Egha me kamaghin Ikiavira Itir
God migei, "E nin damazimin arazir
kuram gami." Ezi Samuel Mispan
Israelian midorozir gumazir da-
panimin ikia, men kotiaba baragha
men migirigiaba akiri.

7 Ezi Filistiaba kamaghin oraki,
Israelia Mispan uari akufa. Ezi
men 5plan gumazir dapaniba uan
midorozir gumaziba inigha Israelia
misoghasa Mispan izi. Ezi Israelia
orazi, Filistiaba izima me atiati.
8 Egha Israelia Samuel migei, "Ni
pamtemin ingar Ikiavira Itir God, en
God, a ko mikim. A en akuraghti
Filistiaba e gasighasighan kogham.
Ni a ko migeir arazim ataghiraghan
marki."
9 Ezi Samuel sipsipin igiar mam
misuegha, ofan min Ikiavira Itir God
bagha a tuazi a bar isia mighiri.
Egha Samuel Israelian akurvaghasa
pamtemin Ikiavira Itir God ko
migeima, an a baregha men akura.
10 Samuel ofan bar isia mighirim
gamuavira itima, Filistiaba midorozim
forasa roghira ize. Ezi Ikiavira Itir
God Filistiabagh isin, overiamin
ararim gamizi, a bar pamtem da-
garazi, men nighniziba onganizi me
tintinibar arima, Israelia men gani.
11 Egha Israelian gumaziba Mispa
ategha, Filistiabar agiragha tuavimin
men avirim misozi me ariaghire,
egha me ghua Betkarin nguibamin
boroghin oto.
12 Ezi Samuel gin dagiar ekiar mam
inigha Mispa ko Senin nguibamn-
ingin tizimin anesara. Egha kam-
aghin migei, "Dagiar kam, a Ikiavira
Itir Godin ababanim, a en akuragha
iza datirighin tu." Egha ziar kam a
gati, "Dagiar Akurvazim."
13 Kamaghin amizi, God Filistiaba
bar me abira, dughiar kamin, Samuel
Israelian gumazir dapanimin itima,
Ikiavira Itir God bizir kabagh ami.
A Filistiabar tuaviba apirima me ua
iza Israelin nguazimin aven misozir
puvati.
14 Fomira Filistiaba Israelian
nguibar ekiamning Ekron ko
Getin tizimin itir nguibaba ini, ezi
datirighin me ua da isa Israelia
ganingi. Filistiaba ua Israelian
nguazir otevitam gativazir puvati.
Israelia uaghan ua Amoria ko uariv
sozir puvatigha, uari inigha de-
raviram apia.
15 Ezi Samuel Israelian gumazir da-
panimin ikia ghuava areme.
16 Azeniba bar Samuel nguibar
ekiar kabar zui, Betel, Gilgal ko
Mispa, a ghua Israelian kotiaba
baragha men osimtiziba akiri.
17 A nguibar kabar ingangarim
agivagh, uamategh uan nguibam
Raman mangam. A uaghan nguibar
kamin kotiaba barasi. Egha uaghan
Raman Ikiavira Itir God bagha ofa
gamir dakozir mamin ingari.

Sol Israelian atrivimin oto

8

(Sapta 8--15)

Israelia uari bagha atriviba buri

1 Samuel ghurizir dughiamin, a
uan otarir pumuning Israelian gu-
mazir dapanimningin ikiasa aning
amisefe.
2 An otarir ekiamin ziam, Joel, ezi
dozimin ziam, Abiya. Aning Berse-
ban ikiava, gumazamizibar kotiaba
baragha men osimtiziba akiri.
3 Egha aning uan afeziamin araz-
ibar gin zuir puvati. Puvati. Aning
dagiaba iniasa bar kufi, egha aning
gumazir mabar amamangatizi, me
uari bagha nighnigha dagiaba isa an-
ing ganidima, aning men kotiabar
ghuangsigha deragha dar kirir pu-
vati.
4 Aningin arazir kam bangin,
Israelian gumazir dapaniba uari
akuvagha Samuelin ganasa Raman
nguibar ekiamin ghu.
5 Me ghuegha kamaghin Samuel
migei, "Ni oragh. Ni ghurigha
givazima nin otarimning nin arazir
aghuibar gin zuir puvati. E ka-
maghsua, ni e bagh gumazitam
amiseveghti, a en atrivimin ikiva e
geghuvam. E kantrin igharazibar
min otivasa."
6 Ezi Samuel men azangsizir me
uari bagha atrivir tam amisivasa an
azarazir azangsizir kam ginighnizima,
an an nighnizimin derazir puvati,
ezi a uabin mikimasava Ikiavira Itir
Godin azai, a manmaghin damuam.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
a migei, "Bizir gumazamiziba uari
bagha nighnigha nin azangsizir kaba,
ni me baragh dar amu. Ni kamaghin
nighnighan marki, me nin aghuagha
ni batosi. Puvati. Ki men atrivimin
ikian me aghuagha na batosi.
8 Ni deragh oragh. Dughiar ki Isipin
kantrin me inigha iza datirighin, me
akirim na gasaragha asebar ziaba
fe. Ezi datirighin me uaghan akirim
ragha ni gasara.
9 Ezi ki kamaghsua, ni men
akam baregh me bagh atrivir tam
amisefegh. Ni migirigiar gavgavim
me daning suam, ia bar deraghvira
bizir ia azarazim bagh nighnigh. Egh
atrivim damuamin araziba ni bar
deravira dar gun me geghanigh."
10 Kamaghin amizi, Samuel gu-
mazir me uari bagh atrivitam
amisivasa azaraziba bagha ghugha,
Ikiavira Itir God me mikimasa
mikemezir bizibar gun me migei.
11 Ezi Samuel kamaghin me migei,
"Ian atrivim otoghiva, a bizir kabar
ia damuam. A ian otaribar amuti,
me midorozir gumazibar otivam.
Eghti midorozimin dughiamin, tarazi
misoghamin karisbar tuivighti,
tarazi misoghamin hoziabar dapi-
agham. Eghti gumazitaba ingangarir
kam damuam, atrivim uan karis
inigh managh mangisi, me faragh
ivemaram.
12 A gumazitabar amuti me
1,000plan midorozir gumazibar
dapanimin ikiti, tarazi 50plan
midorozir gumazibar dapanim
ikiam. Eghti ian otarir taba an
azenim bagh nguazim abighti, tarazi
an azenimin dagher andiziba iniam.
Eghti tarazi misoghamin bizibar in-
gariva, karisin biziba sara ingaram.
13 Atrivim ian guiviba inighti me a
bagh sandabar ingar, uaghan bretba
ko dagher igharazibar an dipenimin
da tuam.
14 Egh a, dagher bar dirir ian azeni-
bar itiba, ko wainin azeniba ko olivin
azeniba, dar dagher aghuiba isi,
uan ingangarir gumazir dapanibar
aningam.
15 Ia uaghan wainin oviziba ko
witin oviziba isi 10plan pozibar dar
arigh, egh dar pozir vamira isi a
daning. Eghti a dagher kaba isi
uan ingangarir gumazir dapaniba
ko an ingangarir gumazir kinibar
aningam.
16 Atrivim uan ingangaribar amusi,
ian ingangarir gumaziba ko ingan-
garir amiziba inigham, a ian gumazir
igiar bar aghuiba ko donkiba sara
iniam.

8:5: Godin Araziba 17:14; 1 Samuel 8:19-20 **8:7:** 1 Samuel 10:19; 12:17-19; Hosea 13:10-11

17 Egh a ian 10plan sipsipbar tongin
sipsipin vamira iniam. Egh ia damuti,
ia an ingangarir gumazir kinibar min
ikiam.
18 Atrivir ia uari uari bagha
misevezir kam otoghiva, arazir
kabar ia damutima, ia atrivim
basemegh atariva migirigiar aviribar
amuva Ikiavira Itir Godin mikimam.
Eghti Ikiavira Itir God, a bar ia
bareghan kogham."
19 Ezi gumazamizir kaba Samuelin
akaba baraghan aghuagha, kam-
aghin a migei "E aghua. Ni e bagh
atrivir tam amisefegh.
20 E kantrin igharazibar min
otivasa, eghti en atrivim e gati-
vagham. Egh e uan apanibav
soghsi mangamin dughiamin, a en
midorozir gumazibagh ativagh men
faragh mangam."
21 Ezi Samuel gumazamizir kabar
migirigiaba baregha ghua Ikiavira
Itir God migei.
22 Ezi Ikiavira Itir God kam-
aghin Samuel migei, "Aria, ni men
akam baregh me bagh atrivitam
amisefegh."
Ikiavira Itir God mikemegha givazi,
Samuel ghua kamaghin Israelian gu-
mazibav gei, "Ia bar moghira uan
nguibabar mangi."

9

Sol Samuel bato

1 Gumazir mam Benjaminin an-
abamin aven iti, an ziam Kis. An
Abielin otarim, ezi Abiel Serorin
otarim, ezi Seror Bekoratin otarim,
ezi Bekorat Afian otarim. Kis
midorozibagh amir gumazir gav-
gavim, egha gumazir igharazibar
tongin ziam ti.
2 Egha an otarir mam iti, an ziam
Sol. Sol gumazir igiar ruarir dirir
gavgavim, ezi Israelian gumazitam
an min ruarazir puvati. An gan-
ganiba uaghan bar derazi, a Israelian
igharaz darazigh afira.
3 Dughiar mamin, Solin afeziam
Kisin donkin maba tintinibar
ghuegha ovenge. Ezi Kis kamaghin
Sol migei, "Ni ingangarir gumazitam
inigh gua mangi donkiba buri."
4 Ezi aning dikavigha Efraimin
mighsiar dozibar ghu, egha Salisan
nguazir otevir mamin ghugha dar
apizir puvati. Aning uaghan Salimin
nguazimin ghugha donkibar apizir
puvati. Egha aning gin Benjaminin
nguazimin ghugha, donkibar apizir
puvati. Bar puvati.
5 Aning tagha Sufin nguzimin ghua
otogha givagha, Sol kamaghin uan
ingangarir gumazim migei, "Aria, ga
uamategh uan nguibamin mangam.
Puvatighti, gan afeziam ga ginighnigh
pamtem nighnizir aviribar amuva
uan donkiba ginamadagham."
6 Ezi ingangarir gumazim kam-
aghin migei, "Ga, tong orarkegham.
Gumazir mam Sufin nguibamin ikia
Godin akam akura iti. A migeir akaba
da guizbangiram otifi. Ezi gumaza-
miziba ziar ekiam a ganidi. Ga mangi
an ganika, a ti tuavir ga mangamimin
gun ga mikimam."
7 Ezi Sol kamaghin ingangarir gu-
mazim migei, "Ga a bagh mangam.
Egh ga bizir aghuir manatam inigh
mangi a daningam? Gan mitaribar
itir dagheba gifa, dagher natam itir
puvati."
8 Ezi ingangarir gumazim kam-
aghin migei, "Ki silvan muziarir mam
iti. Ki a daningighti a donkiba itir
danganimin gun ga mikimam."
9 (Fomira, Godin akam inigha izir
gumaziba, Israelia kamaghin me
dibori, "Kukunir gumaziba." Eghti
gumazitaba bizitam bagh Godin
azangsighsi, kamaghin mikim suam,
"E kukunir gumazimin ganasa." Ka-
maghin amizi, Sol kukunir gumazim
bagha azai.)
10 Ezi Sol kamaghin uan ingangarir
gumazim migei, "Bar dera. Ni izi ga
mangam." Egha aning nguibar ekiar
Godin ingangarir gumazim itimin
zui.
11 Aning nguibar mighsiar dozim
itimin ghuavanadir dughiamin,
guivir igiar maba dipam tuasa izima

aning men azai, “Kukunir gumazim nguibar ekiamin iti, o puvati?”

12 Ezi guivir igiaba kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, “Are. Kukunir gumazim iti. Gumazamiziba datirighin, Godin ziam fer danganimin ofa damuasa, kamaghin amizi, a datirighira nguibar ekiamin ize. Gua zuamira mangi.

13 Gua nguibar ekiamin aven mangi an apigham. A nguibar ekiamin aven ikiavira iti, a tighar Godin ziam fer danganimin mangam. A gumazamiziba ko Godin ziam fer danganimin iki me ko damam. A faragh otoghiva deragh ofa damusi Godin azaraghti, me gin damam. Kamaghin amizi, gua zuamira mangiva a batogh.”

14 Guivir igiaba mikemegha givazima, Sol uan ingangarir gumazim ko nguibar ekiamin zui. Aning divazir kamin tiar akamin aven ghua garima, kukunir gumazir kam men boroghin izi. Kukunir gumazir kam, kar Samuel, a nguibar ekiamin azenan mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangasa.

15 Boghinaron mizaraghara Sol tighar izamin dughiamin, Ikiavira Itir God faragha kamaghin Samuel migei,

16 “Gurumin dughiar kamra, ki Benjaminin anabamin gumazitam amadaghti a izam. Eghti ni borem isi an dapanim gingegh, kar ababanir a Israelian gumazamizibar atrivimin ikiamim. Ki Filistiabar gari, me osimtizir ekiam ko mizazim Israelia ganidima, me uarir akurvaghasa nan ingarava arai. Eghti gumazir kam men akuragh Filistiabar gavgavimin ua me iniam.”

17 Amimzaraghan Samuel Solin api, ezi Ikiavira Itir God a migei, “A mara, ki boghinaron gumazir mam baghavira ni mikeme. A nan gumazamiziba bar me gativagham.”

18 Ezi Sol nguibar ekiamin tiar akamin Samuel batogha kamaghin an azara, “Kukunir gumazimin dipenim managhira iti? Ni na mikimam o?”

19 Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ki uabi ki kukunir gumazim. Gua faragh Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangi, egh gua datirighin na ko damam. Ki gurum mizaraghara, bizir ni ifongezibar gun ni mikimam, egh ni amadaghti ni uamategh mangam.

20 Ki fo, ian donkiba 3plan dughiar givazibar ovenge, ezi ni da bagh osiman marki. Me da batogha gifa. Ezi ni oragh. Israelian gumazamiziba, me bar tinara gifonge? Me ni ko nin afeziamin adarazira bar me gifonge. Bar guizbangira!”*

21 Ezi Sol kamaghin Samuel migei, “Ki Benjaminin anabamin gumazir mam. Ezi Israelian anababar tongin, a bar anabar muziarim. Ezi nan afeziamin ikizim, e Benjaminin anabamin tongin ziaba puvati. Ezi ni tizim bagha migirigiar kamin na gami?”

22 Sol mikemegha givazi, Samuel a ko an ingangarir gumazim inigha, me dipenimin aven apir danganimin ghue. Samuel faragha 30plan gumazibar diazima, me izegha damasa apiagha gifa. Ezi Samuel Sol mikemezi a uan ingangarir gumazim ko, aning dabirabir dakozir faraghavira itim gapera.

23 Ezi Samuel isair gumazim migei, “Asizir tuzir ki ni ganingizim, ni a inigh izi.”

24 Ezi isair gumazim asizir suer tuzir aghuiba itim asigha pin anekagha ghua Solin guamin aneti. Ezi Samuel ghaze, “Ni gan, kar asizir ni bagha atizim, ni anemi. God faragha na migia ghaze, ni datirighin e ko isar kamin iki damam, ezi ki gumazir kabar diagha, asizir kam ni bagha

* **9:20:** Hibrun akam kagh deragha akam abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin a gira, “Ni manmaghin nighnisi, tinara Israelian bizir aghuiba iniam? Ni uan afeziamin adarazi ko, iarara ada iniam.”

aneti. Kamaghin amizi, ni anemi.” Ezi Sol dughiar kamin Samuel koma api.
25 Egha me gin ofa gamir dakozim ategha nguibar ekiamin uaghiri. Egha Samuel Sol inigha uan dipenimin aven ghugha, dipenimin avughsir danganimin ikia Sol ko migei. Egha me ghuriamin dakuasava Sol bagha misiam akirizi, an akui.

Samuel, atrivimin ikiasa Sol amisefe

26 Ezi Samuel bar mizaraghara osegha avughsir danganimin Solin dia ghaze, “Ni dikafigh. Ki ni amadaghtima ni uan nguibamin mangam.” Ezi Samuel dikavigha izaghira a ko tuavimin zuima, Solin ingangarir gumazim uaghan aning ko zui.
27 Me nguibar ekiamin mitaghniamin boroghin ghua, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni uan ingangarir gumazim amadaghtima a faragh mangi. Eghti ni tong na ko ikiti, ki God mikemezir migirigiabar gun ni mikimam. Ezi an ingangarir gumazim faragha ghu.”

10

1 Egha Samuel olivin borem itir misevir dozim inigha, an dapanim gingegha an tore. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ginabagha ghaze, Ni nan gumazamiziba, Israelian atrivimin ikiam. Ni me gativagh men akurvagh me okarizir apanibar gavgavim da ua me iniam. Eghti ababanir tam, nin akakagh suam, Ikiavira Itir God, ua bagha inabazir gumazamizibagh ativaghasa, ni ginaba. Ni datirighin ababanir kamin ganam.*
2 Ni na ategh mangiva, Benjaminin nguazimin mitaghniamin, Selsan nguibamin, me Resel afazir dagiar mozimin boroghin gumazir pumuning batogham. Eghti aning donkin ni ruiagha aruibar gun ni mikim suam, me dar api, ezi nin afeziam dagh nighnizir puvati, a ni ginighnigha azangsighavira ikia ghaze, ki manmaghin uan otarim damuam.
3 “Egh ni tuavimin mangi, Taborin nguibamin itir temer ekiamin otogham. Eghti gumazir 3pla Ikiavira Itir God bagh ofa damusi Betelin mangisi izi temer kamin ni batogham. Men faraghavira izamim, a memen 3pla inigh izam, eghti tav bretin 3pla inigh izam, eghti abuananam wainin dipam aven itir memen inimin isamizir misevim inigh izam.
4 Gumazir kaba dughiam ni daningiva bretin pumuning ni daningam, eghti ni aning inigh.
5 “Eghti ni Ikiavira Itir Godin mighsiamin Gibean nguibamin mangi ganti, Filistiabar midorozir gumaziba danganir kamin ikiam. Egh ni nguibar ekiamin miriamin mangi, Godin akam inigha izir gumazir okoruamin ganti, me Godin ziam fer danganim ategh izighiram. Men tarazi faragh mangi gitaba ko tambarinbav soghiva marvibagh iviam. Eghti tarazi Godin akam pamtem an gun mikimiva dimiva ighi izam.
6 Eghti Ikiavira Itir Godin Duam zuamira ni gizivaghti, ni Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumaziba ko Godin akam pamtem an gun mikimiva ighi izam. Egh ni igharagha garir gumazimin otogham.
7 Bizir kaba ni bativti, God ni ko ikiam. Kamagh amizi, ni damuasa nighnizir biziba ni dar amu.
8 “Ni faragh Gilgalin mangi, 7plan dughiabar iki na mizuam, eghti ki izi ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar

* **10:1:** Bar fomira gumaziba Hibrun akamin Grikin akam giragha, kagh migirigiam gamizi a mong ruara. Ezi e fozir puvati, me migirigiam kagh uari aneti, o a ti fomira uaghan Hibrun akamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Men Grikin akam kamaghin ghu, “Egh ni me gativagh men akurvaghti apaniba me gasighasighan kogham. Ezi ki datirighin bizir ni bativamibar ni mikimasa. Eghti ni bizir otivamin kabar gan fogh suam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabagh ativagh men ganasa ni amisefe. Bizir kaba da kamakin.” **10:2:** Jenesis 35:19

amuam. Egh ki ni damuamin bizibar,
gun ni mikimti, ni dar amuam."
9 Ezi Sol Samuel ategha raghirigha,
mangasava amir dughiamin, God
navir igiam Sol gati. Ezi bizir Samuel
mikemeziba dughiar kamra bar a
batifi.
10 Ezi Sol uan ingarir gumazim ko
Gibean otozi, Godin akam inigha izir
gumazir okoruar mam a bato. Bar
zuamira Godin Duam a gizivazi, a
me koma Ikiavira Itir Godin akam
inigha izir gumazimin min diava
Godin akam pamtem an gun migia
ighiagha rui.
11 Ezi gumazamizir fomira a
gifoziba, kamaghin an gara uarir
azangsisi, "Bizir tizim Kisin otarim
Sol bato? A ti uaghan Godin akabar
gun migeir gumazim, o?"
12 Ezi kagh itir gumazir mam kam-
aghin azai, ni manmaghin nighnisi,
"Godin akabar gun migeir gumazir
kaba, men afeziaba manmaghin
garir gumaziba? Ezi azangsizir
kam ikiavira ikia ghu datirighin
aghuzir migirigiamin min oto: 'Sol ti
guizbangira Godin akam inigha izir
gumazibar tongin iti, o?' "
13 Ezi Sol Godin akamin gun
mikemegha givagha, Godin ziam fer
danganimin ghuavanabo.
14 Ezi Solin afeziar dozim, a Sol
uan ingangarir gumazim ko aningin
azara, "Gua managh ghugha izi?"
Ezi Sol ghaze, "Ga donkiba buriasa
ghua dar apizir puvatigha, maghira
Samuel bagha ghu."
15 Ezi Solin afeziar dozim ghaze,
"Ga uaning, ni na mikim, Samuel tiz-
ibar ni mikeme?"
16 Ezi Sol a migia ghaze, "A ka-
maghin ga mikeme, gumazir maba
donkiba bato." Egha Sol atrivimin
ikiasa Samuel a ginabazir bizimin
gun uan afeziar dozimin mikezir pu-
vati.

Sol atrivimin oto

17 Ezi Samuel Israelian gumaza-
miziba bar men diazi, me iza
Ikiavira Itir Godin damazimin Mis-
pan nguibar ekiamin uari akufa.
18 Me uari akuvagha givazi, a ka-
maghin me migei, "Ikiavira Itir God
a Israelian God, a ghaze, a Isipin ia
inigha ian akua kagh ize. A Isipia
ko gumazamizir igharazir pazavira
ia gamibar, dafaribar ua ia ini.
19 Ezi ia dughiar kurabar aven
itima Godin ian akurazir kam, ia
datirighin akirim ragha a gasara.
Egha ia kamaghin a migei, ia kam-
aghsua, an atrivitam ia daningam.
Kamaghin amizi, ia datirighin izi
uan anababa ko ikizibar Ikiavira Itir
Godin damazimin tuifigh, eghti a ia
bagh atrivitam amisivam."
20 Egha Samuel Israelian anababa
vaghvagha bar me inigha iza, satu
gikararangiva Ikiavira Itir Godin
ifongiam gifoghamin arazim gamua,
egha Benjaminin anabam amisefe.
21 Egha Samuel Benjaminin an-
abamin itir ikiziba inigha iza, vagh-
vagha men ikiziba gara satu gikarar-
ava, Matrin ikizim amisefe, egha Ma-
trin ikizim bagha, satu gikararava,
Sol amisefe, a Kisin otarim. Ezi me a
buriava an apizir puvati.
22 Kamaghin amizima me ua
Ikiavira Itir Godin azara, "Gumazir
kam, a kagh izava otoz, o puvati?"
Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Are,
a muna bizir pozir ekiabar tongin
modo."
23 Me akar kam baregha ivemara
ghua Sol inigha iza uarir tongin
anetizi, a uan suemningin tugha me
gafiragha bar ruara.
24 Ezi Samuel gumazamizibav gei,
"Ia gumazir kamin gan, kar gumazir
Ikiavira Itir God inabazim. Tav uam
en tongin an min itir puvati."
Ezi gumazamiziba bar pamtemin
dia ghaze, "A en atrivim, a dughiar
ruarimin ikiamin atrivim!"
25 Ezi gumazamiziba uan atrivim
damuamin araziba ko atrivim uabi
damuamin araziba, Samuel adar
gun me migei, egha akinafarimin
da osiri. Egha akinafarim isa
Ikiavira Itir Godin Purirpenimin

10:12: 1 Samuel 19:23-24

Godin damazimin aneti. Egha gumazamiziba bar me amadazima, me uamategha uan nguibabar ghue.
26 Ezi Sol uaghan uan nguibam Gibean ghu. Ezi midorozir gumazir gavgavir maba, God men navibagh irazi, me uaghan Solin gin ghue.
27 Ezi gumazir akaba batozir maba kamaghin migia ghaze, “Gumazir kam manmaghin en akuragham?” Egha me bar Solin aghuagha, bizir aghuitaba a daningan aghua. Ezi Sol akatam me ikarazir puvati.

11

Sol Amonia misogha me abini

1 Ezi Amonian Atrivim Nahas, gin uan midorozir gumaziba inigha Israelin itir Distrik Gileatin aven ize. Nahasin midorozir gumaziba Jabesin nguibar ekiam koro, kamagh amizima Jabesin gumazamiziba kamaghin a migei, “Ni migirigiatam e ko anekirighti, e nin apengan ikiam.”
2 Ezi Nahas kamaghin migei, “Tuavir bar vamira ki ia ko akam akiram. Ia Jabesin itir darasi, ki bar ian damazir agharir guvimin itiba asigham, eghti arazir kam aghumsizim ia ko Israelian igharaziba bar me daningam.”
3 Ezi Jabesin gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin Nahas migei, “Ni dughiar 7pla e danighti, e gumazitaba amadaghti me Israelian ikiziba bar men azaraghtima, me ti izi en akuragham. Eghti gumazir en akurvaghamiba puvatighti, e uari isi ni daningiva nin apengan ikiam.”
4 Ezi akam inigha zuir gumaziba ghua Gibean nguibar ekiamin oto, kar Solin nguibar ekiar a itim. Egha me, me gegharima, gumazamiziba bar puvirama azi.
5 Dughiar kamin Sol uan obarir azenimin ingarigha givagha, bulmakaun azenimin ingariziba inigha iza, gumazamizibar azirakam barasi. A nguibamin izegha givagha men azai, “Ia tizim bagha bar moghirama azi?” Ezi me Jabesia amadazir akaba bar dar gun a geghari.
6 Sol akar kaba baregha givazi, Godin Duam zuamira a gizivagha pamtemin an ingarima, an atara navim bar oseme.
7 Egha a bulmakaun pumuning inigha aning misuegha, aningin asizir tuziba aghoregha, asizir tuzir kaba isava gumazir migirigiaba inigha izibagh aningi. Egha a kamaghin me migei, ia asizir tuzir kaba inigh mangi Israelian gumazamizibar ikiziba bar men akakagh. Egha akar kam akunasa me migei, “Gumazir manam Sol ko Samuelin akuragh Amonia misueghan koghti, Sol gumazir kamin bulmakaubav sueghiva, asizir tuzir kabar min dar ghoram.” Gumazamiziba akar kam baregha givazi, Ikiavira Itir God me gamizima me bar atiatigha dikavigha izi. Me bar navir vamiran ikia, uari akuvagha, gumazir gavgavir mamin min otogha izi.
8 Egha Sol gumaziba bar me mikemezima, me Besekin nguibar ekiamin uari akuvazi, a Israelia diborima me 300,000in midorozir gumaziba, ezi Judan midorozir gumazibar dibobonim 30,000.
9 Ezi midorozir gumazir kaba, kamaghin Jabesian akam inigha izir gumazibav gei, “Ia ua Jabesin mangi kamaghin uan gumazamizibav mikim: E gurumin aruemin, izi ian akuragh ian apanibar gintigham.” Ezi Jabesian akam inigha izir gumazir kaba ghua akar kamin gun uan gumazamizibav geima, me oregha bar akonge.
10 Egha me Nahas migei, “E gurumin ni bagh izam, ni bizir tizimin e damusi ni a damu.”
11 Bar mizaraghara aminim tighar tiam, Sol uan midorozir gumaziba ikizir 3plan me abiki, ezi aminim itima me ivemara ghua Amonia misosi. Me puvira men aviribav sozima me ariaghira ghua aruer arizimin tu. Ezi Amonian gumazir ariaghirezir puvatizir varazira, me tintinibar aregha vaghvagha iti.

12 Ezi Israelia gin kamaghin
Samuelin azara, “En akar gumazir
manaba ghaze, Sol en atrivimin ikian
kogham? Ni en mikemeghtima, e me
misueghtima me arimighiregham.”
13 Ezi Sol men akam baregha ka-
maghin me migei, “Puvati. Dughiar
kamra, Ikiavira Itir God e Israelia a
en apanibar agharimin e ini. Ka-
maghin amizi, e dughiar kamin uan
akar gumazitam misueghti an are-
meghan kogham.”
14 Sol mikemegha givazi, Samuel
kamaghin gumazamizibav gei, “E Gil-
galin nguibar ekiamin mangi uam
akam akirigh kamaghin mikim suam,
Sol en atrivimin ikivira ikiam.”
15 Kamaghin amizi, me bar Gil-
galin ghuegha, Ikiavira Itir Godin
damazimin me kamaghin akam akira
ghaze, “Sol a en atrivim.” Egha me
Godin damazimin ikia God ko navir
vamiran ikiasa ofabagh ami. Ezi Sol
Israelia ko, me bizir kam bagha bar
akonge.

12

Samuel akar abuananam Israelia mikiri

1 Ezi Samuel gin kamaghin Is-
raelia migei, “Ia oragh, ia bizir
aviriba bagha nan azangsizima, ki ia
baregha, atrivir mam ia gativaghasa
ia ganingi.
2 Ia gan! Atrivir kam, nan dan-
ganim inigh ia isi tuavir aghuimin
ia amangam. Ki uabi ghurigha da-
panir arizir ghurghuriba na batifi, ezi
nan otariba ekevegha ia ko iti. Ki
fomira uan igiamra ikia ian gumazir
dapanimin ikia iza datirighin tu.
3 Ki uabi kir kara. Ia bar der-
agha nan arazibagh fo. Ki arazir
kuratam ia damighti, ia Ikiavira Itir
God ko atrivir a ia bagha inabazimin
damazimin, nan gun mikim. Ki ti gu-
mazitamin bulmakaun tam o donkin
tam ini, o? Ki ti tav gifaragha an biz-
iba okeme, o? Ki ti tav pazava a gami,
a? Ki ti gumazitamin amamangatizi,
a modogha dagiabar na givezegha,
na gakaghorima ki kotiaba paza dar
suisi, a? Ki arazir katam damighti,
ia na mikemeghti, ki anekirigh uam a
ikarvagham.”
4 Ezi gumazamiziba kamaghin
a ikaragha ghaze, “Bar puvati.
Ni bizitam e gifarava, e gekuava
arazir kuratamin e gamizir puvati.
Egha gumazitam ataghizi, an akar
isingtizibar ni migeima, ni dar gin
zuir puvati.”
5 Kamaghin amizi Samuel ghaze, “A
dera. Ikiavira Itir God ko a misevezir
atrivim ian akar kam baregha gifa,
egha fo ia nan dafarimin arazir ku-
ratamin apizir puvati.”
Ezi me ghaze, “Guizbangira.
Ikiavira Itir God fogha gifa.”
6 Egha Samuel ua kamaghin me
migia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God
fogha gifa. A fomira Moses ko Aron
amisefe, egha ian inazir afeziaba
Isipin kantrin me inigha azenan kagh
ize.
7 Kamaghin amizi, ia deragh
kuariba arigh oragh, ki kamaghin ia
geghanasa, dughiar aviriba Ikiavira
Itir God ingangarir aghuibagh amua
ia ko, ian inazir afeziabar akurvaki.
8 Ian ovavim Jekop uan adarazi
ko me ghua Isipin iti, ezi Isipin itir
gumaziba arazir kurabar me gami,
ezi me uarir akurvaghasa Ikiavira
Itir God migiava araima, a me bagha
Moses ko Aron amadazi, aning Isipin
ian ovaviba inigha azenan iza kagh
me ati.
9 Ezi me Ikiavira Itir God, men
God, me a gin amada. Kamaghin
amizi, a Hasorin nguibar ekiamin
midorozir gumazibar dapanim Sis-
era ataghizi, a iza me misosi. Ezi
dughiar igharazimin, God Filistiaba
ataghizi me iza me misosi. Ezi
dughiar igharazimin, a Moapian
atrivim ataghizi, a iza me misogha
me abini.
10 Kamaghin amizi, ian ovaviba
pamtemin dia, kamaghin Ikiavira
Itir God migei, ‘O Ikiavira Itir God,
e akirim ni gasaragha aser Balba

12:6: Ua Me Ini 6:26 **12:8:** Ua Me Ini 2:23 **12:9:** Gumazir Dapaniba 3:12; 4:2; 13:1 **12:10:** Gumazir Dapaniba 10:10-15

ko aser amizim Astarten ziam fe.
Kamaghin amizi, e arazir kuram
gamigha gifa. Ni datirighin en
apanibar agharimin e iniasa, e ua nin
azangsisi, eghti e ni baghvira iki nin
ziamra fam.'
11 "Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God men migirigiam baregha, Is-
raelia bagha Gideon ko Bedan, Jepta
ko ki uabi Samuel, a men akur-
vaghasa e amada. Guizbangira, e
gumazir dapaniba bar moghira ian
apanibar agharibar ia ini, ezi ia Is-
raelia deraghavira iti.*
12 "Dughiar kaba bar, Ikiavira Itir
God, ian God, a uabira ian atrivimin
ti. Egha ia garima, Amonian Atrivim
Nahas iza ia ko misoghasa. Ia
Ikiavira Itir God ian atrivimin ikiasa
ia ifongezir puvati, egha ia kamaghin
na migei, 'Marki, Ni e bagh atrivitam
amisivasa e ifonge.'
13 "Ia gan! Ian atrivir ia inabazimra
kara, ia a bagha azarazi, Ikiavira Itir
God a isa ia ganingi!
14 Ia Ikiavira Itir Godin atiating an
apengan iki. Egh ia an ziam fiva
an akaba baragh, ia uan atrivim ko
ia bar, an Akar Gavgaviba zurara
dar gin mangi, eghti God dabirabir
aghuim ia daningam.
15 Eghti ia oraghan kogh Ikiavira
Itir Godin Akar Gavgaviba batueghti,
Ikiavira Itir God uan gavgavimin, ia
ko ian atrivim sara puv ia damigham.
16 Ia oragh. Ia tugh gavgavighti,
Ikiavira Itir God bizir bar ekiatam
damighti ia an ganam.
17 Ia fo, kar witin ovizir aniz-
iba aghoramin dughiam, ezi kar
amozimin dughiam puvati. Ki
datirighin Ikiavira Itir God ko
mikimti, an ararim ko amozim
damuti, ararim dagaraghti, amozim
arigham. Eghti ia ganigh fogh suam,
ia arazir bar kuramin Ikiavira Itir
Godin damazimin a gamigha, uari
bagh atrivitam amisivasa an azara."
18 Ezi dughiar kamra, Samuel
Ikiavira Itir God ko migeima, an
ararim ko amozim amadazi, ararim
dagarazi amozim maghiram ariki.
Ezi gumazamiziba bizir kamin
ganigha Samuel ko Ikiavira Itir Godin
atiatingi.
19 Kamaghin amizima, gumaza-
miziba Samuel migei, "E uari, gu-
mazir aruam, e nin ingangarir
gumazamiziba, e kamaghsua, ni e
bagh Ikiavira Itir God, nin God, a
en apangkuvighsi a mikim, eghti e
ovengan kogham. E fo, e arazir kurar
aviribagh ami, e datirighin fo, e arazir
kurar igharazir mam gamua, uari
bagha atrivim amisivasa nin azara."
20 Ezi Samuel kamaghin me
ikaragha ghaze, "Ia atiatingan
marki. Guizbangira ia arazir kuram
gamigha gifa. Egh ia bar akirim ragh
Ikiavira Itir God gasan markiam.
Ia guizbangira an gin mangiva,
uan navir averiabar, bar moghira
an ziam fi an ingangarim damusi
gavgafigh.
21 Egh ia gavgaviba puvatizir
asebar gin mangan marki. Da
guizbangira pura bizir kiniba,
eghti osimtizibar dughiabar me ian
akuragh ua ia inighan kogham. Bar
puvatigham.
22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir
Godin ifongiamra, a ia ginabazi ia
an gumazamizibar otifi. A uan ziar
ekiam ginighnigh, egh akirim ragh ia
gasaraghan kogham.
23 Ia deraghvira ikisi, kirara God ko
mikimamin ingangarim iti. Ki God ko
migeir arazim ategham, mar ki arazir
kuramin Ikiavira Itir God gami. Ki
arazir aghuiba ko voroghira zuir tu-
avibar ian sure damuti, ia dar gin
mangi.
24 Ia bizir bar ekiar Ikiavira Itir
God ian akurvagha ia gamizibagh
nighnigh, egh zurara an atiating an

12:11: Gumazir Dapaniba 4:6; 7:1; 11:29; 1 Samuel 3:20 * **12:11:** Gideonin eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 6--8in iti. Ezi Jeptan eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 11--12in iti. Ezi Bedanin migirigiaba itir puvati. Kamaghin amizi, gumaziba ghaze, Bedanin ziar igharazim ti Barak, o Samson.
12:12: 1 Samuel 8:19 **12:20:** Godin Araziba 11:16 **12:23:** 1 Atriviba 8:36; Aghuzir Akaba 4:11; Kolosi 1:9; 2 Timoti 1:3

apengan iki. Ia uan navir averi-
abar aven guizbangira an gin mangi
an ziam fiva, an ingangarim damusi
gavgafigh.
25 Egh ia arazir kurabar amuvira
ikiti, Ikiavira Itir God ia ko ian atrivim
adugh ia avigh ia makunigham."

13

Israelia Filistiaba ko misosi

1 Sol bar uan igiamra ikiava
atrivimin oto. Ezi azenir pumuning
givazima, bizir kam oto.*
2 Dughiar kamin Sol ua bagha
3,000pla Israelian midorozir gu-
maziba amisevegha, igharaziba
amadazima me ua nguibabar ghue.
A midorozir gumazir kabar tongin,
2,000pla inizi, me a ko Mikmasin
nguibar ekiamin iti, a Betelin
nguibamin boroghin mighsiar doz-
ibar iti. Egha a uaghan midorozir
gumazir 1,000pla amadazi, me an
otarim Jonatan ko, me Benjaminin
anabamin nguazimin aven, Gibean
nguibar ekiamin iti.
3 Egha Jonatan uan midorozir gu-
maziba ko, me Geban nguibamin
averpenibar itir Filistian midorozir
gumazibav sogha me abini. Ezi Filis-
tian igharaz darazi me arazir kamin
akam baregha puvira Israelian atari.
Ezi Sol bizir kam bagha gumaziba
amadazi, me Israelian ikiziba bar dar
ghua sighabagh ivia, midorozimin
uabin akurvaghasa gumazibar dei.
4 Gumazir kaba kamaghin me
migei, "Sol Filistian midorozir gu-
mazibar okoruar mam abira, ka-
maghin amizi Filistiaba datirighin
bar Israelian apanim gami." Ezi
gumaziba akar kam baregha iza
Gilgalin nguibar ekiamin Sol ko uari
akufa.
5 Dughiar kamin Filistian aviriba
iza Israelia misoghasa uari akufi. Me
3,000plan misoghamin karisba ko
6,000plan midorozir gumazir hozi-
abar dapiamba iti. Men midorozir
gumaziba bar aviraseme, mati on-
garimin gigim. Midorozir gumazir
kaba Mikmasin nguibar ekiamin
ghua me averpenibar ingarigha dar
iti, Mikmas a Betavenin nguibar
ekiamin boroghin, aruem anadi
naghin iti.
6 Filistiaba ko Israelia uariv
sosi. Ezi Filistiaba bar pamtemin
misozima, Israelia uarir gari me
midorozim gafiraghan kogham. Ka-
maghin amizima, Israelian marazi
ghua nguazir toribar aven ghue, ezi
marazi benir epariabar aven monge,
ezi marazi mighsiamin dagiar toribar
aven monge, ezi marazi dagiar
ekiabar tizibar monge, ezi marazi
mozir dipabar aven, dar akiribar
monge.
7-8 Ezi marazi Jordanin Fanemin
vongin otogha Gat ko Gileatin
nguazimin vongin ghue. Sol Israelian
gin midorozim bagha ghuzir puvati.
Samuel faragha 7plan dughiabar
Gilgalin uabin mizuamasa a mikeme.
Kamaghin amizi, a Gilgalin ikia
a mizuai. Ezi gumazamizir a ko
itiba me kamaghin oraki, Filistiaba
midorozimin Israelia abini, ezi me
bar atiatingi. Ezi 7plan dughiaba
givazi Samuel izezir puvati. Ezi gu-
mazamizir maba uari amikirvagha
Sol ataghiragha tintinibar zui.
9 Ezi Sol kamaghin me migei, "Ia
ofan bar isia mighirim ko God ko
navir vamiran ikiamin ofaba inigh
na bagh izi." Me da inigha izezi, a da
inigha ofa damuasa avimin bar ada
tue.
10 Men ofan arazaraziba givazima,
Samuel izav oto. Ezi Sol ofa
gamir dakozim ategha azenan ghua,
dughiam a ganiga ghaze, "Aruer
arizir aghuim."
11 Ezi Samuel kamaghin Solin
azara, "Ni tizim gami?"

* **13:1:** Hibrun akam, namba 40 itir puvati, Solin azenibar dibobonim ovenge. Kamaghin amizi, e deragha fozir puvati, dibobonir kam 40 guizbangira o puvati. Gumazir aviriba ghaze, Sol atrivimin itir azeniba, azenir pumuning gafiragha. Azenir kamningin, Samuel, Solin danganim iniasa Devit amisefe. (Ni 1 Samuel 16.13in gan.) A Sol aremezir dughiamin migeir puvati. **13:7-8:** 1 Samuel 10:8

Ezi Sol kamaghin a migei, “Ki gumazamizibar garima me na ataghirasi. Ezi ki ni mikemezi moghin ni mizuaima, ni izezir puvati. Ezi ki Filistiabar garima me Mikmasin uari bagha averpenibar ingari.

12 Ki kamaghin nighnisi, Filistiaba izi Gilgalin kagh e ko misogham. Ezi ki navir aghuim Ikiavira Itir God daningasa bizitam gamizir puvati. Kamaghin amizi ki ghaze, ki ofan bar isi mighiramibar amuam.”

13 Ezi Samuel kamaghin a migei, “Arazir ni amizir kam bar onganigha derazir puvati. Ni Ikiavira Itir God, nin God, ni ganingizir Akar Gavgaviba ni dar gin zuir puvati. Ni ti an akabar gin ghuai, a ni ko nin ovavir boriba ataghizi, ia zurara Israelia gativagha ikiai.

14 Kamaghin amizi, ni datirighin dughiar ruarimin atrivimin ikian kogham. Ni Ikiavira Itir Godin akabar gin zuir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir aghuir mam ginaba, gumazir a bar ifongezim, a bar bizir God ifongezibar amuam. A God ifongezir arazibar gin zuir gumazim. Eghti a Godin gumazamizibar atrivimin ikiam.”

15 Samuel mikemegha givagha Gilgal ategha nguibar igharazimin ghu.

Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibean ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibean nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti. Me otivigha givagha, Sol uan midorozir gumazir a ko itiba medima, men dibobonim 600in boroghin ghu.†

16 Egha Sol uan otarim Jonatan ko, uan midorozir gumaziba ko, me ghua Benjaminin nguazim itir Geban nguibar ekiamin iti. Ezi Filistiaba Mikmasin uan averpenibar iti.

17 Filistiabar midorozir gumaziba 3plan okoruabar uarir tuiragha ghua Israelia ko misosi. Okoruar mam notin amadaghan Sualin Distrighin aven, Ofran nguibar ekiamin ghu.

18 Ezi okoruar mam aruem uaghiri naghin, Bethoronin nguibar ekiamin ghu. Ezi okoruar igharazim aruem anadir danganimin amadaghan ghu, kar gumazamiziba puvatizir danganim bagha zuir tuavim, ni mighsiar kamin zuir tuavimin mavanang beragh, munagh Afiar Atiaba Itir Danganir Zarimin ganam.

19 Dughiar kamin kantri Israelin gumazitam ainin bizitamin ingarizir puvati. Filistiaba faragha kamaghin nighnisi, Hibruia midorozir sababa ko afuzibar ingaran e aghua. Nighnizir kam bangin Filistiaba me ainin bizibar ingaran Israelian anogoroke.

20 Kamaghin amizi, Israelia bar Filistiaba bagha zuima, me me bagha afaviba ko ainin nguazim abighamba ko sobiaba ko sabar ikizirriziba amine.

21 Israelia zurara ingangarir kam bagha me givesi. Nguazim abighamin afaviba, ko sobiaba ko nguazim abighamin ainin igharagha gariba koma, bulmakaubar agintighamin afuzir muziariba, bizir kaba bar, da aminamin ivezim bar pin ko.

22 Kamaghin amizi, midorozibar dughiabar, Sol ko Jonatan aningra midorozir afuziba ko midorozir sababa iti, ezi Israelia bar puvati.

Jonatan Filistiaba abini

23 Dughiar kamin Filistiaba midorozir gumazir maba amadazi, me ghua Mikmasin boroghin mighsiar akirimningin tizimin zuir tuavim asigha iti.

13:14: 1 Samuel 15:28; Onger Akaba 89:20; Aposel 13:22 † **13:15:** Akar kam, “Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibean ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibean nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti,” a Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira iti, egha gin ovenge. Akam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin a gira, ezi akar kam Grikin akamin 1 Samuelin iti.

14

1 Dughiar mam givazima, Solin otarim Jonatan kamaghin uan midorozir gumazir igiar, an midorozir afuziba ko oramin suizimin migia ghaze, “Ga vongin Filistiaba itir averpenibar mangam.” Egha Jonatan uan afeziam mikemezir puvati.

2 Dughiar kamin, Sol uan purirpenim Mikronin nguibar ekiamin boroghin, temer pomigranetin povimin an ingarigha an iti, a Gibean boroghin iti. Ezi 600plan midorozir gumaziba a ko iti.

3 Ezi ofa gamir gumazim Ahiya, a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar azenan azuim atera, men tongin iti. Ahiya, a Ahitupin otarim, ezi Ahitup, a Ikabotin aveghbuam, egha aning Finiasin otarimning. Finias a Elin otarim, a fomira Silon, Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazim. Ezi Jonatan ghugha gifa, ezi Solin midorozir gumaziba kamaghin fozir puvati, Jonatan ghu.

4 Jonatan uan namakam ko, Filistiaba averpenibar ingarizir tuavimin ghua, mighsiamin itir akirir pumuningin tizimin itir tuavimin zui. Danganir kam, dagiar davarir dafar pumuning iti, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi mamin ziam Boses, ezi igharazim Sene.

5 Dagiar davarir mam notin amadaghan Mikmasin nguibar ekiamin itima, mam vongin sautin amadaghan Geban nguibar ekiamin iti.

6 Ezi Jonatan dagiar davarir danganir kamin otogha kamaghin uan namakam migei, “Aria, ga vongin mangiva Filistian Ikiavira Itir God gifozir puvatizir gumaziba, me uan mikarzir mogomebar iniba aghorir puvati, ga me itir danganimin aven mangam. Ikiavira Itir God, ti gan akuraghti, ga me abiragham. Ikiavira Itir God midorozimin apaniba abinasava, gumazir aviribagh nighnizir puvati. Ga uaningra deragham.”

7 Ezi an namakam kamaghin a ikaragha ghaze, “A dera. Ni tizim damusi ni purama a damu. Ki navir vamira ni ko iti.”

8 Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Bar dera. Ga datirighin vongin mangiva, uaning isi Filistiabar akaghti, me gan ganam.

9 Eghti me uarir mizuamsi ga mikimti, ga danganir kamra tughiv ikiam. Ga me bagh mangan kogham.

10 Egh me suam, ‘Gua izi,’ eghti ga me bagh mangam. Ga arazir kamin ganigh fogh suam, Ikiavira Itir God, gan akuraghti, ga me abinam.”

11 Kamaghin amizi, aning uaning isa Filistiabar akazi, me aningin gani. Egha kamaghin migei, “Ia munagh gan. Hibruian gumazir maba muna izi, me dagiar torir me aven modibar aven ikegha, azenim giregha izi.”

12 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba, Jonatan uan namakam ko aningin dia ghaze, “Oi, gua kagh anang. E bizitam guan akakaghasa.”

Ezi Jonatan migirigiar kam baregha kamagh uan namakam migei, “Ni nan gin izi ga mangam. Ga datirighin fo, Ikiavira Itir God me isa Israelia en agharim gatigha gifa.”

13 Egha Jonatan dagiar davarir kurar kamin ghua uan dafarimningin ua bagha suigha, suemningin iruemin ghuanadi moghin an bira ghuavanadi, ezi an namakam kamaghira an gin ghuavanabo. Ezi Jonatan Filistian maba misozima, me daighirima, an namakam an gin iza midorozir sabamin me aghori me bar ariaghiri.

14 Ezi faragha otozir midorozir kamin, Jonatan uan namakam ko 20plan gumazibav soghezi me ariaghire. Midorozir kam, danganir dozir mamin oto.

15 Ezi Filistian midorozir gumazir uan averpenibar itiba ko, midorozir gumazir nguibabagh arua misoziba ko, Filistian igharaziba bar,

14:6: Gumazir Dapaniba 7:4; 7:7; 2 Eghaghaniba 14:11

midorozir eghaghanir kam baregha nigha bar atiatingi. Ezi mikimkizim nguazimin oto. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabar nighnizibagh amizi da ikuvizi me tintinibar are.

Israelia Filistiaba abini

16 Dughiar kamin, midorozir gumazir Sol Gibean nguibar ekiamin ganasa miseveziba, me ghua saghon mar garima, Filistiabar gumaziba onganizi moghin tintinibar ivemaragha arui.

17 Me ghua Sol mikemezi, Sol nighnigha ghaze an midorozir gumazitaba ti ghua Filistiabav soghama. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, "Ia midorozir gumaziba dipon egh fogham te itir puvati." Ezi me kamaghin amigha fo, Jonatan ko an namakar an afuzim ko midorozir biziba aterim itir puvati.

18 Dughiar kamin, Godin Boksiam Gibean Israelia ko iti. Ezi Sol, ofa gamir gumazim Ahiya mikemeghti, a mangi Boksiam inigh izam, eghti me Godin ifongiam bagh an azangsigham.

19 Sol ofa gamir gumazir kamin migiavira itima, Filistiaba pamtemin dia, tintinibar uan averpenibar ikia ivemaragha arui, mati gumazir onganiba. Ezi Sol me baregha ofa gamir gumazim migia ghaze, "Marki. Ni Boksiam ategh e misoghsi mangam."

20 Egha Sol uan midorozir gumaziba ko dia ivemara ghua Filistiabav sosi. Me garima, Filistiaba bar onganigha tintinibar uan akar gumazibara misosi.

21 Hibrun marazi faragha ghua Filistian midorozir gumazibar akurvagha men tongin iti, egha uaghan men averpenibar iti. Me datirighin Filistiaba ategha Sol ko Jonatan bagha izegha, uan akar gumaziba Israelian akuragha misosi.

22 Israelian marazi, Efraimin mighsiar dozibar muega iti, egha me kamaghin oraki, Filistiaba are. Kamaghin amizima me iza Sol ko Jonatanin akuragha Filistiabar agira.

23 Me Filistiabar agiragha ghua Betavenin nguibar ekiam gitagha sivagha ghu. Dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me midorozimin Filistiaba abini.

Bizir midorozimin gin otiviziba

24 Dughiar kamin Sol akar gavgavim Israelia mikeme. A kamaghin migei, "Ki datirighira uan apanibar osimtiziba ikaragh mizazim me gasam. Kamaghin amizi, ia datirighin daghetam aman kogh mangi guaratizimin tugh. Gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham." Kamaghin amizi, Israelian gumazitam daghetam amezir puvatigha, mitiriam bangin amiragha gavgaviba puvati.

25 Egha me ghua ruarir mamin otogha garima, hanin mikonir dafar mam nguazimin itima, hanin bar avirim an aven iti.

26 Me fo, Sol akar gavgavim me ganingizi me atiatigha, hanibar gara tam amezir puvati.

27 Ezi Jonatan kamaghin oraghizir puvati, an afeziam daghebar aman uan midorozir gumazibar anogoroke. Egha a suigha aruir aghorimin ruaghatevimin hani garugha aneme. An amegha givagha zuamira ua gavgavim ini.

28 Ezi gumazir mam kamaghin Jonatan migei, "Nin afeziam dughiar kamin daghebar aman en anogoroke, kamaghin amizi e mitiriam bangin amira. A pamtemin kamaghin e migei, gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham."

29 Ezi Jonatan kamaghin gumazir kam migei, "Nan afeziamin akar kam, osimtizim isa en nguazir kamin itir gumazibagh aningi. Ia nan gan. Ki hanin bar muziarim amegha ua gavgavim ini.

30 E uan apaniba da inizir dagher kaba ameghai, egha gavgavim inighai. E Filistian mabav soke, egha e ti daghetaba amegha gavgavigha, Filistian bar avirir tabar misueghai."

31 Dughiar kamin, Israelia Mikmasin nguibar ekiamin apanibav

sogha ghua, Aijalonin nguibar ekiamin tu. Kamaghin amizi, mitiriam bar puvira men azima me gavgaviba puvati.

32 Aruem iraghugha givazima me ivemara ghua, sipsipba ko bulmakaun me uan apaniba da iniziba ini. Egha me zuamira pura nguazimin dav sueghava dar tuziba inigha ghuziba sara purama da api.

33 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Sol migei, "Ni oragh. Midorozir gumaziba ghuziba itir asiziba ame, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami."

Ezi Sol akar kam baregha dia ghaze, "Amei, ia gumazir bar kuraba. Ia bar akirim God gasara."

A kamaghin gumazir akam inigha izezibav gia ghaze, "Ia dagiar ekiatam poghpogh na bagh izi.*

34 Egh ia tintinibar mangi midorozir gumazibav mikemeghti, me bulmakauba ko sipsipba inigh izi. Egh me dagiar kamin dav suegh, da tuegh kagh dar amam. Egh me ghuziba sara dar ameghan koghti, arazir kamin me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gamizir puvati." Kamaghin amizima, dimagarir kamnaghira, midorozir gumaziba bulmakauba inigha iza danganir kamra dav soke.

35 Ezi Sol dagiar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingari, kar ofa gamir dakozir, Sol bar faraghavira ingarizim.

36 Ezi Sol gin uan gumazibav gia ghaze, "Aria, e dimangan magiriva, Filistiabar agiragh me misogh mangiti aminim tiragham. Egh e bar me misueghti me arighireghti, e men biziba bar ada iniam."

Ezi me ghaze, "A dera, e mamaghira damuam."

Ezi ofa gamir gumazim ghaze, "E ti faraghivira Ikiavira Itir Godin azaragham."

37 Ezi Sol kamaghin Godin azara, "E mangi Filistiabav sogham o markiam? Ni en amamangatighiva, en akuraghti e me abinigham o?" Dughiar kamin God a ikarazir puvati.

38 Ezi Sol kamaghin Israelian gumazir dapanibav gei, "Ia izi. E uarira uarir buri fofogham, tina arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God en akam barazir puvati.

39 Ikiavira Itir God zurara ikiava, Israelia en akurvasi, ezi an ziamin ki akar gavgavim gamua ghaze, gumazir manam arazir kurar kam gami an ovengam. Nan otarim Jonatan uaghan arazir kurar kam damigh, a uaghan ovengam." Ezi gumazir kabar tongin gumazitam, an akam ikarazir puvati. Bar puvati.

40 Ezi Sol bar Israelia migia ghaze, "Ia bar moghira vongin munagh tuifigh, eghti ki uan otarim Jonatan ko ga vongin kagh tugham."

Ezi me ghaze, "A dera, ni manmaghin damuasa ifonge, ni damu. E nin ifongiamin gin mangi mamaghira damuam."

41 Ezi Sol kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, a Israelian God, "O Ikiavira Itir God, ni tizim bagha nan akaba ikarvazir puvati? Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ki uabi, o nan otarim Jonatan arazir kurar kam damighti, ni ofa gamir gumazim damighti, a Godin ifongiam gifoghsi, mangi dagiar kamningin tongin, dagiar faragha itim inigh. Egh gumazir igharazitam arazir kurar kam damighti, ni ofa gamir gumazim damighti, a mangi dagiar kamningin tongin dagiar namba 2 inigh." Ezi God a baregha ofa gamir gumazim gamizi, a dagiar Sol ko Jonatanin ababanimin itim ini, ezi gumazamizir

---

14:33: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23 * **14:33:** God asizir ghuziba itiba aman Israelian anogoroke. Ni Jenesis 9:4in gan. **14:41:** Diboboniba 27:21; 1 Samuel 28:6 † **14:41:** Vezin kamin akar otevir maba, da Hibrun akamin itir puvati. Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin dagh ira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

igharaziba puvati.†
42 Ezi Sol datirighin kamaghin migei, “Ingangarir kamra, ia uam a damigh e ganika, tinara arazir kuram gami, Jonatan o ki uabi.” Ezi me kamaghin amizima dagiam Jonatan ginaba.
43 Ezi Sol Jonatanin azara, “Ni tizim gami?”
Ezi Jonatan ghaze, “Ki hanin bar muziarim asadivir aghorir ki suirazimin ruaghatevimin a inigha aneme. Ezi marki, ki aremegham.”
44 Ezi Sol a migia ghaze, “Are, ni aremegham. Ni aremeghan koghti, ki Godin damazimin arazir kuram damigham, eghti God na misueghti ki aremegham.”
45 Ezi gumazamiziba kamaghin Sol migei, “Ni oragh. Jonatan Israelia en akurazi, e midorozir ekiar kam gafira. A ti aremegham, a? Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni bizir kuratamin a damuan marki. God an akurazi, a bizir kam gami.” Kamagh amizi, gumazamiziba ua Jonatan inizima, Sol a misoghezi an aremezir puvati.
46 Bizir kamin gin, Sol ua Filistiabar agirazir puvati. Ezi Filistiaba uamategha uan kantrin ghue.

Atrivim Sol ko, an adarasi

47 Sol Israelian atrivimin otogha givagha, uan midorozir gumaziba ko me Israelian apanir tintinimin danganibar itibav sosi. Me Moapia ko Amonia, Idomia ko Filistiaba ko Soban kantrin atrivibav sosi. Me midorozibar zurara uan apaniba mizazim me gasa me abiri.
48 Egha Sol uan midorozir gumazibar naviba fema, me pamtemin misogha uaghan Amalekia abini. Kamaghin amizi, men apaniba ua iza Israelia misozir puvati.
49 Ezi Solin otaribar kara, Jonatan, Isvi ko Malkisua. Ezi an guivimning, avenemebamin ziam, Merap, ezi an afumim Mikal.
50 Ezi Solin amuimin ziam, Ahinoam a Ahimasin guivim. Ezi Solin midorozir gumazir dapanim, an ziam Apner, a Nerin otarim. Ner a Solin afeziar dozim.
51 Ezi Solin afeziam Kis. Ezi Kis ko Ner, aning Abielin otarimning.
52 Sol atrivimin itir dughiamin, an midorozir gumaziba pamtemin Filistiabav sosi. Kamaghin amizi, a zurara gumazir gavgaviba buri. A gari, gumazir manam midorozibar atiatir puvati, an a inightima, an an midorozir gumazimin otogham.

15

Sol Ikiavira Itir Godin akam batoke

1 Dughiar mam, Samuel kamaghin Sol migei, “Dughiar ki Israelian atrivimin ikiasa ni amisevezim, me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki kamaghin ami. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh.
2 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei, ‘Ian inazir afeziaba Isip ategha azenan izir dughiamin, Amalekia pazavira me gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ivezir kuram me daningam.
3 Kamagh amizi, ni uan midorozir gumaziba inigh mangi Amalekia ko misogh men biziba bar dagh asighasikigh. Egh gumazamiziba ko boriba, bulmakauba, sipsipba, kamelba ko donkiba bar dav sueghti, da bar arighiregh. Ia tav ateghti a ikian bar marki.’”
4 Sol kamaghin oregha, uan midorozir gumazibar diazi, me iza Telemin nguibamin uari akufa. Ezi men dibobonim kamaghin zui, Judan midorozir gumaziba me 10,000, ezi Israelia 200,000.
5 Ezi Sol gin uan midorozir gumaziba inigha, Amalekian nguibar ekiamin boroghin ghue. Kar danganir dipam fomira ivemarim, a datirighin dakezi me an mongegha iti.

15:1: 1 Samuel 10:1 **15:2:** Ua Me Ini 17:8-14; Godin Araziba 25:17-19

6 Ezi Kinia Amalekian boroghin
iti. Ezi Sol akar gavgavim me bagha
anemaga ghaze, “Ia Amalekia ategh
mangi danganir igharazitamin iki.
Puvatighti, e mangi me misoghti ia
me sara arighiregham. En inazir
afeziaba fomira Isip ategha azenan
izir dughiamin, ian inazir afeziaba
deraghavira Israelia e gami. Ki
ian inazir afeziabagh nighnigha ia
bagha akam amadi. Kamaghin, ia
arighiram ki aghua.” Ezi Kinian
gumazamiziba kamaghin oregha
Amalekia ategha ghue.
7 Ezi Sol pamtem misogha
Amalekia abini, a Havilan nguazimin
ikegha ghua Surin gumazamiziba
puvatizir danganimin ghua, Isipin
aruem anadi naghin tu.
8 Egha Sol Amalekian Atrivim
Agakin suira. Ezi Israelia Amalekian
igharaz darazi bar me misoghezi, me
ariaghire.
9 Me Agakin misoghezi an aremezir
puvati, egha me uaghan bulmakauba
ko sipsipin aghuibav soghezir puvati.
Me bulmakauba ko sipsipin kuraba
ko asizir igharazir kinibav soghezi da
ariaghire.

Sol uam atrivimin ikian God aghua

10 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin
Samuel migei,
11 “Ni oragh, Sol nan akaba bat-
uegha akirim na gasara. Ezi nan
navim kamaghin mong oseme, ki Sol
atrivimin ikiasa a ginaba. Bizir kam
bangin nan navim derazir puvati.”
Ezi Samuel akar kam baregha navim
osemegha atari, egha dimagarir
kamin Samuel Ikiavira Itir God ko
migia an diavira itima aminim tira.
12 Bar mizaraghara Samuel
dikavigha Sol bagha zui. Ezi me a
migia ghaze, Sol Karmelin nguibar
ekiamin ghugha, midorozim gafi-
ragha ziar ekiam ini. Bizir kam
bagha, a dagiar ababanim asara. An
anesaragha givagha Gilgalin nguibar
ekiamin ghu.
13 Samuel ghua Sol batogha
dughiam Sol ganiga ghaze, aruer
aghuim, “Samuel, Ikiavira Itir God
deraghvira ni damu. Ki Ikiavira Itir
Godin Akar Gavgavimin gin ghugha
gifa.”
14 Ezi Samuel a migia ghaze, “Guisi?
Ezi ki tizim bagha bulmakauba ko
sipsipbar arareba barasi?”
15 Ezi Sol kamaghin a ikaragha
ghaze, “Nan midorozir gumaziba,
Amalekia dam ada ini. Me Ikiavira
Itir God bagh ofa damuasa, bul-
makauba ko sipsipin aghuiba ini, a
en God. Egha bulmakauba ko sip-
sipin kuraba me bar dav soke.”
16 Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ni
asugh nimira iki. Ki bizir Ikiavira Itir
God dimangan na mikemezimin gun
ni mikimam.”
Ezi Sol ghaze, “A dera, ni na mikim.”
17 Ezi Samuel kamaghin Sol migei,
“Fomira ni ghaze ni pura bizim, ni Is-
raelian anababar gumazir dapanim.
Ikiavira Itir God uabi ni ginabazi, ni
atrivimin oto.
18 Egha a ni amadazi ni ghua
Amalekia misoke. A ghaze ni me
misoghvira iki, gumazir kurar kaba
bar me agifagh.
19 Ni tizim bagha Ikiavira Itir Godin
akamin gin zuir puvati? Egha ni
bizir tizim bagha ivemara ghua
Amalekian biziba isi? Ni Ikiavira
Itir Godin damazimin, arazir kuram
gami.”
20 Ezi Sol kamaghin Samuel ikara,
“Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin akamin
gin ghua, Amalekia misoke. Egha
Atrivim Agak inigha ize.
21 E fo, Ikiavira Itir God ua bagha
sipsip ko bulmakaun kabagh in-
abagha, dav soghasa e mikeme.
Ezi midorozir gumaziba Gilgalin
kagh, nin Ikiavira Itir God bagh ofa
damuasa, asizir kabar tongin asizir
bar aghuiba inigha ize.”
22 Ezi Samuel kamaghin a migei,
“Ikiavira Itir God arazir manam gi-
fonge? A ti ofan bar isia mighirizir

15:11: Jenesis 6:6-7; 1 Atriviba 9:6-7 **15:22:** Onger Akaba 40:6; 51:16-17; Aisaia 1:11-15; Jeremaia 7:22-23; Mak 12:33

kabagh ifonge, o? E ti an akabar gin mangasa, a ifonge? Ni oragh. Arazir an akabar gin zuim, a bar faraghavira itir arazim. Ezi asizir aghuibar ofa gamir arazim, a pura bizim.
23 Godin akaba batozir arazim, a mati imezibagh amir arazim, ezi Godin akaba barazir puvatizir arazim, mati asebar gin zuir arazim ko arazir bar kuram. Ni akirim ragha Ikiavira Itir Godin akam gasara, kamagh amizi, an akirim ragha ni gasarazi, ni uam atrivimin ikian kogham."

24 Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, "Are. Ki arazir kuram gami. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin akaba batuegha uaghan nin akaba batoke. Ki uan midorozir gumazibar atiatigha men akabar gin ghu.
25 Ezi ki datirighin kamaghin ifonge, ni nan arazir kuraba gin amadagh egh nan gin iziti, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam."
26 Ezi puvati, Samuel kamaghin Sol migei, "Ni Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara, ezi an akirim ni gasara. Bizir kam bangin, ki nin gin mangighan kogham. Eghti ni uaghan Israelian atrivimin ikian kogham."

27 Egha Samuel ragha mangasava amima, Sol pamtemin an korotiar avizimin suirazi a biki.
28 Ezi Samuel kamagh ganigha Sol migia ghaze, "Ni oragh. Ikiavira Itir God datirighin atrivir ingangarimin ni agifa, ni korotiar avizir kam abighizi moghin, ni ua Israelia gativan kogham. A ingangarim isa Israelian gumazir igharazim ganingi. Gumazir kam, a gumazir aghuim egha ni gafira.
29 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a nguazir kamin gumazim puvati. Kamaghin amizi, a ifarir puvatigha uan nighniziba otavkirir puvati. Bar puvati. Kamaghin, e fo, God uan akam uam a giraghan kogham. Bar puvati."
30 Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, "Guizbangira, ki arazir kuram gamigha gifa. Ga uaning, ni nan gin iziti, ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fam? Eghti nan gumazir dapaniba ko gumazamizir igharaziba me nighnizir aghuim nan ikiam."
31 Ezi Samuel uamategha Solin gin zuima a Ikiavira Itir Godin ziam fe.
32 Ezi Samuel gin kamaghin me migei, "Ia Amalekian Atrivim Agak inigh izi."

Ezi Agak iza bar atiatiava agoi, egha kamaghin nighnisi, "Ovever kuram, ti datirighin na batogham."
33 Ezi Samuel ghaze, "Ni gumazir aviribav soghezi me ariaghire, ezi datirighin gumazir ni misoghezi ariaghirezibar amebaba, me ua boriba puvati. Ezi datirighin nin amebam uaghan amebar kabar min ikiam." Egha Gilgalin nguibamin, Ikiavira Itir Godin damazimin, Samuel Agakin misuegha an kuam aghora bar a nguemsiri.
34 Egha Samuel gin uamategha Raman nguibar ekiamin ghuzima, Atrivim Sol Gibean ua dipenimin ghu.
35 Egha Samuel ua tong Solin ganizir puvatigha ikiavti Sol areme. An arazir kurar Sol Ikiavira Itir God gamizibagh nighnighavira ikia, an navim bar oseme. Ezi Ikiavira Itir God, a Sol gamizi a Israelian atrivimin otozir bizim ginighnigha, bar oseme.

Sol ko Devitin eghaghanim

16

(Sapta 16--31)

Samuel atrivimin ikiasa David amisefe

1 Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, "Israelian Atrivim Sol, ki a batuegha gifa. Kamaghin amizi, ni tizim bagha Sol ginighnigha osemeghavira iti? Nin navir osimtizir

15:23: Godin Araziba 18:9-14 **15:27:** 1 Samuel 28:17; 1 Atriviba 11:30-31 **15:29:** Esekiel 24:14

kam manadizoghin givagham? Ki, Betlehemin nguibamin gumazir mam Jesi bagha, ni amadi. Ni borer tam sipsipin kom gurigh a inigh mangi. Ki atrivimin ikiasa, an otarir mam ginabagha gifa."

2 Ezi Samuel kamaghin migei, "Ki manmaghin bizir kam damigham? Ki bizir kam damighti, Sol oregh na misueghti ki aremegham."

Ezi Ikiavira Itir God a migei, "Puvati. Ni bulmakaun amebar igiar otezir puvatizitam inigh, ua Betlehemin mangiva gumazamizir nguibar ekiamin itibar mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi.'

3 Egh ni Jesin azaraghtima a uaghan ofan kam bagh iziti, ki bizir ni damuamimin gun ni mikimam. Egh gumazir ki atrivimin otivasa misevezim, ki nin akakaghti, ni borem isi an dapanim gingegham."

4 Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua Betlehemin ghu. A ghuava otozima, nguibar ekiamin gumazir dapaniba atiatim sara iza a bato. Egha me bar moghira aguava an azai, "Ni deragh e damuasa navir amirizim sara izi, o puvati?"

5 Ezi Samuel ghaze, "Are, ki navir amirizim sara izi. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi. Ia faragh Godin damazimin, uari zuegh, egh ia gin izi na ko e ofa damuam." Egha a ghua Jesi uan otariba ko me batogha, Ikiavira Itir Godin damazimin zuegh arazir aghuibar gin mangamin akabar me migei, egha ofan kamin izasa men azangsisi.

6 Ezi Jesi uan otariba ko, me otivigha givagha, Ikiavira Itir Godin damazimin tuivighav itima, Samuel Jesin otarir ivariam Eliapin gara, nighnisi, "Kar ti gumazir kamra, Ikiavira Itir God, atrivimin otivasa a ginaba."

7 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Ni kamaghin nighnighan marki, an aghuir ruarim ko an ganganiba deraghti, ki a ginabagham. Puvati. Gumazir kam, atrivimin otivan ki aghua. Guizbangira, Ikiavira Itir God, gumaziba biziba tuisisi moghin, biziba tuisizir puvati. Gumaziba uan damazibar inivafizibar gari. Ezi ki gumazibar nighniziba ko men ifongiabar gara me tuisisi."

8 Ezi Jesi uan otarir namba 2in dia, an ziam Abinadap, egha a inigha Samuel bagha ize. Ezi Samuel ghaze, "Puvati, Ikiavira Itir God a ginabazir puvati."

9 Ezi Jesi Sama inigha Samuel bagha ize, ezi Samuel ghaze "Puvati, a uaghan Ikiavira Itir God a ginabazir puvati."

10 Dughiar kamin, Jesi uan otarir 7pla vaghvagha me inigha Samuel bagha iza an aka. Ezi Samuel a migia ghaze, "Nin otaribar tongin, Ikiavira Itir God men tav ginabazir puvati."

11 Ezi Samuel kamaghin Jesin azai, "Nin otaritam ua iti, o?"

Ezi Jesi ghaze, "Puvati, otarir bar igiar abuananam iti. A bar men dozim. Egha a sipsipbagh eghuva dar gari."

Ezi Samuel a migia ghaze, "Ni gumazitam amadaghti a mangi a inigh izi. A izeghti, e gin dapiagh ofa damuam."

12 Ezi Jesi gumazir mam amadazi, a ghua an otarir kam inigha izi. Jesin otarir kam, a uan mugamra ikia an guam bar derazi an damazimning dafozi, an mikarzimin ganganiba bar dera.

Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, "A mara, gumazir mamra, an atrivimin otivam. Ni atriviba amisiva me gazuir borem isi, a gingegh."

13 Ezi Samuel olivin borer sipsipin komin itim inigha, Devitin aveghbuabar damazimin borer muziarim an dapanim ginge. Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir Godin Duam iza pamtemin Devit avara, egha a ko ikia mamaghira iti. Ezi Samuel uamategha Raman nguibar ekiamin ghu.

Devit Atrivim Solin dipenimin iti

16:7: Onger Akaba 147:10-11; Aisaia 55:8

14 Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin Duam Sol ataghizima, Ikiavira
Itir God, duar kurar mam amadazi a
ghua an nighnizim gasighasighizima
a bar atiatingi.
15 Ezi Solin ingangarir gumaziba
kamaghin a migei, "O atrivim, e fo,
God duar kurar mam amadazima a
iza pazavira ni gami.
16 Ni ifueghti e mangi ni bagh, gitan
min garir dibiarir strinba itibav sozir
gumazitam batogham. Eghti God,
ni bagh duar kuram amangamin
dughiabar, gumazir kam ni bagh
dibiarim misoghti, an ararer aghuim
ni damuti, nin nighnizim ua der-
agham."
17 Ezi Sol kamaghin ingangarir gu-
mazibav gei, "Mamaghira. Ia mangi
gumazir deraghavira dibiarir ararer
aghuim gamir tam batogh na bagh a
inigh izi."
18 Ezi ingangarir gumazir mam
kamaghin Sol migei, "Ki Jesin otarir
mam Betlehemin nguibar ekiamin
an gani. Gumazir igiar kam bar
fo, a dibiarir midorozir ararer
aghuibagh ami. A uaghan midorozir
gumazir gavgavir aghuim. Egha
uaghan migirigiar aghuibagh amua
an ganganiba bar dera. Guizbangira,
Ikiavira Itir God a ko iti."
19 Sol akar kam baregha gumaz-
iba amadazi me ghua kamaghin Jesin
migei, "Nin otarim Devit, sipsipbar
garir otarim, ki kamaghin ifonge, ni
na bagh anemadaghti a izi."
20 Ezi Jesi oregha Sol bagha Devit
amadi. Jesi akirar pumuningin
bretba aghuigha, donkin mamin
akirim gikegha, da isa Devit ganingi.
A uaghan memen inimin ingarizir
misevir wain ruizim sara a ganingi.
Egha memen igiar mam sara a
ganingi, a kamaghin Devit migia
ghaze, bizir kaba, ni bizir aghuibar
min Atrivim Sol daningigh.
21 Ezi Devit ghua Sol batogha an in-
gangarir gumazimin oto. Ezi Sol bar
Devit gifonge, egha uan midorozir
biziba ateramin ingangarim isa Devit
ganingi.
22 Ezi Sol kamaghin Jesi bagha
akam amada, "Ki Devit gifonge.
Ki kamaghsua, ni aneteghti a nan
ingangarir gumazimin ikiam."
23 Kamaghin amizi, Devit Sol ko iti.
Egha Ikiavira Itir God, duar kuram
Sol bagha anemadir dughiabar, Devit
dibiarim misozima an ararer aghuim
gami. Ezi Sol gitan min garir dibiarir
ararer kam barazima, duar kurar
kam Sol ataghirazima, an nighnizim
ua araragha izima, a ua dera.

17

Goliat pamtemin Israelian dei

1 Ezi Filistiabar midorozir gu-
maziba gin iza Efesdamimin uari
akuvagha uari akiri. Me nguibar
kamin uan averpeniba ingari, dan-
ganir kam Aseka ko Sokon nguibar
ekiamningin tizimin iti. Egha me
Sokon Israelia ko misoghasa.
2 Ezi Sol Israelian midorozir gu-
maziba ko ghua, Elan danganir
zarimin ikia Filistiaba ko misoghasa
uari akiri.
3 Ezi Filistiaba vongin mighsiar
mamin itima, Israelia vongin
mighsiar igharazimin iti, ezi dan-
ganir zarim aning abiki.
4 Dughiar kamin, midorozir gu-
mazir bar dafar gavgavir mam, a
Getin nguibar ekiamin gumazim, an
ziam Goliat. A Filistiabar averpeniba
ategha iza azenara tuzi, Israelia an
gari. An ruarim 3 mitan boroghira
ghu.
5 Egha a brasin ingarizir dapanir
asuam ko midorozir korotiaba aghui,
ezi dar osimtizim 50 kilogremin tu.
6 A brasin otevir mamningin
uan suemning noke, Egha brasin
ingarizir afuzim gisaghpu.
7 An afuzir misiam mitemegha
ekevegha, mati ter otevir mam. Ezi
afuzir mizem me ainin an ingarizi,
an osimtizim 7 kilogremin tu. Ezi
midorozir gumazir mam oramin
suiragha an faragha zui.
8 Ezi Goliat tugha pamtemin Is-
raelian dia ghaze, "Ia tizim bagha
midorozim damuasa mikefi? Ia

misoghasa, a? Ia pura Solin ingangarir gumazir kiniba, ezi ki Filistiabar midorozir gumazim. Aria, ia gumazitam amiseveghti, a izi na misogh.

9 A gavgavigh na misueghti ki aremeghti, e pura ian ingangarir gumazir kinibar ikiam. Eghti ki a misueghti an aremeghti, ia en ingangarir gumazir kinibar min ikiam."

10 Egha Goliat ua kamaghin me migei, "Ia oragh. Ki datirighin Israelian midorozir gumaziba ian ingarav aki ia basamasa. Ia gumazitam amiseveghti a izi na ko misogham."

11 Ezi Sol uan midorozir gumaziba ko akar kam baregha, me bar atiatigha nighnizir aviribagh ami.

Devit a Israelian midorozir gumaziba bagha zui

12 Devitin ikizimin eghaghanim kamakin, Devit a Jesin otarim. Jesi a Efratan nguibar ekiamin gumazir mam. A Betlehemin nguibar ekiamin iti. Betlehem, a Judan anabamin nguazimin iti. Ezi Jesi otarir 8pla iti, ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Jesi ghurigha gifa.

13-14 Ezi Jesin otarir ivariam Eliap, an girara irim Abinadap, ezi otarir mikezim Sama, me Solin midorozir gumazibar akuragh apanibav soghasa ghue. Ezi Devit a Jesin otarir dozir abuananam.

15 Dughiar mabar Devit ghua Solin ingangaribagha ami. Egha dughiar maba, a Sol ataghiragha ghua Betlehemin uan afeziamin sipsipbar gari.

16 Dughiar kamin, Goliat 40plan mizaraziba ko guaratizibar iza azenara tuiva, uabi ko misoghasa Israelian dia ghaze, ia gumazitam amadaghti a izi na ko misogh.

17 Ezi dughiar mamin Jesi kamaghin Devit migei, "Ni bretin 10plan kaba ko 10 kilogremin witin me avimin tueziba inigh, zuamira uan aveghbuaba bagh averpenir me itibar mangi.

18 Ni uaghan 10plan sisin dagher kaba inigh mangi midorozir gumazibar gumazir dapanim daningigh. Egh uan aveghbuabar azaragh, me deravira iti, o puvati. Egh me da bizitam inigh izi nan akaghti ki fogham, me deravira iti.

19 Ni mangi ganti, Atrivim Sol ko nin aveghbuaba ko midorozir gumazir igharaziba, me Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misosi."

20 Ezi amimzaraghan, Devit bar mizaraghara dikavigha sipsipbar ganasa gumazir igharazim mikeme. Egha a dagheba inigha, men averpeniba iti naghin zui, mati Jesi a mikemezi mokin. A ghua otivima, Israelian midorozir gumaziba midorozim bagha ghua, pamten dia zui.

21 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba vongin tuivighav iti, ezi Israelian midorozir gumaziba vongin tuivigha, midorozim bagha uari akiri.

22 Ezi Devit dagheba isa dipenimin itir bizibar garir gumazim ganigha, ivegha ghua midorozir gumazibar tongin uan aveghbuabav gia ghaze, ia dera?

23 A me ko migiavira itima, Filistian midorozir gumazir bar gavgavim Goliat, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Filistian midorozir gumaziba ategha iza azenara tugha, Israelian dia migeir akar kamra uam a gami, ezi Devit a barasi.

24 Ezi Israelia Goliatin garava bar atiatigha are.

25 Egha Israelia kamaghin uariv gei, "Ia gumazir munamin ganiva an dimdiam baragh. A midorozim bagha e gaghora en ingaravati. Ezi en atrivim kamaghin migei, gumazitam Filistian kam misueghti an aremeghti, a dagiar aviriba ko bizir aviriba a daningam, egh a uaghan uan guivim ateghti, gumazir kam an ikiam. Eghti atrivim uaghan gumazir kamin adarazi da dagiaba inian kogham, egh atrivim uaghan uan ingangariba bagh men diman kogham."

26 Ezi Devit deragha akar kam
baraghizir puvatigha kamaghin
an boroghin itir gumazibar azai,
“Gumazir manatam Filistian gu-
mazir kam misueghti, an are-
meghti, Israelian aghumsizir kam
givagham, eghti atrivim manmaghin
a damuam? Ki kamaghin gari,
Filistian kam, a gumazir God gifozir
puvatizim, egha uan mikarzir
mogomemin inim atuzir puvati.
A uabi fava dibovir akabar Godin
Zurara Itimin midorozir gumazibav
gei.”
27 Ezi gumaziba a geghari, atrivim
kamaghin migei, gumazir manam
Goliat misueghti, a bizir kabar a
damuam.
28 Ezi Devitin avebam Eliap oraz-
ima, Devit gumaziba ko migei. Ezi an
navim ikuvizima a kamaghin a migei,
“Ni tizim bagha kagh ize? Tinara
nin sipsipin muziariba gumazamiz-
iba puvatizir danganimin dar gara
dagh eghufi? Ki fo, ni ifari, ni orazi
puvatigha puvira ifaghatir gumazim.
Ni pura daru midorozimin ganasa
ize, biziba puvati.”
29 Ezi Devit kamaghin uan avebam
migei, “Puvati. Ki bizitam gifofoghasa
gumazibar azangsisi. Ki kamaghin
amima, a ti deraz, o puvati?”
30 Egha a raghirigha ua gumazir
igharazibar azai, gumazir Filis-
tian gumazim misueghti an are-
meghamim, atrivim manmaghin a
damuam? Ezi me ua bizir Sol faragha
mikemezibar a migei.
31 Ezi gumazir maba Devitin
migirigiaba baregha ghua Sol migei.
Kamaghin amizi, a Devitin diazima
an a bagha ghu.
32 Ezi Devit ghua otogha kamaghin
Sol migei, “O atrivim, ni oragh. E
Israelia, e Filistian kamin atiatingiva
osemeghan kogham. Ki nin ingan-
garir gumazim, ki uabi mangi a ko
misogham.”
33 Ezi Sol ghaze, “Bar puvati. Ni
otarir bar igiam. Ni manmaghin
a ko misogham? Ni otarir aghirir
kinim. Goliat uan igiamra midorozir
gumazimin ikia iza datirikin.”
34 Ezi Devit Solin akam ikaragha
ghaze, “Atrivim, ki uan afeziamin
sipsipbar gari. Ezi dughiar mabar
laionba ko beaba iza sipsipin nguziba
isa zui.
35 Ezi ki laionba ko bean kabar
agintigha dav sogha dar akatoribar
uam sipsipin nguziba, me dama da
isi. Eghti laion o bea ragh na misoghsi
izitima, ki an tuer arizibar suiragh an
gurim apirighti an aremegham.
36 O atrivim, Filistian gumazir
Ikiavira Itir God gifozir puvatizir
kam, a gumazir uan mikarzir
mogomemin inim atuzi puvatizim,
a dibovir akaba Godin midorozir gu-
mazibav gei. Ezi ki laionba ko beabav
soghezi moghin, arazir kamra, ki a
damuam.
37 Ikiavira Itir God nan akurazi,
laionba ko beaba na gasighasighizir
puvati. Ezi datirighin, a uaghan
nan akuraghti, Filistian kam na
misueghan kogham.”
Ezi Sol a migia ghaze, “A dera, ni
mangi, Ikiavira Itir God ni ko ikiam.”
38 Egha Sol dapanir asuar brasin
ingarizimin an dapanim garugha, ko-
rotiar brasin ingarizim an mikarzim
avasa a ganingi. Kar Solin midorozir
korotiaba.
39 Ezi Devit midorozir sabam
inigha brasin midorozir korotiam
arugha, uabi baraghav arui. Ezi
puvati, a fomira bizir kamagh gari
taba aghuizir puvati. Kamagh amizi,
a Sol migia ghaze, “Ki midorozir koro-
tiar kabar aghuigh mangi misoghan
kogham. Ki bizir kaba azuir puvati.”
Kamagh amizi, a ua da sue.
40 Egha a uan asadivir aghorim
inigha daghurir dipar mamin eghu-
ravimin ghuava 5plan dagiar guar
doziba inigha, uan mitarir dozim
garu. Egha uan katapelin suiragha
Goliat bagha zui.

Devit midorozimin Goliat abira

41 Ezi Filistian gumazim Goliat, a
garima, Devit a bagha arua izi. Ezi
Goliat Devit bagha izi. Ezi gumazir

Goliatin oramin suizim an faragha zui.
42 Ezi Goliat Devitin garima, a bar otarir igiam, ezi an guamin ganganiba bar dera. Ezi Goliat ghaze, a ti midorozim damuamin fofoziba puvati, a pura borir kinim.
43 Kamaghin amizi a Devit dipova kamaghin a migei, "Ni tizim bagh asadivir aghorir mamin suiragha izi? Ni ghaze, ki ti afiam, egha na misoghasa, a?" Egha a Devit gasighasighasa uan asebar dei.
44 Egha a kamaghin Devit migei, "Ni izити, ki ni misuegh nin kuam isi kuarazir isaba ko asizir atiabar anighti, me ni amam."
45 Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni midorozir sabam ko afuziba inigha na misoghasa. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziamin nin misoghasa izi, a Israelia en midorozir gumaziba gativazir God. A Godin kamra, ni an akaba barazir puvatigha dibovir akabar a migei.
46 Ni oragh. Datirighin dughiar kamra, Ikiavira Itir God ni isi nan dafarim datigham. Eghti ki ni misuegh nin dapanim atugham. Egh e ian midorozir gumazibav suegh, men namnaba isi kuarazir isaba ko asizir atiabar aningam. Ki kamaghin damighti, kantribar gumazamiziba bar kamaghin fogham, Israelian God, a guizbangira God.
47 Eghti gumazamizir kagh itiba bar kamaghin ganigh suam, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba uan gavgavimra me isi. A gumazir afuziba, ko midorozir sababar suiziba, a dagh nighnizir puvati. Ikiavira Itir God uabi midorozir kam damuam, egh bar ia isi en dafarim darigham."
48 Devit mikemegha givazima, Goliat ua bar sivagha Devitin boroghira izi. Ezi Devit zuamira ivegha ghua Goliat misoghasa zui.
49 Devit dafarim uan mitarir dozim garugha, dagiar mam inigha uan katapel gatigha a ighengegha Goliat gase. Ezi dagiam an guam mitigha a vuigha an dapanimin aven ghuzi, a guam moghin ira uaghira nguazimin fuaghav iti.
50 Kamaghira, Devit katapel ko dagiamin midorozimin Goliat misoghezi an areme. A midorozir sababa puvati.
51 Goliat nguazim girighav itima, Devit ivegha ghua Goliatin boroghin tugha, an midorozir sabam amikirigha an firim atuzi, an areme. Ezi Filistiaba garima men faragha zuir midorozir gumazir gavgavim aremegha givazi, me bar moghira tintinibar are.
52 Ezi Israelia ko Judan gumaziba dagarvagha, men agintigha me misozima me ariaghiri. Ezi Filistiabar kuaba tintinibar Saraimin nguibar ekiamin tuavim girav ikia ghua, Getin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiamin divazimin tiar akabar tu.
53 Ezi Israelia men agintigha givagha, uamategha ghua Filistiabar averpenibar men bizir me tegha areziba ini.
54 Ezi Devit Goliatin kuamin namnamin itir midorozir biziba bar da inigha ghua uan averpenim gati. Egha Goliatin dapanim inigha ghua Jerusalemin itir gumazamizibar akakaghasa, eghti me fogh suam, a midorozimin Goliat abiragha gifa.

Devit ghua Solin gani

55 Sol garima, Devit ghua Goliat ko misozima, ezi a kamaghin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim Apnerin azai, "Otarir igiar kam, a tinan otarim?"
Ezi Apner a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki guizbangira ni migei, ki fozir puvati."
56 Kamagh amizi, Sol ghaze, "Ni mangi tintinibar gumazir igharazibar azangsigh, egh izi na mikemegh."
57 Ezi Devit Goliat misoghezi an aremezi dughiamin gin, a uamategha Jerusalemin ghuzi, Apner a inigha Sol

17:45: 2 Samuel 22:33-35; Onger Akaba 124:8; Hibru 11:33-34 **17:50:** 2 Samuel 21:19

bagha ghu. Ezi Devit Goliatin dapanimin suiraghavira ikia Apner ko ghua Sol bato.
58 Ezi Sol an azara, "Otarir igiam, ni tinan otarim?"
Ezi Devit a migia ghaze, "Atrivim, ki Jesin otarim, a nin ingangarir gumazim, a Betlehemin nguibar ekiamin gumazir mam."

18

1 Sol Devit ko mikemegha givazima, Solin otarim Jonatan, a uan navir averiam sara Devit bar a gifonge, egha uabi gifongezi moghin bar a gifonge. Egha aning bar namakar aghuimningin oto.
2 Dughiar kamin, Sol Devit inizi an a ko iti, egha anetaghizima a uamategha uan nguibamin ghuzir puvati.
3 Jonatan bar Devit gifonge, kamaghin amizima, an akar gavgavir mamin Devit ko anekiri. Ezi Devit uaghan Jonatan ko akam akiri.
4 Ezi Jonatan uan korotiar aghuir ruarim ko midorozir korotiaba sara sue. Egha bizir kaba ko an midorozir sabam ko an barir pim ko an benir uabi amighirim sara da isa Devit ganingi.
5 Ezi Devit Sol ko itima, Sol Devit migeima, a midorozir gumaziba isa ghua apanibav sosi, egha misozir dughiabar, Devit zurara midorozibar uan apaniba abiri. Kamaghin amizi, Sol midorozir gumazibar gumazir dapanir mamin ikiasa a ginaba. Ezi gumazamiziba ko midorozir gumazibar dapanir igharaziba, kamaghin Devitin gara, bar a gifonge.

Sol Devit baseme

6 Devit Goliat misoghezi an aremegha givazi, midorozir gumaziba bar uamategha nguibabar izi. Me tuavimin izima, Israelian nguibar ekiabar amiziba uan nguibar ekiaba ategha azenan iza tuavimin atrivim Sol bato. Me bar akongezir ighiabagh amua gitan min garir dibiarim ko tambarinbav sosi.
7 Egha me kamaghin ighiam bange: "'Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.'"

8 Sol ighiar kam baregha, bar an aghuagha puv atari. Egha navim ikuvigha kamaghin migei, "Me ti ghaze, Devit apanir bar aviribav soke, ezi ki gumazir vabara misoke, ezi a bar na gafira. Me ti kamaghsua, a ti gin nan danganim inigh atrivimin ikiam."
9 Dughiar kamin, Sol bizir kam ginighnigha Devitin gara a basei.
10 Amimzaraghan Sol uan dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, duar kurar mam a bagha anemada. Bar zuamira duar kurar kam Solin nighnizim abirazima, Sol pura diava arai, mati gumazir onganim. Dughiar kamin Devit uan gitan min garir dibiarimin gikararai, mati a dughiabar zurara ami moghin ami. Ezi Sol uan afuzimin suiragha,
11 kamaghin nighnisi, "Ki datirighin afuzimin Devit giniv a isi birim gikeghti ana aremegham." Egha an afuzim Devit mikinizi, Devit an afuzim gita. Sol dughiar pumuningin arazir kam gamizi, Devit dughiar pumuningin an afuzim gita.
12 Sol fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, egha akirim ragha Sol gasara. Kamagh amizi, Sol Devitin atiatingi.
13 Egha a Devit ataghizi, an atrivimin dipenimin itir puvati. Sol gin Devit amadazi, a 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin iti. Ezi Devit midorozir gumazir kaba inigha ghua apanibav sosi.
14 Ezi Ikiavira Itir God Devit ko ikia an akurvazima, bizir bar avirir an amiba deraghaviram otifi.
15 Ezi Sol Devitin garima an ingangariba bar deragha otivima, a bar puvira Devitin atiati.
16 Devit midorozir gumazibar gumazir dapanir bar aghuim, kamagh amizima, Israelia ko Judabar gumazamiziba bar a gifongegha a baghavira iti.

Devit Solin guivimin iti

18:7: 1 Samuel 21:11; 29:5

17 Egha Sol kamaghin ifonge, “Devit aremeghti deragham. Ki ti uabi
a misueghan kogham. A ti uabi
Filistiaba ko misoghti, Filistiaba a
misueghti an aremegham.”
Kamagh amizi, Sol kamaghin
Devit migei, “Ni oragh, ki Merap ni
daningasa, a nan guivir ivariam,
eghti gua uaningin ikiam. Ezi ki ua
kamaghin ni mikimasa, bizir ni na
bagh damuamim, ni nan midorozir
gumazimin min iki pamtemin ingar
atiatingan marki. Eghti Ikiavira
Itir God ifueghti e uan apanibav
soghamin dughiamin, ni mangi me
misogham.”
18 Ezi Devit Solin akar kam baregha
kamaghin a ikaragha ghaze, “Marki,
ki an ikian kogham, ki gumazir kinim.
Egha uaghan nan adarazi ziaba pu-
vati. Kamaghin amizi ki nin guivimin
ikian kogham.”
19 Ezi Sol gavgavigha ghaze, De-
vit Merapin ikiam, egha aning
uaningin ikiasa dughiam amisefe.
Dughiar aning uaningin ikiamim
otozi, a dikavigha Merap isa gumazir
igharazim ganingi, an ziam Adriel, a
Meholan nguibar ekiamin gumazir
mam.
20 Ezi gin Solin guivir igharazim, an
ziam Mikal, a Devit bagha bar ifonge.
Ezi Sol bizir kam baregha bar akonge.
21 Egha a kamaghin nighnisi, “Bar
dera. Ki Mikal Devit daningam.
Egh ki Devit amadaghti, a mangi Fil-
istiabav sogham, eghti Filistiaba a
misueghtima an aremegham.”
Kamagh amizi, Sol ua Devitin di-
agha a migei, “Ki kamaghin ifonge ni
nan guivimin ikiam.”
22 Egha Sol uan ingangarir gumazir
maba amaga ghaze, ia mangi Devitin
ganigh, dughiar Devit uabira iki-
amim, ia an apezeper suam, “Atrivim
Sol bar ni gifonge, ezi e an ingangarir
gumaziba uaghan ni gifonge. Ni or-
agh. Datirighin ni an guivimin iki-
amin dughiar aghuim.”
23 Egha me ghua migirigiar kamin
Devit migei. Ezi Devit kamaghin
me ikaragha ghaze, “Ia ti ghaze, ki
dagiaba itir gumazim, egha ziam
itir gumazim, egh atrivimin guivimin
ikiam, a? Bar puvatigham. Ki biziba
puvatizir gumazir kinim. Kamaghin
amizi, ki an ikeghan kogham.”
24 Kamaghin amizi, ingangarir
gumaziba uamategha ghua, Devit
mikemezir akabar gun Sol geghari.
25 Ezi Sol kamaghin nighnisi, a
Devit amadaghti, a mangi Filistiaba
ko misoghtima, me a misueghti an
aremegham. Kamaghin amizi, a
uan ingangarir gumazibav kemeghti,
me uamategh mangi Devit mikimam.
A kamaghin migei, “Ki kamaghsua,
Devit bizir bar vamira nan guivim
givesi na daningam. Ki kamagh-
sua, Devit nan apaniba ikarvaghiva
100plan Filistian midorozir gumaz-
ibav sueghti me arighiregh. Egh
a 100plan gumazir kabar mikarzir
mogomebar inibar ghoregh, da inigh
na bagh izi.”
26 Ezi Solin ingangarir gumaziba
ghua Solin akabar gun Devit migei.
Ezi Devit kamaghin nighnisi, arazir
kam, a Solin guivim givezamin arazir
aghuim, egha a Solin ameremin
otivasa bar akonge. Egha Sol
mikarzir mogomer inir kaba inigh
izasa dughiam ginaba. Ezi dughiar
kam tighar otivam,
27 ezi Devit uan midorozir
gumaziba ko ghua Filistiabar
midorozir gumazir 200pla misuegha,
men mikarzir mogomebar iniba
aghoregha, da inigha atrivim bagha
izegha da medi. Devit Solin guivimin
ikiasava arazir kabagh ami. Kam-
aghin amizi, Sol uan guivim Mikal isa
Devit ganingizi aning uaningin iti.
28 Ezi Sol datirighin kamaghin der-
agha fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti,
ezi Mikal uaghan bar Devit gifonge.
29 Kamaghin amizima, Sol Devitin
atiatiavira ikia egha bar an aghua.
Egha Sol zurara an apanimin iti.
30 Dughiar aviribar, Filistiabar
midorozir gumazir dapaniba uan
midorozir gumazibar akua, Is-
raelia misoghasa izi, ezi Devit uan
midorozir gumaziba ko pamtemin

me misogha me abiri. Solin
midorozir gumazir dapanir igharaz-
iba, me Devit pamtemin misozi
moghin misozir puvati. Kamaghin
amizi, gumazamiziba ziar ekiam
Devit ganidi.

19

Jonatan Devitin akura

1 Ezi Sol Devit misueghti an are-
meghasa uan otarim Jonatan ko
uan ingangarir gumaziba bar me
mikeme. Ezi Jonatan bar Devit
gifonge.
2 Egha a ghua Devit migia ghaze,
"Nan afeziam ni misueghti ni are-
meghasa migei. Kamaghin amizi,
ni gurumzaraghan bar deraghvira
uabi geghuv, egh mangi azenibar
modogh.
3 Eghti ki afeziam ko, ga mangi dan-
ganir ni modozimin boroghin tughiv
ikiti, ki ni bagh afeziamin mikimiva
an nighnizim gifogham. A man-
maghin ni damusi damuti, ki an gun
ni mikimam."
4 Egha amimzaraghan, Jonatan
ko Sol ghua uaning migia, Jonatan
Devitin ziam fa kamaghin Sol migei,
"Afeziam ki bizitam ni mikimasa. A
kamakin. Ni arazir kuratam uan
ingangarir gumazim Devit damuan
marki. An arazir kuratamin ni
gamizir puvati. Bizir avirir an amiba
da nin akurvasi.
5 A Goliat misoghezi an are-
mezi dughiam, a kamaghin uabi
ginighnizir puvati, an ovengam
o an angamira ikiam. Devitin
agharimin Ikiavira Itir God, Israelia
en akurvaghavira ikia, en apaniba,
a bar me abini. Ezi ni uabi bizir
kamin ganigha bar akonge. A
bizitam gasighasighizir puvati. Ka-
maghin amizi, ni tizim bagh puram
a misueghti an aremegham? Ni
kamaghin damigh osimtizir ekiam
inigham."
6 Ezi Sol Jonatanin akaba baregha,
akar dikirizir gavgavim gamua
ghaze, "Ki Ikiavira Itir Godin
damazimin, ki Devit misueghti an
aremeghan kogham."
7 Ezi Sol mikemegha givagha
ghuzi, Jonatan Devitin diazima a
izima, an eghaghanir an afeziam a
mikemezibar gun a geghari. A gin
Devit inigha Sol bagha ghuzi, Devit
fomira atrivimin dipenimin ingarizi
moghira ua ingari.

Sol Devit misueghti an aremeghasa

8 Ezi Israelia ko Filistiaba dughiar
mamin ua uariv sosi. Ezi Devit uan
midorozir gumaziba ko pamtemin
misogha Filistiaba abirazima, Filis-
tiaba tintinibar are.
9 Ezi gin, Ikiavira Itir God ua
duar kuram amadazi, a ghua Solin
nighnizim avara. Dughiar kamin Sol
uan dipenimin aven aperagha uan
afuzimin suiraghav iti. Ezi Devit a
ko ikia uan gitan min garir dibiarim
gikararai.
10 Ezi Sol uan afuzimin Devit giniv
a isi birim gikasava a birazi, Devit an
afuzim gitazi, afuzim dipenir birim
miti. Ezi dimagarir kamin, Devit arav
ghu.
11 Ezi Sol uan ingangarir gumaz-
iba amadagha ghaze, ia Devitin
dipenimin mangi a korogh, egh
bar mizaraghara ia misueghti an
aremegh. Ezi Devitin amuim Mikal,
kamaghin a migei, "Ni datirighin
dimagarir kamra ni arimangigh.
Puvatighti, me gurumin mizaraghara
izi ni misueghti, ni aremegham."
12 Kamaghin amizi, Mikal, benir
gavgavir mam inigha dipenimin win-
dua dafazi, Devit an suiragha uaghira
nguazim girigha arav ghu.
13 Devit ghugha givazi, Mikal
marvir guar me tememin ingarizim
inigha Devitin misiamin aneti. Egha
me memen arizim inigha marvir
guar kamin dapanim aniki. Egha nir
ruarir mamin anevara.
14 Ezi Solin ingangarir gumaziba
Devit iniasa izima, Mikal kamaghin
me migei, "Devit arei."
15 Ezi me uamategha ghua Sol
mikeme. Ezi puvati, a ua kamaghin

19:11: Onger Akaba 59:1

me migei, “Ia uamategh an dipenimin aven mangi an ganigh, egh an akuir misiamin a inigh iziti, ki a misueghtima an aremegham.”

16 Ezi me uamategha ghua dipenimin aven ghugha marvir guamin garima, a misiamin irighav iti, ezi an dapanim anighizir memen ariziba iti.

17 Egha me an ganigha givagha ghua Sol mikeme. Egha gin Sol kamaghin Mikalin azai, “Ni tizim bagha na gifari? Ni tizimsua nan apanim ataghizi an arav ghu?”

Ezi Mikal kamaghin a ikaragha ghaze, “Devit kamaghin na migei, ni nan akuraghti, ki ari mangika. Puvatighti, ki nin misueghti, ni aremegham.”

18 Devit arir dughiamin, a ghua Raman nguibar ekiamin Samuel bato. Egha Devit bizir Sol a gamiziba dar gun Samuel geghani. Egha gin Devit ko Samuel ghua Naiotin nguibamin iti.

19 Ezi gumazir maba kamaghin Sol migei, “Devit Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti. Naiot a Godin akam inigha izir gumazibar nguibam.”

20 Ezi Sol gumaziba amadazi me Devitin suighasa zui. Me ghua otivigha garima, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam, Godin akam pamtem an gun migiava diava ighia izi. Me Samuelin garima, a Godin akam inigha izir gumazir kabar dapanimin iti. Ezi Godin Duam pamten Solin gumaziba gizivazi, me uaghan Godin akam pamten an gun migia, dia ighia izi.

21 Ezi Sol kamaghin bizir kam baregha gumazir igharaziba amadazi, me ghua kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi. Ezi Sol ua kamaghira oregha, a ua gumazir avirir maba ua me amadazi, me ghua kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi.

22 Ezi Sol gin uabi ghua Raman otogha, ghua Sekun nguibamin mozir dipar ekiamin oto. Egha kamaghin Sekun itir gumazibar azai, “Samuel ko Devit aning managh iti?”

Ezi me ghaze, “Aning Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti.”

23 Ezi Sol tuavimin ghuavira itima, Godin Duam an anabozi, a Godin akam pamtem an gun migiava, diava ighia tuavimin ghua Raman boroghin ghua Naiotin nguibamin oto.

24 A gumazir igharazibar min uan korotiaba suegha, Samuelin damazimin, Godin akam inigha izir gumazibar min ami. Egha dimagarir kam ko aruer kamin, a bibiamra irighav iti. (Bizir Sol batozir kam, an akar gumaziba migeir mamin mingarim. Akar kam kamakin, “Manmaghin ami, Sol ti uaghan Godin akam inigha izir gumazim, o?”)

20

Jonatan Devitin akura

1 Sol Raman boroghin Naiotin nguibamin otozi, Devit nguibar kam ategha arava, uamategha Jonatan bagha ghu. A kamaghin Jonatan migei, “Ai Jonatan, nin afeziam tizim bagh na misueghti ki aremegham? Ki osimtizitam o arazir kuratamin a gamizir puvati. Guizbangira, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.”

2 Ezi Jonatan kamaghin Devit ikara, “Puvati, ni aremeghan kogham. Nan afeziam, bizir a damuamiba, a bar dar gun na migei, bizir muziariba ko bizir ekiaba. Egh a bizir katam nan modoghan kogham. Ezi ki fo, a ni misueghti ni aremeghan kogham.”

3 Ezi Devit ua kamaghin migei, “Nin afeziam a bar ni gifo, ni bar na gifonge. Kamagh amizi, a ti na misueghti, ki aremeghsi, a ni mikemeghan kogham. An osimtizim ni daningan aghua. Ezi guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ki ni migei, nin afeziam na misueghti ki aremegham. Ki bizir

19:24: 1 Samuel 10:11-12

kam gifogha gifa, ki fo ni datirighin
na ko iti. Ezi dughiar bar otevimin
nin afeziam bizir kam damuam."
4 Ezi Jonatan kamaghin De-
vit migei, "Ki manmaghin nin
akuraghasa, ni ifonge? Bizir ni
ifongezir manam, ki a damuam."
5 Ezi Devit kamaghin a migei,
"Gurumzaraghan iakinir igiamin
dughiar ekiamin, ki mangi atrivim
ko damam. Ni uabi nighnigh, ni na
amadaghti, ki mangi obarir azenimin
modogh iki, mangi amimzaraghan
guaratizimin tugham.
6 Eghti nin afeziam apir dakozimin
na bagh ganiva nin azangsigh suam,
a managh iti, eghti ni kamaghin
a mikim, 'Azeniba vaghvagha dar
dughiar kamin, Devitin adarazi me
uari akuva Betlehemin ofabagh ami.
Kamaghin amizi, a mangasa nan
azarazi, ki an amamangatizi, a uan
nguibamin ghu.'
7 Ni atrivim mikemegh givaghti, a
suam, 'A dera,' eghti ni fogh suam,
ki deragh ikiam. Eghti an atariva
osemeghti, ni fogh suam a pazi na
damuam.
8 Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin,
ni nan namakar aghuimin ikiasa
akar mam akiri, bizir kam bangin
ki fo, ni nan apangkuvigh deragh na
damuam, ki nin ingangarir gumazim.
Egh ki arazir kuratam damighti, ni
uabi na misueghti ki aremegham. Ni
na inigh uan afeziam bagh mangan
marki."
9 Ezi Jonatan kamaghin a migei,
"Marki, ni mamaghin nighnighan
marki. Ki tong kamaghin foghai, nan
afeziam pazi ni damuam, ezi ki ni
mikemeghai. Ki a mongan kogham."
10 Ezi Devit kamaghin a migei, "Ni
uan afeziam nan gun a mikemeghti,
an adarir migirigiam damuti, tina izi
na mikimam?"
11 Ezi Jonatan kamaghin De-
vit migei, "Ga dagher azenimin
mangigh, ki ni mikimam." Egha aning
dikavigha zui.
12 Aning ghua otogha givagha,
Jonatan kamaghin Devit migei,
"Ikiavira Itir God, Israelin Godin
ziamin, ki kamaghin migei, ki
ifaraghti a mizazim na gasegham.
Gurumzaraghan o zuerimin dughiar
kamra, ki ni bagh afeziamin
azangsigham. A navir amirizim nin
ikiti, ki ni bagh akam amangam.
13 Eghti nan afeziam ni gasighasighsi
mikimti, ki ni mikimam. Egh ni
arisi, ki ni mikemegh nin akuraghan
koghti, Ikiavira Itir God mizazir
ekiatam na gasegh. Ezi ki kamaghin
ifonge, Ikiavira Itir God nan afeziam
ko ikezi moghin, a uaghan ni ko iki.
14 "Egh gin, ki angamira ikivira
ikiti, ni nan apangkuvigh deraghvira
na damu, mati Ikiavira Itir God
en apangkuvigha deragha e gami
mokin. Puvatighti, ki aremegham.
15 Egh ni uaghan nan ovavir boriba
zurara deravira me damu. Ni pazi
me damuan marki. Eghti Ikiavira
Itir God nguazir kamin nin apaniba
agivamin dughiamin, ni nan ovavir
boribar apangkuvigh deraghvira me
damu."
16 Jonatan akar dikirizir gav-
gavimin, Devit ko an adarazi gamua
ghaze, ni aremeghamin dughiamin
gin, nin ovavir boriba akar dikirizir
kam gin amadaghti, Ikiavira Itir God
mizazim me gasam.
17 Jonatan uabi gifongezi moghin
bar Devit gifonge, kamagh amizi,
a Devit migia ghaze, Devit ni akar
dikirizir gavgavim damu. Ezi Devit
Jonatan mikemezi moghin ami.
18 Egha Jonatan ua kamaghin
Devit migei, "Gurumzaraghan,
iakinir igiamin dughiar ekiam.
Eghti ni damamin dughiamin
ikian koghti, afeziam ni apiaghirir
dabirabimin ganti a pura ikiti, an
okam nighnigham.
19 Eghti amimzaraghan, ni bar
zuamira magiri dagiar pozir ekiar
ni faragha modozimin boroghin
modogh, dagiar pozimin ziam Esel.

20:5: Diboboniba 28:11 **20:15:** 2 Samuel 9:1

20 Eghti ki izi pura ifar barir afuzir
3pla inigh dagiar pozir kam boroghin
itir bizitam gasam.
21 Egh ki na ko izamin otarir igiam
mikemeghti, a nan barir afuziba
buriam. Eghti ki kamagh a mikim
suam, tong sivagh kagh izi, bariba
kagh amadagham iti, eghti Devit,
ni na bagh izi. Ikiavira Itir Godin
ziamin, ki guizbangira migei, ni
kamaghin fogh suam, ni deravira ikiti
bizitam ni gasighasighan kogham.
22 Eghti ki otarir na ko izamin kam
mikim suam, barir afuziba muna mu-
nagh iti, eghti ni zuamira dikavigh
danganir igharazitamin mangi. Ni
kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God
uabi ni amadazi, ni mangi.
23 Guizbangira, akar dikirizir gav-
gavir ga uaning ko amizir kam,
Ikiavira Itir God gan gari, ezi ga
zurara an gin mangi mamaghira
ikiam."
24 Ezi Devit dagher azenimin ghua
dagiar pozimin boroghin modo. Ezi
amimzaraghan Atrivim Sol iakinir
igiamin isar ekiam bagha izav apera.
25 A zurara ami moghin ghua
dipenir birimin, uan dabirabim
gapera. Ezi Jonatan atrivim vongin
amadaghan aperaghav itima, Apner
atrivimin boroghin apera. Ezi Devit
apiaghirir dabirabim pura iti.
26 Sol garima, Devit dughiar kamin
itir puvatizi, a migirigiatam gamir pu-
vati, a pura kamaghin nighnisi, "De-
vit manmaghirama ami? Bizitam ti
Devit batozima, a Ikiavira Itir Godin
damazimin zuezir puvatigha, izezir
puvati, o?"
27 Iakinir igiamin, namba 2in
dughiamin, me ua uari akuvagha
gari, Devit apiaghirir dabirabim, a
ua pura iti. Ezi Sol kamaghin uan
otarim Jonatan migei, "Jesin otarim
manmaghin amigha boghinaron ko
datirighin isam bagha izezir puvati?"
28 Ezi Jonatan ghaze, "A Betlehemin
mangasa nan azangsiki.
29 A kamagh na migei, 'Nan
aveghbuam na bagha akam amaga
ghaze, ki mangi uan adarazi ko ofa
damuam. Kamagh amizi, ni na
ateghti ki mangam. Ni guizbangira
nan namakar aghuim, ni na ateghti
ki mangi uan adarazir ganam. A
kamaghin migeima, ki anetaghizi
a uan adarazi bagha ghu.' Bizir
mingarir kamin a isar ekiar kamin
ni ko ikiasa izezir puvati."
30 Ezi Sol kamaghin oregha bar
Jonatan baseme, egha kamaghin a
migei, "Ni amizir bar kurar orazir
puvatizimin borim. Ki ni gifo, ni Jesin
otarir kamin akurvaghasa. Arazir
kam ni damighti ni gumazir kinimin
ikiam, eghti aghumsizir ekiam ni uan
amebam ko gua batogham.
31 Jesin otarir kam nguazir kamin
ikivira ikiti, ni kantrin kamin
atrivimin otoghan kogham. Kamagh
amizi, ni gumaziba amadaghti, me
mangi a inigh iziti, ki a misueghti an
aremeka!"
32 Ezi Jonatan kamaghin Solin
akam ikaragha ghaze, "A tizim bagh
aremegham? An osimtizir manam
gami?"
33 Ezi Sol akar kam baregha
zuamira afuzim inigha Jonatan
birazi, Jonatan an afuzim gita. Ezi
Jonatan datirighin fo, nan afeziam
datirighin Devit misueghti an are-
meghasa pamten nighnisi.
34 Egha Jonatan atara bar
uan afeziam basemegha, dagher
dakozim ategha ghu. Egha
iakinir igiamin dughiar namba 2in,
daghetam amezir puvati. An afeziam
Devit gasighasigha aghumsizir ak-
abar a mikemezi, an akar kurar
kabagh nighnigha, Devit bagha
navim bar a baseme.
35 Egha amimzaraghan mizaraghara,
Jonatan dagher azenimin Devit
bativasa ghua, otarir mam inizi an
a ko zui.
36 Ezi Jonatan kamagh otarir kam
migei, "Ki barir afuzibar asiti, ni
mangi da buri. Ni zuamira mangi."
Ezi otarim ivegha zuima, Jonatan
barir afuzir mamin a gafiragha ase.
37 Ezi otarim ivegha ghua barir
afuzim irizi naghin zuima, Jonatan

an diagha kamagh a migia ghaze, “Ni
tong ua sivagh mangi. Barir afuzim ti
munagh iti.”
38 Ezi Jonatan ua otarimin diagha
ghaze, “Ni zuamira mangi. Ni oragh,
pura tughiv ikian marki.” Ezi otarim
barir afuzim inigha Jonatan bagha
izi.
39 Otarir kam Jonatan migeir
akabar mingaribagh fozir puvati.
Jonatan ko Devit uaningra fo.
40 Egha Jonatan uan barir pim ko
bariba isa otarim ganingizi, ana da
inigha ua nguibar ekiamin ghu.
41 Egha otarim ghugha givazi, De-
vit dagiar pozimin girakirangin mod-
ozim ategha iza, Jonatanin boroghin
ira nguazimin fuagha, uan guam
nguazim mitua. Egha 3plan dughi-
abar uan dapanim fegha uam avi-
ragha egha dikavigha aning uaningin
torava azi. Devitin azir akamin
arazim, bar Jonatanin azir akamin
arazim gafira.
42 Ezi Jonatan kamaghin Devit
migei, “Ni navir amirizim sara mangi.
Ga fo, ga Ikiavira Itir Godin ziamin,
akar gavgavim akirigha givagha
ghaze, ga zurara deraghvira uaning
damuam. Eghti gin gan ovavir
boriba uaghan kamaghira arazir
kam damuam.” A mikemegha givazi,
Devit danganir igharazimin zuima,
Jonatan uamategha uan nguibar
ekiamin ghu.

21

Devit Solin arav ghu

1 Devit ara ghua Nopin nguibar
ekiamin ofa gamir gumazim
Ahimelek bato. Ezi Ahimelek nigha
atiatia uan dipenimin azenan izegha
kamaghin Devit migei, “Ni tizim
bagha uabira izi?”
2 Ezi Devit ghaze, “Atrivim in-
gangarir mam na ganingizi ki izi.
A ghaze, ki damuamin ingangarir
kam, ki an gun gumazir igharazitam
mikiman kogham. Ki uan midorozir
gumazibav gia ghaze, ia danganir
igharazitamin na batogh.
3 Ezi ni dagher manmagh gariba
iti? Ni bretba ikiva 5plan rubuz-
iba na daning, puvatighti ni dagher
igharazitam na daningigh.”
4 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin
a migei, “Ki bretin kiniba puvati.
Bretin God ganingizimra iti. Nin
midorozir gumaziba bogh dimangan
amiziba ko dakuighan koghti, ni
bretin kaba inigh mangam.”
5 Devit kamaghin Ahimelek migei,
“Ki guizbangira ni migei, e dimangan
amiziba koma akuizir puvati. E zu-
rara pura uan apanibav soghamin
dughiaba, en midorozir gumaziba ko
men biziba Godin damazimin zue. E
datirighin uaghan Godin damazimin
zue.”
6 Kamaghin amizi, ofa gamir gu-
mazim bretba isava a ganingi. Bretin
me isa God ganingizim anarira iti.
Dagher igharaziba ua puvati. Me
dughiar kamin Godin damazimin
bretin igiaba isa, ghuribar danganim
garigha, dakozim gati. Kamaghin
amizi, ofa gamir gumazim, bretin
ghuriba isa Devit ganingi.
7 Ezi dughiar kamin, Atrivim
Solin ingangarir gumazir mam, a
Idomian gumazim, an ziam Doek.
A Godin Purirpenimin ikia Godin
ofa damuamin dughiam mizuai. A
garima Ahimelek bretin kaba isa
Devit ganingi. Doek a Solin bul-
makaubar garir gumazibar gumazir
dapanim.
8 Ezi Devit bretba inigha kamagh
Ahimelek migei, “Ni afuzitam o
midorozir sabatam iti? Ni tam
ikiva na daningigh. Atrivim ingan-
garim bagha nan avisi, ki midorozir
sabatam o bizir igharazitam inizir
puvati. Ki pura ize.”
9 Ezi Ahimelek a migia ghaze, “Ki
midorozir sabar vamira iti. Kar Go-
liatin midorozir sabam, ni Elan dan-
ganir zarimin a misoghezi an areme.
Me a isa nir mamin a noegha ofa
gamir gumazibar dapanim azenimin

21:1: Matyu 12:3-4; Mak 2:25-26; Luk 6:3 **21:6:** Ofa Gami 24:5-9 **21:9:** 1 Samuel 17:51

azuir korotiar otevimin girakirangin aneti. Ni ifuegh midorozir sabar kam iniam."

Ezi Devit ghaze, "Ni a isi na daningigh! Midorozir sabar kam, a bar dera. Tam uam a gafirazir puvati."

10 Egha Devit Solin atiatigha dughiar kamra nguibar ekiar kam ategha arav ghu. A ghua Getin nguibar ekiamin atrivim Akis bato.

11 Atrivimin ingangarir gumazibar dapaniba kamaghin a migei, "Gumazir kam Devit, a uan kantrin atrivim. Amiziba a bagha kamagh ighiam bange:

" 'Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.' "

12 Ezi Devit migirigiar kam baregha kamaghin nighnisi, Getin nguibamin garir Atrivim Akis ti a misueghti an aremegham. Egha an atiati.

13 Kamaghin amizi, Devit atrivim ko an ingangarir gumazibar dapanibar damazimin, odava gumazir onganim gava. Me a ikiasava amima a bar gumazir onganimin mirarama oto. A pura tintinibar nguibar ekiamin tiar akamin, biziba osira diava arava, pupuviba an akatorimin otiva an ghuamasizimin izaghiri.

14 Ezi Atrivim Akis an gara kamagh uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia kagh gan, gumazir kam bar ongani! Ia tizimsua a inigha na bagha izi?

15 Ia ti ghaze, nan kantrin gumazir onganiba puvati, a? Bar aviriba iti, kamagh amizi ia tizim bagha gumazir onganir kam inigha izima, an arazir onganiba nan damazimin dagh amuavira iti? A nan dipenimin ikian kogham." Kamaghin amizima, Atrivim Akis Devit ataghizima, a ghu.

22

Sol ofa gamir gumazibav soghezi, me ariaghire

1 Egha Devit Getin nguibar ekiam ategha ara ghua, Adulamin nguibar ekiamin boroghin mighsiamin dagiar torir mamin iti. Ezi an aveghbuaba ko an afeziamin ikizim kamaghin oraki, a danganir kamin iti. Ezi me ghua a ko iti.

2 Dughiar kamin, gumazir osimtizir igharagha garir aviriba itiba ko, gumazir igharaz darazir biziba inigha da ikarazir puvatiziba ko, gumazir adariba gumazir igharazibar itiba, me bar moghira Devit bagha ghuegha a ko uari akuvagha itima, a men gumazir dapanimin iti. Gumazir a ko itibar dibobonim, 400in boroghin ghu.

3 Ezi Devit uan amebam ko afeziam inigha danganir kam ategha, Moapin kantrin, Mispan nguibar ekiamin ghu. Egha a kamaghin Moapian atrivim migei, "Ki kamaghsua, ni nan amebam ko afeziam ateghti, aning ni ko ikiti, ki Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham, a na bagh a bizir tizim damuam."

4 Ezi Moapian atrivim, Devit ifongezi moghin, a Devitin amebam ko afeziam inigha izima aning Moapin atrivim ko itima, Devit uabi dagiar torimin modogha iti.

5 Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam, an ziam Gat, a iza kamaghin Devit migei, "Ni ua danganir kamin ikian marki. Ni datirighira dikavigh Judan anabamin nguazimin mangi." Ezi Devit danganir kam ategha, Judan nguazimin ghua an ruarir ekiar me kamaghin diborim Heretin ghugha an iti.

6 Dughiar mam, Sol Gibean mighsiar dozimin ikia, temer mamin apengan aperaghav ikia, uan afuzimin suiraghav iti. Ezi an ingangarir gumazibar dapaniba an okarigha iti. Ezi gumazir maba Devit itir danganimin gun a migei.

7 Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, "Ia Benjaminin anabamin gumaziba, ia deraviram or-

21:10: 1 Samuel 21:13; Onger Akaba 34:1 **21:11:** 1 Samuel 18:7; 29:5 **21:12:** Onger Akaba 56:1
21:13: Onger Akaba 34:1 **22:1:** Onger Akaba 57:1; 142:1

agh. Ia ti ghaze, gumazir kam Devit,
a dagher azeniba ko wainin azeniba
isi ia daningam, a? Egh a ia damuti
ia 1,000pla ko 100plan midorozir gu-
mazibar dapanibar otivam, a? Bar
puvatigham.
8 Ki fo, ia bizir kabagh nighnigha
na gasighasighasa akam misoke. Ian
tav bar kamaghin na mikemezir pu-
vati, nan otarim, Jesin otarir kamin
akurvaghasa a ko akar gavgavim
akiri. Ia na ginighnizir puvatigha,
kamaghin na mikemezir puvati, nan
otarim a nan ingangarir gumazir
kam gamizima, a nan apanimin oto.
Egha a datirighin na misueghti ki are-
meghasa tuaviba buri."

9 Dughiar kamin Idomian gu-
mazim Doek, a Solin ingangarir
gumaziba ko tuivighav iti. Egha
a kamaghin Sol migei, "Ki Nopin
nguibar ekiamin ikia garima, Devit
ofa gamir gumazim Ahimelek bagha
ghu, a Ahitupin otarim.
10 Ezi Ahimelek, Devit mangamin
tuavim bagha Ikiavira Itir God ko
migei. Egha a dagher maba ko Fil-
istian gumazim Goliatin midorozir
sabam sara inigha Devit ganingi."

11 Sol akar kam baregha gumazir
maba amadazima, me ghua Nopin
ofa gamir gumazim Ahimelek ko an
ikizimin itir ofa gamir gumaziba bar
me inigha ize.
12 Ezi ofa gamir gumazir kaba
bar otivigha givazima, Sol kamaghin
Ahimelek migei, "O Ahitupin otarim,
ni oragh. Ki akar mam nin iti."

Ezi Ahimelek ghaze, "Gumazir
ekiam, ni akar manam iti?"

13 Ezi Sol kamaghin a migei,
"Bizir tizim bagha ni Jesin otarim
ko, gua na gasighasighasa akam
akiri? Ni dagher maba ko midorozir
sabar mam sara a ganiga, aka taba
a daningasa Godin azangsisi. A
datirighin nan apanim gavagha, na
misueghti ki aremeghasa tuaviba
buri."

14 Ezi Ahimelek kamaghin a
ikaragha ghaze, "Bar puvati. Devit
a nin ingangarir gumazibar faragha
zuir gumazir bar aghuim, egha a
deraghavira nin girara zui. Ingan-
garir gumazitam a gafirazir puvati. A
uaghan nin amerem, a nin boroghin
ikia ni geghuvir midorozir gumaz-
ibar dapanir mam. Nin dipenimin
aven itir adarasi, me bar a gifuegha
ziar ekiam a ganidi.*
15 Dughiar kamra ki ti akatam a
daningasa Godin azangsisi, o? Bar
puvati. Ki dughiar aviribar a bagha
God ko migei. Ki nin ingangarir
gumazim, ki uan adarazi ko, ni akam
e gasan marki. E ni gasighasighasa
akam akirizir puvati. Bizir ni
datirighin migeir kam, ki bar a gifozir
puvati."
16 Ezi atrivim kamaghin a migei,
"Puvati. Ahimelek, ki ni bareghan
kogham. Ni uan adarazi ko bar
ovengam."
17 Egha Sol uan midorozir gumazir
an boroghin tuivighav itibav gia
ghaze, "Aria. Ia raghirigh Ikiavira
Itir Godin ofa gamir gumaziba
misueghti, me arighiregh. Me Devit
ko ingara fo, a nan aragharui, ezi me
bar na migeir puvati." Sol kamaghin
migeima, midorozir gumaziba me
misoghan aghua. Me fo, kar Ikiavira
Itir Godin ofa gamir gumaziba.
18 Kamaghin amizi, Sol Doek migia
ghaze, "Ni mangi me misueghti me
arighiregh." Ezi Doek raghirigha
ghua ofa gamir gumaziba bar me
misoghezi me ariaghire. Dughiar
kamra a Ikiavira Itir Godin ofa
gamir gumazir 85pla misoghezi
me ariaghire. Gumazir kaba, me
ofa gamir gumazir korotiar otevir
azenan azuiba.
19 Ezi Sol uan midorozir gumaziba
amadazima me Nopin ghue, kar ofa
gamir gumaziba itir nguibar ekiam.
Egha me Nopin gumazamiziba bar
me misoghezi me ariaghire. Me
gumaziba, ko amiziba, boriba ko

22:9: Onger Akaba 52:1 * **22:14:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

borir agheghevir oteba apiba, bulmakauba, donkiba, ko sipsipba sara bar me kuavareme.

20 Egha me Ahimelekin otarim Abiatar, a Ahitupin igiavotarim, me a misoghezir puvati. A men ara ghua Devit ko iti.

21 Ezi Abiatar kamaghin Devit migei, "Sol Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba bar me misoghezi, me ariaghire."

22 Ezi Devit kamaghin a migei, "Noka! Dughiar ki nin afeziam ko ikezim, Doek uaghan iti. Ezi ki fo, a guizbangira nan gun Sol mikimam. Ki fo, na bangin, nin afeziam uan adarazi ko ariaghire. Kar nan osimtizimra!

23 Kamaghin amizi, ni ikiva atiatingan marki. Ga fo, gumazir na misoghasava amim, a uaghan ni misoghasa. Ni na ko iki deraghvira ikiam."

23

Devit Keilan nguibamin akura

1 Ezi gumazir maba iza kamaghin Devit migei, "Filistiaba Keilan nguibamin itir gumazamizibav sogha, men witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghua, men witin dagheba okeme."

2 Ezi Devit akar kam baregha kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "Ki mangi Filistiabav sogham o markiam?"

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "A dera. Ni mangi Filistiabav suegh Keilabar akuraghti, me deragham."

3 Ezi Devit ko itir gumaziba a migia ghaze, "Ni oragh. E datirighin Judan anabamin nguazimin itima, bizir aviriba e gamima, e atiatingi. E manmaghin Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogham? E mangan kogham."

4 Me kamaghin mikemezima, Devit uam Ikiavira Itir Godin azai. Ezi a ua kamaghin migei, "Ki ian akuraghtima, ia midorozimin Filistiaba abinigham. Kamaghin amizima, ia dikavigh Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogh."

5 Ezi Devit uan gumaziba ko, Keilan ghua pamtem Filistiabav soghezi, men aviriba ariaghire. A bar me abiragha, men bulmakauba ini. Kamaghira, Devit Keilan nguibamin gumazamizibar akurazi, me deravira iti.

6 Ahimelekin otarim Abiatar, faragha Atrivim Solin ara iza Devit ko itir dughiamin, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim inigha ize.* Me Keilan nguibamin zuir dughiamin, Abiatar korotiar kam uaghan a inigha me ko zui.†

7 Ezi gumazir maba Sol migia ghaze, "Devit ghua Keilan nguibar ekiamin iti."

Ezi Sol ghaze, "Bar dera, God datirighin a isa nan agharim darigham. Devit a nguibar ekiar tiar akar gavgavim ko divazir gavgavim itimin aven ize. A uabi uabi isa kalabuziam gati. Kamaghin amizi, ki an suighamin ingangarim osemezir puvati."

8 Kamaghin amizi Sol uan midorozir gumaziba bar men diazi, me Devit uan adarazi ko me konasa Keilan zui.

9 Ezi Devit kamaghin oraki, Sol a gasighasighasa izi. Ezi a kamaghin ofa gamir gumazim Abiatar migei, "Ni ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, a inigh izi."

10 Ezi an a inigha izezi, Devit kamaghin Ikiavira Itir God migei, "O, Ikiavira Itir God, ni Israelia en God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin oraki, Sol fo, ki Keilan kagh iti. Kamagh amizi, a na bangin kagh izi nguibar kam gasighasighasa.

* **23:6:** Korotiar kam, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim, a dagiar pumuning iti. Aning Godin ifongiam gifoghamin ingangarim iti. † **23:6:** Fomira itir gumazir maba, akinafarir kam Grikin akamin a giragha an osiri. Egha me ghaze, Hibrun akamin mingarim kamaghin iti. Ezi e garima, akinafarir Hibrun akamin datirighin itir kam, akar kamin mingarim kamaghin ghu, Abiatar faragha Keilan nguibamin Devit bato.

11 Ki foghasa, nguibar kamin gumazamiziba na isi Sol daningam, o puvatigham? Sol izamin akam a guizbangira o puvati? O Ikiavira Itir God, Israelia en God, nan ifongiam kamakin, ni nan azangsizim ikaragh."

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Sol a izam."

12 Ezi Devit ua Ikiavira Itir Godin azara, "Keilan gumazamiziba, me ki uan adarazi ko e isi Sol daningam, o puvatigham?" Ezi a ghaze, "Are, me ni migei moghira mamaghira damuam."

13 Ezi Devit kamaghin oregha zuamira uan gumaziba ini, men dibobonim 600in min tu. Me bar dikavigha Keila ategha ghue. Me bar moghira uari inigha tintinibar danganibagh arui. Ezi Sol orazima Devit Keila ategha arav ghuzima, Sol ua Keilan mangan nighnizir puvati.

Devit a mighsiaba itir danganibar modi

14 Ezi Devit ghua Sifin nguibar ekiamin boroghin, mighsiaba itir danganir mongamin aghuibar modi. Danganir kam, kar danganir dakirtizir gumaziba puvatizim. Sol zurara Devit buriavira iti, ezi Ikiavira Itir God Sol gamima, a Devit bativir puvati.

15 Ezi Devit kamaghin fo, Sol izi a misueghti an aremegham. Kamaghin amizima, a ghua Sifin boroghin Horesin nguibamin iti.

16 Ezi Solin otarim Jonatan Devitin ganasa ghua, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiasa akar aghuibar a migei.

17 Egha Jonatan kamaghin a migei, "Nan afeziam ni buri ni batogh, ni gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Ni gin Israelian atrivimin ikiam, eghti ki nin girara ikiam. Nan afeziam, a uaghan bizir kam gifo."

18 Egha aning Ikiavira Itir Godin damazimin, roroamningin ikiasa akar dikirizir gavgavir mam gami. Egha Jonatan uamategha uan nguibamin ghuzima, Devit Horesin ikiavira iti.

19 Ezi Sifin gumazir maba ghua Gibean nguibar ekiamin Sol migia ghaze, "O atrivim, ni oragh. Devit en bighan Hakilan mighsiamin modogha iti, a sautin amadaghan Jesimonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Me Horesin nguibamin boroghin, mighsiabar misoghamin danganir aghuibar iti.

20 O atrivim, e fo, ni gumazir kamin suighasa bar ifonge, ni iziva a inigh. E uari a isi nin agharim darigham."

21 Ezi Sol kamaghin me migei, "Ia nan akurvaghamin arazir aghuim gami. Bizir kam bangin, Ikiavira Itir God deraghvira ia damu.

22 Ki fo, gumaziba kamaghin migei, Devit bar dikirmiki, an e gifaragham. Kamaghin amizi, ia uamategh mangi a itir danganim bagh deraghvira ganigh, egh uaghan gumazir an ganizibar ziaba inigh.

23 Ia bar deraghvira a modozir danganibagh fogh, egh zuamira izi na mikemeghti, ki ia ko mangam. A danganir kamra ikiti, ki mangi deraghvira a batogham. Ki Judabar dakoziba bar dar tongin a buriva an apigham."

24 Sol mikemegha givazi, Sifia anetegha uan nguibamin ghue. Egha me kamaghin fo Devit uan gumazamiziba ko me Maonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. A sautin amadaghan, Jesimonin Jordanin danganir zarimin iti.

25 Sol oregha givagha, uan gumaziba ko me danganir kamin ghua Devit buri. Ezi gumazir maba iza Devit mikeme. Ezi a ghua danganir kurar dagiar aviriba itimin, Maonin gumazamiziba puvatizir danganir vuemin iti. Sol oraghti, Devit danganir manamin mangiti, a uaghan danganir kamin mangam.

26 Sol uan gumaziba ko mighsiar akirir vuemin mangiti, Devit uan

23:18: 1 Samuel 18:3 **23:19:** Onger Akaba 54:1

adarazi ko me solin ariva, mighsiar akirir vuemin mangam. Egha Sol uan adarazi ko ghua bar Devit uan adarazi ko me ikiarugha bar men suighasava ami.

27 Ezi gumazir mam iza kamaghin Sol migei, "Filistiaba en nguazimin izegha e misosi. Ezi ni zuamira uamategh izi."

28 Ezi Sol akar kam baregha uan gumaziba ko me Devit ategha, uamategha ghua Filistiaba ko misosi. Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, "Midorozibagh Itaghvirazir Dagiam."

29 Ezi Devit danganir kam ategha ghua Engedin nguazimin danganir mogomer aghuibar iti.

24

Devit bar Atrivim Sol misoghasa amua a misoghezi an aremezir puvati

1 Sol Filistiabar agiragha givagha, ua iza Devit buri. Ezi gumazir maba kamaghin a migei, "Ni munagh gan, Devit muna Engedin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin iti."

2 Kamaghin amizi, Sol Israelian 3,000plan midorozir gumaziba amisevezima, me Devit ko an gumaziba buri. Me danganir kurar kamaghin diborim, Memen Atiaba Itir Danganir Kuram, me an me buri.

3 Me ghua sipsipba itir divazir mabar boroghin, mighsiar torir mamin iti. Ezi Sol daviasa torir kamin aven ghu. Ezi Devit uan gumaziba ko, faragha torir kamin, bar an aven ghugha an modogha iti.

4 Devitin gumaziba kamaghin a migei, "Aria. Datirighin nin dughiar aghuim, Ikiavira Itir God an gun ni mikemegha gifa, a nin apanim nin agharim darigham. Eghti ni arazir manamin a damusi a damu." Ezi Devit nimira an amuda ghua, Solin boroghin ghugha, an korotiar ruarimin vin an avizir mam atu, ezi Sol fozir puvati.

5 Devit anetugha givagha nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati.

6 Kamaghin amizima, Devit uamategha ghua uan gumazibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God uabi gumazir kam ginabagha a isa nan gumazir ekiamin aneti. Kamagh amizi, ki arazir kuratamin a damuan kogham. Ikiavira Itir God uabi nan anogoroke, ki bizir kam damuan kogham."

7 Egha Devit uan gumazibar atarigha men amamangatizir puvati, ezi me ghua Solin misoghezir puvati. Ezi Sol avigha givagha, torir kamin azenim girigha tuavim girigha ghu.

8 Ezi Devit an girara torir kamin azenim girigha an girara ghua an diagha ghaze, "Atrivim Sol, nan gumazir ekiam." Ezi Sol dimdiar kam baregha raghirizi, Devit uan tevimning apirigha, guam nguazim tuagha ziar ekiam a ganidi.

9 Egha a kamaghin Sol migei, "Ni tizim bagha gumazir kabar akaba baragha ghaze, ki ni gasighasighasa?

10 Ni datirighin uan damazimning kagh gan, ni dagiar torimin itima, Ikiavira Itir God ni isa nan dafarim gati. Ezi nan adarazi ghaze, ni a misueghti an aremegh. Ezi ki nin apangkuvigha ghaze, kar Ikiavira Itir God inabazir atrivim, ki a misueghan kogham.

11 Nan afeziam, ni kagh ki suirazir nir avizir kamin gan. Ki nin korotiar ruarimin avizim atugha ni misoghan aghua. Kamagh amizi, ni deragh na gifogh, ki nin apanim puvati, egha paza ni ginighnizir puvati. Egha osimtizitam nin itir puvati. Ezi ni na misueghti ki aremeghasa na buriavira iti.

12 Ikiavira Itir God uabi, gan arazziba tuisigh egh fogh suam, gan tinara arazir kuram gami. A, ni amizir arazir kurar kam bagh ni ikarvagh, ivezir kuram ni daningam. Eghti ki uabi arazitam ni damighan kogham.

13 Ni aghuzir akar fomira itir kam gifo, 'Gumazir kurabara, arazir

24:3: Onger Akaba 57:1; 142:1 **24:6:** 1 Samuel 26:11

kurabagh ami.' Ezi ki gumazir kuram puvati, ki arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bar puvati.

14 O Israelian atrivim, ni nan agintighasa izi, o? Ezi ki tina? Ki mati afiam aremegha gifa. Ki mati pir mam.

15 Kamaghin, Ikiavira Itir God uabi ga tuisigh mikim suam, gan tinara osimtizim gami. A uan kotin aven nan akuragh na bagh akam akirighti, ni na gasighasighan kogham."

16 Devit mikemegha givazima, Sol kamaghin a migei, "Devit, nan otarim, ni uabi na migei, a?" Egha Sol pamtem aziava arai.

17 Egha a kamaghin Devit migei, "Ni gumazir arazir aghuim gamim, ezi ki gumazir bar kuram. Guizbangira, ni deragha na gami, ezi ki deragha ni ikarazir puvatigha, bar arazir kuramin ni gami.

18 Ni datirighin deragha na geghara ghaze, Ikiavira Itir God na isa nin agharim gati, ezi ni na misoghezir puvati. Bar guizbangira, ni arazir kamin na gami.

19 Ki fo, gumazitam uan apanim gasighasighamin tuavim ikiva, a tizim bagh aneteghtima a pura mangam? Puvatigham. Ezi ni arazir kam gami, kamagh amizi, Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damuva deraghvira ni ikaragham.

20 Ki kamaghin bar fo, ni Israelian atrivimin ikiam. Egh ni gavgavigh deraghvira kantrin kam gativaghti, nin ovavir boriba uaghan a gativagh mamaghira ikiam.

21 Ki kamaghsua, ni Ikiavira Itir Godin ziamin akar gavgavir tam akirigh suam, dughiar ni atrivimin otivamimin, ni nan gin otivamin ovavir boribav soghan marki. Puvatighti, ni me misueghti me arighireghti, nan ikizim ko nan ziam bar kuavaremegham."

22 Ezi Devit akar dikirizir kam gami. Ezi Sol uamategha uan nguibamin zuima, Devit uan adarazi ko uamategha uan misozir danganir gavgavir moga itimin ghue.

25

Samuel areme

1 Ezi Samuel aremezima, Israelian gumazamiziba bar iza uari akuvagha a bagha azi. Egha me Raman nguibar ekiamin, an dipenimin miriamin anefa.

Samuelin ovevemin gin, Devit uan gumaziba ko dikavigha ghua, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.

Abigel Devitin akura

2-3 Dughiar kamin, Maonin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Nabal, a Kalepin ikizimin ovavir boribar gumazir mam. A Karmelin nguibar ekiamin boroghin nguazir mamin iti. A dagiar aviriba itir gumazir mam, egha 3,000plan sipsipba ko 1,000pla memeba iti. An amuimin ziam, Abigel, an amizir bar dirim, a nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba iti. Ezi Nabal adaribagh amir gumazim, an araziba ikufi.

Dughiar kamin, Nabal Karmelin nguibar ekiamin ikia, uan sipsipbar arizibar ghori.

4 Ezi Devit gumazamiziba puvatizir danganimin ikia orazima, Nabal ingangarir kam gami.

5 Ezi a gumazir 10plan igiaba amadazima, me Nabal bagha Karmelin zui. A kamaghin me migei, "Ia Karmelin mangi nan ziamin dughiar aghuim isi Nabal daningigh.

6 Ia kamaghin a mikim, 'Devit ghaze, O nan namakam, ki kamaghin Godin azai, a ni ko nin ikizim ko nin biziba bar, navir amirizim ko dabirabir aghuim isi ia daningam.

7 Devit kamaghin oraki, gumazir maba nin sipsipbar arizibar ghori. A kamaghsua, ni deraghvira fogh, nin sipsipbagh eghuvir gumaziba, e ko Karmelin itima, e arazir kuratamin me gamizir puvatigha, men bizitam okemezir puvati.

24:14: 1 Samuel 26:20

8 Ni men azaraghti, e ni geghanizi
moghira me ni geghanam. Datirighin
isar ekiamin dughiam, ezi Devit ni
bagha e amadazima e izi. A kam-
aghsua, ni en apangkufigh, e mati
nin ingangarir gumaziba, ezi ni mati
Devitin afeziam. E uari, ni daghetaba
ikiva, taba e daningigh.' "

9 Ezi Devitin gumaziba ghua,
Devitin ziamin akar kabar Nabal
geghanigha a mizua iti.
10 Ezi Nabal kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "Gumazir kam De-
vit, Jesin otarim, a manmaghin garir
gumazim? Ki a gifozir puvati. Ki
kamaghin oraki, dughiar kabar, in-
gangarir gumazir kinir aviriba uan
gumazir dapanibar aragharui. Devit
ti uaghan pura ingangarir gumazir
kinir mam, egha uaghan aragharuir
gumazim.
11 Ia managhira ize, ki ia gifozir pu-
vati. Kamaghin amizi, ki uan bretba
ko, dipaba, ko uan ingangarir gu-
mazir nan sipsipbar ariziba aghorez-
iba, ki me bagha misoghezir asizir
tuzir taba isi, ia daningan kogham.
Bar puvatigham. Ki aghua."

12 Ezi Devitin ingangarir gumaz-
iba Nabalin akar kam baregha ua-
mategha ghua Devit mikeme.
13 Ezi Devit kamaghin migei, "Ia bar
moghira midorozim bagh midorozir
sababa inigh uan oghiriabar
aghuigh, misoghsi mangi." Egha
me vaghvagha bar moghira Devitin
akamin gin zuima, Devit uaghan uan
midorozir sabam uan oghiriam garu.
Egha a 400plan gumaziba kamagh
me inigha zui. Ezi 200plan gumaziba,
a bizibagh eghuvasa me mikemezi,
me iti.

14 Dughiar kamin Nabalin ingan-
garir gumazir mam ghua, kamaghin
Nabalin amuim Abigel migia ghaze,
"Devit gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikia, uan gumazir maba
amadazi me iza, en gumazir ekiam
dughiar aghuim a ganingi. Ezi a
pamtemin me dagaragha men atara
akar kuram me ganingi.

15 Gumazir kaba faragha arazir ku-
ratamin e gamizir puvati. Me zurara
arazir aghuibaram e gami. Me zu-
rara e ko dadaba aghuir danganimin
iti. Me en bizitam okemezir puvati.
16 E me ko ikiava uan sipsipbagh
eghuvir dughiamin, me arueba ko
dimagariba bar, divazimin min e
ekiarugha deravira e geghufi.
17 Ni deraghvira fogh, Devit uan
gumaziba ko izi, en gumazir ekiam
ko an gumazamizir a ko itibagh
asighasighasa nighnisi. Kamaghin
amizi, e ni bagha izi. E nin azai, ni
deraghvira nighnigh, ni manmaghin
osimtizir kam akiram? E bar Nabal
gifo, a gumazir bar kuram, a ifaghata,
akaba barazir puvatizir gumazim."

18 Abigel kamaghin oregha
zuamira 200pla bretba ko memen
inimin ingarizir wain itir misevir
pumuning inigha, sipsipin 5plan
tuziba ko, 20 kilogremin witin tuez-
iba, ko 100plan wainin ovizir ikizir
apuziziba, ko 200pla fikin ovizir me
apuziziba, a dagher kaba bar ada
inigha donkibagh isin da ariki.
19 Egha a kamaghin uan ingangarir
gumazibav gia ghaze, "Ia donkiba
inigh faragh mangiti, ki ian gin
mangam." A bizir amizir kamin gun
uan pam mikemezir puvati.

20 Egha Abigel uan donkin mam
gaperagha Devit bativasava tuavir
mamin zui. Ezi Devit uaghan tuavir
kamra, uan gumaziba ko me munagh
an ikegha izi. Ezi Abigel tuavir kamin
ghua mighsiar mamin akirir vuemin
me bato.
21 Dughiar kam, Devit nighnisi,
"Ki tizim bagha gumazir kamin
biziba gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin dagh eghufi? E an bizitam
okemezir pu. Bar puvati. An biziba
bar deraghavira iti, ezi datirighin an
arazir kuramin na ikara, an arazim
derazir puvati.
22 Bizir kam bangin, ki dimagarir
kamin an adarazir gumaziba bar me
kuavaremegham. Puvatightima, ki
Godin azaraghti, a na misueghti ki

aremegham.”*

23-24 Ezi Abigel iza Devitin apigha
zuamira uan donki gisin ikegha
faghafiragha, maghira Devitin da-
garimningin boroghin irigha, uan
guam isa nguazim mituagha ghaze,
“O nan gumazir ekiam, kar nan
osimtizimra, ni osimtizir kam nan
pam darighan marki. Ki nin ingan-
garir amizim, ki ni mikimasa. Ga
uaning! Ni ti nan akam baragham,
o?

25 Guizbangira, ni Nabalin akabagh
nighnighan marki, an araziba bar
ikufi. An ziamin mingarim kamakin,
gumazir onganir nighnizir aghuiba
puvatizim, ezi an arazim an ziamin
mirara ghu. O nan gumazir ekiam,
ki nin ingangarir amizim, ni e bagha
amadazir gumazir igiaba, ki uabi
men ganizir puvati. Bar puvati.

26 Ni oragh. Ikiavira Itir God uabi ni
gamizi gumazir nin apanim gamiba,
ni uabi me misoghezir puvati. Pu-
vatizi, men ghuzibar osimtizim nin
ikiam. Ezi Ikiavira Itir Godin zu-
rara itimin ziamin, ki guizbangira
pamtemin migia ghaze, mizazir God
Nabal daningamim, a uaghan nin
apaniba kamaghira me damuam.

27 “Nan gumazir ekiam, ki nin in-
gangarir amizim, nan ifongiam ka-
makin, ni nan bizir aghuir ki ni
ganidiba inigh, uan ingangarir gu-
mazir nin gin zuibar aning.

28 Ga uaning, ki nin ingangarir
amizim, ki nin damazimin arazir ku-
ratam damighti, ni nan arazir kuram
gin amadagh. Nan gumazir ekiam,
ki fo, Ikiavira Itir God ni amadazi, ni
an ifongiamin gin ghua an apanibav
sosi. Ki Godin azai, ni nguazir kamin
ikiamin dughiamin, ni arazir ku-
ratam damighan kogham. Kamagh
amizi, Ikiavira Itir God ni damighti
ni atrivimin otogham, eghti gin nin
ovavir boriba Israelian atrivibar otiv
mamaghira ikiam.

29 “Gumazir ekiam, gumazitaba
nin gintigh nin misoghsi iziti, Ikiavira
Itir God, nin God deraghvira nin
akurvagham, mati gumazim uan
bizir aghuiba deraghavira dagh
eghufi. Egh nin apaniba batuegham,
mati gumazim katapelin dagiam
gasavamadi moghin, a nin apani-
bagh asivamangam.

30 Ikiavira Itir God ni mikemezi
moghin, a bizir aghuir aviriba ni
daningam, egh ni damighti ni Israelia
en atrivimin ikiam.

31 Ezi datirighin ni bizir kam
ginighnigh, nan pam misoghan
marki. Nan gumazir ekiam, ni
uabi gumazitam puram a misoghezi,
an aremezir puvati. Kamaghin
amizi, men ghuzibar osimtizitam nin
dafarimningin ikian kogham. Ga
uaning, ki nin ingangarir amizim,
ki kamaghin nin azai, Ikiavira Itir
God gin deraghvira ni damuti, ni na
ginirigh deraghvira na damu.”

32 Ezi Devit akar kaba baregha ka-
maghin Abigel migei, “Ikiavira Itir
God, a Israelia en God, a ni amadazi
ni datirighin iza na bato, bizir kam
bangin ki an ziam fe.

33 Ni datirighin nan anogoroke, ezi
ki Nabalin osimtizim bagha, uan da-
farimningin gumazir tabav soghezi
me ariaghirezir puvati. Kamaghin
amizi, men ghuzibar osimtizim nan
itir puvati. Bizir kam bangin, ki nin
akaba ko nighnizir aghuiba bagha
God minaba.

34 Ikiavira Itir God ia gasighasighan
nan anogoroke. Ikiavira Itir Godin
zurara itim, a Israelian God, ki an
ziamin guizbangira ni migei, ni ti na
bagha zuamira izezir puvatizi, gu-
rumzaraghan Nabalin ingangarir gu-
mazitam angamira ikeghan koghai.”

35 Egha Devit bizir Abigel inigha
izeziba inigha kamaghin a migei, “Ni
datirighin uamategh uan dipenimin
mangiva navim amiragh iki. Ki nin

* **25:22:** Bar fomira, me Hibrun akamin aven itir akar kam, Grikin akamin a gira. Ezi Grikin akam ghaze, “God na misueghti, ki aremegham.” Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnigha ghaze, akar kam, “ki uabi,” a uaghan Hibrun akamin aven kagh iti. Egha me gin ghaze, Devit men atrivir aghuim. Egha me datirighin a giragha ghaze, “nan apanibara.”

akaba baregha gifa. Ni na mikemezi
moghin, ki Nabal amizir arazir
kuram gin amadagh, ia misueghan
kogham."

36 Ezi Abigel uamategha dipenimin
ghugha Nabalin garima, an atriviba
amir isar ekiabar min isam gami.
Egha a bar akongegha wainin dipar
avirim apava bar ongani. Kamaghin
amizi, Abigel bizitamin gun a gegha-
nizir puvatigha ghua amimzaraghan.
37 Ezi aminim tirazima, Nabalin
nighnizim uamategha izi, ezi an
amuim Abigel iza bizir otivizibar gun
a geghari. Nabal oregha givagha,
bar zuamira an dighorim an kozi,
a irigha mikiri, egha a mati dagiam
pura irighav iti.
38 Egha a kamaghira irighav
ikia ghua 10plan dughiaba givazi,
Ikiavira Itir God Nabal misoghezima
an areme.
39 Ezi Devit Nabalin ovever akam
baregha kamaghin migei, "Ki Ikiavira
Itir God minaba. A uabi Nabal na
gamizir arazir kurar kam ginirigha,
an arazim tuisigha, a ikara. Nabal
uabi arazir kuram gamizi, Ikiavira
Itir God mizazim a gase. Ikiavira Itir
God uabi nan tuavim apirizima, ki
arazir kuratam gamizir puvati."

Ezi Devit gin Abigelin ikiasa uan in-
gangarir gumaziba amadazima, me
an azangsighasa ghue.
40 Ingangarir gumaziba Karmelin
ghua a batogha kamaghin a migei,
"Devit nin ikiasa e amadazima, e ni
inigh a bagh mangasa izi."

41 Ezi Abigel akar kam baregha
uan tevimning apirigha guam avi-
ragha ghaze, "Ki pura an ingangarir
amizim. Ki uan gumazir ekiamin in-
gangarir gumazibar dagariba ruam."
42 Egha a bar zuamira dikavigha
uan donki inigha a gaperagha zuima,
an 5plan ingangarir amiziba a ko
zui. A uan ingangarir amiziba ko
me Devitin ingangarir gumazibar gin
zui. Me ghua otivigha, Abigel Devitin
amuimin oto.
43 Devitin amuir faragha itimin
ziam Ahinoam, a Jesrilin nguibar
ekiamin amizir mam. Ezi Aning
datirighin virara, Devitin iti.
44 Solin guivim Mikal a faragha
Devitin ike, ezi Sol a inigha Laisin
otarim Palti ganingi, a Galimin
nguibar ekiamin gumazir mam.

26

Namba 2in dughiamin Devit Sol misoghezir puvati

1 Ezi Sifin gumazir maba iza Gibean
Sol batogha kamaghin a migei, "Devit
ti Hakilan mighsiamin modogha iti,
a Jesimonin gumazamiziba puvatizir
danganimin boroghin iti."
2 Ezi Sol zuamira dikavigha ghua
Israelian 3,000in midorozir gumazir
aghuiba inigha, Sifin gumazamiziba
puvatizir danganimin ghuaghira, De-
vit buriasa zui.
3 Dughiar kamin, Sol Hakilan
mighsiamin tuavir miriamin aver-
penibar ingari. Danganir me itim,
a Jesimonin boroghin iti. Ezi Devit
gumazamiziba puvatizir danganir
kamin ikiavira ikia kamaghin oraki,
Sol gumazamiziba puvatizir dan-
ganir kamin a buri.
4 Kamaghin amizi, a moga garir gu-
maziba amangizi, me ghua garima,
Sol guizbangira izegha gifa.
5 Me iza Devit mikemezi, Devit
dikavigha ghua Sol itir averpenibar
ghu, egha a bar deraghavira Sol
uan midorozir gumazibar dapanim
Apner ko, aning akuir danganimin
gari, Apner a Nerin otarim. Sol
uan averpenibar tongirama akuima,
an midorozir gumaziba an okarigha
akui.
6 Abisai, a Seruian otarim, egha
Joapin aveghbuam. Ezi Devit ka-
maghin, Hitin gumazim Ahimelek
ko Israelian gumazim Abisai migei,
"Guan tinara na ko dimangan Solin
averpenibar magiram?"

Ezi Abisai ghaze, "Ki mangam."
7 Ezi dimagarir kamin Devit ko
Abisai, aning Solin averpeniba itir

25:44: 2 Samuel 3:14-16 **26:1:** Onger Akaba 54:1

danganimin zui. Aning ghua garima, Ame! Sol uan adarazir tongirama akui. A uan afuzim uan dapanvirin nguazimin anesara. Ezi Apner, uan midorozir gumaziba ko me an okarigha akui.

8 Ezi Abisai kamaghin Devit migei, "God datirighin nin apanim isa nin dafarim gati. Ni na ateghti ki an afuzimra a ginivam. Ki dughiar vamiran a biraghtima an aremegham. Ki dughiar pumuningin a ginivan kogham."

9 Ezi Devit a migia ghaze, "Marki, ni a gasighasighan marki. Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa anemisefe, ezi gumazitam a gasighasighti, God uabi ivezir kuram isi gumazir kam daningam."

10 Egha Devit ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki kamaghin ni migei, Ikiavira Itir God, uabi Solin misuegham, o Sol uabi uan dughiamin aremegham, o an apaniba midorozir tamin a misueghti an aremegham.

11 Ikiavira Itir God kamaghin ifongezir puvati, a inabazir atrivim ki a gasighasigham. Ga an dapanvirin asaraghav itir afuzim ko an miner dipamra inigh mangam."

12 Ezi Devit Solin dapanvirin an afuzim ko nguazir miner dipam itim inigha, Abisai ko aning ghu. Ezi aning amizir arazir kam, gumazitam osegha aningin ganizir puvati. Me akua onganizir bizir kam, Ikiavira Itir God uabi me gamizi me bar akuava onganigha mozorozir puvati.

13 Ezi danganir zarir mighsiamning abighizim, Devit an ghua mighsiar mamin ghuanaga orazimin tughav ti, a mong Solin averpenibar saghon iti.

14 Ezi Devit Solin midorozir gumaziba ko Apnerin diagha ghaze, "Oi! Apner, ni nan dimdiam barazi, o puvati?"

Ezi Apner an diagha ghaze, "Ni tina atrivimin dei?"

15 Ezi Devit a ikaragha kamaghin a migei, "Ni ti guizin gumazim, o? Israelian gumazir manam, nin min gari? Bar puvati. Ni bar me gafira. Ni tizim bagha deraghavira uan gumazir ekiam, a geghuvir puvati? A nin atrivim, ni ti fozir puvati, a? Gumazir mam, datirighira atrivim misueghti an aremeghasa ian danganimin aven magh ghu.

16 Apner ni oragh, ni ingangarir aghuitam gamir puvati. Ezi ia midorozir gumaziba ia deraghavira uan gumazir ekiam geghuvir puvati. A gumazir Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa misevezim. Kamaghin amizi, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ni migei, atrivim ia misueghti ia bar arighiregham. Ia mangi atrivimin dapanvirin an afuzim ko an miner pam bagh ganigh, aning iti, o puvati?"

17 Ezi Sol oregha fo kar Devitin tiarim, egha a dikavigha ghaze, "Devit nan otarim, kar nin tiarimra, o?"

Ezi Devit ghaze, "Are, nan gumazir ekiam, nan atrivim, kar kirara."

18 Egha a ua ghaze, "O gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki arazir kurar manam gamizi, ni na buriavira iti? Guizbangira, ki arazir kuratam gamizir puvati.

19 Kamaghin amizi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki kamaghin ifonge, ni na barakigh. Ikiavira Itir God uabi na misoghsi, ni mikemeghti, ki a bagh ofa tam damighti, a nan apangkuvigham. Eghti gumaziba na misoghsi nin navim ginivti, gumazir kaba Ikiavira Itir God me gasighasigham. Guizbangira, me kamaghsua, me kantrin kamin na batueghti, ki mangiva asebar tevimning apiriva men ziaba fam. Eghti bizir aghuir Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bagha anidiba, ki da inian kogham.

20 Atrivim, ni na misoghasa na buri, mati gumazim piba buri, o mati gumazim mighsiabar ghua kuarazir goniam gasasa a buriava avegha an aroriam ini. Ki kamaghin

26:11: 1 Samuel 24:6

ni mikimasa, ni Ikiavira Itir God gifozir puvatizir darazir nguazimin na misoghan marki. Nan ghuzim, gumazamizir igharazibar nguazim giran ki aghua."

21 Ezi Sol akar kam baregha kamaghin Devit migei, "Noki, ki arazir kuram gami. Ezi Devit nan borim, ni uamategh na bagh izi. Ki ua ni gasighasighsi nighnighan kogham. Ki fo, dimagarir kamin ni bar atam na misoghezi ki aremeghai. Kamaghin amizi, nan araziba bar ikufi. Ki amizir arazir kam, a tong suvizir puvati."

22 Ezi Devit kamaghin Sol migei, "O atrivim, nin afuzim nan dafarimin iti. Ni gumazir igiatam amadaghti, a izi na dam a inigh.

23 E fo, Ikiavira Itir God gara, gumazir zurara nighnizir gavgavim an ikiava, arazir aghuibagh amiba, a deraghavira me gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God datirighin ni isa nan dafarim gati, ezi ki fo Ikiavira Itir God ua bagha misevezir gumazim, ki uan dafarim a datighan kogham.

24 Ki kamaghin nighnisi, nin angamira itir ikirimirim, a bizir bar ekiam. Ezi ki ni ataghizi ni deraghavira iti. Ezi datirighin ki kamaghsua, Ikiavira Itir God kamaghira nan angamira itir ikirimirim ginighnigh deraghvira na damuva, nan osimtiziba agivaghti ki deraghvira ikiam."

25 Ezi Sol kamaghin Devit migei, "Devit nan otarim, God deraghvira ni damu! Eghti bizir avirir ni damuamiba da bar deraghviram otivam!" Aning uaning mikemegha givagha, Devit mighsiar kam ategha zuima, Sol uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

27

Devit Filistiaba ko iti

1 Ezi Devit gin kamaghin nighnisi, "Kiran oveghangin, Sol na misueghti ki aremegham. Kamaghin ti deragham, ki ari mangi Filistiabar kantrin ikiam. Eghti Sol aghuaghiva, ua na inisi, Israelian nguazimin na burian kogham. Eghti ki tuavir kamin, ki a miseveghirigham."

2 Egha Devit uan 600plan gumaziba ko me gumazim Akis bagha zui, a Maokin otarim, a Getin nguibar ekiamin atrivim.

3 Ezi Devit uan gumaziba ko men amuiroghboriba, me Atrivim Akis ko Getin apiaghav iti. Devitin amuir pumuning a ko iti. Mamin ziam Ahinoam, a Jesrilin amizim, ezi igharazim Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme.

4 Ezi Sol kamaghin oraki, Devit ara ghua Getin nguibar ekiamin itima, a uam a burir puvati.

5 Ezi Devit gin kamaghin Atrivim Akis migei, "Ni na gifuegh na ateghti, ki mangi ruarimin nin nguibar dozir mamin ikiam. Kamaghin derazir puvati, e nin nguibar ekiamin ikiti, ni ingangarir ekiamin e damuan ki aghua."

6 Ezi Akis Devitin akam baregha nguibar dozir mam a ganingi, an ziam Siklak. Kamaghin amizi, Siklak a Judabar atrivibar nguibamra, ezi a ikia iza datirighin ikiavira iti.*

7 Ezi Devit azenir vamira ko iakinir 4plan Filistiabar kantrin iti.

8 Dughiar kamin Devit uan gumaziba ko ghua Gesuria ko Girsia, ko Amalekia misosi. Gumazamizir kaba Israelian apanibagh ami, egha Isipin boroghin, sautin amadaghan, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Me fomira danganir kamin iti.

9 Ezi Devit zurara uan gumaziba ko ghua me misogha, men gumazamizibav sozi me bar ariaghire. Ezi me, men sipsipba ko bulmakauba ko, donkiba ko, kamelba ko men korotiaba sara bar ada inigha, uan

* **27:6:** Migirigiar kam, "datirighin," kar migirigiar en dughiamin otozir puvatizim. Puvati. Kar, gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin akam.

nguibamin ghue. Egha gin, a uamategha Atrivim Akis bagha ghu.

10 Ezi Atrivim Akis zurara dughiabar kamaghin Devitin azai, "Ni datirighin ghua te ko misoke?"

Eghti Devit a gifar suam, "Ki ghua Negevin Judabar gumazibav sosi." O, a na mikim suam, "Ki ghua Jeramelian nguibamin gumazibav sosi." O, a suam, "Ki ghua Kinian nguibamin gumazibav sosi." Gumazamizir ikizir kaba, me sautin amadaghan Judan nguazimin iti.

11 Egha Devit ghua misozir dughiabar a gumazamiziba kuavarei. A kamaghin nighnisi, "Gumazitam ikiva, a gin Getin iziva, ki uan gumaziba ko amizir bizibar gun Getia geghanigham." Devit Filistian ikia dughiabar zurara arazir kamram ami.

12 Kamaghin amizi Atrivim Akis nighnizir gavgavim Devitin ikiava kamaghin nighnisi, "Israelia, kar an gumazamizibara, a me ko misosi. Ezi me ti bar an aghuaghama. A datirighin nan akuragh zurara nan ingangarir gumazimin ikiam."

28

1 Dughiar kabar aven, Filistiaba uan midorozir gumaziba akuvagha Israelia misoghasa. Ezi Atrivim Akis kamaghin Devit migei, "Ni kamaghin fogh, ni uan gumaziba ko, nan gin mangi Israelia misogham o?"

2 Ezi Devit a migia ghaze, "Ki fo, ki nin ingangarir gumazim, ni gin nan ingangarir aghuir ki damuamimin ganam."

Ezi Akis ghaze, "Bar dera. Ki zurara uabi geghuv uabin ganamin ingangarim ni daningam."

Sol Samuelin duam ko migei

3 Samuel fomira aremezima, Israelia a bagha azigha, an nguibar ekiam Raman anefa. Dughiar kamin, Sol oveaghuezibar duaba ko migeir gumazamiziba batozima, me ua Israelin kantrin itir puvati.

4 Ezi Filistiaba Israelia misoghasa. Filistiabar midorozir gumaziba, uari akuvagha Sunemin nguibar ekiamin boroghin, notin amadaghan uan averpenibar ingari. Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba akuvagha, Gilboan mighsiamin uari bagh averpenibar ingari.

5 Ezi Sol Filistiabar midorozir gumazibar gara aguava bar atiatingi.

6 Kamaghin amizi a Ikiavira Itir Godin azangsisi, "Ki bizir tizim damuam?" Ezi Ikiavira Itir God irebamin bizitam an akazir puvati. Egha dagiar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamim ko Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibar akatoribar akatam inizir puvati. Ikiavira Itir God an akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

7 Ezi Sol dikavigha uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia mangi na bagh amizir gumazamizir oveaghuezibar duaba ko migeim inigh iziti, ki me ko mikimasa."

Ezi me a migia ghaze, "Mam Endorin nguibar ekiamin iti."

8 Ezi Sol uan atrivir korotiam adegha korotiar kinir mam aru, a kamaghin damighti, gumaziba kamaghin foghan kogham, kar atrivim. Egha a uan ingangarir gumazir pumuning inigha me amizir kamin ganasa zui. Me ghua a batogha, Sol kamaghin amizimin migia ghaze, "Ki kamaghsua, ni aremegha givazir gumazimin duam ko mikimti, a bizir otivamimin gun na mikimam. Eghti ki gumazir kamin ziam diboroghti, ni an diaghti, an duam azenim girigh."

9 Ezi amizim a migia ghaze, "Ni Atrivim Sol amizir bizim gifo. A Israelian ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba, ko kukunir gumaziba, a bar me batoghezi, me nguazir kam ategha ghue. Ni tizim bagha na bagha azuazim adui moghin migirigiar kam na ganidi. Sol na misueghti ki aremeghasa ni na gifari."

28:3: Ofa Gami 20:27; Godin Araziba 18:10-11; 1 Samuel 25:1 **28:6:** Diboboniba 27:21

10 Sol a ko akar mam akirigha
ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara
itimin ziamin, ki guizbangira ni
migei, ni bizir kam damighti, me
osimtizitam ni datighan kogham.”
11 Ezi amizim kamaghin Solin azai,
“Aria, ki ni bagh tinan dimam?”
Sol ghaze, “Ni, na bagh Samuelin
diagh.”
12 Ezi amizim Samuelin diagha
garima an otozi, a tuaragha Sol migia
ghaze, “Ni tizim bagha na gifari? Ni
uabi Atrivim Sol.”
13 Ezi Atrivim Sol ghaze, “Marki, ni
atiatingan marki. Ni tizimin gari?”
Ezi amizim ghaze, “Ki duar mamin
garima, a igharagha gara nguazimin
anagav oto.”
14 Ezi Sol an azara, “Duam man-
maghin gari?”
Ezi amizim ghaze, “A gumazir
asem, a uan korotiar ruarim arugha
izi.”
Ezi Sol fo, kar Samuelra. Egha
Sol uan tevimning apirigha guam
nguazim mituagha, Samuelin ziam
fe.
15 Ezi Samuel kamaghin Sol migei,
“Ni tizim bagha na gaghura, egha nan
diazi ki dikavigha izi?”
Ezi Sol Samuel ikaragha ghaze,
“God na ataghizi Filistiaba izi na
misoghasa, kamagh amizi ki osimtizir
bar ekiam iti. God ua irebabar na
migeir puvati. Egha a uan akam
inigha izir gumazibar akatoribar na
migeir puvati. Ezi ki foghasa, ki man-
maghin damuam. Kamaghin amizi ki
uabin mikimasa nin dia.”
16 Ezi Samuel an migia ghaze, “Ni
oragh. Ikiavira Itir God akirim ragha
ni gasaragha gifa, egha nin apanimin
oto. Ezi ni tizim bagha nan dei? Ki nin
akuraghan kogham.
17 Ikiavira Itir God ni mikimasa,
nan akatorimin mikemezi moghin,
bizir kam gami. An atrivir ingan-
garimin ni agivazi, ni ua Israelia gati-
vaghan kogham. Ingangarir kam, an
a isa nin namakam Devit ganingi.
18 Ni uabi Ikiavira Itir Godin akam
batoke. A fomira Amalekian atarava
me gasighasighasa ni mikemezi, ni
an akamin gin ghuzir puvati. Ezi
datirighin, Ikiavira Itir God bizir
kamin ni gami.
19 Egha bizir kamnaghira puvati, a
ni ko Israelia isi Filistiabar agharim
darigham. Ni gurumzaraghan
uan otariba ko aremegh izi, na
ko Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ikiam. Eghti Ikiavira Itir
God Filistiabar amamangatighti, me
Israelian midorozir gumaziba bar
me abiragham.”
20 Ezi Sol akar kam baregha bar
atiatigha, maghira irigha nguazim
girighav ti. An aruer kam ko
dimagarir kamin daghetam amezir
puvatigha, gavgaviba bar puvati.
21 Ezi amizir kam ghua Solin
garima, a bar atiatingi, ezi a kam-
aghin a migei, “Gumazir ekiam ni
oragh, ki nin ingangarir amizim, ki
nin akamin gin ghua, kamaghin uabi
ginighnizir puvati, ki ovengam o ki
angamira ikiam. Ki ni baregha bizir
kam gami.
22 Datirighin ki kamaghin ifonge, ni
nan akam baregh bizitam damuam.
Ki dagher taba ni daningti ni dar
amam. Ni damegh gavgavim inigh
uamategh mangam.”
23 Ezi Sol ghaze, “Puvati. Ki
damasa ifongezir puvati.” Ezi an
ingangarir gumazimning ko amizim,
me damasa bar a gakaghonezi,
a nguazimin dikavigha dakozim
gapera.
24 Ezi bulmakaun igiar mikarzim
sara itir mam, amizimin dipenimin
iti. Ezi a zuamira a misuegha an
tuziba tue. Egha plauan maba inigha
da veregha, da poghpuegha yis pu-
vatizir bretbar ingara da tue.
25 Dagheba isigha givazima,
amizim dagher kaba inigha iza Sol ko
an ingangarir gumazimning sara me
ganingizima, me da api. Me amegha
givagha, dimagarir kamra dikavigha
amizir kam ategha ghue.

28:17: 1 Samuel 15:28 **28:18:** 1 Samuel 15:3-9

29

Devit Filistiabar akurvaghan me aghua

1 Ezi Filistiaba Afekin nguibar ekiamin uan midorozir gumaziba akufa. Ezi Israelia Jesrilin danganir zarimin, emimirir dipamin boroghin averpenibar ingarigha iti.

2 Ezi Filistiabar gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba abigha, okoruar aviribar da ariki. Men okoruar maba, 100plan gumaziba itima, okoruar maba 1,000plan gumaziba iti, egha me bar misoghamin danganimin zui. Filistiaba faragha zuima, Devit uan midorozir gumaziba ko me Atrivim Akis ko zui.

3 Ezi Filistiabar midorozir gumazibar dapaniba, me Devit uan gumaziba ko men apigha ghaze, "Hibrun kaba, tizim bagha kagh ti?"

Ezi Akis me ikaragha ghaze, "Kar Devit, fomira a Israelian Atrivim Solin ingangarir gumazir mam. A bar dughiar ruarimin na ko iti, ezi dughiar a na ko itiba, ki an osimtizir tamin apizir puvati."

4 Ezi gumazir dapanir kaba atara ghaze, "Ni anemadaghti a uamategh mangi nguibar ni a ganingizimin iki. Ni aneteghti an e ko mangi misoghan kogham. A midorozim bagh mangiva, uan nighnizim giragh, e misueghti e arighiregham. Devit kamaghin damighti, Atrivim Sol ua tuavir kamin a gakongiva a gifuegham.

5 E fo, Devitin kamra, amiziba a bagha ighiam gamua kamaghin onge:

" 'Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.' "

6 Kamaghin amizi, Atrivim Akis Devitin diagha a migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira kamaghin ni migei, ni gumazir aghuim ezi ki ghaze, kamaghin ti deragham, ni na ko izi midorozir kamin en akuragh. Ni na bagha izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki nin arazir kuratamin apizir puvati. Ezi atrivir igharaziba kamaghin migia ghaze, ni e ko mangan kogham.

7 Kamaghin amizi, ni navir amirizim sara uamategh nguibamin mangi deraghvira daperagh. Ni bizir Filistian atriviba ifongezir puvatizibar amuti, me ni basimam."

8 Ezi Devit kamaghin Atrivim Akis migei, "Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki osimtizir manam gami? Dughiar ki iza nin ingangarim gamua ikia iza datirighin itimin, ki arazir kurar manam gami? Atrivim, bizir tizim bagh ki mangi nin akuragh nin apanibav soghan kogham?"

9 Ezi Akis kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni nan damazimin mati, Godin enselin mam, egha osimtiziba puvati. Ezi midorozir gumazibar dapaniba mikemegha gifa, ni e ko midorozim bagh mangan kogham.

10 Devit, ni oragh. Gurumzaraghan aminim magh titima, ni uan midorozir gumazir igharaziba ko, ia dikavigh biziba akir. Aminim angazangarti ia deragh ganiva, dikavigh uamategh nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki."*

11 Kamaghin amizi Devit bar mizaraghara uan midorozir gumaziba ko me ua kantri Filistian ghuezi, Filistiaba me Jesrilin ghue.

30

Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia misosi

1 Egha Devit uan midorozir gumaziba ko me 3plan dughiabar

29:5: 1 Samuel 18:7; 21:11 * **29:10:** Vezin kamin aven, akar maba Hibrun akamin itir puvati. Da kamakin, "nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki." Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin da gira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

arua ghua, uan nguibam Siklakin
oto. Me garima, a ikuvigha gifa.
Dughiar Devit Filistiabar midorozir
gumaziba ko itimin, Amalekia iza
Judan sautin amadaghan Negevin itir
nguibar dozibar misoghasa izi. Me
uaghan Siklakin nguibam misogha,
uari bagh an biziba inigha nguibam
gaborozima a isi.
2 Egha me Siklakin amiziba bar me
inigha ghue, guivir igiabar ikegha
ghua amizir ghuriba sara, Amalekia
me misoghezir puvatigha pura me
inigha ghue.
3 Ezi Devit gin uan midorozir
gumaziba ko ghua Siklakin otogha
garima, nguibam sigha gifa. Me
kamaghin fo, Amalekia Devit ko an
midorozir gumazibar amuiba ko
boriba bar me inigha ghue.
4 Ezi Devit uan midorozir gumaziba
ko, me bar puvirama azia ghua men
gavgaviba bar gifa.
5 Devitin amuimning, Ahinoam
ko Abigel, Amalekia uaghan aning
inigha ghu. Ahinoam, a Jesrilian
amizim, ezi Abigel, a Karmelian
amizim, a faragha ikezir pam Nabal,
an areme.
6 Ezi Devitin gumaziba uan otariba
ko guivibagh nighnigha, bar a base-
megha dagiabar a ginivighti an are-
meghasava amima, a bar osimtizir
ekiam isi. Egha Devit uan God ko
migei, ezi Ikiavira Itir God, gavgavim
an nighnizim ganingi.
7 Ezi Devit Ahimelekin otarim Abi-
atarin migia ghaze, "Ofa gamir gu-
mazibar korotiar otevir azenan azuir
kam, ni a inigh iziti, e Ikiavira Itir
Godin nighnizim gifoka." Ezi Abiatar
korotiar kam inigha izi.
8 Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir
Godin azara, "Ki mangiva okimakiar
gumazir kabar agiragham, o
markiam? Ki mangi men apigham
o?"
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a
migei, "Ni mangi men agiragh. Ni
mangi me batogh me misoghiva, uan
amuiba ko boriba ua me inigh."
9-10 Kamaghin amizi Devit uan
600plan gumaziba ko ghua Amalekian
agira. Me ghua Besorin Fanemin
otogha, men marazi daruan ibura.
Men mikarziba men amirazi me
dipam abighan iburagha maghira
iti. Men dibobonim 200in boroghin
tu. Ezi Devit 400plan gumaziba ko,
Amalekian gin zui.
11 Ezi Devitin midorozir gumazir
maba danganir kinir mam abigha
ghua Isipin gumazir igiar mamin
apigha, a inigha Devit bagha ghua,
dagheba ko dipam a ganingi.
12 Egha me fighin ikizir muziarir
apuzizir mam ko wainin ovizir
apuzizir ikizir pumuning a ganingi.
Ana aruer 3pla ko dimagarir 3plan
dagheba ko dipatam amezir pu-
vatigha, mitiriam bangin mikirigha,
gavgaviba bar puvati. An amegha
givagha ua gavgavim ini.
13 Ezi Devit kamaghin an azara,
"Tina nin gumazir ekiam? Egha a
nguibar manamin gumazim?"
Ezi a ghaze, "Ki Isipian gumazim,
egha ki Amalekian gumazimin ingan-
garir gumazir mam. Ki areima, nan
gumazir ekiam kagh na atizi, ki kagh
itima dughiar 3pla gifa.
14 E kantri Judan sautin amadaghan
Negevin danganimin ghua, Judaba
ko Keretia ko Kalepian misogha men
biziba bar ada ini. Egha e Siklakin
ghua men nguibar kam gaborozima
a isi."
15 Ezi Devit kamaghin an azara,
"Ni na inigh okimakiar gumazir kaba
bagh mangam, o?"
Ezi a ghaze, "Are, ga mangam.
Ezi ki kamaghsua, ni Godin ziamin
akar gavgavim akirigh suam, ni na
misueghti ki aremeghan kogham, egh
uaghan na isi nan gumazir ekiamin
dafarim darighan marki. Ni kam-
aghin damighti, ki ni inigh mangam."
Ezi Devit a ko akar gavgavim akiri.
16 Ezi Isipian gumazir kam Devit
inigha Amalekia bagha ghu. Dughiar
kamin, Amalekia bizir avirir Filistian
kantri ko Judan nguazimin iniziba

30:5: 1 Samuel 25:42-43 **30:7:** 1 Samuel 22:20-23

bagha isar ekiam gamua, dagheba
ko dipar onganiba apava tintinibar
nguazim gireghav iti.
17 Ezi Devit uan midorozir gumaz-
iba ko me Amalekia bararkia ghua
aminim magh kuigha izima, me ghua
midorozim fore. Egha Amalekian
misogha ghua bar guaratizimin tu.
Egha Amalekian aviribav soghezima
me ariaghire. 400plan gumazibara
uan kamelbagh apiagha are. Ezi
igharaziba bar moghira ariaghire.
18 Ezi Devit uan amuimning ko
amizir igharaziba ko boriba ko men
bizir Amalekia iniziba bar uam ada
ini.
19 Men bizir ekiaba ko bizir
muziariba bar iti, bizitam ikuvizir
puvati. Egha an midorozir gumaz-
ibar otariba ko guiviba, ko bizir
apaniba okemeziba bar, Devit bar
moghira ua da ini.
20 Egha Devit Amalekian bul-
makauba ko sipsipba bar ada ini.
Ezi an midorozir gumaziba da inigha
men faragha zui. Ezi gumazamiziba
arazir kamin gara kamaghin dia
ghaze, "Kar, Devitin asizibara, a
midorozimin da ini."
21 Egha me ghuava, men 200plan
gumaziba Besorin Fanemin me bato.
Kar gumazir faragha mikarziba
amiragha dipam abighan iburaziba,
Devit me ataghizi, me a mizua kagh
iti. Ezi gumazir kaba datirighin iza
Devit ko an gumazamiziba bato, ezi
Devit men boroghin ghua dughiar
aghuim me ganingi.
22 Midorozir gumazir Devit ko
ghuezi maba, me gumazir aghuiba
puvati, me ghaze, "Gumazir e ko
ghua misoghezir puvatizir kaba, me e
misogha inizir biziba inian kogham.
Me uan amuiba ko boribara inigh
pura mangam."
23 Ezi Devit ghaze, "Bar pu-
vatigham. Nan aveghbuaba, ia
migirigiar kabar amuan marki.
Ia fo, Ikiavira Itir God uabi bizir
kaba e ganingi. A uabi e geghuva
en akurazi, e apanir en nguibam
gasighasighiziba abinigha bizir kaba
ini.
24 Tinara ian akaba baragham? Pu-
vatigham. E deraghvira biziba abigh,
gumaziba vaghvagh iniamin biziba
voroghira me daningam. Gumazir
en bizibagh eghuviba ko gumazir
midorozim bagha ghueziba, me ini-
amin biziba bar voroghira mangi."
25 Arazir kam, Devit arazir God
ifongezim ko bizir a damuasa me
mikemezimin min, Israelia bagha a
gami. Ezi Israelia zurara akar kamin
gin ghua, iza datirighin ikiavira iti.
26 Egha Devit uamategha Siklakin
ghugha, midorozimin inizir bizir
maba isa uan namakar mabagh
anidi, me Judan gumazir dapaniba.
A kamaghin me migia ghaze, "Kar ian
bizir aghuir Amalekia okemeziba, e
Ikiavira Itir Godin apaniba da bizir
aghuir aviriba ini, egha maba ia
ganidi."
27 Devit bizir aghuir kaba isa
nguibar ekiar kabagh anidi: Betel,
ko Rama, a Judan sautin amadaghan
Negevin itir danganimin ko Jatir,
28 ko Aroer, Sipmot, Estemoa,
29 ko Rakal Jeramelia ko Kinian
nguibaba,
30 ko Horma ko Borasan ko Atak,
31 ko Hebron. Bizir maba, Devit
fomira uan midorozir gumaziba ko
aruizir nguibaba, a bar moghira bizir
aghuiba me ganingi.

31

Sol uan otariba ko ariaghire

1 Dughiar kamin, Filistiaba
ghua Israelia ko misogha, Gilboan
mighsiamin Israelian gumazir
aviribav soghezima me ariaghire. Ezi
men marazi midorozim ategha are.
2 Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan
are, ezi Filistiaba men agiragha ghua
me misoghezi me ariaghire. Solin
otaribar ziabar kara: Jonatan, Abi-
nadap ko Malkisua.
3 Ezi midorozim bar ekevezima gu-
maziba Solin agira. Filistian maba

30:24: Diboboniba 31:27; Josua 22:8

an apigha barir pibar a gasima, barir maba an mitivizi, a bar amughamuki.

4 Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremeka. Puvatighti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na daningiva na misueghti ki aremegham.” Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme.

5 Ezi gumazir igiar kam gari Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme.

6 Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko, an gumazir igiar an midorozir biziba aterim ko, Solin midorozir gumaziba sara, me bar moghira ariaghire.

7 Ezi Israelian Jordanin Fanemin vongin itiba, ko Jesrilin danganir zarimin vongin itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar kaba inigha dar iti.

8 Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti.

9 Ezi me Solin kuamin firim atugha, an midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akaba isa ghua Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamizibav gei.

10 Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan aser amizim Astarten dipenim gati. Egha me Sol ko an otaribar kuaba inigha ghua, Betsan nguibar ekiamin divazimin me gui.

11 Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki.

12 Kamaghin amizi, Jabesin midorozir gumazir gavgaviba dimangan dikavigha ghua Betsan oto. Me ghua nguibar ekiamin divazimin, Sol ko an otarir 3plan kuaba inigha iza Jabesin da tuezi da isi.

13 Egha me Sol ko an otaribar aghariba inigha, ghua Jabesin nguibar ekiamin temer povir mamin da isa mozim gati. Egha me bar moghira me bagha aziava osemegha 7plan dughiabar me bagha dagheba ataki.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akɨnafarir Namba 2
O
2 Samuel

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kamɨn eghaghaniba, da Samuelɨn Akɨnafarir Namba 1ɨn eghaghanimɨn gɨn, otivizir bizibagh eghari. Akɨnafarir kamning faragha akɨnafarir vamɨran ike. Samuelɨn Akɨnafarir Namba 2, a gumazir vamɨra geghari, kar Atrivim Devit. Kamaghɨn, me gɨn an ogharazɨ, a ua baghavɨra iti. Akɨnafarir kam, a Devit atrivimɨn itir dughiamɨn bizibagh eghari.

God Atrivim Devit ko iti. Devit a gumazir gavgavim, a God gifongeghavɨra ikia, egha uaghan Israelian gumazamizibagh ifonge. A nɨghnɨzir bar gavgavim Godɨn iti, ezɨ Israelia bar a gifonge. Dughiar mabar, Devit uan inivafɨzir agorogemɨn gɨn ghua, arazir kurar avɨrir maba uaghan dagh ami. Ezɨ gɨn Godɨn akam inigha izir gumazim Natan, Devitɨn arazir kurabar an akazɨ, a uan arazir kurabar gun mɨkemegha navim gɨra.

Israelian damazimɨn, Devit bar ziar ekiam iti. Devitɨn dughiamɨn gɨn, osɨmtɨziba Israelia bativima, me uam Atrivim Devit gɨnɨghnɨsi. Egha me kamaghɨn pamtemɨn nɨghnɨsi, me Devitɨn mɨn garir atrivir gavgavitam ikɨtɨ deragham. Devitɨn nɨghnɨzir gavgavim ko navim gɨrazir arazim bangɨn, a Israelian tongɨn bar ziar ekiam ini.

Devit Israelian atrivimɨn oto

(Sapta 1--9)

Devit Solɨn ovevemɨn akam baraki

1 Dughiar kamɨn, Devit uan mɨdorozir gumaziba ko ghua Amalekia ko mɨsogha itima, Atrivim Sol danganir igharazimɨn Filistiaba ko mɨsoghava areme. Devit mɨdorozimɨn Amalekia abɨnigha gɨvagha, me uamategha Siklakɨn nguibar ekiamɨn izegha aruer pumuningɨn iti. Dughiar kamɨn Atrivim Sol aremegha gɨfa, ezɨ Devit tong fozir puvatɨ.

2 Ezɨ namba 3ɨn aruemɨn, gumazir igiar mam iza Siklakɨn oto. A iza uan osɨmtɨzim akakaghasa uan korotiam abigha beghneaziba uan dapanim gaghui. A Devit bagha ghugha uan tevimning apɨrigha guam nguazimɨn mɨtuagha, ziar ekiam Devit ganɨdi. Gumazir kam Sol iti naghɨn ikegha ize.

3 Ezɨ Devit an azara, “Nɨ managhɨra ikegha izi?”

Ezɨ gumazir igiam ghaze, “Apaniba Israelia gasɨghasɨzima, kɨ en mɨdorozir gumaziba iti naghɨn, me ategha ara nɨ bagha izi.”

4 Ezɨ Devit an azara, “Ga uaning, nɨ mɨdorozimɨn otivizir bizibar gun na geghan.”

Ezɨ gumazir igiam a mɨgɨa ghaze, “Israelian mɨdorozir gumaziba mɨdorozimɨn arezɨ, Filistiaba men gumazir avɨrim mɨsoaghar̄ɨghizɨ me ariaghire, ezɨ Atrivim Sol uan otarim Jonatan ko, aning uaghan areme.”

5 Ezɨ Devit an azara, “Nɨ manmaghɨn Sol ko Jonatanɨn ovevem gɨfo?”

6 Ezɨ gumazir igiar kam ghaze, “Kɨ, Gilboan mɨghsɨamɨn pɨn tughav ikia garima, Sol uan afuzim nguazim gasaragha gavgavim uabɨ ganɨga tughav iti. Kɨ garima, apaniba Solɨn boroghɨn zui, kar karisba ko hoziabagh apiaghira mɨsozir mɨdorozir gumaziba.

7 Ezɨ Sol raghɨrɨgha nan gara nan dia. Ezɨ kɨ kamaghɨn a ikaragha ghaze, ‘Gumazir ekiam, kɨ kagh iti.’

8 A kamaghɨn nan azara, ‘Nɨ nguibar manamɨn gumazim?’ Ezɨ kɨ ghaze, ‘Kɨ Amalekian mav.’

1:6: 1 Samuel 31:1-6; 1 Eghaghaniba 10:1-6

9 Ezi a kamaghin na migei, 'Ni na
bagh zuamira iziva bar na misueghti
ki aremeka. Nan apaniba bar puvira
na misoghezima, nan damaziba
nan sirima, ki kiran oveghangin
ovengam.'
10 Kamaghin amizima, ki an
akam baregha an boroghin ghua a
misoghezi an areme. Ki kamaghin
fo, a bar gifa, a nguazim girigh bar
aremegham. An aremegha givazi,
ki an atrivibar dapanir asuam ko
daveriam inigha, ni bagha izi. Nan
gumazir ekiam, aningra kara."
11 Devit akar kam baregha bar os-
emegha uan korotiam abiki. Ezi
an midorozir gumaziba uaghan kam-
aghiram ami.
12 Me fo, Sol ko Jonatan ko Ikiavira
Itir Godin midorozir gumaziba ko
Israelian gumazamizir igharaziba
sara, me bar moghira midorozir
sababar ariaghire. Kamaghin amizi,
me bar men apangkuvigha ose-
megha azia, dagheba tagha ikia ghua
guaratizimin tu.
13 Egha Devit gumazir igiar kam
kamaghin an azara, "Ni nguibar
manamin gumazim?"
Ezi a ghaze, "Ki Amalekian mav,
nan afeziam fomira Amalekian
nguazim ategha iza Israelin kantrin
nguazim gapera."
14 Ezi Devit uam an azara, "Man-
maghin ami? Ni atrivimin misogha
tong atiatir puvati? Kar atrivir
Ikiavira Itir God misevezim."
15 Egha Devit uan midorozir
gumazir mamin diazi, a izima a
kamaghin a migei, "Ni gumazir kam
misueghti an aremegh." Ezi De-
vitin midorozir gumazim, midorozir
sabamin gumazir kam okezi an
areme.
16 Ezi Devit, Amalekian gumazir
kuar kamin gara ghaze, "Ni amizir
osimtizim bangin ni areme. Ni uabi
uabin gun migia ghaze, Ki Ikiavira Itir
God misevezir atrivim misoghezi, an
areme."

Devit aziava Sol ko Jonatan bagha aghuimazir onger akam bange

17 Egha Devit bar osemegha,
Sol uan otarim Jonatan ko aning
ginighnigha aghuimazir ighiam
bange.
18 Devit akar gavgavim Judan
gumazamizibagh aniga ghaze, me
ighiar kam bangam. Ighiar kamin
ziam, Barir Pimin Ighiam. Egha me
a isa Jasarin Akinafarimin an osiri.
Devit kamaghin ighiar kam bati:*

19 "Gumazir en faragha zuiba,
me Israelia en gumaziba,
me mighsiabagh isin
ariaghire.
En midorozir gumazir gavgaviba
ariaghiregha gifa.
20 Ia Getin nguibar ekiam ko
Askelonin nguibar ekiamin
tuavibar
bizir kamin gun mikiman marki.
Filistian amiziba oregh
bar akuegham.
Eghti God gifozir puvatizibar guiviba,
me navir amirizim inigh bar
akuegham.

21 "En midorozir gumazir gavgaviba
Gilboan mighsiabar ariaghire.
Ezi midorozir oraba
pura mighsiar kabagh irav iti.
Ezi Solin oram uaghan pura iti,
ezi me borem uam a gazuir pu-
vati.
Kamaghin amizi, ki kamaghsua,
amozim ko dimagarimin
ghuariam mighsiar kam uam
a giran marki.
Eghti dagher aghuiba ua nguazir
kamin aghungan kogham.

22 "Jonatanin barir pim a paza zuir
puvati.
Ezi Solin midorozir sabam pura
itir puvati.

* **1:18:** Fofozir gumaziba ghaze, Jasarin Akinafarir kam, a Israelian akinafarir ghurir mam. Egha datirighin akinafarir kam bar ovenge, ezi e fozir puvati akar manaba an ike. Josua God ko migeima an aruem gamizi an overiamin tughav itir dughiamin eghaghanim, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni Josua 10:12-13in gan.

A midorozir gumazir gavgavibav
soghezi me ariaghire,
ezi apanibar ghuziba ko oviba
bar a noke.
23 Gumazamiziba bar Sol ko Jonatan
gifonge.
Aning gumazir bar aghuimning.
Aning zurara roroamningin min
uaningin poroghav ikia,
kamaghira ikia ghuava areme.
Aning pamtemin uan apanibar
agintisi,
egha aning kuarazir isaba
asizibar agintizir ivemarir
arazim gafira.
Egha aning gavgavir ekiam ikia
laionin gavgavim gafira.

24 "Ia, Israelian amiziba, ia Sol
bagh azirakabar amuva an
aghuimazimin iki.
A korotiar aghevir aghuiba isa ia
ganingizi ia uari asingi.
Dar iveziba bar pin iti.
A golin adiarir aghuir guar
aviriba isa ia ganingi.

25 "Midorozir gumazir gavgaviba
midorozimin ariaghire.
Ezi Jonatan uaghan areme,
ezi an kuam mighsiamin pin
iti.
26 O Jonatan, nan roroam!
Ki bar nin apangkuvigha oseme.
Ki bar ni gifonge,
ezi ni uaghan bar na gifonge.
Ni na gifongezir arazim, a bar gav-
gavigha, bar ekefe,
egha amiziba bar na gifongezir
arazim, a bar men ifongiam
gafira.
27 Midorozir gumazir gavgaviba
midorozimin ariaghiregha
gifa,
ezi midorozim gamir biziba da
bar ikuvigha gifa."

2

Devit Judabar atrivimin oto

1 Sol ko Jonatanin ovevemin gin,
Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin
azai, "Ki ti mangiva Judan nguibar
ekiatam dapiam, o puvatigham?"

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni
mangi."

Ezi Devit ua kamaghin an azara,
"Ki mangi nguibar ekiar manam
dapiam?"

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni
mangiva Hebronin nguibar ekiamin
daperagh."

2 Kamaghin, Devit uan amuimning
ko ghua Hebronin nguibar ekiamin
apera. An amuir mam, a Jesrilin
nguibar ekiamin amizim, an ziam
Ahinoam. An amuir igharazim, a
Karmelin nguibar ekiamin amizim,
an ziam Abigel. A fomira Nabalin
amuim, Nabal aremezima Devit a
inigha an iti.

3 Devit uan gumaziba ko, an
gumazibar adarasi, me bar ghua
Hebron ko Hebronin boroghin itir
nguibar ekiabagh apia.

4 Ezi Judan adarazir gumaziba
iza Hebronin otivigha, uari bagh
atrivimin ikiasa Devit amisevegha,
olivin borem an dapanim ginge.

Devit atrivimin otogha givagha
kamaghin oraki, Jabesin nguibar
ekiamin itir gumazamizir maba
Solin kuam afa. Jabes, a Gileatin
nguazimin aven itir nguibam.

5 Kamaghin amizi, a gumazir maba
amangizi, me ghua Jabesia migia
ghaze, "Ia apangkuvim ikia arazir
aghuimin Sol gamigha an kuam afa,
a ian atrivim. Kamaghin, Ikiavira Itir
God ian apangkuvigh deraghvira ia
damu.
6 Ikiavira Itir God datirighin guizin
apangkuvir arazimin ian akak-
aghiva, zurara deraghvira ia damu.
Eghti ki uaghan ian arazir aghuir ia
Sol gamizim ikarvagh deraghvira ia
damuam.
7 Guizbangira, ian Atrivim Sol
areme, ezi Judan adarazi uari bagh
atrivimin ikiasa na misefe. Kam-
aghin amizi, ia tuivigh gavgavigh
bizitamin atiatingan marki."

2:2: 1 Samuel 25:42-43 **2:4:** 1 Samuel 31:11-13

Israelia uari bagh atrivimin ikiasa Isboset amisefe

8 Filistiaba Sol misoghezi an aremezir dughiamin, Nerin otarim Apner, ghua Solin otarim Isboset* inigha ghua, Jordanin Fanem abigha ghua Mahanaimin nguibar ekiamin oto. Apner Solin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim.

9 Me Mahanaimin ikiava, Apner Isboset gamizi, a nguazir kabar atrivimin oto: Gileat, Aser, Jesril, Efraim ko Benjamin, egh a uaghan Israelian nguibaba, bar dar atrivimin oto.

10 Solin otarim Isboset 40plan azeniba itima, me Israelian atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi an azenir pumuningra atrivir ingangarim gami. Ezi Judaba me Devitin gin zui,

11 ezi a Hebronin ikia azenir 7pla ko akuamin, men atrivir ingangarim gami.

Israelia Judan adarazi ko misosi

12 Ezi Nerin otarim Apner ko Solin otarim Isboset, uan ingangarir gumaziba ko, me bar moghira Mahanaimin nguibar ekiam ategha ghua, Gibeonin nguibar ekiamin oto.

13 Ezi Seruian otarim Joap, ko Devitin ingangarir gumaziba, me bar moghira iza Gibeonin dipar akaremin boroghin me bato. Isbosetin adarazi dipar akaremin vongin apiaghav itima, Devitin adarazi vongin apiaghav ti.

14 Ezi Apner kamaghin Joapin azara, "E midorozir gumazir igiar aghui taba inighti, me en damazibar ikararang uariv sogham."

Ezi Joap ghaze, "A dera, me mamaghira damuam."

15 Ezi Benjaminin ikizimin gumazir 12pla, me Isbosetin midorozir gumaziba, me iza Devitin 12plan midorozir gumaziba ko uariv sosi. Ezi Devitin midorozir gumaziba vaghvagha, Isbosetin midorozir gumaziba vaghvagha me ko me uariv sosi.

16 Me vaghvagha midorozimin uari abinasava amua, egha me vaghvagha uan apanibar dapanibar suigha, midorozir sababar uan apanibar navibagh inifi. Egha 24plan gumazir kaba bar moghira iregha ariaghire. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kam dibora ghaze, "Midorozir Sababar Danganim."

17 Ezi dughiar kamin, midorozir bar ekiam ikizir kamningin tongin oto. Ezi Devitin midorozir gumaziba me Apner ko, Israelian adarazi midorozimin me gafiragha me abini.

18 Seruian otarir 3plan ziabar kara: Joap, Abisai ko Asahel, me uaghan midorozir kamin iti. Asahel, an asizir atiabar min bar pamtemin ivemari.

19 Ezi Israelia tintinibar arima, Asahel dikavigha Apner bagha ivegha biaghatigha ghua an agira.

20 Ezi Apner ikigha girakirangin garima, Asahel an agintizima, Apner kamaghin an azai, "Asahel kar nirara?"

Ezi Asahel ghaze, "Are, kirara."

21 Egha Apner ghaze, "Ni nan agintighan marki. Ni agharir guvim o kiriamin mangi. Egh ni midorozir gumazir igiar igharazitamin agiragh an suiragh, egh an biziba inigh." Ezi puvati. Asahel tong Apnerin akam barazi puvatigha, an agintighavira iti.

22 Ezi Apner uam a migei, "Ni na atakigh. Ki ni misueghti ni aremeghasa, ni ti ifonge? Ki ni misueghti ni aremeghti, ki nin avebam Joapin damazimin bar aghumsigham."

23 Ezi puvati, Asahel tong a barazir puvati. Kamagh amizi, Apner girakirangin moghin afuzir konimin Asahelin navim birazima, afuzim anemikiragha vongin an akirir agharimin oto. Ezi Asahel irighava areme. Ezi midorozir gumazir igharaziba iza garima, Asahelin

* **2:8:** Gumazir kamin ziam Isboset, a guizbangira, Isbal o Esbal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:33in gan.) Ezi Hibrun akam ziam Isbal an akar kamin mirara ghu, "Balin gumazim." Bal an asemin ziam, egha gumaziba ua ziar kam Bal osiran aghua, egha me a giragha kamaghin osiri, "Boset," an akar kamin mirara ghu, "aghumsizir bizim."

kuam irighav iti, ezi me danganir kamin tuivighav ikia pura gari.

24 Ezi Joap ko Abisai, aning Apnerin agiragha ghua, aruem uaghirima aning Gian nguibamin boroghin Aman mighsiamin oto, kar Gibeonin gumazamiziba puvatizir danganim zuir tuavim.

25 Aning garima, Benjaminin gumaziba Apner ko mighsiar dozir mamin uari akuvagha, pura midorozim bagha uari arigha iti.

26 Ezi Apner aningin apigha, Joapin diagha ghaze, "Manmaghin ami? Midorozir kam givaghan kogham? Ni ti kamaghin fozir puvati, arazir kam osimtizir bar ekiam e daningam? E ikizir vamira. Ni dazoghin uan gumazibav kemeghti, me uam en agintighan kogham?"

27 Joap kamaghin oregha a ikara, "Ikiavira Itir Godin ziamin ki guizbangira ni migei, ni ti akar kamin na mikemezir puvatizi, nan gumaziba ian agintigha ghua gurum mizaraghan otoghan koghai."

28 Joap akar kam mikemegha givagha, sigham givia Israelian agintighan uan midorozir gumazibar anogoroke. Ezi me ua Israelian agintighizir puvatigha midorozim agifa.

29 Ezi Apner uan adarazi ko me danganir kam ategha Jordanin danganir zarimin uaghiri. Egha me dimagarimin danganir zarir kamin ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghua, amimzaraghan aruer arizimin Mahanaimin oto.

30 Apner uan midorozir gumaziba ko ghuegha givazima, Joap uan midorozir gumaziba akuvagha me medi. A me mengegha kamaghin fo, 19plan midorozir gumaziba ariaghire. Ezi Asahel uaghan areme.

31 Dughiar kamin, Devitin adarazi Benjaminin 360plan gumazibav soghezi me ariaghire, kar Apnerin adarasi.

32 Ezi Joap uan gumaziba ko, me Asahelin kuam inigha ghua Betlehemin nguibamin, an afeziam afazir danganimin anefa. Me anefagha dimagarimin uamategha ghua Hebronin otivima, aminim bar tira.

3

1 Dughiar kamin gin, midorozim dughiar bar ruarimin Devit ko Solin adarazir tongin iti. Devitin adarazi bar gavgavigha ghuavanaga Solin adarazigh amima, me bar amiragha uaghiri.

Devit 6plan otariba iti

2 Devit Hebron aperagha 6plan otarir kaba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim.

3 Amnonin girara irim, Kileap, an amebam Abigel, a Karmelian amizim. Abigel faragha Nabalin ike, ezi Nabal aremezi, Devit a inigha an iti. Ezi otarir mikezim, Apsalom, an amebam Maka, Maka kantri Gesurin Atrivim Talmain guivim.

4 Namba 4in otarim, Adoniya, an amebam Hagit. Otarir namba 5in ziam, Sefatia, an amebam Abital.

5 Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam Ekla, a Devitin amuim. Devit Hebronin ikiava otarir kaba ini.

Apner Devit ko migei

6 Solin adarazi ko Devitin adarazir midorozir gumaziba uariv sogha ghuavira itima, Apner a Solin adarazir gumazir ekiamin otivasava ami.

7 Ezi dughiar mamin, Isboset kamaghin akar mam Apner gasa ghaze, "Ni nan afeziam Solin amuir dozim koma akui. Amizir kamin ziam Rispa, a Aian guivim. Ni tizim bagha kamaghin ami?"

8 Apner akar kam baregha atara bar osemegha ghaze, "Ni ghaze, ki ti nin afiar gumazim? Egha ni ghaze, ki ti Judabar akurvasi? Puvati. Ni nighnigh. Dughiar nin afeziam Sol atrivimin ikia iza datirighin, ki a ko an aveghbuaba ko an namakabar gin zui. Egha ki uaghan ni ataghizi, Devit ni inigha ni gasighasighizir puvati. Ezi ni datirighin amizir kam bagha akam na gasi, kar pura bizir kinim.

9-10 Ikiavira Itir God, Devit bagha
Akar Gavgavir mam akirigha ghaze,
Devit Solin adarazi batueghtima, me
Israelian atrivibar ikian kogham.
Ikiavira Itir God ghaze, a uabi
Devit damighti a Israelia ko Jud-
abar atrivimin ikiva, kantrin kam
bar a gativagham. Eghti Devit
kantrin kamin atrivimin iki, egh
Danin anabamin nguazimin ikegh
mangi nguibar ekiam Berseban
tugham. God Devit bagha dikirizir
Akar Gavgavir kam bagh, ki Devitin
akuraghan koghti, God na misueghti
ki aremegham."
11 Kamaghin, Isboset oregha bar
Apnerin atiatigha, ua migeir puvati.

12 Ezi Apner zuamira Devit bagha
akam amaga ghaze, "Tinara kantrin
kam gativagham? Ki kamaghsua, ni
na ko akar gavgavim akirighti, ki nin
akuragh, Israelia damighti me bar
nin gumazamizibara ikiam."

13 Ezi Devit kamaghin Apner bagha
akam amada, "Nin akaba bar dera.
Ki kamaghsua, ni faragh bizir kam
na koma anekirigh. Bizir kam ka-
makin, ni Solin guivim Mikal, na bagh
a inigh izi. Puvatighti, ki ua nin ganan
kogham."

14 Egha Devit gin Isboset bagha
akam amaga ghaze, "Ki kamaghin
ifonge, ni nan amuim Mikal na
bagh anemadaghti a uamategh izi.
A guizbangira nan amuim. Ki
fomira 100plan Filistiabar mikarzir
mogomebar inibar a givese."
15 Ezi Isboset kamaghin oregha gu-
mazir maba amangizima, me ghua
Laisin otarim Paltiel, a Mikalin pam,
me ada Mikal inigha Devit bagha
ize.*

16 Me Mikal inigha Devit bagha zuir
dughiamin, Paltiel aziava Mikalin gin
zui. Me ghua Bahurimin nguibar
ekiamin otogha, Apner kamaghin
Paltiel migei, "Ni uamategh uan
dipenimin mangi." Ezi Paltiel an
akam baregha uamatenge.

17 Me tighar Devit bagh mangamin
dughiamin, Apner Israelian gumazir
dapaniba bagha ghugha me migia
ghaze, "Ia oragh. Faragha zuir
dughiar aviribar ia bar ifongegha
ghaze, Devit en atrivimin ikiam.
18 Ia datirighin dikavigh mangi a
damighti, an atrivimin otivam. Ia
Ikiavira Itir God amizir akar kam
ginighnigh. A kamaghin mikeme,
'Nan ingangarir gumazim Devit,
ki ingangarim a danightima, a Fil-
istiaba ko apanir igharazibar da-
farimin, nan gumazamiziba Israelia,
a ua me iniam.'"
19 Egha Apner uaghan uabi ghua
Benjaminin adaraziv keme. Egha
gin uamategha Hebronin ghugha,
Benjaminia ko Israelia damuasa
ifongezir bizibar gun Devit migei.
20 Apner uan gumazir 20pla ko
me ghua Hebronin Devit batozir
dughiamin, Devit me bagha isar
ekiam gami.
21 Ezi Apner gin kamaghin Devit
migei, "Ni na ateghti, ki mangiva
Israelia bar me inigh izити, me nin
apengan ikisi ni ko akar gavgavim
akiram. Eghti ni ifongezi moghin,
ni kantrin kamin danganiba bar
dar atrivimin ikiam." Ezi Devit
uan adaraziv gia ghaze, ia arazir
kuratamin Apner damuan marki.
Egha a Apner amadazima, a navir
amirizim sara uamategha ghu.

Joap Apnerin misoghezi an areme

22 Apner Hebronin itir dughiamin,
Joap ko Devitin midorozir gumaz-
iba itir puvati. Me ghua apanibav
sosi. Ezi Devit Apner amadazi a
ghuzima, an girara Joapin adarazi me
uan apanibav suegha, me da inizir
biziba inigha uam Hebronin otifi.
23 Ezi Joap ko an gin zuir midorozir
gumaziba bar Hebron otivigha, Joap
kamaghin oraki, Apner iza Atrivim
Devitin gani, ezi Devit Apnerin
misoghan gumazibar anogoregha
anemadazima, a navir amirizim sara
ghu.

3:9-10: 1 Samuel 15:28 **3:14:** 1 Samuel 18:27 * **3:15:** Ni 1 Samuel 18:17-27 ko 25:44in gan.

24 Kamagh amizi, Joap ghua
atrivimin gara an migia ghaze, “Me
ghaze, Apner iza ni batozima ni
anetaghizima, a uamategha navir
amirizim sara ghu.
25 Ni ti Nerin otarim Apnerin araz-
ibagh fozir puvati? A ni gifara nin
ganasa izi. A nin akurvaghasa izir
puvati. A nin danganir ni aruiba ko,
ni amir biziba, a modogh bar dar gan
da asavsuighasa ize, egh a uamategh
izi ni ko misogham.”
26 Joap migirigiar kam gamigha ua-
mategha ghu. A ua Apner inigh izasa
gumaziba amadazi, me an gintigha
an gin ghue. Gumazir kaba ghua
Siran mozirpamin a batogha, uam a
inigha izi. Dughiar kamin, Devit bizir
Joap amir kam gifozir puvati.
27 Apner iza Hebronin otozir
dughiamin, Joap a inigha ghua
nguibar ekiamin tiar akamin, a ko
tugha nimira a ko mikimasa. Egha
aning tughav itir dughiar kamin,
Joap uan afuam inigha Apnerin
navim birazima an areme. Joap uan
dozim Asahelin ovevem ikarvagha,
Apner birazi an areme.
28 Me gin bizir kamin gun Devitin
mikemezi, a ghaze, “Ikiavira Itir God
fo, ki Apnerin suiragha a misoghezi
an aremezir puvati. Nan gumaza-
miziba uaghan osimtizitam an itir
puvati. Joap uabira, kar an osimtizim.
29 Kamagh amizi, an ghuzim
Joapin dapanim giriva, an afeziamin
dipenimin itir darazi sara bar me
giram. Ki kamaghin ifonge, Joapin
dipenimin aven itir gumaziba zu-
razurara, men tarazi gin lepan
arimariam ikiti, men tarazi duar ku-
rar midir puvatiziba ikiti, men tarazi
amizibar ingangaribar amuam, eghti
men tarazi apaniba midorozibar me
misoghtima me arighiriti, men tarazi
zurazurara daghebar otevegham.”
30 Arazir kamin, Apner faragha
Gibeonin midorozimin aven Joap ko
Abisain dozim, Asahel misoghezi an
areme. Kamaghin amizi, Joap ko Abi-
sai aning uan dozimin ovevem ikar-
vagha, Apnerin misoghezi an areme.

Me Apnerin kuam afa

31-32 Ezi Devit kamaghin Joap uan
midorozir gumaziba ko me migei, “Ia
uan korotiaba abighiva, azirakar ko-
rotiabar aghuigh, egh ia Apner bagh
azi.” Me Hebronin anefa. Dughiar
me Apnerin kuam inigha gumazir
kuaba afir danganimin zuima, Devit
Apnerin akuriamin girara zui. De-
vit gumazamiziba ko me mozimin
boroghin tuivighav ikia, bar moghira
puviram azi.
33 Egha Devit Apner bagha azirakar
igiar kam bange:

“Apner gumazir onganim puvati.
A tizim bagha pura kamaghin
areme?
34 Me an suemning ko dafarimning
ikezir puvati,
me a gifaragha a misoghezi an
areme,
me gumazir kurabagh ami moghin,
me a gami.”

Devit ighiar kam gamigha givazi, gu-
mazamiziba uam Apner bagha azi.
35 Bizir kabar gin, gumazamiziba
Devit migia ghaze, aruem ikiavira iti,
ni daghetam ami. Ezi an aghuagha
akar gavgavir mamin me migia
ghaze, “Ki daghetam ameghan kogh
iki mangi guaratizimin tugham.
Aruem tighar magiriti ki daghetam
ameghti, God na misueghti ki are-
megham.”
36 Ezi gumazamiziba atrivimin
akar kam baregha, men naviba
amirazi me bar akonge. Guizbangira,
me atrivim amir biziba bar dar
ganigha da bagha bar akonge.
37 Devitin adarazi ko Israelian gu-
mazamiziba bar, Devit aruer kamin
amizir bizibagh fo, Atrivim Devit, Ap-
nerin misoghezi aremezir gumazim,
an a ko navir vamira itir puvati.
38 Ezi atrivim kamaghin uan ingan-
garir gumazibav gia ghaze, “Ia oragh.
Datirighin, e Israelia en faragha zuir
gumazir gavgavir mam aremegha
gifa.
39 Guizbangira, Ikiavira Itir God
na misevezi, ki atrivimin oto. Ezi ki

uabi gavgaviba puvati. Ki Seruian otarimningin arazir kuram ikarvaghan ibura. Aning bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God uabi aning amizir arazir kurar kam ikarvaghsi, ivezir kuram aning daningam."

4

Gumazir pumuning Isboset misoghezi an areme

1 Ezi Solin otarim Isboset kamaghin oraki, me Hebronin nguibar ekiamin Apner misoghezi an areme, ezi a digavir kuram gamigha bar oseme. Ezi Israelia bar atiatingi.

2 Ezi Isbosetin midorozir gumazir pumuning, aning midorozir gumazibar dapanimin ikia ghua apaniba ko misosi. Aningin ziamning, Bana ko Rekap, aning Rimonin otarimning. Rimon, a Berotin nguibar ekiamin gumazir mam. Gumazamiziba Benjaminin adarazi bagha Berotin nguibar ekiam ginaba, kamaghin amizi, gumazir kamning aning Benjaminin anabamin adarazir aven iti.

3 Guizin Berotin gumazamiziba, me faragha aregha, datirighin pura nguibar igharazibar gumazibar min Gitaimin nguibamin iti.

4 Solin otarim Jonatan, an otarir vamira iti, an ziam Mefiboset.* Mefiboset 5plan azeniba itima, Sol ko Jonatan areme. Dughiar kamin, Jesrilin nguibar ekiamin gumaziba, me Jonatanin adarazi bagha akam amaga ghaze, Jonatanin apaniba a misoghezima an areme. Ezi an adarazi akar kam baraki, ezi amizir Mefibosetin garim a inigha arav ghu. Amizim pamtemin ivemarima, Mefiboset degiaghiri, egha datirighin an dagarimning an ikufi.

5 Dughiar mamin, aveghbuamning Rekap ko Bana, aning Isboset bagha ghua, aruer arizimin an dipenimin oto. Dughiar kamin, Isboset avughsava uan akuir misiamin irighav iti.

6-7 Aning Isboset misoghasa witba iniamin abazim gamua a gatin, an akuir danganimin aven ghua garima, a uan misiamin akui. Aning midorozir sabamin an navim birazima an areme. Ezi aning an firim atugha garima, gumaziba puvatizi, aning an dapanim inigha ghu. Aning dimagarimin Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua,

8 amimzaraghan Hebronin nguibar ekiamin oto. Egha Isbosetin dapanim inigha ghua Devitin akagha, kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni kagh gan. Nin apanim Sol, an otarim Isbosetin dapanim kara. Sol fomira ni misueghti ni aremeghasa tuaviba buri, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin akurvagha Sol uan boriba ko men arazir kuraba ikarvasi."

9 Ezi Devit kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God zurara ikia, an arazir kurar kamaghin garibar aven ua na ini. Ezi an ziamin ki kamaghin guizbangira gua mikimam.

10 Dughiar ki Siklakin nguibamin itimin, gumazir mam iza na batogha ghaze, Sol aremegha gifa. A ghaze, ki ti an akam gakuegham. Ezi puvati. Ki midorozir gumazibav kemezi me an suiragha, a misoghezima an areme. Kar mati, akar kurar a na bagha inigha izezimin ivezir kuram ki a ganingi.

11 Ezi gua datirighin pura gumazir kinir uan dipenim gakuim misoghezima an areme. Gua gumazir bar kuramning. Gua ghaze, ki ti gua ateghtima gua ikiam? Bar puvati. Ki gua amizir arazir kurar kam ikarvaghsi gua gasighasighti, gua ua nguazir kamin ikian kogham."

12 Egha Devit akar gavgavim uan midorozir gumazibagh aniga ghaze, me Rekap ko Bana aning misueghti

4:4: 2 Samuel 9:3 * **4:4:** Gumazir kamin ziam, a Meribal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:34in gan.) Ziar kamin akuar abuananam, a, "Bal," an asemin ziam. Ezi gin me ua ziar kam Bal osiran aghua, egha a giragha kamaghin osiri, "Boset." An akar kamin mirara ghu, "Aghumsizir Bizim." Ezi gumazir kamin ziam kamaghin oto, "Meriboset," o "Mefiboset." **4:10:** 2 Samuel 1:1-16

aning aremegh. Ezi midorozir gumaziba aning misuegha, aningin sueroghofariba aghoregha da inigha ghua Hebronin dipar akarer mamin boroghin da agui. Egha Isbosetin dapanim, midorozir gumaziba a inigha ghua Hebronin kuaba afir danganimin, Apnerin mozir kamra anefa.

5

Devit Israelia ko Judabar atrivimin oto
(1 Eghaghaniba 11:1-9; 14:1-7)

1 Ezi bizir kamin gin, Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, "Ni oragh. E bar inivafizir vamira ko ghuzir vamira.
2 Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God ni migia ghaze, ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki, en gumazamizibagh ativagham. Egh en atrivimin otogham."
3 Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto.
4 Devit 30plan azeniba ikia atrivimin oto. Egha 40plan azenibar atrivimin iti.
5 Devit 7plan azeniba ko 6plan iakinibar, Hebronin Judabar atrivimin ike. Egha 33plan azenibar Jerusalemin nguibar ekiamin Israelia ko Judaba, uaghara me gativagha men gari.
6 Dughiar mamin, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem a Jebusian nguibamra. Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham, egha me dibovir akabar a migia ghaze, "Ia bar en nguibar ekiamin aven izan kogham. Gumazir damazir okavirizibа ko suer amiraziba, me pura izi ia izamin tuavim apirigham."
7 Ezi puvati, men akaba pura magh ire, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men nguibar ekiar divazir gavgavim itim ini. Nguibar ekiar kamin ziam Saion. Ezi gin gumazamiziba a dibora ghaze, Devitin Nguibar Ekiam.
8 Dughiar Devit nguibar ekiar kam inizimin, a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, "E nguibar ekiar kam inisiva, tuavir dirizir Jebusia dipam iniasa aruimin aven mangiva nguibar ekiamin otogham. Egh e damazir okavirizibа ko suer kuraba ko misogham. Gumazir kamagh gariba, me nan apanibar min iti."

Gumazamiziba datirighin Devitin akam ginighnighavira ikia kamaghin migia ghaze, "Damazir okavirizibа ko suer amiraziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham."

9 Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiar gavgavir kam gapera. Egha a ziam a gatigha ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. Egha Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven izi.
10 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim Devit ko itima, bizir kam bangin, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekevegha ikia mamaghira iti.

11 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagiabar ingariba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivir dipenimin ingari.

5:4: 1 Atriviba 2:11; 1 Eghaghaniba 3:4; 29:27 **5:6:** Josua 15:63; Gumazir Dapaniba 1:21

12 Devit bizir kabar gari, da a bagha
izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God
guizbangira Israelian atrivimin iki-
asa a ginaba. A uaghan kamaghin
fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba bar men akurvaghasa, kamaghin
amizi, a kantri Israel gamima, a bar
dera.
13 Devit Hebron ategha iza
Jerusalem gaperazir dughiamin, an
amuir igharazir maba uam ada
inigha dar iti, a uaghan amuir dozir
maba uaghan dar iti. Ezi an amuir
kaba, Jerusalemin otariba ko guivir
maba bate.
14 An otaribar ziabar kara: Samua,
Sobap, Natan, Solomon,
15 Iphar, Elisua, Nefek, Jafia,
16 Elisama, Eliada ko Elifelet.

Devit Filistiabav sogha me abini (1 Eghaghaniba 14:8-17)

17 Filistiaba kamaghin oraki, Is-
raelia Devit amisevezima a men
atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi
me misogh Devitin suighasa zui. Me
bizir kam damuasa amima Devit
fogha, uan danganir mogomer gav-
gavimin uaghiri.
18 Filistiaba iza Refaimin danganir
zarimin otogha tintinibar ghuegha
mongegha iti.
19 Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir
Godin azara, "Ki mangiva Filistian
kabav sogham o? Ki mangi me
ko misoghti, ni me isi na dafarim
darigham o?"
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
a ikaragha ghaze, "Are, ni mangi.
Ki me isi nin dafarim datighti, ni
midorozimin me abiragham."
20 Ezi Devit ghua Filistiabav
sogha me abiragha kamaghin
migei, "Ikiavira Itir God mati
aperiam otogha, pamtemin ive-
mara nan damazimin nan apaniba
abiagharigha me gasighasiki."
Kamaghin amizi, me danganir
kam dibora ghaze, "Ikiavira Itir God
Aperiamin Min Pamten Ivemara
Apaniba Abiagharisi."
21 Ezi Filistiaba uan marvir guaba
ategha are. Ezi Devit uan midorozir
gumaziba ko men marvir guar kaba
inigha ghue.
22 Ezi Filistiaba gin ua izegha, Re-
faimin danganir zarimin tintinibar
uari aghamsigha iti.
23 Ezi Devit kamaghin Ikiavira
Itir Godin azara, "Ki manmaghin
damuam?"
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a
ikaragha ghaze, "Ia me misoghsi
mangiva, men guabar moghin
mangan marki. Ia modogh men
girakirangin moghin mangi, egh
temer balsamba tuivighav iti naghin,
misoghsivira gan iki.
24 Ia oraghtima niginim mati, gu-
maziba temer kabar ghuabagh isin
daruam. Eghti ia fogh suam, ki
uabi Filistiabav soghsi ian faragh
mangam. Ia niginir kam baraghamin
dughiamin, ia maghira ivemar mangi
me misogh."
25 Ezi Devit Ikiavira Itir God a
mikemezi moghiram amigha, Filis-
tiabar agiragha bar me misuaghariki.
Israelia me misogha Gibeonin
nguibar ekiamin ikegha ghua
Geserin nguibar ekiamin tu.

6

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalemin ize (1 Eghaghaniba 13:1-14; 15:25--16:6; 16:43)

1 Ezi Devit deraghavira misozir gu-
mazir bar aghuiba uam me akufa.
Israelian midorozir gumazir kaba,
men dibobonim 30,000.
2 Devit me inigha Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa
Judan nguazimin itir nguibam Balan
zui. Me Boksiar kam migia ghaze,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, kar an Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam. Boksiar kam,
enselin bar gavgavir pumuningin
nedazimning, a gisin ikia mati,
Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim.

5:24: 2 Atriviba 7:6 **6:2:** Ua Me Ini 25:22 **6:3:** 1 Samuel 7:1-2

3 Ezi Devit uan midorozir gumaziba
ko ghua Balan nguibar ekiamin
otogha, mighsiar dozir mam a gisin
Abinadapin dipenimin ghue. Egha
me Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam inigh mangasa, karisin igiar
mam inigha Boksiar kam isa a gisin
aneti. Ezi Abinadapin otarimning,
Usa ko Ahio, aning karisin igiar
kamin akua tuavimin zui.
4 Ezi Ahio karisin faragha zui.
5 Ezi Devit Israelia ko me bar
moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin
damazimin bar akongegha pamtem
ighiabagh amua, ararer aghuim
gamua an ziam fe. Me gitaba ko
buaba, tambarinba ko dibiarir ararer
guar aviriba inigha dav sosi.

6 Me ghua gumazir mamin nguazir
asizimin oto, gumazir kamin ziam
Nakon. Kar me witin ovizibar in-
iba kua dar dagheba isir danganim.
Danganir kamin bulmakauba dagh-
dazima, Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam irasava ami. Kamaghin
amizi, Usa uan agharim amadagha
Boksiamin suira.
7 Usa ghaze, Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam ti pura bizim,
egha an suira. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir God bar puvira Usan
aningaghegha atara a misoghezi,
an Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siamin miriam naghiram areme.
8 Devit garima, Ikiavira Itir God
uan aningagharim Usa gingezi an
areme. Ezi Devit bar God baseme.
Egha me danganir kam dibora ghaze,
God uan aningagharim Usa ginge,
egha datirighin me uaghan kam-
aghira a diboravira iti.*

9 Devit datirighin Ikiavira Itir
Godin atiatigha ghaze, "Manmaghsu,
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam izi na ko ikiam?"
10 Kamaghin amizi, Devit Boksiam
inigh Devitin Nguibar Ekiamin man-
gan aghuagha, a inigha Jerusalemin
zuir tuavim ategha ghua, Getin
nguibar ekiamin gumazir mam,
Obetidomin dipenimin aneti.
11 Ezi Boksiam 3plan iakinibar
Obetidomin dipenimin iti. Ezi
dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar
deraghavira Obetidom ko an adarazi
gami.

12 Ezi Atrivim Devit gin kamaghin
oraki, Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam Obetidom ko itima, Ikiavira
Itir God, Obetidom ko an adarazi ko
an biziba bar, deraghavira me gami.
Kamaghin amizi, Devit uamategha
Obetidomin dipenimin ghugha,
Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam inigh ua Devitin Nguibar
Ekiamin izasava ami. Bizir kam
bagha gumazamiziba bar akonge.
13 Gumaziba dikavigha Boksiam
inigha uan sueba 6plan dughiabar da
akura ghua tuifi, ezi Devit Ikiavira
Itir God bagha ofa gami. A bul-
makaun apurir mam ko bulmakaun
igiar mikarzim sara itir mam inigha
ofa gami.
14 Egha Devit ofa gamir gumazimin
korotiar otevir azenan azuir dirir
mam arugha, an sazimning uabi
gike. Egha ziar ekiam Ikiavira Itir
God ganiga, an damazimin ighiabagh
amua pamtem uabi fa uabi akuri.
15 Me Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam atera Jerusalemin zuima,
Devit Israelia ko me bar moghira
arazir kamram amua, bar akongegha
pamtemin diava sighabagh ivi.

16 Me Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam atera Devitin Nguibar
Ekiamin aven izir dughiamin, Solin
guivim Mikal winduan tughav ikia
men gari. A uan pam Atrivim Devitin
garima, a ighiabagh amuava Ikiavira
Itir Godin damazimin tintinibar uabi
fakurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe.
Devit amir arazir kam, Mikal bar a
gifongezir puvati, kamaghin amizi a
navir kuram Devitin ikia a baseme.
17 Ezi me Ikiavira Itir Godin Bok-
siam isava, Devit a bagha ingarizir
purirpenimin aven aneti. Egha De-
vit ofan bar isia mighiriba ko, gu-

* **6:8:** Akar kam "datirighin," an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. **6:11:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

mazamiziba God ko navir vamiran
ikiamin ofabagh ami.
18 Devit ofabagh amigha givagha,
kamaghin gumazamizibav gei,
"Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, a uan ziamin deraghvira ia
damu."
19 Egha Devit dagheba isa bar gu-
mazamizibagh aningi. Gumaziba
ko amiziba vaghvagha bret ko asizir
tuzir me avimin tueziba ko wainin
ovizir me apuziziba, me bar ada ini.
Me da inigha givagha, me uamategha
uan nguibabar ghue.
20 Ezi Devit uamategha uan
dipenimin ghugha, uan ikizim der-
agh me damuasa, Ikiavira Itir Godin
azangasava ami. Ezi Solin guivim
Mikal dipenim ategha azenan iza
Devit migia ghaze, "Ame, Israelian
atrivim uan ziar ekiam akakagha,
bibiamra bar deraghavira uabi
fakuri. Ezi an ingangarir gumazir
dapanibar, ingangarir amizir kiniba
bar an gani. Nin arazir kam, mati gu-
mazir nighnizir aghuiba puvatizim
amir arazim."
21 Ezi Devit kamaghin a ikaragha
ghaze, "Ki ziar ekiam isa Ikiavira
Itir Godra daningasa an damazimin
ighiam banga uabi fa uabi akuri.
A uabi nin afeziamin ikizimin dan-
ganim inigh na daningasa na gin-
abazi, ki an gumazamizibar da-
panimin ikiam, kar Israelia. Ezi ki an
ziam fasa ighiabagh amuavira iti.
22 Ki uan ziam bar anebiragh, egh
an damazimin pura bizir kinimin
min ikiam. Eghti ingangarir amizir
ni migeir kaba, me ziar ekiam na
daningam."
23 Ezi bizir kam bangin, Solin
guivim Mikal, a borir tam batezir
puvatigha ikia ghuava areme.

7

Akam inigha izir gumazim Natan,
Godin akar dikirizim Devit ganingi
(1 Eghaghaniba 17:1-15)

1 Dughiar maba givazima, Ikiavira
Itir God, Atrivim Devit gamizi, apanir
an okariziba ua izava a ko misozir
puvati. Kamaghin amizi, a uan
dipenimin bar deraviram aperaghav
ikia avughsi.
2 Egha atrivim kamaghin akam
inigha izir gumazim Natan migei, "Ki
dipenir aghuir me sidan temebar in-
garizim gaperaghav iti. Ezi Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam,
a purirpenimin iti. Bizir kam ti der-
azir puvati."
3 Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze,
"Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin
bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a
damusi puram a damu."
4 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir
God Natan migia ghaze,
5 "Ni mangi nan ingangarir gu-
mazim Devit mikim suam: Ikiavira
Itir God ghaze, ni nan Dipenir ki
aven ikiamimin ingaramin gumazir
ki misevezim puvati.
6 "Ki dipenir ekiabar aven itir pu-
vati. Dughiar ki Isipin ua Israelia
inizimin, ki tintinibar zuir dughiaba,
ki Purirpenimin averara iti.
7 Ki danganir aviribar Israelia, ia
koma aruava, kamaghin ian gumazir
dapanir ki misevezir tamin azarazir
puvati, 'Ni tizim bagha na bagha
temer sidan dipenir tamin ingarizir
puvati?' "
8 Egha Ikiavira Itir God ua Natan
migia ghaze, "Ni kamaghin nan in-
gangarir gumazim Devit mikim: Ki
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir
dughiamin, ni nan gumazamiziba Is-
raelia, men gumazir dapanimin iki-
asa ki ni amisefe.
9 Ni zuir danganiba bar, ki ni ko
iti. Egha ki nin apaniba abirazima,
ni me gasighasiki. Nguazir kamin
gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki
nin ziam damighti a bar ekevegham.
10-11 Ki uan gumazamiziba Israelia
bagha nguazir mam amisefe. Ki
an me arighti, me uan nguibamin
min deraghvira a dapiagh ikiva uam
atiatingan kogham. Eghti gumazir
kuraba fomira me gamizi moghin,

6:19: 1 Eghaghaniba 16:43

ua me damuan kogham. Ian ovaviba
fomira nguazir kam inizir dughiamin
ikegha, iza ki ia bagha misevezir
gumazir dapanibar dughiamin, ian
apaniba ia gasighasighavira iti.
Ezi datirighin ki apanibar tuaviba
apirighti, me ua me gasighasighan
kogham. Ki nin adarazi ateghti, me
ikiva ni bagh ovavir boriba batam.
12 "Ni aremeghti, me ni afaghamin
dughiamin, ki nin boribar tongin
otarir tam amiseveghti, an atrivir
gavgavimin otoghti, bizitam a
dikabiraghan kogham.
13 Atrivir kamra, a na bagh
Dipenimin ingaram. Eghti ki an
ovavir boribar amighti, me gin
atrivibar iki gavgavigh mamaghira
ikiam.
14 Eghti ki uabi ia inigh, egh ian
Afeziamin min ikiti, ia nan borimin
min ikiam. Egh an arazir kuram
damighti ki mizazim a gasegham.
Mati afeziam uan borim mizazim a
gasi moghin ki a damuam.
15 Egh ki zurara an apangkuvam.
Ki faragha Sol batoghezi ni an dan-
ganim inizi moghin, ki akirim ragh an
otarim gasaraghan kogham.
16 Eghti nin adarazi givaghan
kogham. Ki nin ikizimin aven
gumazibar amuti, me atrivibar otiv
mamaghira ikiam."
17 Natan Ikiavira Itir Godin akaba
baregha givagha, ghua God an akazir
biziba bar dar gun Devit mikeme.

Devit Ekiam ko migei (1 Eghaghaniba 17:16-27)

18 Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin
akam baregha givagha, an Purir-
penimin aven ghugha an damazimin
kamaghin a ko migei, "O Ikiavira Itir
God, nan Ekiam, ki tina, ni arazir
aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan
adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi
ni fomira deraghavira na gamua iza
datirighin tu.
19 O Ikiavira Itir God, ni ghaze,
arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin
damazimin bizir muziariba, egha ni
arazir igharazir mamin ua na gami.
Ni uan ingangarir gumazimin ovavir
borir gin otivamibar amuamin
bizimin gun na mikeme. O Ikiavira
Itir God ki gumazir kinim, ezi ni
bar bizir ekiabar amuasa dar nan
akakasi.
20 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God, nan Ekiam, ki manmaghin ni
mikimam? Ki nin ingangarir gu-
mazim, ezi ni na gifogha gifa.
21 Ni uan ifongiamin gin ghua uan
ingangarir gumazim bagha bizir
ekiar kam gami. Egha ni uan akar
dikirizir ekiaba nan akakasi.
22 O Ikiavira Itir God, en Ekiam, nin
gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min
itir puvati. E uan inazibar akatoribar
oraghizi moghin, ni uabira bar guizin
God.
23 E Israelia Isipin kalabusin itima
ni uam e ini, egha ni e gamizi e
nin gumazamizibar otifi. Kamaghin
amizi, nguazir kamin gumazamizir
igharaziba me, e nin gumazamiz-
ibar min garir puvati. E nin gu-
mazamiziba kantrin kamin otogha
itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar
aviribar en akura. Ni gumazamizir
igharaziba batuegha men asebagh
asighasighizi, e iza men nguazim ini.
Kamaghin amizi kantriba bar dar gu-
mazamiziba ziar ekiam ni ganidi.
24 O Ikiavira Itir God, ni Israelia e
gamizi, e zurara kamaghira nin gu-
mazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en
Godin ikiam.
25 "O Ikiavira Itir Godin Gavgavim,
ni uan ingangarir gumazim, ko an
adarazi bagha amizir akar dikirizir
kam, ki kamaghsua, ni a damighti a
zurara kamaghira iki.
26 Eghti gumazamiziba bizir ni
amir kabar ganiva, ziar ekiam ni
daningam. Egh me mikim suam,
'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim a Israelian God.' Egh ni zurara
nan adarazir amuti me atrivibar
otivam.

7:12: Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jon 7:42; Aposel 2:30 **7:14:** Onger Akaba 89:26-27; 2 Korin 6:18; Hibru 1:5 **7:16:** Onger Akaba 89:36-37 **7:23:** Godin Araziba 4:34

27 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ni Israelia en God. Ni kam-
aghin nan aka, ni nan ovavir boribar
amuti, me zurara gavgavigh ikiam.
Kamaghin amizi, ki nin ingangarir
gumazim, ki ni ko mikiman atiatir
puvati.
28 "O Ikiavira Itir God, ni nan
Ekiam, ni uabi guizbangira God, ni
uan akar dikirizibar gin ghua biziba
bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir
gumazim bagha akar dikirizir aghuir
kam a damuti, a guizbangiram otogh.
29 O Ikiavira Itir God, ni nan
Ekiam, ki nin ingangarir gumazim,
ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir
kam ginighnigh, egh nan ikizim der-
aghvira me damu. Eghti ovavir borir
nan gin izamiba, nin damazimin iki
zurara kamaghira ikiam."

8

Devit apaniba abini
(1 Eghaghaniba 18:1-17)

1 Ezi gin, Devit uan midorozir
gumaziba ko ghua ua Filistiaba ko
misosi. Egha me Filistiabav sogha me
abini, kamaghin amizi, Filistiaba ua
Israelia gativazir puvati.
2 Egha gin, Devit ua uan midorozir
gumaziba ko ghua Moapia misogha
me abini. A men midorozir gumaziba
gaghora me migeima, me 3plan bizir
ruaribar nguazim gireghav iti. Egha
a gumazir bizir faragha itiba ko bizir
namba 2in itibav gia ghaze, me are-
megham. Egha namba 3in gumazir
bizim migia ghaze, me aremeghan
kogham. Ezi Moapia Devitin apengan
ikia dagiaba isa a ganidi.
3 Ezi Devit uan midorozir gumaziba
ko ghua kantri Soban atrivim ko
misosi, an ziam Hadateser, a Rehopin
otarim. Soba, a Sirian kantrin
nguibar ekiar mam. Dughiar kamin
Hadateser uan midorozir gumaz-
iba inigha apanibav soghasa ghua,
Yufretisin Fanemin amadaghan
nguazir otevitam ua bagh a iniasa
zui. Ezi Devitin adarazi me batogha,
midorozimin me abini.
4 Egha Devit Hadateserin midorozir
gumazir aviriba ini. A 20,000plan
midorozir gumaziba isa, 1,700plan
midorozir gumazir hoziabagh api-
aghira misoziba ini. Egha Devit
uaghan, 100plan karisbagh etuir
hoziaba ini. A uaghan hoziar
igharazibar suer agiriba aghorezi, da
daruan ibura.
5 Dughiar kamin Sirian Damaskusin
nguibar ekiamin itiba, Me Atrivim
Hadateserin akuragha misoghasa
ghue. Ezi Devit uan midorozir
gumaziba ko, me Sirian midorozir
gumazir 22,000plan misoghezi me
ariaghire.
6 Ezi Devit uan midorozir gumaziba
Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi
Sirian gumazamiziba Devitin apen-
gan ikiava dagiaba isa a ganidi. Dan-
ganir Devit misoghasa zuiba bar,
Ikiavira Itir God an akurvazima, an
apaniba abiri.
7 Devit garima, Hadateserin
midorozir gumazir dapaniba golin
ingarizir oraba ateri. Ezi David orar
kaba inigha Jerusalemin ghu.
8 A uaghan, Hadateserin nguibar
ekiamning Beta, ko Berotai, aningin
brasin aviriba ini.
9 Kantri Hamatin Atrivim Toi, an
orazi, Devit Hadateserin midorozir
gumaziba abinigha gifa.
10 Dughiar aviribar Hadateser
faragha Toin apanim gami. Ka-
maghin amizi, Devit Hadateserin
misoghezir bizim bagha, Atrivim
Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan
otarim Joram, Devit bagha anemada.
Egha a migia ghaze, "Ni mangi nan
dughiar aghuim a daningigh. Egh
kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni
Hadateser abiragha gifa. Kamaghin
amizi, ki bizir ni amizir kam bagha
bar akonge." Ezi Joram Devit bagha
ghua bizir aghuir me gol ko silva ko
brasin ingariziba a ganidi.
11 Ezi Devit bizir aghuir kaba
inigha Ikiavira Itir Godin ziam fasa
dagh inaba, eghti da God baghvira
ikiam. A kantrin igharaziba bar
dav sogha inizir golba ko silvaba, a

kamaghira dagh ami.

12 Devit Idomia* ko Moapia, Amonia, Filistia, Amalekia, ko Soban Atrivim Hadateser, a me da gol ko silvan kaba ini.

13 Devit gin uan midorozir gumaziba ko Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi gumazamiziba akar kam baregha ziar ekiam Devit ganingi.†

14 Ezi Devit uan midorozir gumaziba kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

15 Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumazamizibagh ami.

16 Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim.

17 Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupin otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi Seraia, an atrivimin akinafariba osirir gumazim.

18 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba me ofa gamir gumazibar min iti.

9

Devit deragha Mefiboset gami

1 Dughiar mam Devit kamaghin gumazibar azara, "Solin adarazir gumazitaba ikiavira iti, o puvati? Tarazi ikitima, ki deragh me damuasa. Ki Jonatan na gamizir apangkuvir arazim ikarvaghasa."

2 Dughiar kamin Solin adarazir ingangarir gumazir mam iti, an ziam Siba. Me atrivimin ganasa an dia, ezi a ghua atrivim batozima atrivim kamaghin a migei, "Nin ziam Siba?"

Ezi a ghaze, "Are, gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazimra."

3 Ezi atrivim Siban azara, "Solin adarazir tarazi ua ikiavira iti o puvati? Tarazi ikiti, ki Godin apangkuvir arazim men akakaghasa."

Ezi Siba kamaghin Devit migei, "Jonatanin otarir vamira ikiavira ikia, egha an dagarimning uaghara ikufi."

4 Ezi atrivim an azara, "A managh iti?"

Ezi Siba a migia ghaze, "A Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin iti."

5 Ezi atrivim kamaghin oregha, gumazir maba amadazi me ghua Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin otogha otarir kam inigha izi.

6 Otarir kamin ziam Mefiboset, a Jonatanin otarim egha Atrivim Solin igiavotarim. A izav otogha, uan tevimning apirigha aviragha guam nguazimin mitua, egha ziar ekiam Devit ganingi. Ezi Devit an migia ghaze, "Aruer aghuim, Mefiboset."

Ezi Mefiboset ghaze, "Kirara, ki nin ingangarir gumazir kinim."

7 Ezi Devit a ikaragha ghaze, "Ki nin afeziam Jonatan ginighnighavira iti. Egha a bangin ki apangkuvir arazimin ni damuam. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Egh ni zurara nan dipenimin izi na ko nan dagher dakozimin damam."

8 Ezi Mefiboset ua uan tevimning apirigha aviragha, uan guam nguazimin mituagha ghaze, "Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Ki pura bizir kinim. Ki mati afiar aremezir kuamin min iti."

* **8:12:** Hibrun akam ghaze "Siriaba." Egha me fomira akar kam Grikin akamin a giragha an osiri, "Idomia." Guizbangira, Hibrun akam ti faragha ghaze, "Idomia," ezi gin me pazav an osiri. Ni uaghan 1 Eghaghaniba 18:11in gan. **8:13:** Onger Akaba 60:1 † **8:13:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **9:1:** 1 Samuel 20:15-17 **9:3:** 2 Samuel 4:4

9 Egha Mefiboset ghugha gɨvazɨ,
Atrivim Devit, Solɨn ingangarir gu-
mazim Siban diazɨ a izima, a kam-
aghɨn a mɨgei, “Nɨn gumazir ekiam
Sol uan adarazi ko, men nguaziba ko
biziba bar, kɨ da isɨva Mefibosetɨn da-
farim darɨgham. A Solɨn igiavotarim.
10 Eghtɨ nɨ uan otariba ko ingan-
garir gumaziba ko, ia nguazir kamɨn
azenibar ingar. Egh ia dagher azeni-
bar dagher mɨtɨghiziba asigh da inigh
izɨ. Eghtɨ arazir kamɨn, nɨn gumazir
ekiamɨn adarazi dagheba ikiam.
Eghtɨ Mefiboset uabɨ, zurara izɨ na
ko nan dagher dakozimɨn damam.”
Dughiar kamɨn, Siba 15plan otariba
ikia 20plan ingangarir gumaziba iti.
11 Ezɨ Siba kamaghɨn Devit mɨgei,
“Atrivim, nɨn nan gumazir ekiam,
bizir nɨ damuasa na mɨkemeziba,
kɨ bar dar amuam.” Bizir kamɨn
gɨn, Mefiboset ghuava atrivim ko
an dagher dakozimɨn api, egha mati
atrivimɨn otarir mam.
12 Mefiboset otarir igiar mam iti,
an ziam Mika. Dughiar kamɨn, Siban
dɨpenimɨn itir adarazi ko an ingan-
garir gumazamiziba me bar, Mefi-
boset bagha ingangaribagh ami.
13 Ezɨ Mefiboset uabɨ Jerusalemɨn
ikia, zurara Atrivim Devit ko an
dagher dakozimɨn apa a ko iti. Mefi-
bosetɨn dagarimning uaghara ikufi.

Atrivim Devitɨn otaribar eghaghanim

10

(Sapta 10--20)

Devit Amonia ko Siriaba abɨni
(1 Eghaghaniba 19:1-19)

1 Bizir kamɨn gɨn, Amonian atrivim
aremezɨ, an otarim Hanun an dan-
ganim inigha atrivimɨn oto.
2 Ezɨ Devit ghaze, “Kɨ arazir
aghuimɨn Hanun damuam, mati
an afeziam Nahas faragha arazir
aghuimɨn na gami.”
Kamaghɨn amizɨ, Devit apangkuvir
mɨgɨrɨgɨabar Hanunɨn mɨkɨmasa uan
abuir gumazir maba amada. Ezɨ me
ghua otozir dughiamɨn,
3 kantri Amonian gumazir da-
paniba uan atrivim mɨgɨa ghaze, “Nɨ
ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba
amadazɨ, me ziar ekiam nɨn afeziam
danɨngasa ize? Bar puvatɨ. A me
amadazɨ me modogh en nguibar
ekiam getiva an ganasa oda ize. Egh
me gɨn uan mɨdorozir gumaziba ko
izɨ e gasɨghasɨgham.”
4 Ezɨ Hanun akar kam baregha,
Devitɨn abuir gumazibar suigha,
men ghuamasɨziba vaghvagha
dar vuebagh isegha vueba ataki.
Egha uaghan men korotiar ruariba
arɨghara da aghorezɨ da bar otefe, ezɨ
men mɨtiarakaba azenimra iti. Egha
me amadazɨ me ghue.
5 Ezɨ abuir gumazir kaba bar
aghumsigha, uamategh uan nguibabar
mangan aghua. Ezɨ Devit Hanun
amizir bizir kam baregha, kamaghɨn
abuir gumazir kaba bagha akam
amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar
ekiamra ikɨ mangɨtɨ ian ghumasɨziba
uam otivigh gɨvaghtɨ ia Jerusalemɨn
izɨ.”
6 Ezɨ Amonia kamaghɨn fo, me De-
vitɨn gumazibagh amizir bizir kam
bagh, a bar men anɨngaghegham.
Kamaghɨn amizɨ, me nguibar avɨrir
kabar mɨdorozir gumaziba bagha
akaba amangi. Egha me Sirian
kantrin aven itir nguibar ekiamn-
ing, Betrehop ko Soban mɨdorozir
gumazitaba iniasa, me ko akam
akɨrasa ghue. Ezɨ me Amonian
akurvaghasa 20,000plan mɨdorozir
gumaziba amada. Ezɨ me ua Topɨn
nguibar ekiamɨn mɨdorozir gumazir
12,000pla ini. Egha me ua uarir
akurvaghasa, 1,000plan mɨdorozir
gumaziba bagha Makan atrivim ko
akam akɨri.
7 Ezɨ Devit orazi, Amonia uan
mɨdorozir gumaziba bar me akufa.
Egha a Joap ko mɨdorozir gumaz-
iba bar me amadazɨ, me me ko
mɨsoghasa zui.
8 Ezɨ Amonia uan nguibar ekiamɨn
azenan izegha mɨsoghasa uari
arɨgha, dɨvazimɨn tiar akamɨn
boroghɨn tuivighav iti. Ezɨ Siriaba

ko Topia ko Makaba, me uarira
dadar torimin tuivighav iti. Egha
misoghasa uari arigha iti.
9 Ezi Joap apanir kabar ganigha
fo, midorozir gumazir okoruar
pumuning, vong ko vong sara
dikavigh izi a ko misogham. Ka-
maghin amizi, a Israelian gumazir
gavgavir deragha misozir maba
amisevegha me isa, dadar torimin
itir apanir kabar arava bizimin me
afe. Egha a uabi men dapanimin ikia
faragha tu.
10 Egha a uan dozim Abisai
amisevezi, a midorozir gumazir
igharazibar faragha zui. Egha
Amonian midorozir gumazibar ar-
ava men boroghin uan midorozir
gumaziba bizimin me afa zui.
11 Egha Joap kamaghin Abisai
migei, "Ni ganti, Sirian midorozir
gumaziba e adugh mangi e abinsi
damuti, ia izi en akuragh. Eghti
Amonia ia adugh mangi ia abinsi
damuti, e mangi ian akuragham.
12 Ia atiatingan marki! E uan
gumazamiziba ko nguibar ekiar
God e ganingiziba bagh nighnigh
pamtemin misogham. Eghti Ikiavira
Itir God damuasa ifongezir bizir
aghuim a mar guizbangirama otogh."
13 Egha Joap uan midorozir gumaz-
iba ko Siriabav soghasa ghua garima,
me ara tintinibar ghue.
14 Ezi Amonia gari, Siriaba
arima, me uaghan Abisain adarazir
damazimin ara ghua uan nguibar
ekiam avinizir divazir ekiamin aven
monge. Ezi Joap pura Amonia ategha
uan midorozir gumaziba inigha
uamategha Jerusalemin ghu.
15 Ezi Siriaba garima, Israelia
midorozimin me abira, kamaghin
amizi, me uan midorozir gumazibar
diazima me bar iza uari akufa.
16 Ezi Atrivim Hadateser gumazir
maba amangizi, me ghua Yufretisin
Fanemin vongin aruem anadi naghin
otogha, Sirian midorozir gumaziba
inigha ghua bar Helamin nguibar
ekiamin me akufa. Ezi Atrivim
Hadateserin midorozir gumazibar
garir gumazir dapanim Sobak, men
faragha ghua men gumazir da-
panimin iti.
17 Ezi Devit orazi, Siriaba iza
Helamin uari akuvagha itima, a
Israelian midorozir gumaziba bar
me inigha ghua Jordanin Fanem
girigha vongin ghua Helamin ghu.
Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva
misoghasa uari arigha maghira
Israelia ko midorozim fore.
18 Ezi Israelian midorozim bar gav-
gavigha Sirian midorozir gumaziba
adugha zuima me are. Ezi Devit
uan midorozir gumaziba ko, men
700plan karisbagh isin ikia misozir
gumaziba ko 40,000plan nguazimin
tuiva misozir gumazibav soghezi,
me ariaghire. Egha uaghan Sirian
midorozir gumazibar dapanim
Sobak misoghezima, a danganir
kamrama areme.
19 Ezi Atrivim Hadateserin apen-
gan itir atrivir maba garima, Israelia
me abinigha gifa. Ezi me tagha, Is-
raelia ko navir vamiran ikiasa akam
akirigha Israelian apengan iti. Ka-
maghin amizi, Siriaba uam Amonian
akurvazir puvati.

11

*Devit Urian amuim ko arazir ku-
ram gami*

1 Ezi azeniba vaghvagha, dar
dughiar orangtiziba givasava amima,
atriviba uan midorozir gumaziba isa
uan apaniba ko misoghasa zui. Ezi
Devit Amonia misoghasa Joap ko,
uan midorozir gumazibar gumazir
dapaniba ko Israelian midorozir
gumaziba, a bar me amangi. Ezi me
ghua Amonia misogha me abiragha,
Raban nguibar ekiamin midorozim
fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha
ghuzir puvatigha Jerusalemra iti.
2 Egha guaratizir mamin aruem
uaghira bar migorima, Devit uan
misiamin dikavigha avughsa uan
dipenimin pin itir danganim garui.
Egha garima amizir mam uan

11:1: 1 Eghaghaniba 20:1

dipenimin rua iti. Amizir kam, an
ganganiba bar dera.
3 Ezi Devit foghasa, munar amizir
manamra rue, egha gumazir mam
amadazima a foghasa ghu. Ezi gu-
mazim ghua an ganigha kamaghin
fo, kar Batseba, Eliamin guivim. A
Hitian adarazir gumazir mam Uria,
an amuim.
4 Ezi Devit gumazir maba amangizi
me ghua Batseba inigha ize. Dughiar
kamin, Batseba uan iakinibav suegha
givagha, uan mikarzim zuasa biz-
ibagh ami. Egha Batseba Devit bagha
izezi, Devit a koma akuizi, Batseba
gin uamategha uan dipenimin ghu.
5 Egha gin Batseba borimin duirava
fo, a navim adai, egha Devit bagha
akam amada.
6 Ezi Devit oregha Joap bagha akam
amaga ghaze, "Ni Hitian gumazim
Uria amadaghti a na bagh izegh." Ezi
Joap Devit bagha Uria amadazi, a ize.
7 Uria Devit bagha izezi, a ka-
maghin an azara, "Joap derazi an
midorozir gumaziba uaghan dera?
Ezi midorozim manmaghira zui? Me,
en apaniba abinigham, o?" Ezi Uria
midorozimin otivizir biziba bar a
geghani.
8 Ezi Devit Urian migia ghaze, "Bar
dera, ki oregha gifa. Ni datirighin
uan dipenimin mangi dagarimning
ruegh avughsi." Ezi Uria Atrivim De-
vit ategha azenan ghuzi, Devit gin
bizir aghuir maba Uria daningasa, da
isa gumazir mam ganingizi an ada
inigha a bagha zui.
9 Ezi Uria uan dipenimin ghuzir
puvati. A uan gumazir ekiamin gu-
mazir a geghuviba ko, me atrivimin
dipenimin tiar akar miriamin akui.
10 Ezi Devit orazi, Uria uan
dipenimin ghuzir puvatizi, Devit
ghuava a migei, "Ni tizim bagha
uan dipenimin ghuzir puvati? Ni
dughiar ruarimin midorozimin ikia
uan dipenimin ikezir puvati."
11 Ezi Uria kamaghin Devit ikara,
"Israelia ko Judabar midorzir gumaz-
iba midorozir danganimra iti. Ezi
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
me ko ikiavira iti. Ezi nan gu-
mazir ekiam Joap, midorozir gumaz-
iba ko pura danganir azentuzimin
averpenibar ikiavira iti. Eghti ki
uabira mangi uan dipenimin deragh
damiva, dipabar ami, egh uan amuim
ko dakuti, kamaghin bar deraghan
kogham. Ki bar guizbangira arazir
katam damighan kogham."
12 Ezi Devit a migia ghaze, "A
dera, ni datirighin kagh ikeghti ki
gurumzaraghan, ua ni amadaghti
ni mangam." Ezi aruer kamin Uria
Jerusalemin iti. Ezi amimzaraghan
guaratighin,
13 Devit Urian diazi a iza a ko
apima, a dipar onganiba a ganingizi
an ada amegha bar ongani. Egha
dimagarir kamin, Uria dakuasa uan
dipenimin iraghuzir puvati. A uan
daguivsiam ghuaragha, gumazir
atrivim geghuva itiba koma akui.
14 Egha amimzaraghan, Devit Joap
bagha akinafarir mam osirigha,
Uria ganingigha anemadazima a
uamategha midorozir danganimin
ghu.
15 Devit kamaghin akinafarim
osiri, "Ni Uria isi midorozim bar
gavgavizi naghin anetigh. Egh ia bar
uari amikirvegh girakirangin izeghti,
apaniba a misueghti an aremegh."
16 Dughiar kamin Joap midorozir
gumaziba ko me Raban nguibar
ekiam iniasa misoghavira iti. Egha
Joap akinafarim inigha givagha egha
gari, Amonian midorozir gumazir
gavgaviba bar pamten misozir dan-
ganim, a Uria isava danganir kamin
aneti.
17 Ezi Amonian midorozir gu-
maziba uan nguibar ekiam avinasa
azenan iza, Joapin midorozir gumaz-
iba ko misosi. Ezi midorozir kamin
aven, Devitin ingangarir gumazir
dapanir maba ariaghire, ezi Uria
uaghan me koma areme.
18 Joap gin Devit bagha akam am-
aga midorozir kamin otivizir bizibar
gun migei.
19 Egha Joap gumazir akar kaba
inigh mangamim migia ghaze,

"Midorozir kamin aven otivizir biziba ni bar adar gun Devitin mikemegh.

20 Eghti an atar kamaghin ni mikimam, 'Ia manmaghsua ghua nguibar ekiamin divazim bar an miriamra ghugha misosi? Ia kamaghin fozir puvati, apaniba divazim gisin tuivigh ikiva, barir pibar ia gasegham.

21 Ia ti fomira Gideonin otarim Abimelek batozir bizir kam bakinighinigha mati? Gideonin otarim Abimelek, a fomira Tebesin nguibar ekiamin boroghin divazir miriamin tughav itima, amizir mam divazim gisin ikia, dagiar wit mirmirir mam puegha a mikinizi an areme. Ezi ia manmaghsua bar divazir miriamin boroghin ghue?' Atrivim mikemegh givaghti, ni kamaghin a mikim, 'Nin Ingangarir Gumazim Uria, Hitian gumazim, a uaghan areme.' "

22 Ezi gumazir kam Joapin akaba inigha Devit bagha ize.

23 Egha kamaghin a migei, "Apaniba gavgavigha e adugha nguibar ekiamin azenan izegha tuzir torimin e misosi. Ezi e ua me adugha bar ghua nguibar ekiamin tiar akamin ghu.

24 Ezi Amonian midorozir gumazir maba divazir ekiamin pin ikia, barir pibar nin ingangaribar garir gumazir dapanir mabagh asezi me ariaghire. Ezi nin ingangarir gumazim Uria, a Hitian gumazim, a uaghan areme."

25 Ezi Devit a migia ghaze, "Ni uamategh mangi Joapin mikim suam, A midorozimin aven otivizir bizibagh nighnigh, egh da bagh pamtemin nighnighan marki. Gumazitam foghan kogham, tinara midorozimin aven ovegham. Kamaghin amizi, an Amonia misogh me abinigh, egh men nguibar ekiam bar a gasighasikigh."

26 Ezi Batseba gin uan pamin ovevem baregha, a bagh azia iti.

27 A uan pam gibua a bagha ikegha givazima, Devit gumazir mabav kemezi me Batseban akua a bagha atrivimin dipenimin ize. Ezi Devit an itima, an otarir mam bate. Ezi Devit amizir arazir kam, Ikiavira Itir God bar a gifongezir puvati.

12

Natan Devitin arazir kuram aghuri

1 Egha Ikiavira Itir God, Devit bagha uan akam inigha izir gumazim Natan amada. Ezi Natan iza a batogha kamaghin Devit geghari, "Dughiar mam gumazir pumuning nguibar ekiar mamin iti. Aningin mav bizir aviriba iti, ezi mav onganarazibagh amua bizir aviriba puvati.

2 Gumazir bizir aviriba itim, a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba iti.

3 Ezi gumazir biziba puvatizim, sipsipin nguzir amebar vamira ua bagha a givezegha an akuaghapi, ezi an a ko iti. Egha a deraghavira sipsipin nguzir amebar kamin garima, an an boriba ko dipenimin ikia ghuava ekefe. A dagher muziarir a itiba, ana da abigha dar naba isa uan sipsip ganiga anetaghirazima, a an dipaba apir kavin dipar naba api. Egha an a isa uan evarim garigha a muagha akui. Ezi sipsipin kam mati an guivimin miraram oto.

4 Ezi dughiar mamin, gumazir mam iza gumazir bizir aviriba itimin dipenimin ize. Ezi a uan namakar a bagha izezim bagh uan sipsipin tam o bulmakaun tam misuegh a bagh isaman aghua. Egha a gumazir biziba puvatizimin sipsipin nguzim okemegha a misuegha uan namakar a bagha izezim bagha a isami."

5 Ezi Devit kamaghin oregha, gumazir bizir aviriba itir kam bar a basemegha, kamaghin Natan migei, "Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira migei, gumazir arazir kurar kam gamizim, me a misueghti, an aremeghti deragham.

11:21: Gumazir Dapaniba 9:53 **11:27:** Onger Akaba 51:4 **12:1:** Onger Akaba 51:1

6 Guizbangira, a gumazir biziba
puvatizimin apangkuvir puvatigha
arazir bar kuram gami. Kamaghin
amizi, a 4plan sipsipba isi, a inizir
sipsipin kam ikarvagham."

7 Ezi Natan kamaghin Devit
migia ghaze, "Nirara, gumazir ki
egharir kamnang! Ikiavira Itir God,
a Israelian God, a kamaghin ni
migia ghaze, 'Ki nin akurazi, Sol ni
gasighasighizir puvati. Ki borem isa
ni gingegha ni amisevezi, ni Israelian
atrivimin oto.
8 Nin gumazir aruam Sol, ki an
dipenim ko an biziba ko an amuiba,
ki bar da isa nin dafarim gati.
Egha ki ni gamizi ni Israelia ko
Judabar atrivimin oto. Bizir kaba nin
damazimin oteveghti, ki bizitaba ua
ni daningvira ikiam.
9 Ezi ni manmaghsua Ikiavira
Itir Godin akam batuegha, an
damazimin arazir kurar kam gami?
Ni Hitian gumazim Uria misoghezi
an areme. Ni midorozim bagha
anemadazi, Amonia uan midorozir
sabamin a misoghezi an areme, ezi ni
an amuim ini.
10 Ezi ni deraghviram oragh. Ni nan
akam batuegha Urian amuimin iki-
asava a ini. Kamaghin amizi, dughiar
gin izibar, gumaziba nin ovavir borir
tabav soghti me arimighiram, eghti
arazir kam ikivira ikiam.'
11 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migia ghaze, Ki nin adarazir gumaz-
itabar amighti, me osimtizir ekiaba
ni darigham. Egh nin damazimin, ki
nin amuiba isi gumazir igharazibar
aningam. Eghti me azenara arazir
kurabar nin amuibar amuam.
12 Ni uan arazir kuram modogha
a gami, ezi ki nin arazir kurar kam,
azenara a ikarvaghti, Israelia bar an
ganam."

13 Ezi Devit kamaghin oregha
ghaze, "Ki Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kuram gami."

Ezi Natan a ikaragha ghaze,
"Ikiavira Itir God, nin arazir kuraba
gin amada, ezi ni aremeghan
kogham.
14 Ezi nin arazir kurar kam bangin,
apaniba akar kurabar Ikiavira Itir
God migei. Kamaghin amizi, nin
otarir Batseba otezim aremegham."
15 Natan Devitin arazir kurabar
gun a mikemegha givagha, ua-
mategha uan dipenimin ghu.
Ezi gin, Devitin borim, Ikiavira Itir
God a gamizi, a puviram arei.

Devitin otarim areme

16 Devitin otarim arei, ezi otarim
ghuamaghasa, Devit dagheba tagha
God ko migia a gaghori. A
dimagaribar uan dipenimin ghua
pura nguazim girav iti.
17 Ezi an ingangarir gumazir aru-
aba ghua an miriamin tuivigha egha
dikavasa a migeima, a me barazir pu-
vati. A uaghan me ko daman aghua.
18 Ezi 7plan dughiaba givazima,
an borim areme, ezi an ingangarir
gumaziba an borimin ovevemin
gun an mikiman bar atiatingi. Me
kamaghin uarira uariv gei, "Borim
tighar ovengamin dughiamin, e a
migeima an e barazi puvati. Kam-
aghin e datirighin borimin ovevemin
gun a mikemeghan kogham. A
bizir kam baregh ti dikavigh uabi
gasighasigham."
19 Ezi Devit garima, an ingangarir
gumaziba sighsirir akabar uarira
uariv geima a fo, borim ti aremegha
gifa. Ezi a men azara, "Borim aremez,
o?"
Ezi me ghaze, "Are, an areme."
20 Egha Devit akar kam baregha,
nguazimin dikavigha ghua rue. Egha
borem uan mikarzim gaghuigha, ko-
rotiar aghuiba aghuigha, Ikiavira Itir
Godin ziam fasa an Dipenimin ghua,
uan tevimning apirigha dapanim
aviragha guam nguazim mitua. Egha
Devit ua uan dipenimin izegha,
dagheba isair gumazibav mikemezi,
me a bagha dagher maba tuigha a
ganingizi, ana da api.
21 Devit arazir kam gamizima,
ingangarir gumaziba kamaghin a

12:11: 2 Samuel 16:22

mɨgei, “Nɨ arazir manmaghɨn amizim gami? Nɨn borim aremezir puvatɨzir dughiamɨn, nɨ a bagha aziava dagheba ta. Ezɨ borim aremezɨ, nɨ datɨrɨghɨn dɨkavigha dagheba api. Nɨ mɨngarir manam gatava arazir kam gami?”
22 Ezɨ Devit me ikaragha ghaze, “Kɨ ghaze, Ikiavɨra Itir God ti nan apangkuvigh nan borim damighti an aremeghan kogham. Kamaghɨn borim angamɨra ikiavɨra itima, kɨ aziava dagheba ta.
23 Ezɨ datɨrɨghɨn an aremegha gɨvazɨ, kɨ tizim bagh dagheba tagham? Arazir kamɨn kɨ ua borim damighti a dɨkavigh angamɨra ikiam? Bar puvatɨ. A zuir danganir kam kɨ gɨn uaghan an mangam. Egh a ua na bagh izeghan kogham.”

Batseba Solomon bate

24 Egha gɨn Devit gavgavim uan amuim Batseba danɨngasa, akar aghuibar a mɨgei. Egha Devit a koma akuizɨma, a navim asegha otarir igharazir mam bate. Ezɨ Devit ziam Solomon a gatɨ. Ezɨ Ikiavɨra Itir God bar borir kam gifonge.
25 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God uabɨ ziar kam Jedidia* borim darɨghasa, uan akam inigha izir gumazim Natan amadazɨ a Devit bagha ghu.

Devit mɨsogha Raban nguibar ekiam ini

26 Ezɨ dughiar kamɨn, Joap uan mɨdorozir gumaziba ko, Raban nguibar ekiamɨn mɨsogha ghuavɨra iti, kar Amonian atrivimɨn nguibar ekiam. Egha me nguibar ekiar kamɨn akuar mam ini.
27 Egha a Devit bagha akam amaga ghaze, “Kɨ Raban nguibam ko mɨsogha men dɨpaba tuir danganim inigha gɨfa.
28 Eghtɨ datɨrɨghɨn, nɨ zuamɨra Israelɨn mɨdorozir gumazir ikiavɨra itiba akuvagh, me amadaghtɨ, me izɨ pamtemɨn Raban gumaziba ko mɨsogh me abɨnighɨva nguibar ekiam inigh. Puvatɨghtɨ, nan adarazira mɨsogh me abɨnighti, gumazamiziba nan ziam nguibar ekiar kam darɨgham.”
29 Ezɨ Devit akar kam inigha gɨvagha, mɨdorozir gumazir ikiavɨra itiba akuvagha, me bar ghua Raban gumaziba ko mɨsogha me abɨnigha nguibar ekiam ini.
30 Egha Devit Amonian atrivimɨn dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golɨn an ingarizɨ, an osɨmtɨzim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagɨar dirir bar pɨn kozir mamɨn an kuruke. Ezɨ Israelia dapanir asuar kam inigha Devitɨn dapanim garu. Devit uaghan dagɨaba ko bizir aghuir avɨriba nguibar ekiar kamɨn ada ini.
31 Egha Devit Raban nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar avɨribar amuasa me arɨsi. Marazi sobiar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainɨn afavibar ingangaribagh ami, marazi ainɨn sobiabar ingangaribagh ami. Ezɨ marazi brighbar ingari.† Arazir kamra, Devit kantri Amonɨn nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gɨn, Devit uan mɨdorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalemɨn ghue.

13

Amnon arazir kuramɨn Tamar gami

1 Bizir kamɨn gɨrara, arazir mam oto. Devitɨn otarim Apsalom, a buaramizir mam iti, an ziam Tamar. An ganganiba bar dera. Ezɨ Devitɨn otarir igharazir mam, an ziam Amnon, amebar igharazim a bate. A bar Tamar gifongegha, a bagha navim dɨkafi.

* **12:25:** Ziar kam Jedidia, an mɨngarim kamaghɨn ghu, “Ikiavɨra Itir God bar a gifonge.” † **12:31:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, a kamaghɨn mɨgei, “Egha a Raban nguibar ekiamɨn gumazamiziba bar me inigha egha soba ko ainɨn afaviba ko ainɨn sobiabar me mɨsoghezɨ, me ariaghire. Egha a marazi brighbar ingarir avenɨn marazi tue.”

2 Tamar tong bar gumazitam
koma akuigha fozir puvatizi, me bar
deragha a geghuvima a iti. Kamaghin
amizi, Amnon Tamarin boroghin
mangamin tuaviba puvati, egha a
zurara a ginighnigha arei moghin iti.
3 Egha Amnon namakar mam iti,
an ziam Jonadap. A Devitin avebam
Saman otarim, a bizibav kimti, dar
dagheba guizbangirama otivamin fo-
fozir ekiam iti.
4 Egha a Amnonin azara, "Atrivimin
otarim, ni na mikim, manmaghin
amizi ki zurara nin garima, ni ose-
megha arei moghin gari?"
Ezi Amnon a ikaragha ghaze, "Ki
uan avebam Apsalomin buaramizim
Tamar, bar a gifonge."
5 Ezi Jonadap a ikaragha ghaze,
"Ni ifar arei moghin damu, egh uan
misiamin irighiv iki mamaghira iki.
Eghti nin afeziam nin gansi aven
iziti, ni kamaghin a mikim suam, 'Ga
uaning! Ni nan buaramizim Tamar
amadaghti an aven izi, eghti ki ganti,
a na bagh daghetam tuam. Egh a uabi
daghem na daningti ki aneremam.' "
6 Ezi Amnon, Jonadapin akam
baregha, ghua uan misiamin ghugha
ifara arei moghin amua uan misiam
girighav iti. Ezi Atrivim Devit an
arimariar akam baregha an ganasa
an dipenimin ghu. Ezi Amnon a
migia ghaze, "Ga uaning! Ki aria nin
azangsisi, ni nan buaramizim Tamar
amadaghti an aven izi, eghti ki ganti
a na bagh kekin taba tu. Egh a uabi
kekin kaba inigh na daningti ki dar
amam."
7 Dughiar kamin, Tamar atrivimin
dipenimin itima, Devit a bagha akam
amaga ghaze, "Ni mangi uan tuebam
Amnonin dipenimin mangiva a bagh
daghetam tuam."
8 Ezi Tamar oregha uan tuebam
Amnonin dipenimin ghugha garima,
a uan misiam girighav iti. A irighav
ikia garima, Tamar plauan maba
inigha plaua giragha kekba tuer
minemin da tue.
9 A kekba tuer minem isa kekba
Amnonin damazimin da ingegha
itarim gati. Ezi Amnon daman
aghua. Egha a ghaze, "Ia ingarir
gumaziba bar, ia azenan mangi." Ezi
gumazamiziba kamaghin oregha, me
bar dipenim ategha azenan ghue.
10 Ezi Amnon Tamar migia ghaze,
"Ni kekba inigh ki akui naghin izi, egh
kekba isi na daningti ki dar amam."
Ezi Tamar kekin tuezir kaba inigha a
irighav iti naghin a bagha zui.
11 Tamar kekba inigha ghuava
Amnon daningasa amima, a maghira
an dafarim gitorogha a migia
ghaze, "Nan buaramizim, ni izi nan
misiamin na ko dakuasa ki ifonge."
12 Ezi Tamar a migia ghaze,
"Markiam, ni nan tuebam. Ni arazir
kurar kam damusi na gaghonan
marki. E Israelia arazir kurar kabagh
amir puvati. Ni aghumsizir arazir
mizirizir kam damuan marki.
13 Ni arazir kurar kam damighti, ki
aghumsizir ekiam inigh, ua gumaza-
mizibar damazimin daruan kogham.
Eghti Israelia bar mikim suam, ni bar
ikufi, egh me ni dipova bar pazivira
ni mikimiva bar ni abiragham. Ga
uaning! Ni arazir kam datirighin a
damusi nighnighan marki. Ni nan
ikisi ifuegh, ga uan afeziam Atrivim
Devitin azaraka. Ni nan ikisi, a ti nin
amamangatigham."
14 Ezi Amnon Tamarin migirigiam
baraghan aghuagha, uan gavgavim
sarama an suiragha, a gekuigha a
gakaghora a koma akui.
15 Egha datirighin a Tamarin aghua.
A faragha bar Tamar gifonge, egha
datirighin bar a basemegha bar an
aghua. An an aghuazir arazim bar
ekevegha, a faragha a gifongezir
arazim gafira. Egha a migia ghaze,
"Ni dikavigh na gitagh mangi."
16 Ezi Tamar a ikaragha ghaze,
"Nan tuebam, ni na barakigh. Ni
datirighin na batogha na gamir
arazir kurar kam, a ni nan suiragha
arazir kuramin na gamizir arazim
bar a gafiragham." Ezi Amnon bar
tong Tamar barazir puvati.
17 Egha uan ingangarir gumazir
igiamin diagha a migia ghaze, "Ni izi

amizir kam nan damazimin a batueghti an azenan mangiti, ni tiam asaragh."
18 (Dughiar kamin, Tamar korotiar ruarir kurkazir bar aghuiba itiba arugha, Amnon bagha ghu. Kar atrivibar guivir tighar pamin ikiamiba azuir korotiar aghuir ruariba.) Ezi Amnonin ingangarir gumazim a batoghezi an azenim giriżi, a tiam asara.
19 Ezi Tamar uan navir osimtizim akakagha, averenim uan dapanim gaghuigha korotiar ruarir kam abiki. Egha dafarimning uan dapanim gatigha, pamten aziavira zui.
20 Ezi Apsalom uan buaramizim Tamarin garima, an aziavira izima, a an azara, "Manmaghin ami? Nin tuebam Amnon ni ko akua arazitamin ni gamizi ni azia izi? Amnon, a nin tuebam, kamaghin, ni azir akam ategh pura uabi amiragh mighigh bizir a ni gamizir kamin osiman marki. Egh nin tuebam Amnon ni gamizir arazir kurar kamin gun gumazitam mikiman marki." Ezi Tamar Apsalomin dipenimin ghugha a ko iti, ezi osimtizir kam zurarama anebiravira iti.
21 Ezi Atrivim Devit eghaghanir kam baregha an muriam bar moghira ikufi.*
22 Ezi Apsalom bizitamin bar Amnon migeir puvatigha bar aghumra iti. Amnon an buaramizim suiragha a gekuigha ghua arazir kuramin a gami, kamaghin amizi, Apsalom bar an aningaghegha an aghua.

Apsalom, Amnon misueghti an aremeghasa tuaviba buri

23 Azenir pumuning givazima, Apsalom uan ingangarir gumaziba ko Balhasorin nguibamin sipsipin arizibagh isi, isam damuasa atrivibar otariba bagha bar akaba amangi. Nguibar kam a Efraimin nguibar ekiamin boroghin iti.
24 Egha Apsalom Atrivim Devit bagha ghua, kamaghin a migei, "Atrivim, ki nin ingangarir gumazim, ga uaning. Ki uan gumaziba ko sipsipin arizibagh isi isam damuasa. Egh ni uan ingangarir gumazir dapaniba ko, ia nan isamin izasa ki ian azangsisi."
25 Ezi Atrivim Devit a ikaragha ghaze, "Nan otarim, ti puvatigham. E bar mangegh uam osimtizim ni danigham." Ezi Apsalom mangasa a gaghoravira iti. Ezi atrivim an gin mangan aghuagha ghaze, Apsalom ni mangi, nin biziba deragham.
26 Ezi Apsalom a migia ghaze, "Ia mamaghin izan aghuaghiva, nan aveghbuam Amnon amadaghti, an e bagh izi."

Ezi atrivim a ikaragha ghaze, "A bizir tizim baghvira nin gin mangam?"
27 Ezi Apsalom Amnon bagha Devitin azangsighavira iti, ezi an Amnon ko uan otarir igharaziba saram amamangatizi, me bar Apsalomin gin ghu.
28 Egha me ghua Balhasorin nguibamin otivigha, Apsalom uan ingangarir gumaziba pamten me abira me migia ghaze, "Ia isamin torimin ganti, Amnon dipar onganiba amegh onganighti, ki mikimvira ikiti, ia a misueghti a irigh aremegh. Ki uabi a misueghti an aremeghasa ia migia ia abira. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamin atiatingan marki."
29 Ezi Apsalomin ingangarir gumaziba a mikemezi moghirama isamin aven Amnon gamizi, Atrivim Devitin otarir igharaziba kamaghin ganigha dikavigha vaghvagha uan donkibagh apiagha bar puv are.
30 Me tuavimin ghuavira itima, gumazir mam men faragha ghua, Devit migia ghaze, "Apsalom nin otariba

* **13:21:** Bar fomira gumaziba Hibrun akam, me Grighin akamin a gira, egha vezin kamin me mong an ruarim osiri. Ezi e datirighin fozir puvati, me uari akar kam osiri, egha a fomira Hibrun kamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Grighin akam ghaze, "Amnon Devitin otarir ivariam, ezi Devit bar a gifonge. Kamaghin Devit Amnon ivezir kuram a ganingizir puvati."

bar me misoghezi me ariaghire, men tav itir puvati.”

31 Ezi atrivim kamaghin oregha dikavigha tugha uan korotiar ruarim abigha nguazim girighav ti. Ezi an ingangarir gumaziba uaghan tuivighavira ikia uan korotiar ruariba abiagharisi.

32 Ezi Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonadap kamaghin Devit migei, “Nan gumazir ekiam, ni nighnizir gavgavim akar kabar ikian marki. Me nin otariba bar me misoghezi me ariaghirezir puvati. Me Amnonra misoghezi an areme. Bizir kamin mingarim kamakin, Amnon faragha arazir kurabar Apsalomin buaramizim Tamar gami. Ezi Apsalom zurara dughiabar bizir kam ginighnighavira ikia, Amnon misoghezi an areme. Ki Apsalomin guamin garima a mitarmangizi, ki an nighnizim gifo.†

33 Atrivim, nan gumazir ekiam. Ni akar kaba isi uan navir averiam darighan marki, kar pura akar kiniba, nin otarir igharaziba ariaghirezir puvati. Amnon uabiram areme.”

34-36 Ezi Apsalom zuamiram arav ghu.

Jonadap Devit ko migiavira itima, nguibar ekiam geghuva an garir midorozir gumazir igiar mam, munaghira Horonaimin izir tuavmin garima, gumazir avirim mighsiar miriamin otivigha izaghiri. Ezi an atrivim bagha ghua kamaghin a migei, “Ki gumazir mabar garima me Horonaimin izir tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri.”‡

Ezi Jonadap Devit migia ghaze, “Ni gan! Ki ni mikemezi moghira mar atrivimin otaribara izi.” Jonadap mikemegha givazima, Devitin otariba aven izegha maghirama azi. Ezi Devit uan ingangarir gumaziba ko, me me ko puvirama azi.

Apsalom arav ghu

37-39 Apsalom ara ghua kantri Gesurin ikia, Atrivim Talmai ko iti. Talmai, a Amihutin otarim.§ An azenir 3plan Gesurin iti.

Ezi Atrivim Devit dughiar ruarimin Amnon gibua a bagha ikegha givagha, ua Apsalomin apangkuvigha ghaze, a uamategh izi.

14

Apsalom ua izasa, Joap a bagha tuaviba buri

1 Seruian otarim Joap kamaghin fo, Atrivim Devitin navim bar Apsalom baghavira iti.

2 Ezi Joap amizir nighnizir aghuiba itim bagha uan ingangarir gumazir mam amadazi, a ghua Tekoan nguibamin a inigha ize. Ezi Joap kamaghin a migei, “Ni kamaghin damuasa ki ifonge, ni ifar mati gumazim aremezi ni aghuimazimin iti moghin iki. Ni aghuimazir korotiabar aghuigh, egh borem uan mikarzim daghuan marki. Ni mati gumazim aremezi ni dughiar ruarimin a gibua iti moghin iki.

3 Egh ni atrivim bagh mangiva akar ki ni ganidir kabar gun a mikim.” Egha Joap atrivim mikimamin akabar amizim migei.

4 Ezi Tekoan amizir kam atrivim bagha ghugha, atrivimin damazimin nguazim girigha uan guam nguazim mituagha, ziar ekiam a ganiga ghaze, “O atrivim, ni nan akuragh.”

5 Ezi atrivim an azara, “Ni osimtizir manam iti?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, guizbangira, nan pam aremezi ki odiarimin iti.

† **13:32:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. ‡ **13:34-36:** Vezin kamin aven, akar kam, “Ezi an atrivim bagha ghua kamagh a migei, ‘Ki gumazir mabar garima me Horonaimin izir tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri,’” a datirighin Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira ike, egha datirighin ovenge. Bar fomira dughiar akam ikiavira itimin, gumaziba Grikin akamin a gira, ezi akar kam a Grikin akamin ikiavira iti. § **13:37-39:** Talmai an Apsalomin inazir afeziam. Ni 2 Samuel 3:3in gan.

6 Ki nin ingangarir amizim. Ki
faragha otarir pumuningra iti. Egha
aning azenibar ikia uaningin atara
uaning misozima, aningin tongin
midorozim abighan gumaziba pu-
vati. Ezi mav mavin misoghezi an
areme.
7 Ezi datirighin nan pamin ikizimin
adarazi bar dikavigha nan atara
ghaze, otarir uan aveghbuam
misoghezi an aremezim, ni a isi en
dafarim datighti, e a misueghti an
aremegh, uan aveghbuamin ovevem
ikaragham. Ki men akamin gin
mangiva, ki otariba puvatigham.
Mati ki avivkiar mam iti, ezi me ane-
mungasa. Me kamaghin damighti,
nan pam ko an ikizimin ziam nguazir
kamin ikian kogham."
8 Ezi Atrivim Devit, amizimin
akam baregha kamaghin a ikaragha
ghaze, "A dera, ki nin osimtizim ni
bagh anekiram. Ni uamategh uan
dipenimin mangi."
9 Ezi Tekoan amizim kamaghin
atrivim migei, "Atrivim, nan gumazir
ekiam, osimtizir kam na ko nan
afeziamin adarazir izam. Eghti ni ko
nin dipenimin itir darazi osimtiziba
puvatigham."
10 Ezi atrivim a migia ghaze,
"Gumazitam migirigiar kuratam ni
mikemeghti, ni a inigh na bagh iziti,
ki a mikemeghti a ua kamaghin ni
damuan kogham."
11 Ezi amizim ua kamaghin migei,
"Ga uaning, atrivim, ki kamaghin
ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God,
ni an ziamin mighvira a mikimtima,
me nan otarir igharazim misueghti
an aremeghan marki. Bar markiam.
Guizbangira, en arazim kamakin,
gumazim uan aveghbuam misueghti
an aremeghti, gumazir kamin an-
ababara a misueghti an aremegham.
Ezi ni arazir kamin gin mangan
marki, eghti gumazitam nan otarim
misueghti an aremeghan marki."
Ezi Devit ghaze, "Ki, Ikiavira Itir
Godin ziamin guizbangira ni migei,
nin otarimin dapanir arizitam tong
nguazim girighan kogham. An are-
meghan kogham."
12 Ezi amizim kamaghin migei, "Ga
uaning, nan atrivir ekiam, ki nin in-
gangarir amizir kinim. Ni na ateghti
ki tong ua mikemeka?"
Ezi Devit ghaze, "A dera ni mikim."
13 Ezi amizim kamaghin Devit
migei, "Ni tizim bagha bizir kurar
kamin Godin gumazamizibagh ami?
Ni uabi uan otarim batuegha ane-
taghizi, a ua izezir puvati. Kam-
aghin amizi, akar ni datirighin na
mikemezir kam, ni uabi uabi isa
kotiam gati.
14 E fo, e bar moghira arighiregh
ua angamira ikian kogham, mati
gumazim dipam nguazim gingeghti,
gumazitam uam a iniva avegham.
God pura gumazibar ikirimiriba
agevir puvati. Eghti gumazitam an
saghon ikitima, a gumazir kam inigh
uabin boroghin izisi, a bagh tuaviba
buriam.
15 Atrivim, nan gumazir ekiam,
ga uaning, gumazamiziba na
gasighasighasa na migei. Kamaghin
amizi, ki men atiatia, egha datirighin
ni mikimasa ni bagha izi. Ki nin
ingangarir amizim, ki kamaghin
nighnisi, ki nin azaraghtima, ni nan
akurvaghamin tuavitam batogham.
16 Ki kamaghin nighnisi, gu-
mazir maba ki uan otarim ko, ga
gasighasighava ami, eghti God ga
ganingizir nguazir kam, ga an ikian
kogham. Ki ghaze, ni ti nan akam
baragh nan akuragh, gumazir kabar
dafarim da ua ga iniam.
17 Kamaghin amizi, ki ghaze, ni
na bagh akar gavgavitam akirighti
ki deraghvira ikiam. Atrivim, nan
gumazir ekiam, ni mati Godin en-
selin mam, egha ni arazir kuraba ko
arazir aghuibagh fo, manam dera, ezi
manam ikufi. Ezi Ikiavira Itir God,
nin God ni ko iki."
18 Atrivim oregha kamaghin
amizim ikara, "A dera, ki datirighin
azangsizir mam nin ti. Ki kam-
aghsua, ni datirighin guizbangira

14:17: 2 Samuel 19:27

na mikimiva bizitam nan mongan markі.”

Ezі amizim ghaze, “A dera, atrivim, nan gumazir ekiam, nі nan azang.”

19 Ezі Devit kamaghin an azara, “Joap ti akar kabav kimasa nі amadaz, o?”

Ezі amizim ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, kі nin ziamin guizbangіra nі mіgei, kі nin azangsіzim gitaviraghan ibura, egh kі uaghan akatam nin modoghan kogham. Are, bar guizbangіra, nin ingangarir gumazim Joap, an akar kabar na mikemegha, na amadazіma kі dar gun nі mіgei.

20 Nin ingangarir gumazim Joap, a pura dav kemezir puvatі. An Apsalomin osіmtіzir kam akіrasa akar kabagh ami. Ezі gumazir ekiam, nі mati Godin enselin mam, nі fofoziba ko nіghnіzir aghuir aviriba iti, egha nі nguazir kamin otivir biziba bar dagh fo.”

21 Ezі gin atrivim kamaghin Joap mіgei, “Bar dera, kі nin nіghnіzimin gin mangam. Eghtі nі mangіva Apsalom inigh uamategh izі.”

22 Ezі Joap kamaghin oregha Atrivim Devitin damazimin nguazim gіrіgha fuagha, uan guam nguazim mіtuagha ziar ekiam a ganіga ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, God deraghvіra nі damu. Nі nan azangsіzimin gin ghuzі, kі datіrіghin fo, nі na gifonge.”

23 Egha Joap dіkavigha Gesurin ghugha, Apsalom inigha uamategha Jerusalemin ize.

24 Ezі atrivim kamaghin mіgіa ghaze, “Apsalom uan dіpenimra ikі, egh a nan damazimin izі nan ganan markі.” Kamaghin amizі, Apsalom uan dіpenimra ikia egha atrivimin damazimin ghuzir puvatі.

Devit Apsalomin arazir kuram gin amada

25 Apsalom gumazir bar dirim, egha duar kuritam bar an namnamin dagarimningin ikegha uanaga an dapanir siriamin itir puvatі. Israelian gumazitam an min garir puvatі, kamagh amizі, Israelia an ganasa bar akonge.

26 An dapanir arіzim bar mіtemegha, aghua ruarvagha a baseir dughiamin, an azeniba vaghvagha gevir dughiamin an anepіri. Egha me dapanir arіzir a dіpіrizir kamin osіmtіzimin gari, an atrivimin skelin a kilogremin pumuningin tu.

27 Apsalom amuimin ikia otarir 3pla ikia egha guivir vamіra iti, an ziam Tamar. A bar amizir dirim.

28 Ezі Apsalom azenir pumuningin Jerusalemin ikia, egha tong bar atrivimin damazimin ghuzir puvatі.

29 Egha Apsalom Joap bagha akam amadagha ghaze, Joap Apsalomin amamangatіghtі, an atrivim bagh mangі. Ezі Joap Apsalom bagh mangan aghua. Ezі a dughiar igharazimin uam Joap bagha akam amada, ezі Joap ua mangan aghua.

30 Kamaghin amizі, Apsalom uan ingangarir gumazibav gіa ghaze, “Joapin balin azenim nan azenimin boroghin iti. Ia mangіva a daboroghtіma a isigh.” Ezі me ghuava an balin azenim gaborozіma a isi.

31 Ezі Joap arazir Apsalomin ingangarir gumaziba amizir kam baregha, Apsalomin dіpenimin ghugha an azara, “Nin ingangarir gumaziba bizir tizim bagha nan balin azenim gaboro?”

32 Ezі Apsalom kamaghin a ikaragha ghaze, “Kі izі uabin ganasa nі bagha akaba amadima nі izan aghua. Kі kamaghsua, nі izegh nan akam inigh mangіva atrivimin azaragh, a tizim bagha Gesurin na inigha Jerusalemin ize? Kі ti munaghіra ikia deraghai. Kі datіrіghin atrivimin guamin ganasa, eghtі a nan arazir kuratamin apighіva, na mіsueghtі kі aremegham.”

33 Ezі Joap ghugha Apsalomin akabar gun Atrivim Devit mіgei. Atrivim oregha gіvagha gumazir maba amadazіma, me ghua Apsalom inigha izi. Ezі Apsalom nguazim gіrіgha fuagha, uan guam nguazim

mituagha ziar ekiam atrivim ganingi. Ezi atrivim an tore.

15

Apsalom Atrivim Devit batueghasa tuaviba buri

1 Ezi bizir kabar gin, Apsalom karisin mam ko, hoziar maba ko 50plan gumazir a geghuv an daroribar faragh mangamiba ini.

2 A dughiaba vaghvagha bar mizarazibar, dikava ghua nguibar ekiamin tiar akamin zuir tuavir miriamin tuivav iti. Eghti gumazir manam osimtizim ikiva anekirsi atrivim bagh iziti, Apsalom an diagh kamaghin an azaragham, "Ni nguibar manamin gumazim?"

Eghti gumazir kam kamaghin mikimam, "Ki nin ingangarir gumazim, ki Israelin anabar mamin gumazim."

3 Ezi Apsalom gumazir kamin osimtizimin mingarim gifogha, kamaghin a migei, "Ni oragh, nin akaba bar guizbangira, egha dera. Ezi noki, atrivim deravira nin akaba baraghamin gumazitam amisevezir puvati."

4 Egha Apsalom dughiabar zurara kamaghin gumazibav gei, "Tav ti na misevezi ki jasin otogha deraghai. Egh ki gumazibar osimtiziba kotin da tuisigha deraghavira da akirai. Ki uabi jasin otivasa ifonge."

5 Egh uaghan, gumazitam an ganigh a bagh izi ziar ekiam a daningisi uan teviba apirsi damuti, a zuamira uan dafarimning an amadagh a muigh an toram.

6 Gumazamizir uan osimtiziba inigha atrivim bagha zuiba, Apsalom arazir kamra me gami. An arazir kamin Israelian gumazamiziba, bar men nighnizibagh etui.

7 Azenir 4pla givazima,* Apsalom ghua kamaghin Atrivim Devit migei, "Ga uaning, ni na teghtima ki uamategh Hebronin mangi, akar dikirizir ki Ikiavira Itir God gamizir mam damighti, an otoka.

8 Ki nin ingangarir gumazim, ki Sirian kantrin aven itir nguibam Gesurin ikia, egha Ikiavira Itir God bagha akam akira ghaze, a ua na inigh Jerusalemin mangighti, ki Hebronin nguibamin an ziam fam."

9 Ezi atrivim a migia ghaze, "Ni navir amirizim sara mangi." Ezi Apsalom uamategha Hebronin ghu.

10 Apsalom uaghan Israelian anababa bar me mikimasa modogha gumaziba amangi. Ezi me kamaghin Israelia migei, "Ia sighar ararem baragh maghira, kamaghin dim mikim, Apsalom Hebronin ikia atrivimin otogha gifa."

11 Apsalom Hebronin zuir dughiamin, a Jerusalemin 200plan gumazibar diazi, me a ko zui. Gumazir kaba, bizir a damuasava nighnizim me a gifozir puvati, egha puram an gin zui.

12 Me ghua Hebronin otivigha, Apsalom ofabagh ami. An ofan kabagh amir dughiamin, a Gilon gumazir mam Ahitofel, a inigh izasa gumazir maba amangizi, me Gilon nguibar ekiamin ghue. Ahitofel, a gumazir nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidibar mav. A uan nguibam Gilo ategha Apsalom bagha ize. Dughiar kamin, Apsalomin nighnizir kurar an averara amiba ekiva zui. Ezi an gin zuir gumazibar dibobonim ghuavanagavira iti.

Devit Jerusalem ategha arav ghu

13 Ezi abuir gumazir mam iza kamaghin Devit migei, "Datirighin Israelian gumazamizibar navir averiaba, bar moghira Apsalom baghavira iti."

14 Ezi Devit kamaghin uan ingangarir gumazir dapanir Jerusalemin itibav gia ghaze, "Aria, ia dikavigh e zuamiram Jerusalem ategh areka. Puvatighti, Apsalom e misueghti e bar arighiregham. E zuamiram areka, e suighsuightima, Apsalom

* **15:7:** Hibrun akam ghaze, 40plan azeniba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha ghaze, akar kam a 4plan azenibav gei.

uan adarazi ko izi en nguibar ekiam
gasighasigh, en gumazamizibav
sueghti me arighiregham."
15 Ezi atrivimin ingangarir gumazir
dapaniba a ikaragha ghaze, "Are,
atrivim en gumazir ekiam, ni bizir
tizim damuasa migei, e a damuam."
16 Kamaghin amizi, atrivim uan
dipenimin itir darazi ko an in-
gangarir gumazir dapaniba, me
dikavigha Jerusalem ategha uan
suebar zui. Egha atrivim uan amuir
dozir 10pla ataghizi, me atrivimin
dipenimin gara iti.
17 Atrivim uan adarazi ko me
Jerusalem ategha ghua, nguibar
ekiamin itir dipenir bar abuan
dazighiamin itimin boroghin tuiv-
ighav iti.
18 Egha atrivim tughav ikia garima,
an ingangarir gumazir dapaniba ko
a geghuva an faragha zuir midorozir
gumaziba, me a gitagha voroghira
dika arua zui, ezi Keret ko, Peletian
adarazi ko Getin nguibar ekiamin
midorozir gumazir 600pla, me
uaghan a ko zui. Fomira 600plan
midorozir gumazir kaba me Devit
ko Getin nguibar ekiamin ike, me
uaghan an gin ize.
19 Ezi atrivim kamaghin Getin
midorozir gumazibar gumazir da-
panim Itai migia ghaze, "Ni tizim
bagha e ko mangasa? Ni kantrin
igharazimin gumazim, ni iza kagh iti,
nin nguibam saghon iti. Kamaghin
ni uamategh Jerusalemin mangiva
Atrivim Apsalom ko iki.
20 Ni dughiar otevimra kagh ike,
kamaghin, ki ni damuti ni nguibar
kam ategh pura e ko daruan kogham.
E pura tintinibar iki daruam. Kam-
aghin, ni uan midorozir gumaziba
inigh uamategh mangiti deragham.
Ikiavira Itir Godin apangkuvim
ko an arazir a ia baghavira itim,
guizbangira ia ko zurara iki."†
21 Ezi Itai kamaghin Devitin akam
ikaragha ghaze, "O atrivim, nan
gumazir ekiam, ki Ikiavira Itir Godin
ziam, ko nin ziamin, ki guizbangira
ni migei, ki zurara ni ko ikiam.
Ni nguibar manamin mangiti, ki
uaghan an mangam. Egh me ni
misueghti ni aremegham, me uaghan
na misueghti ki aremegham."
22 Ezi Devit kamaghin a migei, "A
dera, ia e ko mangam." Kamaghin
amizi, Itai uan midorozir gumaz-
iba ko men amuiroghboriba ko, me
faragha zuir darazir gin zui.
23 Devit uan adarazi ko me
Jerusalem ataghirazir dughiamin,
kantrin aven itir gumazamiziba bar
moghira puviram azi. Ezi atrivim
uan adarazi ko me Kidronin Fanem
giregha gumazamiziba puvatizir
danganimin amadaghan zui.
24 Devit tughav ikia garima,
gumazamiziba arua zuima, ofa
gamir gumazimning Sadok ko
Abiatar, ko Livaiba me uaghan
me ko zui. Livaiba Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam gis-
aghpugha iza nguazim gati, egha
uam a gisaghpuzir puvatigha, ikia
ghuava dughiar gumazamiziba bar
Jerusalem ataghizimin oto.
25 Ezi atrivim kamaghin Sadok
migei, "Ni Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam inigh uamategh nguibar
ekiamin mangi. Eghti Ikiavira Itir
God na gifuegh, egh nan amaman-
gatighti ki ua izi, Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam ko Purirpenir
a itimin ganam.
26 Ki pura iti. Eghti Ikiavira Itir God
na gakueghan kogham, a dera, a bizir
tizimin na damusi a puram a damu."
27 Egha Devit ua kamaghin ofa
gamir gumazim Sadok migei, "Ni nan
akam deragha a gifos, o puvati? Ki
kamaghin migei. Ni uan otarim Ahi-
mas ko Abiatarin otarim Jonatan, an-
ing inigh ia uamategh navir amirizim
sara nguibar ekiamin mangi.
28 Ni oragh, ki mangiva gu-
mazamiziba puvatizir danganimin

† **15:20:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

otogh, fanem gira zuir danganimin
boroghin iki ia mizuamam. Eghti ia
bizir Jerusalemin otiviziba dar akam
na bagh anemadagh."
29 Ezi Sadok ko Abiatar Akar
Dikirizir Gavgavir Boksiam inigha
uamategha Jerusalemin ghugha iti.

30 Ezi Atrivim Devit bar osemegha
uan dagarir asuamning suegha
uan dapanim avaragha azia Olivin
Mighsiamin ghuavanadi. Ezi an gin
zuir darasi, uaghan uan dapaniba
avegha azia ghuavanadi.
31 Ezi Devit kamaghin oraki,
"Ahitofel Apsalom ko an gin zuir
darazir akurvaghasa ghu."

Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir
God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ga
uaning, ni Ahitofelin migirigiabagh
iraghti, da bar pazaviram mangi."

32 Me ghua mighsiamin orazimin
otifi, kar danganir me Ikiavira Itir
Godin ziam fem. Ezi Devitin na-
makar mam iza a bato, an ziam Hu-
sai, an Arkan ikizimin gumazim. An
apangkuvir ekiam Devitin ikia uan
korotiam abigha nguazim uan da-
panim gaghui.
33 Ezi Devit an ganigha kam-
aghin a migei, "Ni na ko iziti, ki
nin akurvaghsi ingangarir ekiatam
damigham.
34 Egh ni nan akurvaghsi, ni
uamategh nguibar ekiamin mangi,
Apsalomin ganigh kamaghin a
mikim, 'O atrivim, ki fomira nighnizir
aghuiba nin afeziam ganingi, egha
datirighin ki nin ingangarir gu-
mazimin otivasa.' Ni kamaghin
damighti, nighnizir ni Apsalom
ganidir kam, a Ahitofel Apsalom
ganingizir nighnizim atugham.
35 Ni oragh. Ofa gamir gumazir
pumuning, Sadok ko Abiatar, aning
uaghan Jerusalemin iti. Ni atrivimin
dipenimin oraghizir biziba, bar adar
gun aning mikemegh.
36 Sadokin otarim Ahimas, ko Abi-
atarin otarim Jonatan, aning uaghan
uan afeziamning ko iti. Ni oraghizir
migirigiaba aning mikemeghti aning
izi na mikimam."
37 Ezi Devitin namakam Husai,
an akamin gin ghua uamategha
Jerusalemin ghu. Husai ghua
Jerusalemin otozima, Apsalom
uaghan iza nguibar ekiamin oto.

16

Siba tuavimin Devit bato

1 Devit Husai ko mikemegha
givagha, a mighsiar orazim ategha
mong sivagha ghu. Ezi Mefibosetin
ingangarir gumazim Siba iza a
bato. Siba 200plan bretba ko 100pla
wainin ovizir me apuzizir ikiziba ko,
100plan temer fikin ovizibar ikiziba
ko, memen inimin ingarizir misevir
wainin dipam ruiziba a da inigha izi.
A dagher kaba isa donkin pumuning
gisin da arigha Devit bagha izi.
2 Ezi Devit kamaghin Siban azara,
"Ni tizim bagha bizir kabar akua izi?"
Ezi a kamaghin Devit ikara,
"Donkin kamning, nin amuiba ko
boriba aning daperagh mangam. Ezi
bretba ko temer fighin oviziba, kar
nin adarazi dar amam. Ezi wainin
kam, kar nin adarazi gumazamiziba
puvatizir danganimin daru mangiti,
mikarziba men amiaghti, me anere-
mam."
3 Ezi atrivim ghaze, "Bar dera, ni
na mikim, nin gumazir ekiam Sol, an
igiam Mefiboset managh iti?"
Ezi Siba ghaze, "Israelia ti
datirighin anemiseveghti, a uan
inazim Atrivim Solin min Israelia
gativagh men ganam. Kamaghin
amizi, a Jerusalemin ikiavira iti."
4 Ezi Atrivim Devit kamaghin
oregha Siba migia ghaze, "A dera, ki
datirighin Mefibosetin biziba bar ni
daningam."
Ezi Siba kamaghin Devit ikara,
"Atrivim, nan gumazir ekiam, ki
nin damazimin tevimning apirigha
ziar ekiam ni ganidi. Ki kamaghsua,
bizir ki damuamiba ni damuti, ni na
gifueghiviira ikiam."

Simei akar kurabar Devit migei

16:1: 2 Samuel 9:9-10 **16:3:** 2 Samuel 19:26-27

5 Atrivim Devit Siba ko mikemegha
givagha Bahurimin otogha givagha
garima, Solin ikizimin mav, Geran
otarim Simei, iza akar kurabav gia
Devitin atara a bagha izi.
6 Devit uan ingangarir gumazir da-
paniba ko itima, Simei dagiabar me
ginifi. Devit uan midorozir gumazir
aviribar torimin arua zuima, Simei
tong men atiatir puvati.
7 Egha Simei Devitin atara ghaze,
"Ni kamatigh. Ni gumazibav sozima
da ariaghirir gumazim. Ni gumazir
kuram, ni kamatigh.
8 Ni Sol batuegha an danganim
inigha atrivimin oto. Egha ni
Solin adarazir gumazir aviribav
soghezima, me ariaghire. Kamaghin,
Ikiavira Itir God nin arazir kurar
kam ikarvasi. Egha Ikiavira Itir God
nin danganim iniasa, nin otarim
Apsalom amisevezi, a Israelian
atrivimin oto. Ni gumazir gumazibav
sozima me ariaghirim, kamaghin,
God datirikin ni gasighasisi."

9 Ezi Seruian otarim Abisai ka-
maghin Devit migei, "Atrivim, nan
gumazir ekiam, gumazir kam man-
maghsua akar kurabav gia nin atari?
An afiar aremezir kuamin min gara
iti. Ki ti mangiva an firim atugham."

10 Ezi atrivim kamaghin Seruian
otarimning Abisai ko Joap, aning
migia ghaze, "Kar guan bizim pu-
vati. Anetakigh. Ikiavira Itir God ti a
mikemegha ghaze, 'Ni akar kurabav
kim Devitin atar,' eghti a bizir kam
bagh nan ataram, a dera. Eghti tinara
kamaghin an azaragham, 'Ni tizim
bagha Devitin atari?'"

11 Egha Devit kamaghin Abisai
ko uan ingangarir gumazir da-
panir igharazibav gia ghaze, "Nan
otarir nan otozimra na misueghti
ki aremeghasa, ezi ia tizim bagha
Benjaminin anabamin gumazir
kamin adaribar digavir kuram gami?
Guizbangira, Ikiavira Itir God a
mikemezima, a bizir kam gami.
Kamaghin amizi, ia aneteghti an akar
kabar amu.

12 Ikiavira Itir God nan arazir
kurabar osimtizibagh fo, egh a
ifongeghiva, a ti adarir kurar
datirighin otivizir kaba bagh arazir
aghuim na ikaragh, deraghvira na
damuam."
13 Devit mikemegha givagha, uan
gumaziba ko tuavimin zui. Tuavir
me zuir kamnang, a mighsiamin
boroghin zuir tuavim. Ezi Simei
mighsiar vuemin miriabar me gisin
ghuava, Devitin atarava dagiaba ko
nguazir minezibar a giniva zui.
14 Ezi atrivim uan gumazamiziba
ko ghua danganir me zuimin otifi.
Me bar amiagha danganir kamin
avughsa iti.

Apsalom Jerusalemin oto

15 Ezi Apsalom ko Israelia bar
ghua Jerusalemin otifi. Ezi Ahitofel
uaghan me ko ghu.
16 Ezi Devitin namakar aghuim Hu-
sai, a ghua Apsalom batogha an di-
agha kamaghin a migia ghaze, "Ni
dughiar ruarimin atrivimin ikivira
ikiam!"
17 Ezi Apsalom akar kam baregha
kamaghin Husai migia ghaze, "Ni
Devitin namakar bar aghuim, man-
maghin amizi ni an gin ghuzir puvati?
Kar namakar aghuibar arazir puvati.
Ki nin ganigha dikavir kuram gami."
18 Ezi Husai kamaghin Apsalom
migia ghaze, "Puvati. Ikiavira Itir
God ko, gumazamizir kaba ko, Is-
raelian igharaziba, me bar atrivitam
amiseveghtima, ki an apengan ikiva a
ko ikiam.
19 Egh ki nin ingangarir gumazimin
ikian kogh, egh ki mangi tinan in-
gangarir gumazimin ikiam? Pu-
vatigham. Ki fomira nin afeziamin
ingangaribagh ami. Ezi kamaghin,
ni an otarim, ki datirighin nin ingan-
garibar amuam."
20 Ezi Apsalom kamaghin Ahitofel
migia ghaze, "Ni datirighin na mikim,
ki bizir tizim damuam?"
21 Ezi Ahitofel ghaze, "Ni mangi
uan afeziamin amuir doziba ko
daku, a me ataghizima me atrivimin
dipenimin gara iti. Ni kamaghin

damighti, Israelian gumazamiziba bar fogh suam, Ni guizbangira uan afeziam gamizi a nin apanimin oto. Eghti gumazamizir datirighin nin gin zuiba, me nin gin mangisi bar gavgavigham."

22 Ahitofel kamaghin mikemezima, me gumazir maba amadazima, me ghua atrivimin dipenir siriamin avughsir danganimin, purirpenir mamin ingari. Egha gumazamiziba bar, men damazimin Apsalom an aven ghu. Ezi me vaghvagha an afeziamin amuir doziba isa an aven zuima a me koma akui.

23 Dughiar kamin gumazamiziba kamaghin nighnisi, Ahitofel me migeir akar kaba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi da mati God uabi me ganidir akaba, ezi me guizbangira dar gin zui. Devit faragha Ahitofelin akabar gin ghu, ezi datirighin Apsalom uaghan dar gin mangasa.

17

Husai Apsalom gifara

1 Ezi gin Ahitofel kamaghin Apsalom migia ghaze, "Ni na amadaghti ki 12,000plan gumaziba inigh datirighin dimangan me ko, e Devitin gintigham.

2 A datirighin bar amiragha navim osemegha iti moghira, ki mangiva a ko misogham. A digavir kuram damighti, an gumaziba ari mangiti ki atrivimra misueghti an aremegham.

3 Egh ki an gumazamiziba bar me inigh ua ni bagh izam. Me mati amizim datirighira pamin ikegha a basemegha arav ghugha, gin a uamategha uan pam bagha ize. Ni kamaghin ifonge, ni Devit misueghti an aremeghti, gumazamiziba deravira ikiam."*

4 Apsalom ko Israelian gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin migia ghaze, mar nighnizir bar aghuimra.

5 Ezi Apsalom ghaze, "Ia Husain diaghti, a izi uan nighnizimin gun mikimti e a bareka."

6 Ezi Husai izezima, Apsalom a migia ghaze, "Kar nighnizir Ahitofel e ganingizim, e an gin mangam o puvatigham? Puvatighti, ni e mikim, e manmaghin damuam?"

7 Ezi Husai Apsalomin akam ikaragha ghaze, "Nighnizir Ahitofel datirighin ia ganingizim, a derazir puvati.

8 Ni fogh, nin afeziam Devit uan midorozir gumaziba ko, me misozir gumazir gavgaviba, egha bar osemegha iti, me mati bean amebam gumazim an nguziba okemezima, an navim isia iti. Ni uan afeziamin midorozir arazibagh fo, a dimangan uan midorozir gumaziba ko dakuighan kogham.

9 Egha a datirighin ti mighsiar tamin dagiar torir ekiatamin modoghav ikiama, a danganir igharazitamin ikiama. Eghti e datirighin mangi me misoghtima, me en midorozir gumazir tabav sueghti me arimighireghti, gumazamiziba akar kam baregh kamaghin mikim suam, 'Apsalomin adarazi me bar ikufi.'

10 Eghti nin midorozir gumazir igharaziba akar kam baregh bar atiatigham. Me uari mati midorozir gumazir gavgaviba, egha laionbar min tuifi. Ezi Israelia bar fo, nin afeziam a midorozibar faraghavira zuir midorozir gumazim, ezi an midorozir gumaziba bar puvira misosi.

11 "Nan nighnizim kamakin. Ni Israelian nguibabar itir gumazamiziba bar, notin amadaghan Danin anabamin nguibamin ikegh, bar mangi sautin amadaghan Berseban nguibamin otogh, dar gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akuvagham. Me ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemegham.

16:22: 2 Samuel 12:11-12 * **17:3:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

Eghti ni datirighin uabi men faragh mangiva ia Devit ko misogh.
12 Egh e Devit buri mangi managh
a batogh, e datirighin mizazim an
adarazigh asam. Me bar en tivaghan
kogham, mati dimagarimin ghuar-
iam irima, gumazitam anepiran
iburagham. Eghti Devit uan adarazi
ko, e me misoghtima me bar
arimighiregham. Eghti men tav bar
ikian kogham.
13 Eghti an ari nguibar eki-
atamin aven mangightima, Israelian
midorozir gumaziba benir gavgav-
iba inigh izi nguibar ekiar kamin
divaziba ikeghiva, nguibar ekiar
kam gekuigh danganir zarimin
anekunighti, a bar ikuvigham. Eghti
nguibar ekiar kamin dagiar muziari-
tam bar ikeghan kogham. Bar
puvatigham."
14 Husai mikemegha givazima,
Apsalom ko Israelian gumaziba
bar kamaghin migei, "Husain
migirigiaba bar dera, egha Ahitofelin
migirigiabagh afira." Guizbangira,
Ikiavira Itir God faragha Apsalom
gasighasighasa nighniki. Kamaghin
amizi, a uabi men nighniziba fezi, me
Husain akabar gin zui. Guizbangira
Ahitofelin migirigiaba da dera, ezi
puvati, Ikiavira Itir God me gamizi,
me akar kamin gin ghuzir puvati.

Devit Jordanin Fanem girigha vongin ghu

15 Ezi bizir kamin gin, Husai
ghua akar an Apsalom ko Israelian
gumazir dapanibav mikemezibar
gun ofa gamir gumazimning Sadok
ko Abiatar migei. Egha a uaghan
Ahitofelin akabar gun aning mikeme.
16 Egha a ghaze, "Gua zuamira
Devit bagh akam amadagh a
mikim suam, Atrivim, ni datirighin
dimangan Jordanin Fanem vongin
kagh dakuan marki, Ni fanem girigh
vongin mangi. Puvatightima, Ap-
salom uan adarazi ko iziva, ni ko
nin adarazi sara bar ia misueghti ia
arimighiregham."
17 Ezi Jonatan ko Ahimas, aning
ghua Jerusalemin azenan Enrogelin
Fanemin me mizua iti. Aning ofa
gamir gumazimningin otarimning.
Gumazamiziba aningin ganti an-
ing nguibar ekiamin aven man-
gan aghuagha, egha aning azenan
modoghav iti. Ingangarir amizir
mam faragha nguibar ekiar kamin
otivir bizibar gun aning migei. Ezi
aning ghua Devit mikeme.
18 Ezi dughiar kamin, gumazir igiar
mam aningin ganigha ghua Apsalom
mikeme. Kamaghin amizi, aning
zuamira ghua Bahurimin nguibamin
gumazir mamin dipenimin ghu.
Ezi mozir dipar mam an dipenim
boroghin iti, ezi Jonatan ko Ahimas
mozir kam giraghugha modo.
19 Ezi gumazir kamin amuim inir
mam inigha iza an onegha mozir
dipar kamin akam avara. Egha a
witin maba inigha tintinibar inir
kam gisin da ariki. Eghti gumaz-
iba foghan kogham, aning kagh
modoghav iti.
20 Ezi gin Apsalomin gumazir maba
aningin gin iza kamaghin amizimin
azai, "Ahimas ko Jonatan managh
iti?"

Ezi amizim ghaze, "Aning fanem
girigha vongin ghu." Ezi gumaz-
iba ghua Ahimas ko Jonatan buriava
aningin apizir puvatigha uamategha
Jerusalemin ghu.
21 Apsalomin gumaziba ghuegha
givazi, Ahimas ko Jonatan mozir
kam ategha Atrivim Devit bagha
ghugha kamaghin a migei, "Ni kagh
ikian marki. Ni uan adarazi bar me
inigh zuamira fanem girigh vongin
mangi." Egha aning gin Ahitofel
Devit gasighasighasa mikemezir
migirigiaba bar a geghani.
22 Ezi Devit akar kaba baregha
givagha, bemira uan adarazi inigha
Jordanin Fanem girigha vongin ghu.
Ezi aminim itima me vongin ghuegha
gifa. Men tav ua danganir kamin itir
puvati.

17:23: 2 Samuel 15:12

23 Ahitofel garima Apsalom an akabar gin zuir puvati, ezi a ghua uan donki gaperagha uamategha uan nguibar ekiamin ghu. A ghua uan biziba ko amuim ko boriba akirigha gin ghua uabi aguraghava areme. Ezi an amuim ko boriba an kuam inigha ghua, an afeziabar kuaba afezir danganimin anefa.

24 Egha Apsalom ko Israelian midorozir gumaziba dikavigha Devitin gin zui. Ezi dughiar Apsalom ghua Jordanin Fanem girigha vongin zuimin, Devit uan adarazi ko ghua Mahanaimin nguibar ekiamin otogha gifa.

25 Apsalom faragha Amasa amisevezima, a Joapin danganim inigha an midorozir gumazibar gumazir dapanimin iti. Amasa Jeterin otarim, a Ismaelin ikizimin gumazir mam,† egha a Nahasin guivim Abigelin iti. Ezi Joapin amebam Seruia, an Abigelin amezemebam.

26 Dughiar kamin, Apsalom Israelia ko ghua Gileatin Distrighin otivigha averpenibar ingari.

27 Ezi Devit ghua Mahanaimin otozir dughiamin, gumazir 3pla iza a bato. Men ziabar kara, Sobi a Nahasin otarim, a kantri Amonin nguibar ekiam Raban gumazim. Ezi Amielin otarim Makir, a Lodebarin nguibar ekiamin gumazim. Ezi Barsilai, a Gileatin Distrighin Rogelimin nguibar ekiamin gumazim.

28-29 Gumazir kaba itariba ko nguazir mineba, ko daguraguir misiaba isi Devit uan gumaziba ko me daningasa da inigha zui. Egha me dagher maba sara inigha zui, kar wit ko bali, plaua ko witin me avimin tueziba, ko nguezir igharagha garir pumuning ko, hani ko, bulmakaun otem ko dagher sisin me bulmakaun oter eborimin ingarizim. Me uaghan sipsipin maba inigha ghue. Me kamaghin fo, Devit uan gumaziba ko iza gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin ize. Ezi mitiriam men azima kuariba men piri, ezi men mikarziba bar men amia. Kamaghin amizi, me dagher kaba inigha me bagha izi, eghti me dar amiva ua gavgavim iniam.

18

Joap Apsalom misoghezima, an areme

1 Ezi Atrivim Devit uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, dar 1,000plan midorozir gumazir okoruaba vaghvagha me bagha faragha zuir gumazir dapaniba amisevegha, egha uaghan kamaghira 100plan midorozir gumaziba bagha gumazir dapanir maba amisefe.

2 Egha uan midorozir gumaziba 3plan okoruabar me abiki. Joap okoruar mam gativagha an garima, an aveghbuam Abisai mamin garima, Getin nguibar ekiamin gumazim Itai okoruar mamin gari. Egha Devit kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, "Ki uabi ia ko e misoghsi mangam."

3 Ezi me kamaghin a migei, "Puvati. Ni e ko mangan kogham. E bar midorozimin areghti, me e ginighnighan kogham. Egh me en taraziv sueghti, e arimighireghti, me uaghan gumazir aremezibagh nighnighan kogham. Ezi ni e ko mangiti, me ni misueghti ni aremeghti, bizir kam mati me 10,000plan gumazibav soghezi me bar ariaghire. E ghaze, kamaghin ti deragham, ni nguibar ekiamin kaghira iki. Eghti e gumaziba o bizitabar oteveghti, ni e bagh da amangam."

4 Ezi atrivim kamaghin men akam ikaragha ghaze, "A dera, ki ian nighnizimin gin mangam." Egha Devit divazir nguibar ekiam avinizimin tiar akar ekiamin miriamin tughav ikia garima, midorozir gumazibar sueba voroghira dika azenan zui.

† **17:25:** Hibrun akam ziar kam Ismael itir puvati. A ghaze, Israel. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akam a giragha an osiri, egha me ghaze, a Ismael migei. 1 Eghaghaniba 2:17, uaghan Ismael migei.

Midorozir gumaziba vaghvagha uan okoruabar aven iti, okoruar mamin dibobonim 1,000plan gumaziba iti, ezi okoruar mamin dibobonim 100plan gumaziba iti. Egha me bar uan okoruabar voroghira dika aven zui.

5 Devit akar gavgavimin Joap ko Abisai ko Itai migia ghaze, "Ia na bagh nighnigh, gumazir igiar kam Apsalomin apangkufigh." Ezi midorozir gumaziba bar, akar gavgavir Devit uan midorozir gumazir dapanibagh aningiziba, me bar da baraki.

6 Egha Devitin midorozir gumaziba ghua Israelia bato, kar Apsalomin midorozir gumaziba. Egha me Efraimin anabamin ruarimin uariv sosi.

7-8 Me uariv sogha ghua, Devitin midorozir gumaziba bar Israelia abinigha bar me gasighasiki. Midorozim bar ekevegha bar distrighin danganiba bar a da ini. Gumazir bar avirim ruarimin aven tintinibar onganigha ariaghire. Kamagh amizi ruarimin aven ariaghirezibar dibobonim, a midorozimin ariaghirezir darazir dibobonim gafira. Midorozir gumazir dughiar kamran ariaghireziba bar dar dibobonim, 20,000in tu.

9 Ezi Apsalom donki gaperagha ghua, Devitin midorozir gumazir maba batogha ara zui, ezi an donki okin temer ekiar mamin apengan zuima, an dapanir arizim temer aguar mamin guragha gavgafi. Ezi Apsalom guraghav itima, an donki ivemara ghuavira iti, ezi Apsalom overiam ko nguazimin tizimin guraghav iti.

10 Ezi midorozir gumazir kabar mav, Apsalomin ganigha ghua Joap migia ghaze, "Ki datirighin Apsalomin garima, a temer okin aguamin guraghav iti."

11 Ezi Joap a ikaragha ghaze, "Bizir kam ti guizbangira, o? Ezi ni a misueghti an aremeghan aghua? Ni a misoghezi an aremezi, ki ti 10plan silvan dagiaba, ko midorozir gumazibar letin tam ni ganighai."

12 Ezi gumazir kam kamaghin Joap ikaragha ghaze, "Ni silvan dagiar 1,000pla isi na daningighti, ki bizitamin atrivimin otarim damighan kogham. E bar ikiava orazima, atrivim akar gavgavir kam isa ni ko Abisai ko Itai, a ia mikeme. A kamaghin migei, 'Ia gumazir igiar kam Apsalomin ganighiva, a gasighasighan marki.'

13 Ki atrivimin akam batuegha Apsalom misoghezi an aremeghai, kamaghin atrivim bizir ki amizir kam bareghai. Guizbangira, atrivim zurara bizir otivibar akaba, a bar da barasi. Ezi ki amizir bizir kam, atrivim a baregh, kamaghin a na isi kotiam datighti, ki fo, ni kotiamin aven nan akuraghan kogham."

14 Ezi Joap a ikaragha ghaze, "Marki, ki ni ko mikiman aghua." Egha Joap ghua afuzir 3pla inigha temer Apsalom guraghav itir kam bagha ghu. Ezi Apsalom angamira itima, Joap afuzibar an dighorim ginifi.

15 Ezi Apsalom aremeghasava amima, 10plan midorozir gumazir Joapin afuziba ko biziba ateriba, ivegha Apsalomin boroghin iza bar an kuam amighizi, an areme.

16 Apsalom aremegha givazima, Joap midorozim agivasa midorozir gumazir mam migia ghaze, ni sigham givitima, Devitin midorozir gumaziba oreghiva midorozim atakigh. Ezi Devitin adarazi sigham baregha Israelian agintizir arazim ategha uamategha ize.

17 Egha me ruarimin ghua Apsalomin kuam inigha mozir konir mamin anekunizi, a iraghu. Egha dagiar aviriba isa an mozim mikirav itima, dagiar pozir bar ekiam anagava oto. Ezi Israelia uamategha ara uan nguibaba vaghvagha dar ghue.

18 Apsalom fomira angamira itir dughiamin, a dagiar ruarir ekiar mam inigha Atrivimin Danganir Zarimin uan ziamin ababanim gamuava, anesara. Egha a kamaghin migei, "Ki otarir nan danganim

iniamba puvati, eghti a Israelia damuti, me na ginighnigham." A bizir kam bagha uan ziam isa dagiar kam gati. Ezi datirighin gumazamiziba uaghan dagiar kam dibora ghaze, "Apsalomin Dagiam."*

Me Apsalomin ovevemin gun Devit geghani

19 Apsalom aremegha givazima, Sadokin otarim Ahimas kamaghin Joap migei, "Ia na ateghti ki atrivim bagh ivegh mangiva eghaghanir aghuir Ikiavira Itir God an apanibar gavgavim abirazimin a geghanam."

20 Ezi Joap a migia ghaze, "Puvati, ni datirikin atrivim bagh eghaghanir aghuim inigh mangan kogham. An otarim aremegha gifa, kamaghin amizi, ni dughiar igharazitamin mangiti deragham."

21 Dughiar kam, Itiopian gumazir mam iti, an atrivimin ingangarir gumazim. Ezi Joap a migia ghaze, "Ni mangiva, bizir ni ganizibar gun atrivim geghan." Ezi a Joapin damazimin uan tevimning apirigha, dikavigha Devit bagha ivemara zui.

22 Ezi Sadokin otarim Ahimas ua Joap gaghora ghaze, "Bizir tizir na bativamiba, ki dagh nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ni na ateghti ki uaghan Itiopian gumazir kamin gin mangiva atrivim geghanasa."

Ezi Joap kamaghin an azai, "Nan otarim, ni bizir tizim bagh mangasa? Ni mangi a mikemegh an bizir aghuitam inighan kogham."

23 Ezi Ahimas ghaze, "Bizir tizim na bativam, ki mangam."

Ezi Joap ghaze, "Aria ni mangi." Ezi Ahimas ivegha Jordanin Fanem moghin ghua, Itiopian gumazir kam gitagha faragha ghu.

24 Dughiar kamin, Devit nguibar ekiamin aven itir divazimin tiar akam ko azenan itir divazimin tiar akamningin tizim gaperaghav iti. Nguibar ekiam geghuva an garir gumazir mam ghua, tiar akamin boroghin divazir gavgavim gisin tughav ikia garima, gumazir vamira ivegha izi.

25 Ezi gumazir kam iza atrivimin diagha ghaze, "Gumazir mam ivemara izi."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir vamira ivemar izити, e suam mar gumazir eghaghanir aghuim inigha izim." Ezi gumazim ivemara roghira izi.

26 Ezi nguibar ekiam geghuva an garir gumazim ua gari, gumazir igharazir mam uaghan ivegha izi. Ezi a gumazir tiar akamin gara itimin diagha ghaze, "Ni gan gumazir igharazir mam uaghan ivemara izi."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir igharazir mam uaghan eghaghanir aghuitam inigha izi."

27 Ezi eghuvir gumazim ua kamaghin migei, "Ki garima, faragha ivegha izir gumazim, mati Sadokin otarim Ahimas ivemari."

Ezi atrivim ghaze, "A gumazir aghuim. A ti eghaghanir aghuitam sara izama."

28 Ezi Ahimas roghira iza kamaghin atrivimin diagha ghaze, "E deraghavira iti."

Egha an atrivimin boroghin izava, nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ghaze, "Atrivim, ni nan ekiam, e Ikiavira Itir Godin ziam fam, a nin God. Gumazir ni batogha ni ko misoziba, a me isa en dafarim gatizi e me abini."

29 Ezi atrivim kamaghin Ahimasin azara, "Nan borim Apsalom deragha iti, o puvati?"

Ezi Ahimas kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, Joap dikavigha, ki nin ingangarir gumazim, ko nin Itiopian ingangarir gumazim amadir dughiamin, ki garima, gumazir avirim pamtemin diav arai. Ezi ki deravira fozir puvati, me bizir tizim gami."

30 Ezi atrivim a migia ghaze, "Ni sivagh mangi magh tugh." Ezi a isivagha ghua munagh tughav iti.

* **18:18:** Akar kam, "datirighin," an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazir akinafarir kam osirizim migei.

31 Ezi Itiopian gumazir kam iza kamaghin atrivim migei, “Atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki eghaghanir aghuim ni daningasa izi. Gumazir ni ko misoghava ni batoziba, datirighin dughiar kamin, Ikiavira Itir God nin akurazi, me uam arazir kuratamin ni damuan kogham.”

32 Ezi atrivim oregha kamaghin migei, “Nan borim Apsalom, a deraghavira iti o puvati?”

Ezi Itiopian gumazim kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki kamaghin ifonge, arazir datirighin gumazir igiar kam batozim, a gumazir nin apanim gamua ni ko misoziba bar me batifigh.”

33 Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar a baseme, ezi a dikavigha nguibamin tiar akamin boroghin itir dipenimin ghuriar pin itimin ghuanabogha azi. An aven ghugha kamaghin azia migei, “O nan otarim Apsalom, nan otarim, nan otarim Apsalom. Ki nin danganim inigha aremezi ti deraghai. O Apsalom, nan otarim, nan otarim!”

19

Joap akar gavgavim Devit ganingi

1 Ezi gumazir maba gin ghua kamaghin Joapin migia ghaze, “Devit bar Apsalomin apangkuvigha a bagha azia iti.”

2 Dughiar kamin Devitin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Devit uan otarim Apsalom bagh azia iti. Kamaghin amizi, me midorozim damu apaniba abinamin arazim bagha navir agorogem gamir puvati. Men naviba osemegha iti.

3 Egha midorozir gumaziba nimira nimira nguibar ekiamin iza, mati midorozir gumaziba midorozimin aregha aghumsizim sara izi.

4 Dughiar kamin, atrivim uan guam avaragha pamtemin azia ghaze, “O Apsalom, nan otarim, noka. Apsalom, nan otarim, nan otarim!”

5 Ezi Joap atrivimin dipenimin ghugha kamaghin a migei, “Ni oragh. Ni datirighin uan midorozir gumazibagh amizi, me bar aghumsiki. Dughiar kamra, gumazir kaba nin akura. Ezi ni uan amuiba ko boriba ko amuir doziba, ia osimtizir tam inizir puvati.

6 Ezi gumazir ni gifongeziba, ni me gifongezir puvati. Ezi gumazir ni gifongezir puvatiziba ni me gifonge. Nin arazim bighavira kamaghin en akagha ghaze, nin ingangarir gumazir dapaniba ko midorozir gumaziba, me pura biziba. Ezi ki fo, Apsalom ti angamira itima e bar ariaghirezi, ni ti bar akongeghai.

7 “Ni oragh, ni dikavigh zuamira mangi midorozir gumaziba deravira me mikimiva, men navibar amighti da deraka. Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni kamaghin damighan koghti, datirighin dimangan me ni ateghti, ni bar osimtizir ekiam iniam. Eghti osimtizir kam osimtizir ni uan igiamra ikia iza datirighin tuzir osimtiziba, bar dagh afiragham.”

8 Joap mikemegha givazima, Devit dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin aperaghav iti. Ezi an midorozir gumaziba kamaghin oraki, atrivim nguibar ekiamin tiar akamin boroghin aperaghav iti. Kamaghin amizi, an midorozir gumaziba iza a ko iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba arava vaghvagha bar uan nguibabar ghue.

Judaba ua Jerusalemin ikiasa, Devitin azangsisi

9 Israelian gumazamiziba bar, uari adoghodogha marazi ghaze, “Atrivim Devit en akurazima, Filistiaba ko apanir igharaziba e gasighasizir puvati. Egha a datirighin, Apsalomin atiatigha arav ghugha en kantri ataki.

10 E Apsalom amisevezi a en atrivimin otozi, me midorozimin aven a misoghezi an areme. E Devit inigh iziti a en atrivimin ikiam. E bizir tizim mizuamam?”

11 Gumazir maba Israelian migirigiar kamin gun Atrivim Devit

geghani, kamaghin amizi, a ofa gamir gumazimning, Sadok ko Abiatar bagha akam amaga ghaze, "Ki kamaghin ifonge, ia nan akam isi Judabar gumazir dapanibav mikim suam, ki kagh ikia Israelia migeir akaba baraki. Ia Judaba bizir tizim bagha Israelia ataghizi, me faraghavira nan azangsigha ghaze, ki ua uan dipenimin mangam?

12 E bar aveghbuaba egha anabar vamirara, egha ia tizim bagha gumazir igharaziba ataghizi me ian faragh mangi, uam na inigh izasa?"

13 Egha Devit uaghan Amasa migia ghaze, "Ga anabar vamira. Ki ni amiseveghtima, ni Joapin danganim inigh, nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam. Ki kamaghin damighan koghti God na misueghti ki aremegham."

14 Ezi Devitin akaba, Judan gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me nighnizir vamiram amigha kamaghin a bagha akam amadagha ghaze, "E ifonge, ni uan adarazi ko, ia bar uamategh Jerusalemin izi."

15 Kamaghin amizi, Devit uan adarazi ko ghua Jordanin Fanemin otifi. Ezi Judan gumazamiziba kamaghsua, Devit izi Jordanin Fanem girighti, me a bativigh a ko Jordanin vongin izam. Egha me ghua Jordanin Fanemin boroghin, Gilgalin nguibar ekiamin a mizuai iti.

16 Ezi Geran otarim Simei, a Benjaminin anabamin mav, an nguibam Bahurim, a zuamira Judaba ko iza Atrivim Devit bativasa izaghiri.

17 Ezi Benjaminin anabamin 1,000plan gumaziba Simei ko Devit bagha ize. Ezi Siba, a Solin adarazir ingangarir gumazim, a 15plan otariba ko 20plan ingangarir gumaziba sara, zuamira ghua Jordanin Fanemin atrivim bato.

18 Me atrivimin adarazir akurvagha, me isa fanemin vongin me arisi.* Egha atrivim ifongezir biziba, me bar dagh ami.

Devit Simein apangkufi

19 Atrivim dipam girasava amima, Simei iza an damazimin irigha kamaghin a migei, "Ga uaning, nan gumazir ekiam, ni nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge. Ni Jerusalem ataghizir dughiamin, osimtizir ki amizim, ni a ginighnighan marki, ni nan arazir kurar kam bar a gin amadagh.

20 Atrivim, ki fo, ki arazir kuram gami, kamaghin amizi ki notin amadaghan gumazir igharazibar faragha iza ni bato. Ki nin ingangarir gumazim."

21 Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin a migei, "Simei akar kuramin Ikiavira Itir God misevezir atrivim mikeme, kamaghin an aremeghti, deragham!"

22 Ezi Devit kamaghin Abisai uan avebam Joap ko aning migia ghaze, "Kar guan bizim puvati, gua Seruian otarimning. Gua tizim bagha nan apanim damuasa? Ki datirighin kamaghin fo, ki Israelia bar men atrivim. Ezi dughiar kamin, e Israelian gumazitam misueghti an aremeghan kogham. Bar puvatigham."

23 Egha atrivim akar dikirizim gamua pamtemin Simei migia ghaze, "Bar guizbangira, me ni misueghti, ni aremeghan kogham."

Devit Mefibosetin apangkufi

24 Ezi Solin igiavotarim Mefiboset uaghan iza Devit bato. Dughiar Devit Jerusalem ataghizimin ikegha iza datirighin, atrivim uamategha deragha izezimin, Mefiboset uan dagariba ko korotiaba ruezir puvati, egha a uaghan uan ghuamasizim gisezir puvati.

25 Mefiboset datirighin Jerusalem ategha† iza atrivim bato. Ezi atrivim kamaghin an azara, "Mefiboset, ni

19:16: 2 Samuel 16:5-13 * **19:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.
19:24: 2 Samuel 9:1-13; 16:1-4 † **19:25:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

manmaghin amigha na ko arav
ghuzir puvati?”
26 Ezi Mefiboset kamaghin a
ikaragha ghaze, “O atrivim, nan
gumazir ekiam, ni fo, nan dagarimn-
ing ikufi. Dughiar ni Jerusalem
ataghirazimin, ki uan ingangarir
gumazim migia ghaze, ‘Ni na bagh
donkin tam inigh iziti, ki a daperagh
atrivim ko mangam.’ Ezi nan ingan-
garir gumazim na gifara.
27 Egha a ni bagha ghua akar
ifavaribar ni migia nan ziam abira.
Ezi atrivim, ni nan gumazir ekiam,
ni mati Ikiavira Itir Godin ensel. Ni
bizir aghuir manamin na damusi ni a
damu.
28 Ki fo, ni nan afeziamin adarazir
gumazamiziba bar me misueghti
me arighireghamin gavgavim iti.
Ezi puvati, ni nan apangkuvigha na
ataghizi, ki zurara nin dipenimin
aven itir dagher dakozimin api.
Kamaghin amizi, ki ua bizir igharaz
tam uabi daningisi nin azangan
kogham.”
29 Ezi atrivim kamaghin migei, “Nin
migirigiar kam mamaghira tugh, ki
nighnigha gifa. Ni Siba ko gua Solin
nguazim tuiragh uaning daning, an
akuar tam initima ni akuatam inigh.”
30 Ezi Mefiboset kamaghin atrivim
migei, “Ni Siba ateghti, a bar ada
ini. Ki dagh nighnizir puvati. Ki
ni baghavira nighnizima, ni der-
aghavira ikegha ua ize.”
31 Ezi Gileatin Distrighin gumazim
Barsilai, a Rogelimin nguibam ategha
izaghira atrivim ko Jordanin Fanem
girigh vongin mangasa a ko iti.
32 Barsilai datirighin 80plan
azeniba ikia egha bar ghuri. A dagiar
aviriba iti, ezi Devit uan adarazi ko
Mahanaimin itir dughiamin, Barsilai
dagheba ko bizir aviribar Devit uan
adarazi ko me ganidi.
33 Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni
nan gin Jerusalemin iziti ki ni geghuv
nin ganam.”
34 Ezi Barsilai a ikaragha ghaze,
“Nan gumazir ekiam, ki kiran oveg-
hangin aremegham, ezi ki tizim bagh
nin gin Jerusalemin mangam?
35 Ni oragh, ki 80plan azeniba
iti, egha deragha bizir aghuiba ko
kurabagh fozir puvati. Ki dagheba ko
dipabar amiva deragh dar isingtiziba
baraghan kogham, manam derazi
manam ikufi. Nan kuarimning
uaghan ikufi, eghti gumazamiziba
ighiabar amuti, ki me onger ighiaba
baraghan kogham. Kamagh amizi, ki
tizim bagh nin gin mangiva osimtizim
ni daningam? Ti puvatigham.
36 Atrivim, ni bizir tizim bagh
arazir aghuir kamin na damuasa?
Marki. Ki ni ko fanemin vongin tong
sivagh mangigh, egh ki uamategham.
37 Ga uaning, ni na ateghti ki
uamategh uan nguibamin mangiva,
nguazir uan afeziam ko amebamin
kuamning afazi naghin aremeka.
Ezi nan otarim Kimham iti, a ni ko
mangam. A nin ingangarir gumazim.
Eghti ni bizitam a bagh a damusi ni
puram a damu.”
38 Ezi atrivim kamaghin a ikaragha
ghaze, “Kimham na ko mangam.
Ezi ki bizir tizim a bagh a damusi
ifongegh, ki puram a damuam.
Egh ni bizir tizim damusi pura
nan azaraghti, ki ni bagh puram a
damuam.”
39 Egha atrivim uan gumazamiziba
ko, me bar Jordanin Fanem girigha
vongin ghue. Egha atrivim deragh
Barsilai damuasa God ko migei. Egha
a Barsilain torezi, a uamategha uan
nguibamin ghu.
40 Atrivim vongin ghua Gilgalin
nguibar ekiamin zuima, Kimham a
ko zui. Ezi Judabar midorozir gu-
maziba ko Israelian marasi, me bar
atrivim ko vongin zui.

Israelia ko Judaba uari adoghodosi

41 Devit Gilgalin nguibar ekiamin
itima, Israelian gumaziba bar
atrivim bagha iza, kamaghin a migei,
“Gumazir ekiam, bizir tizim bagha
en aveghbuaba Judaba, en modogha
ni ko nin amuiba ko boriba ko nin

19:31: 2 Samuel 17:27-29

midorozir gumaziba inigha Jordanin Fanem abiki?”
42 Judan gumaziba bar akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim en ikizimin mav, kamaghin amizi e arazir kam gami. Ezi ia tizim bagha e baseme? Atrivim e bagha daghetam givezezir puvati, egha bizitam bar e ganingizir puvati.”
43 Ezi Israelian gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazitam atrivimin otoghiva a bar moghira en kantrin atrivimin ikiam. Ezi kantrin kamin aven, e Israelia 10plan anababa iti, ezi ia Judaba anabar vamirara iti. Guizbangira, Devit ian anabamin oto, egha a bar en atrivimin iti, ezi e 10plan anababa, e ia gafira. Ezi ia tizim bagha en aghuagha e gasighasighasava ami? E uari uam atrivim inigh izamin nighnizimin mingarim.” Ezi puvati, Judaba bar gavgavigha pamtemin migia Israelia abini.

20

Seba atrivim abinasa

1 Dughiar kamin gumazir kurar mam iti, an ziam Seba. A Bikrin otarim, a Benjaminin anabamin gumazir mam. Egha Seba sigham givia dia ghaze, “Devit marki, e an anabamin gumazamiziba puvati. E Jesin otarimin adarazi puvati, e an gin mangan kogham. Aria, e Israelian gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangam.”
2 Ezi Israelia akar kam baregha, bar Devit ategha Seba ko zui. Ezi Judan gumaziba Devitin gin ghua, Jordanin Fanem ategha tuavimin ghua Jerusalemin otifi.
3 Me ghua Jerusalemin otivigha givagha, Devit uan atrivir dipenimin aven ghugha, uan 10plan amuir dozir an atrivir dipenimin ganasa taghiziba, a me inigha dipenir igharazimin me arigha, men ganasa gumazir maba misefe. Egha marazi amisevezima, me dagheba ko bizir igharaziba sara me ganidi. Egha a fomira me gami moghin, a ua ghua me ko akuir puvati. Me zurara pura dipenimin iti, mati amizir odiariba.
4 Ezi atrivim gin kamaghin Amasa migei, “Ni mangi Judan gumazibar diagh me akufagh. Egh gurum mizaraghan o zuerimin ia bar izi na batogh. Egh ni uaghan me ko iki.”
5 Ezi Amasa men dimasa ghua, egha a zuamira men diazir puvati, ezi atrivim me izasa diborozir dughiam, a givazi me tighar izam.
6 Ezi atrivim kamaghin Abisai migei, “Apsalom osimtizir ekiam e ganingi, ezi datirighin Bikrin otarim Seba, osimtizir bar ekiam e daningam, eghti Seban osimtizim bar ekevegh Apsalomin osimtizim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan midorozir gumaziba inigh mangi an agiragh an suiragh. Puvatighti Seba uan adarazi ko mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ikiti, e an suighan iburagham.”*
7 Ezi Abisai, ko Joapin midorozir gumaziba, ko atrivim geghuvir midorozir gumaziba, kar Keretia ko Peletian midorozir gumazir gavgaviba, me bar Jerusalem ategha, Bikrin otarim Seban agintighasa ghue.
8 Me ghua Gibeonin dagiar ekiamin otozi, Amasa iza me bato. Dughiar kamin, Joap midorozir korotiam arugha midorozir sabam inigha uan letiamin anemighiri. Midorozir sabar kam uan misevimin aven iti, ezi Joap Amasan boroghin zuir dughiamin midorozir sabam suiaghirigha nguazim giri.
9 Ezi Joap kamaghin Amasa migei, “Aruer arizim aveghbuam, ni deraz, o?” Egha uan agharir guvimin an ghuamasizimin suiragha, an torasa.
10 Joap midorozir sabar mam uan agharir kiriamin an suira, ezi Amasa midorozir sabar kamin ganizir puvati. Joap Amasan navim birazima,

20:1: 1 Atriviba 12:16; 2 Eghaghaniba 10:16 **20:3:** 2 Samuel 16:22 * **20:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

an muriam suiaghirigha nguazim girizi, a maghiram areme. Ezi Joap uam a birazir puvati. Joap Amasa birazi an aremezi, a uan aveghbuam Abisai ko aning Bikrin otarim Seban agintighasa ghu.

11 Ezi Joapin midorozir gumazir mam Amasan kuamin boroghin tughav ikia dia ghaze, "Gumazir Devit ko Joap gifongeziba, me Joapin gin mangi."

12 Ezi ghuzim bar Amasan kuam noghezi, an kuam tuavir torim girighav iti. Ezi midorozir gumaziba bar iza an kuamin ganigha ua zuir puvati. Ezi Joapin midorozir gumazir kam gari me zuir puvatizima, a an kuam gekuigha ghua tuavim ategha tuzir torimin anetigha inimin anevara.

13 Ezi Amasan kuam ua tuavimin itir puvatizima, midorozir gumaziba bar Joapin gin ghua Seba buri.

14 Ezi Seba ghua Israelian anababa bar men nguaziba abigha ghua, nguibar ekiam Abel Betmakan oto. Ezi Berin ikizimin gumaziba bar, a ko uari akuvagha a ko ghua nguibar ekiamin aven ghue.

15 Ezi Joapin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Seba nguibar ekiamin aven itima, me iza nguibam ekiaru. Egha me misoghasa nguibar ekiamin divazimin boroghin nguazim pozim mikira ghuavanadi. Egha me divazim akarighti a irasava, me temer ekiabar pamten ivivigha a ginivavira iti.

16 Ezi amizir nighnizir aghuim itim, nguibar ekiar kamin ikia kamaghin Joapin adarazir dia ghaze, "Oi, ia oragh! Ia Joap mikemeghti a izi. Ki akam an iti."

17 Ezi Joap roghira izima, amizim an azara, "Ni Joapra?"

Ezi Joap ghaze, "Are, kar kirara."

Ezi amizim a migia ghaze, "Ki nin ingangarir amizim, ki akar mam nin iti. Ki kamaghsua, ni bar deraghvira kuarim atigh na baragh."

Ezi Joap ghaze, "A dera, ki nin akam baragham."

18 Ezi amizim kamaghin Joap migei, "Me fomira ghaze, ni osimtizim ikiva, Abelin nguibar ekiamin mangi. Me Abelin zuima, a men osimtiziba akiri.

19 Ni oragh. En nguibar ekiam a Israelin kantrin aven nguibar ekiaba bar dar faraghavira iti. E tintinibar misozir puvatigha deravira apiagha, uan arazir aghuibar girara zui. Ezi ni datirighin nguibar ekiar kam gasighasighasa. Ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir God baghavira itir bizim gasighasighasava ami?"

20 Ezi Joap kamaghin a ikaragha ghaze, "Bar puvati. Ki nguibar kam gasighasigh a kuvarimasa puvati.

21 E gumazir vamira iniasa ize, an ziam Seba, a Bikrin otarim. A Efraimin anabar mighsiabar itir gumazim. Gumazir kam, an Atrivim Devit abinasa nighnizim gumazibagh anidi. E kamaghsua, ia Seba e danighti, e ian nguibar ekiam ategh mangam."

Ezi amizim kamaghin Joap migei, "Bar guizbangira, e gumazir kam misueghti an aremeghti, e an dapanim fegh, divazimin vongin a kunighti, ia datirighiram an ganam."

22 Kamaghin amizi, amizim nguibar ekiamin ghua uan nighnizir aghuim gumazamiziba bar me migei. Ezi me an nighnizimin gin ghua, Seban firim atugha an dapanim isa divazimin azenan, Joap bagh anekuni. Ezi Joap sigham givima an midorozir gumaziba nguibar ekiam ategha vaghvagha uamategha uan nguibabar zui. Ezi Joap Atrivim Devit bagha uamategha Jerusalemin ghu.

Devitin ingangarir gumazir dapanibar ziaba

23 Joap datirighin Israelian midorozir gumazibar dapanir bar faragha zuim. Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazir atrivim geghuvibar gumazibar dapanim, kar Keretia ko Peletia.

24 Ezi Adoniram, a gumazir atrivim uan ingangaribar amuasa inizibar gumazir dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin

akinafariba osirir gumazir faragha zuim.
25 Ezi Seva, an Atrivim Devit amir eghaghanibar akinafariba osirir gumazim. Ezi Abiatar ko Sadok aning ofa gamir gumazimning.
26 Ezi Jairin adarazir gumazim Ira, a uaghan Devitin ofa gamir gumazir mam.

Devit ko Godin eghaghaniba

21

(Sapta 21--24)

Gibionia Atrivim Solin arazir kuraba ikara

1 Devit atrivimin itir dughiamin, mitiriar ekiam oto, ezi 3plan azenibar dagheba bar puvati. Ezi Devit bizir kamin mingarim bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Bizir kamin mingarim kamaghin ghu. Atrivim Sol Gibeonia misoghezi me ariaghire, ezi bizir kam bangin, osimtizim Solin ovavir boribar ikiavira iti."
2 Kamaghin amizi, Devit Gibeonian diazi me ize.* Gibeonia Israelian gumazamiziba puvati, me Amoria. Amorian marazi ariaghire, ezi varazira ikiavira iti. Bar fomira Israelia akar gavgavim akirigha ghaze, me Gibeonia gasighasighan kogham. Ezi Atrivim Sol, a Israelia ko Judabara Israelin nguazir kamin ikiasa gavgafi. Kamaghin amizi, Sol Gibeonia agivasa ingari.
3 Gibeonia datirighin iza Devit batozima, a kamaghin me migei, "Ki arazir kurar e ia gamizir kamin osimtizim anegivasava ami. Eghti ia deragh e damusi Ikiavira Itir Godin azangsigh. Ki osimtizir kam akirsi ia bagh bizir tizim damuam?"
4 Ezi Gibeonia kamaghin Devit ikara, "Osimtizir kam, a e ko Sol uan ikizim ko iti, ezi ni gol ko silvaba e danighti, bizir kam givaghan kogham. E uaghan Israelian gumazitam misoghsi nin azaraghan kogham."

Ezi Devit ghaze, "Ezi ki ia bagh bizir tizim damuasa ia ifonge?"
5 Ezi me kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Sol bar e gasighasigh e agivasa nighnisi, eghti en gumazitam Israelin nguazimin ikian kogham.
6 E fo, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa Sol amisefe. Solin nguibam Gibea. Kamaghin amizi, e kamaghin nin azai, Ni Solin ikizimin gumazir 7plan e daningigh. Eghti e Ikiavira Itir Godin damazimin me guighti, me arimighiregham."
Ezi Devit me migia ghaze, "A dera, ki me isi ia daningam."
7 Devit faragha Ikiavira Itir Godin damazimin Solin otarim Jonatan bagha akar gavgavim akiri, egha a datirighin a giniri.† Kamaghin amizi, a Jonatanin otarim Mefiboset inizir puvati. Mefiboset a Solin igiavotarim, ezi an a isa Gibeonia ganingizir puvati.
8 Egha Devit Armoni ko Mefibosetin igharazim ini. Aning Sol ko Rispan otarimning, Rispa a Aian guivim, egha a Solin amuir dozir mam. Devit uaghan Solin guivim Merapin otarir 5pla ini. Merapin pam Adriel, Adriel a Barsilain otarim, a Meholan nguibamin gumazim, aning otarir kaba bate.
9 Devit gumazir kaba isa Gibeonia ganingizima, me me inigha mighsiamin ghuavanabogha, Ikiavira Itir Godin damazimin 7plan gumazir kaba guizi, me bar moghira ariaghire. Bizir kam, a balin azeniba anima me baliba faraghavira dar aghorasava amir dughiamin oto.
10 Ezi gumazir aremezir kabar pumuningin amebam Rispa, a azir inir ghurir maba inigha, mighsiar kamin ghuavanabo. A inir kabar purirpenir muziarir mam dagiar mam gisin an ingari. Egha gumazir kabar kuaba iakinir mabar dar garavira ikia ghua amozim izir dughiam oto, ezi amozim arigha

* **21:2:** Ni Josua 9:3-15in gan. † **21:7:** Ni 1 Samuel 20:14-17 ko 2 Samuel 9:1-7in gan. **21:8:** 1 Samuel 18:19

gumazir 7plan kabar aghariba rue. Rispa dimagariba ko aruebar gumazir kuar kaba deraghavira dar gara iti, puvatighti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar amegham.

11 Ezi Devit gin Aian guivim Rispa amizir arazir kam baraki.

12 Egha Devit Gileatin Distrighin ghua, Jabesin nguibar ekiamin gumazamiziba bagha ghua, Sol ko an otarim Jonatanin aghariba ini. Filistiaba fomira Gilboan mighsiamin Sol ko Jonatanin misuegha, aningin kuamning inigha ghua Betsanin nguibar ekiamin tuavir akabar aning agura. Ezi Jabesia gin ghua aningin kuamning okemegha aning inigha ghu.‡

13 Ezi Devit uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Sol ko Jonatanin aghariba inigha ghue. Me uaghan gumazir 7plan Gibionia guizibar aghariba akufa.

14 Egha me Benjaminin anabamin nguazimin Selan nguibar ekiamin ghugha, Sol ko Jonatanin aghariba isa, Solin afeziam Kisin dagiar mozim gati. Atrivim mikemezi moghin me bizibagh ami. Ezi arazir kamin gin, me uan kantri deragh a damuasa God ko migeima, a men akaba barasi.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(1 Eghaghaniba 20:4-8)

15 Ezi midorozim uam Israelia ko Filistiabar tongin oto. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghuaghira Filistiaba ko misosi. Me uariv sogha ghua Devitin gavgaviba bar givazima, a ua misoghan ibura.

16 Ezi Filistian gumazir mam an ziam Isbibenop, a gumazir dafabar mam, a Devit misueghti, an aremeghasa migei. An afuzir igiar mizer ruarir me brasin ingarizim iti, ezi an osimtizimin dibobonim, 3pla ko akuamin kilogremin tu. Egha uaghan midorozir sabar igiar mam iti.

17 Ezi Seruian otarim Abisai, Devit bagha iza an akuragha Filistian kam misoghezima an areme. Ezi midorozir gumaziba akar gavgavim Devit migia ghaze, “E mangi misoghamin dughiamin ni e ko mangan kogham. Ni mati lamin angazangarir Israelia e ganidim, ni lamin kam damighti, a mungeghan marki.”

18 Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir dafar mam misoghezi an areme, an ziam Sap.

19 Dughiar igharazir mamin, Israelia ua Filistiaba ko Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Betlehemin gumazim Jareoregim, an otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Goliatin igharazim misoghezima an areme. Goliatin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

20 Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafabar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba.

21 Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav iti, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

22 Filistian 4plan gumazir kaba, me gumazir bar dafar Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

22

Devit Ikiavira Itir God bagha ighiam bange
(Onger Akaba 18)

‡ **21:12:** Ni 1 Samuel 31:8-13in gan. **21:17:** 1 Atriviba 11:36; Onger Akaba 132:17

1 Dughiar kamin, Ikiavira Itir
God, Devitin apanim Sol ko apanir
igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir
kam ginighnigha Ikiavira Itir God
bagha ighiar kam bange.
2 Ighiar kamin migirigiaba ka-
makin:

Ikiavira Itir God, a nan divazir bar
gavgavimin min iti.
A nan dagiar ki an aven uabi
modimin min ikia,
nan akuragha nan apaniba da ua
na ini.
Nan God, a dagiar ekiamin min iti,
ezi ki uan apanibar ara ghua an
modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A nan akuragh deragh nan ganamin
gavgavim iti,
egha nan divazir bar gavgavimin
min iti.
3 Nan God mati dagiar ekiam,
ezi ki an ghuava an uan apanibar
modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A ua na isir gavgavim ikia
egha na geghufi.
Ki an deima, an nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir pu-
vati.
A nan akuragh deragh nan ganamin
gavgavim iti,
egha nan divazir bar gavgavimin
min iti.
O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir
Gumazim.
Ki an deima, a nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir pu-
vati.

4 E Ikiavira Itir Godin ziam feka!
Ki an deima, a nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir pu-
vati.

5 Guizbangira, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimin min
na ikiagharigha gifa,
mati ongarim dikava dipiraghira,
na avasava ami.
6 Ovevem bar na inizi, ki Gu-
mazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magirasava ami.
Mati me nan suighasa azuazim
agurazi, a nan suighasa iti.
7 Ki osimtizir ekiamin ikia, egha
pamten Ikiavira Itir Godin dei.
Ki uabin akurvaghasa uan Godin
arai.
Ezi a uan Dipenimin ikia nan
ararem barazima,
an an kuarir torim giraghu.

8 Kamaghin amizi, a nan apanibar
atari.
Egha mikimkizim gamizi an
otogha,
overiabagh inobaghnobasi.
9 Ikiavira Itir God, migharim an
atinimin otivaghiri,
ezi avim an akamin otivaghira
bizir aviribar isi.
Egha mizariaba ira tintinibar
zui.
10 God overiam kuigha izaghiri,
ezi migharir piziba an dagarimn-
ingin apengan iti.
11 A iza mati, a enselin bar gavgavim
gaperazi, an a inigha izi.
Mati aminim avizimning ikia,
God inigha bar atamra izi.
12 An aminirbirim gamizi an anevara.
Mati a purirpenimin aven
modoghav iti,
amozimin miturir piziba
anevara.
13 A ghuariar pizibagh amizi, an
angazangarim bar da avarazi,
onimarim ghuariar pizir kam
abigha azenim giri.
14 Ikiavira Itir God uan Nguibamin
ikia, tiarim akara pamten da-
garvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam
akara pamtem migei.
15 An onimaribagh amizi, da mati an
barir aviba
an apanibagh asavamadi, ezi me
tintinibar ara zui.
16 O Ikiavira Itir God, ni men atarir
adarir kam,
mati aminir ekiam nin atinimin
otogha me giva me munamadi.

22:5: Jona 2:5-7

Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi,
ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba, bar azenim gire.

17 Ikiavira Itir God pin ikia, uan agharim amadazi, a izaghira nan suiragha ua na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.
18 Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God, men dafariba da ua na ini.
19 Ki dughiar kuramin itima, nan apaniba iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God, na geghuva nan gari.
20 A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini.
21 Ki arazir aghuimin gin zui.
Ezi bizir kam bagha, Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami.
Ki Godin damazimin zue,
ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
22 Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui.
23 Ki zurara bizir God damuasa e mikemezibagh nighnisi.
Egha ki an arazir a ifongeziba batoghezir puvati.
24 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari.
25 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti.
Kamaghin amizi a nan arazir aghuir kamin ganigha,
a ikaragha arazir aghuimin na gami.

26 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
27 Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim,
ni uaghan uan arazir zueziba an akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
28 Gumazamizir uari abiriba, ni men akurvasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.

29 O Ikiavira Itir God, ni angazangarim na ganidi.
Egha mitarmem na dama a batosi.
30 Nin gavgavimin, ki uan apanibav sogham.
Ki uan Godin akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me abiragham.

31 Godra, an araziba da bar guizbangira egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, deraghvira ikiam.

32 Ikiavira Itir God, a bar uabira guizbangira God.
A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa.
33 Godra nan daroribar na akumakui,
egha gavgavim na ganiga deragha nan garima, ki zui.
34 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.
35 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainin ingarizim,
gekuamin gavgavim iti.
36 O God, ni uan oram na ganingizima,
ki an girakirangin modozi, ni

nan apanibar dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi, ki gumazamizibar damazimin ziar ekiam iti.*
37 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi, ki an ghua,
apighsigha irizir puvati.
38 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me agifa.
39 Ki me gasezi, me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge.
40 Nirara, midorozim damuasa gavgavim na ganingi,
ezi ki me misogha me abinizi, me nan dagarimningin apengan iti.
41 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha, na gasegha uam are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki bar me gasighasiki.
42 Gumazir kaba, uarir akurvaghasa diava arai, ezi men akurvaghamin gumaziba puvati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a men dimdiaba barazir puvati.
43 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin
nguazir beghneaziba dika zui.

44 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dapanimin oto.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba, ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha men gari.
45 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin na baregha zuamira iza,
nan guamin uan teviba apira nan akam barasi.
46 Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko agorogem sara na bagha izi.

47 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti.
A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam.
God nan akurvazimin ikia ua na inizi,
kamaghin, ki an ziam fam.
48 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba isa nan apengan me ati.
49 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi.
Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati.
50 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki nin ziam fi, onger akar nin ziam feba bangam.

51 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na misefe.
A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri.
A zurara nan apangkuva mamaghira iti.
A nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira ikiam.

23

Devitin akar abuananaba

1 Kar Devitin akar abuananaba:

Ki Jesin otarim Devit, kar ki migeir migirigiaba.
Ki gumazir, Jekopin God atrivimin ikiasa na misevezim.

* **22:36:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **22:50:** Rom 15:9

God gumazamizibar damazimin ziar
ekiam na ganingi.
Ezi ki ighiar aghuir aviriba
osirigha Israelia ganingi, ezi
me bar dagh ifuegha da bange.

2 Ikiavira Itir Godin Duam ia
mikimasa, akaba isa nan akam
gati.
Guizbangira, God uabi uan ak-
aba isa na ganingizi, ki dar gun
ia migei.
3 Israelia en God, a mati dagiar ekiar
e modim,
a kamaghin na migei,
"Atrivim Godin apengan ikiva, guizin
araziba ko Godin atiatim sara
gumazamizibagh eghuv men
gan.
4 A kamaghin amua mati, aruem
mizaraghara ghuariaba pu-
vatizir overiamin anaga isira,
mati amozir avirim grazibagh
izezima,
aruemin angazangarim
dagh isirazi da taghtasi."*

5 God na ko akar dikirizir gavgavir
mam akira ghaze,
A nan ikizim damighti me iki gav-
gavigham,
eghti a na ko dikirizir
akar kam otevkinighan
kogham.
Eghti akar dikirizir gavgavir kam, a
zurara kamaghira ikiam.
Bizir ki ifongeziba, God nan
akuraghti da deraghviram
otivam.
6 Gumazir arazir kurabagh amiba,
me mati benir dikonir
ataghatariba, gumaziba da
makuri.
Eghti gumazamiziba uan da-
faribar dar suighan kogham.
7 Gumazitam benir dikonir kaba bat-
ueghsi, an ainin otevitam o
afuziv siatamin da itir dangan-
imra da akuvagh
dar apongti, da isi bar gifagh.

Midorozir gumazir gavgavir ziaba itibar ziaba
(1 Eghaghaniba 11:10-47)

8 Devitin midorozir gumazir
gavgavibar ziabar kara. Men
faraghavira itim, Josep Basebet, a
Takemonin adarazir gumazim. A
3plan midorozir gumazir gavgavir
kabar mav, egha a men faragha zui.
A dughiar mamin afuzimin suiragha†
800plan apaniba ko misogha bar me
misoghezi, me ariaghire.
9 Ezi Dodon otarim Eleasar, a
midorozir gumazir ziar ekiaba itir
3plan kabar namba 2in gumazim. A
Ahohin adarazir gumazim. Dughiar
mamin an Atrivim Devit ko Pas-
damimin nguibamin itima, Filistiaba
misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba
izir dughiamin, Israelia men ati-
atigha ua uari amikirivegha are.
Danganir kamin balin azenir mam
iti.
10 Ezi Eleasar uabira tugha gavgav-
igha, Filistiabav sozi me ariaghiri.
Ezi an aghariba a girima, a midorozir
sabamin suirazi an an ikia gavgav-
igha mamaghira iti. Ezi Ikiavira
Itir God dughiar kamin bar Filistiaba
agifa. Ezi Israelian midorozir gu-
maziba uamategha iza gari Eleasar
uabira iti, ezi Filistian midorozir gu-
mazibar kuabar, korotiaba suamin
ingangarimra iti.
11 An girara itim, Agin otarim
Sama, a Hararin nguibamin gu-
mazim. A namba 3in midorozir
gumazir ziam itim. Dughiar mamin
Filistiaba iza Lehin nguibamin iza,
nguezir azenir ekiamin boroghin
uari akufa. Ezi Israelian midorozir
gumazir igharazir maba men
ganigha are.
12 Ezi Sama atiatir puvatigha
tugha gavgavigha, nguezir azenir
kam geghuva, a bagha Filistiabav
soghezi me ariaghire. Dughiar kamin
Ikiavira Itir God bar Filistiaba abini.
13 Devitin midorozir gumazir da-
panibar tongin, marazi men faragha
zui. Gumazamiziba ziar kam me

* **23:4:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.
† **23:8:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamin, azenir igiabar dagheba asir dughiam izima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha, Devit bagha ghua Adulamin dagiar torimin‡ a bato. Ezi Filistiaba uaghan dughiar kamran iza Refaimin danganir zarimin uari bagha averpenibar ingarigha iti.

14 Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemin nguibam inigha gifa.

15 Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, "Maia, tina mangi na bagh Betlehemin nguibamin divazir tiar akamin boroghin itir mozir dipam, an tam, tuigh izi na danigham!"

16 Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemin nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge.

17 Egha Devit kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham." Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam midorozir gumazir 3plan kaba a gami.

18 Ezi Abisai 30plan midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim.§ An aveghbuam Joap, ezi aningin amebam Seruia. Dughiar mamin Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti.

19 Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir kaba ko magh ghuzir puvati.

20 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamin, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme.

21 Egha dughiar igharazir mamin, a Isipian gumazir ganganir aghuir mamin misoghezima an areme. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi Benaia ter ararir osimtizir mam inigha an boroghin ghugha an a misuegha, an dafarimin an afuzim amikegha afuzir kamin a birazi, an areme.

22 Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti.

23 An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti.

24-39 Kar 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziaba:

Asahel, a Joapin dozim,
Betlehemin nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim,
Sama, a Harotin nguibamin gumazim,
Elika, a Harotin nguibamin gumazim,
Heles, a Peletian nguibar ekiamin gumazim,
Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim,
Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim,

‡ **23:13:** Ni 1 Samuel 22:1in gan. § **23:18:** Gumazir maba ghaze, namban kam a 30 puvati. Me ghaze, a ti 3plan gumazibav gei.

Mebunai, a Husan nguibamin gumazim,
Salmon, a Ahohin adarazir gumazim,
Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Banan otarim Helep, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Itai a Ribain otarim, a Gibean nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim,
Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim,
Hidai a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim,
Abialbon a Araban nguibar ekiamin gumazim,
Asmavet, a Bahurimin nguibamin gumazim,
Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim,
Jasen, a Gunin nguibamin gumazim,
Saman otarim Jonatan, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahiam, a Sararin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahasbain otarim Elifelet, a kantri Makan gumazim,
Ahitofelin otarim Eliam, a Gilon nguibamin gumazim,
Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim,
Parai a Arapin nguibamin gumazim,
Natanin otarim Igal, a Soban nguibar ekiamin gumazim,
Bani, a Gatin anabamin gumazim,
Selek, a kantri Amonian gumazim,
Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Seruian otarim Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
Ira, a Itran ikizimin gumazim,
Garep, a Itran ikizimin gumazim,
Uria, a Hitian gumazim.

Midorozir gumazir kabar dibobonim 37in tu.

24

Devit gumazamiziba medi
(1 Eghaghaniba 21:1-27)

1 Dughiar mamin, Ikiavira Itir God ua Israelian atara, osimtizim me daningasa nighnizim Devit ganingi. Egha a Devit migia ghaze, "Ni mangi Israelia ko Judabar gumazamiziba mengegh."

2 Ezi Atrivim Devit kamaghin midorozir gumazibar dapanim Joap migei, "Ni midorozir gumazibar gumazir dapaniba inigh, ia mangi Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia Israelian anababa bar dar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, ni gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gifoghasa."

3 Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, a gumazamizibar dibobonim damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avirasemegham. Ki ghaze, bizir kam ti, dughiar ni ikiavira itimin otoghti, ni uabi uan damazimin an ganam. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin

* **24:3:** E fozir puvati, Ikiavira Itir God manmaghsua dughiar kamin Israelian atari. (Ni ves 1in gan.) Egha uaghan, akinafarir kam deragha e migeir puvati, gumaziba medir arazir kam, manmaghsua Godin damazimin "Arazir kuram." Gumazir maba ghaze, God uabira gumazamizibar dibobonim gifogh. Kamaghin Joap ghaze, "Gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati." Ezi guizbangira, God dughiar mabar gumazamiziba mengasa Israelia migei. Egha God men ziaba iniasa me migei, a uaghan dagiaba a daningasa mikeme, eghti arimariar ekiam me inighan kogham. (Ni Ua Me Ini 30:11-12in gan.) Nighnizir igharazim kamakin. Devit kamaghin ifonge, a uan midorozir gumazibar amighti me bar avirasemegham, kamaghin amizi a gumaziba menge. (Ni ves 9in gan.) Guizbangira, bar fomira Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, A uabi midorozimin men akuragham, egh me kamaghin nighnighan kogham, Men midorozir gumazir avirim me damuti me apanibagh afiragham. (Ni Gumazir Dapaniba 7:2-7in gan.) Bizir kam bangin, arazir Devit amizir kam derazir puvati.

ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami?”*

4 Ezi atrivim kamaghsua gavgavigha ghaze, Joap uan midorozir gumazir dapaniba ko me an akamin gin mangam. Kamaghin amizi, me atrivim ategha ghua Israelian gumazamiziba mengasa ghue.

5 Me Jordanin Fanem giregha vongin ghuegha, Aroerin nguibar ekiamin boroghin sautin amadaghan ghu. Nguibar kam Gatin anabamin nguazimin danganir zarimin tizimin iti. Egha me nguibar kamin sautin amadaghan averpenibagh ami. Egha gin me Aroer ategha notin amadaghan ghua Jaserin nguibar ekiamin oto.

6 Me gin ua Jaser ategha ghua Gileatin Distrighin otifi. Egha ghua Tatimhotsin danganimin ghu. Me ua danganir kam ategha ghua Danin anabamin nguazimin itir nguibam Janin otogha, vongin ghua aruem uaghiri naghin Saidonin nguibar ekiamin oto.

7 Egha me uamategha sautin amadaghan iza, Tairin nguibar ekiamin otifi, nguibar ekiar kam a divazir gavgavim iti. Egha gin me dikavigha Tair ategha ghua, Hivia ko Kenanian nguibar ekiaba bar dagh arui. Egha me abuan ghua Judan sautin amadaghan otogha, ghua Berseban nguibar ekiamin otogha ghua Negevin nguazimin otifi.

8 Egha me uan kantrin nguibaba bar dagh aruigha givagha uamategha Jerusalemin ghu. Men darorir kamin ruarim, a 9plan iakiniba ko 20plan dughiabar ghu.

9 Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, “Israelia me 800,000in gumaziba iti, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 500,000in tu.”

10 Devit bar me mengegha givagha, gin an amizir arazir kam bagha navim osemegha kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh.”

11-12 Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God, kamaghin Devitin akaba inigha izir gumazim Gat, a Devitin gin otivamin bizibar garir gumazim, a migia ghaze, “Ni mangi Devit mikemegh, ‘Ki Ikiavira God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.’”

Amimzaraghan mizaraghara Devit osegha dikavigha givazi,

13 Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikeme. Egha kamaghin an azai, “Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighti, ia ari mangi danganir igharazibar 3plan iakinibar ikiam? O, arimariar kuratam nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam.”

14 Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, “Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apangkuvir God. Kamaghin, a bizir manam damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumazamiziba e gasighasigham.”

15 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelia bagha arimariar kuram amadazi, arimariam mizarazir kamram otogha ghua a diborozir dughiamin tu. Ezi notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ikegha ghua sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin, 70,000plan gumazamiziba ariaghire.

24:10: 1 Samuel 12:13; 13:13 **24:13:** 1 Eghaghaniba 21:12 **24:14:** Onger Akaba 51:1; 130:4-7

16 Ezi dughiar kamin, enselin
gumazamizibagh asighasighamim,
a Jerusalemin izegha givagha, me
gasighasighsava ami. Ezi Ikiavira
Itir God, osimtizir kurar kam gu-
mazamizibar aningan men apangku-
vigha, uan nighnizim giragha enselin
kamin migia ghaze, "Marki. Me
atakigh." Dughiar kamin Ikiavira
Itir Godin ensel danganir me witin
ovizibar iniba kua dar dagheba
isimin boroghin iti. Ezi danganir
kam, a Araunan nguazim, a Jebusian
adarazir gumazim.
17 Ezi Devit enselin kamin ganigha
kamaghin Ikiavira Itir God migei,
"Kirara ki arazir kuram gami, egha
osimtizir ekiam iti. Ezi gumazamizir
kaba, me sipsipin mirara iti, mevzika,
me osimtizir manam gami? Bar pu-
vati. Ki uan ikizim ko erara, ni e
gasighasigh."
18 Ezi dughiar kamra Godin akam
inigha izir gumazim Gat ghua ka-
maghin Devit migei, "Ni Jebusian
gumazim Araunan danganir me
witin ovizibar iniba kua, dar dagheba
isimin mavanang, egh Ikiavira Itir
God bagh ofa gamir dakozir tamin
ingarigh."
19 Ezi Gat Devit mikemezi moghin,
Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gav-
gavimin gin ghua me witin dagheba
isir danganir kamin oto.
20 Ezi Arauna ingarir danganimin
ikia vin garima, atrivim uan ingan-
garir gumazir dapaniba ko a bagha
izi. Kamaghin amizi, a ziar ekiam
atrivim daningasa an boroghin ghua
nguazim girigha fuagha, uan guam
nguazim mitua.
21 Egha kamaghin migei, "Atrivim,
nan gumazir ekiam, ki nin ingan-
garir gumazim, ki manmaghin amizi
ni nan ganasa izi?"
Ezi Devit kamaghin a ikaragha
ghaze, "Ki danganir ni datirighin
witin iniba kua, dar dagheba isir
kam, ki a givezasa izi. Ki an Ikiavira
Itir God bagh ofabar amuamin
dakozimin ingaram. Eghti arimariar
kurar kam gumazamiziba ategham."
22 Ezi Arauna kamaghin Devit
migei, "Atrivim, nan gumazir ekiam,
marki. Ni nan nguazir kam givezan ki
aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan
bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba,
sara iniam. Ni bulmakaun kaba inigh
ofan bar isia mighiribar amuasa,
ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni
uaghan, avim arighsi ter ararir witin
iniba miseviba ko, temer ruarir ki
bulmakauningin tuemning gatizim,
aning uaning inigha ingangarim
gamim, ni ofaba tusi a inigh.
23 Atrivim, ki bizir kaba bar da isa
ni ganidi."
Egha Arauna ua kamaghin migei,
"Ki kamaghsua, ni Ikiavira Itir God
bagh damuamin ofaba, a dagh
ifuegham."
24 Ezi atrivim kamaghin a ikaragha
ghaze, "Bar puvati. Ki Ikiavira Itir
God bagh ofa damusi, pura gumazir
igharazimin bizitam, o uan bizir ki
ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh
ofan bar isia mighirizim damighan
kogham. Kamaghin amizi, ki uan
dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam."
Egha Devit nguazir otevir kam ko
bulmakauba giveza, 50plan silvan
dagiaba isa Arauna ganingi.
25 Egha Devit danganir kamin
Ikiavira Itir God bagha ofa gamir
dakozimin ingarigha, ofan bar isia
mighiriba ko ofan God ko navir
vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit
nguazimin itir gumazamiziba bagha
Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira
Itir God an azangsiziba baraki. Egha
God arimariar kam Israelin anegifa.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Faragha Zuim O 1 Atriviba

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Samuelin Akinafarir Namba 2in eghaghanibar gin otivizir bizibagh eghari. An Atrivim Devitin ikirimirir abuananam geghari. An Atrivim Solomonin ikirimirim ko ingangaribagh eghara, egha uaghan, Israelia uan kantri abigha kantrin pumuningin otozimin dughiamin, an aning gativazir atrivibagh eghari. Egha uaghan Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mabar eghaghaniba uaghan an iti. Me Godin akaba isa atriviba ko gumazamiziba tuavir aghuimin gin mangasa, men akakagha me migei. Godin akam inigha izir gumazibar mav, a Elaija.

Akinafarir kam, mati Samuelin Akinafarir Namba 1 ko Namba 2. A pura eghaghanir kinim puvati. An atriviba amizir bizibagh eghara uaghan men araziba tuisisi. Atrivir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, me ziar aghuiba iti, egha me atrivibar itir dughiabar, Israelia men apengan ikia deraghavira iti. Ezi atrivir Godin akaba batoziba, me ziar kuraba iti. Egha me atrivibar itir dughiabar, Israelian dabirabim ikufi. Atriviba arazir kurar kam gami. Me asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabar ghuavanadi. Men arazir kam God gamima, a bar men oseme.

Solomon Israelian atrivimin iti

(Sapta 1--11)

Atrivim Devit bar ghuri

1 Atrivim Devit bar ghurizi, an mikarzim zurarama arugharusi. Ezi me inir mitiar avagha akuiba isava anevema, da tong fefem a ganidir puvati.

2 Kamaghin amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a migia ghaze, "Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighti, a ni ko iki nin akurvagh deragh nin ganam. Egh a ni muigh daku egh nin mikarzim fefem a daningam."

3 Kamaghin amizi, me kantri Israelin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunemin nguibamin amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize.

4 Amizir bar igiar dirir kamin ganganiba bar dera, a bar deraghavira atrivimin akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamiba uari ko akuava amir arazitamin a gamizir puvati.

Adoniya atrivimin otivasa

5-6 Adoniya, a Devit ko Hagitin otarim. Hagit Apsalom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyan ganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirighin, dughiatamin tong an arazir kuratam bagha an azangsigha kamaghin a mikemezir puvati, "Ni manmaghsua arazir kabagh ami?" Egha datirighin Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivimin otivam. Kamaghin amizi, a midorozir karisba ko hoziaba ko 50plan gumazir a geghuv an faragh mangamiba ini.

7 Egha a ghua Seruian otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning ko mikemezima, aning an akuraghti an atrivimin otivasa aning ifonge.

8 Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko akam inigh izir gumazim Natan, ko Simei, ko Rei, ko atrivimin midorozir gumazir gavgaviba, me Adoniyan nighnizim ko itir puvati.

9 Dughiar mamin. Adoniya ofa damuasa danganir mamin ghu,

1:5-6: 2 Samuel 3:4

danganir kam, me kamaghin a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin nguazimin aven anadir dipar atuimin boroghin iti. A sipsipba ko bulmakaun apuriba ko bulmakaun igiar mikarziba sara itibav suegha ofa gami. A izasa atrivimin otarir igharaziba, ko Judan atrivimin ingangarir gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam amada.

10 Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivimin midorozir gumaziba, ko an aveghbuam Solomon, a me bagha akatam amadazir puvati.

Solomon atrivimin oto

11 Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomonin amebam Batseba bagha ghua kamaghin a migei, "Ni kamaghin oraghiz, o puvati, Hagitin otarim, Adoniya, Atrivim Devitin danganim inigh atrivimin otivasava ami. Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati.

12 Kamaghin, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi, ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam.

13 Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamaghin a mikim suam, 'Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha akam akira kamaghin mikeme, nin otarim Solomon gin nan danganim inigh atrivimin otogh, nan atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmaghin amizi, Adoniya datirighin atrivimin oto?'

14 Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko mikimvira ikiamimin, ki aven izi gavgavim nin akam daning, ni migei moghira mikimam."

15 Ezi Batseba atrivimin ganasa atrivim akui naghin a gatin aven ghu. Atrivim Devit bar ghuri, ezi Sunemian amizim Abisak, a geghuva deragha an gari.

16 Ezi Batseba atrivimin guamin uan tevimning apirigha guam avirazi, atrivim an azara, "Ni bizir tizim gifongegha na bagha izi?"

17 Ezi Batseba a ikaragha ghaze, "Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God, a nin God, an ziamin na koma anekira ghaze, nan otarim Solomon nin danganim inigh atrivimin otogh, nin atrivir dabirabim dapiam.

18 Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir ekiam. Adoniya datirighin atrivimin oto. Ezi ni ti tong kamaghin fozir puvati.

19 A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Egha nin ingangarir gumazim Solomon, an a bagh akatam amadazir puvati.

20 O atrivim, nan gumazir ekiam, Israelian gumazamiziba bar nirara gara ni mizua iti, ni uabi gumazir manatam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin otogh, egh atrivir dabirabim dapiam.

21 Puvatighti, ni aremegh mangi uan inazir afeziaba iti naghin me ko ikiti, gumazamiziba ki uan otarim Solomon ko kamaghin ga mikimam, ga gumazim ko amizir kuramning. Egh me ga misueghti ga aremegham."

22 Egha Batseba migiavira itima, akam inigha izir gumazim Natan iza atrivimin dipenimin oto.

23 Ezi Atrivim Devitin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, "Akam inigha izir gumazim Natan izegha nin ganasa." Ezi atrivim an amamangatizi, Natan atrivim akui naghin a gatin aven ghugha, uan tevimning apirigha dapanim avira.

24 Egha Natan Devit migia ghaze, "O atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti kamaghin mikeme, Adoniya nan

1:11: 2 Samuel 12:24

danganim inigh atrivimin ikiva nan atrivir dabirabim dapiam?

25 E orazi, a datirighin ofa damuasa ghua bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Me datirighin dagheba ko dipaba a koma ada apava an gun tiariba akara ghaze, 'Adoniya datirighin dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.'

26 Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, Jehoiadan otarim Benaia ko, nin ingangarir gumazim Solomon, an e bagha akatam amadazir puvati.

27 Atrivim, nan Ekiam, manmaghiram ami? Me amir bizir kam, ni an amamangatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin danganim inigh, atrivir dabirabim dapiamim, ni an gun uan ingangarir gumazibav kemezir puvati."

28 Ezi Atrivim Devit ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia Batseban diaghti a ua izi." Ezi Batseba ua iza atrivimin boroghin tu.

29 Ezi atrivim a ko akam akira ghaze, "Ikiavira Itir God zurara ikia, egha nan akuragha nan osimtizir guar aviribar aven ua na ini.

30 An ziamin, ki guizbangira ni migei, datirighin aruer kamra, ki fomira Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziamin, ni ko akar dikirizim gamizi moghin, ki a damighti, an otivam. Ki kamaghin akar dikirizim gamua ghaze, nin otarim Solomon, nan danganim inigh nan atrivir dabirabim dapiam."

31 Ezi Batseba akar kam baregha, uan tevimning apirigha, aviragha kamaghin migei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam. Ni zurara iki mamaghira ikiasa, ki ifonge."

32 Ezi Atrivim Devit kamaghin ingangarir gumazibav gei, "Ia mangiva, ofa gamir gumazim, Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, Jehoiadan otarim Benaia, me mikemeghti, me atrivimin guamin izi." Ezi me aven ize.

33 Ezi atrivim kamaghin me migei, "Ia nan ingangarir gumaziba inigh mangi, nan otarim Solomon inigh a isi nan donki datighti, an a daperaghti, ia a inigh Gihonin Dipar Atuir Emimirimin mangi.

34 Egh danganir kamin, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, Solomon Israelian atrivimin otivsi, aning borem isi an dapanim gingegh. Ia kamaghin damigh givagh, sigham givi kamaghin araghasi suam, 'Atrivim Solomon dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam.'

35 Egh ia an girara izitima, a ua nan dipenimin aven izi nan atrivir dabirabim dapiam. Ki Israelia ko Judabar atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi kamaghin, a nan danganim inigh atrivimin ikiam."

36 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamaghsua, Ikiavira Itir God, a nin God, a mikemezi moghin, a bizir kabar amighti da otivam.

37 Ikiavira Itir God ni gamizi moghin, a Solomon ko ikiva an akurvagham. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham."

38 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitin donki gafagha an akua Gihonin Dipar Atuir Emimirimin uaghiri.

39 Ofa gamir gumazim Sadok ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin sipsipin komin borem aven itim ini. Me Gihonin itima, a komin kam inigha borer maba isa Solomonin dapanim ginga atrivimin otivasa anemisefe.

Me sighabagh ivima, gumazamiziba bar kamaghin araghasi, “Solomon a dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.”
40 Gumazamiziba bar, me bar akongegha diava, marvibagh iviava, Solomonin gin uamategha Jerusalemin zui. Men dimdiam bar gavgavigha, nguazim gamima a ivazvasi.

Adoniya Atrivim Solomonin atiatingi

41 Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi Joap sighabar ararem baregha kamaghin migei, “Kar niginir ekiar manam Jerusalemin oto?”
42 Joap migiavira itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ni izi. Ni gumazir aghuim, ni ti akar aghuitam inigha e bagha izi.”
43 Ezi Jonatan kamaghin Adoniyan akam ikaragha ghaze, “Noki, en gumazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh amizi, ki akar aghuitam inigha izir puvati.
44 Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui.
45 Me Gihonin Dipar Atuir Emimirimin ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, aning borem isa Solomonin dapanim gingegha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa uamategha Jerusalemin izi, ezi datirighin Jerusalemin itir gumazamiziba bar dia niginir dafar kam gami. Niginir kamra ia datirighin a barasi.
46 Ezi Solomon datirighin atrivimin dabirabim gapera.
47 Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim Devitin gara, uan naviba a ganiga kamaghin a migei, ‘Ni datirighin bizir bar aghuim gami. Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.’ Ezi Atrivim Devit uan dakozimin ikia uan dapanim aviragha ziar ekiam God ganidi.
48 Egha a kamaghin migei, ‘God datirighin nan otaribar tongin mav amisevezi, a nan danganim inigha atrivimin iti. God na ataghizi, ki uabi bizir an amizir kamin gari. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, a Israelian God, e a bagh, bar akongegham.’ ”
49 Gumazir Adoniya koma apiagha ameziba akar kam baregha, me bar atiatigha agoi. Kamaghin amizi, me dikavigha Adoniya ategha tintinibar ghue.
50 Ezi Adoniya, Solomonin atiatigha ara ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiragha gavgafi.*
51 Ezi gumazir maba ghua Atrivim Solomon migia ghaze, “Adoniya nin atiatigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua ovengan atiatigha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiki. Adoniya kamaghin migei, ‘Ki ofa gamir dakozimin suiraghvira iki mangiti, Atrivim Solomon, na misueghti ki aremeghan koghsi a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavitam damuam.’ ”
52 Ezi Solomon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir

* **1:50:** Israelia kamaghin nighnigh suam, gumazitam me misueghti me aremeghsi damuti, me ari mangi, Godin Dipenimin aven mangi ofa gamir dakozimin mikebamin itir bulmakaun komin suiragh ikiam. Me kamagh nighnisi, me an suiragh deravira ikiam. Ni Ua Me Ini 21:13-14in gan.

aghuim damighti, bizir kuratam a
batoghan kogham. Eghti an arazir
kuram damighiva, an ovengam."
53 Egha Atrivim Solomon gumaz-
iba amadazima, me ghua ofa gamir
dakozimin Adoniya inigha Solomon
bagha ize. Ezi Adoniya atrivimin
boroghin tevimning apirigha avirazi,
Atrivim Solomon kamaghin a migei,
"Ni uamategh uan dipenimin mangi."

2

Devit akar abuananabar Solomon migei

1 Devit fo, an ovengamin dughiam
bar roghira ize, kamaghin amizi,
an akar kaba uan otarim Solomon
ganidi.
2 A kamaghin migei, "Ki kiran oveg-
hangin aremegham. Ni guizin gu-
mazimin min tugh gavgavigh, uan in-
gangarim damu.
3 Ni Ikiavira Itir God, nin God ni
mikemezir biziba ni dar amu. Egh
ni tuavir aghuir an e bagha inabaz-
ibar gin mangi, egh arazir a ifongez-
iba, ko an Akar Gavgaviba, ko bizir a
damuasa e mikemeziba, ko a migeir
akaba, ni bar dar gin mangi. Kam-
aghin God nin akuraghti, danganir
manam ni an iti, nin ingangarim bar
deraghviram otivam.
4 Ikiavira Itir God fomira akar
dikirizir mamin na gamigha ghaze,
'Devit, nin ovavir boriba zurara uan
navir averiaba ko duabar, bar de-
raviira nan damazimin daru mangiti,
ki zurara nin adarazir gumazitam
damighti, a Israelian atrivimin oti-
vam.' Kamaghin amizi, Solomon,
ni guizbangira bar deraghvira an
akabar gin mangi, eghti a na gamizir
akar dikirizir kam abighan kogham.
5 "Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha
gifa, Seruian otarim Joap, an arazir
kurar kam, an osimtizir ekiam na
ganingi. A Israelian midorozir gu-
mazibar dapanir faragha zuimning
misoghezi, aning areme. Kar, Nerin
otarim Apner ko Jeterin otarim
Amasa. A midorozimin dughiamin
aning misoghezi aning aremezir
puvati. Bar puvati. A pura gumazir
kamning misoghezi aning areme, ezi
aningin osimtizim an ikiavira iti.
6 Ni uan nighnizir aghuimin gin
mangiva, an arazir kuram uam a
ikaragh. Ni aneteghti a pura iki
ghurigh uabi aremegh Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magiran
marki.
7 "Ni uaghan Barsilain otaribar
apangkuvigh deraghvira me damu,
kar Gileatin Distrighin gumazim, ni
me ateghti me izi nin adarazi ko
dapiagh dami iki. Ki fomira nin
aveghbuam Apsalomin aravghuzir
dughiamin, me arazir aghuimin na
gami.
8 "Ezi Geran otarim Simei, a
Bahurimin nguibar ekiamin gu-
mazim, a Benjaminin anabamin
mav, a uaghan iti. Ki tighar Ma-
hanaimin mangamin dughiamin,
aruer kamra a bar akar kuraba na
ganiga, egha na gasighasighasa Godin
azangsisi. Egha a ua iza Jordanin
Fanemin na batozima, ki Ikiavira Itir
Godin ziamin akar dikirizim gamua
ghaze, ki a misueghti an aremeghan
kogham.
9 Ezi puvati, ni mizazitam a gasegh.
Ni kamaghin nighnighan marki, a
gumazir osimtiziba puvatizim. Ni
nighnizir aghuim iti. Ni tuavir man-
atamin mangiva, a misueghti an are-
megh Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magiram."

Devit areme

10 Egha gin Devit uan inazir
afeziabar min aremezima, me
Jerusalemin anefa. Nguibar ekiar
kam, me kamaghin a dibori, "Devitin
Nguibar Ekiam."
11 Devit kantri Israelin 40plan
azenibar atrivimin ike. A faragha
Hebronin nguibar ekiamin 7plan

2:2: Josua 23:14 **2:3:** Josua 1:7; 1 Eghaghaniba 22:12-13 **2:4:** 2 Samuel 7:12-13; 7:25; 2 Atriviba 20:3 **2:5:** 2 Samuel 3:27; 20:10 **2:7:** 2 Samuel 17:27-29 **2:8:** 2 Samuel 16:5-13; 19:16-23 **2:11:** 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghaniba 3:4

azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike.
12 Ezi Devitin otarim Solomon an danganim inigha atrivimin oto. Solomon atrivir gavgavimin otozi, bizitam anebirazir pu. Bar puvati.

Adoniyan ovevem

13 Dughiar mamin, Hagitin otarim Adoniya iza Solomonin amebam Batseba bato. Ezi Batseba an azara, "Ni akar aghuitam mikimasa izi, o?"
Ezi Adoniya kamaghin a ikaragha ghaze, "Are, ki akar aghuimra mikimasa izi."
14 Egha a kamaghin migei, "Ki akar bar muziarir mam iti." Ezi Batseba a migia ghaze, "A dera, ni na mikim."
15 Ezi Adoniya ghaze, "Ni fo, Israelian gumazamiziba bar kamaghin fo, ki atrivimin otivasava ami. Ezi puvati. Ikiavira Itir Godin ifongiamin nan aveghbuam atrivimin otozima, ki puvati.
16 Egha ki datirighin azangsizir vamira iti. Ki kamaghin ifonge, ni nan azangsizir kamin amamangatigh."
Ezi Batseba ghaze, "Ni mikimti ki oragham."
17 Ezi Adoniya kamaghin a migei, "Ga uaning, ki kamaghsua, ni mangi Atrivim Solomonin azaraghtima, a nan amamangati, ki Sunemin nguibamin amizir kam Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivim nin akam batueghan kogham."
18 Ezi Batseba kamaghin Adoniya migei, "A dera, ki mangi ni bagh atrivimin azangsigham."
19 Egha Batseba, Adoniya bagha Atrivim Solomon mikimasa zuir dughiamin, atrivim dikavigha, ziar ekiam uan amebam daningasava uan tevimning apirigha uan dapanim avira. Egha a ua uan atrivir dabirabim gaperagha, egha ingangarir gumazibav geima, me dabirabir mam inigha iza Atrivim Solomonin dabirabimin vongin an agharir guvimin anetizi, Batseba a gapera.
20 Egha Batseba kamaghin migei, "Ki azangsizir bar muziarir mam iti. Ki kamaghsua, ni an aghuaghan marki."
Ezi Solomon kamaghin a ikaragha ghaze, "Amebam, ni purama azaragh. Ni fo, ki nin azangsizimin aghuaghan kogham."
21 Ezi Batseba ghaze, "Ki kamaghsua, ni uan aveghbuam Adoniyan amamangatighti, a Sunemin amizim Abisakin ikiam."
22 Ezi Atrivim Solomon azangsizir kam baregha atara kamaghin migei, "Ni tizim bagha Adoniya, Abisakin ikiasa nan azangsisi?* Egh ni ti uaghan, a nan danganim inigh atrivimin ikisi ni nan azangsigham. A nan avebamra. Egh ni uaghan ofa gamir gumazim Abiatar ko Seruian otarim Joap bagh azangsiziba inigh izam."
23 Egha Atrivim Solomon, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, "Adoniya amizir akar kam, an osimtizim iti. Kamaghin amizi, ki a misueghti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God na misueghti ki aremegham.
24 Ikiavira Itir God nan akuragha gavgavim na ganingi. Ezi kamaghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamin e gamua ghaze, gin Israelian atriviba nan ovavir boribar tongin aven otivigham. Kamaghin amizima, Ikiavira Itir Godin ziamin bar guizbangira, Adoniya datirighin aremegham."
25 Egha Atrivim Solomon akar gavgavimin Benaia mikemezi, a ghua Adoniya misoghezima, an areme.

Solomon ofa gamir gumazibar ingangarimin Abiatar agifa

26 Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir gumazim Abiatarin migia

2:12: 1 Eghaghaniba 29:23 **2:17:** 1 Atriviba 1:3-4 * **2:22:** Gumazitam atrivimin amuim inighti, kamaghin gumazir kam atrivimin ikiasa. Ni 2 Samuel 3:6-11 ko 16:21-22in gan. **2:26:** 1 Samuel 22:20-23; 2 Samuel 15:24

ghaze, “Ni uamategh uan nguibam Anatotin mangi uan nguazimin iki. Ni osimtizim iti, ezi ki ni misueghan koghti ni aremeghan kogham. Ki fo, ni fomira nan afeziam Devit ko ikegha, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. Ezi Devit osimtizir aviriba aterima, ni a ko ikia uaghan da ateri. Kamaghin amizi, ki ni misueghan koghti, ni aremeghan kogham.”

27 Egha ofa gamir gumazim Abiatar, Solomon an ingangarimin anegifa. Kamaghira, Ikiavira Itir God fomira Silon nguibamin mikemezir akam, Solomon a gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa gamir gumazim Elin adarasi, men ofa gamir gumazibar ingangarim givagham.†

Me Joap misoghezi an areme

28 Joap, fomira Apsalomin roroam gamizir puvati, an Adoniyan akurvasi. A datirighin Adoniyan ovevemin migirigiam baregha, atiatigha ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akurvaghasa ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba pamtemin dar suiragha iti.‡

29 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Atrivim Solomon migei, “Joap ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa gamir dakozim pamtemin an suiragha iti.”

Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaian migia ghaze, “Ni mangiva Joap misueghti an aremegh.”

30 Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua kamaghin Joap migei, “Atrivim ghaze, ni danganir kam ategh azenan mangi.”

Ezi Joap ghaze, “Puvati. Ki azenan mangighan kogham. Ni kaghira na misueghti, ki aremegham.” Ezi Benaia uamategha atrivim bagha ghua, Joapin akamin gun a migei.

31 Ezi atrivim kamaghin Benaian akam ikaragha ghaze, “A dera, ni an nighnizimin gin mangiva a misueghti, an aremegh. Egh an kuam inigh mangi anefagh. Joap gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misoagharighizi me ariaghire. Ezi an osimtizir kam, na ko nan afeziamin adarazir iti. Ni a misueghti, an aremeghti, an osimtizir kam uam en ikian kogham.

32 Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir kurar kaba ikarvagh, ivezir kuram a daningam. Joap Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa, a midorozir sabamin puram aning misoghezi aning areme. Aning an min gumazir kuramning puvati. Apner, a Israelian midorozir gumazibar dapanim, ezi Amasa, a Judabar midorozir gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit fozir puvatizi, Joap arazir kam gami.

33 Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir kam ginighnigh, zurara mizazim Joap ko an adarazir aningam. Egh Ikiavira Itir God, zurara dabirabir aghuim ko navir amirizim isi, Devit ko an ovavir boriba, ko an adarasi, ko an ikizimin otivamin atrivibar aningam.”

34 Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar kaba baregha, uamategha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Joap misoghezima an areme. Me an kuam inigha ghua an dipenimin boroghin anefa, a gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti.

35 Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia amisevezima, a Joapin danganim inigha midorozir gumazibar dapanimin oto. Egha atrivim, Abiatarin danganim iniasa, ofa gamir gumazim Sadok amisefe.

Me Simei misoghezi an areme

36 Joap aremegha givazima, Atrivim Solomon Simein diagha kamaghin a migei, “Ni Jerusalemin dipenitamin ingarigh, egh dipenir kamra iki. Egh ni bar Jerusalem ategh igharagh mangan marki.

† **2:27:** Ni 1 Samuel 2:27-36in gan. ‡ **2:28:** Ni akar 1 Atriviba 1:50in itimin gan.

37 Ni Kidronin Fanem girigh
vongin Jerusaleminn nguibar ekiamin
mitaghniamin ikiavkinighti, ki bar
zuamira aruer kamra ni misueghti
ni aremegham. Ni kamaghin fogh,
ni uabi uan osimtizim bagh are-
megham."
38 Ezi Simei kamaghin a ikaragha
ghaze, "Atrivim, nin akam bar dera,
ezi ki ni mikemezi moghin damuam."
Kamaghin amizi, Simei dughiar ru-
arimin Jerusaleminn iti.
39 Ezi azenir 3pla ghua givazi,
Simein ingangarir gumazir kinir
pumuning ara ghua, Getin nguibar
ekiamin Atrivim Akis ko iti, a Makan
otarim. Ezi gumazir maba kamaghin
Simei migei, "Nin ingangarir gumazir
kamning ghua Getin iti."
40 Ezi Simei zuamira dikavigha uan
donki gaperagha, uan ingangarir
gumazimning buriasa Atrivim Akis
bagha Getin ghu. An aningin apigha,
aning inigha uamategha Jerusaleminn
ize.
41 Ezi Solomon kamaghin oraki,
Simei Jerusalem ategha Getin ghugha
uamategha ize.
42 Kamaghin amizi a Simein
diazima a izima, a kamaghin a migei,
"Ki ni gamizima, ni Ikiavira Itir Godin
damazimin akar dikirizim akirigha
ghaze, Ni Jerusalem ategh tintinibar
daruan kogham. Egha ki kamaghin
pamtemin ni migia ghaze, Ni nguibar
ekiam ateghti, ki zuamira aruer
kamra ni misueghti ni aremegham.
Ezi ni kamaghin na ikara, A dera, ki
nin akamin gin mangam.
43 Egha ni bizir tizim bagha,
Ikiavira Itir Godin ziamin amizir
akar dikirizim abigha, uaghan nan
akam batoke?"
44 Egha atrivim ua kamaghin migei,
"Arazir kurar ni nan afeziam De-
vit gamiziba, ni bar adagh fo. Ezi
datirighin ni amizir arazir kurar kaba
bagh, Ikiavira Itir God, mizazim ni
gasam.
45 Egh Ikiavira Itir God deraghvira
na damuva, egh zurara Devitin
ovavir boribar amuti, me atrivibar
otivam."
46 Ezi Simei ghuzima, Atrivim Be-
naia a migia ghaze, "Ni mangiva
Simei misueghti an aremegh." Ezi
Benaia atrivim ategha ghua Simei
misoghezi an areme.

Solomon datirighin atrivir bar gav-
gavimin otozi, gumazitam anebinan
ibura.

3

Solomon nighnizir aghuim bagha God ko migei
(2 Eghaghaniba 1:3-12)

1 Egha Solomon, Isipian atrivimin
guivir mamin ikia, egha arazir
kamin a Isipian atrivim ko akam
akiri, eghti kantrining deraghvira iki,
uaning misoghan kogham. Solomon
uan amuim inigha Devitin Nguibar
Ekiam Jerusaleminn ize. Amizim
danganir kamin ikiavira itima,
Solomon uan dipenim ko Ikiavira Itir
Godin Dipenim ko divazir Jerusalem
avinizimin ingari.
2 Israelia tighar Ikiavira Itir
God bagh Dipenir tamin ingaram.
Kamaghin amizi, me tintinibar
mighsiabar ghuavanaga an ziam fasa
ofabagh ami.
3 Ezi Solomon Ikiavira Itir God
gifuegha, uan afeziam Devitin min
arazir God ifongezibar gin zui. Egha
an arazir mam ikufi, an asiziba ko
pauran mughuriar aghuim zuim isa
Ikiavira Itir God bagha mighsiabar
dar ofabagh ami.
4 Nguibar ekiam Gibeon, a
mighsiamin pin ikia egha ofa gamir
danganir ekiam iti, egha ofa gamir
danganir igharazibagh afira. Ezi
me kagh ghuegha Ikiavira Itir Godin
ziam fe. Kamaghin amizi, dughiar
kamin Solomon ofa damuasa
Gibeonin ghu. Solomon 1,000plan
asiziba inigha ofan bar isia mighiriba
tuasa Gibeonin ofan dakozir kamin
ghua da tue.

3:5: 1 Atriviba 9:2; 2 Eghaghaniba 1:7

5 Dimagarir mam, Solomon
Gibeonin nguibamin ikia akua ire-
bamin garima, Ikiavira Itir God uabi
an akagha a migia ghaze, “Ni bizir
tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni
daningam.”

6 Ezi Solomon kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “Nan afeziam Devit,
nin damazimin zurara guizin araziba
bar deraghavira dar gin ghua, egha
arazir aghuir voroghira itim gami.
Ezi kamaghin amizi, ni zurara bar
an apangkuvigha, bar deraviram a
gami. Egha datirighin ni uaghan ka-
maghin amuavira iti, ezi ki an otarim,
ni na ataghizi, ki an danganim inigha
atrivimin iti.
7 O Ikiavira Itir God, ni nan God.
Ki nin ingangarir gumazim, ni na
gamizi, ki uan afeziam Devitin dan-
ganim inigha atrivimin iti. Ki igiamra
ikia ingangarir kam damuamin fo-
foziba puvati.
8 Nin ingangarir gumazim
datirighin, ni ua baghavira misevezir
gumazamizibar tongin iti. Me bar
avirasemezi, gumaziba me mengan
ibura.
9 Kamaghin amizi, ni nighnizir
aghuim ko fofozim na danighti, ki
deraghvira nin gumazamizibagh
ativagh men ganam. Egh ki fogham,
arazir manam a dera, manam ikufi.
Puvatighti, ki manmaghira nin gu-
mazamizir avirir kam gativagh men
ganam? Guizbangira, gumazitam
uabi me gativan iburagham. Ki uabi
ki fofoziba bar puvati.”

10 Ezi Ekiam Solomonin azangsizir
kam baregha, Solomon bagha an
navim bar dera.
11 Egha God Solomon migia ghaze,
“Ni dughiar ruarimin nguazir kamin
ikiasa, nan azangsizir puvati, egha
dagiar aviriba iniasa nan azai puvati,
egha uan apanibagh asighasighasa
nan azai puvati. Ni Israelia gativagh
deraghvira men ganamin nighnizir
aghuim ko fofozim iniasa nan azai.

12 Kamaghin amizi, ki guizbangira,
bizir ni uabi daningasa nan
azangsizim, ki a isi ni daningam.
Ki datirighin nighnizir aghuim ko
fofozir aghuim ni daningam. Gu-
mazitam fomira fofozir kamagh
garitam itir puvati, egh uaghan gin
gumazitam fofozir kamagh garitam
ikian kogham.
13 Guizbangira, ni ziar ekiam ko
dagiar aviriba uabi daningasa nan
azarazir puvati. Ezi ki bizir kaba bar
ni daningam. Dughiar ni atrivimin
ikiamim, atrivir igharazitam ni itir
ziar ekiar kam itir puvati.
14 Egh ni uan afeziam Devitin min
nan tuaviba ko arazir ki ifongeziba
ko nan Akar Gavgavibar gin mangiti,
ki ni damuti ni dughiar ruarimin
nguazir kamin ikiam.”
15 Ikiavira Itir God mikemegha
givazi, Solomon osegha dikavigha
fo, a irebamin gani. Egha gin a
uamategha Jerusalemin ghugha,
Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavir
Boksiamin boroghin tu. Egha ofan
bar isia mighiriba ko ofan God ko
navir vamiran ikiamim gami. Egha
bizir kamin gin, a uan ingangarir
gumaziba bagha isar ekiam gami.

Nighnizir aghuim Solomonin akurazi a deravira kotiam gami

16 Dughiar mamin, tuavimin
amizimning uan osimtizim akirasa
atrivim bagha ize.
17 Amizir mam kamaghin migei,
“Nan gumazir ekiam, ga uaning, ni
oragh. Ki amizir kam ko ga uaning
inigha dipenir vamiran ikia, ki otarir
mam bate. Egha ki borir kam batir
dughiamin, amizir kam uaghan na ko
dipenimin iti.
18 Aruer pumuning givazi, mikezim
otozi, a uaghan otarir mam bate. Ga
uaningra dipenimin iti. Ezi igharazi-
tav ua ga ko dipenir kamin itir puvati.
19 Ezi dimangan, an akuav on-
ganigha iragha iza uan borim gisin
mitozi an areme.

3:9: 2 Eghaghaniba 1:10; Aghuzir Akaba 2:3-9; Hibru 5:14; Jems 1:5 **3:12:** 1 Atriviba 4:29-31; Fofozir Gumazim 1:16 **3:14:** 1 Atriviba 15:5; Onger Akaba 91:16; Aghuzir Akaba 3:2

20 Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan borim inigha uan misiamin ghu, egha uan borir kuar kam inigha iza nan boroghin aneti.

21 Ki mizaraghara dikavigha otem uan borim daningasa amua garima, an aremegha gifa. Egha ki deraghavira an namnamin gara anesavsuigha ghaze. Kar borir ki otezim puvati."

22 Amizir kam mikemegha givazi, amizir igharazim kamaghin migei, "Puvati. Borir aremezim, a nin borim. Ezi borir angamira itim, a nan borim."

Ezi amizir faragha mikemezim kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Bar puvati. Borir aremezim, a nin borimra. Ezi borir angamira itim, a nan borim." Aning atrivimin damazimin uaning adosi.

23 Ezi atrivim kamaghin aning migei, "Gua uaghara akar vamira bagha uaning adosi. Mav ghaze, 'Otarir angamira itim a nan borim.' Ezi igharazitav uaghan ghaze, 'Bar puvati. A nan otarim.' "

24 Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia midorozir sabatam inigh izi." Ezi me ghua midorozir sabam inigha atrivim bagha ize.

25 Ezi a kamaghin me migei, "Ia otarir angamira itir mam, inigh izi tongiram anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh."

26 Ezi guizin borir kamin amebam bar uan borimin apangkuvigha kamaghin atrivim migei, "Nan gumazir ekiam, marki. Ga uaning! Ni borim amizir munam daningigh. Ni a misueghti an aremeghan marki."

Ezi amizir igharazim ghaze, "Puvati. Ni gan tav daningan kogham. Ni pura tongiram anebikigh."

27 Ezi atrivim kamaghin migei, "Ia borim misueghti an aremeghan marki. Ia borim isi amizir borir angamira ikiasa migeim daningigh. E fo, anarira guizin borir kamin amebam."

28 Ezi gin Israelian gumazamiziba bar, Atrivim Solomon kotiamin aven amizimning gamizir nighnizir aghuir kam baregha, dikavir kuram gamigha ziar ekiam a ganidi. Egha me kamaghin fo, God uabira, guizin arazimin gin mangi osimtiziba akiramin fofozim ko nighnizir aghuim a ganingi.

4

Atrivim Solomonin ingangarir gumazir dapaniba

1 Atrivim Solomon Israelian danganiba bar a dagh atifa.

2 Ezi an ingangarir gumazir dapanibar kara:

Sadokin otarim Asaria, an ofa gamir gumazim.

3 Sisan otarir pumuning, Elihorep ko Ahiya, aning atrivimin akinafariba osirir gumazimning.

Ahilutin otarim Jehosafat, an atrivim amir biziba bar, a dar eghaghaniba osirir gumazim.

4 Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazibar dapanim.

Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir gumazimning.

5 Natanin otarim Asaria, a distrighbar garir gumazir dapanibar dapanim.

Natanin otarim Sabut, a ofa gamir gumazim, egha a gumazir guizin nighnizir aghuiba atrivim ganidim.

6 Ahisar an atrivimin dipenimin ingangaribar garir gumazir dapanim.

Apdan otarim Adoniram, an atrivimin ingangarir gumazir kinibar dapanim.

7 Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir dapanibav sefe. Eghti me Israelin distrighin 12pla gativagh dar dagheba iniva, egh atrivim ko gumazamizir a ko an dipenimin itiba bagh da amangiti, me dar amam. Azeniba bar zurara, 12plan iakinibar tongin, iakinir vamira, distrighin kaba vaghvagh men iakinimra, me

3:26: Aisaia 49:15

dagheba isi atrivim ko an dipenimin itir adarasi, me daghebar men akurvagham.

8 Ingangarir gumazir dapanir distrighin kabar garibar ziabar kara:

Benhur, a Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin garir gumazim.

9 Bendeker, a nguibar ekiar kabar gari: Makas, Salbim, Betsemes ko Elon Bethanan.

10 Benheset, a nguibar ekiar kabar gari: Arubot, Soko ko, Heferin nguibar ekiamin nguaziba.

11 Ben Abinadap, Dorin nguibar ekiam ko an boroghin itir mighsiabar itir danganim gari. A Solomonin guivir mamin iti, an ziam Tafat.

12 Ahilutin otarim Bana, a nguibar ekiar kabar gari: Tanak, Megido, ko Betsanin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguazim. Nguazir kam a Saretanin nguibar ekiamin boroghin, Jesrilin nguibar ekiamin Sautin amadaghan iti. Distrighin kamin mitaghniam, aruem anadi naghin Abel Meholan ikegha ghua, Jokmeamin nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin tu.

13 Bengeber, a Gileatin Distrighin itir Ramotin nguibar ekiamin gara, egha uaghan gumazir kam Jair, an nguibabar gari, a Manasen anabamin gumazir mam. Nguibar kaba uaghan Gileatin nguazimin iti. A uaghan Argopin danganimin gari, a Distrik Basanin iti. Distrighin kam a 60plan nguibar ekiaba iti, da bar divazir gavgaviba ko tiar akar gavgaviba iti. Tiar akar kaba, me brasin ingarizir igugunir gavgavibar da asi.

14 Idon otarim Ahinadap, a Mahanaimin nguibar ekiamin gari.

15 Ahimas, a Naptalin anabamin nguazimin gari. A Solomonin guivir igharazim Basematin iti.

16 Husain otarim Bana, an Aserin anabamin nguazimin gara, egha uaghan Bealotin nguibar ekiamin gari.

17 Paruan otarim Jehosafat, a Isakarin anabamin nguazimin gari.

18 Elan otarim Simei, a Benjaminin anabamin nguazimin gari.

19 Urin otarim Geber, a Gileatin Distrighin gari. Fomira distrighin kam, Amorian Atrivim Sihon ko Basanin Atrivim Ok, aning an ikia an gari.

Ezi gumazir dapanir vamira, a Judan Distrighin ikia distrighin kabar gumazir dapanir kaba bar adar gari.*

Solomon atrivimin itima kantri bar deraghaviram oto

20 Juda ko Israelin gumazamiziba bar aviraseme, mati ongarir gigim. Me dagheba ko dipaba apava bar akonge.

21 Solomon kantrin kaba bar dar atrivimin iti, da Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin ikegha ghua, Filistiabar nguazimin aruem uaghiri naghin otogha ghua, sautin amadaghan, Isipin mitaghniamin tu. Kantrin kaba bar Solomonin apengan ikia, egha dughiabar uan takisba isa a bagha iza ghua, dughiar an aremezimin tu.

22 Arueba bar vaghvagha Solomon kamaghin dagheba isi, 6,000 kilogrem plaua ko 3,000 kilogrem plauan aghuiba,

23 ko 20plan bulmakauba, ko 10plan bulmakaun me akuaghapir mikarziba sara itiba, ko 100plan sipsipba, ko dian ruarimin itiba, ko tuarir mikarziba sara itiba ini.

24 Solomon Israelin boroghin itir kantriba bar adar gara ghua, aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin tu. An nguazir mitaghniam, Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibar ekiam Tipsan ikegha, bar ghua aruem ghuaghiri naghin itir nguibar ekiam Gasan tu. Danganir kabar itir atriviba bar an apengan iti, ezi kantrin igharazir an boroghin itiba, me an apanim gamir puvati.

* **4:19:** Hibrun akam kagh deragha bigha migeir puvati. **4:21:** Jenesis 15:18; 2 Eghaghaniba 9:26

25 Solomon atrivimin itir dughiamin,
Juda ko Israelin nguaziba bar dar
gumazamiziba, me Danin nguibar
ekiamin ikegha ghua Berseban
nguibar ekiamin tu, me bar der-
aghavira uan wainin azeniba ko
fighin temebar boroghin apiav iti. Ezi
bizir kuratam me batozir puvati.
26 Solomon hoziabar arighamin
dipenir aviriba iti, kar hoziar
midorozir karisba mikirvaziba. Ezi a
40,000plan hoziaba dipenir kabagh
arisi. Solomon uaghan 12,000plan
midorozir gumaziba iti, me hozi-
abagh apia misozir gumaziba.
27 Distrighin kaba vaghvagha
dar 12plan gumazir dapaniba, me
Atrivim Solomon bagha iakinir a me
bagha inabazimin dagheba iniasa
zui. Dagher kaba, da atrivim ko
gumazamizir an dipenimin ikia a ko
apibar dagheba. Gumazir dapanir
kaba, me bar deraghavira uan in-
gangarim gami, ezi atrivim dughiar
tamin daghebar otevezir puvati.
28 Iakinir atrivim inabazimin, me
uaghan, hoziar karisbagh etuiba ko
hoziar igharaziba bagha, baliba ko
graziba isa izi. Me hoziaba bagh
dagher kaba inigh, vaghvagh dan-
ganir hoziaba iti naghin mangam.
29 God, nighniziba ko fofozir aghuir
aviriba isa Solomon ganingi. A fo-
fozir bar aghuiba iti, mati ongarimin
gigim, ezi gumazitam da mengan
iburagham.
30 An fofozim ko nighnizir aghuim,
aruem anadi naghin itir fofozir gu-
maziba ko, Isipin itir fofozir gumaz-
ibar fofoziba bar dagh afira.
31 Solomonin fofozim, a nguazir
kamin fofozir gumazibar fofoziba
bar dagh afira. Solomonin fofozim,
uaghan Etanin fofozim gafira. Etan
a Esran adarazir fofozir gumazir
mam. Solomonin fofozim uaghan
Maholin otaribar fofozim gafira, Ma-
holin otaribar izibar kara, Heman,
Kalkol ko Darda. Kamaghin amizi,
Israelin boroghin itir kantriba bar,
dar gumazamiziba, an ziar ekiamin
akam barasi.
32 Solomon, 3,000plan aghuzir ak-
aba osirigha, egha uaghan 1,005plan
ighiaba osiri.
33 An akaba, biziba bar dav gei,
mati Lebanonin sidan temer ekiam
ko, hisopin min garir temer dagiar
divazir miriabar aghuibav gei. A
uaghan asizir aviriba ko, kuaraziba
ko ipeba ko, osiriba sara migei.
34 Kantriba bar dar atriviba,
Solomon barazi, a nighnizir aghuim
ko fofozir aghuim itima, ezi me
gumaziba amadima me iza an akar
aghuiba barasi.

5

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingarasa bizibar kiri (2 Eghaghaniba 2:1-18)

1 Fomira Hiram Tairin atrivimin
ike, a fomira Atrivim Devitin na-
makar aghuim. Egha Hiram kam-
aghin oraki, Solomon, Devitin dan-
ganim inigha atrivimin oto, ezi a
uan ingangarir gumazir dapaniba
Solomonin ganasa me amada.
2 Ezi Solomon, Hiram bagha akam
amaga ghaze,
3 "Ni fo, nan afeziam Devit
atrivimin itir dughiamin, apaniba
zurara izava a ko misosi. Kam-
aghin a Ikiavira Itir God, uan Godin
ziam famin Dipenimin ingaramin
dughiaba puvati. A kamaghin
nighnisi, Ikiavira Itir God apanir
kaba abinighti, ki uan Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ingaram.
4 Ezi datirighin, Ikiavira Itir God,
nan God, kantrin igharazibagh
amizima, me e ko deraghaviram
apia. Kantrin kaba datirighin uam
en apanim gamir puvatizi, arazir
kuratam e batozir puvati.
5 Kamaghin amizi, ki datirighin
Ikiavira Itir God, nan God, an ziam
famin Dipenimin ingarasa ifonge.
Ikiavira Itir God fomira nan afeziam

4:26: 1 Atriviba 10:26; 2 Eghaghaniba 1:14; 9:25 **4:31:** Onger Akaba 89:1 **4:32:** Aghuzir Akaba 1:1; 10:1; 25:1; Solomon 1:1 **5:5:** 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12; 28:6

ko akar kam akirigha ghaze, ‘Ki nin otaritam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin ikiam. Egh a na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba Dipenir kamin na bagh roghira izi nan ziam fam.’ Kamaghin amizi, ki datirighin a bagh Dipenimin ingaram.

6 Kamaghin amizi, ni uan ingangarir gumaziba, amadaghtima me sidan temeba okisi, Lebanonin Mighsiabar mangi, eghti ki dar Dipenir kamin ingaram. Ni fo, Saidonia temeba oka bar fo, ezi nan ingangarir gumaziba fozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan ingangarir gumaziba amadaghtima, me puram men akurvaghsi izam. Eghti ni manmaghin dagiaba, uan ingangarir gumazibagh ivesi ifueghti, ki pura ni daningam.”

7 Ezi Hiram, Solomonin akar kam baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghin migei, “E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, an otarir aghuim isa Devit ganingizima, an an danganim inigha, atrivimin otogha kantrin gavgavir kamin gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.”

8 Egha Hiram kamaghin Solomon bagha akam amaga ghaze, “Ki nin akam baregha givagha, an amamangati. Ki ni bagh temer sidaba ko painin temeba amangam.

9 Nan ingangarir gumaziba Lebanonin temeba okegh, da inigh ongarir dadarimin mangam. Me da akuvagh, pamtemin da ikegh, dar ikiziba inigh ongarimin izi, ongarir dadarir ni misevezimin dar arigham. Danganir kamin, nan ingangarir gumaziba dar beniba firighti, nin ingangarir gumaziba da iniam. Bizir vamira ni na bagh a damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin iti darazi bagh dagheba amang.”

10 Kamaghin amizi. Hiram Solomon bagha temer sidaba ko painin temer aviriba oke, ezi da Solomon diborozir dibobonimin tu.

11 Ezi zurara azeniba vaghvagha Solomon 2,000 tan witba ko, 4,000 litan* olivin borer aghuiba isa, Hiram uan adarazi ko damasa me bagha da amadi.

12 Ikiavira Itir God, akar dikirizir amizimin girara ghua fofozim ko nighnizir aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko Solomon, namakar aghuimningin oto. Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir gavgavir mam gami.

13 Atrivim Solomon 30,000plan gumaziba, Israelian danganibar bar me inigha uan ingangarir kam damuasa me migei.

14 Egha an okoruar 3plan me abiki, ezi okoruaba vaghvagha 10,000plan gumaziba iti. Eghti iakiniba vaghvagh, gumazir okoruar tam mangi Lebanon kantrin ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir igharazimin okoruar igharazim mangi ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir vamiran ingarigh, egh ua izi iakinir pumuningin nguibamin ikiti, igharazim mangam. Me kamaghin uarigh itavragha ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir kabar gari.

15 Ezi Solomon uaghan 80,000plan dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me mighsiabar dagiabar ghori. Egha dagiaba aterasa 70,000plan gumaziba ini.

16 Egha a uaghan ingangarir gumazir kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan maba amisefe.

17 Ezi ingangarir gumazir kaba Solomonin akamin gin ghua, danganir dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar ghora, dagiar dafar bar dirir pin koziba aghora, egha deravira dar kiri. Egha me da atera Jerusalemin ghua da arisi, eghti gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin Dipenim asam.

* **5:11:** Gumazir fomira itir maba akar kam gira, egha me ghaze, akar kam 400,000 litan migei. Ni 2 Eghaghaniba 2:10in gan. **5:14:** 1 Atriviba 12:18

18 Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba uaghan Solomon ko Hiramin ingangarir gumazibar tongin iti. Egha me Gebalin nguibar ekiamin ingangarir gumaziba ko ingara, Godin Dipenimin ingaramin dagiaba akira temeba abisi.

6

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari

1 Israelia Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, kar 480plan azeniba. Ezi azenir kam kar namba 4in azenir Solomon Israelian atrivimin itim. Ezi azenir kamin namba 2in iakinim, kar iakinir me kamaghin diborim Siv,* Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari.

2 Dipenir Atrivim Solomon Ikiavira Itir God bagha ingarizir kam, an ruarim 30 mitan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an tuirivim, a 15 mita ko akuamin tu.

3 Ezi azuarir mam Dipenimin guamin iti. An ruarimin ababanim, mati Dipenimin arozimin ababanimin min 10 mitan tu. Ezi an ruarim 5 mitan tu.

4 Dipenir kamin biriba winduaba iti, ezi winduan kaba dipenimin aven ekevegha, azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir torir muziarir aviriba itibar da ave, eghti angazangarim Dipenimin aven izam.†

5 Ezi danganir muziarir aviriba, Dipenimin miriar 3pla, bar da ekiarugha gavgavim Dipenimin biribagh anidi.

6 Danganir muziarir kaba, da uarigh isin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti. Me ghuriar kabar ingarasa, ghuriar 3plan apengan iti akoribar arighasa, me Dipenimin biribar toribar amuan aghua. Kamaghin amizi, me ghuriar namba 2 bagha dipenir akoriba arighasa, an birim gekuigha mong aven ghu, eghti dipenir akorir kam arighamin danganim ikiam. Me kamaghira namba 3in ghuriam uaghan a gami. Kamaghin amizima, ghuriar namba 1, a suvizi an arozimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. Ezi an pin itir ghuriar namba 2, a mong ekevezi, an arozimin ababanim 2 mita ko 74 sentimitan tu. Ezi ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimin ababanim 3 mita ko 20 sentimitan tu.

7 Me dagiaba inizir danganimin, me bar deraghavira dagiaba inizir danganimin dar ghora da avisi. Egh me gin ada inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Kamaghin amizi me dipenimin ingarir dughiamin, hamaba ko, sobiaba, ko ainbar ingarir bizir igharaziba, dar niginiba puvati.

8 Ghuriar pin itimningin ghuavanadir adiriziam iti, a Dipenimin sautin amadaghan iti.

9 Ezi Solomonin ingangarir gumaziba, me Dipenimin miriabar itir ghuriar kabar ingari, egha sidan temer arariba inigha dipenir siriamin ingari.

10 Dipenim avinizir danganir kam, a ghuriar 3pla iti. Ezi ghuriar kabar tuirivimin ababaniba da bar 2 mita ko 28 sentimitan tu. Me sidan temeba inigha Dipenimin biribar poghezi, da dipenir akoribar min ikia ghuriar kaba gavgavim dagh anidi.

11 Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Solomon migei.

12 "Dipenir ni datirighin na bagha ingarir kam, ki akam nin iti. Ni deraghvira arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Akar Gavgavibar gin mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati ki fomira nin afeziam Devit bagha akam akirizi mokin.

13 Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam, ia nan gumazamiziba. Egh ki ia ateghan kogham. Bar puvati."

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba asingi

(2 Eghaghaniba 3:8-14)

* **6:1:** Israelian iakinir kam Siv, an Epril ko Mein dughiamin otifi. † **6:4:** Hibrun akam, danganir kamin deragha bigha a migei puvati. **6:7:** Ua Me Ini 20:25; Godin Araziba 27:5; Josua 8:31 **6:14:** 2 Eghaghaniba 3:1-14

14 Ezi Solomon uan ingangarir gumaziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha gifa.
15 Me Dipenimin aven itir biriba avasa sidan temer arariba inigha da ave, an ghuriar aruir danganimin ikegha, ghua an siriamin tu. Egha me painin temer arariba inigha an ghuriar vazimin itimin da ghuani.
16-17 Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven danganir ekiar mam abigha, birimin ingari. Danganir bar aven itim, me kamaghin a dibori, Danganir Bar Anogoroghezim, ezi an ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi danganir igharazim, me kamaghin a dibori, Anogoroghezir Danganim, ezi an ruarimin ababanim 20 mitan tu. Birir aning abighizir kam, me temer sidan araribar an ingari. Ezi birir kam ghuavanaga dipenir siriamin tu.
18 Me sidan temer arariba inigha biriba bar da ave. Eghti gumaziba biribar dagiabar ganan kogham. Egha me seviba ko akimarir onezibar nedazir aghuariba ter ararir kabar dar ghore.

19 Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven Bar Anogoroghezir Danganimin ingari.
20 Bar Anogoroghezir Danganimin ababaniba, bar voroghira ghue, an ruarim 10 mitan tuzi, an arozim uaghan 10 mitan tu, ezi an tuirivim uaghan 10 mitan tu. Me golin aghuiba inigha danganir kamin biriba ave. Danganir kamin tiar akamin boroghin, me temer sidan ofa gamir dakozir mamin ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir kam golin da ave.‡
21 Me golin aghuim inigha Anogoroghezir Danganimin aven an biriba bar a da ave. Me uaghan sen golin ingarigha Danganir Bar Anogoroghezimin tiar akamin da agui. Me danganir kamin biriba golin da ave.
22 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam ko ofa gamir dakozir Danganir Bar Anogoroghezimin aven itim, me golin aghuimin bar da ave.

23-26 Me olivin temeba inigha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asam. Aningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. Enselning bar uaghara gari. Aningin avizimning kuigha voroghira iti. Ezi aningin avizimningin ruarimin ababanim vaghvagha 2 mita ko 50 sentimitan tu. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir mamin avizimningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu.
27 Me enselin bar gavgavir kamningin ingarigha givagha, aning isa Bar Anogoroghezir Danganimin aning asara. Enselin mam agharir guvimin tughav itima, an avizim agharir guvimin itir birimin poro. Ezi enselin igharazim, an agharir kiriamin tughav itima, an avizim agharir kiriamin itir birimin poroghav iti. Ezi aningin avizir igharazimning iza Bar Anogoroghezir Danganimin tongin, uaningin akuigha uaning bira.
28 Me uaghan golin enselin kamning avara.

29 Egha me Bar Anogoroghezir Danganim ko, Anogoroghezir Danganim, aningin biriba, enselin bar gavgavibar nedaziba, ko akimarir onezibar nedaziba, ko detin tememin nedaziba, dar kira dar ghori.
30 Egha me gol inigha an ghuriar aruir danganimning avara.

31 Egha me Bar Anogoroghezir Danganim bagha olivin temer arariba inigha, tiar akar pumuningin ingari. Egha me tiam asir danganimin ter akinir 5plan mikebaba itimningin aning agura. Egha dughiar me tiam asim, tiar kamning iza uaghara uaning dukua.

6:16-17: Ua Me Ini 26:33-34 ‡ **6:20:** Hibrun akam danganir kamin deragha bigha a migeir pu.
6:22: Ua Me Ini 30:1-3 **6:23-26:** Ua Me Ini 25:18-20

32 Tiar akar kamning, me enselin
bar gavgavibar nedaziba ko detin
temebar nedaziba ko akimarir onez-
ibar nedazibar, aningin dar kira dar
ghore. Egha me gol inigha tiar
akamning ko, nedazir kaba saram
avara.
33 Kamaghira, me Dipenimin
Danganir Anogoroghezimin aven
zuir tiar akamningin ingarasa,
olivin temer ararimning inigha
guarir akinimning tiar kamning
arighamimin ingari. Ezi guarir akinir
kamning, vaghvagha 4plan miriaba
iti.
34 Egha me painin temer ararir
ruarir 4pla inigha tiar akar
pumuningin ingari. Tiar akar kamn-
ing vaghvagha akuar pumuning
iti, ezi me ainsisbar da isav suiki.
Pumuning vongin itima, pumuning
vongin iti. Da kuamin dughiamin
da isivagh isivagh mangi uarigh
puegham. Egha me tiar akar
kamning isa, tiar akamin dan-
ganimin aning asara, mati me Bar
Anogoroghezir Danganimin tiar
akam gamizi mokin.
35 Egha me enselin bar gavgavibar
nedaziba, ko detin temebar nedaziba
ko akimarir onezibar nedazibar, an-
ingin dar kira dar ghore. Egha me
gol inigha tiar akamning ko, nedazir
kaba saram avara.
36 Egha me Dipenim boroghin itir
danganir arozim avinizir divazimin
ingarasa, dagiar deragha dighoregha
dikiriziba inigha, 3plan bizibar da
arisi, me da uarigh isin arisi. Egha me
sidan temer arariba dagiar kabagh
isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan
bizibar uarigh isin arigha, temer
araribar bizir mam dagiabagh isin
ati, me kamaghira amua ghua divazir
kam agifa.
37 Solomon namba 4in azenimin
atrivimin itir dughiamin, an iakinir
namba 2in, me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin apengan itir mingarir
gavgavim ati. Iakinir kam me
kamaghin a dibori, Siv, iakinir kamin
me dipenim asasa dagiaba isa bizibar
da arisi.
38 Ingangarir gumaziba 7plan
azenibar Dipenir kamin ingari, egha
Solomon atrivimin itir azenir namba
11, an iakinir namba 8in aven, me
Dipenimin ingangariba bar da agifa.
Me iakinir kam kamaghin a dibori,
Bul.§ Solomon mikemezi moghira,
me ingangariba bar deraghavira
dagh amizi, Dipenimin ingangariba
bar deraghaviram oto.

7

Me Solomon bagha dipenir ekiamin ingari

1 Solomon ua bagha atrivimin
dipeniba itir danganir mamin
dipenimin ingari, ezi an ingangarir
gumaziba ingara ghuavira itima,
13plan azeniba givazi, danganir
kamin dipenir kaba gifa.
2 Solomonin ingangarir gumaziba,
dipenir ekiar mamin ingari, egha
ziam a garigha ghaze, Lebanonin Ru-
arir Pizimin Dipenim. Dipenir kamin
ruarimin ababanim, 50 mitan tu, ezi
an arozimin ababanim, 25 mitan tu,
ezi an tuirivimin ababanim, 15 mitan
tu. Dipenir kamin, me temer sidan
dipenir akiniba isa 4plan bizibar da
ase. Egha me dipenimin tuirivimin
pin, sidan ter ararir ruariba inigha
akoribar min dipenir akinibagh isin
da ariki.
3 Egha dipenimin arozimin gin
ghua, me akoriba isa 3plan bizibar
gin ghua dipenir akinibagh isin da
tuamraki. Akorir kabar dibobonim,
45in tu, ezi biziba vaghvagha 15plan
akoriba iti. Egha me sidan temer
bighizibar arariba inigha an siriamin
ingari.
4 Dipenimin birir vong ko vongin
itiba uaghara winduan bizir 3pla
iti. Me winduaba deraghavira
dar abaragha dar ingarizi, da
birimningin vong ko vongin ikia, bar
voroghira gara iti.
5 Dipenir kamin tiar akaba, da
4plan miriaba iti. Egha tiar akar

§ **6:38:** Israelian iakinir kam Bul, a en iakinir Oktoba ko Novemban dughiamin otifi.

kaba, da bizibar aven itima, biziba vaghvagha tiar akar 3pla iti.

6 Egha me dipenir mamin ingarigha kamaghin a dibora ghaze, Dipenir Akinir Ekiar Aviriba Itir Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin azuarimin akiniba, da azuarir kamin isiriam gisaghpu.*

7 Egha me uaghan Atrivimin Dabirabimin Dipenimin ingari. An ziar igharazir mam Dipenir Kotiaba Barazim. Kar dipenir Solomon gumazamizibar osimtiziba baraghamim. Me sidan temeba abigha dar arariba inigha, dipenir kamin biriba apira, ghuriamin arui naghin ikegha, ghuavanaga an siriamin tu.†

8 Egha me arazir kamin gin ghua Solomonin dipenir a uabi ikiamim bagha, me divazir igharazimin aven, Dipenir Kotiaba Barazimin girakirangin an ingaravira iti. Egha me uaghan dipenir igharazibar min an ingari. Solomon uaghan dipenir kamaghira garim uan amuim bagha an ingari. A Isipin atrivimin guivim.

9 Dipenir kaba bar, me dagiar bar aghuibara inigha dipenir kabar ingara, dar ghuriabar arui naghin ikegha ghua dar siriabar tu. Egha uaghan danganir uari akuvamim avinizir divazimin ingari. Dagiar kaba, me dar ghora, egha soba ko siselba isa deravira dar miriabar kiri.

10 Egha dipenir kabar apengan itir mingariba bagha, me dagiar aghuir bar pin koziba ini. Dagiar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanim, 3 mita ko akuamin tu, ezi mabar ababanim 5 mitan tu.

11 Me dagiar ekiar kaba arigha givagha, dagiar dirir me deragha dighora dikiriziba inigha, uaghan sidan temeba isa dipenibar ingari.

12 Egha dipenir kaba itir danganir kam, me anevinizir divazim bar an ingarava aneghui. Divazir kam, me an ingara, dagiar aghuir me deragha dighora dikiriziba inigha 3plan bizibar da arigha, uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin arisi, me kamaghiram amua zuima divazir kam gifa. Me faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin danganir uari akuvimin divazimin ingarizi moghira, divazir kamin ingara ghuavti a gifa. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir azuarimin min gari.

Huram iza Atrivim Solomonin ingangaribagh ami

13-14 Tairin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Huram. Gumazir kam, brasin bizibar ingarir fofozir gumazir ekiam. An afeziam Tairin gumazim, a uaghan brasin bizibar ingarir fofozir gumazim, ezi an aremegha gifa. Huramin amebam, a Naptalin anabamin amizir mam. Solomon Huram bagha akam amadazi, a iza Solomon a mikemezi moghin, brasin biziba bar dar ingari.

Huram brasin guarir akinir ruarir pumuningin ingari
(2 Eghaghaniba 3:15-17)

15 Huram guarir akinir ekiar ruarir pumuning brasin aningin ingari. Ezi aningin ruarimning virara 9 mitan tu, ezi aningin arozimning 6 mitan tu.

16 Egha uaghan a guarir akinir ruarir kamning gisin darighasa brasin dapanimningin ingari. Guarir akinir kamningin dapanimningin guarimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu.

17 Egha a sen brasbar ingarigha ivemin min da ikegha guarir akinimningin dapanimning adia da agui. Guarir akinimning adiarir kabar, 7plan ikiziba vaghvagha aningin iti.

18 Egha a bras inigha pomigranetin temer ovizir aviribar nedazibar

* **7:6:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **7:7:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **7:8:** 1 Atriviba 3:1

ingarigha, da isa brasin guarir akinimningin dapanimning gisin arigha ghu. Guarir akinimning vaghvagha pomigranetin ovizibar nedazir bizir pumuning iti.

19 Guarir akinir dapanimning vaghvagha aningin ganganim mati akimarir dirim oneghirigha iti. Aningin ruarimin ababanim, 2 mitan tu.

20 Guarir akinir kamningin dapanimningin apengan, aning gighuizir mizimning iti. Ezi Huram ivemin min irighizir sen bras inigha, mizir kamning gisin da ike. Egha aning gisin a pomigranetin temer ovizibar nedaziba bizir pumuning dagh itui. Ezi dipenir akinimning vaghvagha 200plan pomigranetin ovizibar nedaziba iti.‡

21 Huram guarir akinimningin ingangariba agivagha, aning isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha guarir akinir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.§

22 Guarir akinir kamningin dapanimning gisin, me akimarir dirir onezimin mirara ingarizir bizimning aningin iti. Ezi guarir akinir kamningin ingangariba bar gifa.

Huram tengin dipar ekiam brasin an ingari
(2 Eghaghaniba 4:2-5)

23 Ezi Huram brasin aviriba inigha da tuezi da isia amerezi, a bras tengin bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozimin ababanim, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu.

24 Egha a kerbezbar nedaziba tengin kamin dapanimin miriaba, bar bizir pumuningin da arigha a gighui. Ezi tengin kamin dapanim gighuizir nedazibar tiziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla iti. Egha a tengin ingarigha givagha nedazir kaba tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a tengin ingarava nedazir kaba sara ingari.

25 Egha Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti.

26 Tengin kamin brasin mitiam, azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam mati kavin akam, egha akimarir aghuarir onezir mamin min oneghirigha iti. Tengin kam 40,000 litan dipam an aven ikiam.

Huram brasin wilkarbar ingari

27 Egha Huram itarir ekiabar afasa 10plan wilkarba brasin dar ingari. Wilkarin kabar 4plan miriabar ababanim magh ghuegha, 1 mita ko 82 sentimitan tu, ezi dar tuirivibar ababanim, 1 mita ko 37 sentimitan tu.

28-29 A kamaghin wilkarbar ingari. Wilkarba da boksiabar min, miriar 4pla iti. Huram faragha dar agharibar ingari. Egha gin a brasin maba inigha laionin nedaziba ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, enselin bar gavgavibar nedazibar ingari. A brasin nedazir kaba inigha wilkarin 4plan miriabar poke. Egha bar dar aghariba avezir puvati. Ezi wilkarin aghariba adiarir ababaniba iti, dagh aghuizir adiariba iti. Ezi adiarir kaba laionin nedazim ko bulmakaun nedazir itibar apengan ikia, egha uaghan dar pin iti.

‡ **7:20:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

§ **7:21:** Hibrun akamin ziar kam Jakin, a mong akar otevir kamin min ghu, “God a gamizi an oto.” Hibrun akamin ziar kam Boas, a mong akar otevir kamin min ghu, “Godin gavgavim.”

30 Wilkarin kaba vaghvagha brasin ingarizir wilin 4pla iti, egha wilningin suizir ighuvir brasin aghariba iti. Wilkarin kabar pin, da mikebar 4pla iti, ezi mikebar kabar pin, brasin akinir 4pla iti, mati dipenir akinir itarir ekiam aterim. Ezi akinir kabagh aghuizir adiariba iti.
31 Brasin bizir mam, a ringin ekiamin min gari, ezi 4plan akinir kaba ringin kamin suiragha ikia aneteri. Ezi itarir ekiam ringin kam gisin aperaghav iti. Wilkarin kamin siriamin ikegha pin ghuanaga ringin apebamin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi wilkarin siriamin ikegha pin ghuanaga ring gisin tuzir ababanim, a 68 sentimitan tu. Nedazir aghuiba ringin kam gighui. Ezi wilkarin apebam, a ringin min gari puvati, a boksiamin min ikia miriar 4pla iti.**
32 Wilkarin kaba, da vaghvagha 4plan wilba ikia nedaziba itir miriabar apengan iti. Ezi wilkarin wilningin suizir ighuvir brasin agharir kamning, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati. Agharir kamning, wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ezi wilbar arozibar ababanim, da 68 sentimitan tu.
33 Wilin kaba, mati midorozir karisbar wilba. Ezi Huram bizir kaba bar brasin amerezimin dar ingari, kar wilin suizir ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilin suizir bizir igharaziba sara.
34-35 Ezi ringin kaba ko akinir teng ateramiba, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati, da wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ringin tuirivimin ababaniba, da 25 sentimitan tu.
36 Huram akinir kaba ko wilkarbar miriaba, a bar dar enselin bar gavgaviba, ko laionba, ko detin temebar nedazibar ghore. Danganir maba pura itima, ana da sara gighuizir adiaribar ghora, nedazir igharazir kabar dagh ighuagharui.
37 Kamaghira, Huram wilkarin 10plan kabar ingarizi, da bar voroghira ghue. Ezi dar ababaniba bar voroghira ghu.
38 Ezi Huram vaghvagha wilkarin kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari. Tengin dipar kabar arozibar ababaniba, vaghvagha 1 mita ko 80 sentimitan tu. Ezi itarir ekiar kaba, 800 litan dipam dar aven ikiam.
39 Egha Huram bizir kabar ingarigha givagha, a wilkarin 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin boroghin da ati, egha 5pla isa notin amadaghan Dipenimin boroghin da ati. Egha a tengin dipar ekiar kam isa Dipenimin mikebamin boroghin aruem anadi nagh ko sautin amadaghan aningin tizimin aneti.

Huram Godin Dipenim bagha ingarizir bizibar ziaba (2 Eghaghaniba 4:11-18)

40 Egha Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin, Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba.
41 Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, a sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi.
42 A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinir dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti.
43 A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari.
44 Egha uaghan tengin dipar bar dafar kamin ingari, me a dibora

** **7:31:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **7:38:** Ua Me Ini 30:17-21

ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari.

45 Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isa dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

46 Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezi da isigha ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari.

47 Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim darighasa golin bizibar ingari
(2 Eghaghaniba 4:19--5:1)

48 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari.

49 Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla birir agharir guvimin tughav itima, 5pla agharir kiriamin itir birimin tuivighav iti. Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari.

50 Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

51 Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada agifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, an ada inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

8

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Godin Dipenimin ize
(2 Eghaghaniba 5:2--6:2)

1 Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham.

2 Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim.* Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam.

3 Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu.

7:48: Ua Me Ini 25:23-30; 30:1-3 **7:49:** Ua Me Ini 25:31-40 **7:51:** 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11 **8:1:** 2 Samuel 6:12-16; 1 Eghaghaniba 15:25-29 **8:2:** Ofa Gami 23:34 * **8:2:** Israelian iakinir kam Etanim, a en iakinir Septemba o Oktoban otifi.

4 Ofa gamir gumaziba ko Livaiba,
Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God
bativamin Purirpenim ko, an biziba
bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin boroghin zui.
5 Me ghua otivigha givazima,
Solomon Israelian gumazamiziba ko
me bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiamin guamin uari akuvagha iti.
Egha me God bagh ofa damuasa sip-
sipba ko bulmakaun apurir aviribav
soke. Egha me God bagh ofa damuasa
sipsipba ko bulmakaun apurir bar
aviribav soghezi, gumaziba da men-
gan ibura.
6 Me ofaba bar dagh amigha
givazima, ofa gamir gumaziba
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven itir Danganir
Bar Anogoroghezimin ghua, enselin
bar gavgavimningin avizimningin
apengan aneti.
7 Enselin kamningin aviziba
kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam ko iter otevir
Boksiam aterimning sarama avara.
8 Boksiam aterir iter otevir kamn-
ing bar ruara. Ezi aningin ruaghat-
evimning, tiar akamin inir ekiamin
porozi, aningin otevir pumuning
mong fighav iti. Eghti gumazim
Danganir Anogoroghezimin tugh,
aningin ruaghatevimningin inim
fighav itir danganimningin ganam.
Gumazim Danganir Anogoroghezir
kamin azenan ikiva, aningin
ganighan kogham. Iter otevir kamn-
ing, datirighin ikia kamaghira iti.†
9 Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siamin aven bizir aviritaba itir pu-
vati. Godin Akar Gavgaviba itir
dagiar akuamningra, an aven iti. Is-
raelia fomira Isip ategha iza Sainain
Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God
me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri.
Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a
dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses
fomira aning isa Boksiar kam garu.
10 Ezi ofa gamir gumaziba Bar
Anogoroghezir Danganim ategha
azenan izimrama, ghuariam Ikiavira
Itir Godin Dipenim avara.‡
11 Ikiavira Itir Godin angazan-
garim ghuariamin aven isiragha,
bar angazangarigha Dipenim bar
anevara. Kamaghin amizi, ofa gamir
gumaziba uan ingangarim damuan
ibura.
12 Ezi Solomon kamaghin Ikiavira
Itir God ko migia ghaze, "O Ikiavira
Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar
mitarmemin aven ikiam.
13 Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir
bar aghuir mamin ingari, kar dipenir
ni zurara ikivira ikiamim."

Solomon gumazamizibav gei (2 Eghaghaniba 6:3-11)

14 Atrivim Solomon God ko
mikemegha givagha, raghirigha Is-
raelian gumazamizibar gara, deragh
me damuasa Godin azangsisi.
15-18 Egha a kamaghin migei, "E
Ikiavira Itir Godin ziam fam, a
Israelian God. An akar dikirizir
nan afeziam Devit bagha amir kam,
deraviram an gin ghu. Devitin
nighnizim kamakin, a Dipenitamin
ingarighti, gumazamiziba Ikiavira
Itir God, Israelian Godin boroghin
iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir
God kamaghin a migei, 'Ki Isipin
kantrin uan gumazamiziba inigha
izir dughiamin iza datirighin, ki
Israelia nan ziam fasa ua bagh
Dipenitamin ingarasa, ki nguibar
ekiatam ginabazir puvati. Egha
Devit, ki uan gumazamizibar ganasa

† **8:8:** Migirigiar otevir kam, aghoriba iti moghira iti, e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei. **8:9:** Godin Araziba 10:5 ‡ **8:10:** Ikiavira Itir God ghuariamin aven Israelia batifi, eghti me ganigh fogh suam, a me ko iti. Ikiavira Itir Godin ghuariar kam, gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin men akakasi. (Ni Ua Me Ini 13:2in gan.) Egha Ikiavira Itir God ghuariamin aven ikia, akam Moses ganingi, (Ni Ua Me Ini 19:9 ko 20:21in gan.) Israelia zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin, gumazamiziba puvatizir danganir kamin, an asara, ezi Ikiavira Itir Godin ghuariar kam Purirpenim ave. (Ni Ua Me Ini 40:34 ko Ofa Gami 16:2in gan.)
8:12: Onger Akaba 18:11; 97:2 **8:15-18:** 2 Samuel 7:1-11; 1 Eghaghaniba 17:1-10

ni a misefe. Ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnizir kam, a dera.
19 Egh ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, gin na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.'
20 "Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir mamin ingari, eghti Israelia an boroghin mangi an ziam fam.
21 Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven danganir mamin ingari. Boksiar kamin aven, dagiar akuar pumuning iti, Akar Dikirizir Gavgavim aningin iti. Ikiavira Itir God fomira en inazir afeziaba inigha Isipin kantri ategha azenan izezir dughiamin, a me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami."

Solomon God ko migei (2 Eghaghaniba 6:12-42)

22 Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin boroghin tugha uan dafarimning fegha overiamin aka.
23 Egha a kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumazamizir uan navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti.
24 Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto.
25 Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, 'Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.'
26 O Israelian God, ki kamaghsua, ni nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.
27 "O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Eghti dipenir ki ni bagha ingarizir kam, a manmaghin nin tughatigham?
28 O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh.
29 Ni kamaghin migia ghaze, 'Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.' Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragh.
30 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.
31 "Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam.
32 O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir ku-

8:19: 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12 **8:25:** 1 Atriviba 2:4 **8:27:** 2 Eghaghaniba 2:6; Aisaia 66:1; Aposel 7:49; 17:24 **8:29:** Godin Araziba 12:11 **8:32:** Godin Araziba 25:1

ramin uam a ikaragh. Egh ni
deraghvira osimtiziba puvatizir
gumazim damighti, gumazamiziba
bizir kamin ganigh fogh suam an
arazir kuram gamizir puvati.
33 "E Israelia, nin gumazamiziba
e arazir kurabar amuti, bizir kam
bangin en apaniba e misoghti, ni
apanibar amamangatighti me e
abiragham. Eghti e ti ua uan nav-
ibagh iragh, uan arazir kuraba gin
amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam
fi nin azangsighti,
34 ni uan Nguibamin iki e Israelia
nin gumazamiziba en azangsiziba
baragh, en arazir kuraba gin amang.
Egh en apaniba e inigh kantrin
igharazimin mangighti, ni uam e
inigh izi kantrin ni fomira en inazir
afeziabagh aningizimin e atigh.
35 "Eghti e nin gumazamiz-
iba arazir kurabar amuti, ni en
arazir kuraba ikarvagh amozimin
anogoregham. Eghti, e uan navibagh
iragh Dipenir kamin gan nin ziam fi,
nin azangsighti,
36 ni uan Nguibamin iki, e Israelia,
nin ingangarir gumazamiziba, en
azangsiziba baragh, en arazir kuraba
gin amang. Egh ni uan arazir
aghuibar en sure damu. Egh amozim
amadaghti a nguazir ni fomira e
ganingizim giri.
37 "Eghti dagheba otevir dughiam
en kantri batogham, o arimariar
kurar ekiatam otogham, o aminir
avimin min isitam izi azenibagh
asighasigham, o azenibar itir
dagheba pura kuram, o odezir
aviriba daghebar ami da agivam,
o apaniba izi en nguibar eki-
abar e korogh e misogham, o
arimariar igharagha garir aviriba e
gasighasigham,
38 bizir kaba otivti, e Israelia nin gu-
mazamiziba, en tav osimtizir kabar
tamin mizazim baragh, uan aghariba
fegh nin azangsighti,
39 Ikiavira Itir God, ni uan
Nguibamin ikiva en azangsizim
baregh en akuragh, en arazir kuraba
gin amadagh. Nirara gumazamizibar
nighniziba bar dagh fo, kamaghin,
ni uabi vaghvagh en arazir kurar
e amiziba ikarvagh ivezir kuram e
daning.
40 Ni kamaghin damightima, e nin
gumazamiziba zurara nin apengan
iki, egh nguazir ni en inazir afezi-
abagh aningizir kamin ikiam.
41-42 "Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, me nin adarazi Israelian
aven itir puvati, egh me nin ziam
bangin, uan nguibar saghon itiba
ategh kagh izam. Guizbangira,
me nin ziar ekiam ko, ingangarir
bar ekiar ni en gumazamizibar
akurvaghasa amiziba, me da baraki.
Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin
Dipenir kamin boroghira izi, egh ni
ko mikimam.
43 O Ikiavira Itir God, ni uan
Nguibamin iti, egh ni men dimdiam
baragh, egh bizir me damuasa nin
azangsizibar amu. Kamaghin amizi,
e Israelia, nin gumazamiziba, e ami
moghin, nguazir kamin gumazamiz-
iba bar ni gifogh egh nin atiating
nin apengan ikiam. Egh me fogh
suam, Dipenir ki ingarizir kam,
kar nin Dipenimra, eghti an aven
nguazir kamin gumazamiziba me
nin boroghira izam.
44 "Egh danganir manamin ni uan
gumazamiziba amadaghti, me mangi
uan apanibav soghsi, nin nguibar
ekiar ni ua bagha misevezir kam ko
Dipenir ki ni bagha ingarizir kam,
guam a mituagh ni ko mikimti,
45 Ikiavira Itir God, ni uan
Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa
ni ko migeir migirigiaba baragh en
apangkufigh.
46 "Gumazamiziba bar moghiram
arazir kurabagh ami. Eghti e arazir
kurabar amighti ni en atar en apani-
bar amamangatighti, me izi e ko
misogh e abinigh e inigh mangi,
kantrin saghon itim o roghira itimin
e isi kalabuziabar min e arigham.

8:33: 2 Eghaghaniba 7:12-20 **8:39:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 11:4; Aposel 1:24 **8:43:** 1 Samuel 17:46; 2 Atriviba 19:19; Onger Akaba 67:2

47-49 Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumazamizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiar ni ua baghavira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.' Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh.

50 Egh e nin gumazamiziba, en nin akaba batozir arazim ko, en arazir kurar avirir e amiba, ni da gin amadagh, egh en apanibar amighti me en kuarkufigh.

51 E Israelia guizin nin gumazamiziba. Ni Isipin kantrin e inigha azenan ize, kantrin kam avir fefer ekiar mamin min iti, ezi ni an e inigha ize.

52 "O Ikiavira Itir God, e nin gumazamiziba ko en atrivim, a nin ingangarir gumazim, e ni ko migeir migirigiaba ni zurara da baraghsi oragh iki.

53 Ni akam akirizim moghin, e Israelia, ni kantrin igharazibar tongin e amisevezi e nin gumazamizibar otifi. O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam, ni en inazir afeziaba Isipin me inigha izir dughiamin, ni uan ingangarir gumazim Moses, an akatorimin aven, ni akar dikirizir kam gami."

God deragh gumazamizibar amuasa, Solomon an azangsisi

54 Solomon Ikiavira Itir God ko mikimasa, ofa gamir dakozimin boroghin tevimning apirigha agharimning fuegha a ko migei. Egha an a ko mikemegha gifa.

55 Egha Solomon dikavigha tugha gumazamizibar damazimin tiarir ekiamin, God deragh Israelia damuasa a ko migei.

56 A ghaze, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a uan akar dikirizimin gin ghua, navir amirizim ko dabirabir aghuim isa Israelia ganingi. A uan ingangarir gumazim Moses ko dikirizir akatam, pura ghuzir puvati.

57 Ikiavira Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghin, datirighin an e ko ikiam. An e ateghti, e pura uarira ikian kogham.

58 An e damuti en naviba a baghvira iki, egh an Akar Gavgaviba, ko an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa en inazir afeziabav kemeziba, e deravira dar gin mangam.

59 Ki God ko migeir migirigiaba, ko bizir ki damuasava an azangsiziba, an ada isi bar uan nighnizim darigham. A uaghan, Israelia uan atrivim ko, apangkuvim men iki men akurvagh, dughiabar vaghvagh men akurvaghti, me dagheba ko bizibar oteveghan kogham.

60 Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar fogh suam, Ikiavira Itir God, a God, ezi godin tam ua itir puvati.

61 Ia bar moghira uari isi Ikiavira Itir God, en God daning, egh an Akar Gavgaviba ko an arazir a ifongeziba, ia datirighin ami moghin deraghvira dar gin mangi."

Dipenir kam, me Ikiavira Itir God baghavirama a ginaba
(2 Eghaghaniba 7:4-10)

62 Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami.

63 Solomon God ko navir vamiran ikiasa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto.

8:56: Godin Araziba 12:10; Josua 21:44-45; 23:14; 1 Atriviba 2:4

64 Aruer kamra atrivim nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha, danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamin ofabagh ami.

65 Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalemin iti. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba me bar dar ike. Gumazamizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegha ize. Notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tu.

66 Aruer ekiar kaba givazima, amimzaraghan Solomon gumazamiziba ua me amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Egha gumazamiziba atrivim me ganingizir biziba bagha a minabagha, God deragh atrivim damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Devit ko, dikirizir akamin gin ghua, uan gumazamiziba Israelia deraghavira me gami. Egha me uamategha ghua, bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uan nguibabar zui.

9

Ikiavira Itir God ua Solomon bato (2 Eghaghaniba 7:11-22)

1 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa.

2 Ezi gin, Ikiavira Itir God faragha Gibeonin nguibar ekiamin irebamin a batozi moghin, uam a bato.

3 Egha Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ki nin azangsiziba baregha gifa. Egha ni ingarizir Dipenir kam ua bagha a ginabagha gifa, eghti gumazamiziba zurara dughiabar Dipenir kamin aven iziva nan boroghin izam. Eghti ki zurara Dipenir kam damazim a gasi, egh uan navir averiamin aven a ginighnigham.

4 Eghti ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu.

5 Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.’

6 “Egh Solomon, ni uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia na ategh nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti,

7 ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ian ziam gasighasigham. Ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki ua bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham.

8 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh, egh bar atiatigh, kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam

9:2: 1 Atriviba 3:5; 2 Eghaghaniba 1:7 **9:4:** 1 Atriviba 3:14; 11:4-6 **9:5:** 1 Atriviba 2:4 **9:8:** 2 Atriviba 25:9; 2 Eghaghaniba 36:19

gasighasigha, egha Dipenir kam sarama asighasiki?'
9 Eghti gumazitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguzir kamin ize. Ezi me God ategha, ragha uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizima a me bato.' "

Solomon bizir aghuir mam isa Atrivim Hiram ganingi
(2 Eghaghaniba 8:1-2)

10 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, egha gin me Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari.
11 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, Solomon ifongezi moghin, sidan temeba ko painin temeba ko golin aviriba, ingangarir kabar amuasa Solomon ganingi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba bar givazi, Solomon 20plan nguibar ekiaba bizir aghuimin min da isa Hiram ganingi. Nguibar ekiar kaba da Galilin Distrighin iti.
12 Ezi Hiram Tairin nguibar ekiam ategha iza Solomon a ganingizir nguibar ekiar kabar ganigha, dagh ifongezir puvati.
13 Egha a kamaghin Solomon migei, "Nan aveghbuam, kar manmagh garir nguibar ekiaba, ni da isa na ganingi?" Bizir kam bagha, datirighin gumazamiziba danganir kam ziar kam a garisi, "Kabul."*
14 Hiram faragha golin bar avirim isa Solomon ganingi, ezi dar osimtizim 4pla tanin tu.

Solomon amizir bizir igharaziba
(2 Eghaghaniba 8:3-18)

15 Atrivim Solomon gumazir bar avirim inigha me migia ghaze, me an ingangaribar amuam. A me migeima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha uaghan an dipenim sara ingarigha, divazir ekiar Jerusalem avinizimin ingari. Egha me mikemezi, me Jerusalemin nguazibagh kua da isa Jerusalemin danganir iraghuezibav kira da apeme. Egha me mikemezi, me nguibar ekiar kaba uam adar kiri, Hasor, Megido ko Geser.
16 Geserin nguibar ekiam, a fomira Kenanian nguibar ekiam, ezi Isipian atrivim iza me misoghezi me ariaghirezi me a gaborozi a isi. Ezi Solomon Isipin atrivimin guivim inigha an itima, atrivim Geserin nguibar ekiar kam bizir aghuimin min a isa uan guivim ganingi.
17 Ezi Solomon gin ua Geserin nguibar ekiar kamin ingari. A gin Bethoronin nguibar ekiar vin amadaghan itim ko,
18 Balat ko Tamarin nguibamningin ingari. Tamarin nguibar ekiam, Judan anabamin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.
19 Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, bar adar ingari.
20 Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti.
21 Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.†
22 Ezi Israelia, Solomon me gamizi me an ingangarir gumazir kinibar

* **9:13:** Hibrun akamin ziar kam, "Kabul," a mong akar kam ko voroghira ghu, "Nguazir ikuvim."
9:15: 2 Eghaghaniba 8:16 † **9:21:** Migirigiar otevir kam, "datirighin uaghan," an en itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

itir pu. Bar puvati, a me isa midorozir
gumaziba ko, gavmanin ingan-
garim gamir gumazir dapaniba, ko
midorozir gumazibar garir gumazir
dapanibar me ariki. Egha marazi
isa, karisin tuiva ghua misozir in-
gangarim ko, gumazir hoziabagh
apiagha ghua misozibar ingangarim
me ganingi.
23 Solomonin ingangaribagh amir
gumaziba, men garir gumazir da-
panibar dibobonim, a 550in tu.
24 Solomonin amuim, a Devitin
Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon
a bagha ingarizir dipenir igiamin
iti. Amizir kam, a Isipian atrivimin
guivim. Egha gin, Solomon gumaz-
ibav mikemezi, me Jerusalemin itir
danganir iraghueziba apeme.
25 Egha azeniba vaghvagha,
Solomon 3plan dughiabar ingarizir
ofan dakozir kamin Ikiavira Itir God
bagha ofa bagh ami. A ofan bar
isia mighiriba ko, Ikiavira Itir God
ko navir vamiran ikiamin ofaba tue.
Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin
ofan migharir mughuriar aghuim
zuibagh ami. Kamaghira, Solomon
ofan kabagh amua Dipenir kamin
ingangarim gamizi, a guizbangirama
oto.‡
26 Atrivim Solomon, a Esiongeberin
nguibar ekiamin kurir aviribar in-
gari. Esiongeber a kantri Idomin
iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin
ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin
iti.
27 Ezi Atrivim Hiram uan gumazir
aghuir kuribar aven ingara on-
garimin aruir arazimin bar a gifoziba
amadazi, me ghua Solomonin
kuribar aven ingarir gumaziba ko
me kurir kabar aven ingari.
28 Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua
golin aviriba isa Solomon bagha izi.
Golin kabar osimtizim 14plan tan-
bagh afira.

10

Seban kantrin atrivir amizim Solomonin ganasa izi (2 Eghaghaniba 9:1-12)

1 Kantri Seban atrivir amizim
kamaghin oraki, Ikiavira Itir God
deraghavira Solomon gamizima a
ziar ekiam iti. Kamaghin amizi,
atrivir amizim Solomonin fofozim
gifofoghasa azangsizir gavgavibar an
azangsighasa izi.
2 Atrivir amizim uan ingangarir
gumazir aviriba ko, kamelin bizir
aviriba sara iza Jerusalemin oto.
Kamelin kaba golin aviriba ko,
pauran igharagha garir mughuriar
aghuiba itiba, ko dagiar igharagha
garir iveziba bar pin koziba
inigha izi. Atrivir amizim izegha
givagha, uan azangsizir a Solomonin
azangsighasa nighnighiziba, a bar
dar an azangsisi.
3 Ezi Solomon bar deraghavira an
azangsiziba ikarvaki. An azangsizir
an azangsiziba, Solomon tam ikar-
vaghan iburazir pu. Bar puvati.
4 Seban kantrin atrivir amizim,
Solomonin nighnizir aghuim ko fo-
fozim baraki, egha a uaghan atriv-
ibar dipenir ekiar a ingarizimin gani.
5 Egha atrivir amizim uaghan
garima, Solomon dughiabar vagh-
vagha dagher aghuir aviriba isa,
uan ingangarir gumazir dapaniba
ko apiav ikia da api. Ezi atrivir
amizim uaghan garima, ingangarir
gumaziba ko men korotiar aghuir me
azuiba ko gumazir wain anidiba, me
kurkazir aghuiba iti. Egha a garima,
Solomon asizir aviriba inigha
Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a
bagha ofan bar isia mighiribagh ami.
A bizir aghuir kabar ganigha digavir
kuram gamigha ua mikiman ibura.
6 Egha gin, a kamaghin Atrivim
Solomon migei, “Ki uan kantrin iki-
ava bizir ni amibar eghaghaniba ko,
nin nighnizir aghuim ko, fofozim
barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba
da bar guizbangira.
7 Ki faragha nighnizir gav-
gavim akar kabar itir puvati.

9:25: Ua Me Ini 23:17; 34:23; Godin Araziba 16:16 ‡ **9:25:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **10:1:** Matyu 12:42; Luk 11:31

Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekevezi, nin dagiaba bar aviraseme.

8 Nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama.

9 Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha, an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto."

10 Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dughiar kamin gin, pauran avirir igharagha garitaba ua kantri Israelin aven izezir puvati.

11 Ezi Atrivim Hiramin ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuibar bighizir arariba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize.

12 Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

13 Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

Solomon dagiar aviriba iti (2 Eghaghaniba 9:13-28)

14 Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi.

15 Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da takis isi. Ezi Arebian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

16 Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremin tu.

17 Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremin tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.

18 Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamin ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke.

19-20 Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Ezi atrivimin dabirabir kamin girakirangin, vongin ghuavanabogha ikiragha ua vongin izaghiri. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, aning vong ko vong sara iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar

dabirabitam tong kamaghin garir puvati.

21 Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

22 Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramin kuriba ko, ongarimin arui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

23 Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.

24 Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi.

25 Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da isa izi.

26 Solomon dughiabar zurara midorozir karisba ko, uan midorozir gumaziba bagha hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalemin iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000pla hoziaba iti.

27 Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemin ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti.

28 Solomon uan hoziaba, kantri Musri* ko kantri Silisian da ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.

29 Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Egha dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hitia ko Siriabar atriviba dagh ivesi.

11

Solomon akirim ragha God gasara

1 Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragha Isipian atrivimin guivimin ikia, egha uaghan kantri Moapin amizibar ikia, egha kantri Amonin amiziba ko, kantri Idomin amiziba, ko Saidonin nguibar ekiamin amiziba, ko Hitian amizibar iti.

2 Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragha, men ikian Israelian anogoroke. Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, “Ia Israelin azenan itir amizir kabar ikian bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia gekuti ia na ategh men asebar gin mangam.” Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa. Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongeghavira iti.

3 Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla iti. Ezi amizir kaba an nighnizim girazi, an akirim ragha Ikiavira Itir God gasara.

4 Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba ategha, egha Ikiavira Itir

10:26: 1 Atriviba 4:26 **10:27:** Godin Araziba 17:17 **10:28:** Godin Araziba 17:16 * **10:28:** Kantri Musri, kantri Lebanonin notin amadaghan iti. Ezi gumazir maba ghaze, a kantri Isipin migei. **11:1:** Godin Araziba 17:17 **11:2:** Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3-4

God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati.
5 Solomon aser kam Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Egha a uaghan asem Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazim bar ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua.
6 Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategha, Ikiavira Itir Godin arazim guizin an gin zuir puvati.
7 A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Moapian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan Molekin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Amonian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalemin aruem anadi naghin mighsiam gisin iti.
8 Egha a uaghan uan amuir azenan itir kaba bagha danganir mabar ingari, eghti me dar mangiva ofan migharir mughuriar aghuim zuim ko, ofan igharagha gariba uan aseba bagh dar amuam.
9-10 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin Solomon batogha aser kabar ziaba fan an anogoroke. Ezi Solomon Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batuegha, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God adarim Solomonin ikia,
11 egha kamaghin a migei, "Ni oragh! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nan Akar Gavgavimin gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagha ghaze, ni atrivir ingangarimin givagh, ua kantrin kamin ganan kogham. Ki nin ingangarir gumazitam amiseveghtima an atrivimin otivam.
12 Ni aremeghti nin otarim atrivimin ikitima, ki a batuegham. Ki nin afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batueghan kogham.
13 Egh ki atrivir ingangarimin bar a batueghan kogham. Puvati. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ateghti a Israelian anaba tamin atrivimin ikiam."

Gumazir pumuning Solomonin apanim gami

14 Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamin ziam Hadat, a Idomian atrivimin ikizimin gumazir mam.
15 Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumazibar dapanim Joap, a Idomin ghugha, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba afe.
16 Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idomin kantrin ikia gumazibav sogha ghua bar me kuavareme.
17 Dughiar kamin Hadat suvighavira ikia, egha Idomin gumazir maba ko ara Isipin kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziamin ingangarir gumaziba.
18 Me Midianin nguazim ategha ghua Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Egha Paranin gumaziba inigha, me bar moghira Isipin ghue. Me otivigha givagha, ghua Isipin atrivim batozima a nguazir asizir mam ko, dipenir mam Hadat ganigha, daghebar an akurvasi.
19 Isipian atrivim bar Hadat gifongegha anetaghizima, a Tapenesin afumimin iti. Tapenes, a Isipin atrivimin amuim.
20 Ezi Hadatin amuim otarir mam bate, ezi me ziam Genubat a gati. Ezi Tapenes Genubat inigha Isipian atrivimin boriba sara atrivimin dipenimin men gari.
21 Ezi Hadat Isipin ikia orazi, Devit ko an midorozir gumazibar dapanim Joap, aning areme. A kamaghin oregha ghua Isipian atrivim migia ghaze, "Ni nan amamangatighti, ki uamategh uan kantrin mangam."

22 Ezi atrivim an azara, “Ni manmaghsua uamategh uan kantrin mangasa? Ni na ko ikia bizitabar otevez ti.”
Ezi Hadat a migia ghaze, “Ki bizitam gasazir puvati. Ki kamaghsua, ni pura na ateghti ki mangam.”
23 God gumazir igharazir mam uaghan a gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamin ziam Reson, a Eliadan otarim. Reson a kantri Soban Atrivim Hadateserin ingangarir gumazir mam. An Hadateser ategha arav ghu.
24 Egha a gumazir maba akuvagha men faragha ghua, tintinibar puram arua, gumazamizibav sogha men biziba okei. Ezi Devit fomira Hadateserin midorozir gumazibav sogha me agivazi,* bizir kamin gin, Reson uan adarazi ko me ghua Damaskusin nguibar ekiamin iti. Egha an adarazi an akurazi, a Damaskusin atrivimin oto.
25 Ezi Solomon atrivimin itir dughiamin, Reson zurara Israelian apanim gami, Hadat amizi mokin. Egha Reson kantri Sirian atrivimin ikia, Israelia bar men aghua.

Ikiavira Itir God, Jeroboam bagha akam akiri

26 Solomonin ingangarir gumazir dapanir mam uaghan akirim ragha a gasaragha an apanim gami. An ziam Jeroboam. An afeziamin ziam Nebat, ezi an amebamin ziam Serua. Ezi an afeziam Nebat areme. Jeroboam, a Seredan nguibamin gumazim. Kar Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiam.
27 Jeroboam Atrivim Solomon abinasa nighnisi. Bizir kamin mingarim kamaghin ghu, Solomon Jerusalemin danganir iraghueziba apeava, Devitin Nguibar Ekiam avinizir divazim akirir dughiamin,
28 Jeroboam bar deraghavira ingari. Solomon an ingangarir aghuir kabar ganigha anemisevezi a Josepin anabamin adarazir gativagha men gari. Ingangarir kaba, atrivim da isa me ganingi.
29 Dughiar mamin, Jeroboam Jerusalem ategha tuavir mamin zuima, Godin akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a iza tuavimin a bato. Aning uaningra itima, gumazitam uam aning ko itir puvati. Dughiar kamin, Ahiya korotiar igiar mam arugha egha ize.
30 Egha Ahiya korotiar igiar kam suegha, an suiragha 12plan akuabar anebiki.
31 Egha a Jeroboamin migia ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin ni migei, ‘Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki atrivir ingangarimin Solomon agivasa nighnigha gifa. Ki ni damighti ni Israelian anabar 10pla gativagh men ganam. Kamaghin amizi, ni korotiar akuar 10pla ua bagh dar suikigh.
32 Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Israelin anababar tongin Jerusalemin nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin, ki Solomon ateghti, an anabar vamiran ganam.
33 Israelia akirim ragha na gasaragha Saidonin aser amizim Astarten ko, Moapian asem Kemos, ko, Amonian asem Molek, me men ziaba fe. Me tuavir aghuir ki men akaziba dar gin zuir puvatigha, nan arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvati. Egha ki ifongezir puvatizir biziba me dagh ami. Me Solomonin afeziam Devitin arazir aghuiba bar ada ataki. Ezi bizir kam bangin ki arazir kam men akagham.
34 “‘Egh ki atrivir ingangarimin Solomon da bar anegivaghan kogham. Ki uan ingangarir gumazir ki ua bagha misevezim Devit, a ginighnisi. A nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin zuir gumazim. Ki a ginighnigh, Solomon aneteghti an atrivimin iki mangi aremegham.

* **11:24:** Ni 2 Samuel 8:3-6 ko 10:15-19in gan.

35 Solomon aremegh gɨvaghtɨ, an otarim an danganim inigh atrivimɨn ikɨtɨ, kɨ an dafarimɨn 10plan Israelian anababa inigh nɨ Jeroboam, nɨn dafarim darɨgham.
36 Egh kɨ Solomonɨn otarim ateghtɨ, a Israelian anabar vamɨran ganam. Eghtɨ nan ingangarir gumazim Devitɨn lam mungueghan kogham.† Bar puvatɨgham. An ovavir boriba atrivibar ikɨ mangɨvɨra ikiam. Devitɨn ikɨzimɨn adarazir tongɨn gumazitam zurara Jerusalemɨn atrivimɨn ikiam. Nguibar ekiar kam, gumazamiziba an izɨva nan boroghɨn izɨ nan ziam fasa kɨ a ginaba.
37 Jeroboam, kɨ nɨ damightɨma nɨ Israelian atrivimɨn otogh, nguazir nɨ ganasa ifongeziba, nɨ bar dagh ativagh dar ganam.
38 Nɨ nan Akar Gavgavir kɨ nɨ mɨgeiba deragh da baragh, egh deragh tuavir kɨ nɨn akaghamibar gɨn mangɨ, egh nan damazimɨn arazir aghuibar amu, egh nan ingangarir gumazim Devit amizɨ moghɨn, nɨ nan Akar Gavgaviba ko arazir kɨ ifongezibar gɨn mangɨtɨ, kɨ nɨ ko ikiam. Egh kɨ nɨn ikɨzimɨn adarazir amutɨ, me atrivibar ikɨ mangɨvɨra ikiam. Eghtɨ kɨ Israelian anabar 10pla isɨ nɨ danɨngam.
39 Solomon arazir kuram gami, ezɨ bizir kam bangɨn kɨ ivezir kuram isɨ Devitɨn ovavir boribar anɨngam. Egh kɨ zurara mɨzazim me gasɨvɨra ikian kogham.’ ”
40 Solomon gɨn kamaghɨn fo, Jeroboam anebɨnasa. Kamaghɨn amizɨ, Solomon Jeroboam mɨsueghtɨ an aremeghasa. Ezɨ Jeroboam ara ghua Isipian Atrivim Sisak ko iti. Egha Isipɨn ikiavɨra itima Solomon areme.

Solomon areme
(2 Eghaghaniba 9:29-31)

41 Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nɨghnɨzir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa, Solomonɨn Eghaghaniba Itir Akɨnafarimɨn ada osiri.
42 Solomon 40plan azenibar Jerusalemɨn atrivimɨn ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari.
43 Egha Solomon uan inazir afeziabar mɨn aremezɨ, me an kuam isa, an afeziam Devitɨn Nguibar Ekiam Jerusalemɨn, anefa. Ezɨ an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimɨn iti.

Israel ko Juda, kantrin pumuningɨn oto

12

(Sapta 12--16)

Anabar notɨn amadaghan itiba bigha Judaba ataki
(2 Eghaghaniba 10:1-19)

1 Israelian notɨn amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amɨseveghtɨ, a men atrivimɨn otivasa me nguibar ekiam Sekemɨn uari akufa, kamaghɨn amizɨ Rehoboam me bagha ghu.
2 Nebatɨn otarim Jeroboam, a fomɨra Atrivim Solomonɨn ara ghua Isipɨn iti. Ezɨ Israelia Rehoboam damightɨ an atrivimɨn otivasa amima, Jeroboam bizir kamɨn akam baraki.
3 Ezɨ Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a mɨgɨa ghaze, “Nɨ uamategh Israelɨn izɨ.” Ezɨ a Isip ategha uamategha izegha gɨvagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghɨn Rehoboam mɨgei,
4 “Nɨn afeziam Solomon osɨmtɨzir ekiam e ganɨga, e gamizɨ e osɨmtɨzir ekiam atera pamtemɨn ingari. Kamaghɨn amizɨ nɨ en asughasugh en osɨmtɨzir taba agɨfagh. Nɨ kamaghɨn damightɨ, e datɨrɨghɨn nɨn apengan ikiam.”
5 Ezɨ Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghɨn me mɨgei, “Ia mangɨ, 3plan dughiaba gɨvaghtɨ ia ua izɨtɨ kɨ uan nɨghnɨzimɨn gun

† **11:36:** 2 Samuel 21:17ɨn, gumazir maba ghaze, Devit mati lam, angazangarim Israelia ganɨdi. Gɨn akar kam, Devitɨn lam, a Devitɨn adarazir akar isɨn zuimɨn mɨn oto. Akar kam, “Devitɨn lam mungan kogham,” an mɨngarim kamaghɨn, “Devitɨn ikɨzim gɨvan markɨ.”

ia mikimam." Ezi me anetegha uamategha ghue.

6 Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, "Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?"

7 Ezi me kamaghin a migei, "Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam."

8 Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsisi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungi, egha datirighin me an ingangarir gumazibar otifi.

9 A kamaghin me migei, "Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvagham?"

10 Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, "Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, 'Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira.

11 Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.' "

12 Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi.

13-14 Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, "Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram."

15 Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.

16 Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, "E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan." Me akar kam mikemegha, me tintinibar uan nguibabar ghue.

17 Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

18 Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, a fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Adoram. Dughiar Adoniram ghua Israelia batozimin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalemin ghu.

19 Dughiar kamin ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

12:15: 1 Atriviba 11:29-39 **12:16:** 2 Samuel 20:1 * **12:19:** Akar kam, "dughiar kamin ikegha iza datirighin," a datirighin en dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

20 Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin oraki, Jeroboam Isip ategha ize. Egha me uari ko iviriamin ikiasa a bagh akam amada. A izezima, me a gamizima a Israelian ikiziba bar men atrivimin iti. Ezi Judan anabamin adarazira, me Devitin ikizimin otivizir atrivibar apengan iti.

Akam inigha izir gumazim Semaia, Godin akam akuri
(2 Eghaghaniba 11:1-4)

21 Ezi Rehoboam ghua Jerusalemin otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam.

22 Ezi God kamaghin akam inigha izir gumazim Semaia migei,

23 "Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim,

24 'Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ian bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.'" Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Jeroboam akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

25 Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itibagh isin nguibar ekiam Sekem avinizir divazim, gavgavim a ganiga an ingarigha, egha nguibar kam dughiar mabar an ike. Egha gin anetegha, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Penuel avinizir divazimin ingara, gavgavim a ganidi.

26 Jeroboam kamaghin nighnigha ghaze, "Nan gumazamiziba ti na tegh, ua Devitin adarazir apengan mangigham.

27 Me datirighin Jerusalemin itir Ikiavira Itir Godin Dipenim zurarama an ghua, a bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh iragh, uamategh uan Ekiam Rehoboam, a Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh me ti na misueghti ki aremeghti, me uamategh Atrivim Rehoboam bagh mangam."

28 Jeroboam nighnizir kam deraghavirama a tuisigha givagha, kamaghin bulmakaun apurir pumuning marvir guamningin min, golin aningin ingari. Egha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze, "Ia dughiar aviribar Ikiavira Itir Godin ziam fasa Jerusalemin zui. Ezi datirighin ia ua mangan kogham. Israelia, ia gan, ian godning kara. Aning Isipin ia inigha, ian akua kagh ize. Ia aningin ziam fi."

29 Egha a golin bulmakaun mam Betelin nguibar ekiamin anetigha, igharazim Danin nguibar ekiamin aneti.

30 Ezi gumazamiziba bulmakaun kamningin ziamning fe. Me kamaghin amua arazir kuram gami. Dan bar saghon iti, ezi gumazamiziba Danin itir bulmakaun kamin ziam fasa pura Danin zui.

31 Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabagh isin danganibar ingari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir maba pura adav sefe. Me Livain anabamin adarazi puvati.

Ikiavira Itir God, Betelin itir danganir gol bulmakauningin ziamning fem gasighasighasa

32 Egha Jeroboam, gol bulmakauningin ziamning fasa dughiar ekiar mam ginaba, a namba 8in iakinim an namba 15in aruem. Kar bulmakaun kamningin ziam fer dughiam, a Judaba Godin ziam fer dughiam ko ekevegha magh ghu. Egha a bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav suegha ofa gamir dakozim gisin da tuegha ofa gami. A Betelin

12:28: Ua Me Ini 32:4 **12:32:** Ofa Gami 23:33-34

ofan kabagh ami. Egha a ofa gamir gumazir a uabi misevezíba bagha akam amadagha ghaze, Me Betelin izi danganir ofabagh amibar ingangarimin faragh mangi a damuam.

33 Egha namba 8in iakinim, an namba 15in aruer a uabi inabazim, kar Israelian dughiar ekiar me marvir guabar ziaba famim. Ezi Jeroboam, Betelin nguibamin ingarizir ofa gamir dakozimin ghugha, mughuriar aghuim zuir ofa gami.

13

1 Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimin tughav ikia ofa gami, ezi Godin akam inigha izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha izir gumazir kam a Judabar gumazim, ezi Ikiavira Itir God, Juda ategh Betelin mangasa a mikeme.

2 Ikiavira Itir God, an akam ofa gamir dakozir kamin ikia, egha akam inigha izir gumazim migia ghaze, Ni kamaghin ofa gamir dakozir kam mikim: "O ofa gamir dakozim, ki Ikiavira Itir God, ki akam nin iti. Otarir mam, an ziam Josaia, a Devitin ikizimin aven otivam. An atrivimin ikiamim dughiamin, a nin ofa gamir gumazir ni gisin ofa gamiba inigh, ni gisin me arigh me misueghti me arimighiregham. Egh a gumazir kabar aghariba ni gisin da tueghti, ni bar mizegham."

3 Egha akam inigha izir gumazim akar kam kunigha ua kamaghin migei, "Ki datirighin bizitam ni mikimam, Ikiavira Itir God arazitam nin akaghti ni fogh suam, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin akamra. A kamakin: Ofa gamir dakozir kam dipirighirighti, an itir averenim tintinibar iregham."

4 Jeroboam ofa gamir dakozimin boroghin mitighav ikia, akar kam baraki. Egha uan dafarim fuegha akam inigha izir gumazimin akuigha ghaze, "Gumazir mamin suiragh." Ezi Jeroboamin dafarim maghira mineghirigha ikia mamaghira iti, ezi an anepirigh ua izan ibura.

5 Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazimin akamin aven mikemezi moghira, a dipirizi averenim tintinimin nguazim gire.

6 Ezi Atrivim Jeroboam kamaghin akam inigha izir gumazim migei, "Nan ifongiam kamakin, ni na bagh uan Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikimti, a nan akuraghti nan dafarim ua deraka." Ezi akam inigha izir gumazim Ikiavira Itir God ko migeima, an atrivimin dafarim gamizi, a ua deragha iraghu.

7 Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim migei, "Ki kamaghin ifonge, ni nan dipenimin izi ga damam. Egh ki bizir aghuitam ni daningam."

8 Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, "Ni uan dagiaba akuar pumuningin da abigh tam na daningisi damuti, ki nin dipenimin mangan kogham, egh Betelin nguibamin kagh ni ko dagheba ko dipabar aman kogham.

9 Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi an mangan kogham. Ki uamategh tuavir igharazitamin mangam."

10 Ezi akam inigha izir gumazim tuavir a izezimin ghuzir puvati. A Betel ategha tuavir igharazimin ua ghu.

Akam inigha izir gumazir ghurim, Judan akam inigha izir gumazim gifara

11 Dughiar kamin akam inigha izir gumazir ghurir mam Betelin nguibamin iti. Ezi an otariba iza, Judan akam inigha izir gumazim Betelin amizir bizibar gun a migei. Egha uaghan akam inigha izir gumazim, Atrivim Jeroboam mikemezir akabar gun a migei.

12 Ezi afeziar ghurim kamaghin otaribar azara, "Akam inigha izir

13:2: 2 Atriviba 23:15-16

gumazir kam, tuavir manamra a uamategha an ghu?" Otariba akam inigha izir gumazim ghuzir tuavimin gani, kamaghin amizi, me uan afeziam mikeme.
13 Ezi a kamaghin me migei, "Ia mangi satel inigh izi nan donki gisin datigh." Ezi me amigha givazi, a donki gaperagha zui.
14 A Judan akam inigha izir gumazimin gin ghua an garima, a temer okin povimin aperaghav iti.
Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin an azara, "Ni akam inigha izir gumazir kam, ni Juda ategha ize?"
Ezi akam inigha izir gumazim a ikaragha ghaze, "Are, kar kirara."
15 Ezi gumazir ghurim kamaghin a migei, "Ni nan dipenimin izi na ko damasa ki ifonge."
16 Ezi Judan akam inigha izir gumazim a migia ghaze, "Ki uamategh ni ko nin dipenimin mangan kogham. Egh ki danganir kamin daghetam ko dipatam ameghan kogham.
17 Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan ki tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi uam an mangan kogham. Ki tuavir igharazitamin uamategh mangam."
18 Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin a migei, "Ki uaghan nin min akam inigha izir gumazir mam. Ezi Ikiavira Itir God uan ensel na bagha anemadagha ghaze, ki ni inigh uan dipenimin mangi dagheba ko dipam ni daningti, ni dar ami." Egha gumazir ghurir kam a gifara.
19 Ezi Judan akam inigha izir gumazim, kamaghin oregha, gumazir ghurir kamin gin an dipenimin ghugha dagheba ko dipaba api.
20 Aning dagheba apir dakozimin aperaghav itima, Ikiavira Itir God, akar mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganingi.
21 Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir gumazir kam pamtem a migia ghaze, "Ikiavira Itir God, nin God kamaghin migia ghaze, ni an Akar Gavgavim batuegha, egha a ni mikemezi moghin amizir puvati. Bar puvati.
22 Ni ua iza danganir a dagheba ko dipabar aman nin anogoroghezi, ni da ame. Kamaghin amizi, ni aremeghti me nin kuam isi nin inazir afeziabar mozimin ni afaghan kogham."
23 Ezi Judan akam inigha izir gumazim amegha givazi, akam inigha izir gumazir ghurim, a bagha uan donki akirigha a ganingizi ana gaperagha zui.
24 A ghuavira itima laionin mam iza a batogha a misoghezi an areme. Ezi an kuam irighav itima donki an boroghin tughav itima, laion uaghan an kuamin boroghin tughav iti.
25 Ezi gin gumazir maba tuavir kamin ghua garima, an kuam tuavimin irighav itima, laion an boroghin tughav iti. Ezi me ghua Betelin nguibamin otivigha ganizir bizir kamin gun gumazamizibav gei.
26 Ezi akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, "Mar Judabar akam inigha izir gumazimin kuamra. A Ikiavira Itir Godin akam batoke. Ezi Ikiavira Itir God, mikemezi moghiram amua laion amadazi, a iza a misoghezi an areme."
27 Ezi a uan otaribav gia ghaze, "Ia satel isi nan donki gisin anetigh." Ezi a mikemezi moghin me ami.
28 Ezi a tuavimin ghua garima akam inigha izir gumazimin kuam tuavimin irighav iti. Ezi donki ko laion an kuamin boroghin tughav iti. Laionin kam, an kuam apir puvatigha, bizitamin donki gamizir puvati.
29 Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam an kuam isa uan donki gati. Egha a inigha Betelin ghugha, an kuam bagha azia, a isa mozimin anefam.

13:24: 1 Atriviba 20:36

30 Egha akam inigha izir gumazir
ghurim an kuam isa uan dagiar
torimram anefa. Egha uan otariba
ko azia kamaghin migia ghaze, “O,
en aveghbuam! O, en aveghbuam,
noki!”
31 Me anefagha givagha, akam
inigha izir gumazir ghurim kam-
aghin uan otaribav gei, “Ki are-
meghti ia nan kuam isi Godin akam
inigha izir gumazir kamin kuam itir
mozimin boroghin na afagh.
32 Guizbangira, Ikiavira Itir God,
akar an akam inigha izir gu-
mazim mikemezibar amighti, da bar
guizbangirama otivigham. Ikiavira
Itir God, Betelin itir ofa gamir
dakozim gasighsigh, egh Samarian
Distrighin itir nguibabar itir ase-
bar ziaba feir dipeniba bar dagh
asighasigham.”

Jeroboam arazir kuram gamua ghuavira iti

33 Jeroboam bizir kabar gari
da otifi, ezi a uan arazir kuraba
ataghiraghasa nighnizir puvati. Bar
puvati. An ofa damuamin danganir
a uabi ingarizibar ofa damuasa
gumazir kinibav siva ghuavira iti.
Gumazir manam ofa damuamin in-
gangarim bagha nighnisi, Jeroboam
puram anemiseveghti, a ingaram.
34 Jeroboam uan adarazi ko me
arazir kurar kabagh amua, men
arazir kurar kaba me gamima me
osimtizim iti. Arazir kam bangin,
Ikiavira Itir God Jeroboamin adarazi
bar me kuavareme.

14

Jeroboamin otarim arimariam ini

1 Dughiar kamin, Atrivim Jer-
oboamin otarim Abiya arimariam a
ini.
2 Ezi Jeroboam kamaghin uan
amuimin migia ghaze, “Ki kamaghin
ifonge, ni igharagh kurkeghti, gu-
mazamiziba suam, ni nan amuim
puvati. Egh ni Silon mangi. Ni fo,
Godin akam inigha izir gumazim
Ahiya a nguibar kamin iti. Gumazir
kam na migia ghaze, ki Israelian
atrivimin otivam.
3 Ni 10plan bretin rubuziba ko,
bisketin taba ko, hanin minetam
inigh mangi a daningigh. Egh
otarimin arimariam gifofoghsi an
azaragh. Eghti a ni mikimam.”
4 Ezi Jeroboamin amuim a
mikemezi moghin ghua Silon
nguibamin Ahiyan dipenimin zui.
Ahiya datirighin bar ghurigha
damaziba okafi.
5 Jeroboamin amuim izavira itima,
Ikiavira Itir God Ahiyan migia ghaze,
“Jeroboamin amuim ni bagh izi, uan
otarimin arimariam gifofoghsi nin
azangsighasa izi, a deragham ti. A
ifar amizir igharazimin min gan
ni bagh izam.” Egha Ikiavira Itir
God, biziba bar dar gun Jeroboamin
amuim mikimasa Ahiya mikeme.
6 Ezi Ahiya orazima, Jeroboamin
amuimin dagariba tiar akamin
azenan tingazima a kamaghin migei,
“Jeroboamin amuim ni aven izi.
Ni tizim bagh amizir igharazimin
min uabi garigha na gifarasa? Ki
migirigiar mam iti, ki ni mikemeghti
nin navim bar ni basemegham.
7 Ni uamategh Jeroboam bagh
mangi, kamaghin Ikiavira Itir Godin
akamin a mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God,
Israelian God, ki kamaghin migei:
Jeroboam, ki uan gumazamiziba
Israelia, men tongin ni amisevezi ni
men atrivimin oto.
8 Ki Devitin adarazi da atrivir in-
gangarim adegha, a isa ni ganingi.
Ezi ni nan ingangarir gumazim Devit
amizir arazir aghuibar gin zuir pu-
vati. Devit nan Akar Gavgaviba bar
adar gin ghua, uan navir averiamin
aven na baghavira ikia, egha arazir
nan damazimin derazibaram ami.
9 Ni arazir kuram gamua ghuavira
ikia, faragha ikezir darazir arazir
kuraba bar dagh afira. Ni ua bagha
godin igharaziba ko marvir guar ni
ainin amerezibar dar ingari. Egha
akirim ragha na gasaragha aser
kabar ziaba fe. Ezi ki nin arazir kaba
bagha, bar nin aningaghe.

13:31: 2 Atriviba 23:17-18

10 Bar guizbangira! Ki nin
adarazigh asighasigham. Egh Jer-
oboam, Israelian aven nin gumaz-
iba gin otivti, ki bar moghira me
agivagham, gumazir igiaba ko aru-
aba sara. Ki bar me agivagham, mati
gumazim buariba bar da suegha da
makunizi tam ua itir puvati.
11 Nin adarazir aven gumazitaba
nguibar ekiamin arimighiregh men
kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti
tarazi nguibar ekiamin azenan
arimighireghti isaba men kuabar
amam. Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.' "
12 Egha Ahiya ua Jeroboamin
amuim migia ghaze, "Ni uamategh
uan nguibamin mangi. Ni nguibar
ekiamin aven mangitimira nin
otarim aremegham.
13 Eghti Israelia bar moghira an
aziva anefam. A uabira Jeroboamin
adarazir tongin, Ikiavira Itir God, Is-
raelian God, an garima, an arazir
aghuibagh ami. An kuamra gumaz-
iba a isi mozim darigham. Eghti Jer-
oboamin adarazir gumazir igharaz-
iba, puvatigham.
14 Eghti Ikiavira Itir God, gumazi-
tam amiseveghti an atrivimin ikiam,
egh atrivir kam Jeroboamin adarazi
bar me agivagham. Bizir kam,
datirighin ikegh mangivira ikiam.*
15 "Israelia, temer guarir aser
amizim Aseran nedazim itiba dar
ziaba fe, men arazir kam Ikiavira Itir
God gamizi, a bar men aningaghe.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
mizazim me gaseghti, me atiatigh
akongam, mati aperiam uaghira
ighurunim amozorozi a ivazvasi.
Egh Ikiavira Itir God, nguazir
aghuir a Israelian inazir afeziabagh
aningizir kamin me batuegham. Egh
Yufretisin Fanemin vongin tintinibar
me aghamsigh me akunigham.
16 Jeroboam uabi arazir kurar kam
gamigha, bar Israelia gekuizi me
arazir kuram gami. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir God Israelian arazir ku-
rar kam ginighnigh, akirim ragh me
gasaragham."
17 Ezi Jeroboamin amuim akar
kaba baregha dikavigha uamategha
Tirsan nguibar ekiamin zui. A
ghua uan dipenimin aven zuima, an
otarim areme.
18 Ezi Ikiavira Itir Godin akam
inigha izir gumazim Ahiya mikemezi
moghira, Israelia bar moghira
otarimin azia, egha a isa mozim gati.

Jeroboam areme

19 Atrivim Jeroboam amizir araz-
iba, da bar akinafarir mamin
aven iti, akinafarir kam me kam-
aghin a dibori, Israelian Atrivibar
Eghaghaniba.† Akinafarir kamin, a
uan apanibav soghezir eghaghaniba
ko, a kantri gativagha amizir bizibar
eghaghaniba, an aven iti.
20 Jeroboam 22plan azenibar
atrivimin ikegha uan inazir afezi-
abar min aremezi, me an kuam isa
anefa. Ezi an otarim Nadap an
danganim inigha atrivimin iti.

Rehoboam Judabar atrivimin iti (2 Eghaghaniba 11:5--12:16)

21 Solomonin otarim Rehoboam,
a Judabar atrivimin iti. A 41plan
azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha
17plan azenibar atrivimin ike. A
Jerusalemin aperagha iti, nguibar
ekiar kam Ikiavira Itir God, Israelian
nguibar ekiar igharazibar tongin,
ua bagha a ginaba, eghti danganir
kamin Israelia bar Godin boroghin
iziva an ziam fam. Rehoboamin

14:10: 1 Atriviba 15:29 * **14:14:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.
† **14:19:** En Godin Akinafarimin aven, akinafarir pumuning iti, me kamaghin aning dibora ghaze, Israelia ko Judabar Atriviba 1 ko, Israelia ko Judabar Atriviba 2. Ezi uaghan akinafarir igharazir pumuning iti, me aning dibora ghaze, Atrivibar Eghaghaniba 1 ko, Atrivibar Eghaghaniba 2. Ezi marazi kamaghin nighnisi, bar fomira akinafarir igharazimning uaghan ike, Kar, Israelian Atrivibar Eghaghaniba ko, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Dughiar mabar, Godin Akinafarimin aven itir akinafariba, akinafarir igharazir kamningin akaba dar iti. Ezi datirighin akinafarir igharazir kamning, bar ovenge, ezi e uam adar ganan kogham.

amebam, an ziam Nama, a kantri
Amonian amizim.
22 Dughiar kamin Judabar gumaza-
miziba arazir kurar aviriba Ikiavira
Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi
arazir kurar me amizir kaba, Ikiavira
Itir Godin aningagharim gamizi, a
ghua bar ekefe. Men inazir afezi-
aba faragha arazir kurabagh ami, ezi
Ikiavira Itir Godin adarir datirighin
Judabar itim, a bar ekevegha adarir
fomira men inazir afeziabar ikezim
bar a gafira.
23 Judaba datirighin mighsiaba
ko temer ekiabar apebabar, dagiar
guarir dighoriba itiba ko temer
guarir aser amizim Aseran nedazim
itiba, isa danganir kabar da asava
dar ziaba fe.
24 Ezi arazir bar kurar mam oto.
Gumazir maba, me asebar ziaba fer
danganir kabar poroghamiba uari
isava akuir arazibagh ami. Judan
gumazamiziba, me gumazamizir
fomira nguazir kamin ikezibar min,
arazir bar kurir ki aghuazibagh
ami. Gumazamizir fomira ikezir
kaba, Ikiavira Itir God me batuegha,
nguazir kam isa Israelia ganingi.
25 Ezi Rehoboam atrivimin itima
an namba 5in azenim otozi, Isipian
Atrivim Sisak uan midorozir gumaz-
iba ko iza Jerusalem ko misosi.
26 Egha me Jerusalemia misogha,
me abinigha Ikiavira Itir Godin
Dipenim ko, atrivimin dipenimin
bizir bar aghuiba, me bar da ini.
Egha uaghan Solomon midorozim
bagha ingarigha golin noghezir
oraba, me bar ada inigha Isipin ghue.
27 Ezi gin Atrivim Rehoboam uan
ingangarir gumazibav kemezi, me
bras inigha uam orar igiabar in-
garigha brasin da noke. Ezi da
Isipia okemezir orabar danganiba
ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir
gumazir an dipenimin tiar akabagh
eghuvibagh aningizi me dar suigha
tiarakabar gari.
28 Atrivim Ikiavira Itir Godin
Dipenimin zuir dughiabar, a geghu-
vir gumazir kaba orar kaba inigh
an aku mangam. Eghti atrivim
uamategh uan dipenimin izeghti, me
orar kaba inigh da itir dipenimin
mangi dar arigham.
29 Atrivim Rehoboam amizir arazir
igharaziba, da akinafarir me kam-
aghin diborimin aven iti, Judabar
Atrivibar Eghaghaniba.
30 Rehoboam ko Jeroboam an-
ing atrivimningin itir dughiamin,
kantrin pumuning zurara uaning
misosi.
31 Ezi gin Rehoboam uan inazir
afeziabar min aremezima, me De-
vitin Nguibar Ekiamin an inazir
afeziabar kuaba afir danganimin
anefa. Ezi an otarim Abiya an
danganim inigha atrivimin oto. Re-
hoboamin amebam an ziam Nama, a
kantri Amonin amizim.

15

Abiya Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 13:1--14:1)

1 Nebatin otarim Jeroboam, Is-
raelin atrivimin itima, an namba
18in azenimin, gumazir ziam Abiya,
an ziar igharazim Abijam, a Judan
atrivimin oto.
2 A 3plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam
Maka, Apsalomin guivim.
3 Abiya arazir kurar an afeziam
amizibar miraram ami. A uan in-
azim Devit amizi moghin, a bar uabi
isa Ikiavira Itir God, an God ganidir
puvatigha, a ko navir vamiran itir
puvati.
4 Ezi Ikiavira Itir God Devit bangin,
an otarir mam isa Abiya ganingi,
an an danganim inigh Jerusalemin
atrivimin ikiam. Eghti a Jerusalem
damighti, a deraghvira iki gavgav-
igham.
5 Devit Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir aghuibagh ami,
egha zurara an Akar Gavgavibar gin

14:23: 2 Atriviba 17:9-10 **14:24:** Godin Araziba 23:17 **14:25:** 2 Eghaghaniba 12:2-8 **14:26:** 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghaniba 9:15-16 **15:4:** 1 Atriviba 11:36 **15:5:** 2 Samuel 11:1-27

zui. Dughiar bar vamira, Devit pazav Hitian gumazim Uria gami.

6 Abiya angamira itir dughiamin,* Rehoboamin midorozir gumaziba, ko Jeroboamin midorozir gumaziba, zurara uariv soghavira iti.

7 Atrivim Abiya amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

8 Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti.

Asa Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 15:16--16:14)

9 Jeroboam Israelian atrivimin itima, an azenir namba 20in, Asa Judan atrivimin oto.

10 Asa 41plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An inaghamim Maka, an Apsalomin guivim.

11 Asa uan inazim Devitin min arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin derazibagh ami.

12 Egha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba, a bar me batoke. Egha an inazir afeziaba dighoregha asezir asebar marvir guaba, a bar da batoke.

13 Egha uan inaghamim Maka, atrivir danganimin a batoke. Ikiavira Itir God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an nedazimin ingari, ezi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin a gaborozi a isi.

14 Ezi asebar ziaba fer danganir bar pin itiba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha dughiabar zurara Asan navir averiam Ikiavira Itir God baghavira iti.

15 Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.

16 Egha Asa ko Basa atrivimningin ikia, zurara uaning misogha mamaghira iti.

17 Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha anevini, eghti gumazamiziba Judan mangigh izegh damuan kogham.

18 Ezi Atrivim Asa silva ko golin nar Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh aningi, eghti me da inigh nguibar ekiam Damaskusin mangi Sirian Atrivim Benhadat daningam. Benhadat, a Taprimonin otarim, egha Hesionin igiavotarim. Asa kamaghin Benhadat mikimasa uan ingangarir gumazibav keme,

19 "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati nan afeziam ko nin afeziam amizi mokin. Ki ni bagha silva ko gol amadi. Eghti ni mangi Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavir mam abikigh, eghti a uan midorozir gumaziba inigh mangi nan nguazim atakigh."

20 Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me ghua midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kora, Ijonin nguibar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini. Egha uaghan Galilin Dipar Akaremin boroghin itir nguazim isava, Naptalin anabamin nguazim bar moghiram a ini.

21 Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim

---

15:6: 2 Eghaghaniba 13:3-21 * **15:6:** Hibrun akinafarir bar ghuriba, danganir kamin, dar akaba ko uaghara garir puvati. Dar aviriba, ziar kam, Rehoboam dar iti, ezi vabara ziar kam, Abiya dar iti.
15:12: 2 Eghaghaniba 15:8-15

ategha, ua ghua Tirsan nguibar ekiamin iti.
22 Ezi gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguibam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim aning ganingi. Nguibar kamning, Benjaminin anabamin nguazimin iti.
23 Atrivim Asa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an Atrivim Asa nguibar ekiaba avinizir divaziba, gavgavim dagh aningizir ingangarir ekiaba ko ingangarir igharazir an amizibagh eghari. Ezi Asa ghurigha givazi, arimariar kurar mam an dagarimningin oto.
24 Egha Asa uan inazir afeziabar min aremezi me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat, an danganim inigha atrivimin oto.

Nadap Israelian atrivimin iti

25 Asa namba 2in azenimin Judabar atrivimin itima, Jeroboamin otarim Nadap, Israelian atrivimin oto. Egha an azenir pumuningra atrivimin ike.
26 Egha Nadap uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me uaghan arazir kurabagh ami.
27 Ezi Isakarin anabamin gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapin misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonin nguibar ekiam ekiaruzir dughiamin, Basa, Nadap batogha a misoghezi an areme.
28 Ezi Asa uabi Israelian atrivimin iti. Asa Judan atrivimin itima, an namba 3in azenimin, bizir kam oto.
29 Ezi Basa zuamira Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. A men tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamin, akar Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazimin akamin aven mikemezim, a guizin oto. Akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamin gumazim.
30 Jeroboamin adarazir batozir bizimin mingarim kamakin, Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamin arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, a bar aningaghe, kamaghin amizi a Jeroboamin adarazigh asighasiki.
31 Atrivim Nadapin arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Basa Israelian atrivimin oto

32-33 Asa namba 3in azenimin Judan atrivimin itima, Ahiyan otarim Basa, Israelian atrivimin oto. Egha a 24plan azenibar Tirsan nguibar ekiamin atrivimin ike. Dughiar Asa ko, Basa atrivimningin itim, aning uaning misoghavira iti.
34 Egha Basa uan afeziam Jeroboamin min, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia gekuizi, me arazir kurabagh ami.

16

1 Ezi Ikiavira Itir God, akam Basa daningasa, akam inigha izir gumazim Jehu mikeme, a Hananin otarim. Ikiavira Itir God ghaze,
2 “Basa, ni deraghviram oragh. Ni faragha gumazir kinim, ezi ki ni gamizi ni atrivimin otogha, nan gumazamiziba Israelia gativagha men gari. Egha ni Jeroboamin min arazir kurabagh amua, gumazamizibagh etuima, me arazir kurabagh ami. Ezi

15:29: 1 Atriviba 14:10; 14:14

men arazir kuraba na gamima, ki men aningaghe.

3 Kamaghin amizi, ki Nebatin otarim Jeroboamin adarazi gasighasighazi moghin, ki ni ko nin adarasi, bar ia gasighasigham.

4 Nin adarazir aven gumazitaba, nguibar ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti, isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

5 Atrivim Basa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

6 Ezi Basa uan inazir afeziabar min aremezi, me Tirsan anefa. Ezi an otarim Ela an danganim inigha atrivimin oto.

7 Atrivim Basa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami, mati Atrivim Jeroboam fomiram amizi moghin, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima an aningaghe. Basa uaghan Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. Ezi Ikiavira Itir God, Basa ko an adarazigh asighasighasa akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingi. Jeroboamin adarazi kuavaremezi moghin Basan adarazi uaghan kuavaremegham.

Ela Israelian atrivimin oto

8 Atrivim Asa namba 26in azenimin, Judan atrivimin itima, Basan otarim Ela, Israelin atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiamin azenir pumuningra atrivimin ike.

9 Ezi Elan ingangarir gumazir mam, Simri, a Elan karisin mabar garir gumazibar dapanim, a Ela misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Dughiar mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamin ikia, Arsan dipenimin dipar onganiba apava ongani. Arsa, an atrivimin dipenimin garir gumazim.

10 Ezi Simri dipenimin aven ghugha, Ela misoghezi an areme, ezi an an danganim inigha atrivimin oto. Asa Judan atrivimin itima, an namba 27in azenimin arazir kam oto.

11 Simri atrivimin otozi dughiamin, izzuamira Basan adarazir gumaziba, bar me misuaghariki. Egha uaghan an anababa ko namakaba bar me misuaghariki. A tav ataghizi a itir puvati.

12 Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi bar me agifa. Arazir kamin, Ikiavira Itir God, uan akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingizim, a guizin oto.

13 Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir God, a Israelian God, an damazimin arazir kuram gamua asebar ziaba fe. Egha Israelia gekuizi, me uaghan arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God aningaghegha, bar Basan adarazigh asighasiki.

14 Atrivim Ela amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Simri Israelian atrivimin oto

15 Atrivim Asa namba 27in azenimin, Judan atrivimin itima, Simri Israelian atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam 7plan aruebar atrivimin ike. Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba kantri Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniasa anekiarugha me ko misosi.

16 Me misogha ghua kamaghin oraki, Simri arazir bar kuram gamigha atrivim misoghezi an areme. Ezi aruer kamra, midorozir gumaziba uan gumazir dapanim, an ziam Omri, me anemisevezi a Israelian atrivimin oto.

17 Ezi Omri uan midorozir gumaziba ko Gibeton ategha ghua, Tirsa iniasa an ekiarugha misosi.

18 Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamin garima, Omrin midorozir gumaziba an adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir mamin aven ghu. Egha an avim gaborogha atrivimin dipenibagh aboi. Egha a uabi avir kamin aven areme.

19 Bizir Simri batozimin mingarim
kamakin: Jeroboam faragha uabi
arazir kuram Ikiavira Itir God, Is-
raelian Godin damazimin a gami,
egha a uaghan Israelia getuima, me
arazir kuram gami. Ezi Simri, Jer-
oboamin arazibar gin ghua, arazir
kuram gamigha, an ivezir kurar kam
ini.
20 Atrivim Simri amizir arazir
igharaziba bar, da akinafarir me
kamaghin diborimin aven iti, Is-
raelian Atrivibar Eghaghaniba.
Akinafarir kam, a Atrivim Ela
abirazir eghaghanim, uaghan an
aven iti.

Omri Israelian atrivimin oto

21 Atrivim Simri aremezi, Israelian
ikizim bigha, ikizir pumuningin
oto. Israelian gumazamizir maba,
Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an
atrivimin ikiasava ami, ezi igharaz-
iba Omri baka.
22 Egha gin Omrin adarazi Tipnin
adarazi abira. Ezi Tipni aremezi,
Omri atrivimin oto.
23 Atrivim Asa namba 31in
azenimin, Judan atrivimin itima,
Omri Israelian atrivimin otogha
12plan azenibar atrivimin ike. An
6plan azenir faragha zuibar, a Tirsan
nguibar ekiamin ike.
24 Egha gin Omri mighsiar
muziarim itir nguazir mam givese.
Egha mighsiar kamin divazir gav-
gavim avinizir nguibar ekiar mamin
ingari. Gumazir an a da nguazir
kam givezezim, an ziam Semer, Omri
60,000 silva isa Semer ganingi. Egha
Omri gumazim Semer ginighnigha
ziar kam nguibar ekiam ganingi,
Samaria.
25 Egha Omri arazir kurar avirim
Ikiavira Itir Godin damazimin dagh
ami. An arazir kuraba bar ekevegha
atrivir, faragha ikezibar arazir
kurabagh afira.
26 Omri, a Nebatin otarim Jer-
oboamin arazir kurabar gin ghua,
Ikiavira Itir Godin damazimin uabi
arazir kurabagh amua, uaghan
Israelia getuima me arazir kurabagh
ami, ezi me aseba fer arazim, Ikiavira
Itir God, Israelin God gamizi, a puvira
men atari.
27 Atrivim Omri amizir arazir
igharaziba bar, da akinafarir me ka-
maghin diborimin aven iti, Israelian
Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir
kam, a Omrin ingangarir gavgav-
ibagh eghari.
28 Ezi Omri uan inazir afeziabar
min aremezi, me Samarian nguibar
ekiamin mozimin an efa. Ezi an
otarim Ahap, an danganim inigha
atrivimin oto.

Ahap Israelian atrivimin oto

29 Atrivim Asa namba 38in
azenimin, Judan atrivimin itima,
Omrin otarim Ahap Israelian
atrivimin oto. Egha a 22plan azeni-
bar Samarian nguibar ekiamin ike.
30 Egha Ahap arazir kurar avirim
Ikiavira Itir Godin damazimin dagh
ami. An arazir kuraba bar ekevegha
atrivir faragha ikezibar arazir
kurabagh afira.
31 A Jeroboamin min arazir
kurabagh amua, egha ghaze, pura
bizim. Egha a Saidonian nguibamin
Atrivim Etbalin guivim Jesebelin iti.
Egha Saidonian asem Balin ziam fe.
32 Egha Ahap asem Bal bagha
Samarian dipenir mamin ingarigha,
ofa gamir dakozir mam dipenir
kamin aven an ingari.
33 Egha a datirighin aser amizim
Aseran marvir guamin ingarigha, an
ziam fe. An arazir kam, Ikiavira Itir
God, Israelian God, gamizi, a bar an
aningaghe. An arazir kuraba bar
ekevegha, atrivir faragha ikezibar
arazir kurabagh afira.
34 Dughiar Ahap atrivimin itimin,
Betelin nguibar ekiamin gumazim
Hiel, a ua Jerikon nguibar ekiamin in-
gari. Hiel nguibar ekiamin avinamin
divazir mingarim bagha dagiar
ekiaba arizima, an otarir ivariam
Abiram areme. Egha a nguibam
avinizir divazimin tiar akar ekiabar
ingarima, an otarir abuananam
Segup areme. Bizir kam Hiel bato,

16:25: 1 Atriviba 14:9; 16:30-33; Maika 6:16

mati akar Ikiavira Itir God bar fomira
Nunin otarim Josua mikemezimin
min oto.*

Akam inigha izir gumazim Elaijan eghaghanim

17

(Sapta 17--21)

Elaija ghaze, Israelin kantri, amoziba puvatigham

1 Akam inigha izir gumazir mam,
Elaija, a Gileatin Distrighin itir
nguibar ekiam Tisben gumazim.
Dughiar mamin, a iza Atrivim Ahap
batogha kamaghin a migia ghaze,
"Ki Godin ingangarir gumazim.
Ikiavira Itir God, Israelian Godin
bar zurara itim, ki an ziamin,
guizbangira ni migei: Amoziba ko
dimagarimin ghuariamin dipaba
azenir tabar nguazim giran kogham.
Egh kamaghira iki mangiti azenir
taba givagham. Egh kamaghira iki
mangiti, ki mikemeghti, amozim ua
izam."
2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Elaija migei,
3 "Ni danganir kam ategh, Jordanin
Fanemin aruem anadi naghin mangi,
Keritin Daghurimin boroghin uabi
modogh iki.
4 Egh ni daghurir kamin dipabar
ami. Ki kuarazir kotkotbav kemegha
gifa, eghti me ni bagh dagheba inigh
izam."
5 Ezi Elaija Ikiavira Itir Godin
akamin gin ghua, Jordanin Fanemin
aruem anadi naghin Keritin
Daghurimin boroghin iti.
6 A dipar kam apa itima, kuarazir
kotkotba mizaraziba ko guaratizibar,
a bagha bretba ko asiziba isa izi, ezi a
dapi.
7 Ezi dughiar mabar kantri Israelin
amoziba puvati, ezi daghurir dipar
kam uaghan dake.

Elaija, amizim uan otarim ko aningin akura

8 Keritin Daghurim dakegha givazi,
Ikiavira Itir God kamaghin Elaija
migei,
9 "Ni dikavigh Saidonin nguibar
ekiamin boroghin itir nguibar mam
Sarefatin mangi, egh kagh daperagh
iki. Ni oragh, nguibar kamin, amizir
mam iti, an pam areme. Ki, dagheba
ni daningiva egh nin gan nin akur-
vaghasa, ki amizir kam amisevegha a
mikeme."
10 Ezi Elaija dikavigha Sarefatin
nguibamin ghu. A ghua nguibar
kamin divazimin tiar akamin otogha
garima, amizir pam aremezir mam
dazibagh eghufi. Ezi an amizimin
diagha an azaragha ghaze, "Ga
uaning, ki dipatam amasa. Ni na bagh
dipatam minemin a tuigh a inigh izi."
11 Ezi amizim Elaijan akam
baregha dipam iniasa zuima, a uam
an diagha ghaze, "Noki, ni na bagh
bretin otevitam sara inigh izi."
12 Ezi amizim a ikaragha ghaze,
"Ikiavira Itir God, nin Godin ikia ma-
maghira itim, a nan gari. An ziamin,
ki guizbangira migei, ki bretba pu-
vati. Plauan bar muziarimra, a
nguazir minemin iti, ezi olivin borer
muziarim, uan misevimin iti. Ki
datirighin plauan muziarim tuasa
daziba akumakui, egh da inigh uan
dipenimin mangigh a tuam. Ki uan
otarim ko, ga aneramegh givaghti,
dagheba ua puvatigham. Mar ga
ovengsivira mizuam ikiam."
13 Ezi Elaija a migia ghaze, "Ni ma-
maghin nighnigh atiatingan marki.
Ni uan dipenimin mangi, ni mikemezi
moghira damu. Egh, ni faragh plauan
muziarir tam ko borem inigh egh
bretin muziarim tuagh a inigh izi na
daningigh, egh ni gin uan otarim ko
gua uaning bagh damu.
14 Guizbangira, Ikiavira Itir God,
a Israelian God, a kamaghin migia
ghaze: Nin plauan muziarim ko
borer muziarim ikivira ikiti, Ikiavira
Itir God uam amozim amadaghti a ua
nguazim gizam."

* **16:34:** Ni Josua 6:26in gan. **17:1:** Luk 4:25; Jems 5:17 **17:9:** Luk 4:25-26

15 Ezi a dipenimin ghugha Elaija
a mikemezi moghiram ami. Egha
amizir odiarir kam uan adarazi
ko Elaija, me dughiabar damamin
dagheba zurara izivagha mamaghira
iti.
16 Ikiavira Itir God, akam Elaija
ganingizi, a mikemezi moghin, an
plauan minem ko borer misevimin
itim givazir puvati.
17 Dughiar maba givazi, dipenir
kamin ghuamizimin otarim arei. An
arimariam ghua bar ekevezima an
areme.
18 Ezi amizim Elaija migia ghaze,
"Ni Godin ingangarir gumazim, ni
manmaghsua arazir kamin na gami?
Ni ti kagh izegha nan arazir kuraba
isa Godin damazim gati, ezi bizir kam
bangin nan otarim areme."
19 Ezi Elaija a ikaragha ghaze, "Ni
otarim inigh izi na daningigh." Egha
Elaija otarimin kuam amebamin
dafarimningin a inigha, a firagha
dipenimin pin itir ghuriamin ghua-
vanabogha uan dakozimin aneti.
20 Egha a pamten Ikiavira Itir Godin
diagha ghaze, "O Ikiavira Itir God,
ni nan God. Amizir odiarir kam
uan dipenim nan taghizi, ki a ko iti.
Ezi ni manmaghsua osimtizir ekiar
kam amizir kam gatigha, an otarim
gamizi, an areme?"
21 Egha Elaija dughiar 3plan uabi
aminegha otarim gisin irighav ikia,
kamaghin Godin dia a migia ghaze,
"O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni
otarir kam damighti, a ua dikavigh
angamira iki."
22 Ezi Ikiavira Itir God, Elaijan
dimdiam baregha otarim gamizi a ua
dikavigha angamira iti.
23 Ezi Elaija akui naghin pin, otarim
fegha a firagha izaghira an amebam
ganiga, kamaghin an amebam migei,
"Ni gan. Nin otarim ua dikavigha
angamira iti."
24 Ezi amebam a ikaragha ghaze,
"Bar guizbangira, ki datirighin fo,
ni Godin ingangarir gumazim. Ezi
Ikiavira Itir Godin akar nin aka-
torimin otiviba, da bar guizbangira."

18

Elaija ko asem Balin akam inigha izir gumaziba

1 Aruem dughiar ruarimin iti, ezi
an dughiar namba 3in azenimin,
Ikiavira Itir God kamaghin Elaija
migei, "Ni mangi Atrivim Ahapin
ganigh, eghti ki uam amozim
amadaghti a izam."
2 Ezi Elaija dikavigha Ahap bagha
ghu. Dughiar kamin, Samariaba
dagheba bar puvati.
3 Atrivim Ahap, faragha uabin
ganasa Obadia bagh akam amada.
Obadia a gumazir atrivimin
dipenimin garim. Obadia Ikiavira Itir
Godin ziam fa bar an apengan iti.
4 Dughiar Atrivir Amizim Jesebel
Ikiavira Itir Godin akam inigha izir
gumazibav sozi me ariaghirimin,
Obadia akam inigha izir gumazir
100pla inigha, me isa dagiar torir
ekiabar me monge. A 50pla isa torir
mamin me muegha, egha 50pla isa
torir mamin me monge. Egha a
dagheba ko dipaba me ganiga men
gara iti.
5 Ezi Obadia Ahap bagha izezi,
Ahap kamaghin a migei, "Ga kantrin
danganiba bar dar mangiva, tintini-
bar danganir mozir dipaba faragha
ikeziba ko, daghurir muziarir dipaba
faragha ikeziba bar adar mangam.
Egh ga ti danganir kamin dadaba
buriam, eghti hoziaba ko donkiba
dar amam. Dadaba ikiti, en hoziaba
ko donkiba arimighiran kogham."
6 Egha aning kantrin aven dan-
ganiba amisefe, Ahap tamin mangi
dadaba buriti, Obadia tamin mangi
dadaba buriam. Egha aning ghu.
7 Obadia zuima, Elaija iza tuavimin
a bato. Ezi Obadia an ganigha fogha,
uan guam isa nguazim gatigha Elai-
jan ziam fe. Egha a kamaghin an
azara, "Elaija, nan gumazir ekiam,
kar nirara?"

17:21: 2 Atriviba 4:34-35 **17:22:** Hibru 11:35 **17:24:** Jon 3:2; 16:30

8 Ezi Elaija kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “Are, ki Elaija. Ni
ua mangi Atrivim Ahap kamaghin a
mikim suam, Elaija izegha gifa.”
9 Ezi Obadia kamaghin an azara,
“Gumazir ekiam, ki bar arazir ku-
rar manam gamizi, Atrivim Ahap na
misueghti ki aremeghasa ni ifonge?
10 Ikiavira Itir God, nin Godin zu-
rara itimin ziamin, ki bar guizbangira
migei, atrivim ua nin ganasa bar
ifongegha, nguazir kamin danganiba
bar ni buria ni bagha gari.* Eghti
kantrin tamin gumazir dapanitam
kamagh mikim suam, ni an kantrin
itir puvati, egha Ahap akar gav-
gavimin gumazir dapanibav gia
ghaze, ni itir puvati. Eghti Ahap
kamaghin guizbangira darigh mikim
suam, ni itir puvati.
11 Ezi datirighin ni ifueghti, ki
mangi atrivim mikim suam, Elaija ua
izegha gifa. Ki kamaghin damuan bar
aghua.
12 Ki ni ateghti, Ikiavira Itir Godin
Duam ti ni inigh danganir ki fozir
puvatizimin mangan maraghe. Eghti
Atrivim Ahap izi ni buri nin apighan
kogh, nan atar na misueghti ki are-
megham. Ni na amangan marki.
Markiam. Guizbangira, ki igiamra
ikia zurara Ikiavira Itir Godin apen-
gan ikia, an ziam fa iza datirikin. Ka-
maghin amizi, ni nan apangkufigh.
13 Egha Jesebel Ikiavira Itir Godin
akam inigha izir gumazibav soghezi
me ariaghirir dughiamin, ki 100plan
akam inigha izir gumaziba dagiar
torir ekiabar me monge. Ki 50pla
mozir igharazimin me mongegha,
50pla mozir igharazimin me monge.
Egha ki dagheba ko dipaba me ganiga
men gara iti. Ni ti ingangarir aghuir
ki amizir kam gifos, o?
14 Ezi datirighin ni kamaghin
ifonge, ki mangi atrivim mikim suam,
Elaija ua izegha gifa. Egh ki ni
mikemezi moghin damighti, atrivim
gin izi nin apighan kogh na misueghti
ki aremegham.”
15 Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni
atiatingan marki. Ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itimin ingan-
garir gumazim, a zurara ikia mam-
aghira itim. Ezi an ziamin ki ghaze,
bar guizbangira, Ahap aruer kamin
nan ganam.”
16 Ezi Obadia ghua, Atrivim Ahap
bativasa ghua a batogha, kamaghin
a migei, “Elaija ua izegha gifa.” Ezi
Ahap dikavigha Elaija bativasa zui.
17 Egha Ahap an garavira a migia
ghaze, “Datirighin, ki nin apigha
gifa. Nin osimtizim bangin, Israelia
osimtizir ekiam ini.”
18 Ezi Elaija kamaghin Ahapin
akam ikaragha ghaze, “Ni ifari. Ia
Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba
batoke, egha aser Balbar ziaba fe.
Kamaghin amizi, kar nin afeziamin
adarazi ko ian osimtizim. Nan
osimtizim puvati.
19 Ni datirighin Israelian gumaza-
miziba bagh akam amadaghti, me
izi Karmelin Mighsiamin na bativam.
Egh ni uaghan asem Balin akam
inigha izir gumazir 450pla, ko aser
amizim Aseran akam inigha izir
gumazir 400pla inigh izi. Kar Atrivir
Amizim Jesebel akuaghapir akam
inigha izir gumaziba.”
20 Ezi Ahap Israelian gumazamiz-
iba ko akam inigha izir gumazir
ifavariba bar moghira men diazi, me
ghua Karmelin Mighsiamin uari ak-
ufa.
21 Ezi Elaija ghua gumazamizibar
boroghin tughav ikia, kamaghin
migei, “Ia gumazamizir nighnizir
pumuning itiba, ia manadizoghin
nighnizir vamira ikiam? Egh Ikiavira
Itir God, a guizbangira God, ia
anarira an ziam fam. Eghti Bal
a guizbangira God, ia anarira an
ziam fam.” Ezi gumazamiziba tong
akatam ikarazir puvati. Bar puvati.
22 Ezi Elaija me migia ghaze,
“Ikiavira Itir Godin akam inigha izir

* **18:10:** Aruer ekiamin dughiam otozi, kantrin biziba bar ikufi. Kamaghin, Atrivim Ahap, Elaija buri. A kamaghin ifongegha ghaze, Elaija mikimti, amozim ua izam. (Ni 1 Atriviba 17:1in gan.) **18:21:** Josua 24:15; Matyu 6:24

gumazitam ua itir puvati. Ki uabira iti. Ezi asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla iti.

23 Ia bulmakaun apurir igiar pumuning inigh na bagh izi. Eghti Balin akam inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun kamningin tam inigh. Egh a misuegh an aghoregh ofa damusi, a isi ofa gamir dakozimin dazibagh isin anetigh. Egh avim a darighan marki. Eghti ki uaghan bulmakaun igharazim inigh ofa damuamin arazimin a damuam. Egh ki uaghan avim a datighan kogham.

24 Eghti ia uan asem Bal ko mikim an dim, eghti ki Ikiavira Itir God ko mikim an dimam. Eghti godin manam en azangsizim baregh avim amadaghti, a izighiri ofan kamin isighti, e bar fogh suam, a guizbangira God."

Ezi gumazamiziba akar kam baregha dia ghaze, "Bar dera! E mamaghira damuam."

25 Ezi Elaija kamaghin Balin akam inigha izir gumazibav gia ghaze, "Ia aviraseme, kamaghin amizi ia faragh mangi, uan bulmakau amisevegh a misuegh aneghoregh, a isi ofa gamir dakozim darigh. Egh avim arighan marki. Egh ia uan asem ko mikim an diaghti an avim amadaghti, a izighiri ofan kamin isi."

26 Ezi asem balin akam inigha izir gumaziba, bulmakaun gumazamiziba inigha izezir kamningin mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kiri. Egha me mizaraghara asem Bal ko migia, an dia ghua aruer arizimin tu. Me kamaghin dia migia ghaze, "Bal, ni en dimdiam baraghasa e ifonge." Ezi me dia migeir migirigiabar ikarvaziba pu. Bar puvati. Me onger akaba banga, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba ingarizir kam gighuagha rui.

27 Egha aruer arizimin Elaija kamaghin me dipova ghaze, "Ia amirvaghan marki. Kar ti godra. Ia tong mighigh a ko ua mikim. A ti bizitam ginighnigha iti, o a ti daviasa ghu, egha ian dimdiam baraghizir puvati. A bizir igharazibagh amuama, o a ti nguibar igharazitamin ghughama. O, a ti akuama, kamaghin amizi ia a gaghuragh."

28 Ezi akam inigha izir gumaziba pamtemin dia, egha afuaba ko midorozir sababa inigha uan asemin ziam fer arazibar gin ghua, uari uan namnaba aghori. Ezi ghuziba men namnabar emira izaghiri.

29 Me mati gumazir onganibar min dia ghuavira itima, guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi men dimdiar ararebar ikarvaziba puvati, ezi bizitam bar otozir puvati. Bar puvati.

30 Ezi datirighin Elaija kamaghin gumazamizibav gei, "Ia nan boroghira izi." Ezi me bar iza uari akuvagha an ekiaru. Ezi Elaija uam Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri, gumaziba fomiram a gasighasiki.

31 A ofa gamir dakozimin ingarasa 12plan dagiaba ini. Dagiar kaba, dar dibobonim, men inazir afeziam Jekopin otarir 12plan otivizir ababanim gami. Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Jekop mikeme, "Gumazamiziba ziar kam Israel ni darigham."

32 Egha Elaija dagiar kaba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa damuamin dakozimin ingari. An ofa gamir dakozimin ingarigha givagha, egha afemozir mam gikua dakozim gighui. Afemozir kam, me 14 litan dipam a gingeghti a izivagham.†

33 Egha Elaija daziba inigha ofa gamir dakozim gatigha, bulmakaun tuziba aghoregha da isa dazibagh isin ariki.

34 Egha a kamaghin gumazamizibav gei, "Ia 4plan miner dipar izeveziba inigh izi ofan asizir tuziba ko dazibagh isin dagh ingegh." Me amigha givazi, a me mikemezi me uam ami. Ezi me uam amigha givazi,

18:24: 1 Atriviba 18:38; 1 Eghaghaniba 21:26 **18:31:** Jenesis 32:28; 35:10 † **18:32:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

a ua me mikemezi me uam ami. Ezi me kamaghin ami.
35 Ezi dipam ofa gamir dakozimin miriamin emira uaghira afemozir kam gizifa.
36 Egha bar guaratizimin, ofa damuamin dughiamra, akam inigha izir gumazim Elaija ofa gamir dakozim boroghin ghugha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ni Abraham ko Aisak ko Israelin God, ki kamaghin ifonge, ni datirighin gumazamiziba kamaghin men akagh, ni uabira Israelian God. Egh ni uaghan kamaghin men akagh suam, ki nin ingangarir gumazim, egha nin akamra gin ghua bizir kaba bar dagh ami.
37 O Ikiavira Itir God, ni nan dimdiam baregh, egh ki nin azarazi moghin damu, eghti gumazamizir kaba fogh suam, nirara guizbangira Ikiavira Itir God, egh ni men navir averiabar amighti, me ua ni bagh izi."
38 Ezi Ikiavira Itir God avim amadazi, a izaghira ofan bar isia mighirir kam bar an isia, daziba ko ofa gamir dakozimin dagiaba, ko nguazir minemeniar an miriamin itim sara isi. Ezi afemozimin itir dipam uaghan bar dake.
39 Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha, uari isa nguazimin uari akunigha kamaghin dia migei, "Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God! Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God!"
40 Ezi gin Elaija kamaghin me migei, "Ia dikavigh Balin akam inigha izir gumaziba bar moghira men suikigh. Ia men tav ateghti an arimangan marki!" Ezi me akam inigha izir gumazir ifavarir kabar suighizi, Elaija me inigha Kisonin Daghurimin miriamin uaghirigha me misoghezi, me ariaghire.

Amozim ua Israelin kantri gizi

41 Me danganir kamin ikiavira ikiava, Elaija kamaghin Ahap migei, "Ni zuamira mangi egh dami. Ki amozir ekiam barazi, a iza nidi."
42 Ezi Ahap ghuava api. Ezi Elaija uan ingangarir gumazim ko Karmelin Mighsiar orazimin ghuavanabo. Egha Elaija uan guam aviragha uan tevimningin tizim gati.
43 Egha kamaghin uan ingangarir gumazim migei, "Ni munagh mangi ongarimin gan."
Ezi ingangarir gumazim ghua ganigha ua izegha ghaze, "Ki bizitamin ganizir puvati."
Ezi Elaija ingangarir gumazim uam a migei, "Ni mangi ua ganigh." Ezi ingangarir gumazim kamaghirama ami. Ezi Elaija 7plan dughiabar migirigiar kamram ami.
44 Egha namba 7in dughiamin ingangarir gumazim ua iza kamaghin migei, "Ki ghuariar muziarir mamin garima, an ongarim gisin oto. A suvigha gumazimin dafarimin min gari."
Ezi Elaija uan ingangarir gumazim migei, "Ni zuamira Atrivim Ahap bagh mangi a mikemeghti, a uan karis inigh zuamira magirigh. Amozim an tuavim apirigham."
45 Ezi ghuariar piziba zuamira otivigha overiam bar anevara. Ezi aminim dikavizi amozir ekiam suaghiri. Ezi Ahap uan karisin ghuanabogha, Jesrilin zuir tuavimin zui.
46 Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim Elaijan ize. Ezi Elaija pamtemin uan inim ikegha Ahapin karisin faraghavira ivegha zui. A kamaghira ivemara ghua aning Jesrilin oto.

19

Elaija ara Sainain Mighsiamin ghu

1 Atrivim Ahap Jesrilin otogha givagha, Elaija amizir biziba bar dar gun uan amuir Atrivir Amizim Jesebel mikeme. Egha uaghan Elaija asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezibar migirigiamin gun a migei.
2 Ezi Jesebel Elaija bagha akam amaga ghaze, "Ni asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me

18:36: Diboboniba 16:28 **18:42:** Jems 5:18

aremezi moghin, ki ni misueghti ni aremegham. Ni gurumzaraghan dughiar kamra, ni aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, aseba narara misueghti ki aremegham."

3 Elaija kamaghin oregha, atiatigha uabi inigha arav ghu. A uan ingangarir gumazim inigha aning ghua, kantri Judan itir nguibam Berseban oto. Egha Elaija uan ingangarir gumazim nguibar kamin anetaki.

4 Egha Elaija uabira gumazamiziba puvatizir danganimin aruer vamiran an zui. A ghua temer muziarir mam batogha, an povimin aperagha aremeghasa God ko migei. Egha ghaze, "O Ikiavira Itir God, osimtizir na bativir kaba da kamaghira tugh, ni na inighti ki ovegh mangam. Ki gumazir aghuim puvati, nan ovaviba ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin ni datirighin na ateghti ki aremeka."

5 A God ko mikemegha givagha, temer kamin povimin irighava akui.

Ezi enselin mam zuamiram otogha, an suiragha a migia ghaze, "Ni osegh dikavigh dami."

6 Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari dagiabar tuezir bretin baravim ko dipar misevimin itim, aning iti. Ezi an apava dipam amegha, uamategha mitogha akui.

7 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza an suiragha a migia ghaze, "Ni dikavigh dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ruarimin mangiva avegham."

8 Ezi Elaija dikavigha uam apa egha dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan dimagaribar arua ghua, Godin mighsiam Horep o Sainain oto.

9 Ezi aminim pirizi, Elaija ghua dagiar torir mamin aven ghugha akui. Elaija torir kamin aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God a batogha an azara, "Elaija, ni tizim gamua kagh iti?"

10 Ezi an a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti, ezi me uaghan na misueghti ki aremeghasa."

11 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Ki Ikiavira Itir God, ki mighsiamin boroghira izi mangam, kamaghin amizi, ni azenan mangiva mighsiamin pin nan damazimin tugh." Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir God iza zui! Ezi aminir bar gavgavir mam, iva iza Ikiavira Itir Godin guamin mighsiaba ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God aminir kamin aven itir puvati. Aminim iva iza ghugha givazi, mikimkizim oto. Ezi Ikiavira Itir God, mikimkizir kamin aven itir puvati.

12 Ezi mikimkizimin gin, avim oto. Ezi Ikiavira Itir God, avir kamin aven itir puvati. Ezi avimin gin, Elaija orazi, tiarir muziarir mam mati gumazim sighsirir akabav gei.

13 Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimin uan guam avaragha, azenan ghua torir akamin tughav iti. Ezi tiarir mam, kamaghin an azara, "Elaija, ni tizim gamua kagh iti?"

14 Ezi an a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti. Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami."

15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Tuavir ni izezir kamra, ni uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamin boroghira itir gumazamiziba puvatizir danganimin otogh. Egh gin ni nguibamin aven mangi, Hasaelin ganigh borem an

19:4: Jona 4:3 **19:10:** Rom 11:3 **19:14:** Rom 11:3 **19:15:** 2 Atriviba 8:7-13

dapanim gingegh, anemiseveghti a Sirian kantrin atrivimin otogh."

16 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, "Ni uaghan, Nimsin adarazir gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a Israelian atrivimin ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a nin danganim inigh egh akam inigha izir gumazimin otivam.

17 Eghti Hasael atrivimin ikiamin dughiamin, a gumazamizir aviribav soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me arighiregham.

18 Eghti ki Israelian tongin itir gumazamizir 7,000in varazira amamangatighti, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha an nedazibar torava, an ziam fer puvati. Gumazamizir kaba na baghavira ikia nan gin zui."

Elaija Elisa bato

19 Ezi Elaija mighsiam ategha uamategha Israelin nguazimin ghua, Safatin otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba vaghvagha bulmakaun pumuning ko ingari. Me bar moghira 24plan bulmakauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning ko, me gin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar ruarim suegha Elisa garu.

20 Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha an gin ghua kamaghin Elaija migei, "Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan amebam ko afeziamin toregh aningin agharibar suiragh, egh izi nin gin mangam."

Ezi Elaija a migia ghaze, "A dera, ni mangi. Ki nin anogoreghan kogham."

21 Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun pumuning misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning uaning inigha ingangarim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha da isa gumazamizibagh aningizi, me da api. A kamaghin amigha givagha, Elaijan gin ghua an ingangarir gumazimin oto.

20

Siriaba Israelia misosi

1 Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia misoghasa zui. Ezi 32plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha Israelia misosi.

2 Dughiar kamin, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba amangizi,

3 me ghua Ahapin migia ghaze, "Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba, ko nin otarir gavgaviba, ni bar da na daningigh."

4 Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, "O Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni mikemezi moghin damuam. Ki uan biziba ko, e bar nin bizibara."

5 Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa me amada, "Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi daningasa ni mikeme.

6 Eghti gurumzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti, me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam."

7 Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akuvazi, a kamaghin me migei, "Ia gan, gumazir

19:16: 2 Atriviba 9:1-6 **19:18:** Rom 11:4 **19:20:** Matyu 8:21-22; Luk 9:61-62

kam osimtiziba buri. A faragha ghaze
ni uan amuiba ko boriba, ko silvaba
ko golba na daningigh. Ezi ki an
akamin amamangati. Ezi a uam
akam gira, kar a ti e gasighasighasa."
8 Ezi gumazir dapaniba ko gu-
mazamiziba bar Atrivim Ahap migia
ghaze, "Ni an akar kamin gin mangan
marki. Egh arazir kam damuan
marki."
9 Ezi Atrivim Ahap kamaghin Ben-
hadatin gumazibav gia ghaze, "Ia
mangi Atrivim Benhadat kamaghin
a mikemegh: Ki an akar a faragha
mikemezim gifonge. Egha akar a
gin migeim, ki an amamangatighan
kogham. Bar puvatigham." Ezi gu-
mazir kaba ghua Ahapin akabar gun
Benhadat mikeme.
10 Ezi Benhadat ua me amangizi,
me iza akar igharazim Ahap ganiga
ghaze, "Ki datirighin uan midorozir
gumazir aviriba inigh iziti, me nin
nguibar ekiar kam gasighasigham.
Me bar bizibagh asighasighti da pura
minezibar min iregham. Ki kam-
aghin damighan koghti, nan aseba na
misueghti ki aremegham."
11 Ezi Israelian atrivim a ikaragha
kamaghin gumazir kabav gia ghaze,
"Ia mangi Benhadat kamaghin a
mikemegh. Gumazim a guizbangira
midorozir gumazim, a misoghsi
mangasa midorozir sabam ikegha
dia ifaghata uan ziam fer puvati. A
midorozim agivagh egh gin uan ziam
fi bar akuegham."
12 Dughiar kamin, Atrivim Ben-
hadat atrivir igharazir maba ko, uan
averpenibar ikia dipar onganiba api.
Ezi gumaziba Ahapin akam inigha
iza a migei. Ezi an akar kam baregha
uan midorozir gumazibav gia ghaze,
e dikavigh mangi Samariaba ko
misogham. Egha me uan averpeniba
ategha zui.*
13 Dughiar kamin, akam inigha izir
gumazir mam Atrivim Ahap bagha
ghua a migia ghaze, "Ikiavira Itir God
kamaghin migei, 'Ni gan, Benhadatin
midorozir gumazir avirir kaba izasa.
Eghti ki nin amamangatighti, ni
datirighin me abinigham. Egh ni
datirighin kamaghin fogh suam,
kirara ki Ikiavira Itir God.' "
14 Ezi Ahap kamaghin akam inigha
izir gumazim migei, "Tinara me
misogh me abinigham?"
Ezi akam inigha izir gumazim
kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God
ghaze, distrighbar gavmanin gu-
mazir dapanibar midorozir gumazir
igiaba, me dikabinigham."
Ezi atrivim ua men azara,
"Tinara midorozimin faragh mangi
midorozim foram?"
Ezi akam inigha izir gumazim
ghaze, "Nirara."
15 Ezi atrivim, distrighbar gav-
manin gumazir dapanibar midorozir
gumazir igiar kabar diazi, me iza
uari akufa. Men dibobonim 232in
ghu. Ezi gin a Israelian midorozir
gumazir igharazibar diazima, me iza
uari akufa. Men dibobonim 7,000in
ghu.
16 Egha me aruer arizimin nguibar
ekiam ategha midorozim bagha
ghue. Ezi Benhadat 32in atrivir maba
ko, uan averpenibar ikia, puvira
dipar onganiba apa, egha ongani.
17 Egha Benhadat midorozir gu-
mazir maba amangizi, me moga
Israelian ganasa ghue. Egha me
Israelian midorozir gumazir igiar
kabar garima me izi. Ezi me ua-
mategha ghua Benhadat migia ghaze,
"Gumazir maba Samarian nguibar
ekiam ategha izi."
18 Ezi Benhadat kamaghin uan
midorozir gumazibav gei, "Ia mangi
men suigh, egh me misoghirarighan
marki. Me ti misoghasa izi o,
me e ko navir vamiran ikiasa en
azangsighasa izi, pura bizim. Ia me
ateghti, me angamira iki."
19 Ezi Israelin midorozir gumazir
igiaba nguibam ategha faragha

* **20:12:** Gumazir maba ghaze, Hibrun akam ves 12 ko ves 16in itir Sukotin nguibar ekiam migei. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a midorozir gumazibar averpenibav gei.

zuima, Israelian midorozir gumazir igharaziba men girakirangin zui.
20 Egha midorozimin, Israelian midorozir gumaziba deravira misogha, vaghvagha Siriabar midorozir gumaziba inigha bar me misuaghariki. Ezi men marazir arima, Israelia men agintisi. Ezi Benhadat hoziam gaperagha midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba ko arav ghu.
21 Ezi Atrivim Ahap midorozir gumazir maba ko Samarian nguibar ekiam ategha ghua, Sirian midorozir gumazir hoziaba ko karisbar itiba ko misosi. Egha me Sirian midorozir gumazir avirim misuaghariga, bar me abini.
22 Ezi gin, akam inigha izir gumazim, Atrivim Ahap bagha ghugha ua kamaghin a migei, "Siriabar atrivim azenir munamin ua izi ia ko misogham. Kamaghin amizi, ni ua mangi uan midorozir gumaziba gavgavim me daning, egh Siriaba ko misoghsi deragh nighnigh iki."

Siriaba ua Israelia ko misosi

23 Ezi gin Atrivim Benhadatin gumazir dapaniba kamaghin a migei, "Israelian aseba, da mighsiabar aseba. Kamaghin amizi, aser kaba Israelian akurazi, me e abira. E me ko danganir zaribar uariv sogh, egh guizbangira me abinigham.
24 Kamaghin amizi, ni kamaghin damu: Ni atrivir kaba faragh me batueghti, me ua nin midorozir gumazibar faragh mangan marki. Ni uan midorozir gumazibar faragh mangamin gumazir dapanitaba amisefegh.
25 Egh ni uaghan gumazir aviriba inighti, me nin midorozir gumazibar ikiti, nin midorozir gumaziba fomira avirasemezi moghin ikiam. Egh e mangi danganir zarimin Israelia misogh, me abinigham." Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha, me mikemezi moghirama ami.
26 Egha azenir gin izimin a uan midorozir gumaziba inigha, me Israelia misoghasa Afekin nguibamin ghue.
27 Ezi Israelian atrivim uan midorozir gumazibar diazi, me iza uari akuvagha, midorozir bizibar kiri. Egha me ghua danganir Sirian midorozir gumaziba itimin boroghira ghugha, danganir pumuning aghuigha aningin iti. Israelian ikizim, a bar suvigha, mati memen okoruar bar muziarir pumuning. Ezi Sirian midorozir gumaziba bar avirasemegha tintinibar danganiba bar dar iti.
28 Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua kamaghin Atrivim Ahap migei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Sirian gumazamiziba ghaze ki mighsiabar asem, egha danganir zaribar itir puvati. Kamaghin amizi, ki ian amamangatighti, ia men midorozir gumazir avirir kam abiragham. Eghti ia Israelia kamaghin fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.' "
29 Ezi Siriabar midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba uan averpenibara ikia ghua aruer namba 7in tu. Egha aruer namba 7in, me dikavigha uariv sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian midorozir gumazir bar aviribav suaghariki, men dibobonim 100,000in tu.
30 Ezi Sirian midorozir gumazir maba bar ara Afekin nguibar ekiamin aven ghue. Ezi nguibar ekiam avinizir divazim akariaghirigha ira ua 27,000plan gumazibav suaghariki. Ezi Benhadat uaghan ara ghua nguibar ekiamin aven ghugha, dipenir mamin danganir bar aven itimin uabi modo.
31 Ezi an gumazir dapaniba ghua an ganigha kamaghin a migei, "E kamaghin akam baraki, Israelian atrivib, me apangkuvim itir gumaziba. Egha e kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar aghuigh, benibar uan firibar afegh Israelian atrivim bagh mangam. E kamaghin damighti, a ti nin apangkuvigham, egh ni misueghti ni aremeghan kogham."

32 Ezi Benhadat men azangsizimin
amamangatizi, me azirakar koro-
tiaba aghuigha, benim inigha uan
firibagh ike. Egha me Atrivim
Ahap bagha ghua kamaghin a migei,
"Nin ingangarir gumazim, Ben-
hadat ghaze, ni an apangkuvigh, a
misueghti an aremeghan marki."
Ezi Ahap me migia ghaze, "An
angamira iti, o? A dera. A mati nan
aveghbuam."
33 Ezi Benhadatin gumazir da-
paniba deraghavira kuariba arigha
Ahapin akaba baragha, zuamira
nighnizir gavgavim an akar otevir
kamin iti. Egha me zuamira kam-
aghin migei, "Bar guizbangira. Are,
Benhadat nin aveghbuam."
Ezi Ahap me migia ghaze, "Ia mangi
a inigh na bagh izi." Ezi me ghua
Benhadat mikemezi an Ahap bagha
ghu. Ezi Ahap uan karis gaperagha
Benhadatin gara a mikemezi, an an
karisin ghuanabo.
34 Egha Benhadat kamaghin Ahap
migei, "Ki nguibar ekiar nan afeziam
faragha nin afeziam ko misogha in-
iziba, da isi ua ni daningam. Egh
ni uaghan dagiar ingangarir taba
Damaskusin dar amu. Nan afeziam
fomira Samarian nguibar ekiamin
amizi moghin ni damu."
Ezi Ahap kamaghin a migei, "Ni
mamaghin damusi, ki nin amaman-
gatighti, ni mangam." Egha Ahap
Benhadat ko akar mam akirigha, an
amamangatizi a ghu.

Akam inigha izir gumazir mam ghaze, Ahap ikuvigham

35 Ezi Atrivim Benhadat ghugha
givazima, Ikiavira Itir God, akam
inigha izir gumazibar ikizimin tongin
mavin nighnizim fezi, a kamaghin
akam inigha izir gumazir igharazim
migei, "Ni na misoghasa, ki ifonge."
Ezi akam inigha izir gumazir kam, a
misoghan ifongezir puvati.
36 Ezi akam inigha izir gumazim,
akam inigha izir gumazir igharazir
kam migia ghaze, "Akar ki ni
ganingizir kam, kar Ikiavira Itir
Godin akamra. Ezi ni Ikiavira Itir
Godin akam batoke, kamaghin amizi
ni na ategh mangiti, laion tam ni
misueghti ni aremegham." Ezi akam
inigha izir gumazir igharazir kam
zuima, laion otogha a misoghezi an
areme.
37 Ezi gin akam inigha izir gumazir
kam, gumazir igharazim bagha ghua,
kamaghin a migei, "Ni na misoghasa
ki ifonge." Ezi gumazir kam a
misogha, mizazir kuram a gasegha
an mikarzim gasighasiki.
38 Ezi akam inigha izir gumazir
kam, nir avizir mam isa uan
guam avara, eghti gumazamiziba a
gifoghan kogham.† Egha an Atrivim
Ahapin mizua tuavir miriamin
tughav iti.
39 Ezi atrivim izima, akam inigha
izir gumazim an diagha ghaze,
"Atrivim, ki midorozir ekiamin
aven itima, en midorozir gumazir
mam, apanir mam inigha iza na
migia ghaze, 'Ni deraghvira gu-
mazir kamin gan. An arimangighti,
ki ni misueghti ni aremegham.
Puvatightima, ki ni damuti, ni
30,000plan kina isi uan ikirimirim
uam a givezam.' Midorozir gumazir
kam na mikemegha ghu.
40 Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir
avirir igharazibagh amua itima, gu-
mazir kam arav ghu."
Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, "Ni
uabi isa kotiam gatigha gifa. Egha
ni uabi fo, ivezir kurar manam ni
bativam."
41 Ezi akam inigha izir gumazir
kam, zuamira nir avizir uan guam
avarazim adangizi, atrivim maghira
a gifo, an akam inigha izir gumazim.
42 Ezi akam inigha izir gumazim
atrivim migia ghaze, "Ikiavira Itir
God kamaghin migia ghaze: Ki
faragha ia mikeme, ia midorozim
gamir dughiamin, ia apaniba bar me
misueghti me arimighiregh. Ezi ni

20:36: 1 Atriviba 13:24 † **20:38:** Akam inigha izir gumazir maba, ababanir maba uan guabagh arisi. Ezi akam inigha izir gumazir kam, ababanir kam modi. Ni Esekiel 9:4in gan.

Benhadat ataghizi an arav ghuzi, an midorozir gumaziba uaghan are. Kamaghin amizi, ni an danganim inigh aremegham. Eghti nin midorozir gumaziba an midorozir gumazibar danganiba inigh bar ikuvigham."
43 Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha givagha, atara navim ikuva, uamategha uan nguibar ekiam Samarian ghu.

21

Atrivim Ahap, Nabotin wainin azenim baka

1 Ezi gin, bizir igharazir mam kamaghin oto. Nabot, a Jesrilin nguibamin gumazir mam, an wainin azenim Jesrilin iti, a Samarian Atrivim Ahapin dipenir ekiamin boroghin iti.
2 Ezi Ahap Nabot migia ghaze, "Nin wainin azenim nan boroghin iti. Kamaghin, ni a isi na danighti, ki nguazir kam inigh, an ua bagh zuravariba oparam. Ni a isi na danighti, ki wainin azenir bar aghuir igharazitam ni danigham, eghti a bar deragh, ni datirighin itir wainin azenir kam bar a gafiragham. O ni ifongegh, maghsuegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir aghuimin ni givezam."
3 Ezi Nabot ghaze, "Fomira fomira, nan inazir afeziaba nguazir kamin ghuaviba ikiangi, ezi ki datirighin a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin ziamin, ki a isi ni danighan kogham."
4 Nabot kamaghin Ahap mikemezi, an navim bar ikuvizi, an osemeghava atari. Egha a uamategha uan dipenir nguibar ekiam Samarian itimin ghu, egha dakuasava amua uan misiam girigha guam isa birim misuegha, daghebar aman aghua.
5 Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua an azara, "Ni manmaghsua bar osemegha daghebar aman aghua?"
6 Ezi a uan amuim ikaragha ghaze, "Jesrilin gumazir kam Nabot, nan akam baraghizir puvati. Ki a migia ghaze, Ki an wainin azenim givezam. O maghsuegh, a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir igharazitam a daningam. Ezi a na daningan aghua."
7 Ezi Jesebel a migia ghaze, "Tinara kantri Israelin atrivim? Ni, o igharaz tav? Ni osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami. Ki Nabotin wainin azenim isi ni daningam."
8 Egha Jesebel akinafarir maba osirigha, Ahapin ziam dagh arigha, an ababanim sara dagh atigha, Jesrilin itir gumazir dapaniba ko gumazir aruaba bagha ada amangi.
9 Akinafarir kabar osiziriba kamaghin migei, "Ia dagheba ataghiraghamin dughiatam amisefegh. Egh dughiar kamin, ia Jesrilin gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir dabirabim Nabotin teghti an a daperagh.
10 Egh gumazir kuratamning an boroghin aning afaghti, aning daperagh akam a gasiva kamaghin a mikim, 'Nabot, ni akar kurabar God ko atrivim mikeme.' Ia Nabot inigh nguibar ekiamin azenan mangiva, dagiabar a ginivti an aremegh."
11 Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gumazir aruaba Jesebelin akinafariba inigha a mikemezi moghin ami.
12 Egha dagheba ataghiraghasa, dughiam amisevegha gumazamizibar diazi, me iza uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabir danganim, me a isa Nabot ganingizi an a gapera.
13 Ezi gumazir kurar pumuning iza Nabotin boroghin apera. Egha gumazamizibar damazibar akaba agasa a migia ghaze, "Nabot akar kurabar God ko atrivim mikeme." Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, a inigha nguibar ekiamin azenan ghugha, dagiabar a ginivizi an areme.
14 Ezi me Jesebel bagha akam amaga ghaze, "Me Nabot dagiabar a ginivizi an areme."
15 Ezi Jesebel kamaghin oregha zuamira ghua kamaghin Ahap migei, "Nabot aremegha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighin dikavigh

mangi, wainin azenir a faragha nin
anogoroghezir kam ini."
16 Ahap kamaghin oregha wainin
azenir kam iniasa zui.
17 Ezi Ikiavira Itir God, Tisben
nguibar ekiamin itir akam inigha izir
gumazim, Elaija migia ghaze,
18 "Ni Israelin Atrivim Ahap bagh
mangi egh a mikemegh. A Samaria
ategha, Jesrilin nguibamin ghua
Nabotin wainin azenimin iti. A ua
bagh azenir kam iniasava ami.
19 Ni kamaghin a mikim suam: 'Ki
Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir
kam misoghezi an aremegha givazi,
ni ua an wainin azenim sara iniasa,
a? Ki guizbangira ni migei, Danganir
afiaba Nabotin ghuzim ozighizimin,
da uaghan nin ghuzim ozigham.'"
20 Ezi Elaija Ahap bagha zuima,
Ahap an apigha kamaghin migei, "O
nan apanim, ni iza ua na bato, a?"
Ezi Elaija ghaze, "Are, ki ni
mikimasa izi. Nin nighniziba ko ifon-
giaba, Ikiavira Itir Godin damazimin,
arazir kurabar amuasa bar gavgafi.
21 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God kamaghin ni migei, 'Ki Ikiavira
Itir God, ki ni gasighasigham. Egh nin
adarazir gumazir igiaba ko aruaba
sara bar me agivagham.
22 Ni Israelia getuima, me arazir
kuram gamima, nin arazir kurar kam
na gamima, ki bar aningaghe. Ki
faragha Nebatin otarim, Atrivim Jer-
oboamin adarazi ko Ahiyan otarim
Basan adarazigh amizi moghin, ki
uaghan nin adarazir amuam.'
23 Egha Ikiavira Itir God, uaghan
akam Jesebelin iti. Egha kamaghin
a migei: Jesebel aremeghti, afi-
aba Jesrilin nguibar ekiam avinizir
divazimin boroghin, an kuam amam.
24 Eghti Ahap, nin tarazi nguibar
ekiamin aven arimighireghti, afi-
aba men kuabar amam. Eghti
nin tarazi nguibar ekiamin azenan
arimighireghti, kuarazir isaba men
kuabar amam."
25 Bar guizbangira, fomira gumazi-
tam Ahapin min Ikiavira Itir Godin
damazimin, uabi isa arazir kurabagh
aniga dagh amir puvati. An amuim
Jesebel, anarira anebira a getuima,
an a baragha arazir bar kurar kabagh
ami.
26 Ahap asebar ziaba fava, Amo-
rian gumazamizir fomira nguazir
kamin ikeziba, a men arazir bar
kuribar gin zui, kar arazir kurar God
bar a aghuaziba. Ezi Ikiavira Itir
God me batuegha, nguazir kam isa
Israelia ganingi.
27 Ezi Ahap, Elaijan akam baregha
givagha bar oseme. Egha uan
korotiam abigha, azirakar korotiam
arugha uan dakozim girighav ikia,
dagheba ataki. A nighnizir aviribagh
amua, egha deragha uan ingangarib-
agh amir puvati.
28 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
akam inigha izir gumazim Elaija
migei,
29 "Datirighin Ahap nan damazimin
uabi abira. Ni an arazir kamin gari,
o puvati? An arazir kam gami, ka-
maghin amizi, dughiar an angamira
itimin, ki an adarazigh asighasighan
kogham. Puvatigham. An otarim
atrivimin ikiamin dughiamin, ki an
adarazigh asighasigham."

Akam inigha izir gumazim Mikaian eghaghanim

22

(Sapta 22)

Akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze, Ahap aremegham
(2 Eghaghaniba 18:2-27)

1 Israelia ko Siriaba ua uariv sozir
puvatigha, 3plan azenibar uari koma
apiagha deravira iti.
2 Ezi namba 3in azenimin, Judan
Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim
Ahapin ganasa Israelin ghu.
3 Ezi Ahap uan gumazir dapanibav
gia ghaze, "Ia fo, Gileatin Distrighin
aven itir nguibar ekiam Ramot, kar
en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a
ini. Ezi manmaghsua e bizitam Sirian

21:19: 1 Atriviba 22:38 **21:23:** 2 Atriviba 9:36

atrivim gamizir puvatigha, a dama uan nguibar ekiam Ramot inizir puvati?”

4 Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni na ko izam ti? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibam bagh misuegh uam a iniam?”

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hoziaba ko karisba, nin akurvaghasa pura iti.”

5 Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, “Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka.”

6 Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?”

Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham.”

7 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.”

8 Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaba bar, a na gasighasighamin akar kuram na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

9 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

10 Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningin atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghin itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningin guamin tugha, gin otivamin bizibav gei.

11 Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainin mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamin ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin me gasivira ikiti me bar givagham.”

12 Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

13 Ezi, gumazir dapanir Ahap Mikaia iniasa amadazi ghuzim, an a inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamin atrivim mikim.”

14 Ezi Mikaia ua a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

15 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam ti, puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

16 Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zu-

22:14: Diboboniba 22:18; 24:13

rara ni migia ghaze, ni Ikiavira
Itir Godin ziamin guizbangira na
mikim. Ni manadizoghin nan akam
baragham?"
17 Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, "Ki
garima Israelian midorozir gumaz-
iba mati, ghuaviba puvatizir sipsip-
bar min pura tintinibar mighsiabagh
miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a
ghaze, 'Gumazamizir kabar faragh
mangamin gumazir dapaniba pu-
vati. Ni me amangighti, me vaghvagh
uan nguibabar mangi egh deraghvira
iki.' "
18 Ezi Israelian Atrivim Ahap kam-
aghin oregha Atrivim Jehosafat migia
ghaze, "Ni ge, ki ni mikemegha gifa.
Akam inigha izir gumazir kam bizir
aghuitamin gun na migeir puvati. A
zurara bizir kurar na bativamibara
gun na migei."
19 Ezi Mikaia ua kamaghin migei,
"Ni datirighin deragh kuarim atigh
oraghti, ki Ikiavira Itir God nan
akazir bizibar ni mikimam. Ki
garima, Ikiavira Itir God uan
Nguibamin uan atrivir dabirabim
gaperaghav iti, ezi an enselba bar an
okarigha tuivigha iti.
20 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
men azara, 'Tinara mangi Ahap
gifariva a gekuighti, a Ramotin
nguibamin mangi midorozimin aven
ovengam?' Ezi enselba vaghvagha
uan nighniziba Ikiavira Itir God
ganidi.
21 "Me kamaghin amua ikiav itima,
duar mam iza Ikiavira Itir Godin
damazimin tugha, kamaghin a migei,
'Ki mangi a gifaragh a gekuigham.'
22 "Ezi Ikiavira Itir God an azara, 'Ni
manmaghiram a gifaram?'
"Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir
God migei, 'Ki mangi Ahapin akam
inigha izir gumazibar amuti, me a
gifaragham.'
"Ezi Ikiavira Itir God duar kam
migia ghaze, 'Ni mangi a gifaraghti,
a nighnizir gavgavim nin akamin
ikiam.' "
23 Ezi Mikaia bighavira Ahap
migia ghaze, "Ikiavira Itir God, ni
ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa
duar kam amadazi, a nin akam
inigha izir gumazir kabagh amizi, me
ni gifaragha gifa."
24 Ezi akam inigha izir gumazim
Sedekaia, a Kenanan otarim, an
orazi, Mikaia akar kamin Ahap
migeima, an an boroghin ghua an
koviam misuegha ghaze, "Ikiavira
Itir Godin Duam manmaghin na
ategha, nin ghugha akar kam ni
ganingi?"
25 Ezi Mikaia, Sedekaian akam
ikaragha ghaze, "Apaniba gin
izi Israelia ia abinighti, ni ari
mangi dipenitamin aven danganir
mogomemin modogh ikiam. Egh
dughiar kamra ni fogham, Ikiavira
Itir God uabi akar kam na ganingizi,
ki an gun migei."
26 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir
dapanir mam migia ghaze, "Ni Mika-
ian suiragh nguibar ekiamin garir
gumazir ekiam, Emon ko nan otarim
Joas, aning bagh mangi.
27 Egh kamaghin aning mikemegh,
'Atrivim kamaghin migei: Gua gu-
mazir kam isi kalabuziam datigh.
Egh bretin muziariba ko dipabara, a
daning mangiti midorozim givaghti ki
uamategham.' "
28 Ezi Mikaia ghaze, "Ia gumaza-
miziba bar deravira nan akar kam
baragh!"
Egha kamaghin Ahap migia ghaze,
"Ni osimtizitam inighan kogh ua der-
aghvira nguibamin izegh, egh ni ka-
maghin fogh suam, Akar ki migeir
kam, a Ikiavira Itir Godin izezir pu-
vati."

Ahap ghua misosi
(2 Eghaghaniba 18:28-34)

29 Kamaghin amizi, Israelin
Atrivim Ahap ko Judan Atrivim
Jehosafat, aning uan midorozir gu-
maziba inigha, Siriaba ko misoghasa
ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar
ekiam Ramotin otifi.

22:17: Diboboniba 27:17; Matyu 9:36; Mak 6:34 Dapaniba 9:23; 1 Samuel 16:14; 18:10 **22:19:** Jop 1:6; Aisaia 6:1 **22:22:** Gumazir

30 Midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui.

31 Dughiar kamra, Sirian atrivim uan 32plan midorozir gumazir karisin pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a misogh, egh gumazir igharazibav soghan marki.”

32 Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha atrivim misoghasa ghua tiarim akara deima,

33 me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

34 Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimin Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.”

35 Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gari. Ezi an duar torim ghuzim puvira ivemara izaghira karis gizivagha, kamaghira itima, aruem gevima an areme.

36 Aruem ghuaghira migoroghasava amima, Israelia ko Judan midorozir gumaziba me bar dia kamaghin migei, “E bar moghira uamategh uan kantriba ko uan nguibabar mangam!”

37 Kamaghin amizi, Atrivim Ahap aremezi, me an kuam inigha ghua Samarian anefa.

38 Egha an karis, Samarian dipar akarer mamin a rue. Ezi afiaba izava an ghuzim apima, tuavimin amiziba izava an ghuzim itir dipar akarem gure. Bizir kaba, Ikiavira Itir God mikemezi moghin otifi.

39 Atrivim Ahap amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, dipenir a ingarigha elefanin ataribar asingiziba ko, an nguibar ekiaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningizir ingangarir amizibagh eghari.

40 Ahap uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Ahasia an danganim inigha atrivimin oto.

Jehosafat Judan atrivimin oto (2 Eghaghaniba 20:31--21:1)

41 Ahap Israelian atrivimin itima, an namba 4 azenimin aven Asan otarim Jehosafat Judan atrivimin oto.

42 Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba.

43 Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

44 Jehosafat uaghan Israelian atrivim ko aning uan dafarimning suiragha, aning deraghavira aperaghav ikia, ua uaning misozir puvati.

45 Atrivim Jehosafat amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, an gavgavir ekiabar eghaghaniba an aven iti.

46 Fomira Jehosafatin afeziam Asa, asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari

koma akuir arazim gamiba batoke. Ezɨ men marazi ikiavɨra itima, Jehosafat bar me agɨfa.

47 Dughiar kamɨn, Idomɨn kantri atriviba puvatɨ. Ezɨ Judan atrivimra Idomɨn kantri gativagh, an ganasa gumaziba amɨsefi.

48 Atrivim Jehosafat mɨkemezɨ, ingangarir gumaziba kantri Ofirɨn mangamin kuribar ingari, eghtɨ da ongarimɨn mangɨ kantri Ofirɨn gol inigh izam. Ezɨ kurir kaba, da nguibar ekiam Esiongeberɨn ikuvigha, puram apiaghav iti. Kamaghɨn amizɨ, me Ofirɨn ghuzir puvatɨ.

49 Ezɨ gɨn, Israelian Atrivim Ahasia kamaghɨn oraki, Jehosafatɨn kuriba ikufi, ezɨ a kamaghɨn Jehosafat mɨgei, "Nɨ uan kuriba ua da amangightɨ, kɨ uan kurimɨn ingangarir gumaziba, nɨn ingangarir gumaziba ko me amadaghtɨ me mangam." Ezɨ Jehosafat an nɨghnɨzimɨn aghua.

50 Egha gɨn Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar mɨn aremezɨma, me an kuam isa Devitɨn Nguibar Ekiamɨn, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimɨn anefa. Ezɨ an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimɨn oto.

Ahasia, Israelian atrivimɨn oto

51 Jehosafat Judan atrivimɨn itima, an namba 17ɨn azenimɨn aven, Ahapɨn otarim Ahasia Israelian atrivimɨn oto. Egha azenir pumuningɨn Samarian atrivimɨn ike.

52 A uan afeziam ko amebamɨn mɨn arazir kuraba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dar gɨn ghua, Nebatɨn otarim Jeroboamɨn mɨn ami. Jeroboam faragha Israelia gekuizɨ, me arazir kurar avɨribagh ami.

53 Ahasia, asem Balɨn ziam fe. An arazir kam bangɨn, Ikiavɨra Itir God, Israelian God, an afeziam Ahapɨn anɨngaghezɨ moghɨn, an anɨngaghe.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Namba 2 O 2 Atriviba

Akar faragha zuim

Atrivibar Akinafarir Namba 2, a bizir Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin eghaghanibar gin otivizibagh eghari. Akinafarir kamning, bar fomira akinafarir vamiran ike. Atrivibar Akinafarir Namba 2, a Israelian kantrin pumuningin atrivibagh eghari. Kar Judabar kantrin sautin amadaghan itim, ko Israelian kantrin notin amadaghan itir atrivibar eghaghaniba. A bizir otivizibagh eghara ghua, kantrin kamningin apaniba aning gasighasighizir dughiamin tu. Notin amadaghan itir kantri Israel, kantri Asiria, faragha iza a gasighasiki. Ezi gin, sautin amadaghan itir kantri Juda, kantri Babilonin Atrivim Nebukatnesar a gasighasiki.

Akinafarir kam, an Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin min ghu, egha an atriviba amizir araziba tuisisi. Me Godin apengan iti, o puvati? Bizir ekiam akinafarir kam aneka, a kamakin. Bizir Israelin ikizimning virara aning batozi, apaniba me gasighasighizim, kar me uan atriviba ko men osimtizim. Judabar atriviba ko Israelian atriviba ko men gumazamiziba, me bar moghira akirim God gasaragha dughiar aviribar an Araziba batogha, an akam barazir puvati. Kamaghin amizi, me osimtizir ekiar kam bato.

Gumazamizibar nighnizimin aven, Jerusalem ko Godin Dipenir an itim, kar bizir bar ekiamning, egha kamaghin men aka, God me ko iti. Ezi me kamaghin nighnigha ghaze, God me ko ikiti, bizir kuratam me batoghan kogham. Ezi akinafarir kam, a Jerusalem ikuvizir bizim, ko apaniba Godin Dipenim gasighasighizir bizim geghari. Bizir kam, a Israelian gumazamizibar nighniziba bar dagh asighasiki. Bizir kam bangin, gin men ikirimirimin araziba, ko Godin ziam fer araziba bar igharaghavram oto.

Elaija ko Elisan eghaghanim

(Sapta 1:1--8:15)

Elaija ghaze,
Atrivim Ahasia aremegham

1 Israelian Atrivim Ahap aremezir dughiamin gin, Moapia, Israelia me gativagh men ganan me aghuagha me batoke.

2 Dughiar mamin, Israelian Atrivim Ahasia, uan dipenimin azuarim pin aperaghav iti. Azuarir kamin birim akariaghirizi, Ahasia nguazim girigha bar kufi. Kamaghin amizi, a gumazir maba amada, eghti me Filistian kantrin itir nguibar ekiam Ekronin mangi Ekronin asem Balsebup, an azangsigh fogh suam, a ua deragh otogham, o puvatigham.

3 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Tisben nguibar ekiamin itir Godin akam inigha izir gumazim Elaija migei, "Ni dikavigh mangi gumazir Samarian atrivim Ekronin nguibar ekiamin amadaziba batogh. Egh ni kamaghin me mikemegh, 'Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangasa? Godin tam ti Israelin kantrin aven itir puvati, ezi ia mangasa?

4 Ia oragh. Ikiavira Itir God migirigiar kam Atrivim Ahasia gami: Ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.'" Ezi Elaija akar kam baregha, dikavigha ghua gumazir kabav gei.

5 Ezi gumaziba Elaijan akam baregha givagha, uam atrivim bagha ghuzi, atrivim kamaghin men azara, "Ia tizimsua zuamira ua ize?"

6 Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "Gumazir mam tuavimin e batogha ghaze, 'Ia uamategh mangi,

Ikiavira Itir Godin akar kamin gun atrivim mikemegh. Akar kam kamakin: Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangsighasa? Ia ti Godin tam Israelin kantrin aven itir puvati, egha ia mangasa? Bar guizbangira, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.' "

7 Atrivim akar kam baregha kamaghin men azara, "Gumazir akar kam ia ganingizim, a manmaghin garir gumazim?"

8 Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "A korotiar me asizir arizibar ingarizim aru, egha letin me asizir inimin ingarizimin uabi amighiri."

Atrivim oregha ghaze, "Mar, Tisben gumazim, Elaija."

9 Egha atrivim, midorozir gumazibar dapanir mam ko an midorozir gumazir 50pla sara, me amangizi, me Elaija inigh izasa zui. Me ghua danganir Elaija itimin otivigha gumazir dapanir kam Elaijan garima, a mighsiar mam gisin aperaghav iti. Ezi gumazir dapanir kam kamaghin Elaija migei, "O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim ghaze: Ni izighiri mangi an ganigh."

10 Ezi Elaija kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham." Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

11 Ezi gin atrivim, ua midorozir gumazibar dapanir igharazim ko an midorozir gumazir 50pla amadazi, me Elaija bagha ua ghue. Me ghua otivigha, gumazir dapanir kam kamaghin a migei, "O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim akar gavgavim ni ganiga ghaze: Ni zuamira izighiri, egh mangi an ganigh."

12 Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham." Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

13 Ezi gin atrivim ua midorozir gumazibar dapanir igharazir mam ko an midorozir gumazir 50pla amangizi, me Elaija bagha ua ghu. Egha namba 3in gumazir dapanir kam ghua mighsiamin ghuavanaga, Elaijan boroghira tevimning apirigha, kamaghin an azara, "O Godin akam inigha izir gumazim, ga uaning, ni nan ikirimirim ko nan midorozir gumazibar ikirimiribar apangkuvighti, e nin damazimin bizir aghuimin min otoghti, ni e gasighasighan marki.

14 Ki fo, avim Godin Nguibamin ikegha izaghirigha gumazir dapanir faragha izezimningin isiava aningin midorozir gumaziba sara isi. Ezi ga uaning, ni nan apangkuvighasa ki ifonge, egh na gasighasighan marki."

15 Gumazir dapanir kam mikemegha givazi, Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Elaija migei, "Ni dikavigh gumazir kam ko magiri. Ni an atiatingan marki." Ezi Elaija dikavigha a ko atrivim bagha zui.

16 Elaija ghua otogha akar kamin gun atrivim migei, "Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Ni ghaze, Israelin kantrin aven Godba ti puvati, egha ni gumaziba amangizi, me Ekronin asem Balsebupin azangasa ghue. Kamaghin amizi, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv iki mangi aremegham."

17 Ezi gin Ahasia areme, ezi bizir kam, Ikiavira Itir God, Elaijan akam garugha mikemezi moghin, an otogha gifa. Ahasia otariba puvati, ezi an aveghbuam, Joram, an danganim inigha, Israelian atrivimin oto. Dughiar kamin, Judan kantrin aven, Jehosafatin otarim Jehoram

1:8: Matyu 3:4; Mak 1:6 **1:10:** Luk 9:54

atrivimin iti. Jehoram atrivimin itir azenir namba 2in aven, Joram Israelian atrivimin oto.

18 Atrivim Ahasia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

2

God Elaija inigha uan Nguibamin ghu

1 Ikiavira Itir God aminir ighuagharuimin Elaija inigh uan Nguibamin mangasa nighnisi. Bizir kam otivasa roghira izezi, Elaija ko Elisa Gilgal ategha zui.

2 Egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God mangi Betelin otivasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki bar guizbangira migei, ki ni ko mangam." Kamaghin amizi, aning virara Betelin nguibamin ghu.

3 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar ekiar mam Betelin iti. Egha me bar dikavigha nguibamin azenan iza aning batogha, kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God datirighin, nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni ti kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kamin mikiman marki."

4 Ezi aning ikia, egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jerikon nguibamin mangasa na amada, kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jerikon nguibamin ghu.

5 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar mam Jerikon iti. Egha me Elisa bagha iza kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God datirighin nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kam mikiman marki."

6 Ezi aning Jerikon ikiavira ikia Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jordanin Fanemin mangasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jordanin Fanemin ghu.

7 Ezi Godin akam inigha izir gumazir okoruabar tongin, gumazir 50pla aningin gin ghu. Aning ghua Jordanin Fanemin otogha dipamin boroghin tughav iti. Ezi akam inigha izir gumazir 50pla, mong aningin saghon tuivighav iti.

8 Ezi Elaija uan korotiar ruarim suegha, a righa a isa Jordanin Fanemin dipam misoke. Ezi dipam bigha akuar pumuningin irizi, nguazir tizimin itim misingi. Ezi aning nguazir misingizimin arua dipamin vongin ghu.

9 Aning ghua Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God na iniamin dughiam roghira ize, ezi ki ni ategham. Kamaghin amizi, ki faragh bizir tizimra, ni bagh a damu nin akuragham, ni bizir tizim gifonge?"

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki fo, ni Godin gavgavim inigha akam inigha izir ingangarim gami. Ga uaning, ni gavgavir kam na daningasa ki ifonge, mati afeziam bizir aviriba uan otarir ivariam ganidi. Egh ki nin danganim inigh, Godin akam inigha izir ingangarim damuam."

10 Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Bizir ni nan azarazir kam, a bizir ekiam, ki a damuan ibura. Eghti ni nan ganti Ikiavira Itir God na inigh mangiti, ni guizbangira gavgavir kam iniam. Ki zuir dughiamin, ni nan ganighan koghiva, ni gavgavir kam inighan kogham."

2:8: Ua Me Ini 14:21-22; Josua 3:15-17 **2:9:** Godin Araziba 21:17

11 Aning ghua migia zuima, Ame!
Avir mam zuamira aningin torimin
oto. Avir kamin aven, aning garima,
hoziaba karisin mam kurvasi. Ezi
aminir ighuagharuim Elaija inigha
Godin Nguibamin ghu.
12 Ezi Elisa Elaijan gari a zuima
a kamaghin dia migiavira iti, "Nan
afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian
akurvazir gumazir bar gavgavim,
mati midorozir hoziaba ko midorozir
karisba." Ezi Elaija ghugha givazi,
Elisa uam an gari puvati. Kamaghin
amizi, Elisa bar oseme, egha uan ko-
rotiar ruarimin suiragha anebighizi,
an akuar pumuningin iri, kar a uan
osimtizim akakagha amizir arazim.
13 Elaija ghuavanadir dughiar
kamin, an korotiar ruarim nguazim
giri. Ezi Elisa a inigha uamategha
Jordanin Fanemin ghua an miriamin
tughav iti.
14 Egha a Elaijan korotiar ruarir
kam inigha, Elaija faragha amizi
moghin dipam misoke. Egha a dipam
misozir dughiamin, a ghaze, "Ikiavira
Itir God, a Elaijan God, a managh iti?
A ti uaghan, na ko ikiam?" Ezi dipam
zuamira bigha akuar pumuningin
otozi, Elisa uamategha vongin ize.
15 Ezi 50plan Godin akam inigha
izir gumaziba, danganir kamin
ikiavira ikia, egha bizir kamin
garima, Elisa a gami. Egha me
ghaze, "Ia gan! God fomira Elaija
ganingizir gavgavir kam, a datirighin
Elisan iti." Egha me iza a batogha,
tevibar pirigha dapaniba avigha,
ghuaghira nguazim giregha, ziar
ekiam a daningasa.
16 Egha me kamaghin Elisa migei,
"Ni gan. En adarazir aven, 50plan
gumazir gavgaviba iti. Ezi me mangi
nin gumazir ekiam bativasa e ifonge.
Ikiavira Itir Godin Duam ti a inigha
ghua mighsiatamin anetaki, o dan-
ganir zaritamin anetaki."
Ezi Elisa me migei, "Marki. Ia
me amadaghti me mangi a burian
marki."
17 Ezi Godin akam inigha izir
gumaziba bar gavgavigha, a gak-
aghora an azangsisi. Kamaghin
amizi, Elisa mong aghumsigha, men
tivan aghuagha ghaze, "A dera, ia
me amadaghti me mangi." Ezi me
50plan gumaziba amangizi me 3plan
aruebar Elaija buriava, a batozir
puvati.
18 Dughiar kamin, Elisa Jerikon iki-
ava me mizuaima, me ua izezi, a
kamaghin me migei, "Ki manmaghin
ia mikeme? Ezi ia gavgavigha nan
akam baraghan aghua."

Elisa dipam gamizi, a deragha oto

19 Dughiar kamin, Elisa Jerikon
ikiavira itima, nguibamin gumaza-
miziba iza kamaghin a migei, "Gu-
mazir ekiam, ni gan, nguibar kam
bar dera. Ezi dipam ikufi. Amizir
naviba adaiba, me dipar kam apava,
me zuamira, borir ghuariba bati. Ka-
maghin amizi, boriba ariaghiri."
20 Ezi Elisa kamaghin me migei,
"Ia mangi itarir igiatam inigh, egh
amangsizir tam a datigh, a inigh izi."
Ezi me Elisa mikemezi moghin ami.
21 Ezi Elisa a inigha ghua emimirir
dipamin ghugha amangsizir kam a
mikinigha ghaze, "Ikiavira Itir God
kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God,
ki dipar kam gamizi, a deragha oto.
Eghti dipam ua gumazibar amuti, me
arimighiran kogham. Egh ua amiz-
ibar amuti, men otirimirir dughiam
zuamiram otoghan kogham."
22 Ezi Elisa mikemezi moghin, dipar
kam deragha kamaghira ikia iza
datirighin iti.

Otarir igiar maba Elisa dipofi

23 Ezi gin Elisa Jeriko ategha Betelin
ghu. Ezi nguibamin otarir igiar maba
nguibamin azenan iza an gani, egha
me kamaghin Elisa dipova ghaze,
"O gumazir onarim misezim, ni ka-
matigh! Gumazir onarim misezim, ni
danganir kam gitagh."
24 Ezi Elisa ragha mighigha men
gara ghaze, "Ki guizbangira migei,
Ikiavira Itir God ia gasighasigham."

2:12: 2 Atriviba 13:14 **2:14:** 2 Atriviba 2:8

Ezi asizir bean amebar pumuning zuamira ruarimin azenan iza, otarir kabar tongin otarir 42plan misogha, tintinibar men mikarziba abiaghariki.

25 Ezi Elisa danganir kam ategha bar ghua Karmelin Mighsiamin ghu. Egha gin Karmel ategha uamategha Samarian nguibar ekiamin ghu.

3

Israelia Moapia misosi

1 Dughiar kamin, Jehosafat Judabar atrivimin iti, ezi an namba 18in azenimin, Ahapin otarim Joram, Israelian atrivimin oto. Egha a 12plan azenibar Samarian atrivimin ike.

2 Atrivim Joram arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Egha an arazir bar kurar aviribagh amizir puvati, mati an amebam ko afeziam amizi mokin. Joram asem Balin marvir guar an afeziam fomira ingarizir kam batoke.

3 Egha Nebatin otarim Atrivim Jeroboam, amizir arazir kurar kabara, Joram uam a dagh ami, arazir kurar kamagh gariba Jeroboam Israelia gekuizi me dagh ami. Joram arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati.

4 Dughiar kamin, kantri Moapin Atrivim Mesa sipsipin aviriba iti. A Israelian atrivimin apengan iti, egha azeniba bar takisin min uan 100,000plan sipsipin apurir igiaba isa Israelin atrivim ganidi. Egha uaghan 100,000plan sipsipin apuriba amisiva, dar arizibar ghora Israelian atrivim bagha da amadi.

5 Ezi gin Israelian Atrivim Ahap aremezi, Atrivim Mesa Israelian atrivir igiamin apengan ikian aghuagha, ua sipsipba takisin min a ganidir puvati.

6 Ezi Atrivim Joram zuamira dikavigha Samaria ategha, Israelian midorozir gumaziba bar me akufa.

7 Egha Joram, Judabar Atrivim Jehosafat bagha akam amaga ghaze, "Moapin Atrivim nan apengan ikian aghua. Ezi ki mangi a misoghasava ami. Ni na ko izam, o puvatigham?"

Ezi Jehosafat kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ni ko mangam. Ki nin ifongiamin gin mangasa iti. Ezi nan midorozir gumaziba ko hoziaba nin akurvaghasa iti.

8 Egh e tuavir manamin mangam?"

Ezi Joram kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E Idomin kantrin gumazamiziba puvatizir danganimin aven zuir tuavimin mangi otogham."

9 Kamaghin, Israelian Atrivim Joram ko Judan Atrivim Jehosafat ko Idomin atrivim, me uan midorozir gumaziba inigha zui. Tuavir kam, a bar ruarazi, me 7plan aruebar arua zuima, men dipaba bar gifa. Ezi midorozir gumaziba ko asizir biziba ateriba, damamin dipaba puvati.

10 Ezi Atrivim Joram kamaghin migei, "Ki, e uarir apangkufi. Ikiavira Itir God e 3plan atriviba, an en diagha e isa Moapian atrivimin dafarim gati."

11 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Joramin azai, "Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam iti, o puvati? Tam ikiti, e a mikemeghti a Ikiavira Itir Godin azaragham, e manmaghin damuam."

Ezi Atrivim Joramin gumazir dapanir mam, kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Safatin otarim Elisa, a iti. A fomira Godin akam inigha izir gumazim Elaijan ingangarir gumazimin ike."

12 Ezi Atrivim Jehosafat oregha ghaze, "Elisa, a guizbangira Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim." Ezi atrivir 3plan kaba Elisan ganasa ghue.

13 Ezi Elisa Israelian atrivimin ganigha ghaze, "Ia manmaghsua na bagha izi? Ia akam inigha izir gumazir nin ameboghfeziaba fomira ghua azangsighizir kaba, me bagh mangi."

Ezi Atrivim Joram kamaghin a ikaragha ghaze, "Puvati. Ikiavira Itir God uabi e 3plan atriviba en diagha

e isa Moapin atrivimin dafarim gati.
Ezi e ni bagha izi."

14 Ezi Elisa kamaghin Joram migei,
"Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin ingangarir gumazim. A zurara
ikia mamaghira iti, egha gavgaviba
bar iti. Ezi ki an ziamin ki guizbangira
migei: Atrivim Jehosafat ti ia ko
itir puvatizi, ki nin guamin ganighan
koghai, o ni ko mikemeghan koghai.
Ezi ki fo, Jehosafat a gumazir aghuim.
Kamaghin amizi, ki a bangin nin
akam baragham.

15 Eghti ia datirighin mangi, gu-
mazir deragha gita misogha ighi-
abagh amitam inigh izi." Ezi me
gumazir gita misoghamim inigha
ize. Ezi a gita misozir dughiamin,
Ikiavira Itir Godin gavgavim Elisan
iza anevara.

16 Ezi Elisa akam akura ghaze,
"Ikiavira Itir God ghaze: Ia daghurir
dipar fomira emira, egha datirighin
misingizir kamin, mozir dipar
aviribagh kuigh.

17 Ia amozim ko aminimin
ganighan kogham, eghti dipam uan
danganir kam gizivagham. Kam-
aghin amizi, ian bulmakauba ko
donkiba damamin dipar aviriba
ikiam."

18 Elisa ua kamaghin migei,
"Ikiavira Itir God ghaze, Dipam
ia ganidir ingangarir kam, an
damazimin a bizir ekiam puvati. A
bizir bar muziarim. Ezi Ikiavira Itir
God ua bizir igharazitam damuasa.
Ia Moapian misoghamin dughiam, a
ia ateghti, ia me abinigham.

19 Egh nguibar divazir gavgaviba
itiba ko, nguibar ekiar bar aghuiba
vaghvagh da inigh. Egh ia men temer
aghuiba oki, egh men mozir dipaba
apemegh. Egh ia dagiaba isi azenibar
ingaramin nguaziba bar dav kinigh,
eghti me dagheba oparan kogham."

Elisa mikemegh givazi, atrivir 3pla
anetegha ghu.

20 Ezi amimzaraghan bar mizaraghara,
kar mizarazir ofa damuamin
dughiam, aruem anadima, dipam
zuamira Idomin ikegha izaghira,
nguazir otevir kam bar a gizifa.

21 Ezi Moapia kamaghin akam
baraki, 3plan atriviba izi me
misoghasa. Egha me bar gumazir
midorozim damuamin gavgaviba
itibar diazi, me iza uari akufa.
Egha me gin iza kantri Moap ko
kantri Idomin mitaghniamin tugha
misoghasa danganiba isa mizua iti.

22 Egha amimzaraghan, Moapia
dikavigha garima, Ikiavira Itir God
Israelia bagha dipam amadagha
gifa. Ezi aruer angazangarim dipam
gisira, ezi Moapia dipamin garima, a
ghuzimin min bar aghefe. Ezi Moapia
saghuiamin tuivav ikia an gari.

23 Egha me kamaghin dei, "Ame!
Ia gan. Kar ghuzimra. Apaniba
ti uariv sogha, uarira uan aviribav
soghezi me ariaghire, ezi men ghuz-
iba nguazimin iti. Aria, e mangi men
danganimin men biziba iniam."

24 Egha me dikavigha Israelian
danganimin ghue. Egha me
ghua otivir dughiamin, Israelian
midorozir gumaziba puv me
misogha, men gintigha bar ghua
Moapin kantrin ghu. Egha Israelia
Moapian avirim misuagharigha,

25 men nguibabagh asighasiki.
Israelia Moapian danganiba bar
dagh arui. Me mangi azenibar
ingaramin nguazir tam batoghamin
dughiamin, midorozir gumaziba
bar dagiaba inigha nguazir kam
mikinizi dagiaba bar nguazim avara.
Egha uaghan me mozir dipaba bar
da apemegha, temer aghuiba bar
ada oke. Me nguibar ekiaba bar
dagh asighasigha, nguibar ekiar
vamira gasighasighizir puvati, kar
Kirheres, Moapin nguibar ekiam.
Ezi midorozir gumazir katapelin
asiba, me nguibar ekiar kam
ekiarugha dagiabar asavamadima,
da nguibamin aven zui.

26 Ezi Moapin atrivim apanir
kabar garima, me a gafisi, kamaghin
amizi a 700plan midorozir gumazir
midorozir sababar suigha misogha
foziba ini, egha me Kirheresin

nguibar ekiam ategh arɨ Idomɨn atrivim bagh mangasa ua iburaghburaki.
27 Ezɨ Moapɨn atrivim uan otarir ivariam ini, otarir kam an danganim inigh atrivimɨn ikiam. Egha atrivim otarir kam mɨsuegha an ofa gami, mati Moapian asemɨn ofan bar isia mɨghɨrim. A nguibar ekiam avɨnizir dɨvazim gisɨn ofan kam gami. Israelia bizir kamɨn ganigha bar atiatingi.* Egha me mɨdorozim ategha, uamategha uan kantrin ghue.

4

Elisa amuir odiarimɨn akura

1 Dughiar mamɨn Godɨn akam inigha izir gumazibar okoruamɨn mav, an amuim Elisa bagha ize. An pam aremezɨ an odiarimɨn iti. Egha a kamaghɨn Elisan diava arai, "O gumazir ekiam, nan pam areme. Nɨ fo, a zurara Ikiavɨra Itir Godɨn atiati an apengan iti. Egha a faragha gumazir mam da pura dagɨaba ini. Ezɨ datɨrɨghɨn kɨ da ikarvaghamin dagɨaba puvatɨ. Ezɨ gumazir kam nan otarimning iniasa izi, egh aning damutɨ aning an ingangarir gumazir kɨnimningɨn otogham."
2 Elisa akar kam baregha kamaghɨn amizim mɨgei, "Kɨ manmaghɨn nɨn akuragham? Bizir manam nɨn dɨpenimɨn iti?"
Ezɨ amizim kamaghɨn a ikaragha ghaze, "Kɨ mɨner mam iti, olivɨn borem an iti, anarɨra. Kɨ ua bizir igharaziba puvatɨ."
3 Ezɨ Elisa kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ mangɨ namakabar azaraghtɨ, me uan mɨner pura itiba nɨ danɨngigh. Nɨ mɨner avɨriba inigh.
4 Egh nɨ mɨner kaba inigh uan dɨpenimɨn aven mangɨ, egh tiam asaragh. Datɨrɨghɨn nɨ uan otarimning ko borer nɨn mɨner kamɨn itim isɨ, mɨner kabagh ingegh. Nɨ mɨnetam gingeghtɨ a izɨvaghtɨ, nɨ a inigh danganitam dafagh. Nɨ kamaghɨra damuvɨra mangɨtɨ, mɨner kaba bar izefegh."
5 Ezɨ amizim akar kam baregha gɨvagha ghua, uan namakaba da mɨneba inigha, uan dɨpenimɨn ghu. Egha a uan otarimning ko dɨpenimɨn aven ghugha tiam asara. Ezɨ an otarimning mɨneba isa a bagha izima, a borem mɨner kabagh ingavɨra iti.
6 Amizim borem mɨnebagh ingegha gɨvagha, kamaghɨn uan otarir mam mɨgei, "Nɨ mɨner igharazim inigh izɨ."
Ezɨ otarim ghaze, "Amebam, mɨneba bar izefe." Egha dughiar kamra, borem ua amizimɨn mɨnemɨn otivir puvatɨ. A kamaghɨra tu.
7 Ezɨ amizim ghua kamaghɨn Godɨn akam inigha izir gumazim Elisa mɨgei, "Kɨ mɨner kaba bar borem dagh ingegha gɨfa."
Ezɨ Elisa kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ mangɨ borer kaba amadagh, egh dagɨaba inigh. Egh nɨ uan pam inizir dagɨaba ikaragham. Eghtɨ dagɨar naba ikiam, kar nɨ uan otarimning ko ia daghebagh ivezam."

Elisa Sunemɨn nguibar ekiamɨn amizimɨn otarim gamizɨ, a ua dɨkafi

8 Dughiar mamɨn Elisa Sunemɨn nguibamɨn ghu. Amizir mam nguibar kamɨn ikia, egha dagɨar avɨriba iti. Egha uan dɨpenimɨn daghetam amasa Elisan azangsɨsi. Ezɨ Elisa zurara Sunemɨn izir dughiabar an amizir kamɨn dɨpenimɨn apiaghirava api.
9 Egha dughiar mamɨn amizir kam kamaghɨn uan pam mɨgei, "Nɨ gan, gumazir kam zurara iza e koma api, kɨ fo, a Godɨn akam inigha izir gumazim, egha a God baghavɨra itir gumazimra.

* **3:27:** Hibrun akam deragha akar kam abigha mɨgeir puvatɨ. Fofozir gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, Israelia ti kamaghɨn nɨghnɨsi, Moapian asem men ataram, kamaghɨn me atiati. Ezɨ fofozir gumazir igharaziba ghaze, Israelia ti kamaghɨn atiati, Ikiavɨra Itir God Israelian atari, egha a bizir kurar kam gamizɨ a Israelian damazimɨn oto. Ezɨ fofozir gumazir maba ghaze, Israelia uari Moapian atrivimɨn arazir kamɨn osemegha mɨdorozim ataki.

10 Ga uaning, ga ti dipenir ghuriar pin itimin daguraguir danganitam akirigham. Egh e akuir dakozitam ko, apir dakozitam ko, dabirabir tam ko, lamin tam, danganir kamin dar arigham. Eghti gumazir kam izamin dughiamin, a danganir kamin ikiam." Egha aning a bagha danganir kam akiri.

11 Ezi dughiar mamin Elisa ua Sunemin izegha, danganir kamin ghuavanabogha, uan akuir dakozim girighav ikiava avughsi.

12 An avughsa ikia kamaghin uan ingangarir gumazim Gehasi migei, "Ni magiri na bagh Sunemin amizir kamin ganigh, egh a mikemeghti a izi." Ezi Gehasi amizim mikemezi a iza an guamin tu.

13 Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, "Ni kamaghin amizimin azaragh, 'Bar guizbangira, ni ingangarir ekiam gamua gan akura. E bizir tizim damigh, nin akurvazir aghuim ikaragham? Elisa ti mangi atrivim o midorozir gumazibar dapanimin azaraghti, aning ni bagh bizir aghuitam damuam? Ni kamaghin ifongez, o?' "

Ezi Gehasi ghua amizir kamin azarazi, amizim kamaghin a migei, "Ki uan adarazir tongin iti, egha bizitamin otevezir puvati."

14 Ezi Elisa kamaghin Gehasin azara, "E bizir aghuir manatamin amizir kamin arazir aghuim ikarvagham?"

Ezi Gehasi ghaze, "Ki gari, bizir vamira iti, an pam bar ghurizi, a boriba puvati."

15 Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, "Ni amizim mikemeghti, a izi." Ezi Gehasi ghua amizim mikemezi, a iza tiar akamin tughav iti.

16 Ezi Elisa amizim migia ghaze, "Azenir munamin dughiar kamra, ni otaritam uan agharimningin a firagham."

Ezi amizim a ikaragha ghaze, "Ga uaning, nan gumazir aruam, ni Godin akam akurir gumazim, ni na gifaran marki."

17 Ezi gin, amizir kam navim asangi. Egha Elisa mikemezi moghira, azenir munamin, dughiar kamra an otarim bate.

18 Azenir mabar gin otarim ekevegha, uan afeziam bagha azenibar ghu. Kar witbar ghorir dughiam, ezi afeziam ingangarir gumaziba ko witin azenimin iti.

19 Otarim ingangaribar gara ikia, egha kamaghin uan afeziamin diava arai, "Iiii afeziam! Nan dapanim puvira na gami. A na gamuavira iti! Iiii!"

Ezi afeziam uan ingangarir gumazir mam migia ghaze, "Ni otarir kam inigh an amebam bagh mangi."

20 Ezi ingangarir gumazim otarim inigha an amebam bagha ghu. Ezi otarim amebamin apozim girighav ikia ghua, dughiar aruer arizimin tu, egha an areme.

21 Ezi amebam otarimin kuam inigha dipenimin pin ghuanaga Elisan danganimin aven ghua dakozim aneti. Egha amebam azenan ghugha tiam asara.

22 Egha a uan pamin diazi, a izima a kamaghin a migei, "Ni mangi ingangarir gumazitam mikemeghti, a na bagh donki inigh izi. Eghti ki zuamira mangi, Godin akam inigha izir gumazir kamin ganigh, egh uamategh izam."

23 Ezi an pam ghaze, "Manmagh amizi ni datirighira mangasa? Ni Sabatin dughiam o iakinir igiamin dughiar ekiam mizuamam, o?"

Ezi amizim ghaze, "Marki, ki datirighira mangasa. Ni nimira iki. Biziba deragham."

24 Ezi ingangarir gumazim satel donki gatizi, amizim a gapera. Egha amizim kamaghin ingangarir gumazim migei, "E mangamin dughiamin, ni donki damuti, a zuamira mangi. Ni na bangin aghumra mangan marki. Donki

4:16: Jenesis 18:14; 2 Atriviba 4:28

aghumra mangisi ki ifuegh, ni
mikimam."
25 Egha amizim ingangarir gu-
mazim ko, Godin akam inigha izir
gumazim Elisan ganasa Karmelin
Mighsiamin ghu.* Aning saghon
ikiavira itima, Elisa aningin gani.
Egha a uan ingangarir gumazim,
Gehasi migei, "Ni munagh gan,
Sunemin amizir kam izi.
26 Ni ivegh a bagh mangiva an
azaragh fogh, a uan pam ko otarim
me ti deragha iti, o puvati?"

Ezi Gehasi ghua amizimin azarazi,
amizim kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "E deraghavira iti."
27 Amizim iza mighsiamin Elisa
batogha, aviragha Elisan dagarimn-
ingin suira. Ezi Gehasi amizimin
garima, a kamaghin amima, an a
tivamadaghti a tong saghon man-
gasa.

Ezi Elisa kamaghin Gehasi migei,
"Anetakigh. Ki fo, an osimtizir bar
ekiam iti. Ezi Ikiavira Itir God an
osimtizim nan modogha an gun na
mikemezir puvati."
28 Ezi amizim ghaze, "Gumazir
ekiam, kar nin migirigiamin God
borir kam na ganingi. Ki nin azarazir
puvati. Ezi ki ni migia ghaze, ni na
gifaran marki."
29 Elisa akar kam baregha, kam-
aghin Gehasi migei, "Ni deraghvira
uan inim ikegh, egh nan fidizir
aghorim uan dafarimin an suiragh,
egh zuamira Sunemin nguibamin
mangi. Egh ni gumazitam batogh,
dughiam a daningan marki. Eghti
gumazitam dughiam ni daningti, ni
an akam ikaraghan marki. Ni amizir
kamin dipenimra mangi, egh fidizim
otarir kamin guam gisin datigh."
30 Ezi otarimin amebam kamaghin
garima, Elisa mangan ibura, ezi a
kamaghin migei, "Ikiavira Itir Godin
ziamin, ki guizbangira migei, ki ni
ategh uabira mangan kogham." Ka-
maghin amizi Elisa dikavigha amizir
kam ko uamategha Sunemin ghu.
31 Ezi Gehasi faragha ghua Elisan
fidizir aghorim isa otarimin guam
gati, ezi a tong mozorogha amir pu-
vati. Bar puvati. Egha Gehasi ua-
mategha zui. A tuavimin aning ba-
tozir dughiamin, a kamaghin Elisa
migei, "Ni mikemezi moghin ki ami,
ezi otarim ua dikavizir puvati."
32 Egha me ghua dipenimin
otivigha, Elisa uan danganimin
tiar akamin ghugha, otarir kamin
kuamin garima a dakozim girighav
iti.
33 Egha an aven ghugha tiam
asaragha, Ikiavira Itir God ko migei.
34 Egha a dakozim gisin ghuavan-
abogha otarimin kuam gisin fuagha,
uan akam isa otarimin kuamin
akam gatigha, uan damazimning
an damazimningin porogha, uan
dafarimning isa an dafarimning
gisin ati. Elisa kamaghin amuavira
itima, otarimin mikarzim ua fei.
35 Ezi Elisa dakozim ategha mong
uan danganimin aven arui. Egha ua
ghua otarim gisin avira. Ezi otarim
7plan dughiabar asigha uan damaz-
imning kui.
36 Ezi Elisa Gehasin diagha kam-
aghin a migei, "Ni mangi otarimin
amebam mikemeghti a izi."

Ezi Gehasi kamaghin amizi, amizir
kam anaga akuir danganimin aven
ghu. Ezi Elisa a migei, "Ni uan otarim
inigh."
37 Egha amizim Elisan dagarimn-
ingin boroghira irigha, dapanim avi-
ragha nguazim mituagha, ziar ekiam
Elisa ganidi. Egha gin dikavigha uan
otarim inigha ghu.

Elisa diparsizim gamizi, a dera

38 Dagheba puvatizir dughiar
kurar mam, Israelin nguazim bato.
Ezi dughiar kamin Elisa uamategha
ghua Gilgalin nguibamin iti. Dughiar
mamin, Godin akam inigha izir
gumazibar okoruamin, gumazir
maba iza a da nighniziba isi. Me
apiagha an akaba barasi, egha Elisa
uan ingangarir gumazim kamaghin

* **4:25:** Karmelin Mighsiam mong 40 kilomitan, Sunemin nguibar ekiamin saghon iti. **4:34:** 1 Atriviba 17:21

a mɨgei, “Nɨ mɨner ekiam inigh izɨva Godɨn akam inigha izir gumaziba bagh dɨparsɨzim damu.”
39 Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazir mam dɨparsɨzir tam damuasa ghua, zuravariba buri. Egha a ruarimɨn itir sevibar mɨn garir bizibar gara ghaze, ka ti dagher aghuiba. Kamaghɨn amizɨ, a sevir ovɨzir avɨriba inigha, uan inim garɨghizɨ an inim bar izɨfa. Egha a da inigha iza dar ghoregha mɨnem gaghui. Ezɨ gumaziba deragha sevir ovɨzibagh fozir puvatɨ.
40 Dɨparsɨzim isigha gɨvazɨ, Godɨn akam inigha izir gumaziba damasa me da isa itaribagh arɨsi. Ezɨ me apir dughiamɨn, dɨparsɨzim men akabav sosi, ezɨ me kamaghɨn Elisan dei, “O Godɨn akam inigha izir gumazim, dɨparsɨzir kam bar puvɨra mɨsosi. Ezɨ e daman ibura. E ti arɨmɨghiregham.”
41 Ezɨ Elisa plauan me witɨn ingarizir taba inigh izasa me mɨgei. Me da inigha izezɨma, Elisa da mɨnem mɨkɨnigha, kamaghɨn uan ingangarir gumazim mɨgei, “Nɨ dɨparsɨzim uam a isɨ itaribar arɨkigh, eghtɨ Godɨn akam inigha izir gumaziba damam.” Ezɨ me apima, dɨparsɨzim datɨrɨghɨn ua men akabav sozir puvatɨ.

Elisa 100plan gumaziba dagheba me ganɨdi

42 Ezɨ dughiar mamɨn gɨn, gumazir man Balsalisan nguibam ategha, Elisa bagha ize. Kar bali aghoramin dughiam. Gumazir kam uan azenimɨn, balin faragha aniba aghoregha, 20plan balin bretɨn rubuzir tueziba ko balin tuezir puvatɨzir maba sara inigha uan mɨtarim gaghuigha, da inigha Elisa bagha ize. Ezɨ Elisa uan ingangarir gumazim mɨgɨa ghaze, “Nɨ dagher kaba isɨ akam inigha izir gumazibar anɨngtɨ, me dar amɨ.”
43 Ezɨ an ingangarir gumazim ghaze, “Dagher kaba avɨrasemezir puvatɨ, Dagher kaba manmaghɨra 100plan akam inigha izir gumazir kabar tughatɨgham.”

Ezɨ Elisa an akam ikaragha ghaze, “Ikiavɨra Itir God ghaze, me damɨtɨ, dagher naba ikɨvɨra ikiam. Kamaghɨn amizɨ, nɨ dagheba isɨ gumazibar anighti, me dar amɨ.”
44 Ezɨ ingangarir gumazim dagheba isa akam inigha izir gumazibagh anɨngizɨ, me da api. Egha Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghɨra, me amegha izɨvazɨ, dagher naba ikiavɨra iti.

5

Namanɨn lepan arɨmariam gɨfa

1 Naman, a Sirian mɨdorozir gumazibar gumazir dapanir ekiam. Namanɨn dafarimɨn, Ikiavɨra Itir God, Sirian mɨdorozir gumazibar akurazɨ, me apaniba dɨkabɨni, kamaghɨn amizɨ, Sirian atrivim bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Naman a mɨdorozir gumazir bar aghuim, egha a lepan arɨmariam iti.
2 Dughiar mamɨn Sirian mɨdorozir gumaziba ghua Israelia mɨsogha, guivir igiar mamɨn suiragha a sara ghu. Ezɨ guivir igiar kam, a Namanɨn amuimɨn ingangarir amizimɨn iti.
3 Dughiar mamɨn gɨn, Israelian guivir igiar kam kamaghɨn Namanɨn amuim mɨgei, “Nɨn pam Godɨn akam inigha izir gumazir Samarian itir kam bagh mangɨgh, ti deragham. Godɨn akam inigha izir gumazir kam an arɨmariam akɨrighti, a ua deragham.”
4 Naman akar kam baregha, atrivim bagha ghua, guivir igiar kamɨn akamɨn gun a mɨkeme.
5 Ezɨ atrivim kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ mangɨ! Kɨ Israelian atrivim bagh akɨnafaritam osirigh, nɨ danighti nɨ a inigh mangɨ a danɨngigh.”

Egha atrivim akɨnafarim osirigha Naman ganɨngi. Ezɨ Naman 300,000 kina silvan dagɨaba ko 60 kilogrem gol, ko 10plan korotiar kurkiamiba sara inigha, dɨkavigha Samarian ghu.
6 Egha Naman Sirian atrivim da akɨnafarir kam inigha ghua, Israelian atrivim ganɨngi. Akɨnafarir

5:1: Luk 4:27

kam kamaghin migei: “Akinafarir kam, nan gumazir dapanim Naman ki a bagh ni mikimasa. A lepan arimariam iti, ezi ni a damighti, a ua deraghasa ki ifonge.”

7 Ezi Israelian atrivim akinafarir kamin ganigha uan navir osimtizim akakagha uan korotiam abiki. Egha a kamaghin migei, “Amei! Sirian atrivim tizim bagha kamaghin na bagh akam amada, ki mangi gumazir kamin arimariam akirigham? A ti ghaze, ki God, ki gumazim damighti a deragh ikiamin gavgavim iti, a? O ki gumazim damighti, an aremeghamin gavgavim iti, a? Ki fo, a na misoghasa tuaviba buri.”

8 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin oraki, atrivim navir osimtizim ikia, uan korotiam abiki. Kamaghin amizi, Elisa kamaghin atrivim bagha akam amaga ghaze, “Ni manmaghsua navim osemegha uan korotiam abiki? Ni gumazir kam amadaghti a na bagh izi, eghti ki kamaghin an akaghti a fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam guizbangira Israelin iti.”

9 Kamaghin amizi, atrivim Naman mikemezi, a uan karisba ko hoziaba sara ghua Elisan dipenimin tiar akamin oto.

10 Ezi Elisa gumazir mam Naman bagha anemadazi, a dipenimin azenan ghua kamaghin Naman migia ghaze, “Ni mangi 7plan dughiabar Jordanin Fanemin dipamin rueghti, nin arimariam givaghti, nin mikarzim ua deraghti, ni deragham.”

11 Ezi Naman akar kam baregha puv atari, egha Elisan dipenim ategha ghu. Naman ghaze, “Elisa ti azenan izegh nan ganigh, Ikiavira Itir God, uan God ko mikim, egh arimariam iti naghin isin uan dafarim ighuavamangam. Egh arazir kamin a na damighti, ki ua deragham. Ezi puvati.

12 A Jordanin Fanemin dipamin ruasa na migei. Ezi Damaskusin Fanemning Abana ko Farpar, aning bar Israelian dipabagh afira! Eghti dipatam nan arimariam agivsi, ki ti uan kantrin aven itir dipar kamning guruva ua deragham.” Naman kamaghin migia, egha bar aningaghegha ghu.

13 Ezi an ingangarir gumaziba an boroghin ghua kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, Godin akam inigha izir gumazim bizir bar ekiatam damusi ni mikimti, e fo, ni a damuam. Ezi a kamaghin bizitam mikemezir puvati. A pura ruasa ni mikeme. Kamaghin amizi, ni an akamin gin mangi.”

14 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Naman mikemezi moghin Naman an akam baregha, ghua Jordanin Fanemin ghuaghira 7plan dughiabar uabi isa dipam gazui. Ezi an arimariam bar givazi an mikarzim ua bar zuegha, borir igiamin min oto.

15 Egha a uan ingangarir gumaziba ko, me ua Godin ingangarir gumazim bagha ghue. Egha Naman, Elisan guamin tugha a migia ghaze, “Ki datirighin fo, godin tam ua nguazir kamin nguibatamin itir puvati. Ia Israelia, ian God, a guizbangira God. Kamaghin amizi, ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ki bizir aghuim ni daningasa, ni na dama a inigh.”

16 Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin zurara itimin ingangarir gumazim. A nan garima, ki an ziamin guizbangira ni migei, ki bar ni da bizitam inighan kogham.” Ezi Naman bizir aghuitam Elisa daningasa bar gavgafi, ezi Elisa bar aghua.

17 Ezi Naman ghaze, “Ni nan bizir aghuim inian aghua, a marki. Ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ni nan amamangatighti, ki Israelian nguazir minemeniar aviritaba inigh uan donkining datighti, aning da ater e uamategh uan nguibamin mangam. Egh nguazir minemeniar kabagh isin, ki Ikiavira Itir God bagh, ofa gamir dakozimin ingaram. Guizbangira, ki godin igharazitaba

bagh ofan bar isia mighiriba, ko
ofan igharazibar amuan kogham. Ki
Ikiavira Itir God baghvira ofan bar
isia mighiriba ko ofan igharazibar
amuam.
18 Ezi ni nan osimtizim gifoghasa
ki ifonge, eghti Ikiavira Itir God nan
arazir kuraba gin amadagham. Nan
gumazir ekiam zurara ghua asem Ri-
monin ziam fe, ezi ki a ko iti. E Ri-
monin ziam fer dipenimin aven zuir
dughiamin, atrivim nan agharimin
suisi. Egha a tevibar pira asem Ri-
mon ziam fer dughiamin, a na ge-
tuima, ki uaghan aser kamin marvir
guamin boroghin teviba apiri. Ki fo,
ki uamategh mangiti, arazir kam gin
uam otivam. Ezi Ikiavira Itir God
nan arazir kuraba gin amangasa ki
ifonge."

19 Ezi Elisa ghaze, "Ni osiman
marki. Ni navir amirizim inigh
mangi."

Ezi Naman Elisa ategha ghu. Egh a
tighar saghon mangamin dughiamin,
20 Elisan ingangarir gumazim,
Gehasi, uabira kamaghin uabi migia
ghaze, "Nan gumazir ekiam, Sirian
gumazim Naman ataghizi, a pura
zui. Manmaghsua a bizir Naman a
daningamim inizir puvati? Ikiavira
Itir Godin ziamin, ki guizbangira
migei, ki Namanin gin ivegh mangi,
egh a da bizitaba inigham."

21 Egha dikavigha Namanin gin zui.
Ezi Naman garima, gumazir mam
an gin ivegha izi, ezi a uan karis
ategha ghuaghira tuavimin tughav
itima, Gehasi iza a bato. Ezi Naman
kamaghin Gehasin azara, "Bizitam ia
batoz, o?"

22 Ezi Gehasi ghaze, "Puvati.
Nan gumazir ekiam kamaghin ni
mikimasa na amada: Godin akam
inigha izir gumazimning datirighira
an dipenimin ize. Aning Efraimin
mighsiaba itir Godin akam inigha izir
gumazimning. Ga uaning, ni silvan
beghiam ko korotiar pumuning,
Godin akam inigha izir gumazir
kamning bagh dar aningigh."

23 Ezi Naman kamaghin a ikaragha
ghaze, "Beghiar vamira marki, ni
pumuning inigh." A mighighavira
da iniasa Gehasi migei, ezi Gehasi
da iniasa ifonge. Kamaghin amizi,
Naman beghiar pumuning isa silvan
aviriba aning gaghui, silvan kabar
dibobonim, 60,000 kinan tu. Egha
uaghan korotiar aghuir pumuning
ini, egha bizir kaba inigha uan in-
gangarir gumazimning ganingi, ezi
aning da atera Gehasin faragha zui.
24 Me ghua Samarian mighsiamin
otivigha, Gehasi bizir kaba inigha
dipenimin aven da ati. Egha ingan-
garir gumazir kamning, ua Naman
bagha aning amada.
25 Aning ghuzi, Gehasi ua
dipenimin aven ghugha Elisan
damazimin tu. Ezi Elisa kamaghin
an azara, "Gehasi, ni managh ghugha
izi?"

Ezi Gehasi ghaze, "Gumazir ekiam,
ki danganitamin ghuzir puvati."
26 Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni
ifaran marki. Ni ti ghaze, ki nin
ganizir puvati, a? Nan duam ni
ko ikia garima, gumazir kam karis
ategha ni bativasa izaghiri. Gehasi,
kar dagiaba ko, korotiaba ko, olivin
azeniba ko, wainin azeniba ko, sip-
sipba ko, bulmakauba ko, ingan-
garir gumazamizir kiniba iniamin
dughiam puvati. Arazir kam derazir
puvati.
27 Ni Naman da dagiaba ini. Kam-
aghin amizi, lepan arimariar faragha
Namanin ikezir kam, a datirighin
nin ikiam. Egh ni ko gin otivamin
adarasi, ia zurara lepan arimariar
kam iniam."

Ezi Gehasi Elisa ataghizir dughiamin,
Gehasi lepan arimariam ini. Ezi an
mikarzim, ghuariar ghurghurimin
min bar ghurghuri.

6

Elisa sobiav zem gamizi, a ua dipamin azenan oto

1 Dughiar kamin, Elisa Godin akam
inigha izir gumazir okoruamin gara

me geghufi. Ezi dughiar mam gumazir kaba kamaghin a migei, “En dipenim sufi, egha en tughatizir puvati.
2 Kamaghin amizi, ni e ateghti, e bar Jordanin Fanemin mangam. Egh e vaghvagh temer vamira vamiram okam. Egh e uari bagh dipenir igiatam, Jordanin Fanemin miriamin an ingaram.”

Ezi Elisa ghaze, “A dera, ia mamaghin damu.”

3 Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam kamaghin a migei, “Ga uaning, gumazir ekiam, ni e ko izasa e ifonge.”

Ezi Elisa a ikara, “A dera, ki ia ko mangam.”

4 Egha a me ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, maghira temeba oti.
5 Me ingara itima, Godin akam inigha izir gumazir mamin sobiav zem asiaghirigha dipam giraghu. Ezi akam inigha izir gumazir kam uan sobiam inian iburagha kamaghin dei, “Ame! Gumazir ekiam, ki gumazir igharazimin sobiam inigha ize. Ezi a dipam giraghu.”

6 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin an azara, “Sobiam managhira iraghu?” Ezi akam inigha izir gumazim, sobiam iraghuzir danganimin Elisan aka. Ezi Elisa temer aguar dozir mam atugha, sobiam iraghuzi naghin dipam mikini, ezi sobiam uam anabo.
7 Ezi Elisa ghaze, “Ni datirighin sobiam inigh.” Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan dafarim amadagha sobiam ini.

Elisa Sirian midorozir gumazibar tifa

8 Dughiar mamin, Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko izi Israelia misoghasa. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, uariv gia nighnizim batogha ghaze, me danganir me ikiamimin ingarigh, egh kagh ikegh dikavigh mangi Israelia misogham.
9 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Sirian midorozir gumaziba ikiamin danganim gifo, egha Israelian atrivim bagha akam amada. A uaghan Israelian atrivim migia ghaze, Israelia danganir kamin boroghin mangan marki. Me an boroghin mangiti, Sirian midorozir gumaziba me gasighasigham.
10 Ezi atrivim akar kam baregha, midorozir gumaziba danganir Sirian midorozir gumaziba ikiamin naghin ikiasa me amada. Ezi Siriaba danganir kamin otivigha Israelian midorozir gumazibar garima, me fomira iti. Kamaghin amizi, me danganir kamin ikian ibura. Arazir kam dughiar aviribar otifi.
11 Ezi Sirian atrivim bizir kam bangin nighnizir kurar bar aviribagh ami. Egha a uan gumazir dapanibar diazi, me izima a men atara pamtemin kamaghin me migei, “Ia na mikemegh, en gumazir manam Israelian atrivimin akurvasi?”
12 Ezi an midorozir gumazibar dapanir mam a ikaragha ghaze, “O atrivim, en gumazitam arazir katam gamizir puvati. Bar puvati. Kar Elisara, a Israelian Godin akam inigha izir gumazim. E damuasa amir biziba bar, a zurara Israelian atrivim migei. Ni migeir akaba Elisa bar a dagh fo. Ni akuir danganimin iki mikimti, Elisa fogham.”
13 Ezi atrivim kamaghin gumazir dapanibav gei, “Ia mangi fogh, Elisa danganir manamin iti. Egh ia midorozir gumaziba amadaghti, me mangi an suiragh.” Ezi me ghua kamaghin fo, Elisa Dotanin nguibar ekiamin iti.
14 Kamaghin amizi, atrivim midorozir gumazir avirim amisefe, egha me amangizi me hoziaba ko karisba inigha Dotanin ghue. Me ghua dimagarimin otivigha nguibam koro.
15 Ezi bar mizaraghara Elisan ingangarir gumazim dikavigha dipenimin azenan ghu. Egha a garima, Sirian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara nguibar

ekiam ekiarugha gifa. Egha a ghua kamaghin Elisa migei, “Ame! Gumazir ekiam, Sirian midorozir gumaziba e ekiarugha gifa. E manmaghin damuam?”

16 Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni atiatingan marki. Me guizbangira midorozir gumazir avirim iti, ezi en akurvaghamin midorozir gumazir bar avirim iti, ezi en midorozir gumazibar dibobonim, men midorozir gumazibar dibobonim bar a gafira.”

17 Ezi Elisa kamaghin God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni gumazir kamin damazimning kuighti, a ki migeir darazir ganika.” Ezi Ikiavira Itir God ingangarir gumazir kamin damazimning kuizi, a garima, hoziar aviriba ko karisin aviriba Elisa itir mighsiar kam bar a gizifa. Ezi karisba ko hoziar kaba, da avimin mirara gari.

18 Ezi Sirian midorozir gumaziba Elisan suighasa izavira itima, Elisa kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ki kamaghsua, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba okavighti, me ganan kogham.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba okafi.

19 Ezi Elisa danganir Sirian midorozir gumaziba itimin ghugha kamaghin migei, “Ia ti ongani. Tuavir kam, ia inigh nguibar ekiar ia mangasava amimin mangighan kogham. Ezi marki, ia nan gin iziti ki ian aku gumazir ia ruir kam bagh mangam.” Ezi me an gin zuima, a men akua Samarian nguibar ekiamin ghu.

20 Egha me nguibar ekiamin aven ghue. Ezi Elisa kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba kuighti, me ua gan.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba kuizi, me ua gari. Egha me kamaghin gara fo, me Samarian nguibar ekiamin aven iti.

21 Ezi Israelian atrivim men ganigha kamaghin Elisan azara, “Gumazir ekiam, ki ti me misueghti me arighiregham, a?”

22 Ezi Elisa ghaze, “Puvati. Ni midorozimin aven apanibar suizir dughiamin, ni zurara me misozi me ariaghirir puvati. Kamaghin amizi, ni gumazir kabav soghan marki. Ni dagheba ko dipaba me daning, eghti me gin uan atrivim bagh uamategh mangam.”

23 Ezi Israelian atrivim Sirian midorozir gumaziba bagha isar ekiam gamigha me ganingi. Me amegha givazi, a ua me amangizi me Sirian atrivim bagha ghue. Egha dughiar kamin, Sirian midorozir gumaziba ua iza Israelia misozir puvati.

Sirian midorozir gumaziba Samarian nguibar ekiam ekiaru

24 Azenir maba givazi, Sirian Atrivim, Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Samarian nguibar ekiam konasa zui, egh Samaria misoghasa.

25 Ezi dughiar kamin Samarian nguibar ekiam dagheba bar puvati. Ezi Sirian midorozir gumaziba dughiar ruarimin nguibam ekiarugha itima, Samarian gumazamiziba dagheba bagh mangi da inigh nguibar ekiamin aven izasa ibura. Kamaghin amizi, gumazitam donkin dapanim givesi, kamaghin a 80 kinan a givezam. Eghti gumazitam 250 gremin kuarazir bunbamin buaribagh ivesi, a 5 kinan dagh ivezam.

26 Dughiar mamin Israelian atrivim nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin arui, ezi amizir mam kamaghin an dei, “O nan atrivim, ni en akuragh!”

27 Ezi atrivim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ti ghaze, ki wit ko wain iti, a? Ki ua manmaghin ian akuragham? Puvati. Ikiavira Itir God ti nin akuragham.”

28 Egha atrivim an azara, “Ki manmaghin nin akuraghasa ni ifonge?”

Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ga amizir kamning, kamaghin akam akiri, nan otarim

6:29: Godin Araziba 28:57; Azir Akam 4:10

ga faragh anemam, egh dughiar igharazimin, ga an otarim amam.
29 Kamaghin amizi, ki uan otarim misuegha ga aneme. Egha amimzaraghan, ki an borim misoghasa a migei. Ezi puvati. A uan otarim modogha gifa."

30 Kamaghin amizi, atrivim akar kam baregha bar osemegha, uan korotiam abiki. A nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin aruavira itima, gumazamiziba datirighin an buaber korotiamin garima, atrivim uan korotiar azenan itimin aven aneru.
31 Egha atrivim ghaze, "Elisa en osimtizir kabar mingarim. Ezi ki datirighira an firim atughti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God uabi na misueghti ki aremegham."

32 Atrivim kamaghin migia, Elisa misueghti an aremeghasa gumazir mam amadazi, a ghu. Ezi dughiar kamin Elisa uan dipenimin itima, Samarian gumazir dapanir maba a ko iti. Gumazir kam atrivim anemadazi, a tighar izima, Elisa kamaghin gumazir dapanibav gei, "En atrivim, a gumazir gumazibav sozi me ariaghirim. Egha a datirighin nan firim aghorasa gumazir mam a amada. Eghti gumazir kam izi otoghamin dughiamin, ia pamtemin tiam asaragh anepirighti, an aven izan kogham. Ezi atrivim uabi gumazir kamin gin izi."

33 Elisa migiavira itima, gumazir kam atrivim ko oto. Egha atrivim kamaghin Elisa migei,* "Ikiavira Itir God uabi dughiar kurar kam gamizi an e bato. An en akurvaghsi bizitam damighan kogham. E a mizuaman kogham."

7

1 Ezi Elisa kamaghin akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ghaze, aruem gurumin kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem bali givezam."
2 Ezi gumazir dapanir atrivim geghuva a ko izezim, Elisan akam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham."

Ezi Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migei, "Bar guizbangira, ni bizir kamin ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham."

Sirian midorozir gumaziba are

3 Ezi aruer kamin 4plan gumazir lepan arimariam itiba, me Samarian nguibar ekiamin, tiar akar ekiamin azenan iti. Egha me uarira uariv gia ghaze, "E tizimsua puram apiav ikia ovevem mizuai?
4 E mangi dagheba buriam. E Samarian nguibar ekiamin aven mangan kogham. Me dagheba puvati, kamaghin amizi, mitiriam puvira en aghegham. Egh uaghan, e danganir kamra dapiagh ikiva arighiregham. E ti Sirian midorozir gumaziba itir danganimin mangam. Eghti me e misueghti, e arimighiregham, a dera. Me uaghan e ateghti, e angamira ikiam, a uaghan deragham, pura bizim. E fo, e ovengasa iti."
5 Egha me bar guaratizimin dikavigha Sirian midorozir gumaziba itir danganimin ghue. Egha me danganimin boroghira ghua garima, gumazitam itir puvati.
6-7 Bar guizbangira, Sirian midorozir gumaziba bar aregha gifa. Guaratizir kamin, Ekiam Sirian midorozir gumazibagh amima, me

* **6:33:** Hibrun akamin akar otevir kam, atrivim, vezin kamin puvati. Ezi me kamaghin nighnisi, atrivim migirigiar kamin Elisa gami.

niginir ekiam barasi, mati midorozir gumazir avirim uan hoziaba ko karisba ko izi. Egha Sirian midorozir gumaziba ghaze, “Ia gan! Israelian atrivim ti Hitian atrivim ko Isipin atrivim givezezi, aning uan midorozir gumaziba inigha e misoghasa izi.” Sirian midorozir gumaziba kamaghin mikemegha, dikavigha zuamira danganim ategha arav ghue. Me uan averpeniba ko hoziaba, ko donkiba ataghizi da iti, egha me are. Me bizitam inigha ghuzir puvati.

8 Ezi 4plan lepan gumazir kaba men danganimin otivigha, ghua averpenir mamin aven ghuegha garima, Sirian midorozir gumazibar dagheba ko dipaba iti. Ezi me dagheba apa dipaba saram api. Me gin silva ko gol ko korotiaba inigha ghua, danganir mamin da monge. Egha me ua iza averpenir igharazimin biziba uaghan da ini, egha me da isa ghua da modi.

9 Egha gin me uarira uariv gia ghaze, “E ti arazir aghuim gamir puvati. E bizir bar aghuim datirighin an gari, egh e mangi gumazamizibav kemeka. E uan akabar kumigh iki mangi amimzaraghan otogh, e ivezir kuram iniam. Aria, e mangi atrivimin gumazir dapanibav kemeka.”

10 Egha me dimagarimra ua Samarian ghugha nguibar ekiamin tiar akamin garir gumazibar dia ghaze, “E Sirian midorozir gumazibar danganimin ghuegha garima, gumazitam itir puvati. Egha uaghan gumazibar migirigiataba baraghizir puvati. Sirian midorozir gumaziba, me arav ghue, ezi men biziba bar men danganimin ikiavira iti. Me hoziaba ko donkibar beniba firizir puvati. Beniba men suighavira itima, men averpeniba ikiavira iti. Ezi dagheba ko biziba averpenibar ikiavira iti.”

11 Tiar akamin garir gumaziba akar kam baregha, akam inigh atrivimin dipenim mangasa gumazamizibar dei.

12 Ezi atrivim dimagarimin akar kam ini. Egha dikavigha uan gumazir dapanibav migia ghaze, “Ki Sirian midorozir gumazibar nighnizim gifo. Me kamaghin fo e daghebar otefe. Kamaghin amizi, me averpeniba ategha ghua, tuzir danganibar moga iti. Me ghaze, e nguibam ategh azenan mangiti, me en suigh en nguibar ekiam iniam.”

13 Ezi atrivimin gumazir dapanir mam kamaghin a migei, “E ti gumazitaba ameghti, me 5plan hoziar nguibamin ikiavira itiba inigh mangi fogham, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato. Eghti Siriaba, e amangizir gumazir kabagh asighasighti, a dera, pura bizim. E fo, e bar nguibar ekiamin aven iti, e oveaghuezibar min arighiregham. Kamaghin amizi, e gumazitaba ateghti, me 5plan hoziar ikiavira itiba inigh mangam.”*

14 Egha me gumazir mabav sefe. Ezi atrivim karisin pumuning ko hoziaba isa gumazir kabagh aningi, egha me amangizi me foghasa ghue, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato.

15 Egha gumazir kaba ghua kamaghin fo, Sirian midorozir gumaziba are. Ezi me men gin ghua Jordanin Fanemin otogha, me iniba ko misozir biziba ko men bizir igharazir tuavimin irezibar gani. Egha me uamategha iza atrivim mikeme.

16 Ezi Samarian gumazamiziba bizir kam baregha, me zuamira ivemara ghua, Sirian midorozir gumazibar averpenibar men bizir me taghiziba ini. Egha me plauan aviriba ko baliba ini. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givesi, egha 1 kinara, 6 kilogrem bali givesi.

* **7:13:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

17 Atrivimin akurvazir gumazir dapanim, atrivim nguibar ekiamin tiar akar ekiamin garir midorozir gumazibar ganasa anemisefe. Ezi a tiar akamin boroghira tughav itima, gumazamiziba ivemara Sirian midorozir gumaziba faragha ikezir danganimin ghue. Gumazamizir avirim ivemara tiar akamin azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme. Atrivim faragha ghua Elisan gani, ezi Elisa Godin akar kam isa atrivim ganingi. Ezi a datirighin guizbangin oto.

18 Elisa faragha kamaghin atrivim mikeme, "Aruem gurumin kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem bali givezam."

19 Egha gumazir dapanir datirighin aremezir kam, a kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, "Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham."

Egha Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migia ghaze, "Bar guizbangira, ni bizir kamin ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham."

20 Ezi datirighin bizir kam Elisa mikemezi moghin oto. Gumazir dapanir kam nguibamin tiar akamin tughav iti. Ezi gumazamiziba dagheba iniasa ivemara azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme.

8

Sunemin nguibar ekiamin amizim, ua Israelin ize

1 Dughiar mam, Elisa ghua Sunemin nguibar ekiamin amizim mikeme, amizir kamra an borim faragha areme, ezi Elisa a gamizi, a ua dikafi. Elisa kamaghin amizim mikeme, "Ikiavira Itir God ghaze, mitiriar ekiamin dughiam en nguazimin otivam, eghti gumazamiziba 7plan azenibar dagheba puvatigham. Eghti ni uan pam ko borim inigh nguazir igharazimin mangi iki mangiti, dughiar kurar kam givagham."

2 Ezi amizir kam Elisan akamin gin ghua, uan pam ko borim inigha ghua Filistian nguazimin ikiavira itima, 7plan azeniba gifa.

3 Egha gin 7plan azenir kaba givazi, a uan pam ko borim inigha ua Israelin ize. Egha a ua uan dipenim ko nguazim iniasa atrivimin azangasa ghu.

4 Amizim atrivim bagha zuima, atrivim Elisan ingangarir gumazim Gehasi migia ghaze, "Ga uaning, ni mirakelin ekiar Elisa amizibar na geghanasa ki ifonge."

5 Ezi Gehasi, Elisa fomira otarir aremezim gamizi a ua dikavizir bizim geghari. Egha an egharavira itima, amizir kam ua uan biziba iniasa atrivimin azangsighasa izav oto. Ezi Gehasi amizir kamin ganigha, kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni gan! Kar amizir kamra. Ezi kar otarir aremezir kamra, Elisa a gamizi a ua dikafi."

6 Ezi atrivim Elisa amizir bizim bagha amizir kamin azai, ezi amizim a geghari. Egha gin atrivim uan gumazir dapanir mamin diazi a izima, a kamaghin a migei, "Ni amizir kamin akuraghti, a uan biziba uamategh bar ada inigh. Ni uaghan an akuraghti, a dagher azenibar otivizibar dagiaba iniam, kar a 7plan azenibar kantrin igharazimin itima, an azenimin otivizir dagheba."

Sirian Atrivim Benhadat areme

7 Dughiar mam, Elisa Sirian nguibar ekiam Damaskusin ghu. Ezi dughiar kamin Sirian Atrivim Benhadat, arimariam iti. Ezi me kamaghin atrivim migei, "Godin akam inigha izir gumazir kam Elisa, a datirighin Damaskusin iza kagh iti."

8:1: 2 Atriviba 4:8-37

8 Ezi atrivim uan gumazir dapanir
mam Hasael kamaghin a migei, "Ni
dikavigh bizir aghuitam Godin akam
inigha izir gumazim daningisi a
inigh mangi an ganigh. Egh ni a
mikemeghti, a kamaghin Ikiavira
Itir Godin azaragh, nan arimariam
givagham, o puvatigham."

9 Kamaghin amizi, Hasael bizir bar
aghuir me Damaskusin ingariziba
ini. Ezi 40plan kamelba da ateram.
Egha ada isa kamelbagh arigha Elisa
bagha ghu. A ghua otogha kamaghin
Elisan migei, "Gumazir Ekiam, Sirian
Atrivim Benhadat, a nin otarimin
min iti, a uan arimariam bagh nin
azangasa na amada, an arimariam
givagham, o puvatigham?"

10 Ezi Elisa kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Ni mangi kamaghin
atrivim mikemegh, an arimariam
givagham. Ezi Ikiavira Itir God
kamaghin nan aka, bar guizbangira
an aremegham."

11 Elisa akar kam gamigha givagha,
dughiar ruarim puv Hasaelin gara
ghuavira itima, Hasael aghumsigha
nighnizir aviribagh ami. Ezi Elisa azi.

12 Ezi Hasael kamaghin an azai,
"Nan gumazir ekiam, ni tizim bagh
azi?"

Ezi Elisa kamaghin a ikaragha
ghaze, "Ki fo, ni gin arazir kurar
aviribar Israelian gumazamizibar
amuam. Ni uan midorozir gumaz-
iba ko, men divazir gavgavibagh
asighasigh, egh dar apongti da isiam.
Egh ia Israelian gumazir igiabav
soghti me arighiram. Egh ia borir
muziariba, nguazimin me apisti me
arighiram. Egh ia naviba adair amiz-
ibar garir dughiam, ia midorozir
sababa inigh men naviba ofiram.
Kamaghin amizi, ki azi."

13 Ezi Hasael akar kam baregha, ka-
maghin Elisan akam ikaragha ghaze,
"Ki pura gumazir kinim. Ki man-
maghin bizir ekiar kam damuam?"
Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ikiavira
Itir God kamaghin nan akagha gifa, ni
Sirian atrivimin otivam."

14 Aning mikemegha givagha,
Hasael ua Atrivim Benhadat bagha
ghu. Ezi atrivim an azara, "Elisa
manmaghira ni mikeme?"

Ezi Hasael ghaze, "Elisa ghaze, bar
guizbangira nin arimariam givaghti,
ni ua deragham."

15 Egha amimzaraghan Hasael
atrivim misueghti an aremeghasa
nighnisi. Kamaghin amizi, a inim
inigha, dipam garugha a inigha
ghua, atrivimin guam avara. Egha
mighigha an suirazi, atrivim aminim
isava avegha, areme. Ezi gin Hasael
an danganim inigha uabi Sirian
atrivimin oto.

Israelin kantri ko kantrin Judan eghaghanim ghua Israelin kantri ikuvizir dughiamin tu

(Sapta 8:16--17:41)

Jehoram Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 21:1-20)

16 Ahapin otarim Joram, 5plan
azenibar Israelian atrivimin iti, ezi
Jehosafatin otarim Jehoram, a uan
afeziamin danganim inigha, Judabar
atrivimin oto.

17 A 32plan azeniba ikiava
atrivimin oto, egha a 8plan azenibar
Jerusalemin atrivimin iti.

18 A Israelian Atrivim Ahapin
guivimin iti. Kamaghin amizi, an
Ahapin adarazi ko Israelian atrivir
igharazibar arazir kurabar gintisi.
Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh ami.

19 Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri
gasighasighizir puvati. Guizbangira,
Ikiavira Itir God uan ingangarir
gumazim, Atrivim Devit ginighnisi.
A fomira Devit ko akar dikirizim
gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin
gumazitam zurara atrivimin ikiam,
eghti Devitin lamin angazangarim
mungeghan kogham. Ezi dughiar

8:13: 1 Atriviba 19:15 **8:19:** 1 Atriviba 11:36 * **8:19:** Ni 1 Atriviba 11:36in gan.

kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.*

20 Dughiar Jehoram Judan atrivimin itimin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uari bagha atrivir mam amisefe, ezi a me gativagha men gari.

21 Ezi Jehoram dikavigha uan midorozir gumazir karisbar tuiva misoziba inigha, me Idomia misoghasa Sairin nguibar ekiamin amadaghan ghue. Me ghua otivizi Idomian gumaziba iza Jehoramin midorozir gumaziba ekiarugha, me misoghasa. Ezi dimagarimin, Jehoram uan midorozir gumazir karisbar misoziba ko, me bar pamten misogha Idomian gumaziba adugha zui. Ezi Israelian midorozir gumazir igharaziba midorozim ategha, uamategha ara uan nguibabar ghue.

22 Kamaghin amizi, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Ezi dughiar kamin, Lipnan gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

23 Atrivim Jehoram amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborim, Judan Atrivibar Eghaghaniba, an aven iti.

24 Ezi gin Atrivim Jehoram uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar moziba itir danganimin anefa. Ezi an otarim Ahasia, an danganim inigha atrivimin oto.

Ahasia Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 22:1-6)

25 Ahapin otarim Joram, a 12plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jehoramin otarim Ahasia, Judabar atrivimin oto.

26 Ahasia a 22plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalemin atrivimin ike. An amebam, Atalia, a Israelian Atrivim Omrin, igiar guivim.

27 Ahasian amebam Ahapin ikizimin ize, kamaghin amizi, a Ahapin ikizimin arazir kurabar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin.

28 Dughiar mamin, Atrivim Ahasia, Israelian Atrivim Joramin porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasaelin misosi. Me Gileatin Distrighin, Ramotin nguibar ekiamin boroghira uariv sosi. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi.

29 Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamin ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

9

God Jehu amisevezi, a Israelian atrivimin oto

1 Atrivim Joram Jesrilin nguibar ekiamin itima, Godin akam inigha izir gumazim Elisa, akam inigha izir gumazibar okoruamin tongin, gumazir igiar mamin diazi a ize. Ezi a kamaghin a migei, "Ni deraghvira uan inim kegh, egh olivin borem itir misevir muziarim inigh dikavigh Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin mangi.

2 Egh ni Ramotin otogh, mangi Jehosafatin otarim Jehu batogh,* a Nimsin igiavotarim. Eghti a uan namakaba ko ikiti, ni a inigh danganir mogomer tamin aven mangi.

3 Egh borem itir misevir kam inigh borem an dapanim gingegh kamaghin a mikim, 'Ikiavira Itir God, Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe.' Ni bizir kam damigh givagh, egh tiar akam kuigh zuamiram ari mangigh."

8:20: Jenesis 27:40 * **9:2:** Jehun afeziam, a Judan atrivimin ikezir gumazir kam Jehosafat puvati. Atrivim Jehosafatin eghaghanim, a 1 Atrivim sapta 22 ko 2 Atrivim sapta 3in iti. Jehosafat, a gumazir igharazim.

4 Elisa mikemegha givazi, Godin
akam inigha izir gumazir igiar kam
dikavigha Ramotin nguibar ekiamin
ghu.
5 Egha an otogha garima, Jehu
aperaghav ikia midorozir gumaz-
ibar, gumazir dapanir igharaziba
ko migei. Egha a Jehu migia ghaze,
“Gumazir ekiam, ki akar mam nin
iti.”
Ezi Jehu an azara, “En tinara, ni
akam an iti?”
Ezi Godin akam inigha izir gu-
mazim kamaghin a migei, “Nirara, ki
akam nin iti.”
6 Ezi Jehu dikavigha dipenimin
aven ghuzi, Godin akam inigha
izir gumazim an gin ghua olivin
borem inigha Jehun dapanim ginga
kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God,
a Israelian God, kamaghin migei,
‘Ki datirighin Israelian atrivimin
ikiasa ni amisefe. Eghti ni nan
gumazamiziba Israelia, me gativagh
men ganam.
7 Egh ni Ahapin ikizim misoghirarikigh
kar atrivir ni fomira an ingangarir
gumazir dapanimin ikezim. Eghti
ki arazir kamin, Atrivir Amizim
Jesebelin arazir bar kuraba ikar-
vagham. Kar fomira nan akam
inigha izir gumaziba ko nan in-
gangarir gumazibav soghezi, me
ariaghirezir amizim.
8 Eghti ki Ahapin adarazi bar me
gasighasigham. Bar guizbangira,
Israelian tongin otivir Ahapin
ikizimin gumaziba, ki bar moghira
me agivagham, gumazir igiaba ko
aruaba sara.
9 Ki bar fomira Nebatin otarim
Jeroboamin ikizim, ko Ahiyan otarim
Atrivim Basan ikizim gasighasiki.
Egh kamaghira ki Ahapin ikizim bar
me gasighasigham.
10 Eghti Atrivir Amizim Jesebel are-
megham, eghti an kuam afamin gu-
maziba puvatigham. Puvati, afiaba
Jesrilin nguibar ekiamin boroghiram
an kuam amam.’” Ezi Godin akam
inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir
Godin akar kamin gun mikemegha
givagha, tiar akam kuigha arav ghu.
11 Ezi Jehu ua atrivimin gumazir
dapanir igharaziba bagha ghuzi,
men mav an azara, “Biziba bar
deraghvira iti, o? Manmaghsua
gumazir onganir kam iza nin gani?”
Ezi Jehu kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “Ia gumazir ka-
maghin garibar arazibagh fo, me
zurara pura tintinibar migirigiabagh
ami.”
12 Ezi me kamaghin a migei, “Ni
ifari. Ni deraghvira e mikim. Ni e
gifar akam mongan marki.”
Ezi Jehu bighavira kamaghin gu-
mazir dapanibav gei, “Gumazir kam
iza kamaghin na migei, ‘Ikiavira Itir
God ghaze, a Israelian atrivimin iki-
asa na misevegha gifa.’”
13 Gumazir dapaniba akar kam
baregha, zuamira uan korotiar ru-
ariba suegha dipenimin adidiaba
ave, ezi Jehu adidiamin tughav iti. Ezi
me sigham givia kamaghin dei, “Jehu
atrivimin otogha gifa.”

Jehu, Israelian Atrivim Joram misoghezi, an areme

14-15 Jehu, a Jehosafatin otarim,
egha Nimsin igiavotarim. A
datirighin nguibar ekiam Ramotin
ikia, egha Atrivim Joram misueghti
an aremeghti, an an danganim
inigh atrivimin otivasa uan gumazir
dapaniba ko akabar kiri. Ezi Atrivim
Joram Jesrilin ikiavira iti. Faragha
Israelia, Sirian Atrivim Hasael ko
misozir dughiamin, Atrivim Joram
midorozimin aven osimtizir ekiam
ini, egha a derazir puvati. Ezi
datirighin Jehu uan gumazir da-
paniba kamaghin me migei, “Ia na ko
navir vamira iki, egh ia deraghvira
gan, egh gumazitam ateghti, a
Ramot ategh Jesrilin nguibar ekiamin
gumazamiziba bagh mangi, bizir
ki damuamin kabar gun mikiman
marki.”
16 Egha Jehu uan karisin anabogha,
midorozir gumazir maba ko me

9:6: 1 Atriviba 19:16 **9:10:** 1 Atriviba 21:23 **9:11:** 2 Atriviba 9:33-36

Ramot ategha Jesrilin ghue. Atrivim Joramin arimariam givazir puvati, egha a Jesrilin uan dakozim girighav iti. Ezi dughiar kamin, Judan Atrivim Ahasia, Joramin ganasa Jesrilin ghugha, aning uaghara Jesrilin iti.

17 Ezi ganganir gumazir mam, nguibar ekiam Jesril avinizir divazimin tauan tughav ikia garima, Jehu ko an midorozir gumaziba izi. Ezi a dia kamaghin gumazir nguibamin itibav gei, "Ki midorozir gumazir avirimin garima, me izi."

Ezi gumazir maba ghua, ganganir gumazir kamin akabar gun Atrivim Joram mikemezi, a kamaghin me migei, "Ia midorozir gumazitam mikemeghti, a hoziam inigh, ivegh mangi me batogh kamaghin me mikim, 'Biziba bar ti ian deraz, o puvati?' "

18 Ezi midorozir gumazir mam hoziam gaperagha ivegha ghua kamaghin Jehu migei, "Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?"

Ezi Jehu an akam ikaragha ghaze, "Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi."

Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garavira itima, a ua izezir puvati. Ezi a kamaghin atrivim bagha akam amada, "Midorozir gumazir ni amadazim, a ghua me bato, egha ua izezir puvati."

19 Ezi atrivim midorozir gumazir igharazim amadazi, a ghu. Egha midorozir gumazir kam me batozir dughiamin, a uaghan kamaghin Jehu migia ghaze, "Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?"

Ezi Jehu a migia ghaze, "Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi."

20 Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garima, a izezir puvati, egha a kamaghin atrivim bagha akam amada, "Midorozir gumazir ni amadazim, a uaghan ua izezir puvati. Ezi ki gumazir karisin itimin garima, a Nimsin otarim Jehu ami moghin, bar arazir onganim gami. An hoziabagh amima da bar puvira ivemara, karisba amikirvagha izi."

21 Ezi Atrivim Joram ghaze, "Ni na bagh karis akir." Ezi me anekirigha givazi, Israelian Atrivim Joram uan karisin anabo, ezi Judabar Atrivim Ahasia karisin igharazimin ghuavanabo. Egha aning Jehu bativasa ghu. Egha aning ghua, Jesrilian gumazim Nabotin nguazimin boroghin a bato.

22 Joram, Jehu batozir dughiamin, a kamaghin Jehun azara, "Biziba bar ti nin deraz, o puvati?"

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Da manmaghin deragham? Nin amebam Jesebel asebar gin ghuavira iti, egha arazir kuraba ko imezibagh amuavira iti, mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba ko akui moghin ami. Nin amebamin arazir kurar kaba bar ekiva zui."

23 Joram, Jehun akar kam baregha, zuamira uan karis giragha arav ghu. Egha kamaghin Ahasian dei, "Ahasia, gumazir kam na abinasa ize!"

24 Egha Jehu uan barir pim bar pamtemin a gekuigha, Joramin akirim gase. Ezi barim an dighorim abighizi, a uan karisin averiam girigha areme.

25 Ezi Jehu, kamaghin gumazir dapanim Bitkar migei, "Ni Joramin kuam inigh Nabotin nguazimin anekunigh, kar Jesrilin gumazim. Ni Ikiavira Itir God fomira Joramin afeziam Atrivim Ahap mikemezir akar kam ginighnighvira iki. Dughiar kamin, ga uan karisning inigha Ahapin gin zuima, Ikiavira Itir God kamaghin Ahap mikeme.

26 'Ki Ikiavira Itir God, ki boghimra gumazibar garima, me nin ifongiamin gin ghua, Nabot ko an otaribav soghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, guizbangira, ki Nabotin nguazimra nin arazir kurar kaba ikaragham.' "

9:26: 1 Atriviba 21:19

Egha Jehu ua kamaghin Bitkar migei, “Ikiavira Itir God fomira mikemezi moghin, ni Joramin kuam inigh mangi Nabotin nguazir kamin anekunigh.”

Judan Atrivim Ahasia areme

27 Ezi Judan Atrivim Ahasia, Atrivim Joramin garima, an aremegha givazi, a uan karisin ikia egha ara Bethaganin nguibar ekiamin ghu. Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko Ahasian agintisi, egha Jehu kamaghin midorozir gumazibav gia ghaze, “Ia uaghan a gasegh!” Ezi a uan karisin ghua Gurin mighsiamin ghuavanadima, me Ipleamin nguibamin boroghin a gase. Ezi Ahasia bar ara ghua Megidon nguibar ekiamin ghugha gin areme.

28 Ezi Ahasian gumazir dapaniba an kuam inigha, karisin mam gatigha uam a inigha Jerusalemin ghu. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar mozibar danganimin anefa.

29 Joram azenir namba 11in Israelian atrivimin itima, Ahasia Judabar atrivimin oto.

Me Atrivir Amizim Jesebelin misoghezi, an areme

30 Ezi Jehu uan adarazi ko me Ahasian agintigha givagha, ua Jesrilin ize. Atrivir Amizim Jesebel danganir kamin ikiava, kamaghin akam baraki, Joram areme. Ezi Jesebel uan damaziba aghiva uan dapanir arizim adii, egha atrivimin dipenimin aven tughav ikia, winduan beragha tuavimin gari.

31 Egha Jehu nguibar ekiamin tiar akar ekiamin aven zuir dughiamin, Jesebel kamaghin an dia ghaze, “O Simri,† ni uan gumazir ekiam misoghezi an aremezir gumazim, ni ti deragha iti?”

32 Jehu oregha winduan pin gara egha kamaghin dei, “Tina nan adarazi bagh izasa ifonge? Tav iti, o?” Ezi ingangarir gumazir maba atrivimin dipenimin ikia, Jehun akam baregha, iza winduan beragh an gari.

33 Ezi Jehu kamaghin migei, “Ia amizir kam akunighti a izighiri.” Ezi me Jesebel akunizi a iraghu. Ezi an ghuzim tintinibar dipenir biriba ko hoziaba rue. Ezi Jehu uan hoziaba ko karisbagh amima, da Jesebelin kuam dikabiri.

34 Ezi gin Jehu atrivimin dipenimin aven ghughava api. A dagheba ko dipaba amegha givagha, kamaghin gumazibav gei, “God kamaghin mikemegha gifa, amizir kurar kam mar ikufigh. Guizbangira, amizir kam atrivir mamin guivim. Kamaghin amizi ia an kuam afagh.”

35 Ezi me an kuam inigha mozim darighasa azenan ghu. Egha me an kuam burima, a itir puvati. Me an dapanir agharim ko dagarimning ko dafarir beramningra gari.

36 Egha me ua ghuegha bizir kamin gun Jehu migeima, a ghaze, “Bizir otozir kam, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gumazim Elaija, a Tisben nguibamin gumazim, an akam garugha mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ‘Jesebel aremeghamin dughiam, afiaba izi Jesrilin nguibar ekiamin an kuam amam.

37 Eghti an mikarzir otevir mizumziariba tintinibar nguazim giregh ikiva, afiar buaribar min ganam. Eghti gumaziba dar ganiva, foghan kogham kar ti Jesebelin mikarzir otevir naba, o?’”

10

Me Ahapin ikizim misoghezi, me bar ariaghire

1 Atrivim Ahapin otariba ko, an igiavotariba me Samarian nguibar ekiamin iti.* Men dibobonim, 70in

† **9:31:** Jesebel ziar kam Jehu gati, Simri. A fo, Simri fomira atrivimin ingangarir gumazir mam, a uan atrivim misoghezi, an areme. Ezi Jehu datirighin uaghan arazir kamram ami. Ni 1 Eghaghaniba 16:8-20in gan. **9:36:** 1 Atriviba 21:23 * **10:1:** Hibrun akam ghaze, Jesril. Gumazir fomira itir maba Grighin akamin akar kam gira, me ghaze a Samarian nguibar ekiamin migei.

tu. Ezi Jehu akinafarir maba osirigha,
Samarian gumazir dapaniba ko gu-
mazir aruaba ko, gumazir Ahapin
ovavir borir otaribar gariba bagha
da amaga kamaghin migia ghaze,
2-3 "Ahapin otariba, ia ko iti. Ezi
ia midorozir karisba ko hoziaba
ko afuziba, ko misoghamin bizir
maba sara ikia, egha divazir gav-
gavim avinizir nguibar ekiamin
iti. Kamaghin amizi, dughiar
ia akinafarir kaba iniamimin, ia
Ahapin ovavir boribar tongin, gu-
mazir bar aghuitam atrivimin ikisi
anemisefegh. Egh ia an akuragh a
bagh misogh."
4 Ezi gumazir dapaniba ko gumazir
aruaba akar kam inigha, bar ati-
atigha ghaze, "Jehu atrivir pumuning
abiragha gifa. Eghti e manmaghin
anebiragham? E bar ibura."
5 Kamaghin amizi, gumazir
atrivimin dipenimin garim ko
nguibar ekiamin gumazir dapanir
faragha zuim, ko gumazir aruaba,
ko gumazir Ahapin ovavir boribar
gariba, me Jehu bagha kamaghin
akam amada, "E nin ingangarir
gumaziba, e nin ifongiamin gin
mangasa. E gumazitam amiseveghti
an atrivimin otoghan kogham. Bar
puvatigham. Ni tizim damusi, ni
puram a damu."
6 Ezi Jehu uam akinafarir
igharazim osirigha kamaghin gu-
mazir kabav gei, "Ia nan gin mangi
egh nan apengan ikisi, ia bar Ahapin
ovavir borir otaribav sueghti, me
arighireghasa ki ifonge. Egh gu-
rumin kamaghira garir dughiamra,
ia men dapaniba inigh Jesrilin izi."
Dughiar kabar, Ahapin ovavir borir
otarir 70plan kaba, me gumazir aru-
aba ko Samarian nguibar ekiamin iti,
ezi gumazir aruar kaba zurara men
sure gami.
7 Egha gumazir aruar kaba Jehu
da akinafarim inigha, Ahapin ovavir
borir otarir 70plan kaba bar me
misoghezi me ariaghire. Me men
firibar ghoregha, men dapaniba isa
akirabagh aghuigha Jehu bagha da
amangi.
8 Ezi Jehu kamaghin oraki, me
Ahapin ovavir borir otaribar dapani-
bar akua izegha gifa, ezi a kamaghin
me migei, "Ia dapanir kaba inigh,
nguibar ekiamin tiar akar ekiamin,
da isi pozir pumuning mikinigh, egh
da ateghti, da mamaghira iki mangi
gurum mizaraghan tugh."
9 Egha amimzaraghan, Jehu
dikavigha nguibar ekiamin tiar
akamin ghugha dapanir kabar
gari. Gumazamizir avirim danganir
kamin iti, ezi Jehu tugha kamaghin
me migei, "Ki uabi uan gumazir
ekiam Atrivim Joram abiraghasa
nighnisi. Egha ki a misoghezi an
areme. Egha ki fo, ia gumazir kam
misoghezi an aremezir puvati. Ezi
tinara gumazir kabav soghezi, me
ariaghire? E fozir puvati.
10 Ezi bizir kam kamaghin en
aka, akar Ikiavira Itir God fomira
isa Ahapin ikizim ganingiziba, da
bar guizin otivaghiri. Ezi datirighin
Ikiavira Itir God, akar a uan in-
gangarir gumazim, Elaijan akam
garugha mikemezim, an otogha gifa."
11 Egha gin Jehu, Ahapin ikizir Jes-
rilin itir igharaziba, ko an gumazir
dapaniba, ko an namakar aghuiba,
ko an ofa gamir gumaziba, a bar me
misoghezi me ariaghire. Jehu tav
ataghizi a itir puvati. Bar puvati.

Jehu, Atrivim Ahasian ikizim misoghezi, me ariaghire

12 Egha Jehu uan midorozir gumaz-
iba ko Jesril ategha, Samarian man-
gasa. A tuavir kamin ghua dan-
ganir me kamaghin diborim, Sip-
sipbar Garir Gumaziba Uari Akuvir
Danganimin oto.
13 Egha a gumazir maba bativigha,
kamaghin men azara, "Ia managh
ikegha ize?"

Ezi me kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "E Atrivim Ahasian
adarasi. E Atrivim Joramin adarazi

10:10: 1 Atriviba 21:20-24 **10:11:** Hosea 1:4

ko Atrivir Amizim Jesebelin ikizimin ganasa Jesrilin zui."

14 Ezi Jehu akar kam baregha, kamaghin uan adaraziv gei, "Ia gumazir kabar suikigh." Ezi me gumazir kaba bar men suigha, me inigha ghua mozir bar ekiam itir danganimin zui. Egha me Ahasian adarazi bar me misoghezi me ariaghire, ezi tav itir puvati. Men dibobonim, 42in ghu.

Jehu Ahapin ikizimin igharaziba bar me misoghezi, me ariaghire

15 Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko danganir kam ategha ghua, tuavimin Rekapin otarim Jonadap bato. Egha Jehu dughiam a ganigha, kamaghin a migei, "Ki nin nighnizim bar a gifonge. Ni manmaghin ami, ki amir biziba ni dagh akongez, o puvati?"

Ezi Jonadap kamaghin Jehu migei, "Are, ki ni ko navir vamira iti."

Ezi Jehu kamaghin a migei, "A dera. Kamaghin ni uan dafarim na daningigh, ga uan dafarimningin suiraka." Egha Jehu, Jonadapin dafarimin suiragha, a gekuigha karisin anabo.

16 Egha Jehu kamaghin a migei, "Ni na ko izi egh fogham, ki Ikiavira Itir Godin gin mangasa gavgafi." Egha aning karisin aven aperagha Samarian ghu.

17 Me Samarian otivigha, Jehu Ahapin ikizimin gumazir igharazir maba bar me misoghezi me ariaghire. A bar me agifa, ezi akar kam, Ikivira Itir God fomira Elaija ganingizi moghira, a guizin oto.

Jehu gumazamizir asem Balin ziam feba bar me misoghezi, me ariaghire

18 Ezi gin Jehu Samarian gumazamizibar diazi, me iza uari akufa, ezi a kamaghin me migei, "Fomira, Atrivim Ahap asem Balin ziam fasa gavgafi. Eghti nan arazir ki asem Balin ziam famim, Ahapin arazir asem Balin ziam fem bar a gafiragham.

19 Eghti datirighin ia Balin akam inigha izir gumaziba ko, an ofa gamir gumaziba ko, asem balin ziam fer gumazamizibar diaghti, me bar izi uari akufagh. Ia tav ateghti, a pura ikian marki. Datirighin ki ofan bar ekiam asem Bal bagh a damuasa. Eghti tav otoghan kogh aremegham." Jehu gumazamizir asem Balin ziam febav sueghti me aremeghasa, a me gifara akar kam gami.

20 Egha a ua kamaghin migei, "E asem Balin ziam fisi dughiar ekiatam amiseveka." Egha me dughiar mam amisefe.

21 Ezi Jehu akam bar Israelian nguibaba bagha anemadazi, gumazamizir asem Balin ziam feba me iza uari akufa. Tav ua nguibamin itir puvati. Egha me ghua asem Balin izam fer dipenimin aven ghuezi, dipenim bar izifa.

22 Me aven ghuegha givazi, Jehu, ofa gamir gumazir korotiar aghua asem Balin ziam febar garim, kamaghin a migei, "Ni korotiaba inigh, gumazamizir iza asem Balin ziam febar aningigh." Ezi gumazir kam Jehu mikemezi moghin ami.

23 Ezi gin, Jehu ko Rekapin otarim, Jonadap aning Balin ziam fer dipenimin aven ghu. Egha Jehu kamaghin gumazamizibav gei, "Ia deraghvira uarir gan, egh uari asavsuigh, gumazamizir Ikiavira Itir Godin ziam fe tam ti e ko ikiama. E gumazamizir asem Balin ziam febara ikiam."

24 A mikemegha givagha, Jonadap ko danganir ofa gamir dakozir itimin aven ghua, asem Bal bagha ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibagh ami.

Gumazamiziba tighar izamin dughiamin, Jehu faragha 80plan midorozir gumazibav sevegha asem Balin ziam fer dipenimin azenan mizuam ikiasa me mikeme. Egha a kamaghin me mikeme, "Ia asem Balin ziam fer gumazamiziba bar me misueghti me arighiregh.

10:17: 1 Atriviba 21:20-24

Eghti midorozir gumazitam gumazamizir kabar tav ateghti an arimangigham, midorozir gumazir kam aremegham."

25 Egha Jehu ofan bar isia mighirizim gamigha givagha, kamaghin uan midorozir gumaziba ko gumazir dapanibav gei, "Ia aven izi bar me misueghti me arighiregh. Ia tav ateghti an ari mangan marki." Ezi me aven ghua midorozir sabamin bar me misuaghariki. Egha me gin men kuaba inigha ghua nguibar ekiamin azenan da kuni. Egha me uamategha nguibar ekiamin itir Balin ziam fer dipenim bagha zui.

26 Me Balin ziam fer dipenimin aven ghuegha, guarir akinir asebar nedaziba itir gumaziba dar ziaba feba, inigha azenan iza avimin dagh aboro.

27 Egha me asem Balin marvir guam gasighasigha, an ziam fer dipenim gasighasiki. Egha me asem Balin ziam fer dipenir kam gamizi a buarir dipenimin oto, egha ikia iza datirighin tu.†

28 Arazir kamin, Jehu asem Balin ziam fer arazim agifa, ezi Israelia uam an ziam fer puvati.

29-30 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jehu migei, "Ni nan navir averiamin ifongiamin gin ghua, egha ni bizir kaba Ahapin adarazigh ami, ezi nin arazir kam nan damazimin dera. Kamaghin amizi ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi gin Jehu Atrivim Jeroboamin arazir kurabar gin zui, gumazir kam a fomira Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Jeroboam golin bulmakaun pumuningin ingarigha, mam inigha Betelin nguibamin aneti, egha mam inigha Danin nguibamin aneti. Ezi Jehu Israelia ataghizi, me bulmakaun kamningin ziam fe.

31 Ezi Jehu uaghan Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Araziba uan navir averiamin aven bar deraghavira dar gin mangasa gavgavizir puvati. An akirim ragha Jeroboamin arazir kurabagh asarazir puvati. Jeroboam, a fomira Israelia gekuizi, me arazir kurabagh amizir atrivim.

Jehu areme

32 Dughiar kamin Jehu atrivimin itima, Ikiavira Itir God kantrin igharaziba ataghirazi, me Israelia gafigha men nguazir otevir maba isi. Sirian Atrivim Hasael Israelian nguazir otevir kam bar a iniasa me misosi.

33 A Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Hasael Israelia abiragha, men nguazir kaba ini, a sautin amadaghan Arnonin Fanemin boroghin itir, Aroerin nguibar ekiamin ikegha ghua, notin amadaghan ghua, Gileat ko Basanin Distrighningin tu. Kar Gatin anabam, ko Rubenin anabam, ko Manasen anabamin akuar mamin adarazir nguaziba.

34 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehu amiziba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari.

35 Egha gin Jehu uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin anefa. Ezi an otarim Jehoahas, an danganim inigha atrivimin oto.

36 Jehu Samarian ikia, 28plan azenibar Israelian atrivimin ike.

11

Atalia Judan Atrivir Amizimin oto (2 Eghaghaniba 22:10--23:15)

1 Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa, ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin

† **10:27:** Akar kam, "datirighin," e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. **10:29-30:** 1 Atriviba 12:28-30

gumaziba bar me misoghezi me
ariaghire.
2 Ezi midorozir gumaziba Ahasian
otarim Joas misoghezi an aremezir
puvati. Me kamaghin fozir puvati,
Atrivim Joramin guivim Jehoseba ko
Atrivim Ahasian buaramizim, moga
Joas inigha amizir an ganamim, ko
aning isa danganir me daguivsiaba
arizimin aven aning modo. Kam-
aghin amizi, Atalia Joas misoghezi an
aremezir puvati.
3 Ezi Jehoseba 6plan azenibar
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar
kamin Atalia Judan atrivir amizimin
ikiavira iti.

4 Ezi namba 7in azenimin Atalia
amizir atrivimin itima, ofa gamir
gumazim Jehoiada, midorozir gu-
mazir amizir atrivimin gariba
ko, midorozir gumazir atrivimin
dipenimin gariba, me bagha akam
amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin izi. Me izegha givazi,
Jehoiada me ko akar dikirizir gav-
gavir mam gami. A me bagha akar
mam akirizi, me bizir a damuasa
me mikemeziba bagha, Ikiavira Itir
Godin ziamin akar dikirizir gavgavim
gami. Ezi a gin Ahasian otarim Joas
inigha iza men aka.
5-8 Egha Jehoiada kamaghin me
migei, "E Joas damighti an atrivimin
otivasa ki ifonge. Kamaghin amizi,
ki bizir ia damuamiba bagh ia
mikimasa. Ki fo, midorozir gu-
mazir okoruar pumuning Sabatin
dughiamin, ingangarim agivagha
avughsi, ezi igharaziba men dan-
ganiba isa ingangarim gami. Ezi
Sabatin kam otivasa, ezi midorozir
gumazir okoruar 3pla, ia bar
Ikiavira Itir Godin Dipenim izasa ki
ifonge. Midorozir gumazir Sabatin
dughiamin ingangarim gamiba, kar
atrivimin dipenimin gari darasi,
ko Surin tiar akamin garir darasi,
ko midorozir gumazir akirangin
tuivigha ikia, divazimin tiar akamin
gariba, me bar Ikiavira Itir Godin
Dipenimin izi Joas geghuv an ganam.
Midorozir gumaziba bar midorozir
sababar suighiva, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin danganiba bar da tuivigh
iki, egh deraghviram atrivim bagh
gan. Eghti a danganitamin mangiti,
midorozir gumaziba a ko mangi.
Egh midorozir gumaziba gumazitam
ateghti, an an boroghin izan marki.
Eghti gumazitam roghira iziti, me gu-
mazir kam misueghti an aremegh."*
9 Ezi midorozir gumazibar da-
paniba, ofa gamir gumazim Je-
hoiadan akar kamin gin ghua Sabatin
dughiamin, me midorozir gumazir
ingangarim agivagha avughsasa
amir kaba, ko midorozir gumazir
men danganiba iniamiba, bar men
akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir
Godin Dipenimin izi.
10 Dughiar kamin, Atrivim Devitin
afuziba ko oraba, da Ikiavira Itir
Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada
bizir kaba inigha midorozir gumaz-
ibar dapanibagh aningi.
11 Ezi midorozir gumaziba ghua,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari
bagha danganiba inigha, sautin
amadaghan ikegha ghua notin
amadaghan tu. Me uaghan ofa
gamir dakozimin boroghin tuivighav
ikia, egha midorozir sababa suigha,
atrivim ekiarugha bar deraghvira
gara iti.
12 Midorozir gumaziba uari
akirigha mizua itima, ofa gamir
gumazim Jehoiada, Joasin akua
azenan iza, atrivibar dapanir asuam
Joasin dapanim garu. Egha Akar
Dikirizir Gavgavim itir akinafarir
righizir mam a ganingi. Egha me
gin olivin borem Joasin dapanim
gingegha anemisevezi, an atrivimin
oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha
dafaribav sogha, kamaghin dei, "Joas
dughiar ruarimin atrivimin ikiam."
13 Ezi Atrivir Amizim Atalia
midorozir gumaziba ko gumazamiz-
ibar dimdiam baregha, uan dipenim

* **11:5-8:** Hibrun akam vezin kabar migirigiar otevir maba deragha dar mingariba abighizir puvati.

ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin ghu.

14 A ghua otogha garima atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, "Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa."

15 Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, "Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh."

16 Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme.

Ofa gamir gumazim Jehoiada gumazamizibar akurazi,
me Ikiavira Itir Godin girara zui
(2 Eghaghaniba 23:16-21)

17 Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami.

18 Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. Ezi Jehoiada midorozir gumazir maba misevezi me Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara a geghufi.

19 Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Midorozir Gumazibar Tiar Akam, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera.

20 Ezi gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba atrivimin dipenimin boroghin Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalemin apiaghav iti.

21 Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto.

12

Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Eghaghaniba 24:1-14)

1 Jehu Israelian atrivimin itima, an namba 7in azenimin aven Joas Judan atrivimin oto. Egha Joas Jerusalemin ikia, 40plan azenibar atrivimin iti. Joasin amebam Sibia, a Berseban amizim.

2 Ezi Joas atrivimin itir dughiamin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada an nighnizibar kira zui, kamaghin amizi, Joas arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

3 Egha Joas, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dipenibagh asighasighizir puvati, ezi gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

4 Dughiar mamin, Joas ofa gamir gumazibar diazi me izima a me migia ghaze, "Ia ofa gamir gumazamiziba bar, dagiar me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin iziba ini, kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin

11:14: 2 Atriviba 23:3

takisin dagiaba, ko dagiar gumaz-
iba uan akar dikirizibar gin mangi
daningamiba, ko me uan ifongiabar
God ganidir dagiaba.*
5 Ia ofa gamir gumaziba vaghvagh,
deraghvira dagiar gumazamiziba ia
ganidibar gan. Egh ia ganti, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin danganitam
ikuvigham, eghti ia dagiar kabar
taba inigh gumazibagh ivezeghti, me
danganir ikuvizir kam akirigham."

6 Ezi azenir mabar gin, kar Joasin
namba 23plan azenibar an atrivimin
iti, egha an ofa gamir gumazibar
garima, me Ikiavira Itir Godin
Dipenim akirasa bizitam gamir
puvati.
7 Ezi a Jehoiada ko ofa gamir
gumazir igharazibar diazi me izezi,
a kamaghin me migei, "Ia manmagh-
sua Ikiavira Itir Godin Dipenimin
danganir ikuvigha itiba akiran
aghua? Kamaghin, ia gumazamiziba
da isir dagiabagh ativagh dar ganan
marki. Ia dagiar kabar taba isi,
gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenim
ikuvizir bizibar kirsi ki misivamibar
aningam."
8 Ezi ofa gamir gumaziba Joasin
akamin amamangati, egha me ua
gumazamiziba da dagiaba inian
koghasa akam akiri, egha uaghan me
uari Ikiavira Itir Godin Dipenimin
bizir ikuvizibar akiramin ingan-
garibar ganan kogham.

9 Ezi gin ofa gamir gumazim
Jehoiada boksiar mam inigha, an
asuamin torim gamigha, a isa ofa
gamir dakozimin boroghin aneti. Ezi
gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir divazimin aven
zuir dughiamin, me boksiar kamin
garima, an ofa gamir dakozimin
agharir guivimin amadaghan iti. Ezi
ofa gamir gumazir Dipenimin tiar
akamin gariba, me gumazamiziba
inigha izir dagiaba isa boksiar kam
gazui.

10 Egha ofa gamir gumaziba
garima, boksiam izivasava amima,
me gumazir atrivimin akinafariba
osirim ko Godin ofa gamir gumazibar
dapanim bagha akam amada. Ezi
aning iza dagiar kaba isa mitarim
gaghua da inigha ghua da medi.
11-12 Me da mengegha givagha,
da isa Ikiavira Itir Godin Dipenim
akirir gumazir dapanibagh anidi. Ezi
gumazir kaba dagiaba isa gumazir
dipenibar ingariba, ko gumazir
dagiar dipenibar ingara foziba, ko
dagiaba aghorir gumazibagh ivesi.
Egha me uaghan temer arariba,
ko ingaramin dagiabagh ivesi. Ezi
ingangarir kamin akurvazir bizir
manaba iti, me uaghan dagh ivesi.
13-14 Ezi silvan dagiar me Ikiavira
Itir Godin Dipenimin iniziba, da
ingangarir vamira iti, kar Ikiavira
Itir Godin Dipenim akiramin dagiaba.
Kamaghin amizi, me dagiar kaba
inigh, itarir ekiaba, ko itarir me
silvan ingariziba, ko sighaba, ko bizir
lam amungamiba, ko Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven, ingaramin
bizir igharazir me gol ko silvan
ingariziba, me dagh ivezan kogham.
15 Gumazir ingangarimin gariba
me dagiaba okeir puvati. Ezi gumazir
aruaba dagiar kaba bagha men
azangsizir puvati, me manmaghira
dagiar kabagh ami.
16 Ezi dagiar gumazamiziba
osimtizim agevir ofa bagha anidiba,
ko dagiar arazir kuraba gin amadir
ofaba bagha anidiba, me da isa
Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir
boksiam gazuir puvati. Me da isa
Godin ofa gamir gumazibagh anidi.

Sirian atrivim Judabav soghasa

17 Atrivim Joas Ikiavira Itir Godin
Dipenim akirasa gumazibav sevegha
gifa, ezi gin, Sirian Atrivim Hasael
uan midorozir gumaziba ko, iza
Getin nguibar ekiam koro. Me

* **12:4:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Ni Ikiavira Itir Godin takisin dagiabagh foghsi, ni Ua Me Ini 30:11-16in gan. Egh ni akar dikirizimin dagiabagh foghsi, ni Ofa Gami 27:1-7in gan. **12:15:** 2 Atriviba 22:7 **12:16:** Ofa Gami 7:7

Getia abiragha givagha, egha ragha Jerusalemia ko misoghasa ghue.

18 Ezi Atrivim Joas, Atrivim Hasael izi Jerusalem misoghan aghuagha, bizir ekiar bar aghuim isa Hasael bagha anemada. Joasin inazir afeziaba, kar Atrivim Jehosafat ko, Atrivim Jehoram ko, Atrivim Ahasia, me bar Joasin ifongiamin gin ghua, bizir bar aghuiba isa Ikiavira Itir God ganingi. Ezi datirighin Joas bar a da ini. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenimin dagiaba modir danganimin itir golba bar ada ini. Egha a bizir bar aghuir kaba Sirian Atrivim Hasael bagha da amada. Ezi Hasael da inigha givagha, Jerusalem ategha ghu.

19 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joas amiziba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

20-21 Dughiar mamin, Joasin ingangarir gumaziba Joas misueghti, an aremeghasa akam akiri. Ezi men mamning, Simeatin otarim Josakar, ko Somerin otarim Jehosabat, aning tuavimin itir dipenir mamin a misoghezi an areme, kar tuavir ghuaghira Silan nguibamin otozim. Dipenir kam, me fomira Jerusalemin boroghin nguazibagh kua da isa Jerusalemin danganir ira ghuezibav kira da apemezir danganimin iti. Kamaghira Joas aremezi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin ghua an inazir afeziaba ko anefa. Ezi an otarim Amasia, an danganim inigha atrivimin oto.

13

Joahas Israelian atrivimin oto

1 Ahasian otarim, Joas a 23plan azenibar Judabar atrivimin itima, Jehun otarim, Joahas a Israelian atrivimin oto. Egha a 17plan azenibar Samarian nguibar ekiamin atrivimin iti.

2 Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam arazir kuram gamizi moghin, Joahas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh gami. Ezi Jeroboam amizir arazir kaba, Joahas datirighin arazir kamaghira garibagh ami, egha da ataghizir puvati. Bar puvati.

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God puvira Israelian atari, egha Sirian Atrivim Hasael ataghizi, a dughiar aviribar iza Israelia misogha me abiri. Ezi gin Hasaelin otarim Benhadat, Sirian atrivimin oto. Ezi Ikiavira Itir God anetaghizi, a uaghan Israelia dikabinasava ami.

4 Ezi Atrivim Joahas Ikiavira Itir God ko migei. Guizbangira, Ikiavira Itir God fogha gifa, Sirian atrivim bar pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, God Joahasin dimdiam baraki.

5 Egha Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa gumazir mam amisefe, ezi gumazir kam Siriabar dafarim da ua me ini. Kamaghin amizi, Israelia fomira deragha ikezi moghin, datirighin men nguibabar dabirabim ua dera.

6 Egha me arazir kurar kam ataghizir puvati, kar arazir kurar Jeroboamin ikizim fomiram amiziba. Jeroboam uaghan Israelia gekuizi, me dagh ami. Me datirighin arazir kurar kabagh amuavira iti. Egha me aser amizim Aseran marvir guar Samarian itim, me a batoghezir puvati.

7 Ezi Sirian midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Sirian midorozir gumaziba bar puvira me gamua, me dikabira me gamima me nguazir minemniamin min otifi. Kamaghin amizi, dughiar kamin, Joahas midorozir gumazir aviriba puvati. Israelia datirighin 50plan midorozir gumazir hoziabagh apia misozibara iti. Egha me misoghamin 10plan karisba ikia, egha 10,000plan midorozir gumazir igharaziba iti.

8 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joahas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori,

Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari.

9 Egha gin Joahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua anefa. Ezi an otarim Jehoas, an danganim inigha atrivimin oto.

Jehoas Israelian atrivimin oto

10 Joas 37plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Joahasin otarim Jehoas, a Israelian atrivimin oto. Egha 16plan azenibar atrivim ikia, Samarian nguibar ekiamin iti.

11 Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam fomira arazir kuram gamizi moghin Atrivim Jehoas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Ezi datirighin Jehoas, Jeroboamin min arazir kurar kamaghira garibagh ami. Egha an arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati.

12 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir dughiamin, amizir bizir gavgavibagh eghari.

13 Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi Jehoasin otarim Jeroboamin igharazim an danganim inigha atrivimin oto.

Elisa areme

14 Ezi Jehoas atrivimin itir dughiamin, Elisa arimariar bar ekiam ini. A bar aremeghasava ami, ezi Atrivim Jehoas ghua an gari. Jehoas an apangkuvigha azia a migia ghaze, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba.”

15 Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi barir pim inigh izi.” Ezi Jehoas ghua a inigha izi.

16 Egha Elisa a migia ghaze, “Ni barir pim inigh a gekuigh asisivira gan.” Ezi atrivim kamaghin amizi, Elisa uan dafarim isa atrivimin dafarim gisin ati.

17 Egha gin Elisa kamaghin atrivim migei, “Ni datirighin mangi dipenir winduan aruem anadi naghin itim kuigh.” Ezi Jehoas uan barir pim ategha ghua windua kui.

Ezi Elisa ghaze, “Ni barir pim gekuigh barim gasivamadagh.”

Ezi Jehoas kamaghin amizi, Elisa diagha ghaze, “Barir kam, kar Ikiavira Itir Godin barim, a Sirian midorozir gumaziba abiragham. Eghti ni Afeghin nguibamin Sirian midorozir gumaziba ko misogh bar me agivagham.”

18 Egha Elisa ua kamaghin atrivim migei, “Ni bariba inigh.”

Ezi atrivim da inigha givazi, Elisa ghaze, “Ni barir kaba isi nguazim gapisigh.” Ezi Jehoas bariba isa 3plan dughiabar nguazim gapisi.

19 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa an ganigha atara kamaghin migei, “Ni 5pla o 6plan dughiabar nguazim gapizighan aghua? Ni kamaghin amigha ti, Sirian midorozir gumaziba agivaghai. Egh ni datirighin 3plan dughiabara, me abiragham.”

20 Ezi gin Elisa aremezi, me an kuam inigha dagiar mozir me ingarizimin anefa. Azeniba zurara, Moapian gumazir okoruar maba iza paza Israelia gami.

21 Dughiar mamin Israelian gumaziba iza gumazir mamin kuam afasa. Egha me garima, Moapian marazi izima, me zuamira gumazir kamin kuam isa Elisan mozir an aghariba iti naghin anekunighava are. Ezi gumazir kamin kuam mozimin ghuaghira Elisan agharibagh isin iri, ezi zuamira, an angamira

13:14: 2 Atriviba 2:12

itir ikirimirim ua iza an kuamin anabozi a ua dikafi.

Sirian midorozir gumaziba ua Israelia misosi

22 Ezi azeniba bar Jehoasin afeziam, Joahas Israelian atrivimin itima, Sirian Atrivim Hasael, Israelia misogha osimtizim me ganingi.
23 Ezi Ikiavira Itir God Israelian apangkuvigha bar me gifonge. A fomira Akar Dikirizir Gavgavir Abraham ko Aisak ko Jekop ko amizir kam ginirigha, a Israelian akuragha me gasighasighizir puvati. Egha a Israelia batueghti, me an damazimin saghon mangan an aghua.
24 Ezi gin Atrivim Hasael aremezi, an otarim Benhadat an danganim inigha Sirian atrivimin oto.
25 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, uan midorozir gumaziba ko, Atrivim Benhadatin midorozir gumaziba ko me uariv sosi. Egha Jehoas, a Benhadat abiragha, Jehoasin afeziam, Joahasin dughiamin, nguibar Sirian midorozir gumaziba Israelia da inizir kaba, a uam ada ini. Jehoas 3plan dughiabar Benhadat abira.

14

Amasia Judan atrivimin oto (2 Eghaghaniba 25:1-24)

1 Ezi Joahasin otarim, Jehoas azenir pumuningin Israelian atrivimin itima, Joasin otarim Amasia Judan atrivimin oto.
2 A 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar Jerusalemin atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemin nguibar ekiamin amizir mam.
3 Amasian afeziam Joas fomira amizi moghin, an arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a uaghan uan ovavim Atrivim Devit amizir arazir aghuibar gin zuir puvati.
4 Guizbangira, Amasia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganir kabagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.
5 Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezir kamningin, misoghezi aning areme.
6 Ezi a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamin aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, "Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti, me aremeghan kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh."
7 Dughiar mamin, Amasia uan midorozir gumaziba ko me ghua Idomian midorozir gumazir 10,000pla, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin me ko misosi. Egha me Idomia abiragha, Selan nguibar ekiam ini. Egha Amasia nguibar ekiar kam, ziam Joktel a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza datirighin, ziar igiar kam a garisi.
8 Ezi gin Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, "Israelia, Atrivim Amasia ia misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi."
9 Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, "Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, 'Ni uan

13:25: 2 Atriviba 13:18 **14:6:** Godin Araziba 24:16

guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.' Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi."

10 Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, "Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Egh ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba bar, ia pazavira iregh bar ikuvigham."

11 Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba, ko misosi.

12 Me uariv sogha ghuavira itima, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue.

13 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin ikia, Judabar Atrivim Amasian suiragha a isa kalabus gati. Atrivim Joasin otarim Amasia, a Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalemin ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasiki, me Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan min ghu.

14 Ezi Jehoas Jerusalemin aven ghua, nguibar ekiamin itir golba ko silvaba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha uaghan Judan gumazir ekiar maba isa kalabus gatigha kamaghin Amasia migei, "Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham." An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir kaba sara inigha ua Samarian ghu.

Atrivim Jehoas areme

15 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir eghaghanim, ko an amizir bizir gavgavir igharazibagh eghari.

16 Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim, Jeroboamin igharazim, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Amasia areme (2 Eghaghaniba 25:25-28)

17 Israelian Atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme.

18 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Amasia amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

19 Atrivim Amasia Jerusalemin itima, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi, an areme.

20 Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalemin ize. Egha me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

21 Ezi gin Judan gumazamiziba bar Usia ini, an ziar igharazim Asaria. Egha me a gamizi, a uan

afeziam Amasian danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikia, atrivimin oto.
22 Egha mong gin, an atrivimin itir dughiamin, a ghua misogha apanibar dafarimin Elatin nguibam uam a ini. Egha nguibar kamin danganir ikuviziba a ua dar kiri.

Jeroboamin igharazim, Israelian atrivimin oto

23 Joasin otarim Amasia 15plan azenibar Judan atrivimin itima, Jehoasin otarim, Jeroboam Israelian atrivimin oto. Egha a 41plan azenibar atrivimin ikia, egha Samarian iti.
24 Egha Nebatin otarim Jeroboamin faragha itim, an amizi moghin a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Fomira Jeroboamin faragha itim, Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Jeroboamin kam arazir kurar kabara, Jeroboamin faragha itim amizi moghira, an adagh ami.
25 Jeroboam tighar atrivimin otivamin dughiamin, apaniba Israelian nguazir otevir aviriba ini. Ezi datirighin Jeroboam misogha, ua nguazir kaba ini, a tuavir ghuaghira Hamatin nguibar notin amadaghan itimin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipar Akaremin, sautin amadaghan itimin tu. Ezi arazir kamin, Jeroboam Ikiavira Itir God, Israelian Godin akam gamizi, a guizbangiram oto. Akar kam, God faragha a isa Amitain otarim, Jona,* a Godin akam inigha izir gumazim a ganingizi, an a gun mikeme. Godin akam inigha izir gumazir kam Jona, a Gatheferin nguibamin gumazir mam.
26 Ikiavira Itir God Israelian apanibar garima, me osimtizir ekiam me garighavira ikia, egha me agivasava ami. Ezi gumazir vaghvaziba ikiavira iti.† Egha uaghan men akurvaghamin gumaziba puvati.
27 Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian ziam angarighti, gumaziba ua me ginighnighan kogham, a kamaghin mikemezir puvati. Kamaghin amizi, a Jehoasin otarim, Atrivim Jeroboam apanibar dafarimin ua me iniasa anemisefe.
28 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jeroboam amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an ingangarir gavgavir an amiziba ko, a Damaskusin nguibar ekiam ko Hamatin nguibar ekiam, ua da iniasa misoghezir midorozibar eghaghanibagh eghari. Nguibar ekiam Hamat, Judaba faragha a gatifa.
29 Ezi gin Jeroboam uan inazir afeziar Israelian atriviba ikezibar min areme. Ezi an otarim Sekaraia an danganim inigha atrivimin oto.

15

Usia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 26:1-23)

1 Jeroboam 27plan azenibar Israelian atrivimin itima, Amasian otarim, Usia Judan atrivimin oto. Usian ziar igharazim, Asaria.
2 A 16plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 52plan azenibar atrivimin ikia, egha Jerusalemin iti. An amebam Jekolia, Jerusalemin nguibar ekiamin amizim.
3 Ezi Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami.
4 Egha Usia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.
5 Dughiar mamin Ikiavira Itir God lepan arimariam gamizi, a Usian mikarzim bato, eghti arimariar kam givaghan kogham. Ezi an atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin iti, ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gami, egha

14:25: Jona 1:1 * **14:25:** Gumazir kamra, Godin akam inigha izir gumazim, Jona, vezin kam a geghari. † **14:26:** Ni Godin Araziba 32:36in gan.

atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha ikia ghuav itima, Atrivim Usia areme.

6 Ezi Atrivim Usia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba.

7 Ezi Atrivim Usia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

Sekaraia Israelian atrivimin oto

8 Usia 38plan azenibar Judan atrivimin itima, Jeroboamin igharazimin otarim, Sekaraia, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 6plan iakinibara atrivimin ike.

9 Egha Sekaraian ovaviba amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. An arazir Nebatin otarim Jeroboam amizir arazir kurar kaba ataghizir puvati. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi datirighin Sekaraia uaghan arazir kabaram ami.

10 Ezi Jabesin otarim Salum, gumazir maba ko uari akuvagha, Sekaraia misueghti, an aremeghasa tuaviba buri. Egha gin Salum uabi, gumazamizibar damazimin, Sekaraia misoghezi an aremezi, Salum uabi atrivimin oto.

11-12 Ezi arazir kamin, a Ikiavira Itir God mikemezir akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto.* Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Atrivim Jehu mikeme, "Ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi Sekaraia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Salum Israelian atrivimin oto

13 Usia 39plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Jabesin otarim Salum, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian ikia, iakinir vamiran atrivimin ike.

14 Ezi dughiar kamin, Gadin otarim Menahem, Tirsan nguibam ategha Samarian ghugha, Salum misoghezi an areme, ezi a uabi atrivimin oto.

15 Ezi Salum amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam uaghan Salum ko gumazir igharaziba me Atrivim Sekaraia misueghti an aremeghasa amizir arazibagh eghari.

16 Dughiar Menahem uan gumaziba ko, me Tirsa ategha Samaria bagha zuimin, me Tipsan nguibar ekiamin otifi. Ezi Tipsan gumaziba uan nguibamin aven mangasa Menahemin gumazibar amamangatizir puvati. Kamaghin amizi, Menahem midorozim foregha me uariv sogha, Menahem uan adarazi ko me bar pazavira, Tipsan nguibar ekiam gasighasiki. Egha me Tipsan nguibamin gumazamiziba ko nguibar dozir an boroghin itibar gumazamizibav misoghezi me ariaghire. Egha me amizir naviba adaiba inigha men navibagh iniva da ofirima, me ariaghiri.

Menahem Israelian atrivimin oto

17 Usia 39plan azenibar Judan atrivimin itima, Gadin otarim Menahem Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia 10plan azenibar atrivimin iti.

18 Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Nebatin otarim Jeroboam, amizi mokin. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Menahem datirighin arazir kaba ataghirazir puvati, an adagh amuavira ikia ghuav areme.

15:7: Aisaia 6:1 * **15:11-12:** Ni 2 Atriviba 10:30in gan.

19 Menahem atrivimin itir dughiamin, Tiklat Pileser, Asirian atrivimin ikia, egha iza Israelia ko misosi. Ezi Tiklat Pileserin ziar igharazim, Pul. Ezi Menahem 3,000,000 kina silva inigha, Tiklat Pileser givezasa a ganingi, eghti a ua misoghan koghiva, egh Menahemin akuraghti, a Israelian kantrin atrivir gavgavimin ikiam.

20 Menahem manmaghin dagiar kaba ini, a gumazir dagiar aviriba itiba vaghvagha me gaghorima, me 50 silvan dagiaba a ganingizi, ana da isa Atrivim Tiklat Pileser ganingi. Ezi Tiklat Pileser Israelian kantri ategha ghu.

21 Menahem amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

22 Ezi Menahem uan inazir afeziabar min areme. Ezi an otarim Pekahia, an danganim inigha atrivimin oto.

Pekahia Israelian atrivimin oto

23 Usia 50plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Menahemin otarim Pekahia, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian nguibamin ikia azenir pumuningra atrivimin ike.

24 An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Fomira Nebatin otarim Jeroboam Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Pekahia datirighin arazir kurar kabaram amua da ataghizir puvati.

25 Ezi Pekahian midorozir gumazibar garir gumazir mam, an ziam Peka, a Remalian otarim. A Gileatin Distrighin 50plan gumaziba ko, Pekahia misueghti an aremeghasa akam akiri. Dughiar kamin, Pekahia Samarian ikia uan atrivir dipenimin aven itir danganir gavgavim itima, gumazir kaba danganir kamin aven ghua, a misoghezi, an areme. Egha me uaghan Argop ko Arie misoghezi, aning areme. Ezi Peka, Atrivim Pekahian danganim inigha atrivimin oto.

26 Ezi Pekahia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Peka Israelian atrivimin oto

27 Atrivim Usia 52plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Remalian otarim Peka, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 20plan azenibar atrivimin iti.

28 Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Nebatin otarim Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi Peka uaghan arazir kabaram amua da ataghizir puvati.

29 Peka Israelian atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim, Tiklat Pileser iza, Israelia misogha, Ijonin nguibar ekiam, ko Abel Betmakan nguibar ekiam, Janoan nguibar ekiam, Kedesin nguibar ekiam, Hasorin nguibar ekiam, Gileatin Distrik, Galilin Distrik, ko Naptalin anabamin nguaziba bar ada ini. Egha a danganir kabar gumazamiziba inigha, Asirian kantrin ghua me isa kalabuziabar min ingangarir gumazamizir kinibar me ariki.†

30 Ezi Usian otarim Jotam, a 20plan azenibar Judan atrivimin itima, Elan otarim, Hosia gumazir maba ko, Atrivim Peka misueghti, an aremeghasa tuavir mam bato. Egha gin Hosia, Peka misoghezi, an aremezi, Hosia uabi an danganim inigha Israelian atrivimin oto.

31 Ezi Atrivim Peka amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Jotam Judan atrivimin oto (2 Eghaghaniba 27:1-9)

32 Ezi Remalian otarim Peka azenir pumuningin Israelian atrivimin

† **15:29:** Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Israelian kalabusin itir dughiam migei.

itima, Usian otarim Jotam, a Judan atrivimin oto.
33 A 25plan azeniba ikia, atrivimin otogha Jerusalemin ikia, 16plan azenibar atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim.
34 Ezi Jotamin afeziam Usia amizi moghin, an arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.
35 Egha Jotam mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia, aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue. Ezi Jotam mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin Tiar Akar Pin Itimin ingari.
36 Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
37 Ezi Jotam atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Sirian Atrivim Resin ko Israelian Atrivim Peka, aningin midorozir gumaziba amangizi, me dughiar faragha zuimin, Judaba konasa ghue.
38 Ezi Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

16

Ahas Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 28:1-27)

1 Remalian otarim Peka 17plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jotamin otarim, Ahas Judan atrivimin oto.
2 Egha Ahas 20plan azeniba ikia, atrivimin otogha, 16plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Ikiavira Itir God, an God, an an damazimin arazir aghuibagh amir puvati.
3 Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin, puram arazir kuram gami. Egha uaghan a bar arazir igharazim gami. A uan otarim misuegha, aseba bagha ofan bar isia mighirimin min a tua. Egha a fomira nguazir kamin ikezir gumazamizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi.
4 Ezi Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.
5 Dughiar kamin, Sirian Atrivim Resin, ko Israelian Atrivim Peka, a Remalian otarim, aning uan midorozir gumaziba inigha, Jerusalem konasa ghu. Egha me Jerusalemia ko misosi, me Atrivim Ahas ko an midorozir gumaziba dikabinasa amuava avenge.
6 Ezi dughiar kamin, Sirian Atrivim Resin, ua Elatin nguibam iniasa misosi. Egha a ua Elatin nguibam inigha, Judan Elatin aven itiba batoke. Egha a Idomia ataghizi, me ghua Elatin nguibamin iti. Egha an ikia iza datirikin.*
7 Ezi Atrivim Ahas gumazir maba amangizi, me Asirian Atrivim Tiklat Pileser bagha ghua kamaghin a migei, "Ki Atrivim Ahas, ki nin ingangarir gumazim, egha ki nin borimin min iti. Datirighin Sirian atrivim ko Israelian atrivim na ko misosi. Kamaghin amizi, ni izi me misoghti, me e gasighasighan kogham."
8 Egha Ahas Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir gol ko silvan dagiaba, ko atrivimin dipenimin itir dagiaba sara inigha Asirian atrivim givezeghti, a Judabar akurvaghasa da amada.
9 Ezi Atrivim Tiklat Pileser, Ahasin akam baregha, uan midorozir gu-

16:3: Godin Araziba 12:31 **16:5:** Aisaia 7:1 * **16:6:** Migirigiar otevir kam, "datirikin," a datirighin e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

maziba inigha ghua, Damaskusin nguibar ekiamin misogha a ini. Egha Tiklat Pileser, Atrivim Resinin misoghezi, an areme. Egha Damaskusin gumazamiziba, kalabuziar gumazamizibar min me inigha, Kirin nguibar ekiamin ghu.

10 Ezi gin Atrivim Ahas, Asirian Atrivim Tiklat Pileserin ganasa Damaskusin ghu. A danganir kamin itir dughiamin, a Damaskusin itir asebar ziaba famin ofa gamir dakozimin gani. Egha an nedazimin ingarigha, ofa gamir dakozir kamin ingarir araziba osiri. Egha Jerusalemin Godin ofa gamir gumazim Uria bagha anemada, egha a mikemezi, a kamaghira ofa gamir dakozir mamin ingari.

11 Ezi Uria akam baregha, kamaghira garir ofa gamir dakozir Damaskusin itimin ingari. Ahas tighar ua Jerusalemin izamin dughiamin, Uria ofa gamir dakozir kam gamigha gifa.

12 Ahas ua izezir dughiamin, a ghua ofa gamir dakozimin gari. Egha ofa damuasa ofa gamir dakozir ekiar kamin boroghin ghua adiriziamin ghuavanabo.

13 Egha an ofan bar isia mighirim, ko wit tuer ofa, ko wain inger ofabagh ami. Egha asizir ghuzim inigha, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha, ghuzim isa ofa gamir dakozimin a kavamadi.

14 Bar fomira iza dughiar kamin, ofa gamir dakozir me fomira brasin ingarizim, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an Dipenimin guamin tughav iti. Ezi Atrivim Ahas datirighin ofa gamir dakozir kam, an danganimin a inigha, a gisivagha notin amadaghan ofa gamir dakozir igiar kamin miriamin anesara. Godin ofa gamir dakozir kam, faragha ofa gamir dakozir igiar kam ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin, tizimin tughav ti.

15 Ezi Atrivim Ahas kamaghin Uria migei, "Ni zurara ofa damuamin dughiaba, ni ofa gamir dakozir igiar kamra mangi. Ni mizarazibar ofan bar isia mighiribar amuva, guaratizibar wit tuer ofabar amu. Egh ni atrivim bagh ofa damuva, egh uaghan gumazamiziba bar me bagh ofa bar amu. Kar ofan bar isia mighiriba ko wit tuer ofaba. Egh ni gumazamiziba bagh ofan igharazibar amu, kar wain inger ofaba. Egh ni asizibar ghuziba bar ada inigh ofa damu, egh da kavamangiti, da ofa gamir dakozir igiar kamra iri. Ezi brasin ingarizir ofa gamir dakozim, kar nan bizimra. Ki an ofabar amu egh Godin azangsighti, a na mikimti bizir ki damuasa nighniziba ki dar amuam."

16 Ezi Uria atrivimin akar kaba baregha zurara dar gin ghua, egha kamaghin ami.

17 Ezi gin Atrivim Ahas ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha, Solomonin ingangarir gumaziba fomira wilkarin brasin amizibar aghariba akaraghariki. Egha uaghan itarir ekiar wilkar gisin itiba ini. Egha me bulmakaun brasin tengin dipar ekiamin apengan itiba ini. Me gin dagiaba inigha tengin ekiar kam afasa dakozir igiamin ingari.†

18 Egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghira, bizir mam mati dipenir dozir mamin min iti, me Sabatin dughiamin uari bagha aruemin fefem avasa an ingari. Egha me datirighin a girazi, gumaziba an guamin ganan kogham. Ezi me, tiar akar atrivim Godin Dipenimin aven zuim, me uaghan an itir kurkazir aghuim girazi, gumaziba ua kurkazir kamin ganan kogham. Atrivim Ahas Asirian atrivimin ifongiamin gin ghua, arazir kabagh ami.‡

16:14: Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1 **16:17:** 2 Eghaghaniba 4:2-6 † **16:17:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. ‡ **16:18:** Ahas uan ingangarir kabar amuasa, brasin kaba ini. Solomon fomira Godin Dipenim bagha bizir kabar ingari. Ni 1 Atriviba 7:23-39in gan.

19 Ezi Atrivim Ahas amizir bizir
igharazibar eghaghaniba bar, da
akinafarir kamin iti, me kam-
aghin a dibori, Judabar Atrivibar
Eghaghaniba.
20 Ezi Ahas uan inazir afeziabar
min aremezi, me an kuam inigha De-
vitin Nguibar Ekiamin ghua, a isa an
inazir afeziabar mozibar boroghin
anefa. Ezi an otarim Hesekia an dan-
ganim inigha atrivimin oto.

17

Hosia Israelian atrivimin oto

1 Atrivim Ahas Judan atrivimin
itima, an namba 12in azenimin
aven, Elan otarim Hosia, a Israelian
atrivimin oto. Egha 9plan azenibar
atrivimin ikia Samarian nguibar
ekiamin iti.
2 An arazir kuraba Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh ami. Egha a
Israelian atrivir igharazir an faragha
zuiba amizi moghin, an arazir kurar
bar aviribagh amizir puvati.
3 An atrivimin itir dughiamin,
Asirian Atrivim Salmaneser iza
Israelia ko misosi. Egha Asirian
midorozir gumaziba Israelia abira,
ezi Hosia Salmaneserin akar
dikirizimin a gamua ghaze, an an
apengan ikiva, egh zurara azenibar
a takisin min dagiaba a daningam.
4 Egha azenir mamin, Hosia gu-
mazir maba amangizi, me Isipin
Atrivim So bagha ghuegha an
azai, eghti a Hosian akuragham.
Egha uaghan azenir kamin, Hosia
azenibar zurara ami moghin, a
Salmaneser bagha takisin min
dagiaba amadir puvati. Kamaghin
amizi, Salmaneser kamaghin fo,
Hosia a gifaragha uan akar dikirizim
abiki. Kamaghin amizi, a uan
midorozir gumaziba amangizi me
ghua, Hosian suiragha kalabus gati.

Asiriaba Samariabav sogha me abini

5 Dughiar Asirian Atrivim Salmaneser
Hosia kalabus gatizimin gin,
Salmaneser uan midorozir gumaziba
inigha ghua Israelian nguazimin
aven arua bar me misosi. Me ghua
Samarian nguibar ekiamin otivigha,
me korogha, 3plan azenibar me ko
misosi.
6 Ezi namba 9in azenimin Hosia
Israelian atrivimin itima, Asirian
atrivim Samariaba dikabiragha, men
nguibar ekiam ini. Egha a Israelia
inigha Asirian kantrin ghu. Egha
marazi isa Halan nguibar ekiam
gati, egha marazi isa Gosanin Dis-
trighin aven itir, Haborin Fanemin
boroghira me ariki. Ezi marazi
Midian kantrin nguibabar iti.

7 Osimtizir Israelia bativir kaba,
dar mingarim kamakin. Me Ikiavira
Itir God, men Godin damazimin
arazir kuram gami. Ikiavira Itir God
fomira men inazir afeziaba Isipin
atrivimin dafarimin ua me ini. Ezi
me bizir kam ginighnizir pu. Bar
puvati. Israelia asebar ziaba fe,
8 egha me uan atirivibar arazir
kurar me faragha amizibar gin zui.
Egha me ikizir igharazir fomira
nguazir kamin ikezibar, arazir
kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God
ikizir kaba batuegha, nguazir kam
isa Israelia ganingi.
9 Ezi Israelia Ikiavira Itir God,
men God akirim ragha a gasaragha
moga, arazir kurar bar aviribagh
ami. Kar, arazir Ikiavira Itir Godin
damazimin derazir puvatiziba. Me
mighsiabar pin itir asebar ziaba
famin danganiba, uan nguibar
ekiaba ko nguibar doziba bar, dar
boroghin, dar ingari.
10 Egha me mighsiabar oraziba ko
temer ekiabar apebabar dughuaz-
ibar ghua, uari bagha dagiar guarir
dighoriba itiba ko temer guarir aser
amizim Aseran nedazim itiba saram
asava, egha dar ziaba fe.
11 Egha me danganir kabar ikia,
asebar ziaba fer arazir ikizir igharaz-
iba fomiram amizibagh ami, ikizir
kaba, Ikiavira Itir God fomira nguazir
kamin me batoke. Me pauran
mughuriar aghuim zuiba tua, aseba

16:20: Aisaia 14:28 **17:10:** 1 Atriviba 14:23

bagha ofa gami. Ezi Israelian arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, an aningaghe.

12 Fomira Ikiavira Itir God kamaghin me mikeme, “Ia asebar marvir guabar ziaba fan marki.” Ezi me an akam baraghan aghuagha marvir guar kabar ziaba fe.

13 Ezi Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumaziba amangizi, me vaghvagha Israel ko Judan ghuegha, kamaghin Akar Gavgavim me ganiga ghaze, “Ia nighnizibagh iragh, egh ia uan arazir kuraba ategh nan Akar Gavgaviba, ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Arazir kaba, ki ian inazir afeziabagh aningi. Ki akar kaba isa, uan ingangarir gumazibar akabagh atizi, me ia mikeme, kar nan akam inigha izir gumaziba.”

14 Ezi Israelian dapaniba gavgavigha Godin akam barazir puvati, egha an akam batuegha uan inazir afeziabar arazibar gin zui. Inazir afeziar kaba, me nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikian aghua, a men God.

15 Israelia akirim ragha arazir God ifongezibagh asava, Akar Dikirizir Gavgavir a men inazir afeziaba ko amizim, ko an ikiangsizir a me ganingiziba, me bar dar aghua. Me akaba batogha, egha ghua asebar ziaba fe. Aser kaba guizbangin godba puvati. Ezi Israelian gumazamiziba bizir ifavarir kinir kabar ziaba fe, me uari pura bizir ifavarir kinibar min otifi. Fomira Ikiavira Itir God me mikeme, me men boroghira itir ikizibar arazibar gin mangan marki, ezi Israelia an akam batuegha, arazir kabar gin zui.

16 Egha me Ikiavira Itir God, men Godin Akar Gavgaviba bar da batuegha da abiki. Egha me gol inigha bulmakaun apurir pumuningin marvir guamningin ingarigha, aningin ziamning fe. Egha me aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha an ziam fe. Egha uaghan, overiamin itir mikoveziba bar dar ziaba fava, egha asem Balin ziam fe.

17 Egha me uan otariba ko guivibav sogha, avimin aven me tua aser kabar ofa gami. Egha me ganganir gumaziba ko gumazamizir aremezibar duaba ko migeiba bagha ghua, egha uarir akurvaghasa men azai. Egha me imezibagh amir arazibagh ami. Israelia ti nighnizir vamira iti, a kamakin, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram damuvira ikiasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurar kamin ganigha puvira men atari.

18 Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, men guabar ganan aghua. Kamaghin amizi, a men nguazimin me batoghezi, me ghua saghon itir kantrin ghu. Ezi Judan anabamin gumazamiziba uan nguazimin ikiavira iti.

19 Egha Judaba, me uaghan Ikiavira Itir God, men God, an Akar Gavgavibar gin zuir puvati. Israelia gin ghuezir arazir kurar kabara, Judan gumazamiziba uaghan dar gin zui.

20 Ezi Ikiavira Itir God akirim ragha bar Israelia gasara. Egha a puv me gamua, egha apaniba amangizi me iza me gasighasiki. Israelia arazir kuraba ataghizir puvati, ezi Ikiavira Itir God men aghuagha, me batoghezi me an damazimin saghon ghue.

21 Fomira Israelia ko Judaba uari inigha Atrivim Devitin adarazir apengan iti. Egha gin Ikiavira Itir God Israelia gamizi, me Judan adarazi ko uari abiki. Egha Israelian adarazi dikavigha Nebatin otarim Jeroboam amisevezi, a men atrivimin oto. Egha Jeroboam me gamima, me Ikiavira Itir God ategha, arazir kurar avirir bar ekiabagh ami.

22 Egha gin Israelia uaghan, Jeroboam amizi moghin, arazir kurar bar igharazibagh ami. Me arazir kaba ataghizir puvati. Bar puvati.

23 Ezi gin Ikiavira Itir God bar men aghua, egha me batoghezi me uan kantrin saghon ghue. Ikiavira Itir Godin arazir kamin mingarim kamakin, God dughiar aviriba

17:16: 1 Atriviba 12:28 **17:17:** Godin Araziba 18:10

ikiangsizir akaba isa Israelia bagha uan akam inigha izir gumazibagh aningi. Kar an ingangarir gumaziba, ezi me arua Israelia migiavira iti, ezi me me baraghan aghua. Kamaghin amizi, Asiriaba iza Israelia misogha me abiragha, me inigha uan kantrin ghue, ezi me kantrin kamin ikiavira iti.*

Ikizir igharazibar gumazamiziba Israelin nguazim gapia

24 Asirian atrivim ghua, Babilonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ko Kutan nguibar ekiam, Ivan nguibar ekiam, ko Hamatin nguibar ekiam, ko Sefarvaimin nguibar ekiamin gumazamiziba, a bar me inigha Samarian nguibar ekiabar ghuegha, Israelian nguibar ekiabar me ariki. Ezi gumazamizir kaba bar Israelian nguazim gapia.

25 Egha me iza kagh apiagha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God laionba amangizi, da iza men maraziv suaghariki.

26 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Asirian atrivim migei, "Gumazamizir ni inigha ghua Samarian nguibabagh arighiziba, me nguazir kamin asebar arazibagh fozir puvati. Kamaghin amizi, aser kam laionba amangizi da iza gumazamizibav sozi me ariaghiri."

27 Atrivim akar kam baregha uan gumazir dapanir mam migia ghaze, "Ni mangi Israelian ofa gamir gumazir e inigha kagh izezir kabar tam inigh izi. Egh uam anemadaghti, a Samarian kantrin mangi iki, egh nguazir kamin asebar arazibar gumazamizibar sure damu."

28 Ezi me Israelian ofa gamir gumazir mam inigha, ua Samarian anemada, ezi a ghua Betelin nguibamin ikiava, Ikiavira Itir Godin ziam fer arazibar gumazamizir kabar sure gami.

29 Ezi ikizir kabar gumazamiziba me uan arazibar gin ghuavira ikia, egha uari bagha asebar marvir guabar ingari. Egha me marvir guar kaba isa, Israelia fomira asebar ziaba fasa mighsiabar pin itir danganir ingarizir kabagh ariki. Egha ikizir vaghvaziba uari bagha marvir guabar ingara da isa nguibar me itibagh arisi.

30 Babilonin ikegha izezir gumazamiziba, uari bagha asem Sukotbenotin marvir guamin ingari, ezi Kutan gumazamiziba, asem Nergalin marvir guamin ingari, ezi Hamatia uari bagha asem Asiman, marvir guamin ingari,

31 ezi Ivan gumazamiziba asem Niphasin marvir guam ko asem Tartakin marvir guamin ingari. Ezi Sefarvaimia me uan boribav sogha da tua, ofan min asemning Adramelek ko Anamelek ganidi.

32 Egha gumazamizir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me uari uan adarazir gumazir maba misevima, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar otifi. Godin ofa gamir gumazir kaba me asebar ziam fer danganir mighsiabar itibar ikia, egha gumazamizir asizir me ofa bagha isa izibar ofa gami.

33 Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan me uan nguibamin amir arazimin gin ghua uan asebar ziaba fe.

34 Egha datirighin uaghan gumazamizir kaba arazir kamin gin ghuavira iti. Me guizbangira Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati, egha me arazir God ifongeziba ko, bizir a damuasa me mikemeziba ko, Araziba ko, Akar Gavgaviba, me dar gin zuir puvati, kar a Jekopin ovavir boribagh aningizir araziba. Jekop a gumazir kam, God ziar igharazir kam Israel a ganingi.

35 Ikiavira Itir God fomira Israelia ko akar dikirizir mam gami, egha mighigha kamaghin me migia ghaze,

* **17:23:** Migirigiar otevir kam, "ikiavira iti," a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **17:34:** Jenesis 32:28; 35:10

"Ia asebar ziaba fan markɨ. Ia men apengan ikian markɨ, egh me bagh teviba apɨran markɨ. Egh me bagh ofabar amuan markɨ. Bar markɨ.
36 Ia nan ziamra fɨ, kɨ Ikiavɨra Itir God, egh nan apengan ikɨ. Nan gavgavir ekiamɨn, kɨ Isipɨn ia inigha ize. Kamaghɨn amizɨ, ia na bagh teviba apɨrɨva, na baghvɨra ofabar amu.
37 Ia arazir kɨ ifongeziba, ko bizir kɨ damuasa ia mɨkemeziba, ko nan Araziba bar, ko nan Akar Gavgavir kɨ ia bagha osirigha ia ganɨngiziba, ia bar dar gɨn mangɨ. Ia asebar ziaba fan markɨ.
38 Ia Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kɨ ia koma amizir kam, gɨn amangan markɨ. Egha ia mangɨ asebar ziaba fan markɨ.
39 Puvatɨ. Ia nan ziamra fɨ, kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God. Egh ia nan apengara ikɨ. Ia kamaghɨn damutɨ, kɨ ian akuraghtɨ apaniba ia abɨnan kogham."
40 Ezɨ gumazamizir kaba an akam barazir puvatɨgha, uan arazir me fomɨra amizibar gɨn ghuavɨra iti.
41 Ikɨzir igharazibar gumazamizir iza Samarian itir kaba, me Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fa, egha uaghan uan asebar ziaba fe. Ezɨ datɨrɨghɨn men ovavir boriba uaghan, men arazir kabara gɨn ghuavɨra iti.†

Judan kantri ghuaghira ghua bar ikuvigha gɨvazir dughiamɨn eghaghanim

18

(Sapta 18--25)

Hesekia Judan atrivimɨn oto (2 Eghaghaniba 29:1-2; 31:1)

1 Elan otarim Hosia, an namba 3ɨn azenimɨn, a Israelian atrivimɨn itima, Ahasɨn otarim Hesekia, Judan atrivimɨn oto.
2 Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimɨn oto, egha 29plan azenibar Jerusalemɨn atrivimɨn iti. An amebam Abiya, Sekaraian guivim.
3 Hesekia Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizɨ mokɨn.
4 Egha Hesekia mɨghsɨabar pɨn itir asebar ziaba fer danganibagh asɨghasɨgha, dagɨar guarir akɨniba apɨrigha temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim okaghariki. Hesekia garima, Moses fomɨra ingarizir kuruzir brasɨn kam, me a dɨbora ghaze, "Nehustan," egha gumazamiziba pauran mughuriar aghuim zuiba tua, kuruzir kamɨn ziam fe. Kamaghɨn amizɨ, Hesekia datɨrɨghɨn kuruzir brasɨn kam inigha anebɨaghariki.
5 Hesekia nɨghnɨzir bar gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn iti, a Israelian God. Judan atrivir igharazir tam, Hesekian mɨn nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itir puvatɨ. An nɨghnɨzir gavgavim, atrivir faragh ikeziba ko an gɨn otivizir atriviba, bar men nɨghnɨzir gavgavibagh afira.
6 A bar Ikiavɨra Itir Godɨn porogha a baghavɨra iti, egha zurara Ikiavɨra Itir God ataghɨrazir pu. Bar puvatɨ. A deraghavɨra Ikiavɨra Itir Godɨn Akar Gavgavir, a Moses ganɨngizibar gɨn zui.
7 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God Hesekia ko ikia egha an akurvazima, an amir biziba bar deraghavɨram otifi. Asirian atrivim Judabagh ativagh men ganan Hesekia bar aghua, egha a ua atrivir kamɨn apengan itir puvatɨ.
8 Egha Hesekia uaghan uan mɨdorozir gumaziba ko Filistian kantrin ghuegha, egha Filistian kantrin ekiaba ko nguibar doziba sara mɨsosi. Egha me Filistiaba abɨragha ghua, Gasan nguibar ekiam ko nguibar an boroghɨra itibar tu.
9 Hesekia azenir 4plan, Judan atrivimɨn itima, dughiar kamɨn Elan otarim Hosia, an namba 7ɨn

17:36: Godɨn Araziba 6:13 † **17:41:** Mɨgɨrɨgɨar otevir kam "datɨrɨkɨn," a ves 34 ko ves 41ɨn iti, an e itir dughiar kam mɨgeir puvatɨ. A gumazir akɨnafarir kam osirizimɨn dughiam mɨgei. **18:4:** Dɨboboniba 21:9

azenimin a Israelian atrivimin iti. Egha azenir kamin, Asirian Atrivim Salmaneser uan midorozir gumaziba ko iza Israelia ko misosi. Me Samarian nguibar ekiam iniasa anevinigha misosi.
10 Me nguibar ekiam korogha ghua, namba 3in azenim otozi, me Samaria dikabiragha a ini. Kar namba 6in azenim Hesekia atrivimin iti, ezi namba 9in azenimin Hosia atrivimin iti.
11 Ezi Asirian atrivim Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti.
12 Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men God, me an akam batosi, egha a me ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abigha, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir Akar Gavgaviba barazir puvatigha, an arazibar gin zuir puvati.

Asirian midorozir gumaziba Jerusalemin nguibar ekiam iniasav amua misosi
(2 Eghaghaniba 32:1-19; Aisaia 36:1-22)

13 Hesekia 14plan azenibar atrivimin itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judaba ko misogha me abiragha, men nguibar divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me Jerusalem inizir puvati.
14 Atrivim Senakerip Lakisin nguibamin iti, ezi Hesekia kamaghin a bagha akam amada, “Ki nin akam batuegha, datirighin osimtizim iti. Ezi ki kamaghsua, ni na ko misoghan marki. Egh nan kantri ateghti, ki kamaghin damuam, ni bizir manam bagh azangsighti, ki ni daningam.” Ezi Senakerip 10,000 kilogrem silva ko 1,000 kilogrem gol uabi daningasa Hesekia migei.
15 Kamaghin amizi, Hesekia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir silvan dagiaba ko atrivimin dagiaba itir danganimin dagiaba inigha, Senakerip bagha bar da amada.
16 Egha Hesekia Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar itir golba ko guarir akinir tiar akabar miriamin itimningin golba bar da adangi. A uabi faragha ingangarir gumazibav kemezi, me golin kaba tiar akar kaba avava, egha guarir akinimning sara nomke. Egha datirighin a golin kaba inigha Atrivim Senakerip bagha da amangi.
17 Ezi Asirian atrivim gol ko silvan kaba inigha, uan midorozir gumazibar dapanir ekiar 3pla, ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesekia bagha Jerusalemin zui. Me ghua Jerusalemin oto. Dughiar kamin, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an ghuaghira Jerusalemin oto. Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin oto. Asiriaba otivigha danganir kamin tuivighav iti.
18 Ezi Asirian gumaziba Atrivim Hesekia bagha akam amaga ghaze, a izi. Ezi a uan fofozir gumazibar dapanir 3pla amangizi, me Asirian gumazir kaba bativasa ghue. Kar, Hilkian otarim Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko Asapin otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba, bar ada osirir gumazim, me zui.
19 Egha gumazir dapanir 3plan kaba, Asiriaba bativizi, Asirian midorozir gumazibar dapanir ekiabar mav, akar gavgavimin me migia ghaze, “Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin akar gavgavir kamin gun Hesekia mikemegh. A kamaghin migei, ‘Hesekia, ni gavgavir manam ikia, egha nan apengan ikian aghua?
20 Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baraghan aghua.

21 Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghatevim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim, abuar misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi, misoghamin dughiamin a izi nin akuraghan kogham.

22 Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Hesekia, ni uabi ghua mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam fam.'

23 "Hesekia, ni izi nan gumazir ekiam Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati.

24 Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham.

25 Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi."

26 Eliakim ko Sepna ko Joa akar kam baregha, me Asirian midorozir gumazibar dapanir kam migia ghaze, "Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatighti, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham."

27 Ezi Asirian atrivimin gumazir dapanir kam kamaghin a ikaragha ghaze, "Nan atrivim akar kam ia ko ian atrivimra, mikimasa na amadazir puvati. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem koroghti, dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva, uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam."

28 Egha Asirian midorozir gumazibar dapanir kam, divazim gisin apiaghav itir gumazibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, "Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh!

29 Atrivim kamaghin migei, Ia Hesekia baraghti, a ia gifaran marki. Hesekia ian akuraghti ia deragh ikian kogham.

30 Ia Hesekian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim Hesekian akamin iki egh suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalemin nguibar ekiam inighan kogham.

31 Ia Hesekian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam.

32 Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti. Egha uaghan olivin temeba ko haniba iti. Hesekia ia gifaragha ghaze, 'Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!'

33 "Ia Hesekia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati.

34 E ghua Hamatin nguibar ekiam
ko Arpatin nguibar ekiam, Sefar-
vaim, Hena, Ivan ko misozima, men
aseba managh ikia, men akurazir
puvati? Egha e ghua Samaria ko
misozima, Samarian aseba men
akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati.
35 Kantrin kaba me aser aviraviriba
iti, ezi e me ko misosi. Ezi men
aseba men akurazi, me e misogha
e abirazir puvati. O Jerusalemia,
ia manmaghsua nighnigha ghaze,
Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia
misogh ia abiraghan kogham? Bar
puvatigham!"
36 Asirian gumazir dapanir kam
me mikemegha givazi, gumazir
divazir gavgavimin apiaghav itiba
oregha fo, faraghavira Atrivim
Hesekia Asiriabar akam ikarvagh
bizitamin mikiman men anogoroke.
Kamaghin amizi, me uan akabar
kumigha an migirigiatam ikarazir
puvati.
37 Ezi Asirian gumazir dapanir
kamin migirigiaba, Eliakim, Sepna,
ko Joa gamizi men naviba bar oseme.
Ezi me uan korotiaba abiagharigha,
ghua gumazir kamin migirigiaba bar
dar gun Hesekia migei.

19

Hesekia uan osimtizibar gun Godin akam inigha izir gumazim Aisaia migei
(Aisaia 37:1-7)

1 Ezi Judan Atrivim Hesekia
Asirian atrivimin gumazir da-
panimin akam baregha, uan ko-
rotiaba abiagharigha buaber koro-
tiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ghu.
2 Egha atrivimin dipenimin garir
gumazim Eliakim ko, atrivimin
akinafariba osirir gumazim Sepna,
ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi
me izi. Ezi a me amangizi, me
Emosin otarim, Aisaian ganasa zui.
Ezi gumazir kaba, buaber korotiaba
aghuigha zui.
3 Me ghuava otivigha kamaghin Ai-
saia migei, "Atrivim Hesekia ghaze,
Kar osimtizir ekiaba ko aghumsiziba
otivir dughiam. Asiriaba dibovir
migirigiar aviribar e gami. E amizir
navim asangizimin min ami, a borim
batamin dughiam otozi, an a batamin
gavgaviba puvati.
4 Asirian atrivim uan abuir gu-
mazim amadazi, a iza dibovir ak-
abar en Godin Zurara Ikiavira Itim
mikeme. E fo, Ikiavira Itir God,
an dibovir akaba baregha gifa,
eghti a gumazamizir dibovir akar
kabagh amiziba, ivezir kuram isi
me daningam. Kamaghin amizi,
ni en akuragh God ko mikimti, e
ikiavira itir varazira a en akuraghti,
e ovengan kogham."
5 Ezi Aisaia, Hesekian akam
baregha,
6 kamaghin gumazir an akam
inigha izezir kabav gei, "Ia uamategh
atrivim bagh mangi Ikiavira Itir
Godin akamin gun a mikemegh.
Ikiavira Itir God ghaze, 'Ni akar
a nan tiraghtirazir kam mighigh,
a ginighnigh atiatingan marki. A
pura Asirian atrivimin ingangarir
gumazir kinim, a migirigiar kam
gami.
7 Ia oragh. Ki uan Duamin gav-
gavimin, Asirian atrivim damighti
an okam nighnigham. A migirigiar
kinim baregh pura uamategh ari
uan kantrin mangigham. An Asirian
kantrin ikiviira ikiti, ki gumazitabar
amighti, me a misueghti an are-
megham.' "

Asirian midorozir gumaziba ua Jerusalem gasighasighasa migei
(Aisaia 37:8-20)

8 Ezi Asirian abuir gumazim ka-
maghin oraki, Atrivim Senakerip
Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir
gumazir kam dikavigha Jerusalem
ategha ghua Libnan nguibamin
otogha garima, an atrivim Lipnan
nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a
ghuava atrivim bato.
9 Asiriaba misogha itima, gumazir
maba iza Atrivim Senakerip migia
ghaze, "Itiopian Atrivim Tirhaka uan
midorozir gumaziba ko iza ni ko

misoghasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu.

10 Senakerip kamaghin akinafarim osiri, “Hesekia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki.

11 E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghin a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham.

12 Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam ko Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati.

13 Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managh iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire.”

14 Ezi Atrivim Hesekia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti.

15 Egha Hesekia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari.

16 O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan.

17 O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki.

18 Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi.

19 O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh, Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar kamaghin ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

Aisaia Godin akam isa atrivim ganidi
(Aisaia 37:21-38)

20 Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesekia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ua uari iniasa nan azangsiki.

21 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

“‘Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.
Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.

22 Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?
Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?
Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?
Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!

19:15: Ua Me Ini 25:22

23 Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,
me nin ziam fa nan ziamin tira.
Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.
Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanaga,
egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaziba aven zuir puvatizimin,
ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.
24 Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.
Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.
Egh ni mangi Isipin faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da misingam.

25 "'Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.
Ki nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.
Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha,
mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.
26 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.
Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.
Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti.
Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,
grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati.

27 "'Ezi ki bar moghira ni gifo,
nin dabirabir araziba ko, digavir araziba ko, iza zuir araziba, ki bar dagh fo.
Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo.
28 Nin aningagharir akar nan itiba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo.
Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham.
Egh ni amikirigh tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim, uam an mangigham.'"

29 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hesekia ganiga, kamaghin migei, "Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba oparan kogham. Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam.
30 Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham.
31 Eghti apaniba Jerusalemin gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam. Gumazamizir ikiavira itir varazira iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti.

32 "Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
'Asiriabar atrivim uan midorozir gumaziba ko, Jerusalemin aven izan kogham.
Egh me uan baritamin aseghti, a nguibar ekiar kamin aven izeghan kogham.
Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh

nguibar kamin aven izeghan kogham.
Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin divazir miriamin nguazim arighti, a ghuavan-aboghan kogham.
Bar puvatigham.
33 Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a izezir tuavim uam an mangam.
Kamaghin amizi, a Jerusalemin aven izeghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.
34 Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh,
egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekiar kamin ganiva an akurvagham.' "

35 Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganimin, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari.
36 Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin iti.
37 Egha a dughiar mamin uan asem Nisrokin dipenimin ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningin ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratin kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamin danganim inigha, Asirian kantrin atrivimin iti.

20

Atrivim Hesekia arimariam inizi, Ikiavira Itir God an akura
(Aisaia 38:1-8; 38:21-22; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

1 Dughiar kamin, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Hesekia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Nin arimariam givaghan kogham, a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghin amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itiba, me mikemeghti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.' "
2 Ezi Hesekia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimin averiamin birimin gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze,
3 "O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven ni baghavira ikia, nin ifongiamin gin ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan kogham." Egha Hesekia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi.
4 Aisaia atrivimin dipenim ategha zui. Egha tighar dipenir avizim ataghirazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei,
5 "Ni ua mangi Hesekian ganigh, a nan gumazamizibar atrivim, egh a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni ua ghuamaghegham. Guizbangira, ni gurumin nan Dipenimin mangigh nan ziam fi.
6 Egh kamaghin Hesekia mikim: Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ki ni ateghti, ni 15plan azenibar ua ikegh gin aremegham. Ki uaghan nin akuragh, egh Asiriabar atrivimin amamangatighan koghti, a ni abiraghan kogh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham. Ki uan akar dikirizir ki fomira uan ingangarir gumazim Devit ko amizim ginighnigha kamaghin damuasa."
7 Egha Aisaia kamaghin atrivimin ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia mangi fighin ovizir me apuzizitaba inigh, da dipavzuiarim darugh da mirmirigh da inigh izi, Hesekian

duar bar gavgavim dukuaghti, a ua misigham.” Ezi me ghua da inigha iza Hesekian duar gavgavir kam gatizi, an duam misingi.

8 Hesekia tighar ghuamaghamin dughiamin, a faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, “Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki gurumin uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?”

9 Ezi Aisaia a migia ghaze, “Ikiavira Itir God nin akakaghamin ababanim kamakin. Ni, adiriziar e an gara aruebar auaba mega zuir kamin gari. Ezi ni adiriziamin dughuazim, 10plan ighuviba ini zuamira mavanangasa ni ifonge, o a 10plan ighuviba ini zuamira uamategh tim izighirasa ni ifonge?”

10 Ezi Hesekia ghaze, “An adiriziamin dughuazimin zuamira 10plan ighuvibar mavanangam, a pura bizim. Kamaghin amizi, a zuamira uamategh 10plan ighuvibar izighirasa ki ifonge.”

11 Ezi Aisaia pamtemin Ikiavira Itir Godin dei, ezi Ikiavira Itir God adiriziar dughuazim gamizi, a zuamira uamategha timra 10plan ighuvibar ghuaghiri. Adiriziar kam, Atrivim Ahas fomiram an ingari.

Babilonian Atrivim Merodak abuir gumazir maba amangizi, me Jerusalemin ize
(Aisaia 39:1-8)

12 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hesekia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hesekia bagha da inigha zui.

13 Ezi Hesekia men akaba baregha givagha, bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko, bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba ko, golba, pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko, midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hesekia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

14 Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hesekian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?”

Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize.”

15 Ezi Aisaia kamaghin Hesekian azara, “Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?”

Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamin men modozir puvati.”

16 Ezi Aisaia kamaghin Hesekia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin akam ni mikimam.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham.

18 Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighti, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.’”

19 Ezi Hesekia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera.”

Guizbangira, Hesekia kamaghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura

20:11: Josua 10:12-14 **20:17:** 2 Atriviba 24:13; 2 Eghaghaniba 36:10 **20:18:** 2 Atriviba 24:14-15; Daniel 1:1-7

navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham.”

Atrivim Hesekia areme
(2 Eghaghaniba 32:32-33)

20 Atrivim Hesekia amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam Hesekia amizir ingangarir gavgavibagh eghari. Egha akinafarim uaghan bizir kabagh eghari, Hesekia dipamin suiraghti a ikiasa dipar akarer mam gikui. Egha dipam inigh Jerusalemin aven mangasa nguazimin averara torir ruarir mam gikui.

21 Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Manase, an danganim inigha atrivimin oto.

21

Manase Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 33:1-20)

1 Manase azenir 12pla ikiava, Judabar atrivimin oto, egha 55plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An amebamin ziam, Hepsiba.

2 Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Bar puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kamin ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zui, ezi Ikiavira Itir God me batuegha nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir God bar aghuaziba.

3 Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apirahariki. Ezi datirighin Manase ua dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha a Israelian Atrivim Ahap, fomira amizi moghin, an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe.

4 Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, “Jerusalemin itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam.”

5 Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari.

6 Egha a uan otarim misoghezi an areme, ezi an ofan bar isia mighirimin min a tuazi a bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, egha uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

7 Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha, a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko an otarim Solomon mikeme, “Jerusalemin itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam.

8 Egh ia nan gumazamiziba, nan Akar Gavgaviba ko nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba bar adar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi ia datirighin apiaghav itir kam, ki ia batueghan kogham.”

9 Ezi Israelia nan akam baraghan aghuagha, an gin zuir puvati. Bar puvati. Ezi Atrivim Manase Judaba ko Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba,

20:20: 2 Eghaghaniba 32:32-33 **21:2:** Jeremaia 15:4 **21:4:** 2 Samuel 7:13 **21:7:** 1 Atriviba 9:3-5; 2 Eghaghaniba 7:12-18

Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin aven ize.

10 Ezi Ikiavira Itir God Atrivim Manasen arazir kurar kabar ganigha, egha an akar kam isa uan akam inigha izir gumazibagh aningi, kar an ingangarir gumaziba. Ikiavira Itir Godin akam kamakin:

11 "Atrivim Manase arazir bar kurar igharagha garir ki aghuazibagh ami, da Amoria fomira amizir arazir kurabagh afira. An asebar marvir guabar ingara men ziaba fe, egha arazir kamin a Judan gumazamizibagh ekua zuima, me uaghan arazir kuraba nan damazimin dagh ami.

12 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Ki bar Jerusalemin nguibar ekiam ko Judabar kantri gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kamin akam baregh, me digavir bar kuram damigh, egh nighnizir aviribar amuam.

13 Mati ki faragha Samarian nguibar ekiam ko Atrivim Ahap uan adarazi ko me gamizi moghin, ki arazir kamra Jerusalem damuam. Ki bar Jerusalem gasighasigh egh an gumazamiziba bar me gasighasigham. Eghti Jerusalem mati itarim, me a ruegha givazi, minezir muziarir taba an itir puvatizi moghin a pura ikiam.

14 Eghti varazira ikiti, ki men akuraghan kogham. Bar puvati. Ki me isi apanibar dafarim darigham. Eghti apaniba pazi me damuva, men biziba bar ada okemegham.

15 Nan arazir kamin mingarim kamakin: men ovaviba fomira Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, nan gumazamiziba nan damazimin arazir kurar kabagh amuavira iti. Ezi men arazir kam na gamizi, ki bar men aningaghe."

16 Manase Judan gumazamizibagh amima, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uabi uaghan uan adarazi men apanim gami. Egha Jerusalemin danganir mikebaba bar, Manase gumazamizir aghuir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire.

17 Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an amizir arazir kurabagh eghari.

18 Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa an atrivimin dipenim avinizir divazimin ghua nguazir otevir mamin anefa, me a dibora ghaze, Usan Azenim. Ezi an otarim, Emon an danganim inigha atrivimin oto.

Emon Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 33:1-25)

19 Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha a Jerusalemin ikia azenir pumuningra atrivimin ike. An amebamin ziam, Mesulemet, a Harusin guivim, an nguibam Jotba.

20 Emonin afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

21 An afeziam fomira amizi moghin, a uan afeziam amizir arazir kurabara gin ghua asebar marvir guabar ziaba fe.

22 An akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, an inazir afeziabar God, egha a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin zuir puvati.

23 Ezi dughiar mamin, Emonin ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme.

24 Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaia gamizi, a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto.

25 Atrivim Emon amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

26 Ezi me Emonin kuam isa Usan
Azenimin itir mozimin anefa. Ezi an
otarim Josaia, an danganim inigha
atrivimin oto.

22

Josaia Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 34:1-2)

1 Josaia 8plan azeniba ikia, egha Ju-
dan atrivimin oto, egha 31plan azeni-
bar Jerusalemin atrivimin ike. An
amebamin ziam Jedida, an Adaian
guivim, a Boskatin nguibar ekiamin
amizim.
2 Atrivim Josaia uan ovavim,
Atrivim Devit fomira amizi moghin, a
Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir
Godin akaba bar dar gin mangasa bar
gavgafi.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
Godin Araziba Itir Akinafarimin api
(2 Eghaghaniba 34:8-28)

3 Atrivim Josaia 18plan azenibar
atrivimin ikia, a uan gumazir an
akinafariba osirim Safan amadazi,
an akam inigha Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ghu. Safan, an Asalian
otarim, egha uaghan Mesulamin
igiavotarim. Josaia kamaghin Safan
migei,
4 "Ni mangi ofa gamir gumazibar
dapanim Hilkian ganigh, egh a
mikemeghti, a dagiar gumazamiziba
isa ofa gamir gumazir Ikiavira Itir
Godin Dipenimin tiar akamin garib-
agh anidiba, a bar da mengegh.
5 Egh ni Hilkia mikemeghti, a
dagiar kaba inigh Ikiavira Itir Godin
Dipenim akirir ingangarim gamir
gumazir kabar aningigh. Eghti me
Dipenir kam akirir gumazibagh ives.
6 Egh me dipenibar ingarir gumaz-
iba ko gumazir dagiabar dipenibar
ingara fozibagh ives. Egh uaghan me
ter arariba ko dagiar me Ikiavira Itir
Godin Dipenim akirasa dighoregha
arighiziba sara ivesegh.
7 Ki fo, gumazir ingangaribar garir
kaba, me gumazir ifarir puvatiziba,
egha dagiaba oker puvati. Ezi ofa
gamir gumazibar dapanim dagiar
kaba bagh men azangan kogham, me
manmaghin dagiar kabagh ami."
8 Ezi Safan ghua atrivim mikemezi
moghin ami. Ezi Hilkia akam
baregha, kamaghin Safan migei, "Ki
akinafarir righizir mamin gari, a
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
iti. Akinafarir kam Ikiavira Itir Godin
Arazibar Akaba an iti." Egha Hilkia
akinafarir kam isa Safan ganingi, ezi
an a dibori.
9 An a diponegha givagha,
akinafarim inigha ghua Atrivim
Josaia bagha ghugha kamaghin a
migei, "Nin ingangarir gumaziba
dagiaba bar ada inigha, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin gara anekirir
ingangarir gumazibagh aningi."
10 Egha Safan ua kamaghin migei,
"Atrivim, ofa gamir gumazibar
dapanim Hilkia akinafarir kam na
ganingi." Egha an akinafarim onegha
atrivim bagh a dibori.
11 Ezi atrivim Godin Akinafarir
kamin aven itir Arazibar Akaba
baregha, bar osemegha uan koro-
tiam abiki.
12 Egha an ofa gamir gumazim
Hilkia, ko Safanin otarim Ahikam,
ko Mikaian otarim Akbor, ko atrivim
bagha akinafariba osirir gumazim
Safan, ko atrivimin ingangarir gu-
mazim Asaia, a bar men dia. Ezi me
izegha givazi, a kamaghin me migei,
13 "Godin Arazibar Akaba itir
Akinafarir ki datirighin inizir kam, a
bizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa
ifongezibar gun e migei. Ezi en
inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin
Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir
kam bangin Ikiavira Itir God bar
en aningaghe. Ezi datirighin e
Godin Akinafarir kamin apigha gifa.
Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia
mangi Ikiavira Itir Godin azaragh
fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gu-
mazamiziba ko, e bizir manabar
amuasa a ifonge."
14 Gumazir kaba atrivimin akam
baregha, me Godin akam inigha izir
amizir mam ko mikimasa nguibar

22:1: Jeremaia 3:6 **22:7:** 2 Atriviba 12:15

igiar Jerusalemin boroghin itimin ghu. Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tikvan otarim, egha Harhasin igiavotarim. Hulda gumazir kabar akam baregha givagha,

15 kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh,

16 'Ki Ikiavira Itir God, ki atrivim garir Akinafarimin itir Akar kaba bar dar gin mangi, egh ki Jerusalem ko an itir gumazamiziba saram asighasigham.

17 Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham.

18 "'Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian atrivim kamaghin a mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima,

19 ni bizir ki Jerusalem ko an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinimin ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apaniba akar kurabar me mikimsi, kamaghin mikimam, "Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikufigh." Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, azia nan dei. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki nin dimdiam baraki.

20 Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalemin otivamin asighasizir kamin ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem gasighasigham.'" Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha uam atrivim bagha uamategha ghue.

23

Judaba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akar dikirizim gami
(2 Eghaghaniba 34:3-7; 34:29-33)

1 Ezi Atrivim Josaia Juda ko Jerusalemin gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa.

2 Egha atrivim ko ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko Jerusalemin itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha dar bori.

3 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, akar a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamin aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. Ezi gumazamiziba uaghan bar Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gin mangasa kamaghira akar dikirizir mam gami.

4 Ezi gin Atrivim Josaia, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, ofa gamir gumazir an apengan ingariba ko, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin gariba, me inigha akar gavgavim me mikemegha ghaze, Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangi, asem Bal ko, aser amizim Asera ko overiamin itir bizibar ziaba fer biziba, me bar ada inigh azenan

23:1: 2 Eghaghaniba 34:29 **23:4:** 2 Atriviba 21:3; 2 Eghaghaniba 33:3

izi. Me bizir kaba bar ada inigha azenan izezi, atrivim bizir kaba bar ada inigha, nguibar ekiamin azenan ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da tue. Ezi biziba bar isigha givazi, me dar averenim inigha, Betelin nguibar ekiamin ghu.

5 Egha Atrivim Josaia, aseba bagha ofa gamir dakozibar ofabagh amir ofa gamir gumaziba batoke. Judabar atriviba, fomira ofa gamir gumazir kabav sevezi, me mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba febar ofabagh ami. Ezi asebar ziaba fer danganir kaba, da Judan nguibabar ikia egha Jerusalemin boroghin iti. Atrivim Josaia uaghan asem Bal ko, aruem ko, iakinim ko, mikoveziba ko overiamin itir bizir igharaziba sara, dar ofa gamir gumaziba batoke.

6 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir aser amizim Aseran marvir guam batuegha, a inigha Jerusalemin azenan ghua Kidronin Fanemin danganir konimin uaghira a tuazi a isi. Egha gin an averenim inigha a misozi a pauran miraram oto. Ezi me ghua pura tintinibar Jerusalemin gumazamizir kinir oveaghuezibar mozibar danganibar a inge.

7 Ezi Josaia migeima, me ghua gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamibar danganiba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin iti, egha me datirighin bar ada akaraghariki. Dipenir kaba, da nguazir otevir amiziba aser amizim Aseran marvir guam bagha inibar ingari naghin iti.

8 Ezi Atrivim Josaia, Judan kantrin aven itir mighsiar orazibar ghua, ofa gamir gumaziba ofa gamir danganiba bar dagh asighasiki. A notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegha ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin tuziba, a bar dagh asighasiki. Atrivim Josaian arazir kam bangin, danganir asebar ziaba fer kaba, da datirighin gumazamizibar damazibar bar mize. Ezi Josaia nguibar kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha Jerusalemin ize. Egha uaghan ofa gamir dakozir Josuan tiar akamin boroghira itibagh asighasiki. Gumazir kam Josua, a Jerusalemin gavmanin gumazir dapanir faragha zuim, a faragha Jerusalemin nguibar ekiamin aven zuir tiar akar ekiar agharir kiriamin itimin, ofa gamir dakozir kabar ingari.

9 Ezi mighsiabar pin ingarir ofa gamir gumazir kaba, kar ofa gamir gumazir atrivim inigha Jerusalemin izeziba, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir Jerusalemin aven itimin ofa damuan kogham. Bar puvati. Me pura uan adarazi ko ikia yis puvatizir bret api.

10 Faragha zuir dughiamin, danganir asebar ziaba fer mam iti, me a dibora ghaze, Tofet, a Hinomin danganir zarimin iti. Ezi Josaia danganir kam gamizi a gumazibar damazibar bar mize. Kamaghin amizi, gumaziba faragha amizi moghin me ua danganir kamin mangan kogh, uan boriba isi asem Molek bagh ofan min ua da tuan kogham.

11 Fomira Judabar atrivir maba ghaze, aruem an aser mam. Egha me an ziam fe. Me hoziabar nedazir maba ko midorozir karisba isa, aruem bagha da amisevegha da isa nguazir otevir mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin iti, me da ariki. Nguazir otevir kam a divazimin boroghin ikia, atrivimin ingangarir gumazim Natanmelekin dipenimin boroghira iti. Ezi Atrivim Josaia hoziar kaba ko karisin nedazir kaba tuezi, da bar isi.

12 Ezi atrivimin dipenim gisin danganir mam iti, me a dibora ghaze, Atrivim Ahasin Danganim. Fomira Judabar atrivir maba, ofa gamir dakozir maba danganir pin itir kamin dar ingari. Ezi uaghan Atrivim

23:10: Ofa Gami 18:21; Jeremaia 7:31; 19:1-6; 32:35 **23:12:** 2 Atriviba 21:5; 2 Eghaghaniba 33:5

Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim
avinizir divazimin aven uari akuvir
danganir pumuningin, ofa gamir
dakozir mabar ingari. Ezi datirighin
Atrivim Josaia ofa gamir dakozir
kaba bar dagh asighasiki. Egha gin
me ofa gamir dakozir asighasighizir
kabar mineziba ko dar oteviba inigha
ghua, Kidronin Fanemin danganir
konimin da makuni.
13 Josaia, Atrivim Solomon fomira
ofa gamir dakozir Jerusalemin
amadaghan aruem anadi naghin,
Olivin Mighsiamin sautin amadaghan
itibagh asighasiki.* Aser kaba, aser
amizir kuram Astarte, ko Moapian
aser kuram Kemos, ko Amonian aser
kuram Molek, Solomon dar ziaba
fasa ofa gamir dakozir kabar ingari.
Aser kaba, kar Ikiavira Itir Godin
damazimin bizir bar kurar a bar
aghuaziba.
14 Atrivim Josaia dagiar guarir
dighoriba itiba apiraghariga, temer
guarir aser amizim Aseran nedazim
itiba okaghariki. Egha a gumazir
aremegha givazibar aghariba inigha,
tintinibar asebar ziaba fer dan-
ganibar da kuni, egha kamaghira
danganir kabagh amizi, da gumaza-
mizibar damazibar mize.†
15 Bar fomira, Nebatin otarim Jer-
oboam, Betelin nguibar ekiamin ofa
gamir dakozir mam ko mighsiabar
pin itir asebar ziaba fasa dan-
ganir mamin ingari. Jeroboam, an
atrivir fomira Israelia gekuizi me
Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
kurabagh ami. Ezi datirighin Atrivim
Josaia, Betelin ghugha gumazibav
kemezi, me asebar ziaba fer dan-
ganir kabagh asighasigha, ofa gamir
dakoziba apiraghariki. Me asebar
ziaba fer danganibagh aborozi da isi,
egha gin me avimin averenim inigha
a misogha zuima a pauran min oto.
Egha me uaghan aser amizim Aseran
marvir guam inigha avimin a tuazi a
isi.
16 Ezi Atrivim Josaia mighsiar
kamin tughav ikia egha a raghirigha,
mozir mabar garima da iti. Ezi
a gumazibav kemezi, me ghua
gumazir ariaghirezibar aghariba
asizi, ana da isa Jeroboamin ofa
gamir dakozim gatigha avimin dagh
aborozi da isi, ezi bizir kam ofa gamir
dakozim gamima, a gumazamizibar
damazimin bar mize. Egha arazir
kam a Ikiavira Itir Godin akar a
fomira uan akam inigha izir gumazir
mamin akam garugha mikemezim
gamizi, a guizbangiram oto.
17 Josaia aghariba tuegha givagha,
gumazir kuaba afir danganir
igharazir mamin garima a iti. Ezi a
men azara, "Kar tinan mozim?"
Ezi Betelin nguibar ekiamin gu-
mazamiziba Josaia ikaragha ghaze,
"Kar Judan kantrin akam inigha izir
gumazir kamin mozim, a fomira iza
bizir ni datirighin ofa gamir dakozir
kam gamizir bizibar gun mikeme."
18 Ezi Josaia kamaghin me migei,
"Ia bizitamin a damuan marki. Ia
an aghariba ateghti da mar an
mozimin iki." Kamaghin amizi, me
an aghariba inizir puvati. Egha
uaghan me Samarian Distrighin
akam inigha izir gumazir igharazir
kamin aghariba inizir puvati.
19 Fomira Israelian atriviba,
Samarian Distrighin itir nguibar
ekiabar asebar ziaba fer danganir
mighsiabar pin itibar ingari. Ezi
men arazir kam Ikiavira Itir God
gamizi, a men aningaghe. Josaia
faragha Betelin nguibar ekiamin
amizi moghin, datirighin a danganir
kabagh asighasiki.
20 Egha an asebar ziaba fer
danganir kabar ofa gamir gu-
maziba bar me inigha, men

23:13: 1 Atriviba 11:7 * **23:13:** Gumazir akinafarir kam osirizim, mighsiamin ikezir bizir kurar kabagh nighnisi. Kamaghin amizi, danganir kam, Hibrun akam, ziar igharazim Olivin Mighsiam gati, a "Mighsiar Ikuvim." † **23:14:** Josua kamaghin nighnigha gumazir oveaghuezibar aghariba pura tintinibar da akuni, eghti gumaziba atiatingiva egh asebar ziaba fer danganibar saghon ikiam. Kamaghin amizi, Israelia kamaghin nighnizir gavgavim iti, gumazir oveaghuezibar aghariba, bizir kuraba. **23:15:** 1 Atriviba 12:33 **23:16:** 1 Atriviba 13:1-2 **23:17:** 1 Atriviba 13:30-32

ofa gamir dakozibagh isin me misoghezi, me ariaghire. Egha a gumazir ariaghirezir igharazir mabar aghariba dakozir kabar da tuegha, ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalemin ghu.

Gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami
(2 Eghaghaniba 35:1-19)

21 Egha gin Atrivim Josaia akam gumazamiziba bagha anemaga ghaze, "Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavim Itir Akinafarimin mikemezi moghin, E God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam." Ezi gumazamiziba atrivim mikemezi moghiram ami.

22 Gumazamiziba bar deraghavira isar kam gami. Me fomira gumazir dapanibar dughiamin tugha iza Israelia ko Judabar atrivibar dughiamin, gumazamiziba me Isar kam deragha a gamizir puvati. Egha datirighin me bar deragha a gami.

23 Dughiar kamin, Josaia 18plan azenibar atrivimin itima, me Godin Akinafarimin Akaba deraghavira dar gin ghua, Ikiavira Itir God bagha Jerusalemin Isar kam deraghviram a gami.

Atrivim Josaia arazir kurar igharazir maba Judan kantrin, da batoke

24 Atrivim Josaia uaghan gumazir ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba ko, nedazir muziarir gumaziba uan dipenibagh ariziba ko, asebar marvir guar gumaziba ingarizir igharaziba sara batoke. Kar Jerusalem ko Judan nguibaba bar men asebar ziaba fer bizir kurar God bar aghuaziba, a bar da batoke. A kamaghsua, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Arazir Akinafarir kamin aven itiba bar dar gin mangasa a ifonge. Akinafarir kam, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia Ikiavira Itir Godin Dipenimin an api.

25 Josaia an atrivir bar aghuim. An navir averiam ko an duam ko an gavgavimin aven, a ifongiar vamira ko nighnizir vamirara iti, a Ikiavira Itir God baghavira ikia, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangasa. Fomira atrivitam Josaian min derazir puvati, egha gin atrivitam an min itir puvati. A bar me gafira.

26 Josaia guizbangira arazir aghuir aviribagh ami, ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Manase amizir arazir kurabagh nighnighavira iti, egha a Judaba bar men aningaghegha, an aningagharim givazir puvati.

27 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki fomira Israelian kantri gamizi moghin, ki bar arazir magh garimin Judan kantri damigham. Ki Jerusalem akirim ragh a gasaragham, kar nguibar ekiar ki ua bagha misevezim. Egh dipenir ki misevezi gumazamiziba an izi nan ziam famin kam, ki akirim ragh a gasaragham."

Josaia areme
(2 Eghaghaniba 35:20--36:1)

28 Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghanir igharaziba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba.

29 Josaia atrivimin itir dughiamin, Isipin Atrivim Neko, Isipin midorozir gumaziba inigha Asirian atrivim ko misoghasa Yufretisin Fanemin ghu. Atrivim Josaia bizir kamin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua Isipia ko misosi. Me Megidon nguibar ekiamin boroghin misozima, Isipian Atrivim Josaia misoghezi, an areme.

30 Ezi Josaian apengan ingarir gumaziba an kuam inigha, midorozir karisin mam gatigha, a inigha uamategha Jerusalemin ghu. Egha me Josaian kuam inigha an mozimin anefa. Ezi Judaba, Josaian otarim Joahas inigha, boremin an dapanim gingegha anemisevezi, a men atrivimin oto.

Joahas Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 36:2-4)

31 Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusaleminikia iakinir 3plara atrivimin ike. An amebam, an ziam Hamutal, a Lipnan nguibamin gumazim Jeremaian guivim.

32 Joahas uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, egha arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

33 Isipin Atrivim Neko, Joahasin atrivir ingangarim agifa, egha a isa Riplan nguibar ekiamin kalabus gati, an Hamatin kantrin aven itir nguibam. Ezi Joahas Jerusaleminaven uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol.

34 Ezi Atrivim Neko, Josaian otarir mam Eliakim ini, egha a Eliakim gamizi, a Josaian danganim inigha Judabar atrivimin oto. Ezi Atrivim Neko Eliakimin ziam adegha, ziam Jehoiakim a gati. Egha gin Atrivim Neko Joahas inigha Isipin kantrin ghu. Ezi Joahas Isipin ikia ghuava areme.

35 Ezi Atrivim Jehoiakim, takisin min dagiaba isi Atrivim Neko daningasa, gumazamiziba bar me da silvaba ko golba ini. Jehoiakim me mikemeghti, me takisin dagiaba manmaghin tughti, me a daningam. Gumazir dagiar bar aviriba itiba, me dagiar aviriba anidi. Ezi gumazir dagiar aviriba puvatiziba, me dagiar muziaribara anidi. Ezi Atrivim Jehoiakim silvaba ko golba inigha, Atrivim Neko bagha da amada.

Jehoiakim Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 36:5-8)

36 Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusaleminikia 11plan azenibar atrivimin ike. An amebamin ziam, Sebida, a Ruman nguibar ekiamin gumazim Pedaian guivim.

37 Jehoiakim uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

24

1 Ezi Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha a me abiragha, Atrivim Jehoiakim gamizi, an an apengan iti. Ezi 3plan azeniba givazi, Atrivim Jehoiakim, Atrivim Nebukatnesar a gativaghan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

2 Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Babilonian gumazir bizir maba ko, Siriabar gumazir bizir maba ko, Moapian gumazir bizir maba ko, Amonian gumazir bizir maba, me izi, Jehoiakimin adarazi ko misogh Judan kantri gasighasighasa, a me amada. Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumaziba, kar an ingangarir gumaziba, uan akaba isa me ganingizi, me an gun mikeme. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, datirighin bizir kabagh amizi, da guizbangiram otifi.

3 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir kam gumazir kabagh aningizi, me kamaghin ami. Ikiavira Itir God Atrivim Manase amizir arazir kurar kabagh nighnighavira iti. Bizir kam bangin, a Judabar atari, egh a me batueghti me an damazimin saghon mangasa, a ifonge.

4 Atrivim Manase uaghan, fomira Jerusaleminnguibar ekiamin aven itir gumazamizir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God bizir kam ginighnighavira ikia, egha Atrivim Manasen arazir kuraba gin amangan aghua.

5 Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba,

23:34: Jeremaia 22:11-12 **23:36:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **24:1:** Jeremaia 25:1-38; Daniel 1:1-2

da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

6 Atrivim Jehoiakim uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim, Jehoiakin an danganim inigha atrivimin oto.*

7 Isipin atrivim fomira ativazir danganiba, Isipin kantrin mitaghniamin fanemin ikegha ghua Yufretisin Fanemin tu. Ezi dughiar kamin Babilonin atrivim dagh atifa. Kamaghin amizi, Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko ua ghua kantrin igharaziba ko misozir puvati.

Jehoiakin Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 36:9-10)

8 Jehoiakin 18plan azeniba ikia, egha Judan atrivimin oto. Egha a Jerusalemin ikia 3plan iakinibara atrivimin ike. An amebamin ziam, Nehusta, a Jerusalemin gumazim Elnatanin guivim.

9 Jehoiakin uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

10 Egha Jehoiakin atrivimin ikiavira itima, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba inigha iza, Jerusalem korogha a iniasa misosi.

11 Babilonian midorozir gumaziba Jerusalem korogha iti, ezi Atrivim Nebukatnesar uabi iza uan midorozir gumaziba ko iti.

12 Ezi Atrivim Jehoiakin garima, Nebukatnesar izegha givazi, a uabi uan amebam ko, an apengan ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko atrivimin dipenimin garir gumaziba, a bar me isa Atrivim Nebukatnesar daningasa, me bar nguibam ategha azenan ghua, Nebukatnesar batogha a migia ghaze, e ua misoghan kogham. Ezi Atrivim Nebukatnesar, Atrivim Jehoiakin isa kalabus gati. Bizir kam Nebukatnesar atrivimin itir azenir namba 8in aven oto.

13 Dughiar kamin, Atrivim Nebukatnesar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua, Atrivim Solomon fomira ingarizir bizir golba itiba, a bar ada inigha da biaghariki. Egha a uaghan bizir bar aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko, bizir aghuir atrivimin dipenimin itiba, a bar da atera Babilonin ghu. Arazir kamin mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fomira an gun mikeme, ezi a guizbangiram oto.

14 Ezi Atrivim Nebukatnesar Jerusalemin gumazamiziba bar ko, gumazir dapaniba bar ko, midorozir gumazir gavgaviba, a bar men suiragha kalabuziar gumazamizibar min me inigha ghu, men dibobonim 10,000in tu. Egha a uaghan gumazir bizir igharagha garibar ingaramin fofozim itiba ko, gumazir ainin bizibar ingaramin fofozim itiba sara bar me ini. A me inigha Jerusalem ategha ghua Babilonin kantrin otozi, me kalabuziar gumazibar min otifi. An onganarazibagh amir gumazamizir varazira ataghizi, me Judan kantrin ikiavira iti. Gumazamizir igharaziba bar, me ua Judan kantrin aven itir puvati.

15 Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakin ko an amebam ko, an amuiba ko, an gumazir dapaniba ko, Judan gumazir aruaba, a bar me inigha Jerusalem ategha kalabuziar gumazamizibar min Babilonin ghu.

16 Egha Atrivim Nebukatnesar midorozir gumazir gavgaviba bar me inigha ghu, men dibobonim 7,000. Egha a uaghan gumazir avirir bizir igharagha garibar ingarir fofozim itiba ko gumazir ainin bizibar ingariba sara ini, men dibobonim 1,000in tu. Gumazir kaba bar gumazir gavgaviba, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuan tughati.

17 Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakinin afeziar dozim Matania gamizi, a Jehoiakinin danganim

* **24:6:** Jehoiakim ko Jehoiakin aning gumazir igharazir pumuning, aningin ziamning mong uaghara ghu. **24:12:** Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2 **24:15:** Esekiel 17:12 **24:17:** Jeremaia 37:1; Esekiel 17:13

inigha atrivimin oto. Nebukatnesar ziam Matania adegha ziar kam, Sedekaia a gati.

Babilonia Jerusalem misogha a ini
(2 Eghaghaniba 36:11-21; Jeremaia 52:1-11)

18 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim, a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam.
19 Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.
20 Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an guamin saghon ghue.

Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

25

1 Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, an namba 10in iakinimin, namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamin divazir gavgavimin boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim dav kinighti, da figh ghuanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh, nguibar ekiam ko misogham.
2-3 Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimin iti, ezi an namba 4in iakinimin otogha* ghua, namba 9in aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalemin gumazamiziba mitiriam bar puv men azi.
4 Dughiar kamin Babilonia divazimin vuer mam akarigha Jerusalemin aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemin midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua, Jerusalemin nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghuaghirir tuavimin zui.
5 Ezi Babilonin midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua, Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.
6 Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, an Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam.
7 Ezi Babilonian midorozir gumaziba uaghan Sedekaian otariba ini, egha me inigha Riplan ize. Ezi nguibar kamin Nebukatnesar mikemezi, me Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu. Egha a isa Babilonin kalabus gati.

Babilonin midorozir gumaziba, Jerusalem gasighasiki
(Jeremaia 52:12-23)

8 Nebukatnesar Babilonin atrivimin itima, an namba 19in azenim otogha ghua an namba 5in iakinimin, an namba 7in aruem oto. Ezi dughiar

24:18: Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **24:20:** Esekiel 17:15 **25:1:** Jeremaia 21:1-10; 34:1-5; Esekiel 24:2 * **25:2-3:** Hibrun akamin danganir kam, iakinimin dibobonim itir puvati. Ezi Jeremaia 52:6 kamaghin migia ghaze, bizir kam namba 4in iakinimin oto. **25:4:** Esekiel 33:21 **25:7:** Esekiel 12:13

kamin, Nebusaradan, an atrivimin
garir midorozir gumazibar gumazir
dapanir faragha zuim, a dikavigha
Babilonin atrivimin ingangarim
gativagh an ganasa Jerusalemin ize.
9 Egha a Ikiavira Itir Godin
Dipenim ko Judan atrivimin dipenim
ko, Jerusalemin gumazir aruabar
dipeniba sara, a bar dagh aponge. Ba-
bilonian dipeniba bar, a vaghvagha
dagh aponge.
10 Babilonian midorozir gumazir
Nebusaradanin gin zuiba, me bar
moghira Jerusalem avinizir divazim
gasighasigha bar anekaraghariki.
11 Nebusaradan gumazamizir
Jerusalemin ikiavira itiba inigha
ghua, Babilonin kalabus gati. Egha
a uaghan Judan faragha Jerusalem
ategha ara ghua an gara, a ko ikez-
ibar akua, Babilonin kalabuziabar
min me inigha ghue.
12 Egha Nebusaradan, gumaza-
mizir onganarazibagh amir marazi
ataghizi, merara Judan nguazimin
ikiavira iti. Egha a me migia ghaze,
ia wainin azeniba ko, azenir igharaz-
ibar gan iki.
13 Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ghuegha, brasin
guarir akiniba ko, tengin doziba pin
da afasa brasin ingarizir osazariba
apirahariki. Egha me uaghan tengin
dipar ekiar me brasin ingarizim
abiki. Israelia fomira kamaghin a
dibori, “Ongarim.” Egha me brasin
kaba bar da inigha Babilonin ghue.
14 Babilonia uaghan averenim
iniamin itariba ko, savolin muziariba
ko, lamba munger biziba ko, itarir
ofan ghuzibar arighamiba ko, pau-
ran mughuriar aghuim zuiba tuer
itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven ingarasa amizir
brasin biziba sara me da ini.
15 Egha Nebusaradan uaghan bizir
gumaziba gol ko silvan ingariziba,
kar itarir avim ateriba ko ofan ghuz-
iba arizir itarir ekiaba, a uaghan ada
ini.
16 Atrivim Solomon fomira bras
inigha guarir akinir kamning ko,
tengin ekiar me kamaghin diborim,
“Ongarim,” an adar ingari. Egha
wilkarin itarir ekiar dagh isin
darighamibar ingari. Ezi Solomon
mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi
brasin kabar osimtizim bar ekefe,
eghti gumazitam dar osimtizim
gifofoghsi, da isi skelin tam darighan
iburagham.
17 Gumaziba fomira ababanir
vamiran brasin guarir akinir kamn-
ingin ingari. Aningin ruarimning
8 mitan tu. Ezi me brasin guarir
akinimningin dapanimningin in-
garizi, aning mong ekefe. Egha
aningin dapanimning ghuanaga
1 mita ko 30 sentimitan tu. Ezi
me bras inigha iver nuzimin, mati
temer pomigranetin oviziba. Me
pomigranetin kaba tintinibar iver
nuzimin min ada ike. Egha me guarir
akinir kamningin dapanimning
gighuigha, aning asingi.

Judaba ghua Babilonin kalabusin iti

(Jeremaia 52:24-27)

18 Babilonian gumazir dapanir
faragha zuir kam Nebusaradan,
an ofa gamir gumazibar dapanim
Seraia, ko Seraian apengan itir gu-
mazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin
tiar akamin garir gumazir 3plan
igharaziba sara ini.
19 Egha Jerusalemin, a gumazir
dapanir Jerusalemin midorozir gu-
mazibar garim ini. Egha nighniziba
Judan atrivim ganidir gumazir 5pla
ini. Egha a Judan midorozir gumaz-
ibar gumazir dapanibar akinafariba
osirir gumazim ini, kar gumazir gu-
maziba isima, me midorozir gumaz-
ibar otivim. Egha a 60plan gumaza-
mizibar garima, me Jerusalemin
ikiavira iti, ezi a uaghan me ini.
20 Egha Nebusaradan gumazamizir
kaba, bar me inigha Babilonin

25:9: 1 Atriviba 9:8 **25:13:** 1 Atriviba 7:15-26; 2 Eghaghaniba 3:15-17; 4:2-5 **25:14:** 1 Atriviba 7:45; 2 Eghaghaniba 4:16

atrivim bagha Riplan nguibamin ghu.
21 Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati.†

Gedalia Judan nguazim gatifa (Jeremaia 40:7-9; 41:1-3)

22 Atrivim Nebukatnesar, a gumazamizir Babilonia ataghizi me Judan nguazimin itibagh ativagh men ganasa Gedalia amisefe. Gedalia a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim.
23 Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantri Judan danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia, Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi gumazir kaba bar dikavigha Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael, Karean otarim Johanan, Tanhumetin otarim Seraia, a Netofan nguibamin gumazim, ko Makan nguazimin gumazim Jesania.
24 Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, "Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kamin ikiva, egh Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam."

25 Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivibar ikizir mam. Ezi azenir kamin namba 7in iakinim, a 10plan gumaziba inigha me Mispan izegha Gedalia misoghezi an areme. Egha me uaghan Judan gumaziba ko Babilonian midorozir gumazir Gedalia ko Mispan itiba bar me misoghezi me ariaghire.
26 Bizir kamin gin, danganir kamin ikiavira itir Judaba, ko midorozir gumazibar gumazir dapanir ikiavira itiba, me bar Babilonian atiatingi. Kamaghin amizi, me ara ghua Isipin iti.

Babilonin atrivim kalabusin Jehoiakin firi (Jeremaia 52:31-34)

27 Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonin 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak, Babilonin atrivimin oto. Egha azenir kamin aven, an namba 12in iakinim otogha ghua, namba 27in aruem otozi, Evil Merodak, Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin anegifa.
28 Evil Merodak arazir aghuimin a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonin kalabusin ikezibar dabirabim gafira.
29 Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiabar Babilonin atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.
30 Babilonin atrivim mikemezi, me dughiabar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghiram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

† **25:21:** Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Judabar kalabusin itir dughiam migei. **25:22:** Jeremaia 40:7-9 **25:25:** Jeremaia 41:1-3 **25:26:** Jeremaia 43:5-7

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Faragha Zuim
O
1 Eghaghaniba
Akar faragha zuim

Akinafarir kamning, e kamaghin aning dibori: 1 Eghaghaniba ko 2 Eghaghaniba, aning 1 Samuel ko 2 Samuelin Akinafarimning, ko 1 Atriviba ko 2 Atrivibar Akinafarimningin eghaghanir dar aven itiba, ua dagh eghari. Eghaghanir avirir dar aven itiba, magh ghu, ezi gumazir aning osirizim, an nighnizim mong igharagha ghu. Akinafarir kamning, nighnizir pumuningin mingarimin gun mikimasa.

Namba 1. Guizbangira, Israelia akirim ragha God gasaragha osimtizir igharagha garir aviribagh amima da me abini, ezi God bar me ataghizir pu. Puvati. God uan akar dikirizir men inazir afeziaba ko amizim damighti a guizin otivasa me ko ingaravira iti. Akinafarir kamning, Godin ingangarir kam en akaghasa, bizir aghuir Israelian atrivir maba amiziba, aning deragha dar gun migei. Atrivir kaba, Atrivim Devit ko Solomon ko Jehosafat ko Hesekia ko Atrivim Josaia.

Namba 2. Akinafarir kamning uaghan, eghaghanir Israelia Godin Dipenimin ikia an ziam fer arazir aviriba, aningin aven iti. Akinafarir kamning kamaghin en akakaghasa, manmaghin amizi, arazir kam oto, egha bizir tizim baka. Akinafarir kamning uaghan, deragh ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangariba akakaghasa.

1 Eghaghaniba, Israelian inazir afeziabar ziaba iti, kar Adamin ikegha iza Atrivim Solin tu. Egha uaghan Atrivim Sol ko Atrivim Devit geghari.

Adamin ikizim

(Sapta 1:1-27)

Adamin otaribar ikizibar ziaba (Jenesis 5:1-32; 10:1-31; 11:10-26)

1 Adam Setin afeziam, ezi Set Enosin afeziam.
2 Ezi Enos Kenanin afeziam, ezi Kenan Mahalalelin afeziam, ezi Mahalalel Jaretin afeziam.
3 Ezi Jaret Enokin afeziam, ezi Enok Metuselan afeziam, ezi Metusela Lamekin afeziam.
4 Ezi Lamek Noan afeziam, ezi Noa otarir 3pla iti, Siem ko Ham ko Jafet.
5 Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras.
6 Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma.
7 Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprus, ko Rodes.
8 Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.*
9 Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan.
10 Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim.
11 Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu,
12 ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi.
13 Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia,
14 Jebusia, Amoria, Girgasia ko,
15 Hivia, Arkaia, Sinia,
16 Arvatia, Semaria ko Hamatia.
17 Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lut ko Aram. Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mesek.

* **1:8:** Kus, a Itiopian adarazir inazir afeziam. Ezi Isip, an ziar igharazim Misraim, a Isipian inazir afeziam. Ezi Put, an ziar igharazim Libia, a Libiabar inazir afeziam. Ezi Kenan, a Kenanian inazir afeziam.

18 Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi
Sela, a Eberin afeziamin oto.
19 Ezi Eber an otarir pumuning
iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir
dughiamin nguazimin itir gumaza-
miziba tintinimin biaghire. Kam-
aghin me ziar kam, "Pelek," a gati.
Ziar kamin mingarim kamakin, "Bar
biaghire." Ezi Pelekin dozimin ziam
Joktan.†
20 Ezi Joktanin otaribar ziabar
kara: Almodat, Selep, Hasarmavet,
Jera ko,
21 Hadoram, Usal, Dikla, ko
22 Ebal, Abimael, Seba ko,
23 Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir
kaba bar, me Joktanin otariba.
24 Ezi Siem Arpaksatin afeziam, ezi
Arpaksat Selan afeziam.
25 Ezi Sela Eberin afeziam, ezi
Eber Pelekin afeziam, ezi Pelek Reun
afeziam.
26 Ezi Reu Serukin afeziam, ezi
Seruk Nahorin afeziam, ezi Nahor
Teran afeziam.
27 Ezi Tera Abramin afeziam. Ezi
Abramin ziar igiam kamaghin ghu,
Abraham.

Abrahamin ikizim

(Sapta 1:28-54)

Abrahamin ovavir borir mabar ziaba

(Jenesis 25:12-16)

28 Abraham otarir pumuning iti,
Aisak ko Ismael.
29 Ismaelin otarir ivariamin ziam
Nebaiot. Ezi an girara iriba, Kedar,
Atbel, Mipsam ko,
30 Misma, Duma, Masa, Hadat,
Tema ko,
31 Jetur, Nafis ko Kedema.
32 Abraham, amuir dozimin iti,
an ziam Ketura. Keturan otivizir
otaribar ziabar kara: Simran, Joksan,
Medan, Midian, Isbak ko Sua. Joksan
otarir pumuning iti, Seba ko Dedan.
33 Ezi Midianin otaribar ziabar
kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda.
Ka bar Keturan igiavotariba.

Ison ovavir boribar ziaba

(Jenesis 36:1-19)

34 Abrahamin otarim Aisak, otarir
pumuning iti, Iso ko Jekop. Jekopin
ziar igharazim, Israel.
35 Ezi Ison otaribar ziabar kara: Eli-
fas, Ruel, Jeus, Jalam, ko Kora.
36 Elifasin otaribar ziabar kara:
Teman, Omar, Sefi, Gatam, Kenas,
Timna ko Amalek.
37 Ruelin otaribar ziabar kara: Na-
hat, Sera, Sama ko Misa.

Seirin ovavir boribar ziaba

(Jenesis 36:20-30)

38 Seirin otaribar ziabar kara:
Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison,
Eser ko Disan.
39 Ezi Lotanin otarimning, Hori ko
Homam. Lotan buaramizim Timna.
40 Sobalin otaribar ziabar kara: Al-
van, Manahat, Ebal, Sefi, ko Onam.
Ezi Sibeonin otarir pumuning, Aia ko
Ana.
41 Anan otarim Dison. Ezi Disonin
otaribar ziabar kara: Hamran, Es-
ban, Itran, ko Keran.
42 Eserin otaribar ziabar kara: Bil-
han, Savan ko Jakan. Ezi Disanin
otarimningin ziamning kara: Us ko
Aran.

Idomin kantrin atrivibar ziaba

(Jenesis 36:31-43)

43 Ezi Israelin nguibam atriviba pu-
vatizi dughiamin, Idomin nguibam
atrivir aviriba iti. Atrivir faragha
otozim Bela, a Beorin otarim. A Din-
haban nguibar ekiamin atrivimin iti.
44 Egha Bela aremezi, Bosran
nguibar ekiamin gumazim Seran
otarim Jobap, an danganim inigha
atrivimin oto.
45 Egha Jobap aremezi, Temanian
nguazimin gumazim Husam, an dan-
ganim inigha atrivimin oto.
46 Egha Husam aremezi, Be-
datin otarim, Hadat an danganim
inigha atrivimin iti. Hadat Moapin
nguazimin ghua Midianin gumaziba
ko misoghava midorozimin me abira.
Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin
atrivimin iti.
47 Egha Hadat aremezi, Masrekan
nguibamin gumazim, an ziam Samla,
an danganim inigha atrivimin oto.

† **1:19:** Hibrun akamin, ziar kam, "Pelek," a mong migirigiar otevir kam ko voroghira ghu, "Bar biaghire."

48 Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto. Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam.
49 Ezi Saul aremezi, Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto.
50 Egha Balhanan aremezi, Hadat an danganim inigha atrivimin oto. Egha Paun nguibamin atrivimin iti. Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.
51 Ezi gin Hadat aremezi, gumazir dapaniba Idomian anababagh ativagha men gari. Me distrighin kabagh ativagha dar gari: Timna, Alva ko Jetet,
52 Oholibama, Ela, Pinon,
53 Kenas, Teman, Mipsar,
54 Makdiel ko Iram. Me bar, Idomian anababar gumazir dapanibar ziaba.

Israelin otaribar ziaba

2

(Sapta 2--8)

1 Israelin otaribar ziabar kara: Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun,
2 Dan, Josep, Benjamin, Naptali, Gat ko Aser.

JUDAN OVAVIR BORIBAR ZIABA

Judan otaribar ziaba

3 Judan otaribar ziabar kara: Er, Onan ko Sela. Otarir 3plan kabar amebam Batsua, a Kenanian amizim. Judan otarir ivariam, Er, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kuram gamizi, Ikiavira Itir God a misoghezima an areme.
4 Ezi Judan otarir igharazimning iti, Peres ko Sera. Ezi aningin amebam Judan ivozir guivim, an ziam Tamar. Kamaghin amizi, Juda bar moghira otarir 5pla iti.
5 Peresin otaribar ziabar kara: Hesron ko Hamul.
6 Seran otaribar ziabar kara: Simri, Etan, Heman, Kalkol, ko Darda. Sera bar moghira 5plan otariba iti.
7 Karmin otarim Akan,* a Seran adarazir mav. Anarira bizir Israelia God bagha inabaziba ini. Ezi bizir kam bangin God osimtizim isa Israelia ganingi.
8 Etan otarir vamira iti, an ziam Asaria.

Atrivim Devit otozir adarazir ziaba

9 Peresin otarim Hesron, a otarir 3pla iti, men ziabar kara: Jeramel, Ram ko Kalep.
10 Ezi Ram an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Nasonin afeziam. Nason, a Judan anabamin gumazir dapanir mam.
11 Ezi Nason, a Salmonin afeziam, ezi Salmon, a Boasin afeziam,
12 ezi Boas, a Obetin afeziam, ezi Obet Jesin afeziam.
13 Ezi Jesi otarir 7pla iti. An otarir ivariam Eliap, ezi an girara irim Abinadap, ezi an namba 3in otarim Simea.
14 Ezi an namba 4in otarim Netanel, ezi namba 5 Radai.
15 Ezi namba 6 Osem, ezi abuan namba 7 Devit.
16 Jesi uaghan guivir pumuning iti, Seruia ko Abigel. Ezi Seruia otarir 3pla iti, Abisai ko Joap ko Asahel.
17 Ezi Abigelin pam Jeter, a Ismaelin adarazir gumazir mam. Abigel otarir mam bate, an ziam Amasa.

Hesronin otarir mabar ziaba

18 Hesronin otarim Kalep, an amuimin ziam Asuba. Ezi Asuba, guivir mam bate, an ziam Jeriot. Ezi Jeriotin otaribar ziabar kara: Jeser, Sobap, ko Ardon.†
19 Ezi Asuba aremezi, Kalep Efrata inigha an itima, an otarir mam bate, an ziam Hur.

2:7: Josua 7:1 * **2:7:** Ziar kam, "Akan," a guizbangira gumazir kamin ziam. Ezi Hibrun akamin, ziar igharazim, "Akar," an araremin mingarim kamaghin ghu, "Ikufi." Kamaghin amizi, gumazir migirigiar otevir kam osirizim, kamaghin an osiri, "Akar." † **2:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Fomira itir gumazir maba uari akar kam gira, ezi Tok Pisin Buk Baibelin itir osirizim men nighnizimin girara ghu.

20 Ezi Hur, Urin afeziam, ezi Uri
Besaleln afeziam.
21 Ezi gin, Hesron 60plan azeniba
ikia, Makirin guivimin iti. Amizir
kam, Gileatin afumim. Egha amizir
kam otarir mam bate, an ziam,
Segup.
22 Ezi Segup, a Jairin afeziam. Ezi
Jair Gileatin Distrighin itir nguibar
ekiar 23pla gativagha dar gari.
23 Ezi Gesur ko Sirian adarazi izava,
Jair ko Kenatin adarazi ko misogha
men nguibar ekiaba ko, men nguibar
dozir men boroghin itir maba sara
ini. Me 60plan nguibar ekiaba bar
moghira da ini. Danganir kamin iti
darasi, kar Gileatin afeziam Makirin
ovavir boriba.
24 Ezi Hesronin amuim Abiya
navim adair dughiamin, Hesron,
Kalep Efratan nguibar ekiamin
areme.‡ Ezi Abiya otarim bategha,
ziam Asur a gati. Ezi gin, Asur Tekoan
nguibar ekiam aghuigha an ingari.

Jeramelin ovavir boribar ziaba

25 Ezi Hesronin otarir ivariam Jer-
amel, a 5plan otariba iti. Ram, an
otarir ivariam. Ezi otarir igharazibar
ziabar kara: Buna, Oren, Osem, ko
Ahiya.
26-27 Ezi Ram otarir 3pla iti, men
ziabar kara: Mas, Jamin, ko Eker. Ezi
Jeramel uam amizir mam inigha an
iti, an ziam Atara. Ezi Atara otarir
vamira bate, an ziam Onam.
28 Ezi Onamin otarimningin zi-
amning kara: Samai ko Jada. Ezi
Samai, an otarimningin ziamning
kara: Nadap ko Abisur.
29 Ezi Abisur Abihail inigha an
itima, an otarir pumuning bate, Aban
ko Molit.
30 Nadapin otarimningin ziamning
kara: Selet ko Apaim. Ezi Selet bori-
tam inizir puvatigha areme.
31 Ezi Apaim otarir vamira iti, an
ziam Isi. Ezi Isi otarir vamira iti, an
ziam Sesan. Ezi Sesan otarir vamira
iti, an ziam, Alai.
32 Ezi Samain avebam Jada, an
otarimningin ziamning kara: Jeter
ko Jonatan. Ezi Jeter boritam inizir
puvatigha areme.
33 Ezi Jonatan otarir pumuning iti,
aningin ziamning, Pelet ko Sasa. Gu-
mazir kaba, kar Jeramelin ovavir
boriba.
34 Ezi Sesan otariba puvati, a guiv-
ibara iti. Ezi Isipian gumazir mam,
Sesanin ingangarir gumazir kinimin
iti. Ingangarir gumazir kinir kamin
ziam, Jara.
35 Ezi Sesan uan guivir mam
ataghizi, a ingangarir gumazir kinim
Jaran iti. Egha otarir mam bate, an
ziam Atai.
36 Ezi Atai, a Natanin afeziam, ezi
Natan, Sabatin afeziam.
37 Ezi Sabat, Eplalin afeziam, ezi
Eplal, a Obetin afeziam.
38 Ezi Obet, a Jehun afeziam, ezi
Jehu, a Asarian afeziam.
39 Ezi Asaria, a Helesin afeziam, ezi
Heles Eleasan afeziam.
40 Ezi Eleasa, a Sismain afeziam, ezi
Sismai, a Salumin afeziam.
41 Ezi Salum, a Jekamian afeziam,
ezi Jekamia, a Elisaman afeziam.

Kalepin ovavir boribar ziaba

42 Ezi Jeramelin avebam Kalep,
an otaribar ziabar kara. An otarir
ivariam, Mesa. Ezi Mesa Sifin
afeziam, ezi Sif Maresan afeziam, ezi
Maresa Hebronin afeziam.
43 Ezi Hebronin otaribar ziabar
kara: Kora, Tapua, Rekem ko Sema.
44 Ezi Sema, a Rahamin afeziam, ezi
Raham, a Jorkeamin afeziam.
Ezi Rekem, a Samain afeziam.
45 Ezi Samai, a Maonin afeziam, ezi
Maon, a Betsurin afeziam.
46 Ezi Kalepin amuir dozir mam, an
ziam Efa. Ezi Efan otaribar ziabar
kara: Haran, Mosa, ko Gases. Ezi Ha-
ran, a Gasesin igharazimin afeziam.
47 Ezi Jadain otaribar ziabar kara:
Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Efa, ko
Sap.
48-49 Ezi Kalepin amuir dozir
igharazir mam, an ziam Maka. Ezi
Makan otaribar ziabar kara: Seber
ko Tirhana, Sap ko Seva. Ezi Sap,
Matmanan nguibar ekiamin ingari.

‡ **2:24:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Ezɨ Seva Makbena ko Gibean nguibar ekiamningɨn ingari. Ezɨ Kalep guivir mam iti, an ziam Aksa.

50-51 Ezɨ Kalepɨn ovavir borir igharazir maba uaghan iti. Kalep ko Efrata, aningɨn otarir ivariam Hur. Ezɨ Hurɨn otaribar ziabar kara: Sobal, Salma, ko Harep. Ezɨ Sobal, Kiriat Jearimɨn nguibar ekiamɨn ingari. Ezɨ Salma, Betlehemɨn nguibar ekiamɨn ingari. Ezɨ Harep, Betgaderɨn nguibar ekiamɨn ingari.

52 Ezɨ Sobal, a Kiriat Jearimɨn nguibar ekiamɨn ingarizir gumazim, a Haroen nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba, ko nguibar ekiam Menuhotɨn itir gumazamizir mabar inazir afeziam.

53 Egha a uaghan Kiriat Jearimɨn itir gumazamizibar inazir afeziam. Gumazamizir kaba, me Itra ko Put ko Sumat ko Misran ovavir boriba. Nguibar ekiam Sora ko nguibar ekiam Estaolɨn gumazamiziba, me uaghan men adarasi.

54 Ezɨ Salman ovavir boriba, me nguibar ekiam Betlehem, ko nguibar ekiam Netofa, ko nguibar ekiam Atrot Betjoapɨn gumazamiziba, ko nguibar ekiam Manahatɨn gumazamizir maba, me bar moghɨra Sorɨn nguibamɨn ikegha izezir gumazamiziba.

55 Ezɨ Jabesɨn nguibar ekiamɨn itir marasi, me akɨnafariba osira fozir ikɨziba. Ikɨzir kabar ziabar kara: Tira, Simea ko Suka. Kar Kinɨn adarasi. Ezɨ men inazir afeziam Hamat. Hamat uaghan Rekapɨn nguibar ekiamɨn itir adarazir inazir afeziam.

3

Atrivim Devitɨn ovavir boribar ziaba

1 Devit Hebronɨn nguibar ekiamɨn itir dughiamɨn, an otarir maba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilɨn nguibar ekiamɨn amizim. Ezɨ an gɨn otozir otarim, Daniel. An amebam Abigel, a Karmelɨn nguibar ekiamɨn amizim.

2 Ezɨ otarir namba 3, Apsalom. An amebam Maka, ezɨ Makan afeziam Talmai, a kantri Gesurɨn atrivim. Ezɨ otarir namba 4 Adoniya. An amebam, Hagit.

3 Ezɨ otarir namba 5, Sefatia, an amebam Abital. Ezɨ otarir namba 6, Itream, an amebam, Ekla.

4 Devit Hebronɨn nguibar ekiamɨn ikiava otarir kaba ini. A 7plan azeniba ko 6plan iakɨnibar Hebronɨn atrivimɨn ike.

Egha Jerusalemɨn ikia, 33plan azenibar atrivimɨn iti.

5 A kagh itima, an amuim Batseba otarir 4pla bate. Batseba an Amielɨn guivim. Ezɨ an otaribar ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, ko Solomon.

6 Devit ua gɨn, otarir 9pla ini. Men ziabar kara: Iphar, Elisama, Elifelet,

7 Noga, Nefek, Jafia,

8 Elisaman igharazim ko, Eliada ko Elifeletɨn igharazim.

9 Devit otarir kaba ini. A uaghan otarir igharazir maba ini, an amuir doziba me bate. Egha a uaghan guivir mam iti, an ziam Tamar.

Atrivim Solomonɨn ovavir boribar ziaba

10 Kar Solomonɨn ovavir boribar ziaba. Solomon, a Rehoboamɨn afeziam, ezɨ Rehoboam, a Abiyan afeziam, ezɨ Abiya, a Asan afeziam, ezɨ Asa, a Jehosafatɨn afeziam,

11 ezɨ Jehosafat, a Jehoramɨn afeziam, ezɨ Jehoram, a Ahasian afeziam, ezɨ Ahasia, a Joasɨn afeziam,

12 ezɨ Joas, a Amasian afeziam, ezɨ Amasia, a Usian afeziam, an ziar igharazim Asaria. Ezɨ Usia, a Jotamɨn afeziam,

13 ezɨ Jotam, a Ahasɨn afeziam, ezɨ Ahas, a Hesekian afeziam, ezɨ Hesekia, a Manasen afeziam.

14 Ezɨ Manase, a Emonɨn afeziam, ezɨ Emon, a Josaian afeziam.

15 Ezɨ Josaia otarir 4pla iti. An otarir ivariam, Johanan, ezɨ an gɨrara irim Jehoiakim, ezɨ namba 3ɨn otarim

3:4: 2 Samuel 5:4-5; 1 Atriviba 2:11; 1 Eghaghaniba 29:27 **3:5:** 2 Samuel 11:3

Sedekaia, ezi namba 4in otarim
Salum, an ziar igharazim Joahas.
16 Ezi Jehoiakim otarir pumuning
iti, Jekonia ko Sedekaia. Jekonia, an
ziar igharazim Jehoiakin.

Atrivim Jehoiakinin ovavir boribar ziaba

17 Jehoiakin, an atrivir Babilonia
suiragha kalabuziar gumazimin min,
a inigha ghua uan kantrin atizim. An
otaribar ziabar kara: Sealtiel,
18 ko Malkiram, Pedaia, Senasar,
Jekamia, Hosama, ko Nedabia.
19 Pedaian otarimningin ziamning
kara: Serubabel ko Simei. Ezi
Serubabel otarir pumuning iti, an-
ingin ziamning, Mesulam ko Hana-
nia. A uaghan guivir mam iti, an
ziam Selomit.
20 Ezi Pedaia otarir 5pla iti. Men
ziabar kara: Hasuba, Ohel, Berekia,
Hasadia, ko Jusap Heset.
21 Ezi Hananian otarimningin zi-
amning, Pelatia ko Jesaia. Ezi Je-
saia, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a
Arnanin afeziam, ezi Arnan, a Oba-
dian afeziam, ezi Obadia, a Sekanian
afeziam.*
22 Ezi Sekania otarir vamira iti, an
ziam Semaia. Ezi Semaia otarir 5pla
iti. Men ziabar kara: Hatus, Igal,
Baria, Nearia ko Safat.
23 Ezi Nearia otarir 3pla iti, Elioe-
nai, Hiskia ko Asrikam.
24 Ezi Elioenai otarir 7pla iti, men
ziabar kara: Hodavia, Eliasip, Pelaia,
Akup, Johanan, Delaia ko Anani.

4

Judan adarazir igharazibar ziaba

1 Judan ovavir borir mabar ziabar
kara: Peres, Hesron, Karmi, Hur ko
Sobal.
2 Ezi Sobal, a Reaian afeziam, ezi
Reaia, a Jahatin afeziam, ezi Jahat,
a Ahumai ko Lahatin afeziam. Gu-
mazir kaba, Soran nguibar ekiamin
itir ikizibar inazir afeziaba.
3-4 Ezi Kalepin amuim Efrata, an
borir ivariar an otezimin ziam, Hur.
Ezi gin Hur Betlehemin nguibar
ekiamin ingari. Hurin otaribar
ziabar kara: Jesril, Isma, Itbas,
Penuel ko Eser. Ezi men buaramizim
Haselelponi. Ezi gin Jesril, Isma ko
Itbas, me Etamin nguibar ekiamin
ingari. Ezi Penuel Gedorin nguibar
ekiamin ingari. Ezi Eser Husan
nguibar ekiamin ingari.*
5 Ezi Asur, a Tekoan nguibar
ekiamin ingarizir gumazim, an
amuir pumuning iti, aningin ziamn-
ing Hela ko Nara.
6 Ezi Nara otarir 4pla bate. Men
ziabar kara: Ahusam, Hefer, Temeni,
ko Hahastari.
7 Ezi Hela 3plan otariba bate, men
ziabar kara: Seret, Ishar, ko Etnan.
8 Ezi Kos, Anup ko Sobeban
afeziam. Egha Harumin otarim
Aharhelin ikizibar inazir afeziamra.
9 Gumazir mam iti, an ziam Jabes.
An araziba bar deragha uan aveg-
hbuabar araziba bar dagh afira.
Ezi gumazamiziba bar an ziam fe.
Jabesin amebam a batir dughiamin,
a bar mizazir ekiam ini. Kamaghin
amizima, a ziam Jabes, a gati.†
10 Ezi dughiar mamin Jabes kam-
aghin Israelian Godin dia ghaze, "O
God, ki kamaghsua, ni deravira na
damuva nguazir aviriba na daningti,
da nguazir ki datirighin itim gafi-
ragham. Eghti nin gavgavim na ko
ikiva nan akurvagh! Egh ni bar
deravira na geghuvti, arazir kuraba
mizaziba na daningan kogham." Ezi
God Jabesin azangsizim baregha
Jabes an azarazi moghiram ami.
11 Ezi Suhan aveghbuam Kelup, a
Mehirin afeziam, ezi Mehir, a Estonin
afeziam.
12 Ezi Eston, a Betrafa ko Pasea ko
Tehinan afeziam. Ezi Tehina, a Na-
hasin nguibar ekiamin ingari. Gu-
mazir kaba Rekan danganimin iti.
13 Ezi Kenasin otarimningin ziamn-
ing, Otniel ko Seraia. Ezi Otniel, Hatat
ko Meonotain afeziam.

* **3:21:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. * **4:3-4:** Hibrun akam vezin kamningin mingarim deragha an abighizir puvati. † **4:9:** Hibrun akamin ziar kam Jabes, a mong akar otevir kam ko voroghira ghu, "Mizazim."

14 Ezi Meonotai, a Ofran afeziam.
Ezi Seraia, a Joapin afeziam. Ezi
Joap, danganir zarir mamin itir
ikizimin inazir afeziam. Danganir
zarir kam, me kamaghin a dibora
ghaze, "Fofozim Itir Ingangarir Gu-
mazibar Danganir Zarim." Danganir
kamin itir gumazamiziba, me bizir
guar aviribar ingaramin fofoziba iti.
Kamaghin amizi, me ziar kam a gati.
15 Jefunen otarim Kalep, otarir 3pla
iti. Men ziabar kara: Iru, Ela ko Nam.
Ezi Ela, Kenasin afeziam.
16 Jehalelelin otaribar ziabar kara:
Sif, Sifa, Tiria ko Asarel.
17-18 Ezi Esran otaribar ziabar kara:
Jeter, Meret, Efer ko Jalon. Ezi
Meret, a Isipian atrivimin guivim
Bitian iti. Aningin boribar ziabar
kara: Miriam, Samai ko Isba. Gin
Isba Estemoan nguibar ekiamin in-
gari. Meret uaghan Judan anabamin
amizir mamin iti. Aningin boribar
ziabar kara: Jeret ko Heber ko Jeku-
tiel. Ezi gin, Jeret Gedorin nguibar
ekiamin ingari. Ezi Heber Sokon
nguibar ekiamin ingari. Ezi Jekutiel
Sanoan nguibar ekiamin ingari.
19 Ezi Hodia, a Nahamin afumimin
iti. Aningin ovavir borir maba,
Gerem ko Makan ikizimningin iti.
Ezi Geremin ikizim, me nguibar
ekiam Keilan itima, Makan ikizim,
me Estemoan nguibar ekiamin iti.‡
20 Simonin otaribar ziabar kara:
Amnon, Rina, Benhanan, ko Tilon.
Ezi Isi otarir pumuning iti: Sohet
ko Bensohet.
21-23 Ezi Sela, a Judan otarir mam.
Kar an ovavir borir mabar ziaba: Er,
Lada, Jokim, Joas, Sarap, ko Koseban
nguibar ekiamin iti darasi, ko Betas-
bean nguibar ekiamin iti darasi. Be-
tasbean itir gumazamizir kaba, me
inir bar aghuiba nuavir darasi.
Ezi Er, a Lekan nguibar ekiamin
ingari. Ezi Lada, a Maresan nguibar
ekiamin ingari. Ezi Joas ko Sarap,
aning Moapin nguazimin iti darazi ko
Jasubi Lahemin nguibar ekiamin iti
darazi gativagha men gari.
Gumazir kaba, Netaim ko Gederan
nguibar ekiamningin ikiava atriv-
ibar ingangaribagh ami. Me nguazir
minebar ingarir gumaziba.
Migirigiar otevir kam, gumaziba
fomira an osiri.

SIMEONIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

24 Simeonin otaribar ziabar kara:
Nemuel, Jamin, Jarip, Sera ko Saul.
25 Ezi Saul, a Salumin afeziam, ezi
Salum, a Mipsamin afeziam, ezi Mip-
sam, a Misman afeziam.
26 Misman ovavir boribar ziabar
kara: Misma, a Hamuelin afeziam,
ezi Hamuel, a Sakurin afeziam, ezi
Sakur, a Simein afeziam.
27 Ezi Simei otarir 16pla ko guivir
6pla iti. Ezi an aveghbuaba otarir
aviriba puvati. Kamaghin amizi,
Simeonin anabam, Judan anabamin
min avirasemezir puvati.
28 Simeonin anabamin adarasi, me
nguibar ekiar kabar iti: Berseba, Mo-
lada, Hasarsual,
29 Bilha, Esem, Tolat,
30 ko Betuel, Horma, Siklak,
31 ko Bet, Markabot, Hasarsusim,
Betbiri, ko Saraim. Simeonin
anabamin gumazamiziba nguibar
kabar ikia ghuavira itima, Atrivim
Devitin dughiam oto.
32 Me uaghan 5plan nguibar ekiar
kabar iti: Etam, Ain, Rimon, Token ko
Asan.
33 Egha me uaghan danganir dozir
nguibar ekiar kabar boroghin itibar
ikia ghua Balatin nguibar ekiamin
tu. Kar Simeonin anabamin nguibar
ekiaba. Simeonin anabamin adarasi,
me bar deraghavira uan ikiziba ko
gumazamizibar ziaba osiri.
34-38 Kar men ikizibar faragha zuir
gumazir dapanibar ziaba: Mesobap,
Jamlek ko Amasian otarim Josa,
ko Joel, Elioenai, Jakoba, Jesohaia,
Asaia, Adiel, Jesimiel, Benaia, Jehu,
ko Sisa. Jehu, a Josibian otarim, ezi
Josibia, a Seraian otarim, ezi Seraia,
a Asielin otarim. Ezi Sisa, a Sifin
otarim, ezi Sifi, a Alonin otarim, ezi
Alon, a Jedaian otarim, ezi Jedaia, a

‡ **4:19:** Hibrun akam akar kam deragha an mingarim abighizir puvati. **4:28:** Josua 19:2-8

Simrin otarim, ezi Simri, a Semaian otarim. Gumazir dapanir kabar ikizibar gumazamiziba ghua bar aviraseme.
39 Egha me uan bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba buria ghua, Gedorin danganir aruem anadi naghin, danganir zarimin boroghin iti.
40 Me ghua danganir kamin garima danganir kamin graziba bar dera, ezi danganir zarir kam bar ekefe. Ezi me danganir kamin itima, osimtizitaba me bativir puvatizima, me deraghavira iti. Hamin adarazi bar fomira danganir kamin ike.
41 Judabar Atrivim Hesekia, an atrivimin itir dughiamin, Simeonin anabamin gumazir dapaniba garima, grazir bar aghuiba danganir kamin iti. Kamaghin amizi, me ghuava Ham ko Meunin adarazi ko misosi. Egha me gumazamizir kabav sogha men purirpenibagh asighasigha bar me kuavareme. Ezi men tav ua itir puvati. Egha gin Simeonin anabamin gumazamiziba danganir kam gapia.
42 Ezi Simeonin anabamin 500plan midorozir gumaziba dikavigha ghua, Seirin danganimin aven itir mighsiabar itir danganimin ghue, kar Idomian nguazim. Men gumazir dapaniba, me Isin otariba. Men ziabar kara: Pelatia, Nearia, Refaia, ko Usiel.
43 Amalekian adarazir marazi fomira Israelian ara ghua danganir kamin iti. Ezi Simeonin anabamin gumaziba ghuava, Amalekian ikiavira itir varazira misogha me dikabiragha men danganim inigha an ikia iza datirighin tu.§

5

RUBENIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

1 Jekop an ziar mam Israel, an otarir ivariam Ruben. Ruben uan afeziamin amuir dozir mam ko akui. Kamaghin amizi, an otarir ivariaba iniamin danganim, an a inizir puvati. Puvati. An dozim Josepin otarimning, an danganir kam ini. Kamaghin amizi, Israelin otaribar ziar me osiziribar tongin, Rubenin ziam faragha itir puvati.
2 Guizbangira, Juda uan aveghbuabar tongin bar gavgavigha ziar ekiam iti, ezi gin Israelian atriviba, Judan ovavir boribar tongin otifi. Ezi Josep, Israelin otarir ivariamin min danganir kam ini.
3 Kar Israelin otarir ivariam, Rubenin otaribar ziabar kara: Hanok, Palu, Hesron ko Karmi.
4 Ezi Rubenin ovavir boribar tongin, gumazir mam Joel, an ovavir boribar ziabar kara: Joel, a Semaian afeziam, ezi Semaia, a Gokin afeziam, ezi Gok, a Simein afeziam,
5 ezi Simei, a Maikan afeziam, ezi Maika, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Balin afeziam,
6 ezi Bal, a Beran afeziam. Bera, a Rubenin anabamin gumazir dapanimin itima, Asirian Atrivim Tiklat Pileser an suiragha uan kantrin ghua kalabuziamin min aneti.
7 Ezi Rubenin anabamin adarazir gumazir dapanibar ziaba, me kamaghin dar bora da osira izaghiri: Jeiel a faragha zui, ezi Sekaraia,
8 ko Bela, aning an gin zui. Bela, a Asasin otarim, ezi Asas, a Seman otarim, ezi Sema, a Joelin otarim. Anabar kam itir danganim, Aroerin nguibar ekiamin notin amadaghan ikegha ghua Nebo ko Balmeonin nguibar ekiamningin tu.
9 Me Gileatin Distrighin danganir kamin itima, men bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme. Ezi men marazi ghua aruem anadi naghin, nguazir gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin itim inigha an iti, nguazir kamin mitaghniam ghua Yufretisin Fanemin tu.
10 Ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Rubenin adarazi Hagarin adaraziv

4:43: 1 Samuel 14:48; 15:18 § **4:43:** Akar kam, "iza datirighin tu," a en dughiamin akam puvati. A gumazir akinafarir kam osirimin dughiam migei. **5:1:** Jenesis 35:22; 49:3-4 **5:2:** Jenesis 49:8-10 **5:6:** 2 Atriviba 15:29

soghezi me ariaghire. Ezi Rubenin anabamin adarasi, Hagarian nguazim inigha a gapia. Nguazir kam, Gileatin Distrighin amadaghan aruem anadi naghin iti.

GATIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

11 Ezi Gatin anabamin adarasi, Basanin Distrighin ikia Rubenin anabamin adarazi iti naghin notin amadaghan iti. Me itir nguazimin mitaghniam ghua aruem anadi naghin Salekan nguibar ekiamin tu.
12 Gatin anabamin marazi Basanin Distrighin iti. Ezi Joelin ikizim men faragha zui, ezi Safamin ikizim men girara zui, ezi uaghan Janain ikizim ko Safatin ikizim me ko iti.
13 Ezi Gatin anabam, 7plan ikizir igharaziba uaghan iti. Men ziabar kara: Maikel, Mesulam, Seba, Jorai, Jakan, Sia ko Eber.
14 Men ovavim Abihail, a Hurin otarim. Ezi Huri, a Jaroan otarim, ezi Jaroa, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Jesisain otarim, ezi Jesisai, a Jadon otarim, ezi Jado, a Busin otarim.
15 Ezi ikizir kamin gumazir dapanim Ahi, an Apdielin otarim, egha Gunin igiavotarim.
16 Ezi 7plan ikizir kaba, Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin ikia, egha uaghan aningin aven itir nguibar ekiaba ko dozibar iti. Egha uaghan me Saronin nguazimin iti. Nguazir aghuir kaba, men bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti.
17 Dughiar Jotam Judabar atrivimin itim, ko dughiar Jeroboam Israelian atrivimin itimin, akinafarim osirir gumaziba Gatin anabamin ikizibar gumazibar ziaba, bar da osiri.

Rubenin adarazi ko Gatin adarazi ko Manasen adarazi apaniba abira

18 Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir darasi, me Rubenin anabamin adarazi ko Gatin anabamin adarazi ko Manasen anabamin me tuirazimningin mamin adarasi, me bar moghira 44,760plan midorozir gumaziba iti. Gumazir kaba bar deravira oraba ko midorozir sababar suigha misogha, uaghan barir pibar asa bar fo.
19 Me ghua Hagarin adarazi ko, Jetur ko, Nafis ko, Nodapin adarazi ko misosi.
20 Ezi midorozimin dughiamin, Israelia uarir akurvaghasa Godin diagha an azai. Ezi God men akurazi me uan apanir kaba abira. Me bar uarir akurvaghasa nighnizir gavgavir ekiam Godin itima, God men akura.
21 Ezi me uan apanibar asiziba uari bagha da ini. Me 50,000plan kamelba isava, 250,000plan sipsipba ko 2,000plan donkiba ini. Egha uaghan 100,000plan gumazamizibar suigha kalabuziabar min me inigha ize.
22 Bar guizbangira, God uabi midorozir kamin faragha zui, kamaghin amizi apanibar gumazir aviriba midorozir kamin ariaghire. Egha me gin uan apanibar nguazim inigha a gapia. Me an ikia ghua azenir aviribar gin, Israelian apanir igharaziba me inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabuziabar min me atizir dughiamin oto.

MANASEN ANABAR ME TUIRAZIMNINGIN MAMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

23 Manasen anabar me tuirazimningin ikizir mam bar aviraseme. Me Basanin Distrighin iti, ezi men nguazim Balhermonin nguibar ekiamin notin amadaghan ghua Senirin Mighsiamin tu, an ziar mam Hermonin Mighsiam.
24 Men ikizibar gumazir dapanibar ziabar kara: Efer ko Isi, Eliel, Asriel, Jeremaia, Hodavia, ko Jadiel. Gumazir kaba bar midorozir gumazir aghuiba, egha uaghan ziar ekiaba iti.

Ruben ko Gat ko Manasen adarazi ghua Asirian kantrin aven kalabuziabar min iti

25 Ezi gin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarasi, me uan inazir afeziabar Godin akam batuegha arazir bar kurabagh

ami. Egha me gumazamizir faragha nguazir kamin ikezibar asebar ofa gami. Israelia ghua nguazir kamin otozir dughiamin, God me bagha nguazir kamin iti darazi batoke. Ezi datirighin Israelia ua akirim ragha uan God gasara, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min pura tintinibar gumaziba ko akui moghin iti.

26 Kamaghin amizi, Israelian God, Asirian Atrivim Pul, an ziar igharazim Tiklat Pileser, a me misoghasa nighnizim a ganigha an nighnizim fe. Ezi Asiriaba izava Israelia misogha me abira. Egha Asiriaba Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazi inigha ghua, Halan nguazim ko Haborin Fanem ko Gosenin Fanemin boroghin itir nguazim, ko Haran Distrighin otogha me isava kalabuziabar min me ati. Ezi me kagh ikia iza datirighin iti.*

6

LIVAIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

Livain anabamin aven ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba

1 Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari.

2 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel.

3 Ezi Amramin boribar ziabar kara: Aron ko Moses ko Miriam. Ezi Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar.

4 Ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, an Abisuan afeziam,

5 ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam,

6 ezi Usi, a Serahian afeziam, ezi Serahia, a Meraiotin afeziam,

7 ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam,

8 ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam,

9 ezi Ahimas, a Asarian afeziam, ezi Asaria, a Johananin afeziam,

10 ezi Johanan, a Asarian igharazimin afeziam. Atrivim Solomon Jerusalemin Godin Dipenimin ingarizir dughiamin, Asarian igharazir kam ofa gamir gumazibar dapanimin iti.

11 Ezi Asarian kam, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam,

12 ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Salumin afeziam,

13 ezi Salum, a Hilkian afeziam, ezi Hilkia, a Asarian afeziam,

14 ezi Asaria, a Seraian afeziam, ezi Seraia, a Jehosadakin afeziam.

15 Ezi Ikiavira Itir God nighnizim isava Atrivim Nebukatnesar ganingizima, Babilonia izava Judaba ko Jerusalemia inigha kalabuziabar min me inigha ghue. Dughiar kamin me uaghan kalabuziar gumazimin min, Jehosadak inigha Babilonin ghu.

Livain anabamin ikizir igharazibar ziaba

16 Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari.

17 Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara: Lipni ko Simei.

18 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel.

19 Ezi Merarin otarimningin ziamning: Mali ko Musi.

Gumazir kaba, Livain anabamin ikizibar gumaziba.

20 Ezi Gersonin ikizimin ovavir boribar ziabar kara: Gerson, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Siman afeziam,

21 ezi Sima, a Joan afeziam, ezi Joa, a Idon afeziam, ezi Ido, a Seran afeziam, ezi Sera, a Jeaterain afeziam.

22 Ezi Kohatin ovavir boribar ziabar kara: Kohat, an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Koran afeziam, ezi Kora, a Asirin afeziam,

23 ezi Asir, a Elkanan afeziam, ezi Elkana, a Ebiasapin afeziam, ezi Ebiasap, a Asirin igharazimin afeziam,

24 ezi Asir, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Urielin afeziam, ezi Uriel,

---

5:26: 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:6 * **5:26:** Akar kam, "datirighin," a en dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam a migei. **6:16:** Ua Me Ini 6:15-19

a Usian afeziam, ezi Usia, a Saulin
afeziam.
25 Ezi Elkanan ovavir boribar zi-
abar kara: Amasai, Ahimot,
26 ko Elkana. Ezi Elkanan igharazir
kamin ovavir boribar kara: Elkana,
a Sofain afeziam, ezi Sofai, a Nahatin
afeziam,
27 ezi Nahat, a Eliapin afeziam, ezi
Eliap, a Jerohamin afeziam, ezi Jero-
ham, a Elkanan afeziam.
28 Ezi Samuelin otarimningin zi-
amning kara: Joel* an otarir ivariam,
ezi an girara irim Abiya.
29 Ezi Merarin ikizimin ovavir
boribar ziabar kara: Merari, a Malin
afeziam, ezi Mali, a Lipnin afeziam,
ezi Lipni, a Simein afeziam, ezi Simei,
a Usan afeziam,
30 ezi Usa, a Simean afeziam, ezi
Simea, a Hagian afeziam, ezi Hagia, a
Asaian afeziam.

Godin Dipenimin aven onger akabagh amir gumazibar ziaba

31 Ezi Atrivim Devit Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam inigha iza,
Jerusalemin Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven izegha anetigha
givagha, Godin Dipenimin aven
onger akabar ingangarimin faragh
mangamin gumazir maba amisefe.
32 Ezi gumazamiziba bar uari
akuvir dughiamin, gumazir kaba
Ikiavira Itir God bativamin Purir-
penimin tiar akamin boroghin ighi-
abagh ami. Me Godin Purirpenim
boroghin kamaghiram amua ghua,
Atrivim Solomon Jerusalemin itir
Ikiavira Itir Godin Dipenir igiamin
ingari. Gumazir kaba, bar deravira
Godin Akinafarimin aven onger
akabar amuamin arazibar gintisi.
33 Devit ighiabar amuamin gumaz-
ibar faragh mangamin gumazir 3pla
amisefe. Eghti men boriba gin kam-
aghira ingangarir kam damuam. Ko-
hatin ikizimin gumazim men fara, an
ziam Heman. An onger akabar araz-
iba bar adagh fo. Heman, a Joelin
otarim, ezi Joel, a Samuelin otarim,
34 ezi Samuel, a Elkanan otarim,
ezi Elkana, a Jerohamin otarim, ezi
Jeroham, a Elielin otarim, ezi Eliel, a
Toan otarim,
35 ezi Toa, a Sufin otarim, ezi Suf,
a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Ma-
hatin otarim, ezi Mahat, a Amasain
otarim,
36 ezi Amasai, a Elkanan otarim, ezi
Elkana, a Joelin otarim, ezi Joel, a
Asarian otarim, ezi Asaria, a Sefana-
ian otarim,
37 ezi Sefanaia, a Tahatin otarim,
ezi Tahat, a Asirin otarim, ezi Asir, a
Ebiasapin otarim, ezi Ebiasap, a Ko-
ran otarim,
38 ezi Kora, a Isharin otarim, ezi
Ishar, a Kohatin otarim, ezi Kohat,
a Livain otarim, ezi Livai, a Israelin
otarim.
39 Devit misevezir gumazir namba
2, an ziam Asap. Asap, a Hemanin
aveghbuam, egha a ko ingangarir
vamiram ami. Egha onger ak-
abagh amir dughiabar, Asap uan
adarazi ko Hemanin agharir guvimin
amadaghan tuifi. Asap, a Berekian
otarim, ezi Berekia, a Simean otarim,
40 ezi Simea, a Maikelin otarim, ezi
Maikel, a Basean otarim, ezi Basea, a
Malkian otarim,
41 ezi Malkia, a Etnin otarim, ezi
Etni, a Seran otarim, ezi Sera, a Ada-
ian otarim,
42 ezi Adaia, a Etanin otarim, ezi
Etan, a Siman otarim, ezi Sima, a
Simein otarim,
43 ezi Simei, a Jahatin otarim, ezi
Jahat, a Gersonin otarim, ezi Gerson,
a Livain otarim.
44 Ezi namba 3in gumazir Devit
misevezim, an ziam Etan, a Merarin
ikizimin adarazi gativagha men gari.
Onger akabagh amir dughiamin,
Merarin adarazi Hemanin agharir
kiriamin amadaghan tuifi. Etan,
a Kisin otarim, ezi Kisi, an Apdin
otarim, ezi Apdi, a Malukin otarim,
45 ezi Maluk, a Hasabian otarim,
ezi Hasabia, a Amasian otarim, ezi
Amasia, a Hilkian otarim,

* **6:28:** Ziar kam, "Joel," datirighin Hibrun akamin itir puvati. Egha a fomira ikegha datirighin itir puvati. Ni saptan kamin ves 33, ko 1 Samuel 8:2in gan.

46 ezi Hilkia, a Amsin otarim, ezi
Amsi, a Banin otarim, ezi Bani, a Se-
merin otarim,
47 ezi Semer, a Malin otarim, ezi
Mali, a Musin otarim, ezi Musi, a
Merarin otarim, ezi Merari, a Livain
otarim.
48 Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven ingangarir igharaziba, gumazir
aruaba dar amuasa Livain anabamin
gumazir igharaziba amisefe.

Aronin ovavir boribar ziaba

49 Aron uan otariba ko, asiziba
bar isia mighirir ofa gamir dakozim
ko pauran mughuriar aghuim tu-
amin ofa gamir dakozimin, ofa
damuamin ingangarim iti. Egha
me Bar Anogoroghezir Danganimin
aven ingangaribagh ami. Egha
me uaghan Israelian arazir kuraba
gin amangasa ofabagh ami. Godin
ingangarir gumazim Moses, an
Aron mikemezir migirigiaba, me dar
gintigha ingangarir kaba bar dagh
ami.
50 Kar Aronin ovavir boribar
ziaba: Aron, a Eleasarin afeziam,
ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi
Finias, a Abisuan afeziam,
51 ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi
Buki, a Usin afeziam, ezi Usi, a Ser-
ahian afeziam,
52 ezi Serahia, a Meraiotin afeziam,
ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi
Amaria, a Ahitupin afeziam,
53 ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi
Sadok, a Ahimasin afeziam.

Israelia Livain anabam bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba

54 Kar danganir Israelia Aronin
ovavir boriba bagha misevezir
nguibar ekiabar ziaba: Aron, a
Kohatin ikizimin gumazim. Israelia
fomira, nguibaba tuiragh Livain
anabamin adarazir aningsi satu
gikararava kamaghin fogh suam,
men ikizimin aven terara faragh
nguibam iniam. Ezi Aronin adarazir
ziam faragha oto.
55 Kamaghin amizi, Israelia He-
bronin nguibar ekiar Judan an-
abamin nguazimin itim isava
Aronin adarazigh aningi. Egha
uaghan nguazir nguibar ekiar kamin
boroghin itiba isava me ganingi.
Nguazir kam grazir bar aghuir
bulmakauba ko sipsipba damamiba
an iti.
56 Ezi azeniba ko nguibar dozir
Hebronin boroghin itir kaba, me
faragha da isava Jefunen otarim
Kalep ganingigha gifa. Kamaghin
amizi, Israelia da isava Aronin
adarazigh aningizir puvati.
57 Israelia Hebronin nguibar ekiam
ko Jatirin nguibar ekiam isa, Aronin
adarazigh aningi. Hebron, a nguibar
ekiar gumazamiziba ari mangi
mongamim.† Egha me uaghan
nguibar ekiar igharazir maba sara
Aronin adarazigh aningi. Nguibar
ekiar kabar ziabar kara: Lipna ko
Estemoa ko,
58 Hilen ko Debir ko,
59 Asan ko Betsemes. Me uaghan
nguibar ekiar kabar boroghin itir
nguazir maba sara me ganingi.
Nguazir kaba bulmakauba ko sip-
sipba damamin grazir bar aghuiba
iti.
60 Egha Israelia uaghan nguibar
ekiar Benjaminin anabamin nguazimin
itir maba isa me ganingi. Nguibar
ekiar kabar ziabar kara: Geba,
Alemet ko Anatot. Egha me dar
boroghin nguazir grazir aghuiba
itiba sara me ganingi. Me 13plan
nguibar ekiaba isava Aronin
adarazigh aningi.
61 Ezi Israelia ua satu gikararava
nguibar ekiar 10pla isava Kohatin
ikizimin igharaz darazigh aningi.
Nguibar ekiar kaba Manasen an-
abar tuirazimningin mamin nguazir
aruem uaghiri naghin itimin iti.
62 Egha me Gersonin ikizimin
ovavir boriba bagha 13plan nguibar
ekiaba amisefe. Nguibar ekiar
kaba, Isakarin anabamin nguazim
ko Aserin anabamin nguazim ko
Naptalin anabamin nguazim ko
Manasen anabar me tuirazimningin
ikizir igharazimin nguazimin iti.

† **6:57:** Ni Josua sapta 20in gan.

Manasen anabar kamin nguazim, a
Basanin Distrighin iti.
63 Egha me Merarin ikizimin ovavir
boriba bagha, 12plan nguibar ekiaba
amisefe. Nguibar ekiar kaba, Ruben,
Gat ko Sebulunin anababar nguaz-
ibar iti.
64 Egha arazir kamra me nguibar
ekiaba ko dar nguazir grazir aghuiba
itiba isava Livain anabamin ovavir
boribagh aningi.
65 Nguibar ekiar kabar maba, Juda
ko Simeon ko Benjaminin anababar
nguazibar iti. Ezi ni men ziabar
ganigha gifa. Me satu gikararava me
bagha nguibar ekiar kaba amisefe.
66 Kohatin ikizimin ovavir boriba
inizir nguibar ekiar kabar maba,
Efraimin anabamin nguazimin iti.
67 Sekem, a nguibar ekiar kabar
nguibar mam, an Efraimin anabamin
mighsiaba itir danganimin iti. A
nguibar ekiar gumazamiziba ari
mangi mong ikiasa Israelia misevezir
mam. Ezi nguibar ekiar igharazir
kabar ziabar kara: Geser,
68 ko Jokmeam ko Bethoron,
69 ko Aijalon ko Gatrimon. Egha me
uaghan nguibar kabar boroghin itir
nguazir grazir aghuiba itiba sara me
ganingi.
70 Ezi Kohatin ikizimin igharaz
darasi, nguibar ekiar pumuning iti.
Nguibar ekiar kamningin ziamn-
ing kara, Aner ko Bileam. Aning
Manasen anabar me tuirazimningin
mamin nguazimin iti. Me uaghan
aningin boroghin itir nguazir grazir
aghuiba itiba sara Kohatin ikizim
ganingi.
71 Israelia nguibar ekiar isa Ger-
sonin ikizim ganingizimning, aning
Manasen anabar tuirazimningin
mamin nguazimin iti. Aningin
ziamningra kara: Astarotin nguibar
ekiam, ko Basanin Distrighin itir
nguibar ekiam Golan. Me uaghan
aningin boroghin itir nguazir grazir
aghuiba itiba sara Gersonin ikizim
ganingi.
72 Ezi nguibar ekiar kabar
maba, Isakarin anabamin adarazir
nguazimin iti. Dar ziabar kara:
Kedes ko Daberat,
73 ko Ramot ko Anem. Me uaghan
dar boroghin itir nguazir grazir
aghuiba itiba sara Gersonin ikizim
ganingi.
74 Ezi nguibar ekiar kabar
maba Aserin anabamin adarazir
nguazimin iti. Dar ziabar kara:
Masal, Apdon,
75 Hukok ko Rehop. Me uaghan dar
boroghin itir nguazir grazir aghuiba
itiba sara Gersonin ikizim ganingi.
76 Nguibar kabar maba, Naptalin
anabamin adarazir nguazimin iti.
Dar ziabar kara: Galilin Distrighin
itir nguibar ekiam Kedes, ko Ha-
monin nguibar ekiam, ko Kiriataimin
nguibar ekiam. Me dar boroghin
itir nguazir grazir aghuiba itiba sara
Gersonin ikizim ganingi.
77 Egha Israelia nguibar kabar
maba isava Merarin ikizimin ovavir
borir igharazibagh aningi. Nguibar
ekiar kabar ziaba kara. Sebulunin
anabamin nguazimin itir nguibamn-
ingin ziamning kara: Rimono ko
Tabor. Me uaghan aningin boroghin
itir nguazir grazir aghuiba itiba sara
Merarin ikizim ganingi.
78-79 Ezi Rubenin anabamin
nguazimin itir nguibar ekiabar
ziabar kara: gumazamiziba pu-
vatizir danganimin itir nguibar
ekiam Beser, ko Jasa ko Kedemot ko
Mefat. Me dar boroghin itir nguazir
grazir aghuiba itiba sara Merarin
ikizim ganingi. Rubenin anabamin
nguazim, a Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin itima, Jerikon nguibar
ekiam, a Jordanin Fanemin vongin iti.
80-81 Ezi Gatin anabamin nguazimin
itir nguibar ekiabar ziabar kara:
Gileatin Distrighin aven itir nguibar
ekiam Ramot, Mahanaim, Hesbon
ko Jaser. Me uaghan dar boroghin
itir nguazir grazir aghuiba itiba sara
Merarin ikizim ganingi.

7

ISAKARIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

1 Isakar otarir 4pla iti. Men ziabar
kara: Tola, Pua, Jasup ko Simron.
2 Tolan otaribar ziabar kara: Usi,
Refaia, Jeriel, Jamai, Ipsam ko Se-
muel. Gumazir kaba, Tolan ovavir
boribar ikizibar gumazir dapaniba,
egha me midorozir gumazir bar
gavgaviba. Ezi Devit atrivimin
itir dughiamin, Tolan adarazir
midorozir gumazibar dibobonim,
22,600plan gumaziba.
3 Usi otarir vamira iti, an ziam Is-
rahia. Ezi Israhia otarir 4pla iti, men
ziabar kara: Maikel, Obadia, Joel ko
Isia. Me bar moghira uan ikizibar
gumazir dapanibar otifi.
4 Gumazir kaba amuiroghborir
aviriba iti. Kamaghin amizi, men
adarazi bar aviraseme, egha me
uan adarazir ziaba osira izaghira
me medima, men dibobonim,
36,000plan midorozir gumaziba iti.
5 Ezi Isakarin anabamin adarazir
dibobonim bar moghira 87,000plan
midorozir gumaziba iti.

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

6 Benjamin otarir 3pla iti, men zi-
abar kara: Bela, Beker ko Jediael.
7 Ezi Bela 5pla otariba iti, men
ziabar kara: Esbon, Usi, Usiel,
Jerimot ko Iri. Me bar moghira
uan adarazir gumazir dapanibar
otifi, egha me midorozir gumazir
gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba
osirir dughiamin, men adarazir
midorozir gumazibar dibobonim,
22,034plan gumaziba.
8 Ezi Bekerin otaribar ziabar
kara: Semira, Joas, Elieser, Elioenai,
Omri, Jeremot, Abiya, Anatot ko
Alemet. Gumazir kaba bar, me
Bekerin otariba, me bar moghira uan
adarazir gumazir dapaniba, egha me
midorozir gumazir gavgaviba.
9 Me vaghvagha men ziaba osirir
dughiamin, men adarazir midorozir
gumazibar dibobonim, 20,200plan
gumaziba.
10 Jediael otarir vamira iti, an ziam,
Bilhan. Ezi kar Bilhanin otaribar zi-
aba: Jeus, Benjamin, Ehut, Kenana,
Sitan, Tarsis ko Ahisahar.
11 Gumazir kaba bar, me Jediaelin
ikizimin adarasi, me bar moghira
gumazir dapaniba, egha uaghan
midorozir gumazir bar gavgaviba.
Me vaghvagha men ziaba osirir
dughiamin, men adarazir midorozir
gumazibar dibobonim, 17,200plan
gumaziba, egha midoroziba bagh
mangamin gavgaviba iti.
12 Ezi Irin otarimningin ziamning
kara: Supim ko Hupim.

Ezi Husim, a Aherin otarim.*

NAPTALIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

13 Naptalin otaribar ziabar kara:
Jasiel, Guni, Jeser ko Salum. Me
Jekopin amuir dozim, Bilhan ovavir
boriba.

MANASEN OVAVIR BORIR IGHARAZIBAR ZIABA

14 Manasen otarimningin ziamn-
ing, Asriel ko Makir. Aningin ame-
bam, Manasen amuir dozim, an
Aramin ikizimin amizim. Ezi Makir,
a Gileatin afeziam.
15 Makir amizir mam inigha Hupim
ganingi, egha mam inigha Supim
ganingi. Makirin buaramizim Maka.
Makirin otarir namba 2 a Selofehat.
Ezi Selofehat guivibara iti.†
16 Ezi Makan igharazim, a Makirin
amuim, a uam otarir pumuning bate.
Maka, otarir mam ziam Peres a gati,
ezi igharazimin ziam Seres. Seres
otarir pumuning iti, Ulam ko Rakem.
17 Ezi Ulam otarir vamira iti, an
ziam Bedan. Gumazamizir kaba me
Gileatin adarasi. Gileat a Makirin
otarim, ezi Makir, a Manasen otarim.
18 Ezi Gileatin buaramizim an ziam
Hamoleket, a Ishot ko Abieser ko
Mala bate.
19 Ezi Semidan otaribar ziabar
kara: Ahian, Sekem, Likhi, ko Aniam.

EFRAIMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

* **7:12:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, ziar kam, "Aher," a "Dan," migei. † **7:15:** Ves 15, ko 17, da Hibrun akamin gin zui. Ezi Hibrun akam uabi danganir mabar deragha mingarim abighizir puvati.

20 Efraimɨn ovavir boribar ziabar
kara: Efraim, a Sutelan afeziam, ezɨ
Sutela, a Beretɨn afeziam, ezɨ Beret, a
Tahatɨn afeziam, ezɨ Tahat, a Eleadan
afeziam,
21 ezɨ Eleada, a Tahatɨn igharazimɨn
afeziam, ezɨ Tahat, a Sabatɨn afeziam,
ezɨ Sabat, a Sutelan igharazimɨn
afeziam. Efraim ua otarir igharazir
pumuning iti, Eser ko Eleat. Ezɨ aning
Getɨn nguibar ekiamɨn adarazir
bulmakauba okɨmasa uaghirɨzɨma,
Getia aning mɨsoghezɨma aning
areme.
22 Ezɨ aningɨn afeziam Efraim, an-
ing bagha puv aziava ara dughiar
avɨribar iti, ezɨ an aveghbuaba izava
an navim damutɨ a navir amɨrizim
iniasa, a ko iti.
23 Ezɨ gɨn, Efraimɨn amuim uam
otarir mam bate. Ezɨ Efraim ghaze,
dughiar bar kuram an ikɨzim bato.
Kamaghɨn amizɨ, a ziar kam, Beria a
gatɨ.‡
24 Ezɨ Efraimɨn guivim Sera, uan
adarazi ko me nguibar ekiar 3plan
kabar ingari, dar ziabar kara:
Bethoronɨn Pɨn Itim, ko Bethoronɨn
Vɨn Itim, ko Usensera.

25 Ezɨ Efraim, a Refan afeziam, ezɨ
Refa, a Resepɨn afeziam, ezɨ Resep, a
Telan afeziam,§ ezɨ Tela, a Tahanɨn
afeziam,
26 ezɨ Tahan, a Ladanɨn afeziam,
ezɨ Ladan, a Amihutɨn afeziam, ezɨ
Amihut, a Elisaman afeziam,
27 ezɨ Elisama, a Nunɨn afeziam, ezɨ
Nun, a Josuan afeziam.

28 Efraimɨn anabamɨn nguaziba
ko nguibar ekiabar kara: Betelɨn
nguibar ekiam ko nguibar dozir an
boroghɨn itiba, ko nguazir Naran
nguibar ekiamɨn aruem anadi
naghɨn ikegha, ghua Geserɨn nguibar
ekiamɨn aruem uaghiri naghɨn
otogha, ghua Geserɨn nguibar ekiam
ko an boroghɨn itir nguibar dozibar
tu. Egha ghua Sekemɨn nguibar
ekiam ko nguibar dozir an boroghɨn
itim ko, Aian nguibar ekiam ko
nguibar dozir an boroghɨn itibar tu.
29 Efraimɨn anabamɨn nguazimɨn
mɨtaghniam, a Manasen an-
abamɨn nguazimɨn mɨtaghniamɨn
tu. Mɨtaghniar kamɨn boroghɨn,
Manasen adarasi, me nguibar ekiar
kabagh ativagha dar gari, dar ziabar
kara: Betsan, ko Tanak, ko Megido,
ko Dor, ko dar boroghɨn itir nguibar
doziba.
Israelɨn otarim Josep, an ovavir
boriba nguibar ekiar kabar iti.

ASERɨN OVAVIR BORIBAR ZIABA

30 Serɨn otaribar ziabar kara:
Imna, Isva, Isvi, ko Beria. Ezɨ Serɨn
guivim Sera.
31 Ezɨ Berian otarimningɨn ziamn-
ing kara: Heber ko Malkiel. Ezɨ
Malkiel, a Birsaitɨn afeziam.
32 Ezɨ Heber, a Japlet ko Somer
ko Hotamɨn afeziam. Ezɨ Heberɨn
guivim Sua.
33 Ezɨ Japletɨn otaribar ziabar kara,
Pasak ko Bimhal ko Asvat.
34 Ezɨ Japletɨn dozim Somerɨn
otaribar ziabar kara: Ahi, Roga,
Jehuba ko Aram.**
35 Ezɨ Somerɨn dozim Helem, an
ziar mam Hotam, an otaribar ziabar
kara: Sofa, Imna, Seles ko Amal.
36 Ezɨ Sofan otaribar ziabar kara:
Sua, Harnefer, Sual, Beri, Imra,
37 Beser, Hot, Sama, Silsa, Itran ko
Bera.
38 Ezɨ Jeterɨn otaribar ziabar kara:
Jefune, Pispa ko Ara.
39 Ezɨ Ulan otaribar ziabar kara:
Ara, Haniel ko Risia.

40 Gumazir kaba, kar Serɨn an-
abamɨn ovavir boriba, egha me
uaghan uan ikɨzibar gumazir da-
paniba. Gumazir aruar kaba, me gu-
mazir bar aghuiba, egha mɨdorozir
gumazir bar gavgaviba. Me vagh-
vagha men ziaba osirir dughiamɨn,
men adarazir mɨdorozir gumazibar
dɨbobonim, 26,000plan gumaziba.

‡ **7:23:** Hibrun akamɨn, ziar kam "Beria," a mong akar kam ko voroghɨra ghu, "Dughiar kuram."
§ **7:25:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. ** **7:34:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

8

BENJAMINɨN OVAVIR BORIBAR ZIABA

Benjaminɨn adarasir ziaba

1 Benjaminɨn otaribar ziabar kara:
an otarir ivariam Bela, ezɨ an gɨrara
irim Asbel, ezɨ an otarir namba 3
Ahara,
2 ezɨ otarir namba 4 Noha, ezɨ otarir
namba 5 Rafa.
3 Ezɨ Belan otaribar ziabar kara:
Adar ko Gera ko Abihut,
4 Abisua ko Naman ko Ahoa,
5 ko Gera ko Sefufam ko Huram.
6-7 Ezɨ Ehutɨn otaribar ziabar kara:
Naman ko Ahiya ko Gera. Me Geban
nguibar ekiamɨn itir gumazamizibar
gumazir dapaniba. Ezɨ Gera uan
aveghbuaba batoghezɨma, me ghua
nguibar ekiam Manahatɨn iti. Gera, a
Usa ko Ahihutɨn afeziam.
8-9 Ezɨ Saharaim, a Moapɨn kantrin
ikia uan amuir pumuning batoke,
aningɨn ziamning, Husim ko Bara.
Ezɨ gɨn an amuir igharazim Hodes,
otariba bate. Men ziabar kara: Jobap,
Sibia, Mesa, Malkam,
10 Jeus, Sakia ko Mirma. An otarir
kaba uan ikɨzibar gumazir dapani-
bar otifi.
11 Ezɨ Saharaim uam otarir
pumuning iti, Abitup ko Elpal. An
amuir a otoghezimningɨn mam,
Husim, aning bate.
12 Ezɨ Elpalɨn otaribar ziabar kara:
Eber, Misam ko Semet. Semet uan
adarazi ko Onon nguibar ekiam ko,
Lotɨn nguibar ekiam ko an boroghɨn
itir nguibar dozibar ingari.
13 Ezɨ Beria ko Seman ikɨzimning,
Aijalonɨn nguibar ekiamɨn iti. Aning
gumazamizir kabar gumazir dapan-
imningɨn ikia, egha Getɨn nguibar
ekiamɨn gumazamiziba batoke.
14-16 Ezɨ Berian otaribar ziabar
kara: Ahio, Sasak, Jeremot, Sebadaia,
Arat, Eder, Maikel, Ispa ko Joha.
17-18 Ezɨ Elpalɨn otaribar ziabar
kara: Sebadaia, Mesulam, Hiski,
Heber, Ismerai, Islia ko Jobap.
19-21 Ezɨ Simein otaribar ziabar
kara: Jakim, Sikri, Sapdi, Elienai,
Siletai, Eliel, Adaia, Beraia ko Simrat.
22-25 Ezɨ Sasakɨn otaribar ziabar
kara: Ispan, Eber, Eliel, Apdon, Sikri,
Hanan, Hanania, Elam, Antotiya,
Ipdea ko Penuel.
26-27 Ezɨ Jerohamɨn otaribar ziabar
kara: Samserai, Seharia, Atalia, Jare-
sia, Elaija ko Sikri.
28 Gumazir kaba, me uan ikɨzibar
gumazir dapaniba, egha me uaghan
gumazir aruaba. Me Jerusalemɨn iti.
29 Ezɨ Jeiel,* a gumazir Gibeonɨn
nguibar ekiamɨn ingarizim, a uan
amuim Maka ko Gibeonɨn nguibar
ekiamɨn iti.
30 An otarir ivariam, Apdon. Ezɨ an
otarir igharazibar ziabar kara: Sur,
Kis, Bal, Nadap,
31 Gedor, Ahio, Seker,
32 ko Miklot. Ezɨ Miklot, a Simean
afeziam. Men ikɨzim, Benjaminɨn
anabamɨn igharaz darazir boroghɨn
Jerusalemɨn iti.

Atrivim Solɨn adarazir ziaba (1 Eghaghaniba 9:39-44)

33 Ezɨ Ner, a Kisɨn afeziam, ezɨ Kis
a Solɨn afeziam. Ezɨ Solɨn otaribar
ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abi-
nadap ko Esbal, an ziar igharazim,
Isboset.
34 Ezɨ Jonatan, a Meribalɨn afeziam,
an ziar igharazim Mefiboset. Ezɨ
Meribal, a Maikan afeziam.
35 Ezɨ Maikan otaribar ziabar kara:
Piton, Melek, Tarea ko Ahas.
36 Ezɨ Ahas, a Jehoadan afeziam.
Ezɨ Jehoadan otaribar ziabar kara:
Alemet, Asmavet ko Simri. Ezɨ Simri,
a Mosan afeziam.
37 Ezɨ Mosa, a Binean afeziam, ezɨ
Binea, a Rafan afeziam, ezɨ Rafa, a
Eleasan afeziam, ezɨ Eleasa, a Aselɨn
afeziam.
38 Ezɨ Asel 6plan otariba iti. Men zi-
abar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael,
Searia, Obadia ko Hanan.
39 Ezɨ Aselɨn dozim Esekɨn otaribar
ziabar kara: An otarir ivariam, Ulam,
ezɨ an gɨrara irim, Jeus, ezɨ an gɨn
irim, Elifelet.

* **8:29:** Hibrun akam gumazir kamɨn ziam vezɨn kamɨn a dɨborir puvatɨ, egha 9:35ɨn a kamaghɨn mɨgɨa ghaze, an ziam "Jeiel."

40 Ezi Ulamin otariba, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me barir pibar asa bar fo. Me bar moghira borir aviriba ko igiar aviriba itima, men dibobonim 150plan gumaziba.

Gumazir kaba bar moghira Benjaminin anabamin adarasi.

9

1 Me Israelian ikizibar ziaba bar moghira da osira izaghira da menge, ezi ziaba itir akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

Judan gumazamiziba, uan kantrin ikia akirim ragha God gasara. Kamaghin amizima, God Babilonia ataghizima me iza me inigha ghua kalabuziabar min Babilonin kantri gati.

Israelia kalabus ategha uamategha uan nguazimin ize

(Sapta 9:1-34)

Gumazamizibar gumazir dapanibar ziaba

2 Ezi gin, Israelian marazi kalabusin min itir dughiam agivagha Babilon ategha uamategha ghua, uan nguibabar ghuegha uari uan nguazibagh apia. Ezi faragha izezir darazir tongin, ofa gamir gumaziba ko Livain adarazi ko Godin Dipenimin aven ingarir darasi.

3 Ezi Judan anabamin marazi ko Benjaminin anabamin marazi ko Efraimin anabamin marazi ko Manasen anabamin marasi, me Jerusalemin iti.

4-6 Judan anabamin gumazamizir izava Jerusalemin itibar dibobonim, a 690in tu. Men gumazir dapanir mamin ziam, Utai. Utai, a Amihutin otarim, ezi Amihut, a Omrin otarim, ezi Omri, a Imrin otarim, ezi Imri, a Banin otarim. Gumazir kaba, Judan otarim Peresin ovavir boriba. Ezi Selan adarazir tongin, an otarir ivariam Asaia, a Judabar gumazir dapanim. Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Juel, a Seran ovavir borim, ezi Sera, a Judan otarim.

7 Ezi Mesulamin otarim Salu, a Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir mam. Mesulam, a Hodavian otarim, ezi Hodavia, a Hasenuan otarim.

8 Ezi Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir igharazibar ziabar kara: Jerohamin otarim Ipnea, ko Usin otarim Ela, a Mikrin igiavotarim, ko Sefatian otarim Mesulam. Sefatia, a Ruelin otarim, ezi Ruel, a Ipniyan otarim.

9 Gumazir kaba, me Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba. Ikizir kabar gumazamizibar dibobonim bar moghira, 956in tu.

Ofa gamir gumazibar dapanir mabar ziaba

10 Ofa gamir gumazibar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara: Jedaia, Jehoiarip, Jakin,

11 ko Asaria. Me Godin Dipenimin faragh mangasava Asaria amisefe. Asaria, a Hilkian otarim, ezi Hilkia, a Mesulamin otarim, ezi Mesulam, a Sadokin otarim, ezi Sadok, a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Ahitupin otarim.

12 Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Adaia. Adaia, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. Ezi ua gumazir dapanir igharazir mam, Masai. Masai, a Adielin otarim, ezi Adiel, a Jaseran otarim, ezi Jasera, a Mesulamin otarim, ezi Mesulam, a Mesilemitin otarim, ezi Mesilemit, a Imerin otarim.

13 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, men faragha zuir gumazir dapanibar dibobonim, a 1,760in tu. Gumazir kaba, me bar deravira Godin Dipenimin aven ingangaribagh amir fofoziba iti.

Livain anabamin gumazir dapanir mabar ziaba

14 Livain marasi, Livain anabamin adarazir gumazir dapanibar iti. Gumazir dapanir mamin ziam Semaia, a Hasupin otarim. Ezi Hasup, a

9:2: Esra 2:27; Nehemia 7:73

Asrikamin otarim ezi Asrikam, a Hasabian otarim. Gumazir kaba, me Merarin ikizimin gumaziba.

15 Ezi gumazir dapanir maba, ua iti, men ziabar kara: Bakbakar, Heres, Galal ko Matania. Ezi Matania, a Mikan otarim, ezi Mika, a Sikrin otarim, ezi Sikri, a Asapin otarim.

16 Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Obadia, a Semaian otarim. Ezi Semaia, a Galalin otarim, ezi Galal, a Jedutunin otarim. Ezi ua gumazir dapanir mam Berekia, a Asan otarim, egha Elkanan igiavotarim. Berekian adarasi, Netofan nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar iti.

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

17 Ezi Jerusalemin nguibamin itir Godin Dipenimin itiar akabar mitiva, dar garir gumazibar ziabar kara: Salum, Akup, Talmon, Ahiman, ko me ko ingarir aveghbuaba. Ezi Salum, men gumazir dapanim.

18 Fomira Jerusalemin nguibam tighar ikuvighamin dughiamin, gumazir kabar ikizimin gumaziba, aruem anadi naghin Godin Dipenimin itiar akamin gari, itiar akar kam, me kamaghin a dibori, Atrivimin Itiar Akam. Gumazir kaba, men inazir afeziaba, bar fomira Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, me Livain anabamin adarazi bagha danganir me itim geghuva an gari.

19-20 Ezi dughiar kamin Koran adarasi, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko, an aven zuir itiar akabar gari. Ezi me amir ingangarir kam Eleasarin otarim Finias, men faragha ghua men gari. Ezi Ikiavira Itir God, Finias ko iti.

Ezi Devitin dughiamin, Salumin igharazim uan aveghbuaba ko, me Koran ovavir boriba, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar garir ingangarim iti. Salumin igharazir kam, a Koren otarim, egha Ebiasapin igiavotarim.

21 Ezi Meselemian otarim Sekaraia, a God bativamin Purirpenimin itiar akabar garir gumazim.

22 Me ingangarir kam damuasa 212plan gumaziba amisefe. Me gumazir kabar ziaba ko men ikiziba, me itir nguibabar ziabar apengan vaghvagha ada osira izaghiri. Atrivim Devit ko Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ingangarir kam isa gumazir kabagh aningi.

23 Ezi gumazir kaba, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar gari. Ezi men ovavir boriba gin uaghan kamaghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarir kam damuam.

24 Me Godin Dipenim avinizir divazimin miriar 4plan itir itiar akar 4plan kabar boroghin mitiva dar gari. Tiar akar mam, divazimin aruem anadi naghin itima, mam aruem uaghiri naghin itima, mam notin amadaghan itima, mam sautin amadaghan iti.

25 Ezi dughiar mabar men aveghbuaba, uan nguibaba ataghiragha iza men akurvagha ingangarir kam gami. Men aveghbuar kaba, 7plan aruebar ingara, ua uan nguibabar zui.

26 Ezi Livain anabamin gumazir 4pla, gumazir dapanibar ikia kamaghira iti. Me Godin Dipenim aven itir danganim ko bar pin kozir biziba arizir danganimin garir ingangarim iti.

27 Me Dipenim geghuva mizarazibar Dipenimin tiaba kuamin ingangarim gamua iti. Kamaghin amizi, me dimagaribar Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganibar akui.

Livain anabamin gumazir igharazibar ingangariba

28 Jerusalem tighar ikuvighamin dughiamin, Livain anabamin marasi, me Godin ingangaribar amuamin bizibar ganamin ingangarim iti, kar itariba ko mineba ko bizir maba sara. Ofa gamir gumaziba ofa damuasa da inigha zuir dughiaba, ko ua ada

inigha izir dughiaba, gumazir kaba bar deravira da mengam.
29 Ezi Livain anabamin igharaz darasi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar ganamin ingangarim iti, kar dakoziba ko bizir igharazir God baghavira itiba. Me uaghan plauan aghuim ko wain ko olivin borem ko pauran mughuriar aghuim itim ko ua pauran igharazir maba sara me dar gari.
30 Ezi pauran igharagha gariba isa da ververir ingangarim, a ofa gamir gumazibar ingangarimra.
31 Livain anabamin gumazir mam, an izam Matitia, a ofaba bagha plauan baraviba tuer ingangarim gami. Matitia, a Salumin otarir ivariam, egha a Koran ikizimin mav.
32 Ezi Kohatin ikizimin marasi, me zurara Sabatin dughiabar, God daningamin bretin rubuziba tuer ingangarim iti.
33 Ezi Livain anabamin ikizibar gumazir dapanir maba, me onger akabar amuamin ingangarim iti. Gumazir kaba, me dimagariba ko aruebar ingangarir kam damuam. Me ua ingangarir igharaziba puvati. Kamaghin amizima, me Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir mabar akui.

Gumazir aruar kalabus ategha ua izegha Jerusalemin itir mabar ziaba

34 Kalabus ategha uamategha izezir gumazir kaba, me Livain anabamin adarazir gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba Jerusalemin iti.*

Atrivim Solin ikizim

(Sapta 9:35--10:14)

Atrivim Solin adarazir ziaba (1 Eghaghaniba 8:29-38)

35 Gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim Jeiel, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti.
36 An otarir ivariam Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Ner, Nadap,
37 Gedor, Ahio, Sekaraia, ko Miklot.
38 Ezi Miklot gin, Simean afeziamin oto. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalemin iti.
39 Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis, a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset.
40 Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam.
41 Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas.†
42 Ezi Ahas, a Jaran afeziam. Ezi Jaran otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam.
43 Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam.
44 Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan.

10

Atrivim Sol uan otariba ko ariaghire

(1 Samuel 31:1-13)

1 Dughiar mamin, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamin Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are.
2 Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua Solin otarir 3pla misoghezi me ariaghire. Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua.
3 Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solin agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba a mitivizi, a bar amughamuki.
4 Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, "Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremeka. Puvatighti, Filistian mikarzir

* **9:34:** Vezin kam, gumazir men ziaba ves 14-17in itiba, me migei. † **9:41:** Hibrun akam, vezin kamin, Ahasin ziam itir puvati. Ezi ni ves 42, ko 1 Eghaghaniba 8:35in gan.

mogomebar iniba aghorezir pu-
vatizir kaba, izi na dipov mizazim
na daningiva na misueghti ki are-
megham."

Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha
Sol ginivan bar aghua. Kamaghin
amizi, Sol uabi uan midorozir sabam
asaragha a gaverazi, sabam a mitizi
an areme.
5 Ezi gumazir igiar kam gari, Sol
aremezi, a uaghan uan midorozir
sabam asaragha a gaverazi, sabam a
mitizi a uaghan Sol ko areme.
6 Dughiar kamra, Sol uan otarir
3pla ko an adarasi, me bar moghira
ariaghire.
7 Ezi Israelian danganir zarimin
itiba kamaghin oraki, Israelian
midorozir gumaziba are. Me uaghan
kamaghin oraki, Sol uan otariba ko,
me bar ariaghire, ezi me uan nguibar
ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba
iza nguibar ekiar kaba inigha dar iti.
8 Midorozim givazi, amimzaraghan
Filistiaba uamategha iza, Israelian
ariaghirezibar kuabar korotiaba
suva, men biziba iniasa izi. Egha
me garima, Sol uan otariba ko, men
kuaba Gilboan mighsiamin ireghav
iti.
9 Ezi me Solin kuamin firim
atugha, an dapanim ko midorozir
korotiaba ini. Egha me gumazir
maba amadazima, me akar aghuim
inigha ghua Filistiabar nguazimin
tintinibar arua uan asebar dipenibar
aven ghua an gun gumazamiziba ko
men asebav gei.
10 Egha me Solin midorozir ko-
rotiaba isa uan asebar ziaba fer
dipenimin da ariki. Egha an dapanim
inigha ghua asem Dagonin ziam fer
dipenir birimin anegura.
11 Ezi Israelian Jabesin nguibar
ekiamin iti darasi, me Gileatin
nguazimin aven iti, me Filistiaba
Sol gamizir arazimin eghaghanim
baraki.
12 Kamaghin amizi, midorozir gu-
mazir gavgaviba dikavigha ghua Sol
ko an otaribar kuaba inigha Jabesin
ize. Egha Solin kuam ko an otaribar
kuaba inigha ghua Jabesin nguibar
ekiamin temer Okin povimin me isa
mozim gati. Egha me bar moghira me
bagha aziava osemegha 7plan dughi-
abar me bagha dagheba ataki.
13 Sol Ikiavira Itir Godin akam
baraghizir puvati. A Ikiavira
Itir Godin Akar Gavgavim batoke.
An oveaghuezibar duabar dia,
nighnizim uabi daning tuavim uabin
akakaghasa, dar azai. Kamaghin
amizi, an areme.
14 A Ikiavira Itir Godin nighnizim
inian aghua. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir God a misoghezi an
areme. Ezi God Jesin otarim Devit
gamizi, an atrivimin oto.

Atrivim Devitin eghaghanim

11

(Sapta 11--21)

Devit Israelian atrivimin oto (2 Samuel 5:1-10)

1 Ezi bizir kamin gin, Israelia bar
iza Hebronin nguibamin Devitin
gara, kamaghin a migei, "Ni oragh. E
bar, ni ko inivafizir vamira ko ghuzir
vamira.
2 Sol fomira en atrivimin itima,
ni midorozibar Israelia e bagha en
midorozir gumazibar faragha zui.
Ezi Ikiavira Itir God, nin God, ni
migia ghaze, 'Ni sipsipbagh eghuvir
gumazimin min iki, nan gumazamiz-
ibagh ativagham. Egh men atrivimin
otogham.' "
3 Kamaghin amizi, Israelian gu-
mazir dapaniba iza, Hebronin
nguibamin otogha, Atrivim Devitin
bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir
Godin damazimin akar dikirizir
gavgavir mam me ko a gami. Ezi
me borem isa an dapanim ginga,
maghiram anemisevezi a Israelian
atrivimin oto, mati Ikiavira Itir
God, uan akam inigha izir gumazim
Samuelin akam garugha mikemezi
mokin.

10:13: Ofa Gami 19:31; 20:6; 1 Samuel 13:8-14; 15:1-24; 28:7-8 **11:4:** Josua 15:63; Gumazir Dapaniba 1:21

4 Dughiar mamin, Atrivim Devit
uan midorozir gumaziba ko ghua
Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem, a
Jebusian nguibamra.
5 Ezi Jebusia ghaze, Devit men
nguibam inian kogham. Ezi puvati,
Devit uan midorozir gumaziba ko
ghua me misogha men divazir gav-
gavim avinizir nguibar ekiam ini.
Nguibar ekiar kamin ziam Saion. Ezi
gin, gumazamiziba a dibora ghaze,
"Devitin Nguibar Ekiam."
6 Devit faragha nguibar ekiar
kam ko misoghasa kamaghin uan
midorozir gumazibav gei, "Gu-
mazir manam bar faraghivira Je-
busian gumazitam misueghti an
aremegham, a nan midorozir gumaz-
ibar gumazir dapanimin ikiam." Ezi
Seruian otarim Joap, a faragha ghua
midorozim fore. Kamaghin amizi,
Devit anemisevezi, a midorozir
gumazibar gumazir dapanimin oto.
7 Kamaghin amizi, Devit gin ghua
Saionin nguibar ekiar gavgavir kam
gapera. Ezi gumazamiziba ziam
a gatigha ghaze, "Devitin Nguibar
Ekiam."
8 Ezi Devit mikemezima, ingangarir
gumaziba nguibar ekiamin dipenir
aviribar ingarizi da nguibar ekiam
azui. Me danganir konir nguaziba
akunizimin, dipeniba faraghavira
azenan dar ingara, egha nguibar
ekiamin aven dar ingara izi. Ezi
Joap ua nguibar ekiamin danganir
igharazir mabar ingara ghuavira iti.
9 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Devit ko iti, bizir kam bangin,
Devit atrivir gavgavimin ikia ghua
bar ekevegha ikia mamaghira iti.

Devitin midorozir gumazibar ziaba
(2 Samuel 23:8-39)

10 Kar Devitin midorozir gumazir
bar gavgavibar gumazir dapani-
bar ziaba. God Israelin kantri
ginighnigha Devit atrivimin ikiasa
anemisefe. Midorozir gumazir kaba
ko Israelian igharaz darasi, Devit
atrivimin otivasa me bar an akur-
vagha pamtemin ingara ghuavira
iti. Arazir kamin, Ikiavira Itir
God uan akar dikirizim gamizi, a
guizbangiram oto.
11 Devitin midorozir gumazir gav-
gavibar ziabar kara: Jasobeam, a
Hakmonin adarazir gumazim. A
midorozir gumazir gavgavir kabar
gumazir dapanir 3plan faragha
zui. Dughiar mamin, a uan
afuzimin suiragha 300plan apaniba
ko misogha bar me misoghezi, me
ariaghire.
12 Ezi Dodon otarim Eleasar, a
midorozir gumazir ziar ekiaba itir
3plan kabar namba 2in gumazim. A
Ahohin adarazir gumazim.
13 Dughiar mamin, an Atrivim De-
vit ko Pasdamimin nguibamin itima,
Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi
Filistiaba izir dughiamin, Israelia
men atiatigha ua uari amikirivegha
are. Danganir kamin, balin azenir
mam iti.
14 Ezi Devit Eleasar ko, azenir
kamin tongira mitighav ikia, Fil-
istiaba nguazir kam inian men
aghuagha, pamten me ko uariv
sosi. Egha aning Filistian kabav
soghezima me ariaghire. Arazir
kamin, Ikiavira Itir God bar Filistiaba
abirazi, Israelia deravira iti.
15 Devitin midorozir gumazir da-
panibar tongin, marazi men faragha
zui, ezi gumazamiziba ziar kam
me gati, Devitin Midorozir Gumazir
Gavgavir 30pla. Dughiar mamin
Devit Adulamin dagiar torimin aven
itima, Devitin Midorozir Gumazir
Gavgavir 30plan tongin, gumazir
3pla dikavigha an ganasa ghu.
Dughiar kamra, Filistiaba uaghan
iza Refaimin danganir zarimin uari
bagha averpenibar ingarigha iti.
16 Ezi dughiar kamin, Devit uan
mogomer danganir gavgavimin iti,
ezi Filistiabar midorozir gumaziba
Betlehemin nguibam inigha gifa.
17 Ezi Devit kuarim an pirima, a
pamtem nighnigha ghaze, "Maia,
tina mangi na bagh Betlehemin
nguibam avinizir divazimin tiar
akamin boroghin itir mozir dipatam

tuigh izi na danigham!”

18 Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemin nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge.

19 Egha Devit kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam, midorozir gumazir 3plan gavgavir kaba a gami.

20 Ezi Abisai 30plan* midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim. An aveghbuam Joap. Dughiar mamin, Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko, ziar ekiam iti.

21 Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir gavgavir igharazir kaba ko magh ghuzir puvati.

22 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamin, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme.

23 Egha dughiar igharazir mamin, a Isipian gumazir bar dafar mamin misoghezi an areme. Gumazir kamin tuirivim 2 mita gafira. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi afuzir misiam bar ekevegha, mati iniba isair masinin ainin ruarimin min gari. Ezi Benaia ter otevir osimtizir mam inigha an boroghin ghugha a misogha, an dafarimin afuzim amikegha a birazi, an areme.

24 Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti.

25 An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv, uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti.

26-47 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara:

Asahel, a Joapin dozim,
Betlehemin nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim,
Sama, a Harorin nguibamin gumazim,
Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim,
Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim,
Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim,
Sibekai, a Husan nguibamin gumazim,
Ilai, a Ahohin adarazir gumazim,
Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Banan otarim Helet, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Itai a Ribain otarim, a Gibean nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim,
Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim,
Hurai, a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim,
Abiel, a Araban nguibar ekiamin gumazim,
Asmavet, a Baharumin nguibamin gumazim,

* **11:20:** Gumazir maba ghaze, dibobonir kam 3ra tu.

Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim,
Gisonin nguibamin gumazim Hasemin otariba,
Jonatan, a Sagen otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahiam, a Sakarin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Elifal, a Urin otarim,
Hefer, a Mekeran nguibamin gumazim,
Ahiya, a Pelonin nguibamin gumazim,
Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim,
Narai, a Esbain otarim,
Joel, a Natanin aveghbuam,
Miphar, a Hakrin otarim,
Selek, a kantri Amonian gumazim,
Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
Ira, a Itran ikizimin gumazim,
Garep, a Itran ikizimin gumazim,
Uria, a Hitian gumazim,
Sabat, a Alain otarim,
Adina, a Sisan otarim, a Rubenin anabamin midorozir gumazir dapanir mam, egha Adinan ikizimin 30plan gumazibar dapanimin iti,
Hanan, a Makan otarim,
Josafat, a Mitanin nguibamin gumazim,
Usia, an Astarotin nguibamin gumazim,
Hotamin otarimning Sama ko Jeiel, aning Aroerin nguibamin gumazimning,
Jediael ko Joha, aning Simrin otarimning, aning Tisin nguibamin gumazimning,
Eliel, a Mahavan nguibamin gumazim,
Elnamin otarimning Jeribai ko Josavia,
Itma, a Moapian kantrin gumazim,
Ezi Mesoban nguibamin gumaziba, Eliel ko Obet ko Jasiel.

12

Benjaminin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

1 Kisin otarim Sol, a Devitin gintizir dughiamin, Devit an ara ghua Siklakin nguibar ekiamin iti. Devit Siklakin itima, midorozir gumazir gavgavir maba iza a ko iti. Egha me an akuragha misosi.
2 Me Benjaminin anabamin gumaziba, ezi Atrivim Sol men ikizimin mav. Gumazir kaba, barir pibar asa bar fozir gumaziba. Egha agharir kiriam o agharir guvimin barir piba ko katapelbar deraviram asi.
3 Men midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim, Ahieser. An dozim Joas, a men gumazir dapanir namba 2. Aning Gibean nguibamin gumazim Seman otarimning. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara:

Jesiel ko Pelet aning Asmavetin otarimning,
Beraka,
Anatotin nguibar ekiamin gumazim Jehu,
4 Gibeonin nguibar ekiamin gumazim Ismaia, a Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanim, egha bar deraviira misosi.
Jeremaia, Jahasiel, Johanan,
ko Gederan nguibar ekiamin gumazim Josabat,
5 ko Elusai, Jerimot, Bealia, Semaria,
ko Haripin nguibar ekiamin gumazim Sefatia,
6 ko Koran nguibar ekiamin gumaziba Elkana, Isia, Asarel, Joeser ko Jasobeam,
7 ko Gedorin nguibar ekiamin gumazim Jerohamin otarimning Joela ko Sebadaia.

Gatin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

8 Devit gumazamiziba puvatizir danganimin itir mogomer danganir gavgavir kamin itir dughiamin, Gatin anabamin midorozir gumazir gavgavir maba Sol ategha ghua

Devit ko iti. Me orabar suigha afuzibar misogha bar fo. Me misozir dughiabar, men guaba bar ikuvigha, laionbar guabar min gari. Egha me mighsiabar itir asizir atiabar min bar puvira ivemari.

9-13 Men ziabar kara:

Eser, a men dapanim,
ezi namba 2 Obadia,
namba 3 Eliap,
namba 4 Mismana,
namba 5 Jeremaia,
namba 6 Atai,
namba 7 Eliel,
namba 8 Johanan,
namba 9 Elsabat,
namba 10 Jeremaian igharazim,
ezi namba 11 Makbanai.

14 Gatin anabamin gumazir kaba, me Devitin midorozir gumazibar gumazir dapaniba. Me bar midorozir gumazibar garir gumazir dapanir bar aghuiba. Egha me apaniba ko misozir dughiabar, marazi 100plan apanibav sogha me abiri, ezi marazi 1,000plan apanibav sogha me abiri.

15 Azenir mamin, an iakinir faragha zuimin, midorozir gumazir kabara, Jordanin Fanemin aperiar ekiam abigha vongin ghue. Dughiar kamin, me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin gumazamizir danganir zarimin boroghin itibav sogha men gintisi. Ezi gumazamiziba tintinibar are.

Benjamin ko Judan anabamningin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

16 Dughiar mamin, Benjaminin anabamin gumazir maba ko Judan anabamin gumazir maba iza, Devit modogha itir danganir gavgavir kamin an ganasa ize.

17 Ezi Devit ghua me batogha kamaghin me migei, "Ia navir amirizimin nan akurvaghsi na bagh iziti deragham. Ki ia ko akam akir ian namakamin otivasa ifonge. Ki uabi osimtizitam ian itir puvatigha, tong ia gasighasighizir puvati. Kamaghin amizima, ia na isi nan apanibar agharim datighti, en inazir afeziabar God a ian ganiva ia tuisigham."

18 Ezi men mav, Amasai, Godin Duam a gapazazima, a kamaghin Devit migei, "O Jesin otarim Devit, e ni ko ikiasa. E nin adarazir ikiasa. Bar guizbangira, nin God nin akurvasi. Kamaghin amizi, ni ko nin akurvazir gumaziba, deravira iki navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam." Ezi, Devit me inigha uan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Ezi Amasai gin Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar gumazir dapanimin oto.

Manasen anabamin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

19 Ezi Devit Filistiaba ko ghua, Atrivim Sol ko misoghasa zuima, Manasen anabamin marazi Sol ategha Devit bagha ghue. Ezi Devit Filistiabar akurazir puvati. Bizir kam kamakin, Filistiabar atriviba faragha Devit ko an adarazi batoke. Me kamaghin fo, Devit fomira Solin akura. Kamaghin amizi, me atiatia ghaze, Devit ua midorozimin dughiamin, Solin adarazir akuragh Filistiabav soghti, me arighiregham. Kamaghin amizi, atriviba kamaghin migirigiam gamigha Devit amadazi, a zui.

20 Devit uamategha Siklakin zuir dughiamin, Manasen anabamin midorozir gumazir kaba a ko zui. Men ziabar kara: Atna, Josabat, Jediael, Maikel ko Josabatin igharazim ko Elihu ko Siletai. Manasen anabamin midorozir gumazir kaba, me vaghvagha 1,000plan midorozir gumazibar gumazir dapanibar iti.

21 Gumazir kaba, me bar midorozir gumazir bar aghuiba, ezi Devit me inigha uan midorozir gumazibar gumazir dapanibar me ariki. Egha Devit gumazir misoziba ko biziba okeba ko misozir dughiamin, gumazir dapanir kaba an akuragha me ko misosi.

22 Ezi arueba bar midorozir gumazir aviriba iza Devitin midorozir gumazibar otivasa mamaghira

iti. Ezi an midorozir gumazibar dibobonim bar pin ghuavanabo, mati Godin midorozir gumazir okoruar bar dafamra.

Israelia bar moghira Devitin akuraghti an atrivimin otivam

23 Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, midorozir gumazir avirim a damighti a Israelian atrivimin otogh Solin danganim iniasa, me a bagha ize. Me midorozir biziba saram atera izi. Men anababar dibobonibar kara.

24 Judan anabamin adarazir tongin, 6,800plan midorozir gumaziba, me uan oraba ko afuzir ruariba inigha da sara ize.

25 Ezi Simeonin anabamin adarazir tongin, 7,100plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba.

26 Ezi Livain anabamin adarazir tongin, 4,600plan midorozir gumaziba ize.

27 Ezi Jehoiada, a Aronin ovavir boribar gumazir dapanim, a 3,700plan midorozir gumaziba inigha ize.

28 Ezi Sadok, a midorozir gumazir igiar bar gavgavim, a uabi uan ikizimin 22plan midorozir gumazir dapaniba ko ize.

29 Ezi Benjaminin anabamin adarazir tongin, kar Atrivim Solin adarasi, men gumazir 3,000pla ize. Me faragha, men gumazir aviriba Sol ko ikia an gin zui, egha me datirighin Devit bagha ize.

30 Ezi Efraimin anabamin adarazir tongin, 20,800plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba, egha me uan ikizibar aven ziar ekiaba iti.

31 Ezi Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazir tongin, 18,000plan midorozir gumaziba ize. Men adarazi uari me amisevegha me amadazi, me Devit damuti an atrivimin otivasa Hebronin ghu.

32 Ezi Isakarin anabamin adarazir tongin, 200plan gumazibar garir gumazir dapaniba ko midorozir gumazir men apengan ingariba, me bar ize. Gumazibar garir gumazir dapanir kaba, nighnizir aghuiba iti, egha me dughiar kamin bizir otivizziba ko Israelia damuamin bizibar mingariba, me bar dagh fo.

33 Ezi Sebulunin anabamin adarazir tongin, 50,000plan midorozir gumazir bar aghuiba ize. Me Devitin akurvaghamin nighnizir bar vamira iti. Egha misoghamin bizir guar aviriba sara ize.

34 Ezi Naptalin anabamin adarazir tongin, 1,000plan midorozir gumazibar dapaniba ko 37,000pla midorozir gumaziba ize. Me uan oraba ko afuzir ruaribar suigha ize.

35 Ezi Danin anabamin adarazir tongin, 28,600plan midorozir gumaziba ize. Me zurara misoghasavira gara iti.

36 Ezi Aserin anabamin adarazir tongin, 40,000plan midorozir gumaziba ize. Me uaghan zurara misoghasavira gara iti.

37 Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, me Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, men adarazir tongin, 120,000plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozim damuamin bizir aviriba sara ize.

38 Midorozir gumazir aghuir kaba bar, midorozir biziba atera iza Hebronin otifi. Me Devit damighti, a Israelian danganiba bar dar atrivimin otivasa, me bar nighnizir vamira iti. Ezi Israelian igharaz darasi, me uaghan nighnizir kamra iti.

39 Gumazir kaba, men namakaba me bagha inigha izezir dagheba, me da apava aruer pumuning ko mikezimin Devit ko Hebronin iti.

40 Bar guizbangira, Israelian kantrin itir danganiba bar dar iti darasi, bar saghon itir Isakarin nguazim ko Sebulunin nguazim ko

12:23: 2 Samuel 5:1-3

Naptalin nguazir notin amadaghan iti darazi uaghan, me bar kamaghin oregha bar akuegha dagher igharagha garir avirim atera Hebronin izi. Me plauan avirim ko wainin ovizir me apuziziba ko fikin ovizir me apuziziba ko wainin dipar aviriba ko olivin boreba, me da atera ize. Me dagher kaba isa donkiba ko kamelba ko bulmakaubagh isin da arigha da atera ize. Egha gumazamiziba damamin bulmakauba ko sipsipba, me uaghan da inigha ize.

13

Devit ghua Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini
(2 Samuel 6:1-11)

1 Dughiar mamin, Devit uan gumazir dapanir 1,000plan gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan gumazibar gariba, ko uan gumazir dapanir igharaziba kamaghin me ko uariv gia men nighnizim bagha men azai.

2-3 Egha a bar moghira Israelian diagha kamaghin me migei, "Ki kamaghin nighnisi, e ti mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti deragham. Guizbangira, Sol atrivimin itir dughiamin, e bar Boksiar kam bakinighniki. Kamaghin amizi, ia nighnizir kam gifueghti, Ikiavira Itir God, en God, e Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kam inigh izisi ifueghti, e namakar Israelin kantrin itiba bagh akam amangam. Egh e uaghan ofa gamir gumaziba ko Livain uan nguibabar itiba sara me bagh akam amadagham. Eghti me bar moghira izi e ko uari akuvagham."

4 Ezi gumazamiziba bar moghira iza uari akuvagha nighnizir kam gifongegha Devitin amamangati.

5 Kamaghin amizi, Devit Israelin kantrin iti darazi bagha bar akaba amangi, sautin amadaghan itir Isipin mitaghniamin boroghin Sihorin Fanemin ikegha bar ghua, notin amadaghan itir Hamatin zuir tuavir akamin tu. Ezi me Kiriat Jearimin mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa, bar iza uari akufa.

6 Ezi Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui, an ziar igharazim Kiriat Jearim. Me Boksiar kam migia ghaze, Ikiavira Itir God, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiar kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim.

7 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otivigha, ghua Abinadapin dipenimin oto. Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamin akua tuavimin zui.

8 Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, ko tambarinba ko dibiarir guar aviribav sogha sighabagh ivi.

9 Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam Kidon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kamin bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira.

10 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvirama Usan aningaghegha atari. Ezi danganir kamra, Usa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriamin maghiram areme.

11 Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit atari. Ezi me danganir kam dibora ghaze, "God Uan Aningagharim Usa Ginge," egha

13:5: 1 Samuel 7:1-2 **13:6:** Ua Me Ini 25:22

datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti.*
12 Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, “Ki man-
maghin, Ikiavira Itir Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh
iziti a na ko ikiam?”
13 Kamagh amizi, Devit Boksiam
inigh Devitin Nguibar Ekiamin man-
gan aghuagha, a inigha Jerusalemin
zuir tuavim ategha ghua, Getin
nguibar ekiamin gumazir mam,
Obetidomin dipenimin aneti.
14 Ezi Boksiam 3plan iakinibar
Obetidomin dipenimin iti. Ezi
dughiar kamin, Ikiavira Itir God
bar deraghavira Obetidom ko an
adarazigh ami.

14

Devit Jerusalemin ikia atrivimin iti
(2 Samuel 5:11-16)

1 Tairin nguibar ekiamin Atrivim
Hiram, a uan gavmanin ingangarir
gumazir dapaniba Devit bagha me
amada. A uaghan Atrivim Devitin
dipenimin ingarasa, temer sidaba
ko, dipenibar ingarir gumaziba ko
dagiabar bizibar ingarir gumaziba,
a me amangi. Ezi me Devit bagha
atrivimin dipenimin ingari.
2 Devit bizir kabar gari, da a bagha
izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God
guizbangira Israelian atrivimin iki-
asa a ginaba. A uaghan kamaghin
fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba bar men akurvaghasa, kamagh
amizi, a kantri Israel gamima, a bar
dera.
3 Ezi Devit Jerusalemin ikia ua
amuir igharazir maba inigha dar iti.
Ezi an amuir kaba, otariba ko guivir
maba bate.
4 A Jerusalemin ikiava otarir maba
ini. Men ziabar kara: Simea, Sobap,
Natan, Solomon,
5 Iphar, Elisua, Elpelet,
6 Noga, Nefek, Jafia,
7 Elisama, Beliada ko Elifelet.

Devit Filistiaba ko misogha me abira
(2 Samuel 5:17-25)

8 Filistiaba kamaghin oraki, Is-
raelia Devit amisevezima a men
atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi
me misuegh Devitin suighasa zui.
Me bizir kam damuasa amima
Devit fogha, uan danganir mogomer
gavgavimin uaghiri.
9 Filistiaba iza Refaimin danganir
zarimin otogha gumazamizibav
sogha men biziba okei.
10 Ezi Devit kamaghin Godin azara,
“Ki mangiva Filistian kabav sogham,
o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi
na dafarim darigham o?”
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
a ikaragha ghaze, “Are, ni mangi.
Ki me isi nin dafarim datighti, ni
midorozimin me abiragham.”
11 Ezi Devit ghua Filistiabav
sogha me abiragha kamaghin migei,
“Ikiavira Itir God mati aperiam
otogha, pamtemin ivemara nan
dafarimin nan apaniba abiagharigha
me gasighasiki.”
Kamaghin amizi, me danganir kam
dibora ghaze, “Ekiam Aperiamin
Min Pamten Ivemara Apaniba
Abiagharisi.”
12 Ezi Filistiaba uan marvir guaba
ategha are. Ezi Devit uan midorozir
gumazibav kemezi, me men marvir
guabagh apongezi da isi.
13 Ezi Filistiaba gin ua danganir
zarir kamin izegha gumazamizibav
sogha men biziba okei.
14 Ezi Devit kamaghin Godin azara,
“Ki manmaghin damuam?”
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a
ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi
mangiva, men guaba moghin
mangan marki. Ia modogh men
girakirangin moghin mangi, egh
temer balsamba tuivighav iti naghin
misoghsivira gan iki.
15 Ia oraghtima niginim otogham,
mati gumaziba temer kabar
ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh

* **13:11:** Akar kam, “datirighin,” a datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **13:14:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh."

16 Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Me me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.

17 Devit amizi bizir kam, kantribar gumazamiziba bar moghira a baregha ziar ekiam Devit ganidi. Ezi Ikiavira Itir God me gamizima, me bar Devitin atiatingi.

15

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Jerusalemin mangasa

1 Devit ua bagha Jerusalemin dipenibar ingari, Jerusalem, a Devitin Nguibar Ekiam. Egha a uaghan Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa danganir mam akiri, egha me danganir kamin, Purirpenir mamin ingari.

2 Ezi Devit kamaghin migei, "Ikiavira Itir God uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, Livain anabamin adarazi ginaba. Eghti me zurara an ingangarim damuam. Kamaghin amizi, Livain anabamin adarazira, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugh aneteram."

3 Egha Devit, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangi danganir a bagha dikirizimin anerighasa Israelian diazima, me iza Jerusalemin nguibamin uari akufa.

4 Egha a Aronin ovavir boriba, ko Livain anabamin adarazi akufa.

5 Men ziabar kara:

Kohatin ovavir boribar tongin 120plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Uriel.

6 Ezi Merarin ovavir boribar tongin 220plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Asaia.

7 Ezi Gersonin ovavir boribar tongin 130plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Joel.

8 Ezi Elisafanin ovavir boribar tongin 200plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Semaia.

9 Ezi Hebronin ovavir boribar tongin 80plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Eliel.

10 Ezi Usielin ovavir boribar tongin 112plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Aminadap.

11 Ezi Devit gumazir kabar dia. Kar ofa gamir gumazim Sadok, ko ofa gamir gumazir igharazim Abiatar, ko Livain anabamin gumazir dapanir kaba, Uriel, Asaia, Joel, Semaia, Eliel ko Aminadap.

12 Egha a kamaghin me migei, "Ia Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba, ia uan adarazi ko, arazir ia damuti ia Godin damazimin zueghamibar gin mangi. Arazir kamin gin, ia mangi Ikiavira Itir God, Israelian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, danganir ki a bagha dikirizimin izam.

13 E faragha ghua a isir dughiamin, ia e ko ikezir puvati. E arazir aghuimin gin ghua faragha Godin azarazir puvati, e manmaghira damuam. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, bar pazaviram e gami."

14 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, arazir me uari damigh Godin damazimin zueghamim gami, egh me mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam.

15 Egha Ikiavira Itir God, fomira Moses mikemezi moghin, Livaiba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, me Boksiam aterir arazim gamua, Boksiamin iter otevir pumuningin suiragha, a fegha uan dipizibagh atigha a gisaghpugha zui.

16 Ezi Devit Livain adarazir gumazir dapanibav kemezi, me uan tarazi amiseveghti, me Akar Dikirizir

15:2: Godin Araziba 10:8 **15:15:** Ua Me Ini 25:14

Gavgavimin Boksiam inigh zamin dughiamin, me onger akar aghuibar amu. Egh me uan bar akongezir arazim akakaghsi, pamtemin ighiabar amu gitaba ko tambarinba ko buabav sogh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam.

17-21 Ezi Livain gumazir dapaniba gumazir kaba amisefe:

Joelin otarim Heman,
Hemanin adarazir mav Asap, a Berekian otarim,
ko Kusaian otarim Etan, a Merarin ovavir boribar mav.

Gumazir kaba, onger akaba bangi tambarinbav soghamin ingangarim iti. Ezi gumazir dapaniba, 3plan gumazir kabar akuraghasa ua Livain anabamin adarazir gumazir maba misefe. Livain adarazir gumazir kaba gitabav sozir ingangarim iti. Marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar pin ghuanabo. Gumazir kabar ziabar kara:

Sekaraia, Jesiel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliap, Masea, ko Benaia.

Ezi marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar iraghu. Gumazir kabar ziabar kara:

Matitia, Elifelehu, Miknea, Obetidom, Jeiel ko Asasia. Obetidom ko Jeiel, aning Godin Dipenimin itiar akabar garir adarazir gumazimning.

22 Ezi Kenania, a ingangarir kabar amuan bar fo, kamaghin amizi, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izamin ingangarir kabar ganasa Kenania amisefe. Kenania, a ighiam gamir gumazir kabar garir gumazim.
23-24 Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganasa gumazir maba amisefe, men ziabar kara:

Berekia, Elkana, Obetidom, ko Jehia.

Egha me ofa gamir gumazir maba amisevezima, me sighabagh ivia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha zui. Ofa gamir gumazir kabar ziabar kara:

Sebania, Josafat, Netanel, Amasai, Sekaraia, Benaia ko Elieser.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalemin ize (2 Samuel 6:12-22)

25 Egha me bar uari akuvagha givagha, Devit, Israelian gumazir dapaniba ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, me Obetidomin dipenimin ghugha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Gumazamiziba bizir kam bagha bar akonge.
26 Ezi Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir dughiamin, God men akura. Kamaghin amizi, me a bagha 7pla bulmakaun apuriba ko 7pla sipsipin apuribar ofa gami.
27 Ezi Devit, ofa gamir gumazimin korotiar ruarir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir Livaiba ko, gitabav sogha ighiabagh amiba ko, ingangaribar garir gumazim Kenania, me bar moghira Devit kurkezi moghin kurke. Ezi Devit ikezi nir ruarir kam gisin, a uaghan ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike.
28 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalemin zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava sighabagh ivia tambarinbav sogha gitan igharagha garir kabav sozima, dar ararem bar pin mar ghuavanabo.
29 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Devitin Nguibar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitin

garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin damazimin igharagha ighava uabi fa uabi ekurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvatigha, navir kuram Devitin ikia a baseme.

16

1 Ezi me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha me Godin damazimin ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami.

2 Devit ofabagh amigha givagha, Ikiavira Itir Godin ziamin, deraghvira gumazamizibar amuasa, an azai.

3 Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bretin rubuzim ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini.

4 Egha Devit gin Godin ofa gamir gumazir maba amisefe, eghti me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziam fam. Me Godin dim a minabi an ziam fam.

5 Egha Devit Asap amisevezi, a gumazir kabar faragha zui. Ezi Sekaraia Asapin namba 2in iti. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara: Jeiel, Semiramot, Jehiel, Matitia, Eliap, Benaia, Obetidom ko Jeielin igharazim. Gumazir kabar ingangarim, me gitabav sogham. Eghti Asap brasin itaribav sogham.

6 Egha Devit ofa gamir gumazimning Benaia ko Jahasiel, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi sighabagh iviamin ingangarim bagha aning amisefe.

7 Aruer kam, a faragha zuir dughiar Devit Ikiavira Itir God minabaghamin onger akabar amuamin ingangarim isa Asap ko an adarazigh aningizim.

Me Ikiavira Itir God minabir ighiam gami
(Onger Akaba 105:1-15; 96:1-13; 106:1; 106:47-48)

8 Asapin adarazi ighiar kam bati:

E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar me mikimam.
9 E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam.
Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam.
10 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba,
uan navir averiabar aven a bagh bar akongegh.
E an ziar aghuim ginighnigh an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham.
11 E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira mangi
uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham.

12-13 Ia Israelin ovavir boriba, Israel a Ekiamin ingangarir gumazim.
Ia Jekopin boriba, ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba.
Arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir an amiziba ko akar a en apanibagh asighasigha mikemeziba,
ia uam adagh nighnighvira iki.

14 Ikiavira Itir God, a en God.
Egha nguazir kamin gumazamiziba bar me gativagha men gari.
15 Ikiavira Itir God e koma Akar Dikirizir Gavgavir mam gami,
egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigham.
An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam.
16 An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.
Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri.

16:11: Onger Akaba 24:6 **16:16:** Jenesis 12:7; 26:3

17 An Akar Dikirizir Gavgavir kam
Jekop koma a gami, a Israelian
ovavim,
egha Akar Dikirizir Gavgavir
kam gavgavim a ganingi, eghti
a zurara iki mamaghira ikiam.

18 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze, "Ki Kenanin nguazim ni
daningam,
eghti nguazir kam nin ovavir
boribar nguazimin ikiam."

19 Fomira Israelia bar avirasemezir
puvatigha,
Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar min pura Kenanin
nguazimin iti.
20 Egha Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar min pura tintinibar
dagh aruavira iti.
21 Ezi God tarazi ataghizi, me me
misogha me abinizir puvati.
A men akurvagha me bagha
atrivir maba akar gavgaviba
me ganiga atriviba dikabira,
22 egha ghaze, "Ki ua bagha
misevezir gumazamiziba, ia
me gasighasighan marki!
Ia nan akam inigha izir gumaz-
iba pazi me damuan marki!"

23 Nguazir kamin gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir God bagh onger
akabar amu.
Dughiabar zurara ia an gun
uariv mikim suam, Ikiavira Itir
God zurara en akurvasi.
24 Ia, an gavgavim ko ingangarir
aghuir an amibar
gun kantriba bar dar gumaza-
mizibav kim.
25 Ikiavira Itir God a bar faraghavira
ikia bar gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min
itir puvati.
E an apengara ikiva an ati-
atingam.

26 Nguazimin itir gumazamizibar
aseba, da pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin
ingari.
27 Ikiavira Itir God, atrivimin ikia
ziar ekiam ikia, egha uan
Dipenimin iti.
A bizir aghuiba ko gavgavimin
mingarim.
28 Ia nguazimin itir ikizibar gumaza-
miziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar
ekiam ko gavgavim bagh bar
akongegh.
29-30 Ikiavira Itir God, a bar
faraghavira itima, ia an ziar
ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimin
mangi.
Ikiavira Itir Godin Araziba da bar
deragha bar zue, arazir kaba
mati an kurkazir aghuim.
Ia gumazamiziba bar moghira
an arazir kabagh nighnigh an
ziam fi.*
Ia nguazimin gumazamiziba, ia an
atiating egh akong.
Ia Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar tongin iki mikim
suam,
"Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
A nguazimin ingarigha a
gamizi, a gavgavigh iki mam-
aghira ikiva sivaghsivaghan
kogham."
31-33 Nguazim ko overiam, gua bar
akongegh, ongarim, ni bar
akuegh egh niginir dafam
damu.
Ia ongarimin aven itir biziba, ia
uaghan bar akongegh.
Ia azeniba, ko azenibar aghuir
biziba, ia bar moghira bar
akongegh.
Ia ruaribar temeba, ia uaghan
ighiabar amu bar akongegh.
Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin
damazimin ighiam damu.
A izi nguazimin gumazamiziba
bar men araziba tuisigham.

16:17: Jenesis 28:13 **16:21:** Jenesis 20:3-7 **16:22:** Onger Akaba 105:15 **16:26:** Ofa Gami 19:4

* **16:29-30:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Hibrun akamin mingarim kamakin, "Ia kurkazir aghuiba ikegh izi, an ziam fi."

34 Ikiavira Itir Godin Araziba
bar dera, ezi a zurara en
apangkuva ikia mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e bizir kam
bagh a minabagham!
35 O God, ni datirighin en akuragh!
E gumazamizir bar igharazibar
torimin iti, ni uam e akuvagh
uam e inigh en nguazimin izi.
Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin
ziar ekiam minabagham.
E nin ziam fisi bar akuegham.

36 E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a
Israelian God.
E datirighin ko, gin izamin dughi-
abar zurara an ziam feka.

Asapin adarazi ighiar kam bangegha givazi, gumazamiziba kamaghin migei, "Bar guizbangira!" Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fa ghaze, "Aleluia!"

Asap ko an adarasi, men ingangarim

37 Devit Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghira ikiva, aruebar vaghvagh Godin ziam famin arazibar faragh mangasa Asap ko an adarazi amisefe. Me zurara ingangarir kam damu kamaghira ikiam.

38 Egha Devit uaghan Asapin adarazir akurvaghasa ingangarim isa Jedutunin otarim Obetidom ko an adarazir tongin 68plan gumazibagh aningi. Ezi Obetidom ko Hosa Purirpenimin tiar akabar garir ingangarim iti.

Gibeonin nguibar ekiamin ofabar amuamin ingangarim

39 Devit Gibeonin nguibar ekiamin itir Purirpenmin ofa damuva an ganamin ofan ingangarim bagha Sadok ko ofa gamir gumazir igharaziba amisefe.

40 Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amuam. Ikiavira Itir God Israelia ganingizir ofa damuamin Arazir kaba, me dar gintigh.

41 Egha Devit Ikiavira Itir God minabiva ighiaba bangasa Heman ko Jedutun ko Livain marazi a misefe. Ighiar kaba kamaghin ghu, "Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti."

42 Heman ko Jedutun, Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiaba bagh sighabagh ivi tambarinba ko buar guar aviribav soghamin ingangarim iti. Ezi Jedutunin otariba Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akabar ganamin ingangarim iti.

43 Devit ingangariba me ganigha givazi, gumazamiziba uamategha uan nguibabar zui. Ezi Devit, deragh uan adarazir amuasa Godin azangsighasa, uamategha uan dipenimin zui.

17

Godin akam inigha izir gumazim Natan, Godin akamin gun Devit migei (2 Samuel 7:1-17)

1 Dughiar maba givazima, Atrivim Devit uan dipenimin bar deraghavira ikia avughsi. Egha a kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Natan migei, "Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizimin bar deraghavira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Purirpenimin iti. Bizir kam derazir puvati."

2 Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin amizi, bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi ni puram a damu."

3 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze,

4 "Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati.

5 Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Ki fomira Isipin kantrin

16:34: 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **16:43:** 2 Samuel 6:19-20

aven Israelia inigha azenan iza ghua datirighin tu, ki tintinibar danganir aviribar arua, Purirpenimin aven iti.
6 Ki danganir aviribar Israelia, ia
koma aruava, kamaghin ian gumazir
dapanir ki misevezir tamin azarazir
puvati, 'Ni manmaghsua na bagha
temer sidabar dipenitamin ingarizir
puvati?' "
7 Egha Ikiavira Itir God ua Natan
migia ghaze, "Ni kamaghin nan in-
gangarir gumazim Devit mikim: Ki
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir
dughiamin, ni nan gumazamiziba Is-
raelia, men gumazir dapanimin iki-
asa ki ni amisefe.
8 Ni zuir danganiba bar, ki ni ko
iti. Egha ki nin apaniba abirazima,
ni me gasighasiki. Nguazir kamin
gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki
nin ziam damighti a bar ekevegham.
9-10 Ki uan gumazamiziba Israelia
bagha nguazir mam amisefe. Ki
an me arighti, me uan nguibamin
min deraghvira a dapiagh ikiva uam
atiatingan kogham. Eghti gumazir
kuraba fomira me gamizi moghin,
ua me damuan kogham. Ian ovaviba
fomira nguazir kam inizir dughiamin
ikegha izi, ki ia bagha misevezir
gumazir dapanibar dughiamin, ian
apaniba ia gasighasighavira iti.
Ezi datirighin ki apanibar tuaviba
apirighti, me ua me gasighasighan
kogham. Ki nin adarazi ateghti, me
ikiva ni bagh ovavir boriba batam.
11 "Ni aremeghti, me mozimin
ni afaghti, ki nin boribar tongin
otaritam amiseveghti, an atrivir
gavgavimin otoghti, bizitam a
dikabiraghan kogham.
12 Atrivir kamra, a na bagh
dipenimin ingaram. Eghti ki an
ovavir boribar amighti, me gin
atrivibar iki gavgavigh mamaghira
ikiam.
13 Eghti kirara, an afeziamin min
ikiti, a nan otarimin min ikiam. Egh
ki zurara an apangkuvam. Ki faragha
Sol batoghezi ni an danganim inizi
moghin, ki akirim ragh nin otarim
gasaraghan kogham.
14 Eghti nin adarazi givaghan
kogham. Ki nin ikizimin aven
gumazibar amuti, me atrivibar otiv
mamaghira ikiam."
15 Natan Ikiavira Itir Godin akaba
baregha givagha, ghua God an akazir
biziba bar dar gun Devit mikeme.

Devit Ikiavira Itir God ko migei (2 Samuel 7:18-29)

16 Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin
akam baregha givagha, an Purir-
penimin aven ghugha an damazimin
kamaghin a ko migei, "O Ikiavira Itir
Godin Gavgavim, ki tina, ni arazir
aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan
adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi
ni fomira deraghavira na gamua iza
datirighin tu.
17 O God, ni ghaze, arazir aghuir ni
e gamizir kaba ti nin damazimin bizir
muziariba, egha ni arazir igharazir
mamin ua na gami. Ni uan in-
gangarir gumazimin ovavir borir gin
otivamibar amuamin bizimin gun
na mikeme. O Ikiavira Itir Godin
Gavgavim, ki gumazir kinim, ezi ni
bar bizir ekiabar amuasa dar nan
akakasi.
18 Kamaghin amizi, ki manmaghin
ni mikimam? Ki nin ingangarir gu-
mazim, ezi ni na gifogha gifa.
19 O Ikiavira Itir God, ni uan ifon-
giamin gin ghua uan ingangarir gu-
mazim bagha bizir ekiar kam gami.
Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan
akakasi.
20 O Ikiavira Itir God, nin gavgavim
bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati.
E uan inazibar akatoribar oraghizi
moghin, ni uabira bar guizin God.
21 E Israelia, Isipin kalabusin itima,
ni uam e ini, egha ni e gamizi, e
nin gumazamizibar otifi. Kamaghin
amizi, nguazir kamin gumazamizir
igharaziba, me, e nin gumazamiz-
ibar min garir puvati. E nin gu-
mazamiziba kantrin kamin otogha
itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar
aviribar en akura. Ni gumazamizir

17:13: Hibru 1:5

igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar, dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi.

22 O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.

23 "O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarir gumazim ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighti a zurara kamaghira iki.

24 Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God.' Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam.

25 O nan God, ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

26 "O Ikiavira Itir God, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua, biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam damuti, a guizbangiram otogh.

27 O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh deraghvira nan ikizim damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam."

18

Devit midorozimin aven uan apaniba abira
(2 Samuel 8:1-18)

1 Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ua ghua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abinigha, Getin nguibar ekiam isava nguibar an boroghin itir maba sara ini. Ezi Filistiaba ua Israelia gativazir puvati.

2 Ezi gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abira. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa takisin min a ganidi.

3 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam, egha a kantri Hamatin boroghin iti. Dughiar kamin Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin me abini.

4 Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 7,000plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 1,000plan karisba ini, egha 100plan hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura.

5 Dughiar kamin Sirian Damaskusin nguibar ekiamin itiba, me Atrivim Hadateserin akuragh misoghasa zui. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire.

6 Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazamiziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

7 Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalemin ghu.

8 A uaghan Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba ini. Solomon gin brasin kaba inigha Godin Dipenimin bizir kabar ingari, brasin tengin bar ekiam ko Godin Dipenimin guarir akinir ruarir pumuning ko brasin itariba ko bizir igharaziba sara.

9 Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit kantri Soban Atrivim

18:8: 1 Atriviba 7:40-47; 2 Eghaghaniba 4:11-18

Hadateserɨn mɨdorozir gumaziba abɨragha gɨfa.
10 Dughiar avɨribar Hadateser faragha, Toin apanim gami. Kamaghɨn amizɨ, Devit Hadateserɨn mɨsoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghɨn Toi, uan otarim Hadoram, an ziar igharazim Joram, Devit bagha anemada. Egha a mɨgɨa ghaze, "Nɨ mangɨ nan dughiar aghuim a danɨngigh. Egh kamaghɨn a mɨkɨm suam, Kɨ orazi, nɨ Hadateser abɨragha gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, kɨ bizir nɨ amizir kam bagha bar akonge." Ezɨ Hadoram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasɨn ingariziba a ganɨdi.
11 Ezɨ Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fasa dagh inaba, eghtɨ da God baghvɨra ikiam. A kantrin igharaziba bar me mɨsogha inizir golba ko silvaba, a kamaghɨra dagh ami. Kar Idomia ko Moapia ko Amonia ko Filistiaba ko Amalekia.
12 Ezɨ Seruian otarim Abisai, Devitɨn mɨdorozir gumaziba inigha uaghira Idomia ko mɨsoghasa, Danganir Zarir Amangsɨzir Avɨrim Itimɨn ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezɨ me ariaghire.
13 Ezɨ Abisai, Idomian ganasa mɨdorozir gumaziba kantri Idomɨn tintinibar me arɨki. Ezɨ Idomian gumazamiziba Devitɨn apengan ikiava, dagɨaba isa takisɨn mɨn a ganɨdi. Danganir Devit mɨsoghasa zuiba bar, Ikiavɨra Itir God an akurvazima, an apaniba abɨri.
14 Devit Israelia bar me gativagha, guizɨn arazibar deraghavɨra uan gumazamizibagh ami.
15 Seruian otarim Joap, a mɨdorozir gumazibar dapanim. Ezɨ Ahilutɨn otarim Jehosafat, a gavmanɨn akɨnafariba osirir gumazir faragha zuim.
16 Ezɨ Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupɨn otarim, ezɨ Ahimelek, a Abiatarɨn otarim. Ezɨ Savsa, an atrivimɨn akɨnafariba osirir gumazim.
17 Ezɨ Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir mɨdorozir gumazibar, gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletɨn adarazir gumaziba. Ezɨ Devitɨn otariba gavmanɨn gumazir dapanir ekiabar iti.

19

Devit, mɨdorozimɨn Amonia ko Siriaba abɨra (2 Samuel 10:1-19)

1 Bizir kamɨn gɨn, Amonian Atrivim Nahas aremezɨ, an otarim an danganim inigha atrivimɨn oto.
2 Ezɨ Devit ghaze, "Kɨ arazir aghuimɨn Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimɨn na gami."
Kamaghɨn amizɨ, Devit apangkuvir mɨgɨrɨgɨabar Hanunɨn mɨkɨmasa uan abuir gumazir maba amada. Ezɨ me ghua otozir dughiamɨn,
3 kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim mɨgɨa ghaze, "Nɨ ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazɨ, me ziar ekiam nɨn afeziam danɨngasa ize? Bar puvatɨ. A ti ifar mongɨva en kantri getiva an ganasa oda me amadazɨ me ize. Egh me gɨn uan mɨdorozir gumaziba ko izɨ e gasɨghasɨgham."
4 Ezɨ Hanun akar kam baregha, Devitɨn abuir gumazibar suigha men ghuamasɨzibagh ise. Egha uaghan men korotiar ruariba arɨghara da aghorezɨ da bar otefe, ezɨ men mɨtiarakaba azenimra iti. Egha a me amadazɨ me ghue.
5 Ezɨ abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezɨ Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghɨn abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, "Ia Jerikon nguibar ekiamra ikɨ mangɨtɨ ian ghumasɨziba uam otivigh gɨvaghtɨ ia Jerusalemɨn izɨ."
6 Amonia kamaghɨn fo, me Devitɨn abuir gumazibagh amizir bizir kam, an a bagh bar men anɨngaghegham.

18:12: Onger Akaba 60:1

Kamaghin amizi, Hanun uan adarazi ko, me midorozir karisba ko karisbagh isin apia misozir midorozir gumazibagh ivezasa Mesopotemian adarazi ko, Sirian gumazir kantri Makan itiba ko, kantri Soban itir darazi bagha akam amada. Egha Hanun kantrin kabar midorozir gumazibagh ivezasa silvan maba amada, dar osimtizim 35,000 kilogremin tu.

7 Ezi me 32,000plan midorozir karisba isava Hanun ganingi. Ezi Makan atrivim uan midorozir gumaziba ko uaghan Hanunin akurvaghasa iza Medeban nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Amonin midorozir gumaziba uaghan uan nguibar ekiam ategha iza Israelia ko misoghasa uari akuvagha iti.

8 Ezi Devit kamaghin oraki, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui.

9 Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, nguibar ekiam avinizir divazir tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi atrivir men akurvaghasa izeziba uan adarazi ko, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti.

10 Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia faragha tu.

11 Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui.

12 Egha Joap kamaghin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragham.

13 Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh.”

14 Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue.

15 Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalemin ghu.

16 Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. Egha me uarir akurvaghasa gumazir maba amangizi, me ghua Sirian adarazir Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin itir gumazir maba ini. Ezi Sirian gumazir kaba iza men akura. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti.

17 Ezi Devit orazi, Siriaba iza uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua danganir Siriaba itimin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore.

18 Ezi Israelia midorozimin bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 7,000plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobakin misoghezi, a danganir kamrama areme.

19 Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir adarazi garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba ua Amonian akurvazir puvati.

20

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini
(2 Samuel 11:1; 12:26-31)

1 Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba inigha uan apanibav soghasa zui. Ezi azenir Devit Siriaba abirazimin gin, orangtizimin dughiam givasava amima, Joap midorozir gumaziba inigha Amonia misoghasa zui. Me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiam ekiarugha midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha, Jerusalemra iti.

Joap Israelia ko pamten Amonia ko misogha ghua Raban nguibar ekiam ini.

2 Ezi Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pin kozibar an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kamin ada ini.

3 Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sabar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalemin ghue.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(2 Samuel 21:18-22)

4 Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Geserin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir bar dafar ruarir mam misoghezi an areme, an ziam Sipai.

5 Dughiar igharazir mamin, Israelia ua Filistiaba ko uariv sosi. Ezi Jairin otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim Lami misoghezima an areme, a Goliatin aveghbuam. Lamin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

6 Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafar ruaribar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba.

7 Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav itima, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

8 Filistian gumazir kaba, me gumazir bar dafar ruarir Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

21

Devit gumazamiziba medi
(2 Samuel 24:1-25)

1 Dughiar mamin, apanibagh amir gumazim Satan, osimtizim Israelia daningasa, egha gumazamiziba mengasa Devitin nighnizim fe.

2 Ezi Atrivim Devit Joap ko midorozir gumazibar gumazir dapanir igharazir mabav gia ghaze, “Ia mangi Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia kantrin danganiba

20:1: 2 Samuel 11:1 **20:5:** 1 Samuel 17:4-7

bar adar mangi, notin amadaghan
Danin nguibar ekiam ikegh, mangi
sautin amadaghan Berseban nguibar
ekiamin otogh, gumazamiziba bar
me mengegh. Ki e uan gumazamiz-
ibar dibobonim gifoghasa."
3 Ezi Joap kamaghin atrivim
ikaragha ghaze, "Atrivim, nan gu-
mazir ekiam, ki kamagh ifonge,
Ikiavira Itir God, a gumazamizibar
dibobonim damighti a bar ghua-
vanabogh, egh bar avirasemegham.
Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga
uaning, gumazamiziba mengamin
ingangarim, kar en ingangarim
puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar
kam damuasava ami? Arazir kam ti
osimtizim Israelia danigham."
4 Ezi atrivim gumazamiziba men-
gasa gavgavigha Joap abiraghbirasi.
Kamaghin amizi, Joap uan midorozir
gumazibar dapaniba ko atrivim
ategha Israelian gumazamiziba men-
gasa ghue. Egha me gin uamategha
Jerusalemin ize.
5 Me ghua otivigha givagha, Joap
ghua kamaghin me uan darorimin
gun atrivim geghari, "Israelia
bar moghira, men dibobonim
1,100,000plan gumazibar tu, me
midorozir gumazibar ingangarim
damuam. Ezi Judan gumazibar
dibobonim a 470,000plan tu."
6 Ezi Joap ingangarir atrivim a
ganingizir kam bar a gifongezir
puvati, kamaghin amizi, a Livain
anabam ko Benjaminin anabamin
adarazi mengezir puvati.
7 Ezi me Israelian gumazamiziba
medir arazir kam, God bar a gi-
fongezir puvati. Kamaghin amizi, a
mizazim Israelia gase.
8 Ezi Devit kamaghin God ko migei,
"Ki bar onganigha midorozir gumaz-
iba menge. Ki arazir kurar kamin
osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira
Itir God, ga uaning, ki amizir arazir
kurar kam, ni a gin amadagh."
9-10 Ezi Gat, a gumazir Devit bagha
Godin akam inigha izim, Ikiavira Itir
God kamaghin a migia ghaze, "Ni
mangi Devit mikemegh, 'Ki Ikiavira
Itir God, ki guizbangira migei, ki
3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni
dar tam ginabaghti, ki anarira gin
mangiva, a isi ni daningam.' "
11 Ezi Gat Devit bagha ghua ka-
maghin Ikiavira Itir Godin akamin
gun a migei, "Ikiavira Itir God tuavir
3plan kabar tam amisivasa ni bagha
mikeme.
12 Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam
nin kantrin otivasa, ni ifonge? O,
apaniba izi ia misogh ian agintighti,
ia ari mangi 3plan iakinibar danganir
igharazibar ikiam? O, Ikiavira Itir
God arimariar kuratam amadaghti
an enselin dafarimin nin kantrin gu-
mazamiziba 3plan aruebar me ba-
tivam? Ni bar deraghvira nighnigh
uan ifongiamin na mikemeghti, ki
uamategh mangi na amadazir Godin
mikimam."
13 Ezi Devit bar atiatigha kamaghin
Gat migei, "Ni na migeir akar kam,
osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo,
Ikiavira Itir God a zurara apangkuvir
God. Kamaghin, a bizir manam a
damusi a damu. Ki kamaghin aghua,
gumazamiziba e gasighasigham."
14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God arimariar kuram amadazi,
Israelian 70,000plan gumazamiziba
ariaghire.
15 Ezi God Jerusalem gasighasighasa
uan ensel amada. Egha Ikiavira Itir
God garima, enselin kam Jerusalem
gasighasighasa zui, ezi a osimtizir
kurar kam gumazamizibar aningan
men apangkuvigha, uan nighnizim
giragha ensel migia ghaze, "Marki.
Me atakigh." Dughiar kamin Ikiavira
Itir Godin ensel witin ovizibar iniba
kua dar dagheba isir danganimin
boroghin iti. Ezi danganir kam,
an Araunan nguazim, a Jebusian
ikizimin gumazim, an ziar igharazim
Ornan.
16 Ezi Devit Israelian gumazir
dapaniba ko azirakar korotiaba
aghuigha iti. Egha Devit kogha pin
garima, Ikiavira Itir Godin ensel,
midorozir sabam uan agharimin
an suiragha overiam ko nguazimin

tizimin tughav ikia Jerusalem gasighasighasa an akuighav iti. Ezi Devit uan gumazir dapaniba ko nguazim girigha uan guaba isa nguazim mitua.

17 Egha Devit enselin kamin ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumazamizir kaba, me sipsipbar min iti, mevzika, me osimtizir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh."

18 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Devit mikimasa kamaghin Gat migei, "Ni Jebusian gumazim Araunan witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozitamin ingarigh."

19 Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kamin oto.

20 Dughiar kamin, Arauna uan otarir 4pla ko witin dagheba isa iti. Egha me enselin ganigha, otariba ara ghua monge.

21 Arauna garima, Devit a bagha izi. Kamaghin, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin ghua tevimning apirigha uan guam nguazim mitua.

22 Ezi Devit kamaghin Arauna migei, "Ki witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganir kam, ki a givezasa izi. Ni an ivezim manmaghin aneri si, ki bar a givezam. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham."

23 Ezi Arauna kamaghin Devit migei, "Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba sara, ni pura da iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiriba God daningisi, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan avim arighsi, witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir ter ararir kaba daziba bagh ada inigh. Ni wit tuamin ofa damusi, witin kaba inigh. Atrivim, bizir kaba ki bar ada isa ni ganidi."

24 Ezi Atrivim Devit kamaghin a ikaragha ghaze, "Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam."

25 Egha Devit nguazir otevir kam giveza, 7 kilogrem gol isa Arauna ganingi.

26 Egha Devit danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit gumazamiziba bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsiziba baregha, overiamin avim amadazi, a izaghira ofa gamir dakozimin itir ofabar isi.

27 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi, ensel midorozir sabam uam a isa an danganim gati.

28 Dughiar kamin, Devit Araunan nguazimin ikia garima, Ikiavira Itir God an migirigiaba barasi. Kamaghin amizi, Devit danganir kamin ikia Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami.

29 Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofaba bar isia mighirir ofa gamir dakozim, Gibeonin nguibar ekiamin uari akuvir danganimin iti. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Moses Purirpenir kamin ingari.

30 Ezi dughiar kamin Devit Ikiavira Itir Godin enselin midorozir sabamin atiatingi, kamaghin amizi, a Gibeonin mangi Godin ifongiam gifofoghan aghua.

22

1 Egha Devit Araunan nguazimra

21:17: 2 Samuel 24:17

ikia kamaghin migei, “E kagh Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaram. Eghti ofan bar isia mighiribar amuamin ofa gamir dakozim uaghan kagh ikiam, eghti Israelia kagh iziva ofabar amuam.”

Devit Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarasa biziba akiraghasi

(Sapta 22--29)

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram

2 Kantrin igharazibar gumazamizir maba izegha Israelian nguazimin itima, Atrivim Devit men diagha me akuvagha ingangarim me ganingi. Marazi a dagiaba aghorasa me amisevegha me mikeme, eghti dagiar kaba me bar deravira da aghoram. Eghti me da inigh Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingaram.

3 Ezi Devit dikonibar ingarasa ainin bar aviriba inigha, ainin igharazibar itiar akaba gavgavim dar aningasa dar ingari. Egha a uaghan brasin bar aviriba inigha da akufa, ezi gumazitam dar osimtiziba tuisighan iburagham.

4 Ezi Tair ko Saidonin nguibar ekiamningin itir gumaziba, temer sidan aviriba inigha Devit bagha ize, ezi gumazitam dar dibobonim mengan iburagham.

5 Devit tighar ovengamin dughiamin, a kamaghin migei, “Nan otarim Solomon, a bar otarir igiam, egha a dipenibar ingaramin arazibagh fozir puvati. Ezi ki kamaghsua, Solomon Ikiavira Itir God bagh Dipenir bar aghuitamin ingarighti, kantribar gumazamiziba bar moghira Dipenir kam bagh bar akuegh, egh ziar ekiam isi a daningam. Kamaghin amizi, ki uabi Solomon bagh biziba inigh da arighti, a Dipenimin ingaram.”

6 Egha Devit uan otarim Solomon mikemeghti a Ikiavira Itir God, Israelian God bagh Dipenimin ingarasa, Solomonin diazi a izi.

7 Egha David kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, ki uabi Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenir tamin ingarasa nighnisi, eghti gumazamiziba Godin boroghin izi an ziam fam.

8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ‘Devit, ni na bagh Dipenitamin ingaran kogham. Ni midorozir aviribagh amua gumazir aviribav suaghariki. Ki nin garima, ni bar gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni ingangarir kam damuan ki aghua.

9 Ki otarir tam ni daningasa, eghti an atrivimin otogh dabirabir aghuim ko avughsazim gumazamizibar aningam. Eghti ki kantrin igharazibar amuti, me an aningaghan kogham. Borir ki daningamin kam, ni ziam, “Solomon,” a datigh.* Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, ki dabirabir aghuim, ko navir amirizim, ko avughsazim Israelia daningam.

10 Atrivir kamra, Dipenir gumazamiziba nan boroghin izi nan ziam famimin ingaram. A nan otarimin otoghti, ki an afeziamin otogham. Eghti an ovavir boribar gumazibara ki me damuti, me zurara Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam.’ ”

11 Egha Devit ua kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, Ikiavira Itir God ni ko iki, egh nin akuraghti, ni Ikiavira Itir God, en God uabi mikemezi moghira a bagh deravira Dipenimin ingar.

12 Ikiavira Itir God fofozir aghuim ko nighnizir aghuim ni daningasa ki ifonge, egh a ni amiseveghti ni Israelian atrivimin otoghamin dughiamin, ni deravira Ikiavira Itir God, en God, an Arazibar gin mangi.

13 Solomon, ni deravira uabi geghuv, egh Ikiavira Itir God Israelia e bagha Moses ganingizir arazir a

22:7: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14 **22:8:** 1 Atriviba 5:3; 1 Eghaghaniba 28:3 * **22:9:** Hibrun akamin ziar kam, “Solomon,” a mong akar kam ko voroghira ghu, “dabirabir aghuim ko navir amirizim ko avughsazim.” **22:13:** Josua 1:6-9

ifongeziba, ko bizir a damuasa e
mikemezibar gin mangiti, bizir ni
damuamiba deraviram otivam. Ni
mitigh bar gavgavigh, egh atiatingan
marki. Ni bizitam ateghti, a ni damuti
ni digavir kuram damigh puram
onganan marki.

14 "Ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingarasa bar ingangarir dafam
gamua 3,500 tan gol ko 35,000 tan
silva akufa. Egha ki uaghan bras ko
ainin aviriba akufa, eghti gumaziba
dar osimtizim gifofoghsi iburagham.
Egha ki uaghan temeba ko dagiaba
arighizi da iti. Eghti ni taba uam ada
inigh.
15 Ni ingangarir gumazir aviriba
iti. Kar dagiaba aghorir gumaziba,
ko dagiabar dipenibar ingaramin fo-
foziba itir gumaziba, ko gumazir
dipenibar ingariba ko gumazir bizir
guar aviribar ingaramin fofozir gu-
maziba,
16 mati gol ko silva ko bras ko ainin
ingarir gumaziba. Ni ingangarim
damuti, Ikiavira Itir God ni ko ikiam."

17 Egha Devit gin, Solomonin akur-
vaghasa Israelian gumazir dapani-
bav gei.
18 A kamaghin me migei, "Ia fo,
Ikiavira Itir God, en God ia ko iti. A na
ataghizima, ki fomira nguazir kamin
itir gumazamizir avirim misogha me
agifa. Ezi me datirighin a ko ian
apengan iti. Ezi arazir kamin, a
dabirabir aghuim ko navir amirizim
ia ganingizi, ia deravira apiaghav
itima, apaniba ua ia misozir puvati.
19 Kamaghin amizi, ia datirighin
bar nighnizir vamira iki, egh ia bar
gavgavigh Ikiavira Itir Godin Gav-
gavimin ifongiamin gintigh. Egh
ia datirighin Ikiavira Itir God, ian
Godin Dipenimin ingarigh. Egh gin ia
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam ko itariba inigh,
Dipenir kamin dar arikigh. Dipenir
kamin, gumazamiziba Ikiavira Itir
Godin boroghin iziva an ziam fam."

23

1 Devit ghurigha givazir dughiamin,
a uan otarim Solomon amisevezi, a
Israelian atrivimin oto.

Devit Livaiba bagha ingangariba amisefi

2 Atrivim Devit Israelian gumazir
dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko
Livaiba akufa.
3 A mikemezima, gumaziba Li-
vain anabamin adarazi medima,
Livaibar gumazir 30plan azeniba
ikia dagh afiraziba, men dibobonim
bar moghira 38,000plan gumaziba.
4 Ezi Devit kamaghin migei, "Gu-
mazir kabar 24,000pla, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ingangaribar
ganam. Eghti men 6,000pla,
akinafariba osirir ingangariba ko
kotiaba tuisighamin ingangaribar
amuam.
5 Eghti men 4,000plan gumaziba,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar ak-
abar gan a geghuv iki. Eghti men
4,000pla, Ikiavira Itir Godin ziam fisi
buaba ko gitabav soghamin ingan-
garibar amuam. Ki Godin ziam fasa
sighaba ko dibiarir guar aviribar in-
gari. Eghti me bizir kaba inigh an
ziam fi."
6 Livain anabam 3plan ikiziba iti.
Egha me Livain otarir 3plan kabar
otifi: Gerson, Kohat ko Merari. Ezi
Devit datirighin men gumaziba isa
3plan ikizir kabar me ariki, eghti me
uan ingangaribar amuam.
7 Gerson otarir pumuning iti,
Ladan ko Simei.
8 Ezi Ladan otarir 3pla iti. Otarir
ivariam Jehiel, ezi an dozimning, Se-
tam ko Joel.
9 Me bar moghira Ladanin adarazir
gumazir dapaniba. Ezi Simei otarir
3pla iti, kar Selomot ko Hasiel ko Ha-
ran.*
10 Ezi Simei otarir 4pla iti: Jahat
ko Sina ko Jeus ko Beria. Sinan ziar
mam, Sisa.
11 Jahat, a Simein otarir ivariam,
ezi Sisa, an girara irim. Ezi Jeus

23:1: 1 Atriviba 1:1-40 * **23:9:** Simein boribar dibobonir ves 9in itim, a ves 10 ko 11 min zuir puvati. Kamaghin amizi e fozir puvati, dibobonir manam a guizbangira.

ko Beria otarir aviriba puvati, kamaghin amizi, aningin ovavir boriba uari isafuragha uan ziaba osirigha ikizir vamiran otogha iti.

12 Ezi Kohat otarir 4pla iti: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel.

13 Amramin otarimningin ziamning kara: Aron ko Moses. Ikiavira Itir God Aron ko an ovavir boriba amisefe, eghti me zurara gumazamiziba God ganidir bizibar ganam. Egh uari akuvamin dughiabar, me Ikiavira Itir Godin damazimin pauran mughuriar aghuim zuiba tuva mughuriar aghuim damuti an otivam. Me uaghan Ikiavira Itir Godin ingangarim damu, egh uaghan an azangsighti, a deravira gumazamizibar amuam.

14 Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, an ovavir boriba uaghan Livain anabamin gumazir igharazibar min otivigha iti.

15 Mosesin otarimningin ziamning kara: Gersom ko Elieser.

16 Ezi Gersomin otarir ivariamin ziam: Sebuel.

17 Ezi Elieser otarir vamira iti, an ziam Rehabia. Ezi Rehabia ovavir borir bar avirim iti.

18 Ezi Kohatin otarim Ishar, ezi Ishar, an otarir ivariam Selomit.

19 Ezi Kohatin otarir igharazir mam Hebron, an otarir 4pla iti. An otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam.

20 Ezi Kohatin otarir igharazim Usiel, an otarir pumuning iti. An otarir ivariam Maika, ezi an girara irim Isia.

21 Ezi Livain otarir igharazim Merari, an otarimningin ziamning kara: Mali ko Musi. Ezi Malin otarimningin ziamning: Eleasar ko Kis.

22 Ezi Eleasar otariba puvatigha areme, a guivibara iti. Ezi an guivir kaba me kaghira uan afeziar dozim Kisin otaribar iti.

23 Ezi Musi otarir 3pla iti: Mali ko Eder ko Jeremot.

24 Gumazir kaba bar moghira Livain ovavir boriba, egha me bar Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba. Me Livain anabamin adarazir ziaba osira izaghirir dughiamin, me men ziaba vaghvagha men adarazir ziabar apengan men ziaba osiri. Ezi Livain anabamin adarazir 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim gami.

25 Devit faragha kamaghin mikeme, “Ikiavira Itir God, Israelian God, avughsazir bar aghuim uan gumazamizibagh aningi, egh a uabi Jerusalemin iki mamaghira ikiam.

26 Kamaghin amizi, datirighin Livaiba ua Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofabagh amir biziba ater daruan kogham.”

27 Ezi gumaziba gin Devitin akar abuananabar gin ghua, egha Livain anabamin gumazibar ziaba osira uaghiri. Ezi Livain anabamin 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa men ziaba isi.

28 Livaibar ingangarim kamakin.† Me Aronin ovavir boribar akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin ingangarim iti. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven me uari akuvir danganiba ko danganir an avinizir divazimin aven itibar ganamin ingangarim iti. Ikiavira Itir God bagha misevezir itarir ekiaba ko itarir doziba, da Ikiavira Itir Godin damazimin mizeghti, Livaiba bizir kabar amuti da ua zueghamin ingangarim iti. Egha Livaiba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamin ingangarir igharazir maba uaghan iti.

29 Me God ganidir bretin rubuzibar pozir pumuningin ganamin ingangarim ikia, egha uaghan wit tuamin ofa bagh plauan aghuiba, ko

23:13: Ua Me Ini 28:1 **23:26:** Godin Araziba 10:8 **23:28:** Diboboniba 3:5-9 † **23:28:** E kamaghin gari, Devitin akam ves 26in gifa. Marazi ghaze akar kam ves 28in ikegha ghua ves 32in tu, a uaghan Devit migei.

yis puvatizir bisketba, ko bret tu-
amin ofaba, ko plauan me olivin
borem sara veregha ingarizir bretba
bar dar ganam. Me uaghan ofan
kabar amuamin daghebar gan dar
osimtiziba tuisighamin ingangarim
iti.
30 Egha mizaraziba ko guaratiziba
bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin
izi a minabiva an ziam famin ingan-
garim iti.
31 Me uaghan Ikiavira Itir God bagh
ofan bar isia mighiribar amusi, me
Sabatin dughiaba ko iakinir igiaba
otivir dughiabar isar ekiaba, ko uari
akuvir dughiaba, me arazir kam
damu mamaghira iki. Godin Akar
Gavgaviba mikemezi moghin, me
dar gin mangiva dughiar ekiabar
vaghvagh ofan manaba ko ofaba
manmaghin dar amuam. Livaiba
zurara Ikiavira Itir Godin damazimin
an ziam famin ingangarim iti.
32 Livaiba Ikiavira Itir God Bati-
vamin Purirpenim ko an Dipenimin
ganamin ingangarim iti. Egh me
uaghan uan adarasi, kar Aronin
ovavir boriba, me men akurvagh
Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingan-
garibar amuam.

24

Devit Godin ingangarim damuasa ofa gamir gumaziba amisiva me arisi

1 Kar Aronin ovavir boribar ikiziba.
Aronin otaribar ziabar kara: Nadap,
Abihu, Eleasar ko Itamar.
2 Ezi Nadap ko Abihu, aningin
afeziam ikiavira itir dughiamin,
aning aremegha boriba puvati. Ka-
maghin amizi, Eleasar ko Itamar,
aningra ofa gamir gumazimningin
oto.
3 Ezi Devit atrivimin itir dughiamin,
a kamaghsua, ofa gamir gumazibar
ingangariba deraviram otivam. Ka-
maghin amizi, a ofa gamir gumazibar
ikiziba vaghvagha ingangarim bagha
me amisefe. Ezi Sadok ko Ahimelek
an akuragha ingangariba isa ofa
gamir gumazibagh anidi. Sadok, a
Eleasarin ovavir boribar mav, ezi
Ahimelek a Itamarin ovavir boribar
mav.
4 Aning garima, Eleasarin ovavir
boriba gumazir dapanir aviriba iti.
Kamaghin amizi, aning me tuiragha
me isa 16plan ikizibar me ariki. Ezi
Itamarin ovavir boriba, gumazir
dapanir aviriba puvati. Kamaghin
amizi, aning me tuiragha me isa
8plan ikizibar me ariki.
5 Devit ofa gamir gumazibar in-
gangarim bagha gumaziba amisevir
dughiamin, a Eleasarin ikizimin
gumazibara amisevir puvati, o
Itamarin ikizimra amisefe, pu-
vati. A virara aningin ikizimningin
gumaziba amisivam. Aningin
ikizimning me uaghara Godin in-
gangarir kam damuamin gumaziba
iti. Egha me uaghara Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven ingangarim
damuamin gumaziba iti. Kamaghin
amizi, me satu gikarara gumaziba
amisefe.
6 Eleasar ko Itamarin ikizimningin
ovavir boriba, uari gitavtagha
uaghara satu gikararava ofa
gamir gumaziba amisefi. Me me
amisevegha givazi, akinafariba osirir
gumazim Livain anabamin gumazim
Netanelin otarim Semaia, a men
ziaba osiri. Ezi Atrivim Devit uan
ingangarir gumazibar garir gumaz-
iba ko, ofa gamir gumazim Sadok ko,
ofa gamir gumazim Abiatarin otarim
Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko
Livaibar ikizibar gumazir dapaniba,
me bar moghira Semaian garima, a
ziaba osiri.
7 Me faraghavira satu gikararai
dughiamin, me Jehoiaripin ikizim
amisefe. Namba 2 Jedaian ikizim,
8 namba 3 Harimin ikizim, namba
4 Seorimin ikizim,
9 namba 5 Malkian ikizim, namba 6
Mijaminin ikizim,
10 namba 7 Hakosin ikizim, namba
8 Abiyan ikizim,
11 namba 9 Jesuan ikizim, namba
10 Sekanian ikizim,
12 egha namba 11 Eliasipin ikizim,
namba 12 Jakimin ikizim,

24:2: Ofa Gami 10:1-2

13 namba 13 Hupan ikizim, namba
14 Jesebeapin ikizim,
14 namba 15 Bilgan ikizim, namba
16 Imerin ikizim,
15 namba 17 Hesirin ikizim, namba
18 Hapisesin ikizim,
16 namba 19 Petahian ikizim,
namba 20 Jeheskelin ikizim,
17 namba 21 Jakinin ikizim, namba
22 Gamulin ikizim,
18 namba 23 Delaian ikizim, egha
namba 24 Masian ikizim.
19 Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
mangi ingangaribar amuasa ofa
gamir gumazibar ikizir kabav sefe.
Men inazir afeziam Aron fomira in-
garizi moghin, me ingaram. Ikiavira
Itir God, a Israelian God, a fomira
ingangarir kam damuasa Aron
mikeme.

Livaibar ikizibar ziaba

20 Kar Livain ovavir borir igharaz-
iba, me uan ikizibar gumazir dapani-
bar iti. Men ziabar kara:

Sebuel, an ziar igharazim Subael, a
Amramin ovavir boribar mav.
Ezi Jedea, a Sebuelin ovavir
boribar mav.
21 Ezi Isia, a Rehabian ovavir
boribar mav, a men gumazir
dapanim.
22 Ezi Selomit, a Isharin ovavir
boribar mav.
Ezi Jahat, a Selomitin ovavir
boribar mav.
23 Ezi Hebron* otarir 4pla iti: an
otarir ivariam Jeria, ezi an girara
irim Amaria, ezi namba 3 Ja-
hasiel, ezi namba 4 Jekameam.
24 Ezi Maika, a Usielin ovavir
boribar mav.
Ezi Samir, a Maikan ovavir boribar
mav.
25 Ezi Isia, a Maikan dozim.
Ezi Sekaraia, a Isian ovavir boribar
mav.
26-27 Merarin ovavir borimningin
ziamning kara: Mali ko Musi.
Guizbangira, aning Merarin
otarim Jasian otarimning.
Merarin otarir igharazibar ziabar
kara: Soham, Sakur ko Ipri.†
28-29 Malin otarimningin ziamning
kara: Eleasar ko Kis. Eleasar
otariba puvati.
Ezi Jeramel, a Kisin ovavir boribar
mav.
30 Ezi Musin otaribar ziaba kara:
Mali ko Eder ko Jeremot.

Gumazir kaba, me Livain anabamin
ikizibar gumaziba.
31 Livain anabamin ikizibar gu-
mazir dapaniba uan doziba ko,
ingangarir manam damusi satu
gikararang Livain anabamin ikizibav
kemeghti, me a damuam. Aronin
ikizimin ofa gamir gumaziba, kar
men aveghbuaba, me amizir araz-
ibar mirara me dagh ami. Ezi Atrivim
Devit, ko Sadok, ko Ahimelek, ko ofa
gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar
gumazir dapaniba, me bar moghira
men garima, me satu gikararai.

25

Devit Godin Dipenimin ighiam damuasa Livaibar adarazi amisefe

1 Devit uan midorozir gumazibar
dapaniba ko, me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven an ziam famin in-
gangaribar amuasa gumazir maba
amisefe. Men ziabar kara: Asapin
ovavir boriba, ko Hemanin ovavir
boriba, ko Jedutunin ovavir boriba.
Me Ikiavira Itir Godin akam gumaza-
mizibav mikinamin ingangarim ikia
egha gitan guar aviriba ko tambarin-
bav sogh uaghan akam me mikinam.
Men ziaba ko ingangarir me amibar
kara:

2 Asapin otaribar tongin, me Sakur
ko Josep ko Netania ko Asarela
me amisefe. Asap uabi me gati-
vagha men gari, egha atrivim
me migeir dughiabar, me Godin
akam akuri.
3 Me Jedutunin otaribar tongin,
6plan gumazir kaba amisefe:

* **24:23:** Ziar kam Hebron, a Hibrun akamin vezin kamin itir puvati. Egha vezin kam 1 Eghaghaniba 23:19in mirara ghu, ezi Hebronin ziam ves 23:19in iti. † **24:26-27:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deragha abighizir puvati.

Gedalia, Seri, Jesaia, Simei,*
Hasabia ko Matitia. Ezi men
afeziam Jedutun me gativagha
men gari. Me Ikiavira Itir Godin
akamin gun migiava a minabava,
an ziam fava gitan igharagha
garibav sogha ighiabagh ami.
4 Ezi Hemanin otaribar tongin, me
gumazir kaba amisefe. Bukia,
Matania, Usiel, Sebuel, Jerimot,
Hanania, Hanani, Eliata, Gidalti,
Romamtieser, Josbekasa, Maloti,
Hotir ko Mahasiot.
5 Heman, a Godin akam isi
atrivimin mikimamin ingangarim iti.
God faragha ziar ekiam isi Heman
daningasa akam akiri. Kamaghin
amizi, an otarir 14pla ko guivir 3pla
a ganingi.
6 Ezi Heman uan otaribagh ati-
vagha men garima, me Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven, an ziam
famin ingangariba iti. Me gitan
igharagha gariba ko tambarinbav
sogh an ziam fiva ighiaba bangam.
Ezi Atrivim Devit Asap ko Jedutun
ko Heman gativagha men gari.

7 Gumazir kaba ko Livain igharazir
ighiabar amuamin foziba, men
dibobonim 288. Me bar deravira
ighiabagh amir fofozim ini, egha me
bar deravira gitabav sogha fo.
8 Me bar moghira, satu gikararang
foghasa, terara ingangarimin faragh
mangam. Gumazir igiaba, o gu-
mazir ghuriba, o gitabagh ikarara
bar fogha givaziba, o tighar gitabagh
ikararangamin fofozim iniamiba, me
bar satu gikararai. Men ikiziba vagh-
vagha 12plan gumaziba iti.

9 Me faraghavira satu gikararava,
Asapin ikizimin gumazim Josep
ko an adarazi amisefe.
Egha namba 2in dughiamin,
Gedalia ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
10 Egha namba 3in dughiamin,
me Sakur ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
11 Egha namba 4in dughiamin, me
Seri, an ziar igharazim Isri, me
an otariba ko an adarazi amisefe.
12 Egha namba 5in dughiamin, me
Netania ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
13 Egha namba 6in dughiamin,
me Bukia ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
14 Egha namba 7in dughiamin,
me Asarela, an ziar igharazim
Jesarela, me an otariba ko an
adarazi amisefe.
15 Egha namba 8in dughiamin,
me Jesaia ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
16 Egha namba 9in dughiamin, me
Matania ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
17 Egha me namba 10in dughiamin,
Simei ko an otariba ko an adarazi
amisefe.
18 Egha me namba 11in dughiamin,
Usiel, an ziar igharazim Asarel,
me a ko an otariba ko an adarazi
amisefe.
19 Egha me namba 12in dughiamin,
Hasabia ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
20 Egha me namba 13in dughiamin,
Sebuel, an ziar igharazim Sub-
ael, me an otariba ko an adarazi
amisefe.
21 Egha namba 14in dughiamin,
me Matitia ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
22 Egha namba 15in dughiamin,
me Jerimot ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
23 Egha namba 16in dughiamin, me
Hanania ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
24 Egha namba 17in dughiamin, me
Josbekasa ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
25 Egha namba 18in dughiamin,
me Hanani ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
26 Egha namba 19in dughiamin,
me Maloti ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
27 Egha namba 20in dughiamin,
me Eliata ko an otariba ko an
adarazi amisefe.

* **25:3:** Ziar kam, "Simei," datirighin Hibrun akamin itir puvati. A fomira ike, egha datirighin itir puvati. Ves 17 Simein gun migei.

28 Egha namba 21in dughiamin, me
Hotir ko an otariba ko an adarazi
amisefe.
29 Egha namba 22in dughiamin,
me Gidalti ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
30 Egha namba 23in dughiamin, me
Mahasiot ko an otariba ko an
adarazi amisefe.
31 Egha namba 24in dughiamin, me
Romamtieser ko an otariba ko an
adarazi amisefe.

26

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

1 Livain anabamin gumazir maba,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar ak-
abagh eghuva dar garir gumaziba.
Men ziabar kara:

Meselemia, a Koren otarim, a
Asapin adarazir mav, egha a
Koran ikizimin gumazim.
2-3 Ezi Meselemian otaribar zi-
abar kara: An otarir ivariam
Sekaraia, ezi namba 2 Jediael, ezi
namba 3 Sebadaia, ezi namba
4 Jatniel, ezi namba 5 Elam, ezi
namba 6 Jehohanan, ezi namba
7 Elioenai.
4-5 God deragha Obetidom gamima,
an otarir aviriba iti. Men zi-
abar kara: An otarir ivariam Se-
maia, ezi namba 2 Jehosabat, ezi
namba 3 Joa, ezi namba 4 Sakar,
ezi namba 5 Netanel, ezi namba
6 Amiel, ezi namba 7 Isakar, ezi
namba 8 Peuletai.
6 Ezi Obetidomin otarim Semaia, an
otarir maba iti. Me gumazir bar
aghuiba egha bar gavgafi, kam-
aghin amizi, me uan ikizibar gu-
mazir dapanibar otifi.
7 Semaian otaribar ziabar kara:
Otni, Refael, Obet, Elsabat, Elihu
ko Semakia. Elihu ko Semakia
bizir aviribar ingaran bar fo.
8 Obetidomin ikizimin 62plan gu-
maziba, me bar gumazibar garir
gumaziba, egha me bar gavgav-
igha uan ingangaribagh fogha
dagh ami.
9 Ezi Meselemian ikizimin gumazir
18pla, me bar deravira uan in-
gangaribagh fogha dagh gami.
10-11 Hosa, a Merarin ikizimin gu-
mazim. Hosan otaribar kara: An
otarim Simri, a men dapanimin
iti. (Simri, a guizbangira Hosan
otarir ivariam puvati. An
afeziam an amisevezi, a gumazir
dapanimin oto.) Ezi namba 2
Hilkia, ezi namba 3 Tebalia,
ezi namba 4 Sekaraia. Hosan
ikizimin 13plan gumaziba, me
tiar akabar garir ingangarim iti.

12 Itiar akabar garir gumazir da-
panir kaba, me uan ikiziba ko, me
Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar ak-
abar ikia dagh eghuva dar garir in-
gangarim gami, mati Livain gumazir
igharaziba uan ingangaribagh ami
moghin ami.
13 Ikizir kabar gumaziba bar
moghira satu gikararang fofoghasa,
me Ikiavira Itir Godin Dipenim itiar
akar manamin gan a geghuvam. Men
ikizim aviraseme, o avirasemezir
puvati, ikizir kabar gumaziba bar
moghira ingangarim iniam.
14 Me satu gikarara kamaghin
foghasa, terara aruem anadi naghin
itir itiar akamin gan a geghuvam. Ezi
satu Meselemia amisefe. Ezi gin me
ua satu gikarara kamaghin foghasa,
Sekaraia itiar akar manamin gan
a geghuvam, ezi satu itiar akar
notin itim amisefe. Sekaraia, a
Meselemian otarim, egha nighnizir
aghuiba anidir gumazim.
15 Ezi satu gin sautin amadaghan
itir itiar akamin gan a geghuvasa
Obetidom amisefe. Egha satu, dan-
ganir biziba arizibar ganamin ingan-
garim bagha an otariba amisefe.
16 Egha satu, aruem uaghiri naghin
itir itiar akam ko itiar akar me
kamaghin diborim Saleket, aningin
ganasa, Supim ko Hosa amisefe.
Saleketin itiar akam, a pin ghua-
vanadir tuavimin boroghin iti. Me
itiar akar kabar ganamin ingan-

26:4-5: 2 Samuel 6:11; 1 Eghaghaniba 13:14

garim damuasa, me ikizir kaba amisefe, eghti ikizitam faragh ingarighti, gin ikizir igharazitam men danganim inigh ingaram.*

17 Arueba bar zurara, Livain 6pla aruem anadi naghin itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla notin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla sautin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi. Ezi 4pla danganir me biziba arizibar gara a geghufi. Me gumazir pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati, egha ua pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati.

18 Ezi 6plan gumaziba, aruem uaghiri naghin itir itiar akamin gara a geghufi.† Pumuning dipenimin gara a geghufi, ezi 4plan gumaziba tuavimin gari.

19 Gumazir itiar akabar garir kaba bar moghira Kora ko Merarin ikizimningin adarasi.

Livaiba amir ingangarir maba

20 Livaibar gumazir mam Ahiya, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazim. Egha a uaghan gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha anidir bizir aghuiba itir danganimin gari.

21 Ezi Gersonin otarim Ladan, an ikizimin gumazir mam, an ziam Jehiel.

22 Ezi Jehielin otarimning, Setam uan aveghbuam Joel ko, aning Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir ingarim iti.

23 Ezi Amram ko Ishar ko Hebron ko Usielin ikiziba, me bar ingangariba iti. Men ingangaribar kara:

24 Amramin ikizimin gumazim Sebuel, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazir dapanim. A Mosesin otarim Gersom, an ovavir boribar mav.

25 Sebuelin ikizimin gumazir mam iti, an ziam Selomit. A Gersomin aveghbuam Elieser, an ovavir boribar gumazim. Elieser, a Rehabian afeziam, ezi Rehabia, a Jesaian afeziam, ezi Jesaia, a Joramin afeziam, ezi Joram, a Sikrin afeziam, ezi Sikri, a Selomitin afeziam.

26 Gumazamiziba God bagha anidir bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, Selomit uan adarazi ko, me bizir aghuir kabar gara dagh eghufi. Atrivim Devit, ko ikizibar gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar gumazir dapaniba bizir aghuir kaba God bagha dagh inaba.

27 Me midorozibagh amir dughiabar, me uan apaniba abira men bizir aghuir aviriba ini. Egha me gin God bagha bizir kabar mabagh inabagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim damuasa da inigha ize.

28 Bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir kabar maba, Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ko Atrivim Sol, ko Nerin otarim Apner, ko Seruian otarim Joap, me da isa God ganingi. Ezi Selomit uan adarazi ko bizir kaba bar dagh eghuva dar gari.

29 Ezi Isharin ovavir boribar tongin, me Kenania uan otariba ko, gavmanin ingangaribar amuasa me amisefe. Me akinafariba osirir ingangaribagh amua kotin aven Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi.

30 Ezi Hebronin ovavir boribar tongin, me Hasabia ko an adarazir 1,700plan gumaziba amisevezi, me gavmanin ingangarim gami. Me Israelin nguazir aruem uaghiri naghin ikegha ghua, Jordanin Fanemin otozimin, me gavmanin ingangariba bar dagh ativagha dagh ami. Gumazir kaba me gav-

* **26:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **26:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

manin ingangariba bar dagh fo,
egha me Ikiavira Itir God bagha
amir ingangariba ko atrivimin
ingangariba bar adagh ativagha
dagh ami.
31 Ezi Jeria, a Hebronin ovavir
boribar adarazir gumazir da-
panim. Namba 40in azenimin Devit
atrivimin itima, me Hebronin ovavir
boriba buri. Egha me garima,
gumazir kabar aviriba, Gileatin
Distrighin itir nguibar ekiam Jaserin
iti. Jaserin itir gumazir kaba, me bizir
bar aghuir igharagha garir aviribagh
amir fofozir gumaziba.
32 Ezi Atrivim Devit, Israelian
Jordanin Fanemin aruem anadi
naghin itir danganir kabagh ativagh
dar ganasa Jeria, ko an adarazi
amisefe, men dibobonim 2,700in tu.
Nguazir kaba, Rubenin anabam ko
Gatin anabam ko Manasen anabar
me tuirazimningin faragha zuimin
adarazir nguaziba. Ezi 2,700plan
gumazir kaba me gumazir bar
aghuiba, egha uan ikizibar gumazir
dapaniba. Egha gumazamiziba God
bagha amir ingangariba ko atrivimin
ingangariba bar dagh ativagha dar
gari.

27

Atrivimin gumazir dapaniba ko midorozir gumazibar dapanibar ziaba

1 Kar Israelian ikizibar gumazir
dapanibar ziaba, ko 1,000plan
midorozir gumazibar garir gu-
mazir dapanibar ziaba, ko 100plan
midorozir gumazibar gari gumazir
dapanibar ziaba, ko akinafariba
osirir gumazibar ziaba. Gumazir
dapanir kaba, 12plan ikizir ekiabar
gumazir ingangaribagh amibagh
ativagha men gari. Ikizir kabar ikizir
vamira zurara azenibar iakinir tamin
ingarighti, gin ikizir igharazim men
danganim inigh iakinir igharazimin
ingaram. Ikizir kaba vaghvagha
24,000plan gumaziba iti. Men ziabar
kara:
2 Sapdielin otarim Jasobeam, a
iakinir faragha zuimin ingan-
garim damuamin 24,000plan gu-
mazibar garir gumazir dapanim.
3 Egha a uaghan midorozir gumaz-
ibar gumazir dapanibar garir gu-
mazir dapanim. A Peresian ikizimin
gumazir mam.
4 Ezi Ahohin ikizimin gumazim
Dodai, a namba 2 iakinimin
ingangarim damuamin gumazir
24,000pla me geghuva men gari.
Ezi Miklot an namba 2in ikia an
akurvasi.*
5 Ezi Benaia, a ofa gamir gu-
mazim Jehoiadan otarim, a
namba 3in iakinimin ingan-
garim damuamin 24,000plan
gumaziba me geghuva men gari.
6 Benaia, an Atrivim Devitin 30plan
midorozir gumazir gavgavibar mav,
egha midorozir gumazir kabar gu-
mazir dapanim. Ezi an otarim Amis-
abat an namba 2in ikia an akurvasi.
7 Ezi Asahel, a Joapin dozim, a
namba 4 iakinimin ingangarim
damuamin 24,000plan gumaz-
iba me geghuva men gari. Ezi
an otarim Sebadaia, gin an
danganim ini.
8 Ezi Samhut, a Isharin ikizimin gu-
mazim, a namba 5 iakinimin in-
gangarim damuamin 24,000plan
gumaziba me geghuva men gari.
9 Ezi Ikesin otarim Ira, a Tekoan
nguibar ekiamin gumazim, a
namba 6 iakinimin ingangarim
damuamin 24,000plan gumaz-
iba me geghuva men gari.
10 Ezi Heles, a Pelonin nguibar
ekiamin gumazim, a namba
7in iakinimin ingangarim
damuamin 24,000plan gumaz-
iba me geghuva men gari. Heles,
a Efraimin anabamin adarazir
gumazim.
11 Ezi Sibekai, a Husan nguibar
ekiamin gumazim, a namba
8in iakinimin ingangarim
damuamin 24,000plan gumaz-
iba me geghuva men gari.

* **27:4:** Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

Sibekai, a Seran ikizimin gumazim.
12 Ezi Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, a namba 9 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Abieser, a Benjaminin anabamin adarazir gumazim.
13 Ezi Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 10in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Maharai, a Seran ikizimin gumazim.
14 Ezi Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 11in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Benaia, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.
15 Ezi Heldai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 12in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heldai, a Otnielin ikizimin gumazim.

Gumazir dapanir Israelian anababagh eghuva men garibar ziaba

16 Israelian anababar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara:

Elieser, a Sikrin otarim, a Rubenin anabamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Sefatia, a Makan otarim, a Simeonin anabamin adarazi gativagha men gari.
17 Ezi Hasabia, a Kemuelin otarim, a Livain anabamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Sadok, a Aronin ikizimin adarazi gativagha men gari.
18 Ezi Elihu, a Devitin avebar mam, a Judan anabamin adarazi me gativagha men gari.
Ezi Omri, a Maikelin otarim, a Isakarin anabamin adarazi gativagha men gari.
19 Ezi Ismaia, a Obadian otarim, a Sebulunin anabamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Jeremot, a Asrielin otarim, a Naptalin anabamin adarazi gativagha men gari.
20 Ezi Hosia, a Asasian otarim, a Efraimin anabamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Joel, a Pedaian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazi gativagha men gari.
21 Ezi Ido, a Sekaraian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin adarazi gativagha men gari, me Gileatin Distrighin iti.
Ezi Jasiel, a Apnerin otarim, a Benjaminin anabamin adarazi gativagha men gari.
22 Ezi Asarel, a Jerohamin otarim, a Danin anabamin adarazi gativagha men gari. Kar Israelian anababar garir gumazir dapaniba.

23 Ikiavira Itir God bar fomira akam akira ghaze, a Israelian gumazamizibar amighti, men dibobonim bar avirasemegh overiamin mikovezibar min otogham. Kamaghin amizi, Atrivim Devit gumazir igiar 20plan azenibar apengan itiba, a me mengezir puvati.
24 Seruian otarim Joap, a gumaziba medir dughiamin, a ingangarir kam agivazir puvati. God gumaziba medir arazir kam gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Israelia puv me gami. Ezi bizir kam bangin, me gumazibar dibobonim, Atrivim Devit Amizir Bizibar Eghaghaniba Akinafarir kamin da osirizir puvati.

Atrivimin bizibagh eghuva dar garir gumazibar ziaba

25 Adielin otarim Asmavet, an atrivimin dagiaba ko bizir aghuibar garir gumazim. Ezi Usian otarim Jonatan, a dagher dipenir tintinibar kantrin itiba ko nguibar ekiabar

27:23: Jenesis 15:5; 22:17; 26:4 **27:24:** 2 Samuel 24:1-15; 1 Eghaghaniba 21:1-14

aven itiba ko nguibar dozibar itiba
ko midorozir danganibar itir tauan
bar gavgavibar gari.
26 Ezi Kelupin otarim Esri, an
azenibar ingarir gumazibar garir
gumazim.
27 Ezi Raman nguibar ekiamin gu-
mazim Simei, an atrivimin wainin
azenibar garir gumazim. Ezi Sefamin
nguibar ekiamin gumazim Sapdi, a
wainin dipaba arighamin dangani-
bar garir gumazim.
28 Ezi Gederin nguibar ekiamin gu-
mazim Balhanan, an aruem uaghiri
naghin itir mighsiar dozibar itir
olivin temeba ko fighin temebar garir
gumazim. Ezi Joas, olivin boreba
arizir danganibar garir gumazim.
29 Ezi Saronin danganir zarimin itir
gumazim Sitrai, a Saronin danganir
zarimin itir bulmakaubar garir gu-
mazim. Ezi Atlain otarim Safat, a
danganir zarir igharazibar itir bul-
makaubar garir gumazim.
30 Ezi Ismaelin ikizimin gumazim
Obil, an atrivimin kamelbar garir
gumazim. Ezi Meronotin nguibar
ekiamin gumazim Jedea, a donkibar
garir gumazim.
31 Ezi Hagarin ikizimin gumazim
Jasis, a sipsipba ko memebar garir
gumazim.
Gumazir kaba bar moghira,
Atrivim Devitin bizibar garir gu-
mazir dapaniba.

Gumazir nighnizir aghuiba isa Devit ganidibar ziaba

32 Jonatan, a Atrivim Devitin
afeziar dozim, a nighnizir aghuiba
isa Atrivim Devit ganidir gumazim.
A fofozir ekiam ikia egha akinafariba
osirir arazim bar a gifo. A Hakmonin
otarim Jehiel ko, aning atrivimin
otaribar sure gamir ingangarim iti.
33 Ezi Ahitofel uaghan nighnizir
aghuiba atrivim ganidir gumazim.
Ezi Arkan nguibar ekiamin gumazim
Husai, an atrivimin roroar aghuim.
34 Ahitofel aremezir dughiamin
gin, Abiatar ko Benaian otarim
Jehoiada, aning Ahitofelin danganim
ini.
Ezi Joap atrivimin midorozir gu-
mazibar gumazir dapanir faragha
zuim.

28

Devit Godin Dipenimin ingaramin araziba ko, me manmaghin an ingaramin arazibar gun gumazir aruabav gei

1 Atrivim Devit Israelian gumazir
dapaniba izi Jerusalemin uari aku-
vaghasa, me bagha akam amada.
Kamaghin amizi, Israelian anababar
gumazir dapaniba, ko atrivimin
ingangaribagh amir gumazibar gu-
mazir dapaniba ko, gumazir dapanir
1,000plan midorozir gumazibar
gariba, ko gumazir dapanir 100plan
midorozir gumazibar gariba, ko
atrivim ko an otaribar biziba ko
asizibar garir gumazibar gumazir
dapaniba, ko atrivimin dipenimin
ingangaribagh amir gumazibar
dapaniba ko, midorozir gumazir
gavgaviba ko, gumazir aruaba, me
bar moghira iza Jerusalemin uari
akufa.
2 Ezi Atrivim Devit dikavigha
mitigha kamaghin me migei, “Ia nan
aveghbuaba ko nan gumazamiziba,
ki amir migirigiam ia a baragh. Ki
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam arighasa a bagh
Dipenir aghuitamin ingarasa uan
navir averiamin pamten nighnisi.
Eghti Boksiar kam kagh avughsi,
en Godin dagarimning arizir dan-
ganimin min ikiam. Ki Dipenir kamin
ingarasa nighnigha, a bagha biziba
bar da akuvagha gifa.
3 Ezi God kamaghin na migei, ‘De-
vit, ni midorozir gumazimra, egha
gumazamizir avirimin misoghezi me
ariaghire, ezi men ghuziba nin iti.
Kamaghin amizi, gumazamiziba na
bagh izi nan ziam famin Dipenir kam,
ni an ingaram kogham.’

28:2: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14

4 "Egha Ikiavira Itir God, Israelian
God, Israelia gativagh men gan ma-
maghira ikiasa na ko nan ovavir
boriba amisefe. A faragha Judan
anabamin adarazi amisefe, eghti me
Israelia gativagh men gan men gu-
mazir dapanibar ikiam. Egha Judan
anabamin gumazibar tongin, a nan
afeziamin ikizim amisefe. Egha gin,
a uan ifongiamin gin ghua, nan aveg-
hbuabar tongin na amisevegha na
gamizi, ki Israelia bar moghira, men
atrivimin oto.
5 Ikiavira Itir God otarir aviriba na
ganingi. Egha men tongin a Solomon
amisefe, eghti a nan danganim inigh
Israelian kantrin ganam. Israelin
kantri, a guizbangira Ikiavira Itir
Godin kantri.
6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
mikeme, 'Nin otarir kam, Solomon,
anarira nan Dipenim ko an avinamin
divazimin ingaram. Guizbangira, a
nan otarimin ikiasa ki anemisefe.
Eghti ki an afeziamin ikiam.
7 A datirighin ami moghin, nan
Akar Gavgaviba ko bizir ki damuasa
mikemezibar gin mangiti, ki an
ikizimin adarazir gumaziba amsivti,
me zurara atrivibar iki mangi mam-
aghira ikiam.' "

8 Egha Devit ua kamaghin gumaza-
mizibav gei, "Ia Ikiavira Itir Godin gu-
mazamizir datirighin kagh tuivighav
itiba, ki e uan Godin damazim ko ian
damazibar, ki guizbangira kamaghin
ia migei, Ikiavira Itir God, ian God
e ganingizir Akar Gavgavir kaba, ia
bar deravira dar gin mangi. Ia ka-
maghin damu, nguazir aghuir kamin
ikiam, eghti a ian nguazimra ikivira
ikiam. Eghti ian ovavir borir gin oti-
vamba uaghan zurara nguazir kamin
iki mamaghira ikiam.

9 "Ezi nan otarim Solomon, ki
ni migei, ni bar deraghvira uan
afeziamin God gifogh an apengan
ikisi, ni uan navir averiamin aven
nighnizir bar vamira iki. Egh
ni an ifongiamin gin mangisi bar
gavgafigh. Ikiavira Itir God en
nighniziba ko ifongiabagh fo, kam-
aghin amizi, ni kamaghin damu. Ni
an ifongiam gifoghsi bar gavgavighti,
a nin amamangatighti ni deravira
a gifogham. Egh ni akirim ragh a
gasaraghti, a ni batuegh akirim ragh
ni gasaraghti ni zurara an saghon
ikiam.
10 Egh ni datirighin kamaghin fogh,
gumazamiziba izi Ikiavira Itir Godin
ziam famin Dipenim, an an ingarasa
ni amisefe. Kamaghin amizi, ni gav-
gavigh Dipenir kamin ingar."

11 Devit mikemegha givagha,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin in-
garamin bizir osiziriba ko Dipenimin
ingaramin nedazimin akinafarim isa
Solomon ganingi. Nedazir kaba, da
Ikiavira Itir Godin Dipenir kamin
danganiba, ko Dipenimin azuarir
ekiam, ko danganir bizir aghuibar
arighamiba, ko pin itir danganir doz-
iba, ko aven itir danganir ekiaba, ko
Danganir Bar Anogoroghezim, kar
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
arighamin danganim. Boksiar kamin
asuam, kar God gumazamizibar
arazir kuraba gin amadir danganim.
Danganir kabar nedaziba, da bar
akinafarir kamin iti.
12 Godin Duam, Devitin akazir
bizibar nedazibar kara: Ikiavira Itir
Godin Dipenim avinizir divazimin
aven itir uari akuvir danganim,
ko me uari akuvir danganir ekiam
okarizir danganir doziba, ko
Godin Dipenimin aven itir dagiaba
arizir danganiba, ko gumazamiz-
iba Ikiavira Itir God ganidir bizir
aghuiba arizir danganiba.

13 Akinafarir kam uaghan os-
izirir igharazir maba iti, dar kara:
Ofa gamir gumaziba ko Livaiba
ingangarim damuamin araziba, ko
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
ingaramin araziba, ko Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven itir ingan-
garim bagh itariba ko bizir igharaz-
iba, me manmaghin dar ingaramin
arazim, da uaghan akinafarir kamin
aven iti.

28:9: 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 139:2

14 Osizirir kam, uaghan ghaze, gol
ko silvan kapba ko itariba ko bizir
igharazibar ingarsi, me gol ko silvan
osimtizir manmaghin itiba inigh dar
ingaram.
15 Egh lamba ko da arighamin
aghoriba bagh, me gol ko silvan
osimtizir manmaghin itiba inigh dar
ingaram.
16 Egh golin dakozibar ingarsi,
me golin osimtizir manmaghin itiba
inigh dar ingaram, kar dakozir me
bretba arigh da isi God daningamiba.
Egh me silvan dakozibar ingarsi, me
silvan osimtizir manmaghin itiba
inigh dar ingaram.
17 Akinafarir kamin me bizir kaba
uaghan da osira izaghiri: Me fokba
ko itariba ko kapbar ingarsi me
golin aghuir osimtizir manmaghin
itiba inigh dar ingaram. Egh silvan
itarir igharaziba bagh, me silvan
osimtizir manmaghin itiba inigha,
dar ingaram.
18 Ezi akinafarir kam uaghan
bizir kabar gun migei: me golin
aghuir osimtizir manmaghin itiba
inigh, me pauran mughuriar aghuim
tuamin ofa gamir dakozimin in-
garam. Egh me golin aghuir osimtizir
manmaghin itiba inigh, enselin bar
gavgavir pumuningin nedazimn-
ingin ingarighti, aningin avizimning
oneghirigh Ikiavira Itir Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisin
ikiam. Enselin kamning, Ikiavira Itir
Godin karisin ababanimin min ikiam.
19 Ezi Atrivim Devit kamaghin
migei, “Akinafarir kamin itir nedaz-
iba bar, Ikiavira Itir God uabi dar
nedazibar nan akazi, ki da osiri.”
20 Egha Atrivim Devit kamaghin
uan otarim Solomon migei, “Ikiavira
Itir Godin Gavgavim, a nan God, a
ni ko iti, a nin akurvagham. Kam-
aghin amizi, ni mitigh bar gavgavigh
ingangarir kam damu. Ni osimtizibar
ganti, da ni abinan marki. Ni atiatin-
gan marki. God ni ateghan kogham.
Puvati. A ni ko iki mamaghira iki
mangiti, ni an Dipenimin ingangarim
agivagham.
21 E Godin Dipenimin ingangaribar
amuasa Livain anabamin ikiziba
ko ofa gamir gumazibar ikiziba
amisevegha gifa. Ezi ingangarir
guar aviribar amuan bar foziba, nin
akurvaghasa gara iti. Ezi gumazir
dapaniba ko gumazamiziba bar
moghira, nin migirigiabar gintighasa
pura niraram oragha iti.”

29

Gumazamiziba Godin Dipenimin ingarasa bizir aghuiba arisi

1 Ezi Atrivim Devit kamaghin gu-
mazamiziba bar me migei, “God uabi,
nan otarim Solomon, uan Dipenimin
ingarasa a ginaba. Ezi e bar fo, a bar
igiamra ikia ingangaribar amuan
fofozir ekiaba puvati. Ikiavira
Itir Godin Gavgavimin Dipenimin
ingaramin ingangarir kam, a ingan-
garir dozim puvati, mati me nguazir
kamin gumazamizibar dipenimin
ingarasa. Puvati. A ingangarir bar
ekiam.
2 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ingarasa pamten
ingara bizir aviribar kiri, kar gol,
silva, bras, ain, temeba, dagiar pizir
aghuiba, dagiar gariba, ko dagiar bar
aghuir ivezim bar pin kozir igharaz-
iba uaghan, ki bar da inigha da ariki.
3 Ki uan Godin Dipenim bagha
bar ifonge, kamaghin amizi, bizir
ki akuvagha givazir kabagh isin, ki
datirighin uabi uan gol ko silvaba
aningi.
4 Kantri Ofirin golin bar aghuir ki
aningizir kabar osimtizim, 100,000
kilogrem gafira. Ezi silvan aghuibar
osimtizim 240,000 kilogremin tu.
Bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin
Dipenimin averiamin an biribar
miriaba asingamin biziba.
5 Fofozir gumaziba uaghan silva ko
golin kaba iniva Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven itir bizir igharazibar
nedazibar ingaram. Ezi ian tinara
datirighin ofan min uan bizitaba ko

29:1: 1 Eghaghaniba 22:5

uabi isi, Ikiavira Itir God daningasa ifonge?”

6 Ezi ikizibar gumazir dapaniba, ko anababar gumazir dapaniba, ko gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivimin ingangaribar garir gumazir dapaniba, me Devitin migirigiar kam barazima a men navibagh inivima me uan ifongiamin gin ghua uan bizir aghuiba isa da anidi.

7 Me aningizir bizir kabar osimtiziba kamaghin ghu: gol 170,000 kilogrem gafira, ezi silva 340,000 kilogrem gafira, ezi bras 620,000 kilogremin tu, ezi ain 3,400,000 kilogrem gafira.

8 Ezi gumazir dagiar aghuir ivezir bar pin kozir igharagha gariba itiba, me da isa Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganimin da ariki. Gersonin ovavir boribar mav Jehiel, a dagiar kaba arizir dipenimin garir gumazim.

9 Gumazamiziba garima, men gumazir dapaniba uan bizir aghuir aviribar aningasa naviba dikafi, egha me nighnizir bar vamira ikia uan ifongiamin gin ghua bizir kaba isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi gumazamiziba bar akonge. Ezi Atrivim Devit uaghan bar akonge.

Devit Ikiavira Itir Godin ziam fe

10 Egha Atrivim Devit gumazamizibar damazimin Ikiavira Itir Godin ziam fa kamaghin a minabi:

“O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziam Israelin God,
e nin gumazamiziba, e zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.
11 Ni gavgavir bar ekiam ikia, ziar ekiam ikia, bar pin mar iti, ni bar faragha iti.
Bar guizbangira, overiam ko nguazimin itir bizir kaba bar nin biziba.
Kamaghin amizi, ni biziba bar dagh ativagha dar atrivir ekiam.
12 Nirara bar bizir aghuir aviriba e ganidi.
Egha nirara biziba bar dagh atifa.
Nirara gavgavir ekiar kamin mingarim.
Nirara gumazamizibar amuti me gavgavigh ziar ekiaba iniam.

13 “En God, e datirighin ni minabava nin ziar bar ekiam fe.

14 “Ki uan gumazamiziba ko, e kamaghin mikiman kogham, e ni ganidir bizir kabar ghuaviba. Puvati. E pura gumazir kiniba, e bizitamin ghuavim ikiangizir puvati. Bizir kaba, kar bar nin bizibara. Ni faragha bizir kaba e ganingi, ezi e datirighin ua da isa ni ganidi.

15 E nin damazimin e iza pura guighav itir gumazamiziba ko azenan itir gumazamiziba, mati en inazir afeziaba. En ikirimirir nguazir kamin itim, a uaghan en suiraghan kogham. E otivigh dughiar otevimra ikegh arighiregham, mati nedazibar min, ghuariam aruem apazazi, da zuamira puvati.

16 O Ikiavira Itir God, en God, nirara ziar ekiam iniasa, e ni bagha Dipenimin ingarasa bizir kaba kagh ada akufa. Ezi bizir ni bagha inigha izir kaba, da bar nin bizibara.

17 “Nan God, ni gumazamizibar naviba tuisigha men garima, me arazir voroghira itibagh amima, ni navir amirizim isi. Ki bizir kam ginighnigha, uaghan nin ziar ekiam ginighnisi, ezi nan navim bizir kaba ni daningasa na dikavima, ki uan ifongiamin gin ghua da isa ni ganingi. Ezi arazir kamra, nin gumazamizir kaba uan biziba isa ni ganingi. Ezi ki men ganigha bar akonge.

18 O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziaba Abraham ko Aisak ko Jekopin God, ni uan gumazamizibar amuti, me ni bagh kamaghin garir nighnizim ko arazir aghuiba iki gavgavigh mamaghira ikiam. Egh ni uaghan men navir averiabar

29:9: 2 Korin 9:7 **29:11:** Matyu 6:13

aven itir ifongiabar amighti, me nin
porogh iki gavgafigh.
19 Ni nan otarim Solomonin
nighnizim feghti, a nighnizir bar
vamira iki nin Akar Gavgaviba,
ko ni mikemezir akaba, ko arazir
ni ifongezibar gin mangi, egh nin
Dipenimin ingar. Dipenir kam, ki an
ingarasa bizibar kiri."

20 Egha Atrivim Devit kamaghin
bar gumazamizibav gei, "Ia Ikiavira
Itir God, ian God, an ziam fi." Ezi
gumazamiziba oregha Ikiavira Itir
God ko Atrivim Devitin damazimin
dapaniba avigha nguazim giregha
fuaghav ikia, Ikiavira Itir God, men
inazir afeziabar God, ziar ekiam a
ganidi.
21 Egha gumazamiziba amimzaraghan
1,000plan bulmakaun apurir igiaba,
ko 1,000plan sipsipin apuriba, ko
1,000plan sipsipin nguziba inigha
ghua Ikiavira Itir God bagha ofan
bar isia mighiribagh ami. Egha
me uaghan wainin dipam ingamin
ofabagh ami. Me uaghan Israelian
gumazamiziba bagha ofan igharazir
avirir mabagh ami.
22 Egha me dughiar kamin isar
ekiam gamua ofan igharazir kabar
wainin dipaba ko asizir tuziba apava
Ikiavira Itir Godin damazimin bar
akonge.

Egha dughiar kamra, me Ikiavira
Itir Godin ziamin olivin borem isa
ua namba 2in dughiamin Solomonin
dapanim gingegha, uam anemisevezi
an atrivimin oto. Egha me uaghan
ofa gamir gumazimin otivasa Sadok
amisefe.
23 Ezi Solomon datirighin uan
afeziamin danganim inigha Ikiavira
Itir Godin gumazamizibar atrivimin
oto. An ingangarim bar derazi Is-
raelian gumazamiziba bar an akabar
girara zui.
24 Ezi gavmanin gumazir dapaniba,
ko midorozir gumazir gavgaviba,
ko Devitin otariba, me bar moghira
Atrivim Solomonin apengan ikiasa
akam akiri.
25 Ezi Ikiavira Itir God Solomon
gamizi, a Israelian gumazamizibar
damazimin, a bar me gafiragha bar
pin iti. Ezi God Solomon gamizi, a bar
ekevegha ziar ekiam ikia Israelian
atrivir faragha ikezibagh afira.

Devit areme

26 Jesin otarim Devit, a Israelian
kantrin danganiba bar, dar atrivim.
27 A kantri Israelin 40plan azeni-
bar atrivimin ike. A faragha He-
bronin nguibar ekiamin 7plan azeni-
bar atrivimin ike, egha 33plan azeni-
bar Jerusalemin atrivimin ike.
28 A gumazamizibar damazimin
bar ziar ekiam ikia, uaghan dagiar
aviriba iti. A ikia ghua bar ghurigha
givagha ovenge. Ezi an otarim
Solomon gin, an danganim inigha
atrivimin oto.
29 Atrivim Devit uan igiamin
atrivimin ikia ghua ghurigha are-
mezi dughiamin amizi bizibar
eghaghaniba, da akinafarir mabar
iti. Akinafarir kaba, me kamaghin
dar bori, Godin Akam Inigha Izir
Gumazim Samuelin Eghaghaniba, ko
Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Natanin Eghaghaniba, ko Godin
Akam Inigha Izir Gumazim Gatin
Eghaghaniba.*
30 Akinafarir kaba, Atrivim Devit
amizir ingangarir ekiabagh eghara,
uaghan a kantrin atrivimin ikia
amizir bizibagh eghari. Egha da
uaghan a bativizir bizir igharazibar
eghaghanim gamua, egha Israelian
gumazamiziba ko nguazir kamin itir
kantrin igharazibar eghaghanibagh
ami.

29:23: 1 Atriviba 2:12 **29:27:** 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghaniba 3:4 * **29:29:** Godin akam inigha izir gumaziba fomira osirizir akinafarir 3plan kaba, da ovenge, egha ua itir puvati. E fozir puvati, manmaghin garir eghaghaniba dar aven iti.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Namba 2 O 2 Eghaghaniba

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanibar akinafarir Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akuar mam. Kamaghin, ni Namba 2in Eghaghanibar akinafarimin akar mingaribar gansi, ni Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akar faragha zuimin gan.

Namba 2in Eghaghanibar akinafarir kam, an Atrivim Solomonin eghaghanim gamua ghua dughiar Israelin kantri bigha akuar pumuningin ikia kantrin pumuningin otogha ghua, kantrin kamning uaghara apanibar dafaribar ikuvizir dughiamin tu. Akinafarir kam uaghan, kantri Israelin notin amadaghan itimin otivizir bizir aviribav kemezir puvati. A kantri Juda ko Jerusalemin nguibar ekiamin otivizir biziba, a dararam eghari.

Atrivim Solomonin eghaghanim

(Sapta 1--9)

God nighnizir aghuim isa Solomon ganingi
(1 Atriviba 3:4-15)

1 Devitin otarim Solomon, atrivir bar gavgavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekiar bar pin itim ini.

2 Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko jasba, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian gumazamiziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migei.

3 Egha Solomon ko gumazamiziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kamin, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kamin iti. Bar fomira, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kamin ingari.

4 Dughiar kamin, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalemin itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriat Jearimin nguibar ekiamin ghua Boksiar kam inigha, iza Jerusalemin itir purirpenir kamin aneti.

5 Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonin itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin boroghin iti. Kar brasin dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hurin igiavotarim. Ezi Solomon gumazamiziba ko, me bar moghira ghua danganir kamin Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe.

6 Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha brasin ofa gamir dakozir kamin boroghin tugha, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa gamir dakozir kam gisin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami.

7 Solomon ofa gamigha givazi, Ikiavira Itir God dimangan, uabi an akagha a migia ghaze, "Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam."

8 Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirighin na gamizi, ki an danganim inigha atrivimin oto.

9 O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazamizir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham,

1:4: 2 Samuel 6:1-17; 1 Eghaghaniba 13:5-14; 15:25--16:1 **1:5:** Ua Me Ini 38:1-7 **1:9:** Jenesis 13:16; 28:14

mati nguazir kamin minemniaba.
Kamaghin, ni datirighin nan afeziam
Devit ko amizir akar dikirizir kam
damighti, a guizbangira otivasa ki
ifonge.
10 Ni datirighin nighnizir aghuim
ko fofozim na daningasa ki ifonge,
eghti ki deraghvira gumazamizir
kabar ganam. Puvatighti, ki
manmaghira nin gumazamizir
avirir kabagh ativagh men ganam?
Guizbangira, gumazitam uabi me
gativan iburagham. Ki uabi ki
fofoziba bar puvati."
11 Ezi God kamaghin Solomonin
akam ikaragha ghaze, "Nin azangsizim
a bar dera. Ni bizir aviriba ko
dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa
nan azarazir puvati. Ni uan apani-
bagh asighasighasa nan azarazir
puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir
kamin ikiasa nan azarazir puvati.
Ni gumazamizir ki ni ganingiziba
deraviram men ganasa, nighnizir
aghuim ko fofozir aghuim bagha nan
azai.
12 Kamaghin, ki datirighin nighnizir
aghuir bar aviriba ko fofoziba ni
daningam. Egh ki uaghan dagiar
aviriba ni daningiva gumazamizibar
amuti, me ziar ekiam ni daningam.
Eghti bizir kamin, atrivir nin faragha
ikeziba ko nin gin izamiba, ni bar me
gafiragham."
13 Ezi Solomon Gibeonin Godin
ziam fer danganimin itir God ba-
tivamin Purirpenim ategha, ua-
mategha Jerusalemin ghu. Egha a
Jerusalemin atrivimin ikia Israelian
gari.

Atrivim Solomon midorozir gumazir aviriba ko bizir aviriba iti (1 Atriviba 10:26-29)

14 Solomon dughiabar zurara
uan midorozir gumaziba bagha,
midorozir karisba ko hoziaba isi.
Egha a karisba ko hoziaba ikiamin
nguibar ekiabar da arisi, ezi maba
a ko Jerusalemin iti. A 1,400plan
karisba ikia, egha 12,000plan hozi-
aba iti.
15 Solomon atrivimin itir dughiamin,
a temer sidan aviriba ko silvan
aviriba ko golin bar avirim inigha
Jerusalemin ize. Ezi dughiar kamin
silvaba bar avirasemegha dagiar
kinibar min pura tintinibar irav iti.
Egha uaghan temer sidan bar aviriba
iti, mati Israelin mighsiar muziaribar
itir temeba.
16 Solomon, kantri Musri ko kantri
Silisian, ua bagha hoziaba ini. A
dagiar ingangaribagh amir gumaz-
iba amadima, me Silisian ghua a
bagha hoziabagh ivesi.*
17 Ezi dagiaba bagha ingangarib-
agh amir gumazir kaba, Musrin
karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba
vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan
tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim
1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingangarib-
agh amir gumazir kaba, me karisba
ko hoziaba inigha ghua da amadima,
Hitia ko Sirian atriviba dagh ivesi.†

2

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bizibar akiri (1 Atriviba 5:1-18)

1 Solomon gumazamiziba Ikiavira
Itir Godin ziam fasa, a Godin
Dipenitamin ingarasa nighnisi. Egha
a ua baghavira uaghan dipenitamin
ingarasa nighnisi.
2 Egha a 80,000plan gumaziba
mighsiaba itir danganimin mangi
dagiaba aghorasa me amisevegha,
70,000plan gumazir dagiaba ko
bizir igharaziba sara ateramiba
amisevegha, 3,600plan ingangarir
gumazibar ganamin gumazir da-
paniba amisefe.
3 Egha Solomon Tairin nguibar
ekiamin Atrivim Hiram bagha akam
amaga ghaze:

"Ni fomira nan afeziam Atrivim
Devitin akura, egha ni an

1:12: 1 Eghaghaniba 29:25; 2 Eghaghaniba 9:22 **1:14:** 1 Atriviba 4:26 **1:16:** Godin Araziba 17:16 * **1:16:** Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, Kantri Musri, a Kantri Isipin ababanim gami. † **1:17:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Dipenimin ingarasa temer sidaba a
bagha da amangi. Ezi ki kamaghin
ifonge, ni datirighin uaghan arazir
kamra na damuam.
4 Ki datirighin Ikiavira Itir
God, uan God bagh Dipenimin
ingaram. Dipenir kam, a God
baghvira ikiam, eghti ki uan gu-
mazamiziba ko dipenir kamin mangi
mughuriar aghuiba zuir pauran
aghuiba tuam. Egh e zurara Godin
damazimin bretin rubuzir e ofan min
a daningamibar arigham. Egh e bar
isia mighirir ofabar amuam. Egh
e zurara mizaraziba ko guaratiziba
bar, ko Sabatin dughiaba, ko iakinir
igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavira
Itir God, en Godin ziam famin
dughiar ekiar igharaziba, e a bagh
ofan kabar amuam. A zurara arazir
kam damuasa Israelia e mikeme.
5 "En God gavgavir bar ekiam
ikiava godin igharaziba bar dagh
afira. Kamaghin, ki bar Dipenir
ekiamra ingaram.
6 Guizbangira, gumazitam
God bagh dipenir tamin ingaran
iburagham. E fo, overiar bar pin
itim, en damazimin a bar ekefe,
egha a uaghan Godin damazimin,
bar sufi. Kamaghin, tinara a bagh
dipenitamin ingaramin gavgavim
iti? Ti puvatigham. Ki uaghan a
bagh dipenimin ingaran iburagh-
buraki. Egha ki a bagh, paura
tuti a isi migharir mughuriar bar
aghuim damuamin danganimin min,
Dipenimin ingarasa ifonge.
7 "Ki uabi, ki Juda ko Jerusalemin
gumazir maba iti, fomira nan
afeziam Devit, Godin Dipenir
kamin ingangaribar amuasa me
amisefe. Me bizir igharagha
garibar amuamin fofoziba iti. Ni
gumazir bizir igharagha garibagh
fozir aghuitam amadaghti, a izi me
ko ingar. Gumazir kam, gol ko silva
ko bras ko ainin bizibar ingaramin
fofozim iki. Egh nir pighagheviba,
ko nir agheviba ko nir bluplaba ko,
dighdirir bar aghuibar ingaramin
fofozir bar aghuim iki. A uaghan
nedaziba aghoramin fofozim iki.
8-9 "Ki uaghan kamaghin fo,
nin ingangarir gumazir maba
Lebanonin mighsiabar itir dan-
ganibar itir temeba oka bar fo.
Kamaghin, nin ingangarir gumaz-
iba Lebanonin temer sidaba ko
temer painba ko junipan temeba
okegh na bagh da amadaghti da
izasa ki ifonge. Ki Dipenir bar
dafar dirimin ingaram. Kam-
aghin, ki uan ingangarir gumaziba
amadaghti me mangi, nin ingan-
garir gumazibar akuragh temer
pozir dafam mikinam.
10 "Ni oragh, ki daghetaba nin
ingangarir gumazibar aningam.
Ki witin me mirmirigha givazimin
2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba,
ko wainin dipar 400,000 litaba,
ko olivin borer 400,000 litaba ia
daningam."

11 Tairin Atrivim Hiram, Solomonin
akam baregha givagha, akinafarim
osira, Solomonin akam ikarvagha
kamaghin a migia ghaze:

"Ikiavira Itir God uan gumaza-
miziba bar me gifonge, kamaghin a
ni gamizi, ni men atrivimin oto.
12 E datirighin Ikiavira Itir Godin
ziam fam, a Israelian God. A uabi
overiam ko nguazimin ingari. Egha
otarir bar aghuir mam isa Atrivim
Devitin danganim iniasava a ganingi.
Devitin otarir kam a nighnizir aghuir
bar aviriba ko fofoziba iti. Egh
a Ikiavira Itir Godin Dipenimin in-
gariva, ua bagh tamin ingaram.
13 "Kamaghin, ki datirighin
uan ingangarir gumazir faragha
zuim Huram nin akurvaghsi ane-
mangam. A ingangarir guar
aviribar amuamin fofozim ikiava,
nighnizir bar aghuim iti.
14 An amebam Danin anabamin
adarazir amizim, ezi an afeziam
Tairin nguibar ekiamin gumazim.
Huram, a gol ko silva ko bras ko

2:6: 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 6:18

ain ko dagiaba ko temebar bizibar ingaramin fofozim iti. Egha a uaghan nir pighagheviba, ko nir bluplaba, ko nir agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fofozim iti. Egha gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir gumazibar akuragh ingaram.

15 "Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba ko wainin dipaba ko olivin boreba amangasa ki ifonge.

16 Nan ingangarir gumaziba Lebanonin mighsiabar ghuavan-abogh temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Jopan nguibar ekiamin magiram. Eghti nin ingangarir gumaziba Jopan izi temer kaba inigh Jerusalemin mavanangam."

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari

(1 Atriviba 5:15--6:38)

17 Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin aven itiba, bar me menge. Fomira Solomonin afeziam Atrivim Devit me menge, ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600in tu.

18 Egha a mighsiaba itir danganimin itir dagiaba aghorasa men 80,000plan gumaziba amisevegha, dagiaba ko biziba aterasa 70,000plan gumaziba amisefe, egh men ganti me deravira ingangarim damuasa 3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3

1 Atrivim Solomon Jerusalemin aven, Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. Mighsiar kamra, Ikiavira Itir God Solomonin afeziam Devit bato. Fomira Jebusian adarazir gumazir mam Arauna, a mighsiar kamin witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ikia ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa anemisefe.

2 Solomon atrivimin itir dughiamin, namba 4in azenimin, an namba 2in iakinimin an aruer namba 2in, a Dipenimin ingangarim maghiram a gami.

3 Godin Dipenimin biribar ababan-iba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da kamaghin ghu, an ruarim 27 mita, ezi an arozim 9 mitan tu.

4 Ezi azuarir mam Dipenimin itiar akamin amadaghan iti. An arozim 9 mitan tugha, Godin Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an tuirivim, 54 mitan tu. Ezi me golin aghuim inigha, danganir kamin aven biriba bar dagh arigha da ave.

5 Egha me temer painin arariba inigha Godin Dipenimin aven itir Anogoroghezir Danganimin biriba bar dagh afughafuki. Egha me golin aghuim inigha ter ararir kabagh arigha bar da ave. Egha golin kam gisin, me temer detin nedaziba ko senin digiriba aghore.

6 Atrivim golin kaba, kantri Par-vaimin da ini. Egha a dagiar bar dirir iveziba bar pin koziba inigha, Godin Dipenim asingi.

7 A gol inigh, Dipenimin danganiba bar dar pogh da avasa gumazamiz-ibav gei, kar dipenir otavaraziba ko afiaba, ko biriba, ko tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apengan itiba. Egha me Dipenimin biribar enselin bar gavgavibar nedazibar ghore.

8 Egha Solomon me mikemezi, me Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. An arozim 9 mita, egha Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an ruarim uaghan 9 mitan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir Danganimin biribar pogha bar da ave. Golin kamin

3:1: Jenesis 22:2 **3:8:** Ua Me Ini 26:33-34

osimtizim 20,000 kilogrem gafira.
9 Me 500 grem gol inigha dikonibar
dapanibar pogha da ave. Egha me
uaghan gol inigha ghuriar pin itimin
danganir dozibar biribar pogha da
ave.
10 Egha atrivimin ingangarir
gumaziba enselin bar gavgavir
pumuningin nedazimningin ingari.
Egha me gol inigha bar moghira
aningin pogha aning avara. Egha Bar
Anogoroghezir Danganimin aven
aning asara.
11-13 Aning uaghara Bar Anogoroghezir
Danganimin amadaghan gari. An-
ingin avizimning kuiaghirigha
voroghira iti. Ezi aningin avizibar
ruariba vaghvagha, 2 mita ko 25
sentimitan tu. Enselin mam agharir
guvimin amadaghan mitighav iti,
ezi an avizir mam agharir guvimin
birim biragha an poro. Ezi en-
selin igharazim agharir kiriamin
amadaghan mitighav iti, ezi an
avizir mam agharir kiriamin birim
biragha an poro. Ezi aningin avizir
igharazimning iza danganir kamin
aven tongira uaning bira. Enselin
kamningin avizibar ruariba bar
moghira 9 mitan tu.
14 Egha Bar Anogoroghezir Dan-
ganimin tiar akam avasa, me inir blu-
plaba, ko pighagheviba, ko agheviba
ko, inir ghurghurir aghuariba sara
inigha inir ekiam isami. Egha me
enselin bar gavgavibar nedaziba inir
kamin da isamigha, tiar akamin ane-
gura.

Me guarir akinir ruarir pumuningin ingari
(1 Atriviba 7:15-22)

15 Atrivim migeima, me guarir
akinir ruarir pumuningin ingarigha
Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar
akamin azenara aning asara. An-
ingin ruarimning uaghara 16 mi-
tan tu. Me uaghan guarir akinir
ruarimningin roghuar pumuning
akirigha guarir akinir kamning gisin
aning ati. Guarir akinir ruarir
kamningin roghuamningin ruarim,
2 mita ko 20 sentimitan tu.
16 Me gin senbar ingarigha guarir
akinir ruarir kamningin roghuamn-
ing garu. Egha me temer pomi-
granetin ovizibar nedazir 100plan in-
garigha, senin kabagh isin da ike.*
17 Ezi me guarir akinir ruarimn-
ingin ingangariba agivagha, aning
inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin
azuarimin tiar akamin boroghin an-
ing asara. Egha guarir akinir ruarir
sautin amadaghan tughav itim, ka-
maghin a dibori, Jakin. Egha notin
amadaghan tughav itim kamaghin a
dibori, Boas.†

4

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha ua bizir mabar ingari
(1 Atriviba 7:23-51)

1 Atrivim Solomon mikemezi, me
bras inigha ofa gamir dakozir mamin
ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi
an arozim uaghan 9 mitan tu, ezi an
tuirivim 4 mita ko akuamin tu.
2 Egha me brasin aviriba inigha
da tuezi da isia amerezi, me bras
tengin bar ekiamin ingarigha, a
dibora ghaze, Ongarim. Tengin
kamin arozimin ababanim 4 mita ko
57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin
ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan
tu, ezi an akam gighuizir ababanim,
13 mita ko 71 sentimitan tu.
3 Egha me bulmakaun apuribar
nedazir bizir pumuning tengin
kamin akamin miriabar da arigha a
gighui. Ezi tengin kamin akam bul-
makaun nedaziba bar a gighuigha iti.
Egha bulmakaun 12plan nedaziba,

3:10: Ua Me Ini 25:18-20 **3:14:** Ua Me Ini 26:31 * **3:16:** Hibrun akam ghaze, me Bar Anogoroghezir Danganimin aven senin kabar ingari. Ezi bar guizbangira, Bar Anogoroghezir Danganimin aven, me an bizibar ingarir puvati. Kamaghin amizi, gumazir aviriba ghaze, me deragha akar kamin mingarimin osirizir puvati. † **3:17:** Hibrun akamin, ziar kam Jakin, akar kamin mirara ghu, "God a gamizi an oto." Ezi ziam, Boas, akar kamin mirara ghu, "Godin gavgavimin aven." **4:1:** Ua Me Ini 27:1-2

1 mita 1 mitan tizibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravira nedazir kaba sara ingari.

4 Egha me 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti.

5 Tengin kamin brasin mitiar azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam mati kavin akam, egha akimarir aghuarir onezir mamin min kuiaghirigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an aven ikiam.

6 Egha me uaghan tengin muziarir 10plan ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin miriamin ada afe, egha 5pla notin amadaghan ada afe. Ezi tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin asizir tuziba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumaziba a guruam.

7-8 Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan aghoribar ingari. Lamin aghoribar ingaramin arazimin Akar Gavgavim, a Moses Osirizir Arazibar akinafarimin iti, ezi me deraviram an gintigha, lambar aghariba arazir kamin dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar ingari. Egha lamin aghariba ko dakoziba isa, Godin Dipenimin aven, Anogoroghezir Danganimin aven da ariki. 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba notin amadaghan iti, ezi 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba sautin amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan itarir ekiabar ingari.

9 Me uari akuvamin danganir ekiam ko uari akuvamin danganir dozimin ingari. Danganir dozir kam, a ofa gamir gumazibar danganim. Egha uari akuvamin danganir ekiamin tiar akabar ingari. Egha me bras inigha tiar akar kabar pogha, bar ada ave.

10 Egha me tengin ekiam inigh ghua Dipenimin guamin mikebar sautin amadaghan itimin anefa.

11 Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba.

12 Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi.

13 A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinimning dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti.

14 A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari.

15 Egha uaghan tengin dipar bar ekiar kamin ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari.

16 Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isamigha dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

17 Atrivim Solomon Seredan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar

4:6: Ua Me Ini 30:17-21 **4:7-8:** Ua Me Ini 25:23-40

ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezi da isia ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari.

18 Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

19 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari.

20 Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari. Lambar ingaramin arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar aven iti, ezi me lamin aghoriba arazir kamin gin ghua dar ingari.

21 Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari.

22 Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

5

1 Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aneti
(1 Atriviba 8:1-9)

2 Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham.

3 Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam.

4 Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu.

5 Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu.

6 Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

7 Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti.

5:1: 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11 **5:2:** 2 Samuel 6:12-15; 1 Eghaghaniba 15:25-28

8 Enselin kamningin aviziba
kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam ko iter otevir
Boksiam aterimning sarama avara.
9 Boksiam aterir iter otevir kamn-
ing, bar ruara. Ezi aningin ruaghat-
evimning, tiar akamin inir ekiamin
porozi, aningin ruaghatevimning
mong fighav iti. Eghti gumazim
Danganir Anogoroghezimin tugh,
aningin ruaghatevimning itir dan-
ganimningin ganam. Gumazim Dan-
ganir Anogoroghezir kamin azenan
ikiva, aningin ganighan kogham.
Iter otevir kamning, datirighin ikia
kamaghira iti.*
10 Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siamin aven bizir aviriba itir puvati,
Godin Akar Gavgaviba itir dagiar
akuamningra, an aven iti. Israelia
fomira Isip ategha iza Sainain
Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God
me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri.
Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a
dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses
fomira aning isa Boksiar kam garu.

Godin angazangarir ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizifa
(1 Atriviba 8:10-11)

11-13 Gumazamiziba tighar uari
akuvagh Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam inigh Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven mangamin
dughiamin, Godin ofa gamir gumaz-
iba Godin damazimin zueghamin
arazim gami. Ezi gumazamiziba iza
uari akuvagha givazir dughiamin,
Asap, ko Heman ko Jedutun, ko
men otariba ko men adarasi, me
inir ghurghurir bar aghuiba ikegha,
aruem anadi naghin ofa gamir
dakozimin boroghin tuivighav iti.
Gumazir kaba, me Livaibar tongin
gumazir ighiabagh amua gitabav
soziba. Me gitan guar aviriba ko
brasin itarir aviribar suighav iti,
ezi 120plan ofa gamir gumaziba
sighabar suigha me ko tuivighav
iti. Gumazir kaba, me onger ak-
aba banga bar fo, egha me uarir
akuigha Ikiavira Itir Godin ziam
fava a minabir ighiabagh amir
dughiamin, gumazir ighiabagh
amiba ko sighabagh iviba, me bar
tiarir vamiran ighiar bar aghuibagh
ami.
Ofa gamir gumaziba Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
anetigha givagha, me azenimin izir
dughiamin, ighiam gamir gumaziba
maghira dikavigha sighabagh iviava,
brasin itariba ko gitabav sogha,
Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me
kamaghin onge:

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
ezi a zurara en apangkuva ikia
mamaghira iti."

Me tuivighavira ikia ighiar kam
gamir dughiamin, ghuariam zuamira
Ikiavira Itir Godin Dipenimin ave-
riam bar a gizifa.
14 Ikiavira Itir Godin angazan-
garim ghuariamin aven isiragha
bar angazangarigha Dipenim bar
anevara. Kamaghin, ofa gamir
gumaziba uan ingangarim damuan
ibura.†

6

1-2 Ezi Solomon kamaghin Ikiavira
Itir God ko migia ghaze, "O Ikiavira
Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar
mitarmemin aven ikiam. Ezi ki
datirighin ni bagha Dipenir bar
aghuir mamin ingari, kar dipenir ni
zurara ikivira ikiamim."

Solomon migirigiaba isava gumazamizibagh anidi
(1 Atriviba 8:14-21)

3 Atrivim Solomon God ko
mikemegha givagha, raghirigha Is-
raelian gumazamizibar gara, deragh
me damuasa Godin azangsisi.

5:8: 2 Eghaghaniba 3:10-13 * **5:9:** Migirigiar otevir kam, "Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti," a e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **5:10:** Godin Araziba 10:5 **5:11-13:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11 † **5:14:** Ni 1 Atriviba 8:11in gan.

4-8 Egha a kamaghin migei, “E
Ikiavira Itir Godin ziam fam, a
Israelian God. An akar dikirizir nan
afeziam Devit bagha amizir kam,
deraghaviram an gin ghu. Devitin
nighnizim kamakin, a Dipenitamin
ingarighti, gumazamiziba Ikiavira
Itir God, Israelian Godin boroghin
iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira
Itir God kamaghin a migei, ‘Ki
Isipin kantrin uan gumazamiziba
inigha izir dughiamin ikegha iza
datirighin, Israelia nan ziam fasa,
ki ua bagh Dipenitamin ingarasa,
nguibar ekiatam ginabazir puvati.
Egha uaghan, uan gumazamizibar
ganasa gumazitam amisevezir pu-
vati. Egha datirighin, ki nguibar
ekiar kam Jerusalem amisefe, eghti
gumazamiziba an iziva nan ziam
fam. Devit, ki uan gumazamizibar
ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh
Dipenimin ingarasava amir nighnizir
kam, a dera.
9 Ni uabi na bagh Dipenimin
ingaran kogham. Nin otarir
nin otoghamimra, a gin na bagh
Dipenimin ingarighti, gumazamiziba
an mangiva nan ziam fam.’
10 “Ikiavira Itir God, akar
dikirizir kam gamizi, a datirighin
guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir
God akam akirizi moghin, ki uan
afeziam Devitin danganim inigha
Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki
Ikiavira Itir God, Israelian God bagha
Dipenir kamin ingari, eghti Israelia
an boroghin mangi an ziam fam.
11 Egha ki Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam arighasa, Dipenir
kamin aven danganir mamin ingari.
Boksiar kamin aven, dagiar akuar
pumuning iti, ezi Akar Dikirizir
Gavgavim aningin iti. A fomira me
koma Akar Dikirizir Gavgavir kam
gami.”

Solomon God minabi
(1 Atriviba 8:22-53; Onger Akaba 132:8-10)

12-13 Egha Solomon Israelian gu-
mazamizibar damazimin, Ikiavira
Itir Godin ofa gamir dakozimin
boroghin tu. A me brasin ingarizir
ofa gamir dakozimin ghuavan-
abogha a gisin miti. Dakozir kam ofa
gamir dakozimin boroghin, danganir
me uari akuvimin iti. Dakozir kamin
arozim, 2 mita ko 20 sentimitan tu,
ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20
sentimita, ezi an tuirivim, 1 mita ko
30 sentimitan tu. Solomon Israelian
gumazamizibar damazimin, uan
dafarimning fegha overiamin aka.
14 Egha kamaghin God ko migei, “O
Ikiavira Itir God, Israelian God, godin
tam nin min overiam ko nguazimin
itir puvati. Ni zurara, uan Akar
Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua,
uan ingangarir gumazamizir navir
averiabar aven ni baghavira itiba,
apangkuvir ekiam men ikiavira iti.
15 Nan afeziam Devit, a nin ingan-
garir gumazim, ni fomira a ko amizir
akar dikirizir kam deraghaviram an
gin ghua, datirighin a gamizi a guizin
oto.
16 Kamaghin, O Ikiavira Itir God,
Israelian God, ki datirighin nin azai,
ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar
igharazim uaghan a ginighnigh. Ni
a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir
boriba nin min zurara nan gin izi,
deraghvira nan damazimin daruti,
ki zurara nin adarazir aven gumazi-
tam amiseveghti, a Israelin kantrin
atrivimin iki mamaghira ikiam.’
17 O Israelian God, ki kamaghsua,
nan afeziam Devit, a nin ingangarir
gumazim, ni a ko dikirizir akar kam
damighti an daghem guizin otogh.
18 “O God, guizbangira ni ti izi
nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar
bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an
ikiamin danganiba ti puvatighama!
Ezi dipenir ki ni bagh ingaramin kam,
a manmaghin nin tughatigham?
19 O Ikiavira Itir God, nan God,
ki nin ingangarir gumazim, ni
datirighin nan ararem ko azangsizim
barakigh.

6:4-8: 2 Samuel 7:1-13; 1 Eghaghaniba 17:1-12 **6:16:** 1 Atriviba 2:4 **6:18:** 2 Eghaghaniba 2:6
6:20: Godin Araziba 12:11

20 Ni kamaghin migia ghaze,
'Dipenir kam kar nina, eghti gumaza-
miziba an aven iziva nin boroghin
izam.' Ki kamaghin ifonge, Ni arueba
ko dimagaribar zurara damazim
Dipenir kam gasaragh mamaghira
iki. Eghti ki Dipenir kamin ganiva
ni ko mikimamin dughiabar, ni nan
migirigiaba baragham.
21 O Ikiavira Itir God, ni uan
Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e
nin gumazamiziba, e nin Dipenimin
ganiva ni ko mikimamin dughiabar,
ni en migirigiaba baragh en arazir
kuraba gin amang.

22 "Gumazitam, arazir kuratam
gumazir igharazitam damighti, an
namakaba a inigh nin Dipenimin
aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin
boroghin mangi, egh pazi gumazir
kam damusi nin azangam. Eghti nin
damazimin bizir kam guizbangira
puvatighti, ni osimtizir kam gin
amadagh.
23 O Ikiavira Itir God, ni uan
nguibamin iki, uan ingangarir gu-
mazamizibar akaba baragh, egh
deraghvira men kotiam akirigh. Egh
ni mizazim isi gumazir osimtizim
gamizim gasi, egh osimtizir kuramin
uam a ikaragh. Egh ni osimtiziba
puvatizir gumazim deraghvira a
damighti, gumaziba bizir kamin
ganigh fogh suam an arazir kuram
gamizir puvati.

24 "E Israelia, nin gumazamiziba,
e arazir kurabar amuti, bizir kam
bangin en apaniba e misoghti, ni
apanibar amamangatighti me e
abiragham. Eghti e ti ua uan nav-
ibagh iragh, uan arazir kuraba gin
amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam
fi nin azangsighti,
25 ni uan Nguibamin iki e Israelia
nin gumazamiziba en azangsiziba
baragh, en arazir kuraba gin amang.
Egh en apaniba e inigh kantrin
igharazimin mangighti, ni uam e
inigh izi kantrin ni fomira en inazir
afeziabagh aningizimin e atigh.

26 "E nin gumazamiziba arazir
kurabar amuti, ni en arazir kuraba
ikarvagh amozimin anogoregham.
Eghti, e uan navibagh iragh
Dipenir kamin gan nin ziam fi, nin
azangsighti,
27 ni uan Nguibamin iki, e Israelia,
e nin ingangarir gumazamiziba, ni
en azangsiziba baragh, en arazir
kuraba gin amang. Egh ni uan arazir
aghuibar en sure damu. Egh amozim
amadaghti a nguazir ni fomira e
ganingizim gizi.
28 "Eghti dagheba otevir dughiam
en kantri batogham, o arimariar eki-
atam otogham, o aminir avimin min
isitam izi azenibagh asighasigham,
o odezir aviriba daghebar ami da
agivam, o apaniba izi en nguibar
ekiabar e korogh e misogham, o
arimariar igharagha garir aviriba e
gasighasigham,
29 bizir kaba otivti, e Israelia nin gu-
mazamiziba, en tav osimtizir kabar
tamin mizazim baragh, uan aghariba
fegh nin azangsighti,
30 ni Ikiavira Itir God, ni uan
Nguibamin ikiva en azangsizim
baregh en akuragh en arazir kuraba
gin amadagh. Nirara gumazamizibar
nighniziba bar dagh fo, kamaghin,
ni uabi vaghvagh en arazir kurar
e amiziba ikarvagh ivezir kuram e
daning.
31 Ni kamaghin damightima, e nin
gumazamiziba zurara nin apengan
iki, egh nguazir ni en inazir afezi-
abagh aningizir kamin ikiam.
32 "Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, me nin adarazi Israelian
aven itir puvati, egh me nin ziam
bangin, uan nguibar saghon itiba
ategh kagh izam. Guizbangira, me
nin ziar ekiam ko, ingangarir bar
ekiar ni en gumazamizibar akur-
vaghasa amiziba, me da baraki. Egh
men tarazi, nin ziam fisi, nin Dipenir
kamin izi, egh ni ko mikimam.
33 O Ikiavira Itir God, ni uan
Nguibamin iti, egh ni men dimdiam
baragh, egh bizir me damuasa nin

6:26: 1 Atriviba 17:1; 2 Eghaghaniba 7:13-14

azangsizibar amu. Kamaghin, e Israelia, nin gumazamiziba, e ami moghin, nguazir kamin gumazamiziba bar ni gifogh, egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti nguazir kamin gumazamiziba an aven, me nin boroghira izam.

34 "Egh danganir manamin ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangi uan apanibav soghsi, nin nguibar ekiar ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti,

35 Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkuvigh en akuragh.

36 "Gumazamiziba bar moghiram arazir kurabagh ami. E arazir kurabar amighti, ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham.

37-39 Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumazamizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiar ni ua baghavira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva, guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.' Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh.

40 "O nan God, e nin Dipenimin itir danganir kamin iki ni ko mikimti, ni zurara en ganiva uan kuarim atigh en dimdiaba baragh.

41 "O Ikiavira Itir Godin Gavgavim,
ni dikavigh, uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi
uan avughsir danganimin iki.
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.
O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh,
eghti nin arazir kam, a men kurkazir aghuimin min ikiam.
Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba,
nin arazir aghuiba bangin bar akongegham.
42 O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim Devit ginighnigh.
Guizbangira, ni zurara an apangkufi.
Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim, akirim ragh a gasan marki."

7

Solomon Dipenir kam damighti, a Ikiavira Itir God baghvira ikiasa ofa gami
(1 Atriviba 8:62-66)

1 Solomon God ko mikemegha givazi, God overiamin avim amadazi, a izaghira, ofan bar isia mighiriba ko ofan maba sara, bar adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim bar ekevegha an Dipenir kam bar a gizifa.

2 Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiar kam Godin Dipenim gizifa, kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura.

3 Israelia avir kamin garima, a izaghirima, me gari, angazangarir bar ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizivagha an iti. Ezi me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin nguazimin arighizir dagiabagh isin,

6:41: Onger Akaba 132:8-10 **7:1:** Ofa Gami 9:23-24 **7:3:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

uan teviba apirigha dapaniba avigha, uan guaba isa nguazim mituagha, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fa ghaze:

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
egha a zurara en apangkuva ikia
mamaghira iti."

4 Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami.
5 Atrivim Solomon God bagha 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto.
6 Godin ofa gamir gumaziba vongin mitivizi, Livaiba vongin mitifi. Atrivim Devit ighiabar amuasa uan ingangarir gumazibav kemezi me ingarizir biziba, me da sara mitivighav iti. Devit fomira Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiamin, Livaiba gitaba ko bizir igharazibav sogha, Ikiavira Itir God minabir ighiabagh amua, bizir kabagh ikararai. Me ighiar kam gami, "Ikiavira Itir God, zurara en apangkuva ikia mamaghira iti." Ezi gumazamiziba datirighin mitivighav itima, Livaiba ighiar kam batima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi.
7 Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamin ofabagh ami.

8-9 Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalemin iti. Gumazamizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegha ize. Me notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tuzir darasi. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba bar me dar ike. Egha amimzaraghan me ua uari akufa.*
10 Ezi namba 7in iakinim, an namba 23in aruemin, Solomon ua gumazamiziba amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Me fo, Ikiavira Itir God, deraghavira Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan gumazamiziba Israelia gami. Kamaghin amizi, me bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uamategha uan nguibabar zui.

God ua Solomon bato (1 Atriviba 9:1-9)

11 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa.
12 Ezi Ikiavira Itir God, dimangan a batogha, kamaghin a migei, "Ki nin azangsiziba baregha gifa. Gumazamiziba izi nan ofa damuasa, ki dipenir kam amisefe.
13-14 Eghti ia nan akaba baraghan kogh, arazir kurabar amuam, ki amozimin tivaghti a izan kogham, o ki odeziba amadaghti da izi ian azenibar amam. O ia nan gumazamiziba, ki ia bagh arimariar bar kuratam amadagham. Eghti dughiar kamin, ia nan gumazamizir ki uan ziam fasa inabaziba, ia uari abiragh, na ko mikim, nan boroghin izi na baghvira iki, egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh iraghti, ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba baragh ian arazir kuraba gin amadagh,

* **7:8-9:** Ni 2 Eghaghaniba 5:3in gan. **7:13-14:** 2 Eghaghaniba 6:37-39

egh ian nguazim damighti, a ua deragham.

15-16 Ki Dipenir kam amisevezi a nan Dipenimin mirara ikiam, eghti gumazamiziba zurara Dipenir kamin nan boroghin izi, nan ziam fam. Kamaghin amizi, ki zurara Dipenir kamin ganiva, uan navimin aven a ginighnigham. Nan Dipenim itir danganir kam, ki zurara ian dimdiaba baraghsi, ia bagh gan ikiam.

17 Solomon, ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu.

18 Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, 'Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.'

19 "Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti,

20 ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham.

21 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar atiatigh kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, Dipenir kam sarama asighasiki?'

22 Eghti gumazamizitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguazir kamin ize. Ezi me akirim ragha God gasaragha, uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizi a me bato.' "

8

Solomon amizir bizir igharaziba (1 Atriviba 9:10-28)

1 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, gin Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amizir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari.

2 Solomon dipenir kamningin ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a ganingizir nguibar ekiar ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekiar kabagh apia.

3 Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko Soban nguibar ekiamning ko misogha, me abiragha nguibar ekiar kamning ini.

4 Egha gin, a gumazamiziba puvatizir danganimin Tatmorin nguibar ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatin nguibar ekiar mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arizir dipenir ekiabar ingari. Egha a datirighin ua deravira nguibar ekiar kabar ingari.

5 Egha Solomon gin Bethoronin Pin Itir nguibar ekiam, ko Bethoronin Vin Itir nguibar ekiam, uam aningin ingari. A divazir bar mitiar gavgavir ekiamin nguibar kamning avini. Egha a uaghan nguibar ekiar kamningin tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ainin ighuvibar ingari.

6 Egha a uaghan Balatin nguibamin ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari.

7:18: 1 Atriviba 2:4

7 Ezi Israelin kantrin aven, ikizir
igharazir mabar gumazamiziba iti.
Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko
Jebusia, men marazi Israelian tongin
ikiavira iti.
8 Israelia fomira men aviribav
soghezi me ariaghire, egha bar
me kuavaremezir puvatizi, men
ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi
datirighin Solomon me gamizima,
me puram an ingangarir gumazir
kinibar min otivigha, datirighin ikia
kamaghira iti.*
9 Ezi Solomon Israelia gamizi, me
an ingangarir gumazir kinibar itir
pu. Bar puvati. A me isa midorozir
gumaziba ko midorozir gumazibar
garir gumazir dapanibar me ariki.
Egha marazi isa, karisbar tuiva
misozir ingangarim ko, hoziabagh
apiaghira misozir ingangarim me
ganingi.
10 Solomonin ingangaribagh amir
gumazibar gumazir dapanibar
dibobonim, a 250in tu.
11 Solomonin amuim Devitin
Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon
a bagha ingarizir dipenir igiamin
iti. Amizir kam a Isipian atrivimin
guivim. Fomira Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam danganir kamin
iti. Kamaghin amizi, Solomon
ghaze, "Nan amuir kam, Israelian
Atrivim Devitin dipenimin ikian
kogham. Ikiavira Itir Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikezir
danganiba, da bar zue, egha God
baghavira iti." Kamaghin amizi,
Solomon uan amuim bagha, nguibar
ekiamin azenan itir dipenir igiamin
ingarigha a inigha ghuzi, an an iti.
12 Solomon, Ikiavira Itir God bagha
ofa gamir dakozir ingarizim, a
Godin Dipenimin azuarimin guamin
boroghin itima, a zurara dakozir
kamin ghua Ikiavira Itir God bagha
ofan bar isia mighirizibagh ami.
13 Moses Osirizir Araziba mikemezi
moghin, a dughiabar zurara ofabagh
ami. A uaghan Sabatin dughiabar
ofaba, ko iakinir igiabar dughiar eki-
abar ofaba, ko azeniba vaghvagha,
a 3plan dughiar ekiabar ofabagh
ami. Dughiar ekiar 3plan kabar kara:
Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin
Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba
Asiamin Dughiamin Isar Ekiam,
ko Averpenibar Ikiamin Dughiar
Ekiam.
14 Solomon uan afeziam Devitin
arazibar gintigha, bizir a damuasa
mikemeziba, a zurara Godin ofa
gamir gumaziba a men ikizibar,
ingangariba bagha me tuira. Egha
a Godin ofa gamir gumazibar akur-
vagh ingangarim damuasa Livaiba
vaghvagha me tuira. Ezi men marazi
uaghan ighiabar amu Godin ziam
fam. Livaibar ingangarir a me bagha
inabaziba, me dughiabar vaghvagha
dagh ami. Egha Solomon uaghan
garir gumaziba men ikiziba, a
Godin Dipenimin tiar akabar ganasa
vaghavagha me tuira. Arazir kaba,
God baghavira itir gumazim Devit, a
me mikeme.
15 Godin ofa gamir gumaziba ko
Livaiba bar deraghavira Atrivim De-
vitin akabar gintigha, ingangarir a
damuasa me mikemeziba, me bar
dagh ami. Egha me uaghan dagiaba
arizir danganibar ganamin akar a me
ganingizimin gintisi.
16 Solomon Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingarasa, ingangarir
ekiam gami. An ingangarir
gumaziba faraghavira Dipenim
asasa dagiaba apengan da arigha
ingangarir kabagh amua ghua
Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi
Dipenimin ingangariba bar givazi,
Dipenir bar dirim oto.
17 Atrivim Solomon, a Esiongeberin
nguibar ekiamin ghu. Esiongeber a
kantri Idomin iti, an Ongarir Aghe-
vimin dadarimin ikia Elatin nguibar
ekiamin boroghin iti.
18 Ezi Atrivim Hiramin kurir maba
ko gumazir aghuir kurimin aven

* **8:8:** Akar kam, "datirighin ikia kamaghira iti," a datirighin en dughiar kamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei. **8:13:** Ua Me Ini 23:14-17; 34:22-23; Diboboniba 28:9-15; 28:16--29:39; Godin Araziba 16:16

ingara ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin aviriba inigha uamategha Atrivim Solomon bagha ize. Golin kabar osimtizim, 16 tanin boroghin tu.

9

Kantri Seban atrivir amizim Solomonin ganasa izi
(1 Atriviba 10:1-13)

1 Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalemin oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsisi.

2 Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati.

3 Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivibar dipenir ekiar a ingarizimin gani.

4 Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

5 Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, “Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira.

6 Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe.

7 Ezi nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama.

8 Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto.”

9 Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Fomira pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelin aven itir puvati.

10 Ezi Atrivim Hiramin ingangarir gumaziba ko Solomonin ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuir bighiziba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize.

11 Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar aghuibagh

9:1: Matyu 12:42; Luk 11:31

amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

12 Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

Solomon bizir bar aviriba iti (1 Atriviba 10:14-19)

13 Atrivim Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi.

14 Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arebian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

15 Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremin tu.

16 Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremin tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.

17 Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamin ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke.

18-19 Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, mam vongin itima, mam vongin iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghin garir puvati.

20 Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

21 Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramin ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

22 Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.

23 Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi.

24 Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi.

25 Solomon, midoroziba bagha hoziaba ko karisba bagha danganir dozir bar aviribar ingari. Danganir da ikiamin kabar dibobonim, 4,000in tu. Ezi a uaghan 12,000in hoziar igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalemin iti, ezi maba, a dar

9:25: 1 Atriviba 4:26

ganasa mɨsevezir nguibar ekiar igharazibar iti.

26 Atrivim Solomon kantriba bar me gativagha men gari, a Yufretisɨn Fanemɨn ikegha ghua kantri Filistian otogha ghua kantri Isipɨn tu.

27 Solomon atrivimɨn itir dughiamɨn, a temer sidan avɨriba ko silvan avɨriba inigha Jerusalemɨn ize. Ezɨ dughiar kamɨn silvan avɨriba ikia, dagɨar kɨnibar mɨn pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan bar avɨriba iti, mati temer Israelɨn mɨghsɨar muziaribar izezibar mɨn iti.

28 Solomon uan hoziaba kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini.*

Solomon areme
(1 Atriviba 11:41-43)

29 Solomon amizir bizir igharaziba, an atrivimɨn itir dughiamɨn ikegha ghua, an aremezir dughiamɨn tu, dar eghaghaniba bar akɨnafarir 3plan kabar iti: Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Natanɨn Akɨnafarim, ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir Gumazim Ahiyan Akɨnafarim, ko Akam Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar Akɨnafarim. Idon Akɨnafarim uaghan bizir Nebatɨn otarim Jeroboam batozibagh eghari.

30 Solomon 40plan azenibar Jerusalemɨn atrivimɨn ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari.

31 Egha a uan inazir afeziabar mɨn aremezɨ, me an kuam isa Jerusalemɨn, an afeziam Devitɨn Nguibar Ekiamɨn anefa. Ezɨ an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimɨn iti.

Atrivim Rehoboamɨn eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Notɨn amadaghan itir Israelɨn adarasi, me Judaba ataki
(1 Atriviba 12:1-19)

1 Israelian notɨn amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amɨseveghtɨ, a men atrivimɨn otivasa me nguibar ekiam Sekemɨn uari akufa, kamaghɨn amizɨ, Rehoboam me bagha ghu.

2 Nebatɨn otarim Jeroboam, a fomɨra Atrivim Solomonɨn ara ghua Isipɨn iti. Ezɨ Israelia Rehoboam damightɨ an atrivimɨn otivasa amima, Jeroboam bizir kamɨn akam baraki.

3 Ezɨ Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a mɨgɨa ghaze, “Nɨ uamategh Israelɨn izɨ.”

Ezɨ a Isip ategha uamategha izegha gɨvagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghɨn Rehoboam mɨgei,

4 “Nɨn afeziam Solomon osɨmtɨzir ekiam e ganɨga, e gamizɨ e osɨmtɨzir ekiam atera pamtemɨn ingari. Kamaghɨn amizɨ, nɨ en asughasugh en osɨmtɨzir taba agɨfagh. Nɨ kamaghɨn damightɨ, e datɨrɨghɨn nɨn apengan ikiam.”

5 Ezɨ Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghɨn me mɨgei, “Ia mangɨ, 3plan dughiaba gɨvaghtɨ ia ua izɨtɨ, kɨ uan nɨghnɨzimɨn gun ia mɨkɨmam.” Ezɨ me anetegha uamategha ghue.

6 Ezɨ Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko mɨgei. Gumazir kaba, me fomɨra nɨghnɨzir aghuiba an afeziam Solomon ganɨdi. Rehoboam kamaghɨn men azara, “Ia manmaghɨn nɨghnɨsi, kɨ akar manatamɨn gumazamizir kabav kɨmam?”

7 Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ arazir aghuimɨn gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsɨ datɨrɨghɨn akar aghuitamɨn me mɨkɨmtɨma, me zurara nɨn apengan ikiam.”

8 Ezɨ Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatɨgha, ghua gumazir igiabar azangsɨsi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha, datɨrɨghɨn an ingangarir gumazibar otifi.

9:26: Jenesis 15:18; 1 Atriviba 4:21 **9:28:** Godɨn Araziba 17:16 * **9:28:** Nɨ 1 Atriviba 10:28ɨn itir akamɨn gan.

9 A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam
Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki
dar taba agivam. Ezi ia manmaghin
nighnisi, ki akar manatamin me
ikarvagham?”

10 Ezi ingangarir gumazir igiar
kaba kamaghin a migei, “Ni men
azangsizir nin afeziam me gamizir
osimtizir kataba ikarvaghsi, ni ka-
maghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan
afeziam paza ia gami? Puvati. Kar
pura bizim. Nan dafarir tereghiam,
bar nan afeziamin gavgavim gafira.
11 Guizbangira nan afeziam
osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir
ekiar bar aviriba ia daningam. Nan
afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki
benir gavgavir atariba itibar ia fo-
zoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”

12 Ezi dughiar 3pla givazima,
Jeroboam Israelian gumazamiziba
bar me ko uamategha, Atrivim
Rehoboam mikemezi moghin me izi.
13-14 Ezi atrivim gumazir ghuribar
nighnizimin gin zuir puvatigha, a gu-
mazir igiabar nighnizimin gin ghua,
pamtemin gumazamizibav gei. A
kamaghin me migei, “Guizbangira,
afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki
osimtizir ekiar aviriba ia darigham.
Nan afeziam benimin ia ifozoroke,
ezi ki benir gavgavir atariba itibar
ia fozoroghti, ian inivafiziba asighi-
ram.”
15 Fomira akam inigha izir
gumazim Ahiya, a Silon gu-
mazim, a Ikiavira Itir Godin akar
dikirizim Nebatin otarim Jeroboam
ganingi. Egha God datirighin
uan akar dikirizir kam damuti, a
guizin otivasava ami. Kamaghin
amizi, Ikiavira Itir God uabi Re-
hoboam gamizi, a gumazamizibar
nighnizimin gin zuir puvati.

16 Gumazamiziba me datirighin
fo, atrivim men akam bareghan
kogham. Kamaghin amizi, me
pamtemin dia kamaghin migei, “E De-
vitin adarazir apengan ikian aghua.
E Devitin adarazi puvati, e uaghan
Devitin otarir kamin adarazi puvati.
E Israelin gumazamiziba, e bar
uamategh uan nguibabar mangam.
Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira
uarir gan.” Me akar kam mikemegha,
tintinibar uan nguibabar ghue.
17 Ezi Israelian marazi uaghan Ju-
dan nguibar ekiabar ikia, Judabar
tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam
men gari.
18 Egha gin Atrivim Rehoboam
Adoniram amadazima, a Israelia
bagha zui. Adoniram, fomira gu-
mazir atrivimin ingangaribagh amir
gumazibar garir gumazim. An ziar
igharazim Hadoram. Adoniram
ghua Israelia batozir Dughiamin, me
bar moghira dagiabar a ginivizima
an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin
akam baregha, zuamira uan karisin
ghuavanabogha ara Jerusalemin
ghu.
19 Dughiar kamin ikegha iza
datirighin,* Israelian notin amadaghan
itiba me akaba batoghavira iti, me
Devitin ikizimin tav atrivimin otogh
men ganan me bar aghua.

11

Akam inigha izir gumazim Semaia Godin akam akuri
(1 Atriviba 12:21-24)

1 Ezi Rehoboam ghua Jerusalemin
otogha, Juda ko Benjaminin an-
abamningin midorozir gumazir
gavgavibar diazi, me iza uari ak-
ufa. Modorozir gumazir kabar
dibobonim 180,000in tu. Rehoboam
kamaghsua, me mangi Israelian
notin amadaghan itir anababav
suegh, me damighti me ua izi an
apengan ikiam.
2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an
akam inigha izir gumazim Semaia
migei,

10:15: 1 Atriviba 11:24-39 **10:16:** 2 Samuel 20:1 * **10:19:** Akar kam, “Dughiar kamin ikegha iza datirighin,” an e datirighin itir dughiar kamin gun migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei.

3 “Ni Judan Atrivim Rehoboam
bagh mangi, egh a ko, Judaba ko
Benjaminin anabamningin adarazi
ko, gumazamizir igharaziba sara
kamaghin me mikim,
4 ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei: Ia mangi Israelia misoghan
marki, me ian adarasi. Guizbangira,
ki uabi kamaghin amizi, Israelia ia
bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh
uan nguibabar mangi.’” Ezi Semaia
Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi,
me uamategha uan nguibabar ghue.

Rehoboam nguibar ekiar maba avinizir divaziba gavgavim dagh anidi

5 Rehoboam Jerusalemin ikiava,
uan ingangarir gumazibav kemezi,
me ghua kantri Judan nguibar ekiar
maba avinizir divazir bar mitiar gav-
gaviba, gavgavim dagh anidi.
6 Me nguibar ekiar kaba avinizir
divaziba gavgavim dagh aningi:
Betlehem, Etam, ko Tekoa,
7 ko Betsur, Soko, ko Adulam,
8 ko Get, Maresa ko Sif,
9 ko Adoraim, Lakis, ko Aseka,
10 ko Sora, Aijalon, ko Hebron.
Nguibar ekiar divazir gavgaviba
avinizir kaba, Judan anabam ko
Benjaminin anabamin adarazir
nguazimin iti.
11-12 Me divazir kaba bar moghira
gavgavim dagh aningi. Nguibar ekiar
kabar aven, Atrivim Rehoboam dar
ganasa uan midorozir gumazibar
dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba
vaghvagha, midorozir gumazibar
dapaniba vaghvagha dar gari. Egha
a uaghan nguibar ekiar kabar
midorozir dughiabagh nighnigha,
bizir aviriba arighizi da iti. A dagher
bar aviriba, ko olivin boreba, ko
wainin dipaba, ko orar ekiaba, ko
afuziba ariki. Egha an arazir kamin
nguibar ekiar kabagh amizi, da bar
gavgafi. Egha a Judan anabam
ko Benjaminin anabamin adarazir
atrivimin iti.

Ofa gamir gumaziba ko Livaiba Jerusalemin ize

13 Kantri Israelin danganiba bar
adar itir ofa gamir gumaziba ko
Livaiba uan nguibaba ategha iza
Atrivim Rehoboam ko iti.
14 Atrivim Jeroboam ko an gin
otivir atriviba, ofa gamir gumaz-
iba ko Livaibar anogoregha me
batoghezi, me Ikiavira Itir Godin
ofa gamir ingangarim gamir puvati.
Kamaghin amizi, me uan dipeniba ko
nguaziba ategha ghua Jerusalem ko
Judan nguazimin danganir mabar iti.
15 Atrivim Jeroboam me batuegha
givagha, a uabi mighsiabar orazibar
pin asebar ziaba fasa gumazir kinir
maba amisevezi, me ofa gamir
gumazibar otifi. Ofa gamir gumazir
igiar kaba uaghan Jeroboam in-
garizir bulmakaun apuribar nedaz-
iba ko asebar marvir guabar ziaba
fe.*
16 Ezi Israelian anababa bar dar gu-
mazamizir maba, Ikiavira Itir God, a
Israelian God, egha men inazir afezi-
abar God, me a baghavira ikia an
ziam fasa a bagha ofabar amuasava
ami. Egha me kantri Israel ategha
ofa gamir gumaziba ko Livaibar gin
Jerusalemin izi.
17 Gumazamizir kaba, Judaba ko
ikia, kantri Juda gamima, a bar
gavgafi. Egha me azenir 3plan
Atrivim Devit ko Atrivim Solomon
amizi moghin arazir aghuibagh ami.
Ezi bizir kam Atrivim Rehoboamin
akurazi, an atrivir bar gavgavimin
oto.

Atrivim Rehoboam amuir aviriba ko borir aviriba iti

18 Atrivim Rehoboam, Jerimotin
guivim Mahalatin iti. Jerimot, an
Atrivim Devitin otaribar mav. Maha-
latin amebam, a Abihail. Abihailin
afeziam, a Eliap, ezi Eliap, a Jesin
otarim.
19 Ezi Mahalat otarir 3pla bate.
Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko
Saham.
20 Ezi Rehoboam gin, Apsalomin
guivim Makan iti. Ezi Maka 4pla
otariba bate. Men ziabar kara:
Abiya, Atai, Sisa ko Selomit.

11:15: 1 Atriviba 12:31 * **11:15:** Gumazir maba ghaze, aser kaba, memebar min gari.

21 Rehoboam 18plan amuiba iti,
egha uaghan 60plan amuir doziba iti.
Ezi an amuir kaba, 28plan otariba
ko 60plan guiviba bate. Rehoboam
amuir aviribar iti, egha a guizbangira
Maka bar a gifonge.
22 Kamaghin amizi, a gin ovengamin
dughiamin, an atrivimin otivasa,
Makan otarim Abiya amisefe. Egha
an Abiya atizi, a uan aveghbuabar
faragha zui.
23 Rehoboam nighnizir aghuim
ikiava, uan otarir igharazir maba
amisevezi, me ghua Judan Dis-
trik ko Benjaminin Distrighin itir
nguibar ekiar divazir bar gavgaviba
avinizibar gari. Egha a dagher
aviriba me ganiga, me amuibar
ikiasa, me bagha amizir bar aviriba
ini.

12

Judaba arazir kuram gamizi,
God puv me gami
(1 Atriviba 14:22-28)

1 Rehoboam atrivir bar gav-
gavimin otogha kantri Judan garir
dughiamin, a uan gumazamiziba
ko me bar moghira akirim ragha
Ikiavira Itir Godin Arazibagh asara.
2 Kamaghin amizi, Rehoboam
atrivimin itima an namba 5in
azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak
uan midorozir gumaziba ko iza
Jerusalem ko misosi.
3 Atrivim Sisak uan midorozir gu-
mazir bar avirim ko ize, eghti gumaz-
iba me mengan iburagham. Egha a
uaghan misoghamin karisin 1,200pla
ko 60,000in midorozir gumazir hozi-
abagh apia misoziba iti. Midorozir
gumazir kaba, me kantri Isip ko
kantri Libia ko kantri Suki ko kantri
Itiopian gumaziba.
4 Midorozir gumaziba misogha,
kantri Judan nguibar ekiar divazir
bar gavgaviba avinizibа inigha, iza
Jerusalemin boroghin otifi.
5 Ezi Judan kantrin gumazir da-
paniba, Sisak uan midorozir gu-
maziba ko men ara iza Jerusalemin,
Rehoboam ko iti. Ezi Godin akam
inigha izir gumazim Semaia ghua
me batogha, kamaghin me migei,
"Ikiavira Itir God kamaghin mikeme,
ia akirim ragha a gasara, kamaghin
amizi, a datirighin akirim ragha
ia gasara, egh Sisak ateghti a ia
abiragham."
6 Ezi atrivim uan gumazir da-
paniba ko me akar kam baregha
uari abiragha kamaghin migei, "Bar
guizbangira, e arazir kuram gami.
Ezi arazir Ikiavira Itir God amim, a
guizin arazimra."
7 Ezi Ikiavira Itir God men garima,
me uari abirazi, an akar igharazir
mam uam uan akam inigha izir
gumazim Semaia ganiga ghaze, "Ki
garima, me uari abira. Kamaghin
amizi, ki me gasighasighan kogham.
Sisak Jerusalemin misoghamin
dughiamin, ki an ateghti, a bar me
gasighasighan kogham. Guizbangira,
ki men aningaghe, egh ki Jerusalemin
nguibar ekiam isi Sisak danighti a bar
a gasighasigham kogham.
8 Ki Sisak ateghti, a me abiraghti,
me an apengan iki an ingangarir gu-
mazamizir kinibar otivigham. Eghti
arazir kamin, me ganigh fogh suam,
nan ingangarir gumazamizir kinibar
itir arazim, a dera, ezi nguazir kamin
atrivibar ingangarir gumazamizir
kinibar itir arazim, a ikufi."
9 Ezi Sisak uan midorozir gumaziba
ko iza Jerusalemia ko misogha,
me abinigha Ikiavira Itir Godin
Dipenim ko, atrivimin dipenimin
bizir bar aghuiba bar da ini. Egha
uaghan Solomon midorozim bagha
ingarigha golin noghezir oraba, me
bar ada inigha Isipin ghue.
10 Ezi gin Atrivim Rehoboam
uan ingangarir gumazibav kemezi
me bras inigha uam orar igiabar
ingarigha brasin da noke. Ezi da
Isipia okemezir orabar danganiba
ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir
gumazir an dipenimin tiar akabagh
eghuvibagh aningizi me dar suigha
tiarakabar gari.

12:9: 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghaniba 9:15-16

11 Atrivim Ikiavira Itir Godin
Dipenimin zuir dughiabar, a geghu-
vir gumazir kaba orar kaba inigh
an aku mangam. Eghti atrivim
uamategh uan dipenimin izeghti, me
orar kaba inigh da itir dipenimin
mangi dar arigham.

12 Ikiavira Itir God Atrivim Re-
hoboamin garima, a bar uabi
dikabiragha, an apengan iti. Kam-
aghin amizi, God ua Rehoboamin
aningazir puvatigha, bar a kuavare-
mezir puvati. Ezi dughiar kamin,
arazir aghuir maba kantri Judan
aven ikiavira iti.

Rehoboam areme
(1 Atriviba 14:21-22; 14:29-31)

13 Rehoboam a Jerusalemin ikia
atrivir bar gavgavimin oto. A 41plan
azeniba ikiava, atrivimin oto, egha
17plan azenibar atrivimin iti. A
Jerusalemin iti, nguibar ekiar kam,
Ikiavira Itir God, Israelin kantrin
nguibaba bar dar tongin an amisefe,
eghti danganir kamin, Israelia bar
an boroghin izi, an ziam fam. Re-
hoboamin amebam, a kantri Amo-
nian amizim, an ziam Nama.

14 Rehoboam uan navir averiamin
aven Ikiavira Itir Godin ifongiamin
gin mangan aghua, kamaghin amizi,
a Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir kurabagh ami.

15 Atrivim Rehoboam amizir arazir
igharaziba, akinafarir kamningin iti:
Godin akam inigha izir gumazim
Semaian Eghaghanibar Akinafarim,
ko Godin akam inigha izir gumazim
Idon Eghaghanibar Akinafarim.
Idon akinafarir kamin aven, atriv-
ibar adarazir ziaba uaghan iti. Re-
hoboam ko Jeroboam aning atriv-
imningin itir dughiamin, kantrin
pumuning zurara uaning misosi.

16 Ezi gin Rehoboam uan inazir
afeziabar min aremezima, me De-
vitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi
an otarim Abiya an danganim inigha
atrivimin oto.

Atrivim Abiyan eghaghanim

13

(Sapta 13)

Judaba ko Israelia uariv sosi
(1 Atriviba 15:1-8)

1 Jeroboam Israelin atrivimin
itima, an namba 18in azenimin,
Abiya, a Judan atrivimin oto.

2 A 3plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam
Mikaia, a Urielin guvim. Uriel, a
Gibean nguibamin gumazim.

Dughiar kamin, Atrivim Abiya ko
Atrivim Jeroboam uaning misosi.

3 Atrivim Abiya uan midorozir
gumazir gavgavir 400,000plan
misevezibа inigha Israelia ko
misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan
800,000plan misevezir midorozir
gumazir gavgaviba ini, me bar
midorozir arazibagh fo, ezi a me
inigha Judaba ko misoghasa izi.

4 Atrivir pumuning, uan midorozir
gumaziba ko, Efraimin anabamin
mighsiaba itir danganimin uari
akuvagha misoghasa gara iti. Ezi
Abiya ghua, Semaraimin Mighsiamin
mitigha kamaghin dia migei, "Jer-
oboam, ni Israelia ko, ia deragh
kuariba arigh nan akam baragh.

5 Ikiavira Itir God, a Israelian God,
a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar
Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze, a
zurara ikivira ikiam. Akar Dikirizir
Gavgavir kam, an migirigiam kam-
aghin iti, Israelian atriviba zurara
Devitin ovavir boribar otivam. Ia ti
bizir kam gifoz, o puvati?

6 "Fomira Nebatin otarim, Jer-
oboam, an Atrivim Solomonin in-
gangarir gumazimin iti. Egha a uan
atrivimin aningaghegha, a barazir
puvatigha an apanim gami.

7 Ezi gumazir kurar arazir kurar
igharagha garibagh amiba, Jer-
oboam ko roroabagh ami. Egha
Solomonin otarim Rehoboam men
ifongiamin arazibar gin mangasa,
me bar gavgafi. Dughiar kamin
Rehoboam gumazir igiamra ikia
kantrin ganamin araziba deragha
dagh fozir puvati. Egha a men akaba
munasan ibura.

8 Egha ia datirighin midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir guamning. Egh ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamin atrivibar otiv an ganasa Devitin ovavir boriba amisefe.
9 Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin ovavir boriba. Egha Livain anabamin adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ami moghin, ia uari uari bagha ofa gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemiseveghti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogham.
10 "Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi.
11 Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me God ganidir bretin rubuziba inigha, Godin damazimin zuezir dakozimin da arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamin aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragha a gasara.
12 Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikiava, ia ko misoghasa midorozimin sighabagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki. Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham."
13 Atrivim Abiya migiavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyan midorozir gumazibav misoghasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru.
14 Ezi Abiyan midorozir gumaziba ragha Israelian midorzir gumazibar ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa me ekiarugha gifa. Ezi me zuamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi Godin ofa gamir gumaziba sighabagh ivi.
15 Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava araghasir dughiamin, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atiatigha are.
16 Israelia, Judabar damazimin arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki.
17 Egha Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me bar Israelia abinigha, men midorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan misuaghariki.
18 Dughiar kamin, Judaba kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar God, a midorozimin men akurvagham. Me nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin amizi, me Israelia gafiragha bar me abira.

19 Dughiar kamin, Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin midorozir gumazibar agintigha ghua, Israelian nguibar ekiar 3pla ini. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan nguibar ekiar 3plan kabar boroghin itir nguibar dozir aviriba sara ini.
20-21 Egha Abiya atrivir bar gavgavimin oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarir 22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya atrivimin ikia ghua aremezir dughiamin, Jeroboam uam atrivir gavgavimin ikezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God gin Jeroboam gasighasighizi, an areme.
22 Atrivim Abiya amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibora ghaze, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim.

Atrivim Asan eghaghanim

14

(Sapta 14--16)

Asa Judan kantrin atrivimin oto

1 Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti. Egha Asa kantri Judan garir dughiamin, midorozitam otozir puvatigha ghua, 10plan azeniba gifa.

2 Ezi Asa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami.

3 Egha a gumaziba ikizir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir dakozibagh asighasiki. Egha a uaghan mighsiabar pin itir aseba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir dighoriba itiba apiraghariga, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki.

4 Egha a Judaba Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar Godin Araziba ko Akar Gavgavibar gintighasa, me migei.

5 Egha uaghan, Judan nguibar ekiaba itir aseba fer danganiba ko pauran mughuriar aghuim zuim tuer ofa gamir dakoziba, a bar da batoke. Egha a deragha kantrin garima, midoroziba puvatizi, gumazamiziba deraghavira iti.

6-7 Egha Atrivim Asa kamaghin Judabav gei, "E uan nguibar ekiataba avinsi, divazir mitiar ekiar gavgavitabar ingarigham. Egh midorozir gumaziba tuiv iki apanibar gansi, tauan ruaritaba, divazir gavgavir kabagh isin dar ingarigham. E uaghan tiar akar gavgavibar ingarigh, ainin igugunibа kunigham. E Ikiavira Itir God, en Godin ifongiamin gintighasa gavgafi, kamaghin amizi e bar deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en kantrin garima, osimtizitam e batozir puvati." Egha Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me ghua Judan nguibar ekiar mabar, divazir mitiar bar gavgavibar da avini. Me ingangarir kam gamir dughiamin, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangatizir puvati, kamaghin amizi, midorozir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto.

8 Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin 300,000plan midorozir gumaziba ko Benjaminin anabamin 280,000plan midorozir gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminin anabamin gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamin araziba bar adagh fo.

Ikiavira Itir God Asan akurazi, a Itiopiaba abira

9 Asa, kantri Judan atrivimin itir dughiamin, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midorozir gumazir bizir dafam inigha Judabav soghasa izi. Seran midorozir gumazibar dibobonim 1,000,000in tu. Egha a 300plan midorozir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamin otifi.

10 Me izava otivima, Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamin boroghin otivigha, Sefatan danganir zarimin Seran midorozir gumaziba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti.

11 Ezi Asa kamaghin Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midorozir gumaziba avirasemezir puvati, egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E fo, nirara gumazir gavgaviba puvatizibar akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, ni en akuragh! E ni baghavira gari. E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba ko misoghasava ami. O Ikiavira Itir God, nirara, ni en Godra. Ni nguazir kamin

14:11: 2 Eghaghaniba 13:14; 13:18

gumazitamin amamangatighti, a ni abiraghan kogham."
12 Asa God ko mikemegha givagha, Judan midorozir gumaziba ko me ghua Itiopiabav sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abirazi, me are.
13 Ezi Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko men agiragha ghua Gerarin nguibar ekiamin midorozir gumazir bar avirim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian kantrin midorozir gumaziba ua misoghan ibura. Ikiavira Itir God uan midorozir gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh asighasiki. Egha Judaba men bizir bar aviriba inigha ghue.
14 Ikiavira Itir God, Gerarin danganimin boroghin itir nguibar ekiabar gumazibagh amizi, me bar atiatingi, kamaghin amizi, Asa pura nguibar ekiar kaba bar ada ini. Bizir bar aviriba nguibar ekiar kabar iti, ezi Asan midorozir gumaziba bizir kaba inigha da atera ghue.
15 Egha Asan midorozir gumaziba uaghan danganir kamin sipsipbagh eghuvir gumazibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba inigha Jerusalemin ghue.

15

Atrivim Asa Judabar araziba akirmighasa me migei

1 Dughiar mamin, Odetin otarim Asaria, Godin Duam a gapasa.
2 Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kamaghin a migei, "Atrivim Asa, ni oragh. Ni ko, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarasi, ia oragh. Ia Ikiavira Itir Godin boroghira ikiti, a ia ko ikiam. Egh ia a buriva a baghvira ikiti, a ia ateghti, ia an boroghin ikiam. Egh ia akirim a gasaraghti, an akirim ia gasaragham.
3 Bar guizbangira, Israelia bar dughiar ruarimin, guizin God ko itir puvati, me akirim ragha a gasara. Egha me Godin akabar men sure damuamin ofa gamir gumazitaba itir puvati. Egha me uaghan an Arazibar gin zuir puvati.
4 Ezi osimtizir ekiaba Israelia bativir dughiabar, me uamategha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha me a baghavira ikia a burima, a me ataghizi, me an boroghin izi.
5 Fomira, gumazamiziba uan nguibaba ategha, nguibar igharazibar zuima, gumazir kuraba me misogha paza me gami. Osimtizir ekiar aviriba nguazir kamin gumazamizibagh amima, me dabirabir aghuiba bar puvati.
6 God osimtizir igharagha garir aviriba me ganidi. Kamaghin amizi, me bar biaghiregha iti. Egha kantrin maba misogha kantrin igharaziba abiri. Ezi nguibar ekiaba uariv sosi.
7 Eghti iarara ingangarir aghuim damusi bar gavgafigh. Ia bar mitivigh gavgavighti, Ikiavira Itir God ian ingangarimin gan, deravira ia damuam."
8 Atrivim Asa, Odetin otarim Asarian akaba baraghizi, akar kaba, gavgavim an nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko Benjaminin anabamin nguazibar itir marvir guar God bar aghuaziba bar da batoke. Egha a uaghan Efraimin anabamin nguazimin itir mighsiabar itir danganibar ghua, nguibar ekiar a midorozimin inizibar marvir guaba saram otoke. Egha Asa ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itir ofa gamir dakozir kam bar deraghavira anekiri.
9 Efraimin anabam ko Manasen anabam ko Simeonin anabamin adarazir avirim, me kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumazamizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin amadaghan Asa ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirighin, gumazamizir kaba izi Judaba ko Benjaminin adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia.
10 Asa atrivimin itir azenir namba 15in, an namba 3in iakinimin, gu-

15:2: 2 Eghaghaniba 24:20; Jeremaia 29:13; Matyu 7:7; Jems 4:8 **15:4:** Godin Araziba 4:29

mazamizir kaba iza Jerusalemin uari akufa.
11 Egha dughiar kamin, me midorozimin aven inizir asizibar tongin, me 700plan bulmakauba ko 7,000plan sipsipba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami.
12 Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir averiabar aven, uari isi a daning an gintigham.
13 Egha me kamaghin migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiamra ikiam o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian aghuaghti, me a misueghti an aremegham.
14 Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin, akar dikirizir kam gamigha, bar pamten dia, uan sighabagh ivi.
15 Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava a baghavira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me ganidima, osimtizitam me batozir puvati.
16 Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan garima, Maka aser amizim Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Kamaghin amizi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin danganir zarimin a gaborozi a isi.
17 Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaba bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir God baghavira iti.
18 Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.
19 Ezi dughiar kamin ikegha ghua namba 35in azenimin, Asa atrivimin itima, apanitam iza a ko misoghezir puvati.

16

Israelia Judaba ko misosi
(1 Atriviba 15:17-22)

1 Asa Judan atrivimin itir dughiamin, an namba 36in azenimin aven, Israelian Atrivim Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha uam anevini, eghti gumazamiziba Judan danganimin mangigh izegh damuan kogham.
2 Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itir maba sara inigha, Damaskusin nguibar ekiamin itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghin Atrivim Benhadat bagha akam amada,
3 “Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavitam damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati gan afeziamning amizi mokin. Ki ni bagha silvaba ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavim abighti, a uan midorozir gumaziba inigh mangi egh nan nguazim atakigh.”
4 Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin anabamin nguazim bar moghiram a ini, kar nguibar ekiar me dagheba ko bizir igharaziba ariziba.
5 Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, divazim agivazir puvati.

6 Egha gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumazziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha izezima, Asa da inigha, Mispan nguibar ekiam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim, gavgavim aning ganingi.

Godin akam inigha izir gumazim Hanani Akar Gavgavim isa Atrivim Asa ganingi

7 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara, kamaghin a migei, "Ni ti ghaze, Sirian atrivim nin akurvaghamin gavgaviba iti, egha ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, uabin akurvaghasa an azangsighan aghua. Kamaghin amizi, ni uan apaniba ko Sirian Atrivimin midorozir gumazziba abiraghan iburagham.

8 Ni kamaghin fo, Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumazziba iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar aviriba ko midorozir karisin bar aviriba ko midorozir gumazir bar avirir hoziabagh apiaghira misoziba iti. Ezi dughiar kamin, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiava, an azarazima, a nin akura. Ikiavira Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abira.

9 Gumazamizir uan navir averiabar aven Ikiavira Itir God baghavira itiba, me nguazir kamin danganir manamin iti, a zurara me buria deravira me bagha tintinibar gari. Egha a men akurvagha gavgavim me ganidi. Ezi ni uabin akurvaghasa Sirian atrivimin azarazir arazir kam, a derazir puvati. Kamaghin amizi, datirighin ni Judaba ko, ia deravira dapiaghan kogham. Apaniba zurara ia ko misogham."

10 Godin akam inigha izir gumazim, Hananin migirigiar kaba Asa gamima, a bar puviram atari. Egha a mikemezi, me Hanani inigha kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa uaghan arazir kurabar Judan gumazamizir mabagh ami.

Atrivim Asa areme
(1 Atriviba 15:23-24)

11 Atrivim Asa amizir arazir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

12 Asa atrivimin itima, an azenir namba 39in, arimariar bar kurar mam an dagarimningin oto. Ezi Asa uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizir puvati. A doktabara, men azangsisi.

13 Ezi an atrivimin itir namba 41in azenimin, Atrivim Asa uan inazir afeziabar min areme.

14 Ezi me Devitin Nguibar Ekiamin a uabi gumazibav kemezi me a bagha okorezir dagiar torimin, anefa. Gumaziba paura ko borer mughuriar aghuim zuiba veregha, ada inigha torimin atizir dakozim gisin da inge. Egha me atrivimin kuam isa dakozir kam gisin aneti. Egha me an apangkuvigha an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

Atrivim Jehosafatin eghaghanim

17

(Sapta 17--20)

Jehosafat Judabar atrivimin oto

1 Ezi Jehosafat uan afeziamin danganim inigha, Judan kantrin atrivimin oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar gavgafi, eghti Israelia izi me misoghan iburagham.

2 Egha uan midorozir gumaziba, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavir avinizibar me arigha, uaghan Judan kantrin danganiba bar me ariki. Egha a Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar,

16:7: Aisaia 31:1; Jeremaia 17:5

midorozir gumazir maba ariki. Kar
an afeziam Asa faragha midorozimin
inizir nguibar ekiaba.
3 Jehosafat atrivimin itir dughiamin,
a uan inazir afeziam Devitin min
arazir aghuibagh ami. An asem Balin
ziam fer puvati, kamaghin, Ikiavira
Itir God a ko ikiava, an akurvasi.
4 Jehosafat uan afeziamin Godin
gintigha, egha uaghan Godin Araziba
bar deragha dar gintisi. A Israelin
kantrin itir atrivibar min arazir
kurabagh amir puvati.
5 Ezi Ikiavira Itir God Jehosafat
gamizi, an atrivir gavgavimin otogha,
deravira Judan kantrin gari. Ezi Ju-
dan gumazamiziba bar bizir aghuiba
inigha a bagha zui. Kamaghin, a
dagiar aviriba ko bizir aviriba ikia,
Judabar damazimin ziar ekiam iti.
6 A Ikiavira Itir Godin Arazibar gin
mangasa bar gavgafi. Egha a kantri
Judan danganiba bar dagh arua,
mighsiabar pin itir asebar ziaba fer
danganiba bar adagh asighasigha,
temer guarir aser amizim Aseran
nedazim itiba saram asighasiki.
7-9 Jehosafat atrivimin ikia, an
namba 3in azenimin aven, a uan
gumazir aruar maba ko, Livain maba
ko ofa gamir gumazir pumuning
amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin
Araziba Itir Akinafarim inigh, Judan
nguibar ekiaba bar dar mangi, arazir
kabar gumazamizibar sure damu.
Ezi, me Judan nguibaba bar dagh
arui. Gumazir aruar kabar ziabar
kara: Benhail, Obadia, Sekaraia, Ne-
tanel ko Mikaia. Ezi Livaibar ziabar
kara: Semaia, Netania, Sebadaia,
Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko
Adoniya ko Tobia ko Tobadonia. Ezi
ofa gamir gumazimningin ziamn-
ingra kara: Elisama ko Jehoram.

Jehosafat bar atrivir gavgavim

10 Jehosafat atrivimin itir dughiamin,
Ikiavira Itir God, Judan kantrin
boroghin itir kantribar atriviba
bar me gamizi, me bar Jehosafatin
atiatingi. Kamaghin amizi, me izava
a ko misozir puvati.
11 Ezi Filistian marazi bizir aghuir
maba inigha Jehosafat bagha ize,
egha me uaghan takis givezasa, sil-
vaba inigha ize. Ezi Arebian gu-
mazamiziba uaghan 7,700plan sip-
sipin apuriba ko 7,700plan memen
apuriba inigha iza Jehosafat ganingi.
12 Ezi Jehosafat atrivir gavgavimin
oto. Egha a gumaziba amangizi, me
Judan nguibar ekiabar ghue. Egha
me bizibar arighamin dipenibar in-
garigha, dagheba ko biziba isa dagh
ariki. Egha midorozir gumaziba iki
apaniba bagh ganasa danganir bar
gavgavibar ingari.
13 Egha Jehosafat biziba arighamin
dipenir kabar aven bizir bar aviribar
pozibav kini. Egha uan midorozir
gumazir gavgaviba Jerusalemin me
ariki.
14 Midorozir gumazir kabanang,
me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir
dapaniba vaghvagha, 1,000plan
midorozir gumazibar gari. Judan
anabamin adarazir gumazir bar
gavgavibar garim, an ziam Atna, a
300,000plan midorozir gumazibar
gari.
15 An gumazir an girara irim, Jeho-
hanan, a 280,000plan midorozir gu-
mazir bar gavgavibar gari.
16 Gumazir dapanir aningin gin
irim, an ziam, Amasia, a Sikrin
otarim. A uabi isa Ikiavira Itir Godin
ingangarim ganiga, 200,000plan
midorozir gumazir gavgavibar gari.
17 Ezi Benjaminin anabamin
adarazir midorozir gumazibar
faragha zuir gumazir dapanimin
ziam, Eliada. A midorozir gumazir
bar gavgavir aghuim, a 200,000plan
midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim. Me bar orabar suigha
pibar asa bar fo.
18 Ezi gumazir dapanir Eliadan
girara irim, an ziam, Jehosabat, a
180,000plan midorozir gumazibar
gari. Me zurara uan midorozir
bizibar suigha misoghasa gara iti.
19 Midorozir gumazir kaba bar
moghira atrivimin ingangarim

17:10: Jenesis 35:5; 2 Eghaghaniba 14:14

gamua, Jerusalemin iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar ekiar divazir bar gavgavir aviniziba, atrivimin midorozir gumaziba uaghan adar iti.

18

Godin akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze,
Atrivim Ahap aremegham
(1 Atriviba 22:1-28)

1 Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba ko bizir bar aviriba iti, ezi gumazamiziba an ziam fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap ko akam akira ghaze, an otarim Ahapin guivimin ikiam, eghti kantrin pumuning uaning inigh deraghvira ikiam.

2 Azenir maba ghua givazi, Jehosafat dikavigha, Atrivim Ahapin ganasa Samarian nguibar ekiamin ghu. Kamaghin, Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba ko sipsipin bar aviribav suegha, me bagha dagher dafam gami. Ahap Jehosafatin azaraghti, a mangi an akuragh Gileatin Distrighin itir, Ramotin nguibar ekiamin misoghasa nighnizim iti.

3 Egha Ahap kamaghin Jehosafat migei, "Ni na ko izam, o? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibar ekiam bagh misogh uam a iniam?"

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, "Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba, nin akurvaghasa pura iti.

4 Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka."

5 Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, "Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o ti puvatigham?"

Ezi me ghaze, "A deragham, ni mangi. God nin akuraghti, ni me abiragham."

6 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, "Ikiavira Itir God, an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham."

7 Ezi Ahap a ikaragha ghaze, "Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, egha akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiabar zurara, a na gasighasighamin akar kurabar na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua."

Ezi Jehosafat ghaze, "Ni mamaghin mikiman marki."

8 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin diazi a izezi an a migia ghaze, "Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi."

9 Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningin atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghin, itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningin guamin tugha, gin otivamin bizibav gei.

10 Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainin mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamin ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, "Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin min me giniv mangi, bar me agivagham."

11 Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, "Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham."

18:4: 1 Samuel 23:2-4; 23:9; 2 Samuel 2:1

12 Ezi gumazir dapanir Ahap,
Mikaia iniasa amadazim, a Mikaia
inigha izi. Aning atrivim boroghin
iza, gumazir dapanir kam Mikaia
migia ghaze, “Akam inigha izir gu-
maziba bar moghira ghaze, atrivim
midorozimin Siriaba abiragham. Ka-
maghin amizi, ni uaghan kamaghira,
akar atrivim bar akueghamin tamin
atrivim mikim.”
13 Ezi Mikaia a ikaragha ghaze,
“Ikiavira Itir Godin zurara itimin
ziamin, ki guizbangira ni migei,
akar manam Ikiavira Itir God a
mikimasa na mikeme, anarira ki an
gun mikimam.”
14 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi,
Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin
nguibar ekiam bagh mangi, misogh
uam a iniam, ti puvati?”
Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze,
“A dera, ni mangi misogh egh
Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira
Itir God nin akuraghti, ni me
abiragham.”
15 Ezi Atrivim Ahap a migia
ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zu-
rara ni migia ghaze, ni Ikiavira
Itir Godin ziamin guizbangira na
mikim. Ni manadizoghin nan akam
baragham?”
16 Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki
garima, Israelian midorozir gumaz-
iba mati, ghuaviba puvatizir sipsip-
bar min pura tintinibar mighsiabagh
miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a
ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh
mangamin gumazir dapaniba pu-
vati. Ni me amangighti, me vaghvagh
uan nguibabar mangi egh deraghvira
iki.’ ”
17 Ezi Israelian Atrivim Ahap ka-
maghin oregha, Atrivim Jehosafat
migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha
gifa. Akam inigha izir gumazir kam
bizir aghuitamin gun na migeir pu-
vati. A zurara bizir kurar na bati-
vamibara gun na migei.”
18 Ezi Mikaia ua kamaghin migei,
“Ni datirighin deragh kuarim atigh
oraghti, ki Ikiavira Itir God nan
akazir bizibar ni mikimam. Ki
garima, Ikiavira Itir God uan
Nguibamin uan atrivir dabirabim
gaperaghav iti, ezi an enselba bar, an
agharir guvim ko agharir ikiriamin
tuivighav iti.
19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
men azara, ‘Tinara mangi Ahap
gifariva a gekuighti, a Ramotin
nguibamin mangi midorozimin aven
ovengam?’ Ezi enselba vaghvagha
uan nighniziba Ikiavira Itir God
ganidi.
20 “Me kamaghin amua ikiav itima,
duar mam iza Ikiavira Itir Godin
damazimin tugha, kamaghin a migei,
‘Ki mangi a gifaragh, a gekuigham.’
21 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni
manmaghiram a gifaram?’
“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir
God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam
inigha izir gumazibar amuti, me a
gifaragham.’
“Ezi Ikiavira Itir God duar kam
migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a
nighnizir gavgavim akam inigha izir
gumazibar akamin ikiam.’ ”
22 Ezi Mikaia bighavira Ahap
migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni
ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa,
duar kam amadazi, a nin akam
inigha izir gumazir kabagh amizi, me
ni gifaragha gifa.”
23 Ezi akam inigha izir gumazim
Sedekaia, a Kenanan otarim, an
orazi, Mikaia akar kamin Ahap
migeima, an an boroghin ghua an
koviam misuegha ghaze, “Ikiavira
Itir Godin Duam manmaghin na
ategha, nin ghugha akar kam ni
ganingi?”
24 Ezi Mikaia, Sedekaian akam
ikaragha ghaze, “Apaniba gin
izi Israelia ia abinighti, ni ari
mangi dipenitamin aven danganir
mogomemin modogh ikiam. Egh
dughiar kamra ni fogham, Ikiavira
Itir God uabi akar kam na ganingizi,
ki an gun migei.”

18:16: Diboboniba 27:17; Esekiel 34:5; Matyu 9:36; Mak 6:34

25 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir
dapanir mam migia ghaze, "Ni Mika-
ian suiragh nguibar ekiamin garir
gumazir ekiam, Emon ko nan otarim
Joas, aning bagh mangi.
26 Egh kamaghin aning mikemegh,
'Atrivim kamaghin migei: Gua gu-
mazir kam isi kalabuziam datigh.
Egh bretin muziariba ko dipabara, a
daning mangiti midorozim givaghti ki
uamategham.' "
27 Ezi Mikaia ua ghaze, "Ia gumaza-
miziba bar deravira nan akar kam
baragh!"
Egha Ahap migia ghaze, "Ni
osimtizitam inighan kogh ua de-
raghvira nguibamin izegh, egh
ni kamaghin fogh suam, Akar ki
mikemezir kam, a Ikiavira Itir Godin
izezir puvati."

Atrivim Ahap misoghasa zui
(1 Atriviba 22:29-36)

28 Kamaghin amizi, Israelin
Atrivim Ahap ko Judan Atrivim
Jehosafat, aning uan midorozir gu-
maziba inigha, Siriaba ko misoghasa
ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar
ekiam Ramotin otifi.
29 Ezi midorozim tighar akuighirighasava
amima, Atrivim Ahap kamaghin
Atrivim Jehosafat migei, "Ga
midorozim bagh mangi, ki uan atrivir
korotiaba sueghiva korotiar igharaz-
itabar aghuighti, midorozir gumaz-
iba nan atamangigham. Eghti ni uan
atrivir korotiabar aghuigh." Egha
Israelian atrivim korotiar igharaziba
aghuigha aning midorozim bagha
zui.
30 Dughiar kamra, Sirian atrivim
uan midorozir gumazir karisbar
pin tuiva misozibar dapaniba, akar
gavgavim me ganiga ghaze, "Ia
Israelian atrivim baghvira gan a
ko misogh, egh gumazir ziaba itir
igharaziba o ziaba puvatiziba ko
misoghan marki."
31 Ezi me misozir dughiamin,
midorozir gumazibar dapanir kaba
Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze,
a ti Israelian atrivim. Egha me a
misoghasa zuima, a tiarim akara
deima, ezi Ikiavira Itir God an akura.
God midorozir gumazibagh ekuizi
me anetaki.
32 Ezi me fo, kar Israelian atrivim
puvati, egha me anetaki.
33 Midorozim ghuavira itima,
Sirian midorozir gumazir mam,
uan barir pimin Israelia iti naghin
puram asavamada. Ezi barim ghua
Ahapin mikarzir, midorozir korotiam
avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap
uan karisin suizir gumazim migia
ghaze, "Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira
ua karis giragh midorozir danganim
atakigh."
34 Ezi midorozim ghuavira ikia bar
gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim
ategh mangan iburaghburaghizi,
me karisin aven puram anefazi,
a Siriabar damazimin uan karisin
aven aperaghav ikia Siriabar gara
kamaghira itima, aruem gevima an
areme.

19

Godin akam inigha izir gumazim Jehu, Jehosafatin atari

1 Atrivim Ahap aremegha givazi,
Atrivim Jehosafat bar deravira ua-
mategha iza Jerusalemin uan atrivir
dipenimin oto.
2 Ezi dughiar kamin, Godin akam
inigha izir gumazim Jehu, a Hananin
otarim, a ghua Atrivim Jehosafat
batogha kamaghin a migei, "Ni ti
ghaze, ni gumazir kurabar pogh men
akurvaghamin arazim, ko gumazir
Ikiavira Itir God gifongezir pu-
vatizibagh ifongezir arazim ti dera?
Ni arazir kamaghin garim gamizi,
Ikiavira Itir God nin aningaghe.
3 Egha God fo, ni uaghan arazir
aghuir mabagh ami. Ni uan kantrin
aven, itir aser amizim Aseran nedaz-
iba itir guarir akinibagh asighasigha,
Godin ifongiamin gintighasa gav-
gafi."

Jehosafat kotiabar jasba amisefe

18:27: Maika 1:2 **18:31:** 2 Eghaghaniba 13:14-15 **19:3:** 2 Eghaghaniba 17:4-6; 30:19

4 Atrivim Jehosafat Jerusalemin
iti. Egha dughiar mabar, a dikava
ghua uan gumazamizibar ganasa
ghua, sautin amadaghan Berseban
nguibar ekiamin ikegha ghua notin
amadaghan Efraimin anabamin
mighsiaba itir danganimin tuifi.
Egha a Ikiavira Itir God, men in-
azir afeziabar God bagh uamategh
izasa me migei. Ezi me a baregha
uamategha God bagha ize.
5 Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin
jasba amisevegha, Judan nguibar
ekiar divazir bar gavgavim avinizibа
bar me ariki.
6 Egha kotiaba tuisizir jasba, a kam-
aghin me migei, "Ia gumazamizibar
ingangarim gamir puvati. Ia Ikiavira
Itir Godin ingangarim gami, a uabi
ia ko iti. Kamaghin amizi, ia kotiaba
tuisighamin dughiabar, ia uari uan
araziba bagh deravira gan.
7 Ikiavira Itir God, en God, kotiamin
aven, guizin arazim giragh kotiaba
baraghamin araziba, ko uan namak-
abar akabar akurvaghamin araz-
iba ko, gumazamiziba ia apezeper
dagiaba ia daningamin araziba,
arazir kaba God bar dar aghua.
Kamaghin amizi, ia gumazir kotiaba
tuisiziba, ia Ikiavira Itir Godin ati-
atingiva bar an apengan iki, egh
deraghvira uan arazibar gan."

8 Jehosafat uan gumazir dapaniba
ko uamategha Jerusalemin izezir
dughiamin,* Jehosafat Livain marazi
ko ofa gamir gumazir maba ko
ikizibar gumazir dapanir maba
amisefe, eghti me gumazamizir
Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba
abiziba tuisighamin jasbar otivam,
egh uaghan Jerusalemin nguibar
ekiamin aven itir gumazamiz-
iba uari adoghodozir migirigiaba
akirmigham.
9 Jehosafat kamaghin jasin kabav
gei, "Ia ingangarir kam damuamin
dughiamin, ia bar Ikiavira Itir Godin
atiating an apengan ikiva, der-
aghvira an arazibar gin mangi. Ia in-
gangarir kam damuti, a deraghviram
otivsi, ia uan navir averiabar aven
bar ifongegh.
10 Eghti ian namakataba, nguibar
ekiar igharazibar ikegh izi uarir
akurvagh kotiaba tuisighsi ian
azangti, ia men akuragh kotiaba
tuisighamin arazir aghuibar men
sure damu. Gumazim, gumazir
igharazimin misoghezi an aremezir
kotiam ko, gumazim Godin Araziba,
ko an Akar Gavgaviba abighizir
kotiam, ko gumazim arazir God
ifongeziba abighizimin kotiam ko
arazir God damuasa ia mikemeziba
abighizir kotiam, ia men sure damuti,
me Ikiavira Itir Godin damazimin
osimtiziba puvatigham. Eghti ia
ko ian adarasi, Godin damazimin
osimtiziba puvatighti, God ian
aningagheghan kogham.
11 Ia deraviram oragh. Gumazir
pumuning ian faragh mangi kotiabar
ingangaribar ganam. Gumazamiz-
iba Ikiavira Itir Godin Araziba abigha
da munasir kotiaba baraghamin
dughiamin, Godin ofa gamir gumaz-
ibar dapanim Amaria, ian kotiabar
faragh mangam. Eghti gumaza-
miziba gavmanin araziba abigha
da munasir kotiaba baraghamin
dughiamin, Ismaelin otarim Se-
badaia, a Judan gumazir dapanim, a
ian kotiabar faragh mangam. Eghti
kotiabar ingangaribar, Livaiba ian
akurvagham. Ikiavira Itir God,
gumazir arazir aghuibagh amiba ko
iti, kamaghin amizi, ia atiatingan
kogh tuivigh gavgavigh ingangarir
kaba bar dar amu."

20

Apaniba izava Judaba ko misosi

1 Bizir kabar gin, Moapia ko Amo-
nia ko Amonin kantrin itir igharaz
darasi,* me iza Judaba ko uariv sosi.

19:6: Godin Araziba 1:17; Onger Akaba 82:1 **19:7:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 9:14; 1 Pita 1:17 * **19:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **19:9:** 2 Samuel 23:3 * **20:1:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

2 Ezi gumazir maba Atrivim
Jehosafat bagha iza kamaghin a
migei, “Idomian midorozir gumazir
avirir dafam, Amangsizim Itir Dipar
Akaremin vongin itir nguazim
ategha ni ko misoghasa izi. Egha
me datirighin Hasason Tamarin iti.”
Hasason Tamar, a Engedin nguibar
ekiamin ziar mam.
3 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin
oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira
Itir Godin ifongiam gifofoghasa. Ka-
maghin, a Judan kantrin danganiba
bar adar itir gumazamiziba bagha
akam amaga ghaze, me bar dagheba
tagh Ikiavira Itir God ko mikimam.
4 Ezi Judan danganiba bar adar itir
gumazamiziba uarir akurvaghasa
Ikiavira Itir God ko mikimasa
Jerusalemin ize.
5 Egha me iza Jerusalemin gumaza-
miziba ko me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin danganir igiar me uari
akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim
Jehosafat ghua men tongin tugha, ka-
maghin God ko migei,
6 “O Ikiavira Itir God, ni en inazir
afeziabar God, ni uan Nguibamin iki-
ava, nguazimin ikiziba bar me gati-
vagha men gari. Ni gavgavir bar
ekiam iti. Eghti gumazitam ni misogh
ni abiraghan kogham.
7 O en God, ni fo, e Israelia nin ro-
roam Abrahamin ovavir boriba, e nin
gumazamizibara. Ni gumazamizir
fomira nguazir kamin apiaziba, ni
me batoghezi me are, eghti nguazir
kam, a en nguazimra iki mamaghira
ikiasa ni e ganingi.
8 Ezi e dughiar ruarimin nguazir
kamin ikegha gifa. En inazir afeziaba
fomira nin boroghin mangi, nin ziam
fasa Dipenir kamin ingari. Egha me
an ingarigha givazir dughiamin, me
kamaghin ni ko migia ghaze,
9 ‘Ikiavira Itir God, osimtizitam
e batogham, o apaniba izi e ko
misogham, o arimariar kurar eki-
atam otogham, o dagheba ote-
vir dughiar ruaritam e batoghti,
e izi Dipenir kamin guamin nin
damazimin tugham. Dipenir kam,
a danganir e nin boroghin izi nin
ziam famim. Egh e osimtizir kam
ginighnigh uarir akurvaghsi nin
azangsigham. Eghti ni en dimdiam
baragh uam e iniam.’”
10 Egha Atrivim Jehosafat ua kam-
aghin God ko migei, “Ni Amonia ko
Moapia ko Idomian ganigha gifa, me
e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir
afeziaba Isip ategha iza ikizir kabar
nguazimin otivir dughiamin, ni en
inazir afeziaba ataghizi, me me ko
misoghezir puvati. Kamaghin amizi,
en inazir afeziaba me gitagha, me
gasighasighizir puvati.
11 Ezi me datirighin tong arazir
aghuir en inazir afeziaba me gamiz-
ibagh nighnizir pu. Puvati. Me bar
arazir kuram gamua e ko misoghasa.
Me nguazir ni uabi e ganingizir
kamin e batueghasa izegha gifa.
12 O, en God, midorozir gumazir
avirir kaba e misoghasava ami. Ezi
e me ko misoghamin gavgaviba pu-
vati. Kamaghin amizi, ni uabi bar puv
me damigh. Bar guizbangira, e fozir
puvati, e manmaghin damuam. Ka-
maghin amizi, e uarir akurvaghasa ni
baghavira gara iti.”
13 Dughiar kamin, Judan gumaz-
iba uan amuiroghboriba sara, me
bar moghira, Ikiavira Itir Godin
damazimin an Dipenimin boroghin
tuivighav iti.
14 Ezi Livaibar mav, an ziam
Jahasiel, a gumazamizir kabar tongin
tughav iti. Jahasiel, a Sekaraian
otarim, ezi Sekaraia, a Benaian
otarim, ezi Benaia, a Jeielin otarim,
ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gu-
mazir kaba bar moghira, me Livain
gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi
Ikiavira Itir Godin Duam pamten iza
Jahasiel gizivazima,
15 a kamaghin migei, “O Atrivim
Jehosafat, ko ia Jerusalemin itir gu-
mazamiziba ko ia Judaba bar, ia de-

20:7: Aisaia 41:8; Jems 2:23 **20:10:** Godin Araziba 2:4-19 **20:12:** Onger Akaba 25:15; 121:1-2
20:15: Ua Me Ini 14:13; Godin Araziba 1:29-30; 2 Eghaghaniba 32:7 **20:15:** Godin Araziba 20:1-4

raviram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghin ia migei: Ia midorozir gumazir avirir kamin atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvati.

16 Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsi Sisin mighsiamin ghuanadir tuavimin izam. Eghti ia mangi Jeruelin gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin, aruem anadi naghin danganir zarimin me batogham.

17 Ia uari midorozir kamin misoghan kogham. Puvati. Ia mangi misoghamin danganimin pura tuivigh iki gan, eghti Ikiavira Itir God ian akuragh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir gumazamiziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan midorozim bagh mangi, eghti Ikiavira Itir God ia ko ikiam."

18 Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin nguazim giregha an ziam fe.

19 Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemin dia Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe.

20 Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin mangasava amua iti. Me tighar Jerusalem ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me migei, "Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin iki, egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha izir gumazibar akaba nighnizir gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba abiragham."

21 Egha atrivim uaghan gumazamizibar nighnizibagh foghasa men azangsisi, egha gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam bangasa me amisefe: Ezi me kamaghin ighiam bati.

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue,
ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim.
E bizir kabagh nighnigh,
egh an ziam fi ighiaba bangam.
Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam."

22-23 Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir ighiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar uarigh asighasiki.

24 Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumazamiziba puvatizir danganimin itir tauan mamin oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinibar nguazimin irav iti, ezi me digavir kuram gami. Men tav angamira itir puvati, me bar moghira ariaghire.

25 Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongin ghua garima, bizir bar aviriba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar aviraseme, kamaghin amizi, me aruer pumuning ko mikezimin bizir kaba isavira iti.

26 Egha namba 4in aruemin, me iza danganir zarir mamin uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ginighnigha, an ziam fe. Bizir kam bangin, dughiar kamin ikegha iza datirighin,

20:17: Ua Me Ini 14:13-14; Diboboniba 14:9; 2 Eghaghaniba 15:2

me danganir kam kamaghin a dibori,
Godin Ziam Fer Danganir Zarim.
27 Ikiavira Itir God men akuragha
men apaniba abira, kamaghin amizi,
Jehosafat faragha zuima Judaba
ko Jerusalemian gumaziba an gin
ikia, me bar akuegha uamategha
Jerusalemin zui.
28 Egha me gitabav sogha
sighabagh iviava Jerusalemin
nguibar ekiamin aven zui, egha
Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
divazimin tiar akamin boroghin ghua
ziar ekiam a ganidi.
29 Ezi kantrin igharazibar atriviba
ko gumazir dapaniba kamaghin
oraki, Ikiavira Itir God Israelian
akuragha men apanibav soghezi, me
bar ariaghire.
30 Ikiavira Itir God bar deraghavira
Jehosafatin kantrin gari, kamaghin
amizi, midorozitam uam otozir pu-
vatizi, Jehosafat uan gumazamiziba
ko avughsi.

Atrivim Jehosafat areme
(1 Atriviba 22:41-50)

31 Jehosafat azenir 35plan ikia
atrivimin oto, egha 25plan azenibar
Jerusalemin atrivimin iti. An ame-
bam, Silhin guivim, an ziam Asuba.
32 Jehosafat uan afeziam Asa
faragha ikiava amizi moghin, a
Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
aghuibagh ami.
33 Egha bizir vamira, an a gamizir
puvati, a mighsiabar pin itir asebar
ziaba fer danganibagh asighasighizir
puvati. Ezi gumazamiziba uaghan
deragha uan inazir afeziabar Godin
gintigha tugha gavgavizir puvati.
34 Atrivim Jehosafat amizir arazir
igharaziba bar, a faragha atrivimin
otozir dughiamin ikegha ghua an
aremezir dughiamin eghaghaniba,
akinafarir kamin iti, me kamaghin
a dibori, Hananin Otarim Jehun
Eghaghaniba. Ezi akinafarir kam,
akinafarir bar ekiamin aven iti,
me kamaghin a dibori, Israelian
Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.
35 Dughiar mam, Atrivim Jehosafat
Israelian Atrivim Ahasia ko poro,
ezi atrivir kam arazir bar kurar
aviribagh ami.
36 Egha aning uaning inigh biziba
ater kantri Tarsisin mangasa kurir
ekiabar ingari. Ezi aningin ingan-
garir gumaziba Esiongeberin kurir
ekiar kabar ingari.
37 Ezi Dodavahun otarim Elieser,
a Maresan nguibar ekiamin gu-
mazim, a Godin akar bar gav-
gavimin kamaghin Jehosafat migei,
"Ni atrivir kuram Ahasia ko roroam
gami. Kamagh amizi, Ikiavira Itir
God gua ingarizir kurir ekiabagh
asighasigham." Ezi kurir kaba ghua
bar ikuvigha Tarsisin mangan ibura.

21

1 Egha gin Atrivim Jehosafat uan
inazir afeziabar min aremezima, me
Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir
afeziabar kuaba afezir danganimin
anefa. Ezi an otarim Jehoram an dan-
ganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Jehoramin eghaghanim

(Sapta 21)

Jehoram Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 8:17-24)

2 Atrivim Jehoram dozir 6pla iti.
Men ziabar kara: Asaria, Jehiel,
Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel
ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gu-
mazir kaba, me bar Judan Atrivim
Jehosafatin otariba.
3 Jehosafat gol ko silvan avirim
ko bizir ivezir bar pin koziba isa
uan borir kabagh aningi. Egha a
uaghan Judan nguibar ekiar divazir
bar gavgavim avinizibar ganamin in-
gangariba me ganingi. Jehoram, a
Jehosafatin otarir ivariam, kamaghin
amizi, Jehosafat uan danganim inigh
atrivimin ikiasa anemisefe.
4 Jehoram atrivimin otozir
dughiamin, a uan kantri bagha
gavgavigha, bar uan doziba ko Judan

20:33: 2 Eghaghaniba 17:6; 19:3 **21:2:** 2 Atriviba 8:16-24

gumazir dapanir mabav soghezi me
ariaghire.
5 Jehoram 32plan azeniba ikiava
atrivimin oto, egha a 8plan azenibar
Jerusalemin atrivimin iti.
6 A Israelian Atrivim Ahapin,
guivimin iti. Kamaghin amizi, an
Ahapin adarazi ko Israelian atrivir
igharazibar arazir kurabar gintisi.
Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh ami.
7 Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri
gasighasighizir puvati. Guizbangira,
Ikiavira Itir God uan ingangarir
gumazim, Atrivim Devit ginighnisi.
A fomira Devit ko akar dikirizim
gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin
gumazitam zurara atrivimin ikiam,
eghti Devitin lamin angazangarim
mungeghan kogham. Ezi dughiar
kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir
kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a
Judan kantri gasighasighan aghua.
8 Jehoram Judan atrivimin itir
dughiamin, Idomian gumazamiziba
an akam batogha an apengan ikian
aghua. Egha me uarir ganasa atrivir
mam amisefe.
9 Ezi Jehoram uan midorozir gu-
mazir dapaniba ko karis bar tuiva
misozir gumaziba inigha, Idomia
misoghasa zui. Me ghua otivizi,
Idomian gumaziba iza Jehoramin
midorozir gumaziba ekiarugha me
misoghasa. Ezi dimagarimin Jeho-
ram midorozir gumazir karisbar
zuiba inigha, bar pamtem misogha
me adugha ghue.
10 Egha, Judaba Idomia dikabirazir
puvati. Ezi Idomian gumazamiziba,
uari uan kantri gativagha ikia iza
datirighin tu. Jehoram Ikiavira
Itir God, uan inazir afeziabar God
akirim ragha a gasara. Kamaghin
amizi, dughiar kamin, Lipnan
nguibamin gumazamiziba uaghan
akaba batogha, ua Judabar apengan
itir puvati.
11 Ezi Jehoram uaghan Judan
kantrin mighsiabar itir danganibar
asebar ziaba fasa danganibar ingari.
Egha a Juda ko Jerusalemin nguibar
ekiamin gumazamizibagh ekuizi,
me akirim ragha Ikiavira Itir God
gasaragha, an damazimin arazir
kurabagh ami.
12 Dughiar mam, Godin akam
inigha izir gumazim Elaija, Atrivim
Jehoram bagha akinafarir mam
osirigha anemaga ghaze, “Ikiavira
Itir God, a nin ovavim Devitin God,
akam kamaghin nin iti: Ni uan
afeziam Atrivim Jehosafat ko nin
inazim Atrivim Asa, ni aningin arazir
aghuibar gintizir puvati.
13 Ni Israelian atrivir arazir
kurabagh amibar gin ghua, Judaba
ko Jerusalemia getuima, me akirim
ragha God gasara. Ni Atrivim
Ahap uan adarazi ko Israelia gamizi
moghira ni a gami. Egha ni uan
dozibav soghezi, me ariaghire. Me
gumazir aghuiba, egha men araziba
bar nin arazibagh afira.
14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God nin gumazamiziba ko, nin
amuiba ko boriba sara pazivira
ia damuva, nin biziba bar dagh
asighasigham.
15 Eghti ni uabi, arimariar bar
kuram nin muriar averiamin
ikiam. Eghti dughiabar vaghvagh,
arimariar kam bar ekeveghti, nin
evenavim asighirigham.”
16 Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir
God, Filistiaba ko Arebian Itiopian
nguazimin boroghin itibagh amizi,
me Jehoramin aningaghe.
17 Egha me iza kantri Juda misogha,
Atrivim Jehoramin dipenimin itir
biziba bar ada inigha ghu. Egha me
an amuiba ko an otariba inigha ghue.
Egha an otarir abuananam inigha
ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar
igharazim Ahasia.
18 Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir
God arimariar bar kuram gamizi, an
atrivimin muriamin oto. Arimariar
kam a givaghan kogham.
19 Arimariar kam an itima, azenir
pumuning gifa, ezi Jehoramin eve-
navim asiaghirizi, a mizazir bar ku-

21:7: 1 Atriviba 11:36 **21:8:** Jenesis 27:40

ram inigha areme. Ezi Judan gumazamiziba a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi mokin.
20 Jehoram azenir 32pla ikia atrivimin oto, egha 8plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. Ezi an aremezir dughiamin, gumazitam an apangkuvizir puvati. Me atriviba afir danganimin anefazir puvati, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa.

Atrivim Ahasia ko Atrivir Amizim Atalian eghaghanim

22

(Sapta 22)

Ahasia Judan atrivimin oto
(2 Atriviba 8:25-29; 9:21-28)

1 Jehoram atrivimin itir dughiamin, Arebian gumazir maba midorozir gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me ariaghire. Egha me Jehoramin otarir abuananam Ahasia misoghezir puvati.
2 Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalemin atrivimin ike. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam.
3 An amebam nighnizir kurabar an sure gami, kamaghin amizi, an Ahapin ikizimin arazir kurabagh ami.
4 An afeziam aremezir dughiamin gin, an Ahapin adarazi inizi, me nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangin an araziba bar ikuvigha a gasighasisi. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin.
5 Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian Atrivim Joramin porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi. Me Ramotin nguibar ekiamin boroghira uariv sosi, a Gileatin Distrighin itir nguibam. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi.
6 Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamin ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima, Atrivim Ahasia an ganasa ghu.
7 Ezi God fogha gifa, Atrivim Ahasia mangi Joramin gan ikiamin dughiar kamin, an a gasighasigham. Egha dughiar kamin Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin otarim Jehu bato. Ikiavira Itir God, Ahapin ikizim gasighasighasa, Jehu amisefe.
8 Ezi Jehu, Ahapin ikizim gasighasigha ghua Judabar gumazir dapanir maba ko Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir kaba Ahasian ingangaribagh ami. Ezi Jehu bar me misoghezi, me ariaghire.
9 A me misoghezi me ariaghiregha givazi, an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samarian nguibamin modogha iti. Ezi gumazir maba an ganigha a inigha Jehu bagha izezi, an a misoghezi an areme. Ezi me Ahasian kuam purama anetaghizi a itir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatin igiam, Jehosafat bar uan navir averiamin aven Ikiavira Itir God baghavira iti. Kamaghin amizi, me Ahasian kuam isa mozimin anefa. Ezi dughiar kamin, Ahasian ikizimin aven, Judabar atrivimin ikiva men ganamin gumazitam ua itir puvati.

Atalia Judabar atrivir amizimin oto
(2 Atriviba 11:1-3)

10 Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa. Ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.
11 Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Jehoramin guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramizim,

21:20: 2 Eghaghaniba 24:25; 28:27; Jeremaia 22:18; 22:28

an ofa gamir gumazim Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga atrivimin otarir aremeghamibar tongin Joas inigha, amizir an ganamim ko, aning isa danganir me daguivsiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati.

12 Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamin, Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira iti.

Atrivim Joasin eghaghanim

23

(Sapta 23--24)

Me Joas amisevezi, an atrivimin oto (2 Atriviba 11:4-16)

1 Atalia atrivir amizimin itima, an namba 7in azenimin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada bizitam damuasa nighnizir gavgavim iti. Egha a 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko migeima, me an akuraghasa a ko akar dikirizir gavgavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Jerohamin otarim Asaria, ko Jehohananin otarim Ismael, ko Obetin otarim Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin otarim Elisafat.

2 Gumazir dapanir kaba Judan nguibar ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba inigha Jerusalemin ize.

3 Ezi gumazir kaba bar moghira Godin Dipenimin uari akuvagha, Atrivim Joasin apengan ikiasa akar dikirizir gavgavim gami. Ezi Jehoiada kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God akar dikirizim kamaghin a gamigha ghaze, dughiabar zurara atriviba Devitin ikizimin otivam. Kamaghin amizi, Ia izi Joasin ganigh. An Atrivim Ahasian otarim, an atrivimin otivam.

4 Ezi e datirighin kamaghin damuam. Ia Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Sabatin aruemin ingangarim damusi izi, 3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam, Godin Dipenimin tiar akabar ganam.

5 Eghti okoruar namba 2, atrivimin dipenimin gan, eghti okoruar namba 3, tiar akar me kamaghin diborim, Jesot, me an gan. Eghti gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvir danganir ekiamin iki.

6 Ofa gamir gumaziba ko Livain men akurvaziba, merara Godin damazimin zue, kamaghin amizi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangam. Ia gumazamizir igharaziba ateghti, me aven mangan marki. Gumazamizir igharaziba, God mikemezi moghin azenan iki.

7 Livaiba uan midorozir sababar suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghviram an gan. Eghti a danganir manamin mangiti, me a sara mangi. Eghti gumazitam Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iziti, Livaiba a misueghti an aremegh."

8 Ezi Livaiba ko Judan gumazamiziba bar moghira, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamin gin zui. Egha Sabatin dughiamin, gumazir dapaniba, gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi.

9 Dughiar kamin, Atrivim Devitin afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi.

10 Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti.

11 Midorozir gumaziba uari

23:3: 2 Samuel 7:12

akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghin dei, "Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam."

12 Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima niginir dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimin ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin zui.

13 A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, "Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa."

14 Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, "Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh."

15 Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme.

Ofa gamir gumazim Jehoiada, Ikiavira Itir Godin gin mangasa gumazamizibar akurvasi (2 Atriviba 11:17-21)

16 Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami.

17 Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me ofa gamir dakozir kabar boroghin Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme.

18 Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangaribar ganasa, Livain adarazir tongin, Godin ofa gamir gumazir maba ko Livain igharaziba sara me amisefe. Ikizir kamning, Atrivim Devit fomira ingarasa men ovavibav kemezi moghira me ingari. Egh me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu. Egh me Devit mikemezi moghin, ofa damuamin dughiamin, me buabav sogh ighiabagh amir gumazibav kimti, me ighiar bar akongezibar amu.

19 Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumazamiziba aven mangan kogham.

20 Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Tiar Akar Pin

Itim, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera.

21 Egha Judan gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalemin iti.

24

Joas uamategha Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Atriviba 12:1-16)

1 Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha 40plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. Joasin amebamin ziam Sibia, a Berseban nguibar ekiamin amizim.

2 Godin ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiamin, Joas Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami.

3 Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas aningin itima, aning otariba ko guiviba bate.

4 Ezi dughiar maba ghuegha givazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa nighnisi.

5 Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba akuvagha kamaghin me migei, "Ia mangi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba bar me mikimti, me e uan Godin Dipenim akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara ingangarir kam damu. Egh ia datirighin zuamira mangi dagiar kaba inigh." Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.

6 Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghin an azara, "Manmaghin amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam.* Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?"

7 Amizir kurar kam Atalia atrivimin itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir Godin Dipenim akarigha aven ghuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas ingangarir kaba ua dar amuasa nighnisi.

8 Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksiar mamin ingari, egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin aneti.

9 Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalemin gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghin, me datirighin ua takisbar aningam.

10 Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksiar kam gazuima, a bar izifa.

11 Ezi Livaiba dughiabar zurara boksiar kamin gari a izivavira itima, me a isa atrivimin ingangarir gumaziba bagha zui. Eghti atrivimin gumazir akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim, boksiar kamin dagiaba bar da inigh, egh boksiam uam a isi an danganim datigham. Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa, dagiar bar aviriba ini.

12 Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha, Dipenim akirmighamin gumazibar gumazir dapanibagh aningi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir kabagh ivezasa me ini. Dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir deravira

* **24:6:** Ni, Ua Me Ini 30:11-16in gan.

dagiabar dipenibar ingariba ko, gumazir deravira ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi. Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar an anekiram.
13 Ingangarir gumazir kaba bar puvira ingarava Godin Dipenim bar deravira anekirizi, a fomira ikezi moghin otogha bar deragha bar gavgafi.
14 Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivazi, gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganingi. Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemeghti, me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba, ko pauran mughuriar aghuim zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven ingaramin bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua ofan bar isia mighiribagh ami.
15 Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme.
16 Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnisi. Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa.

Judaba akirim ragha God gasara

17 Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza Atrivim Joasin ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui.
18 Atrivim Joas Juda ko Jerusalemin gumazamiziba ko, me akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin an ziam fer puvati. Me guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar ziaba fe. Me osimtizir bar dafam Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe.
19 Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba uamategh a bagh izasa, an Akar Gavgavim uan akam inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumazamizibav geima, gumazamiziba men akaba baraghan aghua.
20 Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gumazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim girigha ghua bar me gafiragha mitigha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ia an Akar Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham. Ia tizim bagha arazir kam gami? Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara."
21 Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a misueghti, an aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, gumazamiziba uari akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme.
22 Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh nighnizir puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia duam suer dughiamin, a kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia amir bizir kamin ganigh ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam."

Me Joas misoghezi an areme

23 Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha, Jerusalemin nguibar ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaziba abini. Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire. Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusin nguibar ekiamin ghua, Sirian atrivim ganingi.

24:20: Matyu 23:35; Luk 11:51

24 Judaba akirim ragha Ikiavira Itir
God, men ovavibar God gasara, ka-
maghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi
Ikiavira Itir God Sirian midorozir gu-
mazir bizir muziarim ataghizi, me
iza Judan midorozir gumazir bar
avirim misogha me abira. Ikiavira
Itir God, arazir kamin Atrivim Joasin
arazir kuram ikarvagha ivezir ku-
ram a ganingi.
25 Midorozir kamin, Joas duar bar
aviriba ini. Ezi midorozim givazi,
Siriaba uamategha uan nguibabar
ghuezi, atrivimin gumazir dapanir
maba, me Joas, ofa gamir gumazim
Jehoiadan otarimin misoghezi, an
aremezir bizir kam ginighnisi. Egha
me Joas amizir bizir kurar kam
ikarvagh, a misueghti an aremeghasa
akam akiri. Ezi Joas gin uan
dakozimin akuima, me an dakozimin
a misoghezima an areme. Ezi an
kuam, me atriviba afir danganimin
anefazir puvati. Me an kuam isa,
Devitin Nguibar Ekiamin anefa.
26 Atrivim misoghezi an aremezir
gumazimningin ziamning, Sabat ko
Jehosabat. Sabatin amebam Simeat,
an Amonian adarazir amizim. Ezi
Jehosabatin amebam Simrit, a
Moapian adarazir amizim.
27 Joasin otaribar eghaghaniba,
ko Godin akam inigha izir gu-
mazimin migirigiar avirir a gasiba,
ko a uamategha Godin Dipenim
akirizir eghaghaniba, da bar moghira
akinafarir me kamaghin diborimin
iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar
Mingarir Maba. Joas aremegha
givazi, an otarim Amasia an dan-
ganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Amasian eghaghanim

25

(Sapta 25)

Amasia Judan atrivimin iti (2 Atriviba 14:2-6)

1 Amasia 25plan azeniba ikia, egha
atrivimin otogha, 29plan azenibar
Jerusalemin atrivim iti. An amebam,
Jehoadin, a Jerusalemin nguibar
ekiamin amizir mam.
2 Amasia arazir aghuibara Ikiavira
Itir Godin damazimin dagh amua,
egha guizbangira uan navir ave-
riamin dar gintizir puvati.
3 Amasia Judan kantri gativagha
gavgavigha an garir dughiamin, a
mikemezima, me ghua, an ingan-
garir gumazir dapanir an afeziam
Atrivim Joas misoghezi an aremezir
kamning misoghezi aning areme.
4 Egha a ingangarir gumazir
kamningin boribav soghezi, me
ariaghirezir puvati. A me ataghizi,
me iti. An Akinafarimin itir Moses
Osirizir Araziba itir akabar gin
zui. Akinafarir kamin aven Ikiavira
Itir God Akar Gavgavim e ganiga
ghaze, “Gumazitamin borim arazir
kuratam damighti, ia an arazir
kuram ikarvaghsi, an amebam ko
afeziam misueghti, aning aremeghan
kogham. Eghti kamaghira, ame-
bam ko afeziam arazir kuratam
damighti, ia aningin arazir kuram
ikarvaghsi, aningin boribav sueghti,
me arimighiran kogham. Gumazim
arazir kuram damighti, ia anarira
misueghti, an aremegh.”

Amasia ghua Idomia ko misosi (2 Atriviba 14:7)

5 Atrivim Amasia, Judaba ko
Benjaminin adarazi bar men diazi,
me iza uari akufa. Me iza uari
akuvazi, a 20plan azeniba itir gu-
mazir igiaba ko 20plan azenibagh
afiraziba amisevegha, me isa uan
midorozir gumazibar me ariki. Egha
a 1,000plan midorozir gumazibar
garir gumazir dapaniba, ko 100plan
midorozir gumazibar garir gumazir
dapaniba amisefe. Egha a ikiziba
vaghvagha, men ganasa gumazir
dapanir maba ariki. Ezi midorozir
gumazibar dibobonim 300,000in tu.
Me bar moghira afuziba ko orabar
suigha misoghan bar fo.
6 Egha a uaghan 100,000plan
midorozir gumazir aghuiba kantri

25:4: Godin Araziba 24:16

Israelin ada ini. A silvabar me givese,
ezi silvan kabar osimtizim 3,000
kilogremin tu.
7 Ezi Godin akam inigha izir gu-
mazir mam ghua kamaghin atrivim
migei, “Israelin kantrin gumaziba,
Ikiavira Itir Godin apengan itir pu-
vati, ezi a me ko itir puvati. Kamaghin
amizi, ni Israelian midorozir gumazir
kaba inighti me midorozim bagh nin
gin mangan marki.
8 Ni kamaghin fogh, God uabira
gumazibar amuti, me uan apaniba
abiragham, o men apaniba me
abiragham. Kamaghin amizi, pura
bizim, ni uan midorozir gumaziba ko
Israelian midorozir gumaziba inigh
midorozim bagh mangi, egh atiatin-
gan koghiva bar pamtem misogham.
God nin apanibar amighti, me ni
abiragham.”*
9 Ezi Amasia akar kam baregha
kamaghin akam inigha izir gu-
mazimin azara, “Ezi 3,000 kilogrem
silvan ki Israelian midorozir gumaz-
ibagh ivezeziba, ki manmaghin dar
amuam?”
Ezi Godin akam inigha izir gu-
mazim kamaghin Amasian akam
ikaragha ghaze, “Ni nighnizir
aviribar amuan marki. Silvan dagiar
ni me ganingizir kaba, Ikiavira
Itir God da ikarvagh bar aviriba
ni daningam, eghti da silvan ni
aningizir kaba bar dagh afiragham.”
10 Ezi Amasia Israelian midorozir
gumazir kaba amangizi, me ua-
mategha uan nguibabar ghue. Ezi me
Judaba bagha naviba bar men ikufi.
11 Egha gin Amasia gavgavim uan
nighnizim ganigha, uan midorozir
gumaziba inigha Idomia misoghasa
Danganir Zarir Amangsizir Avirim
Itimin ghu. Egha me Idomian
midorozir gumazir 10,000pla
misoghezi me ariaghire.
12 Egha me ua 10,000plan gu-
mazir igharazibar suigha me inigha
mighsiar mamin ghuavanabo. Egha
me isava davarir bar konir mamin
me akunizi, me bar misaraghire.
13 Amasia uan midorozir gumaziba
ko ghua Idomia misozir dughiamin,
Israelian midorozir gumazir Ama-
sia uam amangiziba, me uamategha
iza Judan nguibar ekiabav sosi, me
Samarian nguibar ekiamin ikegha
ghua, Bethoronin nguibar ekiamin
tu. Egha me 3,000plan gumaza-
mizibav soghezi me ariaghirezi, me
nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir
bar aviriba inigha ghue.

Akam inigha izir gumazir mam Amasian atari

14 Atrivim Amasia Idomia misogha
me abiragha givagha, men marvir
guaba inigha uamategha Judan
izegha, uan asebar min da atigha, dar
ziaba fasa da bagha ofan min pauran
mughuriar aghuim zuiba tue.
15 Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim
Amasian arazir kamin ganigha bar
a baseme. Egha Ikiavira Itir God
uan akam inigha izir gumazim
amadazima, a ghua kamaghin Ama-
sia migei, “Ni tizim bagha ikizir
igharazimin asebar ziaba fe? Ni fo,
aser kaba uan adarazir akuragha nin
dafarimin ua me inizir puvati. Ezi, ni
tizim bagha dar ziaba fe?”
16 Godin akam inigha izir gu-
mazim migiavira itima, Amasia an
migirigiaba atugha kamaghin migei,
“Tina nighnizim na daningasa ni
amisefe? Ni uan akam dukuagh.
Puvatighti, ki uan midorozir gumazi-
tam mikemeghti, a ni misueghti ni
aremegham.”
Ezi Godin akam inigha izir gu-
mazim uan akam dukumasa, egha
ua kamaghin atrivim migei, “Ki
datirighin fo, ni arazir kuram
gamigha, datirighin nan akam
baraghan aghua. Kamaghin amizi,
God datirighin ni gasighasigham.”

Amasia Israelia ko misosi (2 Atriviba 14:8-20)

17 Ezi gin Judan Atrivim Amasia,
Israelian Atrivim Jehoas bagha
gumaziba amangi. Atrivim Jehoas,
a Joahasin otarim, egha Jehun

* **25:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, “Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.”

18 Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.”

19 Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba, iregh bar ikuvigham.”

20 Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Bizir kamin mingarim kamakin, Judaba Idomian asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, God Judaba isi men apanibar dafarim darighasa nighnigha gifa.

21 Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi.

22 Me uariv sogha ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue.

23 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin Judabar Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egha Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalemin ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasigha, Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin Itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan tu.

24 Ezi Jehoas Jerusalemin aven ghua, golba ko silvan nguibar ekiamin itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiar maba isa kalabuziabar min me atigha kamaghin Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir iniziba sara inigha ua Samarian ghu.

25 Ezi gin Israelian atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme.

26 Atrivim Amasia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

27 Atrivim Amasia akirim ragha Ikiavira Itir God gasarazir dughiamin, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi an areme.

28 Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalemin izegha, Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

Atrivim Usian eghaghanim

26

(Sapta 26)

Usia Judan atrivimin oto (2 Atriviba 14:21-22; 15:1-7)

1-2 Atrivim Amasia uan inazir afeziabar min aremegha givazima, Judaba bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamin danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikiava atrivimin oto. An atrivimin itima azenir maba givazi, a ghua misogha apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egha nguibar ekiar kamin danganir ikuviziba, a uam adar kiri.

3 Usia 16plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 52plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Jekolia, a Jerusalemin nguibar ekiamin amizim.

4-5 Usia atrivimin itir dughiamin, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiamin arazibar an sure gami. Sekaraia angamira itir dughiamin, Atrivim Usia God baghavira iti. Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha Usia Ikiavira Itir Godin ifongiamin gintighasa gavgavighavira itima, God an akurazi bizir an amiba bar deraghaviram otifi.

6 Egha Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egha a me misogha me abiragha, Getin nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibam avinizir divazim, a bar da akaragharikі. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimin danganir igharazibar nguibar ekiar igiabar ingari.

7 God Usian akurazi, a Filistiaba ko Meunia ko Gurbalin nguibar ekiamin itir Arebian adarazi abini.

8 Usia atrivir bar gavgavimin otozi, kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin mitaghniamin tuzir gumazamiziba bar an ziar ekiamin migirigiam barasi. Ezi Amonia takisin min dagiaba a ganiga, uari an akakagha ghaze, me an apengan iti.

9 Egha Usia Jerusalemin, nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim a ganidi. A tauan gavgaviba, Tiar Akar Mikebamin Itim, ko Danganir Zarimin Zuir Tiar Akam, ko Sighar Konimin min amizir divazim gisin tauabar ingari, eghti midorozir gumaziba dar iki apaniba bagh ganam.

10 Atrivim Usia a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba, danganir zariba ko aruem uaghiri naghin mighsiar muziaribar iti. Kamaghin amizi, Usia gumazamiziba puvatizir danganimin apaniba bagha garir gumaziba bagha tauan ruarir mabar ingari. Egha a uaghan an asiziba damasa dipar mozir aviribagh kui. Usia azenibar ingarava da oparir ingangarim bar a gifonge. Kamaghin amizi, a gumazamizibav kemezi, me dagheba bar deragha otivir nguaziba ko mighsiar dozibar, azenibar ingarigha, wainin ikariziba ko dagher avirir igharazir maba saram oparigha deraghavira dar gari.

11 Atrivim Usia midorozir gumazir bar aviriba iti, ezi me misoghan bar fo. Ezi atrivimin akinafariba osirir gumazim Jeiel, ko midorozir gumazibar garir gumazim Masea, aning midorozir gumaziba mega vaghvagha okoruar me ikiamibar me ariki. Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir faragha zuim Hanania, ingangarir kam damuasa aningin faragha ghua aningin gari.

12 Judan ikizibar gumazir dapaniba, me Usian midorozir gumazir gavgavir kabar dapanibar iti, ezi men dibobonim 2,600in tu.

13 Midorozir gumazibar dibobonim 307,500in tu. Ezi me bar gavgavigha atrivimin akuragh apanibav sogh me abinamin fofoziba iti.

14 Ezi Atrivim Usia misoghamin bizir igharagha garir avirim arighizi, da iti. Bizir kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba, midorozir korotiaba, barir piba ko katapelin asamin dagiaba.

15 Egha a uaghan Jerusalemin

26:4-5: 2 Eghaghaniba 24:2

fofozir gumazir maba iti, ezi me katapelin bar dafabar min masinbar ingarigha, da arighizi da iti. Eghti midorozim otivamin dughiamin, me katapelin min garir masinin kaba ater nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavimin ghuavanang, divazir mitiar sighar konim amadazir danganim gisin itir taua ko midorozir gumaziba apaniba bagha gara itir tauan gavgavibar dar arigham. Egh* me masinin kabar afuziba ko dagiabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam.

Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akurvazima, a ingangarir bar aviribagh ami. Kamaghin amizi, Usia atrivir bar gavgavimin oto, ezi saghon itir nguibar ekiabar gumazamiziba an ziar ekiamin akaba barasi.

Usia God barazir puvati (2 Atriviba 15:5-7)

16 Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua pauran mughuriar aghuim tuer ofa gamir dakozimin ofa damuasa zui.

17 Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui.

18 Egha me an atara kamaghin a migei "Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughuriar aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghavira iti. Ni bar osimtizir ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian kogham."

19 Dughiar kamin, Usia, pauran mughuriar aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. An akar kam baregha, ofa gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan arimariam zuamiram an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazibar damazimin oto.

20 Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariar kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu.

21 Atrivim Usian itir Lepan arimariar kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha an gara ghuavira itima, Atrivim Usia areme.

22 Ezi Atrivim Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim, an osirizir akinafarimin aven iti.

23 Atrivim Usia uan inazir afeziabar min areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba afir danganimin ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

* **26:15:** Midorozir masinin kam mati katapelin ekiam. Me an dagiar ekiaba ko afuzibar uan apanibagh asivamangam. **26:16:** Godin Araziba 32:15; 1 Atriviba 13:1-4 **26:18:** Ua Me Ini 30:7-8; Diboboniba 3:10; 16:39-40 **26:19:** 2 Atriviba 5:25-27 **26:23:** Aisaia 6:1

Atrivim Jotamin Eghaghanim

27

(Sapta 27)

Jotam Judan atrivimin iti (2 Atriviba 15:32-38)

1 Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim.

2 Jotam Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ami, mati an afeziam Usia amizi mokin. Jotamin afeziam faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghugha arazir kuram gami. Ezi Jotam arazir aghuim gamua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghuzir puvati. Ezi Judan gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti.

3 Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin, Tiar Akar Pin Itimin ingari. Egha me Jerusalemin aven itir danganim Ofelin boroghin, gavgavim bar divazim ganiga ingangarir aviribagh ami.

4 Egha an ingangarir gumaziba, Judan anabamin mighsiaba itir danganibar, nguibar ekiabar ingari. Egha mighsiar temer aviriba itibar, me midorozir gumaziba mangi iki ganamin dipenir gavgaviba ko tauan gavgavibar ingari.

5 Ezi gin, Jotam uan midorozir gumaziba ko, me ghua kantri Amonian atrivim ko an midorozir gumazibav sosi, egha Jotamin midorozir gumaziba, bar me abira. Egha Jotam, Amonia migia ghaze, ia takis na daningam. Ezi Amonia azenir kamra 3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wit ko 1,000 tan baliba isa Jotam ganingi. Amonia kamaghira azenir namba 2 ko namba 3in biziba a ganingi.

6 Jotam Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin God ifongezir arazibagh ami. Kamaghin amizi, an atrivir bar gavgavimin oto.

7 Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan an amizir midoroziba ko arazibagh eghari.

8 Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti.

9 Egha Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha ghua Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Ahasin eghaghanim

28

(Sapta 28)

Ahas Judan atrivimin iti (2 Atriviba 16:1-4)

1 Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Devitin min Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh amir pu.

2 Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin arazir kurabagh ami. A ingangarir gumazibav kemezi, me brasba inigha asem balin nedazimin ingari.

3 Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinomin Danganir Zarimin uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia mighiribar min me tue. Egha a fomira nguazir kamin ikezir gumazamizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam inigha Israelia ganingi.

4 Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

Siriaba ko Israelia iza Judaba ko uariv sosi (2 Atriviba 16:5)

5-6 Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazamiziba uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar God, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi, me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire.

7 Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara irir gumazir dapanim Elkana.

8 Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu.

Akam inigha izir gumazim Odet, Akar Gavgavim isa Israelia ganidi

9 Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategha izir dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kamin ganigha gifa.

10 Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalemin gumazamizibar amighti, me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin deraghavira ikia, egha arazir kurar kamin uan namakabagh amigha osimtiziba iti.

11 Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningaghegh bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia datirighin uan namakar ia kalabuzibar min arighiziba ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi."

12 Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvati. Men ziabar kara: Johananin otarim Asaria, ko Mesilemotin otarim Berekia, ko Salumin otarim Jehiskia, ko Hatlain otarim Amasa.

13 Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin midorozir gumazibav gei, "Ia kalabuziar maba inigh kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir Godin damazimin mangi bar ekevegham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir ekiam en ikiam."

14 Midorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba ko bizir me Judan iniziba inigha, gumazir aruar kaba ko Israelian damazibar da atigha, me ghue.

15 Ezi 4plan gumazir aruar kaba,* dikavigha kalabuziabar akurvasi. Me midorozir gumaziba midorozimin inizir korotiar maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganiga,

---

28:5-6: 2 Atriviba 16:5; Aisaia 7:1 * **28:15:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kaba "4plan gumazir aruar kaba," a deragha migeir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, "Ingangaribar garir gumazir dapaniba, gumazir aruar maba amisefe, ezi men ziaba akinafarir kalabuziabar garir gumazibar ziaba itir osizirir mamin iti."

dagheba ko dipaba me ganidi. Egha olivin borem isa marasinin min men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh afegha, bar moghira men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamin oto, nguibar ekiar kam, detin temer bar aviriba an iti. Egha Israelia me atigha uamategha Samarian ghu.

Atrivim Ahas uabin akurvaghasa Asiriabar azangsisi
(2 Atriviba 16:7-9)

16-17 Israelia, Judabav sogha me abirazi bizir kabar gin, Idomia uamategha iza Judabav sogha me abira. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar min men suigha, me inigha ghu. Kamaghin amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangi an azaraghti, a izi an akuragham.

18 Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghin mighsiar muziariba ko sautin amadaghan itir Negevin danganimin itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abiragha, Betsemesin nguibar ekiam ko, Aijalonin nguibar ekiam ko, Gederotin nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghin itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizima da men nguibar ekiabar otifi.

19 Osimtizir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimin mingarim kamakin, Ahas arazir kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghasa nighnizir puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizir kaba ataghizi da otifi.

20 Ezi gin Asirian Atrivim Tiklat Pileser Judan ize, egha Ahasin akurazir puvati. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami.

21 Ezi Ahas, Tiklat Pileser apezeperasa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvati.

Atrivim Ahas bar God ataki

22 Atrivim Ahas osimtizir aviriba isir dughiamin, a Ikiavira Itir God ginighnizir puvati. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami.

23 A kamaghin migei, “Siriaba faragha midorozimin na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham.” Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizir ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba batifi.

24 Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir ekiaba inigha tintinibar da abiagharigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalemin danganiba bar dar ofa gamir dakozibar ingari.

25 Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumazamiziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar pin itir danganibar ingari. Egha arazir kamin, Ahas Ikiavira Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasin aningaghe.

26 Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin itima, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

27 Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghugha anefa. Ezi

28:23: 2 Eghaghaniba 25:14; Jeremaia 44:17-18

28:27: Aisaia 14:28

an otarim Hesekia an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Hesekian eghaghanim

29

(Sapta 29--32)

Hesekia Judan atrivimin iti (2 Atriviba 18:1-3)

1 Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Abiya, a Sekaraian guivim.

2 Hesekia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, a ua zue

3 Hesekia atrivimin itima an azenir faragha zuimin, an iakinir faragha zuimin, a uam Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba kuigha, ada akirasa gumazir mabav keme.

4 Egha a Godin ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezi, me iza aruem anadi naghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin, danganir gumazamiziba uari akuvimin uari akufa.

5 Ezi a kamaghin me migei, "Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavira Itir God, en ovavibar God daningigh. Bizir mizirizir maba Dipenir kam gamizi a Godin damazimin zuezir puvati, ezi ia bar da inigh azenan mangi da makunigh. Egh Dipenir kam damighti, a bar zuegh, God baghvira ikiam.

6 En ovaviba deragha, Ikiavira Itir God, en Godin akamin gintizir puvatigha an damazimin arazir kurabagh ami. Me Ikiavira Itir God ategha Dipenir a itim akirim ragha a gasara.

7 Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akaba asegha, lamin isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatigha, Israelian God bagha ofa gamir dakozimin, ofan bar isia mighiribagh amir puvati.

8-9 "Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavira Itir God men aningaghegha me gasighasiki. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar min uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, Ikiavira Itir God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atiatigha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo.

10 "Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa uan navir averiamin aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham.

11 Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghin amizi, ia bar deravira ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim damuva, tuavim gumazamizibar akakaghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim zuibar amuam."

12 Atrivimin akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin gumazimning. Ezi Apdin otarim Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin ikizimin gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin ikizimin gumazimning.

13 Ezi Simri ko Juel, aning Elisafanin ikizimin gumazimning. Ezi Sekaraia ko Matania, aning Asapin ikizimin gumazimning.

14 Ezi Jehuel ko Simei, aning Hemanin ikizimin gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel, aning Jedutun ikizimin gumazimning.

15 Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira Itir Godin akabar

gintigha, atrivim me mikemezi
moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenim
gamizi a ua zue.
16 Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira
Itir Godin Dipenim damuti, a
zueghasa an aven ghuegha, bizir
Godin damazimin zuezir puvatiziba,
bar da inigha azenan ize. Me bizir
kaba bar da inigha Ikiavira Itir
Godin Dipenimin guamin boroghin,
danganir ekiar me uari akuvimin
ize. Ezi Livaiba bizir kaba atera
Jerusalemin azenan ghua, Kidronin
fanemin danganir zarim giraghugha
da ariki.
17 Me iakinir faragha zuimin
aruer farazimin, Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir divazimin aven itir
biziba bar zueghamin ingangarim
maghiram a gami. Me ingara ghua
namba 8in aruemin me Dipenimin
azuarimin tiar akamin otifi. Egha
me Ikiavira Itir Godin Dipenim an
damazimin zueghasa, 8plan aruebar
ua ingari. Iakinir kamin aruer
namba 16in, me ingangarir kam
agivazi, Ikiavira Itir Godin Dipenim
an damazimin ua zue.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gami

18 Godin ofa gamir gumaziba ko,
Livaiba ingangarim agivagha, ghua
Atrivim Hesekian gara kamaghin a
migei, "E Ikiavira Iti Godin Dipenimin
itir biziba bar adagh amizi, da
zuegha gifa. Ofan bar isia mighiribar
amuamin dakozim ko, an ingangarir
biziba bar moghira, egha dakozir
me God ganidir bretba arizim ko,
dakozimin ikiamin biziba, da bar
moghira zue.
19 Atrivim Ahas fomira akirim
ragha God gasara, egha Ikiavira Itir
Godin Dipenimin itir itarir ekiaba
ko, itarir doziba itir danganibar
da inigha, danganir igharazibar da
arighizi, e uam a da inigha izegha
dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin
damazimin ua zue. Egha e Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ofa gamir
dakozimin boroghin da ariki."
20 Atrivim Hesekia akar kam
baregha givagha, bar mizaraghara
Jerusalemin gumazir dapanibar
diazi, me iza uari akufa. Me bar
moghira iza uari akuvazi, a me inigha
Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha
zui.
21 Egha me 7plan bulmakaun
apuriba ko, 7plan sipsipin apuriba
ko, 7plan sipsipin nguziba ko, 7plan
memen apuriba inigha da sara zui.
Egh 7plan memen apurir kaba, me da
Judan gumazamizibar arazir kuraba
ko, atrivimin adarazir arazir kuraba
ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven amizir arazir kuraba, bar
moghira dagh nighnigha, arazir
kuraba gin amadir ofa damuam.
Egha atrivim, asizir kabar Ikiavira
Itir Godin ofa gamir dakozimin dar
ofa damuasa Aronin ovavir boribav
keme.
22 Ezi me 7plan bulmakaun
apuriba faragha dav soghezi, ofa
gamir gumaziba dar ghuziba inigha
ghua ofa gamir dakozimin da kava-
mangi. Ezi me gin 7plan sipsipin
apuriba ko, 7plan sipsipin nguzibav
soghezi, ofa gamir gumaziba dar
ghuziba inigha ghua uaghan ofa
gamir dakozimin da kavamangi.
23 Ezi gin atrivim gumazir aviriba
ko tughav itima, ofa gamir gumaziba
ghua arazir kuraba gin amadir ofa
bagha 7pla memen apuriba inigha
izezi, atrivim ko gumazir kaba bar
uan dafariba isa memen kabagh isin
ariki.
24 Egha atrivim kamaghin migei, "E
Israelian gumazamiziba bar, me e
bagh arazir kuraba gin amadir ofaba
ko, ofan bar isia mighiribar amuam."
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaz-
iba, Israelia bar men arazir kuraba
gin amangamin ofaba bagha, 7plan
memen kabav suegha, dar ghuziba
inigha ghua ofa gamir dakozimin da
kavamangi.
25 Atrivim Hesekia, Ikiavira Itir
God fomira uan akam inigha izir
gumazimning, Gat ko, Natan ko,
Atrivim Devit ganingizir Akar Gav-
gavimin gintigha, Livaibav kemezi,

me gitaba ko, tambarinba ko, buaba
inigha ghua, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven tuivighav iti.
26 Livain kaba, Atrivim Devit
fomira ikiararangizir gitaba ko bizir
igharazibar suigha tuivighav iti. Ezi
ofa gamir gumaziba uan sighabar
suigha me ko tuivighav iti.
27 Ezi Hesekia ofan bar isia
mighiribar amuasa, ofa gamir
gumazibav kemezi, me maghira
ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira Itir
Godin ziam fer onger akabagh ami.
Ezi ofa gamir gumaziba sighabagh
ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir
gitaba ko bizir igharazibagh ikarara
ighiar aghuibagh ami.
28 Ezi gumazamiziba bar Ikiavira
Itir Godin ziam fema, Livaiba onger
akabagh amima, ofa gamir gumaz-
iba sighabagh ivi. Me kamaghiram
amua ghuavira itima, ofan bar isia
mighiriba isigha bar gifa.
29 Ofan kaba givazima, Atrivim
Hesekia ko, gumazamiziba bar
moghira, teviba apirigha dapaniba
avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.
30 Ezi Atrivim Hesekia gumazir da-
paniba ko, me Atrivim Devit ko akam
inigha izir gumazim Asap, aning
fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa
osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei.
Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh
ami. Egha me gin teviba apirigha
dapaniba avigha Godin ziam fe.
31 Ezi Hesekia gin kamaghin gu-
mazamizibav gei, “Ia guizbangira
bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi.
Kamaghin amizi, ia an boroghin
izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir
vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir
ofaba inigh, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin izi.” Ezi gumazamiziba
bar moghira atrivimin akam baregha
ofaba inigha izi. Ezi marazi uan navir
averiabar aven, bar isia mighirir
ofabar amuasa bar ifonge,
32 egha me 70plan bulmakaun
apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba
ko, 200plan sipsipin nguziba inigha
Ikiavira Itir God bagha bar isia
mighirir ofan kabar amuasa izi.
33 Egha me uaghan 600plan bul-
makaun apuriba ko, 3,000plan sip-
sipba ofabar min da inigha, Ikiavira
Itir God daningasa izi.
34 Ofa gamir gumazir Godin
damazimin zueghamin arazim
gamiziba avirasemezir puvati, ezi
ofan bar isi mighiramiba bagh
asizibav sogh, dar inibav sa da
aghoramin ingangarim bar ekefe.
Kamaghin amizi, ingangarim
zuamira givaghasa, Livain maba
dikavigha ofa gamir gumazibar
akuragha asizibav soke. Bizir
kamin mingarim kamakin, Livaiba
faragha dikavigha, zuamira Godin
damazimin zueghamin arazimin
uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir
gumazir aviriba zuamira arazir kam
gamizir puvati. Egha gin ofa gamir
gumaziba Godin damazimin uari
zuezir arazim gamizi, Livaiba ua
ingangarir kam gamir puvati.
35-36 Ofa gamir gumaziba bar,
ofan bar isia mighirir aviribagh ami.
Egha me ingangarir kamnaghiram
amizir puvati. Me God ko navir
vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar
oviba tuava, bar isia mighirir ofaba
bagha gumazamiziba inigha izezir
wainba isa ofan min da inge. Atrivim
Hesekia uan gumazamiziba ko kam-
aghin fo, God men akurazi Dipenim
akiraghasir ingangarir kaba zuamira
gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa
bar akonge. Egha me kamaghira ua
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
ofabagh amua an ziam fe.

30

Me, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuamin biziba akiri

1 Atrivim Hesekia, a God Israelia
Gitazir Dughiam Ginighnighamin
Isam damuasava Israel ko, Judan
gumazamiziba bagha akam amada,
eghti me izi Jerusalemin Ikiavira Itir
Godin Dipenimin uari akuvagham.
Egha a uaghan Efraim ko, Manasen
anabamningin gumazamiziba bagha
akinafariba amangi.

2-3 Me iakinir faragha zuimin isar
kam damuasa ifonge, mati me bar
fomira ami mokin. Ezi ofa gamir
gumazir aviriba Godin damazimin
zueghamin arazibagh amizir puvati,
egha uaghan gumazamiziba iza
Jerusalemin uari akuvazir puvati.
Kamaghin amizi, atrivim uan gu-
mazir dapaniba ko, an gumaza-
miziba, me iakinir namba 2in isam
damuasa akam akiri.
4 Atrivim ko gumazamiziba bar
nighnizir kam bagha navir vamira iti.
5 Kamaghin amizi, me bar Is-
raelin itir danganiba bagha akaba
amangi. Me Berseban nguibar
ekiar sautin amadaghan itimin
ikegha ghua, Danin nguibar ekiar
notin amadaghan itimin tu. Egh
gumazamizibav kemeghti, me
Ikiavira Itir God, a Israelian God
bagh izi, Jerusalemin uari aku-
vagh God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam damuam.
Moses Osirizir Araziba ghaze, Is-
raelia bar moghira uari akuvagh
isar kam damuam, ezi men varazira
arazir kamin gintisi.
6 Kamaghin amizi, atrivim uan
gumazir dapaniba ko, akinafariba
osirigha gumazir mabagh aniga ka-
maghin me migia ghaze, ia akinafarir
kaba inigh bar moghira Israel ko
Judan danganiba bar dar mangi.
Akinafarir kabar itir akaba kam-
aghin migei, “Ia Israelian ikiavira
itir varazira, Asirian atriviba ia
gasighasighizir puvatiziba, ia oragh.
Ia uamategh Ikiavira Itir God, a en
ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin
God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti,
Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam.
7 Ian inazir afeziaba ko, aveg-
hbuaba amizi moghin, ia arazir
kurabar amuan marki. Me Ikiavira
Itir God, a men ovavibar God, me
akirim ragha a gasara, ezi God
me ategha puv me gamua bar me
gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar
gani.
8 Ia uan ovavibar min akaba
batoghan marki. Ia uari isi
Ikiavira Itir God daningigh. Egh
ia Jerusalemin izi Ikiavira Itir God,
en God zurara ikiasa ua bagha
misevezir dipenimin an ziam fi. Ia ka-
maghin damuti, a ua ian aningaghan
kogham.
9 Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba
ko, boriba inigha uan nguibabar
ghuegha, me isa kalabuziabar min
me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir
God bagh iziti, a ian apanibar amuti,
me ian adarazir apangkuvigh, ua
me amadaghti me uamategh ian
nguazimin izam. Bar guizbangira,
Ikiavira Itir God ian God, a Godin
apangkuvim itim. Kamaghin amizi,
ia navibagh iragh, a bagh uamategh
iziti, a ragh ua ian ganiva, ua ia
iniam.”
10 Ezi gumazir kaba akinafarir
kaba inigha ghua Efraimin anabam
ko, Manasen anabamin nguazimn-
ingin itir nguibar ekiabar ikegha
ghua, Sebulunin anabamin nguazir
notin amadaghan itimin tu. Egha
me atrivimin akabar gumazamiz-
ibav geima, gumazamiziba oraghan
aghuagha, aka mikirvagha, dibovir
akabar gumazir kabav gei.
11 Ezi Aser ko, Manase ko, Sebu-
lunin anababar gumazir varazira
akar kam baregha, Ikiavira Itir
Godin damazimin uari abiragha
Jerusalemin ghue.
12 Ezi God uabi Judabagh amima,
me navir vamira inigha bar moghira
atrivim ko, an gumazir dapanibar
akamin gintigha iza Jerusalemin uari
akuvagha, Ikiavira Itir Godin Akar
Gavgaviba mikemezi moghin, isar
kam gami.

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami

13 Egha iakinir namba 2in, Yis
Puvatizir Bretin Isam Damuamin
Dughiamin, gumazamizir bar avirir
dafam iza Jerusalemin uari akufa.
14 Egha me ghua Jerusalemin itir
asebar ziaba fer ofa gamir dakoz-
iba ko, ofan migharir mughuriar
aghuim zuir ofa gamir dakoziba

30:2-3: Diboboniba 9:9-11

akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar oteviba inigha, ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin da makuni.

15 Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagha sipsipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighiramibar asiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zui.

16 Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazamizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi.

17 Gumazamizir aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi.

18-19 Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir gumazamizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Hesekia me ginighnigha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh."

20 Ezi Ikiavira Itir God Hesekian azangsizim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighasighizir puvati.

21 Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalemin uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughiabar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

22 Isar kamin dughiamin, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Hesekia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kamin, gumazamiziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi.

Me Godin ziam fer dughiam ua 7plan aruebagh isafura

23 Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti.

24 Ezi Atrivim Hesekia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi dughiar kamin, ofa gamir gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami.

25-26 Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, notin amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalemin ikia bar akonge. Bar guizbangira, Devitin otarim Atrivim Solomonin

dughiamin ikegha iza datirighin, bizir kamaghin garitam Jerusalemin otozir puvati.

27 Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh gumazamizibar amuasa, Godin azangsisi. Ezi God uan Nguibamin ikia, egha uan ofa gamir gumazibar azangsizim barasi.

31

Hesekia Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba akiri

1 Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumazamizir iza Jerusalemin uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua, dagiar guarir akiniba apiraghariga, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminin anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin anabamin nguazibar ghua, ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba saram asighasigha, bizitam ataghizir puvati. Egha me gin uamategha uan nguibabar zui.

2 Atrivim Hesekia ofa gamir gumaziba ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha, me migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko, Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu. Ingangarir kaba: Me ofan bar isia mighiriba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fava, an Dipenimin ingangariba bar dagh ami.

3 Atrivim kamaghin migia ghaze, ofa gamir gumaziba, an divazimin aven an asizibar tongin asiziba iniva ofan bar isia mighiriba, zurara mizaraziba ko, guaratizibar dar amu. Egh me uaghan Sabatin dughiaba ko, iakinir igiaba ko, Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asiziba inigh ofa damu, mati Ikiavira Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba mikemezi mokin.

4 Egha atrivim kamaghin Jerusalemin gumazamizibav gia ghaze, me uan daghebar tongin daghetaba inigh ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da inigh izi. Gumazamiziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba deragh uan ingangarim damuam, mati Ikiavira Itir Godin Araziba mikemezi mokin.

5 Atrivimin akar kam, kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumazamiziba zuamira witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainin dipar bar aviriba ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan uan dagheba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi.

6 Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba, me bar moghira vaghvagha uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha, egha dar okoruar mam inigha zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God, men God bagha da ariki,* egha me bizir kaba bar ada inigha iza pozir aviribav kini.

7 Gumazamiziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu.

8 Ezi Atrivim Hesekia ko, gumazir dapaniba ghua, gumazamiziba inigha izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam fa, Israelian gumazamiziba minabagha, me bagha bar akonge.

9 Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, “Manmaghin amizi ia dagher pozir avirir kaba iti.”

10 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin atrivimin akam

31:3: Diboboniba 28:1--29:39 **31:4:** Diboboniba 18:12-13; 18:21 * **31:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **31:10:** Malakai 3:10

ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God bar deraghavira uan gumazamizibagh amizi, me dagher bar avirim inigha an Dipenimin ize. E dagher kabar avirim ame, egha da agivan iburazi, dagher pozir bar aviriba ikiavira iti.”

11 Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, biziba arighasa danganiba akira dar ingari.

12 Egha me dagher kaba ko, bizir igharaziba ko, 10plan pozibar arighizir bizir kabar pozir mam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin biziba arighamin danganir kabagh ariki. Ezi Livain mamin ziam Konania, a ingangarir kamin garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simei, a ingangarir kamin garir gumazir namba 2.

13 Atrivim Hesekia ko, Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, aning Konania ko, Simein akurvaghasa, ua Livain maba amisefe. Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia.

14 Imnan otarim Kore, a Livain mav, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aruem anadi naghin itir tiar akamin garir gumazim. Atrivim ko, Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A gumazamiziba uan ifongiabar gin ghua, God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumazamiziba Ikiavira Itir God ganidiba inigh, ofan bar anogoroghezibar naba inigh, da tuiragh ofa gamir gumazibar aningam.

15 Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuim gamua, ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazibar ikiziba bagha dagheba tuiragha me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikiziba bar me ganidima, tav daghetamin otevezir puvati, me bar moghira dagheba ini, gumazir igiaba ko, ghuriba sara.

16 Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba ikiti, me men ziaba isiva ikizibar ziabar apengan da osiram. Egh me daghebar aningamin dughiamin, me ziar kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh Godin ofa gamir gumazitamin ikizim mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin dughiam otoghti, me Jerusalemin mangegh ingarti, me ua men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham.†

17 Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamin, me men ikizibar ziabar apengan da osirighti, me uari akuvagh, uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamin, me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba osiri.

18 Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guivir asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazurara Ikiavira Itir Godin damazimin uari uari zuamin ingangarim iti.‡

19 Aronin adarazir ofa gamir gumazir maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh anidi.

20 Hesekia, Judan danganiba bar dar ofa gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin, arazir aghuiba ko, guizin arazibagh ami.

21 Hesekia uan navir averiamin aven God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha deraghavira ingara Godin Dipenim uam anekirigha Godin

† **31:16:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

‡ **31:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghin amizi, Hesekia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram otifi.

32

Asiriaba Jerusalemia misoghasa izi

(2 Atriviba 18:13-37; 19:14-29; 19:35-37; Aisaia 36:1-22; 37:8-38)

1 Atrivim Hesekia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh dar ganasa nighnisi.

2 Ezi Hesekia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa.

3 Ezi Hesekia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura.

4 Dughiar kamin, me gumazir bizir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, "E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirika. E kamaghin damighti, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba ikian kogham." Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimirir dipar kaba bar ada apemegha da apiri.

5 Egha Hesekia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibav gei. Ezi ingangarir gumaziba divazir akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mamin ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiaru. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar apemezim, me ua gavgavim divazim ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar ingari.

6 Egha gin, Hesekia Jerusalemin gumazamizibar ganasa, midorozir gumazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar ekiamin tiar akamin boroghin uari akuvir danganir ekiamin, bar gumazamiziba akufa. Egha gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuibar me migei. A kamaghin me migei,

7 "Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kamin atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekevegha men gavgavim bar a gafira.

8 Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e bagh en apaniba abinam." Gumazamiziba atrivimin akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagh aningi.

9 Dughiar kamin Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakisin nguibar ekiamin misosi. Egha a uan gumazir dapanir maba amangizi, me an akabar gun Hesekia ko, Judabav kimasa Jerusalemin ghue. An akabar kara:

10 "Ki Asirian Atrivim Senakerip, ki foghasa, ia manmaghin garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati.

11 Ki fo, Hesekia kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Hesekia ia gifari, ia nighnizir gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam inigham koghti, ia uari bagh ganigh. E ia ekiarughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatigh arighiregham.

12 Ia fo, Hesekian kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko, an ofa gamir dakozir

32:7: Godin Araziba 31:6; 2 Atriviba 6:16; 2 Eghaghaniba 20:15 **32:8:** Jeremaia 17:5; Rom 8:31; 1 Jon 4:4

pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vamira, mughuriar aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam.

13 "Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh asighasighizir pu? Bar puvati.

14 E kantrin aviriba ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham? Ti puvatigham!

15 Ia Hesekia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki. Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira, ian God uaghan ian akuraghan kogham."

16 Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira Itir God ko, an ingangarir gumazim Hesekia gami.

17 Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, "Ki kantrin igharazibav sozima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Hesekian God uaghan nan dafarim da, uan gumazamizibar akuraghan kogham. Bar puvatigham."

18 Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalemin nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumazamiziba uan akam baregh, bar atiatigham. Eghti tuavir kamin, Asiriaba nguibar ekiam inian iburaghan kogham.

19 Asiriaba kamaghin nighnigha ghaze, Jerusalemin God ti kantrin igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumazamiziba uari uan dafaribar dar ingari, kamaghin amizi, me dibovir akabar a gami.

20 Atrivim Hesekia, Asiriabar akar kaba baregha, akam inigha izir gumazim Aisaia ko, aning uaningin akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emosin otarim.)

21 Ikiavira Itir God aningin dimdiam baregha enselin mam amadazi, a Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganimin ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, Atrivim Senakerip bar aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan asemin ziam fasa, an dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme.

22 Arazir kamin, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesekia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavira ikia avughsi.

23 Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, Jerusalemin iza, Ikiavira Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesekia ganidi. Dughiar kamin ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesekia ganiga ghuavira iti.

Hesekia arimariam ini
(2 Atriviba 20:1-3; 20:12-19; Aisaia 38:1-3; 39:1-8)

24 Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamin, Atrivim Hesekia arimariar bar ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kamin, a Ikiavira Itir God ko migeima, Ikiavira Itir God an dimdiam ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arimariam givagham.

32:21: 2 Atriviba 19:35

25 Hesekian arimariam gin givazi,
a Ikiavira Itir God, an akurazir bizir
ekiar kam ginighnizir puvati. A uabi
fava, Ikiavira Itir God minabazir
puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira
Itir God an aningaghegha, a ko, Juda
ko, Jerusalemin gumazamizibagh
asighasighasava ami.
26 Ezi Hesekia Jerusalemia ko, me
uari fer arazim ategha uari abira.
Kamaghin amizi, an atrivimin itir
dughiamin, Ikiavira Itir God me
gasighasighizir puvati.

Hesekia ziar ekiam ko dagiar bar aviriba iti

27 Hesekia dagiar bar aviriba ikia,
atrivir bar gavgavimin otogha ziar
ekiam iti. A ingangarir gumaza-
mizibav kemezi, me silvaba ko, gol
ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko
pauran mughuriar aghuim zuiba ko,
bizir igharazir ivezim bar pin koz-
ibar arighamin dipenibar ingari.
28 Ezi an ingangarir gumaziba
uaghan witba ko, wainin dipaba ko,
olivin boreba arighamin dipenibar
ingari. Egha me uaghan bulmakaun
guar aviriba arighamin dipenir eki-
abar ingarigha, sipsipbar arighasa
divazibar ingari.
29 God bizir aghuir bar aviriba Hes-
ekia ganingi, ezi Hesekia sipsipba ko,
bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an in-
gangarir gumaziba a bagha nguibar
ekiar aviribar ingari.
30 Atrivim Hesekia fomira Gihonin
Emimirir Dipam pin anepirigha, De-
vitin Nguibar Ekiamin aruem uaghiri
naghin, dipam bagha nguazimin
aven torir ruarim gikuizi, dipam
an aven uaghiri. Atrivim Hesekia
amizir biziba bar deraviram otifi.
31 Babilonin kantrin itir gumazir
aruaba, God kantri Juda gamizir
mirakelin kamin* eghaghanim
baregha, bizir kamin mingarim
gifoghasa gumazir maba amangizi,
me Hesekia bagha izi. God Hesekian
araziba ko, navir averiam gifoghasa
a badava, dughiar kamin Hesekia
ataki.

Atrivim Hesekia areme (2 Atriviba 20:20-21)

32 Atrivim Hesekia amizir bizir
igharaziba ko, an arazir aghuibar
eghaghaniba bar, akinafarir me
kamaghin diborimin iti, Akam
Inigha Izir Gumazim Aisaia, A
Emosin Otarim, a Irebamin Min
Garir Bizimin Ganizir Bizibar
Eghaghaniba ko, akinafarir me ka-
maghin diborim, Judaba ko Israelian
Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.
33 Atrivim Hesekia uan inazir
afeziabar min aremezi, me an kuam
isa Atrivim Devitin ovavir boribar
mozibar boroghin anefa. An mozim
atrivir igharazir mabar mozibar
mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko,
Jerusalemian gumazamiziba, an ziar
ekiam ginighnigha bar an kuarkufi.
Ezi an otarim Manase an danganim
inigha atrivimin oto.

Atrivim Manasen eghaghanim

33

(Sapta 33)

Manase Judan atrivimin iti (2 Atriviba 21:1-9)

1 Manase azenir 12pla ikia, Jud-
abar atrivimin otogha, 55plan azeni-
bar Jerusalemin atrivimin ike.
2 Manase arazir aghuimin gin
zuir pu. Puvati. A gumazamizir
igharazir fomira nguazir kamin
ikezibar arazir mizirizir kurabar gin
zuima, Ikiavira Itir God me batuegha,
nguazir kam isa Israelia ganingi.
Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir kabagh ami,
kar arazir Godin damazimin derazir
puvatiziba.
3 Fomira an afeziam Hesekia
mighsiabar pin itir asebar ziaba
fer danganiba apiraghariki. Ezi
datirighin, Manase ua dar ingari.
Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir

32:25: 2 Eghaghaniba 24:18; 26:16; Onger Akaba 116:12 **32:26:** 2 Atriviba 20:19; Jeremaia 26:18-19
* **32:31:** Mirakelin kam, an eghaghanim, a 2 Atriviba 20:8-11in iti. **33:2:** Godin Araziba 18:9; 2 Eghaghaniba 28:3; Jeremaia 15:4

dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe.
4 Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalemin itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam."
5 Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari.
6 A Hinomin danganir zarimin iraghugha, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighirimin min me tuezi me bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.
7 Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko, an otarim Solomon mikeme, "Jerusalemin nguibar ekiam ko an itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam.
8 Ia nan gumazamiziba, ki mikemezi moghin, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia bar dar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighin apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham."
9 Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin aven ize.

Manase navim gira

10 Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira Itir God da ataghiraghasa me migeima, me an akam baragha an gin zuir puvati.
11 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Asirian atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza Judaba ko misogha me abira. Egha Asiriaba kalabuziamin min Manasen suiragha, akezim an atinim garugha, senin an dafarimning ikegha, a inigha Babilonin ghu.
12 Ezi a bar osemegha Ikiavira Itir God, an ovavibar Godin damazimin uabi abiragha, uamategha God bagha iza,
13 uabin akurvaghasa an azangsisi. Ezi God Manasen azangsizim baregha an akuragha anetaghizi, a uamategha Jerusalemin ghugha, ua kantri gativagha an gari. Egha Manase datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.
14 Bizir kabar gin, Manase Jerusalem avinizir divazimin azenan itir divazir igiamin ingari. Me kamaghin danganir kam dibori, Devitin Nguibar Ekiam. Divazir kamin tuirivim bar pin iti. Divazim aruem uaghiri naghin, danganir zarir Gihonin Dipar Emimirimin ikegha ghua notin amadaghan tiar akar me kamaghin diborimin tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelin mighsiam avini. Egha Manase uaghan, Judan Distrighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapaniba amisefe.

33:4: 2 Eghaghaniba 6:6 **33:7:** 1 Atriviba 9:3-5; 2 Eghaghaniba 7:12-18 **33:13:** 1 Eghaghaniba 5:20; Esra 8:23; Daniel 4:25

15 Egha a ikizir igharazibar marvir
guaba ko a uabi Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven atizir aser nedazim
batoke. Egha a uaghan, Ikiavira
Itir Godin Dipenim itir mighsiamin
pin itir asebar ofa gamir dakoziba
ko, Jerusalemin danganir igharaz-
ibar itir ofa gamir dakoziba sara
akaraghariki. Egha a bizir kaba
inigha nguibar ekiamin azenan ghua
bar ada makuni.
16 Egha a gin uamategha Ikiavira
Itir Godin ofa gamir dakozim akiri.
Egha God ko navir vamiran ikiamin
ofaba ko, God minamamin ofaba
bagha, asiziba inigha iza ofa gamir
dakozimin dar ofa gami. Egha a ka-
maghin Judabav gei, "Ia Ikiavira Itir
God, a Israelia en God, ia an ziam fi."
17 Ezi gumazamiziba Atrivim Man-
asen akam baregha, ua asebar zi-
aba fer puvati. Me bar moghira
Jerusalemin izir puvati. Me uan
mighsiabar itir danganibara ghua
Ikiavira Itir God, men Godin ziam fa,
egha ofaba a ganidi.

Atrivim Manase areme
(2 Atriviba 21:17-18)

18 Atrivim Manase amizir arazir
igharazibar eghaghaniba, akinafarir
me kamaghin diborimin iti, Is-
raelian Atrivibar Eghaghanibar
Akinafarim. Manase God ko
mikemezir migirigiaba ko, akam
inigha izir gumaziba Ikiavira Itir
God, Israelian Godin ziamin Manase
mikemezir akar kaba, da uaghan
akinafarir kamin iti.
19 Ezi Atrivim Manasen eghaghanir
maba akinafarir me kamaghin
diborimin iti, Godin Akam Inigha Izir
Gumazibar Eghaghaniba. Akinafarir
kam, Manasen arazir kurabagh
eghara, an akirim ragha God
gasarazir arazim geghara, an asebar
ziaba fer danganir a ingarizibagh
eghara, egha a ingarizir guarir akinir
aser amizim Aseran nedazim itibagh
eghara, egha marvir guar a ingarigha
dar ziaba febar eghaghanibagh
eghari. Akinafarir kam uaghan, a
navim giragha uabi abirazir arazim
ko, a God ko migeima, God an
dimdiam baraghizir bizibagh eghari.
20 Manase uan inazir afeziabar
min aremezi, me atrivimin dipenim
avinizir divazimin aven anefa. Ezi
an otarim Emon an danganim inigha
atrivimin oto.

Emon Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:19-26)

21 Emon 22plan azeniba ikia
egha atrivimin oto, egha azenir
pumuningra Jerusalemin atrivimin
ike.
22 Emonin afeziam Manase amizi
moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir kurabagh
ami. Amonin afeziam Manase fomira
ingarizir marvir guaba, a da bagha
ofabagh amua dar ziaba fe.
23 Emonin afeziam, Ikiavira Itir
Godin damazimin uabi abiragha
navim gira, ezi Emon kamaghin
amizir puvati. An arazir kurabar
osimtizim ghuavira iti.
24 Dughiar mamin, Emonin ingan-
garir gumazibar dapaniba uari aku-
vagha, a misueghti an aremeghasa
tuaviba buria akam misosi. Egha
me gin atrivimin dipenimin aven a
misoghezi an areme.
25 Ezi gin Judan gumazamiziba,
ingangarir gumazibar dapanir Emon
misoghezir kaba inigha, uaghan me
misoghezi me ariaghire. Egha me
Emonin otarim Josaia gamizi, a uan
afeziamin danganim inigha men
atrivimin oto.

Atrivim Josaian eghaghanim

34

(Sapta 34--35)

Josaia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 22:1-2)

1 Josaia 8plan azeniba ikia, Judan
atrivimin oto, egha 31plan azenibar
Jerusalemin atrivimin ike.
2 Atrivim Josaia uan ovavim,
Atrivim Devit fomira amizi moghin, a
Ikiavira Itir Godin damazimin arazir

34:1: Jeremaia 3:6

aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar a dar gin mangasa bar gavgafi.

Josaia asebar marvir guaba batuegha da makuni

3 Josaia 15plan azeniba ikia, egha a namba 8in azenir an atrivimin itir dughiar kamra, a uan ovavim Atrivim Devitin Godin ziam fa a baghavira iti. An namba 12in azenir an atrivimin itir dughiamin, a uan ingangarir gumaziba amangizi me Juda ko Jerusalemin danganiba bar dagh arua, asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itiba bar dagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeba ko, ainin ingariziba, bar dagh asighasiki.

4 A ghua garima, ingangarir gumaziba asem Balin ofa gamir dakozibagh asighasigha, dar boroghin itir paura mughuriar aghuimin ofabagh amir dakozibagh asighasiki. Egha me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, temeba ko, ainin ingarizir aser mabar nedaziba sara asighasigha, dav sozima da misaraghira averenimin min oto. Egha me averenir kaba inigha ghua gumazamizir fomira aser kabar ofa gamizibar mozibagh isin da kavamangi.

5 Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha, men ofa gamir dakozibagh isin da tuezi da isi. A bizir kabagh amigha givazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue.

6 Egha Josaia ghua Manasen anabamin nguazim ko, Efraimin anabam ko, Simeonin anabam ko, Naptalin anabamin nguazimin ghua bar notin amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha asighasighizir nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir dakoziba, a bar adagh asighasiki.

7 A Israelin danganir kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozibagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da misaragharighizi da averenimin min oto. Egha a uaghan Israelin nguazimin aven, pauran mughuriar aghuim gamir dakoziba bar dagh asighasiki. A ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalemin ghu.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, Godin Arazibar Akinafarimin api

(2 Atriviba 22:3-20)

8 Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimin ikia, egha asebagh asighasighizir ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, aning Godin damazimin zue. A gin gumazir 3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an Godin Dipenim uam anekirighasamin ingangarimin ganasa ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko, Jerusalemin nguibar ekiamin garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Joa, a Joahasin otarim.

9 Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akamin garir Livaiba bagha ghue. Livaiba faragha Godin Dipenimin ingangarimin akuraghasa, Manasen anabamin gumazamiziba ko, Efraimin anabamin adarazi ko, Israelian ikiavira itir varazira ko, Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Jerusalemin nguibar ekiamin itir adarazi da, dagiar maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia bagha ghu.

10 Egha me dagiar kaba Hilkia ganingizi, a Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarimin garir gumazibagh aningizi, me Dipenim akiramin ingangarir gumazibagh ivese.

34:3: 2 Eghaghaniba 15:2 **34:4:** 2 Atriviba 21:3; 2 Eghaghaniba 33:3 **34:5:** 1 Atriviba 13:2

11 Me, dipenibar ingarir gumaziba
ko, gumazir dagiabar dipenibar
ingara fozibagh ivese. Ezi me Godin
Dipenim avinizir divazimin aven
dipeniba uam adar ingarasa, dipenir
inogoriba ko, birir aghariba ko,
dagiar me dighoregha arighiziba,
dagh ivese. Fomira Judan atriviba
dipenir kaba deraviram dar garir
puvatizi, da ikufi.
12 Gumazir dipenir kabar ingariz-
iba, me bar ingangarir aghuim
gami. Atrivimin gumazir dapaniba,
gumazir kabar ganasa Livain marazi
amisefe. Livain kabar ziabar kara:
Merarin ikizimin gumazir kamning
Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimin
gumazir kamning, Sekaraia ko,
Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar
gitan guar aviribar misoghan bar
foziba,
13 gumazir Dipenimin ingarasa biz-
iba ateriba ko, Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir divazimin aven in-
gangarir guar aviribagh amibar gari.
Ezi Livain marazi akinafariba osir-
ima, marazi Godin Dipenimin tiar
akamin garima, marazi ingangarir
igharazibagh ami.
14 Livaiba dagiar gumazamiziba
inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin
zuiba isavira itima, ofa gamir gumaz-
ibar dapanim, Hilkia, Godin Araz-
iba Itir Akinafarir Righizimin api.
Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha
Moses ganingizir Araziba.
15 Ezi Hilkia kamaghin akinafariba
osirir gumazim Safan migei, "Ki
akinafarir righizir mamin api, a
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti.
Akinafarir kam, Ikiavira Itir Godin
Arazibar Akaba an iti." Egha Hilkia
akinafarir kam isa Safan ganingi.
16 Ezi Safan gin akinafarir kam
inigha iza atrivim ganiga kamaghin a
migei, "E ni mikemezi moghin biziba
bar adagh ami.
17 E Ikiavira Itir Godin Dipenimin
itir dagiaba bar ada inigha dipenim
akiraghasir ingangaribar garir gu-
maziba ko, ingangarir gumazibagh
aningi."
18 Egha Safan kamaghin migei,
"Atrivim, ofa gamir gumazibar
dapanim Hilkia, akinafarir kam na
ganingi." Egha an akinafarir righizir
kam onegha atrivimin damazimin a
dibori.
19 Ezi atrivim akinafarir kamin
aven itir Godin Arazibar Akar kaba
baregha, bar osemegha, uan koro-
tiam abiki.
20 Egha an ofa gamir gumazim
Hilkia ko, Safanin otarim Ahikam, ko,
Maikan otarim, Apdon ko, atrivimin
akinafariba osirir gumazim Safan ko,
atrivimin ingangarir gumazim Asaia,
a bar men diazi me izezi, a kamaghin
me migei,
21 "Godin Arazibar Akaba itir
Akinafarir ki datirighin inizir kam,
a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar
gin mangasa e migei. Ezi en inazir
afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar
kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam
bangin Ikiavira Itir God bar en
aningaghe. Ezi datirighin e Godin
Akinafarir kamin apigha gifa. Kam-
aghin amizi, ki kamaghsua, ia mangi
Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki
Jerusalemia ko, Judan gumazamiz-
iba ko, Israelin ikiavira itiba, e bizir
manabar amuasa a ifonge."
22 Gumazir kaba atrivimin akam
baregha, me Godin akam inigha izir
amizir mam ko mikimasa nguibar
igiar Jerusalemin boroghin itimin
ghu. Amizir kamin ziam, Hulda.
Hulda a Salumin amuim, a gumazir
ofa gamir gumaziba azuir korotiaba
itir danganimin garim. Salum
a Tokhatin otarim, egha Hasran
igiavotarim.

Hulda gumazir kabar akam
baregha givagha,
23 kamaghin men akam ikaragha
ghaze, "Ikiavira Itir God, Israelian
God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia
amadazir kam Josaia bagh uamategh
mangi, kamaghin a mikemegh,
24 'Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin migei: Me Judan atrivimin
damazimin diponezir Akinafarimin
itir Akaba, ki uabi bar dar gin mangi,

Jerusalem ko, an itir gumazamiziba
saram asighasigham.
25 Gumazamizir akirim ragha na
gasarazir kaba, me asebar marvir
guabar ofabagh ami. Ezi men
arazir kurar kam na gamizima, ki
puviram atari. Ki Jerusalemia bar
men aningaghe, ezi nan aningagharir
kam, a givaghan kogham.
26 "'Ezi datirighin ki Ikiavira Itir
God, Israelian God, ki kamaghin Ju-
dan atrivim mikimasa. Me ni bagha
Akinafarir kam diborima,
27 ni bizir ki Jerusalem ko,
an itir gumazamizibar amuasa
mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin
migei, Jerusalem bar ikuvigh pura
danganir kinim ikiam. Ezi atrivim,
ni akar kam baregha navim giragha,
nan damazimin uabi abira. Egha
ni datirighin uan korotiam abigha,
aziava nan dei. Kamaghin ki Ikiavira
Itir God, kamaghin ni migei, ki nin
dimdiam baraki.
28 Egh ki ni ateghti, ni uabi
Jerusalemin otivamin asighasizir
kamin ganighan kogham. Puvati.
Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni
gin uan inazir afeziabar min are-
meghti, me nin kuam afagh givaghti,
ki Jerusalem ko, an itir darazigh
asighasigham.'" Godin akam inigha
izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin
akam gumazir kabagh anigha givazi,
me akar kam inigha atrivim bagha
uamategha ghue.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akam akiri
(2 Atriviba 23:1-20)

29 Ezi Atrivim Josaia Juda ko,
Jerusalemin gumazir dapanibar
diazi, me iza uari akufa.
30 Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaz-
iba ko, Livaiba ko, Judan gumaza-
miziba ko, Jerusalemin itir gumaza-
miziba, me ghua Ikiavira Itir Godin
Dipenimin uari akufa. Me uari aku-
vagha givazi, atrivim Akar Dikirizir
Gavgavim itir Akinafarir Righizir me
Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir
kam inigha, an itir akaba bar me
bagha da dibori.
31 Atrivim Ikiavira Itir Godin
Dipenimin tiar akamin boroghin itir
guarir akinimin boroghin tughav
ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin
Akar Dikirizir Gavgavim gamua
kamaghin migei: A bar guizbangira
uan navir averiam ko, uan duamin
aven, Godin Akar Gavgaviba ko,
arazir a me ganingiziba ko, arazir a
ifongeziba, a bar dar amuam. Egh
an Akinafarir kamin aven itir Akar
Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar
gin mangam.
32 Egha Benjaminin adarazi ko,
Jerusalemin itir igharazi darasi,
me Akar Dikirizir Gavgavir kamin
akabar gintighasa, atrivim migirigiar
bar gavgavim me ganingi. Egha
gin Jerusalemin gumazamiziba, me
uan ovavibar God ko amizir Akar
Dikirizir Gavgavimin akabar gintisi.
33 Israelian danganiba bar asebar
marvir guaba dar ikiavira iti, ezi bizir
kaba Ikiavira Itir Godin damazimin
bizir bar kurar a bar aghuaziba. Ezi
Josaia marvir guar kaba bar adagh
asighasiki, egha Israelia Ikiavira Itir
God, uan Godin gintighasa, bar gav-
gafi. Ezi an atrivimin itir dughiamin,
gumazamiziba Ikiavira Itir God, men
ovavibar Godin gintighasa bar gav-
gafi, egha me anetaghizir puvati.

35

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami
(2 Atriviba 23:21-23)

1 Atrivim Josaia mikemezi, me
God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam gami. Me
iza Jerusalemin uari akuvagha,
iakinir faragha zuimin, an aruer
namba 14in, me dughiar ekiar kam
ginighnigha ofa damuasa sipsipin
nguzir bar aviribav soke.
2 Ezi Josaia ofa gamir gumazibav
gia ghaze, ia uamategh Ikiavira Itir
Godin Dipenimin uan ingangarim
damu. Egha me deravira ingangarir
kam damuasa, a uaghan gavgavim
men nighnizibagh anidi.

3 Egha a uaghan akar mam Livaibagh aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me Ikiavira Itir Godin akamin Israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, “Ia mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, uan dipizibar aneter mangi, Devitin otarim Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba, ia deravira dar amu. Egh ia uaghan deravira Israelian akurvagh, kar Godin gumazamiziba.

4 Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akinafarim osirizi moghin, ia ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akir.

5 Ian ikiziba vaghvagh Israelian anababar ikizibar akurvaghsi, uan danganibar tuivigh me mizuam iki.

6 Ia Godin damazimin uari zuamin arazimin gin mangi uari zuegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, ofa damusi sipsipin nguzibav sogh. Egh ia ofan kam damusi biziba akir, eghti Israelia ofan kamin araziba Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, deraghvira dar gin mangam.”

7 Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim Josaia uabi sipsipin nguzir bar avirim ko, memen nguziba ko, bulmakaun apuriba inigha gumazamizibagh aningi. Sipsipin nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000.

8 Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asizir aviriba gumazamiziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, Godin Dipenimin garir gumazir igharazimning Sekaraia ko Jehiel, me dughiar ekiar kamin uaghan ofa damuasa, sipsipin nguzir bar aviriba ko, memen nguziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600in tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba inigha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh aningi.

9 Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan dozimning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba: Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir aviriba ko, memen nguzir bar aviriba ini, dar dibobonim 5,000in tu. Egha 500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir kaba bar, me da isa Livaibagh aningi. Eghti me God, Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir Godin ofa damuam.

10 Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi.

11 Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi.

12 Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagha ikizibar gumazamizibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami.

13 Ofan kamin bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipba ko, memebar tuziba inigha avimin da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizibar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumazamizibagh anidi.

35:4: 2 Eghaghaniba 8:14 **35:13:** Ua Me Ini 12:8-9

14 Egha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima aminim piri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati.

15 Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimin akam inigha izir gumazim Jedutun, fomira me mikemezi moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuziba tue. Kamaghin amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghiraghsi nighnighan kogham.

16 Aruer kamin, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dagh ami, mati Atrivim Josaia damuasa me mikemezi mokin.

17 Israelin gumazamizir Jerusalemin itiba, me dughiar kamin isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuavira itima, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa.

18 Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a bar deraghaviram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar Israelia fomira amizibagh afira, kar akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin ikegha, iza Atrivim Josaian dughiamin tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighin Atrivim Josaia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a bar deraghaviram oto.

19 Dughiar kamin, Josaia 18plan azenibar atrivimin itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam bar deraghviram a gami.

Isipia Judaba ko misogha Josaia misoghezi, an areme
(2 Atriviba 23:28-30)

20 Atrivim Josaia Ikiavira Itir Godin Dipenim akirizir bizir kabar gin, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemin boroghin itir Karkemisin nguibar ekiamin ghu. Josaia bizir kamin akam baregha uan midorozir gumaziba inigha Isipia ko, misoghasa zui.

21 Ezi Atrivim Neko kamaghin Josaia bagha akam amaga ghaze, “O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghin amizi, ni Godin anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham.”

22 God migirigiar kam Atrivim Nekon akamin Josaia ganingizi an a baregha, midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghin amizi, Isipia deragh an gan a gifofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi.

23 Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaia gase.

Ezi a kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh.”

24 Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalemin ghu. Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar

35:15: 1 Eghaghaniba 25:1 **35:17:** Ua Me Ini 12:1-20

mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalemin gumazamiziba, me bar Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi.

25 Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamin iza datirighin, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaia ginighnigha azirakar ighiar kam gamuavira iti. Ezi osimtizibar dughiabar, Israelia zurara arazir kamin gin ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akinafarimin iti.

26-27 Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an atrivir ingangarim faraghavira itimin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan, Josaia Ikiavira Itir Godin Akinafarimin Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh eghari.

Apaniba kantri Juda gasighasiki

36

(Sapta 36)

Joahas Judan atrivimin iti (2 Atriviba 23:30-35)

1 Josaian ovevemin gin, Judaba, an otarim Joahas inigha, borem an dapanim gingegha, anemisevezi a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto.

2 Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha iakinir 3plara Jerusalemin atrivimin ike.

3 Isipin Atrivim Neko Jerusalemin iza, atrivir ingangarimin Joahas agifa. Ezi Joahas uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol.

4 Ezi Atrivim Neko, Joahasin dozim Eliakim inigha a gamizi, a Joahasin danganim inigha Juda ko, Jerusalemin atrivimin oto. Neko Eliakimin ziam adegha ziam Jehoiakim a gati. Egha gin, Neko Joahas inigha Isipin ghugha kalabuziar gumazimin min aneti.

Jehoiakin Judan atrivimin iti (2 Atriviba 23:36--24:7)

5 Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. Jehoiakim Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

6 Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha Nebukatnesar me abiragha Atrivim Jehoiakimin suiragha kalabuziar gumazimin min senbar a ikegha, a inigha Babilonin nguibar ekiamin ghu.

7 Egha Nebukatnesar uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itarir ekiar maba ko, itarir dozir maba inigha Babilonin ghugha, uan atrivir dipenimin da ariki.

8 Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan Jehoiakimin arazir kuraba ko, an amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarim Jehoiakin, an danganim inigha atrivimin oto.

Jehoiakin Judan atrivimin iti (2 Atriviba 24:8-17)

9 Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 3plan iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalemin atrivimin ike. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

36:4: Jeremaia 22:11-12 **36:5:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **36:6:** Jeremaia 25:1-38; 36:1-32; 45:1-5; Daniel 1:1-2 **36:10:** Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2; 37:1; Esekiel 17:12-13

10 Azenir kamin, orangtizimin
dughiam givasava amima, Atrivim
Nebukatnesar midorozir gumaziba
amadazi, me ghua Jehoiakin isa
kalabuziar gumazimin min, a inigha
Babilonin ghu. Egha midorozir
gumaziba uaghan Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven itir itarir
aghuiba inigha Babilonin ghu. Egha
Nebukatnesar Jehoiakinin afeziar
dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko
Jerusalemin atrivimin oto.*

Babilonia Jerusalemia ko misogha nguibar ekiam ini
(2 Atriviba 24:18--25:21; Jeremaia 52:1-11)

11 Sedekaia 21plan azeniba ikia,
Judan atrivimin oto. Egha 11plan
azenibar Jerusalemin atrivimin ike.
12 Sedekaia Ikiavira Itir God, an
Godin damazimin, arazir kurabagh
ami. Ezi akam inigha izir gumazim,
Jeremaia, Ikiavira Itir Godin akamin
gun a migeima, a uabi abirava an
akam barazir puvati.
13 Sedekaia bar akaba barazi pu-
vatigha, navim giraghan aghuagha,
Ikiavira Itir God, Israelian God bagh,
uamategh izan aghua. Nebukatnesar
faragha uabin gin mangasa Akar
Gavgavimin Sedekaia gamizi, a pura
Godin ziam dibora ghaze, a zurara
Nebukatnesarin akamin gintigham.
Egha Sedekaia uaghan Atrivim
Nebukatnesarin akaba barazir pu-
vatigha, uam an apengan itir puvati.
14 Ezi ofa gamir gumazibar da-
paniba ko, gumazamiziba bar
moghira akirim ragha Ikiavira Itir
God gasaragha, kantrin igharaz-
ibar arazir bar kurar God bar
aghuazibagh amua ghuavira iti.
Me kamaghin amua, Ikiavira Itir
Godin Dipenir Jerusalemin itir a ua
baghavira inabazim gamima, an an
damazimin mize.
15 Ezi men inazir afeziabar God,
a uan Dipenim ko, uan gumazamiz-
ibar apangkuvigha, ivighvigha me
mikimasa uan akam inigha izir gu-
maziba amangi.
16 Ezi gumazamiziba, akam inigha
izir gumazibar akabar aghuagha dar
abara me dipovavira iti, ezi Ikiavira
Itir Godin aningagharim oto. Egha
an aningagharir kam an gumazamiz-
ibar ikiavira iti, ezi me a gitaviraghan
tuaviba puvati.
17 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God Babilonin atrivim amadazi,
a uan midorozir gumaziba ko
iza midorozir sababar Judabagh
asighasiki. Egha me Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ghua gumazir
igiabav soghezi me ariaghire.
Atrivim gumazir igiaba ko, amizir
igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko,
amughamughiziba sara, bar tong
men apangkuvizir puvati. Ikiavira
Itir God bar Judaba isa Babilonin
atrivimin dafarim gati.
18 Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin itir itarir eki-
aba ko, itarir doziba ko, bizir bar
aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gu-
mazir dapanibar bizir bar aghuiba, a
bar da inigha Babilonin ghu.
19 Ezi Babilonia Godin Dipenim
gaborogha Jerusalem avinizir
divaziba bar ada akaragharíki. Egha
nguibamin aven atrivir dipenim ko,
dipenir aghuir igharaziba bar dagh
apongezi da isi. Egha bizir iveziba
bar pin kozibagh asighasiki.
20 Babilonin atrivim gumazamizir
midorozimin ariaghirezir puvatiziba
inigha ghua Babilonin kalabuziar
gumazamizibar min me ariki. Ezi
me pura men ingangarir gumaza-
mizir kinibar min ikia ghua, kantri
Persia tugha gavgavigha, Babilon
dikabirazir dughiam oto.

* **36:10:** 2 Eghaghaniba 36:9 kamaghin migei, Jehoiakin 8pla azenibara ikia egha atrivimin oto. Ezi 2 Atriviba 24:8 kamaghin migei, Jehoiakin 18pla azenibara ikia atrivimin oto. Ezi 2 Eghaghaniba 36:10 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin Avebam. Ezi 2 Atriviba 24:17 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin afeziar dozim. Fofozir gumazir aviribar nighnizim, akar 2 Atrivibar itim, a guizbangira, ezi akar 2 Eghaghanibar itim, a guizbangira puvati. **36:11:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **36:13:** Esekiel 17:15 **36:17:** Jeremaia 21:1-10; 34:1-5 **36:19:** 1 Atriviba 9:8

21 Israelia fomira uan nguazimin
ikia, egha 7plan azenibar vaghvagha
dar aven azenir vamira avughsazim
nguazim ganingizir puvati. Kam-
aghin amizi, Ikiavira Itir God faragha
Jeremaian akam garugha mikemezir
akam, guizbangiram otivasa, Israelia
ghua 70plan azenibar Babilonin kal-
abuziabar min iti. Ezi men nguazim
puram avughsa iti.†

Atrivim Sairus kamaghin migei,
Judaba uamategh uan nguibamin
mangi
(Esra 1:1-3)

22 Sairus kantri Persian atrivimin
itir dughiamin, an azenir faraghavira
zuimin, Ikiavira Itir God, akam
inigha izir gumazim Jeremaia
mikemezir akam damighti, a guizin
otivasa, a Sairusin nighnizim fezi,
an akar kam osirigha, a isa nguazir
an ativagha gariba bagha bar da
amangi. Eghti akar kam nguazir an
ativaziba bar dar mangiti, gumazir
akar kam inigha zuiba, gumazamiz-
iba bagh a diponam.

23 Kar Persian atrivim Sairusin
migirigiam, "Ikiavira Itir God, a Godin
uan Nguibamin itim, a nguazimin
itir kantriba bar na ganingizi, ki
dagh atifa. Egha Judan Distrighin
aven Jerusalemin nguibar ekiamin,
uan Dipenimin ingarasa na amisefe.
Ikiavira Itir God, a Israelia ian
God, ia an gumazamiziba, ezi a
ia ko iti. Kamaghin amizi, ia
uamategh Jerusalemin nguibamin
mavanangam."

36:21: Jeremaia 25:11; 29:10 † **36:21:** Ni Ofa Gami 26:33-35, ko Jeremaia 25:11 ko 29:10in gan.
36:23: Aisaia 44:28

Esra Osirizir Akinafarim O Esra

Akar faragha zuim

Akinafarir Esra osirizim, a Judan Atrivibar 2 Eghaghaniba uam adagh iviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. 2 Eghaghanibar Akinafarimin aven, e gari, osimtiziba Israelia bativizi, men avirim ghua Babilonin kantrin kalabusin iti. Ezi Godin Dipenir Jerusalemin itim ko Jerusalemin nguibar ekiam uabi bar ikuvigha iti. Ezi Ezran Akinafarimin, Judan marazi Babilonin kalabus ategha uamategha uan nguazimin Judan Distrighin ize. Egha me ua Godin Dipenir igiam Jerusalemin an ingari.

Esran Akinafarimin aven, an akuar pumuning ko mikezim iti.

1. Persian Atrivim Sairus mikemezi, Judan marazi faragha Babilonin kalabus ategha uamategha Judan Distrighin ize (Sapta 1--2).
2. Judaba ua Godin Dipenimin ingarigha, nimira nimira ua Godin ziam fer arazibar gin zui (Sapta 3--6).
3. Ezi azenir maba givazi, Judan marazi uamategha Jerusalemin izezi, Esra men gumazir dapanimin iti. Esra Godin Arazibagh fofozir gumazir mam. Egha Godin ziam fer arazibar gin mangiva, an apengan ikiva, deragh dapiasa me migei (Sapta 7--10).

Israelia uamategha Juda ko Jerusalemin izi

(Sapta 1--2)

Atrivim Sairus ghaze, Judaba uamategh uan nguazimin mangam
(2 Eghaghaniba 36:22-23)

1 Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam.

2 Kar Persian Atrivim Sairusin migirigiam, "Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalemin nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe.

3 Eghti gumazir manaba ian tongin iki, God me ko ikiti, me ateghti, me Jerusalemin mavanang Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar. A Israelian God, egha Jerusalemin itir God.

4 Eghti danganir manabar itir Israelian varazira, ia bar moghira men akuragh bizir aghuiba me daningti, me da inigh mangi. Ia silva ko gol, dagheba, asiziba, ingangarir biziba, ko bizir me Godin Dipenimin ofa damuamin taba, uan ifongiamin gin mangi da isi pura me daning. Kar Godin Dipenir Jerusalemin nguibamin ikiamim."

5 Ezi Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba, ko ofa gamir gumaziba ko Livain anabamin adarasi, me gumazamizir God men duaba fezi me uamategh Jerusalemin mangasa ifongeziba, bar dikavigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingarsi mangasava ami.

6 Ezi men boroghin itir darasi, men akurvagha silvan itarir ekiaba ko gol ko dagheba me ganingi. Egha uaghan bizir aghuir ivezim bar pin koziba sara me ganingi. Egha Godin Dipenimin ofa damuamin asiziba sara pura me ganingi. Egha biziba aterir asiziba sara uaghan pura me ganingi.

7 Ezi Atrivim Sairus uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir

1:1: Jeremaia 25:11-14; 29:10 **1:2:** Aisaia 44:28

itarir aghuiba ko, itarir dipam apiba sara me ganingi. Itariba ko itarir dipam apiba, Atrivim Nebukatnesar fomira ghua Israelia ko misogha me abiragha Jerusalemin da inigha izegha, da isa uan asebar dipenim gati.

8 Persian Atrivim Sairus datirighin bizir kaba isava Mitredat ganingi, an atrivimin dagiar dipenimin garir gumazim. Ezi Mitredat da mengegha da isa Sesbasar ganingi, a Judan anabamin gumazir dapanir bar ekiam.

9-10 Bizir kabar dibobonim a kamakin: 30plan golin itarir ofa damuamiba, ko 1,000plan silvan itarir ofa damuamiba, ko 29plan itarir igharaziba, ko 30plan golin itarir muziariba, ko 410plan silvan itarir muziariba, ko 1,000plan itariba ko dipaba apir itarir guar igharaziba.*

11 Gol ko silvan itarir kaba, bar moghira dar dibobonim 5,400in tu. Ezi Sesbasar bizir kaba inigha, Israelian igharaziba ko Babilonin nguibar ekiam ategha Jerusalemin zui.

2

Israelian gumazamizir uamategha Jerusalemin ghuezibar dibobonim
(Nehemia 7:4-73)

1 Bar fomira, Nebukatnesar Babilonin atrivimin itir dughiamin, a ghua Judabav misogha men gumazamizir avirim inigha Babilonin kalabusin ikiasa me inigha ize. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti.

2 Judan anabamin gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Seraia, Relaia, Mordekai, Bilsan, Mispar, Bikvai, Rehum, Ko Bana. Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalemin mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara:

3-20 Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.
Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.
Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 775.
Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,812. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)
Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.
Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 945.
Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.
Ezi Banin ovavir boribar gumaziba, 642.
Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 623.
Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 1,222.
Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 666.
Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,056.
Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 454.
Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam. Hesekia.)
Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 323,
Ezi Joran ovavir boribar gumaziba, 112.
Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 223.
Ezi Gibarin ovavir boribar gumaziba, 95.

21-35 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar iti, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehemin nguibamin gumaziba, 123.
Ezi Netofan nguibamin gumaziba, 56.
Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.

* **1:9-10:** Ves 9 ko 10in aven, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ezi Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.
Ezi Kiriat Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.
Ezi Rama nguibam ko Geban nguibamin gumaziba, 621.
Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.
Ezi Betel nguibam ko Ain nguibamin gumaziba, 223.
Ezi Nebon nguibamin gumaziba, 52.
Ezi Makbisin nguibamin gumaziba, 156.
Ezi Elamin nguibar igharazimin gumaziba, 1,254.
Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.
Ezi Lotin nguibam ko Haditin nguibam ko Ono nguibamin gumaziba, 725.
Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.
Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,630.

36-39 Kar ofa gamir gumazibar ikizir, uamategha Jerusalemin ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an adarasi, 973.
Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.
Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.
Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

40-42 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalemin ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)
Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 128. (Ikizir kamin inazir afeziam, Asap.)
Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 139. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

43-54 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalemin ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot,
Keros, Siaha, Padon ko,
Lebana, Hagaba, Akup ko,
Hagap, Samlai, Hanan ko,
Gidel, Gahar, Reaia ko,
Resin, Nekoda, Gasam ko,
Usa, Pasea, Besai ko,
Asna, Meunim, Nefisim ko,
Bakbuk, Hakufa, Harhur ko,
Baslut, Mehida, Harsa ko,
Barkos, Sisera, Tema ko,
Nesia ko Hatifa.

55-57 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara: me uaghan uamategha Jerusalemin ghue:

Sotai ko Hasoferet, Peruda ko,
Jala, Darkon, Gidel ko,
Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim, ko Ami.

58 Godin Dipenimin ingangarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim 392.
59-60 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim 652. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adan ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin, me deravira uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.
61-62 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara uarir tongin uan inazir afeziabar ziaba bagha ruia dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me

2:61-62: Diboboniba 16:39-40

deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara: Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin guivimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziar tamin ziar tamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti.

63 Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me mizuam iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

64-67 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.
Ezi men ingangarir gumaziba ko amizibar dibobonim 7,337.
Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim 200.
Ezi hoziaba 736.
Ezi kamelba 435.
Ezi donkiba 6,720.
Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arigha, 245plan mulba inigha ize.

68 Egha Israelia iza Jerusalemin itir Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim faragha ikezimin an ingaram.

69 Gumazir bizir aviriba itiba, ko gumazir bizir muziariba itiba, me itir biziba, me dar mirara ghua biziba isa da anidi. Ezi golin osimtizim ghua 500 kilogremin tu. Ezi silvan osimtizim ghua 2,800 kilogremin tuzi, ofa gamir gumazibar korotiaba, da 100pla.

70 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, ko gumazamizir igharazir maba, me Jerusalemin aven ko an boroghin iti. Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, me Jerusalemin boroghin itir nguibabar apia. Ezi Israelian gumazamizir igharaziba uan nguibar men inazir afeziaba fomira apiazibara iti.

Israelia uamategha Godin Dipenimin ingari

3

(Sapta 3--6)

Me uamategha Godin ziam fer arazim gami

1 Israelia bar, deravira uan nguibabar apiaghav itima, namba 7in iakinim oto. Ezi me bar iza navir vamira ikia Jerusalemin uari akufa.

2 Ezi Jehosadakin otarim Josua, ko ofa gamir gumazir igharaziba, ko Sealtielin otarim Serubabel uan adarazi ko, me bar uamategha Israelian God bagha ofa gamir dakozimin ingari. Kar, asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amir dakozim. Fomira, Godin gumazim Moses Osirizir Arazim, me an gin ghua dakozir kamin ingari.

3 Me distrighin kamin itir gumazir igharazibar atiatia, egha puvati, me ofa gamir dakozir faragha ikezimin danganim, a gisin uam an ingari. Egha me mizaraziba ko guaratizibar Ikiavira Itir God bagha asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami.

4 Ezi Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otozi, me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin amua, bizir God damuasa me mikemeziba, me dughiabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami.

2:63: Diboboniba 27:21 **2:70:** 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3 **3:2:** Ua Me Ini 27:1 **3:3:** Diboboniba 28:1-8 **3:4:** Diboboniba 29:12-38 **3:5:** Diboboniba 28:11--28:31

5 Egha me uaghan dughiabar
zurara asiziba tue da bar isia
mighirir ofabagh amuavira ikia, egha
iakinir igiamin dughiar ekiaba bagha
ofabagh amua, uaghan Ikiavira Itir
God ua bagha inabazi moghin, me
isar ekiaba bagha ofaba a ganidi.
Egha me uaghan uan ifongiamin
pura daningamin ofabagh ami.
6 Gumazamiziba namba 7in
iakinimin dughiar faragha zuir
aruemin, me dughiar kamin ofan
bar isia mighiriba Ikiavira Itir God
ganiga iza ghua kamaghira iti.
Egha me tighar maghin Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ingarsi dagiar
ekiar an apengan iki gavgavim a
daningamiba, tighar dar arigham.

Me uamategha Godin Dipenimin ingari

7 Persian Atrivim Sairus, Israelian
amamangatizi, me Lebanonin
nguazimin itir temer sidaba iniam.
Kamaghin, gumazamiziba dagheba
ko temer olivin borem gumazir
dapanibagh aningizi, me da isa
Lebanonin kantrin nguibar eki-
amning Tair ko Saidon, aningin
gumazamizibar amadagha temer
kabagh ivese. Ezi Tair ko Saidonin
gumaziba uan temer sidan kaba
inigha ongarim moghin ghua, Jopan
nguibar ekiamin da amadazi da ize.
Ezi Israelia uaghan dagiaba isava
dagiabar aghorir ingangarir gumaz-
iba ko dipenibar ingarir gumazibagh
aningi.
8 Ezi Israelia uamategha Jerusalemin
izezir dughiamin, dughiar maba
ghua azenir pumuning oto. Egha
ghua an iakinir pumuningin otozi,
ingangarim guizbangira dikafi. Me
datirighin Ikiavira Itir Godin Dipenim
uam an ingari. Gumazir dapanim
Serubabel, a Sealtielin otarim, ko ofa
gamir gumaziba Josua, a Jehosadakin
otarim, ko aningin adarazi bar, kar
ofa gamir gumaziba ko Livaiba ko
men marasi, bar kalabuziam ategha
uamategha Jerusalemin izeziba, me
ingangarir kam gami. Me Livain
gumazir 20plan azenibar ikegha
ghuavanadiba, me me isa Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ingangarimin
gumazir dapanibar me amisefe.
9 Kamaghin amizi, Jesua uan
otariba ko an ikizim, kar Livain
anabamin gumaziba, me Katmiel
uan otariba ko, kar Judan anabamin
adarasi, me uari inigha ingangarir
kamin faragha zui. Ezi Henadatin
ovavir boriba, me uaghan men
akura. Me uaghan Livain adarasi.
10 Ezi dipenimin ingarir gumaz-
iba, dagiar ekiaba isa Dipenimin
apengan iki gavgavim a daningasa,
da ariki. Ezi dughiar kamra, ofa
gamir gumaziba uan ofa gamir
korotiaba aghuigha, sighaba sara iza
faraghavira iza uan danganim ini.
Ezi Livaiba, kar Asapin adarasi, me
vaghvagha tambarinbar suigha izi.
Egha me bar Ikiavira Itir Godin ziam
fe, Israelian Atrivim Devit fomira
mikemezi mokin.
11 Me bar akongegha uarira uari
ikarvazir ighiabagh amua Ikiavira
Itir Godin ziam fava a minabi:

"Ikiavira Itir God, a bar dera!
Guizbangira, a zurara Israelian
apangkuvigha mamaghira iti."

Me gara guizbangira fo, ingan-
garir gumaziba Ikiavira Itir Godin
Dipenimin dagiar ekiar an apengan
iki gavgavim a daningamiba, me
da arighizi da iti. Kamaghin amizi,
me bar uan gavgavibar pamtemin
tiariba akara Ikiavira Itir Godin ziam
fe.
12 Ofa gamir gumazibar gumazir
ghurir aviriba, ko Livain gumazir
ghuriba ko men anababar gu-
mazir dapanir ghuriba, fomira
Ikiavira Itir Godin Dipenir faragha
ikezim ginighnigha, egha ingan-
garir gumazir kabar garima, me ua
Dipenimin ingarima, me puvirama

3:10: 1 Eghaghaniba 25:1 **3:11:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **3:12:** Hagai 2:3

azi. Ezi gumazir igharaziba bar
akongegha tiariba akara dei.
13 Araghasizim ko azirakam bar
ekevezi, saghon mar itir gumaziba
men niginir dafar kam baragha egha
fozir puvati, me araghasi, o me azi.
Me men niginimram orasi.

4

Apaniba Israelian ingangarim apirasa

1 Ezi Juda ko Benjaminin anabamin
apaniba orazima, Israelia kalabus
ategha uamategha iza Ikiavira Itir
God bagha Dipenimin ingari. A Is-
raelian God.
2 Egha me ghua Serubabel ko an-
ababar gumazir dapaniba batogha
kamaghin me migei, "E ia ko Godin
Dipenimin ingarasa. E uaghan ian
Godin ziam fe. Bar fomira, Asirian
Atrivim Esarhadon e amadazi e iza
kantrin kamin iti. Egha e kagh izezir
dughiamin ikegha iza datirighin, e
ian God bagha ofabagh amuavira iti."
3 Ezi Serubabel ko Josua ko gu-
mazir dapaniba kamaghin me migei,
"Ia en akuragh Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingaran e aghua. Persian
Atrivim Sairus mikemezi moghin, e
uari an ingaram."
4 Fomira nguazir kamin izezir gu-
mazir kaba me pazi me damuasava
amua ghaze, men naviba ikuvigh
egh atiatigh Godin Dipenimin ingan-
garim ategham.
5 Egha me dagiaba isa Persian gav-
manin ingarir gumazir dapanibagh
anigha Israelian ingangarim aghoriv
kunasa me gaghori. Me kamaghin
amua ghua gin Atrivim Dariusin
dughiam oto.

Apaniba Judaba isa kot gati

6 Ezi dughiar maba givazi, Atrivim
Darius aremezi, Atrivim Serksis an
danganim inigha Persian atrivimin
oto. An faraghavira zuir dughi-
aba, Israelian apaniba akaba me
gasir akinafarim osirigha a bagh ane-
mada.
7 Ezi gin Serksis aremezi, Atrivim
Artaserksis an danganim inigha
Persian atrivimin oto. Ezi Bislam
ko Mitredat koma Tabel, koma
gumazir me ko ingariba akinafarim
osirigha Persian Atrivim Artaserksis
bagha anemada. Me Aramin akamin
akinafarim osiri. Eghti gumazir
a diponamim, Persian akamin a
gigham.*
8 Ezi gavmanin gumazir faraghavira
itim Rehum, ko Simsai provinsin
kamin akinafariba osirir gumazimn-
ing, aning Jerusalemin itir adarazir
kotim gamua Atrivim Artaserksis
bagha akinafarimin kamaghin an
osiri.

9 "Dughiar aghuim Atrivim,
ki Rehum nin gavmanin gu-
mazir faraghavira itim, ko Simsai
provinsin kamin akinafariba osirir
gumazim. Ga, ko ingarir gu-
maziba, me jasba, ko gavmanbar
garir gumaziba, men nguibabar
kara: Erekin provins, ko Babilonin
kantrin ekiam ko Susan nguibar
ekiam, a Elamin nguazimin itir
nguibam. E bar ni bagha akinafarir
kam osiri.
10 Fomira atrivir bar ekiam
Asurbanipal, gumazamizir maba
nguibar igharazibar men suigha
me isa Samarian nguibar ekiam
ko Yufretisin Fanemin vongin itir
provinsin me afe, me uaghan e ko
akinafarir kam osiri."

11 Kar akinafarir me osirizim, me
an mirara akinafarir igharazimin an
osirigha anemada.

"Atrivim Artaserksis, e nin in-
gangarir gumaziba, e Yufretisin
Fanemin vongin ikia, migirigiar
maba iti. Egha e akinafarir kam ni
bagha anemadi.
12 O Atrivim, e kamaghsua,
ni bizir kam gifogh. Judaba nin

4:2: 2 Atriviba 17:24-41 **4:6:** Esta 1:1 * **4:7:** Akinafarir kamin migirigiam, ves 4:7 tugha ghua ves 6:18in, me Hibrun akamin an osirizir pu. Puvati. Me Aramin akamin an osiri.

provinsin igharaziba ategha uamategha iza Jerusalemin nguibar ekiar kurar kam uam an ingari. Fomira nguibar ekiar kamin gumazamiziba, atrivimin akaba batozir gumazamiziba, egha me datirighin uan nguibamin dagiar ekiar an apengan ikia gavgavim a ganidiba ko biriba ua dar ingaravira ikia, egha anegivasava ami.

13 O Atrivim, ni kamaghin fogh, gumazamiziba nguibar ekiar kam uam an ingariva an biriba agivagh, egh me gavman daningamin dagiaba ko takisin igharaziba ko uam a daningan koghti, gin nin dagiar dipenimin dagiar aviriba puvatigham.

14 Ni en garava bizibar en akurvasi, kamaghin Judaba pazi ni damuva aghumsizim ni daningan e aghua. E kamaghsua, akinafarir kam ni oraghasa e ni bagha an osiri.

15 "E kamaghin ifonge, ni uan akinafariba osirir gumazibav mikemeghti, me mangi gavmanin akinafarir nin inazir afeziaba fomira osirizir osiziribar dipon. Jerusalemin gumazamiziba, akaba barazir puvatizir darasi. Fomira inazir afeziabar dughiam, gumazamizir kaba, atriviba ko provinsbar gumazir dapaniba kamaghira osimtiziba me ganidi. Egha Jerusalemin gumazamiziba, atrivibar akaba batosi, kamaghin amizi, atriviba nguibar ekiar kam gasighasiki.

16 "Kamaghin, O Atrivim ni foghasa e kamaghin ni migia ghaze, me ua nguibar ekiar kamin ingariva, an biriba agivaghti, ni ua Yufretisin Fanemin vongin provinsin kabagh ativaghan kogham."

Atrivim men akam ikara

17 Ezi atrivim kamaghin men akinafarimin akam ikara:

"Dughiar aghuim. Gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko provinsin akinafariba osirir gumazim Simsai, ko gavmanbar garir gumazir igharaziba, ia Samaria ko nguazir igharazir Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin itiba, akinafarir kam ia bagha zui.

18 "Akinafarir ia amadazim, me an gara Persian akamin ki oraghasa me a gigha a dibori.

19 Ezi ki akinafariba osirir gumazibav mikemezi, me akinafaribar gara egha fo, dughiar aviribar Jerusalemin gumazamiziba akaba barazi puvati, egha atrivibar akaba batosi. Ezi guizbangira gumazir kurar avirim nguibar ekiar kam gizifa.

20 Fomira atrivir gavgaviba Jerusalemin gara ikiava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin kaba bar dagh ativagha dar gari. Egha me gavman daningasa gumazamiziba da dagiaba ko takisin igharagha garir aviriba isi.

21 "Kamaghin amizi, ia akar gavgavimra me bagh anemangi men anogoreghti, me ua nguibar ekiar kamin ingaran marki. Egh me nararama oragh ikiti ki me mikimam.

22 Ia zuamira mangi bizir kam damigh. Ia a damighan koghti, men ingangarim en atrivimin arazziba ko dagiaba iniamin tuavibagh asighasigham."

23 Ezi me Atrivim Artaserksis da akinafarir kam inigha ghua Rehum ko Simsai ko gavmanbar garir gumazir igharaziba bagha ghua me oraghasa a dibori. Ezi me Judan gumazir Jerusalemin nguibamin itiba, akar bar gavgavimin nguibar ekiar kam uam an ingaran men anogoroke.

24 Ezi Godin Dipenir Jerusalemin itim, an ingangarim pura tugha mamaghira iti. Egha kamaghira ikia

---

4:24: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 † **4:24:** Ves 24, an a sapta 4 ves 5in migirigiar otevimin tugha zui. Ezi 4:6-23, Atrivim Darius aremegha givazi, azenir aviribar gin bizir avirir otiviziba, an dar gun migei.

ghua Darius Persian atrivimin otozir dughiam, an azenir pumuning oto.†

5

Me ua Godin Dipenir ingangarim gami

1 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazimning, Hagai ko Sekaraia, Sekaraia a Idon ovavir borir mam. Aning gumazamizir Jerusalemin nguibam ko Judan nguazimin itiba bagha Godin akamin gun me migei. Aning Israelian Godin ziamin gavgavimin migei. Godin kam bar pin ikia me gatifa.

2 Ezi Serubabel, Sealtielin otarim, a ko Josua, Jehosadakin otarim, aning Godin akam inigha izir gumazir kamningin akam baregha, gumaziba inigha ua Jerusalemin Godin Dipenimin ingari. Ezi Godin akam inigha izir gumazir kamning, men akurvasi.

3 Dughiar kamin, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim. A ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Israelia amir biziba baregha zuamira Jerusalemin ghu. Egha Godin Dipenimin ingarir gumaziba kamaghin men azara, "Tina ia mikemezi, ia dipenir kam uam an ingari."

4 Egha me uaghan Dipenimin ingarir gumazibar ziaba bagha men azai.

5 Ezi Godin damazim Judabar gumazir dapanibar garavira iti. Ezi Persian gavmanin gumazir dapanir pumuning gumaziba ingangarim damuan men anogoroghezir puvatigha, ghua Persian gumazir kaba ua Judaba amir bizir kamin gun migia Darius bagh akinafarim osirigha, anemadagha mizua ghuav itima, an ikarvazimin akam ua ize.

6-7 Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me kamaghin Atrivim Darius bagha migiava osiri.

"Atrivim Darius, navir amirizim ko dabirabir aghuim ni ko iki.

8 "Ni kamaghin fogh, e Judan Distrighin ghuegha gari, Judaba uan Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim uam an ingari. Me dagiar dafar dighoreziba isa, palangin ighuvir me ighuvizibagh isin da afa zui. Egha ingangarim me deragh an gara a gamizi, a bar deragha zuamira ghuavira iti.

9 "Ezi e men faragha zuir gumazibar diagha men azara, tinara ian amamangatizi, ia Godin Dipenim uam an ingara ingangarir kabagh ami?

10 Egha e uaghan men gumazir dapanir kabar ziaba bagha men azara, e ingangarir kamin faragha zuir darazir ziabagh fogh, da osirigh ni mikimam.

11 "Ezi Judaba kamaghin e ikara, 'E overiam ko nguazim gativazir Godin ingangarir gumaziba. En atrivir gavgavir mam fomira Dipenir kamin ingarigha anegivazi, e datirighin uam an ingari.

12 Fomira en inazir afeziaba Godin uan Nguibamin Itim gamizi, an atarava Kaldian gumazim Nebukatnesar, Babilonin atrivimin amamangatizi, a Godin Dipenim apirigha bar a gasighasigha, gumazamiziba inigha ghua Babilonin kalabus gati.

13 Ezi gin Sairus Babilonin atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuir kamin, an e mikemezi, e ua God Dipenimin ingari.

14 Fomira Jerusalemin itir Godin Dipenimin aven, me Godin ziam fasa, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itarir aviriba iti. Ezi Atrivim Nebukatnesar bar da inigha ghua Babilonin uan asemin dipenimin ada ariki. Ezi gin Atrivim Sairus itariba ko dipaba

5:1: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 **5:2:** Hagai 1:12; Sekaraia 4:6-9 **5:12:** 2 Atriviba 25:8-12; 2 Eghaghaniba 36:17-20; Jeremaia 52:12-15 **5:13:** Esra 1:2-11

apir itarir kaba isa en gumazir
mam Sesbasar ganingi. Gumazir
kam, Atrivim Sairus anemisevezi, a
Judan Distrighin gavmanin gumazir
dapanimin iti.
15 Ezi Atrivim Sairus, Sesbasar
migia ghaze, a ua bizir kaba inigh
Jerusalemin mangi, danganir Godin
Dipenim faragha ikezimra, uam an
ingarigh bizir kaba an aven dar
arikigh.
16 Kamaghin amizi, Sesbasar
Jerusalemin izegha, Godin Dipenim
bagha uam dagiar ekiaba isa,
Dipenimin apengan iki gavgavim a
daningasa, da ariki. Dughiar kam
iza datirighin ingangarim ghua, egha
givazir puvati.'
17 "Atrivim e uari, ni uan
akinafariba osirir gumazibav ke-
meghti, me Babilonin akinafaribar
aven Atrivim Sairus mikemezir
akar kam bagh deragh rui. Ni
ti fogham, Atrivim Sairus a
guizbangira Godin Dipenim uam
an ingarasa me mikeme. Egh ni
gin akam amadagh deragh e mikim
suam, me dipenir kam uam an
ingaram, o puvatigham."

6

Me uam Atrivim Sairusin akaba buri

1 Ezi Atrivim Darius mikemezi,
an akinafariba osirir gumaziba
Babilonin ghugha akinafarir Atrivim
Sairus osiriziba bagha, gavmanin
akinafaribar aven da buri.
2 Egha me Babilonin dar apizir pu-
vati. Me ghua Midianin Provinsin itir
nguibar ekiam Ekbatanan tugha ruia
akinafarir righizir mamin api. Ezi
akinafarir kam kamaghin migei:

3 "Sairus atrivimin itir dughiamin,
an azenir faragha zuimin, a ghaze,
me ua Jerusalemin itir Godin
Dipenimin ingaram. Egh danganir
kam, me asiziba tue da isia mighirir
ofabar amu egh ofan igharazir
maba uaghan da inigh izam. Me
Dipenim bagh dagiar ekiaba isi
dipenimin apengan iki gavgavim
a daningisi, dar arigham. Dipenir
kamin siriam 27 mitan tughti, an
arozim mangi 27 mitan tugh.
4 Egh me dipenir biribar ingarsi
dagiar dafaba isi abiar 3pla uarigh
isin dafi ghuavanang otogh, egh
temer abiar ighuvir vamiram a gisin
datigh, egh ua kamaghira an ingar
ghuavanang otogh. Egh atrivimin
dagiar dipenimin dagiataba inigh
bizir kabagh ivezіva, egh ingan-
garir gumazibar ivezim uaghan me
daning.
5 Egh me uaghan Godin ziam
fisi, gol ko silvan ingarizir itariba
ko dipaba apir itariba bar da inigh,
mangi Jerusalemin itir Godin Dipenir
igiamin dar arikigh. Fomira Atrivim
Nebukatnesar Jerusalemin bizir
kaba inigha Babilonin ize. Ezi ia
datirighin ua da inigh mangi dar
danganibar arigh."

*Atrivim Darius ghaze, me ingan-
garim damu mangivira iki*

6 Atrivim Darius, a Sairus fomira
osirizir akinafarimin gara fogha,
uan ingangarir gumazir dapanibar
akinafarim ikaragha kamaghin osiri:

"Dughiar aghuim, Tatenai,
Yufretisin Fanemin vongin itir
provinsin gavmanin gumazir da-
panim, ko Setar Bosenai, ko gu-
mazir gua ko ingarir igharaziba, ki
akar kam ia bagh anemadi. Ia pura
Judabar gan, egh Godin Dipenimin
ingangarim men anogoroghan
marki.
7 Ia me ateghti, Judan Distrighin
gavmanin gumazir faragha zuim
ko men gumazir dapaniba Godin
Dipenim faragha ikezi naghin uam
an ingar.
8 "Kamaghin amizi, ki akar
gavgavimin kamagh ia migei, ia
uaghan Judan gumazir dapanibar
akuragh Dipenir kamin ingar. Me
bizitam bagh mikimti, ia bemira
me bagh a givesegh. Ki dagiar
ia Yufretisin Fanemin vongin itir
provinsbar gumazamiziba dama
takisin min isiba, ki dav gei, kar

atrivimin dagiaba. Kamaghin ingangarimin suighsuighan kogham.
9 Dughiabar zurara, Judan ofa gamir gumaziba, Godin uan Nguibam Itim bagh asiziba tue da isia mighirir ofaba, ko ofan igharazir mabar amusi, bizir manam bagh ia mikimti, ia da isi me daning. Bulmakaun apurir igiaba, sipsipin apuriba, sipsipin nguziba o wit, amangsizim, wainin dipam, o olivin borem, ia dughiatam ataghiraghan marki, ia zurara dughiabar me daning.
10 Ia kamaghin damuti, me Godin uan Nguibamin Itim ifongezir ofabar amuva, a ko mikimti, a na ko nan otaribagh nighnigh deragh e damuam.
11 "Ki akar gavgavim, ua kamaghin ia migei. Tina akam baraghan kogham, gumazitaba an dipenir birimin agharitam asigh, aneminegh, an namnam giniva anemikizagham. Egh me an dipenim gasighasigh a damuti, a mati me bizir bar mizirziba inigha tintinibar dar pozim mikini.
12 God, Jerusalem ginabagha ghaze, a kagh ikiam. Eghti ni tina, atrivitam o gumazir kinitam, ni akar kam batuegh Godin Dipenir Jerusalemin Itim gasighasighti, God pazivira ni damigham. Ki Atrivim Darius, akar gavgavir kam gami. Ia bar deraghvira an gin mangi."

Me God baghavira Dipenir kam amisefe

13 Ezi gavmanin gumazir dapanim Tatenai, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Atrivim Dariusin akar gavgavim baraki, egha bar a mikemezi moghiram ami.
14 Kamaghin amizi, Judan gumazir dapaniba ingangarim bar deraghavira a gamua ghuavira iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazimning Hagai, ko Idon ovavir borim Sekaraia, aning gavgavim me ganiga me abiri. Ezi Israelian God mikemezi moghin, me ingaravira ikia ghua anegifa. Egha Persian atriviba Sairus ko Darius ko Atrivim Artaserksis, me bar mikemezi moghira, Judaba Godin Dipenimin ingari.
15 Egha Darius atrivimin itir dughiamin, me namba 6in azenimin, Adarin iakinimin, namba 3in aruemin, me Godin Dipenim agifa.*
16 Egha Israelin gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba, Livaiba, ko gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir igharaziba, me bar Godin ziam famin isar ekiam gamua, Godin Dipenim isa an agharim garigha, bar akongegha ghaze, dipenir kam a Godin Dipenimra.
17 Me Godin Dipenim ginighnighamin ofabagh amua, 100plan bulmakaun apuriba, 200plan sipsipin apuriba, 400plan sipsipin nguziba ko 12plan memen apuriba isa ofabagh ami. Me memen kaba, Israelin anababar 12pla vaghvagha, men arazir kuraba batoghasa dar ofa gami.
18 Egha uaghan me Jerusalemin itir Godin Dipenimin arazibar gin mangasa, ofa gamir gumaziba ko Livaiba amisevegha, ingangariba ko ingangarir danganibar ua me arisi. Me Moses Akinafarimin Osirizi moghiram ami.

God Israelia Gitazir Dughiam, me a ginighnigha isam gami

19 Gin izir azenimin, iakinir faraghavira zuimin, namba 14in aruem, gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir kaba, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigha isam gamua bar akonge.
20 Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ruegha uari akirigha Godin damazimin zue. Egha Livaiba, God Israelia gitazir ofabar amuasa sipsipin nguzibav soke. Tuavir kamin me Israelian kalabus ategha ua izeziba, ko ofa gamir gumaziba, ko me uari bagha ofabagh ami.

6:14: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 * **6:15:** Judabar iakinim Adar, an en iakinimning Februari ko Masin otifi. **6:19:** Ua Me Ini 12:1-20

21 Ofan me amir asizir tuzir
kaba, Israelian kalabus ategha ua
izeziba, me bar uari inigha da
ame. Ezi uaghan nguazir kamin itir
gumazamizir igharaziba, me ikizir
igharazibar arazir mizirziba ategha,
Ikiavira Itir Godin ziam fasa ifonge,
a Israelian God, me bar uari inigha
ofan kabar asizir tuziba ame.
22 Me aruer 7plan bar akuegha
Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin
Dughiam, an isam gami. Me fo,
Ikiavira Itir God, Asirian atrivim
gamizi a me ko navir amirizim
inigha, Israelia Godin Dipenimin
ingangarimin men akura. Kamaghin
amizi, me guizbangira bar akonge.

Esra Jerusalemin amizir ingangariba

7

(Sapta 7--10)

Esra Jerusalemin oto

1-5 Azenir aviriba givazima gin,
Artaserksis Persian atrivimin itima,
gumazir mam Babilonin iti, an ziam
Esra. Esra an Aronin ovavir boribar
mav. Esran inazir afeziabar ziabar
kara: Esra, a Seraian otarim. Ezi
Seraia, Asarian otarim. Ezi Asaria,
Hilkian otarim. Ezi Hilkia, Salumin
otarim. Ezi Salum, Sadokin otarim.
Ezi Sadok, Ahitupin otarim. Ezi
Ahitup, Amarian otarim. Ezi Amaria,
Asarian otarim. Ezi Asaria, Meraiotin
otarim. Ezi Meraiot, Serahian
otarim. Ezi Serahia, Usin otarim. Ezi
Usi, Bukin otarim. Ezi Buki, Abisuan
otarim. Ezi Abisua, Finiasin otarim.
Ezi Finias, Eleasarin otarim. Ezi
Eleasar, Aron otarim. Ezi Aron, a ofa
gamir gumazibar dapanim.
6-7 Bar fomira Ikiavira Itir God, Is-
raelian God, uan Araziba isa Moses
ganingi. Ezi Esra deravira Moses Os-
irizir Arazibagh fo. Ezi dughiabar
zurara, God deraghavira Esra gami,
kamaghin Esra bizir tiziba bagha
Atrivim Artaserksisin azangsisi, ana
ganidi. Egha Artaserksis atrivimin
itima, an namba 7in azenimin, Esra
Israelian gumazamizir igharaziba ko
Babilon ategha ua Jerusalemin zui.
Men aven ofa gamir gumaziba ko Li-
vaiba, ko onger akabar faragha zuir
gumaziba, ko Godin Dipenimin garir
gumaziba koma, Godin Dipenimin in-
gangarimin gamir gumaziba.
8-9 Esra me ko, iakinir faraghavira
itimin, an aruer farazimin Babilon
ategha Jerusalemin zui. Ezi God men
akurazi, me iakinir namba 5in, an
aruer farazimin Jerusalemin oto.
10 Esra, Ikiavira Itir Godin Araz-
ibagh fogh deravira dar gin mangasa,
pamtemin ingarir gumazim. Egha
a uaghan arazir God ifongeziba ko
bizir a damuasa me mikemeziba,
deravira Israelian sure damuti, me
uaghan deravira dar gin mangam.

Atrivim Artaserksis, Esra bagha akinafarim osiri

11 Ofa gamir gumazir kam Esra,
a uaghan Godin Arazibagh fozir
gumazibar mav, a Ikiavira Itir
Godin Akar Gavgaviba ko arazir
God ifongeziba, a bar dagh fo. Ezi
dughiar kamin, Atrivim Artaserk-
sis akinafarir mam osirigha Esra
ganingi. Ezi akinafarim kamaghin
migei:

12 "Ki Atrivim Artaserksis, ki
kantrin atrivibar atrivir ekiam.
Dughiar aghuim Esra, ni ofa
gamir gumazim, egha Godin Uan
Nguibamin Itimin Araziba, ni bar
adagh fo.
13 Ki akar gavgavimin uan ingan-
garir gumazibav kemegha ghaze, Is-
raelian gumazamizir datirighin kagh
itiba, ko ofa gamir gumaziba, ko
Livaiba, men nin gin Jerusalemin
mangisi ifuegh, egh me mangi.
14 "Ki 7plan gumazir nighnizir
aghuiba na ganidiba ko, e ni
amadaghti, ni mangi Jerusalem
ko Judan gumazamiziba itir dan-
ganiba bar dar gan, egh kamaghin
me gifogham, me Godin Arazibar
suiragha dar gintisi, o puvati.
Godin Arazimin Akinafarir kam,
a nin agharimin iti, ezi ni an
suiraghav iti.

15 Ezi ki uan fofozir gumaziba ko,
gol ko silva ko bizir aghuitaba inigh
Israelian God daningasa. Eghti ni
bizir aghuir kaba inigh mangi Godin
Dipenir Jerusalemin itimin dar arigh.
16 Egh uaghan, ni Babilonin Dis-
trighin inizir gol ko silvaba inigh
mangi. Egh uaghan, bizir Israelia ko
ian ofa gamir gumaziba Jerusalemin
itir Godin Dipenimin ingarasa puram
aningiziba, ni da inigh mangi.
17 "Ni deravira dagiabar amu. Ni
bulmakaun apuriba ko, sipsipin
apuriba ko sipsipin nguziba, ko wit
ko wain, givezegh da inigh mangi
Jerusalemin itir Godin Dipenimin
otogh ofa gamir dakozimin ofa
damu.
18 Ia ofan kabagh ivezegh
givaghti gol ko silvan naba ikivira
ikiti, ni uan adarazi ko ia uan God
ko mikimiva, an nighnizim gifogh,
dagiar kaba isi bizir a ifongezibagh
ives. Egh ia fogh givagh bizir kabara,
dagiar kabar dagh ivesegh.
19 Ia itariba ko dipaba apir itarir
ia uan Godin Dipenimin an ziam fasa
me ia ganingiziba, ia da inigh mangi
bar da isi uan Godin Dipenimin ada
arikigh.
20 Eghti bizir kaba oteveghti,
ia nan dagiar dipenimin na da
dagiataba inigh bizir otevezir
igharaz tabagh ivesegh.
21 "Ki Atrivim Artaserksis, nan
dagiar dipenimin ingangarir gu-
maziba, me Yufretisin Fanemin
vongin itir provinsin iti, ezi ki
akar gavgavim me ganidi. Nan
migirigiam kamakin, ofa gamir
gumazir kam Esra, Godin uan
Nguibamin Itimin Araziba, a
bar deravira dagh fo. A Godin
Dipenimin ingarsi, bizir tizim bagh
ian azangam, eghti ia zuamiram a
daningigh.
22 Eghti bizir ia a daningamiba,
da dibononir kam gafighan marki,
Silva 3,400 kilogamra iki, wit 500
beghiabara iki, wain 2,000 litara iki,
eghti olivin borem 2,000 litara iki.
Eghti amangsizim a ifongezi moghin
ia a daning.
23 Ia Godin Uan Nguibamin Itim,
uan Dipenim bagha ifongezir biziba,
ia bar ada isi Ezra daning. Ki ka-
maghin ifonge, Godin adarim, na ko
nan boriba ko nan ovavir borir gin
otivamiba, bar en ikian kogham.
24 "Ia orakigh, ia ofa gamir
gumaziba, ko Livaiba, onger
akabar faragha zuir gumaziba,
Godin Dipenimin garir gumaz-
iba, koma Godin Dipenimin in-
gangarim gamir gumaziba ko
Godin Dipenimin ingarir gumazir
igharaziba, ia takisin dagiaba me
dam da inian marki.
25 "Ki fo, Esra, nin God fofozir bar
avirim ni ganingi, kamaghin ni in-
gangaribar faragha zuir gumaziba
ko jasba, amiseveghti, me gumaza-
mizir Yufretisin Fanemin vongin
ikia Godin Arazibar gin zuiba, de-
ragh me gativagh me damu. Egh
ian gumazamizitaba deragh Godin
Arazibagh foghan koghti, ni deragh
men sure damuti, me fogh dar gin
mangam.
26 Eghti gumazitaba nin Godin
Arazibar gin mangan kogham, o
ki Atrivim Artaserksis, nan akar
gavgaviba dar gin mangan kogham,
eghti ni bar zuamira ivezir kuram
me daningam. Ni me misueghti me
aremegh, o me amadaghti me mangi
saghon itir kantrin igharazitamin
mangi, o men biziba inigh, o me isi
kalabus datigh."

Esra Godin ziam fe

27 Ezi Esra ghaze, "Ikiavira Itir
God, an en inazir afeziabar God,
ki bar a minabagha an ziam fe!
An Atrivim Artaserksisin nighnizim
fezi, a Ikiavira Itir Godin Dipenir
Jerusalemin itim deragha a damuasa
ifuegha tuavir kam ati.*
28 God nan apangkuvighavira ikia,
kamaghin an atrivim ko nighnizir

7:25: Godin Araziba 16:18; Malakai 2:7; Matyu 23:2-3 **7:26:** Esra 6:11-12 * **7:27:** Esra uabi sapta 7:27--9:15 osiri, ezi gumazir igharazim saptan igharaziba osiri.

aghuiba atrivim ganidir gumaziba, ko an ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba nighnizim me ganingizi, me nan akurvaghasa bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God, nan God, a nan akuragha gavgavim na ganingizi, ki Israelian anababar gumazir dapanir aviriba uabin gin Jerusalemin mangasa men azangsizima, me uaghan mangasa ifonge."

8

Judan gumazir uamategha Jerusalemin ghuzibar ziaba

1 Kar Israelian anababar gumazir dapanir Babilonin kalabus ategha, Esran gin uamategha Jerusalemin ghuziba, men ziabar kara. Dughiar kamin Artaserksis atrivimin iti.

2-3 Gersom, a Finiasin ikizimin ovavir boribar mav.
Ezi Daniel, Itamarin ikizimin ovavir boribar mav.
Ezi Hatus, a Sekanian otarim, egha Devitin ikizimin ovavir boribar mav.
Ezi Sekaraia, Parosin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 150plan gumaziba Sekaraia ko ghue. Men ikizimin adarazir, akinafarir men inazir afeziabar ziaba itir mam, me an suira.
4 Ezi Elioenai, a Serahian otarim egha Pahatmoapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 200plan gumaziba a ko ghue.
5 Ezi Sekania, a Jahasielin otarim, ezi an adarazir 300plan gumaziba a ko ghue.*
6 Ezi Ebet a Jonatanin otarim, egha Adinin ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 50plan gumaziba a ko ghue.
7 Ezi Jesaia, Atalian otarim. Egha Elamin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 70plan gumaziba a ko ghue.
8 Ezi Sebadaia, a Maikelin otarim, egha Sefatian ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 80plan gumaziba a ko ghue.
9 Ezi Obadia, a Jehielin otarim, egha Joapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 218plan gumaziba a ko ghue.
10 Ezi Selomit, a Josifian otarim. An adarazir 160plan gumaziba a ko ghue.†
11 Ezi Sekaraia, a Bebain otarim, egha Bebain ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 28plan gumaziba a ko ghue.
12 Ezi Johanan, a Hakatanin otarim, egha Asgatin ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 110plan gumaziba a ko ghue.
13 Ezi Elifelet ko Juel ko Semaia, me Adonikamin ikizibar ovavir boriba. Egha Adonikamin adarazir 60plan gumaziba, gumazir kaba ko ghue. Egha me dughiar kamra me ko ghuzir puvati. Me gin dughiar igharazimin ize.
14 Ezi Utai ko Sakur, aning Bikvain ikizimin ovavir boribar gumazimning. Bikvain adarazir 70plan gumaziba aning ko ghu.

Esra Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa Livain marazi amisefe

15 Ki Esra, ki me ko ghua Ahavan nguibar ekiamin Faner an amadaghan zuimin gumazamiziba akuvagha, me ko 3plan aruebar danganir kamin iti. Egha ki ofa gamir gumazibar marazir garima, me en tongin ti, ezi Livain tav itir puvati.
16 Kamaghin amizi, ki gumazir dapanir 9plan diazi me izi. Gumazir kabar ziabar kara: Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Jarip, Elnatanin igharazim ko Natan, Sekaraia koma Mesulam. Egha ki uaghan fofozir aghuim itir gumazir pumuningin dia. Aningin ziamning, Joiarip koma Elnatan.

* **8:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † **8:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

17 Egha ki me amadazima, me Ido
bagha ghue. Ido a Godin Dipenimin
ingangarir gumazim. Egha nguibam
Kasifian gumazir dapanim. Ki akam
amaga ghaze, a koma, a ko ingarir
gumazibar azaraghtima, a gumaz-
itaba amadaghtima me izi, e ko Godin
Dipenimin ingaram.
18 Godin apangkuvim e ko itima, a
Livain gumazir mam e bagha ane-
mada. An ziam Serebia, egha Malin
adarazir mav. A deraghavira ingan-
garibagh ami. Ezi an otariba ko an
adarasi, 18plan gumaziba a ko ize.
19 Ezi Ido uaghan Hasabia ko Je-
saia amada. Aning Merarin adarazir
gumazimning, egha uan ikizimin gu-
mazir 20pla ko ize.
20 A uaghan 220plan gumazir
Godin Dipenimin ingangarim
damuamiba amangi. Fomira Atrivim
Devit uan gumazir dapaniba ko,
gumazir kabar inazir afeziabagh
inabazi, me Livaibar akura. Ezi
220plan gumazir kabar ziaba,
akinafarir mamin iti.

Esra Israelian gumazamiziba ko me bar moghira dagheba ategha God ko migei

21 E Ahavan Fanemin boroghin iki-
ava, ki kamaghin gumazamizibav
gei, "E dagheba ateghiva uan Godin
damazimin uari abinigham. Egh e
Jerusalemin mangamin dughiamin, e
uarir akuraghsi an azaraghti, an e ko
en boriba ko en bizibar ganam."
22 Ki kamaghin me migei, ki tizim
baghavira atrivimin azangsighan
aghua, eghti a tuavimin en apanibar
e geghuvamin hoziabagh apiaghirir
gumaziba ko midorozir gumaziba na
ganighai.

Ki atrivim ko itir dughiamin, ki
kamaghin a mikeme, "En God a bar
deraghavira gumazamizir an gin
zuibagh ami. A uaghan gumazamizir
an akabar gin zuir puvatiziba, a men
atara mizazim me gasi." Ki kamaghin
atrivim mikeme, kamaghin amizima,
ki midorozir gumaziba bagh an
azangsighan aghumsiki.
23 Egha e dagheba ategha uan God
ko migeima, an en akam baragha, e
geghuva deraghavira e gami.

Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin ofabar amuamin bizibar gan

24 Ki Serebia ko Hasabia ko 10plan
faraghavira zuir ofa gamir gumazir
igharaziba misevegha, men diazi me
ize.
25 Bar fomira atrivim ko nighnizir
aghuiba a ganidir gumaziba, ko
gavmanin ingarir gumazir dapaniba,
ko Israelian gumazamiziba bar,
me silvaba ko golba ko itariba isa
Godin Dipenimin aven ingangarim
damuasa na ganingi. Ezi ki da inigha
dar osimtizim mengegha, da isava
ofa gamir gumazir kabagh aningi.
26 Bizir ki me ganingizir kaba,
dar osimtiziba kamakin: Silvan
osimtizim, 22,000 kilogrem, ezi
golin osimtizim 3,400 kilogrem, ezi
100plan silvan itarir ekiar kabar
osimtizim, da vaghvagha 34 kilo-
grem.‡
27 Golin itarir ekiar 20pla, dar
osimtizim vaghvagha 8 kilogrem
ko 400 grem. Brasin itarir ekiar
pumuning, me bar deraghavira
aningin ingarizi aning taghtasi, ezi
aningin ivezim mati golin itarir ekiar
pumuning.
28 Ezi ki 12plan ofa gamir gumaz-
ibagh aniga kamaghin me migei, "Ia
oragh. Ia Ikiavira Itir God, en in-
azir afeziabar God, a ua bagha ia
amisevezi, ia an damazimin zuegh
an ingangarim damuam. Ezi kam-
aghira, itariba ko dipaba apir itariba
uaghan Godin damazimin zue, egha
da an bizibara. Ezi silva ko gol, gu-
mazamiziba uan ifongiamin gin ghua
da isa pura ofan min Ikiavira Itir God
ganingi.
29 Ia bizir kaba deravira dar gan
mangi Jerusalemin Godin Dipenimin
otogh. Egh ia munagh da isiva, Godin

‡ **8:26:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Dipenimin aven itir danganimin mangi ofa gamir gumazir ekiaba ko Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia men damazimin bizir kabar osimtiziba meng men agharim darigham.”

30 Ki mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me e ko Jerusalemin mangasa, silva ko gol ko itariba isi.

Esra ko Judan gumazir kalabusin ikeziba, me uamategha Jerusalemin ghue

31 Kar iakinir faragha zuimin, namba 12in aruemin, e Jerusalemin mangasa Ahavan Fanem ataki. Ezi en God e ko ikia, deravira en garima, bizir kuratam tuavimin e batozir puvati. Kamaghin apaniba iza e misoghezir puvatizi, okimakiar gumaziba tuavir miriamin mongegha uari fava en mikirava en biziba okemezir puvati.

32 E ghua Jerusalemin otivigha, 3plan aruebar avughsa pura iti.

33 Egha namba 4in aruemin, e Godin Dipenimin ghua silva ko gol ko itarir kabar osimtiziba mengegha, da isa ofa gamir gumazim Meremot ganingi. Meremot a Urian otarim. A ko Finiasin otarim, ofa gamir gumazim Eleasar, koma Livain gumazir pumuning, Josabat a Jesuan otarim, ko Noadia, a Binuin otarim ko me ganingi.

34 Me bar uari inigha bizir kaba deravira da mengegha da guragha dar osimtizim gifogha ghaze, biziba bar iti. Egha da isa akinafarimin aven vaghvagha da osiri.

35 Dughiar kamin, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba bar, asizir maba inigha iza Israelian God bagha asiziba tue da isia mighirir ofabar amuasa. Me Israelian anabar 12pla bagha bulmakaun apurir 12plan ofa gami. Egha uaghan sipsipin apurir 96pla, ko 77plan sipsipin nguziba isa ofa gami. Egha uaghan memen 12pla isa me uan arazir kuraba gin amangasa uaghan dar ofa gami. Asizir kaba bar, me avimin tue da bar isia mighirir ofabar min Ikiavira Itir God ganingi.

36 Egha uaghan me akinafarir atrivim me ganingizim isava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gumazir dapanim ko, a ko ingarir gumazir igharazibagh aningizi me an ganigha, gin deravira Godin gumazamizibagh amua, Godin Dipenimin ingangarimin men akurvasi.

9

Judan marazi, arazir kurabagh amua God gifozir puvatizir ikizibar guivibar iti

1 Bizir kaba bar givazima, gin Israelian gumazir dapaniba iza kamaghin na migei, “Israelian gumazamiziba ko ofa gamir gumazir maba ko Livaiba, God gifozir puvatizir darazir saghuiamin itir puvatigha men arazibagh ami. Kar arazir kurabagh amir ikiziba. Me Kenania ko Hitia, Peresia, Jebusia, Amonia, Moapia, Isipia ko Amoria.

2 Judan gumazir maba, uari ko uan otariba bagha men guivir mabar ikiasa me ini. Kamaghin amizi, e God ua bagha amisevezir darasi, e God gifozir puvatizir gumazamiziba ko porogha men min ami. Gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba kamaghin amima, gumazir igharaziba men gara uaghan men min ami.”

3 Ezi ki migirigiar kam baregha, nan navim bar oseme. Ezi ki uan korotiam abiaghariga uan dapanir arizim ko ghuamasizibar suigha da asiaghariki. Ezi nan nighniziba bar otevezi ki puram aperaghav iti.

4 Ki osemegha aperaghav ikia ghuavti guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi gumazamiziba nan gara men marazi kamaghin fo, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba, deravira Godin gin zuir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha me Israelian Godin akabagh fogha an aningagharim ginighnigha

bar atiatingi. Egha men avirim iza ki
aperaghav iti naghin tugha nan gari.
5 Ezi guaratizimin ofa damuamin
dughiam otozi, ki uan korotiar
ruarim ko azenan itir korotiar ki
abiagharizíba, da nan mikarzimin
ikiavira itima, ki dikafi. Egha ki
Ikiavira Itir God, a nan God, an
damazimin uan tevimning apirigha
uan agharimning fegha kamaghin
God ko migei,
6 "O God, ni nan God. Ki uan guam
fegh nin ganan bar aghumsiki, Ki fo,
en arazir kuraba bar ekevegha ghua
en dapanibagh afiragha bar pin ghu.
En osimtizim bar ekevegha ghua ove-
riamin min pin mar ghuavanabo.
7 Bar fomira, en inazir afeziabar
dughiamin ikegha iza datirighin,
en arazir kurabar osimtizim bar
ekevegha ikiavira iti. En arazir kurar
kaba bangin, ni en atriviba ko en
ofa gamir gumaziba ko e isa, atrivir
igharazibar agharim gatizi, me iza
en suigha e misozi e ariaghiri, me
en biziba okia, egha kalabuziabar
min e atera ghue. E guizbangira bar
ikuvigha aghumsigha kamaghira iti.
8 "O Ikiavira Itir God, ni en God,
ni datirighin en apangkuvigha, en
ikiavira itir varazira ataghizima, e
kalabuziam ategha, deravira nin
nguazir bar zuezir kamin aven iti.
Guizbangira, ni en akurazima, e
mati kalabusin aven ikiavira itima,
ni gavgavim e ganingi. Egha ni en
akuragha, en damazibagh amizi, e ua
deravira gari.
9 Guizbangira, e mati kalabusin
itima, en God e ataghizi, e kalabusra
ikiavira itir puvati. Ni en apangku-
vigha Persian atrivibar damazimin
deraghavira e gamua, ikirimirir
igiam e ganidi. Ezi me nin Dipenir
akaraghirezim uam an ingarasa en
amamangarisi. Egha en akurvazima,
e kagh Juda ko Jerusalemin deravira
iti.
10 "O en God, bizir kaba bar
otivizi, e datirighin ua manmaghin
mikimam? Ni arazir aghuibar e
gamima, e nin akar bar gavgaviba
barazir puvati.
11 Nin akam inigha izir gumaz-
iba, me nin ingangarir gumaziba,
me nin akar gavgavim isa kamaghin
e migei, nguazir e aven mangi ini-
amim, a nin damazimin zuezir pu-
vati. Ezi, guizbangira, gumazamizir
nguazir kamin itiba, men araziba bar
mizegha bar ikufi. Ezi men arazir
kurar kaba nguazim bar anevara.
12 Kamaghin amizi, ia uan guiviba
men otaribar aningan marki. Egh
uan otariba men guivibar aningan
marki. Egh me deravira ikisi ia
men akurvaghan marki. Egh me
damuamin biziba, ia men akur-
vaghan marki. Ia deraghvira nan
akam baregh, egh deravira dapiagh
gavgavigham. Eghti ian ovavir
boriba nguazir kamin deravira
dapiagh gavgavigh, nguazir kamin
dagher aghuibar ami mamaghira
ikiam.
13 "Bar guizbangira, ni kamaghin e
mikemezi, e nin akam baraghizir pu-
vatigha, arazir kurar avirim gamua
osimtizir ekiam en iti. Ezi puvati, ni
e gasighasigha bar e agivazir puvati.
Ni en marazi ataghizima varazira
ikiavira ikia kati.
14 E bizir kabagh fo, egh e tizim
bagh nin Akar Gavgaviba bareghan
kogh, ua gumaziba ko amizir arazir
kurabagh amiba, e men ikiam? Kar
bar arazir kuram. E fo, e kamaghin
damightima, ni en aningagheghti, en
ikiavira itir varazira me ua ikian
kogham.
15 O Ikiavira Itir God, ni Israelian
God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e
arazir kurabagh amima, ni pazavira
e gamima, en ikiavira itir varazira
iti. Egha e fo, e nin boroghin man-
gasava, e gumazamizir aghuiba pu-
vati. E arazir kurabagh amir gumaza-
miziba, egha e osimtizim ikia, nin
damazimin tuivan ibura."

9:5: Ua Me Ini 9:29; 9:33 **9:6:** 2 Eghaghaniba 28:9; Esra 9:13-15; Akar Mogomem 18:5 **9:8:** Esra 9:13; 9:15; Aisaia 22:23 **9:12:** Ua Me Ini 34:11-16; Godin Araziba 7:1-5 **9:15:** Daniel 9:14; Rom 3:19; 1 Korin 15:17

10

Me God gifozir puvatizir amizibar ikian koghamin arazimin akam akiri

1 Egha Esra, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin ikia nguazir kamin guivibar ikiamin arazimin osemegha, God ko migia nguazimin uabi ekunigha irighav ikia azia arazir kurar kabar gun migiavira iti. Ezi Israelian gumaziba ko amiziba, ko borir bar avirim, bar izava anekiarugha uaghan puvirama aziava arai.

2 Ezi Sekania, a Jehielin otarim, egha Elamin ikizimin mav, a iza kamaghin Esra migei, "Bar guizbangira, e Godin akam batuegha God gifozir puvatizir amizibar iti. Ezi tuavir mam iti, eghti Israelian gumazamiziba tighar ua nighnizir gavgavim Godin ikiam.

3 E datirighin uan God ko akar gavgavim akirigh mikim suam, e uan amuir en gin zuir kaba ko men boriba, isi ua me amangighti, me ua uan nguibabar mangam. Ni ko gumazir Godin Akar Gavgavibar apengan itir igharaziba, ia e mikim. Eghti Godin Araziba manmaghin damusi e mikimti, e a damuam.

4 Ni dikavigh tugh, kar nin ingangarir ni damuamim. E ni ko navir vamira ikia nin girakirangin iti. Eghti ni gavgavigh a damu."

5 Kamaghin amizi, Esra dikavigha ofa gamir gumazibar, gumazir dapaniba ko Livaiba ko Israelia mikeme, eghti me Sekania mikemezi moghin, akar dikirizim God ko a damuam. Egha me akar kam akiri.

6 Ezi Esra Godin Dipenimin tiar akam ategha Eliasipin otarim, Jehohanan itir danganimin ghugha, dimagarir kamin aziava, Israelian kalabus ategha ua izezibar arazir kurar kam ginighnigha, daghetam ko dipatam amezir puvati.

7 Ezi me akam amadagha ghaze, Juda ko Jerusalemin itir kalabus ategha ua izezir gumaziba, me bar izi Jerusalemin uari akufagh.

8 Ezi gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba akar gavgavim me ganiga ghaze, dughiar 3pla tighar otogh givamimin, ia bar izi. Eghti gumazitam izeghan koghti, e an biziba a dama da iniam. Egh Israelian gumazamizibar tongin a batuegham.

9 Ezi 3plan dughiar kaba otogha gifa. Kar iakinir namba 9in, an aruer namba 20, Judan anabamin gumazamiziba ko Benjaminin anabamin gumazamiziba bar iza Jerusalemin otifi. Egha me Godin Dipenimin boroghin uari akuvamin danganimin apia. Ezi maburan amozim ariki. Me osimtizir kamin migirigiaba baraghasa nighnigha atiatia itima, amozim iza mamaghira iti, ezi me arugharugha nisi.

10 Ezi ofa gamir gumazim Esra dikavigha tugha kamaghin me migei, "Ia nguazir kamin ikizibar amizir God gifozir puvatizibar iti, ezi arazir kamin, ia Godin akam batoke. Egha Israelian arazir kuram osimtizim gamima, a bar ekefe.

11 Ia oragh. Ia datirighin, uan arazir kurabar gun Ikiavira Itir Godin mikim, a ian inazir afeziabar God. Egh a ifongezir arazibara ia dar amu. Egh en nguazimin itir ikizibar gumazamiziba ko poghan marki. Egh uaghan God gifozir puvatizir amizir ia itiba batokegh."

12 Ezi gumazamizir kaba bar pamtemin kamaghin migei, "Bar guizbangira! E ni migei moghira damuam."

13 Egha me uaghan kamaghin migei, "En avirim bar ekefe. Ezi amozim uaghan ekevegha pamten izi, eghti e purama azenimin kamagh mitivigh iki akam akiran kogham. Osimtizir e amizir kam, e aruer vamira o aruer pumuningin anekirighan koghan. En avirim, arazir kurar kam uaghan an aven ti. Ezi e zuamira uari akirighan kogham.

14 Ia en amamangatightima, en gumazir dapanibara ikiva e bagh osimtizir kam akir. Ia dughiataba

amiseveghti, gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba, vaghvagha iziti, nguibaba vaghvagh men gumazir dapaniba ko jasba, me ko bizir kam akiram. Eghti tuavir kamin en Godin aningagharir kuram e ataghiragham."

15 Gumaziba bar migirigiar kamin amamangatizi, Asahelin otarim Jonatan, ko Tikvan otarim Jasea, aning aghua. Ezi Livain gumazim Sabetai koma Mesulam, aning uaghan aghuagha Jonatan koma Jasean nighnizim bagha gavgafi.

16 Ezi kalabus ategha izezir darasi, nighnizir kam gifonge. Ezi ofa gamir gumazim Esra, gumazir dapaniba amisevegha men ziaba osiri, me vaghvagha uan anababar ikizibar gumazir dapaniba. Ezi namba 10in iakinimin, an aruer faragha zuimin, me apiagha osimtizir kamin garava a tuisisi.

17 Ezi iakinir 3plan gin, gumazir ikizir igharazibar amizibar itiba, me men osimtizir kaba akirigha gifa.

Amizir God gifozir puvatizibar pabar ziaba

18 Kar, ofa gamir gumazir God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara:

Masea ko Elieser ko Jarip ko Gedalia. Me Josuan ikizim. Ezi Josua Jehosadakin otarim.

19 Me uan amuiba batueghasa, akar gavgavim akiri. Me kamaghin fo, me arazir kuramin osimtizim iti. Egha men osimtizim bangin me vaghvagha sipsipin apurir mam inigha Godin ofa gami, eghti God men arazir kuramin osimtizim gin amadagham.

20 Ezi Hanani ko Sebadaia, aning Imerin ikizimin ovavir otarimning.

21 Ezi Harimin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Masea, Elaija, Semaia Jehiel koma Usia.

22 Ezi Pasurin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Elioenai, Masea, Ismael, Netanel, Josabat koma Elasa.

23 Kar Livain gumazir amizir God gifozir puvatizibar itibar ziaba:

Josabat, Simei, Kelaia, an ziar mam, Kelita, ko Petahia, Juda ko Elieser.

24 Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazibar mav, a God gifozir puvatizir amizimin iti, a Eliasip, a uabira.

Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara: Salum, Telem ko Uri.

25 Ezi Israelian gumazir igharaziba, me God gifozir puvatizir amizibar iti, men ziabar kara:

Ramia, Isia, Malkia, Mijamin, ko Eleasar ezi mav Malkia ko Benaia, kar Parosin ikizimin ovavir boriba.

26 Ezi Matania, Sekaraia, Jehiel, Apdi, Jeremot ko Elaija. Kar Elamin ikizimin ovavir boriba.

27 Ezi Elioenai, Eliasip, Matania, Jeremot, Sabat, koma Asisa. Kar Satun ikizimin ovavir boriba.

28 Jehohanan, Hanania, Sabai, ko Atlai. Kar Bebain ikizimin ovavir boriba.

29 Mesulam, Maluk, Adaia, Jasup, Seal ko Jeremot. Kar Banin ikizimin ovavir boriba.

30 Atna, Kelal, Benaia, Masea, Matania, Besalel, Binui, ko Manase. Kar Pahatmoapin ikizimin ovavir boriba.

31-32 Elieser, Isiya, Malkia, Semaia, Simeon, Benjamin, Maluk, ko Semaria. Kar Harimin ikizimin ovavir boriba.

33 Matenai, Matata, Sabat, Elifelet, Jeremai, Manase, ko Simei. Kar Hasumin ikizimin ovavir boriba.

34-42 Madai, Amram, Uel, Benaia, Bedea, Keluhi, Vania, Meremot, Eliasip, Matania, Matenai, Jasu, Bani, Binui, Simei, Selemia,

Natan, Adaia, Maknadebai, Sasai, Sarai, Asarel, ko Selemian.
Semaria, Salum, Amaria, ko
Josep. Kar Banin ikizimin ovavir
boriba.
43 Jeiel, Matitia, Sabat, Sebina,
Jadai, Joel, ko Benaia. Kar Nebon
ikizimin ovavir boriba.

44 Gumazir kabanang, bar God gifozir puvatizir amiziba inigha dar iti, ezi amizir kabar marazi boriba bategha gifa. Ezi Israelian gumazir kaba uan amuiba ko borir kaba batoghezi, me uamategha uan nguibabar ghue.*

* **10:44:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Nehemia Osirizir Akinafarim O Nehemia

Akar faragha zuim

Fomira, Nehemian Akinafarim, a Esran Akinafarir akuar mamin min iti. Kamaghin amizi, akinafarir kam uaghan, Judan Atrivibar Eghaghanir Namba 2 uam a givíragha, eghaghanir maba uam ada osiri. Nehemian Akinafarim akuar 3pla iti.

1. Persian atrivim, Judabar ganasa Nehemia amisefe, ezi Nehemia Jerusaleminin ghugha, an divazir bar mitiar gavgavim uam an ingarasa Judabar arira. Egha uaghan men dabirabim ko Godin ziam fer ingangariba akirava men akurvasi (Sapta 1--7).
2. Esra Godin Akar Gavgaviba diborima, gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri (Sapta 8 ko 9).
3. Nehemia Jerusalem gativagha amizir bizibar eghaghanir igharaziba, da uaghan iti (Sapta 10--13).

Akinafarir kamin danganir aviriba da Nehemian arazibagh eghari. A gumazir Ikiavira Itir Godin apengan ikia zurara a ko migeim.

Nehemia ua Jerusaleminin divazir bar mitiar gavgaviminin ingari

(Sapta 1--7)

Jerusalem ikuvighavira iti, ezi bizir kam bangin, Nehemia bar oseme

1 Eghaghanir kam, Hakalian otarim Nehemia an osiri.
Bar fomira Artaserksis atriviminin itima, an azenir 20in aven, Kislevin iakinim oto. Ezi ki Nehemia ki Susan nguibar ekiamin iti, a gavmanin faragha zuir nguibar ekiam.*
2 Ezi dughiar kamin Hanani nan aveghbuar mam ko gumazir bizir maba, Judan kantrin ategha iza Susan nguibar ekiamin otifi. Ezi ki me batogha fofoghasa kamaghin men azara, Judan gumazamizir Babilonin kalabuziam ategha ghueziba, me ti Jerusaleminin nguibaminin otivigha deragha iti, o puvati? Ezi Jerusaleminin nguibam uaghan deragha iti, o puvati?
3 Ezi me kamaghin migei, "Puvati. Gumazamizir Babilonin kalabus ategha uan nguaziminin ghuezir varazira, me osimtizir ekiam iti. Ezi Ekiam gifozir puvatigha Jerusaleminin boroghin itiba, me paza me gamizi me aghumsizir ekiam iti. Ezi Jerusalem avinizir divazir bar mitiar gavgavim ikuvighavira iti. Ezi divazir tiar akar avim fomira isiziba, da uaghan kamaghira iti. Jerusalemia dar ingarizir puvati."
4 Ezi ki akar kam baregha aperaghav ikia puv azi. Egha bar osemegha dughiar maba ki dagheba tagha, Godin Uan Nguibaminin Itim ko migiavira iti.
5 Egha ki kamaghin God ko migei:

> "O Ikiavira Itir Godin Uan Nguibaminin Itim, ni gavgavir ekiam itima, gumazamiziba nin atiatia nin apengan iti. Ni Akar Dikirizir Gavgavim e koma a gamua, an gin ghua, egh ni akar dikirizir kam ateghan kogham. Eghti gumazamizir ni gifongegha nin Akar Gavgavibar gin zuiba, ni zurara bar men apangkuvavira iti.

6 O God, ki nin ingangarir gumazim, arueba ko dimagariba ki Israelian akurvaghasa nin azangsisi, me nin ingangarir gumazamiziba. Kamagh amizi ki kamaghin ifonge, ni kuarim atigh deravira nan azangsizim baragh. Ki guizbangira kamaghin nin damaziminin migia ghaze, ki uan inazir afeziaba ko, arazir kuram gamigha gifa. Ezi erara pu. Puvati, Israelian gumazamiziba bar uaghan arazir kuram gami.

* **1:1:** Iakinim Kislev, a Israelian iakinir namba 9, egha an en iakinimning Novemba ko Disemban otifi. **1:7:** Godin Araziba 28:14; Daniel 9:5

7 E nin damazimin arazir kuram gami. Fomira ni uan Akar Gavgaviba, ko arazir ni ifongeziba, ko bizir ni damuasa e mikemeziba, ni e bagha uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi e datirighin dar gin zuir puvati.

8-9 "Akar Gavgavir ni fomira isa Moses ganingizim, ni a ginighnigh, egh a gin amangan marki. Ni kamaghin migia ghaze, 'Ia Israelian gumazamiziba akirim na gasaraghti, ki ia batueghti, ia tintinibar mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. Egh gin, dughiar ia saghon itir kantrin kamin, ia navibagh iragh ua na bagh izi nan akamin gin mangam. Eghti ki nguazir ua bagha misevezim, a nan ziam famin danganim, ki ian aku an mangam. Ia kantrin bar saghon itibar ikiti, ki ua ia inigh izam.' E ua ni bagha ize, kamaghin ki nin azai, ni uan akar dikirizimin gin mangi en akurvagh.

10 "E Israelia nin ingangarir gumazamizibar min iti. Egha e nin gumazamizibara. Ni uan gavgavir ekiamin, ni apanibar agharibar uam e inizi e ariaghirezir puvati.

11 O Ekiam, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, e bar ni gifongegha egha nin ziam fe. Ki kamaghin ifonge, ni Israelian azangsiziba baragh. Egh ki uaghan, kamaghin ifonge, ni nan azangsizim baragh, ki nin ingangarir gumazim. Ki mangi atrivimin ganamin dughiamin, ni atrivim damighti, a nan apangkuvigh egh nan akuragh."

Ki atrivimin ingangarir gumazimin itir dughiamin, ki kamaghin God ko migei. Nan ingangarim kamakin, ki atrivimin wainin dipamin gara a bagha a inigha izima an anepi.

2

Nehemia Jerusalemin zui

1 Ezi iakinir 4pla givazi, dughiar mam Atrivim Artaserksis apima, ki wainin dipam inigha a bagha izi. Dughiaba bar ki ingangarir kam gamua nan navim ko guam bar dera. Ezi dughiar kam nan navim bar osemezi nan guam bar derazir puvati.

2 Ezi atrivim nan azara, "Manmagh amizi nin guam ikufi? Ni arei puvati, egha ni bizitam bagha navim ikufi?" Ame. Ki akar kam baregha digavir kuram gami.

3 Egha ki kamaghin atrivim migei, "O atrivim, ni dughiar ruarimin deravira ikiam. Guizbangira, nan navim bar oseme. Nguibar ekiar me nan inazir afeziaba afazim, a bar ikuvighavira iti. Ezi divazir bar gavgavir kamin tiar akaba, avim fomira dar isizi, da uaghan kamaghira iti. Ki bizir kam ginighnigha bar oseme."

4 Atrivim akar kam baregha kamaghin nan azara, "Ki datirighin ni bagh tizim damuasa ni ifonge?"

Ezi ki zuamira uan navir averiamin aven uabin akurvaghasa Godin Uan Nguibamin Itimin azara.

5 Egha ki kamaghin atrivim migei, "O atrivim, ga uaning, nin navim nan deraghti, ki bizitam bagh nin azangam. Kamaghin, Ni ifuegh na amadaghti, ki Judan nguazimin mangi nguibar ekiar uan inazir afeziabar mozibar itimin otogh, uan namakabar akuragh, ua uan nguibar ekiamin ingaram."

6 Ki atrivim ko migeima, ezi atrivimin amuim an min aperaghav iti. Atrivim na baregha ghaze, "A dera, ni mangi. Ni dughiar ruarim o otevimin Judan nguazimin ikiam o? Ni manadizoghin ua izam?" Ezi ki uan nighnizimin gun a migei.

7 Ezi ki atrivim akinafarim Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin, gavmanin gumazir dapaniba bagha osirizir akinafarim bagha an azara. Eghti akinafarir kaba me mikemeghti, me na ateghti

1:8-9: Ofa Gami 26:33; Godin Araziba 12:5; 30:1-5 **2:3:** 2 Atriviba 25:8-10; 2 Eghaghaniba 36:19; Jeremaia 52:12-14

ki men nguibar ekiamin mangi,
Judan Distrighin otogham.
8 Ezi uaghan ki Asap bagh
akinafaritam osirasa atrivimin
azara, gumazir kam Atrivimin
ruaribar gari. Akinafarir kam
a mikemeghti a temer taba na
danightima ki da abigham. Eghti
ter ararir kabar me Jerusalemin
divazimin tiar akabar ingariva,
uaghan dipenir divazir gavgavim
itimin tiar akamin ingarighti,
midorozir gumaziba an iki Godin
Dipenimin ganam. Egh uaghan nan
dipenim sara ingaram. Dughiar
kamin, God na ko ikia nan akurvasi.
Kamaghin amizi, atrivim bizir kabar
nan amamangati.
9 Egha atrivim midorozir gumazir
dapanir maba, ko midorozir gu-
mazir hoziabagh apiazir maba, me
amadazi, me iza na ko tuavimin
ghuavira iti. Egha e ghua Yufretisin
Fanemin vongin itir provinsin otifi.
Egha atrivimin akinafarim isa
provinsin kamin gavmanin garir
gumazibagh aningi.
10 Ezi Bethoronin nguibamin gu-
mazim Senbalat ko, Tobia an Amo-
nian ikizimin ingangarir gumazir
ekiar mam, aning orazi, ki Israelian
akurvaghasa izi. Ezi aning bar na
baseme.
11 Kamaghin amizi, ki Jerusalemin
otogha 3plan dughiabar pura iti.
12 God fomira Jerusalem bagh
damuamin nighnizir kam nan
navir averiamin aven na ganingi.
Ezi dughiar kamin, ki gumazitam
mikemezir puvati. Egha ki ikia
ghua dimagarir arizimin dikavigha
gumazir maba ko, e apiazir dan-
ganir kam ategha nguibar ekiamin
divazimin gari. Ki uabira uan donki
gaperagha zui, ezi marazi uan suebar
zui.
13 Dimagarim ikiavira itima, ki
gumazir vabara ko, e nguibar ekiam
ategha, Aruem Uaghiri Naghin Tiar
Akamin azenan zui, kar me kam-
aghin diborim, Danganir Zarimin
Tiar Akam. Egha e ragha sautin
amadaghan ghua mozir pam gita,
Mozir par kam, me Kuruzir Ekiamin
Mozir Pam, a gati. Egha e ghua
Tiar Akar Bizir Bar Mizirizibа Akurir
Danganimin oto. E aruavira ikia
izava, ki deravira divazir bar mitiar
gavgavir me fomira dipirizim, ko tiar
akar avimin isizibar gara da tuisisi.
14 Ezi gin e ragha ghua notin
amadaghan ghua Mozir Pamin Tiar
Akam ko Atrivimin Dipar Akarer
Muziarimin oto. Ezi danganir kamin,
tuavir kam kirizima, donkin ki
aperazir kam mangan ibura.
15 Kamaghin amizi, dimagarir
kamin, e Kidronin danganir zarim
giraghue, egha ki deravira divazimin
gari. Egha gin ua raghirigha tuavir
e ghuezim, uam an izi. Egha iza tiar
akar e ghuezim, e uam an oto. Kar
Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha
ua nguibar ekiamin aven zui.
16 Jerusalemin itir gumazir da-
panir tam, bizir ki dimagarimin
amizir katam gifozir puvati.
Guizbangira, ki Judan tavin mikemezir
puvati. Ki ofa gamir gumaziba,
ko gumazir dapaniba ko gavmanin
faragha zuir gumaziba, ko gumazir
igharazibar ingangarir e Judaba bar
damuamim, ki me mikemezir puvati.
17 Ezi datirighin ki me akuvagha
ghaze, “Ia ganigha fo, Jerusalem bar
ikuvizi, an tiar akaba uaghan bar
ikufi. Kamaghin amizi, e osimtizir
ekiam ko aghumsizir dafam iti. Ezi
datirighin e ua nguibar ekiamin
divazimin ingaram, arazir kamin
e gumazir e dipova itibar akabar
kuagham.”
18 Egha ki uaghan God nan aku-
razir bizir aghuibar gun me mikeme.
Egha atrivimin akar aghuim uaghan
me mikeme.
Ezi me kamaghin akam ikaragha
ghaze, “Bar dera. E datirighin in-
gangarir kam damuam.” Me na
mikemegha givagha, me ghua in-
garamin bizibar kiri.
19 Ezi Senbalat ko Tobia, ko Are-
bian gumazim Gesem, me bizir e
damuamin akam baregha, me iza e
dipova en ingarava aka kamaghin

migia ghaze, “Ia tizim damuasa? Ia ua nguibar ekiamin divazir bar mitiar gavgavimin ingarasa, a? Ia ti ghaze, ia kamaghin damuva atrivim ko misogh an akam batogham.”

20 Ezi ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Godin Uan Nguibamin Itim, e an ingangarir gumaziba, an en akuraghti e ingangarir kam damigham. Ezi iarara, Jerusalem ian nguibar ekiam puvati. Fomira ian inazir afeziaba nguibar ekiar kamin ikezir puvati. Kamaghin amizi, ingangarir kam ian bizim puvati.”

3

Me ua Jerusalemin divazir bar mitiar gavgavimin ingari

1 Ezi gumaziba ua Jerusalem avinizir divazimin ingari. Ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, ko ofa gamir gumazir igharaziba, tiar akar ekiar, me kamaghin diborim, Sipsipin Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha me anegivagha, maghira God bagha inabazir danganimin Godin ziam fe. Egha gin me agasasa, tiar akamningin ingarigha a gasara. Egha me divazir ekiamin ingara ghua gumazir 100plan Apaniba Bagha Gara itir Taua ko Hananelin Tauan tu. Me anegivagha God bagha inabazir danganimin, maghira Godin ziam fe.

2 Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, ofa gamir gumazibar boroghin ingara divazir namin ingari. Ezi Sakur, a Imrin otarim, a gumazir maba ko ingara ghua, Jerikon gumaziba ingari naghin oto.

3 Ezi Hasenan adarazi tiar akar ekiar kam, me kamaghin a dibori, Osiribar Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi.

4 Ezi Meremot gumazir maba ko divazir nar Osiribar Tiar Akam boroghin an ingara gavgavim a ganidi. Meremot a Urian otarim, egha Hakosin igavatarim. Ezi Mesulam gumazir maba ko, divazir nar igharazimin ingari, a Meremotin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Mesulam a Berekian otarim, egha Mesesabelin igavatarim. Ezi Sadok gumazir maba ko, divazir namin ingara ghua Mesulamin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Sadok a Banan otarim.

5 Ezi Tekoan nguibamin gumaziba an nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingara zui. Ezi Tekoan gumazir dapaniba, uari fava divazim faragha an garir gumazibar akaba baraghan aghua, kamaghin amizi, gumazir dapaniba uan dafaribar ingangaritam gamizir puvati.

6 Ezi Pasean otarim Joiada, ko Besodean otarim Mesulam, aning gumazir maba ko, ingara ghua divazir kamin tiar akar mamin ingari. Me Jesanan Tiar Akam a garisi. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi.

7 Ezi Gibeonin nguibamin gumazim Melatia, ko Meronotin nguibamin gumazim Jadon, ko Gibeonin nguibam ko Mispan nguibamin gumaziba, me divazir nam Joiada ko Mesulamin adarazir boroghin an ingara, ghua Yufretisin Fanemin vongin itir, provinsin gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin dipenimin oto.

8 Ezi Harhaian otarim Usiel, ko gumazir maba, divazir nam, Melatia ko Jadonin adarazir boroghin an ingari. Usiel, gumazir golin bizibar ingarir mam. Ezi Hanania ko gumazir maba divazir nam Usielin adarazir boroghin an ingara ghua Divazir Nar Bar Ekiamin oto. Hanania, a borer mughuriar aghuibar ingarir gumazir mam.

9 Ezi Hurin otarim Refaia, gumazir maba ko, divazir nam Hananian adarazir boroghin an ingari. Refaia a Jerusalem itir distrighin akuar

vuer mamin faragha zuir gumazir dapanim.
10 Ezi Harumapin otarim Jedaia, ko gumazir maba divazir namin ingara an dipenimin boroghin oto. Ezi Hasapnean otarim Hatus, divazir nam Jedaian adarazir boroghin an ingari.
11 Ezi Harimin otarim Malkia, ko Pahatmoapin otarim Hasup, gumazir maba ko divazir nam Hatusin adarazir boroghin an ingari. Egha me uaghan Tauan Bretba Tuer Danganimin divazimin ingari.
12 Ezi Halohesin otarim Salum, divazir nam Harimin adarazir boroghin an ingari. Ezi an guiviba an akuragha an ingari. Salum, a Jerusalem itir distrighin akuar igharazimin faragha zuir gumazir dapanim.
13 Ezi Hanun ko Sanoan nguibamin gumaziba, Danganir Zarimin Tiar Akamin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nar ekiamin, ingaravira ghua Tiar Akar Bizir Bar Mizirziba Akurir Danganimin oto, divazir nar kamin ruarim a 440 mitan tu.
14 Ezi Rekapin otarim Malkia, ko gumazir maba, Tiar Akar Bizir Mizirziba Akurir Danganim ua an ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha, egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Malkia, a Bet Hakeremin Distrighin gumazir dapanim.
15 Ezi Kolhosen otarim Salum, a Mispan Distrighin gumazir dapanim. A gumazir maba ko, ua Mozir Pamin Tiar Akam, an ingari. Egha ter ararir naba inigha tiar akam avasa a gisin ivemin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha, egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nam Selan Dipar Akarer Muziarim boroghin an ingara zui. Divazir nar kam atrivimin azenimin boroghin iti. Egha me uam an ingara ghua Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin ghuavanadir dagiar adidiamin oto.
16 Ezi Asbukin otarim Nehemia, a Betsurin Distrighin akuar mamin gumazir dapanim, a gumazir maba ko, divazir nam Salumin adarazir boroghin an ingara zui. Me divazimin ingara ghua, Atrivim Devitin mozimin otogha ghua, dipar akarer gumaziba ingarizim ko midorozir gumazir gavgaviba itir dipenimin boroghin oto.

Livain divazir bar mitiar gavgavimin ingangarimin faragha zuibar ziaba

17 Ezi Livain gumaziba divazir nar igharazibar ingari. Men ziabar kara: Banin otarim Rehum, ko Livain gumazir maba, divazir nam Nehemian adarazir boroghin an ingari. Ezi Hasabia, a Keilan Distrighin akuar mamin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumazir maba, divazir nam Rehumin adarazir boroghin, uam an ingari.
18 Ezi Henadatin otarim Bavai, a Keilan Distrighin akuar igharazimin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumaziba, divazir nam Hasabian boroghin uam an ingara zui.
19 Ezi Jesuan otarim Eser, a Mispan nguibar ekiamin gumazir dapanim, a Livain adarazir marazi ko, divazir nam Bavain adarazir boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam ghua me midorozir biziba arizir dipenimin oto. Danganir kamin, divazim bar sigharkonim ati, ezi me Sigharkonim a garisi.
20 Ezi Sabain otarim Baruk, Livain igharaziba ko, divazir nam Eserin adarazir boroghin an ingari. Me bar gavgavigha pamtem an ingara Sigharkonimin ikegha ghua ofa gamir gumazibar dapanim Eliasipin dipenimin tiar akamin oto.
21 Ezi Urian otarim Meremot, an Hakosin igavatarim, a Livain maba ko, divazir namin ingara Eliasipin

dipenimin tiar akamin ikegha, ingara ghua an dipenimin kuebamin tu.

Ofa gamir gumazir, divazimin ingangarim gamibar ziaba

22 Ezi ofa gamir gumazir maba, divazir nar mabar ingari. Jerusalemin boroghin itir ofa gamir gumaziba, divazir nam Meremotin adarazir boroghin an ingari.
23 Ezi ofa gamir gumazimning Benjamin ko Hasup, ko marazi ua divazir nar ofa gamir gumaziba ingarizimin ikegha, an ingara ghua aningin dipenimin miriamin oto. Ezi ofa gamir gumazim Asaria, a Masean otarim, egh an Ananian igiavotarim, a marazi ko, divazir nam uan dipenimin boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam, me Benjaminin adarazi ingarizir naghin suiragha, an ingara zui.
24 Ezi ofa gamir gumazim Binui, an Henadatin otarim, divazir nam uam an ingara Asarian dipenimin boroghin ikegha ghua Sigharkonimin tu.
25 Ezi ofa gamir gumazim Palal, a Usain otarim, marazir ko, divazir nam uam an ingara Sigharkonimin vongin ikegha ghua atrivimin dipenimin itir tauan tu. Tauan pin itir kam, a nguibar ekiamin garir gumazibar dipenimin boroghin tu. Ezi Parosin otarim Pedaia, marazi ko, divazir nar igharazim Palalin adarazir danganimin boroghin uam an ingari.
26 Me divazimin ingara ghua, Dipaba Isir Tiar Akamin ko tauan gumaziba Godin Dipenim garimin tu. Tiar akar kam, aruem anadi naghin divazir nar kamin iti, ezi tauan kam aruem ghuaghiri naghin iti, ezi divazir me ingarizim, aningin tizimin iti. Divazir nar kam Ofelin boroghin iti. Danganir kam, Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, an iti.

Divazimin ingarizir gumazir igharazibar ziaba

27 Ezi Tekoan nguibamin gumaziba, divazir nam Pedaian adarazir boroghin uam an ingari. Kar dughiar namba 2in, me ua divazimin ingari. Divazir nar kam, me tauan ekiar Godin Dipenim boroghin itimin vongin ikegha ghua Ofelin divazimin tu.
28 Ezi ofa gamir gumazir maba divazir nam uam an ingari, a notin amadaghan itir Hoziaba Zuir Tiar Akamin boroghin iti. Me vaghvagha divazir nar men dipenibar boroghin itibar ingari.
29 Ezi Imerin otarim Sadok, marazi ko, divazir nar ofa gamir gumazir kabar boroghin uam an ingari. Kar, an dipenim boroghin itir divazir nam. Ezi Sekanian otarim Semaia, marazi ko, divazir nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingari. Semaia, a Godin Dipenimin Aruem Anadi Naghin Tiar Akamin garir gumazim.
30 Ezi Selemian otarim Hanania, ko Salapin otarir namba 6 Hanun, aning gumazir maba ko, divazir nam Semaian adarazir boroghin an ingari. Aning divazir nam faragha an ingarigha, datirighin ua divazir igharazir mam uam an ingari. Ezi Berekian otarim Mesulam, marazi ko, me divazir nam Hanania ko Hanunin boroghin an ingari. Me Mesulam dipenimin boroghin an ingari.
31 Ezi Malkia, a gumazir golin bizibar ingarim, a gumazir maba ko divazir nam Mesulamin boroghin uam an ingara ghua, Godin Dipenimin ingarir gumazibar dipenimin tu. Dipenir kam, Godin Dipenimin dagiabar ingarir gumaziba uaghan an aven iti. Dipenir kam Godin Dipenimin tiar akamin vongin iti, me ghaze kar Uari Akuvamin Tiar Akam. Egha a divazir mikebamin, bar pin itir ghuriamin boroghin iti.
32 Ezi golin bizibar ingarir gumaziba ko dagiabar ingarir gumaziba, divazimin ingara divazir mikebamin bar pin itir ghuriamin ikegha ghua Sipsipbar Tiar Akamin tu.

4

Nehemia apaniba abira

1 Ezi Senbalat kamaghin oraki, e
Judaba divazir kamin ingari. Ezi a
puv atara dibovir akabar e gami.
2 A uan roroaba ko Samarian
midorozir gumazibar damazimin
a kamaghin migei, “Judan gu-
mazir amiraghmirazir kaba tizim
damuasa? Me ti ghaze, me nguibar
ekiar kam uam anesaragham? Me ti
ghaze, me uan God bagh ua ofabar
amuam, a? Me ti ghaze, me Dipenir
kamin ingarigh dughiar vamiran
aven anegivagham? Me ti ghaze,
me fomira isizir bizibar pozibar
tongin, dagiaba inigh ua dar divazir
aghuimin ingaram?”
3 Dughiar kam, Amonian gu-
mazim Tobia, a Senbalatin boroghin
tughav itima, a migirigiar kam gami.
Ezi Tobia kamaghin migei, “Are,
divazir me ingarir kam, a tugh
gavgavighan kogham. Eghti afiar
atiatam an ghuavanangti, divazim
bar akarighiregham.”
4 Gumazir maba iza Senbalat ko
Tobian migirigiabar gun na migei. Ezi
ki God ko migia kamaghin an azai,
“O en God, ni akar kurar apaniba e
gamiba barasi. Me pazav e gami,
ki kamaghsua, ni uabi me ikarvagh.
Ni me ateghtima okimakiar gumaz-
iba men biziba okimiva, me inigh
nguibar saghuiabar itibar mangiva,
me isi kalabuziam datigh.
5 Ni men osimtizim avaragh men
arazir kuraba gin amangan marki.
Guizbangira, me divazimin ingarir
gumazibar damazimin akar dibovir
kurabagh amua ni gamizi, nin
aningagharim men iti.”
6 Ki God ko mikemegha gifa,
egha dughiar otevimin e bar navir
averiamin aven navir vamira ikia,
puvira ingarima divazim ghua-
vanaga arighan ghu. Ezi an nar
kamaghira tuzim ikiavira itima, e gin
bar anegivagham.
7 Ezi Senbalat, ko Tobia, Arebian
gumaziba, ko Amonia ko, Asdotia
me kamaghin oraki, e Jerusalemin
divazimin ingangarir aghuim gamua
divazir dipiraghireziba e bar dar in-
gari. Ezi me puvira en atara ghuavira
iti.
8 Egh me uari inigh izi en ingan-
garibagh asighasigh e ko misoghamin
akar mam akiri.
9 Ezi e men nighnizim baraki, egha
uarir akurvaghasa Godin azavira
iti. E arueba ko dimagaribar uarir
ganasa gumazir maba amisevegha,
ingangarim me ganiga ghaze,
apaniba e gasighasighan kogham.
10 E Judaba ingarir dughiam, e
ighiar kam gami:

“Bizir e aterir kaba bar oseme.
Ezi en aghariba bar amira.
Dagiar ikuviziba bar aviraseme.
E manmagh divazir kamin in-
garam?”

11 Ezi en apaniba kamagh uariv
gei, “E mogomebar mangi Judaba
batoghti, me en ganighan kogham.
Eghti e zuamira me misueghti, me
arighiregham. Eghti me uan ingan-
garim agivaghan kogham.”
12 Apaniba kamaghin migeima,
en Judan marazi men boroghin
ikia, zurara iza bizir apaniba e
gasighasighasa amir bizibar gun e
migei.*
13 Kamaghin amizi, ki afuziba ko
midorozir sababa ko barir piba ini-
asa ingarir gumazibav gei, egh me
uari inigh vaghvagh uan anababa ko
iki. Egh mangi divazir nar me tighar
ingaribar akirangin iki apaniba bagh
mizuam iki.
14 Ki ghua gumazamiziba bar
deravira men gara fo, me osemegha
bar atiatingi. Kamaghin amizi ki
dikavigha gumazir dapaniba ko,
ingangaribar ganamin gumaziba
ko, gumazamiziba bar, kamaghin
me migei, “Ia apanibar atiatingan
marki. Bizir ekiar kam, ia deragh
a ginighnigh egh fogh, Ekiam bar

4:4: Onger Akaba 79:12; 123:3-4 * **4:12:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **4:14:** Godin Araziba 10:17; 2 Samuel 10:12

gavgafi, ezi gumazamiziba bar an atiatingi. Kamaghin amizi, ia orakigh, ia uan namakaba ko amuiroghboriba ko dipeniba bagh deraghvira misogh gavgafigh."

15 Ezi gin apaniba kamaghin oregha fo, me e damuamimin biziba e dagh fos. Egha me fo, God men tuavim apirizi me e gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, e Judaba bar uamategha ghua, vaghvagha uan divazimin ingangarim bagha ghue.

16 Egha dughiar kamin e ingangarir arazim gira. Egha ki ingangarir gumazibav gia ghaze, tarazi divazimin ingarti, tarazi tugh apaniba bagh gan iki. Egh apanibar ganamin gumazir kaba, afuziba ko oraba ko barir pibar suiragh, midorozir korotiabar aghuigh. Ezi gumazir dapaniba deravira Judan gumazamizibar akurvasi.

17 Ezi gumazir divazimin ingariba, divazimin ingara zuir biziba dafarir mamin dar suigha, egha dafarir vuemin midorozir bizibar suiki.

18 Egha gumazir ingariba vaghvagha midorozir sababa uan oghiriabagh aghui. Ezi sigham givir gumazim, zurara uan sighamin suigha apaniba bagha gara nan boroghin ikiavira iti.

19 Ezi ki gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba ko gumazamiziba bar, ki me migei, "Divazim bar en ruaragha ekefe. Ezi divazim bar ruarazi, e vaghvagha saghuiabar uari arigh ingaram.

20 Kamaghin amizi, ia sigham baregh, ia fogh suam, apaniba izi. Kamaghin, ia bar zuamira na bagh izi uari akufagh. Eghti en God e bagh apaniba ko misogham."

21 Ki me mikemegha, e bar ua ingaravira ikia, arueba zurara dar mizarazibar ikia ghua aminim pirima, mikoveziba otivir dughiamin, marazi divazimin ingarima, marazi afuziba suigha apaniba bagha gari.

22 Dughiar kamin, ki kamaghin gumazamiziba ko men ingangarir gumazibav migei, "Ia guaratizibar ingangarim agivagh, Jerusalem ataghiraghan marki, ia kagh ikiv an gan. E aruebar ingariva, dimagaribar divazimin ganam."

23 E bar moghira kamaghin ami, dimagaribar e uan ingangarir korotiaba suer puvati. Ki uan roroaba ko ingangarir gumaziba ko midorozir gumazir zurara nan gin zuiba, en korotiaba en mikarzibara itima e akui. Dughiaba bar e uan midorozir bizibar suighizi da en dafaribara iti.

5

Nehemia Judabar osimtiziba akiri

1 Dughiar maba givazi, gumazir aviriba, uan amuiba sara, me uan namakar Judan itiba pamtem me gimobi.

2 Men marazi ghaze, "E borir aviriba itima, dagheba en otefe. E damamin dagheba puvatizi, e arimighiram."

3 Ezi marazi kamaghin migei, "Kar dagheba puvatizir dughiam. Kamaghin amizi, e daghebagh ivezasa uan namakabar dagiar maba pura da ini. Ezi me ghaze, e da ikaraghan koghti, me en wainin azeniba ko dipeniba inighti, arazir kam, men bizir e iniziba ikarvagham."

4 Ezi marazi kamaghin migei, "E atrivim bagh takisin dagiaba isi a daningasa, uan namakaba da dagiaba pura da ini. Ezi me ghaze, e ti dagiar kaba ikaraghan koghti, me en dagher azeniba ko wainin azeniba inigh ivezir kam ikarvagham.

5 Me, en adarazira, me osimtizir kam e ganingi. En boriba uaghan men boriba ko magh ghue. Me ti ghaze, me e gafira? Puvati, e bar magh ghue. E ua tuaviba puvatizi, en boriba men ingangarir gumazamizibar otifi. Ezi e men dagiaba ikarvaghamin bizim bangin, en guivir maba uaghan men ingangarir amizibar otifi. Me uaghan en nguaziba ko wainin azeniba ini. Datirighin e uan guiviba ua me iniamin tuaviba puvati."

6 Ki gumazamizir kabar adarir
akam baregha, nan navim bar
oseme.
7 Ki osimtizir kam akirasa bar de-
ravira nighnisi. Ki fo, gumazir da-
paniba ko ingangaribar garir gu-
maziba, osimtizir kam gami. Egha
ki kamaghin me migia ghaze, "Ian
aveghbuaba ian dagiaba ikarvazir
dughiamin, ia me da dagiar eki-
abara isi." Kamaghin ki osimtizir
kam akirasa gumazamiziba, bar men
diazi me iza uari akufa.

8 Me uari akuvazi ki kamaghin me
migei, "Ia bar fo, en gumazamizitaba,
ikizir igharazimin pura ingangarir
gumazir kinibar ikitima, e ua me
givezisi pamtem ingar, dagiar rurir
dafabar amuam. Ezi datirighin, ia
uan namakaba paza me gamua,
me ataghizi, me pura ingangarir
gumazamizir kinibar min iti, ezi
me e givesi." Ki kamaghin me
migeima, gumazir dapaniba nimira
ikia akatam ikarazir puvati.

9 Ki ghaze, "Arazir ia amizim,
derazir puvati. Ia Godin atiat-
ing egh an apengan ikiva, arazir
aghuibar gin mangi. Ia kamaghin
damuti, en apaniba dibovir akabav
kiman koghiva, en araziba dikabinan
kogham.
10 Ki uan adarazi ko uan ingangarir
gumaziba, e gumazamizir kaba
ataghizi, me pura e da dagiaba
inigha, tuavir kamin dagheba ko
dagiaba ini. Kamaghin amizi, me ua
da ikarvaghsi me mikiman kogham.
11 En dagiaba me ua da ikarvaghan
marki. Me wit ko olivin borem
ko wainin dipaba, kar me e da in-
izir biziba, me ua da ikarvaghan
marki. Eghti, men nguaziba ko
wainin azeniba ko olivin azeniba ko
dipenir ia me da iniziba, ia ua me
daning."

12 Ezi gumazir dapaniba ghaze, "E
ni mikemezi moghin damu men biz-
iba me danigh, ua me da bizitam
inian kogham."

Ezi ki ofa gamir gumazibar diazi,
me izi. Ezi ki ghaze, "Ia gumazir
dapaniba, ofa gamir gumazibar
damazimin akar gavgavir kam
akirigh, akar ia amizir kam deravira
an gin mangi." Ezi me akar gavgavim
akiri.
13 Ezi ki uan ivariam gikezir inim
firigha a guraguraghizi an itir biziba
ire. Ezi ki ghaze, "Gumazitam
uan akar dikirizimin gin mangan
koghti, God an dipenimin biziba
ko an ingangarimin dagheba sara,
a da guragureghti, a inir kamin
min pura ikiam. Mati ki inir kam
guraguraghizi a pura iti moghin,
gumazir kam biziba puvatigh pura
ikiam."

Ezi gumazamiziba bar kamaghin
migei, "Bar guizbangira," egha me
Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin
me akam akirizi moghin me deravira
bizir kabagh ami.

Nehemia uabira uabin akurvaghasa nighnizir puvati

14 Ki 12plan azenibar Judan gav-
manin faragha zuir gumazir da-
panimin iti. Ezi dughiar kamin,
Atrivim Artaserksis 20plan azenibar
atrivimin ikia ghua, 32plan azenibar
oto. Ezi azenir kabar ki uan adarazi
ko e dagiar atrivim daghebagh
ivezasa aningiziba inizir puvati.
15 Gavmanin faragha zuir gumazir
dapaniba, me nan faragha otogha
gumazamiziba osimtiziba me ganidi.
Me, dughiaba bar dagheba ko wainin
dipaba ko 40plan silvan dagiaba,
me dama da isi. Ezi uaghan men
ingangarir gumaziba gumazamiziba
dikabiri. Ezi, ki Godin atiatia an
apengan iti, kamaghin amizi ki arazir
kam damuan aghua.
16 Egha ki uan adarazi ko, nguazi-
tam givezezir puvati. Ki uan gav-
gavibar da isa, ingangarir gumazibar
akuragha, Jerusalemin divazimin in-
gari. Ezi nan dipenimin ingarir gu-
maziba uaghan, ingangarir gumaz-
ibar akurvagha divazimin ingari.

5:7: Ua Me Ini 22:25; Ofa Gami 25:35-37; Godin Araziba 23:19-20

17 Dughiaba bar 150plan gumaziba iza nan dipenimin dagheba api. Kar gumazir dapaniba ko Judabar gumazamiziba. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men gara, uaghan iza nan dipenimin dagheba api.
18 Ezi ki isair gumazibav gia ghaze, Dughiaba vaghvagh ia bulmakaun vamira ko, 6plan sipsipin igiar aghuiba ko, tuarir aviriba ia dav sogh isam. Egh ia dughiar 10plan vaghvagh wainin dipar aviriba inigh izi. Ki fo, Judan gumazamizir aviriba osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, gumazir dapanim na ganingizir dagheba givezamin dagiaba, ki me dama da inian aghua. Ki uabi uan dagiabar daghebagh ivesi.
19 O God, ki nin azangsisi, ni arazir aghuir ki gumazamizir kabagh amizir kam ginighnigh deraghvira na damu.

6

Gumazir maba Nehemia gasighasighasa akam akiri

1 Ezi Senbalat, Tobia, Arebian gumazim Gesem ko en apanir igharazir maba orazi, e divazim agivagha an tiar akaba tighar dar ingar, dar danganiba dar arigham.
2 Kamaghin amizi Senbalat ko Gesem me na bagha akam amaga ghaze, ni izi Onon Danganir Zarimin nguibar mamin ga bativam. Ezi ki fo, aning na gifaragh na gasighasighasa.
3 Egha ki aning bagha akam amaga ghaze, ki ingangarir bar ekiar mam gami, kamaghin amizi, ki izeghan kogham. Ki guan gansi pura ingangarim ateghti, ingangarir gumaziba ti ingangarim ategh egh ingarighan kogham. Bar puvatigham.
4 Ezi me migirigiar kamra 4plan dughiabar na bagha anemada. Ezi ki uaghan amizir migirigiar kamra me bagha anemadi.
5 Ezi Senbalat namba 5in dughiamin ua na bagha akinafarim osirigha, uan ingangarir gumazim ganingizi an a inigha na bagha ize. Dughiar kamin, an akinafarir kam, bizitamin a noghezir puvati, a pura na bagh anemada.
6 Akinafarir kam kamaghin migei:

> "Ki Senbalat, ki Gesem barazima, a kamaghin migei, en boroghin itir gumazir maba migirigiar mam gamizi an oto. Migirigiar kam kamakin: Ni ko Judan gumazamiziba atrivimin apengan ikian aghuagha, uari baghvira gumazir dapanim amiseveghti a misoghasa. Bizir kam bagha ia divazimin ingari. Egh ni uabi uabi damigh atrivimin otoghasava ami.

7 E orazi, Ni Godin akam inigha izir gumazibav mikemezi me Jerusalemin akam akun mikim suam, Judaba atrivir mam iti. Ki akavsiar kamin mingarim gifoghasa, kamagh ifonge. Ki foghti, atrivim uabi akar me ni mikemezir kam baregham. Kamaghin amizi, ga uaning akuvagh migirigiam akirigham."
8 Ezi ki an akinafarim ikaragha ghaze, "Ni osirizir akaba guizbangin akaba puvati. Ni uan nighnizimin da osiri."
9 Ki fo, me atiatim e daningti e ingangarim ategh anegivaghan koghasa, me akar kam gami. Egha ki Ikiavira Itir Godin azai, "Ki fo Nirara gavgavim na daningti, ki ingangarim damuam."
10 Egha gin ki ghua Semaian gari, a Delaian otarim, Mehetabelin igavatarim, a uan dipenim ateghan kogham. Egha a kamaghin na migei, "Ga fo, apaniba dimagarimin izi ni misueghti ni aremegham. Kamaghin, ga mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin mangi modogh, tiar akaba aseka."
11 Ezi ki an akam ikaragha ghaze, "Ki, atiatia ara modir gumazim puvati. Ki uabin akurvaghsi arimangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin modoghan kogham. Bar puvati."
12 Egha gin ki nighnigha ghua, egha kamaghin fo, Ikiavira Itir God

akar kam Semaia ganingizir puvati.
Guizbangira, Tobia ko Senbalat
migirigiar kam damuasa a givese.
13 Aning nighnigha ghua ghaze,
Semaia akam na daningti, ki mangi
Dipenir kamin itir Anogoroghezir
Danganimin mangi arazir kuram
damuam. Guizbangira, me nan
ziam gasighasigh aghumsizim na
daningasa, a givese.
14 Dughiar kamin, ki God ko migia
ghaze, "O God, ni nan God, ni Sen-
balat ko Tobia na gamizir arazim
ginighnigh, ivezir kuram isi aning
daningigh. Ezi uaghan akam inigha
izir amizim Noadia ko akam inigha
izir gumazir igharaziba, me atiatir
nighnizibar na damuasava ami, ka-
maghin ni men arazim ginighnigh
ivezir kuram isi me daningigh."

Divazir mitiar bar gavgavimin ingangarim gifa

15 E 52plan dughiabar ingara
zuima, Elulin iakinimin an dughiar
25plan otozima, Jerusalem avinizir
divazir mitiar gavgavimin ingan-
garim gifa.
16 Ezi kantrin en boroghin itiba ko
en apaniba orazi, e divazimin in-
gangarim agifa. Egha me fo, en
God en akurazi e ingangarir kam
gami. Me uaghan fo, arazir kurar
me e damuamiba bangin, men zi-
aba gumazir igharazibar damazimin
irezima me aghumsigha atiati.
17-18 Dughiar kam, Judan gumazir
dapanir Jerusalemin itir maba,
Tobia ko navir vamira iti. Tobia
faragha Sekanian guivimin iti, Seka-
nia an Aran otarim. Ezi uaghan
Tobian otarim Johanan, a faragha
Mesulamin guivimin iti, Mesulam a
Berekian otarim. Kamaghin amizi,
dughiar e divazimin ingarimin,
gumazir dapanir kaba Tobian
akurvaghasa, a bagha akinafariba
osirigha, a bagha da amadima, a me
ikarvagha akinafariba me bagha da
amadi.
19 Ezi dughiar maba gumazir
dapanir kaba iza, Tobian arazir
aghuimin gun na migei. Egha gin ki
me migeir akaba inigha ghua Tobia
migei. Ezi Tobia atiatim na daningasa
akinafarir kaba osiravira iti.

7

1 Datirighin divazimin ingan-
garim givazima, e an tiar akaba
dar danganibar da arigha, uaghan
Jerusalemin tiar akabar ganamin
gumaziba misefe. Egha e uaghan
Livain gumaziba ko gumazamizir
Godin ziam fiva, ighiabar amuamiba
sara misevegha, ingangarim isa me
ganingi.
2 Egha ki Jerusalemin ganamin gu-
mazir pumuning amisefe. Gumazir
mam, a nan aveghbuam Hanani, ezi
mav Hanania a midorozir gumaz-
ibar faragha zuir gumazim. Hanania
gumazir bar aghuim, a guizbangira
Godin atiatia an apengan itima, an
araziba gumazir igharazibar araz-
ibagh afira.
3 Ezi ki aning migia ghaze,
"Gua Jerusalemin tiar akaba bar
mizaraghara da kuan marki. Gua
mizuam mangiti aruem anaboghti
ia da kuigh. Eghti nguibamin garir
gumaziba guaratizibar ingangarim
givaghti, me tiar akaba pamtemin
da asegh, egh ainin igugunir ruariba
dav kinigh. Egh bizibar gansi uaghan
Jerusalemin gumazitaba amisefegh.
Egh ua gumazitaba amiseveghti,
me uaghan uan dipenibar boroghin
divazimin gan."

Israelian ua Jerusalemin izezibar dibobonim (Esra 2:1-70)

4 Jerusalemin nguibam, a nguibar
bar ekiam. Ezi gumazamizir aviriba
an itir puvati. Egha me uaghan an
aven dipenir aviriba tighar dar in-
garam.
5 Kamaghin amizi, God nighnizim
na ganingizi, ki gumazir dapaniba
ko gavmanin ingarir gumaziba ko
gumazamiziba bar me akuvagh men
ziaba akinafarimin da osirigham.
Ki kamaghin damuasava amua
faragha, Babilon ategha ua Judan

izezibar ziabar ganasa, men ziaba itir akinafarim buri. Egha a batogha ziar kabar api:

6 Bar fomira Atrivim Nebukatnesar Israelian aviriba inigha Babilonin kalabus gati. Ezi me azenir aviribar kalabusin iti. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti.

7 Babilon ategha ua izezibar gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Asaria, Ramia, Nahamani, Mordekai, Bilsan, Misperet, Bikvai, Nehum, ko Bana.

Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalemin mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara.

8-25 Israelian anababar ikiziba, me Babilonin nguibam ategha uamategha uan nguibamin izeziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.
Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.
Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 652.
Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,818. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)
Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.
Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 845.
Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.
Ezi Binuin ovavir boribar gumaziba, 648.
Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 628.
Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 2,322.
Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 667.
Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,067.
Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 655.
Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam, Hesekia.)
Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 328.
Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 324
Ezi Haripin ovavir boribar gumaziba, 112.
Ezi Gibeonin ovavir boribar gumaziba, 95.

26-38 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar ike, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha izegha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehem ko Netofan nguibamningin gumaziba, 188.
Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.
Ezi Bet Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.
Ezi Kiriat Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.
Ezi Rama ko Geban nguibamningin gumaziba, 621.
Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.
Ezi Betel ko Ain nguibamningin gumaziba, 123.
Ezi Nebon igharazimin nguibamin gumaziba, 52.
Ezi Elamin igharazimin nguibamin gumaziba, 1,254.
Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.
Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.
Ezi Lot ko Hadit ko Onon nguibabar gumaziba, 721.
Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,930.

39-42 Kar ofa gamir gumazibar ikizir uamategha Jerusalemin ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam
Jesua, an gumaziba, 973.
Ezi Imerin ikizimin gumaziba,
1,052.
Ezi Pasurin ikizimin gumaziba,
1,247.
Ezi Harimin ikizimin gumaziba,
1,017.

43-45 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalemin ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin
ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir
kamningin inazir afeziam, Ho-
davia.)
Ezi Godin Dipenimin onger akabar
faragha zuir gumaziba, 148.
(Ikizir kamin inazir afeziam,
Asap.)
Ezi Godin Dipenimin tiar akar
ekiamin garir gumaziba, men
ikizibar gumaziba, 138. (Men
inazir afeziabar ziabar kara:
Salum, ko Ater, Talmon, Akup,
Hatita, ko Sobai.)

46-56 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalemin ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot,
Keros, Sia, Padon ko,
Lebana, Hagaba, Salmai ko,
Hanan, Gidel, Gahar ko,
Reaia, Resin, Nekoda ko,
Gasam, Usa, Pasea ko,
Besai, Meunim, Nefusesim ko,
Bakbuk, Hakufa, Harhur ko,
Baslut, Mehida Harsa ko,
Barkos, Sisera, ko Tema ko,
Nesia ko Hatifa.

57-59 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara, me uaghan uamategha Jerusalemin ghue:

Me Sotai ko Soferet ko Perida
Jala, Darkon, Gidel ko,
Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim
ko Emon.

60 Godin Dipenimin ingarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim kara, 392.

61-62 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim, 642. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adon ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, me deravira gumazir dapanibar uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

63-64 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara, dar tongin uan inazir afeziabar ziaba buria dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara, Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin amizimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziatamin ziatamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti.

65 Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me pura iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

66-69 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.*

7:65: Godin Araziba 33:8 * **7:66-69:** Migirigiar otevir kamin akar mam datirighin Hibrun akamin itir puvati. Ezi e garima, migirigiar kam mati Esra 2:66-67in voroghira ghu. Kamaghin ami, fofozir gumaziba ghaze, a ti fomira ikegha datirighin itir puvati.

Ezi men ingangarir gumaziba ko men ingangarir amizibar dibobonim, 7,337.
Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim, 245.
Ezi hoziaba, 736.
Ezi kamelba, 435.
Ezi donkiba, 6,720.
Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arisi, egha me 245plan mulba inigha ize.

70-72 Egha Israelia iza Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa, ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim fomira itimin an ingaram. Gavmanin faragha zuir gumazim gol aningi, an osimtizim 8 kilogremin tu. Egha 50plan itarir golba, ko 530plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. Ezi ikiziba bar vaghvagha men gumazir dapaniba, 168 kilogrem gol, ko 1,250 kilogrem silva, da aningi. Ezi gumazamizir igharaziba, 168 kilogrem gol, ko 140 kilogrem silva ko 67plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi.

73 Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba ko, Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingarir gumaziba, ko Israelian gumazamizir igharaziba, me bar moghira uan nguibar men inazir afeziaba fomira inigha apiazibaram apiaghav iti.

Ezi dughiar kamin, iakinir namba 7 oto.

Esra Godin ziam famin arazibar gumazamizibar akurvasi

8

(Sapta 8--10)

Esra Moses Osirizir Arazibar Akinafarim gumazamiziba bagha a dibori

1-2 Iakinir namba 7in an dughiar faragha zuimin, Israelian gumazamiziba bar Jerusalemin nguibamin iza, Dipaba Isir Tiar Akamin uari akuvir danganimin uari akufi. Egha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim inigh izasa ofa gamir gumazim Ezra, an azai. A Judan Arazibagh fozir gumazibar mav. Akar kam fomira Ikiavira Itir God Israelia bagha a isa Moses ganingizi, an an osirizi an akinafarimin iti. Dughiar kamin, gumazamiziba ko borir akaba baraghamin fofozim itiba, me bar foghasa iza uari akufa. Ezi Esra Akinafarir Kam inigha me uari akuvi naghin ghu.

3 Egha a bar mizaraghara, me Dipaba Isir Tiar Akamin boroghin tugha, gumaziba ko amiziba ko boriba bagha akar kam dibora ghua aruer arizimin tu. Ezi me kuariba arigha Moses Osirizir Akar Gavgavibar Akinafarir kam barasi.

4 Me faragha ter ararir maba inigha Esra tuiv akam diponasa osazarir mamin ingari. Kamaghin amizima Esra datirighin a gisin tugha akam diponasa. Dughiar kamin, gumazir maba an agharir guvimin tuivighav iti, men ziabar kara: Matitia, Sema, Anaia, Uria, Hilkia, ko Masea. Ezi igharazir maba an agharir kiriamin tuivighav iti, men ziabar kara: Pedaia, Misael, Malkia, Hasum, Hasbadana, Sekaraia, ko Mesulam.

5 Osazarir a tuzir kam, a mong pin iti, eghti gumazamiziba deragh an ganti, an akar kam diponam. Me an garima, an Akinafarim tuima, me bar moghira dikavigha tuifi.

6 Ezi Esra ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam. A Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.”

Ezi me bar aghariba fegha ghaze, “Bar guizbangira! Bar guizbangira.” Egha me iteviba apirigha dapaniba avigha guaba nguazimin akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

7:73: 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3

7 Egha me ua tuivima, Esra akar
kam dibora an gun me migeima, Li-
vaiba akar kamin mingarimin gun
me geghari. Livaibar ziabar kara:
Jesua, Bani, Serebia, Jamin, Akup,
Sabetai, Hodia, Masea, Kelita, Asaria,
Josabat, Hanan, ko Pelaia.

8 Ezi Esra Godin Akinafarir kam
a dibori, ezi Livaiba aghumra akam
ghi an mingarim abighti, gumaza-
miziba fogham.

9 Gumazamizir kaba Akinafarir
kamin aven itir akam baregha, men
naviba bighizi me aziava arai. Ezi
gavmanin faragha zuir gumazim Ne-
hemia ko, ofa gamir gumazim Esra
ko, Livain anabamin gumazir men
sure gamiba, me gumazamizibav
gia ghaze, "Kar Ikiavira Itir God, ian
God, a baghavira itir dughiar ekiam.
Kamaghin amizi, ia naviba osemegh
arangan marki."

10 "Ia uan dipenibar mangi, isar eki-
abar amu asizir aghuiba ko wainin
isingtizim ami. Egh daghetaba ko
wainin taba isi gumazir dagheba pu-
vatizibar aning. Kar Ikiavira Itir
Godin dughiar ekiam, kamaghin ian
naviba osiman marki. Ikiavira Itir
God bagha bar akongezir arazim, a
gavgavim ia daningam."

11 Ezi Livaiba gumazamizibar
tongin aruava, me migia navir
amirizim me ganidi. Me ghaze, "Kar
Godin dughiar ekiam. Kamaghin, ia
naviba osiman marki, egh nimira iki
navir amirizim iki."

12 Kamaghin amizi, gumazamiz-
iba uan dipenibar ghuegha, apava
wainin dipaba apava, bar akuegha
egha dagher naba isa gumazir
dagheba puvatizibagh anidi. Me
datirighin Godin Akamin mingarir
kam gifo, egha me bizir kabagh ami.

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam

13 Amimzaraghan, Israelian ikiziba
bar dar gumazir dapaniba ko ofa
gamir gumaziba ko Livaiba, me
Godin Arazibar aven Akar Gavgav-
ibar mingarim gifoghasa Esra bagha
zui.

14 Ikiavira Itir God fomira Israelia
bagha uan Araziba isa Mosesin
agharim gatizi, ana da osiri. Me
datirighin Moses Osirizir Arazibar
gari, akar mam an aven iti. Akar
kam kamaghin, iakinir namba 7
otoghti, dughiar kam otoghti Israelia
bar averpenibar aven iki, egh Aver-
penibar Ikiamin Dughiar Ekiam
damuam.

15 Kamaghin amizi, me Jerusalem
ko nguibar igharazibar gumazamiz-
iba bagha akam amaga ghaze, "Ia
mighsiabar mangi olivin temebar
aghariba ko dar dafariba ko ter guar
avirir dafarir aviriba itiba inigh izi
uari bagh averpenibar ingar. Ia
Moses Osirizir Arazibar aven akar
kamin gin mangi bizir kabar amu."

16 Ezi gumazamiziba ghua ter da-
fariba inigha iza uan averpenibar in-
gari. Marazi uan dipenir siriar bar-
avibagh isin dar ingari, ezi marazi
uan dipeniba avinizir divazibar aven
dar ingari, ezi marazi Godin Dipenim
avinizir divazimin aven dar ingari,
ezi marazi Dipaba Isir Tiar Akam ko
Efraimin Tiar Akam boroghin uari
akuva itir danganibar dar ingari.

17 Gumazamizir Babilon ategha
uan nguibamin izeziba, me bar uari
bagh averpenibar ingara egha dar
iti. Bar fomira Nunin otarim Josuan
dughiamin, Israelia kamagh garir
averpenibar ingarigha, dar aven ikia
isar kam gami. Ezi Josua aremezima,
me gin arazir kam uam a gamir
puvati. Israelia datirighin uam arazir
kam gamua men naviba bar akonge.

18 Egha me 7plan dughiabar isar
kam gami, an dughiar farazimin
ikegha ghua dughiar abuananamin,
Esra Godin Arazibar Akinafarimin
aven akaba dibori. Ezi dughiar
namba 8 otozi, me uari akuvagha
dughiar kaba agivasa, Godin ziar
ekiam fe, mati bizir a damuasa
mikemezi mokin.

8:15: Ofa Gami 23:33-43; Godin Araziba 16:13-15

9

Gumazamiziba uan arazir kurabar gun migei

1 Ezi iakinir kamra, an dughiar 24in, Israelia uari akufi. Egha me kamaghin uari Godin akakaghasa, me guizbangira uan arazir kuraba bagha osemegha, dagheba ataki. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha, nguazir mineziba isa uan dapanibar da kavamadi, egha tuavir kamin, me Godin akaghasa, me bar oseme.

2 Israelian gumazamizir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko pozir arazim ategha gifa. Egha me tuiva uan arazir kuraba ko uan inazir afeziabar arazir kuraba sara gun migei.

3 Gumazir maba 3plan auan tuivigha Ikiavira Itir Godin Arazibar Akinafarimin akaba dibori, a men God. Ezi gumazamizir kaba kuariba arigha da barasi. Egha gin, me ua 3plan auan, uan arazir kurabar gun God migia, an ziam fe. A men Ikiavira Itir God.

4 Livaiba akam akurir dakozimin ghuavanadir adidiamin tuivighav ikiava, akam akura pamtemin Ikiavira Itir God, men Godin dia an azangsisi. Men ziabar kara: Jesua, Bani, Katmiel, Sebania, Buni, Serebia, ko Banin igharazim ko Kenani.

5 Livain marasi, men ziabar kara: Jesua, Katmiel, Bani, Hasapnea, Serebia, Hodia, Sebania, ko Petahia, me Ikiavira Itir God ko mikimasa gumazamizibav gia ghaze, "Ia dikavigh Godin ziam fi, a ian Ikiavira Itir God, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam."

Gumazamiziba uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

6 Gumazamiziba kamaghin God ko migia ghaze:

"Ni uabira ni Ikiavira Itir God. Ni overiam ko mikoveziba ko nguazim ko ongarim ko bizir bar adar itiba, ni bar dar ingari. Ni angamira itir ikirimirim bar dagh aningi. Nin Nguibamin itir enselba iteviba apira nin ziam fe.

7 "O God, ni Ikiavira Itir God, Abram Babilonin kantrin itir nguibam, Urin itima, nirara a inigha kagh ize. Egha ni ziar kam Abraham a gati.

8 Ni an navim ko nighnizimin ganigha fo, a ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni a ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Ni nguazir kam a daningam, kar Kenania ko Hitia ko Amoria ko Peresia ko Jebusia ko Girgasian nguazim. Ni ghaze, Nguazir kam, ni a bagha inabazir nguazim, eghti an ovavir boriba an ikiam. Nin araziba bar dera, eghti ni uan akar dikirizir kam abighan kogham. Kamaghin ni uan akar dikirizimin gin ghu.

9 "Ni fomira en inazir afeziaba Isipin kantrin itir dughiam, me osimtizir ekiabar aven itima, ni men gari. Ezi me Isip ategha Ongarir Aghevimin otozir dughiam, me uarir akurvaghasa nin arai, ezi ni men ararem baraki.

10 Ni fo, Isipia nin gumazamiziba abinigha paza me gami. Kamaghin, ni mirakelin gavgavibagh amua Isipian atrivim ko gavmanin ingangarir gumaziba ko an kantrin itir gumazamiziba, ni uan gavgavir ekiam men akakasi. Me dughiar kamin ziar ekiam ni ganiga iza datirighin oto.

11 Ni mikemezi, ongarim bigha akuar pumuningin irizi, nguazir midiarir tuavim otozi nin gumazamiziba ghua vongin oto. Ezi Isipin midorozir gumaziba nin gumazamizibar agiragha zuima, ni ongarir bar konim gamizi, a me avarazi me dagiabar min iraghue.

12 Ezi aruebar ni ghuariar ruarir ekiamin ikia zuima, me nin gin zui. Ezi dimagaribar ni avimin aven ikia zuima, nin angazangarim tuavim men akakazima me zui.

13 "Me Sainain Mighsiamin otozi,

9:7: Jenesis 11:31; 12:1; 17:5 **9:8:** Jenesis 15:18-21 **9:9:** Ua Me Ini 3:7; 14:10-12 **9:10:** Ua Me Ini 7:8--12:32 **9:11:** Ua Me Ini 14:21-29; 15:1; 15:4-5; 15:10 **9:12:** Ua Me Ini 13:21-22 **9:13:** Ua Me Ini 19:18--23:33

ni uan Nguibamin ikegha me
bagha izaghira me migei. Egha
bizir ni damuasa mikemeziba
ko, Guizin Araziba ko, arazir ni
ifongeziba ko, Akar Gavgaviba me
ganingi.
14 Ni men sure gamua ghaze,
Sabat, kar nan dughiamra. Egha
ni uan Akar Gavgaviba ko arazir
ni ifongeziba ko, nin Araziba, ni da
isa uan ingangarir gumazim Moses
ganingi, ezi a gumazamizibagh
aningi.
15 "Ezi gin mitiriam men azima,
ni uan Nguibamin daghem me
ganidima, me anepi. Ezi kuarim
men pirima, ni dagiamin otivir
dipam me ganidima, me anepi.
Ezi nguazir kam, ni fomira me
daningasa akam akirizim, ni
datirighin me migia ghaze, me an
aven mangi nguazir kam inigh a
gativagham.
16 "Ezi en inazir afeziaba, nin ak-
aba baraghizir puvatigha, uari fa
nin akam batogha, an gin zuir pu-
vati.
17 Me nin akabar gin mangan
aghua. Me mirakelin gavgavir
ni men tongin amiziba, me bar
da gin amada. Me uari fa puv
akaba batogha, ua Isipin mangi ua
kalabuziar ingangaribar amuasa,
men faragha zuir gumazim, me uari
bagha anemisefe. O God, ni nguazir
kamin gumazamizibar arazir kuraba
gin amadi. Ni en kuarkuvigha
e gifuegha deragha e gami, egha
bar nimira nimira en atari. Nin
apangkuvir arazim ekevegha, ni en
inazir afeziaba akirim me gasarazir
puvati.
18 "Dughiar mam me golba
inigha da tuezi da isigha ameregha
dipam ara. Ezi me da isa mozir me
bulmakaun nguzimin nedazimin
min, nguzir kuizim, a fugha bul-
makaun nguzimin ingari. Egha me
ghaze, kar en god, a Isipin kantrin
e inigha ize. Arazir kamin, me
puvira nin ziam gasighasisi.
19 "Me kamaghin ami, ezi ni bar
men apangkufi, egha me ataghizi
me gumazamizibar puvatizir dan-
ganir kamin pura itir puvati. Ni
me da ghuariar ruarir ekiar tu-
avim men akakazir kam inizir pu-
vati. Egha uaghan ni me da, tu-
avim akakazir avir, dimagarimin
angazangarim me dama a inizir
puvati.
20 Ni, deragh ikiasa, uan Duar
Aghuim isa me ganidima, a men
sure gami. Egha uaghan men
garima, mitiriam men azima, ni
manan daghem me ganidi. Egha
men garima, kuarim men pirima, ni
dipam me ganidi.
21 Ezi 40plan azenir kabar
aven me gumazamiziba puvatizir
danganimin ghuavira itima, ni bar
deragha men gara bizir me oteviba,
ni bar men akurvasi. Dughiar kamin,
men korotiaba biaghirezir puvati, ezi
uaghan men sueba bava me gamir
puvati.
22 "Ni en inazir afeziabar ama-
mangatizi, me kantri Hesbonin
Atrivim Sihon ko, kantri Basanin
Atrivim Ok, aning misogha, aning
dikabiragha, aningin nguaziba ini.
Ezi nguazir kam a men kantrin
nguazir otevir mamin min oto.
23 Ezi ni ovavir borir bar
aviriba me ganingi, mati overiamin
mikovezibar dibobonim. Egha ni
men amamangatigha, men inazir
afeziaba daningasa akam akirizir
nguazim, me uan apaniba abiragha
a ini.
24 Me Kenanian adarazir misozir
dughiam, ni Kenania abiragha inazir
afeziaba ataghizi me nguazir kam ini.
Ni me ataghizi me uan ifongiamin gin
ghua Kenanian gumaziba ko atriviba
abinigha men nguazim sara ini.
25 En inazir afeziaba misogha
nguibar divazir gavgavibar aven

9:15: Ua Me Ini 16:4-15; 17:1-7; Diboboniba 20:7-13; Godin Araziba 1:8; 1:21 **9:16:** Diboboniba 14:1-4; Godin Araziba 1:26-33 **9:17:** Ua Me Ini 34:6; Diboboniba 14:18 **9:18:** Ua Me Ini 32:1-4 **9:19:** Godin Araziba 8:2-4 **9:22:** Diboboniba 21:21-35 **9:23:** Jenesis 15:5; 22:17; Josua 3:14-17 **9:24:** Josua 11:23 **9:25:** Godin Araziba 6:10-11

itiba ko, nguazir dagheba deragha aghuiba ko, dipenir bizir aviriba izivaziba ini. Egha mozir par gumazir igharaziba kuizim isa, wainin azeniba ko, temer olivin aviriba ko, temer avirir aghuir dagheba itiba sara ini. Me nguibar kamin aperagha an dagher aghuir aviriba apava mikarziba aghua bizir aghuir ni me ganingizir kam bangin me bar akonge.

26 "Ezi puvati, nin gumazamiziba ni baraghizir puvatigha, nin akaba batogha, akirim ragha nin Arazibar Akinafarim gasara. Nin akam inigha izir gumaziba akar aghuibar gun me migia ghaze, Ia bar uan God bagh ua izi. Ezi me oraghizir puvatigha, me misoghezi me ariaghire. Dughiar aviribar, me arazir kam gamua nin ziam gasighasisi.

27 Kamaghin amizi, ni apanibar amamangatizi, me iza me misogha me gafiragha paza me gamua mizazim me ganingi. Ezi gin men osimtizimin aven, inazir afeziar kaba uarir akurvaghasa nin diava arai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam baragha, men apangkuvigha akurvazir gumazir maba amadazi, me apaniba batoke.

28 "Ezi gin, me avughsegha dabirabir aghuimin dughiamin aven ikia, me uam arazir kurar mabagh ami. Ezi ni ua apanibar amamangatizi, me uan gavgavimin me abiragha me gatifa. Ezi gin me ua iza navibagh iragha uarir akurvaghasa nin azai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam barasi. Dughiar aviriba, me arazir kurar kam gami. Ezi ni zurara men apangkuva apaniba da ua me isi.

29 "Ni uan Arazibar Akinafarimin aven akabar gin mangasa ni me migei. Me fo, gumazitam dar gin mangi, tuavir kamin a ikirimirir aghuim iniam. Ezi me uari fa nin Akar Gavgaviba barazi puvatigha, akirim nin Arazir ni damuasa mikemezibagh asaragha, arazir kurabagh ami. Men dapaniba gavgavizi me uan navibar kumi, kamaghin me nin akamin gin mangan aghua.

30 Azenir aviriba ni amiraghatigha navibagh iraghasa me migei. Nin Duam akar kam isa nin akam inigha izir gumazibagh aningizi, me dar gun gumazamizibav gei. Ezi inazir afeziar kaba akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, ni me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ati.

31 Ezi nin apangkuvim bar ekefe, kamaghin ni akirim me gasarazir puvatigha, me ataghizi me bar ikuvizir puvati. O God, ni bar en apangkufi, egha bar e gifonge!

32 "Ni en God, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam itir God. E bar nin atiatigha nin apengan iti. Dughiaba bar, ni uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, zurara en apangkufi. E datirighin osimtizir ekiam ateri, eghti ni e ginighnigh en akurvagh. Fomira Asirian atrivibar dughiamin ikegha iza datirighin, en atriviba ko gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba ko inazir afeziaba, me bar osimtizir kam atera iza datirighin tu.

33 E arazir kuram gami, ezi ni ivezir kuram e ganingi. E fo, nin arazir kam bar derazi, ni guizbangira zurara uan akamin gin ghua en akurvasi.

34 "Guizbangira, en inazir afeziaba ko, en atriviba ko, en gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba, me nin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zuir puvati. Me nin Akar Gavgaviba ko, Moses Osirizir Arazibar gin mangan aghua.

35 En atrivibar dughiamin, ni deragha en inazir afeziabagh amua,

9:26: Gumazir Dapaniba 2:11-16 **9:27:** Gumazir Dapaniba 2:18; 3:8-9; Onger Akaba 106:44 **9:29:** Ofa Gami 18:5 **9:30:** 2 Atriviba 17:13-18; 2 Eghaghaniba 36:15-16 **9:32:** 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:3-6; Esra 4:2; 4:10

bizir bar aghuir aviriba me ganidi. Me nguazir ekiam gapia, ezi nguazir kamin dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi me bizir kam ginighnizir puvati. Me arazir kuraba ategha navibagh iragha, ua ni bagha izir puvati.

36 "Datirighin, nguazir ni inazir afeziabagh aningizim, e an iti, ezi dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi e an aven ikia pura ingangarir gumazir kinibar iti.

37 E arazir kuram gamigha gifa, kamaghin ni kantrin igharazibar atrivibar amamangatizi, me en gara e gatifa. Egha me bizir aghuir aviriba en nguazimin otiviziba isi. Me gavgavir ekiam ikia, kamaghin me en mikarziba ko asizibagh ativazi, e men ifongiamin gin zui. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam iti!"

Nehemia Jerusalem ko Juda gatifa

(Sapta 10--13)

Gumazamiziba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangasa akam akiri

38 "E Israelia, e kamaghin migia ghaze, e bar arazir kuram gamizi, kamaghin God kantrin igharazibar atrivibagh amizi, me e gativagha en bizir aviriba en nguazimin da isima, e osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, e Israelian gumazamiziba uari inigha navir amirizimin ikia, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua, an osiri. Ezi en gumazir dapaniba ko, Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, akar kam osirigha gavgavim a daningasa men ziaba ko ababaniba isa akar kam gisin da arisi."

10

1 Israelia, God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua gavgavim a daningasa. Ezi gumazir faragha uan ziam osirizim, a gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia, an Hakalian otarim. Ezi Nehemian gin, Sedekaia uan ziam osiri.

2-8 Ezi Sedekaian gin ofa gamir gumaziba iza uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Seraia, Asaria ko Jeremaia,
Pasur, Amaria, ko Malkia,
Hatus, Sebania, ko Maluk,
Harim, Meremot, ko Obadia,
Daniel, Gineton, ko Baruk,
Mesulam, Abiya, ko Mijamin,
Masia, Bilgai ko Semaia.

9-13 Ofa gamir gumazibar gin Livaiba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Asanian otarim Jesua,
Binui, a Henadatin ikizimin gumazim,
Katmiel ko Livain marasi, ko
Sebania, ko Hodia,
Kelita, Pelaia ko Hanan,
Mika, Rehop, ko Hasabia,
Sakur, Serebia, Sebanian igharazim,
Hodia, Bani, ko Beninu.

14-27 Livaibar gin gumazir dapaniba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Paros ko Pahatmoap,
Elam, Satu, ko Bani.
Buni, Asgat, ko Bebai,
Adoniya, Bikvai, ko Adin,
Ater, Hesekia, ko Asur,
Hodia, Hasum, ko Besai,
Harip, Anatot, ko Nebai,
Makpias, Mesulam, ko Hesir,
Mesesabel, Sadok, ko Jadua,
Pelatia, Hanan, ko Anaia,
Hosea, Hanania, ko Hasup,
Halohes, Pilha, ko Sobek,
Rehum, Hasapna, ko Masea,
Ahiya, Hananin igharazim, ko Anan,
Maluk, Harim ko Bana.

Akar Dikirizir Gavgavimin akaba

28 "E Israelian gumazamiziba, Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua an osiri. E bar, ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger

akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko gumazamizir igharaziba bar, e bar Godin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zui. Egha ikizir igharazibar gumazamiziba ko poghezir puvati. E uan amuiba ko, borir akam baregh nighnizir gavgavim an ikiamiba ko izi.

29 E bar izava uan adarazi ko uan gumazir dapaniba ko uari akuvagha akar gavgavir mam gami. E Godin Arazibar Akinafarimin akabar gin mangasa. Akar kaba, God en inazir afeziabar aningasa uan ingangarir gumazim Moses ganingi. Ikiavira Itir God, en Ekiam ghaze, e an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko arazir a ifongeziba, e deraghvira dar gin mangi dar amuam. E an akam batueghti, Ikiavira Itir God e gasighasigham.

30 "E ghaze, e ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, me ko poroghamibar amuan kogham.

31 "E ghaze, ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, wit ko bizir igharaziba inigh Sabatin dughiam ko Godin ziam feir dughiar ekiabar da inigh izити, e dagh ivezan kogham.

"Ezi azenir namba 7in, e uan azenibar aven dagheba oparan kogham, en nguazim pura ikiam.

"Egh gumazitam faragha zuir azenitamin bizitam purama inighti, azenir namba 7in, e kamaghin mikim suam, a bizir kam ikarvaghan markiam.

32 "Azeniba bar e vaghvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim bagh silvan dagiar akuar muziarir tabar aningam.

33 "Silvan kam, bizir kabagh ivezam: Godin damazimin me dakozim darighamin bret, ko dughiaba bar me ofaba damuamin wit, ko dughiabar zurara me asizir ofan bar isia mighiriba, ko bizir Sabatin dughiamin ofa damuamiba, ko iakinir igiamin isar ekiamin ofa damuamim biziba, ko dughiar ekiar igharazimin ofa damuamim biziba, ko Israelian arazir kuraba gin amadir ofaba, ko ofan igharaziba ko bizir igharazir Godin Dipenimin aven ingariba sara.

34 "E gumazamiziba bar, ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, e Godin Arazibar Akinafarimin gin mangi, satu gikararangiva, tarazi amiseveghti me dazibar kuegh, da inigh Godin Dipenimin izити, ofa gamir gumaziba da isi, asizir gumazamiziba God bagha inigha iziba isi, ofa gamir dakozimin da tuam. Azeniba bar, me ikiziba vaghvagh daziba inigh mangasa, dughiar maba me bagha da amisefe. Me ofan kaba Ikiavira Itir God, en God daningam.

35 "Azeniba bar e dagher faragha azenibar aniziba, ko ter ovizir faragha aniziba inigh Godin Dipenimin izam.

36 "Egh e uan otarir ivariaba inigh ofa gamir gumaziba bagh Godin Dipenimin mangi, me amisevegh suam, me Godin adarazira. E bulmakauba ko sipsipba ko memen apurir nguzir ivariaba inigh God baghvira da misevegham. God uan Arazibar Akinafarimin aven e mikemezi moghin, e damuam.

37 "Azeniba bar, e faragh iniamin wit, a mirmirighti, plaua otoghti e a inigh izam. Egh wainin dipam ko olivin borem ko ter ovizir igharaziba inigh egh Godin Dipenimin izi ofa gamir gumazibar aningam.

"Eghti Livaiba en nguibabar izamin dughiamin, e uan azenibar dagheba tuiraghti pozir 10plan otoghti, e pozitam isi Livain gumaziba me daningam.

10:30: Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3 **10:31:** Ua Me Ini 23:10-11; Ofa Gami 25:1-7; Godin Araziba 15:1-2 **10:32:** Ua Me Ini 30:11-16 **10:35:** Ua Me Ini 23:19; 34:26; Godin Araziba 26:2 **10:36:** Ua Me Ini 13:2 **10:37:** Diboboniba 18:21 **10:38:** Diboboniba 18:26

38 Eghti Aronin ovavir boribar tongin, ofa gamir gumazitam, a Livaiba ko izi dagher kabar 10plan poziba iniam. Eghti Livaiba dagher kaba tuiragh, dar 10plan pozibar, pozitam inigh Godin Dipenimin mangi, dagheba arighamin danganimin dar arigham.

39 E Israelian gumaziba ko Livain ovavir boriba, en witin naba ko wainin dipar naba ko olivin boremin naba da inigh, Godin Dipenimin izi dagheba arighamin danganimin dar arigham, danganir kam, Godin Dipenimin itarir ekiaba uaghan an aven iti. Godin Dipenimin aven itir danganir kam uaghan, ofa gamir gumaziba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, uaghan me ikiamin danganim kagh iti.

"Bar guizbangira, e Godin Dipenimin garir ingangarir kam ateghan kogham.

"Akar Dikirizir Gavgavir kamin akaba, kamaghira tu."

11

Jerusalemin apiazir gumazamizibar ziaba

1 Dughiar kamin, Israelian gumazir dapaniba Jerusalemin iti. Ezi gumazamizir nguibar igharazibar itiba me satu gikararai, egh tuavir kamin me ikiziba tuiraghti, 10plan okoruaba otoghti me gumazir okoruatam amiseveghti, gumazir kaba mangi Jerusalemin ikiam. Kar Godin nguibar ekiamra. Eghti 9plan gumazir okoruaba nguibar igharazibar ikiam.

2 Ezi gumazamizir maba uan ifongiamin gin ghua Jerusalemin iti. Kamaghin amizima Israelia me bagha bar akonge.

3 Ezi Israelian gumazamizir igharaziba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko Atrivim Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, me uan nguibaba ko uan nguazibara iti.

Gumazir dapanir Judan provinsin ikegha iza Jerusalemin apiaziba, men ziabar kara.

4 Judan anabamin adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Me gumazir dapanir pumuning iti. Ataia ko Masea. Ataia a Usian otarim, egha a Sekaraian igavatarim. Ataian ovavir igharazibar ziabar kara: Sekaraia an Amarian otarim, ezi Amaria a Sefatian otarim, ezi Sefatia a Mahalalelin otarim. Me bar Peresin ovavir boriba, ezi Peres Judan otarim.

5 Ezi Judan adarazir gumazir dapanir igharazibar kara, Barukin otarim Masea, a Kolhosen igavatarim. Ezi Kolhose Hasaian otarim, ezi Hasaia Adaian otarim, ezi Adaia Joiaripin otarim, ezi Joiarip Sekaraian otarim. Me Selan ovavir boriba, egha Judan anabamin adarasi.

6 Egha Peresin ovavir borir Jerusalemin itiba, me bar gumazir gavgavibara. Me bar moghira, men dibobonim, 468in tu.

7-9 Benjaminin anabamin adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Salu ko Gabai, Salai, Joel ko Juda.

Salu a Mesulamin otarim, ezi Mesulam Joetin otarim, ezi Joet Pedaian otarim, ezi Pedaia Kolaian otarim, ezi Kolaia Masean otarim, ezi Masea Itielin otarim, ezi Itiel Jesaian otarim. Jerusalemin itir Benjaminin anabamin adarazi bar moghira, men dibobonim, 928in tu.

Ezi Sikrin otarim Joel, Benjaminin adarazir faragha zuir gumazir dapanim.

Ezi Hasenuan otarim Juda, a Benjaminin adarazir mav. A gumazir dapanir Joelin gin zuim, a an akuragha Jerusalemin aven itir distrighin mamin gari.

11:3: Nehemia 7:73

10 Kar Jerusalemɨn itir ofa gamir gumazibar gumazir, dapanibar ziaba:

Joiaripɨn otarim Jedaia, ko gumazir dapanim Jakin,
11 ko gumazir dapanim Seraia, a Hilkian otarim, ezɨ Hilkia a Mesulamɨn otarim, ezɨ Mesulam a Sadokɨn otarim, ezɨ Sadok a Meraiotɨn otarim, ezɨ Meraiot, a Godɨn Dɨpenimɨn ofa gamir gumazibar dapanim Ahitupɨn otarim, a fomɨra Godɨn Dɨpenimɨn ofa gamir gumazibar dapanimɨn ike.
12 Me bar moghɨra 822plan gumaziba, me Godɨn Dɨpenimɨn ingangarim gami.

Gumazir dapanim Adaia, a Jerohamɨn otarim, ezɨ Jeroham a Pelalian otarim, ezɨ Pelalia a Amsin otarim, ezɨ Amsi a Sekaraian otarim, ezɨ Sekaraia a Pasurɨn otarim, ezɨ Pasur, a Malkian otarim.
13 Ikɨzir kam, men gumazir dapanibar dɨbobonim, 242ɨn tu.

Ezɨ uaghan, gumazir dapanim Amasai, a Asarelɨn otarim, ezɨ Asarel a Asain otarim, ezɨ Asai a Mesilemotɨn otarim, ezɨ Mesilemot a Imerɨn otarim.
14 Ikɨzir kamɨn adarazir aven, 128plan mɨdorozir gumazir gavgaviba iti. Mɨdorozir gumazir kabar dapanim, an Hagedolimɨn otarim Sapdiel.

15 Livaibar gumazir dapanir Jerusalemɨn itibar ziabar kara:

Hasupɨn otarim Semaia, ezɨ Hasup a Asrikamɨn otarim, ezɨ Asrikam a Hasabian otarim, ezɨ Hasabia a Bunin otarim.
16 Gumazir dapanimning Sabetai ko Josabat, aning Livain Godɨn Dɨpenimɨn azenan ingangaribar gari.
17 Gumazir dapanim Matania, a Mikan otarim. Ezɨ Mika, a Sapdin otarim, ezɨ Sapdi a Asapɨn otarim.

Dughiar me Godɨn Dɨpenimɨn iza Godɨn ziam febar, Matania a gumazir God ko mɨgɨa a mɨnabir gumazir dapanimɨn iti.

Ezɨ Bakbukia, a gumazir dapanir mam, a Matanian akurvagha ingangarir kam gami.

Ezɨ uaghan, gumazir dapanim Apda, Samuan otarim, ezɨ Samua a Galalɨn otarim, ezɨ Galal a Jedutun otarim.
18 Livain Godɨn nguibar ekiar Jerusalemɨn itiba, me bar moghɨra men dɨbobonim, 284ɨn tu.

19 Jerusalemɨn itir Godɨn Dɨpenimɨn tiar akamɨn garir gumazibar, gumazir dapanimningɨn ziamning kara:

Gumazir kamning, Akup ko Talmon. Aning uan adarazi ko, me Dɨpenimɨn tiar akabar gara itir gumaziba, men dɨbobonim 172.

20 Israelian marazi ko ofa gamir gumazir maba ko Livain maba, Judan nguibar igharazibar iti. Nguibar kaba men inazir afeziabar nguazibara iti.
21 Ezɨ Godɨn Dɨpenimɨn ingangarir gumaziba Ofelɨn iti. Ezɨ Siha ko Gispa men ingangaribar garir gumazimning.
22 Ezɨ Banin otarim Usi, a Livain Jerusalemɨn itibar gari. Ezɨ Bani a Hasabian otarim, ezɨ Hasabia a Matanian otarim, ezɨ Matania a Mikan otarim, Asapɨn ovavir boribar adarasi. Ezɨ Asapɨn ovavir boriba, me Godɨn Dɨpenimɨn aven onger akaba banger gumazibar gari.
23 Persian atrivim uabɨ, akar gavgavim me ganɨga ghaze, tinara dughiaba bar Godɨn Dɨpenimɨn aven ighiabar amuam. Egha atrivim, me bagha dughiabar damamin dagheba me bagha da akɨri.
24 Ezɨ Petahia a Mesesabelɨn otarim, ezɨ Mesesabel a Seran ovavir borim, me Judan ovavir boriba. Petahia, a Persian kantrin ikiava, atrivimɨn boroghɨn ikia, an damazimɨn, Israelia bagha abuir gumazimɨn mɨn iti.

Gumazamizir nguibar igharazibar itiba

25 Gumazamizir aviriba uan
nguibar uan nguazimin boroghin
itibar iti. Judan gumazamizir
maba nguibar ekiar pumuning
ko mikezimin iti, Kiriat Arba ko
an boroghin itir nguibaba, ko Di-
bon ko an boroghin itir nguibaba,
ko Jekapsel ko an boroghin itir
nguibaba.
26 Ezi marazi nguibar kabar aven
iti, dar ziabar kara: Jesua, Molada, ko
Betpelet,
27 Hasarsual, Berseba ko an
boroghin itir nguibaba ko,
28 Siklak, Mekona ko an boroghin
itir nguibaba ko,
29 Enrimon, Sora ko Jarmut ko,
30 Sanoa ko Adulam ko aningin
boroghin itir nguibaba ko, Lakis
ko an boroghin itir nguaziba, ko
Aseka ko an boroghin itir nguibaba.
Kamaghin Judaba sautin amadaghan
itir nguibam Berseban ikia iza,
nguibar danganir ekiar kamin itibar
ikia ghua, Hinomin danganir zarir
notin amadaghan itimin otifi.
31 Ezi Benjaminin anabamin gu-
mazamizir maba, nguibar ekiar
kaba, Geba ko Mikmas, Aija ko Betel
ko dar boroghin itir nguibar doziba,
32 Anatot, Nop, Anania ko,
33 Hasor, Rama, Gitaim ko,
34 Hadit, Seboim, Nebalat ko,
35 Lot ko Ono, kar gumazir digirir
ingangaribagh amiba, me danganir
zarir kamin iti.
36 Gumazir dapaniba, Livain
Judabar tongin itibav gia ghaze,
men tarazi uan nguibaba ategh,
Benjaminin anabamin adarazir
nguibabar mangi men tongin ikiam.

12

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ziaba

1 Ofa gamir gumazir aviriba, ko Li-
vaiba ghua, Sealtielin otarim Seruba-
bel ko ofa gamir gumazibar dapanim
Josua, aningin gin faragha Babilon
ategha ua Jerusalemin ize.
2-7 Ofa gamir gumazibar ziabar
kara:

Seraia, Jeremaia, Esra, Amaria,
Maluk, Hatus, Sekania, Rehum,
Meremot, Ido, Ginetoi ko Abiya,
Mijamin, Madia ko Bilga, Se-
maia, Joiarip ko Jedaia, Salu,
Amok, Hilkia ko Jedaia.

Gumazir kaba, dughiar Josua ofa
gamir gumazibar dapanimin itimin
itir dughiamin, me ofa gamir gumaz-
ibar tongin ikia, men faragha zuir
gumazibar iti.

8-9 Livain ua izezibar ziabar kara:

Jesua, Binui, Katmiel, Serebia,
Juda, Matania, Bakbukia, ko
Uno.
Matania uan adarazi ko, me gu-
mazir God minabir ighiabagh
amir gumaziba, ezi a men
faragha zui.
Gumazir kaba onger akar akuar
mam bangezi me gin, Bakbukia
ko Uno uan adarazi ko, me
me ikarvagha ighiar akuar
igharazim bange.

Ofa gamir gumazibar dapanim Josua, an ovavir boribar ziaba

10-11 Josua a Joiakimin afeziam,
ezi Joiakim a Eliasipin afeziam, ezi
Eliasip a Joiadan afeziam, ezi Joiada
a Jonatanin afeziam, ezi Jonatan a
Jaduan afeziam.

Ofa gamir gumazibar itir ikizibar gumazir dapanibar ziaba

12-21 Joiakim ofa gamir gumazibar
dapanimin itir dughiamin, ofa gamir
gumazir kaba uan ikizibar gumazir
dapanibar iti. Men ziabar kara:

Meraia, a Seraian ikizimin gumazir
dapanim.
Ezi Hanania a Jeremaian ikizimin
gumazir dapanim.
Ezi Mesulam a Esran ikizimin gu-
mazir dapanim.
Ezi Jehohanan an Amarian
ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Jonatan a Malukin ikizimin gu-
mazir dapanim.

Ezi Josep a Sebanian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Atna a Harimin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Helkai a Meraiotin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Sekaraia a Idon ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Mesulam a Ginetonin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Sikri a Abiyan ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Piltai a Moadian ko Miniaminin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Samua a Bilgan ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Jehonatan a Semaian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Matenai a Joiaripin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Usi a Jedaian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Kalai a Salain ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Eber a Amokin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Hasabia a Hilkian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Netanel a Jedaian ikizimin gumazir dapanim.

22-23 Fomira Eliasip ko Joiada, Jonatan, ko Jaduan dughiamin, me ofa gamir gumazibar dapanibar itima, Israelia ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba akinafarir mamin da osiri. Arazir me amizir kam, me bar fomira a gamua iza Darius atrivimin itir dughiamin oto. Ezi Judan Atrivibar Eghaghanibar Akinafarimin aven, me uaghan Livain gumazir dapanibar ziaba osiri. Me fomira osira iza ofa gamir gumazibar dapanim Jonatan, a Eliasipin ovavir borim an dughiamin oto. Ezi dughiar kamin gin me arazir kam ataki.

Me Godin Dipenimin ingangarim isa Livaibagh aningi

24 Egha me Godin ziam fa a minabir dughiamin, Atrivim Devit mikemezi moghin Livaiba ami. Devit a gumazir Godin akam akurim. Ezi Livaiba gumazir bizir pumuningin iti, bizir mam ighiar otevir mam bange, ezi bizir mam me ikarvagha ighiar akuar igharazir mam bange. Ezi Hasabia ko Serebia ko Jesua Katmielin otarim, me ingangarir kam me ganingi.

25 Ezi Matania, Bakbukia, Obadia, Mesulam, Talmon ko Akup, me Godin Dipenimin aven biziba arizir danganibar gari. Danganir kaba Godin Dipenir avinizimin divazimin tiar akabar boroghin iti.

26 Livain kaba itir dughiamin, ofa gamir gumazibar dapanim Joiakim, a Josuan otarim, egha a Jehosadakin igiavotarim. Ezi dughiar kam Nehemia gavmanin faragha zuir gumazim iti. Ezi ofa gamir gumazim Esra, a ikia bar Moses Osirizir Arazibagh fo.

Nehemia Jerusalemin divazir mitiar gavgavim isa God ganidi

27 Ezi Jerusalemin divazim givazima, gumazamiziba iza uari akuvagha Godin ziam fava, divazim isa God ganidi. Dughiar kamin, me Livaiba bar men diazi me iza uari akuvagha, bar akuegha ighiaba banga Godin ziam fe. Me ighiabagh amir dughiamin, Livain marazi itarir kapabar suigha dav sozima, marazi gitan igharagha garibagh ikararai.

28-29 Kamaghin Livain Godin Dipenimin ighiabagh amiba, me Netofan nguibam ko Betgilgal, ko Geba, ko Asmavet ko me uari bagha ingarizir nguibar igharaziba, me dar ikegha iza uari akufa. Nguibar kaba Jerusalemin boroghin iti.

30 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba Godin damazimin zueghamin arazim uarigh ami. Me uaghan arazir kamra, Jerusalemin gumazamiziba ko divazim ko tiar akabagh ami.

31 Ezi ki Nehemia, ki Judan gumazir dapaniba isa divazimin pin itir voroghira zuir danganimin ghuavanadi. Egha ki okoruar ekiar

pumuningin me tuiragha ghaze, me bizir ekiamningin mangi nguibar ekiamin divazimin pin a gighu daru, ighiabar amu God minabam. Ezi okoruar mam agharir guvimin arua ghua, Tiar Akar Bizir Mizirriziba Akurir Danganimin oto.

32 Ezi men gin, Hosaia ko Judan gumazir dapanibar okoruar mamin adarazi zui.

33-35 Ezi ofa gamir gumazir maba men gin ghua sighabagh ivi. Men ziabar kara: Asaria, Esra, Mesulam, Juda, Benjamin, Semaia, ko Jeremaia. Ezi Jonatanin otarim Sekaraia men gin zui. (Ezi Jonatan a Semaian otarim, ezi Semaia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikaian otarim, ezi Mikaia a Sakurin otarim, ezi Sakur a Asapin otarim.)

36 Ezi Sekaraian ikizimin marazi an gin zui. Men ziabar kara: Semaia, Asarel, Milalai, Gilalai, Mai, Netanel, Juda ko Hanani. Me bar moghira ighiabar amuamin gitaba ko marvir igharagha garir aviriba inigha, da sara ghua dagh ikararai. Atrivim Devit, fomira gitaba ko marvir kabanang, a dagh ikararangi. Ezi Godin Arazibagh fozir gumazim Esra, a gumazir kabar faragha zui.

37 Me arua ghua Mozir Pamin Tiar Akamin otogha adidiamin ghuavanaga Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin oto. Egha Atrivim Devitin dipenir ekiam gitagha ghua Dipaba Isir Tiar Akamin oto. Tiar akar kam, nguibar ekiamin aruem anadi naghin amadaghan iti.

38 Ezi Livain okoruar igharazim God minabaghasa, bizir ekiar igharazimin min ghua, agharir kiriamin amadaghan divazimin pin itir voroghira zuir danganim gisin arua zuima, ki men gin zui. Ezi gumazamizir bizir ekiar igharazim nan gin ghua, Tauan Bretba Tuer Danganim gitagha ghua, Divazir Nar Bar Ekiamin oto.

39 Egha e danganir kam ategha ghua, Efraimin Tiar Akam gitagha ghua, Jesanan Tiar Akam gitagha ghua, Osiribar Tiar Akam gitagha ghua, Hananelin Taua gitagha ghua, Gumazir 100pla ikia garir Taua gitagha ghua, Sipsipbar Tiar Akamin tu. Egha uam arua iza Godin Dipenimin aven zuir tiar akar kamin oto. Me tiar akar kam kamaghin a dibori, Uari Akuvamin Tiar Akam.

40 Kamaghin amizi, Livaibar okoruar ekiar pumuning ua Godin Dipenimin danganimin iza, Dipenim avinizir divazimin aven ghua, vaghvagha uan danganibar tuivigha, ighiaba banga God minabi.

Gumazir nan gin izezir kabar tongin, gumazir dapanir igharaziba uaghan iti.

41-42 Ofa gamir gumaziba ko gumazir igharazir kaba, sighabar suigha dagh ivi. Ofa gamir gumazibar ziabar kara: Eliakim, Masea, Miniamin, Mikaia, Elioenai, Sekaraia, ko Hanania. Gumazir igharazibar ziabar kara: Masea, Semaia, Eleasar, Usi, Jehohanan, Malkia, Elam ko Eser. Ezi Jesrahia gumazir ighiabagh amibar gara men faragha zuima, me bar pamtem deravira ighiabagh ami.

43 Dughiar kamin me ofan aviriba God bagha dagh amua bar akonge. Bar guizbangira. Me fo, God me gamizima, me bar akonge. Ezi amiziba ko boriba uaghan bar akonge. Ezi gumazamizir saghon itiba, me dimdiar nigínim ko bar akongezir nigínim barasi.

Gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvasi

44 Dughiar kamra, me Godin Dipenimin aven bizibar arighamin danganimin ganasa gumazir mabagh inaba. Danganir kabar, gumazamiziba dagher faragha azenibar aniziba, ko temer ovizir faragha aniziba, ko men bizir igharazir maba, me da isi God daningam. Me uan azenibar dagheba tuiraghti, da pozir 10plan otoghti, me pozitam isi God daningam, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi mokin. Eghti gumazir kaba ingangarir kam damuam: me gumazamizibar

nguazibar mangi, dagheba inigh mangi, Godin Dipenim dar arigham. Guizbangira, Judaba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar amir ingangarim bagha bar akuegha, navir aghuim men iti. Kamaghin amizi, me ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvaghasa, gumazir kaba amisefe.

45 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Godin Akinafarimin aven itir Arazibar gin ghua, an ziam famin arazibar ingangarim gami. Egha uaghan gumazamiziba Godin damazimin zueghasa, Godin azangsighamin arazim gami.

Ezi gumazir ighiabagh amiba ko Godin Dipenimin tiar akabar garir gumaziba, me uan ingangarim gami. Ingangarir kam fomira Atrivim Devit uan otarim, Atrivim Solomon ko, aning men inazir afeziabar ikizir pumuning ganingi.

46 Bar fomira, Atrivim Devit ko Asapin dughiamin, aning ighiaba batir gumazimning, gumazir onger akar kamin faragha zuiba ingara, ighiaba banga God bagha bar akuegha a minabi. Ezi datirighin men ovavir boriba, gumazir ighiabagh amibar otifi.

47 Serubabel ko Nehemia itir dughiamin, Israelia bar, me dughiabar zurara uan dagheba isa gumazir Godin Dipenimin ighiabagh amiba ko Dipenimin tiar akamin garir gumaziba bagha iza me ganidi. Egha me bizir aghuiba isa Livaibagh anidir arazim, mati me ofaba isa God ganidi. Ezi ofan me Livaibagh aningiziba, me ofan akuar vuem isa Aronin ovavir boribagh anidi, mati Godin Akinafarim mikemezi mokin.

13

Israelia, God gifozir puvatizir gumazamiziba batosi

1 Dughiar kamin gumazamiziba uari akuvazi, Livaiba me bagha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim diborima, me a barasi. Ezi akinafarir kamin migirigiar mam kamaghin migei, Amonia ko Moapia Godin ziam fer gumazamizibar aven izan kogham.

2-3 Ezi Israelia akar akinafarir kamin aven itim baregha, gumazamizir men ameboghfeziaba God gifozir puvatiziba, me me batosi. Egha me ghaze, me ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Akinafarir kamin mingarim kamaghin: Dughiar Israelia Isip ategha izimin, Amonia ko Moapia dagheba ko dipataba me ganingizir puvati. Egha gumazir kaba akam inigha izir gumazim Balam givese, eghti a God mikemeghti a Israelia gasighasigham. Ezi God Balamin akam girazi, a kamaghin mikemezir pu. Puvati. Balam ghaze, God deragh me damuam.

Nehemia bizibar kiri

4 Ofa gamir gumazim Eliasip, me fomira en Godin Dipenimin biziba arighamin danganim akirir ingangarim a ganingi. Ezi Eliasip, a Tobian roroam.

5 Egha Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar mamin iti. Danganir kam, me fomira ghaze, witin ovizir me ofabar amuamiba, ko pauran mughuriar aghuim zuim anidim, ko Godin Dipenimin ingangarim damuamin biziba, ko ofan gumazamiziba God ganidiba, me da isi danganir kam darigham. Ofan kaba, gumazamiziba Godin Akar Gavgavibar gin ghua faragha uan azenibar dagheba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam isa God ganidi. God bizir kaba isa Livaiba ko, gumazir ighiabagh amiba ko, tiar akabar garir gumaziba, ko ofa gamir gumaziba, a me bagha dagh inaba. Ezi Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar kamin iti.

6 Ki Nehemia, ki Jerusalemin itir puvatizir dughiamin, bizir kaba otifi. Ki faragha Atrivim Artaserksisin ganasa uamategha Persian

12:45: 1 Eghaghaniba 25:1-8; 26:12 **13:1:** Godin Araziba 23:3-5 **13:2-3:** Diboboniba 22:1-6

kantrin ghu. Dughiar kamin a
32plan azenibar Babilonin atrivim
iti. Dughiar maba givazima, ki
uamategh Jerusalemin mangasa
atrivimin azai. Ezi a nan amaman-
gatizi ki uamategha ize.
7 Dughiar ki ghua Jerusalemin
otozimin, me kamaghin na migei,
Eliasip Godin Dipenimin avinizir
divazimin aven, danganir ekiar mam
isa Tobia ganingi. Arazir kurar an
amizir kam a bar ikufi.
8 Kamaghin amizi, ki puv atara, To-
bian biziba bar da isa azenimin da
kuni.
9 Egha ki akar gavgavim me
ganingizi, me Godin Arazibar gin
ghua danganir kam gamizi, a Godin
damazimin ua zue. Ezi ki ua me
mikemezi, me Godin Dipenimin aven
ingangarim damuamin biziba ko,
ofa damuamin witba ko, pauran
mughuriar aghuim anidim, me bar
da inigha dar danganibar da ariki.

10 Ki uaghan kamaghin oraki,
gumazamiziba ua dagheba isa Li-
vaibagh anidir puvati. Kamaghin
amizi, Livaiba ko Godin Dipenimin
ighiabagh amir gumaziba, me
Jerusalem ategha dagher azenibar
ingarasa uamategha uan nguazibar
ghue.
11 Kamaghin amizi, ki gumazir
aruabar atara egha men azara,
"Manmagh amizi ia Godin Dipenim
ataghizi a pura iti?" Egha ki Livaiba
ko gumazir ighiabagh amibar diagha
ua me inigha, Godin Dipenimin
izezi, me uamategha uan ingangarim
gami.
12 Ezi Judaba bar, ua uan witba,
ko wainin dipaba, ko olivin boreba,
da tuirazi da pozir 10plan otozi, me
pozir mam inigha Godin Dipenimin
iza, dar arighamin danganim gati.
13 Ezi ki ofa gamir gumazim Se-
lemia ko, Godin Akinafarim gifozir
gumazim Sadok, ko Livain gumazim
Pedaia, me amisevegha ghaze, me
Dipenir kamin aven itir danganir
kabar kirigh an biziba mengam.
Egha ki gumazir mam men akur-
vaghasa anemisefe. An ziam Hanan,
a Sakurin otarim, egha Matanian
igavotarim. Gumazamiziba ghaze,
gumazir kaba arazir aghuibaram
ami, ezi ki me amisefe. Ezi me uan
namakaba bagh dagheba tuiragh da
mengegh da isi me daningam.

14 "O nan God, ni na ginighnigh.
Guizbangira, ki nin Dipenimin ingan-
garim gamua nin ziam famin araz-
ibar kiri. Nan ingangarir aghuimin
akar nin akinafarimin itim, ni a bat-
uegh a gin amadaghan, ki aghua."

15 Dughiar kam, ki Judan gu-
mazamizir mabar gari, me Sabatin
dughiabar wainin oviziba dikava,
da mirmira wainin dipaba isi.
Ezi Judan igharaziba dagheba ko
wainin dipaba, wainin oviziba,
fighin oviziba, ko bizir igharazir
maba sara donkibagh arigha, da
inigha Jerusalemin izi. Ezi Sabatin
dughiamin ki pamtemin me migia
ghaze, "Sabatin dughiamin, gu-
mazamiziba bar bizibagh ivezan
markiam. Ki arazir kamin bar ian
anogoroke."
16 Tairian gumazir maba faragha
uan nguibar ekiamin ikegha
Jerusalemin ize. Egha osiriba ko bizir
igharazir aviriba sara inigha Sabatin
dughiamin Jerusalemin izima, en
gumazamiziba dagh ivese.
17 Ezi ki Judabar gumazir aruabar
atara ghaze, "Ia orakigh! Ia bar
arazir kuram gami. Ia Sabatin
dughiam gamizi, a dughiar kinimin
oto.
18 Ia fo, en inazir afeziaba fomira
arazir kam gamizi, God ivezir ku-
ram isa me ganiga, nguibar ekiar
kam gasighasiki. Ezi datirighin ia
Sabatin dughiam gasighasizir arazir
kam gamuavira itima, Godin adarim
ian ikiavira iti."
19 Egha ki pamtem kamaghin migia
ghaze, "Ia wighba bar Sabat oti-

13:10: Godin Araziba 12:19 **13:12:** Malakai 3:10 **13:15:** Ua Me Ini 20:8-10; Godin Araziba 5:12-14; Jeremaia 17:21-22

vamin dughiam, ia nguibar ekiamin divazimin tiar akaba bar dar kumigh. Sabatin dughiam otivsi, Fraide bar aruem ghuaghirir dughiamra, ia tiar akaba bar dar kumigh, iki mangi Sabat givaghamin dughiamin otogh." Egha ki uan ingangarir gumazir mabav keme, eghti me deraghvira gan gumazibar anogoreghti, me biziba Sabatin dughiamin da inigh da aterіva nguibar ekiamin izan kogham.

20 Dughiar mabar, gumazir biziba amadiba ko gumazir bizibagh ivezamiba, me Jerusalemin izi nguibar ekiamin divazimin azenan daku e mizuamti, e tiar akaba kuam.

21 Ezi ki men gara ghua kamaghin men atara ghaze, "Ia tizim bagha divazimin azenan ikiava akui. Aria, ia mangi. Ia Sabatin dughiamin ua iziti, ki ivezir kuram ia daningam."

Me kamaghin oregha gin ua Sabatin dughiamin izir puvati.

22 Ezi ki gin Livaiba me migia ghaze, "Ia Godin Arazibar gin mangi uari akirigh Godin damazimin zuegh. Egh dughiar ia zueghamim, ia izi divazimin tiar akabar ganti, gumaziba Sabatin dughiamin Godin Akar Gavgavimin gin mangam. Kar, Godin dughiar kamra. Eghti gumazir igharaziba uaghan uan biziba inigh nguibar ekiamin izan marki."

"O nan God, ki nin azai, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi nan arazir aghuim ginighnigh, egh ni uaghan nan apangkufigh deravira na damu."

23 Dughiar kamin, ki uaghan kamaghin gari, Judan gumazir maba Asdotia ko Amonia ko Moapian amizir mabar iti.

24 Ezi men borir maba Asdotian akam gifogha a migei. Ezi marazi nguibar igharazibar akabagh fogha dav gei. Egha me Judabar akam gifozir puvati.

25 Egha ki gumazir kabar atara me misogha marazir dapanir ariziba asiaghariki. Egha ki kamaghin me migei, "Ia arazir kurar kam gami, kamaghin God ia gasighasigham." Egha ki gumazir kabagh amizi, me Godin ziamin akar gavgavim akirigha ghaze, Me uan guiviba isi azenan itir ikizir igharazibar otaribar aningan kogham. Egh uan otariba isi men guivibar aningan kogham. Egh ia uari, ikizir igharazibar amizibar ikian kogham.

26 Ki kamaghin me migei, "Ia ti fo, Israelian Atrivim Solomon, kantrin igharazibar amizibar ikia, egha bizir kam bangin arazir bar kurabar iri. Guizbangira, God bar Solomon gifongegha a gamizi, an atrivimin oto. Egha kantrin igharazibar atriviba bar men tongin, an fofozim bar ekevegha bar me gafira. Ezi, gumaka, a uabi, kantrin igharazibar amizibar iti, ezima me a getuima, an arazir kurabagh ami.

27 E ian arazir kurabar gin mangi ikizir igharazibar amizibar ikiam, egh e tuavir kamin Godin akam batogham. Ia ti, e kamaghin damuan ia ifonge?"

28 Dughiar kam ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, an otarim Joiada, an otaribar mav ikizir igharazir mamin amizimin iti. Amizir kam, an Horonian gumazim, Senbalatin guivim. Kamaghin amizi, ki Joiadan otarim batoghezi, an arav ghugha, ua Jerusalemin itir puvati.

29 "O nan God, ni ofa gamir gumazir kabagh amizir arazir kurar kam ginighnigh. Me ofa gamir gumazibar adarazigh amizi, me nin damazimin mize. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir ni ofa gamir gumaziba ko Livaibagh amizir kam gasighasiki."

30 Arazir kam bangin, ki ikizir igharazibar gumazamizir kurar en

13:23: Ua Me Ini 34:11-16; Godin Araziba 7:1-5 **13:26:** 2 Samuel 12:24-25; 1 Atriviba 11:1-8 **13:28:** Nehemia 4:1

tongɨn itibar biziba batoke. Egha
ofa gamir gumaziba ko Livaiba,
vaghvagha me bagha, kɨ ingangariba
me ganɨngi.
31 Kɨ gumazamizir maba ofa tu-
amin dazibar kuasa me a mɨsefe.
Egha uaghan me da inigh izamin
dughiam amɨsefe. Egha uaghan
dagher faragha azenibar aniziba, ko
iter ovɨzir faragha aniziba, me ofan
mɨn da inigh izasa kɨ me mɨkeme.

"O nan God, kɨ nɨn azai, kɨ amizir
arazir kaba, nɨ dagh nɨghnɨgh deragh
na damu."

Estan Eghaghanim o Esta

Akar faragha zuim

Estan Akinafarimin eghaghaniba, Israelia kantri Persian itir bizir me bativizibar eghaghaniba. Esta uabi Israelian amizim egha ua Persian kantrin atrivimin amuim, o kwinin oto. Kamaghin amizi, Israelian apaniba me misogh me agivasava amima a men akura.

Dughiar bar ekiar Judaba bar ifongezim, me kamagh a dibora ghaze, Purimin Dughiar Ekiam. Ezi akinafarir kam Purimin Dughiar Ekiar kamin mingarim abiki.

Gumazir akinafarir kam osirizim, akinafarir kamin aven dughiatamin Godin ziam bar an osirizir puvati. Ezi ni eghaghanir kamin gan Godin apangkuvim ko an ifongiamra ganam.

Esta Persian kantrin kwinin oto

(Sapta 1--2)

Kwin Vasti atrivimin akam batoke

1-2 Ezi Atrivim Serksisin dughiamin, a Persian kantrin atrivimin iti, egha uan atrivir dabirabir Susan nguibamin itim gapiaghiri, Susa kar Persian nguibar ekiar gavgavim. Serksis 127plan provinsba uaghan dar gari, Indian kantrin ikegha ghua Itiopian kantrin tus.

3 An atrivimin azenir namba 3in dughiam, a uan ingangaribar faragha zuir gumaziba ko, gavmanin gumazir ekiaba isar ekiam bagha men dia. Ezi Persian kantri ko Midian kantrin midorozir gumazir dapaniba ko provinsbar garir gumaziba ko gumazir ekiaba me bar izegha a ko iti.

4 Ezi isar ekiar kam iakinir 6plan iti, ezi Atrivim Serksis uan dagiaba ko dipenimin itir bizir aghuiba gumazamizibar akakasi. Ezi me an bizir bar aghuir ganganir aghuibagh amibar gari.

5 Ezi iakinir 6plan kaba givazima, atrivim uan dipenimin divazimin aven a iti naghin isar ekiar igharazim gami. Susan nguibar ekiar gavgavimin itir gumaziba bar, biziba itiba ko biziba puvatiziba, kar men isam. Me isar kam wan wighin an iti.

6 Me isam gamua itir danganir bar aghuim, gumaziba fomira dagiar agheviba ko ghurghuriba ko bluplaba ko, ongarimin itir zoghuaba ko, dagiar glasin mingariba inigha, nguazim dafegha ghuriar kamin ingari. Egha me isam gamir dughiamin me danganir kam inir ghurghurim ko pighaghevim ghuaragha benir aghuimin a ike. Egha iniba ikezir benir kam, me dagiar akinimin a guragha, silvan ringin aghuibar a gitui. Egha me golin dabirabiba ko silvan dabirabiba tintinibar dagheba apir danganir kamin ada afe.

7 Atrivimin ingangarir gumaziba wain isa golin dikirizir kavin digirir igharagha garibagh inge. Ezi atrivim uan bizir avirimin amodoghin, wain isa gumazir kabagh anigavira iti.

8 Egha Atrivim Serksis kamaghin an dipenimin ingarir gumazibav gei, gumazir wain gifueghavira itiba, wain me daningvira iki. Anogoroziba puvati.

9 Ezi dughiar kamin Kwin Vasti isar ekiam, amiziba baghavira, uaghan atrivimin dipenimin a gami.

10 Ezi isar ekiar kam ikia ghua namba 7in aruemin otozima, atrivim wain amegha mong ongani. Egha uan ingarir gumazir 7plan diazima me a bagha izi. Men ziabar kara: Mehuman ko Bista, Harbona, Bikta, Abakta, Setar ko Karkas.

11 Atrivim Serksis me amaga me migia ghaze, ia mangi Kwin Vasti inigh izi. Kwin Vasti uan kwinin dapanir asuam arugh izi. Kwin Vastin ganganim bar dera, kamaghin ki a isi uan nguibabar aven gumazir ekiaba

1:1-2: Esra 4:6

ko, gumazir nan isamin izeziba bar
men akakaghasa.
12 Ezi ingangarir gumaziba ghua
Kwin Vasti an migirigiabar gun a
migei. Ezi kwin izan aghua. Ezi
atrivim kamaghin oregha an muriam
Kwin Vasti bagha bar moghira an
ikufi.
13 Kar atrivimin arazim, a fo-
fozir gumazibar azara, kar gumazir
faragha zuir dughiabar arazibagh
foziba. A men azaraghti, me gumaz-
ibar dabirabim ko arazir aghuiba a
mikimti, a fogham. Kamaghin amizi,
a fofozir gumazibar diazima me ize,
egh me a mikimti a man arazitamra
kwin damuam.
14 Ezi gumazir kaba bar atrivimin
boroghira ikia, men ziabar kara:
Karsena ko Setar, Atmata, Tarsis,
Meres, Marsena ko Memukan. 7plan
gumazir kaba, me kantri Persia ko
kantri Midian gumazir dapaniba,
egha gumazir ekiar igharaziba me
uaghan me gafira. Ezi atrivim me
baragha men nighnizibar girara zui.
15 Egha a kamaghin 7plan gumazir
kabav gei, “Ki Atrivim Serksis, ki
uan ingarir gumaziba Kwin Vasti
bagha me amada, ezi me ghua bizir
ki a damuasa ifongeziba bagha a
migeima, ezi a nan akam batoke.
Ezi en arazim manmaghin bizir
kam migei? E manmaghira kwin
damuam?”
16 Ezi Memukan kamagh atrivim ko
an gumazir dapanibav gei, “Atrivim
ni orakigh, Kwin Vasti osimtizim
nirarama atizir puvati. An osimtiziba
isa bar nin gumazir dapaniba ko ni
garir provinsbar gumazibagh ariki.
17 Guizbangira, ni garir nguibabar
aven itir amiziba, me bar kwinin
arazir kurar kam baragham. Egh
amiziba kamagh mikimam, ‘Atrivim
Serksis Kwin Vasti migia ghaze
amang an ganam, ezi kwin aghuagha
atrivimin akam batoke.’ Amiziba
uaghan akaba batogh uan pabar
akaba baraghan kogham.
18 Dughiar kamra Persian ko
Midian gumazir dapanibar amuiba
kwin amizir arazir kam baregh, egh
uan paba arazir kamra an gun me
mikimam, egh amiziba akar kurabav
kimiva arazir kurar aviribar amuam.
19 “Ezi atrivim, ni akar ki migeim
gifueghiva, ni akam gumazamiziba
bagh anemadagh kamaghin mikim
suam, ‘Vasti ua izi Atrivim Serksisin
ganan kogham.’ Ni akinafarir Persia
ko Midian araziba aven itim, ni a
inigh arazir kam osirigh. Eghti arazir
kam iki kamaghira ikiam. Egh ni
amizir aghuir igharazitam inighti, a
Kwin Vastin danganim inigh kwinin
iki.
20 Eghti nin akam nguibar ni gariba
bar dar mangighti, amiziba bar uan
pabar akaba baragh men apengan
ikiam, gumazir ziaba itiba ko ziaba
puvatiziba uaghara.”
21 Ezi atrivim uan gumazir da-
paniba ko me migirigiar kam gi-
fonge, kamaghin atrivim Memukan
mikemezi moghin ami.
22 Egha atrivim akinafarim
provinsin a gariba bagha anemada,
egha gumazamiziba migeir men
nguibamin akabar me osiri moghira
me bagha ada osirigha, kamaghin
migia ghaze, “Gumazimra uan
dipenimin itir darazir ko biziba bar
dar dapanimin ikiam.”*

2

Esta kwinin oto

1 Dughiar maba givazima, Atrivim
Serksisin adarim amirazima, a ua
Vasti gamizir arazim giniri, a Kwin
Vasti agivaghti a ua kwinin ikian
kogham.
2 Ezi gumazir nighnizir aghuiba a
ganidiba a koma apiagha kamaghin
a migei, “Ni ti ua bagh amizir igiar
igharazitaba buriam. Me ganganir
aghuiba iki egh uaghan araziba der-
agh.

* **1:22:** Hibrun akam deragha akar otevir kamin mingarim abighizir pu. Gumazir maba akar kam gigha ghaze, “Gumazimra uan amuiroghboribar dapanim, egh a uan danganimin mikimam.”

3 Egh ni uan provinsin ni ativagha
garibar gumazitaba miseveghti, me
amizir igiar aghuiba inigh gavmanin
nguibar ekiar gavgavim Susan izi,
egh me isi dipenir ni amiziba akuvi
naghin me arikigh. Eghti Hegai, gu-
mazir nin amizibar garim,* a de-
ragh men ganam. Eghti amiziba
borem uan mikarzibar aghu egh uari
asingiva, ganganir aghuibar amuam.
4 Eghti ni amizir kabar tav gi-
fongegh, egh tav amiseveghti a Kwin
Vastin danganim iniam." Atrivim
oregha bar akar kam gifonge, egha
kamaghin damuasa.

5 Dughiar kam Susan nguibar
ekiar gavgavimin aven Judan gu-
mazir mam iti, an ziam Mordekai.
Mordekain afeziamin ziam, Jair. Jair
a Simein ovavir borir mam, Kisin
otarim. Mordekai, a Benjaminin
adarazir mav.
6 Ezi faragha Babilonin Atrivim
Nebukatnesar, Judan Atrivim Je-
hoiakim ko Judan marazi inizi me
ghua Babilonin kalabusin ike. Egha
Mordekai inizi a me ko uaghan ghu.
7 Mordekai guivir mam iti, an ziam
Esta, ezi guizin Hibrun akamin an
ziam Hadasa, ezi Esta Mordekain
afeziar dozimin guivim. Ezi an
afeziar dozim uan amuim ko aning
areme, ezi Mordekai Esta inigha uan
borimin miraram a gami. Ezi Esta bar
deragha ganganir aghuim gami.

8 Ezi Atrivim Serksis gumaziba ko
amiziba bagha akam amaga ghaze,
me amizir igiar aviriba inigh Susan
nguibamin izi. Ezi me amizir igiaba
inigha iza uaghan Esta inigha ize. Me
Esta isa atrivimin dipenimin amiz-
iba itir danganimin aneti. Ezi Hegai
amizibagh ativagha men gari.
9 Hegai Estan garima a bar de-
razima a bar a gifonge. Kamaghin
amizi, a mikarziba adir borem ko
dagher bar aghuiba Esta ganingi.
Egha amiziba itir dipenimin dan-
ganir faraghavira itim, an a isa Esta
ganingi. Egha atrivimin dipenimin
7plan amizir igiaba amisevezima, me
Esta ko ikia deragha a gami.

10 Mordekai faragha Esta migia
ghaze, an atrivimin dipenimin mangi
kamaghin mikiman kogham, a Judan
amizim.
11 Dughiaba bar Mordekai amiziba
itir dipenimin divazimin tiar akam
garuavira iti. A Estan ikirimirim
gifoghasa a manmaghiram amua iti.
Egha a uaghan foghasa bizir tizimra
Esta bativam.
12 Azenir vamiran aven, me
amizibar mikarziba akiraghasezima
men ganganiba bar dera. Iakinir
6plan me mean tememin apongezir
boremin amizibar mikarziba aghefi.
Egha iakinir 6plan igharazibar me
borer mughuriar aghuim zuimin
me aghefi. Bizir kabar gin me
guivir igiaba vaghvagha me isa ghua
Atrivim Serksisin akakasi.
13 Egh dughiar amizim atrivimin
dipenimin mangasava amim, uabi
ifongezi moghin uabi asingigh
atrivimin dipenimin mangi.
14 Amizir atrivim bagha zuim,
a guaratizimin iki mangiti aminim
dutugham. Eghti amimzaraghan
me a inigh mangi amizibar dipenir
igharazimin Sasgasin dafarim
datigham. Sasgas, an atrivimin
amuir dozibar dipenimin garir gu-
mazim. Amuir kam uam atrivim
bagh mangan kogham. Atrivim
a gifueghiva an ziam diborogh an
diaghtima a mangam. Tuaviba ua
puvati.
15 Ezi datirighin Esta mangi
atrivimin ganamin dughiam oto.
Esta Abihailin guivim, Abihail a
Mordekain afeziar dozim. Mordekai
ua bagha Esta inigha uan borimin
mirarama a gami. Gumaziba bar
Estan gara bar a gifonge. Esta

* **2:3:** Hegai atrivimin amuibar ganamin ingangarim iti. Ezi Serkisin atrivir dughiamin, atriviba amuir aviribar ikia egha amuir doziba sara iti. Atriviba uan amuir doziba isa dipenibar da arizi, ingangarir gumazir maba men gari. Me ingangarir gumazir kaba men amuiba ko daku me gikararangan me atiatigha men turiar oviziba bar dar ghore. **2:6:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10

ghua atrivimin garir dughiamin a uan ifongiamin gin ghua uabi asingizir pu, puvati. An amizibar garir gumazim Hegai, a mikemezi korotiabaram aghui.

16 Ezi dughiar kam Serksis atrivimin iti 7plan azeniba. Azenir kamin iakinir namba 10 me a dibora ghaze Tebet, me an Esta inigha atrivim bagha zui.†

17 Ezi atrivim amizir igharazibar aghuagha Esta bar a gifonge. A Estan garima an amizir igharaziba bar me gafiragha, an ganganiba bar dera. Amizir igiar igharaziba Estan min atrivimin dighorim kuarizir pu. Kamaghin amizi, atrivim kwinin dapanir asuam an dapanim garu. Ezi Esta Kwin Vastin danganim inigha kwinin oto.

18 Egha Atrivim Serksis Esta kwinin otozir bizim bagha isar ekiam diboro. Egha uan gumazir dapaniba ko ingangarir gumazir dapanibar dia, eghti me isar ekiar kam bagh izam. A ghaze, "Nan kantrin itir gumazamiziba dughiar kamin avughsam." Egha atrivim uan bizir aviribar amodoghin, bizir aghuir aviriba isa gumazamizibagh aningi.

Mordekai atrivimin akurazima an osimtizim inizir pu

19 Ezi dughiar kam me amizir igiaba ua me akufa. Ezi dughiar kamra,‡ atrivim Mordekai amisevezima an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mamin iti.

20 Mordekai faragha kamaghin Esta migia ghaze, ni gumazitam mikiman marki, egh suam, ni Judabar amizim. Ezi Esta an akamin mirara ghu, egha Mordekain akaba baragha dar gin zui, kar a zurarama amir arazim.

21 Mordekai, Atrivim Serksisin ingangarim gamir dughiamin, gumazir pumuning adarim atrivimin ikia a misueghti an aremeghasa akam misoke. Aningin ziamning, Biktana ko Teres. Gumazir kamning atrivim itir danganimin tiar akamin garir ingangarim gami.

22 Ezi Mordekai aningin migirigiar kam baregha ghua Kwin Esta mikeme. Ezi Esta kamaghin oregha migirigiar kam isa atrivim ganingigha, ghaze, kar Mordekain akurvazim ni bagha izi. Ezi atrivim fo, Mordekai akar kam baraki.

23 Me akar aning mikemezimin mingarim gifoghasa amuvira ikia, egha a gifo a guizbangira. Egha me tememin aning agurazima aning areme. Egha atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Bizir otozir kam, e uan gavmanin akinafarimin aven eghaghanimin min an osirigh." Ezi me atrivimin damazimin a mikemezi moghirama ami.

Haman Judabagh asighasighasa

3

(Sapta 3--5)

Haman Judaba kuvarimasa akam misoke

1 Egha gin Atrivim Serksis gavmanin faragh mangasa gumazir mam amisefe, an ziam Haman, Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav.

2 Egha atrivim ingangaribar faragha zuir gumazibav gia ghaze, me Haman bagh teviba apiriva an ziam fam. Me bar moghira atrivim mikemezi moghin ami, ezi Mordekai uabira puvati. Mordekai bar moghira Haman bagh teviba apiran aghua.

3 Ezi atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir igharaziba ganigha kamaghin an azara, "Ni tizim bagha atrivimin migirigiabar gin mangan aghua?"

4 Dughiar aviribar me Mordekain arazir kam bagha a migei, ezi Mordekai men akaba baraghan aghua. Mordekai kamaghin me migia ghaze, "Ki Judan adarazir gumazir

† **2:16:** Iakinim Tebet, a en namba 10in iakinim Oktoban min iti. ‡ **2:19:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deravira bigha migeir puvati.

mam, kamaghin ki Haman bagh uan
tevimning apirighan kogham."* Ezi
ingangaribar faragha zuir gumaziba
Mordekain migirigiar kamin gun
Haman mikeme. Kamaghin me gan
foghasa, Haman ti Mordekai ateghti
a kamaghira damuam, o puvatigham.
5 Ezi Haman gari Mordekai a bagha
teviba apiri puvatigha an ziam feir
puvati, ezi an a bagha an muriam bar
an ikufi.
6 Haman gin kamaghin fo,
Mordekai a Judabar mav, kamaghin
a Mordekai gasighasighasa akam
misoke. Mordekai uabira puvati.
Haman tuavitam ginighnigh egh
Judan Persian kantrin itir darazi
bar moghira me misueghti me
arighireghasa nighnisi.
7 Dughiar kam Serksis atrivimin
itima an namba 12 azenir kamin
iakinir farazim Nisan, Haman
ghaze, me satu gikararang egh
iakinim ko dughiar aghuir Judabagh
asighasighamim gifogham. Me
ikararegha givagha kamaghin fo,
namba 12 iakinim Adar,† an dughiar
namba 13in, Haman Judabagh
asighasigham.
8 Egha Haman ghua kamaghin
atrivim migei, "Gumazamizir
igharazibar marazi nin kantrin
nguibaba tintinibar dar aven iti.
Egha kagh iti darazi amir araziba me
ko dagh amir puvati. Me bar ighara,
egha atrivimin arazibar gin zuir
puvati. Kamaghin ni me ateghti me
ikivira ikiti, bizir kam nin akuraghan
koghti, nin kantri deragh mangan
kogham.
9 Ore atrivim, ni ifuegh akam
gumazamiziba bagh anemadaghti,
me bar gumazamizir kabav sueghti
me arimighiregh. Ki guizbangira
ni migei, ni ifueghiva akam gu-
mazamiziba bagh anemadaghti,
me gumazamizir kabav sueghti me
arighiregh. Ki guizbangira ni migei,
ni kamaghin damighti ki 10 tausen
silvan dagiaba isi nin dagiar dipenim
datigham, eghti me dagiar kabar
atrivimin ingangarir kam damuam."
10 Atrivim Serksis dafarim gazuir
ringin mam iti, ringin kam atrivimin
ziam ko nedazim an ikia egha an
arazir an amiba gavgavim dagh
anidi. Ezi atrivim migirigiar kam
baregha ringin kam suegha Judabar
apanim gamir gumazim Haman
ganingi.
11 Egha atrivim a migia ghaze, ki
ifonge dagiaba ateghti da iki. Bizir
tizim ni gumazamizir kabar amusi, a
dera ni puram a damu.
12 Ezi iakinir faragha zuimin
dughiar namba 13in, Haman gu-
mazir atrivimin akinafariba osiribar
diazima me izi. Ezi a uan migirigiaba
bar me mikemezi me a mikemezi
biziba bar ada osiri. Me Atrivim
Serksis garir nguibar kaba, me bar
me bagha men nguibabar akabar
me osirir arazimin min da osiri.
An akinafariba gumazir dapanir
ekiaba ko provinsbar garir gumazir
dapaniba ko nguibabar garir gu-
mazir ekiaba bagha da osiri. Ezi
akinafariba bar Atrivim Serksis
dafarim gazuir ringin ababanim
dar iti. Ringin ababanir kam kam-
aghin akagha ghaze, atrivim uabi
akinafarir kaba osiri.
13 Ezi gumazir akinafarir kaba
inigh mangamiba, me dikavigha
atrivim garir nguibar kaba bar
adar ghu. Akinafarir kaba bar
kamaghin migia ghaze, "Adarin
iakinimin namba 13in dughiamin
ia Judan adarazi bar me misueghti
me arimighiregh. Gumazir igiaba
ko, gumazir ghuriba ko, amiziba
ko, boriba dughiar kamra bar me
kuavaremegh, egh men apangkuvan
marki. Dughiar kamra bar me

* **3:4:** Haman, a Agakin adarazir mav, Agak, a Amalekian gumazim. Ezi Amalekia me Judabar apanim gami. Kamaghin amizi, Mordekai a bagh tevimning apiran aghua. Ni Ua Me Ini 17:8-16 ko Godin Araziba 25:17-19in gan. † **3:7:** Iakinim Nisan, a en iakinimning Mas ko Eprilin min iti. Ezi Adarin iakinim a en iakinimning Februari ko Masin min iti. Kamaghin amizi, Haman damuasa migeir bizim bagh mizuam mangiti namba 11 iakinim otoghti an a damuam.

kuavaremegh egh bar men biziba inigh.
14 Eghti gumazir dapaniba provinsba bar dar aven itir gumazamiziba bagh akinafarir kam diponti, me bar moghirama a baragh. Eghti dughiar kam otivti, me maghirama Judabav soghti me arimighiram."
15 Ezi gumazir akinafarir kam inigha zuiba, me zuamira ghua kantrin kamin nguibaba bar a adagh arui. Egha me Susan nguibar ekiamin uaghan akinafarimin akam akuni, ezi gumaziba bar oraki. Ezi atrivim ko Haman, uaningra ikia wain apava uaning migiava eghari. Ezi Susan itir gumazamiziba migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha nighnighava avenge.

4

Mordekai uabin akurvaghasa Estan azangsisi

1 Mordekai kamaghin oregha bar atiatingi. Kamaghin a uan korotiaba abigha bar oseme. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim isa uan dapanir arizim gaghui, egha tuavir kamin men akaghasa, a bar oseme. Egha a nguibar ekiamin aven arua pamten azirakar ighiabagh ami.
2 A ghua atrivimin dipenimin tiar akamra tu, egha aven ghuzir puvati. A fo, gumazim aven mangisi, azirakar korotiar bibiziba aghuigh, aven mangan kogham.
3 Ezi dughiar kam atrivimin akinafarim kantrin kamin provinsba bar a dar ghuzi me oraki, ezi Judan gumazamizibar naviba bar osemezi me pamten diava arava azir ighiabagh ami. Me arava daghetam apir puvati. Egha Judan gumazamizir aviriba azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim gakui.
4 Ezi Estan ingangarir amiziba ko an garir gumaziba a bagha ghua Mordekai amir arazibar gun a migei. Ezi Kwin Esta digavir kuram gamigha osemegha nighnighava avenge. Egha a korotiar maba Mordekai bagha da amaga danganir uari akuvimin ghaze, an azirakar korotiar maba suegh egh korotiar aghuir kabar aghuigh. Ezi Mordekai ada inian aghua.
5 Kamaghin Esta Hatakin diazi an a bagha izi. Hatak ana amizibar garir gumazir mam, atrivim faragha Hatak amisevegha ghaze, a Estan ingangarim damuam. Hatak izezima, Esta anemaga ghaze, ni mangi nguibar ekiamin tiar akamin Mordekai batogh. Egh an azaragh deragh fogh, a manmaghsua arazir kabagh ami?
6 Ezi Hatak nguibar ekiamin tongin atrivimin dipenimin tiar akamin ghua Mordekai bato.
7 Ezi Mordekai bizir Haman mikemeziba ko a gamiziba ko, Judaba ovengeghti, dagiar Haman mikemezir moghira gavmanin dipenim datighamba, bar dar gun Hatak mikeme.
8 Egha akinafarir me Susan nguibar ekiamin osirigha provinsba bar dar amadaziba, Mordekai dar mam inigha Hatak ganingi. Akinafarir kam Judan gumazamizibagh asighasighamin migirigiaba an iti. Egha Mordekai a migia ghaze, akinafarimin mingarim Esta gegharagh a mikemegh. Hatak Esta mikemeghti a mangi uan gumazamiziba bagh atrivim gaghoniva kamaghin an azaragham, a Estan adarazir apangkuvighti me ovengan kogham.
9 Ezi Hatak uamategha ghua bizir Mordekai a mikemeziba, bar adar gun Esta mikeme.
10 Ezi Esta Mordekai bagha migirigiam uam Hatak ganingizi an a inigha ghua Mordekai ganingi.
11 A ghaze, "Atrivimin akar dikirizir gavgavim kamaghin iti, gumazamiziba bar a gifo. A ghaze, ni tina pura uan nighnizimin atrivimin gansi, tiar akar aven itimin mangighan kogham. Bar puvati. Ni kamaghin damigh ni ovegham. A uabi nin diaghti ni mangiva an ganam. Tuavir vamira kamagh iti, ni aven mangiti

atrivim nin ganigh uan golin atrivir fidizim feghti, ni oveghan kogham. Ezi datirighin, atrivim nan diazi ki an ganasa aven ghuzir puvatizi iakinir vamira gifa."

12 Ezi Mordekai Estan migirigiam baregha,

13 a ikaragha nighnizim a ganiga kamaghin a migei, "Ni ghaze, ni atrivimin dipenimin iti, egha ghaze ni deraghvira ikiam. Ni Judaba en min uaghan mizazim iniam.

14 Ni aghumra kamaghin uabin asugh ikitima, akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham.* Ni oveghti nin afeziamin adarazi uaghan givagham. Eghti tina fogham? Ni ti tizim bagha kantrin kamin kwinin oto? Ni kwinin otozir bizir kam, ka ti dughiar aghuir nin adarazi osimtizimin iti, ezi kar men akurvaghamin dughiar aghuim."

15 Ezi Esta a bagha kamaghin akam uam anemada,

16 "Ni mangi Judan Susan nguibamin itiba bar me inigh me akuvagh, egh kamaghin damu. Ia aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba, ataghiragh na bagh nighnigh. Eghti ki uan ingangarir amiziba ko e uaghan kamaghira damuam. Eghti bizir kamin gin, ki atrivim bagh mangam. E fo, ki mangamin arazir kam, kar ki atrivimin akar dikirizir gavgavim abigham. Egh ki kamaghin damigh ovengsi ovegham, akaba pu, a dera."

17 Ezi Mordekai atrivimin dipenimin tiar akam ategh ghua Esta a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami.

5

Esta, atrivim ko Haman isar ekiam bagh mangasa, atrivimin azangsisi

1 Ezi Esta 3plan dughiabar dagheba ta. Egha bizir kamin gin a uan kwinin korotiaba aghuigha ghua atrivim iti naghin divazimin boroghin tughav ikia, atrivim apiaghiri naghin gari. Kar atrivim itir danganir ekiam. Ezi atrivim uan dabirabim gaperaghav ikia tiar akamin azenan gari.

2 Egha a gari, Kwin Esta azenan tughav ikia egha atrivimin nighnizim gekuigha uabi mikini, ezi a bar a gifonge. Egha atrivim uan golin atrivir fidizim Estan akuigha anemadazima, Esta izava an ruaghatevimin suira.

3 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, "Kwin Esta, manmaghin amizi ni na bagha izi? Ni bizitam gifuegh na bagh izi egh na mikim, eghti ki, ativagha garir nguibamin biziba, ki tongira da abighiva egh akuatam ni daningam."

4 Ezi Esta an akam ikaragha ghaze, "O atrivim, datirighin dimangan ki isar mam ni bagh a damuam. Eghti ni ifueghiva, ni ko Haman isar ekiar kam bagh izasa ki nin azangsisi."

5 Ezi atrivim akar kam gifuegha, Haman bagha akam amaga ghaze, a zuamira izeghiva aning Estan isamin mangiva an azangsizir bizim damuam. Kamaghin amizi, atrivim Haman ko Estan isam bagha ghu.

6 Egha isamin me wain apa ghua, atrivim ua Estan azara, "Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, na mikim. Eghti nguibar ki ativagha garim ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam."

7 Ezi Esta a ikaragha ghaze,

8 "Atrivim, ki ti nin damazimin derazi ni na gifonge, egh ni nan azangsizimin gin mangisi ifongeghti, Atrivim ki uam nin azangsisi, ki gurumzaraghan isar igharazim ni ko Haman bagh uam a damuam. Ki kamaghin ifonge, gua gurumzaraghan isar kamin ua izam. Dughiar kamin bizir ki ifongegha ni mikimasava amim, ki ni mikimam."

4:14: Jon 12:27 * **4:14:** Estan akinafarimin aven me Godin ziam diborozir puvati, ezi migirigiar otevir kam, "akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham," an akar isin zuimin min iti. A kamagh mikimasa, "God tuavir igharazitam batoghti a en akuragham."

Haman Mordekai misueghti an aremeghasa tuavim akiri

9 Ezi Haman dughiar kamin dagher danganim ategha bar akuegha navir amirizimin zui. Egha a ghua Mordekain garima an atrivimin dipenimin aven zuir divazimin tiar akamin min aperaghav iti. Egha tong dikavigha Haman gifuegha dughiam a ganidir puvati. A tong an atiatir puvati. An ganganir kam Haman gamizi an nighnizim ikuvizi a bar a basemegha puviram atari.

10 Egha Haman pura uan osimtizim abiragha uan dipenimin ghu. Egha uan namakabar diazi me izi, ezi a uaghan uan amuim Seres mikemezima a uaghan me ko iti.

11 Ezi me otivigha givazima Haman men damazimin uabira uan ziam fe. Egha me migia ghaze, ki dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko, borir aviriba iti. Egha ghaze, atrivim na isa pin na atigha ingangarir ekiam na ganingi. Ezi ingangarir gumazir igharaziba bar nan apengan iti.

12 Egha Haman ua kamaghin migei, "Kwin Esta, uabi isar ekiar mam gamigha gumazir igharazitamin diazir puvati. An atrivim ko narara inabazima ga ghu. Egha ghaze, guarara gurumzaraghan mangi a ko ua damam.

13 Egha ki Judabar adarazir gumazim Mordekain garima, an atrivimin dipenimin tiar akamin aperaghav iti. Ezi nan muriam a bagha bar ikufi. Ezi ki nighnizi, bizir aghuir ki mikemezi kaba pura biziba."

14 Ezi Hamanin amuim Seres ko, an namakaba nighnizir mam batogha ghaze, "Ni nighnigh osiman marki. Ni gumazibav kemeghti, me temer ruaritam asaragh, eghti an ruarim 20 mitan tugh. Eghti ni gurum bar mizaraghara mangi atrivim mikemegh egh Mordekai inigh an firim dafagh an eguraghti an aremegh. Ni kamaghin damigh, navir amirizim inigh mangi damam." Haman migirigiar kam gifuegha gumazibav kemezi, me Mordekai guasa temer mam asara.

Judaba deravira ikiamin tuavim bato

6

(Sapta 6--10)

Atrivim ziar ekiam isa Mordekai ganingi

1 Ezi dimagarir kamra atrivim deravirama akuizir puvati. Egha akinafarimin aven eghaghanir bizir an kantrin otivizi me osiriziba bagha me migei, eghti me da inigh izi a bagh dar ponam.

2 Egha me Biktana ko Teresin eghaghanim dibori, aning atrivimin danganir a itimin garir gumazimning. Gumazir kamning atrivim misueghti an aremeghasa tuavir mam bato. Ezi gin Mordekai aningin nighnizim gifogha aningin gun mikeme.

3 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, "E bizir aghuir manamra Mordekai amizir ingangarir kam bagha a ikara?"

Ezi gumaziba kamaghin migia ghaze, "E bizitam guizbangira a ganingizir puvati."

4 Ezi atrivim kamaghin men azara, "Nan ingangarir gumazitaba dipenir kamin iti, o puvati?" Ezi bar datirighira Haman atrivimin dipenir tiar akamin azenan tughav iti. An atrivimin azaragh egh mangi Mordekai temer a kuazazimin an firim dafagh a guasa. Kamaghin Haman uabi atrivimin dipenimin divazimin aven izi.

5 Ezi ingangarir gumaziba an ganigha kamaghin atrivim migei, "Haman izegha givagha ni mizua kagh iti. A nin ganasa." Ezi atrivim ghaze, a inigh aven izi.

6 Ezi Haman aven izima atrivim a migia ghaze, "Gumazir mam iti, ezi ki ziar ekiam a daningasa. Egha ki fozir pu, ki bizir aghuir manatam a daningam. Ezi nin nighnizim, ki manmaghiram a damuam?"

6:2: Esta 2:21-22

Ezi Haman uabira uabi ginighnigha ghaze, “Atrivim tinara bizir aghuir kamin a damuam? Ua gumaziba puvati, kar kirara.”

7-8 Egha Haman kamaghin atrivimin akam ikara, “Ni mikimti, me korotiar ni uabi azuim inigh mangi gumazir kam darugh. Egh ni uan hoziar mam inigh, atrivimin dapanir asuam isi hoziamin dapanim uaghan anesingigh.

9 Egh ni uan ingangarir gumazir faragh zuitam a miseveghti, a gumazir kam nin korotiamin anesingam. Eghti gumazir kam hoziam daperaghti, nin ingangarir gumazir kam a inigh nguibar ekiamin danganir uari akuvimin mangi. Egh aning mangamin dughiam ingangarir gumazim kamaghin dim mikim, ‘Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gan!’ ”

10 Ezi atrivim akar kam baregha Haman migia ghaze, “Bar dera! Ni zuamira mangi korotiam ko hoziam inigh, egh ziar ekiam Judabar gumazim Mordekai daningigh, a gumazir nan dipenir tiar akamin ingarim. Egh bizir ni mikemeziba, ni bar dar amigh.”

11 Ezi Haman atrivimin korotiam inigha iza Mordekai garu. Ezi Mordekai hoziam gaperazi Haman a inigha ghua nguibar ekiamin uari akuvi naghin ghu. Aning ghuavira ikia Haman kamaghin gumazibar dia ghaze, “Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gan!”

12 Aning kamaghin amigha givagha, gin Mordekai uamategha atrivimin ingangarim bagha ghu. Ezi Haman bar aghumsigha navim bar a basemezi, a uan guam avaragha ara uan dipenimin ghu.

13 Egha a uan amuim ko namakaba bizir a bativizibar gun bar me mikeme. An amuim ko an namakar fofozir aviriba itiba, me kamaghin a migei, “Datirighin nin ziam ko gavgavim Mordekai ni dama a iniasa. A Judan gumazim, ni anebinsi damuva avegham. A ni dikabiragh ni agivagham. Eghti ni puram an guraghav ikiam.”

Esta Hamanin gun atrivim migei

14 Egha me uariv giavira itima, atrivimin dipenimin aven ingarir gumaziba otifi. Egh Haman inigh Estan isam bagh zuamira mangasa.

7

1-2 Ezi kar namba 2in dughiam atrivim ko Haman ghugha Esta koma api. Me wain apa egha daghemin tongin atrivim uam Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, ni na mikim. Eghti, nguibar ki ativagha garim, ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam.”

3 Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki nin azangsisi, nin ifongiam nan azangsizimin ikiti, ni nan azangsizim ikaragh. Ezi nan azangsizimra kara, ki ko nan adarasi, e ovengan ki aghua. E angamira ikiasa.

4 Ki kamaghin oraki, gumazir mam ki uan adarazi ko e misueghti e aremeghamin tuavim atigha gifa. Me bar e kuavaremeghasa. Egh me ki uan adarazi ko e isi, pura kalabuziar amiziba ko gumazibar min ikisi, e iniam, eghti ki ni mikimamin akaba puvatigham. Ki osimtizim ni daningan aghua. Ezi me bar e kuvarimasa, kamaghin ki bizir kamin gun migei.”

5 Ezi Atrivim Serksis kamaghin oregha Estan azara, “Tina atiatiba puvatigha, ni migeir bizir kabar amuti da otivasa. Ezi gumazir kam managh iti?”

6 Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Ki Haman migei. A en apanim damu egh e gasighasighasa.” Ezi Haman, Atrivim Serksis ko Kwin Esta, aningin guamningin bar aguaghfagha bar atiatingi.

7 Ezi atrivim puvira atara dikavigha pura dagher dakozim ategha azenan ghua uan dipenimin divazimin aven itir plauan azenimin ghu. Guizbangira Hamanin ganganim, atrivim bizir kam bagh osimtizim a daningam. A ua bagh Kwin Esta mikimiva a gaghorasa. A ghaze, an apangkuvim nan iki, egh atrivim na bagh mikimti, a na gasighasighan kogham. Kamaghin a dipenimin aven ikiavira iti.

8 Egha a bar osemegha dakozir Esta aperaghav itimin uabi ekunigha uabin akurvaghasa Esta gaghori. Ezi datirighira atrivim azenimin ikegha aven iza kamaghin ganigha, pamten tuaragha migei, "Gumazir kam ti nan dipenimin nan damazimin arazir kurabar kwin damuasa?"

Atrivim mikemezi, an ingangarir gumaziba maghira iza, Hamanin guam avara, arazir kamin me gumaziba bar men akaghasa, atrivim Haman misueghti an aremegham.

9 Ezi atrivimin dipenimin ingangarir gumazir mam an ziam Harbona, a kamaghin migia ghaze, "Haman temer akinir mam uan dipenimin boroghin anesara. Ezi an ruarim 20 mitan tu. A Mordekai dafagh aneguasa ingarizir bizim, gumazir fomira atrivimin akurazima an ovengezir puvatizim."

Ezi atrivim akam amaga ghaze, "Ia mangi Haman isi temer akinir kamin an firim dafagh aneguraghti, an aremegh."

10 Ezi me Haman inigha, a Mordekai aguasa asarazir tememram Haman agura. Me kamaghin amigha givazima atrivim navir amirizim isi.

8

Atrivim Judabav gia ghaze, me uan apanibar midoroziba ikarvagham

1 Ezi Judabar apanim Haman ovengezir dughiamra, Atrivim Serksis an dipenim ko an biziba bar ada isa Kwin Esta ganingi. Ezi Esta atrivim migia ghaze, Mordekai na ko e ikizir vamira, a kamaghin atrivim mikemezi Mordekai iza atrivimin guamin tu.

2 Ezi atrivim uan dafarimin ring suegha a isa Mordekai ganingi. Ringin kam atrivimin ziamin ababanim an iti. Ringin kamra Haman faragha uan dafarim garisi, ezi atrivim a inigha, Mordekai ganingi. Ezi datirighin Esta Mordekai a misevezima, a Hamanin dipenim ko an biziba bar dagh ativagha dar gari.

3 Egha gin Esta atrivim bagha ua ghugha, an dagarimningin boroghin iri, egha azia temeriba ira iti. Egha a gumazir arazir kurar kam gamiziba bagha atrivimin azangsisi, eghti an apangkuvim iki me mikemeghti me uam arazir kurar Haman Judabar amuasa mikemezim damuan kogham.

4 Ezi atrivim uan golin atrivir fidizim isa Estan amadazima, a dikavigha ghaze,

5 "Atrivim, ki ua nin azangsisi, nin ifongiam nan azangsizimin iki, egh ni na gifongegh, egh ni nan akam gifongeghti, ki nin damazimin deragham, kamaghin ni nan azangsizim ikaragh. Egh akinafarir gavgavitam osirigh egh uan nguibar ekiaba bagh ada amadagh. Eghti me fogham, Haman a Agakin adarazir mav, a Hamedatan otarim, a Judabagh asighasighamin nighnizir kam me anetegh a damuan marki.

6 Osimtizir kam nan adarazi bativan ki bar aghua. Egh me nan adarazi bar me gasighasighti, nan dabirabim manmaghin deragh ikivira ikiam?"

7 Ezi Atrivim Serksis kamaghin Kwin Esta ko Judabar gumazim Mordekai migei, "Gua fo, Haman Judabagh asighasighasava amima, kamaghin ki tememin anegurazima an areme. Ezi ki an biziba bar da isa Esta ganingi.

8 Ezi datirighin guarara uan ifongiamin gin mangi akatam osirigh uan adarazi Judaba, me bagh anemangisi anemang. Gua akinafarim

osiriva nan ziamin gavgavim ko nan
ringin itir nedazim isi akinafarimin
porogh, eghti nin akaba gavgavim
adar ikiam. Gumazamiziba bar fo,
akinafarir nan ringin nedazim itim,
tav anebighan gavgaviba bar pu-
vatigham."
9 Ezi Mordekai atrivimin akinafariba
osirir gumazibav keme. Ezi me
akinafariba osirigha da isa Jud-
aba ko, gumazir dapanir ekiaba
ko, nguibar ekiabar garir gumazir
dapaniba ko, 127plan provinsbar
garir gumazir ekiaba, provinsin kaba
da Indian provinsin ikegha ghua
Itiopian provinsin tu, me me bagha
vaghvagha da amada. Mordekai
osirir gumazibav gia ghaze, ia da
osiriva men nguibabar akabar me
osirir arazimin akaba vaghvagh me
bagh da osirigh, egh uaghan Judaba
migeir akamin me bagh osirigh.
Mordekai amir bizir kam, a iakinir
namba 3 an ziam Sivan, an 23
aruemin oto.*
10 Egha Mordekai atrivimin
ziamin akinafariba osirigha givagha,
atrivimin ringin nedazimin dar
poke. Egha gumazir akinafariba
inigh mangamiba, me hoziar aghuir
atrivimin ingangarimram amiba
inigha, akinafarir kaba inigha
zuamira nguibaba bar dar ghue.
11 Ezi akinafarir kabar osiziribar
averiabar, atrivimin akar gavgavim
dar iti. Da kamaghin migia ghaze,
nguibar an ativagha garibar aven,
Judaba ko misoghsi izi uari uari
akiriva uari bagh gan, egh uarir
akurvagham. Eghti atrivim garir
nguibabar dar midorozir gumazir
manaba, me iziva Judaba misoghsi
izити, atrivim Judabar amaman-
gatigham. Eghti me uan ifongiamin
gumaziba ko, amiziba ko, boriba ko
misogh me agivagh men biziba bar
ada iniam.
12 Egha Haman faragha Persian
nguibar ekiamin akar kam akiri,
iakinir namba 12, an ziam Adar, an
aruer 13in, a Judabagh asighasighasa
dughiar kam ati. Ezi bizim ua raghiri,
ezi dughiar Haman atizir kamra,
Judaba uan apanibav sogham.
13 Ezi akinafarir kam a atrivimin
akar dikirizir gavgavim an iti, egh
bar moghira nguibabar mangam,
eghti gumazamiziba bar oregh
fogham. Eghti Judabar apaniba
izi, me misoghamin dughiam, akar
gavgavim uaghan men amaman-
gatigha ghaze, Judaba uaghan men
midorozim ikarvagham.
14 Ezi atrivim migeima gumazir
akinafariba inigha zuiba atrivimin
hoziabagh apiagha ivemara bar
zuamira ghue. Egha me akar
gavgavir kam bar Susan nguibar
ekiamin aven uaghan anekuri.
15 Ezi me Mordekai atrivimin ko-
rotiar ghurghurim ko blupla a garu.
Egha inir pighaghevir ruarir mam
uaghan a garu. Egha gin atrivimin
dapanir asuar aghuim a garu. A uabi
asingigha atrivimin dipenim ategha
azenan zui. Ezi Susan gumazamiziba
an ganigha bar akuegha pamten di-
ava arai.
16 Ezi Judabar naviba derazima me
amiragha iti. Me bar moghira bar
akuegha fo, me uan apanim abiragha
gifa.
17 Ezi nguibaba ko provinsba bar
dar aven atrivimin akar gavgavim
otozi Judaba bar a baraki. Egha Jud-
aba bizir kam bagha, dughiar kamin
isar ekiam gamigha avughsa ikia apa
bar akuegha iti. Ezi Judabar azenan
itir gumazir aviriba atiatigha iza men
tongin ikia Judabar min otiva Jud-
abar arazibar gin zui.

9

Judaba uan apanibagh asighasiki

1 Adarin iakinimin, an aruer
namba 13 oto. Dughiar kamra
atrivim faragha akar gavgavim
kamaghin anetigha ghaze, apaniba
Judabagh asighasigh me abiraghasa.
Ezi puvati, dughiar kam otozi Judaba

* **8:9:** Judabar kalendan iakinir namba 3 Sivan, kar Pentikosin dughiam. Ezi en iakinimin dughiar kam kar Mei ko Jun.

ua raghirigha me gasighasigha me gafira.
2 Dughiar kamin atrivim garir provinsbar aven itir nguibaba, Judaba bar dar aven ikia uari akufa. Egha uan apanibar midoroziba ikarvaghasa uariv gia egha biziba akira iti. Ezi atrivim garir nguibabar gumazamiziba bar Judabar atiatigha bizitam me damuan ibura.
3 Egha provinsba garir gumazir dapaniba ko, gumazir aruaba ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, atrivimin ingangaribar garir gumaziba, me bar Mordekain atiati. Kamaghin amizi, me bar Judabar akurvasi.
4 Kantrin kamin gumazamiziba bar fo, Mordekai datirighin atrivimin dipenimin aven gavgavir ekiam atrivimin apengan a ini. Ezi dughiar kamin an gavgavim ekiva ghuavanagavira iti.
5 Kamaghin amizi, Judaba uan ifongiamin gin ghua uan apaniba puvira me misuagharisi. Me midorozir sababar suigha me ko uariv sogha me misozi me ariaghiri.

6 Egha Susan nguibar ekiamra me gumazir 500pla misoghezi me ariaghire.
7-10 Judaba uaghan Hamanin otarir 10pla bar me misoghezi me ariaghire. Haman a Judabar apanim gamir gumazim, a Hamedatan otarim. An otaribar ziabar kara: Parsandata ko, Dalfon, Aspata, Porata, Adalia, Aridata, Parmasta, Arisai, Aridai ko, Vaisata. Me ariaghirezima, Judaba men bizitam okemezir puvati.

11 Ezi dughiar kamra Susan nguibar ekiamin aven ariaghirezir gumazibar dibobonimin eghaghanim ghua atrivim bato.
12 Egha gin atrivim kamaghin Kwin Esta migia ghaze, “Susan nguibamra Judaba gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. Ezi Hamanin 10plan otariba uaghan ariaghire. Ezi nguibar ekiar igharaziba e fozir puvati, ingangarim manmaghin ghuama!”

Egha atrivim ua kamaghin Estan azara, “Ni datirighin bizir tizim uam a gifonge? Ni ifongezir bizim bagh na mikemegh, eghti ki ni danigham.”

13 Ezi Esta atrivim ikaragha ghaze, “Ni nan azangsizim gifuegh, egh a ikaragh. Egh Judan Susan itibar amamangatighti me datirighin amizi moghin gurumzaraghan ua kamaghira damu. Egh Hamanin otarir ariaghirezibar kuaba inigh temer Haman asarazimin men firibar afegh me aguigh.”
14 Ezi atrivim me kamaghin damuasa a ifonge. Egha an akar kam Susan itir Judan gumaziba bagha anemada. Ezi me dughiar kamin azenara gumazibar damazibar Hamanin otaribar kuaba tememin me agui.
15 Ezi Adarin iakinimin, an aruer namba 14in Judaba Susan nguibar ekiamin uari akufa. Egha 300plan gumaziba nguibar ekiamin me misoghezi me ariaghire. Me ariaghirezima Judaba men bizitaba okemezir puvati.
16 Ezi atrivim garir provinsin igharazibar itir Judaba, me uaghan uarira uari akuva deravira ikiasa mighigha misosi. Me uan apaniba ko uariv sogha uan midoroziba ikarvasi. Egha gavgavigha misogha egha 75,000plan gumazir men aghuazibav soghezima me ariaghire. Ezi me ariaghirezima me men bizitam okemezir puvati.
17 Me Adarin iakinimin namba 13in aruemin, me apanibav soghezi me ariaghire. Ezi aruer namba 14in midorozitam uam otozir puvati, ezi Judaba dughiar kamin avughsa bar akuegha isar ekiam gami.
18 Ezi Judan Susan nguibar ekiamin itiba, me Adarin iakinimin aruer namba 13 ko 14in uan apanibav sogha me agiva ghuavira iti. Egha Adarin iakinimin namba 15in aruemin me avughsa bar akuegha isar ekiam gami.

19 Bizir kam bagha, Judan gumaza-
mizir nguibar dozibar itiba bar bizir
kam ginighnigha, Adarin iakinimin
aruer 14in avughsa bar akuegha isar
ekiam gamir dughiam. Me dughiar
kamin uaghan uan bizir aghuiba uari
ikarvagha uari ganidi.

Me Purim arizir isar ekiam

20 Ezi Mordekai bizir otivizir kaba
bar ada osirigha givagha, Persian
nguibar Judaba itibar ada mangi.
Nguibar roghira itiba ko saghon itiba
uaghara.
21 Egha a me migia ghaze, Adarin
iakinimin namba 14in aruem ko 15in
aruem, kar ia zurara bar akuegh iki-
amin dughiam.
22 Aruer kamningin Judaba uan
apaniba agifa. Ezi iakinir kamra men
osimtizim ko arareba gifa, ezi Jud-
abar naviba derazi me bar akonge.
Ezi Mordekai me migia ghaze, ia isar
ekiabav kim dar amu egh dar iki.
Egh dagher aghuiba uari ikarvagh
uari daning, egh gumazir biziba pu-
vatiziba ia uaghan biziba me daning.
23 Ezi Judaba Mordekai me
mikemezi moghin ami. Ezi dughiar
kamin azeniba vaghvagha me
avughsa ikia isam gamuava apa,
egha biziba uari ikarvagha uari
ganidir arazir kam, a men arazir me
zurara damuamimin min oto.
24 Me fo, fomira Judabar apanim
gamir gumazim Haman a Hame-
datan otarim, egha Agakin adarazir
mav. A Judabar apanim gamua,
egh me misueghti me arimighirasa
fofoghasa ikararer mam gamua
egha dughiar mam bato. Ezi Hi-
brun akam me fofoghasa ikararem
gamimin mingarim kamakin,
dughiar kam "Purim," a garisi.
Dughiar kam, Haman Judaba bar me
gasighasighasa a diboro.
25 Ezi Esta atrivim bagha ghuzi
atrivim akinafarir gavgavim osiri.
Egha ghaze, "Fomira Haman Judaba
bar me gasighasighasa akam ati, ezi
datirighin osimtizir kamra uamategh
izi a bativam." Ezi me temer an
asarazimram aneguragha, uaghan
an otariba gui.
26 Egha me bizir me bativizir
kabagh nighnigha kamaghin ami. Ezi
Mordekai akinafarim amaga ghaze,
me dughiar kamin avughsam. Ezi
kamaghin, me avughsazir dughiar
kamning dibora ghaze, "Purimin
Dughiar Ekiam." Ezi ziar kam Purim,
an mingarim kara, Satun Ikararem.
27 Ezi Judaba dughiar kam
gamizima, a me azenibar zurara
damuamin arazimin min iti, eghti
men ovavir borir gin otivamiba
ko gumazamizir igharazir Judabar
aven izamiba uaghan arazir kamin
gin mangam. Egh azeniba bar,
dar dughiar pumuningin Judaba
Mordekai me mikemezir dughiar
kam ginighnigham.
28 Egha me ghaze, Judan adarazir
aven dipeniba vaghvagh men ovavir
borir gin otivamiba ko, gumazamizir
provinsba bar dar itiba ko, nguibar
bar ekiabar itiba bar, me Purimin
dughiam ginighnigh egh azeniba bar
me avughsam.
29 Egha Abihailin guivim Kwin
Esta, ko Mordekai, aning akinafarir
igharazir mam osiri. Ezi Purimin
Avughsamimin migirigiam an iti. Ezi
akinafarir kamin Kwin Esta migia,
Mordekai faragha uabira osirizir
akinafarim, gavgavim a ganidi.
30 Egha aning Judan 127plan
provinsin Persian kantri aven itiba
bagha akinafarir kaba amangi.
Akinafariba kamaghin migia ghaze,
"Ua midoroziba puvati, ezi ia
bar guizbangira naviba amiragh
dabirabir aghuimin iki.
31 Egh ia uan ovavir borir gin
otivamiba ko, ia Purimin Dughiar
Ekiaba dar suighvira iki. Mati
ia faragha arava naviba osiava
dagheba ataghirazir arazimin gin
mangi. Ki Mordekai ko Kwin Esta,
ga akar gavgavir kam bar moghira
ia ganingi."
32 Ezi Estan akar a Purimin Dughiar
Ekiam bagha mikemezim gavgavim

9:24: Esta 3:7

Purim ganɨdi. Ezɨ me akɨnafarir mamɨn an osirigha anetɨzɨma a iti.

10

Atrivim Serksis ko Mordekai ziar ekiam iti

1 Ezɨ Atrivim Serksis ongarir dadarimɨn boroghɨn itir gumazamiziba ko, uan kantrin aven itir gumazamiziba inigha, me gamizɨ, me a garir nguazibar ingara iti.

2 Ezɨ bizir ekiaba ko bizir aghuir atrivim amiziba ko, mɨgɨrɨgɨar arazir a Mordekai gamizɨ a gumazir ekiamɨn otoziba, me bar da isa Persian atriviba ko Midian atrivibar akɨnafaribar ada osiri.

3 Ezɨ Judan gumazim Mordekai a uabɨ atrivimɨn apengan ikia ingari, ezɨ Atrivim Serksis uabɨra an gumazir dapanimɨn iti. Ezɨ Judaba bar a gifuegha an ziam fe. Ezɨ a ingangarim gamima Judabar dabirabim bar dera. Kamaghɨra, me atiatingan kogham. Eghtɨ men ovavir borir bar gɨn otivamiba men dabirabim deraghvɨra ikɨ mangɨvɨra ikiam.

Jopin Akinafarim o Jop

Akar faragha zuim

Jopin Akinafarim, arazir aghuibagh amir gumazir mam geghari, gumazir kam osimtizir ekiam bato. An boriba bar ariaghire, ezi an bulmakauba ko bizir maba saram ovenge. Egha gin, a uabi arimariar ekiam bato. Kamaghin amizi, Jop osimtizir ekiamin aven ikia an navim bar oseme, ezi an namakar 3pla an apangkuvigha izava a ko iti. Egha Jop uan namakaba ko me osimtizir a batozir kamin mingarim bagha migirigiar ruarim gami.

Jopin namakaba Israelian nighnizir ghurimin gin zui. Me ghaze, gumazir arazir aghuibagh amibara, God deravira me gami. God osimtizim gumazim daningti, e fogh suam, gumazir kam arazir kuram gamizi, God an arazir kuram akirasa osimtizim a ganidi. Kamaghin Jopin namakar 3plan kaba ghaze, Jop uan arazir kuram ateghti, God faragha a gami moghin, ua deraviram a damuam. Ezi Jop kamaghin fo, a gumazir Godin damazimin derazim. Egha Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvatizi, God osimtizir kaba a ganingi.

Jop puvira God a gamizir bizir kabagh nighnigha, azangsizir ekiaba iti. Ezi da kamakin, "Godin Araziba manmaghin ti? An arazir aghuibaram ami, o? Nighnizir gavgavim Godin ikia an apengan itir arazim, an daghem manmaghin gumazamizibar ikirimirim bativam?" Jop uan nighnizir gavgavim ataghizir puvati, egha a uan azangsiziba God damuan atiatir puvati. Jop, ziar aghuir kam, Godin damazimin derazir gumazim, a uam a iniasa bar ifonge.

God deragha bighavira Jopin azangsizir gavgaviba ikarazir puvati. Egha a uan gavgavir ekiam ko uan fofozir ekiam Jopin aka. Ezi Jop, Godin migirigiar kam baregha ghaze, ki paza God gami. Nan aningagharim bar ekefe, ezi ki akar kurabar ni mikeme.

Akinafarir kam, bar abuan, God ua deravira Jop gamigha, Jopin namakabar atari. Nighnizir me Jopin osimtizimin mingarim gata mikemeziba, da derazir puvati. Akinafarir kam kamaghin en akakasi, e kamaghin mikiman kogham: E Godin nighnizim ko araziba bar moghira dagh fogha gifa. God an Ekiam. Ezi an nighnizim ko fofozim, e gumazamiziba, en nighniziba ko fofoziba bar dagh afira.

Jop dughiar kuram bato

(Sapta 1--3)

God ko Satan, Jopin arazibav gei

1 Bar fomira, Usin nguazimin itir gumazir mam, an ziam Jop. A gumazir bar aghuim, egha Godin damazimin arazir kuratam itir puvati. A Godin atiatia an apengan ikiava an ziam fava, zurara akirim arazir kurabagh asi.

2 An amuim a bagha otarir 7pla ko guivir 3pla bate.

3 A uaghan 7,000plan sipsipba ko, 3,000plan kamelba ko, 1,000plan bulmakauba ko 500plan donkin amebaba iti. Egha a ingangarir gumazir aviriba ko ingangarir amizir aviriba iti. Bizir kaba bagha gumazamiziba bar an ziam fe, ezi a kantrin aruem anadi naghin itibar gumazibagh afiragha ziar bar ekiam iti.

4 Ezi Jopin otariba zurara ghua dughiar me vaghvagha uari bagha misevezibar, uan dipenibar isar ekiabagh ami. Men tav isam damuamin dughiam, a uan aveghbuaba ko, uan amizir 3plan diaghti me izi a ko damam.

5 Isabar dughiabar girara, Jop zurara akaba amadima, me an

1:1: Jenesis 22:12; Esekiel 14:14; 14:20; Jems 5:11

dipenimin izi. Egha me Godin
damazimin zueghasa, a me bagha
ofabagh ami. A bar mizaraghara
dikavigh vaghvagh me bagha asiziba
bar isia mighirir ofabagh ami. A
zurara arazir kam gami. A kamaghin
nighnisi, me ti uan navir averi-
abar aven ti arazir kuram gamua
paza Godin mikemeghama. Egha
nighnizir kam bangin, a me bagha
ofabagh ami.

6 Dughiar mamin Godin Nguibamin
itir enselba iza Ikiavira Itir Godin
damazimin uari akufa. Ezi Satan
uaghan iza men tongin iti.

7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an
azara, "Ni managh ikegha izav oto?"

Ezi Satan kamaghin a ikara, "Ki
nguazimin danganir vamiran itir pu-
vati. Ki arua nguazir kamin dan-
ganiba bar dar mangigh izegh gami."

8 Ezi Ikiavira Itir God Satanin azara,
"Ni ti nan ingangarir gumazim, Jopin
ganiz, o? Jop, a bar gumazir aghuim,
egha nan damazimin arazir kuraba
puvati. A nan atiatiava nan apengan
ikia nan ziam fava, zurara akirim
ragha arazir kurabagh asi. Nguazir
kamin danganiba bar gumazitam an
min itir puvati."

9 Ezi Satan kamaghin Godin akam
ikaragha ghaze, "Ni deravira Jop
gami, kamaghin a ni baghavira iti.
Ni ghaze, Jop nin dafarimin bizir
aghuitam inighan kogh, egh ti nin
apengan ikiam, o? Ki ghaze, ti
puvatigham.

10 Ni zuraram a ko, an amuirogh-
boriba ko, an biziba deravira dar
gari. Mati, gumazim divazir bar
gavgavimin aven iti. Ni zurara de-
raviram a gamua bulmakauba ko
asizir aviriba a ganingizi, da a itir
nguazim bar a gizifa.

11 Kamaghin, ni uan agharim
aminegh, a da bizir aghuir kabagh
asighasigh da agivagh, egh ni ganti
an akar bar kurabar ni mikimam."

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Satan migei, "Ni gan! Ki bizir aghuir
kaba bar da isa nin agharim gati.
Ni an biziba manmaghin dar amusi,
dar amu. Egh Jop uabi, ni paziva a
damuan marki." Ezi Satan Ikiavira
Itir Godin akam baregha anetegha
ghu.

Dughiar namba 1in Satan osimtizim Jop ganingi

13 Dughiar mamin, Jopin otariba ko
guiviba, me uan avebamin dipenimin
isar ekiam gamua dagheba ko wainin
dipaba api.

14 Ezi ingangarir gumazir mam
ivegha Jop bagha izegha kamaghin a
geghari, "E akunimin ingarima, bul-
makauba nguazim abizima, donkiba
men boroghira graziba api.

15 Ezi Sabean gumaziba zuamiram
otivigha uan midorozir sababar
ingangarir gumazibav soghezi me
ariaghire, ezi me bulmakauba ko
donkiba inigha ghue, ezi ki uabira
miseveaghirigha arav ghugha ni
mikimasa izi."

16 Gumazir kam migiavira itima, in-
gangarir gumazir igharazim otogha
iza kamaghin migei, "Onimarir
dafam, Godin avimin min ove-
riamin ikegha taghtagha izaghira,
sipsipba ko dagh eghuvir ingan-
garir gumaziba bar men isizi, me
ariaghire. Ezi ki uabira osimtizir
kamin miseveaghirigha arav ghugha
ni mikimasa izi."

17 Gumazir kam migiavira itima,
ingangarir gumazir igharazir mam
uam otogha iza kamaghin migei,
"Kaldian 3plan gumazir okoru-
aba iza nin kamelba okemegha,
nin ingangarir gumazibav soghezi
me ariaghire. Ezi ki uabira ki
miseveaghirigha arav ghugha ni
mikimasa izi."

18 Gumazir kam migiavira itima,
ingangarir gumazir igharazir mam
uam otogha iza kamaghin migei,
"Nin otariba ko guiviba, nin otarir
ivariamin dipenimin isar ekiam
gamua dagheba ko wainin dipaba
api.

1:6: Jenesis 6:2 **1:8:** Diboboniba 12:7; Josua 1:7; Jop 2:3; 42:7-8 **1:9:** Akar Mogomem 12:10
1:11: Jop 2:5; 19:21

19 Ezi aminir dafam zuamira
dikavigha gumazamiziba puvatizir
danganimin ikegha iza, me itir
dipenimin 4plan mikebabagh
ivarazi, a dipirigha me misoghezi,
me ariaghire. Ezi ki uabira
miseveaghirigha arav ghugha ni
mikimasa izi."
20 Ezi Jop kamaghin oregha bar
osemegha, dikavigha uan korotiar
ruarim abigha uan dapanim gise.
Egha Godin damazimin tevimn-
ing apirigha, uan guam nguazim
mituagha Godin ziam fe.
21 Egha a kamaghin migei, "Nan
amebam na batezir dughiamin, ki
bizitam inigha izezir puvati. Ki bib-
iamra ize. Egh kamaghira, ki are-
megh pura mangam. Ikiavira Itir
God uabi bizir kaba na ganigha, egha
datirighin ua da ini. Kamaghin, ki an
ziam fe."
22 Egha osimtizir kamin aven, Jop
paza Godin mikemegha arazir ku-
ratam gamizir puvati. An akatam
God gasir puvati.

2

Dughiar namba 2 Satan osimtizim Jop ganingi

1 Dughiar igharazir mam, enselba
ua iza Ikiavira Itir Godin damazimin
uari akufa. Ezi Satan iza uaghan men
tongin ti.
2 Ezi Ikiavira Itir God an azara, "Ni
managh ikegha izav oto?"
Ezi Satan kamaghin a ikara, "Ki
nguazimin danganir vamiran itir pu-
vati. Ki arua nguazir kamin dan-
ganiba bar dar mangigh izegh gami."
3 Ezi Ikiavira Itir God an azara,
"Ni nan ingangarir gumazim Jopin
ganiz, o puvati? A gumazir bar
aghuim, egha nan damazimin arazir
kuraba puvati. A nan apengan ikia
nan ziam fava, zurara akirim ragha
arazir kurabagh asi. Nguazir kamin
danganiba bar, gumazitam an min
itir puvati. Ezi ni na apezepera
na abirazi, ki ni ataghizi ni puram
osimtizim a gati. Ezi a na ataghizir
puvati. A fomiram ami moghin nan
gin ghua kamaghira iti. An arazir
kuratam gamir puvati."
4 Ezi Satan kamaghin a ikaragha
ghaze, "Guisi? Ki ghaze, gumazi-
tam deravira ikisi, uan biziba bar da
ateghiva ua uan ikirimirim givezam.
5 Kamaghin, ki ghaze, ni uan
agharim aminegh an namnam ko
agharibagh asighasigh, egh ni ganti,
an nin damazimin bar pazivira ni
mikemegham."
6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Satan migei, "A dera, ki a isa nin
agharim gati. Ni arazir manamin a
damusi ifuegh, ni a damu. Egh ni a
misueghti an aremeghan bar marki."
7 Egha Satan Ikiavira Itir God
ategha azenan ghua duar bar gav-
gaviba Jopin mikarzim gariki. Da an
dagarimningin apengan ikegha ghua
an dapanimin tu.
8 Ezi Jop dikavigha nguibar
ekiamin azenan, uan osimtizim
akaghasa danganir me bizir kuraba
makurimin ghua, averenimin tongin
aperaghav iti. Egha nguazir miner
akuar mamin suiragha uabi isavira
iti.
9 Ezi an amuim ghua an gara ka-
maghin a migei, "Manmaghin amizi
ni Godin suiraghavira iti? Ni ane-
takigh, egh an ziam gasighasigh, egh
aremegh."
10 Ezi Jop kamaghin uan amuim
ikara, "Bar puvatigham. Ni amizir
onganir mamin min migei. E bizir
aghuariba God dama da isi. Egh
manmaghsu an osimtiziba uaghan e
daningti, e da inian kogham?"
Guizbangira, osimtizir kaba Jop ba-
tivizir dughiamin aven, an akar ku-
ratam God mikemezir puvati.

Jopin namakar 3pla izava an gari

11 Ezi Jopin namakar 3pla, osimtizir
kurar a batozim baregha, a bagh
mangi an ganasa akam misoke. Men
ziabar kara: Elifas a Teman nguibar

1:21: Jop 2:10; Fofozir Gumazim 5:15; 1 Timoti 6:7 **2:3:** Jop 1:1; 1:8; 9:17; 27:5-6 **2:10:** Jop 1:21-22; Onger Akaba 39:1; Jems 5:10-11

ekiamin gumazir mam, ezi Bildat a kantri Suhan gumazir mam, ezi Sofar a kantri Naman gumazir mam. Me dikavigha uan nguibaba ategha uari akuvagha Jopin apangkuva gavgavim a daningasa zui.

12 Me izavira ikia saghuiamin tuivigha an garima, an mikarzim bar ikuvizi, me deraviram a gifozir puvati, a guizbangira Jop o, gumazir igharazim. Egha me puvira pamten azia, uan korotiar ruariba abigha nguazir mineziba isa pin da akurima, da izaghiri men dapanibagh isin iri.

13 Egha me a ko 7plan arueba ko 7plan dimagaribar nguazimin apiaghav ikia garima, a mizazir dafam isi. Kamaghin amizi, me a ko migirigiar tam gamir puvati.

3

Jop dughiar amebam a batezimin atara migei

1 Egha 7plan dughiabar gin, Jop bizibav gia amebam a batezir dughiam pazava a migei.

2 A kamaghin migei:

3 "Kamaghin deraghai, dimagarir nan afeziam ghua nan amebam koma akuizi, a nan navim asangizim, God dughiar kam bar a kuavaremeghai.
Dughiar amebam na batezim, a dughiar kam bar a gin amadaghai.

4 God dughiar kam gamizi a bar mitarmangizi deraghai.
Pin Itir God, aruem ataghizi, a dughiar kam gisiraghan kozi deraghai.

5 A dughiar kam gamizi a bar mitarmegha,
ghuariar piziba overiam avaraghiva aruemin angazangarim bar anepazazi, kamaghin deraghai.

6 Dimagarir ki borimin otozi amebam nan navim adaimin, mitarmer dafam anevarazi deraghai.
God dimagarir kam kalendan dughiabar tongin anetizir puvatizi deraghai.
Kamaghin, gumazamiziba iakinibar aruer igharazibar tongin a diborir puvatighai.

7 Gumazamiziba uarir ikiava bar akongezir arazim dimagarir kamin a gamizir puvatizi, deraghai.
Dimagarir kamin amiziba boriba batezir puvatizi, kamaghin deraghai.

8 Ki ghaze, gumazamizir akavsiabar ongarimin itir bizibav geir gavgavim itiba,
ko gumazir asem Leviatan fer gavgavim itiba,
me akar kuraba dughiar kam ganingizi, ti deraghai.

9 Dimagarir kamin aminim pirigha mamaghira itima, aminim itir mikovezir anadiba isian koghai,
ezi aminim itir angazangarir faragha otivim otoghan koghai, kamaghin deraghai.

10 Dimagarir kam, nan amebamin borir mitarim dukuazir puvatizi, ki datirighin osimtizir dafamin aven iti.
Kamaghin, ki ghaze, dimagarir kam ikuvigha deraghai.

11 "Manmaghsua, ki uan amebamin navir averiamin itir dughiamin aremezir puvati?
Manmaghsua, amebam na batir dughiamin, ki aremezir puvati?

12 Tizim bagha amebam na isa uan apozim gatigha
otem na ganingi?

13 Ki ovegha datirighin ti navir amirizimin ikia,
egha akuava avughsai.

14 Ki ti atriviba ko men fofozir gumazibar min aremegha avughsa deravira ikiai.
Me nguibar ekiar ikuviziba uari bagha ua deraghavira dar ingarigha gifa.

3:1: Jeremaia 20:14-18

Egha me uaghan ariaghiregha,
datirighin avughsa iti.
15 Gumazir aruar gol ko silvan uan
dipenibagh arighizi, da bar
izivaziba,
me datirighin bar ovea ghue.
Ki men min deravira dakuasa.
16 Kamaghin deraghai, ki amebamin
navir averiamin aven are-
megha,
aruemin angazangarimin
ganighan koghai.

17 "Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin,
gumazir arazir kurabagh amiba
datirighin arazir kabagh amir
puvati.
Ezi gumazamizir amiraziba der-
aghaviram avughsi.
18 Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin, kalabuziaba
datirighin amiraghirigha
nimira iti.
Me uan gumazir me dikabira
men garibar dimdiaba barazi
puvati.
19 Danganir kamin, gumazamizir
guar aviriba iti.
Gumazir kiniba ko gumazir zi-
aba itiba, me bar moghira an
iti.
Danganir kamin, pura ingan-
garir gumazir kiniba, me ua
uan gumazir men garibar
apengan itir puvati.
Me firiaghiregha gifa.

20 "Ki kamaghin azai, God gari,
gumazamiziba osimtiziba ko
dughiar kurabar itima,
a tizim bagha me ataghirazima
me angamira iti?
21 Gumazamizir kabanang are-
meghasa bar ifonge, ezi
ovevem me bativir puvati.
Me ovevem buria puvira ingari,
mati me nguazimin modozir
bizir ivezir bar pin kozim
bagha nguazim gutui.
22 Me ovevem batozir dughiamin,
me matmatiamin gara bar
akonge.
23 God gumazir kabar tuaviba bar
ada piri,
ezi me mangamin tuaviba
monge.
Ezi me fozir puvati, me manmaghin
damuam.
Ki kamaghin azai, Tizim bagha
God me ataghizi ikirimirir
angamira itimin angazan-
garim men iti.

24 "Nan navir averiam ara mam-
aghira iti,
ezi ki dagheba apir puvati.
Ki pazavira uabi baragha, zurara di-
ava arai.
Ezi nan navir osimtizim, mati
dipam afemozibagh izivagha
emira zui.
25 Guizbangira, bizir ki atiatiba,
da na bativigha gifa, egha na
gasighasisi.
26 Kamaghin, ki navir amirizimin itir
puvati.
Egh nimira daperagh iki avugh-
san kogham.
Bar puvati. Osimtizimra na
gizifa."

Elifasin migirigiar faragha zuim

4

(Sapta 4--5)

God gumazir aghuibar akurvagha, gumazir kuraba dikabiri

1 Ezi Elifas, Jopin migirigiam
baregha kamaghin migei:

2 "Jop, ki tong mikemegham.
Ki ni mikimti, ni nan ataram, o
puvatigham?
Ki pura ikian kogham.
3 Ni oragh. Ki fo, ni nighnizir aghuiba
gumazamizir avirim ganingi,
egha gavgavim gumazamizir
osimtizibar aven itibagh
aningi.
4 Gumazamizir osimtizibar aven ikia
ireziba,

3:21: Akar Mogomem 9:6

ni migirigiar aghuiba me ganiga,
ua me ghufezi me tuivigha gavgafi.
5 Ezi noka, datirighin dughiar kuram
ni batozi,
ni digavir kuram gamigha atiatia
nin nighniziba ikufi.
6 Ni nighnizir gavgavim Godin ikiava, an ziam fava, an atiatia an
apengan iti.
Ni zurara arazir aghuibagh amir
gumazim.
Kamaghin datirighin, ni nighnizir bar
gavgavim an iki,
egh a mizuamti a nin akuragham.

7 "Jop, ni nighnigh,
gumazir arazir aghuibagh amua,
egha osimtizitam gumazitam
gatizir puvatizitam,
osimtizitam batogha aremez, o?
Ti Puvati.
8 Ki gari, gumazir arazir kurar
aviribagh amiba,
gin osimtizir aviriba ko dughiar
kuraba me batifi.
Egha mati, gumazim azenimin
ingarigha dagher aghuim
azenimin anekaragha dagher
aghuim asi.
Ezi gumazim dagher kuram
akaragha, dagher kuram asi.
9 Gumazir arazir kurabagh amiba,
God men aningagha me
gasighasigha bar me a gefi,
mati aminir gavgavim ivaima,
avim ruarimin itir temebar
isia bar da gifa.
10 Gumazir kuraba gumazir igharazibagh asighasizir dughiabar
me bar akonge,
mati laionin gavgaviba, me
asizim misoghezir dughiamin
pamten tiarim akara dazeri.
Ezi God gumazir kaba abira, egha puv
me gasighasisi.
Ezi me mati atariba dipiraghirezir
laionba, me uam asizibav
soghti da arimighiran gavgaviba puvati.

11 Kamaghin amizi, me mati laionin
gavgaviba dagheba puvatigha
ariaghiri,
ezi dar nguziba tintinibar zui.
Ezi kamaghira, gumazir arazir
kurabagh amiba arazir kamra
me bativam."

Godin damazimin gumazitam derazir puvati

12 Egha Elifas ua kamaghin migia
ghaze:

"Dughiar mam sighsirir akar mam
mogomemin iza
nan kuarim giraghu.
13 Gumazamiziba dimagarimin
pamten akuir dughiamin,
ki migirigiar kam ini.
Ki akuava onganigha itima
nighnizir avirim tintinimin nan
dapanimin aven izi.
14 Dughiar kamin, atiatim na avarazi,
nan mikarzim nighava agoi.
15 Ezi aminir muziarim iza nan guam
seregha zui.
Ezi ki puviram atiatima nan
mikarzimin ariziba dikafi.
16 Ki bizir mamin garima, a nimira
tughav iti.
Ezi ki deragha fozir puvati, kar
bizir tizim.
A nimira tughav ikia niginiba puvati.
Ezi tiarir dozim kamaghin migei,
17 'God gumazamizibar ingarizi me
an apengan iti.
Kamaghin, tav ti Godin damazimin
deraghan kogham.
A ti Godin mirara zueghan
kogham. Bar puvati.
18 E fo, enselba God ko ikiava an ingangarim gami.
Egha dughiar maba me deravira
uan ingangarim gamir puvati.
God men arazir mabar garima,
da derazir puvati.
19 Ezi gumazamiziba, me nguazir
kamin bizir kiniba.
Ezi ni ti ghaze, me enselbagh
afiragh Godin damazimin deravira ikiam? Puvatigham.

4:13: Jop 33:15

God nguazim inigha gumazibar ini-
vafizibar ingari,
ezi me zuamiram ariaghiri,
mati gumaziba bughiraviaba
dikabiri.
20 Gumazim mizarazimin deravira
ikegh egh guaratizimin
oveghti,
gumazamizir igharaziba uam a
ginighnighan kogham.
21 Gumazamiziba tighar nighnizir
aghuim ko fofozim iniamin
dughiamin,
ovevem zuamira me bativima,
gumazir igharaziba men bizir
aviriba isi,
mati gumazim averpenim
ikezir beniba firizi a
zuamira degiaghiri.’”

5

1 Egha Elifas ua kamaghin migia
ghaze:

“Jop, ni akurvazim bagh dim!
Tina nin tiarim baregh izam? Ti
puvatigham.
Enselin tam ti nin akurvaghasa
nighnisi o?
2 Gumazitam onganigh nighnizir
aghuim puvatigh arazir
aghuim damuan koghiva,
zurara navim ikuv aningaghiti,
an arazir kam a damuti an are-
megham.
3 Ki gari, gumazir onganir arazir
kurabagh amiba, me der-
aghavira uan danganibar iti,
ezi ki zuamira me gasighasighasa
Godin deima, a me gasighasiki.
4 Eghti men boriba deravira ikiamin
tuaviba puvatigham.
Eghti kotin aven gumazir kuraba
me abinamin dughiamin, na-
makar kotin aven men akur-
vaghamiba puvatigham.
5 Gumazamizir dagheba puvatigha
kuariba piriba,
me izi gumazir kurar kabar
azenibar dagheba iniam.
Egh me uaghan benir ataghataribar
aven itir dagheba sara iniam.
Egh me uaghan men dagiaba
ko bizir igharaziba sara inisi
nighnigham.*
6 E fo, arazir kuraba ko osimtiziba,
daghebar min nguazimin ana-
gav otivir puvati.
Bar puvati.
7 E gumazamiziba, e uari osimtizir e
bativibar mingariba.
E uari osimtizibagh amima, da
otifi,
mati itam isia afuaghira, avir
muziaribagh asavamadi.”

*God dughiar kuramin, ni geghu-
vam*

8 Egha Elifas migia ghua ghaze:

“Ki ti ni aragha, osimtizir ekiaba atera
ikiai,
ki da agivasa God gakaghora a ko
migiai.
9 A digavir kuram gamir bizibagh
amima e da tuisighan asa.
Da bar en nighnizibagh afirazi, e
deragha dagh fozir puvati.
10 An amozim amadima,
a nguazim giza dipam isa
azeniba ko bizibagh anidi.
11 A ziar ekiaba, ziaba puvatizir gu-
mazamizibagh anidi.
Egha azia naviba ikuvir gumaza-
mizibar arareba agiva me
gamima,
me ua deragha bar akuegha
iti.

12 “Ifavaribagh amir gumazamiziba,
a men nighniziba onganim dagh
anidi,
ezi me damuasa ifongezir araz-
ibagh amir puvati.
13 Gumazamizir maba pazi igharaz
darazir amuasa, arazir kurar
guar aviribagh nighnisi,
ezi God men arazir kabagh
amima da meraram asighasisi.

* **5:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

5:11: Jop 22:29; 36:7
5:13: 1 Korin 3:19

Mati gumazim asizim bagha ivem atigha, egha a uabi ivemin aven ghu.
Egha bizir me damuasa migeiba, da pura ghua gifa.
14 Men nighniziba bar davdavizi, me bizitam damighan kogham.
Aminim tiraghti aruem bar anangti,
me mitarmer ekiamin iti moghin, me tuavir zuimin ganan kogham.
15 Ezi God gumazamizir biziba pu-vatizibar akurvasi.
Ezi gumazir ekiar gavgaviba itir kaba, me pura biziba,
me onganarazibagh amir gu-mazamizibagh asighasighan kogham.
16 Kamaghin, onganarazibagh amir gumazamiziba nighnizir gav-gavim Godin ikia, uarir akur-vaghasa a mizua iti.
Eghti gumazir arazir kurabagh amiba pazi me damuan kogham.

17 "Ni oragh. Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazitamin arazim akirmighti, gumazir kam, a bar akongegham.
Kamaghin amizi, God ti ni akirmighasava ami,
ezi ni an aghuzir akaba baragh egh akirim ragh a gasan marki.
18 E fo, God osimtizim ko mizazim gumazitam danigh,
egh a damighti, a gin ua ghuam-aghegham.
19 Dughiar bar aviriba, a nin ganti, ni osimtizimin aven ikiti, a nin akuragham.
Eghti bizir kuratam ni gasighasighan kogham.
20 Eghti mitiriar ekiamin dughiamin, a dagheba ni daningti, ni der-aghvira ikiam.
Egh midorozimin dughiamin a ni geghuvti, nin apaniba ni misueghti ni aremeghan kogham.

21 "Apaniba akar ifavaribar nin ziam gasighasighsi damuti, God nin akuraghti, men akaba ni abiraghan kogham.
Eghti bizir kurar ni gasighasighamiba otivti, God ni geghuvti, ni atiatingan kogham.
22 Mitiriar ekiamin dughiam ko dughiar kuramin, God ni geghuvam, eghti ni navir aghuim iki bar akuegham.
Egh ni nguazir kamin itir asizir atiabar atiatingan kogham.
23 Egh nin azenir ni ingarim, dagiatam an aven ikian kogham.
Eghti asizir atiaba ni ko navir amirizimin iki deraghvira ni ko ikiam.
24 Eghti ni fogham, nin biziba bar de-raghvira iti,
egh ni navir amirizimin iki uan purirpenimin aven daper-aghiv ikiam.
Egh ni ganti, nin sipsipba bar ikiti, tam oveghan kogham.
25 Ni uaghan kamaghin fogham, nin boriba bar avirasemegham.
Nin ovavir boriba avirasemegh, tintinibar nguazimin grazibar min ikiam.
26 Egh ni gavgavigh iki mangi bar ghurighiva, ovegham,
mati rais aghoramin dughiam otozi, gumazamiziba rais aghora an oviziba isi.
27 Jop, ni oragh. E deravira bizir kabagh nighnigha kamaghin fo, da bar guizbangira.
Migirigiar kam, ki nin akur-vaghasa a gami,
ni deravira kuarim atigh migirigiam baregh, nighnizim inigh."

Jop Elifasin akam ikara

5:17: Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Hibru 12:5-6 **5:18:** 1 Samuel 2:6; Aisaia 30:26; Hosea 6:1

6

(Sapta 6--7)

Jop mizazir ekiam isavira iti

1 Ezi Jop kamaghin Elifasin akam
ikarvasi:

2 "O, ki uabin apangkufi.
Ki ti uan navir osimtizim ko
osimtizir na batoziba bar da
isi, skel tam datigham!
3 Guizbangira, nan osimtizir kurar
kaba, ongarir dadarimin itir
gigimin osimtizim, bar a gafi-
ragham.
Kamaghin amizi, ki atarava
migirigiar aviribagh ami.
4 Godin Gavgaviba Bar Itim, barir
marasinin kuram itibar na
gasi.
Marasinin kurar kam nan
namnamin aven ghuzi, nan
nighnizim ikufi.
God atiatim na daningamin
bizir guar aviriba amadi.

5 "Donkin atiaba ko bulmakauba,
damamin graziba ikiti,
da diman kogham. Bar pu-
vatigham.
6 Eghti dagher isingtiziba puvatiziba,
e ti pura dar amam o? Puvati.
E faragh amangsizim dar atigh,
egh dar amam.
Ezi tuarir aroriamin dipar kinim
a isingiz o? Bar puvati.
7 Nan navir averiam dagher kam-
aghin garibagh ifongezir pu-
vati.
Da mati nan damazimin bar iku-
vizir dagheba.*

8 "Oio, ki kamaghsua, God nan
azangsizim baregh,
nan azangsizimin mirara bizir
kam damuam.
9 Ki kamaghsua,
God na dikabiragh pamten na
misoghti ki aremeka.
10 Ki fo, ki akirim ragha Godin akam
gasarazir puvati,
a Godin Bar Zuezim.
Kamaghin, ki mizazir ekiam isa are-
meghamin dughiam, ki kam-
agh mikim suam, a dera, pura
bizim,
ki bar akuegh uabi fi uabi aku-
nam.†
11 Nan gavgaviba bar gifa,
ezi bizir aghuir manatam uam
na bativsi ki a mizuamam?
Egh ki bizir tizim bagh ua iki navir
amirizim ikiam?
Nan ikirimirim givaghti, der-
agham.
12 Ni ghaze, nan gavgavim ti, bras ko
dagiamin min iti, a?
Bar puvati.
13 Bar guizbangira, nan gavgavim bar
givazi,
ki manmaghin uabi uabin akur-
vaghamin bizitam damuam?
Bar puvati.

14 "Gumazim osimtizir ekiam itir
dughiam,
an namakar aghuiba a ko ikia
bar an apangkufi. Arazir kam
dera.
Gumazamizir uan namakabagh
ifongezir puvatiziba,
me uaghan Godin Gavgaviba Bar
Itimin atiatia an apengan itir
puvati.‡
15 Ki garima, ia nan namakaba ia bar
deraghavira na gifari.
Ia mati amozim izi puvatizi
daghuriba dake.
16 Amozir dughiamin daghuriba
izevegha pamtemin emiri.
17 Egha aruemin dughiamin daghurir
kaba bar dakegha dipaba pu-
vati.
18 Dughiar maba gumaziba uan
kamelin biziba ateriba ko,
tuaviba ataghiragha tuavir
igharazibar zui.
Egh me dipaba puvatigh, tuavim
ategh mangi daghurir kabar
dipaba buriam.

* **6:7:** Ves 5 ko 7 ghaze, Jop kamaghin akar isin zuim gami, Elifasin akam tong nan akurvazir puvati, mati daghem isingizir puvati. Kamaghin amizi, ki uan akabar gun migiavira iti. † **6:10:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. ‡ **6:14:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Eghti dipar kaba dakeghti, me
pura gumazamiziba puvatizir
danganimin daru mangi
arimighiregham.
19-20 Teman nguibar ekiamin gu-
maziba ko Sabean gumazir
biziba amadiba, uaghan kam-
aghiram ami.
Me ghaze, dipaba daghurir
kabar ikiama, egh me uan
kamelba inigh mangiti me
dipabar amam.
Ezi me daghuribar garima, da bar
dakezi, me digavir kuram
gami.
Egha men nighniziba bar derazir
puvatigha okam nighnisi.
21 Ia ti uaghan daghurir dakezir
kabar min ami.
Ki ghaze, ia ti nan akurvaghasa
ize,
ezi ia nan garima, ki
ikuvigha itima, ia bar
puviram atiati.
22 Manmaghin ami?
Ki fomira bizir aghuitam uabi
daningasa ti ian azara?
O, ki ti dagiabar uabin akur-
vaghasa gumazir igharazibar
azagsighasa, ia apezepere?
23 O, ki ti apanibar dafaribar uabi ini-
asa ian azara?
O, ki atrivir kuramin dafarimin
uabi givezasa ti ian azara?
Bar puvati.

24 "Aria, ia nan sure damuti, ki arazir
kurar amiziba deragh dagh
fogham.
Egh ki akam dukuagh iararam
oragham.
25 E fo, fofozir gumazim guizin akam
mikimti, an migirigiaba gu-
mazir igharazibar nighnizibar
amuti,
me nighnizir gavgavim dar
ikiam.
Ezi ia puram akam arai.
Ian akaba deravira nan arazibar
osimtizitamin gun migeir pu-
vati.
26 Osimtizir kam bar na gasighasiki.
Kamaghin, nan migirigiaba der-
azir puvati.
Ezi ia ghaze, da aminimin min pura
ivai.
Egha ia ghaze, ia ti na akirigham?
Bar puvati.
27 Ki ghaze, ia ti borir asaghasaz-
ibagh eghuvamin gumazim
amisivisi, satu gikararangam.
Egh ia dagiaba inisi, ti uan na-
makaba amangam.

28 "Aria, e uari, ia deravira gan na
tuisigh.
Ia fo, ki ia gifarir puvati.
29 Ia migirigiar kaba ko arazir derazir
puvatiziba atakigh,
egh ia arazir aghuimra gin mangi
nan araziba tuisigh.
Ki arazir kuratam gamizir puvati.
Kamaghin amizi, ia pazi na
ginighnighan marki.
30 Ia ti ghaze, nan migirigiam derazir
puvati.
Egha ia ti ghaze, ki fozir puvati
arazir manam dera,
o arazir manam ikufi.
Bar puvati."

7

1 Egha Jop ua kamaghin migia ghaze:

"O God, e nguazir kamin itir
ikirimirim a kamaghin iti,
gumazamiziba bar puvira
ingar ikiam,
mati gumaziba ingangarim
damuasa e amikirvagha zui.
Egha mati gumazim uan ingangarir
ivezim iniasa uabi abiragha,
bar pamten ingaravira iti.
2 E mati ingangarir gumazir kinibar
min, danganir dughuaziba
itibar ikiasa ifonge.
Egha e mati ingangarir gumazim
ivezim iniasa ingarigha ivezim
bagha mizua iti.
3 God nguazimin ikiasa na amisevegha
na gamizi,
iakiniba iza zuima, nan
ikirimirim mati pura bizir
kinim,

egha mingarir aghuim puvatigha
kamaghira iti.
Ezi zurara dimagaribar, nan navim
osemegha ikia derazir pu-
vatigha kamaghira iti.
4 Ki misiamin akua egha aminim
zuamira tiasa ki ifonge.
Ezi dimagarim bar ruarazi, ki
misiamin uabi gighavkiravira
itima, aminim tira.
5 Ezi apizir muziariba ko nguazir
mineziba, korotiabar min, nan
namnam bar a noke.
Ezi duar akaziba zuamira nan
duaba avezi,
duabar ganganiba, misingizi
moghin gari.
Ezi duaba zuamira ua biaghiregha,
mitiziba uam otifi.
6 Ezi uaghan, mati amizim zuamira
mitarim girighizi moghin,
nan dughiar ki nguazimin itiba,
da iza zuamira zui.
Ezi nan ikirimirim derazir pu-
vatigha kamaghira iti.
Ezi nan nighnizim ghaze, ki ua
deraghan kogham."

Jop uan osimtizimin God migei

7 Egha Jop ua kamaghin migia ghaze,
"O God, ni fo, mati gumazim
ghuariam sue moghin, nan
ikirimirim a bar otefe.
Ezi nan damazim ua bizir aghuir na
bativamibar ganan kogham.
8 Gumazamiziba datirighin nan gari,
me gin ua nan ganan kogham.
Ni nan ganvira ikiti, ki pura
puvatighti, ni ua nan ganan
kogham.
9 Gumazim aremegh, Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin
mangam,
mati ghuariam ua overiamin itir
puvati, a uan danganim ategha
ghu.
Nguibar kamin itir gumazim a
ua izeghan kogham.
10 A ua izi uan dipenimin mangan
kogham,
eghti an adarazi a gin amadagham.
11 "Kamaghin amizi, ki bizir kam
ginighnighamin dughiamin,
ki uan akam dukuaghan
kogham.
Ki osimtizir bar ekiam ater-
ima nan navir averiam bar
puviram arai.
Ki uan duamin aven bar os-
eme, kamaghin amizi, ki
mikimam.
12 Manmaghin amizi, ni zurara kal-
abuziamin min na geghufi?
Ni ti ghaze, ki ongarimin itir ku-
ruzir asem, egh ki bizibagh
asighasigham.*
13 Ki ghaze, ki ti dakuam,
egh kamaghin ki uan mizazir
kam gin amadagham.
14 Puvati, ki akuir dughiamin, ni
atiatir irebar kuraba nan
akakasi,
ezi ki aser guar igharazibar gari.
Arazir kamin, ni na gamizi ki
bar atiatingi.
15 Ki kamaghin uabin apangkuvigha
ghaze, me nan firim dafazi ki
aremegha deraghai.
Ki iki uan mikarzimin, uam
osimtizir kaba ateran aghua.
16 Ki bar amira.
Ki ua nguazir kamin ikian aghua.
God, ni osimtizim ua na daningan
marki.
Nan dughiam bar otefe,
kamaghin, ni na ateghti ki
pura ikiam.
17 "E gumazamiziba, e bar bizir
tiziba, ni zurara puviram e
ginighnisi?
Tizim bagha ni zurara en
garavira iti?
18 Tizim bagha ni zurara mizarazibar
en araziba tuisisi?
Egha ni manmaghsua en
garavira ikia avughsaziba
puvati?

* **7:12:** Fomira gumazir maba kuruzir aser ongarimin ikia bizibagh asighasizimin eghaghanim men iti. Ezi God a isa kalabus gatigha an gara iti. Egha eghaghanir kamin akar igharazir maba da Jop 9:13 ko 26:12-14in iti. **7:17:** Onger Akaba 8:4; 144:3; Hibru 2:6

19 Ki kamaghsua, ni uan guam giragh tong dughiar otevimin nan ganan marki,
eghti ki tong avughseka.
20 Nan arazir kuram ti ni gasighasighizi, ni osimtizim na daningasavira nighnisi?
Ki mati asavamadir ababanimin min itima, ni zurara uan afuzibar na ginifi.
Ni gumazir e geghuvim, mati gumazir kalabuziabar suigha, me geghuvim.
Ezi ki ti osimtizir ekiam ni ganidi, o?
21 Ni manmaghsua nan arazir kuraba gin amangan aghua?
Kiran oveghangin ki ovegh mozir torimin irighiv ikiam.
Eghti ni na buriamin dughiamin,
ni nan apighan kogham."

Bildatin migirigiar faragha zuim

8

(Sapta 8)

Gumazir kuraba dughiar ruarimin ikian kogham

1 Ezi Bildat, a Suhan kantrin gumazir mam, a kamaghin migei:

2 "Nin migirigiam a kamaghira iti, egha derazir puvatigha,
mati aminir ekiam ivai.
Ni dazoghin migirigiar kam ategham?
3 Ni ti ghaze, Godin Gavgaviba Bar Itim guizin uan arazim gigha e gamir akar dikirizibagh nighnizir puvati? Bar puvati.
An arazir aghuiba, zurara kamaghira iti.
4 Nin boriba ti arazir kuram Godin damazimin a gamizi,
a men arazir kuramra uam me ikara.
5 Eghti ni uabi Godin Gavgaviba Bar Itim ko ikiva,
a ko mikimiva uabin apangkuvsi an azang.
6 Egh ni gumazir aghuir Godin damazimin derazimin otogh bar zueghti, God izi nin akuragham.
A ni damighti ni fomira uan dipenimin ikezi moghin ikiam.
7 A bar bizir aviritaba ua ni daningti,
da bizir avirir ni faragha ikezibagh afiragham.
8 Ni inazir afeziar fomira ikezibar nighnizir aghuibagh fogh,
egh men fofozim deraghviram a tuisigh.

9 "E dughiar bar otevimra nguazimin iti,
mati nedazim aruem a gamizi a tu, ezi ghuariam aruem apazazima a zuamira puvati.
E boghimra otivigha fofozir muziarim iti.
10 Fomira ikezir gumazamiziba fofozir aghuiba ko nighnizir aghuariba iti.
Kamaghin, men nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba nin sure damuam.

11 "Ighuruniba ko graziba ti dipaba puvatizir nguazimin deragha aghui? Bar puvati.
Da danganir dipaba itibar deraviram aghui.
12 Ezi dipam dakezi, ighurunir kaba ko graziba deragha aghuir puvati.
Gumazamiziba tighar da aghoramin dughiamin, da suvighavira ikia misingi.
Grazir maba grazir kabar min zuamira midir puvati.
13 Gumazamizir akirim ragha God gasaraziba,
me mati grazir kaba.
Me ikuvighamin tuavimin gin zui.
Me kamaghin nighnighan marki, me deraghvira ikiam.
Puvati. Me ovengam.
14-15 Men nighnizir gavgavim ghaze, e deravira ikiam.
Ezi puvati, me bar tuavir aghuim ataki.
Me mati gumazamizir onganiba boghoborirmin dipenimin suiragh an ghuavanangam.

Eghti boghoborir dipenim
zuamira dutughti me pazavira
iregham.
16 Gumazamizir kaba fomira
mati grazir gavgavibar min
azenimin ike.
Me deraviram aghuima men
biba azenimin danganiba bar
dar ghue.
17 Egha dagiabar suigha bar gavgafi.
18 Eghti gumazitam grazir kaba
asighti, gumazamiziba foghan
kogham,
fomira grazir gavgavir mam
danganir kamin ike.
19 Guizbangira, gumazamizir akirim
ragha God gasiba, me bar
akongezir arazimin dughiam
bar otefe.
Egh me arighireghti, igharaz
darazi otivigh men danganim
iniam.*

20 "Eghti gumazim arazir aghuibar
amu, egh Godin damazimin
arazir kuraba puvatighti,
God akirim ragh a gasan
kogham.
Gumazir arazir kurabagh amim,
God an akurvaghan kogham.
21 Jop ni oragh, God nin arazibar ganti
da deraghti,
a ni damighti ni navir aghuim
ikiam,
eghti ni dimiva bar akuegham.
22 Egh a ni gifongezir puvatizir gu-
mazamiziba abiraghti, me bar
aghumsigham.
Eghti gumazamizir arazir
kurabagh amiba, me uan
biziba sara bar ovegham."

Jop Bildatin migirigiaba ikarvasi

9

(Sapta 9--10)

Jop, God ko akam akirasa

1 Egha Jop kamaghin Bildatin
migirigiam ikara:

2 "Guizbangira, ki fo nin migirigiam, a
guizbangira.
Gumazim Godin kotin otoghti,
God manmaghin gumazir
kamin arazimin ganiva
a mikim suam, a nan
damazimin derazir gu-
mazim?
3 Gumazitam God ko akabar uaning
misoghti,
God 1,000in bizibar an azangsighti,
gumazir kam azangsizir
katam bar a ikaraghan
kogham.
4 God nighnizir aghuim ko fofozim ko
gavgavir ekiam iti.
Kamaghin, tinara a batuegh a
gafiragham?
Gumaziba puvati.
5 Egh an aningagheghamin dughiamin,
a zuamira mighsiabagh isivaghsivazi,
da zui,
egha bar moghira dagh asighasisi.
6 A nguazim gavgavim a daningasa
bizibagh nobaghnobazima,
nguazim puvira ivazvasi.
7 A pura aruem mikemeghti, a isir-
aghan kogham.
A mikovezibar angazangariba
apazaghti e dar ganan
kogham.
8 A uabi overiam pin aneti.
Ezi ongarim dipirima, an a gisin
arui.
9 God mikoveziba bar dar ingarizi,
da vaghvagha ziaba iti, mati
Guezam ko Iavibam ko sautin
amadaghan itir mikovezir
igharaziba.
10 A digavir kuram gamir bizir guar
aviribagh ami,
ezi da bar en fofozim gafira.
Ezi digavir kuram gamir arazir an
amiba,
e da mengiva avegham.

11 "God nan boroghira izi na gitagh
mangiti,
ki an ganighan kogham.

* **8:19:** Hibrun akam, ves 16in tugha ghua ves 19in tu, a deragha migeir puvati. **8:20:** Jop 4:7; 21:30
8:21: Jop 5:22; Onger Akaba 126:1-2; 132:16 **8:22:** Jop 18:14; Onger Akaba 132:18 **9:2:** Jop 4:17
9:9: Jop 38:31; Amos 5:8

12 A bizir tizim gifonge, a puram a iniam, gumazitam an anogoroghan kogham.
Eghti tina an azangam, Ni tizim gami?
13 God uan aningagharimin suizi puvati.
Rahap uan roroaba ko, a me gamizir arazim ni an gani.
God apanir kaba dikabirazi, me an apengan iti.
14 Ki gavgaviba puvati, egh tong Godin akam ikaraghan kogham.
Egh ki Godin kotin tugh, ki migirigiar manatamin a mikimam? Ki akaba puvatigham.
15 Ki gumazir arazir kurabagh amir puvatizim,
egh ki Godin kotiamin aven, migirigiatamin a ikaraghan kogham.
Godra gumazamiziba tuisizir gumazim, egh a na isi kot darigham.
Ki fo, ki ua tuaviba puvati, egh ki an azaraghti a nan apangkuvigham.
16 Egh ki kotin akam akirsi an diaghti a izeghiva,
ti kotiamin, nan akam bareghan kogham.
17 An aminir ekiam ko amozimin na abinasa aning amadi.
Ezi ki kamaghin nighnisi, ki osimtiziba puvatizi,
a na gasighasighavira iti.

18 "God tong na ataghirazir puvati, ezi ki avughsezir puvati, kamaghin ki mizazim isavira iti.
Ezi bizir a na gamir kaba, da na gamima, ki osiavira iti.
19 An gavgavimin ababanim, nan gavgavim bar a gafira.
Egh ki kotin akam akirsi nighnighti, tinara a inigh kotin izam?* Puvatigham.
20 Ki arazir kuratam gamizir puvati,
egha ki bizitamin osimtizir tam itir puvati,
egh ki kotin mangi nan migirigiaba ikuvighti, God nan akam giraghti, ki deraghvira kot damighan kogham.
21 Guizbangira, ki bizitam pazava a gamizir puvati.
Egha ki nighnisi, ki pura bizir kinim,
egha uan ikirimirir kam ki bar an aghua.
22 Ki fo, e bar magh ghue, gumazir kuraba ko gumazir aghuiba sara,
God bar e agivam.
23 Eghti dughiar kuram gumazamizir aghuibagh asighasighti,
a men osimtizim dipova an ingiarva akam.
24 God gumazir kuraba ataghizi me nguazir kam gativagha an gari.
Egha jasbar nighnizibagh amima, da onganigha deravira kotiabagh amir puvati.
God ti bizir kabar amuti, da otivan koghti, tinara dar amuti da otivam?

25 "Nan dughiar ki angamira ikiamiba, da atamra ghua gefi.
Da puvira ivemara gumazimin ivemarim gafira.
Kamaghin amizi, ki ua dughiar aghuim bativan kogham.
26 Dughiar kaba atamra gefi, mati kurim ongarimin atamra ivemari,
egha mati isam asizimin suighasa tuigha zuamira izaghiri.
27-28 Kamaghin deragham, ki uan navimin itir osimtizim gin amadagh,
bar akongegh deravira ikiam.
Ki kamaghin damuasava amua,
egha osimtizir kam ko mizazir kam uam aningin atiati.

* **9:19:** Hibrun akar datirighin itim ghaze, "Tinara na inigh kot bagh izam?" Ezi gumazir aviriba ghaze, Bar fomira akar kam, "Tinara a inigh kot bagh izam?" a itima, gin gumazir maba Hibrun akamin a giragha an osiri.

Ki fo, God, ni nan gari, ki nin damazimin gumazir kuramin min iti,
kamaghin ki atiati.
29 Kamaghin ki tizim su uabi mikim suam, ki gumazir aghuim?
Nan migirigiaba pura biziba, ezi ki bar amira.
30 Egh ki nin damazimin zueghsi, sopin bar aghuim inigh mangi,
dipar dikiriamin uabi rueghti,
31 ni na isi mozir konir beghneazim itimin na kunighti,
nan mikarzim bar pughpurigham.
Kamaghin, ki ti pura uabi ruegham.
Eghti nan korotiaba suam, ki ti bizir bar kurar mam,
egh nan mikarzimin aghuagham.

32 "God ti pura gumazir kinitam amuai,
ga ti kotiabar ghua uan migirigiaba akirai.
33 Ezi gumazir gan osimtizim baragh a tuisighamiba puvati,
a gan migirigiaba tuisigh gan adarim akiram,
34 egh Godin mikimti, a ua na misoghan kogh, egh puv na damuan kogham,
egh an atiatim na daningisi, bizir kurabar amuan kogham.
35 Kamaghin damuamin gumazitam ikiti, ki ua Godin atiatingan kogham,
egh a ko uan osimtizim deravira a mikimam.
Guizbangira, ki kamaghin fo,
ki bizitamin osimtizitam itir puvati."†

10

Jop uan ikirimirim bar an aghua

1 Jop ua kamaghin migei:

"Ki angamira ikian bar aghua.
Ki aremeghti deragham.
Kamaghin ki uan navir averiamin aven itir osimtizir ekiar kamin gun mikimvira ikiam.
2 Ki kamaghin Godin mikimam, ni pura kotin na tuisighan marki.
Ni nan atariva, nan osimtizimin gurara na mikimasa ki ifonge.

3 "Gumazir ni uabi ingariziba, ni paza me gamir arazim ko arazir kurar ni me gamiba,
ni manmaghin nighnisi, da deraz, o?
Egha arazir kurar gumaziba damuasa nighniziba,
ni da bagha ifongezir arazim, a deraz o?
4 Ni ti e gumaziba bizibar gari moghin, ni dar gari,
ni arazir kabanang gami.
5 Ezi manmaghin ami, ni en min dughiar otevimra ikegh ovengam o?
Ti puvatigham.
6 Ezi ni manmaghsua pamten nan arazir kuraba ko osimtiziba buriasa ingari?
7 Ni fo, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.
Ezi ni mizazim na gasi.
Egha ni fo, gumazitam nin dafarimin ua na inighan kogham.

8 "Ni uabi nan inivafizimin ingari,
egha datirighin, ni ua na gasighasisi.
9 Ni nighnigh, ni gumazim nguazir minemin ingarizi moghin,
ni nan ingari.
Ezi datirighin mamaghin ami?
Ni ti na damighti, ki ua nguazir minemeniam gavaghasa?
10 Ni nan afeziam gamizi, a navim nan amebam ganingizi,
ki an borir mitarimin aven otoghava aghui.
11 Ni aghariba ko agiriba nan inivafizim gatizi, nan mikarzim gavgafi,

9:32: Aisaia 45:9; Jeremaia 49:19; Rom 2:20
† **9:35:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

ezi ni nan agiriba ko aghariba avasa, tuziba ko inim nan ini-vafizim gati.
12 Ni ikirimirir angamira itim na ganiga, bar nan apangkufi.
Ni na geghuvima, ki angamira ikiavira iti.
13 Ezi ki fo, ni na geghuvir dughiamin,
ni ua pazi na damuamin nighnizim iti.
14 Ni bar deravira nan garavira iti, eghti ki arazir kuratam damighti,
ni nan arazir kuram gin amadaghan kogham.
15 Ki arazir kuratam damighti,
guizbangira ni pazi na damigham.
Egh ki arazir aghuim damigh, kam-aghin nighnighan kogh suam,
ki gumazir aghuim. Puvati.
Osimtizir na bativiba bar na gasighasighizi,
ki bar aghumsiki.
16 Egh ki bar akuegh suam, ki gumazir aghuim,
eghti ni zuamira nan agiragham,
mati laion asizimin agiragha a misoghezi an areme.
Egh ni na abinsi, digavir kuram gamir arazir aviribar amuam.
17 Ni uan aningagharim akakaghsi,
ni osimtizir avirim amangam.
Nin aningagharim ekiva mizazir ekiam na daningam,
mati midorozir gumazir bizir ekiam na misoghasa otivaghi-ravira iti.

18 "God, ni tizim bagha na ataghizi amebam na bate?
Kamaghin deraghai, ki uan ame-bamin navimin aven aremezi
gumazitam o amizitam nan ganighan koghai.
19 Ki amebamin navir averiamin are-mezi me maghira modogha na inigha ghua,
matmatiamin mozimin na afaghai.
Arazir kam, mati ki nguazir kamin otozir puvati.
20 Ezi God, ni fo, nan dughiam bar otefe, kamaghin ni uam osimtizim na daningan marki.
Ni na ateghti, ki tong navir amirizimin ikegh ovengam.

21 "Egh gin ki nguazir kam ategh mangi nguibar bar mitarmangizimin ikiam,
egh uamateghan kogham.
22 Nguibar kamin itir biziba, da der-agha itir puvatigha bar ikufi.
Egha angazangariba bar moghira puvati, kamaghin amizi, mitarmemra nguibar kam avara."

Sofarin migirigiaba

11

(Sapta 11)

Jop navim giraghti,
God uam an apangkuvigham

1 Ezi Sofar Naman kantrin gu-mazim, a kamaghin Jop migei:

2-3 "Jop, ni migirigiar bar avirim gami,
Ni ghaze, nin migirigiar kaba ti e damuti,
e suam ni gumazir aghuim.
Ni ti ghaze, nin migirigiar onganir kaba e damuti,
e akabar kumigham.
Ni nighnizir aghuir aviriba paza dav keme.
Gumazir ni damuti, ni ti uan akar kabar aghumsizim ini-amin tam itir puvati.
Ki uan akam dukuaghan kogham.
Ki ti nin migirigiaba ikaragham.
4 Ni ghaze, migirigiar ni amizir kaba, da bar migirigiar aghuiba.
Egha ni uaghan arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin dera.
5 Ki kamaghsua bar ifonge,
God uabi nin migirigiar kaba ikarvaghti deragham.
6 Egh a nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarimin gun ni mikimasa, ki ifonge.

* **11:6:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Bizir aviriba mogomemin iti, kamaghin gumazamiziba deragh dagh foghan kogham.*

Jop, ni kamaghin foghasa ki ifonge, God dughorir amirazim nin ikiava,
arazir kurabar osimtiziba ko magh ghuezir osimtizir ekiatam ni ganingizir puvati.

7 "Godin Gavgaviba Bar Itimin fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba,
ni ti bar dagh fogha iti? Puvati.

Egha ni ti an fofozimin mitaghniabar abaragha iti?
Bar puvati.

8-9 Godin fofozimin ababanim, Godin Nguibamin min bar pin iti.
Egha Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam gafiragha bar vin mar iraghu.

Godin fofozim bar ruaragha, nguazir kamin danganir mikebaba bar dagh afira.
Egha bar ekevegha ongarimin mitaghniaba bar dagh afira.
Ni manmaghira Godin nighnizim ko fofozim gifogham? Ti puvatigham.

10 God izi ni inigh kotin mangiva ni isi kalabus datighti,
tinara a mikim suam, markiam?

11 God ifavarir arazibagh amir gumazamizibagh fo.
A men ganti, me arazir kurabar amuti, a me tuisigham.

12 Ni ganti, donkin amebam gumazir boritam bateghan kogham.
Kamaghira ni ganti gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
manmaghin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam?†
Bar puvatigham.

13 "Jop, ni navim giragh uan agharimning fegh God ko mikimiva an azangsighti,
a nin apangkuvigh nin akuragham.

14 Ni arazir kuratam damigh, egh akirim ragh uan arazir kuram gasaragh.
Egh arazir kuram ateghti, a ua izi nin purirpenimin aven ni ko ikian marki.

15 Ni kamaghin damigh uam osimtiziba puvatigh bar akuegham.
Egh ni gavgavigh bizitamin atiatingan kogham.

16 Egh ni uan osimtizim ko mizazim gin amadagham.
Egh ni uam aning ginighnighan kogham,
mati aperiam ivemara ghua fanem giraghuzi,
gumazamiziba a bakinighniki.

17 Nin ikirimirim igiamin otogham.
Egh bar deragham, mati aruem pazaghar torimin ikia deraghavira siragha gari.
Ezi osimtizir ni batozir kaba mati dimagarimin mitarmer ekiam, da ua nin ikian kogham,
mati aruer igiamin mizarazim.

18-19 Egh ni fogham, God bar deraghvira ni geghuvam.
Eghti nin ikirimirim amiraghirighti, ni gavgavigh ikiam.
Ni bizitamin atiatingan kogham,
kamaghin amizi, ni dakuamin dughiam, ni bar deravira dakuam.
Gumazir aviriba uarir akurvaghsi izi nin azangsigham.

20 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akurvazim bagh gan ikivira ikiam.
Eghti puvatigham.
Me Godin aningagharim gitaviraghsi tuavir aviriba buriam.
Eghti bar puvatigham, me damuva avegham, ovevemra me bativsi me a mizuam ikiam."

Jop, Sofarin migirigiaba ikarvasi

12

(Sapta 12--14)

† **11:12:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Jop uan namakabar migirigiabar aghua

1 Jop kamaghin Sofarin akaba ikarvasi:

2 “Bar guizbangira, ia 3plan namakar kaba, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti.
Egh ia ti aremegh nighnizir aghuim ko fofozir aghuim sara,
inigh mangi bar givagham.
3 Ti puvatigham. Kirara, ki uaghan fofozim iti.
Ian fofozim nan fofozim gafirazir puvati.
Ia migeir biziba,
gumazamiziba ti bar dagh fogha gifa.

4 “Ezi datirighin ia nan namakaba, ia na dipofi.
Ki arazir aghuibagh amua, Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.
Egha ki fomira ia ko migeir migirigiaba, a da barasi.
Ezi ia datirighin iza na dipova nan ingaravati.
5 Gumazamizir deravira ikia osimtiziba me bativir puvatiziba,
me gumazamizir onganarazibagh amua osimtiziba itibar ingaravati.
Me mati gumazamiziba tuavimin gumazir mamin garima, a irasava amima,
me bar a munamadazi, a degiaghiri.
6 Ezi okimakiar gumazamiziba ko Godin akaba batozir gumazamiziba,
men ikirimirim a dera.
Me uan fofozim ko gavgavimin garima,
bizir kamning me bagha ikirimirir aghuim gamima, an otifi,
ezi bizir kam mati men asemin min oto.*
7-8 “Ia mangi asiziba ko kuaraziba ko osiribar azaraghti,
me ian sure damu.
Ia ifueghiva, uaghan mangi nguazir kamin azaraghti,
a Godin Arazibar gun ian sure damu.
9 Ikiavira Itir God ingarizir bizir kaba bar, da an amir bizibagh fo.
10 Gumazamizibar ikirimirim ko bizir a ingarizir igharaziba sara,
da bar an dafarimin iti.

11 “En akatoriba dagheba apa dar isingtizim barasi, daghem isingiz, o a ikufi.
Kamaghira en kuariba, migirigiaba barazima, e bar deravira da tuisisi.
12 Guizbangira, gumazamizir ghuriba nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.
13 Ezi Godin nighnizir aghuim ko fofozim, gumazamizir ghuribar fofozim bar a gafira.
Egha uaghan gavgavir ekiam iti.

14 “God bizitam gasighasighti, gumazitam uam an ingarighan kogham.
God gumazitam kalabus datighti, gumazitam ua a inighan kogham.
15 Egh God amozimin anogoreghti, aruer ekiam otoghti, nguazim bar misigh gavgavigham.
Egh an amozir avirim amangti faneba bar aperiar ekiaba otivti,
dipam nguazimin danganir aviriba avaragh dagh asighasigham.
16 God gavgavir ekiam iti.
A bizir guar aviribar amuamin fofozir avirim iti.
Gumazamizir akar ifavaribav geiba ko gumazamizir akar ifavaribar gin zuiba,
me bar moghira Godin agharimin iti.
17 Gumazir nighnizir aghuiba atrivibagh anidiba,

* **12:6:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

God men nighnizir aghuariba batozima,
me onganigha bibiabaram arui.
Egha a uaghan jasbagh amima,
me ongani.
18 God atrivibar ingangaribar me agefi,
ezi me ua atrivir korotiaba azuir puvati.
Me pura ingangarir gumazir kinibar min inir kiniba iti.
19 A ofa gamir gumazibagh amima,
me onganigha bibiabaram arui.
Egha a gumazir ekiaba abiri.
20 Nighnizir aghuiba isa gumazir dapanibagh anidiba, God men akatoribar kumi.
Egha gumazamizir ghuribar nighnizir aghuim ko fofozim batosi.
21 A gumazir dapaniba abira paza me gami,
egha gumazir gavgavibar gavgaviba agefi.
22 A bizir mogomebagh amima,
da azenibagh iri.
Egha an angazangarim gamima,
a bar mitarmangizir danganibar otivima, danganir kaba bar angazangari.
23 A kantribagh amima, da gavgava ziaba iti.
Egha a gin uam adagh asighasisi.
A kantribagh amima, da otiva bar gavgafi,
egha gin a dar gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazibar me kalabus garisi.
24 A kantribar gumazir dapanibar nighnizir aghuiba batoghezi,
me onganigha puram arui,
mati me danganir biziba puvatizimin puram arui.
25 Me mati gumazim danganir mitarmemin ikia tuavim buria pura suighsuisi.
Egha a me gamima, me dipar onganiba apir gumazamizibar min purama aghuavtifi."

13

1 "Guizbangira, ia migeir bizir kaba, ki fomira da baregha dar ganigha gifa.
Ki bizir kabagh fogha gifa.
2 Bizir ia foziba ki uaghan dagh fo.
Ian fofozim, nan fofozim gafirazir puvati.
3 Kamaghin, ki ia ko mikiman bar amira.
Ki Godin Gavgaviba Bar Itim ko mikimasa.
Ki uan osimtizir kam akirsi a ko ga migirigiabar uaning misoghasa,
kamaghin ki ifonge.
4 Ezi iarara, migirigiar ifavarir aviribagh ami.
Ia mati dokta gumazimin arimariam akiran fofozim puvati.
5 Kamaghin amizi, ia ua mikiman marki.
Ia ti akabar kumigh nimira ikiti,
gumazamiziba suam, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti.

6 "Egh ia deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baraghasa ki ifonge.
7 Ia akam ara migirigiar ifavaribagh ami,
egha ia ti kamaghin nighnisi, migirigiar kaba Godin akuragham?
8 Ki kamaghin gari, ian nighniziba ti Godin akuragh na abinasa.
9 God ia tuisigh deravira ian arazziba ko nighnizibar ganti ia deravira ikiam, o puvati?
Ia ti gumazamizibagh ifari moghin God gifaram o? Bar puvatigham.
10 Ki fo, ia pura Godin akurvagh na abinsi navir averiamin na ginighnighti,
God ian ataram.
11 Eghti ia an gavgavir bar ekiamin gan bar atiatigh akongam.
12 Aghuzir akar fomira ikeziba ia dav keme, da pura biziba, mati averenim.
Ia kotin aven migeir akaba,

da gavgaviba puvati, mati
beghneazim.”

Jop kamaghin atiatir puvati, God a misueghti an aremegham, kamaghin Jop mikiman atiatir puvati

13 Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Ia akabar kumighti ki uabira mikimam.
Bizir manam na bativsi, a mar na batif.
Ki uan akam dukuaghan kogham.

14 Ki atiatir puvati, ki Godin mikimasaviram amua iti.
Egh ki aremeghsi, a dera, pura bizim, ki aremegham.

15 A dera, God na misueghti ki aremeghasa ifonge,
eghti ki a mizuamiva nighnizir gavgavim an iki mamaghira ikiam.
A nan ganti, ki an damazimin an gun mikim suam,
ki arazir kurabagh amir puvati.*

16 Gumazir arazir kurabagh amitam Godin guamin izan kogham.
Ki a mikimsi atiatingan koghti, a tuavir kamin na gifogh suam,
ki gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.
Egh a nan apangkuvigh nan akurvaghti ki deravira ikiam.

17 Datirighin ia deravira kuaribar arigh na baragh.
Eghti ki uan nighnizimin aven itir bizimin gun mikimasa.

18 Godin mikimamin migirigiaba, ki dagh fozi da iti,
ezi ki fo, Godin damazimin ki osimtiziba puvati.

19 Tinara na ko ga migirigiabar uaning misoghiva, na mikim suam, ki arazir kuram gami?
Tav ikiti, ki akam dukuagh, egh nimira iki aremegham.

20 “O God, bizir pumuningra ni aningin na damuasa, ki nin azangsisi.
Ni nan azangsizir kamning gifueghti, ki nin atiating egh nin mongan kogham.

21 Nan azangsizimning kamakin.
Ki kamaghin ifonge, ni uam osimtizim na darighan marki.
Egh atiatim na ganidir bizir kurabar amuan marki.

22 Ni kamaghin damigh, egh nan diagh na mikimti, ki nin migirigiaba ikarvagham.
O puvatighti, ki faragh ni mikimti, ni nan migirigiam ikaragh.

23 Ki arazir kurar manaba ko osimtizir manabagh ami?
Ni bighivira na mikimasa ki ifonge.

24 Tizimsua, ni akirim ragha na gasara?
Ni tizim bagha nan apanimin min na gami?

25 Ki mati raizin misevir kinim ko grazir midiarir muziarir mam, aminim a givav amadi.
Kamaghin, ni tizimsua atiatim na ganiga nan agintisi?

26 Ki igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ni ti dagh nighnighavira iti,
egha ni arazir kurar kaba ikarvagha osimtizir ekiam na garisi.

27 Ni senin nan suemning ikezi, ki daruan ibura.
Ki daruti ni nan gin danganiba bar dar mangi,
egh nan dagarir nozimning deravira aningin ganam.†

28 E gumazamiziba mati temem, apiziba anemezi a mazigha gifa,
egha mati korotiam barareba anepa toriba a gariki.”

* **13:15:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, “Egh a faragh na misueghti ki aremeghsi, ki bighivira an damazimin a mikim suam, ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki a mizuai, eghti a nan apangkuvigham.” † **13:27:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

14

1 “E gumazamiziba dughiar otevimra nguazir kamin iti,
egha amebam e batezir dughiamra, osimtiziba e bativavira ikia,
iza e aremezir dughiamin tu.
2 E mati, akimarim mizarazimin otogha, guaratizimin misingi.
Egha uaghan e mati nedaziba, ghuariam aruem apazazi da zuamira puvarisi.
3 Kamaghin, ni manmaghsua en arazziba tuisisi?
God, ki pura bizim, ezi manmaghsua ni na isa kot gati?
4 E gumazamiziba nin damazimin bar mize.
Eghti tina e damighti e nin damazimin zuegham?
Bar puvati.
5 Ni en ikirimirimin ababanim atigha gifa,
eghti e manmaghin dughiaba ko azenibar nguazir kamin ikiam?
Gumazitam uan ikirimirim bagh ua dughiatam gisivaghan kogham.
6 Kamaghin, ni datirighin na ateghti, dughiar ki itimin, ki avughsi navim deragham,
mati ingangarir gumazim an ingangarim guaratizimin givazi an navim dera.

7 “Ki fo, gumazitam temem okeghti,
a ua ghuzim anangamin tuavim iti.
8 Tememin povim mising magiriti an biba kurigham,
9 eghti nguazim dipam ikiti, ghuzir igiam temer dakar me okezimin otogham.
Egh an aghung aguaba asi mati temer igiam.
10 Ezi e gumazamiziba kamaghin puvati,
e ovengezir dughiam e bar givagham,
eghti igharaz darazi uam en ganan kogham.
11 Dipar akareba ko dipar ekiaba dughiar mabar bar dakegham.
12 Kamaghira gumazamiziba ovea ua dikavir puvati,
egh mangi overiam givamin dughiamin,
me kamaghira ikiti bizitam me gaghuraghan kogham.

13-14 “Gumazamizir oveaghueziba, me ti ua ikirimirir igiam iniam?
O God, kamaghin deragham, ni Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin na modogh mangi, nin aningagharim bar amiraghamin dughiamin tugh.
Egh ni ua dughiatam, na ginighnighsi a ginabagh.
Eghti ki pura ni mizuam iki mangiti, dughiar ni na ataghiraghasa misevezim otogham.
15 Egh dughiar kamin, ni uabira uan ingangarim ginighnigham, kar kirara ni nan ingari.
Egh ki ua nin boroghin ikisi ni bar ifuegham.
Kamaghin amizi, ni nan diaghti,
ki nin akam ikaragham.
16 Eghti dughiabar zurara, ni nan daroriba bar deravira dagh eghuvam.
Egh nan arazir kurabagh nighnighan marki.
17 Nan arazir kurar ki amiziba, ni bar da gin amadagh ua dagh nighnighan marki,
mati me biziba mitarim gaghuigha, an akam ikegha dagh nighnizir puvati.

18-19 “Ezi bizir kaba ti otivan kogham.
Ki biziba bar dar gari da ikufi.
Mighsiar gavgaviba dipiraghira pura nguazir kinimin oto.
Dagiar ekiaba sivaghsivagha uan danganir ikeziba ataghirasi.
Dipamin gavgavim dagiar ekiabagh ami da ghua sufi,
egha nguazim gikua anetera igharagha zui.

Ezi kamaghira, ni gari e gumazamiziba ghaze, e deravira ikiam,
ezi ni en nighnizir gavgavir kaba agivasa arazir guar aviribagh ami.
20 Ni uan gavgavimin me abiri me ariaghiri.
Egha me ariaghirir dughiam, men guaba igharagha gari,
ezi ni me amadima me Oveaghuezibar Nguibamin zui.
21 Eghti gin gumazamiziba ziar ekiam men otaribar aningam o, me men ziaba abin aghumsizim me daningam,
eghti gumazir ovengeziba bizir kamin ganan kogh, egh uaghan a gifoghan koghan.
22 Me mati gumazir uan inivafizimra mizazim barazim,
egha osimtizir a bativiziba bagha azi."

Elifasin migirigiar namba 2

15

(Sapta 15)

Gumazir kuraba ivezir kuram iniam

1 Jop mikemegha givazi, Temanin nguibar ekiamin gumazim Elifas kamaghin a ikaragha ghaze:

2 "Jop, ki ghaze, ni gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim.
Manmaghin amizi nin migirigiaba mati aminim, ezi ni puram akam arai?
3 Ni e adogha ghuavira iti,
ezi nin migirigiaba deragha gumazitamin akurvazir pu.
Puvati.
4 Migirigiar kamaghin amiba, gumazamizibagh amima,
me Godin atiatiava an apengan itir puvati,
egha uam an damazimin ikia a ginighnizir puvati.
5 Ni arazir kuram gami, ezi bizir kam ni gamima ni migirigiar kabagh ami,
eghti da ni amizir arazir kuraba avegh da mongegham.
Nin apezeperir migirigiaba bar dera,
egha mati ifavaribagh amir gumazamiziba.
6 Ni tuisighamin arazim, a nan ingangarim puvati.
Nin akatorimra ni tuisigh pazi ni damuti,
ni fogh suam, ni arazir kuram gamigha gifa.

7 "Ezi manmaghin ami?
Tav ti nin faragha nguazir kamin otozir puvati?
Nin amebam ni batezir dughiamin,
God ti tighar mighsiabar ingaram?
Bar puvati.
8 Jop, God uan Nguibamin enselba akuvagha me ko migirigiabagh ami, ezi ni dughiar kamin uaghan ikia oraghiz, o?
Ni ti uabira nguazimin itir gumazamizibar tongin, nighnizir aghuim ko fofozim iti?
Bar puvati.
9 Nin fofozim en fofozim gafirazir puvati.
Bizir tizim ni a gifo, e uaghan a gifo.
10 Gumazir ghurir ghurapaniba e ko iti.
Ezi men azeniba nin afeziamin azeniba bar dagh afira.

11 "Jop, God nin mizazim amirvaghasav ami, eghti nin navim amiragh nimira ikiam.
Ezi e nin asughasugha ni migiava, egha migirigiar aghuiba ni ganingi.
Egha ni ti ghaze, bizir God damuamim,
a pura bizim, egha ni aghua?
12-13 Ni digavir kuram gamigha navir averiamin aven Godin atara damazimning atiaghirigha gari,
egha migirigiar kurar avirimin a gami.
Tizim nin nighnizim gasighasiki,
ezi ni arazir kam gami?

14 “Gumazamiziba Godin damazimin
zuezir puvati.
Gumazir amebam otezir tam,
arazir aghuibaram amir pu-
vati.
15 E gumazamiziba, enselba e gafira,
ezi God men arazibar gari, da
derazir puvati.
Overiamin itir biziba da an
damazimin uaghan zuezir
puvati.
16 Ezi e nguazir kamin itir gumaza-
miziba, e tong bar derazir pu-
vati.
En araziba bar ikuvigha
mughuasi.
E arazir kuram damuasa bar ifonge,
mati gumazim kuarim an
pirima, a dipam bagha areme.

17 “Jop, ni deravira kuarim atigh nan
migirigiaba baragh.
Bizir ki ganigha fofozim iniz-
iba, ki dar nin sure damuasava
ami.
18 Ki nighnizir aghuim ko fofozir
aghuim itir gumazamiziba da
fofozir kam ini.
Me uari uan afeziaba da fofozir
kam ini.
Ezi dughiar me nan sure gamizim,
me migirigiatam modozir puvati.
Me bar dar gun na mikeme.
19 Gumazamizir kaba uan nguazimra
iti.
Ezi nguibar igharazibar gumazi-
tam iza me ko ikia,
egha men nighnizibagh
asighasighizir puvati.

20 “Nan migirigiam kamakin:
Gumazamizir kuraba me ka-
maghira mizazim ini mangi
ovegham.
21 Me niginiba barazir dughiabar, me
bar puviram atiati.
Me ghaze, bizir kurar me
gasighasighamim izi.
Egh me suam, osimtiziba puvati,
dughiar kamin apaniba izi,
men bizibagh asighasigh men
biziba okimam.

22 Me fo, bizir kuraba otiv bar
me avam, mati mitarmem
nguazim avara.
Men nighnizim ghaze, me
osimtizir kam gitaghan
kogham.
Egha me fo, apaniba midorozir
sabamin me misoghti,
me arimighiram.
23 Me dagheba buriagh arui, ezi
dagheba itir puvati.
Ezi me fo, dughiar ovezimin,
dughiar bar kuram me bati-
vam,
mati mitarmem nguazir
kam avara.
24 Men nighniziba derazir puvati,
me pazavira nighnigha bar ati-
atingi.
Bizir kam me abiragha, men
nighnizibagh asighasisi,
mati atrivim uan apanibagh
asighasisi.

25 “Me ifaghata ghaze, me Godin Gav-
gaviba Bar Itim bar a gafira,
egha an akaba batogha an gav-
gavim iriaghiriasi.
Kamaghin amizi, dughiar kurar kam,
gumazamizir kurar kaba bati-
vam.
26 Mati me midorozir korotiam
arugha, midorozir oramin
suiragha
Godin misoghasavira zui.
27 Me datirighin deravira ikiava
mikarziba bui,
egha bizir aghuir aviriba iti.
28 Ezi nguibar ekiar me datirighin
itiba ikuvigham,
eghti men dipeniba dipirighiregh
ikuvighti,
me dar ikivira ikiam.
29 Eghti men dagiaba ko biziba bar
gevegham.
Egh gumazitam ua men
ganighan kogham.
30 Me mitarmer osimtizir ekiar kam
gitaghan kogham.
Mitarmem nguazim avarazi
moghin me avaragham.
Godin aningagharim me gasighasigham,

15:14: Jop 25:4-6

mati avim tememin isima, aminim an dafariba ko bizibagh iva tintinibar zui.
31 Me ifavarir arazimin suiraghavira ikia ghaze,
bizir kam ivezir aghuim me daningam.
Ezi puvati.
Me bizir aghuitam inighan kogham.
Men ifavarir arazimra, mati men ivezir kurar me iniamim.
32 Egh me azenir aviribar ikeghan kogh ovengam,
mati temer igiam, gumaziba an oke.
33 Gumazamizir kaba ingangarir aviribagh ami, ezi da deraghaviram otivir puvati.
Da mati wainin ikarizim wainin oviziba bati,
egha da tighar aniamin dughiam, da puram asiaghiri.
Me mati olivin temem akimarir avirim a batifi,
egha bar suaghirezi, olivin oviziba tememin puvati.
34 Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men adarazi pura ikiam.
Me boriba puvatigham.
Eghti gumaziba gumazamizibar azangsighti, me mong apezeperir dagiaba me givezegh me gakaghonti, me me bagh arazir kuram damigh, egh dagiar kaba inigh uari bagh dipenibar ingaram.
Eghti dipenir kaba, da bar moghira isigham.
35 Ifavaribagh amir arazir guar aviribar nighnizim, men navir averiabar otifi,
mati borim amebamin navir averiamin otifi.
Arazir kuram damuamin nighnizim men naviba ko nighnizibagh izifa,
ezi me ifavarir avirim gami."

Jop Elifasin akam ikara

16

(Sapta 16--17)

Jop ghaze, God pazava a gami, ezi a uabin akurvaghasa Godin azangsisi

1 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikara:

2 "Ki zurara migirigiar kaba baragha ghua, ua da baraghan amira.
Ia tong bar nan akurvazir puvati.

3 Ia ghaze, Jop, ni akam ara ghuavira iti.
Ni dazoghin nimira ikiam?

Ni nighnizir manam ikia, egha nimira itir puvatigha en migirigiaba baraghan aghua?
Ni en migirigiaba ikarvaghavira iti.

4 Ezi ki kamaghin ia mikimasa, ia nan danganim inigh, ki paza iti moghin ikiti,
ki ia deragha iti moghin ikiti,
arazir ia datirighin na gamir kamra ia damuam.

Ki uan apangkuvim ian akakaghsi puviram akam arangam.
Egh ki ia bativizir bizir kurar kabar digavir kuram damigh dapanim rongam.

5 Nan akatorimin ki migirigiar gavgavir bar aviribar ia damuti, ian mizaziba amiragh magiram.

6 Egha ki uabi kamaghin nighnisi, ki mikimam, o ki akatorim dukuagham,
a pura bizim, arazir kam nan akuragh nan mizazim a givaghan kogham.

7-8 "Bar guizbangira, God bar nan gavgaviba agifa.
A na gamizi, ki bar agharim guragha gavgaviba nan puvati.

Kamaghin nan namakaba nan gara bar atiatigha ghaze,

ki ti arazir kuram gamizi, God
nan arazir kuram ikarvagha
mizazim na gasi.*
9 God bar nan aghuagha nan apanim
gami.
A bar nan aningaghegha atarib-
agh ivia, na gasighasisi.

10 "Gumazamiziba tuivigha na
okarigha, arazir kurabar na
gami.
Me na dipova nan ingaravaka egha
nan koviam apese.
11 Gumazir akirim ragha God gasava
arazir kurar aviribagh amiba,
God na isa men agharim gati.
12 Fomira ki deraghvira ike, ezi God
otogha nan firimin suiragha
bar na misaraghariki,
egha puv na gamizi, ki bar ikufi.
A na gamizi,
ki an baribar asavamangamin
ababanir mamin min oto.
13 Ezi an midorozir gumaziba na
gasavamadi.
Egha a nan navim atuzi, nan
muriam suiaghirigha nguazim
giri.
God tong nan apangkuvir
pu. Bar puvati.
14 A nan tuavim apirigha puvira na
misosi,
mati midorozir gumazir gav-
gavim apanibar nguibar
ekiam iniasa pamtem misosi.
15 Fomira, ki ziar ekiam iti, ezi
datirighin, ki onganarazibagh
amua bar aghumsiki.
Egha uan korotiaba suegha azir
korotiam aru.
16 Ki aziavira itima nan damazimning
begha nan mitarmangi.
Ezi nan guam bar aghevegha
igharagha gari.
17 Ki arazir kuraba puvati, ezi
osimtizir kaba pura na batifi.
Ki igharaz darazi paza me gamir
puvati.
Egha ki God ko migeir arazim ko nan
daroriba,
da bar Godin damazimin dera.

18 "O nguazim, ni oragh.
Ki aremeghti nan ghuzim ireghti,
ni ghuzir kam avan bar marki.
Ni ghuzim ateghti, a puram azenimra
iki,
egh osimtizir kam akirsi Godin
dimam.
19 Ki fo, na bagha garir gumazir mam
Godin Nguibamin iti.
A fo, ki osimtizitam gamizir pu-
vati.
A nan akurvagh,
kotin aven gavgavim nan
migirigiabar aningam.
20 Nan namakaba na gifongezir pu-
vatigha, pazavira na dipofi.
Ezi ki Godin damazimin aziavira
iti.†
21 Ki kamaghsua, gumazim uan
namakamin akuragha gu-
mazir igharazim ko akam akiri
moghin,
akurvazir gumazitam nan
akuragh na bagh God ko
mikimiva, a ko akam akiram.
22 Guizbangira, ki dughiar otevimin
angamira ikiam,
ti azenir vamira, o azenir
pumuningin,
ki ovevemin tuavimin mangi
ua izan kogham."

17

1 "Nan ikirimirim ikuvigha gifa, ezi
dughiar ki ovengamim, a bar
roghira ize.
Ezi matmatiamra na mizua iti.
2 Gumazamiziba na okarigha tuiv-
ighav ikia dibovibar na migei,
ezi ki men gari, me arazir kurar
kamin na gami.

* **16:7-8:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, "Bar guizbangira, God, ni bar nan gavgaviba gifa. Egha ni nan adarasi, me gasighasighizi me ariaghiregha gifa. Ni na gamima, ki agharim guragha egha nan mikarzim bar amira. Ezi gumaziba nan gara ghaze, Ki arazir kuram gami, egha ni nan arazir kurabagh ikarvagha bar puv na gami." **16:18:** Jenesis 4:10; Esekiel 24:6-8 **16:19:** Jop 19:25 † **16:20:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

3 “O God, ni uabira nan akuragh nan kalabuziam givezeghti ki firighirigham.
Gumazir kamaghin nan akurvaghamin tam itir puvati.
4 Ni nighnizir aghuim nan namakaba dama da batoke,
ezi me na abinasavira nighnisi.
Kamaghin, me nan akuraghan kogham.
Kamaghin amizi, ni me damighti, me deragh otivighan kogh na gafighan marki.
5 O God, ni fomira itir aghuzir akam ginighnigh,
‘Gumazitam dagiaba o biziba inisi, uan namakam puram a isi kot datigh,
egh a uan boriba ko, uan arazir kuram bagh ivezir kuram iniam.’

6 “Datirighin gumazamiziba Godin garima,
an osimtizir ekiam na ganingizi, me nan guam gipari.
Danganiba bar me na dipova kamaghin migei,
‘Ia gan, Jop arazir bar kuram gamigha osimtizir ekiar kam ini.’
7 Ki bar osemegha puviram azi,
bizir kam na gamima nan damazimning bezi,
ki deravira gari puvati.
Egha ki bar agharim gura.
8 Gumazir aghuir osimtiziba puvatiziba,
me gari, bizir kaba na bativima,
me bar digavir kuram gami.
Egha me gumazir kurabar gari, me deravira iti,
ezi bizir kam bangin men naviba bar ikufi.
9 Ezi gumazamizir aghuiba uan arazir aghuibar suiragh mamaghira ikiam.
Me arazir aghuibara damuam, mati men dafariba bar zuegha, gavgavigha mamaghira iti.*
10 “Aria, ia ua mikim.
Ki ian migirigiaba baragha fo,
ian tav nighnizir aghuaritam ko fofozim itir puvati.
11 Ki angamira itir dughiam givasava ami.
Bizir ki damuasa bar ifongeziba,
ki datirighin dar amuan kogham.
12 Ki mitarmemin ikiavira itima, nan namakaba ghaze,
‘Puvati, ni angazangarimin iti.’
Me ghaze, ‘Ni osiman marki. Aminim tiasava ami.’
Ezi ki gari mitarmer ekiam ikiavira iti.
13 Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam baghavira mizua iti,
eghti a nan dipenimin min ikiam.
Egh ki nguibar kamin dakuti mitarmem na avaragham.
14 Ki matmatiam ginighnigh kamaghin a diponam, ‘Nan afeziam.’
Apizir nan mikarzim apiba, ki kamaghin dar ponam,
‘Nan amizim,’ ko ‘Nan amebam.’
15 Ki suam, gin osimtizir kaba givaghti ki deravira ikiam,
guizbangira, ki ti puram mizuam ikiam.
Tinara na mikim suam, ki ua deragh ikiam?
Ti puvatigham.
16 Ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh,
egh ki ti ua deragh ikiamin tuavitam ikiam o?
Ti puvati.”

Bildatin migirigiar namba 2

18

(Sapta 18)

God gumazir kuraba ivezir kuram me ganidi

1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jopin migirigiam ikarvasi:

* **17:9:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

2 “Jop, ni dazoghin uan akam dukuagham?
Ni deravira uan migirigiaba tuisighti, e ni ko mikimam.
3 Ni manmaghsua kamaghin nighnisi,
e bulmakaubar min ikia fofoziba puvati?
4 Nin aningagharim nirara ni gasighasisi.
A bar bizibar ingarigha dar danganibara da ariki, egh da batueghan kogham.
A dagiar ekiabagh isivaghsivaghti, da mangiti nguazir kinim ikian kogham.
Bar puvati.
5 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God me gasighasisi.
A gumazamizir kaba agefi, mati gumazim lam amunge.
6 Eghti gumazamiziba ua lamin angazangarimin ganti,
a ua arazir kurabagh amibar dipenibar ikian kogham.
7 Gumazamizir kaba deravira itir dughiamin me pamten arui,
ezi osimtizim me batozi, me dapaniba avigha nimiram arui.
Me paza igharaz darazir amuasa nighnizir aviriba iti,
ezi men nighniziba ghua meraram asighasisi.
8 Me mati asiziba aruima iver ekiam dar suisi,
egha mati asiziba, gumaziba da bagha okorezir mozibar ghuaghiri.
9 Me mati asiziba azuazimin aven zui,
10 egha me mati asiziba benibar dui,
benir gumaziba asizibar suighasa arighiziba.
11 Bizir atiatir ekiam me ganidiba,
da danganir me aruibar otiva men agintisi.

12 “Arazir kurabagh amir gumazamiziba,
me datirighin dagheba otevegha mitiriamra iti.
Ezi dughiar bar kuram otogha
me gasighasighasava ami.
13 Gumazamizir kurar kaba, arimariar bar kuratam men mikarzibar otiv,
men soroghafariba ko bizibagh asighasigh me damuti me ovengam.
14 Me ghaze, men dipeniba ti men ikirimirim damuti, a bar deragham.
Ezi puvati, me puviram atiating ovengam.
15 Me oveghti, gin men ikizimin aven tav ua iki,
men dipenimin ikian kogham.
Eghti ikizir igharazimin gumazamiziba izi, men dipenimin aven itir mughuriar kuram agivsi,
pauran me salfan dagiamin ingarizim fusfugham.
Egh gin me uari dipenir kamin ikiam.
16 Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar givagham,
mati temem, an biba ko an aguaba misingizi a bar misingi.
17 Eghti gumazamiziba bar me gin amadagham.
Eghti me ua nguazir kamin ziaba puvatigham.
18 Me angamira itir dughiamin, me aruemin angazangarimin gari.
Ezi ovevem iza me batoghezi, me nguibar bar mitarmangizimin ghue.
19 Men ikizim bar kuavaremegham,
eghti me uari men boritaba, o men ovavir boritaba ikian kogham.
Puvati. Me bar ovengam.
20 Aruem anadi naghin itir gumazamiziba ko, aruem ghuaghiri naghin itir gumazamiziba,
me bizir kurar gumazamizir kaba batozim bareghiva, digavir kuram damigh puviram atiatingam.
21 Osimtizir guar avirir kaba, gumazir kurar nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar amuiroghboriba ko,
men dipenibar aven itir darazi sara, bar me bativam.”

18:5: Jop 21:17

Jop Bildatɨn akam ikarvasi

19

(Sapta 19)

Jop bar ikuvigha uabɨra iti

1 Ezɨ Jop Bildat ikaragha ghaze:

2 “Ian mɨgɨrɨgɨaba mɨzazir ekiam na ganɨga, puvɨra na abɨra na gasɨghasɨsi.
Ia dazoghɨn mɨgɨrɨgɨar kaba ategham?
3 Dughiar avɨribar ia na gasɨghasɨgha na abɨri.
Ia kamaghɨn amua tong bar aghumsɨzir puvatɨ.
4 Kɨ guizbangɨra Godɨn damazimɨn arazir kuratam damigham,
eghtɨ bizir kam nan bizimra, a ian bizim puvatɨ.
5 Ia ti ghaze, ia gumazir aghuiba, ezɨ kɨ gumazir kuram?
Ia gari, bizir kurar kaba na bativizɨ ia akam na gasa ghaze,
kɨ arazir kuram gami.

6 “Ezɨ kɨ arazir kuratam gamizir puvatɨ.
God uan ifongiamra bizir kabagh ami.
A uan iver ekiamɨn nan suiragha na amɨghɨrɨ.
7 Ia gan! God puvɨra na mɨsoghavɨra iti.
Ezɨ a na ataghɨraghasa kɨ pamten diava arai.
Ezɨ a nan dɨmdiam ikarvazir puvatɨ.
Egha a guizɨn arazimɨn na gamir puvatɨ.
8 A nan tuavim apɨrizɨ kɨ mangan asa.
Egha mɨtarmem gamizɨ, a tuavir kam avarazɨ,
kɨ tuavimɨn garir puvatɨ.
9 A nan ziar aghuim gasɨghasɨghizɨ,
gumazamiziba ghaze, kɨ gumazir kuram.
10 A na gasɨghasɨgha bar na akaraghariki,
mati gumazim dɨpenim akaraghariki.
Kɨ faragha ghaze, a nan akuraghtɨ kɨ deravɨra ikiam.
Ezɨ puvatɨ, a nan nɨghnɨzir kaba bar da batoke.
11 God puvɨra nan atara egha kamaghɨn nɨghnɨsi,
kɨ mati an apanim.
12 A uan mɨdorozir gumaziba amangizɨ,
me iza nan dɨpenim okarigha na ko mɨsosi.

13 “God nan ikɨzim gamizɨ, me na ategha ua na ko itir puvatɨ.
Ezɨ na ko itir darazi ua na gɨfozir puvatɨ.
Men damazibar, kɨ nguibar igharazimɨn gumazimɨn mɨn iti.
14 Ezɨ nan anababa uaghan na ataki.
Ezɨ nan roroaba na bakɨnɨghɨnigha gɨfa.
15 Gumazir fomɨra iza nan dɨpenimɨn ikeziba, me na gɨnamadagha gɨfa.
Ezɨ nan ingangarir amiziba, me ua na gɨfozir puvatɨ.
Kɨ men damazimɨn nguibar igharazimɨn gumazimɨn mɨn oto.
16 Kɨ uan ingangarir gumazibar deima,
me na bagha izir puvatɨ.
Kɨ uan akatorimɨn mɨgɨrɨgɨar aghuibar me mɨkɨnam,
ezɨ puvatɨ, me nan akaba ikarvazir puvatɨ.
17 Kɨ mɨkɨmasava amima, nan akatorim puvɨra mughuasi,
ezɨ nan amuim, nan boroghɨn ikian aghua.
Ezɨ guizɨn nan aveghbuaba,
me nan gari, kɨ mati bizir kuram.
18 Nguibamɨn boriba na dɨpova na gasɨghasɨsi.
Egh kɨ men damazibar mangɨtɨ, me akar kurabar na mɨkɨmam.
19 Nan namakar bar aghuiba, me datɨrɨghɨn bar nan aghua.
Kɨ bar ifongezir gumaziba, me uaghan akɨrim na gasaragha na abɨnasava ami.
20 Kɨ bar agharim gurazɨ, nan mɨkarzim bar suiaghɨrɨgha gavgaviba puvatɨ.

Ki bar ikuvigha, bar atam are-
meghai.
Egha ki fozir puvati, manmaghin
amizi ki ovengezir puvati.

21 "God uan agharimin na misoghezi
ki bar ikuvigha iti.
Kamaghin, ia nan namakaba, e
uari, ia nan kuarkuvigh de-
ravira na damu.
22 Manmaghsua, God na gamizi
moghira, ia pazavira na gami?
Ia gari, ki paza itima, ia tizim
bagha na abinasa migirigiar
aviribagh ami?

23 "Oio! Ki kamaghsua, ki God ko
migeir akar kaba,
gumazitam bar ada isi akinafaritamin
da osirighti, da ikivira iki.
24 Kamaghin deragham, me ti nan
akaba isi,
dagiatamin dagiar tuizimin da
aghoregh, egh taba ainin da
osirighti, da iki mamaghira
ikiam.
25 Ki fo, nan Akurvazir Gumazim,
Godin Nguibamin iti,
egh a gin nguazir kamin izi kotin
aven tugh nan akurvagh na
bagh mikimam.
26 Arimariar kuraba nan mikarzim
gasighasighti,
ki da sara ikivira iki Godin
ganam.
27 Ki uabi uan damazibar an ganam,
eghti a na bagh mikimam.
Ki an ganti an nan roroamin min
ikiam.
Ki guizbangira Godin ganasa
nan navim bar dikavigha
iti.*

28 "Ia ti ghaze, Osimtizir Jop
bativir kamin mingarim,
anarira iti. Kamaghin, e a
isi kot darighamin arazim
ataghiraghan kogham.
29 Ezi iarara, ia uari bagh ganigh.
Ian migirigiar kabanagh Godin
aningagharim damuti,
a ivezir kuram ia daningiva
mizazim ia gasegham.
A kamaghin damighti, ia fogham,
gumazir arazir kurabagh amiba
Godin kotin otivam."

Sofarin migirigiar namba 2

20

(Sapta 20)

Gumazir kuraba dughiar bar otevimin deravira ikiam

1 Jop mikemegha givazi, kantrin
Naman gumazim, Sofar kamaghin a
ikarvasi:

2 "Jop, ni oragh.
Nin migirigiam na gamizi, ki
digavir kuram gamigha okam
nighnisi.
Ezi ki nin migirigiam zuamiram a
ikaraghasa.
3 Ni na akirmighasa migeir migirigiam,
ki a barazi, a bar aghumsizim
na ganingi.
Ezi ki bighivira nin akam ikar-
vaghasa.
4 Bar fomira God gumazamiz-
iba nguazir kam gatizir
dughiamin,
tugha iza datirighin,
5 gumazamizir arazir kurabagh
amiba,
dughiar otevimra, bar akuegha
navir aghuim isi.
6 Gumazamizir kabanang gumaza-
mizibar damazimin gumazir
ekiabar otiva ziar ekiaba isi.
Me mati mighsiar mam, an
ghuam pin mar ikia ghuariaba
ko voroghira zui.
7 Gumazamizir kaba uan buaribar
mirara ikuvigham.
Egh me bar ovengam.
Eghti gumazir fomira men gara
me gifoziba, me kamaghin
mikimam,
gumazir kaba managh iti?
8 Gumazir kamaghin amiba, me ire-
bamin min zuamira givaghti,

19:26: Onger Akaba 17:15; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2

* **19:27:** Hibrun akar ves 25in ikegha ghua ves 27in tuziba, deragha migeir puvati.

gumaziba uam men ganan kogham.
9 Me ua uan nguibabar ikian kogham,
eghti gumazitam ua men ganighan kogham.
10 Eghti men boriba uarir apangkuv,
egh uarir akurvaghsi,
gumazamizir onganarazibar azangsigham.
Gumazir kaba ikivira iki,
onganarazibagh amiba da, okemezir bizir avirim uam ada ikarvagham.
11 Egh me igiabara uan gavgaviba sara iki,
egh zuamira puram ovengam.

12-13 "Gumazamizir kuraba, arazir kuram bar a gifonge,
egha me anetaghiraghan aghua.
Me mati gumazim dagher isingtizim gifuegha a isa uan mizemin apengan aneti,
eghti daghemin isingtizim zuamira givaghan kogham.
14 Ezi men arazir kuram meraram asighasigham,
mati daghem gumazimin navir averiamin ghuaghira, kuruzir imezimin min otogha, a gasighasisi.
15 Gumazamizir kuraba uan okimakiar arazimin dagiar aviriba ko biziba akumakua,
dar pozibav kiri.
Eghti God bizir kaba batueghti da mangam,
mati gumazim dagher aghuir aviriba amegha gin ua dar misi.
16 Gumazamiziba akumakuir biziba meraram asighasigham,
mati kuruzim me givima, an imezim me misozima me ariaghiri.
17 Me bizir kaba pozibav kira ghaze,
Bizir kaba me damuti me deravira dapiagh bar akongegham,
mati faner ekiabar dipaba izevegha emiri.
Ezi puvati, bizir aghuir kaba me bativan kogham.
18 Me bizir kaba pozibav kira ingangarir dafam gami.
Eghti God igharaz darazi ateghti me bizir kaba iniam.
Kamaghin amizi, gumazamizir kurar kaba bizir kabar ivezimin suiraghan kogh, da bagh bar akueghan kogham.
19 Guizbangira, me gumazamizir onganarazibar apangkuvir pu.
Puvati, me paza me gami.
Me arazir ifavarir aviribagh amua gumazamizir igharazibar dipeniba isi.
20 Me zurara gumazamizir igharazibar bizibar gara dagh ifuegha da iniasa,
egha tong avughsir puvati.
Kamaghin God me ateghan koghti,
me bizir me bar ifongezir kabar suiraghan kogham.
21 Bizir me gara ifongeziba, me pura da isi,
mati gumazim dagher aghuim apava bar anegifa,
ezi muziarir tam ua itir puvati.
Egha me dabirabir aghuim itima,
men biziba deraghaviram otifi.
Eghti dughiar aghuir kam dughiar ovezimin ikegh ua givagham.
22 Me bizir aghuir avirir kaba ikiamin dughiamin,
osimtizir ekiam me avaraghti bizir kuraba bar me abinam.

23 "Me bizir bar aghuir avirim iniam.
Eghti Godin aningagharim bar men ekeveghti,
an osimtizir avirim, amozir ekiamin min me gingam.
24 God apaniba amadaghti,
me ainin ingarizir midorozir sababa ko brasin ingarizir afuziba sara izam.
Eghti gumazamizir kuraba, apanibar midorozir sababar ariti,
apaniba brasin ingarizir baribar me gasam.
25 Eghti bariba me amikiragh men namnabar vongin otivam.
Eghti gumazamizir kurar kaba uarira uan ghuzibar ganti,

da barir kabar ikiti, me bar ati-
atigham.
26 Dagiaba ko bizir me akuvaziba bar
ikuvigham, eghti mitarmem
bar da avaragham.
Eghti gumazir kurar kaba uan
biziba sara, avir nguazimin
gumazitam atizir puvatizimin
aven, bar ovegham.
27 Godin Nguibam uabi, gumazamizir
kabar arazir kurabar gun
mikimam,
eghti nguazir kam uaghan me isi
kotiam darigham.
28 God bar men aningaghe, egh a men
arazir kuraba ikarvaghamin
dughiamin,
a men adarazi ko men dagiaba
ko biziba bar moghira da
kuavaremegham.
Mati aperiar ekiam otogha iza men
biziba bar da inigha ghuezi,
bizitam itir puvati.
29 God osimtizir kaba, gumazamizir
kurabar aningasa, a dagh in-
abagha gifa.
Eghti me kamaghira gevegham."

Jop Sofarin migirigiaba ikarvasi

21

(Sapta 21)

Gumazamizir kuraba dabirabir aghuim iti

1 Egha Jop ghaze:

2 "Ki kamaghsua, ia deravira kuarim
atigh nan migirigiam baragh.
Ia kamaghin damu nan navim
damuti, a deragham.
3 Ni teghti ki mikemeka.
Ki mikemegh givaghti, ni
dibovibar na mikim.
4 Ni oragh. Ki ti gumazibav gia me
adoghodosi, o puvati?
Bar puvati.
Ki God ko migeima a nan akam
ikarazir puvati,
kamaghin amizi, ki an osemegha
nimira itir puvati.
5 Ia deravira nan gan, ia bar digavir
kuram damigh,
egh mikiman akabagh asagham.
6 Ki bizir kurar na bativizibagh
nighnigha,
puv atiatia nisi.

7 "Tizim bagha God arazir kurabagh
amir gumazamiziba ataghirazi
me ikia bar ghuri?
Egha tizim bagha a me ataghirazi
me gumazir ekiabar otiva gav-
gaviba ikia bizir aviriba iti?
8 Gumazir kurar kaba boriba ko
ovavir boriba iti.
Egha me ikia borir kabar gari,
me aghuava ekefe.
9 Gumazir kurar kabar amuirogh-
boriba deraghavira uan
dipenibagh apigha,
bizitamin atiatir puvati.
Ezi God uaghan ivezir kuram isa
me ganiga me gasighasizir pu-
vati.
10 Men bulmakaun apuriba navim
bulmakaun amebabagh
anidima,
da deraviram ota nguzir gavgav-
ibarama oti.
11 Gumazir kaba borir aviriba iti,
Egha me borir kaba ataghirazi,
me sipsipin nguzibar min,
bizimin arua ikarara ighi-
abagh amuava arui.
12 Gumazir maba gitaba ko buabav
sogha marvibagh ivima, da
ararer aghuibagh amima,
borir kaba bar akongegha ighi-
abagh ami.
13 Dughiaba zurara gumazir kurar
kaba,
dabirabir aghuim isi.
Me tighar ovegh, Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin
mangisi,
me arimariaba ko mizaziba pu-
vatigham.

14 "Arazir kurabagh amir gumaza-
miziba kamaghin God migei,
'Ni e ategh mangi.
E nin akam baragh, egh an gin
mangan aghua.'
15 Egha me uaghan kamaghin migei,

‘Godin Gavgaviba Bar Itim a tina,
eghti e an apengan iki an ziam
fam a?
Egh e a ko mikim, bizir aghuir
manatam iniam? Bar pu-
vatigham.’
16 Gumazir kaba dabirabir aghuim
ikiava, bizir avirim isi.
Ezi bizir kaba men gavgavibar
otivir puvati.
Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gu-
mazir kurar kabar migirigiaba
baraghan aghua,
egh men nighnizibar gin mangan
kogham.

17 “Dughiar aviriba God ti gu-
mazir kurabagh amima, me
ariaghirir puvati.
Egha uaghan dughiar aviriba
God osimtizibagh ami, da otiva
me gasighasizir puvati.
A men aningazir dughiamin,
a dughiar aviribar mizazim me
gasir puvati.
18 God dughiar aviribar me batozir
puvati,
mati aminir ekiam dadar
midiaribagh ivai.
19 Ia ti kamaghin mikeme,
‘God afeziabar arazir ku-
ram ikarvagha, men boriba
pazavira me gami.’
Ezi ki nighnisi, arazir kam derazir
puvati.
God gumazir kurabara mizazim
me gasiti, me fogham,
God men arazir kurabara ikar-
vasi.
20 Me uari uan damazibar,
Godin Gavgaviba Bar Itimin
aningagharim
guizin an gan a gifogham.
21 Egh me mangi Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin
ikiva,
ua uan amuiroghboribar
apangkuvan kogham,
me manmaghira iti.

22 “E gumazamiziba, enselba e gafira,
ezi God men araziba tuisisi.
Kamaghin, tinara God e
damuamin arazir aghuim
bagh an sure damuam? Bar
puvati.
23-24 Ki gumazamizir mabar gari,
men dabirabimin ikirimirim,
a bar dera.
Me osimtiziba ko arimariaba
puvatigh iki mangi, me
ovengamin dughiam otogham.
25 Ezi gumazamizir maba dabirabir
aghuarim puvati.
Gumazamizir kaba men dabirabim
deraz puvatizi, men navir
averiaba bar oseme.
Me tong akongezir arazir tam itir
puvatigha ghua, dughiar me
ovengezimin oto.
26 Ezi gumazamiziba ovia,
mozimin itir dughiamin, arazir
vamira me batifi.
Apiziba men kuabagh izefi.

27 “Ki ian nighnizibagh fogha gifa.
Ia ti pazi na damu na abinasavira
nighnisi.
28 Ia kamaghin mikeme,
‘Bizir guar aviriba gumazir ekiar
arazir kurabagh amiba batifi,
ezi men dipeniba ko biziba bar
ikufi,
ezi gumazamiziba ua men garir
puvati.’
29 Egha ia ti gumazir nguibar
igharazibagh aruir gumazibar
azangsizir puvati,
egha ia ti God arazir kurar, gu-
mazir kuraba ganidiba bagha
men azangsizir puvati, a?
30 Me guizbangira kamaghin ia
mikimam,
‘God aningaghegh bizir kuram
damighti, an otogh danganir
mamin gumazamizibagh
asighasighiva,
gumazamizir arazir kurabagh
amibagh asighasighan kogham.
Puvati. A me ataghirazi me de-
raviira iti.’
31 Kamaghin amizi, tinara gu-
mazamizir kuraba kotin me
tuisigham?

21:19: Jop 5:4 **21:28:** Jop 18:15; 18:21

Gumazitam me isi kotiam datighan kogham,
egh gumazitam men arazir kuraba ikarvaghsi mizazim me danighan kogham.
32-33 Ezi gumazamizir kurar kaba over dughiamin, gumazamizir avirim iza uari akuva,
me afasa me inigha matmatiamin zui.
Gumazir maba men matmatiaba deravira dar gara iti.
Ezi men kuaba aghumra ireghav iti.
34 Kamaghin ki fo, ia pura akam ara na gifarir gumaziba.
Ia ghaze, migirigiar kaba ti gavgavim na daningam?
Ezi puvati, migirigiar kaba tong nan akurvazir puvati."

Elifasin migirigiar namba 3

22

(Sapta 22)

Jop navim giraghti, God bar deraviram a damuam

1 Ezi Teman nguibamin gumazim Elifas, Jopin migirigiam ikarvasi:

2 "E gumazir kiniba, e ti Godin akurvaghsi, bizibar amuam o? Puvatigham.
Fofozir gumaziba uaghan puvatigham.
3 Ni ti ghaze, ni Godin damazimin derazir arazim, Godin Gavgaviba Bar Itimin akuraghti, a uan ingangarim damuam o?
Egh ni arazir aghuibara damuva, ni suam arazir kam deravira God damuam? Bar puvati.
4 Egh ni Godin apengan ikiva an ziam fiti,
a nin atariva, ni isi kotiam darigham, o? Bar puvati.
5 Jop, ni arazir kurar aviribagh ami,
kamaghin amizi, God nin arazir kurar kaba bagha ni tuisisi.
6 "Ni arazir kabagh ami. Nin akar gumaziba ni ko akam akirigh biziba inigh, ua da ikarvagham.
Dughiar kamin, me ua nin biziba ikarvaghamin ababanim bagha, ni men biziba isi.
Egha ni bizir kabar suiragha gavgafi, egha ua me ganidir puvati.
Marazi uan korotiaba ni ganingi, ezi ni ua da me ganingizir puvati,
ezi me ua uan mikarzim avamin korotiaba puvati.*
7 Kuariba pirir gumazamiziba, ni dipaba me ganidir puvati.
Egha mitiriaba azir gumazamiziba ni dagheba me ganidir puvati.
8 Ni gumazir ekiar ziam itim, kamaghin amizi ni ghaze, ni uan ifongiamin bizibar amuam. Egha ni gumazir igharazibar nguazir akuar maba ini.
9 Ezi amizir odiarir paba ovengeziba, iza uarir akurvaghasa nin azangsisi, ezi ni men akurvazir pu.
Puvati. Ni me batozima me zui.
Egha ni borir asaghasazir afeziaba puvatiziba uaghan akurvazir aghuitam me ganingizir pu.
Puvati. Ni me abiri.
10 Nin arazir kaba bangin, bizir nin suigha ni gasighasighiziba otivigha bar moghira ni ekiarugha,
ni gamima, ni bar puviram atiati.
11 Mati mitarmer ekiam ni avarazi, ni bizitamin garir puvati,
mati aperiar ekiam bar moghira ni avara.

12 "Jop, ni mikovezir bar pin itibar gan.
Ezi Godin uan Nguibamin itim, a bar mikovezir kabagh afiragha pin mar iti.
13-14 Bizir kam nin nighnizim gamima, ni ti kamaghin migei,
'God bizir tizim gifo?

22:2: Jop 35:6-8 * **22:6:** Elifas ghaze, Jop arazir kam gami, ezi Godin Araziba, Israelia arazir kam damuan bar men anogoroke. Ni Ua Me Ini 22:26-27 ko Godin Araziba 24:6 ko 24:10-13in gan. **22:9:** Godin Araziba 15:7-11

An overiam gisin aruima, ghuar-
iar ekiam anevarazi mitarmer
ekiam a modo, ezi an en ganan
kogham.
A manmaghin en araziba
tuisigham?'†

15 "Jop, ni manmaghin ami? Ni ti tu-
avir ghurir kuramin mangasa
gavgafi?
Gumazir arazir kurabagh amiba,
me tuavir kamin zui.
16 Me tighar ghuram, God zuamira
me agefi.
Me bar kufi, mati dipenim faner
ekiamin apinimin ikia ikufi.
Egha mati aperiar gavgavim
fanemin otogha dipenim
gasighasigha an ingarizir
temeba ko dagiaba atera ghue.
17 Gumazir kaba kamaghin God
migei, 'Ni e ategh mangi.'
Egha me uaghan kamaghin
mikeme, 'Godin Gavgaviba
Bar Itim bizir manamra e
damuam?'
18 Egha me kamaghin fozir puvati
God uabi me ataghizi me bizir
aghuir aviriba isi.
Kamaghin amizi, ki kuarim atigh
gumazir kurabar migirigiaba
baraghiva, men nighnizir
avirimin gin mangan kogham.
19 Gumazamizir Godin damazimin
deraziba gari, God ivezir
kuram gumazir kurabagh
anidima, me bar akonge.
Ezi arazir kuraba puvatizir gu-
mazamiziba, me gumazamizir
kurar kaba dibovir akabar me
migei.
20 Me kamaghin migei, 'Bar dera. En
apanir kaba ikuvigha gifa.
Ezi avim men dagiaba ko bizir
aghuibar isi.'

21 "Jop, ni oragh. Ni datirighin God ko
akam akirigh,
a ko navir vamira iki.
Ni kamaghin damighti, a deravira ni
damuam,
eghti nin dabirabim ua der-
agham.
22 An aghuzir akar a ni daningamiba,
ni bar ada inigh,
egh deravira an migirigiaba isi
uan navim datigh.
23 Ni uamategh Godin Gavgaviba Bar
Itim bagh iziti,
a nin osimtiziba bar da givagh,
dabirabir aghuim ua ni
daningam.
Egh ni akirim ragh uan arazir
kurabagh asaragh
dar saghon iki.
24 Kamaghin deragham, ni kantrin
Ofirin inizir golin bar aghuiba
isi,
danganir kurabar da makunigh.
25 Egh ni Godin Gavgaviba Bar Itim
ateghti,
a nin golin aghuiba ko silvabar
danganim inigh, egh nin bizir
bar aghuimin min ikiam.
26 Ni kamaghin damigh, egh Godin
Gavgaviba Bar Itim deravira
ni gamizir bizim bagh bar
akuegham.
Egh ni Godin damazimin navir
zuruzim iki an ganam.
27 Ni God ko mikimti, a ni baragh
egh bizir ni an azangsiziba ni
daningam.
Egh ni God ko akam akirizir biz-
ibar amusi bar akuegham.
28 Egh ni bizir manam damuasa
nighnisi, God ni ategh ti,
ni bizir kam damuti, a der-
aghviram otogham.
Eghti God nin dabirabim damuti,
bar akongezir arazim a gizivagham,
mati an angazangarim ni
gisirazi, ni deravira gara
tuavimin zui.
29 Ni fo, gumazamizir uan ziaba feba,
God me abiri,
egha uari abirir gumazamiziba,
a men akurvazima,

† **22:13-14:** Elifas ti deravira Jopin nighnizibagh fozir puvati. Jop faragha ghaze, God gumazir arazir kurabagh amibagh asighasizir puvati. (Ni sapta 21:19-33in gan.) Egha Jop kamaghin mikemezir puvati, God gumazir kabar ganiva men araziba tuisighan kogham. **22:18:** Jop 21:16

me deravira iti.
30 E fo, God gumazamizibar garima,
me an damazimin bar zue, ezi
a men akurvasi.
Kamaghin amizi, ni arazir kuramin osimtizitam ikian kogh,
egh an damazimin bar zueghti,
a uaghan nin apangkuv nin akurvaghti,
ni ovengan kogham.”‡

Jop Elifasin migirigiam ikarvasi

23

(Sapta 23--24)

Jop Godin kotin tuivasa atiatir puvati

1 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikarvasi:

2 “Ni oragh. Datirighin ki bar osemegha iti,
egha bizir kurar na gasighasizir kam bagha puvira Godin mikimasava ami.
Ki guizbangira uan ararem abinasava amua,
egha bar amuava avenge.
3 Oio! God itir danganim, ki a gifogha deraghai,
egha ki datirighira bighavira ghuav an damazimin tughai.
4 Egha na batozir osimtizimin gun deraviram a migiai,
mati gumazim kotin aven eghari.
Ki uan kotiamin akurvaghsi,
migirigiar aviribar amuam.
5 Egh ki fogham, a ikarvazir manam nan migirigiabar aningam,
eghti ki an nighnizim gifogham.
6 Ia ti ghaze, God nan apanim damuva, uan gavgavimin na abiragham?
Bar puvatigham.
A bar deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baragham.
7 Ki Godin damazimin derazir gumazim, egh ki an guamin kotin tughti,
a nan migirigiaba tuisighiva, deraghvira nighnigh nan akam akirigham.
A nan migirigiam baregh bighivira kamaghin mikimam, ki arazir kuratamin osimtizitam itir puvati.
Eghti nan kotiam bar givagham.

8 “Ame! Ki aruem anadi naghin God buri, ezi a itir puvati.
Egha ki ghua aruem ghuaghiri naghin a buriava, an apizir puvati.
9 God uan ingangarim not ko sautin amadaghan a gami.
Ezi ki danganir kabar ghua a buriava, an apizir puvati.
10 Ezi God nan daroriba bar dagh fo.
Egh a bizitam na damigh fogham, ki golin min bar dera.
11 Tuavir God zuim, ki deraviram an zui.
Ki tuavir kam ataghizir puvatigha igharagha zuir puvati.
12 Ki an akam batoghezir puvati.
A na ganingizir akaba, ki bar dar gin zui.
Ki an akaba bar dagh ifongegha ghaze,
da bar dera, egha dagher isingizibagh afira.

13 “Ezi God uabira, a bizitam damusi nighnighti, tinara an nighnizim otevkinigham? Bar puvatigham.
A iti moghira iti.
Egh a bizitam damusi ifuegh,
a puram a damuam.
14 Kamaghin amizi, bizir a na damuasa nighnizir manaba, an adar amuam.
A nighnizir aviriba iti, ezi e dagh fozir puvati.
15 Kamaghin amizi, ki an guamin tughamin bizir kam ginighnigha, puviram an atiati.
Ki an arazibagh nighnigha, nan aghariba puvira nisi.

‡ **22:30:** Hibrun akam, ves 29 ko 30 deragha aning migeir puvati. **23:10:** Onger Akaba 66:10; 139:1-3; Jems 1:12

16 Godɨn Gavgaviba Bar Itim nan gavgaviba bar da agɨvagha,
na gamizɨ, kɨ puvɨram atiati.
17 Kɨ faragha kamaghɨn ikezir pu.
Puvatɨ. Godra mɨtarmer ekiar kam amadazɨ a iza na avarazɨ,
kɨ datɨrɨghɨn bar pazavɨra iti.
Egha kɨ mɨtarmer kamɨn tongɨn ikia, an diava avarɨra iti.”*

Jop Bildatɨn mɨgɨrɨgɨam ikarvasi

24

Jop ghaze, God arazir aghuim gamir puvatɨ

1 Jop ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze:

“Godɨn Gavgaviba Bar Itim manmaghsua, gumazir kurabar araziba tuisɨghasa dughiatam ginabazir puvatɨ?
Manmaghsua nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itir gumazamiziba, pura Godɨn kotiam bagha mɨzua iti?
2 Gumazir arazir kurabagh amiba igharaz darazir nguaziba okɨmasa,
egha men nguaziba iniasa men nguazir mɨtaghniabar ababanibagh isɨvaghsɨvasi,
egh me suam, ka ti men nguazimra.
Me men sipsipba okɨa uan sipsipbar tongɨn da arɨsi.
3 Gumazir kurar kaba, arazir kurar kam gami, me borir afeziaba ovengezibar, donkiba okei.
Egha me paba ovengezir amizibar amamangarɨzi, amizir kaba dagɨaba pura da isi, egh da ikarvaghamin dughiar kamra,
me ua men dagɨar me iniziba ikarvaghamin ababanimɨn mɨn, men azenibar ingarir bulmakauba isi.
Kamaghɨn amizɨ, amizir kaba uan azenibar ingaramin bulmakauba puvatɨgha, dagheba puvatɨ.
4 Gumazamizir dagɨaba ko biziba puvatɨziba, gumazir kurar kaba, me gamima me atiati,
egh me uan ifongiamɨn bizitam damighan kogham.
Nguazir kamɨn itir gumazamizir onganarazibagh amiba, me gumazir kurabar atiatia men saghon ikia uari monge.
5 Onganarazibagh amir gumazamizir kaba, mevzika, me mangɨ gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikiam.
Egh dagheba uan boribar anɨngsɨ donkin atiabar mɨn pamten ingar dagheba buriam.
6 Me gumazir igharazibar nguazibar ghua dagher bar kurabara isi.
Ezɨ gumazir kurabar ingangarir gumaziba men wainɨn azenibar wainɨn ovɨziba inigh gɨvaghtɨ,
gumazamizir kaba mevzigh mangɨ azenir kabar aru wainɨn ovɨzir nar itiba akumakumam.
7 Me dɨmagaribar, mɨkarzir kɨnibar akuava arugharusi.
Me uan mɨkarziba avamin biziba puvatɨ.
8 Me mɨghsɨamɨn itir danganimɨn itima, amozim me gizima me kumkui.
Me dɨpeniba puvatɨgha amozimɨn moga dagɨar ekiabar apengan iti.

9 “Gumazir kurar kaba ghua, amizir paba ovengezibar,
borir iririvir oteba apiba, me me da dagh etui.
Me amizir kabar amamangarɨzima, me pura dagɨaba isi.
Dughiar kamra, me ua me ikarvaghamin ababanimɨn mɨn, men borir kabar suirazɨ me iti.
Egha gɨn borir kabagh amima, me pura men ingangarir gumazir kɨnibar otifi.

* **23:17:** Hibrun akam, vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ. **24:2:** Godɨn Araziba 27:17; Aghuzir Akaba 22:28; Hosea 5:10

10 Gumazamizir kaba, mevzika, me
uan mikarziba avamin koro-
tiaba puvati.
Me ghua gumazir igharazibar
azenibar ingara, men dagher
dipenibar witbar pozibav kiri.
Egha me uari dagheba puvatigha
mitiriam men azi.
11 Me olivin temebar tongin ikia dar
oviziba mirmirir danganimin
dagiamin da mirmiri,
ezi olivin borem otifi.
Ezi marazi wainin dipam iniasa
wainin oviziba dikabirir dan-
ganimin da dikabiri,
egha me uari wainin dipar kaba
apir puvati, ezi kuarim puv
men piri.
12 Nguibar ekiabar aven ovengasava
amir gumazamiziba puviram
arai.
Me bar ikuvigha uarir akur-
vaghasa ara Godin dei.
Ezi God men osimtizir kabagh
nighnizir puvati.

13 "Gumazamizir maba God ifongezir
arazibar tuavimin gin mangan
aghua.
Me arazir aghuibar apanim
gamua da batosi,
kar angazangarimin araziba.
14 Bar mizaraghara, aminim
tighar tiam, gumazir kuraba
dikavigh mangi
biziba puvatizir gumazamizibav
soghti me arimighirasa zui.
Egha dimagaribar me biziba
okimasava arui.
15 Poroghamiba uari bakeir arazim
gamir gumaziba, me aruem
bararti,
a magirighti me mangi gu-
mazir igharazibar amuiba ko
dakuam.
Me zuir dughiam, me uan guaba
avegh suam,
Tav nan gan na gifoghan
kogham.
16 Dimagarimin okimakiar gumaziba
dipeniba akara aven ghua biz-
iba okei.
Aruem men dughiam puvati,
kamaghin amizi, aruemin, me
tiar akaba asegha dipenir ave-
riabara iti.
17 Gumazir kaba aruer ekiamin
daruan atiati, mati gumazir
igharaziba dimagarimin
daruan atiati.
Ezi dimagarim me gamima, me
bar akonge.

18 *"Ia kamaghin migirigiar ka-
banang gami,
'Gumazamizir arazir kurabagh
amiba dughiar ruarimin ikian
kogham. Puvatigham.
Aperiar ekiam zuamira izi me
inigh mangigham.
Eghti God mikimti men nguazim iku-
vigham.
Eghti gumazitam mangi men
wainin azenimin ingaran
kogham.
19 Aruem anaga isirazima ghuariar
orangtizim ghua gefi.
Kamaghira, Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibam gu-
mazamizir arazir kurabagh
amiba isi,
ezi me bar gefi.
20 Eghti men mikarziba apizibar
dagher isingtizimin min
otogham.

* **24:18:** Sapta 24:18 ikegha ghua sapta 28:28in tu, akar kaba deragha migeir puvati, tinara akam akuni. Elifas 3plan dughiabar mikeme, ezi Bildat uaghan 3plan dughiabar mikimam. Ezi Hibrun akar datirighin en itim, Sofar dughiar pumuningra mikeme. E fo, Bildatin akar abuananam (a sapta 25in iti) a bar otefe. Ezi uaghan, Jopin akar otevir maba an namakar 3plan fomira gun mikemezibar mirara ghu. Ezi bizir kam bagha, fofozir gumazir maba ghaze Sofarin ziam fomira kagh ike, egha gin an ovenge. Egha me ghaze akar kam, sapta 24:18-20in iti, kar Sofarin akar otevim. Ezi e guizbangira fozir puvati, fofozir gumazir kabar nighnizim dera o puvati. Kamaghin amizi, e akar datirighin Hibrun akamin itimin gin mangam. Jop ti guizbangira akar 24:18-25in itiba mikeme, e ghaze, a akar 24:18-20in aven itiba, a namakabar nighnizibar gun migei, egha akar 24:21-25in aven itiba, a men akaba ikarvasi.

Eghti tav ua me ginighnighan kogham.
Ezi men amebar me bateziba uaghan bar me gin amadagham.
Eghti men arazir kuraba uaghan bar givagham.’

21 “Gumazir kurar kaba paza furabaghatir amizibagh ami.
Egha amizir odiarir paba ovengezibar akurvazir puvati.
22 Ezi God uan gavgavimin, gumazir gavgavibar akurvazima, me dughiar ruaribar iti.
Egha dughiar me ghaze me ovengamim, God ua me fema me deravira iti.
23 God me gamima, me nimiram apiav ikia osimtiziba men puvati.
Egha a zurara deravira men arazir me amibar gari.
24 Ezi me ziar ekiaba iti.
Me dughiar otevibar ikia gumazamizir igharazibar min zuamiram ovei.
Me mati wit aghoramin dughiam otogha givazi,
gumaziba aneghori.†
25 Nan migirigiaba guizin migirigiaba puvatighti,
tinara nan ifavarim azenim datigham?
Tinara nan akagh suam,
ki puram akam arai?”

Bildatin migirigiar namba 3

25

(Sapta 25)

E gumazamiziba Godin damazimin pura biziba

1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jop ikarvasi:

2 “God gavgavir ekiam ko biziba bar dagh ativaghamin fofozim ikia,
biziba bar dagh amima, da an atiatia puviram agoa nisi.
Egha a uan Nguibamin bizibagh amima,
da nimira ikia dabirabir aghuim iti.
3 An midorozir gumaziba bar aviraseme, ezi tav me mengan iburagham.
Ezi a uan angazangarim gamizi, a danganiba bar dagh isira.
4 Kamaghin amizi, e gumazamiziba manmaghin Godin damazimin deragham?
Amebam otezir gumazir manatam, Godin damazimin zuegham? Bar puvatigham.
5 Ia gan. Iakinim ko mikovezibar angazangarim e dar garima da bar ekefe,
ezi Godin damazimin, da bar sufi.
6 Kamaghin amizi guizbangira, e nguazir kamin itir gumazamiziba, an damazimin zuezir puvati.
E mati nguazimin aghuviziba.
E pura bizir kiniba.”

Jop Bildatin akam ikara

26

(Sapta 26--31)

Godin gavgavim bar en fofozim ko nighnizim gafira

1 Jop kamaghin Bildatin akam ikara:

2 “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgaviba puvatizir kamin akurvasi.
Egha nighnizir aghuiba ko gavgaviba puvatizir gumazamizibar akurvazir gumazim.
Bar puvati. Ni tong nan akurvazir puvati.
3 Ni ghaze, ni nighnizir aghuim fofoziba puvatizir gumazamizibagh anidir gumazim.
Egha ni ghaze, ni nighnizir aghuiba puvatizir gumazamiziba, ni men sure damuam.
4 Tinara nighnizim ni ganingizi, ni kamaghin bizibav gei?

† **24:24:** Hibrun akam ves 18in ikegha ghua ves 24in tu, a deragha migeir puvati.

Tinan duam fofozir aghuim ni
ganingizi, ni kamaghin bizibar
gun migei?

5-6 "Gumazamiziba ovea ghua
ongarimin apengan itir
Oveaghuezibar Nguibamin
iti, egha me Godin mongezir
puvati.
Me Godin damazimin azenara
iti.
A men garima, me atiatia
nisi.
7 God overiamin ingarigha pura pin
anetizi, a danganir bizitam
faragha itir puvatizimin iti.
Egha nguazim atizi a pura iti,
bizitam an suirazir puvati.
8 God amozim isa uan ghuariabar
anetizi, da amozimin suirazi, a
iti.
Dipar kam bar osemegha, an
osimtizim ghuariaba abizir pu-
vati.
9 God ghuariabagh amizi,
da iza iakinir ekiam avaragha
Godin atrivir dabirabim modo.
10 An ongarim gisin, gumazimin
damazim gan mangi givaghamin
mitaghniam, iver agharimin
min, a gighua an osiri.
Mitaghniar kam, aruem ko
dimagarim abisi.
11 God atarir dughiamin, mighsiaba
ko overiam
digavir kuram gamua agoa nisi.
12 God uan gavgavir ekiamin on-
garim gamizi, a pura nimira iti.
A uan nighnizir aghuimin,
ongarimin itir kuruzir aser
ekiam Rahapin gavgavim
dikabira.
13 God uabi aminir ekiam amadazi a
iza ghuariabagh ivarazi,
overiam uam angazangari.
Egha a uan dafarimin kuruzir aser
ekiar kam birazima,
an areme.
14 Bizir an amizi otivizir kaba, da
an gavgavir ekiamin pura bizir
muziariba,
e da baragha dar gari.

Eghti God bar uan gavgavim en ak-
aghti,
e akatam bar a mikiman
iburagham. Bar puvatigham.
Godin gavgavim bar ekefe."

27

Jop arazir kuraba puvatigha ua bagha pamten migei

1 Jop ua kamaghin migei:

2 "Godin gavgaviba Bar Itim arazir
aghuimin na gamizir puvati,
ezi ki datirighin paza iti.
A kotin deravira na baragha na
tuisighizir puvati,
kamaghin amizi, a na gamizir
arazibar ki adarim an iti.
Egha Godin zurara itimin ziamin
ki guizbangira migei,
3 dughiabar zurara God na ataghizi,
ki angamira ikiavira iti,
4 egha ki akar kuratam ko akar
ifavaritam uan akatorimin a
damighan kogham.

5-6 "Kamaghin ia deraghvira na
baragh.
Amebam na batezir dughiamin
ikegha iza datirighin, ki kam-
aghin fo,
nan nighnizim ko navir averiamin, ki
Godin damazimin deravira iti.
Ki pamten kamaghin mikimasa,
ki arazir kuratam gamizir pu-
vatigha osimtiziba nan puvati.
Ki akar otevir kabara mikim mangi
egh ovegh mangam.
Kamaghin amizi, ki fo, akar ia na
migeir kaba, da guizbangiram
akaba puvati.

7 "Ki kamaghin ifonge, God ivezir ku-
ram nan apanibar aningam.
An arazir kurabagh amir gu-
mazamizibar mirara me
damu.
8 Gumazamizir nighnizir gavgavim
Godin itir puvatigha, an gin
zuir puvatiziba,

27:5-6: Jop 2:9; 13:15

God men ikirimirim agivaghti,
me bizir aghuir manam
iniam?
Bar puvatigham.
9 Osimtizim me bativamin dughiamin,
me uarir akurvaghsi Godin
dimti
a me baragham, o? Bar pu-
vatigham.
10 Gumazamizir kamaghin amiba,
Godin Gavgaviba Bar Itim
bagh bar akueghiva,
zurara dughiabar a ko mikimam,
o? Bar puvati.

11 "Ki ian sure damighti ia Godin gav-
gavim deravira a gifogham.
Egh bizir a damuasa nighniziba,
ki dar gun ia mikimam,
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim.
12 Ia uari Godin arazir kabar ganigha
gifa.
Egha ia manmaghsua akar
mingariba puvatizir kabav
gei?

13 "Godin Gavgaviba Bar Itim, gu-
mazamizir kuraba ko paza
igharaz darazigh amir gu-
mazamiziba, a ivezir kuram
me bagha an abaragha gifa.
Egh mizaziba ko osimtizir kaba
isi me daningam.
14 Gumazir kaba borir aviriba ikiti,
apaniba borir kabav misoghti
me arimighiram.
Egh me zurara dagheba pu-
vatigham.
15 Eghti gumazir kurar kaba
arimighireghti, men ikiavira
itir adarazi arimariam me
damuti,
me uaghan arimighiregham,
eghti men amuir odiariba me
bagh azian kogham.
16 Gumazir kuraba silvan dagiar
avirim ko korotiar avirim
akumakum,
nguazir minemniabar min, uan
dipenibar dar pozibav kinam.
17 Eghti gin gumazamizir Godin
damazimin deraziba izi,
men korotiar aghuiba ko silvan
dagiaba abigh uari daningam.
18 Gumazir kurar kaba dipenir
aghuibar ingari,
ezi dipenir kaba, dughiar ru-
arimin ikeghan kogham.
Da mati boghoborir dipeniba ko
averpenir azenibar itim.
Da zuamira dipirighiregham.
19 Me dimagarimin dakuasava amua
garima, men biziba bar
avirasemegha deravira iti.
Egha mizarazimin me osegha
gara digavir kuram gami,
Ame! Men bizir avirir kaba ua itir
puvati.
Ezi me bar bizibagh asa.

20 "Bizir kuraba aperiamin min, me
aviti me puv atiatingam.
Bizir kaba ua ikian kogham, mati
aminir gavgavim dimagarimin
otogha dagh ivaragha ghu.
21 Aruem anadi naghin izir aminim
me asirafagha me inigha
ghuzi,
me ua uan danganimin itir pu-
vati.
22 Aminir kam uan gavgavir ekiam
sara me givai,
ezi me ari mangasa pamtemin in-
gari.
23 Egha me aminir kam batoghan
ibura.
Aminim men ingarava aka da-
faribav sogha,
bar me batoke."*

28

*E nighnizir aghuim ko fofozim dan-
ganir manamin an apigham?*

1 "Gumaziba gol ko silva iniasa
nguazimin aven mozir bar
konibagh tui.
Egha gol ko silva tuamin dan-
ganibar ingari, eghti avim

* **27:23:** Akar ves 13-23in itiba, akar otevir avirir Jopin namakar 3pla fomira gun mikemeziba mirara ghu. Kamaghin amizi, fofozir gumazir maba ghaze, kar Jopin akaba puvati, kar ti an namakar kabar mavin migirigiaba.

dar minezibar isighti da bar
zuegham.
2 Egha me ain buria nguazim gutui.
Me nguazir torimin dagiaba isa
da tuema kapa otifi.
3 Me nguazimin mozibagh tuima, dar
toriba vin mar uaghiri,
eghti me ain itir dagiaba buriam.
Me lambagh abuava mozir kabagh
tui,
ezi angazangarim mozimin itir
mitarmem batozima,
dagiaba azenara otivima, me da
isi.
4 Me nguazir torir kaba, saghon mar
ada okori,
danganir kaba, gumazir igharaz-
iba dar zuir puvati.
Me uarira ikia ingari.
Me nguazir torir kabar beniba
uari dafegha dar suigha,
uaghira mangi izegh gamua
ingangarim gami.
5 Gumazir igharaziba, nguazim gisin
azenibar ingara dagheba ko
biziba opari.
Ezi gumazir nguazimin apengan
ingarir kaba, me dagiaba
abigha nguazim gikua a girazi,
a mati avim danganir mam bar
an isizi moghin iti.
6 Ezi gumazir kaba nguazimin aven
itir dagiabar aven Sapaian
dagiar bluplan aghuariba isi.
Egha nguazimin aven uaghan
golin minemeniam isi.
7 Isaba ko bagaba, nguazimin aven
mozir konir me ingarizibar
aven garir puvati.
8 Laionba ko asizir gavgavir igharaz-
iba sara
torir kabar averiabagh aruir pu-
vati.

9 “Gumaziba dagiar gavgaviba itir
danganibagh kuava,
mighsiaba abizi da bar iraghue.
10 Me dagiabar aven dipar tuavibar
ingari moghin, dagiaba aghora
averara zui.
Egha me aven ghua garima,
dagiar aghuir ivezir bar pin
koziba iti.
11 Me mozibagh ku ganti, dipam
danganir kamin otivti me
anepirigham,
eghti dipam nguazir torim
gizivaghan kogham.
Eghti bizir aghuir nguazimin aven
mongeghav itiba,
me da asigh azenim datigham.

12 “Ezi e managh mangi fo-
fozir aghuarim ko nighnizir
aghuarim iniam?
Fofozir aghuim ko nighnizir
aghuim iniamin nguibam
managh iti?
13 Guizbangira fofozir aghuarim ko
nighnizir aghuarim bizir bar
ekiam,
egha dagiar ekiaba ko bizir
igharaziba bar dagh afira.
Ezi gumazamiziba bizir kam de-
raviram a gifozir puvati.
Ezi fofozim ko nighnizir
aghuarim nguazir kamin
gumazamizibar tongin itir
puvati.
14 Ongarim ko an apengan itir dan-
ganir bar koniba kamaghin
migei,
‘Fofozir aghuarim ko nighnizir
aghuarim, aning kagh itir pu-
vati.’
15 Golin bar aghuim a pura bizim,
ni a isi ua nighnizir aghuarim
givezeghan kogham.
Fofozir aghuarimin ivezim
bar pin ko, eghti ni silvan
aghuarimin a givezeghan
kogham,
silvan aghuarim, a pura
bizim.
16 Ni kantri Ofirin golin bar aghuiba
ko dagiar iveziba bar pin koz-
iba, da isi aning givezeghan
kogham.
17 Ni aning givesi, glasin dagiar ivezir
bar pin kozim ko bizir aghuir
golin ingariziba inigham,
noka, ni aning givezeghan
kogham.
Da uaghan pura biziba.

18 Aningin ivezim, bar pin ikia
adiarir aghuarim ko dagiar
ghurghurir gavgavir glasin
min taghtazimin ivezim bar a
gafira.
Pelin ivezim bar pin ko, egha
pelin ivezim uaghan fo-
fozir aghuarim ko nighnizir
aghuarim givezeghan kogham.
19 Topasin dagiar iangurir aghuarir
me kantri Itiopian isiba ko
avimin tuezir golin aghuiba,
da uaghan fofozir aghuarim ko
nighnizir aghuarim tong aning
givezeghan kogham.
Bar puvati.

20 "Ezi e managhira fofozir aghuarim
ko nighnizir aghuarim
batogham?
Fofozim ko nighnizir aghuarim
danganir manamra iti?
21 Fofozim ko nighnizir aghuarim, gu-
mazamiziba ko angamira itir
biziba sara bar men modo.
Kuarazir pin mighagha aruiba,
uaghan aningin garir puvati.
22 Ovengezibar Danganim ko
Ovevem uabi, aning kamaghin
migei,
'Ga mong aningin sighsirir akaba
baraki,
egha aningin ganizir puvati.'

23-24 "Ia oragh. God uabira nguazir
kamin danganiba bar dar gara,
egha overiamin apengan itir biz-
ibar gari.
Kamaghin, a uabira fofozim ko
nighnizir aghuarim itir dan-
ganim gifo.
Egha tuavir aning bagha zuim
gifo.
25 Bar fomira, God nighnigha
aminimin gavgavimin abara,
egha uaghan nighnigha ongarir
ekiam ikiasa, a dipabar aba-
banim ati.
26 Egha a uaghan amozim damuamin
araziba ariki,
egha onimarim taghtagh
mangamin tuavim ati.
27 Bizir kabar gin God nighnizir
aghuarimin gara an araziba
bar da tuisisi.
Egha nighnizir aghuarim gamizi
a tugha gavgavizi a ghaze, a
bizir bar aghuim.*
28 Egha God kamaghin gumazamiz-
ibav gei,
'Ki ian Ekiam. Gumazir nan ati-
atia nan apengan ikiava arazir
kurabar gin zuir puvatizim,
gumazir kam nighnizir aghuarim
ko fofozim iti.' "

29

Jop uan dughiar aghuir faragha ikezim ginighnisi

1 Jop ua kamaghin migei:

2 "Oio. Ki uabin apangkufi, ki fomira
deragha ikezi moghin ikiasa
ifonge.
Fomira God bar deraghavira na
geghufi.
3 A lamin min itima, an angazan-
garim na gisira.
A dimagaribar angazangarimin
min tuavim nan akakazima, ki
zui.
4 Fomira, God nan roroamin min ikia,
deravira nan purirpenimin
aven itir ikizimin gari.
Ki faragha gavgavigha ikezi
moghin, ki datirighin ua kam-
aghira ikiasa ifonge.
5 Fomira, Godin Gavgaviba Bar Itim,
na ko ikiavira itima,
nan boriba uaghan na ko iti.
6 Ezi nan bulmakauba ko memeba
oter eborir avirim na ganingi,
ezi olivin oviziba mirmirir dan-
ganimin aven, nan olivin
boreba bar izifa.

7 "Ki faragha nguibar ekiamin gu-
mazir dapanir mamin ikia,
egha ghua nguibar ekiamin tiar
akamin gumazir dapaniba ko
uari akuva ikia kotiaba barasi.

* **28:27:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **28:28:** Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10

8 Gumazir igiaba nan gari ki izima,
me uari amikirvagha ghua
saghon iti.
Ezi gumazir ghurapaniba, ziar
ekiam na daningisi dikavigh
tuivigham.
9 Ezi gumazir dapaniba uaghan uan
akabar kumigh,
pura nimira ikiam.
10 Ezi gumazir bar ekiaba uaghan
nan akam baraghsi,
uan akabar kumigh nimira
ikiam.

11-12 "Onganarazibagh amir gumaza-
miziba uarir akurvaghasa nan
deima, ki men akurvasi.
Egha afeziaba puvatizir boriba,
men akurvazir gumaziba pu-
vatizi, ki men akurvasi.
Kamaghin amizi, na barazi ki bizibav
geir gumazamiziba, me nan
ziam fe.
Egha nan gari ki bizibagh ami
darasi, me nan arazibar gara
da bagha bar akonge.
13 Gumazamizir kiran oveghangin
ovengamiba, ki men akurvasi,
ezi me na minabi,
egha God deravira na damuasa
me a ko migei.
Ezi amuir odiariba, ki men akurvaz-
ima,
me uan navir averiabar aven bar
akonge.
14 Ki zurara Godin damazimin arazir
aghuibagh amua, guizin araz-
iba igharaz darazir akakasi,
mati ki korotiar ruarir aghuim
aru.
15 Ki mati damazir kurabar damazim,
egha ki tuavim men akakasi,
egha mati suer kurabar suem,
ki men akurvazima, me de-
raviram arui.
16 Ki mati onganarazibagh amir gu-
mazibar afeziam, egha men
akurvasi.
Gumazir ki fozir puvatiziba, ki
kotin aven men akurvasi.
Igharaz darazi kotin aven akabar me
abiri,
ezi ki men akaba isa me bagha
migei.

17 Gumazir arazir kurabagh amiba, ki
men gavgaviba agiva,
egha men dafaribar gumazir
kiniba ua me isi.
Mati gumazim afiar atiamin
atariba apirigha asizir a ivi-
razim uam a ini.

18 "Ki ghaze, ki ti dughiar ruarimin
nguazir kamin ikiam,
egh deravira uan dipenimin iki
mangi ovengam.
19 Ki ghaze, ki ti gavgavigh, temer
dipar miriamin dikarazimin
min,
an biba dipar avirim isima, an
dafariba dimagarimin ghuar-
iam dagh irima, da bar derazi
moghin ikiam.
20 Gumazamiziba nan ziar ekiam
fivira ikiam.
Eghti ki gavgavir igiam inivira
ikiam,
mati gumazim barir pir igiam
dafa.

21 "Gumazamiziba damuamin araz-
iba ki dar me migeima,
me akabar kumigha nimira ikia
na barasi.
22 Nan migirigiaba men navir averi-
abar ghuaghiri,
mati amozir pam emira
aghumra nguazir averiamin
ghuaghiri.
Ki mikemegh givaghti, me nan
nighnizim ua migirigiar otevi-
tam a isafuraghan kogham.
Puvati.
23 Me kuariba arigha bar deravira
nan akam barasi.
Me akam bagha bar akonge, mati
aruem dughiar ruarimin ga-
nizi amozim ua izasa me bar
akonge.
24 Ki dughiar aghuim me ganiga me
ko migeima, me igharagha
nighnisi,
Ame! Manmaghsua gumazir
ekiar kam e ko migei?
Ezi nan guamin ganganir aghuarim
ko arazir ki me ko migiavira
itim,

gavgavim men navibagh anidi.*
25 Ki men gumazir dapanimin min
ikiava, arazir me damuamiba
bagha, nighniziba me ganidi.
Ki gumazamiziba ko iti, mati
atrivim uan midorozir gumaz-
ibar tongin iti.
Egha uaghan gavgavim men nav-
ibagh anidi,
mati ovevemin dughiamin gu-
mazir mam gavgavim isa azi
darazigh anidi.”

30

Jop osimtizir a batozibav gei

1 Jop ua kamaghin migei:

“Datirighin ziaba puvatizir gumaz-
ibar boriba,
dibovir akabar na migei.
Men afeziaba pura bizir kinibar
min ikia, egha gumazamizibar
damazimin onganarazibagh
amua,
bizir aghuitam gamizir puvati.
Kamaghin garir gumaziba, ki me
ataghizi
me nan sipsipbagh eghuvir afi-
abar tongin itir puvati.
2 Ki gari, me nan akurvaghamin gav-
gaviba puvati.
Me bar amiraghamiraki,
kamaghin amizi, ki ingarasa me
migeir puvati.
3 Gumazir kaba, dagheba puvatigha
aghariba gui,
egha men navir averiaba
daghem bagha arai.
Me ara danganir misingizibar ghua
pura dagher muziariba buri.
4 Egha tevsevir misoziba asia, dar
biba ko dafariba api.
5 Egha me nguibamin boroghin izir
dughiamin,
gumazamiziba me dagarvagha
me batosi,
mati me okimakiar gumaz-
ibagh ami.
6 Kamaghin amizi, me ara ghua
saghon itir mighsiabar avarir
konir faner misingizibar dan-
ganibar ikia,
dagiar torir ekiaba ko nguazir
torir ekiabar ti.
7 Me gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin tevsevibar tongin
arua donkibar min arai.
Egha tevsevir kabar tongin uari
akuva moga iti.
8 Nguibamin gumazamiziba me fo-
zorogha, me misogha me ba-
toke.
Kar, onganarazibagh amua ziaba
puvatir gumazamiziba.

9 “Ezi datirighin men boriba iza na
dipova ighiabagh ami.
Me ghaze, ki ti pura bizim, egha
nan ziam dibora a gasighasisi.
10 Me ghaze, ki bizir bar kuram, egha
bar nan aghua.
Me na ategha saghon iti,
egha me nan boroghin
izir dughiamin, me nan
guamin iparan atiatir
puvati.
11 God bar na abiragha nan gavgav-
iba bar ada gifa,
kamaghin amizi, me atiatir pu-
vatigha bizir manam damuasa
ifuegha,
an na gamua arazir kurabar na
gami.
12 Ki uan agharir guvimin garima,
gumazir igiar kurar bizim
dikavigha,
na baghavira iza na misogha na
batozima, ki aravira zui.
Me na gasighasighasa arazir
guar aviribagh ami.
13 Ki me gitaviraghasa amima, me
nan tuavim apirizi ki aran
ibura.
Ki ikuvigha gifa, ezi me nan
osimtizim damuti a bar
ekivasa.
Ezi men anogoroghamin gu-
mazitam itir puvati,
kamaghin me na gamizi, ki bar
ikufi.*

* **29:24:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

* **30:13:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

14 Me mati midorozir gumaziba
nguibar ekiamin divazir gavgavim akarigha misoghasa
ivemara nguibar ekiamin zui.
Egha mati ongarim dipiraghira
niga dadarimin izi moghin,
me ivemara na bagha izi.
15 Bizir guar igharagha garir aviriba
na bativa na gamima, ki puv
atiati.
Nan ziar ekiam gifa, mati tera-
farim aminim a givarazi a ghu.
Nan dabirabir aghuim ko nan bizir
aghuariba gifa,
mati ghuariam ghugha ua itir
puvatizi, overiar kinim iti.

16 "Ezi kiran oveghangin nan
ikirimirim givagham,
dughiaba bar ki osimtizim ko
mizazim barasi.
17 Dimagaribar nan agharapaniba
mizazim isi,
mati me afuzimin na ginifi.
Mizazim na gasir bizir kam na
ataghirazir puvati.
A kamaghira iti.
18 God uan gavgavimin nan mikarzim
gamizi a igharagha oto.
Egha pamtemin na amighiri,
mati korotiam nan firagharim
amighiri.†
19 God na kunizi ki beghneazim gi-
raghu,
egha ki mati nguazir minemeniam
ko averenimin min pura iti.

20 "O God, ki nin damazimin tugha
uabin akurvaghasa nin dei,
ezi ni pura nan gari.
Egha kuarim atigha
nan dimdiam barazi puvati.
21 Ni nan apangkuvir puvati.
Ni uan gavgavimin paza na
gamuaviira iti.
22 Ni ter afarimin min pin na kunizi
aminim na inigha zui.
Ni aminim gamima, a tintinibar
na akuri.

23 Ki fo, ki aremeghti ni na amadaghti,
ki magiri danganir ni gumaza-
mizir oveaghueziba bagha in-
abazimin ikiam.

24 "Eghti gumazitam bar ikuvighsi
damuva akurvazim bagh
dimti,
gumazitam ti a misogh pazi a
damuam o? Bar puvati.‡
25 Kirara, ki faragha gumazir dughiar
kurabar itibar kuarkufi.
Egha biziba puvatizir gumaza-
mizibar apangkufi.
26 Ki kamaghin nighniki, nan
dabirabir aghuim zurara
ikiam,
ezi puvati, dughiar bar kuram na
bato.
Ki ghaze ki angazangarimin aven
ikiam.
Ezi puvati, mitarmem bar na
avara.
27 Nan navir averiam zuraram osei,
ezi dughiaba zurara mizazim ko
osimtizim na batifi.
28 Ki paza itima nan mikarzim bar
pigha igharagha gari.
Ezi aruem na gapongezir pu.
Puvati. Arimariam na gamima ki ka-
maghin oto.
Ki gumazamizibar tongin
ikia akurvazim bagha men
azangsisi.
Ezi me nan akurazir puvati.
29 Ki mizazir ekiam isa pazaviira iti,
egha nan ararem mati afiar
atiamin ararem ko ponemin
araremin min iti.
30 Nan mikarzim misigha pigha inge,
ezi nan mikarzimin inir
muziariba tintinibar pura
vuaghira iri.
Ezi arimariar kurar kam nan
mikarzim gamizi, a puviira
fei.
31 Ki fomira deraviira ikia uan gita
misogha uan marvim givi,
egha agoroger onger akabagh
ami.

† **30:18:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. Akar kam giraghamin tuavir igharazim, a kamakin, "Ezi mizazir kam otiva bar ekefe egha na gamima, ki tintinibar uabi otavkirima, ezi nan korotiaba bar aghamsigha nan firim ikegha gavgafi." ‡ **30:24:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Egha datirighin ki uan gita misogha azir akabagh ami,
mati gumazim ovengezi me a gubai.”

31

Jop ghaze, an arazir kuratam gamizir puvati

1 Jop ua kamaghin migei:

“Ki uan navir averiamin aven uabi akar dikirizir gavgavim gamua ghaze,
ki amizir igiatamin ganiva, nighnizir kuratamin iran kogham.
2 Godin Gavgaviba Bar Itim
a manmaghin en arazir kuraba ikarvagham?
3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God dughiar kuram gamima,
a me batifi, ezi bizir kam me gasighasigha bar me kuavarei.
4 God bar nan arazibagh fogha,
nan daroribar gari.

5 “Ki arazir ifavaribagh amir puvatigha,
tintinimin gumazamizibagh ifarir puvati.
6 God guizbangira deravira nan arazziba tuisigh egh fogham,
ki bizitamin osimtizitam itir puvati.
7 Ki tuavir aghuim ategh, egh nan navim bizir nan damazimning garibar gin mangi,
arazir kuratam damigh, egh Godin damazimin mizegham.
8 Eghti God gumazir igharazimin amamangatighti, a ki oparizir daghebar ami,
egh nan azenim bar a gasighasigham.
9 Nan namakamin amuim, ki a bagh navim dikav,
egh mangi an dipenimin modogh iki an pam bagh oragham,
a mangighti, ki mangi a ko dakuighti,
10 kamaghin, nan amuim uabi mangi gumazir igharazibar ingangarir amizim gavagh men wit mirmiram.
Eghti gumazir igharaziba a ko dakuam.
11 Ki aghumsizir ekiam itir arazir kurar kam damighti me na isi kot datighti,
ki an ivezir kuram iniam.
12 Arazir kurar kam, mati avir fefer gavgavir gumazamizibar isim.
Ki guizin kamaghin damighti, avir kam bar nan isiva nan biziba sara bar a da givaghti,
ki mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.

13 “Fomira, nan ingangarir gumazim o amizim migirigiam nan ikia na bagha izima,
ki deravira me baragha men osimtiziba akiran aghuaghti,
14 gin God nan arazir kuram tuisighamin dughiam iziti,
ki manmaghin an akam ikarvagham? Bar puvatigham.
15 Guizbangira, God na gamizi ki amebamin navimin oto,
egha anarira ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh amizi,
me uan amebabar navibar otifi.
Godin kamra bar e gamizi,
e an damazimin magh gari.

16 “Ki zurara onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagha bizir me puvatiziba me ganidi.
Egha amuir odiaribar gari, me pura itir puvati,
ki uaghan men akurvasi.
17 Ki uan daghetamin anogoregha uabira anemezir pu.
Puvati, ki borir asaghasaziba uaghan men akuaghapi.
18 Ki uan igiamin ikia iza datirighin,
ki amuir odiariba ko borir asaghasazibar akurvasi.
Ki men afeziamin min men akurvagha me geghufi.

31:4: 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 36:7; Aghuzir Akaba 5:21

19 Ki gari, gumazitam korotiaba pu-
vatigha puv arugharusi,
ezi ki ti an akurazir pu? Puvati.
20 Ki korotiar aghuir me nan sipsipin
arizibar ingarizim a ganingi.
Korotiar kam fefem a ganidima,
a nan ziam fa na minabi.
21 Ki ti borir asaghasaziba paza me
gamuava, men biziba iniasa
kot gifaraghai,
ki fo, gumazir dapanir igharaz-
iba nan akabar min ghughai.
22 Ki kamaghin amizi, God nan
dipizimningin mitaghniamin
agharimning asizi aning
irighai.
23 Ki Godin gavgavir ekiam ginighnigha
puv atiati.
A gumazir arazir kurabagh
amibagh asighasighasa, bizir
kuraba amadi.
Kamaghin amizi, ki arazir
aghuibaram ami.

24-25 "Ezi guizbangira, ki pamten in-
gara bizir aviriba ko dagiar
aviriba iti.
Egha ki bar akuegha uabi uan
ziam fer puvati.
Egha ki nighnizir gavgavim kam-
aghin itir puvati,
nan gol ko dagiaba ko biziba nan
akuraghti ki deravira ikiam.
Puvati.
26-27 Ki garima, aruem bar deravira
isira, ezi iakinim uaghan
angazangarir bar dirim iti.
Ezi nan navir averiam, aser
kamningin ziamning fasa na
dikavir puvati.
Ezi ki ziar ekiam aning
daningasa uan dafarimningin
torezir puvati.
28 Ki arazir kabar amu, egh ki Godin
bar pin itim akirim ragh a
gasaragham.
Eghti arazir kam bangin, me
uaghan na isi kot datighti, ki
ivezir kuram iniam.

29 "Ki garima, dughiar kuram nan
apaniba batifi,
ezi men osimtiziba bangin, nan
navim derazir puvatizi ki bar
akongezir puvati.
30 Ki dughiatamin akam akarigha
uan apanibagh asighasighasa
Godin azangsighizir puvati,
kamaghin amizi, ki arazir kuram
gamizir puvati.
31 Nan ingangarir gumazamiziba ka-
maghin migei,
'A dagheba gumazamiziba bar
me ganingizi men naviba bar
izifa.
A gumazitam ataghizir puvati.'
32 Nguibar igharazibar gumaziba
dakuamin danganiba puvatizi,
ki me ataghizi me pura nguibar
ekiamin tuavibagh akuir pu-
vati.
Tuavibagh aruir gumaziba sara,
ki me isa uan dipenimin zui.
33-34 Gumazamizir igharaziba arazir
kurar mabagh amua ti da
modi.
Ki uaghan arazir kuratam
gamigha ti a modoghai,
kamaghin amizi, ki uan dipenimra
modoghav ikia,
gumazamizir igharaziba ko
migeir puvatighai.
Nan arazir kamin, me fogh suam, ki
arazir kuram gamigha,
nguibamin gumazamizibar
atiati.
Eghti me na dipova nan ziam
gasighasigham.
Ezi puvati. Ki arazir kuratam gamizir
puvati.
Ki mongamin arazir kuraba pu-
vati.

35 "Oio, ki kamaghsua, tav iki kuarim
atigh
na baragh.
Ki kamaghin mikimam, ki arazir ku-
ratam gamizir puvati,
ki datirighin ababanitam
damighti, a gavgavim nan
akam daningam.
Ki kamaghin ifonge, Godin Gavgav-
iba Bar Itim, datirighin nan
migirigiaba bar da ikarvagh.

A gumazir na isi kotiam darighamim,
ki kamaghin ifonge,
a uan kotiamin migirigiaba da isi
akinafaritamin da osirigh.
36 Eghti ki akinafarir kam bagh
bar akongegh uan dipizimin
azenara aneter,
egh uaghan atrivimin dapanir
asuamin min uan dapanim
daghuam.
37 Egh ki atrivimin borimin min
Godin damazimin tugh,
egh ki amizir bizibar gun bar a
mikimam.

38-39 "Eghti ki gumazitam pazi a
damu, an nguazim okemegh,
a givezeghan kogh
dagheba oparighti,
nguazir kam uabi nan atar
pamten arangti,
40 wit ko balin ovizir ki oparizibа,
benir dikoniba ko ogher kuraba
dar danganim inigh
nguazir kamin aghungam."
Jopin migirigiaba iza kagh tu.

Elihu, a Jop uan namakar igharaziba ko me migei

32

(Sapta 32--37)

Elihun nighnizim, a Jop ko mikemegh egh navir amirizim iniam

1 Jopin namakar 3pla orazi Jop
ua bagha gavgafi, a gumazir aghuir
arazir kuratam gamizir puvatizim,
kamaghin amizi, me uam an akatam
ikarvazi puvati.
2 Ezi gumazir igiar mam, an ziam
Elihu, a me ko ikia men migirigiaba
barasi. An afeziam Barakel, a Busin
adarazir mav, egha Ramin ikizimin
aven iti. A kamaghin orazi Jop
ghaze, an arazir aghuim gami, ezi
God arazir kuram gami. Bizir kam
bangin, Elihu puviram atara muriam
Jop bagha bar ikufi.
3 Elihu garima, Jopin namakar 3pla
fo, Jop arazir kuram gamizi, me akam
a gasi. Me deraviram an migirigiatam
ikarazir puvati. Kamaghin amizi,
Elihu uaghan bar me baseme.
4 A gumazir igiam, ezi me ghurigha
a gafira. Kamaghin amizi, a faragha
nimira ikia gumazir ghuriba baraz-
ima, me migei. Me mikemegha
givazi, datirighin a uan nighnizimin
gun Jopin mikimasava ami.
5 Elihu uaghan orazima, gumazir
3plan kaba, migirigiaba puvatizi, a
bar me baseme.
6 Elihu datirighin dikavigha kam-
aghin migei:

"Ia gumazir aruaba, ki gumazir bar
igiam, egha ian apengan iti.
Kamaghin ki faragh uan fo-
fozimin ia mikiman bar ati-
atigha uaghan aghumsiki.
7 Ki kamaghin nighnisi, ia gumazir
ghuriba mikimiva,
egh fofozir aghuiba ko nighnizir
aghuibar gun mikim.
8-9 Ezi azenir aviriba ti gumazim
gamima, a fofozir aghuim ko
nighnizir aghuim iti.
Puvati, Godin Gavgaviba Bar
Itimin Duam, iza nighnizir
aghuim gumazamiziba e
ganidi.
Ezi gumazir ghuriba kamaghin
tuisighan kogh suam,
arazir manam Godin damazimin
derazi manam ikufi.
10 Kamaghin ia na baraghti,
ki uabi, uan fofozir nan itibav
kimasa.

11 "Ia oragh. Ia Jop ko mikimasa
fofozir aghuim ko nighnizir
aghuarim itir migirigiaba
bagha ruia puv ingari.
Ki ia mizua bar deravira ian
migirigiaba baragha da tuisisi.
12 Ki bar deravira kuarim atigha, ia
migeir migirigiaba baraki.
Ki orazi, ian migirigiatam Jopin
migirigiaba ikaragha kam-
aghin migeir pu,
a guizbangira migei puvati.
13 Ia kamaghin uarira uariv kiman
kogham, e nighnizir aghuim
buria egha a inigha gifa.
E God ateghti anarira Jopin
migirigiaba ikarvagham.

E gumazir kiniba a ikaraghan
kogham.
14 Jop uan migirigiaba na gasir puvati,
a ia migei.
A na gasiti, ki a ikarvaghamin
migirigiaba,
ian migirigiabar mirara mangan
kogham.

15 “Jop, ni gan. Nin namakabar
nighniziba otefe.
Me ua ni mikimamin migirigiabagh
asagha nimira iti.
16 Me pura tuivighav ikia nimira iti,
kamaghin amizi, ki me mizuaman
kogham.
Ki mikimasa.
17 Ki uan fofozimin gun ni mikim
egh uaghan nin migirigiaba ikar-
vaghasa.
18 Nan navim migirigiaba bar a gizifa.
Aminir ekiam ivai moghin, nan
navir averiam pamtem nan in-
gari, ezi ki ni mikimam.
19 Migirigiar ki ni mikimamiba bar
nan navim gizivagha iti,
mati wainin misevir, me asizir
memen inimin ingarizim,
wainin igiam an itima a buigha
bighasava ami.
20 Guizbangira ki mikemegh deragh
uabi baragh, navir amirizim
ikiam.
21 Ki tavin gin mangan kogham.
Nan navimin itir bizim,
ki guizbangira bighivira
aneghurigh a mikimam.
Ki gumazitam apezeper akar
isingtizir tam a mikemeghan
kogham.
22 Gumazamiziba akar isingtizibar
me apezeperir arazim,
ki a gifozir puvati.
Ki kamaghin damighti,
Godin nan ingarizim zuamira na
gasighasigham.”

33

Godin arazir gumazamiziba akiramim, Elihu an gun migei

1 “Jop, ki datirighin ni mikimamin
migirigiaba,
ni deravira kuarim atigh bar de-
ravira da baragh.
2 Ki bar datirighira migirigiar kabar
gun ni mikimasava ami.
3 Ezi migirigiar ki ni mikimamin ka-
banang, ni da baragh kam-
aghin fogh,
ki Godin damazimin derazir gu-
mazim,
egh nan navimin itir nighniziba, ki
bighivira
deravira dar gun ni mikimam.

4 “Godin Gavgaviba Bar Itimin duam
nan ingari,
egha uan ikirimirir angamira
itim anidir aminim isa, na
giveragha na gamizi,
ki angamira iti.
5 Jop, ki kamaghin ifonge,
gan migirigiar uariv soghamiba,
ni deraghvira dagh nighnigh.
Ni nan damazimin tugh egh
uan nighnizim mikim.
6 Godin damazimin ga magh gari.
A nguazimin virara gan ingari.
7 Kamaghin amizi, ni nan atiatingan
marki.
Ki osimtizim ni daningan kogh,
egh ni abinan kogham.

8-9 “Ki kamaghin nin migirigiaba
baraki.
Ni pamtem migia ghaze,
‘Ki arazir kuratam gamizir pu-
vatigha,
Godin damazimin zue, ezi
bizitamin osimtizim nan itir
puvati.
10 Ezi God uan apanimin min
osimtiziba na darighasa tu-
aviba buri,
mati a gumazir kurabagh ami
mokin.
11 A senin nan dagarimning ike,
a bar deravira nan daroriba ko ki
amir bizibar gari.’

12 “Jop, ni oragh.

33:8-9: Jop 10:7; 16:17; 27:5-6 **33:10:** Jop 13:24; 19:11 **33:11:** Jop 13:27

Migirigiar ni amizir kaba, da derazir puvati.
Ezi datirighin ki kamaghin ni mikimasa.
Godin fofozim ko gavgavim bar ekefe,
egha bar gumazamizibar fofozim ko gavgavim gafira.
13 Ni tizimsua akam God gasa ghaze,
a gumazamizibar migirigiaba ikarvazir puvati?
14 E fo, God tuavir aviribar uan akamin e migei.
Ezi e gumazamiziba deragha an akam gifozir puvati.

15 "E dimagaribar uan misiabagh akuir dughiabar,
God irebar guar aviriba en akakasi.
16 Egha irebar kabar aven, e uan arazir kuraba akirasa,
an akar modoghav itim isa azenim gatigha nighniziba e ganidi.
Egha akar kam gamizi,
a en nighnizibar ikia gavgafi.
17 Egh arazir kamin a gumazamizibar anogoreghti,
me arazir kurabar amuan kogham.
Egh uari fan kogham.
18 A kamaghin aghua, e arazir kurabar amuti,
en apaniba e misoghti e arighiregh mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.

19 "Dughiar maba God gumazamizibar arazir kuraba akirasa arimariaba me ganidi,
ezi me misiabagh irav ikia men aghariba aven mizaziba isi.
20 Me daghebar aman bar aghua.
Me bar ifongezir dagheba, me da isa me ganidi,
ezi me dar gari da mati bizir bar kurabara.
Ezi me dar aman ibura.
21 Me mikarziba suegha bar aghariba gui,
ezi men aghariba azenim gire.
22 Men ikirimirim bar givasava ami,
ezi ovevemin enselba bar me agivasa me mizuai.
Ezi me Oveaghuezibar Nguibamin mangasava ami.

23 "Eghti Godin enselin bar avirimin tongin enselin tam izi,
gumazir kamin akuragh, egh arazir aghuir a damuamimin gun a mikemegham.
24 Eghti enselin kam, gumazir kamin apangkuvigh kamaghin Godin azangam,
'Ni gumazir kamin apangkuvigh, aneteghti an Oveaghuezibar Nguibamin mangan marki.
Ki uam a givezamin tuavim batogha gifa.'*
25 Eghti gumazir kamin mikarzim ua gavgavigh igiamin otogham,
mati a fomira igiamin ikezi mokin.
26 Gumazir kam datirighin God ko mikimti an a baragham.
God an akurazi an ovengezir puvati,
kamaghin amizi, a Godin damazimin izi an ziam fi bar akuegham.†
27 Egh gumazir kam bar akuegh ighiam bangi gumazamizir igharazibav kim suam,
'Ki arazir aghuibar tuavim ataki, kamaghin ki arazir kuram gami.
Arazir kam bangin God ti ivezir bar kurar ekiatam na ikaragha na ganighai.
Ezi puvati, a nan apangkuvigha kamaghin amizir puvati.
28 A ua nan ikirimirim givese, ezi ki Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.
Ki angamira ikiavira iti, egha aruemin angazangarimin gara bar akonge.'

33:15: Jop 4:13 * **33:24:** Hibrun akam, ves 23 ko 24in akar otevir mabar deragha dav geir puvati.
† **33:26:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

29 “Guizbangira, dughiaba zurara
God arazir kabar gumazamiz-
ibagh ami.
Dughiar pumuning, o pumuning
ko mikezimin ghua dughiar
aviriba, a kamaghin amuavira
iti.
30 A ua men ikirmiribagh ivesi, ezi
me Oveaghuezibar Nguibamin
zuir puvati.
Me angamira ikiavira iti, egha
aruemin angazangarimin gara
bar akonge.

31 “Jop ni datirighin oragh.
Ki migirigiar maba iti, ki dar ni
mikimasa.
Kamaghin amizi, ni akam dukuagh,
egh kuarim atigh deravira na
baragh.
32 Ki kamaghsua bar ifonge, gumaza-
miziba fogh suam,
ni gumazir arazir kuratam
gamizir puvatizim.
Egh ni migirigia taba iki mikimti,
ki ni baraghasa.
33 Ni migirigiaba puvatigh,
egh nimira iki na baragh.
Eghti ki nin sure damuti,
ni fofozir aghuim ko nighnizir
aghuim iniam.”

34

Elihu ghaze, Jop paza migia akam God gasi

1 Elihu ua kamaghin migia ghaze:

2 “Ia nighnizir bar aghuiba itir
gumaziba, ia bar deravira
kuaribar arigh, nan akaba
baragh.
Ia gumazir fofozir aghuiba itiba,
ia na baragh.
3 Akatorim daghem apava a barasi, a
bar isingiz o, a ikufi.
Kamaghira, kuarim migirigiam
baragha a tuisisi, a deraz o, a
ikufi.
4 E uari bagh migirigiaba tuisigh
fogham,
manam dera, ezi manam ikufi.

5 “Jop kamaghin mikeme, ‘An arazir
kuratamin osimtizitam itir pu-
vati,
ezi God arazir aghuimin a
gamizir puvati.
6 A bizitamin osimtizim itir puvatigha
arazir kuratam gamizir pu-
vati,
ezi God ti ghaze, a ifavarir gu-
mazim,
egha bar a gasighasiki.
Mati God uan barimin a gasezir
duam, uam akumighan
kogham.’

7 “Gumazir manatamra Jopin arazim
damuam?
A puvira akaba God gasi, mati
dipam ivemari.
8 Egha a uaghan gumazir kuraba
koma arua,
me amir arazir kurabagh ami.
9 A ghaze, e God ifongezir arazibar
amuti bizir aghuir manatam e
bativam?
Ti puvatigham.
Kamaghin an arazir kurar
kabagh ami.*

10 “Kamaghin amizi, ia nighnizir
aghuiba itir gumaziba ia na
baragh.
Godin Gavgaviba Bar Itim arazir
kuratam damighan kogham.
Bar puvatigham.
11 A deraviram en araziba tuisigha,
en arazir e amibar miraram, e
ikarvasi.

34:5: Jop 27:2; 31:6 * **34:9:** Sapta 21:7-13in aven, Jop ghaze, Gumazir arazir kurabagh amiba, God ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati. Egha Sapta 21:15in aven, Jop ghaze, Gumazir kuraba migeir akaba, da akar Elihu kagh amibar mirara ghu. Akar Elihu Jop gasarazim, a guizin akam puvati. Ezi sapta 21:16, Jop ghaze, An arazir kurabagh amir gumazamiziba ko navir vamira isir puvati. **34:10:** Jenesis 18:25; Godin Araziba 32:4; Onger Akaba 92:15; Rom 9:14 **34:11:** Onger Akaba 62:12; Esekiel 33:20; Matyu 16:27; 2 Korin 5:10; 1 Pita 1:17

12 Bar guizbangɨra, Godɨn Gavgavɨba Bar Itim pazɨ gumazitam damighan kogham,
egh arazir kuratam damighan kogham.
13 Ezɨ tinara faraghavɨra nguazir kam gativagha gavgavim God ganɨngi?
Bar puvatɨ.
14 God uan navir averiamɨn aven uabɨ gɨnɨghnɨgh,
egh uan Duam ko an amɨnir angamɨra itir ikɨrɨmɨrim anɨdim, a uam aning inighti,
15 biziba bar zuamɨram arɨmɨghiregham,
eghtɨ gumazamiziba uamategh nguazim gavagham.

16 "Jop nɨ oragh. Nɨ nɨghnɨzir aghuim ikɨ,
egh kuarim atɨgh na baragh.
17 Nɨ manmaghɨn nɨghnɨsi, Godɨn Gavgavim Itim,
a ti deravɨra nguazir kamɨn gumazamizibagh ativagh men ganan kogham o?
Ezɨ manmaghsua, nɨ akam arazir aghuibagh amir God gasa ghaze,
a ti arazir kuram gamigha guizɨn arazimɨn gɨn mangan aghua?
18 Gumazir kɨnitam kamaghɨn atrivitam mɨkemeghan kogh suam,
nɨ atrivir bar kuram.
Egh gumazir aruatam kamaghɨn a mɨkemeghan kogh suam,
nɨ gumazir bar kuram.
19 God uabɨ gumazamizibar ingarizɨ, me an damazimɨn magh ghue.
A gari, gumazamizir biziba itiba, ko biziba puvatɨzir gumazamiziba, me bar moghɨra magh ghue.
20 A gumazamiziba bar me gamima, me zuamɨram ariaghiri,
gumazamizir ziar ekiaba itiba o gavgavir ekiaba itir puvatɨziba, me pura biziba.
Dɨmagarir arɨzimɨn, a me gami me dɨgavir kuram gamima,
a uabɨ uan gavgavimɨn men ikɨrɨmɨriba gefi.

21 "E managh zui, Godɨn damazim en araziba bar dar gari.
Dughiaba bar, an damazim deravɨra en daroribar garavɨra iti.
22 Dɨmagarir bar mɨtater pɨzi tam ikɨtɨ,
Godɨn damazimɨn arazir kurabagh amir gumazamiziba ti an aven modogham o?
23 God en arazir kurabagh fogha gɨfa,
kamaghɨn amizɨ, a da tuisɨghamin dughiatam amɨsɨvan markɨ.
24 Dughiar a gumazir dapaniba gevim,
a men arazibagh fofoghasa ingarir puvatɨ.
A men arazibagh fogha gɨfa,
a pura me batogha, gumazir igharaziba men danganibagh arɨsi.
25 A men arazir kurabagh fogha,
kamaghɨn a dɨmagaribar me agɨva me dɨkabɨri.
26 A gumazir kaba amizir arazir kuraba bangɨn,
gumazamizir igharaziba ganasa, a men damazibar me gasɨghasɨsi.
27 A fo, me akɨrim ragha a gasaragha, an Akar Gavgavibar gɨn mangan aghua.
Kamaghɨn amizɨ, a me gasɨghasɨsi.
28 Me onganarazibagh amir gumazamiziba paza me gami,
ezɨ me Godɨn deima, a men ararem barasi.
29-30 God nɨmɨra ikɨ bizitam damuan koghti,
tinara suam God arazir kuram gami?
Egh a uan guam modoghtɨ, tina an boroghɨn mangɨ an guamɨn ganam?
Bar puvatɨ.
God gumazamiziba ko kantribagh ativagha bar dar gari,

34:15: Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 12:7 **34:21:** Jop 31:4; Jeremaia 16:17; 32:19 **34:22:** Onger Akaba 139:12; Amos 9:2-3; Hibru 4:13

eghti gumazir kuratam atrivimin
otoghan kogh, egh gu-
mazamizibagh asighasighan
kogham,
mati gumazim asizimin suighasa
azuazimin ingari.†

31 "Ian tinara orazi Jop kamaghin God
mikeme,
'God osimtiziba na garizima ki da
ateri,
egh ki uam arazir kuratam
damighan kogham.‡
32 God bizir ki fozir puvatiziba, da
nan akaghti,
ki arazir kuratam damigh, egh
bar moghira da ategham.'

33 "Jop, ni God amir bizibagh
ifongezir puvati.
Ni kamaghin nighnighan marki,
ni uabi ifongezir biziba God dar
amuam.
Ni uabi uabi tuisigh, egh arazir
manamin gin mangi a damusi,
ni a damu.
Kar nan ingangarim puvati.
Arazir manam nin deraghti,
ni datirighin fofozir aghuarir
kamin gun e mikim.§

34 "Ki gari, gumazir fofozir aghuim ko
nighnizir aghuim itiba,
me nan akar kam baregh suam,
35 'Jop pura bizibav gei, ezi an
migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha
migei.'
36 Jop gumazir arazir kurabagh
amibar min bizibav gei.
Ezi nan ifongiam kamakin,
God kamaghira a damu mangivivra
ikiti a fogh suam,
a migirigiar kabar amuvira
ikiam, o ti puvatigham.
37 Jop arazir kuram gamigha,
arazir kam gisin Godin akaba
batosi.
A en tongin ikia en migirigiaba
batogha,
egha atara akaba God gasi."

35

Elihu ghaze, Jopin akaba ikufi, egh an atari

1 Elihu migiavira ua kamaghin
migei:

2 "Jop ni ghaze, nin arazim dera,
egha Godin arazim gafira.
Nin migirigiar kam ti deraz o,
puvati?*
3 Ni uaghan ghaze, ki arazir kuratam
damighan koghti,
bizir kam manmaghin nan
akuragham?
Egh uaghan bizir aghuir man-
atam na bativam?

4 "Jop, ki datirighin ni ko nin namak-
abar akaba ikarvaghasa.
5 Ni kogh pin deraghvira overiamin
itir ghuariabar gan.
Da bar pin mar iti.
Kamaghira, God bar pin iti.
6 Ni arazir kuratam damigh, egh ni a
gasighasighan kogham.
Ni arazir kurar avirim gami, ezi
da pura bizim.
7 Egh ni zurara arazir aghuibar
amuti,
da manmaghin an akuragham?
Ni arazir kuraba puvatigh,
egh tuavir kamin, ni bizir aghuir
manatam isi God daningam?
Puvatigham.
8 Arazir kurar ni amiba, da gumaza-
miziba eraram asighasisi.
Ezi arazir aghuir ni amiba, da
gumazamizibaram akurvasi.

9 "Gumazir gavgaviba gumazamiziba
dika me abiri.
Ezi gumazir kaba uarir akur-
vaghasa bar pamten gumazir
ekiar aghuibar diava arai.

† **34:29-30:** Hibrun akam, ves 29 ko 30 deragha aningin migeir puvati. ‡ **34:31:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **34:32:** Jop 13:19; 24:25 § **34:33:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. * **35:2:** Dughiar aviribar Jop ghaze, An arazir kuratam gamizir puvati. (Ni sapta 10:7 ko 27:5-6in gan.) Ezi akar Elihu Jop gasarazir kam, a guizin akam puvati. **35:3:** Jop 7:17-20 **35:6:** Jop 22:2-3

10 Ezi gumazitam kamaghin deir puvati,
‘Godin Nan Ingarizim, a managh iti?
A dughiar kurabar gavgavim en navibagh anidima,
e bar akuegha ighiabagh ami.
11 God fofozir aghuarim gumazamizibagh aningizi, me asizir atiaba ko kuarazibagh afira,
egha akurvazim bagh, a bagh mangan aghua.’
12 Guizbangira, gumazamiziba akurvazim bagha Godin diava arai.
Ezi me gumazir uarira uari feba ko arazir kurabagh amiba,
God men dimdiaba barazi puvati.
13 Men nighniziba derazir puvati,
kamaghin amizi, me puram an diava arai.
Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim, men dimdiaba baraghan kogham.
14 Jop, ni kamaghin migia ghaze,
Ni Godin garir puvati.
Ni uaghan ghaze,
ni dughiar bar ruarimin a mizuaima,
a kotin aven nin azangsizim akirizir puvati.
Kamaghin amizi Jop, God ti nin dimdiam bareghan kogham.
15 Ni uaghan kamaghin migia ghaze,
God ivezir kuram isa gumazir arazir kurabagh amibagh anidir puvati.
Egha men arazir kurabagh nighnizir puvati.†

16 “Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha, pura bizibav gei.”

36

God e akirasa osimtiziba e ganidi

1 Elihu ua kamaghin migei:
2 “Jop, ki migirigiar maba gavgavim ua Godin akam daningamiba ikiavira iti.
Kamaghin amizi, ni nimira ikiti, ki tong uam nin sure damika.
3 Fofozir aghuir aviriba nan navim gizifa.
Ezi datirighin ki kamaghin nin akakaghasa, Godin Nan Ingarizim,
a zurara voroghira itir arazibagh ami.
4 Bar guizbangira, ki akar ifavaritam gamir puvati.
Ki fofozir gumazimin min, ni ko iti,
ezi nan fofozim gumazir igharazibar fofoziba bar dagh afira.

5 “Ni oragh! God gavgavir bar ekiam iti,
egha a uan fofozimin gavgavimin, a ifongezir biziba bar dagh ami.
Egha a gumazamizibar aghuazir puvati.
6 Arazir kurabagh amir gumazamiziba, a men ganiva men amamangatighti, me dughiar ruarimin ikian kogham.
Egha onganarazir gumazamiziba, a men akurvagha men osimtiziba akiri.
7 God gumazir an damazimin derazziba, a deravira men gara me geghufi,
ezi gumazamizir kiniba ziar ekiam me ganidi,
mati me atrivibagh ami.
8-9 Eghti dughiar kuram otoghti, osimtizim gumazamiziba ikegham,
mati me senba ko beniba gumazimin soroghafariba ike.
God kamaghin men akagha ghaze,
Me uarira uan ziaba fava arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, dughiar kuram me batifi.

35:14: Jop 9:11; 23:8-9 **35:15:** Jop 21:7-34 † **35:15:** Hibrun akam, ves 14 ko 15 deragha aning migeir puvati.

10 A me gamima, me deravɨram akaba barasi.
Egha uam arazir kurabar amuan men anogorosi.
11 Me an akaba baragh an apengan ikɨ,
egh dughiabar zurara navir amɨrizim ko dabirabir aghuim ikiam.
12 Me oraghan aghuaghtɨ, apaniba me mɨsueghtɨ,
me arɨmɨghiram.
Egh me uari foghan kogham,
bizir tizim me bato.

13 "Gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itir puvatɨziba,
an osɨmtɨziba me garɨzir dughiabar,
me Godɨn anɨngagha,
uarir akurvaghasa an azangsɨzir puvatɨ.
14 Me aghumsɨzir arazibagh amir gumazamizibar tongɨn ikia,
egha igiabaram ovei.
15 God gumazamizibagh amima, me osɨmtɨziba ko mɨzaziba isi.
Arazir kamɨn, God arazir aghuibar amuasa gumazamizibar sure gami,
egha tuavir kamɨn a ua me isi, ezɨ me deravɨra iti.

16 "Jop, nɨ gan, nɨ datɨrɨghɨn osɨmtɨzir ekiam atera atam ovenge.
Ezɨ God ua nɨ iniasa bar ifonge,
egh nɨ damighti, nɨ deravɨra daperagh fɨrighɨrɨgham.
Eghtɨ a dagher bar aghuiba ko biziba nɨ danɨngam.
17 Ezɨ datɨrɨghɨn God nɨn gari,
nɨ mati gumazir arazir kurabagh amim,
egha nɨ isa kotiam gatɨgha osɨmtɨzim nɨ ganɨngi.
Ezɨ nɨ manmaghɨn osɨmtɨzir kam gitagham? Ti puvatɨgham.
18 Kamaghɨn nɨ deraghvɨra ganigh, nɨn anɨngagharim nɨ damutɨ, nɨ God dɨpovan markɨ.
Egh nɨ ua suam, nɨ uabɨ giveza-min ivezim a bar ekefe, egh nɨ God ateghan markɨ.
19 Nɨn bizir avɨriba ko nɨn gavgavim,
datɨrɨghɨn nɨn osɨmtɨzir kam agɨvaghan kogham.
20 Nɨ dɨmagarim otivsɨ puvɨra nɨghnɨghan markɨ,
kar gumazamiziba zuamɨra puvarɨghamin dughiam.
21 Nɨ faragha arazir kurabagh ami.
Bizir kam bangɨn nɨ foghasa, God osɨmtɨziba nɨ ganɨngi.
Kamaghɨn nɨ ua bagh ganigh,
nɨ uam arazir kuratam bar an aven mangan markɨ.*

22 "Nɨ deravɨram oragh. God gavgavir ekiam ikia bar pɨn ti.
Egha a tisan bar aghuim.
Tina ua an mɨn en sure damuam? Bar puvatɨ.
23 Tinara God damuamin bizibar a mɨkɨmtɨ, a adar amuam?
Egh tina kamaghɨn a mɨkɨm suam, 'God, nɨ arazir kuram gami?'
Gumazitam kamaghɨn mɨkemeghan kogham.
24 Gumazamiziba God ingarizir bizibar gara,
egha onger akabagh amua an ziam fe.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ uaghan an ziam fɨ.
25 Gumazamiziba bar God amizir bizibar gani,
egha me saghon ikia deragha dagh fozir puvatɨ."

Godɨn fofozim ko gavgavim bar pɨn iti

26 Elihu ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze,

"E manmaghɨn God gɨfogham, a bar ekevegha bar pɨn iti.
E uaghan manmaghɨn an azenibagh fogham. Bar puvatɨgham.
27 A nguazir kamɨn dɨpam isa ghuavanaga a gamima,
an amozimɨn oto.

* **36:21:** Hibrun akam ves 16 ikegha ghua ves 21ɨn tuzir akar otevir maba deragha dav geir puvatɨ.

28 Egha amozir ofiziba ko ghuariar
overiamin itiba,
izaghira nguazim gizima, gu-
mazamiziba dipar avirim isi.
29 E kamaghin fozir puvati, ghuar-
iar manaba ekevegha overiam
avara,
mati Godin Purirpenim.
E fozir puvati,
arariba manmaghin ghuariabar
apengan ikia tingazi.
30 God onimaribagh amima, da
tintinimin danganiba bar dar
taghtasi.
Egha ongarir konim avarazi, a
mitarmemin aven iti.
31 God ghuariaba ko amozibagh atifa,
egha arazir kamra a gumaza-
miziba bar me gativagha de-
ravira men gari.
Egha amozim gami an azenibagh
izima gumazamiziba dagher
aviriba iti.
32 An uan dafarimningin onimarim
korogha,
afuzimin min, bizir a inivasa
ifongezim ginifi.
33 Arariba tingazima, e fo, aminim ko
amozim otogham.
Ezi bulmakauba uaghan fogha
arazir mabagh ami.”

37

1 “Arariba dagarvazima, ki nisi,
ezi nan dighorim na ginifi.
2 Ia araribar dagarvaziba baragh.
Mar Godra pamten dia migei.
3 An onimaribagh amima,
da taghtagha overiamin dan-
ganiba bar dar zui.
Egha nguazir kamin apinir
mamin ikegha apinir
mamin ghu.
4 Ezi e gin orazi, a pamten dia migei,
ezi e an gavgavim barasi.
God kamaghin amima onimarim
taghtagha tintinibar zui.

5 “Godin tiarim, mati ararim dagar-
vasi,
a bar igharagha ghugha an
ararem bar dera.
Egha an amir biziba bar, en
nighnizibagh afira.
6 A migeima aisin amozim nguazim
giri.
A migeima, amozir bar ekiam
nguazir gizi.
7 Arazir kamin, a gumazamizibar
amuti me ingaran kogham.
A kamaghin damuti, an amir biz-
iba,
gumazamiziba deragh dagh
fogham.
8 Dughiar kamin asizir atiaba,
uan danganibar mangi mongegh
ikiam.
9 Aminir gavgaviba uan danganibar
ikegha izi.
Egha aminir ekiar kaba
orangtizim inigha izi.
10 God uan akatorimin aminim
giverazi ais otifi.
Egha dipar ekiabagh amima, da
aisin min otiva bar gavgafi.
11 A dipar avirim isa ghuariar ekiabar
aven da akufi,
ezi onimariba dar tongin ikia
taghtagha tintinibar zui.
12 God uabi migeima, ghuariaba
ighuagha arui.
Da ghua gumazamiziba itir
danganibar, God damuasa
mikemezir bizibagh ami.
13 God kamaghsua amozim amadi,
dughiar maba a gumazamiz-
ibar arazir kuraba akirasa,
egha dughiar maba, a men
apangkuva arazir aghuim me
damuasa.

14 “Jop, ni kuarim atigh nimira iki pu-
ram oragh,
egh God amir bizir ekiar
igharagha garibagh nighnigh.
15 God Akar Gavgavim ghuariabagh
aningizi, onimariba dar aven
ikia taghtagha tintinibar zui.
Ni ti kamaghin foz, o?
16 God overiamin ghuariaba guizi, da
pura guighav iti.
A ghuariabagh amir arazir kam,
ni ti a gifoz, o?

God fofozir aviriba ikia, digavir kuram gamir arazimin, ingangarir aghuir kabagh ami.
Ezi ni fofozir kamaghin garim puvati.
17 Ni korotiam aruzi, aminir fefer sautin amadaghan izim ni gamima,
doriba nin azima, ni bar puvira sokosi.
Ni manmaghin aminir fefer kamin tivagham.
Bar puvatigham.
18 God overiamin ingarigha, a isa an danganimin anetizi, a ikia gavgafi.
Ezi overiam mati guabar garir bizimin min iti, me brasin ganganir kamin ingari.
Ezi ni ti Godin akuragh kamaghin bizitamin ingarigham?
Bar puvatigham.
19 En nighniziba derazir puvati, mati e mitatemin aven iti,
ezi e manmaghin nighnigh egh God ko mikimam?
Kamaghin amizi, ni migirigiar e God mikimamibar en sure damuam o puvati?
Ti puvatigham!
20 God oraghti, ki migirigiam an ikiti, a ti kuarim atigh na baragham, o?
A ti mighigh nan akabagh nighnighan kogham.
Gumazitam ti bar onganigh, God a misueghti, an aremeghsi kamagh mikimam.
Ti bar puvatigham.*

21 "Aminim ghuariabagh ivarazi, overiam bar zuegha itima,
aruem bar deravira isira,
ezi e an angazangarimin ganan iburaghburaki.
22 Ni gan, Notin amadaghan angazangarir ekiam overiamin oto,
an ganganim mati gol.
Kar God uabin kurkegha,
uan angazangarim ko gavgavim sara izi,
ezi gumazamiziba an gara puviram atiati.
23 Godin Gavgaviba Bar Itim, a bar pin iti,
eghti e an boroghin mangan kogham.
A gavgavir ekiam iti, egha guizin araziba ko arazir aghuibara gin ghua,
puram e abirir arazim gamir puvati.
24 Kamaghin amizi, gumazamiziba an atiati.
Ezi gumazir uarira uari feba ghaze, me fofozir aviriba iti,
God gumazir kaba barazi puvati."

Ikiavira Itir God, Jopin akam ikara

38

(Sapta 38--39)

Bizir God amiziba, Jopin fofozim gafira

1 Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze:

2 "Jop, ni nighnizir aghuim ko fofozim puvati.
Ni bar manmaghin garir gumazim,
egha ni fofoziba puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami?
3 Ni datirighin guizin gumazimin min tugh.
Eghti ki azangsizibar ni damuti, ni nan azangsiziba ikarvagh.

4 "Jop, dughiar ki nguazir kamin ingara egha gavgavim an mingarim ganidimin, ni managh ike?
Ni bizir kaba deragh dagh fogh na mikim.
5 Tinara, deraghvira nighnigha nguazir kamin mitaghniaba ariki?
Tinara benim inigha nguazir kam garigha, an ruariba

* **37:20:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **38:1:** Jop 40:6; Esekiel 1:4 **38:4:** Onger Akaba 104:5; Aghuzir Akaba 8:29; 30:4

ko arozibar ababanibagh
amuagh arui?
Nɨ ti bizir kabagh foz o?
6 Gavgavim nguazir kam danɨngamin
guarir akɨniba, managh
mɨtivighav iti?
Ezɨ tinara dagɨar, nguazim isɨn
ikɨ, gavgavighamibar ingari?
7 Ingangarir kam otozir dughiamɨn,
mɨkoveziba an ganigha bar
akongegha ighiabagh amima,
enselba dia bar akonge.

8 "Dughiar ongarim nguazim abigha
azenan otogha anadimɨn,
tinara an tiar akam asarazɨ,
a itir danganimra iti,
ezɨ aperiam otozir puvatɨ?
Kɨrara, kɨ bizir kam gami.
9 Dughiar ongarim igiamram
otozimɨn, kɨrara ghuariaba isa,
anevara,
mati amebam inim isa uan borir
iririvim gike.
Kɨ migharir pɨziba isa ongarim
avarazɨ,
mɨtarmer bar ekiam anevara.
10 Kɨrara ongarimɨn mɨtaghniam
atɨgha, an mɨriabar dɨvazir
gavgavibar mɨn a da ase,
eghtɨ ongarim anebigh aven
mangɨva avegham.
11 Kɨ ongarim mɨgɨa ghaze,
'Nɨ ongarir ekiam, nɨ dɨkav bar
pɨn mavanang dɨpɨr izɨ kaghɨra
tugh.
Nɨ mɨtaghniar kam fagh vongɨn
mangan markɨ.'

12 "Jop, nɨ ti pura mɨgeima amɨnim
tira?
Nɨ ti dughiabar vaghvagha
mɨzarazibar dughiabar bori?
13 Mɨtarmem mati inir mɨtiar ekiamɨn
mɨn dɨmagarimɨn nguazim
ave,
ezɨ gumazir kuraba mɨtarmemɨn
aruava arazir kurabagh ami.
Nɨ ti dughiatamɨn mɨzarazim
mɨkemezɨ an otogha mɨtarmem
batoke,
ezɨ gumazir kuraba dɨgavir ku-
ram gamigha tintinibar are?
14 Mɨzarazimɨn, aruem angazan-
garim bizibagh anɨdima da bar
azenara iti,
ezɨ bizir dɨmagarimɨn mongez-
iba, e deravɨra dar gari.
15 Aruemɨn dughiam, gumazir
kuraba mɨtatemɨn uan arazir
kuraba amir puvatɨgha,
gumazamizibagh asɨghasɨghamin
gavgavim puvatɨ.

16 "Jop, nɨ ti ongarir dɨkɨnim gi-
raghugha, an ganiz o?
Egha dɨpaba an otivi danganibar
ganiz o?
17 Oveaghuezibar Nguibar mɨtarmemɨn
aven itim,
nɨ ti ghua an tiar akamɨn ganiz o?
Ti puvatɨ.
18 Nguazir kam bar ekefe, ezɨ nɨ ti an
mɨtaghniaba bar dagh fogha
mati?
Nɨ fogh na mɨkemegh.

19 "Jop, nɨ managh mangɨva, angazan-
garim otivir danganim bati-
vam?
Egh nɨ managh mangɨva,
mɨtarmem otivir danganim
bativam?
20 Nɨ angazangarim ko mɨtarmem
mangamin tuavim,
ko aning uamategh izamin tu-
avim, nɨ ti aningɨn akagham?
21 Jop, kɨ angazangarim ko mɨtarmemɨn
ingaramin dughiam, nɨn ame-
bam ti nɨ bategha gɨfa.
Kamaghɨn nɨ aningɨn danganim
gɨfo.

22 "Jop, nɨ ti ghua ais ko aisɨn amozim
itir danganimɨn ganiz o?
23 Kɨ dar ingarizɨ, da pazɨ gumazir
igharaz darazi damu, me
mɨsoghamin dughiam mɨzuai.
24 Tuavir onɨmarim taghtagha tintini-
bar zuim, nɨ ti a gɨfo,
a managh iti?

38:8: Jeremaia 5:22

Egha ni ti fo, aminim aruem
anadi naghin managh ikegha
iza tintinibar nguazimin zui?
25 Tinara amozir ekiam bagha tu-
avim atizi, a nguazimin iza-
ghiri?
Tinara ararir tingazir kaba
bagha overiamin mangamin
tuavim ati?
26 Tina amozibagh amima,
da gumazamiziba puvatizir dan-
ganiba ko nguazir midiaribagh
izi?
27 Nguazir kam faragha pura iti, ezi
temeba ko graziba an puvati.
Ezi datirighin amozim a gamizi,
grazir bar avirim nguazir
kamin otifi.

28 "Jop, dimagarimin ghuariam ko
amozim ti afeziatam iti, o pu-
vati?
29 Ezi tina ais ko aisin amozimin ame-
bar aning batezim?
30 Ais irir dughiamin dipaba gavgav-
igha dagiabar min iti.
Egha ais bar ongarim avara.

31 "Jop, ni gavgavim iki mikovezir
taba akuvaghti, da overiamin
itir danganir vamiran ikiam?
Egh ni mikovezir bar avirir kam
ikezir benim firigh me ateghti,
me tintinibar mangam?
Ti puvatigham.
32 Mikovezir bizir kaba, ni ti tuavim
dar akakagh,
egh azeniba vaghvagh dughiar
manamra da otivasa, ni dav
gei?
33 Ni ti overiamin bizir a damuasa
mikemezibagh fogham o?
Egh ni ti nguazimin itir bizibar
amighti, da uaghan arazir
kabar gin mangam?
Ti puvatigham.

34 "Ni ti ghuariabar dimti, da
ni baregh amozir ekiam
amadaghti,
a ni giri aperiamin min otogh ni
avaragham o?
35 Egh ni managh mangisi onimarim
amangti,
a ti kamaghin ni mikimam,
'Ki nin ingangarim damuasa
pura iti.'
36 Aperiam otivamin dughiam,
tina fofozir aghuim kuarazibagh
anidi?
Tina fofozim tuaribagh anidima,
aminim tiasava amir dughiamin,
da ati?*
37 Tina ghuariaba bar da mengamin
fofozim iti?
Ghuariaba mati nguazir mineba
overiamin iti,
ezi tina da fusfughti amozim
izighiram?
38 Eghti nguazimin minemeniam ua
porogh gavgavigham."

Tina fofozim kuaraziba ko asizibagh aningi?

39-40 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei:

"Jop, laionba uan mogomer dan-
ganiba ko toribar ikia mizuai
itima,
ni ti asizibagh ami da roghira iz-
ima, laionba dav sogha da apa,
uan mitiriaba agefi?
41 Ezi kuarazir kotkotba, dagheba pu-
vatigha puram arua dagheba
burir dughiaba, ko men nguz-
iba daghem bagha nan deir
dughiaba,
tinara dagheba me ganidi?
Kirara."

39

1 "Ni ti fo, azenibar dughiar man-
amra, mighsiamin itir memen
amebaba oti?
Ni ti garima, asizir dian amebaba
uan nguziba bati?
2-3 Ni ti foghama, iakinir manabara,
memen nguziba ko dian nguz-
iba amebabar navibar aven
iti?
Egha ni ti fo, dughiar manamra
memen amebaba uan teviba
apira nguziba bati?

38:31: Jop 9:9; Amos 5:8 * **38:36:** Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati.

4 Meme ko dian nguzir kaba uan amebaba ko, tuziba ko ruaribar
ikia ekevegha gavgafi.
Me ekevegha gɨvagha, uan amebaba ategha bar ghue.
Egha ua izir puvatɨ.

5 “Tina donkin atiabar beniba fɨrizɨ,
da uan ifongiabar gɨn ghua pura tintinibar zui?
6 Kɨ danganir gumazamiziba ikia ingarir puvatɨzir isa me ganɨngi,
kar danganir grazir aghuiba aghuir puvatɨzim, kar amangsɨzir avɨrim itir nguazir kuram.
7 Donkin atiaba fo, me nguibar ekiabar ikɨtɨ gumazamiziba benibar me ikɨva, ingangarim damusɨ pamten me dagarvagham.
Kamaghɨn me akɨrim ragha nguibar ekiamɨn nɨgɨnim ko dagarvazibagh asara.
8 Egha me pura mɨghsɨabagh arua,
egha damasa terafariba ko grazɨba buri.

9 “Jop, bulmakaun atiaba ti nɨ bagh ingangarim damuam o?
Egh dɨmagarimɨn da ti izɨ nɨn bulmakaubar dɨpenim dakuam o?
10 Nɨ ti benim bulmakaun atiam dafagh a damutɨ, a bizir osɨmtɨzibagh ekuam o?
O nɨ a damutɨ, a ter otevim kurvagh nguazim abɨgh nɨn azenimɨn ingaram?
11 Nɨ fo, bulmakaun atiam gavgavir ekiam iti,
ezɨ nɨ ghaze, a nɨn akuragh nɨn ingangarir ekiabar amuam?
12 Nɨ ghaze, a mangɨ nɨn azenimɨn witɨn aniziba inigh izɨ,
nɨn danganir witɨn mɨsevibav sogha da amɨsevimɨn izam o?

13 “Poneba* bar akongezir dughiaba,
me uan avɨziba onava dav sosi.
Egha me kuarazir benibar mɨn avɨzir ekiaba ko arɨzir aghuiba itir puvatɨ.
Nɨ ti men gara me gɨfo?
14 Poneba uan aroriaba pura nguazimɨn dar atɨgh, egh da ategh mangɨgham,
ezɨ nguazim fefem dagh anɨdi.
15 Egha da tong kamaghɨn nɨghnɨzir puvatɨ,
gumazitam, o asɨzitam da dɨkaragham.
16 Poneba deravɨra uan aroriabagh amir puvatɨ,
da mati poner igharazim otezir aroriabar mɨn dagh ami.
Da kamaghɨn nɨghnɨzir puvatɨ, dar aroriaba ikuvightɨ,
dar ingangarir ekiar aroriaba batim pura mangɨgham.
17 Kɨ nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuim dagh anɨngizir puvatɨ,
kamaghɨn amizɨ, da arazir kabagh ami.
18 Ezɨ da dɨkavigha ivemarir dughiabar, da bar puvɨra ivemara, uan avɨziba pamten dav sogh,
egh hos ko, gumazir a gaperazim gafiragham.”

19 “Jop, nɨ ti gavgavim hoziabagh anɨdi? Egha nɨ ti arɨzir ruariba, dar tuebagh arɨsi?†
20 Nɨrara ti hoziabagh amima, da odezibar mɨn bar pɨn uari akuri?
Hoziaba bar puv avɨghagha pamten arai, ezɨ men arareba atiatim gumazamizibagh anɨdi.
21 Men gavgavir ekiam me gamima, me bar akongegha
pɨn uari akura, egha suerogho-fariba nguazim mɨsosi.
Egha mɨdorozim bagha pamten ivemara zui.
22 Hoziaba atiatir puvatɨgha, nɨghnɨzir avɨribagh amir puvatɨ. Mɨdorozir ekiam a pura bizim,

* **39:13:** Poner Israelɨn itiba, en ponebar mɨn garir puvatɨ. † **39:19:** Akar vezɨn 19ɨn ikegha ghua 25ɨn tuziba, da hoziar mɨdorozir gumaziba apiaghira mɨdorozim bagha zuibav gei.

da akɨrim a gasaraghan kogh, arɨ
mangɨ modoghan kogham.
23 Da mɨdorozir gumaziba atera ive-
marima, men barir mɨtariba
tɨngazi,
ezɨ afuzir ruarir gumaziba
suighiziba aruem dagh
amima, da taghtasi.
24 Me sɨgham givir dughiam, hoziaba
pura nɨmɨra itir puvatɨ,
dar naviba dɨkavima, da
mɨsoghasavɨra amua
egha ivemara zui.
25 Me sɨgham givir dughiam, hoziaba
arai.
Da tɨghar mɨdorozimɨn boroghɨn
mangam, da saghon ikiavɨra
ikia mɨdorozimɨn mughuriam
barasi.
Egha hoziaba mɨdorozir gumaz-
ibar dapaniba barazima, me
pamten mɨdorozir gumazibar
dei,
ezɨ mɨdorozir gumaziba mɨsoghasa
pamten dɨa mɨgei.

26 "Kuarazir isaba, nɨ ti fofozim ko
nɨghnɨzim dagh anɨngizɨ, da
overiamɨn mɨghagha arua,
egha dɨkava uan avɨziba onava
mɨgha sautɨn amadaghan zui?
27 Kuarazir bagaba ti nɨ mɨzuai, nɨ dav
kemeghtɨ,
da mɨghsɨabar mavanang pɨn
uan mɨkonibar ingaram?
28 Da mɨghsɨabar ghua dagɨar ekɨ-
aba itir danganir kurabar, uan
mɨkonibar ingari.
Danganir kurar kaba, kar dar
danganir mogomer gavgav-
iba.
29 Da uan danganir kabar ikia de-
ravɨra saghon mar asɨzibar
gari.
30 Ezɨ bagabar nguziba, asɨzir kabar
ghuzibar amasa bar ifonge.
Mɨdorozimɨn dughiamɨn gu-
mazir kuaba tintinimɨn
nguazim girav itima,
bagaba iza danganir kamɨn uari
akufi."

Jop God mɨgei

40

(Sapta 40:1-5)

Godɨn azangsɨziba, Jop da ikar-vaghan ibura

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Jopɨn
azai:

2 "Jop, kɨ Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
nɨn mɨgɨrɨgɨaba na ko mɨsosi?
Egha nɨ akam na gasa ghaze, kɨ
arazir kuram gami.
Ezɨ datɨrɨghɨn nɨ nan azangsɨziba
ikarvaghasa kɨ nɨ mɨzuai."

3 Jop kamaghɨn Ikiavɨra Itir God
ikara:

4 "Kɨ pura bizir kɨnim.
Kɨ manmaghɨn nɨn akaba ikar-
vagham?
Kɨ akam dukuagh nɨmɨra
ikiam.
5 Kɨ mɨgɨrɨgɨar bar avɨrim gami,
kamaghɨn amizɨ, kɨ ua mɨkɨman
kogham."

God, Jopɨn mɨgɨavɨra iti

(Sapta 40:6--41:34)

Jop guizɨn gumazimɨn mɨn tuivasa, God a mɨgei

6 Ezɨ Ikiavɨra Itir God amɨnir ekiam
ko amozimɨn aven ikia, kamaghɨn
Jopɨn akam ikaragha ghaze:

7 "Jop, nɨ guizɨn gumazimɨn mɨn tugh,
eghtɨ kɨ bizibar nɨn azangsɨghtɨ,
nɨ nan akaba ikarvagh.
8 Nɨ mɨgɨa ghaze, nɨn araziba derazɨ nɨ
gavgafi.
Egha nɨ tizimsua akam na gasa
ghaze,
kɨ arazir aghuim gamir puvatɨ?
9 Nɨn gavgavim ko nan gavgavim ti
magh ghu?
Kɨ pamtem mɨgɨa araribar mɨn
dagarvasi.
Ezɨ nɨ ti uaghan nan mɨn
damuam?

39:30: Matyu 24:28; Luk 17:37 **40:8:** Jop 27:2-6; 30:18-24; 31:6

10 “Ni kamaghin otivsi, nan danganim
inigh, egh nan atrivimin
kurkazir aghuiba inigh dar
aghuigh,
egh ziar ekiam inigh gumaza-
mizibagh ativagh,
bar men pin iki.
11 Egh ni ganti gumazamiziba uan zi-
aba fiti,
ni puv men aningaghi bar me
abinigh.
12 Ni gumazamizir akaba batozibar
gan me dikabin.
Egh gumazamizir arazir kurabagh
amiba,
me itir danganibara, zuamira
bar me diki me mirmirigh.
13 Egh Oveaghuezibar Nguibamin,
kalabuziar danganimin me
arikigh.
Egh me isi nguazir torim datighti,
gumazamizir igharaziba ua men
ganan kogham.
14 Ni bizir kabar amighti, ki nin ziam
fi suam,
ni uan gavgavimin gumazir
arazir kurabagh amiba,
abiragha bar me agifa.”

God uabira, asizir bar gavgavim hipopotamus gativagham

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migia ghaze:

“Jop, ni mangi asizir bar gavgavim
hipopotamusin gan, da bar
ekefe.
Ki uabi dar ingarizi moghin
uaghan nin ingari.
Hipopotamusba bulmakaubar
min graziba ko ter afariba api.
16 Dar namnaba bar ekevegha bar
gavgafi.
Dar naviba ko akiriba uaghan
bar gavgafi.
17 Dar ipeba tuivigha gavgafi, mati
sidan temeba,
ezi dar soroghafariba gavgavir
ekiam iti.
18 Dar aghariba bar gavgafi, egha
mati brasin gavgavimin in-
garizir ainba.
Dar soroghafariba bar gavgafi,
mati ainin oteviba.
19 Ki God, ki ingarizir asizibar tongin,
hipopotamusba bar me gafira.
Ki dar ingari, egh kirara dar gav-
gaviba abinam.*

20 “Hipopotamusba apir graziba, da
mighsiabar iti.
Danganir kaba, asizir atiaba uar-
igh ikararagha arui.
21 Hipopotamusba temer dikoniba
itibar apebabar irav iti,
egha danganir dakarabar, ighu-
runir povibar modi.
22 Egha da temer dipar miriabar
itibar aguabar apengan mo-
gava avughsi.
23 Aperiam otogh pamten ivemarti,
da atiatingan kogham.
Aperiam Jordanin Fanemin
otogh, bar izivagh dar aka-
toribar aven mangiti, da pura
uarir asugh nimira ikiam.
24 Tinara dar suiragh da ikegham?
Tinara azuazimin ingarigh, beni-
bar dar atinibar afeghti, da
kalabuziamin ikiam?
Ti puvatigham.”

41

Ongarimin itir goar bar ekiam, an asizibar atrivimin iti

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migia ghaze:

“Jop, ni ti akezim akunigh on-
garimin itir goar ekiar kamin
guragham?
Ni ti an mizem benir gavgavimin
a ikegham?
2 Ni ti an atinim benir gavgavim a
dafagh a gekuigh mangigham?
Egh ni ti uaghan akezim isi an
aghozim dafagham?
3 Ni manmaghin nighnisi?

* **40:19:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **41:1:** Onger Akaba 74:14; 104:26; Aisaia 27:1

Ni ti an suiragh a ikeghti,
a uabin apangkuvighsi nin
azangsighti, ni aneteghti a
mangam o?
Egh a ni apezeper akar
isingtiziba nimira ni
mikimam o?
4 A ti ni ko akar gavgavim akirigh,
zurara ni bagh ingaram o?
5 Ni ti a ko ikararangam,
mati ni kuarazim ko ikararangasa
benimin a ike?
O, ni ti benimin a ikeghti,
nin ingangarir amiziba a kur-
vagh mangam?
6 Dagiaba bagha ingarir gumazamiz-
iba ti, an ivezim bagh akabar
uari adogham?
Egh me ti an asiziba aghoregh,
da inigh mangi danganir
biziba amadi naghin da
amangam?
7 Ni ti afuzir aviribar a ginifti,
da an mikarzim ko dapanim
gizivagham?
8 Aria, ni uan agharimning a gisin
datigh,
egh an gavgavimin ganigh, ua
kamaghin damuan kogham.
A puvira ni misueghti,
ni an midorozir kam gin
amadaghan kogham.

9 "Ni ongarimin itir goar ekiar kamin
ganigh, egh ni bar atiatigh
nirizim nin agharapaniba
asivkinti,
nin gavgaviba bar givagham.
Kamaghin amizi, ni on-
garimin itir goar ekiar
kamin suighsi nighnighan
marki.
10 Tinara an navim giniv, a ko misogh
anebiragham?
Gumazir kamaghin amitam itir
puvati.
Ezi kamaghin tina na ko misogh na
abiragham?
Ti puvatigham.
11 Nguazir kamin biziba da bar nana,
kamaghin amizi, tina faragh biz-
iba na danighti,
ki an biziba ikarvagham?
Bar puvatigham.*

12 "Ki datirighin ongarimin goar ekiar
kamin suebagh eghanam, da
manmaghin gari,
an namnam gavgavir aghuarim
iti.
Ezi ki bizir kam bangin
mikimiva, uan akam
dukuaghan kogham.
13 Tinara an inimin itir naziar gav-
gaviba adegham?
Tinan afuzim an inim ko naziar
gavgavim viraram aning
abizagh vongin otogham?†
14 An atarir ekiar aviriba itima gu-
mazamiziba bar dar atiatingi.
Kamaghin amizi, tina an akam
akarigham?
15 An akiragharimin itir naziar gav-
gaviba,
da bar uarir kumigha gavgavim
an inim ganidi.
16 An naziaba bar deravira uarigh ku-
migha gavgavizi,
aminim dar tongin mangighan
kogham.
17 Da bar uari savsuiragha gavgavizi,
bizitam da kuighan kogham.

18 "An asir dughiamin, avim an fe-
toribar otiva azenan iza tin-
tinibar zui.
Ezi an damazimning isia mati
aruer ebariba mizarazimin
siragha anaga aghefe.
19 Avir mizariaba an akatorimin oti-
vaghira,
biaghira tintinibar zui.
20 Ezi miturir an fetorimin otivim,
mati minem avim gisin ikia
siaghkua miturim otifi.
21 A uan akatorim akarir dughiamin,
an aminim avim gamima, an
otifi.
Ezi avim an akatorimin ikiava
otivaghiri.

41:11: Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12 * **41:11:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. † **41:13:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

22 “An firagharim bar gavgafi,
ezi gumazamiziba an gara puviram atiati.
23 An inivafizimin itir tuziba bar uarigh asavkonegha,
bar gavgavigha ighuam zuir puvati. Bar puvati.
24 An navir averiam bizitamin atiatir puvati.
An navir averiam bar gavgafi,
mati dagiar ekiar raiziar miseviba mirmirim.

25 “A dikavigh tughamin dughiam,
atrivir gavgaviba uaghan puviram atiati.
Me oraghti a dipam misogh tingaghiti,
men agharapaniba pura men amiraghti,
me bizitam damuan iburagham.
26 Gumaziba midorozir sababar an okasava ami, o me afuzir ekiaba ko dozibar a ginivasava ami, da pura biziba.
Bizir kaba a gasighasighan kogham.
27 A dar gari, da pura biziba.
An ainin gari, a mati dadar midiarim,
egha brasin gavgavimin gari, a mati ter kurum.
28 Gumaziba baribar a gasiti,
an arimangighan kogham.
Me katapelin dagiabar a gasiti,
a da baraghti, mati ter afariba an namnam giri.
29 An aghorir ekiar misozibar gari,
da mati grazir midiariba.
An afuzir magameba baragha da dipova ghaze,
da pura bizir kiniba.

30 “Goar ekiamin navimin itir naziaba bar ghumigha,
mati nguazir minem misaraghirezi,
an arariba ghumi.
Egh a nguazir apengtizim daruti,
an naziar kaba nguazim abigham.
31 An ongarimin aven aruir dughiam,
ongarim isiaghtui,
mati dipam minemin aven isiaghtui.
32 An ongarim garuir dughiam,
an tuavir a zuim, pupuvir bar ghurghuriba an ikia taghtasi.
33 Goar ekiam bizitamin atiatir puvati.
Asizir tam an min itir pu.
Bar puvati.
34 A gari, asizir ekiar maba uaghan ziar ekiaba iti,
ezi a ghaze, Da pura biziba.
Asizir ekiaba pura uan ziaba fe,
ezi a bar dar atrivimin iti.”

Jop Ikiavira Itir Godin akaba ikarvasi

42

(Sapta 42:1-6)

Jop aghumsigha navim gira

1 Ezi Jop kamaghin Ikiavira Itir Godin migirigiaba ikarvagha ghaze:

2 “Ki datirighin fo, nirara biziba bar dar amuamin gavgavim iti.
Egha ni uan ifongiamin gin ghuava amir ingangariba,
tav dar anogoreghan kogham.
3 Ni kamaghin nan azara,
‘Tina nighnizir aghuim ko fofozim puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami, egha ki damuasa amir biziba posi?’
Ki fo, ki bizibar mingariba deravira dagh fozir puvatigha,
egha migirigiar onganir aviribagh ami.
Bizir igharagha garir aghuarir ki mikemeziba,
da nan fofozim ko nighnizim gafira.

4 “Ezi ni kamaghin na mikeme,
‘Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh.
Eghti ki bizir maba bagh nin azangsighti,
ni nan azangsiziba ikarvagham.’
5 Ikiavira Itir God, ki fomira pura gumazamizibar akaba baragha, egha ni gifo.

42:3: Jop 38:2; Onger Akaba 131:1; 139:6 **42:4:** Jop 38:3; 40:7

Egha datirighin ki uabi uan
damazimin nin gari.
6 Kamaghin amizi, ki uan migirigiaba
ko uabira uabin aghumsiki.
Egha datirighin nguazir minemeniagan
ko averenim gaperaghav iti,
nan arazir kam kamaghin nin ak-
agham,
ki navim giragha gifa.”

Ikiavira Itir God, Jopin namakabav gei

(Sapta 42:7-9)

Ikiavira Itir God Jopin namakabar atari

7 Ikiavira Itir God Jop mikemegha
givagha, kamaghin Teman nguibar
ekiamin gumazim Elifas migei, “Nan
ingangarir gumazim Jop, a guizin
akamin nan arazibar gun migei. Ezi
ia an min guizin nan arazibar gun
migeir puvati. Kamaghin amizi, ki ni
ko nin namakamningin atari.
8 Bizir kam bagh ia mangi 7plan
bulmakaun apuriba ko sipsipin
apurir 7pla inigh, nan ingangarir
gumazim Jop bagh mangi. Egh dav
suegh, bar isia mighirizir ofabar
amu. Eghti nan ingangarir gumazim
Jop, ia bagh na ko mikim nan
azangsighti, ki a baregh ian apangku-
vigham. Nan ingangarir gumazim
Jop, ia an min guizin nan arazibar
gun migeir puvati. Kamaghin, ki a
baregh, ian akar ifavariba bagh ia
gasighasighan kogham.”
9 Ezi Teman nguibar ekiamin gu-
mazim Elifas ko, Suhan kantrin gu-
mazim Bildat ko, Naman kantrin
gumazim Sofar, me ghua Ikiavira
Itir God me mikemezi moghin ami.
Ezi a Jopin azangsizim baregha men
apangkufi.

God bar deraghavira Jop gami

(Sapta 42:10-17)

Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim ua Job ganingi

10 Jop uan namakaba bagha God
ko mikemezir dughiamin girara,
Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim
uam a ganingi. Egha a fomira
itir bizibar dibobonim gisin dagh
iviragha, ua bizir aviriba isa Jop
ganingi.
11 Ezi Jopin aveghbuaba ko, an
buaramiziba ko an namakar fomira
itiba, iza an dipenimin a koma
api. Egha osimtizir Ikiavira Itir
God a ganingizibagh nighnigha, an
apangkuva gavgavim a ganidi. Egha
me vaghvagha silvan dagiar maba ko
gol ringin mam a ganingi.
12 Dughiar kamin Ikiavira Itir God
mong bar deraghavira Jop gami. Ezi
an ikirimirir abuananamin azeniba,
da an osimtizimin faragha zuir azeni-
bagh afiragha bar dera. Ezi Jop
14,000plan sipsipba ko, 6,000plan
kamelba ko, 2,000plan bulmakauba
ko, 1,000plan donkin amebaba ini.
13 Egha Jop uam otarir 7pla ko
guivir 3pla ini.
14 Guivir faragha zuim, a ziam
Jemima a gati, Jemiman girara irim
Kesia, ezi abuananamin ziam, Keren-
hapuk.
15 Jopin guivir kaba men ganganiba
bar dera, ezi nguazir kamin aven,
amizitam kamaghin garir puvati. Ezi
Jop uan otariba bagha nguazim ko
biziba abizir dughiam, a uan guiv-
iba bagha uaghan nguazim ko biziba
abiki.
16 Egha osimtizir kamin gin, Jop
uam 140plan azenibar ikegha, uan
boriba ko igiaba ko ovavir boriba ko
men boribar gani.
17 Egha a bar deravira ikia ghua bar
ghurighava areme.

42:10: Jop 1:1-3; Onger Akaba 14:7; 85:1-3; 126:1-6

Godɨn Ziam Fer Onger Akabar Akɨnafarim O Onger Akaba

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, a Israelian Onger Akaba itir akɨnafarim. Onger akar akɨnafarir kamɨn itir maba, me Jerusalemɨn nguibamɨn ikia Godɨn Dɨpenimɨn da bange. Ezɨ onger akar kabar maba, gumazamiziba uari osɨmtɨziba ikia, Godɨn ziam fer dughiamɨn dar gun mɨgei.

En ganganimɨn, gumazir avɨriba ti onger akar kaba dughiar vamɨran da osirizir puvatɨ. Me dughiar igharaz igharazibar kamagh ami. Ezɨ gɨn gumazir igharaziba da akuvagha akɨnafarir vamɨra gami.

Onger akar kaba ko God ko mɨgeir arazir kaba, dar nɨghnɨzir avɨriba iti. Akɨnafarir kamɨn aven akar kaba iti:

onger akar Godɨn ziam feba,

ko uan arazir kuraba bagh God ko mɨkɨmtɨ a da gɨn amangamin akaba,

ko osɨmtɨziba ko mɨzaziba izir dughiamɨn, akurvazim bagha God ko mɨgeir akaba,

ko atrivim amɨsɨvamimin dughiar ekiabar onger akaba,

ko nɨghnɨzir gavgavimɨn gun Godɨn mɨkɨmamin ighiaba,

ko onger akar God mɨnamamiba,

ko uan navir kuraba ko osɨmtɨziba agɨvsɨ God ko mɨgeir arazim,

ko God ko mɨkɨmtɨ an apanibagh asɨghasɨghamin arazim,

ko onger akar gumazamiziba da baragh dar mɨgɨrɨgɨabar gɨn mangamiba.

God ko mɨgeir arazir kaba ko onger akar kaba, da gumazamiziba e itir ikɨrɨmɨrir kam bar ada avaragha dar gun mɨgei. En dughiar e bar akongeziba iti, en dughiar e osɨmtɨziba isiba iti. En dughiar e igiabara itiba iti, en dughiar e ghuramiba iti. E dughiar mabar arei, egha dughiar mabar en naviba dera. Onger Akabar Akɨnafarir kam, a ikɨrɨmɨrir e datɨrɨghɨn itir ikiamin dughiaba ko magh ghu, egha fomɨra iza datɨrɨkɨn onger akar kaba Godɨn gumazamizibar nɨghnɨziba gavgavim dagh anɨga, egha men ikɨrɨmɨrimɨn men akurvasi.

Akɨnafarir namba 1*

1

(Onger Akaba 1--41)

Godɨn damazimɨn derazir gumazamiziba ko, gumazamizir arazir kurabagh amiba

1 Gumazamizir kamaghɨn amiba, me bar akongegh:
me gumazamizir arazir kurabagh amibar akaba baragha men gɨn aruir puvatɨgha,
tuavir gumazamizir kuraba zuiba, me men gɨn zuir puvatɨgha,
Godɨn akaba batogha da dɨpovir gumazamiziba ko, apiaghirir puvatɨ.

2 Gumazamizir kaba, bar Ikiavɨra Itir Godɨn Arazibagh ifongegha,
dɨmagariba ko aruebar dar gara pamtem dagh nɨghnɨghavɨra iti.

3 Me mati temem, me dɨpar mɨriamɨn anekara.
A uan dughiamra bava, dafariba mɨdir puvatɨ.
Kamaghɨra, bizir me amiba bar, da deraghavɨrama otifi.

4 Ezɨ gumazamizir arazir kurabagh amiba, me kamaghɨn ikian kogham.
Bar puvatɨ.

---

* **1::** Hibrun akamɨn aven, me Onger Akabar Akɨnafarimɨn 5plan otevibagh ami, me dar bora ghaze, 5plan akɨnafariba. **1:1:** Onger Akaba 26:4; Aghuzir Akaba 14:15 **1:2:** Josua 1:8; Onger Akaba 119:1; 119:35; 119:47; 119:92 **1:3:** Aisaia 3:10; Jeremaia 17:8; Esekiel 47:12

Aminim raizin misevibagh ivarazi da
zui moghin, bizir me amiba de-
ragh otivan kogh,
dagheba dar puvatigh pura
mangam.
5 Kamaghira, gumazamizir arazir
kurabagh amiba,
God uan kotiamin me batuegh
ivezir kuram me daningti,
me Godin damazimin de-
razir gumazamizibar
saghon ikiam.

6 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira
Itir Godin damazimin deraz-
iba,
a me geghuv deragh men ganam.
Eghti gumazamizir arazir kurabagh
amiba,
me bar ikuvigh ovegham.

2

God atrivim ginaba

1 Manmaghiram amizi, Kantrin
Igharazibar Gumazamiz-
iba, akaba batozir arazim
damuasa uariv gei?
Manmaghiram amizi, ikizir
igharazibar gumazir da-
paniba, arazir kurabar
amuasa uari ko akam misoke?
Men akar kabar daghetam,
otoghan kogham.
2 Nguazir kamin itir atriviba,
midorozim bagha uari akufi.
Ikiavira Itir God ko atrivir a ua
bagha inabazim,
gumazir dapaniba aning
dikabinasa tuaviba buri.
Me kamaghin migia ghaze,
3 "Aning e ikezir senba e da agho-
rarigham.
Benir aning e ikezir gavgavir
kaba, e da firigham."

4 Ekiam uan Nguibamin atrivir
dabirabim gaperaghav ikia,
me dipova men ingaravati.
5 A me bagha navim bar an ikuvizi, an
Akar Gavgavim me migei.
Ezi an adarir ekiar kam me
gamima, me bar atiatima,
a me migia ghaze,
6 "Ki uabi gumazir atrivimin ikiamin
kam amisevegha gifa.
Ki uabi a isa Saionin Mighsiar ua
bagha inabazimra anefazi,
an aperaghav iti."

7 Ezi atrivim kamaghin migei,
"Ki datirighin Ikiavira Itir God
na mikemezir bizibar gun
mikimam.
A ghaze, 'Ni nan otarim, ezi
datirighin ki nin afeziamin
oto.'
8 Ni nan azaraghti ki ikiziba bar ni
daningam.
Ni nguazir kamin itir kantriba
bar me gativagh men ganam.
9 Ni uan agharir gavgavimin men
suiragh men ganam.
Ni me abighti, me nguazir
mineba biaghiri moghin
bighiregh,
mizumzuiaribar iregham."

10 Kamaghin amizi, ia atriviba,
ia kuariba arigh oregh nighnizir
aghuim iniam.
Ia nguazimin gumazir dapaniba,
ia akar kam baregh deravira uari
bagh ganam.
11 Ia uari isi God danigh, egh an apen-
gan iki.
Egh agorogem sara bar ati-
atingigh.
12 Ia uari amiragh teviba apirigh
magiri,
an dagarimningin tor.
Puvatighti, an adarim zuamirama
otoghti ia arimighiregham.
Guizbangira, an aningagheghti
an aningagharim zuamirama
otogham.
Eghti gumazitam God bagh izi an
aven modogh,

1:6: Jon 10:14; 2 Timoti 2:19 **2:1:** Onger Akaba 46:6 **2:1:** Aposel 4:25-26 **2:4:** Onger Akaba 37:13; 59:8; Aghuzir Akaba 1:26 **2:7:** Aposel 13:33; Hibru 1:5; 5:5 **2:8:** Onger Akaba 72:8; Daniel 7:13-14; Jon 17:4-5 **2:9:** Onger Akaba 89:23; Akar Mogomem 2:26-27; 12:5; 19:15 **2:11:** Filipai 2:12; Hibru 12:28 **2:12:** Jon 5:23; 1 Pita 2:6

nighnizir gavgavim an iki bar akuegham.

3

Gumazir mam mizaraghara gavgavim iniasa God ko migei

Devit uan otarim Apsalomin arav ghugha, dughiar kamin ighiar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, nan apaniba me bar aviraseme.
Me nan apanim gamua egha pazavira na gami.
2 Men aviriba na migia ghaze,
"God nin akuraghan kogham."
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

3 Ezi men akar me migeir kam a guizbangira puvati.
Ikiavira Itir God, nirara nan midorozir oramin min iti, ezi ki nin uabi modi.
Nirara nan akurvazima ki uan apaniba abiri.
Ni nan osimtiziba agevima, ki tugha gavgavighavira iti.

4 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei.
Ezi a uan mighsiar ua baghavira inabazimin ikia
na baragha nan akurvasi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

5 Ki misiamin akuava onganigha, egha gin osegha bar deravira iti.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira nan gari.
6 Nan apanir 10,000pla danganiba bar na ekiaru,
ezi ki men atiatir puvati.

7 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni dikavigh izi nan akuragh.
Guizbangira, ni mati gumazim uan apanibar koviabav sozi moghin, ni nan apaniba aghumsizim me ganidi.
Ni mati gumazim uan apanibar atariba apirizi moghin,
ni gumazir kurar kaba abiri.

8 Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvagha uam e ini,
ezi bizir katam bar e gasighasighizir puvati.
Ni bar deraghavira uan gumazamizibagh ami.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

4

Gumazim dimagarimin gavgavim iniasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima, me gitabav sosi.

1 O God, nan Akurvazir Gumazim, ni nan akuragha nan apaniba abira,
ezi ki nin dei, ni nan akuragh.
Fomira osimtizir bar ekiam nan itima, nan navim bar na baseme,
ezi ni nan akurazi osimtizim datirighin gifa.
Ni datirighin nan apangkuvigh nan dimdiam barakigh.

2 O gumaziba, dughiabar manmaghin, ia akar aghumsiziba na gasi nan ziam gasighasivira ikiam?
Egh dughiabar manmaghin, ia nguazir kamin bizir kinibagh ifueghvira ikiam?
Ia dughiabar manmaghin arazir ifavarim gifueghivira ikiam?

3:1: 2 Samuel 15:13--17:22 **3:3:** Onger Akaba 62:7 **3:4:** Onger Akaba 4:3; 43:3 **3:6:** Onger Akaba 23:4; 27:3; 118:10-13 **3:7:** Jop 16:10; Onger Akaba 22:21; 57:4; 58:6 **3:8:** Onger Akaba 28:8; 29:11 **4:1:** Onger Akaba 17:6; 18:6; 18:18-19 **4:3:** Onger Akaba 6:8-9; 50:5; 135:4

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

3 Ia akar kam bar deragh a gifogh.
Gumazamizir Ikiavira Itir
Godin apengan itiba, God ua
baghavira me ginaba.
Ezi ki an diazi, a nan
azangsizim barasi.

4 Ia atar uari bagh gan, egh arazir
kuratam damuan marki.
Ia uan misiabagh ireghiv iki,
migirigiar kam ginighnigh
uan akabar kumigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin ikiva,
ofan a ifongezibar amu.

6 Gumazamizir aviriba bizir
aghuibar gan, bar akueghasa
ifonge.
O Ikiavira Itir God, nin guamin
angazangarim e gisirazi
moghin,
ni bar e gifuegh en boroghira
iki, egh en apangkuvigh en
akurvagh.

7 Wit ko wainin oviziba azenibar
aghua bar puvira bema, gu-
maziba da bagha bar akonge.
Ezi ni na gamizi ki ni bagha bar
akongezir arazim, nan navir
averiam bar a gizivagha,
wit ko wain gifongezir
arazim guizbangira bar a
gafira.

8 Ki misiamin ghua atiatir pu-
vatighava akui.
Ikiavira Itir God, nirara deragha
na akumakua nan garima,
ki deraghvira ikia atiatir pu-
vati.

5

Gumazim deragh uabi geghuvasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Ezi gumazir onger akar kamin
faragha zuim gumazibav geima me
itabagh ivi.

1 O Ikiavira Itir God,
ki ni ko migeir migirigiaba ni da
baragh,
egh kuarim atigh nan
ararem baragh.

2 Ni nan atrivim ko nan God,
ki ni ko migei,
ni nan ararem baragh.

3 O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar ni
ko migeima, ni na barasi.
Aruem anadir dughiabar ki ni ko
migei.
Kar mati nan ofa ki a isa ni ganidi,
ezi ni datirighin na ikarvaghasa
ki ni mizua iti.

4 Ni Godin arazir kurabagh ifongezir
puvatizim.
Kamaghin, gumazamizir arazir
kurabagh amiba
nin boroghin ikian kogham.

5 Gumazamizir uarira uari feba, me
nin damazimin ikian kogham.
Ezi gumazamizir arazir kurabagh
amiba, ni bar me gifongezir
puvati.

6 Gumazamizir ifavaribagh amiba, ni
me gasighasisi.
Egha gumazamizir gumaz-
ibav sozi me ariaghiriba ko
ifavaribagh amiba,
ni bar men aghua.

7 Ni zurara nan apangkufi, kamaghin,
ki nin Dipenir miriamin aven
mangam.
Ki dipenir ni ua bagha in-
abazimin izi,
nin atiatigh uan tevimning
apirigh nin ziam fam.

4:4: Onger Akaba 77:6; 119:11; Efesus 4:26 **4:5:** Godin Araziba 33:19; Onger Akaba 51:19; 62:8 **4:6:** Diboboniba 6:26; Jop 7:7; 9:25 **4:7:** Onger Akaba 97:11-12; 119:14; 119:72 **4:8:** Jop 11:19; Onger Akaba 16:9 **5:2:** Onger Akaba 3:4; 65:2 **5:3:** Onger Akaba 30:5; 88:13; 130:6 **5:5:** Habakuk 1:13 **5:6:** Onger Akaba 55:23; Akar Mogomem 21:8 **5:7:** 1 Atriviba 8:29-30; Onger Akaba 132:7; 138:2 **5:8:** Onger Akaba 24:4-5; 27:11

8 O Ikiavira Itir God, nan apaniba bar
avirasemegha na gasighasighasa.
Kamaghin ni nan aku mangiti,
ki nin guizin arazimin tu-
avimin gin mangam.

9 Nan apaniba, me guizin akam bar a
gifozir puvati.
Me gumazir igharaziba me
gasighasighasavira nighnisi.
Men akatoriba mati gumazamizibar
moziba akaba akari;
me migeima ovevem otifi.
Gumazamiziba me baragh men gin
mangisi,
me ifavarir akar bar isingtizibav
kimam.
10 O God, ni men arazir kuraba tuisigh
ivezir kuram me daning.
Ni men nighnizir kurar kabagh
iraghti, me bar onganigh.
Me arazir bar kurar aviribagh amua
nin akam batosi,
kamaghin ni me batueghti me
nin saghon iki.

11 Egh gumazamizir ni bagha iza nin
aven modiba,
ni me ateghti me bar akongegh.
Gumazamizir ni ativagha gariba,
men naviba deraghti,
me ighiabar amu bar akongegh.
Gumazamizir bar ni gifongeziba,
me bar akongegh nin ziam fi.
12 O Ikiavira Itir God, gumazamizir
nin akamin gin zuiba,
ni bar deraghavira me gami.
Nin ifongiam oramin min me
avaragha me modima,
me bar deraghavira iti.

6

Gumazim osimtizim ikia uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamin faragha
zuim, gita gikararang ongasa me
mikeme.

1 O Ikiavira Itir God, ni adarim iki
pamten na mikiman marki.
Nin navim ikuvighti,
ni ivezir kuram na daningan
marki.
2 O Ikiavira Itir God, ki bar osemegha
ua gavgaviba puvati,
ezi ni nan apangkufigh.
Nan gavgaviba bar gifa,
eghti ni gavgavir igiam na
daningighti ki ua deragham.
3 O Ikiavira Itir God, nan navim
osimtizir ekiam a itaragha
ghuaghiri.
Ezi dughiaba manmaghin,
osimtizir ekiar kam nan
navir averiamin ikivira
ikiam?

4 O Ikiavira Itir God, ni iragh izi
nan akuragh ua na inigh.
Nin apangkuvim zurara ikia mam-
aghira iti,
ni uan apangkuvim ginirigh nan
akuraghti
ki ovengan kogham.
5 Gumazamizir oveaghueziba,
me ua ni ginighnizir puvati.
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin,
tina ua nin ziam fam?

6 Ki dia ghuavti, nan gavgaviba bar
gifa.
Nan temeriba zurara dimagaribar
nan misiam giri,
ki ara ghuav itima,
nan dapanir aghoghonim
bar kumkumi.
7 Nan apanir aviriba iti,
kamaghin amizi, ki dughiabar
aziavira iti.
Nan damazimning nan bezi,
ki deragha bizibar garir puvati.

8 Ikiavira Itir God nan azirakam
baregha gifa,
kamaghin, ia gumazir arazir
kurabagh amiba,

5:9: Onger Akaba 62:4; Luk 11:44; Rom 3:13 **5:10:** 2 Samuel 15:31; 17:14; 17:23 **5:11:** Aisaia 65:13 **5:12:** Onger Akaba 115:13 **6:1:** Onger Akaba 38:1; Jeremaia 10:24 **6:2:** Onger Akaba 41:4; Hosea 6:1 **6:3:** Onger Akaba 90:13 **6:5:** Onger Akaba 88:11; 118:17; Aisaia 38:18 **6:7:** Jop 17:7; Onger Akaba 38:10; Azir Akam 5:17 **6:8:** Onger Akaba 119:115; Matyu 7:23; Luk 13:27

na gitagh.
9 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir God ko migeima,
a na baregha gifa.
Ki a ko migeir migirigiaba, a da baregha gifa.
10 Nan apaniba osimtizir ekiam inigh,
bar aghumsigh atiatigham.
Me zuamira na ategh onganigh ari tintinibar mangegham.

7

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

Benjaminin adarazir gumazir mam an ziam Kus, an arazir mam gamizi, Devit a basemegha onger akar kam osiri.
A God ko migia a bange.

1 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki ni bagha iza nin uabi apazagha uan apanibar modo.
Ni nan akuraghti, nan apanir nan agintiziba na misueghti,
ki aremeghan kogham.
2 Puvatightima, laion gumazim gasighasizi moghin,
me na gasighasigh nan mikarzim abighirarigham.
Me na gekuigh mangighti,
gumazir nan akuragh na iniamiba puvatigham.

3 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki arazir kuram damigham,
o gumazir igharazitam gasighasigham,
4 o ki uan namakam gifaragh puram akatam a gasam,
o ki arazir kuramin pura uan apanim damighti,
5 ni nan apanibar amamangatighti, me nan agiragh nan suiragh.
Egh na dikabiragh magiri nan mikarzim bar a gasighasigh,
anetighti a pura nguazim girighiv iki.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

6 O Ikiavira Itir God,
ni aningaghegh dikavighasa ki ifonge.
Apaniba bar aningaghegha na misosi,
ni izi nan akuragh.
O nan God, ni gumazibar araziba tuisighamin dughiam amisefe,
kamaghin ni dikavigh izi nan akuragh.
7 Ni bar ikiziba akuvaghti, me ni okarigh.
Egh ni uan atrivir dabirabir pin itim daperagh
bar me gativagh men gan.
8 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizibar araziba tuisisi.
Ni fo, ki guizin arazir aghuibara ami.
Kamaghin amizi, ni nan araziba tuisighamin dughiamin nan akuragh.

9 O God, ni bar Godin aghuimra.
Ni gumazamiziba bar men navir averiaba ko nighniziba tuisisi.
Ni gumazamizir kurabar arazir kuraba bar ada gifagh.
Egh nin damazimin derazir gumazamiziba,
ni me damuti, me tugh gavgafigh.

10 God nan oramin min,
na geghuva nan garir gumazim.
Gumazamizir an akam baragha an gin zuiba,
a men akurvagha ua me isi.
11 God guizin arazimra gumazamizibar araziba tuisisi.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a zurara me dikabira ivezir kuram me ganidi.

7:1: Onger Akaba 31:1; 31:15; 71:1 **7:4:** Onger Akaba 109:4-5 **7:6:** Onger Akaba 35:23; 94:2; 138:7 **7:7:** Onger Akaba 22:27 **7:8:** Onger Akaba 26:1; 43:1; 98:9 **7:9:** Onger Akaba 34:21; 40:2; 94:23; Akar Mogomem 2:23 **7:10:** Onger Akaba 18:2; 18:30; 97:10-11 **7:11:** Onger Akaba 50:6; 90:9 **7:12:** Godin Araziba 32:41-42; Onger Akaba 64:7

12 Gumazim uan navim giraghan koghti,
God uan midorozir sabam aminam.
Egh a uan barir pim dafagh midorozim bagh mizuam ikiam.
13 A gumazir kurar kabav sueghti me aremeghasa
uan midorozir biziba akirigha gifa.
An afuzir aviba itiba men akuighav iti.

14 E gari, gumazir kuram arazir kuram damuasa uan nighnizim akirigha gifa.
A zurara ifarava, osimtizir kabagh amima da otivavira iti.
15 A gumazir igharaziba mozir torir kamin magirasa, me bagh a gikui.
Egha a uabi mozir torir a kuizir kam giraghu.
16 Kamaghira, osimtizir an amizim, anariram avaragham.
Akam adariba ko, midorozir a igharaz darazi damuasava amiba,
da raghirigh anariram asighasigham.

17 Ikiavira Itir God a bar guizbangira dera,
kamaghin ki bar a minabagham.
Ki Godin Bar Pin Itimin ziam fiva,
a bagh ighiaba bangam.

8

Godin ziar ekiam ko gumazibar ziar aghuim

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai.
1 O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam.
Nguazir kamin nguibaba bar dar gumazamiziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.
Ezi nin ziar ekiam bar overiam gizifa.
2 Borir bar iririviba uaghan nin ziam fe.
Nin apaniba ko, nin akam batozir darazi ni men tuavim apirasa,
divazir bar gavgavim ati.

3 Ki kogha pin overiar ni uan dafarimin ingarizimin gara,
egha uaghan iakinim ko mikovezir uan danganir ni me arighizibar gari,
4 ki kamaghin nighnigha ghaze,
e gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi?
E pura biziba.
Manmaghiram amizi, ni bar puvirama e ginighnisi?
5 Ni uabi en ingarigha, e isa uabin apengan e ati.
Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi,
bizir ni ingariziba bar en apengan iti.
6 Bizir ni ingarizir kaba bar,
ni dagh ativagh dar ganasa e amisefe.
Biziba bar moghira ni da isa
e gumazamiziba en suemningin apengan da ariki.
7-8 Bizir kaba bar moghira:
Sipsipba, bulmakauba, asizir ruarimin itiba ko,
overiamin itir kuaraziba,
ongarimin osiriba ko ongarimin aven aruir biziba,
da bar en apengan iti.

9 O Ikiavira Itir God, ni en God.
Nguazir kamin nguibaba bar dar gumazamiziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.

7:13: Onger Akaba 18:14; 45:5 **7:14:** Jop 15:35; Aisaia 59:4; Jems 1:15 **7:15:** Onger Akaba 57:6 **7:16:** Onger Akaba 140:9-11 **8:1:** Onger Akaba 113:4; 148:13 **8:2:** Onger Akaba 44:16; Matyu 21:16; 1 Korin 1:27 **8:3:** Onger Akaba 111:2 **8:4:** Jop 7:17-18; Onger Akaba 144:3; Hibru 2:6-8 **8:6:** Jenesis 1:26-28; 1 Korin 15:27; Efesus 1:22; Hibru 2:8

9

Gumazim Godin guizin arazir bagha a minabi

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim, a gumazamizibav kimti, me Almut Labenin tiarimin gin mangi ighiar kam bangam.

1 O God, ki uan navir averiamin ni minabaghasa.
Ki ni amir ingangarir aghuir kaba bagh gumazamizibav kimasa.
2 Ki ni ginighnigh ni bagh ongi bar akuegham.
O Godin Bar Pin Itim, ki ni bagh ongi egh ziar ekiam ni daningam.

3 Nan apaniba nin ganigha ara ghua, nin damazimin daghiregha bar ariaghire.
4 Ni uan atrivir dabirabim gaperagha guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisisi.
Egha nan araziba guizin arazimin da tuisigha ghaze, ki osimtiziba puvati.
5 Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba tuisigha gifa.
Gumazamizir kuraba, ni bar me gasighasigh men ziaba angarighti, gumazamiziba me ginighnighan kogham.
6 Ni bar apanibagh asighasigha gifa, eghti me ikuvigh iki mamaghira ikiam.
Men nguibar ekiaba sara, ni bar dagh asighasigha gifa, eghti gumazitam ua me ginighnighan kogham.

7 Ezi Ikiavira Itir God zurara uan atrivir dabirabim daperaghav iki mamaghira ikiam.
A guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisigham.
8 A uan guizin arazir kabar gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi.
A uan arazir aghuimin gumazamizibagh ativagha men gari.
9 Ikiavira Itir God osimtiziba itir gumazamiziba bagha dipenir gavgavir mamin min iti.
Eghti apaniba osimtizibar aningamin dughiabar, me an aven mangegh muegham.
10 O Ikiavira Itir God, gumazamizir ni bagha iziba, ni akirim giragha me gasir puvati.
Kamaghin gumazamizir ni gifoziba, me nighnizir gavgavim nin iti.

11 Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin ikia uan atrivir dabirabim gaperaghav iti.
E a bagh ongiva an ziam fam!
E Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki, arazir an amizibar gun mikimiva an ziam fam.
12 Ikiavira Itir God, gumazamizir mizaziba isiba, a me ginighnisi.
A me baragha uan kuarimning dukuir puvati.
Gumazamizir arazir kurabar me gamiba, a men arazir kuraba ikarvasi.
13 O Ikiavira Itir God, ni nan apangkufigh!
Apaniba na garizir osimtiziba ni dar gan.
Ki bar ovengasava amir dughiabar, ni nan akurvagha ua na isima ki deraghavira iti.
14 Kamaghin amizi, ni na gamizir bizziba, ki bar dagh eghan nin ziam fam.
Ni ua na inizir bizim bagh, ki Saionin nguibamin tiar akamin tughiv iki, bar akuegh an gun mikimam.

9:2: Onger Akaba 5:11; 83:18 **9:5:** Godin Araziba 9:14; Aghuzir Akaba 10:7 **9:7:** Onger Akaba 102:12; 102:26; Hibru 1:11 **9:8:** Onger Akaba 96:13; 98:9 **9:9:** Onger Akaba 37:39; 46:1; 91:2 **9:10:** Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 37:25; 70:4; 91:14 **9:11:** Onger Akaba 107:22 **9:12:** 2 Samuel 4:11; Onger Akaba 9:18; 10:17; 22:24; 37:25; Aisaia 49:14-15; Hibru 13:5 **9:14:** Onger Akaba 13:5; 20:5; 35:9

15 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba en suighasa, nguazimin toribagh tui.
Egha me uari dagh iraghue.
Me en suighasa azuaziba guizi,
azuaziba merara suiki.
16 Ikiavira Itir God, guizin arazimin gumazamiziba tuisizir dughiamin,
a uan arazir aghuim akakasi.
Gumazamizir kuraba, igharaz darazigh asighasighasa amir biziba
meraram asighasisi.
(Ni akar kam ginighnigh kuarimin aven bar aghumra ighiam damu.)
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

17 Gumazamizir kuraba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir akirim ragha God gasaraziba,
me bar moghira mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
18 Dughiabar zurara, God onganarazibagh amir gumazamizibagh nighnighavira iti.
Gumazamizir osimtiziba itiba, me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo,
God men akurvagham.
A me ateghti
me puram a mizuam ikian kogham.
19 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
Ni nguazimin gumazamiziba ateghti,
me gavgavigh ni gafiraghan marki.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti,
me nin kotin aven nin damazimin tuifigh.
Egh ni guizin arazimin men araziba tuisigh.

20 O Ikiavira Itir God, ni me damighti me bar atiatingigh.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin me damighti,
me bar fogh suam me gavgaviba puvati,
me pura bizir kiniba.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

10

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei**

1 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsuavira nan saghuiamin tughav iti?
Ki osimtiziba itir dughiabar, ni manmaghsuavira nan modi?
2 Gumazir kuraba uari fa,
egha gumazir onganarazibagh amibagh asighasighasa men agintisi.
Ni me damighti, me nguazir torir gumazir igharaziba magirasa kuiziba,
me uari dar magiri.
3 Gumazir kuram uabi fa,
uan navir averiamin aven itir arazir kurabagh ifonge.
Gumazir bizir aviribagh ifongezim,
an akar kurabar Ikiavira Itir God migiava, akirim ragha a gasi.
4 Gumazir kuram ifaghata ghaze, ki bar bizibagh fo.
A ghaze, ki nighnizir aghuir aviriba iti.
Egha God ginighnizir puvati.
A ghaze, "God, arazir kurar ki amibar gari puvati.
A nan arazir kaba ikaraghan kogham."
5 Gumazir kam amir biziba, da bar deraghavirama otifi.
Egha a ifaghata, bar tong nin nighnizibagh fozir puvati,

9:15: Onger Akaba 7:15; 94:23; Aghuzir Akaba 5:22; 26:27 **9:16:** Ua Me Ini 14:31; Aghuzir Akaba 5:22 **9:17:** Jop 8:13; Onger Akaba 50:22 **9:18:** Onger Akaba 12:5; Aghuzir Akaba 23:18; 24:14 **9:20:** Onger Akaba 62:9; Aisaia 31:3; Esekiel 28:2 * **10::** Gumazir maba ghaze, Onger Akabar Akinafarimin sapta 10, a sapta 9in akinafarir otevir mam. **10:2:** Onger Akaba 7:16; 9:15; Aghuzir Akaba 5:22 **10:3:** Onger Akaba 94:4; Rom 1:32 **10:4:** Onger Akaba 14:1-2; 53:1 **10:5:** Onger Akaba 12:5; Aisaia 26:11

egha uan apaniba men
apanim gami.
6 A uabira uabi ginighnigha ghaze, ki
tugha gavgafi.
Bizitam bar na munamadaghan
koghti,
ki osimtizitam batoghan
kogham.
7 An atamra paza bizibav giava,
gumazamizir igharazibagh
asighasighasa migei.
A gumazamizibar amuti me
atiatingasa, bizibar me gifara
atamra migei.
An arazir kuraba ko
osimtizibar amuti da oti-
vasa atamra bizibav gei.
8 Gumazir kamaghin amim, nguibamin
aven modoghav iti.
A iki ganam, gumazir aghuim
izити an a misueghti an are-
megham.
A gumazir gavgaviba itir pu-
vatiziba bagha modoghav
ikia gari.
9 A laionin min uan torimin modogha
gara iti.
A modogh iki egh gumazir onga-
narazibagh amibar suighasa.
A uan iver ekiamin men
pigha men suigha me
amikirvagha zui.
10 Gumazir kurar kam nimiram apiav
ikia gara,
gumazir gavgaviba puvatiziba,
a uan gavgavir ekiar kamin
me abiri.
11 Gumazir kuram kamagh nighnigha
ghaze,
"God ti arazir kurar ki amir kaba,
mighigha dagh nighnizir pu-
vati.
A uan damazimning
dukuagha, nan garir pu-
vati."
12 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi!
Egh gumazir kurar kaba ivezir
kuram isi me daningigh!
Ni osimtiziba aterir gumaza-
miziba, me bakinighnighan
marki!
13 Gumazir kuram akirim ragha
ni gasaragha uan navir ave-
riamin ghaze,
"God ti, ki amizir arazir kurar
kaba uam ada ikaraghan
kogham."
14 Gumazamizir kurabar arazir
kuraba, ni dar ganigha gifa.
Egha mizaziba ko, osimtizir me
gumazamizir igharazibagh
anidiba, ni dagh fogha gifa.
Ni osimtiziba aterir gumazamizir
kabar akurvaghasa mizua iti.
Ni zurara, borir afeziaba
ariaghireziba, ko gumazir
gavgaviba puvatigha uari isa
ni ganidiba, ni men akurvasi.
15 Ni gumazir kurar kabar gavgavim
bar anegifagh.
Egh me amir arazir kurar kam
uam an ganan kogham.

16 Ikiavira Itir God atrivimin iki mam-
aghira ikiam.
Egh a uan nguazimin, Kantrin
Igharazibar Gumazamizir
kuraba batueghti,
me bar moghira givagham.

17 O Ikiavira Itir God, gumazamizir
osimtiziba atera nin apengan
itiba,
ni men dimdiam baragh gav-
gavim isi
men navir averiabar
aningigh.
18 Ni, borir afeziaba ariaghireziba
ko, gumazir osimtiziba itiba,
ni men arareba baragh men
akuragh.
Ni uan guizin arazimin men araz-
iba tuisighti me iki.

10:6: Aisaia 56:12; Akar Mogomem 18:7 **10:7:** Jop 20:12; Onger Akaba 12:2; Rom 3:14 **10:8:** Onger Akaba 17:11; Habakuk 3:14 **10:9:** Onger Akaba 17:12; Maika 7:2 **10:11:** Jop 22:13; Onger Akaba 94:7; Esekiel 9:9 **10:14:** Onger Akaba 68:5; 2 Timoti 1:12; 1 Pita 4:19 **10:16:** Onger Akaba 145:13; Jeremaia 10:10; Daniel 4:34; 1 Timoti 1:17 **10:17:** Ua Me Ini 22:23; Onger Akaba 9:12 **10:18:** Onger Akaba 82:3; Aisaia 11:4

Eghti nguazimin gumazamiziba uam osimtizim me darighan kogham.

11

Gumazim nighnizir gavgavim Godin iti

Devit onger akar kam osiri.

An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha, onger akar kam osiri.

1 Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia kamaghin fo, a na geghuva nan gari.
Ni ti onganigh kamagh na mikim suam,
"Ni kuarazimin min mighegh mighsiamin mavanang."

2 Guizbangira, gumazir kuraba uan barir pibagh afegha gifa.
Me aminirbirimin uan baribar gumazir aghuibagh asasava ami.

3 Gumazamiziba arazir aghuiba ateghti biziba bar ikuvighti,
gumazir arazir aghuibar gin zuim manmaghira damuam?

4 Ikiavira Itir God uan Dipenimin aven ikiavira iti.
A uan Nguibamin atrivimin ikiavira iti,
egha gumazamiziba amir biziba a bar moghira dar gara da tuisisi.

5 Ikiavira Itir God, a gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara men araziba tuisigha men gari.
Egha gumazir misoghasa ifongeziba,
a uan navir averiamin aven bar men aghua.

6 An avir bar puvira isia feim gumazir kurabagh inge.
Kar a men ivezir kuram ikarvazima,
men mikarziba bar puvira men feima me mizazir kuram isi.

7 Guizbangira, Ikiavira Itir God arazir aghuibagh ami.
A uabi arazir aghuim bar a gifonge.
Gumazamiziba an akam baragh an gin mangiva,
an guamin ganam.

12

Godin gumazamiziba uarir akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kamin faragha zuim, stringin 8pla itir gita gikararang ongasa me mikeme.

1 O Ikiavira Itir God, ni en akuragh.
Gumazamizir aghuiba bar puvati?
Ni ua gumazamizir zurara nighnizir gavgavir nin ikiavira itibar ganan kogham.

2 Gumazamiziba bar, gumazamizir igharaziba ko ifavaribagh ami.
Me asuir akaba uariv gia egha uarira uarigh ifari.

3 Ikiavira Itir God, ni gumazamizir igharaz darazi apezeperiba ko gumazamizir uari fa migeiba,
ni bar men akabar kumigh.

4 Me kamaghin migia ghaze,
"E mikimsi ifongegh e mikimam.
Gumazitam en anogoroghan kogham.
Tinara e gativagh en ganam?"

5 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Gumazamizir onganarazibagh amiba, gumazamizir igharaziba paza me gamizi
me mizaziba isa ara iti.
Me nan akurvazim iniasa bar ifonge.
Ki datirighin dikavigh izi men akurvagham."

11:1: Onger Akaba 2:12; 121:1 **11:2:** Onger Akaba 37:14; 64:3-4 **11:3:** Onger Akaba 87:1; 119:152 **11:4:** Maika 1:2; Matyu 23:16-22 **11:5:** Jenesis 22:1; Jems 1:12 **11:6:** Onger Akaba 75:8; Jeremaia 4:11-12; Esekiel 38:22 **11:7:** Onger Akaba 7:9-11; 16:11; 33:5 **12:1:** Aisaia 57:1; Maika 7:2 **12:2:** Onger Akaba 41:6; Jeremaia 9:8; Rom 16:18 **12:5:** Onger Akaba 10:18; 34:6; 35:10; Aisaia 33:10 **12:6:** Onger Akaba 119:140; Aghuzir Akaba 30:5

6 Godin akam bar guizbangira.
An akam mati me avimin silva tuazima,
a 7plan dughiabar isigha bar zue.

7-8 O Ikiavira Itir God, gumazamizir kuraba, me danganiba bar dar iti.
Guizbangira, nguazimin itir gumazamizibar nighnizim,
arazir kuram a bizir bar aghuim.
Kamaghin amizi, ni bar deravira e geghuv en gan.
Eghti gumazamizir kurar kaba e gasighasighan kogham.

13

Gumazim Godin akurvazim bagh an azangsisi

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ni manadizoghin ua na ginighnigham?
Ni ti bar na gin amadagha ma?
Ni manadizoghin uan guam nan akaghtima ki an ganigham?

2 Ni manadizoghin osimtizir ki isir kaba givagham?
Dimagariba ko aruebar, mizazir kaba ti nan ikivira ikiam, o?
Ni manadizoghin nan akuraghti,
ki ua apanibar apengan ikian kogham?

3 O Ikiavira Itir God, ni nan God.
Ni na ginighnigh ki ni ko migeir migirigiaba baragh.
Egh gavgavim ua na danighti ki ovengan kogham.

4 Apaniba kamaghin mikiman marki suam,
e anebiragha gifa.
Ki irighamin arazir kam, me an ganigh a bagh bar akueghan marki.

5 Ki nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze,
ni nan apangkuvigha ikia kamaghira iti.
Ni nan akurvaghasa ki bar ifonge.

6 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira na gami.
Kamaghin ki an ziamin onger akabar amuva,
ziar ekiam a daningam.

14

Gumazamizibar arazir kuraba (Onger Akaba 53)

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

1 Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze,
"God itir puvati."
Gumazamizir kaba, me bar gumazamizir kurabara.
Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.

2 Ikiavira Itir God uan Nguibamin pin ikia, nguazimin itir gumazamizibar garima,
men tav nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri,
ti puvati.

3 Me bar tuavir aghuim ataki.
Me bar moghira ikuvigha magh gari.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvati.

4 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

12:7-8: Onger Akaba 37:28; 55:10-11; 97:10 **13:1:** Jop 13:24; Onger Akaba 88:14; Aisaia 59:2 **13:3:** Jeremaia 51:39 **13:4:** Onger Akaba 25:2; 35:19; 38:16 **13:6:** Onger Akaba 116:7; 119:17 **14:1:** Onger Akaba 10:4; 53:1 **14:1:** Rom 3:10-12 **14:2:** Onger Akaba 33:13; 102:19 **14:4:** Aisaia 64:7; Jeremaia 10:25; Amos 8:4

"Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.
Me bret apa anegevi moghin, me nan gumazamiziba agefi.
Egha me tong na ko migeir puvati."

5 God gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a me ko iti.
Kamaghin amizi, gumazamizir arazir kurabagh amir kaba,
a me ginobaghti me nighiva akong bar atiatigham.
6 Gumazamizir onganarazibagh amiba, Ikiavira Itir God me akumakua deragha men garima, me an aven modi.
Kamaghin, gumazir arazir kurabagh amiba,
me onganarazibagh amir gumazamiziba damuasa migeir bizibar ingaravati.

7 Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi.
Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar akuraghti me deravira ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham.
Guizbangira, Israelian navviba deragham.

15

God ifongezir arazir e damuamiba

Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, tinara nin Dipenimin ikiam?
Tinara mighsiar ni ua bagha inabazim dapiam?

2 Gumazim, God ifongezi moghin bizziba bar dar gin ghua,
arazir aghuiba zurara dagh amua,
egha zurara uan navir averiamin aven guizin akam ginighnigha guizbangira migei,
a nin Dipenimin aven ikiam.
3 Gumazir kam, gumazir igharazibar ziabagh asighasizir puvati,
egha arazir kurabar uan namakabagh amir puvati,
egha akar kinibar pura uan roroabav geir puvati,
gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam.
4 Gumazir kam, akirim ragha God gasarazir gumazamiziba, a bar men aghua,
egha gumazamizir Godin apengan ikia an atiatiba, a men ziaba fe,
egha uan akar dikirizibar girara ghua bizibagh ami.
Bizir kam osimtizir ekiam a daningti, a nighnigh suam, a pura bizim.
A guizbangira uan akar dikirizir kamin gin mangam.
Gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam.
5 Gumazir kam uan dagiaba amadima,
gumazir igharaziba pura da ini,
egha me ua da ikarvazir dughiamin, a dagh isin ua dagiataba isir puvati.
Gumazir arazir kuratam gamizir puvatizitam kotin tughiv ikiti,
gumazitam kotiam gifarisi anepezeper dagiaba a daningti,
a dagiar kaba inian marki.

Gumazir kamaghin amim,
a tugh gavgavigh irighan kogham.

16

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

14:6: Onger Akaba 9:9; 142:5 **14:7:** Jop 42:10; Onger Akaba 53:6; 126:1 **15:1:** Onger Akaba 23:6; 24:3; 27:4; 61:4 **15:2:** Aisaia 33:15; Sekaraia 8:16; Efesus 4:25 **15:3:** Ua Me Ini 23:1; Onger Akaba 28:3; 50:20 **15:4:** Josua 9:18-20; Gumazir Dapaniba 11:35; Aposel 28:10 **15:5:** Godin Araziba 16:19; Esekiel 18:8 **16:1:** Onger Akaba 7:1; 17:8

1 O God, ni deragh na geghuv egh nan gan.
Ki deraghvira ikiasa ni bagha iza nin aven modi.

2 Ki kamaghin Ikiavira Itir God migia ghaze,
"Ni nan Ekiam.
Bizir aghuir ki datirighin itiba,
da nin agharimrama otifi."
3 Godin gumazamizir nguazir kamin itiba,
me bar gumazamizir aghuiba.
Ki me ko ikiasa bar akonge.
4 Gumazamizir aseba bagha ivemara zuiba,
me osimtizir aviriba ateram.
Ki me ko uari akuv asebar ziaba fi,
asizibav sogh me ko ofa damuan aghua.

5 Ikiavira Itir God, nirara nana, bizir igharaziba ua puvati.
Bizir ki oteveziba, ni da na ganidi.
Ezi nan ikirimirim nin dafarimin iti.
6 Ki bizir aghuiba nin dafarimin da ini.
Bar guizbangira, bizir kaba da bar guizbangira dera.

7 Ikiavira Itir God nan sure gamima, kamaghin ki an ziam fe.
Nan navir averiam dimagaribar nan sure gamima,
ki datirighin deraghavira nighnigha bar bizibagh fo.
8 Ki fo, Ikiavira Itir God zurara nan boroghira iti.
A bar roghira ikia gavgavim na ganidima,
ki atiatiava agoir puvati.

9 Kamaghin nan navir averiam bar akonge.
Ezi nan duam bar akonge.
Ezi nan mikarzim bar bizitamin atiatir puvati.

10 Ki fo, ni na ateghti ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiran kogham.
Ni gumazir ua baghavira inabazim ateghti,
a mozir konimin iki kurighan kogham.
11 Ni uabi ikirimirir aghuarim iniamin tuavim nan akagha gifa.
Ki nin damazimin ikiti, nan navir averiam agorogem bar a gizivagham.
Ki nin boroghira iki zurara bar akueghvira ikiam.

17

Arazir kuratam gamizir puvatizir gumazim, a God ko migei

God ko migeir migirigiar kam, Devit an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki nin damazimin dera,
egha osimtizir me na gariziba bagha nin dia ghaze,
ni na baragh nan akuragh.
Ki guizbangira ni ko migei,
ni nan akuragh.
2 Guizin arazir gumazamiziba tuisizim, ni a gifo.
Kamaghin ni nan kotiamin nan akuragh.

3-4 Ni uabi nan navir averiam gifo.
Ni dimangan na bagha iza nan araziba tuisigha gifa,
egha nan arazir kuratamin apizir puvati.
Gumazamizir igharaziba akar kurabav gei, ezi ki bar gavgavigha ghaze, ki akar kuratam mikiman kogham.
Ki nin Akar Gavgavimin suiragha an gin gua,
adariba ko midorozir arazibar gin zuir puvati.
5 Dughiabar zurara ni nan akakazir tuavimra, ki an gin zui.

16:3: Onger Akaba 101:6; 119:63 **16:4:** Josua 23:7; Onger Akaba 32:10; 106:37-38 **16:5:** Onger Akaba 23:5; 119:57; 125:3 **16:6:** Jeremaia 3:19 **16:7:** Onger Akaba 73:24; 77:6 **16:8:** Onger Akaba 27:8; 73:23 **16:8:** Aposel 2:25-28 **16:9:** Onger Akaba 13:5; 30:12; 108:1 **16:10:** Onger Akaba 49:15; 86:13; Aposel 13:35 **16:11:** Onger Akaba 36:7-8; 43:4 **17:3-4:** Onger Akaba 16:7; Sekaraia 13:9; Malakai 3:2-3; 1 Pita 1:7 **17:5:** Onger Akaba 119:133

Ki tuavir kam ategha pura tintinibar zuir puvati.

6 O God, ki fo, ki ni ko migeir
migirigiaba ni da barasi.
Kamaghin amizi, ki nin dia ni ko
migei.
Ki ni ko migeir migirigiar kaba,
ni kuarim atigh da baragh.
7 Ni uan apangkuvir arazir kam
azenara anekagh,
uan gavgavimin en akuragh.
Eghti e ni ko iki nin aven modoghti,
apaniba e gasighasighan
kogham.
8 Ni uabi uan damazir tuzim geghuva
deragha an gari moghin,
ni na geghuv deragh nan ganam.
Mati tuarir amebam uan nguziba
akumakua uan avizimningin
apengan me modi moghin,
ni na avaragh na modogh.
9 Kamaghin gumazir kurar kaba na
gasighasighan kogham.
Me datirighin bar nan apanim
gamigha na okarigha gifa.

10 Me gumazamizir igharazibar
apangkuvir nighnizitam tong
bar men itir puvati.
Me akaba akara egh uarira uan
ziaba fe.
11 Me datirighin nan diariba pegha
iza bar na okarigha gifa.
Me na abiraghti ki magirasa dafariba na gasegha gifa.
12 Me mati laion asizim misueghti an
aremeghasa,
na bagha modogha mizua iti.

13 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
Egh nan apanibav sogh bar me
abinigh.
Ni uan midorozir sabam inigh egh gumazir kurar kaba ko misogh,
men dafaribar ua na inigh.
14 O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavir
ekiamin nan akuraghti,
gumazir kaba nan ikirimirir kam
agivaghan kogham.
Nguazir kamin bizir gumaziba uari
bagha akuviba,
ni men dafaribar ua da inigh.
Ki fo, gumazamizir ni bar ifongeziba,
ni men mitiriaba agefi.
Men boriba dagher aviriba iti.
Ezi me uan ovavir borir
gin otivamiba bagha bizir
aghuiba arisi.
15 Eghti kirara, ki gumazir nin
damazimin derazim,
ki nin guamin ganam.
Ki dakuigh osegh dikavigh fogh
suam,
ni na ko iti, egh ki bar akuegham.

18

Ikiavira Itir God en akurvazima, e uan apaniba abiri
(2 Samuel 22:1-51)

Devit a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, an onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.
Dughiar kam Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagha onger akar kam gami.
1 O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na
ganidi,
ezi ki ni bagha bar ifonge.
2 Ikiavira Itir God, a nan divazir bar
gavgavim min iti.
A nan dagiar ki aven uabi
modimin min ikia,
nan akuragha nan apaniba
da ua na ini.
Nan God, a dagiar ekiamin min iti,
ezi ki uan apanibar ara ghua an
modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A nan akuragh nan ganamin gavgavim ikia,
egha nan divazir bar gavgavimin
min iti.
3 E Ikiavira Itir Godin ziam feka!

17:7: Onger Akaba 31:21 **17:8:** Godin Araziba 32:10; Onger Akaba 91:1; 91:4; Sekaraia 2:8; Matyu 23:37 **17:10:** 1 Samuel 2:3; Onger Akaba 73:7 **17:15:** Onger Akaba 4:6-7; 16:11; 1 Jon 3:2 **18:1:** 2 Samuel 22:47-50 **18:2:** Hibru 2:13

Ki an deima a nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.

4 Guizbangira, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa,
Mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami.
5 Ovevem bar na inizi ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami.
Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.
6 Ki osimtizir ekiamin ikia egha pamten Ikiavira Itir Godin dei.
Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai.
Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima,
an an kuarir torim giraghu.

7 Kamaghin amizi, a nan apanibar atari.
Egha mikimkizim gamizi an otogha,
mighsiabagh inobaghnobasi.
8 Migharim Ikiavira Itir Godin atinimin otivaghiri,
ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi.
Egha mizariaba ira tintinibar zui.
9 God overiam kuigha izaghiri,
ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti.
10 Mati a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi.
Mati aminim avizimning ikia,
God inigha bar atamra izi.
11 An aminirbirim gamizi an anevara.
Mati a purirpenimin aven modoghav itima,
amozimin miturir piziba anevara.
12 A ghuariar pizibagh amizi, angazangarim bar da avarazi,
onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba,
ghuariar pizir kam abigha azenim giri.
13 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia
tiarim akara pamten dagarvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam akarizi,
an akaba mati onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba daghira izaghiri.
14 An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba,
an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui.
15 O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam,
mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi.
Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi,
ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba bar azenim gire.

16 Ikiavira Itir God pin ikia uan agharim amadazi,
a izaghira nan suiragha na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.
17 Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God men dafaribar ua na ini.
18 Ki dughiar kuramin itima nan apaniba iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God na geghuva nan gari.
19 A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini.

20 Ki arazir aghuimin gin zui.
Ezi bizir kam bagha Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami.
Ki Godin damazimin zue,
ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
21 Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui.

18:4: Onger Akaba 116:3 **18:4:** Jona 2:5-7 **18:10:** Onger Akaba 104:3 **18:19:** Onger Akaba 31:8; 118:5 **18:20:** 1 Samuel 24:19

22 Ki zurara bizir a damuasa e
mikemezibagh nighnisi.
Egha ki arazir a ifongeziba
batoghezir puvati.
23 A fo, ki an damazimin osimtiziba
puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar
uabira uabi geghuva ua bagha
gari.
24 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin
zuegha iti.
Kamaghin a nan arazir aghuir
kamin ganigha,
a ikaragha arazir aghuimin
na gami.

25 Ikiavira Itir God, gumazir ni
ataghirazir puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an
akakasi.
26 Gumazir nin damazimin zuezir
arazibagh amim,
ni uaghan uan arazir zuezibar an
akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin
zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikar-
vasi.
27 Gumazamizir uari abiriba, ni men
akurvasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni
me abiri.
28 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni
angazangarim na ganidi.
Egha na da mitarmem batosi.
29 Ki nin gavgavimin uan apanibav
sogham.
Ki uan Godin akurvazimin,
apanibar divazim ikiavkinigh
me abiragham.

30 Godra, an araziba da guizbangira
egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh,
egh an a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an
aven modogh nighnizir gav-
gavim an iki, gumazir kam de-
raghvira ikiam.

31 Ikiavira Itir God, a bar guizbangira
God.
A bar uabira dagiar ekiamin min
ikia e apasa.
32 Godra nan daroribar na akumakui,
egha gavgavim na ganiga der-
agha nan garima,
ki zui.
33 A nan suemning gamizi, ki asizir
atiabar min,
mighsiabar pin mar deraviram
arui.
34 A midorozir arazibar nan sure
gamizi,
nan agharimning barir pir me
ainin ingarizim, gekuamin
gavgavim iti.
35 O God, ni uan oram na ganingizi, ki
an girakirangin modozi, ni nan
apanibar dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan aku-
razi,
ki gumazamizibar damazimin
ziar ekiam iti.
36 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi
ki an ghua,
apighsigha irizir puvati.

37 Ki uan apanibar agintighavira ikia
ghua,
men suiragha me gasighasigha
bar me agifa.
38 Ki me gasezi me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara
ira ua dikavasava amuava
avenge.
39 Nirara midorozim damuasa gav-
gavim na ganingi,
ezi ki me misogha me abirazi,
me nan dagarimningin
apengan iti.
40 Ni nan apanibagh amizi,

18:24: 1 Samuel 26:23 **18:25:** Onger Akaba 25:10; 31:23; 37:28; 40:11; 89:24 **18:27:** Onger Akaba 101:5; Aghuzir Akaba 6:17 **18:28:** Jop 29:3 **18:30:** Onger Akaba 17:7; 119:140; Daniel 4:37 **18:31:** Godin Araziba 32:31; 32:39; 1 Samuel 2:2; Aisaia 45:5 **18:33:** Godin Araziba 32:13; 2 Samuel 2:18; Habakuk 3:19 **18:36:** Aghuzir Akaba 4:12

me akiribagh ighegha na gasegha uam are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba,
ki bar me gasighasiki.
41 Gumazir kaba uarir akurvaghasa diava arai,
ezi men akurvaghamin gumaziba puvati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai,
ezi a men dimdiaba barazir puvati.
42 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin nguazir beghneaziba dika zui.
43 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dapanimin oto.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba,
ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha dar gari.
44 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin na baregha zuamira iza,
nan guamin uan teviba apirigha nan akam barasi.
45 Men gavgaviba bar givazi,
me nirizim ko agorogem sara na bagha izi.

46 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti.
A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam.
God nan akurvazimin ikia ua na inizi,
kamaghin, ki an ziam fam.
47 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba isa nan apengan me ati.
48 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi.
Ni nan akurazi,
midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati.
49 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki nin ziam fi,
onger akar nin ziam feba bangam.
50 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na amisefe.
A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri.
A zurara nan apangkuva mamaghira iti.
Nan gin otivamin ovavir boriba,
a kamaghira me damu mangivira ikiam.

19

God ingarizir biziba, an ziar ekiam en akakasi

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.
1 Overiam Godin gavgavir ekiam ko ziar ekiam en akakasi.
Bar guizbangira, bizir pin itiba, da an gun e geghara ghaze,
a bar deragha dar ingari.
2 Arueba zurara sigha gara, bizir kamin gun migei.
Ezi dimagariba uaghan bizir kamin en akakagha ghuavira iti.
3 Aruem ko dimagarim mikimamin akaba puvatigha migeir puvati.
E aningin migirigiataba barazir puvati.
4 Ezi e aruem ko dimagarimin gara fofoziba isi.
Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba,
da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba da baraki.
Overiamin pin, God aruem bagha purirpenir mamin ingari.

18:47: Onger Akaba 94:1 **18:49:** Rom 15:9 **19:1:** Onger Akaba 8:1; 50:6; Rom 1:19-20 **19:4:** Rom 10:18

5 Aruem otogha anaga,
mati gumazim amuimin ikiasa bar akuegha, a itir danganim ategha azenan izi.
Aruem anaga,
mati gumazir gavgavim itim pamtem ivemara bar akonge.
6 Aruem dikavigha overiamin miriamin anagava otogha
ua vongin uaghiri.
Ezi bizitam an fefer gavgavir kamin modoghan kogham.
7 Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar guizbangira,
egha ikirimirir aghuim e ganidi.
E nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin akabar ikiam.
Ezi fofoziba puvatizir darasi,
a fofozir aghuim me ganidi.
8 Ikiavira Itir Godin akaba bar deravira en sure gami.
An akar kaba en sure damuti, e uan navir averiabar da bagh bar akuegham.
An Akar Gavgaviba angazangarim e ganidi,
egha fofozir bar aghuim en nighnizibagh ariki.
9 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim,
a bar deragha zuegha ikia mamaghira iti.
Bizir Ikiavira Itir God damuasa mikemezibar arazim,
a bar guizbangira deragha voroghira zui.
10 Godin akam bar deragha bar gol gafira.
E fo, gumaziba gol tuema, a isigha golin aghuimram oto.
Guizbangira, Godin akam,
golin isigha bar derazir avirim gafira.
Godin akam bar isingi, egha hani gafira.
A guizbangira bar hanin isingizim gafira.
11 Ki nin ingangarir gumazim.
Nin akaba fofozim na ganidi,
ki dar gin zuima,
nan dabirabim bar dera.

12 Tinara uabi uan osimtizir an itibagh fogham?
O Ikiavira Itir God, arazir kurar ki amizir maba, ki dagh fozir puvati.
Ni nan arazir kurar kaba batueghti,
ki nin damazimin zuegham.
13 Ki nin ingangarir gumazim, ni bar deragh na geghuv nan ganti,
ki uabi fer arazim ko akaba batozir arazir kuram,
bar na gativaghan marki.
Kamaghin ki arazir kuratam damuan koghiva,
deravira ikiti osimtiziba nan puvatigham.

14 O Ikiavira Itir God, nan ifongiam kamakin,
ni nan migirigiaba ko nan navir averiamin aven itir nighnizibagh fogh dagh ifuegham.
O Ikiavira Itir God, ni nan dagiar ekiamin min itima, ki nin aven uabi modi.
Ni nan Akurvazir Gumazimra!

20

Gumazim uabin akuragh midorozim damuasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 Ni osimtizim ikiamin dughiamin, Ikiavira Itir God nin dimdiam ikaragh nin akurvagham.
A en ovavim Jekopin God, a ni geghuv nin ganam.
2 A Saionin Mighsiamin ikia uan Dipenimin iti,

19:6: Onger Akaba 113:3 **19:7:** Onger Akaba 119:130 **19:8:** Onger Akaba 12:6; 36:9; 119:128 **19:9:** Onger Akaba 119:138; 119:142 **19:10:** Onger Akaba 119:72; 119:103; 119:127 **19:11:** Onger Akaba 17:4 **19:12:** Onger Akaba 40:12; 51:1-2; 90:8 **19:13:** Onger Akaba 18:32; 25:11; 119:133 **19:14:** Onger Akaba 18:2; 31:5; 104:34

egh a uan akurvazim nɨ bagh
anemadagh gavgavim nɨ
danɨngam.
3 Ofan nɨ a bagha amiba, a bar dagh
nɨghnɨgh,
egh nɨn ofan bar isia mɨghɨribagh
ifuegham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 Nɨ bizir tizim gifuegha navim a
bagha nɨ dɨkafi,
God a isɨ nɨ danɨngam.
Bizir nɨ damuasa nɨghnɨziba,
a dar amighti da bar otivigham.
5 Nɨ uan apanibav sogh me abɨraghti,
e bizir kam bagh bar akuegham.
E bizir kam gɨnɨghnɨgh uan
Godɨn ziam fam.
E ghaze, nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn
azangsɨzir biziba,
an ada ikaragh da isɨ nɨ
danɨngam.

6 Kɨ datɨrɨghɨn fo, Ikiavɨra Itir God,
uabɨ uan atrivir a ua baghavɨra
mɨsevezir kam, an an akur-
vasi.
A uan Nguibar aghuimɨn ikia, an
azangsɨziba barasi.
Egha uan gavgavimɨn an akur-
vazima,
a mɨdorozimɨn uan apaniba
abɨri.
7 Gumazir maba nɨghnɨzir gavgavim
uan mɨdorozir karisbar ikia
ghaze, da men akurvagham.
Ezɨ marazi nɨghnɨzir gavgavim
uan hoziabar ikia ghaze, da
men akurvagham.
Ezɨ eia, e nɨghnɨzir gavgavim uan
Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn ikia
kamaghɨn fo, a en akurvagham.
8 Gumazamizir kamaghɨn amiba,
me asaghpora ira bar puvarɨsi.
E puvatɨ.
E dɨkavigh tuivigh gavgavigham.

9 O Ikiavɨra Itir God,
nɨ atrivimɨn akuraghtɨ a uan
apaniba abɨnigh.
E nɨn deir dughiabar,
nɨ en dɨmdiam ikaragh en
akuragh.

21

God atrivimɨn akurazɨ, an an ziam fe

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim gɨnɨghnɨgha an osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ gavgavim isa
atrivim ganɨngizɨ, a bizir kam
bagha bar akonge.
Nɨ a gamizɨ, a uan apanibav
sogha me abɨra,
bizir kam bagha a guizbangɨra
bar akonge.
2 Bizir a uan navir averiamɨn ifongez-
iba
nɨ a ganɨgha gɨfa.
Bizir a iniasa nɨn azarazir kam,
nɨ an anogoroghezir puvatɨ.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Nɨ a bagha iza bizir aghuiba isa a
ganɨga,
atrivimɨn dapanir asuar me
golɨn aghuimɨn ingarizim isa,
an dapanim garu.
4 A ikɨrɨmɨrir aghuim bagha nɨn
azarazɨma, nɨ a isa a ganɨngi.
Guizbangɨra, ikɨrɨmɨrir a ikiamin
dughiaba, da bar ruaragh ikɨ,
mamaghɨra ikiam.
5 Nɨ an akurazɨma, a gavgavim ko ziar
ekiam iti.
Nɨ uabɨ gavgavir ekiam ko ziar
ekiar kam a ganɨngi.
6 Bar guizbangɨra, nɨ bar der-
aghavɨrama a gami,
egh nɨ deravɨram a damu kam-
aghɨra ikiam.
Nɨ an boroghɨra ikɨtɨ,
a bizir kam bagh bar akuegham.
7 Atrivim nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra
Itir Godɨn iti.

20:4: Onger Akaba 21:2 **20:5:** Onger Akaba 9:14; 60:4 **20:7:** Onger Akaba 33:16-17; Aghuzir Akaba 21:31; Aisaia 31:1 **21:4:** Onger Akaba 61:5-6; 91:16 **21:6:** Onger Akaba 16:11; 45:7; Aposel 2:28 **21:7:** Onger Akaba 16:8

Godin Bar Pin Itir kam, an apangkuvighavira iti,
kamaghin atrivim tugh gavgavigh mamaghira ikiam.

8 Ni uan agharimin uan apanibar suigham.
Ni uan agharir guvimin, ni gifongezir puvatizir darazir suigham.
9 An azenaram otogh izamin dughiamin,
avim bizibar isia da gevi moghin, a me agivagham.
Guizbangira, Ikiavira Itir God puv men ataram,
mati gumazim bizim tuvaremezi a bar iraghuzi moghin, God me agivagham.
An aningagharim avimin min men isi bar me gasighasigham.
10 Ni, men ovavir borir nguazir kamin gin otivamiba, ni bar me misueghti me arimighiregham.
Eghti men boritam ua nguazir kamin ikian kogham.
11 Me arazir kuratabar pazi ni damuasa, nighnigha akam akirigha gifa.
Eghti men nighnizir kam, a dagheba puvatigham.
12 Guizbangira, ni uan bariba men guamin dagh asavamangiti,
me raghiregh ari mangegham.

13 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh uan gavgavim sara iziti,
e ighiaba bangi nin gavgavir ekiam fam.

22

Gumazim osimtizim ikia akurvazim bagha dia, egha ighiam banga God minabi

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim gumazamizibav kemezi me tiarir kamin ighiam bange, "Mizarazimin asizir dian amebam."
1 O nan God, nan God,
ni tizim bagha na ataki?
Ni manmaghsua saghon ikia nan ararem baragha
nan akurvaghan aghua?
2 O nan God, ki aruebar nin deima, ni na barazir puvati.
Ki dimagaribar nin azangsighavira ikia tong avughsir puvati.

3 Ezi nirara bar deragha zuegha, arazir aghuibaram amua,
uan atrivir dabirabim gaperaghav itima, Israelia nin ziam fe.
4 Fomira en ovaviba nighnizir gavgavim nin iti.
Me nighnizir gavgavim nin itima,
ni men akurazi, men apaniba me abirazir puvati.
5 Me nin diava araima, ni men akuragha ua me ini.
Ezi nighnizir gavgavir me nin itir kam,
a pura ghuzir puvati.

6 Ezi kirara, ki gumazim puvati, ki pura apizir kuramin min iti.
Gumazamiziba bar nan atara na dipova na dikabira, akiriba igha na gasi.
7 Gumazamiziba bar nan gara akaba na gasa,
mizeba onga na garigha uan dapaniba roi.
8 Me ghaze, "Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti.
A manmaghsua nin akuragha ua ni inizir puvati?
God ni gifongegha ni bagha bar akonge,
egha manmaghsua a nin akurazir puvati?"

9 O God, ni nan amebamin navir averiamin na inigha azenan na atizi,

21:9: Onger Akaba 18:8; Aisaia 26:11; Malakai 4:1 **21:11:** Onger Akaba 2:1 **22:1:** Onger Akaba 10:1; Matyu 27:46; Mak 15:34 **22:2:** Onger Akaba 42:3; 88:1 **22:4:** Onger Akaba 78:53; 107:6 **22:6:** Jop 25:6; Onger Akaba 31:11; Aisaia 41:14; 49:7 **22:7:** Aisaia 53:3; Matyu 27:39; Mak 15:29; Luk 23:35 **22:8:** Matyu 27:43 **22:9:** Onger Akaba 71:5-6

ki uan amebamin otem apavira itima,
ni na geghuva deragha nan gari.
10 Nan amebam na batezir dughiamin iza datirighin, ki nighnizir gavgavim nin iti.
Nan amebam na batezir dughiamra, ni nan Godin iti.
11 Osimtizim bar nan boroghin izegha givazi,
nan akurvaghamin gumaziba puvati.
Kamaghin amizi, ni nan saghon ikian marki!

12 Nan apanir aviriba bulmakaun apuribar min na ekiarugha gifa.
Me mati, Distrik Basanin bulmakaun gavgaviba.
13 Me, laion uan akam akara asizibav sogha dagh asighasizi moghin,
me na gasighasighasava ami.
14 Nan gavgaviba bar gifa,
mati me dipam nguazim gingezi a ghua pura gifa.
Nan namnamin aghariba bar nan apunapuni.
Kendel purama emira uaghiri moghin,
nan navir averiam purama amiragha uaghiri.
15 Nan kuarmizim miner bighizir mamin min na misingi.
Ezi nan mizem iza nan akatorimin aven pura itoroghav iti.
Ni na ataghizi,
ki nguazir minemeniamin min irighav ikia bar ovengasava ami.
16 Gumazir kuraba bar na ekiarugha gifa,
mati afiaba bar asizim okarigha gifa.
Me nan suemning ko dafarimning ginivaghasi.
17 Nan aghariba bar azenim girezi,
gumazir kaba nan ganigha na dipova bar akonge.
18 Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningasa,
da bagha satu gikararai.

19 O Ikiavira Itir God, ni nan saghon ikian marki.
Ni nan Akurvazir Gumazim,
ni zuamira izi nan akuragh.
20 Ni nan akuraghti men midorozir sabam na atughan kogham.
Ni nan akuraghti, gumazir afiabar min itir kaba na misueghti ki aremeghan kogham.
Ki angamira ikivira ikiam.
21 Laionba asizir atiabav sogha da api moghin, me na agivasa.
Egha bulmakaun atiabar min uan kombar na ginivasa.
Kamaghin amizi, ni nan akuragh
men dafariba da ua na inigh.

22 Ki uan adarazir tongin iki nin ziamin gun me mikimam.
Gumazamiziba uari akuvamin danganimin,
ki men tongin iki nin ziam fam.
23 Ki kamagh mikim suam,
"Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti darasi, ia an ziam fi.
Ia Jekopin ovavir boriba, ia ziar ekiam a daning.
Ia Israelia, ia an damazimin tugh an ziam pirafi."
24 Gumazamizir onganaraziba,
a men osimtizibar gara pura da ataghirazir puvati.
A kamaghin migeir puvati, men osimtiziba pura biziba.
A men saghon itir puvati.
A men azangsiziba barasi.

25 Gumazamiziba uari akuvagh nin ziam famin dughiamin,

22:10: Aisaia 46:3; 49:1 **22:11:** 2 Atriviba 14:26; Onger Akaba 72:12; Aisaia 63:5 **22:14:** Onger Akaba 73:26; Daniel 5:6 **22:15:** Onger Akaba 38:10 **22:18:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34; Jon 19:24 **22:19:** Onger Akaba 22:11; 70:5 **22:21:** Onger Akaba 34:4; 118:5 **22:22:** Onger Akaba 40:10; Hibru 2:12 **22:24:** Onger Akaba 31:22; 69:17; 69:33; Hibru 5:7 **22:25:** Onger Akaba 35:18; 40:9-10; 61:8

ki ni amizir biziba bagh nin ziamra fam.
Egh gumazamizir nin atiatia nin apengan itibar damazimin,
ki fomira nin ofa damuasa akam akirizir biziba,
ki ni bagh dar damuam.

26 Gumazamizir onganaraziba,
me damasa ifongezi moghin, dami bar izivagh ikiam.

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me an ziam pirafi.
Men naviba amiragh deraghvira iki mamaghira ikiam.

27 Nguazimin itir ikiziba bar,
me Ikiavira Itir God ginighnigh,
a bagh izi an guamin teviba apirigh an ziam fam.
28 Me fogh suam,
Ikiavira Itir God atrivimin ikia,
kantriba bar dar gumazamizibagh gativagha men gari.

29 Bar guizbangira, gumazamizir uarira uari feba, an guamin teviba apirigh an ziam fam.
Eghti gumazamizir ovengasava amiba,
me bar Godin guamin teviba apirigh an ziam pirafam.

30 Gumazamizir gin otivamiba, Ekiamin ingangarim damuam.
Gumazamiziba, uan ovavir borir gin otivamiba,
me an akamin gun me mikimam.

31 Gumazamizir men amebaba tighar me batamiba, me gin otivighti, me me mikim suam,
"God uabi uan gumazamizibar akuragha ua me ini."

23

Ikiavira Itir God, a na geghuvir gumazim

Devit ighiar kam osiri.

1 Ikiavira Itir God, a gumazir deragha uan sipsipbagh eghuva dar garimin min iti.
Kamaghira, a deragha na geghuva nan gari.
Kamaghin ki bizitamin otevezir puvati.
2 A na inigha ghua grazir aghuiba itir danganimin na atizi,
ki dagh isin irav iti.
A na inigha dipar aghuiba itir danganibar zuima,
ki dar boroghin avughsa iti.
3 A gavgavir igiam na ganidi.
A fomira uan ziar ekiam bangin mikemezi moghin,
a na inigha tuavir aghuibara zui.
4 O God, ni na ko iti.
Kamaghin, ki danganir zarimin mangiva ovevemin tuavir mitarmemin mangi,
egh bizir kurabar atiatingan kogham.
Ni uan asadivir aghorir sipsipbagh eghuvimin suirazi,
ki an gara fo, ni na geghuv deragh nan ganam.
Kamaghin, nan navim bar nan dera.

5 Ni na bagha daghem gamigha azenara na dafazi,
nan apaniba bar nan gari.
Ni nan diazi ki iza ni ko aperazi,
ni borem isa nan dapanim ginge.
Ezi nan itarim bar izivagha fasfagha iri.
6 Bar guizbangira, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazim,
dughiabar zurara na ko ikiam.

22:26: Onger Akaba 40:16; 69:32 **22:27:** Onger Akaba 2:8; 82:8; 86:9 **22:28:** Onger Akaba 47:7-8; Sekaraia 14:9 **22:29:** Onger Akaba 89:48 **22:30:** Onger Akaba 102:18; 102:28 **22:31:** Onger Akaba 71:18; 78:6 **23:1:** Onger Akaba 34:9-10; Aisaia 40:11; Jon 10:11; 1 Pita 2:25 **23:2:** Onger Akaba 36:8; Esekiel 34:14; Akar Mogomem 7:17 **23:3:** Onger Akaba 5:8; 19:7; 85:13 **23:4:** Onger Akaba 16:8; 27:1; Aisaia 43:2; Maika 7:14 **23:5:** Onger Akaba 78:19; 92:10; Luk 7:46 **23:6:** Onger Akaba 25:7; 25:10; 27:4-6; 2 Korin 5:1

Eghti ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin iki
mamaghira ikiam.

24

God a bar atrivir ekiam

Devit onger akar kam osiri.

1 Nguazir kam ko an itir biziba bar,
da bar Ikiavira Itir Godin bizibara.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar
uaghan an bizibara.
2 An ongarir konibar aven mati akinir guariba asegha,
nguazimin ingarigha a isava dipar kabagh isin anefazi
a bar gavgafi.

3 Tinara Ikiavira Itir Godin mighsiamin ghuavanangam?
Tinara an Dipenimin aven mangam?
4 Gumazamizir kamagh amiba,
merara an aven mangam.
Men navir averiaba ko, me amir araziba ko, nighniziba zue,
egha asebar ziaba fer puvatigha,
igharaz darazi ko akam akirigha egha gin me gifarir puvati.
5 Kamagh amir darasi, Ikiavira Itir God deragh me damu,
ua me inigh men akuragh me dipon suam,
me nan damazimin dera, egha osimtiziba puvati.
6 Gumazamizir kamagh amiba, kar me God buri.
Me Jekopin Godin boroghira ghua
a baghavira iti.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

7 Ia tiar akaba, ia uari kuighiregh!
Ia tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam.
8 Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
A Ikiavira Itir God uabi.
A gavgavir bar ekiam ikia
uan apanibav sogha me abiri.
9 Ia tiar akar ekiaba, ia uari kuighiregh!
Ia, tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam.
10 Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a guizbangira Atrivir Gavgavir Bar Ekiam!
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

25

Gumazim, God an daroriba deragh dar ganiva a ko ikiasa, a God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God,
ki datirighin uan navir averiamin aven nin ziam fava nin azai.
2 Ni nan God, ezi ki nighnizir gavgavim nirara iti.
O God, nan nighnizir gavgavir kam pura mangighti ki aghumsighan aghua.
Ni nan akuraghti,
nan apaniba na abiragh na dipovan kogham.
3 Gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba,
apaniba me abin aghumsizim me daningan kogham.
Gumazamizir pura nin akaba batoziba,
merara aghumsizim iniam.

24:1: Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12; 1 Korin 10:26 **24:2:** Onger Akaba 104:5; 136:6; 2 Pita 3:5 **24:3:** Onger Akaba 15:1 **24:4:** Onger Akaba 15:4; Aisaia 33:15-16; Matyu 5:8; 1 Timoti 2:8 **24:6:** Onger Akaba 27:8; 105:4 **24:7:** Aisaia 26:2; Hagai 2:7; Malakai 3:1 **25:1:** Onger Akaba 86:4; 143:8 **25:2:** Onger Akaba 31:1; 41:11 **25:3:** Aisaia 49:23 **25:4:** Onger Akaba 27:11; 86:11

4 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuiba nan akakagh.
Egh tuavir ki mangamiba, ni dar nan sure damu.
5 Ni nan God, ni nan akuragha ua na ini.
Kamaghin, ni uan guizin akamin gin mangamin arazibar nan sure damuti,
ki dughiabar zurara nighnizir gavgavim nin ikiam.

6 O Ikiavira Itir God, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazir ni e gamiba,
da fomira ikia iza datirighin iti.
Ni datirighin ua dagh nighnighiva dar amu mangiviira iki.
7 Ki uan igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ko nan arazir akaba batoziba,
ni dagh nighnighan marki.
O Ikiavira Itir God, ni deragha na gamua bar nan apangkufi,
kamaghin amizi ni na ginighnigh.

8 Ikiavira Itir God bar dera, ezi an araziba bar guizbangira.
Kamaghin amizi, a gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a uan arazibar gin mangasa men sure gami.
9 Gumazamizir uari abira an apengan itiba,
a men faragha ghua tuavim men akakazima, me arazir aghuibaram ami.
Egha arazir a ifongezibar men sure gami.
10 Gumazim Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim ko an Akar Gavgavibar gin zuima,
an an apangkuvighaviira iti.
Egha a mikemezi moghira deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir puvati.

11 O Ikiavira Itir God, nan arazir kuraba bar aviraseme.
Kamaghin, ni uan ziam bagh uan akar dikirizimin gin mangi,
nan arazir kuraba gin amadagh.
12 Gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim,
Godra, a bagha atizir tuavir aghuim an akaghti,
an an mangam.
13 Gumazir kam zurara dabirabir aghuim inivira ikiam.
Eghti an ovavir boriba nguazir aghuir kam inighti,
a men nguazim gavagh iki kamaghira ikiam.
14 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba,
a men namakam gami.
Egha uan Akar Dikirizir Gavgavim azenara anekazi
me a gifo.

15 Ki zurara uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin gara a mizuai,
ezi a bizir na gasighasighasava amibar aven ua na isi.

16 O God, ki uabira ikia osimtizim aterima nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin amizi ni nan kuarkuvigh na bagh izi.
17 Osimtiziba nan navimin aven ikia ekiva ghuaviira iti.
Ni nan akuraghti osimtizir kaba na abinan marki.
18 Ni nan osimtiziba ko mizazibar gan,
egh nan arazir kuraba gin amadagh.
19 Ni ge, nan apaniba bar aviraseme gha,

25:5: Onger Akaba 40:1; 43:3; 79:9 **25:6:** Onger Akaba 98:3; 103:17 **25:7:** Jop 13:26; Onger Akaba 31:19; 51:1 **25:8:** Onger Akaba 32:8; 86:5; 92:15 **25:9:** Onger Akaba 23:3; 27:11 **25:10:** Onger Akaba 40:11; 103:18 **25:11:** Ua Me Ini 34:9; Onger Akaba 79:9 **25:13:** Onger Akaba 69:36; Aghuzir Akaba 1:33; Jeremaia 23:6 **25:14:** Jenesis 17:1; Jop 29:4; Aghuzir Akaba 3:32 **25:15:** Onger Akaba 123:2; 124:7 **25:16:** Onger Akaba 69:16; 143:4 **25:17:** Onger Akaba 40:12; 107:6 **25:18:** Onger Akaba 31:7; 103:3 **25:19:** Onger Akaba 3:1-2; 9:13

bar nan aghuagha guizbangiira
nan apanim gami.
20 Ni nan akuragh deragh nan ganti,
me na abinti ki aghumsighan
kogham.
Nirara nan akurvasi,
ezi ki ni bagha iza nin aven modi.
21 Nin araziba dera, egha bar
guizbangiira.
Ezi ki nighnizir gavgavim nin ikia
ni mizua ghaze,
ni zurara na geghuv deragh
nan gan.

22 O God, ni uan gumazamiziba Is-
raelia ua me inighti,
osimtizir kaba ua me abinan
kogham.

26

Arazir kuratam itir puvatizir gumazim God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gav-
gavim pamtem nin iti,
egha nin damazimin arazir ku-
ratam gamizir puvati.
Kamaghin, ni nan gun mikim
suam, ki gumazir aghuim.
2 O Ikiavira Itir God, ni bar nan araz-
iba ko, nan nighniziba ko, nan
navim tuisigh ingangarim na
danigh,
deragh na gifogh.
3 Guizbangiira, nin apangkuvim nan
faragha ghua tuavim nan
akakasi.
Ni na mikemezi moghira der-
agha bizibagh amua zurara
nan faragha zui,
ezi ki zurara nin guizin
arazimin gin zui.
4 Ki ifavaribagh amir gumazamiziba
ko arua
me ko apiav itir puvati.
5 Ki gumazamizir arazir kurabagh
amibar gin daruan bar
aghuagha
me gitavirasi.

6 O Ikiavira Itir God, ki uan dafariba
ruegha kamagh uabi akagha
ghaze,
ki osimtiziba puvati.
Egha ki iza nin ofa gamir dakozir
miriamin arua
nin ziam fe.
7 Ki ni minabava ni bagha onger akar
mam banga
nin ingangarir bar aghuir ni
amizibar gun migei.

8 O Ikiavira Itir God, Dipenir ni itim ki
bar a gifonge.
Danganir kam, nin angazan-
garim ko gavgavir ekiam bar
a gizivagha iti.

9 Ki fo, mati amizim uan dipenim bar
anevia ghuzi moghin,
ni gin gumazamizir arazir
kurabagh amiba avigh mangi
na sara inigh mangan marki.
Egh uaghan gumazir gumazibav
sozi me ariaghiriba,
ni me sara na gasighasighan
ki aghua.
10 Gumazamizir kaba,
me zurara arazir kurabar
amuasavira ikia,
egha dagiaba isa arazir
kurabar amuasa gumazir
igharazibagh ivesi.

11 Ezi ki uabi, ki nin damazimin arazir
kuratam gamizir puvati.
Eghti ni nan kuarkuvigh ua na
inigh.
12 Ki nguazir aghuimra tugha gavgafi.
Bizitam na gasighasighsi
damuva avegham.
Ki gumazamizir aviribar tongin iki,
egh Ikiavira Itir Godin ziam fam.

25:21: Onger Akaba 41:12 **25:22:** Onger Akaba 130:8 **26:1:** 2 Atriviba 20:3; Onger Akaba 28:7; Aghuzir Akaba 20:7 **26:2:** Onger Akaba 17:3; 139:23; Sekaraia 13:9 **26:3:** 2 Atriviba 20:3 **26:4:** Onger Akaba 1:1 **26:5:** Onger Akaba 1:1; 31:6; 139:21-22 **26:6:** Onger Akaba 73:13 **26:9:** 1 Samuel 25:29; Onger Akaba 28:3 **26:10:** Godin Araziba 16:19; 1 Samuel 8:3; Aisaia 33:15 **26:12:** Onger Akaba 22:22; 40:2; 107:32

27

Godin ziam fava a ko migeir migirigiaba

Devit onger akar kam osiri.

1 Ikiavira Itir God, a nan angazan-
garim ko nan Akurvazir Gu-
mazim.
Ezi ki gumazitamin atiatingan
kogham.
Ikiavira Itir God, a dipenir gav-
gavimin min na modogha na
geghuva nan garima,
ki atiatir puvati.
2 Mati afiam asizimin tuzibar
amasava ami moghin,
nan apaniba na gasighasighsi
iziva,
bizibagh asaghpor iregham.
3 Midorozir gumazir aviriba bar na
ekiarughamin dughiamin, ki
atiatingan kogham.
Nan apaniba na ko misoghsi iza-
min dughiamin,
ki nighnizir gavgavim Godin
iki egh tugh gavgavigham.

4 Ki bizir vamira bagha Ikiavira Itir
Godin azaragha gifa.
Bizir ki bar ifongezimra kara:
ki angamira itir dughiamin,
ki an Dipenimrama aven
ikiam.
Ki an ganganir aghuimin gan an
boroghin iki bar akueghasa.
Ki an Dipenimin iki a baghvira
ikiva an nighnizim gifofoghsi
an azangam.
5 Eghti osimtiziba otivamin dughiamin
a uan Dipenimin bar deravira na
modogham.
A na isi uan Purirpenimin aven na
modogham.
A na isi dagiar gavgavimin pin
mar na afagham.
6 Nan apanir na okarigha itiba, ki bar
me abiragham.
Egh bar akongegh dimiva arang
an Purirpenimin a bagh ofa
damuam.
Egh onger akabar amu
Ikiavira Itir Godin ziam
fam.

7 O Ikiavira Itir God, ki nin deir
dughiamin,
ni nan kuarkuvigh nan migirigiaba
baragh na ikarvagh.
8 O Ikiavira Itir God, ni kamagh na
migia ghaze,
"Ni bar na nan boroghira izi na
baghavira iki
na gifofoghsi nan azangsigh."
Eghti ki ni ko ikisi bar nin
boroghira mangam.
9 Ni uabi nan mongan marki.
Ki nin ingangarir gumazim, ni
nan God, nan Akurvazir Gu-
mazim.
Ni dughiar aviribar nan akurvasi.
Ni nan atar nan aghuagh, egh na
ataghiraghan marki.
10 Dughiar mabar nan amebam ko
afeziam akirim na gasaragha
nan aghuaghuasi,
ezi ni Ikiavira Itir God, ni na
geghuva deragha nan gari.

11 O Ikiavira Itir God, ki damuasa ni
ifongezir araziba, ni dar nan
sure damu.
Ki apanir aviriba iti,
kamaghin ni tuavir aghuimra
nan akaghti ki an
mangam.
12 Ni na ateghti nan apaniba na
inigh me ifongezi moghin na
damuan marki.
Me akar ifavaribagh amua egha
atiatim na ganidi.

13 Nighnizir gavgavir kam nan
ikiavira itima, ki kamaghin fo,
ki nguazir kamin angamira iki
ganti,

27:1: Onger Akaba 118:14; Aisaia 33:2; 60:20; Maika 7:8 **27:2:** Onger Akaba 9:3; 14:4 **27:3:** Jop 4:6; Onger Akaba 3:6 **27:4:** Onger Akaba 18:6; 23:6 **27:5:** Onger Akaba 17:8; 31:20; 40:2; 50:15 **27:6:** Onger Akaba 3:3; 107:22 **27:7:** Onger Akaba 4:3; 13:3; 61:1 **27:8:** Onger Akaba 34:4; 105:4; Amos 5:6 **27:9:** Onger Akaba 6:1; 40:17; 69:17; 94:14 **27:10:** Aisaia 40:11; 49:15; Jon 16:32; 2 Timoti 4:16-18 **27:11:** Onger Akaba 5:8; 25:4; 86:11 **27:12:** Godin Araziba 19:18; Matyu 26:60; Aposel 9:1 **27:13:** Jeremaia 11:19

God deraghvira uan gumazamizibar amuam.
14 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a bagh mizuam.
Nin navim osiman marki.
Ni tugh gavgavigh mamaghira iki mangiti
a izi nin akuragham.

28

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, nirara dagiar gavgavimin min na modozi,
ki nin apazangin itima ni na geghufi.
Ki uabin akurvaghsi nin dimamin dughiamin,
ni gumazir kuarir onganimin min na baraghan koghan marki.
Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baraghan koghti,
ki ti ovegh mangi Oveaghuezibar Nguibamin mangigham.
2 Ni orakigh, ki uabin akurvaghsi uan dafarimning fegh
nin Dipenimin akagh nin dimiva arangti,
ni nan kuarkuvigh nan akuragh.

3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me akar isingtiziba uan namakaba ko dav gia, egha men navir averiaba bar ikufi,
ni gumazir kamaghin amiba sara na abiraghan marki.
4 Gumazamizir kamagh amiba, ni me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daning.
Bizir kurar manam me a gami,
ni anarira ikaragh uam a isi ivezimin min me daning.
5 Ikiavira Itir God me bagha amizir ingangarir ekiaba me dagh nighnizir puvatigha ghaze,
a uan dafarimningin bizir ekiatam gamizir puvati.
Kamaghin, a me gasighasigh bar me kuavaremegham.

6 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fe.
Guizbangira, ki uabin akurvaghasa a ko mikemezi a na baraki.
7 Ikiavira Itir God uabi gavgavim isa na ganiga,
nan oramin min ikia na modi.
Ezi ki nighnizir gavgavim an iti.
A nan akurvagha na gamima,
ki uan navir averiamin, a bagha bar akuegha
onger akabagh amua a minabi.

8 Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a uabi men gavgavim.
Egha atrivir a ua bagha inabazim,
a uabi a geghuva deragha an akurvasi.
9 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibar akuragh.
Kar gumazamizir ni ua baghavira inabaziba,
ni deraghvira me damu.
Ni sipsipbar garir gumazimin min,
me inigh me ater mangi,
deragh men gan kamaghira iki.

29

Godin dimdiam, e aminim ko amozir ekiamin aven a barasi

Devit onger akar kam osiri.

1 Ia Godin Nguibamin itir enselin gavgaviba,
ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia an gavgavim ko an ziar ekiam bagh bar akongegh.
2 Ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiamin gun mikim.

27:14: Onger Akaba 62:5; Aghuzir Akaba 20:22; Aisaia 25:9 **28:1:** Onger Akaba 83:1; 88:4; 143:7 **28:2:** Onger Akaba 5:7; 138:2 **28:3:** Onger Akaba 26:9; 55:21; Jeremaia 9:8 **28:4:** 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 18:6; 22:12 **28:5:** Jop 34:27; Aisaia 5:12 **28:7:** Onger Akaba 13:5; 18:2; 22:4 **28:9:** 1 Atriviba 8:51-53 **29:1:** Onger Akaba 96:7-9 **29:2:** 2 Eghaghaniba 20:21

Egh an damazimin zuegh iki an
ziam fi.

3 Ikiavira Itir Godin tiarim ongarib-
agh isin izima, da bar a barasi.
Godin Gavgavir Bar Ekiam Itim,
araribar min pamten dagar-
vasi.
An akam ongarimin danganiba
bar dagh isin pamten dagar-
vagha da avara.
4 Ikiavira Itir Godin dagarvaziba gav-
gaviba dar iti.
A dagarvazima, gumazamiziba a
baragha an atiatia an ziam fe.
5 Ikiavira Itir Godin dagarvazima,
an tiarim Lebanonin kantrin itir
temer sidaba apiragharisi.
6 A Lebanonin kantrin mighsiabagh
amizi,
da bulmakaun nguzibar min
uari ekura uanaga izaghiri.
A Hermonin Mighsiam gamizi,
a bulmakaun apurir igiabar min
uari ekura uanaga izaghiri.
7 Ikiavira Itir Godin tiarim otiva
onimarim gamima a taghtasi.
8 Ikiavira Itir Godin tiarim,
a gumazamiziba puvatizir dan-
ganim gamima, a nighava
agoi.
Guizbangira, a Kadesin gumaza-
miziba puvatizir danganim
gamizi,
a puvira nighava agoi.
9 Ikiavira Itir Godin tiarim pamtem
asizir atiabagh amima,
da agoa otamin dughiaba
ataghiragha puram oti.
Ezi ruarimin ter afarir angamtiziba
purama asiaghira iri.
Ezi Godin Dipenimin aven itir gu-
mazamiziba bar pamtem dia
ghaze,
“God uabira gavgavim ko ziar
ekiam iti!”

10 Ikiavira Itir God uan atrivir
dabirabim gaperagha ongarir
konibagh ativagha dar gari.
A en atrivimin ikia, egh mam-
aghira ikiam.
11 Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba gavgavim me ganiga,
deragha me gamua dabirabir
aghuim ko navir amirizim me
ganidi!

30

Gumazir mam God minaba a ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Me onger akar kam banga egha
Godin Dipenim a baghavirama a
ginaba.
1 O Ikiavira Itir God, nan osimtiziba
na abirazi,
ni ua na fegha anabogha nan
akura.
Egha nan apaniba ataghizi me na
dipovezir puvati.
Kamaghin amizi, ki bizir kam
bagha bar akuegha nin ziam
fe.
2 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki uabin akurvaghasa nin dei,
ezi ni nan arimariam gamizi
ki ua dera.
3 O Ikiavira Itir God, ki atam are-
meghai, ezi ni na gamizi ki ua
dikafi.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ghugha gifa.
Ezi ikirimirir ki itir kam, ni
ua na ganingi.

4 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiz-
iba, ia a bagh onger akabar
amu
an ziar bar zuezim fi.
Egh bizir an amizibagh
nighnigh a minabi.
5 Guizbangira, a en atarir adariba, da
dughiar otevimra iti.
Ezi dughiar e nguazir kamin
itimin,
a uan navim sara e gi-
fongegha deragha e gami.
Dimangan en temeriba iregham,

29:10: Jenesis 6:17; Jop 38:8; 38:25; Onger Akaba 28:8 **30:2:** Onger Akaba 6:2; 88:13; 103:3 **30:3:** Onger Akaba 28:1; 86:13 **30:4:** Ua Me Ini 3:15; Onger Akaba 135:13; 149:1 **30:5:** Onger Akaba 103:9; Aisaia 26:20; 2 Korin 4:17

egh amimzaraghan e deragh iki
bar akuegham.

6 Ki deragha ikia ghaze,
"Bizitam na munamadaghan
kogham."

7 O Ikiavira Itir God, ni uan navim
sara na gifongegha deragha na
gamizi,
ki mati mighsiar mam tugha gav-
gafi.

Ni nan modozir dughiamin,
ki bar puvirama atiati.

8 O Ikiavira Itir God, ki ni ko migia
pamten nin dia nin azai.
Ekiam, ni nan akuragh.

9 Ki oveghti bizir aghuir tizitam
otogham?
Ki ti dagiar torimin magirighti,
bizir kam tinan akuragham?

Gumazamizir oveaghueziba me ti ua
nin ziam fam?
Me ti ua dikavigh mikim suam, ni
me mikemezi moghira zurara
ni me bagha deragha bizibagh
ami?
Bar puvatigham.

10 O Ikiavira Itir God, ni na baregh
nan apangkufigh.
O Ikiavira Itir God, ni nan Akur-
vazir Gumazimin iki!

11 Ni nan navir osimtizim batoghezi
ki bar akuegha ighiabagh ami.

Ki faragha azirakar korotiaba aghui,
ezi datirighin ni nan azirakar ko-
rotiaba suegha,
nan azirakam oteghavkinizi
nan navim derazi ki bar
akonge.

12 Ikiavira Itir God, ki uan akam
dukuaghan kogham.
Ki uan navir averiamin onger ak-
abar amu egh nin ziam fam.
Egh zurara ni minabivira
ikiam.

31

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba a deragha men gari

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gu-
mazim ginighnigha onger akam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ki nin aven
modoghti
ni na geghuv deragh nan ganasa,
kamaghin ki ni bagha ize.

Ni na ateghti nan apaniba na abinti,
ki aghumsighan kogham.

Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kamin
gin mangi nan akuragh!

2 Ni nan dimdiam baregh zuamira
nan akuragh!
Ni dagiar ekiamin min na
modogh.

Ni divazir gavgavimin min iki na
ekiarughti,
nan apaniba na abinan kogham.

3 Guizbangira, ni uabi nan dagiar
ekiamin min iti.
Ni nan divazir bar gavgavimin
min ikia deragha na geghufi.

Ni uan ziar ekiam bangin, ni fomira
mikemezi moghin,
ki zui naghin, ni nan faragh
mangi nan akua na geghuv.

4 Ni nan danganir mogomemin min
iti.
Nan apaniba modogha na bagha
gurazir azuazir kam,
ni nan akuraghti a nan
suighan kogham.

5 O Ikiavira Itir God, ki uan duam nin
dafarim garisi.
Ni guizin arazibagh amir God,
ni nan akuragha ua na
inigha gifa.

6 Marvir guar gavgaviba puvatizibar
ziaba fer gumazamiziba,
ni bar men aghua.

Ezi ko,
ki nighnizir gavgavim nin iti.

7 Ni zurara nan apangkufi,

30:6: Jop 29:18; Onger Akaba 10:6; 62:2; 62:6 **30:11:** Fofozir Gumazim 3:4; Aisaia 20:2; Jeremaia 31:13 **31:1:** Onger Akaba 22:5; 71:1; Aisaia 49:23 **31:2:** Onger Akaba 71:2 **31:3:** Onger Akaba 18:2; 23:3; 25:11 **31:5:** Luk 23:46; Aposel 7:59

kamaghin ki ni bagha bar akonge.
Guizbangira, bizir kurar na bativiba, ni bar dar gari.
Egha nan navir averiamin aven itir osimtiziba,
ni bar dagh fo.
8 Ni nan akurazi
ki apanibar dafaribar itir puvati.
Ni nan akurazi ki deragha iti.

9 O Ikiavira Itir God, ki osimtizir ekiam ikia,
egha azia ghua nan damazimning bezi,
nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin, ni nan apangkufigh.
10 Osimtizir kam, na gamua nan ikirimirim otefe.
Ki aziavira iti, egh kamaghin ki dughiar ruarimin ikeghan kogham.
Osimtizir ekiam nan itima, ki gavgaviba puvati.
Nan agharapaniba nan amiraghamirasi.
11 Nan apaniba na dipova na migei.
Ezi nan namakaba nan aghuagha akar kurabar na migei.
Ezi nan roroaba uaghan nan atiatia ghaze,
God ivezir kuram a ganidi.
Ki tuavimin zuir dughiabar,
gumaziba nan gara nan ari.
12 Gumazim aremezi gumazamiziba bar a gin amadazi moghin,
me na gin amada.
Ki mati, nguazir minem bighizi,
me na makuni.
13 Ki orazi, apanir aviriba uari akuva girakirangin moghin aghumra uariv gei.
Me atiatim na daningasa uari akuva na gasighasighasa akam misosi.
Egh na misueghti ki aremeghasa uariv gei.

14 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki nighnizir gavgavim nin iti.
15 Ki datirighin itir ikirimirir kam,
ki a isa nin dafarim gati.
Ni nan akuragh
nan apanir nan agintizibar dafaribar ua na inigh.
16 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan guam na mituazi an angazangarim na gisirazi moghin,
kamaghira ni bar na gifuegh nan boroghira iki.
Ni zurara nan apangkuvighavira iti.
Kamaghin, ni nan akurvagh!
17 O Ikiavira Itir God, ki nin azangsisi, ni nan akuragham.
Ni apanibar amamangatighti me na abiraghti ki aghumsizim inian marki.
Gumazir kuraba mar ikuvighiva aghumsigh.
Me mar oveng mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiri,
egh akabar kumigh iki.
18 Gumazir kaba uari fa akaba batogha,
gumazir aghuiba dipova akar kurabar me migei.
Egha ifavarir akabav gei.
Ni me gasighasighti, me uam akaba akaran kogham.

19 Gumazir nin atiatia nin apengan itiba,
ni men akurvaghasa bizir aghuir aviriba me bagha dagh ami.
Gumazir nighnizir gavgavim nin ikia nin aven modiba,
ni deravira me gami.
Egha gumazamizibar damazibar ni zurara men akurvasi.
20 Men apaniba me gasighasighasa akabar kiri,
eghti dughiar kamin, ni me avaragh deraghvira me geghuvti

31:8: Onger Akaba 18:19 **31:10:** Onger Akaba 32:3; 102:3 **31:12:** Onger Akaba 88:4-5 **31:13:** Jeremaia 6:25; 20:3; 20:10; Matyu 27:1 **31:16:** Diboboniba 6:25-26; Onger Akaba 4:6; 67:1 **31:17:** 1 Samuel 2:9; Onger Akaba 25:2; 115:17 **31:18:** 1 Samuel 2:3; Onger Akaba 12:3; Jut 1:15 **31:19:** Aisaia 64:4; 1 Korin 2:9 **31:20:** Jop 5:21; Onger Akaba 27:5; 32:7

me me gasighasighan kogham.
Me nin dafarimin apengan ikiti,
apanibar akar kuraba me gasighasighan kogham.

21 Ikiavira Itir God bar nan apangkufi,
ezi ki ghaze, ki an ziam fam!
Nan apaniba na ekiarugha na gasighasighasava amima,
God uan gavgavimin nan akurazi ki deravira iti.
22 Ki faragha bar atiatigha kamagh nighnisi,
Ikiavira Itir God, ni na batoghezi ki ua nin boroghin itir pu
Puvati, ni nan ararem baregha nan akura.

23 Ia gumazamizir God baghavira itiba,
ia bar moghira a gifongegh!
Gumazamizir zurara an gin zuiba,
a bar deraghavira me geghuva men gari.
Egha gumazir uari fa akaba batoziba,
a ivezir kuram me ganidi.
24 Ia gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
ia uan navibar aven atiatingan kogh,
egh tugh gavgavigh mamaghira iki.

32

Gumazim uan arazir kurabar gun God migeima, an an arazir kuraba gin amada

Devit onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.
1 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha da avara,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.
2 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvira ikian koghti,
arazir ifavaritam an ikian kogham,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.

3 O God, ki uan arazir kurabar gun ni mikemezir puvatigha,
dimagariba ko aruebar ara kamaghira ikia
ghua nan aghariba bar nan amira.
4 Dimagariba ko arueba, ni ivezir kuram na ganingizi
nan gavgaviba bar gifa.
Mati aruer ekiam nguazim gaboima a bar misingi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

5 Datirighin ki uan arazir kuraba bar dar gun Ikiavira Itir God mikemezi,
an ada gin amadagha gifa.
Egha ki uan arazir kuratam modozir puvati,
ki bar da aghurigha ni mikeme.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

6 Kamaghin dera, nin gumazamiziba osimtiziba bativ,
egh zurara ni ko mikimti,
osimtizim aperiar ekiamin min me avigh mangisi izi,
me avigh mangighan kogham.
7 Nirara nan mogomer danganim,
ki nin aven modima osimtiziba na abirir puvati.
Ki osimtizibar aven itima,
ni na ekiarugha nan akurvasi.
Kamaghin ki pamten dia ighiabagh amua nin ziam fe.

31:21: 1 Samuel 23:7; Onger Akaba 17:7 **31:22:** Aisaia 38:11-12; Jona 2:4 **31:24:** Onger Akaba 27:14 **32:1:** Onger Akaba 85:2; 103:3 **32:1:** Rom 4:7-8 **32:2:** Jon 1:47; 2 Korin 5:19 **32:3:** Onger Akaba 31:10; 38:8; 39:2-3 **32:5:** Ofa Gami 26:40; 2 Samuel 12:13; Jop 31:33; Onger Akaba 103:12; 1 Jon 1:9 **32:6:** Onger Akaba 46:1-3; 69:1; 69:13 **32:7:** Gumazir Dapaniba 5:1-31; Onger Akaba 31:20; 91:1; 121:7

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 Ikiavɨra Itir God ghaze,
Tuavir nɨ mangamim,
kɨ nɨn sure damu deragh nɨ gegharaghtɨ, nɨ an mangam.
Kɨ deravɨra nɨn sure damu egh nɨn gan nɨ geghuvam.
9 Nɨ hoziaba ko donkibar mɨn onganan markɨ,
mati me ain ko benir ruaribar men akabagh aghuigha me getuima me izi.
Puvatɨghtɨ me izeghan kogham.
10 Gumazir arazir kurabagh amiba osɨmtɨzir avɨriba bativam.
Ezɨ gumazir nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn itiba,
me zurara an apangkuvir ekiamɨn aven deragh ikiam.

11 Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
Ikiavɨra Itir God ia bagh amizir biziba, ia da bagh naviba deragh bar akongegh.
Ia Godɨn damazimɨn zuezir gumazamiziba,
ia bar pamten dɨm mɨkɨm bar akongegh.

33

Godɨn ziam fer onger akam

1 Ia gumazamizir aghuiba, ia Ikiavɨra Itir God ia bagha amizir bizir aghuim bagh bar akongegh.
Arazir kam bar dera:
ia an akam baragha an gɨn zui darasi, ia an ziam fɨ.
2 Ia kulele ko gitan stringɨn 10pla itim mɨsogh,
Ikiavɨra Itir God bagh ighiam damu an ziam fɨ.
3 Ia onger akar igiaba osirigh da bangɨ,
egh deragh gita mɨsoghtɨ an ararem deraghtɨ,
ia bar akongegh pamten dɨm mɨkɨm.

4 E fo, Ikiavɨra Itir Godɨn akam a guizbangɨra iti.
Ezɨ an akam mɨkemezɨ moghɨra, a zurara guizɨn arazibar gɨn ghua ingangariba bar dagh ami.
5 Ikiavɨra Itir God, a en arazir aghuiba ko guizɨn araziba bar dagh ifonge.
An apangkuvir arazim, nguazimɨn itir gumazamiziba bar me ave.

6 Ikiavɨra Itir God fomɨra mɨkemezɨ, aruem ko iakɨnim ko mɨkoveziba,
ko overiamɨn pɨn itir biziba bar otivigha iti.
7 Gumazim dɨpam isa itam guruizɨ moghɨn,
an ongarim isa danganir vamɨran anekufa.
Egha ongarim gamizɨ a bar konegha nguazimɨn apengan itir danganimɨn vɨn mar iraghu.
8 Ia nguazimɨn itir gumazamiziba,
ia Ikiavɨra Itir Godram atiating an apengan ikɨ.
9 A mɨkemezɨ nguazir kam puram oto.
An Akar Gavgavim mɨkemezɨ, biziba bar nguazir kamɨn otifi.
10 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba damuasava nɨghnɨzir biziba,
Ikiavɨra Itir God dagh amima da ghua puvarɨsi.
Ikɨzir igharaziba damuasa akabav sozir mɨgɨrɨgɨaba,
an adar tuaviba apɨri.
11 Ikiavɨra Itir God damuasava amir biziba,
da gavgavigh mangɨvɨra ikiam.
A uan navir averiamɨn aven itir nɨghnɨzim giraghan kogham.

32:8: Onger Akaba 25:8; 33:18 **32:10:** Onger Akaba 16:4; Aghuzir Akaba 13:21; Rom 2:9 **32:11:** Onger Akaba 7:10; 64:10; 97:12 **33:5:** Onger Akaba 11:7; 37:28; 119:64 **33:6:** Jenesis 1:14-19; 2:1; Onger Akaba 104:30; Hibru 11:3 **33:7:** Ua Me Ini 15:8; Josua 3:16; Onger Akaba 78:13 **33:9:** Onger Akaba 148:5 **33:10:** Onger Akaba 2:1-3; Aisaia 8:10; 19:3 **33:11:** Jop 23:13; Onger Akaba 40:5; Aghuzir Akaba 19:21; Aisaia 55:8

An nighnizim zurara ikivira ikiam.
12 Kantrin tam God baghavira ikiti,
Ikiavira Itir God deravira a damuti a bar akongegham.
Kantrin kamin gumazamiziba
God ua baghavira me ginaba.

13 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia,
nguazimin itir gumazamiziba bar men gari.
14 A uan Nguibamin ikia,
egha nguazimin bar deragha en gari.
15 A uabi nighniziba ko navir averiabar ingarigha da isa gumazamizibagh ariki,
egha bizir me amiba a bar dagh fo.
16 Atrivim midorozir gumazir aviriba ikiti,
me an akuragh midorozim damu an apaniba abiraghan kogham.
Ezi kamaghira midorozir gumazim uan gavgavimin apaniba abiraghan kogham.
17 Midorozir hoziam midorozir gumazimin akuraghti, a uan apaniba abiraghan kogham.
Apaniba midorozir gumaziba abiraghti, men hoziaba men akuraghan kogham.
18 Ia oragh! Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba, an damazim men iti.
Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iti.
19 A deragh gumazamizir kabar ganti me angamira ikiam.
Mitiriam aghamin dughiam otoghti,
a men akuraghti me daghem bagh ovengan kogham.
20 E Ikiavira Itir God baghvira mizuamiva,
nighnizir gavgavim an ikiti an e geghuvam.
A en oramin min iti,
ezi e an aven modima a en akurvasi.
21 E nighnizir gavgavim an ziar bar zuezimin iti.
Kamaghin, e uan navir averiabar aven a bagh bar akongegham.
22 O Ikiavira Itir God, e nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia nin akurvazim bagha mizuai.
Kamaghin amizi ni en apangkuvigh mamaghira iki.

34

God bar deragha Devit gamizi, an an ziam fe

Devit, Abimelek ko ikia ifarava onganizi moghin amima, Abimelek a batoke. Devit uamategha ghugha onger akar kam osiri.

1 Ki zurara ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.
Ki an ziam fi mamaghira ikiam.
2 Ikiavira Itir God nan akurazir bizir kam bangin,
ki a minabava a bagha bar akonge.
Gumazamizir osimtiziba ateriba me bizir kam uaghan a baragh,
men naviba bar moghira deragham.
3 E bar moghira an ziar ekiamin gun mikimiva,
egh an ziam fam!

4 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizima, a nan azangsizim baraki.
A nan atiatiba bar da batoghezi, ki datirighin navir amirizimin iti.

33:12: Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 28:9; 144:15 **33:13:** Jop 28:24; Onger Akaba 11:4; 14:2 **33:14:** 1 Atriviba 8:39; 8:43; Onger Akaba 102:19 **33:15:** 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 10:8; Onger Akaba 119:73 **33:16:** Onger Akaba 44:6; 60:11 **33:17:** Onger Akaba 20:7; 147:10; Aghuzir Akaba 21:31 **33:18:** Jop 36:7; Onger Akaba 32:8-10; 1 Pita 3:12 **33:19:** Jop 5:20; Onger Akaba 37:19; Aposel 12:11 **33:20:** Onger Akaba 62:1; 115:9; Aisaia 8:17 **34:1:** 1 Samuel 21:13-15; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; 2 Tesalonika 1:3; 2:13 **34:3:** Onger Akaba 69:30; Luk 1:46 **34:4:** Onger Akaba 18:6; Matyu 7:7; Luk 11:9

5 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me bar akongegh.
Men nighnizir gavgavir kam, a iki gavgavighti
me aghumsighan kogham.
6 Gumazamizir onganarazibagh amiba
Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha men osimtizibar aven deragha men akurvasi.
7 Ikiavira Itir Godin ensel, gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a me apaza men akurvasi.
Eghti osimtiziba me gasighasighan kogham.

8 Ia kamaghin ganigh fogh suam,
Ikiavira Itir Godin araziba da bar moghira dera.
Gumazim God bagh mangi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki,
egh a deragh iki bar akuegham.
9 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia an atiating an apengan iki.
Gumazamizir an atiatia an apengan itiba me bizitamin otevezir puvati.
10 Dughiar mabar laionin nguziba dagheba puvatizi,
mitiriaba men azi.
Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God ikia an apengan itiba,
me bizir aghuiba bagha asaghasazir puvati.

11 Nan boriba, ia izi na baraghti
ki ian sure damuti,
ia zurara Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.
12 Nin dabirabim deraghasa ni ifongez, o?
Ni dughiar ruarimin iki bar akongeghasa ifonge?
Are!
13 Ni kamaghin ikisi, akar kurabav kiman koghiva
ifavarir akaba atakigh.
14 Ni akirim ragh arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibara damu.
Egh navir amirizimin gumazamizir igharaziba ko ikisi gavgavigh mamaghira iki.

15 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba,
a deragha men gara, men arareba barasi.
16 Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a me batogha men aghua.
Kamaghin, me oveghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.

17 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba,
me Godin deima a me barasi.
A men akurvazima osimtiziba me abirir puvati.
18 Gumazamizir naviba osia itiba,
Ikiavira Itir God bar men boroghira iti.
Egha gumazamizir osimtizir ekiar me abinasava amiba,
a men akurvasi.

19 Osimtizir bar aviriba gumazir aghuiba batifi.
Ezi Ikiavira Itir God men akurvazima osimtizir kaba me abirir puvati.
20 Ikiavira Itir God guizbangira men akurazima,
men agharitam dipiriaghirizir puvati.

34:6: Onger Akaba 3:4; 34:17-19 **34:7:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 6:22; Sekaraia 9:8; Hibru 1:14 **34:8:** Onger Akaba 2:12; 1 Pita 2:3 **34:9:** Onger Akaba 31:23 **34:10:** Jop 4:10-11; Onger Akaba 84:11 **34:12:** 1 Pita 3:10-12 **34:13:** 1 Pita 2:22 **34:14:** Aisaia 1:16-17; Rom 12:18; Hibru 12:14 **34:15:** Jop 36:7; Onger Akaba 34:6; 34:17 **34:16:** Aghuzir Akaba 10:7; Jeremaia 44:11; Amos 9:4 **34:17:** Onger Akaba 34:6; 34:15; 34:19; 145:19-20 **34:18:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; 66:2 **34:19:** Aghuzir Akaba 24:16; 2 Timoti 3:11-12 **34:20:** Jon 19:36

21 Gumazamizir kuraba, bizir kurar aviriba me damuti, me arimighiram.
Godin damazimin derazir gumazamiziba,
God men apanibagh asighasigham.
22 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazamiziba,
a ua me iniam.
Egh gumazamizir a bagha ghua an aven modiba,
a deragh men ganti,
me ovengan kogham.

35

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, gumazir nan atara na ko misoziba,
ni men atar me ko misogh.
2 Ni dikavigh uan midorozir biziba inigh,
uan oramin suiragh izi nan akuragh.
3 Ni uan afuzim ko ghuaram inigh izi gumazir nan agintiziba ko misogh.
Ni na mikim suam,
ki nin Akurvazir Gumazim!

4 Gumazir kaba na misueghti ki aremeghasava ami.
Ni me abiraghti me aghumsikigh.
Me na gasighasighasa akabav sosi.
Ni men agintigh me damighti
me okam nighnigh.
5 O Ikiavira Itir God, aminim pipiabagh ivai da migha zui moghin,
nin ensel gumazir kurar kabar agintigh me batokegh.
6 Ikiavira Itir Godin ensel me batueghti me mangi.
Tuavir me zuir kam, an a damighti aminim an pirighti
a bar apighsigham.
7 Ki arazir kuratamin me gamizir puvati,
ezi me nan suighasa modogha azuazim ati.
Torir ki magiramim, me a gikuigha gifa.
8 Me foghan koghti,
ni me damighti, dughiar bar kuram me batogham.
Me na gasighasighasava atizir azuazir kam,
a meraram asighasigham.
9 Ki kamagh fogh suam,
Ikiavira Itir God nan akuragha ua na ini.
Eghti ki uan navir averiamin aven bar akuegham.
10 Ki bar uan navir averiamin aven kamagh mikim suam,
"O Ikiavira Itir God, gumazitam ua nin min itir puvati.
Gumazamizir gavgaviba puvatiziba, ni deravira men akurvasi.
Gumazamizir onganarazibagh amiba, ni deravira me geghufi.
Ezi gumazamizir gavgavir bar ekiaba itiba
me gasighasighasa amuava avenge."

11 Gumazamizir ifariba, arazir kurar ki amir puvatiziba bagha pura kotin aven akam na gasa na migei.
12 Ki arazir aghuibara me gami, ezi me arazir kurabar na gami.
Kamaghin amizi, ki uabira ikia nan navim bar oseme.
13 Me arer dughiabar, ki men apangkuva azirakar korotiaba aghua uabi abiragha,
me bagha dagheba ataghiragha pamtem God ko migei.
14 Ki me bagha God ko migia, mati ki uan aveghbuam o namakam ginighnigha a bagha God ko migei.
Nan amebam aremezi ki an apangkuvigha a bagha aziagha rui moghin,
ki me bagh azi.

15 Ki osimtizimin irizir dughiamin,

34:22: 2 Samuel 4:9; 1 Atriviba 1:29; Onger Akaba 103:4 **35:4:** Onger Akaba 40:14; 70:2; 129:5
35:12: Onger Akaba 38:20; Jeremaia 18:20; Jon 10:32 **35:13:** Jop 30:25

me uari akuva na dipova na
migia bar akonge.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba,
me puram akaba na gasa na
migia ghuavira iti.
16 Me arazir bar kurabar gin ghua,
osimtizim na garigha dibovir ak-
abar na migiavira iti.
Me na gifongezir puvatigha
nan gara uan atariba
kuskusi.
17 O Ekiam, ni dughiar bar ruarimin
me mizua itima me kam-
aghiram ami.
Ni manadizoghin bizitam
damuam?
Ni nan akuragh ua na inighti, me ua
na gasighasighan kogham.
Me laionbar min amua na misosi,
ni men dafaribar ua na
inigh.
18 Ni kamaghin damighti, nin gu-
mazamizir aviriba uari aku-
vamin dughiamin,
ki men tongin ni minamam.
Guizbangira, ki gumaza-
mizir aviribar tongin nin
ziam fam.

19 Gumazamizir maba pura nan
apanim gami.
Ni me ateghti me osimtiziba na
darigh na abinan marki.
Men na bagha naviba pura men ikufi.
Kamaghin, ni me ateghti me
osimtizir na gariziba bagh,
damaziba ighighiri na dipov
bar akueghan marki.
20 Me tong igharaz darazi ko
dabirabir aghuimin ikiasa
migeir puvati.
Me gumazamizir nimira ikia
deragha nguibamin apiaghav
itiba, bagha
uari akuva ikia, ifavarir ak-
abagh amua
me gasighasighasavira
uariv gei.
21 Me pamten migia akaba na gasa
ghaze,
"Bar guizbangira, e nin gari
ni arazir kurabagh ami!"

22 O Ikiavira Itir God, gumazir ka-
maghin amiba ni uabi men
ganigha gifa.
Ekiam, ni uan akam dukuagh
ikian marki.
Ni nan saghon ikian marki.
23 O Ekiam, ni nan God,
ni osegh dikavigh izi,
gavgavim isi nan akabar
aning, egh na bagh mikim.
24 O Ikiavira Itir God, ni nan God, nin
araziba da bar dera.
Ni uan arazir aghuibar gin mangi
nan akuraghti
nan apaniba ganigh fogh
suam, ki arazir kuraba
puvati.
Ni me ateghti
me nan osimtizimin gan bar
akongeghan marki.
25 Ni men amamangatighti
me kamagh mikiman marki,
"Bar dera! Bizir e damuasa bar
ifongezim, an otogha gifa!
E bar a gasighasigha gifa."

26 Gumazir osimtizim na gatigha bar
akongezir kaba,
ni me damighti me okam
nighnigh bar aghumsikigh.
Me nan ziam abira uan ziaba fe.
Ni men ziaba abin aghumsizim
me daning.

27 Ezi gumazamizir maba kamaghin
ifonge, ni na dipon suam ki nin
damazimin dera.
Gumazamizir kaba bar akuegh
pamten dimiva kamaghin
mikim suam,
"Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam
iti.
God kamaghin ifonge, an in-
gangarir gumazim deraghvira
ikiam.
Bizir kam bagh a bar
akongegh."
28 Eghti ki nin arazir aghuibar gun
mikim,
egh dughiabar zurara nin ziam fi

35:19: Jon 15:25 **35:24:** Onger Akaba 43:1 **35:28:** Onger Akaba 51:14; 71:15; 71:24

mamaghira ikiam.

36

Gumazir kurabar arazir kuraba

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Devit, an onger akar kam osiri.
An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

1 Arazir kuram, a gumazir kuramin navir averiamin ikia nighniziba a ganidi.
Gumazir kabanang, me tong Godin atiatia an apengan itir puvati.
Bar puvati.
Me bar akirim ragha God gasara.

2 Guizbangira, me uari uan ziabagh nighnigha uari uan ziaba fe.
Me kamaghin fozir puvati,
God me isi kot darigh egh me amizir arazir kuraba tuisigham.

3 Men akatoribar akaba ikuvizi, me zurara bizibagh ifari.
Egha arazir aghuibara amuamin fofozir aghuitam itir puvati.

4 Me uan misiabagh irav ikia arazir kurabara damuasa nighnisi.
Me zurara tuavir kuramin nighnizibar gin mangasavira nighnisi.
Egha tong akirim ragha arazir kuratam gasarazir puvati.

Godin arazir aghuim

5 O Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar ekevegha
uanaga overiamin suira.
Ezi ni zurara guizin arazimin gin ghua uan nighnizim gighavkirir puvati,
ezi nin arazir kam uaghan bar ekevegha uanaga,
overiamin itir ghuariabar suira.

6 Nin arazir aghuim bar ekevegha mighsiar ekiabar min tughav iti.
Nin kotin aven itir arazimin mingarim, e deragha a gifozir puvati.
An ongarimin min bar konegha vin mar iraghu.
O Ikiavira Itir God, ni gumazamiziba ko asiziba virara deravira me geghuva
men gari.

7 O God, nin apangkuvir arazim bar derazi e bar a gifonge.
Gumazamiziba bar ghua nin aven modi.
Mati tuarir nguziba uan amebamin avizimningin apengan ghua modi.

8 Nin Dipenimin dagher aviriba itima,
nin gumazamiziba apa izivagha mamaghira iti.
Mati ni uan faner aghuimin gumazamizibar amamangatizi, me anepi moghin,
ni bizir aghuir bar aviriba e ganidi.

9 Biziba bar, ni dar ikirimirimin mingarim,
mati dipar ikirimirir aghuim anidim.
Kamaghin, nin angazangarimin amodoghin,
e deravira bizibar gari.

10 Gumazamizir ni gifoziba, ni men apangkuvigh kamaghira iki.
Gumazamizir nin damazimin deraziba, ni deragh me damu.

11 Ni gumazir uari fava akaba batoziba ateghti,
me na dikabinan marki.
Egh gumazir arazir kurabagh amiba ateghti,
me nan agiraghti ki aran kogham.

12 Ia gan.
Gumazir arazir kurabagh amiba daghiregha nguazimin fueghav iti.
Me ua dikavan kogham.

36:1: Rom 3:18 **36:5:** Onger Akaba 57:10; 108:4 **36:7:** Rut 2:12; Onger Akaba 17:8; 31:19; 91:4 **36:8:** Jop 20:17; Onger Akaba 16:11; Akar Mogomem 22:1 **36:9:** Jeremaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 1 Pita 2:9

37

God gumazamizir aghuiba deragh me damuva, gumazamizir kuraba pazi me damuam

Devit onger akar kam osiri.

1 Ni gumazamizir kuraba amir araziba bagh nighnigh osiman marki.
Egh me amir bizibar gan navim dikavan marki.
2 Guizbangira, me graziba midii moghin zuamira misigham.
Egh ter afarir gariba imua midii moghin,
zuamira misigh puvarigham.
3 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki,
egh arazir aghuibar amu.
Egh ni nguazir kamin iki deragh ikiam.
4 Ni Ikiavira Itir God bagh bar akueghti,
a bizir nin uan navir averiam ifongeziba ni daningam.
5 Ni uabira uabi isi Ikiavira Itir God danigh,
egh nighnizir gavgavim an ikiti, a nin akuragham.
6 A nin arazir aghuim damighti,
nin arazir aghuir kam,
aruem aruer arizimin isiragha gavgavizi moghin isiragham.
7 Ni Ikiavira Itir Godin damazimin uabin asugh a mizuamti,
a nin akuragham.
Gumazamizir taba uan nighnizibar gin mangi bizir aghuir aviriba initi,
ni men gan navim dikavan marki.
Eghti gumazamiziba arazir kurabar amuti,
ni dagh nighnigh osiman marki.
8 Ni atar egh osiman marki.
Bizir kaba ni gekuighti ni arazir kuram damigham.
9 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me uan nguazimin iki deraghvira ikiam.
Eghti gumazamizir kuraba bar ikuvigham.
10 Dughiar ruarim puvatighti,
gumazamizir arazir kurabagh amiba pura puvarigham.
Ni men nguibabar me buriva
men apighan kogham.
11 Gumazamizir uari abira aghumra itiba,
me deragh uan nguazim dapiagh bizir aviriba inigh bar akuegh ikiam.
12 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me gumazamizir aghuibagh asighasighasava amua,
men atara atariba kuskusi.
13 Ekiam kamaghin fo,
gumazamizir kuraba givaghamin dughiam a izi.
Kamaghin a men ingaravati.
14 Gumazir kuraba uan midorozir sababa asia,
egha beniba uan pibagh afi.
Me gumazamizir onganarazibagh amiba ko, asaghasaziba ko, gumazamizir aghuibagh asasa.
15 Puvatigham.
Men midorozir sababa raghiregh merara misueghti me arimighiregham.
Eghti men piba, bar moghira dipirighiregham.
16 Gumazir aghuimin bizir muziarim,
a gumazamizir kurabar bizir aviribagh afira.
17 E fo, Ikiavira Itir God gumazir kurabar gavgavim agivagham.
Egh a gumazamizir aghuiba deragh me geghuv men ganam.
18 Ikiavira Itir God gumazamizir an akamin gin zuiba,
a deravira me geghuva men gari.

37:1: Onger Akaba 73:3; Aghuzir Akaba 23:17; 24:1; 24:19 **37:2:** Onger Akaba 90:5-6 **37:4:** Aisaia 58:14 **37:5:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25; Luk 12:22; 1 Pita 5:7 **37:6:** Jop 11:17; Maika 7:9 **37:7:** Onger Akaba 62:1; Aisaia 30:15; Jeremaia 12:1 **37:8:** Onger Akaba 73:3; Efesus 4:26 **37:9:** Jop 27:13-14; Aisaia 57:13 **37:10:** Jop 20:9; Hibru 10:36-37 **37:11:** Matyu 5:5 **37:16:** Aghuzir Akaba 15:16; 16:8; 1 Timoti 6:6

Ezi nguazir me itim, a bar moghira
men nguazimin min iki
mamaghira ikiam.
19 Me dughiar kurabar osimtiziba ba-
tivan kogham.
Egh dagheba oteveghamin
dughiamin, me dagheba
oteveghan kogham,
me dami mamaghira ikiam.
20 Eghti gumazamizir kuraba me bar
ikuvigham.
Ikiavira Itir Godin apaniba, me
graziba ko akimarir aghuibar
min bar iregham.
Me migharimin min dughiar
otevimin iki
mangigh bar puvarigham.
21 Gumazir kuram, a pura gumazibar
biziba isa da ikarvazir puvati.
Gumazir aghuim, arazir
aghuibagh amua
pura biziba isa gumazir
igharazibagh anidi.
22 Gumazamizir Ikiavira Itir God der-
agha amiba,
me nguazir kam inigh der-
aghvira an ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God asighasighamin
gumazamiziba,
me puvarigham.
23 Ikiavira Itir God ifongezi moghin, a
gumazamiziba daruasa
me bagha tuavim ati.
A gumazitamin arazim bagh bar
akongeghiva,
an a geghuv gavgavim a daningti,
a tugh gavgavigham.
24 Ikiavira Itir God uan dafarimin gu-
mazamizir kabar suiragh men
akuraghti,
me ua dikavigh tuivigham.
Kamaghin gumazamizir kaba irighsi
damuamin dughiam,
me bar ireghan kogham.
25 Ki uan igiamin ikia iza datirighin ki
ghurigha gari,
God akirim ragha gumazir
aghuitam gasarazir puvati.
Ki uaghan garima,
men boriba dagheba puvarigha
da bagh azangsighizir puvati.
Bar puvati.
26 Gumazamizir aghuiba zurara
apangkuva biziba isa pura
gumazamizibagh anidi.
Ezi God bizir bar aghuiba isa me
ganidi moghin, a boriba isa me
ganidima
me bar akonge.

27 Ni uan arazir kuraba akirim ragh
dagh asaragh,
egh arazir aghuibara amu.
Egh ni zurara deravira
nguazir kamin ikivira
ikiam.
28 Ikiavira Itir God, an arazir
aghuibara ifonge.
Kamaghin, a uan gumazamiziba
me ataghirazir puvati.
A dughiabar zurara me geghuva
arazir aghuibara me gami.
Egh a gumazir kurabar boribagh
asighasigham.
29 Gumazamizir aghuiba, God me
ganingizir nguazim inigh,
a dapiagh iki mamaghira ikiam.
30 Gumazamizir aghuiba, migirigiar
aghuibaram ami.
Men migirigiaba bar moghira
nighnizir aghuiba ikia
guizin arazimin gumazamiz-
ibar akurvasi.
31 Me uan Godin Akar Gavgavim isa
uan navir averiabagh atigha,
deragha arui.
32 Gumazir kuram gumazir aghuim
misueghti an aremeghasa,
a bagha mizua gara iti.
33 Ikiavira Itir God gumazamizir
aghuiba ataghirazima,
apaniba me misozi me ariaghirir
puvati.
Gumazir kuram gumazir aghuim isi
kot datighti,
Ikiavira Itir God gumazir aghuim
ateghti,

37:23: 1 Samuel 2:9; Aghuzir Akaba 16:9 **37:25:** Onger Akaba 37:28; 59:15; 109:10 **37:28:** Onger Akaba 11:7; Aghuzir Akaba 2:22; Aisaia 14:20 **37:31:** Godin Araziba 6:6; Onger Akaba 40:8; 119:98; Aisaia 51:7

gumazir kuram kotin aven
a gafiragh anebiraghan
kogham.
34 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin iki a mizuamiva an ak-
abar gin mangi.
Ni kamaghin damuti a ziar ekiam
isi ni daningam.
Eghti nguazir a ni ganingizir
kam ni a iniam.
Egh ni uabi ganti a nin apanibagh
asighasigham.

35 Ki gumazir kuramin garima, a gav-
gavir ekiam iti.
A Lebanon kantrin temer sidan
min ekevegha tughav ikia,
temer igharaziba bar dagh
afira.
36 Ki gin uamategha zuima, gumazir
kam ua itir puvati.
Ki a bagha gara,
bar an apizir puvati.
Bar puvati.
37 Gumazamizir Godin damazimin
deraziba, me osimtizitam itir
puvati.
Ni men gan fogham.
Me navir amirizimin ikia deraviram
apiazi,
men ovavir boribar dabirabim
deragha ikia mamaghira iti.
38 Gumazamizir kuraba me bar pu-
varigham.
Eghti men ovavir boriba uaghan
bar gevegham.
39 Ikiavira Itir God uabi, gumaza-
mizir an damazimin derazibar
akura.
Me osimtizibar aven ikiava, a
baghavira ghua an aven mod-
ima,
a me geghuva deragha men
gari.
40 Ikiavira Itir God men akuragha ua
me ini.
Me an boroghin ikia an aven
modi.
Ezi a gumazamizir kurabar dafaribar
uam me inizi,
me deraghavira iti.

38

Gumazim osimtizim ikia, God ko migei

Devit kamaghin ifonge, God an osimtizibar gan dagh nighnigham. Kamaghin an onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ni aningagharim
iki, egh nan ataran marki.
Ni adarim nan iki, egh ni ivezir
kuram na daningan marki.
2 Ni uan baribar na gasegha,
na abirazi ki iraghu.
Ni uan agharimin na
misoghezi, ki iraghu.
3 Ni adarim nan itima, ki mizazir
ekiam isi.
Nan arazir kuram bangin,
nan namnam arimariam
bar anevara.
4 Nan arazir kuraba bar na avaragha
gifa,
ezi osimtizir kaba mati ki bizir
avirir maba ateri ezi da bar
oseme.
Ezi kamaghin, ki da ateran
iburaghburaki.
5 Ki arazir onganir bar kuram gami.
Kamaghin amizi, nan mikarzimin
itir duaba emimiziba ikia bar
kuri.
6 Nan navir averiam osimtizir ekiam
ikia, egha bar moghira na
itaragha ghuaghiri,
ezi ki nguazimin fuaghav iti.
Ki dughiabar zurara a
ginighnigha aziavira iti.
7 Nan mikarzim fei, mati avim nan
mikarzimin isima,
arimariam bar na akuati.
8 Arimariam bar guizbangira na
akuatizi, ki onganigha bizitam
ginighnizir puvati.
Mati bizir mam nan navir ave-
riamin ikia na dikabiri.
Nan navir averiam osimtizir ekiam
an itima,
ki mizazim isava arai.
9 O Ikiavira Itir God, ni nan ifongiar
ekiam gifo.
Nan navir arerer kam nin mod-
ozir puvati.

37:35: Jop 5:3 **37:37:** Aisaia 32:17; 57:2 **37:40:** 1 Eghaghaniba 5:20; Aisaia 31:5; Daniel 3:17; 3:28; 6:23 **38:3:** Jop 33:19; Onger Akaba 32:4; 102:10; Aisaia 1:6 **38:4:** Esra 9:6; Onger Akaba 40:12 **38:9:** Onger Akaba 6:6; 10:17; 102:5

10 Nan dighorim bar pamten nan ingari.
Nan gavgaviba givazi,
nan damazimning nan pirizi
ki ua deragha garir puvati.
11 Ezi nan namakaba ko nan roroaba, me nan duabar ganan atiatigha,
nan boroghin izan aghua.
Nan adarazi uaghan nan saghon iti.
12 Gumazir na misueghti ki aremeghasava amiba,
me na bagha azuazim guragha gifa.
Gumazir na gasighasighasava amiba,
me zurara pazavira na damuasavira migei.
Egha me dughiabar zurara na gasighasighasavira akabav sosi.
13 Ki gumazir kuarim onganizimin min ikia, egha me barazir puvati.
Ki gumazir migeir puvatizimin min ikia, akam akarigha migeir puvati.
14 Guizbangira, ki gumazir kuarir onganimin min ikia,
egha men akaba baragha da ikarvazir puvati.

15 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuai.
O Ekiam, ni nan God, nirara uabi nan migirigiaba ikarvagham.
16 Ki nin azangsisi,
"Nan apaniba na abirazir bizir kam bagh bar akongeghsi, ni men amamangarighan marki.
Ki irizir bizir kam, me a mikim na dipova bar akongeghan marki."
17 Ni fo, mizazir ekiar kam nan ikia kamaghira iti,
ezi kamaghin ki irasava ami.

18 Ki datirighin uan arazir kurabar gun ni migei,
da bar osimtizir ekiam nan navim ganidi.
19 Nan apanibar mikarziba bar deragha gavgafi.
Gumazir aviriba pura nan apanim gamua nan aghua.
20 Ki arazir aghuibar me gamima, me arazir kurabar na ikarvasi.
Ki arazir aghuimin gin zui, ezi me bizir kam bagha nan apanim gami.

21 O Ikiavira Itir God, ni na ataghiraghan marki.
Ni nan God, ni nan saghon ikian marki.
22 O Ekiam, ni nan Akurvazir Gumazim.
Ni zuamira na bagh izi nan akuragh.

39

Gumazir osimtizim itimin akam

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha onger akar kam osiri.
1 Ki uabira uabi migia ghaze,
"Ki amir araziba bagh deravira uabin ganam.
Ki uan mizem bagh deraghvira ganti, a na isi arazir kuratam datighan kogham.
Gumazir kuraba na ko ikiti,
ki mizer otuaritam mikiman kogham."
2 Ki bar nimira ikia, egha bizir aghuitam bar a migeir puvati.
Kamaghin, nan osimtizim bar ekevegha ghuavanabo.
3 Ki bizir kam dughiabar zurarama a ginighnighavira ikia,
nan navir averiam osimtizim a gizivavira iti.
Ezi ki migia ghaze,
4 "O Ikiavira Itir God, ni nan ikirimirimin dughiamin ruarim nan akagh.
Ki dughiar manamrama ovengam?
Ni na mikemegh,
ki nguazir kamin ikiamin ikirimirim a ruara, o an otefe?"

38:18: Onger Akaba 32:5; 2 Korin 7:9-10 **38:21:** Onger Akaba 22:19; 35:22 **39:1:** Onger Akaba 141:3; Kolosi 4:5; Jems 3:2 **39:4:** Onger Akaba 90:12

5 Ni ti nan ikirimirimin dughiabagh
amizi da bar otefe.
Nan ikirimirimin dughiar kam
nin damazimin a pura bizimin
oto.
Gumazamiziba bar, men
ikirimirim mati gumazim
akamin aminim giverazi a zui.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
6 Gumazamiziba bar, men ikirimirim
mati aruem temem gisirazi an
nedazim otogha iti.
Egha me bizir aviriba iniasa
puvira ingari, ezi men ingan-
garir kaba pura zui.
Gumazamiziba angamira ikia bizir
aviriba uari bagha da akuva,
egha fozir puvati,
men ovevemin gin tinara da
iniam.
7 O Ekiam, ki datirighin ua tina
mizuamam? Puvati.
Nan nighnizir gavgavim nirara
ikiti, ki zurara ni mizuamam.
8 Ni nan arazir kuraba gin amadagh,
egh uam na inigh.
Ni gumazir kurar onganibar
amamangatighti
me na dipova nan ingar-
vakan marki.
9 Ni uabi osimtizir kam na ganingi.
Ezi kamaghin, ki akam akarigh
bizitam mikiman kogham.
Ki uan akam dukuagh pura
ikiam.
10 Ni ivezir kuram isi na daningvira
ikian marki.
Ni mizazim na gasezi ki atam
areme.
11 Ni gumazimin arazir kuram ikar-
vagha osimtizim a ganidi.
Egha bizir a ifongeziba, ni bar
dagh asighasisi,
mati barereba ko omebaba
da apima da mazava
akuaghiri.
Bar guizbangira, gumazimin
ikirimirim mati aminim
varagha ghu.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
12 O Ikiavira Itir God, ni nan
azangsiziba baragh.
Egh nan ararem baregh nan
akuragh.
Nan temeriba irir dughiar
kam, ni kuarim atigh na
baragh.
Ni fo, nan ovaviba dughiar otevimin
nguazir kamin ikezi moghin,
ki uaghan dughiar otevimin
nguazir kamin ikiam.
13 Ni ivezir kuram ua na daningan
marki.
Ni na ateghti ki uabira ikiti, nan
navim tong deraka.
Egh ki gin ovegh nguazim
bar anetaghiragham.

40

Godin ziam fer onger akam

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gu-
mazim ginighnigha onger akar kam
osiri.
1 Ki dughiar bar ruarimin Ikiavira Itir
God mizua itima,
a nan ararem baregha nan
akura.
2 Ki mati gumazim torir konimin
aven ikia oveghasava amima,
Ikiavira Itir God nan suiragha na
gekuigha anabo.
Mati ki beghneazim bar a giraghugha
an aven itima,
a ua na asigha dagiar ekiam gisin
na afazi, ki gavgavim inigha tu.
3 An onger akar igiar mam nan akam
gati.
Kar onger akar e uan Godin ziam
famim.
Gumazamizir avirim kamaghin
ganigh atiatigh an apengan
ikisi,
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin ikiam.

39:5: Onger Akaba 62:9; 90:4; 144:4 **40:2:** Onger Akaba 27:5; 69:2; Jeremaia 38:6; 38:10-13 **40:3:** Onger Akaba 32:7; 33:3; 64:9 **40:4:** Onger Akaba 84:12; 125:5

4 Gumazamizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba, me
bar akongegh.
Gumazamizir kaba, me gumazir
uari uan ziaba febar gin zuir
puvatigha,
uamategha asebar ziaba fer
puvati.
5 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ni bizir aghuir bar aviriba e
bagha dagh ami.
Gumazitam nin min amir puvati,
ni bar me gafira.
Ni e bagha bizir aghuir aviribagh
ami.
Dar dibobonim bar ghuavan-
abozi,
ki da mengan ibura.

6 Asizir e misogha ni bagha ofa
gamiba ko, bizir aghuir e ofan
min isa ni ganidiba,
ni dar aghua.
Asizir e ni bagha avimin tuazi bar
isigha mighiriziba ko, arazir
kuraba gin amangamin ofaba,
ni dar aghua.
Nin ifongiamra kara, ni nan
nighnizim kuighti,
ki nin akaba baragh dagh fogh
dar gin mangam.
7 Ki datirighin ghaze,
"God, kira kara. Moses fomira nan
gun Akinafarir righizimin
aven osirizi moghin,
ki datirighin izegha gifa.
8 O nan God, ki nin Akar Gavgaviba
uan navimin aven ada arigha,
nin ifongiamin gin mangasa bar
ifonge."

9 O Ikiavira Itir God, gumazamiziba
uari akuva nin ziam fer dan-
ganimin,
ni en akurazir akar aghuir kam,
ki an gun me mikemegha gifa.
Ni fo, ki me mikim mangiviira
ikiam.

10 Ni en akuragha ua e inizir bizir
aghuir kam, ki a modozi a
narara itir puvati.
Ki gumazamiziba uari akuvir
danganibar kamaghin migia
ghaze,
Ni zurara en apangkufi,
egha mikemezi moghira deragha
bizibagh amua, uan nighnizim
gighavkirir puvati.

11 O Ikiavira Itir God, ki fo, ni nan
apangkuvir arazir kam, ni
anegivaghan kogham.
Ni zurara uan guizin akamin gin
mangi,
na gifongezir arazir kam
bagh na geghuv nan akur-
vagham.

Gumazim uabin akurvaghasa Godin azai
(Onger Akaba 70)

12 Guizbangira, arazir kurar bar
avirim na okarigha itima,
ki da mengan iburaghburaki.
Nan arazir kuraba bar na abiragha
givazi
ki ua garir puvati.
Dar dibobonim bar nan dapanir
arizibar dibobonim gafirazi,
nan navim bar nan amirazi ki
gavgaviba puvati.

13 O Ikiavira Itir God, ni ifuegh
zuamira izi nan akuragh!
14 Gumazamizir maba na misueghti
ki aremeghasa.
Eghti ni me abinigh men
nighniziba aghamsighti, me
aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumazamizir maba
dar gara bar akonge.
Ni men ziaba abinigh me bat-
ueghti me mangi.
15 Gumazir maba na migia ghaze,
"A mara! Ni magh a baragh!"
Ni me damighti
me amir arazir kam bagh
aghumsizir dafam inigh.

40:5: Onger Akaba 71:15; 139:17-18; Aisaia 55:8-9 **40:6:** Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Maika 6:6-8 **40:6:** Hibru 10:5-7 **40:8:** Onger Akaba 37:31; 2 Korin 3:3 **40:10:** Onger Akaba 89:1; Aposel 20:20; 20:27 **40:12:** Onger Akaba 18:5; 38:4; 65:3

16 Gumazamizir ni bagha iziba,
men naviba deraghti, me ni bagh bar akongegham.
Gumazamizir nin akurvazim iniasa bar ifongeziba,
me zurara ni minabiva kamaghin mikim suam,
"Ikiavira Itir God,
a bar ekevegha bar pin iti!"

17 Kirara, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghburaki.
Ezi Ekiam na ginighnisi.
O nan God, ni uabi nan akuragha ua na ini.
Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

41

Gumazim ariava uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.

1 Gumazir onganarazibagh amir gumazamizibagh nighnigha men akurvazim, a bar akongegh.
Guizbangira, an osimtizim ikiamin dughiamin Ikiavira Itir God an akurvagham.
2 Ikiavira Itir God deragh a geghuv an ganti, an angamira ikiam.
A uan nguazimin ikiti, Ikiavira Itir God bar deragh a damuam.
God aneteghti apaniba uan ifongiamin gin mangi anebiraghan kogham.
3 Gumazir kam arimamin dughiamin, Ikiavira Itir God a ko iki gavgavim a daningam.
Egh an arimariam damighti, a deragh ghuamaghegham.
4 Ezi ki uabi, nan migirigiam kamakin,
"O Ikiavira Itir God, ki nin akam batuegha arazir kuram gami.
Eghti ni nan apangkuvigh nan arimariam agifagh."
5 Nan apanibar naviba nan ikuvigha na dipova kamaghin migei,
"A zuamira aremeghti deragham,
eghti e ua a ginighnighan kogham."
6 Gumazir iza nan garir maba, me ifara pura migirigiar kinibar na migei.
Me na mikim nan azang kamaghin foghasa, ki arimariar kuram iti.
Egh azenan danganiba bar dar mangi nan arimariamin gun me mikimam.
7 Apaniba bar na gifongezir puvati,
egha nan arimariamin gun aghumra uarira uari geghari.
Me kamagh nighnisi, bizir kuram na gasighasigham.
8 Me kamaghin migia ghaze,
"Bizir bar kuram a inigha gifa.
A uan misiar irighav itim ategh dikavighan kogham."
9 Nan roroar aghuim, ki nighnizir gavgavim an iti.
Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto.

10 O Ikiavira Itir God, ni nan kuarkuvigh egh nan arimariam agifagh.
Eghti ki gumazir kabar arazir kurar kam ikaraka.
11 Apaniba na abiraghan koghti,
ki fogh suam, ni bar na gifonge.
12 Ni nan gari, nan daroriba nin damazimin dera.
Kamaghin amizi, ni ua na inigh nan suiraghti
ki nin boroghin iki mamaghira ikiam.
13 E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God.
Eghti gin otivamin ovaviba bar, me uaghan an ziam fam.
Guizbangira!
Bar guizbangira!

Akinafarir namba 2

41:1: Aghuzir Akaba 14:21 **41:2:** Onger Akaba 27:12 **41:9:** 2 Samuel 15:12; Onger Akaba 55:12-13; 55:20; Jeremaia 20:10; Matyu 26:23; Mak 14:20; Luk 22:21; Jon 13:18 **41:13:** Onger Akaba 106:48

42

(Onger Akaba 42--72)

Gumazim uan nguibam ategha saghon ikia God ko mıgei

Kar Koran adarazir onger akam.
A gumazir onger akar kamın faragha
zuim gınıghnıgha onger akam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dıbori,
Maskil.

1 Asızir atiam dıpatam amasa ariaghira ivemara daghurir muziaribar uaghiri moghın,
O God, kı nın boroghın ikiasa bar ifonge.

2 O God, nı Godın Angamıra Itim, kı nı bagha kuarim bar puvıra nan pıri,
mati gumazim kuarim an pırızı a dıpatam amasa.

God, dughiar manamra kı bar nın boroghıra mangı
egh nın ziam fam?

3 Kı zurara arueba ko dımagaribar aziavıra iti,
ezı nan temeriba mati nan dagher kı zurarama apim.

Dughiabar zurara gumazamiziba nan azangsıgha ghaze,
"Nın God managh iti?"

4 Kı fomıra gumazamizir avırımın faragha ghua
me inigha Godın Dıpenımın aven ghu.

Kı me ko zuir dughiamın,
gumazamizir avırir kam Godın ziam fa a mınabava pamten tiariba akara onger akabagh ami.
Kı bizir kabagh nıghnıgha egha nan navim bar moghıra biaghırı.

5 Kı uan navir averiamın aven uabıra uabın azangsıgha ghaze, kı tizim bagha bar oseme?
Kı osıman kogham.

Kamaghın dera, kı ua nıghnızir gavgavim Godın ikıva, uam an ziam fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

6-7 Nan God, kı orazi osımtıziba aperiamın mın afora na bagha izi.
Mati dıpav sızim Jordanın Fanem ko Hermon ko Misan mıghsıamningın ikegha afora nıga izaghiri.

Ongarir konim, ongarir bar konezimın diava a mıgei.
Ezı dıpar dagıabar zaghiriba nıgınir dafam gami.

Nı ongarim gamima, a dıkava dıpıraghira,
ghua bar ongarir dadaribar ghuavanadi.

Kamaghıra, osımtızir nı na ganıdir kaba,
mati dıpav sıziba iza na mısogha na ave.

8 Kı kamaghsua ifonge, Ikiavıra Itir God aruemın nan apangkuvtı,
kı dımagaribar a bagh onger akabar amuva a ko mıkımam.
A Godın ikırımırir aghuim na ganıdim.

9 God, a dagıar ekiamın mın gavgavim na ganıdi,
ezı kı kamaghın a mıgei,

"Nı manmaghsua na gınıghnızir puvatı?
Nı manmaghsua nan apaniba ataghizı me na abırazı,
nan navir averiam bar na baseme?"

10 Dughiabar zurara nan apaniba na dıpova nan azangsıgha ghaze,

"Nın God a managhıra iti?"
Ezı men azangsızir kam afuzimın mın nan mıkarzim ginivima,
kı aremeghasava ami.

11 Kı uan navir averiamın aven uabıra uabın azangsıgha ghaze, kı tizim bagha bar oseme?
Kı osıman kogham.

Kamaghın deragham, kı ua nıghnızir gavgavim Godın ikıva, uam an ziam fam.

42:1: Onger Akaba 119:131 **42:2:** Onger Akaba 42:11; 43:5; 63:1; 143:6 **42:3:** Onger Akaba 80:5 **42:4:** 1 Samuel 1:15; Onger Akaba 95:2; 100:4; Aisaia 30:29 **42:5:** Onger Akaba 9:1; 38:6; Matyu 26:38 **42:6-7:** Onger Akaba 69:1-2; 88:7; Jona 2:3 **42:8:** Onger Akaba 16:7; 57:3; 63:6; 149:5

Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

43

Gumazim uan nguibam ategha saghon itir kantrin ikia God ko mɨgei

1 O God, gumazamizir akɨrim ragha nɨ gasiba na abɨnasa.
Nɨ nan akuragh gavgavim isɨ nan akabar anɨng, egh na bagh mɨkɨmtɨ
me kamaghɨn fogham, kɨ arazir kuratam gamizir puvatɨ.
Nɨ gumazir ifara arazir kurabagh amibar dafaribar nan akuragh ua na inigh.

2 O God, kɨ nɨ baghavɨra zuima nɨ na modi.
Nɨ manmaghsua nan aghuagha na batoke?
Manmaghsua nan apaniba na abɨrazɨ,
nan navim osemegha kamaghɨra iti?

3 Nɨ uan guizɨn akam amadagh uan angazangarim akaghtɨ,
aning tuavim nan akagh uam na inigh Saionɨn Mɨghsɨar nɨ ua bagha inabazimɨn,
Dɨpenir nɨ uabɨ itimɨn mangam.

4 O God, nɨ nan God, nɨrara nan navim gamima
a derazɨ kɨ bar akonge.
Kɨ nɨn ofa gamir dakozimɨn mangɨ,
egh uan gita mɨsogh nɨn ziar ekiam fam.

5 Kɨ uan navir averiamɨn aven uabɨra uabɨn azangsɨgha ghaze, kɨ tizim bagha bar oseme?
Kɨ osɨman kogham.
Kamaghɨn deragham, kɨ ua nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨva, uam an ziam fam.
A nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

44

Apaniba paza Israelia gamima, me uarir akurvaghasa Godɨn azangsɨsi

Kar Koran adarazir onger akam.
A gumazir onger akar kamɨn faragha zuim gɨnɨghnɨgha an osiri.
Me onger akar kam kamagh a dɨbori, Maskil.

1 O God, e uan kuarir toribar orazi,
en inazir afeziaba bizir ekiar nɨ men dughiamɨn fomɨra me bagha amizibar e geghani.

2 Nɨ uabɨ uan gavgavimɨn ikɨzir igharazibar gumazamizibar nguazimɨn me batuegha,
uan gumazamiziba isa nguazir kamɨn me arɨghizɨ me gavgavigha iti.
Nɨ ivezir kuram isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh anɨngi.
Egha en inazir afeziabagh amizɨ, me deravɨra ikia borir bar avɨriba bate.

3 En inazir afeziaba uan mɨdorozir sababar mɨdorozim gamua nguazir kam inizir puvatɨ.
Me uan agharibar mɨsogha uan gavgavibar apaniba abɨrazir pu.
Bar puvatɨ.
Nɨ uabɨ me gifongegha me ko itima, nɨn angazangarimɨn gavgavim me gisirazɨ,
me nɨn gavgavimra, uan apaniba abɨni.

4 Nɨ nan atrivim ko nan God.
Nɨ Akar Gavgavim anɨngizɨma, Jekopɨn adarazi uan apanibav sogha me abɨri.

5 E nɨn gavgavimɨn amodoghɨn
e uan apanibav sogha me abɨra.

6 Kɨ nɨghnɨzir gavgavim uan barir pim ko baribar itir puvatɨ.
Da nan akuraghtɨ kɨ uan apaniba abɨraghan kogham.

7 Nɨrara en akurazɨ
en apaniba e mɨsogha e abɨrazir puvatɨ.
En aghuazir gumaziba, nɨ me abɨrazɨ
me aghumsɨgha okam nɨghnɨsi.

43:1: 1 Samuel 24:15; Onger Akaba 5:6; 26:1; 38:12 **43:3:** Onger Akaba 36:9 **44:1:** Ua Me Ini 12:26-27; Onger Akaba 78:3 **44:2:** Onger Akaba 78:55; 80:8 **44:3:** Godɨn Araziba 8:17; Josua 24:12 **44:6:** Onger Akaba 33:16; Hosea 1:7

8 O God, nirara e nin ziam fi,
egh ni minabi mamaghira ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 Ni datirighin manmaghsua akirim
ragha e gasara?
Kamaghin en apaniba uam e
abirima, e aghumsisi.
En midorozir gumaziba misoghasa
zuima,
ni ua me ko zuir puvati.
10 Ni kamaghin e gamizi, e uan apani-
bar atiatigha are.
Ezi en apaniba uari bagha bar en
biziba ini.
11 Ni e ataghizi, e sipsipin me
misueghti aremeghamibar
min iti.
Ni en nguazimin e batuegha e
amangizi, e tintinibar ghua
Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar tongin pura
iti.
12 Ni uan gumazamiziba isa gumazir
igharaziba pura ingangarir
gumazir kinibar ikiasa me
amangizi,
gumazir kaba dagiar ekiatamin
me givezezir puvati.
13 Ni kamaghin e gamizi, en boroghin
itir darasi,
dibovir akabar e migia en ingar-
avati.
14 Bizir ni e gamizir kamin
eghaghanim otozi,
Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba a baregha
dapaniba roa aghumsizir
akabar e migia en ingar-
avati.
15-16 Ki zurara orazima, gumaz-
iba dibovir akabar na migia
aghumsizim na ganiga
bar akar kurabar na migei.
Ki uaghan zurara garima, apaniba
ko gumazir ivezir kuram na
daningasava amiba
mizazim na gasi.
Kamaghin amizi ki zurara
aghumsizir bar dafam
isima a bar nan avara.

17 O God, en nighnizimin, e ni
ataghizir puvati.
Nin Akar Dikirizir Gavgavim, e
anebighizir puvati.
Ezi bizir kurar kaba e batifi.
18 E akirim ragha ni gasarazir puvati,
egha nin tuavim ataghizir pu-
vati.
19 Ni guizbangira e abira, mati ni
asizir atiaba itir danganimin e
ataghizi,
e akurvaziba puvatigha uarira
iti.
Ni mitarmer bar ekiamin e
avarazi e an aven iti.
20-21 O en God, e nin ziam fan koghiva,
godin ifavaribar ziaba fiti ni
fogham.
Ni guizbangira gumazibar navir
averiabar itir nighnizir
mogomeba,
ni bar dagh fogha gifa.
22 E nin gin zui, ezi bizir kam
bangin me zurara e misozima
e ariaghirasava ami.
Me kamaghin nighnigha ghaze,
e mati sipsipin gumaziba
misueghti aremeghasavirama
amibar min,
me e misoghasa.
23 O Ekiam, ni manmaghin amigha
akuavira iti?
Ni osegh dikafigh.
Ni akirim ragh e gasaraghvira
ikian marki.
24 Ni manmaghsua uan guam bar en
modo?
Egha apaniba pazavira e gamir
araziba ko mizazir e isir kabar
garir puvati?
Ni en osimtizim bakinighnighan
marki!
25 E nguazim gisin daghirezi,
en mikarziba mati gumaziba
ariaghiregha
nguazim gireghav iti.
26 O God, ni uan apangkuvir arazim
ginighnigh

44:18: Jop 23:11 **44:19:** Onger Akaba 23:4 **44:20-21:** Onger Akaba 139:1; Jeremaia 17:10 **44:22:** Rom 8:36 **44:23:** Onger Akaba 35:23; 78:65

dikavigh izi en akuragh,
egh uam e inighti e arimighiran kogham.

45

Atrivim amuimin ikiamim dughiamin onger akam

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar, gumazim amizim gifongezir ighiam.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze, me Akimarir Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 Migirigiar aghuir avirir maba nan nighnizimin izi.
Ki onger akar kam osirighti me atrivim bagh a diponam.
Nan mizem mati finfinim,
a gumazir akinafariba osira fofozimin min ikia onger akar kam osiri.
2 O atrivim, ni gumazir ganganir aghuim gamim.
Gumazir igharazitam nin min garir puvati.
Migirigiar nin akamin otiviba bar deravira zui.
Ezi God deragha ni gamua mamaghira iti.
3 Ni atrivir bar gavgavim.
Ni adiarir bar aghuim gamizi nin ziam bar pin mar iti.
Ni uan midorozir sabam inigh
uan oghiriam gikegh misoghsi gan.
4 Ni atriviba bar dar faragha ghua ziar ekiam iti.
Ni guizin akam ko arazir aghuim baghavira misoghasa,
uan hoziam gaperagha ghua misogha uan apaniba abira.
Eghti nin midorozir arazim gavgavim sara mangiti,
gumazir kuraba bar nin atiatigham.
5 Nin bariba bar ghumigha,
apanibar dighoriba okorava aven zui.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibav sogha me abirima,
me nin suemningin apengan iti.
6 Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim,
a zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti ni guizin arazimin uan gumazamizibagh ativagh men ganam.
7 Ni arazir aghuibara ifuegha, arazir kuraba bar dar aghua.
Kamaghin amizi, God ni amisevegha,
ni ziar ekiam ikiasa a borem nin dapanim ginge.
A kamaghin ni gamizi ni bar akonge,
ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir igharaziba bar me gafira.
8 Mea ko kasia ko alo, dar mughuriar aghuim, nin korotiar ruarimin ikia mughuriar aghuim zui.
Me elefanin ataribar digirir igharagha garibar ingarigha,
atrivir dipenim asigha ni bar akueghasa me gitabagh ikiararai.
9 Atrivibar guivir maba, me nin ziaba itir amizibar tongin ikia
nin dipenimin aven iti.
Ezi amizir igiar nin amuimin otoghamim, a nin agharir guvimin tughav iti.
A Ofirin kantrin golin asingizir korotiar aghuim arugha tughav iti.

10 Amizir igiar atrivimin ikiasava amim, ki datirighin a mikimasa.
O guivim, ni kuarim atigh deragh nan migirigiaba baragh.
Ni uan nguibamin gumazamiziba ko, nin afeziamin dipenimin itir darazi gin amadagh.
11 Ni kamaghin damuva atrivimin damazimin ganganir bar aghuim damuti,
a nin gan ni gifuegham.
A nin gumazir ekiam,

45:6: Onger Akaba 93:2; 98:9 **45:6:** Hibru 1:8-9 **45:7:** Onger Akaba 11:7

ni an akaba baragh dar gin mangi.
12 Tairin kantrin gumazamiziba ni bagh bizir aghuiba inigh iziti,
dagiar aviriba itir gumaziba,
ni me ginighnighsi me uaghan dagiaba ni daningam.

13 Atrivimin amuir bar igiam, an akua itir danganimra ikia
ganganiba bar dera.
A korotiar me tret golin nu-avigha kurkezim aru.
14 Korotiar an aruzir kam dirir bar aviriba iti,
ezi me an akua atrivim bagha zui.
A zuima an namakar amizir igiaba,
me uaghan an akua zui.
15 Men naviba men derazi me bar akuegha ghua,
atrivimin dipenimin aven zui.

16 O atrivim, ni datirighin otarir aviriba ikiti,
me nin inazibar danganiba inigh atrivibar ikiam.
Ni me damighti me ziar ekiam iki,
nguazir kamin gumazamiziba bar me gativagh men ganam.
17 Ki nin ziar ekiamin gun mikimti,
gumazamizir gin otivamiba ni ginighnighvira ikiam.
Eghti dughiar gin izamiba,
gumazamiziba zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

46

God e ko iti

Kar Koran adarazir onger akam. Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazamizibav kemezi, me ighiar ziam "Amizir Igiaba," an tiarimin a bange.

1 God en danganir mogomemin min ikia,
e akumakua deragha en gara, gavgavim zurarama e ganidi.
Dughiar e osimtizir ekiabar aven itibar,
a en akurvaghasa gara iti.
2 Mikimkiziba otivti, mighsiaba dipirighiri
ongarir torimin magiriti,
e atiatingan kogham.
3 Ongarim dikav pamten dipirighiri mangi
mighsiabav soghti, da nuigh-nuigham,
eghti e akongan kogham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 Godin Nguibam, a Godin Bar Pin Itim ua bagh a ginaba, egha an aven iti.
Ezi faner bar ekiar mam an torimin ivemarima,
gumazamiziba dipar kam bagha bar akonge.
5 God Nguibar kamin aven iti, ezi Nguibar kam ikuvighan kogham.
Aminim tighar tisi damuti,
God an akuragham.
6 Kantrin aviribar gumazamiziba digavir kuram damigh uarira uariv sogham.
Eghti atriviba uan gumazamiz-iba ko bar iregham.
Eghti Godin tiarim ararimin min da-garaghti,
nguazim puram ameregh magiram.

7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopin God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 Aria! Ia izi Ikiavira Itir God amizir bizibar ganigh.
A nguazimin amizir biziba,

45:17: Onger Akaba 138:4; Malakai 1:11 **46:1:** Onger Akaba 62:7-8; 91:2; 142:5 **46:3:** Onger Akaba 93:3-4; Jeremaia 5:22 **46:4:** Onger Akaba 48:1; 48:8 **46:5:** Sekaraia 8:3 **46:6:** Josua 2:9; 2:24; Onger Akaba 2:1

ia dar gan digavir kurabar amuam.
9 A nguazimin oteviba bar dar midoroziba agefi.
Egha barir piba ko afuzibar suigha da apiragharigha,
oraba aviba dagh arizi da isi.
10 A kamaghin migia ghaze, “Ia uarir asugh nimira iki.
Egh deragh na gifogh, ki guizbangira God.
Kantriba bar nan ziam fi.
Nguazir kamin itir gumazamiziba bar kamaghin mikim suam,
Kirara ki ekevegha bar pin iti.”

11 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopin God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

47

God gumazamiziba bar men atrivimin iti

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar gumazir onger akar kamin faragha zuimin onger akam.
1 Ia gumazamiziba bar, ia God bagh bar akongegh,
egh uan dafaribav sogh pamtem dimiva
onger akabar amuva an ziam fi.
2 Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim,
an atrivir ekiamin ikia nguazir kam gativagha an gari.
Kamaghin amizi, e bar an atiatiava an apengan iti.

3 God ikizir igharaziba bar me abirazi, e me gatifa.
A Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh amizi, me en apengan iti.
4 E Jekopin ovavir boriba, ezi God bar e gifonge.
God Kenanin nguazim e bagh a ginabagha,
a isa e ganingi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

5 God uan Nguibamin ghuavanangamin dughiamin,
gumazamiziba bar akuegha tiariba akari,
ezi sighabagh ivir gumaziba dagh ivi.
6 E God bagh ongiva an ziam fam!
A en atrivim, e a bagh ighiabar amuva
ziar ekiam a daningam!
7 God, a nguazimin itir gumazamiziba bar men atrivim.
E a bagh ongiva an ziam fam!

8 God uan atrivir dabirabim gaperagha,
nguazir kamin itir kantriba bar dagh ativagha dar gari.
9 Gumazamizibar gumazir dapaniba,
me Abrahamin Godin gin zuir gumazamiziba ko uari akuvagh ikiam.
Nguazimin itir atriviba bar men midorozir gumazibar oraba, da bar Godin biziba.
Eghti me bar an ziam fam!

48

Saionin nguibam, ziar ekiam iki egh ikivira ikiam

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar Godin ziam fer onger akam.
1 Ikiavira Itir God, ziar ekiam iti.
E Godin mighsiamin ghuavanang,
egh an nguibar ekiamin aven mangi an ziar ekiam pirafam.
2 Saionin Mighsiar kam, an ganganim bar deragha bar pin mar iti.
A notin amadaghan iti, ezi atrivir ekiamin nguibam an iti.

46:10: Godin Araziba 4:35; 1 Atriviba 18:36-39; Aisaia 2:11; 2:17 **48:2:** Matyu 5:35

Ezi nguazimin gumazamiziba mighsiar kam bagha bar ifonge.
3 God nguibar kamin ikia, midorozibar dughiabar uan gumazamizibagh eghuva men akurvazima,
me deravira iti.

4 Atriviba uan midorozir gumaziba ko uari akuva,
Saionin nguibam ko misoghasa izi.
5 Me iza nguibamin gara atiatim men anadima,
me agoava ara zui.
6 Me nguibamin gara nighava agoa mizazim isi,
mati amizim borim batasa mizazim isi.
7 Aminir ekiam aruem anadi naghin ikegha iza, Tarsisin nguibamin kuribagh asighasizi moghin,
ni me gasighasikigh.
8 God fomira amizir bizibar akaba, e pura da baraki.
E datirighin uan damazibar uan Godin Nguibamin ikia garima, a bizir kabagh ami.
A Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
kamaghin a uan nguibamin gara gavgavim isa a ganidima,
a tugh gavgavigh, egh kamaghira ikiam.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

9 O God, e nin Dipenimin aven ikia
nin apangkuvir arazir kam ginighnighavira iti.
10 Nguazir kamin gumazamiziba bar fo, ni ziar ekiam iti.
Egha me bar nin ziam pirafi.
Ni arazir aghuim gamua gumazamiziba me gativagha men gari.
11 Saionin nguibamin aven itir gumazamiziba bar akongegh.
Ni arazir aghuimra gin ghua gumaziba bar men araziba tuisisi.
Kamaghin Judan aven itir nguibabar gumaziba,
me bar akongegh.

12 Ia Israelia, ia bar izi
Saionin nguibam avinizir divazimin azenan daruva, an dipenir ruarir gumaziba iki ganamiba meng.
13 Ia Saionin nguibam avinizir divazim deragh an ganigh nighnizim inighiva,
deragh an itir dipenir gavgavibar ganigh.
Egh ia gin, deraghvira gin otivamin ovavibagh eghanam.
14 Ia kamagh me mikim suam,
"Godin kam a en God, a zurara ikia kamaghira iti.
Egh a zurara en faragh mangi tuavim en akakagham."

49

Gumazim dagiaba ko bizir aviribara nighnisi, a gumazir onganim
Kar Koran adarazir onger akam.
Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam.
1 Ia bar moghira bizir kam baragh.
Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia bar kuariba arigh deragh nan akam baragh.
2 Ia gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
dagiaba itir gumazamiziba, ko dagiaba puvatiziba, ia akar kam deragh a baragh.
3 Nan navir averiam nighnizir aghuir mam an dikafi.
Ki nighnizir aghuir kam mikimti a fofozir aghuim ia daningam.
4 Ki faragh aghuzir akar tabav kemegh,
gita misogh aghuzir akar kamin mingarim bangi ia mikimam.

48:6: Ua Me Ini 15:15; Hosea 13:13 **48:14:** Aisaia 58:11 **49:5:** Jop 31:24; Onger Akaba 52:7

5 Gumazir kuraba na ekiaruzi, ki
dughiar kurabar ikia,
egha dughiar kurar kabar atiatir
puvati.
6 Gumazir bizir aviriba itir kaba,
me uan bizibagh nighnigha uari
uan ziaba fa migirigiabagh
ami.
Ezi ki men atiatir puvati.
7 E fo, gumazitam uabi uan mikarzim
givezeghan kogham.
Egh a uabi uan ikirimirim
givesi dagiatam God daningan
kogham. Bar puvati.
8-9 Guizbangira, gumazimin ikirimirim
givezamin ivezim, a bar pin ko.
Gumazim angamira ikisi dagiaba
God danighti,
God aneteghti an angamira
dughiar ruarimin ikeghan
kogham.
Bar puvatigham.

10 E fofozir gumazamizibar garima,
me uaghan ariaghiri.
Ezi gumazamizir kuraba ko
gumazamizir onganiba, me
uaghan ariaghiri.
Gumazamizir kaba bar uan dagiaba
ko bizir aghuiba ateghti,
gumazamizir igharaziba da
iniam.
11 Gumazamizir kaba faragha uari
nguaziba iti.
Datirighin matmatiaba men
nguibar me zurara ikiamibar
min ikiam.
12 Gumazimin ziar ekiam, an
ovengamin tuavim apirighan
kogham.
Puvati. E bar asizibar mirarama
arimighiram.

13 Arazir kamnang, a gumazamizir
uarira uarigh nighnigha bizir
aviriba itiba bativam.
Gumazamizir kamaghin amiba
me nighnizir aghuiba puvati,
me bizir isir kaba bagh bar akuegh,
uaghan kamaghiram ovengam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
14 God me amisevegha ghaze, me sip-
sipbar min arighiri,
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin mangam.
Eghti ovevem me geghuv
men garir gumazimin min
ikiam.
Me uan dipenir aghuiba ateghti, men
mikarziba bar kurighireghti,
me Gumazamizir Oveaghuez-
ibar Nguibamin ikiam.
Eghti amimzaraghan, gumaza-
mizir aghuiba gumazamizir
kabagh ativagh men ganam.
15 Eghti God nan akuragh ua nan
ikirimirim givezeghti,
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin gavgavim ua nan
suighan kogham.
A ua bagh ua na iniam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

16 Gumazitam dagiar aviriba inigh
egh dipenir ekiatamin in-
garigh ua bagh bizir bar
aghuiba a darighti,
ni bizir kam ginighnigh osiman
marki.
17 Ni fogha gifa, a gin aremegh
bizir katam sara mangighan
kogham.
An bizir aghuir kaba, a ko
Gumazamizir Oveaghuez-
ibar Nguibamin mangighan
kogham.
18 An angamira itir dughiam, a
bizir kabar gara da bagha bar
akonge.
Egha bizir aviriba iniasa bar
pamten ingarima,
gumaziba a migia ghaze,
"A gumazir bar aghuim."
19 An aremegh uan inazir afeziaba
ko,

49:7: Jop 36:18-19 **49:8-9:** Onger Akaba 16:10; 22:29; 89:48 **49:15:** Onger Akaba 16:10-11; 73:24; Hosea 13:14 **49:17:** Onger Akaba 17:14; 1 Timoti 6:7

nguibar uam aruer angazan-
garimin garir puvatizimin
ikiam.

20 Gumazimin ziar ekiam, an
ovengamin tuavim apirighan
kogham.
Puvati. E bar asizibar mirarama
arighiram.

50

God gumazamizibar araziba tuisisi

Asap onger akar kam osiri.

1 Godin Bar Gavgaviba Itim, a en
Ikiavira Itir God.
An aruem anadi naghin ikegha
ghua aruem uaghiri naghin
itir gumazamiziba bar men
dei.
2 God Saionin nguibamin ikia uan
Dipenimin iti.
Nguibar kam a bar deragha gan-
ganir aghuim gami,
Godin angazangarim Saionin otiva a
gisiragha
nguazir kam bar an ghu.
3 En God a izi, egha a nimira izir pu-
vati.
Avir ekiam bizir aviribar isia an
faragha izima,
amozim ko aminir ekiam a
sara izi.
4 An overiam ko nguazimin diazi,
aning izi uaghan iki ganti,
a guizin arazimin gin mangi
uan gumazamizibar araz-
iba tuisigham.
5 God ghaze,
"Ia nan gumazamiziba, ia na bagh izi.
Ia na ko Akar Dikirizir Gav-
gavim gamigha gavgavim a
daningasa, asizibav sogha ofa
gami."
6 Overiam uabi ghaze, Godin Araziba
bar moghira dera.
Guizbangira, a uabi guizin
arazimin gin ghua
gumazamizibar araziba
tuisisi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
7 God ghaze,
"Nan gumazamiziba, ia oraghti ki
mikimam.
Ia Israelia, ki kotin aven tugh ia
gasir akamin gun mikimam.
Ki uabira God, ki guizbangira
ian God.
8 Ki ofan ia amiba bagha ian atarir
puvati.
Ki ian garima,
ia zurara nan damazimin
ofa bagha amua avimin da
tue da bar isia mighiri.
9 Ki ian divazibar aven ian bul-
makaun apuriba ko memen
apuriba inian aghua.
10 Guizbangira, ruarimin itir asizir
atiaba bar nana.
Mighsiaba bar dar itir bul-
makauba,
da bar vaghvagha nan asizibara.
11 Kuarazir mighsiabar itiba, ki vagh-
vagha dagh fo.
Asiziba ko apizir tuzibar aven
aruiba,
da bar nana.
12 Mitiriam nan aghiti, ki dagheba
bagh ian azaraghan kogham.
Guizbangira, nguazim ko bizir
an itiba, da bar nan biziba.
13 Ki ti bulmakaun tuziba api, o?
Ki ti memen ghuzim api?
Bar puvati.

14 "Kamaghin deragham, ia bar God
minabagh.
Kamaghin garir ofa ia a damu.
Ki Godin Bar Pin Itim, bizir aghuir
ia na daningasa mikemegha
givaziba,
ia da isi na daning.
15 Osimtizim ia bativamin dughiamin,
ia nan dimti ki ian akuragham.
Eghti ia nan ziam fam."

16 God kamaghin gumazamizir arazir
kurabagh amibav gia ghaze,

50:6: Onger Akaba 75:7; 97:6 **50:12:** Onger Akaba 24:1; 1 Korin 10:26 **50:15:** Onger Akaba 91:15; 107:6; 107:13; 107:19; Sekaraia 13:9

"Ia tizim bagha nan arazir ki ifongeziba pura dar bori?
Ian arazir kam tong ian akurazir puvati.
Egha tizim baghavira nan Akar Dikirizir Gavgavim purama a migei?

17 Ki ia akir ia mikiman ia aghuagha,
nan akaba girakirangin ada arisi.

18 Ia okimakiar gumazibar gara me ko namakabagh ami.
Egha ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir gumazamiziba koma arui.

19 "Ia zurara akar kurabav gia,
ian mizeba ifavarim ataghirazir puvati.

20 Ia uan aveghbuaba girakirangin me migia,
me isa kotiabagh arisi.

21 Ia bizir kabagh amima, ki akam akarigha bizitam migeir puvati.
Ia ghaze, ki ti ia ko e magh ghue?

Bar puvati.
Ki datirighin ia isi kot datigh azenara ian guabar ian atariva akam ia gasam.

22 "Ia deraghviram oragh!
Ia gumazamizir akirim ragha na gasaraziba.

Ia kamaghin damuti, ki ia gasighasighti,
gumazitam ian akuragh ua ia inighan kogham.

23 Gumazim a na minabi, mati a na bagha ofa gamua nan ziam fe.
Gumazamizir nan akamin gin zuiba,
ki men akuragh ua me iniam."

51

Gumazim uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
Devit Batseba ko arazir kuram gamizi, Godin akam inigha izir gumazim Natan, iza akam a gasara. Ezi Devit uan arazir kuram ginighnigha ighiar kam osiri.

1 O God, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi,
egh nan apangkufigh.
Ni apangkuvir ekiar kam nan iki,
egh nan arazir kuraba batokegh.
2 Gumazamiziba rua ua zue moghin,
ni na rueghti nan arazir kuraba mangighti
ki zueka.

3 Ki fo, ki arazir kuram gamigha gifa.
Egha arazir kurar ki amizir kam,
ki a ginighnighavira iti.
4 Ki bar nirara, nin damazimin arazir kuram gami.
Ni uan arazir aghuimin gin ghua na isa kot gatigha,
nan arazir kuraba bagha ivezir kuram na ganingi.
5 Ki uan amebamin navir averiamin aven ikiavira itima,
arazir kuraba nan iti.
Arazir kurar kaba nan mikarzimin ikiavira itima
nan amebam na bate.
6 Ki fo, ni kamaghin ifonge, ki uan nighnizimin aven nin guizin akamin gin mangam.
Kamaghin, ni uan nighnizir aghuim isi
nan navir averiam datigh.

7 Ni hisopin ter aguar muziaritam inigh a isi dipam darugh,
egh nan mikarzimin a kavamadaghti, ki nin damazimin zueka.

50:17: Nehemia 9:26; Rom 2:21-22 **50:21:** Onger Akaba 90:8; Aisaia 55:8-9; 57:11; Rom 2:4 **50:23:** Onger Akaba 27:6 **51:1:** 2 Samuel 12:1-15; Onger Akaba 109:26; Aisaia 43:25; Aposel 3:19; Kolosi 2:14 **51:2:** Aisaia 1:16; Jeremaia 4:14; Hibru 9:14 **51:3:** Aisaia 59:12 **51:4:** 2 Samuel 12:13; Luk 15:21; Rom 3:4 **51:5:** Jop 15:14; Efesus 2:3 **51:6:** Onger Akaba 15:2; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5 **51:7:** Diboboniba 19:18; Aisaia 1:18; Hibru 9:19 **51:8:** Onger Akaba 35:10; Aisaia 35:10; Joel 1:16

Egh na rueghti ki bar zuegh
nir ghurghurimin min bar
ghurghurika.
8 Bar guizbangira, ni bar na
dikabiragha egha nan arazir
kuraba ikaragha gifa.
Datirighin nan navir averiam de-
raghti ki bar akuegham.
9 Ni nan arazir kuraba ua dar ganan
marki.
Ni da batuegh ua adagh
nighnighan marki.

10 O God, ni nan navir averiam
damighti a zuegh ua igiamin
otogh.
Eghti nin ifongiar aghuim nan
aven iziti ki nirara ganam.
11 Nin Duam nan aven iti,
ezi ni uabin boroghin na bat-
uegh, na da uan duam inian
marki.
12 Ni faraghavira ua na inizi ki ni
bagha bar akonge.
Ni datirighin bar akongezir
arazir kam na daningigh.
Ki nin akabar gin mangamin
ifongiar kam, ni ua na
daningigh.

13 Eghti ki gumazir arazir kurabagh
amiba nin akamin me
mikimam,
eghti me ni bagh izam.
14 O God, ni nan Akurvazir Gumazim,
kamaghin ni nan akuraghti, ki
uan arazir kurar kam bagh
ovengan kogham.
Kamaghin amizi, ni nan akurazir
bizir kam bagh,
ki pamten ighiabar amuam.
15 O Ekiam, ni nan akuraghti,
ki deragh eghaghanibagh fogh
nin ziam fam.
16 Ki fo, ni kamaghin aghua, ki
asizim inigh izi ni bagh an ofa
damuam.
Ki ofa damusi asizim misuegh a
tuaghti, a bar isi mighiran ni
aghua.
17 O God, ni kamaghin ifonge, ki ofan
min bar uabi abiragh bar nin
apengan ikiam.
Gumazamizir uari abira nav-
ibagh iziba,
ni akirim ragha me gasir pu-
vati.

18 O God, ni uan ifongiamin gin
mangi Saionin gumazamizibar
akuragh,
egh Jerusalemin nguibamin
divaziba uam adar ingarighti
da tuifigh.
19 Dughiar kamin me ofan aghuir
nin damazimin deraziba
ko, asizim tuaghti a bar isi
mighirighamin ofa,
me da isi ni daningam.
Me uan bulmakaun apuriba
inigh nin ofa gamir
dakozimin izi
ni bagh dar ofa damuam.

52

Gumazir arazir kurabagh ifongezim, a gumazir onganim

Devit ighiar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
Idomian gumazim Doek, Solin dipenimin ghugha ghaze, Devit Ahimelekin dipenimin ghu. Dughiar kamin Devit ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
1 O gumazir ekiam, ni manmagh-
sua uabi fa, arazir kurar ni
Godin gumazamizibagh amiz-
iba bagha bar akonge?
Godin apangkuvim men ikia ma-
maghira iti.
2 Nin mizem resan min bar ghumigha
ifavaribagh ami da otifi.

51:9: Jeremaia 16:17 **51:10:** Onger Akaba 78:37; Matyu 5:8; Aposel 15:9; Efesus 2:10 **51:11:** 2 Atriviba 13:23; Aisaia 63:10-11; Jeremaia 7:15 **51:12:** Onger Akaba 13:5 **51:13:** Onger Akaba 22:27; Aposel 9:21-22 **51:14:** 2 Samuel 12:9; Onger Akaba 35:28; 71:15 **51:15:** Ua Me Ini 4:15; Onger Akaba 9:14 **51:16:** Onger Akaba 40:6 **51:17:** Onger Akaba 34:18 **52:1:** 1 Samuel 22:9-10 **52:2:** Onger Akaba 50:19; 59:7; 64:3

Dughiabar zurara ni gumazamizibagh asighasighasa migei.
3 Ni arazir aghuim bar an aghuagha arazir kuram baghavira ifonge.
Ni guizin akam gifongezir puvatigha, ifarasa bar ifonge.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
4 Ni ifarir gumazim!
Ni uan akamin gumazamizibagh asighasighasa bar ifonge.

5 Ni orakigh, God bar ni gasighasighti ni ikuvigh kamaghira ikiam.
A nin dipenimin nin suiragh ni batuegh bar ni agivaghti,
ni ua nguazir kamin ikian kogham.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
6 Godin gumazamiziba kamaghin nin ganigh atiatingam.
Me nin ingariva aki kamaghin mikimam,
7 "Ia gumazir kamin gan! Gumazir kam God a geghuv egh deragh an ganan an aghua.
A uan dagiaba ko bizir aviribagh nighnigha ghaze,
an arazir kuraba an akuraghti a deragh ikiam."

8 Ezi ki, olivin tememin min Godin Dipenimin aven tughav ikia deravirama aghui.
Ki nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iki mamaghira ikiam.
9 O God, ni nan akurazi ki zurara ni minabivira ikiam.
Ki gumazamizibar damazibar nin ziam fi kamagh mikim suam,
"God arazir bar aghuimin na gami."

53

Gumazamizibar arazir kuraba (Onger Akaba 14)

Devit onger akar kam osiri.
Kar onger akar kabar faragha zuir gumazimin onger akam.
A gumazamizibav kemezi me Mahalatin tiarimin ighiar kam bange.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
1 Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze, "God itir puvati."
Gumazamizir kaba me bar gumazamizir kurabara.
Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.

2 God uan Nguibamin pin ikia nguazimin itir gumazamizibar gari,
men tav ti nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri,
ti puvati.
3 Me bar tuavir aghuim ataki.
Me bar moghira ikuvigha magh gari.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvati.

4 God kamaghin migia ghaze,
"Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.
Me bret apava anegevi moghin, me nan gumazamiziba a gefi.
Egha me tong na ko migeir puvati."
5 Gumazamizir kamaghin amiba atiatir bar dafam me bativam.
Fomira atiatir kamaghin garitam me batozir puvati.
Guizbangira, God bar uan gumazamizibar apanibar aghua.
Me ariaghirezi, a men aghariba tintinibar da kavkinizi, da irezi, me bar aghumsiki.
Kamaghin, a bar me gafiragha gifa.

52:7: Onger Akaba 49:6 **53:1:** Onger Akaba 10:4; 14:1 **53:1:** Rom 3:10-12 **53:2:** 2 Eghaghaniba 15:2; 19:3; Onger Akaba 33:13

6 Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi.
God uan gumazamizibar akuraghti me deravira ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham.
Guizbangira, Israelian naviba deragham.

54

God nan Akurvazir Gumazim

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami.
Sifia ghua Sol migia ghaze, Devit men tongin modoghav iti. Ezi Devit dughiar kamin ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 O God, ni uan ziar gavgavimin nan akuragh gumazir kurabar dafaribar ua na inigh.
Ni uan gavgavir bar ekiamin nan akuraghti, ki firighirika.
2 O God, ki ni ko migei, ni na baragh.
Ni kuarim atigh nan migirigiaba baragh.

3 Nguibar igharazibar gumaziba na misoghasa izegha gifa.
Gumazir igharaz darazigh asighasiziba, me na misueghti ki aremeghasa.
Gumazir kaba kamaghin nighnisi, God a pura bizim.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

4 Bar guizbangira, God uabira nan akurvasi.
Ekiam nan akurvazima, ki deravira ikia, angamira ikiavira iti.

5 Nan apaniba, God mar mizazim me gasi.
Egh arazir kurar me na gamiba, a maghira da otevkinigh da isi me gasegh.
Ni mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati.
Egh kamaghira, ni bar nan apaniba agivagham.

6 O Ikiavira Itir God, ni bar derazi ki ni minaba.
Ki uan ifongiamin ni bagh ofa damuasa bar ifonge.
7 Ni nan akurazima, osimtizir na bativiba,
tam na abirazir puvati.
Ki nin gari, ni nan apanibagh bar me gasighasiki.

55

Gumazim God an akurvaghasa, an a ko migei

Devit ighiar kam osiri.
Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam.
A gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam bange.
Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.

1 O God, ki ni ko migei ni na baragh.
Ni uan kuarim dukuaghan marki.
2 Ki ni ko migeir migirigiaba, ni deragh da baregh,
egh uamategh da ikaragh.
Osimtizir kam bar na gasighasighasava ami.
3 Nan apaniba na gasighasighasa pamtem migei.
Gumazir kurar kaba na abiri, ezi nan navir averiam derazir puvati.
Me osimtizir aviriba na garigha puvira nan atara,
bar nan apanim gami.

4 Bizir kam na gami, nan navim bar na baseme.
Ezi ki bar atiatigha aremeghasava ami.
5 Atiatim bar puvira nan anadima ki agoa nizima,

54:1: 1 Samuel 23:19; 26:1 **54:7:** Onger Akaba 59:10 **55:4:** Onger Akaba 18:4-5; 116:3 **55:6:** Jop 3:13

atiatim bar na avara.
6 Ezi ki ghaze,
“Ki kuarazir bunbamin min aviziba ikiti deragham.
Ki danganitamin mangi iki avughsisi, mighegh an mangam.
7 Ki mighegh saghon mangi,
gumazamiziba puvatizir danganimin avughsi ikiam.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
8 Ki zuamira mighegh mangi ua bagh danganitamin apigh,
egh uabi modogh aminir ekiam ko amozim gitagham.”

9 O Ekiam, ki gari, gumazamiziba nguibar ekiamin aven midoroziba fora dagh ami da otifi.
Kamaghin ni nan apanir kabar mizebar amighti,
da osemeghti me deragh bizibav kiman kogham.
10 Arueba ko dimagaribar me nguibar ekiamin divazir gavgavibagh isin arui.
Nguibar ekiamin gumazamiziba arazir kurar aviribagh amua osimtizibagh ami.
11 Nguibar ekiar kamin aven an danganiba bar,
gumazamiziba tintinibar uari gasighasighasava amua, arazir igharazibagh ami da otifi.
Tuavir miriaba ko biziba amaga dagh ivezir danganiba bar,
gumaziba gumazir igharazibav gia me abira,
ifara pura men biziba isi.

12 Nan apanitam akar kuram na mikemeghti,
ki pura uabi abiragh purama an akamin osimtizim ateram.
Gumazir ki fozitam akatam na gasi na mikimti
ki uabi isiva an modogham.
13 Ezi nirara, ni bar nan namakamra.
Nirara, ni nan roroamra, egha bar nan boroghira iti.
Egha nirara ni arazir kurar kabar na gami.
14 Ga fomira uaning ko aruava bizibar uaning migia,
gumazamizir igharaziba ko Godin Dipenimin zui.

15 Arazir kuram bar nan apanibar naviba ko dipenibagh izifa.
Kamaghin amizi, me zuamirama arimighireghasa ki ifonge.
Me angamira itir dughiamin,
me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi.

16 God nan akuraghasa ki an dei.
Eghti Ikiavira Itir God, nan akuragh ua na iniam.
17 Mizaraziba ko aruer ariziba ko dimagaribar,
ki uan osimtiziba bagh a ko mikimiva arangti
a na baragham.
18 Gumazir aviriba na ko misosi,
ezi ki osimtizir ekiatam uan mikarzimin a inizir puvati.
God bar deraghavira nan gara uamategha na inigha izi.
19 Bar fomira, God atrivimin iti, egha datirighin atrivimin ikiavira iti.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
Gumazir Godin atiatir puvatiziba, me uan arazir kurabagh ighan aghua.
Kamaghin amizi, God uabi nan azangsizim baregh, egh midorozimin apaniba abiragham.

20 Nan namakam, a uan namakabara misosi.
Egha me ko fomirama amizir akar dikirizim abiki.

55:13: 2 Samuel 15:12; Onger Akaba 41:9 **55:21:** Onger Akaba 12:2; 28:3; 59:7; Aghuzir Akaba 5:3-4

21 A uan akamin, akar isingtizibar
na migei, egha nan apanim
gamuavira iti.
A uan akamin na ko navir
amirizimin ikiasa migei.
Ezi mizer otevir a migeiba,
da mati midorozir sabar
ghumtizimin min na
aghori.

22 Osimtizir ni aterir kaba bar, ni da
isi Ikiavira Itir Godin dafarim
datigh,
eghti an ada ater gavgavim ni
daningam.
Gumazir Godin damazimin deraziba,
a me ateghti bizitam me
gasighasighan kogham.
23 O God, gumazir gumazibav sozi
me ariaghiriba ko, gumazir
ifariba,
me uan igiabara ikivira ikiti,
ni me batueghti me mozir
bar konimin magirigh bar
ovengegh.
Eghti ki uabi nighnizir gavgavim nin
iki
mamaghira ikiam.

56

Gumazir nighnizir gavgavim itim God ko migei

Filistiaba Getin nguibamin Devitin suirazi, Devit ighiar kam osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.
Gumazir onger akabar faragha zuim, a gumazamizibav gei me tiarir kamin gin ghua ighiam bange, “Kuarazim temer saghon itim gaperaghav iti.”

1 O God, ni nan apangkufigh.
Gumaziba zurara na misogha
nan agintisi.
Me dughiabar zurara arazir
kurabar na gami.
2 Nan apanir kaba kamaghin ami,
me mizaraghara na ko misogh
mangi guaratighin givagham.
Gumazir bar aviriba uari fa
nan apanim gami.

3 O God, ki atiatir dughiabar,
ki nighnizir gavgavim nin ikivira
ikiam.
4 Ki Godin akam fa, egha nighnizir
gavgavim Godin ikia atiatir pu-
vati.
Gumazir kinitam, arazir man-
atamin na damuam? Puvati.

5 Dughiaba bar, bizir ki amiba nan
apaniba dagh asighasisi.
Egha zurara na gasighasighasa
tuaviba buri.
6 Me na misueghti ki aremeghasa uari
akuva,
nan tuaviba isa mogav ikia, nan
daroribar nan akuvamadi.

7 O God, ni men arazir kurar me amir
kaba bagh arazitam men ak-
agh.
Ni uan aningagharim akagh egh
gumazir kaba bar me agifagh.
8 Ni na gifo, ki osimtiziba aterava ara
iti.
Ni nan temerir irir kaba,
ni bar ada mengegha uan
akinafarimin ada osiri.

9 O God, ki kamaghin fo, ni na
baghavira iti.
Egh ki nin dimamin dughiamin,
ni nan apanibar amighti me
aregham.
10 Ki Godin akam ginighnigha a fe.
Guizbangira, ki Ikiavira Itir
Godin migirigiaba pirafam.
11 Ki nighnizir gavgavim Godin iti,
kamaghin, ki bizitamin atiatir
puvati.
Gumazir kinitam arazir
manatamin na damuam?
Puvati.

12-13 O God, bizir ki fomira damuasa
ni ko akam akirizim, ki a
damuam.
Ni nan akurazi ki ovengezir pu-
vati.
Ni nan akurazi ki asaghpora
irizir puvati.

55:22: Onger Akaba 37:5; 1 Pita 5:7 **56:1:** 1 Samuel 21:13-15 **56:3:** 1 Samuel 30:6; 2 Eghaghaniba 20:3 **56:4:** Onger Akaba 118:6; Aisaia 31:3; Hibru 13:6 **56:9:** Onger Akaba 56:4; Rom 8:31 **56:11:** Onger Akaba 56:4

Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara
ni ko daru,
nin angazangarimin aven daru
mangivira iki ovegham.
Egh bizir ni amizir kaba bagh ni
minabiva
ofa isi ni daningam.

57

Gumazim akurvazim bagha Godin azangsisi

Devit Solin aravghugha dagiar torir
mamin ikia ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gu-
mazamizibav kimti, me tiarir kamin
gin mangi ighiar kam bangam, "Gu-
mazitam gasighasighan marki."
Onger akar kabar mam, me ziam
Miktam, a garisi.

1 O God, ni nan apangkuvigh nan
akuragh.
Ki nin boroghira ikia bar deragha
iti,
mati tuarir nguziba uan
amebamin avizibar apen-
gan modoghav ikia der-
aghavira iti.
Ki kamaghira deravira iki
mangiti, bizir na gasighasighamin
kaba mangi givagham.

2 Godin Bar Pin Itim, a God,
ki uabin akurvaghasa an dei.
Bizir ki oteveziba,
a bar ada isa na ganidi.
3 God uan Nguibamin iti, ezi ki a ko
migeir migirigiaba,
a da baregh nan akuragh ua na
iniam.
A gumazir na gasighasighamba
abinigh egh ua na iniam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
God bar nan apangkuvigha
mikemezi moghira,
a zurara uan akamin gin
ghua bizibagh ami.

4 Nan apaniba bar na okarizi ki men
torimin akui.
Me laionbar min gumazibar
amasa men atariba baribar
min bar ghumi.
Ezi men mizeba sabar
ghumtizir pumuning
itimin min bar ghumi.
5 O God, ni overiamin uan gavgavim
akaghti,
nguazimin gumazamiziba
ganigh fogh suam,
nin gavgavim bar ekevegha
me gafiragha pin iti.

6 Nan apaniba nan suighasa na bagha
ivem agura.
Mati gumazim asizir atiamin
suighasa azuazim agura.
Ki magiramin mozim, me tuavir ki
zuimin an okorezi osimtizir
ekiam nan iti.
Ezi puvati, me atamakuigha uari
torir kam giraghue.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

7 O God, ki uan navir averiamin
nighnizir gavgavimra nin ikia,
egha nighnizir igharaziba ua nan
puvati.
Ki gitabav sogh
nin ziam famin ighiabar amuasa.
8 Ki daguim ategh dikavigh uan gita
ko kulele misogham.
Eghti dar ararer aghuim otivti
aruem bigh anangam.

9 O Ekiam, ki Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar tongin ni
minamam.
Gumazamiziba bar moghira or-
aghti,
ki nin ziam fi ighiam
bangam.
10 Ki fo, ni en apangkuvir arazim, a
bar ekefe,
egha overiamin ababanimin tu.
Ni zurara amir arazir aghuir kaba
e da meng mangiti,

57:1: 1 Samuel 22:1; 24:3; Onger Akaba 56:1; 63:7 **57:2:** Onger Akaba 38:8 **57:4:** Onger Akaba 55:21; 64:3; Aghuzir Akaba 30:14 **57:7:** Onger Akaba 108:1 **57:10:** Onger Akaba 36:5; 103:11; 108:4

da mangi overiamin ghuari-
abar suiragham.

11 O God, ni overiamin uan gavgavim
akagh.
Eghti nguazimin gumazamiziba
ganigh fogh suam,
nin gavgavim bar ekevegha
me gafiragha pin iti.

58

God gumazir kurabagh asighasighasa

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

1 Ia gumazir dapaniba, ia kotiabar de-
ragha biziba baragha dav gei,
o?
Ia gumazamizibar migirigiaba
deragha da baragha da tuisisi,
o puvati?
Ti puvati.
2 Ian nighniziba arazir kurabara
damuasa dikafi.
Ia nguazimin gumazamizibagh
asighasighasaviram ami.

3 Gumazir arazir kurabagh amiba,
me mangamin tuavim ataki.
Men amebaba me batezir
dughiamin ikegha iza datirikin,
me ifaravira iti.
4 Men migirigiaba mati, kuruzimin
aven itir imezir kuram dagh
izifa.
Egha me kuruzimin min,
uan kuarir toribav konegha
biziba barazir puvati.
5 Kuruziba oraghti, gumazim mar-
vim giviti, kuruzir kaba
dikavigh ighiam.
Gumazir kurar kaba, me kuruzir
mariviba barazir puvatizibar
min ami.
Marvibagh ivir fofozir gumazim
marvim giviti,
kuruzim oreghan kogham.

6 O God, ni arazir kurabagh amir gu-
mazir kabagh asighasikigh.
Ikiavira Itir God, me laionin
misozibar min ikia puvira
misosi.
Ni men ataribav sogh, bar da
apirarigh da asigh.
7 Ni me damighti, me dipam
nguazimin aven uaghiri
moghin mangi pura puvatigh.
Ni me dikabinti, me gumazim
grazim dikabiri a uaghira midii
moghin me misingigh.
8 Ni me damuti, me demdembar min
arimighiregh puvatigh.
Ni me damighti, me borim ame-
bamin navir averiamrama
aremezi moghin iki.
Egh amebam gin a bateghti
an aruemin ganighan
kogham.

9 Gumazim temer muziarim
voroghirama anetuzi moghin,
God bar zuamira me gasighasigham.
Me angamira ikiavira itima,
God men aningaghegha bar
moghira me agifa.
10 God, gumazamizir arazir kurabagh
amibagh asighasigham.
Eghti gumazamizir aghuiba
arazir kamin ganigh bar
akuegh,
gumazir kurabar ghuzibar
uan dagariba ruam.
11 Gumazir igharaziba uaghan
ganigh fogh suam,
"Bar guizbangira, gumazir aghuiba
me ivezir aghuim isi.
Bar guizbangira, God ikia
kotin aven nguazimin itir
gumazamizibar araziba
tuisisi."

59

Gumazim apaniba a gasighasighan koghasa, God ko migei

Devit ighiar kam osiri. Atrivim Sol, Devit misueghti an aremeghasa, gumazir maba amangizi me an

58:8: Jop 3:16 **58:11:** Onger Akaba 67:4; 92:7

dipenimin zui. Ezi dughiar kamin, Devit ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

1 O nan God, ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.
Egh deragh nan ganti, me na gasighasighan kogham.
2 Ni gumazir arazir kurabagh amibar dafarimin ua na inigh.
Ni gumazir na gasighasigh na misueghti ki aremeghamibar dafaribar ua na inigh.

3 Ni gan, gumazir kurar misoziba na misueghti ki aremeghasa,
uari akuvagha zuamira ghua uan danganibar mueghav ikia na bagha gari.
O Ikiavira Itir God, ki arazir kuratam gamizir puvati.
4 Guizbangira, ki osimtiziba puvati.
Ezi me na misoghasa ivemara ghua uan danganibar ikia, na bagha gara iti.
Ni uan danganim ategh dikavigh izi nan gan nan akuragh.
5 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God.
Ni dikavigh zuamira izi ivezir kuram isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aning.
Gumazir uan namakaba isa apanibar dafaribagh ariziba,
ni men apangkuvan marki, ni bar me gasighasikigh.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

6 Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha,
afiabar min aroava nguibamin azenan arui.
7 Ni men akar otuariba baragh,
men migirigiaba mati midorozir sabamin min bar ghumi.
Me ghaze, "Tina e baregham."
8 O Ikiavira Itir God, ni dibovir akabar gumazir kurar kabav kimiva,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men ingarvaki.

9 O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari.
Nirara ni nan danganir mogomem.
Kamaghin, Ki ni baghavira gara iti.
10 Nan God apangkuvim nan iti, a izi nan akuragham.
A nan apaniba abinamin dughiam, a nan amamangatighti,
ki iki men ganti, a me gasighasigham.

11 O God, ni me misueghti me arimighiran marki.
Ki kamaghin aghua, nan gumazamiziba bizir ni amir kam bakinighnigham.
Ni uan gavgavimin me abinigh egh pura tintinibar me aghamsikigh.
Ekiam, ni en oramin min itima, e nin aven modi.
12 Me zurara arazir kurabar amusi mikim uari fiti,
ni azuazim asizimin suirazi moghin men suiragh.
Me nin ziam akar kurabar a migia egha zurara ifari.
13 Kamaghin amizi, ni uan aningagharim men akagh me misueghti me arimighiregh.
Ni men tav ategh a ikian marki, ni bar me kuavaremegh.
Ni kamaghin damighti, nguazimin gumazamiziba bar fogham,
ni Jekopin ovavibar God.
Ni uaghan nguazimin gumazamiziba bar men atrivim.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

59:1: 1 Samuel 19:11 **59:9:** Onger Akaba 9:9

14 Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha,
afiabar min aroava nguibamin azenan arui.
15 Me afiabar min, damisi dagheba buri daru, egh damegh izivaghan kogh,
me puvira dapuriva arangam.

16 Osimtizir bar aviriba faragha na bativizi, ni nan divazimin min iti.
Ki nin aven modogha itima ni bar deragha nan gari.
Kamaghin, ki mizarazibar vaghvagh nin gavgavim ko apangkuvir arazim ginighnigh,
ighiabar amu nin ziar ekiam fam.

17 O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari.
Nirara ni nan danganir mogomemin min ikia,
egha bar nan apangkufi.
Bizir kaba bagha,
ki ighiam bangi nin ziam fasa.

60

Gumazim uabin akuragh uabi iniasa, God ko migei

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Akar Dikirizir Gavgavimin akimarir aghuim."
Ighiar kam kamagh en sure gami. Bar fomira Devit Sirian gumaziba ko misosi, kar Mesopotemian nguazim ko Soban kantrin adarasi. Ezi Joap uamategha izegha Idomin kantrin ghua Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ikia, me misogha men 12,000pla gumazibav soghezi me ariaghire. Dughiar kam Devit ighiar kam osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

1 O God, ni akirim ragha e gasaragha uam en garir puvatizi,
en apaniba e misogha e abira.
Ni adarim en ikia kamaghin ami,
ni datirighin uamategh izi en akuragh.
2 Ni Israelin nguazim gamizi mikimkizim a batozi a tongira bigha torir bar ekiam iti.
Ni a gamizi a bigha akuar pumuning iti.
Kamaghin, ni uam an akuamning inigh aning dukuaghti a ua gavgafigh.
3 E nin gumazamiziba, ni osimtizir aviriba e ganingi,
mati ni wainin onganim e ganidima, e anepava ongani.

4 Ni nir avizitam fegh ghuavan-aboghti,
nin atiatia nin apengan iti darazi an ganigh fogham.
Eghti men apaniba men agintighti,
me ari izi nin nir avizim batogh an apengan deragh ikiam.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

5 Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa,
ni uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh.
Ni en azangsizim baragh!
6 God uan Dipenimra ikia ghaze,
"Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa.
Ki datirighin Sekemin nguibamin nguazim ko Sukotin danganir zarim abigh,
egh uan gumazamizibar aningam.
7 Guizbangira, Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana.

59:16: 2 Samuel 22:3; Onger Akaba 46:1; 88:13 **59:17:** Onger Akaba 59:9-10 **60:1:** 2 Samuel 8:13; 1 Eghaghaniba 18:12 **60:4:** Aisaia 5:26; 11:10-12

Ezi Efraimin nguazim a nan midorozir dapanir asuamin min iti.
Ezi Judan nguazim mati nan atrivir fidizim.
8 Moapin kantri, a nan itarir dipar ki ruemin min iti.
Idomin kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arizimin min iti.
Ezi Filistiaba, ki midorozimin me abiragha bar akuegha pamten dei."

9 O God, tinara na inigh gavgavim itir nguibar kamin aven mangam?
Tina nan faragh mangiti, ki Idomin kantrin ekiamin aven mangam?
10 O God, ni akirim ragha e gasaras ti?
Ni ti en midorozir gumazibar akurvaghan aghua?
11 O God, gumazibar gavgavibar akurvazim a pura bizim.
Kamaghin amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham.
12 E fo, Godin akurvazimra, e uan apanibav sogh me abinigham.
A uabi en apanibav sogh me agivagham.

61

Gumazim deragh uabin ganasa God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kimti me ighiam bangam.

1 O God, ni kuarim atigh nan dimdiam baragh,
ki ni ko migeir migirigiaba ni deragh da baragh.

2 Ki uan nguibamin saghon iti, ezi nan navim bar oseme.
Ni nan akurvaghasa ki nin dei.
Ni na inigh mangi dagiar gavgavimin aven na modoghti,
nan apaniba na gasighasighan kogham.
3 Nirara ni nan divazir bar gavgavimin iti, ezi ki an modima,
nan apaniba na abinamin tuaviba puvati.
Nirara dipenir ruarir gavgavimin min
bar deragha nan gara na geghufi.

4 Nan ifongiam kamakin, ki zurara nin dipenimin iki mamaghira iki mangi ovegham.
Ki, tuarir nguziba uan amebamin avizimin apengan ikia deragha iti moghin,
ki nin apengan bar deravira ikiasa.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
5 God, ki ni ko akam akirigha mikemezir biziba ni da baregha gifa.
Gumazamizir nin atiatia nin ziam feba, ni bizir aghuiba me ganidi.
Arazir kamra ni uaghan bizir aghuiba na ganidi.

6 Ni atrivim ateghti, an azenir aviribar angamira ikivira iki.
Ni aneteghti, a dughiar ruarimin nguazimin ikegh.
7 O God, ni aneteghti a nin damazimin dughiar ruarimin atrivimin iki.
Ni bar a gifongegha mikemezi moghira deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir puvati, kamaghira ni bar deragh a geghuv an gan.

8 Ni kamaghin damuti, ki dughiabar zurara akar faragha ni ko dikirizibar gin mangi,
zurara ighiaba bangi nin ziar ekiam fam.

60:11: Onger Akaba 118:8; 146:3 **61:2:** Onger Akaba 18:2; 42:6; 77:3; 94:22 **61:3:** Aghuzir Akaba 18:10 **61:4:** Onger Akaba 17:8; 27:4; 91:4 **61:8:** Onger Akaba 56:12

62

God uabira deragha en gara e geghufi

Devit igiar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha, onger akar kam osiri.

1 Godra, ki nighnizir gavgavim an ikia
a baghavira mizua iti.
Anarira, a nan akurvazima ki
angamira ikiavira iti.
2 Godra, a nan dagiamra, ezi ki an
aven modima, a nan akurvasi.
A nan divazir gavgavimin min iti,
ezi ki akongan kogham.

3 Ia dughiaba manmaghin, na
gasighasighasa na bagha izi?
Ia ghaze, ki divazir ghurimin
min irigh bar dipirighiregh bar
givagham.
4 Ki ziar ekiam iti, eghti ia na
abiragh nan ziar ekiar kam
gasighasighasa.
Ia ifavarir arazim bar a gifonge.
Ia uan akabar God deragh na
damuasa ia a migei,
ezi ian navir averiaba ghaze,
"God a gasighasikigh."
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ki nighnizir gavgavim Godra ikia a
baghavira iti.
Anarira deragha nan garima, ki
angamira ikiavira iti.
6 Godra, a nan dagiam, ezi ki an aven
modima, a nan akurvasi.
A nan divazir gavgavimin min iti,
ezi ki akongan kogham.
7 God uabira nan akurvagha ziar
ekiam na ganidi.
A nan dagiamin min itima, ki an
aven modi.
8 Nan adarasi, ia zurara nighnizir
gavgavim Godin iki.
Egh osimtizir ia itiba ko nighnizir
ia itiba, ia bar da isi a daning.
E ia a bagh mangi an
aven mongegh deraghvira
ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 Gumazir kiniba mati, aminim pura
akamin otiva zui.
Gumazir ziaba itiba, me uaghan
pura biziba.
E men osimtiziba tuisigh fogham, me
guizbangirama osemes ti.
Men osimtiziba akamin otivir
aminim ko magh ghue.
10 Ia midorozir arazim ko okimakiar
arazim kamaghin aning
ginighnighan marki,
"Aning dera, aning e damighti e
dagiar aviriba ikiam."
Ian dagiaba ko ian biziba bar
avirasemeghti, ia kamaghin
mikiman marki,
"Bizir kaba darara en gavgav-
iba."

11 Nan orarazim, God dughiar
aviribar kamaghin migei,
"Ki God, ki gavgavir ekiam iti.
12 Ki zurara gumazamizibar apangkufi.
Ekiam, ni gumazamiziba amir
ingangariba baghvira ivezim
isi me daningam."

63

Gumazim God ko ikiasa a ko migei

Devit ghua Judan Distrighin aven itir gumazamiziba puvatizir dan-ganimin ikia, ighiar kam osiri.

1 O God, ni nan God, ki nin ganasa
ni baghavira mizua iti.
Ki mati, dipaba puvatizir danganimin
ikia
dipam bagha ariaghiri moghin,
nan duam ni ko ikiasa ifongezi,
ki bar uabi isa ni ganingi.

62:1: Onger Akaba 37:39; 59:9 **62:2:** Onger Akaba 62:6; 89:26 **62:5:** Onger Akaba 62:1 **62:7:** Onger Akaba 46:1; 85:9 **62:8:** 1 Samuel 1:15; Onger Akaba 52:8; Aisaia 26:4 **62:10:** Aisaia 61:8; Esekiel 22:29; Luk 12:15; 1 Timoti 6:10 **62:12:** Jop 34:11; Onger Akaba 103:8; Jeremaia 17:10; Matyu 16:27; Rom 2:6; 1 Korin 3:8; Akar Mogomem 2:23 **63:1:** 1 Samuel 23:14; Onger Akaba 42:2; 84:2; 143:6

2 Ki nin Dipenimin aven nin ganasa ifonge,
ni uan gavgavim ko ziar ekiam nan akaghasa ki ifonge.

3 Nguazir kamin ikirimirim a dera,
ezi nin apangkuvir arazim a gafiragha bar moghira dera.
Kamaghin, ki nin ziam fe.

4 Ki angamira ikivira iki,
ni minabiva nin ziam fivira ikiam.
Ki uan dafariba fegh ghuanabogh ni ko mikimam.

5 Nan duam bar deraghavira ikia mati,
gumazim dagher aghuiba amegha bar ikiri.
Kamaghin, ki bar akuegha nin ziam fa ighiabagh ami.

6-7 Ni dughiabar zurara nan akurvasi.
Ezi ki dimagaribar uan misiam girighav ikia nirara nighnisi.

Ki tuarir nguzim uan amebamin avizimin apengan iti moghin,
ki bar nin boroghin ikia,
bar akuegha ighiabagh ami.

8 Nan duam ni ko poroghav iti,
ezi nin agharim deragha na avara.

9 Gumazir na misueghti ki aremeghasava amiba,
me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.

10 Me midorozim damu an aven oveghti,
afiar atiaba men mikarzibar amam.

11 Eghti Atrivim God bagh bar akuegham.
Gumazir Godin ziam dibora a koma akam akiriziba, me an gin mangi bar akuegham.
Gumazir ifariba, God men akabar kumighti me mikiman kogham.

64

Gumazim God a geghuv deragh an ganasa, an a ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Kar gumazir onger akabar faragha zuimin ighiam.

1 O God, gumazir kuraba na gasighasighasava ami,
ezi ki osimtizir bar ekiamin aven iti.

Ni nan migirigiam barakigh,
eghti me na misueghti ki ovengan kogham.

2 Gumazir kuraba modogha uari akuvagha na misogh na gasighasighasa akabav sosi.
Kamaghin, ni deragh na geghuv na modoghti me na gasighasighan kogham.

3 Me migeir migirigiaba bar ghumigha midorozir sabamin min nan mikarzim aghori.
Men akar kuraba nan akuighav iti,
mati gumazim igharazitav gasasava barir pim ana akuighav iti.

4 Me atiatir puvatigha mongeghav ikia,
akaba gumazir aghuibagh asa me migei.
Kamaghin me bar zuamirama asi.

5 Me gumaziba bagh azuazim aguaraghti a men suighasa me uariv gei.
Me arazir kurar kam damuasa nimira uarira uariv gia, gavgavim uari ganiga ghaze,
"Tina e gifogham?"

6 Me arazir kurabar amuasa akam misuegha givagha ghaze,
"E arazir kuram damuasa nighnizir aghuir mam batogha gifa.

E damuasa amir bizir kam, gumazitam bar a gifozir puvati."

63:6-7: Onger Akaba 42:8; 61:4; 119:55; 149:5 **63:8:** Aisaia 26:9 **63:11:** Godin Araziba 6:13; Aisaia 45:23 **64:5:** Onger Akaba 10:11; 59:7; Aghuzir Akaba 1:11

Guizbangira, e gumazibar
nighniziba ko navir averi-
abagh fozir puvati, da bar
modo.

7 Me kamaghin damuti God uan
barimin me gaseghti,
me zuamira duar ekiam
inigham.
8 Me gumazir igharazibagh asighasighasa
migei,
kamaghin God meraram
asighasigham.
Eghti gumaziba men gan
beniba aku
men ingariva akam.

9 Gumazamiziba bar Godin ati-
atingam.
Egh God amizir bizir kam mikim
zurara a ginighnigham.
10 Gumazamizir arazir aghuibagh
amiba,
me Ikiavira Itir God bagh bar
akongegh a bagh mangi bizir
kurar kamin modogham.
Gumazamizir navir aghuiba
itiba, Ikiavira Itir Godin
ziam fam.

65

Godin gumazamiziba bar akuegha a minabi

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha
zuim ginighnigha onger akar kam
osiri.
1 O God, e Saionin nguibamin mangi
nin ziam fam.
Egh fomira ni ko akam akirizir
bizir kabar amighti,
da guizbangirama otivigham.
2 Ni guizbangira en migirigiaba
barasi.
Kamaghin, e gumazamiziba bar
moghira ni bagh mangam.
3 E uan arazir kuraba bagh ni bagh
mangam.
En arazir kurabar osimtiziba e
abirima e bar iraghue,
ezi nirara en arazir kuraba
gin amadi.

4 Gumazamizir ni uan Dipenimin iki-
asa misevegha inigha ghuez-
iba, me bar akongegh.
Nin Dipenir kam, bizir bar
aghuir aviriba an iti.
Kamaghin, e nin Dipenimin
gumazamiziba uari akuvi
naghin iki,
navir amirizim ikiam.

5 O God, ni en akurvasi.
Ni en azangsiziba baragha ingan-
garir bar ekiar aghuibagh ami.
Gumazamizir nguazir kamin
saghuiamin itiba, me nighnizir
gavgavim nin iti.
Men marazi uaghan ongarir bar
ekiamin vongin saghon ikia,
nighnizir gavgavim nin iti.
6 Ni uan gavgavimin mighsiabagh
amizi,
da otivigha uan danganibara iti.
Nin gavgavir kam bar
moghiram ekefe.
7 Ongarim dikavima, nirarama a
migeima,
an aghumra irighav ikia
dipiraghirir puvati.
Ni gumazamizibar midorozibagh
ami da gefi.
8 Gumazamiziba bizir kabar gara bar
nin atiatingi.
Me aruem anaga uaghiri naghin
bizir ni amir kabar gara,
ni bagha bar akongegha,
pamten diava arai.

9 Ni nguazim damuti a deravira iki-
asa, ni amozim amadima a izi.
Ni nguazim gamima a deravira
itima, dagheba a gisin der-
aghaviram aghui.
God, nin Fanem dipaba bar a gizivazi,
a ivemara ghua danganibar
ghuaghira datir puvati.
Arazir kamin, dagher
aviriba nguazir kamin
otifi.
10 Ni amozir aviriba amadima, da
azenibagh izi,

64:10: Onger Akaba 32:11; 58:10; 68:3 **65:4:** Onger Akaba 33:12; 36:8; 84:4 **65:9:** Onger Akaba 46:4; 72:6; 104:13; 104:24; 147:8; 147:14

ezi dipam nguazimin aven ghuaghiri.
Dipam nguazim gami an amiraghirizi dagheba deraghaviram aghui.
11 Ni danganir manamin iti, dagher aghuiba danganir kamin iki bar avirasemegham.
Ni bar en deragha daghebagh amima, da otiva bar aviraseme.
12 Danganir dadaba itiba, bulmakauba ko sipsipba dagh izefi.
Azenir aviriba mighsiabar ikiti, mighsiaba bar akongegh.
13 Danganir dadaba itiba, sipsipin bar aviriba iti.
Danganir zarir mighsiabar tongin itiba, witba bar dagh izifa.
Bizir kaba bar moghira gumazir God bagha bar akuegha an ziam febar min damuam.

66

Me God minabiva an ziam fasa onger akabagh ami

Gumazir mam, gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha ighiar kam osiri.
1 Ia nguazimin itir gumazamiziba bar,
God bagh pamtem dimiva bar akongegh an ziam fi.
2 E ighiaba bangi an ziar ekiamin gun mikim,
an ziar ekiam fiti, a bar pin iki.
3 E Godin mikim suam,
"Bizir ni amiba da bar dera.
Nin gavgavim bar moghiram ekefe,
ezi nin apaniba bar atiatigha, nin damazimin uan teviba apiri."
4 Nguazimin gumazamiziba bar nin ziam fava,
ighiabagh amua ziar ekiam ni ganidi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
5 Ia izi God amizir bizibar ganigh.
A gumazamizibar tongin bizir bar ekiabagh ami.
6 An ongarim gamizi a dakezi, nguazir midiarim otozi,
en ovaviba puram a gisin arua dipam abigha ize.
Me iza vongin otivigha, bizir an amizir kam bagha bar akonge.
7 A gavgavir bar ekiam ikia, atrivimin ikia mamaghira iti.
A kantribar gumazamiziba amir ingangariba, a bar deragha dar gari.
Gumazir akaba batoziba uari fan marki.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
8 Ia bar moghira izi, e uan Godin ziam fam.
E an ziam fiti gumazamiziba bar e baragham.
9 A bar deragha e geghuva en garima e angamira ikiavira itima,
arazir kuram e abirazir puvati.
10 Gumazim avimin silva tuagha an kuraba isa da makuri da bar zuezi moghin,
e osimtiziba ateri, God en gara e tuisigh foghasa, e gavgavis o puvati.
Egha tuavir kamin an e gamizi, e zue.
11 Ni osimtizir ekiaba e gariki,
mati ni e bagha azuaziba guizi e dar aven ghue.
12 Ni en apanibar amamangatizi, me e dikabiragha bar e righiriki.
E mati avim ko dipam e avarazi, e aningin tongin arui.
Ezi ni datirighin e inigha danganir aghuimin ize.

66:1: Onger Akaba 100:1 **66:4:** Onger Akaba 67:3; 96:1-2; 117:1 **66:5:** Onger Akaba 46:8 **66:6:** Ua Me Ini 14:21; Josua 3:14-17 **66:9:** Onger Akaba 121:3 **66:10:** Onger Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; 1 Pita 1:6-7

13-14 Osimtizim faragha na batozi, ki
ni koma akam akira ghaze,
ki asizir avimin tue bar isia
mighirizim isi, ofan min ni
daningam.
Ki datirighin akar dikirizir kamin gin
mangi,
nin Dipenimin mangi ofan kam
damuam.
15 Ki asizir mikarziba sara itiba
inigh izi, ofan min da isi ni
daningiva,
da tueghti da bar isi mighiram.
Ki sipsipin apuriba tueghti, ofan
kamin mughuriar aghuim nin
mangam.
Ki bulmakaun apuriba ko
memeba inigh izi ni bagh ofa
damuam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

16 Ia gumazamizir Godin atiatia an
apengan itiba, ia izi nan akam
baragh.
God nan akurvaghasava amizir
biziba,
ki dar gun ia mikimam.
17 Ki faragha uabin akurvaghasa an
dia,
egha uaghan an ziam fasa onger
akabagh ami.
18 Ki ti arazir kuram uan navir ave-
riamin a gifongezi,
Ekiam nan azangsizim bareghan
koghai.
19 Puvati. A na baregha gifa.
A guizbangira, ki a ko migeir
migirigiaba ana da baregha
gifa.
20 God nan azangsizim batoghezir pu-
vati.
Egha uan apangkuvir arazim na
dam a inizir puvati.
Kamaghin amizi, ki an ziam
fam.

67

Me dagher igiaba inigha, da bagha God minabi

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami.

1 God, e kamaghin nin azai, ni
deraghvira e damuva en
apangkuv.
Mati nin angazangarim e gisirazi
moghin,
ni ragh en gan en akurvagh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
2 Eghti nguazimin gumazamiziba
ganigh nin arazibagh fogham.
Me kamaghin fogham, ni gav-
gavir bar ekiam ikia men akur-
vasi.

3 O God, nan ifongiam, gumazamiz-
iba bar ni gifuegh nin ziam fi.
Guizbangira, me nin ziar ekiam
pirafam.
4 Ni guizbangira gumazamizibar
araziba tuisigha, tuavir
aghuim men akazi, me nin
ifongiamin girara zui.
Kamaghin amizi, gumazamiz-
ibar naviba bar akueghiva,
ighiaba bangi nin ziam fam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 O God, nan ifongiam, gumazamiz-
iba bar ni gifuegh nin ziam fi.
Guizbangira, me nin ziar ekiam
pirafam.
6 God, ni en God,
ni bar deragha e gami.
Ezi dagher aghuir aviriba en
nguazibar otifi.
7 Bar guizbangira, God deragha e
gami.
Nguazimin gumazamiziba bar
an atiating an apengan iki.

66:18: Aisaia 1:15; Jon 9:31; Jems 4:3 **66:19:** Onger Akaba 116:1-2 **67:1:** Diboboniba 6:25; Onger Akaba 31:16; 119:135 **67:4:** Onger Akaba 96:10; 96:13; 98:9 **67:6:** Ofa Gami 26:4; Onger Akaba 85:12

68

God Israelian akurazi me bar akonge

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima me Godin ziam fa ighiam bange.

1 Gumazamizir Godin apanim gamiba,
a zuamira dikavigh izi tintinimin me batuegham.
Gumazamizir Godin apanimin itiba,
me a gitagh aregham.
2 Aminim migharim givai a ghua puvatizi moghin,
God uan apaniba batuegham.
Kandel isia an dipam suaghiri moghin,
gumazamizir kuraba Godin damazimin ikuvigham.
3 Gumazamizir aghuiba, Godin damazimin
naviba deragh bar akuegh iki mamaghira ikiam.

4 God ghuariabagh aperagha overiamin zui.
Ia an tuavim akir.
An ziam kara, Ikiavira Itir God.
E an damazimin bar akuegh,
ighiaba bangi ziar ekiam a daningam.

5 God uan Nguibamin ikia, borir ameboghfeziaba ariaghireziba deragha men gara,
paba ariaghirezir amiziba deragha men gari.
6 Gumazamizir uarira itiba, a men adarazi isa me ko me akufi.
Ezi me uari ko ikia deragha iti.
A kalabusin itir gumazamiziba inigha azenan izegha,
me gamizi me deragha iti.
Ezi gumazamizir akaba batoziba,
a me gamizi me nguazir dipaba puvatizibar iti.

7 O God, ni fomira uan gumazamiziba men faragha ghua,
me inigha iza gumazamiziba puvatizir danganim garui.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
8 Bar guizbangira, Israelian God, ni izegha gifa.
Ni izegha givazi, Sainain Mighsiam mikimkizim a gunabavira iti.
Mikimkizim otozi amozir dafam ariki.
9 O God, ni amozir dafam amadazi, a nguazir kurar kam giza a gamizi a ua dera.
10 Nin gumazamiziba nguazir kamin nguibabar ingari.
Ni bar dera, egha ni dagheba isa onganarazibagh amir gumazamizibagh anidi.

11 Ekiam uan akam isa amizir aviribagh aningizi,
me a inigha ghua an gun migei.
12 Akar me kurir kam kamaghin migia ghaze,
"Atriviba uan midorozir gumaziba ko, me bar moghira aregha gifa."
Ezi amizir nguibamin itibara,
gumaziba misogha inizir biziba uarigh anidi.
13 Men marazi sipsipba ko ikia atiatigha pura aghumra iti.
Amizir kaba uaghan silva ko gol uarir kurkegha,
kuarazir ozamin min ganganiba bar dera.
Ozamin avizimning silvan min taghtasi, ezi an namnam golin min taghtasi.
14 Atrivir maba Salmonin Mighsiamin iti.
Ezi Godin Gavgaviba Bar Itim men agirazi, me tintinimin are.
Egha aisin amozim gamizi, a mighsiar kam gizi.

15 O Basanin Mighsiar ekiam,
ni ruarir akirir aviriba iti.

68:5: Onger Akaba 10:14; 10:18; 146:9 **68:6:** Onger Akaba 107:34; Aposel 12:6 **68:8:** Ua Me Ini 19:18 **68:10:** Godin Araziba 26:5; 26:9

16 Ni mighsiar ekiar ruarir akirir aviriba itim,
God ua baghavira mighsiar igharazim ginabagh a gisin dapiasa.
Ezi ni manmaghsua, Godin mighsiar igharazimin gara nin navim oseme?
Guizbangira, Ikiavira Itir God, mighsiar kamin daperagh iki mamaghira ikiam.
17 Ekiam Sainain Mighsiam ategha iza uan Dipenimin iti.
An midorozir gumazir bar aviriba, karisin gavgavir bar aviribagh apiagha a ko izi.
18 God mighsiar kamin ikiasa
bar pin ghuavanaga,
kalabuziar gumazir avirim inizi, me a ko ghue.
Gumazir an akam batoziba, a men bizir bar aghuiba, me dam a da ini.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni kagh ikiam.

19 E Ekiamin ziam fam.
A dughiabar vaghvagha en akurvagha en osimtiziba ateri.
God uabi en Akurvazir Gumazim.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
20 En God, a uabi God, an en akurvasi.
Ikiavira Itir God, an en Ekiam, an en akurvazima, e ariaghiri puvati.

21 Bar guizbangira, God uan apanibar dapaniba abighirarigham.
Gumazamizir kaba, me zurarama arazir kurabagh ami.
22 Ekiam kamaghin migia ghaze, "Ki Basanin ian apaniba inigh uamategh izam.
Me ongarir konimin bar vin mar ikiam, pura bizim,
ki ua me inigh azenan izegham.
23 Ia uan apaniba bar me agivagh, men ghuziba uan dagariba ruegh.
Eghti ian afiaba, men ghuzibar ami mangi uan ifongiaba agivagham."

24 O God, ni nan Atrivim.
Gumazamiziba bar nin gari ni apanim ko misogha anebiragha, bar akuegha izi.
Me bar moghira nin gari,
ni ghua uan Dipenimin aven ghu.
25 Gumaziba onger akam gamua faragha zui.
Ezi guivir igiaba tongira ikia tambarinbav sosi.
Gumazir gitabav soziba abuan iti.
26 Me kamaghin onge,
"E Godin gumazamiziba,
e uari akuvagha gifa, e Godin ziam fam.
E Israelia, e Godin adarasi,
e Ikiavira Itir Godin ziam fam."
27 Benjaminin ikizir muziarim men faragha zui.
Men girara, Judan anabamin gumazir dapaniba uan adarazi ko zui.
Ezi men girara, Sebulun anabam ko Naptalin anabamin gumazir dapaniba me zui.

28 O God, ni uan gavgavim en akagh.
Gavgavir ni faragha en akazi kamra, ni datirighin en akagh.
29 Atriviba bizir aghuiba inigha iza, nin Dipenir Jerusalemin itimin ni ganidi.
30 Ni Asizir atiar dakarabar itir kamin atari moghin, ni Isipin atar.*
Ni bulmakaun apuriba uan nguziba ko men atari moghin,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar atar.
Ni men atar mangiti, me ni bagh teviba apirigh uan silvaba ni daning.

68:18: Efesus 4:8 **68:19:** Onger Akaba 55:22; 65:5; Aisaia 46:4 **68:20:** Onger Akaba 49:15; 56:13
* **68:30:** Gumazir maba ghaze, "Asizir atiar dakarabar itir kam," kar kantri Isipin akar isin zuim.

Gumazir midoroziba foriba, ni
bar men agintighti
me ari tintinibar mangegh.
31 Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba amadaghti,
me Jerusalemin mangi nin akam baragham.
Eghti Itiopiaba ni ko mikimsi
uan dafariba fam.

32 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
ia onger akabar amu
egh Godin ziam fi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
33 Overiar kam fomira iti, ezi God a gaperagha zui.
Ia orakigh. God bar pamtemin dei.
34 Ia gumazamiziba bar, Godin ziar ekiamin gun mikim.
A Israelian atrivim.
An gavgavir ekiam, e overiamin pin an ganam.
35 Israelian God uan Dipenimin iti, ezi e an atiatingam.
A gavgavir ekiam isa uan gumazamizibagh anidi.

E Godin ziam fam!

69

Gumazim uabin akurvaghasa Godin azangsisi

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze,
"Me Akimarir Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi."
1 O God, nan akuragh.
Dipam na avaragha anaga nan firagharimin tu.
2 Ki beghneazim itir dipamin suegha uaghiri.
Ki tugh gavgavighamin nguazir gavgaviba puvati.
Ki dipar konimin arua zuima,
dipam bar na avaraghasava ami.
3 O God, ki nin dia ghua nan dimdiaba bar moghira givagha taghizi,
nan kuarim nan pirizi, nan gavgaviba gifa.
Ki uabin akurvaghasa fomira ni bagha gara ikia ghua,
nan damazimning na gami.
4 Gumazir bar avirim pura nan apanim gami.
Men dibobonim bar nan dapanir arizibagh afira.
Nan apaniba arazir kurabar na gami,
ezi bizir me na gamir kaba mingariba puvati.
Apanir kaba na gasighasighasa, akar ifavaribar na gami.
Ki men bizitam okemezir puvati,
me pura uan akaba na gasa ghaze, ki bizitaba pura me daningam.

5 God, ni na gifo ki gumazir onganim.
Nan arazir kurabar osimtiziba nin damazimin mongezir puvati.

6 O Ekiam, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni nan dimdiam baragh,
ni na baraghan koghti, nighnizir gavgavim nin iti darasi aghumsizim iniam.
O Israelian God, ni nan dimdiam baragh,
puvatighti, gumazamiziba nin ziam fe darazi dipova, akar kurabar me mikimam.
7 Ni bangin, gumazamiziba dibovir akabar na migeima
ki aghumsisi.
8 Nan aveghbuaba gumazir igharazimin gari moghin nan gari.
Ezi nan adarazi nguibar igharazibar gumazimin gari moghin nan gari.
9 Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha a baghavira iti.
Egha ki pamtemin Dipenir kamin ingara deragha an garima, a deraghavira iti.

69:1: Onger Akaba 69:2; 69:14-15; Jona 2:5 **69:2:** Onger Akaba 40:2 **69:9:** Jon 2:17; Rom 15:3

Gumazamizir maba akar
kurabar ni migei, ezi men
akaba nan izi.
10 Ki dagheba ataghiragha, arazir
kamin ki nin damazimin
uabira uabi abiri.
Ezi gumazamiziba akar kurabar
na migei.
11 Ki azirakar korotiaba azui,
ezi gumazamiziba na dipovava
akar kurabar na migiavira iti.
12 Gumaziba tuavir akabar uari
akuva ikia, na geghara na
migei.
Gumaziba wainin dipaba apava
onganigha, na dighora onger
akabagh ami.

13 O Ikiavira Itir God, ki uabi bizir
kabagh nighnizir puvati, ki ni
ko mikimasa.
Ni dughiatamin uan ifongiam ko
apangkuvir ekiamin gin mangi
nan azangsizim ikaragh.
Ni na ko akam akirigha givagha an
gin zui.
Kamaghin, ni guizbangira nan
akuragh.
14 Ni beghneazir kamin aven ua na
inighti,
ki an aven mangi ovengan
kogham.
Ni deragh na geghuv nan ganti,
nan apaniba na gasighasighan
kogham.
Eghti osimtizir kam, dipar
konimin min na avaraghan
kogham.
15 Ni na ateghti aperiam na avan
marki.
Ni na ateghti ki mozimin
magirighti, a na avan marki.
Ni na ateghti dipar konim na
avan marki.
16 O Ikiavira Itir God, ni zurara nan
apangkuvir arazir kam bar
dera,
kamaghin ni zurara nan
azangsiziba baragh.
Nin apangkuvim zurara nan
iti,
kamaghin ni izi nan
akuragh.
17 Ki nin ingangarir gumazim, kam-
aghin ni nan mongan marki.
Osimtizir ekiam nan iti, ka-
maghin ni zuamira nan
azangsiziba ikaragh.
18 Ni nan boroghin izi egh nan
akuragh.
Ni nan apanibar dafaribar ua na
inigh.
19 Gumazamizir akar kurabar na
migeiba, ni dagh fogha gifa.
Egha ni fogha gifa, me na
dipovava aghumsizim na
ganingi.
20 Akar kurar kaba, nan nighnizim
gasighasigha nan navim
gamizi, a bar moghirama
oseme.
Ezi gavgaviba ua nan puvati.
Ki ghaze, gumazitaba ti tong nan
apangkuvam,
ezi bar puvati.
21 Mitiriam nan azima,
me aguiam daghem gatigha na
ganingi.
Ezi kuarim nan pirima,
me pura wainin kuram amasa na
ganingi.

22 Kamaghin deragham,
dughiar me isar ekiaba bagha
uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me
damuti me iri,
mati azuazim asizim
misoke.
23 Ni men damazibar amighti aminim
men pirighti,
me ua ganan kogham.
Ni men akiragharibar amighti,
me tugh gavgavighsi damuva
avegham.
24 Ni puvira men atar mizazim me
gasi.
Nin aningagharir kam me initi
me oveng.
25 Eghti nguibar me itir kam pura
ikiti,

69:20: Jop 16:2; Onger Akaba 142:4; Aisaia 63:5 **69:21:** Matyu 27:48; Mak 15:36; Luk 23:26; Jon 19:28-29 **69:22:** Rom 11:9-10 **69:25:** Aposel 1:20

ni gumazitaba ateghti, me men purirpenibar ikian marki.
26 Gumazamizir maba, ni faragha men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki,
ezi gumazir kurar kaba paza me gamuavira iti.
Gumazamizir maba, ni men mikarzibagh asighasighizi me mizaziba inizi,
gumazir kuraba osimtiziba me garigha dibovir akabar me migei.
27 Ni gumazir kurar kabar arazir kurabagh nighnighvira iki.
Egh me ateghti me nin gumazamizibar aven izan marki.
28 Ni gumazamizir kabar ziaba, akinafarir zurara itimin aven da angarigh.
Egh men ziaba, nin damazimin zuezir gumazamizibar ziaba koma ada osiran marki.

29 O God, ki osimtizir ekiam atera mizazim isi.
Nan akuragh ua na inighti ki ua deraka.

30 Ki Godin ziam fi egh onger akabar amuam.
Egh a minabiva an ziar ekiamin gun mikimam.

31 Ikiavira Itir God, ki damuamin arazir kam, ni a bagh bar akongegham.
Me bulmakauba tue da bar isia mighirir ofaba dera,
eghti nan arazir kam Godin damazimin bar dagh afiragham.
32 Gumazamizir osimtiziba ateriba, me God nan akurazir bizimin ganigh bar akuegham.
Gumazamizir Godin ziam feba, me ua gavgavir igiam iniam.
33 Ikiavira Itir God gumazamizir biziba puvatizibar azangsiziba barasi,
egha uan gumazamizir kalabusin itiba, a me gin amadir puvati.
34 Ia overiam ko, nguazim, ongarim ko osiriba ko, bizir bar ongarimin itiba,
ia bar Godin ziam fi.
35 Guizbangira, God Saionin nguibamin gumazamizibar akuragh,
men apanibar dafaribar ua me inigh,
Judan nguibaba ua dar ingaram.
Godin ingangarir gumaziba nguibar kabar aven deraghvira ikiva,
nguazir kaba bar ada iniam.
36 Eghti Godin ingangarir gumazibar ovavir boriba,
nguazir kaba iniam.
Gumazamizir kaba bar God gifongegh,
nguazir kamin iki mamaghira ikiam.

70

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei
(Onger Akaba 40:13-17)

Devit, God an osimtizibar gan an akurvaghasa, an onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ni ifuegh zuamira izi nan akuragh!
2 Gumazamizir maba na misueghti ki aremeghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumazir maba dar gara bar akonge.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi.
3 Gumazir dibovir akabar na migeiba, ni bar aghumsizir ekiam me daningigh,
eghti me uan arazir kurar me amir kam bagh, akongegh fogham.
4 Eghti gumazamizir ni baghavira zuiba, men naviba deraghti,
me bar akuegh iki.

69:28: Ua Me Ini 32:32; Akar Mogomem 3:5; 13:8; 17:8 **70:1:** Onger Akaba 40:17; 141:1

Gumazamizir kaba, ni bar moghira
ua me ini.
Ni me bagha amizir ingangarir
kam me bar a gifonge.
Egh me zurara kamagh
mikim suam,
"God, a guizbangira bar
dera."

5 O God, ki gavgaviba puvatigha
uabira uabin akurvaghan
iburaghburaki.
Kamaghin, ni zuamira na bagh
izegh.
O Ikiavira Itir God, nirara nan akur-
vagha ua na isir gumazim.
Ni suighsuighan marki, ni
zuamira izi nan akuragh!

71

Gumazir ghurim God ko migei

1 O Ikiavira Itir God, ki ni ko ikiti ni na
geghuv na avaragh nan ganti,
gumazir kuraba na gasighasighti
ki aghumsighan kogham.
Ni me ateghti me na abinan
marki.
2 Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kamin
gin mangi nan akuragh!
Ki ni ko migeir migirigiaba,
ni da baregh ua na inigh.
3 Ni dagiar ekiamin min na modogh.
Ni divazir gavgavimin min iki
na ekiarughti, nan apaniba na
abinan kogham.
Ki nin aven modogh ikiam.
Nirara deragh na geghuv nan
ganti, ki deragh ikiam.
4 Nan God, ni gumazir kurabar da-
farimin ua na ini.
Me arazir kurabar amuasa bar
gavgafi.

5 Ekiam, ki nighnizir gavgavim nin iti.
Ki fomira uan igiamra ikia,
nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir God, nin ikia,
iza datirighin ikia kam-
aghira iti.

6 Nan ikirimirir ki itir kam, a nin
agharimra iti.
Nan amebam na batezi dughi-
amra, ni na geghuva deragha
nan gara iza datirikin.
Kamaghin, ki nin ziam zu-
raram a fam.
7 Na bativizir biziba, gumazamizir
aviriba dar ganigha fo,
ni na geghuv nan ganasa gavgafi.
8 Dughiabar zurara,
ki nin ziar ekiam fi, an gun gu-
mazamizibav kimasa.

9 Ki ghurigha givagha gavgaviba pu-
vati,
ni na ategh akirim ragh na gasan
marki.
10 Nan apaniba na misueghti ki are-
meghasa
uari akuvagha akabav sosi.
11 Me ghaze, "God anetegha givazi,
gumazir an akurvaghamiba
puvati.
Aria, e an agiragh an suiraka."
12 O God, ni na ategh nan saghon
ikian marki.
O nan God, ni zuamira izi nan
akuragh.
13 Gumazir akaba na gasiba, ni
me abinigh bar moghira me
agifagh.
Me na gasighasighasa, ni
me gasighasigh men ziaba
abinighti,
me okam nighnigh bar
aghumsigham.

14 Ni nan akurvaghsi, ki ni mizuam
nighnizir gavgavim nin ikiam.
Egh nin ziam fi mangiviira ikiam.
15 Ki nin arazir aghuimin gun gu-
mazamizibav kimam.
Bizir aghuir ni amir kabar
diboboniba, ki deragha dagh
fozir puvati.
Ni ua na inizir arazir kam, ki
dughiabar zurara an gun
me mikimam.

71:1: Onger Akaba 31:1-3 **71:3:** Onger Akaba 18:2; 42:8; 90:1; 91:9 **71:9:** Onger Akaba 92:14; Aisaia 46:4 **71:12:** Onger Akaba 22:11; 38:21-22; 70:5 **71:14:** Onger Akaba 130:7

16 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nin
gavgavir ekiam ginighnigh nin
ziam fam.
Egh kamaghin akam akun suam,
"Ikiavira Itir God uabira
dera."
17 O God, ki igiamra ikia iza
datirighin, ni nan sure gami.
Ezi bizir aghuir ni amir kaba,
ki dughiar kamin dar gun
mikimvira ikiam.
18 Ki datirighin ghurigha givagha bar
ghurapani.
God, ni na ataghiraghan marki.
Ni na ko ikiti,
ki nin gavgavir ekiamin gun
gumazamizir gin otivamibav
kimam.

19 God, nin arazir aghuim nguazir
kamin danganiba bar dagh
izivagha, uanaga overiamin
tu,
egha gumazamizibar damazibar
azenara iti.
Ni ingangarir bar ekiam
gami.
Ezi nguazir kamin gumazitam nin
min garir pu. Bar puvati.
Ni bar moghira me gafira.
20 Osimtizir kaba ni na bagha da
amangizi da izi.
Ezi ki fo, ni gavgavim ua na
daningam.
Ki mati aremegha nguazir torimin
ikia fo,
ni ua na inigh azenan izam.
21 Ni nan ziam damighti a bar
ekevegh,
egh na damighti ki navir
amirizim ikiam.

22 Ki gita misoghti an ararer aghuim
otivti, ki nin ziam fam.
O nan God, nin akam a
bar guizbangira, ezi ni na
ataghirazir puvati.
Kamaghin, ki nin ziam fam.
Ni, Israelian Godin Bar Zuezim,
ki buam misogh ighiam bangi
ziar ekiam ni daningam.
23 Ki ighiam bangi bar akongegh
dimam.
Ki nin ighiaba bangi, egh uan
akamra da bangan kogham.
Puvati. Ni ua na inizir bizir kam
bagh,
ki uan navim ko, nighnizim sara
nin ighiaba bangam.
24 Gumazamiziba na gasighasighasava
amima,
ni me abirazi me bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara
arazir aghuir ni amizir kamin
gun gumazamizibav kimam.

72

God atrivimin akurvaghasa, gumazim a bagha God ko migei

Solomon ighiar kam osiri.

1 O God, ni uan arazir aghuiba deravira atrivim geghan.
Eghti a kotin aven deragh gumazamiziba tuisigham.
Nin kotiar araziba, da bar guizbangira
zui,
egh ni atrivir kamin akuraghti
an kotiar araziba guizbangira
mangi.
2 Eghti a nin gumazamiziba ko gumazir onganarazibagh amiba,
an arazir aghuimra me gativagh,
guizin arazimin gin mangi
men araziba tuisigham.
3 Ni men ingangaribar aven bizir
aghuir aviribar amuti,
men dabirabim deragham.
Ni gumazamizibar amuti,
me arazir aghuibar gin mangi.
4 Atrivim deragh onganarazibagh
amir gumazamizibar akurvagh men osimtiziba akiram.
A biziba puvatizir gumazamizibar akurvagham.
Egh gumazir igharaz darazi
gasighasighasava amiba, a
me abinam.

5 O God, ki kamaghin nin azai.
Aruem ko iakinim isiragh ikivira
ikiti,
nin gumazamiziba zurara
nin ziam fam.

71:18: Onger Akaba 22:31; 78:4-6

6 Ni atrivim damighti a gumazir aghuimin min ikiti,
an arazir aghuiba, amozim azenibagh izi,
dagheba dar aghui moghin ikiam.
7 A ikivira ikiamin dughiar kam, gumazamiziba arazir aghuimra gin mangam.
Iakinim isiraghavira itir dughiamin,
dabirabir aghuim otiv mangivira ikiam.

8 An atrivimin iki ongarimin roghira itir gumazamiziba ko saghon itiba, a me gativagh men ganam.
Eghti an nguazir oteviba, Yufretisin Fanemin ikegh mangi nguazir kam bar an mangam.
9 Atrivir kamin apanir maba dipaba puvatizir danganimin iki a bagh teviba apiram.
An apaniba an damazimin nguazim giregham.
10 Spenin kantrin atriviba ko arighatizibar atriviba, me bizir aghuiba a daningam.
Egh uaghan, Seban kantri ko, Arebian kantrin atriviba, me a bagh takisba inigh izam.
11 Atriviba bar izi a bagh teviba apiram.
Eghti kantriba bar, dar gumazamiziba an ingangaribar amuam.

12 Guizbangira, an onganarazibagh amir gumazamizibar dimdiaba baragha men akurvasi.
Gumazir onganarazibagh amua akurvaziba men puvatiziba,
a uabi men akurvasi.
13 Gumazamizir onganarazibagh amua gavgaviba puvatiziba,
a men apangkufi.
Gumazir biziba puvatiziba a ua me isi.

14 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gasighasigh me abinsi damuti,
a men akuragh ua me iniam.
An ifongiam bar men ekevezi, an arazir kabar me gami.

15 Atrivimin ikirimirim a ruaragham.
Eghti Arebian kantrin gumaziba gol a daningam.
Gumazamiziba a bagh God ko mikimti,
God zurara deravira a damu an akurvagham.
16 Dagher aviriba Lebanonin kantrin otivi moghin, gumazamizibar azenibar otiv.
Eghti gumazamiziba bar avirasemegh nguibabar iki,
egh grazibar min danganiba bar dar iki.
17 Gumazamiziba, atrivir kamin ziam ginamangan kogham.
Dughiaba bar, aruem tighar maghin anangti, gumazamiziba ziar ekiam atrivir kam daningam.
Egh gumazamiziba an ziam fam.
God deragha atrivim gamir arazir kam bagh,
me uaghan kamaghira deragh uari damusi Godin azangsigham.

18 E Israelian Ikiavira Itir Godin ziam fam.
A bar uabira arazarazir aghuir kabagh amima da otifi.
19 E zurara an ziar aghuir kam fivira ikiam.
Bar guizbangira. An ziar Ekiam nguazir kam bar a gizifagh.

20 Kar Jesin otarim Devit,
an azangsiziba kamaghira tu.

Akinafarir namba 3

73

(Onger Akaba 73--89)

72:8: Sekaraia 9:10 **72:14:** Onger Akaba 116:15 **72:17:** Jenesis 22:18; Jeremaia 4:2

Gumazir arazir kurabagh amiba, God mizazim me gasam
Asap ighiar kam osiri.
1 God bar guizbangira Israelian dera.
Egha an damazimin zuezir gumazamiziba, a bar men dera.

2 Ki guizbangira arazir kuramin irasa bar gefi.
Nan suemning mati apighsighizi,
ki uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami.
3 Gumazir maba uari fa dagiar aviriba isi.
Kamaghin amizi, ki gumazir kurar kabar bizibar gara,
nan navim da bagha dikafi.

4 Men mikarziba mizaziba puvatizi me dera.
Me gavgavigha mikarziba deraghvira ikia naviba fiki.
5 Me gumazir igharaziba osimtiziba ateri moghin, me osimtiziba aterir puvati.
Gumazir igharaziba aterir osimtizir kaba
bar me bativir puvati.
6 Kamaghin amizi, me uari fer arazir kam mati, me deragha uan mikarzibar kurti.
Me pura gumazir igharazibav sogha me gasighasisi.
Ezi arazir kam me avara, mati me korotiaba isa uan mikarziba ave.
7 Men nighniziba ko navibar aven,
arazir kurar avirir me damuasa ifongeziba otivaghiri.
8 Me dibovir akabar gumazir igharazibav gia uari fa,
arazir kurabar me damuasa nighnizibagh ami.
9 Me mizer otuaribar Godin uan Nguibamin itimin migei.
Me uarira uan ziaba fe,
gumazamiziba men gin mangasa me arazir kam bagha bar gavgafi.
10 Me kamaghin damuti,
Godin gumazamiziba men akabagh ifuegh,
nighnizir gavgavim dar ikiam.
11 Gumazir kurar kaba ghaze, "E amir biziba God dagh foghan kogham.
Godin Bar Pin Itim,
en arazir e amiba, a tam bativsi damuva avegham."

12 Gumazir kurar kabar arazim kamakin, men dabirabim derazi, me bizir aviriba ikia,
egha ua inivira ikiasa.

13 Ki uabi bar deravira uan navir averiam geghuvima, a Godin damazimin zuezi,
ki arazir kuratabagh amizir puvati.
Nan arazir kam, a ti pura ghuz o?
14 O God, ni arueba ko dimagaribar mizaziba na ganigavira iti.
Ezi osimtizir kaba, mizarazibar fofoziba na ganidi.

15 Ki gumazir kurabav gei moghin, nin gumazamiziba akar otevitam me mikemeghti,
me okam nighnigham.
Ki kamaghin amizir puvati.
16 Ki mighigha osimtizir kabagh nighnigha,
dar mingaribagh foghfoghasa amuava avenge.
17 O God, ki kamaghin amua ghua amiragha nin Dipenimin aven ghu.
Ki nin Dipenimin aven ikia nan nighnizim derazi,
ki bizir gumazir kuraba bativamibagh fofosi.

18 Guizbangira, tuavir me aruiba ni dagh ami da bar apighsiki,
egha me gami me ira bar moghira ikufi.
19 Me bar moghira ikuvamin arazir kam, a bar zuamira me batogham.
Eghti me ovengamin arazir kam bar moghira men ikuvigham.

73:3: Onger Akaba 37:1; Jeremaia 12:1 **73:17:** Onger Akaba 27:4; 37:38

20 O Ekiam, me mati gumazim ire-
bamin ganizi, an amimzaraghan
pura gifa.
A mizarazimin irebam ginighnizima,
a uam an nighnizimin itir
puvati.

21 Ki faragha bizir kabagh nighnigha
nan navim bar oseme.
Mati, ki bizir kurar mam amezi,
nan navir averiam puvira na
gami.
22 Nan nighnizim nan otevezi, ki de-
ragha nin arazibagh fozir pu-
vati.
Ki asizir atiar nighniziba pu-
vatizimin min, nin damazimin
an arazibagh ami.

23 Bar guizbangira, ki ni ko zurara iti,
ezi ni nan dafarimin suira.
24 Ni uan akar aghuimin, tuavir ki
daruamibar nan akakasi.
Ni gin na inigh mangiti, ki ni ko
nin Nguibamin ikiam.
25 O God, tina ua nin Nguibamin iki
deragh nan ganam?
Ni bar uabira, ua gumaziba pu-
vati.
Ki bar ni gifonge.
Ki nguazir kamin ua bizitam gi-
fongezir puvati.
26 Nan nighnizim ko nan mikarzim ua
gavgaviba puvatighti,
God, ni uabi gavgavim nan navir
averiam daning.
Ki ua gumazir igharazitamin ganan
kogham.
Ni bar uabira ki nin ganam.

27 Bar guizbangira, gumazamizir
akirim ragha ni gasaraziba,
me bar moghira givagham.
Gumazir faragha nin gin ghua
datirighin ni ataghiziba,
ni me gasighasigham.
28 O God, ki nin boroghira itir arazir
kam, a bar dera.
Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ni
guizbangira nan divazir gav-
gavim,
ezi ki nin aven modi.
Bizir ni amiba, ki bar adar
gun mikimam.

74

Gumazim God ko migei,
eghti a Israelian akurvagham

Asap onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamaghin a
dibori, Maskil.
1 O God, ni manmaghsua akirim
ragha e gasara?
E nin gumazamiziba, ni navim
en ikuvigh en atar kamaghira
ikiam, o?
2 Ni fomira ua bagha e ginaba, ni e
ginighnigh.
Ni e givezegha givazi, e nin
adarazira.
Ni faragha Saionin Mighsiamin ike,
egh ni ua mighsiar kam ginirigh.
3 En apaniba nin Dipenim ko an itir
biziba bar dagh asighasiki.
Ni dikavigh izi bizir me fomira
asighasighizir kabar ganigh.

4 Nin apaniba nin Dipenim inigha
givagha,
paza bizibagh amua dia ghaze,
me God abiragha gifa.
Me nin biziba inigha, uan bizir men
ababaniba itiba isa
dar danganibagh ariki.
5 Me mati gumazim ruarimin temeba
okava da aghorogharighizi
moghin,
me temer nin dipenimin ingariz-
iba, bar ada okava da aghore.
6 Temer me fomira digirir aghuibagh
amiziba,
apaniba hamaba ko sobiabar
dav sogha da akari.
7 Nin Dipenir ni uabi aven itir kam,
me a gasighasigha, a gaborozi a
isi.
Me danganir gumazamiziba
iki ni ziam famim bar a
gasighasiki.
8 Me uan navir averiabar aven
bar e abinigh guizbangira e
gasighasighasa nighnigha,

73:24: Onger Akaba 48:14; 49:15; 58:11 **73:26:** Onger Akaba 16:5; 40:12; 84:2 **73:28:** Onger Akaba 14:6; 40:5; Hibru 10:22; Jems 4:8

e God ko mɨgeir dɨpenir en
nguazimɨn itiba, bar dagh
aponge.
9 E gan fofoghamin arazarazitaba bar
itir puvatɨ.
Da bar moghɨra ghuegha gɨfa.
Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazi-
tam uam e ko itir puvatɨ.
Osɨmtɨzir kam gɨvamin dughiam,
en tav bar a gɨfozir puvatɨ.

10 O God, dughiaba manmagh
apaniba nɨ dɨpovam?
Me nɨn ziam akar kurabar a
mɨkɨmvɨra ikiam?
11 Nɨ manmaghsua en akurvaghan
aghuagha,
agharimning gɨrakɨrangɨn
amadagha puram en gari?

12 Bar guizbangɨra, O God, nɨ
fomɨrama en atrivimɨn ikia,
dughiar avɨribar en akurvazi,
e mɨdorozibagh amua uan
apaniba abɨri.
13 Nɨ uan gavgavimra ongarir ekiam
tongɨram anebɨki.
Egha maburan osirir ongarimɨn
itibar dapaniba abɨghizɨ da
ariaghire.
14 Nɨ guar bar ekiamɨn dapanim
abɨghizɨ,
ongarir mɨriamɨn itir gumaza-
miziba aneme.
15 Faneba ko daghuriba, nɨ dɨpaba
dagh atɨzɨ da ivemara uaghiri.
Nɨ faner ekiabagh ami da dati.
16 Nɨ angazangarim ko mɨtatemɨn in-
gari,
egha aruem ko iakɨnimɨn in-
garizɨ aning pɨn uan dangan-
imningɨn iti.
17 Nguazim mangɨ tuivamin dan-
ganiba, nɨ dar ababaniba
arigha gɨfa.
Azenibar aven, aruem ganamin
dughiaba ko amozim izamin
dughiaba, nɨ da arigha gɨfa.

18 Ikiavɨra Itir God, nɨ okɨnɨghnɨghan
markɨ.
Nɨn apaniba gumazir onganibar
mɨn nɨghnɨgha ghaze,
nɨ mati pura bizim egha nɨ
dɨpova nɨ mɨgei.
19 Nɨn gumazamiziba gavgaviba pu-
vatɨ.
Asɨzir atiam kuarazir muziarim
mɨsuegha anemezɨ moghɨn,
apanir kaba bar moghɨra me
agɨvan markɨ.
Kamaghɨn, nɨ me isɨ apanibar da-
faribar arɨghan markɨ.
E nɨn gumazamiziba, apaniba
mɨzazim e gasi.
Ezɨ e nɨn azai, nɨ e gɨnɨghnɨgh
kamaghɨra ikɨ.
20 En nguazibar danganiba bar, gu-
mazir kuraba dar moga ikia
tintinimɨn mɨdorozibagh ami.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ e ko dɨkɨrɨzir
akar kam, nɨ uam a gɨnɨghnɨgh.
21 Nɨ gumazir kuraba ateghtɨ,
me gumazir igharaziba dɨkaragh
bar me abɨnan markɨ.
Nɨ biziba otevezir gumazamizibar
akurvaghtɨ,
me nɨn ziam fɨ.

22 O God, nɨ dɨkavigh izɨ pamten
apanibav kɨm suam,
iarara osɨmtɨzim gami, kɨ puvatɨ.
Egh gumazir akaba batogha dɨbovir
akabar nɨ mɨgeiba,
nɨ me gɨnɨghnɨgh bizitam damu.
23 Nɨn apaniba tiariba akara akar
kurabar nɨ mɨgei.
Me akaba akara pamtem
mɨgɨavɨra iti.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ men
arazir kurar me amir
kabagh nɨghnɨghvɨra ikɨ.

75

God gumazamizir kuraba abɨnigha, gumazamizir aghuibar akura

Asap onger akar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gu-
mazamizibav kɨmtɨ, me tiarir kamɨn
gɨn mangɨ ighiar kam bangam, “Gu-
mazitam gasɨghasɨghan markɨ.”

74:13: Ua Me Ini 14:21 **74:14:** Jop 41:1; Onger Akaba 104:26; Aisaia 27:1 **74:16:** Jenesis 1:14
74:17: Jenesis 8:22; Aposel 17:26

1 O God, e zurara ni minaba egha nin
ziam fe.
E nin ziar ekiamin gun migia,
bizir igharagha garir ni
amibagh eghari.

2 God kamaghin migia ghaze,
"Ki kotiamin dughiar mam amisevegha
givazima a iti.
Nan kotiam guizbangira zui.
Egha ifarir puvati.
3 Nguazir kam, mikimkizim a
batoghti,
an itir gumazamiziba akongam.
Nguazimin mingarir apengan itim,
ki an suiraghti a iki gavgav-
igham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
4 Ki gumazamizir akaba batogha
pura uan ziaba febav gia
ghaze,
'Ia uari fiva akaba batoghan
marki.'
Ki gumazamizir kurabav gia ghaze,
'Ia uarira uan gavgavibagh
nighnigh uan ziaba fan marki.
5 Ia uan gavgavibagh nighnigh da
bagh ifaghatan marki.
Egh pamten akabagh iti, dibovir
akabar na mikiman marki.' "

6 Gumazamizibar araziba tuisighamin
gumazitam, an
aruem anadi naghin ko, aruem
uaghiri naghin ko, not ko
sautin amadaghan ikiva
otoghan kogham.
Puvatigham.
7 God uabira en araziba tuisisi.
A gumazamizir maba fa,
igharaziba abiri.
8 Ikiavira Itir Godin aningagharim ka-
maghin iti.
A kavin mamin suira, ezi wainin
igiar gavgavir ekiam itim a
gizifa.
An a ingezi gumazamizir kuraba
anepa bar anegifa.
Arazir kamra, gumazamizir
kuraba Godin kotin otivigh,
egh bar gevegham.

9 Ki uabi zurara Jekopin God bagh
ighiaba bangiviira iki an ziam
fam.
Egh an akabar gun mikimam.
10 Eghti God gumazamizir kurabar
gavgaviba bar ada givagham.
Egh an damazimin derazir gu-
mazamiziba, a gavgavim ua
me daningam.

76

God midorozim gamua uan apaniba abira

Asap onger akar kam osiri.
Onger akar kam kar Godin ziam fer
onger akam. Onger akar kamin
faragha zuir gumazim, gumazibav
gia ghaze, me gitabav sogh.
1 Judan adarazi bar deravira God gifo.
Israelia an ziar ekiam fe.
2 An Dipenim Jerusalemin nguibamin
iti.
Egha Saionin Mighsiamin ikia ka-
maghira iti.
3 A danganir kamin uan apanibar
afuziba ko,
oraba, ko midorozir sababa ko,
midorozir bizir igharaziba
sara apiraghariki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 God, ni atrivibar ekiam egha ziar
ekiam iti.
Nin ziam bar pin ikia, egha
mighsiar ekiabar ziar eki-
abagh afira.
Ni mighsiabar uan apani-
bav sogha me abiragha
uamategha ize.
5 Ni men midorozir gumazir gavgav-
ibav sogha men bizir aghuiba
bar ada ini.
Ezi midorozir gumazir kaba
datirighin ariaghirezi,

75:7: 1 Samuel 2:7; Onger Akaba 50:6; 147:6; Daniel 2:21

gumazir iki misogh ua men
biziba iniamba puvati.

6 O Jekopin God, ni men atarigha
givazi,
hoziaba ko gumazir hozi-
abagh apiaziba ariaghiregha
nguazim gireghav iti.

7 O God, ni men ataran bighangin,
tinara nin damazimin tuivam?
Bar puvati.
Gumazamiziba bar puvira
nin atiati.

8-9 Ni uan Nguibamin ikia gumaza-
miziba isa uan kotiam gati.
Ni dughiar kamin tugha ko-
tiamin gun me migei.

Egha ni iza gumazamizir igharaz
darazi paza me gamiba, ni
men akurvasi.
Gumazamiziba bar atiatigha
mikiman asa.
Me pura uan akabar ku-
migha iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10 Gumaziba naviba men ikufi,
ezi bizir kam gumazir igharaz-
ibagh ami me nin ziam fe.

Gumazir midorozim gamua deragha
ikiavira itiba,
me nin ziam fam.

11 Ikiavira Itir God a nin God,
ni a ko Akar Gavgavim akirigh,
egh guizbangira akar
dikirizir kamin gin mangi.
Egh ifaran marki.

E Ikiavira Itir Godin atiatingam,
kamaghin, gumazamiziba bar
a bagh bizir aghuiba inigh
mangi.

12 An atrivir akaba batoziba abiri.
Egha nguazimin atrivibagh ami
me bar an atiati.

77

Gumazim osimtizim itir dughiamin a God ko migei

Asap onger akar kam osiri.
An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigh a bagha onger akar kam osiri.

1 Ki osemegha uabin akurvaghasa ar-
ava God ko migei.
A na baraghasa ki pamten an dei.

2 Osimtiziba na bativir dughiaba,
ki Ekiam buriava an dei.
Ki dimagaribar uan dafariba favira
ikia a ko migia,
navir amirizim inizir puvati.

3 Ki God ginighnigha nan navim arai.
Ki God ginighnigha nan navim
bar na basemezi
damaziba nan siri.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 God na gamima ki dimagaribar
akuir puvati.
Nan navim bar na basemezi ki
mikiman asa.

5 Ki dughiar fomira ghueziba ko,
azenir fomira ghuezibagh
nighnisi.

6 Ki dimagaribar uan onger akar kam
ginighnisi.
Ki nighnigha ikia, egha uabira
uabin azangsisi:

7 “Ekiam zurara akirim ragh na
gasam o?
Egh a ua na gifongeghan kogham
o?

8 An apangkuvir arazim nan ikiavira
iti, o puvati?
A na ko dikirizir akar kam na ko
ikiavira iti, o puvati?

9 God en akurvaghasa ua nighnisi o
puvati?
An en apangkuvir arazim, an
adarim ti anepirighama?”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

76:10: Ua Me Ini 18:11 **77:1:** Onger Akaba 3:4; 142:1 **77:6:** Onger Akaba 4:4; 42:8

10 Ki nighnizir kam gamua nan navim
na baseme.
Ezi ki ghaze,
"Godin Bar Pin Itim,
datirighin nan akur-
vaghan aghua."

11 O Ikiavira Itir God, ki digavir ku-
ram gamir araziba ko,
ingangarir ekiar ni faragha
amiziba, ki uamategh dagh
nighnigham.
12 Ki guizbangira digavir kuram
gamir araziba ko,
ingangarir ekiar ni faragha
amiziba, ki uamategh dagh
nighnigham.

13 O God, arazir ni amiba, da bar der-
agha guizbangira zue.
Ezi godin ifavaritamin gavgavim
ni gafirazir puvati.
14 O God, nirara mirakelbagh amua,
uan gavgavir ekiam Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba
bar men aka.
15 Nin gavgavimra ni uan gumaza-
mizibar akuragha me ini.
Gumazamizir kaba, me Jekop ko
Josepin ovavir boriba.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

16 O God, fomira dipaba nin gara nin
atiati.
Ongarir konimin aven, mikimkiziba
tintinibar otifi.
17 Ezi amozir ekiaba izaghirima,
onimariba danganiba bar dar
taghtasi,
ezi arariba pamten dagar-
vasi.
18 Nin arariba aminir ekiamin tongin
dagarvasi.
Ezi onimariba taghtagha bar
nguazim gisisi,
ezi nguazim mozorogha
sivaghsivasi.
19 Ni ongarir torimin arua zuima,
tuavir aruim, ongarir konimin
iti.
Ezi nin diaritam tuavir kamin itima,
gumazitam an ganizir puvati.

20 Ni sipsipbar garir gumazimin min,
gumazamizibar faragha ghua
me inigha zui.
Egha ingangarim Moses ko Aron
ganingizi, aning men faragha
ghua men gari.

78

Gumazamiziba God gamizi a bar me baseme

Asap nighnizir aghuim isi gumaza-
mizibar aningasa onger akar kam
osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.
1 Nan gumazamiziba, ki ian sure
damuamin migirigiaba ia der-
agh da baragh.
Nan akamin otivir migirigiaba,
ia deragh kuariba arigh da
baragh.
2 Ki akar isin zuibar bizir mogomemin
itibav kimam.
Eghaghanir kaba fomira ikegha
iza datirighin otifi.
3 Akar kaba en inazir afeziaba
fomira dav mikemegha gifa.
Ezi e bizir kaba baregha dagh fo.
4 E akar kaba uan boribar ghuangsighan
kogham.
Borir igiar datirighin otivamiba,
e kamagh me geghanam,
Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
A ingangarir ekiabagh amua, mi-
rakelin arazarazir aviribagh
ami.
5 God Akar Gavgaviba isa Israelian
gumazamizibagh aningi.
Jekopin ovavir boriba akar
kabar gin mangasa, a da isa me
ganingi.
A fomira en inazir afeziaba kam-
aghin me mikeme,
"Ia bar deraghvira nan Akar
Gavgavibar uan boribar sure
damu."
6 Eghti men borir gin otivamiba
uaghan dagh fogh,

78:2: Matyu 13:35

egh me uaghan uan boribagh
eghanam.
7 Me kamaghin damuva, nighnizir
gavgavim Godin iki,
egh bizir an amiziba gin aman-
gan kogham.
Me bar an Akar Gavgavibar
gin mangam.
8 Me uan inazir afeziabar arazibar
gin mangan marki.
Men inazir afeziaba orazir pu-
vatigha Godin akam batoke.
Egha nighnizir gavgavim an itir pu-
vatigha,
an akaba zurara dar gin zuir pu-
vati.

9 Fomira Efraimin adarazi piba
ko bariba inigha misoghasa
zuima,
midorozim otozi me are.
10 Me Godin Akar Dikirizir Gavgavim
batuegha, an akamin gin zuir
puvati.
God men apangkuvighavira iti.
11 A men damazibar amizir mi-
rakelba ko,
bizir an amiziba, me da gin
amada.
12 God en inazir afeziabar damazibar
Isipin kantrin aven,
a Soanin nguibamin mirakel-
bagh ami.
13 God ongarim abighizi ongarim
vong ko vongin tughav itima,
a Israelian akua an torimra ghua
vongin oto.
14 An aruebar ghuariamin tongin ikia
men faragha zui.
Egha dimagaribar avimin
angazangarimin aven ikia
men faragha zui.
15 A gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin dagiaba abizi, dipar
nguazimin aven mar itiba otifi.
Egha dipam uan gumazamiz-
ibagh anidima me da api.
16 A dipabagh amizi, da dagiamin
azenan otiva,
fanemin min ivemara ghuaghiri.
17 A kamaghin amima, me gumaza-
miziba puvatizir danganimin
ikia,
akaba batoghavira ikia, Godin
Bar Pin Itimin damazimin
arazir kurabagh amuavira iti.
18 Me God isi ingangarim datigh an
gan foghasa,
egha dagher me bar ifongezir
kam bagha bar puvira an di-
ava arai.
19 Me God dipova ghaze,
“Gumazamiziba puvatizir dan-
ganir kam, God ti dagher
aviriba e daningam, o?
20 A guizbangira faragha dagiam
misoghezi dipam azenan
otogha afora uaghiri.
Ezi a datirighin bret ko asizim e
daningam, o?”
21 Ikiavira Itir God kamaghin me
baregha an adarim bar
ekevezi,
an avim Jekopin adarazi bagha
anemadazi a izaghiri.
22 Me kamaghin nighnizi puvati:
A uan gavgavimin men akuraghti
me deragh ikiam.
Egha me nighnizir gavgavim
an itir puvati.
23 An nighnizim men ikiavira itima,
a pin overiam mikemezi a
kuiaghiri.
24 Egha a uan Nguibamin manan
daghem isa gumazamizibagh
anidi.
Gumazamiziba damasa, a me
bagh manan daghem* ane-
madazi a iri.
25 Enselba apir dagheba, God dar
aviriba isa me ganingizi,
me da amegha bar izefe.
26 God uan gavgavimin, aruem anadi
naghin ko sautin amadaghan
izir aminim amadazi
a ivai.
27 A nguazir minemniaba ko, ongarir
gigimin min,

78:12: Ua Me Ini 7:8--12:32 **78:13:** Ua Me Ini 14:21-22 **78:14:** Ua Me Ini 13:21-22 **78:15:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **78:18:** Ua Me Ini 16:2-15; Diboboniba 11:4-23; 11:31-35 **78:24:** Jon 6:31 * **78:24:** Mana, a dagher manmagh garim. Ni foghsi, Ua Me Ini 16:31in an gan.

kuarazir aviriba amangizi da iza-
ghiri.
28 God kuarazir kaba amangizi da
danganir me itimin,
bar men purirpenibar miriabara
iri.
29 Dagher gumazamizir kaba iniasa
ifongeziba, God da me ganingi.
Ezi me da apa ghua bar izefe.
30-31 Me apima dagheba men aka-
toribar ikiavira itima,
God men atara
Israelian gumazir igiar
gavgavibav soghezi me
ariaghire.

32 God bizir kabagh ami, ezi me arazir
kurabagh amua ghuavira iti.
A mirakelbagh ami, ezi me
nighnizir gavgavim an itir
puvati.
33 A mati gumazim uan akamin
aminim giverazi an otogha
ghua pura givazi moghin,
A bar zuamira me gasighasighizi
me ariaghire.
34 God men maraziv soghezi me
ariaghirezi,
men marazi guizbangira nav-
ibagh iragha ua God bagha ize.
35 Me ua nirigha ghaze,
e Godin Bar Pin Itimin aven moga
egha deragha iti.
Ezi a en akuragha uam e ini.
36 Migirigiar me amir kaba, da bar
guizbangira puvati,
me a gifarava a migei.
37 Me an akabar gin zuir puvati,
egha a me ko Dikirizir Akar Gav-
gavim abiki.
38 Ezi a men apangkuvighavira ikia,
men arazir kuraba gin amadagha,
me gasighasizir puvati.
A dughiar aviribar uan adarim
aminivagha
men akazir puvati.
39 An nighnizim, me gumazibara,
men ikirimirim dughiar ru-
arimin itir puvati.

Men ikirimirim mati,
aminim dughiar bar otevimra
varagha ghugha gifa.

40 Me gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin,
dughiar aviribar an akam batosi.
Me dughiar aviribar a gami
an navim oseme.
41 Me zurara Godin gavgavim
gifofoghasa, a gavgavis ti o
puvati?
Egha arazir kabagh amua,
Israelian Godin Bar Zuezim
gamizi,
an navim bar osemegha
men atari.
42 God men akuragha men apanibar
dafariba da ua me inizir gav-
gavir kam,
me a ginighnizir puvati.
43 A mirakelin arazir kaba,
Isipin kantrin aven, Soanin
nguibamin dagh ami da otifi.
44 A Isipian fanebagh amizi ghuzim
dar otozi,
gumazamiziba damamin dipaba
puvati.
45 A berezir aviriba ko, mitivir aviriba
me bagha da amangizi,
bereziba me givima, mitiviba
men azenibagh asighasiki.
46 An apiziba ko, odeziba amangizi,
da iza men azenibar aghuir
dagheba ko zuravariba bar
ada ame.
47 An amozir ofizir dagiabar min
gariba amangizi,
da men wainin ikarizibagh ira
bar dagh asighasiki.
An ais gamizi
a men fighin temebagh ira bar
dagh asighasiki.
48 An aisin amozir ofizir ekiaba
amangizi da iza,
men bulmakaubagh asighasiki.
An onimaribagh amizi,
da asizir igharazibagh asighasiki.
49 An adarir bar ekiam men ikia men
aningaghegha,

78:35: Ua Me Ini 15:13; Godin Araziba 7:8; Aisaia 41:14; 63:9 **78:37:** Aposel 8:21 **78:39:** Onger Akaba 103:14-16; Jon 3:6-8; Jems 4:14 **78:44:** Ua Me Ini 7:17-21 **78:45:** Ua Me Ini 8:1-6; 8:20-24 **78:46:** Ua Me Ini 10:12-15 **78:47:** Ua Me Ini 9:22-25

bar moghira me gasighasighasa
enselin aviriba amangi.
Ezi me iza me gasighasigha
osimtizir bar ekiam me ganingi.
50 A men atara me ataghizi me itir
puvati.
An arimariar ekiam me ganingizi
me aria bar ariaghire.
51 Isipian adarazir otarir ivariaba, a
vaghvagha bar me misoghezi
me ariaghire.
52 A sipsipbagh eghuvir gumazimin
min,
uan gumazamizibar faragha
ghua, men akua gumazamiz-
iba puvatizir danganimin ghu.
53 A me ko zuima me atiatir puvatigha
deraghavira ghuava otifi.
Ezi men apaniba, ongarim bar
moghira me avara.
54 A me inigha ghua uan nguazir a ua
bagha inabazimra me ati.
Nguazir mighsiar kam, a uan
gavgavimin a ini.
55 Israelia izezi, a ikizir igharaz-
ibar gumazamiziba batuegha,
nguazir kaba abigha
da isa Israelian anababagh
aningi.
Ezi me pura, men dipeniba
inigha deragha dagh api-
aghav iti.
56 Me Godin gavgavim gifofoghasa, a
gavgavis, ti puvati?
Egha me Godin Bar Pin Itimin ak-
aba batogha ghaze, a gavgav-
iba puvati.
Egha an Akar Gavgavibar
gin zuir puvati.
57 Men inazir afeziaba faragha amizi
moghin, me an akaba batogha
nighnizir gavgavim dar itir pu-
vati.
Me mati barir pim ikirazi, gu-
mazim asi bariba ikizirigha
zui.
58 Me mighsiabar ghua asebar ofa
gamir dakozibar ingarizi, God
puvira men atari.
Me marvir guabar ingarizi,
Godin navim me bagha bar
ikufi.
59 God bizir kabar gara adarir ekiam
ikia,
egha bar Israelian aghua.
60 A Dipenir Silon nguibamin itimin
ikia, e ko iti.
A datirighin Purirpenir kam
ataki.
61 An apanibar amamangatizi me an
Akar Dikirizir Gavgavim itir
Boksiam inigha ghu.
Boksiar kamin me an gavgavir
ekiam ko, an guamin angazan-
garir ekiamin gari.
62 A uan gumazamizibar atara,
me ataghizi men apaniba me
misoghezi me ariaghire.
63 Men otarir igiaba midorozimin
aven bar ariaghirezima,
men amizir igiaba ikiamin gu-
maziba puvati.
64 Apaniba men ofa gamir gumazibav
sozi me ariaghirima,
men amuiba men apangkuva
men azian iburaghburaki.

65 Ekiam akuavia osegha,
mati gumazir igiam wainin
dipam amegha gavgavigha
tintinibar dia migei.
66 A uan apanibav sogha me abinigha
men agintighizi me ghuegha,
aghumsizir dafam isa kamaghira
iti.
67 A Josepin adarazir ovavir boribar
aghua.
A Efraimin anabamin adarazi
amisevezir puvati.
68 A Saionin Mighsiar a ifongegha
uabi itim ko Judan anabam,
a ua bagha a ginaba.
69 A Saionin Mighsiar kamin uan
Dipenimin ingarizi,
a gavgavigha overiamin min pin
iti.
A mati nguazir a ingarizir kamin min
anetizi,
a gavgavigha ikia mamaghira iti.

78:51: Ua Me Ini 12:29 **78:52:** Ua Me Ini 13:17-22 **78:53:** Ua Me Ini 14:26-28 **78:54:** Ua Me Ini 15:17; Josua 3:14-17 **78:55:** Josua 11:16-23 **78:56:** Gumazir Dapaniba 2:11-15 **78:60:** Josua 18:1; Jeremaia 7:12-14; 26:6 **78:61:** 1 Samuel 4:4-22

70 Godin ingangarir gumazim Devit,
uan sipsipbar gara itima,
God a inigha uan gumazamizibar ganasa anemisefe.
71 A sipsipbar garir ingangarim an anogoregha,
Israelian atrivimin ikiasa anemisefe.
A Godin gumazamiziba me geghuv deragh men ganam.
72 Devit uan navir aghuimin gin ghua deragha men gari.
Egha uan fofozir aghuimin men faragha ghua bizibagh ami.

79

Israelia uarir akurvaghasa God ko migei

Asap onger akar kam osiri.

1 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin nguazimin ize.
Egha Dipenir ni ua bagha inabagha itim gamizi, a bar moghira nin damazimin mizegha ikufi.
Egha me Jerusalem bar a gasighasiki.
2 Me nin gumazamizibav soghezi me ariaghirezi,
me nin ingangarir gumazir kabar kuaba isa kuaraziba ko asizir atiabar daghebar min dagh aningizi, da da ame.
3 Me nin gumazamizibav soghezi me ariaghirezi,
men ghuziba dipamin min Jerusalemin nguibar averiam bar a gimiri.
Ezi gumazir men kuabar suigh me mozibar arighamitam ua itir puvati.
4 Gumazamizir en boroghira itiba e dipova, en ingaravaka,
akar kurabar e migei.
5 O Ikiavira Itir God, ni en ataravira iti o?
Ni dughiar ruarimin en atar iki kamaghira ikiam o?
Ni navim en ikuvigh, nin aningagharim avimin min isi kamaghira ikiam o?
6 Ni kantrin ni gifozir puvatigha ni ko migeir puvatiziba,
ni men atarti deragham.
7 Me kamaghin amua, Jekopin ovavir boriba bar me misuagharigha,
men nguazim bar a gasighasiki.
8 Ni en inazir afeziaba amizir arazir kurabagh nighnighiva, paziva e damuan marki.
En nighnizir gavgaviba datirighin bar iraghuegha gifa.
Kamaghin, ni zuamira en apangkufigh.

9 O God, ni Godin En Akurvazim.
Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh en akuragh uam e inigh,
en arazir kuraba gin amadagh.
10 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba manmaghsu kamagh e mikimam,
"Ian God mana?"
Ni uan gumazamizibar ghuziba ikarvagh,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mizazim me gasiti e ganika.
11 Ni kalabusin itir gumazamizibar ararem baragh.
Ni uan gavgavir ekiamin, gumazir apaniba misueghti aremeghasava amiba,
uam men akuragh.

12 O Ekiam, apanir kaba akar kurabar ni mikeme.
Kamaghin, ni men arazir kurar kaba ikaragh bar moghira me agifa.
13 Nin gumazamizir nin sipsipbar min itiba,
zurazurara ni minamam.

78:70: 1 Samuel 16:11-12; 2 Samuel 7:8; 1 Eghaghaniba 17:7 **78:72:** 1 Atriviba 9:4 **79:1:** 2 Atriviba 25:8-10; 2 Eghaghaniba 36:17-19; Jeremaia 52:12-14 **79:5:** Onger Akaba 85:5; Esekiel 38:19 **79:8:** Onger Akaba 106:6; Aisaia 64:9 **79:9:** 2 Eghaghaniba 14:11; Onger Akaba 25:11; 31:3

En ovavir borir gin otivamiba,
me uaghan nin ziam fi kamaghira ikiam.

80

Israelia ua tugh gavgavighasa, God ko migei

Asap onger akar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim, a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam damuam, "Akar Dikirizir Gavgavimin akimarir aghuim."

1 O Israelia geghuvir gumazim, ni deravira e barakigh.
Ni sipsipbar min Josepin ovavir boribagh eghuva, deragha men gari.
Ni uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia, enselin bar gavgavibar pin iti.
Ni uan angazangarim e gisiragh.
2 Ni Efraim ko, Benjamin ko, Manase, men anababar ovavir boriba, ni uabi men akagh.
Ni uan gavgavim akagh izi en akuragh.

3 O God, ni uamategh e inigh iziti
e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam.
Ni uan angazangarim e gisiragh,
en apangkuvigh en akuraghti,
e ovengan kogham.

4 O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni dughiar bar ruarimin uan gumazamizibar atara,
me ni ko migeir migirigiaba ni da barazir puvati.
5 Ni e gamizi, e bretin min uan temeriba apava,
kavin temerir izivirizim, dipamin min uarir guri.
6 Ni gumazir en boroghin itibar arirazi, me iza en nguazim iniasa uariv sosi.
En apaniba e dipovava en ingaravati.

7 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uamategh e inigh iziti,
e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam.
Ni uan angazangarim e gisiragh,
en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.

8 Ni uan gumazamiziba wainin ikarizimin min Isipin me asigha me inigha ize.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba batuegha,
men nguazibar uan gumazamiziba, wainin ikarizimin min me arke.
9 Ni wainin ikarizir kam bagha nguazim azenegha anekara.
Ezi an aghua an biba bar nguazim giraghuzi,
an aghua ghua bar uabi aroke.
10 Wainin ikarizir kam aghua, ekiva an dughuazim mighsiaba bar ada aghuazi,
an aghariba sidan temer ekiaba bar ada avara.
11 An aghariba aghua ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugha,
iza Yufretisin Fanemin tu.

12 Ni datirighin manmaghsua wainin azenim avinizir divazim bar anekaragharíki?
Gumazamiziba datirighin tuavimin daru, an oviziba okimam.
13 Dar atiaba a dikabinti,
asizir atiaba anemam.
14 O Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uam e ginighnigh,
uan Nguibamin pin iki vanginan wainin ikarizir kam deraghvira an gan.
15 Ni uabi uan agharir guvimin wainin ikarizir kam akara.
Ni wainin biar igiam akarazi an aghua gavgavigha gifa.

80:1: Ua Me Ini 25:22 **80:8:** Aisaia 5:1-7

16 En apaniba anetugha a isa avim
mikinigha gifa.
Ni uaghan me atugh me
gasighasighti deragham.
17 Nin gumazamizir ni ua bagha in-
abaziba,
ni me gamizi me ekevegha bar
gavgafi.
Ni men akuragh deragh men
gan.
18 Ni kamagh damighti e uam akirim
ragh ni gasan kogham.
Ni en akuraghti e angamira de-
ravira iki nin ziam fam.

19 O God, ni Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
ni uamategh e inigh iziti,
e ua dikavigh tuivigh fomira
ikezi moghin ua ikiam.
Ni en boroghin ikiti, nin angazan-
garim e gisiraghti, ni deragh e
damu.
Egh en apangkuvigh en
akuraghti e ovengan kogham.

81

Dughiar ekiabar ighiaba

Asap ighiar kam osiri.
Gumazir ighiar kamin faragha
zuim, gumazibav kemeghti me Gatin
nguibamin gitabav sogham.
1 Godin e geghuva deragha en garim,
e a bagh pamtem dimiva bar
akuegham.
E, ighiaba bangi Jekopin Godin
ziam fam.
2 Ia faragh gitaba ko ukulelebagh
ikararangiva,
tambarinbav soghti dar arareba
deravirama otiv.

3 En isar ekiam otivamin dughiamin,
iakinir igiam otoghti ia sighabagh
ivi.
Egh iakinim izi pazaghar torimin
tughti,
ia ua sighabagh ivi.
4 Arazir God ifongezir kam, a Israelia
e ganingi.
Kar bizir Jekopin God damuasa e
mikemeziba.
5 God Isipia ko misozir dughiam an
akar kam, e Josepin ovavir
boriba an e ganingi.
Ki akar otevir kam baragha fozir
puvati tina a migei.

6 Ki orazi a kamaghin migia ghaze,
"Ian dipizibar itir osimtiziba, ki
bar da adegha gifa.
Mitarir osimtizir ia ateriba,
ki da isa nguazim dafegha gifa.
7 Ia osimtizir bar ekiam ikia nan deir
dughiamin,
ki ian akura.
Ki overiamin pin, arariba dagarvazir
naghin uan mogomer dan-
ganimin ikia,
ian dimdiam baregha a ikara.
Ki Meriban mozir pamin ikia,
ian nighnizir gavgavim gifofoghasa
arazarazir mabagh ami.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 "Nan gumazamiziba, ki Akar Gav-
gavim ia mikim ia akirasa.
O Israelia, ia deraghvira nan
akam baragh.
9 Ia marvir guabar ziaba fan marki.
Ia kantrin igharazibar asebar zi-
aba fan marki.
10 Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ki Isipin ia inigha azenan ize.
Ia nighnizir gavgavim na ikiti, ki bar
deravira ia damuam.
Mati kuarazir nguzim akam
akarigha itima, an amebam
biziba atera iza an akam
mikiri.

11 "Nan gumazamiziba, me nan ak-
aba baraghan aghua.
Bar guizbangira, Israelia uari
abinigha nan apengan itir pu-
vati.
12 Kamaghin, ki me ataghizi me uan
navibar kumigha uari uan
arazir kurabar gin ghua,

81:3: Diboboniba 10:10 **81:7:** Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 20:13 **81:9:** Ua Me Ini 20:2-3; Godin Araziba 5:6-7; 32:12; Onger Akaba 44:20; Aisaia 43:12 **81:10:** Ua Me Ini 20:2; Onger Akaba 37:4; 107:9 **81:12:** Jop 8:4; Aposel 7:42; Rom 1:24-26

uan ifongiabar bizibagh ami.
13 Ki kamaghsua, nan gumazamiziba
Israelia nan akaba baragh
nan arazibar gin mangam.

14 "Me kamaghin damuti, ki zuamira
uan gavgavir ekiamin men
apanibav suegham.
Ki men apaniba bar me
abinigham.
15 Nan aghuazir gumazamiziba, me
atiatir ekiam sara na bagha izi.
Eghti ki men apanimin iki mam-
aghira ikiam.
16 Eghti ia, ki dagher bar aghuiba ko,
ruarimin itir haniba ia daningti,
ia dami bar izevegham."

82

God an atrivir ekiam

Asap ighiar kam osiri.

1 Dughiar mamin aseba Godin
Nguibamin uari akuvazi,
God uan dabirabir danganim
gaperagha
men faragha ghua, akam me
gasa kamaghin me migei.

2 A ghaze,
"Ia paza kotiaba tuisigha,
gumazir arazir kurabagh amiba
bar me gifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Ia deragh gumazamizir uarira uarir
akurvaghan koghamiba ko,
borir afeziaba ariaghirezibar
akurvagh.
Ia gumazamizir osimtiziba
ateriba ko, onganarazibagh
amir gumazamiziba, deragh
me damu.
4 Gumazamizir gavgaviba puvatiziba
ko, onganarazibagh amiba,
ia gumazir kurabar dafariba da
ua me inigh.

5 "Me nighnizir aghuitam men itir pu-
vatizi, me bizitam gifozir pu-
vati.
Me mitatemin nguazir kam
garua,
arazir aghuitam gumaza-
mizibar akurvaghasa a
gamir puvati.

6 "Ki Godin Bar Pin Itim kamaghin
migia ghaze,
Ia aser muziarir kaba, ia bar nan
boriba.
7 Ia gumaziba ariaghiri moghin
uaghan arimighiregham.
Ia atrivir igharaziba iri moghin
uaghan iregham."

8 O God, ni dikavigh izi nguazimin gu-
mazamiziba bar me gativagh
men araziba tuisigh.
Nguazimin itir gumazamiziba
bar nin gumazamiziba.

83

God Israelian apaniba bar me agivasa, gumazim God ko migei

Godin ziam fer ighiam, Asap an osiri.

1 O God, ni akam dukuagh pura ganan
marki.
Ni pura uabin asugh nimira ikian
marki.
2 Ni gan, nin apaniba me midoroziba
fori da otifi.
Ezi gumazir nin aghuaziba nin
akaba batosi.
3 Me nin gumazamiziba paza me
damuasa muegha me bagha
gara iti.
Gumazamizir nin apengan iti ni
eghuvir kaba,
gumazir kurar kaba me
gasighasighasa.
4 Me ghaze,
"Ia izi e Israelin kantri bar a
gasighasighti,
a ziaba puvatighti, me uam a
ginighnighan kogham."

5 Kantrin kaba Israel abinasa uari
akuvagha,
nighnizir vamiram amigha akam
misoke.
6-7 Ikizir kabanang: Idomia, Ismaelia,
Moapia, Hakria, ko

82:5: Onger Akaba 11:3; 75:3 **82:6:** Jon 10:34

Gebalia, Amonia, Amalekia, Filistia, ko Tairin nguibamin gumazamiziba.
8 Asirian kantri uaghan men aven ghugha Moapia ko, Amonian akura.
Me Lotin ovavir borir bar gavgaviba.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

9 O God, ni faragha Midiania gamizi moghin ni me damigh.
Ni kamaghira Kisonin Fanemin Sisera ko, Jabin aning gasighasiki.
10 Ni dughiar kamin Endorin nguibamin aning gasighasighizi, aningin kuamning ikia kuri.
11 Ni faragha Orep ko, Sep gamizi moghin,
ni men midorozir gumazir dapanibar amigh.
Men gumazir dapaniba, ni faragha Seba ko, Salmuna gamizi moghin me damigh.
12 Gumazir kaba bar ghaze,
"E Godin nguazir bar aghuir kam inigh an afeziam ikegham."

13 O God, ni uan aminir gavgavimin me giveraghti,
me minezibar min mighi tintinibar mangegh givagham.
Ni me giveraghti, mati aminim raizin misevibagh iverazi,
da migha ghuezi moghin, me mighi mangegh.
14 Avim ruariba ko mighsiabar isia akara zui moghin,
ni men agintighti me aregh.
15 Kamaghira, ni amozir ekiam amadaghti a izi men agiraghti me aregh.
Ni aminir ekiam amadaghti, a iziti me atiating.
16 O Ikiavira Itir God,
Ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsigh,
ni baghvira ikiam.
17 Nan ifongiam, ni me abiraghti me bar atiatingigh aghumsigh kamaghira iki.
Ni aghumsizim me danigh, me misueghti me arimighiregh.
18 Ni kamagh damighti me guizbangira ganigh fogh suam,
"Ni bar uabira nin ziam, Ikiavira Itir God.
Nirara Godin Bar Pin Itim,
egha nguazir oteviba bar dagh ativagha dar gari."

84

Gumazim Godin Dipenim bar a gifonge

Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai.
1 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Nin dipenim a bar moghira dera.
2 Nan navir averiamin, ki nin dipenimin, dughiabar zurara gumaziba uari akuvi naghin aven ikiasa.
Nan ifongiam kamakin, ki bar nin Dipenim gifonge.
Ni Godin angamira itim.
Ki uan mikarzim ko nighnizim sara, ni bagh bar akuegh, ighiabar amuam.

3 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni nan God ko nan atrivim.
Kuarazir muziariba nin ofa gamir dakozimin boroghira uari bagha mikonibar ingara,
ota uan nguzibar gari.
4 Nin Dipenimin aven itir darasi,
men naviba deragha bar akonge,
me zurara nin ziam fava ighiaba bati.

83:9: Gumazir Dapaniba 4:6-22; 7:1-23 **83:11:** Gumazir Dapaniba 7:25; 8:12 **84:2:** Onger Akaba 42:2; 63:1

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Gumazamizir nin gavgavim iniasava amiba,
ni bagha Saionin Mighsiamin mangasa ifongeziba,
me bar akongegh.
6 Me dipar atuir dipaba puvatizibar zui.
Danganir kamin ziam Temeriba Itir Danganir Zarim.
Me mozir dipaba danganir kamin dagh amizi da otifi.
Mizarazibar amoziba izima mozir dipar kaba izefi.
7 Me tuavimin ghua nin gavgavim isa ghuavira ikia gavgafi.
Me mangi Saionin Mighsiamin otivigh Godin ganti a ikiam.
Godin kam, a godba bar dar pin iti.

8 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni Jekopin God.
Ni nan azangsizim barakigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
9 O God, ni en atrivimin gan deragh a damu.
A uabi oramin min e moga deravira e geghufi.
Ni uabi ua bagha a ginabazi, an atrivimin iti.
Ni deraviram a damu.

10 Ki aruer vamiran nin dipenimin gumaziba uari akuvi naghin iti, a bar dera.
Aruer kam, a 1,000plan aruer ki nguibar igharazimin itibagh afira.
Ki uan Godin Dipenimin tiar akamin tughiv ikiasa bar akonge.
Ki gumazir kurabar dipenibar ikian aghua.

11 Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an aruemin min tuavim en akakagha, oramin min e modi.
A en apangkuva egha ziar ekiam e ganidi.
A gumazir an damazimin deraziba,
a uan bizir aghuiba men anogorozir puvati.

12 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba,
me zurara bar akuegham.

85

Gumazim God, an adarazigh eghuvasa a me bagha God ko migei

Kar Koran anabam, men ighiam.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni deragha uan nguazim gamigha,
Jekopin ovavir boriba ua men inizi me deragha,
faragha ikezi moghin iti.
2 Ni uan gumazamizibar arazir kurar me amiziba, ni da gin amada.
Ni men arazir kuraba batoghezi da ua itir puvati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Ni faragha men atara men aningazi.
Ni arazir kam, datirighin uam a gamir puvati.

4 O God, ni en Akurvazir Gumazim.
E nin azangsisi, ni en ataran marki,
ni uam e inigh ua bagh izi.
5 Manmaghin ami, ni en atar kamaghira ikiti,
nin adarim givaghan kogham o?
6 Ni ua ikirimirir e itir kam damighti a igiamin otogh,
gavgavim e daningti e tuivigh gavgavigham.

84:5: Onger Akaba 81:1; 86:11; 122:1; Jeremaia 31:6 **84:7:** Onger Akaba 42:2; Aisaia 40:31; 2 Korin 3:18 **84:10:** 1 Eghaghaniba 23:5; Onger Akaba 27:4 **84:11:** Onger Akaba 34:10; 85:9; Aisaia 60:19-20; Malakai 4:2 **85:6:** Habakuk 3:2

Eghti e nin gumazamiziba, ni
bagh bar akuegh nin ziam
fam.
7 O Ikiavira Itir God, ni zurara bar
en apangkuvir arazir kam en
akagh,
en akuragh uam e inighti e der-
agh ikiam.

8 Ki uan kuarim atigh Ikiavira Itir
Godin Gavgavim Itim, an akam
baragham.
E an gumazamiziba arazir ku-
rar e amibar gin mangan kogh,
uan navir averiabar aven a
baghvira ikiti,
a mikimti e navir amirizim
ikiam.
9 Bar guizbangira, an akurvazim, an
gumazamizir an ziam fava an
atiatia an apengan itiba, bar
men boroghira iti.
An angazangarim e gisiragha en
akura,
a uabi e ko en nguazir kamin
iki mamaghira ikiam.

10 Dughiar kamin, gumazamiziba
uarir apangkuvigh, guizin
arazir aghuibar zurara uarir
amuam.
Me Godin damazimin deragh iki,
navir amirizimin iki, deragh
uari ko dapiagh ikiam.
11 Gumazamiziba nguazimin iki, bar
guizbangira Ikiavira Itir Godin
gin mangi
nighnizir gavgavim an ikivira
ikiam,
eghti Godin uan Nguibamin
Itim me damighti me an
damazimin zuegham.
12 Guizbangira, Ikiavira Itir God en
akuragh bizir aghuiba isi e
daningam.
Eghti nguazir en azeniba
itiba, dagher bar aviriba dar
aghungam.
13 Ikiavira Itir God, gumazamiz-
ibar amighti, me arazir an
damazimin derazimin gin
mangam.
Eghti arazir kamra, God ua iza-
min tuavim atigham.

86

Gumazim God ko mikimti God an akurvagham

Devit God ko migeir migirigiaba osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki uabira uabin
akurvaghamin gavgaviba pu-
vati.
Kamaghin, ni na baragh.
2 Ki nin ingangarir gumazim, ki
nighnizir gavgavim nin ikia,
nin gin zui.
Kamaghin amizi, ni ua nan
akuragh na inighti, ki ovengan
kogham.
3 O Ekiam, Ki dimagariba ko aruebar
nin dei,
kamaghin, ni nan apangkufigh.
4 Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.
Ki uan navir averiamin aven ni
baghavira iti.
Kamaghin, ni na damighti nan
navim bar akongegh.

5 O Ekiam, ni bar dera,
egha gumazibar arazir kuraba
gin amadi.
Egha ni ko migeir gumazamiziba,
ni apangkuvir ekiam men ikia,
men azangsiziba barasi.
6 O Ikiavira Itir God, ni nan
azangsizim deragh a baregh
nan akuragh.
7 Ki fo, ni na baregh nan akurvagham.
Kamaghin, ki osimtizim itir
dughiam, ki uabin akur-
vaghasa nin dei.

8 O Ekiam, ni iti moghin ua godin tam
itir puvati.
Tav ni ingari moghin ingari pu-
vati.
9 O Ekiam, ikizibar gumazamizir ni
ingariziba bar izi,
nin ziar ekiam bagh teviba
apirigh, nin ziam fam.

86:5: Nehemia 9:17; Onger Akaba 25:8; Joel 2:13; Jona 4:2 **86:7:** Onger Akaba 17:6; 50:15; 77:2 **86:8:** Godin Araziba 3:24; 2 Samuel 7:22; Jeremaia 10:6 **86:9:** Onger Akaba 66:4; Aisaia 66:23; Akar Mogomem 15:4 **86:10:** Onger Akaba 72:18; Aisaia 44:6-8; Mak 12:29

10 Ni bar uabira mirakelin bar aghuibagh ami,
Ni uabira God.
11 Ikiavira Itir God, arazir ki gin mangasa ni ifongeziba,
ni deravira dar nan sure damigh.
Eghti ki darara nighnigh,
zurara dar gin mangi nin ziam fam.
12 O Ekiam, nan God, ki uan navimin aven ni minabiva,
nin ziar ekiam zurarama a fasa.
13 Ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni ua na inizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.

14 O God, akaba batozir gumazir maba datirighin iza na ko misoghasa.
Gumazir kurar kaba nin akabar gin zuir puvatigha,
uari akuvagha na misueghti ki aremeghasa.
15 O Ekiam, apangkuvir arazim ko, akurvazir arazim bar ni gizivazi ni zuamirama atarir puvati.
Ni bar en apangkuvigha, deravira uan akamin gin ghua egha nighnizim giraghirazir puvati.
16 Ni uamategh na bagh izi egh nan apangkufigh.
Ki nin ingangarir gumazim, nan amebam uaghan nin ingangarir amizim, a na bate.
Kamaghin, ni nan akuragh gavgavim na daning.
17 O Ikiavira Itir God, Ni bizitam damighti an otogh, nan akaghti ki fogh suam, ni bar na gifonge.
Eghti nan apaniba uaghan ganigh fogham, ni nan akuragha gavgavim na ganingi.
Kamaghin, me uan arazir kurar me amizir kam ginighnigh,
bar aghumsigham.

86:11: Onger Akaba 25:5; Jeremaia 32:39

87

Me Jerusalem bagha bar akonge

Kar Koran ovavir boribar ighiam.
Godin ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God, uan Nguibam, uan mighsiamin an ingari.
Kar Saionin Mighsiam.
2 Israelin nguazimin itir nguibaba bar,
dar tongin, Ikiavira Itir God, Jerusalemra bar a gifonge.
3 Ia Godin Nguibamin aven itir gumazamiziba, ia deragh oragh,
God ghaze, ni nguibar bar aghuim.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
4 God ghaze, "Ki gumazamizir nan akam baragha an gin zuiba mengamin dughiamin,
ki uaghan Isipin kantrin gumazamiziba ko, Babilonin kantrin gumazamiziba ko, Filistian ikizim ko, Tairin nguibamin gumazamiziba ko, Itiopian kantrin gumazamiziba, ki uaghan bar me mengam.
Me uaghan Jerusalemin adarasi.
5 Ki kamaghin Jerusalem mikimam,
'Kar gumazamiziba bar men nguibam.' "
Godin Bar Pin Itim, uabi Jerusalem asaragh, a damighti a bar gavgavigham.
6 Ikiavira Itir God, uabi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ziaba osirigh,
men ziaba isi Jerusalemin gumazamizibar ziaba sara me akuvagham.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
7 Jerusalemin itir gumazamiziba bar akuegh ighiaba bangam.
Me suam,

"O Jerusalem, bizir aghuir e itiba, ni bar dar mingarim."

88

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Kar Koran ovavir boribar ighiam.
Esran ikizimin gumazir mam Heman, ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim me mikemezi, me "Mahalat Leanotin," tiarimin a bange.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 O Ikiavira Itir God, nan God, ni nan akuragha ua na ini.
Ki uabin akurvaghasa aruebar nin diava,
dimagaribar ni ko migei.
2 Ni kuarim atigh nan azangsiziba baragh.
Egh deragh nan ararem baragh nan akuragh.

3 Osimtizir aviriba na bativima,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin boroghin mangasava ami.
4 Gumazir maba ariaghiregha ghua mozir konimin mangasava amima,
ki uaghan men aven ikia, me ko zui.
Ki guizbangira gavgaviba nan puvati.
5 Ki mati, me na ataghizi ki gumazir oveaghueziba ko men danganimin iti.
Ki mati, gumazim me a misoghezi, an aremegha gumaziba ariaghira itir danganimin iti.
Ki mati, gumazir ni bar gin amadagha akurvazi puvatizibar min iti.

6 Ni na isa mozir bar konir kam mikinizi,
ki mozir bar konir kamin danganir bar mitatangizimin iti.
7 Nin aningagharim bar na avara,
mati ongarir ekiam dipirigha na abirazi ki aven iraghu.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
8 Ni kamaghin amizi, nan namakaba ganigha nan atiatigha bar nan saghon iti.
Bizir kam na ikiagharighizi, ki azenan izan ibura.
9 Osimtizir kam nan iti, ki anetera ghuavti damaziba nan ikufi.
O Ikiavira Itir God, ki aruebar vaghvagha zurara ni ko migei, ni nan akuragh.

10 Gumazir oveaghueziba, ni ti me bagha mirakelbagh ami, o?
Me ti ua dikavruegh nin ziam fam, o?
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
11 Gumazir ovegha mozim gireghav itiba, me ti nin apangkuvir arazimin uariv gei, o?
Me ti danganir bar kurar kamin kamaghin uariv gia ghaze, God mikemezi moghira e bagha deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir pu.
Puvati, me kamaghin migeir puvati.
12 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar mitater kamin itiba,
ni amir arazir kabar gari, o?
O me danganir bar mitater kurar kamin ikia, nin akurvazir arazimin gari, o?

13 O Ikiavira Itir God,
ki mizarazibar uabin akurvaghasa, zurara ni ko migei.
14 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua akirim ragha na gasara?
Ni manmaghsua uan guam nan modo?

15 Ki uan igiamra ikia mizazir kamra isa iza datirighin atam areme.
Ni mizazir ekiam na gasezi, nan agharapaniba bar nan amira.

16 Nin aningagharir ekiam bar na avarazi,
ni na misogha bar na gasighasiki.
17 Ni kamaghin na gamizi, osimtiziba arueba ko dimagariba sara bar na ekiaru.
Mati aperiam otogha ghua nguazir oteviba bar da avara.
18 Ni nan roroar aghuiba ko namakabagh amizi, me bar na ataki.
Ki aminirbirimra a ko, ga roroamning gami.

89

Osimtizir mam Israelin kantrin aven otozi me onger akar kam gami

Esran ikizimin gumazir mam Etan, an onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 O Ikiavira Itir God, ki zurara nin apangkuvimin gun, gumazamizibav kimiva ongam.
Ki uan akamin, pamten gin otivamin boribav kim suam,
God mikemezi moghira, a zurara deraghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.
2 Ki fo, nin apangkuvim a ikia mamaghira iti.
Ni zurara deraghavira e gamua dughiatamin e ataghirazir puvatizir arazir kam,
a bar ekevegha overiamin min gavgavigha ikia mamaghira iti.

3 Ni kamaghin migia ghaze,
"Ki gumazir mam ginabagha a koma Akar Dikirizir Gavgavim gami.
Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Akar Gavgavim gamigha gifa.
4 Ki kamaghin a migia ghaze, 'Nin adarazira zurara atrivibar otivam.
Nin adarazir aven atrivitam otogh,
iki mamaghira ikiam.'"
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

5 Ikiavira Itir God, nin Nguibamin itir enselba ni amir mirakelba bagh, ighiaba bangi nin ziam fam.
Me gara fo, ni zurara deraghavira e gami, egha dughiatamin e ataghirazir puvati,
egh me arazir kam ginighnigh uari akuv nin ziam fam.
6 O Ikiavira Itir God, nin Nguibamin aven, tav nin min itir puvati.
Nin nguibamin enseltam ni ko magh ghuzir puvati.
7 Nin Nguibamin enselbar gumazir dapaniba, me uari akuva bizibav gia nin atiatia nin apengan iti.
Enselin igharazir ni okarigha itiba, me uaghan atiatia nirarama apengan iti.
8 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Gumazitam bar gavgavigha nin min itir puvati.
O Ikiavira Itir God, ni zurara deraghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.

9 Ni ongarir ekiar gavgavim gativagha an gari.
A pamten dikavima, ni a gami a pura amiragha irighav iti.
10 Ni Isip, asizir atiar ekiamin min, an gavgavim abiragha bar a gasighasiki.
Ni uan gavgavir ekiar kamin, uan apaniba bar me abinizi me tintinibar are.
11 Overiam ko nguazim, aning nina.
Ni nguazimin ingarizima biziba bar an iti.
12 Ni nguazim bar, an notin amadaghan ikegha ghua sautin amadaghan biziba virara dar ingari.

89:1: 1 Atriviba 4:31; Onger Akaba 101:1 **89:4:** 2 Samuel 7:12-16; 1 Eghaghaniba 17:11-14; Onger Akaba 132:11; Aposel 2:30 **89:6:** Onger Akaba 40:5; 86:8; 113:5 **89:11:** 1 Eghaghaniba 29:11; Onger Akaba 24:1-2; 50:12

Gumazamiziba nin ziam fe moghin,
Tabor ko Hermonin Mighsiamning,
ni bagha bar akuegha ighiam banga nin ziam fe.
13 Ni gavgavir bar ekiam iti.
Ezi nin gavgavir kam a bar ekefe.

14 Ni atrivimin ikia uan gumazamizibagh ativagha, men akurvagha deravira men gari.
Nin kotiar araziba da bar dera.
Ni gumazamiziba bar men apangkuvigha, zurara deraghavira me gami,
egha dughiatamin me ataghirazir puvati.
15 O Ikiavira Itir God, gumazamizir ighiabagh amua nin ziam feba, me bar akongegh.
Nin angazangarim me gisirazi moghin, ni bar me gifuegha men boroghira iti.
16 Ni bar deravira me gamima,
me bar akuegha dimagariba ko aruebar nin ziam fa ighiabagh ami.
17 Nirara, ni gavgavim e ganidi, ezi e ni bagha bar akonge.
Ni bar deragha e gamua en akurvazima, e uan apaniba ko misogha me abiri.
18 O Ikiavira Itir God, ni uabi e geghuv en ganamin gumazim, oramin min e ganingi.
Ni Israelian Godin Bar Zuezim, ni arazir aghuimrama amuava, atrivim e ganingi.

God Akar Dikirizir Gavgavim Devit koma a gami

19 Ni fomira irebamin min gari bizimin aven, uan ingangarir gumazir ni ifongezibav gia ghaze,
"Ki midorozir gumazir bar aghuir mam amisevegha gifa.
Ki gumazamizibar tongin anemisevegha,
an atrivimin ikiasa ki atrivir dapanir asuam a garu.
20 Ki uan ingangarir gumazim Devit, an apigha anemisevegha uan borem a ginge.
A ian atrivimin ikiam.
21 Nan gavgavim zurarama a ko iki, mamaghira ikiam.
Nan gavgavim zurara a ko iki gavgavighvira ikiam.
22 An apaniba a misogh anebiraghan kogham.
Gumazir kuraba anebiraghti, a irighan kogham.
23 Ki uabi an apaniba abinigh,
an aghuazibav sueghti, me arimighiregham.
24 Nan apangkuvim a ko ikiti, ki zurara deraghvira a damu, egh dughiatamin aneteghan kogham.
Ki uan gavgavim a danighti a bar gavgavigham.
25 Ki Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itir nguazziba bar a daning mangi, Yufretisin Faner dadarimin tugham.
Eghti an adagh ativagh dar ganam.
26 A kamagh na mikim suam, Ni nan God nan afeziam.
Ni dagiamin min ikia na moga nan akurvasi.
27 Ki David amisevezi a nan otarir ivariamin iti.
A nguazimin atriviba bar dagh afiragh,
men atrivir dapanimin ikiam.
28 Ki zurara an apangkuv an akurvagh mamaghira ikiam.
Ki a ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
a gavgavigh iki mamaghira ikiam.
29 Dughiabar zurara an ovavir boribar aven, men gumazitam atrivimin ikiam.
Atrivir kaba me Israelia gativagh men gan
iki mangiti, overiar kam givagham.

89:20: 1 Samuel 13:14; 16:12; Aposel 13:22 **89:27:** Akar Mogomem 1:5

30-32 “An ovavir boriba nan akam
batuegh, bizir ki damuasa
mikemezibar gin mangan
koghiva,
akirim ragh arazir ki ifongez-
ibagh asaragh,
nan Akar Gavgavibar gin
mangan koghti,
ki men arazir kurar me amizir kam
ginighnigh,
mizazir kuram me daningam.
33 Ki uan ingangarir gumazim Devit
bar an apangkuvigh,
egh deraghvira uan akar
dikirizimin gin mangi zurara
deraghvira a damu egh dughi-
atamin aneteghan kogham.
34 Ki uan Akar Gavgavir a ko dikirizir
kam abighan kogh,
uan akatam uamategh a gi-
raghan kogham.

35 “Ki Godin bar zuegha arazir
aghuibara amim.
Ki uan ziamin akam akira ghaze,
Ki Devit gifaran kogham.
36 An ovavir boriba iki mamaghira
ikiam.
An adarazi gumazamizibagh ati-
vagh men ganam,
mati aruem isiragha mam-
aghira iti.
37 Me iakinimin min isiragh mam-
aghira iki,
kamagh gumazamizibar ak-
agham, nan akam a bar
guizbangira.”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

Etan orazi apaniba atrivim misogha anebirazi, an a bagha azi

38 Ni datirighin uan atrivir ni ua
baghavira inabazim,
ni an atara anetegha akirim
ragha a gasara.
39 Ni a ko dikirizir akar gavgavir kam
abigha gifa.
Ni an atrivir dapanir asuam isa
nguazimin anekunizi a mize.
40 Ni an nguibar ekiamin divaziba
akaraghariki,
ezi dipenir ekiaba bar ikufi.
41 Ezi gumazamizir anebigha aruiba
an biziba okei.
An boroghin itir gumaziba
dibovir akabar a migei.
42 Ni an apanibagh amizi me
anebiragha,
bar akonge.
43 Ni an midorozir gumazibagh amizi,
me misoghamin gavgaviba pu-
vati.
Ezi me a misogha anebira.
44 Ni anebirazi a uam atrivimin itir
puvatigha,
ua gumazamizibagh ativagha
men garir puvati.
45 Ni a gamizi a zuamira ghuri.
Egha aghumsizir dafam a
ganingi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

Me uarir akurvaghasa God ko migei

46 O Ikiavira Itir God, ni dughiar
ruarimin en modogh iki kam-
aghira ikiam, o?
Nin aningagharim ti avimin min
isi kamaghira ikiam, o?
47 O Ikiavira Itir God, ni e ginirigh en
ikirimirim otefegh.
Ni en ingarizi e iti, e ua bar
moghirama ovegh pura geveg-
ham.
48 Tinara angamira iki kamaghira iki,
ovengan kogham?
Tinara uabin gavgavighvira iki,
Gumazamizir Oveaghuez-
ibar Nguibamin mangan
kogham?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
49 O Ekiam, ni en apangkuvighavira
iti o?
Ni Devit ko dikirizir akar kam,
manmaghiram a damuam?
50 O Ekiam, ni na ginirigh, ki nin
ingangarir gumazimin iti,

89:34: Diboboniba 23:19; Godin Araziba 7:9; Jeremaia 33:20-21

gumaziba dibovir akabar na migei.
Gumaziba bar moghira na dipova akar kurabar na migei.
51 O Ikiavira Itir God, ni atrivimin ikiasa na ginabazi,
nan apaniba nan ingarava aka akar kurabar na migei.

52 E zurara Ikiavira Itir Godin ziam fi kamaghira ikiam.
Bar guizbangira.

Akinafarir namba 4

90

(Onger Akaba 90--106)

Godin migirigiaba ko gumazimin migirigiaba

Kar Moses God ko migeir onger akam. Moses a guizbangira God baghavira itir gumazim.

1 O Ekiam, ni bar guizbangira en dipenir, e aven itimin min itima,
en inazir afeziaba fomira nin aven ikia iza, datirighin e iti.
2 Ni tighar mighsiaba ko nguazir kamin ingaram, ni Godin ikia kamaghira iti.
Ni uaghan gin iki kamaghira ikiam.

3 Ni nguazimin gumazamizibagh amima, me arimighira ua ghua nguazim gava.
Ni ghaze, "Ia nguazimin gumazamiziba, ia arimighiri ua nguazim gavagh."
4 Nin nighnizim 1,000plan azeniba, da mati aruer vamira.
Dughiar kam, boghinaron aruemin min zuamira gifa.
Mati dimagarim dughiar otevimin ghua gifa.
5-6 Ni aperiamin min otogha gumaziba inigha zuima, me bar ariaghiregha ireghav iti.
Me irebamin min bar dughiar otevimin iti.
Me mati dadar moniba, aruem anadi me aghua ruari.
Ezi aruem uaghirima me midia uaghiri.

7 Ni adarim en ikia, e gasighasisi.
Ni adarim en iti, ezi e bar nin atiatingi.
8 Ni en arazir kuraba bar adar gari.
En arazir kurar e mogava amiba, ni bar ada isa azenim garigha gifa.
9 Nin adarim, e nguazimin itir ikirimirir kamin dughiam otefe.
Bar guizbangira, e zuamira givagham, mati e ghuariaba sue moghin ami.
10 E 70plan azenibar iti, e gavgavigh 80plan azenibar ikiam.
Azenir e itir kabar dughiaba,
e zurara ingangarir ekiabagh amua osimtizibarama ateri.
Azenir kaba zuamira geveghti, e uaghan mangegham.

11 Tinara nin adarir ekiamin gavgavim gifo?
Ni atarima gumazamiziba nin atiati,
tinara men atiatir kam gifo?
12 Ni deragh en sure damuti, e uan ikirimirimin dughiam gifogham, an otefe.
E fofozir aghuim ikiva, dughiaba vaghvagh deraghvira bizibar amuam.

13 O Ikiavira Itir God, nin aningagharir kam ti dughiar ruarimin ikivira ikiam, o?
E nin ingangarir gumaziba, ni en apangkuv.
14 Ni zurarama en apangkufi.
Nin apangkuvir kam mizarazibar e gizivira iki.
E dughiabar iki zurara onger akabar amuva, naviba deragh ikiam.

90:1: Godin Araziba 33:27 **90:2:** Aghuzir Akaba 8:25-26 **90:4:** 2 Pita 3:8 **90:12:** Onger Akaba 39:4

15 Ni faragha azenir aviribar osimtizim e ganingi.
Ni osimtizir e ganingizir kabar arueba mengegh, dar mirara datirighin e damighti e bar akuegham.
16 E nin ingangarir gumaziba, ni uan ingangarir gavgaviba en akagh.
Ni uaghan en ovavir boriba, ni uan ingangarir gavgavir aghuiba men akagh.

17 O Ekiam, ni en God, e kamaghin ifonge, ni en apangkuvigh deraghvira e damu.
Bizir e amiba mar deraghvirama otiv.
Ni guizbangira bizir e amiba, ni gavgavim dar aningighti,
da gavgavigh mamaghira iki.

91

God e geghuvir gumazim

1 Gumazim, Godin Bar Pin Itim, deragh an gansi an a bagh mangiti,
God deragh an ganam.
A Godin Gavgaviba Bar Itimin boroghin ikiti,
God dughuazimin min anevaragham.
2 Gumazir kam Ikiavira Godin mikim suam,
"Ni nan divazir gavgavimin min itima,
ki nin aven uabi moga deravira iti.
Ni nan God.
Ki nighnizir gavgavim nirara iti."

3 Bar guizbangira, God bar deragh ni geghuv nin ganti,
Bizir kuratam azuazimin min modogh iki,
nin suiragh ni gasighasighan kogham.
Ni an dafarimin aven ikiti,
arimariar kuratam ni inighti,
ni aremeghan kogham.
4 A tuarir amebam uan nguziba ave moghin,
uan avizimningin ni avaraghti ni aven ikiam.
Kamaghira, ni Ikiavira Itir God, an apengan ikiti
a deravira ni modogh ni geghuv nin ganam.
A ifarir puvati.
A zurara uan akar a mikemezibar gin mangi,
nin oramin min iki,
deravira nin ganam.
5 Dimagaribar aruir duar kuraba, ni dar atiatingan marki.
Ni aruemin, bizir zuamira ni gasighasizi tamin atiatingan kogham.
6 Ni arimariar ekiar dimangan ni bativamiba,
ko bizir kurar aruemin ni gasighasighamibar atiatingan kogham.
7 Gumazir 1,000pla nin boroghin arimighireghti,
10,000pla nin agharir guvimin arighiregham, eghti ni deragham.
Bizir kuratam nin boroghin izan kogham.
8 Ni ganti arazir kurar gumaziba ni gamiba,
God uam ada ikarvagham.

9 Ni bizir kurabar atiatia Ikiavira Itir God bagha zui.
Godin Bar Pin Itim, a nin divazimin min ikia,
guizbangira ni geghuva nin gari.
10 Kamaghin, bizir kuratam ni bagh izan kogham.
Arimariar ekiatam nin dipenimin boroghin mangan kogham.
11 Ni daruamin dughiabar,

90:17: Aisaia 26:12 **91:1:** Onger Akaba 31:20; 121:5; Aisaia 25:4; 32:2 **91:2:** Onger Akaba 14:6; 18:2; 56:4; Jeremaia 16:19 **91:3:** 1 Atriviba 8:37; Onger Akaba 124:7; Aghuzir Akaba 6:5 **91:4:** Onger Akaba 36:7; 40:11; 63:7; Aisaia 51:16 **91:5:** Jop 5:19-23; Onger Akaba 23:4; 27:1 **91:6:** 2 Atriviba 19:35; Jop 5:22 **91:7:** Josua 14:10 **91:8:** Onger Akaba 37:34; 58:10 **91:11:** Onger Akaba 34:7; Matyu 4:6; Luk 4:10

Ikiavira Itir God, ni bagh uan
enselba Akar Gavgavim me
mikimtima,
me deraghvira nin ganam.
12 Egh me uan dafaribar ni fueghti,
ni uan dagarim dagiatamin ane-
seghan kogham.
13 Ni laionba ko, kuruziba ko, laionin
igiaba ko,
kuruzir kurar ekiaba dikabinam.

14 God kamaghin migia ghaze,
"Gumazir nan ziam gifogha na gi-
fongegha nan poroziba,
ki ua me inigh,
deragh me geghuv men
ganam.
15 Eghti me na ko mikimti, ki me
baragham.
Egh osimtizim me batoghti ki me
ko ikiva,
ua me inigh ziar ekiam me
daningam.
16 Egh ki men ikirimirim men
ivezimin min a damighti
a mangi ruaragham, egh ki ua-
mategh me inigh me ko ikiam.
Egh ki ua me inigh
men Akurvazir Gumazimin
ikiam."

92

Godin ziam fer onger akam

Ighiar kam, a Godin ziam fer ighiam.
Me Sabatin dughiabar ighiar kam
gami.
1 Ikiavira Itir God, ni Godin Bar Pin
Itim,
arazir ni minaba ighiabagh
amua nin ziam fer kam, a dera.
2 Ni nan apangkuvir araziba,
ki mizarazibar dar gun
mikimam.
Ki dimagaribar zurara, ni de-
raghavira na gamir arazir
kamin gun mikimam.
3 Ki gita ko kulele ko boam misoghti
da ararer aghuim damu
nin ziam fam.
4 Ki nin ingangarir aghuim ginighnigha
ighiam gamua bar akongezi,
nan navim dera.
5 O Ikiavira Itir God, nin nighnizim
bar ekevezi,
ni ingangarir bar ekiabagh ami.
6 Gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatigha onganiziba,
me bizir kabagh foghan kogham.
7 Gumazir kuraba dadabar min
zuamiram otivam.
Eghti gumazir arazir kurabagh
amiba, me bizir aviriba inigh
deraghvira ikiti,
ni bar me gasighasigham.
8 Kamaghin, Ikiavira Itir God,
ni uabi atrivimin iki kamaghira
iki.

9 E fo, gumazir nin apanimin itiba me
arimighiregham.
Gumazir arazir kurabagh amiba,
ni me abinighti
me tintinibar ari mangam.
10 Ni na amisevegha gavgavir ekiam
na ganingizi, ki bar akonge.
Gavgavir kam bulmakaun gav-
gavim ko magh ghu.
11 Ki uan apanibar gari me ikuvigha
gifa,
ezi ki gumazir kurabar ararem
barasi.

12 Gumazir Godin damazimin deraz-
iba, me deragh otivigham.
Me mati iruem dagher aghuiba
bata,
egha uaghan Lebanonin
kantrin itir sidan temer
ekiabar min aghungi.
13 Me mati, temer me Ikiavira Itir
Godin Dipenimin oparigha
givaziba.
Da en Godin Dipenimin aven
aghua egha deragha gara iti.
14 Da ghurizir dughiamin, dar
dagheba ikiavira iti.
Dar dafaribagh arighavira itima,
da gavgavigha midir puvati.

91:12: Matyu 4:6; Luk 4:11 **91:13:** Gumazir Dapaniba 14:6; Daniel 6:22; Luk 10:19 **91:14:** Onger Akaba 9:10; 59:1; 145:20 **91:15:** 1 Samuel 2:30; Jop 12:4; Jon 12:26 **92:5:** Onger Akaba 139:17; Aisaia 28:29; 55:8-9; Rom 11:33-34 **92:12:** Onger Akaba 1:3; 52:8; Aisaia 65:22; Hosea 14:5-6 **92:13:** Onger Akaba 100:4; 135:2 **92:14:** Onger Akaba 1:3; Jon 15:2

15 Da kamagh amua gumazamizibav
gia ghaze,
"Ikiavira Itir God a bar
guizbangira, a ifarir puvati.
A dagiamin min itima, ki an aven
modima a nan akurvasi.
Arazir kuratam an itir pu.
Bar puvati."

93

God atrivimin iti

1a Ikiavira Itir God, an atrivimin ikia,
ziar bar ekiam ikia, gavgavir
ekiam iti.
1b A nguazir kam gamizi,
a uan danganimra ikia
bar gavgavigha kamaghira
iti.
2 O Ikiavira Itir God, biziba tighar
otivam,
ni fomira ikia kamaghira iti.
Ni atrivimin ikia zurara ikia
kamaghira iti.

3 Ikiavira Itir God, ongarir konim
mighigha niga,
bar pamten dipira tingazi.
4 O Ikiavira Itir God, nin gavgavir
ekiamin,
nin Nguibamin itir biziba, ni bar
dagh ativagha dar gari.
Ongarim dipira nidir niginim, a sufi.
Nin gavgavim a gafiragha bar
ekefe.

5 Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgav-
iba iki kamaghira ikiam.
Nin Dipenim zurara zuegh kam-
aghira ikiam.
Bar guizbangira!

94

God gumazamiziba tuisigh, gumazamizir kuraba abinigh, gumazamizir aghuibar akuragham

1 Ikiavira Itir God, ni gumazamizir
kurabar araziba ikarvazir
God.
Ni datirighin uan aningagharim
men akagh.
2 Ni gumazamizibar amighti me nin
kotiamin tuivam.
Ni datirighin gumazir akaba ba-
tozibar arazim ikarvagh,
ivezir kuram me daning.
3 O Ikiavira Itir God, dughiaba man-
maghin ikiavira iti,
ezi gumazamizir kurar kaba
uan arazir kuraba bagha bar
akonge?

4 Gumazamizir kuraba akaba
batogha, uan arazir kuraba
bagha bar akonge.
Me amir arazir kaba bagha
uarira uari fe.
5 O Ikiavira Itir God,
me osimtiziba nin gumazamiz-
ibagh arigha me abiri.
6 Me paba ariaghirezir amiziba ko,
borir afeziaba ariaghireziba ko,
Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizir en nguazimin
itibav sozima,
me ariaghire.
7 Me ghaze,
"Ikiavira Itir God en garir puvati.
E amir bizir kaba, Jekopin God
mighigha dagh nighnizir pu-
vatigha
dar garir puvati."

8 Ia gumazamizir nighnizir aghuiba
puvatiziba,
ia oregh deragh fogh.
Ia bar gumazir onganiba,
ia manadizoghin fofozitam
ikiam?
9 God en kuaribar ingari.
God oragham ti, o puvatigham?
God en damazibar ingari.
God uabi ganam ti, o pu-
vatigham?
10 A uabi kantriba bar dar gumaza-
mizibagh ativagha
men gara men sure gami.
A me akiram o, puvatigham?
11 Ikiavira Itir God, a bar gumazamiz-
ibar nighnizibagh fo.

93:2: Onger Akaba 45:6; 90:2; Azir Akam 5:19 **93:5:** Onger Akaba 19:7; 29:2; 96:9; 1 Korin 3:17 **94:1:** Aisaia 35:4; Nahum 1:2; Rom 12:19 **94:3:** Jop 20:5; Onger Akaba 13:2 **94:9:** Ua Me Ini 4:11; Aghuzir Akaba 20:12 **94:10:** Jop 35:11; Onger Akaba 44:2; Aisaia 28:26 **94:11:** Jop 11:11; 1 Korin 3:20

Bizir me damuasa nighniziba, an
a dagh fogha gifa.
Da migharimin min zuamira
mangigh, otivan kogham.

12 O Ikiavira Itir God,
ni uan Akar Gavgavimin gumazi-
tamin sure damighti,
gumazir kam bar akuegham.
13 Ni kamaghin damigh avughsazim a
danigham.
Eghti osimtiziba a bativan kogh
mangi,
gumazamizir kuraba
arimighiregh mozimin
magiregham.
14 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
uan gumazamiziba ateghan
kogham.
An akirim ragh me gasaraghan
kogham.
15 Gin, gumazamiziba kotin dughiamin
guizbangira mikimam.
Eghti gumazamizir Godin
damazimin deraziba,
me kotiamin migirigiar
aghuibar gin mangam.

16 Tinara nan akuragha gumazamizir
kuraba dikabira?
Tinara nan akuragha
arazir kurabagh ami da
otivir gumazamiziba ba-
toke?
17 God zuamira nan akurazir pu-
vatizi,
ki ti fomira matmatiam gi-
raghughai.
18 Ki kamagh nighnigha ghaze,
"Nan dagarim apighsighizi, ki
datirighin irigham."
Puvati.
Ikiavira Itir God bar
nan apangkuvigha nan
suirazi,
ki arazir kuramin irizir
puvati.
19 Ki bizir aviribagh nighnigha nan
navim osemezir dughiamin,
ni nan navim gamizi
a bar akongegha amiragha
iti.

20 Gumazamizir kurar kaba, gu-
mazamiziba arazir kurabar
amuasa, me bagha akar gav-
gaviba akiri.
Ni gumazir kamaghin amiba ko
ingarir puvati.
21 Me uari akuva gumazir aghuibav
soghti me arimighirasa akabav
sosi.
Me gumazir arazir kurabagh
amir puvatiziba, pura me isa
kotiabar arigh,
me misoghti me arimighirasa.
22 Ikiavira Itir God, a nan akur-
vaghasa bar gavgafi.
Nan God dagiamin min iti,
ezi ki an aven modima, a nan
akurvasi.
23 Apaniba arazir kurar bar
aviribagh ami,
ezi a men arazir kurar kaba ikar-
vagham.
Ikiavira Itir God, en God, a men arazir
kurabagh nighnigh,
me misoghti me arimighiregham.

95

Ia izi, e Godin ziam fam

1 Ia izi, e ighiaba bangi Ikiavira Itir
Godin ziam fam.
A en dagiamin min ikia e moga en
akurvasi,
e a ginighnigh onger akabar
amuam.
2 E an boroghira mangi a minabiva,
pamten dim ighiabar amu
an ziam fi bar akuegham.

3 E fo, Ikiavira Itir God, a Godin Bar
Gavgaviba Itim.
An atrivir gavgaviba bar itim,
egha godin ifavariba bar
dagh afira.
4 A nguazimin aven itir danganir
koniba, ko mighsiar bar pin
itiba,
a bar dagh atifa.

94:12: Jop 5:17; Aghuzir Akaba 3:11; 1 Korin 11:32; Hibru 12:5 **94:14:** 1 Samuel 12:22; Rom 11:1-2
94:18: Onger Akaba 38:16 **94:22:** Onger Akaba 59:9; 62:2; 62:6

5 A uabi ongarim ko nguazimin ingari,
ezi aning uaghan an bizimningra.

6 Ikiavira Itir God en ingari.
Ia izi, e an boroghin mangi dapaniba avigh,
teviba apirigh uari a danigh an ziam fam.
7 A uabira en God.
E an gumazamiziba,
E sipsipbar min amima
a uabi e geghuva deragha en gari.
Ia bar deragh an akam barakigh!

8 God kamagh ia migia ghaze,
"Ian inazir afeziaba fomira gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
Meriban danganimin otogha, nan akam batoke.
Me gin Masan danganimin ikia, uam akam batoke.
Ia me amizir arazir kamin gin mangi uan navibar kuman marki.
9 Me guizbangira nan ingangarir gavgavibar gani.
Egha nighnizir gavgavim nan itir puvatigha,
nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan azai.
10 Gumazamizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati.
Tuavir ki me bagh atizim, me zurara a gitavirasi.
Kamaghin, ki 40plan azenibar gumazamizir kabar aningaghe.
11 Kamaghin amizi, ki aningaghegha kamaghin me migia ghaze,
'Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
Bar puvati!' "

96

God nguazimin gumazamiziba bar me gativagha men gari

1 Ia bar moghira onger akar igiatam,
Ikiavira Itir God bagh a bangi.
Ia nguazimin gumazamiziba bar, a bagh ighiabar amu.
2 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a bagh onger akabar amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam,
Ikiavira Itir God zurara en akurvasi.
3 Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar
gun kantriba bar dar gumazamizibav kim.

4 Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati.
E an apengara ikiva an atiatingam.
5 Nguazimin itir gumazamizibar aseba,
da pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin ingari.
6 Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia,
egha uan Dipenimin iti.
A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim.

7 Ia nguazimin itir ikizibar gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh, bar akongegh.
8 Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima,
ia an ziar ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.
9 Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim.

95:7: Onger Akaba 80:1; 100:3 **95:7:** Hibru 3:15; 4:7 **95:7:** Hibru 3:7-11 **95:8:** Diboboniba 14:22; Godin Araziba 6:16 **95:8:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **95:11:** Diboboniba 14:20-23; Godin Araziba 1:34-36; 12:9-10; Hibru 4:3-5 **96:7:** Onger Akaba 29:1-2 **96:9:** 2 Eghaghaniba 20:21; Onger Akaba 33:8; 93:5; 114:7

Ia gumazamiziba bar moghira
an arazir kabagh nighnigh an
ziam fi.*
Ia nguazimin gumazamiz-
iba, an atiating egh akong.

10 Ia Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar tongin iki mikim
suam,
"Ikiavira Itir God, an atrivimin
iti.
A nguazimin ingarigha a gamizi a
gavgavigh iki mamaghira ikiva
sivaghsivaghan kogham.
Ikiavira Itir God, gin uan kotin
arazir aghuimin gin mangiva,
gumazamizibar araziba bar
da tuisigham."
11 Nguazim ko overiam, gua bar
akongegh,
ongarim, ni bar akuegh egh
niginir dafam damu.
Ia ongarimin aven itir biz-
iba,
ia uaghan bar akongegh.
12 Ia azeniba, ko azenibar aghuir biz-
iba,
ia bar moghira bar akongegh.
Ia ruaribar temeba,
ia uaghan ighiabar amu bar
akongegh.
13 Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir
Godin damazimin ighiam
damu.
A izi nguazimin gumazamiziba
bar me gativagh men ganam.
Ikiavira Itir God, uan arazir
aghuimin gin mangi, gumaza-
miziba bar me gativagh,
uan guizin akamin men araziba
tuisigham.

97

God an atrivir bar ekiam

1 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
Nguazimin itir gumazamiziba, ia
bar akueghti,
arighatizibar itir gumaza-
miziba,
ia dimiva bar akongegh.

2 Overiar migharir piziba an okarizi,
an arazir aghuimin gumazamiz-
ibagh ativagha men gari.
3 Apanir a gasighasighasava amiba,
avim an faragha ghua
men isia me gasighasiki.
4 An onimaribar angazangaribagh
ami,
da nguazimin taghtazima,
nguazim nighava agoi.
5 Ikiavira Itir God, a nguazir kamin
God.
A izima, mighsiaba pura amera
uaghira dipabar min otifi.
6 Overiam uabi, kamaghin akam
akura ghaze,
"God arazir aghuibaram ami."
Ezi gumazamiziba bar an
angazangarim ko gavgavimin
gari.

7 Gumazamizir marvir guabar ziaba
feba bar aghumsiki.
Aseba teviba apirigh Ikiavira Itir
Godin ziam fam.

8 Saionin nguibamin itir gumazamiz-
iba, bizir kam barasi.
Judan nguibabar itir gumazamiziba,
nin kotiar arazir aghuir kam
bagh
bar akuegh, men naviba de-
ragham.
9 O Ikiavira Itir God, Ni Godin Bar Pin
Itim,
ni nguazimin gumazamiziba bar
me gativagha men gari.
Ni ziar ekiam ikia, bar ase-
bagh afira.

10 Arazir kurabar aghuazir gumaza-
miziba, Ikiavira Itir God bar
me gifonge.
Gumazamizir a baghavira itiba,
a men apaniba da ua me
inigha,

* **96:9:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Hibrun mingarim kamakin, "Ia kurkazir aghuiba iki egha izi nan ziam fi." **96:10:** Onger Akaba 9:8; 67:4; 93:1; 98:9 **96:12:** Onger Akaba 98:9 **97:7:** Ua Me Ini 20:4; Godin Araziba 5:8; 27:15; Jeremaia 10:14; Jems 2:19 **97:9:** Ua Me Ini 18:11; Onger Akaba 83:18; 95:3; 96:4

me geghuva deragha men gari.
11 God angazangarim isa gumazamizir aghuibagh aniga,
me gamizi men naviba bar akonge.
12 Gumazamizir aghuiba, ia bizir Ikiavira Itir God amiba bagh, bar akongegh.
Ia bizir kabagh nighnigh a minabagh.
Ia an ziar zuezir aghuim ginighnigh,
a pirafi.

98

God gumazamiziba bar men Atrivim

Kar Godin ziam fer onger akam.
1 Ia onger akar igiatam Ikiavira Itir God bagh, a bangi.
A uan agharimin bizir aghuir igharagha garibagh ami.
A uan gavgavir ekiamin amodoghin,
midorozir kam gamua apaniba abira.
2 Ikiavira Itir God, apaniba ko misogha
me abirazir bizimin gun mikeme,
a uan akurvazir arazim isa
gumazamizibar akazi me bar an gari.
3 A Israelian apangkuvigha
men akuraghasa dikirizir akar kam ginighnighavira ikia,
me ataghizir puvati.
Kantribar gumazamiziba Godin gari,
an apaniba ko misogha me abiragha, uam e ini.

4 Nguazimin gumazamiziba, ia Ikiavira Itir God bagh bar akongezir ighiabar amu.
Ia onger akaba pamten dar amuva bar akuegh an ziam fi.
5 Ia gitabav sogh, Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu.
Ia boabav soghti, dar arareba bar deragh.
6 Ia sighaba ko itabagh iviva,
pamten dimiva Ikiavira Itir Godin ziam fi,
a en atrivim.

7 Ni ongarim, ni ko nin itir osiriba, ko bizir nin aven itiba,
ia bar pamten dim mikim.
Ni nguazim, ni ko nin itir gumazamiziba ko bizir nin itiba,
ia bar onger akabar amu.
8 Ia faner ekiaba, ia dafaribav sogh.
Ia mighsiaba, ia ighiabar amuva bar akongegh.
9 Ikiavira Itir God izi nguazim gativagh an ganam.
An atrivimin iki, guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh bar akuegh onger akabar amu.

99

God an atrivir bar ekiam

1 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
Kamaghin gumazamiziba an atiatiava agoi.
A uan atrivir dabirabim enselin bar gavgavibar torimin a gapera,
kamaghin amizi, nguazim agoi.
2 Saionin nguibamin aven,
Ikiavira Itir God bar ziar ekiam ikia,
gumazamizibagh ativagha men gari.
3 Gumazamiziba bar anarira nighnigh,
ana atrivim, egha gavgavim ko ziar ekiam itima, an ziam bar zue.
Me an ziar ekiam fi.

4 Atrivir gavgavim, ni arazir aghuiba bagha ifonge.
Ni arazir aghuimra Israelia e gamizi e an gin zui.
Ni e gamizi,
e kotin aven deragha gumazamizibar araziba tuisisi.

5 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en God.

98:1: Ua Me Ini 15:6; Onger Akaba 33:3; 40:5; Aisaia 52:10 **98:3:** Onger Akaba 22:27; Luk 1:54; 1:72
99:1: Ua Me Ini 25:22

An arazir aghuiba, ko an damazimin zuezir arazibara amir God.
Kamaghin, ia an boroghin mangi teviba apirigh, an ziam fi.

6 Moses ko Aron, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin iti.
Samuel uaghan God ko migeir gumazir mam.
Me bar Ikiavira Itir God ko migeima, a me baragha me ikarvasi.
7 God ghuariar ruarir ekiamin tongin ikia,
Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba me ganingizi, me dar gin zui.

8 O Ikiavira Itir God, ni en God, ni uan gumazamizibar azangsiziba barasi.
Ni men arazir kuraba ikarvagha mizazim me gasi.
Ni uabi men akazi me fogha ghaze, ni Godin men arazir kuraba gin amadim.
9 E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a en God, e an mighsiamin an ziam fam.
Ikiavira Itir God, a en God, a Godin arazir aghuibaram amim.

100

God minabir ighiam

1 Ia nguazimin itir gumazamiziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh pamtem dimiva, bar akongegh an ziam fi.
2 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim damu an ziam fi bar akongegh.
Ia an boroghin iziva bar akongezir ighiaba bangi.

3 Ia kamaghin fogh,
Ikiavira Itir God a guizbangira God.
A uabi en ingarizima e an adarazira.
E an gumazamiziba, egha an sipsipbar min iti.

4 E an Dipenimin aven mangi an ziam fiva a minamam.
E a minabagh an ziar ekiam bar a pirafam.
5 E fo, Ikiavira Itir God arazir aghuibaram amua, egha zurara bar en apangkuvighavira iti.
A damuasa mikemegha givazir bizziba, a zurara dagh amua kamaghira iti.

101

Atrivimin akar dikirizim

Devit ighiar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki arazir aghuim ko apangkuvir arazim ginighnighiva ighiam bangam.
Bar guizbangira, ki ni baghvira ighiar kam bangam.
2 Ki nin damazimin deraghvira tuavir aghuimra mangiti gumazitam nan gan akatam na gasan kogham.
O God, ni manadizoghin izi nan akuragham?
Guizbangira, ki uan dipenimin aven iki gumazamizibagh ativagh men ganiva, uan navir averiamin aven deraghvira nighnigh bizziba bar dar amuam.
3 Egh ki iti naghin, arazir kuratam bar ikian kogham.
Gumazamizir akirim ragha ni gasiba ki men aghua.
Ki me ko daruan kogham.
4 Ki ifavarir arazimin gin mangan kogham.

99:7: Ua Me Ini 33:9 **99:8:** Diboboniba 14:20; Godin Araziba 9:20; Jeremaia 46:28; Sefanaia 3:7 **100:3:** Onger Akaba 79:13; 95:7; Esekiel 34:30-31; Efesus 2:10 **100:5:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **101:3:** Godin Araziba 15:9; Onger Akaba 5:5; 40:4 **101:5:** Onger Akaba 18:27; 50:20; Jeremaia 9:4

Egha ki arazir kurabagh nighnighan aghua.
5 Gumazamizir moga girakirangin igharaz daraziv geiba,
ki bar me gasighasigham.
Egh ki gumazamizir ifaghata uari uan ziaba feba ateghti
me ikian kogham.
6 Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Godin ikiavira itiba, ki me gifonge.
Merara na ko nan dipenimin ikiam.
Eghti gumazamizir Godin damazimin deravira tuavir aghuimin zuiba,
merara nan ingangaribar amuam.
7 Eghti gumazir akar ifavaribagh amitam nan dipenimin aven ikian kogham.
Gumazamizir ifariba na ko ikian kogham. Bar puvatigham.
8 Eghti dughiaba vaghvagh,
en kantrin aven itir gumazamizir kuraba, ki me asighasigham.
Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba, ki me batueghti,
me ua Ikiavira Itir Godin nguibar ekiamin ikian kogham.

102

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

1 O Ikiavira Itir God,
ki uabin akurvaghasa nin dei,
ni nan dimdiam barakigh.
2 Ki osimtizim ikiti,
ni nan modogh akirim ragh na gasan marki.
Ki nin dimamin dughiam,
ni zuamira na ikaragh nan akuragh!

3 Guizbangira, nan ikirimirim migharimin min dughiar otevimin ikegha ua ghugha gifa.
Ezi nan mikarzim mati avir ekiam nan isi moghin puvira nan fei.
4 Ezi nan navir averiam mati, me dadar midiaribar min,
na dikaragha na abirazi, ki iraghu.
Ezi ki bar osemegha daghebar aghuagha
damasa nighnizir puvati.
5 Ki mizazim baragha pamten arai.
Ezi nan mikarzim ikuvizi, ki agharim gura.
6 Ki kuarazir bagabar min gumazamiziba puvatizir danganimin uabira iti.
Egha kuarazir mighiamin min danganir kurar gumaziba ikian aghuazibar iti.
7 Ki misiamin akuima, nan damazimning kuiaghirighavira iti.
Ki uabin apangkufi. Ki kuarazir dipenir siriabagh apiavtimin min uabira iti.
8 Ezi dughiabar zurara, nan apaniba migirigiabagh amua na dipova na gasighasisi.
Egha me gumazamizir igharazibagh asighasighasa nan ziam dibora ghaze,
osimtizir ki inizibar min me uaghan da iniam.
9-10 Ni adarir ekiam ko aningagharim nan iti,
egha ni na inigha mati gumazamiziba bizir mizirziba makurir danganimin da makuri moghin ni na makuni.
Kamaghin amizi, ki bar osemegha dagheba api moghin api moghin, avir sirim api
ezi nan damazimningin teriba dipamin min itarim girima, ki anepi.
11 Nan ikirimirimin dughiam mati nedazim zuamira ghua guaratizimin gifa.
Ezi ki angamira itir ikirimirimin dughiam bar otefe.
Ki mati dadam aghua ghua misigha gifa.

101:6: Onger Akaba 119:1 **101:7:** Onger Akaba 52:2-5

12 O Ikiavira Itir God, nirara gumazamizibagh ativagh men ganvira ikiam.
Eghti gumazamizir gin otivamiba nin ziar ekiam gifogham.
13 Eghti ni dikavigh izi Saionin nguibamin apangkuvigham.
Ezi datirighin dughiar apangkuvamim oto.
Ni datirighin an uabin torogh, egh an akurvagham.
14 Saionin nguibam ikufi.
Ezi nin ingangarir gumazamiziba bar a gifonge.
A datirighin ikuvigha mati nguazir minemniamin otozi,
me bar an apangkufi.
15 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavimin atiating,
an apengan ikiam.
Eghti nguazimin atriviba an gavgavim ko angazangarir gavgavimin atiatingam.
16 Ikiavira Itir God, gin ua Saionin nguibamin ingarigh,
egh uan gavgavim ko angazangarim sara gumazamizibar akagham.
17 Egh a uan gumazamizir fomira pura taghiziba, a men azangsiziba baragham.
Egh men azangsizibar aghuaghan kogham.

18 Bizir Ikiavira Itir God amir kam, tav akinafarimin an osirigh,
eghti en ovavir borir gin otivamiba a gifogh, egh uaghan an ziam fam.
19 Gumazir osiramin kam kamaghin osiram:
"Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia,
egha nguazir kamin vanginan gari.
20 A gara orazi,
kalabuziar gumazamiziba uan osimtiziba aterava arai.
A gari, me marazi isa kotiam garigha egha ghaze, me arighregham.
God men akuraghasa ifonge,
eghti me firighregh, egh ovengan kogham."

21-22 Kamaghin amizi, ikizir aviribar gumazamiziba ko kantribar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi,
uari akuvagh Saionin nguibamin ikiva, an ziam pirafam.
Guizbangira, me Jerusalemin nguibamin ikiva ziar ekiam a daningam.

23 Guizbangira, ki igiamra itima, God nan gavgavim gasighasiki.
Egha na gamizi, nan ikirimirimin dughiam otefe.
24 Kamaghin, ki ghaze, O nan God, ni ikia mamaghira iti.
Ki igiamin ikiavira iti, ki ghurizir puvati.
Ni datirighin na inigh mangan marki.
25 Ni bar faraghavira nguazir kamin ingari,
ezi a gavgavigha ikiavira iti.
Ni uan dafarimningin,
overiam ko bizir pin itibar ingari.
26 Overiam ko nguazim bar ikuvigh givagham,
eghti ni zurara ikiam.
Guizbangira, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.
Ni aning damighti aning givagham,
mati gumazim korotiar ghurim suegha a makuni.
Eghti aning bar givagh ua ikian kogham.
27 Ezi ni ikia kamaghira iti, egha gevir puvati.
Eghti nin azeniba givaghan kogham.
28 E nin ingangarir gumazamiziba.
Ni deraghvira en boribar ganti,

102:24: Jop 36:26; Onger Akaba 90:2; Aisaia 38:10; Habakuk 1:12 **102:25:** Hibru 1:10-12 **102:27:** Aisaia 43:10; Malakai 3:6; Jems 1:17

me deraghvira ikiam.
Egh ni men ovavir borir gin otivamibar akuraghti,
me deraghvira ikiam.

103

God bar en apangkuvigha bar e gifonge

Devit ighiar kam osiri.

1 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki uan duam ko, navir averiam ko, namnam sara
Ikiavira Itir Godin ziar aghuim pirafam!
2 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fiva,
bizir aghuir a na gamiba da bakinighnighan kogham.
3 A nan arazir kuraba bar da gin amaga,
nan arimariabagh amizi,
da ua dera.
4 A nan akuragha ua na inizi,
ki ovengezir puvati.
A bar na gifongegha nan apangkufi.
5 Ki nguazimin itir dughiamin,
God bar nan deragha bizir bar aghuir aviribar na ganidi.
Kamaghin amizi, ki gumazir igiamin min gavgavigha,
kuarazir bagamin min igiamra iti.

6 Ikiavira Itir God ingangarir aghuim gumazamizibar akurvaghasava a gami.
Men marazi faragha gumazir arazir kurabagh amibar apengan ikia gavgaviba puvati.
Ezi a bar men akuragha deragha me gamizi me deravira iti.

7 Bar fomira, a uan araziba isa Mosesin aka.
Egha Israelia, a ingangarir gavgavir kaba men tongin dagh amizi me dar gani.
8 Ikiavira Itir God en kuarkuva an apangkuvim en iti.
A bar en apangkuvigha zuamiram en atarir puvati.
9 An atara ghuavira itir puvati.
An atara egha adarimin suirazi,
a dughiar ruarimin itir puvati.
10 E arazir kurar bar aviribagh ami,
ezi an en arazir kuraba ikarvagh e daningamin bizim,
an a gamir puvati.
11 Gumazamizir an atiatia an apengan itiba,
a bar men apangkufi.
A men apangkuvir ababanim,
a bar ekefe,
mati an overiamin pin ikegha
izaghira nguazimin tu.
12 E fo, aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin,
kar tizir bar ruarim.
Kamaghira, Ikiavira Itir God en arazir kuraba batoghezi,
da bar en saghon mar iti.
13 E fo, afeziaba uan boribar apangkuvi moghira,
Ikiavira Itir God uan gumazamizir an atiatia
an apengan itibar apangkufi.
14 A kamaghin fogha gifa, a uabi nguazim inigha en ingarizi,
e mati pura nguazir minemniaba.
15 E gumazamiziba, en angamira itir ikirimirim grazibar min,
dughiar ruarimin itir puvati.
E dughiar bar otevimra ruarimin akimarimin min ikegha ariaghiri.
16 Ezi aminim akimarir kam giverazi a irizi,
gumazamiziba uam an garir puvati.
17 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatiba,
a zurazurara men apangkufi.
Egh men ovavir borir gin otivamiba,

103:3: Aisaia 33:24; Jeremaia 17:14 **103:4:** Onger Akaba 34:22; 56:13 **103:5:** Aisaia 40:31 **103:8:** Jems 5:11 **103:10:** Esra 9:13 **103:11:** Onger Akaba 57:10; Efesus 3:18 **103:12:** Aisaia 43:25; Maika 7:18 **103:13:** Malakai 3:17 **103:14:** Jenesis 3:19; Onger Akaba 78:39; Fofozir Gumazim 12:7 **103:15:** Jop 14:1-2; Jems 1:10-11; 1 Pita 1:24 **103:17:** Luk 1:50

a uaghan deragh me damuvira
ikiam.
18 Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir
Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin gin zui,
egha an Akar Gavgaviba barasi.

19 Ikiavira Itir God, uan Nguibamin
ikia
uan atrivir dabirabim gaper-
aghav ikia,
bizibagh ativagha bar adar
gari.

20 Ia Ikiavira Itir Godin midorozir en-
selba,
ia gavgaviba iti.
Ia kuariba arigha an akaba
baragha dar gin zui.
Ia an ziam fam.
21 Ia Godin Nguibamin itir midorozir
enselba,
ia an ingangarir enselin an ifon-
giamin gin zuiba,
ia bar Ikiavira Itir Godin
ziam fam.
22 Ia danganiba bar dar itir biziba,
a ian ingarigha ia gativagha ian
gari,
ia bar moghira Ikiavira Itir
Godin ziam fam.

Eghti ki uabi uaghan Ikiavira Itir
Godin ziam fam!

104

Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi e an ziam fam

1 Ki uan navir averiamin
Ikiavira Itir Godin ziam fam!

O Ikiavira Itir God, nan God, ni bar
pin iti.
Nin ziam bar pin ikia
egha ni atrivir bar ekiam.
2 Angazangarim ni avara, mati gu-
mazim inim avara.
Ni overiam atizima mikoveziba
bar iti,
mati gumazim purirpenim
asaragha benimin a
ikezima a iti.
3 Ni uan dipenim dipar pin itibagh isin
an ingari.
Ezi overiamin mighariba, da
mati nin karis,
ezi aminim ni atera zui.
4 Ni aminim amadima, a nin akaba
atera zui.
Ezi ni overiamin onimariba ko
avir mizariaba dagh amima,
da nin ingangarir gumaz-
ibar iti.

5 Ni fomira nguazir kam atizi,
a bar deraghavirama aperagha
gavgafi.
Egha bar mozorozir puvati.
6 Ni ongarim atizi a ikia
inimin min nguazim avara.
Ezi dipar kam mighsiaba bar
ada avara.
7 Ni gin ongarim pamten a mikemezi
an arav ghu.
Nin tiarim ararimin min dagar-
vazima,
ongarim a baragha a
foregha ghugha gifa.
8 Ongarim mighsiaba bar da ategha
afora danganir zaribar uaghire.
Egha danganir ongarim ikiasa ni in-
abazir kamin,
a datirighin an ikia kamaghira iti.
9 Ongarim ikiamin danganim, nirara
an abaragha gifa,
eghti ongarim ni atizir danganir
kam gitaviraghan kogham.
Gin ongarim ua nguazir
kam bar an evaraghan
kogham.

10 Ni nguazimin aven ivemarir
dipabagh amima,
da nguazir averiamin otivigha
danganir zaribar afora,
egha mighsiabar tongin ive-
mara uaghiri.
11 Asizir atiaba dipar kam api,
ezi donkin atiaba dipar kamram
api.
Ezi kuariba ua men pirir pu-
vati.
12 Overiamin pin mighagha aruir
kuaraziba iza,

104:2: Aisaia 40:22; Daniel 7:9 **104:3:** Onger Akaba 18:10 **104:4:** Hibru 1:7 **104:9:** Jeremaia 5:22

temer dipar miriamin tuivighav
itibar uan mikonibar ingari.
Egha ter aguabar apiaghi-
rava arai.
13 Ni uan Nguibamin ikia egha
amozim amadi,
a mighsiabagh isin izi.
Ni ingangarir aghuim gamua nguazir
kamin akurazi,
bizir aghuiba nguazir kam bar a
gizifa.
14 Ni bulmakauba apir dadabagh ami
da otifi.
Ezi e gumazamiziba oparir biz-
iba,
ni uaghan dagh amizi da
otivizi,
e dar dagheba isi.
15 Ni en akurazima, e wainin ikariziba
opara dar oviziba mirmira,
dar dipaba apa en naviba bar
akonge.
Egha en guaba taghtaghasa, e
olivin temebar borem isa uan
guabagh azui.
Egha e dagheba opara, da apava,
en mikarziba gavgafi.
16 Amozim izima,
Lebanonin temeba dipar avirim
isi.
Sidan temer kabanang,
Ikiavira Itir God fomira da opari.
Ezi kar an temeba.
17 Sidan temer kaba,
kuaraziba iza dar uan mikonibar
ingari.
Ezi kuarazir firir ruariba
temer painbar uan mikonibar in-
gari.
18 Memen atiaba mighsiaba itir dan-
ganibagh arui,
ezi iriaba mighsiabar itir dagiar
toribar modi.

19 Ni iakinimin ingarigha,
azenir vamiran iakiniba vagh-
vagh dar dughiabar ada ariki.
Ezi aruem magiramin
dughiam gifo.
20 Ni mitatem gami, a dimagaribar
otifi.
Ezi dimagaribar asizir atiaba
arui.
21 Laionba asiziba buria pamten dei.
Egha asizir ni me ganidiba buri.
22 Aruem anadima me uamategha
ghua,
uan mogomer danganibar zui.
23 Gumaziba uan ingangaribagh
amua ghua garima,
aruem uaghiri me gefi.

24 O Ikiavira Itir God, ni bizir bar
avirimin ingari!
Ni bar fofozir ekiam ikia
bizir avirir kaba bar dar in-
gari.
Ezi bizir ni ingarizir kaba
nguazim bar a gizifa.
25 Ongarim bar ekefe,
ezi angamira itir bizir aviriba iti,
osirir ekiaba ko doziba, ko
bizir igharaziba an iti.
Ezi e da mengan ibura.
26 E gari, kuriba ongarim gisin ive-
mara zui,
ezi maburan osirir ekiar ni
faragha ingariziba
ongarimin ikarara uari
akura uanaga izaghiri.

27 Angamira itir biziba bar nirara
gari,
mitiriam men azir dughiam
ni dagheba me daningasa
me nirara mizuai.
28 Ni dagheba me ganidima me api.
Nirara dagher aghuiba me
ganidi,
men naviba izevegha
tughati.
29 Guizbangira, ni akirim ragha me
gasarazi me atiati.
Men angamira itir ikirimirim, ni
me dama a inizi me ariaghire,
egha men mikarziba ua
nguazir minemniamin
oto.
30 Ni ikirimirir angamira itim anidir
aminim me ganingizi,
me angamira iti.
Ni nguazimin bizir igiabagh amima
da otifi.

104:26: Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; Aisaia 27:1

31 E ghaze, Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarir ekiam
zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God, bizir
a ingariziba bagh bar akongegham.
32 A nguazimin garima,
mikimkizim puram a batifi.
A dafarim mighsiabagh arizima,
mighariba pura dar otifi.

33 Ki angamira itir dughiar kam
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu,
egh an ziam pirafegh gin ovengam.
34 A na gamima, ki bar akonge.
Ki kamaghsua ifonge,
a nan onger akabagh ifuegham.
35 Nan ifongiam kamakin,
ni arazir kurabagh amir gumazamiziba bar me gasighasikigh.
Gumazamizir kuraba bar moghira gevegh
ua ikian kogham.

Ki uan navir averiamin aven
Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

105

God uan gumazamiziba ko, men onger akam

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar me mikimam.
2 E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam.
Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam.
3 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba,
uan navir averiabar a bagh bar akongegh.
E an ziar aghuim ginighnigh,
an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham.
4 E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira mangi
uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham.

5-6 Ia Abrahamin ovavir boriba,
Abraham an Ekiamin ingangarir gumazim.
Ia Jekopin boriba,
ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba,
ia arazarazir ekiaba ko
ingangarir gavgavir an amiziba ko
akar a en apanibagh asighasigha mikemeziba,
ia uam adagh nighnighvira iki.
7 Ikiavira Itir God, a en God.
A nguazir kamin gumazamiziba bar me gativagha men gari.

8 Ikiavira Itir God e koma Akar Gavgavir mam gami,
egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigham.
An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam.
9 An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.
Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri.
10 An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami,
a Israelian ovavim,
egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a ganingi,
eghti a zurara iki mamaghira ikiam.

11 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Ki Kenanin nguazim ni daningam,
eghti nguazir kam
kar nin ovavir boribar nguazim."

105:9: Jenesis 12:7; 17:8; 26:3 **105:10:** Jenesis 28:13

12 Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha,
egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura Kenanin nguazimin iti.
13 Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min
pura tintinibar dagh aruavira iti.
14 Ezi God tarazi ataghizi,
me me misogha me abinizir puvati.
A men akurvagha me bagha
Akar Gavgaviba atrivibagh aniga me dikabira ghaze,
15 "Ki ua bagha misevezir gumazamiziba,
ia me gasighasighan marki!
Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!"

16 Ikiavira Itir God mitiriar aghazir ekiam amadazi,
a nguazimin oto.
A men daghebagh amizi,
da bar gifa.
17 E fo, a Josep amadazi
a uan adarazir faragha ghua Isipin kantrin iti.
Me dagiaba bagha Josep amadazi,
a Isipin kantrin aven ingangarir gumazir kinimin min iti.
18 Ezi Isipia paza a gamua
senin gavgavimin an suemning gike.
Egha ain ring an firim dafa.
19 Ezi Josep ikia ghuavira itima,
bizir a mikemeziba guizbangiram otifi,
Ikiavira Itir Godin akam kamaghin aka,
Josepin akaba da guizbangira.
20 Ezi gin Isipin atrivim gumazir mam amadazi,
a ghua kalabusin Josep inigha azenim gati.
Guizbangira, gumazamizir aviribar garir atrivir kam Josep ataghizi,
a firiaghiri.
21 Atrivir kam Josep inigha
uan bizibar ganasa gumazir dapanimin aneti.
Ezi Josep Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti.
22 Josep atrivimin dipenimin ingarir gumaziba ko, gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba,
a me gativagha men sure gami.

23 Jekop gin ghua Isipin kantrin otogha,
nguibar igharazimin gumazimin min puram an guraghav ikia iti.
24 Ikiavira Itir God uan adarazir akurazi,
me borir aviriba bate.
A me gamizi, men dibobonim
men apanibar dibobonim gafira.
25 God Isipia gamizi,
me an gumazamizibar apanim gamua,
egha pazi me damuasa tuaviba buri.
26 Gin, God uan ingangarir gumazim Moses ko Aron, a misevezir gumazim, an aning amada,
ezi aning Isipin kantrin zui.
27 Aning Isipin kantrin ikia
Godin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazibagh ami.
28 Isipia Godin akam batoghavira iti.
Kamaghin amizi, God mitarmer bar ekiam gamizi,
a men nguazim avara.
29 A men dipabagh amizi, da bar ghuzibar otivizi,
men osiriba bar ariaghire.
30 Mitiviba otiva bar avirasemegha men nguaziba bar adagh izifa,
egha uaghan atrivimin dipenir ekiam gizifa.

105:14: Jenesis 20:3-7 **105:16:** Jenesis 41:53-57 **105:17:** Jenesis 37:28; 45:5 **105:18:** Jenesis 39:20--40:23 **105:20:** Jenesis 41:14 **105:21:** Jenesis 41:39-41 **105:23:** Jenesis 46:6; 47:11 **105:24:** Ua Me Ini 1:7-14 **105:26:** Ua Me Ini 3:1--4:17 **105:28:** Ua Me Ini 10:21-23 **105:29:** Ua Me Ini 7:17-21 **105:30:** Ua Me Ini 8:1-6 **105:31:** Ua Me Ini 8:16-17; 8:20-24 **105:32:** Ua Me Ini 9:22-25

31 God mikemezi, bereziba ko itiba
otiva bar avirasemegha
men nguazim bar a gizifa.
32 Amozimin danganimin, God
amozir ofizir ekiar dagiabar
min gariba amadazi da
nguazimin izaghiri.
Ezi onimarim taghtagha nguazimin
izaghira men nguazim gasava
amadi.
33 God tuavir kamin men wainin
ikariziba ko men fighin teme-
bagh asighasiki,
egha men nguazimin temeba bar
ada apiraghariki.
34 A migeima, odeziba otifi.
Ezi dar dibobonim bar ghuavan-
abozi,
gumazitam dar ponan
iburagham.
35 Odezir kaba, bizir dafariba itiba,
bar ada ame.
Dagher me oparizíba, uaghan
odezir kaba bar ada ame.
36 God Isipian adarazi bar,
men otarir ivariaba bar me
misoghezi me ariaghire.

37 A gin Israelia inigha Isipin kantri
ategha azenan ghu.
Me gol ko silvan aviriba inigha
da sara ghue.
Egha me bar moghira
mikarziba deragha gav-
gavigha azenan izi.
38 Dughiar kamin Isipia Israelian ati-
atingi.
Me zuima, datirighin Isipia bar
akonge.
39 God ghuariar ekiar mam isa ove-
riamin pin anetizi, a me avara.
Ezi a dimagaribar ghuariam
gamizi
an avimin min isia isiragha
angazangarim me ganidi.
40 Me dagheba bagha an azangsisi, ezi
a kuaraziba amadazi da izi me
da ame.
Egha a uan Nguibamin bretba isa
me bagha da amadazi, me da
apa bar izefe.
41 A dagiam gamizi, a kuiaghirizima,
dipam otogha ivemara ghua
dipaba puvatizir dan-
ganimin Faner ekiamin
min oto.

42 Guizbangira, Ikiavira Itir God uan
ingangarir gumazim Abraham
koma Akar Dikirizir Gavgavim
gami,
egha an a ginighnighavira ikia,
bizir kabagh ami.
43 Kamaghin amizi, a uan gumaza-
miziba inigha zui.
Gumazamizir kaba, a ua
baghavira me amisefe,
ezi me bar akuegha ighi-
abagh amua zui.
44 A gumazamizir igharazibar nguaz-
iba isa me ganingi.
Egha uan adarazir amaman-
gatizi,
me gumazamizir kabar
azeniba ko nguibaba ini.
45 God kamaghin ifonge,
Israelia zurara an arazir a
ifongeziba ko an Arazibar gin
mangam.
Kamaghin amizi, a me bagha
bizir aghuir kabagh ami.

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam
pirafam!

106

God uan gumazamiziba arazir aghuibar me gami, ezi me arazir kurabagh ami

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

An araziba bar dera,
ezi a zurara en apangkuva ikia
mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e bizir kam
bagh a minabagham.

105:34: Ua Me Ini 10:12-15 **105:36:** Ua Me Ini 12:29 **105:37:** Ua Me Ini 12:33-36 **105:39:** Ua Me Ini 13:21-22 **105:40:** Ua Me Ini 16:2-15 **105:41:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **105:44:** Josua 11:16-23 **106:1:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

2 Tina an ingangarir ekiar an amiziba
bar, dagh eghanam?
Tina an arazir aghuir an amiba
bar da bagh an ziam fam?
Gumazamiziba puvatigham.

3 Gumazamizir an Akar Gavgavimin
gin ghua arazir aghuibagh
amiba,
me bar akongegh.

4 O Ikiavira Itir God, ni uan gumaza-
mizibar akurvaghsi izi
egh na ginirigh.
Ni men akurvagh
egh uaghan nan akuragh.
5 Ni ua bagha misevezir gumazamiz-
iba ki men ganti,
men dabirabim deraghti
me bizir aghuiba iniam.
Eghti ki uaghan me ko bar akuegham.
E nin gumazamizibara,
kamaghin e bar akuegham.

6 E, en ovaviba fomira arazir kuram
gamizi moghin,
arazir kuram gamigha gifa.
E arazir mizirizir guar
aviribagh ami.
7 Fomira, en ovaviba Isipin kantrin
aven ikia,
ni amizir bizir ekiar kaba der-
agha dagh nighnizir puvati.
Ni bar men apangkuvigha
dughiar aviribar men akurvasi,
ezi me nin apangkuvir ekiar
kam bakinighnisi.
Egha me ghua Ongarir Aghevimin
otivigha,
Godin Bar Pin Itimin akam ba-
toke.

8 God uan ziar ekiam bangin,
uan gavgavir ekiam akakaghasa
ua men akura.
9 An Akar Gavgavim Ongarir Aghe-
vim ganingi, ezi a dakegha
misingi.
Ezi a gumazamiziba inigha on-
garir torir kamin apengan itir
nguazimin tuavir dakirtizimin
zui.
10 A gumazamizir kabar apanibar da-
faribar ua me ini.
A men akuragha men apanibar
gavgavim dikabira,
ezi me me gasighasighizir
puvati.
11 Ongarim bar men apaniba avezi,
me bar ariaghire.
Men tav uam angamira iti puvati.
12 Dughiar kamin Israelia an akam
nighnizir gavgavim an ikia,
an ziam fava ighiabagh ami.

13 Egha me bar zuamira an amizir
bizir kam gin amada.
Egha me uan nighnizibar gin
ghua bizibar amuasa,
egha faragha Godin akam
bagha an azangsizir pu-
vati.
14 Me gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikia
daghem bagha naviba puvira
dikava,
God ko itir arazim ategha an
araziba tuisigh foghasa
an gavgavim bagha azai.
15 God, me an azangsizir bizimin
ganigha a ikara,
egha uam arimariar bar ekiam
gamizi,
a me bato.

16 Gin me gumazamiziba puvatizir
danganimin ikia,
egha men marazi Moses ko Aron
navim aningin ikufi,
aning Ikiavira Itir Godin in-
gangarir gumazimning.
17 Ezi nguazim akam akarizi Datan ko
Abiram uan adarazi ko
me torir kam giraghuezi
nguazim iza ua dukuagha
me ave.
18 Ezi avim izaghira men gin zui
darazir isia,
egha gumazir kuraba bar men
isi.

106:7: Ua Me Ini 14:10-12 **106:9:** Ua Me Ini 14:21-31 **106:12:** Ua Me Ini 15:1-21 **106:14:** Diboboniba 11:4-34 **106:16:** Diboboniba 16:1-35 **106:19:** Ua Me Ini 32:1-14

19 Me Horepin Mighsiamin ikia
gol isa bulmakaun mamin ingarigha
an ziam fe.
20 Me Godin ziar ekiam akirim ragha agasaragha,
dadaba apir bulmakaun nedazimin ingarigha
Godin danganimin aneti,
egha an ziam pirafi.
21-22 Godra, Isipin kantrin ingangarir ekiabagh amigha,
Israelia ua me ini.
Egha a Isipin kantrin ingangarir bar ekiar aghuibagh ami,
egha Ongarir Aghevimin bizir igharagha garibagh ami, ezi gumazamiziba digavir kuram gami.
Ezi Israelia ua Godin men akurazir kam a bakinighniki.
23 Kamaghin, God ghaze, a uan gumazamizibagh asighasigham.
Ezi God inabazir ingangarir gumazim Moses dikavigha abuir gumazimin min Godin damazimin tu,
egha Israelian akurazi Godin aningagharir kam iraghuzi,
God me gasighasighizir puvati.

24 God akar dikirizim me ganiga ghaze,
a nguazir aghuim me daningam.
Ezi me akar kam nighnizir gavgavim an itir puvatigha,
nguazir kam gifongezir puvatigha,
an aven mangan aghua.
25 Egha me uan purirpenibar aven ikia
atara migirigiar aviribar God gimoba ghuavira ikiava,
egha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati.
26 Kamaghin amizi, God akar dikirizim me daningasa,
uan ziam dibora ghaze,
bar guizbangira, a me damuti,
me gumazamiziba puvatizir danganimin ikiva arimighiram.
27 A men gin otivamin ovavir boribar amuti,
me mangi gumazamizir igharazibar tongin ikiam,
egh kantrin me itir kabar iki oveng mangam.

28 Me gin aser mam, an ziam Bal,
me Peorin nguibamin an gin ghua a ko poroghav ikia,
egha ofan me aser angamira itir puvatizir kabagh aningiziba ame.
29 Ezi me amizir arazir kurar kam bangin,
Ikiavira Itir God atara,
arimariar ekiam me bagh anemadazima a ize.
30 Finias dikavigha
gumazamizibar arazir kurar kam ikara,
ezi arimariar kam me ataki.
31 God bizir Finias amizir kam ginighnigha egha a dibora ghaze,
a nan damazimin dera.
A deragh iki mangivira ikiam.

32 Israelia gin Meriban dipamin ikia amir araziba God gamizi an atari,
ezi Moses me bangin osimtizir ekiam ini.
33 Guizbangira, men arazir kam Moses gamizi an atarava bar osemegha
deragha nighnizir puvatigha paza mikeme.

34 Ikiavira Itir God ghaze, ia Kenanin gumazamiziba bar me misueghti me arimighiregh.
Ezi me me misoghezi me ariaghirezir puvati.
35 Israelia kantrin igharaziba ko ikia

106:24: Diboboniba 14:1-35 **106:27:** Ofa Gami 26:33 **106:28:** Diboboniba 25:1-13 **106:32:** Diboboniba 20:2-13 **106:34:** Gumazir Dapaniba 2:1-3; 3:5-6

men guiviba ko otariba uarir iti.
Egha me amir arazir kuraba
uaghan me ko dagh ami.
36 Me men asebar marvir guabar ziaba fe,
ezi kamaghin men arazir kurar kam azuazimin min men suiragha
me gasighasiki.
37 Me uari uan otariba ko guiviba isa aseba bagha me misozi me ariaghirima,
me men ofa gami.
38 Me uari uan otariba ko guivibav sozi me ariaghiri.
Men boriba osimtizitaba puvati,
ezi me me isa pura me misozi
me ariaghiri,
ezi me me isa Kenanian
aseba bagha ofa gami.
Men arazir kamin, men boribar ghuziba ira egha men nguazim gamizi,
a Godin damazim mize.
39 Me arazir kam gamua uari uari gami
me Godin damazimin mize.
Arazir kam Godin damazimin mati, gumazamiziba uari isa uari ko tintinibar akuir arazim.
Me arazir kam gamua egh Godin akam deragha an gin zuir puvati.

40 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar atara
egha ua me gifongezir puvati.
41 Egha me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ariki,
ezi men apaniba me gativagha men gari.
42 Men apanir kaba me gativagha men gara
me dikabiragha paza me gami,
ezi me pura uan apanibar gavgavibar apengan iti.
43 Dughiar aviribar God uan gumazamizibar akurvasi,
ezi me akam batogha uari uan nighnizibar gin zui.
Me kamagh amua arazir kuram bar an aven ghugha gifa.

44 Me Ikiavira Itir God ko migeir dughiabar,
a men arareba barasi,
egha men osimtizimin gara
men apangkufi.
45 A ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigha
ua bar men apangkufi.
Egha ua uan nighnizim gira.
46 A ua men apanir men suirazibar nighnizibagh irazi,
me Israelian apangkufi.

47 O Ikiavira Itir God, en God, ni datirighin en akuragh!
E gumazamizir bar igharazibar torimin iti,
ni uam e akuvagh uam e
inigh en nguazimin izi.
Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham.
E nin ziam fisi bar akuegham.

48 E Ikiavira Itir Godin ziam feka,
a Israelian God.
E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka.
Gumazamiziba bar mikim suam,
"Bar guizbangira!"

E Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Aleluia!

Akinafarir namba 5

107

(Onger Akaba 107--150)

Gumazamiziba osimtizibar aven ikia Godin deima, a men apangkuvigha men akura

1 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
a zurara en apangkuva ikia mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam!

106:37: 2 Atriviba 17:17 **106:38:** Diboboniba 35:33 **106:40:** Gumazir Dapaniba 2:14-18 **107:1:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

2 Ia, Ikiavira Itir God ua inizir gumazamiziba,
ia bar a minabi.
Guizbangira, a ian akuragha en apanibar dafariba da ia inis.
3 An aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin ko not ko sautin itir gumazamiziba,
bar ia akuvagha ia inigha ize.

4 Ezi ian marazi gumazamiziba puvatizir danganimin ikia
tintinibar arua deragha fozir puvati,
me nguibatamin boroghin iti o puvati.
5 Ezi mitiriaba ko kuariba men pira men azi,
ezi me ghaze,
me givagham.
6 Me osimtizir kamin ikia,
egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima,
a men osimtizir kamin aven men akura.
7 A me inigha biaghatigha ghua
nguibar ekiar me an aven dapiamin mamin me ati.
8 Kamaghin, Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha
arazir aghuimin me gamizir bizim bagha,
me a minabi.
9 Guizbangira, a kuariba pirir adarasi,
dipaba me ganidima, me apa bar izefi.
Ezi mitiriaba azi darasi,
a dagheba me ganidima, me apa bar izefi.

10-11 Ezi ian marazi Godin Bar Pin Itimin akam batuegha,
egha an akam baraghizir puvati.
Kamaghin, me kalabusin dipenimin ikia egha mitater kuramin iti.
Men apaniba ainin senba isa me ikezima
me osimtizir ekiamin aven iti.
12 Ezi God me dikabirazi,
me asaghpora ira ingangarir ekiam gamua
men gavgaviba bar gifa,
ezi men akurvaghamin gumaziba puvati.
13 Me osimtizir kamin ikia,
egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima,
a men osimtizir kamin aven men akura.
14 Ikiavira Itir God me inigha men senba firigha,
danganir mitater kurar kamin me inigha
azenan ize.
15 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh,
a minamam.
16 Me fo, a gumaziba brasin gavgavimin ingarizir tiaba abiagharigha,
kalabuziar dipenimin ain baba akaragharisi.

17 Guizbangira, ian marazi bar arazir kurabagh ami.
Egha arazir kurar me amir kaba bangin
me arimariar kuraba ini.
18 Me dagheba inian aghuagha ovengasava ami.
19 Men ikirimirim ikuvizi me pazavira ikia,
egha Ikiavira Itir Godin dei.
Ezi a men akuragha men osimtizir kam agifa.
20 A uabi migeima,
an akar kam men mikarzibagh amizi da ua dera.
Ezi a matmatiamin ua me ini.
21 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh,
a minamam.
22 Me a minamamin ofabar amuva,
an amizir bizir aghuibar gun gumazamizibav kimsi

107:9: Onger Akaba 34:10; Luk 1:53 **107:10-11:** Jop 36:8; Aisaia 9:2; Luk 1:79 **107:14:** Onger Akaba 68:6; 146:7; Aposel 12:7

bar akongegh onger akabar amu.

23 Ezi ian marazi kuribar aven ingara ongarir ekiaba bar dagh arua egha biziba amaga dagh ivesi.
24 Kurimin ingarir gumazir kaba, me Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gani.
An ongarir ekiamin bizir aghuir kabagh ami.
25 A mikemezi, aminir ekiam ongarir konimin oto,
egha ongarim fema, a dikafi.
26 Ezi kuriba a gisin bar pin uavanaga egha bar vin mar uaghiri.
Ezi kurimin ingarir gumaziba bar atiatingi,
me fo me bar moghira bar ikuvigham.
27 Me gumazir dipar onganiba amegha onganigha purama aruibar min
kurim gisin arui,
egha kurimin akurvaghamin nighniziba bar puvati.
28 Me osimtizir kamin aven ikia,
Ikiavira Itir Godin deima a men akuragha men osimtizim agifa.
29 An aminir ekiam gamizi an amira,
ezi ongarim amiragha uaghirigha ua dikavir puvati.
30 Me ongarimin gari an amiragha irighav itima,
me bar akonge.
Ezi Ikiavira Itir God me inigha nguibar me mangi ikiamin ongarir mikebamin ghu.
31 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara gumazamizibar apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh,
a minamam.
32 Me gumaziba uari akuvir danganibar Godin gumazamiziba ko uari akuv,
egh me an ziar ekiamin gun mikim.
Me gumazir aruaba ko dapi bizibav kim,
dughiar kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fam.

33 Ikiavira Itir God faner ekiaba ko dipar atuibagh ami,
da dati.
34 Egha nguazir dagheba deragha aghuim gamizi,
a ragha otogha amangsizir nguazimin otozi bizitam bar an otogha aghuir puvati.
Nguazir kamin itir gumazamiziba arazir kurabagh ami,
kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir kaba me ganingi.
35 Egha gin Ikiavira Itir God, gumazamiziba puvatizir danganir midiariba,
dipar akareba dagh arisi.
Egha nguazir dipaba puvatizibar,
a faneba arighizima da afora ivemari.
36 Me nguazir kabar mitiriaba azir gumazamiziba ariki,
ezi me nguibar ekiamin ingarigha an aven iti.
37 Ezi me dagheba opara, egha wainin beniba opari,
egha dagher aviriba ikia, wainin ovizir aviriba iti.
38 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar deragha me gami,
ezi me borir aviriba bate.
Ezi a bulmakaun aviriba me bagha dagh amizi da otifi.

39 Men apaniba me ko misogha,
bar me dikabiragha osimtizir bar ekiam me ganingi.
40 Ezi Ikiavira Itir God men apanibar gumazir dapanibagh amizi,
me pura bizir kinibar min iti.
A me gamizi me tintinibar arua danganir misingizir tuaviba puvatiziba, pura dagh arui.
41 Gumazir biziba puvatiziba, osimtizir aviribar aven iti,
ezi a men akurazi, me deragha iti.
A men amizibagh amizi, me borir aviriba bati.

Ezi men adarazi avirasemegha mati sipsipin bizibar min bar avirasemе.
42 Ezi gumazamizir Godin damazimin deraziba, bizir kamin ganigha
men naviba bar men dera.
Ezi gumazamizir kuraba mikiman asagha
purama akabar kumigha nimira iti.

43 Eghti ia gumazamizir nighnizir aghuiba itiba,
ia deraghvira bizir kabagh bar dagh nighnigh.
Egh kamagh akam akarigh suam,
Ikiavira Itir God bar en apangkuvigha ikia
mamaghira iti.

108

Gumazim apaniba dikabinasa Godin azangsisi
(Onger Akaba 57:7-11; 60:5-12)

Godin ziam fer ighiar kam, Devit an osiri.
1 O God, ki uan navir averiamin aven nighnizir gavgavimra nin ikia,
egha ua nighnizir igharaziba nan puvati.
Datirighin nan navim dikavti,
ki gitabav sogh
nin ziam famin ighiabar amuasa.
2 Aminim tiraghti,
ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogham.
Ki dagh ikararangti, dar ararer aghuim otivti
aruem bigh anangam.
3 O Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ni minamam.
Gumazamiziba bar moghira oraghti,
ki nin ziam fi ighiam bangam.
4 Ki fo, ni en apangkuvir arazim,
a bar ekefe, egha overiamin ababanimin tu.
Ni zurara amir arazir aghuir kaba
e da meng mangiti,
da mangi overiamin ghuariabar suiragham.
5 O God, ni overiamin uan gavgavim akaghti,
nguazimin gumazamiziba ganigh fogh suam,
nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti.

6 Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa,
ni uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh.
Ni nan azangsizim baragh!
7 God uan Dipenimra ikia ghaze,
"Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa.
Ki datirighin Sekemin nguibamin nguazim ko Sukotin danganir zarim abigh,
egh uan gumazamizibar aningam.
8 Guizbangira, Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana.
Ezi Efraimin nguazim a kon midorozir dapanir asuamin min iti.
Ezi Judan nguazim, mati nan atrivir fidizim.
9 Moapin kantri, a nan itarir dipar ki ruemin min iti.
Idomin kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arizimin min iti, egha nana.
Ezi Filistiaba ki midorozimin me abiragha
bar akuegha pamten dei."

10 O God, tinara na inigh
egh nguibar gavgavim itir kamin aven mangam?
Tina nan faragh mangiti
ki Idomin kantrin ekiamin aven mangam?

11 O God, ni akirim ragha e gasaras ti?
Ni ti en midorozir gumazibar akurvaghan aghua?
12 Gumazibar gavgavibar akurvazim, a pura bizim.
Kamaghin amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham.

13 E fo, Godin akurvazimra,
e uan apanibav sogh me abinigham.
A uabi en apanibav sogh me agivagham.

109

Gumazir osimtizim itimin dimdiam

Godin ziam fer onger akar kam, Devit an osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

1 O God, ki nin ziam a pirafa.
Ni nimira ikian marki.
2 Gumazamizir kuraba ko gumazamizir ifavariba na gasighasighasa.
Me nan gara ifara akar kurabar na migia nan apanim gami.
3 Me na ekiarugha nan aghuazir akabar na migei.
Guizbangira, me migeir migirigiaba, mingariba puvati.
4 Ki me gifuegha me bagha God ko migei.
Ezi me nan atara akaba na gasi.
5 Ki arazir aghuibar me gami,
ezi me arazir kuraba nan arazir aghuiba ikarvasi.
Ki bar me gifonge,
ezi me ki me gifongezir arazir kam ikarvagha na gifongezir puvatigha bar nan aghua.

6 Ki ghaze, ni jasin kuratam a miseveghti,
a nan apanim kotiamin a baragh egh a tuisigh.
An apanitamrama, an kotiam baragh.
7 Jasin kotiam barazir kam oraghti, migirigiaba mangiti,
a mikim suam, gumazir kam guizbangira arazir kuram gami,
a isi kalabus datigh.
Nan apanim, God ko mikimti,
jasin kurar kam an akar kam gifogh egh mikim suam,
a God ko migeir arazir kam, an arazir kuram.

8 Nan ifongiam, a bar zuamiram aremegh,
eghti gumazir igharazitam an danganim inigh.
9 An aremeghti an boriba afeziaba puvatighti,
an amuim uaghan paba puvatigham.
10 An boriba dipeniba puvatigh egh onganarazibar amu ikiasa ki ifonge.
Eghti gumaziba me itir dipenir kuramin me batuegham.
11 Nan apanir kam gumazitabar bizitaba inigh egh da ikaraghan koghti,
ki kamaghsua, me izi uan biziba ikarvagh an nguazim inigh.
Eghti nguibar igharazibar gumaziba izi
bizir a ingangarim gamua ivezeziba bar ada da inigham.
12 Ki kamaghsua, gumazitam bar an apangkuvan marki.
Gumazitam kamaghin an boribagh nighnigh suam,
me afeziaba puvati egh men apangkuvan marki.
13 Ki kamaghsua, an ovavir boriba uaghan bar arimighiregham,
eghti gin otivamin adarazi ua gumazir kamin ziam ginighnigh a diponan kogham.
14 An inazir afeziaba amizir arazir kuraba, Ikiavira Itir God uabi adagh nighnigh.
Egh an amebamin arazir kuraba gin amangan marki.
15 Ikiavira Itir God me amizir arazir kurar kam ginighnighvira iki,
eghti gumazamiziba gumazir kamin adarazi nighnizitam ua men ikian bar marki.

16 Gumazir kam tong apangkuvir nighnizitam igharaz darazir itir puvati.
A gumazir biziba oteveziba ko, biziba puvatiziba ko, naviba osemegha itiba,

109:8: Aposel 1:20

a paza me gamua ghua me
misozi me ariaghire.
17 A faragha gumazamizibagh
asighasighasa ifuegha akar
kurabar me migei,
egh a datirighin uabi bar
moghira ikufigh!
A God deragh gumazamizir igharaz-
ibar amuasa a me bagha Godin
azangsighan aghua,
eghti uaghan gumazitam God de-
ragh a damusi an a bagh Godin
azangsighan marki.
18 Dughiabar a migeir migirigiaba,
a gumazir igharazibagh asighasighasa
migei,
ezi an migirigiar kam
mati an adiarir a uan
mikarzimin kurkezim.
Kamaghin dera, an akar kurar kam
dipar an apimin min an nam-
namin aven iki.
Egh boremin min an agharibar
aven magiri.
19 An akar kurar kam, a korotiam
aruzi moghin anevaragh,
egh letiamin min uan ivariam
gighuigh iki kamaghira iki.
20 Ikiavira Itir God mizazir kamra
gumazir na isa kot garizibar
arighasa, ki ifonge.
Guizbangira, gumazir kaba akar
bar kuraba na migei.

21 O Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
ni uan ziar ekiam bangin, ni
Akar Gavgavim akirizi moghin
ni nan akuragh.
Ni bar deragha egha zurara nan
apangkufi,
kamaghin ni nan akuragh.
22 Ki biziba bar puvatigha purama
aperaghav ikia,
uan navir averiamin aven
mizazir kuram barasi.
23 Aruem anaga bizibagh isirazi dar
nedaziba ghua guaratighin
gevi moghin,
ki mangigh givaghasa ami.
Aminim odezibagh ivai da migha
ghua gevi moghin,
ki uaghan dar min mighegh
mangigh givagham.

24 Ki dagheba ategha egha nan tevir
akuriba gavgaviba puvati.
Ki bar agharim gurazi, agharir
suiaba bar nan amira.
25 Gumazamiziba nan gara egha na
dipofi,
egha me uan dapaniba roa egha
nan ingaravati.

26 O Ikiavira Itir God, nan God,
ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni nan akuragh
egh uam na inigh.
27 Ni nan apaniba kamagh men ak-
aghti, me fogh suam,
nirara nan akuragha egha uam
nan ini.
28 Me, ni na gasighasighsi me ni
mikimam.
Eghti puvatigham. Ni deravira
na damuvira ikiam.
Gumazir na gasighasighasava amiba
ni me abinasa ki ifonge.
Eghti, ki nin ingangarir gumazim,
nan navim nan deragham.
29 Nan apaniba aghumsizir dafam
iniasa, ki ifonge,
eghti gumazamiziba men
aghumsizir arazir kam bar an
ganam.

30 Gumazamiziba Godin ziam fasa
uari akuvir dughiabar,
ki an ziam fam.
Egh akar ekiamin Ikiavira
Itir God minamam.
31 Guizbangira, apaniba gumaza-
mizir onganaraziba isi kot
datigh kamagh mikim suam,
me arimighiram.
Ezi, God gumazamizir onga-
narazibar gara men akurvasi.

110

Ikiavira Itir God gavgavim isa atrivim ganidir ighiam

Kar Godin ziam fer onger akam. De-
vit an osiri.

109:25: Matyu 27:39; Mak 15:29 **110:1:** Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42-43; Aposel 2:34-35; 1 Korin 15:25; Efesus 1:20-22; Kolosi 3:1; Hibru 1:13; 8:1; 10:12-13

1 Ikiavira Itir God, nan Ekiam migia ghaze,
"Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti
me nin dagarimningin apengan ikiam."

2 Ikiavira Itir God ni damighti,
ni Saionin nguibamin iki gavgavir ekiam iki
nguibar aviribagh ativagh dar ganam.
God ghaze, ni uan apanibagh ativagham.
3 Ni uan apanibav soghamin dughiam,
nin gumazamiziba uaghan ni ko mangi nin akurvagham,
egh ia Godin mighsiamin ghuavanangam.
E gari ghuariabar amariba dimagaribar ira azenibagh iri
da aghua dagher aviriba iti.
Kamaghira, ni dughiabar zurara gavgavim ini mamaghira iki,
egh gumazir igiamin min otogham.

4 Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ni koma anekirigha gifa,
egh uan nighnizim giraghan kogham.
A ghaze, "Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.
Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam."

5 Ekiam gavgavim ni daningasa ni ko iti.
Eghti an aningagharir dughiam otoghti
an atriviba tintinimin me misogh me gasighasigham.
6 A nguazimin gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh,
egh midorozir danganibar a gumazir aviribav soghti me arimighiram.
An atrivir aviriba ko misogh me abinam.
7 Atrivim tuavir miriamin ivemarir daghurir dipabar ami,
egh a gavgavim inigh, uan apaniba dikabiragham.

111

*Godin ziam fer ighiam**

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Gumazamizir God baghavira itiba,
me uari akuvamin dughiam,
ki men tongin ikiva, uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiva
Ikiavira Itir God minamam.

2 Ikiavira Itir God amir biziba, da bar bizir bar aghuiba.
Gumazamizir Ikiavira Itir God, bar a gifofoghasa ifongeziba,
me an ingangariba bar deragh dagh fogham.
3 Bizir an amiba, e dar gara
an ziar ekiam fa egha fo,
an atrivir gavgavir ekiam a bar dera.
An arazir aghuir kam zurara ikivira iki
mamaghira ikiam.
4 Ikiavira Itir God zurara gumazamizibar nighnizibagh amima,
me zuraram an amir digavir kuram gamir arazibagh nighnighvira iti.
Ikiavira Itir God en apangkuva en akurvasi.
5 A gumazamizir an atiatiba, a dagheba me ganidi.
Egha a uan Akar Gavgavir a gumazamiziba ko dikirizir kam,
a zuraram a ginighnisi.
6 A uan gavgavim uan gumazamizibar akagha
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar nguaziba isa
uan gumazamizibagh aningi.

110:4: Hibru 5:6; 6:20; 7:17; 7:21 * **111::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagha dar gin ghua ighiar kamin vesba osira bar ghuava vezin abuananamin oto.

7 An araziba, da bar guizbangira egha bar dera.
E an Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim adar iki
egh dar gin mangam.
8 God Akar Gavgavir kaba e ganiga ghaze,
da gavgavigh iki mamaghira ikiam.
Guizbangira, God guizin arazir aghuimin gin ghua
Akar Gavgavir kaba e ganingizi da bar dera.
9 A ua uan gumazamizibagh ivezegha ua me ini.
Egha Akar Gavgavim me koma anekira ghaze,
Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.
Ikiavira Itir God, an arazir aghuibaram amua bar derazir God,
ezi gumazamiziba an ziar ekiam ginighnigha ghaze,
a bar pin kozi,
me an atiatia an apengan iti.

10 Gumazitam nighnizir aghuim inisi
a faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.
Gumazamizir an Akar Gavgavibar gin zuiba,
me fofozir aghuiba ikiam.
Eghti e an ziam fi iki mamaghira ikiam.

112

*Gumazir aghuiba me bar akongegham**

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an Akar Gavgavimin gin mangasa bar ifongeziba,
me bar akongegh.

2 Gumazir aghuibar boriba, nguazir kamin iki
ziar ekiaba ikiam.
Men ovavir boriba,
Ikiavira Itir God deravira me damuam.
3 Men adarazi dagiar aviriba initi,
men biziba bar avirasemegham.
Me deraghvira arazir aghuimin gin mangiva iki
mamaghira ikiam.

4 E fo, mitarmem iti,
ezi gumazir aghuim, gumazir aghuir igharazibar akurvaghasa angazangarimin min anagava otogha,
men apangkuvigha, aminirbirim gisira.
5 Gumazir guizbangira migia pura uan biziba anidim,
an ingangariba a guizbangira dagh amuti, an dagiaba isir tuaviba deravira mangiti,
a bar akongegham.
6 Gumazir aghuim irighan kogh egh tugh gavgavigh mamaghira ikiam.
Eghti gumazamiziba a ginighnighvira ikiam.

7 An osimtizir otivibar migirigiaba baragh atiatingan kogham.
Puvatigham, a tugha gavgavigh nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam.
8 A nighnizir aviribagh amua atiatir puvati.
A fo, God gin an apaniba dikabiragham.
9 A bizir bar aviriba gumazir onganarazibagh amibagh anidi.
Ezi an arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam.
Egh a nguibamin aven ziar ekiam ikiti,
gumazamiziba an ziam fam.

10 Gumazir kuraba, gumazir aghuimin dabirabimin ganiva puviram ataram.
Egh men naviba men ikuvighti,

111:10: Jop 28:28; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10 * **112::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagha dar gin ghua ighiar kamin vesba osira bar ghuava vezin abuananamin oto. **112:4:** Jop 11:17; Onger Akaba 97:11 **112:7:** Onger Akaba 57:7; 64:10 **112:9:** 2 Korin 9:9

men gavgavim me ateghti
me puram amiragh magiri
givagham.
Guizbangira, bizir aghuir me iniasa
mizua itiba,
me da inighan kogham.

113

Godin Araziba bar dera, kamaghin e ziar ekiam a daningam

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

O Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazamiziba,
ia Godin ziam fi.
2 E bar moghira an ziam datirighin ko,
gin sara a fi
mangivira ikiam.
3 E Godin gumazamizir aruem anadi
naghin ikegh ghua aruem
uaghiri naghin itiba,
e bar moghira Ikiavira Itir Godin
ziam fam.

4 Ikiavira Itir God, kantribar gumazamiziba bar me gativagha men garima,
me an ziam fe.
An gavgavim ko ziar ekiam bar ekevegha
overiam gafiragha bar pin mar iti.
5-6 Ikiavira Itir God, a en God, gumazitam an miraram amir puvati.
An atrivir bar ekiamin ikia bar pin iti.
Egha bar pin ikia overiam
ko nguazim virara vin beragha aningin gari.

7 A gumazamizir onganarazir
nguazir minemniabar tongin
itiba, men akura.
A gumazamizir biziba puvatigha
averenimin tongin itir kaba,
a iza me fe.
8 A gumazamizir kaba isa uan
gumazamizibar gumazir dapaniba ko me atizi,
me me ko apiaghav iti.

9 An amizir boriba batir puvatiziba
deragha me akirizi,
me borir aviriba bata bar
akonge.

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

114

Godin gumazamiziba Isipin kantrin azenan izezir ighiam

1 Israelia me Jekopin ovavir boriba,
me Isipin kantri ategha azenan
ize.
Kar akar igharazibav geir
gumazamiziba, men
kantri.
2 Dughiar kam, Judaba, Ikiavira Itir
God baghavira itir gumazamizibar min iti.
Guizbangira, Israelia God me
gativagha men gari, ezi me an
gumazamizibar min iti.

3 Dughiar kam, Ongarir Aghevim
Godin gavgavimin garava
egha arav ghu.
Ezi Jordanin Fanem pura
mitighav ikia ua ivemarir
puvati.
4 Ezi mighsiar ekiaba memebar min
uari akuri.
Ezi mighsiar muziariba sipsipin
nguzibar min uari akuri.

5 O Ongarim, ni manmaghsuava arav
ghu?
O Jordanin Fanem, ni manmaghsua ua ivemari puvati?
6 O mighsiar ekiaba, ia manmaghsua
memebar min uari akuri?
O mighsiar doziba ia manmaghsua sipsipin nguzibar min uari
akuri?

7 O nguazim, datirighin Ekiam a izi, ni
nighiva akong.
A Jekopin God a izegha gifa,
ezi ni an damazimin nighiva
akong.
8 Godin kam, a dagiam gamizi, a
mozir dipamin min oto.

114:1: Ua Me Ini 12:51 **114:3:** Ua Me Ini 14:21; Josua 3:16 **114:8:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13

Guizbangira, a mighsiar gavgavim gamizi,
a dipar nguazimin aven afora azenan izimin min oto.

115

God uabira a guizbangira God

1 O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en apangkuvigha mamaghira ikia,
egha e ataghirazir puvati.
Kamaghin amizi, e zurara nin ziamra fam.
E uari uan ziaba fan kogham.

2 Manmaghirama amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin en azangsigha ghaze,
"Ian God managh iti?"
3 Me kamagh fozir puvati, en God uan Nguibamin iti,
egha a bizir tizim uan ifongiamin a damusi ifuegh, ana damuam.
4 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, silva ko gol isa uan marvir guabar ingari.
Me uari uan dafaribar dar ingari.
5 Ezi marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha migeir puvati,
Da damaziba ikia bizibar garir puvati.
6 Da kuariba ikia, egha orazir puvati,
egha atiniba ikia bizibav ghuriabagh amir puvati.
7 Da dafariba ikia, bizibar suizir pu.
Da sueba ikia, egha aruir puvati.
Da akaba akarti tiariba puvatigham.
8 Guizbangira, gumazir marvir guar kabar ingariba,
me uari marvir guar me ingarir kabar min iti.
Gumazir nighnizir gavgavim marvir guabar itiba, me uaghan dar min iti.

9 O ia Israelian gumazamiziba,
ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki.
A deragha ia gamua egha ian akurvasi.
10 O ia Aronin adarasi, ia ofa gamir gumaziba,
ia Ikiavira Itir God nighnizir gavgavim an iki.
A deragha ia gamua ian akurvasi.
11 O ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba,
ia nighnizir gavgavim an iki.
A uabira deragha ia gamua ian akurvasi.

12 Ikiavira Itir God zurara e ginighnigha mamaghira iti.
Egh a deravira e damuam.
A, e Israelia deravira e damuam.
Egh uaghan Aronin adarasi,
me ofa gamir gumaziba, a deravira me damuam.
13 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba,
a deragh me damuam,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara,
a deragh me damuam.

14 Ki ghaze, Ikiavira Itir God borir bar aviriba,
ia ko ian gin otivamin ovavir boribar aningam.
15 Guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a bar deravira ia damu.

16 Nguibar bar pin itim, kar Ikiavira Godin bizimra.
A nguazir kam isa gumazamizibagh aningi.
17 E fo, gumazamizir ariaghiriba me uan nguibamin iraghue.
Egha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati.
18 Ezi e datirighin angamira itir gumazamiziba,
e Ikiavira Itir Godin ziam minabi mamaghira ikiam.

Aleluia!

115:4: Onger Akaba 135:15-18; Jeremaia 10:4-5; Akar Mogomem 9:20 **115:13:** Akar Mogomem 11:18; 19:5

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

116

God gumazir mamin akurazi, an a minabi

1 Ikiavira Itir God nan dimdiaba ko azangsiziba barasi.
Kamaghin ki bar a gifonge.
2 Dughiaba bar a nan azangsiziba baraghavira iti,
kamaghin dughiar ki angamira itir kam,
ki a ko mikimvira ikiam.

3 Ki faragha aremeghasava amima,
ovevem benimin min na ikezi ki iti.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ginighnigha atiatia
egha navim bar osemeghavira iti.
4 Ki Ikiavira Itir Godin ziam dibora a migia ghaze,
"O Ikiavira Itir God, ki ni gaghori,
ni nan akuragh ua na inigh, puvatighti ki ovegham!"

5 Guizbangira, Ikiavira Itir God zuraram en kuarkuva en akurvasi,
egha a bar dera.
En God, an apangkuvim itir God.
6 Gumazamizir uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvatiziba,
Ikiavira Itir God men akurvasi.
Kamaghira ki faragha gavgaviba bar puvatizi,
osimtiziba na gasighasighasava amima, a nan akura.

7 Ki fo, Ikiavira Itir God bar deragha na gami.
Kamaghin, ki datirighin navir amirizimin ikiva avughsi ikiam.

8 O Ikiavira Itir God, ni nan akurazi, ki aremezir puvati.
Ni nan temeriba adisi.
Egha na geghuvima ki irizir puvati.

9 Ki angamira itir dughiamin,
ki zurara Ikiavira Itir God ko daruam.
10 Ki faragha ghaze,
"Osimtizir ekiam na avaragha na dikabiraghasava ami."
Ezi dughiar kamin ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiavira ikia kamaghin migei.
11 Ki dughiar kamin puv atiatia bar osemegha ghaze,
"Ki nighnizir gavgavim gumazitamin ikian kogham.
Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godra ikiam."

12 Ikiavira Itir God bar deravira na gami.
Eghti ki ua bizir tizimrama a daningam?
13 Ki ti wainin kavin tam a danigham,
eghti ofan kam kamaghin akagh suam,
Ikiavira Itir God ua na ini.
A ua na inizir bizir kam bagh
ki an ziamin dimiva a minamam.
14 An gumazamiziba izi uari akuvamin dughiam,
ki a koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki a damuam.

15 Ikiavira Itir God ua bagha inabagha bar ifongezir gumazitam aremegham,
eghti an damazimin gumazir kamin ovevem, bar bizir ekiamin min ikiam.
16 O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim.
Nan amebam faragha nin ingangarir amizimin ike,
ezi datirighin ki nin ingangarir gumazimin ikia
egha nin ingangarim gami.
Ezi ni benir na ikeziba firizi
ki datirighin firiaghiri.

17 Ki ni minabisi ni bagh ofa damuam,
egh nin ziamin dimiva a fam.

116:2: Onger Akaba 17:6; 40:1 **116:3:** Onger Akaba 18:4-6 **116:10:** 2 Korin 4:13 **116:15:** Onger Akaba 72:14

18 Ki faragha ni koma akar dikirizim gami.
Ki datirighin Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi
nin gumazamizibar damazibar anekagham.
19 O Ikiavira Itir God, ki Jerusalemin nguibamin mangi,
nin Dipenimin aven ofa damuam.

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

117

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

1 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar,
Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia ikiziba bar,
an ziamin onger akabar amu.
2 Guizbangira, an apangkuvim e bagha zurara ekeveghavira iti.
Egha a zurara uan akamin gin ghua
e ataghirazir puvati.

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

118

Me God men akuragha apaniba abirazir bizim bagha a minabi

1 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
egha a zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam!

2 E Israelian gumazamiziba, e kamaghin mikim suam,
"A zurara en apangkuvigha mamaghira iti."
3 Aronin adarazi uaghan kamaghin mikim suam,
"A zurara en apangkuvigha mamaghira iti."
4 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba e bar moghira uaghan kamaghin mikim suam,
"A zurara en apangkuvigha mamaghira iti."

5 Ki faragha bar osimtizir ekiam ikia
Ikiavira Itir God ko migia an deima,
a na baregha
nan osimtizir kam agifa.
6 Ikiavira Itir God na ko itima
ki atiatir puvati.
Ki fo, gumazamiziba arazitamin na damighan kogham.
7 Ikiavira Itir God uabi nan akurvasi.
Ki Ekiamra ganti,
a nan apaniba abinigh me gasighasigham.

8 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham.
Eghti e nighnizir gavgavim gumazamizibar ikian kogham.
9 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham.
Eghti e nighnizir gavgavim gumazir dapaniba ko atrivibar ikian kogham.

10 Apanir aviriba faragha na ekiaru,
ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me dikabira.
11 Guizbangira, me danganiba bar na ekiaruzi
ki tongira iti.
Ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki bar me agifa.
12 Me aparibar min bar na ekiaru.

117:1: Rom 15:11 **118:1:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **118:5:** Onger Akaba 18:19; 120:1 **118:6:** Onger Akaba 56:4; 56:11; Aisaia 51:12; Hibru 13:6

Egha me dadabar avimin min
zuamira isigha munge.
Ikiavira Itir Godin ziamin
gavgavimra, ki me
gasighasiki!

13 Nan apaniba faragha na ko
midorozim pamten a gamua
na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God nan
akura.
14 Ikiavira Itir God uabi na gamizima,
ki gavgavigha onger akam ban-
gava an ziam fe.
A zurara ua na ini,
ezi ki an ziam fasa.

15 Ia oragh! Ikiavira Itir Godin gu-
mazamiziba uan purirpenibar
aven ikia
bar akongegha dia kamaghin
migei,
"Ikiavira Itir Godin gavgav-
imra,
e uan apaniba dikabira.
16 Ikiavira Itir Godin gavgavimra en
akura.
Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira."
17 Ki fo, ki aremeghan kogham. Pu-
vati.
Ki angamira iki,
egh bizir Ikiavira Itir God
amizibagh eghanam.
18 Ki fo, Ikiavira Itir God nan arazir
kuraba akirasa mizazir ekiam
na gase,
egha na ataghizi ki aremezir pu-
vati.

19 Ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin na
bagh tiar akaba kuighti,
ki aven mangi egh a minamam.
20 Kar Ikiavira Itir Godin tiar akam,
eghti gumazamizir an damazimin
derazibara an aven mangam.

21 O Ikiavira Itir God, ni ki ni ko
mikemezir migirigiam baraki,
egha nan akurazi, ki deragha iti.
Kamaghin ki ni minabi.

22 Kar dipenir akinir ingangarir gu-
maziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir
guarim gava.
23 Ikiavira Itir God uabi bizir kam
gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.
24 Ikiavira Itir God uabi, dughiar
aghuir kam e ganingi.
Kamaghin en naviba deraghti, e
bar akuegham.

25 O Ikiavira Itir God, ni en akur-
vaghasa e nin azangsisi.
Ni en akuraghti, bizir e amiba, da
bar deragham.
26 E ghaze, gumazir Ikiavira Itir
Godin ziam ko gavgavimin
izim,
God deragh a damu!
E Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia,
gumazir kamin ziam fe.
27 Ikiavira Itir God, a uabira
guizbangira God.
A bar deraviram e gamua an
angazangarim e gisira.
Kamaghin, e bar akongegh temer
aguabar suigh
ofa gamir dakozimin mikebabar
itir bulmakaun kombar min
garir bizibagh ighuraruam.

28 O God, ni nan God,
ezi ki ni minabaghasa.
Ni nan God,
ki ziar ekiam ni daningam.

29 Ikiavira Itir God a dughiabar zu-
rara en dera,
egha a zurara en apangkuvigha
ikia mamaghira iti.
Kamaghin amizi e a
minamam!

119

Godin Akamin Osiziriba, da bar dera

1 Gumazamizir, men daroriba
Ikiavira Itir Godin damazimin
osimtiziba puvatiziba,

118:14: Ua Me Ini 15:2; Aisaia 12:2 **118:22:** Luk 20:17; Aposel 4:11; 1 Pita 2:7 **118:22:** Matyu 21:42; Mak 12:10-11 **118:25:** Matyu 21:9; Mak 11:9; Jon 12:13 **118:26:** Matyu 21:9; 23:39; Mak 11:9; Luk 13:35; 19:38; Jon 12:13 **119:1:** Onger Akaba 128:1

Ikiavira Itir Godin Arazibar gin
zui, me bar akongegham!
2 Gumazamizir kaba uan navir ave-
riabar aven nighnizir vamiran
ikiava,
an akabar gin ghua bar akonge.
3 Bar guizbangira, gumazir kaba
arazir kurabar gin zuir puvati.
Me Ikiavira Itir Godin Arazibara
gin zui.
4 Ni uan akaba e ganigha givagha
ghaze,
e deraghvira dar gin mangam.
5 Ki kamaghsua ifonge,
ki nin arazir ni ifongezibar gin
mangisi bar gavgavigham.
6 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnighvira
ikiam.
Kamaghin ki aghumsighan
kogham.
7 Ki deragh bizir ni damuasa e
mikemeziba bagh nighnighiva,
bar uan navim sara nin ziam
fam.
8 Arazir ni ifongeziba, ki dar gin man-
gasa.
Ni na ataghiraghan marki!

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin zui

9 Gumazir igiam, a tuavir manamin
Godin damazimin zuegham?
A nin akamin suiragh gavgavigh
an gin mangi, egh zuegham.
10 Ki uan navir averiamin aven
nighnizir vamiran ikiva, nin
ingangarim damuasa.
Ni nan akuraghti ki nin Akar Gav-
gaviba ataghiraghan kogham.
11 Ki nin akam uan navim ko
nighnizimin aning gati.
Kamaghin, ki arazir kuratam
nin damazimin a damighan
kogham.
12 O, Ikiavira Itir God ki nin ziam fe.
Ni uan arazir ifongezibar nan
sure damu.
13 Bizir ni damuasa e mikemeziba,
ki dar gun gumazamizibav gei.
14 Dagiar aviriba ko bizir aviriba, ki
dagh ifonge, ezi God gifongezir
arazim, bar bizir kabagh afira.
Ezi ki nin akaba bagha bar
akonge.
15 Nin akaba, ki deravira dagh
nighnigha dagh ami.
Egha deragha dar gara da tuisisi.
16 Ni ifongezir araziba, ki dar gin
mangasa bar akonge.
Egh da gin amangan kogham.

Gumazim Godin Akar Gavgaviba uan navir averiamin dar gin zui

17 Nan ifongiamra kara, ki angamira
iki, egh nin akamin gin
mangam.
Kamaghin ki nin ingangarir gu-
mazim, ni bar deraghvira na
damu.
18 Ni nan damaziba kuighti ki bizir
bar aghuiba,
nin Arazibar aven dar ganam.
19 Ki dughiar ruarimin nguazir kamin
ikeghan kogham.
Ni uan Akar Gavgaviba nan mon-
gan marki.
20 Nan navir averiam bizir God
damuasa mikemezibar gin
mangasa,
dughiabar zurara na dikafi.
21 Gumazamizir nin Akar Gavgaviba
batogha akirim ragha nin ak-
abagh asiba,
ni men atariva me gasighasigham.
22 Ezi kirara, ki nin akabar gin zui,
ezi gumazamizir kaba akar
kurabar na migia na dipofi.
Me uam akar kabar na
mikiman ki aghua. Ni men
anogorokegh.
23 Gumazir dapaniba uari akuvagha,
na misoghasa akam misosi.
Ezi ki nin ingangarir gumazim,
ki zurara nin akabar suiragh
dagh nighnigham.
24 Nin akaba bar deravira nan sure
gamizima, ki da bagha bar
akonge.
Da deravira nan akurvazi, ki de-
raviram arui.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

119:10: Onger Akaba 119:2; 119:21; 119:118; 119:145 **119:16:** Onger Akaba 119:35; 119:70; 119:92-93; 119:174

25 Ki aremeghasava amua nguazir minemeniabagh iraghu.
Eghti nin akam mikemezi moghin, ni na fegh gavgavim ua na daningigh.
26 Ki uan araziba bar dar gun ni mikemezi, ni nan akam ikara.
Ni uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.
27 Ni nan akuraghti ki nin akabar aven itir akar mingaribagh fogham.
Ki nin akar aghuiba zurara dar gan dagh nighnigham.
28 Nan navim bar na basemezi nan temeriba iri.
Nin akam mikemezi moghin, ni gavgavim nan navim daningigh.
29 Ni nan akuraghti ki ifavarir tuavim ategham.
Ni ifongezir arazir aghuimin na damu, egh uan Arazibar nan sure damu.
30 Ki nin gin mangasa akam akirigha, egha bizir ni damuasa na mikemezibagh nighnisi.
31 O, Ikiavira Itir God,
ki akar ni na ganingizimin suiragha an gin zui.
Ni na ateghti aghumsizir arazitam na bativan marki.
32 Ni fofozir arazir aghuir aviriba na daningti,
ki nin Akar Gavgaviba atamra dar gin mangisi nighnigham.

Gumazim fofozim uabi daningasa Godin azangsisi

33 O, Ikiavira Itir God, ni uan arazir ifongeziba zurara nan sure damu,
eghti ki dughiaba bar adar gin mangam.
34 Ni uan Arazibar mingaribar amighti da azenara ikiti,
ki bar moghira uan navimin dar gin mangam.
35 Ki nin akar kam bagha bar akonge.
Tuavir ki mangamim ni nan akaghti, ki nin Akar Gavgavibar gin mangam.
36 Ni nan navim damighti a nin akabar gin mangisivira dikav.
Nan navim bizir igharaziba bagh dikavan ki aghua.
37 Nan akuraghti ki mingariba puvatizir arazir kuraba akirim ragh dagh asaragham.
Nin akam mikemezi moghin ni deraghvira na damu.
38 Gumazir nin atiatiava nin apengan itiba, ni gavgavim me ganidi.
Kamaghira, ki nin ingangarir gumazim, ni uan akar dikirizir kamin gin mangi deragh na damu.
39 Ki aghumsizir akaba baraghan aghua, ni nan akuraghti akar kaba na abinan kogham.
Guizbangira, bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.
40 Ki nin akabar gin mangasa bar ifonge.
Nin Araziba da bar dera, kamaghin ni ikiavira itir ikirimirim na daning.

Gumazim Godin Akar Gavgavim, nighnizir gavgavim an iti

41 O Ikiavira Itir God, ni faragha akar dikirizim gamizi moghin,
ni uan apangkuvim, azenara nan akagh egh ua na inigh.
42 Ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.
Kamaghin, ni nan akuraghti akar kurar gumazamiziba na migeiba,
ki da ikarvagham.
43 Bizir ni damuasa na mikemeziba, ki nighnizir gavgavim dar iti.
Kamaghin, ni gavgavim na danighti,
ki nin guizin akam dughiabar anekunvira ikiam.
44 Ki nin Arazibar suiragh dar gin mangivira ikiam.
45 Ki nin akabar gin mangasa ifonge.

119:32: 2 Korin 6:11-13 **119:33:** Onger Akaba 119:73; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5 **119:36:** Mak 7:21-22; 1 Timoti 6:10-11; Hibru 13:5 **119:42:** Onger Akaba 102:8; 119:39; Aghuzir Akaba 27:11

Kamaghin, arazir kuratam nan
mikarzimin itir puvatizi ki
firiaghiri.
46 Ki aghumsighan kogh
nin akabar gun atrivibav kimam.
47 Ki nin Akar Gavgavir kaba
guizbangira bar dagh ifonge.
Kamaghin ki da bagha bar
akonge.
48 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnizi
da derazi, ki bar dagh ifuegha
ni minabi.
Ki zurara nin arazir ni ifongezir
kabagh nighnigham.

Gumazim ghaze, Godin akam a guizin bizim

49 Ki nin ingangarir gumazim, ni
faragha na koma akam akirizir
bizim ginighnigh.
Nin akar kam na gamizi ki
nighnizir gavgavim nin iti.
50 Nin akar dikirizim ikirimirir
aghuim na ganidi.
Kamaghin amizi, osimtiziba na
bativir dughiamin, ki navir
amirizimin iti.
51 Gumazir akaba batoziba dibovir
akabar na migei,
ezi ki nin Araziba ataghirazir pu-
vati.
52 O, Ikiavira Itir God, bizir ni
damuasa e mikemeziba, ni
fomira e ganingizi ki dagh
nighnisi,
ezi da gavgavim na ganidi.
53 Gumazir kuraba nin Araziba
abigha arazir kurabagh ami,
ezi nan navim bar men ikuvigha
men atari.
54 Ki uan nguibam ategha saghon itir
danganibar ikia,
nin arazir ni ifongezibar ighi-
abagh ami.
55 O, Ikiavira Itir God, ki dimagaribar
nin ziam ginighnigha,
egha nin Arazibar gin zui.
56 Nan arazir ekiamra kara,
ki dughiabar zurara nin akabar
gin zui.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin mangasa

57 O, Ikiavira Itir God, ki ni koma
akar dikirizim gamigha ghaze,
ki nin akamra gin mangam.
Nan nighnizim ua bizitamin itir
puvati. Ni bar uabira ki nin
ganam.
58 Ni faragha na ko akam akirizi
moghin,
ki datirighin uan navir ave-
riamin pamten nin azangsigha
ghaze, ni nan apangkufigh.
59 Ki uan daroribagh nighnigha
givagha,
nin akabar gin mangasa ni koma
akam akiri.
60 Nin Akar Gavgavir kaba ki zuamira
dar gin mangasa,
ki suighsuighan aghua.
61 Gumazir kuraba na gekuigh na
inigh uan arazir kuraba bagh
mangasava ami.
Ezi puvati, ki nin Arazibagh
nighnighavira iti.
62 Ki dimagarir arizibar dikava apiav
ikia,
bizir ni damuasa e mikemeziba
bagha nin ziam fe.
63 Gumazamizir nin akabar gin ghua
nin atiatia nin apengan ikia in-
gangarim gamiba,
ki men namakam.
64 O, Ikiavira Itir God, nin apangku-
vim nguazir kamin gumaza-
miziba bar me gizifa.
Ni uan arazir ifongezibar nan
sure damu.

Godin Akar Gavgaviba deragha en akurvasi

65 O, Ikiavira Itir God, ki nin ingan-
garir gumazim,
ni uan akamin mikemezi moghin
arazir aghuimin na gami.
66 Ki nighnizir gavgavim nin Akar
Gavgavibar iti.
Kamaghin, ni nighnizir aghuiba
ko fofozir aghuiba na daning.

119:47: Onger Akaba 119:16; 119:97; 119:127; 119:159 **119:57:** Onger Akaba 16:5 **119:67:** Onger Akaba 119:71; Jeremaia 31:18; Hibru 12:10-11

67 Ki fomira tighar mizaziba iniamin dughiam, ki nin gin zuir tuavim ataki.
Ki datirighin nin akaba baragha dar gin zui.
68 Ni bar deragha nin apangkuvim bar ekefe.
Kamaghin, ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.
69 Gumazir uari feba ifavarir akar aviribar na mikeme.
Ezi ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikia, nin akabar gin zui.
70 Gumazir kaba uan navibar kumigha nighnizir aghuiba men puvati.
Ezi ki nin Araziba bar dagh ifonge.
71 Ni bar deragha mizazim na gase.
Ni mizazim na gasezir bizir kamin, ni arazir ni ifongeziba nan aka.
72 Ki dagiar aviriba ikiva bar akueghan kogham.
Nin Arazimra ki bar a gifonge. A dagiaba bar dagh afira.

Godin Akar Gavgavim a bar dera

73 Ni uabi nan ingarigha deragha nan gari.
Ni datirighin nighnizir aghuiba na daning, uan Akar Gavgavibar nan sure damu.
74 Ki nighnizir gavgavim nin akamin iti.
Kamaghin, gumazamizir nin atiatiba me nan gan egh bar akuegham.
75 O, Ikiavira Itir God, ki fo bizir ni damuasa mikemeziba da bar guizbangira.
Ni bar na gifuegha, nan arazziba akirmighasa osimtizim na ganingi.
76 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha akar dikirizimin gin mangi,
nan apangkuvigh gavgavim nan navim daning.
77 Ki nin Araziba bar a dagh ifonge.
Kamaghin amizi, ni nan apangkuvighti, ki ikirimirir aghuim iniam.
78 Gumazir uari feba akar ifavaribar na migia,
pura na isi kotiam darighasa.
Ki ghaze, gumazir kamagh amiba ni aghumsizim me daningigh.
Eghti ko, ki nin akaba zurara dagh nighnighvira ikiam.
79 Nin atiatia, egha nin akabar gin zuir gumazamiziba,
me na bagh izi na ko ikiam.
80 Nan akuraghti ki bar uan navir averiamin arazir ni ifongezibar gin mangam.
Egh arazir kamin ki aghumsighan kogham.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

81 Ki fomira uabin akurvaghasa, ni mizua ghuava amira.
Ezi nan gavgavim bar gifa. Ki nighnizir gavgavim nin akamin ikiavira iti.
82 Ni faragha akam akirizi moghin ki nin ganasa, ikia ghua nan gavgaviba bar givazi, ki amira.
Ki kamaghin migia ghaze, “Ni manadizoghin nan akuragham?”
83 Ki memen nir me dipaba tuasa isamizir ghurimin min ikuvizi, me a makuni.
Ezi arazir ni ifongeziba, ki dar suiraghavira iti.
84 Ki nin ingangarir gumazim, manmaghin dughiabar ki zurara ni mizuam ikiam?
Ni man dughiamin nan apaniba mizazim me gasam?
85 Gumazir uari feba nin Arazibar gin zuir puvatigha,
nan suighasa na bagha modogha azuazim agura.
86 Ki nin Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim dar iti.
Ezi gumazir kuraba uan akar ifavaribagh amua arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ni nan akuragh.
87 Gumazir kurar kaba bar atam na misoghezi ki aremeghai.
Ki kamaghin aghuagha nin akaba ataghirazir puvati.

88 Ni zurara nan apangkuf, egh deragh nan akurvagh.
Kamaghin, ki nin akabar gin mangivira ikiam.

Gumazim nighnizir gavgavim Godin Akar Gavgavimin iti

89 O, Ikiavira Itir God, nin akam ikivira ikiam.
A nin Nguibamin iki mamaghira ikiam.
90 Nin akam mikemezi moghin ni zuraram an gin zui.
Ni nguazim an danganimram anetizima a ua mozorozir puvati.
91 Biziba bar nin ingangarim gami.
Kamaghin amizi, ni uabi mikemezi, biziba uan danganibara ikia, iza datirighin ikia kamaghira iti.
92 Ki nin Arazibagh ifongezir puvatizi,
ni mizazim na gasegha na misoghezi ki aremeghai.
93 Ki nin akabar gin ghua egha angamira iti,
kamaghin, ki da ataghiraghan kogham.
94 Ki zurara nin akabar gin zui, egha ki ni baghavira itir gumazim.
Ni nan akuragh.
95 Gumazir kuraba na misueghti ki aremeghasa na bagha mizua mueghav iti.
Ezi ki uabi, ki zurara nin akabagh nighnighavira iti.
96 Ki kamaghin fo, biziba bar givamin oteviba iti.
Ezi nin Akar Gavgavim bar dera, egh dughiabar vaghvagh zurara ikivira ikiam.

Gumazim Godin Akar Gavgavim bagha bar ifonge

97 Ki nin Arazim bagha bar ifonge.
Egha arueba ko dimagaribar a ginighnighavira iti.
98 Nin Akar Gavgavir kam na ko zurara ikia, egha fofozir aghuim na ganidi.
Akar Gavgavir kam, nan fofozim gamizi a nan apanibar fofozibagh afira.
99 Ki zurara nin guizin akabagh nighnisi.
Kamaghin ki fofozir aghuim ikia uan tisabagh afira.
100 Ki nin akabar gin zui.
Kamaghin, nan fofozim gumazir aruabar fofozibagh afira.
101 Ki nin akamin gin mangasa ifonge.
Kamaghin, ki arazir kuramin gin mangan aghua.
102 Ni uabi uan akabar nan sure gami,
kamaghin bizir ni damuasa e mikemeziba, ki dar suiraghavira iti.
103 Nin akaba da bar isingi.
Nin akar kabar isingtizim bar hanin isingtizim gafira.
104 Nin akaba nighnizir bar aghuim na ganingi,
kamaghin ki arazir kuraba bar dar aghua.

Godin akam an angazangarimin min iti

105 Nin akam a lamin angazangarimin min,
tuavim nan akaghagha angazangarim na ganidima ki zui.
106 Ki ni ko akam akira ghaze,
ki guizbangira bizir ni damuasa e mikemezibar gin mangam.
107 O, Ikiavira Itir God, osimtizir bar ekiam na avara.
Nin akam mikemezi moghin, nan akuraghti ki angamira ikivira ikiam.
108 O, Ikiavira Itir God, ki ni ko migia egha ni minabi.
Ki ni minabir migirigiar kaba mati, ki uan ifongiamin gin zuir ofan min da ni ganidi.
Ni da inigh, egh bizir ni damuasa e mikemeziba,
ni deraghvira nan sure damu.
109 Ki uabi zurara atam ovia taghirasi.
Ezi nin Arazim, ki a bakinighnighan kogham.

119:89: Aisaia 40:8; 1 Pita 1:25 **119:101:** Aghuzir Akaba 1:15 **119:103:** Onger Akaba 19:10; Aghuzir Akaba 8:11 **119:105:** Aghuzir Akaba 6:23

110 Gumazir kuraba mati azuazim asizimin suighasa, na bagha mongegha ikia azuaziba gui.
Ezi ki nin akaba ataghirazir puvati.
111 Nin akaba, ki dar suirazi da nan ikia kamaghira iti.
Akar kaba nan navim gami a bar akonge.
112 Ki mikemegha gifa, ki nin arazir ni ifongezibar suiragh,
dar gin mangivira iki mangi ovegham.

Godin Akar Gavgaviba e gamizi e deravira iti

113 Gumazir maba nighnizir vamira itir puvati,
men nighniziba biaghire.
Gumazir kamaghin amiba ki bar men aghua.
Ki uabi, nin Araziba bar dagh ifonge.
114 Nirara nan mogomer danganim, egha oramin min na apazagha na modozi ki deravira iti.
Ezi ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.
115 Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba ia na gitagh.
Eghti ki uan Godin Akar Gavgavibar gin mangam.
116 Ni gavgavim na daningasa na koma akam akirigha gifa, eghti ki angamira ikivira ikiam.
Nin akar dikirizir kam, ki nighnizir gavgavim an iti.
Ki akar kam bagh aghumsighan aghua.
Kamaghin, ni uan akar dikirizimin gin mangi gavgavim na daning.
117 Ni nan suiraghti ki deraghvira ikiam.
Eghti, ki zurara nin arazir ni ifongeziba baragh dar gin mangam.
118 Gumazamizir nin arazir ni ifongezibar aghuaziba, ni akirim gigha me gasi.
Men ifavarir akabar daghetam otoghan kogham.
119 Ni kamaghin nighnisi,
nguazir kamin itir gumazamizir kuraba bar,
mati bizir kurar gumazamiziba makunasava amiba.
Kamaghin amizi, ki bar nin akabagh ifonge.
120 Ki bizir ni damuasa e mikemezibagh nighnisi.
Egha kamaghin, ki bar nin atiatima, nan mikarzim nighava agoi.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin zui

121 Arazir aghuir ki ni ko gumazamizibagh amiba, da nin damazimin bar dera.
Ni na ateghti nan apaniba arazir kuramin na damuan marki.
122 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan akurvaghsi na ko akam akiram.
Egh gumazir uari febar amamangatighti me osimtizim na daningan kogham.
123 Ki nin akurvazim bagha mizua ghuava amira.
Nin akar dikirizir aghuim, ki a iniasa dughiar bar ruarimin mizua ghuava amira.
124 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi deravira na damu.
Egh deraghvira uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.
125 Ki nin ingangarir gumazim,
kamaghin ni nighnizir aghuim na danighti, ki nin akabagh fogham.
126 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba nin Araziba zurara da abisi.
Ni datirighin mizazim me gasi.
127 Kamaghin amizi, ki nin Akar Gavgaviba bar adagh ifonge.
Ki nin akam gifongezir arazir kam, a gol gifongezir arazim bar a gafira.
128 Kamaghin amizi, Ki nin akaba bar dar gin zui.

119:112: Onger Akaba 119:33; 119:36 **119:114:** Onger Akaba 32:7; 91:1

Egha tuavir kurar igharaziba, ki
bar dar aghua.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

129 Nin akaba bar moghira dera,
kamaghin, ki uan navir averiamin aven bar dar gin zui.
130 Gumazim igharazitavin akuragh nin akabar mingaribar an sure damighti,
nin akamin angazangarim an navir averiamin ikiam.
Akar kam nighnizir aghuiba puvatizir gumazamizibar amuti,
me nighnizir aghuiba ikiam.
131 Ki nin Akar Gavgaviba uan navir averiamin dagh ifonge.
Mati gumazim dipam bagha kuarim an pirima, a dipam apima an an kuarmizimin uaghiri.
132 Ni gumazamizir nin ziam gifongeziba, ni me gifongezi moghin,
ni na bagh izi nan apangkufigh.
133 Ni faragha na ko akar dikirizim gamizi moghin deragh na gativagh nan gan.
Eghti arazir kuram na damighti ki irighan kogham.
134 Ni uam na inighti, gumazir akaba na gasiba na gasighasighan kogham.
Eghti ki nin akabar gin mangam.
135 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan boroghin ikiti, nin angazangarim na gisiraghti, ni deragh na damu.
Egh arazir ni ifongezibar nan sure damu.
136 Gumazamiziba nin Arazibar gin zuir puvati.
Kamaghin ki puviram azima nan temeriba dipamin min ivemari.

Godin Akar Gavgaviba da bar guizbangira

137 O, Ikiavira Itir God, ni guizbangira bar dera.
Ezi bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.
138 Akar ni e ganingiziba,
da bar deragha bar guizbangira.
139 Nan apaniba nin akabagh nighnizir puvati.
Kamaghin amizi, nan navim avimin min nan isi.
140 Ki nin ingangarir gumazim, ki nin akar dikirizimin ganigha a tuisigha fo, a bar guizbangira.
Egha akar dikirizir kam ki bar a gifonge.
141 Ki gumazir kinim ezi gumazamiziba na dipofi,
ezi ki nin akabagh nighnighavira iti.
142 Nin arazir aghuim a zurara ikiavira iti,
ezi nin Araziba da bar guizbangira.
143 Osimtizir ekiaba na batifi,
ezi ki nin Akar Gavgaviba bagha bar akonge.
144 Nin akaba da bar deragh iki mamaghira ikiam.
Ni nighnizir aghuim na danighti ki angamira iki mamaghira ikiam.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

145 O, Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiava
ni ko mikimasa.
Ni nan migirigiam barakigh.
Ki nin arazir ni ifongezibar gin mangam.
146 Ki datirighin nin dia ghaze,
ni ua na inighti ki nin akabar gin mangam.
147 Aminim tiasava amima ni nan akurvaghasa ki nin dei.
Ki nin akaba nighnizir gavgavim dar iti.
148 Ki dimagaribar akuir puvati.
Ki nin akar dikirizim ginighnighavira iti.
149 O, Ikiavira Itir God, ni bar nan apangkufi, kamaghin ni nan migirigiaba barakigh.

119:130: Onger Akaba 19:7; Aghuzir Akaba 1:4

119:135: Onger Akaba 4:6; 119:12; 119:26

Ni bar moghira dera, kamaghin
ni na akumakum nan ganti, ki
deraghvira ikiam.
150 Gumazir nighnizir kuraba nan
itiba, na gasighasighasa nan
boroghira izi.
Gumazir kaba nin Arazibar
saghon ikia, dar gin zuir
puvati.
151 Ezi Ikiavira Itir God, nin Akar Gav-
gaviba da bar guizbangira.
Ezi ni uabi, ni bar nan boroghira
iti.
152 Bar fomira ki nin akabagh fo.
Ni uan akar kam gamizi a ikia
mamaghira iti.

Gumazim uabin akurvaghasa Godin dei

153 Ki nin Araziba bakinighnizir pu-
vati.
Kamaghin, ni nan osimtizibar
gan nan akuragh.
154 Ni faragha na ko akam akirizi
moghin,
ni nan akuragh ua na inigh
ikirimirir aghuim na daning.
155 Gumazir kuraba arazir ni ifongez-
ibar gin zuir puvati,
ezi ni ua me inian kogham.
156 O, Ikiavira Itir God, nin apangku-
vim bar ekefe.
Ni faragha mikemezi moghin,
ni nan akuraghti ki angamira
ikiam.
157 Gumazir aviriba arazir kurabar
na gamua egha na gasighasighasa,
ezi ki nin akaba ataghizir puvati.
158 Gumazir akaba batoziba, me nin
Akar Gavgavibar gin zuir pu-
vati.
Gumazir kaba, ki men gara nan
navim bar ikuvizi, ki bar men
amira.
159 O, Ikiavira Itir God, ni nan gari, ki
nin akaba bar dagh ifonge.
Ezi ni bar nan apangkufi, ka-
maghin ni uam na inighti ki
angamira ikiam.
160 Nin akar kam a guizin akamra.
Bizir ni damuasa mikemeziba da
zurara ikia mamaghira iti.

Gumazim Godin Arazibar gin mangasa bar akonge

161 Gumazir dapaniba arazir kurabar
na gami, ezi men arazir kurar
kaba, mingarir aghuitam itir
puvati.
Ezi ki zurara nin akabagh
nighnighavira iti.
162 Ki nin akaba bagha bar akonge.
Mati gumazim dagiar aviribar
apigha da isa bar akonge.
163 Ki guizbangira ifavarir arazim bar
an aghua,
egha nin Araziba ki bar dagh
ifonge.
164 Dughiaba bar, a dar 7plan dughi-
abar,
ki bizir aghuir ni damuasa
mikemezibagh nighnigha nin
ziam fe.
165 Gumazamizir nin Arazibagh
ifongeziba, me navir amirizimin
ikia bar deraghavira iti.
Eghti bizitam me damighti me
asaghporegh ireghan kogham.
166 O, Ikiavira Itir God, ki nin akur-
vazim bagha ni mizua,
nin Akar Gavgavibar gin zui.
167 Ki nin akaba bar uan navir ave-
riamin dagh ifonge.
Egha zurara dar gin zui.
168 Ki nin akaba, ko nin arazir
aghuiba bar dar gin zui.
Ezi ni bar nan arazibagh fogha
gifa.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

169 O, Ikiavira Itir God, ni nan
azangsizim baragh nan
akuragh.
Ni faragha mikemezi moghin,
nan akuragh fofozir aghuim
na daningigh.
170 Ni faragha na mikemezi moghin,
nan azangsizim baragh nan
akuragh.
171 Arazir ni ifongeziba, ni zurara nan
sure gami.
Kamaghin ki zurara nin ziam
fam.

119:160: Onger Akaba 119:89; 119:142; 119:152 **119:165:** Aisaia 32:17 **119:172:** Onger Akaba 119:138

172 Nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira,
kamaghin ki dagh nighnigh, egh ighiabar amuam.
173 Ki nin akaba zurara dar gin zui.
Kamaghin, ni zurara nan akurvaghsi gan iki.
174 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim bagha ara ni mizuai.
Ezi nin Araziba na gami ki bar akonge.
175 Ni na damighti ki angamira iki, egh nin ziam fam.
Eghti bizir ni damuasa e mikemeziba en akuragham.
176 Ki nin ingangarir gumazim.
Ki sipsipin ovengezimin min tuavir aghuim ataki.
Ki nin Akar Gavgaviba gin amadir puvati,
kamaghin amizi, ni na bagh izi na buri.

120

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei**

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 Ki osimtizim itir dughiamin,
ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava araima,
a nan dimdiam barasi.

2 Ki ghaze, "O Ikiavira Itir God, gumazir ifariba na gasighasighasava ami.
Ni men akar ifavaribar ua nan akuragh,
men dafaribar ua na inigh."

3 Ia gumazir ifariba, God mizazir manmaghira garim ia daningam?
Egh a manmaghira garir arazim ian arazir kuraba ikaragham?
4 God ti afuzir ghumtizim inigh ia ginivam.
A ti avir bar puvira isim inigh ia dapongam.
5 Maia! Ki uabin apangkufi!
Ki Mesekia ko Kedarian tongin pazava aperazi moghin,
ian tongin datirighin pazava apera.
6 Gumazir igharaziba ko deragh dapian aghuaziba,
ki dughiar ruarimin ian tongin ikegha, bar amira.
7 Ki uabi dabirabir aghuim baghavira migei,
ezi me midorozim baghavira migei!

121

Ikiavira Itir God, a gumazir deraviram e geghuva en garim

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 Ki uan akurvazim bagha mighsiaba kozorogha dar gari.
Eghti gumazir nan akurvaghamim managhira ikegh otogh izam.
2 Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a bar uabira nan akurvasi.

3 A Godin akuir puvatizim.
A ni akumakum deragh nin ganti,
ni irighan kogham.
4 A Israelia akumakua deragha men gari,
egha dughiatamin bar akuizir puvati.

5 Ikiavira Itir God, nin boroghira ikia,
mati dughuazim ni avara.
Egha ni geghuva deragha nin gari.
6 Aruem isiragh ni dapongeghan kogham,
eghti dimangan iakinim ni gasighasighan kogham.

7 Ikiavira Itir God ni geghuv deragh nin ganti,

119:176: Aisaia 53:6; Jeremaia 50:6; Matyu 18:12; Luk 15:4 * **120::** Godin gumazamiziba an ziam fasa Godin Dipenimin ghuavanaga ighiaba banga zui. **120:1:** Onger Akaba 118:5; Jona 2:2 **121:1:** Onger Akaba 123:1 **121:2:** Onger Akaba 115:15; 124:8 **121:3:** Onger Akaba 41:2; 66:9 **121:6:** Aisaia 49:10; Akar Mogomem 7:16 **121:7:** Onger Akaba 91:10-12

bizir kuratam ni gasighasighan kogham.
8 Ni uan dipenim ataghiraghamin dughiam,
a ni geghuv deragh nin ganam.
Egh ni ua izamin dughiam, a kamaghira damuam,
a datirighin ko, dughiar gin izamibar,
kamaghira damuam.

122

Me Jerusalemin nguibam ginighnigha ighiam gamua bar akonge

Devit ighiar kam osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ki orazi, me kamagh na migia ghaze,
"Ia dikavigh e mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangam."
Ki kamaghin oregha bar akonge.
2 E datirighin otivigha givagha,
Jerusalemin nguibam avinizir divazimin aven tuivighav iti.

3 Me Jerusalemin nguibamin ingarizi,
a gavgavigha ganganim datirighin bar dera.
4 God faragh Israelian anababav kemezi me iza kagh Ikiavira Itir God minabazi moghin,
me datirighin izava ami.
5 Danganir kam, atrivim kotiaba barazir dipenim iti.
Kar Atrivim Devitin ovavir boriba kotiaba baragha
da tuisizir danganim.

6 Ia Jerusalem bagh Ikiavira Itir God ko mikim.
Eghti a navir amirizim Jerusalemin iti darazir anighti,
me navir amirizimin ikiva deragh ikiam.
7 Gumazamizir Jerusalemin divazimin aven itiba deragh ikiva,
ua midorozim damuan kogham.
8 Ki uan adarazi ko, uan namakabagh nighnigha,
kamaghin Jerusalem migia ghaze,
"Ni amiragh nimira ikiti
midoroziba nin aven otivan marki."
9 Ki, Ikiavira Itir God, en God, an Dipenim ginighnisi.
Egha Jerusalem bar deraghvira ikiasa ki a bagha God ko migei.

123

Gumazim Godin apangkuvim iniasa a ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 O, Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin atrivimin itima,
ki kogha nin akurvazim bagha gari.
2 Ingangarir gumazim, a uan gumazir dapanimin ganti, an an akurvagham.
Ingangarir amizim, a uan amizir dapanimin ganti, an an akurvagham.
Kamaghira, e Ikiavira Itir Godin ganvira iki mangiti,
a uan apangkuvim en akakagham.

3 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba arazir kurabar e gami,
kamagh ni en apangkufigh.
4 Dughiar bar ruarimin dagiaba itir gumazamiziba dibovir akabar e migia,
uari fa pazava e gami.
Ezi e bar amira.

124

Godin gumazamiziba, a uabi men akurvazim

Ighiar kam, Devit an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God en akuraghan koghti, e manmaghira damuam?
Ia Israelia azangsizir kam ikaragh mikim suam:
2-3 En apaniba faragha naviba en ikuvigha e misoke.

122:1: Aisaia 2:3; Sekaraia 8:21 **123:1:** Onger Akaba 121:1 **123:2:** Onger Akaba 25:15; Malakai 1:6

Ikiavira Itir God en akurazir pu-
vatizi,
apaniba pazavira en atara
bar e gasighasighai.
4 Puvatizi apaniba aperiamin min e
inigha ghuzi
dipam e avarazi moghin e oveg-
hai.
5 Mati aperiar ekiam
bar e adugha ghueghai.

6 E datirighin Ikiavira Itir God
minabagham.
A itima en apaniba asizir atiamin
min e givir puvati.
7 Mati gumazim kuarazimin suighasa
azuazim gura,
e kuarazimin min mighegha a
gitagha ghu.
Me gurazir azuazir kam du-
tuaghiri,
ezi e a gitagha ghu.
8 Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin
overiam ko nguazimin in-
garizim,
a uabira en akurvasi.

125

God uan gumazamizibagh amizi, me deragha apia

Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.
1 Gumazamizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba,
me Saionin Mighsiamin min iti.
Mighsiar kam bar gavgavigha
mozoroziba puvati,
a iki kamaghira ikiam.
2 Kamaghira, mighsiaba Jerusalemin
nguibam ekiaruzi moghin,
datirighin ko gin Ikiavira Itir
God,
uan gumazamiziba ekiarugh
men ganam.

3 Gumazir arazir kurabagh amiba,
Godin gumazamizibar nguazim
gativagh zurara men ganan
kogham.
Me kamagh damuti,
Godin gumazamiziba uaghan
arazir kurabar amuam.

4 O, Ikiavira Itir God, gumazamizir ni
baghavira ikia nin akamin gin
zuiba,
ni deraghvira me damu.
5 Ni gumazir kurabagh asighasigh,
egh gumazir ifara uan nighnizibar
gin zuiba sarama asighasikigh.

Eghti Israelia deraghvira ikiam.

126

Israelia God men akurvaghasa me a ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God uam e inigha
Saionin nguibamin ize,
ezi dughiar kam e ghaze,
e mati irebamin gari.
2 Kamaghin, e akava ighiabagh
amuavira iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba e migia ghaze,
“Ikiavira Itir God, Israelian akur-
vaghasa
maburan ingangarimram ami.”
3 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God en
akurvaghasa bar ingangarir
ekiam gami,
kamaghin e datirighin naviba de-
ragha bar akonge.

4 O Ikiavira Itir God, ni ua deraghvira
e damuam.
E mati dipaba puvatizir dan-
ganimin itir faneba dipaba
dake,
ni amozim damighti a ua iziti
da izevegham.
Kamaghira, ni e damuti e
izivagham.
5 Gumazir aravira dagheba opariba,
me dar dagheba iniva
bar akuegh dimiva arangam.
6 Guizbangira, gumazir aravira
dagher oviziba atera ghua da
opariba,
me dar dagheba inigh

125:2: Onger Akaba 121:8; Sekaraia 2:5

uamategh ighiabar amu da
ater izam.

127

God arazir aghuimin me gamizi me an ziam fe

Ighiar kam, Solomon an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 Ikiavira Itir God uabi dipenimin ingar.
Puvatightima, dipenir kamin ingarir gumaziba pura an ingarigham.
Ikiavira Itir God uabi nguibamin gan.
Puvatightima, nguibar kamin garir gumaziba pura ingarigham.
2 E dagheba ko dagiaba bagha bar mizarazibara dikava ingara zui aminiba piri.
E pura ingangarir kabagh ami.
Ikiavira Itir God uabi gumazamizir a ifongeziba biziba me ganidima,
me pura ikia avughsi.

3 Boriba, kar bizir aghuir Ikiavira Itir God anidiba,
da bar dera.
4 Gumazir igiamin boriba,
mati afuziba midorozir gumazir mamin dafarimin iti.
5 Gumazir borir aviriba itim a bar akongegh.
A uan apaniba ko kotiam damuamim dughiamin,
me kotiar danganimin an akurvagham.
Eghti an kotiam deragh mangam.

128

God gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a deragha me gami

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an akaba baragha dar gin zuiba,
me bar akongegh.
2 Ingangarir ni amibara ni dar dagiaba inigh
bizir ni ifongezibagh ivezam.
Eghti bizir ni amiba bar deraghti
ni bar akuegham.
3 Nin amuim, wainin ikarizimin min
ava ovizir aviriba iti moghin, a borir aviriba batam.
Nin boriba bar avirasemegh nin avir miriam,
olivin temer igiabar min bar an okarigham.
4 Bar guizbangira,
gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim,
a kamaghirama otogham.

5 Ikiavira Itir God, uan Dipenimin aven Saionin Nguibamin iti,
a deragh ni damu.
Ni zurara nguazimin itir dughiam,
ni Jerusalemin nguibamin itir bizibar ganti da deraghvirama otiv.
6 Ki kamaghsua, ni dughiar ruarimin iki
uan igiar boribar gan.

Eghti Israelia deraghvira iki.

129

Israelia uan apanibagh asighasighasa God ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 Israel, ni uan igiamin ikegha iza,
datirighin nin apaniba ni gamizir arazir kuraba,
ni dagh eghan.
2 Ni kamaghin mikim suam,
"Ki uan igiamin ikia iza datirighin, nan apaniba arazir kurabar na gami.
Me kamaghin na gamua egha na abirazir puvati.
3 Me nan akirim ifozorozima a duar ruariba iti.
Ezi duar kaba mati me azenir ekiam oparasa an nguazim abiaghariki.
4 Ezi Ikiavira Itir God an araziba dera,

127:1: Onger Akaba 121:4

a ikia kalabuziar kamin ua nan akurazi
ki firiaghiri.”

5 Ki ghaze, Saionin Nguibamin apanimin itir darasi,
e men agintighti
me uam ari uan nguibabar mangegh
bar aghumsika.
6 Me dipenir siriabagh isin aghuir grazibar min aghungam.
Da aghung ua zuamira misigham.
7 Gumaziba grazir kabar ikiziba ikia,
egha da atera zuir puvati.
8 Gumazamiziba gumazamizir kabar boroghin mangi kamaghin mikiman marki,
“Ikiavira Itir God deragh ia damu!
Ikiavira Itir Godin ziamin ia deraghvira iki.”

130

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 O, Ikiavira Itir God,
nan navir averiam bar osemezi ki nin dei,
ni nan akuragh.
2 O Ekiam, ni na barakigh.
Ki ni migeir migirigiaba ko nan arareba ni da baregh
nan akuragh.

3 O, Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba mengegh dar suiragh ikiti,
Ekiam, en tinara nin damazimin tugh gavgavigham?
4 Nirara arazir kuraba gin amadi,
kamaghin amizi, e nirarama atiating nin apengan ikiam.

5 Ki uabin akurvaghasa ifongegha,
Ikiavira Itir God, a mizua iti.
Egha nighnizir gavgavim an akamin iti.
6 Ki uan navir averiamin aven,
Ekiamin akurvazim bagha a mizua ti.
Ezi nan arazir kam a gumazir dimagarimin bizibar gara itima aminim men itirazir arazim,
a bar a gafira.

7 E Israelia, Ikiavira Itir God zurara bar en apangkufi,
egha e ikuvighan koghasa an en akurvasi.
Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim an iki.
8 A uan gumazamiziba Israelia men akuragha ua me ini,
egh men arazir kuraba gin amangam.

131

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei

Ighiar kam, Devit an osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 O Ikiavira Itir God, ki akaba batogh uabi uan ziam fan aghua.
Ki bizir ekiaba ko bizir ki damuan iburaziba dagh nighnizir puvati.
2 Ki datirighin deragha aperagha navir amirizim iti,
mati borim uan amebamin otem ategha a ko aghumram aperaghav iti.
Kamaghira, nan navim purama amiragha irighav iti.

3 O Israelia, ia datirighin nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God iki,
kamaghira iki mangivira iki.

132

Gumazamiziba Godin Dipenim bagha bar akonge

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 O Ikiavira Itir God, Devit uabi ko, a inizir osimtizir ekiar kaba,

130:1: Azir Akam 3:55; Jona 2:2 **130:3:** Onger Akaba 143:2; Rom 3:20; 3:23-24 **130:4:** Jeremaia 33:8-9 **130:5:** Onger Akaba 33:20; 40:1; Aisaia 8:17; 30:18 **130:6:** Onger Akaba 63:6; 119:147 **130:8:** Matyu 1:21; Taitus 2:14

ni dagh nighnighvira iki.

2 O Ikiavira Itir God,
Ni Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.
Devit ni ko dikirizir akaba
ni dagh nighnighvira iki.
3 Devit ghaze,
"Ki uan dipenimin ghuavanaboghan kogh,
uan misiam mitoghan kogham.
4 Ki dakusi uabi abinan kogham.
Eghti nan damazimning komeghan kogham.
5 Ki kamaghira deragh dakuan kogh mangi,
ki Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarsi danganitam batoghvira givagham.
A Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim."

6 E Betlehemin nguibamin ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin akam baraki.
Egha ghua Kiriat Jearimin nguazimin an apigha a inigha ize.
7 E ghaze, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi,
egh an atrivir dabirabimin guamin teviba apirigh an ziam fam.

8 O, Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi uan avughsir danganimin iki.
Ni uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi.
Boksiar kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.
9 Nin ofa gamir gumaziba me zurara arazir aghuibara damuam.
Arazir aghuir kaba men kurkazir aghuimin min ikiam.
Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba,
bar akuegh pamten kamagh dimiva arang mikimam.

10 O, Ikiavira Itir God, ni faragha uan ingangarir gumazim Devit koma akam akirizi moghin,
ni datirighin uan Atrivir ni ua bagha inabazim, akirim ragh a gasan marki.
11 Ni Devit ko akam akirigha gifa, egh uan nighnizim gighan marki.
Ni kamaghin migia ghaze,
"Ki nin gin otivamin adarazir aven otaritam damighti
an Atrivimin otogham,
eghti nin gin, ana Atrivimin ikiam.
12 Nin otariba, ki men sure gamir akaba baregh
nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangiti,
nin ovavibar otariba, uaghan Atrivibar iki mamaghira ikiam."

13 Ikiavira Itir God, Saion Nguibam ua bagh a ginaba.
A nguibar kam bar a gifuegha,
zurarama an ikiasa a ginaba.
14 A ghaze, "Ki nguibar kam bar a gifonge.
A nan avughsizir danganim,
ki an aven iki mamaghira ikiam.
15 Ki Saion deragh a damu bizir bar aviriba isiva a daningam.
Eghti an itir gumazamizir onganaraziba,
ki dagheba me daningam.
16 Ki Saionin itir ofa gamir gumaziba ingangarim me danighti,
me ki nguazimin gumazamizibar akurvagh ua me iniamin akam, me me mikimam.
Eghti Saionin gumazamiziba bar akuegh tiariba akaram.

17 "Ki Devitin adarazir aven gumazitam damighti
an otogh Atrivir bar gavgavimin ikiam.
Ki an miseveghti,

132:6: 1 Samuel 7:1-2; 1 Eghaghaniba 13:5 **132:6:** 2 Eghaghaniba 6:41-42 **132:11:** 2 Samuel 7:12-16; 1 Eghaghaniba 17:11-14; Onger Akaba 89:4-5; Aposel 2:30 **132:17:** 1 Atriviba 11:36

a mati lamin angazangarimin
min isiragh gavgavigh iki
mangivira ikiam.
18 An apaniba, ki me damighti
me aghumsizir bar ekiam
inigham.
Eghti an ativaghamin gumazamiz-
iba,
men kantri gavgavigh iki
mamaghira ikiam."

133

Godin adarazi uari ko ikia, navir vamiran itir arazim a bar dera

Devit ighiar kam osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 Ia oragh, kamaghin bar dera,
e Godin adarazi bar navir
vamiran ikiva,
uari ko dapiagh avegh-
buabar min ikiam.
2 Arazir kam mati olivin tememin
borer aghuim,
me a isa Aronin dapanim ginge.
Ezi an emira uaghira an ghua-
masizimin uaghira,
egha uaghira an evarimin itir ko-
rotiamin tu.
3 Arazir kam uaghan mati, ghuariar
dipam Hermonin Mighsiamin
ira,
izaghira Saionin Nguibam gisin
itir mighsiabagh iri.
Danganir kamin, Ikiavira Itir God,
gumazamizir navir vamiran
itiba bar deragha me gami.
A ikirimirir zurazurara itim
me ganidi me iki mamaghira
ikiam.

134

E Ikiavira Itir Godin ziam fam

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
maziba,
ia iziva an ziam fi.
Ia dimagaribar an Dipenimin tuivav
ikia an ingangarim gami,
ia an ziam fi.
2 Ia Godin Dipenimin aven dafariba fi
a ko mikim egh an ziam fi.

3 Ikiavira Itir God, a Godin overiam ko
nguazimin ingarizim,
a Saionin nguibamin iki,
egh bar deragh ia damu.

135

Godin ziam fer onger akam

1 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia ziar ekiam a daning!

Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
maziba,
ia an ziam fi.
2 Ia gumazir Ikiavira Itir Godin
Dipenimin tuivighav itiba,
ia an ziam fi.

3 Ikiavira Itir God a bar dera,
kamaghin ia an ziam fi.
An apangkuvim bar en ekefe,
kamaghin ia an ziam fi ighiabar
amu.
4 Ikiavira Itir God ua baghvira Jekop
ginaba,
kamaghin Israelia kar bar Godin
adarazira.

5 Ki kamaghin fo, Ikiavira Itir God
gavgavir ekiam iti,
egha aseba bar dagh afira.
6 An overiam ko, nguazim ko, on-
garim, ko ongarir konimin
bizim damuasa,
an a gami.
7 Ana amozimin migharir pizibagh
ami, da nguazir oteviba bar
dar zui,
ana onimaribagh ami, da tagh-
tagha amozim sara izi.
An aminim gami, a dikava
ivava danganiba bar dar
zui.

8 A Isipian otarir ivariaba ko,
men asizir apurir faragha
otivizir aviribav soghezi, da
ariaghire.
9 A Isipin atrivim ko, an ingangarir
gumaziba, me damighti me
foghasa,

133:1: Jenesis 13:8 **135:8:** Ua Me Ini 12:29 **135:9:** Ua Me Ini 7:14--10:29

a mirakelba ko dıgavir kuram
gamir arazibagh ami.
10 Ikiavıra Itir God, kantrin avıribagh
asıghasigha,
atrivir gavgavir avıribav
soghezı, me ariaghire.
11 An atrivir gavgavir kabar maraziv
soghezı me ariaghire,
Sihon Amorian atrivim, ko Ok
a Basanian atrivim, ko Kenanian atriviba, bar moghıra.
12 An Atrivir kabar nguaziba, isa
uan gumazamiziba Israelia
ganıngi.
Eghtı da men nguazibara mın
ikiam.

13 O, Ikiavıra Itir God, gumazamiziba zurara kamagh nı mıkım
suam,
nı uabı guizbangıra God.
Gumazamizir gın otivamin
kaba me nı gıfogham.
14 Ikiavıra Itir God, uan gumazamizibar araziba tuisıgh, egh suam,
me osımtıziba puvatı.
Egh a uan ingangarir gumazibar kuarkuvam.

15 E fo, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me silva ko golba isa,
uan dafaribara marvir guaba
kıri.
16 Marvir guar kaba, da akatoriba
ikia egha mıgeir puvatı.
Da damaziba ikia bizibar garir
puvatı.
17 Da kuariba ikia, egha orazir puvatı.
Me ikırımırir e datırıghın ikiava
angamıra itir kam puvatı.
18 Guizbangıra, gumazir marvir guar
kabar ingariba,
me uari marvir guar me ingarir
kabar mın iti.
Gumazir nıghnızir gavgavim marvir
guabar itiba,
me uari dar mın iti.

19 Ia Israelia, ia Ikiavıra Itir Godın
ziam fı.
Ia Ikiavıra Itir Godın ofa gamir
gumaziba,
ia an ziam fı.
20 Ia Livain adarasi, ia Ikiavıra Itir
Godın ziam fı.
Ia gumazamizir Ikiavıra Itir
Godın atiatiba,
ia an ziam fı.
21 Saion, an ziar mam Jerusalem,
a Ikiavıra Itir Godın nguibam.
Ia an itir gumazamiziba,
an ziam fı.

Aleluia!
Ia bar Ikiavıra Itir Godın ziam fı.

136

God mınabir ighiam

1 Ikiavıra Itir God, bar arazir
aghuibar e gami, kamaghın e
a mınabagham.
A zurara en apangkuvigha mamaghıra iti.
2 Ikiavıra Itir God, godın ifavaribagh
afiragha bar ekefe.
Kamaghın e a mınamam.
A zurara en apangkuvigha
mamaghıra iti.
3 Ekiam nguazir kamın gumazir ekiaba bar dagh afira.
Kamaghın e a mınamam.
A zurara en apangkuvigha
mamaghıra iti.

4 A uabıra mirakelın ekiabagh ami.
A zurara en apangkuvigha mamaghıra iti.
5 A uan nıghnızir aghuimın overiamın ingari.
A zurara en apangkuvigha mamaghıra iti.
6 A nguazim isa dıpabagh isın an ingarizı an aperaghav iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghıra iti.
7 An aruem ko iakınimın ingari.
A zurara en apangkuvigha mamaghıra iti.
8 An aruem atızıma an aruemın isiragha gari.

135:11: Dıboboniba 21:21-35 **135:15:** Onger Akaba 115:4-8; Akar Mogomem 9:20 **136:1:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; Jeremaia 33:11 **136:5:** Jenesis 1:1 **136:6:** Jenesis 1:2 **136:7:** Jenesis 1:16

A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
9 A iakinim ko mikoveziba atizima me dimagarimin isira.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

10 A Isipian otarir ivariabagh soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
11 A Israelian gumazamiziba inigha Isipin kantri ategha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
12 A uan gavgavir ekiamin, ua me inigha ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

13 An Ongarir Aghevim gamizi a tongira biaghiri.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
14 A uan gumazamizibar faragha ghua, ongarir kam biaghirizi naghin, an an tongira me inigha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
15 A Isipin atrivim ko an midorozir gumaziba avigha Ongarir Aghevimin me makunizi me dipam amegha ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

16 A uan gumazamizibar faragha ghua me inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghuava otifi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
17 An atrivir bar gavgavibav soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
18 An atrivir ziaba itibav soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
19 An Amorian Atrivim Sihon, a misoghezi an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
20 A Basanian Atrivim Ok, a misoghezi an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
21 An atrivir kabar nguazim isa uan gumazamizibagh aningi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
22 A nguazir kam isa uan ingangarir gumazim Israel ganingizi, nguazir kam men nguazimra min iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

23 En apaniba e abirima an e ginighnighavira iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
24 A en apanibar dafaribar uam e ini.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
25 A dagheba isa gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

26 Bizir kabanang bagh, e Godin uan Nguibamin itim minamam!
Bar guizbangira, a zurara en apangkuvigha mamaghira iti!

137

Israelia Babilonin kantrin kalabusin ikiavira ikia Jerusalemin nguibam bagha arai

1 E Babilonin Faner miriabar apiaghav ikiava,
Saionin nguibam ginighnigha a bagha azia iti.
2 E uan gitabav sozir puvati,
e purama da isa en boroghin itir temer aguabar da gui.

136:10: Ua Me Ini 12:29 **136:11:** Ua Me Ini 12:51 **136:13:** Ua Me Ini 14:21-29 **136:16:** Ua Me Ini 13:18; 15:22 **136:19:** Diboboniba 21:21-30 **136:20:** Diboboniba 21:31-35 **137:1:** Nehemia 1:4

3 Gumazir e isa kalabus garighiziba
ghaze,
"Ia ighiabar amu en navibar
amuti da deraghti e bar
akuegham.
Ia Saionin nguibamin ziam
dighor e bagh ighiabar
amu."

4 E manmagh suvira kantrin
igharazimin iki,
egh Ikiavira Itir Godin onger ak-
abar amuam?
Kar en kantri puvati,
e kamaghin damuan kogham.

5 O Jerusalemin Nguibam, ki ni gin
amadagh,
gita inigh uan agharir guvimin
uam a misoghan kogham.

6 O Jerusalem, ki ni isa faraghavira
uan dighorim gamigha ni
bagha bar akonge.
Ki ua ni bakinighnigh ni isi uan
nighnizim datighan koghti,
nan tiarim ikuvighti ki ighi-
abar amuan kogham.

7 O Ikiavira Itir God, ni dughiar gu-
maziba Jerusalem gasighasizi,
Idomia e gamizir arazim
ginighnigh.
Me ivivigha ghaze,
Jerusalemin dipeniba bar
dipirighiregh nguazim
giregh.

8 O Babilonia, ia orakigh.
Ia bar ikuvigham!
Ian arazir kurar ia e gamizir
kam,
gumazir uam a ikar-
vaghamim, a bar
akongegh.

9 Gumazir kam nin borir iririviba
inigh,
dagiabav kinighti me bar iku-
vigham.
Kamaghin, gumazir kam bar
akuegham.

138

Gumazim God minabi

Ighiar kam, Devit an osiri.

1 O Ikiavira Itir God,
ki uan navir averiamin aven bar
ni minaba.
Egha asebar damazibar,
ki ighiar nin ziam febagh ami.

2 Ni zurara bar na apangkuvigha bar
deragha nan gari.
Nin akam ko nin ziam kamaghin
en akagha ghaze,
ni bar ekevegha bizir
igharaziba bar dagh afira.
Kamaghin, ki nin Dipenim uan guam
a misuegh,
teviba apirigh egh nin ziam fam.

3 Ki nin deima, ni dughiar kamin nan
dimdiaba barasi.
Egha uan gavgavim na ganigavira
iti.

4 Ni migei, nguazir kamin atriviba
uari nin akam baraki,
kamaghin me nin ziam fam.

5 Me nin ziar ekiam ko gavgavim
ginighnigh,
ni amizir biziba bagh ighiabar
amuam.

6 O Ikiavira Itir God, ni bar
faraghavira ikia egha bar pin
iti.
Gumazir uari abira nin apengan
itiba,
ni me ginighnisi.
Egh gumazir uari feba,
me nin damazimin uari mongiva
avegham.

7 Osimtizir aviriba na batifi,
ezi ni nan gari ki deragha iti.
Nan apaniba nan atari,
ezi ni me ko misogha
uan gavgavimrama ua na
ini.

8 Ikiavira Itir God, ni na ko dikirizir
akamin gin mangi biziba bar
dar amu.
Ni nan apangkuvigha ikia mam-
aghira iti.
Ingangarir ni damuasa nighnizim,
ni a damu bar anegifagh.

137:8: Akar Mogomem 18:6 **138:6:** Aisaia 57:15; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **138:7:** Onger Akaba 23:3-4

139

God e gifogha givagha bar deraghavira en gari

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

1 O Ikiavira Itir God,
ni nan navim tuisigha givagha na gifo.
2 Ni nan saghon ikia nan nighniziba ko,
ki amir biziba ko, ki apia dikavir araziba,
ni bar dagh fo.
3 Ni nan gari ki ingari, o ki akui,
ki amir araziba,
ni bar dagh fo.
4 O Ikiavira Itir God, ki tighar mikimamin dughiam,
ni fogha gifa ki tizim mikimam.

5 Ni danganibar bar nan miriaba ekiarugha,
uan gavgavir ekiamin bar deragha nan gari.
6 Nin fofozir kam bar pin ikia,
egha nan nighnizim bar a gafira.

7 Ki managhira mangigh, nin duam ategham?
Ki managhira mangigh nin modogham?
Bar puvati.
8 Ki nin Nguibamin mangam, ni uaghan iti.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam, ni uaghan ti.
9 Ki nguibar aruem anadi naghin itiamin ikiam,
o aruem uaghiri naghin itir nguibar saghuiamin ikiam,
10 ni kagh iki tuavim nan akakagh nan akurvagham.

11-12 Ki suam, "Aminir birim ni na avaraghti,
aruer angazangarim ni iragh mitatemin otogh."
Nin nighnizim mitater kam a guizin mitatem puvati.
Dimagarim, a uaghan aruem mirara isiragha gari.
Nin damazimin, aruem ko dimagarim magh gari.

13 Guizbangira, ni nan mikarzimin ingarir dughiam,
ni nan amebamin navir averiamin aven bar nan ingarizi,
nan mikarzim bar moghira iti.
14 Ni nan mikarzimin ingari,
ezi nan mikarzim bar deragha igharagha gari.
Kamaghin ki nin ziam fe.
Bizir ni ingariziba, da bar dera,
ezi ki guizbangira uan navir averiamin aven bizir kabagh nighnigha dagh fo.
15 Ki uan amebamin navir averiamin aven modoghav ikia nimiram irivima,
ni nan agharibar garima da ekiva uari isavsuiki.
16 Nan amebam tighar na batamin dughiam,
ni faragha nan ganigha gifa.
Bar fomira, ki tighar nguazimin otivam,
ki nguazir kamin ikiasa ni ifongezi moghin dughiaba ni da osirigha gifa.

17 O God, ki manmaghira nin nighnizibagh fofogham?
Nin nighniziba bar avirasemegha bar pin iti,
ezi ki dagh foghamin tuaviba puvati.
18 Ki nin nighniziba mengti,
dar megemem mangi ongarimin gigibagh afiragham.
Ki akuigha uam osezir dughiamin,
ni na ko ikiavira iti.

19 O God, ni gumazir kurabav sueghti me arimighireghasa ki ifonge.
Gumazir misoziba na atakigh.

139:1: Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3 **139:2:** 2 Atriviba 19:27; Matyu 9:4; Jon 2:24-25 **139:3:** Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3 **139:4:** Hibru 4:13 **139:7:** Jeremaia 23:24; Jona 1:3 **139:11-12:** Jop 34:22; Daniel 2:22; Hibru 4:13 **139:15:** Jop 10:8-9; Fofozir Gumazim 11:5

20 Gumazir kaba, nin ziam akar
kurabar a migei.
Egha pura nin ziam diborava, a
gasighasisi.
21 O Ikiavira Itir God, gumazir ni
gifongezir puvatiziba, ki bar
men aghua.
Gumazir uari fa ni gasighasighasava
amiba,
nan navim me bagha bar
ikufi.
22 Ki bar guizbangira me gifongezir
puvati.
Ki garima me nin apanibar min
iti.

23 O God, ni nan navir averiam tuisigh
egh deragh nan nighnizim
gifogh.
24 Ni bar deragh na tuisigh egh der-
agh na gifogh,
ifavarir arazitam ti nan
nighnizimin ikiama.
Nan akuragh nan aku,
ikirimirir zurara itimin tuavimin
mangi.

140

Gumazim deragh uabin ganasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha
zuim ginighnigha an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni nan akuraghti,
gumazir kuraba ko midorozibagh
amir gumaziba, na gasighasighan
kogham.
2 Me zurara uan navir averi-
abar aven arazir kurabagh
nighnigha,
zurara gumazamizibar tongin
adaribagh amima,
da otifi.
3 Men mizebar otivir akaba,
kuruzir ataribar min bar ghumi.
Me gumazibagh asighasighasa
migeir akaba,
men akatoribar ikia mati ku-
ruzim imezir kuram an aven
iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 O Ikiavira Itir God, ni deragh nan
ganti,
gumazir kurabar gavgavim na
abiraghan kogham.
Ni uan dafarimin na avaraghti
gumazir misoziba na gasighasighan
kogham.
5 Gumazir uari uan ziaba feba, nan
suighasa na bagh azuazim
benir gavgavibar an ingarigha
a gura.
Me asizimin min nan suighasa a
isa nan tuavim gati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

6 Ki Ikiavira Itir God migia ghaze, Ni
nan God.
O Ikiavira Itir God, nan ararem
baregh nan akuragh.
7 O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam,
ni gumazir bar gavgavir ekiam
itim,
ni nan akuragh ua na inigh.
Ki faragha apaniba ko misozi,
ni na modozi ki deraghavira iti.
8 O Ikiavira Itir God, gumazir kuraba
iniasa migeir biziba,
ni da me daningan marki.
Egh arazir kurar me
damuasa akabav soghez-
iba,
ni dar damighti da guizin
otivan marki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 Apanir na ekiaruzir kaba uari fe.
Ni me damighti me na abinan
kogham.
Bizir me na damuasava amiba,
ni da otevkinighti da meraram
otiv.
10 Ni dagiar isibar avim amadaghti a
me giri men isi.

139:23: Jop 31:6; Onger Akaba 26:2 **139:24:** Onger Akaba 5:8; 143:10 **140:3:** Rom 3:13

Tarazi nɨ me isɨ torir konimɨn me kunightɨ
me uam anangan tuaviba puvatɨgham.
11 Gumazir akaba igharaz darazi gasiba,
men akatam guizbangɨram otoghan kogham.
Kamaghɨn dera, gumazir mɨsoziba,
bizir bar kuratam me batogh bar me agɨfagh.

12 O Ikiavɨra Itir God, kɨ fo, gumazamizir onganaraziba nɨ men akurvasi.
Egha osɨmtɨziba itir gumazamiziba,
nɨ deragha men osɨmtɨzibar gara me akɨrmɨsi.
13 Guizbangɨra, gumazamizir aghuiba nɨn ziam fɨ,
zurara nɨ ko ikɨ kamaghɨra ikiam.

141

Gumazir mam dɨmangan God ko mɨgei

Devit onger akar kam osiri.

1 O Ikiavɨra Itir God, kɨ datɨrɨghɨn nɨn azangsɨsi,
nɨ zuamɨra nan akuragh.
Kɨ uabɨn akurvaghasa nɨ ko mɨgei,
nɨ nan azangsɨzim barakigh.
2 Kɨ guaratɨzibar ofa gami, nɨ mɨgharir mughuriar aghuim zuim barazi moghɨn,
kɨ nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba, nɨ da baragh da iniasa kɨ ifonge.

3 O Ikiavɨra Itir God, nɨ deragh nan akatorimɨn gan,
egh kɨ mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba nɨ ifongezɨ moghɨn kɨ me mɨkɨmam.
4 Nɨ na ateghtɨ nan navim arazir kuraba bagh dɨkavan markɨ.
Kɨ gumazir kuraba ko uari akuva arazir kuratam damuan kogham.
Nɨ na ateghtɨ,
kɨ me ko men isar kurabar ikian kogham.

5 Gumazir aghuim nan apangkuvigh,
arazir aghuim damusɨ nan atar fofozim na danɨngtɨ,
kamaghɨn a dera.
Kamaghɨn, kɨ gumazir kuraba ko namakabar amuan kogham.

Kɨ zurara God ko mɨgɨa ghaze,
a men arazir kuraba uam ada ikarvagham.

6 Gumazitaba gumazir kurar kaba inigh me gasɨghasightɨ,
me fogh suam, nan akam a bar guizbangɨra.

7 Me gumazir kurar kabar aghariba inigh,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn mozir torim mɨkɨnigham,
mati gumazim temer akuam abɨagharɨghizɨ
an muziariba tintinimɨn ire.

8 O Ekiam, nɨ Ikiavɨra Itir God,
kɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨn ikiavɨra ikia,
egha nɨn aven modi.

Nɨ deravɨra nan gantɨ
kɨ ovengan kogham.

9 Nɨ deragh nan gantɨ,
gumazir kuraba na bagha modogha guizir azuazir katam na suiraghan kogham.

10 Nɨ gumazir kurabar amightɨ,
me uari uan azuazibar guighɨv ikɨ.
Eghtɨ kɨ puvatɨgham.

Kɨ bar deravɨra darutɨ,
bizitam na gasɨghasɨghan kogham.

141:2: Akar Mogomem 5:8 **141:3:** Onger Akaba 34:13; Jems 1:26; 3:8 **141:4:** Aghuzir Akaba 23:6
141:8: 2 Eghaghaniba 20:12; Onger Akaba 25:15; 123:1-2

142

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei

Devit dagiar torimin aven ikia, ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei.
Ki an apangkuvim bagha pamten a gaghorava a migei.
2 Na bativir araziba ko osimtiziba ki bar dar gun a migei.

3 Tuavir ki mangamim, nan apaniba nan suighasa azuazir mam gura,
ezi nan navim osemezi, ki ghaze, ki ikuvigham.
Nirara, ki mangamin tuavim ni a gifo.
4 Ki uabin boroghin gari, gumazir nan akurvaghamiba puvati.
Ezi gumazir nan gan na geghuvamiba puvati.
Ki mongamin danganiba puvati.

5 O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki nin dei.
Nirara ni nan eghuvir gumazim.
Ki kamaghin ifonge,
ki angamira ikiavira itir dughiam,
nirara na ko ikiam.
6 Gumaziba arazir kurabar na gamua egha bar gavgafi,
ezi ki me abinasava amuava avenge.
Nan navim bar oseme.
Kamaghin, ki uabin akurvaghasa nin dei,
ni na barakigh.
7 Ni osimtizir kamin aven uam na inighti,
ki an firighirigh egh deravira ikiam.
Ni bar deravira na gami.
Kamaghin, gumazamiziba uari akuvagh ikiti,
ki men tongin nin ziam fam.

143

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh.
Ni arazir aghuibaram amua, bar guizbangira migia ifarir puvati.
Ki ni ko migeir migirigiaba ni kuarim atigh da baragh.
2 Gumazitam bar zuegha nin damazimin itir puvati.
Kamaghin, ni uan ingangarir gumazim isi kotiam datigh a tuisighan marki.

3 Nan apaniba nan agintigha bar na abira.
Egha na isa kalabuziar danganir mitatemin na atizi,
ki fomirama oveaghuezibar min iti.
4 Kamaghin nan nighnizim ikuvizi,
nan navim osemegha mamaghira iti.

5 Ki fomiram otivizir biziba uam a dagh niri.
Egha ni fomira ingarizir bizir aghuiba, ki uam adagh nighnisi.
6 Kuarim na misingizi, ki dipatamara amasa bar ifongezi moghin,
nan duam ni ko mikimasa bar ifonge.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

7 O Ikiavira Itir God, nan nighnizir gavgavim iraghu.
Ni nan dimdiam baragh.
Ni uabi nan mongan marki,
ki ti ovegh mangi oveaghuezibar nguibamin mangigham.
8 Ki nighnizir gavgavim nin iti,
ni mizaraziba vaghvagh apangkuvir ekiar nan itir kam bagh, na mikimvira iki.

142:1: 1 Samuel 22:1; 24:3 **142:3:** Onger Akaba 77:3; 140:5; 143:4 **142:4:** Onger Akaba 88:8; 88:18 **142:7:** Onger Akaba 13:6; 143:11; 146:7 **143:2:** Rom 3:20; Galesia 2:16 **143:5:** Onger Akaba 77:5; 77:10-11 **143:8:** Onger Akaba 5:8; 25:1; 46:5

Ki uan navir averiamin aven ni
baghavira iti.
Kamaghin ki mangamin tuavim
ni nan sure damu.
9 O Ikiavira Itir God, ni nan akur-
vaghasa ki ni bagha zui,
ni na modogh.
Ni nan apanibar dafaribar
uam na inigh.
10 Ni nan God, ki kamaghsua, ni de-
ravira nan sure damuti,
ki nin ifongiamra gin mangam.
Nin duam deravira na damuti,
ki tuavir aghuimin mangam.

11 O Ikiavira Itir God, ni uan ziar
ekiam bangin,
ni akam akirizi moghin ni uam na
inigh.
Ni arazir aghuibaram ami.
Kamaghin, ni nan osimtizir na
bativibar aven uam na inigh.
12 Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni
bar nan apangkufi.
Kamaghin amizi, gumazir
nan apanim gamiba ko na
gasighasighasava amiba,
ni me misueghti me bar
arimighiregh.

144

God atrivimin apaniba abirazi, an a minabi

Ighiar kam, Devit an osiri.
1 Ikiavira Itir God, ni dagiar ekiamin
min itima
ki an aven modozi
ni deragha nan gari.
Kamaghin ki nin ziam fe.
A midorozir arazibar nan
aka.
2 A dagiar ekiamin min itima, ki an
aven modi.
Egha dipenir gavgavimin min
itima, ki an aven iti.
Egha a nguibar gavgavimin min ikia
nan akurvasi.
Egha nan oramin min itima,
ki an uabi apazagha deragha
iti.
Ki nighnizir gavgavim an itima,
a na ko ikia nan akurvazi ki de-
ravira iti.
A gumazamizir igharaz-
ibagh amizi me nan apen-
gan iti.

3 O Ikiavira Itir God, e gumazamizir
kiniba.
Manmagh amizi, ni e ginighnigha
deragha en gari?
E pura bizir kinibar min iti,
ezi ni manmaghsua mighigha e
ginighnisi?
4 E mati gumazim, uan akatorimin
dughiar vamiran aminim
givera.
E dughiar bar otevimra ikiam,
mati aruem isirazi nin
nedazim dughiar ote-
vimra ikegha
ua zuamira puvati.

5 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh
izighiri.
Egh uan agharim mighsiabar
amadaghti
dar miturir ekiaba otiv.
6 Ni uan onimarim damighti a tagh-
tagh,
apanibar agiraghti me tintinibar
aregh.
Ni uan baribar me gasiti me
aregh.
7 Ni uan dafarim amadaghti a izighiri,
na gekuighti
ki dipar konir kaba ategh uam
anaboka.
Ni Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar dafariba da
uam na inigh.
8 Gumazamizir kaba guizbangira
migeir puvati,
me akar ifavaribagh ami.
Me ifara uari isa pin uari arigha
ghaze,
me guizbangira migei.

9 O God, ki nin ziam fi egh ighiar
igiatam bangam.
Ki gita misogh ni bagh onger
akam damuam.
10 Ni atrivibar akurvazi

143:10: Onger Akaba 31:14; 119:12; 139:24 **144:3:** Jop 7:17-18; Onger Akaba 8:4

me misogha uan apaniba abiri.
Ki nin ingangarir gumazim Devit,
ni nan akuragha nan apaniba da uam na ini.
11 Ni nan apanir pazavira na gamibar dafaribar, nan akuragh ua na inigh.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.
Gumazamizir kaba guizbangira migeir puvati, me akar ifavaribagh ami.
Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze,
me guizbangira migei.

12 E kamaghin ifonge, en otarir igiaba aghung mangi ekevegh,
temebar min gavgavigham.
Eghti en guivibar ganganiba bar deragham,
mati Atrivimin dipenir ekiamin aven itir dipenir akinibar itir nedazir bar aghuiba.

13 E uaghan kamaghin ifonge, en azenibar dagheba bar mighighvira otiti,
en dagher peniba izivagham.
Eghti en sipsipba nguzir aviriba bati, mangi mamaghira ikiam.
14 En bulmakauba oti mamaghira ikiam.
Eghti dar nguzitam ikuvighan kogh, egh tam aremeghan kogham.
E kamaghin aghua, e oraghti gumazitam o amizitam, osimtiziba ater tuangiva arangam.

15 Gumazamizir God kamaghin deragha me gamiba,
me bar akongegh.
Gumazamizir Ikiavira Itir God inizi, a men Godin min iti,
me bar akongegh.

145

*Ighiar Godin ziam fem**

Ighiar kam, Devit an osiri.
1 Atrivim, ni nan God, ki nin ziar ekiam fam.
Ki nin ziar ekiam pirafi mangivira ikiam.

2 Bar guizbangira, dughiaba vaghvagh bar, ki zurara ni minamam.
Egh ki zurazurara nin ziam pirafi mamaghira ikiam.

3 Dughiaba bar, Ikiavira Itir God bar ziar ekiam iti, e an ziar ekiam fi mamaghira ikiam.
E an gavgavim gifoghsi damuva avegham.
En nighniziba otefe.

4 Ekiam, gumazamizir datirighin itiba, me gumazamizir gin otivamiba bizir ni amibar gun me mikimiva,
nin ziam fam.
Me arazarazir bar ekiar ni amiziba,
me dagh eghanam.

144:15: Onger Akaba 33:12 * **145::** Arazir Israelia gin ghua akaba osirir maba, da mong ighara. Hibrun akamin me 22plan letabar uan akaba osiri. Egha dughiar maba, me osirir akaba 22plan akuabar da bisi. Ezi dar akuar kaba, vaghvagha dar akar faragha zuibar faragha zuir letaba, letan igharazim iti. Me ikizir igharazibar akar, Hibrun akamin daghizir dughiamin, me Hibrun akamin arazir kamin gin ghua dagh izir puvati. E fo, Aruamin akamin migirigiaba 21plan letaba iti. An letabar dibobonim mong Hibrun letabar dibobonimin min ghu. Ezi kamaghin Aruamu Baibelin Onger Akabar Akinafarim sapta 145, e Hibru akamin arazir kamin gin ghua, a gira. Eghti ni gan fogham, a manmaghin mangam. Ni ighiar kamin ganti 21plan letaba ikiam, vezin faragha zuim, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta A an iti. Namba 2 ves, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta B an iti. Egha ighiar kam kamaghira ghua ves 21in oto. Ighiar kamin aven ves, 8 ko 9 aning ighiar kamin aven itir nighnizir ekiamin gun migei, kamaghin amizi leta I vezin kamning virara aningin iti, egha gavgavim nighnizir ekiar ighiar 145in itim ganidi. Hibrun akamin arazir kam kaghira itir puvati, me uaghan arazir kamra gin ghua akinafarir kaba uaghan a da osiri. Kar Azir Akam 1-5 ko Onger Akabar Akinafarim sapta 9, ko 10, ko 34, ko 37, ko 111, ko 112, ko 119, ko Aghuzir Akabar Akinafarim sapta 31.

5 Faraghavira Itir Atrivir Ekiam, ki
nin gavgavim ko,
nin atrivir araziba ko, ingangarir
ekiabagh nighnigham.

6 Guizbangira, ki nin ziar ekiam itir
bizibar gun mikimam.
Gumazamiziba nin ingangarir
gavgavir ekiar ni amizibagh
egharavira ikia,

7 ghua nin arazir aghuim ko, nin
apangkuvir arazim, geghara
onger akam bange.

8 Ikiavira Itir God bar en kuarkuva e
gifueghavira iti.
A bar en apangkuvigha zuamiram
en atarir puvati.
Kar bar bizir ekiam.
9 Ikiavira Itir God gumazamiziba bar
men deragha,
bizir a ingariziba sarama
apangkufi.
Bar guizbangira.

10 Kamaghin, Ikiavira Itir God, bizir
angamira itir ni ingariziba bar
moghira nin ziam fam.
Eghti ni baghavira itir gumaza-
miziba ni minamam.

11 Me nin gavgavimin gun mikim
suam,
ni biziba bar dagh ativagha dar
gari, da bar dera.
Ezi nin ziam bar pin iti.

12 Nin ingangarir ekiar ni amiziba ko,
ni biziba bar dagh ativaghamin
arazim,
me dar gumazamizibav
kimti me fogh suam,
ni ziar ekiam ko gavgavir
ekiam iti.

13 Nguazimin itir gumazamiziba
ko, biziba bar,
ni dagh ativagh dar gan mam-
aghira ikiam.
Ni bizibagh ativaghamin
arazir kam, givaghan
kogham.

God uan akar dikirizimin gin ghua
biziba bar dagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.

14 Osimtiziba itir gumazamiziba,
Ikiavira Itir God men akurvasi.
Gumazamizir, men apaniba me
abiniziba,
Ikiavira Itir God ua me fava
gavgavim me ganidi.

15 Pin garir angamira itir biziba, me
nirara gari.
Ezi mitiriaba men azir dughiaba,
ni men akurvagha dagheba
me ganidi.

16 Ruarimin itir biziba ko, nguibamin
itir biziba bar,
ni dagheba me ganidi me apa
izivagha kuatigha iti.

17 Sin itir arazir aghuibara, Ikiavira
Itir God, dar girara ghua biz-
ibagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.

18 Te navir averiaba zuegha Ikiavira
Itir Godin dei,
a bar men boroghira ikiam.

19 Uaghan, gumazamizir an atiatia an
apengan itiba,
a bizir me ifongeziba bar da isi
me daningam.
A uaghan men arareba baragh
men akurvagh ua me iniam.

20 Vezir kuram, Ikiavira Itir God a isi
gumazamizir arazir kurabagh
amiba, me daningiva,
bar me gasighasigham.
Egh gumazamizir bar a gifongeziba,
a bar me akumakum deragh
men ganam.

21 Zurazurara, ki Ikiavira Itir Godin
ziam fam.
Eghti bizir angamira itir a in-
gariziba,

145:8: Diboboniba 14:18; Onger Akaba 103:8

me an ziam fi iki mamaghira
ikiam.

146

Ikiavira Itir God, men akurvazima, me an ziam fe

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam feka!

Ki uan navir averiamin aven uabira
uabi migia ghaze,
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam!
2 Nan dughiar ki nguazimin iki-
amimin, ki an ziam fam.
Ki ighiaba bangi an ziam fi kam-
aghira iki,
mangi uan ovevem batogham.

3 Ia uarir akurvaghsi nguazir kamin
atriviba ko, gumazir da-
paniba, me ginighnighan
marki.
Me pura gumazir kiniba, me ian
akuraghan kogham.
4 Me arimighiregh pura ua nguazim
gavagh,
bizir me damuasa mikemeziba,
me dar amighan kogham.

5 Gumazitam nighnizir gavgavim
Jekopin Godin iki suam,
Ikiavira Itir God nan akuragham,
gumazir kam bar akongegh.
6 God, overiam ko nguazim, ko on-
garimin ingarigha, dar itir biz-
iba bar dar ingari.
God dughiabar zurara bizir a
gun mikemegha givazibar gin
ghua dagh ami.
7 A gumazamizir gavgaviba pu-
vatiziba, deragha me gamizi,
me dera.
A mitiriaba aziba, dagheba isa
me ganidi.
A kalabuziar gumazamiziba firi,
me kalabus ataghiragha azeni-
bar izi.
8 A gumazamizir damazir okavrizibagh
amima, me datirighin ua gari.
Gumazamizir, men apaniba me
abiniziba, a ua me fava gav-
gavim me ganidi.
Ikiavira Itir God, an damazimin de-
razi adarasi,
a bar me gifonge.
9 Kantrin Igharazibar Gumazamizir
en nguazimin itiba, Ikiavira
Itir God deragha men gari.
Amizir paba ariaghireziba ko,
borir afeziaba ariaghireziba,
a me fava men akurvasi.
A gumazamizir arazir kurabagh
amiba, a men tuaviba apagha-
paki.

10 Ikiavira Itir God, Atrivimin iki ma-
maghira ikiam.
Ia Saionin gumazamiziba,
ian God, a Atrivimin iki, zu-
rara ikivira ikiam.

Aleluia!
E bar Ikiavira Itir Godin ziam
fam!

147

En God ziar ekiam ikia gavgaviba bar iti

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!
E ighiabagh amua uan Godin
ziam fer arazim dera.
An ziam fer arazir kam a
guizbangirama bar dera.

2 Ikiavira Itir God ua Jerusalemin
nguibam akirigha,
Israelian gumazamizir Ba-
bilonin kalabus itiba,
ua me inigha ize.
3 An osimtiziba aterir gumazamiz-
ibagh ami me ua dera.
Egha men duaba nogha dagh
ami da uam agui.

4 A mikovezibar ingarir dughiam,
a vaghvagha da mengegha
ziaba dagh arigha dagh fo.
5 En Ekiam, a bar gavgavigha, ziar
bar ekiam iti,
an fofozim bar pin iti,
ezi e an fofozim bativsi
damuva avegham.

146:6: Onger Akaba 115:15; 117:2; Aposel 4:24; 14:15 **147:3:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; 61:1; Luk 4:18 **147:4:** Jenesis 15:5; Aisaia 40:26

6 A gumazamizir uarira uan naviba abiira itiba, a men dafaribar suigha
me fe me dikafi.
Egha arazir kurabagh amir gumazamiziba,
a me dikabiri me nguazim giri.

7 Ia Ikiaviira Itir God bagh ighiaba bangi egh a minamang.
E uan God bagh gitabav soghti,
dar ararer aghuiba a bagh mangi.
8 An overiamin ghuariaba arighizi, amozim nguazimin izaghirava,
mighsiabagh izima graziba dar otifi.
9 A dagheba isa asiziba bar me ganidi,
ezi kuarazir nguziba daghem bagha arai,
a men akuaghapi.

10 A hoziabar gavgavim ko,
midorozir gumazibar gavgavim bagha bar akongezir puvati.
11 A gumazamizir an atiatiava, nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin itiba,
a me baghaviira bar akonge.

12 O Jerusalemia, ia Ikiaviira Itir Godin ziam fi!
O Saionia, ia uan Godin ziam fi!
13 A nin divazimin tiar akabagh amizi da gavgafi,
egha nin gumazamiziba arazir aghuimin me gami.
14 A nin nguazir mitaghniabar aven, dabirabir aghuim gumazamiziba bar me ganiga, navir amirizim me ganidi.
Egha ian azenibar daghebagh ami da deragha aghui.

15 Ikiaviira Itir God, nguazimin Akar Gavgavitam amadaghti,
bizir a mikemezir kam zuamiira nguazimin otogham.
16 A ghuariaba amadazi da iza avivkiabar min
izaghira, nguazim avara.
17 An aisin amozir ofizir dagiabar min gariba amadazi,
da izaghira ongarimin gigibar min nguazim giri.
Eghti gumazitam an amadazir orangtizir kamin ikiva avegham.
18 A gin ua mikemezi aisin kam dipamin oto.
Ezi an aminim amadazi a dipam givaima a ivemari.

19 A uan arazir a ifongeziba ko,
bizir a damuasa e mikemeziba isa
Israelia ganingi.
20 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an Akar Gavgavir kabagh fozir puvati,
kamaghin bizir kam, a me bagh a gamizir puvati.

Aleluia!
E bar Ikiaviira Itir Godin ziam fam!

148

Overiam ko nguazimin itir biziba bar Godin ziam fi

1 Ia Ikiaviira Itir Godin ziam fi!
Ia Godin Nguibamin bar pin iti darasi,
ia an ziam fi.
2 Ia enselba, ia bar moghirama an ziam fi!
Godin Nguibamin itir midorozir enselba uaghan an ziam fi.
3 Aruem ko iakinim, gua uaghan an ziam fi!
Mikovezir angazangarir gavgaviba itiba, ia uaghan an ziam fi.
4 Godin Nguibar bar pin itim, ni uaghan an ziam fi!
Dipar overiamin pin itiba, ia uaghan an ziam fi.
5 Ikiaviira Itir God mikemezi bizir kaba otifi!
Kamaghin me bar an ziam fi.
6 A uabi mikemezi me uan danganibarama, otivigha iti.
Me dar iki kamaghira ikiva,
an akabar gin mangam.

147:10: Onger Akaba 33:16-18; Hosea 1:7 **148:6:** Jop 38:33; Jeremaia 33:20; 33:25

7 Ia nguazimin itir biziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia bizir kabanang.
Ongarir konimin aven itir kuruzir ekiaba ko osiriba ko
8 onimariba ko dagiabar min garir amozir ofizir ekiaba ko amoziba ko migharir piziba ko
aminir ekiar an Akar Gavgavibar gin zuiba,
ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.
9 Ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba,
ko temer oviziba itiba ko sidan temeba ko,
10 ruarim ko nguibamin asiziba bar moghira ko goaba ko kuaraziba,
ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fi.

11 Ia nguazir kamin itir atriviba,
ko kantriba ko gavmanin gumaziba ko gumazir dapaniba ko
12 gumazir igiaba ko amizir igiaba ko gumazir ghuriba ko boriba,
ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

13 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, an ziam bar ekevegha gumazamizibar ziaba bar dagh afira,
egha an ziar ekiam bar pin ikia nguazim ko overiam gafira.
Kamaghin amizi, biziba bar moghira an ziam fi.
14 A bar Israelia gifonge.
Me bar an gumazamizibara.
Me bar an boroghira itima,
a me gamima me gavgavighavira iti.
Egha me bar an ziam fe.

Aleluia!
Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.

149

Godin gumazamiziba uan apaniba abiragha, an ziam fe

1 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia ighiar igiam, a bagh a bangi.
Ia gumazamizir a baghavira itiba,
ia an ziam fasa misevezir dughiaba,
ia uari akuv ziar ekiam a daning.
2 Ia Israelia, God ian ingari,
ezi ia an bizir kam bagh bar akongegh.
Ia Saionin nguibamin gumazamiziba,
ia uan atrivim bagh bar akongegh.
3 Ia ighiabar amuva an ziam fiva ighi.
Ia gitaba ko, tambarinbav sogh an ziam fi.

4 Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh ifonge.
Gumazir uari abira igharaz darazir apengan itiba, a men ziaba fava,
me gami me midorozim gamua uan apaniba abiri.
5 Godin gumazamiziba uan apaniba ko, midorozim gamigha me abiragha gifa.
Me datirighin bar akongegh.
Me dimagariba sara uari akuvir dughiabar,
me God bagh bar akongezir ighiabar amu.

6 Me pamtem dimiva Godin ziam fi.
Me midorozir sabar ghumtiziba uan dafaribar da suikigh.
7 Egh kantrin igharaziba akirsi misogh,
mizazim me gasi me abinigh.
8 Apanibar gumazir dapaniba ko atriviba,
me senin ainin ingarizibar me ikegham.
9 Me God osirizi moghira me damuam.
Godin gumazamiziba arazir kamnaghira damu, uan apaniba akiram.
God baghavira itir gumazamizir kaba, arazir kamra damu,

149:5: Jop 35:10

uan apaniba abinigh ziar ekiam
iniam.

Aleluia!
Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!

150

Godin ziam fer ighiar abuananam

1 God uan Dipenimin itima, e an ziam
fam.
A gavgavir bar ekiam ikia uan
Nguibamin itima,
e an ziam pirafam.
2 A bar bizir ekiabagh ami.
E ziar ekiam a daningam.
A bar faraghavira ikia, an ziar ekiam
bar pin mar iti.
E an ziam fam.
3 E sighabagh iviva, dibiariba ko
gitabav sogh,
Ikiavira Itir Godin ziam pirafam.
4 E tambarinbav soghiva, ighi an ziam
fam.
E gitan avirir igharagha garibav
soghiva, itabagh iviva ziar
ekiam a daningam.
5 E brasin itaribav soghti da bar
puvirama arangti,
e Ikiavira Itir Godin ziam fam.
6 E bizir bar angamira itiba,
e bar Ikiavira Itir Godin ziam
fam.

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!
Aleluia!

Dabirabir Aghuimin Aghuzir Akaba
O
Aghuzir Akaba
Akar faragha zuim

Israelia akar bar otevir isingtizir gumazamizibar ikirimirim akir dabirabir aghuim men akakaghamibagh ifonge. Akar otevir kaba me Inglisin akamin kamagh da dibori: ol Provep. Dabirabir Aghuimin Aghuzir Akabar akinafarir kamin aven, me akar otevir avirir kaba, kar Israelian tisaba gumazamizir igiabar sure gamiba. Dughiar maba, e Aruamin gumazamiziba kamagh dibora ghaze, Aghuzir Akaba.

Bizir bar faragha zuir dabirabir aghuim me daningam, me kamagh a dibori, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim. Akinafarir kam, kamaghin en aka, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir arazim, ko an atiatia an apengan itir arazimra, aning nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarim.

Akinafarir kamin averiam, dabirabir aghuimin migirigiar aviriba en aka. A e uan amuirogh-boriba ko deragh dapiamin tuavim en akakasi. Egha dagiar ingangaribar amu igharaz darazi ko deragh dapiamin tuavim en aka. Igiabar akar bar aviriba iti, me da baragh egh gumazir uari fa orazir puvatiziba ko daruan kogham. Kamaghin dera, e uarira uari abinigh gumazamizir onganarazibar akurvagh.

Akinafarir kamin otevir maba, Godin Akar Gavgaviba, gavgavim dagh anidi. Ezi akar maba fofozir gumaziba uari dar gara dagh fo, da en ikirimirimin akurvaghasa, ezi me dar gun migei. Me migirigiar kaba bar da isa akinafarir kamin da osiri, eghti da dabirabir aghuim en akakagham.

Nighnizir aghuim, a bizir bar aghuim

(Sapta 1--9)

Akinafarir kam a gumazamiziba bar men akurvagham

1 Akinafarir kam a Solomonin aghuzir akar otevir aghuiba an iti, a Devitin otarim, a Israelian atrivim.

2 Egh akar kaba, nighnizir aghuim e daningiva, egh uaghan en sure damuam.
Eghti e mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham.

3 Egh akinafarir kamin itir akaba, dabirabir aghuimin tuavim, en sure damuam.
Eghti e arazir aghuimin gin mangiva, egh gumazamiziba bar deragh me damuva, arazir magh garimin bar me damuam.

4 Eghti gumazir fofozir muziariba itiba, akar kam men akurvaghti me nighnizir aghuiba iniva,
egh fofozir aghuim gumazamizir igiabar aningti, me deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.

5 Eghti akinafarir kam gumazir fofoziba itiba bar men akurvaghti, me fofozim inivira ikiam.
Egh gumazir nighnizir aghuiba itibar sure damuti, me tuavir aghuimin gin mangisi nighnigham.

6 Egh akar kam men akurvaghti, me aghuzir akaba ko akar isin zuibagh fofoghiva,
egh gumazir fofozibar akar aghuiba ko akar mogomebagh fofogham.

1:1: 1 Atriviba 4:32 **1:5:** Aghuzir Akaba 9:9; 14:6; Fofozir Gumazim 9:11 **1:7:** Jop 28:28; Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 9:10; 15:33

7 Eghti ni nighnizir aghuim inisi,
ni faragh Ikiavira Itir Godin
apengan iki an atiating.
Ezima gumazir nighnizir
aghuiba puvatiziba, me fofozir
aghuiba ko suren akaba inian
aghua.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

8 Nan borim, ni uan amebam ko
afeziamin aghuzir akaba
baragh
egh aningin akaba batoghan
marki.
9 Eghti aningin akaba ni damuti
nin dabirabimin ganganim
deragham,
mati ni adisir aghuim gami, ezi
nin ganganim dera.
10 Nan borim, arazir kurabagh amir
gumazamiziba arazir kuram
damusi ni gaghonti,
ni men akam baraghan marki.
11 Eghti kamagh garir gumaziba ka-
maghin mikimam, "Ni izi, e
mangi tuavir miriamin muegh
ganam. Eghti gumazir man-
aba iziti, e me misueghti me
arimighiregham.
Gumazir manaba iza uarir
akurvaghamin tuaviba pu-
vati, e uan ifongiamin gin
mangi pura me misueghti me
arimighiregham.
12 Me angamira ikivira iki iziti,
e zuamiram otivighiva me
misoghti me arimighiregham,
mati ovevem gumazamiziba
bativi me ariaghira Gu-
mazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ghuaghiri.
13 Egh e gumazir kabar bizir aviriba
initi
da bar en dipenibagh izivagham.
14 Ni izi en akuragh,
egh e koma bizir aviriba iniam."

15 Nan borim, kamagh garir gumaz-
iba ko daruan marki,
men saghuiamin ikiva egh men
gin mangan marki.
16 Kamagh garir gumaziba zurara
arazir kurabar amuasa bar
ifonge.
Egha zurara gumazibav soghti
me arighirasava ami.
17 E fo, kuaraziba nighnizir aghuiba
ikia garima, gumazim da
bagha ivem arisi, ezi da kam-
aghin garava ara zui.
Ezi kamaghin amir gumaziba
nighnizir aghuiba puvati, me
ivezir kuramin arimangamin
nighniziba puvati.
18 Ezi kamagh garir gumaziba uari
uari bagha azuaziba adui,
da me misoghti me arimighiram.
19 Ezi gumazir misogha okeba, me
arazir kamin gin zui, me
arimighiram.
Bizir me okeba, da me
gasighasigham.

Gumazir nighnizir aghuimin gin zuir puvatiziba, me osimtizir ekiaba bativam

20 Nighnizir aghuim, a mati amizim
tuavibar biziba amaga dagh
ivezir danganibar tuivav ikia
gumazamizibar dei.
21 Egha a gumaziba danganir uari
akuvim ko, gumazamizir
aviriba itir danganibar tuivav
ikia,
egha kamaghin dei,
22 "Ia gumazamizir nighniziba pu-
vatiziba, ia zurara kamaghira
ikiasa, a? Ia gumazamizir on-
ganiba!
Ia fofozir aghuim inian aghuagha
egha dibovibar a migei. Ia
manadizoghin arazir kam
ataghiragham?
23 Ia oragh! Ki akar gavgavimra ia
migei, ia uan arazir kuraba
atakigh.
Ki ian sure damuva egh nighnizir
aghuiba ia daningam, eghti ia
nan akamin gin mangi.

1:10: Godin Araziba 13:8; Onger Akaba 50:18; Aghuzir Akaba 16:29 **1:15:** Onger Akaba 1:1; 119:101; Aghuzir Akaba 4:14 **1:20:** Aghuzir Akaba 8:1-3 **1:22:** Onger Akaba 1:1; Aghuzir Akaba 1:4; 1:32; 9:4; 22:3

24 Ia na bagh izasa ki uan agharim
amadagha ian dei.
Ezi ia aghuagha izezir puvati.
25 Ki ia akirasa migei, ezi ia aghua.
Egha ia bar moghira akirim
ragha nan akam gasara.
26 Eghti osimtizir ekiam ia batoghti ia
ikuvighamin dughiamin,
ki uaghan bar puviram akiva,
dibovir akabar ia mikimam.
27 Dughiar kuram zuamiram
otogham, mati aminir gav-
gavir kuram bizibagh asighasisi.
Eghti osimtiziba ko mizaziba ia
batogh ia gasighasigham, mati
aminir bar ekiam oto.

28 "Dughiar kamin ia uarir akur-
vaghsi nan dimti, ki oreghan
kogham.
Ia na buriva, egh ia nan apighan
kogham.
29 Guizbangira, ia fofozir aghuim ba-
toke.
Egha Ikiavira Itir Godin apengan
iki an atiatingan aghua.
30 Dughiar ki ia akirasava amim, ia
akirim ragha na gasara.
Egha nan akar aghuim batoke.
31 Kamaghin amizi, ia datirighin uan
arazir kurar ia amiba bagh
ivezir bar kuram iniam, mati gu-
mazim dagher kuram amegha
puviram arei.
32 Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba
puvatiziba, zurara akiribagh
igha na gasi, ezi men arazir
kam me misozima, me
ariaghiri.
Me ghaze, me bar bizibagh fogha
gifa, egha me mati gumazir on-
ganiba. Ezi men nighnizir kam
meraram asighasigham.
33 Ezi gumazamizir deraghavira nan
akam baraziba, me deraghvira
ikiam.
Egh osimtiziba men puvatighti,
me atiatingan kogh, egh me
fogham, bizir kuratam me
batoghan kogham."

2

Gumazir nighnizir aghuimin gin zuiba deraghvira ikiam

1 Nan borim, ni nan akam baragh,
egh deraghviram nan akar gav-
gaviba isi uan navim datigh.
Nan akar kaba bar pin ko.
2 Egh nighnizir aghuim anidir akaba
baragh.
Egh ni fofozir aghuim inisi
pamten ingar.
3 Egh ni nighnizir aghuim ko fofozir
aghuim bagh azangsighti an-
ing ni bagh izam,
mati ni uabin akurvaghasa gu-
mazir mamin dei.
4 Egh ni nighnizir aghuim bativsi
pamtemin ingar, mati gu-
mazim silvan nguazimin aven
itim a buri,
egha mati gumazim bizir aghuir
mongeziba, a da buri.
5 Egh ni bizir kabar amuva, egh
ni Ikiavira Itir Godin apengan
ikia an atiatir arazim bar a
gifoghiva,
egh ni bar deraghvira God
gifogham.
6 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi
nighnizir aghuim e ganidi.
Egha a fofozim ko deragha
nighnizir arazimin mingarim.
7 Egha a gumazamizir arazir
aghuibar gin zuiba, nighnizir
aghuiba me ganidi.
Gumazamizir deraghaviram
aruiba, a bar deraghavira men
garima me osimtiziba puvati.
8 God gumazamizibar gari, me
gumazamizir igharaziba der-
agha arazir magh gariba me
gami, ezi a deravira men gara
men akura.
Egha gumazamizir an tuavimin
gin zuiba, a deravira me
geghufi.

1:25: Onger Akaba 107:11; Aghuzir Akaba 15:10; Luk 7:30 **1:28:** Onger Akaba 18:41; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13 **1:33:** Onger Akaba 25:12-13; Aghuzir Akaba 3:24-26 **2:6:** 1 Atriviba 3:9; 3:12; Jems 1:5 **2:8:** 1 Samuel 2:9; Onger Akaba 66:9

9 Nan borim, ni nan akam bareghiva,
egh nighnizir aghuimin gin
mangiva, egh tuavir aghuir ni
mangamim a gifogham.
Egh ni arazir aghuim gifoghiva,
egh uaghan arazir magh
garimin gumazamizibar
amuamin arazim gifogham.
10 Egh ni nighnizir aghuir aviriba
iniva,
ni uan fofozim bagh bar
akuegham.
11 Ni deragh tuaviba tuisighamin
arazim gifoghiva egh tuavir
aghuimin gin mangam.
Eghti arazir kam, deravira nin
ganam, mati ni divazimin aven
deravira iti. Eghti fofozir
aghuim ni geghuvam.
12 Eghti nighnizir aghuim nin akur-
vaghti,
ni gumazir arazir kurabagh
amiba ko akar kurabav geibar
gin mangan kogham.
13 Gumazir kaba tuavir aghuim
ategha
tuavir mitatemin zui.
14 Egha me arazir kurabar amuasa
bar akonge.
Egha arazir me amizir kam, me a
bagha bar ifonge.
15 Gumazir kaba ifarava,
men araziba bar ikufi.

16 Eghti gumazir igharazimin amuim
ni ko dakusi apezeperir akabar
ni mikimam,
eghti nighnizir aghuim nin
akuraghti ni an akam
baraghan kogham.
17 Kamagh garir amizim, fomira
uan igiamra pamin ike, egha
datirighin a gin amadagha
anetaki.
A fomira Godin damazimin
dikirizir akam datirighin a
bakinighniki.
18 Ni amizir kamin gin an dipenimin
ghua,
kar ni ovever tuavimin zui.
19 Gumazir a bagha zuiba, me ua izir
puvati.
Me ikirimirir aghuim bagha zuir
tuavim ataki, egh ua izeghan
kogham.
20 Kamaghin amizi, ni nighnizir
aghuim ikiva,
egh ni gumazir aghuibar tu-
avimin mangi, egh arazir
aghuibar gin mangi.
21 Eghti gumazir aghuiba en
nguazimin ikiam.
Eghti arazir kuraba puvatizir gu-
maziba kagh iki mamaghira
ikiam.
22 Eghti gumazim uan azenimin
ogheba asi moghin,
God gumazir arazir kurabagh
amiba asigh me batuegham.

3

Nighnizir aghuim dabirabir aghuim ni daningam

1 Nan borim, ki nin sure damuamin
akar gavgavir kam ni a
bakinighnighan marki.
Ni zurara a ginighnigh a damu.
2 Ni akar kamin gin mangiva, egh ni
dughiar ruarimin nguazimin
ikiva,
bar deraghvira daperagham.
3 Egh ni gumazir igharazibagh
ifongezir arazim ko, igharaz-
iba ko poroghav itir arazim
ataghiraghan marki.
Egh ni arazir kamin gin mangiti,
a mati kurukazir aghuimin
min nin firimin ikiam. Egh ni
deraghvira arazir kam isi uan
navim datigh.
4 Egh ni kamaghin damigh, God ko gu-
mazamizibar damazimin ziar
ekiam iniam,
eghti me ni gifongegham.

5 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin iki.

2:21: Onger Akaba 37:29 **3:1:** Ua Me Ini 20:6; Godin Araziba 30:16; Onger Akaba 119:61 **3:2:** Onger Akaba 91:16; 119:165; Aghuzir Akaba 11:10; 11:27 **3:4:** Luk 2:52 **3:5:** Onger Akaba 37:3-5; Aghuzir Akaba 23:4; Jeremaia 9:23

Egh kamaghin nighnighan
markі, nan fofozimra nan
akurvagham.
6 Bizir nі bar amiba, nі Ikiavіra Itir
Godra nighnigh egh dar amu,
eghtі a tuavir aghuir nі
mangamimra nin akagham.
7 Nі suam, nan fofozimra a
guizbangin bizim. Puvatі.
Nі Ikiavіra Itir Godin apengan
ikіva an atiating, egh arazir
kuraba akіrim ragh dagh
asaragh.
8 Nі kamaghin damutі, arazir kam bar
deraghvіra nin akuragham,
mati marasin nin mikarzimin
akurvazima, nі deraghavіra
iti.
9 Egh nі uan azenimin faragha
mitighizir dagheba inigh ofan
min da isі Ikiavіra Itir God
daningigh,
egh uaghan biziba ko dagiaba
abigh God daning, egh
bizir kamin ziar ekiam God
daningam.
10 Egh nі kamaghin damutі, Ikiavіra
Itir God nin azenibar daghebar
amutі da otiv, dagher avіriba
ikiam.
Eghtі nі uan dagher dipenibar
aghutі da izivaghtі, nin wainin
mineba wainin dipam bar
izivagh egh fasfagham.

11 Nan borim, Ikiavіra Itir God arazir
kurar manam bagh nі akіrtі,
nі osimіva egh ataran markі.
12 Guizbangіra, gumazamizir
Ikiavіra Itir God ifongeziba a
me akіrmisi,
mati afeziam uan otarir a bar
ifongezim akіri.

13 Gumazim nighnizir aghuim ko fo-
fozim ini,
a bar akongegh.
14 Guizbangіra, nighnizir aghuim bar
deragha
silva ko gol gafira.
15 Nighnizir aghuim, dagiar aghuir
bar pin koziba bar dagh afira.
Egha uaghan bizir igharazir nі
bar ifongeziba bar dagh afira.
16 Nighnizir aghuim nin akur-
vaghtі, nі dughiar ruarimin
nguazimin ikiam.
Egh ziar ekiam nі daningіva egh
bizir avіriba nі daningam.
17 Nighnizir aghuim zurara nin
navim damutі an amіragh
ikiam.
Egh nin dabirabim damutі a der-
aghvіram otogham.
18 Nighnizir aghuim, mati temer
ikіrimіrir aghuim anidimin
min iti.
Kamaghin, gumazir nighnizir
aghuimin suiraziba, me
ikіrimіrir aghuimin ikia egha
bar akonge.

19 Ikiavіra Itir God nighnizir
aghuimin nguazir kamin in-
gari,
egha a fofozir aghuimin ove-
riamin ingari.
20 Egha nighnizir aghuimin dipar
ekiar nguazir averiamin itim
gamizі an akariaghіrigha an-
abo.
Egha ghuariabagh amima, da
uari akuvima amozim izi.
21 Nan borim, nі bar deragh gan, egh
uan nighnizir aghuim ko tu-
aviba tuisizir arazimin suiragh
gavgavigh,
egh tuavir aghuimin gin mangі.
Nі aning ataghіraghan markі.
22 Nighnizir aghuim ko fofozim
ikіrimіrir ruarim nі daningіva,
egh kurukazir aghuimin min nin
firimin ikiam.
23 Eghtі nі deraghvіra tuavimin
mangіtі,
bizitam nin dagarim mitightі nі
irighan kogham.
24 Egh nі akuir dughiamin nі atiatin-
gan kogham.
Nі bar deraghvіra dakuam.

3:6: 1 Eghaghaniba 28:9; Aghuzir Akaba 16:3; Aisaia 45:13 **3:7:** Rom 12:16 **3:11:** Jop 5:17 **3:11:** Hibru 12:5-6 **3:12:** Godin Araziba 8:5; Aghuzir Akaba 13:24; Akar Mogomem 3:19 **3:24:** Jop 11:19; Onger Akaba 3:5; Aghuzir Akaba 6:22

25 Eghti dughiar kuram zuamiram otogh gumazir kurabagh asighasighti, ni atiatingan marki.
Dughiar kamagh gariba izam, mati amozir dafaba ko aminir gavgaviba izi, eghti ni nighnizir aviribar amuan marki.
26 Ni fo, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki,
eghti a ni ekiarugh egh nin ganam, eghti apaniba uan ivebar ni inighan kogham.

27 Eghti gumazitam bizitam puvatigh egh uabi daningisi nin azangsighti,
ni kamaghin mikiman marki, "Puvati." Ni a damuamin tuavim ikiti, ni a daningigh.
28 Eghti ni uan namakamin akurvaghamin tuavitam ikiva, ni datirighin an akurvagh. Ni kamaghin a mikiman marki,
"Ni tong orarkegh.
Ni gurumzaraghan iziti, ki ni daningam."
29 Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi me damusi nighnighan marki.
Me kamaghin nighnisi, ni men namakar aghuim.
30 Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir puvatizir tam,
ni puram an atar akabar a gasan marki.
31 Ni igharaz darazigh asighasisir gumazamizibar ganiva men biziba bagh navim dikavan marki.
Egh ni men tuavimin gin mangan marki.
32 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi gumazir arazir kurabagh amibagh ifongezir puvati.
Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha egha men boroghira izi.
33 Ikiavira Itir God ghaze, gumazir kuraba uan amuiroghboriba sara bar arighiregham.
Egha a gumazir aghuiba uan amuiroghboriba ko deraghavira me gamua, egha men gari.
34 Gumazir uari fava dibovir akabar igharaz daraziv geiba, God dibovir akaba me mikim me ikarvagham.
Egha gumazir uan ziaba dikabiriba God bar deravira me gami.
35 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, ziar ekiaba iniam.
Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uari uan ziabagh asighasigh aghumsigham.

4

Ia fofozir aghuim ko nighnizir aghuim inigh

1 Nan boriba, ki ian afeziam, ia bar deraghvira nan aghuzir akam baragh,
egh ia mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham.
2 Aghuzir akar ki ia ganidir kam, a bar dera,
eghti ia an suiragh gavgafigh.
3-4 Nan amebam borir igharazir tam batezir puvati, a nararam ote, egha a bar na gifonge.
Ezi ki aghirimra itir dughiamin uan afeziamin dipenimin itima,
a nan sure gamigha kamaghin na migei,
"Nan akam deraghviram a inigh uan navim datigh, egh an gin mangi, egh ni bar deraghvira ikiam.
5 Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba inigh.
Egh ni nan akam batogh a bakinighnighan marki.
6 Ni nighnizir aghuim ataghiraghan marki.
Ni bar a gifongegh, eghti a bar deraghvira ni geghuvam.
7 Nighnizir aghuim, a bar bizibar faraghavira iti.

3:27: Rom 13:7; Galesia 6:10 **3:34:** Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **4:7:** Matyu 13:44; Luk 10:42

Guizbangira, ni gin bizir igharazir aviriba iniam, ezi nighnizir aghuim a bar dagh afira, ezi ni a inisi pamtem ingar.
8 Ni nighnizir aghuim gifuegh pamtemin an suiragh,
eghti a ziar ekiam ni daningam.
9 A kurukazir aghuimin min nin dapanimin iki,
egh a mati atrivimin dapanir asuamin min ikiam."

Tuavir aghuim ko tuavir kuram

10 Nan borim, ni bar deraghvira nan akam baragh,
egh ni dughiar bar ruarimin ikiam.
11 Ki nighnizir aghuimin nin sure gami,
egha nin akua tuavir aghuimin zui.
12 Ni tuavir kamin mangiti,
bizitam nin tuavim apirighti ni irighan kogham.
13 Aghuzir akar aghuim, a nin ikirimirimin mingarim.
Kamaghin ni zurara an suiragh deraviram a geghuv, egh anetaghiraghan marki.
14 Ni gumazir kurabar tuavimin mangan marki,
egh men arazibar gin mangan marki.
15 Egh ni bar moghira tuavir kam gitagh, akirim a gasaragh
mangi bar an saghon iki.
16 Gumazir kuraba arazir kuratam damusi nighnigh egh dakuighan kogham.
Me arazir kuratam gumazir igharazitam damighvirama, egh me deraghvira dakuam.
17 Arazir kuram ko arazir gumazir igharaziba paza me gamim,
aning mati men daghem ko dipar me apimning.

18-19 Gumazir kurabar tuavim mitarmer bar ekiamin min iti.
Gumazir kaba tuavir kamin ghua irava fozir puvati, bizir manam men dagaribav tifi.
Ezi gumazir aghuibar tuavim mati aruem anaga isiragha,
angazangarim bar ekevegha ghua aruer arizimin tu.

20 Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh
nan akam baragh.
21 Ni akar kam deraghviram an suiragh.
Egh a isi uan navim datigh.
22 Ni nan akam inigh, eghti akar kam ikirimirir aghuim ni daningti
nin mikarzim ghuamagheghti, ni bar deraghvira ikiam.
23 Ezi nighnizir aghuir nin ikirimirim akakazim, a nin nighnizimin otifi.
Kamaghin amizi ni zurara uan nighnizim deraghviram an gan.
24 Ni akar ifavariba ko akar kurabav mikiman marki.
25 Ni tuavir ni mangamimra deraghviram an gan.
Egh ni tintinimin ganan marki.
26 Ni faragh deragh nighnigh, egh gin mangi bizibar amu.
Eghti nin araziba bar deraghviram otivam.
27 Ni zuir tuavir aghuim, ni anetaghiraghan marki.
Egh ni agharir guvim ko ikiriamin gin mangi arazir kuratam bar a damuan marki.

5

Ni gumazir igharazimin amuim okemegh a ko dakuan marki

1 Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh nan akam baragh.
Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningasa.
2 Eghti ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.

4:18-19: 2 Samuel 23:4; Matyu 5:14-15; Filipai 2:15 **4:23:** Onger Akaba 44:21 **4:26:** Hibru 12:13

Eghti nin migirigiaba mati gumazim fofozir aghuim ikia migei.

3 Ni fogh, amizitam uan pam ategh, ni gakueghsi, a ni apezeperiva akar aviribar ni mikimiva egh ni gekuigham.
Eghti an akaba zuimin min bar isingigham.

4 Eghti ni an migirigiabar gin mangighiva, gin an akabagh nighnighti da bar nin ikuvigham.
Amizir kamin akaba mati ni marasinin misozim ame. Egha a uaghan mati midorozir sabamin min ni ginifi.

5 Ezi amizir kamaghin amim, a nin akua Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin zui. Kar ovever tuavimra.

6 A ikirimirir aghuimin zuir tuavimin mangasa nighnizir puvati.
A kamaghin fozir puvati, a tuavir kuramin ghua pura zui.

7 Nan boriba, deraghvira kuariba arighiva nan akam baragh,
ia akar kam bakinighnighan marki.

8 Ni bar amizir kamaghin amimin saghon iki.
Egh ni an dipenimin tiar akamin boroghin mangan marki.

9 Ni a bagh mangigh, egh uan ziar aghuim gasighasigham.
Eghti an pam nin apangkuvighan kogham. A ni misueghti ni uan igiamram ovegham.

10 Bizir aghuir ni pamtem ingara inizziba,
da gumazir igharazibar dafaribar mangigham.

11 Eghti arimariam ni inighti ni bar agharim guragham.
Egh ni ovengamin dughiam, ni dakozimin irighiv iki mizazim iniva arangam.

12 Egh ni kamaghin mikimam, "Ki bar ongani. Ki manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua.
Me na akirasa migeir akaba, ki da baraghan aghua.

13 Gumaziba aghuzir akabar na migei,
ezi ki men akaba barazir puvati.

14 Ki datirighin bar moghira ikufi,
egha gumazamizibar damazibar aghumsiki."

15 Ki ua ni migei, ni gumazir igharazimin mozir dipam aneman marki.
Ni uan amuimra ko iki, egh anarira ko daku, mati gumazim uan mozir dipamram api.

16 Ni amizir igharaziba ko dakuti, me boriba bateghti, borir kaba gin nin akuraghan kogham.
Nin amuimra ni bagh boriba bati.

17 Ni amizir igharaziba ko dakuti, nin boriba nin akurvaghan kogham.
Me gumazir ni fozir puvatizibar akurvagham. Arazir kam ikufi, nin boribara, ni ko iki.

18 God nin amuim deraghviram a damuti, a mati nin mozir dipam,
eghti ni a bagh bar akuegham.

19 An ganganim bar derazi an araziba bar aghungi.
Egha a bar ni gifonge, kamaghin amizi ni zurara a ginighnighiva, egh bar a gifongegh. Egh ni zurara an otemning bagh bar akongegh.

20 Nan borim, ni manmaghsua gumazir igharazimin amuim ginighnighvira ikia a gifuegha, an otemningin suighasa?
Arazir kam bar ikufi.

21 Ni fogh, Ikiavira Itir God ni amir biziba a bar dar gari,
egha bar deraghavira nin arazibar gara dagh fo.

5:21: Aghuzir Akaba 4:26; Jeremaia 16:17; Hosea 7:2; Hibru 4:13

22 Gumazimin arazir kuram,
ivemin mirara an suira, egha mati benimin min a ikiagharіki.
23 Kamagh amir gumazim, a uan ifongiam dikabirir puvatigha arazir bar onganim gami,
eghti an arazir kamning a misueghti an aremegham.

6

Kar arazir maba,
ni dar gin mangan marki

1 Nan borim, gumazitam gumazir igharazitam da puram an bizim ini, egh tighar uam a ikarvagham, ezi ni a ko akam akirigha givagha ghaze,
"Ni a ikarvaghan iburaghti, ki ni bagh a ikarvagham." Nin arazir kam bar derazir puvati.
2 Nin akar dikirizir kam nirara ikiagharіki,
mati ni uabi ivem agurazi a nin suira.
3 Nan borim, ni gumazir kamin apengan itima, a ni ikiagharіki. Kamaghin ni iver kam zuamiram an azenim girigh.
Ni ua mangi a mikemegh, gua akar dikirizir kam ua anekirigh ni firighirigham. Arazir kam nin ziam abirazi ni aghumsisi. Pura bizim. Ni mangiva anekirigh.
4 Ni avughsi dakusi nighnighan marki,
ni zuamira mangi.
5 Ni iver kam firigh,
mati asizim o kuarazim ivemin uabi firigha arav ghu.
6 Ia gumazir amiraziba, ki kamaghin ia mikimasa.
Ia mangiva sibabar araziba deraghvira dar ganigh, egh nighnizir aghuim inigh.
7 Sibaba, da gumazir dapaniba ko gumazir men faragha zuiba ko gumazir me gativagh men ganamiba, bar puvati.
8 Ezi dagher aviriba itir dughiamin, sibaba dagheba akufi,
egha dagheba otevir dughiam bagha da arisi.
9 Ni gumazir amirazim, ni dughiar ruarimin akui.
Ni manadizoghin uan misiam ategh dikavam?
10 Ezi ni ghaze, "A dera, ki tong dakuigham.
Ki dughiar ovezimin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham."
11 Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amim min otogham.
Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme.

12 Gumazir kuraba puram arua
ifavaribagh ami.
13 Egha me deraghavira uan akabar bighavira migeir puvati.
Me uan namakabagh ifarasa arazir igharagha garibagh amua, uan damaziba ko dafariba, ko suebar araziba akakasi.
14 Egha me zurara navimin aven ifavarir nighnizibagh amua arazir kurabar amuasa nighnisi,
egha gumazibagh amima me gumazir igharazibar aningazi.
15 Eghti osimtizir ekiam zuamira me batogham, egh me gasighasigham.
Eghti me ua deraghamin tuaviba puvatigham.

16 Ikiavira Itir God 7plan arazir kurar kabar amuan anogoregha
bar dar aghua:
17 Gumazir uabi uabi fem, gumazir igharazibar gara ghaze,
me pura biziba.
Gumazir akar ifavaribav geim.
Gumazir pura gumazir igharazibav sozi me ariaghirim.

6:6: Jop 12:7 **6:10:** Aghuzir Akaba 24:33-34 **6:11:** Aghuzir Akaba 10:4; 13:4; 20:4 **6:17:** Onger Akaba 18:27; 120:2-3; Aisaia 1:15

18 Gumazir arazir kuram damuasa
nighnizim.
Gumazir zuraram arazir kuram
damuasa ivemarim.
19 Gumazir kotiamin aven ifavarir
akabav geim.
Gumazir aveghbuabagh ami me
uarir aningazim.

Ni gumazir igharazimin amuim ko dakuan marki

20 Nan borim, ni uan afeziam ko ame-
bamin akar gavgaviba baragh,
egh da bakinighnighan marki.
21 Ni aningin akaba inigh uan navim
datigh, egh zurara dar gin
mangi,
eghti da nin firimin kurukazir
aghuimin min ikivira ikiam.
22 Ni daruamin dughiamin, akar kam
tuavim nin akakagham.
Egh ni dakuamin dughiamin,
akar kam nin ganam.
Egh ni dikavamin dughiam,
akar kam nighnizir aghuim ni
daningam.

23 Akar Gavgavir kaba, mati lamin
angazangarim, tuavim nin
akakagham.
Aningin akaba nin dabirabir
aghuim bagha ni migei, egha
ni akiri.
24 Aningin akaba nin akurvaghti,
ni gumazir igharazimin amuimin
apezeperir akam baraghan
kogham.
25 Ni amizir munamin mikarzir
ganganir aghuimin ganiva a
gakongan marki.
A nin ganiva ni gekuighti ni a
bagh mangan marki.
26 Gumazitam tuavimin amizim
koma akua arazir ku-
ram gami, a ivezir ekiam
damuan kogham, mati dagher
muziarimin ivezim.*
Ezi gumazitam, gumazir
igharazimin amuim koma
akui, a bar ivezir ekiam
damuam. Egh a uaghan
aremegham.
27 Ni avim uan evarim boroghin an
suiraghti,
nin korotiam ti isigham, o?
28 Ni avim gisin daruti,
avim ti nin suemin isigham, o?
29 Kamaghira, ni gumazir igharazimin
amuim ko dakuighti,
me bar pazavira ni damighti ni
bar ikuvigh ivezir kuram gi-
taviraghan iburagham.
30 Gumazitam mitiriam an aghiti a
daghetam okemeghti,
me mighigh an ataran kogham.
31 Me bizir an amizir kamin apighiva
a isi kotiam datighti,
a bizir kaba bar da ikarvagh, an
dipenimin itir biziba bar ada
da inigham.
32 Ezi gumazim, gumazir igharazimin
amuim koma akui, a bar de-
razir puvatigha egha bar on-
gani.
Gumazir kam, a uabi uabi
gasighasisi.
33 Gumazamiziba a misoghiva akar
kurabar a mikimiva an ziam
gasighasigham,
eghti aghumsizim an iki mam-
aghira ikiam.
34 E fo, gumazim, gumazir igharazimin
amuim koma akui, an
osimtizir ekiam gami.
Kamaghira, amizir kamin pam
bar puvira aningaghegh bar
pazavira gumazir kam damigh
ivezir kuram a daningiva, egh
an apangkuvighan kogham.
Bar puvatigham.
35 An arazir kurar kam ikarvaghamin
dagiatam inian aghuagham.
An aningagharir ekiar kam
givaghan kogh kamaghira
ikiam.

7

1 Nan borim, akar kam bar pin ko,

* **6:26:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba akam gigha ghaze, "Egh ni zurara tuavimin amizim bagha arui, ni uan biziba bar da tegh egh onganarazir gumazim min ikiam." **6:32:** Aghuzir Akaba 7:7-13

ni pamtem nan akamin suiraghti
a nin nighnizimin iki.
2 Ni nan akam deraghviram an gin
mangi, ni deraghvira ikiam.
Egh deraghvira nan akamin gan,
mati ni uabi uan damazim
geghufi.
3 Ni nan akam inigh uan navim
datighti a iki mamaghira
ikiam,
mati ring zurara nin dafarimin
iti.
4 Nighnizir aghuim, ni ko mamaghira
ikia, mati nin buaramizim ni
ko iti.
Fofozim, a mati nin roroar
aghuim.
5 Eghti gumazir igharazimin amuim
uabi ko dakusi apezeperir ak-
abar ni mikim ni gaghonti,
nighnizir aghuimra ni mikemeghti,
ni an akamin gin mangan
kogham.

Gumazir igiabar ikiangsizir akaba

6 Dughiar mamin ki uan dipenimin
aven winduan boroghin
tughav ikia
egha tuavimin gari.
7 Egha ki gumazir igiabar garima me
tuavimin mangigh zegh gami.
Egha me nighnizir aghuiba ko fo-
foziba puvati. Egha mav bar
paza ghu.
8 Egha gumazir igiar kam,
amizir kurar mamin dipenimin
boroghin arui.
9 Ezi aruem iraghugha givazi,
aminim bar pirasava ami.
10 Ezi amizir kam tuavimin amizimin
min kurukegha, gumazir kam
gekuigh uabi mikinasa.
Egha amizim ghuava a bato.
11 Amizir kam, an aghumsizir pu-
vatigha puv ifaghati,
egha deragha dipenimin api-
aghirir puvati.
12 Egha a zurara gumaziba buria
tuaviba ko biziba amadir dan-
ganiba ko uari akuvir dan-
ganiba bar dagh arui.
13 Ezi ki garima, amizir kam gumazir
igiar kam muigha an tori.
Egha an damazimningra gara
egha kamaghin a migei,
14 "Ki datirighin ofan mam gami,
ezi ofan kamin asizir nar mam
nan dipenimin iti.
15 Kamaghin amizi, ki uan dipenim
ategha egha ni buriasa izi.
Egha ki ni bato.
16 Ki uaghan misiar aghuim uan
dipenimin anekiri.
Egha ki Isipin kantrin inir avaver
dirir aghuiba itiba isa, misiar
kamin da ghuani.
17 Egha ki pauran mughuriar bar
aghuim zuiba,
misiar kam ginge.
18 Ni na ko izi!
Ga uaning gikararangiva daku
mamaghira ikiti aminim
tiragham.
19 Ni nan pamin atiatingan marki.
A dipenimin itir puvati. A saghon
ghugha maghira iti.
20 A dagiar aviriba inigha da sara ghu.
Egh zuamira izeghan kogham.
Wighin pumuning givaghti a ua
izam."

21 Egha amizir kam, gumazir kamin
navim damuti a dikavasa,
akar isingtizir aghuiba ko
apezeperir akabar a gifarava
a gakaghora an navim ginifi.
22 Ezi gumazir kam amizir kamin
akam baregha zuamira amizir
kamin gin dipenimin ghu,
mati bulmakau me a misueghti
an aremeghasa a inigha
zui. Egha mati asizir mam
azuazimin aven ghu.
23 Ezi gumazir kam kamaghin fozir
puvati, afuzitam an dighorim
mitivam.
A mati kuarazir mam mighegha
ivem itir danganimin zui.
Egha a fozir puvati, ivem an
suiraghti an aremegham.

24 O nan boriba, ia oragh,
ia deraghvira nan akam baragh.
25 Ia uan naviba ateghti

da amizir kamaghin amimin gin mangan markі.
26 Guizbangіra, gumazir bar aviriba amizir kamaghin amimin agharimin ariaghire.
27 An bighan zuir tuavim mati nі ovevem bagha fіrim mіkіnigha ghu.
Ia tuavir kamin mangam, ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin zuir tuavimin ghugha gіfa.

8

Nіghnіzir aghuim, en akurvasi

1 Nіghnіzir aghuim, mati amizir mam tughav ikia
egha en dei.
2 Egha a tuavimin boroghіra itir danganir pin tibar tuivav ikia
egha uaghan tuavir akabar tuivav iti.
3 Egha a nguibar ekiamin danganir uari akuvimin tughav ikia,
kamaghin dei,
4 "Kі gumazamiziba bar ian dei.
5 Ia gumazir fofoziba puvatіziba, ia izi fofozim ini.
Ia gumazir nіghnіziba puvatіziba ia nіghnіzir aghuim ini.
6 Ia deraghvіra na baragh, kі akar bar aghuim ia mіkіmasa.
Nan akam guizin araziba ian akagham.
7 Kі zurara guizbangin akamin gun ia mіgei.
Kі akar kurar maba bar adar aghua.
8 Nan akaba da guizbangіra.
Kі akar ifavarir tam mіkemeghan kogham.
9 Gumazir nіghnіzir aghuim ko fofozim itiba,
me bar nan akam gіfogha ghaze, akar kam bar guizbangіra.
10 Nan aghuzir akaba ko fofozim, aning bar deragha silva ko golin aghuim gafira.
Kamaghin ia silva ko gol bagh nіghnіghan markі. Ia pamtem nan akaba inisі nіghnіgh.

11 "Kі uabі kі nіghnіzir aghuim, egha kі dagіar igharagha gari bar pin koziba ko
bizir ia bar ifongezibagh afira.
12 Kі dabirabir aghuimin arazim gіfo.
Egha kі fofoziba bar iti, egha kі biziba bar da tuisіghamin fofozim iti.
13 Ezі gumazir Ikiavіra Itir Godin apengan ikia an atiatiba, me arazir kurabar aghua.
Kі, akaba batozir arazim ko, gumazamiziba uarira uan ziaba fer arazim ko, bizir kurabagh amir arazim ko, akar ifavaribav geir arazim, kі bar dar aghua.
14 Kі nіghnіzir aghuim gumazamizibar aningіva, egh men akurvaghtі me ingangarir aghuibar amuam.
Kі nіghnіzir aghuim ko gavgavir ekiam iti.
15-16 Kі atriviba ko gavmanin gumazir dapanibar akurvazima me uan kantribagh ativagha bar deraghavіra men gara,
egha arazir aghuiba arіsi, eghtі men kantribar gumazamiziba arazir aghuibar gintіgham.
17 Ezі gumazamizir manaba gavgavigha na buri, me nan ganam.
Ezі gumazamizir manaba na gifonge, kі uaghan bar me gifuegham.
18 Kі ziar ekiam ko dagіar aviriba isі gumazamizibar aningasa.
Kі men akurvaghtі me arazir aghuimin gin mangіva, bizir bar aghuiba iniam.
19 Ezі bizir kі me ganіdiba,
bar guizin gol ko guizin silva gafira.
20 Kі zurara arazir aghuimin gintіsi.
Kі dughiaba bar guizin arazibar gin zui.

8:1: Aghuzir Akaba 1:20-21 **8:11:** Jop 28:15; Onger Akaba 19:11; 119:127

21 Ki bizir aghuir aviriba gumazir na gifongezibar dipenibagh arisi.
Ezi men dipeniba bar izefi.

22 "Bar fomira fomira, Ikiavira Itir God tighar bizibar ingaramin dughiam, a faragha nan ingari.
Egha a gin bizir igharazibar ingari.
23 Bar fomira, a tighar nguazimin ingaram,
a nan ingarizi ki iti.
24 A tighar ongarim ko dipabar ingaram,
ki faragha oto.
25 A tighar mighsiar ekiaba ko dozibar ingaram, ki faragha oto.
26 A nguazir asizir zariba ko nguazir mineminiar tamin ingarizir puvatizi,
ki faragha oto.
27 Ki Ikiavira Itir God ko itima, an overiam gamizima, an oto.
Ki itima, an overiam ko ongarim uaning mitivi naghin mitaghniam ati.
28 Ki itima, a ghuriabagh amizima da overiamin iti.
Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga nguazim bar agizivazi ongarir ekiam oto.
29 Ezi an Akar Gavgavimin ongarim migia ghaze, Ongarim, ni izivagh mangi mitaghniar ki atizimin tugh, egh an ikiavkinan marki.
Ki itima, God nguazim ikiamin danganimin abara.
30 Ikiavira Itir God ingangarir kabagh amir dughiamin, ki a ko itima a na misevezi, ki mati fofozir gumazim ingangarimin gari.
Dughiaba zurara ki a ko itima, a na bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko ikiasa bar akonge.
31 Dughiaba bar ki nguazimin itir bizir a ingarizibar gara bar akonge. Egha ki gumazamiziba bagha bar akonge.
Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin bar akuegha ikia mamaghira iti."

32 Ezi nighnizir aghuim ua kamaghin migei, "Nan boriba, ia deraghvira nan akam baragh egh nan arazibar gin mangi.
Ia kamaghin damuva, ia bar akuegham.
33 Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko fofozim iniam.
Egh ia akirim ragh nighnizir kam gasan marki.
34 Gumazamizir deraghvira nan akam baraziba, me bar akongegh.
Me zurara dughiabar iza nan dipenimin tiar akamin boroghira tuivav ikia egha na mizuai, ezi ki akam me ganidi.
35 Na inizir gumazamiziba, me ikirimirir aghuim isi.
Ezi Ikiavira Itir God bar me gakonge.
36 Ezi gumazamizir na inizir puvatiziba, me uarira uarigh asighasisi.
Ezi gumazamizir bar na gifongezir puvatiziba, me mati gumazamizir ovevem gifongeziba."

9

Nighnizir aghuim gumazamizibar dei

1 Nighnizir aghuim, amizimin min, uan dipenimin ingari.
Egha a gavgavim dipenim daningiva egh anesingasa, 7plan guarir akinibar dighoribagh amigha da kuni.
2 Egha an asizim misuegha dagheba isai, egha wain sara vereverezi, a isingi.
Egha a dagher dakozim akirigha gifa.
3 Egha uan ingangarir amiziba amangizi

8:22: Aghuzir Akaba 3:19; Jon 1:1; Akar Mogomem 3:14

me ghua nguibamin tongin danganir mighsiamin tuivighav ikia kamaghin dia migei,
4 "Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba,
ia nighnizir aghuimin dipenimin izi.
5 Nighnizir aghuim ia migia ghaze,
Ia izi nan daghebar amiva, egh wainin dipar ki ia bagha veregha givazimra ami.
6 Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izi ikirimirir aghuim ini.
Egh ia nighnizir aghuimin tuavimin mangi."

Gumazir pumuningin arazimning

7 Ni gumazir uabi fa dibovir akabav geim akiram, an akar kuram ni ikaragham.
Eghti ni gumazir kuram akiram, a ni misuegh nin mikarzim gasighasigham.
8 Kamaghin, ni akaba batozir gumazim akiran marki. A bar nin aghuagh nin apanim damuvira ikiam.
Eghti ni gumazir nighnizir aghuim itim akirighti, a ni gifuegham.
9 Ni gumazir nighnizir aghuim itim, akam a daningam, eghti nighnizir aghuiba a giziv mangivira ikiam.
Egh ni gumazir aghuimin sure damuti, an fofozim ekiv mangivira ikiam.

10 Ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. God a bar deragha arazir kuratam an itir puvati.
Ni fofozir aghuim inisi, ni faragh deraghviram a gifogh.
11 Nighnizir aghuim ni damuti ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva,
ni azenir aviribar ikiam.
12 Ni nighnizir aghuim inigh, egh ni uabin akurvagham.
Egh ni uabi fi dibovir akabav kimiva, egh ni uabira uabi gasighasigham.

Arazir onganim, gumazamizibar dei

13 Ezi arazir onganim mati amizir mam pura ifaghata tintinibar tiarim akari.
Egha arazir aghuim gifozir puvati.
14 Ezi an dipenim nguibamin tongira danganir pin itimin iti.
Ezi a tiar akamin boroghin aperaghav iti.
15 Egha gumazamizibar gari, me uan ingangariba bagha zui,
ezi a uabin bighan izasa men dei. A kamaghin migei,
16 "Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba,
ia nan dipenimin aven izi!
17 Dipar ni okemeghamim, a bar isingigham.
Eghti dagher ni modogh damamim, a uaghan bar isingigham."
18 Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir puvati, an dipenim mati oveaghuezibar dipenim.
Me fozir puvati, gumazir a bagha ghueziba, me datirighin Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iti.

Solomonin akar aghuiba

10

(Sapta 10:1--22:16)

Solomonin aghuzir akar oteviba

1 Kar Atrivim Solomonin aghuzir akar oteviba, da dabirabir aghuimin arazimin gun migei:
Borim nighnizir aghuim ko fofozim ikiam, eghti an afeziam bar akuegham. Eghti borim arazir onganimin gintighti, an amebam bar osemegham.
2 Ni arazir kuramin gin mangiva egh dagiaba bar izivaghti, nin dagiaba ni damuti ni deraghvira ikian kogham. Eghti ni arazir

9:10: Jop 28:28; Onger Akaba 19:9; 111:10; Aghuzir Akaba 1:7

aghuimin gintighti, God nin akurvaghti ni dughiar ruarimin ikiam.
3 Ikiavira Itir God gumazir aghuiba ataghrazi me mitiriaba sara itir puvati. A gumazir kuraba ataghirazi, me bizir me ifongeziba isir puvati.
4 Ni ingarir puvati, ni biziba puvatigham. Egh ni bar puvira ingariva, egh ni bizir aviriba ikiam.
5 Gumazir nighnizir aghuim itim, a dagheba asir dughiamin a da isa da akufi. Ezi dughiar kamin gumazir akua ingarir puvatizim, an adarazi a bangin bar aghumsigham.
6 God gumazir aghuiba deraghavira me gami. Ezi gumazir kuram, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnigha, nighnizir kurar kaba modi.
7 Gumazir aghuitam aremegham, gumazamiziba a ginighnigh egh bar akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri, gumazamiziba zuamiram me bakinighnisi.
8 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibar akar aghuiba barasi. Ezi gumazir onganigha puram akam araim, a bar ikuvigham.
9 Gumazir aghuiba deraghvira ikiam. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a uan arazir kuraba mongiva avegham, God adagh fogham.
10 Gumazir guizin akam avaragha a modim, an osimtizibagh ami da otifi. Gumazir pura guizin akaba bigha migeim, a gumazamizibagh amizi, me navir amirizimin ikia deraviram apia.
11 Gumazamizir aghuibar akaba, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi gumazamizir kuraba me gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ezi men akaba men nighnizir kurar kaba modi.
12 Navir kuramin arazim osimtiziba fema da otifi. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim, an arazir kuraba bar da ave.
13 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zurara uan nighnizir aghuimin gun migei. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fidizimin an akiragharim misuegham.
14 Gumazir nighnizir aghuim itim zurara fofozir avirir igharaziba isa egha zuamira dar gun migeir puvati. Eghti gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura tintinibar akabav kim mangiti, osimtizim zuamiram otogham.
15 Gumazamizir dagiar aviriba itiba, men dagiar aviriba me geghuva men garima, me deraghvira iti, mati nguibamin divazir gavgavim anekiaruzi an gumazamiziba deravira iti. Ezi onganarazibagh amir gumazamiziba biziba puvati, kamaghin me ikuvigham.
16 Gumazir aghuim ikirimirir aghuim iniam, mati gumazim uan ivezir aghuim isi. Ezi gumazir kuraba arazir kurar aviribagh amima da otifi.
17 Gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anerkiram, eghti a ikirimirir aghuimin tuavimin ikiam. Eghti gumazim, me anerkirasav amima ana aghua, a tuavir kam gitagha gifa.
18 Gumazim igharaztavin aghuagha navir kuram an ikia, egha bizir kam mongasava ami, kamaghin a zurara akar ifavaribav gei. Ezi gumazim igharaztavin girakirangin a migei, a mati gumazir bar onganim.
19 Gumazir akar aviribav geim, an akar kabar arazir kuraba otifi. Ezi gumazim akar aviribav geir puvati, a nighnizir aghuim iti.
20 Gumazir aghuimin akaba mati guizin silva. Ezi gumazir kuramin nighniziba pura biziba, egha da bar derazir puvati.
21 Gumazir aghuimin akaba zurara gumazamizir aviribar akurvasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, men nighniziba bar paza zui, kamaghin me arimighiram.
22 Ikiavira Itir God uabi bizir aghuiba e ganidi, egha an osimtiziba e ganidir puvati.

10:12: Jems 5:20; 1 Pita 4:8 **10:22:** Jenesis 24:35; 26:12; Onger Akaba 37:22

23 Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kurar igharazibar amuasa bar akonge. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, me arazir aghuibar amuasa bar akonge.

24 Gumazamizir kuraba bizir aviribar atiati, eghti bizir kaba me bativigham. Eghti gumazamizir aghuiba bizir aghuir me bar ifongeziba iniam.

25 Dughiar kuram gumazamizir kuraba batogham, bizir kam bar me agivagham, mati amozir ekiam izima aperiam me avigha ghu. Ezi gumazamizir aghuiba zurara gavgavigha egha deraghvira iti.

26 Ni gumazir amirazim inighti a nin ingangarim damuan marki. Guizbangira, ni bar an aghuagham, mati ni dagher avivizim amezi a nin akam misosi, egha mati avir migharim nin damazimningin zui.

27 Ni Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam. Ezi gumazamizir kuraba dughiar otevimin ikegh, egh me aremegham.

28 Gumazamizir aghuiba Ikiavira Itir God mizuamti, a dughiar aghuim me daningam, eghti me bar akuegham. Eghti gumazamizir kuraba pura mizuamiva, dughiar aghuimin ganighan kogham.

29 Ikiavira Itir God bar deraghavira gumazamizir aghuibar gari. Egha a gumazamizir arazir kurabagh amiba gasighasisi.

30 Gumazamizir aghuiba deraghavira uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti gumazamizir kuraba kamaghin ikeghan kogham.

31 Gumazamizir aghuiba nighnizir aghuir aviriba ikia, egha me dar gun gumazamizibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim, me an migirigiam atugham.

32 Gumazir aghuim bar fo, akar manaba gumazamizibar akurvasi. Ezi gumazir kurabar akaba gumazamizibar navibagh amima me osei.

11

1 Gumazir biziba amadiba, ko gumazir bizibagh iveziba, me gumazamizibagh ifara pura biziba me dama da isima, Ikiavira Itir God men arazir kam bar an aghua. Egha a gumazir biziba deraghavira da amaga egha dagh iveziba, a bar me gakonge.

2 Gumazir uarira uan ziaba feba bar aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri.

3 Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me uan ifavariba bangin bar ikuvigham.

4 Ikiavira Itir God nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gin mangam, nin arazir kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan kogham.

5 Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba men akurvaghti, me tuavir aghuimin mangam. Ezi gumazir kuraba, men arazir kurabara, me gamima me iri.

6 Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba, men akurvazi me deraghavira iti. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer arazimra, me ikiaghariki.

7 Gumazir kuraba ghaze, me uari uan gavgavibar bizir aghuir aviriba iniam. Egh me aremeghamin dughiamin, me bizir kaba inighan kogham.

8 Osimtizim gumazir aghuim batoghti, Ikiavira Itir God an akurvagham, eghti osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh amibar otivti, tina men akurvagham.

9 Gumazir kuraba mikimti, men migirigiaba gumazamizir igharazibagh asighasigham. Ezi gumazir aghuibar nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me deraghvira ikiam.

10:27: Onger Akaba 19:9; 55:23; Aghuzir Akaba 9:11 **11:1:** Ofa Gami 19:35-36; Godin Araziba 25:13-16; Aghuzir Akaba 16:11

10 Gumazir aghuibar dabirabim
deraghaviram otoghti, nguibamin
itir gumazamiziba bar akuegham.
Eghti gumazir zurara arazir ku-
ram gamuavira itim aremeghti,
nguibamin itir gumazamiziba bar
akuegham.
11 Gumazir aghuiba zurara arazir
aghuiba uan nguibar averiamin
dagh ami, ezi da nguibam gamima a
dera. Ezi gumazir arazir kurabagh
amiba, me akar kurar igharaz-
ibav gei, ezi bizir kam nguibam
gasighasisi.
12 Gumazim akar kurabar gumazir
igharazibav giava me gasighasisi, a
mati gumazir onganim. Ezi gumazir
nighnizir aghuim itim, a uan akam
dukuagha egha puram akar kabav
geir puvati.
13 Gumazir migirigiar aviribagh
amim, a uan guizin roroamin akar
mogomebar gun migei. Ezi gumazir
uan roroam baghavira itim, a uan
guizin roroamin mogomer akabar
gun migeir puvati.
14 Gavmanin gumazir dapaniba
nighnizir aghuiba baraghan kogh,
egh deraghvira gumazamizibar
ganiva egh tuavir aghuimin men
akakaghan koghti, kantri ikuvigham.
Eghti gumazir aviriba nighnizir
aghuiba isi gavmanin gumazir da-
panibar aningti, kantri deraghvira
ikiam.
15 Gumazir mam pura bizir mam
inigha, a ikarvaghasa ni koma akam
akiri, egha a uabi a ikarvaghan ibura,
kamaghin ni gin osimtizir ekiam
ikiam. Ni deraghvira ikisi, arazir kam
akirim ragh a gasaragh.
16 Amizir apangkuvir arazibagh
amim, gumazamiziba ziar ekiam a
daningam. Ezi gumazir apangkuvir
puvatiziba, me dagiar aviriba ko
biziba iniasa ifonge.
17 Ni gumazir munamin apangku-
vigha deraghaviram a gami, egha
arazir kamin ni deragha uabi uabi
gami. Egha ni gumazir igharazim
deragha a gamir puvati, kamaghin ni
pazavira uabi uabi damuam.
18 Gumazir kuraba inizir biziba,
me ghaze da men akuragham, da bar
men akuraghan kogham. Da mati
pura bizir kiniba. Ezi gumazir arazir
aghuibagh amiba, me guizin ivezir
bar aghuim iniam.
19 Gumazir arazir aghuim pamten
an gin zuiba, me ikirimirir aghuim
iniam. Ezi gumazir arazir
kurabar amuasa bar gavgaviba, me
arimighiram.
20 Ikiavira Itir God, gumazir
nighnizir kuraba itiba, bar men
aghua. Egha a gumazir deraghviram
aruiba, bar me gakonge.
21 Bar guizbangira, Ikiavira Itir
God gumazir arazir kurabagh
amiba tuisigh, egh pazivira me
damuam. Eghti gumazir arazir
aghuibagh amiba, me kotiamin
miseveghirigham.
22 Amizir ganganir aghuim gamir
mam, a zurara deragha nighnigha
bizibagh amir puvati, a mati dam
me bar deraghaviram anesigha, golin
ringin aghuim an atinim garu.
23 Ikiavira Itir God bar gumazamiz-
ibar nighniziba ko men ifongiabagh
fo. Ezi gumazamizir aghuiba me
nighnizir aghuiba iti. Kamaghin
amizi, a bizir aghuiba me ganidi.
Ezi gumazamizir arazir kurabagh
amiba, me nighnizir kuraba iti, ka-
maghin amizi, a men arazir kuraba
ikarvasi.
24 Gumazir maba uan dagiaba
ko biziba isa gumazir igharazibagh
aniga egha men akurvasi. Egha me
gin uari uan ingangaribar dagiar
aviriba isi. Ezi gumazir maba
ghaze, me gumazir igharazibar
akurvaghasa iti, egha me aghuagha
uan dagiabar suira, egha gin me uari
bar dagiaba puvati.
25 Gumazamizir biziba isa gumazir
igharazibar akurvazim, a uabi bizir

11:14: Aghuzir Akaba 15:22 **11:24:** Onger Akaba 112:9

aviriba isi. Egh ni gumazir igharazibar akurvaghti, me uaghan nin akurvagham.

26 Gumazim, me an daghebagh ivezasava amima a uan daghebar anogoroke, eghti me akar kurabar a mikimam. Eghti gumazim uan dagheba ateghti gumazamiziba dagh ivezegham, me bar a gakuegham.

27 Gumazir arazir aghuim bagha ingarava an gin zuim, gumazamiziba bar a gifuegham. Eghti gumazir arazir kuram gamuavira itim, dughiar kuram a bativam.

28 Gumazim suam, nan dagiabara nan akurvaghti ki deraghvira ikiam, puvati, a mati temer dafarir midiarim iri. Eghti gumazir aghuiba me bar deraghvira ikiam, mati temem dafarir igiaba an iti.

29 Gumazim uan adarazir osimtiziba me darigh mangiti, gin an afeziam aremeghti, a bizitam bar a inian kogham. Eghti kamaghira gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me biziba bar ada ategham, egh me pura gumazir nighnizir aghuiba itibar ingangarir gumazir kinibar min ikiam.

30 Arazir aghuimin daghem, a mati ikirimirir aghuim anidir temem. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibagh amima me iziva a ko ikiasa ifonge.

31 E fo, gumazir aghuiba me nguazir kamin ikia uan araziba bagha ivezir aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir kurabagh amiba me uan ivezir kuram gitaghan kogham. Ikiavira Itir God guizbangira me daningam.

12

1 Gumazir fofozim gifongezim, a gumazir igharazim an arazir kuraba bagha anekirasa, a bar akonge. Ezi gumazim, a igharazitav an arazir kuraba akirasava amima an aghua, a mati bar gumazir onganim.

2 Gumazamiziba arazir aghuimin gin zui, Ikiavira Itir God bar me gifuegha an navim bar men dera. Egha gumazir arazir kurabar igharaz darazir amuasa nighniziba, Ikiavira Itir God ghaze, a me gasighasigham.

3 Gumazim arazir kuram gami, bizir kam an akuraghti a deraghvira daperagh egh gavgavighan kogham. Ezi gumazim arazir aghuimin gin zui, a mati temem biba ikia bar iraghu, eghti gumaziba anesiv avegham.

4 Gumazir tamin amuim arazir aghuim gami, ezi bizir kam ziar ekiam an pam ganidi. Ezi amizim arazir kurar aviribagh amizi, an pam aghumsisi, ezi amizir kam mati arimariar kuram an pamin agharibagh amua, egha an pam gasighasisi.

5 Gumazamizir aghuiba zurara arazir aghuir magh garibar bar gumazamizibar amuasa nighnisi. Ezi gumazamizir kuraba zurara gumazamizibagh ifarir arazibagh nighnisi.

6 Gumazamizir kurabar akaba, osimtiziba gumazamizibagh aniga me gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuibar akaba, gumazamizir osimtiziba itibar akurvasi. Ezi gumazamizir kaba me deraghvira ikiam.

7 Gumazim arazir kuram damigh, a bar ikuvighti an adarazi uaghan bar givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me deraghvira iki mamaghira ikiam.

8 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, eghti gumazamiziba an ziam fam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, eghti me an ziam dikabiragham.

9 Ingangarir gumazir kinim uan dagheba bagha puvira ingara, egha an dabirabim dera. Egha an dabirabim, gumazir ifara uan ziam fa dagheba otevimin dabirabim gafira.

11:28: Onger Akaba 1:3; 92:12; Jeremaia 17:8 **11:30:** Daniel 12:3; 1 Korin 9:19; Jems 5:20 **11:31:** 1 Pita 4:18

10 Gumazir aghuiba uan asizibar apangkuva egha deraghavira men gari. Ezi gumazir kuraba bar pazaviram uan asizibagh ami.

11 Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a ingangarir aviriba pura dagh ami, da an akuraghan kogham.

12 Gumazir kuraba gari, gumazir maba arazir kurabagh amua bizir aviriba isi, ezi me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi gumazir aghuiba me uan arazir aghuibar biziba isi.

13 Gumazir kurabar akaba, men suiki. Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti, me an misiviregham.

14 Nin migirigiaba ko araziba da deraghti, bizir kaba nin akuraghti ni ivezir aghuim iniam.

15 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me ghaze, men arazibara dera. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir igharaziba ataghirazi me nighniziba me ganidi.

16 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me zuamira gumazir bizibar me gamibar aningagham. Eghti gumazitam, gumazir nighnizir aghuim itim akar kuramin a mikemeghti, an akar kam gin amadagham.

17 Gumazir guizbangira migeim, a kotin aven ikia guizbangin akamin gun migei. Egh a gumazir ifarim, kamaghin a kotin aven akabagh ifari.

18 Gumazim deraghvira nighnizir puvatigha migei, an akaba gumazir igharazimin navim gasighasigham, mati midorozir sabam a miti. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a mati marasinin aghuim gumazamizibar akurvasi.

19 Ifavarir akam, a dughiar otevimra ikiam, eghti gumazamiziba a bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a dughiar ruarimin iki mamaghira ikiam.

20 Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, me uarira uarigh ifari. Ezi gumazir gumazamizibar akurvaghti me navir amirizimin ikiasa nighnizim, a uabi bar akongegham.

21 Gumazamizir aghuiba osimtiziba bativir puvati. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi.

22 Ikiavira Itir God bar moghira gumazamizir akar ifavaribav geiba, bar men aningagha men apanim gami. Egha a gumazamizir guizbangin arazimin gin zuiba, me bagha bar akonge.

23 Gumazim bizibar amuamin nighnizir aghuim gifo, a zuamira uan nighnizir aghuimin gun migeir puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuiba puvati, a puram akam arai. Ezi gumazamiziba an akaba baragha egha me fo, a mati gumazir akam araim.

24 Gumazir puvira ingarim, an atrivimin min otogham. Ezi gumazir amiraziba, me pura ingangarir gumazir kinibar min otivagham.

25 Gumazir zurara nighnizir aviribagh amim, an navir averiam bar a basemeghti, an nighniziba ikuvigham. Eghti gumazitam gumazir kam akar aghuimin a mikimti, an navim deragham.

26 Gumazir aghuiba tuavir aghuimin uan namakabar akakasi. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba tuavir aghuim ategha tuavir kinimin ghu.*

27 Gumazir amiraziba asizitam misoghsi mangi, a misuegh a inighan kogham. Ezi gumazir puvira ingariba, me uan ingangariba a gefi.

28 Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a ikirimirir aghuarim iniam. Egh gumazir tuavir aghuir kamin gin zuim, an ovevemin tuavimin gin zuir puvati.

* **12:26:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

13

1 Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan afeziamin akam baragham. Ezi akaba batozir gumazim, a gumazir igharaziba anekiran an aghua.

2 Gumazim akar aghuibar gumazamizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh asighasizir araziba bagha bar ifonge.

3 Gumazim faragh deraghvira nighnigh egh gin bizibav kim, egh a deragh ikiva ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar aviribav geiba, me ikuvigham.

4 Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa bar ifonge, egh da inighan kogham. Ezi gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba uan ifongiabar ada iniam.

5 Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar aghua. Ezi gumazir kuraba aghumsizir arazibagh ami.

6 Gumazir arazir aghuim gamim, an arazir kamra a geghuvima a deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, men arazir kurabara me gasighasisi.

7 Gumazir maba biziba puvatigha ifara ghaze, "E dagiar aviriba ko bizir aviriba iti." Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati gumazir dagiaba puvatiziba moghin iti.

8 Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim paziva a damusi mikimam, eghti a uabi uan dagiabar me givezegh, deragh ikiam. Eghti gumazir biziba puvatiziba, me nighnizir aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba itir puvati, ezi gumazir kuraba pazi me damighan kogham.

9 Gumazir aghuim, mati lam isia angazangarir ekiam anidi. Ezi gumazir kuraba, mati lam mungeghasava ami.

10 Akaba batogha uabi fer arazim, adaribagh amima da otifi. Egh gumazim gumazir igharaziba ateghti me nighnizim a daningam, gumazir kam nighnizir aghuim iti.

11 Gumazim ingarir puvatigha zuamira pura dagiaba isi, an dagiaba zuamira pura givagham. Ezi gumazim ingara nimira nimira dagiar muziariba akufi, eghti an dagiaba bar avirasemeghiva anangam.

12 Gumazim bizitam iniasa nighnigha dughiar ruarimin pura mizua iti, egh an navim bar osemeghvira ikiam. Egh a bizir kam inigh, egh nighnigh suam, nan ikirimirim bar dera, egha a bar akonge.

13 Gumazim gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningasava amima, an aghua, kamaghin a uabira uabi gasighasigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a bar akar kabar gin mangi, egh a deraghvira ikiam.

14 Gumazir nighnizir aghuiba itibar akaba, da mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir ni gasighasighamim ni a miseveghirigham.

15 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, gumazamiziba a gifuegham. Ezi gumazir ifariba, me tuavir kuramin zui.

16 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, faragha bar deragha nighnigha egha gin bizibagh ami. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan arazir onganiba azenara da akakasi.

17 Gumazim akar ifavarim inigha iza egha akam gira, ana osimtizim iniam. Ezi gumazim akam inigha iza akar kam deragha anebigha a migei, egh a gumazamizibar akuraghti me deraghvira ikiam.

18 Gumazim, gumazir igharaziba anekiran an aghua, a biziba puvatigh egh bar aghumsigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekirigham, eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningam.

19 Gumazim bizitam iniasa a ginighnigha, egha a gin a ini, an navim bar deraghti a bar akuegham.

13:7: Aghuzir Akaba 12:9

Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kuraba akirim ragha dagh asan aghua.

20 Gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim ko porogha a koma arui, a uaghan nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim, gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko poroghiva, an osimtizim bativam.

21 Osimtiziba zurara gumazir arazir kurabagh amiba, me buria me batifi. Ezi gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam. Mati men ivezim.

22 Gumazir aghuim aremezi, an igiaba an bizir aviriba isi. Eghti gumazir arazir kuram gamim, uan dagiaba akuvam, eghti gumazir aghuiba gin an biziba iniam.

23 Dagher aviriba gumazir onganarazibagh amibar azenibar otifi, ezi gumazir aruar kuraba pazava amua, me dikabira men dagheba isa zui.

24 Afeziam uan borim arazir kuram bagha a misoghezir puvati, kamaghin a borim gifongezir puvati. Ezi afeziam borim gifonge, ana misogha egha anekiri.

25 Gumazir aghuiba dagher aviriba iti, ezi gumazir arazir kurabagh amiba zurara mitiriaba sara iti.

14

1 Amizir nighnizir aghuim itim, a bar deraghavira uan dipenimin averiam akira deragha an gari, ezi an adarazi a ko deravira ikia gavgafi. Ezi amizir nighnizir aghuiba puvatizim, a uabi uan dipenim ko uan adarazi gasighasisi.

2 Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti. Ezi gumazir arazir ifavarimin gin zuim, “A ghaze, Ikiavira Itir God pura bizim.”

3 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin migirigiaba osimtiziba a ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an migirigiaba an akurvazi, a deraghvira iti.

4 Ni bulmakaun nguazim gituitam ikian kogham, an dagher itarim pura misevir kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti, dagher aviriba nin azenimin ikiam.

5 Gumazim guizbangira arazimin ganigha migei, a kotiamin guizbangira mikimam. Eghti gumazir ifarim, an migirigiaba deragh mangan kogham.

6 Gumazir nighnizir aghuiba dibovir akabar dav gei, an ada inisi iburagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir aghuim inisi deravira a iniam.

7 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizibar saghon iki. Me nighnizir aghuitam ni danighan kogham.

8 Gumazir nighnizir aghuim itim, deraghvira uan darorim ginighnisi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uarira uari gifara, men nighniziba derazir pu.

9 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir kurabagh amua dipova ghaze, da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir aghuibagh amizi, God bar me gifonge.*

10 Gumazim uabi uan navim gifo, an osimtizim ko a bar akongezir arazim, a uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam an navimin aven itir bizitam gifoghan kogham.

11 Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh bar moghira givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me bar moghira deraghvira iki gavgavigh mangivira ikiam.

12 Gumazir maba ghaze, men arazziba derazi, me tuavir aghuimin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

13 E akiti, navir osimtizim e ateghan kogham. Eghti nin bar akongezir arazim mangi givaghti, navir osimtizim a ikivira ikiam.

14 Gumazir kuraba uan arazir kurar me amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi gumazir aghuiba uarira uan

13:20: 2 Eghaghaniba 10:8 **13:24:** Aghuzir Akaba 19:18; 22:15; 23:13-14; 29:15-17 * **14:9:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **14:12:** Aghuzir Akaba 16:25; Rom 6:21 † **14:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

arazir aghuiba bagha ivezir aghuim ini.†

15 Gumazir fofozir muziarim itiba, pura akar igharaziba nighnizir gavgavim dar ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a faragh deraghavira nighnigh egh gin bizim damuam.

16 Gumazir nighnizir aghuim itim, a deraghavira gara egha osimtizibagh itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a deravira nighnizir puvatigha ifaghatava pura bizibagh ami.

17 Gumazir zuamiram aningaziba, arazir onganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a pura nimira iti.

18 Gumazir fofozir muziariba itiba, men araziba mati gumazir onganibar araziba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini.

19 Gumazir arazir kurabagh amiba, me gumazir aghuibar apengan ikiam, egh apangkuvim bagh azangsighti me men akurvagham.

20 Gumazamizir biziba puvatiziba, gumazamiziba ko men namakaba sara bar men aghua. Ezi dagiaba itir gumazamiziba, me namakar aviriba iti.

21 Gumazim, uan nighnizimin aven gumazir igharazim gasighasisi, an arazir kuram gami. Ezi gumazim, gumazamizir biziba puvatizibar apangkufi, a bar akongegh.

22 Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, men nighniziba bar pazivira mangam. Ezi gumazir arazir aghuim damuasa nighnizim, gumazir igharaziba a gifuegha navim an iti.

23 Ni mighigh ingar, egh ni ivezir aghuim iniam. Egh ni pura daperagh ikiva migirigiamra damuam, ni biziba puvatigham.

24 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, dagiaba uan ivezir aghuimin min da iniam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, gumazamiziba bar fo, me ongani.

25 Gumazim arazir mamin ganigha, kotin guizbangira an gun mikimti, me gumazir arazir kuram gamizir puvatizim misueghti, an aremeghan kogham. Eghti gumazir osimtiziba puvatiziba puram aremegham.

26 Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, a tugh gavgavigh, egh bizitamin atiatighan kogham, eghti an boriba uaghan deraghvira ikiam.

27 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi arazir kam a gumazimin akuraghti, bizir a gasighasighamim, an a miseveghirigham.

28 Atrivim gumazamizir avirim gativaghti, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Eghti atrivim gumazamizir vabaram ativagham, egh a gumazir kinimin min ikiam.

29 Gumazir zuamiram aningazir puvatizim, a nighnizir aghuim iti. Ezi gumazim zuamira aningazi, a uabi isa igharaz darazir akagha ghaze, an ongani.

30 Gumazim navir amirizimin iti, an mikarzim deraghvira ikiam. Ezi gumazim biziba bagha zurara navim igharaz darazir ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

31 God gumazamiziba bar men ingari, ezi gumazim gumazir onganarazibagh amiba dikabiri, a mati God dikabiri. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar apangkuva deragha me gami, arazir kam ziar ekiam God ganidi.

32 Gumazamizir kuraba uan arazir kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuiba me bizitam bagh nighnighan kogham. Men ovevemin dughiam otoghti, men nighnizir gavgavim men akuraghti me suam ovevem a pura bizim.

33 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fo, nighnizir aghuim ko fofozir me iniamba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba ko iti.

34 Gumazamiziba arazir aghuimin
gin mangiti, men kantri ziar
ekiam iniam. Eghti me arazir
kuram damuvira ikiti, men kantri
aghumsizim inivira ikiam.
35 Atrivimin ingangarir gumaziba
ingangarir aghuim gamima, atrivim
bar akonge. Eghti ingangarir gumaz-
iba ingangarir kuram damigh, egh
aghumsizim atrivim danighti a bar
men aningaghegham.

15

1 Gumazim nin aningagham, ni
nimiram an akam ikarvaghti, an
aningagharim amiragham. Egh
ni uan akabar gumazir igharazim
pazav a mikemegh, a damighti a bar
puvira nin aningaghegham.
2 Gumazim nighnizir aghuim ikia
akam akuri, a gumazamizibagh
amima me nighnizir aghuim ko
fofozim baka. Gumazim nighnizir
aghuim puvatigha akam akuri, a
puram akam arava pura migei.
3 Ikiavira Itir God bar bizibar
garima da bar nguazimin otifi, egha a
uaghan gumazir aghuiba ko gumazir
kurabar gari.
4 Gumazim ghuamagheghamin
akamin gun gumazamizibav gei,
eghti akar kam mati temer ikirimirir
angamira itim anidimin min gumaza-
mizibar amuti, me deraghvira ikiam.
Ezi gumazim akar kuramin gumaza-
mizibav keme, a men nighnizibagh
asighasisi.
5 Gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatizim, a uan afeziamin akam ba-
toke. Ezi gumazim gumazir igharaz-
iba ataghizi me anekiri, a nighnizir
aghuim iti.
6 Gumazir aghuiba, bizir aviriba
iti. Ezi gumazir kurabar dagiaba,
osimtizim meraram anidi.
7 Gumazir nighnizir aghuiba itiba,
me gumazamiziba nighnizir aghuiba
me ganidi. Ezi gumazir nighnizir
aghuiba puvatiziba, me kamaghin
amir puvati.
8 Ikiavira Itir God, gumazir arazir
bar kurabagh amiba, God men
ofaba bar dar aghua. Egha God ko
migeir gumazir aghuariba, a bar me
gakonge.
9 Ikiavira Itir God gumazir arazir
bar kurabagh amiba a bar men
aghua. Egha gumazir arazir
aghuibar gin zuiba, a bar me gifonge.
10 Gumazir tuavir aghuim
ataghizim, a ivezir kuram iniam.
Eghti gumazim, gumazir igharaziba
ateghti me anekiran aghua, an
aremegham.
11 Ikiavira Itir God gumazir
ovengezibar gara, egha Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibam sara
gari. Egha a uaghan e nguazimin
gumazamiziba, en nighniziba ko
ifongiabagh fo.
12 Akaba dipovir gumazim, a
igharazitav anekiran an aghua, egha
gumazir nighnizir aghuim itimin
azaraghti, a nighnizim a daningan
aghua.
13 Gumazimin navim bar akonge,
an guam deragham. Eghti gu-
mazimin navim osemeghti, an
nighniziba ikuvigham.
14 Gumazir nighnizir aghuim itim,
bizir igharazibagh fofoghasa bar
puvira ingari. Gumazir nighnizir
aghuiba puvatizim, a zurara
pazavira migei.
15 Gumazir biziba puvatizim,
pazavira ikia egha osimtizir ekiam
iti. Gumazir navir aghuim ikia bar
akongezim, an dughiaba bar mati
isabagh amir dughiam.
16 Ni bizir aviriba puvatigha,
Ikiavira Itir Godin atiati an apengan
iti, nin ikirimirim, gumazir dagiar
aviriba ko osimtizir avirim itim, an
ikirimirim gafira.
17 Gumazamizibagh ifongezir
arazim, kar bizir ekiam. Ni uan

15:1: Gumazir Dapaniba 8:1-3; 1 Samuel 25:10; Aghuzir Akaba 25:15 **15:3:** Jop 34:21; Jeremaia 16:17; 32:19; Hibru 4:13 **15:13:** Aghuzir Akaba 17:22 **15:16:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 16:8; 1 Timoti 6:6 **15:17:** Aghuzir Akaba 17:1

namakaba ko ikia, ia zuravaribaram
api, a bar dera. Ezi arazir kam,
gumazir ni ifongezir puvatizim ko
ikia bulmakaun asizim apim, bar a
gafira.
18 Gumazir zuamiram aningazim,
a gumazir igharazibagh amima, me
atari. Ezi gumazir navir amirizim
gumazamizibar adariba dikabiri, me
ua navir vamira iti.
19 Gumazir amirazim ghaze,
nan ikirimirim ikufi, egha uan
ikirimirimin tuavim akiran amira.
Ezi an ikirimirim mati, a pura ruarim
akara zui. Ezi gumazir aghuim fo,
an ikirimirim bar dera, mati a tuavir
ekiam garui.
20 Otarir nighnizir aghuim ko fo-
fozim itim, an afeziam ko amebam
bar akonge. Borir arazir onganimin
gin zuim, a uan afeziam ko amebam
gakongezir puvati.
21 Gumazir nighnizir aghuiba
puvatiziba, arazir onganiba bagha
bar akonge. Ezi gumazir nighnizir
aghuim itiba, zurara arazir aghuimin
gin zui.
22 Ni ingangarir tabar amuasa
ifonge, ni faragh gumazir avirir
igharazibar nighnizir aghuiba iniam,
eghti nin ingangarim deraghviram
otogham. Ni kamaghin damighan
kogh, ni pura ingarigham.
23 Gumaziba migia ghuavira iti, ezi
nin dughiamin ni migirigiar aghuir
mamin me damigh, ni arazir kam
bagh bar akuegham.
24 Gumazim nighnizir aghuim
ikia tuavir isin zuimin ghua, an
ikirimirim iki mangivira ikiam.
Kamaghin a uamategh Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
magirighan kogham.
25 Ikiavira Itir God, gumazir
uabira uan ziam femin dipenim
gasighasigham. Egh an amizir pam
aremezim, an akuragham, eghti
gumazir igharaziba amizir kamin
nguazim inian kogham.
26 Ikiavira Itir God, gumazamizir
kurabar nighnizir kuraba, a bar dar
aghua. Ezi Godin damazimin zuezir
gumazamizibar akar aghuiba, God
da bagha bar akonge.
27 Gumazim dagiabar gara navim
dikava egha arazir igharagha garir
kurabar amuasa, kamaghin a uan
adarazi osimtizim me ganingi. Ezi
gumazitam, gumazir igharaziba
arazir kurabar amuasa anepezepera
dagiaba a daningasa, ezi gumazir
kam ghaze, “Puvati, ki ian dagiar
kaba inian aghua,” kamaghin gu-
mazir kam deraghvira ikivira ikiam.
28 Gumazir aghuim, a faragh de-
ragh nighnighiva, egh gin gumazir
igharazibar akaba ikarvagh. Ezi gu-
mazir kuram zuraram akar kurabara
migei.
29 Ikiavira Itir God gumazamizir
arazir kurabagh amibar saghuiamin
iti. Egha a gumazamizir aghuir a ko
migeiba, a men azangsiziba barasi.
30 Ni gumazimin guamin garima a
bar akuegha iti, eghti nin navim der-
agham. Egh ni akar aghuim bareghti,
bizir kam gavgavim nin mikarzim
daningam.
31 Gumazim deraghavira kuarim
atighti, gumazir igharazim anekir an
akurvaghti, a deraghvira ikiam. Egh
gumazir kam nighnizir aghuim ko fo-
fozimin itir gumazibar tongin ikiam.
32 Gumazim, gumazir anekiramimin
akam batuegham, kamaghin a uabira
uabi gasighasisi. Eghti gumazim,
gumazir anekiramibar akam baraki,
an nighnizim ko fofozim deragh
otogham.
33 Ikiavira Itir Godin atiatia
an apengan itir arazim, a tuavir
nighnizir aghuim ko fofozim ini-
amim. Eghti ni uabi dikabiraghan
koghiva, ni ziar ekiam inighan
kogham.

16

1 E bizibar amuasa nighnisi,
Ikiavira Itir God faragh amaman-
gatighti, e akatam mikimam.
2 E kamaghin nighnigha ghaze,
“en araziba bar Godin damazimin

15:21: Efesus 5:15 **16:2:** 1 Samuel 16:7

bar zue." Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar mingariba a bar dagh fo.

3 Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh. Eghti a bizibar amuti da deraghviram otivam.

4 Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da ingangariba iti. Ezi kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir arazir kurabagh amibar ingarigha, dughiar abuananamin ovengasa me amisefe.

5 Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata uari uan ziaba feba bar men aghua. Ezi e kamaghin fo, Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangeghan kogham. Puvati. A ivezir kuram me daningam.

6 Gumazim Ikiavira Itir God bar a gifuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amangam. Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, egh an arazir kurabagh itagham.

7 Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir kamagh garibar amuti, Ikiavira Itir God an akurvaghti, a gumazamiziba bar deraghvira me ko ikiva, uaghan uan apaniba deraghvira me ko ikiam.

8 Ni bizir muziariba ikia, egha ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, kamaghin nin ikirimirim dera. Egha nin ikirimirim, gumazir tuavir kurabar dagiaba isa uaghan arazir kurabagh amimin, ikirimirim gafira.

9 E zurara bizibar amuasa nighnisi. Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daruamibar en akakasi.

10 Atrivim akam gumazamizibagh anidi, mati Ikiavira Itir God a ganingizir akabar gun migei. Egha kotin gumazamiziba tuisizir dughiam, a bar deravira me tuisisi.

11 Gumazamiziba biziba tuisighasa bizibar abaraghti, da mangi mitemra tugham, eghti Ikiavira Itir God men arazim gifuegham. Biziba tuisighamin arazim, kar Godin bizimra. A gan fogh suam, e gumazamizibagh ifaragham ti, puvatigham.

12 Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir kuram. Guizbangira, gavman arazir aghuitam damighti, a iki gavgavigham.

13 Gumazim guizin akam akunasa atrivim ifonge.

14 Atrivim gumazir mamin aningaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amirizimin ikiam.

15 Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakuegham, a deraghvira gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimin arazir kam, mati ghuariam amozimin akua iza, daghebagh amima da ani.

16 Ni nighnizir aghuim ko fofozim ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira.

17 Gumazamizir aghuiba arazir kuramin gin zuir tuavim gitavirasi. Gumazim uan darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira ikiam.

18 Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam fer arazim, aning ni damighti ni irigh bar ikuvigham.

19 Gumazir onganarazibagh amim uabira uabi dikabiri, ezi arazir kam deragha, gumazir uari uan ziaba fa, igharaz darazir biziba okia uarigh anidim, a bar a gafira.

20 Gumazim deraghviram an sure gamir gumazibar akam baregh, dabirabir aghuim ikiam. Gumazim bar nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva, a bar akuegham.

21 Gumazamiziba fo, gumazir nighnizir aghuim itim, a deragh araziba ko, nighnizir igharagha gariba tuisigham. Egh a gumazir migirigiar aghuibagh amim, gumazamiziba an suren akaba baraghsi bar ifueghiva dar gin mangam.

22 Gumazir nighnizir aghuim itim, a mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Gumazamizir nighnizir

16:3: Aghuzir Akaba 21:2 **16:5:** Aghuzir Akaba 6:17; 8:13 **16:8:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 15:16

aghuiba puvatiziba, me onganizir arazibagh ami, ezi bizir kam me gasighasisi.

23 Gumazir nighnizir aghuim itim, a faragha deraghavira nighnigha, gin migirigiar aghuim gami. Ezi bizir kam gumazamizibagh amima me an migirigiaba baraghasa bar ifonge.

24 Migirigiar aghuim mati hani, a bar isingigha, gumazamizibar mikarziba gavgavim me ganidi.

25 Gumazamizir maba ghaze, men araziba derazi me tuavir aghuimin gin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

26 Ingangarir gumazamiziba fo, me puvira ingarighan kogh, dagheba puvatigham. Egha bizir kam me gamima, me puvira ingari.

27 Gumazir bar kuram, a gumazamiziba pazi me damuasa tuavir igharaziba buri. Egha an migirigiaba mati avir dafam me gasighasisi.

28 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, gumazamizibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi. Ezi gumazir girakirangin migeim, a gumazim gamima a namakamin atari.

29 Gumazir misozim, uan anav apezepera, a inigha tuavir kuramin zui.

30 Ni gari, gumazim uan damaziba pira gumazir igharazim mikinti, ni fogh, gumazir kam arazir kuram damuasa nighnisi. Ni gari, gumazim pamten uan akam dukua, ni fo, an arazir kuram gami.

31 Gumazamiziba, gumazir ghuribar dapanir arizir ghurghuribar gari, me fo, gumazir ghuriba me arazir aghuibar gin ghua, dughiar ruarimin nguazimin iti. Kamaghin, me ziar ekiam me ganidi.

32 Gumazim zuamira aningazir puvati, an arazir aghuim gami. Ezi arazir kam, midorozir gumazimin arazim gafira. Ezi gumazim uabi gativagha uabin gari, a gumazir pamten misogha nguibar mam inizim, ana gafira.

33 Gumazir satu* gikarareba, me foghasa, bizir manam me a damuam. Ezi Ikiavira Itir God, uabira satu gamima a men azangsiziba ikarvasi.

17

1 Gumazim uan amuiroghboriba ko deraghavira ikia, dagher kurar abuananaba iti, arazir kam deragha, gumazir uari ko atariba ko, isar ekiam gamir arazim, bar a gafira.

2 Ingangarir gumazim nighnizir aghuim ikia, uan ingangarim gami, a uan gumazir a gativazimin borimin min otogham. Eghti gumazir a gativazimin borir kuram, ingangarir gumazir kamin apebamin ikiam. Eghti gumazir a gativazir kam aremeghti, me an dagiaba ko biziba tuiragh an boribar aningiva, egh uaghan ingangarir gumazir kam sara daningam.

3 Ikiavira Itir God kamaghin fofoghasa, e gumazir aghuiba o gumazir kuraba, egha en naviba badagh foghasa, mati me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati.

4 Arazir kurabagh amir gumazamiziba, akar kuraba bagha orasi. Ezi ifavaribagh amir gumazamiziba, akar ifaraviba bagha orasi.

5 God bar gumazamizibar ingari, egh gumazitam gumazir onganarazibagh amir gumazim akar asuibar a migei, a God gasighasisi. Ezi gumazim, gumazir igharazibar gari, me osimtiziba isima a bar akonge, a ivezir kuram iniam.

6 Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti, a me bagha bar akonge. Kamaghin amizi, bizir kam gumazamizibagh amima me ziar ekiam a ganidi. Ezi boriba uan amebaba ko afeziaba bagha bar akonge.

16:25: Aghuzir Akaba 14:12 **16:32:** Aghuzir Akaba 19:11 * **16:33:** Satun ikararem, a katin ikararemin min ghuzir puvati, a mong ighara. Ni bar fofoghsi, Ua Me Ini 28:30in gan.

7 Akar aghuim mɨgeir arazim,
kar gumazir nɨghnɨzir aghuim pu-
vatɨzir arazim puvatɨ. Ezɨ bar
guizbangɨra, arazir ifavarim, kar
gumazir aruamɨn arazim puvatɨ.
8 Gumazim arazir kuram damuasa
igharazir tav apezepera dagɨaba isa
me ganɨdi, a kamaghɨn nɨghnɨsi,
dagɨar kaba mati akavsiam an akur-
vaghtɨ a uabɨ uan ifongiamɨn gɨn
mangɨ bizibar amuam.
9 Gumazim, namakaba a gifongegh
deraghvɨra a ko ikɨsɨ, a me a gamir
arazir kuraba gɨn amang. Nɨ fogh, nɨ
uan namakam amizir arazibar gun
mɨkɨm mangɨvɨra ikɨtɨ, an atar gua
uaning abigham.
10 Nɨ gumazir nɨghnɨzir aghuim
itim akɨrsɨ, nɨ dughiar vamɨran
a mɨkemeghtɨ, a fofozir ekiam
inigham. Egh nɨ gumazir nɨghnɨzir
aghuiba puvatɨzim akɨrsɨ, nɨ 100plan
dughiabar a ifozoreghtɨ, a uan araz-
iba oteghɨv kɨnighan kogham.
11 Gumazir arazir kurabagh amim,
a mɨdoroziba forima da otifi. Eghtɨ
me gumazir kuratam amadaghtɨ a izɨ
puv a damigham.
12 Nɨ asɨzir bean amebamɨn nguzi-
tam okemegh, tuavimɨn bean ame-
bar kam batoghtɨ, a puvɨra nɨn
atarightɨ, nɨ bar kuramra inigham.
Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba pu-
vatɨzim, arazir kurabagh amuavɨra
iti, nɨ a batoghɨva, nɨ bar ikuvigham.
Eghtɨ adarir arazir kam, a bean ame-
bamɨn adarir arazim gafiragham.
13 Me gumazir mam arazir
aghuimɨn a gami, ezɨ gumazir kam
arazir kuramɨn me ikara, eghtɨ an
amuiroghboriba zurara dughiar
kuramɨn ikiam.
14 Gumazim akam adarir mam
gamizɨ an oto, a mati gumazim dɨpam
apɨrizir dɨvazir ekiam torim a gatɨ.
Kamaghɨn an arazir kam ateghtɨ,
adarir ekiaba otivan kogham.
15 Ikiavɨra Itir God, kotɨn arazir
kamning bar aningɨn aghua:
pura gumazimɨn arazir kuraba
ataghɨrazir arazim ko, gumazir
arazir kurabagh amir puvatɨziba,
pura me gasɨghasɨzir arazim.
16 Gumazim nɨghnɨzir aghuiba pu-
vatɨ, a fofozir kam givesɨ damuva
avegham.
17 Namakar aghuiba zurara e
gifongegha mamaghɨra iti. Ezɨ
osɨmtɨzibar dughiabar aveghbuaba
en akurvaghasa amua iti.
18 Gumazitam pura bizitam inigh,
egh a ikarvaghan ibura, egh a ikar-
vaghsɨ nɨ mɨkɨm suam, nɨ na ko bizir
kam ikarvaghamin akam akɨrigh. Nɨ
a ko akam akɨran markɨ. Nɨ akam
akɨrigha, kar nɨ onganigha gumazir
nɨghnɨziba puvatɨzimɨn mɨn iti.
19 Gumazir arazir kuram gi-
fongezim, a uaghan mɨdoroziba
forasava ami. Ezɨ gumazir uabɨ
uan ziam fem, an osɨmtɨzimɨn aven
mangasava ami.
20 Gumazim nɨghnɨzir kuraba ko
ifavarir akaba zurara dav gei, a de-
raghvɨra ikian kogham. Puvatɨ. An
osɨmtɨzibara ruiam.
21 Otarim nɨghnɨzir aghuiba pu-
vatɨghtɨ, an afeziam bar osemegham.
22 Navir aghuimɨn arazim, a mati
marasin aghuim gumazim damutɨ a
deraghvɨra ikiam. Eghtɨ gumazimɨn
nɨghnɨzim ikuvigham, bizir kam
mati arɨmariar kuram an agharibagh
asɨghasɨsi.
23 Gumazir arazir kuram gamim
kotɨn iti, gumazamiziba kotiam
gasɨghasɨghasa anepezepera dagɨaba
moga a ganɨdi, eghtɨ a bar akuegh
dagɨar kaba inigh egh kotiam
gasɨghasɨgham.
24 Gumazir fofozim itim, a
nɨghnɨzir aghuim iniasa bar puvɨra
ingari. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuim
puvatɨzim, an onganigha tintinibar
gara bizir igharagha gariba iniasa
bar puvɨra ingari.
25 Borim arazir onganimɨn gɨn zui,
an amebam ko afeziam navimning
ikuvigh egh bar osemegham.

17:13: Jeremaia 18:20; Rom 12:17; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9 **17:17:** Rut 1:16; Aghuzir Akaba 18:24 **17:22:** Aghuzir Akaba 12:25; 15:13-15

26 Kot mikimti, gumazir arazir
kuram gamizir puvatizim a kotiam
givezam, ezi kotiar arazir kam bar
ikufi. Egh kot mikimti me, arazir
aghuim gamir gumazir aruaba isi,
pura mizaziba me daningam, eghti
kotiar arazir kam uaghan bar iku-
vigham.
27 Gumazir fofozir aviriba itim, a
mighigha migeir puvati. Ezi gumazir
nighnizir aghuim itim, a zuamira
aningazir puvati.
28 Kamaghin amizi, gumazir
nighnizir aghuim puvatizim, a uan
akam dukua, eghti gumazamiziba
suam, a nighnizir aghuim ko fofozim
iti.

18

1 Gumazir bar uabira itim, a
uabira uabi ginighnisi. Egha gumazir
igharazir nighnizir aghuiba itiba, a
men nighnizibagh ifongezir puvati.
2 Gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatizim, a nighnizir aghuim ko fo-
fozim iniasa bar akongezir puvati. A
pura uabi fava egha uan nighniziba
aghurasa ifonge.
3 Gumazir arazir kurabagh amim,
a ghaze, “Gumazir igharaziba
me pura biziba.” Egha men zi-
abagh asighasigha me gamima me
aghumsisi.
4 Gumazim nighnizir aghuim ikia
migei, an akaba bar guizbangin ak-
aba, ezi nighnizir aghuir avirim an
akar kabagh izifa, mati dipam mozir
pam gizivagha emira ira zui.
5 Gumazim arazir kuram gamigha
kotin tu, ni an akurvaghan marki.
Ni kamaghin damu, gumazir arazir
kuratam gamizir puvatizimin tu-
avim apirighti, kotiam an osimtizim
akirighan kogham.
6 Gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatizim, a igharaz darazi ko akabar
uariv sosi. Ezi me an akaba baregha,
a misoghasa.
7 Gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatizim, akabav gei, egha a uabi
paza uabi gami. A mati, ivemin
uabi ikezima, ivem an suiragha a
gasighasiki.
8 Gumazamizir maba zurara, gu-
mazir igharaziba girakirangin me
migeir akaba, baraghasa bar ifonge.
Ezi akar kamagh gariba mati dagher
isingtiziba me zuamira da api.
9 Gumazir amirazim a gumazir
bizibagh asighsizimin aveghbuamin
min ami.
10 Ikiavira Itir Godin ziam mati
dipenir gavgavim. Eghti gumazir
aghuiba, ivemariva an mangiva der-
aghvira ikiam.
11 Dagiaba itir gumazamiziba
ghaze, “Men dagiaba divazimin min
me avini, eghti me deraghvira ikiam,
mati nguibam divazir gavgavim
anevini.”
12 Gumazir ifaghata egha uan ziam
fem, a gin ikuvigham. Ni ziar ekiam
inisi, ni faragh uabi dikabiragh.
13 Ni faragh oregh, egh gin akam
ikaragh. Ni kamaghin damighan
kogh, ni arazir onganim damigh,
aghumsigham.
14 Gumazim ariava an nighnizim
gavgavigha ikiavira iti, kamaghin an
arimariar kam dikabiragham. Eghti
gumazimin nighnizim ikuvigham, a
manmaghin ua deragham?
15 Gumazir nighnizir aghuim itim,
a fofozim iniasa puvira ingari, egha
bizir aviribagh fofosi. Egha deravira
gumazir an sure damuamiba barasi.
16 Ni gumazir aruatam ko mikimsi,
a bagh izi bizir aghuitam inigh iziti, a
ni ateghti ni an ganam.
17 Gumazir kotin tughav ikia
faragha migeim, ni an akam
baregh mikim suam, akar kam
ti guizbangira. Eghti gumazir
igharazim an akar kam akirsi an
azangsigham, eghti ni an akar kam
baregh foghan kogham, tinan akaba
ti bar guizbangira.
18 Kotiam gumazir aruamningin
tongin aning akirighan kogh, egh
kotiam satu gikararangiva gumazim
amiseveghti kotiam givagham.

17:28: Aghuzir Akaba 10:19 **18:8:** Aghuzir Akaba 26:22

19 Ni uan aveghbuam damuti an navim nin ikuvigham, eghti a uan nighnizim suiragh ni gifueghan kogham. A mati gumazamiziba nguibamin divazimin tiam asarazi, gumaziba aven mangan ibura. Ezi gumazir pumuning akabar uaning misogha dafarimningin suirazir puvati, bizir kam aningin tuavim apirighti aning navir vamiran ikian kogham, mati tiar akar gavgavim gumazimin tuavim apirizi, a dipenimin aven mangan ibura.

20 Nin migirigiaba deraghti, nin navim bar akuegham.

21 Nin migirigiaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damuti a deraghvira angamira ikiam, o da uaghan gumazim damuti a ikuvigham. Kamaghin amizi, ni migirigiar aghuibav kimamin arazim gifongegh, ni deraghvira ikiam.

22 Ni amuimin iti, bizir kam bar dera. Bizir kam kamaghin nin aka, God ni bagha bar akuegha egha an navim bar nin dera.

23 Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagiaba itir gumazim migia, uabin akurvaghasa an azangsisi. Ezi dagiaba itir gumazim pamten an akam ikara.

24 Gumazim namakar aviriba itima, me an akurvazir puvati. Ezi gumazir maba, guizin namakaba iti. Namakar kamning deragha uaningin porogha navir vamiran iti. Egha aningin arazim, aveghbuar pumuningin tongin itir arazim gafira.*

19

1 Gumazim biziba puvatigha, a gumazir aghuim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatigha ifavaribagh amim, bar a gafira.

2 Gumazim bizitamin ingarasa gavgafi, egha bizir a damuasa ifongezir kam a deragha a gifozir puvati, ezi arazir kam derazir pu. Egha gumazim zuamira ingangarir tam damuasa, a ingangarim damuti a deraghviram otoghan kogham.

3 Gumazamizir maba arazir onganibagh amua egha uarira uari gasighasigha, egha gin osimtizim isa Ikiavira Itir God garigha an atari.

4 Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir dagiar aviriba itir puvatizim, an namakaba aneteghti a ua namakaba puvatigham.

5 Gumazim kotiam gifaragh, a ivezir kuram iniam. Me aneteghti a pura mangighan kogham.

6 Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me apezeperam. Eghti gumazir bizir aghuiba anidim, gumazir aviriba a ko namakam damuam.

7 Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuagham. Ezi kamaghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me migia me apezeperi, ezi an akaba pura biziba.

8 Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara nighnizir aghuim ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan nighnizimin an suiragham, kamaghin a dabirabir aghuim ikiam.

9 Gumazir kotiam gifarazim, a ivezir kuram iniam. Me kamagh garir gumazir ifarim misueghti an aremegham.

10 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a dagiar aviriba iti, bizir kam derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanimin otoghiva gumazir aruabagh ativagh men ganam, bizir kam a bar ikufi.

11 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham. An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir kurabagh nighnizir puvati.

12 Atrivim atariva aningagham, a mati laion pamten tiarim akara dazeri. Ezi an navim deragha, gumazamizibar akurvaghasa ifonge, a mati

18:24: Aghuzir Akaba 17:17 * **18:24:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

amozim daghebagh izima da deraghaviram otifi.

13 Otarir nighnizir aghuiba puvatizim, an osimtizir bar ekiam uan afeziam ganidi. Ezi gumazimin amuim, an atara migia migirigiar aviribagh ami, a mati amozim dipenir isiriamin torimin izaghira, zurara muziaribar iravira iti.

14 Nin afeziam ko amebam dipenim ko dagiaba ko biziba ni daningam. Eghti God uabira amuir nighnizir aghuim itim ni daningam.

15 Gumazir amiraziba zurara akuavira iti. Gumazir puram apiav itim, a dagheba puvatigh egh mitiriabara ikiam.

16 Gumazir Godin Arazibar gin zuim, a deraghvira iki ikuvighan kogham. Ni Godin Araziba akirim ragh dagh asaragh, ni aremegham.

17 Ni onganarazibagh amir gumazimin apangkuvigha bizim a ganingi, mati ni Ikiavira Itir God bizim puram a ganidi, eghti Ikiavira Itir God gin bizir kam ikarvagham.

18 Nin borim akam batosi, ni anekirighti, ana arazir aghuimin gin mangam. Ni aneteghti ana arazir kuramin gin mangam, mati ni ovengasa an amamangati.

19 Gumazir zuamiram adaribagh amim, a uan arazir kurabar osimtiziba ateram. Eghti ni an akuragh an osimtizim agivagham, kamaghira ni gin uam an akuragham.

20 Ni gumazim ateghti a nin sure damuva nighnizir aghuim ni daningti, ni gin nighnizir aghuim ko fofozim ikiam.

21 Gumazamiziba bizir aviribar amuasa nighnisi. Ezi bizir Ikiavira Itir God damuasa nighnizim, bizir kamram otivam.

22 Gumazim akar a uabi amiziba, gavgavigha dar gin zui, gumaziba a gifonge. Guizbangira, kamaghin derazir puvati, gumazim onganarazibagh amir gumazim min ikiam, kamaghin derazir puvati. Egha onganarazibagh amir gumazimin, a gumazir aghuim, a gumazir ifarim bar a gafira.

23 Ni Ikiavira Itir Godin atiati an apengan ikiam, arazir kam ikirimirir aghuim ni daningam. Eghti ni avughsi deraghvira iki mamaghira ikiti, bizir kuratam ni gasighasighan kogham.

24 Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

25 Ni gumazir akaba dipovim misueghti, gumazir nighniziba puvatizim ganigh fogham, a uabi arazir aghuimin gin mangam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuiba itiba akirti, men fofozim bar deraviram otogham.

26 Borir tam uan afeziam paziva a damuva, uan amebam dipenimin a batuegham, kamaghin a uan adarazi damuti me bar aghumsigham.

27 Nan borim, ni ua nighnizir aghuimin sure damuan aghuagh, ni gumazir nighniziba puvatizibar arazibar gin mangam.

28 Arazir kuram gamir gumazim kotin otogh, bar akuegh kot gifaragh anegivagham. Ezi arazir kuram, a bar kamagh amir gumaziba, men dagher isingtizimra.

29 Gumazir akar kuraba ko akar asuibav geiba ivezir kuraba iniam. Eghti gumaziba, gumazir nighniziba puvatiziba, men akiriba fozoregham.

20

1 Gumazir dipar onganir aviriba apim, an akar asuiba ko akar kurabav mikimiva egh pura misogham. Guizbangira, gumazim dipar onganim ataghizi an a gatifa, a nighnizir aghuiba puvati.

2 Atrivimin adarim ko aningagharim, atiatim gumazamizibagh anidi, mati

19:13: Aghuzir Akaba 10:1; 21:9; 27:15 **19:23:** 1 Timoti 4:8 **20:1:** Aghuzir Akaba 23:29-35; Aisaia 28:7; Hosea 4:11

laionin ararem. Ni atrivim damuti an aningaghegham, ni ovegham.

3 Gumazir akirim ragha midorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara akamadaribagh amima da otifi.

4 Gumazir amirazim dagheba oparir dughiamin a uan dagher azenimin ingarir puvati. Egh dagheba iniamin dughiamin, a mangi pura uan azenimin dagheba buriam.

5 Gumazimin nighnizim mati mozir dipam, bar kone, ezi gumazir fofozir aghuim itim, a nighnizir kam gekuigh azenim datigham.

6 Gumazamizir aviriba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezi gumazamizir vaghvazibara guizbangira gumazamizir igharaziba ko namakabagh ami.

7 Afeziatam, a gumazir aghuim, egha arazir aghuimin gin zui, eghti an gin zamin boriba bar akongegham.

8 Atrivim kotiaba barazir dughiam, a deraghavira kotiaba bagha izir gumazamizibar migirigiaba tuisigha dagh fo, bizir manam dera, manam ikufi.

9 Tinara kamaghin mikim suam, "Ki Godin damazim uabi uabi gamigha bar zue. Ezi datirighin arazir kuratamin osimtizitam nan itir puvati." Ti puvati.

10 Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifongezi, gumazamizir biziba amadiba me paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

11 E gumazir mamin arazibar ganiva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh fogham, me deraghaviram ami, o me pazava ami.

12 Ikiavira Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganingi, egha biziba baraghamin kuariba e ganingi.

13 Ni gumazir zuraram akuim, ni dagiaba puvatigh ni onganarazibagh amir gumazimin min otogham. Ni dikavigh ingariva, egh ni dagher aviriba ikiam.

14 Gumazim bizitam givezasa amima, bizir kamin ivezim bar pin kozi, a migiavira ikia ghaze, bizir kam guizbangira derazir puvati, kamaghin me bizimin ivezim isivaghti a izighiri. A gin bizir kam givezegha ghua uan ziam fa uan namakabav gia ghaze, an ivezim bar izaghirizi, a dagiar bar muziarimin a givese.

15 Gumazimin akam nighnizir aghuim gumazamizibagh anidi, arazir kam bar guizin bizim, egha gol ko dagiar igharagha gara bar pin kozibagh afira.

16 Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

17 Bizir ni ifavarir arazim gamua pura inizim, ni suam, a mati dagher aghuim isingi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramin min otoghiva, mati gigimin min nin akam gizivagham.

18 Ni faragh nighnizir aghuim igharazitav dam a inighti, nin ingangarim mangam. Kamaghira, ni apanim misoghsi, ni faragh deraghvira igharazitav da nighnizim inigh fogham, ni manmaghin misogham.

19 Gumazir puv girakirangin migeim, ni modogh a mikeghti, a mangi akar kamin gun igharazitav mikemegham. Kamaghin, ni gumazir tintinibav geim ko poghan marki.

20 Gumazim uan afeziam ko amebam akar kurabar aning mikemegham, an aremegham, mati lam dimagarimin munge.

20:6: Aghuzir Akaba 25:14; Matyu 6:2; Luk 18:11 **20:7:** 2 Korin 1:12 **20:9:** 1 Atriviba 8:46; Jop 9:28-29; Onger Akaba 51:5; 1 Jon 1:8

21 Gumazim, an amebam ko afeziam ikiavira iti, a zuamira aningin danganim inigh biziba inighti, bizir kaba deraghvira ikian kogham.

22 Ni gumazir igharazim ni gamizir arazir kuraba ikarvaghsi nighnighan marki. Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, a mizuamti a nin akuragham. Egh nin osimtizir kam agivagham.

23 Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

24 E nguazir kamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God e bagha tuaviba bar adagh inabazi da iti. Ezi e manmaghin tuavir kabagh fogham, da managh zui? Bar puvati.

25 Ni faragh deraghvira nighnigh, egh ofa isi God daningisi akar dikirizir gavgavim damigham. Ni akar dikirizir gavgavim zuamiram a damigh, ni gin akar kam puviram a ginighnigham. Egh ni kamaghin damuva, uabi gasighasigham.

26 Atrivir nighnizir aghuim itim, kotiabagh amuava, deraviram arazir kurabagh amir gumazamiziba tuisigha fogha, men apangkuvir puvatigha, ivezir kuram me ganidi.

27 En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham.

28 Atrivim arazir aghuimra uan gumazamizibagh amuava, men apangkuva, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimin Atrivimin ikiam.

29 Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumazamizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arizir ghurghuriba iti, ezi gumazamiziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi.

30 Ni gumazir arazir kuram gamizim misueghti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimin otogham.

21

1 Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamin gin zui, mati dipam daghurimin ivemari.

2 E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko navir averiaba tuisigha, en arazir kabar mingariba deraviira dagh fo.

3 E arazir aghuiba ko, Godin damazim derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kam e ofaba God ganidir arazim bar a gafira.

4 Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi, arazir kuram bar me gizifa.

5 Gumazir puvira ingariba, me zurara deraghavira nighnigha ingangaribagh ami. Ezi men ingangariba deraviram otivima, me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir atamatam ingariba, men ingangarim deragh otoghan koghti, me biziba izivaghan kogham.

6 Gumazim migirigiar ifavaribagh amuava dagiar aviriba ko biziba isi, an ovever tuavimin iti. Guizbangira, gumazir kamin dagiaba ko biziba mati ghuariam dughiar bar otevimin ikegh, bar givagham.

7 Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir aghuibar amuan aghua. Me gumazir igharaziba paza me gami. Eghti men arazir kamra me agivagham.

8 Gumazir arazir kuram gamim, a ifavarir tuavimin zui. Ezi gumazir osimtiziba puvatiziba, me arazir aghuibagh ami.

21:2: Aghuzir Akaba 24:12; Luk 16:15 **21:3:** Onger Akaba 50:8; Aisaia 1:11; Hosea 6:6; Maika 6:7-8
21:5: Aghuzir Akaba 10:4; 13:4 **21:6:** Aghuzir Akaba 10:2 **21:9:** Aghuzir Akaba 21:19; 25:24

9 Gumazim uan dipenimin siriamin
uabira aperaghav iti, a dera. Arazir
kam, an amizir atara puv migeim ko
dipenimin aven itir arazim, a bar a
gafira.
10 Gumazir arazir kurabagh amiba,
me arazir kurabar amuasa mitiriaba
men azi. Egh me gumazir men
boroghin ititamin apangkuvighan
kogham.
11 Me, gumazir akaba dibova
akabav geim ivezir kuram a danighti,
gumazir nighniziba puvatizim
ganighiva, nighnizir aghuim ko
fofozim iniam. Eghti me gu-
mazir nighnizir aghuim itimin
sure damighti, an fofozim bar der-
aghviram otogham.
12 Godin arazim a bar dera,
egha arazir gumazir kuraba uan
dipenibar aven amiba, a bar dagh
fo. Egh a gumazir kaba me
gasighasigham.
13 Ni uan kuarimning migoroghti,
onganarazibagh amir gumazamiz-
iba uarir akurvaghsi nin dimtima
ni me baraghan kogham, eghti gin
gumazamiziba ni dimdiam bareghan
kogham.
14 Gumazitam nin atarighti, ni
bizim mogomemin a daningighti, an
adarim amiragham.
15 Gumazamiziba kotin deragha
araziba tuisisi, gumazamizir aghuiba
me bar akuegham. Eghti gumazir
arazir kurabagh amiba men navir
averiaba bar moghira ikuvigham.
16 Gumazir nighnizir aghuimin tu-
avim ataghizim, an ovegh mangi gu-
mazir ariaghireziba ko ikiam.
17 Gumazir dagher aghuim ko
wainin dipaba apava bar akongezim,
an dagiaba givaghti, a biziba pu-
vatigham.
18 Osimtizim gumazamizir aghuiba
batoghti, gumazamizir arazir
kurabagh amiba, men danganiba
inigh osimtizir kaba ateram.
19 Gumazim, gumazamiziba pu-
vatizir danganimin uabira iti, a dera.
Arazir kam, an amizir zurara atara
puvira migeim ko itir arazim, a bar a
gafira.
20 Gumazir nighnizir aghuim itim,
a bizir igharagha garir aghuir aviriba
uan dipenimin ada akufi. Ezi gu-
mazir nighnizir aghuiba puvatiziba,
me uan biziba agefi.
21 Gumazir arazir aghuim ko
igharaz darazir apangkuvir arazimin
gin zuim, a dughiar ruarimin der-
aghvira ikiti, me arazir aghuimin a
damuva, ziar ekiam a daningam.
22 Gumazir nighnizir aghuim
itim, a nguibam inisi tuavir
aghuim midorozir gumazibar ak-
agham. Eghti gumaziba kam-
agh mikimam, nguibamin divazim
bar gavgavizi, apaniba anekaran
iburagham. Eghti midorozir gumaz-
iba mangi misoghiva, nguibamin
midorozir gumazir gavgaviba
dikabiraghiva, nguibam iniva divazir
kam gasighasigham.
23 Gumazir faragh deragh nighnigh
bizibav kimamim, a uabin akur-
vaghti osimtiziba a bativan kogham.
24 Gumazir akaba batozim, a
ifaghata akar asuibar gumazir
igharazibav gei. Egha zurara uabi
uan ziam fasa gavgafi.
25 Gumazir amirazim biziba iniasa
ifonge, egha a ingangaribagh amir
puvati. Eghti an ifongiar kam a
damighti, an aremegham.
26 Gumazir amirazim, bizir
igharagha gariba iniasa zurara
nighnisi. Ezi gumazir aghuim bizir
avirim gumazir igharazibagh aniga
da bagha nighnizir puvati.
27 Ekiam gumazir arazir kurabagh
amibar ofa bar aghua. Ezi gumazim
arazir ifavarimin gin ghua ofabagh
ami, ezi Ekiam ghaze, arazir kam bar
ikufi.
28 Gumazim kotiam gifaragh,
egh aremegham. Eghti gumazir
deraghavira akaba baragha da
tuisizim, a mikimti, gumazamiziba
deraghaviram an akam baragham.

21:13: Matyu 18:30; 18:33; Jems 2:13 **21:23:** Aghuzir Akaba 12:13; 13:3; 18:21; Jems 3:2

29 Arazir kurabagh amir gumazim
kamaghin amua ifara ghaze, ki
gumazir aghuim. Eghti gumazir
aghuim zurara deraghvira uan
darorim ginighnigh, bizibar amuam.
30 Ni nighnizir aghuim ko fofozir
aghuim ko bizibar amuamin fo-
fozim iki, egh ni Ikiavira Itir Godin
apanimin ikiti, nin fofozir aghuir
kam nin akuraghan kogham.
31 Midorozir gumaziba uan hozi-
aba midorozim bagha dar kiri. Eghti
Ikiavira Itir God uabira me damuti
me apaniba dikabiragham.

22

1 Gumazamiziba ghaze, ni gu-
mazir aghuim, ezi me ziar ekiam
ni ganidima, arazir kam bar dera.
Guizbangira, ziar ekiam iniamin
arazim, a dagiar aviriba iniamin
arazim, bar a gafira.
2 Ikiavira Itir God gumazamiz-
iba bar adar ingari, gumazamizir
dagiaba izivaziba ko gumazamizir
onganarazibagh amiba.
3 Gumazir nighnizir aghuim itim,
a gara fo, osimtizim a bativasava
amima, a uabi modogha a gita. Ezi
gumazir nighniziba puvatizim, an
osimtizimin garima an an tuavimin
itima, a ghua a batogha, osimtizim
ateri.
4 Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir
Godin atiati an apengan iki, dagiar
aviriba ikiva, ziar ekiam ini, der-
aghvira ikiam.
5 Bizir gumazamizibagh amima me
daighira ikuvim, da gumazamizir
arazir kurabagh amibar tuavimin iti.
Eghti gumazim deragh ikisi, a der-
aghvira uan darorimin ganiva, bizir
kurar kabagh itaviragh.
6 Ni arazir aghuimin gin mangisi
uan borimin sure damuti, a tuavir
kamin mangivira iki mangi a bar
ghurigham.
7 Gumazir dagiaba izivaziba gu-
mazir biziba otevezibagh atifa. Ezi
gumazir pura biziba inigha tighar
da ikarvaghamiba, me gumazir pura
biziba me ganidiba, men ingangarir
gumazir kinibar min iti.
8 Gumazir arazir kuram gamizim,
dughiar kuram a bativam, eghti a ua
gumazir igharaziba pazi me damuan
kogham.
9 Gumazir biziba isa gumazir
igharazi bagha anidiba, me dagheba
isa onganarazibagh amibagh anidi.
Kamaghin, Ekiam me bagha bar
akongegha deravira me gami.
10 Ia gumazir akaba dibovir akabav
dav geiba, batueghti, akamadariba
ko akar kuraba givagham.
11 Gumazim Godin damazimin
zurara zuegh iki, akaba deraghti,
atrivim an roroamin otogham.
12 Ikiavira Itir God deraghavira
gumazir fofozir aghuim akakazimin
gara, gumazir ifavaribar akaba, da
dikabiri.
13 Gumazir amirazim pura
dipenimin apiav ikia kamaghin
migei, “Laionin tam ti tuavimin
ikiama. Kamaghin ki tuavimin
azenan mangighti, laion na misueghti
ki aremegham!”
14 Amizir akar asuibar gumazibav
gia me isava me ko akuim, an akam
mati mozir mam bar kone. Eghti
Ikiavira Itir God gumazitamin arazir
kuraba ikarvaghiva, an an teghti a
mozir kamin magirigham.
15 Boriba onganigha arazir
igharagha garibagh ami. Ezi kam-
aghin ni me akirsi me misueghti, me
arazir kam ategham.
16 Gumazim arazir kuramin onga-
narazibagh amir gumazamizibagh
amuava, men biziba isi, ko gumazir
dagiaba izivazir gumazim bizir
aghuim isa a ganidim, gumazir ka-
maghin amimning, uaning gumazir
onganarazibagh amimningin min
ikiam.*

22:1: Fofozir Gumazim 7:1 **22:6:** Efesus 6:4; 2 Timoti 3:15 **22:8:** Jop 4:8; Hosea 10:13 **22:10:** Aghuzir Akaba 26:20 * **22:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

Gumazir nighnizir aghuiba itibar 30plan akar aghuiba

(Sapta 22:17--24:34)

17 Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko fofozim itibar akabar nin sure damuasa. Ni deraghviram akar kam baragh, egh a ginighnigh.
18 Nighnizir kam nin navir averiamin ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nin navim deragham.
19 Ki datirighin akar kamin gun mikimasa, eghti ni uabi a baraghiva, guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam.
20 Ki 30plan akar aghuiba osiri, da deragh nin sure damuva nighnizir aghuim ko fofozim ni daningam.†
21 Kamaghin ni guizin akamin mingarim gifogham. Egh gumaziba ni amadaghti ni mangi fogh, akar manam guizbangira, ni foghiva deraghvira me geghanam.

Akar aghuir namba 1

22 Ni kamaghin nighnighan kogh suam, onganarazibagh amir gumazamiziba me pura gumazir kiniba, ezi ni pura men biziba isi. Eghti kamaghin me kotiamin otoghti, ni kotiamin me dikabinan marki.
23 Guizbangira, Ikiavira Itir God me bagh ganiva egh men akurvagham. Eghti gumazitam pazi gumazir onganarazibagh amiba me damighti, Ikiavira Itir God pazi gumazir kam damigham.

Akar aghuir namba 2

24 Ni gumazir zuamiram atara puram aningaziba, me ko roroabar amuan marki.
25 Ni kamaghin damu, ni men arazim inighti, gin bizir kuraba azuazimin min ni misuegh ni gasighasigham.

Akar aghuir namba 3

26 Gumazim igharazitav dam pura bizim inighti, ni a ikarvaghsi puram akam akiran marki.
27 Ni bizir kaba ikaraghan koghti me nin biziba bar da inigh, nin dakozim uaghan a inigham.

Akar aghuir namba 4

28 Egh nin ovaviba bar fomira nin nguazimin mitaghniam gatizir ababanim gisivagh mangan marki.

Akar aghuir namba 5

29 Eghti gumazir ingangarir aghuim gamim, an Atrivimin ingangarir gumazimin otogham. Kamaghin amir gumazim, a gumazir ziaba puvatizimin ingangarir gumazimin otivan kogham.

23

Akar aghuir namba 6

1 Ni aperagha ikia gumazir aruar mam koma api, egh ni dagher me ni daningamimra nighnigh, dagheba apir arazir aghuimin gin mangi.
2 Egha ni puv apir gumazim, ni uan ifongiam abiragh.
3 Egh ni gumazir aruar kamin dagher aghuiba bagh puv ivizivighan marki. Da ni gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatizim damigham.

Akar aghuir namba 7

4 Ni dagiaba bar izivazir gumazimin min otivsi pamten ingaran marki. Ni nighnizir aghuim ikiva, egh kamaghin damuan kogham.
5 Ni dagiar aviriba inighti, da zuamira givagham. Dagiaba givaghamin arazim, mati kuarazir isam aviziba ikia mighegha bar isin mar ghu.

Akar aghuir namba 8

6 Ni gumazir uan bizibar suighavghira dar anogorozim ko daman marki. Egh ni an dagher aghuim bagh ivizivighan marki.

---

† **22:20:** Hibrun akam akar otivir kam deragha a gifozir puvati, "30plan akar aghuiba." Gumazir maba kamaghin a gira, "Akar maba, da bar dera." Ezi marazi ghaze, "Fomira itir akaba." **22:28:** Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 23:10 **22:29:** 1 Atriviba 11:28; Aghuzir Akaba 10:4; Fofozir Gumazim 9:10; Matyu 25:21; Rom 12:11 **23:4:** Aghuzir Akaba 28:20; 1 Timoti 6:9-10

7 Ni a ko damiti a kamaghin ni
mikimam, “Ni izi, uan ifongiamin
gin mangi taba ua dar ami.” Egha
a guizbangira migeir puvati. A
uan nighnizimin aven ni damamin
dagheba an ada amisefe.
8 Eghti ni gumazir kamin arazim
gifogh, egh dagher amezir kabar
mighsi damuam. Eghti nin asuir akar
ni a mikemeziba, da pura givagham.

Akar aghuir namba 9

9 Ni gumazir nighnizir aghuiba
puvatizim ko mikiman marki. Ni
nighnizir aghuim a daningam, a bar
aghuagham.

Akar aghuir namba 10

10 Bar fomira me nguazibar
mitaghiniaba ariki, ezi ni mitaghniar
kabagh isivaghan marki. Egh ni ame-
boghfeziar oveaghuezibar boribar
nguaziba inian marki.
11 Ezi Ikiavira Itir God uabi mati
borir kabar anabar gumazimin min,
men akurvaghamin ingangarim iti.
Egh a kotiabar aven men akurvaghsi
bar gavgavigh ikiam.

Akar aghuir namba 11

12 Me nin sure damuti, ni bar der-
aghvira suren akar aghuibar suiragh.
Egh ni deraghvira fofozir aghuim itir
akaba baragh.

Akar aghuir namba 12

13 Ni borim akirsi, a misoghsi
atiatingan marki. Ni aghorimin a
misogh, an aremeghan kogham.
14 Guizbangira, bizir kam an
akuraghti, a Gumazamizir Oveaghuez-
ibar Nguibamin mangighan kogham.

Akar aghuir namba 13

15 Nan borim, ni nighnizir aghuim
ko fofozim inighti, nan navim bar
deragham.
16 Eghti ni guizin akam mikimti,
nan navir averiam bar akuegham.

Akar aghuir namba 14

17 Ni gumazir arazir kurabagh
amibar arazibagh ifongeghan marki.
Ni zurara gavgavigh Ikiavira Itir
Godin atiating an apengan iki.
18 Ni kamaghin damuva, egh ni
gin dughiar aghuim bativam, egh ni
zuamiram oveghan kogham.

Akar aghuir namba 15

19 Nan borim, ni nan akam baragh,
nighnizir aghuim iniam. Egh uan
daroriba deraghvira dagh nighnigh.
20 Egh ni puv wainin dipaba apir
gumazamiziba ko puv apir gumaza-
miziba ko poghan marki.
21 Guizbangira, wainin dipaba apa
onganizir gumazamiziba ko puv
apir gumazamiziba, me bar onga-
narazibagh amir gumazamizibar
otivigham. Ezi gumazir apava puram
akuim, a dughiar otevimra korotiar
biaghireziba uan mikarzim avam.

Akar aghuir namba 16

22 Ni uan afeziar ni gamizi ni
datirighin itim, ni an akam baragh.
Egh nin amebam ghurighti, ni a
bakinighnigh an aghuaghan marki.
23 Egh ni guizin arazim ko,
nighnizir aghuim ko, suren akaba
ko, fofozir igharazir maba bagh
gavgavigh da inigh. Egh ni arazir
kaba makunan marki.
24 Guizbangira, gumazim nighnizir
aghuim ikia arazir aghuimin gin zui,
ezi an afeziam bizir kam bagha bar
akonge.
25 Ni arazir aghuir kabar gin
mangiti, nin afeziam ko amebar ni
batezim, aningin navimning bar
deragh bar akuegham.

Akar aghuir namba 17

26 Nan borim, ni deraghvira nan
akam baragh nan arazibar gansi bar
akongegh.
27 Guizbangira, tuavimin amizim
ko, amizir pam ikia gumaziba
isava akuim, aning mati mozir bar
konezim.
28 Ezi amizir kamaghin amim,
okimakiar amizimin min gumaziba
bagha mizua gara iti. Egha a gumazir

23:10: Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 22:28 **23:13:** Aghuzir Akaba 13:24; 19:18; 29:15
23:23: Aghuzir Akaba 4:5-7; Matyu 13:44

aviribagh etuima me uan amuiba ataghirasi.

Akar aghuir namba 18

29 Gumazir manaba osimtizir ekiaba ikia, egha uari uarir apangkufi? Ezi gumazir manaba puvira migia midoroziba forima da otifi? Ezi gumazir manabar mikarziba duaba puram otiva isi? Ezi gumazir manabar damaziba zuraram men aghefi?

30 Kar gumazir wainin dipar aviriba ko dipar onganir maba saram apiba, kar merara.

31 Guizbangira, wain ganganir aghuim gamua, kavin aven angazangarim ikia, nin kuarighmizimin dera. Egh ni wain ateghti a ni gekuan marki.

32 Ni anemegh, gin kamaghin uabi baragham, a mati kuruzim ni givizima an imezim nin mikarzimin aven ghu.

33 Eghti nin nighnizim ikuvighti, ni suam, ni bizir igharagha garibar gari. Egh ni pura bizir onganir igharazibav kimam.

34 Egh ni dakusi, ni uabi baragh, mati ni kurimin dipenim gisin itima ana ongarimin ghua ni isa vong ko vongin ni akuri.

35 Egh ni kamaghin mikimam, “Me na misozi, ki orazir puvati. Manmagh amizi ki dikavizir puvati? Ki dikavigh ua dipar onganitam ramasa.”

24

Akar aghuir namba 19

1 Ni gumazamizir arazir kurabagh amibar arazibagh ifueghan marki. Egh men poghsi nighnighan marki.

2 Guizbangira, me gumazamizibagh asighasighasa nighnigha, zurara osimtizibar amuti da otivamin arazibav gei.

Akar aghuir namba 20

3 Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a dipenir aghuimin ikiti, an amuiroghboriba gavgavigh ikiam.

4 Kamagh garir gumazim, a bizir aghuir avirir bar pin kozibagh ivezegh uan dipenimin dar arigham.

Akar aghuir namba 21

5 Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a gumazir gavgaviba itim. Nighnizir aghuim bar deragha gumazir gavgavimin arazim gafira.

6 Guizbangira, atrivim nguibar igharazim ko misoghsi, a faragh gumazir midorozimin arazibagh fozim da nighnizim inigham. Atrivim, gumazir nighnizir aghuiba a daningamin aviriba ikiti, a midorozim gafiragham.

Akar aghuir namba 22

7 Nighnizir aghuim bar pin kogha, gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin nighnizim a gafira. Gumazamiziba apiaghav ikia bizir ekiaba bagh akabav sosi, ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, puram akam dukuagha aperaghav iti.

Akar aghuir namba 23

8 Gumazir arazir kuram damuasa nighnizir aviribagh amim, me a dipon suam, osimtizibagh amir gumazim.

9 Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir derazir puvatizibar amuasa nighnisi, ezi arazir kaba bar arazir kuraba. Ezi gumazamiziba, dibovir akabav geir gumazimin gara ghaze, a gumazir kuram, e bar an aghua.

Akar aghuir namba 24

10 Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir suiaba amiraghti, ni guizbangira gavgaviba puvatigham.

Akar aghuir namba 25

11 Kot pazi mikim suam, me gumazim misueghti an aremegham, ni uamategh mangi gumazir kam uam a inigh an akurvagham.

12 Ni kamaghin mikiman kogh suam, “Ki bizir kam gifozir puvati. Kar nan bizim puvati.” Puvatigham.

23:29: Aisaia 5:11; 5:22 **23:30:** Aghuzir Akaba 20:1; Efesus 5:18 **24:1:** Onger Akaba 37:1; Aghuzir Akaba 1:15 **24:10:** Jop 4:5

Ikiavira Itir God deraviram nin gara, bar deraviram nin nighniziba tuisisi. Egha a nin akar kamin mingarim gifo. Egh a gumazamiziba amizir araziba bagh vaghvagh me ikarvagh ivezim me daningam.

Akar aghuir namba 26

13 Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamin isingi.
14 Ezi ni kamaghin foghasa ki ifonge, nighnizir aghuim a uaghan deragha bar isingi. Eghti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram aremeghan kogham.

Akar aghuir namba 27

15 Ni gumazir kuramin min modogh, gumazir aghuimin dipenimin ganiva, an dipenim akarigh an biziba okiman marki.
16 Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, egha zurara ua dikafi. Eghti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batoghti, me bar ikuvigham.

Akar aghuir namba 28

17 Ni uan apanimin ganti, dughiar kuram a batoghti, ni bar akueghan marki. A uan dagarim bizitam gasegh irisi damuti, ni an ingarvakan marki.
18 Ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin gantima ni bar akueghti, a navir kuram nin ikiva egh nin apanir kamin ataran kogham.

Akar aghuir namba 29

19 Ni mighigh gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh nighnighan marki. Egh uaghan men arazibagh ifueghan marki.
20 Guizbangira, gumazir kaba me dughiar aghuim bativan kogham. Me lamin avim mungezi moghin, arighiregham.

Akar aghuir namba 30

21 Nan borim, ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva atrivimin apengan iki. Egh ni gumazamizir Ikiavira Itir God ko atrivim, aningin akaba batoziba, men saghon iki.
22 Guizbangira, gumazamizir kamagh gariba, me zuamira ikuvigham. Ezi e fozir puvati, Ikiavira Itir God ko atrivim, osimtizir manam me daningam.

Akar aghuir igharazir maba

23 Gumazir nighnizir aghuiba itiba, akar kamin gun mikeme. Gumaziba kotin izima, kotiaba tuisizir gumazim akurvazim marazi daning egh marazi dikabinam, arazir kam bar ikufi.
24 Ezi gumazir arazir kuram gamizim, me a kot datighti, jas aneteghti a pura mangiti, kantrin gumazamiziba bar jasin kam gifueghan koghiva, akar kurabar a mikimam.
25 Eghti jas gumazir arazir kuram gamizim ivezir kuram a danigham, jas deraghvira iki bizir avirir aghuiba iniam.
26 Gumazitam, guizbangin akam ni ikara, a guizbangira nin namakam.
27 Ni faragh uan azenibar ingarigh dagheba oparigh, egh gin dipenimin ingar.
28 Ni kotin guizbangira mikim, egh gumazir arazir kuram gamizir puvatizim gifaragh puram a mikimiva a dikabinan marki.
29 Egh ni kamaghin mikiman marki, "Ki datirighin arazir kuramin a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra ki a damuam."
30 Dughiar mam, ki arua ghua gumazir mamin dagher azenim ko wainin azenimin gari. Gumazir kam a nighnizir aghuiba puvati, egha gumazir amirazim.
31 Ezi ogher kuram ko dikonir beniba dagher azenir kamin ave. Ezi dagiar divazir azenir kam avinizim, a dipiriaghirigha iri.
32 Ezi ki dagher azenir kamin ganigha, nighnizir aviribagh amua, fofozir aghuim ini.
33 Guizbangira, gumazamizir amiraziba ghaze, "A dera, ki tong

24:19: Onger Akaba 37:1; Aghuzir Akaba 24:1 **24:33:** Aghuzir Akaba 6:10-11

dakuigham. Ki dughiar ovezimin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham."

34 Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amimin min otogham. Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme.

Solomonin aghuzir akar oteviba

25

(Sapta 25--29)

1 Kar Solomonin aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi Hesekia, Judan atrivim, an osizirir gumaziba, me akar kaba osiri.

2 God bizir aviriba uan nighnizimin ada monge. Kamaghin amizi e ziar ekiam a ganidi. Atrivim bizir avirir en mongezibar mingariba buriavira iti. Kamaghin amizi, e ziar ekiam a ganidi.

3 Bizir overiamin itiba, da bar pin iti, ezi bizir ongarimin itiba, da bar vin iti, eghti e dagh foghfoghsi iburagham. Kamaghira, atrivimin nighniziba bar, gumazir kinitam deragh dagh foghan kogham.

4 Me silva isi avimin a tuaghti an poghezir dagiar minezir kuraba asighireghti, silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuimin ingarigham.

5 Ezi kamaghira, me gumazir arazir kurabagh amiba batueghti, me ua atrivim ko ikian kogham, eghti atrivim bar arazir aghuim damuti, nguibam gavgavigh ikiam.

6 Ni atrivim ko ikiva, kamaghin nighnighan marki, ni gumazir ekiam, ni gumazir aruabar danganim inian marki.

7 Kamaghin, ni gumazir aruar tamin danganim inighti, atrivim gin otoghti me ni batuegham. Arazir kam dera, ni pura gumazir kiniba ko ikiti, me gin ni mikemeghti ni mangi gumazir aruaba ko iki. Egh ni gumazitamin gantima an arazitam damighti,

8 ni suam, an arazir kuram gami, egh zuamira mangiva akam a gasiva a kotiam datigham. Arazir kam ikufi. Gumazir igharazim bizir kam guizbangin a gifogh, a gin nin akaba dikabiraghti, ni aghumsigham.

9 Ni bizitam bagha migirigiatam uan tavin iti, ni mangi gumazir kam ko akam akirigh. Egh ni bizir kamin mogomer akatam baraki, ni akar kamin gun a mikiman marki.

10 Ni kamaghin damuti, gumaziba gin oregh suam, ni akar modim aghuri, egh me aghumsizim ni danigham. Egh me nighnizir kurabar ni damuvira ikiam.

11 Gumazim akar mam bar deraghavira a migei, an akam mati nedazir aghuim me golin an ingarigha silvan anesingi.

12 Gumazir nighnizir aghuim itim, uan anav akiri, ezi gumazir kam oregha ghaze, akar kam bar guizbangira. Egha ghaze, nan namakar kamin akam mati golin kurukazir bar aghuim.

13 Gumazir akam inigha izim, iza deraghvira gumazir aruar anemadazibar akamin gun migei, a me gamima me bar akonge, mati gumaziba me azenibar ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba apa bar akonge.

14 Gumazamiziba bizir aghuim aningasa akam akirigha egha aneningizir puvati, me mati aminim ko ghuariam izi, ezi amoziba puvati.

15 Ni nimira migiava zuamiram atarir puvati, ni gumazir nin akam baraghan aghuazibar amuti, me navibagh iragham. Egh ni uaghan gumazir dapanibar nighnizibagh iragham.

16 Ni hanin garima a tememin iti, ni damisi puningra dami. Ni aviribar amegh, nin navim bar izivaghti ni migham.

25:6: Luk 14:8-10 **25:15:** 1 Samuel 25:24; Aghuzir Akaba 15:1; 16:14

17 Egh ni zurara uan anavin
dipenimin mangan marki. A nin
aghuagh ua ni gifueghan kogham.
18 Gumazim akar ifavarim kotin
uan anav gasara, a mati midorozir
sabam, o afuzim, o temer otevimin a
bira.
19 Ni fo, gumazir mam a gumazir
ifarim, ezi ni ghaze, a dughiar ku-
ramin nin akuragham, ni mati atarir
kuraba ikia damasa, o mati suer ku-
ram ikia egha daruasa.
20 Ni ghua gumazimin garima a
bar osemezi, ni agoroger ighiabagh
amua, gumazir kamin akurvazir pu.
Bar puvati. Ni mati gumazim aminir
orangtizimin dughiamin uan koro-
tiam sue, o mati gumazim wainin
dipam isa an duam ginge.
21 Nin apanim, mitiriam an aghiti,
ni daghem a daning. Egh kuarim an
pirti, ni dipatam a daning.
22 Nin arazir aghuir kamin a
damighti, a uan arazir kuram
ginighnigh bar aghumsigham. Eghti
Ikiavira Itir God, nin arazir kam bagh
bar deraghviram ni damuam.
23 Girakirangin migeir akaba gu-
mazim gamima an guam misingi,
mati aminim amozim inigha izi.
24 Gumazim uan dipenimin
siriamin uabira aperaghav iti, a
dera. Arazir kam, an amizir atara
puv migeim ko dipenimin aven itir
arazim, a bar a gafira.
25 Gumazim nguibar saghuiamin
izezir akar aghuim baraki, a bar
akuegham, mati gumazim kuarim
bar an pirizi, a dipar orangtizim api.
26 Gumazir kuram arazir kuram
damusi gumazir kuram gekuigham,
a mati mozir par aghuim negenem an
oto.
27 Ni hanin aviribar aman marki.
Egh ni uaghan ziar ekiam uabi
daningisi pamtem ingaran marki.
Arazir kamning derazir puvati.*
28 Gumazim uan aningagharim
tivan iburaghti, gumazir igharaziba
a dikabiragham. Kamagh garir gu-
mazim mati nguibar mam divaziba
an puvati, eghti apaniba aven mangi
a gasighasigham.

26

1 Gumazamiziba ziar ekiam isi gu-
mazir nighnizir aghuiba puvatizim
daningasa, ezi arazir kam derazir pu-
vati. A mati, aisin amozim aruem
garir dughiamin izi, o mati amozim
daghebagh izi dughiamin izi.
2 Gumazim arazir kuram damighan
koghtima, gumazamiziba paziva a
damusi God mikimti akar kam a
guizin otoghan kogham. Men akaba
mati kuaraziba zurara mighagha
arua, danganitam gaperazir puvati.
3 Gumaziba hoziaba aghoribar dav
sogham. Egh ainin donkibar ak-
abar aghu, me damuti da men ifon-
giabar gin mangam. Egh gumazir
arazir onganibagh amiba, fidizibar
men akiragharibav suegham.
4 Gumazir nighnizir aghuiba
puvatizim, an akar onganimin ni
mikimti, ni an akam ikaraghan
marki. Ni a ikaragh, an min otogham.
5 Gumazim nighnizir aghuim pu-
vatigha akar onganim ni mikimti, ni
an akam ikaragh. Kamaghin a fogh
suam, an fofozim ekevezir puvati.
6 Ni gumazir nighnizir aghuiba
puvatizim amadaghti, a gumazir
igharazim bagh akam inigh mangigham,
kamaghin arazir kamin ni uabira
uabi gasighasisi, mati ni uabi uan
suem atugha a makunigha mizazir
ekiam isi.
7 Gumazir nighnizir aghuim pu-
vatizim, a pura aghuzir akar otevir
aghuitam mikimsi iburagham, mati
gumazim suer kuram ikia daruan
ibura.
8 Gumazim ziar ekiam isa gu-
mazir nighnizir aghuiba puvatizim
ganidi, arazir kam mati a katapelin
asasa, dagiam isa katapel garugha
pamtemin a ikezi dagiam zuir puvati.

25:18: Onger Akaba 57:4; 120:3-4; Aghuzir Akaba 12:18 **25:21:** Matyu 5:44 **25:21:** Rom 12:20
25:24: Aghuzir Akaba 21:9; 21:19 * **25:27:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

9 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an aghuzir akar otevir aghuitam mikimasa, a mati, gumazim dipar onganim amegha onganigha benir dikoniba itimin suirazi, dikoniba an dafarim mitifi.

10 Gumazir ekiam ingangarim isa gumazir nighnizir aghuim puvatizim ganigha, uaghan gumazir pura tintinibar aruibagh aningi, a mati gumazim pim dafagha pura tintinibar asavamaga, egha gumazir avirim gasighasisi.*

11 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, arazir onganir a fomiram amizim a uam a gamuavira iti, a mati afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.

12 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e fofozir aghuimin an akuraghan kogham. Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e guizbangira bar an akuraghan iburagham.

13 Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin amizi, ki azenan mangan kogham."

14 Gumazir amirazim uan dakozim girighav ikia zurara uabi gighavkiravira iti. A mati tiar akamin itir ainsisin min mangi izegh gami.

15 Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

16 Gumazir amirazim ghaze, "Nan fofozim, 7plan gumazir deraghavira nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim gafira."

17 Gumazir pumuning uaningin atari, gumazir mam ghua aningin mavin akuraghasa migei, gumazir kam mati gumazim afiar atiamin garima an arua zuima, a ghua an kuarimningin suira.

18-19 Gumazim uan namakam gifaragha, gin kamaghin migei, "Ki pura dibovibav gei," a mati gumazir onganim, an afuziba isa tintinibar iniva, aviba itir aghoriba pura tintinibar da makuri.

20 Me dazibar avim atighan koghti, avim mungegham. Eghti gumazamiziba girakirangin mikiman koghti, akam adariba bar givagham.

21 Daziba avibagh amima avim deravira isi. Ezi adaribagh amir gumazim, gumazibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi.

22 Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

23 Gumazim arazir aghuim damuasa mighighavira migia, an nighnizimin, ana arazir kuram damuasa, a mati nguazir minem, me silvan a nomkezima, an ganganim bar dera.

24 Gumazir igharazibar aghuazir gumazim, a pura me apezepera me migeima, me ghaze, a me gifonge. Ezi an nighnizimin aven a pura me gifari.

25 Gumazir kamaghin amimin akaba nin kuarimningin isingigham. Eghti ni an akabar nighnizir gavgavim dar ikian marki. Bar guizbangira, nighnizir kuraba an navim gizifa.

26 A uan nighnizir kam modogham, eghti gumazamiziba an arazir kuram gifogham.

27 Gumazim igharazitav magirasa a bagha mozim gikuigha, a uabi mozir kam giraghu. Egha mati gumazim dagiam popoegha mighsiamin ghuavanadi, dagiam ua puegha izaghira a gisin ghu.

28 Gumazim akar ifavaribar gumazir igharazibav geim, bizir kam kamaghin en aka, a me gifongezir puvatigha me gasighasighasa. Ezi gumazim zurara apezeperir

* **26:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **26:11:** 2 Pita 2:22 **26:12:** Aghuzir Akaba 29:20; Luk 18:11; Rom 12:16 **26:21:** Aghuzir Akaba 15:18; 29:22 **26:22:** Aghuzir Akaba 18:8 **26:28:** Onger Akaba 12:3; Aghuzir Akaba 29:5

migirigiabagh ami, bizir kam gumazamizibagh amima me derazir puvati.

27

1 Ni gurumin bizitam damusi ifaghati pura mikiman marki. Ni guizbangira fozir puvati bizir manam gurumzaraghan otivam.

2 Gumazir igharaziba nin ziam feir arazim, a dera. Eghti ni uabi arazir kam damuan marki.

3 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazir onganiba, da osimtizir ekiaba e ganidi. Osimtizir kaba da gigimin osimtizim ko dagiar ekiamin osimtizim gafira.

4 Gumazir atarim ko aningazim, mizazim isa gumazir igharazibagh aniga, bar paza me gami. Navimin aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvigha, adarir arazim ko aningazir arazim gafira.

5 Ni azenara gumazimin arazir kuram bagh a migei, a dera. Arazir kam a ni modogha gumazim gifongezim arazim gafira.

6 Guizin roroaba nin akurvaghasa mizaziba ni ganidi. Ezi apaniba pura ni gifara, arazir aghuir avirim ni gami.

7 Gumazim amezima an navim bar izivazi, a ghaze, hanin isingizim ko dagheba bar, da derazir puvati, Ezi mitiriam gumazimin aghezi a ghaze, dagheba bar moghira dera. Dagher misoziba, da uaghan an akamin isingi.

8 Gumazim uan nguibam ategha tintinibar arui, a mati kuarazir mam uan mikonim ategha egha pura tintinibar mighagha arui.

9 Sanda ko borer mughuriar aghuim zuiba, da e gamima e bar akonge. Ezi namakaba en akurvaghasa nighnigha, migirigiar aghuiba e ganidi. Me kamaghin e gamima, e guizbangira bar akonge.

10 Ni akirim ragh uan namakaba ko nin afeziamin namakabagh asan marki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni mangi uan aveghbuam batogh, egh uabin akurvaghsi an azangan marki. Guizbangira, gumazir nin boroghira itim, a nin aveghbuar saghuiamin itim gafira.

11 Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim deragham. Eghti gumazitam akatam na gasiti, ki an akam ikaragham.

12 Gumazir nighnizir aghuim itim, a kamaghin fogh, osimtizim a bativam, eghti a uabi modogh a gitagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin iti, ezi a ghuava a batogha aneteri.

13 Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

14 Ni bar mizarazimra tiarim akarigh dughiam isi uan namakam danigham, a mati ni akar kuram isa a ganidi.

15 Gumazitamin amuim, zurara atarava migirigiar aviribagh amuavira iti, a mati amozim dipenir inogorimin torim izaghira, zurara nimira nimira iravira iti.

16 Ezi an pam a damuti an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam aminimin tivaghasava ami, o a borem uan dafarimin an suigha amuava avenge.

17 Ni sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham. Kamaghira, gumazir pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aningin nighniziba ghuavanabogha bar ghumi.

18 Gumazim uan tememin ovizim amisi, a deraghvira temer kamin gan. Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a

27:1: Luk 12:19-20; Jems 4:13-16 **27:2:** Aghuzir Akaba 25:27 **27:6:** Onger Akaba 141:5 **27:15:** Aghuzir Akaba 19:13; 21:9; 21:19

deraghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam.
19 Gumazim dipamin aven gari, a uabi uan guamin gari. Ezi gumazim deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir gumazim.
20 Gumazamizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveaghuezibar Nguibam, gumazamiziba a gizivaghan kogham. Gumazamiziba ovengivira ikiam. Kamaghira, gumazamiziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh, kamaghira ikivira ikiam.
21 Me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati. Kamaghira, gumazamiziba, gumazimin ziam fa, an gara anesavsuigha fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram.
22 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganim ateghan kogham.
23-24 Nin dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri gativir dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghin, ni uan sipsipba ko memeba deraghvira dar gan.
25-26 Ni dadabar ganti da nin nguazimin otiv ruarti, ni uan asiziba bagh da aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otivam. Eghti ni gin memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim givesegh. Egh ni sipsipin ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam.
27 Egh ni uan memebar oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuiroghboriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

28

1 Gumazir arazir kurabagh amiba puram atiatia aragharui. Ezi gumazir aghuiba laionbar min tuiva gavgavigha atiatir puvati.
2 Kantrin gumazamiziba gavman akirasa uarira uariv sozima, gumazir dapanir igiar aviriba zuraram otivasava ami. Eghti gumazir dapanir nighnizir aghuim itim, a kantri damuti a gavgavigh deraghvira ikiam.
3 Gumazir biziba puvatizim, dikavigh onganarazibagh amir gumazamiziba dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar daghebagh asighasisi.
4 Gumazamiziba akirim ragha Godin Akar Gavgavibagh asara, me gumazir arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me gumazir kuraba pamten me dikabiri.
5 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me arazir aghuiba deragha da tuisigha fozir puvati. Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuim tuisigha bar a gifo.
6 Gumazir biziba puvatigha arazir aghuimin gin zuim, a deragha, dagiaba izivagha arazir kurabagh amir gumazim, bar a gafira.
7 Gumazir igiam Godin Akar Gavgavibar gintisi, a nighnizir aghuim iti. Egh a gumazir arazir kurabagh amiba ko porogh, uan afeziam damuti a bar aghumsigham.
8 Gumazitam gumazamiziba ateghti me a da pura biziba inigh tighar a ikaragham, a me da uan dagiabagh isin ua dagiataba iniva, dagiar kabar suiraghan kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumazamizir onganarazibagh amibar apangkuvigh men akurvaghamin gumazimin dafarimin mangam.
9 Gumazim Godin akamin araziba akirim ragha dagh asaragh, God ko mikimti God a bareghan kogham. Ezi a God ko migeir arazir kam, God an gara bar an aghua.
10 Gumazim gumazir aghuibagh ifaraghti, me arazir kuram damighti, an arazir kurar kamra a gasighasigham.

27:20: Aghuzir Akaba 30:16; Habakuk 2:5 **28:1:** Ofa Gami 26:17; 26:36; Onger Akaba 53:5 **28:4:** 1 Atriviba 18:18; 18:21; Efesus 5:11

Ezi gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim, Godin dafarimin bizir aghuiba iniam.

11 Dagiar aviriba izivazir gumazamiziba ghaze, me fofozir aviriba iti. Ezi onganarazibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba ikiam, me men araziba bar dagh fo.

12 Gumazir aghuiba, me kantri gativagha an garima, gumazamizibar naviba derazima me bar akonge. Ezi gumazir kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi, gumazamiziba men modi.

13 Gumazim uan arazir kuram modogh, an amir ingangaritam deragh otoghan kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba bar da ghurigh, akirim ragh arazir kurar kabagh asaraghti, God an apangkuvigham.

14 Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha navim gavgafi, a dughiar kuram iniam.

15 Kantrin gumazir dapanim, a gumazir arazir kurabagh amim, egha gumazir onganarazibagh amiba dikabira, laionin min pamtemin tiarim akara, asizim bean min amua daghem buriagha arui.

16 Kantrin gumazir dapanim, nighnizir aghuiba puvatigham, a puv gumazamiziba dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumazamizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a dughiar ruarimin deraghvira ikiam.

17 Gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, a bar paza uabi baragham. Eghti gumazamiziba an akuraghan kogham. Eghti a deravira daperaghan koghiva, mangi an aremeghamin dughiamin otogham.

18 Gumazim arazir aghuimin gin zui, a deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram gamim, a zuamira ikuvigham.

19 Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim pura ikia uan ifongiabar arua ingangaribagh amir puvati, a bar onganarazibagh amir gumazimin min ikiam.

20 Gumazim arazir aghuimin gin zui, God bar deraghviram a damuam. Ezi gumazir zuamira dagiar gumazimin otivasa bar puvira ingarim, God aneteghti a pura mangighan kogham. Puvati. God ivezir kuram a danigham.

21 Gumazim pazi gumazitamin kotin an akuraghiva, igharazitav dikabiragham, arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir arazir kurabar amuasava amiba iti, gumazitam me apezeperegh dagiar muziarir taba me daningti, me kotiam gasighasigham.

22 Gumazir uan bizibar anogorozim, a zuamira dagiar gumazimin min otivasa puvira ingari. Egha a kamaghin fozir puvati, an onganarazibagh amir gumazimin otogham.

23 Ni gumazimin araziba akirti, a gin bar ni gakuegham. Ezi arazir kam, an apezeperir akaba, bar dagh afira.

24 Gumazim uan afeziam ko amebamin biziba okemegha ghaze, "Ki arazir kuram gamizir puvati," a mati gumazir bizibagh asighasizimin miraram ami.

25 Gumazim bizir avirim iniasa puvira nighnisi, an arazim gumazir aviribar amuti me ataram. Ezi gumazir pamten nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiva egh bizir aviriba ikiam.

26 Gumazim ghaze, an fofozimra an akuraghti a biziba bar dar amuam, kamaghin a nighnizir aghuiba puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuimin arazimin gintisi, a deraghvira ikiam.

27 Gumazir, onganarazibagh amir gumazamiziba biziba me ganidim, a bizitamin oteveghan kogham. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar gara men akurvaghasa ifongezir

28:13: Onger Akaba 32:3-5; 1 Jon 1:8-10 **28:18:** Aghuzir Akaba 10:9; 10:25; 28:6 **28:27:** Godin Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 19:17; 22:9 **28:28:** Jop 24:4; Aghuzir Akaba 28:12; 29:2

puvati, gumazamiziba akar kurabar
a mikimam.
28 Gumazir kuraba kantrin gu-
mazir dapanibar itima, gumazamiz-
iba men modi. Egh me arighireghti
gumazir aghuibar adarazi gumazir
dapanibar iki deravira ikiam.

29

1 Me dughiar aviribar gumazir
mam akirti, an akaba batoghvira
ikiam, kamaghin a zuamira iku-
vigham. Eghti an akurvaghamin
tuaviba ua puvatigham.
2 Gumazir aghuiba kantri gati-
vagha an gari, gumazamiziba bar
akonge. Ezi gumazir arazir kurabagh
amim kantri gativagha an garima,
gumazamiziba bar osemegha ararer
kuram gami.
3 Gumazir nighnizir aghuim ini-
asa bar ifongezim, a uan afeziam
gamima a bar akonge. Ezi gumazim,
tuavimin amizibar gintisi, a bar uan
dagiaba ko biziba makuri.
4 Atrivim arazir aghuimin kantri
gativagh an ganti, kantri iki gav-
gavigham. Ezi atrivim gumazamiz-
ibar dagiaba iniasa pura nighnisi,
a uan kantri bar a dikabiragh a
gasighasigham.
5 Gumazim uan namakabagh
ifariva me apezeperam, a mati
namakamin suighasa ivem agura.
6 Gumazim arazir kuram damigham,
a mati uabira uabin suighasa ivem
agura. Ezi gumazir arazir aghuibagh
amiba, me bar akuegha ighiabagh
ami.
7 Gumazamizir aghuiba me on-
ganarazibagh amir gumazamizibar
osimtiziba bagha nighnigha, men
akurvagha osimtizir kaba kiri. Ezi gu-
mazamizir arazir kurabagh amiba,
arazir kamin mingarim gifozir pu-
vati.
8 Gumazamizir dibovir akabav
geiba nguibamin itir gumazamiz-
ibagh amima men naviba isia
aningagha, adarir kurabar uarira
uari ganidi. Ezi gumazamizir
nighnizir aghuiba itiba, me gumaza-
miziba aminivima, me ua navir
amirizim isi.
9 Gumazir nighnizir aghuim itim,
a gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatizir mam kot gati, ezi gumazir
nighnizir aghuiba puvatizir kam,
akar dikabiriba ko dibovir akabav
giavira ikia akam ara, nimira itir
puvati.
10 Gumazir igharaz daraziv sozi
me ariaghirim, a gumazir aghuibagh
ifongezir puvati. Ezi gumazir
aghuim, gumazir igharaziba der-
aghavira ikiasa a ifonge.*
11 Gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatizim a uan aningagharim azenim
gati. Ezi gumazir nighnizir aghuim
itim a uan aningagharim dikabiragha
an suirazi a iti.
12 Kantrin gumazir dapaniba, akar
ifavariba baraghti, gumazir arazir
kurabagh amiba, merara an gumazir
dapanibar ikiam.
13 Ikiavira Itir God bar gumaza-
mizibar damazibar ingarizi, me biz-
ibar gari. A uaghan onganarazibagh
amir gumazamiziba ko, me dikabirir
gumazamiziba uaghara men damaz-
ibar ingari.
14 Atrivim deragh gumazir onga-
narazibagh amibar kotiam tuisighti,
gin izamin dughiaba an adarazir
atrivimin ikivira ikiam.
15 Ni uan borim akirsi a misoghti,
a nighnizir aghuim iniam. Eghti
borim zurara uan ifongiamin gin
mangiva, uan amebam damuti an
aghumsigham.
16 Gumazir arazir kurabagh amiba,
kantri gativaghti, arazir kuram
mangivira ikiam. Guizbangira
gumazir kaba dughiar ruarimin
ikeghan kogham. Eghti gumazir
aghuiba men ganti, me irigh iku-
vigham.

29:1: 1 Samuel 2:25; 2 Eghaghaniba 36:16 **29:2:** Esta 8:15; Aghuzir Akaba 11:10; 28:12; 28:18
* **29:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **29:17:** Aghuzir Akaba 13:24; 22:15; 23:13-14

17 Ni uan borim akirighti, an arazir aghuim damuti, ni navir amirizim iki bar akuegham.
18 Ikiavira Itir God, akam gumazamizibagh aningizir puvatizi, me tintinibar arazir igharazir avirim gamighai. Ezi gumazir Godin Akar Gavgavibar gin zuim, a bar akongegham.
19 Ni pura uan ingangarir gumazim akabaram a mikim, an araziba akirighan kogham. A nin akar kam bareghiva, an gin mangan kogham.
20 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e an akuraghti a fofozim iniam. Ezi gumazir faraghavira nighnizir puvatigha bizibav geim, e an akurvaghan iburagham.
21 Nin ingangarir gumazim suvighavira itir dughiam, ni dughiabar biziba isa ganidi, a gin bar nin otarimin mirara ikiam.†
22 Gumazir zuamiram aningazim, gumazir igharazibagh amima me atari, a uabi arazir kurar aviribagh ami.
23 Gumazim ifaghata uabira uan ziam fe, me an ziam dikabiragham. Eghti gumazim uabi uan ziam dikabiraghti, me an ziam fam.
24 Gumazim okimakiar gumazimin akuragha, a uabi uabin apanim gami. Egh aning amizir arazir kam aghurighirighti, me a isi kotiam datigham. A kotin aven akam modoghti, God a gasighasigham.
25 Gumazitam gumazir igharazibar atiatingti, an atiatim, mati a ivem agurazi, ivem an suira. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiam.
26 Gumazir avirim, kantrin gumazir dapanim me gifueghasa me akabar anepezeperi. Ezi Ikiavira Itir God uabira en akaba deravira da tuisigha en akurvasi.
27 Gumazamizir aghuiba, gumazamizir arazir kurabagh amiba bar dar aghua. Ezi gumazamizir kuraba, gumazamizir arazir aghuibar gin zuiba bar dar aghua.

Akar aghuir igharaziba

30

(Sapta 30--31)

Agur mikemezir akar maba

1 Kar Agurin akaba, a Jaken otarim, an akar kaba dar gun Itiel ko Ukal aning migei.*
2 Agur kamaghin mikeme: Ki gumazimin min itir puvati. Guizbangira, ki gumazimin min nighnizir puvati. Nan nighnizim bar ikufi.
3 Ki nighnizir aghuim ko fofozim inizir puvati. God a bar derazi, ki a gifozir puvati.
4 Tinara Godin Nguibamin ghuavanabogha an ganigha ua izaghira bizir a ganizibar gun migei? Ezi tinara uan dafarimningin aminimin suira? Ezi tinara dipam isa overiamin itir ghuariabar aneti, mati gumazim bizim inigha inim gatigha, a nomke? Ezi tinara nguazibar mitaghniaba akira da arighizi da iti? Gumazir kamin ziam tina? Ezi an otarimin ziam tina? Ni na mikim! Ni ti foz, o? Puvati.
5 Godin akam, a bar guizbangira. Ezi bizir a damuasa migeiba, da bar guizin otifi. Egha a bar deraghavira gumazamizir a bagha zuiba, divazimin min me avinigha men gari, mati oram, midorozir gumaziba modorozimin ghua an suigha uarir pisi.
6 Eghti ni Godin akam gisin, uabi uan akam isafuragh an gun mikimam, egh suam, kar Godin akamra. Ni kamaghin damuti, a nin atar ni akirighti, gin gumazamiziba fogh suam, ni gumazir ifarim.
7 O God, ki bizir pumuning bagha nin azangasa, eghti ni na daningasa

29:18: 1 Samuel 3:1; Amos 8:11-12 † **29:21:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. * **30:1:** Gumazir maba ghaze, Agur saptan kamin akaba bar a dar gun mikeme. Ezi marazi ghaze, a ti an akar mabara mikeme. E fozir puvati, Agur ko Itiel ko Ukal me bar terara. **30:4:** Jon 3:13

ki ifonge. Ki nguazimin ikiamin dughiamin,
8 ni nan akuraghti, ki akirim ragh ifavarir arazibagh asaragham. Eghti ni na ateghti, ki dagiaba izivazir gumazimin min otivan kogh, egh uaghan onganarazibagh amir gumazimin min otivan kogham. Ni dughiar vamiran vaghvagh daghebara na daning.
9 Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva, akirim ragh ni gasaragh egh mikim suam, "Ikiavira Itir God, a tinara?" Egh ki onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, ti okimiva uan Godin ziam dikabiragham.
10 Ni gumazir dapanim bagh mangi girakirangin an ingangarir gumazitam mikiman marki. Ni kamaghin damuti, ingangarir gumazim God ko mikimti, a pazi ni damighti, ni osimtizim inigham.
11 Gumazamizir maba ghaze, "God pazivira men amebaba ko afeziabar amuam."
12 Ezi gumazamizir maba ghaze, "Me arazir kuratam gamizir puvati." Ezi puvati, men arazir kuramin osimtizim ikiavira iti, ezi me Godin damazimin bar mize.
13 Ezi gumazamizir maba uan ziaba fa ghaze, e bar derazi, gumazir igharaziba me pura biziba.
14 Ezi gumazamizir maba bar pazavira onganarazibagh amir gumazamizibagh ami. Men atariba mati sababa ko afuaba men akabagh izivazima, me onganarazibagh amir gumazamizibagh amua bar me agivasa.
15 Ghuziba apir mikinbam a guivir pumuning iti, ezi aning kamaghin arai, "Na Daning, na Daning."

Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifongiaba givaghan kogham:

16 Kar, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam,
ko amizir furabar itim,
ko nguazim dipam isa, egh tighar izivam,
ko avim isia mamaghira iti.

17 Gumazitam uan amebam ko afeziamin akam batuegh, dibovir akabar aning mikim, egh aremeghamin dughiamin, me an kuam afaghan kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighti, kuarazir isaba an mikarzim amegham.
18 Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati:

19 Kar, kuarazir isam pin mighagha aruir arazim,
ko kuruzim dagiam gisin rozir arazim,
ko kurim ongarim gisin aruir arazim,
ko gumazim amizir igiam gifongezir arazim.

20 Pamin itir amizim, gumazir igharaziba koma akua, egha kamaghin ami: a dagheba amegha akam ruegha ghaze, "Ki arazir kuratam gamizir puvati."
21 Arazir 4pla da nguazimin otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kabar aghuagha, bar puvira ivazvasi.
22 Arazir kaba kamakin:

Ingangarir gumazir kinim atrivimin otogha amir arazim,
ko gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puvira apir arazim,
23 ko amizir fomira gumaziba a gifongezir puvatizim, a datirighin pamin iti, an arazim,
ko ingangarir amizim uan amizir dapanimin danganim inizir arazim.

24 Ezi nguazir kamin 4plan asiziba ko apizir muziariba ikia, nighnizir bar aghuiba iti:

25 Sibaba gavgaviba puvatigha, me dagheba otevir dughiam bagha, dagheba akuva ada arisi.

30:8: Matyu 6:11; Luk 11:3 **30:8:** Nehemia 9:25-26; Jop 31:24; Hosea 13:6 **30:12:** 1 Jon 1:8

26 Ezɨ iriaba uaghan gavgaviba pu-
vatɨgha dagɨar ekiabar tɨzibar
mɨkonibar ingari.
27 Ezɨ odeziba atriviba puvatɨgha
me bar uari inigha okoruamɨn
arui.
28 Ezɨ mɨzɨviar muziariba, e uan
dafarimɨn dar suigham. Ezɨ da
atrivimɨn dɨpenimɨn iti.

29 Ezɨ 4plan biziba bar ganganir aghuim gamuava arui:

30 Laionba bar gavgavigha, bar
asɨzir mabagh afira. Egha da
arua bizitamɨn atiatir puvatɨ.
31 Ezɨ tuarir apuriba, uan dapaniba
fava arui,
ezɨ memen apuriba arui,
ezɨ atrivim a bar gavgavigha
arua fo, apanitam a gafiraghan
kogham.

32 Nɨ arazir onganim gamua ifaghata uabɨra uan ziam fava, arazir kurabar amuasa nɨghnɨsi. Nɨ uan akam dukuagh, arazir kam atakigh.
33 Nɨ fo, nɨ bulmakaun oter eborim inigh a gighɨtɨ, bata otogham. Egh nɨ gumazir igharazimɨn atinim mɨsueghtɨ, ghuzim otogham. Kamaghɨra, nɨ gumazamizibar amutɨ me atartɨ, mɨdorozim otogham.

31

Atrivim Lemuelɨn akar aghuiba

1 Kar atrivim Lemuelɨn akaba. An amebam nɨghnɨzir aghuim a danɨngasa akar kamɨn a geghani.
2 Nan otarim, kɨ Godɨn azarazɨ, a nɨ isa na ganɨngi. Ezɨ kɨ uabɨ nɨ bategha, bar nɨ gifonge. Kamaghɨn nɨ deraghvɨra nan akam baragh.
3 Nɨ amiziba ko ikararang me ko daku uan gavgavim me danɨngan markɨ. Guizbangɨra, kamagh garir amiziba atrivibagh amima me ikufi.
4 O Lemuel, nɨ oragh! Nɨ atrivɨba, wainɨn dɨpabar aman markɨ, egh dɨpar onganir igharagha gariba sara damɨsɨ navim dɨkavan markɨ.
5 Me dɨpar onganibar amɨva kantrin araziba gɨn amadagh, uaghan onganarazibagh amir gumazamiziba pazɨ me damuam.
6 Dɨpar onganim ko wain, kar gumazamizir ovengasava amiba ko osɨmtɨzir ekiaba itir gumazamizibar bizimning.
7 Me ifuegh damɨva, uam onganarazibagh amir dabirabiba ko osɨmtɨzir bar ekiaba dagh nɨghnɨghan kogham.
8 Nɨ, gumazamizir uan osɨmtɨzibar gun mɨkɨman koghamibagh nɨghnigh, kotɨn aven men akuragh mɨkɨm. Egh nɨ kotɨn aven mɨkɨm gavgavightɨma, kot arazir aghuibar onganarazibagh amir gumazamiziba me damu.
9 Egh nɨ uabɨ kotiam baragh, arazir aghuimra damu. Egh onganarazibagh amir gumazamiziba ko biziba puvatɨzir gumazamizibar akurvagh.

*Amuir aghuimɨn araziba**

10 Guizbangɨra, gumazim ti amizir arazir bar aghuiba itimɨn ikɨsɨ, a bar pamtem da buriam. Kamaghɨn garir amizim, a bar deragha pɨn ikia dagɨar iveziba bar pɨn koziba bar dagh afira.
11 Amizir kamagh amim, an pam uan navir averiamɨn aven nɨghnɨzir gavgavim an ikia deraghvɨra a gɨfo, a zuraram arazir aghuibar gɨn zui. Eghtɨ an amuim an akuraghtɨ, a bizir avɨriba ikiam.
12 Amizir kam dughiaba vaghvagha arazir aghuibara, uan pam gami.

* **31:9:** Israelian akaba osirir arazim, a mong igharagha ghu. Hibrun akamɨn aven, me 22plan letaba ikia uan akaba osiri. Dughiar maba, me akaba osirasa, 22plan vezba o danganibar me akar kaba vaghvagh dar faragh ikiasa letaba arɨsi. Gumaziba Hibrun akam gɨgha akar igharaziba osirir dughiabar, me zurara Israelian arazir kamɨn gɨn ghua da osirir puvatɨ. Hibrun akamɨn aven, Aghuzir Akabar 31:10-31 arazir kamɨn gɨn zui. Hibrun akamɨn arazir kam, danganir vamɨran itir puvatɨ, me danganir igharazir kabar arazir kamɨn gɨn zui: Azirakam 1-4 ko Onger Akaba 9-10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 119 ko 145. **31:10:** Aghuzir Akaba 12:4; 18:22; 19:14

13 Egha a tretin aghuir me sipsipin arizibar ingariziba, ko tretin aghuir igharagha gariba inigha, korotiaba isamasa bar akonge.
14 Egha a mati kurir ekiaba ami moghin, saghon ghua dagheba isi, kamaghin amizi an adarazi me dagher aviriba iti.
15 Amizir kamagh amim, aminim tighar bar tiragham, an osegha dikavigha uan pam ko boriba bagha dagheba tue. Egha uan ingangarir amiziba bagha ingangariba abigha me ganidi.
16 Amizir kamagh amim, a faragha nguazir mamin ganigha deravira nighnigha, a givese. Egha gin a uan dagiar a faragha iniziba inigha, wainin ikizimin ovizibagh ivezegha, da opari.
17 Amizir kam, dughiatamin amirazir puvati. An amizir gavgavir bar puvira ingarim.
18 Egha an lam munger puvatigha isiavira itima, a ingara ghua dimagarir arizimin tu. Egha uan bizibagh amaga dagh ivezir ingangarimin garima, a deraghvira zui.
19 Kamagh amir amizim, uabi ua bagh tretbagh irigha, inibar ingari.
20 Egha a gumazamizibar gari, me biziba otevegha onganarazibagh amima, a biziba isa me ganidi.
21 Egha a uan pam ko boriba bagha korotiar bar aghuiba isamigha givazi da bar deragha iti. Eghti amozir orangtizir dughiam izити, a ua korotiaba me bagh dagh nighnighan kogham.
22 Egha a uabi uan dipenimin itir dakoziba aver inibar ingari. Egha a inir ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevir aghuiba inigha ua bagha korotiaba isai.
23 Ezi nguibamin gumazir dapaniba ziar ekiam an pam ganidi. Ezi an pam men tongin uaghan men gumazir dapanir mam.
24 Ezi dughiar aviribar amizir kam korotiar aghuiba isava, letiabar ingarima, biziba amadir gumazamiziba izava dagh ivesi.
25 Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim itima, aning mati korotiamin min anevara. Egha a bizir gin otivambar atiatir puvati.
26 A gumazamizibagh ifuegha men sure gamua, deragha bighavira me migei. Egha an migirigiaba, da nighnizir aghuiba ko fofozir aghuim iti.
27 Egha a uan dipenimin biziba deravira dar gara dagh iporporir puvati. A puvira ingara ingangarir aghuim gami.
28 Ezi an boriba dikavigha uan amebamin ziam fava a dibora ghaze, “Kar en amebar bar aghuimra.” Ezi an pam uaghan an ziam favira ikia ghaze,
29 “En nguibamin aven amizir aviriba arazir bar aghuibagh ami, ezi ni bar deragha, bar me gafira.”
30 Amizitam akar isingtiziba e daningti, e foghan kogham, a guizbangira migei o, a ti ifari. Ezi e fo, amizir ganganir aghuim gamim, a kamaghira ikivira ikian kogham. Ezi amizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatim, e amizir kamin ziam fam.
31 Bar guizbangira, e amizir kamin arazim ko ingangarir aghuir an amizim ginighnighiva, ziar ekiam a daningam. Eghti gumazamiziba bar an ziam fam.

Fofozir Gumazim Ikirimirimin Mingarim Buri O Eklisiastis

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin, fofozir gumazir mam uan nighnizimin gun migei. Fofozir gumazir kam a bizir aviribagh nighnisi. A deraghavira gumazamizibar gara me asavsuisi. Egha a bizir bar aviribar garima, da osimtizim an navim ganidi. Egha a gumazamizibar ikirimiribar gari, da bar otevegha derazir puvati. Bizir bar avirir gumazamiziba amiba, dar dagher aghuitam otivir puvati. Kamaghin fofozir gumazir kam kamaghin migia ghaze, ikirimirir gumazamiziba itir kam, an mingariba puvati.

Godra, a ikirimirir kamin Afeziam. Ezi e gumazamiziba, e deragh Godin Arazibagh foghan kogham. Kamaghin akar gavgavir kabanang, e da baragh dar aghuaghan kogham. Ezi fofozir gumazir kam kamaghin e migia ghaze, ia dar amiraghan marki. Manmagh amizi e deragha fozir puvati, God nguazir kamin ikiasa dughiar otevim vaghvagha e ganingi, eghti dughiar kamin aven e nguazir kamin iki pamtem ingariva bar akongegham. Kamaghin deragham.

Gumazir aviriba Godin akinafarimin aven akinafarir mamin gari, akar kamaghin gariba an aven itima, me an gara digavir kuram gami. Egha akinafarir kam bizir mam en aka, a kamakin. Gumazir manam osimtizir aviriba ateri, a uaghan Godin adarazir aven ikiam. Akinafarir kam gumazamizir bar aviribar akura. Guizbangira, me uari osimtiziba ikia nighnizir aviribagh ami. Fofozir gumazir kam osirizi moghin, bizir kaba me batifi. Egha me akinafarir kamin garir dughiamin, me kamaghin fo, me uarira itir puvati. Me Godin adarazir aven iti. Ezi bizir kaba me gamima me uam God me bagha dikirizir akar Godin akinafarimin itibagh nighnisi.

Biziba bar mati pura biziba

1 Kar gumazir bar fofozir
mamin akaba, a Devitin otarim,
a Jerusalemin nguibamin ikia
atrivimin iti:

2 Bar fofozir gumazir kam kamaghin
migia ghaze,
“Biziba bar, dar mingariba bar mongezi,
bar guizbangira, e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.”

3 E bar, overiamin apengan itir
dughiamin
e ingangarir mitiabagh amua,
egha da ikivira ikiamin ivezir
aghuir manabara isi?
Puvati. Da tong bar en akurvazir
puvati.

4 Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba
otiva men danganiba isima,
nguazir kam kamaghira iti.

5 E garima, aruem anaga uaghira
zuamira ivemara uamategha
an anadir danganimin zui.

6 E gari, aminim sautin amadaghan
ivava anaga notin amadaghan
vua uaghiri.
Egha a kamaghiram amua
ghuavira iti.

7 E gari, faneba bar emira ongarimra
uaghiri, ezi ongarim izevir puvati.
Egha gin dipaba uamategha
ghua dipar suiabar ghuegha
uamategha emira ua izaghiri.

8 Nguazir kamin biziba bar zurara
ghuavira itima e dar gara dagh
nighnigha bar dar amira.
Guizbangira, e bizir kabar
amirvagha dar gun mikimamin
migirigiabagh asa.
E bizir kabar garir ifongiam a
gevir puvati, e pura dar gara
kamaghira iti.
E bizir kaba barazir ifongiam a
gevir puvati, e da baraghavira
iti.

9 Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam.
Bizir God fomiram amiziba, a ua dar amuam.
Bizir igiatam, overiamin apengan itir puvati.
10 Dughiar mabar gumazamiziba kamaghin migei, “Ia gan, kar bizir igiar mam.”
Ezi puvati.
Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamin tighar otivamin dughiamin, da iti.
11 Fomiram en inazibar dughiamin otivizir biziba, gumazitam dagh inirighan kogham.
Eghti gumazamizir en gin otivamiba,
me e ginirighan kogham.

Fofozir ekiam, a pura bizim

12 Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim ikia, Jerusalemin nguibamin ike.
13 Ki overiamin apengan otivir bizibar fofozim iniasa dagh nighnisi, egh ki deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa. Guizbangira, ingangarir God e gumazamiziba en boribagh aningizir kam, a bar oseme.
14 Overiamin apengan otivir biziba bar, ki deraghavira dar ganigha egha ki kamaghin fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura.

15 Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburagham.
Ezi bizir puvatiziba, e da mengan kogham.

16 Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalemin nguibamin atrivimin ikezir atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo.

17 Ki nighnizir aghuim pamtemin a buria ingara, uaghan onganizir arazimin mingarim buria ghuava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighin fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim iniamim, a mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua an suighan ibura.

18 Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itim, a nighnizir aviriba aterima da anebiri.
Ezi an fofozim ghua bar ekevegha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2

Agoroger araziba, dar mingariba puvati

1 Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Egha ki inivafizimin agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Egha ki datirighin fo, a uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
2 Ki kamaghin fo, akazir arazim, an arazir onganim. Ezi agoroger arazim tong en akurvazir puvati.
3 Ki nighnizir aghuir kamin mingarim gifoghasa ingaravira iti. Kamaghin, ki inivafizir agoroger arazim bagha wainin dipaba apir arazim gamua a tuisisi. Ki kamaghin foghasa, gumazamiziba dughiar otevimin overiamin apengan ikiti, bizir manamra men akuragham?
4 Ki ingangarir avirir dafabagh amizi gumazamiziba da bagha ziar ekiam na ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh amuava, wainin azenibar ingari.
5 Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven temer dagher aghuiba batiba iti.

1:16: 1 Atriviba 4:29-31 **1:18:** Fofozir Gumazim 12:12 **2:4:** 1 Atriviba 10:23-27; 2 Eghaghaniba 9:22-27 **2:7:** 1 Atriviba 4:23

6 Egha ki uan temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh kui.
7 Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir kinibagh ivese. Ezi men boriba, nan dipenimin aven nan ingangarir gumazamizibar min iti. Ezi ki bulmakauba ko sipsipin aviriba iti. Gumazir fomira Jerusalemin nguibamin itiba, nan min bulmakauba ko sipsipin aviriba itir puvati.
8 Ki ua bagha gol ko silvan dagiar aviriba isi. Ezi kantrin igharazibar atriviba ko provinsin igharazibar gumazir dapaniba, me uan dagiaba isa na bagha da amadi. Ezi ki ighiabagh amir gumazamiziba, me na bagha ighiabagh ami. Egha ki amuir dozir aviriba iti, ezi me na damuti nan navim bar deragham. Gumaziba bar, arazir kam bagh bar akongegham.
9 Ki bizir kaba bar da inizi, da na gamima nan ziam bar ekefe. Ezi fomira Jerusalemin nguibamin itir gumazitam nan min bizir aghuir aviritaba itir puvati. Nan fofozir aghuiba uaghan, na ataghirazir puvati, da na ko ikiavira iti.
10 Ki tong uan ifongiam dikabirazir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifonge, ki puram a iniam. Egha ki amizir ingangarir kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam, a kamakin, a nan ingangarimin ivezim.
11 Egha gin ki uan dafarimningin ingarizir bizir kaba bar dar gara, da tuisigha deraghavira dagh nighnigha ghaze, bizir kaba, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. Ia oragh, e bar, overiamin apengan itir dughiamin e ingangarir mitiabagh ami, eghti da pura mangi dar dagher aghuiba puvatigham. Da tong en akuraghan kogham.

Nighnizir aghuim mati pura bizim

12 Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin gumazir igharazitam nan danganim inigh atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar puvati. Kamaghin amizi, ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir onganibar mingaribagh nighnighavira iti.
13 Ki nighnigha givagha, kamaghin fo, nighnizir aghuim, an arazir onganiba bar dagh afira, mati aruemin angazangarim mitarmem gafira.
14 Fofozir gumazamiziba me deragha tuavimin garava an zui. Ezi gumazamizir onganiba, mati gumaziba mitarmemin tuavimin zui. Bizir kam a guizbangira, ezi ki nighnigha ghua nighnizir ekiar mam na bato. A kamakin, aning uaghara ovevem aning bativam.
15 Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim, uaghan na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir kaba, manmaghin nan akuragham? Bar puvatigham. Egha ki uan navir averiamin aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
16 Ki fo, gumazamizir gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guizbangira, gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam e ginirighan kogham. Ezi ovevemin dughiam, fofozir gumazim, gumazir onganim gafiraghan kogham. Puvati. E bar moghiram ovengam!
17 Ezi bizir overiamin apengan otivir kaba bar moghiram osimtizim nan navim ganidi. Kamaghin, ki uan ikirimirim bar an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava, an suighan ibura.

Ingangarir mitiabar mingariba ko dagheba puvati

18 Ki overiamin apengan ikia zurara puvira ingari. Egha ki fogha

2:8: 1 Atriviba 10:10; 10:14-22 **2:9:** 1 Eghaghaniba 29:25

gifa, ingangarir mitiar ki amizir kaba, gumazir igharazim izi nan danganim inigh dar ganam. Kamaghin, ki ingangarir kaba bar dar aghua.

19 Eghti gumazir nan danganim iniamim, ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganim. Egh a izi, ki uan fofozir aghuimin overiamin apengan amizir ingangarir mitiar kabar ganigh dar ghuavimin ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mingarim modozi, e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

20 Kamaghin, ki overiamin apengan ikia ingangarir mitiar amizir kabagh nighnigha nan navim ikuvigha bar oseme.

21 E garima, gumazir maba, fofoziba ko nighnizir aghuim ikia egha uan fofozir kam ko nighnizir aghuir kam sara ingara biziba deragha dagh amua, bizir bar aviriba isi. Egha me gin ariaghirezi, gumazir igharaziba pura men biziba isi, me men min fofozir kamagh gariba itir puvati. Arazir kam a derazir puvati, egha uaghan an mingarim aven modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

22 E zurara overiamin apengan ikia puv ingarava bizir aviriba uaghan dagh nighnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamin ivezir aghuir manatam e ikaragham? Bar puvati.

23 Dughiar e nguzimin itir kaba, mizaziba e batifi, ezi en ingangariba osimtiziba e ganidi. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa amua, dagh nighnighavira ikia avughsaziba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

24 Arazir mam bar dera, egha arazir igharazibagh afira. A kamakin: E pamtem ingarigh egh uan ingangaribar dagheba ini dar amiva, dagh ifongegh bar akuegham. Ki arazir kamin gara egha fo, bizir aghuir kaba en biziba pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afeziam, egha a da isa e ganidi.

25 Guizbangira, God puvatighti, e manmaghin dami, bar akueghiva arazir kabar amuam? Bar puvatigham.

26 Guizbangira, God ifongezir gumazamiziba, a nighnizir aghuim ko fofozim ko, bar akuegha itir arazim me ganidi. Ezi arazir kurabagh ami darasi, a me gamima, me ingara dagheba ko biziba isa da akumakua da isa God ifongezi darazigh anidi. Arazir kam, uaghan an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

3

Biziba bar moghira, vaghvagh otivamin dughiaba iti

1 Overiamin apengan otivir biziba vaghvagha, da uan dughiabaram otifi:

2 Amiziba otamin dughiaba iti,
ezi e bar arimighiramin dughiaba iti.
Egha e dagheba oparamin dughiaba iti,
egh e dagheba asiamin dughiaba iti.
3 Egha e gumazibav soghti me arimighiramin dughiaba iti,
egh e me damuti me ghuamaghamin dughiaba iti.
Egha e biziba angararighamin dughiaba iti,
egh e bizibar ingaramin dughiaba iti.
4 Egha e aziamin dughiaba iti,
egh e akamin dughiaba iti.
Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughiaba iti,
egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughiaba iti.
5 Ezi paba uan amuiba ko dakuamin dughiaba iti,

2:23: Jop 5:7; 14:1 **2:24:** Fofozir Gumazim 3:13; 5:17; 9:7; Aisaia 56:12; Luk 12:19; 1 Korin 15:32
2:26: Jop 32:8; Aghuzir Akaba 2:6 **3:1:** Fofozir Gumazim 3:17; 8:6 **3:2:** Hibru 9:27

egh aning uaning ko dakuan koghamin dughiaba iti.
Egha paba uan amuibar suighamin dughiaba iti,
egh an suighan koghamin dughiaba iti.
6 Egha e bizir ovengeziba buriamin dughiaba iti,
egh da buri mangi da ateghamin dughiaba iti.
Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaba iti,
egh e pura da makunamin dughiaba iti.
7 Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaba iti,
egh e da isamamin dughiaba iti.
Egha e mikiman kogh nimira ikiamin dughiaba iti,
egh e mikimamin dughiam iti.
8 Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaba iti,
egh e men aghuaghamin dughiaba iti.
Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaba iti,
egh me ko deravira dapiamin dughiaba iti.

9 Gumazamizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarir me amiba bagha da isi?
10 God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa.
11 God, biziba bar otivamin dughiabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimin otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh foghan kogham.
12 Ki bizir kabagh nighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir kamin itir dughiamin, e arazir aghuibar amu bar akuegh ikiam.
13 Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim ini daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganidir bizir aghuiba.
14 Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam gisin datighan kogham. Egh gumazitam ua Godin arazitam batueghan kogham. God gumazamiziba an atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami.
15 Bizir datirighin otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi.

Gumazamizibar araziba derazir puvati

16 Ezi ki arazir mamin garima a uaghan overiamin apengan iti. E fo, jasba kotiamin aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gumazamizibar osimtiziba tuisigham. Ezi puvati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar puvati. Me dughiar maba arazir bar kurabar gintisi.
17 Ezi ki ua kamaghin nighnisi, God gumazamiziba kotiam darighamin dughiamin, a gumazamizir an damazimin deraziba ko gumazamizir kuraba, a me bagh dughiam atigh, men araziba tuisigham.
18 Egha ki uaghan kamaghin nighnisi, God gumazamizibar araziba tuisighti, me kamaghin fogh suam, e gumazamiziba, en araziba uaghan asizibar arazibar min iti.
19 Ki ghaze, E gumazamiziba uaghan asizibar min ovengam. Asiziba ovei, ezi e gumazamiziba uaghan ovei. Gumazamiziba ko asiziba uagharam ikirimirir angamira itim anidir aminim ikia, arua bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimirir kamin iti. Kamaghin, gumazamizibar ikirimirim

3:14: Jems 1:17

asizibar ikirimirim gafirazir puvati. Aningin ikirimirimin mingarim uaghara aningin modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

20 Gumazamiziba ko asiziba uaghara, ovea ghua nguazimin zui. E fo, God nguazir minemeniam inigha, gumazimin inivafizimim ingari. Kamaghin, an aremegh, uamategh nguazir minemeniam gavagham.

21 Ezi, gumazir maba kamaghin migia ghaze, gumazim aremezi an duam Godin Nguibamin ghuavanadima, asizimin duam nguazimin ghuaghiri. Ezi tinara bizir kamin ganigh a gifogham?

22 Ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam arazir igharazibagh afira. Arazir kam a kamakin. Ingangarir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir aghuir God e bagha misevezimra. Ezi tinara, e arimighiregh givaghti en gin otivamin biziba en akagham?

4

1 Overiamin apengan itir bizir gumazamiziba amiba, ki ua dagh nighnigha fo, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumazamiziba dikabira osimtiziba me garizima, me bar puviram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanin gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghin, gavman uaghan men akurvazir puvati.

2 Ezi ki kamaghin nighnisi, gumazamizir ovengeziba, me bar dera, me nguazimin itir gumazamizibar min osimtiziba aterir puvati. Oveaghuezibar dabirabim, an angamira itir gumazamizibar dabirabim gafira.

3 Ezi gumazamizir tighar nguazimin otivamiba, me arazir kurar gumazamiziba overiamin apengan amibar ganizir pu. Kamaghin me bar dera, egha gumazamizir nguazimin itibagh afira.

4 Egha ki uaghan arazir mamin gari, gumazamiziba ingangarir mitiabagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kamin mingarim kamakin, me uan namakabar garima, me bizir aviriba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan men min otivasa ingangarir aviribagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

5 Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan amiragha pura nguibamin itim, a gumazir onganim. Egh an gavgavim givaghti an aremegham.

6 Ezi ki kamaghin nighnisi, kamaghin dera, e bizir muziariba iki, navir amirizim sara ikiam. Gumazir maba bizir aviriba bagha nighnigha pamtem ingara osimtizir aviriba sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

7 Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamin apengan iti, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

8 A kamakin, gumazir mam a uabira iti, egha boriba ko aveghbuaba puvatigha ingaravira ikia avughsaziba an puvati. Egha a bizir bar aviriba ikia kamaghin nighnisi, bizir kaba tighar nan ifongiam agivagham. Ki mangi zurara ingarvira ikiam. A kamagh uabi uabi migeir puvati, "Ki tizim bagha pura ingangarir mitiar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki oveghti tinara bizir kaba iniam? Puvatigham." Gumazir kamaghin amimin araziba, da bar kufi. Ezi ki datirighin fo, arazir kam uaghan, an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

9 Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inigh ikiti, deragham. Eghti gumazir

3:20: Jenesis 3:19 **4:6:** Aghuzir Akaba 15:16-17; 16:8

pumuning uaning inigh ingartɨ, aningɨn ingangarim deragham.
10 Eghtɨ tav irɨghtɨ, tav an agharimɨn suiragh uam a fegham. Ezɨ uabɨra itir gumazim, gumaka, a irɨghtɨ tina an akuragh a fegham? Bar puvatɨgham.
11 Gumazir pumuning arugharugh, egh uaning inigh dakuva, aningɨn mɨkarzimning fengam. Eghtɨ tav uabɨra dakuva, an arugharugham.
12 Gumazir vamɨra, an apaniba a mɨsogh bar anegɨvagham. Ezɨ gumazir pumuning, me aning mɨsoghan iburagham. Guizbangɨra gumazitam, benir pumuning ko mɨkezim inigh da ruivigh ikarɨzim gɨrighti da zuamɨra dɨghoreghan kogham.
13-14 Gumazir igiar biziba puvatɨzitam o kalabuziar gumazir tam, aningɨn tav kantrin atrivimɨn ikɨtɨ deragham. Ezɨ atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nɨghnɨzir aghuiba baraghan aghua, ezɨ an arazim bar ikuvigha ongani. Guizbangɨra, atrivir igiar biziba puvatɨzir kam, a nɨghnɨzir aghuimɨn ikia, atrivir ghurir kam gafira.
15 Kɨ garima, atrivir ghurir kam gɨn aremezɨ, gumazir igiam an danganim ini, ezɨ overiamɨn apengan tir gumazamiziba bar atrivir igiar kamɨn gɨn zui.
16 Ezɨ gumazir bar avɨrir me men dɨbobonim dɨponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezɨ gɨn an aremezɨ, gɨn otivir gumazamiziba, me an amizir bizir ekiar kabagh nɨghnɨzir puvatɨ. Egha kɨ datɨrɨghɨn fo, uaghan an mɨngarim modozɨ e dagh fozir puvatɨgha okam nɨghnɨsi. Mati gumazim amɨnimɨn suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.*

5

Nɨ pura mɨkɨm akar dɨkɨrɨzimɨn God damuan markɨ

1 Nɨ deraghvɨra uan arazibagh nɨghnighɨva, Godɨn Dɨpenimɨn aven mangɨ. Puram aven mangan markɨ. Nɨ fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar mɨn puram ofabar amuan markɨ, mati gumazim fofoziba puvatɨghava dagh ami. Kamaghɨn amir gumazamiziba, me deragha fozir pu, bizir manam Godɨn damazimɨn dera.
2 Nɨ faragh navir averiamɨn aven deravɨra nɨghnigh, gɨn dɨkavigh uan akatorimɨn mɨkɨm. Egh nɨ God ko mɨgeir dughiamɨn mɨgɨrɨgɨar avɨribar amuan markɨ. God a gavgavir ekiam ikia uan Nguibamɨn iti, ezɨ e gumazir kɨniba nguazir kamɨn iti. Kamaghɨn, nɨ an damazimɨn mɨgɨrɨgɨar avɨribar a damuan markɨ.
3 E fo, nɨ osemegha bizir avɨriba bagha navim isia dagh nɨghnɨgh, irebabar ganam. Kamaghɨra nɨ puvɨra mɨgeir gumazim, nɨ mati gumazir onganim puvɨra bizibav gei.
4 Egh nɨ akar dɨkɨrɨzɨ tamɨn God damighɨva, zuamɨram an gɨn mangɨ a damigh. Egh nɨ uan akar dɨkɨrɨzimɨn gɨn mangɨ damighan kogh, nɨ mati gumazir onganim. God kamaghɨn amir gumazamizibagh ifongezir puvatɨ. Kamaghɨn nɨ akar dɨkɨrɨzim gami, egh nɨ an gɨn mangɨ a damigh.
5 Egha nɨ akar dɨkɨrɨzimɨn God gamigha an gɨntɨzir pu, kar arazir aghuim puvatɨ, arazir bar kuram. Egh nɨ nɨghnigh fogh suam, nɨ uan akar dɨkɨrɨzim gɨntɨghan kogham, egh nɨ akar dɨkɨrɨzir kam damuan markɨ.
6 Egh nɨ puram akar dɨkɨrɨzim damighɨva, an gɨn mangan kogh, nɨ arazir kuram gami. Egh nɨ akar dɨkɨrɨzir tam damigh, egh gɨn Godɨn ofa gamir gumazim mɨkɨman markɨ suam, “Kɨ deragha nɨghnɨzir puvatɨgha, akar dɨkɨrɨzir kam gami.” Nɨ tizim bagh God damighti an anɨngagharim nɨn ikiam? Nɨ kamaghɨn damutɨ, a nɨn anɨngaghegham.

* **4:16:** Hibrun akam ves 13-16 aningɨn itir akar isɨn zuimning deragha aning abɨghizir puvatɨ. **5:2:** Aghuzir Akaba 10:19; Matyu 6:7 **5:4:** Dɨboboniba 30:2; Godɨn Araziba 23:21-23; Onger Akaba 66:13-14; 76:11 **5:5:** Aghuzir Akaba 20:25; Aposel 5:4

Egh ni ingangarir mitiabagh amua inizir bizibagh asighasigham.

7 Ni gumazir zurara irebabar garim, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Kamaghin, ni zurara Godin atiating an apengan iki.

Ni gumazir dagiar aviriba itimin otivsi nighnighan marki

8 Ni gavmanin ganti, a gumazir onganarazibagh amiba osimtiziba me darighiva, men kotiaba deragh da akiran kogh, me ateghti me deragh dapian koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir kamin mingarim kamakin. Ingangarir gumazir dapaniba arazir kabagh amima, men garir gumazir ekiar maba, men ingangaribar gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir men garir kaba, me uaghan gumazir ekiar maba ikia men gara osimtiziba me garisi, me arazir kamra me gami.

9 Egha me arazir kam gamima, gumazamiziba uan nguazibar azenibar ingara dagheba amaga dar iveziba isima me bar men dagiaba tuiragha uarira uarigh anidi. Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba isi.*

10 Gumazim dagiar aviriba iniasa puviram nighnizima, dagiar muziarir a isiba, an ifongiam agivaghan kogham. Ezi gumazim, dagiar aviriba itir gumazimin min otivsi nighnighiva, bizir a isir kaba, an ifongiam agivaghan kogham. Kamaghin, dagiam bagha bar ifongezir arazim ko bizibagh ifongezir arazim, da uaghan dar mingariba mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

11 Egh gumazimin ivezim mavanangti, an ikizir gumazir avirim iziva an dipenim gizivagh an daghebar amam. Kamaghin, gumazim uan dagiaba ko bizibar garava, a uabi ua bagh bizitam givezan kogham.

12 Ingangarir gumaziba, me dagher aviriba iti, o dagher muziariba iti, me dimangan deravira dakuam. Ezi dagiar aviriba itir gumazim, a zurara uan bizir avirir kabagh nighnighava, deraghav akuir puvati.

13 Ki gara overiamin apengan itir arazibar garima, arazir bar kurar mam iti. Gumazir mam, gin izamin osimtizimin atiatigha pura tintinibar bizibagh ivezamin ifongiam dikabiragha, uan dagiaba atigha deraghaviram dar gara iti.

14 Egha gin an dagiar ingangarim akuiaghirizi, an dagiaba bar givazima, a uan borim daningamin biziba pu.

15 E fo, en amebam e batezir dughiamin, a bizitam saram e batezir puvati, e puram bibiabara iti. Kamaghira, e ovengamin dughiamin, e pura bibiabara mangam. E guizbangira bizir aviriba iniasa ingangarir mitiabagh ami, egh e aremeghamin dughiamin, e bizir katam sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangan kogham.

16 Ezi kar uaghan bar osimtizir kurar mam, e pura dafarir kinibar nguazir kamin ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar uamategh mangam. Egha e nguazir kamin tir dughiamin, e pura ingangarir mitiabagh ami, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuav an suighan ibura.

17 Nguazir kamin tir dabirabim, a derazir pu, mati e zurara osimtizim ikia ovevemin mitarmemin aven apia dagheba api. E zurara navir kuram isava, atarava, arimariaba isi.

18 Guizbangira, ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam bar deragha arazir kam gafira. Arazir kam, a kamakin, God e ganingizir dughiar otevir overiamin apengan ikiamimin, e uan ingangarir e amizibar ivezim inigh daghebar ami bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir God e bagha misevezimra.

* **5:9:** Hibrun akam deragha ves 9in itir akamin mingarim abighizir puvati. **5:15:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; 1 Timoti 6:7

19 Eghti God dagiaba ko bizitaba gumazitam danightima, a fogh suam, da ivezir God a bagha inabaziba. Egh an adar gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko dabirabimin gan egh navir amirizim inigh ikiti, kamaghin deragham. Bizir kaba, kar God aningizi bizir aghuiba.

20 Egha God gumazir kam ataghizi a uan dabirabir aghuimin gara, bar akuegha mamaghira ikia, kamaghin nighnizir pu, ki dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.

6

Ikirimirir kam, osimtiziba an iti

1 Ki overiamin apengan ikia osimtizir kurar mamin garima, gumazamiziba aneterava ingangarir dafam gami.

2 God gumazir mam dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingi, ezi a ifongezir bizitamin otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

3 Eghti gumazitam borir 100pla ikiva, nguazir kamin azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gin aremeghti, me deragh a bagh mozim gikuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migei, borir amebamin navimin aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamin itim gafira.

4 Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemin anefazir dughiamin, me a ginamadagha gifa.

5 Egha borir kam, an aruer angazangarimin ganizir puvatigha, bizitam bar a gifozir puvati. Egha borir kam datirighin avughsazir aghuim gamua iti. Kamaghin, borir kamin dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamin dabirabim gafira.

6 Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam 1,000in azeniba o 2,000in azenibar nguazir kamin ikiti, an dabirabim, borir kamin dabirabim gafiraghan kogham. Guizbangira, e bar moghiram oveng nguibar vamiran mangam.

7 E dagheba iniasa, kamaghin, e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en ifongiam agevir puvati.

8 Manmaghin amizi, fofozir gumazim fofoziba puvatizir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir biziba puvatizim, arazir aghuimin gumazamizibar damazimin a damighti, bizir kam manmaghin an akuraghti, a ikivira ikiamin ivezir aghuir manam iniam?

9 Gumazir maba ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogham. Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. Kamaghin dera, bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh ikiam.

10 Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomira God da otivasa mikemezi, da datirighin otivaghiri. Egha God en arazibagh fogha gifa. Kamaghin e a ko uari batoghan kogham. Guizbangira, an gavgavim en gavgavim gafira.

11 E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kimtima, da manmaghin en akurvagham? Bar puvati. Puvira migeir arazim, a tong en akuraghan kogham, e pura migei.

12 E dughiar bar otevimin nguazir kamin iti, ezi en ikirimirim, a dagheba puvatigha uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. En ikirimirim, mati ghuariam aruem apazazima, temer dughuazim zuamiram arav ghu. Ezi tina kamaghin fo, e arazir aghuir manamin gintigham? Ezi tina

kamaghin fo, e ovegh givaghti, bizir manaba overiamin apengan otivam?

7

Nighnizir aghuir aviriba

1 Gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, ni gumazir bar aghuim, nighnizir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pin itim gafira. Eghti dughiar ni ovengamim, a dughiar nin amebam ni batezim gafiragham.

2 Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamin ikitima, ni a bagh mangi. Arazir kam, a me dipenim ikia isar ekiabagh amir arazim gafira. Guizbangira, e bar moghira ovengam. Kamaghin, e nguazir kamin iki bar deravira ovevemin arazim ginighnigham.

3 E bizitam bagh navim ikuvigh osemegh ikiti, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangira, navir osimtiziba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam e gami e arazir aghuim gifofogha egha akonge.

4 Egha gumazir nighnizir aghuiba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me inivafizir agoroger arazir aviribagh amir gumazamiziba ko ikiasa.

5 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, nin atar, ni akirmigham, ni me baregh men gin mangiti arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganim ziar ekiam isa ni ganidir arazim, gafiragham.

6 Egh gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba akiti, men akazibar mingariba puvatigham. Mati benir ataghatarim avimin ikia isia tingazi, egha a minem gamima a isir puvati. Arazir kam uaghan pura bizim, an mingariba puvati.

7 Gumazir nighnizir aghuim ikiava gumazir igharazibar biziba ko dagiaba, pura dagh ekua da isi, a mati gumazir onganim. Eghti gumazim apezeperir dagiaba initi, an arazir kamin, a uabi uan nighnizir aghuim gasighasisi.

8 Eghti gumazitam ingangarim foregh a damuasava ami, kar arazir aghuim. Egha an an ingarava anegifa, arazir kam bar deragha arazir ingangarim damuasava amim, gafira. Ezi gumazir navim amiragha uabin asugha nimira itim, a dera. An arazim, gumazir uabira uabi femin arazim, bar a gafira.

9 Ni zuamira gumazir munamin aningagheghan marki. Aningagharim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazim.

10 Ni kamaghin mikiman marki, “Manmaghin amizima, dughiar fomira ikezim, datirighin tir dughiam gafira?” Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a kamaghin azangsigham.

11 Gumazamiziba bar overiamin apengan iki nighnizir aghuim ikiva, men akurvagh ikivira ikiamin ivezir aghuimin min ikiam. Bizir kam, a bar dera, mati afeziam aremeghasava amua uan bizir aghuiba isa uan boribagh aningi.

12 Nighnizir aghuim ko dagiam, aning uaghara dughiar kurabar en akurvasi. Egha nighnizir aghuim ko fofozim, dagiam gafira, egha deraviram en akurvazima, e deravira iki mamaghira ikiam.

13 God amizir biziba, ia bar deraghvira, dagh nighnigh. Egh God bizitam damighti a ikizirighti, tinara uam aneminegham?

14 Nin ikirimirimin biziba bar deraviram otivti, ni bar akuegh iki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni kamaghin fogh suam, God dughiar aghuiba ko dughiar kuraba e bagha da amadi. Kamaghin, e fozir pu, bizir manam gin otivam.

15 Ki nguazir kamin ikia arazir aviraviribar gara ghaze, nan ikirimirim, an mingariba mongezi ki dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Egha ki gumazir mabar garima, me arazir aghuibar gintigha, egha ariaghire. Ezi ki gumazir mabar

7:1: Aghuzir Akaba 22:1 **7:9:** Jems 1:19

gari, me arazir kurabagh amua, egha dughiar ruarimin nguazir kamin iti.
16 Kamaghin e uan damazimin uari fi, arazir aghuim ko nighnizir aghuimin gintighsi, bar pamten ingaran kogham. E ti, uarira uarigh asighasigham.
17 Egh e uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar gintighsi bar pamten ingaran kogham. E ti God ovengasa e bagha inabazir dughiamin aviragham.
18 Ni uabi tuavir aghuimin gin mangi, egh arazir aghuimin suiragh, egh arazir kuramin suighan marki. Gumazim Godin atiatia an apengan iti, a bizir manam damuti, a bar deraviram otogham.
19 Eghti gumazir dapanir ekiar 10pla, nguibar ekiar mamin akuragh a damuti, a tugh gavgavigham. Ezi nighnizir aghuim, a gumazitamin akuraghti, a bar gavgavigh nguibar ekiar kamin gavgavim gafiragham.
20 Godin damazimin derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami.
21 Ni gumazamizibar akaba bar, da baraghan marki. Egh ni kuarim atigh deragh me baraghti, nin ingangarir gumazim ti akar kuram ni daningam.
22 Guizbangira, ni kamaghin fogh, ni uabi dughiar aviribar akar kurabar gumazir igharazibav migei.
23 Ki bar fofozir gumazimin otivasa, kamaghin ki bizir kabar mingariba bativasa bar deravira da tuisigha dagh nighniki. Ezi nan nighnizim otefe.
24 Bizir otivir kabanangin mingaribagh foghamin ingangarim, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vin mar iti. Kamaghin, tinara bizir kabar mingaribagh fogham? Bar puvati.
25 Ki nighnizir aghuiba ko fofozir aghuibar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mingaribagh foghasa ingangarir dafam gami.
26 Ki ingara ghua kamaghin fo, amizir maba osimtizir bar ekiaba e ganidi, ezi da ovevemin osimtizim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en suighamin iveba. Ezi men dafariba mati sen e ikirarigham. God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem gitagh arimangigham. Eghti ivem, arazir kurabagh amir gumazimin suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati.
27 Ezi fofozir gumazim kamaghin migei, Bar guizbangira, ki bizir kabar mingariba bativasa bar nimira nimira ingara ghua datirighin bizir mabar arazim gifo.
28 Ki ghua amiziba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenin gumazibar tongin, ki gari, gumazir aghuir vabara iti. Egha ki amizir aghuitamin garir puvati.
29 Egha ki nighnizir ekiar mam bato, a kamakin, God gumazamizibar ingarigha ghaze, me an damazimin dera. Ezi me uari nighnizir aviriba ko tuavir guar aviribar gin zui.

8

1 Fofozir gumazamizibara bar bizibar mingaribagh fos. Kamaghin tina men fofozim gafiragham? Guizbangira, gumazimin navim ikuvighti an guam misigham, eghti nighnizir aghuim ko fofozir aghuim a damuti an guam angazangarigh, bar akongegham.

Ni atrivimin akamin gin mangi

2 Ki kamaghin migei, ni atrivimin akamin gin mangi. Ni God ko dikirizir akam ginighnigh, egh atrivimin akaba batoghan marki.
3 Egh ni atrivim ko iki zuamiram anetaghiraghan marki. Egh nin akaba ko atrivimin akaba uariv soghti, ni akaba gavgavan marki. Ni kamaghin fogh, atrivim ni bareghan kogham, a uan ifongiamin gin mangam.
4 E bar fo, atrivim mikimtima, gumazamiziba bar an akamin gin

mangi. Eghti gumazitam kamaghin an azangsighan kogham, “Ni tizim bagha kamaghin ami?”

5 Gumazir atrivimin akaba bar dar gintizim, a deravira ikiam. Eghti nighnizir aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko dughiam gifogham.

6 E fo, e gumazamiziba en osimtiziba bar ekevezi e da ateri. Ezi da akiramin tuavir aghuim ko da akiramin dughiar aghuim iti.

7 E fozir pu, bizir manam gin otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin gumaziba puvati.

8 Gumazim ovengamin dughiamin, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevemin dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimin dughiamin, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan nguibabar mangan kogham. Egha gumazim arazir kuramin gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiraghan iburagham.

E bar akongezir arazimin gintigham

9 Ki bizir kabar garava, gumazamizir overiamin apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kamin ki garima, gumazir ekiar maba gumazamizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami.

10 Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimin anefa. Gumazamiziba anefagha uamategha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven itir nguibar ekiamin ghue. Egha me izir dughiar kamin, me gumazir kurar kamin ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi.*

11 Dughiar mabar, gumazamiziba uan arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghin bizir kam gumazamizibar nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti.

12 Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghin migia ghaze, “Gumazim Godin atiatigh an apengan iki, deravira ikiam.

13 Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A Godin atiatia an apengan itir puvati, kamaghin a bar dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.”

14 A guizbangira, me onganigha kamaghin migei, ezi ki arazir mamin garima, a me migeir moghin otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumazamizir Godin damazimin deraziba, ivezir kurar gumazamizir kuraba iniamim isi. Ezi gumazamizir kuraba, Godin damazimin derazir gumazamizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

15 Ezi ki kamaghin nighnisi, e bar akueghamin arazimin gin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e gintighamba puvati. Kamaghin e overiamin apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamin apengan itimin, e bar akongezir arazim damu ikiam.

16 Ki gumazamizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati.

17 Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimin otivizir bizir kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fofozir gumazamiziba suam,

* **8:10:** Hibrun akam deragha ves 10in akabar mingarim abighizir puvati.

e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

9

Bizir kamra bar e bativam

1 Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghin fos, Godin damazimin derazir gumazamiziba ko, gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godin agharimin iti. God uabi, gumazamizibagh ifongezir arazim ko gumazamizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumazamiziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam.

2 Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumazamizir Godin damazimin deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godin damazimin zuezir darasi, ko Godin damazimin mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatingiziba, a bar me batogham.

3 Egh e overiamin apengan itir gumazamiziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakin: ovevem. Gumazamiziba nguazimin itir dughiamin, me fo, me aremegham, egha dughiaba bar ovevemin arazim bagha nighnigha navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha gin me uaghan ariaghiri.

4-5 Afiar angamira itim, laionin aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumazamizir angamira itiba, gumazamizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me bativti, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam gifozir puvati, egh me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ginamadagha gifa.

6 Gumazamiziba ariaghirezir dughiamin, men ifongiam ko adariba ko gumazir igharazimin bizibagh ifongezir arazim, da bar gifa. Ezi gumazamizir kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham.

7 Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam ami navir amirizim inigh. God arazir kamin amamangati.

8 Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki.

9 En ikirimirim mati pura bizimin min itima an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirir kam, ni overiamin apengan a misevezir dughiabar, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezir aghuimin min ni bagha anemisevegha ni ganingi. Kamaghin ni overiamin apengan iki, uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim amuir aghuimin min a ko iki bar akongegham.

10 Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gavgavim sara a damu. Ni fo, Oveaghuezibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko nighnizitam damuan kogham. Danganir kamin, ni nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam inian kogham.

11 Ki uamategha overiamin apengan bizir mamin gari. Gumazir bar puvira atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afirazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afirazir puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatabar bar e bativam.

12 E fozir pu, e dughiar manam osimtizim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemin aven ghuzi an an suiragha iti.

Gumazamizibar arazir aghuim ko arazir kuram

13 Ki overiamin apengan ikia ua bizir mamin garima an oto. Ezi ki kamaghin nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimin nedazir bar aghuim. Bizir ki garim kamakin.

14 Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba inigha a ko misogh a dikabinasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri.

15 Ezi nguibar kamin, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnizir aghuim ko fofozim iti. Egha an nighnizir aghuimin, a nguibar kam uan apaniba dam a iniasa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada.

16 Ezi ki kamaghin mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumazamiziba kamaghin nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir aghuim pura bizir kinimin min iti. Kamaghin me an akaba barazir puvati.

17 Gumazir nighnizir aghuiba itim
uan akabar asughasugh
nimira mikimti, e da baraghti,
deragham.
Kamaghin amir gumazimin akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gumazibar atrivim,
an tiarir arozim gafira.

18 Nighnizir aghuim, a midorozimin
bizibagh afira.
Eghti gumazitam arazir kurar
tam damighti,
an arazir aghuir avirim
gasighasigham.

10

1 E fo, bereziba mughuriar aghuim zuir boremin sivafarimin aven magiri arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir muziarim, gumazimin nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham.

2 Gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itim, an arazir aghuibagh ami. Ezi gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itir puvatizim, an onganigha arazir kurabagh ami.

3 Egh gumazir kam pura tuavimin daruti, an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnizir aghuiba puvati.

4 Eghti nin gumazir dapanim nin atarti, ni uan ingangarim ataghiraghan marki. A fogh suam, ni osimtizim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram ginamadagham.

5 Ki overiamin apengan ikia ua garima, gumazir maba osimtizir bar dafar mam gami. Ezi osimtizir kurar kam, a gumazir dapanibar osimtizimra.

6 Gumazir dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizibagh anidi. Egha dughiar mabar ingangarir mong derazir puvatiziba isa dagiar aviriba itir gumazamizibagh anidi.

7 Ezi ki garima, ingangarir gumazir kiniba, hoziabagh isin apiagha zuima, gumazir ekiaba mati ingangarir gumazir kinibar min suebar zui.

8 Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a ti uabi an magirigham. Eghti gumazitam me dagiabar ingarizir divazir gavgavim abighti, kuruzim ti a givigham.

9 Eghti gumazitam mighsiamin dagiar dafaba abighirarighti, dagiaba ti a misuegham. Eghti gumazitam temem abighti, temem ti a misueghti a mizazim iniam.

10 Eghti gumazimin sobiam ghumighan koghti, an anemineghan kogh, a temem okisi ingangarir dafam damigham. Eghti gumazim nighnizir aghuim ikiva, a ingangarir

10:8: Onger Akaba 7:15; Aghuzir Akaba 26:27

aghuim damuti, an ingangarimin dagher aghuim otogham.
11 Eghti gumazim kuruzim damighti a nimira ikiamin arazim gifogh, a deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a givighti, an fofozim manmaghin an akuragham? Bar puvati.
12 Gumazir nighnizir aghuim itimin akaba, da ziar ekiam anariram anidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizimin akaba, da a dikabiri.
13 Egh gumazir kam dikavigh mikimiva, a pazi bizir onganibav mikimam. Eghti an migirigiaba givamin dughiamin, an migirigiaba bar ikuvigham, mati gumazir bar onganimin migirigiaba.
14 Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me migia mamaghira iti. E fozir puvati, bizir manam gin otivam. Egha e fozir puvati, bizir manam e aremegh givaghti, a gin nguazimin otivam.

15 Gumazir nighnizir aghuiba bar puvatizim uan dipenimin mangasa tuaviba buriava avenge. Kamaghin amir gumazim, a pura ingangarir mitiabagh amua, an gavgavim pura gefi.

16 O gumazamizir ian kantrin atrivim aghirimra itim, Iavzika! Ian gumazir faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura isabara amuvira ikiam. Eghti osimtizir ekiabara ian kantrin kam bativam.
17 Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir ziam itir tamin borim, eghti ian gumazir faragha zuiba, me dagheba ko wainin dipaba apir dughiamin da ami gavgavim uari daningam, egh dipar onganir aviriba apir arazibar amuan kogham, eghti kantrin kam, a bar deravira ikiam.

18 Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim angarighireghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham.

19 Daghem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainin dipam gumazim gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim damuamin bizir aghuim.

20 Ni uan akuir danganimin aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiar kurabar me damuan marki. Ni kamaghin damuti, kuarazitam ti nin migirigiaba inigh mangi me danigham.

11

Ni deragh nighnighiva ingangarim damu

1 Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam.
2 Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kamin otivam. Kamaghin, ni uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh.

3 E fo, dipam overiamin pin itir ghuariabagh izivazima, amozim nguazim giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti, a danganir irizimin, a irighiv ikiam.
4 Eghti ni aminim ko amozimin dughiam bagh aning mizuam mangi azenitamin ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham.
5 God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghin fozir pu, manmagh amizi, borir igiam, amebamin navimin aven iti, ezi an duam iza an aven ghuzima an angamira iti. Kamaghira God amir biziba, e dagh foghan kogham.
6 Ni daghetaba mizarazimin da opariva, taba guaratizimin da opar, ni kamaghin fozir puvati, dagher ni mizarazimin oparizibа o ni guaratizimin oparizibа deraviram otivigham, o da uaghara deraviram otivam.

10:17: Aghuzir Akaba 31:4 **11:1:** Aisaia 32:20; Matyu 10:42; Galesia 6:9-10; Hibru 6:10

7 Angazangarim a bizir aghuim, ezi
e aruemin angazangarimin gara, bar
akonge.
8 Ni nguazir kamin itir azeni-
bar, ni bar akuegh iki. Egh e
azenir aviribar iki, bizir kaba
bakinighnighan kogham, e bar azenir
aviribar, mitarmemin iki Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
ikiam. Ezi bizir gin otivamiba, dar
mingariba mongezi e dagh fozir
puvatigha okam nighnisi.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

9 Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra
itir dughiamin, ia bar akongegh iki.
Ia uan nighniziba ko ifongiamin
gintigh. Kamaghin ia uari bagh gan,
God uan kotiamin dughiam, a ian
araziba tuisigham.
10 Ia igiamra itir dughiam, a
ruarazir puvati. Kamaghin amizi,
bizir osimtiziba ia ganidiba, ia puv
dagh nighnighan marki. Egh ia, bizir
mizazir ian mikarzibagh anidibar
gintighan marki. Ki datirighin fo, ia
igiamin itir ikirimirim uaghan, mati
an mingariba mongezi e dagh fozir
puvatigha okam nighnisi.

12

1 God bar en ingari, kamaghin,
ia igiamra itir dughiamin, ia a
ginighnigh. Ia kamaghin a gin
amadagh gin ghurighti, dughiar
kuram ia batoghti, ia vaghvagh ka-
maghin mikimam, "Ki uan ikirimirim
gakongezir puvati."
2 Eghti dughiar kamin ian damaz-
iba ikuvightima, ia kamaghin
nighnigh suam, aruem ko iakinim ko
mikoveziba deragha isir puvati. Ezi
amozir ghuariam ua iza danganir
vamiran iti.
3 Eghti dughiar kamin, ian da-
fariba gavgaviba puvatigh inigham.
Eghti ian sueba gavgaviba puvatigh
ikizirigham. Eghti ian atariba
bar asighiregh vaghvaziba ikiti, ia
dagher gavgavibar aman kogham.
Egh ian damaziba ikuvighti, ia
deravira bizibar ganan kogham.
4 Egh ian kuarir toribar bar
pirighti, ia dipenimin azenan otivir
niginiba baraghan kogham, mati me
wit mirmirir dagiamin tingagharim,
ko marvir ararer aviriba. Eghti ia
dakuamin dughiamin, kuarazibar
araremira ia gaghunam.
5 Eghti ia danganir pin itibar
atiatingiva, tuavibar aruan buragh-
buregham. Ian dapanariziba
ghurghurighti, ia daruan asaghasegham.
Eghti biziba ia damuti, ian naviba
da bagh dikavan kogham. Eghti ia
aremegh mangi nguibar ia zurara iki-
amimin ikiam. Eghti ian nguibamin
iti darasi, me arang azir akabar amu
ikiam.
6 Ia tighar aremeghamin dughiamin,
ia God ginighnigh. Guizbangira, ia
kamaghin ovengam, mati lamin sil-
van sen dutuaghirizi, an golin itarim
irigha ikuvizi, an avir angazangarim
munge. Egha mati, me mozir
dipamin minem dafagha dipam tua a
gekuava anadir benim dutuaghirizi,
nguazir miner dipam tuim, irigha bar
misaraghire.*
7 E fo, God fomira nguazir
minemeniam isa gumazimin ingari.
Eghti gin ia aremeghti ian mikarziba
ua nguazir minemeniam gavagham.
Eghti ian duar God ia ganingiziba,
uamategh God bagh mangam.

8 Fofozir gumazim kamaghin migei,
Biziba bar, dar mingariba bar mongezi
e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.

Akinafarimin akar abuananam

9 Fofozir gumazir kam bar
nighnizir aghuim iti, kamaghin a
gumazamizibar sure gami. An
akar aghuiba ko aghuzir akar
aviriba bar deravira dagh nighnigha
da tuisisi. Egh an akar manam

12:1: 2 Samuel 19:35; Aghuzir Akaba 22:6; Azir Akam 3:27 * **12:6:** Hibrun akamin ves 2-6 da akar isin zuibara migei, ezi akar kabar mingariba da deragha otozir puvati.

ginighnighti, a guizbangira mikimti,
an akinafarimin an osiram.
10 Egha an akar aghuiba buria akar
gumazamizibar kuaribar isingiziba
bagha ingangarir dafam gami. Egha
bar deravira guizin akar kaba osiri.
11 Fofozir gumazimin akaba mati
aghorim, me anemineziі a ghumi.
Aghorir kam, mati sipsipbar garir
gumazim an suiragha sipsipbagh
eghuva tuavim dar akakasi. Egha
fofozir gumazim akar aghuiba aku-
makua akinafarimin aven da osiri,
eghti akar kaba bar dughiar ruarimin
ikiam, mati dikoniba me palang
gafuzi da gavgafi. God bar en garir
gumazim, egha akar kaba e ganingi.
12 Nan borim, ki akar abuananam
ua ni mikimasa. Ni nan akam
baragh. Gumazamiziba akinafarir
aviriba osiri, ezi ingangarir kam-
aghin amim a gevir puvati. Ni zurara
akinafaribar ganti, nin mikarzim bar
amiragham. Kamaghin ni bizir kam
bagh deravira gan.
13 Ki, nighnizir kaba bar dar
gun ni mikemegha givagha, egha
nighnizir abuananam ni mikimasa.
Egh akar kaba bar ada givasa, ki
kamaghin migei, e gumazamiziba
en ikirimirimin faragha zuir bizim,
a kamakin. E Godin atiating an
apengan iki, an akabar gintigham.
14 Guizbangira, God e amizir araz-
iba bagh uan kotin aven e tuisigham.
Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko
mogava amir araziba sara da bagh e
tuisigham.

12:14: Fofozir Gumazim 11:9; Aposel 17:30-31; Rom 2:16; 2 Korin 5:10

Solomonɨn Onger Akam
O
Solomon
Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, me ighiamɨn mɨn an osiri, ezɨ gumaziba ko amiziba ongezir akaba da vaghvagha akar otevir kabar aven iti. Da kamakɨn, onger akar otevir mam, gumazim amizir a bar ifongezimɨn mɨgei. Ezɨ onger akar otevir mam, amizim a bar ifongezir gumazimɨn mɨgɨrɨgɨaba ikarvasi. Ezɨ akar isɨn zuir bar aghuiba, aningɨn onger akar otevir kabar aven ti. Egha da bar deravɨra kamaghɨn en akakasi, gumazim amizim bagha bar akonge, ezɨ amizim uaghan gumazim bagha bar akonge.

Godɨn Akɨnafarimɨn akɨnafarir igharazir mabar aven, Godɨn akam inigha izir gumaziba ko gumazir igharazir maba sara kamaghɨn akar isɨn zuim gami, Israelia me Godɨn amuimɨn mɨn iti. Kamaghɨn amizɨ, Israelia akɨnafarir kamɨn gara fo, God bar me gifuegha arazir aghuibar me gami. Ezɨ me uaghan bar God gifonge. Ezɨ Kraisɨn gɨn zuir gumazamizir maba, me akɨnafarir kam kamaghɨn an gari, kar Krais uan sios ko aningɨn akar isɨn zuim. Krais uan sios bar a gifonge, ezɨ an sios uaghan bar a gifonge.

Bar Faraghavɨram Otivizir Bizibar Eghaghanimɨn Akɨnafarimɨn aven, God gumazim ko amizimɨn ingari, eghtɨ aning uaning porogh ikiam. (Nɨ Jenesis 2:24ɨn gan.) Akɨnafarir kam gavgavim akar kam ganɨdi, egha kamaghɨn en akakasi, God gumazir aghuim o amizir aghuim isɨ nɨ danightɨ, nɨ a bagh bar akongegh. Kar Godɨn bizir aghuir a pura nɨ ganɨngizim.

1:1: 1 Atriviba 4:32

1

1 Onger akar kam a bar dera,
egha onger akaba bar dagh afira.
Me Solomon gɨnɨghnɨgha a baghavɨra
ighiar kam osiri.

Onger akar faragha zuim

Amizir igiamɨn onger akam

2 Dughiar avɨribar nɨ nan tori,
kɨ kamaghsua,
nɨ zurara kamaghɨra damuvɨra ikɨ.
Guizbangɨra, nɨ na gifuegha,
na baghavɨra iti.
Nɨ na gifongezir arazir kam, a bar isɨngi,
egha wainɨn aghuimɨn isɨngtɨzim gafira.
3 Nɨn mɨkarzim mughuriar bar aghuim iti.
Kɨ nɨn ziam baregha bar akonge,
mati kɨ sandan aghuim bagha bar akonge.
Kamaghɨn, amizir igiaba bar nɨ gifonge.
4 Nɨ na inigh ga zuamɨra arɨ mangam.
Nɨ mati nan atrivim,
egh nɨ na inigh mangɨ uan danganir akuimɨn mangɨ.
Egh ga uaghara bar akongegham.
Nɨ bar na gifonge, kamagh amizɨ ga bar akonge.
Gan agoroger kam,
a bar wainba apir gumazibar agorogebagh afira.
Nɨ bar deragha bar igharagha gari.
Kamaghɨn amizɨ, amizir igiaba bar nɨ bagha pura iri.

5 O Jerusalemɨn itir amizir igiaba, ia oragh.
Nan mɨkarzim pɨki,
Ezɨ kɨ ganganir aghuim gami.
Nan mɨkarzim pigha,
mati Kedarɨn purirpenim.
Ezɨ nan ganganim bar dera,
mati inir aghuir Solomonɨn dɨpenimɨn guighav itiba.
6 Guizbangɨra, nan mɨkarzim pɨki,

ezɨ ia kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ,
kɨ ti pura ingangarir amizir kɨnim. Puvatɨ.
Aruem na gapongezɨ,
nan mɨkarzim kamaghɨn oto.
Nan tuebaba nan atara na gamizɨ,
kɨ ghua wainɨn azenibar gari.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ deragha uan mɨkarzim geghuvir puvatɨ.

7 O nan roroar bar aghuim,
kɨ bar nɨ gifonge.
Nɨ na mɨkemegh,
nɨ uan memen okoruam inigh managh mangam?
Da danganir manamɨn mangɨgh grazir aghuiba bativ dar amam?
Egh aruer ekiamɨn, da mangɨ managh muegh avughsam?
Nɨ na mɨkemeghtɨ,
kɨ nɨ buriamin ingangarir ekiam damuan kogham.
Nɨ na mɨkemeghan koghtɨ
kɨ ti initam inigh uan guam avaragh,
egh memebagh eghuvir gumazir igharazibar memen okoruabar tongɨn nɨ buriam.

Gumazir igiamɨn onger akam

8 O nan amizir dirim, nɨn ganganim bar deragha
amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira.
Nɨ nan gansɨ,
nɨ memebar diarir nozibar gɨn mangɨ.
Nɨ dar gɨn mangɨ, egh nɨ grazir aghuibar apigham,
eghtɨ nɨn memeba dar amam.
Grazir kaba sipsipbagh eghuvir gumazibar averpenibar boroghɨn iti.
9 O nan dɨghorim,
nɨn kurkaziba bar derazɨ nɨn ganganim bar dera,
mati hoziaba kurkegha
Isipɨn atrivimɨn karis getui.
10 Kurkazir nɨn dapanir arɨzimɨn guighav itiba,
nɨn koviamning gamima, a dafo.
Ezɨ nɨn manmaniar aghuiba nɨn fɨrimɨn itima,
nɨn fɨrim bar dafo.
11 Eghtɨ e golɨn kurkazir tabar ingarigh,
silvan kurkazir igharaziba sara ingarigh,
egh kɨ da isɨ nɨ danɨngam.

Amizir igiamɨn onger akam

12 Nan atrivim uan dakozim gakua, egha
borer aghuir kɨ uabɨ gaghuizimɨn mughuriam isi.
13 Nan roroar kɨ bar ifongezim,
a mati pauran anezir mughuriar aghuim itim,
nan evarim gisɨn irɨghav ikiava akui.
14 Nan roroar kɨ bar ifongezim, a mati akɨmarir mughuriar aghuim zuim,
a Engedin nguibamɨn wainɨn azenibar otifi.

Gumazir igiamɨn onger akam

15 Ame! Nɨ amizir bar dirim
ezɨ kɨ bar nɨ gifonge.
Ezɨ nɨ uaghan na gifonge,
ezɨ nɨn damazim bar dera mati kuarazir bunbamɨn damazim.

Amizir igiamɨn onger akam

16 Ame! Nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim, nɨ bar dera.
Nɨn ganganiba bar dera,
ezɨ kɨ bar nɨ gakonge.
Gan mɨsiam mati, grazir garir aghuim.
17 Temer sidan aguar kaba,
mati gan dɨpenir akoriba.
Ezɨ painɨn temeba mati
gan dɨpenir afiaba.

2

1 Kɨ mati ruarimɨn akɨmarir dirim,
a pura Saronɨn danganir zarimɨn oto.
Egha kɨ mati akɨmarir aghuarim,
a mɨghsɨabar tongɨn itir danganir zarimɨn ti.

Gumazir igiamɨn onger akam

2 Kɨ garima, nan dughorir amizim,
an amizir igiar igharazibar tongɨn ikia
mati akɨmarir dirim dɨkoniba itir
ikarɨzibar tongɨn iti.

Amizir igiamɨn onger akam

3 Nan roroar gumazir kɨ bar
ifongezim, a gumazir igiar
igharazibar tongɨn ikia,
mati temer dagher aghuiba itim,
a ruarimɨn ikia temer igharaz-
ibar tongɨn ti.
Aruer ekiamɨn dughiam kɨ an
dughuazimɨn aven ikiasa bar
ifonge.
Temer kamɨn ovɨziba bar de-
ragha nan akatorimɨn bar
isɨngi.
4 A na inigha isar ekiam bagha uan
dɨpenir ekiamɨn ghu.
A bar na gifonge, ezɨ kɨ a bagha
bar akonge,
mati nir aghuir me isa
gan dagher dɨpenimɨn ga
avarazim, kɨ a bagha bar
akonge.
5 Nan roroam, kɨ bar nɨ gifonge,
ezɨ nan damaziba nan sirizɨ, nan
agharapaniba bar nan amɨra.
Ga uaning, nɨ ter ovɨziba ko wainɨn
ovɨzir me apuzizir taba na
danighti,
kɨ dar amegh ua gavgavim iniam.
6 Kɨ ghaze, Nan roroam uan agharir
kɨriam,
nan dapanimɨn aghorogham.
Eghti an agharir guvim, a nan
namnam muigham.
7 O Jerusalemɨn amiziba, kɨ kamaghɨn
ian azai,
ia dian asɨzir atiar aghuibagh
nɨghnigh,
egh na ko akam akɨrigh
suam,
Ia ga uaning gifongezir arazim, an
tuavim apɨran markɨ,
egh ikɨ mangɨtɨ gan ifongiam
gɨvagham.

Onger akar namba 2

Amizir igiamɨn onger akam

8 Kɨ oragha fo, nan roroar gumazir kɨ
bar ifongezim na bagha izi!
Kɨ garima, a mɨghsɨabagh isɨn
uabɨ akura ivemara izi.
9 Nan roroar gumazir kɨ bar
ifongezim, a pamten ivemari,
mati dian asɨzir apurir gav-
gavir mam.
Ame! A izegha gɨvagha en
dɨpenimɨn dɨvazim azenan
tughav ikia winduan aven
gari.

Gumazir igiamɨn onger akam

10 Nan roroar gumazir kɨ bar
ifongezim kamaghɨn na mɨgei:

"O nan amizir kɨ bar ifongezim,
nɨ nan amizir dirim,
nɨ dɨkavigh azenan izɨ,
egh na ko, ga arɨ mangam.
11 Nɨ amozimɨn atiatingan markɨ,
amozir dughiam a gɨfa.
12 Ezɨ akɨmariba nguazir kamɨn dan-
ganiba bar a da avara,
ezɨ kar onger akabar dughiam.
Aruer kuaraziba tintinimɨn ruaribar
onger akabagh ami.
13 Ezɨ fighɨn temeba be.
Ezɨ ruarimɨn beniba akɨmariba
otifi,
ezɨ dar akɨmariba mughuriar
aghuiba zui.
O nan amizir kɨ bar ifongezim,
nan amizir dirim,
nɨ dɨkavigh azenan izɨ,
egh ga arɨ mangam."
14 Nɨ uan dɨpenimɨn aven ikia,
mati kuarazir bunbam saghon
itir mɨghsɨamɨn dagɨar torir
muziarimɨn modoghav iti.
Nɨ azenan izɨtɨ, kɨ nɨn guar dirimɨn
ganɨva,
egh nɨn tiarir isɨngtɨzim
baragham.
15 Gan wainɨn ikarɨzibar, akɨmariba
otifi.
E fo, afiar atiar muziariba aru-
ava tintinibar wainɨn azeni-
bagh asɨghasɨghasava ami.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ afiar atiar
muziarir kabar suikigh,

2:15: Onger Akaba 80:13; Esekiel 13:4; Luk 13:32

eghti da gan azenimin aven
izegh gan wainin ikarizibagh
asighasighan kogham.

Amizir igiamin onger akam

16 Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, ki an amuim,
ezi a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akimarir aghuibar tongin ghuzi,
da graziba api moghin,
a na ko ikiasa bar akonge.
17 A dagh eghuv dar gan mangiti
aminim tiraghti, mitarmem ari
mangigham.
O nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, ni zuamira raghirigh
ari mangi,
mati asizir dian apurir aghuir
mam ivemara mighsiar eki-
abagh isin ara zui.

3

1 Ki dimagaribar zurara akuava,
irebabar gumazir ki ifongezir
kamin gari.
Egha irebamin aven ki pamtemin
a ginighnigha danganiba bar a
buriavira ikia ghua,
egha an apizir puvati.
2 Ki irebamin aven dikavigha,
nguibar ekiamin aven a
buriagh arui.
Ki nguibar ekiamin tuaviba ko,
gumazamiziba uari akuvir
danganiba ko danganiba bar
dagh arui.
Egha ki bar ifongezir gumazir kam
buria,
egha ki a batozir puvati.
3 Ezi nguibar ekiam geghuvir gumaz-
iba arua iza na bato.
Ezi ki men azara,
"Gumazir ki ifongezir kam, ia ti
an ganiz, o puvati?"
4 Egha ki me ategha ghua
maghira gumazir ki ifongezir
kamin api.
Ki a bagha ghua a muki,
egha ki an ataghiraghan aghua.
Egha ki a inigha uan amebamin
dipenimin ghu,
egha ga amebar na batezimin
danganir akuimin aven ghu.
5 O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin
ian azai,
ia dian asizir atiar aghuibagh
nighnigh,
egh na ko akam akirigh
suam,
ia ga uaning gifongezir arazim, an
tuavim apiran marki,
egh iki mangiti gan ifongiam
givagham.

Onger akar namba 3

Amizir igiamin onger akam

6 Bizir tizim gumazamiziba puvatizir
danganim ategha izi?
Bizir kam, mati migharim me
sanda ko pauran anezir, me
iter balsan eborimin ingarizim
tuema an migharim otifi.
Ezi an mughuriam,
mati pauran aghuir dagiar in-
gangaribagh amir gumaziba
amadim.
7 Ia gan! Me akuriar aghuim inigha a
gupugha izi.
Ezi Atrivim Solomon uabi a
gaperaghav iti.
Ezi 60plan midorozir gumaziba a ko
izi.
Me Israelian midorozir gumaz-
ibar tongin itir midorozir gu-
mazir gavgaviba.
8 Me fomira dughiar aviribar misoke.
Egha me midorozir sababar
misogha bar fo.
Me bar moghira vaghvagha uan
midorozir sababa suiki.
Me fo, apaniba dimagaribar iza
me misosi,
kamaghin amizi, me de-
ravira uari bagha gara iti.
9 Atrivim Solomon uan gumazibav
kemezi,
me kantri Lebanonin temer
aghuiba inigha
a bagha akuriar aghuimin in-
gari,

2:17: Solomon 4:6

mati dipenir muziarir mam.
10 Akuriar aghuir kamin sueba, me silvan dar ingari,
ezi an dabirabir danganim me golin an ingari.
Ezi me akuriar aghuir kamin danganir apiaghirimin pilo, atrivimin inir pighaghevimin anevara.
Jerusalemin amiziba deravira dabirabir kam asingi.
Me atrivim bagha ingangarir kam damuasa bar ifonge.

11 O Jerusalemin amiziba, ia azenan izi Atrivim Solomonin ganigh.
Atrivimin dapanir asuam an dapanimin iti.
Atrivim Solomon amuimin itir dughiamin, an amebam dapanir asuar kam isa an dapanim garu.
Ezi dughiar kamin a bar akonge.

4

Gumazir igiamin onger akam

1 O amizir ki ifongezim, nin ganganim bar dera.
Bar guizbangira, ni amizir dirim.
Ni uan guam mongasa nir avizim uan dapanim gike.
Ezi ki nin damazimningin gari, aning kuarazir bunbamin damazimningin min dikiravira gara bar dera.
Nin dapanir arizim girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar dera,
mati memen pizir okoruam bar akuegha, uari fa kura Gileatin Mighsiamin ghuaghiri.
2 Nin atariba bar ghurghuri,
mati sipsipin mikarzir ghurghuriba, me dar arizibagh isegha datirighira da rue.
Nin ataritam asiaghirizir pu,
Puvati. Da bar deravira iti.
3 Nin iriviba bar aghevegha, mati benir aghevim.
Nin akatorim bar aghungigha, bar dera.
Inim nin guam avara,
ezi ki nin koviamningin gari, aning dafo,
mati pomigranetin ovizir aghevir akuam.
4 Nin firagharim bar ruaragha bar dera,
mati Atrivim Devitin tauan ruarir aghuim.
Ezi nin firagharimin itir manmaniar aghuiba,
mati midorozir gumazir aviribar oraba taghtagha tauan ruarir kamin guighav iti.
5 Nin otemning mati dian asizir aghuarir pumuning,
akimaribar tongin graziba api.
6 Aning mati mighsiar mamning, mughuriar aghuiba itir biziba bar aning gizifa,
mam sandan anezim, ezi mam pauran balsamin temer eborimin ingarizim.
Ki mangi mighsiar kamningin iki mangiti
aminim tiraghti, aruem oviram.
7 Nan amizir ki bar ifongezim, nin ganganim bar dera.
Nin mikarzim duar kuritam an itir puvati.

8 Nan amuim, ni na ko izi,
egh ga Lebanonin Mighsiaba ategh mangam.
Ni Amanan Mighsiam ko Senirin Mighsiam ko Hermonin Mighsiar orazim
ategh izighiri.
Ni fo, laionba ko asizir atiar igharaziba mighsiar kabar iti.
9 Ni nan amuim,
egha ni guizin nan dighorim asi.
Ni dughiar vamiran pura damazir ofizimningin nan gara,
egha nan dighorim asi.
Ki nin firimin itir manmaniamin gara bar ni gifonge.
10 Ni nan amuim,
egha ni guizin nan dighorim,
ni bar na gifonge,
ezi ki bar akonge.
Nin ifongiar kam, a bar isingi,
egha wainin isingtizim gafira.

Sandan mughuriar nɨ uabɨ gazuir kam,
a pauran mabar mughuriaba bar dagh afira.
11 O nan amuim,
nɨn mɨgɨrɨgɨaba, nan kuarimɨn aven bar isɨngi.
Nɨn akamɨn torir araziba, nan akamɨn bar isɨngi,
mati hani akatorimɨn isɨngi.
Nɨ nan torezɨ, kɨ bar akonge,
mati kɨ bulmakaun oter eborim ko ani api.
Nɨn korotiaba mughuriar aghuim iti,
mati Lebanonɨn Mɨghsɨabar mughuriar aghuim.

12 O nan amuim, nɨ bar nan dɨghorim.
Nɨ mati azenir dɨvazim itim,
eghtɨ gumazitam an mangan kogham.
Nɨ mati mozir dɨpar mam,
egha azenir kamɨn aven iti,
eghtɨ gumazitam aven mangan kogham.
13-14 Nɨ mati azenir aghuim,
temer bar aghuiba an iti.
Temer maba dagher aghuiba iti,
ezɨ maba mughuriar aghuim zuir boreba iti.
Maba me dar sandan aghuibar dar ingari,
egha maba, daghebagh amima, da isɨngi.
Temer kaba, dar ovɨziba bar isɨngigha, nguazir kamɨn ter ovɨziba bar dagh afira.
Dar eboriba bar isɨngigha, nguazir kamɨn ter eboriba bar dagh afira.
15 Nɨ mati mozir dɨpam izɨvagha fasfagha ivemara ghua,
ikɨrɨmɨrir zurara itim anɨdim azenir kam ganɨdi.
Nɨ mati daghurir suiar dɨpaba
Lebanonɨn Mɨghsɨabar otiva ivemara izaghira azenir kamɨn izim.

Amizir igiamɨn onger akam

16 O notɨn amɨnim, nɨ osegh dɨkafigh.
O sautɨn amɨnim, nɨ dɨkavigh izɨ.
Gua dɨkavigh izɨ nan azenim givang,
egh danganiba bar dar amutɨ,
da azenir kamɨn mughuriar aghuim ikiam.
Eghtɨ nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim,
uan azenimɨn izɨva, egh an ter ovɨzir bar aghuibar amam.

5

Gumazir igiamɨn onger akam

1a O nan amuim, nɨ bar nan dɨghorimra,
kɨ uan azenimɨn izegha gɨfa.
Egha nan sanda ko temer eborir mughuriar aghuiba itiba,
kɨ da akufa.
Kɨ uan hanin aghuim amegha,
uan bulmakaun oter eborim ko wainɨn dɨpam amegha gɨfa.

Amizibar onger akam

1b Gua namakar aghuimning,
gua deravɨra uaning gifongegh,
mati gua dagheba ko dɨpaba apa,
ghua bar izɨfa.

Onger akar namba 4

Amizir igiamɨn onger akam

2a Kɨ dɨmagarimɨn akuima,
nan nɨghnɨzim ingaravɨra iti.
Egha kɨ irebamɨn aven uan roroar gumazir kɨ bar ifongezimɨn garima,
a nan tiar akam gafughafusi.

Gumazir igiamɨn onger akam

2b O nan amuim, nɨ guizɨn bar nan dɨghorim,
nɨ kuarazir bunbamɨn mɨn ikia guizbangɨra bar dera.
Nɨ tiam kuightɨ kɨ aven izam.
Dɨmagarimɨn ghuariam izaghira nan dapanim rue.
Ezɨ nan dapanarɨzim kumkumi.

Amizir igiamɨn onger akam

3 Kɨ uan korotiar ruarim suegha gɨfa.
Kɨ tizim bagh uam aneghuam?
Kɨ uan dagariba ruegha gɨfa.
Egh dɨkavigh daruan aghua.
Tizim bagh nan dagariba ua mɨzegham?

4 Ki orazi, nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
tiam kuighasa uan dafarim isa aven tiar torimin amadagha tiar akamin igugunimin suirazi,
nan mikarzim na dikafi,
ezi ki a baghavira ikia bar akonge.
5 Ki uan roroar ki bar ifongezim bagha tiam kuasa dikafi.
Ki uan dafarim isa tiar akamin gugunim darighasava amima,
ezi sandan nan dafarimin itim, ira
tiar akamin igugunimin poro.
6 Ki uan roroar gumazir ki bar ifongezim bagha tiam kui.
Ki gari, ezi puvati, a zuamira ua ragha ghugha gifa.
Ezi ki an garir puvati.
Ki an migirigiabagh nighnigha nan navim a bagha bar ikufi.
Ki a buriagharua, an apizir puvati.
Ki an deima, a na ikarazir puvati.
7 Ezi nguibar ekiamin divazim geghuvir gumaziba na batogha,
na misogha na mikarzim gasighasigha,
egha ki azenan azuir korotiam ini.

8 O Jerusalemin amiziba, ki akar gavgavim ia ganiga ghaze,
Ia nan roroar gumazir ki bar ifongezir kam, ia a batoghiva, a mikim suam,
ki bar a gifonge.
Bizir kam bagha nan agharapaniba nan amirazi, nan damazimning nan siri.

Amizibar onger akam

9 O amizir dirim, nin ganganim bar deragha
amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira.
Ni ifongezir roroar gumazir kam,
a gumazir manmaghin garim?
A ti e amizir igharaziba en paba bar dagh afira,
kamaghin amizi ni ghaze,
e ni ko akar kam akiram.

Amizir igiamin onger akam

10 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a bar gavgavigha,
an guam bar derazi, an damazimning dafozi, an mikarzimin ganganim bar dera,
egha gumazir tausen plan aviribar ganganim gafira.
11 An dapanim bar deragha golin min dafo.
An dapanarizim pigha bar dera,
mati kuarazir pizimin arizim.
12 An damazimning bar dafogha,
mati kuarazir bunbamning ruegha givagha, dipar miriamin aperaghav iti.
13 An koviamningin bar deragha
mati temer eborir mughuriar aghuim itiba azenim gizifa.
An iriviba, mati akimarir aghuim.
An migirigiaba bar dera,
mati sandan mughuriar aghuim.
14 An agharimning bar dera.
Egh uan dafarimningin kurka ringin ivezir pin koziba aghui.
An navir asizim bar ghurghurigha, bar dafo.
Ezi an letiam me dagiar bluplan ivezir pin kozibar anesingizi, a uan ivariam gike.
15 An suemning mati guarir akinir pumuning,
me dagiar ghurghurir aghuibar aningin ingari.
Ezi aning golin taghtazir pumuning gisin tughav iti.
An ganganim bar deragha, mati sidan temer diriba,
egha mati Lebanonin kantrin mighsiar ekiaba.
16 A nan torima, ki an isingtizim isi.
An mikarzim bar moghira na gamima, ki bar a gifonge.
O ia Jerusalemin amiziba,
ki ifongezir gumazir kam, a nan roroar aghuim,
an ganganim kamaghin gari.

6

Amizibar onger akam

1 O ni amizir dirim, ni bar amizir
igharazibagh afira.
Nin roroar gumazir ni bar
ifongezim managh ghu?
Ni e mikemeghti, e nin
akuragh a buriam.
A tuavir manamin ghu?

Amizir igiamin onger akam

2 Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim,
uan azenim giraghu.
Azenir kam, bizir mughuriar
aghuiba itiba, a gizifa.
An memen okoruam azenimin
graziba api,
ezi an akimarir aghuiba aku-
makua da arisi.
3 Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, ki an amuim,
ezi a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akimarir aghuibar tongin ghuzi,
da graziba api.

Onger akar namba 5

Gumazir igiamin onger akam

4 O ki ifongezir amizim, nin gan-
ganim bar dera,
mati Tirsan nguibar ekiam,
ko Jerusalemin nguibar
ekiam.
Nin ganganim nan damazimin, ni
amizir bar dirim,
mati gumazir mam gari,
midorozir gumaziba uan aba-
banir inir avizibar suigha izi,
ezi ki digavir kuram
gamigha mikiman asa.
5 Ni nan ganan ki aghua.
Ni nan gara nan muriam
aghorima, ki okam nighnisi.
Nin dapanarizir girakirangin
guraghav itim, pigha ruaragha
bar dera,
mati memen pizir okoruam bar
akuegha, uari fa kura Gileatin
Mighsiamin ghuaghiri.
6 Nin atariba bar ghurghuri,
mati sipsipin ghurghurimin
ariziba
me datirighira da rue.
Nin ataritam asiaghirizir pu.
Puvati. Da bar deraghavira iti.
7 Inim nin guam avara,
ezi ki nin koviamningin gari, an-
ing dafogha,
mati pomigranetin ovizir
aghevir akuam.

8 Atrivim amuir aviriba iti.
60plan kwinba, ko 80plan amuir
doziba.
Egha amizir igiar avirir
maba uaghan iti,
ezi gumazitam men
dibobonim gifozir pu-
vati.
9 Ezi ko, ki amizir ifongezir vamira iti.
A bar amizibagh afira,
ezi ki bar a gifonge.
An amebam, uan guivibar tongin,
bar a gifuegha,
a bagha bar akonge.
Amizir igiaba bar an garava,
an ziam fe.
Atrivimin amuir ekiaba ko, amuir
doziba,
a bagha bar akuegha ighiabagh
ami.
10 Muna tinara nan gari?
An guam mati aminim tirazi,
aruer ekiam isiragha dafo.
An guam bar angarigha,
mati iakinir aruem isira.
An ganganim nan damazimin bar
amizir dirim,
mati gumazir mam garima,
midorozir gumaziba uan aba-
banir inir avizibar suigha izi,
ezi ki digavir kuram
gamigha mikiman asa.

11 Ki izaghirigha givagha azenimin
aven itir temer aghuir oviziba
itibar tongin iti.
Ki temeba ko dar akimarir
otivibar ganasa danganir
zarimin ize.
Ki wainin ikarizir mumuriba, ko
temer dagher aghuiba itibar
akimaribar ganasa ize.
12 O nan amizim, ki nin gara,
egha agorogem na misosi.
Ki kamaghin nighnisi,

ki mati gumazir aruar mamin
karisin aven iti.*

Amizibar onger akam

13a O Sulamin ikizimin amizim,
ni uamatengegh,
ni uamatengegh.
Ni uamategh izити, e nin ganika!

Amizir igiamin onger akam

13b Ki Sulamin ikizimin amizim,
ia tizim bagh nan ganti,
ki midorozir gumazir okoruar pumuningin tongin igham gighiam?

7

Gumazir igiamin onger akam

1 O ki ifongezir amizim, ni bar amizir igharazibagh afira,
egha mati atrivimin guivim.
Ni dagarir asuaba aghuizi,
nin dagarimning bar aghungi.
Nin oghiriamningin ganganimning, bar dera,
mati nedazir mamning, fofozir gumazim dagiar aghuimin aning aghore.
2 Nin overapanim,
mati itarir mam, me wainin dipam ko pauran isingtizim verezi, an a gizifa.
Nin navim bar dera,
mati witin pozir mam, me akimarir aghuaribar an kuruke.
3 Nin otemning bar dera,
mati asizir dian atiar aghuarir pumuning.
4 Nin firagharim bar dera,
mati tauan ruarir ghurghurim.
Nin damazimning bar dera,
mati dipar akarer muziarir Hesbonin nguibar ekiamin tiar akamin boroghin itimning.
Nin atinim bar dera,
mati Lebanon geghuvir gumazibar tauan ruarim.
Me an ikiava, Damaskusin nguibar ekiam geghufi.
5 Nin dapanim nin namnam gisin ikia bar dera,
mati atrivimin dapanir asuam,
egha mati Karmelin Mighsiar orazim.
Nin dapanir arizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar deragha taghtasi,
mati atrivimin inir aghuim.
Egh nin dapanarizir kam,
atrivim damuti, a ni gakuegh, nin kalabuziar gumazimin min otogham.

6 O nan amizir ki ifongezim, ni amizir bar dirim.
Ki bar ni gifonge,
ezi nin biziba bar na gamima,
ki bar akonge.
7 Nin ruarim bar dera,
mati iruem voroghira tughav iti.
Ezi nin otemning,
mati iruer foroziamning.
8 Ki ghaze, ki iruer kamin mavanang,
egh an dagheba iniam.
Ki nin otemningin gari,
aning mati wainin orozaghar ovizir aviriba itimning.
Ezi nin akamin otivir mughuriam,
mati ter ovizir mughuriar aghuim itim.
9 Ni nan torima bar dera,
mati wainin bar aghuim,
nan amizimin akatorimin amiraghavira emiri.
Ni nan tora,
mati ga uaning inigha akua wainin isingtizim api.

Amizir igiamin onger akam

10 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ki an amuim,
ezi a bar na gifonge.

11 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ni na ko izi.
Ga dimagarimin ruarimin mangi,
egh nguibar dozibar iki dakuam.
12 Egh mizaraghara dikavigh mangi
wainin ikarizir azenibar ganam.

* **6:12:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

Dar atiba ko akimariba ti oneghama?
Egh uaghan pomigranetin ovizir aghuiba ber temebar ganam,
dar akimariba ti onez, o puvati?
Ga wainin azenir kamin iki,
egh ki uabi isi ni daning kamaghin nin akagham,
ki bar ni gifonge.
13 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ki temer ovizir aghuiba ini,
ter ovizir kaba e dav gia ghaze, amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da apima,
dar mughuriam gumazim damuti, an amuim ko daku, egh boriba batam,
ki da isa tiar akamin boroghin da ati,
eghti ni dar amam.
Ki fomira maba ini,
egha maba ki datirighira da ini.
Ki uan ifongiam isa ni baghavira aneti.
Egh ga ter ovizir kamin mughuriam ini ga uan ifongiam damuti, a dikavam.

8

1 Nan amebam ti ni bategha, otem ni ganingizi,
kamaghin deraghai.
Kamaghin, ki tuavir ekiamin ni batogh,
nin torti gumazitam pazi ga ginighnighan kogham.
2 Egha ki ni inigha ga uan amebamin dipenimin ghuzi,
ni deravira nan sure gamighai.
Ezi ki, wain ko pauran isingtizim sara verezim,
a isa ni ganighai.
Egha ki uan pomigranetin ovizibar dipaba ni ganingizi, ni da ameghai.

3 Ki ghaze, nan roroam uan agharir kiriam
nan dapanimin aghorogham.
Eghti an agharir guvim, a nan namnam muigham.
4 O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin ian azai,
ia na ko akam akirigh suam,
ga uaning gifongezir arazim, ia an tuavim apiran marki,
egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 6

Amizibar onger akam

5a Ia gan. Munar amizir manam gumazamiziba puvatizir danganim ategha izi,
egha uan roroar gumazir a ifongezim dukuagha aning izi?

Gumazir igiamin onger akam

5b Ga temer ovizir aghuiba itimin povimin ikiava,
ki nin ifongiam gamizi, a dikafi.
Nin amebam temer kamin apebamin ni bate.

Amizir igiamin onger akam

6 Ni uan navir averiamin aven, narara ifongegh,
egh uam amizitam gifueghan marki.
Ni amizir igharazitam uan dafarimin an suighan marki.
Kirara, ni nan dafarimin suigh.
Nan ifongiam ni bagha bar gavgafi,
mati Ovevem ni iniasa gavgafi.
Kamaghira, nan ifongiam ni bagha puvira dikafi,
mati avim isia pamten dikafi.
7 Ifongiar arazim, an avir mizariamin min isi,
kamaghin ongarir ekiaba anemungan iburagham,
eghti aperiar ekiaba iziva anegivaghan kogham.
Gumazitam nan ifongiam givesi nighnigh, uan dagiaba ko biziba isi na daningti, tam tughatighan kogham.
Ki dagh ifueghan kogham.
Ki pura ni gifuegham.

Amizir igiamin tuebabar onger akam

8 En buaramizim suvighavira iti
ezi an otemning tighari.
An amizir ekiamin otoghti,

gumazitam an ikisi damuti,
e manmaghin a bagh damuam?
9 En buaramizim nguibar ekiamin divazimin min deravira ikiti,
e divazir kam gisin a bagh silvan tauan a geghuvamimin ingaram.
Eghti a nguibar ekiamin tiar akamin min ikiti,
e temer sidan ararir gavgavibar anepirigham.

Amizir igiamin onger akam

10 Ki mati nguibar ekiam ekiaruzir divazim,
ezi nan otemning mati tauan ruarir pumuning.
Ki ifongezir gumazim nan gari,
ki aghuigha amizir ekiamin oto.
Egha ki an damazimin bar dera.

Gumazir igiamin onger akam

11 Atrivim Solomonin wainin azenim Balhamonin nguibamin iti.
Gumaziba azenir kamin ingarsi,
me vaghvagh 1,000 silvan dagiaba isi Atrivim Solomon daning.
12 Solomon mar uan 1,000 silvan dagiaba ini.
Ezi gumazir azenimin ingariba,
me mar uan 200 silvan dagiaba ini.
Ezi ki bizir kabagh nighnizir puvati,
ki uabi, nan wainin azenim iti.
Ki uabi wainin azenir kamin gari.
13 O amizir ki ifongezim,
ni azenimin aven iki mikimti, ki nin tiarim baragham.
Nan namakaba uaghan nin tiarim baraghasa.

Amizir igiamin onger akam

14 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ni uamategh atamra izasa ki ifonge,
mati dian asizir atiar aghuim mighsiabagh isin ivemara izi,
mighsiar kaba, bizir mughuriar aghuir aviriba dar iti.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Aisaian Akinafarim O Aisaia

Akar faragha zuim

Aisaia Godin akam inigha izir gumazim, a Jerusalemin itir dughiamin Asiriaba iza, notin amadaghan itir kantri Israel gasighasighasa izi. Egha me uaghan kiran oveghangin iza sautin amadaghan iti Judan kantri gasighasighai.

Aisaian akinafarir kam, e 3plan akuabar an abiki.

1. Sapta 1--39. Dughiar kamin, Asirian midorozir gumaziba, Judabagh asighasighasa bar roghira izezima, Aisaia akinafarir kam osiri. Aisaia faragha mong uabi geghani (Sapta 1--12).

Dughiar kamin Judabar gumazamizir bar aviriba, bar puv atiatia itima, Aisaian akam osimtizir me batozir kamin mingarimin gun me migei. A kamaghin migei, bizir kam Asirian ifongiamin otozir pu. Puvati, Judaba akirim ragha God gasara, kamaghin me uari osimtizim iti. Kamaghin amizi, God me gasighasighasa.

Aisaia kamaghin migei, Judaba uan gumazir ekiaba ko, me Ikiavira Itir Godin apengan ikiva, arazir aghuibara gintigh. Egh me kamaghin damu, me deravira ikiam. Me arazir kurar kabar gintighvira ikiti, God me gasighasigham.

Egha Aisaia uaghan gin otivamin dughiar aghuimin akam akuri. Atrivim Devitin ovavir borir mam, an atrivimin otoghti, nguibar aviribar gumazamiziba, bar dughiar aghuim iniam.

2. Sapta 40--55. Akinafarimin akuar kamin, a Judaba Babilonin kalabusin ikiamin dughiamin gun migei. Bizir kaba, da akinafarir akuar faragha itimin itir bizibar gin otifi. Judaba naviba osemegha itima, Godin akam inigha izir gumazim, dughiar aghuim otoghtima, me bar akueghamin dughiamin gun me migei. God a biziba bar dar afeziam. A ghaze, Judabar apaniba me inigh mangiti, me bar uan nguibamin saghon ikiam, eghti God me ginamadaghan kogham. A fomira me gamizir akar dikirizibagh nighnighavira iti. Egh a Persian Atrivim Sairus amiseveghtima, a uan ingangarim damuva, Judaba amadaghti, me uamategh uan nguibamra izam. Egha Godin akam inigha izir gumazim uaghan kamaghin migia ghaze, Israelian agharimin, God nguazir kamin gumazamiziba bar deravira me damuam.

Akinafarimin akuar kamin migirigiar avirir maba uaghan kamaghin iti, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazir mam otogh, mizazim inigh, egh gumazamizibar akuragham. Kraisin gin zuir gumazamizir aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, kar Iesusra.

3. Sapta 56--66. Akinafarimin akuar kam, Judaba uamategha iza Jerusalemin itima, Godin akam inigha izir gumazim, akam me ganidi. Akinafarir kamin migirigiar maba kamaghin migei, God uan akar dikirizim ginighnighavira iti, ezi bizir kam, gavgavim Judabar navibagh anidi. Ezi akinafarir kamin migirigiar otevir maba kamaghin me migei, Me Godin apengan ikiva, an ziam fer arazir aghuibar gintighiva, Godin ziam fiva, an amamangarighiva, egh ofaba a daning. Me uaghan gumazamizir biziba puvatizibagh nighnigh, men akurvagh.

Akar aghuir mam, Aisaia 61:1-2in iti, Iesus uan ingangarim foregh a damuamin dughiamin, an a diborima, gumazamiziba a barakis. (Ni Luk 4:16-21in gan.)

Aisaian akinafarir kamin migirigiar avirir maba Godin gumazamizibar akurvazima, me navir amirizim isi. Migirigiar kaba Godin gavgavimin

gun mɨgei. Gumazamiziba, osɨmtɨzir guar avɨribar isa dar mɨzaziba barasi. God guizbangɨra men afeziam, egh a men akurvagham. E Kraisɨn gɨn zuir gumazamiziba kamaghɨn fo, Iesusɨn ikɨrɨmɨrim ko an ovevemɨn, Godɨn akam inigha izir gumazim mɨkemezir akabar daghem oto.

Aisaia Godɨn akam Juda ko Jerusalemɨn itir gumazamiziba mɨkɨri

(Sapta 1--12)

1 Akɨnafarir kam, Emosɨn otarim Aisaia, an akaba an iti. Ezɨ a irebamɨn mɨn garir bizibar garima, Ikiavɨra Itir God uan akam isa a ganɨngi, eghtɨ a Judan nguazimɨn gumazamiziba ko Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn gumazamiziba* akam me mɨkɨnam. Ezɨ Usia, ko Jotam, Ahas, ko Hesekia, me Judan kantrin atrivibar itir dughiabar Aisaia akar kam akuni.

Ikiavɨra Itir God uan gumazamizibar atari

2 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:
"O overiam, nɨ kuarim atɨgh, eghtɨ nguazim, nɨ uaghan oragh.
Borir kɨ garima ekeveziba,
me datɨrɨghɨn nan akaba batosi.
3 Bulmakauba uan ghuavibagh fo.
Ezɨ donkiba men ghuaviba dagheba me ganɨdi me apir danganibagh fo.
Ezɨ nan gumazamiziba, Israelia, me kamaghɨn na gɨfozir puvatɨ, kɨ me geghufi.
Ezɨ bulmakauba ko donkiba, dar fofozim bar men fofozim gafira."

4 Iavzika! Ia gumazamizir bar kuraba, ian araziba uaghan ikufi.
Ia zurara arazir kurabagh amuavɨra itima, ian arazir kuram ia gekua ghuaghiri.
Ia Israelia, ia uan Ikiavɨra Itir God ategha gɨfa.
Guizbangɨra, ia akɨrim ragha Israelian Godɨn Bar Zuezim gasara.

5 Egha manmaghsua ia Godɨn akam batoghavɨra iti?
Ia ti zurara mɨzaziba inian aghua, a?
Israelia, ia mati gumazir me bar puv mɨsoghezim,
ezɨ an mɨkarzim ikufi, egha gavgaviba puvatɨ.
Ezɨ duaba bar an dapanim gizɨfa.
6 Duaba an dapanim bar anegɨrigha uaghira an suemningɨn tu,
ezɨ an mɨkarzitam pura itir puvatɨ.
Duar igharagha garir avɨriba an mɨkarzimɨn iti,
ezɨ an mɨkarzim pura fɨfɨki.
Me an duaba ruezir puvatɨgha da nomkezir puvatɨ.
Egha me tong marasin tam dagh aghuizir puvatɨ.

7 Ian apaniba ian kantri gasɨghasigha gɨvagha, ian nguibabagh apongezɨ da isi.
Egha ia garavɨra itima, me ian azenibar ian dagheba isi.
Nguibar igharazimɨn gumaziba iza
ian kantrin biziba bar dagh asɨghasɨghizɨ,
nguazir kɨnim oto.
8 Saionɨn nguibam, me gumagh ataki.
A uabɨra iti, egha gavgaviba puvatɨ.
A mati, averpenim gumaziba wainɨn azenibar tongɨn an ingari.
A mati, averpenir muziarir kurar mam, me melonɨn azenir ekiamɨn tongɨn an ingarizɨ a uabɨra mɨtɨghav iti.
A mati, nguibam an apaniba, anerugha gɨfa.

1:1: 2 Atriviba 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-9; 28:1-27; 29:1--32:33 * **1:1:** Judan nguazim, a sautɨn amadaghan itir kantrin iti. Ezɨ Jerusalemɨn nguibar ekiam, a Judan nguazimɨn aven iti, ezɨ Godɨn Dɨpenim ko Judan atriviba, an aven iti. **1:2:** Jeremaia 2:12; 22:29; Maika 1:2; 6:1-2 **1:3:** Jeremaia 9:3; 9:6 **1:9:** Jenesis 19:24; Rom 9:29

9 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, en tarazi ataghizir puvatizi,
e itir puvatighai.
Ezi bar guizbangira, e bar gevegha givaghai,
mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning, bar ikufi.

10 Ia Jerusalemin gumazir dapaniba ko, gumazamiziba,
ia mati fomira Sodom ko Gomoran ikezir gumazir kurabar min iti.
Egh ia datirighin bar deravira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh, a en God.
A, ian sure damuamin akam, ia deraviram a baragh.
11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia ti kamaghin nighnisi, ia na gamir ofan guar avirir kaba, ki dagh ifonge, a?
Bar puvati.
Ki ia sipsipba inigh izi da tueghti, da bar isi mighirighamin ofaba,
ki bar dar aghua.
Egh ian asizir deragh aghungizir asizibar oviba,
ki uaghan dar aghua.
Ki uaghan bulmakaun apuriba ko, sipsipin nguziba ko, memen apuribar ghuziba,
ki bar dar aghua gifa.

12 "Ia nan ziam fasa izir dughiamin, ia nimira iza nan Dipenim avinizir divazimin aven izir puvati.
Bar puvati.
Ia pura iza aruava niginir dafam gami.
13 Ia na bagh ofaba inigh izisi pura ingangarir dafabar amuan marki.
Guizbangira, ki ian ofaba bar dar aghua.
Egha ia tuer pauran mughuriar aghuiba, dar mughuriar kurabara nan atinimin zui.
Ki iakinir igiabar ia nan ziam fer dughiaba ko, Sabatba ko, nan ziam fer arazir igharazir ia amibar ganan bar aghua.
Ia izi uari akuvagh arazir kurabar amuasa izi.
Kamaghin amizi, ki bar arazir kabar aghua.
14 Ki, iakinir igiabar ia nan ziam fer araziba ko, ia mizevezir isar ekiar igharaziba,
ki uan navir averiamin aven bar dagh ifongezir puvati.
Bizir kaba bar osimtizim na ganidi,
ezi ki da ateran porporegha bar dar amira.

15 "Egh ia uan dafariba fegh na ko mikimti, ki ian ganan kogham.
Egh ia dughiar aviribar na ko mikimti, ki uan kuarimning migorogham.
Guizbangira, gumazir ia misoghezir ariaghireziba,
men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.
16 Ki ian garima, ia amir araziba bar ikufi.
Ia mangi ruva, uari zuegh uan arazir kurar ian pogheziba bar da adangigh.
Egh uam arazir kurabar amuan marki.
17 Ia arazir aghuim ko, guizin arazimin fofozim inigh.
Egh arazir aghuir kam bagh ingar bar gavgavigh iki.
Egh gumazir igharaz darazi dikabiriba, men arazir kuram akirighiva nighnizir aghuiba me daning.
Egh ia borir ameboghfeziaba oveaghueziba ko, amizir paba oveaghueziba, deravira me damu.
Egh uaghan gumazamiziba pazi me damuti, ia men akurvagh.

18 "Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia migia ghaze,

1:11: Aisaia 66:3; Jeremaia 7:21; Maika 6:7 **1:11:** Amos 5:21-22 **1:13:** Joel 1:13; 2:15; Matyu 15:9
1:15: Aisaia 59:3; Jeremaia 14:12; 1 Timoti 2:8 **1:18:** Onger Akaba 51:7; Aisaia 43:26; Maika 6:2

Ia izi, e uari akuvagh deraghvira
nighnigh akam akirigham.
Ki garima, ia arazir kurar aviriba iti,
egha ia mati nir ghurghurim,
me nguazir aghevim a
gasighasigha givazi moghin iti.
Eghti ki ia zuegh ia damuti, ia
ua buruvir ovizimin min bar
ghurghurigham.
Guizbangira, ian arazir kuraba, mati
ter ovizir aghevir ighiabagh
amimin min gari.
Eghti ki ian arazir kuraba gin
amadaghti,
ia arinir ghurghurimin min bar
ghurghurigham.
19 Egh ia ifueghiva nan akabar gin
izити, ian dabirabim bar der-
agham,
eghti bizir aghuiba ian azenibar
otivti, ia dar amam.
20 Egh ia aghuagh nan akam bat-
ueghti,
ian apaniba izi ia misoghti, ia
arighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Jerusalemian araziba akirmighasa

21 O Jerusalemin nguibar ekiam, ni
fomira deravira nan akamin
gintisi,
egha ni datirighin tuavibar
amizimin min oto.
Fomira, gumazamizir arazir aghuibagh
amiba ko, gumazir kotiamin
aven guizin arazibar gintiziba,
ni gizifa,
egha datirighin, gumazir
gumazamizibav sozi me
ariaghiriba, ni gizifa.
22 Ni fomira silvan aghuimin min gari,
egha ni datirighin mati kapa
akuaghiregha gifa.
Ni fomira mati wain, a bar singi,
egha ni datirighin, mati wain
me dipam sara a iverezi a
isingtiziba puvati.
23 O Jerusalem, nin gumazir da-
paniba, me gumazir akaba
batoziba,
egha me uaghan okimakiar gu-
mazibar namakaba.
Me zurara kotiabar dughiamin,
me gumazir arazir kurabagh
amibar amamangatizi,
me uarir akurvaghasa me
giviziviga, dagiaba ko biziba
me ganidi, ezi me men akur-
vasi.
Egha me kotiaba barazir dughiamin,
me borir ameboghfeziaba
oveaghuezibar akurvazir pu-
vati,
Egha me uaghan deragha
kuariba arigha oragha,
amizir paba oveaghuezibar
osimtiziba akirir puvati.

24 Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim.
Ki Israelian Atrivir Bar Gav-
gavim, egha ki kamaghin
migei,
“O Jerusalem, ni datirighin nan akaba
baragh.
Ki uan apaniba, ivezir kuram me
ikarvagham,
eghti me uam osimtizim na
darighan kogham.
25 O Jerusalem, ki ingangarir gav-
gavim foregha, nin arazir ku-
ram akirmigham,
mati gumaziba silvan itir
mineziba amisivasa da tue
moghin,
ki bar avir pamtemin isimin
ni tuam.
Kamaghira, ki ian arazir
mizirириba adangasa.
26 Egh ki uamategh ian jasba ko
ian gumazir dapanir aghuibar
arighiva,
deraghavira kotiaba baraziba
arigham,
mati fomira nin ikezir
darazi.
Eghti gumazamiziba kamaghin ni
dipon suam,
Nguibar Ekiar Godin Damazimin
Derazim,
ko Nguibar Ekiar Deravira
Godin Akamin Gintizim.”

27 Ikiavira Itir God, kotiamin aven
uan guizin arazimin gin mangi
Jerusalemin araziba bar de-
raviram da tuisigh, egh gin
uam a iniam.
Arazir aghuir kamra, a ua Jerusalemin
gumazamiziba iniam.
Kar gumazamizir navibagh
iragha uan arazir kuraba
ataghiziba.
28 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin
akam batoziba, ko gumaza-
mizir arazir kurabagh amiba,
a me gasighasigham.
Gumazamizir akirim ragha God ga-
siba,
a bar me agivagham.

29 Ia faragha temer okin ekiabar
tongin, asebar ziaba fava
temer kaba bagha bar akonge,
egh gin ia amizir arazir ku-
rar kaba bagh aghumsigham
Ia faragha aseba fasa azenibar
ingarigha, dar anogoregha
ghaze,
da asebar ziaba famin dan-
ganiba aghegha pura iti.
Egh gin ia navibagh iragh,
egh arazir ia faragha amizibagh
nighnigh bar aghumsigham.
30 Ia temer okin ekiam misigha are-
mezi moghin, ia arimighiregham.
Egh ia mati azenim dipaba pu-
vatigha kuvizi moghin, ia iku-
vigham.
31 E fo, ogher misigha givaziba
zuamira isi,
ezi arazir kamra gumazamizir
gavgaviba ko bizir me amiziba
bativam.
Avir kuram, uaghara zuamiram men
sigham,
eghti dughiar kamin gumazitam
men akurvaghsi
avim amungan iburagham.

2

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim gumazamiziba bar me daningam (Maika 4:1-3)

1 God, Judan kantri ko Jerusalemin
nguibar ekiamin gumazamiziba
mikimasa, irebamin min garir
bizimin aven uan akam isa Emosin
otarim, Aisaian aka.
2 A ghaze:

Gin otivamin dughiar tamin,
mighsiar Ikiavira Itir Godin
Dipenim tughav itim,
ziar bar ekiam iniam.
Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba
bar dagh afiragham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba bar izi an uari
akuvagh ikiam.
3 Kantrin aviribar gumazamiziba izi
suam,
"Ia izi e Saionin Mighsiamin ma-
vanangam, a Ikiavira Itir
Godin mighsiam.
Kar Jekopin Godin Dipenim.
E mangiti a uan arazir a ifongezibar
en sure damuam.
Egh a uabi misevezir tuavim, e
an gin mangam."
Moses Osirizir Araziba, Saionin
Mighsiamin ikegh mangiti
gumazamiziba a iniam.
Guizbangira, Jerusalemin
nguibam, kar danganir
Ikiavira Itir God uan akam
isi uan gumazamizibar
aningamim,
eghti me azenan mangi an
akam akunam.
4 A jasin min iki kantriba bar dar gu-
mazamizibar araziba tuisigh,
men osimtiziba deragh da akirti,
me uari inigh deragh ikiam.
Egh me uan midorozir sababa inigh,
dav soghti,
da baravigh nguazibagh tuir ain-
bar min otivigham.
Egh me uan afuzibav soghti, da
ikizirigh sabar azenibar
ingaribagh ami moghin,
otivigham.
Egh danganiba bar dar itir
gumazamiziba, uam uariv
soghan kogh ikiva,

2:2: Onger Akaba 72:8; Aisaia 27:13 **2:4:** Onger Akaba 72:3; 72:7; Hosea 2:18; Joel 3:10; Sekaraia 9:10

ua midorozir arazibar sure
damuan kogham.

5 O Jekopin ovavir boriba, ia izi.
Ikiavira Itir God uan Akar
Gavgaviba isa uan angazan-
garimin min e ganidi.
Da angazangarim min tuavim en
akakasi, egha an Akar Gavgav-
iba, deravira tuavim en aka.
Eghti e Akar Gavgavir kabar gin
mangam.

Ikiavira Itir God uan ziar ekiam akagham

6 Asebar gin zuir arazir guar aviriba,
Jekopin ovavir boribagh izifa,
ezi me mati Filistian gumazamiz-
iba.
Ezi kukunir gumazibar arazir
kuraba,
me aruem anadi naghin itir
kantriba dama da ini.
Ezi me datirighin Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar arazibar
gintisi.
Kamaghin amizi, O Ikiavira
Itir God, nin gumazamiziba,
Jekopin ovavir boriba, ni
akirim ragha me gasara.
7 Silva ko gol, Israelin nguazim bar a
gizifa,
ezi me uan bizir aghuiba men-
gan ibura.
Me hosin bar aviriba iti,
egha me uan karisba, bar da
mengan iburagham.
8 Ezi men marvir guaba, men
nguazim gizifa.
Ezi me uari uan dafaribar in-
garizir godin ifavaribar nedaz-
iba dar ziaba fa teviba apiri.
9 O God, ni gumazamiziba bar me
dikabiraghti me bar aghum-
sigham.
Egh ni gumazamizir kaba, men
arazir kuraba gin amadagh ua
me fan marki.

10 Ia gumazamiziba, ia ari mangi
dagiar toribar mongegh.
Ia nguazibar moziba okoregh
dar aven mongegh.
Guizbangira, ia Ikiavira Itir Godin
ganti,
an atrivimin min uan angazan-
garir ekiam ko gavgavim sara
iziti,
ia akong bar atiatigham.
11 Ikiavira Itir God otivamin
dughiamin,
a gumazamizir uarira uari feba
bar me abiragham,
eghti me bar aghumsigham.
Eghti a uabira dughiar kamin ziar
ekiam iniam.

12 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim uabi gumazamizir
uarira uan ziaba feba abinasa
dughiar kam amisefe.
Egh dughiar kamra, bizir
ekiar gumazamiziba gara bar
akuegha uan ziaba feba,
a bar dagh asighasigham.
13 A Lebanonin kantrin itir temer
sidan ruarir diriba ko,
Basanin Distrighin itir temer
okin gavgaviba saram asighasigham.
14-15 Egh a mighsiar ekiabagh
asighasigh,
egh tauan ruariba ko nguibar
ekiamin divazir mitiar bar
gavgaviba saram asighasigham.
16 A Tarsisin nguibar ekiamin kurir
aghuiba,
ko kurir ekiar bar dirir igharaz-
iba, bar dagh asighasigham.
17-18 Ikiavira Itir God otivamin
dughiamin,
a gumazamizir uarira uari feba
bar me abiragham, eghti me
bar aghumsigham.
Eghti marvir guaba uaghan
bar givagham.
Eghti Ikiavira Itir God uabira dughiar
kamin ziar ekiam iniam.

19 Egh gin izamin dughiamin,
Ikiavira Itir God dikavigh
nguazir kamin gumazamiziba
ivezir kuram me daningisi
izam.

2:10: 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 6:15

Gumazamiziba bar an ganti, an atrivimin min uan angazangarir ekiam ko gavgavim sara izіti,
me bar puviram atiating, ari mangi dagiar toribar mongegh ikiam.
Tarazi nguazibar mozіba okoregh dar aven mongam.
20 Dughiar kamin gumazamiziba marvir guar me gol ko silvan ingarigha dar ziaba feba, me da inigh mangi,
kuarziba ko aghunababa itir danganibar da makunam.
21 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uan aningagharim ko angazangarir gavgavim sara gumazamizibar araziba tuisighsi izam.
Eghti gumazamiziba atiatigh ivezir kuram gitaghsi, ari mighsiar ekiabar ghuavanegh
mozir torir kuiziba ko dagiar toribar aven mongegh ikiam.

22 Ia gumazir kiniba kamagh me ginighnighan marki, egh suam, me ian akurvagham.
Puvati. Me dughiar otevimra ikegh arimighiregham.
Mati gumazim abuan duam suasa uabi gekuigha gifa.

3

Jerusalemin gumazamizibar dabirabim bar ikuvigham

1 Ia oragh! Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a kiran oveghangin Jerusalem ko Judan gumazamiziba, me da, men akurvaziba ko biziba bar da batuegham,
kar bizir me gamima men dabirabim deraziba.
A men dagheba ko dipaba bar da agivagham.
2 A men midorozir gumazir gavgaviba ko midorozir gumazir igharaziba sara batuegham,
egh kotiaba barazir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba batuegham.
3 Egh a uaghan midorozir gumazibar gumazir ekiaba ko, gavmanin gumazir ekiaba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, a bar me batuegham.
Egh gumazir bizir igharagha garir aviribar ingariba ko, gumazir imezibagh amiba batuegham.
4 Egh ki pura otarir igiaba ateghti, me Jerusalem ko Judan gumazir dapanibar otivigham.
Egh me uan ifongiar onganibar kantrin ganiva, arazir guar aviribar amuam.
5 Egh gumazamiziba uarigh afighafighsi, igharaz darazi dikabinam.
Namakaba uaghan uari dikabinam.
Eghti gumazamizir igiaba, me uan gumazamizir ghuribar akaba munasi, me batogham.
Eghti gumazamizir nighnizir kuraba itiba, me gumazamizir nighnizir aghuiba itibar akaba batogham.

6 Eghti dughiar kamin, gumazim uan aveghbuamra bagh mangi kamaghin a mikim suam,
“E gari, ni daghuamin korotiar ruarir mam iti.
Ni en gumazir dapanimin otoghiva,
danganir kurar me bizir kuraba makunir kam gativagham.”
7 Eghti a kamaghin men akam ikaragham,
“Ki ian akurvaghamin tuaviba puvati.
Ki uaghan dagheba ko iniba nan dipenimin puvati.
Ia na miseveghti, ki ian gumazir dapanimin otivan marki.”

8 Jerusalem ko Juda, men migirigiaba ko ingangariba,
Ikiavira Itir God dikabirava, an ziar ekiam gasighasisi.

Egha me arazir kurar kaba an
damazimin dagh ami.
Kamaghin amizi, dughiar
kuram me batozima, me
akuiaghirigha uaghiri.
9 Egha me kotiaba barazir dughi-
abar, me ifongezir gumaza-
mizibaram akurvagha igharaz
darazi dikabiri.
Ezi men arazir kamra, me isa ko-
tiam gariisi.
Sodomia fomiram amizi moghira,
me gumazamizir igharazibar
damazibar arazir kuram
damuan aghumsizir puvati.
Mevzika!
Me ikuvigham. Me uari arazir
kuram gamigha an osimtizim
ateri.
Kamaghin amizi, me uan
arazir kuramin ivezim
ateram.*

10 Gumazir Godin damazimin deraz-
iba, ia me mikemegh,
Me uan ingangaribar ivezir
aghuim iniam,
kamaghin, me bar akongegh.
11 Ezi gumazamizir kuraba, mevzika!
Me bar ikuvigham!
Me uan dafaribar amizir arazir
kuraba, gumazir igharaziba
me ikarvagh
arazir kurar me amizir
kabara, me daningam.

12 O nan gumazamiziba, iavzika!
Ian gumazir dapaniba ia gifara
ia gamizi, ia men gin tuavir
kurabar ghue.
Ezi borir igiaba ko amiziba
ia gativagha, ia dikabira
paza ia gami.

13 Ezi Ikiavira Itir God gumazamiziba
bar men kotiaba baragha, me
tuisighasav ami.
14 Egha Ikiavira Itir God uan gumaza-
mizibar gumazir dapaniba ko
gumazir aruaba ko kotiam
gamua kamaghin me migei,
"Nan gumazamiziba mati, nan
wainin azenim,
ezi iarara azenir kam gasighasigha,
an itir biziba bar da okeme.
Ia gumazamizir biziba otevezibar
apangkuvir puvati. Bar puvati.
Men bizir muziariba, ia me da
da isava uan dipenibar da poz-
ibav kiri.
15 Tina ia mikemezima, ia nan gu-
mazamizibagh asighasisi, a?
Ia gumazir biziba puvatiziba
paza me gami,
mati me gumazim isa,
nguazim mikinigha an da-
panim dikaragha nguazim
gisin a righirisi.
Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
ki guizbangira ia migei, ia bar
arazir kuram gami."

Saionin itir amizir puv uari feba, me bar ivezir kuram bativam

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei, "Ia Saionin itir amizibar
gan.
Me ghaze, me bar pin mar iti.
Me aruir dughiabar, gumazamiziba
men ganasa
me uan suer kurkazibar amuti
da tingaghasa, me pura
darorir afangtizir kabagh ami.
Me arua uan dapaniba fezi, men
firiba bar ruara,
ezi men damaziba pura tintini-
bar gumazibar gari."
17 Kamaghin amizi, Ekiam amizir
kaba ivezir kuram me
danigham.
Ikiavira Itir God Saionin amiz-
ibar amuti, duaba men da-
panibagh izivagham,
eghti me men dapanibar
ariziba bar dagh iseghti,
me bar aghumsizir dafam
iniam.†

18-19 Eghti dughiar kamin, Ekiam
Saionin amizibar kurkaziba, bar me

* **3:9:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam ababanir pumuningin tongin iti, "Ni men guabara ganigh fogh suam, kar gumazir arazir kurabagh amiba."

† **3:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

da ada adegham. Kar men kurkaziba: suer averiaba ko, segiaba ko,
boavtariba ko, kuarir kurkaziba ko,
dafarivteba ko, dapaniba aver nir
aviziba ko,
20 dapaniba kurkamin soriba
ko, men daveriaba ko, miteba ko,
forivtarir muziarir borer mughuriar
aghuim zuim azuiba ko, bizir me
suigha akavsiar arazibagh amiba ko,
21 ziaba itir ringin aghuiba ko,
ngueba ko,
22-23 korotiar bar aghuiba ko,
azenan azuir korotiar ruariba
ko, saketin aghuiba ko, dagiaba
azuir forivtariba ko, guabar garir
ganganiba ko, korotiar me nir
ghurghurir aghuibar isamiziba ko,
dapanir asuaba ko, inir aghuiba.
Ekiam bar me dama da adegham.‡

24 Eghti dughiar kamin, Saionin
amiziba, fomira deragha kurti
moghin ua kurukan kogham.
Me borer mughuriar aghuim
zuiba puvatigham,
eghti men mikarziba bar
puvira mughagham.
Me ua miteba uan ivariaba
amighinan kogham,
egh uan ivariaba pura benir
kinibar uari amighinan.
Me ua deraghvira uan dapanir
arizibar akirigh da asingan
kogham,
eghti men apaniba izi, men
dapanir ariziba bar dagh
iseghtima, me onariba misegh
ikiam.
Me korotiar bar diriba ua da aghuan
kogham,
egh me korotiar bibizir kurabar
aghuam.
Eghti men guar bar aghuiba,
men apaniba kalabuziabar
dighoribar min me aghor me
tuegham.
Eghti me bar aghumsigham.
25 O Jerusalem, nin apaniba, nin
midorozir gumazir gavgaviba
ko nin gumazir igharaziba
misoghti,
me arighiregham.
26 Egh me nin biziba bar da inigham.
Ni mati amizim, me bar an
korotiaba suezi, a pura bibi-
amra nguazim gaperaghav iti
moghin ikiam.
Eghti nin gumazamiziba nin ganti,
bizir kaba ni bativti, men naviba
bighti me bar puv aziam.

4

1 Dughiar kamin, 7plan amiziba
gumazitamin suiragh a muigh,
kamaghin pamtem a gak-
aghonam,
"E dagheba ko korotiaba uari uarir
akurvagh ikiam.
E paba puvatigha bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, e uari, ni
en pam gavagh."

Jerusalem ua deragh zuegh ikiam

2 Dughiatam gin otoghti, Ikiavira
Itir God Ter Aguam damighti, a
ua ghuzir igiam otogham. Eghti
a nguazim damuti dagher aghuiba
otivam. Eghti Israelian ikiavira itir
varazira, me bizir kabar ganti, da bar
deraghti, me bar akuegham.
3 Jerusalemin ikiavira itir gumaza-
mizir kaba, me Saionin ikiavira
itir varazira, God angamira ikiasa
me amisevegha gifa, egha uan
akinafarimin men ziaba osiri. Egh
a datirighin me dipon suam, me an
gumazamizibara.
4 Ekiam Jerusalemin nguibam
damighti, a ua deragh zueghasa. A
uan gavgavir ekiamin, avimin min izi
gumazamizibar araziba tuisigh, egh
Saionin amizibar arazir mizirziba
bar da ruva da gin amadagham.
Egh uaghan Jerusalemin gumaziba,
gumazir igharaziba misozi men
ghuziba irezir araziba ruegham.
Dughiar kamin Jerusalem zuegh
givagham.

‡ **3:22-23:** E datirighin deragha fozir puvati, fomira ikezir kurkazir kaba, da ti manmaghira gari.
4:5: Ua Me Ini 13:21; 24:16

5 Gumazamiziba Saionin Mighsiamin
pin Godin ziam fisi uari aku-
vaghti, Ikiavira Itir God ghuariatam
damighti, an otogh Saionin Mighsiam
avaragham. Aruebar, ghuariam
a gisin ikiam, egh dimagaribar, a
migharim ko avir mizariar angazan-
garimin min isi ikiam. Ghuariar
kam, averpenimin min an mighsiam
gisin guraghiv iki, an ziar ekiam ko
angazangarir ekiamin aven itir bizir
aghuiba, an a da avaragham.
6 Averpenir kam mati, Godin
gavgavim ko angazangarimin aba-
banim, a Jerusalem aviva, aruer
bar gavgavim apazagham, egh
uaghan amozir ekiabar dughiamin, a
Jerusalem damuti, a deravira ikiam.

5

Wainin azenimin ighiam

1 Ia oraghti, ki uan namakar ki
ifongezim bagh onger akar
kam bangam.
Nan onger akar kam, ki uan
namakamin wainin azenim
geghari.
Nan namakam, mighsiam gisin itir
nguazir mam iti, dagheba an
deragha aghui,
ezi a nguazir kamin wainin
azenimin ingari.
2 A nguazim abiaghariga, dagiaba
amisevegha,
wainin ikarizir agharir bar
aghuiba amisevegha da isa da
opari.
Egha wainin azenir kamin torimin, a
dipenir bar pin itimin ingari,
an an aven ikiva wainin
azenimin ganam.
A dipenir kamin aven, wainin oviziba
diki da righirighasa, dagiar
mozir mam gikui.
Ingangariba bar givazima, a
datirighin wainin ovizibar
ganasa mizua ghaze,
"Da ti deraviram otivighti dar
daghem isingigham."
Ezi puvati. Ikariziba deragha ber pu-
vatigha,
oviziba bar suvigha akam misosi.
3 Ezi nan namakam kamaghin migia
ghaze:
"Ia Judan kantrin itir gumazamiziba
ko Jerusalemia,
ia datirighin na ko nan wainin
azenim tuisigh ga mikim,
Tina osimtizim iti?
Nan osimtizim, o nan wainin
azenimin osimtizim?
4 Ki fo, wainin azenim deraghvira
biva ovizir aghuiba ikiasa,
ki ingangarir aghuim gami.
Ezi manmaghin amizi wainin oviziba
bar suvigha akam misosi?
Bizir ki ua damuamin tam ti iti,
ezi ki a gamizir puvati?
5 Ki datirighin uan wainin azenim
damuamin arazimin gun ia
mikimam.
Ki azenim avinizir divazim
akarigh a gasighasigham.
Egh ki wainin azenim avinizir
divazim akarighti a irigham.
Eghti asizir atiaba wainin
azenimin aven mangi azenim
dikabin wainin ikarizibar
amiva, dagh asighasigham.
6 Ki nguazim damighti ruarim a
batoghti
dikoniba itir ikariziba azenir
kamin avegham.
Ki wainin azenimin ogher kuraba
asian kogh, egh ikarizibar
aghariba aghoran kogham.
Ki uaghan ghuariabav kemeghti,
da amozimin tivaghti a
wainin azenir kam gizan
kogham."

7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin wainin azenim, a Is-
raelian gumazamiziba.
Bar guizbangira, Judan gumaza-
miziba, an oparizir wainin
agharir aghuir a bar ifongez-
iba.
Me guizin arazir aghuibara damu iki-
asa a ifonge, ezi puvati. Me
gumazibav sozi me ariaghiri.
Me arazir aghuibar igharaz
darazir amuasa a ifonge, ezi
puvati.

Ararer kuram men danganibar otiva ghuavira iti.

Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

8 Iavzika, ia dipenir aviriba ko nguazibagh iveza egha uari baghavira dar poziba mikiri darasi, ia bar ikuvigham.
Kiran oveghangin ia nguaziba ko biziba bar da inighti, igharaz darazi dapiamin danganibagh asagham.
Eghti ia uarira nguazir kamin ikiam.

9 Ki orazi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:

"Bar guizbangira, dipenir bar dirir dafar kabanagh, da ikuvigham,
eghti gumazitaba dar ikian kogham.
10 Me wainin azenir ekiam oparigham,
eghti wainin ikariziba wainin ovizir aviriba dar ituighan kogham,
egh da wainin dipar bar muziarimra otogham.
Egh me 10plan witin oviziba itir mitariba oparigh,
egha dagh eghuvamin dughiamin,
me mitarir vamira daghuigham."

11 Iavzika! Ia gumazir bar mizarazibara dikavava wain ko, dipar onganir igharagha garir avirir gavgaviba apiba,
ia bar ikuvigham!
Ia da apava onganigha ikia ghua dimagariba aghori.
Ia bar ikuvigham.
12 Ia isabagh amua, wain apava,
gitaba ko buabav sogha, marvibagh ivia, ighiar guar aviribagh ami.
Egha ia arazir kaba bar dagh fo.
Egha Ikiavira Itir God amir bizziba, ia fofozim dar itir puvati.
13 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze,
"Bar guizbangira nan gumazamizziba, ia na gifoghan aghua,
kamaghin ian apaniba ia inigh mangi
nguibar igharazimin ia isi kalabuziam darigham.
Ian gumazir aruaba ko gumazamizziba, me dipaba ko dagheba puvatigham,
egh me bar ikuvigham.
14 Jerusalemin itir darasi, ia datirighin isabagh amua bar akuegha iti,
ezi bar guizbangira, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, uan akam bar anekarigha, gumazir aruaba ko gumazamiziba tuasa me mizua iti.
Iavzika, ia bar ikuvigham."
15 Gumazamiziba bar, me bar aghumsigham.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba,
God me dikabiragham,
eghti me ua ziaba puvatigham.
16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uan arazir aghuimin gumazamiziba akir men akagham,
egh a uabi ziar ekiam iniam.
Egh a uabi gumazamizibar akagh suam,
a Godin arazir aghuiba ko arazir zuruzibaram amim.
17 Nguibar ekiaba bar ikuvighti, ogheba aghung bar nguibaba avaragham.
Eghti sipsipin nguziba ko memeba izi danganir kamin oghebar amam.

18 Iavzika, ia gumazir igharazibagh ifarasa bar ifuegha arazir kurabagh amiba,
ia bar ikuvigham.
Ian arazir kurar kaba ian poghezi,
ia da ataghiraghan iburagham.
19 Ia kamaghin migia ghaze,

5:11: Aghuzir Akaba 23:29-30; Fofozir Gumazim 10:16

"E kamaghin orasi, Israelian Godin Bar Zuezim,
a bizitamin e damusi egh a zuamiram a damuam.
Egh e kamaghin ganigh, an nighnizim gifogham."

20 Iavzika, ia bar ikuvigham.
Ia ghaze, arazir kuram a dera, ezi arazir aghuim a ikufi.
Egha ia ghaze, mitarmem an angazangarim, ezi angazangarim a mitarmem.
Egha ia ghaze bizir akatorimin ikia misozim a isingi,
ezi bizir akatorimin ikia isingizim, a misosi.
Ia bar ikuvigham.

21 Iavzika, ia ghaze, ia nighnizir bar aghuiba ikiava ian fofozim, igharaz darazir fofozibagh afira.
Ezi puvati.
Ia bar ikuvigham.

22 Iavzika! Ia gumazir dipar onganim apava, egha bizir kam bagha ia ziar ekiam isi.
Ezi ia bar ikuvigham.
Ian gavgaviba ko fofoziba, da dipar onganim ververamin fofozimra iti.
Iavzika! Ia bar ikuvigham.
23 Iavzika! Ia kotin aven akaba tuisighamin dughiamin, gumazir arazir kurabagh amiba uan osimtiziba akirasa, ia apezepera dagiaba ia ganidima,
ia me ataghirazima me zui.
Egha ia gumazir osimtiziba puvatizibar akaba deragha da tuisizir puvati.
24 Ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akaba baraghan aghua.
Ia akirim ragha Israelian Godin Bar Zuezimin Akar Gavgavibagh asaragha gifa.
Kamaghin amizi, ia dadar misingizibar min ikuvigham,
mati dar biba kurigha givazi,
dar akimariba asiaghira nguazim gira, minezibar min migha ghue.
Osimtizir kam bar zuamiram ia batogham,
mati avim isia ghua dadar misingizibagh irigha zuamira isigha gifa.
25 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar aningaghe.
Egha datirighin uan agharim ghufegha me gasighasighasa gara iti.
A dughiar vamiran agharim akunighti, mikimkizim otoghti,
mighsiaba ivazvaghti, gumazamizir bar avirim arighiregham.
Eghti men kuaba nguibar ekiamin tuavibar buarir pozibar min
pura tintinibar ireghiv ikiam.
Ikiavira Itir God kamaghin damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

26 Egh Ikiavira Itir God kantrin bar saghon itimin midorozir gumaziba bagh dimdiar ababanitam damighti,
me izi an gumazamizibagh asighasigham.
Ia gan!
Midorozir gumazir kaba bar puvira ivemar akizirigh izam.
27 Midorozir gumazir kaba, me bar gumazir gavgavibara.
Men tav, an suem a gamima, a irasa amir puvati.
Men tav, an damazim akuir puvati.
Men tav, uan mitem bar deraviram an amighinizi a firiaghirizir puvati.
Men tav, dagarir asuar bar gavgavimning aruzi aningin beniba dighoraghirezir puvati.
28 Men bariba bar ghumizi,
me pibar afegha, egha asasavira gara iti.

5:25: Aisaia 9:12; 9:17; 9:21; 10:4

Men hoziaba bar gavgafi,
ezi men hoziabar dagarir puziba
mati dagiar bar gavgaviba egh
bighiran kogham.
Men karisba bar puviram akizirisi,
ezi dar wilba aminir ekiamin min
ivemari.
29 Midorozir gumazibar dimdiar
ararem,
mati laion asizimin gintigha
ghuav an suiragha, a dazeri
moghin me diava arai.
Midorozir gumaziba mati laion uan
asizim misuegha a inigha zui
moghin,
me uan apanibar suigha me at-
era zui.
Eghti gumazitam uam me
inian iburagham.
30 Eghti dughiar kamin, midorozir
gumaziba izi Judan kantri
gasighasigham,
egh me bar pamtemin dim
niginir dafam damuam,
mati ongarim dipira iza on-
garir dadarim gira tingazi.
Eghti gumazitam ian kantrin kamin
ganti,
a bar ikuvighti,
ghuariar piziba aruemin
angazangarim apazaghti,
kantrin kamin danganiba
bar mitarmegham.*

6

God Aisaian diazi, an akam inigha izir gumazimin oto

1 Atrivim Usia aremezir azenimin, ki irebamin min bizimin gari moghin Ekiamin garima, a uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi dabirabir kam bar na gafiragha pin iti. Ezi an aruzir korotiam a bar ruaragha an Dipenir averiam bar a ini.

2 Ezi enselin bar gavgaviba an okarigha iti. Egha enselba bar vaghvagha 6plan aviziba iti. Me uan avizir mamning isa uan guaba ava, egha avizir mamningin uan mikarziba nogha, egha avizir mamningin migha zui.*

3 Egha me dia ongava uarira uariv gia ghaze:

"Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
an arazir kurabar saghon ikiava
Bar Zue,
a Bar Zue,
a Bar Zue!
An angazangarim ko gavgavim
ko ziar ekiam,
bar nguazim avara."

4 Ezi ki ikiava orazima, enselba dia ongema, Dipenimin akinir tiar akamin itiba ivazvagha nisi. Ezi ki garima, migharim Dipenim gizifa.

5 Ezi ki atiatigha ghaze, "Maia, ki ikuvigha gifa. Nan mizem zurara akar kurabav giavira iti, ezi ki gumazamizir mizer akar kurabav geiba ko iti. Ki arazir kurabagh amir gumazim, egha datirighin ki Atrivimin ganigha gifa, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki uan damazimningin an ganigha gifa, kamaghin amizi, ki aremegham."

6 Ezi enselin kabar mav, ghua akamimin min garir bizim isa ofa gamir dakozimin itir avir mikiamin suiragha, mighegha na bagha izi.

7 Egha avir mikiar kam nan akam gatigha uam a ini, egha kamaghin na migei, "Ni oragh. Ki avir mikiar kam nin akam gati, ezi God datirighin nin arazir kuraba gin amadagha, nin osimtizim adangi, ezi ni zue."

8 Ezi ki orazima, Ekiam kamaghin enselbar azangsisi, "Ki tinaram amangam? Tina e bagh akam inigh mangi gumazamizibav kimam?"

Ezi ki ghaze, "Ni na amadaghti, ki mangam."

* **5:30:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **6:1:** 2 Atriviba 15:7; 2 Eghaghaniba 26:23 * **6:2:** Enselin avizir 6pla itir kaba, da enselin igharazibar min garir puvati. Enselin kaba me Hibrun akamin kamaghin me dibori, "Serafim." Ezi men akam Godin akinafarimin aven danganir vamiran iti. **6:3:** Akar Mogomem 4:8 **6:4:** Akar Mogomem 15:8 **6:5:** Gumazir Dapaniba 6:22; 13:22; Jeremaia 1:6

9 Ezi Ekiam akar kam Israelian gumazamizibar aningasa na mikemegha na amada:

"Ia zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham.
Ia uaghan zurara oraghiva, egh ia deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham."

10 Egha a uaghan kamaghin mikeme:

"Ni gumazamizir kabav kimiva, men nighnizibar amighti, da pirigh,
egh men kuaribar amighti, me akam baraghan aghuagh,
egh men damazibar amighti, me ganan iburagham.
Puvatightima, me ua bizitamin ganigh akam baregh an mingarim gifogham.
Egh me navibagh iragh egh na bagh iziti,
ki men arazir kuraba gin amadaghti, me ua deragham."

11 Egha ki kamaghin an azara, "O Ekiam, ki ingangarir kam damu mangi man dughiamin tugham?"
Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze:

"Ni ingangarir kam damu, mamaghira iki mangiti
nguibar ekiaba bar ikuvigham,
eghti nguazim ikuvighti,
dipeniba pura misevir kinibar ikiam,
eghti gumazamizitaba uam a dar ikian kogham.
12 Ki Ikiavira Itir God,
ki gumazamiziba bar men agiraghti, me bar uan nguibam ategh saghon mangegham,
eghti men kantri gumazamizitaba uam an ikian kogham.
13 Eghti gumazamizir vaghvazir taba nguazir kamin ikivira iki,
me uaghan gevegham.
Eghti kantrin gumazamiziba bar kuavaremegham,
eghti gin nan gumazamizir bizir igiam otivigham,
mati temem me an okegha a gaborozi a isigha givazi, ghuzir igiaba an otoghav aghui."

7

God Atrivim Ahas migia ghaze, ni nighnizir gavgavim iki gavgavigh iki

1 Dughiar kam, Usian otarim Jotam, ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Jerusalemin aven, Judan atrivimin itima, midorozim oto. Resin, a Sirian atrivim, ezi Remalian otarim Peka, a Israelian atrivim, aning ghua Jerusalemia ko misosi. Egha aning a inian iburaghburaki.
Ezi midorozim tighar Jerusalemin otivam,
2 Judan Atrivim Ahas, a Devitin ovavir borim, a kamaghin oraki, "Siriabar midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazibar akuraghasa Israelin nguazimin izegha gifa." Ezi atrivim uan gumazamiziba ko, me bar puviram atiatia bar puv nisi, mati aminim temebagh ivai.
3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei, "Ni uan otarim Searjasup inigh gua mangi Atrivim Ahas batoghsi, Mozir Dipar Pin Itimin daghurimin mavanang, dipar kam a uaghira Jerusalemin otifi. Egh gua mangi tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin iki, atrivim batogham.*
4 Ni kamaghin atrivim mikim suam, A gavgavigh iki, egh a pura tintinimin migirigiaba baraghti da an navim abinan marki. An aghumra iki, egh Atrivim Resin uan adarazi ko Remalian otarim Israelian atrivir

6:9: 2 Korin 3:14-15 **6:9:** Matyu 13:14-15; Mak 4:12; Luk 8:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 **6:11:** Maika 3:12 **7:1:** 2 Atriviba 16:5; 2 Eghaghaniba 28:5-6 * **7:3:** Hibrun akamin, ziam Searjasup an mingarim an mirara ghu, "Gumazamizir varazira uamategh izam."

kamin atiatingan marki. Atrivir
kamningin aningagharim mati avim
kiran oveghangin mungeghasava
ami, ezi migharimram otifi.
5 Guizbangira, Siriaba, ko Efraimin
adarasi, ko Israelian atrivim, a Re-
malian otarim, me Judan Atrivim
Ahas abinasa akam akiri.
6 Me kamaghin migia ghaze, me
izi kantri Judan gumazamiziba ko
misogh atiatim an gumazamizibar
aning, ua bagh kantri inigh, egh
Tabelin otarim amiseveghti an
atrivimin ikiam.†
7 "Ezi ki Ekiam, ki Ikiavira Itir God,
ki kamaghin mikemegha gifa:

"Bizir kam otoghan kogham.
Bar puvatigham.
8 Ia fo, Sirian kantrin faragha
zuir nguibar ekiam, an ziam
Damaskus.
Ezi Atrivim Resin, a Damaskusin
nguibam gativagha an gari.
Ia ganti, 65plan azeniba givaghti,
Israelian kantri, bighiregh egh
bar givagham.
9 E fo, Israelian kantrin faragha zuir
nguibar ekiam, a Samaria.
Ezi Remalian otarim Peka,
a Samarian nguibamin
atrivimin ikia a gativagha an
gari.
Kamaghin amizi, Ahas, ni oragh.
Ia nighnizir gavgavim Godin
ikian kogh,
egh ia uaghan tugh gavgavighan
kogham."

10 Egha Ikiavira Itir God, uam akar
igharazim isa Ahas ganingi.
11 A kamaghin Ahas mikimasa Ai-
saia mikeme, "Ni Ikiavira Itir God,
nin God, an azaraghti, an ababanir
arazitam akagh. Ni ababanir man-
atamin gansi ifongegh an azaragh.
Egh ni, Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ababanir tamin ganasa, o
ababanir overiamin ikegha izir aba-
banir tam, o danganir ni ifongezir
manam, ni puram azaraghti God nin
akagham."
12 Ezi Ahas ghaze, "Ki mirakelin
tamin gansi azangsighan kogham. Ki
Ikiavira Itir Godin gavgavim ko araz-
iba, dar gan da tuisighan aghua."
13 Ezi Aisaia an akam ikaragha
ghaze, "Ia Atrivim Devitin ovavir
boriba, ia bar deraghviram oragh!
Ian araziba gumazamizibagh amima
me bar ian amira. Ia uaghan nan
God, kamaghiram a damuti a ti ian
amiragham, o?
14 Kamaghin, Ekiam uabi ababanir
tam nin akagham. Ababanir kam
kamakin. Amizir gumazitam ko
akuizir puvatizim navim asegh,
otaritam bategham. Eghti me ziar
kam Emanuel a darigham."‡
15 "Eghti an aghung mangi egh biz-
iba tuisighamin nighnizim iki suam,
bizir manam a dera an a damuam,
ezi bizir manam a ikufi, an a damuan
kogham. Egh dughiar kamin, a hani
ko sis amam, daghem sis, me bul-
makau ko sipsipin oter eborimin dar
ingari.§
16 "O Atrivim Ahas, ni datirighin
atrivir kamningin atiati. Eghti
aningin kantrining bar ikuvigham,
eghti aningin nguazimning pura
ikiam. Dughiar kamin borir kam,

† **7:6:** E gumazir kamin ziam gifozir puvati, me kamaghin a dibori "Tabelin otarim." Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, a Sirian adarazir gumazir mam. **7:14:** Aisaia 9:6; Matyu 1:23; Luk 1:31; 1:34

‡ **7:14:** Hibrun akamin, ziam Emanuel, an mingarim kamaghin ghu, "God e ko iti."

§ **7:15:** Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin ikiavira itir dughiamin, me dagher aviriba puvati. Egha me kamaghin oraki, Kenanin nguazim haniba ko oter eborir aviriba iti, egha me ghaze kar dagher bar aghuibara. Ni Ua Me Ini 3:8in gan. Egha me gin iza Kenanin nguazimin otivigha garima, hani ko oter eborim, aningra itir puvati, dagher guar aviriba uaghan iti. Kamaghin amizi, gumazir maba kamagh nighnisi, gumazir maba ghaze, borir kam dagher aghuibara damam, mati hani ko sis. Ezi gumazir maba ghaze, akar kamin mingarim bar igharavira iti. Me ghaze, azeniba bar dar dagheba bar ikuvigham. (Ni ves 21-25in gan.) Ezi dagher guar pumuning iti, hani ko oter eborir damamim o daghem sis, me oter eborimin an ingari.

arazir manam a dera an a damuam,
ezi arazir manam a ikufi, an a
damuan kogham. Egh a tighar dagh
foghamin dughiamin bizir kaba
otivam.
17 Eghti Ikiavira Itir God ni ko nin
gumazamiziba ko nin adarazi bagh
dughiar bar kuram amadaghti a
izam. Dughiar Judaba ko Israelia
uari abigha ikia iza datirighin,
osimtizir tam me batozir puvati. Ezi
datirighin osimtizir bar kuram me
bativam. Osimtizir kam a kamakin:
Ikiavira Itir God, Asirian atrivimin
amamangatighti, a Judaba bagh
izam.
18 "Eghti dughiar kamin Ikiavira
Itir God bobemin Isipian diaghtima,
midorozir gumazir bar avirim,
saghon mar Isipin Faneba bar dar
suiabar ikegh, berezir bizir bar
avirimin min izam. Egh an Asiriaba
bobemin men diaghti me aparir
okoruabar min izam.
19 Egh me kantri Judan danganiba
bar dagh izivagham. Me danganir
moziba bar dagh izivagh, dagiar
toriba ko ogheba aghuir danganiba
ko benir dikoniba itiba bar dagh
izivagham.
20 "Dughiar kamin, Ekiam
Yufretisin Fanemin vongin Asirian
atrivim inigham. An Ekiamin resan
min otogh, egh ia Judaba, a ian
dapanarizibagh isam. A ian ghua-
masizibagh isiva, ian dapaniba ko
mikarzir ariziba sara isam.
21 "Eghti dughiar kamin, apaniba
izi ian bulmakauba ko sipsip-
bav sogham. Eghti gumazitam
bulmakaun vamira ko sipsipin
pumuningra ikiti,
22 da oter eborir aviribar amuti da
otivam. Eghti an oter eborir kam
inigh damamin sisin ingaram. Eghti
gumazamizir ikiavira itir varazira,
me haniba ko sisbar amam.
23-24 "Dughiar kamin ian azeniba
bar moghira ikuvigham. Datirighin
wainin azeniba da wainin ikarizir
1,000pla iti, ezi azeniba vaghvagha
dar ivezim 1,000 kina. Eghti gin
temer ataghatariba itiba ko benir
kuraba otivigh azenir kaba avegham.
Eghti gumaziba danganir kabar
asiziba burisi, me uan barir piba sara
mangam.
25 Datirighin gumazamiziba
mighsiar dozibar dagheba opari.
Eghti gin temer ataghatariba itiba ko
benir kuraba otivigh mighsiar dozir
kaba bar, da avegham. Gumazamiz-
iba dikonibar atiating egh me uam
mangi azenibar ingaran kogham.
Puvati. Me pura bulmakauba ko
sipsipba ateghti, darara danganir
kabar daru dagheba buriam."

8

Asiriaba misoghsi izi Damaskus ko Samarian bizir aghuiba okemegham

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
na migei, "Ni osirsi bizir ekiatam
inigh, egh a gisin en akamin letan
kinir kabar, ziar kam osirigh, 'Me
Zuamiram Okemegh Zuamiram a
Inigh Mangi.' Ni bar deraviram
an osirigh, eghti gumazamiziba
deraviram an ganiva a diponam.*
2 Egh akar ni osiramin kam gav-
gavim a daningisi, ni gumazir aghuir
kamning inigh, ofa gamir gumazim
Uria ko Jeberekian otarim Sekaraia,
aning ganti, ni an osir."
3 Ezi ki gin ghua uan amuim, a
Godin akam inigha izir amizir mam,
a koma akui. Ezi a navim asegha
otarim bate. Ezi Ikiavira Itir God
kamaghin na migia ghaze, "Ni ziar
kam a datigh, 'Me Zuamiram Oke-
megh Zuamiram A Inigh Mangi.'†
4 Borir kam tighar kamaghin
fogh suam, kar nan amebam ko
nan Afeziam, ezi dughiar kamra,
Asirian kantrin midorozir gumaz-
iba izi Damaskusin nguibar ekiam
ko Samarian nguibar ekiamin
bizir aghuiba okemegh, mangi
uan atrivim daningam. Ezi borir
kamin ziamin mingarim kamakin,

* **8:1:** Hibrun akam bizitamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati. † **8:3:** Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Asaia, an amuim uaghan akam inigha izir amizir mam.

Zuamiram Okemegh Zuamiram A
Inigh Mangi."

Asirian atrivim Judaba dikabinasava ami, ezi God me ko iti

5 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin
na migei:

6 "Ki Ekiam, ki Jerusalemin boroghin
itir dipam Siloan min iti,
egha zurara aghumra ivemari.
Ezi Judan gumazamiziba kamaghin
nighnisi, Ki ti gavgaviba pu-
vati.
Egha me Atrivim Resinin gav-
gavim ko Israelin atrivir
kamin gavgavim ginighnigha,
atiatir bar ekiam men itima,
agorogem me misozima
aghariba men amira.
7-8 Kamaghin amizi, ki Ekiam, ki
Yufretisin Fanem damighti,
an aperiam bar ekevegh dan-
ganiba bar da avaragham.
Dipam nguibaba bar da avaragh,
Yufretisin Fanemin miriamin
ikegh izi
kantri Judan otogham,
egh dipam bar buigh
iziv anang gumazimin
firagharimin tugham.
Yufretisin Fanem, an Asirian
kantrin atrivir gavgavim uan
midorozir gumaziba ko men
nedazim.
Ezi e fo, God e ko iti!
Egha deravira e geghuvam,
mati kuarazir avizir bar eki-
amning itim, an aning onegha
migha ghua
en nguazim bar, deravira an
gari."‡

9 Ia deraviram oragh, ia kantrin
roghira itiba ko saghon itibar
gumazamiziba.
Ia uari akuvagh misoghsi gan iki.
Eghti ian gavgavim bighirighti,
ia digavir kuram damigh puram
onganim damuam.
10 God e ko iti.
Kamaghin amizi, bizir ia
damuasa nighnizim,
ia a damuti, ian tu-
avim pirighti, bizir kam
otoghan kogham.
Ia bizir aviribav mikimam,
eghti dar dagheba puvatigham.§

Aisaia uan adarazi ko me Godram atiating

11 Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim
barazima, a nan anadima, a kam-
aghin na migei, "Ni gumazamizir
kabar nighniziba ko arazibar gin
mangan marki.
12 Gumazamiziba kamaghin mikim
suam, gumazir maba kantri Juda
gasighasighasa akam akiri, eghti ni
uan adarazi ko kamaghin nighnighan
marki, akar kam a guizbangira. Bar
puvati. Egh gumazamiziba puviram
atiating nighamin dughiamin, ia men
min puvirama atiatingan marki.
13 Ia kamaghin fogh suam, Ikiavira
Itir Godin Gavgavim Bar Itim, a
Godin Bar Zuezim, egha arazir
aghuibara ami. Ia anariram atiat-
ingiva an apengan iki.
14-15 A gumazamizibar mogomer
danganir bar gavgavimin min iti.
Egha a dagiamin min Israelia ko
Judan gumazamiziba aruir tuavimin
iti. Eghti men aviriba uan da-
gariba asi daghiri ikuvigham. Ezi
Jerusalemin gumazamiziba, an
azuazimin min men suighasa iti.
Eghti men aviriba azuazir kamin
guam. Jerusalemin gumazamiziba,
ki guizbangira azuazimin min men
suighasa iti."

Ekiam damuasa mikemezir biziba, Aisaia dar mizua iti

16 Nan suren gumazibar damazimin,
Ikiavira Itir God na ganingizir
akar kaba,

‡ **8:7-8:** Hibrun akamin ziam Emanuel kamaghin ghu, "God e ko iti." Aisaia 7:14in aven, Aisaia ghaze, boritam otoghti me ziam Emanuel a darigham. Aisaia ti borir kam ginighnigha ghaze, "Emanuel."

§ **8:10:** Hibrun akar kam Emanuel a kamakin, "God e ko iti," a ziar kam ko magh ghu Emanuel. Ni Aisaia 7:13-15 ko 8:7-8in gan. **8:12:** 1 Pita 3:14-15 **8:14-15:** 1 Pita 2:8

ki da osirigh, da righiva da ikegh
kandelin grisin anemighirigh,
uan ababanim isi kandelin
gris datighti, da der-
aghvira ikiam.**
17 Egh ki datirighin, Ikiavira Itir God
damuasa mikemezir biziba,
ki puram a mizuam da bagh gan
ikiam.
Ki fo, an akirim ragha Israelian gu-
mazamizibagh asagha gifa,
egh a ua ragh men ganan
kogham.
Eghti ki nighnizir gavgavim
an ikivira ikiam.

18 Ia gan. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Saionin Mighsiamin ikiava, borir kaba na ganingi. Ezi ki uan boriba ko an e atizi e Israelian gumazamiziba bagha, ababanimin min iti. Eghti me en ganiva, Godin Arazibagh nighnigham.††

Godra uan gumazamiziba bizir aghuiba me ganidi

19 Eghti gumazamiziba ia mikimti, ia mangi gumazamizir oveaghuezibar duaba ko mikim, me da nighniziba iniam. Egha me kuarazibar min imoba, sighsirir akabar migei. Ezi gumazamizir oveaghuezibа, me nighniziba gumazamizir angamira itibar aningan iburagham. Kamaghin amizi, e tizim bagh aseba ko gumazamizir oveaghueziba da nighniziba iniasa ivemara me bagha zui? Puvati. Arazir kam ikufi. Me uan God bagh mangi.

20 Me Godin Araziba ko an Akar Gavgaviba ko, an nighnizim gifogh. Egh me kamaghin damighan kogh, me mitarmemin averara ikiti, aminim me bagh tiraghan kogham, eghti me dughiar aghuitamin ganighan kogham.‡‡

21 Puvati. Me bar dughiar kuram iniam. Me navir osimtizir dafaba ikiti, mitiriaba men aghiti, me pura tintinibar kantrin aven daruam. Mitiriam me damuti me atar, akar kurabar uan aseba ko atrivim mikimam. Me kogh overiamin ganiva,

22 vin nguazimin gan, egh me bar bizir aghuitamin ganighan kogham. Bar puvati. Me osimtiziba ko dughiar kuramra danganiba bar da gan ikiam, mati aminirbirim bar me avara. Egh me osimtizim gitaviragh arimangamin tuaviba puvatigham.

9

Godin, gumazamiziba bar akueghsi, an atrivir aghuim me daningam

1 Eghti gin, osimtiziba aterir darasi, me uam osemeghan kogham. Ia fo, Ikiavira Itir God, fomira Naptali ko Sebulunin anababar nguibaba bar dagh asighasighizi, me bar aghumsiki. Eghti gin dughiatam iziti, tuavir ongarimin zuimin boroghira itir danganim, ko Jordanin Fanemin dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim, danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti, nguibar kaba uaghan bar moghira,

** **8:16:** Aisaia akam osirigha ghaze, Gumazamiziba Godin akabar gin mangan koghti, God ghaze a bizir kabar amuti da otivam. Egha Aisaia akar kabar akinafarim righa, a savsuigha, kandelin gris isa tongiram a gati, egha a uan ababanim isa kandelin gris gisin ati, eghti gumazitam an akaba angaran kogham. Kamaghin amizi, bizir kaba gin otivighti, gumazamiziba an akinafarir akar irighizir kam kuigh akar an osiriziba dipon kamaghin guizin fogh suam, Aisaian akaba, da guizbangira. **8:17:** Hibru 2:13 **8:18:** Hibru 2:13 †† **8:18:** Aisaia Godin akam akunigha gifa. A datirighin aghumra iki ganti, God damuasa ifongezir bizibar amuam. Eghti gumazamiziba Aisaian ganiva egh an boribar ziabar mingaribagh nighnighiva, a me mikemezir akabagh nighnigham. Ni Aisaian boribar izibar mingaribagh fofoghsi, ni Aisaia 7:3 ko 8:3-4in gan. Ves 17-18in akar kam, "Israelin gumazamiziba," a kantri Israel ko kantri Judan gumazamizibav gei. ‡‡ **8:20:** Ves 19 ko 20in, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **9:1:** Matyu 4:15 * **9:1:** Asiriaba izava kantri Israelin misogha, Sebulun ko Naptalin anababar nguibaba ko nguibar igharaziba ko Galilin Distrighin notin amadaghan itir nguaziba ini. Ni 2 Atriviba 15:29in gan. Kantrin kamin danganir kam, an ziar mam Galili.

men dughiar kuraba da gɨvaghtɨ, me
ziar ekiam iniam.*

2 Gumazamizir arazir kurabar
mɨtatemɨn aven aruiba,
me datɨrɨghɨn angazangarir
ekiamɨn gari.
Me danganir mɨtatemɨn apiaghav iki-
ava aremeghasava ami,
ezɨ datɨrɨghɨn amɨnim tirazɨ
angazangarim me gisira.
3 Ikiavɨra Itir God, nɨ uan gumaza-
mizibagh amizɨma, me bar
avɨraseme,
Nɨ me gamizɨ, me bar akonge.
Me nɨn damazimɨn bar akongezir
arazir kam,
mati me azenibar dagheba asia
da bagha bar akonge.
Egha mati mɨdorozir gumaziba
mɨdorozim gamigha gɨvagha,
bizir me iniziba da tuiragha
uari ganɨga bar akonge.
4 Gumazamiziba bar akongezir
bizim, a kamakɨn:
Nɨ fomɨra Midianɨn kantrin
gavgaviba apɨragharɨghizɨ
moghɨn,
datɨrɨghɨn men apanibar
gavgaviba apɨragharigha
gɨfa.
Guizbangɨra, apaniba faragha nɨn gu-
mazamizibagh ativagha,
me gamima, me mati bul-
makaun mam, gumazim ter
ararim isa an tuem gatɨgha,
ingangarim zuamɨram a
damuasa, a gaghora a
mɨsosi.
Ezɨ nɨ apanibar aghoriba ko ter
arariba apɨragharɨghizɨ,
me ua nɨn gumazamiziba paza
me gamir puvatɨ.†
5 Guizbangɨra, mɨdorozir gumaziba
mɨdorozir korotiar aghua
ghua mɨsoziba,
avim bar dar isigham.
Men dagarir asuaba ko men korotiar
gumazibar ghuziba itiba,
avim bar adar isigham.
Eghtɨ osɨmtɨziba bar gɨvaghtɨma,
dughiar aghuim otogham.
6 Bar guizbangɨra, otarir mam ame-
bam e bagha a bate,
a borir God e ganɨngizir mam.
Eghtɨ an e gativagh en ganamin
arazir kam,
mati gumazim dɨpenir akɨnir
dafam uan dɨpɨzim gatɨgha
aneteri.
Kar an ziaba,
Gumazir Nɨghnɨzir Bar Aghuiba
Anɨdim,
ko Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
ko Afeziar Zurara Ikiavɨra Itim,
ko Atrivir Dabirabir Aghuim ko
Navir Amɨrizim Anɨdim.
7 Eghtɨ atrivir kam, Atrivim Devitɨn
danganim inigh,
Devitɨn atrivir dabirabim daper-
agh gumazamizibar ganam.
Eghtɨ a gumazamizibagh ativagh
men ganamin gavgavir kam,
an ekɨv mangɨvɨra ikiam.
Kamaghɨn mɨdoroziba ua puvatɨghtɨ,
gumazamiziba navir amɨrizimɨn
ikia, deraghvɨra dapiagh ikɨ
mamaghɨra ikiam.
Atrivir kam, guizɨn arazimɨn gɨn ghua
biziba deragha da tuisɨgha,
Godɨn arazir aghuibara amuasavɨra
iti.
A kamaghɨn damutɨ,
an atrivir ingangarim datɨrɨghɨn
ikegh gavgavigh mangɨvɨra
ikiam.
Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar
Itim, uan gumazamiziba
guizbangɨra bar me gifonge,
kamaghɨn amizɨ, a bizir kam
damightɨ an otogham.

Ikiavɨra Itir God Israelia gasɨghasɨki

8 Ekiam mɨkemegha gɨvagha ghaze,
a kantri Israel gasɨghasɨgham,
kar Jekopɨn ovavir boriba.
Eghtɨ dughiar kurar kam me
batoghtɨ,

9:2: Matyu 4:16; Luk 1:79; Efesus 5:8; 5:14 † **9:4:** Fomɨra Midiania paza Israelia gami, ezɨ Gideonɨn dafarimɨn Ikiavɨra Itir God men gavgaviba apɨri. Nɨ Gumazir Dapaniba 6:1-6 ko 7:9-25ɨn gan. **9:6:** Aisaia 7:14; Luk 2:11; Jon 3:16; Taitus 2:13 **9:7:** 2 Atriviba 19:31; Daniel 2:44; Luk 1:32-33

9 Samarian nguibar ekiamin itir
gumazamiziba ko, Efraimin
adarasi,
me bar kamaghin fogh suam,
Ekiamra bizir kamin me gami.
Egha me datirighin ghaze, me bar pin
mar iti,
egha uarira uan ziaba fe.
Me kamaghin migei,
10 "Apaniba en brighin dipeniba
akaragharigha, en temer fikba
okagharіki.
Ezi e da bagha naviba ikuvir pu,
da pura biziba.
Puvati. E dagiaba aghoregh dipenir
bar gavgavibar ingaram.
Egh temer fikbar danganibar,
temer sidan bar aghuiba
oparam."
11-12 Ezi Ikiavira Itir God Israelian
aningaghe,
kamaghin amizi, a men apanibar
naviba fegha gifa, eghti me izi
me misogham.
An aruem anadi naghin Siriabar
naviba fe, me Atrivim Resinin
adarasi.
Egha a uaghan aruem uaghiri
naghin Filistiabar naviba fe.
Egha a uaghan Israelia misogh, me
dikabinasa Atrivim Resinin
apanibar naviba fe.
Ekiam kamaghin amigha gifa,
ezi bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me
daningvira ikiam.

13 Ezi Israelian gumazamiziba nav-
ibagh irazir puvati.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ivezir bar kuram me
ganingi,
ezi me uamategha a
baghavira izir puvati.
14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
kantri Israel gasighasiki.
Guizbangira, an aruer vamiran
Israelin dapanim ko puem atu.
A dughiar vamira, a iruer
dafarim ko ighurunim
gighizazi aning iri.
15 Dapanim, a gumazir aruaba ko gu-
mazir ziar ekiaba itibar aba-
banim.
Ezi puem, a gumazir akam
inigha iziba, me akar
ifavaribar gumazamizibagh
anidiba, men ababanim.
16 Gumazir dapaniba tuavir aghuim
ko arazir aghuim men akazir
puvati.
Kamaghin amizi, gumazamiziba
okam nighnigha pura tintini-
bar ghue.
17 Gumazamizir kaba bar moghira
God ategha arazir kurabagh
ami.
Me bar akar kurabav gei.
Kamaghin amizi, Ekiam bar moghira
me gasighasigham.
A gumazir igiatam ateghtima a
ikian kogham.
Egh an amizir paba oveaghuez-
iba ko borir ameboghfezi-
aba oveaghuezibar apangku-
vighan kogham.
Ekiam kamaghin damuam, eghti
bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me
daningvira ikiam.‡

18 Gumazamizibar arazir kurabara
me gasighasisi.
Mati avim benir ataghatariba
ko ogher kurabar isia ghua,
temer dafaribagh irigha ghua,
ruarir ekiam girizi a isi.
Ezi maburan migharim
dikavigha ghuavanadi.
19 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim bar aningaghegha,
nguazir kamin ruaghatevibar
itir gumazamiziba bar me
gasighasiki.
A mati avim ruarir ekiamin isia
bar a gasighasighizi moghin,
bar me gasighasiki.

9:17: Aisaia 5:25; Maika 7:2 ‡ **9:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **9:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Gumazamiziba uaghan vaghvagha
men nighnizibar gin ghua,
igharaz darazi dikabinasava
ami.§
20 Me gumazamizir igharazibar biz-
iba, tintinibar da okimasa.
Eghti bizir kaba men ifongiaba
agivan kogham.
Me mati gumazim dagher aviriba
apavira ikiava izivazir puvati.
Egha me uaghan arazir kamra,
uan ikizibagh amua me
gasighasisi.**
21 Manasen anabamin adarasi,
Efraimin anabamin adarazi
abinasa,
ezi Efraimia Manaseba abinasa.
Egha aning uaghan Judaba
abinasa.
Kamaghin amizi, Ekiam me
ateghti me uarira uarigh
asighasigham,
eghti bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A tighar ivezir
kuram isi me daningvira
ikiam.

10

1-2 Iavzika! Ia gumazamizir kamagh
amiba, ia bar ikuvigham.
Ia gumazir onganarazibagh
amibagh ifar men biziba
iniasa
arazir igiar igharagha garir
aviriba arigha, da osirigha
me gasighasisi.
Ia arazir kurar kaba arigha dar gin
zuima,
nan gumazamizir onganaraziba
kotin aven, uan biziba bagha
mikimasa izima,
ia guizin araziba ategha arazir kurar
ia arizir kabar, me dikabirima,
me bizir me iniamba isir puvati.
Egha arazir kamra, ia amizir paba
oveaghuezibar biziba okiava,
borir ameboghfeziaba oveaghuez-
ibar biziba saram okei.
3 God ian arazir kurar ia amir kaba
ikarvagh, ia gasighasighti, ia
manmaghin damuam?
Dughiar kam, a kantrin saghon
itimin gumaziba inigh iziti,
me aminir gavgavimin
min izi ian bizibagh
asighasighti, ia man-
maghin damuam?
Ia ti ivegh mangi tina dama akur-
vazim iniam?
Ian ziar ekiam ko bizir avirir
ia iniziba, ia ti managh dar
arighti, da deraghvira ikiam?
Bar puvatigham!
4 Ia bizitam damuva avegham. Bar
puvatigham.
Ian tarazi midorozimin arimighiregham.
Me ian tarazir suigh mangiti, ia kal-
abuziabar tongin bar atiatigh
teviba apirigh mamaghira
ikiam.
Ia osimtizir bar kurar kam
gitaghan kogham.
Ikiavira Itir God bizir kabar amuti, da
ia bativam,
eghti bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A tighar ivezir
kuram isi me daningvira
ikiam.

Asirian kantri ikuvigham

5 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei:
Asirian kantrin gumazamiziba,
mevzika! Me bar ikuvigham.
Ki uan gumazamiziba puvira
men atari.
Kamaghin ki datirighin ingangarim
isi Asirian kantrin gumaza-
mizibar aningti,
me nan aghorimin min otoghti,
gumazamizir nan navim gamima a
ikuviziba,
me ivezir kuram me daningiva
me gasighasigham.
6 Nan gumazamizir kaba na ategha
uamategha nguazir kamin biz-
ibagh amua, na gamizi
ki bar men aningaghe.

** **9:20:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **10:5:** Aisaia 14:24-27; Nahum 1:1--3:19; Sefanaia 2:13-15

Kamaghin amizi, ki Asiriaba amadaghti,
me mangi gumazamizir ki aningaghavira itir kabagh asighasigh,
egh me dikiti me mati gumazim tuavir beghneazim diti moghin me magiram.
Egh me uan ifongiabar gin mangi men bizir aghuiba me dama da mikegh,
da inigh uan kantrin mangam.
7 Ezi Asirian atrivimin nighnizim, nan nighnizim ko voroghira ghuzir puvati.
A ghaze, a kantrin avirir igharaziba uaghan bar dagh asighasigh,
da agivasa nighnisi.
8 A uabi fa kamaghin migia ghaze,
"Ki ghaze, ki kantrin aviribar atriviba abinigha men nguibar ekiaba ini.
Ezi atrivir ki abiraziba,
me nan midorozir gumazibar, gumazir dapanibar iti.
9 Ki misogha nguibar ekiar kaba ini:
Kalno, Karkemis, Hamat,
Arpat, Samaria, ko Damaskus.
10 Ki kantrin aviriba abiragha fo,
men asebar marvir guar aviriba men iti.
Ezi men aser kaba, da tong men akurvazir puvati.
Ki ghaze, marvir guar kaba, Jerusalem ko Samarian marvir guabagh afira.
11 Ki Samaria ko an aseba ko marvir guabagh asighasigha gifa.
Egh arazir kamra, ki Jerusalem ko an aseba ko marvir guabar amuam."

12 Asirian atrivim ghaze, a bar pin mar ikia bar gavgafi, egha a uabira uan ziam fe. Eghti gin nan Ekiam, a faragha mikemezi moghin, a Saionin Mighsiamin iki, a Jerusalemin nguibar ekiam, a uan ingangariba bar dar amigh givaghti, a gin uamategh mangi ivezir kuram Asirian atrivim daningam.
13 Ekiam orasi, Asirian atrivim uabira uabi fa, kamaghin migei:

"Ki bizibar amuamin nighnizir bar aghuim iti.
Kamaghin amizi, nan gavgavim ko fofozimin, ki bizir kabagh ami.
Ki kantribar mitaghniaba akaraghariga gifa, ezi da bar nan apengan iti.
Egha bizir bar aghuir me akumakua arighiziba, ki da ini.
Ki bar gumazir gavgavim, kamaghin ki kantrin kabar atrivibagh afiragha, me dikabini,
mati bulmakaun apurir ekiam misosi.
14 Nguazir kamin itir kantriba bar, mati kuarazir mikonir mam,
ki, men bizir aghuiba, mati kuarazir mikonimin, gumazim kuarazir aroriaba isi moghin, nimira bar da ini.
Kuarazir amebaba ikia, nan gari puvati.
Mevzika! Kuarazir amebatam uan aroriaba bagha ara nan agintighizir puvati.
Ki pura men biziba okemegha da inigha ghu."

15 Atrivim uabi uan ziam fe, ezi Ekiam kamaghin azaragha ghaze,
Sobiatam ti uabi fi kamaghin mikim suam,
a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suirazimin gavgavim gafira, a?
Puvati, nighnizir kam ongani.
Eghti son tam ti uabi fi suam,
a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suiragha temem pungizim gafira, a?
Puvati, nighnizir kam ongani.
Eghti itazitam ti uabi fi suam,
a uabi gumazitamin suiragh, a inigh misoghsi mangam, a?
Puvati. Nighnizir kaba, bar ongani.

16 Ezi Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti.
Egh a datirighin arimariar bar kuratam amadaghti,
an Asiriabar midorozir gumazibar amu, men gavgavir ekiam agivagham.
Egh a uaghan avim damighti,
a dikavigh isi mangi men biziba bar da agivagham.
17 Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim,
a Israelian gumazamizibar angazangarimin min iti.
Egh Asiriaba, an avir bar dafamin min otogh,
men kantri daboroghti, a isigham.
Egh dughiar vamiran, a Asirian oghevsevir kurabar apueghti,
da bar isigham.
18 Egh afiragh mangi temer ekiaba ko nguazir aghuir azenibar ingaramim sara daboroghti,
da bar isigham.
Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigh, bar men duaba ko mikarziba agivagham,
mati arimariam gumazim puv a gamizi, an gavgavim bar magiri ameregh givagham.
19 Eghti Asirian kantrin temer vaghvazibara mitivighiv ikiti,
borir iririvitam uaghan da mengan fogham.

Gumazamizir ikiavira itir varazira, uamategham

20 Jekopin ovavir boriba, datirighin uan apanibar atrivir me misogha itim, me an atiatighava, an apengan ikia uarir akurvaghasa an dia. Eghti gin izamin dughiam otoghti, Israelian ikiavira itir varazira, apanir kam bagh gan uarir akurvaghsi nighnizir gavgavim an ikian kogham. Puvati. Dughiar izamimin, me Ikiavira Itir God baghvira iki nighnizir gavgavim an ikiam. A Israelian Godin Bar Zuezim, eghti me guizin an akamin gin mangi uarir akurvaghsi, anarira mizuamam.

21 Gin, Jekopin ovavir boribar gumazamizir ikiavira itir varazira, me uamategh Godin Gavgavir Ekiam Itim bagh izam.*

22 Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min, bar aviraseme. Ezi God ghaze, me bar ikuvigham. God uan arazir aghuimin gin mangiva ivezir kurar kam me daningam. Eghti gin men gumazamizir ikiavira itir varazira uamategh uan nguibabar izam.

23 Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a nguazir kamin kantriba bar, a ivezir kuram isi me daningasa mikemegha gifa, egh a bar me gasighasigham.

24 Nan Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ia nan gumazamizir Saionin nguibar ekiamin itiba, ia Asiriabar atiatingan marki. Me, Isipia fomira uan itaziba isa ia misogha, paza ia gamizi moghin, me ia damuam, eghti ia men atiatingan marki.

25 Nan navim ia bagha ikuvighavira iti, kamaghin, ki Asiriaba ataghizi me ia gasighasisi. Eghti ki, kiran oveghangin, uan adarir ian itim agivagh, egh raghirigh Asiriabagh asighasigham.

26 Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki me misogham, mati ki fomira Midiania, Orepin Dagiamin boroghin benim isa me fozorogha me misoke. Egha mati, ki fomiram Isipin kantrin, uan asadivir aghorim ghufegha ongarim gisin amadazi, apaniba ongarir torimin bar ikufi.†

27 Asiriaba datirighin ia gativagha ia gasighasisi, mati gumazim ter otevim, bulmakaun firim gatigha, an abirima, a ingangarim gami. Datirighin Asiriaba bar deraghaviram apiazi, ia paza iti. Ezi

* **10:21:** Hibrun akamin akar kam, "Gumazamizir varazira uamategh izam," a mati Aisaian otarir mamin ziam. Ni Aisaia 7:3in gan. **10:22:** Rom 9:27 † **10:26:** Ni Gumazir Dapaniba 7:23-25in gan.

men arazir kam na gamima, nan
navim puvira nan isi. Kamaghin, ki
gin izamin dughiar kamin, ki Asiri-
abar gavgavim agivaghti, me uam
osimtiziba ia daningan kogham."‡

Apaniba Jerusalemia misoghasa izi

28 Apaniba Ain nguibar ekiam
boroghin iza a gitagha,
Mikronin nguibar ekiamin
otivigha gifa.
Me uan dagheba ko biziba isa
Mikmasin nguibar ekiamin da
ariki.§
29 Me uaghira daghurir dipamin
faghafiagha, binigha ghua-
naga,
dimangan Geban nguibar
ekiamin akui.
Raman nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba bar atiatingi.
Ezi, Gibean nguibar ekiamin itir
gumazamiziba, kar Atrivim
Solin nguibar ekiam,
me anetegha are.
30 O Galimin nguibar ekiamin itir
gumazamiziba, ia pamtemin
dim.
Ia Laisan nguibar ekiamin itir
gumazamiziba,
ia kuariba arighiva oragh.
Ia Anatotin nguibar ekiamin itir gu-
mazamiziba, iavzika!
Ia ti akabagh asa.
31 Matmenan nguibam ko Gebimin
nguibamin itir gumazamiziba,
me uari mongasa danganiba
buriava, aregha gifa.
32 Apaniba datirighin Nopin nguibar
ekiamin otivigha gifa.
Egha Saionin Mighsiamin
amadaghan gara, uan da-
fariba apira,
uan gavgaviba akakagha ghaze,
me Jerusalemin nguibar
ekiam gasighasighasa uari
baraki.
33 Ia oragh!
Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim,
a gumazir ziar ekiam ko gav-
gavim itiba dikabiragham.
Me datirighin temer ekiar ruaribar
min iti,
eghti a me okiti me iregham.
34 Me mati Lebanonin temer
aghuibar min mitivigha gav-
gavigha iti,
egha mati temer dafar ruarir bar
ruarir pizimin itibar min iti.
Egh a me gasighasigham,
mati gumazim sobiam inigha
temer ekiar kaba okiti da
iregham.

11

Atrivir igiam, dabirabir aghuim me daningam

1 Jesin ovavir boriba, mati temer
povim me an okegha givazi,
an dakam ikiavira iti.
Eghti gumazir mam otogham,
mati temer ghuzir igiam
temer dakar kamin otogh
mavanangam.*
2 Eghti Ikiavira Itir Godin Duam izi
gumazir kam gizivagh a ko iki,
egh fofozir aghuim ko nighnizir
aghuim a daningam.
Eghti an atrivir gavgavimin ikiva,
deraghvira ingangarim damuamin
fofozim ikiam.
Egh a deraghvira Ikiavira Itir God
gifogh,
an atiatingiva zurara an apen-
gan ikiam.
3 Eghti Ikiavira Itir Godin atiatir
arazir kam a damuti,
a bar akuegh mamaghira ikiam.

‡ **10:27:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **10:28:** Nguibar ekiar igharazir kaba da notin amadaghan Jerusalem boroghin iti, kamagh amizi, notin amadaghan itir apaniba Jerusalem gasighasighsi iziva, me faragh Ain nguibar ekiam ko nguibar ekiar kaba batogham, dar ziaba ves 28-32in iti. **11:1:** Aisaia 53:2; Jeremaia 23:5; Sekaraia 3:8; Aposel 13:23; Akar Mogomem 5:5; 22:16 * **11:1:** Jesi, an Atrivim Devitin afeziam. (Ni 1 Samuel 16:10-13in gan.) Temer ghuzir igiar kam oto, a mati Devitin ikizimin otozir atrivir igiamin ababanim. **11:2:** Aisaia 61:1; Matyu 3:16; Jon 16:30; 2 Timoti 1:7

Egh kotiaba baraghamin dughiam,
a pura gumazimin ganganimin ganiva, a tuisighan kogham.
Egh a gumazamizir tintinimin migeir akaba,
a pura da baragh da tuisighan kogham.
Bar puvatigham.
4 A kotin aven guizin arazir aghuimin gin mangi,
onganarazibar migirigiaba baragh, deraghvira me tuisigham.
A nguazir kamin itir gumazir uari abira aghumra itiba,
a men osimtiziba baragh, me tuisigh men akurvagham.
An akam me daningti, nguazir kamin gumazir kuraba, ivezir kuram iniam.
A mikimti, gumazir kurar akaba batoziba arimighiram.
5 An arazir aghuim mati gumazim letin uabi amighiri,
an an ikiti, a gumazamizibar ganam.
Eghti an nighnizir gavgavir arazir aghuim gamim, mati inim gumazimin evarim avara,
an an ikiti, a uan ingangarim damuvira ikiam.
6 Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh deraghvira ikiam,
eghti lepatba, da kaziar ekiabar min gari, da memen nguziba ko dakuam.
Eghti bulmakaun nguziba ko laionin igiaba daru egh uari inigh damam,
eghti borir dozir mam men gan men aku men faragh mangam.
7 Eghti bulmakauba ko beaba uari inigh damiti,
men nguziba uari inigh dakuam.
Eghti laionba bulmakaubar min dadabar amam.
8 Eghti borir dozir oteba apavira itiba,
me kuruzir imeziba itibar mozibar boroghira ikararangam.
Eghti borir oteba ataghiziba,
uan dafariba isi kuruzir kuraba itir mozibar aven dar arigh, egh deraghvira ikiam.
9 Dughiar kamin, nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham.
Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham,
mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.
Kamaghin amizi, God baghavira itir mighsiamin itir gumazamiziba ko, gumazamizir igharaziba bar moghira
uari inigh deraghvira ikiva,
tav pazi tav damuan kogh, egh me gasighasighan kogham.

Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, me uamategh izam

10 Eghti dughiar kamin, atrivir igiam,
Jesin ovavir boribar tongin otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamin oto.
Eghti gumazamiziba bar an ganti, a me bagh ababanimin min ikiam.
Eghti gumazir kamra, kantribar gumazamiziba a bagh izi a baghvira ikiam.
Eghti an Dipenir an avughsi ikiamim,
bar gavgavigh ziar bar ekiam ikiti, an angazangarim bar me gisiragham.

11 Egh gin ua izamin dughiamin, Ekiam uamategh uan agharim ghufegh uan gavgavim akagh, uan gumazamiziba inigh uamategh izi, men nguibabar me arigham. Kar gumazamizir ikiavira itir varazira, me kantri Asiria ko, Isip ko, Itiopia ko, Elam ko, Babilonian kantri ko, Hamat ko, Mediterenianin Ongarir Ekiamin arighatizibar ikiavira itiba.

12 Kantriba bar dar gumazamiziba gansi, Ekiam nir avizim

11:4: Aisaia 9:7; 49:2; Malakai 4:6; 2 Tesalonika 2:8 **11:5:** Efesus 6:14 **11:6:** Aisaia 65:25 **11:9:** Onger Akaba 98:2-3; Aisaia 48:18; 52:10; Habakuk 2:14 **11:10:** Rom 15:12

ghufegh ababanimin min anesaragham,
egh a Israelia ko, Judan gumazamizir apaniba inigha ghua kalabuz gatiziba, a ua me akuvagham.
Me datirighin tintinibar ikia nguazir ruaghateviba bar dar iti,
eghti Ekiam ua me inigh izam.
13 Eghti gin kantri Israel ua navir kuram kantri Judan ikian kogham.
Eghti kantri Juda, uam kantri Israelin aningagheghan kogham.
Puvati. Aning uaning inigh deraghvira dapiam.
14 Aning uaning inigh mangi aruem uaghiri naghin itir Filistiaba ko misogham.
Egh aning misoghiva aruem anadi naghin itir gumazamizibar bizir aghuiba iniam.
Aning kantri Idom ko Moap ko, Amonin gumazamiziba dikabiragh,
kantrin kaba gativaghti, me men apengan ikiam.
15-16 Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim damighti a bar dakegham.
Egh aminir fefer bar puvira ivaim damighti a izam,
eghti aminir kam, Yufretisin Fanem damighti a daki mangi suvigham.
Egh a 7plan dipar eghuravibar emir mangam.
Kamaghin amizi, dughiar kamin tuavim, tuavir ekiamin min bar ekevegh aruegham,
eghti gumazamiziba Asiria ategh daru iziti, men dagarir asuaba tong kumkumighan kogham.
Tuavim Israelia bagha kuiaghirizi me Isip ategha izezi moghin,
bizir kam uaghan kamaghiram otivam.

11:15-16: Aisaia 35:8; 40:3; Akar Mogomem 16:12 Jon 4:10; 4:13; 7:37-38

12

Ekiam minabir ighiam

1 Eghti gin izamin Dughiam otoghti, ia Israelia kamaghin igham damuam:

"O Ikiavira Itir God, ki nin ziam fe.
Ni nan aningaghe, ezi nin aningagharim gifa,
ezi ni bar deraghavira nan asughasugha gavgavim na ganidi.
Ezi datirighin nan navim deraghavira iti.

2 "Ia oragh! God nan akuragha ua na ini.
Eghti ki nighnizir gavgavim an ikiva atiatingan kogham.
Ikiavira Itir God, a Godra, a na gamima, ki gavgavigha iti.
Guizbangira, a nan Akurvazir Gumazim, ezi ki an ziam fava onger akam gami."
3 Mozir dipam, gumazir kuariba piriba, anepa bar akonge.
Ezi kamaghira, God uan gumazamizibar akuragh ua me inighti, me bar akuegham.

4 Dughiar kamin ia kamagh mikimam:

"E Ikiavira Itir God, an ziam dipon, egh a minabiva,
uarir akurvaghsi an dimam.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun kantribar gumazamiziba bar moghira me mikimiva,
an ziar ekiamin gun mikim.
5 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir bar ekiar an amiziba bangin,
a bagh onger akabar amu an ziam fam!
Ia nguazir kamin gumazamiziba bar me mikim suam,
God ingangarir ekiabagh ami."

6 O Saionin Mighsiamin itir gumazamiziba, ia fo,
Israelian Godin Bar Zuezim, a ian tongin ikia

12:2: Ua Me Ini 15:2; Onger Akaba 118:14 **12:3:**

ingangarir ekiabagh amua,
ziar bar ekiam iti.
Kamaghin amizi, ia pamten dimiva arang
bar akuegh onger akabar amu.

Aisaia, Godin akamin, gun kantrin mabav gei

13

(Sapta 13--23)

God kantri Babilon gasighasigham

1 God kantri Babilon gasighasighasa,
kamaghin, a irebamin min garir bizimin aven, akam isa Emosin
otarim, Aisaia ganingi.
2 A kamaghin migei:

"Ni nan nir avizir pin itim isi ababanimin min temeba puvatizir
mighsiar mamin a kuasagh,
eghti midorozir gumaziba an ganigh izi uari akuvagh ikiam.
Ni pamtemin men dimti, me zuamira izi.
Eghti ni uan dafarim ghufegh, Babilonin itir gumazir aruar
uan ziaba feba, tiar akar ekiabar amadaghan men akagh,
egh me amadaghti, me mangi me ko misogh.
3 Ki Babilon bagha nan navim bar nan ikufi,
egha ki uabi uan midorozir gumazir aghuir bar gavgaviba
amisevegha, men diazi, me ize.
Egha ki Akar Gavgavim me mikeme, eghti me mangi Babilonia
ivezir kuram me daningam.
Midorozir gumazir kaba, ziar ekiaba iti,
egha Babilon misoghasa bar akonge."

4 Ia mighsiabagh isin niginir dafar kam baragh,
kar gumazir bar aviribar niginim.
Kantrin aviribar midorozir gumaziba iza uari akufa.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
misoghasa uan midorozir gumaziba akufa.
5 Me kantrin bar saghon itimin ikegha ize,
egha me mati Ikiavira Itir Godin piba ko bariba.
A bar aningaghegha, me akuvagh me damuti,
me nguazir kamin itir kantribagh asighasigh, bar me agivagham.*

6 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa.
Kamaghin amizi, ia bar puviram aziva arang.
Dughiar kamin, Godin Gavgavim Bar Itim,
dughiar bar kuram amadaghti a izam.
7 Bizir kam bangin, gumazamizibar aghariba bar men amiraghti,
men gavgaviba bar givaghti, me uan navibar aven bar atiatingam.
8 Me nigh bar atiatighiva, mizazir bar ekiaba baragham,
mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, me mizazim iniam.
Me digavir kuram damuti, men guabara uarir akakagh suam,
me mizazir bar ekiam isi.
Egh me uarira uan guabar ganamin dughiamin,
me bar atiatigham.

9 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a izi,
kar Ikiavira Itir God uan aningagharir ekiam sara izasa misevezir dughiam,
egh nguazir kamin itir ruaghateviba bar dagh asighasighiva,
gumazamizir arazir kurabagh amiba me bar me agivagham.

13:1: Aisaia 47:1-15; Jeremaia 50:1--51:64 * **13:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, Hibrun akam, a "Nguazir kamin itir kantriba bar," a dav geir puvati. Me ghaze, Hibrun akam kamaghin migei, "Kantrin kamra nguibaba bar an iti." **13:6:** Joel 1:15 **13:8:** Onger Akaba 48:6; Aisaia 21:3

10 Dughiar kamin, mikoveziba bar dar angazangarim mungegham.
Egh aruem otoghti, an angazangarim mitarmegham,
eghti iakinimin angazangarim puvatigham.

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Gumazamizibar arazir kuraba nguazir kam gizifa,
kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba, ki me dikabiragham.
Gumazamizir igharaz darazi paza me gamua uari feba,
ki pazi me damigh men ifaghatir arazim agivagham.
12 Gumazamizir bar avirim arighiregham,
eghti ki vaghvaziba ateghti, me ikiam.
Egh ni kantri Ofirin golin bar aghuim burian asaghasaghizi moghin,
ni me burian asaghasegham.
13 Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
uan aningagharir bar dafam sara izam.
Egh ki overiam ko nguazim damighti, aning nigham,
eghti nguazim isivagh uan danganim ategham."

14 Dughiar kamin, gumazamiziba bar puviram atiatingiva aregham,
mati asizir atiam, gumazim ruarimin ghua a gasasava amima,
an arav ghuzi moghin, me arimangegham.
Egh mati sipsipbar garir gumaziba puvatizi, me onganigh pura tintinibar zui moghin,
me tintinibar ari uamategh pura uan nguibabar mangam.
15 Eghti gumazir manam, apaniba an suira,
me uan midorozir sababar a biraghti, an aremegham.
16 Eghti apaniba, borir iririviba, men amebabar aghariba da me amikiva,
eghti amebaba ko afeziaba ganvira ikiti,
me boriba isi dagiaba itir nguazim gapizti, me arimighiram.
Eghti apaniba men dipenibagh asighasigh, men biziba okimiva,
men amuibar suigh, me abin arazir kurabar me damuam.

17 Ikiavira Itir God ua ghaze,
"Ki, Midbar navibagh inivima, me Babilonia misoghasa izi.
Me Babilonian silva ko gol bagha nighnigha misoghasa izir puvati.
18 Me bar Babilonia agivasa nighnizim bar gavgafi.
Me gumazir igiaba uan pibar me gasiti, me arighiregham.
Eghti borir ekiaba ko muziariba, me men apangkuvighan kogham."

19 E fo, Babilonin nguibar ekiam, a bar deragha nguibar ekiar mabagh afira.
Babilonian gumazamiziba, me uan nguibar ekiamin ziar aghuim bagha bar akonge.
Eghti God Sodom ko Gomora gasighasighizi moghin,
a Babilon gasighasigham.
20 Gumazitam ua nguibar kamin ikian kogham.
Eghti uaghan Arebian gumaziba izi uan averpenitam danganir kamin anesaraghan kogham.
Eghti sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba inigh iziti,
da danganir kamin iriv iki avughsan kogham.

13:10: Esekiel 32:7; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13; 8:12 **13:13:** Hagai 2:6 **13:19:** Jenesis 19:24 **13:20:** Jeremaia 50:3; 50:39; 51:29; 51:62 **13:21:** Aisaia 34:14; Sefanaia 2:14; Akar Mogomem 18:2

21 Nguibar kam pura danganir kinim
gavaghti, asizir atiaba iziva an
ikiam.
Eghti dimagarimin, kuaraziba
dipenibar ikiam.
Eghti poneba uaghan ikiti,
memen atiaba uari akun
nguibar ekiamin mangi izegh
damuam.
22 Eghti, atrivibar dipeniba ko gu-
mazir ekiabar dipeniba,
afiar atiaba izi dar iki, pura da-
pur ikiam.
Bar guizbangira, Babilon iku-
vighamin dughiam,
a roghira izegha gifa.

14

*Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba ua me iniam*

1 Eghti Ikiavira Itir God ua-
mategh Jekopin ovavir boribar
apangkuvigham. A ua bagh Is-
raelia misevegham. Egh a men
aku uamategh men nguazimra
mangam. Eghti Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba izi me ko iki, men
gumazamizibagh avagham.
2 Guizbangira, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, Israelia inigh men
aku uamategh Israelian nguazimin
izam, kar Ikiavira Itir Godin
nguazim. Eghti Israelia, gumaza-
mizir kabar amuti, me pura Israelian
ingangarir gumazamizir kinibar
otivigham. Fomira Israelia kal-
abus gatizir darasi, me datirighin,
Israelian kalabuziabar aven ikiam.
Me fomira Israelia dikabiragha paza
me gami, me datirighin Israelian
apengan ikiti, me me gativagham.

*Atrivir bar gavgavir irizimin
ighiam*

3 Ia Israelia, Ikiavira Itir God
ian mizazim ko dughiar kuram
agivaghti, ia deravira ikiam. Igharaz
darazi ia abirima, ia men ingangarir
mitiabagh ami, eghti osimtizir kam,
datirighin givagham.
4-5 Eghti Ikiavira Itir God kam-
aghin damighti, ia Babilonin atrivim
ginighnigh ighiar dibovir akar kam
damuam. Ighiar kam kamakin:

"Maia! Ia ganigh, atrivir gavgavim
irigha gifa.
Manmaghin amizi, atrivir puvira
atara uan ziam fer kaba iri?
Ikiavira Itir Godra,
paza gumazibagh amir gumazir
kurar kabar gavgavim agifa.
6 Atrivir kaba pura gumazamizibar
aningaghegha paza me gami.
Egha me arazir kurabar kantrin
igharazibagh amua, me
gasighasighan avughsir pu-
vati.
Me dughiaba bar, kantrin igharaz-
ibar atara
osimtizir kuraba me ganiga me
gatifa.

7 "Ezi datirighin nguazir kamin ru-
aghateviba bar, avughsa navir
amirizimin iti.
Dar gumazamiziba bar akuegha
ighiabagh ami.

8 "Ezi Lebanonin kantrin ruarimin
itir temer painba ko, temer sid-
aba, oregha fo,
Babilonin atrivim aremegha
gifa.
Kamaghin amizi, me uaghan bar
akonge.
Me ti ghaze, 'Gumazitam ua iziva
e okan kogham. Bar dera!'

9 "Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin, me ni iniasa bar
akuegha
biziba akira iti.
Danganir kam ti kamaghin migia
ghaze,
Ia gumazir aruaba, dikav.
Ezi ia atriviba, ia uan atrivir
dabirabiba ataghiragh.
Ia bar izi gumazir izir kam
batogh.
10 Me bar moghira ni dipov migirigiar
kamin ni damuam,
'Maia, e kamaghin nighnisi,
nin gavgavim ti bar en gav-
gavim gafira.

Ezi nin gavgavim datirighin bar
givazi ni en min iti.
Ni gavgaviba puvati.'

11 "Ni fomira kurkazir aghuibar
uabin kurtima, gumazamiziba
gitaba misogha,
ighiabagh amua, nin ziar ekiam
fe.
Ezi datirighin, ni Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin
itima, nguazimin apiziba nin
dakozim gavagham.
Eghti ni me gisin dakuam.
Eghti kuruzir muziariba
blanketin inimin min ni
avaragham.

12 "Ni fomira ziar bar ekiam ike.
Gumazamizibar damazimin,
ni mati mizarazibar anadir
mikovezir overiamin ikia
isimin min iti.
Ezi noka, ni datirighin irigha
gifa.
Ni fomira midorozir gumazir gav-
gavim itim.
Ni kantrin aviriba agevir gu-
mazim.
13 Ni ti kamaghin nighnisi,
'Ki mikovezibagh afiragh, bar
pin mar overiamin mavan-
abogham.
Egh ki uan atrivir dabirabim isi,
Godin mikovezibagh isin bar
pin mar anefagham.
Egh ki uaghan izi, notin
amadaghan itir mighsiar
aseba iza uari akuvi naghin,
a gisin bar pin mar daper-
aghiv ikiam.
14 Ki ghuariabagh isin bar pin mar
ghuanabogh,
Godin Bar Pin Itimin min ikiam.'

15 "Ezi noka, ni irigha gifa,
ni bar vin mar magiri Gu-
mazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin iki,
egh ni bar apengan ikiam.

16 Egh nguibar kamin, oveaghuezir
gumazamiziba nin apigh bar
digavir kuram damigham.
Egh me dikiravira nin gan kam-
aghin azaragham,
'Gumazir kamra ti, nguazim gamizi a
ivazvazima,
kantrin igharazibar itir atriviba
atiatia nisi, guisi?
17 Gumazir kamra ti, nguibar eki-
abagh asighasighava, nguazim
gamima,
a nguazir kinimin oto?
Gumazir kamra ti, kalabuziam
gatizir gumazamizibar apangku-
vizir puvatigha, me ataghizi,
me uamategha uan nguibabar
ghuzir puvati?
Are, gumazir kamra!'

18 "Atrivir igharaziba over dughiamin,
gumazamiziba bar deravira
men kuabagh amua,
mozir bar aghuibar me afi.
19 Ezi ni puvati.
Nin kuam mati, gumazim temer
aguam kurasa an anetugha
anekunizi moghin,
me nin kuam akunizima a
mozim giraghu.
Nin kuam tuavimin gumazir
igharazir midorozimin ovengez-
ibar kuabar pozimin apengan
iti.
Ezi gumazamiziba a dika ive-
mara mangi izegh gami.
Men duaba bar moghira,
gumazir ovegha givazibar
mozimin, bar vin mar
magiram.
20 Ni uan kantri gasighasigha,
uan gumazamiziba misoghezi,
me ariaghire.
Kamaghin amizi, me atrivir igharaz-
ibar min deravira nin kuam
akirigh,
anefaghan kogham.
Atrivir kurar kamin boriba,
nguazir kamin bar givaghti, bar
deragham.

14:12: Luk 10:18; Akar Mogomem 8:10; 9:1; 12:8-9

21 Kamaghin, an boriba, ia bar da
inigh izi,
egh men inazir afeziabar arazir
kuraba ikarvaghsi,
me misoghti me arighiregh.
Eghti men tav ua ikian kogh,
atrivimin otogh, ua kantribar
ganan kogham.
Egh ua nguazir kamin dan-
ganiba bar dar mangi
nguibar ekiabar ingaran
kogham."

Ikiavira Itir God Babilonia gasighasigham

22 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim kamaghin migei:

"Ki Ikiavira Itir God, ki uabi dikavigh
mangi Babilonia misoghiva,
me gasighasigh bar me agivagham.
Ki men tav ateghtima a ikian kogham.
Bar puvati.
Gumaziba ko, amiziba ko,
boriba, bar givagham.
23 Ki mati amizim uan bizimin
mineziba avi moghin,
ki uan bizim isi Babilon bar
anevigh anegivagham.
Ki Babilon damighti, mughuriar
kuram itir beghneazim bar
anevaragham.
Eghti asizir atiaba an ikiam.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
ki mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigham

24 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim kamaghin akar dikirizir mam
gami:

"Bar guizbangira, bizir ki damuasa
nighnigha givazim,
ki a damuam.
25 Asiriaba nan nguazimin iza, nan
gumazamizibagh amizi,
me osimtizir bar ekiam ateri.
Asiriaba pamtemin Israelia abirima,
me puvira ingari,
mati bulmakaun mam, gumazim
ter ararim an tuem gatigha,
anebirima, a ingari.
Eghti Asiriaba, Israelian nguazir
mighsiabar ikivira ikiti,
ki me dikabin bar me righirigham.
Egh osimtizir ekiar Israelia aterir
kam,
ki bar anegivagham."

26 Nguazir kamin itir kantrin gavgav-
iba,
Ikiavira Itir God arazir kamra me
damuasa nighnigha gifa.
Kamaghin amizi, a me
gasighasighasa uan
agharim ghufegha gara iti.
27 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, kamaghin damuasa
nighnigha gifa,
ezi tina an anogoregham?
A uan agharim ghufegha gifa,
eghti tav an agharim medagh
magiran iburagham.

Ikiavira Itir God Filistiabagh asighasigham

28 Atrivim Ahas aremezi azenimin,
Ikiavira Itir God akar mam aningi.
Akar kam kamakin:

29 "Ia Filistian gumazamiziba, ia or-
agh.
Aghorir ian misoghezir kam, a
dipiriaghirigha gifa, eghti ia
bizir kam bagh bar akongan
marki.
Gin kuruzitam oveghti, kuruzir ku-
ratam an danganim iniam.
Egh kuruzir kam, a kuruzir bar
kuram bateghti,
an aviziba iki, egh mighi
mangi izegh damuam.*
30 Gumazamizir onganarazibagh
amiba, me deravira ikiam.

14:24: Aisaia 10:5-34; Nahum 1:1--3:19; Sefanaia 2:13-15 **14:28:** 2 Atriviba 16:20; 2 Eghaghaniba 28:27 **14:29:** Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

* **14:29:** Fofozir gumazir maba ghaze, Asirian atrivir mam aremezir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, ti akar kam akuri. An akar isin zuir kamin kamaghin migei, atrivir igharaziba atrivir kamin danganim iniam, eghti men arazir osimtizim kantrin igharazibagh aningamim bar ekevegham, egh atrivir kamin arazibagh afiragham.

Gumazamizir biziba puvatiziba,
me navir amirizim iniam.
Eghti ia Filistiaba, ki mitiriba
azir dughiar bar ruarim
amadaghti, a izam.
Eghti mitiriar azir kam, ian ikiavira
itir varazira damuti,
me bar mitiriam bangin
arighiri bar gevegham.

31 "Ia Filistian nguibar ekiaba ko, gu-
mazamizir men itiba,
ia bar moghiram atiatingiva,
nighiva akong puv aziva,
pamtemin dim gan,
midorozir gumazir bar bizir dafam,
notin amadaghan ikegha izi.
Me izima, mati avir miturim men
girakirangin otifi.
Midorozir gumazir kaba, me
midorozir gumazir bar gav-
gaviba,
ezi, men tav uabira gin izir
puvati, me bar moghira uari
inigha izi."

32 E Israelia, e ganti, Filistian abuir
gumaziba izi uarir akurvaghsi
en azangsighti,
e manmaghin men akam ikar-
vagham?
E kamaghin men akam ikarvagham,
"Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin
ingarigha a gamizi a tugha gav-
gafi.
Ezi an gumazamiziba osimtizir
ekiaba me bativir dughiabar,
me a bagh mangi an aven
modogh deravira ikiam."

15

Ikiavira Itir God Moapia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God kantri Moap
ginighnigha akar kam aningi:

Apaniba dimagarimin iza kantri
Moapin otogha,
Arin nguibar ekiam gasighasisi.
Me ghua Kirin nguibar ekiam
gasighasighizi,
Moapin kantri datirighin bar
ikufi.
2 Kamaghin amizi, Dibonin nguibar
ekiamin itir gumazamiziba,
mighsiabar ghuavanabogha,
asebar ziaba fer danganibar azi-
ava ara iti.
Moapia bar fo, Nebon nguibar ekiam
ko, Medeban nguibar ekiam
bar ikuvizima,
kamaghin me aningin apangku-
vigha azi.
Me bar aning bagha osemegha,
uan dapanir ariziba ko, ghua-
masizir arizibagh ise.
3 Egha azir korotiaba aghuigha,
nguibar ekiabar tuavibagh arui.
Marazi uan dipenibar avughsamin
danganibar iti,
ezi marazi uari akuva itir dan-
ganibar iti,
Me bar puv azima, temeriba men
damazibar izaghira,
egha uaghira nguazim giri.
4 Hesbonin nguibar ekiam ko, Elealen
nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba,
me uaghan bar puviram azi,
ezi Jahasin nguibar ekiamin
itir gumazamiziba, men
azir akaba barasi.
Ezi midorozir gumazir gavgaviba
uaghan osemegha ara dei.
Guizbangira, Moapian gavgavim
bar gifa.

5 Mevzika! Ki uaghan Moapian
apangkuvigha, me bagha azi.
Ki garima, me uan nguibam
ategha, ara ivemara
Soarin nguibar ekiam ko,
Eklat Selisian nguibar
ekiamin zui.
Me aziavira ghua Luhitin
nguibar ekiamin tuavimin
ghuavanadi.
Egha me uan osimtizir ekiam
ginighnigha pamtem aziava
ara
Horonaimin nguibar ekiamin tu-
avimin zui.
Ezi men ararem bar ekefe.

15:1: Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11

6 Me fo, Nimrimin dipam bar misingizi, an apinimin itir oghevseviba uaghan misingi.
Me ghaze, Danganir kam, oghevseviba ko, temeba ti uam an aghungan kogham.
7 Ezi Moapia uan nguibamin ikiava,
uari bagh akumakumizir bizir aghuiba, me da saram ari.
Me kantri Moap ategha, Temeba Itir Danganir Zarir tuavimin zui.
8-9 Bar guizbangira, me uarir akurvaghamin ararem bar ekevegha
men kantrin danganiba bar dar ghu.
Eklaimin nguibar ekiam ko, Berelimin nguibar ekiam ko,
kantri Moapin itir nguibar ekiar aviribar gumazamiziba, men ararem baraki.
Guizbangira, Moapian ghuzim Dimonin dipam gizifa.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
A uam puv Moapia damigham.
Moapian arav ghueziba ko, kantri Moapin ikiavira itir varazira,
a laionin bar kuram mikemeghti,
a izi bar me gasighasigham.*

16

1 O Moapin atrivim, e Moapian gumazamiziba ara iza Idomin nguibar ekiam Selan iti.
Eghti atrivim, ni sipsipin nguziba isi da amadaghti, da Saionin Mighsiamin mangam.
Sipsipin kaba, Saionin Mighsiamin gumazamiziba dar ganigh fogh suam,
e uam dagiaba takisin min me daningam.
Gumazir sipsipin kaba inigha zuiba,
me gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin mangi, Jerusalemin otivigham.
Jerusalem, Saionin guivimin ababanim gami.
2 Egh me kamaghin Judan gumazamizibav mikim,
Apaniba en nguibabar en agirazi,
e ara ghua Arnonin Fanemin miriamin ikia,
deragha itir puvati.
E mati kuarazir nguziba uan mikonimin suaghiregha
pura tintinibar ruarimin aven arui moghin,
e ara pura tintinibar arui.
3 Ezi, e kamaghsua, ia en akaba tuisighiva, kotin aven guizin arazimin gin mangi en akuragh.
E kamaghin ifonge, ia en danganir mogomemin min otogh.
E mati gumaziba temer ekiamin apengan mangi aruer dafamin mizazimin uari muegh, an orangtizimin ikiam moghin, e izi ian kantri uari mongam.
En apaniba en nguibabar en agirazima, e datirighin pura guighav iti.
Kamaghin, ia ua e isi, apanibar agharim datighti,
me izi pazi e damuan marki.
4 E uari, e Moapian gumazamizir aragharuiba, ia e ateghti,
e izi ian tongin ian nguazimin ikiam.
Eghti ia en ganiva e mueghti,
en apaniba e gasighasighan kogham!

"E fo, osimtizir datirighin e bativir kaba givaghti,
en apaniba en kantri ategh mangi ua pazi e damuan kogh,
5 eghti danganir kamin, atrivir mam otogham.
A Devitin ovavir boribar gumazir mam.
Egh a uan gumazamiziba bar men apangkuvigh,
egh zurara guizin arazimin gin mangi men ganam.
A uan gumazamizibar osimtiziba baragh, egh zuamira me tuisigh me akirmigham.

* **15:8-9:** Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Egh a zurara arazir aghuibar
amusi gavgavigham.”

6 Ezi Judaba Moapian akar kam
baregha, me kamaghin uarira
uariv gei,
“E Moapian arazir uari febar
eghaghaniba baregha gifa.
Me puv ifaghata uarira uan
ziaba fa, migirigiar guar
aviribagh ami.
Me ghaze, me uarira ikia, gumaza-
mizir igharazibagh afiragha,
me dipofi.
E fo, Moapia me gumazamizir
ifariba.
E nighnizir gavgavim men
akabar ikian kogham.

7 “Kamaghin amizi, e Moapian gu-
mazamiziba ateghti,
me uan kantrin osimtizim ko
mizazim bagh aziva arangam.
Me fomira Kirheresin nguibar
ekiamin ikia,
wainin ovizir midiarir me apuz-
izir aghuiba api.
Men bizir aghuiba, da bar moghira
ikuvigha gifa,
kamaghin amizi, me datirighin
dagher aghuir kabagh nighnigha,
bar uarir apangkuvighav
arai.
Mevzika!
Gumazamiziba bar men apangku-
vigh me bagh aziam.

8 Me uaghan uan wainin azenir
aghuir Hesbonin nguibar
ekiam ko, Sipman nguibar
ekiamin boroghira itibagh
nighnigha,
dar apangkuvavira iti.
Kantrin igharazibar atriviba fomira,
wainin azenir kabar wainin
dipabar amasa bar ifonge.
Ezi wainin dipar kaba me gamima,
me bar ongani.
Ezi wainin azenir kaba datirighin,
bar misigha ikuvigha gifa.
Moapia fomira wainin azenir bar
aviriba ike,
da Hesbon ko Sipman nguibar
ekiamningin ikegha,
ghua notin amadaghan
Jaserin nguibar ekiamin
ghua, aruem anadi naghin
itir gumazamiziba pu-
vatizir danganimin tu.
Egha maghira ghua Amangsizim Itir
Dipar Akarem girigha
ghua vongin aruem uaghiri
naghin tu.

9 “Ki Jaserin nguibar ekiam ko,
Sipman wainin azeniba bagha
azi.
Ezi nan damazir temeriba
uaghan Hesbon ko, Elealen
nguibar ekiamning gisin iri.
Ki fo, ia bar ikuvigha gifa,
kamaghin amizi, ian gumaza-
miziba wainin azenibar
mangi,
wainin ovizir andiziba
kuarsi bar akuegh dim
ivemar mangigh izegh
damuan kogham.

10 Wainin azenir kaba, da fomira bar
puvira be,
ezi gumazamiziba da kuarir
dughiamin, me bar akonge.
Ezi datirighin bar akongezir arazir
dimdiar kam gifa, ezi gumaza-
miziba ua bar akongeghamin
ighiabagh amir puvati.
Ezi gumazamiziba uam wainin
itarir ekiamin, wainin oviziba
mirmirir puvati.
Ikiavira Itir God men akaba
dukuagha, me bar akongezir
arazir dimdiar kam agifa.

11 Kamaghin amizi, ki Moapia ko,
Kirheresin nguibar ekiamin
gumazamiziba bagha nan
navim bar oseme.
Gumazimin navim bar ose-
megha gita misogha ighiar
amirizibagh ami moghin, nan
navim bar oseme.

12 Moapian gumazamiziba uan ase-
bar ziaba fasa mighsiabar
ghuavanega,
dar dipenibar aven dar dei.
Me arazir kabagh amua pura uan
gavgaviba agefi.

Ezi men arazir kam tong men
akurvazir puvati.”

13 Moapia ikuvighamin migirigiar
kaba, Ikiavira Itir God bar fomiram
dagh amigha gifa.
14 Egha Ikiavira Itir God datirighin
ua kamaghin migei, “Moapia uan
bizir aghuiba sara bar givaghamin
azenir 3plara iti. 3plan azenir ka-
banang, dar arueba ki vaghvagha,
bar deraghavira da medi. Ezi namba
3in azenimin, ki mikemezi moghin ki
bizir kabar amuam. Moapin ziam
datirighin bar pin iti, egh a gin bar
givagham. Gumazamizir bar avirim
datirighin kantri Moapin iti, eghti
men kantri ikuvamin dughiamin, gu-
mazamizir varazira an ikiva gavgav-
iba puvatigham.”

17

Ikiavira Itir God, kantri Siria ko Israelia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God Damaskusin
nguibar ekiam ikuvighasa akar kam
aningi. A kamaghin migei:

“Ia oragh! Apaniba Sirian kantrin
nguibar ekiam Damaskus
gasighasigham,
eghti a bizir kuraba akurir dan-
ganir pozimin otogham.
2 Gumazamizitaba uam Aroerin
Distrighin nguibabar ikian
kogham.
Eghti an nguibaba, pura sipsip-
bar danganibagh avagham.
Eghti a ua dar amuti, da ati-
atingamin gumaziba pu-
vatigham,
kamaghin amizi, sipsipin kaba
deravira ikiam.
3 Apaniba, kantri Israelin nguibar
gavgavibagh asighasigh,
egh uaghan Damaskusin gu-
mazamizibagh gativagham.
Datirighin kantri Israel ko Siria, an-
ing ziar ekiamning itima,
gumazamizir avirim aningin iti.
Eghti kantrin kamning bar ikuvighti,
gumazamizir varazira ikiam.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim,
ki mikemegha gifa.”

4 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
“Dughiar kamin, Jekopin ovavir
boribar ziar ekiam givagham.
Men bizir aghuir bar aviriba
ko, gumazamizir bar avirim
givagham,
eghti men kantri biziba bar
puvatigh pura ikiam.
Egha mati arimariam gumazir
gavgavir dafam batozi,
a bar agharim gura.
5 Israelia datirighin bar avirasemegha,
mati witba Refaimin danganir
zarimin bar puviram otifi.
Eghti apaniba me gasighasigh
givaghamin dughiamin,
me bar avirasemeghan kogham,
mati me azenimin witba
akoregha givazi, witin
vaghvaziba mitivighav iti.
6 Egha me mati, temer oliv, gumazim
aghorim inigha a misogha
olivin ovizir aviriba ini,
ezi datirighin olivin ovizir pun-
ingra an ghuamin itima,
ovizir vaghvaziba an
aguabar iti.
Ki Ikiavira Itir God, Israelian God,
ki mikemegha gifa.”

7 Dughiar kamin, gumazamiziba nav-
ibagh iragh,
Israelin Godin ziam fi nighnizir
gavgavim an ikiam,
a Godin men ingarizim,
a Israelian Godin Bar Zuezim.
8 Egh me uamategh uari ingarizir ofa
gamir dakoziba bagh mangan
kogh,
egh ua aser amizim Aseran ziam
fan kogh,
egh temer guarir aser
amizim Aseran nedazim
itiba, dar ziaba fan
kogham.

17:1: Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1 **17:7:** Maika 7:7

Egh pauran mughuriar aghuim zuim isi
aser amizim Asera bagh me ofa gamir dakozibar uam a tuan kogham.
Me uari uan dafaribar ingarigha asebar ziaba fer bizir kaba,
me bar da agivagham.

9 God Israel gasighasighamin dughiar kamin, men nguibar ekiar gavgaviba, bar ikuvigh pura ikiam, da mati nguazir kamin fomira ikezir darazir nguibabar min ganam. Israelia fomira misoghasa izima, me uan nguibaba ategha are, ezi nguibar ekiar kaba pura mighsiabagh isin itima, ruarim ada avara.*

10-11 O Israelia, God ian akurvazir bizir kam, ia a ginighnizir puvati.
Dughiar kurabar, a mati dagiar bar ekiam,
ia ghua an aven uari moga deravira iti.
Ezi bar guizbangira, ia a gin amadagha bar a ginighnizir puvati.
Ia igharaz darazir asebar ziaba fava,
ia ghaze, aser kaba ian akuraghti, ia deravira ikiam.
Egh ia mizaziba ko arimariaba iki bar ikuvigh deragh ikian kogh,
egh uamategh deraghamin tuaviba puvatigham.
Mati ia wainin azenim oparigha, wainin ikarizibar dafaribar gari,
da zuamiram akimariba otivima, ia bar akonge.
Ezi ia dar dagheba inighan kogham. Puvati.
Wainin ikarizir kaba misighti, azenim bar ikuvigham.

God kantrin gavgaviba dikabira

12 Ia niginir ekiar kam baragh!
Kar kantrin aviribar midorozir gumaziba uari akuvir niginim.
Men niginim mati, ongarim pamtem iza
dadarimin dipiraghira tingazi.
13 Apaniba mati, aperiar dafam aforegha izi.
Eghti God men atariva pamtem me mikemeghti,
me uamategh ari uan nguibabar mangam.
God men agiraghti, me pura mangam,
mati aminim mighsiabar dikavigha,
raizin misevibagh varazi, da pura tintinibar zui,
egha mati aminir dafam pamtem iza,
nguazir mineziba avizi da tintinibar ghuavanadi.
14 Guaratizibar, apaniba iza nguibam korima,
gumazamiziba bar atiatingi.
Egha mizarazibar me itir puvati.
God, arazir kamin, en apanibar tuaviba apirima,
me iza pazav e gamua,
en biziba okeir puvati.

18

Ikiavira Itir God, akam Itiopian kantrin iti

1 Itiopian kantrin dipabar vongin itir gumazamiziba, mevzika!
Nguazir kamin apizir aviriba an ikia, migha mangin izegh gami.
2 Me uan abuir gumaziba amadima,
me ighuruniba inigha, da ikegha botbar ingarigha, dagh apiagha Nailin Fanemin uaghiri.
Ia Itiopiabar abuir gumaziba, ia zuamira zuir gumaziba,
ia uamategh uan kantrin gavgavimin mangi, kantrin dipar aviriba itim.
Kantrin kamin itir gumazamiziba, me bar ruarigha, mikarziba bar dera.
Ezi ian kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti,

* **17:9:** Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **18:1:** Sefanaia 2:12

ezi kantrin igharaziba bar
an atiatingi.

3 Ia gumazamizir nguazir kamin ru-
aghatevim bar an itiba, ia bar
oragh.
Ia ganti, me ababanitam
mighsiabar a kuazaghti, ia
deraviram an gan.
Egh ia oraghti me sighatam giviti,
ia kuariba arigh deragh a
baragh.
4 Ikiavira Itir God kamaghin na
mikeme,
"Ki uan Nguibamin ikiava, gumaza-
mizibar arazibar gara,
puram aghumra ikia men gari.
Egha ki me gasighasighasa navim
dikavir puvati.
Ki me mizua pura nimira iti,
mati aruem nguazim
gisirazima, an fefem ghua-
vanadi.
Egha ki mati dagheba iniamin
dughiam roghira izima,
ghuariaba dimagaribar iza
azenibagh iri moghin,
ki nimira ikia me mizuavira
iti."

5 Guizbangira, kantrin kam bar gav-
gafi,
mati wainin ikarizim deraviram
otogha, an akimariba otivigha
irezi,
wainin oviziba kiran oveg-
hangin aniam.
Gumazim aningaghegha wainin
ovizir ghuariba itir aguam
atuzi a irizi moghin,
God kantrin kam gasighasigham.*
6 Ikiavira Itir God apaniba amadaghti,
me izi kantrin kam bar a
gasighasigham,
eghti kantrin kamin midorozir
gumazibar kuaba pura
tintinibar nguazim
gireghiv ikiam.
Eghti kuarazir isaba ko, ruarimin itir
asizir atiaba izi men kuabar
amam.
Aruemin dughiamin, isaba izi
dar amiti,
orangtizimin dughiamin, ru-
arimin itir asizir atiaba izi
kuar kabar amam.
7 Dughiar kamin, Itiopian kantrin gu-
mazamiziba bizir bar aghuiba
inigh mangi
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim daningam.
A kantrin gavgavim. A
kantrin dipar bar aviriba
itim.
Kantrin kamin itir gumazamiziba
bar ruarigha, mikarziba bar
dera.
Egha kantrin kam, midorozimin
ziar ekiam iti, ezi kantrin
igharaziba bar an atiatingi.
Eghti me uan bizir aghuiba inigh izi
Saionin Mighsiamin izam.
Ikiavira Itir God, ua bagha dan-
ganir kam amisefe,
eghti gumazamiziba an izi,
an ziam fam.

19

Ikiavira Itir God Isipia gasighasigham

1 Isipia bar ikuvighasa, Ikiavira Itir
God akar kam me bagha an aningi.

"Ia gan! Ikiavira Itir God ghuariam
gisin aperaghav ikia,
ivegha akigha Isipin kantrin izi.
A izi otoghamin dughiamin, Isipian
aseba, bar puvira nighti,
Isipian gumazamiziba bar
puviram atiatingiva,
gavgaviba amiragh magirigh
bar givagham."

2 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei,
"Ki Isipian navibagh inivti, me uarira
uariv sogham.
Aveghbuaba uarira uariv
soghtima,
namakaba uarira uariv
sogham.
Isipian nguibar ekiaba uarira
uariv soghtima,

* **18:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, vezin kam kantri Itiopian migei. Ezi gumazir igharaziba ghaze, a kantri Asirian migei. **19:1:** Jeremaia 46:2-26; Esekiel 29:1--32:32

provinsba uaghan uarira
uariv sogham.
3 Ki Isipia damighti men gavgavim
givaghti,
me okam nighnighiva,
bizir me damuasa nighniziba,
me dar amuan kogham.
Egh me uan asebar azangti, da ti men
akurvagham.
Egh me mangi, gumazir
oveaghuezibar duabar azangsigham,
me bizir manam damuam.
Me imezibagh amir gumaz-
iba ko kukunir gumazibar
nighnizibagh foghsi
men azangsigham.
4 Ki Isipia isiva, atrivir kuratamin
agharim datighti,
a men ganam.
A gumazir bar aningaghezim,
a men gan, deragh me damuan
kogham.
Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
ki mikemegha gifa."

5 Eghti Nailin Fanem bar dakegh
magiriti,
nguazim otogh bar misingigham.
6 Daghurir dipar izava Nailin Fanem
ginivizibа,
aghumra daka uaghirima,
mughuriar kuram otifi.
Eghtima ogheba ko ighu-
runir dipamin itiba bar
misingigham.
7 Eghti me fanemin miriam ko
an akamin boroghin oparizir
dagheba misingti,
aminim vang bar da inigh
mangigham.
8 Eghti gumazir Nailin Fanemin
osiriba isiba,
uam osiribar guan kogh, uan
iver ekiaba akuniva osiriba
inian kogham.
Kamaghin amizi, men naviba bar os-
emeghti,
me aziva arangam.
9 Eghti korotiabar ingarir biziba
uam otivan kogham.
Eghti gumazir iniba nuaviba ko
amizir korotiaba isaiba,
me bar amiragh, bar osemegh
puviram aziam.
10 Eghti Isipian gumazir dapaniba
bar ikuvighti,
dagiaba bagha ingarir gumaza-
miziba,
men navir averiaba bar me
basemegham.*
11 Soanin nguibamin gumazir ekiaba,
me gumazir onganiba.
Ezi gumazir nighnizir aghuiba
Isipin atrivim ganidiba, me
migirigiar kuraba a ganidi.
Fofozir gumazir kaba vaghvagha ati-
atir puvatigha kamaghin Isip-
ian atrivim gifara
uari fa migia ghaze,
"Ki fofozir gumazibar gin zuir suren
gumazibar mav.
Ki fomira itir atrivibar ovavir
borimra!"

12 Egha me managh uan fofoziba
moegha,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Isipia damuamin
bizibar gun ni mikemezir
puvati?
Bar puvati.
13 Soanin nguibam ko, Memfisin
nguibar ekiam, aningin gu-
mazir ekiaba,
me gumazir onganiba.
Ezi Isipian gumazamizibar gumazir
dapanir ekiaba,
me uaghan deragha kantrin
garir puvati.
14 Guizbangira, Ikiavira Itir God, Isip-
ian nighnizim gasighasigha
gifa.
Bizir kam bangin, Isipia amir
biziba, bar ikuvigha ghua,
mati wainin dipar onganim
amezir gumazim uan
mimizim dikaragha, atam
irighai.
15 Gumazitam kantri Isipin akuraghti,
a deragh ikian kogham.

* **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Gumazir ekiam o pura gumazir
kinim,
a bizitam damuan kogham.

Ikiavira Itir God Isipia ivezir kuram me daningti, me navibagh iragham

16 Gin izamin dughiamin, Isipia
kamaghin osimtiziba aterіva, me
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin ganti, a me misoghsi uan
agharim ghufeghti, me amizibar min
bar atiatigh nigham.
17 Egh dughiar kamin, Isipian gu-
mazamiziba oraghti, me kantri Ju-
dan ziam diboroghti, me Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ko a
damuamin bizibagh nighnigh, bar
moghiram an atiating nigham.
18 Dughiar kamin, Isipian gumaza-
mizir an 5plan nguibar ekiabar itiba,
me Hibrun akam mikimam. Egh
nguibar ekiar kabar itir gumazamiz-
iba, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim baghvira iki an apengan ikiam.
Nguibar ekiar kabar mam, me ziar
kam a darigham, "Aruemin Nguibar
Ekiam."†
19 Eghti dughiar kamin, Isipin
kantrin tongin, Ikiavira Itir Godin ofa
gamir dakozir tam ikiam. Eghti me
uaghan Isipin kantrin mitaghniamin,
Ikiavira Itir God baghavira itir dagiar
dipenir akinir mam asaraghti, a
tughiv ikiam.
20 Dagiar dipenir akinir kam ko, ofa
gamir dakozir kam, Isipin nguazimin
ikiti, gumazamiziba aningin gan,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim ginighnigham. Eghti apaniba
izi pazi me damuamin dughiamin,
me Ikiavira Itir Godin dimti, an
Akurvazir Gumazitam amadaghti, a
izi men akuragh ua me iniam.
21 Eghti Ikiavira Itir God uabi isi
Isipian akaghti, me a gifogh suam,
a uabi Ikiavira Itir God. A kam-
aghin damighti, Isipia bar deragh a
gifogh, an ziam fi, uan asiziba tuer
ofaba ko witin oviziba tuamin ofaba,
da inigh a bagh mangam. Egh me
akar dikirizibar a damuva, egh me
damuasa mikemezir bizibar amuam.
22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
ivezir kuram Isipia daningam. Arazir
an amir kamin, a men arazir kuraba
akirmighasa. Eghti gin me navibagh
iragh uamategh Ikiavira Itir God
bagh mangiti, a men azangsiziba
baragh, me damuti, me ghuam-
aghegh deravira ikiam.
23 Dughiar kamin, tuavir ekiar
mam Isipin kantri ko Asirian kantrin
tongin ikiam. Eghti Asiriaba daru
Isipin kantrin mangiti, Isipia daru
Asirian kantrin mangam. Eghti
kantrin kamningin gumazamiziba
Ekiamin ziamra fam.
24 Eghti dughiar kamin, kantri
Israel, Isipin kantri ko Asirian
kantri, me roroabar otogh uari inigh
deraghvira ikiam. Eghti God me
bangin, nguazimin itir kantriba bar,
dar gumazamiziba bar deragh me
damuam.
25 Egh Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim, bizir aghuiba me daning
kamaghin mikimam, "Isipia, ki de-
ravira ia damuam, ia nan gumaza-
miziba. Egh ia Asiriaba, ki deravira ia
damuam, ia gumazamizir ki uabi in-
gariziba. Egh ia Israelia, ki deravira
ia damuam, ia gumazamizir ki ua
bagha misevezіba."

20

Aisaia amizir arazir kam, a God damuamin bizim akakasi

1 Asirian Atrivim Sargon migeima,
an midorozir gumazir dapanir
ekiam, Asirian midorozir gumaziba
inigha ghua Filistian kantrin aven,
Asdotin nguibar ekiamin misosi. Ezi
azenir kamra, God akar kam Aisaia
ganingi.
2 Ikiavira Itir God fomiram Emosin
otarim Aisaia, arazir kam damuasa
a migia ghaze, Aisaia azir korotiar
an aghuiziba adegh bibiamra iki,
egh uan dagarimin, dagarir asuaba

† **19:18:** Akinafarir ghurir maba Hibrun akamin ziar kam iti, "Aruemin Nguibar Ekiam." Ezi maba ziar kam iti, "Ikuvighamin Nguibar Ekiam." **19:23:** Aisaia 27:13; 35:8; 62:10

suegh pura suer kinibar daru. Ezi Aisaia Ikiavira Itir Godin akam baregha, a mikemezi moghin ami.

3 Ezi gin, Ikiavira Itir God kamaghin migei, “3plan azenir kaba bar moghira, nan ingangarir gumazim Aisaia, korotiar tam ko dagarir asua tam aruzir puvatigha, puram arui. Ezi an arazir an amizir kam, a bizir bar kurar Isipin kantri ko, Itiopian kantri bativamin ababanim.

4 Eghti Asirian atrivim mangi, kantri Isip ko kantri Itiopia misogham. Egh a kantrin kamningin gumazamizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba inigh mangi kantrin igharazir tamin me kalabuziam darigham. Egh me mangamin dughiamin, me korotiaba ko dagarir asuataba aghuighan kogham, me pura daruam. Me pura bibiabara iki, bar aghumsigham.

5 Gumazamiziba kantri Itiopia ko kantri Isipin gara men ziamning fa ghaze, Aning ti en apanibav soghsi en akurvagham, egh me guizbangira digavir kuram damigh, bar aghumsigh, naviba bar ikuvigham.

6 Dughiar kamin, Filistian gumazamizir ongarir miriamin itiba, me kamaghin uarira uariv kimam, ‘Maia! E kantrin gavgavir kamning, en akurvaghasa, e aningin azaragha ghaze, me en akuraghtima, Asiriaba ua izi e gasighasighan kogham. Ezi ia gan, kantrin kamningra datirighin ikufi. Ezi e Asirian midorozir afuziba gitaviraghan tuaviba ua puvati.’ ”

21

Ikiavira Itir God, Babilonin nguibar ekiam gasighasigham

1 Ikiavira Itir God, Babilon ikuvighamin akar kam aningi, an ongarimin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.

Ia oragh, osimtizir bar dafam ko, bizibagh asighasizir arazim me batogham.

Apaniba izi mati, aminir bar gavgavim, Negevin danganim, a sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha,
pamtem ivegha iza bizimin min nguazim avigha izi.
Gumazamiziba puvatizir danganir kam, gumazamizibagh amima
me bar atiati.*

2 Ezi God bizir bar kurar mam nan aka, ki irebamin min garir bizimin, an gani.
Ki orazi, Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Babilonia, me gumazamizibagh ifara paza me gami darasi.
Egha me arazir kam gamima a ghua bar ekefe.
Kamaghin amizi, ia kantri Elamin itir midorozir gumaziba,
ia izi Babilonia misogh.
Eghti ia Midian kantrin midorozir gumaziba,
ia izi nguibar ekiar kam an ekiarugh.
Ki osimtizir Babilonia gumazamizir igharazibagh anidiba agivagham.”

3 Irebar kam na gamima, ki bar atiatigha aguaghfagha,
mati amizim borim batasa mizazim isi moghin,
ki mizazir bar dafam isi.
Ki bar atiatigha nan nighnizim bar ikufi,
egha ki bizitamin ganan bar aghuagha,
akatam baraghan bar aghua.
4 Nan dapanim onganizi,
nan mikarzim atiatim bangin nisi.
Aruem iraghugha givazi, aminirbirim nguibam avarazi dughiaba,
ki zurara guaratiziba bagha bar ifonge.

* **21:1:** Hibrun akamin ziar kam Babilon itir puvati. A ghaze, “Danganir midiarir kinir ongarimin boroghin itim.” Ezi a mati Babilonin akar isin zuim.

Ezi datirighin puvati, aminirbirim otozi irebam na gamima,
ki bar atiatingi.

5 Ki irebar kamin garima,
gumazamiziba isar dafam damuasa biziba akiri.
Egha me inir dafaba nguazimin da ghuanizi
gumaziba dagh apiagha dagheba ko dipaba api.
Ezi gumazir mam zuamira iza kamaghin dei,
"Ia gumazir aruaba, apaniba izegha gifa.
Ia dikavigh uan midorozir oraba asigh
misoghsi gan."

6 Ezi Ekiam kamaghin na migia ghaze:

"Ni apaniba bagh ganamin gumazitam amiseveghti,
a tugh gavgavigh gan iki.
Egh a bizir manamin ganigh,
ni mikimam.
7 Egh a ganti, gumazim karis daperaghti, hoziar pumuning a geku izi mangiti, maba kamaghira aning tiv izam.
A gumazibar ganti, me donkiba ko, kamelbar apiagh izam,
eghti, a bar deravira ganiva, kuarimning atigh oragham,
bizir tizimram otivam."

8 Ezi apaniba bagha garir gumazir kam,
laionin min tiarir dafam akara, pamten kamaghin dei,
"Ekiam, ki arueba ko dimagariba bar, apaniba bagh ganamin danganir kamin tughav ikia
bar deravira me bagha gara iti.
9 Egha ki datirighin gumazibar garima,
gumazim karis gaperazi hoziar pumuning a gekuigha izi, ezi maba kamaghira aning tiva izi."

Egha gumazir kam ua kamaghin migei:
"Babilon ikuvigha gifa, a ikuvigha gifa.
Ezi men asebar marvir guaba nguazim giregha
bar misaraghire."

10 Ezi ki ghaze:
"O ia nan gumazamiziba, ian apaniba ia misoke,
mati gumaziba witin ovizibav sosi.
Ezi ki datirighin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim na ganingizir akam,
ki ia mikemegha gifa,
kar Israelian God."

Godin akam inigha izir gumazim, Idomian azangsizim ikara

11 Ikiavira Itir God, Duman nguibar ekiamin otivamin bizibar gun migei.

Idomian kantrin itir gumaziba dia kamaghin azangsisi,
"O apaniba bagha garir gumazim, dimagarim manadizoghin givagham?
A bar guizbangira, dughiar manamin givagham?"†
12 Ezi ki apaniba bagha garir gumazim, ki kamaghin men akam ikaragha ghaze,
"Aminim tiragh izam, ezi datirighin dimagarim ikiavira iti.
Eghti ia uam azangsighsi,
ia uamategh iziv azang."

Ekiam Arebia gasighasigham

13 Arebia bar ikuvighasa, Ekiam akar kam aningi.

21:9: Akar Mogomem 14:8; 18:2 † **21:11:** Hibrun akam, ves 11 ko 13, aningin mingarim bigha mikemezir puvati. Gumazir maba ghaze, Duman nguibar ekiam, a Arebian nguibar ekiar mam. Jenesis, sapta 25:13-15, ziar kam Duma, a ziam Tema ko Kedar ko iti. (Ni saptan kamin ves 14-16in gan.) Ezi ves 11 uaghan kantri Idomin migei. Kamaghin amizi, gumazir maba ghaze, vezin kamin ziam Duma a kantri Idom.

Ia Dedanian gumaziba, ia kamelin
bizibagh apiagha,
danganir dipaba puvatizibagh
aruava, bizibagh iveza da
amadi.
Egh ia ari mangi
Arebian ruarimin danganir
dipaba puvatizimin muegham.
14 O ia Teman nguazimin itir gumaza-
miziba, ia dikavigh mangi,
gumazamizir kuariba bar puv
me pirir kaba,
ia dipaba inigh me bagh
mangi.
Ia Teman gumazamiziba,
gumazamizir ruarimin arav
ghuezir kaba,
ia dagheba inigh me bagh
mangi.
15 Men apaniba midorozir sababa ko,
piba inigha
iza puv me misosi, kamaghin
amizi,
me are.

16 Ezi Ekiam kamaghin na mikeme, "Kedarin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir bar vamira iti. Ki bar deravira azenir kamin dughiaba vaghvagha da medi, egh azenir kam givamin aruer kamra, ki me damuasa mikemezir bizibar me damuam.
17 Kedaria, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me pibar misoghan bar fo. Egh me bar givaghti, midorozir gumazir buangningra ikiam. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegha gifa."

22

Ikiavira Itir God, Jerusalemin gumazamizibar atari

1-2 Ikiavira Itir God, Irebamin Min Garir Biziba Otivamin Danganir Zarim bagh akar kam aningi.
Ia Jerusalemin itir gumazamiziba, ia
bar manmaghira nighnigha,
dia niginir dafam gamua, egha
bar akonge?
Ia uan dipenir inogoribar ghua-
vanega pamtem deima,
ian niginim nguibar ekiamin ru-
aghateviba bar dar ghu.
Ian gumazir ariaghireziba,
me midorozir gumazir gav-
gavibar min misoghava
ariaghirezir puvati.*
3 Ia fo, ian midorozir gumazir da-
paniba ara bar saghon ghue.
Ian gumaziba uan apanibar
midorozim ikarvaghan piba
ko biziba puvati.
Kamaghin amizi, apaniba men
apigha
zuamira bar moghira men suiki.†

4 Kamaghin ki ia migei,
Ia nan navim damuti,
a nimira ikisi damuan marki.
Nan navim bar ikuvizi ki azia iti,
kamaghin amizi, ia na ateghti ki
uabira ikiam.
Nan gumazamiziba bar ikufi,
ezi ki me ginighnighav arai.

5 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, nan Ekiam,
an osimtizir guar aviriba ia ba-
tivamin dughiam amisevegha
gifa.
Osimtizir kaba, Irebamin
min Garir Bizibar Garir
Danganir Zarimin ia bati-
vam.
Dughiar kamin, apanir bar avirim
iziva pamtemin dimiva ivemar
mangi izegh damuti,
ia digavir kuram damigh on-
ganigham.
Egh me nguibar ekiamin divazir gav-
gavim akarti,
ia atiatingti, ian dimdiam bar
saghon mangi mighsiabar
tugham.

* **22:1-2:** Asiriaba iza Jerusalem ekiaruzir dughiamin, Jerusalemin gumaziba Asiriabar atiatigha tuivigha gavgavigha me ko misoghezir puvati. Jerusalemin gumazir maba arasava ami, ezi Asiriaba men suigha me misoghezi me ariaghire. Ezi marazi nguibar ekiamin aven ikia arimariaba ko mitiriam bangin ariaghire. † **22:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

6 Elamin kantrin midorozir gumaziba, me piba ko baribar suiki,
egha me misoghasa hoziaba ko karisba sara izi.
Ezi Kirin nguibar ekiamin midorozir gumaziba,
me misoghasa uan oraba sara izi.
7 Misoghamin karisba ian danganir zarir bar aghuiba bar dagh izefe.
Ezi midorozir gumaziba hoziaba mikirvazir karisbagh apiagha,
men nguibar ekiamin tiar akabar otivigha givagha misoghasa gara iti.
8 Ia fo, Ikiavira Itir God,
ua kantri Juda geghuva an garir puvati.
Ia fomira kamaghin fo,
ia misoghamin bizir aviriba isa dipenir me kamaghin diborim gati,
Lebanonin Ruarir Pizimin Temebar Ingarizir Dipenim.
Ezi ia ti datirighin ghaze, apaniba izi ia ko misoghti,
ia misoghamin bizir kaba ian akuraghti, ia deraghvira ikiam.

9-10 Egha ia kamaghin gari, Jerusalemin dagiabar ingarizir divazir bar mitiar gavgavim,
an danganir aviriba akuaghiregha ikuvigha iti.
Egha ia Atrivim Devitin nguibar ekiam Jerusalem,
ia an dipeniba bar da menge.
Egha ia dipenir maba akaragharigha dar dagiaba inigha nguibar ekiamin divazim akirmiki.
Egha ia dipam, Mozir Dipar Vin Itimin magirasa,
ia afemozibagh gikui.
11 Egha ia mozir dipar mam, nguibar ekiam avinizir divazimningin tongiram a gikui.
Eghti mozir dipar ghurir nguibar ekiamin azenan itim, a ivemar izi
nguibar ekiamin aven itir mozir dipar igiamin magiram.
Ia bizir kabagh amua, egha tong God ginighnizir puvati.
Bizir ia bativamin kaba, a fomira ia bagha da amisefe.
Egha bizir kabar ingarizi, da otifi.

12 Egha bizir kaba otivir dughiamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, a kamaghin ifonge,
Ia aziv arang kuarkuv, egh uan dapaniba bar dagh isegh,
egh azir korotiabar aghuigh.
13 Egh ia gan! Ia azir arazibagh amir puvati.
Ia akazim gamua bar akuegha iti.
Egha ia sipsipba ko bulmakaubav sogha, isar dafam gamua,
egha wainin dipaba api.
Egha ia kamaghin migei,
"E fo, e gurumin ovengam, kamaghin amizi,
ia izi e dami wainin dipabar amam."

14 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uabi na batogha migirigiar kam nan kuarim gati,
"Ki ian arazir kurar kam gin amadaghan kogh,
mamaghira iki mangi ia aremeghtimra givagham."
Kar Ikiavira Itir God, Godin Gavgaviba Bar Itim, a nan Ekiam, an akam.

Ikiavira Itir God Sepna batuegham

15 Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a migia ghaze:

Ni mangi Sepnan ganigh, gumazir kam atrivimin dipenimin bizziba bar dar gari.
Egh ni akar kamin a mikim,
16 "Sepna, ni nguaziba ko ikiziba kagh itir puvati.

22:13: 1 Korin 15:32

Tinara nin amamangatizi, ni uabi
fa pin itir mighsiamin ghua,
ua bagha dagiam abigha
torim okore,
eghti dagiar torir kam, ni bagh
mozir bar aghuimin otogham?

17-18 "Ni ti ghaze, ni gumazir gavgavim, a? Bar puvati!
Ni kamaghin fogh, Ikiavira
Itir God, bar pamtemin nin
suiragh, ni munumigh ni
righti,
ni balin muziarimin min
otogham.
Egh a ni akunighti, ni akigh
mangi
bar saghon itir nguazir ekiatamin irigham.
Egh ni danganir kamin aremegham.
Egh ni karisin bar dirir ni bar
ifongezir kaba ategham.
Ni datirighin atrivimin ingangarim
gami.
Egh ni gin aghumsizim atrivimin
adarazir ganidir gumazimin
otogham.‡

19 "Ikiavira Itir God ingangarimin ni agivagh ni batueghti, ni pura ikiva ua ziaba puvatigham.
20 Bizir kam otoghti, ki uan ingangarir gumazim Eliakimin diaghti a izam. A Hilkian otarim.
21 Eghti ki korotiar ruarir kam isi Eliakim darugh, miter atrivimin ingangarir gumazim uan ivariam gitim a gikegh, ni amir ingangarimin gavgavim inigh an dafarim datigham. Eghti an afeziamin min otogh bar moghira Jerusalem nguibamin gumazamiziba, ko Judian nguibaba bar me gativagh men ganam.
22 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Devitin dipenimin kiba isi, an dafarim datigham. Eghti a tiam kuighti tav a dukuaghan kogham. A tiam dukuaghti tav a kuighan kogham.
23 Ki a damighti, a ingangarir kam bagh bar gavgavigham, mati purirpenibar suizir afughafuziba, da purirpenimin suirazi a danganir vamira ikia gavgafi. Eghti an adarazi bar moghira ingangarir an amir kam bangin ziar ekiam iniam.
24 "Eghti an adarazi ko an boriba ko namakaba, me bar moghira an guighiv iki, uarir akurvaghsi an azangsigham. Me, mineba ko mitariba akezir mamin guraghav iti moghin, me an guighiv ikiam."
25 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ua kamaghin migei, "Dughiar kamin akezir kam, a faragha gavgavigha iti, egh a datirighin asighirigh irigham. Eghti bizir an guighav ikia osimtizim a ganidiba, me bar ikuvigham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa."

23

Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam gasighasigham

1 Bizir Tairin nguibar ekiamin otivamiba, Ikiavira Itir God, dar akam anidi:

O ia gumazir kurir ekiabar ongarim
garuiba, iavzika!
Ian nguibar ekiam Tair, a bar
ikuvigha gifa,
ezi tam uam an itir puvati.
Ia Tarsisin nguazimin ikegha,
uamategha iza Saiprusin
Arighatizim ategha, uan
nguibam bagha izi,
egha dughiar kamin ia asighasighizir
arazir kam baraki.
Kamaghin amizi, ia naviba
ikuvigh aziv arang.

2 Ia ongarir miriamin itir darasi,
ia Saidonin nguibar ekiamin itir
dagiaba bagha ingarir gumaziba,
ian naviba osemegh, uan akaba dukuagh.

‡ **22:17-18:** Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **22:22:** Akar Mogomem 3:7 **23:1:** Esekiel 26:1--28:19; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

Ia Saidonɨn nguibar ekiamɨn gumaziba,
kuriba bizir avɨriba ia bagha da inigha izi.
3 Egha ia ongarir bar konim gisɨn arua, kantrin avɨribar ghua
biziba amaga, dagh ivezagha arua,
egha ia ziar ekiam isi.
Ian kuriba Isipɨn kantrin ghua,
Nailɨn Fanemɨn ghua, Sihorɨn Danganir Zarimɨn amadaghan ghua,
witɨn ovɨziba ko, biziba inigha ia bagha izi.
Ezɨ ia dar dagɨabar ingangaribagh amua,
dar dagɨaba isi.

4 Ia Saidonɨn nguibar ekiamɨn gumazamiziba, ian nguibar ekiar bar gavgavir ongarir mɨriamɨn itim,
a bar ikuvigha gɨfa.
Ongarim ti ian nguibam gɨnɨghnɨgha ghaze,
"Iavzika! Nan boriba bar moghɨram ovegha gɨfa.
Ezɨ kɨ mati, amizim borim batasa, mɨzazim barazir puvatɨzɨ moghɨn iti.
Egha kɨ mati, amizir gumazamizir igiar bar aghuiba bata, egha deragha dar gari puvatɨzim."
Kamaghɨn amizɨ, ia bar aghumsɨgh!
5 Eghtɨ Isipia, Tairɨn nguibar ekiamɨn otivizir bizir kaba baregh,
bar atiating, egh men gavgaviba bar gɨvagham.

6 Ia gumazamizir ongarir mɨriamɨn itiba,
ia naviba ikuvigh, aziv arangɨva,
arɨ bar saghon Tarsisɨn nguazimɨn amadaghan mangɨ.
7 Tair nguibar ekiar bar gavgavir fomɨra itim,
a nguibar ekiar ia a bagha bar akongezim.
Fomɨra nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba uan marazi amangizɨ,
me nguazir saghon itibar ghua, nguibar ekiar igiabar ingara da aghui.
Ezɨ tizim bagha, nguibar ekiar kam uabɨ ikuvigha iti?
8 Tinara mɨgɨava arazir kurar kam gamizɨma, a Tairɨn oto,
nguibar ekiar kam atriviba amɨsevezɨ, me nguibar ekiar igharazibagh ativagha dar gari?
Ezɨ a dagɨaba bagha, biziba amaga dagh ivezir ingarir gumaziba, atrivibar otaribar mɨn itima,
nguazir kamɨn itir gumazamiziba bar, ziar ekiam me ganɨdi.
9 Kar Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim mɨgeima, arazir kam oto.
Gumazir uan gavgaviba ko, uan ziar ekiaba fa bar akongeziba, Ikiavɨra Itir God me dɨkabɨnasa.
Egha a uaghan gumazir ziar ekiaba itibar ziaba dɨkabɨnasa, bizir kam gami.

10 Ia Tarsisɨn nguazimɨn itir gumazamiziba,
ia uan ifongiamɨn bizibar amu,
mati Nailɨn Fanemɨn aperiar dafam otogha afora pura tintinibar zui.
Ia fo, Tairɨn nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba ua ikian kogh,
ian ifongiamɨn tuaviba apɨran kogham.*
11 Ikiavɨra Itir God uan agharim ghufegha gɨfa, an ongarim gisɨn an amadagha,
kantrin ongarir mɨriamɨn itir kabagh asɨghasɨghasava ami.
Kamaghɨn amizɨ, kantrin kabar itir gumazamiziba atiatiava agoi.

* **23:10:** Hibrun akam vezɨn kamɨn deragha bigha mɨkemezir puvatɨ.

A Kenanin nguazimin nguibar
ekiar gavgavir kabagh
asighasighasa akam anigha
gifa.
12 A kamaghin migei:
“O Saidonin nguibar ekiar dirim, gu-
maka!
Ni uabin akurvaghan kogham.
Nin bar akongezir arazim
givagh ua ikian kogham.
Ni bar ikuvigh, egh deravira ikian
kogham.
Kamaghin amizi, ia Saidonian
gumazamiziba, ia dikavigh
ari Saiprusin Arighatizimin
mangi.
Egh ia uaghan avughsamin
danganiba puvatigham.”

13 Ia Kaldian nguazim deraghviram
an gan.
Men kantri bar givazi, gumazi-
tam uam an itir puvati.
Ia fo, Asiriaba men kantri gasighasiki,
egha men nguazim gamima, a
ruarimin itir asizir atiabar
nguibam gava.
Asiriaba dakozibar ingarizima,
da Kaldiabar nguibar ekiamin
divazir gavgavim bar anevinizi,
nguibar ekiam an aven iti.
Egha me dakozir kabagh isin
tuivigha me misosi.
Me nguibar ekiar kamin divazir gav-
gavir kam akaraghariki,
egha bar nguibar ekiabagh
asighasiki.†

14 O ia gumazir kurir ekiabar on-
garim garuiba, iavzika!
Ia Tarsisin nguibamin ikegha iza
garima,
ian nguibar ekiar gavgavim, a
bar ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, ia naviba
ikuvigh aziva arang.

15 Bizir kaba otivamin dughiamin,
gumazamiziba 70plan azenibar,
Tairin nguibar ekiam ginamadagham.
Kar atrivim ikiamin azenibar
dibobonim. 70plan azenir kaba
givaghti, Tair tuavimin amizimin
min ikiti, gumaziba a dighor ighiam
damuam. Ighiar kamin migirigiaba
kamakin:

16 O tuavimin amizim, me ni
ginamadagha gifa.
Kamaghin ni gita inigh nguibar
ekiam daru.
Egh ni ighiabar amuva, onger akar
bar aghuibar amu,
eghti gumaziba ua ni ginighnigham.

17 Eghti 70plan azeniba givaghti,
Ikiavira Itir God, Tairin nguibar
ekiam damighti, a uamategh nguibar
gumazamiziba iza biziba amaga
dagh ivezimin min otogham. Egh
Tairin nguibar ekiam, nguazir kamin
itir kantrin igharaziba, bar me
apezeperti, me izi a ko dagiar in-
gangaribar amuam, mati tuavimin
amizim, a gumaziba apezeperima,
me a bagha izi.
18 Egh dagiaba ko, bizir tizir Tair
isiba, a ua baghvira da isi, dar
pozim mikinan kogham. Puvati.
Da Ikiavira Itir Godin bizibar min
ikiam. Eghti Tair inigha pozim
mikinizir bizir kaba, Ikiavira Itir
Godin damazimin ikiamin gumaza-
miziba bar da inigham, egh me
damamin dagher bar aviriba ko,
korotiar aghuir daghuamin bar
aviriba ikiam.

Ikiavira Itir God Saionin Mighsiam gisin iki, gumazamiziba bar me gativagh men ganam

24

(Sapta 24--27)

*Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigh, egh a uabi gumazamiz-
ibagh ativagham*

1 Ia deraviram oragh! Ikiavira
Itir God nguazim bar a
gasighasighti,
a bar nguazir kinimin otoghti gu-
mazamiziba puvatigham.

† **23:13:** Vezin kamin, Hibrun akam deragha mikemezir puvati.

A nguazim dikaragh a righirigham.
Egh a gumazamizibar amighti,
me ari tintinibar mangegham.
2 Gumazamizir dabirabir igharagha
garibar itiba, me bar moghiram
osimtizir vamira bativam.
Godin ofa gamir gumaziba ko,
gumazamizir kiniba,
gumazir dapaniba ko, ingarir gumaziba,
amizir dapaniba ko, amizir
kiniba,
biziba amadir gumaziba ko, bizibagh ivezir gumaziba ko,
gumazir munam ko, akam
akirigh dagiaba a danighti a
gin uam ada ikarvaghamin
arazim gamir gumaziba ko,
gumazir munamin dagiaba iniasa a ko akam akirir arazim
gamir gumaziba,
gumazir dagiaba itiba ko, gumazir biziba puvatiziba,
me bar moghira dughiar kuram bativam.
3 Nguazim bar moghira ikuvigh pura
ikiam.
Bizir kaba otivasa Ikiavira Itir
God mikemegha gifa.
4 Nguazir bar misingigha, an gavgavim gifa, ezi an azirakar
amirizibagh ami.
Ezi gumazamizir ziaba itiba,
men gavgaviba uaghan gifa.
5 Gumazamizibar arazir kuraba
bangin, nguazim Godin
damazimin bar ikufi.
Me akirim ragha Godin Arazibagh asara.
Me arazir God ifongeziba munasa
amuavira iti.
Me God ko Akar Dikirizir Gavgavir iki mamaghira ikiamim
abiki.
6 God men arazir kurabar osimtizim
bangin mikemezi,
dughiar bar kuram nguazimin
otozi,
gumazamizir bar avirim,
avir ekiam men isigha
gifa,
ezi bar varazira iti.
A kamaghin damighti,
gumazamiziba uan arazir
kurabar osimtiziba ateram.
7 Egha me garima, wainin ovizir
igiaba midiima,
wainin ikariziba uaghan midii.
Ezi gumazamizir wainin dipaba apa
bar akongeziba,
me datirighin naviba bar osemegha iti.
8 Me ua bar akuegha, dia uan tambarinbav misozir puvati.
Ezi me bar akongezir arazir isam
gamim a uam otozir puvati.
Ezi ighiar me gitan guar aviribav
soghava amim,
a bar gifa.
9 Me wainin dipaba apir dughiamin,
me ua ighiabagh amir puvati.
Men osimtiziba me gamima,
dipar onganim ua men akatoribar isingizir puvati.
10 Nguibar ekiamin itir biziba bar
moghira ikufi.
Ezi dipenibar tiar akaba bar
pirigha itima,
gumazitam dar aven mangan iburagham.
11 Ezi gumazamiziba damamin
wainin dipaba puvati,
kamaghin amizi, me nguibar ekiabar tuavibar mitivighav ikia
wainin dipaba bagha dei.
Gumazamiziba bar akongezir
arazim gifa,
ezi navir kuram ko navir
osimtizimra nguazimin ruaghateviba bar, dar ghu.
12 Nguibar ekiam bar ikufi,
ezi an divazir gavgavimin itir
tiar akar ekiam irigha bar
akaraghire.
13 Arazir kamra, nguazir kamin itir
gumazamiziba bar me bativam,
eghti gumazamizir varazira
ikiam,
mati gumaziba olivin oviziba kuarigha da inigha givazi,
ovizir vabara olivin tememin
guighav iti.
Egha mati me wainin oviziba inigha
givazi,

vaghvazibara wainin azenimin iti.

14 Ezi ikiavira iti varazira, me bar akuegh ighiabar amuam.
Gumazamizir aruem uaghiri naghin itiba,
me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko, gavgavim bagh bar akuegham.
15 Kamaghin amizi, ia aruem anadi naghin itir gumazamiziba,
Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia ongarimin arighatizibar itir gumazamiziba,
ia bar moghira ziar ekiam a daning,
a Israelian God, Ikiavira Itir God.
16 Ia oragh!
Nguazir kamin ruaghatevir bar saghon itibar gumazamiziba,
me bar akongezir ighiabagh ami.
Ezi men ighiam kamakin,
"Ikiavira Itir God, arazir aghuibagh ami.
Kamaghin amizi, e bar ziar ekiam a ganidi."

Ezi ki kamaghin migei,
"Iavzika! Ki bar akueghan kogham.
Nan navim bar osimtizir dafam iti,
ezi nan ikirimirim pura givasava ami.
Ki garima, gumazir arazir kurabagh amiba ko akar ifavaribagh amiba,
igharaz darazigh ifara paza me gami.
17 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, iavzika!
Dughiar kuram ko, torir ekiam ko, iver ia avaragh ian suighamba,
me ia mizua iti.
18 Eghti gumazitam dughiar kurar kamin migirigiam bareghiva arimangam,
a torir ekiamin magirigham.
Egh a uamategh anabogh ari mangisi,
ivem gasagham.
Guizbangira, overiam kuighirighti, amozir ekiam nguazim giram.
Eghti nguazimin mingarim nigham.
19 Nguazim bar puvira nigh bighiri,
akaba akarighiregh ikiam.
20 Nguazim ivazvagh,
mati gumazim wainin dipam apava onganigha mangin izegh gami.
Egh mati averpenir muziarimin min,
aminir gavgavim a givaima, a mangin izegh damuam.
Gumazamizibar arazir kuramin osimtizim, bar osemezi nguazim an ateran ibura.
Kamaghin amizi, nguazim irigh, ua dikavighan iburagham."

21 Eghti Ikiavira Itir God uabi misevezir dughiamin,
a Godin Nguibamin itir midorozir gumaziba ko,
nguazir kam gativir atrivviba, ivezir kuram isi me daningam.
22 God me akuvagh me isi kalabus datigham,
mati me kalabuziar gumazamiziba inigha torir mam gati.
Egh a me dukuaghti, me dughiar ruarimin kalabuziamin ikiam,
egh a gin ivezir kuram me daningam.
23 Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, uan angazangarir ekiam ko, uan gavgavim sara izi,
Jerusalemin itir Saionin Mighsiamin iki, gumazamizibagh ativagh men ganam.
Eghti an gumazamizibar gumazir faragha zuiba an ganam.
Eghti an angazangarim pamtem me gisiraghti,
aruem ko iakinimin angazangarim pura bizir kinimin min otogham.

24:20: Aisaia 19:14

25

Ikiavira Itir Godin ziam fer ighiam

1 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ezi ki
nin ziam fasa.
Ni nan akurvaghasa bizir aghuir
igharagha garibagh ami.
Ni fomira damuasa mikemezir biz-
iba,
ni guizbangira dagh amigha gifa.
Kamaghin amizi, ki ziar
ekiam ni ganidi.
2 Ni nguibar ekiabagh amizi, da
minezir pozibar otifi.
Nguibar ekiar divazir gavgaviba
itiba, bar ikufi.
Ezi apanibar nguibar ekiar kabar
gavgaviba bar gifa,
ezi me ua dikavan ibura.
3 Kantrin gavgavibar gumazamiziba,
ziar ekiam ni daningam.
Eghti kantrin kurabar nguibar
ekiaba, me nin atiatingam.
4-5 Gumazamizir biziba puvatiziba,
ni deravira me geghuva men
gari.
Gumazamizir onganarazibagh
amiba, osimtizibar dughiamin
itima,
ni men mogomer danganir bar
gavgavimin min iti.
Atrivir kurabar adariba ko aningaghariba,
mati aminir gavgavim iza
dipenir birim ginifi.
Ezi ni mati averpenim me avarazi,
aminir gavgavim iziva me
ginobaghan kogham.
Ezi gumazir kurabar adariba,
mati aruemin fefem dipaba
puvatizir danganimin ikegha
pamtem me gisira.
Ezi ni mati, me tememin dughuazimin
apengan ikia,
aruemin fefemin uari apasi.
Ezi aminim ko amozimin dughiamin,
ni biziba puvatizir gumazamiz-
iba avarazi
me deravira iti,
ezi aruer gavgavim me gapongezir
puvati,
mati overiamin ghuariaba
aruemin fefeim avarazi,
nguibam bar orangi.
Ni ifaghatir apanibar akaba
dukumizi,
atrivir kurabar dimdiaba
pura gefi.

God Saionin Mighsiamin isar ekiam damuam

6 Egh Saionin Mighsiam, Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim,
isar bar ekiam kantribar gu-
mazamiziba bar me bagh a
damuam.
Eghti isar kam bar deragham, egh
asizir bar aghuir oviba itiba
ko,
damamin wainin dipar bar
aghuiba an ikiam.
7 Datirighin gumazamizir naviba ose-
megha itiba,
me mati gumazim aremezi,
me a bagha osemegha koro-
tiar piziba aghui.
Eghti Ikiavira Itir God,
Saionin Mighsiamin iki, gu-
mazamiziba bar men ovever
osimtiziba agivam,
mati me gumazir kuam
avarazir niravizir kam, a
me dama anedegham.
8 Egh God ovevem dikabiragh,
a gasighasigh, bar a gafiragham.
Ikiavira Itir God, en Ekiam, men
ararem agivagham,
egh bar gumazamizibar damaz-
ibar teriba bar da adizam.
Egh a uan gumazamizir aghumsigha
itiba,
a men aghumsiziba bar da
givagham.
Kar, Ikiavira Itir God
kamaghin damuasa
mikemezir akam.
9 Ezi bizir kaba otivamin dughiamin,
gumazamiziba kamaghin
mikimam,
"Ikiavira Itir God, en God.
E nighnizir gavgavim an iki, a
mizuam ikiti,

25:1: Diboboniba 23:19; Onger Akaba 98:1; 118:28 **25:2:** Aisaia 21:9; 23:13; Jeremaia 51:37 **25:8:** 1 Korin 15:54; Akar Mogomem 7:17; 21:4 **25:9:** Jenesis 49:18; Onger Akaba 20:5; Taitus 2:13

anarira izi en akuragh uam e
iniam.
A uabira Ikiavira Itir God, egha an en
akura.
Kamaghin amizi, a uam e inizir
bizir kam bagh,
e bar akuegham."

God kantri Moab gasighasigham

10 Eghti Ikiavira Itir God bar deravira
Saionin Mighsiamin ganti, a
deraghvira ikiam.
Egh a Moapian gumazamiziba
fofozim me daning.
Egh apanibar amamangatighti,
me izi me gasighasigh me
abinigham,
mati bulmakauba uari uan
buariba dikabiri, da dad-
abar aven zui.*
11 Egh Moapia, mati gumazim on-
garir torir ekiamin ikiava,
ovengan atiatia ongarir dadarimin
mangasa nighnigha,
uan dafarimningin pamtemin on-
garim misogha
afozofogha zui moghin,
me osimtizir kam gi-
taviraghsi arazir bar
igharazibar amuam.
Eghti Ikiavira Itir God uan dafarimin
me abiraghti,
me fogh suam, bizir me uari fasa
amir kaba,
da men akuraghan kogham.†
12 Eghti God Moapian nguibar
ekiabar divazir gavgaviba
akararigham.
Divazir kaba datirighin pin mar
iti.
Ezi an adar amuti, da bar daghiri
nguazim giregham.
Da bar iregh nguazir minemniabar
tongin irighiv ikiam.

26

God uan gumazamizibar amuti me uan apaniba dikabiragham

1 Dughiatam gin otoghti, Judan
nguazimin itir gumazamiziba ighiar
kam damuam:

En nguibar ekiaba bar gavgafi!
Ikiavira Itir God, a uabi en
divazir bar mitiar gavgavimin
min iti.
An en akurvazima,
e uan apaniba dikabiri.
2 Ia nguibar ekiamin tiar akar ekiaba
kuigh,
eghti Godin damazimin derazir
gumazamiziba aven izam.
Gumazamizir kaba zurara Ikiavira
Itir Godin apengan ikia,
nighnizir gavgavim an iti.
3 O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin
apengan itiba,
me zurara ni baghavira iti.
Kamaghin amizi, ni me gamima,
navir amirizimin arazim me
gizifa.
4 Ikiavira Itir God, en God, a en
mogomer danganir gavgavim,
mati dagiar gavgavir ekiam.
Egh a zurara kamaghira
ikiam.
Kamaghin e guizbangira nighnizir
gavgavim Ikiavira Itir Godin
ikiva,
zuraram an apengan ikiam.
5 Gumazamizir ziar ekiar bar pin
itiba,
Ikiavira Itir God me dikabiri.
Egha a nguibar ekiar gavgaviba
akaragharighizima,
da bar nguazim gire.
6 Nguibar nguazim girezir kaba,
gumazir onganaraziba ko gu-
mazamizir gavgaviba pu-
vatiziba,
datirighin iza uan suebar me
dikabira me gisin arui.

25:10: Aisaia 15:1--16:14; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 * **25:10:** Matmena a Moapin kantrin nguibar ekiar mam. Ezi Hibrun akam Matmena, an ziamin mingarim kamaghin min ghu, "Davir danganim." A mati Godin akam inigha izir gumazim dibovir akabar Moapin nguibar ekiar kamin ziam gami. † **25:11:** Hibrun akam vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. **26:2:** Aisaia 45:25; 60:11; 60:18; 60:21; 62:1-2 **26:3:** Aisaia 27:5; 57:19; 66:12 **26:7:** Onger Akaba 27:11; Aisaia 42:16; 57:2

7 O God, gumazamizir nin damazimin deraziba,
ni me zuir tuavim akirizi, a voroghira iti.
Ikiavira Itir God, nin damazimin derazir gumazamiziba,
ni me bagha tuavim akirizi a dera.
8 O Ikiavira Itir God, e nin Akar Gavgavibar gin zui,
egha e ni baghavira gara, nirara mizua iti.
Egha uan navir averiabar aven nin ziar ekiam bar a gifongegha ghaze,
gumazamiziba bar ni gifogh zurara ni ginighnigham.
9 Dimagaribar mitiriam nan azi moghin,
nan nighnizim nirara iti.
Egha mizarazibar, ki uan navir averiamin aven
ni ko ikiasa bar ifonge.
Ki fo, ni nguazir kamin itir gumazamizibar araziba tuisisi,
eghti me ganiva guizin nin arazziba deraghvira dagh fogham.
10 Eghti ni gumazamizibar araziba tuisigh gumazamizir kurabar apangkuvighti,
me ti nin arazir derazibar fofozim inighan kogham.
Egh me gumazamizir nin damazimin derazibar nguazimin ikiva,
me arazir kurar kabar amu mamaghira ikiam.
Egh me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim ginighnighan koghiva,
an apengan ikian kogham.
11 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabagh asighasighasa
uan agharim ghufegha gifa.
Ezi me an ganizir puvati.
Egh ni me ateghti, me an gan fogh suam,
ni uan gumazamizibar akurvaghasa bar ifonge.
Eghti gumazir kurar kaba bar aghumsigham.
Eghti ni uan apaniba bagha atizir avir kam,
bar me dapongti me isigh.

12 O Ikiavira Itir God, ni en ingangariba akirmigha dagh amizi,
da deraviram otifi.
Kamaghin amizi, ni dabirabir aghuim ko navir amirizim isi
e daningigh.

13 O Ikiavira Itir God, en God,
gumazir ekiar igharaziba fomira e gativaghava en gari.
Ezi e ziar ekiam niraram anidi.
14 Gumazir ekiar kaba datirighin ariaghiregha gifa.
Me ua itir puvati, egh me ua dikavan kogham.
Ni men gavgavim dikabiragha, me gasighasighizima, me bar ikuvigha gifa.
Ezi gumazamiziba ua men ziabagh nighnizir puvati.
15 O Ikiavira Itir God, ni en kantri gamima, a bar ekefe.
Ni en kantrin gumazamizibagh amizi, men dibobonim bar ghuavanabo.
Ni en nguazimin mitaghniaba aruegha bar dagh isifa.
Ezi bizir kam bangin, nin ziar ekiam ghua bar ekefe.

16 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba puv me gamima,
men gavgaviba gifa.
Egha me osimtizibar tongin ikia ni bagha iza osimtizir dafam sara sighsirir akabar ni ko migei.
17 O Ikiavira Itir God,
e mati amizim borim batasa mizazim isa pamtemin arai moghin,
e nin damazimin mizazim isi.
18 E, mati amizim borim batasa,
osimtizir dafam atera, egha mizazir dafam isa
nighnigha ghaze, bizir aghuitam ti otivam.
Ezi puvati. E bizitam gamizi an otozir puvati.

26:9: Onger Akaba 63:1; 63:5-6; Aisaia 55:6; Luk 6:12 **26:11:** Hibru 10:27

E mati, amizim boritam batezir puvati,
a pura aminir kinim bate.
Guizbangira, e uan nguazimin itir apaniba dikabinamin gavgaviba puvati,
egha uan nguazimin dabirabir aghuitam gamizir puvati.
Egha e nguazir kamin ikiasa borir aviritaba batezir puvati.*

19 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizir oveaghuezibar amuti, me ua dikavigham.
Ni uan gumazamizir ovengezibar kuabar amuti, me gin ua angamira ikiam.
Ia mozimin itir kuaba,
ia ua osegh dimiva bar akuegh ighiabar amuam!
O Ikiavira Itir God, ni mati dimagarimin ghuariam nguazir misingizim girima,
oghevsevir igiaba a bativi moghin,
ni gumazamizir oveaghuezibar amuti,
me nguazim ategh ua dikavam.

Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi uan gumazamizibar aningam, eghti me gin deraghvira ikiam

20 Ia nan gumazamiziba, ia uan dipenibar aven mangi uan tiaba asegh.
Ia dughiar otevimra muegh ikiti,
Ekiamin aningagharim givaka.
21 Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibam ategha izaghiri,
egh nguazir kamin itir gumazamizibar arazir kurabar ikarvaghamin ivezim me daningam.
Eghti gumazir igharazir darazi me misoghezi me ariaghireziba,
nguazim uabi ovengezir gumazir kabar ghuziba mongan iburagham.
Bar puvatigham.

A gumazamiziba amizir arazir kurar kaba bar da azenim datigham.

27

1 Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir bar ekiam akakagham.
A izi ongarimin itir kuruzir aser dafar kam Leviatan,
ivezir kuram isi a daningiva a gasighasigham.
A uan midorozir sabar ekiar gavgavir bar ghumizim inigh,
kuruzir bar puvira daghdagha tintinibar aragharuir kam atughti
an aremegham.

2-3 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God ighiatam kamaghin a bangam:

"E wainin azenir aghuimin ighiam damuam.
Ki, Ikiavira Itir God, ki bar deraviram azenir kamin gari.
Egha ki zurara dipam a ganidi.
Gumazitaba ti iziv a gasighasigham,
kamaghin amizi, ki dimagariba ko aruebar deraviram an gari.
4 Ki datirighin uan wainin azenir kamin atarir puvati.
Egh ki ganti, ogher ataghatariba itiba ko, ogher kurataba a bativighti,
ki, mati midorozir gumazim uan apanibav sozi moghin,
ki dagh asighasigham.
Ki avim daborogh, ogher kaba bar dar aboroghti
da isigham.
5 Egh apanir kaba, ki men gansi,
me na bagh izi na ko deragh ikisi, me
akar dikirizir tam damigham."

6 Gin izamin dughiamin, Israelia, Jekopin ovavir boriba,
me wainin ikarizir akimariba itimin min mitigh gavgavigh,

* **26:18:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati. **27:1:** Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; 104:26

egh borir aviriba batam,
mati wainin ikariziba
ovizir aviriba ituigham.
Eghti men otivir dagheba, bar
avirasemegh,
mangi nguazimin danganiba bar
dagh izivagham.*

7 Ikiavira Itir God, Israelian apaniba
puv me gamizi moghin,
Israelia gamizir puvati.
Guizbangira, a igharaz darazigh
amizi moghin,
Israelian gumazamizir aviribav
soghezi, me ariaghirezir pu-
vati.
8 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba
amadazi,
me kalabuziamin zuir dughiamin,
a puv me gami.
A men aningaghegha uan aminir gav-
gavim amadazima,
a iza me avigha ghu,
mati aminir gavgavim aruem anadi
naghin ikegha iza,
men biziba avigha ghu.
9 Egh Israelia guizbangira mikim
suam,
Ikiavira Itir God men arazir
kurabar osimtiziba agivam,
eghti me uan asebar ofa gamir dakoz-
iba apirighiva,
dar dagiaba amsariraghiti da
nguazir minemniamin min
otogham.
Egh me temer guarir aser amizim
Aseran nedazim itiba okirarigh.
Egh paura tuema a mughuriar
aghuim zuir dakoziba,
bar dagh asighasikigh.
Tuavir kamin, Ikiavira Itir God
men arazir kuraba gin
amadagham.
10 Nguibar ekiar kam fomira divazir
bar gavgavim iti,
egha datirighin a bar ikuvigha iti.
A datirighin pura nguibar dadar
kinim min itima, gumazitaba
uam an itir puvati.
Egha bulmakaubar nguibamin
min otozi, da iza uari akuva
ikia,
dadaba ko tevsevibar
dafariba apava, kagh
avughsa iti.
11 Ezi temer kabar aguaba misigha
givazi, dar aguaba dipiraghira
nguazim girima,
amiziba avibar arighasa iza
dagh eghufi.
Nguibar ekiar kamin itir gumazamiz-
iba, me bar onganigha akaba
baraghan aghua,
kamaghin, arazir kam me batifi.
Kamaghin amizi, God, a Godin men
ingarizim,
a men apangkuvir puvatigha de-
ragha me gamir puvati.

12 Egh Ikiavira Itir God bizir
kabar amuamin dughiamin, a uan
gumazamizir tintinibar kantribar
itiba iniam, Yufretisin Fanemin ikegh
mangi Isipin kantrin tugham. A
vaghvagh me iniam, mati gumazim
witin oviziba righirigha dar miseviba
ategha, witin ovizir aghuibara isa
itarim garisi.
13 Eghti dughiar kamin sighamin
ararem bar ekevegham. A Israelian
dimam, men apaniba fomira me
batoghezima, me ghua kantri Asiria
ko, kantri Isipin ovegha ikiavira iti.
Eghti me uamategh Jerusalemin izi,
Ikiavira Itir Godin mighsiamram an
ziam fam.

Ekiam, Jerusalemin gumazamizibar araziba akirmigham

28

(Sapta 28--35)

Ekiam Samarian nguibar ekiar bar aghuim gasighasigham

1 O Efraimin anabamin adarasi,
iavzika!
Ian nguibar ekiar bar aghuim
Samaria bar ikuvigham.

* **27:6:** Vezin kamin Hibrun akamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati.

Ian gumazir aruaba wain apava onganigha,
Samarian ziam bar puvɨram a fa kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
a nguibar ekiar bar gavgavim.
A mɨghsɨar bar muziarim gisɨn iti,
a nguazir bar aghuir dagheba oparamimɨn tongɨn iti,
egha a bar deragha gari,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arɨzir akɨmaribar mɨn,
bar dera.
Egh ian nguibar ekiam dughiar ruarimɨn ikeghan kogh,
mati akɨmarim mɨsigha ikuvizɨ moghɨn, ikuvigham.*
2 Bar guizbangɨra, Ekiam ia dɨkabɨnasa
ikɨzir bar gavgavir mam amɨsevegha gɨfa.
Eghtɨ me amɨnir gavgavimɨn mɨn izɨva,
amozim ko aisɨn amozimɨn mɨn bar pamtemɨn ia girɨva,
ia amɨsararɨgh, ia fɨ nguazim mɨkɨnigham.
3 Egh me ia dɨkabɨn ia gisɨn daruam,
ia Efraimɨn anabamɨn adarasi,
ian gumazir aruaba wainɨn dɨpaba apava onganigha,
ian nguibamɨn ziam bar pɨn mar a fe.
4 A mɨghsɨar bar muziarim gisɨn iti,
a nguazir bar aghuir dagheba oparamimɨn tongɨn iti,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arɨzir akɨmaribar mɨn
bar dera.
Egh ian nguibar ekiar kam dughiar ruarimɨn ikeghan kogham,
mati akɨmarim mɨsigha ikuvizɨ moghɨn, ikuvigham.
Egh a zuamɨra gɨvagham,
mati temer fighɨn mamɨn ovɨzim,
mabagh afiragha faragha anizɨ,
gumazir mam zuamɨra a inigha aneme.
5 Eghtɨ dughiar kamɨn, gumazamizir ikiavɨra itir vabara,
me Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim bagh bar akuegham.
A uabɨ atrivimɨn dapanir asuar aghuimɨn mɨn ikiam,
egh mati akɨmarir bɨzim me uan dapanibagh aghui.
6 Ikiavɨra Itir God uabɨ nɨghnɨzir aghuim isɨ
kotiaba barazir gumazir aruabar anightɨ,
me guizɨn arazimɨn gɨn mangɨ deraghvɨra kotiaba tuisɨgham.
Eghtɨ a gavgavim isɨ nguibar ekiamɨn tiar akabar itir mɨdorozir gumazibar anɨngam,
eghtɨ me apaniba ateghtɨ,
me aven izɨ gumazamizibav soghan kogham.

Godɨn ofa gamir gumaziba ko Godɨn akam inigha izir gumaziba Aisaia dɨpofi

7 Godɨn ofa gamir gumaziba ko,
Godɨn akam inigha izir gumaziba,
uaghan wainɨn dɨpaba ko dɨpar onganiba puv da apava onganigha,
asaghporaghira nuighnuigha men daroriba derazir puvatɨ.
Godɨn akam inigha izir gumaziba,
me irebamɨn mɨn garir bizibar ganasa,
God men akakazir biziba, me deragha dar garir puvatɨ.
Ezɨ Godɨn ofa gamir gumaziba, men nɨghnɨziba derazir puvatɨgha,
gumazamizibar osɨmtɨziba deragha da tuisɨzir puvatɨ.
8 Dakozir me apiaghav ikia dɨpar onganiba apiba,
men mimiziba bar dagh izɨfa, ezɨ dar danganiba bar mɨzegha iti.

9 Gumazir aruar kaba, nan akam barazir dughiamɨn, me kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Gumazir kam bar tinara sure damuasa?

* **28:1:** Vezɨn kamɨn, Aisaia Samarian nguibar ekiam mɨgei. Samaria, a notɨn amadaghan itir kantri Israelɨn nguibar ekiar mam.

E biziba bar dagh fogha gifa, ezi a
tinan sure damuasa?
E borir aghegheviba puvati,
egha datirighiram ame-
bamin otem ataki.
10 A zuraram akar kabaram ami,
mati borir iririviba azava ghaze,
ta ta da da ni ni na na.
Migirigiar kaba mingariba
puvati.”†

11 Bar guizbangira, gumazamizir
kaba, nan akaba baraghan bar
aghua,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God uan akam nguibar
igharazimin gumazim danighti,
a uan nguibamin akamin
mikim gumazamizir
kabav kimam.
12 God uabi uan gumazamiziba
nguazir otevir kamin me ariki,
egha kamaghin me mikeme,
“Ia danganir kamin avughsi
navir amirizim inigh iki.
Ia gumazamizir osimtiziba aterava
amiraziba,
ia nguazir kamin avughsi nimira
iki.”
Ezi me an akam baraghan
aghua.
13 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
uabi men sure damuam,
eghti me aghuagh kamaghin
mikim suam,
Godin akam mingariba puvati, mati
borir iririviba azafi.
Egh me bar onganigh dughiar
kuram initima,
men apaniba, mati azuazim asizimin
suirazi moghin,
me inigh mangi kalabus
darigham.

God dagiar bar aghuir gavgavim Saionin Mighsiam darigham

14 Ia gumazir aruar Jerusalemin itir
gumazamizibar gariba,
ia deraghvira Ikiavira Itir Godin
akam baragh.
Ia na dipova ghaze,
nan akam a pura bizim.
15 Egha ia ti kamaghin migei,
“E Ovevem ko akar gavgavim
akirigha gifa.
E Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibam ko, akar gavgavim
akirigha gifa,
kamaghin, e ikuvighan kogham.
Dughiar kurar manam aperiamin
min e bativam, e a gitagham.
En nighnizir gavgavim kam-
aghin iti,
en ifavarir akaba ko ifavarir
arazir guar igharagha garir
aviriba, en akurazima,
e deravira iti.”
16 Ezi Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
kamaghin migei,
“Ia gan! Ki datirighin dagiar mam isa,
Saionin Mighsiamin anerisi.
Ezi a dipenim aterir dagiamin
min oto.
Ki deravira a tuisigha ghaze,
a dagiar aghuir bar gavgavim,
egha an ivezim bar pin ko.
Gumazamizir nighnizir gavgavim an
itiba,
me zuamiram atiating nighan
kogham.‡
17 Ki Godin guizin arazim damighti,
a mati gumazir mam bizimin
ruarimin ababanim tuisighsi,
benim amikirivagh bizimin ru-
arimin dibobonim gifogham,
egh men araziba tuisigham.
Eghti arazir aghuim,
mati gumazir mam bizibar
osimtiziba gan dagh foghsi,
a skelin min otogh ian akaba
tuisigham.
Ia ti ghaze,
ian arazir ifavariba ian akuraghti,
ia deravira ikiam.
Ezi puvati. Ki bar dughiar kuram
damighti a ia batogham.

† **28:10:** Vezin kamin, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati (ves 13 uaghan.) **28:11:** 1 Korin 14:21 **28:16:** Onger Akaba 118:22-23; Rom 9:33; 10:11; 1 Pita 2:6 ‡ **28:16:** Gumazir maba, vezin kamin akuar abuananam gigha ghaze, “Dagiar kamin ziam kamakin, ‘Gumazir guizbangira nighnizir gavgavim itiba, me atiatingiva akongan kogham.’ ”

Egha ia, mati aperiar dafam otogha gumazamizibagh asighasighizi moghin,
ia bar ikuvigh mangi mongamin danganiba puvatigham.
18 Egh ki ia Ovevem ko amizir akar dikirizir gavgavim uaghan anetughiva,
ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar dikirizir gavgavim agivagham.
Eghti dughiar bar kuraba ia bativtima,
ia bar moghira ikuvigham.
19 Dughiar kurar kaba ia ateghan kogham. Puvati.
Da dimagariba ko aruebar zurara ia bativ mamaghira ikiam,
mati amizim bizimin uan dipenim zurara aneviavira iti.”

Egh ia guizbangira Godin akar kabar mingaribagh foghiva, puv atiating nigham.
20 E fo, gumazim dakozim dakuasava amima,
dakozim bar otevezi an suemning pura guraghav iti, ezi a dakuan ibura.
Egha gumazim dakuasava amima, an nir avavem bar suvizi
a uan mikarzim deragh anevaraghan kogh, egh dakuan iburagham.
Kamaghira, ia bar osemegham,
eghti ian akurvaghamin tuaviba bar puvatigham.
21 Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira Perasimin Mighsiam ko Gibeonin danganir zarim gamizi moghin,
dikavigh uan gavgavim ko aningagharim sara izam.
Egh ingangarir a nighnizim,
an a damuam.
Egh ia ingangarir kamin ganti,
a bar igharagh otogham.
22 Kamaghin amizi, ia Godin akaba batogha da dipovir arazir kam atakigh.
Puvatighti, ian kalabuziamin aven itir arazir kam,
a bar ekevegh mamaghira ikiam.
Ki kamaghin oraki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, mikimti
ian kantrin kam bar moghira ikuvigham.

Gumazamizibar fofozir aghuim, a Godra ikegha izi

23 Ia kuariba arigh,
deragh nan akaba baragh.
24 Gumazitam dagher oviziba oparasa, zurara dughiabar akunimin ingaravira iti, o? Puvati.
A ti dughiabar pura nguazim gikuavira iti? Puvati.
25 A nguazim gikuigha, anekirasegha givagha, zuravariba opari.
A witin oviziba, bar voroghiram da oparava, balin oviziba igharagha da opari.
Egha, a uaghan azenir kamin miriamin,
raizin guar avirir igharaziba opari.
26 An God uabi, azenimin ingaramin arazir aghuim,
bar deraviram an sure gami.

27 Egha zuravarir muziaribar oviziba iniamim dughiamin,
gumazir kam, ter ararir bar dafam isa pamtem zuravaribav sozir puvati.
Egha a wilbaro tiva ghua zuravaribagh isin da mira zuir pu.
Bar puvati.
A ter agharir bar muziarim inighiva, zuravarir muziarir kabar oviziba inisi,
bar aghumra dav sogha da kuari.
28 A witin oviziba dikabinamin arazim bar a gifo,
egha an adar bretbar ingaram.

28:21: Josua 10:10-12; 2 Samuel 5:20; 1 Eghaghaniba 14:11

Egha a witin oviziba, ko witin miseviba, da amisivasa hos ko wilkar isa
witin ovizibagh isin ghua da mirmira zui.
Egha a deravira aghumra ghua dar gara ghaze,
A witin oviziba amisar dagh asighasighan kogham.
29 Ingangarir kabar fofozim ko nighnizir aghuim, bar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ize.
A uabira fofozir aghuir guar aviriba ko nighnizir aghuim bar a gizifa.

29

Ikiavira Itir God, aminim ko mikimkizim ko avimin min Jerusalemin izam

1 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
"O Ariel, Ariel, ni nguibar ekiar Atrivim Devit fomira ikezim, Jerusalem, noka!
Ni bar ikuvigham.
Ni datirighin nan ofa gamir dakozimin min iti.
Ki garima, azeniba zurara iza zuima,
ni uan isar ekiabar arazibar gin ghuavira iti.
Egh ni gin bar ikuvigham.
2 Ki osimtizim inigh iziti a ni bativam.
Eghti ni bar osemegh tiarim akariva arangam.
Ni nan ofa gamir dakozimin min iti,
eghti ghuzim bar ni ruegh ni avaragham,
mati gumaziba ofa gamir dakozim gisin asizibav sozi,
dar ghuziba ofa gamir dakozim avarazi moghin ni avaragham.*
3 Ki nin apaniba inigh iziti,
me ni ekiarugham.
Egh me ni misoghsi, nguaziba inigh nin divazir gavgavimin miriamin uarigh isin darigh divazim bar an okarigham,
egh nguazir kam gisin dakozibar ingarigh, mitivigh ni misogham.
4 Eghti ni bar moghira degeghirighti, nguazim ni avaragham.
Eghti ni bar nimira, nimira mikimam,
mati ariaghirezir gumazamizibar duaba nguazimin aven ikia migei.
Egha mati, tiarir mam nguazimin minemniabar tongin ikia, aghumra sighsirakabav geima,
tiarir bar muziarim an ikegha azenan izi."

5 Ezi apanir iza ni misozir kaba,
me nguazir minemniamin min bar aviraseme.
Men gumazir ekiar kuraba bar avirasemegham,
mati me witin ovizibar amasa, dav sozima,
dar miseviba pura tintinibar mizi moghin, me bar avirasemegham.
Ezi bar zuamira,
6 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim otoghiva,
arariba ko mikimkizim, ko niginir bar dafam, ko aminir bar gavgavim, amozir bar dafam ko,
avir mizariar bar kurar biziba bar da tueghamim sara izam.
7 Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir avirir Ariel ko misogha paza a gamiziba,
da uam ikian kogham.
Ezi me nguibar ekiam iniasa ingarizir dakoziba, da pura givagham,
mati Jerusalemia irebar kuramin men ganizi mokin.
Egh mati irebamin min garir bizim dimangan otogha zuamira pura zui moghin,

* **29:2:** Ves 1 ko 2, Hibrun akamin ziam Ariel, Aisaia a isa Jerusalem garisi. Fofozir gumaziba deragha ziar kamin mingarim gifozir puvati. Marazi ghaze, "Godin laion." Ezi marazi ghaze, "Godin mighsiam." Ezi aviriba me ghaze, "God bagha ofa gamir dakozim." Ezi vezin kamning aning nighnizir kamin gin zui.

an apaniba zuamira bar
givagham.
8 Ezi kantrin aviribar midorozir
gumazir avirir kaba, Saionin
Mighsiam ko misoghasa ize,
egh me bar a dikabiraghan
kogham.
Bar puvatigham.
Mati mitiriam azir gumazim ire-
bamin garava, an aven api,
egha an osezir dughiamin, a uabi
barazi, mitiriam an aghavira
iti.
Egha mati gumazim dipam amasa
kuarim bar a misingi,
egha a irebamin aven gari, a
dipam api.
Egha, a dikavizir dughiamin, a uabi
barazi,
kuarim an piravira iti.

God gumazamizibagh amizi me ongani

9 Ia Juda ko Jerusalemin gumaza-
miziba, ia okam nighnigh on-
ganighvira iki
damazir okavirizibar min daru.
Ia gumazim wainin dipam ko dipar
onganim apava deragha aruir
puvatizi moghin arui.
Egha guizbangira, ia wain ko
dipar onganiba apa onganim
gamir puvati.
10 Ikiavira Itir God ian damazibagh
amizi pariam puv ian azi.
Ia mati gumazim akuav aremezi
moghin akui.
Ezi God uaghan uan akam inigha izir
gumazibar damaziba okafi,
ezi me ganamin bizibar garir pu-
vati.
Egha God uaghan an akam inigha izir
gumazibar damaziba avara,
ezi me God amir bizibar garir
puvati.

11 Kamaghin amizi, God irebamin
min garir bizimin aven nin akak-
aghamin biziba, ni dar mingaribagh
foghan kogham. Mati me akaba aven
itir akinafarim righa, kendelin gris
a gatigha, pamtemin a dukuazi a
gavgavizi, me a diponasa ni ganingi.
Egh ni ti gumazir akinafariba dibora
fozitam, akar akinafarimin itir
kaba diponsi a mikimti, a suam,
"Akinafarir bar dukuagha gavgavizir
kam, ki a diponan iburaghburaki."
12 Eghti ni ti gumazir akinafariba
dibora fozir puvatizitam, akinafarimin
itir akar osiziriba diponsi a mikimti, a
kamaghin mikimam, "Ki akinafariba
dibora fozir puvati."

13 Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze:
"Gumazamizir kaba uan akatoribara
nan ziam fe,
ezi men naviba ko nighniziba bar
nan saghon iti.
Me guizbangira nan ziam fer puvati.
Me gumaziba pura uari amizir
otivizir arazibar gintisi.
Me arazir kabar men sure gamizi, me
pura uan akatoribara dar bori,
ezi da men navir averiabar aven
zuir puvati.
14 Kamaghin amizi, ki uamategh
bizir bar igharagha garitabar
amuti,
da gumazamizir kaba bativam.
Eghti me bar digavir kuram
damigham.
Eghti ki gumazamizir nighnizir
aghuiba me ganidibar fofoziba
adegham,
egh ki men fofozir gumaza-
mizibar fofoziba bar da
agivagham."

Ikiavira Itir God bizibar amuti da igharagh otogham

15 Gumazamizir uan nighnizir
kuraba ko uan arazir kuraba
Ikiavira Itir Godin da mon-
gasava amiba, mevzika!
Me bar ikuvigham!
Me arazir kurar kaba, mogomer dan-
ganiba ko dimagaribar dagh
amua kamaghin migia ghaze,
"Tinara en ganigh e gifogham?"

16 Me biziba otavkira bar da adafi.
Egha me kamaghin migei,

29:10: Rom 11:8 **29:13:** Esekiel 33:31; Matyu 15:8-9; Mak 7:6-7 **29:14:** 1 Korin 1:19 **29:16:** Aisaia 45:9

"Gumazir nguazir minemin ingarim,
a nguazimin min gari."
Manmaghin ami?
Pura bizir kinitam ti gumazir an
ingarizim kamaghin a mikim
suam,
"Ni nan ingarizir puvati," migirigiar
kam ti deraz, o?
Egh pura bizir kinitam ti gu-
mazir an ingarizim kamaghin
a mikim suam,
"Ni bizitam gifozir puvati," migirigiar
kam ti deraz, o?
Bar puvati.

17 Kiran oveghangin biziba bar
igharagh otivigham.
Lebanonin kantrin ruarir pizim,
bar nguazir aghuir azenibar
ingaramim gavagham.
Eghti azenir bar aghuiba ru-
arir pizim gavagham.
18 Eghti dughiar kamin kuarir orazir
puvatiziba,
akinafarir me osirizimin akaba
baragham.
Eghti damazir kurar bar mitarmemin
aven itiba,
ua ganam.
19 Eghti gumazamizir uari abiriba,
me Ikiavira Itir God bagh bar
akuegham.
Eghti gumazamizir biziba pu-
vatiziba,
me uaghan Israelian Godin Bar
Zuezim bagh bar akuegham.
20 Eghti gumazir ekiar kuraba, men
gavgaviba givagham.
Eghti gumazir Godin akam
batogha a dipoviba, me pu-
varigham.
Eghti gumazir arazir kurabar
amuasa bar ifongeziba,
me bar moghira bar ikuvigham.
21 Egh arazir kamra uaghan, gumazir
pura ifara igharaz darazi isa
kot gariziba,
ko gumazir osimtizibagh amibar
akurvagha akar ifavaribagh
amiba,
ko gumazir kotiam adava-
davighti, eghti gumazir Godin
damazimin deraziba kotiamin
me gafiraghan kogham,
gumazir kaba, me bar
moghira bar ikuvigham.

22 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God, kar Godin fomira Abrahamin
akurazim, a datirighin kamaghin Is-
raelian gumazamizibav gei:

"Ia Jekopin ovavir boriba ia uam
aghumsighan kogh,
egh ian guaba uam pighatomegh
ganan kogham.
23 Ia ingangarir ki ian tongin amiz-
ibar gan,
egh guizbangira kamaghin fogh
suam, ki Israelian God,
ki Jekopin ovavir boribar
Godin Bar Zuezim.
Eghti ia nan ziam fiva nan apengan
ikiam.
24 Eghti gumazamizir nighnizir
aghuiba itir puvatiziba,
datirighin nighnizir aghuiba
iniam.
Ezi gumazamizir imoba puv akaba
batoziba,
me nan akaba baraghsi
bar ifuegham."

30

Ikiavira Itir God kamaghin migei, Isipia Judabar akurvaghan kogham

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Judan adarasi, me nan boriba me
bar ikuvigham, me bar orazir
puvatizir darazi.
Me nan nighnizimin gintizir pu-
vati.
Me uan nighnizibar gintigha ghua
kantrin igharazim ko roroam
gami.
Egha tuavir kamin, me arazir kurar
bar avirim,
uan arazir kurar faragha amiz-
ibagh siriabagh arisi.
Mevzika.
Kamaghin amizi, me bar iku-
vigham.

30:2: Josua 9:14; 1 Atriviba 22:7; Jeremaia 21:2

2 Me Isipia ko akam akirasa nan
nighnizim bagha nan azarazir
puvati,
eghti Isipian atrivim men
akuragh men ganti,
apaniba me gasighasighan
kogham.
3 Eghti men nighnizim deragh in-
garan koghti me bar aghum-
sigham.
Osimtizir me bativamin kam,
Isipin atrivim men akuragh
me apazaghan kogham.
4 E fo, Judan atrivim Soanin nguibar
ekiam ko Hanesin nguibar
ekiamin, Isipin abuir gumaz-
iba batoghasa,
uan abuir gumaziba ko ingan-
garir gumazir faragha zuiba
amadazi, me ghua otivigha
gifa.
5 Eghti Isipia men akurvaghsi bizitam
damighan kogham. Bar pu-
vatigham.
Kamaghin amizi, Judaba aghum-
sigh bar uarir apangku-
vigham.
Me aghumsizir bar ekiamra
Judabar aningam.”

6 Ekiam, a Negevin danganimin, sautin amadaghan itir gumazamiz-iba puvatizir danganimin itir asizir atiaba, akar kam me ganingi. A kamaghin migei:

“Judan gumazir aruaba sautin
amadaghan itir gumazamiz-
iba puvatizir danganir kam
garui.
Kar gumazamiziba osimtiziba
bativamin danganir kurar
mam.
Laionin amebaba ko apuriba ko, ku-
ruzir gumazamizibagh iviba
ko, kuruzir kurar mighegha
zuiba ko,
asizir atiar kuraba danganir
kamin iti.
Ezi gumazir aruar kaba ingangarir
dafam gamua, bizir bar aghuir
ivezim bar pin koziba isa,
donkiba ko kamelbagh isin
arigha ghua,
kantrin men akurvaghan
koghamiba bagha da atera
zui.
7 Isipin kantri, kantrin igharazibar
akurvaghasa migiava,
a men akurvazir puvati.
Kamaghin amizi, ki datirighin ziar
igiar kam a gati,
‘Maburan Kuruzir Aser Puram
Aperaghav Itim.’ ”

Gumazamiziba Godin akam baraghan aghua

8 Ikiavira Itir God gumazamizibar
damazimin, me amir araz-
ibar eghaghanibar akaba,
dagiamin da osirigh da agho-
rasa na mikeme.
Egh uaghan eghaghanir kam
akinafarir righizimin da
osirigh.
Eghti migirigiar kam zurara iki gu-
mazamizibar akakagh suam,
9 me gumazamizir bar puviram
akaba barazir puvatiziba.
Me zurara Ikiavira Itir Godin akaba
batosi, a men Afeziam.
Egha me zurara ifarava, an
suren akaba baraghan aghua.
10 Egha me kamaghin Godin ganganir
gumaziba ko an irebamin min
garir bizibar garir gumazibav
gei,
“Ia ua irebamin min garir bizibar
ganan marki.
Egh ia uan akabar kumigh.
Ia uam arazir aghuiba ko
arazir zuezibar gin mangisi e
mikiman marki.
E oraghasa ifongezir akar e
apezeperibaram e mikim,
kar bizir aghuir otivan koghamiba.
11 Ia ingangarir kam atakigh, egh bar
saghon ikiva, en tuavim apiran
marki.
E Israelian Godin Bar Zuezimin
akaba baraghan aghua.”

12 Ezi Israelian Godin Bar Zuezim, a
kamaghin migei,
“Ia nan Akar Gavgavim munasava
akirim ragha na gasara.

Egha ia kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze,
Ifavarir arazim ko igharaz darazi dikabirir araziba ian akuragham.
13 Kamaghin amizi, ia arazir kuram gamigha gifa,
ezi arazir kurar kam bar ia gasighasigham,
mati bibizir muziarim divazir ruarimin ghuamin ikia bar ekefi,
egha kiran oveghangin dipirasava ami.
Egh divazim dipirigh zuamira irigham.
14 Bar guizbangira, ia bar ikuvigham,
mati nguazir minem bigha akuar bar mizumzuiaribar ire,
ezi akuar ekiatam itir puvati,
me akua tam isi avim isir danganimin mangi avir mikiam tuighan kogham.
O akua tam inigh mangi
mozir dipamin an dipaba tuan iburagham."

15 Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
"Tuavir ia deravira ikiamim, a kamakin.
Ia uamategh na bagh izi, egh avughsi ikiti,
ki ian akurvagham.
Eghti ia navir amirizimin iki nighnizir gavgavim narara ikiva, ia gavgavigh ikiam."
God kamaghin mikeme, ezi ia an akar kamin gin mangan bar aghua.
16 Egha ia ghaze, "Puvati! E hoziabar apiagh puv ari mangam."
Ezi God ghaze, "Guizbangira, ia ari mangi!"
Ia ghaze, "En hoziaba puvira ivemaram."
Ezi God ghaze, "Ian apanibar hoziaba bar puvira ivemar ian gintigham."
17 Ian apanibar midorozir gumazir vamira izi misoghsi dimti,
ian 1,000plan midorozir gumaziba puv aregham.
Egh men midorozir gumazir 5plara izi ian dimti,
ia bar moghira dikavigh nguibar ekiam ategh aregham, eghti gumazitam ua ikian kogham.
Eghti ian gumazir ikiavira itir varazira bar uarira ikiam,
mati me inir avizim guasa temer vamira mighsiar itimin a kuasa.

18 Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Godin guizin arazibagh amim.
Kamaghin amizi, a ian apangkuvighasa ifongiar bar ekiam iti.
A uan apangkuvim ian akakaghasa ia mizua iti.
Gumazamizir nighnizir gavgavim an ikiava, uarir akurvaghasa a mizua itiba,
me bar akuegham.

Ikiavira Itir God, deravira uan gumazamizibar amuam

19 Ia Jerusalemia, ia Saionin Mighsiamin iti, ia ua kuarkuv aziv arangan kogham. Ezi Ikiavira Itir God datirighin ian apangkuvigha, deravira ia damuasa gara iti. Egh ia uari bagh an azangsigh an dimti, a zuamira ian dimdiam baregh ian akuragham.
20 Guizbangira, Ekiam ia gamizi, ia osimtizir dafam ateri, egha ia mati gumazim daghebar otevezi moghin iti. Ezi a ia ko ikia ian sure gami. Eghti gin ia uam a burian kogham. Ia uari uan damazibar an ganam.*
21 Egh ia daruamin dughiamin tuavimin atamakuigh, ia ti tuavir agharir guvimin amadaghan itimin mangam, o agharir kiriamin amadaghan itimin mangam, eghti a ian gin iki ia mangamin tuavim ia mikimam.
22 Egh ia uan asebar marvir guaba, ia fomira dar ingarigha silva ko golin da noke. Egh ia marvir guar kaba batogh dar ganti da mati bizir kuriba,

30:18: Onger Akaba 2:12; Aghuzir Akaba 16:20; Jeremaia 17:7 * **30:20:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati.

egh ia kamaghin me mikimam, “Ia
kamatigh. E ua ia gifongezir puvati.”
23 Eghti Ekiam ia oparizi dagher
oviziba bagh amozim amadaghti, a
izighiri da ruam, eghti da deravira
nguazir kamin otivam. Eghti ia
dagher aviriba ikiam. Eghti ian bul-
makauba uaghan damamin grazir
aviriba ikiam.
24 Egh ia uaghan uan azenibar
dagher aghuiba inigh izi, egh bar de-
ravira da akuvagh, uan bulmakauba
ko donkin ian nguazim abigha in-
gariziba bagh, fogh ko sped isi dagh
iniv da aghamsigh me daningam.
25 Dughiar Ekiam misevezimin,
dughiar bar kuram ian apaniba
batoghtima, me pura tintinibar
arimighiregham, eghti men divazir
gavgavir kaba bar ikuvigham. Eghti
dughiar kamin, dipaba mighsiaba
bar dar otiv ivemar izighiriti, ia
dipatamin oteveghan kogham.
26 Eghti dughiar kamin, iakinimin
angazangarim aruemin angazan-
garimin min siragham. Eghti aruem
isiragh gavgavighti an angazangarim
bar ekevegh, a fomira garir angazan-
garim gafiragham. Mati ni 7plan
aruebar aruer angazangariba inigha
aruer vamira gisafura. Ikiavira Itir
God uamategh uan gumazamiziba
deravira me damu men mizaziba
ko osimtiziba adeghti me ghuam-
agheghamin dughiamin, bizir kaba
otivam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi Asiriaba daningam

27 Ia gan! Ikiavira Itir God nguibar
saghon itimin ikia dikavigha
uan gavgavir ekiam sara izi.
A bar puvirama atarima, avim ko
avir miturim an aningagharim
akakasi.
A migeir dughiamin,
avir biziba bar da isiamim an
akatorimin otifi.
28 An aningagharim biziba bar dagh
asighasisi,
mati aperiam otogha ivemara
biziba bar da ava ghua, gu-
mazimin firagharimin tu.
Ikiavira Itir God kantriba bar uan
agharimin men suigha,
me ikuvasa a pura tintinibar me
kavkiri.
Egha a men nighnizibagh amima, da
deragha ingari puvatizi,
a me inigha danganir me man-
gan ifongezir puvatizibar zui,
mati gumazim hoziamin daroribar
an aku mangasa,
ainin otevim an akam garu.
29 Eghti ia Ikiavira Itir Godin gumaza-
miziba, ia bizir kabar ganti da
otivti,
ia Godin ziam fer arazim bagha
isar ekiaba dimagaribar dagh
ami moghin,
ia bar akongezir ighiabar
amuam.
Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin
mighsiamin mavanang bar
akuegh uan itabagh ivi ighi-
abar amuam,
kamaghira ia men min bar
akuegham.
Ikiavira Itir God a mati dagiar gav-
gavim,
egha a uabi Israelian mogomer
danganim.

30 Ikiavira Itir God gumazamizibar
amuti, me an dimdiar gav-
gavim baragham,
egh me an aningagharimin
mizazim baragham.
An avir gavgavir biziba bar da isi-
amim sara izam,
egh uaghan aminir gavgavim ko
amozim ko maburan amozir
ofizir dagiabar min gariba,
sara izam.
Eghti arariba dagarvaghti,
gumazamiziba an aningagharimin
ganam.
31 Ikiavira Itir Godin dimdiam
kantri Asiria damuti, a bar
atiatigham.
Eghti a uan aghorimin suiragh
Asiriaba misogh mamaghira
ikiam.

30:29: Godin Araziba 32:4

32 Ikiavira Itir God, Asiriabav sozir
dughiamin, Godin gumaza-
miziba bar akueghiva,
gitaba ko buar guar aviriba
misoghiva,
Ekiam me misozir aghorimin
tingagharim girara mangam.
33 Me Asirian atrivimin kuam tu-
asa avim arighasa mozir mam
gikuigha gifa.
Egha me mozir kam gituima a
bar vin mar iraghugha bar
aroke,
ezi me dazir aviribar kuegha
dar pozim mikini.
Eghti Ikiavira Itir God, an aningagharim
pamtem otogh,
mati aminim pamtemin avim
giveraghti, a bar puvira
isigham.

31

Ikiavira Itir God uan gavgavim akazi, kantrin gavgaviba daghire

1 Ia abuir gumaziba, ia kantri Isipin
ghuava uarir akurvaghasa,
men azangsisi, iavzika!
Ia bar ikuvigham.
Ia Isipian hoziaba ko men karisin
aviriba ko karisin suizir
gumazir bar gavgaviba, ia
nighnizir gavgavim dar iti.
Ia ti ghaze, Isipia ian akuragham.
Egha ia Israelian Godin Bar Zuezim,
nighnizir gavgavim an itir pu-
vati.
Egha ia uarir akurvaghasa
Ikiavira Itir Godin azangsizir
puvati.
Kamaghin amizi, ia bar iku-
vigham.
Iavzika!
2 Ikiavira Itir God, fofozir aghuim iti.
A dughiar kuram gumaza-
mizir kurabar aningsi, me
daningam.
Egha a zurara uan akabar
gin zui.
A dikavigh gumazir kuraba ko,
gumazir arazir kurabagh
amibar akurvazir gumaziba
ko misogham.
3 Isipia, me aseba puvati, me pura
gumazir kiniba.
Men hoziaba uaghan en hozi-
abar min gari, da aseba puvati.
Eghti Ikiavira Itir God uan gav-
gavim akagh ivezir kuram me
daningamin dughiam,
kantrin gavgavir kam irighti
kantrin an akurazim uaghan
irigham.
Egh aning uaghara bar iku-
vigham.
4 Guizbangira, Ikiavira Itir God kam-
aghin na migia ghaze,
"Ia fo, laionin tam, sipsipin a
misoghezim amisi dazer iki,
egh sipsipin kam ategh arimangighan
kogham.
Eghti sipsipbar gari gumazir avirim
izi a dagarvaghti,
a men atiatigh ari mangighan
kogham.
Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
ki dikavigh Saionin Mighsiamin
apanibav soghsi izighiram,
eghti bizitam nan tuavim
apirighan kogham.
5 E fo, kuaraziba pin migha, egha
deraghvira uan mikonibar itir
nguzibagh eghufi.
Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim,
ki deragh Jerusalem geghuv
deragh an ganam.
Ki zurarama an boroghin iki mangin
izegh damu
a getiva deragh an ganiva an
akurvagham."*
6 Ia Israelia, ia Ikiavira Itir God, de-
ragha a barazir puvatigha an
akaba batosi.
Egh ia uan navibagh iragh ua-
mategh a bagh izi.

31:1: Aisaia 30:2; Esekiel 17:15; Daniel 9:13; Hosea 7:7 * **31:5:** God uan nguibar ekiam Jerusalem geghufi, mati ves 5 mikemezi mokin. Eghti gumazamiziba akirim a gasaraghtima, (ni ves 1-3in gan) a uaghan izighiri Jerusalem misogham, mati ves 4 mikeme.

7 Ikiavira Itir God izamin dughiamin,
ia asebar marvir guaba makunigham.
Kar nedazir ia uari uan dafaribar silva ko gol isa dar ingariziba.
Ia kamaghin amigha arazir kuram gami.

8 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Midorozir sabar tam Asirian kantri misogh egh bar me agivagham.
Midorozir sabar kam, a gumazibar sabam puvati, ki uabi anemadaghti a mangam.
Asiriaba midorozir sabar kam gitaviraghsi aregham,
eghti men midorozir gumazir igiaba kalabusin mangi
pura ingangarir gumazir kinibar min otivigham.
9 Atiatir bar ekiam, Asiriaba batoghti,
men nguibar ekiar gavgavim irigham.
Men midorozir gumazibar dapaniba,
bar atiatigh uan midorozir inir avizir asaraghav itim ategh
onganigh puviram aregham."
Kar Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim.
A Saionin Mighsiamin ikia, avimin min iti.
A Jerusalemin nguibar ekiamin ikia,
danganir ekiar avir pamtemin isimin min iti.

32

Atrivir aghuim kantrin ganam

1 Ia oragh! Atrivitam otivam!
Atrivir kam, arazir aghuimin gin mangi, kantrin kam gativagham.
Eghti kantrin gumazir dapaniba, me guizin arazimin gin mangi,
gumazamizibagh ativagh men ganam.
2 Gumazamiziba akurvazim bagh iziti,
gumazir dapanir kaba deravira vaghvagh bar deravira men akurvagham.
Gumazir dapanir kaba, gumazamizibar danganir mogomemin min ikiam,
eghti dughiar amozir ekiaba ko aminir ekiaba iziti, me mangi men uari mongam.
Eghti me mati dipaba puvatizir danganimin,
dipam ivemara an zui moghin iki,
egh mati dagiar ekiam aruem apazagha, danganir orangtizimin min iti.
Aruem bar gavgavighti,
gumazamiziba mangi an apazangin dapiagh iki avughsam.
3 Gumazamizir bizibar gariba,
men damaziba okavighan koghti,
me deravira bizibar ganam.
Eghti gumazamizir kuariba derazziba,
men kuariba deraghvira ikiti,
me deravira biziba baragham.*
4 Eghti gumazamizir faragha deragha nighnigha bizibagh amir puvatiziba,
me datirighin biziba deragh dagh nighnigh dar amuam.
Eghti gumazamizir mikimasa mizeba osemeziba,
me deravira bizibav kimam.
5 Eghti arazir ziar ekiam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, gumazir onganibagh amibagh anidim,
a bar givagham.
6 Guizbangira, gumazir arazir onganibagh amiba, me migirigiar onganibagh ami,
egha me zurara bizir kurabar amuasa nighnisi.
Me arazir Ikiavira Itir God aghuazibagh amuava,
egha akar ifavarir aviriba Ikiavira Itir God gasi.
Egha me mitiriaba azir gumazamiziba, dagheba me ganidir puvati.

* **32:3:** Ni Aisaia 6:9-10in gan.

Egha kuariba pirir gumazamiziba, dipaba me ganidir puvati.
7 Ezi ifavarir gumazamiziba, nighnizir kurar bar aviriba men dapanibagh izifa.
Me gumazamizir biziba puvatiziba, dikabinasa men kotiaba adafi.
Me, onganarazibagh amir gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba,
me kotin aven ifavarir arazir igharazibar migirigiabar me gami.
8 Ezi gumazamizir aghuiba me ziar ekiaba iti, me zurara arazir zuezibagh ami.
Egha me arazir aghuibar amuasavira iti.

Amiziba azirakabar amu

9 Ia Jerusalemian amiziba, ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
Egh ia deravira kuariba arigh nan akam baragh.
10 Ia datirighin navir amirizimin iti.
Egh ia oragh, azenir vamira givaghti, ia bar atiating nigham.
Ia ganti, ian wainin azeniba ko, dagher igharazibar azeniba,
da ua ban kogham.
11 Datirighin ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
Egh ia atiating nighiva akong uan korotiar aghuiba suva, azirakar korotiabar aghuam.
12 Ia uan azenir obarir aghuiba ko wainin azenir aghuiba bagh uan osimtiziba akakaghsi,
ia uan evaribav misogh azirakabar amu.
13 Benir ataghatariba ko oghevsevir kuraba nguazir kam avaragham,
kamaghin ia nan gumazamiziba nguazim bagh azirakabar amu.
Guizbangira, ia dipenir bar dirir ia bar ifongeziba, ia fomira dagh nighnigha da bagha bar akonge,
egh datirighin ia da bagh azirakabar amu.
Ia fomira uan nguibar ekiamin ikia bar akonge,
egh gin, ia a bagh osemegham.
14 Bar guizbangira, atrivim uan dipenim ategham.
Eghti gumazamiziba bar moghira nguibar ekiar kam ateghti
gumazamizibar niginir me ingara mangin izegh gamir kam, ua ikian kogham.
Eghti midorozir gumazibar divazir gavgavim ko, dipenir suer ruarir midorozir gumaziba ikia apaniba bagha gariba,
da bar moghira pura iki bar ikuvigham.
Eghti afiar atiaba dughiar bar ruarimin danganir kamin ikiam.
Eghti donkin atiaba an aven darusi bar akuegham,
eghti sipsipba ko bulmakauba izi oghevsevibar amam.

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam

15 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia
uan Duam, uam e bagh anemangam.
Eghti dughiar kamin, gumazamiziba puvatizir danganim,
azenir bar aghuim otogham,
eghti bizir bar igharagha gariba a bativam.
Eghti azeniba, dagher aviribar amuti da otivam,
mati temeba pura ruarir pizimin aghui.
16 Dughiar kamin, gumazamiziba nguazir kamin ruaghateviba bar dar iki,
arazir aghuiba ko guizin arazibara damuam.
17 Gumazamiziba arazir aghuim damuti,
tuavir kamin dabirabir aghuim otogham.

Eghti gumazamiziba uam atiatingan kogh,
nimira iki nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavigh kamaghira ikiam.
18 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Nan gumazamiziba, me dabirabir aghuim ikiam, egh me deravira iki avughsi,
uan nguibabar aven navir amirizimin iki, egh bizitamin atiatingan kogham.
19-20 Eghti aisin amozim mar iri ruarir ekiamin itir temeba bar dagh asighasigh,
egh uaghan nguibar ekiamin dipenibagh iriti, da bar nguazim giregham,
eghti ia Ekiamin gumazamiziba bar deravira ikiam.
Egh ia uan dagher oviziba nguazir dipam iti naghin da oparam,
egh ia uan bulmakauba ko donkiba ateghti,
da uan ifongiabar daru oghevsevibar ami ikiam.

33

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin dimti, a deravira men ganam

1 Ia kantrin igharazibagh asighasizi darasi, iavzika!
Ia bar ikuvigham.
Bar guizbangira, ia datirighin ikuvizir puvati.
Ezi ia kantrin igharazibagh asighasighamin dughiam,
a gifa, eghti ia uari ikuvigham.
Ia igharaz darazigh ifarava, uan akar dikiriziba abigha
me isa apanibar agharim garisi.
Bar guizbangira, tarazi datirighin ia gifarazir puvati.
Eghti ia igharaz darazigh ifaramin dughiam, a givagham.
Eghti igharaz darazi ia gifar,
ia isi apanibar dafarim darigham.
2 O Ikiavira Itir God, en nighnizim nirara iti.
Ni en apangkuvigh zurara dughiabar e ekiarugh
uan gavgavimin deragh en gan.
Egh osimtizibar dughiamin en akurvagh e damuti,
e uan apaniba dikabiraka.
3 Gumazamiziba nin dimdiam barasi,
mati arariba dagarvazima me ari.
Kantrin bar gavgaviba nin garima,
ni dikavigha uan gavgavim men akazi,
me atiatia tintinibar ari.
4 Ezi bizir me ara taghiziba,
Israelian gumaziba izi zuamiram da iniam.
Mati odezir bizir avirim mighegha iza azenibagh apiagha,
men dagheba apa bar ada gifa.
Ezi kamaghira, gumaziba zuamira izi men biziba ater mangam.

5 Ikiavira Itir God, ziar ekiam ikiava,
bar pin uan Nguibamin iti.
Egh a uan guizin arazim ko arazir aghuim amadaghti,
a izi Jerusalemin mikebaba bar da avaragham.
6 Egh ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a zurara deragh ian ganiva,
ia damuti ian dabirabim deragh gavgavigh ikiam.
Egh a bizir aghuiba ia daningti
ia deraghvira ikiam.
A nighnizir aghuiba ko, fofozir aviriba ko, arazir an atiatiava an apengan itiba,
da bizir bar aghuibar min,
an ada isa ia ganidi.

7 Ia munagh ganigh!
Midorozir gumazir gavgaviba tintinibar tuavibar mitivighav ikia
akurvazim bagha diava arai.
Ezi abuir gumaziba midorozim agivasa ingangarir mitiam gami,
ezi midorozim givazir puvati.

Kamaghin amizi, abuir gumaziba datirighin bar puviram azi.
8 Tuavir ekiaba pura itima,
gumazamiziba ua dar mangi izegh gamir puvati.
Gumazamiziba akar dikirizir me amiziba, me da abiki.
Ezi gumazim uan damazimin bizimin ganigha, kotin aven guizbangiram an gun migeima,
me nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua.
Egha me gumazir igharazibar gara ghaze,
me mati pura biziba.*
9 Ezi nguazim uabi bar osemegha azirakabagh amima, an gavgavim gifa.
Lebanonin ruaribar temeba midii, egha bar aghumsiki.
Ezi Saronin Danganir Zarim bar misingigha dipaba puvatizir danganim gava.
Ezi Basanin Distrighin temeba ko, Karmelin Mighsiamin temebar dafariba da midia suaghiri.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganam

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki datirighin dikavigh ingangarim damuam,
eghti gumazamiziba ganigh nan ziar ekiam fam.
11 Ia nan apanim gami darasi,
ia pura bizir dagheba puvatiziba bagha nighnigha ingangarir mitiabagh ami.
Ia mati, gumazim uan azenimin ingangarir dafam gami,
ezi puvati, dadar misingiziba ko oghevsever kiniba puram an otifi.
Ian ingangarir mitiar kam avimin min otogh
bar ia agivagham.
12 Egh ia mati me gumazibar aghariba tuezi,
da arinimin otozi moghin, ia otivigham.
Egha mati me benir ataghatarim tuazima
an averenimin otozi moghin, ia otivigham.
13 Ia gumazamizir roghira itiba, ko nguibar saghon itiba,
ia ingangarir gavgavir ki amizibar migirigiaba baragh
egh ia nan ziar ekiam ko gavgavimin gun mikim!"

14 Saionin itir gumazamizir arazir kurabagh amua Godin damazimin mizeziba,
me bar atiatighava agoi.
Egha me kamaghin migei,
"Ikiavira Itir Godin aningagharim, an avir bar gavgavimin min isiava, biziba bar da gefi.
An ofa gamir dakozimin itir avim zurara isia mamaghira iti.
Ezi en tongin tinara a ko ikiam?"
15 Gumazamizir kabanang Ikiavira Itir God ko ikiam:
Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ko
gumazamizir guizbangira migeiba, ko
gumazamizir ua baghavira biziba iniasa igharaz darazi dikabirir puvatiziba, ko
gumazamizir gumaziba apezeperir dagiaba isi me daningti, me a bagh arazir kuram damuamin aghuaziba, ko
gumazamizir gumazir mam gumazir igharazitam misueghti an aremeghan me oraghan aghuaziba, ko
gumazamizir arazir kurabar ganan aghuaziba.
16 Gumazamizir kamaghin amiba, me bar deravira ikiam.
Me mati gumazim mighsiam gisin mogomer danganir bar gavgavimin modoghav iti moghin deravira ikiam.
Eghti bizitam me dikabiraghan kogham.

* **33:8:** Hibrun akam deragha ves 6-8in akabar mingarim deragha anebighizir puvati. **33:15:** Onger Akaba 15:2; 119:37; Aisaia 58:6-11

Eghti me zurara damamin
dagheba ko dipaba ikiam.

Ikiavira Itir God, dughiar bar aghuim isi Jerusalem daningam

17 Ia uan atrivir dirim uam an ganti,
a uan atrivir korotiar bar aghuibar aghuigh,
kantri deraviram an ganam.
Egh ia uan kantrin ganti,
a bar aruegh bar ekevegham.
18 Egh ia uamategh dughiar kurar ia
batozir kam giniirigh, egh kamaghin azangsigham,
"Apanibar gumazir dapanim izava en dagiaba ko biziba inigha dar osimtizibagh foghasa da tuisigha, da mega atrivir kuram ganingiziba,
me managh iti?
Apanibar gumazir dapanim izava en tauan ruariba mengeziba,
me managh iti?
Ti puvati."
19 Akaba barazir puvatigha uarira
uan ziaba fer gumazir kaba,
ia ua men guatamin apighan kogham.
Egh ia ua me uan akabar migeir
migirigiaba baraghan kogham,
akar me mikimamim, gumazitam deragh an mingarim gifoghan kogham.

20 Ia Saionin gan, an ziar mam Jerusalem,
a nguibar ekiar e zurara Ekiamin ziam fer dughiar ekiabar uari akuva itim.
Danganir e avughsa deravira itim.
A purirpenir gavgavimin min mitigh gavgavigham,
eghti gumaziba an afughafuziba asigh, an beniba aghoregh, a inigh mangan kogham.
21 Ikiavira Itir God uan gavgavim ko
ziar ekiam Jerusalemin aven e bagh anekagham.
Egh a Jerusalem damighti, a bar kantrin dirimin min ikiam,
an aven faner ekiaba ko daghurir dipar muziarir aviraviriba ikiam.
Eghti midorozimin kurir me pul gamua zuiba ko kurir ekiaba,
dipar kabar izan kogham.
22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi,
jasin min iki,
egh en atrivimin iki,
en gumazir deravira en ganamim min iki,
egh en Akurvazir Gumazimin ikiam.

23 Apaniba Jerusalem inisi bar iburaghburegham.
Me mati kurimin ingangarir gumaziba kurimin ikiti a ivemaran kogham.
Mati kurimin mas mitigha gavgavizir puvati.
Ezi an beniba firiaghirezi, an sel kuiaghirizir puvati.
Kamaghin amizi, apaniba ari mangi bizir aviriba ateghti da ikiti,
Jerusalemia ivemar izi bizir kaba iniam.
Gumazir suer kuraba uaghan izi men gin otivigh, uaghan bizir avirir tabar ganti,
da ikivira ikiti,
me uari bagh da inigh mangam.
24 Eghti dughiar kamin, Jerusalemin itir gumazitam kamaghin mikiman kogham,
"Ki arimariam iti."
Eghti Ikiavira Itir God
Jerusalemin itir gumazamizibar arazir kuraba ginamangam.

34

God kantri Idom gasighasigham

1 Ia nguazir kamin itir kantriba bar dar gumazamiziba, ia izi.
Ia ikiziba bar izi uari akuvagh akar kam baragh.
Nguazim ko an itir biziba bar moghira,
ia uaghan kuariba arigh deraghviram oragh.

33:17: Aisaia 6:5; 24:3; 26:15

2 Ikiavira Itir God, kantriba bar me
ko midorozir gumaziba, bar
men aningaghegha me bagha
navim isi,
egha me aremeghasa, a
mikemegha gifa.
3 Eghti men kuaba, gumaziba moz-
ibar da afeghan kogham.
Puvati. Da pura iki kur
mughuriam mangam.
Eghti men ghuziba mighsiaba
avaragh
daghuribar emir magiram.
4 Aruem ko, iakinim ko mikoveziba
bar moghira kuarigh iregh
givagham.
Eghti overiam mati akinafarim
me a irigha a nomke.
Mikoveziba ko bizir overiamin ikia
isiba,
mati wainin ikarizibar dafarir
midiariba ko fighin temebar
ovizir midiariba,
misigha ira nguazim girezi
moghin nguazim giram.

5 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Nan aningagharim, a midorozir
sabamin min iti,
egh midorozir sabar kam
pin ikegh, ivezir kuram
aningamin ingangarim agivagh,
egh overiam ategh magiri,
Idomia bagh izi ivezir kuram me
daningiva
me misoghti me arimighiram.
Kar ki asighasighasa
mikemegha givazir
darasi."
6 Eghti Idomian ghuzim ko ovim,
Ikiavira Itir Godin midorozir
sabam bar anegiragirigham,
mati sipsip ko memen ghuzim ko
ovim, gumaziba ofa damuasa
dav sozi
men ghuziba ko ovim men
dafariba agiragiri.
Ikiavira Itir God kantri Idomin aven
Bosran nguibar ekiamin,
gumazamizir bar avirim
misueghti me arimighiregham.
Mati a uabi Bosran iki ofan
bar dafam damuam.
7 Egh Ikiavira Itir God, uaghan bul-
makaun atiaba ko bulmakaun
igiaba ko bulmakaun apurir
bar gavgaviba, dav soghti da
arimighiriti,
dar ghuziba ko oviba Idomin
kantrin nguazim giregh
anevaragham.
8 Ikiavira Itir Godin nguibar ekiam
Saion, apaniba a dikabiravira
iti.
Kamaghin amizi, a me ikar-
vaghamin azenir mam
amisevegha gifa.
Eghti dughiar kam otoghti,
a ivezir kuram isi me daningam.

9 Idomin kantrin faneba, koltan
min isia amera zui moghin
otogham.
Eghti nguazimin mineziba
dagiar avir isibar min otivam.
Eghti Idomin nguazim kolta
isi moghin isiam.
10 Avir kam mungeghan kogham. Pu-
vati.
An arueba ko dimagaribar isi
gavgavigh mamaghira ikiti, an
migharim zuraram otivam.
Eghti Idomin nguazim pura iki
mangiti men ovavir borir gin
otivamiba, men danganiba
inigh mangi dughiabar iki
mamaghira ikiam.
Eghti gumazitam ua dan-
ganir kamin mangan
kogham.
11 Eghti a, isaba ko, taragiaba ko,
anebaba ko, mighiaba dar dan-
ganim gavagham.
Ikiavira Itir God Idomian biziba
bar da agivagham,
egh Idomin nguazim damighti a pura
ikiam,
mati nguazim fomirama otogha
pura ikezi moghin ikiam.

34:4: Matyu 24:29; Mak 13:25; Luk 21:26; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 6:13-14 **34:5:** Aisaia 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 **34:10:** Akar Mogomem 14:11; 19:3

12 Men gumazir aruaba ko gumazir
dapaniba ua ikian kogham.
Eghti atrivitam ua kantrin kamin
ganan kogham.
13 Beniba ko oghevsevir dikoniba
itiba atrivimin dipenim ko
dipenir igharazibar avi da
avegham.
Eghti afiar atiaba izi iki arangti,
poneba izi dipenir kabar
dakuam.
14 Eghti asizir atiar guar aviriba izi
danganir kamin uari akuvagh
ikiam.
Eghti memen atiaba uaghan izi
iki dimti,
amizir aser dimagaribar aruim
uaghan izi dakusi,
danganir kamin daguir dan-
ganiba buriam.
15 Eghti mighiaba izi uan aroriabar
arighsi, danganir kamin izi
mikonibar ingarsi danganiba
buriam,
egh da aroriaba arighti, da
afueghti
da uan aviziba kuigh uan
nguzibar gan ikiam.
Eghti isar apuriba ko isar amebaba,
me uaghan izi ikiam.

16 Ia Ikiavira Itir Godin akinafarir
righizimin aven ganiva,
ia bizir kabar migirigiabar ganti,
da ikiam.
Asiziba, o kuaraziba, o bizir tiziba,
akinafarim dar gun migei,
da bar izi kantri Idomin
nguazimin ikiam.
Egh da vaghvagh asizir ame-
baba ko apuriba ikiam.
Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi da
izasa dav keme.
An Duam da akuvagh, da inigh
izam.*
17 Ikiavira Itir God uabi Idomin
nguazim abigha,
asizir kaba bagha da tuiragha
dagh aningi,
eghti da zurara danganir kamin
iki mangiti dar ovavir borir
gin otivamiba, dar danganiba
inigh
mangi dughiabar iki mamaghira
ikiam.
Nguazir kam, Ikiavira Itir
God da bagha aneti.

35

God ua bizibagh amizi da deragha otifi

1 Gumazamiziba puvatizir dan-
ganiba, ko nguazir misingiziba,
da bar akuegham.
Akimarir aghuiba otivigh gu-
mazamiziba puvatizir dan-
ganiba avaraghti,
da bar akongegham.
2 Egh nguazir midiarir kam, akimarir
aviriba an otogh oneghti, an
ganganim bar deraghti,
a bar akuegh pamten dimiva
arangam.
Ikiavira Itir God dirir aghuim
isi nguazir midiarir kam
daningti, an ganganim bar
deragham,
egh Lebanonin ruarir ekiam ko,
Karmelin Mighsiam ko,
Saronin Danganir Zarimin
ganganir aghuimin
mirara ganam.
Eghti gumazamiziba Ikiavira Itir
Godin angazangarim ko gav-
gavimin ganiva, egh uaghan
en Godin ziar ekiamin ganti,
an atrivimin kurkazir
aghuimin min ikiam.
3 Ia atiatim itir gumazamizibar
amuti,
me atiatingan kogh tuivigh gav-
gavigh iki.
Egh gavgaviba puvatizir gu-
mazamiziba gavgavim me
daning.
4 Ia gumazamizir atiatiba me mikim
suam,
“Ia tuivigh gavgavigh, egh ati-
atingan marki.
Ian God izi ian akuragh,

* **34:16:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati. **35:1:** Aisaia 27:6; 27:10; 41:18-19; 55:12-13 **35:3:** Hibru 12:12 **35:4:** Aisaia 34:8; 61:2

egh ivezir kuram isi ian
apanibar aningiva bar me
gasighasigham.”

5 Dughiar kamin, gumazir damazir
okaviriziba ua ganti,
gumazir biziba barazir pu-
vatiziba, uam oragham.
6 Eghti gumazir suer kuraba, uari
akun mavanang izighiram,
mati ruarimin itir asizir mam,
me dia a garisi.
Eghti gumazir migeir puvatiziba,
me pamten dim, egh bar
akuegham.
Eghti dipaba otiv gumazamiziba pu-
vatizir danganibar mangi,
egh nguazir misingizibar itir
fanebar ivemar magiram.
7 Egh gigir misingizim, dipar
akaremin min otogham.
Nguazir dipaba faragha pu-
vatiziba, nguazimin aven
ivemarir dipar atuiba,
dar otivigh ivemar izighi-
ram.
Afiar atiabara ikezir danganir
misingizir kam, dadar aviriba
ko ighuruniba an otivam.

8 Eghti tuavir ekiam kagh ikiti, me
kamaghin a dipon suam,
kar “God Ua Baghavira Inabazir
Tuavim.”
Eghti Godin damazimin arazir
kurabagh amir gumazitam an
daruan kogham,
kar Godin gumazamizibar tu-
avimra.
Eghti gumazamizir nighnizir
aghuiba itiba ko gumazamizir
nighnizir aghuiba oteveziba,
me an atam akuighan kogham,
me a gifogh an mangam.*
9 Laionin tam ko, asizir kurar
misozitam tuavir kamin man-
gan kogham.
Asizir aningazir taba tuavir
ekiar kam daruan kogham.
Gumazamizir Ikiavira Itir God
akuragha ua inizibara,
tuavir kamin daruam.
10 Gumazamizir Ikiavira Itir God men
akuragha ua iniziba, me ua izi,
Saionin Mighsiamin bagh iziva,
bar akongegh ongi, tiariba
akariva tuavir kamin izam.
Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
bar akongezir arazir kam a men
iki me gizivagh kamaghira
ikiam.
Eghti mizaziba ko osimtiziba
me ategh, ua men ikian
kogham.

Asiriaba Jerusalemin nguibar ekiam iniasa

36

(Sapta 36--39)

Asiriaba Jerusalem iniasava ami (2 Atriviba 18:13-37; 2 Eghaghaniba 32:1-19)

1 Hesekia 14plan azenibar an atrivimin itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip, uan midorozir gumaz-iba ko iza Judaba ko misogha, me abiragha men nguibar ekiar divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me Jerusalem inizir puvati.

2 Senakerip, Lakisin nguibar ekiamin ikia uan abuir gumazim ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesekia bagha Jerusalemin zui. Me an boroghin ghua otifi. Dughiar kamin, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an ghuaghira Jerusalemin otifi. Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin iti. Asiriaba otivigha danganir kamin tuivighav iti.

3 Ezi Israelin gumazir dapanir 3pla ghuav a bato. Kar, Hilkian otarim Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko

35:5: Matyu 11:5; Luk 7:22 **35:6:** Luk 11:14; Jon 5:8-9; 7:38; Aposel 3:8 **35:8:** Aisaia 11:16; Jeremaia 14:8; Matyu 7:13; 1 Pita 1:15-16 * **35:8:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha migeir puvati. **35:9:** Aisaia 5:29; 13:22; 51:10; 62:12 **35:10:** Aisaia 1:27; 65:19; Akar Mogomem 7:17; 21:4

Asapin otarim Joa, an atrivim amir
bizibar eghaghaniba bar a da osirir
gumazim, me zui.
4 Ezi 3plan gumazir kaba ghuava
Asirian abuir gumazir kam batozi, an
akar gavgavimin me migia ghaze, "Ia
mangi, Asirian atrivir ekiamin akar
gavgavir kam Hesekia mikemegh. A
kamaghin migei, 'Hesekia, ni gav-
gavir manam ikia egha nan apengan
ikian aghua?
5 Migirigiar kiniba ti midorozimin
gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni
nan akaba barazir puvati. Egha ni
ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni
na baraghan aghua.
6 Ki fo, kantri Isip nin akuragh
misoghasa, ni a bagha gara mizua
iti. Egha ki ni migei, Isip mati
abuar misiam dipiriaghirigha gifa.
Egh ni a inigh fidizimin min an
suiragh daruti, an ruaghatevim nin
agharim mitigham. Isipin atrivimin
arazim abuar misiar kamin mirara
ghu. Kamaghin amizi, misoghamin
dughiamin a izi nin akuraghan
kogham.
7 Egh ni ti kamaghin mikimam, ia
Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin iti, a ian God, a ian
akuragham. Ezi ki ghaze, bar pu-
vatigham. E fo, Hesekia, ni uabi ghua,
mighsiabar pin itir danganir an ziam
feba ko, an ofa gamir dakozir pura
tintinibar itiba bar dagh asighasiki.
Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia
ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir
dakozir vamiran Godin ziam fam.'
8 "Hesekia, ni izi nan gumazir
ekiam, Asirian atrivim ko akam
akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir
gumazir gavgavibar apighti, nan
atrivim 2,000plan hoziaba ni
danighti, me dar apiagh misogham.
Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin
garitaba itir puvati.
9 Egha ni kamaghin nighnisi, Isip-
ian midorozir gumaziba uan hozi-
aba ko karisba sara izi nin akuragh
misogham. Bar puvatigham, me izan
kogham. Ni en midorozir gumaz-
ibar tongin gumazir dapanir ziaba
puvatizitam abinamin gavgaviba pu-
vatigham.
10 Ni ti ghaze, ki uabi uan
nighnizimin iza nin kantri ko
misogha, a gasighasisi, a? Bar puvati.
Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki
iza kantrin kam gasighasisi."
11 Ezi Eliakim ko, Sepna ko Joa akar
kam baregha, kamaghin Asiriabar
abuir gumazim migia ghaze, "Ni
Aramin akamin e mikim, e a gifo.
Ni Hibrun akam mikiman marki.
Puvatightima, gumazir nguibar
ekiamin divazir gavgavir mitiam
gisin mitivighav itiba nin akam
baregham."
12 Ezi abuir gumazir kam ka-
maghin akam ikaragha ghaze,
"Nan gumazir ekiam pura akar
kamin ia ko ian gumazir ekiam,
a iarara mikimasa na amadazir
pu. Puvati. Gumazir divazim
gisin tuivighav itiba, me uaghan
akar kam baragham. Guizbangira,
midorozim otoghti, e Jerusalem
ekiarugham, eghti dughiar kuram
bar ia batogham. Eghti ia gumazir
divazim gisin tuivighav itiba, ia bar
dagheba puvatighiva uan buaribar
amiva, uan misizir pabar amam."
13 Ezi Asirian abuir gumazim,
divazim gisin apiaghav itir gumaza-
mizibar gara kamaghin pamtemin
Hibrun akamin men dia me migei, "Ia
deraghvira Asirian atrivir ekiamin
akam baragh!
14 Atrivim kamaghin migei, Ia
Hesekia baraghti, a ia gifaran marki.
Hesekia ian akuraghti, ia deragh
ikian kogham.
15 Ia Hesekian apezeperir akaba
baraghan marki, egh ia nighnizir gav-
gavim iki suam, Ikiavira Itir God
ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh
Jerusalemin nguibar ekiam inighan
kogham.
16 Ia Hesekian akam baragh ua na
ko misoghsi nighnighan marki. Ia de-
ravira dapiagh iki, egh ia uan mozir
paba tu dar amiva, wainin ikarizibar

36:6: Esekiel 29:6-7

ovizibar ami. Ia uan azenibar itir
temer fighin oviziba uan azenibar
da inisi, egh ia na ko akam akirigh
na ateghtima, ki ian nguibar ekiam
iniam.
17 Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki
ia inigh mangi kantrin igharazir ian
kantrin mirara garimin ia atigham.
Kantrin kam wainin azenir aviriba
iti. Egha a bret damuamin witin
azenir aviriba iti.
18 "Hesekia ia gifaragha ghaze,
'Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiri-
aba dikabiragham!' Ia Hesekia
ateghtima a ia gifaran marki. Ia
ti ghaze, kantrin igharazibar aseba
men akurvasi, ezi me Asiriaba e
misogha e abira, a? Bar puvati.
19 E ghua Hamatin nguibar ekiam
ko Arpatin nguibar ekiam ko Sefar-
vaim ko misozima, men aseba man-
agh ikia, egha men akurazir puvati?
Egha e ghua Samaria ko misozima,
Samarian aseba men akuragha e
dikabiraz, o? Bar puvati.
20 Kantrin kaba me aser aviraviriba
iti, ezi e me ko misosi. Ezi men
aseba men akurazi, me e misogha
e abirazir puvati. O Jerusalemia,
ia manmaghsua nighnigha ghaze,
Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia
misogh ia abiraghan kogham? Bar
puvatigham!"
21 Asirian gumazir dapanir kam
me mikemegha givazi, gumazir
divazir gavgavimin apiaghav itiba
oregha fo, men Atrivim Hesekia
faragha an akam ikarvagh bizitamin
mikiman men anogoroke. Kamaghin
amizi, me uan akabar kumigha an
migirigiatam ikarazir puvati.
22 Ezi Asirian abuir gumazim
mikemezir migirigiaba, Eliakim,
Sepna, ko Joa gamizi men naviba
bar oseme. Ezi me uan korotiaba
abiagharigha ghua abuir gumazimin
migirigiaba bar dar gun Hesekia
migei.

37

Hesekia uan osimtizimin gun Aisaia migei
(2 Atriviba 19:1-17)

1 Ezi Judan Atrivim Hesekia
Asirian atrivimin abuir gumazimin
akam baregha, uan korotiaba
abiagharigha buaber korotiaba
aghuigha, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ghu.
2 Egha atrivimin dipenimin garir
gumazim Eliakim ko, atrivimin
akinafariba osirir gumazim Sepna,
ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi,
me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin
otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi
gumazir kaba, azirakar korotiaba
aghuigha zui.
3 Me ghuava otivigha kamaghin Ai-
saia migei, "Atrivim Hesekia ghaze,
Kar osimtizir ekiaba ko aghumsiziba
otivir dughiam. Asiriaba dibovir
migirigiar aviribar e gami. E amizir
navim asangizimin min ami, a borim
batamin dughiam otozi, an a batamin
gavgaviba puvati.
4 Asirian atrivim uan abuir gu-
mazim amadazi, a iza dibovir ak-
abar en Godin Zurara Ikiavira Itim
mikeme. E fo, Ikiavira Itir God,
an dibovir akaba baregha gifa, egh
gumazir kamaghin amizim, God
ivezir kuram a daningam. Kamaghin
amizi, ni en akuragh God ko mikimti,
Ikiavira Itir God, e varazira en
akuraghti, e ovengan kogham."
5-6 Ezi Aisaia Hesekian akam
baregha, kamaghin gumazir an
akam inigha izir kabav gei, "Ia ua-
mategh atrivim bagh mangi Ikiavira
Itir Godin akamin gun a mikemegh.
Ikiavira Itir God ghaze, 'Ni akar
a nan tiraghtirazir kam, mighigh
a ginighnigh atiatingan marki. A
pura Asirian atrivimin ingangarir
gumazir kinim, a migirigiar kam
gami.
7 Ia oragh. Ki uan Duamin gav-
gavimin, Asirian atrivim damighti an
okam nighnigham. Egh a migirigiar
kinim baregh pura uamategh ari
uan kantrin mangigham. An Asirian
kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar
amighti, me a misueghti an are-
megham.' "

Asiriaba ua Jerusalem

gasighasigha migei
(2 Atriviba 19:8-19)

8 Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato.

9 Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, "Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa." Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu.

10 Senakerip kamaghin akinafarim osiri, "Hesekia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki.

11 E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghiram a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham.

12 Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam, Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Ezi men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati.

13 Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managhira iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire."

14 Ezi Atrivim Hesekia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti.

15-16 Egha Hesekia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari.

17 O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, egh deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan.

18 O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki.

19 Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi.

20 O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar kamagh ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God."

Aisaia Godin akamin gun atrivim migei
(2 Atriviba 19:20-37)

21 Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesekia bagha kamaghin akam amada, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, 'Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ia ua uari iniasa nan azangsiki.

22 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

37:15-16: Ua Me Ini 25:22

“ ‘Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.
Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.
23 Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?
Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?
Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?
Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!
24 Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,
me nin ziam fa nan ziamin tira.
Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.
Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanega,
egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumazamiziba aven zuir puvatizimin,
ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.
25 Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.
Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba,
da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.
Egh ni mangi Isipin Faner ekiabar aruti,
nin sueba dipar kabar amuti da misingam.

26 “ ‘Senakerip, ni kamaghin fozir puvati,
ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.
Ki, nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.
Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha,
mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.
27 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.
Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.
Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi
da midii moghin misigha iti.
Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,
grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi,
da deragha aghuir puvati.

28 “ ‘Ezi ki bar moghira ni gifo,
nin dabirabir araziba ko dikavir araziba, ko iza zuir araziba,
ki bar dagh fo.
Egha nin aningagharir nan itim,
ki uaghan bar a gifo.
29 Nin aningagharir nan itir akaba ko,
ni uabira uabi feir arazim,
ki bar dagh fo.
Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham.
Egh ni amikirigh, tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim uam an mangigham.’ ”

30 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hesekia ganiga kamaghin migei:

“Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba oparan kogham.
Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami,
egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami,
egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami.
Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi,
wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam.

31 “Eghti Judan anabamin gumaza-
mizir ikiavira itir varazira,
me witin azenim puvira be
moghin, borir aviriba bati bar
avirasemegham.
32 Eghti apaniba Jerusalemin
gumazamiziba bar me
gasighasighan kogham, men
tarazi ikivira ikiam.
Gumazamizir ikiavira itir
varazira, iki Saionin Mighsiamin
mitivighvira ikiam.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
a bizir kabar amuti da otivighi-
rasa nighnizir gavgavim iti.

33 “Egha Ikiavira Itir God ua kam-
aghin migei,
‘Asiriabar atrivim, uan midorozir
gumaziba ko, Jerusalemin
aven izan kogham.
Egh me uan baritamin aseghti, a
nguibar ekiar kamin aven
izeghan kogham.
Egh midorozir gumaziba
misoghsi, oratam inigh
nguibar kamin aven izeghan
kogham.
Egh me tugh misoghsi, nguibar
ekiamin divazir miriamin
nguazim arighti, a ghuavan-
aboghan kogham.
Bar puvatigham.
34 Ki Asiriabar atrivim uam a
purighti, a izezir tuavim uam
an mangam.
Kamaghin amizi, a Jerusalemin
aven izeghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikeme.
35 Ki uan ingangarir gumazim Devit,
a ko dikirizir akam ko, uan ziar
ekiam ginighnigh,
egh bizir kamning bangin,
ki nguibar ekiar kamin
ganiva an akurvagham.’”

36 Egha dimagarir kamra, Ikiavira
Itir Godin enselin mam dikavigha
ghua, Asiriabar midorozir gumaziba
itir danganimin, men 185,000plan
midorozir gumazibav soghezi,
me ariaghire. Ezi aminim tirazi
bar mizaraghara, gumazamiziba
dikavigha midorozir gumazir kabar
kuabar gari.
37 Ezi Senakerip midorozir gu-
mazir ikiavira itiba ko, dikavigha
uamategha Asirian kantrin ghuegha,
Niniven nguibar ekiamin iti.
38 Egha a dughiar mamin uan
asem Nisrokin dipenimin ghugha an
ziam fe. Ezi an otarimning, aningin
ziamning, Adramelek ko Sareser,
aning midorozir sabam inigha aven
ghugha a misoghezi an aremezi,
aning ara ghua Araratin kantrin
iti. Ezi an otarir igharazim, an
ziam Esarhadon, a uan afeziamin
danganim inigha, Asirian kantrin
atrivimin iti.

38

Atrivim Hesekia arimariam itima,
Ikiavira Itir God an akura
(2 Atriviba 20:1-11; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

1 Dughiar kamin, Asiriaba bar
arazir kurabar Judabagh amima,
Hesekia arimariam inigha atam
areme. Ezi Emosin otarim Aisaia
ghuava an ganigha kamaghin a
migei, “Ikiavira Itir God kamaghin
migei, ‘Nin arimariam givaghan
kogham, a ikivira ikiti ni ovegham.
Kamaghin amizi, ni gumazamizir
nin dipenimin itibav kemeghti, me
nin ingangariba bar dar amu dar
kirigh.’”
2 Ezi Hesekia akar kam baregha,
uan guam isa a itir dipenimin ave-
riamin birimin gara, Ikiavira Itir God
ko migia ghaze,
3 “O Ikiavira Itir God, ki uan navir
averiamin aven ni baghavira ikia nin
ifongiamin gin ghua, bar guizbangira
zurara nin ingangarim deravira a
gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki
amizir ingangariba, ni dagh nighnigh
na ateghti, ki ovengan kogham.”
Egha Hesekia Ikiavira Itir God ko

38:3: Nehemia 13:14

mikemegha givagha, bar puviram
azi.
4 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin
Aisaia migei,
5 "Ni mangi kamaghin Hesekia
mikemegh, 'Ki Ikiavira Itir God, nin
inazir afeziam Devitin God, ki nin
azangsizim baregha nin temeribar
ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni
ateghti, ni ua 15plan azenibar ikegh
gin ovengam.
6 Egh ki nin akuragh, Asiriabar
atrivimin amamangatighti, a ni
abiragh Jerusalem inighan kogham.
Bar puvatigham.
7 "'Ki Ikiavira Itir God, ki aba-
banitam ni danighti, ni kamagh fogh
suam, ki damuasa akam akirigha
givazir bizim, ki a damuam.
8 Ni gan! Ababanir kam kamakin,
Atrivim Ahas fomira ingarigha
asarazir adiriziam, ia an dughuaz-
ibar gara aruemin auaba medi.
Aruem datirighin ghuaghiri, eghti
ki a damighti, a timira uamategh
overiamin mangiti, an angazan-
garimin dughuazim adiriziamin
10plan ighuvibar pin uamategh
ghuavanabogham.'"*
Ezi aruem uaghira adiriziamin
dughuazim gamima, a zuamira
timira uamategha pin ghua adiriziar
ighuvir 10in pin itimin tu, a datirighin
10plan auan a faragha ikezi moghin
iti.
9 Ezi Hesekia ua ghuamaghegha
akar kam osira ghaze:

10 Ki kamaghin uabi ginighnigha
ghaze, ki ti uan igiamram are-
megh nguazir kam ategham.
Egh mangi Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin
ikiam.
11 Ki ghaze, ki gumazamizir angamira
itibar tongin iki ua Ikiavira Itir
Godin ganighan kogham.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin mangi,
egh ua nguazir kamin itir gu-
mazamizir angamira itibar
ganighan kogham.
12 Nan angamira itir ikirimirir kam,
mati averpenim,
gumaziba anepirigha a inigha
ghu.
Ki ghaze, nan ikirimirim, mitarir ru-
arimin min ruaragham,
egha ki mitarimin min a
girighavira iti. Ezi puvati.
Nan ikirimirir ki datirighin itir kam,
mati amizim mitarim girizi
moghin, me zuamiram ane-
tughti, an otevegham.
God, nan ikirimirir angamira
itim ni zuamira anegifagh.
13 Ki dimagaribar nighnigha ghua
mizarazibar tu, egha ghaze,
Ni laionin min nan aghariba
apiri.
Ni dughiaba bar na gamima,
nan ikirimirir kam givasava
ami.†
14 Ki mizazim isa ara deima, nan
arareba gavgaviba puvati,
mati kuarazir nguzimin ararem.
Nan arareba, da kuarazir bunbamin
ararebar min bar nimiram
arai.
Ki dughiar bar ruarimin akur-
vazim iniasa, kogha overiamin
garava araima,
nan damazimning teriba ira
na gamizi, ki bar amira.
O Ekiam, ki osimtizir bar ekiam iti, ezi
ni izíva nan akuragh.

15 Egh ki manmaghira mikimam?
Ikiavira Itir God, nan akur-
vaghasa akam akirigha gifa,
egha a datirighin bizir kabagh
amizi da otifi.
Kamaghin amizi, ki uan navir ave-
riamin aven osimtizir ekiar na
batozir kam ginighnisi,
egh pura uabi abiragh nimira iki
mangi ovengamin dughiam
otogham.

38:7: 2 Atriviba 20:8 * **38:8:** Judabar arazim kamaghin. Atrivim Ahas asarazir adiriziam, a men kloghin min iti. Aruem an garima, an dughuazim, adiriziar ighuvibar gisira, ezi me dughuazim gara fo, kar auan manam. † **38:13:** Ves 11-13, Hibrun akam deragha dar akar mabar mingarim abighizir puvati.

16 O Ekiam, ni ikirimirim isi gumazamizibar aningti,
me angamira ikiam.
Ezi bizir na bativizir kaba, da ikirimirir igiam nan duam ganingi.
Ni nan arimariam agivagha na gamizi,
ki ua dikavigha ghuamaghe.‡
17 Ezi osimtizir ekiar na bativiba, ki dar gara fo,
da nan akurvaghasa otifi.
Ezi datirighin, ni bar moghira nan arazir kuraba gin amadagha gifa.
Ni bar moghira na gifuegha nan amamangatizir puvatizi,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.
18 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba,
me nin ziam fan kogham.
Egh ni uan gumazamiziba bagha zurara amir bizir aghuiba,
me dar ganan kogham.
19 Gumazamizir angamira ikiavira itiba,
guizbangira merara, ki datirighin nin ziam fe moghin, me nin ziam fa ni minabi.
Amebaba ko afeziaba, ni zurara amir bizir aghuiba,
me dar gun uan boribav gei.

20 Ikiavira Itir God nan akuragha na gamizi ki ua ghuamaghe.
Eghti dughiaba bar, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi,
gitabav sogh, ighiaba bangi an ziam fam.
E datirighin angamira itir dughiar kam,
e kamaghira zurara a ziam fivira ikiam.

21 Aisaia faragha kamaghin migia ghaze, "Atrivimin ingangarir gumaziba, fighin ovizir me apuzizi taba inigh, da mirmirigh dipatam darugh da munumigh da inigh izi, Hesekian okar gavgavim dukuaghti, a ua deragham."
22 Ezi Hesekia faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, "Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?"

39

Babilonin Atrivim Merodak, gumaziba amangizi me Jerusalemin ize (2 Atriviba 20:12-19)

1 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hesekia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hesekia bagha da inigha zui.
2 Ezi Hesekia men akaba baregha givagha bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba, ko golba, ko pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hesekia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.
3 Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hesekian azara, "Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?"
Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize."
4 Ezi Aisaia kamaghin Hesekian azara, "Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?"
Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamin men modozir puvati."

‡ **38:16:** Hibrun akam deragha ves 15 ko 16, aningin akabar mingariba deragha da abighizir puvati.

5 Ezi Aisaia kamaghin Hesekia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
akam ni mikimam.
6 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti,
Babilonia izi, nin atrivir dipenimin
itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin
inazir afeziaba fomira biziba aku-
vir dipenibar akuvaziba, me bar da
inigh Babilonin kantrin mangigham.
Eghti bizitam ua ikian kogham.
7 Eghti me ian ovavir borir ian
otivizibar otarir taba inigh mangi me
damuti, me kalabuziar gumazamiz-
ibar min otivighti, me men mikarzir
mogomebar oviziba amiseveghti, me
Babilonin atrivimin dipenimin aven
ingaram.’ ”
8 Ezi Hesekia akar kam baregha,
kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira
Itir Godin akar ni na migeim, a
dera.” Guizbangira, Hesekia kam-
aghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin
atrivimin itir dughiar kamin, bizir
kurar kaba otivan kogham. E pura
navir amirizimin ikiti midoroziba
puvatigham.”

God uan gumazamiziba ua me iniam

40

(Sapta 40--55)

*Dughiar aghuim Godin gumaza-
miziba bativamin akam*

1 Ian God ghaze:
“Ia gavgavim isi nan gumazamizibar
aningti,
me navir amirizimin iki.
2 Ia apangkuvim itir akar aghuir kam
isi,
Jerusalemin nguibamin gumaza-
miziba me mikim gavgavim
me daning.
Egh kamaghin nan gun me mikim
suam, ki Ikiavira Itir God,
ki uan dafarimin men arazir
kuraba ikaragha bar dughiar
ruarimin me ataghizi me
kalabusin ike.
Ezi datirighin ki men mizaziba ko in-
gangarir ekiam agivagha
men arazir kuraba gin amadazi,
me firiaghire.”
3 Ezi gumazir tiarir mam kamaghin
dia ghaze,
“Ia gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin,
Ikiavira Itir God baghiva tu-
aviba azeniva dar kir.
4 Egh danganir zariba apemiva,
mighsiaba ko akiribagh kuti da
magiri.
Egh tuavir ikiziriziba, ia dar
ingarighti, da voroghira
mineghirigh.
Egh tuavir kuraba, ia deraghvira
da akir.
5 Eghti Ikiavira Itir Godin angazan-
garir gavgavim ko ziar ekiam
azenim girighti,
nguazir kamin gumazamiziba
bar moghiram an ganam.”
Kar Ikiavira Itir Godin, aka-
torimin otozir migirigiam.

6 Ezi tiarir mam kamaghin migia
ghaze,
“Ni akam akun.”
Ezi ki ghaze,
“Ki akar manam akunam.”
Ezi tiarir kam na ikaragha ghaze,
“Ni kamaghin mikim suam,
Gumazamiziba nguazir kamin
ikivira ikian kogham,
me oghevseviba midii moghira
misigham.
Me ruarimin itir akimariba suaghiri
moghin,
dughiar ruaribar itir puvati.
7 Ikiavira Itir God aminir fe-
feim amadima, oghevseviba
midiima, akimariba midia
suaghiri.
Bar guizbangira, gumazamiz-
iba oghevsevibar min, bar
moghira gevegham.
8 E fo, oghevseviba midii, ezi
akimariba suaghiri.
Ezi en Godin akam,
a zurara ikia kamaghira iti.”

39:7: 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10; Daniel 1:1-7 **40:3:** Matyu 3:3; Mak 1:3; Jon 1:23
40:3: Luk 3:4-6 **40:4:** Aisaia 45:2 **40:6:** Jems 1:10-11; 1 Pita 1:24-25

9 O Saionin gumazamiziba, ia
mighsiar ekiamin mavanangiva,
akar aghuim akun.
O Jerusalemin gumazamiziba,
ia pamtemin dimiva akar
aghuim akun.
Ni atiatingan kogh, akam akun Judan
nguibabav kim suam,
"Ia gan, ian God a izi!"
10 Ia gan. Ikiavira Itir God, ian Ekiam,
a uan gavgavir ekiam sara izi.
A uan apaniba dikabiragha gifa.
Egha a uan gumazamiziba, ua me
inigha izi,
mati bizir aghuir a midorozimin
me dikabiragha inizir biziba.*
11 A sipsipbagh eghuvir gumazimin
min,
uan gumazamiziba deragha me
geghuva men gari.
A zurara uan agharimningin sipsipin
nguziba akumakua,
me isa uan evarim garigha, me
ateragha arui.
A sipsipin amebar nguzir bar
muziariba itiba, a men asug-
hasugha,
me isa tuaviba men akakagha,
men akua zui.

Israelian God, an aseba bar dagh afira

12 Gumazitam ongarim tuisighasa
uan dafarimin bar a tuigha an
suirazir puvati.
Gumazitam overiamin arozim
gifoghasa uan dafarim onegha
an suiragha an abarazir pu-
vati.
Gumazitam nguazir minezim
tuisighasa uan itarim inigha
bar moghiram a tuizir puvati.
Gumazitam, mighsiar eki-
aba ko dozibar osimtizibar
dibobonim gifofoghasa, uan
skel inigha da medir puvati.
13 Gumazitam bizibar amuamin fo-
fozim, Ikiavira Itir Godin sure
damuan kogham.
Gumazitam an faragh mangi
nighniziba a daningan
kogham.
14 Ikiavira Itir God fofozim bagha gu-
mazitamin azarazi,
a ti guizin arazimin tuavimin an
sure gami?
Bar puvati.
Gumazitam nighnizir aghuiba
ko fofozir aghuir a itir kabar
Godin sure gamizir puvati.
Bar puvati.

15 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
kantribar garima, me mati pura
biziba.
Me mati dipar muziarir
ofizir vamira ira miner
ekiam giri.
Egha mati gumazim nguazir
minezir muziarir bar vamiran
osimtizim gifoghsi
a inigh skel datighti, an
osimtiziba puvatigham.
Kantriba bar, Godin damazimin
guizbangira bar sufi.
A saghuiamin itir arighatizibar
garima, men osimtiziba
mati nguazir minezir kinim.
16 Egh gumazamiziba asiziba bar dav
suegh, Lebanonin ruarimin
temeba okegh,
da inigh izi avir ekiam atigh,
asizir kaba bar da tueghti,
da bar isi mighirighamin ofa
damuam.
Eghti men ofan kam Godin
damazimin pura bizimin min
otogham.
17 Nguazir kamin kantriba bar, me
Ikiavira Itir Godin damazimin
pura biziba.
Me pura bizir kiniba.

18 Kamaghin amizi, tinara Godin min
gari?
Guizbangira, bizitam a ko magh
garir puvati.

40:10: Aisaia 62:11; Akar Mogomem 22:12 * **40:10:** Akar kam gighan tuavir igharazim uaghan iti, a kamakin, "An apaniba abiragha givagha, bizir aghuiba sara ize, a da isi uan gumazamizibar aningasa." **40:11:** Esekiel 34:15; Jon 10:11; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; 5:4 **40:13:** Rom 11:34; 1 Korin 2:16 **40:17:** Onger Akaba 62:9; Daniel 4:35 **40:18:** Aposel 17:29

19 Ezi, asebar marvir guaba, gumazir
digiribagh amiba,
me da aghora dar ingari.
Ezi golin ingarir gumaziba me golin
da nomke,
egha da ikiasa silvan senbar in-
gari.†
20 Gumazamizir onganarazibagh
amiba,
me temer aghuir bar gavgavir
zuamira kurighan koghamiba
amisefi.
Egha gumazir digiriba deragha dagh
amiba me migei.
Ezi me me bagha asebar marvir
guaba temebar dar aghori.
Gumazir kam bar deravira mar-
vir guar kam tememin
aneghoreghti,
a tugh gavgavigh iki irighan
kogham.‡

21 Ia ti fozir puvati?
Egha ia ti oraghizir puvati?
Gumazitam ti ia mikemezir puvati,
ezi ia bar fomira iza datirighin
bizir kam gifozir puvati?
22 Godin overiamin pin uan atrivir
dabirabim gaperaghav itim,
a bizir kaba bar dar ingari.
Egha an overiam, inimin min an
onegha, averpenimin min a
kuasa.
Ezi an damazimin, nguazir
kamin gumazamiziba bar
suvigha, odezibar min iti.
23 An atriviba ko gumazir ziaba itiba
abirima,
me ua ziaba puvati.
24 Atriviba mati, akimarir igiaba
gumazamiziba datirighira da
opari, ezi dar biba tighar
nguazimin magiram.
Eghti Ekiam aminir fefem
amadaghti, a izamin dughiamin,
me zuamira misingam.
Eghti aminim minezir
muziarimin min, me
giveragh mangigham.

25 Ezi Godin Bar Zuezim azaragha
ghaze,
"Tinara nan min gari?
Guizbangira, gumazitam na ko
magh gari puvati."

26 Ia pin overiamin gan!
Tinara mikoveziba ko overiamin
itir bizibar ingarizi, da otifi?
Bizir kaba, Godin midorozir gumaz-
ibar min iti.
A ziaba dagh arigha dar pone.
An adar dibobonim gifogha, vagh-
vagha dar ziabagh fo.
A gavgaviba bar iti, kamaghin
amizi, bizir pin itir katam
ovengan kogham.

27 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin
adarasi, ia manmaghsua
puvira imoba kamaghin migei,
"Ikiavira Itir God, en osimtizibar
garir puvati.
E dughiar kuraba bativima,
en God en akurvaghan
aghua."
28 Ia ti kamaghin oregha fozir puvati,
Ikiavira Itir God, a Godin zurara
ikia mamaghira itim.
A nguazir kam ko an itir biziba bar
moghira dar ingari.
An amiragha amirazir puvati.
Egha an gavgavim gevir pu-
vati.
Eghti gumazitam an nighnizim
gifofoghsi damuva avegham.
29 A gavgaviba puvatizir gumazamiz-
iba gavgaviba me ganidi.
Ezi men gavgaviba amiragha
uaghirima, a me gamizi,
me uamategha gavgaviba
isi.
30 Dughiar mabar, gumazir igiabar
gavgaviba gefi.
Ezi me amirvagha pura iri.

† **40:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, senba mati pura adiarir kiniba. Ezi fofozir gumazir igharazir maba ghaze, senba nedazibar suigham, puvatighti nedaziba iregham. ‡ **40:20:** Hibrun akam deragha vezin kamin akar mingarim abighizir puvati. **40:21:** Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; Rom 1:19-20 **40:28:** Onger Akaba 147:5; Rom 11:33 **40:31:** Onger Akaba 103:5

31 Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia,
an gavgavim bagha a mizua itiba,
a gavgavir igiam me daningti, me zurara gavgavighvira ikiam.
Me dikavigh deraghvira mangam, mati kuarazir bagaba overiamin mighagha arui.
Me ivemar mangi, egh avighaghan kogham,
me daru mangi, egh amirvaghan kogham.

41

Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian akuragh ua me iniam

1 God kamaghin migei:
Ia kantrin roghira itimin gumazamiziba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
ia uan akaba dukumigh nan akam baragh.
Ia bar deravira nighnigh kotin izi uan akaba tuisighamin dughiamin dav kim.
E uari akuvagh akaba tuisigh dar gan egh fogh suam, tinan akam a guizbangira.

2 Tinara aruem anadi naghin atrivim garugha a fezi,
a kantriba ko misogha ghua egha bar moghira me abini.
Godra kantriba an agharim gatigha, a gamima,
an atrivir igharaziba abiri.
An midorozir sabam ko pim bar me agefi,
ezi me mati nguazir mineziba ko raizin afezibar min otozi, aminim me giva zui.*
3 A zuamira me bativa, me gasighasigha me gitaviragha zui,
ezi me bizitamin a damuan ibura,
mati aminim uabi a inigha zuima, a tong nguazim dikarazir puvati.
4 Tinara bizir kabagh amizi da otifi?
Ki Ikiavira Itir Godra, ki dagh ami.
Ki nguazim gamizi an otozir dughiamin,
ki zurara bizibagh amima, da nan ifongiamin nguazir kamin otifi.
Ki Ikiavira Itir God, ki bar faraghavira iti.
Egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin, uaghan ikiam.

5 Saghuiamin itir arighatiziba bar men gumazamiziba, ko nguazimin oteviba bar dar itir gumazamiziba,
me ki amizi bizibar ganigha, puv atiatia nisi.
Egha me iza uari akuvagha,
6 me uan naviba gavgavim dar aningasa, uarira uariv gei.
7 Egha me asebar marvir guabar ingari.
Gumazir digiribagh amiba, golin bizibar ingarir gumazibav gia ghaze,
Ia ingangarir bar aghuimram ami.
Ezi golin misogha anekiri gumaziba, kamaghin ainin bizibar ingarir gumazibav gei,
Aia, ia bar deraviram ada isavsuiki.
Egha me gin da iran atiatigha,
dikonibar dagh afughafuki.

8 Ezi ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ki ia amisevezi,
ia nan ingangarir gumazamizibar iti.
Ia nan roroam Abrahamin ovavir boriba.
9 Ki nguazir kamin ruaghatevimin itir nguibar bar saghon itimin ia inigha ize.

* **41:2:** Akar kam, "Aruem anadi naghin itir atrivim," a ti kantri Persian Atrivim Sairus. Ni Aisaia 44:28 ko 45:1 ko 46:11in gan. **41:4:** Aisaia 44:6-7; 46:10; Akar Mogomem 1:8; 1:17 **41:8:** 2 Eghaghaniba 20:7; Jems 2:23 **41:9:** Godin Araziba 14:2; Onger Akaba 135:4

Egha ki kamaghin ia mikeme,
ia nan ingangarir gumazamizibar iki.
Ki ua bagha ia ginaba,
egha ki ian aghuagha akirim
ragha ia gasarazir puvati.
10 Ki ian God, egha ki ia ko iti,
kamaghin amizi, ia atiatingan
marki.
Ki ia damuti ia gavgavighti,
ki ian akuragham.
Ki bar deravira ian ganiva,
uan gavgavir ekiamin ian
apaniba abinam.
11 Ia gan! Ian aningagha ia isa kot
bagha zui darasi,
me ia dikabinan iburagh bar
aghumsigham.
Gumazir ia misoghasa amiba,
me pura bizir kinimin min otogh
bar givagham.
12 Ia misogha ia gasighasighava amir
gumazir kaba,
ia me buri men apighan kogham.
Me pura nguazir kam ategh
bar puvarigham.
13 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian
boroghira ikia,
gavgavim isa ian agharir gu-
vim ganiga kamaghin ia migia
ghaze,
Ia atiatingan marki.
Kirara, ki ian akurvagham.

14 Ikiavira Itir God ghaze:
"O Israelia, ia avirasemezir pu-
vatigha gavgaviba puvati.
Ki ian akurvagham.
Ki Israelian Godin Bar Zuezim,
ian Akurvazir Gumazim.
15 Ia gan! Ki ia damighti, ia
wit dikava a mirmiri ter
ararir bar dafar me ainin
dikonibar afughafughizimin
min otogham.
Kar ter ararir igiam, ezi an
dikonibar atariba bar ghumi.
Egh bizir ian tuaviba apira
osimtiziba ia ganidiba, ia da
dikabinigham.
Mati ia mighsiaba abiagharizi da
uaghira nguazir minemniamin
otifi.
16 Ia osimtizir kaba isi pin da akunam,
mati gumazim nguazir minezim
ruegha pin anekunizi, aminim
a givaragha ghu.
Egh ia Ikiavira Itir God bagh bar
akuegham.
Egh ia Israelian Godin Bar
Zuezimin ziam fam.

17 "Gumazamizir onganarazibagh
amiba dipaba puvatigha,
men kuariba bar men pirizi, me
dipaba buri.
Me nan deima, ki Ikiavira Itir God, ki
men migirigiaba barasi.
Ki Israelian God, ki me
ginamadaghan kogham.
18 Ki fanebar amuti, dipaba mighsiar
temeba aghuir puvatizibar
otiv afor dar izighiram.
Egh ki dipar emimiribar amuti,
da danganir zaribar otiv mon-
moniba anangam.
Egh ki dipar akarebar amuti, da dan-
ganir dakirtizibar otivam.
Egh ki dipaba puvatizir daghuribar
amuti, dipaba dar otiv dagh
izivam.
19 Egh ki sidan temeba ko, pain ko,
oliv ko, saipres ko, temer guar
igharagha garibar amighti,
da dipaba puvatizir danganimin
otivigh aghungam.
20 Ki kamaghsua, gumazamiziba
ganigh fogh suam,
ki Ikiavira Itir God, Israelian
Godin Bar Zuezim, ki uan
gavgavir ekiamin bizir kabagh
ami.
Ki bizir kaba bar dar in-
garizi, da otifi."

Aseba da guizin godba puvati

21 Ikiavira Itir God, a Jekopin an-
abamin atrivim, a kamaghin
migia ghaze,
"Ia kantrin igharazibar aseba, ia uan
akar otevir ia mikimamiba
deragh da akirigh, uan akaba

41:10: Josua 1:9; Aisaia 44:2; Rom 8:31 **41:13:** Aisaia 42:6; 45:1 **41:18:** Onger Akaba 107:35; Aisaia 35:6-7; 43:19

gavgavim dar aningsi kotin iziti,
kot deragh ian migirigiaba tuisigh da baragham.

22 "Ia faragha, bizir gin otivamibar gun mikeme.
Egh datirighin akar kaba kot geghan, egh bizir kabar mingariba abigh e mikimti,
e deraghvira da tuisigh dagh fofogh suam, da guizbangira otoz, ti puvati.
Egh ia gin otivamin bizibar gun mikim.
23 Egh ia gin izamin arazibar gun e mikim, eghti bizir kaba otivamin dughiamin,
e kamaghin fogh suam, ia guizin godba, o puvati.
Ia bizir aghuitam, o bizir kuratam damuti,
e ian gavgaviba deraghvira dar ganam.
24 E fo, ia pura bizir kiniba, kamaghin amizi, ia bizitam damighan kogham.
Ezi gumazamizir ian ziaba feba, me uaghan bizir kurabar min otivizi,
ki bar men aghua.

25 "Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam amisefe.
Gumazir kam ziar ekiam na ganidi.
Ezi ki datirighin notin amadaghan a inigha izi.
Ezi a mati, gumazir nguazir minebar ingarim, a minemin ingarasa nguazim dikabiri moghin,
an atriviba dikabira me abiri.
26 Ia kantrin igharazibar aseba,
ian tongin tina ghaze, bizir kaba otivam? Puvati.
Ian tongin tinara migirigiar tam damighti,
e kamaghin mikimam, a guizbangira migei.
Ian tav kamaghin mikemezir puvati, bizir kaba otivam.
Guizbangira, gumazitam ian tav barazima, a migirigiatam gamizir puvati.
27 Ki uabi faraghavira, bizir kaba otivasa ki dar gun Saion mikeme.
Ezi datirighin ia garima, ada otivigha gifa.
Ki datirighin Jerusalemin akar aghuim akunasa abuir gumazir mam amadagha gifa.†

28 "Ki aser kabar garir dughiamin, me migirigiatam gamizir puvati.
Egh me nighnizir aghuitam damuan kogham.
Egh men tav nan azangsiziba ikaraghan kogham.
29 Ia gan! Aser kaba da pura bizir kiniba.
Dar nedaziba mati aminim pura ivai.
Da bizitam damuamin gavgaviba puvati."

42

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin migirigiaba

1 Ikiavira Itir God ghaze:
Ia gan! Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.
Egha uan Duam isa a gati.
Eghti a nguazir kamin kantribar gumazamiziba guizin arazimin gin mangisi me tuisigham.
2 A mikimamin dughiamin, a pamten akam akarigh mikiman kogham.
A tuavibar tuiv aghurighvira pamten mikiman kogham.
3 Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar anepirighan kogham,
egh lamin pamtem isir puvatizim, a anemungeghan kogham.

† **41:27:** Vezin kam, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. **42:1:** Aisaia 43:10; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; 9:35; Jon 3:34; Efesus 1:6 **42:1:** Matyu 12:18-21

Egh a kamaghira, gavgaviba pu-
vatizir gumazamizibar asug-
hasugh deravira me damuam.
A kamaghira damu mangi, guizin
arazim damighti a iki gavgav-
igham.
4 Eghti osimtizitam a dikabiraghan
kogham.
A pamten ingar mangiva,
dughiar a guizin arazimin
gin mangi gumazamiziba
tuisighamim otogham.
Egh an otogh gavgavigh
nguazir kam bar an ikiam.
Ezi saghon itir arighatizibar gu-
mazamiziba,
me arazir God uarir sure
damuamibav mizua iti.

5 Ikiavira Itir God, an overiamin in-
garigha a isa inimin min an
onegha aneti.
Egha nguazir kamin ingarigha,
an itir biziba bar dar ingarigha
dagh amizi, da otivigha aghui.
Egha angamira ikiamin aminim ko
gavgavim isa nguazir kamin
gumazamizibagh aningi.
Godin kamra, uan ingangarir gu-
mazim migia ghaze,
6 "Ki Ikiavira Itir God, ni nan arazir
aghuimin bizibar amuasa ki
nin dia.
Egh nin agharimin suiragh, der-
agh ni geghuv nin ganam.
Egh ni bangin, ki Akar Dikirizir Gav-
gavim nguazir kamin gumaza-
miziba ko a damuam.
Egh ni damuti, ni kantribar
gumazamiziba, bar men
angazangarimin min ikiam.
7 Ni ingangarir kam damuam:
Ni damazir okavirizibar amuti,
me ua ganam.
Egh kalabusin itir gumazamizir dan-
ganir mitarmemin apiaghav
itiba,
ni me damighti me firighiregham.

8 "Kirara, ki Ikiavira Itir God, kar nan
ziam.
Ezi ki uabira, ia nan ziar ekiamra
fi.
Ia gumaziba ingarizir mar-
vir guatamin ziam fan bar
marki.
9 Ia ganigh! Bizir ki fomira otivasa
mikemeziba,
da datirighin otivigha gifa.
Ki bizir igharazir tighar otivamibar
gun ia mikimam.
Eghti ia dagh foghvira ikiti, da gin
otivam."

Gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziamra fi

10 Ia nguazir kamin itir gumazamiz-
iba bar,
ia ighiar igiam bangi, Ikiavira Itir
Godin ziam fi!
Ia gumazir kuribagh aruiba ko on-
garimin osiriba, ia an ziam fi.
Ia saghon itir arighatizibar gu-
mazamiziba, ia ighiar igiaba
bangi.
11 Ia dakightizir danganimin itir
nguibabar gumazamiziba ko,
Kedarian adarasi,
ia tiariba akar an ziam fi.
Ia Selan nguibamin gumazamiziba,
ia mighsiabar mavanegh dim
mikim bar akongegh.
12 Ia gumazamizir roghira itiba, ziar
ekiam Ikiavira Itir God daning.
Ia saghon itir arighatizibar gu-
mazamiziba,
ia bar moghira an ziam fi.

13 Ikiavira Itir God mati, midorozir
gumazir gavgavim, egha a
datirighin misoghasa zui.
A tiarim akara diava mati, gu-
maziba midorozim foreghasa
misoghamin arazibagh amua,
misoghasa gara iti.
Egha a gavgavim ikia, uan apaniba
ko misoghasa atiatir pu-
vatigha,
bar me abini.

14 Ikiavira Itir God ghaze,

42:5: Aposel 17:24-25 **42:6:** Aisaia 49:6; Luk 2:32; Aposel 13:47; 26:23 **42:7:** Aisaia 61:1; Luk 4:18; Hibru 2:14-15 **42:8:** Aisaia 48:11

"Ki dughiar ruarimin uabin asugha aghumra ikia, bizitam gamizir puvati.
Datirighin, ki amizim navim asegha otasa mizazim isa arai moghin, ki pamten diava arai.
Egha bar avighaghegha, nan akam ko nan atinim pamten aminim gekua aven ghua azenan izi.
15 Ki mighsiaba bar dagh asighasigh,
egh temeba ko grazibar amighti, da misigham.
Egh ki faner ekiaba ko dipar akarebar amighti,
da bar dakegham.
16 Ki uan gumazamiziba inigh tuavir me fomirama aruizir puvatizimin me atighti, me an mangam.
Me datirighin mati damaziba okavigha aminirbirimin iti.
Eghti ki aminirbirim me dam anedegh, angazangarim me daningam.
Tuavir fightizir kurar me fomiram aruiziba, ki da akozeghti,
me tuavir voroghira ireghav itibar aruam.
Ki guizbangira, me gin amadaghan kogham.
Bizir ki damuasa mikemezir kaba, ki tam ateghan kogham.
Ki guizin dar amighti, da otivam.
17 Gumazamiziba marvir guabar ziaba fa nighnizir gavgavim dar ikia ghaze,
da men guizin godba.
Ezi ki bar gumazamizir kaba batuegh me damuti,
me bar aghumsigh uan nighnizibagh iragham."

Israelia, gumazamizir damazir okavirziba ko kuarir onganibar min iti

18 Ikiavira Itir God ghaze:
"O Israelia, ian damaziba pirizi, ian kuariba bar ongani.
Ia uan damaziba kuigh ganiva, egh kuariba arigh oragh!
19 Ia nan ingangarir gumazamiziba, ki ua bagha ia amisefe,
eghti ia na baghvira iki, nan abuir gumazibar min iki
nan akam inigh mangam.
Egha ia gumazir damazir okavirziba ko, kuarir onganibar min iti,
egha bar damazir ikuviziba ko kuarir onganiba, bar me gafira.*
20 Bizir bar aviriba, ia dar ganigha dar akaba baraki.
Egha bizir kaba, ia deragha dar gari puvati,
egha deragha kuariba arigha, akar kam baraghizir puvati."

21 Ikiavira Itir God, arazir aghuibaram ami.
Kamaghin amizi, a uan Akar Gavgaviba isa ia ganingi.
Eghti gumazamizir igharaziba dar ganigh kamaghin fogh suam,
Akar Gavgavir kaba, bar deragha bar pin iti.
22 O Israelia, ia datirighin bar paza iti.
Apaniba ia gasighasigha ian biziba okemegha da inigha ghue.
Me uaghan pamtem ian suigha ia inigha
ghua kalabuziar dipeniba ko toribar aven ia ariki.
Ia mati pura bizir kiniba, apaniba ia okemegha ia inigha ghue,
ezi ian akurvagh ua ia iniamin gumaziba puvati.

23 Ezi datirighin ikegh mangi,
ian te deragh kuariba arigh nan akam baragham?
24 Tinara mikemezi, apaniba iza, e Jekopin anabamin gumazamizibagh asighasiki?
E Israelia, tinara e isa en apanibar agharim gatizi, me izegha en biziba okeme?

42:16: Onger Akaba 18:28; Aisaia 40:31; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:5; Jon 1:23 * **42:19:** Vezin kam, Hibrun akam an mingarim deragha bigha an gun mikemezir puvati.

Ikiavira Itir God uabi arazir
kam gami.
E akirim ragha Ikiavira Itir God
gasaragha arazir kurabagh
amua,
an Akar Gavgaviba batogha, a
ifongezi moghin zuir puvati.
Kamaghin amizi, a uabi bizir
kam gamizi, an oto.
25 A en apanibar amamangatizi, me
iza e ko misosi.
Ezi tuavir kamin, a uan
aningagharim isa e Israelia, e
gingezi, an e avara.
An aningagharim avimin
min bar en isi.
E arazir kamin gara, egha deragha
fozir puvatigha,
bizitam gamir puvati.

43

God uan gumazamizibar akurvagha ua me ini

1 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin
adarasi,
Ikiavira Itir God ian ingarigha ia
gamizi,
ia gumazamizir ikizir
vamiran otozi, a kamaghin
ia migei:
"Ki ian akuragha givagha, ian ziaba ia
gariki,
ki ua baghavira ia amisefe.
Kamaghin amizi, ia atiatin-
gan marki.
2 Ia dipar konibagh iri mangiti,
ki ia ko mangam.
Ia faneba abigh vongin mangiti,
da ia avan kogham.
Eghti ia avir ekiar puvira isimin aven
mangiti,
a ian isian kogham.
3 Ki Ikiavira Itir God, ian God, Is-
raelian Godin Bar Zuezim, ian
Akurvazir Gumazim.
Ia apanibar dafarimin itir
dughiamin, ki Isipia ko, Itiopi-
aba ko, Sebaba, me isi
ian danganim inisi apani-
bar agharim datigh ia
givezeghti, ia firighirigham.
4 Ki ia isa uabin dighorim gamigha,
bar moghira ia gifongegha,
ziar ekiam ia daningasa.
Kamaghin amizi, ki gumazamizir
igharazitaba inigh ian dan-
ganimin inisi apaniba bagh me
amadagham.
Guizbangira, kantrin igharaziba
ian danganim iniam.
5 Ki ia ko iti,
kamaghin ia atiatingan marki.
Ian adarazi me aruem anadi naghin
ko aruem uaghiri naghin iti,
eghti ki me akuvagh uamategh
men aku izam.
6 Ki not ko sautin itir gumazamizibav
kemeghti, me ia ateghti,
ia uamategh izam.
Ki kantrin bar saghuiamin itiba, me
mikimti,
me nan otariba amadaghti, me
uamategh uan nguibamin
izam.
Ki gumazamizir nguazir kamin ote-
viba bar dar itiba, me mikimti,
me nan guiviba amadaghti,
me uamategh uan nguibamin
izam.
7 Ia nan gumazamizibara,
ki vaghvagha ian ingari.
Ki uan ziar ekiam ko gavgavir ekiam
bagha,
ian ikizimin ingarigha ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ian ganiva
nan ziam fam."

Israelia kotin aven God bagh oteviba akakagham

8 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia gumazamizibar diaghti me izi
uari akufagh.
Guizbangira, me damazir
okavirriziba ko orazi pu-
vatizibar min ikia,
egha me ganamin damaz-
iba ko akam baraghamin
kuarir toriba iti!
9 Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba uari akuvagha iza kotin
damazimin tuivigha gifa.

43:1: Aisaia 42:6; 44:6; 44:21; 45:4 **43:2:** Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 91:3; Daniel 3:25-27
43:5: Aisaia 41:10; 41:14; Jeremaia 30:10-11; 46:27-28

Men tinara gin otivamin bizibar
gun mikimam?
Ezi men tongin gumazir manam
faragha bizibar gun mikemezi,
da datirighin otifi?
Tinara kotin aven tugh suam, an
aser mam barazima, a bizir gin
otivamibar gun mikeme, ezi da
datirighin guizbangiram otifi?
Bar puvati."

10 Ikiavira Itir God ghaze,
"Israelia, ia na ko ikia uan damazibar
nan gara na gifo,
egh ia kotin aven nan gun mikim.
Ia nan ingangarir gumazamizibar
otivasa,
ki ua baghavira ia amisefe.
Ki ghaze, ia na gifogh nighnizir
gavgavim nan iki, deragh na
gifogh suam,
ki bar uabira ki guizbangira God.
Fomira godin tam nan faragha ikezir
puvati,
egh godin tam uam otogh nan
danganim inighan kogham.
11 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God,
egha ian Akurvazir Gumazim,
ezi ian akurvazir gumazitam ua
itir puvati.
12 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Kirara, ki bizir damuamimin gun
mikeme.
Egha ki mikemezi moghin, ian
akuragha gifa.
Egha ki ian akurvazir bizimin
gun akam akuri.
Ezi ian akurvazir godin igharazitam
ua itir puvati. Ki uabira.
Ezi ia uan damazibar bizir kaba
bar dar ganigha fo.
Egh kotin aven, ia nan gun
mikim.
13 Datirighin ko dughiabar zurara,
ki guizin Godin ikiam.
Ki gumazamizitabar suiraghti me
nan agharimin ikiti,
tina nan gavgavim iriagh, nan
agharimin me batuegham?
Bar puvatigham.
Egh ki ingangaritam damuti,
gumazitam nan ingangarim
tivaghan kogham."

Israelian Babilonin kalabusin itiba, God ua me iniam

14 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin
Bar Zuezim, ian Akurvazir Gu-
mazim, a ghaze,
"Ki ian akurvaghsi midorozir gumaz-
iba amadaghti, me izi Babilo-
nia ko misogham.
Eghti Babilonia ari mangi, uan
kurir me bar akongezibar ma-
vanegh,
uan nguibam ategh bar ari
mangegham.*
15 Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin
Bar Zuezim.
Ki ian ingarigha ia gamizi, ia gu-
mazamizir ikizir vamiran iti,
ezi ki ian atrivimin iti."

16 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ki fomira ongarir bar ekiam
tongiram anebigha tuavim ati.
17 Egha ki midorozir gumazir
aviribagh amizi, me uan
karisba ko hoziaba sara tuavir
kamin ghue,
egha me bar ikuvigha ua
dikavizir puvati.
Me mati gumazim lam giverazi
a zuamira munge.
18 Ezi datirighin ki ghaze,
Ia bizir ki fomiram amizibara,
nighnighan marki.
19 Ia gan! Ki bizir igiam damuasava
ami.
Ezi bizir kam a datirighin otifi, ezi
ia ti an ganiz, o puvati?
Ki danganir misingizibar tuavibar in-
gariva,
egh ki dipabar amuti, da
gumazamiziba puvatizir
danganir kamin ive-
maram.
20 Nan gumazamizir ki ua bagha
miseveziba, me dipabar ami,
ki dipam damighti, a danganir
misingizimin otoghti,

43:10: Aisaia 41:4; 44:6-8 **43:11:** Aisaia 45:21; Hosea 13:4 * **43:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an gun migeir puvati. **43:16:** Ua Me Ini 14:21-29

bizir kam bangin asizir atiaba, ko afiar atiaba, ko poneba
ziar ekiam na daningam.
21 Gumazamizir kaba, bar akuegh nan ziar ekiamin gun mikimasa,
ki ua bagha men ingarigha me gamizi, me nan adarazir otifi.”

Israelian arazir kuraba, osimtizim God ganidi

22 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:
O Israelia, ia Jekopin adarasi, ia nan ziam dibora, a fer puvati.
Manmaghin amizi ia amiragha nan aghua?
23 Egha ia asiziba tue da bar isia mighirir ofaba bagha sipsipba na daningasa, da inigha izezir puvati.
Egha ia uan navir averiabar aven, ia nan ziam fa na ginighnizir puvatigha ofabagh ami.
Guizbangira, ki ia na daningamin ofan guar bar aviriba ko, pauran me temer balsamin eborimin ingarizimin ofabagh nighnigha,
osimtizir bar aviriba ia gisin arizir puvati.
24 Ezi ia ofa damuasa uan dagiaba isa, na bagha ighurunir mughuriar aghuim zuibagh ivezezir puvati.
Egha ia ofaba bagha sipsipba na daningasa, ia dar ovir aghuir aviriba sara na ganingizir puvati.
Kamaghin amizi, ian arazir kuraba na gamima, ki osimtizim ateri.
Ezi bizir kam na gamizi, ki ian arazir kurabar aghua.

25 Kirara, ki God, ki uan ziar ekiam baghavira nighnisi,
kamaghin ki ian arazir kuraba bar da gin amada.
Egh ki ua ian arazir kurar kabagh nighnighan kogham.

26 Ia ti ghaze, ia arazir kurar tabagh amizir puvati.
Egh ia kotin aven deraghvira mikim uan nighniziba azenim darigh oteviba akakagham,
eghti e nighnizir vamira damu akam akir mikim suam,
ian nighniziba ti dera.
27 Ezi bar puvati! Ian inazir afeziar bar faraghavira ikezim, arazir kuram gami,
ezi ian gumazir dapaniba uaghan nan akam batoke.†
28 Kamaghin amizi, ian ofa gamir gumazibar dapaniba,
ki me gamizi, me nan damazimin mizegha bar aghumsiki.
Ia Jekopin anabamin adarasi, ia bar moghira ikuvighasa ki ian amamangatis.
Gumazamizir igharaziba ia dipov ian ingarav akasa, ki men amamangati.

44

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akurvasi

1 Ikiavira Itir God ghaze,
“Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia oragh!
Ki uabi ia amisevezi, ia nan ingangarir gumazamizibar iti.
2 Ki Ikiavira Itir God, ki fomira ian ingarigha ia gamizi, ia ikizir vamiran oto.
Ia uan amebabar navir averiabar ikezi, me tighar ia batamin dughiam, ki ian ingarigha deravira ian gari.
O Jesurun, ia nan gumazamizibar ikiasa ki fomira ia ginabagha gifa.
O Jekopin anabamin gumazamiziba, ia nan ingangarir gumazir aghuibar min iti.
Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

43:25: Aisaia 1:18; 44:22; Esekiel 36:22; Aposel 3:19 † **43:27:** Inazir afeziar bar faraghavira itir kam, a ti, Jekopra. **44:3:** Aisaia 35:7; Joel 2:28; Jon 7:38; Aposel 2:18

3 Ki mati gumazim dipam isi nguazir
dipaba puvatizibagh ingiva,
egh dipam damighti, a nguazir
midiaribar ivemaram.
Kamaghira, ki uan Duam isi ian
boribagh ingiva,
ian ovavir boriba deragh me
damuam.
4 Eghti me deraghvira aghungam,
mati grazir garir dipaba itibar
min ganganiba deragham.
Egh mati, temer faner miriabar
aghuibar min ganam.
5 Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, men tarazi nighnizir
gavgavim nan ikiam.
Men tarazi kamagh mikim suam,
'E Ikiavira Itir Godin adarasi.'
Men tarazi suam, 'E Jekopin an-
abamin adarasi.'
Eghti tarazi uan agharibar kam-
aghin osiram, 'E Ikiavira Itir
God baghavira iti darasi.'
Men tarazi suam, 'E Is-
raelian adarasi.' "

Gumazir asebar marvir guabar ingariba, me bar ongani

6 Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
a men Akurvazir Gumazim, a
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim,
A kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir
God,
kirara ki bar faraghavira ikia,
egh bar gin ikiva abuan ikivira
ikiam.
Ezi godin tam ua itir puvati.
Kirara, ki God.
7 Tinara, nan min gari?
Godin tam ikiva, a uabi nan
damazimin uan eghaghanimin
gun e mikim.
Egh uabi abigh uan otevibar
en akagh.
Kirara bar fomira gumazamizibar in-
garigha nguazir kam gati.
Eghti godin tam ti guizbangira
ikiva, a bar fomira otozir biz-
iba ko bizir gin izamibar gun e
mikimti,
e bar moghira bizir kabagh
fofogham.*
8 Nan gumazamiziba, ia nigh
akongiva atiatingan marki.
Bizir otivamin kaba, ki fomira
dar gun ia mikemegha gifa.
Ezi ia uan damazibar dar ganigha na
gifo,
egh kotin aven ia nan gun mikim.
Godin tam ua itir puvati!
Bar puvati.
Ki uabira ki ian dagiar ekiamin min
itima, ia nan aven uari modi.
Ki bizir kam bar a gifo, a bar
guizbangira!

9 "Gumazir marvir guabar ingariba,
men ingangariba dagheba pu-
vatigham.
Ezi nedazir me gara da bagha bar
akongezir kaba,
da pura bizir kinibar min iti.
Ezi aser kabar ziaba fer gumazamiz-
iba,
me mitatemin aven iti moghin,
bizitamin ganigh a gifoghan
kogham,
kamaghin kotin aven me uan asebar
akuragh deraghvira da bagh
mikiman kogham.
Kamaghin amizi, me onganigh
aghumsigham.
10 Me manmaghin nighnigha, aser
kabar marvir guabar ingari?
Nedazir kinir kaba, tong bar men
akuraghan kogham.
11 Ia gan! Gumazamizir digiribagh
amir kaba, me pura nguazir
kamin itir gumazir kinibara,
egha marvir guabar ingari.
Kamaghin amizi, gumazamizir mar-
vir guabar ziaba feba,
me bar aghumsigham.
Ki ghaze, me bar izi nan damazimin
kotin tuifigh.
Bar guizbangira, ki me damighti,
me bar atiatigh bar aghum-
sigham.

44:6: Aisaia 41:4; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 22:13 * **44:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati. **44:8:** Godin Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 41:22; 43:10-12

12 “Gumazir ainbar bizibar ingara foziba,
me ainba isa avim garigha aser kabar marvir guabar ingari.
Me uan gavgavibar haman suigha ain misogha,
nedazir kabar ingari.
Egha me dar ingarir dughiabar, mitiriam men aghiti
me dipaba ko daghebar aman koghti,
men gavgaviba bar moghira gevegham.

13 “Ezi gumazir temebar nedazibar ingara foziba,
me temem inigh marvir guam akirsi, an abaragh bar deraghviram anekirigham.
Egh finfinimin marvir guar kamin nedazim tememin bar deravira an apan an osiram.
Egh gin tuizim inigh osizirimin girara mangi, aneghoreghti,
gumazir igiar bar diritamin nedazim bar deravirama otogh gan ikiam.
Eghti me marvir guar dighorezir kam inigh,
a isi uan aseba feir dipenimin anetigham.
14 Me temer sidaba isa ingangarir kam gami.
Me faraghavira ruarir ekiabar ghua okin temer igiar aghuibar gara dagh ifefi,
egha me uaghan amozimin dughiam mizua iti.
Eghti amozim iziti, da aghung mangi ekeveghti,
me mangi da okegh izi ingangarir kam damuam.
15 Temer kabar maba me dar daziba isava aviba arigha dar fii.
Egha maba me da arizi da isima, me dar bretba tue.
Egha me temer otevir igharazimin marvir guamin ingari,
egha an damazimin tevimning apirigha an ziam fe.
16 Me temer kam isa arazir kabar a gami.
Me anebigha a isa uan dagheba ko asiziba tuava,
apa uan kuvibav gori da ghua bar izefi.
Egha uaghan, me avimin fingasa aviba arisi.
Me avimin fia ghaze, ‘Avim bar deragha nan mikarzimin izima, ki bar deragha uabi barasi.’
17 Egha temer kabara, me uari uan marvir guabar ingari.
Egha me teviba apira dar ziaba fe.
Egha me kamaghin dia migei,
‘Ni nan god, kamaghin amizi, ni nan akuragh.’

18 “Gumazamizir kamaghin amiba,
me bar guizbangiram ongani.
Bizitam ti men damazibagh amizi, me damazir okavirziba ikia bizibar gari puvati.
Bizitam ti men nighnizibagh amizi, me ghua bar ongani.
19 Gumazim nighnizir aghuim iki, arazir kam tuisigh egh kamaghin mikimam,
‘Ki temer otevir kabar mabar avim ati,
egha uaghan bretba ko asiziba tuegha da ame.
Egh tizim bagh ki an otevir kam inigh, bizir bar kurar kamin marvir guamin ingarigh,
uan tevimning apirigh an ziam fam?’
Guizbangira, gumazamizir onganir kaba, me nighnizir aghuiba puvatigh migirigiar katam damuan kogham.
20 Men nighniziba bar ikuvizi, me bar arazir kuram gami.
Egha mati gumazim averenim ame.
Gumazamizir kaba deragh ikiamin tuavitam itir puvati.
Egha me kamaghin fozir puvati, bizir me suizir kaba, da pura temer kiniba,
da guizin godba puvati.”

Ikiavira Itir God uan gavgavimin, Israelia ua me ini

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi,
ia nan ingangarir gumazamizibar min iti,
egh ia bizir kabagh inirigh.
Ki ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran otogha, nan ingangarir gumazamizibar min iti.
Eghti ki ia gin amangan kogham.
22 Ian arazir kuraba, ki da adegha da isa pin da akunizi, aminim da inigha ghu.
Nin arazir kuraba givagham, mati ghuariaba aruem mizaraghara anadi, da a sara ghuegha gifa.
Ki ian akurvagha deravira ian gari,
kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi."

23 Ikiavira Itir God uan ziar ekiam ko gavgavim akagha Israelian akuragha ua me ini.
Kamaghin amizi, O overiam, ni ighiabar amu bar akongegh.
Nguazimin aven itir biziba bar, ia uaghan tiariba akar.
O mighsiaba ko temer ruarimin itiba,
ia uaghan tiariba akar.

24 "Ki Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim,
ia uan amebamin navir averiamin ikezi a tighar ia batamin dughiamin,
ki uabi, uan adarazir otivasa ian ingari.
Ki kamaghin ia mikimasa:
Ki uabira bizibagh amizi da otifi.
Ki uabira overiam ko nguazimin ingarigha,
aning isa aningin danganimin aning ati.
25 Bizir gin otivamibar gun migeir gumaziba,
ki me gamizi, me okam nighnigha, men migirigiaba paza zui.
Ezi kukunir gumaziba, ki men nighnizibagh amima, me okam nighnisi.
Ezi fofozir gumaziba, ki me gamizi, me ongani.
26 Nan ingangarir gumazim nan akam akuniva,
bizir gin otivamiba, ki a mikimti,
a mangi gumazamizibav kim,
eghti ki a migeir akar kabar amuti, da guizbangiram otivam.
Ki kamaghin migia ghaze, gumazamiziba ua Jerusalemin ikiam.
Egh Judan nguibar ekiaba me uamategh dar ingaram.
Nguibar apaniba asighasighiziba,
ki uamategh da feghti, da dikavigh tuivigham.
27 Ki kamagh mikim suam, ongarim ni dakegh, eghti a dakegham.
Egh ki uaghan faner uaghira ongarim ginivizibar amighti, da misigham.
28 Ki ghaze, kirara atrivimin ikiasa Sairus amisefe.
Eghti a nan gumazamiziba deraghvira men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipba deravira me geghufi.
Eghti a ingangarir ki ifongezibar amuam.
A mikimti, me Jerusalem uam an ingariva,
nan Dipenim uam anesam."

45

Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa Sairus amisefe

1 Ikiavira Itir God, a Sairus atrivimin ikiasa anemisevegha givagha, gavgavim a ganingi.
Eghti a kantrin igharazibav sogh,

44:22: Aisaia 43:1; 43:25; 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19 **44:24:** Aisaia 40:22; 43:14; 45:12 **44:25:** 1 Korin 1:20 **44:28:** 2 Eghaghaniba 36:23; Esra 1:2 **45:1:** Onger Akaba 107:16; Aisaia 40:4

men atrivibar gavgaviba
agivaghti, me aghumsigham.
Eghti ki pura Sairus bagh men
nguibabar divazibar tiar ak-
aba kuti,
gumazitam ua da dukuman
koghti, Sairus aven mangi, uan
apaniba dikabinam.
Egha Ikiavira Itir God kamaghin
Sairus migia ghaze:
2 "Ki nin faragh mangi danganir
fightizibar amighti, da magiri
voroghira ikiam.
Egh divazir gavgavimin tiar akar
ekiar me brasin ingariziba
akararigham.
Egh ainin igugunir ekiar
me tiar akaba gavgavim
dar aningasa atiziba dar
ghoregham.
3 Ki dagiaba ko bizir aghuir nguibar
kamin gumazamiziba dan-
ganir mogomebar atiziba,
inigh ni daningam.
Eghti ni kamaghin fogham, ki Ikiavira
Itir God, Israelian God,
ki uabi nin ziam diborogha, ua
bagha nin dia.

4 "Nan ingangarir gumazim Jekop, an
adarazi Israelia,
me gumazamizir ki ua baghavira
misevezibа,
ki men akurvaghasa nin
diazi ni ize.
Ni guizbangira na gifozir puvati,
ezi ki nin ziam diborogha nin di-
agha ziar ekiam ni ganingi.
5 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ezi ua
godin igharazir tam itir puvati.
Ki uabira iti, ezi ua godba bar
puvati.
Ni na gifozir puvati,
ezi kirara ki gavgavim ni ganidi.
6 Ki kamaghsua, nguazir kamin gu-
mazamiziba,
me aruem anadir naghin ikia
ghua aruem ghuaghiri naghin
tu,
me bar moghira fogh suam,
kirara ki Ikiavira Itir God,
ezi ua godin tam itir puvati.
Kamaghin amizi, ki bizir
kabagh ami.
7 Kirara, ki mikemezi, angazangarim
ko mitarmem oto.
Egha kirara gumazamizibagh
amima, me deravira iti.
Ki me gamima, me osimtizir
ekiaba batifi.
Ki Ikiavira Itir God,
kirara bizir kabagh amima da
otivaghiri.

8 "O overiam ko ghuariaba,
ia nan akurvazim ko dughiar
aghuim, gumazamizibagh
ingi,
mati amozim nguazim giri.
O nguazim, ni mati, ni uan akam
akarigh, nan akurvazim
inighti
an aghungiva arazir aghuim
damighti, a gumazamizibar
navibar aven iki gavgavigham.
Ki, Ikiavira Itir God,
ki uabi uan gumazamizibar
akurvaghasa bizir kabar
ingarizi da otifi."

Ikiavira Itir God uabira biziba bar dar gari

9 E gumazamiziba, God en ingari, e
mati pura bizir kiniba.
Kamaghin gumazir Godin atara a
migeim, a bar ongani.
Gumaka, a bar ikuvigham.
God mati gumazir nguazir minebar
ingarimin min iti.
Ezi e nguazir minebar min,
biaghiregha pura tintinibar
nguazim gireghav iti.
Ia bizir kam ginighnigh.
Nguazir mam ti dikavigh mangi
gumazir a inigha minemin
ingarizim, kamaghin an
azaragham,
"Manmaghin ami? Ni na
inigha bizir tizimin in-
gari?"

45:3: Ua Me Ini 33:12; 33:17; Aisaia 41:23; 43:1 **45:4:** Aisaia 44:1; 1 Tesalonika 4:5 **45:5:** Godin Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 44:8; 46:9 **45:6:** Onger Akaba 102:15; Aisaia 37:20; Malakai 1:11 **45:9:** Aisaia 29:16; Jeremaia 18:6; Rom 9:20

Eghti nguazim ti kamaghin atar mikimam,
"Ni tizim bagha bizir ni ingarizir kam, an suighamin agharimningin ingarizir puvati?"
10 Eghti gumazitam ti borir bar agheghevitamin gan kamagh an amebam ko afeziamin azaragham,
"Kar bizir tizim gua a gamizi, an oto?"
Gumazir kam, guizbangira bar gumazir onganim.
Gumaka, a bar ikuvigham.

11 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim.
Egha a Godin men ingarizim, a me gamizi
me ikizir vamiran gumazamizibar oto, a kamaghin migia ghaze,
"Ia gin otivamin biziba bagh nan azangam.
Egh arazir manam ki an gin mangi uan boribar ganiva,
egh arazir manam ki an gin mangi uan dafarimningin ingangarim damuam,
ia dar amusi, bar na mikiman marki.
Bar markiam.
Kar nan bizir ki damuamibara.
12 Kirara, ki nguazimin ingarigha,
nguazir kamin itir gumazamizibar ingarizi, me an iti.
Ki uan gavgavimin overiamin ingarigha pin anetizi, a iti.
Kirara, ki aruem ko iakinim ko mikovezibagh ativagha dar gari.
13 Kirara Atrivim Sairus gamizi,
a nan ingangarir aghuibagh ami.
Tuavir a mangamiba, ki dar kirighti,
a nan nguibam Jerusalem uam an ingaram.
Egh a nan gumazamiziba kalabusin ua me firigh, me ateghti me mangam.
Gumazir a givezamiba puvatigham, a pura ingaram.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa."

14 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Kantri Isip ko Itiopian dagiaba ko biziba, da Israelia ian biziba.
Eghti apaniba kantri Sabean itir gumazir ruariba kalabus datigh, ia bagh me amadaghti me izi,
pura ian ingangarir gumazir kinibar min ikiam.
Egh me ian guabar uan teviba apirigh kamaghin mikim suam,
'Bar guizbangira, God ia ko iti.
A uabira bar guizbangira God, ezi godin tam ua itir puvati!' "

15 Ni Israelian God, ni men Akurvazir Gumazim,
egha gumazamizir igharaziba, ni uabin me modi.
16 Asebar marvir guabar ingarir gumaziba
bar guizbangira okam nighnigh bar aghumsigham.
17 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akuragha gifa.
Egh a me damighti, me zurara deraghvira iki mamaghira ikiam.
Egh okam nighnighan kogh,
aghumsighan kogham.

18 Ikiavira Itir God,
anarira God.
A nguazim ko overiamin ingarizi, aning gavgavighavira iti.
Nguazim pura ikiasa God an ingarizir puvati.
Biziba ko gumazamiziba bar moghira nguazimin ikiasa, an an ingari.
Egha a ghaze, "Kirara, ki Ikiavira Itir God,
ezi ua godin tam ua itir puvati.
19 Ki saghon ghugha mitatemin modogha uan akam akurir puvati.

45:12: Jenesis 1:26-27; Jeremaia 27:5 **45:15:** Onger Akaba 44:24; Aisaia 8:17; 57:17

Ki uan gumazamiziba, Jekopin ovavir boriba, ki kamaghin me mikemezir puvati,
'Ia pura mangi gumazamiziba puvatizir danganibar na buri.'
Kamaghin puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki guizin akam akuri,
ezi nan akaba da guizbangira zui."

Nguazimin itir gumazamiziba bar Godin apengan ikiam

20 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ikiavira itir varazira, ia izi uari akufagh!
Ia gumazamizir midorozimin aven deravira ikia, ikiavira itiba,
ia bar moghira kot bagh izi!
Me uan marvir guar me pura ter otevir kinibar ingariziba,
da inigha tintinibar dar atera izi.
Ki men gara ghaze,
Me guizbangira nighnizir aghuiba bar puvati.
Me uarir akurvaghasa asebar dei,
ezi da gumazitamin akuraghamin gavgaviba puvati.
21 Ia gumazamiziba bar moghira izi kotin aven uari bagh mikim.
Ia fofoghsi uarira uarir azangsigh suam,
godin manamra a fomira bizir datirighin otivasa mikemeziba,
da datirighin guizbangirama otifi?
Kirara, ki God, ki bizir kabav kemezi, da datirighin otifi.
Ezi ua godba puvati.
Ki Godin arazir aghuibaram amim, egha ki ian Akurvazir Gumazim.
Ezi ua godba puvati, kirara ki God.

22 "Ia nguazir kamin saghon itir danganibar gumazamiziba, ia bar na bagh izi.
Kirara ki God, ezi godin tam ua itir puvati.
Kamaghin amizi, ia na bagh iziti,
ki ian akurvaghti, ia deravira ikiam.
23 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan ziamin pin akakagha mikeme,
egh ki uan akam akirigha mikemezir bizir kam, ki a giraghan kogham.
Nan migirigiam kamakin,
gumazamiziba bar moghira nan guamin teviba apirigh nan ziam fam.
Egh me akam akirigh suam,
e uari Godin apengan ikiam.
24 Egh me kamagh mikim suam,
Godra arazir aghuimin en akurvagha gavgavim e ganidi.
Eghti gumazamizir an aningagheziba, bar moghira an damazimin izi,
egh aghumsizir ekiam inigham.*
25 Eghti Israelian ovavir boriba, Ikiavira Itir God me damuti,
me uan apaniba abiragha ziar ekiam inizir bizir kam bagh bar akuegham."

46

Ikiavira Itir God, uabira gavgavim iti, ezi marvir guaba, da pura nedazir kiniba

1-2 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Babilonia, ian aser kamning, Bel ko Nebo, ia aningin ziamning fava,
egha aningin marvir guamning atera, aningin ziamning famin dughiar ekiabagh arui.
Eghti aningin ziar ekiamning givaghti, ia aningin ganti,
aning uaningin akurvaghamin gavgaviba puvatigham.
Egh apaniba izi Babilonin nguibar ekiam gasighasighti, ia donkibar aning ikegham.
Eghti donkiba, mevzika, da ingangarir dafam damu, aning ater mangi

45:22: Onger Akaba 22:27; 65:5 **45:23:** Jenesis 22:16; Rom 14:11; Filipai 2:10-11; Hibru 6:13
* **45:24:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha gun mikemezir puvati.

ia ko kantrin igharazimin
kalabusin ikiam.

3 "Ia Israelin ikiavira itir varazira
ia oragh, ia Jekopin anabamin
adarasi,
ian amebaba ia batezir dughiamin,
ian gumazamizir ikizir
igiamin otivizir dughiamin
ikegha iza datirighin,
ki ia inigha ia atera, bar de-
raviira ian gari.
4 Ki ian God, ki ian ganviira iki mangi,
ia bar ghurigh dapanir arizir
ghurghuriba otivighamin
dughiam otogham.
Ki fomiira uabi ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran
oto,
egh ki zurara ia ateriva, ian gan
ian akurvagham.

5 "Tinara nan min gari? Puvati.
Ki gumazir manamra ko magh
gari? Bar puvati.
Ia nan araziba, bar tinara ko da
tuisigham? Bar puvatigham.
Gumazitam ki amir araziba
uaghan dagh amua kagh iti, o
puvati?
Bar puvati.
6 Gumazir maba marvir guabar
ingarasa gol ko silvan bar
aviribar pozim mikira,
dar osimtiziba tuisisi.
Egh me gol ko silvan bizibar ingarir
fofozir gumazim givezeghti,
a me bagh marvir guabar in-
garam.
Eghti me teviba apiriva, an
ziam fam.
7 Egh me marvir guar kam uan
dipizibar afegh, aneter mangi,
danganir me anesasa dikirizimin
anesaraghti, a mitighiv ikiam.
Marvir guar kam uabi daru danganir
igharazimin mangan kogham.
Kamaghin amizi, a danganir me
anetizir kamra iti.
Egh gumazir an deibar dimdiaba
ikarvaghan koghiva,
egh dughiar kurabar men akur-
vaghan kogham.
Bar puvati.

8 "Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia akar ki akurir kam, ia bar de-
raviram a ginighnigh.
9 Egha ki fomiram amizir biziba, ia ua
dagh nighnigh.
Ki uabira ki God, ezi ua godin tam
ua itir puvati.
Ki uabira ki God, ezi ua godin
tam nan min itir puvati.
10 Bizir tam tighar otivamin
dughiamin, an otogh man-
maghin givagham,
ki bizir kamin gun migei.
Ki bar fomiira bizir otivambar gun
mikeme,
ezi gin bizir kaba ki mikemezi
moghiram otifi.
Egh ki bizir manatam damusi
ifongegh, ki puram a damuam.
Eghti ki damuasa ifongezir bizir
kam, bizitam nan tuavim
apirighan kogham.
11 Ki aruem anadi naghin itir gumazir
mam izasa an diagha gifa,
eghti a isamin min mighegh izi
ki damuasa nighnizir bizibar
amuam.
Ki damuasa mikemezir bizir kaba,
ki mikemezir moghira an adar
amuam.
Bizir ki damuasa misevezíba, ki
dar amuam.*

12 "Ia gumazir akaba barazir pu-
vatiziba, ia nan akam baragh.
Ia ti ghaze, dughiar ki uamategh
ian akuragh
ia iniasa misevezim, a
saghon ikiaviira iti, a?
13 Bar puvati. Nan akurvazim, a bar
roghira izegha gifa.
Eghti ki ua mizuaman kogham.
Israelia, ki zuamira izi ian akurvagh
apanir ia abiriba,
ki bar puv me damighti, ia ua
deraviira ikiam.

46:4: Onger Akaba 71:18 **46:9:** Godin Araziba 32:7; Aisaia 41:26-27; 42:9 * **46:11:** Gumazir kam, "aruem anadi naghin itir gumazim," an Atrivim Sairus. (Ni Aisaia 41:2-3in gan.)

Egh ki uaghan Saionin nguibar
ekiamin akurvaghti, a de-
ravira ikiam.
Ki uan ziar ekiam ko gavgavim
damighti,
aning Israelia ian tongin
azenim girigham.”

47

Ikiavira Itir God ghaze, Babilon ikuvigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin Babilo-
nian nguibar ekiam migei,
“O Babilon, ni fomira mati atrivir
amizim uan atrivir dabirabim
gaperaghav iti moghin,
ziar ekiam iti.
Ni nguibar bar aghuimin min
itima, kantrin igharazi-
tamin midorozir gumaziba ni
dikabirazir puvati,
kamaghin amizi, ni mati amizir
bar igiar patamin itir pu-
vatizim min, bar deravira iti.
Ezi datirighin puvati.
Nin gavgavim givaghti,
ni uan atrivir dabirabim
ategh nguazir kinim
dapiam.
Nin mikarzim fomira deragha iti
moghin, ua ikian kogham.
Egh gumaziba ua nin ganti, ni de-
ragh kurkegh daruan kogham.
Bar puvati.
2 Ni ingangarir amizir kinimin min
ingaram.
Ni uan dapanim avarazir nir
avizim adegh, uan korotiar
dirir otighin aruzim sueghti,
nin dagariba azenara ikiti,
ni wit mirmirir dagiaba
poghpogham.
Egh uan inim fegh
mavanabogh faneba abigh
mangam!
3 Gumaziba nin korotiaba sueghti,
ni bibiamra iki bar aghum-
sigham.
Ki nin arazir kuram ikarvaghsi ivezir
bar kuram isi ni daningti,
gumazitam nan anogoreghan
kogham.”

4 Israelian Godin Bar Zuezim, a en
Akurvazir Gumazim.
An ziam, Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim.

5 Ikiavira Itir God kamaghin Babilo-
nia migei,
“Babilon, Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba ua kamaghin ni
diponan kogh suam,
‘Kantriba bar men atrivir
amizim.’
Kamaghin amizi, ni uan akam
dukuagh mangi
mitarmemin daperagh nimira
iki.
6 Ki bar puvira uan gumazamizibar
atari,
egha ki ua uan gumazamizibar
min me ginighnizir puvati.
Egha ki ni ataghizi, ni iza paza me
gamua,
egha ni tong men apangkuvizir
pu.
Bar puvati.
Ni bar pazavira me gamua osimtizir
bar dafam me ganingi.
Egha ni uaghan gumaza-
mizir ghuribagh amima me
osimtizir dafam ateri.
7 Ni ghaze, ni atrivir amizimin iki ma-
maghira ikiam,
kamaghin amizi, bizir kaba ko
bizir gin ni bativamiba,
ni deragha dagh nighnizir
puvati.

8 “Ni dughiar aghuim baghavira
nighnizir amizim,
ni akar kam baragh!
Ni ti ghaze, ni deravira ikiti, bizir ku-
ratam ni batoghan kogham.
Egha ni kamaghin uabi migia
ghaze,
‘Ki uabira ki gavgaviba bar iti, ezi tav
nan min itir puvati.
Ki amizir pam ko boriba
ariaghirezimin min otoghan
kogham.’

47:1: Aisaia 13:1--14:23; Jeremaia 50:1--51:64 **47:8:** Akar Mogomem 18:7-8

9 Ezi noka, arazir kamning zuamira ni
bativam.
Dughiar kamra nin pam are-
megham,
eghti nin boriba uaghan bar
moghiram arighiregham.
Ni ti kamaghin nighnisi, ni imeziba ko
akavsiar gavgavir aviriba iti,
ezi bizir kaba nin akuraghan
kogham.
Bar puvatigham.
Ni bar dughiar kuram batogham.

10 "Ni ti kamaghin nighnisi,
Nin arazir kuraba ni damuti, ni
mitigh gavgavigham.
Egha ni kamaghin nighnisi,
Ni amir bizir kaba, gumazitam
dar garir puvati.
Nin fofozir bizir guar aviribar
ingariba, nin nighnizim
adavizima,
ni kamaghin uabin migia ghaze,
'Ki uabira, ki gavgavim iti,
ezi tav nan min itir puvati.'
11 Dughiar bar kuram ni batogham,
eghti ni akavsiamin gavgavimin
a gitaviraghan kogham.
Osimtizir dafam zuamira ni batogham,
eghti ni an tuavim apiramin
bizitam damuan kogham.
Bizir bar kurar ni nighnizi da ni bati-
van koghamiba,
da ni batogh bar ni gasighasigham.

12 "Kamaghin ti dera, ni igiamra
ikia imeziba ko akavsiar gav-
gavibar fofoziba inigha dagh
amua fozi moghin,
ni pamtem dar amu ganigh.
Da ti nin akuragham.
Da ti nin apanibar amuti,
me atiatigh aregham.
13 Fofozir gumazir aviriba nighnizim
ni ganidima,
nin nighnizim deravira ingarir
puvati.
Egha ni mikovezibar garir akavsi-
abagh amir gumaziba bagh
akam amada.
Gumazir kaba, me overiam
ko mikovezibar gara zurara
iakinibar ni bagha iza,
bizir ni bativamibar gun ni
migei.
Ezi me ti nin akuragham.

14 "Ezi puvati, me mati ogheba
misigha iti, ezi avir mam
gumazir kabar isi me
gasighasigham.
Eghti me uarira uarir akur-
vaghan kogham.
Bar guizbangira, me kamaghin
mikiman marki,
'Ki mangi avir miriamin daper-
agh uan mikarzim fefem a
daningam.'
Puvati. Avir kam bar men
isigham.
15 Bar guizbangira, ni igiamra itima
gumazir nighnizim ni ganiga nin
akurvaziba,
me bar onganigh,
men tav nin akuraghan
kogham."

48

Gumazamiziba ziar ekiam Godra daning

1 Ia Jekopin anabamin adarasi, ia gu-
mazamizir Israelin ziam itiba,
ia Judan ovavir boriba, ia or-
agh!
Ia gavgavim uan akam daningasa,
Ikiavira Itir Godin ziam
dibora akaba akiri.
Egha ia ghaze, ia Israelian Godin
ziam fe.
Egha ia ifara guizbangira an
apengan ikiava,
guizin akaba ko arazir
aghuibar gin zuir puvati.
2 Egha ia uarira uan ziaba fa ghaze,
ia God baghavira itir
nguibar ekiar kamin gu-
mazamiziba.
Egha ia Israelian Godin akurvazim
iniasa a mizua iti.
An ziam, Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim.
3 A kamaghin ia migei,

48:3: Aisaia 42:8-9; 46:8-10

"Bar fomira, ki gin otivamin bizibar akam akuni.
Egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.
4 Ki kamaghin bar fo, ian dapaniba mati dagiaba ko ain,
ezi ia nan akabar gintizir puvati.
Kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar akar kam akuni,
egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.
5 Ki kamaghin aghua, ia ti mikim suam, ian marvir guar ia temeba ko ainbar ingarizir nedazir kaba,
me bizir kabagh amizi, da otifi.
Ki bar aghua,
kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar gun ia mikemegha gifa.

6 "Bizir ki fomiram otivasa mikemeziba,
da otivigha givazi ia dar gani.
Ezi ia datirighin kamaghin mikim suam,
'Ekiam, a guizbangira migei.'
Egh ki datirighin bizir igiar otivamibar gun ia mikimam,
kar bizir mueghav itir ki fomira ia mikemezir puvatiziba,
ia tighar da baragham.

7 "Bizir kaba, ki datirighin dar ingari,
ki fomira dar ingarizir puvati.
Ia faragha zuir dughiamin,
ia da baragha dagh fozir puvati.
Ki datirighin mikimti, bizir bar igiaba otivam, bizir fomiram otivizir puvatiziba.
Eghti ia kamaghin mikiman kogham, 'E bizir kabagh fogha gifa.'
Guizbangira, ia fomira bizir kaba bar dagh fozir puvati.
8 Ki kamaghin fo, ki ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran otozir dughiamin ikegha, iza datirighin,
ia akaba munasa da barazir puvatizir adarasi.
Egha ki fo, ia ifavarir gumazamiziba.
Kamaghin amizi, ki bizir kabar gun ia mikemezir puvatizi,
ia dagh fozir puvati.

9 "Ki bar ia basemegha bar ia agivasava ami.
Egha ki zurara uan ziar ekiam ginighnigha,
ia bagha uan aningagharim dikabiri.
Kamaghin amizi, ki ia gasighasighan kogham.
Eghti gumazamizir igharaziba nan ziam fam.
10 Ki ia damighti ia zueghasa nighnisi,
egha ki avimin ia tuezir puvati,
mati gumazim silvan mineziba adangasa avimin da tue.
Ia uan arazir kuraba ataghiraghasa,
ki osimtizir guar aviriba ataghizi,
da ia batifi.*
Ki tuavir kamin ian nighniziba ko araziba tuisisi.
11 Ki uan ziar ekiam ginighnigha arazir kamin ia gami.
Gumazamiziba nan ziam gasighasigh a dikabin, ziar ekiam igharaz darazir aningan ki aghua.
Bar guizbangira, me ziar ekiam narara daningam."

Ikiavira Itir Godra, Sairus amisevegha a gamima, a Babilonia dikabira

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Israelia, ia gumazamizir ki diaziba,
ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan akam baragh!
Ki uabira ki God.
Kirara, ki bar faraghavira iti,
egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin uaghan ikiam.

* **48:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha a mikemezir puvati. **48:12:** Aisaia 44:6; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **48:13:** Onger Akaba 102:25; Aisaia 40:26

13 Ki uan dafarimningin nguazim gamigha gavgavim an povim ganingizi a gavgafi,
egha ki overiam isa an danganimin aneti.
Egha ki overiam ko nguazimin diazir dughiamin,
aning zuamira ivegha iza nan damazimin tu.

14 "Ia bar moghira, ia izi uari akuvagh, nan akam baragh!
Asetam fomira kamaghin akatam ia mikemezir puvati,
'Gumazir Ikiavira Itir God bar ifongezim, Godin ingangarim damusi, a izi Babilonia ko misogham.
Ikiavira Itir Godin gavgavimin, a Babilon dikabiragham.'
Aseba kamaghin mikemezir puvati.
15 Gumazir kam izasa, ki uabi ia mikeme.
Ki uabi izasa an dia.
Ezi ki uabi a inigha iza a gamima,
a deravira ingara an ingarimin daghem oto.

16 "Ia nan boroghira izi nan akam baragh!
Fomira iza datirighin, ki mogomer danganitamin ikia otivamin bizibar gun migeir puvati.
Bar puvati.
Bizir kaba tighar otivamin dughiamin,
ki faragha ikia dar garima da otifi."

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
uan Duam na ganiga na amadazima,
ki an Duamin gavgavim sara izi.†

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa iti

17 Ezi Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
"Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ki zurara ian sure gamua,
arazir zuruzir ia gintigh deravira ikiamiba ian akakasi.
18 Ia ti nan Akar Gavgaviba baraghizi,
ki ian akurazi ia datirighin deravira ikiai,
ezi ia dabirabir aghuimin ikiai,
mati fanemin dipaba zurara izíva gevir puvati.
Egh arazir aghuim ti ian ikia gavgavigha mamaghira ikiai,
mati ongarim, ongarir dadarimin dipiraghira kamaghira iti.
19 Egha ian boriba otiva,
mati ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemeghai.
Ezi men ziaba nan damazimin givaghan koghai."

20 Ia kantri Babilon ategh,
nguibar kamin gumazamizibar arimangigh.
Egh ia bar akuegh pamtemin tiariba akar, egh kamaghin akam amadaghtima
a nguazir kamin ruaghatevibar mangi,
"Ikiavira Itir God uamategha uan ingangarir gumazim Jekop, uam a ini."
21 Fomira Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akua, me inigha danganir dipaba puvatizimin ize,
ezi me dipam bangin ariaghirezir puvati.
A dipam gamizima, a dagiamin oto.
A dagiam kuizi, dipam iri me anepi.

22 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

† **48:16:** Ves 48:16in akar faragha itim, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. Ezi an namba 2in akam, e fozir puvati, tinara ghaze, God anemada. Gumazir maba ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akamra. Ezi marazi ghaze, kar Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin akam. (Ni Aisaia 42:1in gan.) Ezi marazi ghaze kar Atrivim Sairusin akam. **48:18:** Godin Araziba 32:29; Onger Akaba 81:13; 119:165 **48:20:** Akar Mogomem 18:4 **48:21:** Ua Me Ini 17:1-6; Diboboniba 20:2-11 **48:22:** Aisaia 57:21

"Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me dabirabir aghuim batoghan kogham."

49

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, angazangarimin min kantriba bar dar ikiam

1 Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba ko, saghon itir kantriba,
ia nan akam baragh.
Nan amebam tighar na batamin dughiamin,
Ikiavira Itir God, na amisevegha givagha ziam na gati.
2 Egha a nan akatorim gamizi, nan migirigiaba deraviram otiva,
mati midorozir sabar bar ghumtizim, gumazamizibar navibagh inifi.
Ezi a uan agharim isa deravira na avaragha na geghuvima,
ki an aven modo.
A barir aghuir ghumtizimin min na akirigha, na isa danganir uan barir ghumtiziba arizimin na modozi,
ki an ingangarim damuasa mizua iti.
3 Egha a kamaghin na migei,
"Israel, ni nan ingangarir gumazim,
ni bangin, ki uan gavgavim ko ziar ekiam isi
gumazamiziba bar men akagham."
4 Ezi ki kamaghin uabira uabi migia ghaze,
"Ki bar puvira ingangaribagh ami, ezi nan gavgaviba pura gefi.
Ezi ingangarir ki amir kabar daghetam otozir puvati.
Ezi ki pura ingangarir kabagh amir puvati, ki Ikiavira Itir God bagha dagh ami.
Ingangarir ki amir kabar ivezim, nan God a isi na daningam."
5 Nan amebam tighar na batamin dughiamin,
Ikiavira Itir God Jekopin adarasi Israelia, a men aku ua bagh izasa, na amisefe.
Kamaghin amizi, nan God, ziar ekiam na ganiga, gavgavim na ganingi.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
6 "Ki faragha ingangarir kam ni ganiga ghaze,
Ni Jekopin adarasi, Israelian ikiavira iti darasi,
ni gavgavim me daning ua me inigh izi.
Kar ingangarir ekiam puvati.
Ezi ki datirighin ingangarir ekiam ni daning, egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh angazangarimin min ikiam.
Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragh ua me iniam."

7 Ikiavira Itir God, Israelian Akurvazir Gumazim, men Godin Bar Zuezim, a ghaze,
Gumazir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gara ifongezir puvatizim.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an gara ghaze, a bizir bar kuram.
Egha kantribar atriviba a gamizi, a men ingangarir gumazir kinimin min iti.
Egha Ikiavira Itir God datirighin kamaghin gumazir kam migei,
"Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan ingangarim damuasa ni amisefe.
Egha ki uan akar dikiriziba abizir puvati.
Kamaghin amizi, atriviba nin gan, egh mitivigh nin ziam fam.
Eghti gumazir aruaba nguazim girigh fuaghiva,
ziar ekiam, ni daningam."

49:1: Jeremaia 1:5 **49:2:** Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:16 **49:6:** Aisaia 42:6; Luk 2:32; Aposel 13:47; 26:23 **49:8:** 2 Korin 6:2

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin uan
ingangarir gumazim migei,
"Ki uabi ua ni inigh, deragh ni
damuasa dughiam amisefe.
Dughiar ki ian akurvaghasa
atizir kam, an otozi, ki nin
ararem baregha nin akura.
Egha ki bar deravira ni geghufi.
Egh ni bangin, ki nguazimin
itir gumazamiziba ko Akar
Dikirizir Gavgavim damuam.
Egh ki Israelin nguazim damighti, a
ua deragh otogham.
Eghti Israelian adarazi ua-
mateghti,
ni me bagh men nguazir
datirighin pura itim
tuiragh, ua me daningti,
me a dapiam.
9 Ki faragh kamaghin kalabusin itir
gumazamizibav kimam,
'Ia azenan izi!'
Ki kamaghin mitarmemin itir gu-
mazamizibav kimam,
'Ia angazangarimin izi!'

"Eghti me kalabuziam ategh ua-
mategh uan nguazimin izam.
Egh me tuavibar mangi,
damamin dagheba ikiam,
mati sipsipba mighsiar
graziba puvatizibar ghua,
dagher aviriba batifi.
10 Gumazir men apangkuvim bar de-
raviira men ganam,
mati gumazir sipsipbar garim,
sipsipba inigha ogher aviriba
itir danganim ko dipar
aghuiba itir danganim bagha
me inigha zui.
Kamaghin me dipam ko daghebar
oteveghan kogham,
eghti aminir fefem ko aruer
dafam men mikarzibar apon-
gan kogham.
11 Ki ingarizir mighsiaba akirmigh,
tuaviba aghorti da mighsiabagh
isin mangi vongin otivam.
Ki uan tuavir ekiam damighti, a
deraghvira otogham.
12 Ia gan! Nan gumazamiziba
nguibar bar saghon itibar
ikegh izam.
Marazi not ko aruem uaghiri
naghin ikegh izam.
Marazi uaghan Aswanin
nguibamin amadaghan
ikegh izam."*

13 O overiam, ni bar akongezir ighi-
abar amu.
O nguazim, ni bar akuegh tiarim
akar.
O ia mighsiaba, ia bar akongezir ighi-
abar amu.
Ia ganigha fo, Ikiavira Itir God,
gavgavim isa uan gumazamiz-
ibagh aningizi,
me navir amirizimin iti.
Me osimtizir aviriba ateri,
ezi datirikin Ikiavira Itir God,
men apangkuvigha der-
aghvira me gami.

14 Ezi Saionin nguibamin gumaza-
miziba kamaghin migia ghaze,
"Ikiavira Itir God, en Ekiam,
ti e bakinighinigha akirim
ragha e gasaraghama."

15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men
akam ikaragha ghaze,
"Amebatam ti otezir borir iririvimin
apangkuvigh otem a danighan
kogham o?
Amebatam ti kamaghin damuam,
ezi ko, ki ia bakinighnighan
kogham. Bar puvatigham.

16 "Ki ni gin amadaghan kogham.
Ni gan! Ki nin nedazimin
ingarigha nin ziam uan
dafarimningin an osira,
aneghorezi a iti.
Egha ki zuraram an gara ni
ginighnisi.
17 Nin boriba zuamira uamategha izi,

49:10: Onger Akaba 121:6; Aisaia 33:16; 35:7; Akar Mogomem 7:16-17 * **49:12:** Hibrun akam ghaze, "Sinim," ezi e fozir puvati nguibar kam managhira iti. Gumazir aviriba kamagh nighnisi, Godin akam inigha izir gumazim, an Aswan nguibar ekiamin migei, a kantri Isipin nguibar ekiar sautin amadaghan itir mam. **49:15:** Malakai 3:17; Matyu 7:11; Rom 11:29 **49:16:** Ua Me Ini 13:9; Solomon 8:6

ni gasighasighizir darasi, me ni
ategh bar aregham.
18 Ni uan dapanim fegh pura tintini-
bar gan!
Nin boriba uari akuvagh ni bagh
izam.
Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikivira
ikiam, kamaghin amizi, ki
guizbangira ia migei,
'Ni, mati amizim pamin iki-
asa bar akuegha kurkazir
aghuibar uabin kurti moghin,
ni ua me inigh me bagh bar
akuegham.'

19 "Guizbangira, ni bar moghira iku-
vigha bar pura iti.
Ezi gin nin boriba uamategh
izi bar ni gizivaghti, ni me
arighamin danganiba pu-
vatigham.
Eghti ni gasighasighizir darasi, me
bar nin saghon ikiam.
20 Dughiar kamin, nin borir amebaba
kalabusin ikia me bateziba, me
kamaghin ni mikimam,
'Nguazir kam a bar sufi. E
nguazir asizir ekiatamin iki-
asa.'
21 Eghti ni kamaghin uabira uabi
mikimam, 'Tinara borir kaba
bar na ganingi?
Nan boriba ovengezi, ki ua
boriba batan kogham.
Apaniba na kalabus darighasa na
inigha ghu.
Tinara borir kaba bategha dar
gari da ghuava ekefe?
Ki fo, ki uabira iti, ezi borir
kaba bar managhira ize?' "

22 Ikiavira Itir God, en Ekiam, ka-
maghin Jerusalemin gumaza-
mizibav gei,
"Ki uan inir avizim asaraghti, an aba-
banimin min ikiam,
eghti ki uan dafarim, aba-
banimin min uaghan a
ghufegham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba an ganigh nin boriba
uam ada inigh izam.
Me nin otariba uan evaribar
arigh me inigh izam.
Me nin guiviba isi uan
dipizibar afegh me inigh
izam.
23 Atriviba ko atrivir amiziba uan
boribar gari moghin, nin
boribar ganam.
Me nin ziam fisi,
nin suemningin boroghin
uan teviba apirigh, da-
paniba avigh nguazim
ginivigham.
Eghti ni fogh suam, ki uabira, ki
Ikiavira Itir God.
Gumazamizir nighnizir gav-
gavim nan ikia, nan akur-
vazim bagha mizua itiba,
me na mizuam iki aghumsighan
kogham."

24 Eghti apaniba izi misogh midorozir
gumazir gavgavir tamin
adarazi kalabuziam datigh an
bizir aghuiba inighti,
a ti dikavigh uamategh uan
adarazi ko men biziba
inigham o?
Bar puvatigham.
25 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Jerusalem migei,
"Ki guizbangira nin adarazi ko nin
bizir aghuiba, apanir gavgav-
iba ko atrivir kuraba dam ada
iniam.
Ni misozir gumaziba, ki ni bagh
men midoroziba ikarvagham,
egh nin boribar akuragh ua
me inigham.
26 Egh ki nin apanibar amuti, me
uarira uariv sogh uarigh
asighasigham,
mati gumazim uan namakabar
tuzibar amam.
Me pamtem uarira uariv sogham,
mati gumazim uan namakabar
ghuziba apa bar ongani.
Eghti nguazir kamin gumazamiziba
bar bizir ki amizir kamin
ganigh, me kamaghin fogh
suam,
Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Ki gumazir uamategha uan gumaza-
miziba isim.

Ki ian Akurvazir Gumazim.
Ki Jekopin adarazir Godin Gavgaviba Bar Itim.”

50

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelian gumazamizibav gei:

“Jerusalemin nguibar ekiam, mati ian amebam.
Ia ti ghaze, gumazim uan amuim batuegha bar anemadazi a ghuzi moghin,
ki akirim ragha bar a gasara, a?
Egh ia mamaghin nighnighti, akinafarir poroghamiba uari ataghirazimin akam, a managh iti?
Egha ki uaghan gumazitamin bizitam inizir puvatigha, uam a ikarazir puvati.
Ezi ia tizim bagha kamaghin nighnigha ghaze,
ia nan boriba, ki uan ikarvazim akirmighsi,
dagiaba bagh pura ingangarir gumazir kinibar min gumazir igharazibar ingarsi, ia amadagham?
Kamaghin puvati.
Ian arazir kurar aviribara na gamima, ki ian aningaghegha,
akirim ragha Jerusalem gasaragha, a isa gumazir igharazibar agharim gati.

2 “Egha ki iza ia bagha rui gari, ezi manmaghin amizi gumazitam itir puvati?
Egha ki ian deir dughiamin, ia tizim bagha nan dimdiam ikarvaghan aghua?
Ia ti ghaze, ki ua ia inian gavgaviba puvati.
Ia ghaze, ki ian akurvaghamin gavgaviba puvati.
Ki mikimti, ongarim bar dakegham.
Ki mikimtima, faner ekiaba bar dakegh gigir kinibar otivigham.
Eghti dar osiriba arimighiregh kuram.
3 Egh ki uaghan overiam damighti a bar pigham,
mati gumazim ovengezi, ana bagha azirakar korotiam aru.”

Gumazamiziba Ekiamin ingangarir gumazim pazav a gami

4 Ikiavira Itir God, en Ekiam, nan sure gamigha,
uan akabar igharaz darazir sure damuamin fofozir aghuim na ganingi.
Ezi ki an akam inigha, gumazamizir amiagha pura itiba,
deraghvira men sure damuva gavgavim me daningam.
Egha zurara mizarazibar, a na gaghurima,
ki dikava suren gumazimin min, an migirigiaba baraghasa bar ifonge.
5 Ikiavira Itir God, en Ekiam, uan akam baraghasa nan kuarimning kuizi,
ki an akam batoghezir puvati.
Egha ki akirim ragha a gasarazir puvati.
6 Ki pura uabi isa apanibar taghizi,
me aghorimin nan akiragharim misogha, nan ghuamasiziba asi.
Me akar kurabar na migei,
ki men gari me nan guam giparima,
ki uan guam men modozir puvati.
7 Guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nan gara nan akurvasi,
kamaghin amizi, men akar kurar katam na abirazir puvati.
Ki fo, ki amir ingangarir kam bagh aghumsizim inian kogham,
kamaghin amizi, ki gavgavim uabi ganiga uan ingangarim gami.
8 God bar nan boroghira ikia ghaze,

50:2: Jenesis 18:14; Diboboniba 11:23; Aisaia 59:1 **50:6:** Matyu 26:67; Mak 14:65 **50:7:** Esekiel 3:8-9 **50:8:** Rom 8:33-34

arazir kuratam nan itir puvati.
Eghti apanir tuivighav itir kabar tav
na isi kot datigh,
akatam na gasi na mikemeghan
kogham.
Bar puvatigham.
9 Ia gan! Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
a uabira nan akurvasi.
Ezi ua tina na mikim suam, ki
arazir kuram iti? Puvati.
Akaba na gasi darasi,
me mati korotiaba barareba da
api, da okozokoregha bar iku-
vizi moghin,
me bar moghira ikuvigham.

10 Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an
apengan ikia, an ingangarir
gumazimin akabar gintiziba,
ia atiatingan marki.
Ia angazangarim puvatigha mitarmemin
arui darasi,
ia nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin ikiva a mizuam iki.
11 Ia gan! Ia nighnizir gavgavim
Ekiamin itir puvati,
ia mati gumazamiziba tuavir
mitarmebar mangasa, uari
uan adenir avibagh aboi,
ia uan arazir kamin gin
mangi, e ganika.
Ia mangi ikiamin danganim,
Ekiam an amisevegha gifa, a
mizazir bar kuram iniamin
danganim.*

51

Gumazamiziba nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin gavgavimin iki

1-2 Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme:
"Ia arazir aghuimin gintighasa a
bagha pamten ingara, Ikiavira
Itir Godin ifongiam buria a
baghavira itir darasi,
ia nan akam baragh!
Ia uan inazir afeziam Abraham ko
amebam Sara ginighnigh.
Aning mati dagiam, ki aning
abigha ia ini.
Ki Abrahamin diazir
dughiamin, a boriba pu-
vati.
Ezi ki deragha aning gamizima,
aningin ovavir borir bar avirim
otifi.

3 "Ki Ikiavira Itir God, nguibar
datirighin ikuvigha itir kam
Saionin, ki bar an apangkufi.
Egh ki an osimtiziba, bar dar
amighti da givagham.
A datirighin mati gigir kinimin min
iti,
eghti, ki bizir avirir bar aghuibar
amuti da a bativighti,
an azenir ki Idenin in-
garizimin min gan bar
deragh gan ikiam.
Eghti bar akongezir arazim bar a
gizivaghti,
an itir gumazamiziba zurara
ighiar na minabibar amu
ikiam.

4 "Ia nan gumazamiziba, ia der-
aghvira nan akam baragh.
Ki dabirabir aghuimin arazim
bagh gumazamiziba bar men
sure damuam,
eghti nan guizin arazim,
angazangarimin min
kantriba bar dar ikiam.
5 Ki men akuragh ua me iniamin
dughiam, a roghira izegha gifa.
Ki arazir aghuimin gin mangi,
uan gavgavimra kantriba bar
dar ganam.
Saghon itir arighatizibar gumaza-
miziba, nighnizir gavgavim
nan gavgavimin iki,
egh uarir akurvaghsi, na
mizuam ikiam.
6 Ia kogh pin overiamin ganiva,
egh vin nguazimin gan!
Overiar kam, migharimin min
mangigh givagham,
eghti nguazim, inimin min
bighiregh givagham.

50:9: Jop 13:28; Onger Akaba 102:26; Aisaia 51:6-8 * **50:11:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **51:1-2:** Aisaia 51:7; Rom 9:30-32 **51:6:** Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10

Eghti gumazamiziba, itibar min pura
tintinibar bar arighiregham.
Ezi nan arazir gumazamizibar
akurvagha ua me isim,
a zurara iki givaghan
kogham.

7 "Ia arazir aghuim deragha a gifogha
uan navir averiabar aven nan
akamin suiragha gavgavizir
darasi,
ia gumazir ian atarava akar
kurabar ia gamua, ia gasighasizibar
atiatingan marki.
8 Barareba inim apa bar anegivazi
moghin, me bar givagham.
Eghti nan arazir gumazamiz-
ibar akurvagha ua me isim,
givaghan kogham. Bar puvati.
A zurara iki mamaghira
ikiam."

9 O Ikiavira Itir God, ni osegh
dikafigh!
Ni fomiram amizi moghin,
dikavigh uan gavgavir ekiam
sara izi en akuragh.
Nirara, ni Rahap a bira, ongarimin itir
kuruzir aser dafar kam,
egha ni bar aneghoragharighizi,
a bar mizumzuiaribar ire.
10 Egha nirara, gumazamiziba
firighirigh daru mangasa on-
garir konim gamizima,
a misingizi tuavim oto.
11 Kamaghira, gumazamizir Ikiavira
Itir God akuragha ua iniziba,
me uamategh izi,
Saionin Mighsiamin boroghin
iziva, bar akongegh tiariba
akariva tuavir kamin iziva
ongam.
Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
bar akongezir arazir kam, a men
iki me gizivagh kamaghira
ikiam.
Eghti mizaziba ko osimtiziba
me ategh ua men ikian
kogham.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan
gumazamiziba migei,
"Ki uabi, ki gavgavim ian nav-
ibagh aniga, ian osimtizibagh
ami da gefi.
Kamaghin amizi, ia tizim bagha gu-
mazamizir igharazibar atiati?
Me gavgaviba puvati.
Gumazamiziba bar zuamira
arimighiregh, mati
ogheba zuamira misingi.
13 Ki Ikiavira Itir God, ia ti na
bakinighinigha gifa.
Kirara, ki ian ingari.
Ki overiam an danganimram
anetigha,
nguazimin ingarigha, gavgavim
an mingarim ganingi.
Ezi ia tizim bagha gumazir kurar ia
dikabin ia gasighasighamibar
atiati?
Gumazir kaba bizitamin ia
damighan kogham.
Men aningazir kuram pura
givagham.
14 Kalabusin ikia osimtiziba aterir
darasi,
me mozimin aven kalabusin iki
arimighireghan kogham.
Puvati.
Me zuamira kalabus ategh
azenan izegh pura ikiam.
Egh me damamin dagher
aviriba ikiam.

15 "Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.
Ki ongarim gamima, ongarim
dipira iza niginir dafam gami.
Nan ziamra kara,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim.
16 Ki uan akaba ia ganingi, eghti ia
nan akaba bar deraghvira da
akunam.
Egha ki bar deravira uan
agharimin ia monge.
Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko
nguazim isa aningin danganibaram arighizi,
aning bar gavgavighavira iti.
Ezi ia Saionin gumazamiziba, ki kam-
aghin ia mikeme,
'Ia nan gumazamizibara.' "

51:11: Aisaia 35:10 **51:17:** Akar Mogomem 14:10; 16:19

Ekiam ua Jerusalemin aningazir puvati

17 O Jerusalemia, ia dikafigh.
Ia dikavigh uamategh tugh gavgafigh.
Ikiavira Itir Godin aningagharim, mati wainin kap a ia ganingi,
egha a ia gamizi, ia bar anepava anegivagha, bar ongani.
18 Jerusalemin nguibar ekiam,
nin borir tuavim nin akakagh, nin dafarimin suiragh mangamiba puvati.
Boritam nin dafarimin suiragh, ni damuti, ni deragh daruan kogham.
19 Ni bar osimtizir dafam ateri,
ezi tina nin apangkuvigh nin navim damighti, a ua deragham?
Apaniba iza ni abigha, ni gasighasiki.
Egha me uaghan nin gumazamizir avirim, midorozir sababar me misozima, me ariaghire.
Ezi mitiriaba azir dughiar ekiam ni bato.
Ezi ni ghaze, ki nin navir osimtizim agivsi, bizitamin nin akuragham? Bar puvati.

20 Nin gumazamiziba gavgaviba puvatigha, men damaziba men siri,
me tuavir miriabar pura tintinibar irav iti.
Me mati asiziba, azuaziba dar suighizi, da tintinibar ira iti.
Egh me bizitam damuan iburagham.
Ikiavira Itir God, ian God, uan aningagharim ko ivezir kuram me gingezi,
me bar ikuvigha iti.

21 Kamaghin amizi, Jerusalemia, ia oragh!
Ia osimtizir bar aviriba atera, mati amizim bar puv ongananganigha iti.
Ni wainin dipam amegha onganizir pu. Puvati.

Ekiamin aningagharimra ni gamima, ni bar ongani.
22 Ezi Ikiavira Itir God, nin God, a nin Ekiam,
a gumazir kotin aven nin akurvazima ni uan apaniba dikabirim, a kamaghin migei,
"Ni ganigh! Nan aningagharimin aven itir itarir nin agharimin itir kam, ki anedangi,
kar itarir ni an apava onganigha pura tintinibar ingarizim.
Eghti ni gin ua kavin kamin wainin dipam aman kogham.
23 Eghti ki itarir kam isi
gumazir paza ni gamibar agharim datigham.
Me fomira akar gavgavim ni ganiga ghaze,
ni nguazim girighiv ikiti, me ni diki, nin akiragharim gisin daru,
mati me nguazir kinim gisin arui."

52

Ikiavira Itir God gumazamiziba inigh uamategh Jerusalemin izam

1 O Saion, ni dikavigh tugh gavgavigh!
O Jerusalem, ni God baghavira itir nguibar ekiam!
Ni kurkazir bar aghuiba uabin kurkegh
ganganir bar aghuim damuam.
Guizbangira, Ekiam gifozir puvatiziba,
me gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba, ko Godin damazimin zuezir puvatiziba,
me uam nin aven izan kogham.
2 O Jerusalem, noka! Ni datirighin kalabuziamin iti,
egh ni dikavigh uan mikarzimin nguaziba apisigh.
O Saion, senin nin firim gikeziba,
ni da adangigh mangi, uan atrivir dabirabim daperagh.

52:1: Akar Mogomem 21:2; 21:27

3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazitam na givezezir puvatigha,
nan gumazamiziba inigha ghuzi,
me an ingangarir gumazamizir kinibar otifi.
Puvati.
Kamaghin amizi, ki ua me inisi, me givezan kogham.
Puvati. Ki pura ua me iniam.
4 Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghin migei,
Fomira nan gumazamiziba ghua Isipin itir dughiamin,
me mati gumazamizir pura guighav itibar min ghua
pura kantrin kamin iti.
Ezi gin, Asiriaba iza ingangarir gumazamizir kinibar min me inigha ghu.
Asiriaba na givezezir puvatigha pura me inigha ghu.
5 Ezi ki garima, Babilonia uaghan arazir kamram ami.
Me pura nan gumazamiziba inigha ghua kalabuziam gati,
egha nan adarazir gumazir dapanibagh amizi, me bar puviram azi.
Ezi ki bizitam inizir puvati.
Gumazamiziba zurara na dipovava, nan ziam gasighasisi.
6 Kamaghin amizi, ki uabi misevezir dughiamin, ki uabi uan gumazamiziba ua me iniam,
eghti me deravira nan ziam gifogham.
Egh me kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God,
ki uabira biziba bar dar gun migei.”*

7 Godin akar aghuim inigha izir gumazamizibar darorim, a bar dera.
Me mighsiabar pin ikegha akar aghuim inigha iza Saionin aven iza kamaghin migei,
“Ia dabirabir aghuim ko navir amirizimin iki!
Bizir bar aghuiba ia bativam,
God ian akurvaghti ia deravira ikiam.
Eghti ia Saionin gumazamiziba, ian God, an atrivimin ikiam.”
Eghti gumazamiziba akam inigha izir gumazamizibar gansi bar akuegham.
8 Ia oragh. Ian gumazir nguibar ekiamin bizibar gariba,
uari uan damazibar ganti,
Ikiavira Itir God uamategh Saionin nguibamin izam,
eghti me bar akuegh pamten dimiva, arangiva onger akabar amu.

9 Ia Jerusalemin nguibar apaniba asighasighizimin gumazamiziba,
ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan gumazamizibar osimtiziba agivagha
gavgavim isa me ganingi.
A Jerusalemin nguibamin itir gumazamiziba ua me ini.
Kamaghin amizi, ia bar akuegh pamten dimiva onger akabar amu.
10 Ikiavira Itir God uan gavgavim, kantribar gumazamiziba an ganasa,
anekagha gifa.
Eghti a uan gumazamizibar akuragha ua me inizir gavgavir ekiam,
nguazir kamin gumazamiziba bar an ganam.

11 Ia bar moghira Babilon atakigh!
Ia dikavigh zuamiram azenan izi!
Egh ia bar deraghvira uari bagh gan,
ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki.
Egha ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itariba ateri darasi,
ia uari Godin damazimin zueghamin arazimin gin mangi.
Ia bar moghira uari zuegh izi.

52:5: Rom 2:24
52:11: 2 Korin 6:17
* **52:6:** Hibrun akam deragha ves 4-6in akabar mingariba abigha dar gun mikemezir puvati.
52:7: Onger Akaba 93:1; Aisaia 61:1; Nahum 1:15; Rom 10:15; Efesus 6:15

12 Ia fomira Isip ategha zuamiram
aravghuzi moghin, ia Ba-
bilon ategh zuamira ari izan
kogham. Puvati.
Ia bar aghumra daru izam.
Eghti Ikiavira Itir God, a ian faragh
mangam.
Egh uaghan ian gin izam,
egh a bar deragh ian gan, ia
geghuv ian aku izam.

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, gumazamizibar arazir kurabar osimtiziba ateri

13 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia oragh, bizir nan ingangarir gu-
mazim amiziba,
da bar moghira deraghviram
otivigham.
Eghti gumazamiziba ziar ekiam a
daningiva,
an ziam bar a pirafam.
14 Me faragha an mikarzim ko guam
gasighasighizi,
gumazamiziba an garima, a
nguazir kamin gumazimin
min garir puvati.
Gumazamiziba digavir ku-
ram gamua an ganan ati-
atingi.
15 Eghti gin kantrin aviribar gumaza-
miziba ko men atriviba,
me bizir fomira nighnigha ga-
nizir puvatizibar gan dagh fo-
fogham.
Gumazamizir eghaghaniba faragha
da baraghizir puvatiziba,
datirighin da baragham.
Kamaghin amizi, me digavir ku-
ram damigh, pura ganiva uan
akabar kumigh,
bizitam mikiman asagham."

53

1 Ezi gumazamiziba akam ikaragha
ghaze,
"Tinara datirighin, e orazir akaba
nighnizir gavgavim adar iti?
Terara, Ikiavira Itir God, uan
ingangarir gavgaviba isa men
akazi,
me dar gani?
2 Guizbangira, Ekiam uan ingangarir
gumazim ataghizi,
a mati temer mam nguazir
misingizimin oto.
Ingangarir gumazir kam, an gan-
ganim tong en damazibar der-
azir puvati,
kamaghin amizi, a ziaba puvati.
Ezi bizir aghuitam an itir puvati,
eghti e an ganiva a gakongam.
3 Ezi gumazamiziba akirim ragha a
gasaragha, pazavira a gamua
bar a gifongezir puvati.
Ezi mizaziba ko osimtizir aviriba
a gizifa.
Gumazamiziba an ganan aghuagha,
uan guaba monge.
Egha akirim ragha bar a gasara.
Ezi e an gara ghaze,
a pura gumazir kinim.

4 "E nighnigha ghaze,
God ti ivezir kuram a ganiga,
a misogha osimtizir kabagh
amizi, da a batifi.
Ezi puvati.
Ingangarir gumazir kam, e
bagha en osimtiziba ko
mizaziba isa da ateri.
5 Ezi en akaba batozir arazim bagha,
me an ekianim bira.
Arazir kurar e amiba bangin, me
a dikabiragha a gasighasiki.
Egha me puv a misozima an
mikarzim tintinibar biaghire,
mizazir a inizir kam e gamizi,
e ghuamaghegha ua deragha
bar deravira iti.
6 Guizbangira, e bar moghira sipsip-
bar min tintinibar arua,
vaghvagha uan ifongiabar gin
arui.
Ezi Ikiavira Itir God, en arazir
kuraba ikarvaghsi pazaviram
e damuan firin,
a kamaghin amizir puvati.

52:14: Aisaia 53:2-3 **52:15:** Rom 15:21 **53:1:** Jon 12:38; Rom 10:16 **53:2:** Aisaia 11:1; 52:14 **53:3:** Matyu 27:30-31 **53:4:** Matyu 8:17; 1 Pita 2:24 **53:5:** Rom 4:25; 1 Korin 15:3; Hibru 5:8; 1 Pita 2:24 **53:6:** Aisaia 53:11; Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18; 1 Pita 2:25

A uan ingangarir gumazim gamizi,
a en danganim inizi, e iniamin mizaziba, an ada isa a ganingi."

7 Gumaziba ingangarir gumazir kam pazav a gami,
ezi a uabi dikabira mizazir kuram ini.
Egha migirigiar tam gamizir puvati.
A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.
Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima,
a bizitam migeir puvati.*
8 Ezi me guizin arazim oteghavkinigha, puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu,
ezi kot a migia ghaze, an aremegham.
Ezi me a misoghezi an areme.
Egha an adarazir tav kamaghin nighnigha fozir puvati,
a men danganim inigha mizazir me uari iniamin an a ini,
egha en arazir kuraba gin amangasa areme.†
9 Ezi me an kuam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, dagiar aviriba itir gumaziba ko anefa.
Ezi e fo, a uabi arazir kuratam gamizir puvati,
egha a uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.

10 Ezi Ikiavira Itir God, uabi uan ifongiamin gin ghua
uan ingangarir gumazir kam dikabiragha a gamizi, a mizazim isi.
A fo, ingangarir gumazim gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi,
osimtiziba agivamin ofan min uan mikarzim anighti, an ikirimirim bar ruaraghti, a uan ovavir boribar ganam.
Egh ingangarir an amim, Ikiavira Itir God ingarasa ifongezir arazziba, a dar amuam.
Egh a bizir kabar amuti, da deraghviram otivam.
11 Ezi osimtizir ekiar an aterezir kamin gin, a bizir bar aghuibar ganti da otivam,
eghti a bar akuegham.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Nan ingangarir gumazir nan damazimin derazir kam, a deraghavira na gifo.
Egha a gumazamizir aviribar arazir kuraba ateri,
egh arazir kamin a me damuti, me nan damazimin derazir gumazamizibar otivigham.

12 "Kamaghin amizi, gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram.
Egha a gumazamizir avirimin arazir kurabar osimtiziba atera, uabi isa me bagha areme.‡
Egha a gumazamizir arazir kurabagh amibar akurvaghasa God ko migei.
Kamaghin amizi, ki gumazir gavgavir bar ekiaba itibar tongin, ziar ekiam a daningam.
Egh mati midorozir gumazir gavgaviba, uan apaniba dikabiragha men bizir aghuariba inigha,
da tuisigha uan adarazigh aningizi moghin,

53:7: Matyu 26:62-63; Mak 15:3-5; Luk 23:9; Jon 19:9; Akar Mogomem 5:6 **53:7:** Aposel 8:32-33
* **53:7:** Fofozir gumaziba deragha fozir puvati, tinara akar ves 7-9in itimin mikeme. Marazi ghaze, Ikiavira Itir God mikeme. Ezi marazi ghaze, gumazamiziba mikeme. Ezi marazi ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akam. † **53:8:** Hibrun akam deragha ves 8in akar avirir mabar mingariba abighizir puvati. **53:9:** Matyu 27:57-60; 1 Pita 2:22 **53:10:** Onger Akaba 22:30; Jon 1:29 **53:11:** Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18 **53:12:** Aisaia 50:6; Mak 15:28; Luk 22:37; 23:34; Rom 3:25 ‡ **53:12:** Akar faraghavira 53:12in itim, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, "A gumazamizir arazir kurabagh amibar danganim inigha me iniamin osimtizim an a ini." § **53:12:** Ves 53:12, an akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, "Kamaghin amizi, ki gumazamizir kaba isi a daningam, mati bizir a midorozim gafiragha iniziba. Egh a dagh ativagh dar ganam."

ki bizir aghuiba isi a daningam.”§

54

Ikiavira Itir God bar Jerusalem gifonge

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“O Jerusalem, noka! Ni mati amizir furabaghatim.
Ni boritam batezir puvati.
Ni mati amizir borim batasa an mizazim inizir puvatizim.
Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.
Egh ni gin borir bar aviriba inighti,
nin boribar dibobonim, amizir uan pam ko itimin boribar dibobonim gafiragham.
Kamaghin amizi, ni bar akuegh dimiva ighiabar amu.

2 “Egh ni uan averpenim asamimin danganir mitaghniam a gisifagh,
egh uan averpenir ekiam asaragh.
Egh ni uan averpenim bar an arokegh,
egh an beniba ateghti da tong ruaragh,
egh averpenim gavgavim a daningamin afughafuziba isi pamtemin nguazimin dagh afughafughti, da magireghti,
ni beniba pamtemin afughafuzir kabagh ikegh.
3 Guizbangira, nin nguazim aruegh bar ekevegh,
agharir guvimin tugh mangi agharir kiriamin tugham.
Eghti nin ovavir boriba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba dikabinam.
Egh nguibar apaniba asighasighizir pura itiba, me ua da inigh, dar apiagh ikiam.

4 “O Jerusalem, ni uam aghumsighan kogham.
Ni osimiva atiatingan marki.
Gumazamiziba ua dibovir akabar ni mikiman kogham.
Ni fomira aghumsizim ikezir dughiaba ginamadagham.
Ni fomira uabira ikia,
mati amizimin pam ovengezi, a uabira ikia, bar aghumsigha oseme.
Kamaghin amizi, ni dughiar faragha ghuzir kam uam a ginighnighan kogham.

5 “Gumazir nin ingarizim, a nin pamin min iti.
An ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a Israelian Godin Bar Zuezim,
a nin Akurvazir Gumazim,
a nguaziba bar dagh ativagha dar garir God.

6 “Guizbangira Ikiavira Itir God ghaze, ki nin diaghti ni uam na bagh izam.
Ni mati amizir igiam uan pamin ikezi, an pam gin anetaghizi, an navim bigha bar oseme.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni ua izi.

7-8 “Ki Ikiavira Itir God, nin Akurvazir Gumazim, ki ghaze,
ki dughiar bar otevimin ni ategha, datirighin ki apangkuvir ekiam nin iti.
Kamaghin amizi, ki ua ni inigh izam.
Ki dughiar otevimin bar puvira nin atara, uan guam modo.
Ki datirighin nin apangkuv ni gifuegh,
zurara deraghvira ni damuam.

9 “Ki fomira Noa ko akam akira ghaze,
ki nguazim gasighasighsi uam aperiam damighti, an otivan kogham.
Kamaghira, ki guizbangira ni migia ghaze,
ki fomira Noa ko akam akirizi moghin, ki uam ni ko akam akira ghaze, ki nin

54:1: Galesia 4:27 **54:9:** Jenesis 9:8-17

aningaghegh, ni batueghan kogham.

10 Ki Ikiavira Itir Godin bar ia gifongezim, ki ghaze, mighsiaba ko akiriba ti sivaghsivagh mangi bar givagham,
eghti nan apangkuvir arazir ian itim, a gavgavigh iki mamaghira ikiam.
Ki fomira ia ko Akar Dikirizir Gavgavim, e uari inigh deragh ikiasa a gamigha gifa.
Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham."

11-12 Ikiavira Itir God ghaze,
"O Jerusalemin nguibam, noki, gumazitam nin apangkuvizir puvati,
egha osimtizir aviriba ni garigha ni apirizi ni iri.
Eghti ki dagiar bar aghuiba inigh ua nin ingarighti,
ni nguibar bar aghuim otogham.
Ki dagiar aghuir ivezim bar pin koziba inigh nguazimin dar afegh, adagh isin ni afagham.
Egh divazir gavgavim ni gighuigh an ingarigh,
egh ki dagiar igharagha gara taghtazir aghuiba inigh, divazimin tiar akabar ingarigh,
uaghan divazimin min, dipenir bar pin itibar ingarigham.

13 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi nin boriba bar men sure damuam,
eghti me dabirabir bar aghuim ikiam.

14 Ki uan arazir aghuimin gin mangi ni damighti, ni gavgavigham.
Eghti gumazir ni dikabiraghamin tam ua nin boroghin ikian kogham.
Eghti ni bizitam uam an atiatingan kogham.
Atiatir arazim nin saghon ikiam.

15 Eghti gumazitaba ni ko misoghsi izziti, ni kamaghin fogh suam, ki me amadazir puvati.
Me uan ifongiamin izi.
Kamaghin amizi, tina ni misoghasa izi, a uabi kuram iniam.

16 "Ki uabi gumazir ainin bizibar ingaribar ingarigha, fofozim me ganingi.
Egha me avim atigha, a givima a dafogha pamtem isima, a ain isava avim gatizi, avim an isima a bar puvira isi.
Ezi me ain inigha a misozima a baravizima, me misoghamin bizir guar aviribar ingari.
Egha kirara, ki uaghan midorozir gumazibar ingarizi,
me bizir kaba isa misogha kantrin igharazibagh asighasisi.

17 Eghti misoghamin bizir katam ni gasighasighan kogham.
Eghti ni mitigh gavgavigh gumazir pura migirigiaba ni gasibar migirigiaba ikarvagham,
eghti men migirigiaba gavgaviba bar puvatigham.
Ezi arazir kamra ki deravira uan ingangarir gumazamizibar garava,
me gamizi, me uan apaniba dikabiri.
Nan arazir kam, a ivezir aghuimin min, ki a isa uan ingangarir gumazamizibagh anidi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

55

God uan gumazamiziba deravira me damuasa me migei

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"O gumazamizir dipam bagha kuariba piriba,
ia na bagh izi dipabar ami.

54:10: Onger Akaba 46:2; 89:33-34; Aisaia 51:6 **54:11-12:** Akar Mogomem 21:18-21 **54:13:** Jon 6:45; 1 Korin 2:10; 1 Tesalonika 4:9; 1 Jon 2:20 **54:14:** Jeremaia 30:20 **55:1:** Jon 4:14; 7:37; Akar Mogomem 3:18; 21:6; 22:17

Ia gumazir dagiaba puvatiziba, ia na
bagh izi, dagheba inigh dar
ami.
Ia izi wainin dipaba ko oter
eborim inigh, dar iveziba
puvati.
2 Manmagh amizi, ia ingangarir
dafam gamua uan dagiaba
isa pura bizir ian akurvazir
puvatiziba bagha da agefi,
ezi mitiriaba ian aghavira iti?
Ia kuariba arigh deravira nan akam
baragh, ki mikemezi moghin
damu,
egh dagher guar aghuir avirir ki
ia ganingiziba izivagham.
Dagher kaba bar isingigh
gavgavim ia daningam.
3 Ia nan gumazamiziba, ia izi kuariba
arigh na baragh,
ian ikirimirim deragham.
Eghti ki Atrivim Devit ganingizir
apangkuvir arazim ia daningisi,
Akar Dikirizir Gavgavim ia ko a
damigham,
eghti a gavgavigh ikivira ikiam.
4 Ia oragh, ki Devit gamizi,
a gumazir ekiamin otogha,
Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibagh ativagha men gari.
Anarira, nan gavgavim isa
gumazamizibar aka.
5 Ia fomira kantrin igharazir maba,
ia me gifozir puvati, ezi me
uaghan ia gifozir puvati.
Eghti ia men dimam.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Is-
raelian Godin Bar Zuezim,
ki datirighin ziar ekiam isa ia
ganingigha gifa.
Kamaghin amizi, ia kantrin kabar
amighti,
me zuamira ivegh ia bagh
izegham."

6 "Ikiavira Itir God bar ian boroghira
ikia ia mizua iti.
Kamaghin, ia datirighin a buri izi
an dimiva, a baghvira iki.
7 Eghti gumazamizir arazir kurabagh
amiba uan arazir kuraba
ategh,
uam adar amusi nighnighan
kogham.
Egh me uamategh Ikiavira Itir God,
en God, a bagh izziti,
a men apangkuvigh men arazir
kuraba gin amangam."

8 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia gumazamiziba ian nighniziba,
nan nighnizibar min zuir
puvati.
Ezi nan araziba, ian arazibar min
itir puvati.
9 Overiam bar nguazim gafiragha pin
mar iti moghin,
nan araziba ko nighniziba,
da ian araziba ko nighniziba
bar dagh afira.
10 E fo, amozim overiamin ikia iza-
ghira, pura uamategha ghua-
vanadir puvati.
A dipam nguazim ganiga, daghe-
bagh amima da azenibar
aghuima,
gumazamiziba da isa dar
maba apava, maba opari.
11 Ezi kamaghira, nan akam uaghan,
pura uamategh na bagh
izeghan kogham.
Puvati. A ki mikemezi moghira
bizibar amuti da otivam.
Eghti ingangarir ki damuasa ifongez-
iba,
a adar amuti dar dagheba oti-
vam.

12 "Ia kalabus ategh bar akuegh
mangam,
eghti ki ia inigh izziti,
ia navir amirizim ikiti, bizir
ia damuti ia atiatingamin
tam, ia damuan kogham.
Mighsiaba, ian damazibar ighiabar
amu bar akuegham,
eghti temeba bar akuegh da-
faribav sogh ighiabar amuam.

55:3: 2 Samuel 7:8; Onger Akaba 89:28; Aposel 13:34 **55:6:** Matyu 5:25; 25:11; Jon 8:21; 2 Korin 6:1-2 **55:7:** Onger Akaba 130:7; Jeremaia 3:12; Esekiel 18:27-28 **55:8:** 2 Samuel 7:19 **55:9:** Onger Akaba 103:11 **55:10:** 2 Korin 9:10 **55:11:** Aisaia 54:9

13 Temer kurar dikoniba itir danganim, datirighin temer
painba a bativ an aghungam.
Eghti temer muziarir bar
aghuiba datirighin benir
ataghatariba ikezi naghin
ikiam.
Egh temer aghuir kaba zurara danganir kamin otivam, eghti bizir
kam ababanimin min ikiam.
Eghti gumazamiziba zurazurara
bizir kamin gan,
Ikiavira Itir God amizir
ingangarir gavgavibagh
nighnigham."

Ikiavira Itir God, Jerusalemin igiamin atrivimin ikiam

56

(Sapta 56--66)

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, an Dipenim me bagha kuiaghiri

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze:
"Ia nan gumazamiziba, ki ian akur-
vaghamin dughiam, a bar
roghira ize.
Gumazamiziba ganti, ki ua ia
iniam.
Kamaghin amizi, nan gumazamiz-
iba, ia nan guizin arazibar gin
mangi
arazir aghuibar amu.

2 "Gumazamiziba arazir aghuibar gin
mangasa gavgavigha,
Sabatin araziba deraviram dar
gin ghua,
egha arazir kurabagh amir puvati,
me bar akongegh.
Ki deraghvira me damuam."

3 Kantrin igharazibar gumazamizir
Ikiavira Itir Godin gumaza-
miziba ko itiba, me kamaghin
uarira uariv kiman marki,
"Ikiavira Itir God e ateghti, e uam
an gumazamiziba ko ikian
kogham." Puvati.
Ezi gumazir me an mikarzir
mogomemin ovizim amisevegha
givazim,
a kamaghin nighnigham kogham,
"Ki boriba puvatigh, egh ziam pu-
vatigham.
Ki mati temer mam misigha
gifa."
Puvatigham.
4 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Gumazir kamaghin amiziba, me
Sabatin arazibar gin mangi,
egh arazir ki ifongezibar gin
mangi,
egh ki uan gumazamiziba
ko amizir Akar Dikirizir
Gavgavimin akabar gin
mangiti,
5 ki men ziam itir ababanitam uan
Dipenimin aven anetigham.
Eghti gumazamiziba zuraram an
gan me ginighnigham.
Eghti men ziar ekiam, gumazir
boriba itibar ziabagh afi-
ragham.
Ki men ziam damighti a givaghan
kogham."

6 Ikiavira Itir God ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir
maba,
me Ikiavira Itir Godin gumaza-
miziba ko ikiasa ifonge.
Egha na bagha ingara bar na gi-
fuegha, nan gin iza nan ziam
fa, nan apengan ikia,
Sabatin dughiaba deravira dar
gin zui.
Egha ki Akar Dikirizir Gavgavir uan
gumazamiziba ko amizim,
me deravira an suiragha an gin
zui.
7 Ezi gumazamizir kaba, ki me
inigh uan Mighsiamin ma-
vanangam.
Me nan Dipenir na ko migeimin
ikiti, ki me damuti me bar
akuegham.
Me nan ofa gamir dakozim izi,
asizim tuaghti a bar isi
mighirighamin ofa ko, ofan
igharaziba na daningti,

56:2: Aisaia 58:13 **56:7:** Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46

ki da iniam.
Guizbangira, nan Dipenimin ingangarimin mingarim kamakin,
kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba na ko Migeir Dipenim.
8 Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam ghaze,
Ki Israelian gumazamizir apaniba inigha kalabus gatiziba, ki uamategh me inigh izam.
Egh gumazamizir ki kalabusin inigha iza akuvaziba,
ki ua gumazamizir igharazir taba inigh me gifuragham.

God Israelian gumazir dapanibar atari

9-10 Israelian gumazir dapaniba, deragha gumazamizibar garir puvatizi, God akar kam gami,
"Apaniba ia datirighin izi.
Ia ruariba ko mighsiabar asizir atiabar min izi.
Ia izi Israelian gumazir dapanibagh asighasigh.
Gumazir dapanir kaba, bizir kurar izi kantri gasighasighamibar gun gumazamizibav kimamin ingangarim iti.
Egha me deragha uan ingangarim gamir pu. Puvati.
Me mati gumazir damazir okavirizib, apaniba bagha gara ikia bizitamin garir puvati.
Egha me mati afiar dapurir puvatiziba,
me okimakiar gumazimin ganigh, a dapuran kogham.
Fofozir muziaritam men dapanimin itir puvati.
Me dakuasavira gara, irebar igharagha garibar ganasa bar ifonge.
11 Me afiabar min daghem bagha bar ikufi, egha tong izivazir puvati.
Me mati sipsipbar garir gumazim uan ingangarim gifozir puvati.
Me vaghvagha uan ifongiabar gintisi.
Me uarira uarigh nighnigha bizibagh amua uarira uarir akurvasi.
12 Me uari akuvazir dughiamin, me vaghvagha kamaghin uariv gia ghaze,
'Aria, ia izi, ki wainin dipam inigh,
e anemi mangi e uan ifongiaba agivaka.
Egh e, gurumzaraghan uam uari akuvagh
bar an dafam damuam.' "

57

Israelia orazi puvatigha, asebar ziaba favira iti

1 Gumazamizir aghuiba ariaghirir dughiamin,
gumazamiziba men gara men apangkuvir puvati.
Egha me kamaghin nighnizir puvati, Ekiam gumazamizir kaba ataghizi,
me ovea zui, me gin izamin dughiar kurabagh itaviragham.
2 Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me ovengamin dughiamin,
me uan mozibar akua, avughsazir bar aghuim ini ikiam,
eghti dughiar kuratam me bativan kogham.

3 Ekiam kamaghin migei,
"Ia gumazamizir arazir kurar guar aviribagh amiba,
ia kukunir amizibar boriba,
ia gumazamizir poroghamiba uari bakiava uari isava akuir arazim gamir gumazamizibar boriba,
ia tuavimin amizibar boriba,
ia kagh izi.
4 Ia gumazir akaba barazir puvatiziba ko ifavarir gumazamizibar boriba,
ia dibovir akar kuramin tina migei?
Ia akaba ikizirigha, mizeba onga tina garisi?

57:1: 2 Atriviba 22:20; Onger Akaba 12:1

Ki fo, ia arazir kurar kaba nararam ami.

5 “Ia asebar ziaba fasa, ian inivafizibar ifongiamin agorogem dikavima,
ia ghua temer ekiabar apengan uan godin ifavaribar ziaba fer danganibar,
poroghamiba uari isava akuir arazim gami.
Egha ia uan boribav sozi da ariaghirima,
ia da isa danganir zarimin dagiar ekiabar tongin
aseba bagha ofan min da tue.
6 Egha ia danganir kamin dagiabar gara ghaze, ian aseba dar aven iti.
Ezi da ian godba.
Ia asebar ziabagh nighnigha,
wain inger ofa ko witin ofaba me ganidi.
Ia arazir kabagh amua ghaze,
ki uan nighnizim giragh ian apangkuvam?
Bar puvatigham.
7 Ia mighsiabar ghuavanaga aseba fer danganibar ofa gamua,
poroghamiba uari isava akuir arazim gami.
8 Ia bar akirim ragha na gasara.
Ia uan asebar nedaziba uan dipenibar aven tiar akabar boroghin da gui.
Ia dar ziaba fasa, tintinibar tuavir amiziba ko tuavimin gumaziba isa me ko dakuasa, uan dakozir ekiabar ingari,
egha dar misiaba adangizi, da pura mizua iti.
Ia dakozir ekiar kabagh nighnigha bar ifonge.
Egha ia dagiaba me ganidima, me izima,
ia men bibiamra itir mikarzibar gara bar akonge.
Egha ia me ko dakozir ekiar kabagh isin
poroghamiba uari isav akuir arazim gami.
9 Ia paura ko sandan mughuriar bar isingtizim zuim uari gaghua,
asem Melekin ziam fasa zui.
Egha ia asebar ziaba fasa, abuir gumaziba amadima,
me aseba buria nguibar bar saghon tibar zui.
Egha ia uaghan me amadima, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghua, dar duaba buri,
eghti ia dar ziaba fisi damuam.
10 Ia aseba buria ingangarir dafam uari ganingi,
ezi ian gavgaviba gifa.
Egha ia bizir kam barazir puvatigha ghaze,
‘E pura uan gavgaviba agefi. E ti arazir kam ateka.’
Puvati.
Ian inivafizimin ifongiar kurar kam gavgavigha ia getuima,
ia ghuavira iti.*

11 “Ia bar tinaram atiatia,
na gifara akirim ragha na gasaragha bar na bakinighniki?
Ki ti bar dughiar ruarimin ian atarizir puvati, kamaghin amizi,
ia ua nan atiatir puvati.
12 Ia ti ghaze, ia arazir aghuibaram ami.
Ian arazir ia amiba, ki da azenim datigham.
Eghti da tong ian akuraghan kogham.
Bar puvatigham.
13 Egh osimtizim ia bativamin dughiamin, ia ti marvir guar ia akuvazir kabar dimti,
me izi ian akuragham, o?
Bar puvatigham.
Da gavgaviba puvati, aminir bar muziarim me givaragh mangigham.
Ezi gumazamizir na bagha iza nighnizir gavgavim nan ikia nan aven modoghav itiba,
me nguazir kam iniam.

* **57:10:** Hibrun akam deragha ves 8-10in akabar mingarim abigha mikemezir puvati.

Me uaghan mighsiar ki ua
bagha inabazir kam inigh
an ikiam.”

God gumazamizibar arazir kuraba gin amadagh, egh dughiar aghuim me daningam

14 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,
“Nan gumazamiziba ua na bagh izi.
Kamaghin amizi, ia me bagh der-
aghvira tuaviba akir,
egh tuavim apirizi biziba isi
da makun.
Puvatighti, bizir katam men sue-
tam mitightima
me daghiregham.

15 “Kirara, ki God, ki ziar bar pin itim
ikia, egha zurara iti.
Ezi nan ziam bar zue.
Ki bar pin ikia uan Nguibar Zuezimra
iti.
Egha ki uaghan gumazamizir
uari dikabira, uan arazir
kuraba ataghiragha navibagh
iraziba,
ki me ko iti.
Egha ki gavgavim men nav-
ibagh aniga, men ikirimirim
gamima,
a ua deraghaviram oto.
16 Ki uan gumazamiziba zurara akam
me gasi men ataran kogham.
Ki men atar me damuti,
men ikirimirim ikuvigh bar
givagham,
men ikirimirir kam, ki uabi
me ganingi.
17 Me faragha bizir aviriba iniasa,
arazir kurar guar aviribagh
ami,
kamaghin amizi, nan aningagharim
men ikia,
puv me gamua, egha uan
guam men modo.
Ezi me akaba barazir puvatigha,
uan ifongiabar gintisi.

18-19 “Me amir arazir kuraba, ki dar
ganigha gifa,
egh ki me gasighasighan
kogham.
Puvati.
Ki men arazir kuraba adeghti,
me ua ghuamaghegham.
Egh gumazamizir osimtiziba ikiava
araiba,
ki men aku tuavim men akagh
me damuti,
me osimtizir arazim ataghiragh,
na minabi bar akueghamin
ighiabar amuam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei,
Bar guizbangira, nan navir
amirizim ko dabirabir aghuim,
gumazamizir roghira itiba
ko nguibar saghon itiba
baghavira iti.
Ki me damighti me ua deraghti,
ki dughiar aghuim me daningam.
20 Ezi gumazamizir arazir kurabagh
amiba, me uan arazir kuram
ateghan kogham.
Me mati ongarim zurara dipira
iza,
minezir guar avirim atera
iza ongarir dadarimin da
akuri.”

21 Nan God kamaghin migei,
“Gumazamizir arazir kurabagh
amiba,
me navir amirizim ko dabirabir
aghuim batoghan kogham.”

58

Ia dagheba ataghiragh, egh uaghan arazir kurabar amuan marki

1 Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia
migei,
“Ni bar pamtemin dim!
Egh aghumra diman marki!
Ni tiarir arozim akar, mati sigham
arang kamaghin nan gumaza-
miziba mikim,
me nan Akar Gavgavibar gintizir
puvati.
Ni Jekopin ovavir boribar
arazir kurabar gun me
mikim.

57:15: Onger Akaba 147:3; Aisaia 33:5; 40:28; 66:2 **57:16:** Onger Akaba 85:5; 103:9; Maika 7:18
57:18-19: Efesus 2:17 **57:21:** Aisaia 48:22; 59:8

2 Guizbangira, me nan ifongiam
gifoghasa ifuegha, bizir
ki damuasa mikemezibar
aghuazir puvatigha,
dughiabar zurara nan ziam fer
arazibagh ami.
Me ifara ghaze, me nan boroghira
ikiasa bar akonge.
Me ifara, arazir aghuibar deragh
uari damuasa nan azangsisi.
Bar puvati, gumazamizir kaba bar
moghira ifari.
Me guizbangira akirim ragha
nan akabagh asaragha arazir
kurabagh ami.
3 Me kamaghin na migei,
'Ikiavira Itir God, ni en gari, e
dagheba ataghiragha uari
abiri,
ezi ni tizim bagha en akur-
vaghamin bizitam gamir pu-
vati?'

"Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
men akam ikaragha ghaze,
Ia oragh!
Ia dagheba ataghiraghamim
dughiar ia inabazimin,
ia uarira uan bizibagh
nighnigha,
paza uan ingangarir gu-
mazamizibagh ami.
4 Ia oragh! Ia ti ghaze, ia dagheba
tagh na ko mikimam.
Ezi ian araziba guizbangira bar
igharagha ghu.
Ia atara misogha, dafariba apira
gumazir igharaziba me
misoghavira iti.
Egh ia dagheba ataghiraghamin
dughiamin arazir kurar kabar
amuti,
ki bar ian dimdiatam
bareghan kogham.
5 Ia ti ghaze, ia dagheba ataghirazir
araziba,
ki da misevegha dagh ifonge, a?
Ia azirakar korotiaba aghuigha uan
dapaniba avigha uaghira,
mati ighurunim aminim a gi-
varazi, a nguazim girighav iti,
egha ia avernim gisin akua
uaghan uari abinasa
arazir maba saram ami.
Egha ia ti ghaze, arazir kaba ti na
damuti,
ki navir aghuim ian ikiam, a?
Bar puvati.

6 "Ia dagheba ataghirazir arazir kam-
aghin garim, ki an aghua.
Ezi nan ifongiam kamakin, ia
arazir kuraba ko gumaza-
mizir igharaziba dikabira paza
me gamir araziba, bar ada
atakigh.
Gumazamizir kaba, mevzigh mati ia
kalabuziabar min beniba ko
senbar me ike,
Egha mati ia bulmakauba ter
ararim men firibagh ike,
egh me damuti me ian in-
gangarim damuam.
Ian arazir kam bar ikufi.
Ki ghaze, Ia arazir aghuimin me
damuva men senba aghoregh,
me ateghti me mangi."

7 God kamaghin migei,
"Arazir ki ifongezim a kamakin:
Ia dagheba isi mitiriaba azir gu-
mazamizibar aning.
Ia gumazir onganarazibar ganti,
me dakuamin dipeniba pu-
vatighti,
ia me inigh uan dipenibar mangi.
Ia gumazimin ganti, a uan mikarzim
avamin iniba puvatighti,
ia iniba a daning.
Ia uan adarazir ganti me osimtiziba
initi,
ia men akurvagh.

8 "Eghti ia arazir ki ifongezir kabar
amuti,
ki zuamira ian osimtiziba
agivagham,
mati aruemin angazan-
garim isiragha mitatem
agifa.
Egh ki ian mikarzibar amuti, ia
zuamira ua deragham.

58:7: Matyu 25:35

Ki arazir aghuim gamir Ikiavira Itir God,
ki ian faragh mangam.
Egh ki angazangarim ko gavgavim sara ian gin iziva,
egh deraviram ian ganam.
9 Egh ia na ko migia nan deir dughiam,
ki Ikiavira Itir God, ki ian dimdiam baragham.
Eghti dughiar ia uarir akurvaghsi na bagh arangamimin,
ia fogh suam, ki ia ko iti.

"Eghti ia guizbangira igharaz darazi dikabirir arazim ko paza me gamir arazim ategh,
dafariba me gasa, akar kuraba migeir arazim atakigh.
10 Egh ia gumazamizibar ganti me bizibar otevegh dagheba puvatighti, ia uari baghvira nighnighan marki,
ia men apangkuvigh bizir me oteveziba isi me daning.
Egh gumazamizir osimtiziba ateribar gan,
men akurvagh.
Ia kamaghin damuti,
ki bar deravira ia damuam.
Nan dughiar aghuim ia batogham,
mati aruer angazangarir bar gavgavim isiragha mitarmem agifa.

11 "Ezi ki Ikiavira Itir God, ki zurara deravira ian gara
ia mangamin tuavim ian akakagh,
bizir ian ifongiaba agivamba ia daningam.
Ia datirighin mati nguazir dipaba puvatizim, a bar ikuvighav iti,
eghti ki ia damighti ia bar deragh gumazamizir bar gavgavibar otivigham.
Egh ia bar deravira ikiam, mati azenir dipar avirim itim,
egha mati mozir dipam datir puvati.

12 Egh ia nguibar ikuviziba ua dar ingaram.
Ia dipenir ghurir fomira ikezir danganiba, ua dar dipenibar ingaram.
Eghti me kamaghin ziar kamning ia darigham,
'Nguibar Ekiamin Divazir Gavgavir akuaghireziba ua Dar Ingarir Gumazamiziba' ko,
'Nguibamin Aven Itir Tuaviba ua Deraviram da Akiri Darasi.' "

Ia Sabatin dughiamin araziba deraviram dar gintigh, egh bar deravira ikiam

13 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Sabatin dughiamin araziba abighan marki, kar dughiar ki ua bagha misevezim.
Egh ia dughiar kamin uari uan bizibar amusi nighnighan marki.
Ki Ikiavira Itir God, ia nan dughiar kam bar a gifongegh kamaghin a ginighnigh,
kar nan dughiar bar ekiam.
Egh ia pura tintinibar mangi uan ingangaribar amuava,
uan migirigiar guar aviribar amuan marki.
14 Egh ia Sabatin dughiamin arazibar gintigh, ki Ikiavira Itir God,
ia na bagh bar akuegham.
Egh ki ia damuti, ia uan apaniba dikabiraghti,
ki ian aku mangi mighsiar bar pin itibar mavanangvira ikiam.
Egh ki fomira ian inazir afeziam Jekop ko an adarazi ganingizir nguazim ia daningti,
ia dagher bar aviriba iki, egh bizir bar aviriba iki bizitamin oteveghan kogham."
Akar kam Ikiavira Itir Godin akatorimin ize.

59

Israelia arazir kuramin gin mangasa bar gavgafi

58:9: Onger Akaba 50:15 **58:13:** Aisaia 56:2 **58:14:** Jenesis 28:13; Godin Araziba 32:9; 32:13; 33:29; Maika 4:4 **59:1:** Diboboniba 11:23; Aisaia 50:2

1 Ia oragh! Ia kamaghin nighnighan
marki,
Ikiavira Itir God ian akur-
vaghamin gavgaviba puvati.
Egh ia kamaghin nighnighan
kogham,
an kuariba pirizi, e an deir
dimdiaba, an ada barazir
puvati.
2 Ian arazir kurabaram amima,
God uan guam ian modogha, ian
dimdiaba barazir puvati.
Ian arazir kuraba mati, davarir
konim ia ko ian God abighizi,
ia an saghon iti.
3 Egha ian dafariba gumaziba misozi
me ariaghirima,
men ghuziba ian dafaribar
pueghavira iti.
Ian dafariba arazir kurabagh
ami.
Ian akaba, akar ifavarir guar
aviribagh ami.
Akar kurabar ian mizebar oti-
vaghiri.

4 Ia deravira kotiabagh amir pu. Pu-
vati.
Ia akar ifavaribagh amua, pura
gumazir igharazibagh ekua
kotiam bagha zui.
Egha ia migirigiar ifavarir guar
aviribagh ami,
eghti me iararam oragh igharaz
darazi dikabinam.
Ian nighniziba ko naviba, arazir
kurabar amuamin araziba
dagh gizifa,
ezi ia arazir kurar guar aviribagh
amima da otifi.
5-6 Ian nighnizir kuraba, mati kuruzir
divimin aroriaba.
Eghti gumazitam kuruzir di-
vimin aroriaba abigh dar
amegh, an aremegham.
Eghti aroriar kabar aven ku-
ruzir nguziba otivigham.
Kamaghira, ian nighnizir kuraba
osimtizir guar aviribagh ami
da otiva,
gumazir igharazibar ikirmiribagh
asighasisi.
E garima, boghoboriba uan
dipenibar ingari, eghti apizir
muziariba mighi izi dar poghti,
me dar amam.
E fo, gumazitaba boghoboribar
dipeniba inigh, dar inibar
ingarigh, korotiabar min dar
aghuan kogham.
Ia boghoboribar min ikia igharaz
darazigh ifarasa men suigha,
paza me gamua men ikirmiribagh
asighasisi.
Guizbangira, ian ingangarir ku-
rar ia amiba, da ian modoghan
kogham.
Puvati. Ian arazir kuraba
azenim giram.
7 Ia zuraram arazir kuram damuasa
bar ifonge.
Egha ia zurara atamra ghua
gumazamizir arazir kurabagh
amir puvatizibav sozi, me
ariaghiri.
Ia bizir kurabara damuasa nighnisi.
Egha ia gumazamizibar ikirimirim
gasighasighasava arua biz-
ibagh ami.
8 Ia navir amirizimin tuavim gifozir
puvatigha igharaz darazi ko
deragha apiaghiri puvati.
Ian ikirimirim, guizin arazim an
itir puvati,
ia mati tuavir ikizirizimin
zui.
Ian araziba bar derazir puvati,
eghti gumazitam ian gin tuavir ia
zuimin mangi,
navir amirizim ko dabirabir
aghuim batoghan kogham.

Gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri

9 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:
"O God, e datirighin fo, e arazir kurar
kam gami,
ezi bizir kam bagha ni uan guizin
arazim en akazir puvati.
Ezi nin arazir aghuim, e ba-
tozir puvati.

59:2: Onger Akaba 18:41; Jeremaia 5:25; 11:11; Esekiel 39:23; Jon 9:31 **59:7:** Aghuzir Akaba 6:17; Mak 7:21-22 **59:7:** Rom 3:15-17 **59:8:** Aisaia 57:20-21; Hosea 4:1; Luk 1:79

E mati, gumazamiziba mitarmemin
iti moghin iti.
Egha e dughiar aghuim e bati-
vasa, e bar ifuegha a mizua iti,
mati aruemin angazan-
garim anang e gisir-
agham.
Ezi puvati.
E mitarmer dafamin tongin arua,
egha osimtizir igharagha garir
aviriba batifi.
10 Osimtizir kaba e gamima, e mati
gumazir damazir okavirizibar
min tuavim buriagh arui.
Egha pura arua ghua dipenir
birimin suighasava amuav
avenge.
Egha e aruer arizimin arua
mati gumazamiziba mitarmemin
arua, uan sueba isa dagiabagh
asa daghiri.
E ghaze, e ti bar gavgavigha deravira
iti, puvati.
E gumazamiziba ariaghirezi
moghin iti.
11 Osimtizir kaba e gamima, e bar os-
emegha arai, mati afiar atiaba
aroi.
E dughiabar aghumra ikia
aziavira iti, mati kuarazir
bunbaba aghumram arai.
E Godin guizin arazim bagha mizua
iti. Bar puvati.
E Godin akurvazim bagh an gara
iti. Ezi a bar en saghon iti.

12 "O Ikiavira Itir God, en arazir
kuraba nin damazimin bar
aviraseme.
Egha da e isa kot gati.
Ezi akaba batozir arazimin osimtizim,
en poroghavira iti.
Ezi e uari uan arazir kurar e
amibagh fo.
13 Ikiavira Itir God, en God, e arazir
kuramin ni gamigha, akirim
ragha ni gasaragha ni barazir
puvati.
E igharaz darazi dikabiragha, ak-
aba barazir puvatizir arazir
guar aviribagh ami.
E igharaz darazigh ifarasa tuavir bar
aviribagh nighnigha,
dar gun migei.
14 E arazir kabagh amima, en arazir
kam guizin nin arazim ko
arazir aghuim gamima,
aning en saghon iti,
kamaghin amizi, ni en
akuragha, uam e inizir
puvati.
E arazir zuruzim ko guizin migeir
arazim ataghizi, aning en itir
puvati.
Egha e uari akuvir dughiabar,
arazir kamning uaghan itir pu-
vati.
15a Guizin arazitam en itir puvati.
Eghti gumazitam uan arazir
kuraba ateghti,
igharaz darazi pazav a
damusi tuaviba buriam."

*Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
ibar amuti me deravira ikiam*

15b Ikiavira Itir God garima, gumaza-
miziba guizin arazim gamir
puvati,
ezi a navir aghuim men itir pu-
vati.
16 A garima, gumazamiziba paza
gumazir igharazibagh amima,
men akuraghamin gumazitam
itir puvati.
Ezi a kamaghin ganigha digavir
kuram gami.
Egha uabi uan gavgavim ko uan
arazir aghuimin, a ua me
inigha,
me gamizi me deravira iti.
17 An arazir aghuir a zuraram amiba,
evarimin pizir korotiamin min
aneru.
Egha a gumazamizibar akur-
vaghamin gavgavim ginighnigha,
an nighnizir kam mati a da-
panir asuar gavgavimin min
aneruzi, an an dapanim ave.
Egha gumazir kuraba ivezir kuram
me ikarvaghamin gavgavim,
uan midorozir korotiamin min
aneru.
Egha uan aningagharir ekiam,
korotiar ruarimin min aneru.

59:12: Esra 9:6; Jeremaia 14:7; Hosea 5:5
59:16: Onger Akaba 98:1; Aisaia 63:5; Esekiel 22:30
59:17: Aisaia 9:7

18 Egh Ikiavira Itir Godin aningagharimin,
a uan apanibar arazir kuraba ikarvagh,
puv me damigham.
Egh a uaghan gumazamizir kantrin roghira itiba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
puvira me damu ivezir kuram me daningam.
19 Ikiavira Itir God puv ingara,
mati aminim iza dipam giverazi, dipam bar puvira ivemari moghin,
Ikiavira Itir God izam.
Eghti nguazir kamin ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba, aruem anadi naghin tugha ghua aruem uaghiri naghin,
me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim gifogh,
an ziamin atiating an apengan ikiam.

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki men Akurvazir Gumazimin min Saionin izam.
Ki Jekopin ovavir borir uan arazir kuraba ataghiziba, ki ua bar me iniam."

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migei,
'Ki uan Duam ko uan Akaba ia ganingizi, da ia ko iti.
Akar kaba, ia ko ikivira ikiti,
ia dar gun mikimam.
Eghti gin ian boriba ko ian ovavir boriba, me uaghan zurara nan akam akunam.
Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.'
Ki Ikiavira Itir God, kar nan akamra!"

60

Godin angazangarir ekiam ko gavgavim Jerusalemin ikiam

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, nan gavgavir ekiam otogha angazangarimin min ni gisira.
Nan ziar ekiam otogha, mati aminim tirazi aruem anadi.
Kamaghin amizi, ni dikavigh aruemin min isiragh.
2 Ni gan, ghuariar piziba nguazir kamin danganiba bar da avara.
Mitater kuram, kantriba bar da modi.
Eghti Ikiavira Itir God otoghti, an angazangarir gavgavim ni bagh izi,
ni gisiraghti gumazamiziba an ganam.
3 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin angazangarir kamin ganigh, ni bagh izam.
Eghti atriviba uaghan nin angazangarir ekiar kamin ganigh,
dikavigh ni bagh izam.

4 "Ni kogh pin tintinibar ganti, nin gumazamiziba uari akuvagh ni bagh izam.
Nin otariba nguibar saghuiabar ikegh me ko daru izam.
Nin guivibar ameboghfeziaba, me guribagh afegha izi moghin,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin guiviba isi uan guribar afegh izam.
5 Eghti ni bizir kamin ganigh, nin guam angazangarimin min taghtaghti,
nin navir averiam bar akuegham.
Guizbangira, kurir ekiaba, bizir aghuir aviriba inigh ongarim abigh ni bagh izam,
eghti ni dagiaba ko bizir aghuiba nguazir kamin kantriba dam ada iniam.
6 Midianin kantri ko Efan kantri, aningin gumazamiziba, uan kamelin aviriba inighti,
da bizir aghuir aviriba ater ni bagh izam.

59:19: Onger Akaba 113:3; Aisaia 11:9; 24:15; 30:28 **59:20:** Rom 11:26 **59:21:** Aisaia 11:2; 44:26; Jeremaia 31:31-34; 32:40

Egh uaghan Seban kantri gol ko pauran me iter balsamin eborimin ingariziba inigh ni bagh izam.
Ki Ikiavira Itir God, me tuavimin izi nan ziar ekiam fam.

7 "Eghti Kedaria ko Nebaiotia uan sipsipba ni bagh da inigh izam.
Eghti ki uan gumazamizibar ganti,
me uan sipsipba inigh nan ofa damusi nan ofa gamir dakozimin iziti,
ki men gan bar akuegham.
Eghti ki uan Dipenir dirim damighti,
a ziar ekiam inigh bar pin ikiam.

8 "Munar bizir ghurghurir tiziba ghuarimin min garima, aminim ada inigha ongarim gisin izi,
egha mati kuarazim migha uamategha uan mikonim bagha izi?
9 Kar, Tarsisin nguibar bar saghon itimin kuriba.
Bar guizbangira, saghon itir arighatizibar gumazamiziba uarir akurvaghasa na mizua iti.
Egh me nin boriba inigh uamategh ni bagh me amangisi, kurir ekiar kaba amangiti, me izam.
Egh gumazamizir kaba uaghan gol ko silvan avirim isi kurir kabar da ameghti, da izam.
Me garima, ki bar deravira ni gamizi, ni ziar ekiam iti,
kamaghin amizi, me arazir kam gami.
Me fo, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar Zuezim,
egha me ziar ekiam na daningasa kamaghin ami.*

10 "O Jerusalem, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi ua nin divazir gavgavibar ingaram.
Eghti men atriviba nin ingangarim damuam.
Ki faragha bar puv nin atara ni gasighasiki.
Egha datirighin, nan navim nin itima, ki nin apangkufi.
11 Kamaghin nin divazir gavgavibar tiar akaba, arueba ko dimagaribar kuighiregh ikiti,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan dagiaba ko biziba ni bagh ada inigh izam.
Egh me uaghan uan atriviba inigh iziti,
me nin ingangarir gumazir kinibar otivam.
12 Ezi kantrin nin apengan ikia nin ingangaribar amuan aghuaziba,
me bar moghira ikuvigh bar givagham.

13 "Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Lebanonin kantrin ruarir ekiamin ghuavanegh,
temer painin bar ruariba ko, saipresba ko temer ruarir igharaziba saram okegh da inigh ni bagh izam.
Eghti gumaziba izi temer kaba inigh,
nan Dipenimin ingarigh anesaraghti, an ganganim bar deragham.
Dipenir kam, ki an aven ikia uan dagarimning arizir danganim.
Egh ki a damighti, a bar pin iki, ziar ekiam ikiam.
14 Egha fomira paza ni gamua bar ni gifongezir puvatizir darasi,
men ovavir boriba uan dapaniba avigh ni bagh izi, nin apengan ikiam.
Egh me nin suemin boroghin, uan teviba apirigh, nin ziam fam.
Egh me kamaghin ni diponam,
'Ikiavira Itir Godin Nguibar Ekiam' ko,
'Saion, Israelin Godin Bar Zuezimin Nguibar Ekiam.'

15 "O Jerusalem, ni bar ikuvigha pura itima, gumazitam nin tuavibar mangi izegh gamir puvati.

* **60:9:** Ni Aisaia 51:5in gan. **60:11:** Akar Mogomem 21:25-26 **60:14:** Akar Mogomem 3:9

Ni mati amizim, an pam an aghuagha anetegha arav ghuzi moghin iti.
Eghti, ki ni damighti, ni bar deragh pin ikiti, gumazamiziba ni bagh bar akuegham.
Eghti ni zurazurara kamaghira ikiam.
16 Ni kantrin igharazibar bizir bar aghuibara initi,
atriviba uan bizir aghuiba ni daningam,
mati amizim otem uan borim ganidi.
Eghti ni kamagh fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.
Ki uan gumazamiziba ua me isir God,
ki nin Akurvazir Gumazim,
ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Gavgavim.

17 "Ki nin brasba inigh, da ikarvagh golba isi ni daningam.
Ki nin ainba inigh, da ikarvagh silvaba ni daningam.
Ki nin temer arariba inigh, da ikarvagh brasba ni daningam,
egh nin dagiaba inigh, da ikarvagh ainba ni daningam.
Eghti atrivitam ua nin gan, pazi ni damuan kogham.
Ki nin atrivibar amuti, me navir amirizim ko arazir aghuimin gin mangi deraghvira nin ganam.
18 Egh nguazir kamin ruaghatevir ni gariba,
gumazamiziba ua tintinibar uariv soghan koghti, ni bizir asighasizir niginitam bareghan kogham.
Eghti nin divazir gavgavimin ziam kamaghin ikiam, 'Ekiam Gumazamizibar Akurvasi.'
Eghti nin divazir gavgavimin tiar akar ekiamin ziam kamaghin ikiam, 'E Ekiamin Ziam Fam.'

19 "Aruem ua ni bagh angazangarimin min ikian kogham,
eghti dimangan, iakinim uam angazangarim ni daningan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki uabi aruem ko iakinimin min, angazangarim ni daning mamaghira ikiam.
Ki nin God, ki gavgavim ko angazangarir ekiamin min ni gisiraghti, ni ganganir bar aghuarim damuam.
20 Ki Ikiavira Itir God, ki zurara nin angazangarimin min ikiti,
nin osimtizibar dughiam givagham.
Eghti ni ua aruem uaghirir arazimin ganan kogham.
Egh ni ua, iakinim uaghirir arazimin ganan kogham.
21 Nin gumazamiziba bar moghira arazir aghuibara damu,
egh ki me bagha misevezir nguazim me a inigh, a dapiagh zurara ikiam.
Guizbangira, nan dafarimin, ki men ingarigha me gamizi me ikizir vamiran gumazamizibar otogha,
mati ki temer oviziba oparizi, da biar aviriba otifi.
Ki kamaghsua, ki kamaghin damighti, ikizir igharazibar gumazamiziba ganiva,
ziar ekiam na daningam.
22 O Jerusalem, gumazir nin ikia ziam puvatizim, a gumazamizir ikizir dafamin afeziamin otogham.
Ezi ikizir muziariba, me bar avirasemegham, mati kantrin bar ekiar gavgavibar gumazamizibar min otivigham.
Ki Ikiavira Itir God,
ki mikemegha misevezir dughiam,
ki bizir kabar amuti, da zuamiram otivigham."

61

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deravira me damuamin dughiam otogha gifa

60:18: Aisaia 26:1 **60:19:** Sekaraia 2:5; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **60:21:** Onger Akaba 37:11; Aisaia 52:1; Matyu 15:13; Akar Mogomem 21:27

1 Ikiavira Itir God, akar aghuim gumazamizibav kinasa na misevegha, borem nan dapanim ginge,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Duam, a nan iti.
Egha uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam,
gumazir osimtizibar apengan itiba, men osimtiziba givagham,
eghti kalabusin itir gumazamiziba, me bagh kalabusin tiar akam kuighti,
me kalabus ategh firighiregh mangam.
2 A kamaghin akam akunasa na mikemegha na amada:
Ikiavira Itir God gumazamizibagh ifongezir dughiam, an otogha gifa.
Dughiar kamin, God ivezir kuram isi
men apanibar aningam.
Egha, a gumazamizir osemegha aziba,
gavgavim men navibar aningasa na amada.
3 Gumazamizir Saionin nguibamin aven ikiava aziba,
ki bar akongezir arazim ko navir amirizim me daningti, me gavgavigham.
Egh ki averenir me uan dapanibagh atiziba adegh,
kurkazir aghuiba men kurkegham.
Ki borem me daghuighti,
me bar akuegh, men osimtizir ararem givagham.
Egh me ua uan gavgavim inigh, gumazim korotiar aghuim aruzi moghin,
Ikiavira Itir God bagh bar akongegh onger akar aghuibar amuam.
Egh me temer Okin, Ikiavira Itir God, uabi oparizibar min,
tuivigh iki deraghvira Ikiavira Itir Godin gin mangi an ziar ekiam fam.

4 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba,
ia fomira ikuvizir nguibar ekiaba ua da akir,
egh bizir ikuvigha givagha azenir aviribar ikegha givaziba akiram.
5 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi ian ingangaribar amuam.
Me ian sipsipba ko bizibar ganiva, ian akunibar ingarigh dagheba oparam.
Egh me uaghan ian wainin azenibar ganam.
6 Eghti ia uari Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar min ikiti,
me ziar kam Godin ingangarir gumaziba ia darigham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia bagh bizir aviriba inigh iziti,
ia bizir bar aviriba ikiam.
Eghti ia bizir avirir me ia daningamiba bagh,
bar akuegham.
7 Ia faragha bar aghumsizir dafam inigha uan guaba monge.
Egh gin ia uari uan nguazim inigh a dapiagh bizir bar avirim initi,
da bizir ia faragha inizibagh afiragham.
Eghti ia bar akongegh iki kamaghira ikiam.

8 Ki Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
Ki guizin araziba baghavira iti.
Egha okimakiar arazim ko paza igharaz darazigh amir arazibagh ifongezir puvati.
Nan gumazamiziba osimtizir aviriba ateri,
ezi datirighin ki bar guizbangira bizir aghuiba me daningam.

61:1: Aisaia 11:2-4; 42:7; 57:15; Matyu 11:5; Luk 7:22 **61:1:** Luk 4:18-19 **61:2:** Aisaia 13:6; Jeremaia 31:13; Matyu 5:4 **61:3:** Onger Akaba 23:5; Aisaia 60:20-21; Jeremaia 17:7-8

Egh ki me koma Akar Dikirizir Gavgavitam damighti
a iki mamaghira ikiam.
9 Eghti nan gumazamizibar ovavir boriba,
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki ziar ekiam ikiam.
Eghti gumazamiziba men ganigh fogh suam,
gumazamizir kaba me nan adarasi, ezi ki Ikiavira Itir God, ki uabi deravira me gami.

10 Godin ingangarir gumazim ghaze:
Ki uan Ikiavira Itir God bagh bar akongegham.
Guizbangira, a nan akurazi, an arazir aghuim mati korotiar ruarim na avara,
egha mati gumazim amuimin ikiasa deragha kurke,
egha mati amizim pamin ikiasa deragha kurke.
Kamaghin amizi, an navir averiamin aven itir bar akongezir arazim bar na gizifa.
11 Ki fo, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, uan arazir aghuim ko uan akurvazir arazim nan akagham,
mati nguazim dagher oviziba an aven ikia biaba otiva anaga azenim giri.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Ekiamin arazir kamin ganigh
an ziam fam.

62

Jerusalem ziar igiam ini

1 Ki Saionin nguibam bagh zurazurara Ekiam mikimvira ikiti,
a deravira a damuam.
Guizbangira, ki Jerusalemin nguibam ginighnighvira iki,
kamaghin ki uan akam dukuaghan kogham. Bar puvatigham.
Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti, arazir aghuimin dughiam Jerusalemin gumazamiziba batogham,
mati aruemin angazangarim mizarazimin otifi.
Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti, an akurvazir arazimin dughiam Jerusalemin gumazamiziba batogham,
mati adenir angazangarim dimagarimin otifi.
2 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ganti, God Jerusalemin akurvagh suam, ni nan damazimin dera.
Eghti atriviba ganti, God gavgavim ko ziar ekiam isi ni daningam.
Egh me ziar igiam ni darigham,
kar ziar Ikiavira Itir God uabi ni daningamim.
3 Jerusalem, ni atrivimin dapanir asuar kurkazir aghuiba itimin min ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God, ian God, dapanir asuar aghuir kam uan dafarimningin an suiragham.
4 Eghti gumazamiziba ua kamaghin ni diponan kogh suam,
“Ekiam ni ategha gifa.”
Eghti nin nguazim gumazamiziba ua kamaghin a diponan kogham,
“Nguazir kam, gumaki, a bar ikuvigha pura iti.” Puvati.
Kamaghin amizi, me kamaghin fogham, Ikiavira Itir God navir aghuim nin ikiava, ni bagha bar akonge.
Egh me ziar igiam kamaghin ni dipon suam, “God bar a gakonge.”
Ezi nin nguazim mati amizim, an pam uam a inigha, a bagha bar akonge.
Eghti nin nguazim me kamaghin a diponam, “An amizir pamin itimin min iti.”
5 Eghti nin otariba ni inigh, ni ko deraghvira ikiam,
mati gumazir igiam amizir igiamin ikia, aning uaning ko deravira iti.
Guizbangira, nin God bar ni gakuegham,

61:10: Akar Mogomem 21:2

mati gumazim igiamra amuimin
ikia uan amuim gakonge.
6 O Jerusalem, nin divazir mitiar gav-
gavibar pin, ki apaniba bagha
garir gumaziba afe,
eghti ganganir gumazir kaba,
arueba ko dimagaribar uan
akabar kumighan kogham.
Ki kamaghin me mikeme,
"Ia Ikiavira Itir Godin deir
gumazamiziba, ia avughsan
marki.
7 Ia an dimvira iki mangiti, a
Jerusalem damightima,
a uamategh tugh gavgavighamin
dughiam otogham.
Eghti dughiar kamin, Jerusalem
nguazir kamin gumazamiz-
ibar damazimin,
bar pin ikiam."

8 Ikiavira Itir God akar dikirizim
gami,
ezi an gavgavir ekiamin, an
akar dikirigha mikemezim,
guizbangiram otogham.
Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalemin
migei,
"Ki uamategh apaniba ateghtima
me izi, nin gumazamizibar
witba ko bizir me ingangarir
dafam gamuava oparizibа
inian kogham.
Ki ua Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba ateghti, me izi
nin gumazamiziba ingarizir
wainin dipaba inian kogham.
Puvatigham.
9 Nin gumazamizibara witin anigha
givaziba inigh bretbar in-
garigh dar amam.
Egh me ziar ekiam Ikiavira Itir
God daningam.
Eghti nin gumazamiziba wainin
ovizir andiziba inigh wainin
dipabar ingaram.
Egh me da inigh nan Dipenimin
divazimin aven izi, dar amiva
bar akuegham."

10 Ia datirighin Jerusalemin itir
darasi,
ia zuamira bar moghira nguibar
ekiam atakigh.
Ia nguibam ategh azenan mangi,
ia gumazamizir uamategha iziba
bagh deravira tuavim akir.
Ia me bagh deravira tuaviba azeniva,
tuavim apirizir dagiaba isi da
makun.
Egh Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba gansi,
ia inir avizir ababanim asaragh.

11 Ia oragh! Ikiavira Itir God, kam-
aghin nguazir kamin gumaza-
miziba bar me mikemegha
ghaze:
"Ia Saionin nguibamin gumazamiz-
iba bagh mangi kamaghin me
mikim suam,
'Ia gan, ian Akurvazir Gumazim,
a izi!
A faragha midorozim gamua apani-
bagh afiragha,
gumazamiziba bizir aghuibar
min me inizi, me a ko izi.'*
12 Me gumazamizir kaba kamaghin
me diponam,
'God Baghavira Itir Gumazamiz-
iba' ko,
'Ikiavira Itir God, ua Inizir Gu-
mazamiziba.'
Egh me kamaghin ian nguibam
diponam,
'Nguibar God Bar Ifongezim' ko,
'Nguibar Ekiar God ua Izegha
Itim.' "

63

*Ekiam ivezir kuram isa uan apani-
bagh anidi*

1 Ia gan! Mar gumazir manam
atrivimin min bar deravira
kurkegha Idomin kantrin
aven,
Bosran nguibam ategha azenan
izi?

62:11: Aisaia 40:10; Akar Mogomem 22:12 * **62:11:** Akar kam gighan tuavir igharazir mam kamakin, "Egha a bizir aghuiba isiva uan gumazamizibar aningasa, da sara izi." **63:1:** Aisaia 34:5-17; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

Mar gumazir manam uan dapanim
aviragha uan gavgavir ekiam
sara izi?
Ezi an korotiam bar aghevezi
moghin gari.

“Kar ki Ekiamra.
Ki gumazamizibar akurvazir
gavgavim iti, egha ki kam-
aghin mikimasa,
nan arazir aghuimin, ki men
apaniba abiragha gifa!”

2 Nin korotiaba tizim bagha bar
aghefe?
Da mati gumazim wainin
dipabar ingarasa, wainin
oviziba mirmiramin dagiar
miner bar ekiamin aven
ghugha,
wainin oviziba dikabirima,
wainin dipar aghevir
avirim otozi moghin
aghefe.

3 “Ki uabira, ki wainin oviziba
dikabira da mirmiri moghin,
kantriba dikabiri,
ezi kantrin tamin gumazitam
nan akurazir puvati.
Ki men atara bar men aningaghe,
egha bar pamtemin me dikarazi,
men ghuziba pura tintini-
bar asavamaga, nan koro-
tiabagh ira dar poke.
4 Ki uan navir averiamin aven
uan gumazamizibar apaniba
ikarvagh, me gasighasighamin
dughiam ginighnighavira iti.
Ezi datirighin dughiar ki ua gumaza-
miziba iniamim otogha gifa.
5 Ki garima, nan akurvaghamin
gumaziba puvati, kamaghin
amizi,
ki digavir kuram gami.
Ezi nan gavgavim ko nan aningagharimra
na gamima,
ki uan gumazamizibar apaniba
abira.

6 Nan aningagharir bar ekiam na
gamima,
ki ikizir aviribar gumazamiziba
dikabini.
Ki puv me gamua uan aningagharim
men akazi, me a baraki,
mati me nan aningagharim itir
itarimin wainin dipam ame,
egha bar ongani.
Ezi ki me misogha
men ghuziba isa nguazim ginge.”

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin arazir aghuim ginighnisi

7 Ki Ikiavira Itir Godin apangkuvir
ekiamin gun mikimasa.
Egh an arazir aghuim bagh an
ziam fam.
E Israelia, God en akurvagha
bizir aghuir bar aviriba
isa e ganidi.
Egha bar deravira e gamizi, e an
ziam fe.
Guizbangira, a bar e gifuegha
apangkuvir ekiam en iti.

8 E fo, Ikiavira Itir God kamaghin
mikemegha gifa,
“Gumazamizir kaba, me nan gu-
mazamizibara.
Egh me nan akaba batogh, na
gifaran kogham.”
Kamaghin amizi, a men
osimtizibar tongin men
Akurvazir Gumazimin
oto.
9 Egha me mizaziba ko osimtiziba
aterir dughiamin,
Ekiam uaghan me ko mizaziba
ko osimtiziba ateri.
God uabi, ensel o abuir gumazimin
min otogha ua me ini.
Bar fomira an ifongiam ko
apangkuvim men ikiavira iti,
kamaghin amizi, a dughiar
bar ruarimin me atera bar
deravira men gari.
Bizir kam bagha, a men
akurvasi.

63:3: Akar Mogomem 14:20; 19:13-15 **63:5:** Onger Akaba 44:3; 98:1; Aisaia 59:16 **63:7:** 1 Atriviba 8:66; Nehemia 9:25; 9:35; Onger Akaba 92:2 **63:9:** Gumazir Dapaniba 10:16; Malakai 3:1; Aposel 9:4; 12:11

10 Guizbangira, me a barazir pu-
vatighava, an Duam gamima a
bar oseme.
Kamaghin amizi, God uabi men
apanimin min otogha,
me ko misosi.

11 Egha me gin God fomiram amizir
bizibagh nighnisi.
Men nighnizim uamategha
Moses ko an gumazamizibar
ghua kamaghin migei:
"Ikiavira Itir God managh iti?
A fomira uan gumazamiziba ko,
men gumazir dapaniba inigha
izima,
me iza ongarim abigha
vongin oto.
Ikiavira Itir God managh iti?
A fomiram uan Duam amadazi, a
men tongin iti.
12 A uan gavgavir bar ekiam isa
Moses ganingi.
Ezi an ongarim tongiram an
abighizi, an akuar pumuningin
otozi, an gumazamiziba
vongin ghue.
Ezi arazir kamin, a zurara
ikiamin ziar ekiam ini.
13 A men faragha zuima, me tuavir
ongarir bar konimin itimin
aruava an gin zui.
Egha me ghua dipaba puvatizir dan-
ganimin itir, hoziar atiabar
min
pamtemin dika ghua daghirezir
puvati.
14 Ikiavira Itir Godin Duam uabi,
an gumazamiziba avughsazim
isa me ganingi,
mati bulmakauba ghua dan-
ganir zarimin ikia ogheba
apava, avughsa iti."

Ikiavira Itir God, ni kamaghin ifonge,
gumazamiziba bar nin gavgavim
ko ziar ekiam gifogham.
Kamaghin amizi, ni uan gu-
mazamizibar akua zui.

*Israelia Ikiavira Itir God men akur-
vaghasa, me an azangsisi*

15 O Ikiavira Itir God, ni uan
Nguibamin iti, nguibar kam
nin gavgavim ko angazan-
garim a gizifa.
Eghti ni pin iki vazimin en gan.
Ni tizim bagh dikavigh uan arazir
e baghavira itim ko gavgavir
ekiam en akakaghan aghua?
Ni ti uamategh uan apangku-
vim ko ifongiar uan navir ave-
riamin aven itim, en akak-
aghan aghua.
Ni ti uam e gifongezir pu-
vatiz, o?

16 O Ikiavira Itir God, ni bar
guizbangira en Afeziam.
En inazir afeziamning, Abraham
ko Jekop,
aning ua e ko itir puvati,
egha e gifozir puvati.
Ezi nirara, ni fomiram en Akurvazir
Gumazimin ikia,
e geghuva deragha en gara iza
datirighin tu.
17 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua
e gamizi,
e tintinibar ghua nin akabar gin
zuir puvati?
Egha manmaghsua, ni en naviba ko
nighnizibagh amizi,
e nin atiatia nin apengan itir pu-
vati?
E nin ingangarir gumazir ni ua
baghavira inabaziba,
e nin anabamra, egha ni
baghavira iti.
Kamaghin amizi, ni ua-
mategh e ko iki.
18 E nin gumazamizibara.
Ezi Dipenir ni ua baghavira in-
abazim, a bar dughiar ote-
vimin en agharimin iti.
Ezi gin en apaniba iza nin
Dipenim gasighasiki.
19 Ezi e datirighin mati gumazamizir
ni fomira me gativazir pu-
vatiziba.
Egha mati gumazamizir ni uan
ziam me gatizir puvatizibar
min iti.

63:12: Ua Me Ini 14:21-22

64

1 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh kagh izighiri!
Ni kamaghin damuti, mighsiaba nin damazimin atiating bar puviram akongam.
2 Ni gumazim dazir suzibar avim atizi, dipam isiaghtui moghin,
ni uan ziar ekiam isi uan apanibar akagham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin damazimin atiating bar puviram akongam.
3 Ni fomira izaghira bizir igharagha garir e ganizir puvatizibagh amizi da otivima,
e dar gara digavir kuram gami.
Ni izaghirir dughiar kamin,
ni mighsiabagh amizi da nin damazimin bar puviram agoi.
4 Bar fomira iza datirighin, gumazitam uan damazimin gara uan kuarim atigha orazi,
godin nin min iti tam, ua itir pu. Bar puvati.
Ni uabira, gumazamizir nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuaiba,
ni me bagha pamtem ingara men akura.
5 Gumazir arazir aghuibara damuasa ifuegha nin tuavim ginighnigha an gin zuiba,
nirara me bativa me gifonge.
E fo, ni faragha en ataravira itima,
e tong uan arazir kuraba ataghirazir puvati.
E dughiar bar ruarimin arazir kurabar amuasa bar gavgavighavira iti.
Ezi marki, ni uan gavgavir ekiam sara izi uam e inigh.*

6 E nin damazimin arazir kurabagh amigha, bar mize.
E amir arazir kaba e ghaze, da ti derazi e dagh ami,
arazir kaba nin damazimin bar ikuvigha, mati inir avizir bar pughpurizim.
En arazir kurar kabara e gamima,
e aminim ter afarir midiaribagh ivarazi da ghuezi moghin,
e bar misigha atam ariaghire.
7 Gumazitam nin ziam dibora ni ko migeir puvatigha,
akurvazim bagha nin boroghin zuir puvati.
E ghaze, en arazir kuraba bangin,
ni bar uan guam en modogha e ataghizi,
en arazir kuraba e gasighasighizi,
e bar ikuvigha iti.

8 O Ikiavira Itir God, ni en Afeziam,
ni mati minebar ingarir gumazim.
Ezi e mati, gumazim nguazim isa uan dafarimningin nguazir minebar ingari.
Ezi ni uan dafarimningin en ingari.

9 O Ikiavira Itir God, ni zuraram en arazir kurar e amibagh nighnigh
puv en aningaghan marki.
Ni kamaghin nighnigh, e bar nin gumazamiziba,
ni tong en apangkufigh.
10 Nin nguibar ekiaba, danganir kinibar min iti,
ezi Saion, a gumazamiziba puvatizir danganimin min oto.
Guizbangira, Jerusalem bar moghira ikuvizi,
gumazitam an itir puvati.
11 Ezi nin Dipenir e an mangi nin ziam famim,
a uaghan avim an isizi, a bar moghira ikufi.
Fomira Dipenir kam bar dipenir dirim,
ezi en inazir afeziaba an ghua nin ziam fe.
Egha datirighin a ikuvizi,

64:4: Aisaia 30:18; 40:31; 1 Korin 2:9 * **64:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha mikemezir puvati. **64:6:** Onger Akaba 90:5-6; Aisaia 48:1; Jeremaia 4:11-12 **64:8:** Onger Akaba 100:3; Aisaia 45:9; 60:21

bizir aghuir e ifongeziba, da
uaghan bar ikuvigha iti.
12 O Ikiavira Itir God, ni bizir kabar
gara,
en akuragh bizitam damuasa nin
navim ni dikafi, o puvati?
Ni ti kamaghsua,
e osimtizir aviriba ater mangivira
ikiam, o?
Ni en migirigiaba baragha da ikar-
vaghan aghua, o?
E ghaze, ni ti en akuragham.

65

*God gumazir akaba barazir pu-
vatizibagh asighasigh, uan ingangarir
gumazamiziba deravira me damuam*

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Gumazamizir na bagha azai pu-
vatiziba,
ki men dimdiaba baragh, men
akurvaghasa me mizua iti.
Gumazamizir na burir puvatiziba, na
bagh izasa ki me mizua iti.
Ki fo, me bar nan saghon ikia nan
ziamin nan diman aghua.
Ezi ki kamaghin men dia ghaze,
'Kirara kagh iti. Ki kagh iti.'
2 Ki zurara dughiabar gumazamizir
nan akaba batoziba ua me ini-
asa me baghavira ikia
uan dafarim amadagha men
azangsighavira iti.
Kar gumazamizir uan arazir kurabar
tuavibar gin mangasa bar
ifongeziba.
Me uan ifongiabar gintisi.
3 Egha me zurara nan damazimin
arazir na damuti,
ki men aningagheghambagh
ami.
Me azeniba itir danganibar uari
akuva ikia aseba bagha
ofabagh amua,
asebar ofa gamir brighin dakoz-
ibar ghua, pauran migharim
otivim tuti,
a mughuriar aghuim man-
gasa me a tue.
4 Egha me ghua gumazir oveaghuez-
ibar mozibar boroghin api-
aghav ikia,
men migirigiaba iniasa men
azangsigha iti.
Egha dimagaribar me danganir
kabar ikia asebar ziaba fe.
Egha me dabar tuziba apava,
asizir guar igharagha garir
nan damazimin zuezir pu-
vatizibar siariba api.
5 Egha me kamaghin igharaz darazi
migia ghaze,
'E uari isa asebagh aniga da
baghavira itima, dar gavgav-
iba en iti,
kamaghin amizi, ia bar en
saghon iki.
Ia en poghan marki.'
Gumazamizir kaba amir araziba, ki
bar dar aghua.
Me na gamima, ki bar men
aningaghezi, nan aningagharimin
migharim nan atinimin otifi.
Mati avim isia bar gavgavizi moghin,
nan aningagharir men itim
givaghan kogham.

6 "Ia oragh! Ia gumazamizir kuraba,
ki Ikiavira Itir God, ian arazir
kuraba uan akinafarimin da
osiri.
Egh nimira ikian kogham. Pu-
vati.
Ki bar ia gasighasigh,
ian arazir kurabar ivezimra ia
ikarvagham.
7 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei, ki ia damuti,
ia uan arazir kurabar osimtiziba
ko uan inazir afeziabar
osimtiziba saram ateram.
Ian inazir afeziaba mighsiabar ghua-
vanega,
asebar ziaba fer danganibar,
ofan migharir mughuriar
aghuiba zuibagh ami.
Egha me mighsiabar pin ikia arazir
kurar aviriba nan damazimin
dagh amua,
egha arazir kamin na dipova
aghumsizim na ganidi.

65:1: Aisaia 63:19; Rom 9:24; 10:20; Efesus 2:12-13 **65:2:** Rom 10:21

Kamaghin amizi, ki men
arazir kurar me amizibar
ivezimra me daningam.”

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei,
“Gumazitam wainin ikarizir ovizir
kurar aviriba itiba makunsi
damuti,
gumazir igharazim suam,
‘Ni tong orarkegh. Ki wainin ovizir
aghuir mabar garima, da an
iti.
E da inigh wainin aghui
tabar amigh, dar ami bar
akongegham.’
Kamaghira, ki Ikiavira Itir God, ki fo,
Israelia nan ingangarir gumaza-
miziba, ezi ki me baghavira
ikia,
bar moghira me gasighasighan
kogham.
9 Judan anabamin adarasi, me
Jekopin ovavir boriba, ki bar
deraghvira me damuam.
Ki me damuti, me bar gumaza-
mizir bar aviribar otivigh, nan
mighsiabar dapiagham.
Gumazamizir kaba, ki me amisevezi
me nguazir kamin nan ingan-
garir gumazamizibar min iti.
Egh me nguazir kamin ikiam.
10 Eghti men sipsipba ko bulmakauba
nguazir kam gizivagham.
Da Saronin danganir zarir
aruem uaghiri naghin tugh
mangi, Akorin danganir zarir
aruem anadi naghin tughti,
men sipsipba ko bul-
makauba bar avirasemegham.
Egh grazir aviriba ikiti, me dar ami
avughsi ikiam.
Gumazamizir na gifuegha na
buria na baghavira itiba, ki
bizir kabar me damuam.

11 “Ia akiriba igha Ikiavira Itir God
gasiba,
ia nan mighsiam Saionin, nan
ziam fer arazim ataki,
kamaghin amizi, ia bar
dughiar kuram iniam.
Ia Gat ko Menin ziamning fasa, an-
ing bagh isar ekiabagh amua
wainin dipabar ofabagh ami.
Aser kamning, ia ghaze,
aning ia gami ia uan apaniba
dikabira, egha ia dughiar
aghuim isi.
12 Ezi ki ia bagha dughiar igharagha
garim amisevegha gifa.
Ian apaniba izi, uan midorozir
sababar ia misoghti, ia
arimighiregham.
Ia uan teviba apirigh, avigh dapaniba
nguazimin ganti, apaniba ian
firiba aghoram.
Ia fo, ki ian deima, ia nan
dimdiam ikarazir puvati.
Ki uaghan uan akam ia mikeme, ezi ia
an gin zuir puvati.
Ia nan akaba batogha, arazir
kurar ki bar aghuaziba nan
damazimin dagh ami.
Kamaghin amizi, dughiar
kurar kam ia bativam.
13 Kamaghin ki, Ikiavira Itir God, ian
Ekiam, ki kamaghin migei,
Bar guizbangira, nan ingangarir
gumazamiziba guizbangira
dipaba ko dagher aviriba
ikiam,
eghti akirim ragha na gasi
darasi, ia mitiriamra iki,
damamin dipaba ko dagheba
puvatigham.
Bar guizbangira, nan ingangarir gu-
mazamiziba, me bar akuegh
ikiam,
eghti ia bar aghumsigham.
14 Nan ingangarir gumazamiziba,
men navir averiaba
guizbangira bar akongezir
arazim me gizivaghti,
me bar akongezir ighiabar
amuam.
Eghti ian naviba osimtizir ekiam
dagh izivaghti,
ian nighniziba deragh ingaran
koghti,
ia bar puviram aziv
arangam.

65:10: Josua 7:24-26

15 Eghti nan adarazi me akar kuramin
igharaz darazir aningsi, me ka-
maghin mikimam,
'Ikiavira Itir God, en Ekiam,
gumazir kurar kabagh
asighasighizi moghin, ia
gasighasigham.'
Kamaghin amizi, gumaza-
miziba ian ziabagh
nighnigh suam, da bizir
kuraba.
Eghti God ziar aghuir igiam isi
uan ingangarir gumazamiz-
ibar aningam.
16 Eghti me uam osimtizir fomiram
amiziba
bar da bakinighnigham.
Eghti ki Ikiavira Itir God, me fomiram
amizir osimtiziba ua dar
ganan kogh,
bar ada ginamadagham.
Ki Godin bar guizbangira bizibav
migeim, kamaghin migei:
Nguazir kamin ruaghateviba
bar adar itir gumazamiz-
iba, deragh uari damusi nan
azangsigh,
egh gavgavim uan migirigiabar
aningsi, kamaghin mikimam:
Bar guizbangira, Godin ziar
bar pin itim, a uabira nan
gara fo,
nan akam a guizbangira."

Jerusalemin igiamin aven, biziba bar moghira deravira ikiam

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia ganigh! Ki overiar igiam ko
nguazir igiamin ingarasava
ami.
Eghti gumazamiziba ua fomiram
otivizir bizibagh nighnighan
kogham.
Guizbangira, ia bar da
bakinighnigham.
18 Ia bizir igiar ki datirighin ingarizim
bagh naviba deragh
zurara bar akuegh iki.
Ia gan! Jerusalemin igiar ki in-
garamin kam,
a nguibar gumazamiziba bar
ifuegh bar akueghamim,
eghti an gumazamiziba
navir aghuimin ikiam.
19 Ki uaghan Jerusalem bagh bar
akuegh uan gumazamiziba
bagh navir aghuim ikiam.
Eghti Jerusalemin igiamin aven,
gumazamiziba mizazim isava
arair niginiba ua puvatighti,
gumazamizibar, azirakaba
puvatigham.
20 Eghti borir muziariba uaghan
igiabara iki ovengan kogham.
Eghti gumazamiziba dughiar
bar ruarimin iki mangi bar
ghurigham.
Tarazi 100plan azeniba ikiti,
gumazir igharaziba men ganiva
mikim suam, me ti bar gu-
mazamizir igiabara iti.
Eghti men tarazi 100plan azeniba
agivaghan kogh aremeghti,
igharaz darazi suam, Ekiam ti
uabi me gamizi me ariaghire.

21 "Nan gumazamiziba dipenibar in-
gariva dar ikiam.
Egh me wainin azeniba oparіva,
dar ingar dar wainin ovizibar
amam.
22 Apaniba ua izi nan gumazamiziba
batogh men dipenibar dapi-
aghan kogham.
Egh men wainin azeniba inigh,
wainin ingar dar aman
kogham.
Nan gumazamiziba, temer bar gav-
gavibar min, dughiar bar ru-
arimin ikiam.
Gumazamizir ki ua bagha
misevezibа, me uari ingarizir
bizibar ganiva, dughiar bar
ruarimin bar akuegham.
23 Ingangarir me amiba puram
mangighan kogham. Dar
dagheba otivam.
Eghti dughiar kuratam men
boriba batoghan kogham.
Guizbangira, kar gumazamizir ki de-
ravira damuamibar boriba.

65:17: Aisaia 66:22; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 21:1 **65:19:** Akar Mogomem 21:4

Ki Ikiavira Itir God, ki bar deravira me damu
men gin otivamin boriba sara damuam.
24 Egh me ifongezir biziba bagh nan azangsighti,
ki men azangsiziba ikarvagham.
Me na ko mikimvira ikiti,
ki me baregh men akurvagham.
25 Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh damam.
Eghti laionba, bulmakaubar min oghebar amam.
Eghti kuruziba nguazimin minezibar amam.
Egh da nan mighsiamin ikiva, bar moghira bar deravira uari inigh ikiva,
egh pazi uarir amuan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

66

Ikiavira Itir God uan apaniba dikabiragh, egh an apengan itir darazi deragh me damuam

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning arizir danganim.
Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?
Eghti danganir manamra nan avughsazir danganimin min ikiam? Bar puvatigham.
2 Ki uabi, uan dafarimningin overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingarizi,
da otivigha iti.
Nan navim kamaghin amir gumazamizibar iti:
Gumazamizir uari abirava, uan arazir kuraba bagha osemegha,
nan akam baregha nan atiatia nigha, nan apengan itiba,
ki men gara bar me gifonge.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

3 "Gumazamizir maba uan ifongiar kuramin gintigha arazir kurabar amuasa bar ifonge.
Egha me uari kamaghin nighnigha ghaze, me guizbangira nan ziam fe.
Egha me amir ofan kaba, ki bar dar aghua.
Ki garima, me bulmakaubav sogha na bagha ofabagh amua,
merara uaghan gumazir maba isa, me misuegha uan aseba bagha ofabagh ami.
Me na bagha sipsipin nguzibar ofabagh amua,
me uaghan afiaba isa dav suegha, aseba bagha dar ofabagh ami.
Me witba isa na bagha ofabagh amua,
me uaghan uan aseba bagha dabar ghuzibar ofabagh ami.
Me na bagha pauran me iter balsamin eborimin ingarizimin ofabagh amua,
egha uaghan asebar marvir guaba bagha ofabagh ami.*
4 Eghti kirara, ki me amir arazir kam baghvira osimtizim amiseveghti me aneteram,
kar osimtizir me ateran bar atiatingizim.
Guizbangira, ki men dei, ezi me nan dimdiam ikarvaghan aghua.
Ki uaghan uan akam me mikiri, ezi me an gintighan aghua.
Puvati. Me nan akaba munasi.
Egha arazir kurabara nan damazimin dagh ami,
kar arazir kurar ki bar aghuaziba.

5 "Ia Ikiavira Itir Godin akam baragh an apengan ikia, an akamin atiatia agoi darasi,

65:24: Onger Akaba 32:5; Aisaia 55:6; Daniel 9:21-23 **65:25:** Aisaia 11:6-9 **66:1:** Matyu 5:34-35; 23:22 **66:1:** Aposel 7:49-50 **66:2:** Onger Akaba 34:18; 51:17; Aisaia 57:15 * **66:3:** Hibrun akam vezin kamin deragha gumazir kaba mikemezir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, God ti kamaghin migei, ofan me amiba da bar an damazimin zuezir puvatizi, a bar dar aghua.

ia akar ki datirighin ia mikinamim
baragh!
Ia an gintighasa bar gavgafi,
kamaghin amizi, ian adarazi bar
ia gifongezir puvatigha, akirim
ragha ia gasaragha ghaze, ia
men tongin ikian kogham.
Egha me dibovir akabar ia migia, ka-
maghin migei,
'Ikiavira Itir God uan gavgavir
ekiam ko izi ia damuti, ia bar
akongeghti, e ganika.'
Ezi ki kamaghin ia migei, Ia
men ganti, me bar aghum-
sigham.†
6 Ia nguibar ekiamin aven otivir
dimdiar ekiar munam baragh!
Egh nan Dipenimin aven otivir
niginir dafar kam baragh!
Ki Ikiavira Itir God, mar nan
dimdiam ko niginimra.
Ki uan apanibar arazir kuraba
ikarvagha ivezir kuram me
daningasa an gun migei.

7 "Nan nguibar ekiam mati, amizim
borim zuamiram a bate.
A borim batasa mizazim
baraghizir puvatigha, a bate.
8 Gumazitam fomira bizir kamin
ganigha, a baraghizir puvati!
Kantrin tam ti dughiar vamiram
otozir puvati!
Bar guizbangira, ikizir ekiatam
dughiar vamiran, zuamiram
otozir puvati. Bar puvati!
Eghti Saion borim batisi mizazim
baragh, a bar zuamiram uan
boriba bategham.
9 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian
azai,
Ki ti amizim gamima a borim
batasa mizazim isi,
egh manmaghsua, ki an navim
apirighti, an borim otoghan
kogham?
Bar puvatigham.

10 "Ia Jerusalem gifongezir darasi, ia
a ko bar akongegh.
Ia gumazamizir a bagh azia
itiba, ia datirighin a bagh bar
akongegh.
11 A datirighin deravira ikiti, ia an
aven itir bizir aghuir avirim
inisi bar akuegham.
A mati amebar otem boribagh
anidir mam.
Eghti ia mati, an boriba
an otem ami bar izivagh
navir amirizimin ikiam."

12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migia ghaze,
"Ia oragh! Ki Jerusalemin nguibar
ekiam damighti, a zurara bar
deravira ikiam.
A kantrin igharazibar bizir
aghuir aviriba iniam.
Mati faner zurara emira ivemara
gevir puvatizi moghin,
bizitamin oteveghan kogham.
Ia bizir kaba iniva bar akuegham,
mati borim amebamin otem
apava bar akongezi,
amebam a ifiragha aruima a
bar akonge.
Egha amebam a isa
uan apozim gatigha a
gikararaima, a bar
akonge.
13 Ia Jerusalemin nguibar ekiamin gu-
mazamiziba,
amebam deravira uan borimin
gara akar aghuimin a
migeima, a navir amirizim iti
moghin,
ki bar deraghvira ian gan
navir amirizim isi ia daningti, ia
deraghvira ikiam.
14 Ki ia gamizir bizir kam, ia
an ganigh ian naviba bar
akueghti,
ian mikarziba bar gavgavighti ia
deravira ikiam.
Eghti gumazamiziba kamaghin fogh
suam, Ikiavira Itir God uan
gavgavimin uan ingangarir
gumazamizibar akura.

† **66:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **66:7:** Akar Mogomem 12:5

Egha apanibara, a men atarima,
me an aningagharimin
mizazim barasi.”

15 Ia gan! Ikiavira Itir God avim sara
izam,
mati a uan karis daperagh
aminir bar gavgavimin min
bar puv akigh izam.
Eghti an aningagharimin avivzari-
aba, an apanibar isiti,
a ivezir kuram me daning, bar
me agivagham.
16 Guizbangira, Ikiavira Itir God,
avim isi, ivezir kuram gumaza-
mizibar aningam.
Eghti an midorozir sabam, gu-
mazamizir bar avirimin arazir
kuraba ikarvagh
me misoghti, me arimighiregham.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazamizir maba, asebar ziaba
fasa uari zueghamin arazibar
gin ghua,
egha uan azenibar itir marvir
guabar ziaba fer danganibar
ghua,
men tongin itir gumazir da-
panimin gin zui.‡
Egha me dabar tuziba ko kuarziba ko
bizir igharazir nan damazimin
zuezir puvatiziba saram api.
Egh me bar moghira ikuvigh bar
givagham.”

Kantriba bar men gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin apengan ikiam

18 Ikiavira Itir God ghaze,
“Ki gumazamizibar nighniziba ko
arazibar ganigha fo,
kar dughiar ki gumazamiziba
bar me akuvamim.
Kantriba bar dar itir gumazamiziba
ko akar igharazibav migeir gu-
mazamiziba, me bar moghira
izam.
Me izi uari akuvaghamin
dughiamin, me nan angazan-
garir ekiam ko gavgavimin
ganam.§
19 Eghti ki men tongin ababanitam
asaragh men akagham.
Egh ki gumazamizir ikiavira itir
varazira amangiti,
me saghon itir arighatizibar
gumazamizir igharaziba
bagh mangam.
Egh nan ziar ekiam ko gavgavimin
gun gumazamizir tong or-
aghizir puvatizibav kimam.
Ki kantrin kaba bagh me
amangiti, me mangam,
Tarsisin kantri ko, Pulin kantri ko,
Lidian kantri,
me barir pibar asir fofozir
aghuim itir gumaziba.
Egh Tubalin kantri, ko Grikin kantri,
ko nguibar arighatizir ongarir
torir saghon itiba, me bagh
mangam.
Gumazamizir ikiavira itir varaziran
kabanang,
kantrin kaba bagh mangegh nan
ziar ekiam ko gavgavimin gun
me mikimam.
20 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, gu-
mazamizir kaba mangi,
ian namakar kantrin kabar aven
itiba, me me isi Ikiavira Itir
Godin ofan min me inigh na
bagh izam.
Egh me isi hoziaba ko, karisba
ko, dabirabir akuriaba ko,
donkiba ko, kamelbar afegh,
men aku na bagh nan mighsiamin
itir nguibar ekiam Jerusalemin
izam.
Israelia zurara witin oviziba
ofabar min, da isa itarir
nan damazimin zuezibagh
arigha, da atera na bagha nan
Dipenim izi moghin,
me men aku na bagh izam.
21 Eghti ki men tarazi amiseveghti
me ofa gamir gumazibar otivti,

‡ **66:17:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. § **66:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin faragha itir akamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati. **66:22:** Aisaia 65:17; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 21:1

tarazi Livaibar adarazir otivam.”
Kar Ikiavɨra Itir God mɨkemezir akaba.

22 “Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgei,
Overiar igiam ko nguazir igiar kɨ ingarasava amir kamning,
aning nan damazimɨn ikɨ gavgavigh mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ kamaghɨra ian ovavir boriba ikɨ gavgavigh mamaghɨra ikɨtɨ,
ian ziam zurara ikɨvɨra ikiam.
23 Eghtɨ iakɨnir igiar otivamba ko Sabatɨn dughiar ekiar nan ziam famiba,
nguazir kamɨn itir ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba izɨ nan damazimɨn teviba apɨrigh,
bar moghɨra izɨ nan ziam fam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.

24 “Me nan Dɨpenim ategha zuir dughiamɨn,
me gumazir nan akaba munasa na barazir puvatɨzibar kuabar gantɨ,
me ireghɨv ikiam.
Me ariaghiregha gɨvagha pura tintinibar nguazim gireghav iti.
Ezɨ apizir muziariba men kuaba amɨvɨra ikɨ mangɨ da gɨvaghan kogham.
Eghtɨ avir men kuabar isim uaghan mungeghan kogham.
Men kuaba bar bizir kuribar mɨn gantɨ,
gumazamiziba bar dar aghuagham.”

66:24: Mak 9:48

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akɨnafarim O Jeremaia

Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Jeremaia Jerusalemɨn itima Babilonian Atrivim Nebukatnesar iza Judabagh asɨghasɨki. Jeremaian akar avɨriba a Judaba ko Israelia dughiar kam bagha ikiangsɨzir akaba me ganɨngi. Eghtɨ gumazamiziba aseba ategh navibagh iraghan koghtɨ, God me gasɨghasigham. Ezɨ me Jeremaia mɨgeir akaba baraghan aghua. Ezɨ Jeremaian akar maba, Godɨn akar dɨkɨrɨzimɨn gun me mɨgei, God gɨn Judabar apangkufigh men akuraghtɨ, me uamategh uan nguazimɨn izam.

Jeremaian akɨnafarim akam inigha izir gumazir igharazibar akɨnafariba mong men ighara. A kamakɨn, Jeremaia uabɨ an eghaghanir avɨriba an aven iti. Jeremaia uabɨ Godɨn akam akunasa ifongezir puvatɨ, a pura uan ifongiam abɨragha Godɨn ifongiamɨn gɨn ghu. A dughiar avɨribar navim osemegha uabɨra uabɨn apangkufi. Egha a uan navir osɨmtɨzim modozir puvatɨ. A guizbangɨra an gun mɨkemezɨ, an mɨgɨrɨgɨaba akɨnafarir kamɨn iti. Jeremaia Judaba bar me gifonge, ezɨ God Akar Gavgaviba a ganɨdima, an adar gun mɨkɨmasa ifongezir puvatɨ. Ezɨ gumazamiziba an akam baraghan aghuagha a gasɨghasɨghasava amima, a me bagha pamten God mɨgei.

Jeremaian akar bar aghuir mam sapta 31:31-34ɨn iti. Jeremaian akam kagh God uan gumazamiziba ko Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiam damuamin akabar gun mɨgei. Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiar kam, me dagɨam ko akɨnafarimra an osirighan kogham. A gumazamizibar navir averiabar ikɨtɨ, me uari an gɨn mangɨsɨ bar ifuegham. E Iesusɨn gɨn zuir gumazamiziba, Godɨn Duamɨn ingangarimɨn gara Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiar kam gɨnɨghnɨsi.

God uan akam akunasa Jeremaian dia

(Sapta 1)

Azenir God uan akam isa Jeremaia ganɨdiba

1 Akɨnafarir kam, Jeremaia mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba an iti. Jeremaia, a Hilkian otarim, a ofa gamir gumazir mam, a Benjaminɨn anabamɨn gumazim, egha Anatotɨn nguibamɨn iti.

2 Ezɨ Emonɨn otarim Josaia, a Judan kantrin atrivimɨn itima, an 13plan azenibar dughiamɨn Ikiavɨra Itir God, akar kaba isa Jeremaia ganɨngi.

3 Ezɨ gɨn Josaian otarim Jehoiakim atrivimɨn itima, Ikiavɨra Itir God, ua akar avɨriba isa Jeremaia ganɨgavɨra ikia ghua Josaian otarim Sedekaia atrivimɨn itir dughiamɨn, an namba 11plan azenimɨn tu. Ezɨ azenir kamɨn namba 5 iakɨnimɨn, apaniba Jerusalemɨn gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimɨn kalabusɨn me arɨki.

God, uan akam inigha izir ingangarim damuasa Jeremaian dia

4 Kɨ Jeremaia, Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn na mɨgɨa ghaze:

5 "Kɨ tɨghar nɨn amebamɨn navir averiamɨn aven nɨn ingaramin dughiam,
kɨ nɨ gɨfogha, nɨ ginabagha gɨfa.
Nɨn amebam tɨghar nɨ batamin dughiamɨn,
kɨ kantribar tongɨn akam inigha izir gumazimɨn ingangarim damuasa nɨ amɨsefe,

---

1:2: 2 Atriviba 22:3--23:27; 2 Eghaghaniba 34:8--35:19 **1:3:** 2 Atriviba 23:36--24:7; 2 Atriviba 24:18--25:21; 2 Eghaghaniba 36:5-8; 36:11-21 **1:5:** Onger Akaba 139:15-16; Aisaia 49:1; 49:5

ni na baghavira ikiamin
gumazimin ikiasa, ki ni
amisevegha gifa."

6 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar
kam baregha, kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Ti puvatigham.
Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki
gumazir bar igiam, egha ki akam
akunamin arazibagh fozir puvati."
7 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na
migei:

"Ni kamaghin mikiman marki suam,
ki gumazir bar igiam.
Egh ki gumazamizir manaba me
bagh ni amangam,
ni me bagh pura mangi.
Egh akar ki bar ni mikemeziba,
ni dar gun me mikim.
8 Ki ni ko iki egh nin akurvagham.
Kamaghin, ni men atiatingan
marki.
Ki Ikiavira Itir God, ki ni
mikemegha gifa."

9 Egha Ikiavira Itir God, uan da-
farim isa nan akam gatigha, kam-
aghin migei:

"Ni oragh. Ki datirighin uan akaba isa
nin akam garisi,
eghti ni dar gun mikimam.
10 Ezi datirighin dughiar kamin, ki
kantrin igharazir aviribar
gumazamizibav kimamin gav-
gavim ni ganidi.
Eghti ni biziba asiamin gav-
gavim,
ko biziba apirarighamin gav-
gavim,
ko bizibagh asighasighamin gav-
gavim,
ko biziba dikabinamin gav-
gavim,
ko bizibar ingaramin gavgavim,
ko biziba oparamin gavgavim,
ki bar da isa ni ganidi."

God bizir pumuning isa Jeremaian aka

11 Ezi Ikiavira Itir God gin ka-
maghin nan azara, "Jeremaia, ni
tizimin gari?" Ezi ki a ikaragha ghaze,
"Ki amonin temer aguamin gari."
12 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin
na migei, "Ni deragha migei. Kam-
aghin, ki uabi uan akam deraviram
an gari. Eghti, ki mikimamin biziba
guizbangiram otivam."*
13 Egha Ikiavira Itir God bizir
igharazim nan akagha nan azara,
"Jeremaia, ni tizimin gari?" Ezi
ki a ikaragha ghaze, "Ki notin
amadaghan gari minem isiaghkua
ikia, en amadaghan fuaghanadagh-
sava ami."
14 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
migei, "Bizir kam a kamakin: Bizir
bar kurar mam notin amadaghan
ikegh izi, en nguazir kamin gumaza-
miziba bar me gasighasigham.
15 Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki
datirighin ni migei, ni deraghviram
oragh. Ki datirighin notin itir
kantribar atrivibar diaghti, me
uan midorozir gumaziba ko izam.
Eghti atrivir kaba izi uan atrivir
dabirabiba Jerusalemin tiar akabar
boroghin dar afegham. Egh me
nguibar ekiam aghuizir divazir
gavgaviba akararigham. Egh me
uaghan Judan nguibar igharaziba
kamaghira dar amuam.
16 Nan gumazamiziba akirim ragha
na gasaragha, uari bagha marvir
guabar ingarigha, dar damazimin
dapaniba avia da bagha ofan
mughuriar aghuiba zuibagh amua
dar ziaba fe. Me kamaghin amua, bar
arazir kuram gami. Kamaghin, ki me
isi kot datigham.
17 "Ezi Jeremaia, ni uabira uabi
akirigh dikavigh mangi akar ki ni
mikemeziba ni dar gun me mikim. Ni
men atiatingan marki, ni atiatingti ki
ni damighti, ni men damazibar bar
atiatigham.
18 Jeremaia, ni orakigh. Ki
datirighin ni gamizi ni nguibam
avinizir divazir gavgavimin min

1:6: 1 Atriviba 3:7 * **1:12:** Hibrun akam, "Amon," an akar otevir kam ko magh ghu, "Ni deragha gari."

gavgavigha, mati ainin dipenir akinir guarim, ko divazir me brasin ingarizimin min gavgafi. Eghti Judan atriviba ko, atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, nguazir kamin itir gumazamizir bar gavgaviba, me ni dikabiragh ni abiraghan kogham.
19 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, Ki uabi ni ko iki nin akurvagham. Eghti gumazir kaba nin apanimin ikiva, ni dikabiragh ni abinsi damuva avegham."

Jeremaia Godin akam Judaba ko Jerusalemia mikiri

2

(Sapta 2--25)

Israelia datirighin Ikiavira Itir God ataki

1 Ikiavira Itir God na migia ghaze:

2 "Ni Jerusalemia bagh mangi nan akamin gun kamagh me mikim:
Ikiavira Itir God ghaze, ia bar faraghavira nan gumazamizibar otivizir dughiamin,
ia mati amizim igiamra pamin ikia uan pam gifongezi moghin,
ia uari isa na ganigha na gifueghavira iti.
Egha ia na baghavira ikia gumazamiziba puvatizir danganimin nan gin zui,
kar nguazir gumazitam dagheba oparizir puvatizim.
3 Egha dughiar kamin ia Israelia, ia nan gumazamizibara ikia,
mati nan azenimin itir dagher faragha aniziba.
Ezi nan dagher kabar maba isir gumazamiziba,
osimtizim me batozi ki me gasighasiki.
Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa."

Israelian inazir afeziabar arazir kuraba

4 Ia Jekopin ovavir boriba,
ia bar Israelian ikiziba,
ia bar Ikiavira Itir Godin akam baragh.
5 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
"Ian inazir afeziaba arazir kurar manamin gari, ki a gamizi,
me na ategha bar nan saghon ghue?
Egha marvir guar kinibar ziaba fema,
da tong men akurvazir puvati.
6 Me na ginighnizir puvati.
Egha me bizir ki men akurvaghasava amiziba dagh nighnizir puvati.
Kirara Isipin kantrin me inigha men akua ize.
Ezi me pura danganir dipaba puvatizir ekiam abiki.
Danganir kam, pura gigir kinim an iti,
egha mozir konir kuraba tintinibar an iti.
A gumazamiziba puvatizir danganim ko amoziba izir puvatizim.
Danganir kam, mitater kuram anevara.
Gumazamiziba uaghan danganir kam garuir puvatigha,
uaghan an itir puvati.
7 Ki ian inazir afeziaba inigha nguazir aghuir dagheba deraviram aghuir kamin me ariki.
Ezi ia an ikia dagher aghuiba ko ter ovizir aghuiba apa bar akonge.
Egha dughiar ia nan nguazimin itim,
ia an ikia arazir kurar bar kuribagh ami,
egha ia nguazir ki ia ganingizir kam gamizi,
a nan damazimin bizir bar mizezimin min oto.
8 Ezi nan ofa gamir gumaziba uaghan na ginighnizir puvati.
Ezi Moses Osirizir Arazibagh fozir gumaziba, me uaghan na gifozir puvati.

Ezi ian atriviba, me akirim ragha na gasara.
Ezi ian akam inigha izir gumazamiziba me asem, Bal, an ziamin gun migei.
Me bar moghira bizir kinir men akurvaghan koghamibar ziaba fe.”

Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba isa kot gati

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze:
“Ia amizir arazir kurar kaba bagh,
ki ia isi kot datigham.
Egh ki uaghan ian boriba, ko ian ovavir borir gin otivamiba,
ki me isi kot datigh me tuisigham.
10 Ia kurim inigh mangi Saiprusin Arighatizimin mangi,
an aruem ghuaghiri naghin iti.
Egh ia Saiprusian arazibar ganigh.
Egh ia uaghan gumaziba amadaghti,
me aruem anadi naghin amadaghan Arebian nguazimin mangi,
egh bar deraghvira men arazibar ganigh.
Ia ganti arazir ia amir kaba, men tarazir dar amuam ti?
Bar puvatigham.
11 Ezi kantrin igharazibar aseba, da guizbangira godba puvati.
Ezi gumazamizir kaba uan aseba ataghiragha godin igiabar gin ghua dar ziaba fer puvati.
Ki God, ki gavgavim ikia, ziar ekiam ti.
Ezi ia nan gumazamiziba, ia na ategha godin kurar ian akurvazir puvatizibar gin ghua dar ziaba fe.
12 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
‘O overiam, ni Israelian arazir kurar kamin ganiva digavir kuram damu.
Egh ni atiating navim ikuvigh mamaghira iki.
13 Nan gumazamiziba arazir kurar pumuning gami.
Ki mati, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim me bagha fasfagha iri.
Ezi me akirim ragha na gasara.
Me uari bagha dipabar suighasa dagiaba okora toribagh ami.
Ezi me okorezir dagiar mozir dipar kaba tintinibar bighireghti,
dipaba dar aven ikian kogham.’”

Israelia akirim ragha God gasaragha, uari uarigh asighasiki

14 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migia ghaze:
“Israelia, ia pura ingangarir gumazir kinibar min itir puvati, ia firiaghirezir gumazamiziba.
Ian amebaba ti ingangarir amizir kinibar ikia ia batezi,
kamaghin ia ti firiaghiregha azenan izeghan koghai. Bar puvati.
Ia firighiregh ikiti, manmaghsu apaniba asizibar min
ian gintigh ia misoghirarigham?
15 Apanir kaba Israelia abiragha mati laionbar min pamtemin me dazera tiariba akara iti.
Egha me Israelian nguazim gamizi a danganir kinir mamin min iti.
Egha ian nguibabagh apongezi da isigha,
nguibar sueriabar otifi.
16 Ia Israelian gumazamiziba, Isipin nguibar ekiar kamning,
Memfis ko Tapanesin midorozir gumaziba, me izi
ian dapanir tuaribagh isegham.*
17 Israelia, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia inigh tuavir aghuimin izasa,
ezi ia aghuagha akirim ragha na gasara.

2:13: Aisaia 12:3; 65:11; Jeremaia 17:13 * **2:16:** Vezin kam ti osimtizir Isipian Atrivim Neko kantri Juda ganingizir akar isin zuimin gun migei. Ni 2 Atriviba 23:33-35in an gan.

Ia uari kamaghin amizi,
osimtizir kam ia bato.
18 Ia bizir aghuir manam inisi
nighnigh kantri Isipin mangi,
men akurvazim bagh men
azangam, mati ia Nailin
Fanemin dipam amasa?
Egh bizir aghuir manam inisi
nighnigh kantri Asirian mangi,
men akurvazim bagh men
azangam, mati ia Yufretisin
Fanemra masa?
Arazir kam tong ian
akuraghan kogham. Bar
puvatigham.†
19 Ian arazir kuramra puv ia
damigham.
Ia akirim ragha na gasara, ezi
ian arazir kam bangin ia bar
ikuvigham.
Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ia na ataki, egha ua nan apengan
itir puvati.
Kamaghin amizi, ia deraghvira
nighnigh, egh kamaghin
fogham,
ian arazir kaba bar kufi, egha
mizaziba ia ganidi.
Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ki
mikemegha gifa."

Israelia, Ikiavira Itir Godin gin mangan aghua

20 Ikiavira Itir God, a ua kamaghin
migia ghaze:
"Israelia, ia oragh.
Fomira ia uari nan akabar gin
mangi nan apengan ikian
aghuagha, ingangarir ki ia
ganingizim ategha ghaze,
'Ingangarir e damuasa ni e
ganingizim, e a damuan
kogham.'
Egha ia mighsiabar ghuanaga ruarir
ghuribar temer ekiabar apen-
gan,
marvir guabar ziaba fe.
Ia mati, tuavimin amizimin
min ghua gumazir aviriba
ko tintinibar akui moghin
ami.‡
21 Ki nguazir kamin ia ati,
mati gumazim uan azenimin
wainin ikarizir aghuir mam
ginabagha anekara,
eghti a gin biva ovizir bar
aghuiba ikiam.
Ezi manmaghin amizi ia datirighin
iragha
ruarimin wainin ikarizir atiamin
min oto?
22 Ian mikarziba arazir mizirizib dar
puegha gavgafi,
Ia ti ghaze, ia osimtizir kaba rusi
sopin gavgavibagh ivezegh,
da ruti da givagham.
Bar puvati.
Ian arazir mizirizir ian mikarzibar
pogheziba, nan damazimin
ikiavira iti.
Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.
23 Ia uarir ghuangsigh kamaghin
mikiman kogham,
E asem Balin ziam fezir puvati.
Ia arazir kurar ia Hinomin dan-
ganir zarimin ikiava amizim
ginighnigh.
Ia asizir kamelin amebar igiamin
min apuriba buria ivemara
danganiba bar dagh arui
moghin,

† **2:18:** Judan gumazir aruaba kamaghin nighnisi, Judaba kantrin gavgavibav kemeghti me men akuragham, eghti apaniba me abiraghan kogham. Gumazir aruar maba kamaghin nighnisi, me kantri Isip ko namakabar amuam, ezi marazi kantri Asiria ko namakabar amuasa. Ezi Jeremaia kamaghin men akakaghasa, God uabi men akurvaghti me deravira ikiam. Kantrin gavgavir kaba men akuraghan kogham. God mati dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim. (Ni ves 13in gan.) Me tizim bagh saghon itir kantribar fanebar mangi dipam amasa? ‡ **2:20:** Akar isin zuir kam kamakin. Israel a mati amizir mam, ezi God mati an pam. Ezi Israelia Godin ziamra fan aghua. Puvati. Me ghua tintinibar asebar ziaba fe, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba ko akui. Tuavimin amizir pura gumaziba koma akuimin akar isin zuir eghaghanim dughiar aviribar Jeremaian akinafarimin iti, egha a uaghan Godin akam inigha izir gumazir igharazibar akinafaribar iti. Gumaziba temer ekiabar apebaba ko mighsiabagh isin asebar ziaba fasa danganibar ingari. **2:22:** Jop 9:30; 14:17; Hosea 13:12

ia asebar ziaba fasa ivemaragha arui.
24 Egha ia uaghan mati, donkin amebar atiamin min,
an iakinir a donkin apuriba buriam otozi,
an ada buria gumazamiziba puvatizir danganibagh arui.
A kamaghin damuti tav an ifongiar kam abiniva avegham.
Egh uaghan donkin apuriba a bativsi iburaghburaghan kogham.
Me an dughiamrama a bativam.
25 Israelia, ia asebar ziaba fisi ivemar dar gin mangan marki.
Ia kamaghin damuva, ian dagarir asuaba ti dighoraghireghti,
ian kuariba bar ia misigham.
Ezi ia ghaze, En ifongiam aser kabar iti,
ezi e dar gin mangivira ikiam.
E nin akam baraghan aghua."

Israelia aghumsizir ekiam iniam

26 Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei:
"Me okimakiar gumazimin suirazi an aghumsighizi moghin,
kamaghira ia Israelia bar aghumsigham.
Ian atriviba, ko gumazir dapaniba, Godin ofa gamir gumaziba, akam inigha izir gumazamiziba, ko Israelian gumazamiziba bar,
ia uaghan aghumsizim iniam.
27 Ia dagiaba ko temebar dikirizir marvir guabar ziaba fa ghaze,
Da en ingarigha ikirimirim e ganingi.
Da en afeziabara.
Egha ia akirim ragha na gasara.
Egha osimtiziba isir dughiabar,
ia uarir akurvaghasa nan dei.§
28 Ezi marvir guar ia uari ingariziba,
dar dibobonim Judan nguazimin itir nguibabar dibobonim gafira.
Kamaghin amizi, ia osimtizim itir dughiam, ia men dimti,
da ian akurvaghamin tuavitam iki, ian akurvagh. Ti puvatigham!"

29 Ikiavira Itir God, ua kamaghin Israelia migia ghaze:
"Ia uari nan akam batoke,
egha manmaghsua akam na gasa na migei?
30 Ian marazi ki ivezir kuram me ganiga, me misoghezi me ariaghire,
ezi ian aviriba ki ia gamizir bizir kamin ganigha,
me uan arazir kuraba ataghizir pu.
Bar puvati.
Ia mati laionba asiziba zuamira dar suigha dav sozi da ariaghiri moghin,
ia nan akam inigha izir gumaziba, midorozir sabamin me misoghezi me ariaghire.
31 Ia Israelian datirighin iti darasi,
ki Ikiavira Itir God, ki ia mikimasa.
Ia deraghvira kuariba arigh,
nan akam baragh.
Ia ti ghaze, ki bizir kuram, egha mati danganir dakightizim?
Ki mati danganir bar mitatem, a? Bar puvati.
Egha manmaghsua ia nan gumazamiziba ghaze,
Datirighin e uari uan ifongiabar gin mangi tintinibar daruam.
E ua ni bagh izan kogham.
32 Egha ia ti ghaze, guivir igiaba me uan kurkazir aghuiba ategham, o puvatigham?
Eghti amizir igiar pamin ikiamim,
uan kurkazir korotiar aghuiba bakinighnigh dar aghuan kogham, o?

§ **2:27:** Gumazamiziba temeba ko dagiaba isa asebar marvir guabar ingari. Me ghaze, me ingarizir aser kaba ikirimirir angamira itim me ganingi. **2:28:** Godin Araziba 32:37; Gumazir Dapaniba 10:14; Aisaia 45:20

Puvatigham.
Ezi ia nan gumazamiziba, fomira iza
datirighin ia na ginighnizir puvati.
Gumazitam ti, dughiar ia
na bakinighnighavira itibar
dibobonim, mengiva aveg-
ham.

33 "Israelia, ia gumazamiziba uari
isava akuir arazim deragha a
gifogha a buriagha arui.
Ezi ian arazir kurar kaba,
tuavimin amizibar arazir
kurabagh afira.
Ia kamaghin amir arazim
bar a gifo, ia ti tuavimin
amizibar sure damuam.
34 Gumazir onganaraziba ian
dipeniba akarigha okimasa
dar aven ghuzir puvati.
Bar puvati.
Ezi ia pura me misoghezi me
ariaghire.
Men ghuziba ian korotiabar
puegha ikiavira iti.
Ian arazir kurar kabanang
bagh, ki osimtizim ia
daningam.
35 Ia ti ghaze, ia osimtiziba puvati.
Egha ghaze, ki ua ian ataran
kogham.
Ia uan arazir kurabar ghuangsighti,
ki ia isi kot datigh ia tuisigh,
ivezir kuram ia daningam.
36 Ezi ia manmaghin amigha tuavir
mamin gin ghua anetegha
zuamira ghua tuavir igharazimin
gin zui?
Isipia tong ian akuraghan kogham,
eghti ia bar aghumsigham,
mati Asiria ian akurazir puvatizi
ia aghumsighizi mokin.
37 Ki Ikiavira Itir God, gumazir ia
nighnizir gavgavim men itiba,
ki akirim ragha me gasaragha
gifa.
Eghti me bizitam ian akuragh,
ia bagh bar a damighan kogham.
Kamaghin, ia uaghan Isipia ategham,
egh dughiar kamin ia aghumsigh
naviba bar osemegham."

3

Israelia Ikiavira Itir God ategha gifa

1 Ikiavira Itir God ua Israelia migia
ghaze:
"Gumazim uan amuim batueghti a
mangi gumazir igharazimin
ikegh,
egh uamategh uan par faragha
ikezim bagh izeghti,
an par faragha ikezim uam a
inian kogham.
A kamaghin damighti, kantrin kamin
nguazim nan damazimin bar
mizegham.
Israelia, ia tintinibar gumazir
aviriba isa me koma akuigha
gifa.
Egha datirikin ia uamategh
na bagh izasa, a?*
2 Ia kogh mighsiabar ganiva der-
aghvira nighnigh.
Ia mighsiar kabanangin, ti dar
tam gisin gumaziba ko amiz-
iba uari isava akuir arazim
gamizi moghin, asebar ziaba
fez, o?
Puvati, ia mighsiabar vagh-
vagha arazir kam gami.
Ia aseba baghavira iti,
mati tuavimin amizim, tuavir
miriabar apiav ikia gumaziba
bagha gari.
Egha uaghan mati Arebiabar min
gumazamiziba puvatizir dan-
ganibar mogav ikia
gumazibar biziba okimasa
me mizua iti.
Ia mati amizim gumaziba isa me
koma akuir arazir kuram gami
moghin,
uan nguazim gamizi, a nan
damazimin bar mize.
3 Ezi bizir kam bangin, ki amozimin
tivazima,
a tong ian nguazim gizezir pu-
vati.
Ezi ia tuavimin amizimin mirarama
amua,

3:1: Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 2:20; Esekiel 16:26-29 * **3:1:** Ni Jeremaia 2:20in itir akamin gan. **3:3:** Jeremaia 6:15; 8:12; Esekiel 3:7

akam baraghan aghuagha,
aghumsizir puvati.
4 Ia datirighin na migia ghaze,
'Ikiavira Itir God, ni en afeziam,
egha igiamra e gifongegha iza
datirikin.
5 Ia kamaghin na migia ghaze,
ni ti zurara en aningaghi egh zu-
rara en ataran kogham.'
Ia kamaghin migia, egha uan ifon-
giamin gin ghua
arazir kurar aviribagh amua
ghuavira iti."

Israelia ko Judaba, nighnizir gavgavir Ikiavira Itir Godin itir arazim ataki

6 Dughiar kamin Josaia atrivimin itima, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, "Jeremaia, Israelia me nighnizir gavgavir nan itir arazim, me anetegha gifa. Me tuavimin amizim ami moghin, me mighsiabar ghua dar ghuanaga dar itir temer ekiabar apebabar asebar ziaba fe. Ni bizir kamin ganiz, o?

7 Ki kamaghin nighnigha iti, me uan arazir kurar kabar amigh givagh, gin ua na bagh izam. Ezi puvati, me ua izezir pu. An buaramizim Juda, amizir par ikizibagh asighasizir kam, a Israelian arazimin gani.†

8 Juda garima, Israelia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha, gumaziba isa da koma akuir arazim gami. Ezi ki par ikizimin anegivasa akinafarim osirigha a ganingi. Ezi an buaramizim Juda arazir kamin ganigha, atiatir puvatigha nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki. A uaghan ghua asebar ziaba fe, mati tuavimin amizim arazir gumaziba okia me isava akuim gami.

9 A ghaze, an arazir tuavimin amiziba gumaziba okia me isava akuir kam, a pura bizim. Egha a dagiaba ko temebar marvir guabar ziaba fe. A kamaghin amua, nguazir kam gamizi, a nan damazimin bar mize.

10 Israelin buaramizim Juda, nighnizir gavgavir nan itir arazim ategha, arazir kurabagh ami, egha guizbangira uan navim girazir puvatigha ua na bagha ize. Bar puvati. A ifara navim gira. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

11 Ikiavira Itir God migia ghuavira
ikia ghua kamaghin migei:
"Israelia ko Judaba, aning na
ataghiragha ghua arazir
kurabagh ami.
Egha Judabar arazir kuraba
bar Israelian arazir kurabagh
afira.
12 Kamaghin amizi, Jeremaia, ni
dikavigh notin amadaghan
mangi dimiva
nan akamin gun kamaghin me
mikim,
Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia,
ia nighnizir gavgavir nan itir
arazim ataki,
mati amizim uan pam ategha par
igharazimin iti.
Nan apangkuvir arazim a bar ekefe.
Kamaghin ia uamategh na bagh
izi.
Ki ua navir kuram ian iki
zurara ian aningaghan kogham.
13 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Is-
raelia, ia bighivira kamaghin
mikim,
'E osimtizim gamigha givagha
uan Ikiavira Itir God, en God,
akirim ragha a gasaragha gifa.
Egha uaghan, e nin akabar gin zuir
puvati.
E temer ekiabar apebabar ghua

3:6: 2 Atriviba 22:1--23:30; 2 Eghaghaniba 34:1--35:27 † **3:7:** Jeremaian dughiamin, kantri Israel notin amadaghan ua tir puvati. Apaniba fomira a gasighasigha gifa. Akar otevir kamin, God gumazamizibav kemezi, me bizir fomira Israel bativizibagh nighnigh. Kamaghin amizi, danganir kamin ziar kam "Israel," a gumazamizir kagh notin amadaghan Judan kantrin ikezibar kantrin ababanim gami. Ezi Jeremaian akinafarimin danganir aviriba, ziar kam Israel a Jerusalemin gumazamizibav gei, egha Judan danganir maba sara. Me uaghan Jekopin ovavir boriba, an ziar igharazim Israel. Kamaghin amizi, apaniba Israelia inigha ghua not amadaghan kantrin igharazimin me isa kalabus gatizi, Judan kantri gumazamiziba ua ziar kam Israel inigha uari uari gati.

arazir kuram gamua asebar
ziaba fe.'

14 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migia ghaze,
Ia gumazamizir akirim ragha na
gasaraziba,
kirara ian Ekiam,
ezi ia nan boribara.
Ki vaghvagh ian nguibaba ko ikizibar
aven,
ian tarazi inigh ua uan mighsiam
Saionin izam.
Kamaghin amizi, ia ua-
mategh na bagh izi.
15 Eghti gumazamizir zurara nan
arazibara gin zuiba ki me
amiseveghti,
me fofozim ko nighnizir aghuim
sara ian gan ia geghuv ian
faragh mangam.
16 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migia ghaze,
Dughiar gin zamin kamin, ian
dibobonim ian nguazimin bar
avirasemegham.
Eghti gumazamiziba ua nan Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam
mikiman kogham.
Egh ia Boksiar kam gin amadagh
uam a ginighnighan kogham.
Egh ia Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiar igiatam,
uam an ingarighan kogham.
17 Eghti dughiam iziti gumazamiziba
kamaghin mikimam,
Jerusalem uabi, a Ikiavira Itir
Godin atrivir dabirabimin min
iki.
Eghti kantriba bar dar gumazamiz-
iba izi an uari akuv,
Ikiavira Itir Godin ziar ekiam
fam.
Egh me uan navir averiabar aven
damuasa ifongezir arazir
kuraba ko men arazir akam
batoziba,
me ua dar gin mangan kogham.
18 Eghti dughiar kamin Judaba ko
Israelia, uari inigh notin
amadaghan itir nguazir me
itim ategh izi uari akuvagham.
Egh me izi nguazir ki ian inazir
afeziabagh aningizimin ikiti,
nguazir kam men adarazir
nguazimin min iki, kamaghira
ikiam."

Israelia aseba atakigh

19 Ki Ikiavira God, ki ua kamaghin
migei,
"Israelia, ki fomira ia damighti ia
guizbangira nan boribar oti-
vasa nighnisi.
Egha nguazir bar aghuir kam ia
daningasa bar akonge.
Nguazir dirir kam, gumazamizir
igharazibar nguaziba bar
dagh afira.
Eghti ia an iki mamaghira ikiam.
Ki kamaghin ia ginighnigha ghaze,
ia na dipon suam,
Ni en Afeziam.
Egh ia zurara nan gin izi, ua-
mategh mangan marki.
20 Ezi puvati. Ia Israelia, ia na tegha
givagha,
mati amizim pamin ikiava
anetegha par igharazimin iti.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

21 Gumazamiziba orazi, niginir
dafam mighsiabagh isin otifi.
Kar Israelian gumazamizir
arazir kurabagh amiba
puviram arava azia ikia,
uarir apangkuvighasa
azangsighavira iti.
Me fo, me Ikiavira Itir God, men God,
me anetegha tuavir kurar
igharazimin ghue.
Kamaghin me pamtem azi.

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ia akirim gigha Ikiavira Itir God gasa
zuir boriba,
ia uamategh a bagh izi.
Eghti a ian arazir kuraba
batueghti, ia ua ghuam-
aghegham."
Ezi gumazamiziba kamaghin an
akam ikaragha ghaze,

3:21: Aisaia 17:10; Jeremaia 2:32; 13:25 **3:22:** Jeremaia 30:17; 33:6; Hosea 14:4

"Ni en Ikiavira Itir God, en God,
kamaghin e uamategha ni
bagha ize.
23 E fo, e mighsiabar pin ikia asebar
ziaba fa niginir dafam gamir
arazir kam,
tong bar guizbangirama en
akuraghan kogham.
Ikiavira Itir God, en God,
a uabira Israelia en akuragham.
24 E aser aghumsizim itim, Bal, e an
ziam fer dughiamin,
e uan sipsipba ko, bulmakauba
ko, otariba ko, guiviba ko bizir
aghuir en inazir afeziaba in-
gara iniziba, e bar ada gifa.
E uan igiabara arazir kurar
kam gamuavira ikia iza
datirighin tu.
25 O Ikiavira Itir God, en God, e uan
inazir afeziaba ko, uan mu-
gabara ikia
arazir aghumsizir kurabar ni
gamua iza datirikin tu.
E nin akabar gin zuir puvati.
Kamaghin amizi, e bar aghum-
sigh guaba avigh nguazim
mituagham.
Egh teghti, en aghumsizir kam
inimin min e avaraghti,
e a sara ikiam."

4

Israelia Ikiavira Itir God bagh izisi uan navibagh iragh

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ia Israelia, ia na bagh izisi, egh na
baghvira izi.
Ia pura tintinibar tuavir igharaz-
ibar mangan marki.
Bar marki, ia nighnizir gavgavim
narara iki.
Egh marvir guar ki bar aghuaz-
iba nan damazimin da ba-
tokegh.
2 Egh ia gavgavim uan akabar
aningsi, kamaghin mikim
suam,
E Ikiavira Itir Godin zurara
itimin ziamin, e guizbangira
migei.
Egh dughiar kamin ia guizin akam
ko, arazir aghuim ko, arazir
voroghira zuimin gin mangi
akar kam damuam.
Egh ia kamaghin damuti, Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba
deragh uari damusi nan
azangti,
ki deragh me damuam, mati ki
deravira ia gami mokin.
Eghti me ziar ekiam na
daningam."

3 Ikiavira Itir God, kamaghin Judaba
ko Jerusalemia migia ghaze:
"Ia akaba barazir puvatigha, naviba
bar gavgafi.
Ia tong uan navibar amighti da
amiragh,
mati nguazir ararir gav-
gavim me anebigha
anemisarizi moghin iki.
Ian arazir kuraba ian dabirabibagh
asighasisi.
Ia uan arazir kuraba adegh da
makunigh,
mati gumazim akunimin in-
garigha, an tongin aghuir
ikarizir dikoniba itiba
asizi, dagheba deraviram
aghui.
4 Ia Judaba ko Jerusalemia, ia na
bagha uan mikarzir mogome-
bar inibar ghoregha na ko
akam akirizi moghin,
kamaghira ia na baghvira iki uari
isi na daning.
Ia kamaghin damighan koghti, nan
aningagharim avir ekiamin
min otogh,
ia amizir arazir kuram bagh ian
isiti,
gumazitam anemungueghan
kogham."

Apaniba Judaba ko misoghasa

5 Ikiavira Itir God, Judaba ko
Jerusalemia akam me mikinasa
kamaghin na mikeme.
An akam kamakin:

3:23: Onger Akaba 3:8; Jeremaia 17:2; 17:14; 31:7 2:11

4:3: Jop 41:20; Aisaia 1:31; Hosea 10:12; Kolosi

“Ia kantrin danganiba bar dar mangi
sigham givi.
Egh gumazamizibar dim me
mikim suam,
‘Ia izi bar moghira uari akuvagh,
egh mangi divazir gavgaviba itir
nguibabar aven mangi uari
mongegh.’
6 Egh ia nir avizir gumazamiziba
ganigh foghfoghamim,
ia a feghti me an ganigh ari
Saionin mangam.
Ki apanibagh amizi me bar pazavira
ia gasighasighasa
notin itir nguazim ategha izi.
Kamaghin amizi, ia sughsughan
marki,
ia ivemar mangi mongegh.
7 Apanir kaba uan nguibam ategha
mati laion uan mogomer dan-
ganir itim ataki.
Apanir kaba nguibar aviribagh
asighasigha izi.
Me izi Judan kantri bar a gasighasighti
a bar ikuvighti,
gumazamiziba ua nguibar kabar
ikian kogham.”
8 Ikiavira Itir Godin aningagharir ian
itim givazir puvati,
an aningagharim ikiavira iti.
Kamaghin amizi, ia azirakar koro-
tiabar aghuigh aziva,
azirakar ighiar amirizibar amu.

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia
ghaze,
“Dughiar kamin, atrivim uan gu-
mazir dapaniba ko bar ati-
atigham.
Eghti ofa gamir gumaziba, ko
akam inigha izir gumaziba,
digavir kuram damigham.”

10 Ezi ki kamaghin migei:
“Ame! Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
ni Judaba ko Jerusalemia gifara
ghaze,
Kar me deraghvira ikiamin
dughiam.
Ezi puvati, datirighin apaniba izi,
uan midorozir sababar me
misoghti me arimighiram.”

Apaniba aminir fefemin min izi

11 Eghti apaniba izamin dughiamin,
Ikiavira Itir God kamaghin Jud-
aba ko Jerusalemia mikim
suam,
“Aminir fefem nguazir mighsiar gu-
mazamiziba puvatizibar ikegh
dikavigh,
nan gumazamiziba iti naghin
vang izam.
Aminir kam nimira izi arazir kuraba
batoghasa puvati,
mati aminim nimira iza witin
ovizibar misevibagh ivava-
madi mokin. Puvati.
12 Aminir kam bar gavgavigh izi,
bar me gasighasigham.
Ki uabi gumazamizir kaba isa kot
gatigha gifa,
egha ki ivezir kuram me
daningasava ami.
Kamaghin amizi, ki uabi mikemezi
apaniba izi,
mati aminir kuram izi.”

13 Ezi ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir
Godin akamin, kamaghin gu-
mazamizibav gei,
“Ia gan! Apaniba ghuariar pizimin
min pighatome,
men midorozir gumazibar
karisba, mati aminir biz-
ibagh asighasizim pamten iza
tingagha nidi,
ezi men hoziaba mati
kuarazir bagabar min
akizirigha bar puvira izi.
Evzika!
E datirighin bar ikuvigha gifa.
14 O Jerusalemia, ia manadizoghin
uan navir averiamin aven itir
nighnizir kuraba batuegham?
Ia bar uan arazir kuraba batuegh
zueghti,
Ikiavira Itir God, ian
akuragham.
15 Ia gan, gumaziba Danin nguibar
ekiam ko Efraimin mighsiaba
ategha iza,
osimtizir kamin akam akura izi.

4:14: Aisaia 1:16; Jems 4:8

16 Ikiavira Itir God, gumazir kabav gia ghaze,
Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kemegh,
'Apaniba Judan otivigha gifa.'
Egh ia Jerusalemia kamaghin me mikemegh,
'Apaniba nguibar saghon itiba ategha iza,
Judan nguibaba ko misosi.
Me nguibar kaba avinigh, pamten tiariba akar,
egh akar ekiamin gumazamizibav kimam.'
17 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,
Ia Jerusalemia nan akam batoke.
Kamaghin, apaniba Jerusalem avinigham,
mati gumaziba dagher azenim divazimin min an okari.
18 Ia uari osimtizir kabagh amigha,
tuavir kuramin ghu.
Ezi bizir kam bagha ia bar osimtizir ekiam ini.
Ian arazir kurabara ia gamima,
ia mizazir kam isima,
ian naviba biaghire."

Jeremaia uan adarazi bar men apangkufi

19 Jeremaia kamaghin migei:
"Ki tizim bagha mizazir dafar kurar kam isi?
Ki mizazir kurar kam isima, nan navir averiam bar na basemezi,
nan dighorim bar pamten na ginivima,
ki bar mikirighasava ami.
Mizazir kam bar na abirazi nan nighnizim uaghan bar nan ikufi.
Ki midorozir gumaziba barazi,
me midorozim bagha pamtemin sighabagh ivi.
Kamaghin amizi, ki uan akam dukuagh,
nimira ikian kogham.
20 Ki garima, me kantrin aven itir danganiba bar dar gumazamiziba paza me gamua
me gasighasizima, biziba bar moghira ikufi.
Ki garima, me zuamira en purirpenibagh asighasiki.
21 Eghti dughiar manatamra apaniba e ategh ua uan nguibabar mangam.
Egh me manadizoghin sigham givia, nir avizim ghufer arazim ategham?
Ki arazir kamra ikia ghua bar amira!"*
22 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze,
"Nan gumazamiziba fofozir aghuiba puvati,
egha na gifozir puvati.
Me boribar min fofoziba puvatigha bar ongani.
Egha arazir kuram gamir arazim me bar a gifogha,
arazir aghuibar amuamin arazim me bar a gifozir puvati."

Jeremaia irebamin min bizimin gani

23 Ki Jeremiah ki garima,
nguazim bar ikuvigha pura itima,
bizir aghuitam a gisin itir puvati.
Ezi ki overiamin gari,
angazangaritam an itir puvati.
24 Ezi ki mighsiabar garima,
mikimkizim adagh nuabima,
dar ghuaba mangigh zeghi gami.
25 Ezi ki tintinibar gara gumazitamin apizir puvati.
Ezi kuaraziba migha tintinibar bar ghue.
26 Ezi ki ua garima, fomira nguazir otevir biziba bar deravirama aghuiba,
da datirighin dipaba puvatizir danganir kinibar otifi.

* **4:21:** Me apanibar ganti me izamin dughiam, me nir avizim ghufegh sigham giviam, eghti gumazamiziba oregh ari mangi, nguibar divazir gavgaviba itibar mongegham. Ni saptan kamin, ves 5 ko 6in gan. **4:23:** Jenesis 1:2; Aisaia 5:25

Ezi nguibar ekiar nguazir
kamin itiba bar ikufi.
Kar Ikiavira Itir Godin aningagharim
bar ekevegha,
bizir kabagh amizi da otifi.
27-28 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin
migia ghaze,
"Ki bizir kabar amighti da otivasa
uan nighnizim gamigha gifa.
Egh ki ua uan nighnizim gi-
raghan kogham.
Nguazir kam, ki a damighti a
mangi bar danganir kinimin
otogham.
Egh ki bar a gasighasighan
kogham.
Eghti bizir mingarir kam bagh,
nguazim azirakar onger ak-
abar amuti,
overiam pin pighatomegham."

29 Ki Jeremaia, ki garima, midorozir
gumazir maba hoziabagh
apiazi,
gumazir maba uan pibar suigha
midorozim bagha izi.
Ezi gumazamizir danganir kabar
itiba, me baregha, bar moghira
uan nguibaba ataghiraghava
are.
Men marazi ara ghua ruaribar
aven monge,
ezi marazi ghua dagiar
toribar aven monge.
Ezi nguibaba bar moghira pura
misevir kinibar itima,
gumazamiziba puvati.
30 O Jerusalem, ni ikuvighamin
dughiamin, ni manmaghin
damuam?
Nin gumazir fomira bar ni gi-
fongegha ni ko akuir kaba,
me datirighin nin aghuagha,
ni misueghti ni are-
meghasava ami.
Kamaghin amizi, ni pura korotiar
aghevir aghuibar aghuan
marki,
egh me golin ingarizir kurkaz-
ibar uabin kurkian marki,
egh uan damazimning
aghivan marki.
Kurkazir kaba tong nin akuraghan
kogham.

31 Ki ararem barazi, mati amizim
otasava amir ararem.
Egha uaghan mati amizim
datirighiram otirimirir igiam
gami, egha mizazir ekiam isi.
Kar Saionin nguibar
ekiamin ararem.
A bar avighaghegha, uan aghariba
kavkira, kamaghin migei,
"E uarir apangkufi! E ikuvigha
gifa.
Apaniba e misueghti e
arimighiram."

5

Jerusalemia bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

1 Ikiavira Itir God, kamaghin migia
ghaze:
"Ia Jerusalemin gumazamiziba, ia
uan tuaviba bar dar aru,
uan biziba amadir danganibar
ganigh fogh suam,
gumazamizir aghuitam iti, o
puvati.
Egh ia ganti, gumazamizir arazir
aghuim ko guizin arazimin gin
zuitam ikiti,
ki nguibar ekiar kamin arazir
kuraba gin amadagham.
2 Egha ia gavgavim uan migirigiabar
aningasa
Ikiavira Itir Godin ziam dibora
pin arigha migei,
kar ia ifara pura migei."

3 Ezi ki Ikiavira Itir God ikaragha
ghaze:
"Ki fo, ni gumazamizir deravira
guizin arazimin gin zuiba, ni
bar me gifonge.
Egha ni gumazamizir kabav
soghezi, me mizazim baraghizir
puvati.
Ni me akirasa me gasighasighizir
bizir kam, me an ganigha
fofozim inian aghua.

5:1: 2 Eghaghaniba 16:9; Esekiel 22:30

Men dapaniba dagiabar min
gavgafi, ezi me uan navibagh
iraghan aghua.
4 Ezi ki ghaze,
Gumazamizir kaba, pura onganaraz-
ibagh amir gumazamizibar
min ikia,
egha fofoziba bar men puvati.
Egha me Ikiavira Itir God, men God,
a me damuasa ifongezir araziba,
me deravira dagh fozir puvati.
Kamaghin, me arazir on-
ganibagh ami.
5 Kamaghin amizi, ki mangi gu-
mazir dapanibar gan, me ko
mikimam.
Me ti Ikiavira Itir God, men God,
a me damuasa ifongezir araz-
ibagh fo.
Ezi ki fo, gumazir dapanir kaba
uaghan Ikiavira Itir Godin
akaba batuegha,
an ifongiamin gin mangan
aghua.
6 Gumazamizir kaba arazir kurar
aviribagh amua,
egha dughiar aviribar Ikiavira
Itir God, akirim ragha a gasara.
Bizir kam bagh, men apaniba, laionin
ruarir ghuribar itiba azenan
izi
me misoghti me arimighiram.
Apanir kaba, afiar atiar danganir
kinibar itibar min izi me
gasighasigham.
Apanir kaba, kaziar atiar eki-
abar min izi,
Judan nguibar ekiabar
boroghin mongegh iki
ganam,
eghti gumazim o amizitam
nguibam ategh azenan iziti,
apaniba kaziar ekiar
kabar min uari fi me
mikin, men mikarziba
abighirarigham."

7 Ikiavira Itir God akar kam
Jerusalemin nguibamin itir
gumazamizibav gia ghaze,
"Bizir me ifongeziba, ki bar ada isa
me ganingi,
ezi me ua na ategha aser kabar
gin zui,
mati gumazim uan amuim
ategha, tuavimin amiz-
ibar gin ghu.
Kamaghin, ki manmaghsuvira ian
arazir kuraba gin amangam?
Bar puvatigham.
8 Gumazir kabar naviba, gumazir
igharazibar amuiba bagha
dikafi,
mati afiar apurir gavgaviba,
afiar amebaba bagha naviba
dikafi.
9 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Gumazamizir kaba nan ziar
ekiam gasighasisi.
Kamaghin, ki guizbangira gumaza-
mizir kabar arazir kuraba
ikarvaghiva,
bar me gasighasigham.

10 "Ia Israelian apaniba,
ia mangi men wainin azenibar
aruva dagh asighasigh.
Egh bar dagh asighasighan
marki.
Purama adar aghariba aghoregh.
Wainin ikarizir agharir kaba, da
nan biziba puvati.
Kamaghin amizi, ia dar
aghariba aghoregh.
11 Guizbangira, Israelia ko Judabar
gumazamiziba, me akirim
ragha bar na gasaragha gifa.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

Ikiavira Itir God, apaniba amangighti me Israelia gasighasigham

12 Israelia Ikiavira Itir God, an
gin mangan aghuagha ifara
ghaze:
"Ikiavira Itir God, arazir kuratam
damighti an e batoghan
kogham.
Apaniba iziva e misoghan
kogham,
eghti mitiriar ekiatam
otoghan kogham.
13 Guizbangira, akam inigha izir gu-
maziba akar kabar e migei.

5:9: Godin Araziba 29:24-26; 1 Atriviba 9:8-9 **5:12:** Jeremaia 14:13

Ezi men akar kabar mingariba puvati, da mati aminim ivai.
Ikiavira Itir God, akatam me ganingizir puvati.
Kamaghin, bizir manam me a migei, bizir kamra ua ragh maghira me gasighasigham.”

14 Gumazamizir kaba akar kamagh garir mabav keme,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migia ghaze,
“Jeremaia, migirigiar ki ni ganidiba ni darara Israelia mikim.
Migirigiar nin aka torimin otivamin kaba, da avimin min otiv mangi.
Eghti gumazamizir kaba dazibar min ikiti,
nan akam me giri, mati avim men isi moghin, bar men isigham.”

15 Ki Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia ia migia ghaze,
Ia Israelia, ia oragh!
Ki saghon itir nguibar mamin midorozir gumaziba inigh iziti, me ia ko misogham.
Me fomira uan kantrin ikia iza datirikin, egha me gumazamizir bar gavgaviba.
Egh ia men akar me migeim mikiman iburagham.
Egh uaghan a gifoghsi damuva avegham.
16 Men midorozir gumaziba bar moghira, midorozir gumazir bar gavgaviba.
Egha me barir pibar asa bar fogha,
gumazamizibagh asi me ariaghiri.
17 Ia ti ghaze, ian nguibaba divazir gavgaviba dar iti,
eghti ia deravira dar aven ikiam. Bar puvatigham.
Apanir kaba izi ian nguibar kabagh asighasigham.
Egh ian azenibar itir dagheba ko dipenibar itiba sara,
dar ami da agivagham.
Egh ian otariba ko guivibav soghirarigh,
ian sipsipba, bulmakauba, bar a dav soghirarighti
da arighiregham.
Egh me ian wainin ikariziba, ko fighin temebagh asighasigham.

18 Egha Ikiavira Itir God, dughiar kamin ua kamaghin na migei,
“Apaniba dughiar kamin izi, egh Israelia bar me gasighasighan kogham.
19 Eghti gumazamizir itiba kamaghin nin azangsigham,
‘Manmaghsua Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha e gasarazi, bizir kurar kam e bato?’
Eghti Jeremaia, ni me mikim suam,
‘Ia akirim ragha na gasara, ia uan nguazimin ikia kantrin igharazibar asebar apengan ikia
dar ziaba fe.
Kamaghin, ia datirighin gumazamizir igharazibar kantrin mangi an iki, pura men ingangarir gumazir kinibar min iki, men ingangarim damu
men apengan ikiam.’ ”

Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim gumazamizibagh aningi

20 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
Ni akar kam isi Jekopin ovavir boriba ko Judan nguazimin itiba me daningigh:
21 Ia gumazamizir nighnizir aghuiba ko foziba puvatiziba.
Ia damaziba ikia, bizibar garir puvati.
Egha ia kuariba ikia, biziba barazir puvati.
Ia datirighin kuariba arigh deraghvira nan akaba baragh.
22 Ikiavira Itir God kamaghin ia migia ghaze,

5:21: Aisaia 6:9-10; Esekiel 12:2; Mak 8:18 **5:22:** Jop 38:8-11

Ia manmaghsua nan damazimin
atiatiava agoir puvati?
Ki ongarim dipir izi mitivasa dan-
ganimin abaragha gifa,
ezi ongarir dadarim an ongarim
dipir izi
tuivamin divazimin min iki
mamaghira ikiam.
Eghti ongarir ekiam pamten dipir izi,
egh divazir kam azovagh
mangighan kogham.
23 Ezi ia gumazamiziba bar igharaghava
ami.
Egha bar puvira nan akaba
batogha uan nighniziba bar
dar kumi.
Egha akirim ragha na gasaragha
tintinibar ghue.
24 Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ezi ia nan apengan ikian aghua.
Egha ia kamaghin nighnizir puvati,
ki uabi azeniba oparir dughiam
ko dagheba asir dughiamin,
amozim amadi, a izi.
Egha ki uabi daghebagh amima da
uan dughiamram otivima,
ia azenibar, vaghvagha zurara
da isi.
25 Ezi ian arazir kurar kabara bizir
aghuir kabar tuavim apirizi
ia da isir puvati.

26 "Nan gumazamizibar tongin
marasi, arazir kurabagh amir
adarasi.
Me gumazamizir igharaziba
arazir kurabar me damuasa
mizua iti.
Mati gumazim kuarazim
izi ivemin aven mangasa
aneguragha a mizua iti.
27 Me ifavarir arazibagh amua
gumazir igharazibar bizir
aviriba puram ada isi.
Mati gumazim ivem aguragha
kuarazir aviriba inizi an
akiram izifa.
Egha arazir kamin me gavgavigha
ikia,
dagheba ko bizir aviriba iti.
28 Egha me bar puvirama apava nav-
iba ifiki.
Me arazir kurabar amuasava ati-
atir puvatigha dagh ami.
Me kotin aven guizin arazibar gin
zuir puvatigha,
arazir kamin borir afeziaba
ariaghireziba, arazir kurabar
me gami.
Ezi onganarazibagh amir gumaza-
miziba osimtiziba itima,
me men akurvazir puvatigha,
men osimtizir kaba agevir pu-
vati.

29 "Ki Ikiavira Itir God, guizbangira
migei,
Ki gumazir kabar arazir kuraba
bagh pazivira me damigham.
Bar guizbangira, ki gumazamizir ka-
banang ikarvagh
ivezir kuram me daningam.
30 Guizbangira, bizir bar kurar atia-
tim anidim
nguazir kamin oto.
31 Ki garima, akam inigha izir gumaz-
iba,
uari uan akaba akuri, egha gu-
mazamizibagh ifari.
Ezi ofa gamir gumaziba,
gumazamizibagh ativagha akam
inigha izir gumazibar akar
ifavarir kabar gin zui.
Ezi nan gumazamiziba arazir kam
bar a gifonge.
Ki mizazir kuram ia gaseghti ian
arazir kurar kam givagham.
Eghti dughiar kamin men
tinara ian akuragham?"

6

Apaniba iza Jerusalemia misosi

1 Ia Benjaminin anabamin adarasi, ia
Jerusalem ategh ari mangi.
Puvatighti, ia bar ikuvigham.
Ia Tekoan nguibamin aven sighabagh
ivi mangi,
Bet Hakeremin nguibamin avim
atighti an migharim ma-
vanangam,
eghti gumazamiziba an
ganigh fogh ari mangam.
Bizir kurar ia gasighasighamim notin
amadaghan dikavigha,
bar roghira izi.
2 Saionin nguibar ekiam, mati guivir
bar dirir mam,

a nguibar ekiar bar aghuim.
Ezi Ikiavira Itir God nguibar ekiar kam bar moghirama,
a gasighasigh anegivagham.
3 Atriviba uan midorozir gumaziba ko Jerusalem misoghsi izam,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba ko izam.
Me azenan nguibam ekiarugh, vaghvagh nguazir akuar nguibam boroghin itiba, uan averpenibar ingaram.
Egh midorozir gumazir kaba sipsipin okoruar dafabar min bar avirasemegham.
4 Eghti gumazir men faragha zuiba kamaghin mikimam,
"Aria, e misoghsivira gan ikiam.
E aruer arizimin dikavigh mangi me korogh,
me misogham."
Egh me gin kamaghin mikimam,
"Amei, e tighar midorozir bizibar akiram, aminim piri.
5 Kamaghin amizi, marki,
e dimagarimin midorozim foregh,
men divazir gavgavibagh asighasigham."

6 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bar deravira nguibar ekiar kamin averiamin gani.
Egha kamaghin midorozir gumazibav gei,
"Nguibar ekiar kamin gumazamiziba, uan namakaba bar arazir kurabar me gamua me abiri.
Kamaghin amizi, nguibar ekiar kam osimtizir bar ekiam iniam.
Ia mangi temeba okegh izi divazir gavgavimin miriamin dar pozim mikinigh nguazim adav kinighti,
a figh uanaboghti,
ia mangi a gisin mitivigh nguibar ekiam ko misogham.
7 Ki orazi, arazir kuram, mati dipaba mozir pamin ikia zuraram otivavira iti moghin,
zurara Jerusalemin otifi.
Me zurara nguibar ekiamin aven bizibagh asighasigha,
gumazamizir igharazibav sosi.
Ki men gari, men aviriba duaba ikia egha arimariaba iti.
8 O Jerusalemia, ia nan akam barakigh.
Puvatighti, ki zuamira akirim ragh ia gasaragham.
Egh ki ia damighti ia nguibar soriam gavaghti,
gumazamiziba puvatigham."

Israelia akam bar a batoke

9 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migei,
"Apaniba Israelian gumazamizir vaghvazir ikiavira itiba ateghti, me ikian kogham,
me bar me gasighasigham.
Mati gumaziba ghua wainin azenimin wainin oviziba
bar da kuarizi tam itir puvati.
Kamaghin ti deragham, ni faragh mangi
Jerusalemin aven akam akunigh.
Mati gumazim ghua wainin azenimin averiam getiagha arua gari,
wainin ovizir vaghvazir maba iti.
Kamaghira, gumazamizir vaghvaziba ti nin akam baregham."

10 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akam ikaragha ghaze:
"Ki ikiangsizim me daning me mikimti,
tina men tongin na baregham?
Me kuarir toriba puvati.
Men naviba gavgavizi me nin akam baraghan aghua.
Me nin akam migia ghaze, a bizir kuram, egha a gifongezir puvati.
11 Ezi Ikiavira Itir God, nin aningagharir ni men itir kam uaghan na gizifa.
Ezi ki an suiraghti a dughiar ruarimin nan ikian ki aghua. Ki bar amira."

Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze:

"Ni nan aningagharir kam isi,
borir pura tintinibar tuavibar
ikarara itiba ko,
gumazamizir igiar uari akuva
itiba me gingegh.
Egh uaghan poroghamiba
ko gumazamizir bar
ghuriba, uaghan me gin-
gegh.
12 Ki Ikiavira Itir God, ki kantrin
kamin itir gumazamiziba uan
gavgavir ekiamin bar me
gasighasigham.
Egh igharaz darazir amaman-
gatighti,
me izi men dipeniba ko
nguaziba ko men amuiba
iniam.
13 Men gumazamizir ziaba pu-
vatizibar ikegha ghua, gu-
mazamizir ziaba itibar tuziba,
me bar moghira ifara uari
baghavira nighnigha,
arazir kurar aviribagh amua
dagiaba ko biziba isi.
Ezi gumazir ofa gamiba, ko akam
inigha izir gumaziba,
me uaghan arazir kurar kamin
gin ghua ifavaribagh ami.
14 Nan gumazamiziba, duar dafaba
isia iti,
ezi ofa gamir gumaziba ko akam
inigha izir gumaziba men du-
abar gari,
da pura biziba,
egha deraghvira da akira da
nozir puvati.
Egha me akar aghuimin gumazamiz-
ibav gia ghaze,
'Biziba en derazi e deraghavira
iti.'
Me kamaghin migei, ezi
guizbangira bizitam der-
agha itir puvati.
15 Me ti arazir kurar me amizibar
aghumsighama?
Bar puvati. Me tong aghumsizir
puvati.
Kamaghin, ki men igharaz darazigh
asighasighizi moghin,
ki gumazamizir kaba mizazim
me daning me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

Israelia, Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghua

16 Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
ibav gia ghaze:
"Ia tuavir akamin mitigh nighnigh, ia
tuavir manam mangisi ifuegh,
an mangi.
Ia tuavir aghuir ian inazir afezi-
aba faragha ghuezim bagh gan
an apigh an mangi.
Ia tuavir kamin mangiti, bizitam
osimtizim ia daningan koghti,
ian naviba purama amiraghirigh
nimira ikiam."

Ezi Israelia a ikaragha ghaze,
"Ti puvatigham,
E tuavir mamin gin mangan
aghua."

17 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
"Ki ian faragh mangi ikiangsizim
ia daningamin gumaziba
amisevegha gifa.
Egha ki kamaghin ia migei,
'Osimtizim otivamin dughiamin me
sigham giviti,
ia deravira me baragh.' "

Ezi me ghaze,
"Ti puvatigham.
E gumazir kabar akaba bareghan
kogham."

18 Ezi Ikiavira Itir God, nguazimin itir
kantriba bar me migia ghaze:
"Ia izi bar uari akuvagh uan damaz-
ibar gan oraghti,
ki Israelia damuamin bizibar
gun ia mikimam.
Ia uan damazibar bizir
kabar ganam.
19 O nguazim, ni oragh!
Nan gumazamiziba na ginamadagha,
Arazir Ki Me Ganingizibar
gin zuir puvati.

6:12: Jeremaia 8:10-12 **6:14:** Esekiel 13:10 **6:16:** Aisaia 8:20; Malakai 4:4; Matyu 11:29; Luk 16:29

Kamaghin, ki men arazir kurar kaba ikarvagh,
uan gumazamizir kabagh asighasigham.
20 Me ofa gamua nan ziam fasa
Seban adarazi da pauran mughuriar aghuim zuim ko, saghon itir gumaziba da borer aghuim givese.
Egha ghaze, bizir kaba nan damazimin deragham.
Bar puvati.
Ki ofan me tue bar isia mighiriba ko ofan igharazir me na bagha amiba,
ki bar adagh ifongezir puvati.
Ki da inighan kogham.
21 Ki Ikiavira Itir God ki ghaze,
Ki gumazamizir kabar amighti me asaghpor iregham.
Egh ameboghfeziaba, ko boriba, gumazamiziba ko
men namakar men boroghin itiba sara arimighiregham."

Apaniba notin amadaghan ikegha izi

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadaghan ikegha izasava ami.
Me bar gavgavigha, bar saghon ti.
Egha me misoghasa
midorozir biziba akira iti.
23 O Saion, ni mati guivir dirim!
Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatizir gumaziba.
Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge.
Me barir piba ko barir afuziba suisi.
Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam.
Mati ongarim gigim gira tingazi.
Egh me uari darigh mitivigh iki,
egh Babilon ko misoghsivira gan ikiam."

24 Ezi Jerusalemia kamaghin migei:
"E apanir kam, an eghaghanim baregha gifa.
Egha e men atiatia agharapaniba bar en amia.
E nighnighava avenge, en ararem mati,
amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai.
25 Apaniba me bar gumazir kuraba, egha danganiba bar adar iti.
Egha misoghasavira gara itima e atiatingi.
Kamaghin amizi, e tuaviba ko azenibar aruan kogham."

26 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin migei:
"O, nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
ia azir korotiabar aghuigh averenim gipoghpogh.
Ia fo, apanir izi ia gasighasighamim pura kaghiram otoghti,
ia atam mangeghti me ia gasighasigham.
Kamaghin, ia puvirama aziva, azir onger akaba bangi.
Mati poroghamimning borir bar vamirara iti, an aremezi, aning a bagh azia an kuarkufi."

Gumazamiziba mati silvan kuram

27 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze,
"Jeremaia, ki ni isa uan gumazamizibar tongin ni ati.
Eghti ni gumazamiziba tuisigh, mati gumaziba silva tuava a gifofozi moghin, me tuva me gifofogham,
men araziba guizbangira dera, o ti puvati."

28 Ezi ki an akam ikaragha ghaze:
"Gumazamizir kaba me akaba batogha,
akaba uarigh asa girakirangin uarira uariv gei.
Me ifavaribagh amua men araziba bar ikufi.

6:27: Jeremaia 1:18 * **6:28:** Marazi kamaghin nighnisi, ves 28in ikegha ghua ves 30, migirigiar Ikiavira Itir God Jeremaia mikemezir kam, a ves 27in itir akam, a uam a geghari.

Egha men naviba ain ko brasin
min bar gavgavigha,
arazir kurabar amuasa bar
gavgafi.*
29 Nan gumazamiziba mati silvan
mineziba itiba,
ni masinin avim giviti a puvira isi
minezir dar itir kabar isigh da
batueghan kogham.
Ingangarir gumaziba
pura ingangarir kam
damigham.
Kamaghira, nan gumazamiziba
arazir kurabagh ami,
egh arazir kurar kaba me da
ateghan kogham.
30 O Ikiavira Itir God, ni akirim
ragha uan gumazamizibagh
asaragha gifa.
Kamaghin amizi, me silvan ku-
rar me otoghezibar min iti."

7

Godin Dipenim, Judabar amuti, me Godin damazimin deraghvira ikian kogham

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ka-
maghin na migei,
2 "Ni mangi Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir divazimin tiar
akamin tugh, kamaghin mikim: Ia
Judan Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ghua an ziam fe darasi, ia kuaribar
arigh an akam baragh.
3 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelia ian God, ki ghaze,
Ia uan daroriba ko arazibar kirigh
deraviram otoghti, ki ia teghti ia der-
aghvira uan nguazimin ikiam.
4 Ia kamaghin migei, 'Kar Ikiavira
Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira
Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir
Godin Dipenim.' Egha ia kamaghin
migia uarira uarigh ifari. Dipenir
kam tong ian akuragh ia damuti, ia
Godin damazimin deraghvira ikian
kogham.*
5 Ian daroriba ko arazir ia
datirighin amiba, ia da ategh tuavir
aghuimin gin mangi. Egh arazir
aghuibara uari damu iki.
6 Ia Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir ia ko itiba, pas me damuan
marki. Egh borir ameboghfezi-
aba ariaghireziba, ko amizir paba
ariaghireziba ia paza me damuan
marki. Egh ia uan nguazir kamin
aven, gumazamizir osimtiziba itir
puvatiziba pura me misoghti me
arighiram marki. Egh ia asebar
ziaba fan marki. Ian arazir kam ia
gasighasigham.
7 Ia nan akar kaba bar dar gin
mangiti, ki ia teghti ia nguazir
ki fomira ian inazir afeziabagh
aningizir kam, ia an iki deravira iki
mamaghira ikiam.
8 "Ia uarir gan. Ia akar ifavarir
kaba nighnizir gavgavimin dar iti.
Ada tong ian akuraghan kogham.
9 Ia gumazir igharazibar biz-
iba okiava, egha gumazibav sozi
da ariaghiri. Egha poroghamiba
uari isava akuir arazim gamuavira
iti. Egha uan akaba gavgavim
dar aningasa akam akiri, egha ia
guizbangira akar ifavaribagh ami.
Egha ia asem Bal, a bagha ofan
mughuriar aghuim zuibagh ami.
Egha ia aser ia faragha fozir pu-
vatizibar ziaba fe.
10 Ia arazir kabagh amigha nan
Dipenir ki uan ziam fasa inabazimin
aven izegha nan ziam fa ghaze, E
deraghavira iti. Ia gin nan Dipenim
ategha azenan ghuegha arazir kurar
ki ifongezir puvatizibagh amuvira iti.
Ia ghaze, Kar ti arazir aghuim, a?
11 Ia Dipenir kamin nan ziam
fasa ki a ginaba. Ezi ia ghaze, kar
okimakiar gumaziba modir dan-
ganim, a? Ki Ikiavira Itir God uabi
guizbangira migei, arazir ia amiba, ki
bar adar ganigha gifa.
12 "Kamaghin, ia mangi Silon

* **7:4:** Gumazamiziba ti akar Onger Akaba 132:13-14in aven itim ginighnigha, egha me kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir Godin Dipenim Jerusalem iti. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God zurara Jerusalem geghuvam. A bizir kuraba ateghti da Jerusalem koma an itir gumazamiziba bativan kogham. **7:11:** Aisaia 56:7; Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46 **7:12:** Onger Akaba 78:60; Jeremaia 26:6

nguibar ki uan ziam fasa faragha inabazimin, ki amizir bizibar ganigh. Nan gumazamiziba Israelia, me arazir kuram gami, kamaghin amizi, ki nguibar kam bar a gasighasiki.†

13 Ezi ia uaghan arazir kurar kabagh amuavira ikia zuima, ki dughiar aviribar ia arazir kurar kaba ataghiragh navim giraghasa ia mikemezi, ia oraghan aghua. Ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati.

14 Ia guizbangira kamaghin nighnighan marki egh suam, nan Dipenir kam ian akuraghti, ia deravira ikiam. Ki fomira ian inazir afeziaba, me mikemezi, me nan ziam fasa kagh an ingari. Datirighin ki Silon nguibam gasighasighizi moghin, a gasighasigham.

15 Egh ia Judaba, ki Efraimin anabamin adarazi batoghezi moghin, ia batuegh ua ian ganan kogham."‡

Israelia Ikiavira Itir Godin akam batoke

16 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, "Jeremaia, ni ua gumazamizir kaba bagh nan azangsigh nan dimiva arangan marki. Ki nin azangsizitam bareghan kogham, kamaghin ni men akurvaghsi nan azangan marki.

17 Ni uabi Judan gumazamizibar garima, me uan nguibabar aven arazibagh amua, egha Jerusalemin nguibamin tuavir toribar arazibagh ami.

18 Men boriba dazibagh eghuva izima, afeziaba aviba arisi, ezi amebaba bisketba tuasa plaua gami, kar aser amizir kam, Astarten me a bagha ofa gami, me a dibora ghaze, Overiamin Garir Atrivir Amizim. Egha me uaghan aser igharagha gariba bagha wain isa me bagha ofa gami. Me kamaghin amua paza na damuasava ami.

19 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Me kamaghin amua paza nararam amir pu. Bar puvati. Me paza uarira uarigh amua aghumsizim uarira uarigh aningi.

20 Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, men Ekiam, ki uan aningagharim bar a isi nguibar ekiar kamin gumazamiziba, ko asiziba, ko temeba, ko dagheba, ki bar me gingegham. Nan aningagharim avir ekiamin min iriti tav anemungeghan kogham."

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gei, "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia mikimasa. Ia fo, ofan maba, ia asiziba inigh dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham, egh dar tuziba aman kogham. Ezi ofan maba, ia dar tuziba, ki amamangati, ia dar amam. Ezi ki ghaze, Marki! Ia bar ada inigh dar ami, da pura bizim.

22 Ia bizir kam ginighnigh: ian inazir afeziaba, ki Isipin me inigha izir dughiamin, me ofan tuezi bar isia mighiriziba ko ofan igharaziba, ki tam damuasa me mikemezir puvati.

23 Ki kamaghin me mikeme, 'Ia nan Akar Gavgavir ki ia migeiba baragh deraghvira dar gin mangiti, ki ian Godin ikiti, ia nan gumazamizibar min ikiam. Eghti biziba bar ian deragham.'

24 Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Men naviba arazir kurabar amuasavira nighnigha, uan ifongiabar gin ghua akirim ragha na gasaragha, uamategha bar saghon ghuavira iti.

25 Ian inazir afeziaba Isip ategha izezir dughiamin iza datirighin, ki uan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ian inazir afeziaba akam me daningasa

† **7:12:** Josuan dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin Purirpenim Silon nguibamin anesara. (Ni Josua 18:1in an gan.) Ezi ofa gamir gumazim Elin dughiamin, Godin Purirpenim Silon iti. (Ni 1 Samuel 1-3in an gan.) Ezi dughiar Filistiaba Israelia abirazir kamin me ti Silon nguibam gasighasiki, ezi gin nguibam pura ikiavira iti. (Ni 1 Samuel 4in an gan.) **7:13:** 2 Eghaghaniba 36:15; Aisaia 65:12; Jeremaia 35:17
‡ **7:15:** Israelian akar kam, a fomira notin amadaghan kantri Israelin adaraziv gei. Ni Jeremaia 3:7in ganigh. **7:18:** Jeremaia 44:17-19 **7:23:** Ua Me Ini 15:26; Ofa Gami 26:12; Aisaia 3:10

ivivigha me amagavira iti.
26 Ezi ian inazir afeziaba nan
akam baraghan aghua. Egha akaba
batogha men faragha zuir ovavibagh
afiragha arazir kurabagh ami.
27 "Jeremaia, ni Israelian gumaza-
miziba akar kabar me mikimti, me da
bareghan kogham. Ni men dimti, me
nin dimdiam ikaraghan kogham.
28 Eghti ni kamaghin me mikim
suam, 'Kantrin kamin gumazamiz-
iba, Ikiavira Itir God, men Godin
akamin gin ghuzir puvati. Egh
God ateghti a me akirmighasa me
nighnizir puvati. Egha guizin akamin
gin zuir tuavir kam, me bar anetaki.' "

Gumazamiziba Hinomin danganir zarimin ikia arazir kurabagh ami

29 Jerusalemia, ia uan azirakar
arazim akakagh uan dapanir
arizibagh isegh da makunigh. Nin
gumazamiziba Ikiavira Itir God
gamizi, a bar aningagharir ekiam iti.
Egha a gumazamizir kabar aghuagha
akirim ragha me gasara. Kamaghin,
ia mighsiabar ghuavanegh azirakar
ighiaba bangi.
30 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze, "Judaba nan damazimin
arazir kurar aviribagh ami. Me mar-
vir guar ki ifongezir puvatizir kaba
isa, nan Dipenir ki uan ziam fasa
inabazir kamin aven da ariki. Egha
kamaghin nan Dipenim gamima, a
nan damazimin bar mize.
31 Egha me Hinomin danganir
zarimin ghua ofa gamir dakozibar
ingara da dibora ghaze, Tofet. Egh
me uari uan otariba ko guiviba inigh
ofan min avimin ada tuam. Arazir
me amir kamin nighnizitam nan
navir averiamin itir pu. Bar puvati.
Ki kamaghin damuasa akatam me
mikemezir puvati.
32 Ki Ikiavira Itir God, ki
ikiangsizim me ganiga ghaze, Gin
gumazamiziba ua danganir kam,
Tofet o Hinomin danganir zarim a
darighan kogham. Apaniba dughiar
kamin Judan gumazamizir aviribav
sueghti, me arimighiram. Eghti
Tofetin danganim, a Judabar mat-
matiar danganimin min ikiti, men
kuaba bar a gizivaghti, men kuaba
afamin danganiba ua puvatigham.
Eghti me danganir kam kamagh a
diponam, Danganir Gumazibav Sozi
Me Ariaghirim.
33 Eghti gumazir kuar aviriba pura
nguazimin ireghiv ikiti, kuaraziba ko
asizir atiaba izi dar tuzibar amam.
Eghti gumazir kuaraziba ko asizir
atiaba batoghamiba puvatigham.
34 Eghti gumazamiziba ua Judan
nguibaba ko Jerusalemin tuavibar
ikian kogham. Ki bizir kaba bar
dar amighti, da otivam, eghti navir
aghuimin arazim ko, agoroger
arazim ko, poroghamir igiabar isar
ekiaba, da bar givagham. Eghti
kantrin kamin danganiba ikuvigh
ikiam."

8

1 "Ki Ikiavira Itir God, ua kamaghin
migei. Dughiar kamin ian apaniba,
matmatiabar mangi, Judabar atriv-
iba ko, gumazir dapanir, ofa gamir
gumaziba, akam inigha izir gumazir
dapaniba, ko Jerusalemin aven itir
gumazamizir igharaziba sara bar
men agharibagh kuigham.
2 E fo, Judaba bar aruem ko iakinim
ko mikovezibagh ifonge. Egha me
bizir kaba bagha iteviba apira dar
ziaba fava, da ko migia, egha uarir
akurvaghasa dar azangsisi. Kam-
aghin amizi, dughiar gin izamim,
men apaniba Judabar aghariba
inigh tintinibar buarir aviribar min
nguazimin ada akunigham. Eghti,
aruem, ko iakinim, ko mikoveziba,
men agharibagh isiragham. Eghti
men aghariba inigh da oparamin
gumaziba puvatigham.
3 Eghti Judan gumazamizir kurar
kantrin kamin aven ikiavira itiba, ki
men amangighti, me kantrin igharaz-
ibar tintinibar mangegham. Egh gu-
mazamizir ikiavira itir varazira, me
angamira ikisi nighnighan kogham,

7:31: Ofa Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 32:35 **7:34:** Jeremaia 16:9; 25:10; Akar Mogomem 18:23

me ovengsivira ifuegham. Ki Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kam-
aghin mikemegha gifa."

Judaba uan arazir kurabar aghumsizir puvati

4 Ikiavira Itir God, kamaghin gu-
mazamizibav kimasa na migei:

"Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei.
Ia fo, gumazamiziba daghira, egha
me ua dikavrosi.
Egha ia fo, me tuavim ataghiragha
ghua, egha me ua tuavimin izi.
5 Ezi Jerusalemin gumazamizir kaba
na ategha, ua izir puvati.
Me zurara akiribagh igha na
gasi.
Me ifavarir arazimin gin mangasa
bar gavgavigha,
ua na bagh izan aghua.
6 Ki kuarim atigha me barazi, me de-
ragha guizin akatam na migeir
puvati.
Egha men tav uan arazir kuraba
gin amangasa migeir puvati.
Egha nan azangsigha ghaze, ki arazir
kurar manamrama ami?
Me vaghvagha uan ifongiabar
girara ghua,
mati hoziaba midorozim
bagha ghuaba arigha
ivemara ghuavira iti.
7 E fo, kuarazir ekiaba ko doziba
mighegh mangi ikegh,
ua izamin dughiam me a gifo.
Ezi nan gumazamiziba, me bizir ki
damuasa mikemeziba
me dar gin zuir puvati.

8 "Manmaghin amizima ia Judaba
ghaze,
'E nighnizir aghuim ko fofozim
iti. Ikiavira Itir God uan Araz-
iba e ganingi.'
Bar guizbangira, nan Arazibagh fozir
gumaziba bar adagh iragha
akar ifavariba osiri.
Kamaghin amizi, ia kamaghin
mikiman marki.
9 Ki Ikiavira Itir God, ian fofozir gu-
maziba nan akabar aghuagha
akirim ragha dagh asara.
Manmaghsua me ghaze, me
datirighin fofoziba iti? Pu-
vati.
Me datirighin azuazim asizimin suizi
moghin, dughiar kuram men
suiraghti
me bar aghumsigham.
Eghti men nighniziba bar
ikuvigham.

10 "Men gumazir ziaba itiba ko ziaba
puvatiziba sara arazir kurar
kam gami.
Ezi men ofa gamir gumaziba
ko akam inigha izir gumaz-
iba uaghan gumazamizibagh
ifari.
Kamaghin, ki men azeniba ko
amuiba isi
azenan itir gumazir igharazibar
anigam.
11 Nan gumazamiziba, mati duar
dafaba isia iti,
ezi ofa gamir gumaziba ko akam
inigha izir gumaziba men du-
abar gari,
da pura biziba, egha der-
aghvira da akira da nozir
puvati.
Egha me akar aghuimin gumazamiz-
ibav gia ghaze,
'Biziba en derazi e deraghavira
iti.'
Me kamaghin migei,
ezi guizbangira bizitam deragha
itir puvati.

12 "Me ti arazir kurar me amizibar
aghumsighama?
Bar puvati. Me tong aghumsizir
puvati.
Kamaghin, ki men igharaz darazigh
asighasighizi moghin,
ki gumazamizir kaba mizazim
me daning, me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.

13 "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei,
Ki bar me agivagham.

8:10: Jeremaia 6:12-15 **8:11:** Esekiel 13:10

Me mati wainin ikariziba ko fighin
temeba, da ua ber puvati,
ezi dar dafariba misingi.
Ezi kamaghin ki apaniba
amadaghti me izi me
dikabiragham.”

14 Eghti Judaba kamaghin mikimam:

“Manmaghin amizi e puram apia?
E uari akuvagh mangi nguibar
ekiar divazir gavgaviba itibar
aven mongam.
Egh e nguibar kabar aven
arighiram.
E arazir kuramin Ikiavira Itir God
gami, a en God.
Ezi a ghaze, e ovengam.
A ivezir kuram e daningam,
mati gumazir mam marasinin
kurar gumazibagh asighasizim
me daningti
me aneremam.
15 E ghaze, e deravira dapiam, egha e
deragha apiazir puvati.
Egha e ghaze, ua deraghamin
dughiam iti,
ezi apaniba iza e gamima, e
bar atiatingi.
16 Ezi apaniba notin amadaghan,
Danin anabamin adarazir
nguazimin otivigha gifa,
ezi e hoziaba barazi me bar puv
avighagha pamtemin arai.
Ezi hoziar kaba araima, en nguazir
oteviba ivazvazima,
e bar puvirama atiati.
E fo, apaniba Jerusalemin nguibam
ko an tir gumazamiziba ko, bar
en nguazimin itir biziba bar
dagh gasighasighasa izi.”

17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
migei:

“Ia oragh. Ki apaniba amadaghti,
da mati kuruzir kurabar min ia
bagh izi ia giviam.
Ia me damuti me nimira iki, me ia
ateghamin tuaviba puvati.
Bar puvati.”

Ki Jeremaia ki bar uan adarazir apangkufi

18 Ki Jeremaia, ki kamaghin migei:

“Nan apangkuvir ekiam ko navim
bar oseme,
ezi nan nighniziba bar ikufi.
Nan osimtizim agivamin tu-
aviba puvati.*
19 Mevzika, nan adarazi nguazir ote-
viba bar adar ikia egha ara ka-
maghin dei,
‘Ikiavira Itir God ua Saionin
nguibamin atrivimin itir pu-
vatighama, a?
Egha a manmaghsua en aku-
razir puvati?’ ”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
akam ikaragha ghaze:

“Manmaghsua ia nan gumazamiz-
iba kantrin igharazibar asebar
nedazibar ingara
egha dar ziaba fe?

Ian arazir kam na gamima,
ki bar ian aningaghe.”

20 Ezi gumazamiziba kamaghin di-
ava ara migei:

“Aruem garir dughiam gifa,
ezi me azenibar aven itir
dagheba bar ada asigha gifa.
Ezi God ua e iniasa nighnizir
puvati.”

21 Ki Jeremaia, ki uan gumazamizir ki
bar ifongezibar garima,
me dighoraghire, ezi nan
nighniziba ikufi.
Ki bar osemegha aziava
aravira iti.
22 Ki orasi, Gileatin nguazim ti
marasinin aghuiba uam an iti.
Egha me ti uaghan doktan maba
iti.

* **8:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **8:22:** Jeremaia 14:19

Ezi manmagh amizi, nan gumazamiziba ghuamaghezir puvati?†

9

1 Ki ghaze,
Kamaghin deragham,
nan dapanim dipamin min ikiti,
nan damazimning mozir dipar zurara anaga ivemarimin min iki.
Eghti ki arueba ko dimagaribar nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
apaniba misoghezi ariaghirezziba,
me bagh aziva arangvira ikiam.
2 Kamaghin deragham,
ki ti gumazamiziba puvatizir danganitamin mangi
tuavir miriamin averpenir gumaziba daru dakuamin tamin ingarigh,
an aven ikiam.
Nan gumazamiziba bar, Godin itir nighnizir gavgavimin arazim anetegha,
asebar gin ghua arazir mizirizibagh ami.
Kamaghin amizi, ki ti me ategh mangi saghon ikiam.

3 Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:
"Mati gumazim pir baribar asiva amangasa ami moghin,
ifavarim nan gumazamizibar akatoribar otiv mangasava ami.
Egha men ifavarir arazim, men kantrin bar ekefe.
Ezi nan gin zuir guizin arazim a itir puvati.
Akar ifavarim bar ekefe.
Ezi me nighnizir gavgavim nan itir puvati."

4 "Ia gumazamiziba kamaghin fogh, ian namakaba ko aveghbuaba ifara,
mati ia uan inazir afeziam Jekopin min ifari.*
Kamaghin amizi, ia bar me bagh deraghvira gan,
nighnizir gavgavim men akabar ikian marki.
5 Gumazamiziba bar moghira uan adarazigh ifara,
egha guizin bizitam migeir puvati.
Men mizeba ifavarir arazim bar a gifozi,
me arazir kurar kam gamua ghuavira iti.
Me uarigh ifarir arazir kam, uarira uarir akakasi.
Egha me uan navibagh iraghan aghua.†
6 Me uarira uari abirir arazim gamua ghuavira ikia,
egha ifavarir arazibagh amuavira iti.
Me nighnizir gavgavim nan iki, nan gin mangan aghua.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa."

7 Kamaghin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migia ghaze:
"Ki uan gumazamizibar araziba tuisigh, mizazim me daningiva men gan me gifofogham,
mati gumazim silva isa avimin a tua, an mineziba misiva da batozi mokin.
Ki gumazamizir kabar arazir kuraba bagh damuamin tuavitam ua itir puvati.
Bar puvati.
8 Men mizeba, mati barir gumazibagh asi me ariaghiriba.

† **8:22:** Jeremaia danganir kam akar isin zuimin a migei. Judaba Gileatin Distrighin marasinba isi. (Ni Jenesis 37:25in gan.) Ezi Jeremaia kamaghin fo, arimariar an gumazamiziba batozir kam, kar men arazir kurar me amiba bagha arimariar kam me bato. Ezi doktan aghuiba ko marasinba me damighti me ghuamagheghan kogham. **9:4:** Jenesis 27:36 * **9:4:** Israelian inazir afeziam Jekopin ziamin mingarim kamakin: Ifari. Ezi a guizbangira gumazir igharazibagh ifari. Ni Jenesis 27:36in gan. Vezin kam a nighnizir kam an aven iti. † **9:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Me ifavarir gumazamiziba.
Me uan namakaba akar aghuibar me migia,
egha men navir averiaba, me me gasighasighasa nighnisi,
mati gumazim asizimin suighasa azuazim agura.
9 Bar guizbangira, ki gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva,
bar me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

10 Ki Jeremaia, ki garima,
Mighsiaba ko tuziba itir danganiba,
me bar adagh apongegha dagh asighasighizi gumazamiziba ua dagh aruir puvati.
Ezi bulmakaubar arareba puvatizi,
kuarazibar arareba ua dar otivir puvati.
Kamaghin ki dagh nighnigha puvirama azi.
Ki da bagha osemegha azir akam bange.

11 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze,
"Ki Jerusalem gasighasighti a irigh dagiar pozim mitigham.
Egh afiar atiabar danganimin otogham.
Eghti ki Judan nguibar igharazibagh asighasighti,
nguibaba pura ikiti gumazamiziba dar ikian kogham."

12 Ezi ki Jeremaia kamaghin Ikiavira Itir God migei,
"Nguazir kam tizim bagha ikuvigha gifa,
egha gumazamiziba puvatizir danganimin min iti?
Gumazir manatam Ikiavira Itir God nighnizim a danighti,
a bizir kamin mingarimin gumazamizibav kimam?"

13 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze:
"Bizir kamin mingarim kamakin.
Gumazamizir kaba nan Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvatigha,
nan akam batuegha,
tuavir ki men akazimin gin zuir puvati.
14 Men navir averiaba gavgavigha uan ifongiamin gin ghua
men inazir afeziaba men sure gamizi moghin,
me aser Balbar ziaba fe.
15 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ghaze,
Ia gan, ki gumazir kabar amighti me osimtizir ekiaba iniam,
mati me dagher akabav sozibar amam.
Me bar ivezir kuram iniam,
mati me imeziba itir dipabar amam.
16 Ki me batuegh me amadaghti, me mangi
tintinibar kantrin fomira men inazir afeziaba ko me fozir puvatizibar tongin me ko ikiam.
Eghti ki apanibar amamangatighti,
me men gintigh mangi dughiar ki me gasighasighamim otogham."

Jerusalemia azirakar amirizibagh ami

17 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei:
"Bizir ia bativir kaba, ia deravira dar gan.
Egh azir akabagh amir amizibar diagh!
Ia amizir gumazir kuaba bagha igiar amirizibagh amua fozibar diagh me inigh iziti,
me azirakar amirizibar amu."

18 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:
"Are, me zuamira iziva e bagh azirakar ighiabar amu.
Me pamtem azi mamaghira iki mangiti,
e aziti temeriba en damazibar iziv otiv iram.

9:16: Ofa Gami 26:33; Godin Araziba 28:64; Esekiel 5:2; 5:12

19 Guizbangira, Saionin nguibar ekiamin aven,
gumazamiziba kamaghin ara egha azirakar ighiabagh amua ghaze,
‘Aio! E bar ikufi!
Apaniba en dipenibagh asighasigha gifa.
Ezi e uan nguazim ategham.
Kamaghin e bar aghumsiki.’ ”

20 Ezi ki ghaze:
Ia Jerusalemin amiziba,
ia kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh.
Ia uan guiviba azirakar ighiabar men sure damu.
Egh vaghvagh namakaba azirakar kamin men sure damu,
21 “Ovevem e batogha gifa.
A en dipenir gavgaviba ko danganir mogomoebar aven izegha gifa.
Boriba ikarara tuavibar itima ovevem me batifi.
Egha uari akuvir danganibar gumazir igiaba batifi.”

22 Ikiavira Itir God mikimasa na migia ghaze,
“Ariaghirir gumazamizibar kuaba pura tintinibar nguazimin ikiam,
mati afiar buariba, ko witin ikiziba pura tintinibar irav iti.
Ezi gumazir dagh eghuvamiba puvati.”

23 Ikiavira Itir God ghaze:
“Fofozir gumazim uan fofozim bagh bar akuegh uabi fan marki.
Eghti gumazir gavgavim uan gavgavim bagh bar akuegh uabi fan marki.
Eghti dagiaba izivazir gumazim uan dagiaba bagh bar akuegh uabi fan marki.
24 Gumazim bar akueghsi, a bizir bar vamira bagh bar akongegham.
Bizir kam kamakin:
Ki Ikiavira Itir God, a na gifozir bizim bagh bar akongegh.
Ki zurara nguazimin gumazamiziba bar men apangkufi.
Egha ki zurara guizin arazimin gin ghua arazir aghuibar me gami.
Ki arazir kam damuasa bar akonge.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

25 “Ikiavira Itir God ghaze,
Gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir kaba,
men araziba azenan paza zui, egha me nan akamin gin zuir puvati.
Gumazir kaba, dughiam iziti ki puv me damigham.
26 Ia nguibar kabar gumaziba,
kar Isipia, Judaba, Idomia, Amonia, Moapia ko gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia uan dapanir dakurir arizibagh isezi da otevezíba,
gumazamizir kaba me gumazir God gifozir puvatiziba.
Ezi Israelia uaghan men arazibar gin zui.
Israelian gumaziba uan mikarzir mogomer iniba aghoregha,
uan navir averiabagh irazir puvati.
Egha me mati gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba.”

10

Ikiavira Itir God an atrivim, ezi aseba pura biziba

1 O Israelia, ia deraghvira Ikiavira Itir Godin akam baragh.
2 A kamaghin migia ghaze:

“Ia kantrin igharaziba amir arazibar gin mangan marki.
Me overiamin igharagha garir otivir bizibar gara bar atiatingi.

9:24: Maika 6:8; 1 Korin 1:31; 2 Korin 10:17 **10:2:** Ua Me Ini 23:24; Aisaia 47:12-14

Ezi ia dar ganiva, atiatingan
marki.
3 Ezi gumazir kabar arazir men aseba
feba,
da guizin araziba puvati.
Me temer mam ruarimin an okegha,
digiribagh amir gumazibagh
aningizi,
me temer kamin asemin marvir
guam akiri.
4 Egha gumaziba gol ko silvan marvir
guar kam asigha,
hama ko dikoniba inigha, a iran
aghuagha a gafu.
5 Ezi marvir guar kaba biziba dar pu-
vati, da nedazir kiniba.
Kuaraziba izi gumazibar azeni-
bar zuravariba ko daghebar
amisi, dar gan atiatingasa
me dar ingarigha da ase.
Men marvir guar kaba migeir puvati.
Egha da aruir puvatizi, gumaz-
iba da ateragha arui.
Me ian tav gasighasighan kogham,
kamaghin ia dar atiatingan
marki.
Me uaghan bizir aghuitam
damighti an otoghan
kogham."

6 Ikiavira Itir God gavgavir bar ekiam
iti,
ezi ua godin tam nin min itir pu-
vati.
Nin ziam gavgavir ekiam iti.
Egha ni bizir igharagha garibagh
amima da nin gavgavim aka.
7 Ni kantriba bar dar gumazamiziba
bar me gativagha men gari,
ezi me bar nin atiating nin apen-
gan iki nin ziamra fam.
Ezi nguazir kamin fofozir aghuiba
itir gumaziba ko atriviba,
men tav nin min amir puvati.
8 Gumazir kaba bar fofoziba pu-
vatigha bar ongani.
Marvir guar me temebar
dikirigha arighizir kaba, pura
biziba,
da fofozir aghuir manatam
me daningam? Bar puvati.
9 Aser marvir guar kaba, me dar
kurkiasa, Tarsisin nguibamin
ghua silva isa,
egha ghua Ufasin nguibamin gol
ini.
Egha iza gol ko silvan ingarir
darazigh anidi,
eghti me uan marvir guaba
avam.
Egha me inir blupla ko pighagheviba
isamigha
asebar marvir guar kabar kurti.
Kurkazir marvir guar kabar itiba,
kar digiribagh amir fofozir gu-
maziba ingangarir kaba bar
dagh ami.
10 Ezi Ikiavira Itir God, a guizbangira
God.
A Godin zurara ikia mamaghira
itim,
egh atrivimin iki mamaghira
ikiam.
Ezi an aningagharim nguazim
gamima,
a ivazvasi, eghti gumazamiziba
deraghvira ikian kogham.

11 "Israelia, ia kamaghin nighnizir
gavgavim Godin itir puvatizir
gumazamizibav kim,
'Ian aseba overiam ko nguazimin in-
garizir puvatizi,
da ua nguazim ategh an ikian
kogham,
egh overiamin apengan
ikian kogham.'"

Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 51:15-19)

12 Ikiavira Itir God uan gavgavimin
nguazir kamin ingari.
A uan nighnizir aghuimin
nguazir kam isa uan dangan-
imra anetizi, a gavgafi.
A uan fofozimin overiamin
ingara an onegha gifa.
13 A tiarim akarigha migeima, ove-
riam bar pamtemin tingazi.
Ezi ghuariar piziba nguazir ote-
vibar migha iza,
egha uari akufa.

10:3: Aisaia 40:19; 44:9-20 **10:5:** Aisaia 41:23-24; 46:1; 46:6-7 **10:7:** Akar Mogomem 15:4 **10:11:** Onger Akaba 96:5; Aisaia 2:18; 65:16

God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima, a
a uan danganim ataghiragha izi.
14 Ezi gumazamiziba, me bar on-
ganigha bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golin dar
ingariba,
me bizir me ingarizir kaba
bagh bar aghumsigham.
Kar guizin godba puvati.
Marvir guar kaba, da aminir
datirighin en ikia angamira itir
kam puvati.
15 Kar me dibovir akabav kimasa
pura ingarigha arighizir bizir
kiniba.
Eghti Ikiavira Itir God, me
tuisighamin dughiam iziti me
bar ikuvigham.
16 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin
ovavir boribar God, a uabi biz-
iba bar adar ingari.
Egha bizir kabar min garir pu-
vati.
A Israelia amisevezi me an
adarazira iti.
An ziamra kara:
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim.

Ikiavira Itir God Judaba batuegham

17 O Jerusalemia, apaniba ia
ekiarugha gifa.
Ezi ia uan biziba bar ada aku-
vagh da inigh mangi.
18 Ikiavira Itir God, kamaghin ia migia
ghaze,
“Dughiar kamin ki nguazir kamin itir
gumazamiziba batueghti me
mangegham.
Ki osimtizir ekiam me danighti,
me mizazir ekiam baragham.”

19 Eghti Jerusalemia kamaghin
mikimam:
“Maia, e ikuvigha gifa.
Osimtizir ekiam e batogha
duamin min bar ekevegha
misingizir puvati.
Ezi marki, osimtizir kam
e batogha givazi e
aneteram.”
20 Jerusalem ikuvigha gifa, egha
pura iti, mati purirpenir mam
dipirigha iri.
A mati en purirpenibar benir
dar suighiziba dighoraghirezi
da dipiraghiregha ire.
Ezi gumazamiziba bar Jerusalem
ategha ghuegha gifa,
mati en boriba bar ariaghiregha
tav ua itir puvati.
Kamaghin amizi, ua
Jerusalemin ingaramin
gumazitam ua itir puvati.
21 Ezi kantrin gumazir dapaniba on-
ganigha fofoziba puvati,
egha nighnizir aghuim bagha
Ikiavira Itir Godin azangsizir
puvatigha ire.
Kamaghin me deragha ingangarir
aghuim gamizir puvati,
ezi apaniba iza gumazamiz-
iba batoghezi me tintinibar
ghuegha kantrin igharazibar
iti,
mati sipsipbar garir gu-
mazim deragha dar garir
puvatizi, afiar atiaba sip-
sipba batoke.

22 Ia oragh! Niginir ekiar mam notin
amadaghan oto.
Kar apanibar midorozir gumaz-
ibar mighsizir niginir dafar ku-
ram, me niga akizirigha izi.
Me uan nguibam ategha
Judan nguibaba ko
misoghasa izi.
Me Judan nguibaba bar ada
agivaghti,
da afiar atiabar nguibamin
otogham.

Jeremaia uan gumazamizibar akurvaghasa Godin azara

23 O Ikiavira Itir God, ki fo, e gumaza-
miziba uari uan daroriba gati-
vaghan kogham.
E mangamin tuaviba, e deragha
dar garir puvati.

10:23: Aghuzir Akaba 20:24; Aisaia 26:7

24 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir
aghuimin e akirmigh, pura en
aningaghan marki.
Ni en aningagheghti e bar
moghira ikuvigham.
25 Egh Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir nin ziam dibora a fer pu-
vatiziba,
ni men aningaghi me gasighasigh.
Gumazamizir kaba, e Jekopin
adarasi, me en maraziv
soghezi me ariaghire.
Me bar e agivagha en nguaz-
iba ko dipeniba sara bar dagh
asighasiki.
Kamaghin amizi, ni me
gasighasigh.

11

Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim abiki

1 Ikiavira Itir God kamaghin Jere-
maia migei,
2 "Ni deraghvira nan Akar Dikirizir
Gavgavimin akaba baregh mangi
Judaba ko Jerusalemin gumazamiz-
ibav kemegh:
3 Ni mangi me mikim suam, Ki
Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ia
migia ghaze, Gumazir manam nan
Akar Dikirizir Gavgavimin gin man-
gan koghti, ki a damighti a bar iku-
vigham.
4 Ki fomira ian inazir afeziaba
Isipin me inigha iza Akar Dikirizir
Gavgavir kam me koma a gamizi, a
gavgavigha kamaghira iti. Dughiar
me Isip ataghizim, danganir kam bar
puv fei, mati avim men isi, ezi ki me
inigha iza kamaghin me migei, 'Ia
nan Akar Gavgaviba bar adar gin
mangi, egh ia nan gumazamizibar
ikiti, ki ian Godin ikiam.
5 Ki ian inazir afeziaba ko Akar
Dikirizir Gavgavim gamigha nguazir
aghuim isi me daningasa, kar nguazir
bar aghuir biziba an ikia deraviram
aghuim. Ia nan Akar Gavgavimin
gin mangiti, ki a isi ia daningam.'
Nguazir kam ia datirighin an iti." Ezi
ki Jeremaia Ikiavira Itir God ikaragha
ghaze, "Bar guizbangira! Bizir kam
otogham."
6 Ezi Ikiavira Itir God, na migia
ghaze, "Ni nan migirigiar kaba isi
Judan nguibaba ko Jerusalemin tu-
avir aguabar mangi, dar gun ivivigh
me mikim: Ia datirighin nan Akar
Dikirizir Gavgavimin akaba baragh,
dar gin mangi!
7 Ki ian inazir afeziaba Isipin me
inigha iza datirighin, ia ikiangsigha
ivivigha ia migia ghaze, ia nan Akar
Dikirizir Gavgavimin gin mangi.
8 Ezi ian inazir afeziaba nan
akam barazir puvatigha an gin zuir
pu. Puvati. Me akaba batogha
uan ifongiabara gintigha arazir
kurabara damuasavira nighnisi. Ezi
Akar Dikirizir Gavgavim mikemezi
moghira, ki ivezir kuraba me ganidi."
9 Egha Ikiavira Itir God ua ka-
maghin na migei, "Judaba ko
Jerusalemia, nan akamin gin mangan
aghuagha, akiribagh iragh na gasasa
akam misoke.
10 Me uamategha men ovaviba
amizir arazir kurabar gin zui. Men
ovaviba fomiram amizi moghin me
nan akam baraghan aghua. Israelian
kantri ko Judabar kantri, aning
uaghara asebar gin ghua men ziaba
fe, egha Akar Dikirizir Gavgavir ki
men ovaviba ko amizim abigha gifa.
11 Kamaghin ki Ikiavira Itir God,
ki guizbangira migei, ki zuamira bar
me gasighasighti, me itavraghamin
tuaviba puvatigham. Egh me akur-
vazim bagh nan dimiva arangti, ki me
bareghan kogham.
12 Eghti Judaba ko Jerusalemia,
aser me ofan mughuriar aghuim
zuiba anidiba bagh mangam. Egh me
aser kabar dimti, da dughiar kurar
kamin aven men akuraghan kogham.
13 "Judaba, ian aser ia ziaba febar
dibobonim, ian nguibar ekiabar
dibobonim ko magh ghu. Egha ia
aghumsizim itir asem Bal bagha,
ofan migharir mughuriar aghuim
zuim damuasa dakozir aviribar
ingari. Ezi dakozir kabar dibobonim

11:8: Jeremaia 3:17; 7:24-26; 9:14

da Jerusalemin nguibar ekiamin
tuavir aguabar dibobonim ko magh
ghu.
14 Jeremaia, gumazamizir kaba
dughiar kuram bativamin dughiamin,
ni me bagh na ko mikiman marki.
Ni me bagh pamten nan diman
marki. Ni men akurvaghsi nan
azangsighan marki. Guizbangira, me
uarir akurvaghsi nan dimti ki me
bareghan kogham."

15 Ikiavira Itir God kamaghin Judabav
gia ghaze:
"Ia gumazamizir ki bar ifongeziba,
ia arazir bar kurar aviribagh
ami,
kamaghin, ia nan ofa gamir
Dipenimin aven mangan
kogham.
Ki ian amamangatighti, ia
aven mangam.
Ia uaghan uari bagha ofa damuasa
asiziba na bagha da inigha iza
ghaze,
ofan kaba ian akurvaghti ia
ikuvighan kogham. Bar pu-
vatigham.
Ki ia gasighasighamin
dughiamin, ia bar biziba
puvatigh bar akongeghan
kogham.*
16 Ki faragha ia dibora ghaze,
Israelia ia mati olivin temer
aghuir mam bava ovizir
aghuiba iti.
Eghti ki datirighin olivin temer kam
avim a datighti,
avim ararimin min pamten da-
garvagh, temer kam gaseghti,
a isiva aguaba bar dipirighiregh
bar givagham.
17 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki tememin min
nguazir kamin ia akara,
egha datirighin ia gasighasighasa
migei.
Ki garima, ia Israelin kantri ko Judan
kantrin gumazamiziba,
ia ofan mughuriar aghuim zuiba
isa asem Bal bagha, dagh ami.
Ezi ian arazir kurar kam na gamizi,
ki bar ian aningaghe."

Gumaziba Jeremaia misueghti an aremeghasa akam misoke

18 Ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir God ko
migia ghaze:
"Ikiavira Itir God, gumazamizir
maba paza na damuasa migei.
Ezi me damuasa amir bizir kam,
ni an gun nan akazi, ki fo.
19 Ki faragha fozir puvati, me paza
na damuasa na bagha akam
misosi.
Ki mati sipsipin nguzim gumaz-
iba a misueghti an aremeghasa
an akua zui.
Ezi gumazir kaba akam misuegha
ghaze,
'Aria, e datirighiram a misueghti an
aremegham,
mati gumazim temem bema, me
an dughiamrama an oti mokin.
E bar a kuavaremeghti,
gumazamiziba uam an
ginighnighan kogham.'
20 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
ni arazir aghuimin gin ghua gu-
mazamizibar araziba tuisisi.
Ni deravira men nighniziba
ko naviba tuisisi.
Ki osimtizir kam isa nin dafarim gati.
Ki fo, Ni gumazamizir kaba
ivezir kuram me daningiva bar
me gasighasigham."

21 Ki orazi Anatotin nguibamin
gumazir maba na misueghti, ki
aremeghasa kamaghin na migia
ghaze, "Ni Ikiavira Itir Godin ziamin
uam akatam mikiman marki. Ni
ua tam mikimti, e ni misueghti ni
aremegham." Ezi Ikiavira Itir God,
nan dimdiam baregha kamaghin na
migei,
22 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki guizbangira migei: Ki
Anatotin gumazamiziba pazivira
me damighiva, ivezir kuram me
daningam. Ki me misoghsi apaniba
amadaghti me izi men gumazir

* **11:15:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

igiabav sueghti me arimighiregham.
Eghti dughiar kamin, Anatotin gumazamiziba dagheba puvatighti,
men otariba ko guiviba arimighiram.
23 Anatotin gumazamizir paza
ni damuasava amiba, ki me ikarvagh me gasighasighamin dughiam,
ki a ginabagha gifa. Men tarazi
miseveghirighan kogham. Me bar
moghira ikuvigham."

12

Jeremaia osimtizim ikia Ikiavira Itir Godin azangsisi

1 O Ikiavira Itir God, ni kotiaba
tuisizir arazim a bar dera,
ezi ki zurara uan osimtizim akirsi
akamadarim ni ko a damuan
kogham.
Ezi arazir ki fozir puvatizir maba iti,
ezi guizin nin arazir kotiaba
tuisizim,
ki a bagh nin azangsighasa.
Manmaghiram amizi gumazamizir
arazir kurabagh amiba me zurara deragha iti?
Ezi manmagh amizi, ifavaribagh
amir gumaziba deraghavira
ikia ghuavira iti?
2 Ni me isa nguazir kam garighizi, me
deraghviram otiva,
mati gumazim temem akarazi,
an biba nguazim giraghuezi,
temem aghuigha bava
oviziba iti.
Me zurara nin ziam diborava,
men nighniziba nin saghuiamin
iti.
3 O Ikiavira Itir God, ni bar na gifogha,
ki amir araziba sara fo.
Egha na tuisigha bar deravira na
gifo.
Ni na bagh apanir kaba batueghasa,
ki ifonge.
Mati gumaziba sipsipbav sueghti
da aremeghasa, da inigha zui.
Ki nin azai, ni inabazir dughiamin,
ni me misueghti me arighiregham.
4 Gumazamizir kaba arazir kurabagh
ami.
Egha uaghan me ghaze,
"Bizir e bativamin kaba,
Jeremaia bar dar ganighan
kogham."*
Kamaghin amizi, ni gumazamizibar
arazir kurabar osimtiziba
ikarvagha nguazim gamizi,
an aghazagharizi, graziba bar
misingi.
Ezi asiziba ko kuaraziba tintinibar ariaghiri.
Ezi ki nin azai, Ni dazoghin bizir kam
agivaghti,
nguazim ua deragham?

5 Ezi Ikiavira Itir God na ikaragha
ghaze:
"Jeremaia, osimtizir ni datirighin isir
kam, a gin otivamin osimtizim
min garir puvati.
Ni gumaziba ko ia tuavimin
ivemar, ni me gitaviraghsi
damuva avegham, ni avighaghegham,
egh ni manmaghin hoziaba
ko ivemaram?
Ni nimira uan kantrin aven danganir
azentuzimra deragh iki,
ni manmaghin mangi Jordanin
Fanemin boroghin itir ruarir
averiamin ikiam?
6 Ezi nin aveghbuaba ko nin adarazi
akirim ni gasaragha,
osimtizim ni darigh pazi ni
damuasa akam misoke.
Egha uari akuvagha ni ekiarugha
givagha,
bar nin suighasa roghira izi.
Kamaghin amizi, me izi akar
aghuibar ni mikimti,
me baraghan marki."

Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba bar me baseme

7 Ikiavira Itir God ghaze,
"Israelian gumazamizir ki ua
baghavira miseveziba,
ki akirim ragha me gasaragha
gifa.

* **12:4:** Gumazir maba kamaghin akar kam gira, "God bizir e amibar gari puvati." Gumazamiziba kamaghin Jeremaian mikimam, egh me ti kamaghin nighnigh suam, a men faragh ovegham. O me ti ghaze, me uari an misueghti an aremegham. Ni Jeremaia 11:18-23in an gan. **12:5:** Jeremaia 49:19; 50:44

Gumazamizir ki bar gifongezir kaba,
ki datirighin apanibar amamangatighti,
me me dikabiragham.
8 Nan gumazamizir kaba, nan apanim gamigha,
na dikabinasa pamten diava arai,
mati laionin mam ruarimin ikia pamten aroi.
Kamaghin, ki me gifongezir puvati.
9 Nan gumazamizir ki ua baghavira inabaziba,
me mati kuarazir mam, kuarazir isaba iza anekiarugha a gasighasisi.
Ki kantrin igharazibar diaghti me izi nan gumazamizir ki ua baghavira inabazibagh asighasigham,
Mati gumazim asizir atiabar diaghti, me uaghan izi kuarazir kam amam.

10 "Kantrin Igharazibar Gumazamizibar gumazir dapanir aviriba iza,
nan wainin azenir dirim gasighasiki.
Me azenir dirir kam dikezi,
a danganir midiarimin min iti.
Ezi gumazamiziba uam an itir puvati.
11 Eghti nguazir kam pura ikiti, gumazamiziba an puvatigham.
A dipaba puvatizir danganimin min otogham.
Eghti nguazim ikiva aziti, ki a baragham.
Eghti nguazir kamin itir gumaziba,
ua a ginighnighan kogham.
12 Eghti apanir aviriba otivigh, gumazamiziba puvatizir danganir mighsiabar tuavimin izi,
biziba bar dagh asighasigham.
Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki apanibar amuti,
me ian kantrin otevir mamin ikegh, mangi otevir igharazimin gumazamiziba bar me gasighasigham.
Eghti gumazitam ua deragh ikian kogham.
13 Ia Israelia witin oviziba oparigh,
da iniamim dughiamin, ia benir dikonibar ganti darara ikiam.
Ia pura ingangarir mitiabagh amua bizir muziaribara isi.
Ki Ikiavira Itir God, nan aningagharim ian ikiavira iti,
kamaghin ia witin ovizir muziariba bangin aghumsigham."

Ikiavira Itir God, Israelian boroghin itir kantriba bagha akar dikirizim gami

14 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki Israelian boroghira itir kantriba akam men iti. Me arazir kurabagh amua, egha nguazir ki uan gumazamizibagh aningizir kam pazav a gami. Ni oragh! Ki apanir kaba men nguazimra me batuegham. Judaba uaghan apanibar tongin uan nguazir ki me ganingizimra iti, eghti ki uaghan me batuegham.
15 Ki bar moghira me batuegh givagh, gin ua men apangkuvigh, men aku men nguazibara mangam.
16 Eghti nan gumazamiziba nan ziam fer araziba, me dughiar kamin dar gan dagh fofogham. Fomira gumazir kaba nan gumazamiziba, me aser Balin ziamin guizbangira mikimasa pin arigha migei, egha nan gumazamizibar sure gami. Me datirighin uari nan ziamin pin darigh guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God, a zurara iki mamaghira ikiam. Me arazir kabar gin mangi, uaghan nan gumazamizibar otivigham.
17 Eghti kantrin tamin gumazamiziba nan akam bareghan aghuaghti, ki me batuegh bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa."

13

Ikiavira Itir God, inimin akar isin zuimin Jeremaia migei

12:15: Jeremaia 48:47; 49:6; 49:39 **12:16:** Josua 23:7; Aisaia 49:6; Jeremaia 3:17; 16:19 **12:17:** Onger Akaba 2:8-12; Aisaia 60:12

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni mangi inir aghuitam
givezegh, a ikegh. Egh inir kam isi
dipam daghuan marki.”
2 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi
moghira, ki ghua inir mam givezegha
a ike.
3 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin
na migei,
4 “Inir ni ivezegha uan ivariam
gikezir kam, a inigh dikavigh Peratin
Fanemin mangi, egh inir kam isi
dagiar torimin aven a modogh.”*
5 Ezi ki Ikiavira Itir God mikemezi
moghin amua, inir kam Peratin
Fanemin a modo.
6 Ezi aruer aviriba ghua givazima,
Ikiavira Itir God, ua kamaghin na
migei, “Ni dikavigh uamategh Peratin
Fanemin mangi, egh ki ni mikemezi ni
modozir nir kam uam a inigh.”
7 Ezi ki Peratin ghugha, inim mod-
ozir danganim gutui. Egha ki inim
inigha an garima, a ikuvigha givagha,
ua ingangariba an puvati.
8 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin
na migei,
9 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei: Ki Judaba ko Jerusalemia uari
uan ziaba feir arazim abiraghti, me
inir ikuvizir kamin min ikuvighti,
men ziar ekiam givagham.
10 Gumazamizir arazir kurabagh
amir kaba, me uan kuaribav
konegha nan akaba baraghan aghua.
Men naviba gavgavizi, me uan
nighnizibar gin zui. Egha asebar
gin ghua men ziaba fe. Egh gin
gumazamizir kaba ikuvigham, mati
inir kam ikuvigha ingangariba an
puvati.
11 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki
faragha Israelin kantrin gumazamiz-
iba ko Judan kantrin gumazamiziba
bar me gamizi, me nan porogha
gavgavizi moghin, mati gumazim
inim isa uan ivariam gikegha,
anemighirizi a gavgafi. Ki kamagh-
sua, me nan gumazamizibara iki,
egh nan ziam fi na bagh bar akuegh
ziar ekiam na daningam. Ezi me na
baragh nan gin mangan aghua.”

Jerusalemia nguazir minemin min ikuvigham

12 Ikiavira Itir God ua na migia
ghaze, “Jeremaia, ni mangi kamaghin
Israelia mikim suam, ‘Ikiavira Itir
God, a Israelian God, a kamaghin
migia ghaze: Gumazamiziba wainin
dipam isa nguazir minebagh fusfuzi
da izefe.’ Eghti Jerusalemia ti oregh
ni mikim suam, ‘Ni ghaze, e ti bizir
kam gifozir puvati, a?’
13 Eghti ni kamaghin me mikim,
‘Ikiavira Itir God kamaghin migei,
Ki uabi nguazir kamin itir gumaza-
miziba wainin dipam men gunasava
ami, eghti me bar onganigham.
Devitin ikizimin atriviba ko, ofa
gamir gumaziba ko, akam inigha
izir gumaziba ko, Jerusalemin gu-
mazamiziba bar, mati wainin dipam
nguazir minem gizivazi moghin,
wainin dipam me gizivagham.
14 Ki gumazamizir kaba bar
me gasighasigham, mati gumazim
nguazir mineba isa uariv sosi da
biaghiri moghin. Men ameboghfeziaba ko, boriba sara ki me
ginighnigh men apangkuvighan
kogham. Bizitam bar nan tuavim
apirighan kogham. Ki Ikiavira Itir
God, ki mikemegha gifa.’ ”

God ivezir kuram isi Judabar aningam

15 Ia Judaba, Ikiavira Itir God, ia
mikemegha gifa.
Kamaghin amizi, ia deraghvira
kuaribar arigh nan akam
baragh.
Egh ia ifaghati uari fan
marki.
16 Ia datirighin Godin akurvazimin
angazangarim bagha garavira
iti.
Eghti gin Ikiavira Itir God,
angazangarir kam giraghti,
a mitarmer bar ekiamin
otogham.

* **13:4:** Ziar kam Perat, gumazir maba kamaghin a ginighnisi, a Yufretisin Fanem. **13:10:** Jeremaia 9:14; 11:8; 16:12

Guizbangira, dughiar kuram otogham,
mati Ikiavira Itir God ian nguibaba mitarmem dar anighti,
ia mighsiabar pin daruva asaghpor tintinibar iregham.
Kamaghin, arazir kam faragha otivamin dughiamin,
ia zuamira ziar ekiam isi Ikiavira Itir God, ian God, a daning.
17 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia mati an sipsipin bizim,
a deravira ia geghufi.
Ia nan akam baraghan aghuaghavira ikiti,
apaniba izi, ia inigh mangi,
kantrin igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar min ia arigham.
Eghti, ki uabira modogh ikiva ian ifaghatir arazim ginighnigh,
ia bagh pamtem aziti,
temeriba nan damazimning gizivagh izighiram.

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze:
"Ni mangi akar kam isi atrivim uan amebam ko aningin mikim suam,
Gua gin ua kantri gativaghan kogham.
Guan atrivir dapanir asuar dirimning, pura bizir kinimningin min otogham.
Kamaghin amizi, gua atrivir dabirabimning atakigh.
19 Apaniba izi Judan sautin amadaghan itir Distrik Negev, an itir nguibaba ekiarugh dar divazibar tiar akaba asegham.
Me Judaba bar me inigha nguibar igharazimin, pura ingangarir gumazir kinibar min me arighsi, me inigh mangegham.
Kamaghin amizi, Judan gumazitam ua nguibabar tiar akaba kuigh mangi izegh damuan kogham.

20 "O Jerusalemin nguibar ekiam, ni kogh notin amadaghan izir midorozir gumazibar ganti, me ni bagh izam.
Gumazamizir ni bar ifuegha deragha me geghuva men gariba,
me mati sipsipin dirir ni me bagha bar akongeziba, me managh iti?†
21 Eghti gumazir ni namakabagh amigha akurvaghiziba,
me izi ni dikabiragh ni gativam.
Eghti ni manmaghin me mikimam?
Ni amizim otasa mizazim isi moghin,
ni ti mizazir bar kuram baragham.‡
22 Egh ni ti uan navir averiamin aven uabi uabin azangsigham,
manmaghin amizi, bizir kurar kaba na batifi?
Ni kamaghin fogh, Nin arazir kuram bar ekefe.
Kamaghin amizi, gumaziba nin korotiaba suegha arazir kurabar ni gami.
23 Eghti Itiopian kantrin gumazamiziba, men mikarzir piziba, mikarzir ghurghuribar otivam, ti puvati.
Eghti kaziar atiam, me a dibora ghaze, lepat,
a ti uan mikarzir dighdiriba itiba giragham, a?
Bar puvati.
Kamaghira, arazir kurar kam, nin arazimra,
ezi ni aneteghan kogham.
24 O Jerusalem, ki nin arazir kurar kam bangin
aminim gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha iza, witin afezibagh ivai da zui moghin,

† **13:20:** Ves 20-27in aven itir migirigiaba, God akam isa Jerusalemian mikiri. Egha a kamaghin akar isin zuimin migei, Jerusalem uabi mati amizir mam, egha an akar kam amizir kamra mikiri. Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba me mati an boriba. ‡ **13:21:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

ki nin gumazamiziba bat-
uegham.
25 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
ni na bakinighinigha ifavarir
aseba nighnizir gavgavim dar
iti.
Kamaghin amizi, bizir ni bativir
kaba, ki deraghavira fogha da
misevegha gifa,
eghti da ni bativam.
26 Ki uabi nin korotiam fegh uan-
aboghti,
gumazamiziba nin mikarzir
mogomemin ganti,
ni bar aghumsigham.
27 Ki uabi gari, ni arazir bar kurar ki
ifongezir puvatizibagh ami.
Ni asebar gin mangasa pamtemin
ingara, mighsiaba ko danganir
tuziba itibar dar ziaba fe.
Ni mati gumazim uan roroamin
amuim ko dakuasa an
giriabagh suagha arui,
egha mati hoziar apurim pamten
hoziar amebamin gin ghuava
aroi.
O Jerusalem, nin araziba bar mize,
egh ni kamaghira iki mangi
manadizoghin ua zuegham?
Bar puvatigham.
Noka! Ni bar ikuvigham."

14

Judan kantri amoziba puvati

1 Dughiar kamin Judan kantri
amoziba izi puvatizima, Ikiavira Itir
God, an gun migia akar kam isa
Jeremaia ganingi:

2 Judan kantrin gumazamiziba bar
osimtizir ekiamin ikia azi.
An nguibabar aven itir gumaza-
miziba bar pazavira iti.
An gumazamiziba tintinibar nguazim
girav ikia puviram azima,
men azirakam Jerusalemin
nguibamin ikegha, nan
kuarim bagha ghuavanadi.
3 Men gumazir dapaniba dipaba
tuasa ingangarir gumaziba
amangizi,
me mozir dipabar ghuegha gari
mozir paba dakegha gifa.
Ezi me miner miseviba ua da inigha
nguibar ekiamin ghue.
Egha me paza uari baragha
aghumsigha, osemegha uan
guaba monge.
4 Amoziba Judan kantri gizir puvatizi,
nguazim bar misingi.
Kamaghin amizi, gumazir azeniba
opariba,
bar osemegha aghumsigha uan
guaba monge.
5 Ezi asizir atiaba nguziba batima, da
damamin graziba puvati.
Kamaghin, me uan nguziba
ataghirazi, da pura iti.
6 Ezi donkin atiaba mighsiabar tu-
ivav ikia, afiar atiabar min
avighagha pamtemin aminim
isi.
Da pamtem damamin graziba
bagha ruia gari.
Ezi graziba bar puvati,
kamaghin men damaziba bar
mikirvagha iraghue.

7 Ezi nan gumazamiziba kamaghin
na ko migia dia ghaze,
"Bar guizbangira, e akirim ragha ni
gasaragha givagha, arazir ku-
rar avirim gami.
Ezi en arazir kurar kaba e isa
kotiam gati.
Ezi Ikiavira Itir God, ni uan ziar
ekiam ginighnigh,
en apangkufigh.
8 E Israelia zurara uarir akurvaghasa
nirara nighnigha ni mizua iti.
Egha osimtizibar dughiabar ni
uam e isi.
Ezi manmagh amizi, ni datirighin e
gifozir puvatizi moghin iti?
Manmagh amizi, ni nguibar
igharazimin gumazir guraghav
itimin min iza
dimagarir vamiran e ko
ikegha ghu?
9 Manmagh amizi, ni gumazir okam
nighnizimin min, en akur-
vaghamin gavgaviba puvati?

13:27: Aisaia 65:7; Jeremaia 5:8; Esekiel 6:13 **14:9:** Onger Akaba 27:9; Aisaia 63:19

Manmagh amizi, ni mati,
midorozir gumazim uan
apaniba abinamin gavgaviba
puvati?
Ikiavira Itir God, e bar fo, ni kam-
aghin amir puvati.
E fo, ni en tongin itima, e nin
gumazamizibara iti.
Kamaghin, ni e ataghiraghan
marki."

10 Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiz-
ibagh nighnigha ghaze:
"Me pura tintinibar daruasa
bar ifuegha, deragha uan
daroribar garir puvatigha
akirim na gasara.
Ezi ki Ikiavira Itir God, ki arazir
kam bagha bar me gakongezir
puvati.
Ki datirighin men arazir kurar
kabagh nighnigh,
me ikaragh ivezir kuram me
daningam."

11 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin
na migia ghaze:
"Jeremaia, gumazamizir kaba, ki de-
ragh me damusi,
ni me bagh nan azangsighan
marki.
12 Eghti me ti na bagh dagheba
ataghiragh nan akurvazim
bagh na ko mikimti,
ki me bareghan kogham.
Eghti me ti, ofan na bagh tueghti bar
isi mighiramiba ko, witin ofan
tuamiba, na daningti,
ki dagh ifuegh da inighan
kogham. Puvati.
Ki apaniba amadaghti, me izi me
misueghti me arimighiregham.
Egh ki me damuti, me dagheba
puvatigh arimighiregham.
Egh ki arimariar ekiabar amuti,
da me bativti me arimighiregham."

13 Ezi ki an akam ikaragha ghaze,
"Oio, Ikiavira Itir God, en Ekiam, ni
oragh.
Nin akam inigha izir gumazir
maba akar igharagha garibar
gumazamizibav gei.
Me kamaghin nin akam akura ghaze,
Apaniba ia misueghti ia
arimighireghan kogham.
Egh ia dagheba otevegha
arimighireghan kogham.
Egh Ikiavira Itir God deragh ia
damighti,
ia nguazir kam bar der-
aghvirama an ikiam."

14 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na
migei:
"Akam inigha izir gumazir kaba nan
ziamin ia migia, ifavarir ak-
abar ia migei.
Ki me amangizir puvati, egha
uaghan akatam me ganingizir
puvati.
Akam inigha izir gumazir kaba, me
uari uan nighnizibar migei.
Me ghaze, me irebamin min garir
bizibar gara migei.
Puvati, me ifari.
Egha bizir otivamiba me dav gia,
pura migei.
15 Ki Ikiavira Itir God, ki gumazir
iza nan ziamin akam akunizir
kaba, ki men gun ni migia
ghaze,
Ki me amangizir puvati.
Me ifara pura iza nan ziamin ghaze,
'Midoroziba ko dagheba pu-
vatighamin dughiam kantrin
kamin otivan kogham.'
Ezi ki ia migei,
Midoroziba ko mitiriar araz-
imra,
Godin akam inigha izir gu-
mazir kabara bativ bar me
kuavaremegh.
16 Eghti gumazamizir akam inigha
izir gumazir kabar akaba
baraghiziba,
me midorozim ko dagheba pu-
vatizir bizim bagh arimighiriti,
me men kuaba isi Jerusalemin
nguibar ekiamin tuavir
toribav kinighti,
gumazir men kuaba isi mozibar
afamiba bar puvatigham.
Eghti men amuiroghboriba uaghan,
arazir kamra men kuaba ba-
tivigham.

Ki garima, Jerusalemia arazir kuram gami, kamaghin ki bar me gasighasigham.”

17 “Jeremaia, ni gumazamizibar apangkuvamin akamin me mikim. Ni kamaghin mikim,
‘Ki Jeremaia, ki arueba ko dimagaribar azivira ikiti,
nan damazimning temeriba dagh izivagh mamaghira ikiam.
Nan gumazamiziba, guivir ki bar ifongezimin min, ki bar deravira men gari.
Ezi apaniba nan gumazamiziba puvira me misoagharighizi,
me bar moghira ikufi, mati me duar dafar kuraba iti.
18 Ki nguibar ekiamin azenan ghua gari,
midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba irav iti.
Egha nguibar ekiamin tuavibar aven arua gumazir dagheba otevezibar gari,
me ariava men mikarziba ikuvigha aghariba guni.
Ki arua garima,
akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba purama arua
bizitam gifozir puvati.’ ”

Jeremaia amozim amangasa Godin azangsisi

19 Ezi ki kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsisi,
“O Ikiavira Itir God, ni bar akirim ragha Judan kantri gasara, o?
Ni Saionin nguibar ekiamin gumazamiziba bar me gifongezir puvati, a?
Egha ni manmaghsua, bar e gasighasighizi, e ua deraghan kogham?
E ghaze, e ti deraghvira dapiam.
Ezi puvati, e deragha apiazir puvati.
E ghaze, e ti osimtiziba ategh, avughsi deravira ikiam.
Ezi puvati, apaniba iza e gamima e bar atiatingi.
20 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, e fo,
e uan inazir afeziaba ko, arazir kurar aviribagh amua,
nin damazimin e dar osimtiziba iti.
21 Ni uan ziar ekiam bagh akirim ragh e gasan marki.
Nin Dipenim, a mati nin atrivir dabirabir aghuim,
ni a ginighnigh, apaniba ateghti me Dipenir kam paza a damuan marki.
Egh ni e ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh anebighan marki.
22 Kantrin igharazitamin aser kuratam amozim damighti an arigham ti? Puvati.
O overiam uabi amozim e danigham ti? Bar puvati.
Ikiavira Itir God, en God, nirara ni bizir kamagh garibagh ami da otifi.
Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim nin iti.”

15

Judaba bar ikuvigham

1 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Jeremaia ni oragh. Moses ko Samuel nan boroghin iziva, gumazamizir kabar akurvaghsi izi nan damazimin tugh na ko mikim nan azangam, eghti ki apangkuvitam men ikian kogham. Ni gumazamizir kaba batueghti me mangi! Nan mukuragh! Ki ua kagh men ganan aghua.
2 Eghti me ti kamaghin azangam, ‘E managhira mangam?’ Eghti ni me mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Men gumazamizir ki arimariar kuramin arimighirasa amisevezib a,
me arimariar kuraba iniam.

14:20: Nehemia 9:2; Onger Akaba 32:5; Jeremaia 8:14 **15:1:** Ua Me Ini 32:11-14; Diboboniba 14:13-19; 1 Samuel 7:5-9 **15:2:** Akar Mogomem 13:10

Eghti gumazamizir ki midorozir sabamin ovengasa amiseveziba,
me mangi misogh arimighiram.
Eghti gumazamizir dagheba otevegh arimighiran ki miseveziba,
me dagheba puvatighiva arimighiram.
Eghti gumazamizir mangi nguibar igharazimin kalabusin ikiasa ki miseveziba,
me mangi nguibar igharazibar kalabusin ikiam.

3 "Ki Ikiavira Itir God, ki bizir gumazamiziba bar me agivamin 4plan kaba amangi: Apaniba me misoghti me arimighireghti, afiaba men kuaba kurvagh mangiti, da dighorti kuarazir pin mighagha aruiba izighiri dar tuzibar amiti, asizir atiaba izi dar naba bar ada ami da agivagham.
4 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki Judabagh amizir kam baregh atiatigh digavir kuram damigham. Ki garima, Hesekian otarim Manase, a Judan atrivimin ikia, Jerusalemin aven arazir bar kurabagh ami. Ezi bizir ki amir kam, a Manasen arazir kuram ikarvasi."

5 Ikiavira Itir God kamaghin diagha ghaze:
"O Jerusalemin gumazamiziba, tina ian apangkuvigham?
Eghti tina ia bagh aziam?
Eghti tina ian kuarkuv ia gifofogham,
ia deragha iti o puvati?
Gumaziba puvati.
6 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
ia akirim na gasaragha bar nan saghon iti.
Ezi ki uabi uan agharimin ian misogh,
ia gasighasighasava ami.
Ki dughiar aviribar ian apangkuva ghua,
datirighin ki aghua.

7 "Judan gumazamiziba uan arazir kurabagh irazir puvati.
Kamaghin amizi, ki Judan nguibaba vaghvagha dar gumazamiziba bar me inigha,
me givaragha me batoghezi me ghuezi moghin,
mati aminim witin afezibagh ivarazi da ghue.
Ki uan gumazamiziba bar me gasighasigha
men boribav soghezi me ariaghire.
8 Eghti men midorozir gumazir ariaghirezibar amuir odiaribar dibobonim nan damazimin bar ghuanabogh,
ongarir gigimin dibobonim gafiragham.
Ki aruer arizimin apaniba amadazi, me iza,
men midorozir gumazir igiabav soghezi me ariaghire.
Ezi bizir kam gumazir igiar kabar amebabagh amizi,
me digavir kuram gamigha, osimtizir ekiamin ikia bar atiatingi.
9 Ezi amizir borir 7pla batezim, an boriba bar arimighireghti,
amebar kamin navir averiam bar ikuvigh, mati minemin min isikuam,
eghti an kuarmizim mati asizir agharim an guraghti, an angam aremeghsi damuam.
Amebar kamin dughiar aghuim, ua dughiar bar kuramin otoghti, a bar aghumsigham.
Mati an aruer arizimin itima, aruem zuamira iraghugha gifa.
Kamaghira, Judan ikiavira itir varazira, ki apaniba amangighti,
me izi me misueghti me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Jeremaia uan osimtizimin gun God migei

15:4: 2 Atriviba 21:1-16; 2 Eghaghaniba 33:1-9 **15:6:** Jeremaia 2:13; 7:24; Hosea 13:14

10 Ki kamaghin migei:
"Ki bar uabin apangkuvigha osemegha kamaghin uabira uabin migei,
O nan amebam, ni ti tizim baghavira na batezi ki nguazir kamin ize?
Gumazamizir nguazir kamin itiba nan akaba ikarvazima, ki akamadariba me koma adagh ami.
Ki gumazitamin amamangatizi, a pura nan bizitam inizir puvati.
Ki gumazitam pura na da bizitam inizir puvati.
Ezi gumaziba bar moghira nan atara ghaze, ki ikuvigham."

11 Ezi Ikiavira Itir God, ghaze:
"Ni osiman marki. Ki nin akuraghti ni deraghvira ikiam.
Eghti ki apanibar amighti, me osimtizim ko dughiar kuramin aven ikiva,
uarir akurvaghsi ni bagh izi nin azangsigham."*

12 Egha Ikiavira Itir God, gumazamizibav gia ghaze:
"Gumazitam ain ko bras apiramin gavgaviba puvati.
Ezi apanir notin amadaghan iziba, me bras ko ainin min bar gavgafi.
13 Ia nguibar kamin ikia arazir kurar bar aviribagh ami.
Eghti ki bizir kam ikarvaghamin ivezimin min, ian dagiaba ko bizir aghuiba isi,
pura apanir kabar aningam.
14 Egh ki ian apanibar amighti me ia inighti ia pura men ingangarir gumazir kinibar iki,
nguazir ia fozir puvatizimin mangam.
Nan aningagharir ian itim, ki a damighti
an avim min bar puvira ian isi iki kamaghira ikiam."

15 Ezi ki Jeremaia ki kamaghin migei:
"O Ikiavira Itir God, ni biziba bar dagh fo, egha gumazir paza na gamiba, ni bar me gifo.
Kamaghin, ni gumazir nin ziam bagha dibovir osimtiziba na garizibar ganiva,
na ginighnigh nan akuragh.
Egh gumazir na gasighasizir kaba, ni ivezir kuram me ikaragh.
Ni ti men sughsughti, me na misueghti ki aremegham.
16 O Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim,
ni uan ziam na garizima, ki ni nan anavira.
Ezi nin akam na batogha, mati nan daghemra min iti,
mati dagher mam, gumazim, a isa anepava gavgavim namnam ko duam ganidi.
Ezi nin akam na gamima,
ki uan navir averiamin aven bar akongegha nan navim dera.
17 Ki gumazir dughiar aghuiba baghavira itiba ko apiavkia
bizibav gia atir puvati. Bar puvati.
Gumazamizir arazir kurar me amiba bangin, aningazim na gizifa.
Kamaghin, ki uabi abiragha bar nin apengan ikia uabira iti.
18 Manmagh amizi mizazir kam nan ikiavira iti?
Egha manmagh amizi, me osimtizim na ganigavira iti,
mati duaba nan mikarzimin ikiavira ikia midir puvati?
Ki garima, ni nan akurazir puvati,
mati gumazim mozir pam bagha ghua garima,
a dakezi a tam amezir puvati."

19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na ikaragha ghaze:
"Ni akar kabanang ategh navim giragh ua na bagh iziti, ki ua ni inighti,
ni ua nan ingangarim damuam.
Egh ni akar kuraba akurir arazim ategh, akar aghuimram akunam,

* **15:11:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

egh ni nan akatorimin min iki
nan akamin gun mikimam.
Eghti gumazamiziba nin akaba
baragh nin gin mangam.
Ni men akaba baragh men gin
mangan marki.
20 Ki gumazamizir kabar damazimin
ni damighti,
ni brasin divazimin min tugh
gavgavigham.
Ki datirighin nin akuragha,
ni ko iti.
Eghti gumazamizir kaba nin apanim
damuva
ni dikabiraghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikemegha gifa.
21 Ki gumazir arazir kurabagh amiba
ko apangkuviba puvatizir gu-
maziba,
men agharim da ua ni inighti, me
ua ni gasighasighan kogham."

16

Jeremaia Godin Akar Gavgavim akunamin ingangarim iti

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ua
kamaghin na migei,
2 "Ni nguazir kamin amizitamin
ikian marki, egh ni boriba puvatigh.
3 Ki Ikiavira Itir God, ki nguazir
kamin itir boriba ko, men amebaba
ko afeziar me batamiba, ki me bati-
vamin bizibar gun ni mikimasa.
4 Me bar arighiregham. Tarazi
arimariar kuraba iniva arimighiram.
Eghti apaniba izi taraziv soghti me
arighiram. Eghti men tarazi dagheba
puvatighiva, arimighiram. Eghti gu-
mazir men kuabar apangkuv aziva,
me isi mozibar afamiba puvatigham.
Eghti men kuaba pura tintinibar
afiar buaribar min nguazim giriv
ikiam. Eghti kuarazir pin mighagha
aruiba ko asizir atiaba men kuabar
amam.
5 "Ki Ikiavira Itir God, ki ua ka-
maghin migei: Ni gumazir ovevem
gibua itibar pizir isam bagh, men
dipenimin mangan marki. Gu-
mazamizir kaba, ki ua deragh men
apangkuv me damu navir amirizim
me ko a inian aghua. Kamaghin, ni
me bagh azirakar ighiabar amuan
marki. Ki Ikiavira Itir God, ki
kamaghin mikemegha gifa.
6 Ki ghaze, nguazir kamin gumaza-
mizir ziaba itiba, ko ziaba puvatiziba
sarama arighiregham. Eghti gumazir
men kuaba mozibar afamiba pu-
vatigham. Eghti gumazir me bagh
aziva uan apangkuvim akakagh
mikarzim aghoriva, dapanir arizim
gisamiba puvatigham.
7 Eghti gumazitaba gumazir are-
meziba bagh azi ikiti, gumazir me
bagh dagheba ko dipaba ater izi men
navibar amuti, me navir amirizimin
iki nimira ikiamiba puvatigham.
Eghti men amebaba ko afeziaba
aremeghti, gumazir izi gumazir
kabagh ibua itiba bagh dagheba ko,
dipaba ater izi me daning, me ko ikiva
gavgavim me daning me ko ikiamiba
puvatigham.
8 "Ni gumazamizir isar ekiabagh
amibar dipenibar mangi, me ko iki
dagheba ko dipabar aman marki.
9 Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim, Israelian God, ki
guizbangira migei, gumazamiziba
ua nguazir kamin ikian kogham.
Eghti bar akongezir arazim ko navim
deragha itir arazim ko poroghamiba
uarir itir arazim, ki bar moghira
da agivagham. Eghti gumazamizir
datirighin itiba, uari uan damazibar
bizir kamin ganti, an otivam.
10 "Jeremaia, ni kamaghin me
mikimti, me ti kamaghin ni mikimam,
'Manmaghin amizi, Ikiavira Itir God
bizir kurar kabar amuti da e bativasa
migei? En arazir manam ikufi? E uan
God, Ikiavira Itir God, arazir kurar
manamin a gami?'
11 Eghti ni kamaghin me mikim
suam, 'Ian inazir afeziaba nan akam
batuegha, na ategha ghua asebar zi-
aba fe. Kamaghin amizi, ki Ikiavira
Itir God, ki arazir kabar ia damuasa.
12 Ezi ian arazir kuraba bar ian in-
azir afeziaba amizir arazir kurabagh

16:9: Jeremaia 7:34; 25:10; Akar Mogomem 18:23 **16:11:** Nehemia 9:26-29; Esekiel 11:21; 1 Pita 4:3

afira. Ia vaghvagha nan akam
batogha, uari uan nighnizir kurabar
gin zui.
13 Kamaghin amizi, ki nguazir
kamin ia batueghti, ia mangi, nguazir
igharazir ia ko ian inazir afeziaba
fomira fozir puvatizimin ikiam. Ki
ian apangkuvighan kogham, ka-
maghin amizi, ia nguibar kamin
arueba ko dimagaribar ia asebar
ziaba fam.' "

Ikiavira Itir God ua gumazamiziba inigh men nguibamra izam

14-15 Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin migia ghaze, "Ki gumazamizir
kaba batuegh, gin ua men aku
nguazir ki men inazir afeziabagh
aningizimin izam. Me datirighin uan
akam gavgavim a daningisi mikim
suam, 'Bar Guizbangira, Ikiavira Itir
Godin zurara itim, a Isipin e inigha en
akua ize, e an ziamin gun migei.' Egh
ki ua men aku izamin dughiam, me
arazir kam giragh kamaghin mikim
suam, 'Bar guizbangira, Ikiavira Itir
Godin zurara itimin ziamin, notin
amadaghan itir kantri ko kantrin
igharazir an e amadazi e ghua
ikeziba, a ua e inigha en akua en
nguazimin ize, ezi e an ziamin gun
migei.' "

Judaba Ikiavira Itir Godin mongiva avegham

16 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze, "Ki apaniba amadaghti, me
iziva Judan gumazamizibar suigh me
iniam, mati gumazim uan ivem aku-
nigha osirir aviriba ini. Eghti gin
ki uam apanir igharaziba ameghti,
me mangi gumazamizir mighsiabar
mongeziba, ko dagiar toribar mon-
geziba, buri men suigham, mati gu-
mazim ruarimin asiziba buria dar su-
isi.
17 Me amir biziba bar nan mod-
ozir puvati. Da bar nan damazimin
azenara iti. Me uan arazir kuraba
mongiva avegham.
18 Me nguazir ki me ganingizir
kam, marvir guar kurar kaba isa
nan nguazim garighizi, da nan
damazimin mize. Kamaghin ki
me amizir arazir kuramin ivezim
giviragh, ua a ikaragham."

Gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir God gifogham

19 O Ikiavira Itir God, ni gav-
gavim na ganiga, nan danganir
mogomemin min ikia, egha osimtizibar
dughiabar ni nan akurvasi. Nguazir
kamin oteviba bar dar gumaza-
miziba bar, ni bagh izi kamaghin
mikimam: En inazir afeziabar aseba,
da pura bizir kiniba, da e gifara, en
akuraghan kogham.
20 Gumaziba uari baghvira godin
tabar ingaram ti? Puvati. Mar-
vir guar gumaziba ingariba, da
guizbangira godba puvati.
21 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
migei, "Ni oragh! Ki gumazamizir
arazir kurabagh amiba dughiar
vamirara men sure damigham.
Dughiar kamin ki men sure damuti,
me nan gavgavir ekiam gifogham.
Egh me fogh suam, Nan ziam,
Ikiavira Itir God."

17

Ikiavira Itir God, Judabar arazir kuraba bagha me gasighasiki

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze, "Judaba, arazir kurar ia amiba
kar ian arazir ia zurarama amiba
da zurara ian ikivira ikiam. Mati
gumazim tuizimin akar oteviba
aghorezi moghin, ia dar uan navir
averiar gavgavibar da osirigha,
da isa ofa gamir dakozibar 4plan
mikebabar, bulmakaun komba
aghoregha da osiri.
2 Ian gumazamiziba zurara asebar
ofa gamir dakoziba ko temer guarir
aser amizim Aseran nedazim itibagh
nighnisi. Ia marvir guar kaba isa
azenara temer ekiaba bar dar apen-
gan da asava, maba mighsiar pin
itibar ada asezi da tuivighav iti, ezi ia
dar ziaba fe.

16:17: Onger Akaba 90:8; Luk 12:2; 1 Korin 4:5; Hibru 4:13 **16:21:** Onger Akaba 9:16; Aisaia 43:3; Amos 5:8

3 Ia mighsiar kaba ko azenan itir
tuzibar ghua dar ziaba fe. Kamaghin
amizi, ki ian dagiaba ko ian bizir bar
aghuiba isi apanibar aningam. Ia
uan kantrin aven arazir kurar avirim
gami. Kamaghin, ian arazir kuraba
bangin, ki apanir kaba ateghti, me ia
ofa gamir dakoziba iniam.
4 Ian arazir kurar ia amir kaba
bangin, ki ia damighti ia nguazir
ki aningizir kam ategham. Egh
ki ia damighti ia nguazir ia fozir
puvatizimin pura uan apanibar in-
gangarir gumazir kinibar otivigham.
Guizbangira, nan aningagharim mati
avir mam isia iti. Ia uari avir kam
uam a gamizi a dikafi. Eghti avir kam
isi mamaghira ikiam."

Gumazir pumuningin arazim

5 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,
"Gumazim akirim ragha na gasaragha,
nighnizir gavgavim gumazir
kinimin ikia ghaze,
ki uan gavgavimin uabin akurvagh
deravira ikiam,
gumazir kam a bar ikuvigham.
6 A mati temer muziarim dipaba
puvatizir danganimin ikiava
aghui.
Danganir kam gumaziba pu-
vatizi, nguazim amangsizim a
gizifa.
Gumazir kamaghin garim,
dabirabir aghuiba puvatigham.

7 "Ezi gumazamizir nighnizir gav-
gavim nan itiba,
ki bar deraghvira me damuam.
8 Me mati temem me dipar miriamin
anekara.
Ezi temer kamin biba nguazim
giraghuegha dipam isi.
Ezi aruem garir dughiam, an atiatir
puvati.
An dafariba angamira ikiavira
iti.
Egha amoziba izir puvatizir dughi-
abar, a nighnizir aviribagh
amir puvati.
A bar ikia mamaghira ti."

Ikiavira Itir God, gumazamizibar araziba bar moghira da tuisisi

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia
ghaze, "Gumazamizibar navir
averiaba arazir kurabara
damuasavira me dikafi.
Egha men nighniziba bar kufi.
Ezi tina arazir kamin mingarim
gifogham?
Bar puvati.
10 Ki Ikiavira Itir God, kirara, ki gu-
mazamizibar navir averiaba
ko men nighniziba aven men
gari.
Egha vaghvagha gumazamiz-
ibar araziba tuisigha,
me amir arazaraziba bar
da ikarvagha ivezim me
ganidi."

Me arazir kurabagh amua isir dagiaba, da ovengam

11 Gumazim ifariva bizir aviriba iki,
a mati kuarazir mam, kuarazir
igharazimin aroriaba oke-
megha dagh isin itima da
afoaghirezi,
an adar nguziba ini.
Ezi gumazir kamin dagiaba ko biziba,
da gumazir kam tighar ghurighamin
dughiam da ovengam.
Eghti gin, gumazamiziba fogham,
a mati gumazir onganim.

Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God mizuai

12 En Godin Dipenim, a mati
Godin atrivimin dabirabir bar
aghuim.
A fomira ziar ekiam ikia, iza ka-
maghira iti.
13 Ikiavira Itir God, e Israelia zurara
nighnizir gavgavim nin ikia,
ni en akurvaghasa e ni bagha
mizuai iti.

17:5: Aisaia 30:1-2; 31:1-3 **17:7:** Onger Akaba 2:12; 34:8; 146:5; Aisaia 30:18 **17:8:** Onger Akaba 1:3 **17:9:** Matyu 13:15; Mak 7:21-22; Rom 1:21; 7:11; Efesus 4:22 **17:10:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 62:12; Rom 2:6; 8:27; Akar Mogomem 2:23

Gumazamizir akirim ragha ni
gasaraziba, me bar aghum-
sigham.
Men ziaba, gumazamiziba
zuamira me bakinighnigham,
mati gumazim uan ziam
nguazimin an osirizima a
zuamira angaraghire.
Ezi gumazir kaba ni ataki.
Ikiavira Itir God, ni mati
emimirir pam, dipar ikirimirim
e ganidimin min iti.

Jeremaia uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsisi

14 O Ikiavira Itir God, ni nan
arimariam akirighti, ki bar
guizbangira ghuamagheka.
Ni nan akuraghti, ki guizbangira
deraghvira ikiam.
Ki ziar ekiam niraram anidi.
15 Israelia kamaghin na dipova migia
ghaze,
"E manadizoghin ganti, Ikiavira Itir
God, bizir kurar a damuasava
mikemezir kabar amuti,
da otivam?
A datirighin guizbangira dar
amuti, da otivti, e dar
ganika!"
16 Ikiavira Itir God, ni uan gumaza-
mizibagh eghuvir ingangarir
kam na ganingi,
mati gumazir sipsipbagh eghu-
vim.
Ezi ki ingangarir kam
ataghizir puvati.
Ezi ni fo, ki dughiar kuram gumaza-
mizir kaba bativasa
me bagha ni mikemezir puvati.
Bar puvati.
Ki nin damazimin mikemezir
akaba, ni bar deraghvira
dagh fo.
17 Ni na damuti ki bar puviram ati-
atingan marki. Puvati.
Ni dughiar kurabar aven, nan
mogomer danganir aghuimin
min iti.
18 Egh datirighin ni paza na gamir
gumaziba, aghumsizim me
daningighti,
me digavir kuram damighti,
ki digavir kuram damigh
aghumsighan kogham.
Ni men arazir kuram bangin dughiar
kuram damighti, a me batogh
bar me gasighasikigh.

Judaba Sabatin dughiamin damuamin araziba

19 Ikiavira Itir God na migia
ghaze, "Ni mangi nguibar ekiamin
divazimin tiar akar me kamaghin
diborim, Gumazamizibar Tiarakam,
ni an boroghin tughiv iki. Kar Judan
atrivibar nguibar ekiamin aven
mangigh izegh gamir tiar akam. Egh
ni gin anetegh mangi Jerusalemin
tiar akar igharaziba uaghan bar dar
boroghin tughiv iki.
20 Egh ni gumazamiziba kam-
aghin me mikim suam, 'Ia Judan
atriviba, ko Judan gumazamiziba,
ko Jerusalemian tiar akar kamin
mangigh izegh gamiba, ia deraghvira
kuariba arigh Ikiavira Itir Godin
akam baragh.
21 Ikiavira Itir God, kamaghin migia
ghaze: Ia deraghvira uan ikirimirim
bagh nighnigh. Egh Ia Sabatin
dughiamin biziba ater Jerusalemin
aven mangisi, tiar akar kabar aven
mangan marki.
22 Egh ia uaghan Sabatin dughiamin,
uan dipenibar itir biziba ater daruan
marki. Egh ingangaribar amuan
marki. Ki ian inazir afeziabav
kemezi moghin, ia Sabatin dughiam
amiseveghti, a na baghvira iki.
23 Ezi ian ovaviba nan akam bat-
uegha, nan gin zuir puvatigha, nan
suren akar aghuiba baraghan aghua.
24 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze:
Ia nan akam barakigh! Ia Sabatin
dughiamin biziba ater Jerusalemin
aven izan marki. Ia Sabatin dughiam
amiseveghti a nan dughiamra ikiti,
ia an ingangaritam bar a damuan
marki. Ia nan akamin gin mangi,
25 eghti atriviba zurara Devitin
ikizimin otivam, egh me Devitin
ikizimin atrivir dabirabim dapiam.

17:21: Nehemia 13:15-22 **17:22:** Ua Me Ini 20:8-10; Godin Araziba 5:12-14

Eghti atriviba uan gumazir aruaba ko, hoziabar apiagh, karisbar tuivigh Jerusalemin tiar akabar aven mangi izegh damuam. Eghti Judaba ko Jerusalemia tiar akar kabar mangi izegh damuam. Egh dughiabar zurara gumazamiziba Jerusalemin ikiam.

26 Eghti gumazamiziba Judan kantrin danganiba bar da ategh, uan ofaba inigh nan Dipenimin izam. Me Judan nguibar ekiaba ko, Jerusalemin boroghin itir nguibaba ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negev iti naghin, me danganir kaba bar da ategh, Jerusalemin izam. Me izi, asizir tue bar isia mighirir ofaba ko, asizir igharazibar ofaba ko, witba tuer ofaba ko, mughuriar aghuim zuir ofaba ko, na minabir ofaba, me da inigh na bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam.

27 Egh ia nan akamin gin mangan aghuagh, Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikian kogh, ia biziba inigh Sabatin dughiamin Jerusalemin tiar akabar aven mangigh izegh damuti, ki tiar akar kaba avim dar atighti da isiam. Eghti Jerusalemin itir dipenir ekiaba bar isigham. Eghti tav avir kam amungeghan kogham.' "

18

God mati nguazir minebar ingarir gumazim

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, na migia ghaze,

2 "Ni dikavigh gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin magiritima ki ua ni mikimam."

3 Ikiavira Itir God, na mikemegha givazi, ki gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin ghua garima, a minebar ingarir wilin boroghin aperaghav ikia minemin ingara a gighavkiri.

4 A garima, dughiar mabar nguazir miner a uan dafarimin ingarir kam, an damazimin mong derazir puvati. Egha a ua miner kamin nguazir kamra inigha an suiragha, ua an ingara uan ifongiamin gin ghua nguazir miner igharagha garimin ingari.

5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei.

6 "Ki Ikiavira Itir God, ki akar mam Israelia ian iti. Ki ti gumazir nguazir minemin ingarizi moghin bizibar ia damuan kogham, a? Puvati, ki uan ifongiamin gin mangam. Mati gumazim minemin ingarasa nguazimin suirazi an an dafarimin iti moghin, ia Israelia nan dafarimin iti.

7 Egh ki kamaghin mikim suam, gumazamizitaba o kantrin tam, ki me abinigh me batuegh, me gasighasighsi me damuam.

8 Eghti kantrin kamin gumazamiziba navibagh iraghti, ki uan nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham.

9 Egha dughiar mabar ki kantrin maba gavgavim me daning, men akurvaghti me deravira ikiasa migei.

10 Eghti me nan damazimin arazir kuram damuti, ki uan nighnizim giragh, me damuasa mikemezi moghin me damuan kogham.

11 "Jeremaia, ni kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim, 'Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia oragh! Bizir kurar ki ia damuamim, ki anekirigha gifa. Ki ivezir kuram ia daningasava ami. Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kuraba ategh, uan dabirabiba akirigh arazir aghuibara gin mangi.'

12 Eghti gumazamiziba kamaghin nin akam ikaragham, 'Marki e aghua. E uari uan nighnizibar gin mangasa ifonge. E bar moghira nin akam baraghan aghua, e uan navir averiar kurabar gin mangasa.' "

18:6: Aisaia 45:9; Matyu 20:15; Rom 9:21

Gumazamiziba Ikiavira Itir God gin amada

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:
"Ni mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar azaragh fogh,
me tong kamaghin oraghiz, o?
Israelia amizir arazir kurar kaba, kantrin igharazir taba uaghan, Israelian min arazir kurabagh amiz, o? Puvati.
Israel, mati nan guivir igiar ki bar ifongezimin min iti.
Ezi an arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizim gami.
14 Lebanonin kantrin dagiar mighsiaba, ti dughiar tabar ais dar amera ira uaghiri o? Ti puvati.
Mighsiar kabar dipar orangtiziba ti dati, o?
Bar puvati.
15 Ezi nan gumazamiziba bar na gin amada.
Egha me aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami.
Me kamaghin amua iregha, tuavir men afeziba fomira gin zuim ategha,
datirighin tuavir aguar kurar kabar zui.
16 Kamaghin, men nguazim ikuvigha pura danganir kinimin min iti.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kamin izi an ganigh,
dapaniba rongiva dibovir akabar me damuva misoribar aningiva,
digavir kuram damigh bar atiatigham.
17 Eghti ki uan gumazamiziba akirim me gasaragh men akuraghan koghti,
apaniba izi men agiraghti me aregham.
Mati aminim aruem anadi naghin ikegha pamtemin iza
tintinimin bizibagh ivaima, da zui."

Gumazamiziba Jeremaia paziva a damuasa

18 Gumazamiziba kamaghin migia ghaze, "Jeremaia guizbangira akatamin migeir puvati. Kamaghin, e Jeremaia misoghsi tuaviba buriam. E ghaze, Ofa gamir gumaziba suren akam akurir ingangarim ataghiraghan kogham. Eghti gumazir nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba itiba, me uan nighnizim ko fofozir aghuim ateghan kogham. Eghti akam inigha izir gumaziba Godin akam e mikimvira ikiam. Kamaghin amizi, e Jeremaia baraghan kogham. E a isi kotiam darigham."

19 Ezi ki Jeremaia, ki kamaghin God ko migei, "Ikiavira Itir God, nan dimdiam barakigh. Ni nan apaniba mikemezir akam ginighnigh.

20 Gumazitam arazir aghuim damuti, gumaziba ti a ikaragh arazir kuram a daningam, o? Puvati. Eghti gumazir kaba na gasighasigham, me mati gumazim mozim gutui, eghti asizim atamakuigh an magirigham. Ni, arazir ki fomira amizim ginighnigh. Ki nin boroghira iza me bagha nin azangsigha ghaze, ni uan aningagharim agivagh, gumazamizir kaba deraghvira me damu.

21 Ezi datirikin, ni men boribar amuti, me dagheba puvatigh arighiregham. Egh apaniba ateghti, me izi gumazitabav sueghti me arighiregh. Eghti gumazitaba arimariar kurataba ini arighiri. Eghti gumazir igiaba midorozimin arighiri. Kamaghin, men amuiba boriba ko paba puvatigham.

22 Nan apaniba nan suiragh na gasighasighasa, mati asizim mozimin magirasa mozim gutui, egha mati gumazim asizimin suighasa azuazim aguragha a mizua iti. Kamaghin amizi, ni zuamira gumazir kuraba ameghti me izi gumazir kaba ko misogh, me gasighasikigh, eghti me bar puviram atiatingiva, uan dipenibar aven mongegh bar

18:17: Jop 27:21; Jeremaia 13:24; 46:21

puviram arangam.
23 Ikiavira Itir God, ni fo, me na misueghti ki aremeghasava ami. Eghti ni men arazir kuraba gin amangan marki. Men osimtiziba agivan marki. Ni men aningaghvira ikiva, men apanibar amuti, me izi nin damazimin me dikabiragh."

19

Judaba nguazir minem bighizi moghin bar ikuvigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, "Jeremaia, ni mangiva nguazir minebar ingarir gumazim da nguazir minetam givesegh. Egh miner kam inigh mangi gumazamizibar gumazir dapanir taba ko ofa gamir gumazibar dapanir taba inighti, me ni ko mangi.
2 Egh ia mangi Jerusalemin divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Mineba Biaghirezir Tiarakam, an boroghin mangi Hinomin Danganir Zarimin otogh. Egh ni kagh tugh nan akam akun suam,*
3 'Ia Judan atriviba ko Jerusalemin gumazamiziba, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei. Ki bizir bar kuram damighti, a danganir kamin otivam. Eghti gumazamizir bizir otivamin kamin akaba bareghamiba, me bar digavir kuram damigham.
4 Ki kamaghin damuamin bizimin mingarim, a kamakin, gumazamizir kaba akirim ragha na gasaragha, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Gumazamizir kaba, ko men ovaviba, ko Judan atriviba, me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi datirighin, me aser kabar ziaba fe, egha arazir kamin me danganir kam gamima a nan damazimin bar mize. Me uaghan pura gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi, me ariaghirezi men ghuziba danganir kam gire.
5 Egha me Jerusalemin asem Balin ziam fasa danganibar ingarigha, uari uan boriba isa ofan bar isia mighiribar min, avimin da tua asem Bal bagha ofa gami. Arazir ia amizir kam a nan arazim puvati. Ki kamaghin arazir kam damuasa me mikemezir puvati. Bar puvati. Egha uaghan arazir kamagh garir tam ki me daningasa nighnizir puvati.
6 Egha Ikiavira Itir God ghaze, me gin ua danganir kamin ziam, Tofet o Hinomin Danganir Zarim a darighan kogham. Puvati. Me kamaghin danganir kam diponam, Danganir Zarir Gumazir Aviribav Sozi Me Ariaghirim!
7 "'Judaba ko Jerusalemia danganir kamin bizir aviribar amuasa nighnisi, ezi ki men tuavim apirighti me dar amighan kogham. Eghti ki apaniba ameghti, me izi me misueghti me arimighiregham. Eghti ki kuaraziba ko asizir atiaba ameghti, da izi men kuabar amegham.
8 Eghti Jerusalem ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kamin izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam. Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh atiatingam.
9 Apaniba Jerusalemia misoghsi, izi men nguibar ekiam avinigham. Eghti bizir kam an osimtizir bar ekiam Jerusalemia danighti, dagheba bar men puvatigham. Eghti gumazamiziba uari uan boribav sogh dar amiva, egh uari uan namakabav sogh me amam.'†
10 "Jeremaia, ni akam akunti gumazamiziba ni baragh nin ganti, ni nguazir miner ni suirazim ni anemisararikigh.
11 Egh kamaghin me mikim, 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar

19:2: 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 32:34-35 * **19:2:** Ni Jeremaia 7:30-33in gan. **19:5:** Ofa Gami 18:21 † **19:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazamiziba ti igharaz daraziv sogh me amam, akar kamaghin amizim 2 Atriviba 6:26-29in iti. O me ti igharaz darazir kuabar mikarzibar asizibar amam, mati Azirakam 2:20 ko 4:10in iti? E deravira foghan kogham.

Itim kamaghin migia ghaze: Ki Judan kantrin gumazamiziba ko Jerusalemin gumazamiziba bar, nguazir minem amisaragharighizi moghin me misararigham. Eghti gumazitam uam anekirighan kogham. Eghti Tofetin danganim, Judabar matmatin min otoghti, men kuaba danganir kam bar a gizivagham.

12 Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migia ghaze, ki nguibar ekiar kam ko, an itir gumazamiziba arazir kamin me damigham. Ki Tofetin danganim gamizi moghin, Jerusalemin nguibar ekiam damigham.

13 Ia Jerusalemin nguibar ekiamin itir dipeniba ko Judabar atrivibar dipenir siriabagh isin ghua mikoveziba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh amua, aseba bagha wain inger ofabagh ami. Eghti Jerusalemin itir dipenir kaba bar moghira Tofetin danganimin min otoghti, gumazamizibar kuaba dar aven iki Godin damazimin bar mizegham.' "

14 Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki Tofetin danganimin ghugha an akam akuri. Egha gin, ki Tofet ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua, Dipenir miriamin uari akuvir danganimin tugha, kamaghin gumazamizibar dia me migei.

15 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei, 'Ia deraviram oragh! Ia akaba batogha, nan akam baraghan aghua. Ezi kamaghin bizir kurar ki ia damuasa mikemeziba, ki dar amighti, da bar ian nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar otivam.' "

20

Jeremaia akar gavgavimra ofa gamir gumazim Pasur ganingi

1 Jeremaia akar kam akurir dughiamin, Imerin otarim Pasur, an ofa gamir gumazir mam. A Ikiavira Itir Godin Dipenim geghuvir gumazibar, gumazir dapanim, a ikiava orazi, Jeremaia akam akuri.

2 Ezi Pasur midorozir gumazibav kemezi, me Jeremaian suiragha, a misuegha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin itir Benjaminin Tiarakar Pin Itimin ghugha, a isa kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike.

3 Egha amimzaraghan, Pasur kalabusin Jeremaia isa azenim gatizi, Jeremaia kamaghin a migia ghaze, "Ikiavira Itir God, ziam Pasur ni gatigha, ni diborir puvati. A ziar igharazir kam ni gatigha ni dibora ghaze: Atiatim Danganiba Bar Dar Ikiam.

4 Egha Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti, 'Ki bizir kuram damighti a ni ko nin roroabar amighti ia bar atiatingam. Egh ni ganti apaniba midorozir sabamin nin roroabav soghti me bar arimighiram. Egh ki Judaba bar me isi Babilonin atrivimin agharim datighti, a taraziv sueghti me arimighireghti, a tarazi me inigh mangi Babilonin pura ingangarir gumazir kinibar min me arigham.

5 Eghti ki apaniba ateghti me izi midorozir gavgavim Jerusalemin a damu dagiaba bar ada iniva, gumazamizibar bizir aghuiba ko Judan atrivibar dagiaba ko, biziba bar ada akumakumigh Babilonin mangigham.

6 Pasur, ni oragh. Ni ko nin dipenimin itir darasi, ia bar Babilonin mangi kalabusin ikiam. Ni akar ifavaribar uan roroabav keme. Kamaghin, ni uan roroar kaba ko ia Babilonin aremegham. Eghti me nguibar ekiar kamin ia afegham.' "

Jeremaia osemegha, Ikiavira Itir God ko migei

7 O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarim damuasa na apezeperezi,
ki nin apezeperir akar kam baraki.
Ni bar gavgavizi, nin akam bar na gafirazi, ki pura nin apengan ghu.
Ezi datirighin gumazamiziba na dipova nan ingaravati.

8 Ki zurara nin akam akurima, ni na gamima
ki tiarim akara kamaghin dia migei,
"Midorozim otoghti, ia ikuvigham!"
Ezi gumazamiziba akar kam baragha,
zurara aghumsizim na ganiga akar kurabar na migei.
9 Ki kamaghin uabira uabi mikimam,
ki ti ni gin amadagh ua nin ziamin nin akamin gun me mikiman kogh,
egh ki kamaghin nin akam ginighnigh suam,
nin akam mati avim nan navir averimin ikia,
nan agharibar isia iti.
Ki ua nin akam mikiman koghasava amuava avenge.
Bar puvati.
10 Ki orazi, gumazamiziba bar nimira uarira uariv gia ghaze,
Jeremaia, a ghaze, bizir kurar kam bar danganibar iti,
an e damuti e atiatingam.
Kamaghin e a isi kotiam datika.
E datirighirama a isi gumazir ekiabar damazimin kotiam darigham.
Nan namakaba kamaghsua ifonge,
bizir kurar na bativir kaba na dikabiragham.
Me ghaze, "E ti a gifaragh a dikabiraghiva,
an arazir kuram ikarvagham."
11 Ezi Ikiavira Itir God, mati midorozir gumazir bar gavgavir mam,
a nan akurvaghasa nan boroghin tughav iti.
Eghti gumazir izi pazi na damuamin kaba,
bizir kuram me batoghti me daghiregham.
Egh me bar aghumsighti,
men aghumsizir kam iki mamaghira iki givaghan kogham.
12 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni gumazamizibar nighniziba ko navir averiaba tuisigha dagh fo,
ezi nin kotiam a bar guizin arazimra gin ghua bar dera.
Ezi ki uan osimtizir kam isa nin dafarim garisi.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni nan apaniba ivezir kuram me daningti, ki ganika.

13 E fo, Ikiavira Itir God, gumazamizir onganarazibagh amiba,
a bar men akuragha gumazir kurabar dafarim da ua me ini.
Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God bagh ongiva,
an ziam fam.

14 Nan amebam na batir dughiar kam,
God a gasighasighizi deraghai.
Egha God bizir aghuitam dughiar kamin a gamizi,
a an otozir puvatizi deraghai.
15 Ezi dughiar kamin gumazir mam akam inigha nan afeziam bagha ghua, kamaghin a migei,
"Nin amuim otarim bate."
Ezi nan afeziam oregha bar akonge.
Ezi God gumazir akam inigha afeziam bagha ghuzim paza a damuasa ki ifonge.
16 Ikiavira Itir God, nguibar ekiabagh asighasighizi moghin,
gumazir kam ikuvighasa ki ifonge.
Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kabar apangkuvizir puvati.
Ezi bar mizaraghara, gumazamiziba apanibar ganigha bar puviram azi.
Egha aruer arizimin apaniba nguibamin aven zegha misoghasa pamten dei.
Gumazir kam, arazir kamra, God a gasighasighasa ki ifonge.
17 Gumazir kam, nan amebamin navir averiamin na misoghezi ki aremeghai.

20:14: Jop 3:1-19

A kamaghin amizi, nan amebamin navir averiam na afazi mozimin min otoghai.
Ezi puvati. Gumaka!
18 Manmaghsua ki amebamin navimin ikegha otogha osimtizir kamagh garibar ikia,
egha zurara bar puviram aghumsisi?
Ki bar uabin apangkufi.

21

Ikiavira Itir God, Atrivim Sedekaian azangsizim baraghizir puvati

1-2 Atrivim Sedekaia, gumazir pumuning Jeremaia bagha aning amada. Aningin ziamning, Malkian otarim Pasur, ko Masean otarim Sefanaia, an ofa gamir gumazir mam. Aning Jeremaia migia ghaze, "Babilonin Atrivim Nebukatnesar, e ko misosi. Ezi ni e bagh Ikiavira Itir Godin azaraghti, an en akuraghasa e ifonge. A ti e bagh mirakelin tam damigham, a fomira en adarazi bagha amizi mokin. Eghti a mirakelin kam Atrivim Nebukatnesar damighti anetegh mangam." Me migeima, Ikiavira Itir God, migirigiam isa Jeremaia ganidi.

3 Ezi Jeremaia aningin akam ikaragha ghaze, "Gua mangi Sedekaia mikim suam,

4 Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migia ghaze, 'Datirighin Babilonin atrivim, Kaldiabar midorozir gumaziba ko iza Jerusalemin divazim ekiaru. Ezi Israelian midorozir gumaziba midorozir bizibar suigha divazimin azenan gara Babilonia ko misosi. Eghti ki ian midorozir bizir kabagh iraghti, da nguibar ekiamin tongira ikiti, ki kagh bar moghira da akuvagh pozir ekiam mikinigham.

5 Ki uabi bar ian aningaghegh ian atariva uan gavgavim sara ia misogh bar ia gasighasigham.

6 Egh ki nguibar ekiar kamin aven itir gumazamiziba ko asizitaba arimariar kuraba me danighti, me arimighiregham.

7 Ki Ikiavira Itir God ki ua kamaghin migei. Gumazamizir avirim, arimariar kaba ko, midorozir kam ko, dagheba puvatighamin dughiam bangin arighiram. Egh gin ki Atrivim Nebukatnesar ko an midorozir gumaziba ateghti, me Atrivim Sedekaia uan gumazir ekiaba ko gumazamizir ikiavira itiba inigh mangam. Apanir kaba Israelia ia misoghti ia aremeghasa bar ifonge. Nebukatnesar kuarkuvim ko, ifongiam ko, apangkuvir arazim tong ian ikeghan kogham. Egh ian tav ateghti, a ikian kogham.'"

8 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Jeremaia, ni kamaghin gumazamizibav kim suam, 'Ia oragh! Ikiavira Itir God tuavir pumuning ian aka. Tuavir mam, an angamira itir ikirimirimin zuir tuavim, ezi tuavir igharazim, an ovevemin zuir tuavim.

9 Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamin aven itiba, me arimighiregham. Apaniba izi me misogham, eghti tarazi dagheba men puvatighti me arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram me gasighasighti, me arimighiregham. Eghti gumazamizir angamira ikiasa ifongeziba, me nguibar ekiar kam ategh mangi pura uari isi, Babilonian divazimin azenan ikia misoghasa garir darazi pura uari isi me danigh, men gin mangi, angamira iki mati apaniba midorozim gafiragha suirazir pura ingangarir gumazamizibar kinibar min ikiam.

10 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migia ghaze, Ki Jerusalemin nguibar ekiam gasighasighasa nighnigha gifa. Ki ua deraghvira a damuan aghua. Ki Babilonin atrivimin amamangatighti, a nguibar ekiar kam inigh uan midorozir gumazibav kemeghti, me a daboroghti, a bar moghira isigh ikuvigh puvatigham.'"

Ikiavira Itir God, Judan atrivimin

21:1-2: 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21

adarazigh asighasigham

11-12 Ikiavira Itir God, ua ia mikimasa kamaghin na migia ghaze:

"Ia Judan Atrivim Devitin anabamin ikizim,
ia nan akam baragh!
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei,
Ia zurara mizarazibar kotin gumazamiziba tuisizir arazim a deraghvira mangi.
Egh gumazim gumazir igharazitamin bizim okemegh osimtizim a danighti,
ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim akirigh.
Ia kamaghin damighan koghti, ki ian arazir kurar kam bagh,
nan aningagharim avimin min bar ekeveghti,
ki pazavira ia damigham.
Eghti gumazitam anemungiva avegham.

13 "O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira ni migei.
Ni oragh! Ni bar pin mar aperaghav ikia danganir zarir vin itibar gari.
Ni mati dagiar bar pin itim.
Ni ghaze, 'Tina izi e misogham?
Tinara iziva en nguibar e aven modimin aven izam?'
Ezi puvati.
14 Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh
pazavira ia damigham.
Ki avim damighti a Jerusalemin nguibar ekiamin otogham,
mati avim ruarir arizimin dikavigha isi,
egh avir kam atrivimin dipenimin isiti,
Jerusalemin dipeniba uaghan bar moghira isigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

22:5: Matyu 23:28; Luk 13:35

22

Jeremaia atrivim uan gumazamiziba ko, akam me mikiri

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Jeremaia ni Judan atrivimin dipenimin magiriva, egh akar kam akun.
2 Ni kamaghin mikim: O Judan atrivim, ni Atrivim Devitin atrivir dabirabim gapiaghiri, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ni uan gumazir dapaniba ko nin gumazamizir atrivimin dipenimin tiar akar kabar mangi izegh gamiba, ia bar moghira akam baragh.
3 Ikiavira Itir God kamaghin migei, ia arazir aghuibara damu. Eghti gumazitam gumazir igharazimin bizim okemegha osimtizim a ganingi, ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim agifagh. Ia borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ovengeziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan nguazir kamin aven, gumazamizir osimtiziba itir puvatiziba, pura me misoghti me arighiram marki.
4 Egh ia nan akamin gin mangiti, atriviba zurara Atrivim Devitin ikizimin otivam. Egh atriviba hoziaba ko karisbar apiagh, egh atrivimin dipenimin divazimin tiar akamin mangi zegh damuam. Eghti gumazir dapaniba ko gumazamiziba, me uan atrivim ko daruam.
5 Egh ia nan akamin gin mangan koghti, ki Ikiavira Itir God, ki bar guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, dipenir kam ki a gasighasigham.
6 Ki Ikiavira Itir God, ki Judan atrivimin dipenim migirigiar kam an iti:

"O atrivimin dipenim, ki nin garima, ni bar dera,
nin ganganim bar deragha mati Distrik Gileatin ruarir ekiam,
egha mati kantri Lebanonin mighsiar ekiaba.

Eghti ki ni damighti, ni pura nguazir
kinimin min ikiam,
mati danganir misingiziba ko
nguibar gumazamiziba itir
puvatiziba.
7 Ki apaniba ameghti, me izi ni
gasighasigham.
Me uan sobiaba ko midorozir
biziba inigh izi, nin dipenir
akinir me sidan temebar in-
gariziba okegh da abigh,
dar ararir kaba inigh avim
mikinigham.

8 "Eghti gin, kantrin igharazir
aviribar gumazamiziba danganir
kam daruam. Egh me Jerusalem
faragha itir danganimin ganiva,
kamaghin uarira uarir azangsigham,
'Ikiavira Itir God manmaghsua arazir
kamin nguibar ekiar kam gami?'
9 Egh me uari kamaghin uari
ikarvagham, 'Bizir kamin mingarim
kamakin. Gumazamizir kaba, me
Ikiavira Itir God, men God, me
an Akar Dikirizir Gavgavim akirim
ragha a gasara. Egha me asebar ziaba
fa dar apengan iti.' "

Gumazamiziba me Atrivim Joahas bagh aziam

10 Ia Judaba, ian Atrivim Josaia are-
megha gifa,
ezi ian apangkuv a bagh azian
marki.
Ezi Atrivim Josaian otarim Joahas e
ategha gifa.
A uamategh uan nguibamin
izeghan kogham.
Kamaghin amizi, ia Joahas
bagh puv azi.*
11 Joahas, an ziar mam Salum, a uan
afeziam Josaian danganim
inigha,
Judabar atrivimin oto.
Egha Joahas Jerusalem
ategha gifa.
Ikiavira Itir God Joahas ginighnigha
kamaghin mikeme,
"Gumazir kam ua izeghan
kogham.
12 Apaniba a inigha nguibar
igharazimin ghu.
Ezi a uan nguazir kamin
ganighan kogham. Puvati.
A kantrin igharazimin are-
megham."

Jeremaia akam Atrivim Jehoiakim mikiri

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei:
"Gumazim ua bagha ingarizir
dipenim ginighnigha,
an arazir kurabar gin ghua
dipenir kamin ingarir gumaz-
iba paza me gami.
An akar gumaziba ingangarir kam
gamua, an dipenimin ghuriar
pin itibar ingarizi,
a guizin arazim ategha me
givezir puvati.
Me pura ingari.
Gumaka Gumazir kam bar iku-
vigham.
14 Gumazir kam ti kamaghin migei,
'Ki ua baghavira dipenir ekiamra
ingaram.
Eghti an ghuriamin pin danganir eki-
aba ikiam.
A dipenir kamin winduan eki-
abar ingari.
Egha temer Sidan ararir aghuibar
dar ingarigha
Egha ter araribar uan dipenimin
biribagh afughafuki.
Egha penin aghevimin
dipenim asingi.'

15 "O atrivim, ni sidan temer ararir
aviriba iti,
egha ti ghaze, da ni gamima ni
atrivir aghuimin oto, a?
Nin afeziam, gumazir igharazibar
min dagheba ko dipaba apava
bar akonge.
Egha a guizbangira arazir
aghuibar gumazamizibagh
ami.
Ezi dabirabir aghuim iti.
16 Dughiar onganarazibagh amir
gumazamiziba ko, biziba

* **22:10:** Ni 2 Atriviba 23:28-34in gan. **22:11:** 2 Eghaghaniba 36:1-4 **22:13:** Jeremaia 17:11; Maika 3:10; Habakuk 2:9

puvatizir gumazamiziba, me
kotiamin otivima,
nin afeziam men akaba arazir
aghuimra gin ghua me tuisisi.
Ezi gumazamiziba bar
moghira dabirabir aghuim
iti.
Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei,
arazir kamaghin amizim, kar
guizbangin na gifozir gumaza-
mizibar arazim.
17 Ezi ni uabira uabi ginighnigha,
egha zurara bizir igharagha
gariba iniasa puv a dagh
ifuegha,
ifavarir arazim gamuava
bizir kaba isi.
Egha ni pura gumazir arazir
kurabagh amir puvatizibav
sozi me ariaghiri.
Egha ni gumazamiziba dikabira
paza me gami."

18 Ezi bizir kam bangin, Ikiavira Itir God Jehoiakim ginighnisi, a Josaian otarim, Judabar atrivim. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Jehoiakim aremeghamin dughiamin,
gumazamiziba an apangkuv,
egh a bagh azian koghiva
kamaghin mikimam.
'O noki, nan aveghbuam,'
'O noki, nan amizim.'
Egh me kamaghin mikiman kogham,
'O noki, en gumazir aruam,'
ezi 'Noki, en atrivim.'
Puvati, me bar kamaghin
mikemeghan kogham.
19 Me an kuam donkin kuamin min a
batoke.
Egh me an kuam amikirigh, a
inigh mangi,
Jerusalemin divazimin
azenan a makunigham."

Ikiavira Itir God Jerusalemia bagha Akar Gavgavim iti

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Jerusalem, gumazir ni me gifuegha
me ko arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, ni mangi,
Lebanon mighsiar ekiaba ko
Basan mighsiam ko Abarimin
Mighsiamin ghuavanabogh,
pamtemin dimiva azi.
21 Ni deragha itir dughiabar ni bizir
aviriba itima,
ki akam ni ganingi.
Ezi ni kamaghin migei, 'Ki nin akam
baraghan aghua.'
Ni zurara nan akam batosi.
Ni kamaghin amir arazir kam,
ni uan igiamra itir dughiamin a
gamua iza datirighin tu.
22 Kamaghin amizi, apaniba aminir
gavgavimin min iziva,
nin gumazir dapaniba inigh
mangam.
Apaniba izi nin gumazir ni ifuegha
me ko arazir kurabagh amiba
inigh mangiti,
me kantrin igharazimin kal-
abusin ikiam.
Egh dughiar kamin ni uan arazir ku-
rar ni amiziba bagh,
bar aghumsigham.
23 Me faragha Lebanonin temer sidan
temer ararir aghuibar nin
dipenimin ingari,
ezi ni dabirabir aghuim iti.
Ezi noka, ni mizazir ekiam iniam,
mati amizim borim batasa
mizazir ekiam isi moghin,
ni bar puviram arangam.

Ikiavira Itir God Atrivim Jehoiakin migei

24 "Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira iti, ezi ni Jehoiakin, Judan atrivim ki guizbangira ni migei. Ni nan atrivimin ziar ekiam ko gavgaviba akakaghamin ringin min nan dafarir guvimin ikiam, ki bar ni gifueghan koghiva, ni batuegham.†
25 Egh ki ni isi ni gasighasighamin gumazibar anigam, kar ni ati-atir gumaziba. Ki Babilonin

22:18: 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7 **22:21:** Jeremaia 19:15; 32:30 **22:24:** 2 Atriviba 24:8-15; 2 Eghaghaniba 36:9-10 † **22:24:** Jehoiakinin, an ziar igharazim Konia.

Atrivim Nebukatnesar uan Kaldian
midorozir gumaziba ko me migei.
26 Ni uan amebam ko, ki gua
inigh, gua isi kantrin igharazim
mikinigham. Kar guizbangira guan
kantrin guan amebamning gua
batezir puvatizim, eghti gua an iki
mangiva an aremegham.
27 Ia uamategh uan nguazimin
izisi ifuegh, egh uam an izeghan
kogham."
28 Ezi Jeremaia kamaghin migei:

"Manmagh ami? Gumazir kam Je-
hoiakin, a mati nguazir miner
kurar mam bighizi
gumazamiziba an aghuaz, o?
Manmaghsua Ikiavira Itir God an
boriba sara
nguazir me fozir puvatizimin me
akunasa?
29 O Israelian nguazim, Israelian
nguazim, Israelian nguazim,
ni Ikiavira Itir Godin akam
baragh!"

30 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ni kamaghin gumazir kamin
eghaghanim osirigh.
Gumazir kam, mati gumazim
boriba puvatizi moghin,
bizir an amiba bar deragh otivan
kogham.
Bizir kam bangin, an boritam an
danganim inigh,
Devitin atrivir dabirabim daper-
agh,
Judan nguazim gativaghan
kogham."

23

Atrivir bar aghuim Israelia gativagh men ganam

1 Ikiavira Itir God kamaghin
migia ghaze, "Ia gumazir dapaniba,
Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia nan
gumazamiziba paza me gami. Ia
sipsipbar gari gumazir kuraba, ia
men agintigha me gasighasizima me
tintinibar zui.
2 Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, Is-
raelian God, ki bighavira gumazir da-
panir nan gumazamizibagh ativiba
me migia ghaze, Ia nan sipsipba
batogha men agintizi me tintinibar
ara ghue. Ia deragha men gara
me geghuvir puvati. Kamaghin ki
Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia amizir
arazir kurar kam, ki deraghvira an
gan egh a ikarvagham.
3 Gumazamizir ki amangizi ghua
kantrin igharazibar itiba, ki ua men
ikiavira itir varazira aku izi me isi
men divazimin aven me arigham.
Eghti me borir aviriba bativa bar
avirasemegham.
4 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki
gumazir dapanir igiaba amiseveghti,
me deraghvira gumazamizir kaba
sipsipbar min me geghuv men
ganam. Eghti gumazamiziba
bizitamin atiatingan koghiva,
osimtizitaba puvatigh, egh men tav
ovengeghan kogham.
5 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migia ghaze, Dughiam iziti, ki Atrivim
Devitin adarazir tongin, gumazir
aghui tam amisevegham. Eghti a
Temer Ghuzir Igiam temer dakamin
otogha aghui moghin ikiam. Gu-
mazir kam atrivimin iki, nighnizir
aghuim iki, ingangarim damuam.
Egh guizin arazimin gin mangi
nguazir kamin gumazamiziba arazir
aghuibar me damuam.
6 Eghti an atrivimin ikiamin
dughiamin, Israelin nguibamin itir
darasi, me dabirabir aghuim ko
navir amirizimin ikiam. Eghti
Judaba, God men akurvaghti, me
uam osimtiziba puvatigh deravira
ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam
a darigh a diponam, 'Ikiavira Itir God,
A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.'
7-8 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei. Ki gumazamizir kaba batoke,
egha ki ua men aku men nguazimra
izasa dughiar mam ginaba, eghti me
deraghviram an ikiam. Me datirighin
gavgavim akam ganidir arazim ka-

23:3: Jeremaia 32:37; Esekiel 34:13 **23:5:** Jeremaia 33:14-16

makin: Me kamaghin migei, 'Ikiavira
Itir Godin zurara ikia mamaghira
itim, a Isipin kantrin e inigha ize, e an
ziam dibora guizbangira migei.' Ezi
dughiar ki me inigha izezimin, me
arazir kam giraghti, akar igharazi-
tam an danganim iniam. Eghti me
kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir
Godin zurara ikia mamaghira itim,
a kantrin notin amadaghan itim ko
kantrin igharazir e amangiziba, adar
uam Israelia e inigha en akua en
nguazimra ize, e an ziam diborogha
guizbangira migei.' "

Jeremaia, a Godin akam inigha izir gumazir ifavaribar gun akam akuri

9 Ezi Jeremaia Godin akam inigha
izir gumazibagh nighnigha kam-
aghin migei:

"Ki Ikiavira Itir God gifo,
egha an akar bar zueziba sara fo.
Egha ki garima, Godin akam inigha
izir gumaziba arazir kurabagh
amua,
Godin akabar gin zuir puvati.
Ezi bizir kam bangin nan
nighnizim bar ikufi.
Ezi ki atiatia nan aghariba bar puvira
nisi.
Ki mati gumazim wainin dipar
onganir aviriba amegha
givagha bar ongani.
10 Nguibar kamin gumazamizir
avirim Ikiavira Itir God ataki,
egha amiziba ko gumaziba uan
paba ko amuiba ataghiragha,
tintinibar uari isava akui.
Gumazamiziba zurara tuavir
kurabar gin zui,
egha me uan gavgaviba isa puv
arazir kuramra aniga,
gumazamizir igharaziba
paza me gami.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
uan akamin gin ghua nguazir
kam gasighasiki.
Ezi graziba bar misiga gifa, ezi
nguazim azi.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

11 "Ki Ikiavira Itir God, ki ua kam-
aghin migei,
Godin akam inigha izir gumaz-
iba ko ofa gamir gumaziba
uaghan Godin akaba batosi.
Egha me nan Dipenimin
aven ingara, arazir
kurabar amuasa atiatir
puvati.
12 Kamaghin amizi, tuavir me zuir
kam, ki a damighti a bar
apighsigham,
eghti mitatem bar me avaragham.
Eghti ki bar mighighvira me abinti
me iregham.
Ki me gasighasighasa dughiam gin-
abagha gifa,
eghti dughiar kamin ki bar puv
me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

13 "Ki fomira Samarian Godin akam
inigha izir gumazibar garima,
me kamaghira arazir kurar ki
bar aghuazim gami.
Me asem Balin ziamin, akam akuri,
egha nan gumazamizibar akua
tuavir kuramin zui.*
14 Ezi ki datirighin Jerusalemin gu-
mazir Godin akam inigha iz-
ibar gari,
me arazir bar mizirizibagh ami.
Ezi men arazir kuraba bar kurigha,
Samarian akam inigha izir gu-
mazibar arazibagh afira.
Me amuir ikiziba ko, par ikiziba
abizir arazim gamua,
egha uaghan ifavarimin arazim
gami.
Me gumazir arazir kurabagh amiba
gavgavim me ganidi.
Kamaghin amizi, gumazitam
akirim ragha arazir kabanang
gasarazir puvati.

* **23:13:** Samaria, a not amadaghan kantri Israelin nguibar ekiam. Jeremaian amebam a batezir puvatizir dughiamin, apaniba Samarian nguibam gasighasigha, an gumazamiziba inigha ghua me isa pura ingangarir gumazamizir kinibar me ati. **23:14:** Jenesis 18:20; Esekiel 16:49

Ki Jerusalemian garima, me bar gumazamizir kuraba,
mati Sodom ko Gomora.

15 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki Godin akam inigha izir gumazir kabagh nighnigha kamaghin migei,
Jerusalemin itir akam inigha izir gumaziba, nan akaba barazir puvati,
ezi arazir kam bar moghira nguazir kam bar anevara.
Kamaghin amizi, ki mizazir bar ekiam me daningam.
Ki mati marasinin misozim me ganiga, me gamima me anepi,
egha mati, ki me gamima me gumazamizibagh asighasizir imezir dipam ame."

16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Jerusalemia migei, "Ia Godin akam inigha izir gumaziba migeir akaba baraghan marki. Me ia gifara ghaze ia deraghvira ikiam. Me uan nighnizibar aven irebabar min garir bizibar gara ia migei. Ki akar kaba me ganidi puvati.
17 Gumazamizir nan akam baraghan aghuaziba, akam inigha izir gumazir kaba kamaghin me migei, 'Ia dabirabir aghuim ikiam.' Egha gumazamizir akaba batogha, uan nighnizibar gin zuiba, akam inigha izir gumazir kaba, kamaghin me migei, 'Bizir kuram, ia bativan kogham.'"

18 Ezi Jeremaia kamaghin migei:
"Godin akam inigha izir gumazir katam, bar Ikiavira Itir Godin Nguibamin ikia uari akuvir dughiamin ikegha,
Godin akatam ko an nighnizir aghuitam inizir puvati.
Gumazir kaba deraghavira kuarim atigha
Godin akam baragha fozir puvati.
19 Ia gan!
Ikiavira Itir Godin aningagharim aminir gavgavim ko amozimin min gumazir kuraba bativam,
mati aminir bar gavgavir kuram, men dapaniba dikabinam.
20 Ikiavira Itir Godin aningagharim ikivira iki mangi,
bizir a damuasa nighniziba bar ada givagham.
Egh dughiar abuananamin,
ia gumazamiziba bizir kaba deraghviram adagh fogham."

21 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki akam inigha izir gumazir kaba amadazir puvati.
Me uan avivizibar ghua uan akaba akuri.
Ki akatam me ganingizir puvati,
ezi me akam inigha izir gumazimin min akam akuri.
22 Me ti na ko nan Nguibamin ikia uari akuvir dughiamin ikegha,
nan nighnizitam inigha,
egha me ghua guizbangira nan akabar gun nan gumazamizibav kemeghai.
Ezi akar kam gumazamizibagh amizi,
me arazir kurar me amiba ategha, uamategha na bagha izeghai.

23 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ian azangsisi:
Ia ti ghaze, ki ti roghira kagh itir danganir kamin Godra, a? Puvati.
Ki danganiba bar dar God. Ki roghira ikia, egha uaghan saghon iti.
24 Eghti gumazitam mangi igharagh modogham,
eghti ki Ikiavira Itir God, ki ti an ganighan kogham?
Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki bar overiam ko nguazimin iti.
Kamaghin amizi, ki gumazir kamin gari.

23:24: 1 Atriviba 8:27; Onger Akaba 139:7; Amos 9:2-3

25 “Ki akam inigha izir gumaziba
nan ziamin gun migeir akar ifavariba
baregha gifa. Me kamaghin migei, ‘Ki
irebamin gani. Ki irebamin gani.’
26 Akam inigha izir gumazir
kaba, manadizoghin navibagh iragh
uan akar ifavarir gumazamizibav
geir kaba ataghiragham? Bar pu-
vatigham.
27 Me uari uan irebabar gun uarira
uariv gei, egha me ghaze bizir kam
gumazamizibar amuti, me na gin
amadagham, mati men inazir afezi-
aba fomira na gin amadagha, asem
Bal bagha tevibar pira an ziam fe.
28 Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, akam inigha izir
gumazitam irebar kinitamin ganigh,
uan irebar kinim geghanam. Eghti ki
akam isi gumazitam danighti, a nan
akar kam deraghviram anekunigh.
Nan akam mati witin dagher aghuim,
ezi akam inigha izir gumazir kabar
akaba, da pura biziba, mati witin
miseviba.
29 Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, nan akam mati
avim. Egha mati haman ekiam,
a dagiaba bigha dagh amima, da
minemíniar kiniba iri.
30 “Kamaghin amizi, ia oragh. Ki
Ikiavira Itir God, ki guizbangira akam
inigha izir gumazir kabar apanim
gami. Me uarira uan akaba okiava
ifara ghaze, me na dama akaba ini.
31 Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir
God, ki akam inigha izir gumazibar
garima, me pura mizebav gia kam-
aghin migia ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir
Godin akam.’ Kamaghin amizi, ki
men apanim gami.
32 Ia gan! Ki Ikiavira Itir God, ki
garima, akam inigha izir gumazir
kaba, uan ifavarir irebabar gara dar
gun gumazamizibav gei. Egha me
gifara ghaze, ki da isa me ganidi. Me
akar ifavarir igharagha garir aviriba
akuri, ezi bizir kam gumazamizibagh
etuima me nan saghon iti. Ki me
amadazir puvatigha, ingangarim me
ganingizir puvati. Kamaghin amizi,
me gumazamizibar akurvazir pu-
vati. Bar puvati. Kamaghin amizi,
ki men apanim gami. Ki Ikiavira Itir
God, ki mikemegha gifa.”

Judaba osimtizim Ikiavira Itir God ganingi

33 Ikiavira Itir God kamaghin
Jeremaia mikeme, “Gumazamiziba
o, Godin akam inigha izir gumaziba
o, ofa gamir gumazitam, me ti izi
kamaghin nin azangsigham, ‘Ikiavira
Itir God, akar osimtizim ititam iti, o
puvati?’ Eghti ni a ikaragh nan akar
kamin gun mikim suam, ‘Ki Ikiavira
Itir God, ki akam ian iti. Iarara
osimtizim na gati. Kamaghin amizi,
ki ia batuegham.’†
34 Eghti akam inigha izir gu-
mazitam o, ofa gamir gumazitam
o, gumazir kinitam, ti kamaghin
mikimam, ‘Ikiavira Itir Godin akam,
bar oseme.’ Eghti ki gumazir kam
ikarvagh osimtizim a daningiva,
an adarazi sara osimtizim me
daningam.
35 Ia uan namakaba ko aveghbuabav geir dughiamin, ia kamaghin mikim, ‘Ikiavira Itir God, manmaghin akam ikara?’ o ‘Ikiavira Itir God, akar manam mikeme?’
36 Eghti ia ua kamaghin mikiman
marki, ‘Ikiavira Itir Godin akam, a
bar oseme.’ Puvati. Ian akabara,
osimtizim ia ganidi. Ezi ia uari nan
akam adavadafi. Ki Godin zurara
ikia mamaghira itim. Ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ian God.
37 Eghti gumazitam akam inigha
izir gumazitamin azangsighsi, a kam-
aghin mikim, ‘Ikiavira Itir God akar
manamin ni ikara?’ o ‘Ikiavira Itir
God manmaghira mikeme?’
38 Eghti ia kamaghin mikimam,
‘Ikiavira Itir Godin akam bar oseme,’
ki Ikiavira Itir God, ki deraghavira ia
migei. Ki akar kamin mikiman ian
anogoroke, ezi ia nan akam batuegha

† **23:33:** Me Hibrun akamin aven, akar kam, “akam,” ko akar kam, “osimtizim,” aningin arerem voroghira ghu. Akar kamin arerem, a mingarir pumuning iti. Jerusalemia kamaghin a ginighnigha dibovir akabar kamaghin a dibori, “Ikiavira Itir Godin akam bar oseme.”

ua migei, ‘Ikiavira Itir Godin akam bar oseme.’
39 Ezi guizbangira, ki ia inigh ia asirafagh, ia akunighti ia nan saghuiamin mangigham. Ki kamaghira ia damuva, ia ko ian ovavibagh aningizir nguibar ekiar kam, ki uaghan a makunigham.
40 Ki ia damighti, gumazir igharaziba dibovir akaba ia gasiti, ia bar aghumsigham. Eghti aghumsizir kam iki mamaghira ikiam, eghti ia a gin amadaghan kogham.”

24

Ki Jeremaia, ki fighin temebar ovizibar gani

1 Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Jerusalem abiragha givagha, Judaba inigha ua Babilonin ghu. A uaghan Atrivim Jehoiakimin otarim ini, otarir kamin ziar mam Jehoiakin, an ziar igharazim Jekonia. Egha a uaghan Judan gumazir ekiaba ko fofozir gumazir, bizir aghuibar ingariba ko ainin bizibar ingarir gumaziba sara inigha Jerusalem ataki. Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God bizir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka, ezi an aven ki akirar pumuningin garima, fighin oviziba akirar kamningin iti. Akirar kamning, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin iti.
2 Fighin ovizir faragha azenibar ania iti moghin, akirar mam fighin ovizir bar aghuiba an iti. Ezi akirar igharazim fighin ovizir bar kuraba an iti, ezi gumazamiziba dar aman iburagham.
3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Jeremaia, ni bizir tizimin gari?” Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki fighin ovizibar gari. Fighin aghuiba da bar dera, ezi fighin kuraba, da bar ikufi, gumaziba dar aman iburagham.”
4 Ezi Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam kamakin:
5 “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Judan gumazamizir ki me batoghezi, me ghua Kaldian nguazimin ghueziba, ki men garima, me mati fighin ovizir aghuiba.
6 Ezi ki bar deraghvira men ganiva, deraghvira me geghuvam. Egh ua me inigh nguazir kamin izam. Ki gavgavim me daning me abinan kogham. Ki me akaragh me asian kogham.
7 Egh ki men navir averiabar aven nighnizir aghuiba me daningti, me kamaghin fogh suam, Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Eghti me ua na bagha iziva, na ko navir vamiran ikiam. Egh nan gumazamizibar otivighti, ki men Godin ikiam.
8 “Ki, Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Atrivim Sedekaia uan gumazir dapaniba ko, Jerusalemian gumazamizir uan nguazimin ikiavira itir varazira, ko gumazamizir Isipin ghueziba, ki gumazamizir kaba pazi me damigham, mati gumazim paza fighin ovizir kurar gumaziba daman iburazibagh ami.
9-10 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Judan amizir biziba baregh, digavir kuram damigh, egh bar atiatigham. Guizbangira, ki apaniba ameghti me izi Judan gumazamizir ikiavira itibav sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti arimariar kuram tarazigh asighasighti me arimighiram. Ki me batueghti me tintinibar mangegham. Eghti arazir kamin, ki nguazir ia ko ian ovavibagh aningizir kamin aven, ki bar ia agivagham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba, ki Judaba batoghezi me dar ghueziba, me pazivira me damuva me dipovam. Egh gumazamizir kaba uan apanibar atar akar kurabar me mikim suam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’”

25

Atrivim Nebukatnesar Judabagh

24:1: 2 Atriviba 24:12-16; 2 Eghaghaniba 36:10 1:1-2

25:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel

asighasigham

1 Ikiavira Itir God Judabav kimamin akam iti, egha akar kam
isa Jeremaia ganingi. Dughiar
kamin Josaian otarim Jehoiakim, a
Judabar atrivimin itima, an namba
4in azenim oto. Ezi Nebukatnesar
Babilonin atrivim itima an namba
1in azenim oto.
2 Ezi Godin akam inigha izir gu-
mazim Jeremaia akar kam Judaba ko
Jerusalemia mikiri. A kamaghin me
mikeme:
3 Emonin otarim Josaia, a Jud-
abar atrivimin itima, an namba 13in
azenimin, ki Jeremaia Ikiavira Itir
God na ganingizir akam akuravira
ikia iza namba 23in azenim gifa. Ezi
ia a baraghan aghua.
4 Ikiavira Itir God, ia bagha dughiar
aviribar uan akam inigha izir gumaz-
iba amadi, kar an ingangarir gumaz-
iba. Ezi ia uan kuariba apirigha men
akaba baraghan aghua.
5 Godin akam inigha izir gumazir
kaba ghaze, "Ia bar vaghvagh nav-
ibagh iragh, tuavir kurar ia gin
zuim atakigh, egh arazir kurar ia
amiba atakigh. Egh arazir kaba
ateghti, Ikiavira Itir God ia ateghti,
ia nguazir a ia ko ian ovavibagh
aningizir nguazimin deraghvira iki
mamaghira ikiam.
6 Ia asebar gin mangi egh dar ziaba
fiva dar ingangaribar amuan marki.
Egh ia aser kabar marvir guabar in-
gariva, Ikiavira Itir God damuti, a ian
aningaghan marki. Ia Ikiavira Itir
Godin akamin gin mangiti, a pazi ia
damighan kogham."
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
migei, "Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, Nan akam inigha
izir gumazim nan akar kamin gun
mikemezi, ia nan akam baraghan
aghua. Puvati. Ia asebar mar-
vir guabar ingara, na gamima, ki
aningaghe. Ezi arazir kam bangin,
ia paza uarira uarigh ami.
8 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze,
ia nan akam baraghan aghua.
9 Kamaghin amizi, ia oragh! Ki
Ikiavira Itir God, ki notin amadaghan
itir ikizibar diaghiva, egh uaghan
Babilonin Atrivim Nebukatnesar,
an diagham, a nan ingangarir gu-
mazimin min ami. Egh ki me inigh
iziti, me nguazir kam ko an boroghin
itir kantriba dagh asighasigham.
Eghti me ikuvigh mamaghira ikiam.
Eghti gumazamizir igharaziba men
ganigh, akirim ragh me gasi dibovir
akabar me mikimiva, egh digavir
kuram damuva, egh puviram ati-
atingam. Eghti nguazir kamin
gumazamiziba aghumsizim iki ma-
maghira ikiam.
10 Egh ki men navir aghuimin
agoroger arazim ko, bar akongezir
arazim ko, gumaziba amuibar iki-
amin arazim, ki bar ada givagham.
Eghti witin oviziba mirmiramin gu-
maziba puvatigham, kamaghin wit
mirmiramin dagiaba ua tingaghan
kogham. Eghti lamin angazangariba
ua danganir kamin puvatigham.
11 Eghti nguazir kam bar ikuvigh
danganir kinim otogham. Eghti
70plan azenibar, nan gumazamizir
kaba, Babilonin atrivimin ingangarir
gumazir kinibar ikiam.
12 "Eghti 70plan azeniba givaghtima,
ki Babilonin atrivim ko an gumaza-
miziba, ki men arazir kurar me
amiba ikarvagh puv me damigham.
Egh Babilonin kantri gasighasigham,
an ziar mam Kaldia. Eghti Babilonin
nguazim pura iki mamaghira ikiam.
13 Ki Babilon gasighasighasa
mikemezir biziba, Jeremaia bar adav
keme. Ki bizir kaba bar dar amuti,
da otivigham. Jeremaia osirizir
akinafarir kam, ki kantriba bar dagh
asighasighasa mikemezir akaba bar
an iti.
14 Ki ivezir kuram isi Babilonin
gumazamiziba, men arazir kurar me
amiziba bagh me daningam. Eghti

25:5: 2 Atriviba 17:13; Jeremaia 18:11 **25:10:** Aisaia 24:7; Jeremaia 7:34; 16:9; Esekiel 26:13; Hosea 2:11; Akar Mogomem 18:22-23 **25:11:** 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 29:10; Daniel 9:2

kantrin igharazir aviribar atrivir gavgaviba me dikabin me damuti, me pura ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuam."

God gumazamiziba bar me gasighasighasa

15 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin na migei, "Jeremaia, wainin kavin ki suirazir kam, kar nan aningagharimin ababanim. Ni kavin kam inighti, ki ni amadaghti, ni gumazamizir aviriba bagh mangigh, me damighti, me wainin kavin kamin itim ami.

16 Eghti ki apaniba ameghti, me, me misoghiva, me gasighasigham, kamaghin me mati, me wainin dipar kabar amegh givagh, gumazir onganibar min otivigh, bar pazivira daruam."

17 Ezi ki Ikiavira Itir Godin dafarimin wainin kavin kam inigha, gumazamizir kaba bagha ghugha, me gamizima me aneme.*

18 Ki faragha ghua Jerusalem ko Judan nguibar igharaziba, ko atriviba, ko Judan gumazir dapaniba, ki me gamizi, me wainin dipar kam ame. Egha Judan atrivim ko gumazir dapaniba bar ikuvizi, nguazir kam pura nguazir kinimin oto. Ezi gumazamizir igharaziba Judan kantrin gara, akirim ragha me gasa dibovir akabar me migia, bar digavir kuram gamua, puviram atiati. Egha gumazamizir kaba akar kurabar uari uan apanibav kimasa, kamaghin me migei, "Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham." Bizir kaba datirighin bar moghira otivigha gifa.

19 Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba ko,

20 gumazamizir igharazir Isipin tongin itiba sara bar me ganingi. Egha ki ghua Usin nguazimin atriviba ko, Filistian nguazimin atriviba sara, ki bar me ganingi. Filistia nguibar kaba iti: Askelon, Gasa ko, Ekron ko Asdotin nguibamin ikiavira itir varazira.

21 Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Idomin kantri ko, Moapin kantri ko, Amonia ko,

22 Tairin atriviba ko, Saidonin atriviba ko, ongarimin vongin itir nguibabar atriviba sara, ki bar me ganingi.

23 Egha ki ghua Dedanin gumazamiziba ko, Teman gumazamiziba ko, Busin gumazamiziba ko, gumazamizir uan dapanir minedevir arizibar pira da oteviba, sara bar me ganingi.

24 Egha ki ghua Arebian atriviba ko, gumazamiziba puvatizir danganimin itir ikizir igharagha gariba, men atrivibagh aningi.

25 Egha ghua Simrin atriviba ko, Elamin kantrin atriviba ko, Midian kantrin atriviba ko,

26 nguazir notin amadaghan itibar atriviba, men marazi saghon itima, marazi roghira iti, ki vaghvagha bar me ganingi. Ki nguazir kamin kantriba bar dar atriviba, ki bar me ganingi, ezi me aneme. Ezi bar abuan Babilonin atrivim abuananam ame.

27 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, "Jeremaia, ni akar kam gumazamizir kabav kemegh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin migei, 'Ki apaniba amadaghti, me izi ia misogh ia gasighasigham, eghti ia wainin dipar kam ami mangivira iki wainin dipar bar aviribar amiva, ia bar onganigh, mighiva nguazim giregh ua dikavan kogham.'

28 Jeremaia, me ti nin dafarimin kavin kam inian aghuaghti, ni kamaghin me mikim, 'Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ia a inigh aneremi!

29 Ia oragh! Ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazivira me damigham. Ki Jerusalemin bizir kam faragh a damuam, kar nan

* **25:17:** Jeremaia kamaghin migia ghaze, gumazamiziba amezir kavin dipar kamin akar isin zuim kamakin: God men arazir kuraba ikarvagh ivezim kuram me daningam. Ni Jeremaia 46-51in uaghan an gan.

nguibamra, ki uan ziam fasa a ginaba. Ezi ia ti ghaze, ki ia gitagham, a? Bar puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ki apaniba ateghti me mangi nguazir kamin gumazamiziba bar me misogham.'

30 "Jeremaia, ki ni ganingizir akaba, ni bar adar gun mikemegh. Ni gumazamizir kaba kamaghin me mikemegh:

"'Ikiavira Itir God uan Nguibamin overiamin ikiva,
pamtemin tiarim akarigh uan gumazamizibav kimam.
A pamtemin nguazir kamin uan gumazamizibar diagham,
mati gumaziba wainin dipaba otivasa wainin oviziba dika dei moghin dimam.
31 An dimdiar kamin niginim, bar nguazim avaragham.
Ezi dimdiar kamin mingarim kamakin.
Ikiavira Itir God nguazir kamin gumazamiziba bar me tuisigham.
A kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darigham.
Egh ana apaniba ameghti me mangiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibav soghti, me arimighiram.
Ikiavira Itir God, a kamaghin mikeme.

32 "'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:
Ia oragh. Kantriba bar ikuvigham.
Bizir kam, faragh kantrin tamin otogham,
egh mangi bar kantribar otivam.
Ezi asighasizir kam, mati aminir ekiam bar saghon dikavigha iva iza
nguazim bar a garui.'"

33 Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God gumazamizibav misoghti me arighiriti, men kuaba tintinibar nguibaba bar dar ikiam. Eghti men apangkuv aziva, men kuaba akuva, me afamin gumaziba puvatigham. Men kuaba afiar buaribar min tintinibar nguazimin iriv ikiam.

34 Ia gumazamizibar gumazir dapaniba ko me geghuva men gariba,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipbagh eghufi, ia bar puvirama azi.
Apaniba izi ia misoghti ia arimighiramin dughiam otogha gifa.
Eghti gin me gumazamizir ikiavira itiba batuegham.
Kamaghin amizi, ia nguazim giregh a gipoghpogh.
Ia nguazir miner aghuim irigha biaghirezi moghin, ia iregh bar ikuvigham.
35 Sipsipbagh eghuvir gumaziba,
ia ari mangi bizir kurar kam gitaghamin mogomer danganiba puvati.
36 Ikiavira Itir God danganir men sipsipba apir grazibagh asighasiki.
Kamaghin amizi, ia oragh!
Datirighin sipsipbagh eghuvir gumaziba bar puv aziava arai.
37 Ikiavira Itir God bar puviram ian aningaghe.
Kamaghin amizi, a mati sipsipba avughsa nimira itir danganir grazir aghuiba itibagh asighasiki.
38 Ikiavira Itir God dikavigha, laionin min uan danganir mogomem ataki.
Ikiavira Itir God bar aningaghegha apaniba amangizi, me iza Judabav sosi.
Ezi men nguazim bar ikuvigha, danganir kinim gava.

Gumazir dapaniba ko gumazamiziba Jeremaian akam batoke

26

(Sapta 26--36)

Gumazamiziba Jeremaia misueghti an aremeghasa

1 Josaian otarim Jehoiakim, a Judan
atrivimin otivir dughiamin, Ikiavira
Itir God, kamaghin Jeremaia migei,
2 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei: Ni mangi Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir divazimin aven
mangi, me uari akuvir Danganimin
tughiv ikiva, Judan itir nguibabar
gumazamiziba akam bar me mikim.
Kar gumazamizir nan Dipenimin
aven iza nan ziam feba. Eghti akar
ki ni ganingiziba, ni me mikemegh.
Ni akatam ataghiraghan marki.
3 Egh dughiar ni nan akaba bar ada
akunam, eghti gumazamiziba nin
akam baragh, egh navibagh iragh,
egh arazir kurar me amiba ategham.
Eghti ki nighnizim giragh, bizir kurar
ki me damuasa mikemezibar amuan
kogham.
4 Ni akar kamin me mikemegh,
'Ikiavira Itir God kamaghin ia
mikimasa: Ia nan akam baragh, ki ia
ganingizir Arazibar gin mangi.
5 Egh nan akam inigha izir gumaz-
iba, me nan ingangarir gumaziba,
me ia ganingizir akaba, ia bar dar
gin mangi. Dughiar aviribar ki akam
inigha izir gumaziba amadima, me
iza akam ia mikiri, ezi ia men akabar
gin zuir puvati.
6 Egh ia nan akam batueghti, ki
Dipenir kam gasighasigham. Mati ki
fomira uan dipenim Silon nguibamin
a gamizi mokin. Eghti nguibar
igharazibar gumazamiziba gin uan
apaniba akar kurabar me mikimsi,
me kamaghin me mikimam, "Ia
Jerusalemia ikuvizi moghin ia iku-
vigham." '"
7-8 Ezi Jeremaia dikavigha Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ghugha,
Ikiavira Itir God a mikemezir akar
kaba bar dar gun gumazamiziba bar
me mikeme. Ezi ofa gamir gumaziba
ko, akam inigha izir gumaziba ko,
gumazamiziba bar akam baraki. Ezi
Jeremaia mikemegha givazima, ofa
gamir gumaziba ko, akam inigha izir
gumaziba ko, gumazamiziba bar an
suigha ghaze, "Na aremegh.
9 Manmaghsua ni Ikiavira Itir
Godin ziamin, akar kurar kam akuri?
Ni kamaghin mikiman marki, Dipenir
kam Silo ikuvizi moghin a iku-
vigham. Egh ni kamaghin mikiman
marki, nguibar kam ikuvigham,
eghti gumazamiziba uam an ikian
kogham." Ezi Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir divazimin aven itir
gumazamiziba, me bar iza Jeremaia
ekiaru.
10 Ezi dughiar kamin Judan gu-
mazir dapaniba atrivimin dipenimin
ikia, egha bizir kabar akaba barasi.
Egha me dikavigha ghuavanaga,
Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
tiar akamin otifi. Egha me uan
dabirabibagh apia. Men dabirabiba
Ikiavira Itir Godin Dipenimin avinizir
divazimin aven mangamin tiar akam
boroghin iti, tiar akar me kamaghin
diborim, Tiarakar Igiam.
11 Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam
inigha izir gumaziba ko, gumazir
dapaniba ko, gumazamiziba bar
moghira me migei, "Gumazir kam
kamaghin mikeme, nguibar ekiar
kam ikuvigham. Ia uari an akar kam
baraki. Kamaghin amizi, bizir kam
bangin, an aremegham."
12 Ezi gumazir dapaniba ko, gu-
mazamiziba bar moghira, Jeremaia
kamaghin men akaba ikara, "Ikiavira
Itir God uabi na amadazi, ki akam
inigha izir gumazimin akar ia or-
aghizir kam, an gun mikeme. A uabi
ghaze, Dipenir kam ko nguibar ekiar
kam ikuvigham.
13 Eghti datirighin ia uan daroriba
ko arazibar kirigh. Egh ia Ikiavira Itir
God, en Godin akamin gin mangi. Egh
ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir
God uan nighnizim giraghiva, bizir
a ia gasighasighasa mikemezibar
amighan kogham.
14 Ezi ko, ki ian agharimin iti.
Ia bizitamin na damusi, egh ia a

26:1: 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7 **26:6:** Josua 18:1; Onger Akaba 78:60; Jeremaia 7:12-14 **26:13:** Jeremaia 7:3; 26:3; 26:19

ginighnigh suam, ian arazir kam deragh voroghira mangiti, ia a damu.

15 Ezi ki kamaghsua, ia deraghavira kamaghin fogh. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki iza akar ki ia mikemezir kabav gei. Eghti ia na misueghti ki aremegham, ia kamaghin fogh, ia gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim puram a misueghti an aremeghti, ia an osimtizim iniam. Eghti osimtizir kam a nguibar ekiar kamin ikiva, uaghan bar moghira nguibar kamin gumazamiziba sara ikiam."

16 Jeremaia mikemegha givazima, gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira dikavigha ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumazibav gia ghaze, "Gumazir kam, Ikiavira Itir God, en God, an ziamin akam akuri. An osimtiziba puvati, kamaghin amizi, e a misueghti ana aremeghan kogham."

17 Ezi Judan gumazir aruar maba dikavigha kamaghin uari akuvagha itir gumazamizibav gei,

18 "Fomira, Hesekia Judan atrivimin itir dughiamin, Moresetin nguibamin itir Godin akam inigha izir gumazim Maika, akam Judabav kira ghaze, 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Jerusalemin biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Egh Saion nguazir kinimin min ikiti, gumazamiziba an dagher azenibar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.'

19 Maika kamaghin migei, Hesekia ko Judaba bar moghira ti a misoghezi an areme, a? Bar puvati. Hesekia Ikiavira Itir Godin apengan ikia, egha uan gumazamiziba bagha an azangsisi. Ezi Ikiavira Itir God nighnizim giragha, bizir kurar a me damuasa mikemezibagh amizir puvati. Ezi erara, arazir e Jeremaia damuasa mikemezim, an osimtizir ekiam inigh izi e datigham!"

20 (Ezi gin gumazir mam, an ziam Uria, a Godin akam inigha izir gumazir mam, a Ikiavira Itir Godin ziamin akam akuri. Uria a Semaian otarim, egha Kiriat Jearimin nguibamin gumazim. A Jeremaia mikemezi moghin, Jerusalemin nguibar ekiam ko Judan nguazim ikuvighasa a mikeme.

21 Ezi Atrivim Jehoiakim uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba ko, me Urian akar kam baraki. Egha atrivim a misoghasa amima, Uria atiatigha ara Isipin ghu.

22 Egha Atrivim Jehoiakim, Akborin otarim Elnatan amadazi a gumazir maba ko me Isipin ghue.

23 Me ghua Uria inigha atrivim bagha ize. Ezi atrivim gumazibav kemezi me midorozir sababar a misoghezi an aremezi, me an kuam isa gumazir kinibar matmatiam mikini.)

24 Ezi gumaziba iza Jeremaia misueghti an aremeghasa amima, Safanin otarim Ahikam Jeremaian akurazi, me paza a gamizir puvati.

27

Kantriba bar, Atrivim Nebukatnesarin apengan ikiam

1 Josaian otarim Sedekaia, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme,

2 "Ni ter ararir ruarir taba inigh, benir ruarir dar afamiba inigh, mati gumazim ingangarim damuasa bizir kamning isa bulmakaun tuem garizi moghin, da isi uan tuem datigh.

3 Egh ni tuebagh arizir ter araribar ingarigh, vaghvagh Idomin atrivim ko, Moapin atrivim ko, Amonin atrivim ko, Tairin atrivim ko, Saidonin atrivim, me bagh ada amadagh. Ni fo, atrivir kabar gumazir dapaniba, en atrivim Sedekaia ko mikimasa Jerusalemin ize. Kamaghin amizi, ni tuebagh arizir ter ararir kaba isi me daningigh, eghti me da inigh uan atriviba bagh mangi.

4 Ni kamaghin men atrivibav mikimsi gumazir kabav kemegh: Ki

26:18: Maika 3:12 **27:1:** 2 Atriviba 24:18-20; 2 Eghaghaniba 36:11-13

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin akam ian atrivibar iti:

5 Ki uabi uan gavgavir ekiamin nguazir kamin ingari, egha ki uaghan gumazamiziba ko, asizibar ingarizi da nguazir kamin iti. Ki uabi uan ifongiamin gin ghua, nguaziba abigha gumazamizibagh anidi.

6 Ki datirighin ian kantriba isa, Babilonin Atrivim Nebukatnesar ganidi, a nan ingangarir gumazim. Egha uaghan ki asizir atiaba isa bar a ganingi, eghti gin me an apengan ikiam.

7 Kantriba bar an apengan iki, egh uaghan an otarim ko, an igiav otarir gin otivamim sara men apengan ikiam. Me Babilonin apengan iki mangi, ki Babilon gasighasighamin dughiar ki misevezimin tugham. Dughiar kamin, kantrin aviriba ko atrivir gavgaviba Babilonin dikabiragh, me damuti me pura men ingangarir gumazir kinibar otivigham.

8 "Egh kantrin igharaz tamin gumazamiziba Atrivim Nebukatnesar ateghti, a me gativagh men ganan aghuagham, mati gumazim ingangarim damuasa ter ararim isa bulmakaubar tuebagh ariki, eghti ki kantrin kam paziva a damigham. Egh ki Ikiavira Itir God, ki apaniba amadaghti me izi me misogham. Eghti me dagheba otevegh arimariar kuraba iniam. Eghti arazir kabar, ki Atrivim Nebukatnesar ateghti, a kantrin kamin gumazamiziba bar me agivagham.

9 Kamaghin amizi, ia atriviba, ian akam inigha izir gumaziba ko, ian kukunir gumaziba ko, ian irebabar mingaribar gun migeiba ko, ian imezibagh amir gumaziba ko, ian akavsiabagh amir gumaziba, ia kuaribar arigh me baraghan marki. Gumazir kaba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham.

10 Me ia gifari. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti ia uan nguaziba ategh saghon mangegham. Egh ia bar ikuvigham.

11 Eghti kantrin tamin gumazamiziba Babilonin atrivim ateghti, a me gativagh men ganam, kar mati bulmakau pura uabi isa gumazimin taghizi a ter ararim isa an tuem gatigha, egha ingarasa a getui. Eghti ki gumazamizir kaba ateghti, me deraghvira uan nguazimin ikiva, uari bagh dagher azenibar ingaram. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

12 Ezi ki Jeremaia, ki akar kamra Judan Atrivim Sedekaia ganingi. Ki kamaghin a mikeme, "Ia Judaba, ia uan tueba isi Nebukatnesarin ter araribar apengan ada amangigh, aneteghti a uan gumazamiziba ko, me ia gativagh ian ganam. Ia kamaghin damu, ia deraghvira ikiam.

13 Ikiavira Itir God mikemegha gifa: Ni uan gumazamiziba ko Babilonin apengan ikian aghuaghti, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram inigh arimighiregham. Ni uan gumazamiziba ko, onganigh akaba batoghti, bizir kaba ia gasighasigham.

14 Ia fo, akam inigha izir ifavarir gumaziba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. Puvati, me pura ia gifari. Ia men akaba baraghan marki.

15 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki me amadazir puvati. Me nan ziamin akar ifavarim akuri. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti, ia uan nguibam ategh bar ikuvigham. Ezi akam inigha izir ifavarir gumazir akaba ia mikiriba, me uaghan bar ikuvigham."

16 Ki ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar me bagha kamaghin akam akura ghaze, "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akam inigha izir gumazir ifavarir kabar akaba baraghan marki. Me ghaze, 'Me kiran oveghangin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim

damuamin bizir Babilonin itiba, me
bar ada inigh ua Jerusalemin izam.'
Godin akam inigha izir gumazir
ifavarir kaba pura ia gifari.
17 Ia men akam baraghan marki.
Ia Babilonin atrivimin apengan iki,
deraghvira ikiam. Puvatightima,
nguibar kaba ikuvigham.
18 Gumazir kaba, me guizbangira
akam inigha izir gumaziba, egh me
guizbangira Ikiavira Itir God, dama
akam inigh izisi, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itimin azaraghti,
an apaniba ateghti me Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven ingangarim
damuamin biziba, ko atrivimin
dipenimin itir bizir aghuiba ko,
Jerusalemin danganir igharaziba bar
moghira, dar itir bizir naba inigh
Babilonin mangan kogham.
19-21 "Atrivim Nebukatnesar
Jerusalemin izegha, Judan Atrivim
Jehoiakin ini, a Jehoiakimin otarim.
Egha uaghan Juda ko Jerusalemian
gumazir dapaniba ini. Egha men
akua kalabus bagha Babilonin ghu.
Egha a bizir aghuir maba ataghizi
da Jerusalemin iti. A brasin dipenir
akiniba ko, tengin ekiar me brasin
ingarizim ko, me brasin ingarizir
bizir me tengin doziba isin afamiba,
me bizir kaba inizir puvati. Egha
uaghan ingarizir bizir aghuir nan
Dipenimin itir maba ko, atrivimin
dipenimin itiba ko, bizir igharazir
Jerusalemin itir maba inizir puvati.
Ezi ki God, ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki
kamaghin ia migei,
22 'Apaniba bizir kaba bar ada
inigh Babilonin mangam. Eghti bizir
kaba Babilonin iki mangi dughiar ki
inabazimin, ki uam adagh inirigham.
Eghti dughiar kamin ki ua me inighti,
me ua Jerusalemin ikiam.' "

28

Hanania gumazamizibagh ifari

1 Azenir kamin, Sedekaia Judan
atrivim igiamra an otogha atrivimin
ikia zuima an namba 4in azenim.
Egha azenir kamin namba 5in
iakinimin, Gibeonin nguibamin gu-
mazir mam, a Godin akam inigha izir
gumazim Hanania, Asurin otarim,
a iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven iza ofa gamir gumaziba ko
gumazamiziba bar moghira, men
damazimin akar mam Jeremaia
ganidi. A kamaghin migei,
2 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, a Israelian God, a kamaghin
mikeme, 'Babilonin atrivim ia gati-
vagha, mati gumazim ter ararim isa
bulmakaun tuem gatigha a gatifa. Ezi
ki ter ararir ian tuebagh atiziba, ki
dar pirigha gifa, ezi da ua ia gativagh
ian ganan kogham.
3 Azenir pumuning ikivira ikiti, ki
ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
ingangarim damuamin bizir kaba
bar ada inigham, kar bizir Nebukat-
nesar inigha Babilonin ghuziba, ezi ki
ua da inigh Jerusalemin izam.
4 Egh ki uaghan Judan Atrivim
Jehoiakin, a Jehoiakimin otarim,
a inigh egh Babilonin kalabusin
itir marazi sara ua men aku Judan
nguazimin izam. Guizbangira, ki Ba-
bilonin atrivim ian tuebagh arighizir
ter arariba, ki kaba apirigham. Ki
Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.' "

5 Ezi Godin akam inigha izir
gumazim Jeremaia datirighin
dikavigha ofa gamir gumaziba ko,
gumazamizir Ikiavira Itir Godin
Dipenimin boroghin tuivighav itibar
damazimin, Godin akam inigha izir
gumazim Hananian akam ikarvasi.
6 Jeremaia kamaghin migei, "Bar
guizbangira, Ikiavira Itir God, ni
mikemezi moghin damuasa ki ifonge.
Ikiavira Itir God nin akam inigha
izir gumazimin akar kabar amuti, da
guizbangiram otivigham. Egh a uan
Dipenimin biziba uam ada iniam.
Egh Babilonin itir gumazamizir
kaba, a ua me inigh Jerusalemin
izam.
7 Ezi datirighin gumazamiziba
ko ia bar moghira oraghti, ki akar

28:1: 2 Atriviba 24:18-20; 2 Eghaghaniba 36:11-13

igharazim mikimasa.
8 Bar fomira iza datirikin, Godin
akam inigha izir gumaziba en
faragha otifi. Me kamaghin migia
ghaze, Midorozir ekiaba ko, mitiriar
ekiaba ko, arimariar kuraba, da
kantrin aviriba bativ, uaghan
nguibar ekiabar otivam.
9 Eghti akam inigha izir gumaz-
ibar tav kamaghin mikim suam,
Gumazamiziba dabirabir aghuim
ikiam, e foghan kogham, akar kam
a guizbangira, o puvati. Eghti
gin, akam guizbangiram otoghti, e
datirighin fogham, Bar guizbangira,
Ikiavira Itir God akar kam isa, akam
inigha izir gumazim ganingigha
anemadazi a ize."

10 Jeremaia akar kam mikemegha
givazi, Hanania ter ararim Jeremaia
uabi uan tuem gatizir kam ini.
Egha Hanania ter ararir kam bar
anepirahgariki.
11 Egha a gumazamizibar damazimin
tugha ghaze, "Ikiavira Itir God
kamaghin mikeme. Ezi arazir
kamra, ki ter ararir Nebukatnesar
tintinibar kantribar gumazamizibar
tuebagh ariziba apirarigham. Azenir
pumuning givaghan koghtima, ki
kamaghin damigham." Jeremaia
akar kam baregha ghu.

12 Godin akam inigha izir gumazim
Hanania, a Godin akam inigha izir
gumazim Jeremaian firimin itir ter
ararir kam apiriaghati, ezi dughiar
maba givazima, gin Ikiavira Itir God
kamaghin Jeremaia migia ghaze,
13 "Ni mangi akar kamin gun Hana-
nia mikemegh. Me tememin ingarizir
ter ararir kam ni anepirigha gifa. Ezi
ni ainin igiatamin ingarigh, egh ter
ararir ni dipirizir kamin danganim
datigh.
14 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin
mikeme: Ki uabi ainin me ingarizim
inigha Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba bar moghira men tuebagh
ariki, ezi me pura Babilonin Atrivim
Nebukatnesarin ingangarir gumaza-
mizibar iti. Egha ki asizir atiaba sara
a ganingizi, da uaghan an apengan
iti."
15 Jeremaia akar kam mikemegha
givagha, ua kamaghin Hanania
migei, "Hanania, ni oragh. Ikiavira
Itir God ni amadazi ni izezir puvati.
Ezi ni gumazamizibagh ifarazi, me
nin akar ifavariba nighnizir gav-
gavimin dar iti.
16 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God kamaghin migei: Nin akaba gu-
mazamizibagh ekuizi, me nan akaba
barazir puvati. Kamaghin, ki nguazir
kamin ni agivagham. Ni azenir kam-
naghiram aremegham."
17 Ezi azenir kamra an namba 7in
iakinim ikiavira itima, Godin akam
inigha izir gumazim Hanania are-
megha gifa.

29

Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarim osiri

1 Jeremaia Jerusalemin ikiava,
akinafarim osirigha gumazamizir
kaba bagha anemada: Gumazir
dapanir ikiavira itiba ko, ofa gamir
gumaziba ko, Godin akam inigha izir
gumaziba ko, Judan gumazamizir
Babilonin itiba. Gumazamizir kaba
bar moghira, Atrivim Nebukatnesar
faragha Jerusalemin me inigha,
Babilonin kalabus darighasa men
akua ghue.
2 Babilonia faragha iza Jerusalemin
izegha, Atrivim Jehoiakin ko gu-
mazamizir avirim inigha men akua
Babilonin ghuegha gifa, ezi gin
Jeremaia akinafarir kam osiri. Me
atrivim ko an amebam, ko atrivimin
dipenimin ingarir gumazir ekiaba
ko, Judaba ko Jerusalemian gumazir
dapaniba ko, fofozir gumazir bizir
aghuibar ingariba ko, ainin bizibar
ingarir gumaziba, me bar moghira
ghue.
3 Dughiar kamin Judabar Atrivim
Sedekaia, a Safanin otarim Elasa
ko, Hilkian otarim Gemaria, aning

29:1: 2 Atriviba 24:12-16; 2 Eghaghaniba 36:10

amadazi aning Babilonian Atrivim
Nebukatnesar bagha zui. Ezi Jere-
maia Judan Babilonin itiba bagha
akinafarir kam isa aning ganingizi
aning a inigha zui. Akinafarir kam
kamaghin mikeme,
4 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin
mikeme. Ia Judaba, ia oragh. Ki
Jerusalemin ia batuegha ia amadazi
ia Babilonin ghue.
5 Egh ia uari bagh dipenibar
ingariva, dagher azeniba opariva,
azenir kabar dagheba ini.
6 Egh ia gumaziba amuibar ikiva
boriba bati. Eghti ian otariba gin
amuibar ikiva uari, uari bagh boriba
bati. Egh ia ikizir avirir ekiam ikiam.
Ia uari uari damuti, ian dibobonim
magiran marki.
7 Ki ian akua nguibar ekiar ia
datirighin itir kamin ghu. Eghti ia
nguibar ekiar kam bagh pamten in-
gar deragh a damuti an amiraghirigh
deraghvira ikiam. Eghti ia a bagh
Ikiavira Itir God ko mikimti, a
nguibar ekiar kam deraghviram a
damuam. Guizbangira, nguibar
kam amiraghirigh deraghvira ikiti,
ia uaghan amiraghirigh deraghvira
ikiam.
8 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim, Israelian God, ki
guizbangira ia migei, ia akam inigha
izir ifavarir gumaziba ko kukunir
gumaziba, ia me ateghti me ia gifaran
marki. Egha ia garir irebar aghuiba,
gumazir dar mingariba abigha ia
migeiba, ia me baraghan marki.
9 Akam inigha izir gumaziba nan
ziamin gun migeir akar kaba, da pura
ifavarir akaba. Ki Ikiavira Itir God,
ki guizbangira migei, Ki akatam me
ganingizir puvati.
10 "Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin migei: Akar kamin mingarim
a kamakin. Babilon ia gativagh ian
ganasa, ki 70plan azenibagh inaba.
Eghti azenir kaba givaghtima Babilon
ikuvigham. Eghti dughiar kamin ki
ia ginirigh, ua ian aku Jerusalemin
izam, kar ki uan akar dikirizimin gin
mangiva a damuam.
11 Ki Ikiavira Itir God, ki bizir
ian akurvaghsi damuamiba, ki
adagh nighnigha dagh fogha gifa.
Ki deraghvira ia damuti ia navir
amirizim ko, dabirabir aghuim
ikiasa ki ifonge. Ki pazi ia damuan
aghua. Ia bizir ki damuamin kabagh
nighnigh, dughiar kam mizuam ikiti,
an otogham.
12 Egh dughiar kamin ia nan
boroghin iziva, egh nan dimiva,
egh na ko mikimti, ki ian dimdiam
baragham.
13 Eghti dughiar kamin ia uan ifon-
giaba ko navir averiabar na buri
nan gansi bar pamtemin ingaram.
Ia kamaghin damu nan apigh nan
boroghira izam.
14 Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, ki ia ateghti ia
nan boroghira izam. Eghti ki ua ia
damuti ia deraghvira ikiam. Eghti ki
kantriba ko danganir ki ia batoghezi
ia ghueziba, ki me da bar moghira
ia akuvagh ia iniam. Egh ki ua ian
aku danganir ia fomira ikezimin
mangam.
15 "Ia ti ghaze, ia Babilonin itir
dughiamin, Ikiavira Itir God, uan
akam inigha izir gumaziba, ia
ganingi.*
16 Ezi Ikiavira Itir God, atrivir
datirighin Judan kantri gativagha
Devitin atrivir dabirabim gaper-
aghav itir kam ginighnigha, egha ian
akar gumazir ia ko kalabusin ikezir
puvatizibagh nighnigha, kamaghin
migei:
17 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim, ki ghaze, ki apaniba
amadaghti me izi gumazamizir
Judan ikiavira itir daraziv sogham.

29:10: 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 25:11; Daniel 9:2 **29:11:** Aisaia 40:9-11; Jeremaia 30:9-10; 30:18-22 **29:12:** Onger Akaba 50:15; 145:19; Jeremaia 33:3 **29:13:** Godin Araziba 4:29; 1 Eghaghaniba 22:19; 2 Eghaghaniba 6:37; Jeremaia 24:7 **29:14:** Aisaia 43:5-6; Jeremaia 16:15; 23:8; 30:3 * **29:15:** Ikiavira Itir God ua akam inigha izir gumazibar gumazir pumuningin, a ves 20-23in aven gun migei.

Eghti ki me damuti me dagheba pu-
vatigh, arimariar kuram iniam. Me
bar fighin kurabar min otivigham,
eghti gumazamiziba dar aman
iburagham.
18 Egh ki kamaghira damuvira
mangi midorozir ekiaba ko, dagheba
puvatighamin dughiaba ko arimariar
kurabar amuti, da me bativira
ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba bizir kurar ki Judaba
me damuasa mikemezibar akam
baregh, bar digavir kuram damigh
atiatingam. Egh ki Judaba batueghti
me tintinibar mangegham. Eghti
kantrin igharazir kabar gumaza-
miziba pazi me damuva, dibovir
akabar me mikimam. Egh gumaza-
mizir kaba uari uan apaniba akar
kurabar me mikimsiva, kamaghin me
mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin,
ia ikuvigham.'
19 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
me nan akam batoghezi, kamaghin
ki bizir kabar me damuam. Ki
dughiar aviribar uan akam inigha
izir gumaziba amadi, me nan ingan-
garir gumaziba. Ezi me ia bagha iz-
ima, ia men akaba baraghan aghua.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegh gifa.

20 "Ia gumazamizir ki Jerusalemin
bar ia batuegha, ia amadazi ia
Babilonin ghueziba, ia Ikiavira Itir
Godin akam deraghviram abaragh.
21 Ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, Israelian God, ki
akam inigha izir gumazir ifavarir
pumuning ginighnisi. Kar, Kolaian
otarim, Ahap ko, Masean otarim,
Sedekaia. Egha ki kamaghin migei,
Aning nan ziam gifara akam akuri.
Kamaghin amizi, ki aning isi Ba-
bilonin Atrivim Nebukatnesarin
agharim datigham. Eghti a kamaghin
mikimam, me ian damazibar aning
misueghti aning aremegham.
22 Ezi ia Judan Babilonin itiba,
ia namakatam akar kuramin a
mikimamin dughiamin, ia kam-
aghin mikimam, 'Ikiavira Itir God
ni gasighasigham, mati a Sedekaia
ko Ahap gamizi, Babilonin atrivim
avimin aning gaponge.'
23 Aning Israelian tongin bar arazir
kuram gami, egha aning namakabar
amuiba koma akuava, nan ziam gi-
fara akam akuri. Ki akar kam me
ganingizir puvati. Kirara, ki aning
gara aning gifogha givagha aningin
gun migei. Kamaghin amizi, ki aning
gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki
kamaghin mikemegha gifa."

Jeremaia akar gavgavim isa Semaia ganingi

24 Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme, "Jeremaia, ni Nehelamin
nguibamin gumazim Semaia akar
kam a mikemegh.
25 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin
mikeme, Semaia, ni uan nighnizimin
gin ghua, Masean otarim Sefanaia,
a ofa gamir gumazir mam, a ko ofa
gamir gumazir igharaziba bar, ko
gumazamizir Jerusalemin itiba bar
moghira, ni uan ziamin akinafarim
osirigha me bagha anemada. Nin
akinafarim kamaghin mikeme:
26 Sefanaia, Ikiavira Itir God ni
amisefe, eghti ni ofa gamir gu-
mazimin iki, ni Jehoiadan danganim
inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ganam. Eghti gumazitam ifaragh on-
ganigh akam inigha izir gumazimin
min akam akunti, kar nin ingangarir
ni damuamim: Ni a isi kalabus datigh,
an sueba ko dafariba ikegh, ainin an
firim dafagh.
27 Egha ni manmaghsua Ana-
totin nguibamin gumazim Jeremaia
akiran aghua? Kar gumazir ian
tongin akam inigha izir gumazimin
min akam akurir gumazim.
28 E Babilonin kagh itir gumaza-
miziba, an e bagha akam amadagha
ghaze, 'Ia dughiar ruarimin kal-
abusin ikiam. Kamaghin amizi,
ia uari bagh dipenibar ingariva,
azenibar dagheba oparіva, azenir
kabar dagheba ini.' "
29 Ofa gamir gumazim Sefanaia,
Semaian akinafarim inigha Jeremaia

bagha ghugha, a bagha akinafarir
kam dibori.
30 An a diponegha givazima,
Ikiavira Itir God kamaghin akam isa
Jeremaia ganingi,
31 "Jeremaia, ni akam isi bar Judan
Babilonin kalabusin itir adarazi
bagh anemadagh, kamaghin me
mikim suam: Ikiavira Itir God,
Nehelamin nguibamin gumazim
Semaia ginighnigha ghaze, ki ia
bagha Semaia amadazir puvati. Ezi
an akam inigha izir gumazimin
min akamin gun ia mikeme, egha
ia gamizima, ia akar ifavarir kam
nighnizir gavgavim an iti.
32 Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, Nehelamin
nguibamin gumazim Semaia, gu-
mazamizibagh etuima me nan akaba
batosi. Kamaghin amizi, ki a ko an
adarazi puv me damigham. Egh
bizir aghuir ki uan gumazamiziba
bagh damuti da otivighamiba, an
adarazir gumazitam, bizir kabar
gansi ikeghan kogham. Ki Ikiavira
Itir God, ki mikemegha gifa."

30

*Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba deragh me damuasa akam akiri*

1 Ikiavira Itir God kamaghin akam
Jeremaia ganiga ghaze,
2 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian
God, ki kamaghin mikeme: Ni
akinafaritam inigh, egh ki ni
ganingizir akaba bar ada osirigh.
3 Ki Ikiavira Itir God, nan gu-
mazamiziba Israelia ko Judaba, me
ua deraghvira ikiasa, ki me bagha
dughiam amisevegha gifa. Ki ua
men aku nguazir ki men ovavibagh
aningizimin izam, eghti a ua men
nguazimra otogham."
4 Ikiavira Itir God Israelia ko Jud-
abagh nighnigha ghaze:

5 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme:
E orazima, gumazamiziba navir
amirizimin itir puvatigha,
bar atiatia digavir kuram gamua
bar puviram azi.
6 Manmaghin ami?
Gumaziba ti boriba bati, a? Pu-
vatigham.
Ezi manmaghsua, ki gumazibar
garima, me vaghvagha da-
fariba isa uan navibagh ariki,
mati amizim borim batasa
mizazir ekiam isi moghin arai.
Manmaghsua, men guaba igharagha
otivigha gari,
mati gumazim bar puviram
atiati.
7 Iavzika! Dughiar bar kurar mam
otivasava ami.
Egha dughiar kam bar dughiar
kurar maba bar adagh afira.
Nan gumazamiziba, Israelia, me
dughiar kamin osimtizir bar
ekiam iniam.
Eghti ki ua me iniam."

8 "Egh dughiar kamin apaniba
Israelian tuebagh atizir ter ararir
kaba ki da apirigh, men kalabuziam
agivagham. Eghti me ua pura igharaz
darazir ingangarir gumazir kinibar
min ikian kogham. Puvati. Ki Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki
kamaghin mikeme.
9 Ki Ikiavira Itir God, men God,
me nan apengan ikiam. Eghti ki me
bagh Atrivim Devitin ovavir boribar
tav amiseveghti, a me gativagh men
ganam. Eghti me an apengan ikiam."

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba,
ia nan ingangarir gumazamiz-
iba,
ia atiatingiva digavir kuram
damuan marki.
Bar guizbangira, ia kantrin saghon
itir kamin kalabusin iti.
Eghti ki ua ia inighti,
ia ua uan nguazimra izegh, der-
aghvira dapiagham.
Eghti tarazi ua ia damuti ia ati-
atingan kogham.
11 Ki Ikiavira Itir God, ki ia ko iki ian
akurvagham.

30:10: Jeremaia 46:27-28

Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin
igharazibar tongin itiba,
ki bar me agivagham.
Egh ki ia agivaghan kogham.
Guizbangira, ki puv ia damigham,
ki arazir voroghira itim
ginighnigha ia akiri."

12 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei:
"Ia Israelia, me puv ia misoke,
eghti ian mizazim ikivira ikiti,
ian duar ekiaba akumighan
kogham.
13 Ki ian akurvaghsi, ia bagh na ko
mikimamin gumaziba puvati.
Egha uaghan ian mikarziba
akirighti,
da ua deraghamin maras-
inba puvati.
14 Ia arazir kurar aviribagh amigha
osimtizir ekiam iti.
Kamaghin amizi, ki ia gasighasiki,
mati gumazim uan apanimin
apangkuvir puvatigha, a
gasighasiki.
Kamaghin amizi, iavzika, gumazir
fomira ian namakabagh amiz-
iba, me ia gin amadagha gifa,
egha me ua ia ginighnizir puvati.
15 Ia uan duar kaba bagh azirakar
aviribar amuan marki.
Duar kaba akumighan kogham.
Ia arazir kurar aviribagh ami, egha
osimtizir ekiam iti.
Kamaghin ki arazir kamin ia
gami.
16 Guizbangira, ia gasighasizir
adarasi, me uari ikuvigham.
Ian apaniba mangi saghon itir
nguibabar kalabusin ikiam.
Gumazir paza ia gamigha ian biziba
okemeziba,
apaniba pazi me damuva, men
biziba okimam.
17 Ian apaniba kamaghin migei:
'Saion mati bizir kinim, egha bar
ikufi.
Ezi gumazitam an apangkuvir
puvati.
Ki uabi ian mikarzibar amighti, da ua
deragham,
egh ian duabar amighti, da
misigham.'
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikemegha gifa."

18 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ki Jekopin adarazir apangkuvigh,
egh men akuragham.
Eghti me uari bagh dipenibar
ingar, egh deraghvira ua uan
nguazimin ikiam.
Egh Jerusalem fomira ikezi moghin,
me uam an ingaram.
Egh atrivimin dipenim me an
danganimra an ingaram.
19 Eghti Israelia na minabir ighiabar
amuam.
Egh me ighiabar amuva, egh bar
akongegham.
Eghti ki me damighti me bar
avirasemegham,
egh me ua varazira ikian
kogham.
Eghti ki gumazamizir igharazibar
amighti,
me men ziaba dikabiraghan
kogham,
me ziar ekiam me daningam.
20 Israelia fomira gavgavizi moghin
ikiam.
Eghti ki men akuraghti me de-
raghvira uan nguazim dapi-
agham.
Eghti gumazir pazi me damuamiba,
ki puv me damigham.
21 Eghti men gumazitam uabi men gu-
mazir dapanir ekiamin otogh,
me gativagh men ganam.
Ki uabi gumazir kamin aku uabin
boroghira izam.
Guizbangira, gumaziba uan ifon-
giabar gin ghua nan boroghira
izir puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.
22 Eghti ia Israelia, ia nan gumaza-
mizibaram otoghti,
ki ian Godin ikiam."

30:17: Jeremaia 33:6 **30:23:** Jeremaia 23:19-20; 25:32

23 Ia gan! Ikiavira Itir Godin
aningagharim gumazir kuraba
bativasava ami,
mati aminir gavgavim ko amozir
ekiam me bato,
egha mati aminir ighuagha
aruim men dapaniba
abini.
24 Ikiavira Itir Godin aningagharim
iki mangivira ikiti,
bizir a damuasa nighniziba,
a bar moghira dar amu da
givagham.
Eghti ia dughiar abuananamin,
bizir kabagh fogham.

31

Israelia uamategh izi deraghvira uan nguibamin ikiam

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Dughiar ki inabazimin, ki Israelian
ikiziba bar men Godin ikiam,
eghti me nan gumazamizibaram
otogham.
2 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei:
Apaniba Israelia misozima, men
ikiavira itir varazira apani-
bagh itagha
ara ghua gumazamiziba pu-
vatizir danganimin iti.
Ezi ki me gifuegha, arazir aghuibar
me gamima,
me ghua avughsazir danganimin
ghue."*

3 Ikiavira Itir God, danganir
saghuiamin ikegha, e bagha
izegha kamaghin migei,
"Ia Israelia, ki ia damighti ia na gi-
fuegh nan boroghira izasa,
kamaghin ki zurara ia gifonge,
ezi nan ifongiamin arazir kam
iki mamaghira ikiam.
Guizbangira, nan apangku-
vim ian itima, ki ia
baghvira iti.
4 Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki
bar ifongezim,
ki ia damighti ia ua kantrin gav-
gavimin ikiam.
Egh ia akuegh, mati amizir igiaba
buabav sogha,
egha ighiam gizir marazi ko
akueghiva ighavamang iki.
5 Egh ia uam uari, uari bagh Samar-
ian mighsiabar wainin azenir
igiabar ingar.
Egh ia wainin azenir kaba
oparizir darasi,
ia uari uan wainin ikarizir
kabar oviziba iniva bar
akuegham.
6 Eghti dughiar kamin, Efraimin
anabamin adarazir gumazir
eghuvir mighsiabar itiba,
me kamaghin dimam,
'Ia bar moghira dikavigh izi, e Saionin
Mighsiamin mavanangam.
E Ikiavira Itir God bagh mangam,
en God.'"

7 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei,
"Ia, Jekopin adarazi bagh bar
akongegh ighiabar amu,
gumazamizir kaba gumazir
igharazibagh afira.
Ia pamtem, ziar ekiam na daningamin
ighiabar amu, egh kamaghin
mikim,
'Ikiavira Itir God, ni uan gumaza-
miziba ua me inigh,
kar Israelian ikiavira itir
varazira.'

* **31:2:** Ves 1 ikegha ghua 22in aven itir akaba, da Israelian gumazamizibar gun migei, me fomira notin amadaghan Judan kantrin Israelin kantrin ike. Gumazamizir kaba arazir kurabagh amima, God apaniba taghizi me me inigha ghua uan kantri ike, me kamaghin a dibori, "Kantri kam notin amadaghan iti." Ni ves 8in gan. Me dughiar ruarimin kantrin kamin ikezi, eghti datirighin God ua me inigh Israel kantri bagh izeghti me bar moghira ikizir vamiran otivigh deravira iki Godin apengan ikiam. Samarian nguibar ekiam Israelin kantri nguibar mam. Ni ves 5in gan. Efraim anabamin adarasi, a Israelian ikizir dafam. Ezi God Efraimin ziam dibori dughiam, a Israelian notin amadaghan iti darazi bar moghira me dibori. Ni ves 6 ko 9 ko 18 ko 20in gan. **31:3:** Godin Araziba 4:37; Onger Akaba 25:6; Jeremaia 24:6 **31:8:** Godin Araziba 30:4; Aisaia 42:16; Esekiel 34:16; Maika 4:6

8 Bar guizbangɨra, kɨ notɨn amadaghan
itir nguibar kam ko nguazir
oteviba bar uan gumazamiz-
iba inigh,
ua men aku izam.
Damazir kuraba itir gumaziba, ko
suer kuraba itir gumaziba
ko, amizir navir adaseba ko,
amizir boriba batasava amiba,
me uaghan izam.
Eghtɨ gumazamizir avɨrim
uamategh nguibar kamɨn
izam.
9 Kɨ men aku izamin dughiamɨn, me
uan arazir kurar me amiziba
gɨn amangɨsɨ,
na ko mɨkɨm azi, na ko tuavimɨn
izam.
Kɨ me inigh men faragh mangɨ dɨpar
aghuim itir danganimɨn otogh,
men aku tuavir aghuibar
mangɨtɨ, me ireghan kogham.
Guizbangɨra, kɨ Israelian
afeziamɨn mɨn itima,
Efraim nan otarir ivariamɨn
mɨn iti.

10 "Ia Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, ia deraghvɨra kuaribar
arigh nan akam baragh, kɨ
Ikiavɨra Itir God.
Egh ia nan akar kamɨn
gun bar gumazamizir
ongarimɨn vongɨn saghon
arighatɨzibar itibav kɨn.
Ia kamaghɨn me mɨkɨm,
'Ikiavɨra Itir God Israelia batoghezɨ
me tintinibar ghue,
ezɨ a ua me inigh izam.
Egh a ua deraghvɨra men ganam,
mati gumazim uan sipsipbar
gara me geghufi.'
11 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ apanir gav-
gavibar agharimɨn,
ua Jekopɨn gumazamiziba,
inigham.
12 Eghtɨ me izɨ Saionɨn Mɨghsɨamɨn
tugh bar akuegh,
egh bar pamtemɨn araghasɨ dɨm
ighiabar amuam.
Egh bizir bar aghuir Ikiavɨra
Itir God me ganɨngiziba
bagh bar akuegham.
Egh me wit ko, wain ko, olivɨn boreba
ko, sipsipba ko, bulmakaun kɨ
me ganɨngiziba,
me da bagh bar akuegham.
Egh me bar deraghvɨram otivigham,
mati dagher azenim dɨpamɨn
otevezir puvatɨ.
Egh me ua pazɨ ikian
kogham.
13 Eghtɨ dughiar kamɨn guivir igiaba
bar akuegh kumatɨzibagh
ighiam,
eghtɨ gumazir igiaba ko, gumazir
ghuriba uaghan bar akuegh
kumatɨzibagh ighiam.
Kɨ men azir akaba agɨvagh, me
damutɨ men naviba bar der-
agham.
Kɨ men navibar itir osɨmtɨzibar
amutɨ, da amɨragh ikɨtɨ, me bar
akuegham.
14 Kɨ gumazamizibar amutɨ, me ofan
avɨriba inigh na bagh izam.
Eghtɨ kamaghɨra, ofa gamir gu-
maziba dagher aghuir avɨriba
ikiam.
Eghtɨ kɨ bizir bar aghuiba uan gu-
mazamizibar anɨngtɨ,
me bizitamɨn oteveghan kogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ
mɨkemegha gɨfa."

Ikiavɨra Itir God Israelian apangkufi

15 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:
"Me Raman nguibamɨn tiarir mam
barasi, azir akam ko tuatem.
Reselɨn boriba ua itir puvatɨ.
Kamaghɨra, a uan ovengezir boriba
bagha azi.
A navir amɨrizim inian aghua.†
16 Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ghaze,
Resel, nɨ uam azian markɨ.

31:15: Jenesis 35:16-19; Matyu 2:18 † **31:15:** Resel a Jekopɨn amuim, ezɨ Israelia kamaghɨn nɨghnɨsi, a men inaghamir amebam. Me fo, Reselɨn kuam afazir mozim Raman nguibamɨn iti. Kamaghɨn amizɨ, gumazamizir kaba kamaghɨn mɨgei, Resel Raman nguibamɨn ikia uan ovavir borir oveaghuezibagh nɨghnɨgha aziavɨra ikia iti.

Ni uan damazimin teriba adisigh.
Nin azir akam pura zuir puvati.
Nin boriba apanibar kantri ategh ua ni bagh izam.
17 Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
ni bizir otivamin kam ginighnigh.
Nin boriba uamategh uan nguibamin izamimin dughiam ni a mizuam.

18 "Ki Efraimin adarazir azir akam baregha gifa.
Me azia kamaghin migei:
'Ikiavira Itir God, ni e akirasa, mizazim e ganingi,
mati gumazim bulmakaun igiar orazir puvatigha akaba batozim misosi.
Ikiavira Itir God, nirara en God,
kamaghin ni ua e ateghti, e uamategh ni bagh izam.
19 E ni ategha givagha, datirighin e ua uan nighnizibagh iragha gifa.
Egha e uan osimtizim gifozir dughiamin, e osemegha bar aghumsiki, egha dapaniba avingi.
Faragha en adarazi gumazamizir igiabar min ike, egha me arazir kurar aviribagh ami.
Egha datirighin e uan arazir kuraba, bar dar aghumsiki.'
20 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Ki bar Efraim gifonge, a nan otarim.
Ki zurara an ziamin dia, egha puv a ginighnisi.
Dughiar mabar ki an atari.
Ezi guizbangira ki a ginighnigh an apangkuvigham.

21 "Ia Israelia, ia uan nguibam ategha ghuzir tuavir kam, ia deragh a ginighnigh,
egh ia ua izisi, ababanir taba uari bagh ada asegh.
Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar ifongezim,
ia datirighin uamategh uan nguibabar izi.
22 Ia mati nan guivim, egha ia akirim na gasara.
Ia manadizoghin navir pumuning itir arazim ategham, egh ua na bagh izam?
Ki Ikiavira Itir God, ki arazir igiam atizi a nguazir kamin oto.
Arazir kam kamakin:
Mati amizim ua uan pam gifuegha, an ikiasa an azangsisi."‡

Ikiavira Itir Godin gumazamiziba dabirabir aghuim ikiam

23 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme:

"Ki gin Judan nguazim damighti, a deraghvira ikiam.
Eghti Judaba uan nguazim ko nguibar ekiabar ikiam.
Egh me fomira mikemezi moghin ua mikim suam,
'Ni Ikiavira Itir Godin mighsiam,
Ikiavira Itir God nin ikia, bar arazir aghuibagh ami!
Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damu!'
24 Gumazir azenibar ingariba ko, gumazir sipsipbagh eghuva, egha dar gariba sara uaghan,
me Judan nguaziba ko nguibar ekiabar ikiam.
25 Eghti gumazitamin mikarzim amiragham, ki ua gavgavim a daningam.
Eghti gumazitam amiragh damaziba an siram, ki gavgavir igiam a daningam."

26 Ezi ki osegha dikavigha tintinibar gari, egha ghaze, ki deragha akui.§

27 "Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki dughiar mam amisefe, egh ki gumazamiziba ko asizibar amighti, da

‡ **31:22:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.
§ **31:26:** Akar kamin mingarim deragha otozir puvati, egha uaghan kamaghin deragha otozir puvati, tina akar kam akuni. A ti Jeremaia, o ti gumazir igharazim? E foghan kogham.

Judaba ko Israelian nguazimin otiv
bar avirasemegham. Mati gumazim
dagher azenimin ingarigha, dagher
aviribagh amizi da otifi.
28 Ki fomira da asiasa dar gara, da
abigha, egha dagh asighasigha paza
dagh ami. Egha datirighin, ki dar
ganiva, dar ingariva da oparti da der-
aghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki
kamaghin mikeme.
29 Eghti dughiar kamin gumaza-
miziba ua kamaghin akar isin zuir
kamin mikiman kogham: Afezi-
aba ko amebaba wainin ovizir
angamtiziba api. Ezi wainin ovizir
kaba isingtiziba puvatigha boribar
akabav sozi men atariba me giri.
30 Puvati. Dughiar kamin, gumazi-
tam arazir kuratam damigham, a
uabi aremegham. Mati gumazim
wainin ovizir anizir puvatiziba
amezi, da an akam misozi an atariba
a giri."

31 Egha Ikiavira Itir God migia ghua
kamaghin migia ghaze, "Dughiam a
iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar
Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.
32 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki
fomira men ovavir afeziaba ko
amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an
an min mangan kogham. Fomira
itir dughiam, ki uan dafarimin men
suigha me inigha Isipin kantri ategha
azenan ize, egha ki men pamin min
itima me nan amuimin min iti. Egha
me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir
kam abiki.
33 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
ia migei, Gin izamin dughiam otoghti,
ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim
damighti, a kamaghin mangam: Ki
uan araziba men nighnizibar arigh,
egh da isiva men navir averiabar da
osiram. Egh ki men Godin ikitima me
nan gumazamizibar ikiam.
34 Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, dughiar kamin
gumazamiziba vaghvagh uan na-
makaba ko uan adarazir sure
damuan kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir
God gifogh.' Puvati. Me bar moghira
na gifogham, gumazamizir kiniba ko
ziaba itir gumazamiziba. Eghti ki
men arazir kuraba gin amadaghiva
ua dagh nighnighan kogham."

35 Ikiavira Itir God angazangarim
aningasa aruemin ingari,
egha a iakinim ko mikoveziba
dimagaribar angazangarim
aningasa
dar ingarigha, dar danganibar da ariki.
Egha an ongarim fezi, ongarir ekiaba
dikava pamtemin dipiraghira
tingazi.
An ziam kamakin, Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim.
A kamaghin mikeme:
36 "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei,
Israelian adarasi, me zurara iki
mamaghira ikiam,
mati aruem ko iakinim ko
mikoveziba.
Eghti aruem ko iakinim ko mikoveziba,
me uan ingangarir ki me
ganingizim damuan kogham,
eghti dughiar kamra Israelian
adarazi givagham.
37 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Gumazitam ti overiamin danganibar
ababaniba bar da inigh,
egh gumazir kam ti nguazimin
dikinimin magirigh,
nguazimin oteviba bar dar
ganigh deraghvira dagh
foghti,
eghti dughiar kamra ki Israelian gu-
mazamiziba akirim ragh bar
me gasaraghiva,
men arazir kurar me amiziba
ikarvagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

31:28: Jeremaia 1:10; 44:27; Daniel 9:14 **31:29:** Esekiel 18:2 **31:30:** Godin Araziba 24:16; Aisaia 3:11; Esekiel 18:4; 18:20 **31:31:** Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korin 11:25; 2 Korin 3:6 **31:31:** Hibru 8:8-12 **31:33:** Jeremaia 24:7; 32:40; Hibru 10:16 **31:34:** Aisaia 11:9; Maika 7:18; Habakuk 2:14; 1 Tesalonika 4:9; Hibru 10:17

38 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, “Ki dughiar mam amisefe,
eghti me ua Jerusalemin ingaram,
nan nguibar ekiar kam. Jerusalemin
divazir notin amadaghan ghuzimin
ababanim, an Hananelin Tauan
ikegh mangi divazimin Mikebamin
Tiar Akamin tugham.
39 Eghti an mitaghniam mangi
Garepin mighsiar dozimin, aruem
ghuaghiri naghin tugham, egh
ua ragh mangi Goan nguibamin
tugham.
40 Egh nguibamin mitaghniamin
mangi sautin amadaghan mangi
Kidronin danganir zarimin miriam
gighuigham. Nguibamin mitaghniamin
aven nguazir kam, matmatiam ko
danganir avereniba akurim iti. Eghti
aruem anadi naghin nguazir zarimin
ruaghatevibar itir danganir kaba,
bar moghira uaghan nguibar kamin
mitaghniamin aven ikiam. Eghti
mitaghniam aruem anadi naghin
mangi Hoziaba Zuir Tiar Akamin
tugham. Eghti nguazir nguibar
ekiar kamin aven itiba, kar bar nan
nguibabara, ki Ikiavira Itir God. Eghti
apaniba izi nguibar kam gasighasigh,
uam an biziba akararighan kogham.
Puvatigham. Nguibar kam a der-
aghvira iki mamaghira ikiam.”

32

Jeremaia nguazir otevir mam givese

1 Ezi namba 10in azenimin
Sedekaia Judan atrivimin itir
dughiamin, Ikiavira Itir God akam
isa Jeremaia ganingi. Kar Atrivim
Nebukatnesar Babilonin atrivimin iti
a namba 18in azenim.
2 Ezi dughiar kamin Babilonin
atrivimin midorozir gumaziba,
Jerusalemin nguibamin divazim
azui, ezi Godin akam inigha izir
gumazim Jeremaia Judan atrivimin
dipenimin boroghin itir danganimin
kalabusin aven iti.
3-5 Jeremaia faragha kamaghin
Godin akam inigha izir gumazimin
min akam akuri, “Ikiavira Itir God
kamaghin mikeme: Bar guizbangira,
ki Babilonin atrivim ateghti a
nguibar ekiar kam iniam. Eghti
Sedekaia Babilonian arimangighan
kogham, kar Kaldiaba. Puvati. Ki
Ikiavira Itir God, ki Babilonin atrivim
ateghti an an suiragham, eghti
Sedekaia, Nebukatnesarin guamin
tugh, gua uaghara uaningin gan,
egh ni an azangsiziba deraghviram
ada ikarvagham. Nebukatnesar
Sedekaia inigh Babilonin mangighti,
a nguibar ekiar kamin iki mangi
dughiar ki uam a ginighnighamimin
tugham. Kamaghin amizi, ia Ba-
bilonia misoghsi damuva, ia me
dikabiraghan kogham. Ki Ikiavira
Itir God, ki mikemegha gifa.” Ezi
Atrivim Sedekaia akar kam baregha,
kamaghin Jeremaian atara ghaze,
“Tinara ni mikemezi, ni Godin akam
inigha izir gumazimin min akar kam
akuri?” Egha Sedekaia maghira
Jeremaia inigha kalabus gati.
6 Kar Jeremaian akamra. Ki Jere-
maia, ki kalabusin itir dughiamin,
Ikiavira Itir God kamaghin na
mikeme:
7 “Ni oragh. Nin aveghbuam,
Hanamel, a nin afeziar dozim
Salumin otarim, a ni bagh izam. Egh
a nguazir Anatotin itim givesi nin
azangam. Ni fo, ni an aveghbuar
bar an boroghira itim, ezi ni nguazir
kam givezamin faragh mangamin
gumazim.”*
8 Ezi Hanamel gin iza danganir
midorozir gumaziba iti naghin kal-
abusin nan gani, Ikiavira Itir God
mikemezi mokin. Ezi Hanamel ka-
maghin na mikeme, “Ni Anatotin
nan nguazim givesegh, a Benjaminin
anabamin nguazibar nguazir otevir
mam. Ni fo, ni nan aveghbuar
roghira itim, ni nguazir kamin faragh
mangi a givezamin gumazim. Ni ua
bagh a givezeghti, nguazir kam nin
nguazimra ikiam.” Egha Hanamel
uabi mikemegha givazi, ki fo, kar
Ikiavira Itir Godin akamra, eghti ki

32:1: 2 Atriviba 25:1-7 * **32:7:** Ofa Gami 25:25in itir akamin gan.

Ikiavira Itir God ifongezi moghira
damuam.
9-10 Egha ki nguazir kam givese. Ki
nguazim givezasa akam akirigha an
osirigha, gumazir mabar damazibar,
uan ababanim a gati. Egha ki nguazir
otevimin ivezim bagha 200 silvan
dagiaba mengegha, da isa Hanamel
ganingi.
11 Egha ki nguazim givezasa akar
dikirizir akinafarir pumuning osiri,
ezi akinafarir kamning bizir ga
damuasa akam akirizir akaba an-
ingin iti. Ezi akinafarir mam ki a
dukua, ezi igharazim ki a dukuazir
puvati.
12 Egha ki akinafarir otevir kamn-
ing inigha Baruk ganingi, a Nerian
otarim, egha Masean igiavotarim.
Ezi gumazir aviriba nan garima,
ki nguazim givezasa bizir kabagh
ami. Nan aveghbuam Hanamel ko,
gumazir akinafarimin men ziaba
osiriziba, ko Judan gumazir danganir
kamin aperaghav itiba, me bar
moghira bizir kabar garima, ki dagh
ami.
13 Gumazir kaba garavira itima, ki
kamaghin Baruk migei,
14 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, a kamaghin
migei, 'Baruk, ni akar dikirizimin
akinafarir kamning inigh, dukuazir
puvatizim ko dukuazim. Egh aning
isi nguazir minetam darugh, eghti
aning deraghvira dughiar ruarimin
ikiam.'"
15 Guizbangira, arazir kamin
mingarim kamakin: Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian
God, a ghaze, Gin gumazamiziba ua
dipeniba ko, nguaziba ko, wainin
azeniba nguibar kamin a dagh
ivezam.

Jeremaia Ikiavira Itir God ko migei

16 Nerian otarim Baruk, akar
dikirizir gavgavim itir akinafarim
inigha givazi, ki kamaghin Ikiavira
Itir God ko migei,
17 "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
nin gavgavir ekiamin, ni overiam ko
nguazimin ingari. Ni bizitam damusi
iburaghan kogham.
18 Ni zurara tausenin gumazamizir
aviribar apangkufi. Eghti gumazi-
tam arazir kuratam damigham, ni
ivezir kuram a daningiva, uaghan
an boriba ko an arazir kuraba ikar-
vagham. God ni bar gavgafi, ezi nin
gavgavim bar en gavgavim gafira.
Ezi nin ziam kamakin: Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar itim.
19 Ni bizir aghuibar amuasa
nighnisi. Ni gavgavim ikia, egha ni
ingangarir ekiabagh ami. Ni gumaza-
miziba amir biziba ni bar adar gari.
Egha ni vaghvagha gumazamiziba
amir araziba tuisigha, arazir me
amibar ivezimra ikarvagh me ganidi.
20 "Ni fomira Isipin kantrin mi-
rakelin ekiabagh ami. Egha ni
Israelia ko gumazamizir igharaziba
bar, men tongin arazir kamagh
garibagh amuavira iti. Kamaghin
amizi, gumazamiziba bar ziar ekiam
ni ganidi.
21 Nin gavgavir ekiamin, ni mi-
rakel bagh amua, egha bizir ekiar
igharagha garir aviribagh ami, egh
Isipia damuti me bar atiatigham. Ezi
arazir kamin ni uan gumazamiziba
Israelia, ua Isipin me inigha azenan
ize.
22 Egha ni men ovaviba ko akam
akirizi moghin, ni nguazir kam me
ganingi. Nguazir kam bar dera, ezi
dagheba an ikia bar deraghaviram
aghui.
23 Me nguazir kam inigha an ikia,
egha nin akaba ko Arazir Ni Me
Ganingiziba, me dar gin zuir puvati.
Me nin akam batuegha nin Arazibar
ikiavkini. Kamaghin amizi, ni bizir
kurar kabagh amizi, da me batifi.
24 "Ni gan. Datirighin Babilonia
me misoghasava amua, Jerusalem
ekiarugha gifa. Me nguibar
ekiamin divazim boroghira mitivigh
misoghasa nguazim akuvagha
divazim boroghira dar pozir ekiabav
kini, egha nguibam iniasa. Apanir

32:17: Jenesis 18:14; 2 Atriviba 19:15; Luk 1:37 **32:19:** Jop 34:21; Onger Akaba 33:13; Aisaia 28:29

kaba me misozima, me dagheba puvatigha, arimariar kuraba me batifi. Kamaghin Kaldiaba Jerusalem iniam. Bizir ni mikemeziba, da otivigha gifa, ezi ni datirighin dar gari.

25 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uabi nguazir kam givezasa kamaghin na mikeme, 'Ni gumazamiziba inigh iziti, me uan ziaba akinafarir dikirizir kamin ada osiram.' Ezi Kaldiaba me nguibar ekiar kam iniasava ami."

26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei,

27 "Ni gan! Ki uabi ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar moghira men God. Ki bizitam damuan iburaghan kogham.

28 Kamaghin amizi, ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar ko Kaldiabar midorozir gumaziba, ki me ateghti me nguibar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

29 Me izi nguibar ekiar kam daboroghti a isigham. Eghti avir kam dipeniba bar dar isigham, dipenir kaba gumazamiziba faragha dagh isin ghuavanaga, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba aser Bal bagha dagh amua, wainin ofaba aser igharaziba bagha da inge. Ezi gumazamiziba amir arazir kaba na gamima ki bar aningaghe.

30 "Israelia ko Judaba, me igiamra ikia iza datirikin, me nan damazimin arazir kurabaram ami. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Me arazir kurar kamin na gamima, ki aningaghe.

31 Me Jerusalemin ingarir dughiamin ikegha iza datirikin, Jerusalemia na gamima ki bar aningaghe. Kamaghin amizi, ki nguibar ekiar kam uam an ganan aghuagha a gasighasighasa.

32 Israelia ko Judaba na damuti ki bar men aningaghivira ikiasa, me arazir kurar igharagha garibagh amuavira iti. Gumazamizir kiniba ko, atriviba ko, gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalemin itir gumazamiziba, me bar moghira arazir kurabagh ami.

33 Me akirim ragha na gasaragha, nan boroghin izir puvati. Ki dughiar aviribar men arazir kuraba bagha men sure gami, ezi me nan akam baraghan aghua, egha dar gin zuir puvati.

34 Ki uan ziam fasa inabazir dipenir kam, me asebar marvir guaba aven da asezi, da bar kuri. Egha arazir kamin me dipenim gamima, a nan damazimin bar mize.

35 Egha me Hinomin danganir zarimin asem Balin ziam fasa danganim akiri. Egha me uari uan boriba isi asem Molekin ofa damuasa. Ki kamaghin damuasa me mikemezir puvati. Ezi ki uaghan arazir kam me daningasa nighnizir pu. Bar puvati. Me arazir bar kurar kurizir kam damuan ki ifongezir puvati. Me kamaghiram amua Judabar naviba fezi, me arazir kurar kamin osimtizim iti."

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuam

36 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, "Gumazamiziba kamaghin migei, 'Apaniba e misozima, e dagheba puvatizi, arimariar kuram e gasighasisi. Eghti arazir kamin Ikiavira Itir God, Babilonin atrivim ateghti a en nguibar ekiar kam iniam.' Ezi ki nguibar ekiar kam ginighnigha, egha akar igharazim iti.

37 Bar guizbangira, ki aningaghegha atara gumazamiziba batoghezi me ghuezir kantriba, ki kantrin kaba da ua me iniam. Egh men aku ua nguazir kamin izeghti, me deraghvira ikiam.

32:27: Diboboniba 16:22; Jeremaia 32:17 **32:28:** 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21 **32:33:** Jeremaia 2:27; 7:13; 7:24 **32:34:** 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:30-31; 19:1-6 **32:35:** Ofa Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:31 **32:37:** Godin Araziba 30:3; Jeremaia 23:6; Esekiel 37:21 **32:38:** Jeremaia 30:22; 31:33

38 Egh me nan gumazamizibar ikiti,
ki men Godin ikiam.
39 Ki men navir averiabar aven
navir vamira me danighti, me tuavir
vamiran gin mangam. Egh me zurara
nan atiating nan apengan ikiti, ki me
ko men boriba sara deraghvira me
damuam.
40 Egh ki me ko Akar Dikirizir
Gavgavir Igiam damuam. Eghti
Akar Dikirizir Gavgavir kam iki
mamaghira ikiam. Ki kamaghin
akam akirigh suam, Ki deragh
me damuamin arazim ateghan
kogham. Egh ki nighnizir aghuim
me daningam, eghti me nan atiating
nan apengan ikiam, egh me ua na
ateghan kogham.
41 Egh ki uaghan uan navir ave-
riamin aven nighnizir vamira ikiam,
kar ki me gakuegh deraghvira me
damuam, egh me ateghti me der-
aghvira nguazir kamin ikiam.
42 "Ki Ikiavira Itir God, ki ua
kamaghin migei, Ki faragha bizir
kurar mabagh amizi da otiva, me
gasighasiki. Ezi, kamaghira, ki
me bagh akam akirizi moghira, ki
datirighin bizir aghuir avirim damuti
da me bativti, me dabirabir aghuim
ikiam,
43 Gumazamiziba ghaze, 'Ikiavira
Itir God nguazir kam isa Kaldiaba
ganingi. Kamaghin amizi, nguazir
kam a ikuvigha gifa, ezi gumazamiz-
iba ko asiziba an itir puvati.' Ezi
kirara, ki ghaze, gin Judaba ua uan
nguazim dapiagh, egh me nguazim
uam a givezegh anemangam.
44 "Gumazamiziba nguazim givesi
akar dikirizibar akinafariba da
osiram. Egh men damazibar gu-
mazamizir maba me akar dikirizim
damuva, uan ababanibar arighiva
akinafarir kabar kumam. Da nguazir
otevir kaba: Benjaminin anabamin
nguaziba ko, Jerusalemin boroghin
itir danganiba ko, Judan nguibar
ekiar igharaziba ko, mighsiar dozir
aruem uaghiri naghin itiba ko,
mighsiaba itir danganir igharaziba
ko, sautin amadaghan Negevin dan-
ganim sara. Eghti dughiar kamin,
ki Judan kantri damighti, a ua der-
aghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

33

Ikiavira Itir God uan akar dikirizim damuti a guizbangira otogham

1 Jeremaia, atrivimin divazimin
aven itir midorozir gumazibar dan-
ganimin kalabusin ikiavira itima,
Ikiavira Itir God akar igharazim a
ganiga ghaze,
2 "Ki Ikiavira Itir God, ki bizitam
damusi a ginighnighiva, ki bizir kam
damighti an otogham. Ki Ikiavira Itir
God, kar nan ziamra. Ezi ki kamaghin
migei:
3 Ni nan dimti, ki nin dimdiam
ikaragham. Egh bizir ekiar modogha
itir ni fozir puvatiziba, ki dar gun ni
mikimam.
4 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian
God, ki Jerusalemin dipeniba ko,
Judan atrivimin dipenibagh nighnisi.
Apaniba iza Jerusalem avinigha,
an divazim boroghira mitivigh
misoghasa nguazim akuvagha,
divazim boroghira dar pozir ekiabav
kini, egha nguibar ekiam iniasava
ami. Ezi Jerusalemia uari uan
dipeniba apirigha, divazim gav-
gavim a daningasa dagiaba ko, ter
ararir oteviba inigha ghua divazimin
boroghira da ariki.
5 Egha me dikavigha Kaldiabav
soghasava ami. Ezi ki Jerusalemian
arazir kuraba bagha ataravira ikia,
bar puviram me aningaghegha,
men akuraghan aghua. Kamaghin,
apaniba me misoghti me arighiram,
eghti men kuaba men nguibar
ekiamin dipenibagh izivagham.
6 "Eghti ki gin nguibar ekiar kamin
akuragham, eghti nguibam ko an
gumazamiziba ua deragh otivigham.
Eghti ki dughiar bar aghuim me
danighti, me deragh dapiaghti,
apaniba me misoghan kogham.

32:40: Aisaia 55:3; Jeremaia 31:31-33 **33:3:** Aisaia 48:6; 55:6-7; Jeremaia 29:12; 32:17

7 Ki dughiar kamin Judaba ko Israelia damighti me ua deraghvira ikiam. Egh me damighti me uan gumazamizir fomira ikeziba, ikezi moghin gavgavigh ikiam.

8 Me na batuegha, arazir kuram gami. Ezi ki men arazir kuraba ginamadagham, egh men arazir kurabar osimtizim agivagh me damighti, me nan damazimin zuegham.

9 Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar bizir avirir aghuir ki Jerusalemia gamizibar ganigham. Egh gumazamizir kaba bar akuegh navir amirizim nan ikiva, ziar ekiam na daningam. Egh gumazamizir kaba Jerusalemian dabirabir aghuimin ganiva, bizir aghuir ki Jerusalem ganingizibar ganiva, atiating nighiva akong digavir kuram damigham."

10 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Datirighin gumazamiziba ghaze, 'Nguibar ekiar kam ikuvigha gifa, ezi gumazamiziba ko asiziba an tir puvati. Judan nguibaba ko Jerusalemin tuaviba pura iti, ezi gumazamiziba ko asiziba dagh aruir puvati.' Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Gumazamiziba gin ua nguibar ekiar kamin ikiam.

11 Egh me navir aghuimin ikiva, bar akuegh poroghamiba uarir ikiamin isabar amuam. Egh gumazamiziba na minabir ofaba inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam. Egh me ofaba inigh izi, kamaghin ighiaba bangam:

"Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
bar deravira e gami.
A zurara bar en apangkufi.
Kamaghin, e a minamam.

"Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kam damighti a fomira ikezi moghin ua deraviram otogham.

12 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme: Datirighin nguazir kam ko an itir nguibaba ikuvigha iti, ezi gumazamiziba ko asiziba dar itir puvati. Ezi gin, gumazamiziba ua nguibar kabar ikiam. Eghti grazir aghuiba dar aghungam, eghti sipsipbagh eghuvir gumaziba kantrin kamin nguazir oteviba bar, ua uan ingangarim damuam. Me graziba itir danganir aghuibar sipsipbar aku mangiti me aghuvsam.

13 Egh me uan sipsipba mengam. Ingangarir kam, me uan mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, Negevin sautin amadaghan iti naghin ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, Jerusalemin boroghin itir nguibaba ko, Judan nguibar ekiaba bar, me ingangarir kam damuam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."

14 Egha Ikiavira Itir God ghaze: Dughiar ki misevezim iziti, ki faragha Israelia ko Judaba, me ko dikirizir akam, a guizbangiram otivam.

15 Ki dughiar kamin, Devitin adarazir aven gumazir bar aghuitam a damighti an otogham, mati Temer Ghuzir Igiam temer aguamin otogham. Gumazir kam atrivimin iki arazir aghuimin gin mangi, guizin arazimin nguazir kamin itir gumazamizibagh ativagh men ganam.

16 Eghti dughiar kamin Jerusalemin nguibar ekiamin itir darasi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, "Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim."

17 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Devitin ikizimin, Israelia zurara atrivibar otiv ikiam.

18 Eghti uaghan Livain anabamin

33:11: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1 **33:14:** Jeremaia 23:5-6 **33:17:** 2 Samuel 7:12-16; 1 Atriviba 2:4; 1 Eghaghaniba 17:11-14 **33:18:** Diboboniba 3:5-10

ikiziba, me ofa gamir gumazibar ikiam, egh me zurara nan damazimin na bagh ofan igharagha garibar amuam, kar ofan bar isia mighiriziba ko, witin ofaba ko, ofan igharaziba.
19 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme,
20 "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko, akam akirigha gifa, eghti aning zurara dughiar ki aning bagha inabazimin otivam. Ezi gumazitam nan akar dikirizir gavgavir kam giraghan kogham.
21 Ezi kamaghira, gumazitam nan Akar Gavgavir ki Devit ko dikirizir kam abighan kogham, Devit nan ingangarir gumazim. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin ghaze, Devitin ikizimin, atriviba zurara otivira ikiam. Ezi uaghan, ki Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Livain ofa gamir gumaziba, me zurara nan ingangarir gumazibar ikiam. Eghti gumazitam Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham.
22 Gumaziba mikoveziba ko, ongarimin gigiba mengiva avegham. Eghti kamaghira ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nan ingangarir gumaziba, Livaiba, me damighti, men ovavir boriba bar avirasemeghti, gumazamiziba me mengan iburagham."
23 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaian migei,
24 "Gumazamiziba ghaze: 'Fomira Ikiavira Itir God Israelia ko Judaba me amisevezi, me a baghavira ikizir pumuningin iti. Ezi datirighin an akirim ragha me gasaragha gifa.' Gumazamizir kaba akar kamagh garibav gia, egha me nan gumazamizibagh ifongezir puvatigha, ghaze, men ganganimin, nan gumazamizibar kantri ovegha gifa.
25 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko Akar Gavgavim akirigha, overiam ko nguazim bagha bizir ki damuasa mikemeziba bar da ariki,
26 ezi bar guizbangira, ki Jekopin ovavir boriba ko nan ingangarir gumazim Devitin ikizim, akirim ragh me gasaraghan kogham. Puvati. Ki Abraham ko, Aisak ko, Jekopin ovavir boriba gativsi, Devitin ovavir boribar tongin atrivibar amuti me otivam. Guizbangira, ki kuarkuvim men iki me damuti, me ua deraghvira ikiam."

34

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Sedekaian iti

1 Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Jerusalemia ko, Judan nguibar ekiaba ko misozir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Nebukatnesarin apengan itir kantriba bar dar ikizibar midorozir gumaziba, me bar Nebukatnesarin gin ghua Jerusalem misosi. Dughiar kam, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei,
2 "Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian God, ki ghaze, ni Judan Atrivim Sedekaia bagh mangigh kamaghin a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, ki nguibar ekiar kam isi Babilonin atrivim daningam, eghti an a daboroghti a isigham.
3 Sedekaia, ni an arimangan marki. Puvati. Ni ikiti me nin suiragh ni inigh a bagh mangam. Ni an guamin tugh, egh gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangsiziba deraghviram ada ikarvagh. Eghti me nin aku Babilonin mangam.
4 O Judan Atrivim Sedekaia, ki Ikiavira Itir God, ki akar igharazir kam nin iti. Ni deraghvira nan akar kam barakigh: Me ni misueghti ni aremeghan kogham.
5 Puvati. Ni deraghvira iki mangi, egh aremegham. Eghti ni aremeghamin dughiamin, me pauran mughuriar aghuim itim tuegh, ziar ekiam ni daningam, mati me nin

34:1: 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21

Judan atrivibar itir ovaviba bagha amizi mokin. Egh me azi mikim suam, 'O noki, en gumazir aruam.' Ki Ikiavira Itir God, ki akam akirigha egha mikemezi moghin bizir kam otivam."
6 Atrivim Sedekaia Jerusalemin itima, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghua akar kaba bar a mikeme.
7 Ezi dughiar kamin, Babilonin atrivimin midorozir gumaziba Jerusalemia ko, Lakisin nguibam ko, Asekan nguibam ko misosi. Apaniba faragha Judan nguibar divazir gavgaviba itir maba bar ada ini, ezi nguibar 3plan kabara ikiavira iti.

Judaba ingangarir gumazir kiniba paza me gami

8 Atrivim Sedekaia ko Jerusalemin gumazamiziba ko, akar gavgavim akirigha ghaze, Men ingangarir gumazamizir kiniba, me me damighti me firighiregham. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi.
9 Me kamaghin akam misoke. Israelian gumazitam o amizitam, namakar tamin ingangarir gumazir kinimin ikiti, a gativazir gumazim aneteghti a firighirigh iki. Kamaghira, Judaba namakabar suiraghti me men ingangarir gumazamizir kinibar ikian kogham.
10 Gumazir dapanir aviriba ko gumazamizir avirir maba akar dikirizir gavgavir kam gifonge, egha me bar akam misuegha ghaze, me pura men ingarir gumazamizir kinibar suighan kogham. Me akam misuegha gifa, egha me ingangarir gumaziba ko, ingangarir amiziba ataghizi me firiaghire.
11 Egha me gin nighnizim giragha, egha gumazir kaba ko amizir kaba inigha, me gamizima me ua ingangarir gumazamizir kinibar otifi.
12 Kamaghin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingigha ghaze,
13 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Me Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki kalabuziar danganimin me inigha azenan ize. Egha gin ki me ko Akar Gavgavim akiri. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin migei:
14 'Ia zurara azenir namba 7in vaghavagh, uan ingangarir gumazamizir kinibar amuti me firighiregham. Ian namakaba me ian uari amangiti, ia me inighti me ian ingangarir gumazamizir kinibar otivigh, ian ingangaribar amuam. Egh me ingar mangivira iki 6plan azeniba givagham. Eghti azenir an girara irimra, ia me ateghti me pura mangi.' Ian ovaviba akar kam gifo, egha me nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati.
15 "Ia faragha akar kam bar an gin zuir puvati. Egha bar boghimra, ia navibagh iragha guizin araziba nan damazimin dagh ami. Ia vaghvagh namakar ingangarir gumazamizir kinibar mikimti, me ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibar ikian marki. Egh uaghan ia nan Dipenimin tuivigh, Akar Dikirizir Gavgavim nan damazimin a damuva mikim suam, Ia uan namakaba ateghti, me pura mangi.
16 Egha datirighin ia ua nighnizibagh iragh, gumazamizir ia me ataghizi me uan ifongiamin pura ghueziba, ia ua me inigha, me gamizi me ua ian ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Ezi arazir kamin ia nan ziar ekiam dikabira.
17 "Ezi bizir kam bagha, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ia nan akamin gin zuir puvati, egha ia aveghbuar kaba ko namakaba, ia ategh mangasa, ia me mikemezir puvati. Egh ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: ki ia ateghti ia uari pura mangam. Guizbangira, ia pura mangi aremegham. Apaniba ian taraziv sueghti ia arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuraba iniva arighiram, eghti tarazi dagheba

34:14: Ua Me Ini 21:2; Godin Araziba 15:12

puvatigh arighiram. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizibar akam baregh, atiating digavir kuram damigham.

18 Ian ovaviba fomira nan damazimin Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua, akam akiramin arazimin gin ghua, bulmakaun nguzim misuegha, akuar pumuningin anebiki. Egha ia bulmakaun akuar kamningin tizimningin arui. Ezi gin ian gumazamizir aviriba Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Kamaghin amizi, ki ia damighti ia bulmakaun nguzir ian ovaviba misoghezir kamin miraram otogham.

19 Gumazamizir bulmakaun akuamningin tizimin aruiziba, me akar dikirizim abighti, ki kamaghin bar moghira me damuam. Kar Judaba ko, Jerusalemin gumazir dapaniba ko, atrivimin gumazir dapanir ekiaba ko, ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir igharaziba bar.

20 Ki me isi apanibar dafarim datighti, apaniba me misueghti me arimighiregham, eghti kuaraziba ko asiziba izi men kuabar amam.

21 Egh uaghan, ki Atrivim Sedekaia uan gumazir aruaba ko me isi apanir me misoghti me arimighirisi damuamin kabar dafarim datigham. Kar Babilonin atrivimin midorozir gumaziba. Guizbangira, Babilonia ia ategha ghue.*

22 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki mikemeghti, me ua izi Jerusalem ko misogh egh nguibar ekiar kam iniam. Egh men nguibar ekiaba, avimin dar apongegham. Eghti ki Judan nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibar kiniba ikiti, gumazamiziba dar puvatigham."

35

Rekapia deravira uan ovavibar akabar gin zui

1 Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei,

2 "Ni mangi Rekapin adarazir gumazamizibar ganiva, egh me ko mikimiva men aku nan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir mam bagh izi. Egh ni wain isi me danighti me aneremam."

3 Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki ghua Rekapian mav ini, an ziam Jasania. A Jeremaian otarim, egha Habasinian igiavotarim. Ki an aveghbuaba ko, an otariba ko, Rekapin adarazir gumazir igharaziba bar me inigha,

4 men akua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha ki men akua Ikdalian otarim Hananin adarazir danganimin ghu. Hanan a Godin akamin gin zuir gumazir mam. Danganir kam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekiabar danganimin boroghin iti. Egha a Masean danganim gisin iti, a Salumin otarim. Masea, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekiar faragha itim, egha a Dipenibar Tiar Akabar gari gumazim.

5 Ezi ki wainin miner izivirizim ko kavin dipaba apiba inigha Rekapin adarazi ganiga, kamaghin me migei, "Aria, ia dami."

6 Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, "Noki, e wainin dipam aman kogham. En ovavim Jonadap, Rekapin otarim, a ikiangsizir mam e ganiga, e ko en ovavir boriba wainin dipabar aman en anogoroke. Bizir kam bangin, e wainin dipaba apir puvati.

7 Jonadap uaghan e migia ghaze: Ia dipenibar ingaran marki, egh azeniba oparan marki, egh wainin azenibar ingaran kogh, uaghan wainin azenitam ikian marki. Puvati. E zurara averpenibar ikiam. Egh akar kabar gin mangam, egh e zuamiram oveghan kogham. E dughiar ruarimin nguazir kamin

* **34:21:** Jeremaian akinafarimin itir akaba, biziba otivizir dughiamin gin deravira zuir puvati. Jeremaia saptan kamin aven akunizir akaba, da bizir otivizibar eghaghanim, Jeremaia 37:5 ko 37:11in iti. **35:1:** 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7

ikiam.
8 En ovavim, Rekapin otarim Jonadap, e ganingizir akar kaba e zurara bar dar gin zui. E uan amuiba ko boriba sara wainin dipaba apir puvati.
9 E dipenibar ingarir puvatigha, egha e wainin azeniba ko azenir igharaziba puvati.
10 E purirpenibar iti, ezi arazir kamin, e Jonadap e ganingizir akaba bar adar gin zui.
11 Ezi dughiar Babilonin Atrivim Nebukatnesar iza nguibar ekiar kam ko misozima, e Kaldia ko Sirian midorozir gumazibar atiatingi, egha e Jerusalemin ikiasa akam misoke. Kamaghin amizi, e datirighin Jerusalemin ikiavira iti."

12 Me mikemegha givazima, ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei,
13 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni mangi Judaba ko Jerusalemia kamaghin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, ia nan akamin gin mangamin arazimin, ki ian sure damuasa.
14 Fomira Rekapin otarim Jonadap, uan adaraziv gia ghaze, me wainin dipabar aman kogham. Ezi fomira ikegha iza datirighin tugha zui, Rekapia uan ovavimin akaba deraviram dar gin ghua, egha wainin dipaba apir puvati. Ezi ki dughiar aviribar akaba ia ganidi, ezi ia nan akam barazir puvati.
15 Nan akam inigha izir gumaziba, ki dughiar aviribar me amadima, me ia bagha izi, me nan ingangarir gumaziba. Me kamaghin migia ghaze: Ia vaghvagh uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ategh, uan araziba akirigh. Egh ia asebar gin mangiva, dar ziaba fan marki. Ia nan akar kamin gin mangiva, nguazir ki ian ovaviba ko ia ganingizir kam, deraghviram an ikiam. Nan akam inigha izir gumaziba akar kamin gun ia mikeme, ezi ia nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati.
16 Rekapin otarim, Jonadapin adarasi, deravira uan ovavimin akabar gin zui. Ezi ia gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati.
17 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ki fomira akam ia mikini, ezi ia kuariba arigha akar kam barazir puvati. Ki ian diazi, ia nan dimdiam ikarazir puvati. Bizir kam bangin, ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kuraba bar adar amuti da ia bativam."
18 Egha gin, Jeremaia kamaghin Rekapia migei, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a ghaze: Ia uan ovavim Jonadapin akaba baragha, egh an akaba bar dar gin ghua, a damuasa ia mikemezir biziba ia bar adagh ami.
19 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, ki ian migei, ia Rekapin otarim Jonadapin adarasi, ian ovavir boriba zurara nan ingangarim damuamin gumazamizibar ikiam."

36

Jeremaia, Godin akam gumazamiziba bagh a diponasa Baruk migei

1 Ezi azenir namba 4, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganiga ghaze,
2 "Ni akinafarir tam inigh bizir Israel ko, Juda ko, kantrin igharazibar otivamin akaba bar ada osirigh. Ni akar kaba bar ada osirigh, ki Atrivim Josaian dughiamin faragha ni ganingizir akabar ikegh izi, datirighin otoziba sara, ni bar ada osirigh.
3 Eghti Judaba bizir kurar ki me damuamibar akar kaba baregh, uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ateghti, ki men arazir kuraba ko osimtiziba gin amadagham."

36:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2

4 Ezi Jeremaia dikavigha Nerian otarim, Barukin diazi, a ize. Ezi Jeremaia akar Ikiavira Itir God a ganingiziba bar dar gun a mikeme, ezi Baruk akar kaba akinafarir mamin bar ada osiri.
5 Ezi gin Jeremaia kamaghin Baruk migei, "Ki uabi ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangighan kogham.*
6 Kamaghin amizi, ki osirasa ni mikemezir akinafarir kam, ni a iniasa ki ifonge. Ni dagheba ataghirazir dughiar ekiatam bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangiva, Godin akar kaba Judan nguibabar gumazamiziba bagh adar pon. Dughiar kamin me bar moghira uari akuvagh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiva, uaghan akar kam baragham.
7 Ikiavira Itir God atara bar gumazamizir kaba bar men aningaghe, egha bizir kuratamin me damuasa migei. Eghti gumazamiziba ti uan arazir kurar me amiba ategh, Ikiavira Itir God ko mikimti, a men dimdiam baragham."

8-9 Ezi namba 5in azenimin, an namba 9in iakinimin, Jehoiakim Judan atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba uarir akurvaghasa, Ikiavira Itir Godin azangsighasa, dagheba ataghiraghasa dughiar mam amisefe. Ezi Jerusalemin itir gumazamiziba ko Judan nguibabar gumazamiziba bar iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Ezi dughiar kamin Baruk bizir Jeremaia a mikemeziba bar adagh ami. A Ikiavira Itir Godin akaba itir akinafarim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.
10 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin aven tughav ikia, Jeremaian akar akinafarir kamin itiba bar ada dipone, ezi gumazamiziba bar da baraki. Baruk danganir mamin tiar akamin tughav ikia akinafarir kam dibori. Danganir kam, a Safanin otarim Gemarian danganim. A fomira Safanin atrivimin akinafariba osirir gumazimin iti. Danganir kam, a danganir me uari akuvimin pin ikia, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghira iti. Me ziam, Tiarakar Igiam a garisi.

Baruk atrivimin gumazir dapaniba bagha akinafarim dibori

11 Mikaia, a Gemarian otarim, egha Safanin igiavotarim. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia, Baruk barazima, a Ikiavira Itir Godin Akar Akinafarir kamin itiba dibori.
12 Egha an atrivimin dipenimin iraghu. Egha atrivimin akinafariba osirir ingangarir gumazimin danganimin aven ghua garima, gumazir dapanir aviriba apiaghav iti. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Akinafariba osirir ingangarir gumazim Elisama ko, Semaian otarim Delaia, ko Akborin otarim Elnatan, ko Safanin otarim Gemaria, ko Hananian otarim Sedekaia. Ezi gumazir ekiar maba uaghan iti.
13 Baruk gumazamiziba bagha diponezir akar akaba, Mikaia faragha da baregha, bar dar gun gumazir dapanir kaba me geghani.
14 Gumazir dapanir kaba, me Mikaian akam baregha, Baruk iniasa gumazir mam amada. Gumazir kamin ziam, Jehudi, a Netanian otarim, egha Selemian igiavotarim, ezi Selemia, a Kusin otarim. Ezi Jehudi ghua kamaghin Baruk migei, "Ni akinafarir gumazamiziba bagha diponezir kam inigh, egh ni izi." Ezi Baruk akinafarir kam inigha, gumazir dapaniba bagha ize.
15 An otogha givazima, gumazir dapaniba a migei, "Ni daperagh egh akinafarir kam diponti e a baragham." Ezi Baruk akinafarir kam me bagha a dibori.

* **36:5:** E fozir puvati, manmaghin amizi Jeremaia Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangan aghua. A ti kamaghin nighnisi: an aven mangiti me pazi a damigham o, an aven mangan atiatingiz o, a ti arimariar tam iti o, gumazir aruaba ti aven mangan an anogoroke.

16 Me akinafarir kamin akaba bar
ada baragha, atiatigha digavir ku-
ram gami, egha uarira uarir gari.
Egha me kamaghin Baruk migei, "Bar
guizbangira, e mangi bizir kabar gun
atrivim mikemeka."
17 Egha me kamaghin Barukin
azara, "Ni e mikemegh. Ni manmagh-
sua akar kaba osiri? Jeremaia ti
migeima ni da osiri, a?"
18 Ezi Baruk me ikaragha ghaze,
"Bar guizbangira. Jeremaia akar
kaba bar na ganingi, ezi ki finfinim
inigha, an akaba akinafarir kamin
bar ada osiri."
19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin
Baruk migei, "Ni mangi Jeremaia
inigh gua mangi modogh. Ni gumazi-
tam ateghti a gua modir danganim
gifoghan marki."

Gumazir mam atrivim bagha akinafarim dibori

20 Ezi gumazir dapaniba Barukin
dafarimin da akinafarim inigha,
a isa Elisaman danganimin aneti,
an atrivimin akinafariba osirir gu-
mazim. Egha me dikavigha atrivimin
ganasa uari akuvir danganimin
ghugha, bizir otivizir kabar gun a
migei.
21 Atrivim akar kaba baregha,
akinafarir kam iniasa Jehudi amada.
Ezi Jehudi ghua Elisaman dan-
ganimin akinafarim inigha atrivim
bagha ize. Egha an atriviba ko
gumazir ekiar atrivimin boroghira
tuivigha itiba, me bagha a dibori.
22 Kar bizir namba 9in iakinimin
otiviziba, kar orangtizimin dughiam.
Dughiar kam, atrivim uan dipenir
a zurara orangtizimin dughiamin
itimin ikiava, avimin boroghira
aperaghav ikia, uan mikarzim fefem
a ganidi.
23 Ezi Jehudi akinafarim dibora
iti, egha osizirir mabar ponegha
givazima, atrivim afuar dozir mam
inigha, Jehudi diponezir akar otevir
akinafarimin itir kam atugha a isa
avim mikini. Jehudi akinafarim
dibora ghuavira itima, atrivim ka-
maghira amuavira ghua, akinafarir
otevir maba bar da tue.
24 Atrivim uan gumazir dapaniba
ko me bar akar kaba baraki. Egha me
tong atiatia digavir kuram gamizir
puvatigha, uan arazir kurabagh
nighnigha, egha osemegha uan
korotiaba abighizir puvati.
25 Ezi Elnatan ko, Delaia ko,
Gemaria, me atrivim akinafarim
tuan me bar aghuagha gavgavigha
a gakaghori. Ezi atrivim men akam
baraghan aghua.
26 Egha atrivim uan otarim Jeramel
ko, Asrielin otarim Seraia, ko Apdelin
otarim Selemia, akar gavgavimra me
ganiga ghaze, Ia mangi Godin akam
inigha izir gumazim Jeremaia ko
akinafariba osirir gumazim Baruk,
aningin suiragh. Ezi Ikiavira Itir God
aning modozi, me aningin apizir pu-
vati.

Ikiavira Itir God akinafarir igharazim osirasa Jeremaia migei

27 Atrivim, Baruk osirizir akinafarir
kam tuazi a isizi, an gin, Ikiavira Itir
God kamaghin Jeremaia migei,
28 "Ni akinafarir igharazim
inigh, Atrivim Jehoiakim tuazi
isizir akinafarir kamin itir akabar
mirarama ada osirigh.
29 Egh ni uaghan, atrivim bagh ka-
maghin akam osir suam:

"Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin migei, Atrivim Jehoiakim, ni
akinafarir kam tuagha kamaghin
mikeme, 'Tizim bagha Jeremaia
akar kam osirigha ghaze, Ba-
bilonin atrivim izi nguazir kam
gasighasigh, gumazamiziba ko
asiziba bar me misueghti, me
arighiregham?'
30 Kamaghin amizi, ki Ikiavira
Itir God, ki Atrivim Jehoiakim
ginighnigha kamaghin migei, an
adarazir gumazitam atrivimin otogh,
Devitin atrivir dabirabim daper-
aghan kogham. Eghti Jehoiakim
aremeghamin dughiam, me an kuam
isi nguazimin anekunighti, aruem a

dapongti, dimagarimin ghuariam a giram.
31 Eghti ki an arazir kuraba ikarvaghsi, a ko, an boriba ko, an ingangarir gumazir ekiaba sara bar pazivira me damigham. Egh ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kurabar amuti da Jerusalemia ko Judaba bativam. Ki akar kam me ganingizi, me a baraghan aghua."

32 Ezi Jeremaia akinafarir igiam inigha, egha akinafariba osirir gumazim Nerian otarim, Baruk ganingi. Egha Atrivim Jehoiakim tuazi akar akinafarir kabar itiba, Jeremaia bar adar gun mikeme. Egha uaghan kamaghira ghuzir akar igiar maba sara mikeme. Ezi Baruk akar kaba bar da isa akinafarir igiamin ada osiri.†

Jeremaia mikemezi moghin, God bar pazavira Juda ko Jerusalem gami

37

(Sapta 37:1--40:6)

Ikiavira Itir God akam Sedekaian iti

1 Babilonin Atrivim Nebukatnesar, faragha Josaian otarim, Sedekaia amisevezi, a Judan atrivimin oto. An Atrivim Jehoiakinin danganim ini. Jehoiakin, an ziar mam Konia, egha a Jehoiakimin otarim.
2 Dughiar kamin, Jeremaia Ikiavira Itir God, a ganidir akabav gei, ezi Sedekaia uan gumazir dapaniba ko gumazamiziba ko me bar moghira deragha kuariba arigha, akar kam barazir puvati.
3 Egha dughiar mamin, Sedekaia, Selemian otarim Jehukal ko, ofa gamir gumazim Sefanaia, a Masean otarim, aning amadazi, aning Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghua kamaghin a migei, "Atrivim ghaze, Ni e bagh Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim."
4 Dughiar kamin Jeremaia tighar kalabusin mangam. A zurara gumazamizibar tongin uan ifongiamin mangi izegh gami.
5 Ezi uaghan dughiar kamin, Kaldiabar midorozir gumazir Jerusalem misoghasava amiba orazima, Isipin atrivimin midorozir gumaziba, Isip ategha Jerusalemin izi. Kamaghin, Kaldiaba Jerusalem ataki.
6 Ezi Ikiavira Itir God akam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi, ezi an akam isa Jehukal ko Sefanaia mikiri. Ikiavira Itir Godin akam kamakin,
7 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Judan atrivim nan azangsigh na gifoghasa gua amada, egh fogh suam, ki ian akuragham, ti puvatigham? Eghti ni kamaghin atrivim mikim, Isipin midorozir gumaziba ian akurvaghasa Isip ategha izi. Ezi me izi ia batoghan kogham. Puvati. Me tuavimin uamategh ua uan kantrin mangam.
8 Eghti Babilonia uamategh izi Jerusalemia misoghiva, nguibar ekiar kam iniam. Egh me nguibam daboroghti a isigham.
9 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira Akar Gavgavimin ia migei, Ia uarira uarigh ifar suam, 'Kaldiaba uamategh Jerusalemin izeghan kogham.' Akar kamaghin garim, a guizin akam puvati. Me ua izam.
10 Ia ti Kaldiaba me misogha, men midorozir gumazir aviriba bar me abirazi deraghai. Men midorozir gumazir ikivira ikiamin varazira ti duar ekiar aviriba ko midorozimin osimtiziba iki uan averpenibar ikegh, me guizbangira ua dikavigh izi nguibar kam daboroghti a isigham."

† **36:32:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, akinafarir igiar kamin itir akaba, da datirighin Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarir kam, an akar faragha zuir akabar aven iti, e da dibori. Egha e fozir puvati, migirigiar kaba me managh ada osiri, egha me ti managh ikegha uam ada osira ghu. **37:1:** 2 Atriviba 24:17; 2 Eghaghaniba 36:10

Me Jeremaia isa kalabus gati

11 Kaldiabar midorozir gumaziba orazi, Isipin atrivimin midorozir gumaziba Jerusalem bagha izi. Ezi Kaldiaba Jerusalem ategha ghue.
12 Ezi dughiar kamin Jeremaia Jerusalem ategha Benjaminin anabamin nguazimin mangasa, egh uan namakabar tongin men nguazir otevir mam iniasa.
13 A ghua Jerusalemin divazimin tiar akar kamin oto, me kamaghin a dibori, Benjaminin Tiarakam. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir mam, tiar akar kamin tugha gumazamizibagh eghuva, men gari me mangi izegh gami. Gumazir dapanir kamin ziam, a Iriya, a Selemian otarim, egha Hananian igiavotarim. Ezi Iriya Jeremaian suiragha ghaze, "Ki fo, ni ari mangi Kaldiaba ko ikiasava ami."
14 Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ifari. Ki Kaldiaba bagha zuir puvati." Ezi Iriya nighnizir gavgavimin Jeremaian akabar itir puvati. Kamaghin, a Jeremaian suiragha a inigha, gumazir dapaniba bagha ghu.
15 Gumazir dapaniba Iriyan akam baregha, puvira Jeremaian atari. Egha me benimin a misuegha a isa atrivimin akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin kalabus gati. Me faragha Jonatanin dipenim kalabusin min a gami.
16 Dipenir kam, an kalabuziar danganim nguazimin aven iti. Me Jeremaia danganir kamin a kalabus gati, ezi a dughiar ruarimin iti.

17 Ezi gin, Sedekaia Jeremaian aku atrivimin dipenimin izasa me mikeme. Ezi Sedekaia amizir bizir kam, gumazir igharaziba a gifozir puvati. Ezi aning uaningra ikia egha Sedekaia kamaghin Jeremaian azara, "Ikiavira Itir God akatam ni ganingi, o puvati?"

Ezi Jeremaia ghaze, "Are, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam a kamakin. Me ni isi Babilonin atrivim dafarim darigham."

18 Egha Jeremaia kamaghin Sedekaian azara, "Ki arazir kurar manamin ni gami, o nin gumazir dapanitam, o nin gumazamizibagh amizi, ia na isa kalabus gati?
19 Nin akam inigha izir gumazir maba kamaghin akam akunigha ghaze, 'Babilonin atrivim izi ni ko kantrin kamin misoghan kogham.' Egha datirighin akam inigha izir gumazir kaba managh iti.
20 Ezi uaghan, ga uaning, gumazir ekiam, ki bizir mam bagh nin azangsighasa. Ni nan apangkuvigh, ua na amadaghti, ki akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin mangan marki. Puvatightima, ki an dipenimin iki mangiva aremegham."
21 Jeremaia mikemegha givazima, Atrivim Sedekaia migeima, me Jeremaia isa atrivimin divazimin aven midorozir gumazibar danganir mamin, Jeremaia isa kalabus gati. Egha atrivim me mikemezi, me dughiaba bar bretba tuer dipenimin, bretba vaghvagha da isa iza Jeremaia ganidi. Me arazir kam gamuavira ikia, ghua nguibar ekiamin bretba bar givazir dughiam otozi, me ua kamaghin amir puvati. Dughiar kabar, Jeremaia kamaghira midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira iti.

38

Me Jeremaia isa mozir mam gati

1-3 Jeremaia kamaghin akam gumazamizibav mikiri, "Ikiavira Itir God ghaze: Gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba, me arighiram. Apaniba taraziv sueghti me arimighiregham, tarazi dagheba puvatigh arighiram, tarazi arimariar kuram pazi me damighti me arimighiregham. Kamaghin amizi, me angamira ikisi, me nguibar ekiam ategh Babilonin midorozir gumaziba bagh mangi. Egh me Babilonia ateghti me men suiraghti, me arimighireghan kogham. Ikiavira Itir God uaghan kamaghin migei, 'Ki Babilonin atrivimin midorozir

gumaziba ateghti me nguibar ekiar kam iniam.' "

Ezi atrivimin gumazir dapanir maba, Jeremaian akar kam baraki. Men ziabar kara: Matan otarim Sefatia ko, Pasurin otarim Gedalia ko, Selemian otarim Jehukal ko, Malkian otarim Pasur.

4 Ezi gumazir dapanir kaba ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazir kam Jeremaia, a migeir akaba, nguibar ekiar kamin ikiavira itir midorozir gumaziba ko, gumazamizibar navir averiaba ko, nighniziba ko gavgavim dikabiri. Gumazir kam, men akuraghti me deragh ikian aghua. Puvati. A me ikuvighasa a ifonge. Kamaghin amizi, ni a misueghti, an aremegh."

5 Ezi Atrivim Sedekaia kamaghin men akam ikaragha ghaze, "A ian dafarimin iti. Ki ian anogoreghan kogham."

6 Ezi gumazir kaba Jeremaia inigha mozir dipar mamin ghu. Egha me benimin an agharimning ikegha, aghumra anetaghirazima a mozimin uaghira, mozir kamin dikinimin tu. Mozir kam a dipatam an itir puvati. Nguazir beghneazimra an iti. Ezi Jeremaia mozir dikinimin tuzi an suemning nguazir beghneazir kam giraghu. Kar atrivimin otarim Malkian mozim, a midorozir gumazibar danganimin ikia atrivimin dipenim avinizi divazimin aven iti.

7 Ebetmelek a Itiopian kantrin gumazir mam, an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mam, a kamaghin akam baraki, me Jeremaia isa mozir kam gati. Ezi dughiar kamin, atrivim Benjaminin Tiarakamin boroghiram aperaghav ikia, gumazamizibar kotiam barasi.

8 Ezi Ebetmelek atrivimin dipenim ategha, atrivim bagha ghua, kamaghin a migia ghaze,

9 "Ga uaning, gumazir aruam, gumazir kaba arazir bar kuramin, akam inigha izir gumazim Jeremaia gami. Me a isa mozir mam mikini. Eghti a mozir kamin ikiva, dagheba puvatigh aremegham. Ni fo, dagheba nguibar ekiar kamin bar puvati."

10 Ezi atrivim akar kam baregha, kamaghin Itiopian gumazim Ebetmelek migei, "Ni mangi, na ko itir gumazibar tongin gumazir 30pla inigh, egh ia mangi mozir kamin Jeremaia gekuigh anang. Eghti an aremeghan kogham."

11 Ezi Ebetmelek gumazir kaba inigha atrivimin dagiaba itir dipenimin apengan itir danganir mamin ghu. Egha me inir ghuriba inigha Jeremaia itir mozir kamin ghu. Egha Ebetmelek inir ghurir kaba isa benir gavgavim gikegha, Jeremaia bagha da kunizi da ghuaghiri.

12 Egha a kamaghin Jeremaia migei, "Inir kaba uan reziamning datigh, egh benir gavgavim inigh izi dagh isin uabi gikegh. Eghti e ni gekuamin dughiamin, benim ni aghoran kogham." Ezi Jeremaia Ebetmelek mikemezi moghiram ami.

13 Ezi me Jeremaia gekuizi a mozimin anabo. Egha me ua Jeremaia isa midorozir gumazibar danganim gatizi a ikiavira iti.

Sedekaia ua Jeremaia ko migei

14 Ezi gin, Atrivim Sedekaia gumaziba amangizi, me Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia iniasa ghue, egha me an akua iza Ikiavira Itir Godin Dipenir tiar akar namba 3in atrivim bato. Aning uaningra ikiava, atrivim kamaghin Jeremaia migei, "Ki bizitam bagh nin azangasa. Eghti ni deraghviram a ikaragh. Ni akam nan mongan marki."

15 Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki akamin gun ni mikemeghti, bar guizbangira, ni na misueghti ki aremegham. Ki ti nighnizir aghuim ni daningti, ni nan akam baraghan kogham."

16 Ezi Atrivim Sedekaia akar dikirizir mam Jeremaia bagha a gamigha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin bar pin itim, a Godin ikirimirir angamira itim

isa gumazamizibagh anidim, ki an
ziamin ni migei, ki ni misueghti
ni aremeghan kogham. Egh ki ni
isi gumazir ni gasighasighamibar
dafarim datighan kogham. Bar
puvatigham."
17 Ezi Jeremaia kamaghin Sedekaia
migei, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, a ghaze,
Ni midorozim ategh, egh Babilonin
atrivimin gumazir dapaniba ateghti
me ni inigh, ni misueghti ni are-
meghan koghti, me nguibar kam
daboroghti a isighan kogham. Eghti
ni uan amuiroghboriba ko ia der-
aghvira ikiam.
18 Egh ni Babilonia ateghti me ni
inighan kogham, eghti ki me ateghti
me nguibar kam inigham, egh me a
daboroghti a isigham. Eghti ni uabi
men arimangighan kogham."
19 Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaia
migei, "Ki Judan ara ghua Babilo-
nia ko itir darazir marazir atiatingi.
Kamaghin Babilonia ti na isi Judan
kabar dafarim datighti, me pazivira
na damigham."
20 Ezi Jeremaia ghaze, "Me ni isi
Judabar dafarim datighan kogham.
Puvati. Ni Ikiavira Itir God nan akam
garugha ni ganingizir akaba bar adar
gin mangi, egh ni deraghvira ikiti, me
ni misueghti ni aremeghan kogham.
21 Egh ni Babilonia ateghti me ni
inighan koghti, bizir kurataba ni ba-
tivigham. Ikiavira Itir God irebamin
min garir bizir mamin aven, bizir
kam nan aka.
22 Ezi irebar kamin ki Babilonian
garima, me amizir nin dipenimin
ikiavira itiba, me inigha men akua
Babilonin atrivimin gumazir da-
paniba bagha ghue. Ezi ki amizir
kaba barazi me kamaghin migei:

" 'O Atrivim Sedekaia, ni namakabar
akam baraki,
me ni gifaragha ni dikabira.
Datirighin dughiar kuram ni bato,
mati nin dagarimning nguazir
beghneazim giraghu.
Ezi namakaba anetaki.'

23 "Ki irebar kamin gani, egha ki
fo, bar guizbangira, Babilonia nin
amuiroghboriba iniam. Ezi ni
uaghan men ariv avegham. Puvati.
Babilonin atrivim nin suiragham.
Egha ni akam batoghezir arazim
bangin, Babilonia nguibar ekiar kam
daboroghti a isigham."
24 Ezi Sedekaia kamaghin Jerema-
ian akam ikaragha ghaze, "Ni, ga uan
akamin gun gumazir igharazitam
mikiman marki. Ni mikemeghiva,
aremegham.
25 Gumazir dapaniba kamaghin
oregh suam, ga uaning mikeme, egh
me ti izi kamaghin nin azangsigham,
'Ni manmaghin atrivim mikeme? Ezi
atrivim akar manam ni mikeme? Ni
e mikemegh. Ni akar kam mongan
marki. Puvatighti, e ni misueghti
ni aremegham.' Me akar kamagh
garitam ni mikemeghti,
26 ni kamaghin men akam ikaragh,
'Puvati. Ki atrivim ko migia, egha
an azangsisi, a ua na amadaghti ki
Jonatanin dipenimin kalabusin ikian
kogham. Puvatighti, ki dipenir kamin
iki mangi aremegham.' "
27 Egha gin gumazir dapanir kaba
bar Jeremaia bagha izegha, an
azangsisi. Ezi ana atrivim a mikemezi
moghin, kamaghin men akaba ikara.
Ezi gumazitam atrivim ko Jeremaian
akatam baraghizir puvati. Kamaghin
amizi, gumazir dapaniba ua an
azangsighan iburagha, Jeremaia
ategha ghu.
28 Ezi Jeremaia midorozir gumaz-
ibar danganimin ikiavira ikia ghua,
apaniba Jerusalem inizir dughiamin
tu.

39

Babilonia me Jerusalem ini (Jeremaia 52:1-11)

1 Egha namba 9in azenimin
Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba
10in iakinimin otogha ghua an
namba 10in iakinir kamin aruemin

38:28: Esekiel 33:21

oto. Ezɨ Babilonɨn Atrivim Nebukatnesar uan mɨdorozir gumaziba bar me inigha iza, Jerusalemɨn nguibar ekiam korogha a iniasa mɨsosi.
2 Me mɨsogha ikiavɨra itima iakɨnir 6pla gɨfa, ezɨ Sedekaia atrivimɨn itir azenir namba 11 otozɨ, azenir kamɨn namba 4ɨn iakɨnim oto, egha an namba 9ɨn dughiamɨn, me dɨvazimɨn vuer mam akarigha, Jerusalemɨn aven ghue.
3 Egha dughiar kam, Babilonɨn atrivimɨn gumazir dapaniba bar nguibar ekiamɨn aven ghue. Gumazir dapanibar ziabar kara: Nergal Sareser ko, Samgar Nebo ko, gumazir ekiar faragha zuim Sarsekim ko, mɨdorozir gumazibar dapanim Nergal Sareser. Me ghua nguibar ekiamɨn dɨvazir kamɨn Arɨghan Itir Tiarakamɨn ghuegha, nguibar ekiam gativaghasa a gapiagha iti.*
4 Judan Atrivim Sedekaia uan mɨdorozir gumaziba ko me bar moghɨra garima, Babilonia izima, me are. Me dɨmagarimɨn suebar ghuava atrivimɨn dagher azenimɨn otivigha ghua, danganir dɨvazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamɨn ghua, nguibar ekiamɨn otivigha ghue. Egha me Jordanɨn Fanemɨn danganir zarimɨn ghua tuavimɨn zui.
5 Ezɨ Babilonɨn mɨdorozir gumaziba men agɨrazɨ, me ghua Jerikon nguibar ekiamɨn boroghɨn itir danganir zarimɨn otozɨ, me Sedekaian suira. Egha me a inigha Atrivim Nebukatnesar bagha ghu. Ezɨ dughiar kamɨn Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamɨn iti, Hamatɨn nguazimɨn aven itir nguibam. Ezɨ Nebukatnesar uan kotɨn aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimɨn ivezim iniam.
6 Ezɨ Babilonian atrivim Riplan nguibamɨn ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimɨn bar me mɨsuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me mɨsuaghariki.
7 Egha atrivim mɨkemezɨ, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senɨn ada ikegha, a inigha Babilonɨn ghu.
8 Ezɨ Kaldiabar mɨdorozir gumaziba Jerusalemɨn ikia atrivimɨn dɨpenim ko gumazamizibar dɨpenibagh apongezɨ da isi. Egha Jerusalem avɨnizir dɨvaziba bar da akaraghariki.
9 Ezɨ Nebusaradan, a Babilonɨn gumazir dapanibar faragha zuim, a Jerusalemɨn iti, a Jerusalemɨn gumazamizir ikiavɨra itiba bar me inigha, men akua kalabus bagha Babilonɨn ghu. Egha uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua, an gara a ko ikezibar akua, me inigha Babilonɨn kalabus bagha ghu.
10 Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir maba ataghizɨ, merara Judan nguazimɨn ikiavɨra iti. Gumazamizir kaba nguaziba ko biziba puvatɨ. Ezɨ a dughiar kamɨn wainɨn azeniba ko, azenir igharaziba sara me ganɨngi.

Atrivim mɨkemezɨ, Jeremaia kalabus ataki

11 Atrivim Nebukatnesar Jeremaia gɨnɨghnɨgha, egha Jerusalemɨn Nebusaradan bagha anemada, Babilonɨn gumazir dapanibar faragha zuim. Nebukatnesarɨn akam kamakɨn,
12 “Nɨ mangɨ Jeremaia inigh deraghvɨram an gan. Nɨ pazɨ a damuan markɨ. Nɨ an ifongiamɨn gɨn mangɨva, bizir manam ana damuasa nɨn azai, nɨ a damu.”
13 Ezɨ Babilonɨn gumazir dapanibar faragha zuim Nebusaradan, a ko an gumazir ekiar an apengan ikia faragha itimning, Nebusasban ko Nergal Sareser, aning ko Babilonɨn gumazir ekiar igharaziba, me bar dɨkavigha,
14 gumaziba amangizɨ, me mɨdorozir gumaziba itir danganimɨn ghua Jeremaia ini. Egha me Jeremaia isa, Gedalian dafarim gatɨ. Gedalia, a Ahikamɨn otarim, egha Safanɨn igiavotarim. Me, Jeremaia inigh

* **39:3:** Gumazir dapanir kabar ziaba ko men ingangariba me deragha da abɨghizir puvatɨ.

an dipenimin mangasa Gedalia migei. Kamaghin, Jeremaia ua uan nguibamin ghua uan namakaba ko Judan nguazimin ikiavira iti.

Ikiavira Itir God akam Ebetmelek ganingi

15 Jeremaia faragha midorozir gumazibar danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa a ganiga ghaze,
16 "Ni Itiopian gumazim Ebetmelek bagh mangi, kamaghin a mikim suam: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, Ki fomira nguibar ekiar kam gasighasighasa, ezi datirighin nan akamin daghem otogham. Ki nguibar ekiar kam deraghvira a damuan kogham. Ezi ni uabi bizir ki damuasa mikemezibar ganam.
17 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemes, Ki bizir kam damuamin dughiam, ki nin akuraghti, me ni isi gumazir ni atiatibar dafaribar atighan kogham.
18 Ki deraghvira nin akurvagh nin ganam, eghti me ni misueghti ni aremeghan kogham. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghin ni aremeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

40

Nebusaradan Jeremaia ko migei

1 Nebusaradan Jeremaia ataghizi a firiaghirigha zuir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Babilonia Jeremaia ko, Judaba ko, Jerusalemia inigha senbar me ike, egh men aku kalabus bagh Babilonin mangam. Egha me Raman nguibamin otivir dughiamin, gumazir dapanir faragha zuim Nebusaradan, Jeremaian garima a me ko iti, ezi a anetaghizi a firiaghirigha ghu.
2 Ezi dughiar kamin Nebusaradan kamaghin Jeremaia migei, "Ikiavira Itir God, nin God, bizir kurar kantrin kamin otivamimin gun mikeme.
3 Egha datirighin Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizir kabagh amima da otifi, Ia Israelia Ikiavira Itir Godin akaba batuegha, an damazimin arazir kuram gami. Ezi bizir mingarir kam bagha, bizir kaba ia batifi.
4 Ni oragh. Datirighin ki senin nin dafarimning ikezir kam firi, ezi ni datirighin firighirigh iki. Egh ni na ko Babilonin izisi, kamaghin ni izi, eghti ki deraghvira nin ganam. Ni aghuagh marki, a dera ni iki. Ezi kantrin kamin danganir manaba ni dar mangasa ifonge, ni pura mangi."
5 Jeremaia akar kam baregha, Nebusaradan ataghizir puvati. Kamaghin amizi, Nebusaradan Jeremaia migia ghua ghaze, "Puvatighti, ni Gedalia bagh mangi, an Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Babilonin atrivim Judan nguibabagh ativagh dar ganasa anemisefe. A gumazamizir maba ko kagh ikiti, ni a ko iki. Ni aghuaghiva, managh mangasa ifonge, ni mangi." Egha Nebusaradan bizir aghuir mam ko dagher maba sara Jeremaia ganigha anetaghizi, a ghu.
6 Ezi Jeremaia ghua Gedalia bagha nguibam Mispan ghu. Jeremaia a gumazamizir Judan nguazimin ikiavira itibar tongin me ko iti.

Me Jeremaian akua Isipin zui

(Sapta 40:7--45:5)

Gedalia Judan gavmanin gumazir faragha zuimin iti

(2 Atriviba 25:22-24)

7 Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantrin danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi a onganarazibagh amir gumazamiziba ko borir Babilonia inigha Babilonin kalabusin

40:7: 2 Atriviba 25:22-24

ghuezir puvatɨzir kabar ganamin ingangarim iti.
8 Ezɨ gumazir dapanir kaba uan mɨdorozir gumaziba inigha, me Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael ko, Karean otarimning Johanan ko Jonatan, ko Tanhumetɨn otarim Seraia ko, Netofan nguibamɨn gumazim Efain otariba ko, Makan nguazimɨn gumazim Jesania.
9 Ezɨ Gedalia me ko akam akɨra ghaze, "Bar guizbangɨra, ia Babilonia men apengan ikɨva, men atiatingan markɨ. Puvatɨ. Ia nguazir kamɨn ikɨva, Babilonɨn atrivimɨn apengan ikɨ deraghvɨra ikiam.
10 Kɨ uabɨ, kɨ Mispan kagh ikiam. Babilonia izɨ en ganamin dughiam, kɨ Judaba e uan abuir gumazimɨn ikiam. Iarara, ia uamategh nguibar ia inizir kabar mangɨ, wainɨn ikarɨzir ovɨziba ko ovɨzir igharazir aghuiba inigh, wain ko borebar ingar, egh gɨn izamin dughiam bagh ada isɨ mɨnebar arɨgh."
11 Ezɨ dughiar kamɨn Judan marazi Moap ko, Amon ko, Idom ko kantrin igharazibar iti. Me kamaghɨn akam baraki, Babilonɨn atrivim gumazamizir varazira ataghizɨ me Judan nguazimɨn itima, ezɨ atrivim me gativagh men ganasa, Gedalia amɨsefe, a Ahikamɨn otarim, egha Safanɨn igiavotarim.
12 Ezɨ Judan gumazamizir apaniba me batoghezɨ me ghuezir nguibar kaba, me da ategha uamategha Judan nguazimɨn ize. Egha me Gedalian ganasa Mispan ghue. Egha gɨn, wainɨn ikarɨzir ovɨziba ko, ovɨzir igharazir aghuiba azenibar da isava, me wainɨn avɨriba ko dagher aghuiba iti.

Ismael Gedalia mɨsoghezɨ an areme
(2 Atriviba 25:25-26)

13 Ezɨ dughiar mamɨn, Karean otarim Johanan ko, Judan mɨdorozir gumazibar, gumazir dapaniba, me kantrin danganir mabar ikegha Gedalia bagha Mispan ize.
14 Egha me kamaghɨn a mɨgei, "Amonɨn kantrin Atrivim Balis, nɨ mɨsueghtɨ nɨ aremeghasa, Netanian otarim Ismael amadazɨ, a ize. Nɨ bizir kam gɨfo, o puvatɨ?" Ezɨ Gedalia men akam nɨghnɨzir gavgavim an itir puvatɨ.
15 Ezɨ Johanan ko Gedalia uaningra itir dughiamɨn, Johanan nɨmɨra kamaghɨn Gedalian mɨgei, "Ga uaning. Nɨ na ateghtɨ kɨ mangɨ Ismael mɨsueghtɨ ana aremeka. Gumazitam bizir kam gɨfoghan kogham. Nɨ aneteghtɨ a nɨ mɨsueghtɨ, nɨ aremeghtɨ, Judan datɨrɨghɨn iza nɨ akuvagha itiba, me tintinibar mangegham. Eghtɨ en gumazamizir ikiavɨra itir varazira, e bar ikuvigham."
16 Ezɨ Ahikamɨn otarim Gedalia kamaghɨn Karean otarim Johanan akam ikaragha ghaze, "Nɨ arazir kam damuan markɨ. Kɨ fo, nɨ Ismaelɨn gun mɨgeir akar kam, a guizɨn akam puvatɨ. Nɨ ifari."

41

1-2 Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivimɨn ikɨzir mam. An atrivimɨn gumazir dapanir faragha zuir mamɨn ike. Babilonɨn atrivim Judan gavmanɨn faragha zuir gumazimɨn ikiasa Gedalia amɨsefe, ezɨ azenir kamɨn, an namba 7ɨn iakɨnim otozɨ, Ismael 10plan gumaziba inigha, Gedalian ganasa Mispan ize. Egha me Gedalia ko apiagha apir dughiamɨn, Ismael 10plan gumaziba ko me dɨkavigha, uan mɨdorozir sababa inigha Gedalia mɨsoghezɨ an areme.
3 Ezɨ Ismael uaghan Judan Gedalia ko Mispan itiba sara mɨsuegha, Kaldiabar mɨdorozir gumazir dughiar kamɨn Mispan itiba sara mɨsoghezɨ, me ariaghire.
4 Ezɨ amɨmzaraghan, gumaziba fozir puvatɨ, Gedalia aremegha gɨfa,
5 ezɨ Sekemɨn nguibam ko, Silon nguibam ko, Samarian nguibamɨn

41:1-2: 2 Atriviba 25:25

gumazir 80pla arua iza Mispan boroghira izi. Me wit ko pauran mughuriar aghuim zuim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha Jerusalemin mangi ofa damuasa zui. Gumazir kaba uan ghuamasizibagh isava, uan korotiaba abigha, tintinibar uan mikarzibar ghora uan apangkuvim ko osimtizim akakaghasa.

6 Dughiar kam, Netanian otarim Ismael men gari, me izima, a Mispa ategha, me gifara aziava me bagha tuavimin zui. A ghaze, an azirakam ti gumazibar amuti, me suam, a me ko apangkuvir kam iti. Egha a ghua me batogha kamaghin me migei, "Ia izi, Ahikamin otarim Gedalia, ia an ganasa ai ifonge."

7 Me nguibar ekiamin aven ghuezi, Ismael uan adarazi ko me gumazir avirir kabav suegha, men kuaba akunizi me mozir dipar ekiar mam giraghue.

8 Ezi gumazir kabar tongin itir 10plan gumaziba kamaghin migei, "Ni en misueghti e aremeghan marki. E tuzimin dagher bar aviriba mongezi da iti, witba ko, baliba ko, olivin boreba ko, haniba. E da ni daningam." Ezi Ismael men akam baregha, 10plan gumazir kabav soghezi me ariaghirezir puvati.

9 Mozir dipar kam, Judan Atrivim Asa, fomira ghaze, Israelian Atrivim Basa izi Mispan misoghiva, nguibar ekiam avinighti, Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan kogham. A Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan aghuagha an a gikui. Mozir dipar kamra, datirighin Ismaelin adarazi me Gedalia misoghezi an aremezir dughiamin, me gumazir kuar kaba inigha mozir kam gaghuizi, mozir kam izifa.

10 Ezi gin, Ismael Mispan itir gumazamizir igharaziba inigha, Mispa ategha, men akua Amonin kantrin zui. Babilonin midorozir gumazibar dapanim Nebusaradan, a faragha gumazamizir kaba, Mispan nguibamin me ataghizi me itima, a men ganasa Gedalia amisefe. Ezi Judan atrivimin guiviba uaghan men tongin iti.

11 Ezi Karean otarim Johanan, ko Judan midorozir gumazibar dapanir maba, me Netanian otarim Ismael amizir arazir kuraba bar da baraki.

12 Kamaghin amizi, me dikavigha uan midorozir gumaziba inigha, Ismael misoghasa an gintigha zui. Me an gintigha ghua Gibeonin nguibamin itir dipar akarer ekiamin boroghiram a bato.

13 Ezi Ismael Mispan inigha a ko izezir gumazamiziba, me Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir mabar ganigha, bar akonge.

14 Egha me bar Ismael ategha, ivemara Karean otarim Johanan bagha ghue.

15 Ezi Johanan adarazi Ismaelin suighasa amima, a uan gumazir 8pla ko, me ara ghua Amonin kantrin ghue.

16 Ezi Karean otarim Johanan, ko gumazir dapanir an gin zuiba, me Ismaelin dafarimin ada ua Mispan gumazamiziba ini. Midorozir gumazir igharaziba ko, men amuiroghboriba, ko atrivimin ingangarir gumaziba, me ikizir kamin tongin iti. Gumazamizir kabara, Netanian otarim Ismael faragha Gedalia misuegha givagha, egha kalabuziabar min bar me inigha Mispa ategha Gibeonin ghu. Ezi datirighin me bar Gibeon ategha ghue.

17-18 Johanan men aku Isipin mangasava ami. Ezi me fo, Ismael Gedalia misoghezi an areme, gumazir kam Babilonin atrivim Judan nguazim gativagh an ganasa anemisefe. Egha me atiatia nighnisi, Kaldiaba ti men otivizir biziba baregham, egh izi me gasighasigham. Kamaghin amizi, me Isipin mangasa ifonge. Egha me Betlehemin nguibamin boroghira, Gerut Kimhamin nguibamin otivigha iti.

42

Gumazamiziba Ikiavira Itir God ko mikimasa Jeremaian azangsisi

1 Egha gin, Karean otarim Johanan ko, Hosaian otarim Jesania ko, midorozir gumazir maba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, me bar dikavigha,
2 Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghue. Egha me kamaghin a migei, "E uari, ni Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, a en gumazamizir ikiavira itir varazira an en akuragham. E fomira aviraseme, ezi datirighin ni garima, e bar ikizir muziariba iti.
3 E kamaghsua, Ikiavira Itir God, nin God, tuavir manamin e mangam, ko bizir tizir e damuamim, an e mikemegh."
4 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia kamaghin migei, "A dera. Ki ian akamin amamangati. Ezi ia nan azarazi moghin, ki Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimam. Eghti Ikiavira Itir God akar manamin na ikaraghti, ki an gun ia mikimam. Ki akatam ian modoghan kogham."
5 Ezi gumazamiziba kamaghin Jeremaia migei, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nin God, e an akaba bar adar gin mangam. Ikiavira Itir God guizin araziba ko, voroghira zuir araziba zurara adagh ami. Eghti e an akar, an e bagha ni ganingizibar gin mangan koghti, a uan kotin aven e tuisigham.
6 Ikiavira Itir God e bagha en azangsiziba ikarvagha ni ganidir akar kaba, da pazi e damuam o, da deragh e damuam, e pura dar gin mangam. Bar guizbangira, e Ikiavira Itir Godin akabar gin mangam, an en God, ezi e deraghvira ikiam."

Ikiavira Itir God Jeremaian azangsizim ikara

7 Ezi Jeremaia Ikiavira Itir God ko migeima, 10plan dughiabar gin, an akam a ganingi.
8 Ezi Jeremaia dikavigha, Karean otarim Johanan ko midorozir gumazibar dapanir a ko itiba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, a men diazi me a bagha ize.
9 Ezi a kamaghin me migei, "Ia Ikiavira Itir God ko mikimasa nan azangsiki. Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin migei:
10 Ia Judan nguazimin kagh ikiti, ki gavgavim ia daningigh, egh ia dikabiraghan kogham. Guizbangira, bizir kurar ki ia gamizir kam, a na gamima ki bar oseme. Kamaghin ki ia akaragh, ua ia asighan kogham.
11 Ia Babilonin atrivimin atiati, ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ia ko iti. Egh ki ian akuragh an dafarimin ua ia inigham. Kamaghin, ia uam an atiatingan marki.
12 Ki ian apangkuvigh, egh a damuti, a uaghan ian apangkuvigham. Egh ia ateghti, ia uamategh uan nguazimin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.
13 "Ezi ia nan akaba batoghan marki, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia kamaghin mikiman marki, 'E Judan nguzimin ikian aghua.
14 Puvati. E Isipin mangam. E Isipra ikiti, apaniba e misueghan kogham. Eghti gumazamiziba misoghsi sighabagh iviva, en diman kogham. Eghti e daghebar oteveghan kogham. E pura Isipin ikiam.'
15 O Judan ikiavira itir varazira, ia oragh! Ia akar kamaghin amizim mikemeghti, ki Ikiavira Itir God, ki akam ian ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia migei, Ia ti gavgavigh mangi Isipin ikiti,
16 bizir ia atiatiba, da Isipin ia bativam. Apaniba ia misoghti ia arighiram, egh ia dagheba puvatigh arighiram.
17 Gumazamizir otuegh gavgavigh, mangi Isipin ikiamiba, me bar arighiregham. Apaniba taraziv sueghti me arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiram. Ki bizir kurar kabar

42:10: Jeremaia 1:10

amuti, da me bativti, men adarazi bar
givaghti, men ikiavira itir varazira,
ua ikian kogham.

18 "Ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, Israelian God,
ki guizbangira migei: Ki faragha
puvira Jerusalemian aningagha,
bar pazavira me gasighasiki. Eghti
kamaghira, ia Isipin mangighti, ki bar
puvira ian aningaghegh, bar pazivira
ia gasighasigham. Eghti Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, bizir
ki ia gamiziba bareghiva, atiating,
digavir kuram damigham. Egh me
pazi ia damuva, egh dibovir akabar ia
mikimam. Egh me uari akar kurabar
uan apaniba mikimsi, me kamaghin
mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin,
ia ikuvigham.' Egh ia ua uan nguazir
kamin ganighan kogham."

19 Jeremaia Ikiavira Itir Godin
akam akunigha givagha, kamaghin
migei, "O ia Judan gumazamizir
ikiavira itir varazira, ia oragh!
Ikiavira Itir God, Isipin mangan ian
anogoregha mikeme. Ezi ia akar
ikiangsizir ki datirighin ia ganingizir
kam deraghviram a ginighnigh.
20 Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ko
mikimasa nan azangsigha, kamaghin
migei, 'Jeremaia, ni mangi Ikiavira
Itir God, en God, ni a ko mikim, egh
an azaraghti, an akam e daningigh.
Eghti akar manam a ni danighti, ni
e mikemeghti, e an gin mangam.'
Ezi ia datirighin arazir igharazim
damuasava ami. Ian arazir kam, a
bar derazir puvati. A ia damuti, ia
ikuvigham.
21 Ikiavira Itir God, ian God, a
ia daningasa na ganingizir akam, ki
datirighin ia ganingi. Ezi ia akar
kamin gin zuir puvati.
22 Kamaghin, ia deraghvira fogh,
danganir ia mangi ikiasa amir
kam, apaniba ian taraziv sueghti
me arimighiregham, eghti tarazi
dagheba puvatigh arimighiregham,
eghti tarazi arimariar kuram iniva
arimighiregham."

43:5-6: 2 Atriviba 25:26

43

Me Jeremaia inigha, gumazamizir ikiavira itir varazira sara Isipin ghue

1 Akar Ikiavira Itir God, men God,
gumazamizibav kimasa Jeremaia
mikemeziba, Jeremaia dar gun gu-
mazamizibav kemegha givazima,
2 Hosaian otarim Asaria, ko Karean
otarim Johanan, ko gumazir akaba
batozir maba, me kamaghin Jere-
maia migei, "Ni ifari. Ikiavira Itir
God, en God, e mangi Isipin ikiasa en
anogorogha, e mikimasa ni amadazir
puvati. Bar puvati.
3 Kar Nerian otarim Baruk, anarira
e dikabinasa nin nighnizimin fe. Ni
Kaldiaba e inigh e misueghti e are-
meghasa, o en aku kalabus bagh Ba-
bilonin mangasa ni ifonge."
4 Egha me akar kam mikemezi, ezi
Karean otarim Johanan ko gumazir
dapanir maba, ko gumazamiziba bar
moghira Ikiavira Itir Godin akam
batogha, Judan nguazimin ikian
aghua.
5-6 Karean otarim Johanan uan
gumazir dapaniba ko, me dikavigha,
Judan gumazamizir ikiavira itir
varazira, bar moghira me inigha zui.
Gumazir kaba, ko amiziba ko boriba,
apaniba fomira me batoghezi me
kantrin igharazibar ghueziba, me
fomira uamategha Judan nguazimin
ize. Ezi datirighin Johanan uaghan,
Judan atrivimin guiviba ko gu-
mazamizir igharaziba ini. Kar
Nebusaradan, Babilonin midorozir
gumazibar gumazir faragha zuim,
me gativagh men ganasa Gedalia
amisefe. Ezi datirighin Johanan ko
gumazir dapaniba, Judan gumaza-
mizir kaba ko, Godin akam inigha izir
gumazim Jeremaia ko Nerian otarim
Baruk, bar me inigha zui.
7 Egha me men akua bar Isipin ghu.
Egha arazir kamin me Ikiavira Itir
Godin akam batoke. Egha me ghua
nguibam Tapanesin otifi, kar Isipin
kantrin nguibar mam.
8 Me Tapanesin itima, Ikiavira Itir
God kamaghin Jeremaia mikeme,

9 “Ni mangi dagiar ekiar taba
inigh mangi Isipin atrivimin dipenir
nguibar kamin itimin tiar akamin
apengan, nguazim gikuigh an aven
dar afegh. Judan marazi nguibar
kamin iti, me nin ganti, ni a damu.*
10 Egh Judan kaba kamaghin me
mikemegh: Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, Israelian God, a
kamaghin mikeme: Ki Ikiavira Itir
God, ki uan ingangarir gumazim Ba-
bilonin Atrivim Nebukatnesarin di-
agham. Eghti a danganir kamin izam.
Egh dagiar ki mozim gikuigha dafezir
kabagh isin, uan atrivir dabirabim
afagham. Egh a uaghan uan purir-
penim asaragh, nguazir otevir dagiar
kaba itir kam avaragham.
11 A izi Isipin kantri gasighasigham.
Ki gumazir maba me arimariar
kuram inigh arighirasa me amisefe,
eghti dughiar kamin me arimariar
kuram iniam. Ezi gumazir maba
me mangi kantrin igharazimin
kalabusin ikiasa, ki me amisefe,
eghti dughiar kamin me kalabusin
mangam. Ezi ki gumazir maba
me mangi misogh arighirasa, me
amisefe, eghti dughiar kamin me
mangi misoghiva arighiram.
12 Egh ki Isipin asebar ziaba fer
dipenibar apongegham. Dipenir
kaba, da Isipin asebar marvir guaba
dar iti. Eghti Nebukatnesar marvir
guar katabar apongiva, taba inigh
uan kantrin mangam. Egh a Isipin
kantrin biziba bar ada batuegham,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim,
uan korotiamin piba batosi. A Isipba
bar me gafiragham. Egh a kantrin
kam ategh deraghvira mangam.
13 A Isipin ikiamin dughiamin, a
dagiar dipenir akinir ruarir dipenir
kamin itiba apirigham, gumazamiz-
iba zurara dipenimin ghua, aruemin
ziam fe, mati men asem. Egh a bar
Isipian asebar ziaba fer dipeniba, bar
dar apongti da isigham.”

44

Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itibagh anidi

1 Ikiavira Itir God akam isa Judan
Isipin itir daraziv kinasa Jeremaia
ganingi. Me Mikdolin nguibam
ko Tapanesin nguibam ko, Mem-
fisin nguibam ko, Isipin sautin
amadaghan itiba. Ezi Jeremaia
kamaghin me migei,
2 “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, a Israelian God, a kam-
aghin migei: Ki Ikiavira Itir God,
ki Jerusalem ko Judan nguibar eki-
abagh amizir bizir kuraba, ia bar a
dar gani. Ia gan, da datirighin bar
ikuvigha iti. Ezi gumazamiziba uam
adar itir puvati.
3 Judan kaba me arazir kurar
aviribagh ami, ezi bizir kam na
gamima ki men aningaghe. Me
asebar ziaba fe, egha ofan migharir
mughuriar aghuim zuiba me ganidi.
Me fomira aser kabagh fozir puvati.
Ezi ia Judan kagh itiba, ko ian inazir
afeziaba uaghan, ia bar moghira
aser kabagh fozir puvati. Kamaghin
amizi, ki Judan gumazamizibagh
asighasiki.
4 Ki faragha dughiar aviribar uan
ingangarir gumaziba amangi, me
Godin akam inigha izir gumaziba,
me Judaba ia bagha ize. Egha me
kamaghin nan akam akura ia gak-
aghori, ‘Ia arazir kurir ki aghuazir
kabar amuan marki.’
5 Ezi Judan kaba kuariba arigha
akar kam barazir puvati, egha an gin
zuir puvati. Me uan arazir kuram
ataghizir puvati, egha me asebar ofa
gamir arazim ataghizir puvati.
6 Kamaghin amizi, ki bar men
aningaghegha, Judan nguibaba ko
Jerusalemin tuaviba bar pazavira
dagh amua dagh asighasiki. Ezi me
ikuvigha kamaghira iti.
7 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar itim, Israelin God, ki datirighin
kamaghin migei: Ia manmaghsua
uarira uari gasighasighasava ami?
Ia arazir kam damuti, ian Judabar

* **43:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

tongin itir gumaziba ko amiziba ko
boriba, bar moghira ikuvigham. Egh
ian ikiavira itir varazira ua ikian
kogham.
8 Ia datirighin Isipin ikia, egha ia
uan dafaribar asebar marvir guabar
ingara, ofan migharir mughuriar
aghuim zuiba, aser igharagha garib-
agh anidi. Ezi ian arazir kam na
gamima, ki bar puviram aningaghe.
Eghti kamaghin ia ikuvigham. Eghti
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar ia dipova, akar asuir kurabar ia
mikimam. Egh me uan apaniba akar
kurabar me mikimsi, me kamaghin
mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin
ia ikuvigham.'
9 Ian inazir afeziaba ko atriviba,
ko atrivibar amuiba, arazir kuram
gami. Egha ia uaghan uan amuiba
ko arazir kuram gami. Ia bar
moghira arazir kam Judan nguibaba
ko Jerusalemin tuavibar arazir
kam gami. Ia ti bizir kurar kaba
ginamadagha gifa, a?
10 Fomira ikegha iza datirighin, ia
arazir kurar kabar aghumsizir pu-
vati. Egha ia nan atiatia nan apengan
itir puvatigha, nan Araziba ko arazir
ki ifongeziba, ki da isa ia ko ian ovav-
ibagh aningi, ia dar gin zuir puvati.
11 "Kamaghin ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian
God, ki mikeme: Ia Judaba, ki ia
gasighasighasa nighnigha gifa. Ezi
ian tav ikian kogham.
12 Ia Judan ikiavira itir varazira, ia
izi Isipin ikiasa gavgafi. Iarara, ki bar
ia gevegham. Egh ia Isipin ikiamin
dughiamin, ia arighiram. Apaniba
izi ian taraziv soghti ia arighiram,
ian tarazi dagheba puvatighiva
arighiram, gumazir aruaba ko gu-
mazir kiniba sara. Eghti Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba bizir ki
ia gamizir kaba baregh, me atiating,
digavir bar kuram damigham. Egh
me ia dipov, ia gasighasigh akar
kurar asuibar ia mikimam. Egh me
uari akar kurabar uan apanibav
mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia
Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.'
13 Ia Isipin itir darasi, ki Jerusalemin
amizir arazir kamra, ki ia damigham.
Apaniba taraziv sueghti me arighiregham,
eghti tarazi dagheba puvatigh
arighiram, eghti tarazi arimariar
kuram iniva arighiram.
14 Ia Judan datirighin Isipin ikiavira
itir varazira, ia Judan nguazimin
mangasa bar ifonge. Ezi ian tav
asighasizir kam gitaghan kogham,
egh uamategh uan nguazimin
mangighan kogham. Ia bar moghira
ikuvigham. Eghti gumazir bar
vaghvazibara uamategh ari mangi
uan nguazimin mangam."
15 Dughiar kamin, Judan avirir
ekiam iza uari akuvagha itima, Jere-
maia akar kam akuri. Judan Isipin
sautin amadaghan itiba, me uaghan
iti. Gumaziba bar uari akuvagha
ikia, kamaghin fo, men amuiba
ofan mughuriar aghuim zuiba aseba
bagha dagh ami. Egha gumazir kaba
uan amuiba ko kamaghin Jeremaian
akam ikaragha ghaze,
16 "Ni Ikiavira Itir Godin ziamin ak-
aba e mikiri. Ezi e akar kam bareghan
kogham. Puvati. E aghua.
17 E bizir e damuasa akam
akiriziba, e dar amuam. E ofan
mughuriar aghuim zuiba, aser
amizir kam bagh dar amuam, me
kamaghin a dibori Overiamin Kwin.
Egh e wainin ofaba a gingam. Mati
e fomira, en ovaviba ko atriviba, ko
en gumazir dapaniba, e bar moghira
Overiamin Kwin bagha ofan kabagh
amizi moghin dagh ami. E ofan
kaba Judan nguibaba ko Jerusalemin
tuavibar dagh ami. E dagh amir
dughiabar, e dagher aviriba ikia
deraghavira iti, ezi bizir kuratam e
batozir puvati.
18 E fomira ikegha iza datirighin
Overiamin Kwin baghava wainin
ofaba ko, ofan igharazir avirir amir
kaba ategha, e biziba bar puvati.
Apaniba iza en marazi misoghezi
me ariaghire, ezi marazi dagheba
puvatigha ariaghire."
19 Ezi amiziba ua kamaghin migei,
"E guizbangira, Overiamin Kwin

bagha ofan kabagh amua, bisketba
tua dagh amima da an nedazim min
otifi. Egha e wainin ofaba a ginge. Ezi
ni ti ghaze, en paba ti arazir kamin
aghua, a? Puvati, me arazir kaba bar
dagh fogha, da bagha bar akonge."
20 Jeremaia akar kam baregha,
egha gumaziba ko amiziba virara, ka-
maghin men akam ikaragha ghaze,
21 "Fomira ia ko, ian ovaviba,
ko atriviba, ko gumazir dapaniba,
ko gumazamizir igharaziba bar,
ia Judan nguibaba ko Jerusalemin
tuavibar ikia, aseba bagha ofan
migharir mughuriar aghuim zuibagh
ami. Ezi ia ti ghaze, Ikiavira Itir God,
ti ian arazir kabagh nighnizir puvati,
a? Puvati. A deraghviram dagh fogha
dagh nighnisi.
22 Ia arazir bar kuribagh ami,
ezi gin Ikiavira Itir God ian arazir
kurar kam bar a giporpore. Bizir
kam bangin, a ian nguazim gamizi,
a ikuvigha nguazir kinimin oto.
Ezi gumazitam an itir puvatigha
iza datirighin tu. Kamaghin amizi,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
akar kurabar uan apanibav kimasa
kamaghin migei, 'Ia Juda ikuvizi
moghin, ia ikuvigham.'
23 Ia aseba bagha ofan migharir
mughuriar aghuim zuibagh amua,
egha arazir kuraba, Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh ami. Egha ia
an Araziba ko an arazir a ifongeziba
batuegha, an akabar gin zuir puvati.
Kamaghin amizi, dughiar kurar ia
batozim ikiavira iti."
24 Egha Jeremaia uam akar maba
bar Judabav keme. An akam amiz-
ibagh asa, kamaghin migei, "Ia bar
Judan Isipin itiba, deragh kuaribar
arigh, Ikiavira Itir Godin akam
baragh.
25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, a ghaze: Ia
uan amuiba ko, uan akar dikirizimin
bizibar amuti da otivasa. Ia kam-
aghin akam akirigha mikeme, 'E ofan
migharir mughuriar aghuim zuim
tuegh, Overiamin Kwin bagh wainin
ofaba ingasa akam akiri. Ezi bar
guizbangira, e akar dikirizir kam
damuti an otivam.' Aria, ia bizir ia
damuasa akam akiriziba, ia mangi
dar amuti da otiv.
26 "Ia Judan Isipin iti darazi bar,
ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira
Itir Godin akam baragh. Ikiavira Itir
God kamaghin migei: Ki uan ziar
ekiam bagha pin arigha guizbangira
migei: Ia Judan tav Isipin kantrin
ikivira ikiva, akar dikirizir tam uan
ziamin a damighan kogham. Ia ua ka-
maghin mikemeghan kogham, 'Bar
guizbangira, Ikiavira Itir Godin pin
ikiavira itimin ziam, e uan akam gav-
gavim a ganiga migei.' Bar puvati.
27 Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, Ki deraghvira ia
damuan kogham. Puvati. Ki paza ia
damuasa ian gari. Ia Judan Isipin
iti darasi, ki apaniba amadaghti,
me izi ian taraziv soghirarigham.
Eghti tarazi dagheba puvatigh
arimighiregham. Egh ia bar geveg-
ham.
28 Ian vaghvazibara midorozimin
ikuvighan koghiva, Isip ategh ua
Judan nguazimin mangam. Ia
Judan ikiavira ikia iza Isipin ikezir
varazira, ia dughiar kamin der-
aghvira fogham, tinan akam bar
gavgafi, nan akam, o ian akam?
29 "Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, Ki ian akakaghsi
bizitam kamaghin a damigham. Ia
kantrin kamin ikiamin dughiamin,
ki ia gasighasigham. Ia bizir kamin
ganigh, egh ia fogham, nan akam
pura mangighan kogham. Puvati.
30 Bizir ki ia damuamim a kamakin,
Isipin Atrivim Hofra, ki a isi apanir
a misueghti ana aremeghamimin
dafarim darigham. Arazir kamra,
ki faragha Judan Atrivim Sedekaia
gami. Babilonin Atrivim Nebukat-
nesar Sedekaian apanim gami, egh

44:22: Jeremaia 25:11; 25:18; 25:38 **44:30:** 2 Atriviba 25:1-7 * **44:30:** Jeremaian eghaghanim, a sapta 44in gifa. Dughiar kamin, Jeremaia Isipin kantrin ikia egha ghurigha gifa. Ezi fofozir gumaziba ghaze Jeremaia Isipin kantrin ikia ghua areme.

a misueghti an aremeghasa, ki a isa Nebukatnesar ganingi."*

45

Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam isa Baruk ganidi

1 Namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akam isa Nerian otarim Baruk ganingi. Jeremaia Ikiavira Itir God a ganingizir akaba, bar adar gun mikeme. Ezi Baruk akinafarir mamin ada osiri. Egha aning ingangarir kam gamir dughiamin, Jeremaia kamaghin Baruk mikeme,

2-4 "Baruk, ni oragh. Ni kamaghin mikeme, 'Aio! Ki osimtizir aviriba ko mizazir aviriba iti, ezi Ikiavira Itir God ua nan osimtizibagh isivagha ghu. Ki ikiavira ikia, ghua bar iporpore. Nan osimtiziba da gevir puvati. Da kamaghira itima, ki bar amiragha avughsaziba puvati.' Ezi Baruk, ni oragh. Ikiavira Itir God, Israelian God, ni mikimasa kamaghin na mikeme, 'Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei. Ki datirighin bizir ki ingariziba abisi. Ezi ki oparizir biziba, ki da asiam. Bizir ki bighiva asiamin kaba, da bar nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam.

5 Ezi manmaghin amizi, bizir aghuibara ni bativasa ni ifonge? Ni nighnizir kam atakigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazavira me damigham. Egh ki nin akuragham, eghti ni danganir manamin mangam, me ni misueghti ni aremeghan kogham.' "

Ikiavira Itir God kantrin maba migirigiam dar iti*

46

(Sapta 46--51)

Isipia midorozimin ire

1 Ikiavira Itir God, kantrin maba bagha akam ikia, egha akar kam isa Jeremaia ganingi.

2 Akar mam, Isipia bagha ghu. Akar kam, a Isipin atrivim Nekon midorozir gumaziba bagha ghu. Midorozir gumazir kaba Yufretisin Fanemin boroghin, Karkemisin nguibamin otifi. Ezi namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itima, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Isipia misogha me dikabira. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God Babilonia ginighnigha akar kam isa Isipia ganiga ghaze:

3 "Ia Isipia, ia oraba inigh,
mangi misoghsi uari arigh gan iki.
4 Ia hoziabar kir.
Eghti ia midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba,
ia uan hoziabar apiagh.
Ia uan midorozir dapanir asuabar aghuigh, tuivigh misoghsi gan iki.
Ia uan afuziba akiriva, egh ia vaghvagh uan midorozir korotiabar aghuigh.
5 Ezi datirighin manmaghin ami?
Ki Ikiavira Itir God, ki Isipian garima,
me bar puviram atiatigha ara uamategha ize.
Apaniba men midorozir gumazir gavgaviba dikabira, ezi Isipia midorozim ategha zuamira ua ize.
Me atiatir biziba da tintinibar iti.
Kamaghin me ua ikigha girakirangin garir puvati.
6 Egha gumazir puv ivemariba ko misozir gumazir gavgaviba,
me apanibar ariv avegham. Puvati.
Me notin amadaghan ikia,

45:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 **45:2-4:** Jeremaia 1:10 * **46::** Jeremaia Jerusalemin Godin akam akuri dughiamin, God dughiar mabar kantrin igharazir tintinibar itiba bagha akaba isa a ganidi. Akar kaba me bar ada isafuragha Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarimin aven bar abuan ada ariki. **46:2:** Aisaia 19:1-25; Esekiel 29:1--32:32

tintinibar onganigha Yufretisin
Fanemin boroghira ire.

7 "Ikizir manaba, Isipin kantrin itir
Nailin Fanemin min ekefe?
Me gavgavigha, mati faner
ekiam aperiar gavgavim an
otogha zui.
8 Kar Isipin adarazira.
Me Nailin Fanemin min
ekevegha otivigha, mati faner
ekiam aperiam an oto.
Isipin gumazamiziba kamaghin
mikeme:
'Ki bar ekevegh otogh nguazimin
danganiba bar ada avaragham.
Egh ki nguibabagh asighasighiva,
dar itir gumazamiziba saram
asighasigham.
9 Ia nan hoziaba, ia ivemar mangi.
Ia nan karisba, ia bar puvira ive-
mar.
Ia nan midorozir gumazir gavgaviba,
ia Itiopia ko Libian kantrining,
ia aningin midorozir gumaz-
iba,
ia oraba suizir gumaziba, ia Lid-
ian kantrin pibar asir gumaz-
iba,
ia bar moghira mangi
misogh.'

10 "Isipia kamaghin mikemegha gifa.
Ezi midorozir kam, kar Godin
Gavgaviba Bar Itimin bizim.
A en Ekiam.
Egha dughiar kamin a uan
apaniba ivezir kuram me
ikarvasi.
Midorozim bar gavgavizi, gumaziba
pura tintinibar ariaghiri.
Mati midorozir sabam mitiriam
puv an azima,
a gumazibar mikarziba ko
ghuziba apava, bar izifa.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, gumazamizir kabav
soghezi me ariaghire.
Egha mati, a uabi notin
amadaghan,
Yufretisin Fanemin boroghin
ofa gami."

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Kantri Isip, ni mati guivir igiar mam
duaba nin mikarzimin otifi.
Ni Gileatin mangigh danganir
kamin marasinin aghuiba
buri.
Egh ni marasinin igharagha gariba
bagh, bar puvira ingar da
inighan kogham.
Marasinin tam nin duabar
amuti, da akumighan kogham.
12 Nin midorozir gumaziba tintinibar
are,
egha me uarira uarigh ivezegha,
uari inigha ire.
Ni midorozimin irigha bar aghumsiki,
ezi kantrin igharaziba nin
aghumsizir akam baraki.
Nin ararem bar nguazir
kamin danganiba bar
adagh izifa."

Atrivim Nebukatnesar iza Isipia misosi

13 Babilonin Atrivim Nebukatne-
sar izi Isipin kantri ko misoghamin
dughiamin, Ikiavira Itir God akar
mam isa uan akam inigha izir gu-
mazim Jeremaia ganingi. Akar kam
kamakin:

14 "Ia Mikdol ko Memfis, ko Tapanes
ko, Isipin itir nguibar maba
sara akam akun.
Egh kamaghin me mikim,
'Apaniba otivigh puv ia
misoghirarigh,
egh ian kantrin aven bizir
aviribagh asighasigham.
Kamaghin amizi, ia Isipia, uan
midorozir biziba akirigh
tuivigh misoghsi iki.
15 Manmaghsua Apis, an aser ia bul-
makaun apurir ingarizim,
an arav ghu, egha tugha gavgav-
izir puvati?
An mingarim kamakin,
Ikiavira Itir God uabi anekunizi a
iraghu.
16 Ezi Ikiavira Itir God, Isipian avirim
gamizi, ia tintinibar ire.
Ezi Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba uariv gia ghaze:

46:13: Jeremaia 43:10-13

Aria, e ti Isip ategh uamategh uan
gumazamiziba bagh mangam.
Apaniba kantrin kam gasighasisi,
kamaghin amizi, e uamategh uan nguibamra
mangam.'
17 Ia ziar igiam kamaghin Isipin
atrivim daningigh,
Gumazim Puram Akam Arava Tintinibar Ifaghata Uan
Dughiamin Atam Ghuzi A
Gifa."

18 Ezi atrivimin ziar bar guizbangiram
atrivimin itim, a Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim.
A kamaghin mikeme,
"Ki zurara angamira iti, ki guizbangira
migei:
Gumazitam izam.
Eghti an gavgavim bar gumazir
igharazibar gavgavim gafiragham,
mati Taborin Mighsiam bar
ruaragha, mighsiar mabagh
afira.
Egha mati Karmelin Mighsiam
ongarir dadarimin ikia,
bar pin mar iti.
19 Ia Isipia, ia mangi kantrin igharazibar kalabusin ikiam,
kamaghin amizi, ia uan bizibar
kir.
Apaniba Memfis gasighasigham,
eghti nguibar kam pura ikiam,
eghti gumazamiziba ua an
ikian kogham."

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Isipin kantri, mati bulmakaun
amebar igiar bar dirim.
Ezi difuar bar kurar mam
notin amadaghan ikegha
iza a givi.
21 Ezi igharaz darazir gumaziba,
Isipia uan midorozir gumazibar ikiasa
me givese.
Egha Isipia bar deraghavira men
gari, ezi me bar deraghavira
iti,
mati bulmakaun mikarzim
saram aghungiziba.
Egha apaniba otivizir dughiamin, gumazir kaba midorozim ategha
are.
Ezi Isipin midorozir gumaziba
uaghan kamaghin ami.
Ezi midorozimin aven, dughiar bar
kuram me batozi, me bar ikufi.
Kamaghin amizi, me midorozim
bagha tuivigha gavgavizir puvati.
Ezi dughiar kamin me arazir kurar
me amiziba bagha
ivezir kuram isi.

22 "Apaniba bizir ekiamin arua izima,
Isipia bar atiatigha nimira kuruzimin min uari amikirivegha
are,
egha me niginir tam gamizir
puvati.
Apaniba sobiabar me misoghasa izi,
mati gumazim sobiam suiragha
temeba okasa izi.†
23 Isipia me aviraseme, egha me bar
gavgavigha,
mati ruarir ekiamin temeba bar
uari anighafiri,
ezi gumaziba aven mangan
asaghasaki.
Ezi apanibar midorozir gumazibar
dibobonim bar ghuavanabo,
egha odezibar dibobonim gafira,
eghti gumazitam men
dibobonim mengan
iburagham.
Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God,
ki ghaze,
apaniba bar Isipia agivagham,
mati gumaziba ruarir
ekiamin temeba bar ada
oke.
24 Ki Isipia isa notin amadaghan itir
gumazibar dafarim gatizi,
me bar aghumsiki."

25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Israelian God, kamaghin migei,
"Ia oragh. Tebesin nguibamin asem
Emon, ko Isipin atrivim ko, men aser
igharaziba ko, Isipin kantrin aven
itir biziba bar ko, an atrivim ko,

† **46:22:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

gavmanin gumazir dapaniba ko, gumazamizir nighnizir gavgavim uan atrivimin itiba, me bar moghira, ki ivezir kuram isi me daningam.

26 Atrivim Nebukatnesar uan gumazir dapaniba ko Isipia misueghti me arighireghasa. Ki Isipia isi Babilonian dafarim darigham. Eghti gin, gumazamiziba fomira Isipin apiagha ikezi moghin, gumazamiziba ua Isipin nguazimin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba iniam

27 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

"Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba,
ia nan ingangarir gumazamiziba,
ia atiatingiva digavir kuram damuan marki.
Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir kamin kalabusin iti.
Eghti ki ua ia inighti,
ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiagham.
Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham.
28 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki ia ko iki ian akurvagham.
Kamaghin amizi, Ia Israelia, ia nan adarasi, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingan marki.
Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin iti.
Eghti ki kantrin kaba bar me agevegham.
Egh ki ia agivaghan kogham.
Guizbangira, ki puv ia damigham,
ki arazir voroghira itim ginighnigha ia akiri."

47

Ikiavira Itir God akam Filistian adarazir iti

1 Ikiavira Itir God akam Filistian kantrin adarazir iti. Dughiar kamin Isipian atrivim tighar Gasa misogham, kar Filistian nguibar ekiar mam. Ezi God akam isa an akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi.

2 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

"Ia gan!
Apaniba notin ikia uari akuvasava ami,
mati notin amadaghan itir dipaba bar ekefe.
Egha da bar puvira ivemara,
dar aperiaba bar gavgafi.
Apaniba nguazir kam avaragham,
mati aperiam nguazim ko an itir biziba bar ada avegham.
A nguibaba ko dar itir gumazamiziba saram avaragham.
Kamaghin nguibar kabar gumazamiziba bar atiatingiva,
pamtemin dimiva, bar puviram arangam.
3 Eghti hoziaba ivemar iziti,
dar suer puziba puvira nguazim misogh tingaghiti, me da baragham.
Eghti me karisbar niginim baraghti
da puvira ivemarti, dar wilba pamtemin tingagham.
Eghti gumazamiziba bar puviram atiatingiva, aregham.
Eghti ameboghfeziaba onganigh uan boribagh nighnighan koghiva, me mizuamighan kogham.

4 "Filistiaba gasighasighamin dughiam a izegha gifa.
Ki men tuavim apirigham, eghti me ua Tair ko Saidonin akuraghan kogham.
Fomira Filistian ovaviba Kritin Arighatizim ategha iza Filistian nguibar ekiabar iti.
Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir God,

46:27: Aisaia 41:13-14; 44:2 **46:27:** Jeremaia 30:10-11 **46:28:** Jeremaia 10:24; 30:11 **47:1:** Aisaia 14:29-31; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

ki nguibar ekiamin itir Filistian varazira gasighasighasava ami.
5 Gasaba, men naviba bar oseme, ezi me uan dapanir ariziba apiri.
Ezi Askelonin nguibam bar ikufi.
Ia danganir zarir kamin ikiavira itir varazira, ian apangkuvim manadizoghin givaghti,
ia tintinibar uan inivafiziba aghorir arazim ategham?
6 Ia kamaghin dia ghaze,
'O Ikiavira Itir Godin midorozir sabam, ni manadizoghin e gasighasizir ingangarir kam ategham?
O midorozir sabam, ni uamategh uan asuamin aven magiri.
Ni ingangarir kam ategh avughsi.'
7 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ingangarir kam isa uan midorozir sabam ganingi.
Ki Askelonia ko ongarir dadarimin itir gumazamizir igharaziba sara misoghasa midorozir sabar kam amada.
Kamaghin, a nimira iki avughsan kogham."

48

Moapin kantri ikuvigham

1 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a Moapin kantri ginighnigha kamaghin mikeme:

"Iavzika, Nguibar ekiam Nebon gumazamiziba.
Apaniba Nebo bar a gasighasigham.
Me Kiriataim dikabiragham, a nguibar divazir gavgavim itim.
Me a gasighasigham.
Eghti nguibar kamin gumazamiziba bar aghumsigham.
2 Moapin ziar ekiam a iraghugha gifa.
Apaniba Hesbonin nguibamin otifi,
egha me Moapia gasighasigham arazimin akam misosi.
Me kamaghin migei,
'Aria, e mangi gumazamizir kaba bar me agivaka,
eghti Moapin kantri ua ikian kogham.'
Ia Matmenia, apaniba bar ia gasighasighti,
ia matmatin mangam.

3 "Ia dimdiar ararer ekiar Horonaimin nguibamin otozim baragh.
Me kamaghin dei:
Biziba bar ikufi.
4 Moap ikuvigham,
eghti men boribar ararem bar ekevegham.
5 Moapia, me aregham.
Me bar puv arava, Luhitin tuavimin ghuavanaga, Horonaimin nguibamin ghuaghiri.
Ezi men ararem ghuavira ikiava bar ekefe.
6 Me kamaghin migei: Ia zuamiram aregh.
Puvatighti ia ikuvigham.
Ia asizir atiabar min mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mongegh.*

7 "Moap, ni ingarizir biziba ko, dagiaba bagha pamtemin nighnigha ghaze:
Bizir kaba nin akuraghti ni deraghvira ikiam.
Ezi nin nighnizir kam derazir puvati.
Kamaghin amizi, nin apaniba midorozimin ni dikabiragham.
Egh me nin aser kam Kemos inigh mangi kantrin igharazimin kalabus datigham.
Egh me uaghan Kemosin ofa gamir gumaziba ko, an ingangarir gumazibar dapaniba sara iniam.
8 Apaniba izi nguibaba bar dagh asighasigham,

48:1: Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 * **48:6:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **48:7:** Diboboniba 21:29; Aisaia 46:1-2; Jeremaia 43:12; 49:3

eghti nguibatam deragh ikian kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin,
me danganir zariba ko, danganir mighsiabar itibagh asighasigham.

9 "Moap, ki amangsizim nin nguazim datigham.
Eghti nin nguibaba bar ikuvigh pura ikiam.
Eghti gumazitaba dar ikeghan kogham."†

10 Gumazamiziba Ikiavira Itir God me ganingizir ingangarim damuan aghuaghti, a me gasighasigham. Egh a gumazir igharaziba midorozir sabamin me misueghti me arimighirisi gumazitam mikemeghti, gumazim a damighan koghti, Ikiavira Itir God a gasighasigham.

Moapin nguibaba bar ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Moapin kantri fomira igiamra ikegha iza datirighin dughiar kamin tu,
apanitam iza a gasighasighizir puvati,
egha gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabus gatizir puvati.
Moap mati wainin aghuim, gumaziba an ingarigha, anetaghizi a iti.
Me dipar misevir tabar a ruizir puvati.
Ezi an isingtizim kamaghira ikia, egha an mughuriam dera.
12 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin ki gumazitaba amadaghti
me izi Moapia gasighasigham,
mati gumaziba iza wainin kam nguazir kamin a ingegha,
wain ruir mineba abiaghariki.
13 Eghti dughiar kamin Israelia asem Betel bangin aghumsighizi moghin,
Moapia asem Kemos bangin bar aghumsigham.
Me ghaze, aser kam, a men akuragham.
14 Ia Moapia, manmaghsua ghaze,
ia midorozir gumazir gavgaviba,
egha ia bar midorozibar misogha fo?

15 "Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei:
Apaniba izi Moap gasighasigh, an nguibaba iniam.
Me Moapian gumazir igiar diribav soghirarigham.
16 Moap ikuvighamin dughiam a roghira izegha gifa.
Asighasizir kam a bar zuamiram otogham.
17 Ia Moapian boroghira itir darazi ko, gumazir an ziar ekiam gifoziba,
ia an apangkuvigh kamaghin azi mikim,
'Iavzika, ian nguibar kamin ziar ekiam ko gavgavim a irigha gifa.'

18 "Gumazir Moap gasighasighamin ingangarim itim,
a ia batogh ian divazir gavgavibagh asighasigham.
Kamaghin amizi, ia Dibonin nguibar ekiamin gumazamiziba,
ia mati atrivimin guivir dirim uan ziam fe,
egh ia uan ziar ekiaba gin amadagh,
gumazir kinibar min nguazir midiarim dapiagh.
19 Ia Aroerin nguibar ekiamin gumazamiziba,
ia mangi tuavir miriamin tuivigh ganti, gumazamiziba me ari izam.
Eghti ia men azaragh,
'Bizir tizim otozi ia ari?'

† **48:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

20 Eghti me kamaghin akam ikaragham,
‘Moapin kantri a ikuvigha gifa,
egha datirighin a bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, ia apangkuv, bar pamtemin azi.
Ia Arnonin Fanemin mangiva, kamaghin gumazamizibav kemegh,
Moap ikuvigha gifa.’

21 “Mighsiabar pin danganir voroghira itibar nguibar ekiaba, me uan ivezir kuram isi. Nguibar ekiar kaba kara: Holon, Jasa, Mefat,
22 ko Dibon, Nebo, ko Bet Diplataim,
23 ko Kiriataim, ko Betgamul, ko Betmeon,
24 Keriot ko Bosra. Moapin nguibar ekiar roghira itiba ko, saghon itiba, me bar moghira ivezir kuram ini.
25 Apaniba Moapin gavgavim dikabira. Ezi Moap uabin akuraghasa bizitam gamizir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Moap dikabiragham

26 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Moap na batoke, kamaghin amizi, apaniba a dikabinasa ki ifonge.
Egh a damighti a mati gumazim dipar onganim amezi moghin otogham.
A uan mimizibagh isin daku, egh tintinibar poghpogham,
eghti gumazamiziba an ingariva akam.
27 Moap, ni fomira akar asuibar Israelia migia,
men ingarav ake. Manmaghin ami?
Ni ti ghaze, Israelia okimakiar gumazimin min iti, ezi ni men ziam dikabira,
egha zurara me geghara dapaniba roi, a?

28 “Ia Moapia, ia uan nguibaba ategh mangi dagiabar tongin mongegh.
Ia kuaraziba danganir kurabagh isin mikonibar ingari moghin damu.

29 “E bar Moapian akaba batozir arazim gifo.
A uabi uan ziam fe, egha puv ifaghata,
egha ghaze, a bar dera.
30 Ki Ikiavira Itir God, ki an akaba batozir arazim gifo.
A ifaghata puram akam arai,
ezi an amir biziba, tam otivir puvati.
31 Kamaghin amizi, ki Moapia bar moghira me bagh azir akabar amuam.
Ki Kirheresin gumazamizibar apangkuvam.
32 Jaserin nguibam ikuvizir dughiamin, ki azi.
Eghti Sipman nguibam, ni ikuvighti, ki ni bagh azivira ikiam.
Sipma, nin wainin azeniba, da bar avirasemegha ghua,
Amangsizim Itir Dipar Akaremin miriamin tugha ghua, Jaserin dipar akaremin tu.
Apaniba izi wainin ikarizir ovizir aghuiba,
ko nin temer taba saram asighasigham.
33 Moapian nguazim dagher aviribagh amima da otifi,
ezi gumazamiziba da isa bar akonge.
Eghti, agoroger arazir kam ko akazim, da bar givagham.
Ki a me damighti, me ua wainin oviziba dika da mirmirir miner ekiabar aven, wain damuan kogham.
Egh me bar akongiva dimiva arang wainin oviziba dikabinan kogham.
Guizbangira, me dimiva araghasi, egh me agoroger araghasizibar amuan kogham.

34 “Moapia bar puviram arangiva,
Hesbonin nguibamin ikegh mangi, Elealen nguibar ekiam

ko notin amadaghan, Jahasin nguibamin tugham.
Egh Soarin nguibamin ikegh mangi Horonaimin nguibam ko sautin amadaghan Eklat Selisian nguibamin tugham.
Guizbangira, men kantrin nguibaba bar ikuvigham.
Eghti Nimrimin Fanem uaghan bar dakegham.
35 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Moapian adarazir ghua mighsiabar pin itir danganibar ghua, ofan mughuriar aghuim zuiba ko ofan igharazir maba sara uan aseba bagha dagh amiba,
ki bar me agivagham.
36 Guizbangira, Moapia inizir bizir aghuiba, da bar ovegham.
Kamaghin amizi, Kirheresin nguibamin gumazamiziba ko Moapia bar moghira,
ki uan navimin aven bar men apangkufi.
Ki mati gumazim apangkuvir ekiam ikia,
egha marvim givia azirakar onger akabagh amua iti.

37 "Moapia bar uan dapanir ariziba ko ghuamasiziba apir bar adar apangkuvigham.
Egh me tintinibar uan dafaribar ghoriva, apangkuvir korotiabar aghuigham.
38 Ki Ikiavira Itir God, ki Moapin kantri gasighasigham,
mati nguazir miner ingangariba puvatiziba, gumazim ada abiaghariki.
Kamaghin amizi, Moapin kantri ararer bar ekiam otogham.
Eghti me pin dipenibar azuaribar ikiam, o danganir me iviriabagh amua uari akuva itibar ikiva,
bar puviram aziam.
39 Bar guizbangira, Moap bar bighiregham,
eghti gumazamiziba bar puv arangam.
Moap, a aghumsizir gumazimin min otoghiva,
uan guam modogham.
Moapin boroghira itir kantribar gumazamiziba bizir kamin ganti, a Moapin otivti,
me bar atiatigh dibovir akar Moapin mikimam."

Moap asighasizir kam gitaghan kogham

40 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia gan. Apaniba Moap gasighasighasa bar puvira izi,
mati kuarazir isam asizim iniasa, uan avizimning onegha tuigha iraghu.
41 Apaniba nguibaba iniva, egh danganir misozir gavgaviba sara iniam.
Eghti dughiar kamin, Moapian midorozir gumaziba atiatigh, okam nighnigham,
mati amiziba boriba batasa mizazim isi.
42 Ki Ikiavira Itir God, Moapia uari fa na batoke.
Kamaghin amizi, Moap bar ikuvigham.
Gin kantri Moap ua ikian kogham.
43 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
atiatim gumazamizibagh anidir biziba ko, mozir ekiaba ko azuaziba,
da Moapian gumazamizibagh asighasighasa me mizua iti.
44 Eghti gumazitam atiatim gumazamizibagh anidir bizibar, ari mangam,
a mozir ekiamin magiram.
Egh a mozim ategh anangiva otoghti, ivem an suiragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
Ki Moapia gasighasighasa dughiar kam amisefe,

48:42: Onger Akaba 83:4; Aisaia 7:8

ezi ki me gasighasighasava
ami.

45 "Moapian gumazamiziba apanibar
atiatigha,
ari mangi Hesbonin nguibamin
mongasa.
Ezi Puvati.
Mati Hesbonin nguibam fomira
Atrivim Sihonin dughiamin
isizi moghin,
me an garima a ua isia iti.
Kamaghin amizi, me nguibamin aven
mangeghan kogham.
Me bizitam damuamin gavgav-
iba puvati.
Avir kam kantrin kamin biziba bar
adagh apongezi da isi.
Kantrin kamin mitaghniamin
boroghin iti darasi, ko kantri
kamin aven itir mighsiabar pin
iti darasi,
midorozim bagha bar iku-
vigha puv misozir gu-
mazir kaba, me bar
moghira isigham.

46 "Ia Moapia, iavzika.
Ia asem Kemosin gumazamiziba,
ia ovegha gifa.
Apaniba ian otariba ko guivibar
suigh, me inigh mangi,
kantrin igharazimin me isi kal-
abus darigham.

47 "Eghti dughiar abuananamin,
ki Moapian dabirabim damighti
a ua deragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God, Moapia kot
darighasa mikemezir akar
kaba,
da datirighin gifa.

49

Ikiavira Itir God
Amonia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God, akam Amo-
nian gumazamizibar iti. A kamaghin
mikeme:
"Manmaghin ami?
Israelia ti otariba puvati, me uan
afeziabar nguaziba iniam, a?
Ezi men tarazi ti uan nguazir
kabar iti, o?
Manmaghsua aser Milkomin ziam
fer adarasi,
Gatin anabamin adarazir
nguazim ini?
Manmaghsua Amonia ghua
Israelian nguibabar iti?

2 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Bar guizbangira ki dughiar mam
amisefe,
egh dughiar kamin ki apaniba
ameghti me izi,
Raban nguibam misogham,
kar Amonin kantrin
nguibar ekiam.
Me nguibar kam gasighasigham,
eghti a pura minezir akuvaz-
ibar min ikiam.
Eghti apaniba nguibar ekiamin
boroghira itir nguibabar
apongam.
Eghti, Israelia gin ua Amonia inizir
nguazir kam iniam.
Ki Ikiavira Itir God, kar nan
akam.

3 "Ain nguibar ekiam ikuvigha gifa,
kamagh amizi, Hesbonin
nguibar ekiamin gumazamiz-
iba, ia pamtemin azi.
Ia Raban gumazamiziba, ia
uaghan azi.
Apaniba izi asem Milkom a inigh,
mangi kantrin igharazimin
kalabus datigham,
egh an ofa gamir gumaziba ko
Amonian gumazir dapaniba
sara iniam.
Kamaghin amizi, ia azirakar koro-
tiar pizibar aghuigh, apangku-
vir onger akaba bangi.
Egh ari mangi uan dagher azeni-
bar mongegh.

4 "O Amon, ni fo, nin danganir zariba
bar dera,

49:1: Esekiel 21:28-32; 25:1-7; Amos 1:13-15; Sefanaia 2:8-11

ezi ni zurara uabi fa, dagher danganir kamin otiviba bagha migia, egha bar akonge.
Ni akaba batozir guivimin min iti, ni manmaghsua akar kabav gei?
Ni uan dagiaba ko bizibagh nighnigha, ghaze,
'Tina izi na misogham?'
5 Ia oragh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, ki ian Ekiam,
ki guizbangira migei, ki nin boroghin itir darazi bar me feghti,
me izi ni damuti, ni bar atiatigham.
Eghti me ia batueghti,
ia ari tintinibar danganibar mangegham.
Eghti ua ia geghuv ia akuvamin gumaziba puvatigham.

6 "Eghti gin izamin dughiam,
ki ua ian dabirabim damuti, a ua deragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God Idomia gasighasigham

7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Idomian gumazamiziba akam men iti.
A kamaghin migei:
"Manmaghin ami?
Temanin Distrighin gumazamiziba ti nighnizir aghuiba ko fofoziba puvati, a?
Ezi fofozir gumaziba ti akar aghuibav geir arazim ataki, a?
Men nighnizir aghuim ko fofozim ovegha gifa, a?
8 Dughiar ki arazir kurar ia amiziba bagh ivezir kuramin ia ikarvaghamim, ki anemisevegha gifa.
Egh ki dughiar bar kuram damighti, a Idomia bativam.
Ia Ison ovavir boriba, ia bar ikuvigham.
Kamaghin, ia Dedanin gumazamiziba, ia nguibam ategh ari mangi deraghvira mongegh.

9 "Gumaziba iza wainin ikarizir ovizir andiziba isir dughiamin,
me ti bar ada isir puvati.
Me maba ataghirasi.
Okimakiar gumaziba dimagaribar izir dughiamin,
me ti bizir me ifongezibara isi.
10 Eghti ki ua Ison ovavir boribagh asighasighamin dughiamin,
ki ian biziba bar adagh asighasigham.
Ki ian mogomer danganiba bar adagh asighasighti,
ia ua mongan kogham.
Ian boriba ko, ian namakaba ko, ian boroghira itir darasi,
ia bar moghira ikuvigham.
Egh Idomian adarazi bar gevegham.
11 Ia Idomia, ia uan boriba bagh nighnighan marki.
Ian afeziaba arighireghti, ki uabi ian boribar ganam.
Eghti ian amuiba uari, uari isi nan dafarim darigham."

12 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki gumazamizir avirim ivezir kuram me daningam. Osimtizir ekiaba puvatizir darasi, ki uaghan me gasighasigham. Ezi Idom, ni ghaze ki ni gitagham, a? Bar puvati. Ki ni gitaghan kogham. Ki uaghan ni gasighasigham.
13 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira uabi uan ziamin pin arigha, kamaghin migia ghaze, ki Bosran nguibam bar pazaviram a gasighasigham, eghti a danganir kinimin otogham. Eghti igharaz darazir gumazamiziba bizir ki Bosran amizir kaba baregh, me atiatingiva, digavir kuram damigham. Egh me dipov akar asuibar Bosran mikimam. Ezi gumazamizir kaba

49:7: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5
49:10: Jenesis 36:8

uari akar kurabar uan apanibav kimamin dughiamin, me kamaghin
mikimam, 'Ia Bosra ikuvizi moghin ia
ikuvigham.' Ki Idomian nguibabara
bar dagh asighasigham, eghti da
ikuvigh mamaghira ikiam."

14 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kam-
aghin na migei:
"Ki gumazir mam amadazi
a ghua akam kantriba bar
dar gumazamizibav kinigha
ghaze:
Ia bar uari akuvagh dikavigh mangi
Idomia misogh.
Ia me misoghsi uari akirighasi
iki."

15 Ikiavira Itir God kamaghin Idomin
kantri migei:
"Idom, ni oragh.
Ki ian gavgaviba abighti, kantrin
igharazibar gavgaviba ian
gavgavibagh afiragham.
Eghti gumazamiziba bar ian
aghuagh
dibovir akabar ia mikim
egh akirim ragh ia
gasaragham.
16 Ni ifaghata ghaze, ni kantrin
igharazibagh amima me
puviram atiati.
Egha ni ti ghaze, ni bar dera.
Puvati, ni uabi fer nighnizimra
ni gifari.
Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar
ekiam, divazimin min avinizima,
ia mighsiamin bar pin mar iti.
Ni uan nguibam kuarazir isaba uan
mikonibar ingarir danganibar
an ingari.
Eghti ki ni gekuighti ni izighiram.
Ki Ikiavira Itir God, kar nan
akam."

17 Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme:
"Idomia ikuvigham,
eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba Idomin nguazimin
izi,
bizir kurabar ganti, da an
ikiam.
Eghti me, me dipov aki misoribar
aning,
digavir kuram damigh ati-
atingam.
18 Ki fomira Sodomin nguibam ko Go-
moran nguibam ko, nguibar
aningin boroghira itiba saram
asighasiki.
Ezi da nguibar kinibar otifi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Bizir kamra Idomin otogham,
eghti gumazitam an ikeghan
kogham.
19 Ki zuamira Idomian nguazimin me
batuegham,
mati laionba sipsipbagh ami
mokin.
Laion Jordanin Fanemin boroghin
itir ruarir pizimin ikegha
otogha ghua,
sipsipba graziba apa itir dan-
ganir aghuimin men gintiki.
Ezi ki gumazitam amiseveghti,
a nguazir kam gativagh an
ganam.
Ki kamaghin damuamin dughiamin,
gumazir manam na ko ga
akamin uaning misogham?
Ezi tina nan min gavgavir kam iti?
Eghti gumazir sipsipbar garir
manam na ko apanim
damuam?
Bar puvatigham.

20 "Ki gumazamiziba ko boriba
uaghan bar me batuegham,
mati laion sipsipba bar me
misuegha,
egha men kuaba amikirvagha
zui.
Eghti Idomin kantri uabi,
ki damuamin bizim bagh digavir
kuram damigham.
Kamaghin amizi, ia deraghvira
kuaribar arigh oragh,
egh bizir Ikiavira Itir God Te-
manin nguibar ekiam ko
Idomin kantri sara damuasa
nighniziba baragh.
21 Idomin kantri irighamin dughiamin,

49:18: Jenesis 19:24-25

mikimkizim nguazimin otoghti
niginir ekiam otogham.
Eghti Idomian ararem otogh ekevegh
mangi,
Ongarir Aghevimin tugham.
22 Ia gan! Apaniba Bosran nguibam
gasighasighasa puvira izi,
mati isam mighegha pin ghua-
vanabogha,
tuigha izaghira asizim iniasa
aviziba one.
Eghti dughiar kamin, Idomin
midorozir gumaziba atiatigh
okam nighnigham,
mati amiziba boriba batasa
mizaziba barasi."

Ikiavira Itir God, Damaskus ivezir kuram a daningam

23 Ikiavira Itir God akam Damaskusin
nguibar ekiamin gumazamizibar iti.
A kamaghin migei:

"Hamat ko Arpatin nguibar ekiamn-
ingin gumazamiziba,
me bativamin bizir kuraba me
da baregha, digavir kuram
gami.
Me atiatia, nirizir agorogem sara ikia
deragha apiazir puvati.
Me mati ongarir ekiam dipiraghira
puv ingara amiraghirigha itir
puvati.*
24 Damaskusin gumazamiziba ua
gavgaviba puvati.
Me mati amizir mam arasa atia-
tim a gamima an aran ibura.
Me mizazir ekiam ko osimtizim iti,
mati amizim borim batasa
mizazim isi.

25 "Nguibar ekiar kam ziar ekiam
itima, ki bar a gifonge.
Ezi ki datirighin ikiangsizim ia
ganidi:
Ia nguibar kamin itir gumazamiziba
ari mangi.
Apaniba otivigha izi.
Ia ikian marki!
26 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki guizbangira migei:
Dughiar kamin apaniba Damaskusin
gumazir igiabav sueghti,
me arighiriva, tintinibar
uari akuvir danganibar
iriv ikiam.
Eghti apaniba bar moghira Damaskusin
midorozir gumazibav sueghti,
me arighiregham.
27 Ki Damaskusin nguibam avinizir
divazim avim a datighti,
avir kam uaghan Atrivim Ben-
hadatin dipenir gavgavim
uaghan an isigham."

Ikiavira Itir God Kedar ko Hasor, ivezir kuram aning daningam

28 Ikiavira Itir God, Kedarin ikizim
ko Hasorin nguazimin aven itir dis-
trighbar adarazi akam men iti. Ba-
bilonin Atrivim Nebukatnesar me
misogha me dikabiragha gifa. God
datirighin kamaghin Kedarian apani-
bav gei:

"Ia dikavigh mangi Kedarian misogh.
Ia aruem anadi naghin itir
gumazamizir kaba bar me
agifagh.
29 Egh men purirpeniba ko sipsipba
ko,
purirpenibar iniba ko, men bizir
maba saram ater mangi.
Egh uaghan men kamelba
inigh mangi.
Egh kamaghin men dim:
Bizir ia damuti ia atiatingamim,
a bar danganibar iti."

30 Ikiavira Itir God, kamaghin Ha-
sorin gumazamizibav migei,
"Babilonin Atrivim Nebukatnesar, a
ia gasighasighasa nighnigha
gifa.
Kamaghin amizi, ia ivemar
saghon mangegh, deraghvira
mongegh."

31 Ikiavira Itir God kamaghin Babilo-
nia migei:
"Ia dikavigh mangi,

49:23: Aisaia 17:1-3; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1 mingarim abighizir puvati.

* **49:23:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin

gumazamizir deraghavira
ikia bizitam bagha
nighnizir puvatizibav
sogh.
Men nguibam divaziba puvati.
Kantrin gavgavir tam men
boroghin itir puvati.
Me uarira iti.
32 Ia men kamelba ko men bul-
makauba ko sipsipba inigh.
Gumazir pura gumazamiziba
puvatizir danganimin ikia,
egha uan dapanir dakurir
arizibagh isiba,
ki me batueghti me tintini-
bar mangegham.
Ki Ikiavira Itir God, ki apaniba ia
damighti,
ia tintinibar danganiba bar dar
otivighti,
Hasor bar dughiar kuram
batogham.
33 Eghti Hasor afiar atiabar dan-
ganimin min otogham,
egh a ikuvigh mamaghira ikiam.
Eghti nguibar kam pura ikiam.
Gumazamiziba ua an pu-
vatigham.”

Ikiavira Itir God, Elamin kantri gasighasigham

34 Ikiavira Itir God, akam Elamin kantrin gumazamizibar iti. Ezi Sedekaia Judan atrivimin otozir dughiamra, God akar kam maghira a isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi:

35 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
itim,
a kamaghin migei:
“Barir pim, a mati Elamin kantrin
agharim,
ezi me apaniba dikabinasa bar
gavgafi.
Eghti ki men barir piba
apirarigham.
36 Ki nguazir kamin danganiba bar
apanibar afeghti,
me tintinibar izi Elamia
misogham,
mati aminir gavgaviba iza
me gasighasiki.
Ezi ki me batueghti,
me tintinibar danganiba bar dar
mangi,
eghti Elamin gumazamiziba
tintinibar kantriba vagh-
vagh dar ikiam.
37 Apaniba izi Elamia misoghti me
arighiramin dughiam,
ki me damighti me foghiva, bar
puviram atiatigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki uan
aningagharim akakaghsi,
bizir bar kuram damighti, an
Elam batogham.
Egh ki midorozir gumazibar amighti,
me, me misogh men agintigh
mangiti,
me bar arighireghamin
dughiamin tugham.
38 Ki Ikiavira Itir God, ki uan atrivir
dabirabim Elam datigh, me
gativagham.
Egh ki men atrivim ko an
gumazir dapaniba sara
misoghirarigham.

39 “Egh dughiar abuananamin, ki
Elamian dabirabim akirighti,
a ua deragh otogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”

50

Ikiavira Itir God akam kantri Babilonin iti

1 Babilonin nguibar ekiar Kaldian nguazim itim, Ikiavira Itir God akam an gumazamizibar iti. An akar kam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Ezi Jeremaia kamaghin akar kam akuri:

2 “Ni Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba bagh mangi, akam me
mikin.
Ni nir avizim fegh ghuanang,
eghti gumazamiziba an
ganigh, izi akam baragh.
Egh akam mongan marki.
Ni mangi kamaghin me mikemegh,

50:1: Aisaia 13:1--14:23; Aisaia 47:1-15

‘Apaniba Babilonin nguibam inigha gifa.
Babilonin aser kam, Bel, a bar aghumsiki.
Ezi asem Marduk digavir kuram gami.
Ezi Babilonin asebar marvir guaba bar aghumsiki,
ezi dar nedazir kuriba digavir kuram gami.’”*

3 Gumazamiziba not ategh izi Babilonia misogham.
Egh apanir kaba bar Babilonin nguibam gasighasigham,
eghti a pura danganir kinimin otogham,
eghti gumazamiziba an ikian kogham.
Gumazamiziba ko asiziba bar anetegh aregham.

Israelia uamategh uan nguazimin mangam

4 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Bizir kaba otivamin dughiamin,
Israelian gumazamiziba ko Judaba uari akuvagh ua uan nguazimin izam.
Me iziva navibagh iragh aziva, uamategh na baghvira izam.
Ki Ikiavira Itir God, men God.
5 Me Saionin Mighsiamin mangisi,
tuavir an mangamim bagha azangsisi.
Me kamaghin mikim suam,
‘Aria, e mangi Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim damika,
egh an gumazamizibar ikiam.’
Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam.
Eghti gumazitam a ginamadaghan kogham.

6 “Nan gumazamiziba sipsipbar min ovegha iti.
Me geghuvir gumaziba me gamima me tuavir aghuim ataki,
egha tintinibar mighsiamin arui.
Me tintinibar mighsiamin arua,
egha uan avughsir danganir divazim itim gin amada.
7 Ezi gumazir maba men gara me misosi.
Ezi men apanir kaba kamaghin migei:
‘Gumazamizir kaba, uari arazir kuramin Ikiavira Itir God gami.
Ikiavira Itir God, danganir aghuimin min iti, me an mangi deraghvira ikiam.
Men ovaviba nighnizir gavgavim an ikia,
a men akuraghasa me a mizua iti.
Ezi Ikiavira Itir Godin kam, me anetegha arazir kuram gami.
Kamaghin ami, e me gasighasigh egh, osimtiziba puvatigham.’”

8 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia Israelia ko Judaba, ia Babilon ategh ari mangi.
Mati memen apurim memen mabar faragha zui moghin,
ia kalabuziar gumazamizibar faragh mangi.
9 Ki notin gumazamizir gavgavizir aviriba feghiva, Babilonin misoghsi men aku izam.
Me tuivigh uarir akuigh, egh Babilonia ko misogh me dikabiragham.
Apanir kaba barir pibar asa bar fo, egha me asavamadir dughiamin,
me ni gitaghan kogham.
Kamaghin, ia Babilon atakigh.
10 Eghti me Babilonin bizir aghuiba iniam.

* **50:2:** Aser kaba angamira itir ikirimirim puvati, ezi gumazir kaba akar isin zuimin migia ghaze, da aghumsigha digavir kuram gami. **50:6:** Aisaia 53:6; 1 Pita 2:25 **50:8:** Akar Mogomem 18:4

Gumazir vaghvaziba bizir
aviriba iniva, egh uan ifon-
giaba agivagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”

Babilon bar moghira ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme:
“Ia Babilonia, ia nan kantri
gasighasiki,
egha nan gumazamizibar biziba
ini.
Mati bulmakaun nguzim raizin
miseviba dikabira uabi fa
uabi ekura, egha bar akongezi
moghin,
ia bar akongegh.
Egha ia hoziar apuribar min
tiariba akara bar akonge.
12 Ezi ian kantri Babilon bar aghum-
sigham,
eghti an ziar ekiam bar moghira
irigham.
Eghti a bar kantrin kuramin min
ikiva,
kantrin igharazibar tongin ziaba
puvatigham.
Egh a danganir misingizim
ko danganir kinimin min
ikiam.
13 Ki Ikiavira Itir God, ki puvira ian
aningazi,
ki ia damuti ian kantri bar
moghira ikuvigham,
eghti gumazamiziba an
ikian kogham.
Ezi gumazir igharaziba danganir
kamin mangamin dughiamin,
me Babilonia ia bativizir bizir
kurabar ganiva,
dibovir akabar ia damuva
misoribar aningiva,
digavir kuram damigh bar
atiatigham.”

14 Ikiavira Itir God kamaghin Ba-
bilonin apanibav keme:
“Ia barir pibar asavamadir darasi, ia
Babilonin nguibam ekiarugh,
egh tuivigh misogh.
Ia uan barir afuzibar bar a
gasegh!
Ia tam ataghiraghan marki.
Babilonia me arazir kuramin Ikiavira
Itir God gami,
kamaghin amizi, ia nguibar kam
bar a gasighasikigh.
15 Ia an divazir gavgaviba ko
an tauaba apirarighti da
daighireghti,
a ua misoghan iburagh, ia teghti
ia a inigh,
dughiar kamin ia danganiba
bar, adar dimiva tiariba
akar.
Egh a faragha igharaz darazigh
asighasighizi moghin,
ia datirighin bar a gasighasikigh.
Ki Ikiavira Itir God, ki ivezir kuram
a daning, a gasighasighasava
ami,
kamaghin amizi, ia bar puv a
damigh.
16 Ia bar Babilonia agifagh,
eghti gumazir dagheba oparitam
ko, gumazir dagheba iniamiba
puvatigham.
Eghti kantrin igharazir Babilonin
itiba,
ia Babilonia gasighasizir gumaz-
iba, me ian atiatingam.
Egh me zuamira Babilon ategh
uamategh uan kantribar
mangegh,
uari uan gumazamizibara me ko
ikiam.”

Israelia ua deravira uan nguazim dapiagham

17 Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme:
“Israelia mati sipsipin mam,
ezi nguibar maba mati laionba,
me a gasighasighasa an
agintisi.
Asirian atrivim faragha an suiragha
aneme.
Egha gin Babilonin Atrivim
Nebukatnesar an aghariba
ame.
18 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, Is-
raelian God, ki mikeme.
Ki fomira Asirian atrivim
gasighasighizi moghin,

50:13: Jeremaia 25:12; 49:17

ki Babilonin atrivim ko an
kantri gasighasigham.
19 Ki Israelia inigh, sipsipbar min
men aku ua men danganimin
izam,
eghti me Karmelin Mighsiam ko,
Basanin Distrik ko, Efraimin
Mighsiam ko, Gileatin Dis-
trighin, dar grazibar amam.
Me puvira dar ami mangi
naviba bar izevegham.
20 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei:
Dughiar kamin ki Israelia ko Judan
ikiavira itir varazira,
kar ki taghizi deravira itiba,
ki men arazir kuraba gin
amadagham.
Eghti arazir kuratam ko osimtizir tam
men ikian kogham.
Eghti gumazitam akatam me
gasisi damuva avegham."

Ikiavira Itir God bar pazivira Babilonia damigham

21 Ikiavira Itir God kamaghin Babilo-
nian apanibav gei:
"Ia mangi Babilonia misogh.
Ia Merataimin nguazimin gu-
mazamiziba ko, Pekotin
nguazimin itir adarazi ko
misogh.
Egh puv me misuegh men bizibagh
asighasigh.
Ia nan akaba bar adar gin mangi.
22 Midorozimin niginim, Babilonian
nguazimin aven otogh bar
ekevegham,
eghti kantrin kam bar iku-
vigham.
23 Babilon mati haman mam, tintini-
bar nguazir kamin kantriba
bar da misaraghariki.
Ezi datirighin ia Babilonin
apaniba, kantrin kam apirigh,
a gasighasikigh,
datirighin haman kam bar
misarighiregham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba an ganigh,
bar digavir kuram damigh, bar
moghiram atiatigham."

24 Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme:
"Babilon, ki nin suighasa azuazir
mam ati,
ezi ni a gifozir puvati, a managh
iti.
Ki Ikiavira Itir God, ni nan apanim
gami,
kamaghin amizi, azuazir kam
nin suiragham."

25 Ikiavira Itir God Babilonin
aningaghe,
egha uan midorozir biziba
aven itir dipenimin tiar akam
kuigha,
midorozir biziba inigha
azenan ize.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, an Ekiam, a ingangarir
ekiar mam ua iti,
a Babilonin kantri damuasa.

26 Ia apanir saghon danganiba bar
adar itiba, ia bar izi Babilonia
misogh.
Ia dagheba arizir dipeniba bar
adagh asighasikigh.
Egh Babilonin biziba bar ada inigh,
tintinibar dar pozibav kinigh,
mati gumaziba raiziaba aghora
dar pozibav kini.
Ia bizitam ko gumazitam
ateghti a ikian marki.
27 Mati gumaziba bulmakaubav
sozi moghin,
ia Babilonin midorozir gu-
mazir gavgaviba bar me
misoghirarikigh.
Ikiavira Itir God me gasighasighamin
dughiam an otivasa,
kamaghin amizi, me bar moghira
ikuvigham.

28 Ia bar oragh!
Israelia ko Judan marasi, me Ba-
bilon ategha ara uamategha
Saionin izi.
Me kamaghin mikimasa izi,

50:20: Aisaia 1:9; Jeremaia 31:34 **50:24:** Jeremaia 51:12; Daniel 5:30-31

"Ikiavira Itir God, en God, a ivezir kuram isa gumazir an Dipenim gasighasiziba ikarvasi."

29 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme:
"Babilon bar puvira ifaghata na batoke, ki Israelian Godin Bar Zuezim.
Kamaghin amizi, ia gumazir barir pibar asa foziba, ia izi Babilon misogh.
Ia Babilon korogh deragh anevinigh.
Egh ia Babilonin tav ateghti an ari mangan marki.
Me igharaz darazigh asighasighizi moghin,
Ia pazi me damuva, bar me gasighasikigh.
30 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Dughiar kamin ia apaniba, Babilonian gumazir igiabav soghirarigham,
eghti me danganir uari akuvibar tintinibar iriv ikiam.
Egh ia Babilonin midorozir gumazibav soghti me arighiram.

31 "Babilon, ni oragh! Ni ifaghata uabi fer gumazimin min ami.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki nin Ekiam,
ki guizbangira migei, Ki nin apanim gami.
Ki ni gasighasighamin dughiam otogha gifa, ki ivezir kuram ni daningam.
32 Babilon, ni kantrin akaba batozim,
ni irigh bar ikuvighti, gumazir ua ni gifueghamiba puvatigham.
Ki avim nin nguibabar atighti,
eghti avir kam nin biziba bar dar isigham."

33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin mikeme:
"Apaniba faragha Israelia ko Judaba bar me abira.
Egha apaniba me isa kalabus gati,
egh me ateghti me mangan me aghua."
34 Ezi men Akurvazir Gumazim, a gavgavir ekiam iti,
ezi an ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
A men akuragh men apaniba abiragham.
Egh a dabirabir aghuim isi nguazir kamin gumazamiziba bar me daningam.
Eghti Babilonia puvatigham.
A me damighti me pazivira ikiam.

35 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Babilonin kantri ikuvigham.
Eghti Babilonin gumazamiziba ko gumazir dapaniba ko, fofozir gumaziba sara ikuvigham.
36 Babilonin akam inigha izir gumazir ifavariba ikuvigh,
gumazir onganibar min otivigham.
Babilonin midorozir gumaziba ikuvigham, egh me bar atiatigham.
37 Babilonin hoziaba ko karisba bar ikuvigham.
Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir Babilonin akurvaziba,
me bar ikuvigham.
Me amizibar min otivigh gavgaviba puvatigham.
Babilonian bizir bar aghuiba ikuvigham.
Apaniba izi bizir kaba inigh, ada ater mangegham.
38 Asebar marvir guaba da nguibar kam gizifa.
Ezi Babilonia aser kabar gin ghua, dar atiatia gumazir onganibar min otifi.
Kamaghin amizi, aruem dughiar ruarimin Babilonian gan me inigh mangiti,
men faneba ko daghuriba bar misigham.

50:29: Akar Mogomem 18:6

39 Eghti kamaghira, gin izamin dughi-
abar gumazitam ua Babilonin
ikian kogham.
Eghti kaziar atiaba ko afiar
atiaba ko poneba, darara
ikiam.
40 Ki fomira Sodomin nguibam ko Go-
moran nguibam ko, nguibar
aningin boroghira itiba saram
asighasiki.
Ezi da nguibar kinibar otifi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Bizir kamra Idomin otogham,
eghti gumazitam an ikeghan
kogham.

41 "Ia gan! Midorozir gumaziba
notin amadaghan ikegha iza-
sava ami.
Me bar gavgavigha atrivir
aviriba ikia, egha bar saghon
ti.
Egha me misoghasa midorozir
biziba akira iti.
42 O Babilon, ni mati guivir dirim.
Ezi apanir kaba, me apangku-
viba puvatizir gumaziba.
Me gumazir igharazibagh
asighasighasa bar ifonge.
Me barir piba ko barir afuziba
suisi.
Me hoziabar apiagh iziti, niginir
ekiam otivam.
Mati ongarim gigim gira tingazi.
Egh me uari darigh mitivigh iki, egh
Babilon ko misoghsivira ikiam.
O Babilon, ni mati guivir
dirim.
43 Babilonin atrivim apanir kabar
eghaghanim baraghti me iziti,
an atiatigh egh agharapaniba
bar an amiragham.
An atiatigh nighnighiva avegh, egh
an ararem mati,
amizim borim batasa mizazir
ekiam isava arai.

44 "Mati laionba sipsipbagh ami
moghin,
ki zuamira Babilonia men nguaz-
imra me batuegham.
Laion Jordanin Fanemin boroghin
itir ruarir pizimin ikegha,
otogha ghua
sipsipba graziba apa itir dan-
ganir aghuimin men agintisi.
Ezi ki gumazitam amiseveghti,
a nguazir kam gativagh an
ganam.
Ki kamaghin damuamin dughiamin,
gumazir manam na ko ga
akamin uaning misogham?
Ezi tina nan min gavgavir kam iti?
Eghti gumazir sipsipbar garir
manam na ko apanim
damuam?
Bar puvatigham.
45 Ia deraghvira kuaribar arigh, bizir
ki Babilonin kantri damuasa
nighniziba baragh!
Ki uaghan gumazamiziba ko
boriba sara bar me bat-
uegham,
mati laion sipsipba, bar
me misuegha, dar kuaba
amikirvagha zui.
Ezi Babilonin kantri uabi,
ki damuamin bizim bagh digavir
kuram damigham.
46 Apaniba Babilon iniamin dughiamin,
mikimkizim nguazimin otoghti
niginir ekiam otogham.
Eghti Babilonian ararem otogh
ekevegh mangiti,
Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba bar a baragham."

51

Ikiavira Itir God
Babilonin apanim gami

1 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Ki tarazir nighniziba feghti me bizir
aviribagh asighasigham,
egh me mati aminir gavgavimin
min izi,
Babilonin kantri ko an
itir gumazamiziba sara
misogham.
2 Ki gumazitaba ameghti me izi
aminim raiziabar misevibagh
ivarazi da ghuezi moghin
Babilonia giveragham.

50:39: Aisaia 13:20-21; Jeremaia 51:37; Akar Mogomem 18:2 **50:40:** Jenesis 19:24-25

Me aminimin min an nguazimin
a giveragh an biziba bar da
batuegham.
Me a gasighasighamin dughiam,
me tintinibar danganibar bar
otivigh izi a gasighasigham.
3 Ia Babilonin apaniba, ki kamaghin
ia migei,
Ia zuamira Babilonin midorozir
gumazibav sogh.
Me tighar uan midorozir korotiabar
aghuva, egha tighar uan pibar
afam,
ia Babilonin gumazir igiaba ko
midorozir gumaziba bar me
gasirarikigh.
Ia men tav ateghti a ikian marki.
Bar markiam.
Ia bar moghira me agifagh.
4 Ia uan barir afuzibar Babilonia
gasiti,
me arighiri kuaba tintinibar
Babilonin kantrin tuavibar
iregham."

5 Israelia ko Judaba faragha uan
nguazimin itir dughiamin,
me Israelian Godin Bar Zuezimin
damazimin arazir kurar
aviribagh ami.
Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, an akirim ragha me
gasarazir puvati,
egha me ataghizi me mati amizir
paba ovengezibar min pura
itir puvati.

6 Ia Israelia ko Judaba, ia arimangegh
deraghvira ikiam.
Puvatighti, ia Babilonian tongin
iki, men osimtizim bangin me
ko ikuvigham.
Datirighin Ikiavira Itir God, Babilonin
arazir kuraba bagh ivezir ku-
ram a daningamin dughiam.
Kamaghin amizi, ia zuamira Ba-
bilon ategh mangi.
7 Ikiavira Itir God fomira nguazir
kamin kantriba, ivezir kuram
isi bar adar aningasa,
ezi Babilonin kantri an ingan-
garir kam gami.
Babilon golin kavin mamin min
Ikiavira Itir Godin dafarimin
iti.
Egha kantrin igharazibagh
amima, me kavin kamin wain
ame.
Egha me datirighin tintini-
bar ongani.
8 Eghti Babilon uabi zuamira irigh
ikuvigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh aziva
an apangkuv.
Ia mangi a bagh marasinba inigh,
an duabar aghuighti da aku-
migham.
Eghti a ti ua deragham.

9 Eghti Israelia ko Judaba an aven iki
kamaghin mikimam,
"E kalabuziar gumazamiziba pura
Babilon damuti, a ua der-
aghasa,
ezi a ua deragha otozir puvati."
Egh me gin kamaghin mikimam,
"Marki. E fo, Babilonin osimtizim a
bar ekefe, egha overiamin pin
ghuavanabo.
Eghti Ikiavira Itir God bar
pazivira Babilon damuam.
Kamaghin, e Babilon ategh
uamategh vaghvagh uan
nguibabar mangam.
10 Ikiavira Itir God Babilon gasighasiki,
ezi arazir kamin a en gu-
mazamizibar arazir aghuiba
azenim gati.
Aria, e Saionin mangiva,
Ikiavira Itir God, en God amizir
bizibar gun mikimam."

11 Ia Babilonin apaniba, ia midorozim
bagh mangisi
uan afuziba aminiva, oraba ini.
Ikiavira Itir God ghaze, Babilonia an
Dipenim gasighasiki,
ezi a ivezir kuramin me ikar-
vaghasa.
Egh a Midian atrivibar nighniziba
feghti, me Babilonia misogham.

51:5: Aisaia 54:7-8; Jeremaia 33:24-26; Hosea 4:1-2 **51:7:** Akar Mogomem 17:2-4; 18:3 **51:9:** Akar Mogomem 18:5

A tuavir kamra, bar Babilon gasighasigham.
12 Ia apaniba, ia nir avizir ababanim ghufeghti,
midorozir gumaziba mighvira misogh,
Babilonin nguibar ekiamin divazim akarika.
Ia midorozir gumaziba arighti, me nguibar ekiam bagh arav iki,
egh uan ingangarim deragh a damu.
Ia midorozir gumazibav kemeghti me mangi mongegh,
Babilonia misoghsi damu iki.
Ikiavira Itir God, Babilonin gumazamizibagh asighasighasa mikemegha gifa,
egha datirighin a bizir kam damuasa.

13 O Babilon, ni dipar aviriba ko bizir aghuir bar aviriba nin nguibamin iti.
Ezi ni ikuvamin dughiam a roghira izegha gifa.
Nin ikirimirim mati tretin mam,
me datirighin aneghorasava ami.
14 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira uan ziamin pin arigha mikeme.
A kamaghin mikeme:
"O Babilon, ki apanibar gumazir okoruar avirim inigh iziti, me ni misogh, ni dikabiragham.
Me nin nguazim gizivagham, mati odezir okoruam.
Egh me ni gafiragh ni abinamin dughiamin,
me bar akuegh pamtemin dimam."

Godin ziam fer ighiam (Jeremaia 10:12-15)

15 Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamin ingari.
A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gavgafi.
A uan fofozimin overiamin ingara an onegha gifa.
16 A tiarim akarigha migeima, overiam bar pamtemin tingazi.
Ezi ghuariar piziba nguazir otevibar migha iza,
egha uari akufa.
God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima,
a uan danganim ataghiragha izi.
17 Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golin dar ingariba,
me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham.
Kar guizin godba puvati.
Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati.
18 Kar me dibovir akabav kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba.
Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti, me bar ikuvigham.
19 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi bizziba bar dar ingari.
Egha bizir kabar min garir puvati.
A Israelia amisevezi me an adarazira iti.
An ziamra kara:
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Babilon mati Ikiavira Itir Godin ifanim

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Babilon, ni mati ki misoghasa inizir bizir mam, ni nan ifanim min iti.
Ki ni inigha, kantrin aviriba misaragharigha,
egha nguibar gavgavir aviribagh asighasiki.*

51:13: Akar Mogomem 17:1 * **51:20:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, ves 20in ikegha ghua ves 23, akar kaba Babilonin gun migei. Ni Jeremaia 50:23in an gan. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a gumazamizir igharazibar gun migei.

21 Ki ni inigha midorozir hoziaba,
ko gumazir hoziabagh apiaz-
iba amisaraghariki.
Ki ni inigha, midorozimin
karisba ko, gumazir karisbar
suiziba saram asighasiki.
22 Ki ni inigha, bar gumaziba ko amiz-
iba amisaraghariki.
Egha gumazir igiaba ko gu-
mazir ghuriba, ki bar me
amisaraghariki.
Egha gumazir igiaba ko
amizir igiaba, ki bar me
amisaraghariki.
23 Ki ni inigha sipsipba ko me
geghuva men garir gumaziba
sara misaraghariki.
Ki ni inigha bulmakaun ainba
mikirvagha nguaziba abiziba
ko, dar ghuaviba sara
misaraghariki.
Egha ki ni inigha gavmanin
gumaziba ko, gumazir da-
paniba amisaraghariki.

24 "Egha ki Ikiavira Itir God, ki
mikeme,
Babilonian arazir kurar me
Saionin amiziba bar, ki ada
ikarvagh ivezir kuram me
daningam.
Eghti ia Israelia ko Judaba, ia
bizir ki damuamin kabar
ganam.

25 "Babilon, ni oragh. Nin gavgavim
bar ekevegha mati mighsiar
ekiam,
egha nguazir kamin danganiba
bar adagh asighasiki.
Ezi bar guizbangira, ki Ikiavira Itir
God, ki nin apanim gami,
ki uan gavgavim itir dafarimn-
ingin nin suiragh, ni isi davarir
konimin ni akunighti,
ni poghpogh magiri nguazimin
otoghti,
avim bar ni agivagham.
26 Eghti gumazitam dipenimin
mikebamin asisi, nin aven
dagiatam inighan kogham.
Gumazitam uan dipenimin in-
garsi, dipenim aterir dagiatam,
nin aven a inighan kogham.
Puvati.
Ni bar ikuvigh kamaghira ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

Apaniba izi Babilonia misogham

27 Ia kantrin aviribar tongin akaba
amang,
egh nguaziba bar dar gumaza-
mizibar tongin sigham givi,
eghti me Babilonia misoghsi
biziba akir.
Ia Araratba ko, Miniba ko, Aske-
nasba, men diaghti me izi.
Egh midorozim bagh gumazir
ekiar tam amisefegh.
Midorozir gumaziba uan hoziabar
apiagh,
egh odezir okoruamin min izam.
28 Egh uaghan Midian atriviba ko,
gumazir dapaniba ko, gu-
mazamizir Midian gavman
gativagha an gariba, ia men
diagh.
Ia kantrin avirir me gativibar gu-
mazibar amuti,
me bar izi Babilon misoghsi
biziba akir.

29 Ikiavira Itir God Babilon gasighasighasa
mikemegha gifa,
egh a damighti a danganir
kinimin otogham,
eghti gumazitam ua an ikian
kogham.
Eghti Ikiavira Itir God ingangarir
kam damuamin dughiamin,
mikimkizir dafam nguazim ba-
tivira ikiam,
mati gumazim mizazir bar
kuram isima mikarzim a
gasi.
30 Babilonin midorozir gumaziba
midorozim ategh, midorozir
dipenir gavgavimin aven
ikiam.
Egh me amizibar min ikiva, gav-
gaviba puvatigham.
Apaniba Babilonian dipenibar
apongiva,
egh nguibabar divazibar tiar ak-
aba akaram.

31 Gumazir akaba inigha izir aviriba,
ivemar mangi ivivigh Babilonin atrivim mikimam,
Abuir gumazir kaba izi a mikim suam,
Apaniba nin nguibar ekiamin danganiba bar ada inigha gifa.
32 Apaniba dipabagh iregh vongin mangamin tuaviba inigh,
tintinibar dakarabar itir ighurunibar apuegham.
Eghti Babilonin midorozir gumaziba bar puviram atiatigh,
egh tintinibar onganigham.

33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme:
"Babilon, a guivir dirimin min iti.
Eghti mati gumaziba raizin daghem iniasa a dikabiri moghin,
apaniba a dikabinigham.
Ezi ingangarir kam damuamin dughiam,
a roghira izegha gifa."

34-35 Ezi Jerusalemin nguibar ekiam kamaghin migei:
"Babilonin Atrivim Nebukatnesar puvira na misoke, mati a na apava bar na agifa.
A mati aser mam bar na tuavareme.
Egha nan bizir aghuibar uan navim gazuima a izifa.
Ezi ki mati itarir mam, an amegha givazi, dagher nataba an itir puvati.
Egha gin a bar na disi.
Babilonia bar nan mikarzim gasighasiki, ezi nan ghuzim ire.
Kamaghin amizi, me osimtizim iti,
ezi Ikiavira Itir God men osimtizir kam ikarvagham."

Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi Israelian apanibar aningam

36 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Jerusalem, ni oragh!
Bar guizbangira, ki nin akuragh Babilonia ni gamizir osimtizim ikaragham.
Ki Babilonian faneba ko dipavsiziba bar dar amighti, da dakegham.
37 Ki Babilon gasighasighti, an dagiar pozibara ikiam.
Eghti an afiar atiabar danganimin otoghti,
gumazamiziba an puvatigham.
Eghti gumazir igharaziba ian ganigh,
akirim ragh ia gasi, dibovir akabar ia mikimiva,
bar digavir kuram damigh puviram atiatingam.
38 Eghti Babilonia laionbar min tiariba akar dimdiar kuram damuam.
Me laionin nguziba asizibar amasa puvira aroi moghin damuam.
39 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
Men naviba arazir kurabar amusi dikavamin dughiamin,
ki isar ekiatam me bagh a damighti,
me dipar onganir aviribar amiva, bar ikuvigham.
Egh me gin dakuv onganigh,
egh ua dikavighan kogham.
40 Mati gumaziba sipsipin nguziba ko, sipsipin apuriba ko, memen apuribagh ami moghin,
ki men aku danganir me misoghti me arimighiramimin mangam."

41 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Ia bar gan! Nguazir kamin gumazamiziba bar ziar ekiam isa Babilonia ganidi,
ezi apaniba izi a misogh, a iniam.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh,
digavir kuram damigham.
42 Apaniba Babilonia avaragham,
mati ongarim dipiraghira iza bar gigim avara.

43 An nguibar ekiaba bar ikuvigham.
Eghti kantrin kam danganir
dakightizir kinimin min ikiam.
Eghti gumazamiziba an ikian
koghiva,
a daruan kogham.
44 Ki mizazim Bel gasegham, a Ba-
bilonin asem.
Ki a damighti bizir a tuavaremez-
iba, uam a dar migham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba uam an izan kogham.
Eghti Babilonin divazir ekiam
bar akarighirigham.†

45 "Ia nan gumazamiziba, ia Babilon
ategh aregh.
Ia vaghvagh aregh deraghvira
ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki puv Babilonian
aningaghe.
Kamaghin, ki ti ia ko me saram
asighasigham.
Kamaghin, ia zuamira ari
mangegh.
46 Ia tintinibar akar nguazir
kamin otiviba baragh,
ian naviba digavir kuram damuti
ia atiatingan marki.
Ia orazima, azenir mamin akar mam
oto, ezi azenir igharazimin
akar igharazim oto.
Me midorozir ekiaba otivir
akabav gei, ezi atrivir mam
atrivir igharazim misosi.
47 Ki dughiar mam amisefe, egh
dughiar kamin,
ki Babilonin nguibamin asebar
marvir guabagh asighasigham.
Eghti Babilonin nguibam bar aghum-
sigham.
Eghti apaniba izi Babilonin gu-
mazir aviribav soghirarighti,
men kuaba tintinibar Ba-
bilonin nguazim giregh
ikiam.
48 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Bizir aviribagh asighasizir gu-
mazir maba,
me not ategha Babilonia
misoghasa izi.
Kamaghin, overiam ko nguazim, ko
aningin itir biziba,
da Babilon iramin dughiamin
bar akongegham.
49 Babilonin arazir kamra,
Israelia gamizi moghira, a iku-
vigham.
Ezi kantrin aviriba Ba-
bilonin agharimin ariaghire."

50 Eghti ia Israelia, Babilonia ia
gasighasighizir puvatizir
darasi, ia zuamira Babilon
ategh ari mangegh.
Guizbangira, ia uan nguibamin
saghon iki,
egh ia Ikiavira Itir God
ginighnigh.
Egh ia Jerusalem bakinighnighan
marki.
51 Egha datirighin ia kamaghin migei:
"E bar aghumsiki.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
Ikiavira Itir Godin Dipenimin
anogoroghezir danganimin
aven ghue.
Egha me akar kurabar e mikeme.
Kamaghin amizi, e bar
aghumsiki."

52 Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme:
"Ki dughiar mam amisefe, ezi
dughiar kamin, ki Babilo-
nian kantrin asebar marvir
guabagh asighasigham.
Egh Babilonin danganiba bar,
gumazir aviriba midorozimin
mizaziba iniva, puram
arangam.
53 Eghti Babilon ti overiamin ghua-
nabogh, egh misoghamin dan-
ganir gavgavimin ingarighti,
ki gumaziba ameghti, me izi a
gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

† **51:44:** Babilonia kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba inigha ghua ofabar min da isava uan asebagh aningi. Ni ves 34-35in an gan. Aser kam mati bizir aghuir kaba tuavareme, eghti datirighin Ikiavira Itir God a damighti a uam adar mighti, gumazir igharaziba ua uan biziba iniam. **51:48:** Akar Mogomem 18:20 **51:49:** Akar Mogomem 18:24

54 Ararer ekiam Babilonin otogham.
Apaniba bar pazivira Babilonin
kantri gasighasigham.
Eghti nighinir ekiam otogham.
55 Eghti apanir aviriba izi Babilo-
nia misogh, nighinir ekiam
damuam,
mati ongarimin nighinim.
Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon
gasighasighasa,
egha an akar arozim duku-
masava ami.
56 Gumazir bizibagh asighasiziba,
me izi Babilon misogh me
dikabiragham.
Egh me Babilonin midorozir gu-
maziba kalabus darigh,
men piba apirarigham.
Ikiavira Itir God, a Godin guizbangin
iveziba ikarvazim.
Egh guizbangira a Babilonian
arazir kuraba bagh ivezim me
daningam.

57 Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ka-
maghin mikeme:
"Ki Babilonin gumazir da-
panibar amighti, me wainin
dipabar ameghiva onganigham.
Kar fofozir gumaziba ko, gumazir
ekiaba ko, gavmanba ko,
midorozir gumaziba.
Me daku onganigh, ua dikavighan
kogham.
58 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki ghaze:
Apaniba Babilonin kantrin ekiam
avinizir divazir gavgavim
tintinibar an akararighti,
an divazir otevitam ikian marki.
Egh an tiar akar ekiabar
apongegham.
Bizir kam kamakin. Kantriba bar dar
gumazamiziba pura ingari.
Eghti bizir me ingariziba, da bar
isigham."

Jeremaia Babilonia bagha akam amada

59 Ezi namba 4in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Jeremaia akar mam Babilonin anemada. Ezi dughiar kamin, Atrivim Sedekaia Babilonin mangasava amima, Seraia a ko mangasa. Seraia a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. An atrivimin ingangarir gumazim. Jeremaia akar kam isa a ganingi.

60 Jeremaia bizir kurar bar Babilonin otivamiba bagha akam akinafarimin an osiri, kar akar Ikiavira Itir God a ganingiziba.

61 Ezi Jeremaia kamaghin Seraia migei, "Ni mangi Babilonin otoghamin dughiam, ni akar kaba bar adar ponegh.

62 Egh ni kamaghin God ko mikim, 'O Ikiavira Itir God, ni nguibar kam gasighasighasa mikemegha gifa, eghti gumazitam ko asizitam an ikian kogham. Eghti dughiabar zurara danganir kam pura ikiam.'

63 Seraia, ni akinafarir kam diponegh God ko mikemegh, dagiatam akinafarir kamin a righiva anekunighti, a Yufretisin Fanemin magirigh.

64 Egh ni kamaghin Ikiavira Itir Godin akam akun, 'Ki Ikiavira Itir God, ki bar Babilon gasighasigham. Babilon akinafarir kamin min magiram, egh uam otoghan kogham.'"

Jeremaian akam iza kagh tu.

Apaniba Jerusalem gasighasizir eghaghanim

52

(Sapta 52)

Babilonia Jerusalemia misogha men nguibar ekiam ini

(2 Atriviba 24:18--25:7; Jeremaia 39:1-10)

1 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim, a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam.

51:63: Akar Mogomem 18:21

2 Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin ghua, egha Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh ami.
3 Judaba ko Jerusalemian arazir
kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a
bar men aningaghe. Egha Ikiavira
Itir God gumazamizir kaba bar me
batoghezi, me an guamin saghon
ghue.
Ezi gin Sedekaia, Babilonin
atrivim, a gativagh an ganan a bar
aghua, egha a uam an apengan itir
puvati.
4 Egha namba 9in azenimin
Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba
10in iakinimin otogha ghua namba
10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi
Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan
midorozir gumaziba bar dar akua iza
Jerusalem avinigha, nguibam iniasa
misosi. Me Jerusalem korogha, ghua
temeba okegha iza nguibar ekiamin
divazir gavgavimin boroghira dar
pozim mikini. Egh me nguazim adav
kinighti, da figh ghuavanaboghti, me
mangi dagh isin mitivigh nguibar
ekiam ko misogham.
5 Me azenir vamira ko akuamin
Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia
11plan azenibar atrivimin iti,
6 ezi an namba 4in iakinimin
otogha ghua, namba 9in aruem otozi,
men dagheba bar gifa. Kamaghin
amizi, Jerusalemin gumazamiziba
mitiriam bar puv men azi.
7 Dughiar kamin Babilonia
divazimin vuer mam akarigha
Jerusalemin aven ghue. Ezi Atrivim
Sedekaia Jerusalemin midorozir gu-
maziba koma are. Me dimagarimin
suebar ghuava atrivimin dagher
azenimin otivigha ghua, dan-
ganir divazir pumuning uaning
isasuiragha itir tiar akar kamin
ghua, Jerusalemin nguibar ekiamin
otivigha ghue. Egha me Jor-
danin Fanemin danganir zarimin
ghuaghirir tuavimin zui.
8 Ezi Babilonin midorozir gumaz-
iba Atrivim Sedekaian agiragha ghua
Jerikon nguibar ekiamin boroghin
itir danganir zarimin a bato. Ezi
Sedekaian midorozir gumaziba
anetegha, ara tintinibar ghue.
9 Ezi Babilonia Sedekaian suiragha
a inigha Babilonin atrivim bagha
ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim
Nebukatnesar Riplan nguibamin iti,
an Hamatin nguazimin aven itir
nguibam. Ezi Nebukatnesar uan
kotin aven Sedekaian gara egha
ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an
amizimin ivezim iniam.
10 Ezi Babilonian atrivim Riplan
nguibamin ikia Sedekaian otariba
inigha, Sedekaian damazimin bar me
misuaghariki. Egha a uaghan Judan
gumazir dapaniba me misuaghariki.
11 Egha atrivim mikemezi, me
Sedekaian damazimning asi, egha an
suemning ko dafarimning senin ada
ikegha, a inigha Babilonin ghu. Egha
a isa kalabus gatizi a ikia ghua areme.

Babilonia Jerusalem gasighasiki (2 Atriviba 25:8-17)

12 Nebukatnesar Babilonin atrivimin
itima, ezi an namba 19in azenim
otogha ghua an namba 5in iakinimin,
an namba 10in dughiam oto. Ezi
dughiar kamin, Nebusaradan, an
atrivimin garir midorozir gumazibar
gumazir dapanir faragha zuim,
a dikavigha Babilonin atrivimin
ingangarim gativagh an ganasa
Jerusalemin ize.
13 Egha a Ikiavira Itir Godin
Dipenim ko Judan atrivimin dipenim
ko, Jerusalemin gumazir aruabar
dipeniba sara, a bar dagh aponge. Ba-
bilonian dipeniba bar, a vaghvagha
dagh aponge.
14 Babilonian midorozir gumazir
Nebusaradanin gin zuiba, me bar
moghira Jerusalem avinizir divazim
gasighasigha bar anekaraghariki.
15 Nebusaradan gumazamizir
Jerusalemin ikiavira itiba inigha
ghua, Babilonin kalabus gati. Men
marasi, onganarazibagh amir gu-
mazamiziba. Egha a uaghan Judan
faragha Jerusalem ategha ara ghua

52:4: Esekiel 24:2 **52:7:** Esekiel 33:21 **52:11:** Esekiel 12:13 **52:13:** 1 Atriviba 9:8

an gara, a ko ikezibar akua, me
inigha Babilonin kalabus bagha
ghue. Egha fofozir gumazir bizir
igharagha garir aviriba akiribar
akua, Babilonin kalabuziabar min
me inigha ghue.
16 Egha Nebusaradan, gumaza-
mizir onganarazibagh amir marazi
ataghizi, merara Judan nguazimin
ikiavira iti. Egha a me migia ghaze,
ia wainin azeniba ko, azenir igharaz-
ibar gan iki.

17 Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ghuegha, brasin
guarir akiniba ko, tengin doziba pin
da afasa brasin ingarizir osazariba
apiraghariki. Egha me uaghan tengin
dipar ekiar me brasin ingarizim
abiki. Israelia fomira kamaghin a
dibori, "Ongarim." Egha me brasin
kaba bar da inigha Babilonin ghue.
18 Babilonia uaghan averenim
iniamin itariba ko, savolin muziariba
ko, lamba munger biziba ko, itarir
ofan ghuzibar arighamiba ko, pau-
ran mughuriar aghuim zuiba tuer
itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven, ingarasa amizir
brasin biziba sara me da ini.
19 Egha Nebusaradan uaghan bizir
gumaziba gol ko silvan ingariziba ini,
kar itarir muziariba ko, itarir avim
ateriba ko, ofan ghuziba arizir itarir
ekiaba ko, mineba ko, lamin aghoriba
ko, itarir pauran mughuriar aghuim
zuir tuezir itariba ko, wainin ofabar
arighamin itarir ekiaba sara ini.

20 Atrivim Solomon fomira bras
inigha guarir akinir kamning ko,
tengin ekiar me kamaghin diborim
"Ongarim," adar ingari. Egha
uaghan a bras inigha bulmakaun
12plan nedaziba tengin ekiar kamin
apengan itimin ingara, egha wilkarin
itarir ekiar dagh isin darighamibar
ingari. Ezi Solomon mikemezi, me
bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ada ariki. Ezi brasin
kabar osimtizim bar ekefe, eghti
gumazitam dar osimtizim gifofoghsi,
da isi skel tam darighan iburagham.

21-22 Gumaziba fomira ababanir
vamiran brasin guarir akinir kamn-
ingin ingari. Aningin ruarimning
8 mitan tu, ezi aningin arozimning
5 mita ko 30 sentimitan tu. Me
dipenir akinir pumuning paip brasin
ekiamningin min aningin ingari,
ezi bras mitemegha an mitiam, 7
sentimita ko akuamin tu. Egha
guarir akinimning dapanimning, me
brasin aningin ingari, ezi dipenir
akinir kamning mong ekefe. Ezi
dapanir pin ghuavanadim 2 mita
ko 20 sentimitan tu. Ezi me bras
inigha iver nuzimin min anesingi,
mati temer pomigranetin oviziba.
Me pomigranetin kaba tintinibar
iver nuzimin min da ike. Egha me
guarir akinir kamningin dapanimn-
ing gighuigha, aning asingi.
23 Guarir akinimning vaghvagha
100plan pomigranetin oviziba an-
ingin dapanimningin iti. Egha 96plan
pomigranetba aningin 4plan miriaba
iti.

Judaba ghua Babilonin kalabusin iti

(2 Atriviba 25:18-21)

24 Nebusaradan, Babilonian gu-
mazir dapanir faragha zuir kam,
an ofan gamir gumazibar dapanim
Seraia, ko Seraian apengan itir gu-
mazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin
tiar akamin garir gumazir 3plan
igharaziba sara ini.
25 Egha Jerusalemin, gumazir
dapanir Jerusalemin midorozir gu-
mazibar garim ini. Egha nighniziba
Judan atrivim ganidir gumazir 7pla
ini. Egha a Judan midorozir gumaz-
ibar gumazir dapanibar akinafariba
osirir gumazim ini, kar gumazir gu-
maziba isima, me midorozir gumaz-
ibar otivim. Egha a 60plan gumaza-
mizibar garima me Jerusalemin
ikiavira iti, ezi a uaghan me ini.
26 Egha Nebusaradan gumaza-
mizir kaba bar me inigha Babilonin
atrivim bagha Riplan nguibamin
ghu.

52:17: 1 Atriviba 7:15-47

27 Kar Hamatɨn nguazim. Ezɨ
atrivim mɨkemezɨ, me gumazir
kabav soghezɨ me ariaghire.
Babilonia kamaghɨn amigha, me
gɨn Judan igharaziba inigha ghua Ba-
bilonɨn kalabus gatɨ.
28 Nebukatnesar inigha ghua
kalabus gatɨzir gumazamizibar
dɨbobonim, a kamakɨn: Namba 7ɨn
azenimɨn an atrivimɨn itir dughiam,
a Judan 3,023plan gumazamiziba ini.
29 Egha a namba 18ɨn azenimɨn
atrivimɨn itir dughiamɨn, a 832plan
Jerusalemian gumazamiziba ini.
30 Ezɨ a namba 23ɨn azenimɨn
atrivimɨn itir dughiamɨn, gumazir
dapanir faragha zuim, Nebusaradan,
Judan gumazamizir 745pla inigha
kalabus gatɨ. Me bar moghɨra men
dɨbobonim, 4,600plan gumazamiz-
iba.

Babilonɨn atrivim, a kalabusɨn Atrivim Jehoiakin fɨri
(2 Atriviba 25:27-30)

31 Judan Atrivim Jehoiakin, Ba-
bilonɨn 37plan azenibar kalabusɨn
itima, Evil Merodak, Babilonɨn
atrivimɨn oto. Egha azenir kamɨn
aven an namba 12ɨn iakɨnim otogha
ghua, namba 25ɨn aruemɨn otozɨ, Evil
Merodak Jehoiakinɨn apangkuvigha,
kalabusɨn anegɨfa.
32 Evil Merodak arazir aghuimɨn
a gamua, ziar ekiam ko dabirabir
aghuim a ganɨngi, ezɨ an dabirabir
kam atrivir igharazir Jehoiakin
ko Babilonɨn kalabusɨn ikezibar
dabirabim gafira.
33 Kamaghɨn amizɨ, Jehoiakin ua
kalabuziar korotiaba azuir puvatɨ.
Egha a zurara dughiabar Babilonɨn
atrivim ko apiav ikia apa ghua, Je-
hoiakin aremezir dughiamɨn tu.
34 Babilonɨn atrivim mɨkemezɨ,
me dughiabar dagɨaba isa Jehoiakin
ganɨdi, eghtɨ a deraghvɨra ikiam. Me
kamaghɨram amua ghua, Jehoiakin
aremezir dughiamɨn tu.

Gumazamiziba Jerusalem Bagha Aziava Arai O Azir Akam

Akar faragha zuim

Babilonia Jerusalem gasighasizir dughiamin, gumazamiziba bar uan nguibar ekiar aghuimin apangkufi, ezi Godin akam inigha izir gumazim, Jeremaia akinafarir kam osiri. Fomira Jerusalemin nguibar ekiam ko Godin Dipenir an aven itim, aning mati God Israelian adarazi ko itir nedazim aka. Ezi Jerusalem ikuvizir dughiamin, Israelian nighnizir gavgavim mong irizi, men nighniziba derazir puvati. Kamaghin amizi, me an kuarkuvigha zurarama azi.

Akinafarir kamin saptaba vaghvagha mati ighiar maba, gumazamiziba Jerusalemin apangkuva a bagha azir onger akabagh ami. Judan adarazi me dughiar ekiabar, osimtizir me batozir kam ginighnigha ighiar kabagh ami.

Israelian arazir me akar kam osirizim, me kamaghin Inglisin a dibori, "Poetry." A Hibrun akamin mong igharagha amizir arazir mam, men akam alfabetin 22plan letaba iti. Me dughiar mabar akam osirasa 22plan akuabar ana osiri, egha me an osirir dughiam, me letaba uan akamin alfabet osiri moghin vaghvagha da osira iraghu. Ezi gumazir maba Hibrun akamin akar maba igha da osirir dughiamin, me men arazir kamin gin ghua an osirir puvati. Ezi e fo, Aruamin akam osiramin 21 letaba iti, a bar Hibrun akamin letabar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, Aruamin akamin akinafarir kam (Azir Akam), e Hibrun akamin arazimin gin ghua a gira, ni e an osirizir arazir kamin ganam, a manmaghin zui. Ni bar deravira akinafarir kamin gan, ni ganti Sapta 1, 2, 4, ko 5, ni ganti vezin kaba vaghvagha alfabet letabar gin zui. Namba 1 leta ves 1, kar leta A. Ezi ves 2, namba 1 leta, a leta B, da bar kamaghira ghua, vezin abuananamin namba 1 leta, a leta Z. Hibrun akam 22plan letaba iti, ezi Aruamin akam 21plan letaba iti, egha uaghan Aruamin akam letan kam i, akaba osirir dughiam a faragha itir puvati, a letan mabar tizibar iti. Kamaghin amizi, e dughiar mabar vezin pumuning pumuningin da isafufusi. Akinafarir kamin Aruamin akamin sapta 3, 66pla vesba iti. Kamaghin amizi, e Hibrun akamin gin ghua, akuar faragha zuim, a ves 1-6, kar Leta A. Egha ves 7-9, kar leta B. Egha 10-12, kar leta D, ghua akuar abuananamin, ves 64-66, kar leta Z. E kamaghira an osira 3pla ves isafufuki. Hibrun akamin, kamaghin amizir osizirir arazim, an akinafarir kamra itir pu. Puvati, a uaghan Onger Akaba 9, 10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 112 ko 119 ko 145, ko Dabirabir Aghuim sapta 31 a uaghan iti.

*Jerusalem osimtizir ekiam iti**

1 Aio! Jerusalem, gumaka! A fomira gumazamizir avirim iti,
ezi gumaka, a datirighin bar puvati.
A fomira kantrin igharazibar tongin ziar ekiam iti,
ezi datirighin an osimtizir dafam iti, mati amizim, an pam areme.
A fomira, mati atrivimin amuimin ikia, egha nguibaba bar dagh atifa,
ezi datirighin apaniba bar an abirazima a mati ingangarir amizir kinimin min iti. Gumaki!

2 Bar fomira nguibar igharaziba an namakar aghuibar ike,

* **1::** Sapta 1--5 Aruamin letaba Hibrun akamin poetrin arazim gin ghua an osiri, vesba bar moghira alfabetin letaba gin zuir osizirim iti.

egha datirighin nguibatam osimtizir kamin aven an akuragha gavgavim a ganidir puvati.
An namakar kaba a gifaragha datirighin an apanibar otifi.
Kamaghin amizi, Jerusalem datirighin dimagaribar puvirama azima, an temeriba ira mamaghira iti.

3 Datirighin apaniba bar pazavira Judabagh amuava, me inigha ghua kantrin igharazimin me isava kalabus gati.
Me pura ingangarir gumazamizir kinibar min me gamima me iti.
Apaniba an agintizima, ana aran iburazi me an suirazi a iti.
Judaba datirighin kantrin igharazibar tongin ikiava, deragh daperagh avughsamin danganir aghuiba puvati.
Bar puvati.

4 Ezi tuavir ekiar Saionin nguibar ekiamin zuim pura ikiava azia iti, gumazamiziba uam a garui puvati.
Me Godin ziam famin isar ekiaba bagha uari akuvamin dughiaba bagha a garuir puvati.
Kamaghin amizi, Saionin zuir tuaviba pura ikiava azia iti.
Nguibar ekiamin itiar akaba pura iti.
Ezi ofa gamir gumaziba bar puviram aziava naviba bar oseme,
mati gumazim mizazim barasi.
Ezi Saionin amizir igiaba bar osimtizir ekiam barasi.
Ezi Saionin nguibar ekiam uabi bar pazavira uabi barasi.

5 Faragha Jerusalemin apaniba a gatifa.
Egha apanir kaba nimira apiaghav ikia an apangkuvir puvati.
Me kamaghin fo, Jerusalemia osimtizitam me danighan kogham.
Me fo, Jerusalemia bar arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizima Ikiavira Itir God mizazir ekiar kam me ganingi.
Ezi an apaniba Jerusalemin boriba inigha ghua, bar saghon me isava kalabus gati.

6 Guizbangira datirighin Saionin ziar ekiam irigha gifa, mati atrivimin guivim uan diriba sue.
An gumazir dapaniba mitiriam men azima, men gavgaviba bar gifa, mati asizir dian atiaba mitiriam men azima, me grazibar amasa da buriava avenge.
Egha me bar amiagha gavgaviba puvati.
Apaniba men agintizima, men agharapaniba bar men amirazi, me apanibar aran ibura.

7 Ghuezir dughiabar bizir aghuir faragha Jerusalemin ikezir kabanang, da datirighin bar ikuvigha itima, gumazamiziba anetegha tintinibar ghue.
Egha me datirighin bizir aghuir a fomira ikeziba bagha nighnisi.
Dughiar Jerusalemin apaniba an gumazamiziba isimin, igharaz darazi an akurazir puvati.
Egha apanir kaba an garima, a bar pazavira iri,
ezi me bar a dipova puvirama an ingaravati.

8-9 Igharazi darazi fomira Jerusalemin ziam fe.
Ezi an gumazamiziba bar arazir kurabagh ami,
egha bar mizegha, mati bizir kurir mamin min mughuasi.
Kamaghin amizi, igharaz darazi datirighin an garima a bibiamra itima,

me aghumsizir ekiam a ganidi.
Egha me bar an aghua.
Ezi Jerusalem mizazir dafam isava,
egha aghumsigha pamtem aziava uan guam modo.
Fomira an arazir kuraba bar azenimra iti,
mati amizimin korotiam bar mize.
Ezi a kamaghin nighnizir puvati, a ikuvigham.
Kamaghin amizi, a datirighin ikuvizi,
gumazitam datirighin bar an apangkuvizir puvati.
Ezi a kamaghin migei,
"O Ikiavira Itir God, ni nan osimtizir kamin gan.
Apaniba bar na abiragha gifa, ezi ki bar ikufi."

10 Kamaghin amizi, noka! Jerusalem, nin bizir bar aghuariba,
apaniba bar ada okeme.
Ikiavira Itir God faragha Akar Gavgavim aniga ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir kaba, me Godin Dipenimin aven mangan kogham.
Kar Godin gumazamiziba uari akuvamin danganim.
Ezi men midorozir gumaziba datirighin aven izezi,
Jerusalemia bizir kurar kamin garima an oto.

11 Mitiriam Jerusalemian gumazamizibar azima,
me bar pamten dagheba bagha rui.
Egha bar puvirama azi.
Me bar uan bizir aghuibara dagiaba bagha da amagava,
daghebagh ivezava apava mong deragha iti.
Ezi Jerusalem kamaghin migei,
"O Ikiavira Itir God, ni kagh gan.
Me bar pazavira na gami.

12 "Nan gumazamiziba fomira kamaghin mizazitam inizir puvati,
ezi marazi ghaze, kar pura bizim.
Jerusalem, gumazamizir an boroghin tuavimin aruibar dia ghaze,
'Ia kagh gan, ki bar mizazir dafam ateri.
Ikiavira Itir God nan aningaghegha mizazir dafam na ganingi.'

13 "Nguibar kam, ki Jerusalem, Ikiavira Itir God avim amadazima a izaghirava,
nan agharibar isiava nan gavgavim gamizi ki amira.
A iver mam gamigha pamten nan suira.
Egha na akunizima ki ghua akiribar moghin iri.
Egha a na taghizima,
ki zurara bar pazavira uabi baragha damaziba nan siri.

14 "Osimtizir kaba, Ekiam bar da isafuragha
da ikeghava nan firim gike.
Nan arazir kurabar osimtizir kaba bar osemegha
nan gavgaviba bar ada gifa.
Ezi Ekiam na isava apanibar agharim gatizi,
ki me ko misoghan kogham.

15 "Puvatigham.
Ekiam bar nan midorozir gumazir gavgaviba akirim ragha me gasara.
An apanibar midorozir gumazibar diazima,
me izava na ko misoghava nan gumazir igiaba bar pazavira me gami.
Ekiam Judan kantrin gumazamiziba bar me dikava me righiriki,
mati gumazim wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin, wainin oviziba dikava da righiriki.

16 "Righirighizir bizir kam na gamizima nan temeriba iri.
Ezi na ko osimtizir kamin ikiva gavgavim na daningamin gumaziba ua puvati.
Apaniba bar na abiragha givazi
nan boriba bar pazavira iti."

17 Saion uabin akurvaghasa uan agharim amadima,
tav gavgavim a ganidir puvati.
Ezi Ikiavira Itir God an namakabar diazima,
me an apanibar otivigha tintinibar moghin izava a ko misosi.
Me an garima, a mati bizir mizirizir mam.

18 Tuighsizir arazim, Ikiavira Itir God uabi na tuisiki.
Ki Jerusalem, ki kamaghin migei, ki uabi Ikiavira Itir Godin akaba batoke,
kamaghin amizi, arazir na batozir kam, a dera.
Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deravira nan akar kam baragh.
Ia gari, ki mizazir ekiar kam isi.
Apaniba nan gumazir igiaba ko amizir igiaba inigha ghua
nguibar bar saghon itimin me isava kalabus gati.

19 Ua tav nan akuraghan kogham.
Ki uabin akurvaghasa uan namakabar dei.
Ezi puvati, me na gifara nan apanim gami.
Nan ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, mitiriam bar puvira men azima,
me damiva deragh ikiamin dagheba buria, bar ingangarir dafam gami.
Ezi dagheba puvatizima
gumazir kaba bar moghira ariaghire.

20 Vanginan kagh nan gan, O Ikiavira Itir God!
Ki bar osimtizir dafam ikiava bar pazavira iti.
Ki uabi ni baraghizir puvatigha nin akaba bar da batoke,
kamagh amizi nan nighniziba bar ikufi.
Apaniba nan tuavibar nan gumazamizibav soghezi me ariaghire.
Ezi dipenibar itir gumazamiziba uaghan ariaghire.

21-22 Zurara igharaz darazi nan mizazir kamin azir akam barasi.
Egha tav tong gavgavim na ganidir puvati.
Nan apaniba uaghan ni na ganingizir osimtizir kam baraki.
Egha me bizir ni na gamizir kam bagha bar akonge.
Ni fomira fofozim na daningasava dughiar kam ginaba,
ezi datirighin dughiar kam oto.
Ezi ki kamaghsua, ni na gamizi moghira nan apanibar amigh.
Zurara ki mizazim isava arai.
Ni nan arazir kurabagh nighnigha ivezir kuram na ganingi.
Ezi datirighin, ni nan arazir kurabagh nighnigha, bar pazavira na gamizi moghira,
ni dagh nighnigh nan apaniba kamaghira men araziba ikaragh.
Ki mati amizim mizazim isava arai moghin arai,
ezi nan navim bar ikuvigha, mati amizim arimariar bar ekiam iti.

2

Ikiavira Itir God bar pazavira Jerusalem gami

1 Ame! Saionin nguibar ekiar aghuir kam, noka!
Ekiam nin aningaghegha mamaghira iti,
ezi an aningagharim mati overiar pizim nguazim avarazi mitatem oto.
Fomira kantri Israelin, Jerusalemin nguibar ekiam, an ganganim bar deragha an ziam bar pin iti,
ezi datirighin Ekiam anekunigha anebirazima, nguibar ekiar kam bar ikuvigha iti.
Ezi Ekiam Jerusalem gasighasizir dughiam, a uan Dipenir nguibar ekiamin itim ginighnizir pu.

Puvati. A nguibar ekiam bar a gasighasiki.

2 Bar guizbangira, Ekiam Jekopin ovavir boribar apangkuvizir puvatigha,
bar men dipenibagh asighasiki.
A bar men aningaghegha
men nguibar ekiar gavgavir aghuarir Judan kantrin aven itiba,
a tintinibar bar ada apirahariki.
A kantri ko an itir gumazir dapaniba sara a bar me abirazima
me bar aghumsiki.

3 Datirighin Ekiam bar aningaghegha Israelian gavgavim gasighasighizi me bar amira.
Ezi apaniba Israelia misoghasa izima a men akurazir puvati. Bar puvati.
A bar Jekopin ovavir borir kabar nguazim gasighasiki,
mati avir bar ekiam isia biziba bar ada agifa.

4 Egha a Saionin nguibar ekiamin apanim gamigha,
an itir gumazamiziba, uan barir pimin me gasasa men akuighav iti.
A uabi uan gavgavimin Jerusalemin gumazamizir e bar ifongeziba,
a bar me misuaghariki.
An aningagharim
mati avir fefem Jerusalemin nguibar ekiamin isi.

5 Faragha Ekiam Israelian apanim gamigha
men kantri bar a gasighasiki.
A men nguibar ekiar gavgavibagh asighasigha
egha uaghan men atrivibar dipenir diriba tintinibar da apirahariki.
Egha Judan adarasi, an osimtizir ekiaba me ganidima me naviba bar osemegha azia mamaghira iti.

6 Gumazim uan azenimin itir averpenim apiriaghatizi moghin,
Ikiavira Itir God uan Dipenir me a bagha ghua an ziam fem a gasighasiki.
Egha arazir kamin, Ekiam,
me an ziam fer isar ekiabar dughiaba ko, Sabatin dughiaba sara a bar da gifa.
Kamaghira, Jerusalemin itir gumazamiziba
ua isar ekiaba ko Sabatin dughiabar an ziam fer puvati.
Ekiam bar atriviba ko ofa gamir gumazibar aningaghegha,
men ingangaribar me agifa.

7 Ghua tintinibar Godin Dipenimin aven itir apanir kaba,
Ekiam uan Dipenim ko ofa gamir dakozim isa men taki.
Egha apaniba ataghizi,
me Jerusalem ko an itir atrivibar dipenir gavgaviba ini.
Egha me an Dipenimin ikia niginir ekiam gami,
mati Israelia fomira an Dipenimin ikia isar ekiabagh amua an ziam fe mokin.
Kamaghira, Ekiam uabi,
bar uan ofa gamir dakozim ko an Dipenim,
a bar akirim ragha aning gasaragha gifa.

8 Ikiavira Itir God Saionin nguibar ekiar aghuimin divazir gavgavim akarasa nighnisi.
A bar deravira an divazimin gara anesavsuisi,
egha mati dipenimin ababanim damuasa benim inigha an ababanim gamigha givagha,
bar a gasighasiki.
A ingangarir kam damuasa iburaghburazir puvati.
A bar divazir gavgavim akara a gasighasiki, ezi da bar ikuvigha gifa.
Divazir kaba mati gumazamiziba bar ikuvigha azia mamaghira iti.

9 Kar dɨvazimɨn itiar akaba, God tintinibar da akarizɨ, da vazim gireghav iti.
Egha itiar akaba asir tiar iguguniba an ada apɨraghariki.
Ezɨ da mɨzumzuiaribar otifi.
Egha da nguazimɨn irezɨma nguazir mɨneziba ada avara.
Ezɨ apaniba men atriviba ko gumazir dapaniba inigha
kantrin igharazibar ghua kalabus garɨki.
Ezɨ ofa gamir gumaziba ua deravɨra Godɨn Akar Gavgaviba gumazamizibagh eghari puvatɨ.
Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumaziba ua irebabar mɨn garir bizibar garir puvatɨgha,
ua Ikiavɨra Itir God da mɨgɨrɨgɨaba isir puvatɨ.

10 Merara, Saionɨn gumazir aruaba, me pura nguazim gapiaghav ikia
akabar kumigha nɨmɨra iti.
Me osemegha nguazir mɨneziba uan dapanibagh aghuigha
azir akar korotiar pɨziba aghui.
Ezɨ Jerusalemɨn amizir igiaba bar osemegha
dapaniba avigha pura nguazimɨn gari.

11 Nan navim bar osemezɨ,
kɨ bizir bar kurar Jerusalemɨn otivizibagh nɨghnɨgha azia,
kamaghɨra ikia ghua nan damazimning na gami.
Kɨ uan gumazamizibar gari, me bar ikuvigha onganarazibagh amua itima,
kɨ bar pazavɨra uabɨ barasi.
Kɨ garima, borir iririviba ko borir igiaba pura nguibar ekiamɨn tintinibar tuavir arɨzibar ariaghira irav iti,
kamaghɨn amizɨ, nan dɨghorim bar bɨki.

12 Nguibar kamɨn itir borir kaba,
mɨtiriam ko dɨpam bagha mɨkɨrvagha arava uan amebabar gari.
Me ghaze, Mamo, dagheba, dagheba, mɨtiriam en azi.
Me pura tuavir arɨzibar ariaghira irav iti,
mati mɨdorozir gumaziba mɨdorozimɨn aven ariaghira irav iti.
Ezɨ men amebaba men suigha itima
me men dafaribar ariaghire.

13 O, nan guivim Jerusalem, kɨ bar nɨn apangkufi.
Osɨmtɨzir nɨ inizir kam, nguibar ekiatam a inizir puvatɨ.
Ezɨ kɨ manmaghɨn garir mɨgɨrɨgɨa tam damuva
gavgavim nɨn navim danɨngam?
Nɨn osɨmtɨzim, mati nɨ duar ekiam atɨ,
egha ongarimɨn mɨn bar kone.
Ezɨ tinara ua nɨ damighti nɨ ua ghuamaghegham?

14 Pura nɨ gifarir gumazir Godɨn akam inigha iziba, me nɨ gifara ghaze,
me irebamɨn mɨn garir bizibar gani.
Puvatɨ, me bar nɨ gifara.
Me nɨn akuraghti nɨ deragh ikiasa,
nɨn arazir kurabar gun nɨ mɨkemezir puvatɨ.
Me Godɨn akamɨn gun mɨgeir ingangarimɨn abazim gami,
ezɨ men akaba nɨ gamizɨ, nɨ bar navim gɨrazir puvatɨ.

15 Raghɨragha uan dapaniba roava nɨ dɨpovava, atiniba muno kura iparav amaga sighsirir akabar uariv gei darasi,
kar Jerusalemian gumazamizir nguibar ekiar kam garuiba, me nɨn gari.
Egha me ifara dɨgavir kuram gamua
dafariba nɨn akakagha arui.
Egha me kamaghɨn nɨ mɨgɨa ghaze,

2:15: Onger Akaba 48:2; 50:2

"Kar ti nguibar ekiar bar aghuir me mɨgɨava ghufer kamnang, a?
Nguazir kamɨn itir gumazamiziba bar, me ti bar a gifonge, a?
Ti bar puvatɨ!"

16 Saghuiaba ko roghɨra itir nɨn apaniba bar,
nɨn aghuagha akar bar kurabar nɨ mɨgɨa nɨ gasɨghasɨghasa.
Egha atariba kuskugha
iriviba tagharɨgha nɨn ingaravaka kamaghɨn mɨgei,
"Bar guizbangɨra e Jerusalem gasɨghasigha gɨfa.
Dughiar e mɨgɨa mɨzua itir kam a datɨrɨghɨn otogha gɨfa."

17 Tiziba Ikiavɨra Itir God fomɨra damuasa nɨghnɨghizɨ moghɨn
a datɨrɨghɨn a gami.
A fomɨra kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
Israelia an akam batueghtɨ, a bar me gasɨghasigham.
O Jerusalem, a datɨrɨghɨn nɨn apangkuvir puvatɨ.
A nɨn apanibagh amizɨ me bar gavgavigha nɨ abɨragha gɨfa.
Ezɨ nɨ ikuvizɨ bizim bangɨn me bar akonge.
A me gamizɨ me gavgavir bar ekiam iti.

18 Uarir akurvaghsɨ uan navir averiabar Ekiamɨn dɨmɨva an azangsɨgh.
O Saion, noka!
Nɨn dɨvazir mɨtiar gavgaviba uaghan, arueba ko dɨmagaribar puvɨram aziam,
eghtɨ nɨn teriba irɨ mamaghɨra ikɨ,
mati aperiam otogha ivemari.
Nɨ avughsan markɨ,
nɨ azi mamaghɨra ikɨ.

19 Vɨrara dafarimning feghɨva,
dɨmagaribar dughiar avɨribar Ekiamɨn dɨm.
Nɨ pamtemɨn a ko mɨkɨmɨva
an damazimɨn uan navir averiamɨn aven itir osɨmtɨzim ko nɨghnɨzimɨn gun an mɨkɨm.
Nɨn boriba mɨtiriam bangɨn ariaghira tintinibar nɨn tuavibagh irav iti.
Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God nɨn boribar apangkuvighsɨ,
nɨ uabɨn gun a mɨkɨm.

20-22 Zurara Jerusalemia kamaghɨn mɨgei,
"O Ikiavɨra Itir God, nɨ bizir kurar nɨ uan adarazi gamizir kamɨn gan.
Amizir bar uan boribagh ifongeziba, me datɨrɨghɨn uan boribar kuaba api.
Ezɨ apaniba nɨn Dɨpenimɨn aven ghuegha,
ofa gamir gumaziba ko nɨn akam inigha izir gumazibav soghezɨ me ariaghire.
Apaniba uaghan nan amizir igiaba ko nan gumazir igiaba afuzibar bar me ginivizɨ,
me ariaghire.
O Ikiavɨra Itir God, nɨ bar nan gumazamizir kabar anɨngaghe,
egha nɨ tong men apangkuvir puvatɨ. Bar puvatɨ.
Nɨ bar me mɨsoghezɨ me ariaghire.
Zurara, nɨ bar nan anɨngaghegha tintinibar apanibar diazɨ,
me izava bar pazavɨra na gami.
Apanir bar avɨriba ize, mati gumazamizir bar avɨrim isar ekiam gamir dughiamɨn otivi moghɨn,
otivigha dughiar kamɨn uari akufa.
Egha apaniba nan gumazamiziba bar me mɨsoghezɨ me ariaghire,
ezɨ tav ua itir puvatɨ.
Kɨ bar uan gumazamizibagh ifongegha deravɨra me geghufi.
Ezɨ nan apaniba izava bar me agɨfa."

2:17: Godɨn Araziba 28:15; 28:43-44; Onger Akaba 89:42; Esekiel 5:11

3

Ki navim giragha, Ikiavira Itir God nan osimtiziba agivasa, a mizuai

1-6 *Aio! Ikiavira Itir God nan aningaghegha fofozim na ganingi,
ezi ki bar osimtizir ekiam ateri.
A na gamima ki bar tuavir mitatemin zui.
Ki bar angazangaritam itir puvatigha puram arui.
A dughiabar zurara mizaziba nararam anidi.
A gumazir igharaziba kamaghin arazitamin me gamizir puvati.
A na misogha, nan aghariba apiragharighizi,
nan inivafizim bar amiragha gavgaviba puvati.
An osimtizir igharagha gariba na ganingizi
da na okarigha mizazim na gasi mati ki kalabusin iti.
A na gamizi ki bar mitater ekiamin aven iti,
mati gumazamiziba fomira ariaghiregha iti.

7-9 Bar guizbangira, a bar na okarizi, ki azenim giran ibura.
Mati me senin osimtizibar na ikezi ki kalabuziamin iti.
Ki zurara uabin akurvaghasa Ekiamin dei.
Ezi a tong bar kuarim atigha nan dimdiam barazir puvati.
Ezi ki mangasava amir danganiba, ana da piri.
Mati me dagiar dafaba nan tuavim apiri.

10-12 Datirighin Ekiam na gasighasighasa,
a mati asizir atiam asizir tam misuegh anemasava a bagha modogha gara iti.
Ekiam na gamizi ki uan tuavim ataghizi a na gasighasiki,
mati asizir atiam asizir mamin agiragha ghua a misuegha, a kurugha ghua bar an aneghoragh sue,
ezi ki datirighin bar ikufi.
Ekiam uan barir pim dafagha na gasasa
nan akuighav iti.

13-15 Egha a uan barir afuzibar nan navim gase,
ezi an barir afuziba nan navim okoregha nan ovizimning miti.
Ezi nan gumazamiziba bar datirighin na dipovava
dughiaba bar nan ingarav ati.
A bar osimtizir kurar aviriba na ganingizi ki bar izifa.
Mati gumazim na gaghora dipar puvira misozim na ganingizi, ki a tuavareme.

16-18 Faragha a bar pazavira na gami.
A mati nan guam isava nguazim gasezi dagiaba nan atariba apiraghariki.
Egha a mati ki bar aghumsigha atiatigha guagha uaghira averenimin modo.
Ki uam navir amirizim ko agoroger arazimin itir puvati.
Egha dabirabir aghuimin arazim gin amada.
Kamaghin amizi, ki ghaze, Ikiavira Itir God bizitam na daningan kogham,
eghti ki dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghan kogham.

19-21 Ganganir ki uabin gara uabi ginighnizim, mati ki pura guraghav ikiava arui.
Egha ki uan osimtizir ekiabagh nighnisi.
Ezi bizir kam mizazir ekiam na ganingi, mati ki marasinin kuram ame.
Ki dughiabar zurara bizir kabagh nighnigha,
nan navim bar oseme.

* **3:1-6:** Akinafarir kamin danganir mabar Jerusalem uabi akam akuri. Ezi saptan kamin, puvati. Gumazir akam akurir kam, a Israelian gumazim, ana osimtizir a bativiziba ko osimtizir Israelian igharaz darazi bativizibar gun mikimasa. **3:13-15:** Jop 30:9; Onger Akaba 69:12; Jeremaia 20:7

Egha ki bizir igharazim ginighnisi,
ezi bizir kam na gamima ki gavgavigha Ikiavira Itir God mizua iti,
a nan akuragham.
Bizir kam a kamakin.

22-24 Ghuariaba zurara mizarazibar iri moghira,
Ikiavira Itir God, nin apangkuvir arazir kam, zurara e ko iti.
Ikiavira Itir God zurara en apangkuva, uan navim isa bar e ganigavira iti.
Ezi an arazir kam a givaghan kogham.
Kamaghin amizi, e fo, e bar ikuvizir puvati.
Ezi an apangkuvir kam, dughiabar zurara otivavira iti.
O God, nin arazir kam, a bar deragha mamaghira iti.
Ki ghaze, ki bizir igharazibagh nighnighan kogham.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabira, a nan Akurvazim.
Ezi a nan akuraghasa ki gavgavigha a mizua iti.

25-27 Ia gumazamizir Ikiavira Itir God buria, egha uarir akuraghasa a mizua itiba,
a deraghavira ia gami.
Kamaghin ti deragham, gumazamiziba nimira ikiva
Ikiavira Itir God mizuamti, a ua me iniam.
Egh uaghan kamaghin ti dera,
gumazamiziba uan igiabara osimtiziba ater, egh nimira iki.

28-30 Kamaghin amizi, Ekiam osimtizitam gumazitam daningighti,
gumazir kam danganitamin mangi uabira nimira iki.
Gumazitam uabi abiragh nimira iki ganti,
Ekiam ua an akuragham.
Eghti gumaziba a misoghiva dibovir akaba ko adarir kurabar a damuti,
a pura uabi isiva men teghti, me mar a damu.

31-33 Marki, Ekiam zurara akirim ragh e gasan kogham.
A osimtiziba isava gumazamizibagh anigava,
egha a gin ua men apangkufi.
Guizbangira, a Godin puvira gumazamizibar apangkuvim.
A uaghan mizaziba ko osimtiziba me daningasa ifongezir puvati.

34-36 Ni ge! Ekiam bar arazir kurar kabar aghua:
Arazir gumaziba pazava kalabuziar gumazibagh amua me dikabiriba,
ko arazir gumaziba kotiamin gumazibagh ifara me dikabiriba,
ko Godin Bar Pin Itimin damazimin, gumazir maba guizin arazibar amuan men anogorosi.
Guizin arazir kaba, kar God damuasava e mikemezir araziba.

37-39 Nguazimin gumazir manamra mikemeghti, biziba otivam? Ua gumaziba puvati,
Ekiam uabira nighnigh mikemeghti, biziba otivam.†
Godin Bar Pin Itim migeima,
bizir aghuiba ko bizir kuraba otifi.
Eghti gumazitam tizim bagh,
uan arazir kuram bangin ivezir kurar a inizim bagh imomam?‡

3:22-24: Ua Me Ini 34:6; Onger Akaba 119:57; Jeremaia 10:16; Sefanaia 3:5 **3:25-27:** Onger Akaba 33:18; Aisaia 30:18; Maika 7:7 **3:28-30:** Aisaia 50:6; Matyu 5:39 **3:31-33:** Onger Akaba 78:38; 94:14; 106:43-45; Esekiel 33:11; Hosea 11:8; Hibru 12:10 † **3:37-39:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, "God amamangatighan koghti, gumazitam bizitam damighti ana otoghan kogham." ‡ **3:37-39:** Gumazir maba, vezin kamin kamaghin migei, Hibrun akam ghaze, "Gumazim arazir kuram damighti, God ivezir kuram a daningighti, a imoman marki." **3:40-42:** Onger Akaba 119:59; 139:23; 2 Korin 13:5

40-42 Oraghiva arazir aghuibar amuva, e bar deravira uan araziba ko uan daroriba tuisigham.
Egh e uan arazir kuraba ateghiva uamategh Ikiavira Itir God bagh izam.
Egh e Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimsi, e pura aghariba fan kogham.
E bar guizbangira uan navibar God ko mikimiva kamaghin mikimam,
"E ni barazi puvatigha arazir kuram gami,
ezi ni en arazir kuraba gin amadazir puvati."

43-45 Puvati. Ni en agiragha en misoghezi e ariaghire.
Nin aningagharim e avara, egha ni bar en apangkuvir puvati.
Ni en aningaghegha uan kuarimning migoro.
Mati ni overiamin itir ghuariar bar pizir mitiamin uabi avarazi,
en migirigiaba mavanang ni bativan ibura.
Ni bar e abirazima, igharaz darazi ghaze e bar mizegha,
mati pura dagariba adizir bizim.

46-48 Roghira itir apaniba bar,
en aghuagha akar bar kurabar e migia e gasighasighasa.
Ezi bizir otivir kaba bar e gamizima,
e mati mozim giraghuezi moghin atiatigha iti.
E bar ikuvigha iti.
Ki uan gumazamizibar garima, me bar onganir arazibagh amua itima,
ki me bagha azia teriba ira,
mati faner ekiam ivemari moghin, ivemara kamaghira iti.

49-51 Saghon mar ikegha izi, ki uan azir akam agivaghan kogham.
Kamaghin amizi, nan temeriba iri kamaghira ikiam.
Ki azi kamaghira iki mangi, Ikiavira Itir Godin Uan Nguibamin Itim beragh
vanginan deraghvira nan ganiva na ginighnigham.
Ki uan nguibar ekiamin itir amizir igiabar garima,
me bar dughiar kuram isima, nan navim bar oseme.

52-54 Tav tong bizir mingarir tam nan itir puvati.
Me pura nan apanim gamua na buria na misueghti ki aremeghasa.
Egha mati gumazim kuarazimin agintizi moghin nan agintisi.
Egha mati me angamira na fegha mozim mikini,
egh dagiaba na mikinighti ki aremeghasa.
Ezi mati dipar dafam na avarazi,
ki ghaze, ki aremegham.

55-57 Uan kuarimning dukuman marki! O Ikiavira Itir God, ga uaning!
Ni nan azir akam baragh,
ki mati gumazim mozir bar konimin iti moghin ikia nin ziamin dei.
Egha bar pazavira ikiava uabin akurvaghasa nin dei.
O Ekiam!
Ki kamaghin nin dei, ezi ni nan dimdiar kam baraki.
Ki nin deir dughiamin, ni nan boroghin izava kamaghin na migei,
"Ni atiatingan marki."

58-63 Vezir bar kuram, ki a ini. O Ekiam, ni nan akuragha apaniba abira.
Ni ua na inizi ki deragha iti.
O Ikiavira Itir God, ni jasin min nan garima, gumazir kaba arazir kurar aviribar na gami.

3:43-45: Onger Akaba 97:2; Azir Akam 2:1; Sekaraia 7:13 **3:55-57:** Onger Akaba 145:18; Aisaia 41:10; 41:14; Jeremaia 38:9; Jona 2:2; Aposel 16:24-25

Ga uaning! Ni tong nan akuragh arazir aghuibar na damu.
Ekiam, ni fo, me nan apanim gamua na dipova kamaghira iti.
Me arazir kurabar na damuasa nighnigha migirigiar kurabar na gami.
Me zurara dughiabar sighsizir akaba ko imobir akabar na gamua,
egha na misoghasa na bagha tuaviba buria akabav sosi.
Ni ganam, me managh dapiaghiv ikiam, o me dikavigh managh mangam,
me dughiabar zurara na dighora dibovir onger akabagh ami.

64-66 Zuamira! O Ikiavira Itir God, ni men arazir kabagh nighnighiva,
me ikaragh arazir kabara ua me daning.
Ni osimtizir kurabar men navibar aning, onganim men nighnizibar aningigh.
Ni ivezir kuram men daningiva bar me gasighasikigh.
Ni men aningaghegh asizibar min men agintigh bar me misogh me agifagh,
eghti men tav tong Ikiavira Itir Godin overiamin apengan itir nguazir kam uam an ikian bar marki.

4

Jerusalemian apaniba me misozir dughiamin Jerusalemia bar dughiar kuram ini

1-2 Aio! Saionin gumazamiziba, mevzika,
me bar ikuvigha iti.
Me fomira mati golin dagiar bar pin kozimin min taghtagha bar dera.
Ezi me datirighin bar mighovegha, ua dagiar bar pin kozimin min taghtazir puvati.
Fomira Ekiamin gumazamizir kaba mati, Godin Dipenimin itir dagiar bar pin kozir bar aghuibar min iti.
Me datirighin bar tegha, mati dagiaba misaraghira tintinibar nguibar ekiamin tuavibagh ire.
Gumazamizir igiar kaba datirighin ua ziaba puvati.
Me datirighin mati nguazir miner ghurir, gumaziba ingarizibar min gari.

3 Boribara, nan gumazamiziba deravira uan boribar garir puvati.
E gari, afiar atiar amebaba oteba uan nguzibagh arisi.
E fo, afiar atiaba derazir puvati.
Ezi nan gumazamiziba afiar atiabar min arazir aghuim gamir pu. Puvati.
Me mati, ponebar min danganir dakirtizimin arazir kurabagh amua iti.
Me deragha uan boribagh amir pu. Puvati.
Me bar akirim ragha me gasara.

4 Daghem bagha pura tintinibar aruava, gumazamizibar azangsizir boriba,
tav daghetam me ganingizir puvati.
Ezi borir aghegheviba otem bagha kuariba men piri.

5 Ezi fomira dagher bar aghuir aviriba iti darasi,
me datirighin dagheba puvatigha daghem bangin ariaghiri.
Ezi men kuaba pura nguibar ekiamin tuavibar irav iti.
Me fomira bar bizir aviriba ikia dar kurka iti.
Me datirighin bar biziba puvatigha onganarazibagh amua ikia,
egha bizir kuraba makurir danganibar damasa dagheba buri.

4:6: Jenesis 19:24

6 Faraghavira, Ekiam Sodom gasighasizir dughiamin, a bar zuamira a gasighasiki.
Ezi nan adarazi Jerusalemia,
men arazir kuraba bar Sodomin gumazamizibar arazir kurabagh afira.
Kamaghin amizima, Ekiam bar pazavira Jerusalemia gami.
Ezi apaniba bar pazavira Jerusalemia gamizi moghin,
pazavira Sodomia gamizir puvati.

7 Gumazir dapaniba fomira bar deravira ikia men mikarziba bar dera.
Me bar gumazir gavgaviba,
mikarziba bar zuegha dafogha,
mati dagiar pin kozibar min taghtasi.

8 Ghuezir dughiabar men mikarziba bar dera,
ezi datirighin men mikarziba pighatomegha bar ikuvigha mighofe.
Egha me tuavibar aruir dughiabar, gumazamiziba deragha men gara me gifozir puvati.
Me bar aghariba gunigha men mikarziba bar misingi.

9 Ia gumazir faragha midorozimin aven oveaghuezibagh fo,
me bar dera, me angavsighin faragha ovegha ghue.
Ezi gin ariaghirezir darazi dughiar ruarimin daghem bagha amua,
mitiriar mizazir ekiaba isa ghua, bar aghariba guigha gin ariaghire.

10 Kar borir ariaghiribar kuaba, mevzika.
Men amebaba fomira bar uan boribar apangkufi.
Ezi boriba ariaghirezi,
amebaba uari uan boribar kuaba avigha da api.
Apaniba iza nan gumazamizibav sozir dughiamin,
arazir kam oto.

11 Maia! Ikiavira Itir God bar Saionin aningaghe,
egha uan aningagharim a ginge.
A Saionin nguibar ekiam avimin a gaborozi,
a bar isi.

12 Nighnizir atriviba ko nguibar igharazibar gumazamizibar itim,
me ghaze,
apaniba ti Jerusalem abiragh
an tiar akaba akarigh, nguibar ekiamin aven mangeghan kogham.

13 Nguibar ekiamin itir ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba uari arazir kuram gamua,
Jerusalemin gumazamizir aghuibav soghezi, me ariaghire.
Kamaghin amizi, God apaniba ataghizima,
me bar Jerusalem gasighasiki.

14 Ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, gumazamizir ariaghirezir kabar ghuziba men korotiabar puegha,
bar Godin damazimin mize.
Ezi me bar osimtizir dafam iti.
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
datirighin onganigha pura tintinibar tuavibagh arui.
Ezi gumazamiziba men boroghin mangan aghua.

15 Pamtemin, gumazamiziba kamaghin men dia ghaze,
“Ia e gitagh.
Ia Godin damazimin mize,
ia en boroghin ikian marki.
Ia kamatigh, en kantrin ikian marki.”
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,

4:10: Godin Araziba 28:57; Esekiel 5:10

ara ghua tintinibar kantrin
igharazibar aghunababar min
guav iti.
Ezi Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba uaghan
me batogha ghaze, ia bar
e gitagh.

16 Roghira kagh me ikian kogham,
Ikiavira Itir God uabi me
amadazima,
me tintinibar mar ghuezi, a ua
me ginighnizir puvati.
Guizbangira, ofa gamir gumaziba ko
gumazir dapaniba,
ua gumazamizibar damazimin
ua ziaba puvati.

17 Saghon mar, e pura gumazir izi
uamategh en akurvaghamiba
bagha gara iti.
E pura tuavir akabar gara ghua
damaziba e gami.
Egha e pura gara me mizua itima, me
tong izir puvati.
Kantrin igharazitam tong en
akuraghan kogham.

18 Tuaviba bar, apaniba e gasighasighasa
en daroribar aravima,
e ua daruan atiatingi.
E bar givamin dughiam roghira ize.
Me en dughiaba dibori, en
dughiar abuananam izegha
gifa.

19 Uaghan e ara zuima, en apaniba en
agintisi.
Me bar zuamira ivegha izava e
ekiaru,
mati kuarazir bagam ove-
riamin ikegha izaghira
asizimin suighasa.
Me mighsiabar en agintigha zui.
Men marazi danganir dakirtizimin,
e bagha mongegha gara ikia
en suiki.

20 Vaghvagh kamaghin fogh,
atrivir Ikiavira Itir God inabazir kam,
a en ganti e an apengan ikiva, en
dabirabim deraghti e kantrin
igharazibar min deravira
ikiam.
A uaghan e ko ikia e geghuva
en akurvagha, en gara itir gu-
mazim.
Ezi puvati. Me uan mozir
azuazimin an suira.

21-22 Zuamira! Idomin gumazamizir
Usin nguazimin itiba,
ia datirighin dibovir akabar amu
bar akongegh suam, Saionin
nguibar ekiam datirighin bar
ikufi.
Ia ganti, Ekiamin aningagharim mati
wainin dipar onganimin kap,
an a isiva Saionin gumazamiz-
ibar aningti me anemam.
A uaghan a isi ia daningam, eghti
ia uaghan onganigh puvira
mizebav kimam.
Mati ia uan mikarzibar koro-
tiaba suegh bar aghumsigham.
Zurara, ia Saionin gumazamiziba, ia
arazir kurabagh ami.
Ezi datirighin Ekiam ian arazir
kuraba ikarvagha mizazim ia
gasegha gifa.
Kamaghin amizi, kalabuziar ian gu-
mazamiziba ikezim,
datirighin gifa, eghti ia der-
aghvira ikiam.
Ezi Idom, Ekiam nin arazir kuraba
aghurigh azenim datigh,
mizazim ni daningighti ni
fogham,
kar nin arazir kurabar
ivezim.

5

*Jerusalemia uarir apangku-
vighasa Ikiavira Itir Godin azai*

1 Aio! Ikiavira Itir God, bizir e bativiz-
iba ni adagh nighnigh,
en apangkufigh.
Ni kagh en gan.
E bar pazavira ikia
egha gumazamizir igharaz-
ibar damazimin bar
aghumsiki.

2 Bar guizbangira, en nguazim
kantrin igharazimin gumaza-
mizibar dafarimin iti.

Ezi me en dipenibar iti.

3 Dughiar e itir kam,
e mati afeziaba puvatigha borir asaghasazibar min iti.
Egha e bar pura iti,
mati amizir odiarir paba ariaghireziba.

4 E fomira daziba ko dipaba pura da isi,
ezi datirighin e dagiar ekiabar iveza,
daziba ko dipaba isi.

5 Faragha iza datirighin, apaniba bar e abiragha mamaghira itima,
e bar amira.
Me tong e ataghizima, e avughsir puvati.*

6 Gatirighin e dagheba puvatigha,
Isipia ko Asiriabar apengan ikia men azangsizima,
me dagheba amadima e dagh ivesi.†

7 Ghuezir inazir afeziar kaba arazir kuram gamigha, oveaghue.
Ezi e datirighin men osimtizimin ivezir kuram isi.

8 Ia Babilonian ingangarir gumazir kiniba e gativagha en gari,
ezi gumazir me dama e iniamba puvati.

9 Kar gumazir e gasighasighamiba tintinibar en kantrin iti.
E dagheba burir dughiabar,
okimakiar gumazir kaba, e misoghti e arimighirasa
me en tuaviba asia iti.

10 Mitiriar avir mizazir igharaziba en azi.
Ezi en mikarziba fei, mati avim isi.

11 Nan apaniba en amuiba ko guivir igiar Saion ko Judan nguibar ekiamin itiba,
pura men suighava arazir kurabar me gami.

12 Nguibar kamin gumazir dapaniba, apaniba me inigha benibar men firiba dafegha me gui.
Egha en gumazir aruaba, me arazir aghuitamin me gamir puvati.

13 Otarir igiaba me puvira me abirima
me pura witin oviziba mirmira,
dazir ikizir osimtizir bar dafaba ateragha arui.

14 Puvati. Gumazir aseba datirighin ua nguibar ekiamin tiar akamin apiav itir puvati.
Ezi gumazir igiaba ua marvibagh ivia dibiaribav sozi puvati.

15 Roghira roghira, en agoroger en navibar itiba gifa.
E ighiabagh amir arazir kam e ataghizi,
e datirighin azir akamrama amua iti.

16 Saion, en ziar ekiam iraghugha gifa.
E uari arazir kuram gamigha,
arazir kurar kam bangin,
e datirighin bar tegha gifa.
Evzika!

17-18 Tina en akuragham, e ghaze Saionin Mighsiam bar ikuvigha givagha,
afiar atiabar nguibamin min oto.
Ezi e a bagha arei moghin uari baragha aziavira itima,
en damaziba e gami.

19 Uaghan ni, Ikiavira Itir God,
ni Atrivir ikia mamaghira itim.

---

* **5:5:** Hibrun akamin me kagh deragha akam abighizir puvati. † **5:6:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, "E fomira Isipia ko Asiria en akurvaghasa me ko akam akiri."

5:16: Jop 19:9; Onger Akaba 89:39; Aisaia 3:9-11 **5:19:** Onger Akaba 10:16; 45:6; 90:2; 102:12; 102:26

En ovavir boriba uaghan zurara nɨn
apengan ikɨ,
mamaghɨra ikiam.

20 Vangɨnan kagh en gan,
nɨ tizim bagha zurara e
bakɨnɨghɨnigha
akɨrim ragha e gasara?

21-22 Zurara nɨ ko ikiamin arazim,
nɨ ua e damutɨ e an gɨn mangam.
O Ikiavɨra Itir God, nɨ akɨrim ragha
bar e gasaragha bar en
anɨngaghe.
Nɨ ti bar e gɨn amadagham, o?
E ua nɨ bagh izasa.
E ghaze, nɨ faragha deragha
e gamizɨma, e deragha ikezɨ
moghɨn,
nɨ kamaghɨra ua e damu.

5:21-22: Onger Akaba 80:3; 80:7; 80:19; Jeremaia 31:18

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Esekielin Akinafarim O Esekiel

Akar faragha zuim

Esekiel, a Godin ofa gamir gumazir mam, a uaghan akam inigha izir gumazim. A gumazamizir apaniba inigha ghua Babilonin kalabus gatiziba, a men tongin ikia, bizir gin otivambar gun gumazamizir bizir pumuning virara me migei. Gumazamizir maba Esekiel ko Babilonin iti, ezi gumazamizir maba Jerusalemra iti.

Akinafarimin aven danganir mabar Esekiel, Ikiavira Itir God pazavira Judabar amuamin ikiangsizir Akar Gavgavibar me migei. Egha danganir mabar a ghaze, God gumazir Judabagh asighasighiziba, men araziba tuisigh osimtizir ekiam me daningam. Egha akar otevir igharazibar, Esekiel kamaghin migia ghaze, God gumazamizibar amighti me navir amirizimin ikiam. A ghaze, God dughiar aghuim damighti a gin otivam. Eghti Israelia ua uan kantri damighti a ua tughti, me ua God bagh Dipenir igiamin ingaram.

Ezi Judan gumazamizir Babilonin itiba, me nighnizir aviribagh ami. Me ua Godin nguibar ekiamin itir puvatigha, Godin Dipenimin saghon iti. Kamaghin amizi, me fozir puvati, God me ko ikiavira iti, o ti puvati? Ezi Esekiel Godin akabar me migia, men nighnizibar amighti da gavgavighti me kamaghin fogham, God me ko ikiavira iti. Egha arazir aghuibar amuasa vaghvagha gumazamizibar naviba fer akabar me migei.

Dughiar aviribar God irebabar min garir bizibar migirigiabar Esekiel migei. Ezi Esekiel bizir a garir kabagh eghari. An migirigiar kabar mingariba dughiar mabar azenara iti e dagh fogha da baraghasa ifonge. Ezi migirigiar mabar mingariba mongezi, e deragh dar mingaribagh fofoghasa divaghdivasi.

God akam inigha izir ingangarim Esekiel ganingi

(Sapta 1--3)

Esekiel Godin atrivir dabirabimin gari

1 Ki Esekiel, ki Judabar tongin Babilon Kantrin aven Kebarin Fanemin boroghin iti. Babilonia faragha e inigha iza kalabus gatizi, e danganir kamin iti. Ezi azenir namba 30, an iakinir namba 4, egha an aruer namba 5, ki irebamin min garir bizimin garima, overiam kuiaghirizi, ki Godin gari.

2 Babilonia atrivim Jehoiakin Jerusalemin a inigha Babilon kantrin ghuzi, azenir 5pla givazi, gin, bizir kaba otifi.

3 Ki Esekiel, Godin ofa gamir gumazim Busin otarim. Ki kantri Babilonin Kebarin Faner miriamin ikia, Ikiavira Itir God barazi, a na migeima an gavgavim iza na avara.

4 Ezi ki kogha, notin amadaghan pin garima, Ame! Aminir ekiam miturir ekiar mitiam sara izi. Ezi onimariba miturir mitiar kamin aven taghtazima, an angazangarim avimin min bariba sigha ghuavira iti. Ezi avir kamin tongin bizir mam brasin min angazangarigha taghtasi.

5 Ezi miturir mitiar ekiar kamin tongin ki gari, bizir angamira itir 4pla iti. Dar namnaba, gumazimin namnamin min gari.

6 Egha da vaghvagha 4plan guaba ikiava 4plan aviziba iti.

7 Dar sueba gumazamizibar suebar min minaghire, ezi dar dagarir oniba mati bulmakaun dagarir beraba. Dar dagariba ko dagarir beraba, mati me bras dagh aghuizi, da taghtasi.

1:1: Akar Mogomem 19:11 **1:2:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:9-10 **1:5:** Akar Mogomem 4:6

8 Ezi dar namnabar miriar 4pla
vaghvagh aviziba iti. Egha 4plan
avizibar apengan da vaghvagha gu-
mazamizibar dafaribar min dafariba
iti. Ezi dar aviziba ko guaba kam-
aghin iti.
9 Ezi bizir angamira itir 4plan kaba,
vaghvagha uan aviziba kuizi dar
avizir suiaba uarir suigha, mati bok-
siam 4plan ruaghateviba iti. Egha
da zuir dughiabar, da kamaghira
ikia uari inigha zui, egha namnaba
gighavkira tintinibar zuir puvati.

10 Egha bizir angamira itir 4plan
kaba, da vaghvagh 4plan guaba
iti. Gumazir guam faragha iti, ezi
laionin guam agharir guvimin itima,
bulmakaun guam agharir kiriamin
iti, ezi kuarazir bagamin guam,
girakirangin iti.
11 Bizir angamira itir kaba uan
aviziba kuizima dar avizir suiaba
uarigh inifi, ezi dar avizir igharaziba,
me dar uan namnaba ave.
12 Ezi bizir angamira itir kaba
vaghvagha Godin Duamin gin
bighatighavira zui. Egha uan
namnaba ighaghira tintinibar zuir
puvati.

13 Ki bizir angamira itibar tongin
gari, mati adenir avim isia, bizir
angamira itir kabar tongin ghua ua
izi. Ezi avimin angazangarim bar
gavgavigha onimarimin min tagh-
tagha tintinibar zui.
14 Ezi bizir angamira itir kaba, mati
onimarim taghtasi, ezi da mangi zegh
gami.

15 Ki bizir angamira itir kabar gari,
da vaghvagha dar boroghin, wilin
mam nguazim gisirara iti. Egha da
vaghvagha wilin vamira vamira iti.
16 Ezi wilin kaba magh gari, da
vaghvagha dagiar iangurir pin koz-
ibar min taghtasi. Egha uaghan da
vaghvagha dar aven wilin igharazir
mam ua vaghvagha wilin kabar aven
dagh ighuvagha iti.

17 Ezi wilin kaba managh mangisi
pura bighiratigh mangi ua ighighiran
kogham.
18 Wilin kabar rimba ekevezi dar
tuiriviba pin iti, ezi ganamin damaz-
iba bar wilin kaba noegha iti. Ezi ki
dar gara bar atiatingi.
19 Bizir angamira itir kaba
sivaghsivagh mangiti, wilin kaba
uaghan mangam. Eghti bizir kaba
nguazim ategh pin ghuavanangti,
wilin kaba uaghan ghuavanangam.
20 Godin Duam managh zui, ezi
bizir angamira itir kaba uaghan
zuima, wilin kaba uaghan da ko
zui. Bizir angamira itir kabar duam,
wilin kabagh apazagha iti, kamaghin
amizi, da bar uari inigha virara zui.
21 Bizir angamira itir kabar duam
wilbagh apazagha iti. Kamaghin
amizi, bizir angamira itir kaba
mangiti wilba uaghan mangam.
Eghti da tuivighti, wilba tuivigham.
Eghti bizir angamira itir kaba
nguazim ategh ghuavanangti, wilba
nguazim ategh ghuavanangam.

22 Ezi ki bizir angamira itir kabar
dapanibagh isin gari, bizir mam mati
itarir bar dafam fuaghav iti. Egha
a glasin aghuir mamin min bizir
angamira itir kabar dapanibagh isin
onegha taghtasi.
23 Bizir angamira itir kaba itarir
dafamin min garir bizir kamin apen-
gan ikia, uan aviziba kua uarir aman-
gizi, dar suiaba uarir suisi. Ezi
dar avizir igharazir pumuning vagh-
vagha dar namnaba ave.
24 Egha da migha zuima, ki dar
avizibar niginim barazima, mati
ongarim dipira tingazi, egha mati
midorozir gumazir okuruar gavgavir
mam misoghasa zui, egha mati
Godin Gavgaviba Bar Itimin tiarim,
ararimin min dagarvasi. Egha
da mighegha ghua tuivigha, uan
avizibar kumi.
25 Ki orazima, gumazimin tiarim,
bizir angamira itir kabar dapanibagh

1:10: Esekiel 10:14; Akar Mogomem 4:7 **1:13:** Akar Mogomem 4:5 **1:15:** Esekiel 10:9-13 **1:18:** Akar Mogomem 4:8 **1:22:** Akar Mogomem 4:6 **1:24:** Akar Mogomem 1:4-15; 19:6

isin itir itarir ekiar fuaghav itimin ikegha izi. Ezi bizir angamira itir kaba tuivigha uan avizibar kumi.

26 Ezi itarir ekiar kam gisin mati atrivir dabirabir me dagiar bar gavgavir bluplan ingarizim, ezi atrivir dabirabim gisin, mati gumazim a gaperaghav iti.

27 Ezi ki gumazir kamin gari, an ivariamin ikegha uanadi, a brasin min angazangarigha taghtasi. Ezi an angazangarim avimin min bar ekefe. Egha an ivariamin ikegha uaghiri, ki gari, mati avim isia bar ekevegha bar an okari.

28 Ezi angazangarir kam, ekianimin min overiamin ikia dirir aghuiba an iti. Angazangarir ki gari kam, kar Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim a izi.

Ezi ki an ganigha, irigha uan guam isa nguazim gatigha orazima, migirigiam kamaghin na bagha izi.

2

God, akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa Esekiel amisefe

1 Ezi tiarir kam kamaghin na migia ghaze, "O nguazir kamin gumazim, ni dikavigh tughti, ki ni mikimasa."

2 God na migiavira itima, an Duam na bagha iza nan aven ghua, na fezi ki dikavigha tu. Egha ki God barazima, a ua kamaghin na migia ghaze.

3 "O nguazir kamin gumazim, ki datirighin Israelia bagha ni amadi. Me gumazamizir akaba barazir puvatiziba, me nan akam batoke. Me uan inazir afeziabar min akaba batogha, akiribagh igha na gasi, mati men inazir afeziaba fomira amizi mokin.

4 Men naviba gavgavizi me nan akam barazir puvati. Ezi ki ni amadaghti, ni me bagh mangi kamaghin me mikim suam, 'Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia bagha akar kam amada.'

5 Eghti e pura ganam, gumazamizir kaba ti nin akam baregham, o an aghuagham. Bar guizbangira, kar gumazamizir akaba barazir puvatiziba. Egh me kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazir mam me ko iti.

6 "Ezi nguazir kamin gumazim, ni men migirigiar me ni gamibar atiatingan marki. Me nin akaba dikabiragh ni abinam, mati ni benir ataghataribar torimin iti moghin ikiam. Egh uaghan mati ni tuighakabagh isin aperaghav iti. Eghti ni gavgafigh. Me akaba batozir adarasi. Kamaghin amizi, ni men akabar atiatingan marki.

7 Ni fo, kar akaba batozir adarasi. Me ni baragham, o ti puvatigham, ni pura nan akabar me mikim mangivira iki.

8 "Nguazir kamin gumazim, nirara, akar ki ni migeiba, ni deragh da baragh. Egh gumazamizir akaba batozir kabar min akaba batoghan marki. Ni uan akam akarigh bizir ki ni daningamim ami."

9 Ezi ki garima, Ame! Dafarir mam miniaghirigha na bagha izi, ezi akinafarir righizim an iti.

10 Ezi God akinafarir righizir kam nan damazimin an onezi, ki garima, tuater arareba ko, azirakar ighiaba ko, gumazamiziba osimtiziba itir akaba, me da osirizi, da vong ko vong sara iti.

3

1 Ezi God kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni akinafarir righizir kam amegh givagh, egh mangi Israelian adaraziv kim."

2 Ezi ki uan akam akarizima, an akinafarir righizir kam amasa a isa nan akam garu.

3 Egha a kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni akinafarir righizir kam amiti, nin

1:26: Esekiel 10:1; Akar Mogomem 4:2-3 **1:27:** Esekiel 8:2 **2:2:** Esekiel 3:24; Daniel 8:18 **2:7:** Jeremaia 1:7; 1:17; Esekiel 3:10-11; 3:17 **2:9:** Akar Mogomem 5:1 **3:1:** Akar Mogomem 10:9-10 **3:3:** Onger Akaba 19:10; 119:103; Jeremaia 15:16

navim bar izifagh." Ezi ki anepima,
a nan akamin ikia, hanin min isingi.

4 Ezi God kamaghin na migia ghaze,
"O nguazir kamin gumazim, ni Is-
raelian adarazi bagh mangiva, ki ni
mikemezir akabar me mikim.
5 Ki Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir akar igharazibav geiba bagha
ni amadir puvati. Ki Israelian adarazi
baghavira ni amadi.
6 Ki Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir avirir, uan akabav kimti ni
foghan koghamiba bagha ni amadir
puvati. Ezi kamaghin ti deragham,
ki kantrin igharazir kaba bagh ni
amadaghti, me nin akaba baragh dar
gin mangam.
7 Israelian adarasi, me oraghan
aghuagham. Me bar moghira ak-
aba barazir puvatigha naviba bar
gavgafi. Kamaghin amizi, men tav
tong bar ni migeir akatam bareghan
kogham.

8 "Ni oragh! Men nighniziba
gavgavizi moghin, ki nin nighnizim
damighti a gavgavigham. Ezi
men naviba gavgavizi moghin, ki
datirighin nin navim damighti a men
damazibar gavgavigham.
9 Ki nin nighnizim damighti ni
daimonin dagiamin min gavgav-
igham. Eghti ni men ganganibar
ganiva digavir kuram damu men
atiatingan marki. Me bar akaba
batozir adarasi."

10 Egha God ua kamagh na
migia ghaze, "Nguazir kamin gu-
mazim, ni deraviram migirigiar ki
ni mikimamin kaba uan kuarir
torimningin da baregh, da isi uan
navim datigh dagh nighnighvira iki.
11 Nin gumazamiziba iza Babilonin
kalabusin iti, ni me bagh mangi
me mikim suam, Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ia mikimasa na mikemezi
biziba ki ia migei. Eghti me uari, me
ni baragham, o puvatigham."

12 Ezi Godin Duam na fezi, Ikiavira
Itir Godin angazangarir gavgavim
uan danganimin ikegha izima, ki
uabin girakirangin niginir dafam
barasi.
13 Ezi niginir dafar izir kam,
kar 4plan angamira itir bizir kaba
uan aviziba kuizi dar avizir suiaba
uarir suigha uanaga izaghiri, ki dar
niginim barasi. Ezi wilin kaba dar
boroghin ikia uaghan niginir ekiam
gami, mati mikimkizir ekiam izi.
14 Ezi Godin Duam na fegha na
inigha zuima, ki paza uabi baragha
atara nan navim bar oseme. Ezi
Ikiavira Itir Godin gavgavim na
avara.
15 Ezi ki iza Israelia kalabusin itir
nguibam, Telabipin oto. Nguibar
kam Kebarin Fanemin miriamin iti.
Ki danganir kamin ikia, 7plan arue-
bar bizitam damuamin gavgaviba
puvatigha, puram aperaghav ikia
bizir ganizir kabagh nighnigha bar
osemegha iti.

Ikiavira Itir God, Israelia geghuv men ganasa Esekiel amisefe (Esekiel 33:1-9)

16 Ezi 7plan arueba givazima,
Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei,
17 "Nguazir kamin gumazim, ki
Israelia geghuv men ganasa ni
amisefe. Egh ki me mikimsi akatam
mikemeghti, ni oregh, ikiangsizim
me daning me mikim.
18 Eghti gumazitam arazir kurabar
amighti, ki aremeghsi a mikimam,
eghti ni ikiangsizir akamin a mikim
suam, a navim giragh uan arazir
kuraba ategh, angamira ikiam.
Ni a mikemeghti, a uan arazir
kurabagh iraghan kogh, ovegham.
Ni a mikemeghan koghti, an arazir
kuraba ikivira ikiti an oveghti, an
ovevemin osimtizim nin ikiam.
19 Egh ni uabi, ni arazir kurabagh
amir gumazir kam mikemeghti an
arazir kuraba ataghiraghan aghuagh
aremegham. A uabi uan arazir
kuraba bangin aremegham. Eghti
ni an ovevemin osimtizim ateran
kogham. Egh arazir kamin, ni uabi
uan ikirimirimin akuragh, ovengan
kogham.

3:20: Esekiel 18:24; 33:12-13

20 “Eghti gumazir aghuitam uan
arazir aghuim ategh arazir kuram
damighti, ki an tuavim apirighti,
an aremegham. Ni dughiar kamin
ikiangsizir akam a mikemeghan
koghti, a uabi uan arazir kuraba
bangin aremegham. A faragha
amizir arazir aghuiba, ki dagh
nighnighan kogham. Puvati. An
aremegham. Eghti an ovevemin
osimtizim nin ikiam.
21 Eghti ni gumazir aghuitam
arazir kurabar anogorogh ikiangsizir
akamin a mikemeghti, a nin akam
baregh arazir kurabar amuan
koghiva, aremeghan kogham.
Eghti arazir kamin, ni uabi uan
ikirimirimin akuragh ovengan
kogham.”

God Esekiel gamizi,
an mizem osemezi, a mikiman asa

22 Ki danganir kamra ikiavira
itima, Ikiavira Itir Godin gavgavim
na bagha iza na avara. Ezi ki
orazima, a kamaghin na migei, “Ni
dikavigh danganir zarimin magiriti,
ki munagh ni ko mikimam.”
23 Ezi ki dikavigha danganir
zarimin zuima, Ikiavira Itir Godin
angazangarir gavgavim munagh
tughav iti. A mati ki faragha Ke-
barin Fanemin miriamin ikia ganizir
angazangarir gavgavimin mirara
gari. Ezi ki uan tevimning apirigha
guam isa nguazim gati.
24 Ezi Godin Duam nan aven iza
na gamizi ki dikavigha tu. Egha
na ko migia ghaze, “Ni mangiva uan
dipenimin aven mangi uan tiar akam
asaragh.
25 Nguazir kamin gumazim, ni or-
agh! Me benir gavgavibar ni ikeghti,
ni ua gumazamizibar tongin daruan
kogham.
26 Eghti ki nin mizem damighti, an
anang nin akar averiam apirighti, ni
mikiman asagham. Eghti ni uam ak-
aba batozir ikizir kam, ni me akirsi
me mikiman kogham.
27 Eghti gin ni nan akam gumaza-
mizibav kinsi ifongeghti, ki nin
mizem damighti, ni ua mikimam. Egh
ni me mikim suam, ‘Kar Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ia mikimasa mikemezir
akaba.’ Eghti tarazi ni baraghsi
ifuegham, a dera, me mar ni baragh.
Eghti tarazi oraghan aghuagham,
marki, me mar aghuagh. E fo, me
gumazamizir akaba batoziba.”

Esekiel akam akura ghaze, Jerusalem ikuvigham

4

(Sapta 4--24)

Apaniba Jerusalem gasighasigham

1 Egha God ua kamaghin migei, “O
nguazir kamin gumazim, ni mangi
brighin tam inigh nguazim datigh,
egh Jerusalemin nguibar ekiamin
nedazim brighin kam osirizi moghin
an aghoregh.
2 Egh brighin kamin boroghin, ni
mati midorozir gumaziba nguibar
ekiar mam avinigh a misogh a
iniamin arazibar ababaniba, ni
bar dar arikigh. Egh daghurimin
ababanim damighti a nguibar ekiar
kam bar anevinigh, egh nguaz-
ibagh kuva nguibar ekiar kamin
divazimin boroghin dar pozibav
kinigh. Eghti da danganir aghuir
midorozir gumaziba isin ghua-
vanang tuiv iki misoghamibar min
ikiam. Egh midorozir gumaziba
iki misoghamin averpeniba nguibar
ekiamin boroghin dar ababaniba
arikigh. Egh nguibar ekiamin
divazim ginivti an akarighirisi, me
temer bar ekiaba inigh da isi akuri-
abar arigh, egh dagh afughafuzir
ababanibar moghin, ni bar moghira
dar ababanim nguazimin dar amu.
3 Egh ni dar ababaniba arigh
givagh, ainin itaritam inigh anekirigh
a isi ni uabi ko nguibar ekiamin
tongin anesaragh, egh ni uan guam
nguibar ekiam mituagh, egh nguibar
ekiar kam bagh misogh a iniamin

3:26: Esekiel 2:5-7; 24:27; Luk 1:20-22 **3:27:** Esekiel 12:2-3; 24:27; 33:22

ababanim damu. Eghti Israelian gumazamiziba bizir kamin gan fogham, gin midorozir gumazitaba izi Jerusalemin nguibar ekiam gasighasigham.”

4-5 “Ni kamaghin damigh givagh, egh ragh uan agharir kiriam moghin mitogh, 390plan dughiabar irighiv iki arazir kurar Israelia amizibar osimtizibar ivezir kuram ateram. Ki 390plan dughiaba ni ganingi, ezi dughiar kaba Israelin ikizim osimtizir me ini ikiamim, a 390plan azenibar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, ni bar dughiar ruarir kamin me amizir arazir kurabar osimtizim iniam.

6 Ni kamaghin damigh givagh, namba 2in dughiamin ua mitogh. Egh ni uan agharir guvim moghin mitogh egh irighiv iki, egh Judan gumazamiziba amizir arazir kurabar osimtizimin ivezir kuram ateram. Ki 40plan dughiaba ni ganingi, ezi dughiar kaba Judabar ikizimin osimtizir me ini ikiamin azenibar dibobonim ko magh ghu.

7 “Ni irighiv ikiva, apaniba Jerusalem iniasava amir ababanir nedazir itibar gan. Egh ni mati midorozim damuasava ami moghin damu, egh nan akam isi kamaghin pamtem an gun mikim, ‘Nguibar ekiar kam ikuvigham.’

8 Ni orakigh, ki benir gavgavimin ni ikeghti ni uabi gighivkinisi damuva avegham. Ni kamaghira iki mangi, dughiar ki ni ganingizir kaba, da mangi bar givagham.

9 “Ni datirighin, witin igharagha gari taba ko, balin taba ko, nguezir igharagha garir taba inighiva bar moghira da isi itarir ekiatam datigh, dagh asegh da veregh ua bagh bretin tabar ingarigh da tuegh. Ni 390plan dughiar kabar uan agharir kiriamin ofizibara irighvira ikiva darara dami iki.

10 Egh dagher aruer vamiran ni damamin osimtizim, 200pla gremra tu, a tong ua sivazir puvati.

11 Egh uaghan dipar ni aruer vamira damamim a 1 litara tugh, a tong uam afiraghan marki.

12 Egh ni bret tusi gumazir buariba inigh dar arikigh. Buariba misingighti, ni da inigh dar avim atigh bretba tu. Ni gumazamizibar damazimin bizir kabar amuti, me ni amir bizir kabar ganam.”

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “Arazir ni amir kaba, kar Israelia damuamin arazibar ababaniba. Ki gin apanibar amamangatighti, me mangi Israelia ko misoghiva me inigh kantrin igharazimin mangigham. Eghti me kantrin igharazimin iki dagher nan damazimin zuezir puvatizibar amam.”

14 Ezi ki an akam ikaragha ghaze, O Ikiavira Itir Godin Ekiam, “Ni orakigh! Ki kamaghin damighan kogham. Bar puvati. Ki uan igiamin ikegha iza datirighin, nin damazimin mizezir puvati. Egha asizir atiaba misozir asiziba ko, uari ariaghirir asizibar tuziba, ki uan akamin tam amezir puvati. Egha dagher nin damazimin zuezir puvatiziba, ki uan akamin tam amezir puvati.”

15 Ezi a nan akam ikaragha ghaze, “Mamaghin, ki nin amamangarisi, ni gumazir buariba ategh egh bulmakaun buaribara inigh avim atigh bretba tu.”

16 Egha a ua kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni oragh! Ki Jerusalemin daghebar amighti da bar otevegham. Eghti gumazamiziba atiatim sara, aruer vamirara men tughatighamin damamin daghebara ikiam. Eghti gumazamizibar dipabar daghem, ki anetughti, me arueba vaghvagh dughiar vamiran dipam ami bar osemegham.

17 Eghti dagheba ko dipaba bar men oteveghti, me osimtizir ekiamin iki uarira uarir ganam. Me gumazamizir arazir kurabagh amiba, kamaghin amizi, ki ivezir kuram me daning men dagheba ko dipabar

4:14: Ofa Gami 17:15; Aisaia 65:4; Esekiel 20:49; Aposel 10:14

amighti, da bar oteveghti, me bar aghariba gunigham.”

5

Esekiel uan dapanir arizim gise

1 God ua kamaghin migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi midorozir sabar bar ghumtizir tam inigh resan min an suiragh uan ghuamasizim ko dapanir ariziba bar adagh isegh. Egh arizir kaba bar da isi skel datigh dar osimtizim gifogh, egh 3plan pozibar da tuiragh da arikigh.

2 Egh 390plan aruebar gin ivezir kurar kam givaghti ni dikafigh. Eghti arazir kam kamaghin Israelian akagham, apaniba Jerusalem inigha gifa. Ni dikavigh uan arizir pozir faragha itim inigh, Jerusalemin akazir ababanim gamir brighin kam gisin datigh, a daboroghti a isi. Egh arizir pozir namba 2 inigh, brighin kamin miriam daruva da akun, uan midorozir sabamin tintinibar ada aghor mangi. Egh arizir pozir namba 3 inigh da akunighti, aminim da ater tintinibar mangi. Eghti ki uan midorozir sabam inigh arizir kabar gintigh mangam.

3 Egh ni arizir vabara ateghti da ikiti, ni da inigh uan azenan itir korotiamin miriam gitorogh da isamigh.

4 Egh arizibar tongin, ni ua taba inigh avim mikinighti da isi. Eghti dar avim isi mangi Israelin ikizim girigh, bar moghira men isigham.”

5 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin na migei, “Ni Jerusalemin nguibar ekiamin gan, ki a isa kantrin igharazibar nguibabar tongiram aneti. Ezi me bar an okarigha iti.

6 Ezi Jerusalemia, bizir ki damuasa me mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha, me amir arazir kuraba, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba amir arazir kuraba bar dagh afira. Me bar akirim ragha bizir ki damuasa me mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongezibar gin zuir puvati.

7 Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jerusalemia, ia oragh! Ia arazir ki ifongeziba batuegha bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvatigha, kantrin ian boroghin itiba men arazibagha ami. Ezi arazir kurar ia amiba, kantrin igharaziba amir bizir ki damuasa mikemezibar arazir kuraba bar dagh afira.

8 Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, nan agorogetam tong ian itir pu. Bar puvati. Ki ian apanimin min iti. Egh kantrin igharazibar damazibar, ki ian arazziba tuisighti gumazamiziba bar ian ganam.

9 Ia arazir ki ifongezir puvatizir bar aviribagh amigha gifa. Ezi ki ivezir kuram ia daningiva arazir fomira amizir puvatizir kaba, datirighin ia damuam. Egh ki ua gin kamaghin ia damighan kogham.

10 Eghti arazir kurar ia amizibar ivezir kuram, ia ameboghfeziaba uan boribav soghiva dar tuzibar amiti, boriba uan ameboghfeziabav sogh men tuzibar amam. Ki pazivira ia damuam, eghti ariaghirezir puvatizir darasi, ki me aghamsighti me tintinimin nguazir kamin danganir igharazibar mangegham.

11 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara ikia uan ziamin guizbangira migei. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba, nan Dipenimin aven dagh amizi nan Dipenim nan damazimin bar mize. Eghti ki ian apangkuv ian asughasuighan kogham. Ia mati gumazim uan dapanir arizim bar a gise. Kamaghira, ki guizbangira bar ia gasighasigham.

12 Ki ia isi 3plan okoruabar ia arigham. Eghti namba 1in okoruam, mitiriar ekiam ian aghiti arimariaba ia damuti ia nguibar ekiamin aven arighiregham. Eghti namba 2in okoruam, apaniba izi nguibar

5:10: Ofa Gami 26:29; Azir Akam 4:10; Esekiel 6:8; Amos 9:9; Sekaraia 7:14

ekiamin azenan midorozir sababar me misoghti me arighiregham. Eghti namba 3in okoruam, ki me aghamsigh tintinimin me amangighti me nguazimin danganiba bar dar mangeghti, ki apanibar amamangatighti me uan midorozir sababa inigh men agintigh mangi me misoghirarigham.

13 "Egh ki kamaghin damighti nan adarir ekiam ko aningagharim givagham. Bizir kaba otivti, ia nan akam ginighnigh fogham, ki Ikiavira Itir God, ki asetamin amamangatighti, a nan danganim inighan kogham.
14 Ki ia gasighasighti, kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamiziba izi ian gan kamaghin mikimam, 'Mevzika! Me bar moghira ikufi. Ikiavira Itir God, men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki.'

15 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, nan aningagharim ia bagha bar nan ekefe, ezi ki bar pazavira ia damu ia gasighasigham. Eghti arazir kam kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamizibar damazimin ikiangsizir arazimin min otogham. Eghti me ian ganigh atiatigh nighnizir aviribar amuam. Egh me dibovir akabar ia mikimti ia bar aghumsigham.
16 Egh ki ian dagher damamibar amighti,* da bar oteveghti, mitiriaba puv ian agham. Eghti mitiriar aghazir kam, mati me baribar ia gasima, ia mizazir ekiaba isi moghin uari baragham.
17 Egh ki mitiriar aghazir ekiam ia bagh anemadagh, asizir atiabar amamangatighti, da ian boribav soghirarigham. Egh ki arimariar bar kurabar amamangatighti da ia bagh izam. Egh ki apaniba amadaghti, me izi bar ia misoghirarigh ia agivagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

6

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar gin zuibar atari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Israelin kantrin mighsiabar amadaghan ganiva nan akamin gun dav kim,
3 egh suam, Ia Israelin kantrin mighsiaba ia Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan akam isa ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba, ko daghurir ekiaba, ko danganir zariba, ia ganidi! A ghaze: Ki apanibar amamangatighti me izi, gumazamiziba asebar ziaba fer danganir pin itiba bar dagh asighasigham.
4-5 Egh apaniba, ian ofa gamir dakoziba, ko ian ofan migharir mughuriar aghuim zuim gamibar dakoziba bar da apirarigham. Egh ki apanibar amuti, me Israelian gumazamiziba bar me misoghirarigh, men kuaba ian marvir guabar damazibar da akunighti, da ireghiv ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighti, me men aghariba ian ofa gamir dakozir kabar miriabar tintinibar da aghamsighti da ireghiv ikiam.
6 Egh apaniba, Israelin nguibar ekiaba bar dagh asighasighti da ikuvigham. Eghti men mighsiabar pin itir danganir ia asebar ziaba feba ko, men ofa gamir dakoziba ikuvigh pura ikiam. Eghti ian asebar marvir guaba me bar dagh asighasigham. Egh mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba bar da akararighti, Israelia amir arazir kurar kaba bar moghira givagham.
7 Eghti apaniba Israelin kantrin averiam bar a daru, egh gumazamizibav soghirarigham, eghti ariaghirezir puvatigha angamira itiba ganigh kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

* **5:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **5:17:** Akar Mogomem 6:8 **6:8:** Aisaia 6:13; Jeremaia 30:11; 44:14; 44:28; Esekiel 7:16

8 “Ki tarazi ateghti, me ikivira
ikiam. Eghti tarazi midorozimin
tintinibar aregh mangi kantrin
igharazibar ikiam.
9 Me saghon itir kantrin igharazir
kabar kalabusin iki, na ginighnigh
kamaghin fogh suam, me uan navir
averiabar aven akirim ragha na
gasara, ezi arazir kam bar na abira.
Me uan damazir kurabar aseba
bagha pamtem garava, bar dagh
ifonge, ezi arazir kam na gamima,
ki bar me baseme. Me fo, me
arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviribagh ami. Eghti me uan arazir
kurar mizirizir amiziba bagh bar
aghumsigham.
10 Egh me kamaghin fogh suam,
Kirara ki Ikiavira Itir God. Egh me
fogham, Akar Gavgavir ki amizim, a
purama akar kinim puvati.”
11 Ikiavira Itir Godin Ekiam ka-
maghin migei, “Ia uan dafaribav
sogh, pamtemin dagaribar nguazim
dikiva, osemezi moghin kamagh
mikim, ‘Mevzika! Israelin ikizim, me
arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviribagh ami.’ Kamaghin amizi,
apaniba iziva men tarazi, bar me
misoghirarigham. Eghti men tarazi,
mitiriaba ko arimariaba me damuti,
me arighiregham.
12 Men tarazi saghon iki arimariaba
bangin arimighiram. Eghti tarazi
roghira ikiti apaniba izi me misoghti
me arimighiram. Eghti angamira
ikiavira iti darasi, mitiriar ekiam
men aghiti me arimighiregham.
Kamaghira, ki men aningaghegh bar
ivezir kuram me daningam.
13 Eghti apaniba, Israelian gumaza-
mizibar marvir guabar ofa gamir
dakoziba, ko mighsiabar pin itir
danganir asebar ziaba feba, ko temer
ekiabar apebaba, ko me aseba bagha
ofan migharir mughuriar aghuim
gamir danganibar Israelian tabav
soghirarighti, men kuaba pura tin-
tinibar ireghiv ikiam. Eghti dughiar
kamin, Israelia arazir kamin gan fogh
suam, kirara ki Ikiavira Itir God.
14 Ki uan agharim men nguazimin
anemadaghti a bar moghira iku-
vigham. Ki notin amadaghan Diplan
nguibamin ikegh mangi gumaza-
miziba puvatizir danganir sautin
itimin otogh, men nguaziba bar dar
amighti, da gumazamiziba puvatizir
danganibar min ikiam. Ki men
nguibatam ateghti a ikian kogham.
Da danganir kinibar min ikiam. Eghti
gumazamiziba deravira na gifogh
suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

7

God Israelia agivam

1 Ikiavira Itir God kamagh na migei:
2 O nguazir kamin gumazim, ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin Israelin nguazibar itir gumaza-
mizibav gia ghaze:

Kar dughiar abuananam!
Dughiar abuananam a nguazir
oteviba bar dar otivasava ami.
3 Ia Israelia, ian dughiar abuananam
otogha gifa.
Eghti ki datirighin uan aningagharim
ia bagh anemadagh,
ia amizir araziba tuisigham.
Egh arazir kurar ki ifongezir pu-
vatizir aviriba ikarvagh
ivezir kuram ia daningam.
4 Ki ian gan egh ian kuarkuvighan
kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir pu-
vatizir aviribagh ami.
Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram
isi ia daningam.
Eghti ia bizir kamin ganigh fogh
suam,
ki Ikiavira Itir God.

5 Ikiavira Itir Godin Ekiam kam-
aghin migia ghaze:

Ia gan! Bizir kurar ia gasighasighamin
kaba,
uari tivaghtivagh izivira iki bar
moghira ia agivagham.
6 Ia gan! Ian dughiar abuananam
datirighin roghira izegha gifa,
egha ia agivasava ami.

6:10: Jeremaia 5:12-14; Esekiel 6:7

7 O Israelin nguazimin itir gumazamiziba, ia bar moghira,
ian dughiam roghira izegha gifa.
Eghti ia ua mighsiabar uari akuv bar akueghan kogham.
Ia datirighin atiatim sara uari akuv akong ikiam.

8 Ki ian arazir kurar ia amizir kaba bagh ia tuisigh,
zuamira ian arazir kurar avirir ki ifongezir puvatizir kaba ikarvagh
ivezir kuram ia daning,
egh uan aningagharim ia gingeghti,
ia osimtizir ekiaba iniam.
9 Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.
Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam.
Eghti ia bizir kamin ganigh, fogh suam,
ki Ikiavira Itir God, ki bizir kurar kaba amada.

10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei:

Ia gan! Dughiam otogha gifa!
Ezi asighasizir ekiam otivasa.
Israelia zurara uan namakabar ikuvava, arazir aghuibar me gamir puvati.
Me zurara uari pirafir arazim gami.
11 Men arazir kurar kaba ghuavira ikia datirighin ekevegha gifa.
Kamaghin amizi, ki men bizir aghuir aviriba bar dagh asighasigham.
Egh men ziam abiraghti,
me uam arazir kurabar amuan kogham.*

12 Osimtizim otivamin dughiam a roghira izegha gifa.
Eghti dughiar kamin gumazamiziba bizibagh ivesi akongan marki.
Eghti gumazamizir biziba amangasa amiba naviba osiman marki.
Dughiar kamin ki gumazamiziba bar me gasighasigham.

13 Eghti gumazitam uan biziba amangiti tav adagh ivesi ifuegh,
aning dughiar kamin angamira ikivira iki,
ua uan biziba amang dagh ivezamin arazim damuan kogham.
Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami, kamaghin men tav ikian kogham,
me bar moghira givagham.
Nan akam a gavgafi, egh a guizbangiram otivam.

14 Nan aningagharim gumazamizir kaba bar men iti.
Kamaghin amizi, me midorozim damusi sigham givi biziba akiriva,
men gumazitam midorozim bagh mangan kogham.

God ivezir kuram Israelia ganidi

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

Apaniba Jerusalem anekiarugha gifa.
Eghti gumazamizir nguibar ekiamin azenan itiba,
apaniba me misoghti me arimighiram.
Eghti gumazamizir nguibar ekiamin aven itiba,
dagheba men oteveghti,
arimariar igharagha garir aviriba me damuti,
me arimighiram.
16 Eghti midorozimin ariaghirezir puvatizir darasi, me ari mighsiabar mangam.
Egh uan arazir kurar me amizibagh nighnigh
naviba bar osemegh puvirama aziam.
Eghti men azirakam,

* **7:11:** Hibrun akam ves 10 ko 11 deragha aningin mingarim abighizir puvati.

mati danganir zaribar itir
kuarazibar ararebar min
mangam.
17 Eghti men aghariba men amiragh
gavgaviba puvatighti,
men teviba me ginuighnuigham.
18 Eghti me azirakar korotiabar
aghuigh,
puvirama atiating akongiva,
bar aghumsigh,
uan dapanir ariziba bar dagh
isegh dapanir tuziba ikiam.
19 Me faragha silva ko gol mighigha
aning gagoima,
aning me gamizi, me arazir ku-
rar aviribagh ami.
Egha me fo, Ikiavira Itir God,
uan aningagharim men ak-
aghamin dughiamin,
men gol ko silva men akuraghan
kogham.
Guizbangira, men gol ko silva, men
mitiriar aghazir ekiar kam
agivaghan kogham.
Kamaghin amizi, me pura uan
gol ko silva isi bizir kurabar
min, tintinibar tuavir toribar
da akunti,
da Godin damazimin bizir
mizirizibar min otogham.
20 Me gol ko silva itir dughiamin, me
kurukazir bar aghuibar ingara
uarir kuruka,
egha da bagha bar akongegha
da isa aser aviribar marvir
guabar ingari.
Marvir guar kaba ki dagh ifongezir
puvatigha, bar a dar aghua.
Kamaghin amizi, ki bizir kabar
amighti
da men damazibar bar bizir
mizirizibar otivigham.

21 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migia ghaze:

Ki gumazir kurar azenan itibar ama-
mangatighti me uan kantri
ategh izi,
Israelian bizir kaba bar ada oke-
megh mangi,
egh dar arazir kurar bar
aviribar amuam.
22 Egh ki men amamangatighti me
nan Dipenir aghuimin aven
mangi
a damighti, a nan damazimin
mizegham.
Eghti ki men anogoreghan
kogham.
Bar puvati.

23 Israelin nguazimin itir danganiba
bar, gumazamiziba arazir ku-
rar aviribar uari gamua,
egha men nguibar ekiamin aven
me uan avirim misozi me
ariaghira ghuavira iti.
Kamaghin amizi, datirighin
senbar ingarigh me
ikirarighamin dughiam
oto.†
24 Ki kantrin bar kurar igharazibar
gumazibar amamangatighti
me izi Israelian dipenibar me
batoghti,
me ari mangiti, me men
dipeniba iniam.
Egh Israelia asebar ziaba fer
danganiba me bar ada
akararigham.
Eghti men gumazir gavgavir uan
ziaba feba, atiatigh,
ua uari pirafan kogham.
25 Eghti dughiar bar kuram Israelia
bagh iziti,
me dabirabir aghuim ko navir
amirizimin ikisi bar damuva
avegham.
Bar puvatigham.
26 Eghti osimtizir ekiaba uari
tivaghtivagh me bagh izam,
eghti bizir kurar otivir aviribar
akaba uari tivaghtivagh me
bagh iziti,
me da baragham.
Egh bar atiatingiva nan nighnizibagh
fofoghsi,
akam inigha izir gumazibar
azangsighti,
ki akaba me daningan
kogham.

† **7:23:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **7:26:** Godin Araziba 32:23; Jeremaia 4:20; Azir Akam 2:9

Eghti ofa gamir gumaziba men sure
damuamin akaba puvatighti,
men gumazir dapaniba me
daningamin nighnizir aghuiba
puvatigham.
27 Eghti men atrivimin navim bar a
basemeghti,
an nighniziba bar an ikuvigham.
Eghti nguazir kamin gumazamiziba
atiatingiva akongam.
Ki men arazir kurar me amiziba
bar da bagh ivezir kuram me
daningam.
Me faragha gumazir igharaziba
isa kot gatigha me tuisizi
moghin,
ki datirighin arazir kurar
me amiziba bagh me
tuisigham.
Eghti me kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

8

Israelia arazir kuraba
Godin Dipenimin aven dagh ami

1 E kantri Babilonin kalabusin itir dughiamin, azenir namba 6in, an iakinir namba 6in, an aruer namba 5 otozi, ki uan dipenimin aperaghav itima, Judan gumazir dapaniba iza na ko e apiaghav iti. E apiaghav itima, Ikiavira Itir Godin Duam na bagha iza na avara.

2 Ezi ki kogha pin gara irebamin min garir bizimin garima, bizir mam mati, gumazimin nedazim avimin min isi. Ezi gumazir kamin mikarzim ko, ivariamin ikegha uaghiri, ki an gari, a mati avim isi. Ezi an ivariamin ikegha ghuanaga ki garima, a isia bar puvira taghtasi.

3 Ezi ki garima, gumazir kam mati, uan dafarim aneminegha nan dapanir arizimin suira. Ezi irebamin min garir bizir kamin aven, Godin Duam na ghufegha nguazim ko overiamin tizimin ghua na inigha Jerusalemin ghua Godin Dipenimin otogha ghua, notin amadaghan itir divazimin tiar akamin tu. Danganir kamin, Israelia faragha aser mamin marvir guam atizi a iti. Ezi God bizir kam bagha bar aningaghe.

4 O Israelia, ki e uan Godin angazangarir gavgavimin gari. Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia ganizir angazangarim.

5 Ezi a kamagh na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni kogh notin amadaghan gan." Ezi ki garima, aser mamin marvir guam tiar akamin boroghira ofa gamir dakozimin boroghin asaraghav iti. Ezi God bizir kurar kam bagha bar aningaghe.

6 Egha a kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni Israelin ikizimin arazir kurar me amibar gari? Me amir arazir kaba, ki bar dar aghua. Da bar ikuvigha, nan Dipenimin na batosi, egha na gamima ki bar men saghon iti. Ni gin me damuamin arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizibar ganam, da ni datirighin garir arazir kurar kabagh afiragham."

7 Egha a nan akua ghua divazir Godin Dipenimin avinizimin aven zuir tiar akamin otozi, ki garima, torir mam divazimin iti.

8 Egha God kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni divazimin torir kam akarigh a damighti an arokegh." Ezi ki divazimin torim asigha garima, tiar akar mam iti.

9 Ezi a kamagh na migei, "Ni aven mangiva arazir bar kurar mizirizir ki ifongezir puvatizir me amibar ganigh."

10 Ezi ki aven ghua garima, God ifongezir puvatizir asizir mizirizibar nedaziba ko kuruziba, danganir kamin divaziba bar a dagh izifa. Israelin ikizim fer marvir guaba uaghan iti.

11 Ezi ki garima, Israelian gumazir dapanir 70pla danganir kamin aven iti, ezi Safanin otarim Jasania, a uaghan me ko iti. Me bar moghira vaghvagha itarir pauran mughuriar aghuim zuibar suighav

8:2: Esekiel 1:27 **8:4:** Esekiel 1:28

itima, mighariba dar dikava ghua-
vanadi.
12 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin
na migei, “Nguazir kamin gumazim,
Ni gan! Israelian gumazir dapaniba
mitarmemin mueghav ikia arazir ku-
rar kabagh ami. Me vaghvagha
uan marvir guaba bagha ofa gamir
dakoziba iti. Me ghaze, Ikiavira Itir
God ti men garir puvati. Ikiavira
Itir God ti akirim ragha nguazir kam
gasara.”
13 Egha Ikiavira Itir God, ua ka-
maghin na migei, “Ni men ganti,
me arazir kurar ekiar ki ifongezir
puvatizir aviribar amu mangivira
ikiam. Ezi arazir kurar me amir
kaba, me faragha amizir arazir
kurabagh afira.”
14 Egha a na inigha ghua Ikiavira
Itir Godin Dipenimin divazir notin
amadaghan itir tiar akamin otogha
na migia ghaze, “Ni gan! Amizir
munaba ghaze, men asem Tamus
areme, ezi me an apangkuva a bagha
azia iti.”
15 Egha a ua kamaghin na migei,
“Nguazir kamin gumazim, ni bizir
kamin ganiz, o? Ni arazir bar kurar
mabar ganigha gifa, ni datirighin
ua arazir bar kurar ki aghuazir
igharagha garibar ganam, da arazir
ni faragha ganigha givaziba bar dagh
afira.”
16 Egha a ua nan akua ghua
Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
divazimin bar aven ghua an
Dipenimin tiar akamin boroghin
oto. Ezi ki garima, Dipenimin
tiar akam ko ofa gamir dakozimin
tizimin 25plan gumaziba iti. Me
akiriba ighegha Ikiavira Itir Godin
Dipenim gasaragha guaba aruem
anadi naghin gara tevibar pirigha
avighav iti.
17 Egha a ua kamaghin migei, “O
nguazir kamin gumazim, ni bizir
kamin ganiz, o? Judan ikizim, arazir
bar kurar ki aghuazibagh amuava, Is-
raelin nguazim bar an gumazamizir
igharaziba bar men apanim gami.
Men arazir kurar kamin, me ghaze, ki
ti pura bizim, egha na dipova arazir
bar mizirizibar na gami. Ezi ni oragh!
Me amir arazir kurar kaba na gamizi
ki bar men aningaghe.
18 Kamaghin amizi, ki bar
pazivira me damigham. Egh uan
aningagharim anegivagham. Ki tong
men apangkuv men asughasughan
kogham. Me pamtem nan dimiva
arangam, eghti ki bar me bareghan
kogham.”

9

God ivezir kuram isa Jerusalem ganidi

1 God na mikemegha givagha,
tiarim akarigha pamtemin dia
migei, “Ia, gumazir nguibar ekiamin
itir gumazamizibav soghti me
arighiramiba, ia vaghvagh midorozir
sababar suigh kagh izi.”
2 Ezi ki gari, gumazir 6pla
divazimin notin amadaghan itir itiar
akamin boroghin ikegha izi. Me
bar vaghvagha gumazibav soghamin
midorozir sababar suiki. Ezi gumazir
igharazir mam me ko izi. A korotiar
ghurghurir bar aghuir mam aruzi,
osizirir biziba itir mitarir muziarim
an oghiriamin mitem gitoroghav
iti. Me bar izegha ofa gamir brasin
dakozimin miriamin boroghin mitifi.
3 Ezi Israelian Godin angazan-
garir gavgavir ekiam, enselin bar
gavgavim a gisin ikia avughsegha,
anetegha uanaga Godin Dipenimin
tiar akamin boroghin zui. Ezi
Ikiavira Itir God, gumazir korotiar
ghurghurir bar aghuim aruzir kamin
dia,
4 egha kamaghin a migei, “Ni
dikavigh Jerusalemin nguibar ekiam
bar an averiam daruva gumazamizir
men namakaba amir arazir kurar
God aghuazibar osemegha itiba,
ni me bativ, men guaba osizirir
ababanim me darigh.”
5 Ezi ki orazi God kamaghin gumaz-
ibav soghamin midorozir sababar
suighizir gumazir 6plan kabav gei,

9:4: Akar Mogomem 7:3; 9:4; 14:1

"Ia dikavigh an gin mangi nguibar ekiamin aven gumazamizibav soghti, me arimighiregh. Egh men tavin apangkuvigh aneteghti an angamira ikian marki.

6 Ia gumazir dapanir akirim ragha Godin Dipenim gasaraziba faragh me misoghirarigh, egh mangi gumazir ghuriba, ko guiviba ko otarir igiaba, ko amiziba ko boriba, bar me misoghirarikigh. Egh osizirir ababanim guabar itir gumazamiziba, ia me misueghti me arimighiran marki." Ezi me dikavigha ghua gumazir dapanibav soghezi me ariaghire.

7 Egha God kamaghin 6plan gumazir kabav gei, "Ia nan dipenim avinizir divazimin aven iti darazi bar me misoghirarighti men kuaba nan Dipenim gizifagh. Eghti bizir kam bangin nan Dipenim nan damazimin bar mizegham. Aria! Ia dikavigh mangi." Ezi me nguibar ekiamin danganiba bar dagh arua ghua gumazamiziba bar me misuagharisi.

8 Me gumazamizibav soagharizir dughiamin, ki uabira ikia Godin Dipenimin aven iti. Egha ki nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha diava ara ghaze, "O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uan aningagharim isi Jerusalemia gingamin dughiamin, ni Israelian ikiavira itir varazira bar me gasighasigham, o?"

9 Ezi a na ikaragha ghaze, "Israelin ikizim ko Judan ikizim arazir kurar bar avirim gami, ezi osimtizir bar ekiam iti. Nguazir kamin, arazir gumaziba uariv soghava ariaghirim bar ekefe. Ezi nguibar ekiar kamin gumazamiziba uarir ikizirizir arazim bar izifa. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti nguazir kam akirim ragha a gasara. Egha en garir puvati.

10 Ezi ki men ganiva tong men apangkuv men asughasughan kogham. Ki arazir me igharaz darazigh amizibara, uam da ikarvagh dar me damuam."

11 Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki garima, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzim, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav iti, a uamategha iza kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Ni na mikemezi moghin ki amigha gifa."

10

Godin angazangarir ekiam an Dipenim ataki

1 Ki garima, bizir mam mati itarir bar dafam, enselin bar gavgavir kabar dapanibagh isin pin iti.* Ezi itarir bar dafar kam gisin, bizir mam mati atrivir dabirabim me dagiar bluplan aghuimin an ingarizi a iti.

2 Ezi Ikiavira Itir God, gumazir inir ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, "Ni mangi ganigh, 4plan wilba, da enselin bar gavgavir kabar apengan iti. Ni wilbar tongin mangiva dafarim amadagh, avivkiataba inighiva nguibar ekiam gisin tintinibar da kavamadagh." Ezi ki garima, a zui.

3 Ezi a Dipenimin aven zuima, enselin bar gavgavir kaba, Dipenimin aven sautin amadaghan tuivighav iti. Dughiar kamin, ghuariam Dipenim avinizir divazir averiam, bar a koro.

4 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim, enselin bar gavgavir kaba ategha pin ghuava, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin tu. Ezi ghuariam ghua Godin Dipenim bar a koro. Ezi Godin angazangarir bar ekiam Dipenim avinizir divazim gisirazi a taghtasi.

5 Ezi enselin bar gavgavir kabar aviziba tingazir niginim, me divazir ekiar azenan itimin aven uaghan da baragham. Dar avizibar niginim, mati Gavgaviba Bar Itir Godin tiarim.

6 God gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, Ni

10:1: Esekiel 1:26; Akar Mogomem 4:2 * **10:1:** Enselin bar gavgavir kaba, bizir 4plan angamira itir kabar mirara gari. Esekiel sapta 1, a irebamin min garir bizim, a gun dav gei. **10:2:** Akar Mogomem 8:5

enselin bar gavgavir kaba boroghin mangi, wilbar tongin avivkiataba inigh. Ezi an aven ghua wilin mamin boroghin miti.

7 Ezi enselin bar gavgavir kabar mav uan dafarim amadagha avir men tongin itimin, avivkiar mam inigha a isava gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzimin dafarim gatizi, ana inigha zui.

8 Ki garima, enselin bar gavgavir kaba, mati gumazibar dafaribar min dafariba ikia, dafariba vaghvagha dar avizibar apengan iti.

9 Ki ua garima, 4plan wilba vaghvagha enselin bar gavgavir kabar boroghin iti. Wilin kaba mati dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi.

10 Ezi wilin 4plan kabar ganganiba da magh gari, egha da vaghvagha dar aven wilin igharazir vamira vaghvagha dar tongira iti.

11 Wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. Wilin faragha itim guam danganir manam misuegh mangiti, wilin igharaziba uaghan an girara mangi pura bighiratigh mangam.

12 Enselin bar gavgavir kabar namnaba, ko men akiraghariba ko, dafariba ko, aviziba ko, men wilin 4pla, ganamin damaziba bar dagh izifa.

13 Ezi ki orazi, tiarir mam wilin kaba ziam me garigha ghaze, “Wilin Ivemariba.”

14 Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba iti. Enselin bar gavgavimin guam faragha iti, ezi gumazimin guam agharir guvimin itima, laionin guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam girakirangin iti.

15 Enselin bar gavgavir kaba, da bizir angamira itir 4plan kabar min magh gari, ki faragha Kebarin Fanemin ikia irebamin min garir bizimin aven dar gani. Egha datirighin ua irebamin min garir bizir kamin ua men gari. Ezi me dikavigha mighegha ghuavanadi.

16-17 Enselin bar gavgavir kaba mangiti, wilin kaba dar miriamin iki uaghan mangam. Eghti enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigh mighegh ghuavanangti, wilin kaba uaghan nguazim ategh bighiratigh ghuavanangam. Enselin bar gavgavir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir kaba tuivighti, wilba tuivigham. Eghti enselin gavgavir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam.

18 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim Godin Dipenimin tiar akam ategha ghua enselin bar gavgavir kabagh isin iti.

19 Ezi ki garima enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha mighegha nguazim ataghiragha ghuanadi, ezi wilin kaba dar miriabar ikia uaghan ghuanadi. Da ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizi divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin tuifi. Ezi Israelian Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim me gisin iti.

20 Ezi ki fo, enselin bar gavgavir kaba, kar bizir 4plan angamira itir kabara, ki faragha Kebarin Faner miriamin boroghin dar garima, da Israelian Godin gavgavimin apengan iti.

21 Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba ko 4plan aviziba iti. Egha men avizibar apengan me vaghvagha gumazibar dafaribar min, dafariba iti.

22 Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia 4plan angamira itir bizibar guabar ganizi moghin, ki datirighin ua dar guabar gari. Enselin bar gavgavir kabar guaba danganir manamin mituagh mangisi pura bighiratigh mangam. Me uan namnaba gighaghira tintinibar zuir puvati.

10:9: Esekiel 1:15-21 **10:12:** Akar Mogomem 4:8 **10:14:** Esekiel 1:10; Akar Mogomem 4:7

11

Israelia ikuvigham

1 Bizir kabar gin, Godin Duam
na ghufegha na inigha ghua, Godin
Dipenim avinizir divazir aruem
anadi naghin itir tiar akamin na
ati. Ezi ki itiar akamin boroghin
25pla gumazibar gari me iti. Ezi ki
men tongin Asurin otarim Jasania
ko Benaian otarim Pelatian garima,
aning iti. Aning gumazamizibar
faragha zuir gumazir dapanimning.
2 Ezi God kamaghin na migia
ghaze, "O nguazir kamin gumazim,
gumazir kaba nighnizir kuraba ikia,
arazir kuram damuamin tuavim
buri. Egha uan nighnizir kurar
kaba Jerusalemin gumazamiziba me
ganidi.
3 Me ghaze, 'E datirighin dipenibar
ingaramin dughiam puvati. E dera.
En nguibar ekiam mati isaghapir
minem, ezi e asizir tuzibar min an
aven iti.'
4 Kamaghin amizi, nguazir kamin
gumazim, ni akam inigha izir gu-
mazimin min, bizir gin otivamibar
gun akam me gasi me mikim."
5 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam
nan aven izegha akar kam na migia
ghaze, "O Israelin ikizim, kar nin
nighnizim. Ezi nin nighnizimin
averiam, ki bar moghirama a gifo.
6 Ia nguibar ekiar kamin averiamin
gumazamizir aviribav sozi me
ariaghirezima, men kuaba nguibar
ekiamin tuaviba bar adagh izefe.
7 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia
migia ghaze, Jerusalemin nguibar
ekiar kam mati isaghapir minem,
ezi ariaghiregha ireghav itir kuar
kaba asizir tuzibar min an aven
iti. Kamaghin ti puvatigham, ki
Jerusalemin nguibar ekiamin ia
batueghti ia mangi azenan ikiam.
8 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei, Ki fo ia
midorozir sababar atiatia iti. Ki
gumazir midorozir sababav soziba
amangighti, me ia misoghsi izam.
9 Ki nguibar ekiamin aven ia inigh
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
dafaribar arigham. Egh arazir
kamin, ki ian arazir kuraba ikarvagh
ivezir kuram ia daningam.
10 Ki ian arazir kuraba ikarvagh
ivezir kuram ia daningti, apaniba
Israelin kantrin mitaghniamra,
midorozir sababar ia misoghti ia
arimighiram. Eghti arazir kamin ia
kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir
God.
11 Nguibar ekiar kam a nin is-
aghapir minemin min ikian kogham.
Egh ia minemin min asizir tuziba
an averiamin ikian kogham. Ki
ian arazir kuraba ikarvagh Israelin
kantrin mitaghniamra, bar pazavira
ia damigham.
12 Eghti ia kamaghin fogham,
ki Ikiavira Itir God, ia arazir ki
ifongezibar gin zuir puvatigha bizir
ki damuasa ia mikemeziba abisi.
Egha kantrin igharazir ian boroghin
itibar gin ghua men arazibagh ami."
13 Ki Godin akamin me migiavira
itima, Benaian otarim Pelatia irigha
maghirama areme. Ezi ki tevimning
apirigha guam nguazim girigha
pamten kamaghin dia migei, "O
Ikiavira Itir Godin Ekiam, man-
maghin ami? Ni ti Israelian gumaza-
mizir ikiavira itir varazira ni bar me
kuvarimasa o?"

God Israelian kalabusin itir darazi bagha amizir akar dikirizim

14 Ezi Ikiavira Itir God kamagh na
migei:
15 "O nguazir kamin gumazim, ni
ko nin aveghbuaba, nin namakaba, ni
ko kalabusin itiba, me Israelin ikizim,
ia bar moghira, Jerusalemin itir gu-
mazamiziba ia ginighnigha ghaze,
'Ikiavira Itir God, me batoghezi me
ghua bar nguibar saghuiamin itimin
iti. Guizbangira, a nguazir kam isa
e ganingizi, a guizbangira en nguaz-
imra.'
16 Eghti ni uan namakar Babilonin
kalabusin itiba kamaghin me mikim
suam, 'Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
kirara ki ia aghamsigha ia amangizi,

ia tintinibar kantrin saghon itibar ghue. Ia datirighin iki nan ziam famin dipeniba puvati. Eghti ki dughiar ovezimin danganir ia ghua itir manaba ki uabi ia ko ikiti, ia nan ziam fivira ikiam.'

17 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Kantrin igharazir ki faragha ia amangizi ia ghua itir kabar, ki ua ia inigh izi ia akuvagh, Israelin nguazim isi ua ia daningam.

18 Egh me uamategh Israelin nguazimin izeghiva asebar marvir guar ki bar aghuaziba, bar da batokegh.

19 Eghti ki me damuti, me navir vamiran ikiam. Ki duar igiam isi men navir averiabar atigham. Faragha men navir averiaba dagiabar min bar gavgafi. Eghti ki men navir averiabar amuti, da amiraghamiregh na gifuegh na baghvira ikiam.

20 Egh me arazir ki ifongeziba guizbangira dar suiraghiva, deravira bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam. Egh me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam.

21 Egh gumazamizir asebar marvir guar ki bar aghuazibar ziaba feba, ki me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa."

Godin angazangarir gavgavim Jerusalem ataki

22 Egha gin, enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha migheghasava amua, wilin kaba dar miriabar ikia uaghan uanangasa. Dughiar kamin, Israelin Godin angazangarir gavgavim me gisin iti.

23 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim nguibar ekiam ategha ghuanaga aruem anadi naghin itir mighsiam gisin iti.

24 Ezi Godin Duam irebamin min garir bizimin aven na fegha uamategha na inigha Israelian kalabuziaba itir naghin kantri Babilonin ize. Ezi irebamin min garir bizir kam gifa.

25 Ezi ki Ikiavira Itir God nan akazir biziba bar dar gun kalabusin itir gumazamizibav gei.

12

Esekiel gumazim kalabusin zuir ababanim gami

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,

2 "O nguazir kamin gumazim, ikizir ni datirighin men tongin itir kam, me akaba batozir darasi. Me damaziba ikia gari puvati. Egha me kuariba ikia biziba barazir puvati. Me akaba batogha orazir puvatizir ikizim.

3 "Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ni datirighin uan biziba inigh, mati gumazim kalabus bagha nguibar saghuiamin itimin mangasa. Egh aminim tighar pirsi damuti, ni mangiti me bar nin ganigh. Ki kamaghin ifonge, me ni amir bizir kamin mingarim deragh a gifogh. Me gumazamizir akaba batoziba, egh me ti an mingarim deragh a gifoghan kogham.

4 Aruem pazaghar torimin ikivira ikiti me nin ganvira ikiti, ni kalabus bagh mangisi uan biziba ini. Egh aruem magiriti, me ganvira ikiti ni ifar mati kalabusin mangasa ami moghin mangi.

5 Me ganvira ikiti ni divazimin toritam asigh, uan biziba ater torir kamin aven mangi vongin otogh.

6 Egh me ganvira ikiti ni uan biziba dipizim datigh mitarmemin mangi. Ni mangi uan guam avaragh, egh foghan kogham, ni nguazir manamin zui. Ni amir arazir kam, ababanir arazim Israelin ikizimin akagham."

11:19: Onger Akaba 51:10; Jeremaia 31:33; 32:39; Sekaraia 7:12 **11:19:** Esekiel 36:26-28 **11:20:** Onger Akaba 105:45; Jeremaia 24:7; Esekiel 14:11 **11:22:** Esekiel 43:2-5 **12:2:** Aisaia 1:23; 6:9-10; Jeremaia 5:21; Matyu 13:13-14; Mak 8:18; Jon 9:39-41

7 Ikiavira Itir God na mikemezi
moghin ki ami. Aruer kamin ki gu-
mazim kalabuziam bagh mangasa
biziba isi moghin ami. Egha aminim
pirima, ki uan dafarimin divazimin
torim gamigha azenan ghu. Me bar
garima ki biziba uan dipizim gatigha
mitarmemin zui.
8 Ezi amimzaraghan, Ikiavira Itir
God kamaghin na migei,
9 "Nguazir kamin gumazim, Is-
raelian akaba batoziba kamaghin nin
azaragham, ni tizim gami?
10 Eghti ni me mikim suam, Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki me
migia ghaze, kar atrivir Jerusalem
gativagha an garim, ko Israelin
ikizir Jerusalemin munagh itibar
migirigiam.*
11 Ni me mikim suam, bizir ni
amizir kam, a Jerusalemia bativamin
bizimin ababanim. Eghti apaniba
kalabuziabar min me inigh mangi,
kantrin igharazimin me isi kalabus
darigham.
12 Atrivir men tongin itim,
uan biziba dipizim datigh mangi
uan dafarimin divazimin toritam
damigh, uan biziba ater torir
kamin aven mangi vongin otoghiva
mitarmemin mangam. A mangi uan
guam avaragh uan damazimningin
nguazimin ganan kogham.
13 Eghti ki uan ivem aguraghti an
an suiragham. Egh a inigh Babilonin
nguibar ekiamin mangigham, kar
Kaldiabar nguazim. Eghti a nguazir
kamin ganighan kogham.† Egh
a nguazir kamin iki mangi are-
megham.
14 An dipenimin itir darasi, ki
bar me kavkinigham, eghti an in-
gangaribagh amir gumaziba ko an
midorozir gumaziba, ki me damighti
me tintinibar mangegham, eghti
gumaziba me misoghsi me buriam."
15 "Ki me aghamsighti me tintinibar
kantrin igharazibar mangegham.
Eghti me kamaghin fogh suam, kirara
ki Ikiavira Itir God.
16 Ki men varazira ateghti me
iki, midorozim ko, dagheba otevir
dughiam ko, arimariar kurabar
arimighireghan kogham. Egh
kantrin igharazibar tongin iki, me
amizir arazir kurar ki bar aghuaziba
me uari dar gun mikimam. Eghti
me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir
God."

Esekiel nighava agoi

17 Ikiavira Itir God kamaghin na
migei,
18 "O nguazir kamin gumazim, ni
nighvira uan daghem ami, egh atiat-
ing akongiva dipam ami.
19 Egh ni nguazir kamin itir gu-
mazamiziba bar moghira me mikim
suam, kar Ikiavira Itir Godin Ekiamin
akam, a Jerusalemin gumazamizir
Israelin nguazimin itiba bagha izi.
Nguazir kamin itir darasi, me dughi-
aba bar uan namakaba pazavira me
gamua arazir kurar aviribagh ami.
Bizir kam bangin, apaniba izi men
biziba bar da avigh mangegham. Ka-
maghin amizi, me atiatingvira daghe-
bar amiva, atiatingvira dipabar ami.
20 Nguibar ekiar datirighin gu-
mazamiziba izivaziba ikuvigham.
Eghti kantri pura danganir kinimin
min ikiam. Eghti Israelia kamaghin
fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir
God."

Dughiar ovezimin akam inigha izir gumazimin migirigiam guizbangiram otivam

21 Ikiavira Itir God ua na migia
ghaze,
22 "O nguazir kamin gumazim,
bizir tizim bagha Israelian gumaza-
miziba zurara akar otevir kam gami?
Me ghaze, 'Akam inigha izir gumaz-
iba bizir gin izamibav gia ghaze,

* **12:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **12:13:** 2 Atriviba 25:7; Jeremaia 52:11 † **12:13:** Dughiar kabar gin, Babilonia, Atrivim Sedekaian suiragha egha a inigha a isi kalabus darighasa Babilonin ghu. Me a gamizi, an damazimning okafi. Ezi arazir kamin akar isin zuir kam a guizbangira oto. Egha a bar uan damazimningin Babilonin nguazimin ganizir puvati, egha a nguazir kamin areme. Ni eghaghanir kam, 2 Atriviba 25:7 ko Jeremaia 52:11, an gan.

da otivam. Ezi azenir aviriba iza zui, irebabar min garir bizir kabar aven otivir akaba guizbangira otivir puvatigha pura zui.' Ezi ki Israelian aghuzir akar kamin aghua.

23 Ni datirighin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikimasa. Aghuzir akar me zurara migeir kam ki datirighin anegivagham. Me Israelin kantrin aven uam a mikiman kogham. Ni kamagh me mikim suam, 'Dughiam otogha gifa. Eghti irebamin min garir bizibar akaba, da vaghvagh guizbangira otivam!'

24 "Ezi datirighin, akam inigha izir gumazir maba Israelin gumazamizibar tongin ikia irebamin min garir bizibar gara, akar ifavariba ko apezeperir akavsiabar gun me migei. Eghti ki Israelin ikizimin aven bar arazir kam agivagham.

25 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi Israelia me ko mikimam. Eghti bizir ki mikemeziba, da zuamiram otivam. Ia akaba batozir ikizim, ia oragh! Ia aremeghan kogh ikivira ikiti, ki mikemezi moghin damuam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

26 Ikiavira Itir God ua kamagh na migei,

27 "Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim ghaze, 'Esekiel, irebamin min garir bizibar gara, egha gin otivamin bizibar migirigiabar gun migei. Ezi bizir a migeir kaba datirighin otivan kogham. Puvati, da bar gin otivam.'

28 Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam me ikaragha ghaze, Ki sughsughan kogham. Bizir ki mikemeziba, da datirighin otivam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa!"

13

God, akam inigha izir gumazir ifavaribar atari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,

2 "O nguazir kamin gumazim, ni mangi Israelin akam inigha izir gumazibav kim. Men marazi uan nighnizibar gin ghua, gin otivamin bizibar gun migei. Ni pamtemin men atar me mikim. Ni kamaghin me mikim, 'Ia Ikiavira Itir Godin akam barakigh.'

3 "Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Akam inigha izir gumazir onganir kaba, Mevzika! Me bar ikuvigham! Me irebabar min garir bizibar garir puvati. Me uari uan navir averiabar aven itir bizibar gin ghua, uan nighnizibar dav gei.

4 O Israelian gumazamiziba, ian akam inigha izir gumaziba, mati afiar atiaba nguibar ekiar ikuvizir mam puram a garui.

5 Me nguibar ekiam avinizir divazir akaraghirezir danganibar gara ua dar ingarir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin midorozim otoghti, ia Israelia tuivigh gavgavighan kogh apanibav soghan iburagham.

6 Akam inigha izir gumazir ifavarir kaba, me irebabar min garir bizibar aven itir biziba, da bizir ifavariba. Me gin otivamin bizibar migirigiabav gei, ezi da guizbangira puvati. Me ghaze, me Ikiavira Itir Godin akabav gei. Ezi puvati, Ikiavira Itir God me amadazir puvati. Egha me ti manmaghin nighnigha ghaze, men migirigiabar dagheba otivam? Bar puvatigham.

7 "Ki ia mikimasa, ia irebamin min amizir bizir ia gariba, da guizbangira puvati. Ezi gin otivamin bizir ia migeiba, da akar ifavariba. Ia ghaze, kar Ikiavira Itir Godin migirigiaba. Ezi puvati. Ki akatam ia mikemezir puvati!

8 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin me migia ghaze, ian migirigiaba guizbangira puvati. Ezi ia irebamin min garir biziba, da gumazamizibagh ifari. Kamaghin amizi, ki ia ko itir puvatigha, navim ia bagha bar ikufi.

9 Ia akam inigha izir gumazir

ifavariba irebamin min garir bizibar gara akar ifavaribagh amua, egha gin otivamin biziba deraghavira gumazamizibagh eghari puvati. Kamaghin amizi, ki pazivira ia damigham. Nan gumazamiziba uari akuvagh ikiti, ia men tongin ikeghan kogham. Eghti ian ziaba uaghan Israelin ikizimin osirizir ziabar aven ikian kogham. Eghti ia ua Israelin nguazimin izeghan kogham. Egh ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.

10 "Ia akam inigha izir gumazir ifavariba, ia ifara nan gumazamizibav gia ghaze, men dabirabim bar dera. Ezi guizbangira men dabirabim bar derazir puvati! Nan gumazamizibar dabirabim mati, gumazim divazimin ingarizi a guizbangira deragha gavgavizir puvati. Ezi ia akam inigha izir gumazir ifavariba izava, divazir kurar kam penin ghurghurim a gaghui. Ezi datirighin divazir kamin azenan itir ganganim bar dera. Ezi puvati. A guizbangira irigh ikuvigham.

11 Ni mangi gumazir penin ghurghurimin aghuizir gumazir kabav kim suam, men divazim akarighirigham. Ki amozir izi mamaghira ikiamim amadagham. Eghti amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba a gisin iram, eghti aminir gavgavim a givangam.

12 Eghti divazim irightima, me bar ian azangsigham, 'Divazir kam bar gavgavizir puvati! Ian penin ghurghurim tong divazimin akurazir puvati. Ia e gifari.' "

13 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, nan aningagharimin, ki amozir izi mamaghira ikiamim, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko aminir gavgavim amadaghti, da divazir kam gasighasigham.

14 Divazir ia penin ghurghurimin aghuizir kam, ki anekararigh, an divazir mingarimin aven itir dagiaba aghamsighti da pura tintinibar ikiam. A degeghirigh bar ia misoghirarigham. Eghti ia bar fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

15 "Kamaghira, divazir kam ko gumazir divazim penin ghurghurim aghuzir kaba, me nan aningagharimin gavgavim baragham. Eghti ki ia mikim suam, divazim a itir puvati, kamaghira, te penin ghurghurim a gaghui, me uaghan ikian kogham.

16 Akam inigha izir gumazir ifavarir manaba, irebabar min garir bizibar gara, Jerusalem migia ghaze, an dabirabim bar dera, ezi guizbangira an dabirabim bar derazir puvati. Kamaghin amizi, ki adagh asighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

God amizir imezibagh amibar atari

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "O nguazir kamin gumazim, ni Israelian amizir imezibagh amibar atar, me zurara gin otivamim bizibar gun migeir kabav gei. Akar me migeir kaba me uan nighnizibar dagh ami. Ni nan akam inigh mangi me mikim.

18 Ni me mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migia ghaze, 'Iavzika! Ia amizir kuraba, ia gifa! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibar agharibagh azui. Egha akavsiabar amuamin iniba isamigha da isa men dapaniba ave. Gumazamizir oteviba ko ruariba, ia kamaghira bar moghira me gami. Eghti me bizir kaba uari darigh gavgavim inigh gumazamizir igharazibagh ativaghasa. Ia amizir kaba uarira uarigh nighnigha, gumazamizir maba paza me gamua marazi deragha me gami. Ia ghaze, arazir ia amir kam ti dera? Bar puvati.

19 Ia nan gumazamizibagh ifara ghaze, ia ziar ekiam na ganidi. Ezi puvati, ia nan ziam abiravira

13:10: Jeremaia 6:14; 8:11 **13:10:** Aposel 23:3

iti. Ia akuzir arazim gamua gumazamizir mabav sozi me ariaghiri, egha marazir akurvasi. Gumazir ki ovengan ifongezir puvatiziba, ia me misozi me ariaghiri, egha ki ovengasa ifongezir gumazamiziba ia deragha me gami. Ezi gumazamiziba ian arazir kam bagha bar ifongegha bretin oteviba ko balin muziaribar ia givezima, ia arazir kurar kabagh ami.

20 "'Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, Ia oragh! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibagh ativaghasa men agharibagh azui. Mati gumazim ruarimin kuaraziba buri moghin ia gumazamizibagh ami. Ezi ki daveriar kaba bar dagh ifongezir puvati. Ia agharibagh aghuizir daveriar kaba, ki bar da aghoreghti, ia uam akavsiabar amuan kogham. Eghti gumazamizir ia ativazir kaba ua ian apengan ikian kogham.

21 Egh ki uaghan akavsiabar amuamin inir ia gumazamizibar dapaniba aveziba adegham, eghti nan gumazamiziba firighiregh ua ian apengan ikian kogham. Eghti ia kamaghin mikim suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

22 "'Ia akar ifavarir bar aviribagh amua, gumazamizir aghuibar nighnizibagh asighasiki. Ezi ki uabi me gamizi, me osemezir puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amibav gia, gavgavim me ganidima me uan navibagh ighasa nighnizir puvati, kamaghin amizi, me zurara itir ikirimirim inighan kogham.

23 Kamaghin amizi, ia ua irebabar min garir bizir ifavaribar ganan kogham. Eghti gin otivamin bizibar apezeperir akar ia amiba, da bar givagham. Eghti ki uan gumazamizibar akuragh ua ia da me inighti, ia ua me gativagh men ganan kogham. Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.'"

14

Gumazamiziba asebar ziaba fan, God aghua

1 Dughiar mam Israelian gumazir dapanir maba, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi.

2 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze,

3 "O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba uan naviba isa asebagh aningizi, arazir kam bangin men arazir kuraba ghua bar ekefe. Me bar uan asebagh ifongegha da ataghiraghan aghua. Me datirighin pura iza nighniziba bagha nan azangsisi. Eghti ki guizbangira men azangsizim ikarvaghan aghua."

4 Datirighin ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, Israelin ikizimin tongin gumazitam uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin an arazir kuraba mangi bar ekeveghti, a uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, a pura izi nighniziba bagh Godin akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, nan ikarvazim kamakin, ki fo, a ziar ekiaba aser aviribagh anidi.

5 Aser kaba Israelin ikizim gamizi, me akirim ragha na gasara. Ezi nan ifongiam kamakin, ki ua men navir averiaba iniasa nighnisi, eghti me na baghvira ikiam.

6 "Ezi datirighin, ni Israelin ikizimin mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, ia navibagh iragh, uan aseba akirim ragh dagh asaragh, arazir kurar ki bar aghuaziba da atakigh.

7 "Eghti Israelin ikizimin gumaziba o amiziba, o Kantrin Igharazibar Gumazamizir uan kantri ategha iza Israelia ko itiba, akirim ragh na gasaragh uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin men arazir kuraba mangi bar ekeveghti, me uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, egh me pura izi nighniziba bagh nan akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki

Ikiavira Itir God, ki uabi men ikarvazim me daningam.
8 Ki men apanim damu, egh uan gumazamizibar tongin me batuegham.
Eghti ia Israelia bizir ki me gamizir kamin ganigh, egh kamaghin mikim
suam, 'Ikiavira Itir God, gumazamizir akirim iragha a gasiba, arazir
kamin me gami.' Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.
9 "Eghti gumazir kamagh garitam izi nan akam inigha izir gumazitam apezeper a damuti, an akatam
a danigham, bizir kamin mingarim mati, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nan
akam inigha izir gumazim gifarazi an akar kam a ganingi. Kamaghin amizi,
ki ivezir kuram a daningiva Israelian gumazamizibar tongin a batuegham.
10 Eghti nan akam inigha izir gumazim ko, gumazir nan ifongiam
gifofoghasa ghuava an azarazim, aning uaghara ivezir kurar magh garim
iniam.
11 Ki kamaghin damigh, Israelin ikizimin tuavim apirighti me uam
akirim ragh na gasan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogh nan
damazimin mizeghan kogham. Eghti me nan gumazamizibara ikiti, ki men
Godin ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha
gifa."

God vaghvagha gumazamizibar arazir kurabar gari

12 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
13 "Nguazimin gumazim, kantrin
tamin gumazamiziba arazir kuram damighiva nighnizir gavgavim nan
ikiam koghti, ki uan gavgavim men akagh men daghebar amighti da
mangi bar otevegham. Ki mitiriam azir dughiam me bagh anemadaghti,
gumazamiziba ko asiziba virara daghem bangin arighiram.
14 Gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin
ikiai,* ki 3plan gumazir kabagh nighnigh egh gumazamizir arazir
kurabagh amibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan
kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba
arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
15 "Ki maghsuegh, asizir atiaba
amadaghti da izi gumazamizibav soghirarigham, egh nguazim
damighti atiatim bar anevaraghti, gumazitam a daruan kogham.
16 Ezi gumazir 3plan aghuir kaba,
Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki
3plan gumazir kabara nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan
kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deraghvira
ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham. Eghti nguazim
ruarir kinimin otogham.
17 "Egh ki maghsuegh, midorozir
sababar suighizi apaniba kantrin kam bagh me amadaghti, me izi
gumazamiziba ko asiziba uaghan bar me kuavaremegham.
18 Ezi gumazir aghuir 3plan
kaba kantrin kamin ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir
kabara nighnigh, men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham.
Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam.
Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.
19 "Egh ki maghsuegh, arimariar
kuratam amadaghti a bar atamra kantrin kam gimirighti, ki uan
aningagharimin gumazamiziba ko asizibav soghirarigham.
20 Ezi gumazir 3plan kaba, Noa,
Daniel ko Jop, kagh ikiai. Ki Ikiavira

14:12: Ofa Gami 26:14-35; 1 Atriviba 8:33-40

* **14:14:** Noan eghaghanimin akaba, Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarim, sapta 6in ikegha ghua sapta 9in tu. Ezi Jopin eghaghanimin akaba da Jopin Akinafarimra iti. Ezi Danielin eghaghanimin akaba da Danielin Akinafarimra iti.

Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.

21 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei, ki uan ivezir kurar 4plan kaba isi Jerusalemin da amangam, kar midoroziba, ko mitiriam azir dughiam, ko asizir atiaba, ko arimariar kuram. Eghti da gumazamiziba ko asiziba uaghara me misoghirarigham.

22 Eghti varazira ikivira ikiam, kar Israelian otariba ko guiviba. Ki gin men aku azenan izam, eghti me ia bagh izити, ia me amir arazibar gan. Men araziba bar ikufi. Eghti ni uan navir averiamin fogh suam, ivezir kurar ki Jerusalem bagha amadazim, a voroghira ghu.

23 Eghti ia kamaghin fogham, ki amizir biziba da mingarir aghuiba itima, ki dagh ami. Ni men arazir kurabar ganigha fo, ki me ikarvaghamin arazim bagh navir amirizim inigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

15

Wainin ikarizimin akar isin zuim

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei:

2 "O nguazir kamin gumazim,
ni manmaghin nighnisi, wainin ikarizim, a ti derazir puvati.
Wainin ikarizimin agharim, ruarir arizimin temebar agharibar tongin manmaghin deragh aghung,
dagh afiragham?
Ti puvati.
3 Ni a isi bizitamin ingarigham, o?
Egh ni wainin ikarizir otevitam inigh, biziba guamin akezibar ingarigham, o?
Ti puvatigham.
4 An avim damuamin bizim a bar dera.
An ruaghatevimning isighti an arizim ganadam tong isighti, ni a isi an bizitamin ingarigham, o?
Ti puvatigham.
5 Avim tighar an isiam, ingangariba an puvati.
Ezi datirighin avim tong an isighti,
a guizbangira ingangariba bar an puvatigham."

6 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Kamaghira, mati wainin ikarizir ruarir arizimin temebar tongin itim, a derazir puvati. Kamaghin, ki dazimin min anemisevezima, me a gaborozi a isi. Kamaghira, ki Jerusalemin itir gumazamiziba inigh pazavira me damigham, me mati avim arighamin daziba.

7 Ki men apanim damuva ivezir kuram me daningam. Me ti avim gitaviraghsi damuva avegh bar isigham. Ki pazavira me damightima, me fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

8 Me nighnizir gavgavim nan itir puvati. Kamaghin amizi, ki nguazir kam damighti a danganir kinimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa."

16

Jerusalem mati amizim uan pam ataki

1 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze,

2 "O nguazir kamin gumazim, ni akam Jerusalemia gasi me mikim suam, me bar arazir kurar ki bar aghuazibagh ami.

3 Ni Jerusalem mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Jerusalem, ni amizir mamin min iti. Nin afeziam ko amebam gumazamizir arazir kurabagh amibar tongin ikegha ize. Nin

14:21: Akar Mogomem 6:8

afeziam Amorian adarazir gumazim.
Ezi nin amebam Hitian adarazir
amizim. Ezi nin amebam Kenanin
nguazimin ni bate.
4 Amebam ni batezima, tav
nin overapanir sazim atugha ni
ruezir puvati. Me amangsizim ni
gaghuizir puvati, egha inir avizibar
ni nomkezir puvati.
5 Tav bar nin apangkuvigha bizir
katam ni gamizir puvati. Amebam ni
batezir dughiamin, tav ni gifongezir
puvati. Me pura ni isa danganir
arozir kinimin ni akunizi, ni pura
irighav iti.
6 "Ezi ki arua iza nin garima, ni uan
ghuzim gipoghposi. Ghuzim ni avara,
ezi ki ni ateghti ni aremeghan aghua.
Egha ki ghaze, 'Ni angamira ikiam.
7 Egh aghung ghuavanang, mati
akimarir bar aghuim azenimin iti.'
Kamaghira, ni aghua gavgavigha
ruaragha amizir igiamin oto. Nin
otemning otozi, nin mikarzimin
ariziba otivigha gifa. Ezi ni bibiamra
ikiavira iti.
8 "Ki ua iza nin garima, ni gu-
mazimin ikiamin dughiam otogha
gifa. Ezi ki uan azenan azuir koro-
tiam inigha an onegha nin mikarzim
avara. Egha ki nin ikiasa ni ko
Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi ni
konanamra. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin mikemegha gifa.
9 "Egha ki dipam inigha nin
mikarzim ruava, nin ghuzim adiza
olivin mughuriar aghuim zuir borem
nin mikarzim gaghui.
10 Egha ki korotiar bar aghuir me
tretin digirir bar aghuibar isamizim
ni garu. Egha dagarir asuar bar
aghuiba ni ganigha, inir bar aghuim
nin dapanim gike. Egha azenan azuir
korotiar bar aghuim ni garu.
11 Egha ki kurkazir bizir aghuiba ni
ganingi. Ki daveriaba nin agharimn-
ing gaghuigha, senin aghuim isa nin
firimin da.
12 Egha ni uan atinim daghuasa ki
ring ni ganingi. Egha ni uan kuarimn-
ing daghuasa ringning ni ganingi.
Egha ki dapanir asuar bar dirim isa
nin dapanim garu.
13 Ezi ni uabin kurkamin silva ko
golin bar avirim iti. Egha ni zu-
rara, korotiar aghuir me tretin digirir
aghuibar isamizir aghuiba azui. Ki
bretin me plauan bar aghuimin in-
garizim ko hani ko olivin borem isa
ni ganingizi ni da api. Nin ganganiba
bar deraviram oto. Ezi ni atrivir
amizimin oto.
14 Nin ganganiba deraviram otozi,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir
avirim, nin eghaghanim gifo. Ki uabi
ni asingizi ni ganganir bar aghuim
gamua taghtasi. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme.
15 "Ezi ni nighnizir gavgavim uabin
ikia ghaze, ni amizir bar dirim, egha
tuavimin amizimin min oto. Ni uan
ganganir aghuim bangin, gumazir
aviriba mangigh zegh gamima, ni me
gekua me koma akui. Ezi nin gan-
ganir aghuim, gumaziba bar men
bizir aghuimin min oto.
16 Ni uan korotiar maba isa asebar
ziaba fer danganiba asingi. Ni dan-
ganir kabar tuavimin amizimin min
amua pura uabi isava gumazibagh
anidi. Nin arazir kurar kam, a bar
ikufi.*
17 Ni gol ko silvan ni uan
mikarzimin kurkiasa ki ni ganingiziba
da inigha gumazibar nedazibar
ingari. Egha nedazir kaba ko
poroghamiba uari bakiava akuir
arazim gami.
18 Ki ni ganingizir korotiar aghuir
me tretin digirir bar aghuibar isamiz-
iba, ni da isa nedazir kabagh aghui.
Egha ki ni ganingizir olivin boreba
ko pauran mughuriar aghuim itiba,
ni da isa nedazir kaba bagha
mughuriar aghuim zuir ofabagh ami.
19 Ki dagher bar aghuiba ni ganingi,
mati plauan bar aghuim ko olivin
boreba, ko haniba, ezi ni aser
kabar naviba iniasava me baghavira
nighnigha, ofan min dar men ofa
gami. Bar guizbangira, ni arazir
kabar dagh ami, ki Ikiavira Itir Godin

* **16:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ekiam, ki kamaghin migei.
20 “Ni na bagha otezir otariba ko
guiviba, ni me misuegha asizibar
min me isa marvir guaba damasa
ofabagh ami. Ni fo, nin arazir tu-
avibar amiziba amir arazir kam, a
derazir puvati. Ezi ni ti ghaze, ni amir
arazir kuram ti pura bizim, ezi ni
arazir kurar avirim damu mangivira
ikiasa.
21 Ni kamaghin ifuegha, ni nan
boribav suegha me isa marvir guaba
bagha ofabagh ami.
22 Ni uan arazir kurar ki bar
aghuaziba ko, nin arazir ni tuavimin
amizimin min amibar gin ghua,
tong uan aghirimra ikezir dughiam
ginighnizir puvati. Dughiar kamin
ni bibiamra ikiava uan ghuzim
gipoghposi.”

Jerusalem, tuavimin amizimin min oto

23 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua ka-
maghin migia ghaze, “Iavzika! Ia bar
moghira ikuvigham. Iavzika!
24 Ia tuaviba bar, dar gumazamiz-
iba uari akuvir danganibar ghua
asebar ziaba fer arazim ko tuavimin
amizibar arazim, aning damuasa
danganibar ingari.
25 Ni ghaze, ni bar amizir ganganir
bar aghuim gamim, egha gumaziba
tuavibar izima, ni me gekua uan
mikarzim isa pura gumazir kinibagh
anidi. Egha nin arazir tuavimin amiz-
iba amir arazir kam, ekiva ghuavira
iti.
26 Ezi Isipian nin boroghin itir
darasi, kar gumazir mikarziba
puvira dikaviba, ni men amaman-
gatizi, me iza ni ko misiabagh akui.
Ezi nin arazir tuavibar amiziba
amir arazim ekiva ghuavira ikia na
gamima, nan navim ikuvizi ki nin
atari.
27 “Ni oragh! Ki uan aningagharim
ni gingegha uan gavgavimin pazavira
ni gamigha, ni ganingizir biziba, ki
ua ni dama da ini. Ki ni isava Fil-
istiabar agharim gatizi me uan ifon-
giabar gin ghua pazavira ni gami. Me
bar nin arazir kurar mizirizir kabar
aghuagha dar aghumsisi.
28 “Gumazir igharazir kaba iza ni
ko akua nin ifongiam agivazir puvati.
Kamaghin amizi, ni Asirian gumaz-
ibar gin ghua mati tuavimin amizim
tintinimin gumaziba bagha ruiagha
arui. Me ni koma akuima, ni arazir
kam bagha bar ikuvighavira iti.
29 Egha ni uaghan Babilonian,
dagiaba bagha ingarir gumaziba,
ni men gin arua mati tuavimin
amizimin min, ni me koma akui. Me
ni koma akuima, ni arazir kam bagha
bar ikuvighavira iti.
30 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei, Ni uan ifongiamin
gin ghua, aghumsizir puvatigha tu-
avimin amizimin min ami. Mati,
nin navir averiamin aven, arimariar
ekiam an iti.
31 Tuaviba bar, gumaziba uari
akuvir danganibar ni asebar mar-
vir guabar ziaba fasa danganibar
ingarava tintinimin gumaziba koma
akuir arazim gami. Egha ni tuavimin
amizir igharazibar min amir pu.
Bar puvati. Me dagiaba iniasa
arazir kam gami. Ezi ni arazir kam
gamua dagiaba inian aghua. Ni uan
ifongiam agivasa pura me koma akui.
32 “Ni mati amuir uan pam
ataghirazim. Egha gumazir ni fozir
puvatiziba ko, poroghamiba uari
bakeir arazim me koma a gami.
33 Tuavimin amiziba bar, dagiaba
isi. Ezi ni puvati. Ni bizir aghuiba isa
gumazir ni ifongeziba bar me ganidi.
Egha tuavir kamin ni me apezepera
me getuima, me tintinibar ikia iza ni
ko dakuasava ami.
34 Ni tuavimin amizir igharazibar
min amir puvati. Tav kamaghin
tuavir amizimin min otivasa ni migia
ni gaghonezir puvati. Ni dagiaba
isir puvati. Ni dagiaba isa me
givesi! Guizbangira, ni bar amizir
igharaghav amim.”

Godin aningagharim Jerusalem gisin iti

35 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei: “O Jerusalem. Ni tuavimin
amizim, ni nan akam barakigh! Ki
Ikiavira Itir God.

36 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ni uan ifongiar ekiamin gin ghua uan korotiaba suegha bibiamra ikia, tuavir amizimin min uabi isava gumazir ni ifongeziba pura uabi me ganidi. Egha ni uan marvir guar ki bar aghuaziba baghavira ikia, uan boribav sogha da isa asebar ofa gami.

37 Nin arazir kaba bangin, ni gifongezir gumaziba, ki bar me akuvagham. Gumazir ni ifongeziba, ko ni aghuaziba sara, ki men aku iziti, me bar ni okarigh tuivighti, ki nin korotiaba sueghti, me bar nin ganti, ni bibiabara ikiam.

38 Nin arazir poroghamiba uari bakeir arazim ko gumazibav soagharizir arazim bangin, ki ivezir kuram ni daningam. Egh gumazibar ghuziba irezir bizir kurar kam ikarvagh, uan aningagharim akagh pazavira ni damighti, ni ovengam.

39 Ki ni isi gumazir kabar agharim datighti, me nin danganir ni gumaziba koma akua, egha asebar ziaba feba, me bar da akararigh dagh asighasigham. Me nin korotiaba ko kurkazir aghuiba bar da inigh mangi ni ateghti ni bibiabara ikiam.

40 "Gumazir kaba gumazir igharazibar diaghti, me izi dagiabar ni ginivigh, uan midorozir sababar ni aghorarigh bar ni nguemsirigham.

41 Egh gumazir kaba nin dipenibar apongiva amizir aviribar damazimin ivezir kuram ni daningam. Tuavir kamin, ki nin arazir tuavimin amizimin arazir kam agivagham. Egh ki uaghan ni damighti, gumazir ni gifongeziba, ni ua pura bizir aghuiba isi me daningiva me apezeper me gekuan kogham.

42 Eghti nan aningagharim givaghti ki amiragham. Egh navim ua ni bagh ikuvan kogham. Egh ki navir amirizim iki, ua nin ataran kogham.

43 "Ni aghirimra itima, ki bar deravira ni gami, ezi ni bizir kam bakinighinigha egha arazir kurar kabagh ami. Ni guizbangira arazir kurar avirir ki aghuazibagh ami. Egha ni manmaghsua, tuavimin amizimin arazir kam gami. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kaba ikarvagh egh ivezir kuram ni daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

Guivim uan amebamin araziba ini

44 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, "O Jerusalem, gin gumazamiziba nin gan aghuzir akar otevir kamin ni mikimam, 'Guivim uan amebamin araziba bar ada ini.'

45 Guizbangira, nin araziba bar nin amebam ko nin avenemebabar arazibar mirara ghu. Me uan paba ko boribagh ifongezir puvati. Nin amebam Hitian amizim, ezi nin afeziam Amorian gumazim.

46 "Nguibar ekiam Samaria, a notin amadaghan iti, a mati nin avenemebam. Ezi nguibar ekiam Sodom, a fomira sautin amadaghan ike, a mati nin afumim. Ezi nguibar dozir an boroghin itiba, da mati an guiviba.

47 Amizir kamning faragha arazir bar kurar ki bar aghuazibagh ami. Ezi ni aningin dagarir noziba dikiva aningin min arazir mizirizibar amuasava ami. Ezi dughiar otevimin nin arazir bar kurar ni amiba bar aning amir arazir kurabagh afira.

48 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Nin afumim Sodom ko nguibar dozir an boroghin itiba, me ni ko nin nguibar dozir nin boroghin itibar mirara, arazir bar kurar katabagh amizir puvati.

49 "Ni oragh. Nin afumim Sodom uan guiviba ko, me gavgavigha uari fava, dagher avirim ikia navir amirizimin ikia nimira iti. Ezi men osimtizim kamakin, me onganarazibagh amir gumazamizibar akurvaghan aghua.

50 Me ifaghata uari fava, egha nan damazimin ki aghuazir arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi,

16:43: Onger Akaba 78:42; Esekiel 9:10; 22:31

ki men arazir kurabar ganigha me batoke.

51 "Samarian arazir kuraba avirasemezir puvatizi, dar dibobonim mong nin arazir kurabar dibobonimin apengan iti. Nin arazir kuraba an arazir kurabagh afiragha bar mize. Ia 3plan amiziba, ki ian arazir kurabar gari, nin arazir kurabara bar ikufi. Ezi amizir igharazimningin arazir kuraba, ki dar gari, da mati pura biziba.

52 Kamaghin amizi, ni datirighin uan arazir mizirizibar aghumsizim iniam. Ki ian gara bar ian araziba tuisigha ghaze, nin arazir kuraba bar ikuvizi ki bar dar aghua. Ezi amizir igharazimning, nan damazimin amizir aghuimningin min oto. Bizir kam bangin, ni datirighin uan aghumsizir ekiam iniva navim bar ikuvigham."

God deravira Sodom ko Samaria damuam

53 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "O Jerusalem, datirighin Sodom ko, Samaria uan guiviba ko, me bar ikuvighavira iti. Eghti ki me damighti, men dabirabim ua deragham. Ki garima, ni aningin tongin ikia bar ikuvighavira iti. Eghti ki uaghan ni damighti, nin dabirabim ua deragham.

54 Ni uan arazir kuraba bangin uabin aghumsigham. Eghti amizir igharazimning, nin aghumsizimin gan, fogh suam, aning deravira zui.

55 Eghti amizir igharazimning ki aningin akuragham, Sodom uan guiviba ko, Samaria uan guiviba ko, men dabirabim mati me faragha ikezi moghin ua deragham. Eghti ki uaghan ni ko nin guivibar akuraghti ian dabirabim mati ia faragha iti moghin ua deragham.

56 Dughiar ki tighar ni gasighasighaminigh, ni gavgavigha ifaghata uabi fa, egha Sodom dipova ghaze, Sodom bar ikufi.

57 Ezi nin arazir kurar ni faragha amiziba datirighin azenim gire. Ezi gumazamizir igharazir nin boroghin itiba, me ni gifongezir puvati. Nin dibovir arazim a ua iza nirara iti. Ezi Idom ko, an boroghin itir darazi ko, Filistia ko, an boroghin itir darasi, me bar ni dipova nin aghua.

58 Ni datirighin uan arazir mizirizibа ko, arazir kurar avirir ki aghuaziba bagh ivezir kuraba iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."

Godin Akar Dikirizir Gavgavir Igiam zurara iki mamaghira ikiam

59 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migia ghaze: "Ni fomira na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha akam akirigha ghaze, ni an gin mangam. Egha ni uan akar dikirizimin aghuagha Akar Dikirizir Gavgavim abiki. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kamra, a ikarvagham.

60 Ezi kirara, ki dughiar ni uan igiamra itimin, ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, egh gin ki a ginighnighvira ikiam. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.

61 Nin avenemebam ko nin afumim gin ua ni bagh izeghti, ki aning ateghti, aning nin guivimningin min ikiam. Arazir kam, a nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ni ko amizimin aven itir puvati. Ki uan ifongiamin gin mangi a damuam. Eghti dughiar kamin, ni amizir arazir kuraba, ni dagh nighnigh aghumsigham.

62 Ki uan Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ni ko a damuam. Eghti ni fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

63 Ni amizir arazir kuraba, ki bar ada gin amadagham, eghti ni dagh nighnigh bar aghumsigh mikiman akabagh asagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

16:60: Onger Akaba 106:45; Jeremaia 32:40; 50:5

16:62: Hosea 2:19-20

17

Ikiavira Itir God kuarazir bagamning ko wainin ikarizimin akar isin zuim migei

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
2 "O nguazir kamin gumazim, ki kamaghsua, ni akar isin zuitam Israelia mikim, eghaghanir otevir kamin aven, mingarir mam modoghav iti.
3 Ni kamaghin Israelia mikim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze:
Bar maburan kuarazir bagar mam iti,
an aviziba bar ekevegha arizibа bar ruarigha dirir aghuiba ikia ganganir bar aghuim gami.
A mighegha Lebanonin Mighsiabar ghua
temer sidan mamin ghuam apiri.
4 Egha an suiam apirigha a inigha mighegha
ghua dagiaba bagha ingangaribagh amir nguazir mamin ghugha,
a isa biziba amaga dagh ivezir gumazamizibar nguibar ekiamin anekara.
5 Egha a dikavigha mighegha
Israelin nguazimin ghua wainin ikarizir mamin biam asigha,
azenir mamin nguazir bar aghuimin an opari.
Nguazir kam, a dipar miriamin ikia bar dera,
eghti gin wainin ikarizir kam an iki aghung
mangi bar ekevegham.
6 Ezi wainin ikarizimin biar kam aghua
vazimra aghariba asava wainin ikarizimram oto.
An aghariba aghua iragha kuarazir bagam iti naghin gari,
ezi an biba diza bar vin mar uaghiri.
Ezi wainin ikarizimin aghariba ko an dafariba bar aviraseme.

7 "Ezi kuarazir bagar ekiar igharazir mam uaghan iti.
An aviziba bar ekevegha arizir aviriba iti.
Ezi wainin ikarizir kam nguazir a itir kamin aghua,
egha a uan biba ko agharibagh iragha
kuarazir bagar kam itir danganimin da amangi.
Wainin ikarazim nighnisi,
kuarazir bagar igharazim tir nguazim ti dipar aghuim a daningam.
8 Ezi nguazir wainin ikarizir kam faragha itim,
a guizbangira nguazir bar aghuim.
A dipar bar aviriba ikiava, ikarizim damuti,
an aghung dafariba muriva,
biva oviziba ikiva bar deragham.

9 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin nin azai,
Wainin kam deravira ikiva aghungam? Ti puvatigham.
Kuarazir bagar faragha izim ti izi
biba sarama anesigh an oviziba adegh,
an aghariba apirigh da ateghti da misingigham.
Gavgaviba puvatizir gumazim o gumazir kinir puningra,
me ti wainin ikarizir kam asighirafagham.
10 Ni oragh! Me wainin ikarizir kam nguazir aghuimin an opari.
Eghti a deraghvira ikiva aghungam, o? Ti puvatigham.
Aruem anadi naghin ikezir aminim izi a givangti, a imuigham.
A danganir a faragha aghuimra, iki bar misigham."

Akar isin zuimin mingarim

17:12: 2 Atriviba 24:15-20; 2 Eghaghaniba 36:10-13

11 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
12 “Ni mangi Israelin ikizir akaba
batozimin azaragh, me ti akar isin
zuir kamin mingarim gifos, ti pu-
vati? Akar isin zuir kamin mingarim
kamaghin ghu. Babilonian atrivim,
Jerusalemin izegha atrivim ko an gu-
mazir dapaniba ua bagha me inigha
Babilonin ghu.
13 Babilonin atrivim, Judan kantrin
ikiavira ikiava, Judan kantrin
atrivimin adarazir mav inigha a ko
akar dikirizir gavgavim gami. A
ghaze, gumazir kam, a Judan kantrin
atrivir igiamin otogham. Egha ghaze,
atrivir igiam an apengara ikiasa.
Egha a Judan kantri ateghasa amua
gumazir ziaba itiba, a me inigha
kalabusin ghu.
14 Babilonin atrivim ghaze, atrivir
igiam akar dikirizir gavgavir kamin
gin mangan aghuagh, a uan kantri
damuti a ua gavgavigh dikavigh
Babilon misoghsi damuam, eghti
Babilonin atrivim ua izi bar Judan
kantri gasighasigham.
15 Ezi Judan atrivir igiar kam
Babilonin atrivimin akam bat-
uegha, Isipin atrivim bagha akam
amadagha ghaze, a hoziaba
ko midorozir gumazir aviritaba
amadaghti me an akurvaghsi izam.
Ni manmaghin nighnisi, atrivir igiar
kam deravira ikiam, o? Puvatigham.
A Babilonin atrivimin akar dikirizir
gavgavim abiki. Kamaghin amizi,
Babilonin atrivim izi pazaviram a
damigham.
16 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki zurara angamira ikia mamaghira
iti, ki uan ziamin guizbangira kam-
aghin migei: Judan atrivim mangi
Babilonin kantrin kalabusin iki
mangi aremegham. Bizir kamin
mingarim kamakin, Babilonin
atrivim anemisevezi, an atrivir
igiamin iti. Egha a Babilonin atrivim
ko akar dikirizir gavgavim gamua
ghaze, an an apengan ikiva bizibar
amuam. Egha a uabi akar dikirizir
gavgavimin aghuagha anebiki.
17 Eghti Babilonia izi, Jerusalemin
nguibar ekiam ekiarugh nguazim
giku divazim boroghin dar poz-
ibav mikinigham. Egh me nguazir
pozir kabagh isin tuivigh iki
midorozim damuam. Me kamagh
nighnigha ghaze, gumazir avirim
arighiregham. Eghti Isipin atrivimin
midorozir gumazir avirir bar gav-
gavim, midorozimin dughiamin izi
men akuraghan kogham.
18 Ia oragh! Judan atrivir igiam,
akar dikirizir gavgavimin aghuagha
anebiki. Egha a bizir kaba bar
dagh ami. A datirighin arimangighan
kogham.
19 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki zurara angamira ikia mamaghira
iti, ki uan ziamin guizbangira kam-
aghin migei: Ki atrivir kam ikaragh
pazavira a damigham. A guizbangira
nan ziamin akar dikirizir gavgavim
gami, egha anebiki.
20 Ki an suiragham, mati gu-
mazim asizibar suizir ivem onegha
a mikinizi an an suira. Ki a inigh
Babilonin mangi munagh an arazir
akirim ragha na gasarazim tuisigh,
egh ivezir kuram a daningam.
21 An midorozir gumazir gavgavir
aghuiba, me bar arighiregham.
Eghti midorozir gumazir ikiavira itir
varazira, me tintinimin suaraghirigham,
mati aminim iza ivaima biziba
tintinibar ghue. Eghti ia kamaghin
fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”

God Israelian akuraghasa akam akiri

22-23 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam
kamaghin migei:

“Ki uabi, ki sidan temer ruarim an
aguar muziarir bar pin ititam
atugham.
Egh a inigh mangi Israelin
mighsiar igharazir bar dagh
afirazimin an anekaragham.

Eghti temer kam aghuigh ekevegh
aguar ruariba iki biva, oviziba
ikiam.

Egh a sidan temer bar dirimin otogh, sidan temer mabagh afiragham.
Eghti kuarazir guar aviriba izi an aguabar dapighiri aruemin uari apazam.
Egh me an aguar kabar mikonibar ingaram.
24 Eghti nguazir kamin itir temeba, me bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
Ki temer ruariba otima, da uaghiri, egha temer igiabagh amima, da aghua ghuavanadi.
Ki temer dafarir angamtizibagh amima, da midii.
Egha temer dafarir midiaribagh amima, dar dafariba angamira iti.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa,
egh ki mikemezi moghin, ki biziba bar dar amuam."

18

Gumazamiziba bar God vaghvagha men arazibar gari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
2 "Ia manmaghsua zurara Israelian nguazim ginighnigha aghuzir akar kamin a migei?

" 'Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api.
Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha
boribar akabav sozi men atariba me giri.'

3 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, Israelia ia uarira uarir tongin aghuzir akar kam mikiman kogham!
4 Ia oragh! Gumazamiziba bar men ikirimirim, nan bizim, afeziam ko amebamin ikirimirim ko borimin ikirimirim, nan bizim. Eghti gumazir arazir kuram gamizim, anarira aremegham.
5 "Gumazitam ti bar deragh, arazir kuraba an puvatighti, gumazir kam deraghvira ikiam.
6 Gumazir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar zuir puvatigha me bagha ofa gamua dar dagheba apir puvatigha, Israelin asebar marvir guabar ziaba fer puvati, egha gumazir igharazibar amuiba koma akuir puvati, egha uaghan amizir uan iakinibav sozim koma akuir puvati.
7 Egha a igharaz darazi abira arazir kurabar me gamir puvati. Egha gumazir igharazibar biziba okeir puvati. Egha a uan namakamin amamangatizi, a pura ada dagiar kaba ini, ezi namakam ua da ikarvaghamin ababanimin min a uan biziba isa a ganingi. Egha gin namakar kam iza uan dagiar kaba ikarvaghasa, ezi gumazir aghuir kam ua namakamin bizim a ganidi. Egha gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isa me ganidi. Egha korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isa me ganidi.
8 Egha an namakam an dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghasa, an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba isir puvati. Egha gumazamiziba kotiaba bagha izi, a guizin arazimin gin ghua men kotiaba tuisisi. Egha an arazir kurabar amuan aghua.
9 Gumazir kamaghin amim, an arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba baragha deravira dar gin ghua dagh ami. Gumazir kam, nan damazimin dera, kamaghin amizi, an angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
10 "Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighiram, kar otarimin osimtizimra.
11 An afeziam arazir kabagh amir puvati, otarim uabira arazir kabagh ami. A mighsiabar pin itir aseba famin danganibar ghua da bagha ofa

18:2: Jeremaia 31:29 **18:4:** Esekiel 18:20; Rom 6:23 **18:6:** Ofa Gami 20:18 **18:7:** Ua Me Ini 22:25 **18:8:** Ofa Gami 19:15 **18:9:** Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11; Amos 5:4

gamir dagheba api. Egha gumazir
igharazibar amuiba koma akui. Egha
dagher me aser marvir guaba bagha
ofa gamiziba apava gumazir igharaz-
ibar amiba ko arazir kurar ki aghuaz-
ibagh ami.
12 Egha a gumazamizir onganaraz-
iba abira arazir kurabar me gami.
Egha gumazir igharazibar biziba
okei. Eghti namakatam an dagiar
a iniziba ikarvaghsi izziti, gumazir
kurar kam ua namakamin ababanir
bizim a danighan kogham, a pura
ua bagha a ini. Egha marvir guabar
ziaba fe. Egha arazir kurar ki
aghuazir igharazibagh ami.
13 Egh an namakam an dagiaba
inigh, ua da ikarvaghsi, an dagiar an
aningizim gisin, a ua dagiar igharaz-
iba isi. Gumazir kam ti angamira
ikiam ti? Puvatigham. A ikian
kogham. An arazir kurar ki aghuazir
kabagh ami, kamaghin amizi, an
ovengam. A uabi uan osimtizim
bangin ovengam.
14 "Eghti gumazir kurar kamin
otarim, uaghan otaritam ikiti, otarir
kam uan afeziamin ganti, an arazir
kurabar amuam. Eghti a uan
afeziamin min arazir kurabar amuan
aghuagham.
15 Egh otarir kam, mighsiabar
pin itir aseba famin danganibar
mangan kogh, da bagh ofabar amu,
dar daghebar aman kogham. Egh
gumazir igharazibar amuiba ko
dakuan kogham.
16 Egh a igharaz darazi arazir
kurabar me damuan aghuagham.
Egh gumazir igharazibar biziba
okiman aghuagham. Egh a uan na-
makamin amamangatizi, a pura ada
dagiar taba inigh, eghti namakam
ua da ikarvaghamin ababanim inian
aghuagham. Egh gumazir aghuir
kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba
isi me daningam. Egh korotiaba
puvatizir darasi, a korotiaba isi me
daningam.
17 Egh an namakam an dagiaba
pura da inigh, egh ua da ikarvaghsi,
an dagiar an aningizim gisin aba-
banim inighan kogham. Egh an
arazir kurabar amuan aghuagham.
A bizir ki damuasa ia mikemeziba
ko arazir ki ifongeziba baragh de-
ravira dar gin mangi dar amuam.
Otarir kam, uan afeziamin arazir
kurabar osimtiziba inigh, da bangin
aremeghan kogham. Puvatigham.
An angamira ikiam.
18 An afeziam bar arazir igharagha
garibagh ami. A ifara biziba
okiava zurara arazir kurabar igharaz
darazigh ami. Kamaghin amizi, a
uabi uan arazir kurar an amizibagh
ipurigh aremegham.
19 "Ezi ia kamaghin azai, 'Tizim
bagha, otarim afeziamin arazir
kurabar ivezir kuram inian kogham?'
Ezi ian azangsizimin ikarvazim ka-
makin. An otarim nan arazir aghuiba
ko arazir ki ifongezibar suiragha
deravira dar gin zui, kamaghin amizi,
an aremeghan kogh deravira ikiam.
20 Gumazim an arazir kuram
gami, anariram aremegham. Otarim
afeziamin arazir kurabar ivezir
kuram inian kogham. Eghti afeziam,
otarimin arazir kurabar ivezir
kuram inian kogham. Gumazir
arazir aghuim gamizim, an an ivezir
aghuim iniam. Eghti gumazir arazir
kurabagh amim, a da bangin ivezir
kuram iniam.
21 "Gumazir arazir kurabagh ami-
tam arazir kuraba ategh arazir ki
ifongezibar suiragh arazir aghuibar
amuam, an aremeghan kogham, an
angamira ikiam.
22 A datirighin arazir aghuibagh
ami. Egha a faragha amizir arazir
kuraba ki da gin amada, egh ua
dagh nighnighan kogham. Kamaghin
amizi, an angamira ikiam.
23 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin ia migei. Gumazir arazir
kurabagh amiba ariaghiri, ki bizir
kam bagha bar akongezir pu. Puvati.
Ki kamaghsua, me navibagh iragh

18:20: Godin Araziba 24:16; Aisaia 3:10-11; Esekiel 18:4; Rom 2:9 **18:21:** Esekiel 18:27; 33:12; 33:16-19 **18:23:** Esekiel 33:11; 1 Timoti 2:4; 2 Pita 3:9

angamira ikiasa ki ifonge.
24 "Eghti gumazir aghuitam arazir
aghuiba ategh, arazir mizirziba ko
arazir kurar ki aghuazibar amu,
egh an angamira ikian kogham. A
faragha amizir arazir aghuitam, ki
tam ginirighan kogham. An akirim
ragha na gasara, kamaghin amizi, a
uan arazir kuraba bangin ovengam.
25 "O Israelin ikizim, ia zurara kam-
aghin migei, 'Ekiam amir arazir kaba,
da derazir puvati.' Israelia, ia de-
ravira nan akam baragh. Ia ghaze,
nan araziba ti ikufi. Bar puvati.
Iarara ian arazibara bar ikufi!
26 Gumazir aghuitam, arazir
aghuim ategh arazir kuram damigh
an osimtizim ikiam. Egh a uan
osimtizir kam bagh an ovengam.
27 Eghti gumazir kuratam, arazir
kuram ategh arazir aghuim damu, an
aremeghan kogham. A deraghvira
ikiam.
28 An arazir kurar amizir kam
gifogha givagha, anetegha arazir
aghuimin gin zui. Bizir kam bangin,
an aremeghan kogham. An angamira
iki deraghvira ikiam.
29 Ezi ia Israelin ikizim, ia ghaze,
Ekiam amir araziba, derazir puvati.
Ezi puvati. Ian arazibara bar ikufi.
30 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin ia migia ghaze, O Israelin
ikizimin gumazamiziba, ki vaghvagh
bar ian araziba tuisigham. Kam-
aghin amizi, ia navibagh iragh, ia
amir arazir kuraba ategh, akirim
ragh dagh asaragh. Eghti ian arazir
kuraba ia gasighasighan kogham.
31 Arazir kurar ia amiba, ia bar ada
atakigh. Egh nighnizir igiam ko navir
igiam inigh. O Israelin ikizim, ia man-
maghsuava ovengasava ami?
32 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki
kamaghin migei: Ian tav aremeghan
ki bar aghua. Kamaghin amizi, ia
uan arazir kuraba akirim ragh dagh
asaragh, egh ia angamira ikiam."

19

Esekiel azirakar ighiam bange

1 Ikiavira Itir God Israelian atrivir
pumuning bagha azirakar ighiar
kam bangasa na mikeme:

2 Nin amebam bar laionin amebar
aghuim.
A laionin apurir ekiabar tongin
ikia uan nguzibar akuaghapi.
A uan nguzibar gara dagh
eghuvima, da aghuava
ekefe.
3 A uan nguzir mam deragha a
geghuva an garima,
an aghuigha bar dera.
An asiziba burir arazimin an akakasi,
ezi gin a gumazamizibav sogha
me api.
4 Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, bar laionin kamin
eghaghanim baregha,
a bagha azuazimin min mozim
gikuizi
laion iza mozir kam giraghu.
Ezi me akezim an koviamin guragha
anemikirigha
Isipin kantrin ghu.
5 Amebam a bagha dughiar ruarimin
a mizua itima,
a izezir puvati.
Ezi a tagha ua nguzir igharazir mam
inizi an an danganim ini,
ezi an an gara a geghuvima,
a bar mikarzim saram
aghungigha, laionin igiar
aghuimin oto.
6 A bar ekevegha givagha laionin
igharaziba koma arui.
A uaghan asiziba buri dav sogh,
egh dar amamin arazimin fo-
foziba ini.
Egha uaghan gumazamiz-
ibav sogha me api.
7 A men dipenir gavgaviba akaragharigha,
men nguibar ekiabagh asighasisi.
A tiarim akara dazerima,
nguazir kamin gumazamiziba
bar puvirama atiati.
8 Kantriba ko provinsin an boroghin
itiba bar dar gumaziba,
a misoghasa tintinibar uan
nguibabar iza uari akufa.

18:24: Esekiel 3:20; 33:12-13; 33:18; 2 Pita 2:20

Egha me mozimin aven laionbar suizir iveba onegha an suira.
9 Me akezimin an guragha a inigha boksiar mam garugha
a inigha Babilonin atrivim bagha ghu.
Egha a isa kalabus gati.
A uam ari mangi Israelin mighsiabar mangan kogham.
Eghti gumazamiziba uam an dazezerir tiarim baraghan kogham.

10 Nin amebam mati wainin ikarizir me dipar miriamin dikarazim.
Egha a dipar aviriba iti,
kamaghin amizi, an agharir aviriba ikia puvira be.*
11 Wainin ikarizir kamin aghariba bar gavgafi,
ezi me da isa dar atrivibar asadivibar ingari.
Wainin ikarazir kam aghua agharir aviriba ko dafarir bar aviriba ikia,
bar ruaragha overiamin suighasava ami.
Ezi gumazamiziba bar saghon mar ikia an gari,
a bar ruaragha aghariba ko dafarir aviriba iti.
12 Ezi gumazir an aningagheziba biba saram
anesigha a isa nguazim mikini.
Ezi aminir bar puvira ivaim aruem anadi naghin ikegha iza an ovizibagh ivarazi,
da kuaraghiregha misingi.
Ezi an agharir gavgavim misingizi, me a gaborozi a isi.
13 Me datirighin a inigha dipaba puvatizir danganimin ghua,
nguazir dakightizimin anekara.
14 Ezi avim ikarizir kamin agharir gavgavimin otogha
vaghvagha an aghariba ko ovizibar isizi,
a ua agharir gavgaviba puvati.
Egh da ua atrivimin asadivimin min otoghan kogham.
Kar azirakar ighiar dughiar aviribar ongezim.

20

Israelia Godin gintizir puvati

1 E Babilonin kalabusin min itima, azenir namba 7in, an iakinir namba 5, an aruer namba 10 otozi, Israelian gumazir dapaniba na bagha iza, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan damazimin apiaghav iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
3 "O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun gumazir dapanir kabav kim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migei. Ia manmaghsua nan ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi? Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ia pura ize. Ki bizitamin ian azangsizitam ikaraghan kogham. Bar puvatigham.
4 "O nguazir kamin gumazim, ni men arazir kurar me amiziba bagh akam me gasi me tuisigham. Ni me isi azenara me atigh me tuisigh. Ni men inazir afeziaba amizir arazir bar kurar ki aghuazibar gun me mikim.
5 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam mikemezi moghin, ni me mikim. Ki Israelia ginabazir dughiamin, ki Jekopin ikizimin ovavir boriba ko Akar Gavgavim akirigha uabi isa men aka. Dughiar kamin, me Isipin nguazimin itima, ki uabin gun me migia ghaze, ki Ikiavira Itir God, ki ian God.
6 Dughiar kamin ki akar dikirizim gamua ghaze, ki Isipin nguazimin me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangam. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi dagheba an ikia, bar deraghaviram aghui.

* **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **20:5:** Ua Me Ini 6:2-8

7 Ezi ki kamaghin me migei, ia
bar moghira vaghvagh Isipian mar-
vir guar mizirizir ia bar ifongeziba
makunigh. Ki Ikiavira Itir God, ian
God, ki me mikeme, bizir ia damuti ia
nan damazimin zueghan koghamiba,
ia dar ziaba fan marki.
8 Ezi me akaba batogha, oraghan
aghua. Men tav uan marvir guar
mizirizir me bar ifongezitam a maku-
nizir puvati. Egha me Isipian aseba
ataghirazir puvati. Me Isipin itima, ki
ghaze, ki ti uan aningagharim me gin-
gegh mizazir kuram me daningam.
9 Ezi puvati, ki kamagh amizir
puvati. Ki kamaghin damighiva, uabi
uan ziam abiri moghin damuam.
Dughiar kamin, Israelia Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar tongin
itima, ki men damazibar uabi isa
Israelian akagha Akar Dikirizir
Gavgavim Israelia koma a gamigha
ghaze, ki Isipin kantrin aven me inigh
azenan mangam. Kamaghin amizi,
dughiar kamin ki uan ziar ekiam
bangin, mizazir kuram Israelia
ganingizir puvati.

10 "Egha ki me inigha Isip
ategha gumazamiziba puvatizir
danganimin ize.
11 Ki uan arazir ki ifongeziba, ki da
isa me ganiga, bizir ki damuasa me
mikemeziba, men sure gami. Men
tina Akar Gavgaviba baragha dar
gintisi, me deravira ikiam.
12 Egha ki Sabatin dughiam isa
me ganiga, na ko men tongin aba-
banimin min aneti. Me dughiar
kamin avughsiva kamaghin fogham,
ki Ikiavira Itir God, ki me gamima me
nan damazimin zue.
13 Egha Israelin ikizim gumaza-
miziba puvatizir danganimin ikia
na barazir puvati. Me arazir ki
ifongeziba abigha bizir ki damuasa
me mikemeziba, me dar aghuagha
akiribagh ighegha na gasara. Kar
Akar Gavgaviba, men tina dar
gintigh, egh deraghvira ikiam. Me
bar moghira Sabatin arazimin gin
zuir puvatigha anebiragha ghaze, a
pura dughiar kinim. Me gumazamiz-
iba puvatizir danganimin itima, ki
ghaze, ki ti uan aningagharim me gin-
gegh mizazir kuram me daningam.
14 Ezi puvati, ki kamaghin amizir
puvati. Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba nan garima, ki Israelia
Isipin kantrin aven me inigha azenan
ize. Kamaghin amizi, dughiar kamin
ki uan ziar ekiam bangin, mizazir ku-
ram Israelia ganingizir puvati.
15 Egha ki gumazamiziba puvatizir
danganimin akar dikirizim gamua
me migia ghaze, ki me inigh nguazir
ki me bagha inabazimin mangan
kogham. Nguazir kam bar deragha,
nguazir otevir maba bar dagh afira.
Nguazir kam bar derazi, dagheba an
ikia bar deraghaviram aghui.
16 Me bizir ki damuasa me
mikemeziba abigha arazir ki ifongez-
iba, me dar aghuagha akiribagh
ighegha na gasara. Me bar moghira
Sabatin arazimin gin zuir puvatigha
anebiragha ghaze, a pura dughiar
kinim. Egha me uan navir averiabar
aven asebar ziaba fasa. Kamaghin
amizi, nguazir ki me ganingizim, ki
me inigh an mangan aghua.

17 "Egha ki men apangkuvigha, gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
me gasighasizir puvati.
18 Ki men boriba gumazamiziba
puvatizir danganimin me migia
ghaze, ia uan ameboghfeziaba
amizir araziba, ia dar suighan marki.
Ia bizir me damuasa ia mikemezibar
gintighan marki. Egh men asebar
ziaba fi uari damu nan damazimin
mizeghan marki.
19 Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia
nan arazir ki ifongezibar gin mangi,
egh bizir ki damuasa ia mikemeziba
baragh dar amu.
20 Ia nan Sabatin dughiam
damighti, a nan damazimin zuegh iki.
Eghti a na ko ian tongin ababanimin
min ikiam. Eghti ia kamaghin
nighnigh suam, ki Ikiavira Itir God,

20:11: Ofa Gami 18:5 **20:12:** Ua Me Ini 31:13-17 **20:15:** Diboboniba 14:26-35

ian God.
21 “Ezi dughiar kamin otivizir
borir kaba, gumazamiziba puvatizir
danganimin ikia na barazir puvati.
Me arazir ki ifongeziba abigha arazir
ki damuasa me mikemeziba me
dar aghuagha akiribagh ighegha na
gasara. Kar Akar Gavgavir men tina
dar gintigh, egh deragh ikiamiba. Me
bar moghira Sabatin arazimin gin
zuir puvatigha anebiragha ghaze, a
pura dughiar kinim. Me gumazamiz-
iba puvatizir danganimin itima, ki
ghaze, ki ti uan aningagharim me gin-
gegh mizazir kuram me daningam.
22 Ezi puvati, ki kamaghin amizir
puvati. Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba nan garima, ki Israelia
Isipin kantrin aven me inigha azenan
ize. Kamaghin amizi, dughiar kamin
ki uan ziar ekiam bangin, mizazir ku-
ram Israelia ganingizir puvati.
23 Me gumazamiziba puvatizir
danganimin itima, ki Akar Gav-
gavir mam me ganiga ghaze, ki me
aghamsighti, me tintinibar kantrin
igharazibar mangegham.
24 Me bizir ki damuasa me
mikemeziba abigha arazir ki ifongez-
iba me dar aghuagha akiribagh
ighegha na gasara. Me bar moghira
Sabatin arazimin gin zuir puvatigha
anebiragha ghaze, a pura dughiar
kinim. Egha me uan inazir afeziabar
asebar ziaba fasa zurara da bagha
gari. Kamaghin amizi, nguazir ki me
ganingizim, ki me inigh an mangan
aghua. Kamaghin amizi, ki ghaze,
ki me aghamsighti, me tintinibar
kantrin igharazibar mangegham.
25 “Ki uaghan arazir ki ifongezir
igharazir maba ko, bizir ki damuasa
mikemeziba me ganingi.
26 Ki men amamangatizi, me uari
uan aseba bagha ofabagh amua nan
damazimin bar mize. Egha ki men
amamangatizi me uan otarir ivari-
aba isa aseba bagha me misogha
ofabagh ami. Nan nighnizim ka-
makin, me ti arazir kurar kabar
amuva, bar digavir kuram damigh
uan arazir kaba bar da ategham. Egh
me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir
God.”

God Israelia damighti, me nguazir kamin araziba ategham

27 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, “O nguazir kamin gumazim, ki
Israelia migeir akaba, ni me mikim.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin ia migei, Ian inazir afezi-
aba, arazir igharazir mam gamigha,
nan ziam abiragha akirim ragha na
gasara.
28 Nguazir ki me bagha inabazir
kam, ki me inigha nguazir kamin
ize. Ezi gin me temer ekiaba ko
mighsiabar gara kamaghin nighnisi,
kar danganir aghuir asebar ziaba
famiba. Egha me zurara danganir
kabar ofabar amuasa iza, asiziba
inigha ghua dar ofa gamua dar
mughuriar aghuim isa aseba bagha
pin da amadi. Egha me wainba
inigha iza dagh ingegha aseba bagha
ofa gami. Me kamaghin amuava na
gamima, ki bar men aningaghe.
29 Egha ki men azangsisi, ‘Ia man-
maghsua ghua mighsiar kabar ghua-
vanaga asebar ofa gami?’ Kamaghin
amizi, Israelia, fomira iza datirighin
danganir ofa gamir kaba kamaghin
dar bori, ‘Pin Itir Danganiba.’
30 “Kamaghin amizi, ni mangi Is-
raelin ikizim mikim suam, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei,
ia manmaghsua uan inazir afezi-
abar arazir kurabar gin zui? Ia
me amizir arazir kurar ki aghuazir
kabagh amuava men asebar gin ghua
nan damazimin mize.
31 Ia tuavimin amizimin min aser ki
bar aghuaziba bagha ofa gamuavira
ikia, uan boribav sogha me isa da
bagha ofabagh ami. Bar fomira
iza datirighin, ia arazir kam gamua,
nan damazimin bar mize. Egha
ia Israelia bar tong aghumsizir pu-
vatigha, na bagha izava nan ifongiam
gifofoghasa nan azangsisi. Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira
ikia mamaghira iti, ki uan ziamin

20:23: Ofa Gami 26:33

bar guizbangira ia migei, ki ian ama-
mangatighan koghti, ia nan ifongiam
bagh azangsighan kogham.

32 “Ia kamaghin nighnigha ghaze,
ia Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibar min ikiva men min temeba
ko dagiabar ziaba fasa. Eghti ki ti
ian amamangatighti ia kamaghin
otogham. Bar puvatigham.

33 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki zurara angamira ikia mam-
aghira iti, ki uan ziamin bar
guizbangira ia migei, ki uan gav-
gavimin uan agharim ian amadagh
uan aningagharim isi ia gingam, egh
ian atrivimin ikiam.

34 Ia tintinimin kantrin igharazibar
kalabusin itima, ezi ki datirighin
ia itir kantrin kabar ia inigh izi
danganir vamiran ia akuvagham.
Egh ki datirighin uan gavgavimin,
uan agharim ian amadagh uan
aningagharim isi ia gingegh uan
gavgavim ian akaghti, ia a gifogham.

35 Ki ia inighiva, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba Puvatizir Dan-
ganimin mangighiva, egh ki munagh
ikiva ian damazibar ian arazir
kuraba bagh ia tuisigham.

36 Ki arazir kamra, ian inazir
afeziaba Isipin kantrin boroghin gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
itir dughiamin, ki men arazir kuraba
tuisiki. Eghti kamaghira, ki gin
uaghan ia tuisigham. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

37 “Ki datirighin danganir kamin
mati, sipsipbagh eghuvir gumazim
uan sipsipbagh eghuva asadivim
suirazi sipsipba an apengan iti an
ada medi moghin, ki ia gativagh
ia damighti, ia nan Akar Dikirizir
Gavgavim baragham. Eghti ki bar
deraghvira vaghvagh ian araziba
bagh ia tuisigham.

38 Ian tongin itir akaba batogha
arazir kurabagh amir gumazamiz-
iba, ki me batueghti, me ua ian
tongin ikian kogham. Me datirighin
kantrin igharazibar nguazibar ikia
kalabuziamin iti, eghti ki dar me
inigh azenan izam. Eghti me ua
Israelin nguazimin aven mangan
kogham. Eghti ia kamagh fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

39 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
datirikin kamaghin migei, O Israelin
ikizim, ia ti na baraghan aghuagh,
egh ia vaghvagh datirighin pura iki
mangi, uan ifongiabar gin mangi uan
asebar ziaba fi. Egh ia asebar ofa
damuti, ian ofan arazir kam ua nan
ziar zuruzim abinan kogham.

40 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei, kotiar kam
givaghtima, ia nan gumazamiziba
bar uamategh Israelin nguazimin
mangi nan mighsiar ruarir bar pin
ghuavanabozir kamin mangi nan
ziam fam, eghti ki bar ia gakuegham.
Ia uan ofaba ko, ian bizir ia ifongegha
faragha atiziba ko, ian bizir bar
aghuir na baghavira itiba, ia na
bagh ada inigh izi na daningti ki bar
akuegham.

41 Ia tintinimin kantrin igharazibar
ghuegha dar aven itiba, ki ia inigh
azenan izi, egh ki mughuriar aghuim
zuir ofaba bagha bar akongezi
moghin, ki ia bagh navim deragh bar
akuegham. Eghti Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba, bizir ki ia gamir
kabar ganigh kamaghin fogh suam,
nan araziba bar zue.

42 Ki ia inigh Israelin nguazimin
izam, kar nguazir ki ian inazir
afeziabar aningasa akar dikirizim
gamizim. Eghti dughiar kamin, ia
kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir
God.

43 Eghti ia uan arazir kurar ia amiz-
iba ko, arazir ia uari uari gamua
nan damazimin zuezir puvatizibagh
inirigham. Ia amizir arazir mizirizir
kaba bangin, ia bar uarir ikuragh
suam, e bar ikufi.

44 O Israelin ikizim, ki uan ziar
aghuim bangin deragha ia gami. Ki
ian arazir kurabar ivezir kuram isa ia
ganingizir puvati. Eghti ia kamaghin
fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
mikemegha gifa.”

Avim sautin amadaghan otogham

45 Ikiavira Itir God na migia ghaze,
46 “O nguazir kamin gumazim, ni
sautin amadaghan ganiva pazavira
sautin mikimiva, Negevin dan-
ganimin itir gumazamiziba puvatizir
danganir arozimin atariva akam a
gasi.
47 Ni Negevin danganim mikim
suam, ni Ikiavira Itir Godin akam
baragh! Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin ni migei, ki
avitam atighti, a nin aven itir temer
angamtiziba ko misingiziba bar, a
dar isigham. Eghti bizitam avir
ekiam amungeghan kogham. A
sautin amadaghan ikegh mangi notin
amadaghan otogham. Eghti gu-
mazamiziba bar, men mikarziba an
mizariabar fefem bar men isigham.
48 Eghti gumazamiziba bar ganigh
fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki
avir kam ati, eghti gumazitam ane-
mungeghan kogham.”
49 Ikiavira Itir God mikemegha
givazima, ki kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki manmaghira akar kam
akunam. Gumazamiziba zurara ki
migeir akar isin zuir kaba baragha
ghua na giporpore.”

21

God uan midorozir sabamin Jerusalemia misoghirarigham

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei,
2 “O nguazir kamin gumazim,
ni munagh Jerusalemin ganiva
kamaghin Israelin nguazimin itir
gumazamiziba akam me gasi me
mikim suam, me arazir kurabagh
amir ikizim. Gumazamiziba asebar
ziaba fer danganiba, ki uaghan dagh
ifongezir puvati.
3 Ni nan Akar Gavgavim isi ka-
maghin Israelin nguazimin itir gu-
mazamizibav kim suam, ki Ikiavira
Itir God ghaze, ki ian apanim
damuva, uan midorozir sabamin bar
ia misoghirarigham, ian gumaza-
mizir aghuiba ko kuraba sara.
4 Guizbangira, ki ian gumazamizir
aghuiba ko kuraba uaghara me
misoghsi sautin amadaghan ikegh
uan midorozir sabamin me misogh
mangi notin amadaghan tugham.
5 Eghti gumazamiziba bar moghira
fogh suam, ki Ikiavira Itir God uabi
uan midorozir sabam an misevimin
anesigha gifa, egh ki uam a isi
anerugham kogham. Puvati. Ki bar
puvira ia damigham.”
6 Egha Ikiavira Itir God ua ka-
maghin migei, “O nguazir kamin
gumazim, ni mangi gumazamizir
kabar kuabatighin azenara tugh
tiarim akar arang, mati nin dighorim
bighasava ami.
7 Eghti me ti nin azaragham, ni
tizim bagha tiarim akarava arai?
Eghti ni kamaghin me mikim suam, ia
bativamin bizimin migirigiam izegha
gifa. Dughiar kurar kam, izi otoghti,
atiatim ian navibagh izivaghti, ian
agharapaniba ian amiraghti ia gav-
gaviba puvatighti, ian sueba inighiva
akongam. Ia deraghviram oragh,
dughiar kuram otivasav ami. Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
mikeme.”
8 Egha Ikiavira Itir God ua kam-
aghin na migei,
9 “O nguazir kamin gumazim, ni gin
izamin bizimin gun gumazamizibav
kim suam:

“Ekiam kamaghin migei:
Midorozir sabar mam iti,
midorozir sabar kam me
aneminezi a bar ghumigha iti.
Me uaghan borem a
gaghuizi a bar zuegha
taghtasi.
10 Me misoghasavira aneminezi a iti.
Me uaghan borem a gaghuizi a
zuegha onimarimin min tagh-
tasi.
Ezi ia nan gumazamiziba, ia ti ghaze,
ia deravira iki bar akuegh
ikiam?
Bar puvati.
Ki migirigiar gavgaviba ia gamua
mizazim ia gasima,

ia tong nan akam barazi pu-
vatigha
da batoke.
11 Midorozir sabar kam, me
datirighira borem a gaghuizi
a bar zuegha iti.
A ingangarim damuasa me
anekiri.
Me aneminegha borem a gaghuigha
a isa
gumazir gumazibav soghti me
arimighiramimin dafarim
garisi.
12 O nguazir kamin gumazim, ni
pamtemin tiarim akar puv azi.
Midorozir sabar kam, me a inigh
nan gumazamizibav sogham.
Egh uaghan Israelian gu-
mazir dapanibav sogham.
Eghti me bar arighiram.
Aia! Nin navir averiam
bar bighti, ni uan evarim
misoghiva azi.

13 "Ki datirighin uan gumazamiziba osimtizim me danigh men ganigham, me navibagh iraghan koghti, bizir kaba me bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.

14 "Nguazir kamin gumazim, ni
datirighin, gin izamin bizim
mikim
uan dafaribav sogh.
Eghti midorozir sabam okivira iki
mangi
gumazamizir aviriba okiti me
arimighiregham.
Kar midorozir sabar kuar
aviriba kurim.
15 Midorozir sabar kam, nan gumaza-
mizibagh amima,
me gavgaviba puvatigha daghiri.
Midorozir sabar kam, onimarimin
min taghtagha nguibar
ekiamin tiar akamin ikia
kuaba akunasavira gara iti.
16 O midorozir sabam, ni agharir
guvimin amadaghan dughor
kuniva,
agharir kiriamin dughor kun.
Ni midorozir sabar ghumtizim!
Ni manmaghin uabi ighavkirir
dughiabar, ni danganiba bar
gumazamizibav sogh.
17 Ki uaghan uan dafaribav sogh ma-
maghira iki mangiti,
nan aningagharim givagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

Babilonian atrivim izi Jerusalem misogham

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
19-20 "O nguazir kamin gumazim, Babilonian atrivim uan midorozir sabam suiragh izamin tuavir pumuning amisefe. Tuavir kamning uaghara kantrin vamiran ikegh izam. Ni tuavir akar kamningin bizitam osirigh anesaragh. Eghti atrivim izi an ganigh fogham, tuavir mam Amonian nguibar ekiam Raban zui. Tuavir akar igharazim, a kantri Judan nguibar ekiam Jerusalemin zui.
21 Eghti Babilonin atrivim iziva tuavir akamningin ni osirigha asarazir bizimin miriamin mitigham. Egh a tuavir manamra mangisi fofoghsi, faragh uan barir pibar midorozir akavsiabar amu, uan afuzir mizebagh ivivamang dagh inobagh inobagham. Egh a uan afuzitam Raban akagh, egh tam Jerusalemin akakagham. Eghti atrivim afuzir vamira iniam. A uaghan asebar azangsighsi, ofa gamizir asizir dighorimin ganiva anesavsuigham.
22 Ezi afuzir atrivim uan agharir guvimin suirazim, barir pimin afuzim Jerusalemin akaghti, a fogh me mikim suam, me mangi Jerusalemin midorozim damuam. Egh me Jerusalemin itiar akabar aven mangisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, dagh afughafugham. Egh midorozir gumaziba tiariba akariva, temer bar ekiar kaba inigh mangi nguibar ekiamin itiar akaba akaram. Egh Jerusalem konsi, nguazibagh kuva nguibar ekiar kamin divazimin

boroghin dar pozibav kinam. Eghti
da danganir aghuir midorozir gu-
maziba isin ghuavanang tuivigh iki
misoghamibar min ikiam.

23 "Jerusalemin gumazamiziba
kamaghin nighnigh suam, bizir kam
a guizbangira puvati. Me fo, me
fomira Babilonian atrivim ko akar
dikirizibagh amua ghaze, me an
apengan ikiam. Kamaghin amizi,
me ghaze, midorozitam me bativan
kogham. Ezi puvati. Babilonin
atrivim, men arazir kuraba bangin
akam me gasi, men suigh me isi
kalabus darigham.

24 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki Israelia ian
mikimasa, ian arazir kuraba aghua
ghua bar ekefe. Ki ian arazir kurar
kaba gin amadaghan kogham. Ia
arazir kurar kaba azenara dagh
ami, ezi gumazamiziba ian arazir
kurabagh fo. Osimtizir ekiam ian iti.
Kamaghin amizi, ki ia isi ian apanibar
agharim darigham.

25 "Ni Israelin atrivim,
ni nan akaba batogha arazir
kurabaram amir gumazim,
ki nin arazir kuraba ikarvaghamin
dughiam,
a izegha gifa.
26 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin migei,
ni uan atrivir dapanir asuam ko
inir ni dapanim ikezim suegh.
Biziba kamaghira ikian kogham, da
ighighiregham.
Ki onganarazibagh amir gu-
mazamizibar amighti, me
gavgaviba ikiam!
Eghti ziaba itir adarasi, ki me
abiragham!
27 Asighasigham, asighasigham!
Guizbangira, ki nguibar ekiam
gasighasighti a bar ikuvigham.
Asighasizir arazir katam fomira
nguazimin otozi, gumazitam
an ganizir puvati.
Nguibar kam pura iki mangi gumazir
ki inabazimin dughiamin
otogham.
Eghti ki nguibar ekiam isiva an
dafarim darigham."

God pazavira Amonia damuam

28 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua ka-
maghin migei, "O nguazir kamin gu-
mazim, ni gin otivamin bizimin gun
Amonian mikim. Gumazir kaba akar
kurabar Israelia migia akaba me gasi.
Eghti ni me mikim suam:

"Midorozir sabar mam, me an
misevimin anesizi a gumaz-
ibagh asighasighasava ami.
Me gumazamiziba misoghirarighasa
borem a gaghuizi
a zuegha onimarimin min
taghtasi.
29 Ia Amonia irebamin min garir bizir
ifavariba ia dar gari,
egha gin otivamin bizir ia
migeiba, da guizbangira pu-
vati.
Ia ghaze, ia uari midorozir sabar
kamin suiragh, egh gu-
mazir nan akaba batogha
arazir kurabagh amibav
soghirarigham.
Ezi irebar kam, guizbangira pu-
vati.
Bar guizbangira, ian arazir kuraba
ikarvaghamin dughiam
izegha gifa,
ezi ia a damighan kogham.

30 "Ia midorozir sabar kam isi uam an
misevim darugh!
Ian amebam ia batezir nguazim,
a ian nguibamra,
ki ian arazir kuraba
isi azenim datigh ia
tuisigham.
31 Ki uan aningagharim ia gingegh ia
gasighasigham,
mati avir mizariaba mighi ia
bagh mangam.
Egh ki ia isi bar puvira aningazir gu-
mazibar agharibar arigham,

21:28: Jeremaia 49:1-6; Esekiel 25:1-7; Amos 1:3-15; Sefanaia 2:8-11

kar bizibagh asighasizir fofozim
itir gumaziba.
32 Avim ia gasighasigham,
eghti ian ghuziba ian nguazimra
iram.
Eghti tav ua ia ginighnighan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.”

22

Jerusalemia arazir kurar aviribagh ami

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 “O nguazir kamin gumazim, Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba, gumazamizir avirimin misoghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni me isi kotiam datigh me tuisigham, o? Ni bighivira me amir arazir mizirizir ki aghuazibar gun me mikemeghti, me fogham.
3 Egh ni nguibar ekiar kam mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ghaze, ia Jerusalemia uari uan gumazamizir avirim misuaghariki. Egha ia uari bagha marvir guabar ingara dar ziaba fava, egha ia uari kamaghin amigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ia gasighasighamin dughiam roghira ize.
4 Ia gumazamizibar ghuzibagh amizi, da ire, egha marvir guabar ingarigha nan damazimin mize, ezi arazir kurar kabar osimtizim ian iti. Kamaghin amizi, ian dughiam izegh gifa! Arazir kam bangin, ki kantrin igharaziba bar men amamangatighti, me ian aghumsizimin ganiva ia dipov ian ingaravakam.
5 Kantrin ian boroghin itiba ko kantrin saghon mar itiba ian gara fo, ia arazir bar kurabagh amir gumazamiziba. Kamaghin amizi, me ian ingaravati.
6 “Ia oragh! Ian tongin itir Israelian gumazir dapaniba bar uari uan gavgaviba fava igharaz daraziv suagharisi.
7 Ian aven itir gumazitam tong deravira uan ameboghfeziabar akaba baragha men apengan itir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba ia me abiri. Egha ian tongin itir amizir odiarir paba ovengeziba, ko ameboghfeziaba ariaghirezir boriba, ia men biziba isa pazavira me gami.
8 Ia ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha ia Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim.
9 “Ian gumazamizir maba, akar ifavaribar igharaz darazigh amua me misoghirarighasava ami. Ezi ian marasi, asebar ofa gamir dagheba api. Ezi marasi, zurara uan inivafizir agorogebar arazimin gin ghua aghumsizir arazibagh ami.
10 Ezi ian marasi, uan afeziabar amuiba koma akui. Ezi marasi, amizir uan iakinibav sozir dughiabar me ko arazir kurabar amuasa me gakaghori.
11 Ezi marazi poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ezi igharaziba uan otaribar amuiba koma akui. Ezi marasi, uan afeziabar guiviba koma akui.
12 Ezi ian gumazamizir maba, iveziba isa ghua igharaz daraziv suagharisi. Ezi marasi, uan namakabar dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghsi an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba ini. Ezi marasi, uan namakar gumazibagh ifara me gami me atiatima, me me da dagiaba isa bizir aviriba iti. Ia bar na gin amadagha na ginighnizir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
13 “Ia gan! Ia okimakiabagh ami darasi, ko igharaz daraziv suagharizi darasi, ki ian aningaghe, kamaghin amizi, ki ivezir kuram ia daning uan dafaribav sogham.

22:7: Ua Me Ini 20:12; 22:21-22; Godin Araziba 5:16; 24:17 **22:8:** Ofa Gami 19:30; 26:2 **22:10:** Ofa Gami 18:7-20 **22:12:** Ua Me Ini 22:25; 23:8; Ofa Gami 25:36-37; Godin Araziba 16:19; 23:19

14 Dughiar ki pazavira ia damuamin
kamin, ia uan navir averiabar aven
osimtizir kam aterıva puvira ati-
atingam. Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemezi moghin, ki damuam.
15 Ki ian gumazamiziba inigh
tintinimin kantrin igharazibar me
aghamsigham, eghti arazir kuraba
dutugh mangi givagham.
16 Eghti kantrin igharaziba ian
ganiva ian aghuagh mikim suam, ia
pura bizir kinim. Eghti ia uari fogh
suam, ki Ikiavira Itir God."

Godin aningagharim mati avir ekiam

17 Ikiavira Itir God kamaghin na
migei,
18 "O nguazir kamin gumazim,
Israelin ikizim, ki bar men amira.
Me mati gumaziba silva iniasa
dagiaba avir ekiamin minemin aven
da tuema, da amera egha emira
dar muziarir kurar ingangariba
puvatiziba iri. Ezi me da isa da
makuni.
19 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei,
ia nan ikiangsizir akam deravira a
baragh. Ia silvabar min amir pu-
vati, ia mati dar muziarir kurar in-
gangariba puvatizir kaba. Kamaghin
amizi, ki bar moghira ia akuvagh
ia inigh mangi Jerusalemin nguibar
torimra mizazim ia gasam.
20 Nan adarim ko aningagharim
mati avir ekiam. Gumaziba silva ini-
asa avir ekiamin dagiaba minemin da
tue moghin, ki ia tuam. Me dagiaba
akuvagha avim givima a pamten
isima, dagiaba amera dipamin min
emira iri moghin, ki ia akuvagh ian
atar ian aningagham.
21 Ki ia inigh ia akuvagh mizazim
ia gasegham. Guizbangira ki bar ian
aningaghe. Kamaghin amizi, nan
aningagharim avir ekiamin min bar
ian isigham. Eghti ia ameregham.
22 Egh ia mati silva minemin aven
avir ekiamin isia ameri moghin, ia
datirighin nan gavgavim ganiva de-
ravira na gifogh suam, ki Ikiavira Itir
God, ki uabi uan aningagharim ia gin-
gegha mizazim ia gase."

Israelin gumazir dapaniba arazir kurabagh ami

23 Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei.
24 "O nguazir kamin gumazim,
ni Israelia mikim suam, me arazir
kurar aviribagh amizi, men nguazim
nan damazimin bar mize. Kam-
aghin amizi, ki bar men aningaghe,
egh mizazim me gasisi amozim
amadaghan kogham.
25 Gumazir dapanir ian tongin itiba
mati, laionba asizim misuegha an
kuamin miriam dazera an tuziba asi-
agharigha da api. Me gumazamiz-
ibar dagiaba ko men bizir aghuiba
isi. Egha uan namakabav soghezi me
ariaghire. Men arazir kamin, amuir
avirim paba puvatigha odiaribar iti.
26 Men ofa gamir gumaziba, nan
Akar Gavgavibar gin zuir puvatigha
da abiki. Egha ghaze, nan ziam fer
biziba, da pura biziba. Egha me fozir
puvati, bizir tizim bar zue, ezi bizir
manam nan damazimin pura bizim.
Egha nan damazimin zuezir biziba
ko bizir mizirizibar gun gumazamiz-
ibar sure gamir puvati. Me bar
moghira Sabatin arazimin gin zuir
puvati. Egha me uarir uan tongin nan
ziam abiragha ghaze, nan ziar ekiam
a pura bizir kinim.
27 "Ian gumazir aruaba, mati afiar
atiaba asizim misuegha uarir tongin
an kuam getuima, a dighoraghire.
Me bizir aviriba ikiasa gumazibav
suagharigha, egha ifara pura men
biziba isi.
28 Akam inigha izir gumazir
ifavariba, me gumazibar arazir ku-
rar kaba moga mati gumaziba birim,
penin ghurghurim a gaghui. Egh
irebamin min garir bizir ifavaribar
garava, gin otivamin bizir ifavaribav
gei. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God,
ki akatam me mikemezir puvati. Ezi
me ifara ghaze, me Ikiavira Itir Godin
Ekiamin akam migei.

22:26: Ofa Gami 10:10

29 Nguazir kamin itir gumazamiziba, uan namakabagh ifara biziba okei. Egha zurara arazir kurabar onganarazibagh amir gumazamizibagh amua pazavira me gami. Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itiba abira men biziba okei, egha me guizin arazim ategha kotiamin aven men tuavim apiri.

30 "Ki gumazir men tongin itir kamaghin garitam, a bagha ruia an apizir puvati. Tinara nguazir kamin gumazamiziba bagh nan damazimin tughiva, nguibar ekiam avinizir divazir akaraghireziba akiram. Eghti ki nguibar kam gasighasighan kogham. Ki kamaghin damuamin gumazitamin apizir puvati.

31 Kamaghin amizi, men arazir kurar me amiziba bangin, ki uan aningagharim avimin min a isa me gingegha me gasighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

23

Amizir pumuning,
tuavimin amizimin arazibagh ami

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei.

2 "O nguazir kamin gumazim, guivir pumuning iti. Amebar vamira aning bate.

3 Guivir kamning uan igiamra ikia Isipin kantrin ikia, deravira itir arazim ategha tuavibar amizimin arazimin gin ghua pura tintinimin gumaziba ko ikarara uan mikarzimning isa me ganidi.

4 Avenemebam, an ziam Ohola, a Samarian nguibar ekiamin ababanim gami. Ezi an afumimin ziam Oholiba, a Jerusalemin nguibar ekiamin ababanim gami. Ki uaghara aningin iti, ezi aning nan boriba bati.

5 "Ohola, a nan amuimra, egha a pura tintinimin gumaziba koma akuir arazir kam bagha bar ikuvigha, Asirian midorozir gumaziba, a bar me gifongegha zurara me bagha an mikarzim dikava me baghavira iti.

6 Asirian midorozir gumazir kaba, me gumazir aruar ziaba itiba, ko midorozir gumazir dapaniba, egha me korotiar bar aghuir bluplaba azui. Midorozir gumazir igiar kaba hoziabagh isin apiav ikia misosi. Ohola gumazir igiar kabar marvir guaba sara gari me an damazimin bar derazi, an navim me bagha dikavizi, a me ko arazir kuram gami.

7 An Asirian kantrin faragha zuir gumazir igiaba, men tuavir amizimin min otozi, an agoroger kam a gamima, me a ko arazir mizirizibagh ami. Egha an Asirian marvir guabar ziaba bar da fava, egha uan arazir kam bangin a mize.

8 A uan igiamra Isipin ikia tuavimin amizimin arazir kam, a gamuavira iti. Dughiar kamin, gumaziba a koma akua a ko ikararaima, a uan mikarzim isa me ganiga ghuavira iti.

9 Kamaghin amizi, ki a isa, Asirian gumazir a bar ifongegha, me baghavira itibar agharim gati.

10 Ezi me an korotiam suezima, a bibiabara iti. Egha me midorozir sabamin Ohola misoghezi ana aremezi, me an guiviba ko otariba bar me ini. Ezi amizir tintinibar itiba, Ohola batozir arazir kamin eghaghanim baregha sighsirir akabar nimira, kamaghin uariv gei, 'A uan arazir kurabar ivezim ini.'

11 "An afumim Oholiba garima, arazir kam Ohola batozi, a bizir kam ginighnizi pu. Bar puvati. An arazir pura tintinibar gumaziba koma akuir kam gamuavira iti, an arazir kuraba bar Ohola amizir arazir kurabagh afira.

12 A uaghan Asirian gumazir dapaniba ko, ziaba itiba ko, midorozir gumazibar midorozir korotiar aghuiba azuiba ko, gumazir hoziabagh isin apiav ikia misoziba, a me baghavira ikia bar me gifonge. Gumazir kaba bar, me gumazir igiar bar diriba.

22:30: Onger Akaba 106:23; Jeremaia 5:1; Esekiel 13:1-7

13 Ki kamaghin an arazir kamin
garima, a bar ikuvigha, uan avene-
mebamin mirara ghu. Aningin araz-
iba bar mize.
14 “Oholiba arazir kurar kabagh
amua ghuavira iti. A Babilonian gu-
mazir aruabar nedazibar gari, me
birimin penin aghevimin men nedaz-
ibar ingarigha da aghefe.
15 Egha dar ivariabar letiabar da
amighini, egha iniba isa uan da-
panibagh ikezi dar otevir muziariba
guighav iti. Oholiba Babilonian gu-
mazir aruar kabar nedazibar gari da
bar an damazimin derazi,
16 an navim dikavizi, a maghira Ba-
bilonian gumazir kaba bagha akam
amadagha ghaze, Kaldian kantrin
gumaziba iziva a ko dakuam.
17 Ezi Babilonia izava a ko
poroghamiba uari koma akuava
amir arazir kurabagh ami. Men
agorogem me gami me an gin ghua
arazir kurar igharazibar a gamizi a
bar mize, ezi a men aghuagha akirim
ragha bar me gasara.
18 Oholiba bibiamra ikia azenara
arazir kurabagh ami, ezi gumaziba
bar a gifo, an amizir bar kuram.
Ezi ki an avenemebamin aghuazi
moghin, ki an aghuagha akirim ragha
a gasara.
19 Ezi a tintinimin gumaziba koma
akuir arazir kam gami an ekiva ghua-
vanagavira iti, mati a faragha Isipin
igiamra ikia tuavimin amizimin
arazir kam gami.
20 An navim arazir kurar kam
bagha puv a dikafi. Guizbangira, gu-
mazir kabar mikarzir mogomeba bar
ekevegha mati donkin aminasiziba,
ezi a da baka. Men aminasizibar
dipaba mati hoziabar aminasizibar
dipaba.
21 “Oholiba, ni Isipin guivir igiamra
ikiava amizir arazir kaba bagha bar
ifonge. Dughiar kamin gumaziba nin
otemning gikararava ni koma akui.”

God Oholiba gasighasigham

22 Ezi Ikiavira Itir God ua kam-
aghin migei, “O Oholiba, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki fo, ni ifongezir
gumaziba, ni bar men aghuagham.
Eghti ki me damighti me adarim nin
iki, egh tintinibar ikegh izi pazi ni
damu ni gasighasigham.
23 Ki Babilonia ko Kaldian gumaz-
iba bar, ko Pekotia ko, Soaba ko,
Koaba ko, Asirian gumaziba bar, me
akuvagh me inigh izam. Me gumazir
igiar diriba, ko gumazir ziaba itiba,
ko gumazir dapaniba ko, midorozir
gumaziba, me bar hoziabagh isin
dapiaghti ki me inigh izam.
24 Me midorozir gumazir avirir
ekiam ko karisba ko biziba aterir
dakoziba sara notin amadaghan ia
misoghsi izam. Me orar ekiaba ko
orar doziba ko midorozir dapanir
asuaba inigh uarir pigh izi bar ni
ekiarugham. Ki ni isi men agharim
datighti, me uan arazibar gin mangi
bizir me ni damuasa mikemezibar
gintigh ivezir kuram ni daningam.
25 Ki nin atara ni bagha nan
muriam bar kufi, kamaghin
amizi, ki me ateghti, me uari
uan aningagharimin ni damuam.
Me nin atinim ko kuarimning
atugh, egh nin ikivira ikiamin
adarasi, me midorozir sabamin me
misoghirarigham. Bar guizbangira,
me ni da nin otariba ko guivibar
suighti, gumazamizitaba ikivira ikiti
me angamira me dapongti me isiam.
26 Me nin korotiaba bar da surarigh
nin bisba ko ringin diriba inigham.
27 Ni tuavimin amizimin araziba
ko arazir mizirizir ni fomira Isipin
nguazimin ikia iza datirighin amiz-
iba, ki bar ada agivagham. Eghti ni
uam asebar ziaba fan kogh, egh ua
Isipia ginighnighan kogham.”
28 Ikiavira Itir Godin Ekiam kam-
aghin migei, “Ni gan! Ki ni isi gumazir
ni ifongezir puvatizibar agharim
datighti, me izi pazi ni damigham.
29 Gumazir kaba, bar nin aghua, ka-
maghin amizi, me nin bizir ni ingara
iniziba bar da inighiva, ni ateghti,
ni bibiamra ikiam. Mati ni fomira
arazir mizirizibagh amua tuavimin
amizimin min bibiamra ike.
30 Ni kantrin igharazibar arua men
asebar ziaba fava tuavimin amizimin

min amua, uabi uabi gamigha nan
damazimin mize. Kamaghin amizi, ki
ni damuti, ni osimtizir kaba iniam.
31 Ni uan avenemebamin diarir
nozibar gin zui. Kamaghin amizi, ki a
ganingizir ivezir kurar kavin izivazir
kam, ki a isi ni daningighti ni ane-
mam.
32 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migia ghaze:

"Ki bar pazavira ni damigham,
ki paza nin avenemebam, gamizi
moghin pazi ni damigham.
Ki ni damighti ni ivezir kuram iniam,
mati ivezir kuram itir kavin
bar izivazir mam ni anere-
mam.
Eghti gumazamiziba bar nin gan
ni dipov nin ingaravakam.
33 Kavin kam, mati ki nin avenеme-
bam Samaria, ganingizir kap.
Ni anemegh onganigh bar ose-
megh atiatigham.
34 Ni wainin kam ami bar an
agivagham,
egh kavin kam abigh an
akuar misaraghirezibar amisi
damuam.
Egh an akuar misaraghireziba isi uan
otemning abighirarigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikemegha gifa."

35 Ikiavira Itir Godin Ekiam kam-
aghin migei, "Ni na gin amadagha
akirim na gasara. Kamaghin amizi, ni
uan inivafizir agorogem ko tuavimin
amizimin arazim bagh mizazim
iniam."

God amizir kurar kamning gasighasigham

36 Ikiavira Itir God kamaghin na
migei, "O nguazir kamin gumazim, ni
Ohola ko Oholiba akam aning gasi an-
ing tuisigh, aning amizir arazir kurar
ki aghuazibar gun aning mikim.
37 Aning amizir poroghamiba uari
bakeir arazim gamimning, egha gu-
mazibav sozi me ariaghiri. An-
ing uaghan poroghamiba uari bakeir
arazim, uan marvir guaba ko dagh
ami. Aning na bagha boriba bate,
egha me misuegha me isa aseba
bagha ofa gami.
38 Aning arazir kamnangram
amizir puvati. Aning nan dipenim
gamizi a bar mize. Aning bar
moghira Sabatin arazimin gin zuir
puvatigha anebiragha ghaze, a pura
dughiar kinim.
39 Aning uan boribav suagharigha
da isa asebar ofa gamizir dughiar
kamra, ua nan Dipenimin ghugha a
gamizi a nan damazimin bar mize.
Aning nan Dipenimin arazir bar
mizirizibagh ami."
40 "Aning zurara saghuiamin itir
gumaziba bagha akaba amadima me
izi. Ezi aning ghua ruava uan damaz-
iba aghiva bisin aghuibar uaningin
kurti.
41 Egha dabirabir bar aghuim
gapera, ezi aningin guamningin,
me bizir aghuiba dakozimin da
avara. Bizir aghuir me avezir kabar
tongin, nan migharir mughuriar
aghuim zuim koma olivin borer ki me
ganingizim uaghan iti.
42 Ezi aning orazi, gumazir
avirimin nigінim oto. Gumazir
igharagha garir aviriba izi. Me
marasi, wainin dipaba apa onganizir
gumazir kuraba, me gumazamiziba
puvatizir danganimin ikegha ize.
Ezi amizir kamning, daveriaba uan
agharibagh aghuigha atrivir dapanir
asuar bar aghuimning uan dapan-
imning garu.
43 Ezi ki uabi uabi migia ghaze,
'Amizir kamning ti poroghamiba
uari bakeir arazim gamua bar
amiraghama. Ezi puvati, gu-
mazir kaba ghua aning ko arazir
mizirizibagh amuavira iti.
44 Me zurara amizir kamning
bagha ghua tuavimin amizimin
arazimin min aning gami. Ohola
ko Oholiba, kar amizir arazir
mizirizibagh amimning.
45 Aning arazir kurar poroghamiba
uari bakeir arazim ko igharaz
daraziv soagharizir arazim gami. Ka-
maghin amizi, jasin arazir aghuibagh
amiba, kotiamin aven aningin arazir

kaba bagh aning ikuvighsi aningin
mikimam. Me fo, aning arazir kurar
kabagh amima aningin dafariba
ghuziba dar iti.'
46 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei: Ki midorozir
gumazir okoruatamin aku iziti,
me pazavira aning damuti aning
atiatighti me aningin biziba oke-
megham.
47 Me dagiabar aning giniv,
midorozir sababar aning okiva,
aningin boribav soghirarigh, aningin
dipenibar apongegham.
48 Eghti nguazir kamin aven, ki
arazir mizirizir kam batuegham.
Eghti amiziba arazir kamin ganigh
fogham, me aningin min arazir
mizirizir kabar amuan kogham.
49 Gumazamizir kaba, guan arazir
mizirizba ko asebar ziaba fer arazir
kurar kaba bangin gua ikaragh,
mizazim gua daningam. Eghti gua
kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam."

24

Jerusalem mati miner mam

1 E namba 9in azenimin Babilonin
kalabuzin itima, an namba 10in
iakinimin, an namba 10in aruem
otozi,* Ikiavira Itir God kamagh na
migei.
2 "O nguazir kamin gumazim, ni
datirighin aruer kamin dughiam
osirigh. Datirighin, dughiar kamra,
Babilonian atrivim ghua, Jerusalem
ekiarughasava ami.
3 Ni ikizir akaba batozir kam, ki me
bagha ni ganidir akar isin zuir kam
isi, me mikemegh:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin me migei,
Ni minem isi avim dafagh,
egh dipam a gingeghti a
izifagh.
4-5 Egh sipsipbar tongin, sipsipin bar
aghuir mikarzim sara ititam
inigh a misuegh aneghoregh,
an gurir tuzir bar aghuim ko an
sueba, ko an agharir aghuiba
inigh minem daghuigh.
Egh agharir igharaziba isi asizibar
apengan da amangigh,
egh asizir aghariba ko tuziba
avikigh.

6 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin migei,
Gumaka! Jerusalemin nguibar ekiar
kam, a bar ikuvigham.
A gumazamizir aviribav suaghariki.
A mati miner mam, an averiam bizir
mizirizba an iti,
me tong a rueghan kogham.
Ni asizir tuzir kaba ko aghariba vagh-
vagh da inigh azenim darigh,
eghti tam ua minemin aven ikian
marki.
Guizbangira, Jerusalemia
bar ikuvigham.
7 Guizbangira, men arazir kuram
azenimra iti.
Me mati, gumazim, misoghezi
an aremezi, an ghuzim dagiam
gire.
Gumazir kamin ghuzim nguazim
girezi nguazir mineziba
anevaragha a modozir puvati.
A dagiar azenan itim gisin ire.
Kamaghira, me azenara gumaza-
mizibar damazimin kamaghin
amima,
me bar men gari.
8 Kirara, ki ghuzim gamizi
a dagiar azenan itim gisin ikia
mamaghira itima, ki an gari.
Eghti me modoghan kogham.
Kamaghin amizi, ki men arazir ku-
ram ginighnigh,
puviram atariva a ikarvagham.

9 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei,
Gumaka! Jerusalemin nguibar ekiar
kam, a bar ikuvigham.
A gumazamizir aviribav suaghariki.
Ki uabi dazibar pozim
mikinam.

* **24:1:** Kar e azeniba vaghvagha da diborir diboboniba. Ezi kar azenir vamiran iakiniba dar dughiabar dibobonim a 588. Dibobonir kam a Kraisin otirivimin faragha iti. **24:2:** 2 Atriviba 25:1; Jeremaia 52:4

10 Ni dazir aviriba inigh izi!
Egh avim atigh a givi!
Egh asiziba amangsizim ko iriziba sara da vereghti, da isi.
Eghti asizir tuziba isi mangiti dipam dakeghti,
asizir aghariba bar isigh mighirigh.
11 Ni datirighin minevsevim isi avivkiabagh isin anefaghti,
a isi mangi bar aghefegh.
Miner kam, a bar mize,
eghti minemin itir mineziba isi mangi bar givaghti,
minem ua bar zuegham.
12 Ezi ki fo, avim miner kamin minezibar isi da agivaghan kogham.
Nan ingangarim pura ghu, ezi ki bar amira.
13 O Jerusalem, miner kamin itir mineziba,
da nin arazir mizirizibar ababanim gami.
Ki zueghasa ni gamima,
ni mizeghvira iti.
Ni zueghan kogh iki mangi
dughiar nan aningagharim givaghamimin tugham.
14 Ki Ikiavira Itir God kamaghin mikeme,
ki ia gasighasighamin dughiam izi.
Ki a damu,
egh ian arazir kuraba ateghan kogham.
Egh ian apangkuvighan kogham.
Ki ia amizir arazir kuraba tuisigh,
da bagh ivezir kuram ia daningam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

Godin akam inigha izir gumazim Esekiel, an amuim areme

15 Ikiavira Itir God kamaghin na migei.
16 "O nguazir kamin gumazim, ki fo ni uan amuim bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ki zuamira ni dam amizir kam inighti ni pura ikiam. Eghti ni a bagh azian kogh temeriba iran marki.
17 Eghti tav nin ararem baraghan marki. Ni nimira iki uan navir averiamin aven osemegh. Ni zurara ami moghin uan inim isi uan dapanim gikeghiva uan dagarir asuabar aghuigh, egh gumazim aremezi me a bagh aziava amir araziba, ni dar amuan marki. Ni uan guam avan marki. Egh ni azia itir darazi ni daningamin daghebar aman marki."

18 Dughiar kamin, bar mizaraghara ki gumazamiziba ko migia iti. Ezi guaratighin nan amuim areme. Ezi amimzaraghan ki Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ami.
19 Ezi gumazamiziba kamaghin nan azai, "Ni manmaghsua kamaghin ami? Ni bizir kamin mingarimin gun e mikim."

20 Ezi ki kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God na migia ghaze:
21 Ni Israelin ikizimin mangi akar kam me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia nan Dipenim bagha bar akongegha ghaze, a bar deragha gavgafi. Ia Dipenir kam bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ia uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Ia bizir kam gifogh, ki a gasighasighti a bizir kinimin min otogham. Eghti ian borir Jerusalemin ikiavira itiba, me midorozimin aven arimighiregham.
22 Eghti dughiar kamin, ia ki amizi moghin damu. Egh uan akaba avan marki. Egh ia, azia itir darazi ia daningamin daghebar aman marki.
23 Ia zurara ami moghin, iniba isi uan dapaniba ikeghiva dagarir asuabar aghuigh. Egh ia aziva arangan marki. Ia uan arazir kurabagh nighnigh aghariba guigh, uari uan navir averiabar aven osemegh azi.
24 Esekiel ia bagha ababanim gami, ezi ia an amizi moghira damu. Bizir kaba otoghamin dughiamin ia fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir Godin

Ekiam."
25 Ikiavira Itir God ua migia ghaze,
"O nguazir kamin gumazim, nan
Dipenim men tongin itima me an gav-
gavim ko dirimin gara, ziar ekiam
isa naviba bar akonge, egha me bar
faraghvirama anerigha zurara bar a
gifonge. Me uan navir averiabar
aven, zurara a baghavira iti. Eghti
ki me da a batuegham. Egh uaghan
men boriba me dama da inigham.
26 Ki kamaghin damuamin
dughiamin, tav dughiar kurar kamin
Jerusalemin miseveghirigh ni bagh
izi ni mikimam.
27 Eghti dughiar kamra, ni ua biz-
ibav kimam. Eghti ni gumazir kam ko
mikim, egh ua nimira ikian kogham.
Arazir kamin, ni mati ababanimin
min ikiva fofozim gumazamizibar
aningam, eghti me fogh suam, ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam."

Esekiel akam akura ghaze, kantrin igharaziba ikuvigham

25

(Sapta 25--32)

God Amonia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin na
migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni
Amonian nguazimin gan akam me
gasi me mikim suam, me ikuvigham.
3 Ni kamaghin me mikim: O
Amonia, ia Ikiavira Itir Godin
Ekiam migeir migirigiaba, deragh
da baragh. Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin migia ghaze, Ia
nan Dipenimin garima, a ikuvigha
ikia bizir kinimin oto. Ezi Is-
raelin nguazim, apaniba izegha a
gasighasiki. Ezi apanir igharaziba
Judan ikizim inigha kalabuziabar
min me inigha kantrin saghuiamin
itimin ghua me isa kalabus gati. Ezi
ia men gara men ingaravaka ghaze,
'A dera!'
4 Kamaghin amizi, ki aruem
anadi naghin itir gumazibar ama-
mangatighti, me izi ia abinigh
ian nguazim inigham. Egh me
ian kantrin aven, ian tongin uari
bagh uan averpenibar ingariva dar
ikiam. Egh ia damamin azenibar
itir dagheba ko ian bulmakaun oter
eboriba, me dar amam.
5 Ki Raban nguibar ekiam
gasighasigh a damighti, a kamel-
bar arighamin danganimin otoghti,
da iki grazibar amam. Eghti ki
Amonin nguazim damighti a sipsip-
bar arighamin danganimin otoghti,
da an aven iki avughsam. Eghti ia
kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira
Itir God.
6 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Ia Israelin nguazim
bar an aghuagha, uan dafaribav
sogha bar akuegha uari fa uari akuri.
7 Kamaghin amizi, ia oragh! Ki
uan gavgavim itir agharim amadagh,
ia isi Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar agharim datighti, me bar
ia gasighasigh ia kuavaremeghti, ia
ua kantrin tamin min ikian kogham.
Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki
Ikiavira Itir God."

God ghaze, Moapin kantri iku-vigham

8 Ikiavira Itir Godin Ekiam kam-
aghin migia ghaze, "Ia Moapia ko
Seiria ghaze, Ia gan! Judan ikizim, me
mati kantrin igharazibar mirara iti.
9 Kamaghin amizi, ki apanibar
amamangatighti, me izi Moapin
kantrin mitaghniamin boroghin
itir nguibar ekiar gavgavibagh
asighasigham. Egh me men nguibar
ekiar dirir kaba, Bet Jesimot,
Balmeon, ko Kiriataim, bar dagh
asighasigham.
10 Eghti apaniba aruem anadi
naghin ikegh iziti, ki Moapia ko Amo-
nia isi apanibar agharim datighti,
me me abinigh men nguazim
inigham. Eghti Kantrin Igharazibar

25:1: Jeremaia 49:1-6; Esekiel 21:28-32; Amos 1:13-15; Sefanaia 2:8-11 **25:8:** Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11

Gumazamiziba uam Amonin kantri ginighnighan kogham.
11 Guizbangira, Ki Moapia amizir araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

God ghaze, Idomin kantri ikuvigham

12 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Idomia ikarvazir arazim gamua, egha bar arazir kurabar Judan ikizim gamizi, arazir kurar kam bar ekefe. Me osimtizir ekiam uari gati.
13 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ki datirighin uan agharir gavgavim isi Idomin kantrin amadagh, a gasighasigham. Egh Temanin nguibamin ikegh midorozir sabamin gumazamiziba ko asizibav soghirarigh mangi Dedanin nguibamin tugham. Eghti Idomin kantri pura ikiam.
14 Ki Idomian arazir kuraba ikarvagham. Kamaghin amizi, ki uan gumazamiziba, Israelia, me amadaghti me mangi me misogham. Eghti Idomia nan adarim ko aningagharir ekiar kam iniam. Egh Idomia uari nan ikarvaghamin arazim gifogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

God ghaze, Filistiaba ikuvigham

15 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Filistiaba fomira ikegha iza datirighin, me uan navir averiabar aven Judabar apanim gamua, apangkuvir arazim men puvatigha ikarvazir arazim me gamua, arazir kurabar me gamua me gasighasigha ghuavira iti.
16 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki uan agharir gavgavim amadagh Filistiaba bar me abiragham. Men ziar mam Keretia, kar ongarir dadarimin ikiavira itir darasi, ki bar me gasighasigham.
17 Ki adarir ekiam men iti. Ki me amizir arazir kuraba ikarvagh, pazavira me damu me gasighasigh me akuatigham. Eghti me nan mizazim inigh, egh me kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

26

God ghaze, Tair ikuvigham

1 E kalabusin itima, namba 11in azenim, an iakinir mamin aruer faragha zuim otozi,* Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba bar akuegha tiariba akara kamaghin migei:

"Bar dera, Jerusalemin nguibar ekiam, a ikuvigha gifa,
ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua an mangi
dagiar ingangaribar amuan kogham.
Me datirighin e baghvira izi dagiar ingangarim damuti
e bizir bar aviriba ikiam.

3 "Kamaghin amizi, datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:

"O Tairia, ia oragh, ki ian apanim.
Ki kantrin aviribar gumazibar aku ia misoghsi izam,
eghti me ongarim dikava izi moghin izam.
4 Me ian nguibar ekiam avinizir divaziba akararigham.
Eghti ki bar dar tauaba avigh da makunigham.
Egh ki nguibar kamin nguaziba bar dar aning da adeghti,
dagiar kinimra ikivira ikiam.
5 Egh dagiar kam ongarimin tongin ikiti,

25:12: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 **25:15:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7
26:1: Aisaia 23:1-18; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 * **26:1:** Hibrun akam iakinibar dibobonim itir puvati.

osiriba isir gumaziba, uan iveba
a gisin da onegh aruemin dar
arigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikeme,
Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba izi
ia inigh pazavira ia
damuam.
6 Me uan midorozir sababar ian
kantrin aven itir nguibar
dozibar gumazamizibav
soghirarigham.
Eghti Tairia kamaghin fogh
suam,
ki Ikiavira Itir God.

7 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam
ki kamaghin migei: Babilonin
kantri gativir atrivir bar gavgavim
Nebukatnesar, ki an aku iziti, a Tairia
ia ko misogham. A notin amadaghan
ikegh izi, uan hoziaba ko, karisba ko,
hoziabagh isin dapiamin gumaziba
ko, midorozir gumazir bar avirim
sara izam.

8 "A izi, nin kantrin aven itir nguibar
dozibar gumazamiziba,
midorozimin aven me misoghti
me arighiregham.
Apaniba izi nguibar ekiam ekiarugh
nguazim giku divazim boroghin
da pozibav kinigham.
Egh me nguazir pozir kabagh isin tu-
ivigh iki midorozim damuam,
egh uari mongsi birir gavgavibar
amuam.
9 Egh me temer bar ekiaba inigh
mangi
nguibar ekiamin divaziba
akararigh,
egh uan sobiar bar gav-
gavibar divazimin tauaba
akurarigham.
10 An hoziaba bar avirasemegh ive-
mar izi nguazim dikiti,
nguazir mineziba dikav bar ia
avaragham.
Eghti men midorozir gumazir hozi-
abagh apiaziba ko, dar wilba,
ko dar karisba, pamtem ive-
mar izi,
nguibar ekiamin tiar akabar
mangigh zegh damuam.
Eghti hoziar kaba niginir bar
ekiam damuti ian divaziba
vazvagham.
11 Men midorozir gumazibar hozi-
aba, ian tuavir dozibar
akizirigh izi ia dikabiragham.
Eghti apaniba midorozir
sababar ian gumazamizibav
soghirarigham.
Eghti ian dagiar dipenir
akinir gavgavir ekiaba
magiri nguazim giregham.
12 Ian apaniba ian dagiaba okimiva,
ia dagiaba bagha amadir biziba
tintinimin da iniam.
Me ian divaziba akurarighti da iriti,
me ian dipenir bar aghuiba
akararigh bar adagh asighasigham.
Egh me ian dagiaba ko temeba ko
nguaziba isi
ongarimin da makunigham.
13 Eghti ki ian onger akaba ko,
gitabav sozir arazim bar ada
agivagham.
14 Ki ian nguibam damighti, dagiar
kinimra an ikivira ikiam.
Eghti dagiar kamin, osiriba isir
gumaziba,
uan iveba a gisin da onegh
da aruem darigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikeme,
gumazitam ua ian nguibar
ekiamin ingarighan kogham.

15 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki Tairin nguibar ekiamin gumaza-
miziba kamaghin me migei: Ian
nguibar ekiam akarighiregh irighti,
gumazamizir ongarir miriamin itiba,
me nguibam akaraghirezir niginim
baragh, egh gumazamiziba mizazir
ekiam isir niginim baragh, uarir
tongin gumazamizibav sozi me
ariaghirir niginim baragh, digavir
kuram damigh akongam.
16 Kantrin ongarir miriamin itibar
atriviba, uan atrivir dabirabiba
ategh, uan atrivir korotiaba ko

26:13: Akar Mogomem 18:22 **26:16:** Akar Mogomem 18:9-10

tretin diribar isamizir korotiar
azenan azuiba suegh, pura nguazim
dapiagh atiatingiva inighiva akong
mamaghira ikiam, eghti men nirizir
agorogem givaghan koghan.
17 Me ni bagh azirakar ighiar kam
damuam:

"Ziar ekiam itir nguibar ekiam, ni bar
ikufi!
Gumazamizir nguibar ekiar
kamin itiba, fomira ongarimin
ize,
Egha kurir aviriba ikia ongarim bar a
gativagha,
ongarimin ingangarir kaba me
faragha dagh ami.
Egha ongarir dadaribar boroghin
nguibabar itir darazigh amizi,
me atiatia okam nighnigha
digavir kuram gami.
Ezi datirighin ni ua ongarimin itir pu-
vati.
Noki!
18 Datirighin dughiar kamra,
ni irigha gifa.
Ezi ongarimin boroghin itir darasi,
inighava agoi,
ezi arighatizibar gumazamiziba
atiatia,
pazava otozir arazir kamin
aguaghfa.

19 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei: O Tair, ki ni
damighti ni pura ikiam, mati nguibar
ekiar akaraghirezimin min, nin gu-
mazamiziba puvatigham. Ki ongarir
konir gavgavimin ni avaragham.
20 Ki nin amadaghti, ni Oveaghuez-
ibar Nguibamin magiri gumaza-
mizir bar fomira ikeziba ko ikiam.
Ki ni damighti, ni nguazimin
apengan magiri nguibar ekiar ki
asighasighiziba ko zurara ikiam.
Bizir kam bangin, gumazitam ua
nin danganimin ikian kogham.
Eghti ni ua nguazir kamin nguibar
aghuitamin min otogham kogham.
21 Ki ni gasighasigh ni damighti,
ni mati bizir kuramin min otogh
gumazamizibar amuti me ati-
atingam. Gumazamiziba ni buriva,
nin apighan kogham. Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikemegha gifa."

27

Tairin nguibar ekiam ikuvizi, Esekiel a bagha azi

1 Ikiavira Itir God kamagh na migei.
2 "O nguazir kamin gumazim,
Tairin nguibar ekiam ikuvigham,
kamaghin amizi, ni a bagh azirakar
ighiam bangi.
3 Nguibar ekiar kam, ongarir
dadarimin boroghin ikiava, gu-
mazamizir ongarir miriabar itiba
ko dagiaba bagha bizibagh iveza
da amadir ingangaribagh ami. Ni
a mikim suam, Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin migei:

"O Tair, ni uabi uan ganganir bar
dirim migia a pirafi.
4 Nin ingarizir gumaziba, kurir
dirimin min nin ingari,
ezi ongarir torim, a nin nguibar
mitaghniamin min iti.
5 Me Hermonin Mighsiamin ghua
painin temer aghuiba inigha
kurir kamin ingari.
Me Lebanonin ruarimin ghua
sidan temer aghuim inigha,
kurimin tughav itir guarir
akinim asara.
6 Egha me Basanin nguazimin ghua
temer okin aghuiba inigha an
pulbar ingari.
Egha Saiprusin Arighatizimin
ghua temer aghuiba inigha,
kurimin ghuriamin ingari.
Egha elefanin atariba inigha
an ghuriam asingi.
7 Egha me Isipin kantrin ghua inir bar
aghuir mam inigha kurimin
duir inimin ingari.
Inir kam me digirir bar aghuiba
tretin da isami.
Eghti kurim saghon mar
iziti, gumazamiziba bar
deragh an ganam.

26:21: Akar Mogomem 18:21

Egha me Saiprusin Arighatizimin ghua
bluplan nir aghuiba ko, inir pighaghevir maba inigha kurimin da gui.
Eghti kurimin ingangarir gumaziba dar apengan dapiv ikiam.
8 Me Saidonin nguibar ekiam ko Arvatin nguibar ekiamin ghua,
pul damuamin gumaziba ini.
O Tair, nin ingangarir gumazir fofoziba itiba,
me nin kurimin suizir gumaziba.
9 Gebalin nguibamin gumazir aruaba, me kurimin ingarir fofozir gumaziba,
me ni ko arua, kurimin toriba apirir ingangarim gami.
Tairin nguibar ekiam, kurir kam a nin ababanim gami,
ezi nin fofoziba itir gumaziba, kurimin suizir gumazibar min ami.
Kantrin igharazibar kuriba bar ni bagha ize, egha dar ingarir gumaziba,
nin nguibar ekiamin aven ghua
nin biziba amadir dipenibar, dagiaba bagha ingangarir bizibagh ami.
10 Persian kantri ko Lidia ko Libia, men marasi, nin midorozir gumaziba.
Me uan oraba ko dapanir asuaba nin divazibar da gui.
Gumazir kaba nin akuragha misoghezi, ni ziar ekiam ini.
11 Arvatin nguibamin midorozir gumaziba nin divazir gavgavir mitiabagh isin, tuivav ikia apaniba bagha gari.
Ezi Gamatin midorozir gumaziba nin tauan ruaribagh isin ikia,
apaniba bagha gara iti.
Gumazir kaba uan oraba nin divazibar da guigha ni gamima,
nin ganganim bar dera.
12 "Ni kantri Spen ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gami.
Ezi me ni da bizir bar aviriba iniasa,
silva ko ain ko bizir igharazir maba sara isa ivezimin min ni ganidi.
13 Ni kantri Grik ko, kantri Tubal ko, kantri Mesek ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gamua,
dar ikarvazim bagh ingangarir gumazir kiniba ko bizir avirir me brasin ingariba isi.
14 Ni Togarman nguibar ekiamin gumazamiziba ko dagiaba bagha ingangaribagh ami.
Egha uan biziba uari ikarvagha uari ganiga,
me dama ingangarim damuamin hoziaba, ko hoziar mangi misoghamiba ko donkiba isi.
15 Dedanin gumazamiziba ni ko ikarvazir arazim gami,
ezi ongarimin miriabar itir gumazamiziba, ni ko ikarvazir arazim gamua,
elefanin atariba ko ebonin temer piziba ni ganiga ni da bizibagh ivesi.
16 Sirian gumazamiziba, ni ko biziba uari ikarvasi.
Me dagiar bluplan ivezim bar pin koziba ko, inir pighaghevir aghuiba ko, inir me tretin diribar isamiziba ko,
ongarimin dagiar bar aghuir pin koziba, ni ganiga,
nin bizir me ifongezibagh ivesi.
17 Juda ko Israelia ni ko biziba uari ikarvasi.
Me Minitin nguazimin itir azenibar aghuir wit ko, hani ko, olivin borem ko, marasin ko, bizir igharaziba ni ganiga,
nin bizir me ifongezibagh ivesi.*
18 Ezi Damaskusin gumazamiziba ni ko dagiaba bagha ingangarim gamua,

* **27:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

egha wainin dipar me Helbonin
nguibar ekiamin iniziba ko,
sipsipbar arizir me Saharin
danganimin iniziba, isa ni
ganidi.

19 Wedanin adarazi ko Grikba ko Us-
alian adarazi† dagiaba bagha
ingangarim ni koma a gami.
Egha me ain ko, borer me
temer igharagha garir mamin
ingarizim ko, ighurunir
mughuriar aghuim zuiba, me
da isa,
bizir avirir me ni da ini-
amibagh ivezasa bizir
kaba inigha ize.

20 Ezi Dedanin gumazamiziba hozi-
abar satelin apengan arizir nir
mitiaba isa,
nin biziba bagha, ni ko ikarvazir
arazim gami.

21 Ezi Arebian gumazamiziba ko
kantri Kedarin gumazir da-
paniba, ni ko dagiaba bagha
ingara,
uan sipsipin nguziba ko sipsipin
apuriba ko memeba,
nin biziba bagha, da isa ni ko
ikarvazir arazim gami.

22 Ezi kantri Seba ko Raman nguibar
ekiamin dagiaba bagh ingan-
garibagh amir gumaziba, ni ko
ikarvazir arazim gami.
Me uan gol ko pauran mughuriar
aghuim zuiba ko, ivezim bar
pin kozi dagiaba isa,
ni ganigha, ni da bizibagh
ivezasa.

23 Ezi Haranin nguibar ekiam ko,
Kane ko Idenin gumaziba,
ko kantri Seba ko, Asur ko
Kilmatin kantri, men gumazir
dagiaba bagha ingangaribagh
amiba,
ni ko ikarvazir arazim gami.

24 Me ikarvazir arazim gamua, koro-
tiar bar aghuiba ko, korotiar
pighagheviba ko, korotiar me
tretin diribar isamiziba ko,
blanketin mitiar me ghuriabar
ghuaribar, nedazir aghuariba
itiba,
me da righa benibar da ikegha ni
bagha da inigha ize.
Me bizir kaba ni daningigh,
bizir ni da iniamibagh,
ivezam.

25 Ezi kurir bar ekiaba, nin bizir
avirir kaba, kantrin igharaz-
iba bagha da ateragharui.
Ni uabi, mati kurir bar ekiar
mam, ongarir torimin bizir
bar avirim ateri.

26 "Ezi nin pul gamir gumaziba ni
inigha ongarir torimin zuima,
aruem anadi naghin aminim iza
ni givarazi,
ni bar saghon mar ghua uabi
gasighasiki.

27 Ezi nin dagiaba ko, dagiaba bagha
amadir bizir aghuiba ko,
kurkazir biziba ko, kurimin
suirazir gumaziba ko, nin
ingangarir gumaziba ko, nin
kurimin ingarir gumaziba ko,
nin biziba amadir gumaziba
ko, nin midorozir gumaziba
ko, kurimin aruir gumaziba,
me bar kurimin itima, kurim
ikuvizima, me bar ongarir
torimin ovenge.

28 Ezi kurimin suizir gumaziba,
pamtem tuavara deima men
tuater ararem otozi,
gumazamizir ongarir dadarimin
itiba a baragha nighava agoi.

29 "Ezi kurir igharaziba, ongarim
ategha dadarimin ghue.
Ezi kuribar suizir gumaziba, ko
gumazir pul gamiba,
kuribar faghafiagha nguazimin
tuifi.

30 Egha me bar puvira ni bagh aziava
arai.
Egha me uan osimtizim akak-
agha,

† **27:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **27:25:** Akar Mogomem 18:11-19

nguazir mineziba isa uan
dapanibav kira averenim
gipoghposi.
31 Me ni bagha uan dapanir arizibar
suigha da asiagharigha,
azirakar korotiar bibiziba aghui.
Me ni bagha arava men
navir averiaba bar ikufi.
32 Me ni bagha azirakar ighiam
gamua ghaze,
'O Tair, nguibar ekiar igharazi-
tam ni ikuvizi moghin garir pu-
vati.
Tair datirighin ongarir
torimin aven nimira iti.'
33 Ni dagiaba bagha ongarir torimin
azenan amadir biziba, da
kantriba bar dar ifongiaba
agifa.
Atriviba, nin bizir ni amadiba
bangin, biziba bar izifa.
34 Datirighin ni ikuvigha ongarir torir
konimin aven iraghu.
Nin biziba ko gumazir nin in-
gariba, me bar ni ko ongarim
giraghuegha givagha puvati.
35 Ongarir dadarimin itir gumaza-
miziba bar, nin biarim
baregha digavir kuram gami.
Men atriviba uaghan agoava
atiati,
ezi atiatim me gami men
guaba igharagha gari.
36 Ni bar ikuvigha gifa, egh ua ikian
kogham.
Ezi nguazir kamin dagiaba bagha
ingarir gumazamiziba bar,
akongiva atiating ghuariaba
su suam,
nguibar kam batozir bizim,
uaghan ti e batogham."

28

*God ghaze, Tairin atrivim iku-
vigham*

1 Ikiavira Itir Godin Ekiam kam-
aghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni
Tairin atrivim mikim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kam-
aghin a migei:
Ni puvira uabi fa, uabi migia
ghaze,
ni godin mam.
Ni ghaze, ni godin mamin min atrivir
dabirabim gaperaghav iti,
ezi ongarim ni ekiaru.
Ni ghaze, nin nighnizim godin mamin
nighnizim ko magh ghu.
Ezi puvati! Ni pura nguazir
kamin gumazir kinim!
Ni god puvati.
3 Ni ghaze, nin fofozim bar ekevegha,
Danielin fofozim gafira,
eghti bizitam nin modoghan
kogham.
4 Nin fofozim ko ingangaribar
amuamin fofozim ni gamima,
nin gol ko silva bar aviraseme.
5 Ni fofozir bar aghuir dagiar ingan-
garibagh amiba ikia,
egha dagiar aviriba uam ada isi.
Egha uan dagiar avirir kaba bagha
uabi fa,
uan navir averiamin aven
puvira ifaghati.

6 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin ni migei:
Ni ghaze, ni godin mamin min
fofozim iti.
7 Kamaghin amizima, ki apanir bar
kurabar aku ni gasighasighsi
izam.
Eghti ni fofozir ekiamin
amodoghin amua inizir bizir
aghuiba ko ziar ekiam ni
ganidir bizir diriba,
me bar adagh asighasigham.
8 Me bar ni gasighasigh ongarir
torimra ni misueghti ni are-
megh,
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magiram.
9 Me izi ni misoghamin dughiamin, ni
ti kamaghin me mikim suam,
ki godin mam.
Ni misoghamin adarazi iziti, ni
men guamin gumazir kinimin
otogh aremegh uam angamira
ikian kogham.

28:2: Onger Akaba 9:20; Aisaia 14:13; 31:3; 2 Tesalonika 2:4

Dughiar kamin ni fogh
suam, ni pura nguazir
kamin gumazir kinim! Ni
god puvati.
10 Apanir azenan izezir kaba ni
misueghti, nin ovevem bar
ikuvigh,
egh mati gumazir mizirizir
kinimin min otogham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
Akar Gavgavir kam
anigha gifa."

11 Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei:
12 "O nguazir kamin gumazim, ni
mangi Tairin atrivim bagh azirakam
damu, a mikim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kam-
aghin ni migei:
Ni faragha gumazamiziba
bar me gafiragha gumazir
aghuimin oto.
Ezi nin fofozim bar ekevegha
ni gamizi nin ganganiba
bar dera.
13 Ni mati Idenin azenimin iti, kar
Godin azenir aghuim.
Egha ni dagiar guar avirir
igharagha garir bar pin koziba
uabin kurti.
Me golin diriba inigha
dagiabar suizir golin
kurkazibar ingari.
Dagiar kabar kara, rubi, topas,
daimon, beril, kanilian, jaspa,
sapaia, emeral koma ganet.
Ni nguazimin otozir dughiamin,
ki ni bagha dagiar kaba bar dar
ingari.
14 Ki kagh enselin bar gavgavim, isa ni
geghuvasav aneti.
Ni nan mighsiamin ikia dagiar
aghuir taghtazir kabagh isin
arui.
15 Ki nin ingarizi, ni otozir dughiamin,
nin araziba bar dera.
Egha iza datirikin, ni arazir
kurabagh amua nan damazimin
osimtizim iti.
16 Ni zurara bizibagh iveza da amadi.
Ezi bizir kam ni gamima, ni aka-
madariba ko arazir kurabagh
ami.
Ezi ki uan Mighsiamin, bizir mizirizir
kinimin min ni batosi.
Ezi enselin bar gavgavir
ki ni geghuvasava atizim
dikavigha,
dagiar aghuir taghtazir
kabar tongin ni inigha da
ategha mar ghu.
17 Ni ganganir bar aghuim gamua,
uabi uabi fe.
Egha fofozir aghuim ikia ghaze,
fofozir kam ziar ekiam ko
gavgavim ni daningam.
Kamaghin amizi, ki ni kavkinizi ni
nguazim giri.
Ki ni isi azenara atrivir igharaz-
ibar damazim datighti, me nin
iririm deragh an ganam.

18 "Ni bizibagh iveza da amaga, arazir
kurar aviribagh amua,
nan ziam fer danganibagh amizi,
da bar mize.
Kamaghin amizi, ki nin nguibar
ekiam avim a gatizi,
a isia ghua nguazir kinim oto.
Ezi gumazamizir nin gariba,
ni men damazimin av-
erenimin oto.
19 Ezi ni bar ikuvigha gifa.
Egh ua nguazir kamin ikian
kogham.
Gumazamiziba bar moghira, ni
batozir arazir kamin biarim
baregha,
puvira aguava atiatia digavir ku-
ram gami."

God ghaze, Saidonin nguibar ekiam ikuvigham

20 Ikiavira Itir God kamaghin na
migei:
21 "O nguazir kamin gumazim, ni
Saidonin nguibar ekiamin ganiva, a
ikuvighsi a mikim:

22 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin ia migei.
O Saidonia, ki ian apanim gami.

28:20: Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-2; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

Ki ian tongin uan gavgavim ian akagham,
eghti gumazamiziba nan ziar ekiam fam.
Ki ian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram ia daningam.
Egh uan ziar bar zuezim ian akagham.
Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
23 Ki arimariar kuraba ia bagh da amangam.
Egh apanibar amangighti me bar tintinimin izi ia ekiarugh,
egh ian gumazamizibav soghirarigham.
Egh ghuzim damighti, a ian tuavibar emiram.
Eghti ia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God."

God deraghvira Israelia damuam

24 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Israelin ikizimin boroghin itir kantrin igharaziba, men apanim gamua dibovir akar kurabar me migei, mati benir atariba ko dikoniba gumazimin mikarzim mitifi. Egh me gin uam arazir kam damuan kogham. Eghti dughiar kamin, Israelia deragh na gifogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.
25 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ki Israelin ikizir ki aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar amangizibar tongin ua me inigh, me akuvagh me inigh izam. Eghti kantriba bar Israelian ganti, ki uan zuezir arazim isi men akagham. Eghti Israelin gumazamiziba ua uan nguazimra ikiam. Kar nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizim.
26 Me nguazir kamin deravira iki, egh dipenibar ingariva wainin azeniba oparam. Men boroghin itir gumazamizir men apanim gamua dibovir akar kurabar me migeiba, ki ivezir kuram me daningam. Eghti Israelia, deravira ikiam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, men God."

29

God ghaze, Isipin kantri ikuvigham

1 E kalabuziabar min itima, azenir namba 10in, an iakinir namba 10in, an namba 12in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Isipin atrivimin ganiva, a ko Isipia bar ikuvighsi a mikim.
3 Ni kamaghin a mikim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Isipin atrivimin migia ghaze,
Ki nin apanim gami.
Ni mati, goar bar dafar Isipin dipabar itim.
Ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra.
4 Ki akezir taba isi nin aghozimningin guraghiva,
osirir dipamin itibar amighti, da nin naziabar puegham.
Egh ni ko osirir nin naziabar pueghav itiba saram ekuigh,
azenim mikinigham.
5 Ki ni ko osirir kaba isi dipaba puvatizir nguazim mikinigham.
Eghti nin kuam, me nguazim gikuigh anefaghan kogham,
a pura nguazim girighiv ikiam.
Ki daghemin min a isi kuaraziba ko asizir atiabar aningighti,
da nin kuam amam.
6 Eghti Isipin gumazamiziba bar fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.
Ni fo, Israelia akurvazim bagha Isipia ian gari.
Israelia ghaze, ni mati, men asadivir aghorir gavgavim.
Ezi puvati.
7 Me daruasa nin suirazi, ni dipirigha,
men dipizibagh amizi da mizazir kuram ini.
Me nin suirazi, ni mati ighurunir kinimin min dipirizi,
men sueba amirazi, me ira uan ogaba amiki.

29:1: Aisaia 19:1-25; Jeremaia 46:2-26 **29:4:** 2 Atriviba 19:28; Esekiel 38:4 **29:6:** Aisaia 36:6

8 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki apaniba inighti me midorozir sababa inigh iziva ia ekiarugh nin gumazamiziba ko asiziba bar me misoghirarigham.
9 Eghti Isipin kantri, a ikuvigh nguazir kinir biziba puvatizimin min ikiam. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
“Atrivim, ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra.
10 Kamaghin amizi, ki ni ko nin Nailin Fanemin apanim damuam. Ki Isipin nguazim bar a damighti a nguazir kinimin ikiam. Ki notin amadaghan Mikdolin nguibar ekiamin ikegh mangi sautin amadaghan Aswanin nguibar ekiamin mangi Itiopian nguazir mitaghniamin tugham.
11 Eghti 40plan azenibar, gumazitam o asizitam an ikiva, a daruan kogham.
12 Ki Kantri Isip gasighasighti, a bar ikuvigh nguazir kamin kantrin ikuviziba, bar dagh afiragham. Eghti 40plan azenibar, Isipin nguibar ekiaba bar ikuvigh, nguibar ekiar igharazir ikuvizibagh afiragham. Ki Isipia damighti, me mati nguaziba puvatizi moghin mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam.
13 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: 40plan azeniba givaghti, Isipian aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar itiba, ki ua me inigh izam.
14 Egh me ateghti me Isipin kantrin sautin amadagham ikiam, kar guizin men ovavibar danganimra. Me kagh ikiti, men kantri gavgaviba puvatigham.
15 Eghti men kantri pura bizir kinimin min otogham. Eghti me uam kantrin igharazibagh ativan kogham. Ki me damighti me ziaba puvatigh, fomira kantrin igharazibagh ativazi moghin gavgaviba puvatigham.
16 Eghti Israelin ikizim uam akurvazim bagh Isipian azangsighan kogham. Isip ikuvizir eghaghanim Israelia damuti, me fogh suam, me arazir kuram gami. Egh Israelia ua kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

Atrivim Nebukatnesar Isip abiragham

17 E kalabusin itima, azenir namba 27in, an iakinir faraghavira itimin, an aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God na migia ghaze,
18 “O nguazir kamin gumazim, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Tairin nguibar ekiam misoghavira iti. A uan midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin bizir osimtiziba ateri. Egha bizir kam bangin men dapanariziba asiaghirezi men dipizir iniba bar dizaghire. Ezi atrivim ko an midorozir gumaziba pura mizaziba inigha, uari bagha Tairian bizitam inizir puvati.
19 Ezi datirikin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ki Isipin nguazim isi Atrivim Nebukatnesar daningam. Eghti a Isip gasighasigh, an dagiaba ko bizir aghuiba bar da isi uan midorozir gumaziba uan ivezimin min da inigh mangigham.
20 Ki an ingangaribar ivezimin min Isipin nguazim isi a daningam. Guizbangira, an midorozir gumaziba na bagha ingari. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
21 “Bizir kam otoghamin dughiamin, ki Israelin ikizim damighti me ua gavgavigham. Eghti Esekiel, ki nin amamangatighti ni men tongin mikimti, me bar ni baragham. Egh me kamaghin bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

30

Ikiavira Itir God Isip gasighasigham

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
2 “O nguazir kamin gumazim, ni nan akaba inigh dar gun mikim:

29:16: Aisaia 30:2-3; 36:4-6

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Iavzika!
Dughiar kuram a izi.
3 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize.
Kar dughiar God gumazamizibagh asighasighamim.
Dughiar kamin, overiamin ghuariar ekiaba otivighti,
God kantribar araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam.
4 Dughiar kamin apaniba izi Isipia misogham.
Eghti Itiopiaba osimtizir ekiam iniam.
Eghti Isipin gumazamizir avirim arighiram.
Apaniba bar a gasighasigh anekararighti a ikuvigh ikiti,
me an itir bizir aghuiba bar da inigh mangegham.

5 "Midorozimin aven,
Itiopian gumazamiziba ko,
Putin gumazamiziba ko,
Lidian gumazamiziba ko,
Libian gumazamiziba ko,
nan gumazamiziba
uaghan arimighiregham.

6 "Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Gumazir manaba Isipian akurvagha me bagha misosi, me bar arimighiregham.
Egh notin amadaghan Mikdolin nguibamin ikegh mangi,
Sautin amadaghan Aswanin nguibamin tugham.
Eghti Isipin midorozir gumazir gavgavir ikia uari feba, me bar arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
7 Isipin nguazim bar ikuvighiva,
kantrin igharazibar nguazir ikuviziba bar dagh afiragham.
Eghti an nguibar ekiaba bar akarighiregh iki,
kantrin igharazibar nguibar ekiar ikuviziba bar dagh afiragham.
8 Ki avim Isip datighti a isiti,
gumazir an akuragha a bagha misoziba arighiregham.
Eghti Isipia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

9 "Dughiar kamin, Itiopiaba deraviram apiagha ghaze,
bizir kuratam me bativan kogham.
Eghti Isip ikuvightima, ki gumazitaba amadaghti
me kuriba inigh mangi Itiopiabav kim suam,
Isip bar ikuvigha gifa.
Eghti Itiopiaba bar atiatigh digavir kuram damigham.
Ia ikiangsizir akam baragh!
Dughiar kurar kam, bar roghira izi!

10 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Ki Babilonian Atrivim Nebukatnesar amamangatighti,
a Isipin gumazamizir aviriba agivagham.
11 A uan midorozir gumazir bar kuraba ko iziva Isipin nguazim bar a gasighasigham.
Me izi uan midorozir sababar Isipia misoghirarighti,
Isipin nguazim gumazir kuaba bar a gizivagham.
12 Ki Nailin Fanem damighti a dakegham.
Egh Isip isi gumazir arazir bar kurabagh amibar dafarim datigham.
Egh ki azenan izezir gumazamizibar amamangatighti,
me izi nguazim ko a gisin itir bizziba bar dagh asighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

13 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:

30:12: Aisaia 19:4-6

Ki Isipin kantrin nguibar ekiam Memfis, an marvir guaba ko aseba bar adagh asighasigham.
Eghti tam ua Isipin atrivimin ikian kogham.
Egh ki gumazamiziba bar me damighti me bar ati-atigham.
14 Ki Isipin sautin amadaghan itir nguibar ekiam Patros damighti, biziba bar an pu-vatigham.
Egh notin amadaghan nguibar ekiam Soan, avim a datighti a isigham.
Egh ki nguibar ekiam Tebes, an gumazamiziba tuisigh ivezir kuram a daningam.
15 Pelusiumin nguibar ekiam, a Isipin nguibar ekiar bar gavgavim,
ki uan aningagharim a gingegh a damighti,
an gumazamiziba osimtiziba ini maburan mizaziba ateram.
Egh Tebesin nguibar ekiam,
ki an gumazamizir avirim bar me gasighasigham.
16 Ki Isip avim a datigham.
Eghti nguibar ekiam Pelu-sium, maburan osimtiziba ko mizaziba iniam.
Eghti apaniba Tebesin nguibar ekiamin divaziba akararigham.
Eghti Memfisin nguibar ekiam, apaniba dughiabar zuraram an izivira ikiti,
an nguibar ekiam aperiam a batogham.
17 Eghti Heliopolisin nguibar ekiam, ko Bubastisin nguibar ekiam, aningin gumazir igiaba midorozimin arighiregham,
eghti aningin gumazamizir igharaziba, apaniba me inigh mangi
kantrin igharazimin me kalabuziabar min me arigham.
18 Isipia faragha uan gavgaviba bagha bar akongegha uari fe.
Eghti ki bar Isipin gavgaviba abiragham.
Eghti mitarmer kuram,
Tapanesin nguibar ekiam avaragham.
Overiamin ghuariar pizir tam Isip avaraghti,
apaniba an gumazamiziba bar me inigh kalabuziabar min me arigham.
19 Ki Isipian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram isi me daningighti,
me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Isipin atrivimin gavgavim gifa

20 E kalabuziabar min itima, namba 11in azenimin, an faragha zuir iakinimin, namba 7in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
21 “O nguazir kamin gumazim, ki Isipin atrivimin gavgavim abira, mati ki an agharim misogha anepiri. Ezi tav an agharim noghezir puvati, eghti a ua deragh gavgavighti, a ua midorozir sabamin suigham.
22 Datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki Isipin atrivimin apanim gami. Egh ki an agharimning uaghara aning misogh aning apirigham. Eghti an agharir aghuim ko agharir dipiriaghirizim suirazir midorozir sabam ateghti a irigham.
23 Egh ki Isipia batuegh me agham-sighti, me tintinibar kantrin igharaz-ibar mangegham.
24 Eghti ki Babilonian atrivimin agharimning damighti aning gav-gavigham. Ki uan midorozir sabam an dafarim datigham. Ki Isipin atrivimin agharimning apirighti, a mizazir bar ekiam iniam. Egh Babilonin atrivimin damazimin mati gumazim aremeghasava amua bar puvira tuava arai.
25 Guizbangira, ki Isipin atrivim damighti a gavgaviba puvatigham. Egh ki Babilonian atrivim damighti a gavgavigham. Ki uan midorozir sabam isi a danighti, a Isipian akaghti me bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

26 Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

31

God ghaze, Isipian atrivim mati temer sida

1 E kalabuzibar min itima, azenir namba 11in, an iakinir namba 3in, an aruer bar faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 “O nguazir kamin gumazim, ni Isipian atrivim ko an gumazamizir aviriba me mikim suam:

“Ia Isipia gavgavir bar ekiam iti.
Bizir manamra, ia an min gavgafi?
3 Ia Asirian kantri ginighnigh, a fomira tugha bar gavgavigha iti,
mati Lebanonin kantrin itir temer sida ruaragha tughav ikia,
aguar diriba ikia dughuazir aghuim isa ruarim ganidi.
Egha bar ruaragha ghuanaga overiamin ghuariabar suiragha iti.
4 Dipar aviriba nguazimin aven ikia temer kam gamizi
an aghua ruara.
Ezi dipar emimirir mam nguazimin aven ikia, dipam temer sida ganidima
an aghua bar ekefe.
Ezi dipar isin emirim ivemara ghua temer kamin povim boroghin ghua,
uaghan ruarimin itir temer igharazir tintinibar itiba bar dar zui.
5 Dipar emimirir zurara itir kam bangin, temer kam deraghaviram aghua bar ruaragha
ruarimin temer igharaziba bar dagh afira.
Ezi an aguaba aghua bar ekevegha ruari.
6 Ezi kuarazir guar igharagha garir avirim an aguabar mikonibagh ami.
Ezi asizir atiaba iza an apebamin oti.
Ezi kantrin gavgavibar gumazamiziba,
temer gavgavir kamin dughuazimin apengan avughsa iti.
7 Temer kam, aguar bar ruariba ikiava, an ruarimin ganganim bar dera.
Ezi an biba nguazimin aven bar iraghuezi a dipar aviriba isi.
8 Godin azenim Idenin aven, temer sidan tam a ko magh garir puvati.
An ganganim bar dera.
Ezi temer guar igharaziba,
an min aguar ruariba itir puvati.
9 Ki Ikiavira Itir God, ki temer kam gamizi,
an ganganim bar deragha aguar bar aviriba iti.
Ezi Idenin azenimin itir temeba,
da an gara an min otivasa.

10 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam bar ruaragha ghuariabar suiragha, uabi fa ghaze, bizir tizitam na batogham?
11 Kamaghin amizi, ki an aghuagha, a isa kantrin igharazibar atrivimin agharim gati. Ezi atrivir kam temer kamin arazir kuram bangin ivezir kuram a ganingi. Ezi ki uabi a makunigha gifa.
12 Kantrin kurar igharazibar adarazi iza, an okegha anetaghizi, a irighav iti. Ezi an aguaba tintinibar mighsiaba ko danganir zaribar ire. Kantrin igharazibar gumazamizir an aguabar dughuazibar apengan itiba, anetegha igharagha ghue.
13 Eghti kuaraziba izi temer irizir kam gisin dapiam, eghti asizir atiaba izi an aguabagh isin daruam.
14 Kamaghin amizi, datirighin ikegh mangiva temer deravira dipam isava aghuir ruaribagh amiba, ua puvatigham. Temeba bar arighiram,

31:8: Jenesis 2:9

mati gumazamiziba ariaghira ghua
Oveaghuezibar Nguibamin iti.

15 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei: Temer kam,
Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir
dughiamin, ki nguazimin apengan
itir dipabagh amizi, da azir akam
gamua bar anevara. Ki dipabar
anogoroghezi, da uam emirir puvati.
Ki mitarmem gamizi, a Lebanonin
Mighsiaba avarazi, da temer kam
bagha azi. Ezi ki ruarir ekiamin
temeba bar dagh amizi, da misingi.
16 Ki temer kam, mozim magiramin
temer igharaziba sara, da isi
Oveaghuezibar Nguibamin me aku-
namin dughiamin, dar iririmin
tingagharim, kantriba bar a
bareghiva akongam. Eghti Idenin
azenimin temeba ko Lebanonin
temer bar aghuiba ko, temer
igharazir deravira dipam isiba, me
an iririm baregh bar akongegham.
17 Gumazamizir an dughuazimin
apengan ikeziba, kar kantrin
an akurvaghiziba, me a ko
Oveaghuezibar Nguibamin mangi
apaniba faragha midorozir sabamin
misoghezir gumaziba ko ikiam.
18 "Isipin atrivim, ni ko nin gu-
mazamizir avirim, ia mati temer
kam, nguazir kamin ikia bar ru-
aragha gavgafi. Ezi Idenin azenimin
aven temetam nin min ruaragha
gavgavizir puvati. Ezi datirighin, me
ni okeghti ni iri, mati Idenin ikezi
temeba bar ariaghire. Ni Oveaghuez-
ibar Nguibamin mangi, God gifozir
puvatiziba ko midorozimin aven
ariaghirezir darazi ko ikiam. Arazir
kaba, da Isipin atrivim ko an gumaza-
mizir avirim bativam. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki mikemegha gifa."

32

Isipin atrivim ikuvigham

1 E kalabuziabar min itima, namba
12in azenim otozi, an iakinir namba
12in, an aruer faragha zuimin,
Ikiavira Itir God kamaghin na migei:

2 "O nguazir kamin gumazim, ni
Isipin atrivim bagh azirakar ighiar
kam bangiva a mikim suam:

"Atrivim, ni uabi migia ghaze,
ni mati laionin mam kantribar
tongin iti.
Ezi puvati, ni goar ekiar mamin min
ongarim abighava arui.
Ni fanebagh aruima nin da-
gariba dipaba ditima da ko-
vakova nedi.
3 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kam-
aghin migei:
Ki ikizir igharazibar gumaza-
mizir aviriba inigh izi me
akuvagh men damazimin,
ki uan iver ekiam ni
mikinigh ni gekuigh
azenim mikinigham.
4 Egh ki ni isi nguazimin azenara ni
akunigham.
Eghti kuarazir pin mighagha
aruiba ko nguazir kamin asizir
atiaba izi,
ni ami bar izevegham.
5 Ki nin asizir nataba mighsiabav
kinigh,
egh nin asizir nar ikuviba isi,
danganir zaribav kinighti,
danganir zariba bar
izevegham.
6 Ki nin ghuzim ingeghti, a danganiba
bar dar emir mangam.
Egh fanebagh izevegh mighsiaba
avegham.
7 Ki ni gasighasighamin dughiamin,
ki overiam avaragh mikovezibar
angazangariba amungegham.
Egh overiamin ghuariabar amighti
da aruer angazangarim apaza-
ghti a isiraghan kogham.
Eghti iakinim uaghan isiraghan
kogham.
8 Guizbangira, ki overiamin angazan-
gariba bar ada mungegham.
Eghti nin kantri bar mitarmegham.
Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme.

32:7: Aisaia 13:10; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13; 8:12

9 “Ki ia amadaghti ia kantrin ia fozir puvatizibar mangi
dar aven kalabuziabar min ikiam.
Eghti ikizir igharazibar gumazamizir avirim,
ki ni gasighasighizir biarir kam baregh bar atiatigham.
10 Ki ni gamizir bizir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti,
me digavir kuram damigham.
Men atriviba ian biarim baregh atiatigham.
Ki uan midorozir sabamin ni gasighasighti,
atriviba ko men gumazamiziba bizir kamin ganigh,
puvira atiatingiva nighiva akongam.
Egh me vaghvagh uarigh nighnigh kamaghin mikim suam,
God ti arazir kamra uaghan e damigham.

11 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Isipin atrivim migia ghaze:
Babilonin atrivim uan midorozir sabamin ni misoghsi izam.
12 Ki kantrin kurar kabar midorozir gumazir bar gavgaviba amangighti,
me izi uan midorozir sababar nin gumazamizir avirim bar me misoghirarigham.
Egh me bizir aghuir, ia Isipia da bagha uan ziaba fa bar akongeziba,
me bar dagh asighasigham.
13 Eghti nin bulmakaun dipar aviriba itir danganibar ikiava apiba,
ki bar adav soghirarigham.
Eghti bulmakauba ko gumazamiziba ua iki dipaba dikan kogham.
Egh dar amuti da nengan kogham.
14 Ki ian dipabar amighti da dikirigh,
olivin boremin min amiraghvira emir mangam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki mikemes.
15 Ki Isipin nguazim gasighasighti a ikuvigh nguazir kinimin min ikiam.
Egh ki uaghan gumazamiziba ko bizir an aven itibagh asighasigham.
Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
16 Eghti kantrin igharazibar amiziba, Isipin kantri ko an itir gumazamizir avirim bagh azirakar ighiar kam bangam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Ki mikemegha gifa.”

Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba

17 E kalabuziabar min itima, azenir namba 12in, an akinir faragha zuimin, aruer namba 15in, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

18 “O nguazir kamin gumazim,
ni Isipin gumazamizir avirir kam bagh azi.
Egh ni me amadaghti,
me mangi kantrin gavgavir igharazibar gumazamiziba ko, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiri.
19 Ni kamaghin Isipian mikim suam,
ia ghaze, ia ti bar deragha gumazamizir igharazibagh afira? Bar puvati.
Ia magiri gumazir Oveaghuezibar Nguibamin,
God gifozir puvatizir gumazamiziba, me ko ikiva avughsi.

20 “Isipia gumazamizir midorozir sabamin ariaghirezibar tongin, me arimighiram. Ki me isa apanibar dafarim gati, ezi me Isipin gumazamizir avirim misoghasava ami.
21 Eghti Oveaghuezibar Nguibamin aven, gumazir faragha midorozimin ziar ekiaba ikeziba, Isipia ko Isipin akuragha misoghezir darazi mikim suam: kar Gumazir God gifozir puvatiziba, me midorozir sabamin ariaghiregha izaghira Oveaghuezibar Nguibam gireghav iti.
22 “Asirian kantri uaghan Nguibar kamin iti, ezi an midorozir gumazibar moziba uaghan iti. Apaniba

midorozimin aven bar moghira me misuaghariki.

23 Ezi men kuaba afir moziba, Oveaghuezibar Nguibamin saghuiamin itir danganim iti. Ezi Asirian kantrin mozim uabi, an midorozir gumazibar moziba an okarizi, a men torimin iti. Asiriaba faragha angamira itir dughiamin, me gumazamizibagh amizi, me puvirama aguava atiati.

24-25 "Kantri Elam, ko an midorozir gumaziba bar moghira midorozimin ariaghire. Ezi an midorozir gumazibar moziba bar an mozim okarizi, a tongira iti. Elamia God gifozir puvatigha, me angamira ikiavira ikia gumazamizir avirim gamizi, me aguava atiati. Me datirighin uaghira Oveaghuezibar Nguibamin ikia, gumazir aremezibar tongin ireghav ikia bar aghumsiki.

26 "Kantri Mesek ko kantri Tubal, ko aningin midorozir gumazir avirim uaghan danganir kamin iti. Ezi aningin midorozir gumazibar moziba bar aningin mozimning okarizi, aning tongira iti. Kantrin kamningin gumaziba God gifozir puvatigha, midorozimin aven bar ariaghire. Aning angamira ikiavira itir dughiamin, aning kantrin aviribar gumazamizibagh amizi me aguava atiati.

27 Me nguibar kamningin midorozir gumazir kaba, mozibagh arigha gumazir onganarazibagh amibar min pura me afi. Me fomira midorozir gumaziba mozibagh arizir arazibar gin ghua me afir puvati. Me men arazir kurar me fomiram amizibar gin ghua, men midorozir sababa men dapanibar aghonegha, men oraba men agharibagh isin ariki, ezi me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri. Mesek ko Tubal angamira itir dughiamin, aning gumazamizir bar avirim atiatim me ganingi. Kamaghin amizi, aningin arazir kurabar osimtizim aningin ikiavira itima aning areme.

28 "Eghti kantri Isip uaghan ikuvigh mangi, apaniba midorozimin misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba, me God gifozir puvati.

29 "Ezi kantri Idom uaghan Oveaghuezibar Nguibamin iti. A uan atriviba ko gumazir dapaniba ko iti. Fomira Idomia midorozir gumazir bar gavgavibar min ike. Egha datirighin, me ariaghiregha ghua apaniba midorozimin misoagharighizi gumaziba ko iti. Gumazir kaba God gifozir puvati.

30 "Ezi notin amadaghan itir atriviba uaghan bar danganir kamin iti. Ezi Saidonia me ko iti. Idomia fomira bar gavgavigha gumazamizir aviriba atiatim me ganidi. Egha datirighin me ariaghiregha, ghua gumazir igharazir apaniba midorozimin aven misoagharighiziba ko iti. Gumazamizir kaba God gifozir puvati. Egha me gumazamizir faragha Oveaghuezibar Nguibamin itiba ko, virara ivezir kurar magh garim inigha, men min bar aghumsiki.

31 "Isipin atrivim, danganir kamin izegh gantima, gumazir igharazir aremeziba danganir kamin ikiam. Eghti a navim deragham, egh uan midorozir gumazir avirir ovengeziba bagh bar aghumsighan kogham. Kar an midorozir gumazir apaniba misogheziba. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

32 Ki uabi Isipin atrivim gamizi, a uan midorozir gumaziba ko gumazamizir avirim atiatim me ganingi. Ezi datirighin, apaniba midorozimin an midorozir gumazir avirim misoghirarighti, me mangi Oveaghuezibar Nguibamin iki apaniba midorozimin misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba me God gifozir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

God Israelia damighti me ua deraghvira ikiasa, Esekiel akam akuri

33

(Sapta 33--37)

God Israelia geghuv men ganamin gumazimin min ikiasa, Esekiel amisefe (Esekiel 3:16-21)

1 Ikiavira Itir God na migia ghaze:
2 "O nguazir kamin gumazim,
ni uan gumazamizibav kim suam:
Ki apaniba amadaghti, me kantrin
tamin mangiti, kantrin kamin gu-
mazamiziba ti uan tav amiseveghti,
a men nguazir mitaghniam geghuv
an ganamin gumazimin otogham.
3 A ganti, apaniba iziti, a gumaza-
miziba fofoghsi sigham giviam.
4 Eghti gumazitam sighamin
ikiangsizir ararem bareghiva, ari
mangi uabi mongan aghuaghti,
apaniba iziva a misueghti an are-
megham. Eghti an ovevemin
osimtizim, a uabi a iniam.
5 Eghti gumazir kam sighamin
ikiangsizim baregh aran aghuaghti,
apaniba mar a misueghti an are-
megh, kar an osimtizimin an areme.
Guizbangira, a ti oregha ara ghua
modogha, ti osimtizim batoghan
koghai.
6 Eghti eghuvir gumazitam apani-
bar ganti me iziti, a ikiangsizim
damu sigham giveraghan koghti,
apaniba izi gumazibav soghti me
arighiregham. Eghti gumazamizir
uan arazir kuraba akirizir pu-
vatigha ariaghire, kar men osimtizim
puvati. Kar eghuvir gumazir
kamin osimtizim, a ikiangsizim me
ganingizir puvati.
7 "Kamaghin amizi, nguazir kamin
gumazim, ki Israelin ikizim geghu-
vasa ni amisefe. Ikiangsizir akar ki ni
daningamiba, ni oragh me mikim.
8 Ki gumazitamin ganti an arazir
kuratam damuti, ki suam, an are-
megham. Eghti ni ikiangsizim
a daning a mikim suam, a uan
navim giragh arazir kurar kaba
atakigh. Ni a mikiman aghuaghti,
an arazir kuraba kamaghira ikiti an
aremegham. Eghti nan damazimin,
an osimtizimin ghuzim nin dafarimin
ikiam.
9 Eghti ni ikiangsizir akam arazir
kuram gamir gumazim mikemeghti,
a uan arazir kuraba ataghiraghan
aghuaghti, an arazir kurar kam an
iki a gasighasighti an aremegham.
Eghti ni bizir kamin osimtizim pu-
vatigham, egh ni ovengan kogham."

Ikiavira Itir God, arazir kurabagh amir gumazamiziba aremeghan an aghua

10 Ikiavira Itir God ua na migia
ghaze, "O nguazir kamin gumazim,
ni nan akamin gun Israelin ikizim
mikim suam: Ia ghaze, e akiriba God
gasaragha arazir kurar aviribagh
amigha bar oseme, egha da bagha
aghariba guni. E manmaghin
angamira ikiam?
11 Ni me mikim suam, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira
ikia mamaghira ikia, egha ki uan
ziamin bar guizbangira ia migei:
Arazir kurabagh amir gumazamiz-
iba ariaghirima, nan navim derazir
puvati. Ki kamaghsua, me arazir
kuraba ategh angamira ikiasa ki
ifonge. O Israelin ikizim, ia oragh!
Arazir kurar ia amiba, ia da atakigh,
egh ua na bagh izi. Ia tizim bagha
ovengasa?
12 "Ezi datirighin, nguazir kamin
gumazim, ni Israelia mikim suam,
gumazir aghuim arazir kuram gami,
an arazir aghuir a faragha amiziba
an akuraghan kogham. Eghti arazir
kurabagh amir gumazim uan arazir
kuraba ateghti, ki a gasighasighan
kogham. Eghti gumazir aghuitam
arazir kurabar amuam, egh an
arazir aghuir a faragha amizibagh
nighnigh, da bangin nan damazimin
deraghvira ikian kogham. Bar
puvati.

33:4: Ua Me Ini 9:19-21; Hibru 11:7 **33:6:** Aisaia 56:10-11; Esekiel 3:18; 18:20; 18:24 **33:7:** Jeremaia 1:17; 26:2; Esekiel 3:17; Aposel 5:20 **33:9:** Esekiel 3:19-21; Aposel 13:40-41; 13:46 **33:11:** 2 Samuel 14:14; Esekiel 18:23; 18:31; 2 Pita 3:9 **33:13:** Esekiel 3:20; 18:24

13 Ki gumazir aghuibav gia ghaze,
me deraghvira ikiam. Eghti gu-
mazitam nighnigh suam, an arazir
aghuir an amiziba an akuraghti a
deravira ikiam, egh arazir aghuiba
ategh arazir kurabar amuam, eghti
ki an arazir aghuir a fomirama amiz-
ibagh nighnighan kogham. Bar pu-
vati. A datirighin uan arazir kuraba
bangin an aremegham.
14 Egh ki gumazir kuraba me mikim
suam, ia aremegham. Eghti gumazir
arazir kuram gamim, an akirim ragh
uan arazir kurabagh asaragh, egh
arazir aghuibar amuam,
15 an aremeghan kogham. Egh a
uan namakam da ikarvaghamin aba-
banimin min inizir bizim, a uam a
daningam. Egh an okemezir biz-
iba a ua dar aningam. Egh an
arazir ki ifongezir ikirimirir aghuim
anidibar gintigh aremeghan kogham,
an angamira ikiam.
16 An arazir aghuibar gintighti,
kamaghin ki an arazir kuraba gin
amadaghti an angamira ikiam.
17 "Ezi nin gumazamiziba ghaze,
arazir Ekiam amizir kam derazir pu-
vati. Bar puvati. Men arazir me
amibara derazir puvati.
18 Eghti arazir aghuibagh amir gu-
mazim, uan arazir aghuiba ategh
arazir kurabar amu, egh da bangin
ovegham.
19 Eghti arazir kurabagh amir
gumazim arazir kuraba ategh arazir
aghuibar amu, egh da bangin
angamira ikiam.
20 Ezi Israelin ikizim, ia ghaze,
arazir Ekiam amir kam a derazir pu-
vati. Ki gin ia amir arazibara, da bagh
vaghvagh ia tuisigham."

Jerusalemin nguibar ekiam ikufi

21 E kalabuziabar min itima,
azenir namba 12 otozi, an iakinir
namba 10in aven, an aruer namba
5in, Jerusalemin ikezir gumazir
mam ara na bagha iza na migia
ghaze, "Jerusalemin nguibar ekiam,
apaniba a inigha bar a gasighasiki."

22 Gumazir kam tighar izamin
guaratizir faragha zuimin, Ikiavira
Itir Godin gavgavim, aminimin min
nan mikarzimin izi. Ezi gumazir
kam amimzaraghan mizaragharam
oto. Ezi dughiar kamra, Ikiavira
Itir God ua mikimamin gavgavim na
ganingi.*

Gumazamizir kantri Israel ikiavira itiba, me arazir kurabagh ami

23 Ikiavira Itir God kamaghin na
migei,
24 O nguazir kamin gumazim, Is-
raelin nguazimin itir danganir iku-
vizibar ikiavira itir gumazamiziba
ghaze, Abraham a gumazir vamira,
ezi nguazir kam bar moghira an
anam. Ezi e bar avirasemegha ghaze,
ti guizbangira, God nguazir kam e
ganingi.
25 Kamaghin amizi, ni me mikim
suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
kamaghin migia ghaze: Ia ghuziba
itir asiziba apavira iti. Egha ia asebar
ziaba fava gumazamiziba sozi me
ariaghiri. Ia tizimsua ghaze, nguazir
kam a ian nguazim?
26 Ia zurara midorozibagh ami
da otifi. Egha ia arazir kurar ki
aghuazibagh ami. Ia bar moghira
poroghamiba uari bakeir arazibagh
ami. Egha manmaghsua ia ghaze
nguazir kam a iananam? Bar puvati,
ia a inighan kogham.
27 "Ni me mikim suam: Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira
ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar
guizbangira ia migei: Danganir iku-
vizibar ikiavira itir gumazamiziba,
apaniba izi me misoghirarigham. Ezi
nguibabar azenan itir gumazamiz-
iba, ki asizir atiabar amuti, da izi me
misogh me amam. Eghti mogomer
danganiba ko dagiar toribar moga iti
darasi, arimariar kuraba me damuti
me arighiram.
28 Ki nguazir kam damighti a iku-
vighti gumazamiziba ko biziba an pu-
vatigham. Egh ki me damighti, me
uari fava amir ifaghatir arazim, a bar

33:21: 2 Atriviba 25:3-10; Jeremaia 39:2-8; 52:4-14

* **33:22:** Ni Esekiel 24:25-27in gan.

givagham. Eghti Israelin mighsiaba bar ruaribagh avagh, mitemeghti me dar aruan aghuagham.

29 Gumazamizir arazir kurar ki aghuazibagh amiba, ki pazavira me damighti, nguazim ikuvighti gumazamiziba ko biziba an puvatigham. Eghti me kamaghin ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

Gumazamiziba Godin akam inigha izir gumazimin migirigiabar gintizir puvati

30 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Nguazir kamin gumazim, nin gumazamiziba nguibar ekiamin divazimin boroghin ikia, uan dipenibar tiar akabar uari akuva ikia ni ginighnigha, kamaghin uariv gia ghaze, 'Ia izi. E mangi Ikiavira Itir God datirighin e mikimamin akaba baragham.'

31 "Nan gumazamiziba ni mikimamin migirigiaba baraghasa, nin damazimin uari akuvagha apiaghav ti. Egha arazir ni damuasa me migeiba, me dagh amir puvati. Me gumazamiziba uari isava akuava amir arazibagha amua, egha dagiaba iniasavira nighnigha iti.

32 Ni kamaghin fogh, me nin akaba barazima, da mati gumazim amizim gifuegha uan gita misogha, uan tiarir aghuimin ighiar aghuibagh ami. Ezi me pura da baragha, dar gin mangan aghua.

33 Eghti gin, nin migirigiaba guizbangin otivti, me kamaghin fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam men tongin iti."

34

God, Israelian gumazir dapanibar araziba tuisisi

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,

2 "O nguazir kamin gumazim, ni Israelian gumazir dapanibar atar ikuvighsi me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Iavzika! Ia ivezir kuram iniam. Israelia mati sipsipin bizim, ezi ia mati sipsipbagh eghuvir gumaziba. Ia uarira uarir akuaghapi. Egha ia uan sipsipbar akuaghapir puvati.

3 Ia sipsipin aghuir mikarziba sara itibav sogha da apava, dar arizibar ingarizir korotiabar uarir kurti. Egha ia dar akuaghapir puvati.

4 Ia sipsipin gavgaviba puvatiziba, deragha men garir puvati. Egha arimariaba itiba, ia men arimariaba agevima, me ua ghuamazir puvati. Egha duaba itiba, ia men duaba nozir puvati. Egha tintinibar zuiba, ia ua me isa izir puvati. Egha ovengeziba, ia me burir pu. Puvati. Ia uan gavgavimin dagh ativagha bar pazavira dagh ami.

5 Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati, kamaghin amizi, da pura tintinibar zui, ezi asizir atiaba dav sogha da api.

6 Nan sipsipba tintinibar arua mighsiabar ghuavanadi. Egha pura tintinibar nguazir kamin danganiba bar dar zui. Ezi tav me bagha gara me burir puvati.

7 "Kamaghin amizi, datirighin ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh:

8 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati. Kamaghin amizi, asizir atiaba dav sogha da api. Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba tong nan sipsipba burir puvati. Me deraghasa uarira uarir akuaghapi, egha sipsipbar akuaghapir puvati.

9 Kamaghin amizi, ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deragh a baragh:

10 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, ki ian apanim gami. Ki uan sipsipba ian dafariba dam ua da inigham, egh ia ateghti

33:33: 1 Samuel 3:20; Esekiel 2:5 **34:5:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Aisaia 56:9; Jeremaia 12:9; Matyu 9:36; Mak 6:34

ia ua sipsipbagh eghuvir gumazibar min ikian kogham. Egh ia ua uarira uarir akuraman kogham. Ki uan sipsipba ian akatoriba da ua da inighti, ia uam damamin sipsipba puvatigham."

Ikiavira Itir God, a uabi sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

11 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei, "Ia oragh. Ki uabi uan sipsipba buriva ua me inigh izi deraghvira men ganam.

12 Nan sipsipba tintinibar ghuegha, mitarmer ekiamin aven iti. Ezi ki gumazir dagh eghuvimin min da akumakum da inigh izam.

13 Ki kantrin igharazibar mangi ua da inigh Israelin kantrin izam, kar dar nguazimra. Eghti da mighsiaba ko faneba ko gumaziba itir danganibar boroghin iki, grazibar ami deraghvira ikiam.

14 Egh da Israelin mighsiabar ikiva grazir aghuibar amam. Da nguazir aghuimin iki avughsi deraghvira ikiam.

15 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, ki uabi uan sipsipbagh eghuv dar ganam. Egh ki uabi men aku aghuvsazir danganir aghuimin mangam.

16 Eghti nan sipsipin taba oveghti, ki mangi da buri da bativ ua da inigh izam. Egh sipsipin tintinibar ghuezziba, ki ua dar aku izam. Eghti taba ikuvigh duaba ikiti, ki dar duaba akir da nogham. Eghti taba arimariaba ikiti, ki da akirighti da ua ghuamaghegham. Egh sipsipin mikarziba sara itiba ko sipsipin gavgaviba, ki dagh asighasigham. Guizbangira, ki guizin arazim damu, egh sipsipbagh eghuv dar ganam.

17 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki vaghvagh ian araziba tuisigham, egh ki sipsipba vongin dar arigh, memeba vongin dar arigham.

18 "Ian marazi grazir aghuiba apava, naviba izefi, egha grazir ikiavira itiba, ia pura da dika da mirmiri. Ia dipar dikiriaba amegha givagha, gin ia da dikabira dagh amima, da nedi.

19 Ezi nan sipsipin igharaziba, grazir ia dika mirmiriziba apava, dipar ia dikabiri negariba api. Ian arazir kam, a bar ikufi.

20 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Ia oragh! Ki vaghvagh ian araziba tuisigh ia tuiragham. Egh ia sipsipin gavgavir mikarziba sara itiba ki vongin ia arigh, egh vongin sipsipin gavgaviba puvatizibar arigham.

21 Ia sipsipin gavgaviba itiba, ia zurara sipsipin gavgaviba puvatiziba uan komba ko, uan dapaniba ko, uan namnabar da munamadima, da tintinibar zui.

22 Kamaghin amizi, ki uan sipsipba ia da da inighti, ia ua pazavira dar amuan kogham. Ki vaghvagh uan sipsipba tuisighiva sipsipin aghuiba vongin dar arigh, egh sipsipin kuraba vongin dar arigham.

23 "Ki uan ingangarir gumazim Devit, an ikizimin gumazitam amiseveghti, a sipsipbagh eghuvir gumazimin ikiam. Egh a deravira dar ganam.

24 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki men Godin ikiam. Eghti atrivitam, mati nan ingangarir gumazim Devitin min me gativagh men ganam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

25 Me navir amirizimin iki deragh dapiagh ikisi, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Me misoghirarighamin asizir atiaba, ki bar ada givagham, eghti da ua men nguazimin ikian kogham. Guizbangira, nan sipsipba deravira ikiva ruarir ekiabar dakuam.

26 "Ki deravira uan gumazamiziba ko nguazir nan mighsiam avinizibar amuam. Egh amozir dughiamin, ki

34:12: Aisaia 40:11; Esekiel 30:3; Joel 2:2 **34:13:** Aisaia 65:9-10; Jeremaia 23:3; Esekiel 28:25
34:14: Onger Akaba 23:2; Jeremaia 33:12 **34:16:** Maika 4:6; Matyu 18:12-14; Mak 2:17; Luk 5:32
34:23: Akar Mogomem 7:17 **34:24:** Esekiel 37:24 **34:25:** Aisaia 11:6-9; Jeremaia 23:6; Hosea 2:18

amozir aviribar amuti da nguazim giri a damighti a bar deragham.
27 Eghti men azenibar itir temeba oviziba ikiam. Eghti azenibar dagheba otivam. Ki kantrin apanir nan gumazamiziba isa kalabuziabar min me atizim, ki kantrin kamin dafarimin ua me inigh izam. Eghti me bar moghira uan nguazibar deravira dapiagh ikiam. Egh dughiar kamin me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
28 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me abinan kogham. Eghti asizir atiaba ua me misoghirarigh me aman kogham. Me deravira ikiti, tav ua me damuti me atiatingan kogham.
29 "Ki men nguazim damuti, dagheba bar deraviram an aghungam. Eghti mitiriaba gumazamizibar azir arazim, a givagham. Eghti kantrin igharaziba ua me dipovan kogham.
30 Eghti Israelia bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God men God, egha me ko iti. Ezi me nan gumazamiziba, me Israelin ikizim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei.
31 "Ia nan gumazamiziba, ia nan sipsipbar min ikia, nan nguazimra iti. Ezi ki daghebar ian akuaghapa, ia geghuva, egha ian Godin iti. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa."

35

God Idomia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Seirin Mighsiamin ganiva, Idomin kantri ikuvighsi akam a gasiva a mikim.
3 Egh gumazamizibav kim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:
Ni oragh! Seirin Mighsiam, ki nin apanim gami.
Ki uan agharim nin nguazimin amadagh ni damighti ni ikuvighti,
gumazamiziba ko biziba nin puvatighti,
ni pura ikiam.
4 Ki nin nguibar ekiabar amighti da ikuvighti,
gumazamiziba ko biziba dar puvatighti, da pura ikiam.
Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

5 "Ia Idomia fomira Israelian apanim gami, egha ki ivezir kuram me ganidir dughiamin, apaniba iza me misozima, ia apanibar akuragha Israelia misoghezi me ariaghire.
6 Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki guizbangira ghaze, apaniba ian agintigh ia misoghtima ia arimighiram. Ia fomira gumazamizibav sozi me ariaghirir arazimin atiatingizir puvati, kamaghin amizi, datirighin apaniba ia misueghti ia arimighiram.
7 Ki Seirin Mighsiam damighti, a danganir kinimin otoghti, gumazamiziba ko biziba bar an puvatigham. Eghti gumazamizir an mangigh zegh gamiba, ki bar me kuavaremeghti, me ua ikian kogham.
8 Ki nin gumazamizibar kuabar amuti, da mighsiabar pura tintinibar iriv ikiam, egh uaghan danganir zariba ko daghurir dakeziba bar, men kuaba dagh izevegham.
9 Ki nin nguazim ko nguibar ekiabar amighti, da pura ikiti, gumazamiziba ko biziba ua dar aven ikian kogh kamaghira ikiam. Eghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
10 "Ia kamaghin migia ghaze, Juda ko Israelin kantrin nguazimning, ian nguazimning, eghti ia aning gativagham. Ezi puvati, ki Ikiavira Itir God, ki men God, ki nguazir kamningin iti.

34:30: Esekiel 34:24; 37:27 **34:31:** Onger Akaba 100:3; Jon 10:11 **35:1:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

11 Kamaghin amizi, Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiar angamira itim, ki
uan ziamin guizbangira migei, ki
ian arazir kuraba ikarvagham. Ia
Israelian aghuagha men atara navir
kuram men ikia pazavira me gami.
Kamaghin amizi, ki arazir kurar
kabara ikarvagh, dar ivezir kuram isi
ia daningam. Ki tuavir kamin uabi isi
Israelia akakaghti, me nan arazir ki ia
gasighasighamimin ganiva, deravira
na gifogham.
12 Eghti ia Idomia kamaghin de-
ravira fogh suam, ki Ikiavira God,
ki orazima, ia Israelian mighsiaba
dipova akar kurabar kamaghin dav
keme, 'Israelian mighsiaba ikuvigha
bar gifa. Eghti e datirighin kantrin
kam inigh a gativagham.'
13 Ia Idomia puv ifaghata uari
fa akar kurabar na migei. Ki ian
migirigiar kaba baregha gifa.
14 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Ki bar moghira
ia gasighasighti, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba kamaghin ganigh bar
akongegham.
15 Nan gumazamiziba, Israelin
ikizim, ikuvigha itir dughiamin
ia bar akonge. Kamaghira, ia
Idomia, ki datirighin me batozir
osimtizimin mirara bar moghira
ia gasighasigham. Eghti Seirin
Mighsiam ko ian kantrin danganiba,
da danganir bar ikuvizibar min
otogham. Eghti Israelia kamaghin
fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir
God."

36

God deravira Israelia damuam

1 Ikiavira Itir God kamaghin na
migei: O nguazir kamin gumazim,
ni Israelin mighsiaba kamaghin me
mikim: "O Israelian mighsiaba, ia
Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh.
2 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Nin apaniba akam
ni gasi suam, 'Bar dera! Mighsiar
ekiar kaba datirighin e dar ghuaviba
ikegham!'
3 "Kamaghin amizi, ni ikuvighsi dav
kim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
kamaghin migei: Israelin boroghin
itir kantriba iza, ia ekiarugha ia
abinigha, ia gasighasigha ia inigha
kantrin igharazibagh aningi. Ezi
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ia dipova akar kurabar ia gasa ia
migei.
4 Kamaghin amizi, O Israelin
mighsiaba, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin ia mikimasa.
Ian mighsiaba ko, daghuriba ko,
danganir zariba ko, danganir
asighasighiziba ko nguibar ekiar
akaraghiregha biziba bar puvatiziba,
kantrin igharazir Israelin boroghin
itiba, ian biziba okiava ia dipova akar
kurabar ia migei.
5 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin ia migei: Ki aningagharir
ekiam avimin min, kantri Idom ko
kantrin igharazibar ikia, pamtem ia
migei. Ia zurara navir averiar kuraba
ikia bar akongegha ghaze, ki pura
bizim, egha nan nguazim ini. Egha
nguazir kamin aven itir tuziba ko ru-
aribagh ifongegha uari bagh an biz-
iba okemegha, dar ghuaviba ikiangi.
6 "Kamaghin amizi, ni Israelin
nguazim ginighnigh a mikim suam:
Ia mighsiaba ko daghuriba ko dan-
ganir zariba, Ikiavira Itir Godin
Ekiam, kamaghin ia migei: Kantrin
igharaziba ia dipova akar kurabar
ia migei, kamaghin amizi, ki uan
aningagharir ekiam sara kamaghin
ia mikimasava ami.
7 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam akam
akirigha guizbangira migia ghaze,
Israelin boroghin itir kantriba, me
uaghan igharaz darazi dipov akar
kurabar me mikimam.
8 "Eghti Israelin mighsiaba, ia gisin
temeba ua muriva Israelin ikizim
bagh uam oviziba ituam. Me bar
kiran oveghangin uamategh uan
nguibabar izam.
9 O mighsiaba, ki ia baghavira iti.
Kamaghin amizi, ki deraghvira ian
ganti, Israelia ian dagher azenibar
ingaram.

10 Ki Israelin ikizim bar moghira
me damighti, me bar avirasemegh
ian ikiam. Eghti me ua nguibar
ekiaba ko danganir men apaniba
asighasighizibar ingaram.
11 Ki ian itir gumazamiziba
ko asiziba bar dar amighti, dar
dibobonim mavanangam. Ian
dibobonim bar ghuavanaboghti,
gumazamiziba bar avirasemegham.
Ki ia damighti, gumazamiziba ian
danganir mikebaba bar dar ikiam,
mati ia fomira ikezi moghin ikiam.
Eghti ian dabirabim bar deragham,
egh ia fomira ikezi dabirabim bar a
gafiragham. Eghti ia kamaghin fogh
suam, ki Ikiavira Itir God.
12 Egh Israelia, nan gumazamiziba,
ki men aku mangiti me ia dapiagh,
deravira ikiam. Egh me ian ghuaviba
ikegham. Eghti ia men nguazibar
min ikiam. Egh ia ua men boribagh
asighsighan kogham.
13 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei: Gumazamizir
maba ghaze, 'En nguazir kam, a gu-
mazamiziba api, egha a guizbangira
en boribagh asighasisi.'
14 Ezi datirighin ikegh mangam, ia
ua gumazamizibar aman kogham,
egh ia uan boribagh asighasighan
kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin mikeme.
15 Eghti kantrin igharaziba, Is-
raelin mighsiaba dipova akar
kurabar ua ia mikiman kogham.
Ia mighsiaba datirighin, ua men
aghumsizir akaba baraghan kogham.
Egh ia ua uan kantrin gumazamiz-
ibar amuti, me arazir kuram bangin
irighan kogham. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

God Israelia gamizi,
me gumazamizir igiabar oto

16 Egha Ikiavira Itir God uan akam
isa na ganiga ghaze,
17 "Nguazir kamin gumazim,
Israelin ikizim uan nguazimin
itir dughiamin, me arazir bar
mizirizibagh amua, nguazir kam
gasighasiki. Me mati, amizim uan
iakinir arimariabagh amua nan
damazimin mize.
18 Me gumazir avirim misoghezi
me ariaghire. Egha me marvir
guabar ziaba fe, egha uan nguazim
gamizima, a nan damazimin bar
mize. Kamaghin amizi, ki uan
aningagharim me gingegha, ivezir
kuram isa bar me ganingi.
19 Ki men arazir kurar me amizir
kaba tuisigha da ikarvagha me
batoghezi, me tintinibar kantrin
igharazibar ghue.
20 Me tintinibar ghuezi, Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba men
garima, me nan ziar bar zuezim
gasighasigha ghaze, a pura ziar
kinim. Ezi Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba ghaze, 'Kar Ikiavira
Itir Godin adarasi. A me gamizi, me
an nguazim ategha gifa.'
21 Ezi ki fo, Israelia ghuezir dan-
ganiba bar, kantrin kabar gumaza-
mizibar tongin nan ziar bar zuezim
dipovava a gasighasigha ghaze, a
pura ziar kinim. Ezi ki uan ziam
bagha oseme.

22 "Kamaghin amizi, ni akar kam
Israelin ikizim daningigh: Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia
migia ghaze: Ia kantribar gumaza-
mizir igharazibar tongin itima,
me ian gara nan ziar bar zuezim
dipova a gasighasigha ghaze, a
pura ziar kinim. Bizir gavgavir ki
damuamin kaba, ia Israelin ikizim,
ki ia ginighnigha dagh amir pu. Bar
puvati. Ki uan ziar ekiam baghavira
nighnigha dar amuasa.
23 Ki uabi Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin ia migei, Ia Israelia, ia
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin, nan ziar ekiam gasighasigha
ghaze, a pura ziar kinim. Eghti ki
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
amighti, me ganigh fogh suam, ki
uabi Ikiavira Itir God, ezi nan arazir
ki ia gamiba, da bar moghira zue.
Eghti me ziar ekiam na daningam.

36:11: Jeremaia 31:27; Esekiel 35:9; 37:6; 37:13

36:24: Aisaia 43:5-6; Esekiel 34:13; 37:21

24 “Bizir ki ia damuamin kam a kamakin, ki kantrin ia datirighin itibar,
bar ia inigh izi ua ian nguazimra ia arigham.
25 Egh dipar dikiriam inigh, ian dapanibagh isin a kavamang ian arazir
kuraba batueghti, ia nan damazimin bar zuegham. Egh ian arazir kurar ia
marvir guaba fem bagh, ia rueghti ia zuegham.
26 Egh ki ian navir averiabar amighti da ua igiabar otivigham. Egh
duar igiam ia datigham. Ian naviba faragha dagiabar min gavgafi. Ki
datirighin ian navir kuraba batuegh nighnizir igiam isi ian navir averiabar arigham.
27 Egh ki uan duam isi ia daningam, eghti a ian navir averiabar ikiam.
Egh ia fiti, ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia
mikemezibar gin mangam.
28 Egh ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kamin
ikiam. Egh ia nan gumazamizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam.

29 “Ki ian akuragh ia damuti, ia ua nan damazimin arazir mizirizibar
amuan kogham. Ki ian dagher azenibar amighti, da dagher aviriba ikiam.
Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham.
30 Ki ian temer bebar amighti, da ovizir bar aviriba iki bar
avirasemegham. Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham. Eghti ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazimin uam aghumsighan kogham.
31 Egh ia uan arazir kurar ia amizziba ko arazir mizirizir ki aghuazibagh
nighnigham. Egh arazir kurar kaba bangin, ia uari dar aghuaghiva bar
aghumsigham.

32 “O Israelin ikizim, ia kamaghin fogh, ki ian akurvaghasa arazir
kabagh amir pu. Puvati, ki uan ziar ekiam ginighnigha dagh ami. Ki
kamaghsua, ki arazir kabar amuti, ia uan arazir kurabagh nighnigh bar osemegh aghumsigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”
33 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki ian arazir kuraba
batueghti ia zueghamin dughiamin, ki ia ateghti ia ua uan nguibar ekiabar ikiva, ua danganir ian apaniba asighasighizibar ingaram.
34 Gumazamiziba faragha ian nguazir ikuvizibagh arua dar
garima, da pura ikia bar mitemegha ruarir ekiabar min gari. Eghti ki dar amighti, ia ua dar ingariva oparam.
35 Eghti me bar suam, manmagh amizi, nguazir kam faragha pura
ikia ruarir ekiar mitiamin min gari, egha datirighin, a deraviram oto, mati Idenin azenim. Manmagh amizi, nguibar ekiar me akara asighasighizir bar ikuviziba, Israelia datirighin ua dar ingarigha, vaghvagha da avinigha divazir gavgavibar ingari. Ezi gumazamizir bar avirim vaghvagha uam adar aven iti.
36 Eghti kantrin ian boroghin ikiavira itiba fogh suam, ki Ikiavira
Itir God, ki uabi nguibar ekiar ikuviziba, ki ua dar ingari. Egha nguazir pura itiba, kirara uam ada opari. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam.
37 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Israelin ikizim ua
men amamangatighti, me uarir akurvaghsi ua nan azangsigham. Eghti ki me damighti, men gumazamiziba sipsipin okoruar mamin min, bar avirasemegham.
38 Me Jerusalemin ofa damuasa inigha izir sipsipbar min, me bar
avirasemegham. Eghti Israelia ua ingaramin nguibar ekiar kabagh izivagham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

37

Esekiel gumazamizibar agharir avirimin gari

36:26: Sekaraia 7:12 **36:26:** Esekiel 11:19-20 **36:27:** Esekiel 11:20; 37:14

1 Ikiavira Itir Godin gavgavim nan
izezi, an Duam na inigha ghua dan-
ganir zarir mamin na ati. Danganir
kam, gumazamizibar agharir aviriba
an iti.
2 Egha a na inigha, ga ghua dan-
ganir zarir kam garua, agharir pozir
bar avirimin garima, agharir kaba
bar misigha ireghav iti.
3 Ezi a kamaghin nan azara,
"Nguazir kamin gumazim, ni man-
maghin nighnisi, agharir kaba, da
ua gumazamizibar min otivigh
angamira ikiam, o puvatigham?"

Ezi ki a migia ghaze, "O Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ni uabira fo, ki fozir
puvati."

4 Ezi a kamaghin na migei, "Ni nan
akar kam agharir kabav kim suam:
Ia agharir midiariba, ki Ikiavira Itir
God, ia nan akam baragh.
5 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin agharir kabav gei: Ki aminim
ia daningam, eghti ia ua gumazamiz-
ibar min otivigh angamira ikiam.
6 Ki agiriba ko tuziba ia darigh, egh
mikarzir inimin ian agiriba ko tuzir
kaba avegham. Egh ki ia damighti
ia gumazamizibar min otivighti,
ki aminim ia danighti ia angamira
ikiam. Eghti ia deraghvira fogh suam,
ki uabi ki Ikiavira Itir God."
7 Ezi ki a mikemezi moghin amua,
akam akuravira ikia orazima, Maia!
Niginir dafar kuram oto. Ki or-
aghavira itima, aghariba tingazi.
Egha ki garima, aghariba uamategha
uan danganibara ghua uariv tifi.
8 Egha gin ki agiriba ko tuzibar
garima, da uam agharibar poke, ezi
dar mikarziba otivigha da avara.
Ezi me gumazamizibar min otifi, ezi
aminim men aven ghuzir puvati.

9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
migei, "Nguazir kamin gumazim, ni
kamaghin aminim mikim suam: Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar
Gavgavim aminim ganiga ghaze: Ni
nguazir kamin otevir 4pla bar dar
ikegh izi mikarzir kinir kabar aven
mangiti, me uamategh angamira
ikiam."
10 Ezi ki an akar kam akurima,
aminim mikarzir kuar kabar aven
zuima, me angamira itir ikirimirim
inigha, bar moghira tuifi. Me gu-
mazamizir bar avirim oto. Ezi men
dibobonim bar ghuavanabo.
11 Ezi a kamaghin na migei,
"Nguazir kamin gumazim, Israelin
ikizim, mati agharir misingizibar
min aremezi moghin iti. Egha me
zurara ghaze: En aghariba misigha
gifa. E ua deraghvira ikian kogham.
Egh e bar givagham.
12 Kamaghin amizi, ni nan akam me
mikinasa ki ifonge, egh kamaghin me
mikim suam: O nan gumazamiziba,
ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ian gu-
mazir kuaba afezir mozibagh kuigh,
ia inigh azenan izegh, egh ia inigh
ua Israelian nguazimin mangam, kar
ian nguazim.
13 O nan gumazamiziba, dughiar ki
ian mozibagh kuigh ia feghamimin,
ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki
Ikiavira Itir God.
14 Egh ki uan Duam ia danighti,
ia angamira ikiam. Eghti ki ua ian
aku ian nguazimra mangam, eghti
ia an iki deraghvira ikiam. Eghti
ki kamaghin damuamin dughiamin,
ia deraghvira fogh suam, ki Ikiavira
Itir God, ki kamaghin damuasa Akar
Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar
amuam."

Israelia kantrin vamiran otogham

15 Ikiavira Itir God ua na migia
ghaze,
16 "O nguazir kamin gumazim, ni
ter araritam inigh akar kamin an
osirigh: 'Kar Judan adarazi ko Is-
raelian igharazir me ko itiba, men ter
ararim.' Egh ni ter ararir igharazi-
tam inigh akar kamin an osirigh,
'Kar Josepin adarasi, me Efraimin an-
abamin gumazamiziba ko Israelian
me ko iti adarazir ter ararim.'
17 "Egh ni ter ararir kamningin
ruaghatevimning uaghara uan da-
farimin aningin suiragh, egh aning

37:5: Onger Akaba 104:30 **37:10:** Akar Mogomem 11:11 **37:14:** Esekiel 36:27

isafuraghti, aning ter ararir vamiran min iki.
18 Eghti nin gumazamiziba nin
azaragham, bizir kamin mingarim
manmakin?
19 Eghti ni kamaghin mikim: Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migei: Ia gan! Ter ararir kam,
a Josepin adarazir ababanim gami,
me Efraimin anabamin gumazamizir
Israelia ko itiba, men ter ararim, ki
a inigh, Judabar ter ararim sara isa-
furagham. Egh aning damighti an-
ing nan dafarimin ter ararir vamiran
min ikiam.
20 "Ni uan dafarimin osizirim itir
ter ararimning uaghara aningin
suiraghti, gumazamiziba aningin
ganam.
21 Eghti ni me mikim suam: Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migei: Israelia ghua kantrin
igharazibar tongin itibar aven, ki
me akuvagh, me inigh ua men
nguazimin izam.
22 Ki me damighti me kantrin
vamiran otogh uan nguazimin ikiam.
Eghti Israelin mighsiabar pin, atrivir
vamirara me gativagh men ganam,
eghti me bighan kogh ua kantrin
pumuningin ikian kogham.
23 Me ua aseba ko bizir ki aghuaz-
ibar ziaba fan kogh, nan damazimin
mizeghan kogham. Egh arazir
kurabar amuan kogham. Ki men
akuragh arazir kurar me amibar me
firighti, me ua uarigh asighasighan
kogham. Ki me damighti me nan
damazimin zuegham. Dughiar
kamin, me nan gumazamizibar ikiti,
ki men Godin ikiam.
24 Eghti nan ingangarir gumazim
Devit, an ikizimin tongin gumazitam
men atrivimin ikiam. Me bar uari
inigh atrivir vamiran apengan ikiti, a
uabira me geghuvam, mati sipsipba
geghuvir gumazim deravira uan sip-
sipbagh eghufi. Dughiar kamin, me
deraghvira arazir ki ifongeziba ko
bizir ki damuasa me mikemezibar
gin mangam.
25 Me nguazir ki uan ingangarir
gumazim Jekop ganingizimin aven
ikiam. Kar nguazir men inazir afezi-
aba ikezim. Me uan boriba ko men
gin otivamin ovavir boriba, me zu-
rara nguazir kamin iki mamaghira
ikiam. Nan ingangarir gumazim,
Atrivim Devit, an ikizimin gumazi-
tam me gativagh men gan mam-
aghira ikiam.
26 Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim
damighti a iki mamaghira ikiam.
Me Akar Dikirizir Gavgavimin gin
mangi navir amirizim ko dabirabir
aghuim ikiam. Eghti ki deravira me
damuam. Ki me damighti, me ekiva
bar avirasemegham. Egh ki uan
Dipenim men tongin anetighti, a iki
mamaghira ikiam.
27 Nan Dipenim men tongin ikiti, ki
men Godin ikiti, me nan gumazami-
ibar ikiam.
28 Nan Dipenim zurara men tongin
ikiam, eghti kantriba bar kamaghin
fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki Is-
raelia ginaba, eghti me na baghvira
ikiam."

Atrivim Gokin Eghaghanim

38

(Sapta 38--39)

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Gokin iti

1 Ikiavira Itir God kamagh na migia
ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni
Atrivim Gok mikim. Gok, a Magokin
nguazimin gumazim. A Mesekin
kantri ko Tubalin kantri, aningin
atrivir faragha zuim. Ni ikuvighsi a
mikim.
3 Ni kamaghin a mikim suam: Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin ni migei: O Gok, ni Mesekin
kantri ko Tubalin kantri, aningin
atrivir faragha zuim. Ki nin apanim
gami.

37:21: Esekiel 36:24 **37:24:** Esekiel 34:24 **37:27:** 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 21:3 **38:2:** Akar Mogomem 20:8 **38:4:** Aisaia 43:17; Esekiel 39:2; Daniel 11:40

4 Ki ni damighti ni ighighiregham,
eghti ni ko nin midorozir gumaz-
iba bar, ki akezibar ian aghoz-
ibar aghuigh, ia gekuigh ia inigh
mangigham. Nin hoziaba, ko hozi-
abagh isin apiaghiri gumaziba, ko
midorozir gumazir uan midorozir
biziba ateriba, ko midorozir gumazir
oraba ko midorozir sabar itir bar
avirim, ki bar ia gekuigh ia inigh
mangam.
5 Ezi Persian kantri ko Itiopian
kantri ko Libian kantrin midorozir
gumaziba bar ia ko iti. Egha me
bar oraba ko midorozimin dapanir
asuaba iti.
6 Ezi kantri Gomerin midorozir
gumaziba ko, kantri Bet Togarman
notin amadaghan itir midorozir
gumaziba, me uaghan ia ko iti. Ezi
ikizir igharazir aviriba uaghan ia ko
iti.
7 Atrivim Gok, ni midorozim bagh
biziba akir. Egh midorozir gumazir ni
ativaziba, me uari akuvagh uaghan
midorozim bagh uari akir. Eghti ni
deraghvira me geghuv.
8 Ni dughiar ruarimin mizuam
mangiti, gin dughiar abuananamin ki
nin diagh ni amadaghti, ni kantri Is-
rael bagh mangam. Kantrin kam bar
fomira midorozimin aven ikuvigha
dughiar ruarimin gumazamiziba
puvatizir danganimin min iti. Ezi ki
an gumazamiziba kantrin igharaz-
ibar tongin me akuvagha me inigha
uamategha men nguazimin izezi,
me datirighin navir amirizimin uan
nguazir mighsiabar iti. Gin izamin
dughiam otoghti, ni mangi kantrin
kam misogham.
9 Ni uan midorozir gumaziba
ko, kantrin igharazibar midorozir
gumaziba, ia nguazir kamin gu-
mazamizir kabav soghsi mangam.
Ia amozir ekiam ko ghuariam
mitarmegha izi moghin, men
nguazim avaragham.
10 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin Gok migei: Dughiar kam
otoghti, nighnizir taba ni bativti ni
arazir kuratabar amusi nighnigh, dar
amuamin tuaviba buriam.
11 Ni suam: Kantrin kamin gu-
mazamiziba navir amirizimin ikiava
deravira iti. Men nguibar ekiaba bar,
divazir gavgavir da avinizibа ko tiar
akar gavgaviba puvati. Kamaghin
amizi, ki pura aven mangi me ko-
rogham.
12 Men nguibar ekiaba faragha
ikuvizi, me kantrin igharazibar
ikegha uari akuvagha uan nguazimin
ize. Egha me datirighin, bulmakauba
ko biziba ikiava nguazir kamin
kantribar tongira iti. Eghti ni mangi
me gasighasigh men biziba okemegh
da inigh mangi.
13 Eghti kantri Seba ko kantri
Dedanin gumazamiziba, ko kantri
Spenin dagiaba bagha ingarir darazi
ko, an midorozir gumazir igiaba
bar, me izi kamaghin ni mikimam:
Ni ti biziba okimasa ize. Ni ti uan
midorozir gumazir aviriba akuvagh
izi, egh me korogh men bizibagh
asighasigh men silva ko gol ater, men
bulmakauba ko men bizir aghuir
aviriba inigh mangasa.
14 "Nguazir kamin gumazim, ni nan
akam an gun Atrivim Gok mikim
suam, 'Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei: Ni ganti, nan gu-
mazamiziba Israelia deravira dapi-
agh ikiam. Eghti ni dughiar kamra
dikavigh me bagh mangi.
15 Ni saghon notin amadaghan
ikegh, uan midorozir gumazir gav-
gavir avirir dafam inigh Israelia
misoghsi izam. Midorozir gumazir
avirir kaba, me kantrin igharazir
aviribar tongin ikegh izi, egh me bar
hoziabar apiagh ni ko izam.
16 Ni nan gumazamiziba Israelian
apanim damusi izam, mati amozir
ekiamin ghuariar pizim me avara.
Dughiar abuananam otoghti, ki
ni isi uan nguazim misoghsi ni
amadagham. O Gok, ki kamaghsua,
ni damighamin arazir kamin, ki uabi
isi Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibar akagham, eghti me na gifogh
suam, ki Godin bar zuezim.
17 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Fomira nan ingan-

garir gumaziba, kar nan akam inigha izir gumaziba, ki me mikemezi, me ikiangsizir akaba Israelia ganiga ghaze: Ki gin izamin dughiatamin apaniba amadaghti me Israelia gasighasigham. Ezi Gok, ni apanir kam, ezi dughiar kam izi.' "

God pazavira Atrivim Gok damuam

18 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim Gok Israelin nguazim misoghamin dughiamin, nan aningagharim puvira dikavigham.
19 Ki atariva navir kuram iki, nan aningagharim avimin min na dikavti, ki kamaghin mikim suam: Ki mikimkizir ekiam amadaghti, a Israelin nguazimin otogh a ginobaghnobagham.
20 Ongarimin itir osiriba, ko overiamin itir kuaraziba, ko nguazimin itir asizir ekiaba ko doziba, ko gumazamizir nguazir kamin itiba, da bar nan damazimin puvira akongiva atiatingam. Mighsiaba iriti danganir kuraba bighiram, eghti nguibar ekiaba avinizir divaziba akarighiram.
21 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir ekiam damighti, a nan mighsiabar tongin Atrivim Gok gasighasigham. Eghti an midorozir gumaziba uan midorozir sababar uari uariv soghirarigham.
22 Ki Atrivim Gokin araziba tuisigh pazavira a damighti arimariar kuraba a giram. Eghti midorozimin aven an midorozir gumazir ovengezibar ghuziba emir ivemaram. Eghti ki amozir dafar kuraba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko avim, ko salfan dagiar avir bar puvira isim amadaghti, da a ko an midorozir gumaziba, ko gumazamizir an akurazibagh isin iram.
23 Arazir kamin, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akaghti me fogham, ki Godin bar zuezim, egha ki ziar ekiam iti. Eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

39:7: Esekiel 36:20; 38:16; 38:23

39

Ikiavira Itir God Atrivim Gok abira

1 "O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Atrivim Gok mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim, ni oragh! Ki nin apanim gami.
2 Ki ni giraghti ni bar saghon mar notin amadagham ikegh izi, Israelin mighsiabar otoghiva Israelia misoghsi izam.
3 Eghti ki nin agharir kiriamin suirazir barir pim ko, nin agharir guvimin itir baribav sueghti da iregham.
4 Eghti Gok, ni uan midorozir gumaziba ko nin akurazir darasi, ia Israelin mighsiabar arighiregham. Eghti ian kuaba, kuarazir guar aviriba, ko asizir atiaba dar amam.
5 Ia arimighiregh azenara nguazim gireghiv ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
6 "Ki Magokin nguazim ko ongarir dadaribar deravira apiaghav itir gumazamiziba avim me datigham. Eghti me bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
7 "Ki kamaghin damightima, nan gumazamiziba Israelia, nan ziar bar zuezim gifogham. Ki ua uan ziar bar zuezim damighti, me uam aghumsizim na daningan kogh, egh kamaghin mikiman kogham, a pura bizim. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zuezim.
8 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze: Dughiar ki mikemezim, a kiran oveghangin otogham. Bar guizbangira, dughiar kam zuamiram otoghti, ki bizir kabar amuam.
9 Gumazamizir Israelin nguibar ekiabar aven itiba, me uan nguibaba ategh mangi midorozir bizir apaniba pura taghizi itiba iniam. Kar men oraba ko, barir piba ko, barir afuziba ko, afuzir ruariba ko, midorozir

ifaniba. Me dazibar min dar avibar arigh mangi 7plan azenibar tugham.
10 Egh me ua 7plan azenir kabar ua ruariba ko, tuzibar dazibar kuan kogham. Me avibar arighsi midorozir bizir kabar ikiziba ater mangi dar avibar arigham. Gumazir men biziba okemeziba, Israelia kamaghira, me ikaragh men biziba okemegham. Apanir men bizibagh asighasighiziba, Israelia uaghan me ikaragh men bizibagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

Gokin midorozir gumaziba afamin nguazim

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Bizir kaba bar otivightima, ki Israelin nguazimin Gok afisi nguazim a danigham. Danganir kam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin aruem anadi naghin danganir zarimin ikiam, egh gumazamizir mangigh izegh gamibar tuavim apirigham. Me gin Gok uan midorozir gumaziba ko, danganir zarir kamin bar me afam. Egh me ziar kam a darigham, 'Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarim.'
12 Israelin ikizim, 7plan iakinibar gumazir kuaba afir ingangarim damu mangi givaghti, nguazim ua deragh zuegham.
13 Israelin nguazimin itir gumazamiziba bar, gumazir kuar kabar afamin ingangarim damuam. Dughiar kamin, ki uan ziar ekiam ko gavgavim men akaghti me nan ziam fam. Egh me uaghan, uan kuabar afamin ingangarir kam bangin ziar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
14 Me gumaziba amiseveghti, me mangi nguazim daru gumazir kuar nguazimin ikiavira itiba buri, da isi mozibar afam. Me kamaghin damighti, nguazim ua zuegham. Me 7plan iakinibar kamaghin kuaba buriamin ingangarim damuam.
15 Me Israelian nguazimin averiam zurara mavanaboghin izighirigh damuva agharitabar apigh, egh ifevim damigh ababanimin min dar boroghin anesaragham. Eghti gumazir kuaba afiba izi, agharir kaba inigh mangi Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarimin dar afam.
16 Eghti nguibar ekiar tam danganir kamin boroghin ikiam. Eghti me ziar kam a darigham, 'Midorozir Gumazir Bizir Ekiam.' Me kamaghin ingangarir kam damighti nguazim ua deragh zuegham.
17 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: O nguazir kamin gumazim, ki kamaghsua, ni kuarazir guar aviriba ko, asizir atiar tintinibar itiba bar dar diaghti, me izi uari akuvagh ofan ki me bagh damuamin kam ami. Kar Israelin mighsiabar isar bar ekiam. Da iziva gumazir kuar kabar tuzibar amiva dar ghuzim dozam.
18 Ia iziva midorozir gumazir bar gavgavir kabar tuziba amiva, men ghuziba dozam, mati me Basanin Distrighin itir sipsipba ko, memeba ko, bulmakaun mikarziba sara itiba ofan min ada api.
19 Ki ofa damuasa ami moghin gumazir kabav soghirarighti, kuaraziba ko asiziba izi dar tuzibar amiva navviba bar izevegham, egh men ghuzibar ami mangi mati, me dipar onganiba apava ongani.
20 Me izi nan dagher dakozimin hoziaba ko, dagh apiaghirir gumaziba ko, midorozir gumazibar tuzibar ami mangi bar izevegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

Ikiavira Itir God, ua Israelia inigham

21 Ikiavira Itir God ua migia ghaze, "Ki gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba dughiar kamin nan gavgavir

39:17: Akar Mogomem 19:17-18

ekiamin ganigh fogham, egh ziar ekiam na daningam.
22 Egh dughiar kamin ikegh mangi dughiaba bar, Israelin ikizim kamaghin deragh fogham, Ki Ikiavira Itir God, ki men God.
23 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelin ikizim gamizir bizir mingarim gifogham. Dughiar kamin Israelia nan akam batuegha arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, me kantrin igharazimin kalabuziabar min ghue. Ezi ki akirim ragha me gasaragha me ataghizima, apaniba me abira midorozibar me misoghariki.
24 Me arazir mizirizir bar kurabagh ami. Ezi ki akirim ragha me gasarazi, me uan arazir kurar kabar ivezim ini.
25 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jekopin ovavir borir kantrin igharazibar kalabuziabar min itiba, ki datirighin men apangkuvigh ua me inigh, men ikizim damighti me ua deragham. Egh ki uan ziar zuruzim deragh an ganti, gumazitam anebiraghan kogham.
26 Israelia ua deraghvira uan nguazimin ikiti, gumazitam ua me damuti, me atiatingan kogham. Egha me faragha akirim ragha na gasaragha amizir arazir kurabagh nighnigh, aghumsizir ekiam iniam.
27 Ki apanibar kantribar tongin ua uan gumazamiziba inigh izam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelia gamizir bizir kamin ganigh fogh suam, nan araziba bar zuegha dera.
28 Eghti Israelia ki me gamizir bizibagh nighnigham. Ki me amadazi me ghua kantrin igharazibar kalabusin min itima, ki ua me akuvagha me inigha men nguazimin ize. Ki men tav ateghti, a kantrin kabar aven ikivira ikian kogham. Eghti me kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, men God.
29 Ki uan Duam isi Israelin ikizim gingegham, egh uam akirim ragh me gasaraghan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

God, gin kantri Israelin otivamin bizir aghuibar Esekielin akakasi

40

(Sapta 40--48)

Ikiavira Itir God Esekiel inigha Jerusalemin ghu

1 E kalabuziabar min itima, azenir namba 25 otozi, an iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 10in, Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. Kar apaniba Jerusalemin nguibar ekiam inigha givazi, an azenir namba 14in gin otozi dughiam. Dughiar kamra Ikiavira Itir God uan Duamin aven na inigha Jerusalemin ghu.
2 Ezi ki irebamin min garir bizimin garima, God na isa Israelin nguazimin ghua mighsiar mamin bar pin na ati. Ezi ki garima bizir mam sautin amadaghan mighsiar kamin ikia, mati nguibar ekiamin min gari.
3 A na inigha bar roghira ghuzi, ki garima gumazir mam brasin min taghtasi. A divazimin tiar akar mamin miriamin tughav ikia bizibar abarir aghorim ko, bizibar abarir benim, uan dafarimin aningin suiraghav iti.
4 Egha gumazir kam kamaghin na migia ghaze, "Nguazir kamin gumazim, ni gan! Deraghvira kuarim atigh! Akar ki ni migeiba baragh! God bizir kam bagha ni inigha ize, kamaghin amizi, ni deraghvira bizir ki nin akakaghamibar gan. Egh ni gin mangi bizir kabar gun Israelian ikizim mikemegh."

Esekiel aruem anadi naghin itir divazimin tiar akamin gani

5 Ki ganizir bizir kam, a Godin Dipenim, ezi divazir mam anevini. Gumazir kam uan bizibar abarir

40:2: Akar Mogomem 21:10 **40:3:** Akar Mogomem 11:1; 21:15 **40:5:** 1 Atriviba 6:1-38; 2 Eghaghaniba 3:1-9

aghorim inigha divazimin abari.
Aghorir kamin ruarim 3 mitan tu. Ezi
divazir kamin tuirivimin ababanim a
3 mitan tu, ezi a mitemezir ababanim
3 mitan tu.
6 Egha a tiar akar aruem anadi
naghin itimin ghu. A dagiar adiriziar
itariba dika ghuanaga aven zuir dan-
ganimin tiar akamin gara an abari.
Ezi aven zuir tuavimin ruarimin aba-
banim 3 mitan tu.
7 An aven ghua garima, gu-
mazir divazimin garibar danganir
mizuariba vong ko vongin sara
iti. Egha dar aroziba ko ruariba
bar moghira, 3 mita, 3 mitan tu.
Ezi danganir kaba abighizir birim,
an arozimin ababanim, 2 mita ko
akuamin tu. Danganir kabagh itagh
sivagh mangi, aven zuir tuavim iti,
an tiar akam Godin Dipenim avinizir
divazimin aven amadaghan gari.
Gumazir kam danganir muziarir bar
aven zuimin ruarimin abari, ezi an
ababanim 3 mitan tu.
8-9 Ezi an aven zuir tuavir
kamin azuarir dozimin abarima,
an arozimin ababanim 4 mitan
tu. Azuarir dozimin miriamningin
birimning vong ko vongin ikia,
aningin arozim 3 mitan tu. Azuarir
dozimin vongin, tiar akar Godin
Dipenim avinizir divazimin aven
amadaghan gari. Gumazir kam
ghua tiar akar kamin miriamin vong
ko vongin itir guarir akinimningin
arozimningin abarima, aningin aba-
banim uaghara 1 mitan tu.
10 Gumazir divazimin garibar
danganir muziarir 6pla, da aven zuir
tuavimin miriamningin iti. Ezi dan-
ganir kabar ababaniba vaghvagha
magh ghue. 3pla vongin itima, 3pla
vongin iti. Ezi guarir akinir dar
tongira itibar ababaniba, uaghan
uaghara ghu.
11 Egha gumazir kam gin ua-
mategha ghua tiar akar aven
mangamimin abari. Ezi tiar akamin
arozim uabi 6 mita ko akuamin tu.
Eghti me tiam kuamin dughiamin, an
arozimin ababanim 5 mitan tu.
12 Ezi divazimin garir gumazibar
danganir muziariba, da birir oteviba
iti. Dar tuiriviba 50 sentimita, ezi
dar aroziba uaghan 50 sentimita. Ezi
danganir kabar ruariba ko aroziba
uaghara magh ghuegha, 3 mitan tu.
13 Gumazir kam, divazimin garir
gumazibar danganir mamin aven
girakirangin ikegha, an abaragha
ghua vongin itir danganir mamin
akirangin tu. Ababanir kam 12
mita ko akuamin tu. Ababanir kam,
a dipenir siriamin, otevir mamin
ikegha ghua vongin otevir mamin
tuzimin ababanim, an mirara ghu.
14 Egha gumazir kam gin ghua
azuarir dozimin abari. An
tuirivim 10 mitan tu. Ezi tiar
akar vongin azuarir dozimin itim,
an miriamningin guarir akinir
pumuning iti, egha a bar ghua Godin
Dipenim avinizir divazimin aven
ghua, uari akuvir danganim oto.*
15 Ezi Dipenim avinizir divazimin
azenan itir tiar akamin ikegha, bar
aven ghua azuarir dozimin vongin
otozimin ruarim, 25 mitan tu.
16 Ghuriar kaba bar moghira, wind-
uan doziba iti. Ezi gumazir divazimin
garibar danganibar biriba, da bar
winduaba iti. Egha dar guarir
akiniba, misizibar min garir temem
detin nedaziba iti.

Esekiel, divazimin aven danganir ekiar uari akuvimin gari

17 Egha gumazir kam na inigha
ga danganir kaba ategha, Godin
Dipenim avinizir divazimin aven
ghua 30plan danganir muziarir
igharazibar garima, da divazir ekiar
kamin pueghav iti. Me fomira dagiar
aviriba isa nguazim gatigha daru-
amin danganimin ingari. Daruamin
danganir kam, danganir muziarir
kabar guamin ikia divazir ekiar
kamin averiam bar an avini.
18 Egha daruamin danganir kam
bar ghua Dipenim avinizir divazir
tiar akaba itibar tu. Daruamin dan-
ganir kamin ruarimin ababanim, tiar
akabar arozibar ababaniba ko magh

* **40:14:** Me Hibrun akam kagh deragha a mingarim abighizir puvati.

ghue. Ezi uari akuvir danganir ekiar kam vazimin itima, Godin Dipenim pin iti.

19 Danganir uari akuvir ekiar kam, bar moghira divazir namba 2 anevini. Divazir namba 2in kam, Godin Dipenim an aven iti. Divazir namba 2in kamin aven, uari akuvir danganir igharazim ikia, egha a mong pin iti. Ezi namba 2in divazir kamin aruem anadi naghin, tiar akar mam iti. Ezi gumazir kam nguazir divazir kamningin tizimin itimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua, aven itir divazir namba 2in tiar kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel notin amadaghan itir tiar akamin gari

20 Ezi gumazir kam divazir ekiar notin amadaghan itir tiar akamin abanasa zui. Egha tiar akamin ruarim ko arozimin abari.

21-22 Ezi notin amadaghan itir tiar akam, an danganir muziarir 6pla iti, 3pla vongin itima 3pla vongin iti. Tiar akar kam ko, an danganir muziariba ko, biriba ko, azuarir dozim ko, winduan doziba ko, temer aghuibar nedaziba, dar ababaniba aruem anadi naghin itir tiar akamin danganiba ko magh ghue. Tiar akamin danganibar arozimin ababanim 12 mita ko akuamin tu. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu. Ezi tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam.

23 Ezi notin amadaghan itir divazir ekiamin tiar akam, an vongin, namba 2in divazimin tiar akar mam iti. Aning aruem anadi naghin itir tiar akamning ko magh ghu. Ezi gumazir kam tiar akar kamningin tizimningin itir nguazimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua aven itir divazir namba 2in tiar kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel sautin amadaghan itir tiar akamin gari

24-26 Ezi gumazir kam na inigha sautin amadaghan ghu, egha ga ghua divazir ekiamin tiar akamin oto. Egha tiar akar kamin danganiba ko guarir akiniba ko azuarir dozim, dar ruarim ko arozimin abari. Ezi tiar akar kamin aven itir danganiba ko azuarir dozim, da winduan doziba ikia, da tiar akar igharazimning itir biziba ko bar moghira magh ghue. Ezi danganir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozim 12 mita ko akuamin tu. Ezi tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. Egha adiriziamin boroghin itir guarir akinimning, vong ko vongin itima, aning misizimin min garir detin temer nedaziba iti.

27 Ezi sautin amadaghan, namba 2in divazim, uaghan tiar akar mam iti. Gumazir kam ghua nguazir divazimningin tiar akar kamningin tizimin itimin abari, mati a faragha aruem anadi naghin ababanim gamizi mokin. Nguazir kamin ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel namba 2in divazimin tiar akabar gari

28 Ezi gumazir kam na inigha ga namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, danganir me uari akuvir igharazir Godin Dipenimin guamin itimin oto. Ezi gumazir kam sautin amadaghan itir tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba, tiar akar igharazibar ababaniba ko uaghara ghu.

29 An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abarazziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu.

30 Danganir kam, azuarir ekiaba an vong ko vong sara iti. Azuarir kabar

† **40:30:** Hibrun akam vezin kam deragha an mingarim abighizir puvati.

ruarim 12 mita ko akuamin tu, ezi dar
aroziba 2 mita ko akuamin tu.†
31 Azuarir kaba, me azenan
uari akuvir danganir ekiam guam
amisuegha iti. Ezi azuarir dozimin
guarir akinimning, misizimin min
garir detin temer nedaziba iti. Ezi an
adiriziam, ighuvir 8pla iti.

32-34 Ezi gumazir kam na inigha
ga aruem anadi naghin itir tiar
akamin aven ghua, me uari aku-
vir danganir igharazir mamin oto.
Egha aven mangamin tiar akamin
danganibar abarima, an ababan-
iba tiar akar igharaziba ko magh
ghu. An danganir muziariba, ko an
guarir akiniba, ko azuarir dozim,
da danganir igharazir a faragha
abaraziba ko magh ghu. Danganir
kam ko an azuarir dozim, da uaghan
winduan dozir aviriba iti. Ezi an
ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi
an arozimin ababanim, 12 mita ko
akuamin tu. An azuarim, me azenan
uari akuvir danganir ekiamin guam
misuegha iti. Ezi azuarir dozimin
guarir akinimning, misizimin min
garir detin temer nedazir aghuiba iti.
Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

35-37 Ezi gumazir kam na inigha ga
ghua notin amadaghan itir namba
2in divazimin tiar akamin oto.
Egha aven mangamin tiar akamin
danganibar abarima, an ababan-
iba tiar akar igharaziba ko magh
ghu. An danganir muziariba, ko an
guarir akiniba ko, azuarir dozim,
da danganir igharazir a faragha
abaraziba ko magh ghu. Danganir
kam ko an azuarir dozim, da uaghan
winduan dozir aviriba iti. Ezi an
ruarimin ababanim, 25 mitan tu,
ezi an arozimin ababanim, 12 mita
ko akuamin tu. An azuarir dozim,
an azenan uari akuvir danganir
ekiamin guam misuegha iti. Ezi
azuarir dozimin guarir akinimning,
misizimin min garir detin temer
nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam,
ighuvir 8pla iti.

Esekiel danganir me ofabar amuamimin gari

38 Ezi divazir namba 2in notin
amadaghan itir tiar akamin
azuarimin boroghin, danganir mam
uaghan iti. Danganir kamin tiar
akam, azuarimin boroghin iti. Me
ofan bar isia mighiriba bagh asiziba
inigh izi, danganir kamin aven da
ruam.
39 Tiar akar kamin boroghin itir
azuarir kam, an aven, 4plan dakoz-
iba iti, pumuning vongin itima,
pumuning vongin iti. Ezi me ofa
damuamin asiziba isa dagh arigha
dav sosi. Ofan kabanang, ofan avim
bar isia mighiriziba, ko arazir kuraba
gin amangamin ofaba, ko osimtiziba
agivamin ofaba.
40 Ezi notin amadaghan itir tiar
akamin boroghin itir azuarir kam, an
azenan, 4plan dakozir igharaziba ua
iti. Da azuarir kamin ghuavanadir
adiriziamin boroghin iti. Dakozir
pumuning vongin itima, pumuning
vongin iti.
41 Ezi datirighin ofa damuamin
asizibav soghamin dakozir 8pla iti.
4plan dakoziba, azuarimin azenan
itima, 4plan dakoziba, azuarimin
aven iti.
42 Ezi dakozir 4plan igharaziba, ua
iti, me dagiabar adar ingari. Dakozir
kabar turivibar ababanim 50 sen-
timita, ezi dar ruariba ko arozibar
ababanim 75 sentimitan tu. Me
dakozir kabagh isin, afuaba ko bizir
igharaziba arisi, kar asizibav sogh,
ofan bar isi mighiramibar amuamin
biziba.
43 Ezi asiziba aguamin akeziba, me
azuarir kamin aven itir biribar da
dui. Akezir kabar ruaribar aba-
baniba, 7 sentimita ko akuamin tu.
Ezi me ofa damuamin asizir tuziba
dakozir kabar da arisi.

Esekiel ofa gamir gumazibar ghuriabar gari

44 Ezi gumazir kam na inigha
namba 2in divazimin aven ghua,
uari akuvir danganimin aven otogha
garima, God bagha ighiabagh amir
gumazibar danganimning iti. Dan-
ganir mam, notin itir tiar akamin
boroghin ikia guam sautin misoke.

Ezi danganir igharazim, sautin amadaghan itir tiar akamin boroghin ikia, guam notin misoke.

45 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Danganir guam sautin misoghezim, kar ofa gamir gumazir Godin Dipenimin ingangaribar garibar danganim.

46 Ezi danganir guam notin misoghezim, kar ofa gamir gumazir ofan dakozibar ingangaribagh amiba, men danganim. Me Livain anabamin ovavir boribar aven otivigha Sadokin ovavir boribar adarazira. Merara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an ingangarim damuam.”

Aning Godin Dipenimin oto

47 Ezi gumazir kam Godin Dipenimin uari akuvir danganimin abarima, an ruarim 50 mita, ezi an arozim uaghan 50 mita, egha aning uaghara ghu. Ezi ofa gamir dakozim, Godin Dipenimin faragha iti.

48 Ezi gumazir kam ua na inigha ghua Godin Dipenimin otogha an azuarir mam nan aka. Egha an tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vongin itimningin abari, aningin ababanim uaghara ghugha, 2 mita ko akuamin tu. Ezi Godin Dipenimin tiar akamin arozimin ababanim,‡ 7 mitan tu. Ezi birir otevir tiar akamin miriamningin itimning, aning uaghara ghugha 1 mita ko akuamin tu.

49 Ezi azuarir kamin ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi an arozimin ababanim 5 mita ko akuamin tu. Egha adiriziam, danganir me uari akuvimin ikegha azuarir kamin anabo. Ezi guarir akinir dafar pumuning azuarir kamin tiar akamin miriamningin mitighav iti.

41

1 Ezi gumazir kam na inigha Godin Dipenimin aven ghu. Ga garima, Anogoroghezir Danganim iti. Egha a tiar akamin boroghin itir guarir akinimning vong ko vong itimin abarima, aningin arozim 3 mitan tu.

2 Ezi a tiar akamin arozimin abarima, an ababanim 5 mitan tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aningin arozimin ababanim 2 mita ko akuamin tu. Egha gumazir kam Anogoroghezir Danganir kamin abarima, an ruarimin ababanim, 20 mita, ezi an arozimin ababanim 10 mitan tu.

3 Egha a bar aven ghua Danganir Bar Anogoroghezimin oto. Egha a tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vong itimningin abarima, aningin arozimning, 1 mitan tu. Ezi tiar akamin arozimin ababanim, 3 mitan tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aningin arozimningin ababanim 3 mita ko akuamin tu.*

4 Egha a Danganir Bar Anogoroghezir kamin abarima, an ruarim ko arozim, aning uaghara ghua 10 mitan tu. Egha a kamaghin na migei, “Danganir kam, a Danganir Bar Anogoroghezim.”

Esekiel Godin Dipenimin poghezir ghuriabar gari

5 Ezi gumazir kam Godin Dipenimin birir mitiamin abari, ezi an ababanim 3 mitan tu. Godin Dipenim azenan danganir muziarir aviriba anevinigha iti. Egha danganir kabar arozimin ababanim, 2 mitan tu.

6 Danganir muziarir kaba, da uari gisin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti, ezi 3plan ghuriar kaba, vaghvagha 30plan danganir muziarir kaba iti. Me dar ingarir dughiamin,

‡ **40:48:** Akar ababanir kamningin itim ua datirighin Hibrun akamin itir puvati. Akar kam fomira ikia iza datirighin a itir puvati. Akar kam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin a gira, ezi akar kam akinafarir me Grikin akamin an osirizimin iti.

* **41:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Ezi akar kam, datirighin itir Grighin akamin gin zui.

me dipenir akiniba asegha akoriba dagh isin da arigha 3plan ghuriar danganir muziariba itiba, pin dar ingari. Eghti dar oteviba izi Godin Dipenimin birim biraghan kogham.

7 Danganir muziarir Godin Dipenimin avinizir kaba, dar ghuriar dar itiba kamaghin iti: Danganir vanginan itiba, dar arozim 2 mitan tu. Ezi dar pin danganir muziarir ghuriar namba 2in itiba, dar ababaniba mong ekevegha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi dar pin danganir muziarir ghuriar namba 3in itiba, dar ababaniba mong ekevegha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi adiriziar mam, ghuriar vanginan itimin ikegha pin ghua namba 2in ghuriamin ghua bar pin namba 3in ghuriamin oto.†

8 Ki gari, Godin Dipenim ghuriar vazimin itim biragha azenan ghuzir daruamin tuavim, a ghuriar kabar apengan dar mingarimin min ikia, Dipenir miriaba bar da avini, egha a ghuriar pin itibar mingariba gavgaviba dagh anidi. Mingarir kam, nguazimin ikegha pin ghua daruamin tuavimin tu, an tuirivimin ababanim 3 mitan tu.

9 Danganir muziarir kabar azenan itir divazimin mitiamin ababanim, a 3 mita ko akuamin tu. Ezi vanginan itir nguazir pura itim, a Godin Dipenim avinizir danganir mizuaribar ikegha ghua,

10 Godin Dipenim avinizir dipenir igharazir mabar oto. Danganir aruir kam, Dipenim bar anevinigha gumaziba daruamin tuavimin min iti, ezi an arozimin ababanim 10 mitan tu.

11 Ezi danganir mizuarir kabar aven mangamin tiar akar pumuning iti, egha aningin azenan aruir tuavim guam a misuegha iti. Egha tiar akar mam a Godin Dipenimin sautin amadaghan itima, mam notin amadaghan iti. Ezi ki ua garima, pin itir tuavim, kar danganir muziariba avinizir tuavim, an arozimin ababanim, 2 mita ko akuamin tu.

Godin Dipenimin ababanim

12 Godin Dipenimin akirangin aruem uaghiri naghin, dipenir ekiar mam iti. Egha Godin Dipenim avinizir nguazir pura itim, guam a misuegha iti. Dipenir kamin arozimin ababanim, a 35 mitan tu, ezi an ruarim 45 mitan tu. Dipenir kamin birir azenan ghuzim, an mitiamin ababanim a 2 mita ko akuamin tu.

13 Egha gumazim Godin Dipenimin ruarimin abarima, a 50 mitan tu. Egha a gin nguazir Godin Dipenim avinizim ko aruem uaghiri naghin itir dipenibar abari. A Godin Dipenimin tiamin mikebamin ikegha an abara ghua dipenir igharazir kamin girakirangin oto. Ezi an ababanim 50 mitan tu.

14 Egha a Godin Dipenimin guam ko nguazir kinir vong ko vong sara itimin ruaribar abari, dar ababanim bar moghira uaghan 50 mitan tu.

15a Egha a ghua, Godin Dipenimin akirangin itir dipenimin abari, dipenir kam Godin Dipenim avinizir nguazir kinim guam a misuegha iti. A dipenir kam ko an dipenir ruarir vuem ko vuemin itimning, dar ruaribar abarima, dar ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel Godin Dipenimin aven an biribar digiribar gari

15b-16 Godin Dipenimin aven zuir danganim, ko an azuarir faragha itimin birim ko Anogoroghezir Danganimin birim, ko winduan ruariba ko, 3plan birir tiar akamin boroghin itiba, me temer arariba isa, ghuriamin ikegha ghua winduabar otogha, birir kabar pogha da ariki. Egha uaghan temer arariba winduaba aven dagh ase.

17 Me Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganimin biriba ko, tiar akam gisin danganir pin itimin biriba ko,

† **41:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Dipenimin aven zuir danganimin biriba nedazibar digiribar gin ghua da aghore.‡

18 Digirir kam kamakin: temer aghuir mamin nedazim iti, ezi an gin enselin bar gavgavir mamin nedazim iti, ezi an gin detin tememin nedazim iti, egha ghua dar nedaziba kamaghira uari aghoravkira ghua, danganir kam bar a ini. Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha guar pumuning iti.

19 Mam gumazir guam iti, ezi igharazim laionin guam iti. Egha aningin guamning detin tememin gari, detin temer roghira itir vong ko vongin itimningin gari. Digirir kamaghira gariba, bar Dipenimin biribagh izifa.

20 Egha da vanginan itir ghuriamin ikegha uanaga tiar akabagh afiragha isin tu.

21a Anogoroghezir Danganimin guarir akinimning, 4plan miriaba iti. Egha aning magh gari.

Esekiel ofa gamir dakozimin gari, a Ikiavira Itir Godin boroghin iti

21b-22 Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamin tiar akamin boroghin, bizir mam iti, a ofa gamir dakozir mamin min gari. Ofa gamir dakozir kam, me temer araribar an ingari. An tuirivimin ababanim, 1 mita ko akuamin tu, ezi an arozimin ababanim, 1 mitan tu, ezi an ruarim 1 mitan tu. An mikebaba, ko an dikinim,§ ko an miriaba, me temer araribar dar ingari. Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Ofa gamir dakozir kam, a zurara Ikiavira Itir Godin damazimin tughav iti."

Godin Dipenimin tiar akaba

23-24 Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akam, tiar pumuning iti. Tiar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me hinsbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiam, da sivagh sivagh mangi uarigh puegham. Ezi kamaghira Danganir Bar Anogoroghezim uaghan tiar pumuning iti.

25 Ezi me Anogoroghezir Danganimin tiamningin, detin temeba ko enselin bar gavgavibar nedazibar ghore, mati nedazir me Dipenimin aven itir biribar ghore. Ezi tiar akar azuarimin aven mangamimningin azenan, me temer araribar dipenir ivem, tiar akam gisin an ingari.

26 Ezi aven mangamin azuarimin birimningin, vong ko vong, winduan ruariba ko detin temebar nedaziba iti. Ezi Dipenimin miriaba avinizir danganir muziariba, dar biriba uaghan nedazir kabanang dar iti.

42

Ofa gamir gumazibar dipenir pumuning

1 Egha gumazir kam na inigha azenan itir danganir me uari akuvimin aven otogha, Godin Dipenimin notin amadaghan dipenir ruarir mamin gari. Dipenir kam, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti, egha an mikebar mam Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti.

2 Dipenir kamin ruarim, 50 mitan tu, ezi an arozim, 25 mitan tu.

3 Dipenir kamin kuebam daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizim bira, egha azenan itir danganir me uari akuvir ekiamin guam a misuegh iti. Me ghuriar 3pla dipenir kamin dar ingara ghuanabo.

4 Dipenir kamningin tizimin, daru aven mangamin tuavim iti. An arozimin ababanim, 5 mitan tu. Ezi an aven zuir danganim notin amadaghan iti, an arozim, 50 sentimitan tu.

5 Dipenir kamningin namba 3in ghuriamin danganir muziariba, da

‡ **41:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **41:21b-22:** Hibrun akam, akar kam, "an dikinim," a guizbangira ghaze, "an ruarim." Fomira itir gumazir maba akinafarir kamin akam gira, egha ghaze, akar kam ghaze, "an dikinim." **42:3:** Esekiel 40:17; 41:10

namba 2in ghuriam ko namba 1in itir ghuriamin danganir muziariba mong dar sufi. Me namba 3in ghuriamin ingarir dughiam, me mong anesuvagha an ingarizi, an danganir muziariba sufi.

6 Dipenir kamningin ghuriaba me dipenir akinibagh isin da arighizir puvati, mati me uari akuvir danganimin boroghin itir dipenir igharazibar ingari. Puvati. Namba 1in ghuriam, a nguazim gaperagha namba 2in ghuriam ko namba 3in ghuriam gavgavim aning ganidi. Kamaghin amizi, pin itir ghuriamin danganir muziariba mong sufi.

7-8 Dipenir namba 2in ruarimin ababanim, a 25 mitan tu. Ezi dipenir ruarir faragha itimin ruarimin ababanim, a 50 mitan tu. Dipenir ruarir faragha itim, me an guamin vongin divazir mamin ingari, ezi an ruarim, mati dipenir ruarir namba 2in ruarimin min ikia, 25 mitan tu. Divazir kam, a danganir uari akuvamin azenan itimin miriamin iti.

9-10 Divazir kam, ko dipenir ruarir faragha itir kam, aningin tizimin daruamin tuavim iti. Gumazitam dipenir kamin aven mangisi, azenan ikia uari akuvir danganim ategh divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh mangi, daruamin tuavir kamin aven mangam.*

Ezi dipenir igharazir pumuning, aning uaghan Godin Dipenimin vongin, danganir uari akuvimin boroghin sautin amadaghan iti.† Egha daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti. Egha aningin mikebamning Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti.

11 Dipenir kamningin ababaniba, dar aroziba ko ruariba ko tiar akaba, da bar moghira notin amadaghan itir dipenimningin ababaniba ko magh ghue. Ezi dipenir kamningin tizimin, daruamin tuavir aven mangamim, aningin tiamningin iti.

12 Gumazitam sautin itir dipenimningin aven mangisi, divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh izi, daruamin tuavir kamin aven izam. Tuavir kam, a notin amadaghan itir tuavimin mirara gari.

13 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Notin itir dipenir kamning ko sautin itir dipenir kamning, Godin Dipenim avinizir nguazir kinimin vongin ikia, egha uaghan Godin danganibara, egha bar zue. Ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me dar aven ikia ofan bar zueziba api. Ki dipenir kabagh amizi da zue. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ofan bar zueziba kagh dar arigham. Kar witba tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba.

14 Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin aven ikegh, me azenan uari akuvir danganim mangisi, me korotiar zueziba suegh dipenir kabar danganir mizuarir kabar aven dar arigham. Korotiar zuezir kaba me Ikiavira Itir Godin ingangarim damuasa da azui. Egh korotiar igharaziba aghuigh azenan itir danganir gumazamiziba uari akuvimin mangam."

Gumazir kam divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin abari

15 Gumazir kam Godin Dipenimin aven tir danganibar abaragha givagha, na inigha ga ghua aruem anadi naghin itir tiar akamin azenan otogha, a Godin Dipenimin avinizir divazir ekiamin abari.

16 A bizibar abarir aghorim inigha aruem anadi naghin divazimin ababanim gamima, a 250 mitan tu.

* **42:9-10:** Akar ves 3in ikegha ghua 10in tuziba, Hibrun akam deragha migirigiar kabar mingarim abighizir puvati. † **42:9-10:** Hibrun akar datirighin itim, ghaze, "aruem anadi naghin." Fomira itir gumazir maba akinafarir kam akabagh iragha da osiri, egha me ghaze, akar kam, sautin amadaghan itir naghin migei.

17-19 Egha a ghua notin amadaghan ko, sautin amadaghan ko, aruem uaghiri naghin divazir kamin abarima, dar ababanibar ruariba vaghvagha 250 mitan tu.

20 Godin Dipenim avinizir divazir kam, a 4plan miriaba iti, ezi dar ababaniba bar 250 mitan tu. Divazir kam, Godin bizir zueziba, ko nguazir kamin gumazamizibar bizir kiniba, tongira da abigha iti.

43

Ikiavira Itir God, uamategha uan Dipenimin ize

1 Gumazir kam na inigha divazir tiar akar aruem anadi naghin garimin amadaghan ghu.

2 Ezi ki garima, Israelian Godin angazangarir ekiam ko gavgavim aruem anadi naghin ikegha izi. Ezi angazangarir ekiam ko gavgavim izir dughiamin, ki niginir ekiam barazima, a mati ongarir ekiaba dipira tingazi. Ezi Godin angazangarim nguazim gamima a bar dafogha taghtasi.

3 Irebamin min garir bizir kam mati ki faragha irebamin min garir bizimningin min ghu. Irebamin min garir bizir mamin aven, God Jerusalem gasighasighasa ami. Ezi irebamin min garir bizir igharazim, ki Kebarin Fanemin miriamin ikia an gani. Irebar ki datirikin garir kam, aning ko magh ghu. Kamaghin amizi, ki uabi fegha nguazim mikinigha guam nguazim gati.

4 Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam ko gavgavim iza aruem anadi naghin amadaghan tiar akamin aven iza Godin Dipenimin aven ghu.

5 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam na fegha na inigha bar aven itir danganir me uari akuvimin ghu. Ezi ki kagh garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Godin Dipenim gizifa.

6 Ezi gumazir kam nan boroghin tughav ikiavira iti, ezi ki orazima, gumazir mamin tiarim Godin Dipenimin aven ikia na migei.

7 A kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, dipenir kam kar nan atrivir dabirabimin danganim. Egha a uaghan nan dagarir onimning ikiamin danganim. Ki Israelin ikizim zurara men tongin kagh ikiva, me gativagh men gan iki mamaghira ikiam. Israelin ikizim ko men atriviba, me faragha nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Egh gin izamin dughiamin, me ua kamaghin damuan kogham. Me faragha asebar ziaba fa arazir bar kurabagh amua mati amizim tuavir amizibar arazibar gin zui. Egh gin me ua kamaghin damuan kogham. Eghti men atrivibar kuaba, ua danganir kamin ikian kogham.

8 Men atriviba faragha uan dipeniba nan Dipenimin boroghin dar ingari. Ezi men dipenir tiar akaba nan Dipenimin tiar akam boroghira iti. Ezi divazir vamira me dipeniba ko na dipenim abigha iti. Ezi me arazir bar kurar ki aghuaziba me dagh ami. Ezi bizir kamin, me nan ziar zuruzim gamizi, a nan damazimin bar mize. Bizir kam bangin, ki bar men aningaghegha me gasighasiki.

9 Me datirighin ua asebar ziaba fan marki, mati tuavir amizimin arazir an amiba. Egh me uan atrivibar kuaba nan saghon da arikigh. Me kamaghin damighti, ki zurara men tongin iki mamaghira ikiam."

10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni Dipenimin ganganir gin ikiamimin gun Israelin ikizim mikim me geghan. Eghti me uan arazir kurar me amiziba bagh aghumsigham.

11 Me uan arazir kurar me amizibar aghumsigh givaghti, ni Godin Dipenimin digiriba ko ganganimin gun me mikim. An ababaniba, ko tiar akar aven ghua azenan iziba ko,

43:2: Esekiel 10:3-4; 10:18-19; 11:22-23; Akar Mogomem 1:15

an averiamin itir biziba ko, an aven ingaramin araziba ko, an bizir ki damuasa mikemeziba, ni bizir kaba men damazibar bar ada osirighti, me bar nan akabar gan dar gin mangi dar amu.

12 "Kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim: Mighsiar orazir Godin Dipenim aperaghav itim, an danganiba bar anevinigha itir danganiba, da bar moghira zuegh na baghvira ikiam. Guizbangira, kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim."

Ofa gamir dakozimin ababaniba

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Kar ofa gamir dakozimin ababanim. Ofa gamir dakozir kamin mingarimin povir nguazim gaperaghav itim, an tuirivimin ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi an povimin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Divazir dozir mam, an mingarir povir kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, 25 sentimitan tu.

14-15 Ofa gamir dakozir kam a 3plan miteba iti. An povim gisin aperaghav itir miter namba 1, an tuirivimin ababanim 1 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 2in mitem, an tuirivimin ababanim, a 2 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 3in mitem, an tuirivimin ababanim 2 mitan tu. Miter bar pin itir kam, kar ofaba tuer danganim. Ezi ofaba tuer danganim, bulmakaun kombar min garir biziba, an mikebar 4pla gaseghav iti.

16 "Ofa gamir dakozimin ofaba tuer danganir kamin siriam, an ruarimning ko, arozimningin ababaniba uaghara ghuegha 6 mitan tu.

17 Ofaba tuer danganir kam, an apengan itir miter namba 2, an ruarimning ko arozimningin ababaniba magh ghugha 7 mitan tu. Ezi miter namba 2in miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi divazir dozir mam, a miter kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi adiriziar mam, ofa gamir dakozim gasaraghav ikia, guam aruem anadi naghin misuegha iti."

Ofa gamir dakozim, me a isa God ganidi

18 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, "Nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Kar bizir ki damuasa mikemeziba, me ofa gamir dakozim gisin asiziba tue da mighirir ofabar amuva, ofan bar isi mighiramim damuamin asizir ghuziba, a gisin da kavamangsi, ofa gamir dakozimin ingarigh givaghti, dughiar kamra, ni arazir kabar gin mangi dar amu.

19 Ni bulmakaun apuritam inigh Livain anabamin ofa gamir gumaziba, me Sadokin ovavir boribar maba, me daningigh. Merara izi nan boroghin nan ingangarim damuam. Egh ofa gamir gumazir kaba bulmakaun apuritam misuegh gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ofa damu. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavir kam gami.

20 Egh ni bulmakaun kamin ghuzitaba inighiva ofa gamir dakozimin, mikebabar komin 4plan kabar aghuigh. Egh gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebabar aghuva, an divazir dozir bar anevinizim a daghuigh. Ni kamaghin damighti, ofa gamir dakozim nan damazimin zueghiva, na baghavira itir bizimin min ikiam.

43:12: Esekiel 40:2 **43:13:** Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1 **43:18:** Ua Me Ini 29:35-37

21 Ia bulmakaun apurim inigh, Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir God inabazimra mangi, arazir kuraba gin amangamin ofan min, a misuegh an ofa damu. Danganir kam, a Anogoroghezir Danganimin azenan iti.
22 Egh amimzaraghan, ia memen apurir duaba puvatizitam inigh, egh arazir kuraba gin amangamin ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti, a zuegham. Mati ia faragha bulmakaun apurimin ghuzim gamizi mokin.
23 Ia kamaghin ofa gamir dakozim damighti a zuegh givaghti, ia bulmakaun apurir duaba puvatizi tam inighiva, sipsipin okoruamin tongin sipsipin apurir duaba puvatizitam inigh,
24 Ikiavira Itir Godin damazimin izi. Eghti ofa gamir gumaziba amangsizim isi aning gisuaghsuegh, ofan bar isia mighirizimin min, aning isi Ikiavira Itir God bagh ofa damu.
25 Ia 7plan aruebar, ia vaghvagh aruer vamiran memen tam inigh izi arazir kuraba gin amangamin ofan min a misuegh ofa damu. Egh uaghan bulmakaun apuritam ko sipsipin okoruamin tongin sipsipin apuritam inigh izi. Eghti asizir kaba, duatam dar mikarzibar ikian marki.
26 Ofa gamir gumaziba aruer 7plan ofa gamir dakozim damighti a zueghsi, ofan kabar amuam. Me kamaghin ofa gamir dakozim damighti, a nan bizimra an min ikiam.
27 Eghti 7plan aruer kaba givaghti, namba 8in aruemin ikegh mangi, ofa gamir gumaziba, Israelia ia bagh ofa damuam. Me ofan tue bar isia mighiriziba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam. Me kamaghin damighti, ki ofan kaba bagh bar akongegh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

44

Aruem anadi naghin itir tiam dukuaghav iti

1 Ezi gumazir kam na inigha, ga ua Godin Dipenimin aruem anadi naghin amadaghan itir divazimin ghua ki gari, an tiam dukuaghavira iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, "Tiar kam dukuaghvira iki kuighirighan kogham. Gumazitam an aven mangan kogham. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, kirara ki an aven ize. Kamaghin amizi, a kuighirighan kogh kamaghira ikiam.
3 Atrivimin otarimra, Ikiavira Itir Godin damazimin daghebar amisi tiar akamin aven izi Dipenimin aven dapiam. A tiar akamin aven iziva, Dipenimin aven mangamin azuarimin aven izam, egh gin a mangisi a kamaghira tuavir kamra azenan mangam."

Godin gumazamizibara, Godin Dipenimin aven mangam

4 Egha gumazir kam na inigha ga notin amadaghan itir tiar akamin aven ghua, Godin Dipenimin tiamin oto. Ezi ki garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam, Ikiavira Itir Godin Dipenim bar a gizifa. Kamaghin amizi, ki degiaghirigha uan guam nguazim gati.
5 Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni deravira ganigh. Bizir ni garava orazir kaba, ni deravira dagh nighnigh. Ki bizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamiba ko Akar Gavgaviba ni mikimasa. Eghti ni deravira fogham, tinara Godin Dipenimin aven mangigh uam azenan izam, eghti tina puvatigham.
6 "Ni Israelin ikizir akaba batozir kamin mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Israelin ikizim, ia amir arazir kurar ki bar aghuaziba, Ia da atakigh!
7 Ia na bagha ofabagh amua asizir aghuiba ko, oviba ko, ghuziba na ganidir dughiabar, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatizi me nan Dipenimin aven

44:4: Aisaia 6:4; Esekiel 1:28; 3:23; 43:5

ize. Me uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati, egha uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me nan Dipenimin aven ize, ezi tuavir kamin ia nan Dipenim gamizi, a nan damazimin mize. Ia arazir kurar ki bar aghuazir aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abiki.

8 Ia nan bizir bar zuruziba deravira dar garir puvati. Egha ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arizima, me ian danganim inigha nan Dipenimin ingangarir kabagh ami.

9 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin ikizimin tongin ititam, a uan mikarzir mogomemin inim atughan kogh, egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim nan ikian kogh, gumazir kam, nan Dipenimin aven izan kogham. Bar puvatigham."

Livaiba ofa damuamin ingangarim damuan kogham

10 Ikiavira Itir God na migia ghaze, "Israelin ikizim akirim na gasaragha bar nan saghon zuima, Livain anabamin adarazi uaghan, nan aghuagha asebar ziaba fa nan saghon ghu. Kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham.

11 Ki kamaghsua, me nan Dipenimin aven ingangaribar amuam, egh nan Dipenimin tiar akaba deraghvira dar ganam. Egh gumazamizibar akurvagh, ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba bagh asizibav soghiva, ofabar amuva gumazamizibar damazimin tuiv, me bagh Godin ingangarim damuam.

12 Ezi puvati, me ua Israelin ikizimin faragha ghua, asebar ziaba fe, egha me gamizi me asaghpora ira arazir kuramin aven zui. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki akar dikirizim gamua guizbangira kamaghin me migei, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham.

13 Eghti me nan boroghin izi ofa gamir gumazibar iki nan ingangarim damuan kogham. Me nan damazimin ofan zuezziba ko anogoroghezir bizitamin boroghin mangan kogham. Me uan arazir kurabagh nighnigh bar aghumsigham. Egh arazir kurar ki bar aghuazir me amiziba bagh, ivezir kuram iniam.

14 Eghti ki me amiseveghti, me nan Dipenimin ganiva an aven damuamin ingangariba bar dar amuam."

Ofa gamir gumazibar ingangariba

15 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ofa gamir gumazir Livain anabamin itiba, me Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava, nan ingangarim bagha gavgafi. Kamaghin amizi, merara nan ingangarim damusi nan boroghin izi, na bagh ofabar amusi asizibar oviba ko ghuziba isi ofabar min na daningam.

16 Merara nan Dipenimin aven izam. Merara nan ingangarim damusi nan dakozim boroghira izam. Merara nan bizibar ganam.

17 "Ofa gamir gumaziba, namba 2in divazir nan Dipenim avinizimin tiar akamin aven mangi uari akuvir danganimin otivsi, me ofa gamir gumazibar korotiar me inir ghurghuribar ingarizibar aghuigh. Me nan Dipenimin boroghin uari akuvir danganir kamin aven iki, nan ingangarim damuamin dughiamin, me sipsipin arizibar ingarizir korotiabar aghuan marki.

18 Me inir ghurghurir avizir ruarir taba dapanir asuabar min uan dapanibagh ighuigh. Egh trausiziar oteviba isi uan korotiar ruaribar apengan dar aghuigh. Egh doriba men aghan koghsi me inir ruariba

44:17: Ua Me Ini 28:39-43; Ofa Gami 16:4

ikiva, miter gavgavibar uan ivariaba
amighinan marki.
19 Me azenan ikia uari akuvir
danganimin gumazamiziba bagh
mangisi, me Godin Dipenimin aven
ingangarim damuasa aghuizir ko-
rotiaba suegh danganir muziarir
zuezibar dar arikigh. Egh me koro-
tiar igharazitabar aghuigh azenan
mangi. Puvatightima, gumazamizir
kiniba men korotiar bar zuegha
anogoroghezibar suigh, egh me
arimighiregham. Kamaghin amizi,
me korotiar igharazitabar aghuigh
azenan mangam.
20 "Ofa gamir gumaziba uan da-
panir ariziba apir, bar adagh isiti da
dapanir tuziba ikian marki. Egh me
uan dapanir ariziba ateghti da mangi
ruarighan marki.
21 Ofa gamir gumaziba, aven
ikia uari akuvir danganimin aven
mangisi, wainin tam aman marki.
22 Ofa gamir gumazitam, amizir
pam taghizir tamin ikian marki. A
Israelin ikizimin amizir igiar gu-
mazitam koma akuizir puvatizitamin
ikiti deragham. Egh a uaghan ofa
gamir gumazir aremezimin amuir
odiarimin ikiti deragham. A gu-
mazir kinir ovengezitamin amuir
odiarimin ikian marki.
23 "Ofa gamir gumaziba, bizir na
baghavira itiba ko nguazir kamin
bizir kiniba, nan gumazamizibar
sure damu. Egh bizir manam, nan
damazimin zue, ezi bizim manam
nan damazimin mize, ni dar men
sure damuam.
24 Akam adaritam otoghti, ofa
gamir gumaziba nan Akar Gavgav-
ibagh isin tugh men adarim tuisigh.
Me isar ekiabar Arazibar suigh,
dagh nighnigh dar gin mangi, arazir
ki ifongezibar amuva, egh Sabatin
dughiamin arazimin gin mangiti, a na
baghvira itir dughiamin min ikiam.
25 "Ofa gamir gumazitam, ovengezir
gumazir kuamin boroghin mangi an
suiragh, nan damazimin mizeghan
marki. Egh an tavira, mati an
afeziam o amebam, o an borir tam,
o an aveghbuatam, o an amizir
patamin itir puvatizim aremeghti, a
men kuabar suigh dar afegh, egh a
nan damazimin mizegham.
26 Egh gin a ua nan damazimin
zueghamin arazibar gin mangi ua
nan damazimin zuegh givaghiva, gin
a 7plan aruer igharazibar ua pura iki
mizuamam.
27 Aruer kaba givaghti, a gin
Godin Dipenim avinigha uari akuvir
danganimin mangi, ua bagh arazir
kuram gin amangamin ofa damu.
Egh a kamaghin, ua Godin Dipenimin
Anogoroghezir Danganimin aven
mangi ua ingaram. Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikemegha gifa.
28 "Ofa gamir gumaziba, Israelin
nguazimin aven nguazitam inian
kogham. Me nan ingangarir kam
ini, a mati men bizir aghuir ki me
ganingizim. Kirara, ki bizir aghuir
me inigh zurazurara suiragh ikiamin
kam.
29 Ofa gamir gumaziba, me wit
tuamin ofa, ko arazir kuraba gin
amangamin ofa ko, osimtiziba
agivamin ofaba, dagher kaba kar
ofa gamir gumazibar dagheba. Egh
Israelin nguazimin aven, bizir gu-
mazamiziba na bagha arighizi da
na baghvira itiba bar, ofa gamir
gumaziba da iniam.
30 Gumazamiziba faragha anizir
dagheba asighiva, dar tongin dagher
bar aghuir faraghavira itiba inigh
ofa gamir gumazibar aningam. Egh
bizir igharazir gumazamiziba isa
nan ingangarim bagha anidiba, ofa
gamir gumaziba uaghan da iniam.
Gumazamiziba dughiabar zurara
bretba tuva, faraghivira tuamin
bretba, me ofan min da isi ofa
gamir gumazibar aningigh. Egh
gumazamiziba kamaghin damuti,

44:19: Ofa Gami 16:23; Esekiel 42:13-14 **44:20:** Ofa Gami 21:5 **44:21:** Ofa Gami 10:9 **44:22:** Ofa Gami 21:7; 21:13-14 **44:23:** Ofa Gami 10:10 **44:25:** Ofa Gami 21:1-4 **44:28:** Diboboniba 18:20 **44:29:** Diboboniba 18:8-19

nan bizir aghuiba men dipeniba ko
ikizibagh izivagham.
31 "Ofa gamir gumaziba, kuarazim
o, asizir uabi aremezir tam aman
marki. Egh asizir igharazim
misuegha atizir asizim uaghan, me
aneman marki."

45

Israelia Ikiavira Itir God bagh nguazir tam ginabagh

1 Ikiavira Itir God ua na migia
ghaze, "Ia uamategh uan kantrin
mangegh, Israelia uan nguazim
abigh, uan ikiziba vaghvagha me
daningiva, ki Ikiavira Itir God, na
bagh nguazir ekiatam atigh. Eghti
an ruarim, 12 kilomita ko akuamin
tugham, eghti an arozim 10 kilomi-
tan tugham.* Eghti danganir kam
bar moghira zueghiva na baghvira
ikiam.
2 Nguazir kamin aven, ia Godin
Dipenimin ingarsi danganitam
ginabagh. Nguazir kamin 4plan
miriabar ababaniba bar moghira 250
mitan tugham. Egh ia ua nguazir
otevir igharazitam amiseveghti, a
Godin Dipenim ikiamin nguazir
otevir kam avinighti, an arozim 25
mitan tughti, a pura ikiam.
3-5 Eghti ia nan nguazir ekiar kam,
akuar pumuningin anebighti, akuar
pumuning aning ababanir vamiran
iki. Nguazir kamningin ababanimin
ruarimning uaghara 12 kilomita ko
akuamin tugh, eghti aningin arozim,
5 kilomitan tugh. Nguazir kamn-
ingin tam, ki ofa gamir gumaziba
bagh a ginabagham, kar nguazir nan
Dipenim itir kam. Ofa gamir gu-
mazir nan Dipenimin aven ingan-
garibar amuasa nan boroghin iz-
iba, me nguazir ki me bagha in-
abazir kamin uari bagh dipenibar
ingaram. Ezi nguazir kam a dan-
ganir bar zuruzim, egha a nan biz-
imra, nan Dipenim uaghan danganir
kamin aven ikiam. Eghti ki uan
nguazir kamin otevir igharazim isi
Livain adarazir aningam. Livaiba
nan Dipenimin ingangarir igharaz-
ibagh ami. Egh me nguazir kamin
uan nguibar ekiabar ingaram.†
6 "Danganir zuruzir kamin miriam,
danganir igharazir mam an boroghin
ikiam. An ruarimin ababanim,
12 kilomita ko akuamin tughti an
arozimin ababanim, 2 kilomita ko
akuamin tugham. Nguazir kam
a Israelin gumazamiziba bar men
nguazim, eghti me an uan nguibar
ekiamin ingaram."

God atrivim bagha nguazim gin-aba

7 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, "Ia nguazir otevir pumuning
atrivim bagh aning ginabagh.
Nguazir otevir faragha zuim, an
aruem anadi naghin amadaghan
nan nguazimin miriam ko nguazir
ian nguibar ekiam itimin miriamin
ikegh, mangi aruem anadi naghin
amadaghan Israelin kantrin nguaz-
ibar mitaghniamin tugh. Eghti
namba 2in nguazir otevim, aruem
uaghiri naghin amadaghan nan
nguazim ko nguibar ekiam itir
nguazimin miriamin ikegh, mangi
aruem uaghiri naghin Israelin
kantrin nguazir mitaghniamin tugh.
Kamaghin amizi, nan nguazim ko
nguibar ekiam itir nguazim, ko
atrivimin nguazir otevimning, da
Israelin kantrin danganir kam bar a
iniam. Nguazir kam, aruem anadi
naghin itir mitaghniamin ikegh,
mangi aruem uaghiri naghin itir
mitaghniamin tugham. Eghti nguazir
kamin ekiamin ababanim, Israelian
anababa vaghvagha ghuaviba ikian-
gizir nguazibar ababaniba ko magh
mangigh.
8 Israelin nguazimin aven, atrivim
ua baghvira nguazim ikiam. Eghti

44:31: Ofa Gami 22:8 * **45:1:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamaghin migei, "5plan kilomita." Ezi gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin kamaghin a gira, "10plan kilomita." † **45:3-5:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamakin, "20plan danganiba." Egha gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin a gira, "Men nguibar ekiam."

gin atriviba, nan gumazamiziba abin
ua men nguaziba inian kogham,
mati atriviba faragha amizi mokin.
Atriviba gin Israelin ikizimin an-
ababa, vaghvagh men nguaziba me
daningam.
9 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei: Ia Israelian
atriviba, ia bar dughiar ruarimin
arazir kurabagh ami! Ia kuaba
kurir arazim ko igharaz darazi abirir
arazim atakigh. Bizir manam dera ia
damu. Ia uamategh nan gumazamiz-
iba, men nguazim me dama a inisi,
me batoghan marki. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei."

Ia guizin arazimin gintigh bizibar ababanibar amu

10 Ia bar guizin arazimin gintigh,
bizibar osimtiziba ko ababanibar
amu.
11 Efa, a bizir midiariba tuisigh
dar osimtizimin ganamin bizim. Ezi
bat, a bizir dipamin itibar ababanim
damuamin bizim. Aningin bizibar
abarir ababaniba uaghara magh
ghu. Kamaghin amizi, efan 10pla,
a homan vamira ko magh ghu. Ezi
batin 10pla, homan vamira, o korin
vamira ko magh ghu. Bizir guar
aviriba bar, me homan ababanimin
gin ghua, dar osimtiziba ko ababani-
bar adagh ami.‡
12 Bizibar osimtizibar ababanim
kamakin: 20plan gera, sekelin
vamira. Ezi 60plan sekel, minan
vamira.§
13 "Ia Israelia dagher biziba ofan
min da inigha na bagha izi, ia ka-
maghin dar ababanibar amu. Ia
witin 60plan efa iki, egh dar tongin
efan vamira isi ofa damu. Egh balin
60plan efa iki, dar tongin efan vamira
isi ofa damu.
14 Egh ia uan temer olivin borer
100plan batba iki, ia dar tongin batin
vamiran isi ofa damu.
15 Egh sipsipin Israelin nguazimin
dadaba apir 200pla iki, ia dar tongin
sipsipin vamira isi ofa damu. Ia bizir
kaba inigh izi, wit tuamin ofaba, ko
ofan bar isia mighiriba, ko na ko
navir vamira ikiamin ofaba, ia dar
amu. Ia ofan kabar amutima, ki ian
arazir kuraba gin amadagham. Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikeme.
16 "Kantrin kamin gumazamiz-
iba bar, bizir kaba inigh Israelian
atrivim bagh mangiva ofabar
amuam.
17 Kar atrivimin ingangarir a
damuamim: ofan bar isia mighiriba,
ko wit tuamin ofaba, ko wain ko
olivin borem inger ofaba ko, dughiar
ekiabar isaba ko, iakinir igiabar
dabirabiba ko, Sabatin dughiaba
ko, Israelin ikizimin dughiar ekiar
igharazir God inabaziba. Atrivim,
Israelin ikizimin arazir kuraba agivsi,
ofan kabar amuam. Ofan kabanang:
arazir kuraba gin amadir ofaba ko,
wit tuamin ofaba ko, ofan isia bar
mighiriba ko, God gumazamiziba ko
navir vamiran ikiamin ofaba."

Godin ziam famin dughiar ekiaba

18 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei: Azeniba vagh-
vagha dar iakinir faragha itimin, an
aruer farazimin, ia Godin Dipenim
damighti a zueghsi, bulmakaun
apurir igiar duaba puvatizitam inigh
an ofa damu.
19 Eghti ofa gamir gumazim arazir
kuraba gin amangamin ofan kamin
ghuzitaba inigh, Godin Dipenimin
guarir akinir tiar akamin boroghin
itibar aghuva, ofa gamir dakozir
namba 2in mitemin mikebar 4pla
daghuva, aven itir danganir me uari
akuvimin tiar akabar boroghin itir
guarir akinibar aghu.
20 Iakinir kamin, an namba 7in
aruemin, tina deraghvira fozir pu-
vatigha atamakuigha arazir kurar

45:10: Ofa Gami 19:36 ‡ **45:11:** Ababanir kamning, homa ko kor, aningin ababanim 175 litan ghu. Ezi ababanir kamning efa ko bat, aningin ababanim, 17 lita ko akuamin tu. § **45:12:** Sekelin osimtizim, 11 gremin tu, ezi minan osimtizim, 648 gremin tu. Hibrun akam vezin kamin aven, "60plan sekel," a migeir puvati. A ghaze, "20plan sekel, ko 25plan sekel, ko 15plan sekel." Ezi kar 60plan sekel.

manam gami, ia a bagh ofan kabar amu. Egh tuavir kamin, ia Godin Dipenim damuti a zuegham.

21 "Iakinir faragha zuimin, an namba 14in aruemin, ia God Israelia Gitazir Dughiam bagh Isar Ekiam damu. Egh aruer 7plan, ia yis puvatizir bret amam.

22 Isar ekiamin dughiar faragha zuimin, atrivim uan arazir kuraba ko kantrin kamin itir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, arazir kuram gin amangamin ofa damusi bulmakaun apurir igiatam isi ofa gamir gumazibar anighti, me an ofa damu.

23 Isar kamin arueba vaghvagh, atrivim Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, gumazamiziba inigha izir bulmakaun apurir igiar 7pla, ko 7plan sipsipin apurir duaba puvatiziba isi ofabar amu. Egh 7plan dughiar kabar vaghvagh a uaghan memen apurim isi arazir kuraba gin amangamin ofabar amuam.

24 "Egh atrivim bulmakaun apurir kaba ko sipsipin apurir kaba iniva vaghvagh 14 kilogrem wit ko 3 lita olivin borem sara inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba, bulmakauba ko sipsipin kaba isi ofa damuva, wit ko olivin borem sara ofa damuam.

25 "Eghti iakinir namba 7in, an aruer namba 15in, Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam ko Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam otogh mangi 7plan aruebar tugham. Eghti atrivim 7plan aruer kabar vaghvagh da inigh izi ofa gamir gumazibar aningam. Ofan kaba, arazir kuraba gin amangamin ofaba ko, avimin bar isia mighirir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, olivin boremin ofaba. Asizir kaba ko, witba ko, olivin borebar dibobonim, da God Israelia Gitazir Dughiamin ofabar dibobonim ko magh ghu."

46

God, atrivim damuamin ofabav gei

1 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Aven itir danganir me uari akuvimin tiar akar aruem anadi naghin itim, wighba vaghvagh, dar 6plan ingangarir aruebar, tiam dukuagh iki mamaghira iki. Egh Sabatin dughiam ko iakinir igiamin isar ekiamin dughiamin, tiam kuighirigham.

2 Godin ziam famin dughiam otoghti, atrivim azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin aven otogh, an tiar akamin guarir akinimin boroghin tughiv ikiam. A ganti, ofa gamir gumaziba izi, an ofan bar isi mighiramim ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amigh givaghti, atrivim tiar akamin boroghira ikiva tevimning apirigh, dapanim aviragh, Godin ziam fam. Egh gin uamategh azenan mangam. Eghti me tiar akam asaraghan kogh iki mangi guaratizimin tugham.

3 Sabatin dughiaba ko iakinir igiabar isaba bar, kantrin kamin gumazamiziba uaghan tiar akar kamin azenan Ikiavira Itir Godin damazimin iki, an ziam fi teviba apirigh dapaniba avigham.

4 "Sabatin dughiaba bar, atrivim izi Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, 6plan sipsipin nguzir duaba puvatiziba ko sipsipin apurir duaba puvatizir tam inigh izi.

5 A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izam. A sipsipin nguziba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izam. A witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3 litan olivin borem sara inigh izi.

6 "Egh atrivim iakinir igiamin isam bagh, a bulmakaun apurir igiatam ko 6plan sipsipin igiaba, ko sipsipin apurir ekiar vamira, duaba dar mikarzibar puvatiziba, ana da inigh

45:21: Ua Me Ini 12:1-20; Diboboniba 28:16-25 **45:25:** Ofa Gami 23:33-36; Diboboniba 29:12-38

izam.
7 A bulmakaun apurir kam iniva 14
kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin
apurir kam iniva 14 kilogrem plaua
sara inigh izi. A sipsipin igiaba iniva,
a uan ifongiamin gin mangi witin
aviritaba sara inigh izi. Egh witin
avirir kaba bagh olivin borer da ko
voroghira mangamiba inigh izi. Dar
ababanim kamakin: a 14 kilogrem
wit iniva, a 3plan litan olivin borem
sara inigh izi.
8 Atrivim nan ziam fisi, an
azenan itir me uari akuvir dan-
ganimin ikegh, izi azuarir dozir
aven mangamimin mangi namba
2in divazimin tiar akamin aven
otogham. Egh a nan izam fegh
givagh ua mangisi, a izezi moghin
ua mangi azenan itir me uari akuvir
danganimin otogham.

9 "Isar ekiabar dughiabar, kantrin
kamin gumazamiziba Ikiavira Itir
Godin ziam fisi izi, tina notin
amadaghan itir tiar akamin aven
izegh, a uamategh mangisi, a sautin
amadaghan itir tiar akamin azenan
mangi. Eghti tina sautin amadaghan
itir tiar akamin aven izegh, a ua-
mategh azenan mangisi notin itir tiar
akamin azenan mangi. Tav aven
izezir tiar akam moghin uam azenan
mangan kogham, a vongin itir tiar
akamin otogh azenan mangi.
10 Gumazamiziba aven izisi,
atrivim uaghan me ko aven izam.
Eghti me azenan mangisi, atrivim
uaghan me ko azenan mangam.
11 Isar ekiabar dughiaba ko ofa
gamir dughiar ekiabar, gumazitam
ofa damusi a bulmakaun apurir tam
iniva, 14 kilogrem wit sara inigh izi.
A sipsipin apurir ekiar tam iniva, 14
kilogrem plaua sara inigh izi. A sip-
sipin igiataba iniva, a uan ifongiamin
gin mangi witin aviritaba sara inigh
izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin
borer da ko voroghira mangamiba
inigh izi. Dar ababanim kamakin:
a 14 kilogrem wit iniva, 3plan litan
olivin borem sara inigh izi.

12 "Atrivim uabi, Ikiavira Itir
God bagha, uan ifongiamin gin
mangamin ofa a daningam, kar ofan
bar isia mighirim ko, God ko navir
vamiran ikiamin ofaba, a da isi a uan
ifongiamin gin mangamin ofabar
min, da inigh izi. Dughiar kamin, me
a bagh namba 2in divazimin aruem
anadi naghin itir tiar akam kuighti,
an aven mangigham. Egh a uan ofan
bar isia mighirim ko, God ko navir
vamiran ikiamin ofabar amuam,
mati a zurara Sabatin dughiabar ofa
gami moghira, an ofabar amuam.
Egh a uam azenan mangiti, me tiam
dukuagh."

God, me dughiabar vaghvagh ofan damuamibav gei

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, "Mizarazibar zurara, ia sip-
sipin igiar azenir vamira ikia duaba
puvatizitam inigh izi, Ikiavira Itir
God bagh ofan bar isia mighirimin
min ofa damu. Ofan kamaghin
amizim, ia dughiabar zurara a damu.
14 Egh uaghan mizarazibar zurara,
ia ofan bar isia mighiramim damusi
asizim iniva, witin aghuir kilogremin
pumuning ko olivin borer litan tam
sara inigh izi aning veregh. Kar
wit tuamin ofa. Arazir mizarazibar
Ikiavira Itir God bagh ofa damuamin
kam, a iki mamaghira ikiam.
15 Ia kamaghira sipsipin igiam
ko wit ko olivin borem inigh izi,
mizarazibar zurazurara Ikiavira Itir
God bagh ofan bar isia mighiribar
amu mamaghira iki."

Atrivimin nguazim

16 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Atrivim nguazir
otevir tam isi, bizir aghuimin min
uan otarim danigham, eghti nguazir
kam, an an ghuavim ikegham.
Nguazir kam zurara an otarimin
adarazir nguazimra.
17 Eghti atrivim uan nguazir ote-
vir mam isi, uan ingangarir gu-
mazir mam danighti, azenir namba
50 otoghti, a nguazir inizir kam

46:17: Ofa Gami 25:8-17

uam atrivim daningam. 50plan
azenibar zurara, Judaba ua biziba
ikarvaghamin arazir kam damuam.
Dughiar kam otoghti, nguazir kam
uam atrivimin nguazim gavagham.
Kar an bizimra, ezi a uan otariba
ko uan ovavir boriba, me zurara an
ghuavim ikegham.

18 "Eghti atrivim gumazamizibar
nguazitam me dama a inian kogham.
A nguazir manam isi uan otaritam
daningisi, a uan nguazimra isi a
daningam. Eghti nguazir kam an
otarimin bizimra. A gumazamiziba
abiniva men nguaziba me dama da
inian kogham. Kamaghin amizi, nan
gumazamiziba uan nguazibar iki de-
raghvira dapiagham. Me aghamsigh
tintinibar nguazir igharazibar man-
gan kogham."

Esekiel Godin Dipenimin ofa tuer danganibar gari

19 Gumazir kam na inigha, namba
2in divazimin tiar akamin aven
ghua, daruamin nguazir kinir Godin
Dipenim avinizimin otogha notin itir
dipenimin oto. Dipenir kamin dan-
ganir doziba, da Godin danganibara,
egha da bar zue. Dar aven, ofa gamir
gumazir Ikiavira Itir Godin borogh in
zuiba dar iti. Ezi gumazir kam aruem
uaghiri naghin itir danganim nan
aka.

20 Egha kamaghin na migei, "Dan-
ganir kamin aven, ofa gamir gumaz-
iba, osimtiziba agivamin ofaba ko
arazir kuraba gin amangamin ofabar
asizir tuziba inigh izi da avigham.
Egh me uaghan wit tuamin ofaba
inigh izi danganir kamra da tuam.
Ofa gamir gumaziba bizir zuezi
taba inigh, azenan gumaziba uari
akuvir danganimin mangan kogham.
Puvatightima, gumazir kiniba bizir
bar zuegha anogoroghezir kabar
suighiva me ovengam. Kamaghin
amizi, bizir zuezir kaba bar men
saghon ikiam."

21 Egha gumazir kam na inigha
azenan ghua, me uari akuvir dan-
ganimin otogha an mikebar 4pla nan
akakasi. Ki garima, an mikebar 4pla
vaghvagha ua danganir muziarir
maba iti.

22 Danganir muziarir kaba, dar
ababaniba magh ghu. Dar ruaribar
ababanim, 20 mitan tu, ezi dar aroz-
ibar ababanim, 15 mitan tu.

23 Da vaghvagha birir dagiabar in-
garizir mam iti. Ezi avim arighamin
danganim dar biribar poroghav iti.

24 Ezi gumazir kam kamaghin na
migei, "Kar ofan dagheba tuamin
danganim. Godin Dipenimin ingan-
garir gumaziba, gumazamiziba ofa
damuasa inigha izir asiziba inigh, me
kagh adar tuziba avigham."

47

Dipam Godin Dipenimin ikegha emira ghuaghiri

1 Egha Esekiel ghaze, gumazir kam
ua na inigha Godin Dipenimin tiar
akamin ize. E fo, Godin Dipenim
aruem anadi naghin gari. Dughiar
kamin, ki garima, Ame! Dipam tiar
akar aruem anadi naghin itimin
apengan otogha emira ghuaghiri.
Ezi sautin amadaghan itir tiar akam
uaghan dipam an otogha sautin
amadaghan itir ofa gamir dakozimin
borogh in emira ghuaghira, ofa gamir
dakozim gita.

2 Ezi a na inigha ghua tiar akar
notin amadaghan itimin azenan
ghugha, ga divazir ekiar Godin
Dipenim avinizimin azenan ghu.
Egha ga arua divazimin miriamin
azenan ghua tiar akar aruem anadi
naghin itimin oto. Egha ki dipamin
garima, a sautin amadaghan itir
divazimin tiar akamin apengan
otogha emira zui.

3 Ezi gumazir kam uan ababanir
benim inigha dipamin miriamin
ghua an ruarimin abari, a aruem
anadi naghin ghuaghira 500 mitan
tu. Ezi a na migia ghaze: Ga dipam
girigh mangam. Ezi ki an gin ghua

47:1: Sekaraia 14:8; Jon 7:38; Akar Mogomem 22:1

dipam girigha vongin zuima, dipam nan duiamningin tu.
4 Ezi a ua dipamin miriamin sivagha ghua an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan itevimningin tu. Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a ua nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan ivariamin tu.
5 Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Dipam kagh faner ekiamin otogha bar kone. Ezi ki an aven daru vongin mangan ibura. Gumazir uabi afozofogh damuan fozitam, a ti tong an aven mangam. Kar faner ekiar gumazitam vongin mangan koghamim.
6 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni ti bizir kaba deravira dar gari?" Egha gumazir kam ua na inigha faner dadarimin miriamin ghu.
7 Ki kagh otozir dughiamin, ki garima temer bar avirim, faner miriamningin uaghara bar izivagha iti.
8 Ezi a kamaghin na migei, "Dipar aruem anadi naghin ikegha ivemarim, a Jordanin Fanemin ghua Araban danganir zarimin ghuaghiri, egha bar ghua Amangsizim Itir Dipamin tu. E fo, ongarir kam, amangsizim bar a gizifa. Eghti faner kam a damuti, a dipar aghuimin otogh amangsizim puvatigham.
9 Eghti faner kam zuir danganiba, asizir igharagha gariba izi an boroghin ikiam. Eghti osirir aviriba an ikiam. Guizbangira, faner kam Amangsizim Itir Dipam damuti a deragham. Egh faner kam ivemara ghuaghirir naghin, biziba bar angamira ikiam.
10 Eghti osiriba isir gumaziba, Amangsizim Itir Dipamin miriamin boroghin tughiv iki, Engedin dipam emirava otivi naghin ikegh, bar mangi Eneklamin dipam emirava otivi naghin tugh, osiriba buriam. Egh me danganir kamin uan iveba aruemin da onegh da kirkiram. Eghti Mediterenianin Ongarir Ekiamin itir osirir guar aviriba iti moghin, da kagh ikiam.
11 Eghti danganir kamin boroghin itir dipar muziarir beghneazim izivaziba, dar dipaba deraghviram otivan kogham. Puvatigham, amangsizim dagh izivagham.
12 Ezi Godin Dipenimin otozir faner kamin miriamningin, temer igharagha garir aghuiba otiv bivira ikiam. Temer kabar dafariba da misingan kogham. Temer kaba, dipar iza Godin Dipenimin otozimin boroghin iti, kamaghin amizi, da iakinibar zurara bivira ikiam. Eghti gumazamiziba temer kabar ovizibar amiva, dar dafariba iniva uan duaba ko arimariaba akiram."

Kantri Israelin nguazir mitaghniaba

13-14 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Ki bar fomira akar dikirizim ian inazir afeziaba bagha a gamua ghaze, ki Israelin nguazir kam isi ia danighti, a zurara ian nguazimra ikiam. Kamaghin amizi, ia nguazir kam deraghvira a tuisigh bar uari romegh Israelian anabar 12pla bagh anebigh me daning. Anababa bar, da vaghvagh nguazir otevir tam iniam, eghti Josepin anabam, a nguazir otevir pumuning iniam. Nguazir kamin mitaghniabar, kara.
15-16 "Nguazir kamin mitaghniam, a Notin amadaghan Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogh mangi, nguibar ekiam Hamatin mangamin tuavir akar ekiamin otogh mangi, nguibar ekiam Sedatin mangi, Berota ko Sibraimin nguibar ekiamningin otogham. Sibraim, a nguibar ekiam Damaskus ko nguibar ekiam Hamat, aningin mitaghniamin tizimin iti. Eghti ian mitaghniam bar mangi nguibar ekiam Tikonin

47:12: Akar Mogomem 22:2

tugham. Tikon, a Hauranin Distrighin mitaghniamin iti.
17 Kamaghin amizi, Israelin nguazimin mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh, bar vongin mangi aruem anadi naghin amadaghan mangi, nguibar ekiam Enonin otogham. Nguibar kam, Damaskusin nguazim ko Hamatin nguazimin mitaghniamin iti. Kar Israelin nguazir notin amadaghan itir mitaghniam.
18 "Eghti aruem anadi naghin nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Damaskus ko Hauran Distrighin tizimin ikegh mangi, Jordanin Fanemin magiri sautin amadaghan mangi, Gileatin Distrik ko Israelin nguazimin tizim abighiva bar sautin mangi, Amangsizim Itir Dipamin tugham. Kar Israelin nguazir aruem anadi naghin amadaghan itir mitaghniam.
19 "Eghti sautin itir nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi, aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipam itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin nguazir sautin amadaghan itir mitaghniam.
20 "Eghti aruem ghuaghiri naghin itir nguazir mitaghniam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam. A sautin ikegh ongarimin dadarimin mangi, bar notin amadaghan mangi nguibar ekiam Hamatin otogham. Kar Israelin nguazir aruem ghuaghiri naghin amadaghan itir mitaghniam.
21 "Ia arazir kamin gin mangi nguazir kam, uari bagh uan anababa ko, anebigh vaghvagh uari daningam.
22 Nguazir kam, a zurara ia ko ian ovavir boribar bizimra min ikiam. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko tina ian tongin ikia boriba isi, ia nguazir kam abigha uari ganidir dughiam, ia uaghan nguazir asizitaba me bagh da abigh me daningigh. Me mati bar Israelian gumazamizibar min, ia arazir aghuibar me damu. Eghti me uaghan Israelian anababar tongin, nguazir oteviba ia ko da inighti, da zurara me ko men ovavir boribar nguazibara ikiam.
23 Kantrin igharazibar gumazamizir iza ia ko ian gumazamizibar tongin apiaziba, me uaghan uari bagh danganir me itibar nguazir otevitaba iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

48

Me notin itir nguazim abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Israelian anababar ziabar kara:
"Kantri Israelin nguazir mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh mangi, aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogham, kar nguibar ekiam Hamatin zuir tuavir akam. Egh an mitaghniam mangi nguibar ekiam Enonin otogh mangi, nguibar ekiamning Damaskus ko Hamatin mitaghniamin tugham. Eghti Danin anabamin adarasi, notin amadaghan itir nguazir kamin, nguazir otevir kam iniam. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniam ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham.
2-7 "Ezi Aserin anabamin nguazim Danin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Naptalin anabamin nguazim, Aserin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Manasen anabamin nguazim, Naptalin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Efraimin anabamin nguazim, Manasen anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Rubenin anabamin nguazim, Efraimin anabamin nguazir otevimin akuighav

iti. Ezi Judan anabamin nguazim, Rubenin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha, ghua aruem uaghiri naghin tu."

God ghaze, Israelin kantrin tongira, nguazir ekiar mam ikiam (Esekiel 45:1-8)

8 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Judan anabamin nguazimin mitaghniamin, sautin amadaghan nguazir otevir ekiar mam ikiam. Ia an ingangarir bar igharazim bagh anebigh igharaghvira anetigh. An arozimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, kar arozir notin ikegh mangi sautin otoghamim. Eghti nguazir otevir kam, aruem anadi naghin ikegh mangi aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham, an ruarimin ababanim mati Israelin anababar nguazibar ruarimin ababanim. Eghti Godin Dipenim nguazir otevir kamin tongira ikiam.

9-10 "Nguazir kamin tongira, ia nguazir otevir tam isi Ikiavira Itir God bagh anetigh. An mitaghniar notin itim ko mitaghniar sautin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 12 kilomita ko akuamin tugham. Eghti an mitaghniar aruem anadi naghin itim ko mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kam, a ofa gamir gumazibar nguazimra. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim, nguazir otevir kamin tongira ikiam.

11 Nguazir kam bar zuegh na baghvira iki. Egh ofa gamir gumazibar tongin, Sadokin ovavir boriba, me na baghvira ikiamin gumaziba, a men nguazimra. Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava nan ingangarim bagha gavgafi. Mati Livain anabamin adarazir marazi amizi moghin, me amizir puvati. Kamaghin amizi, na baghvira ikiamin nguazir kam, ia me baghvira anetigh.

12 Kamaghin amizima, ki nguazir otevir kam isi me daningam. A bar moghira anogoregh, bar zuezir nguazimin ikiam. Nguazir kamin mitaghniam, a Livain anabamin nguazir mitaghniam ko poroghiv ikiam.

13 "Eghti Livain anabamin adarasi, men nguazim, ofa gamir gumazir kabar nguazimin miriamin mitaghniam ko poroghiv ikiam. Eghti an ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozimin ababanim, 5 kilomitan tugham.

14 Nguazir me bigha Ikiavira Itir God baghvira ikiamim, a nguazir bar aghuir nguazir igharaziba bar dagh afiraghamim. Eghti ofa gamir gumaziba an akua tam isi dagiaba bagh anemangan kogham. Me bizir igharaziba bagh a ikarvaghan kogham. Me gumazir igharazitamin amamangatighti, an a inian kogham. Bar guizbangira, a Ikiavira Itir Godin nguazimra, egh bar anogoregham.

15 "Nguazir zuruzir kamin akuigha itir danganir igharazim, a pura nguazir kinim. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti, an arozimin ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kamin, nguibar ekiar mam an tongin iki, eghti nguibar ekiamin gumazamiziba, an uan dipenibar ingaram. Eghti an danganir maba pura ikiam.

16 Eghti nguibar ekiar kam avinizir divazimin miriar 4pla, dar ababaniba uaghara mangi, 2,250 mitan tugham.

17 Nguibar ekiam avinizir nguazir azenan itim, a pura ikiam. Eghti an arozimin ababanim, 125 mitan tugham.

18 Men nguibar ekiam, gumazamizibar nguazimin tongin an ingarigh givaghti, nguibar ekiam nguazim abighti nguazir otevir pumuning otogh, vong ko vong iki pura ikiam. Nguazir otevir tam,

aruem anadi naghin ikiti, nguazir otevir igharazim aruem ghuaghiri naghin ikiam. Eghti aningin ruarimningin ababanimning uaghara 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kamning, gumazamizir nguibar ekiamin aven ingar ikiamiba, aningin ingariva opar aningin daghebar amam.

19 Israelin gumazamiziba nguibar ekiar kamin aven ikia ingariba, me nguazir kamningin azenibar ingariva oparam.

20 "Eghti nguazir ekiar otevir kam, an aven, nguazir me God bagh datighamim ko ofa gamir gumazibar nguazim, ko Livain anabamin adarazir nguazim, ko gumazamizir nguibar ekiamin itibar nguazim, da bar nguazir ekiar kamin ikiam. Eghti an ruarimning ko arozimningin ababaniba, uaghara mangi 12 kilomita ko akuamin tugham.

21-22 "Nguazir na baghvira ikiamin kam, ko gumazamiziba itir nguibar ekiamin nguazir kam, aning nguazir bar ekiamin tongira iti. Eghti ki nguazir bar ekiam isi, ingangarir igharazim bagh anetigham. Nguazir an vong ko vongin itimning, aning atrivimin nguazimningra. Nguazir otevir mam, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem anadi naghin Jordanin Fanemin tugham. Eghti nguazir otevir igharazim, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Eghti nguazir otevir nan Dipenim an torimin ikiamim, ko gumazamizibar nguazir men nguibar ekiam ikiamim ko Livaibar nguazim, da bar atrivimin nguazimin torimra ikiam. Egh mangi notin amadaghan Judan anabamin nguazir mitaghniamin otogham. Egh mangi sautin amadaghan, Benjaminin anabamin nguazir mitaghniamin tugham."

Anabar igharazibar nguazir otevibа

23-27 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Israelin anabar igharazibar nguaziba, ia me bagh nguazir otevir kaba isi me daningam:

"Nguazir me bigha God bagh datighamimin mitaghniam, sautin amadaghan itir nguazim, a Benjaminin anabamin adarazir nguazir otevim. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham.

"Ezi Simeonin anabamin nguazim, a Benjaminin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Isakarin anabamin nguazim, a Simeonin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Sebulunin anabamin nguazim, a Isakarin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Gatin anabamin nguazim, a Sebulunin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin tu.

28 "Nguazir me bigh Gatin anabamin adarazi daningamim, kantrin kamin sautin itir nguazir mitaghniamin iti. A nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipaba itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri bar mangi Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin kantrin sautin amadaghan itir mitaghniam.

29 Ia arazir kamin gin mangi nguazim abigh Israelin anababar aningighti, me dar iki uari bagh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

God Jerusalemin tiar akabar gun migei

30-34 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gin otivamin nguibar

48:30-34: Akar Mogomem 21:12-13

ekiam avɨnamin dɨvazim, an azenan
mangamin tiar akar 12pla ikɨ. Eghtɨ
dɨvazir kamɨn 4plan mɨriaba vagh-
vagh dar ababaniba, uaghara mangɨ,
2,250 mitan tugham. Egh dɨvazimɨn
mɨriar 4plan kaba vaghvagh, 3plan
tiar akaba ikɨ. Tiar akaba, Israelɨn an-
ababar ziaba vaghvagh dar ikɨ. Tiar
akar notɨn amadaghan ikiamibar
ziabar kara: Ruben, Juda, ko Livai.
Ezɨ tiar akar aruem anadi naghɨn iki-
amibar ziabar kara: Josep, Benjamin,
ko Dan. Ezɨ tiar akar sautɨn ikiamibar
ziabar kara: Simeon, Isakar, ko
Sebulun. Ezɨ tiar akar aruem uaghiri
naghɨn ikiamibar ziabar kara: Gat,
Aser, ko Naptali.

35 Kamaghɨn amizɨ, nguibar ekiam
avɨnizir dɨvazimɨn 4plan mɨriaba,
dar ababanim bar moghɨra 9,000
mitan tugham. Eghtɨ dughiar kamɨn
ikegh mangɨ zurazurara ikiamin
dughiamɨn, me nguibar ekiar kamɨn
ziam dɨpon suam, ‘Ikiavɨra Itir God
Kagh Iti.’ ”

48:35: Jeremaia 3:17; 33:16; Joel 3:21; Sekaraia 2:10; Akar Mogomem 21:3; 22:3

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim O Daniel

Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim a 6plan eghaghaniba ko 4plan irebabar akaba an iti. Me akinafarir kam Judaba osimtiziba sara itir dughiamin an osiri, ezi akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa. Kar men akurvaghti me kamaghin fogh suam, God gumazamizir bar deragha an pozibar akurvasi. Eghti gin God men osimtiziba givagh dabirabir aghuim me daningam.

Danielin akinafarim, akuar pumuning iti.

1. Sapta 1--6. Kar Daniel ko an namakabar eghaghaniba. Dughiar aviribar apaniba pazi me damuasa, ezi kamaghin me pamten nighnizir gavgavim Godin ikia egha arazir aghuibagh ami, ezi apaniba me damuamin bizim me ibura.
2. Sapta 7--12. Kar Daniel ganizir irebaba. Dughiar kamin, God gifozir puvatizir gumazamizibar kantriba bar gavgavigha iti. Eghti me ti Godin gumazamiziba bar me agivagham. Ezi irebar kaba kamaghin men akakasi, God uan gumazamizibar akuragh, egh kantrin kabar gavgaviba agivagham. Eghti gin Godin gumazamiziba bar deraghvira ikiam.

Daniel uan namakaba ko men eghaghanim

(Sapta 1--6)

Judan gumazir igiar maba atrivimin dipenimin iti

1 Fomira Jehoiakim Judabar atrivimin itima, azenir pumuning ko mikezim givazima, Babilonin kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalemin nguibar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir gumaziba nguibam bar an ekiaru.

2 Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatiziima, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avirim inigha Godin Dipenimin kavin aghuiba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonin kantrin ghua uan asebar dipenimin ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dipenir kamin aven itir danganir mogomemin da ati.

3 Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongin gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimin ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas migei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakimin anabamra ganiva gumazir igiabara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh.

4 Egh a kamaghin garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikiva, namnar aghuiba ikiva, egh tav mikarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir aviriba ikiva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamira fofozim inigham. Eghti me atrivimin dipenimin ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damuti me Babilonin akam osiriva egh a diponam.

5 Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughiaba bar dagher me apiba ko wainin dipar me apiba, me atrivimin dipenimin itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mikezimin sure damighiva gin me atrivimin ingangarir gumazibar otivam.

6 Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba.

7 Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha Hanania a Satrak a gati, egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego a gati.

1:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7 **1:2:** 2 Atriviba 20:17-18; 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10; Aisaia 29:7-8

8 Ezi Daniel dagheba ko wainin
dipaba ko bizir me atrivimin
dipenimin isa me ganidiba, ana
dar aman aghua. A pamten kam-
aghin nighnisi, a dagheba ko wainin
dipam amegh, Godin damazimin
mizegham.* Kamaghin amizi,
a uabin akurvaghasa Aspenasin
azangsisi, eghti me dagher igharazi-
tam a daningam.
9 Ezi God Aspenas gamima a
Danielin apangkuvigha an akur-
vaghasa.
10 Egha Aspenas kamaghin Daniel
migei, "Ki uan ekiamin atiatingi. Ki
fo, a ia bagha dagheba ko dipaba
amisevegha gifa. Eghti ia mikarziba
suegh aghariba guigh, egh ia, ia
ko izezir gumazibar min ganan
koghtima, a na misueghti ki are-
megham."
11 Aspenas faragha Daniel, Hana-
nia, Misael, ko Asaria, men ganasa
gumazir mam amisefe. Ezi Daniel
ghua gumazir men garim kamaghin
a migei,
12 "Ni kamaghin e damu ganigh, ni
azenibar oparir dagheba ko dipamra,
da e daning mangi 10plan dughiabar
tugh.
13 Egh 10plan dughiar kabar gin,
ni gumazir igiar atrivimin dagheba
apibar ganiva, egh ni en gan. Egh
ni fogham, en mikarziba men
mikarzibar min deraviram oto, o
puvati? Egh ni gin bizir tizimin e
damusi, ni puram e damu."
14 Ezi gumazir men garim, a
Danielin akamin gin ghua Daniel
mikemezi moghin ami.
15 Ezi 10plan dughiabar gin,
men ganganim bar deragha, men
mikarziba saram aghua gavgavigha,
gumazir igiar atrivimin dipenimin
amezibagh afira.
16 Ezi gumazir men garim, an
atrivimin dipenimin dagheba ko
wainin dipaba isa zurara munagh
da arisi. Egha azenibar oparir
daghebara me ganigavira iti.
17 Ezi 4plan gumazir igiar kaba,
God biziba bar dar amuamin fofozim
ko, akinafaribar gara dagh fozir fo-
fozir aghuim, ko nighnizir aghuim
me ganingi. Egha God Daniel fo-
fozim a ganingizima, a irebaba ko ire-
bamin min garir bizibar mingaribar
gun mikimamin fofozim ti.
18 Ezi Judan gumazir igiar kaba bar,
me azenir pumuning ko mikezimin
sure agifa, dughiar Atrivim Nebukat-
nesar inabazim. Ezi Aspenas me
inigha atrivim bagha ghu.
19 Ezi atrivim me ko migiava kam-
aghin gari, Daniel, Hanania, Misael,
ko Asaria, men fofozim gumazir igiar
mabar fofozibagh afira. Kamaghin
amizi, a me inizima me an ingangarir
gumazibar otifi.
20 Egha atrivim bizir aviribar men
azangsigha, me ko migia gari, men
fofozim Babilonin fofozir gumazibar
fofoziba, bar moghira me gafira.
Atrivimin irebar mingaribagh fogha
dar gun migeir gumaziba ko, kukunir
gumaziba bar, me Judan gumazir
4plan kabagh afiraghan kogham. Bar
puvati.
21 Egha Daniel dughiar ruarimin
atrivimin ingangarim gami. Egha
a ingara ikiavira itima, Sairus Ba-
bilonin atrivimin oto.

2

Nebukatnesarin irebam

1 Nebukatnesar azenir pumuning
uan kantrin garava an atrivimin iti.
Egha dimagarir mam, a irebamin
gani. Ezi irebar kam a gamima a bar
osemegha akuava avenge.

---

* **1:8:** Esekiel 4:13; Hosea 9:3 **1:8:** Danielin nighnizimin mingarim, a deragha bigha migeir puvati. Guizbangira, Babilonia bizir guar avirir God Israelian anogoroghezibа me dapi. Ezi Israelian Araziba, wainin dipabar amasa men tivazir puvati. Babilonia ti dagheba uan aseba ofabar min dagh anidi, ezi bizir kabar Daniel daman aghua. O a ti ghaze, an atrivimin dagher aghuiba iniam, egh arazir kamin an atrivim kamaghin an akagha ghaze, a bar atrivim aningizir akabar gin mangam. **1:9:** Jenesis 39:21 **1:20:** 1 Atriviba 10:1

2 Kamaghin amizi, irebar mingaribagh
fogha dar gun migeir gumaziba ko,
kukunir gumaziba ko, imezibagh
amir gumaziba ko, akavsiar ifavarib-
agh amir gumaziba, me bagha akam
amada. Eghti me izi an irebamin
mingarimin gun mikimam. Egha me
iza atrivimin guamin tuivizi,
3 a kamaghin me migei, "Ki
irebamin ganizi, irebar kam na
gamima nan navim bar oseme. Ka-
maghin amizi, ki irebamin mingarim
gifoghasa."
4 Egha me kamaghin Aramin
akamin atrivimin akam ikaragha
ghaze, "Atrivim,* ni bar deraghvira
iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh
uan irebamin e mikemeghti, e an
mingarimin gun ni mikimam."
5 Ezi atrivim kamaghin gumazir
kabav gia ghaze, "Ki guizbangira
ia migei, ia bizir ki irebamin ga-
nizibar gun na mikemeghan kogh,
egh uaghan an mingarimin gun
mikemeghan koghti, ki midorozir
gumazibav kemeghti, me ian sueba
ko aghariba asighti, ia aremegham.
Egh me ian dipenibagh asighasighiva,
dar amuti da bar ikuvigham.
6 Egh ia virara irebam ko an
mingarim sara na mikemeghti,
ki bizir avirim ia daning, egh ia
damuti ia ziar ekiam iniam. Kam-
aghin datirighin, ia irebam ko an
mingarimin gun na mikim."
7 Egha me uam atrivim migei, "Ni
irebar kamin gun e mikemeghti, e an
mingarimin gun ni mikimam."
8 Ezi atrivim kamaghin migei, "Ki
ian ifavaribagh fogha gifa. Ia dughiar
ruarim mizuamasa, kamaghin ia
ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar
puvati.
9 Guizbangira, ia bizir ki irebamin
ganizibar gun na mikemeghan
koghiva, ia bar osimtizir magh gariba
iniam. Ki fo, ia bar navir vamira
inigha ghaze, ia na gifar mangiti
ki uan nighnizim otevkinigham.
Kamaghin, ia irebar kamin gun na
mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an
mingarim sara na mikemegh."
10 Ezi fofozir gumazir kaba
atrivimin akam baregha, kamaghin
a ikaragha ghaze, "Atrivim, nguazir
kamin gumazitam bizir ni damuasa
e mikemezim damighan kogham.
Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir
ekiatam, uan irebar mingaribagh
fogha dar gun migeir gumazitam,
ko kukunir gumazitam, ko akavsiar
ifavaribagh amir gumazitam, an
azangsizir katamin a gamizir puvati.
11 Atrivim, bizir ni en azangsiziba,
e dav kiman ibura. Ezi gumazitam
dar amighan kogham. Aseba dar
amuam. Egha aser kaba da gumaz-
iba ko itir puvati."
12 Ezi atrivim akar kam baregha
bar puviram atari. Kamaghin amizi,
a midorozir gumaziba bagha akam
amadagha ghaze, me Babilonin fo-
fozir gumaziba bar me misueghtima
me aremegham.
13 Ezi midorozir gumaziba ghua,
Daniel uan namakaba ko me
misueghti me aremeghasa me
buriagha arui.

God irebamin mingarim Danielin aka

14 Ezi atrivimin midorozir gumaz-
ibar garir gumazim Ariok, dikavigha
Babilonin fofozir gumazibav sueghti
me aremeghasa zui. Ezi Daniel a
mikimasa deravira nighnigha,
15 kamaghin Ariokin azara, "Man-
maghsua, atrivim fofozir gumazibav
sueghti me aremeghasa migirigiar
gavgavir kam gami?" Ezi Ariok bizir
otivizir kabar gun a migei.
16 Ezi Daniel fofozir gumaziba
aremeghan aghuagha, zuamira ghua
atrivimin migia ghaze, "Ni tong
dughiam na danighti ki irebamin
mingarimin gun mikimam."
17 Ezi atrivim akar kam ama-
mangatizi, Daniel uamategha uan
dipenimin ghugha uan namakaba,

* **2:4:** Akar kagh ikegha ghua Daniel 7:28in tuziba, me Hibrun akamin dar osirizir puvati. Me Aramin akamin an osiri. **2:11:** Jenesis 41:39; Aisaia 57:15; Daniel 5:11

Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otiviziba bar dar gun me mikeme.
18 Egha apangkuvim bagha Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimasa me migei. Egh uaghan irebar mogomemin itim bagh azangsighti, an an mingarim en akagham. Eghti e Babilonin fofozir gumazir igharaziba ko aremeghan kogham.
19 Ezi dimagarir kamra God, atrivimin irebamin mingarim Danielin aka. Ezi Daniel Godin Uan Nguibamin Itimin ziam fa,
20 egha kamaghin migei:

"God, ki nin ziam fi mamaghira ikiam.
Guizbangira, fofoziba ko gavgaviba bar nina.
21 Ni amozim ko aruemin dughiam gatifa,
egha ni uabi gumazibagh inabi, da atrivibar otifi,
egha ni men ingangaribar me a gefi.
Egha fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba gumazibagh anidi.
22 Egha God ni bizir aven modoghav itir me fozir puvatiziba men akakasi.
Ezi zurara angazangarim nin iti,
ezi ni mitatemin itir biziba, ni dagh fogha gifa.
23 Nan ovavibar God, ni fofozim ko gavgavim na ganingi
egha ni nan dimdiam baraki,
egha bizir e nin azangsighizir kam, en aka.
Egha ni atrivimin irebamin mingarim, en aka.
Ki bizir kam bagha ni minabagha, bar nin ziam fe."

Daniel irebamin mingarimin gun atrivim migei

24 Egha Daniel Ariok bagha ghu, gumazir kam atrivim Babilonin fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi Daniel kamaghin a migei, "Ni fofozir gumazibav sueghti me aremeghan marki. Ni na inigh atrivim bagh mangi, eghti ki irebamin a geghaniva irebamin mingarimin gun a mikimam."
25 Ezi zuamira Ariok Daniel inigha atrivim bagha ghugha, kamaghin atrivim migei, "Ki Judan adarazir mav inigha izi, me fomira kalabuziar gumazir mamin min an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebamin mingarimin gun ni mikimam."
26 Ezi Daniel, an ziar mam Beltesasar, atrivim kamaghin an azara, "Ni nan irebam ko an mingarim mikimamin fofozim iti?"
27 Ezi Daniel kamaghin atrivim migei, "Atrivim, fofozir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam, ko akuzibagh amir gumazitam, me bar modoghav tir bizir kamin mingarim abighiva avegham.
28 Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a iti, a bizir mogomebar mingariba azenim garisi. Atrivim, God bizir gin otivamibar nin akaghasa irebar kam ni ganingi. Ezi ki datirighin irebar ni uan dakozimin akua ganizimin, gun ni mikimam.
29 "Atrivim, ni akuima God irebamin bizir gin otivamiba nin aka. Ezi Godin kam, a bizir mogomeba azenim garisi. Egha bizir gin otivamiba nin aka.
30 Egha Godin kam bizir modoghav itim nan aka. Kirara fofozir ekiam ikia egha fofozir gumazir igharazibagh afirazir pu. Puvati. God bizir kam nan aka, eghti ni uan irebamin mingarim ko nighnizibagh gifogham.
31 "Atrivim, ni irebamin garima marvir guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavigha bar puvira taghtasi. Ezi ni an ganigha bar atiatingi.
32 Me golin puvira taghtazimin an dapanimin ingari. Egha an evarim ko agharimning, me silvan aningin ingari, egha an ivariam me brasin dar ingari.

2:21: 1 Eghaghaniba 29:30; Esta 1:13; Jeremaia 27:5; Jems 1:5 **2:22:** Onger Akaba 139:11-12; Daniel 2:28-29; Hibru 4:13; Jems 1:17 **2:30:** Jenesis 41:16; Daniel 2:47; Aposel 3:12

33 Egha an suemning me ainin aningin ingarigha, an dagarimningin vin, me uaghara ain ko nguazim veregha aningin ingari.
34 Ezi dughiar ni marvir guar kamin garavira itimin, dagiam a uabi mighsiamin kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. A uabi izaghira marvir guar kam misogha an dagarir me nguazim ko ainin ingarizimning misoke. Ezi aning bar misaraghire.
35 Ezi ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva, ko gol, da bar biaghiregha mati raizin miseviba, ni da isa da makuri. Ezi aminim dagh ivavamadi, ezi minezir taba ua itir puvati. Ezi dagiar marvir guar kam misoghezim, an aghua mighsiar ekiamin otoghava nguazir kam bar anevara.
36 "Kar irebar ni ganizim. Ezi datirighin ki irebamin mingarimin gun ni mikimam.
37 Atrivim, ni faraghavira ikia, egha atrivir maba bar dagh afira. Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a nin amamangatizi ni atrivimin iti. Ezi a gavgavim ni ganiga egha ziar ekiam ni ganingi.
38 Egha ni gamima, gumazamiziba bar, ko asiziba, ko kuaraziba bar, ni me gatifa. Ezi ni dapanir me golin ingarizimin min iti.
39 "Eghti atrivir mam nin gin otivam, egh a nin min gavgavighan kogham. Egh gin atrivir mikezim otoghiva, nguazir oteviba bar dagh ativagham. Ezi atrivir kam mati bras.
40 Eghti ua gin namba 4in atrivim otivam. An ainin min gavgavigham. E fo, ain bizibav sozima da bigha minemniaba iri. Ezi kamaghira atrivir kam kantrin fomira ikezibar gavgaviba bar dagh afiragh ada givagham.
41 Ezi ni irebamin kamaghin gari, bizir kamin dagarimning ko dagarir puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezi bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari abigh, men tarazi gavgavigh ikivira ikiam. Ain ko nguazim virara dagarir pumuningin iti, a kamaghin nin aka, dar gavgavim ainin min gavgavigh egh bar gavgavighan kogham.
42 Ezi dagarir puzir me ain ko nguazimin ingarizim, a kamakin, kantrin otevir mam ainin min gavgavigham. Eghti an otevir mam nguazim min gavgavighan kogham.
43 Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kamin dagarimin ingari. Ezi bizir kamin mingarim kamakin. Atrivim gumazamizir biaghireziba, ua me akuvasa nighnisi. Eghti me atrivir igharazibar guivibar iki, egh me deragh uari ko poroghan kogham.† Kamaghira ain deragha nguazim ko pozir puvati.
44 "Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimin, Godin Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumazamizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki mamaghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki mamaghira ikivira ikiam.
45 Ni dagiamin gari, a uabi mighsiamin pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiar kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiar kam, a God gumazamizibagh ativaghamin dughiamin ababanim.
"Godin ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamin ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam."

Atrivim ziar ekiam Daniel ganingi

46 Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimning apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha

† **2:43:** Aramin akam deragha akar otevir kamin mingarim abighizir puvati.

ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi.
47 Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, “Ni irebar modozir kamin gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi.”
48 Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Ezi Daniel ziar ekiam iti.
49 Egha Daniel Babilonin provins gatifa. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsisi. Ezi atrivim an azangsizir kamin amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3

Nebukatnesar marvir guamin tevimning apirigh a ziam fasa gumazamizibav gei

1 Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mamin ingari. Ezi marvir guar kamin ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti.
2 Ezi me anetigha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me migia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekiar faragh zuiba ko, nguibamin gavmanin garir gumaziba ko, dagiabar garir gumaziba ko, jasba ko, nguibabar gavmanin gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an ziam fisi izam.
3 Ezi gavmanin gumazir ekiar kaba iza bar marvir guam itir naghin dughiar namba wanin an ziam fasa bar uari akufa.
4 Egha gavmanin gumazir akam akurir mam pamten kamaghin diagha migei, “Ia nguibaba bar dar gumazamiziba, kantriba bar dar gumazamiziba, nguibabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh!
5 Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghti da arangam. Egh ia ighiar kam baragh, uan teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fi.
6 Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh, marvir guamin ziam fan koghti, e zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isimin aven anekunigham.”
7 Kamaghin me ighiam baragha, nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, maghira teviba apirigha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fe.

Me Judan gumazir 3plan gun mikeme

8 Ezi dughiar kamin Babilonin gumazir maba iza Judan gumazamizibar ziabagh asighasighasa men gun atrivim mikeme.
9 Egha me kamaghin Atrivim Nebukatnesarin migei, “Gumazir ekiam, ni iki mamaghira ikiam!
10 Atrivim, ni gumazamiziba bar kamaghin me migia ghaze, me sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, gumazamiziba bar teviba apirigh avigh, golin marvir guar ni ingarigha asarazir kamin ziam fam.
11 Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh marvir guamin ziam fan koghti, ni zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isimin aven anekunigham.

2:48: Daniel 2:6; 4:9; 5:11

12 Ezi Judan gumazir pumuning ko
mikezir kaba, Satrak, Mesak, ko Abet-
nego, kar ni Babilonin provins gati-
vagh an ganasa me amisefe, ezi me
nin akam batoke. Egha me nin asebar
ziaba fer puvati, egha uaghan teviba
apirigha aviragha golin marvir guar
ni asarazir kamin ziam fer puvati."
13 Ezi Atrivim Nebukatnesar akar
kam baregha bar puviram atara egha
ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh
na bagh izi.
14 Me izegha givazima a kamaghin
men azai, "Satrak ko Mesak ko Abet-
nego, me ghaze ia nan aseba ko
godin marvir guar ki asarazir kam
ia uaghan teviba apira aviragha an
ziam fer puvati. Guizbangira, o?
15 Ezi datirighin, ia sighaba ko
mariviba ko gitaba ko buaba ko
ighiar igharaziba baraghiva, teviba
pirighiva avigh marvir guar kamin
ziam fi. Ia kamaghin damuan koghti,
ki datirighira gumazibav kemeghti
me ia isi danganir ekiar avir bar
pamten isimin aven ia kunigham.
Eghti godin manam ian akuragh nan
gavgavim da ua ia inigham?"
16 Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego
atrivim ikara, "Atrivim Nebukatne-
sar, bizir ni e damuasa ifongezir kam,
e akaba an puvati.
17 E guizin Godin ziam fe. Ni
mikemezi moghin e damigh, eghti
en Godin gavgavim itim, an en
akuraghti, nin gavgavim ko danganir
ekiar avir bar pamten isim, e a
gitagham. God en akuragham.
18 Eghti an en akuraghan koghti,
ni bizir kam gifogh, e nin asebar zi-
aba fan koghiva, egh uaghan teviba
pirighiva aviragh golin marvir guar
ni asarazir kamin ziam fan kogham."

Me Satrak, Mesak ko Abetnego isava avim mikini

19 Nebukatnesar akar kam baregha
egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego
men aningaghegha, an damazimning
bar aghefe. Egha a uan ingangarir
gumazibav kemeghti me avim atighti
a puvira isiam. Avim faragha kam-
aghin isizir puvati.
20 Egha a uan midorozir gumazir
gavgavibav gia ghaze, me Satrak,
Mesak ko Abetnego, ikegh me isiva
danganir ekiar avir bar pamten
isimin me kunigh.
21 Kamaghin, me 3pla uaghara men
korotiar ruariba ko siotba ko dapanir
asuaba sara me ikeghava, me isa dan-
ganir ekiar avir bar pamten isimin,
me akuni.
22 Dughiar kam atrivim faragha
migeima me avim gamima a bar
pamtemin isia mizariaba zui. Kam-
aghin, midorozir gumazir me inigha
avir danganir ekiamin ghueziba,
avir mizariaba bar men isizi me
ariaghire.
23 Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego,
me avimin torim giraghue. Ezi me
ikezir beniba kamaghira iti.
24 Ezi Atrivim Nebukatnesar men
ganigha digavir kuram gamigha
zuamira dikavigha tu. Egha kam-
aghin gumazir nighnizir aghuiba a
ganidibar azara, "E 3plan gumaziba
ikegha me isa avim mikini, o puvati?"
Ezi me a ikara, "Are, atrivim, e
manmaghiram ami."
25 Ezi a ghaze, "Manmaghin amizi
ki 4plan gumazibar garima me
avimin torimin arui? Egha benir e
me ikeziba, ua men namnabar itir
puvati. Egha avim uaghan men isir
puvati. Ezi namba 4in gumazim
asebar borimin min gari."

Avim 3plan gumazibar isizir puvati

26 Ezi Nebukatnesar danganir
ekiar avir bar pamten isimin tiar
akamin boroghira ghugha kamaghin
dei, "Satrak! Mesak! Abetnego!
Ia Godin Bar Pin Itimin ingangarir
gumaziba! Ia azenan izi!" Ezi me
avim ategha azenan ize.
27 Ezi gavmanin faragha zuir
gumaziba ko, gumazir dapaniba
ko, gumazir aruar faragh zuiba ko,
gumazir nighnizir aghuiba atrivim
ganidiba, me iza Judan gumazir

3:15: Ua Me Ini 5:2; 2 Atriviba 18:35

3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughuriar tam zuir puvati.

28 Ezi atrivim kamaghin migei, "E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godin ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan gumazir an ziam fa egha nighnizir gavgavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovengan atiatingizir puvati. Egha godin igharazitam tevimning apirigha an ziam feir puvati. Me uan Godin ziamra fe.

29 Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin, godin igharaz tam uan gumazamizibar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, ki migirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba bar Godin kam a dipova, akar kuratamin a mikiman kogham. Egh nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men sueba ko aghariba asighti, me aremegham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh asighasigham."

30 Ezi atrivim mikemegha givagha, egha Satrak, Mesak ko Abetnego ingangarir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingangarir kam ingangarir me faragha amizim gafira.

4

Nebukatnesarin namba 2in irebam, a temer ekiamin gani

1 Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam amada. An akam kamakin:

Ia bar deraghvira iki!

2 Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa.

3 God arazarazir bar ekiabar en aka!
Egha bar gavgavigha mirakel bagh ami!
God iki mamaghira ikiam;
an atrivimin dughiaba zurara ikivira ikiam.

4 Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingangaribar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirim ikia, egha bar akuegha iti.

5 Ezi dimagarir mamin ki irebamin ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebamin aven ganizir biziba na gamizi ki digavir kuram gami.

6 Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagha akam amada, eghti me izi irebamin mingarimin gun na mikimam.

7 Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba, me bar ize. Ki irebamin gun me migeima, me irebamin mingarimin gun na mikiman ibura.

8 Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asemin ziam. Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki uan irebamin gun a migei. Ki kamaghin a migei:

9 "Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim, ki fo, aser bar gavgavibar duaba, nighnizim ni ganingizi, ezi bizitam nin pin kogh, nin modoghan kogham. Ezi ni datirighin nan irebam baragh, egh an mingarimin gun na mikim.

10 "Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garima, temer bar dafam nguazim bar moghira an tongira tughav iti.

11 Egha an aghua bar ekiva ghuanaga overiamin suira, nguazimin itir gumazamiziba bar an gari.

12 Ezi temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh amima,

nguazimin asizir atiaba iza an apengan avughsi, egha da bar an oviziba api.

13 "Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garavira itima enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghiri, an enselin maba ko me bizibar garir enselba.

14 Egha pamtemin dia ghaze: Ni temem okeghti a irigh. Egh an aguaba aghoregh, an dafariba aghor da makunigh, an oviziba tintinibar da kunigh. Egh asizir an apebamin itiba batokegh, egh kuarazir an aguabar itiba batokegh.

15 Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimin grazibar tongin iki, eghti ainin kuakar ekiatam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar min dadabar ami ikiam.

16 Egh gumazir kam, a 7plan azenibar gumazamiziba nighnizi moghin nighnighan kogham, ana asizibar min nighnigh ikiam.

17 Ezi bizibar garir enselba bizir kaba otivasa me mikeme, eghti angamira itir gumazamiziba bar kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gin ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimin ikiasa me amisevima me otifi."

18 Egha ki ua kamaghin Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa. Nan fofozir gumaziba irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. Kamaghin amizi, Beltesasar, ni datirighin an mingarimin gun na mikimam. Ki fo, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, kamaghin nirara na mikimam.

Daniel irebamin mingarimin gun migei

19 Ezi Daniel irebamin mingarim gifogha gifa, kamaghin amizima a bar osemegha digavir kuram gamigha, atrivimin mikiman atiati.* Ezi atrivim kamaghin a migei, "Beltesasar, irebar kam ko an mingarim ni damuti ni osimiva atiatingan marki."

Ezi Beltesasar a ikara, "Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge!

20 Ni temer ekiar mamin gani, a bar ruaragha ghuanaga overiamin suira, ezi nguazir kamin gumazamiziba bar an gari.

21 A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi asizir atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraziba an aguabar mikonibar ingari.

22 "Atrivim, nirara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgavim bar ekevegha pin ti, ezi nin gavgavim nguazimin itir gumazamiziba bar dar gari.

23 "Ezi ni garima, enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghira ghaze, 'Ni temer kam okegh a gasighasikigh, egh an dakam ateghti a nguazimin iki. Egh ainin kokam ko bras inigh an povim gighuigh. Eghti ghuariar dipaba dimangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba ko ikiam.'

24 "Atrivim, irebar kamin mingarim kamakin, kar Godin Bar Pin Itim mikemezir bizim, ni bativam.

25 Ni gumazamizibar nguibam ategh, mangiva asizir atiaba ko ikiam. Ni bulmakaubar min dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Eghti dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki, mangi kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. Ezi a uabi uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivibar otifi.

26 Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme. Bizir kamin mingarim

* **4:19:** Akar kam, 4:19in ikegha ghua 4:33in tu, kar akar otevir mam Atrivim Nebukatnesar gumazamiziba bagha anemada. (Ni Daniel 4:1in ganigh.) Egha kagh atrivim bizir a bativizibagh eghanizir puvati.

kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira Nguazimin Biziba Bar Dagh Atifa. Ni fogha gifa, egha gin ni uam atrivimin otivam.

27 Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin mangam:† Ni arazir kurabar amuan koghiva, arazir aghuibar amu, egh gumazamizir onganarazibar apangkuf. Ni kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam."

28 Ezi Daniel mikemezi moghira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi.

29 Ezi 12plan iakiniba givazi, atrivim dughiar mamin uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui.

30 Egha kamaghin migei, "Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar dera. Nan gavgavimin ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogha, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamizibar akakaghasa."

31 A migiavira ikiava egha orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikegha izi. Tiarir kam kamaghin migei, "Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam barakigh. Kantrin ni ativazir kam, ki datirighin ni dam a inigham.

32 Eghti ki ni batueghti ni ua gumazamiziba ko ikian kogham. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egh ni 7plan azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. A uabi uan ifongiamin, gumazibagh amima me atrivibar otifi."

33 Ezi bizir ensel mikemeziba, da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumazamizibar tongin a batoghezi, a bulmakaubar min dadaba api. Egha dimagarimin ghuariar dipaba an namnam giri. Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati kuarazir puzibar min gari.

Nebukatnesar Godin ziam fe

34 Gin 7plan azeniba givazi, ki Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki an ziam fam. Egha ki kamaghin migei:

God atrivimin iki mamaghira ikiam.
Eghti an atrivir kam dughiabar ikivira ikiam.
35 A gari, nguazimin itir gumazamiziba mati
pura biziba.
An Nguibamin itir enselba ko nguazimin itir gumazamiziba an apengan iti,
a bar me gatifa.
Egh a bizitam damusi an a damuam,
eghti gumazitam an anogoreghan kogham.
Guizbangira, gumazitam kamaghin an azangsighan kogham,
Ni bizir tizim gami. Bar puvati.

36 Ezi ki migirigiar kam gamir dughiamin, nan nighnizim ua dera, ezi ki ua uan ziar ekiam ini. Egha datirighin ki kantrin faragha ativazim, ki uam a gativagh an ganamin gavgavim ini. Ezi gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba, ko nan gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi ki uam atrivimin ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekiar ki faragha inizim gafira.

37 Egha datirighin ki Nebukatnesar, ki Atrivir Uan Nguibamin Itim bagha bar akonge, egha an ziam fa ziar ekiam a ganidi. Ki fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dikabiri.

5

Atrivim Belsasarin isar ekiam

1 Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamin otogha, dimagarir mamin a isar ekiar mam gamua, egha uan

† **4:27:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, a dughiar Nebukatnesar uam atrivimin otivamim a migeir puvati. Me ghaze, Daniel kamaghin mikeme, atrivim arazir aghuibar amuti, bizir kurar kaba a bativan kogham.

gumazir ekiar tausen plan diazi me
isar kamin izegha, a ko wainin dipam
api.
2 Egha me wainin dipam apavira
itima, Belsasar, gol kapba ko sil-
van kapba inigh izasa uan ingan-
garir gumazibav migei. Kavin
kaba, an afeziam Nebukatnesar
Jerusalemin nguibamin itir Godin
Dipenimin ghugha da inigha Ba-
bilonin nguibamin ize. Atrivim
ghaze, a uan gumazir ekiaba ko
uan amuiba ko an amuir doziba ko,
me bar kavin kabar wainin dipabar
amam.
3 Kamaghin amizi, ingangarir gu-
maziba golin kapba inigha ize. Ezi gu-
mazamiziba bar kavin kabar wainin
dipaba api.
4 Egha me wainin dipaba apa iki-
ava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko
ain, ko temem, ko dagiamin, ingarizir
marvir guabar ziaba fe.
5 Me kamaghin amima, gumazimin
dafarim zuamira birimin otogha
birim gisin osiri. Danganir kamin
lam isia an angazangarim bar ekefe,
ezi atrivim bar deraghavira dafarir
kamin garima, an osiri.
6 Egha a bar atiatigha, an atiatir
guam asaragha, an gavgavim givazi,
an soroghafariba a ginisi.
7 Ezi a kukunir gumaziba, ko imez-
ibagh amir gumaziba, ko akavsiar
ifavaribagh amir gumaziba, tav a
bagh me inigh izasa a pamten dei.
Me izegha givazima, atrivim kam-
aghin me migei, “Gumazitam akar
kam diponegh an mingarimin gun
na mikemeghti, ki atrivimin korotiar
aghevim a danighti aneghuam. Egh
ki golin sen an firimin daghti, a ziar
ekiam iniam. Eghti ki a damighti
a namba 3in gavmanin gumazimin
ikiam.”
8 Ezi fofozir gumaziba aven izegha
givazi, atrivim akar kam bar me
mikemez, men tav akar kam diponan
ibura. Egha men tav akar kamin
mingarimin gun atrivim mikemezir
puvati.
9 Kamaghin amizi, Atrivim Bel-
sasar bar atiatingi. Egha an ati-
atir guam asaragha an gavgavim
givazima, an soroghafariba a ginisi.
Ezi an gumazir ekiaba nighnighava
avenge, kamaghin amizi, me bizitam
damuan ibura.
10 Dughiar kam atrivimin amebam
niginir kam baraki, niginir atrivim
uan gumazir ekiaba ko me amizim.
Egha a isar ekiam itir danganimin
aven ghugha ghaze, “Atrivim, ni de-
raghvira iki mamaghira iki. Ni bizir
kam ateghti an osimtizim ni daningan
marki.
11 Ni oragh, gumazir mam nin
kantrin iti, ezi aser bar gavgav-
ibar duaba nighnizim a ganingi.
Ezi dughiar nin afeziam atrivimin
itimin, nin afeziam gumazir kamin
garima, a fofozir ekiaba ko nighnizir
aghuiba iti. Egha an fofozim bar
ekevegha aser gavgavibar fofozimin
min ghu. Ezi nin afeziam Atrivim
Nebukatnesar, gumazir kam isa,
irebabar mingaribar gun migeir
gumaziba ko, kukunir gumaziba,
ko imezibagh amir gumaziba, ko
akavsiar ifavaribagh amir gumaziba,
bar men gumazir dapanimin ikiasa
anemisefe. Nin afeziam kamaghin
ami.
12 A fo, gumazir kam bar fofozir
aghuiba ko nighnizir aghuiba iti,
egha irebabar mingariba ko akar
isin zuiba, ko bizir mogomebar
mingaribar gun migei. Kamaghin
amizi, ni Daniel bagh akam amadagh.
Atrivim Nebukatnesar ziam Belte-
sasar a gati. Ni a mikemeghti a izi
akar birimin itimin mingarimin gun
ni mikimam.”

Daniel akar dipenir birimin itimin mingarimin gun migei

13 Egha me Daniel inigha aven
ghuzima, an atrivimin boroghin
tughav iti. Ezi atrivim kamaghin
a migei, “Ni Daniel, ni ti Judan
gumazir mam? Ni ti Judan adarazir
mav, fomira nan afeziam, Atrivim
Nebukatnesar, ni inigha ize?
14 Ki kamaghin oraki, aser bar gav-
gavibar duaba nighnizim ni ganingi,

ezi ni fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti.
15 Ki fofozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimin itim diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi puvati, me mikiman ibura.
16 Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nin firimin datighti ni ziar ekiam iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham."
17 Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, "Marki, ki ni da bizir aghuitam inighan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam daningigh. Ezi Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimin gun ni mikimam.
18 "Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nin afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pin ti.
19 A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguibaba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghin ami, a gumazitamin ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam.
20 Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godin Ikiavira Itim, atrivimin ikian a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganim ataki.
21 Ezi Godin Ikiavira Itim gumazamizibar nguibamin a batoke, ezi an nighnizim, gumaziba nighnizi moghin nighnizir puvati, an asizibar min nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin amua ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumazamiziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me atrivibar otifi.
22 "Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi dikabirazir puvati.
23 Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Uan Nguibamin Itim, ni nan ziam dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam Godin Dipenimin inizziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba api. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeba ko, dagiamin ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiaba barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimirim ko ni amir bizziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati.
24 Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri.
25 Akar kam kamakin:

'Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.'

26 "Akar kamin mingarim, 'Dipon,' a kamakin,
God ni atrivimin ikiamin dughiaba diponsi.
Datirighin nin dughiar abuananam.
27 Ezi akar kamin mingarim, 'Tuisigh,' a kamakin,
God nin araziba tuisigha gifa,
ezi an ababanim kamaghin nin aka,
ni arazir aghuibagh amir puvati.
28 Ezi akar kamin mingarim, 'Abikigh,' a kamakin,
God nin kantri abighizi, an vuer mam Midian kantrin ghu,
ezi an vuer mam Persian kantrin ghu."*

5:22: 2 Eghaghaniba 33:23; 36:12 * **5:28:** Aramin akamin, akar kam "Abikigh," a Persian kantrin ziamin mirara ghu.

29 Ezi Atrivim Belsasar zuamira uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevim Daniel garugha egha golin sen an firimin da. Egha Daniel gamizi a Belsasarin gavmanin namba 3in gumazir dapanir ekiamin oto.
30 Ezi dimagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonin Atrivim Belsasarin misoghezi ana areme.
31 Ezi Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikiava, datirighin Babilonin atrivimin oto, egha kantrin kam gativagha an gari.

6

Me Daniel akunizi a laionba itir mozim giraghu

1 Dughiar kam Darius atrivimin otogha givagha, egha 120plan gavmanin faragha zuir gumaziba amiseveghti me kantrin aven tir nguibabagh ativagh dar ganam.
2 Ezi atrivim, Daniel ko gumazir igharazir pumuning a me amisevezi, me gavmanin faragha zuir gumazir kabagh ativagh, atrivimin ingangaribar ganam. Eghti atrivimin ingangaribar tongin bizitam ovengan kogham.
3 Ezi atrivim, Danielin ingangarimin garima a bar dera, egha gavmanin faragha zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazimning a men ingangaribagh afira. Kamaghin amizi, atrivimin nighnizim a Daniel amiseveghti a kantrin gumazir dapanimin ikiam.
4 Ezi gavmanin faragha zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamiram amimning, me nighnizir kam gifongezir puvati. Egha me Danielin ingangarimin aven gari, a bizitam paziva a damighti, me a kot darigham. Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egha an ingangarim bar dera. A ifarir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati, kamaghin amizi, me an arazir kuratamin apizir puvati.
5 Egha me uarira uariv gei, "E Danielin ingangarimin aven arazir kuratam batoghan kogh egh, a kot darighiva avegham. Egh arazir a uan Godin gin ghua amibar ganiva, tuavitam batoghiva a kot darigham."
6 Egha me atrivimin ganasa ghugha kamaghin a migei, "Atrivim Darius, ni deraghvira iki mamaghira ikiam!
7 Ezi e bar, nin gumazir ekiar nin kantri gativamiba, e gavmanin gumazir dapaniba, ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko distrighin faragha zuir gumaziba, e bar, ni akar bar gavgavitam damuasa, e akam akirigha gifa. En ifongiam kamakin, ni gumazamiziba bar me mikim, eghti 30plan dughiaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mikiman marki. Me nirara ni ko mikim. Eghti gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozimin magiri.
8 Ezi atrivim, ni gumazibav kemeghti me akar gavgavir kam akinafarimin an osirighti, ni uan ziam osirighti an akar gavgavir kam a damuti a gavgavigham. Eghti gumazamiziba bar an gin mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh iki mamaghira ikiam. Gumazitam anebighan kogham."
9 Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar kam osirizi, a uan ziam akinafarir kamin an osiri.
10 Egha Daniel atrivimin akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama ami moghin, a dikavigha uan dipenimin ghu. Egha a bar ghuriamin pin itir danganimin ghugha, winduan Jerusalemin amadaghan itimin bar an boroghira tevimning apirigha, God ko migia egha an ziam fe. A dughiar vamira, 3plan dughiabar God ko migei.
11 Ezi Danielin apaniba bar moghira uari inigha, an dipenimin ghua an garima, a uan God ko migei.
12 Egha me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, "Atrivim, guizbangira ni ghaze,

gumazamiziba 30plan dughiabar nirara mikimam. Egh me asetam o gumazitam ko mikiman kogham. Gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozimin agiram."

Ezi atrivim ghaze, "Are. Akar gavgavir kam tugha bar gavgafi, kar Midia ko Persian akar gavgavim, a ikivira ikiam."

13 Egha me atrivim migei, "Daniel, gumazir kam Judan adarazir mav, me fomira kalabuziar gumazir mamin min an kantrin a inigha kagh ize, a nin akaba batogha, ni atizir akar gavgavimin gin zuir puvati. A zurara 3plan dughiar vamiran, dughiar 3plan dughiabar dughiar vamiran uan God ko migei."

14 Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar oseme, egha Danielin akurvaghasa tuaviba buria ghuavira itima aminim piri.

15 Ezi Danielin apaniba uamategha atrivim bagha izegha kamaghin pamten a migei, "Atrivim, ni e Midia ko Persian arazim gifo. A kamakin, atrivim akar gavgavitam damighti, akar gavgavir kam iki mamaghira ikiam."

16 Ezi atrivim gumazibav geima, me Daniel inigha laionbar mozimin anekunizi a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, "Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia egha zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragh."

17 Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar ekiar mam inigha mozir akam apiri. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan ringin dafaribagh aghuizir ababaniba isa dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel damuan gumazamizibar anogoroke.

18 Egha gin atrivim uamategha uan dipenimin ghu. Egha dimagarir kamin daghetam amezir puvatigha, gumazamizibar diazi me iza a koma aperazir puvati. Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati.

19 Ezi aminim tirazima bar mizaraghara atrivim dikavigha zuamira ghua mozimin ghu.

20 Ana otogha givagha, bar osemegha kamaghin dei, "Daniel, ni Godin Ikia Mamaghira Itimin ingangarir gumazim! Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragha laionbar akabar kuazi, da ni amezi o puvati?"

21 Ezi Daniel mozimin aven ikia kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki!

22 God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasighasighizir puvati. A fo ki deraghavira ikia, egha arazir kuratam ni gamizir puvati. Kamaghin, a nan akura."

23 Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozimin Daniel gekuigh azenim darighasa gumazibav gei. Me mozimin a gekuigha azenim gatigha givagha, an garima, Daniel guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, kamaghin amizi, laionba duatam a gatizir puvati.

24 Ezi atrivim migeima me gumazir Daniel isa kot gatizir kaba ko, men amuiba ko boriba inigha laionbar mozim mikini. Ezi me tighar nguazim giram, laionba pirara men suigha men mikarziba aghoraghsua men aghariba orovoregha me tuvareme.

25 Ezi Atrivim Darius, nguazir kamin itir nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar me bagha akinafarim osira ghaze:

"Ia bar navir amirizimin iki!
26 Ki kamaghin ia migei, ia nan kantrin gumazamizir ki ativaziba,
ia ziar ekiam Danielin God daning,
egh Godin kamin atiating an apengan iki.

"Kar Godin Ikia Mamaghira Itim,

egh an atrivimin iki mamaghira
ikiam.
An Dughiar an Atrivimin
Ikiamim ko an gavgavim
givaghan kogham.
27 A gumazamizibar akurvagha ua
me isi;
an arazaraziba ko mirakelba
overiam ko nguazimin dagh
ami.
Bar guizbangira, a Danielin akurazi
laionba a gasighasighizir pu-
vati."

28 Ezi Darius atrivimin ikia ghua gin Persian Atrivim Sairus uaghan atrivimin itima, Daniel dughiar ruarimin gumazir dapanimin iti. Egha uaghan gumazir bar ekiamin iti.

Daniel uan irebabagh eghari

7

(Sapta 7--12)

Daniel 4plan asizibar irebamin gani

1 Dughiar Belsasar Babilonin kantrin atrivim itima, an azenir farazimin, ki Daniel, ki dimagarir mamin dakozim girighav ikia irebamin min bizimin gani. Egha ki irebar kamin eghaghanim akinafarir mamin an osiri.

2 Kar bizir ki dimagarimin irebamin ganiziba. Aminim danganiba bar dar iza ongarim gamima a dikafi, egha dipira tintinibar zui.

3 Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha igharagha gariba, ongarim ategha azenan izi.

4 Ezi farazim laionin min gara, avizimning ikia taragiar ekiamin min gari. Ki garavira itima me an avizimning asigha an suemning asarazi a gumazim min tughav iti. Ezi me gumazibar nighnizim a ganingi.

5 Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean mirara gara uan suemningin tu. Egha an asizir mamin iviragharir 3pla uan akamin da isaghvira, ezi tiarir mam a migia ghaze, "Aria, ni asizir tuzir aviribar ami!"

6 Egha ki garavira itima asizir atiar kaziamin min gari, ezi me a dibora ghaze lepat, an oto. An akiragharim avizir 4pla an iti. Da kuarazir avizibar min gara, dapanir 4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar ganamin gavgavim a ganingi.

7 Egha ki garavira itima, namba 4in asizir bar dafam oto. An guam bar igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram an atiatingi. An ainin atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh asighasisi. Egha gin minezir ireziba dikava da misaragharisi. Asizir kam 10plan komba an dapanimin iti. Kamaghin amizi, a 3plan asizir faragha otivizibar min garir puvati.

8 Egha ki mighigha 10plan kom kabar gara, komin dozir mamin garima a mabar tongin oto. Ezi komin igiar kam 3plan komin faragha itiba asi. Ezi komin igiar kam gumazimin damazimning ko akam iti. Egha bar akongegha, uabi uan ziam fe.

Daniel irebamin garima, Fomira Fomira Itir Gumazim iti

9 Ezi ki irebamin garima me atrivir dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir dabirabir mam gaperaghav iti. Egha an korotiaba ghuariamin min bar ghurghurizi, an dapanir ariziba sipsipin arizibar min bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir kam, wilba iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mizariaba dar ikiava anekiarugha anevara.*

10 Ezi avivzariaba dabirabimin otivaghira bar ekevegha dipamin min buigha izaghira tintinibar zui. Ezi tausen tausenin gumazamiziba Gumazir Kam bagha ingari, ezi milionin gumazamiziba an damazimin

7:3: Akar Mogomem 13:1; 17:8 **7:4:** Akar Mogomem 13:2 **7:7:** Akar Mogomem 12:3; 13:1 **7:8:** Akar Mogomem 13:5-6 **7:9:** Akar Mogomem 1:14; 20:4 * **7:9:** Vezin kamin akar kam, "Fomira Fomira Itir Gumazim," a Godin gun migei. **7:10:** Akar Mogomem 5:11; 20:12

tuivighav iti. Egha marazi kotiabar
amuasa akinafariba tui.
11 Ezi ki garavira ikia orazima,
namba 4in asizimin komin dozir kam
uabi uan ziam favira iti. Egha ki
garima me namba 4in asizir kam
misuegha an kuam inigha ghua avim
mikinizi a bar isi.
12 Ezi 3plan asizir ikiavira itir
kaba, me dar gavgaviba agifa, eghti
da ua bizibagh ativagh dar ganan
kogham. Egha me zuamira dav
soghezi da ariaghirezir puvati. Me da
ataghizima da dughiar bar otevimin
ike.
13 Ezi nan irebar ki dimagarimin
ganizir kam, ki gumazir mam, a
Gumazamizibar Otarimin min ki an
gani. A ghuariamin tongin ikegha
nan boroghin izi. Ezi me a inigha
ghua Fomira Fomira Itir Gumazir
Kam ganingi.†
14 Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir
Kam uabi a gamizi an atrivimin otozi,
a gavgavim ko ziar ekiam a ganingi.
Eghti ana atrivimin ikiti, an gavgavim
mamaghira ikiam. Eghti an atrivir
ingangarim givaghan kogham. Eghti
nguibaba bar dar gumazamiziba, ko
kantriba bar dar gumazamiziba ko
nguibabar akaba bar, me bar an
apengan iki a bagh ingaram.

Irebar kamin mingarim

15 Ezi ki Daniel, ki bizir kaba ire-
bamin dar ganigha digavir kuram
gamigha nighnizir aviribagh ami.
16 Egha ki gumazir kabar mav
bagha ghu, an atrivir dabirabimin
boroghira tughav iti, ezi ki uan
irebamin gun mikimasa an azangsisi.
Ezi an an mingarimin gun na migei.
17 A ghaze, "Asizir 4plan ekiar
kaba, da kantrin gavgavir 4plan aba-
banim, da nguazir kamin otivam.
18 Eghti gin Godin Bar Pin Itimin gu-
mazamiziba, me gavgavim inighiva,
biziba bar dagh ativagh, iki mam-
aghira ikiam."
19 Ezi ki akar kam baregha
givagha, namba 4in asizir kam bar a
gifoghasa. A mabar min garir puvati,
ezi ki bar ana atiatingi. A bizir aviriba
uan brasin dagarir puzibar da isa, da
apava ainin ataribar da orovorogha
dagh asighasisi. Egha gin minezir
ireziba dikava da misaragharisi.
20 Ezi ki uaghan, 10plan komin an
dapanimin itiba ko komin dozir gin
otozim, ki dagh foghasa. Egha komin
dozir kam a 3plan komin faragha
itiba asizi da ire. Ezi a damazimn-
ing ikia, akam ikia, egha akam arava
uabi uan ziam fe. Egha ki komin
dozir kamin gara, ki bar atiatingi. Ki
komba bar dar atiatiava, egha dozir
kam ki bar an atiatingi.
21-22 Ezi irebar kam ki an garima,
komin kam Godin gumazamiziba ko
misogha ikia, me dikabira ghuavti
Fomira Fomira Itir Gumazim oto.
Egha a komin kam isa kotiam gatigha
kamaghin migei, Godin Bar Pin Itimin
gumazamiziba, me kotiamin aven
komin kam gafira. Ezi dughiam
otozima Godin gumazamiziba, me
biziba bar dagh ativamin gavgavim
ini.‡
23 Ezi gumazir ki azarazir kam, a
kamaghin na mikeme, "Irebar kamin
mingarim kamakin, namba 4in asizir
kam, a namba 4in kantrin ababanim
gami. Egh a kantrin igharazibar min
ganan kogham. A kantrin igharaziba
bar dagh asighasigh da dikabiragh
egh da givagham.
24 Ezi 10plan komin kaba, da
10plan atrivibar ababanim, me
kantrin kamin otivam. Eghti gin
atrivir igharazitam otogham, egh

7:13: Matyu 24:30; 26:64; Mak 13:26; 14:62; Luk 21:27; Akar Mogomem 1:7; 1:13; 14:14 † **7:13:** Aramin akamin ziar kam, "Gumazamizibar Otarim," Iesus uabi dibori mokin. **7:14:** Akar Mogomem 11:15 **7:18:** Akar Mogomem 22:5 **7:21-22:** Akar Mogomem 13:7; Akar Mogomem 20:4 ‡ **7:21-22:** Akar kam, Aramin akam, deragha an mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, "Gumazim ghaze, Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba me gumazir igharazibagh afira." Ezi gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, "Gumazir Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba gavgavim me ganidim, a kotiam gatifa." **7:24:** Akar Mogomem 17:12

an atrivir faragha itibar min ganan kogham. An atrivir 3pla batuegham.
25 Eghti an akar kurabar Godin Bar Pin Itim mikimiva, egh an gumazamiziba dikabinam. Egh me Arazir God Me Ganingiziba ko, dughiar ekiar Godin ziam feba, da batoghsi damuam. Egh an azenir pumuning ko mikezim ko akuamin Godin gumazamizibagh ativagh men ganam.§
26 "Eghti an dughiar kam givaghti, Godin kotiam otivam, eghti ana atrivir kamin gavgavim agiva, egh bar a gasighasigham.
27 Egh Godin Bar Pin Itim, a nguazimin atriviba bar dar gavgaviba isi uan gumazamizibar aningam. Eghti me atrivibar iki mamaghira ikiam. Eghti kantriba bar Godin gumazamizibar apengan ikiva, egh ingariva men akaba baragham."
28 Kar irebar ki ganizimin eghaghanim, a kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi, egha atiatir guam asara, egha ki bizir kaba puviram a dagh nighnisi.**

8

Daniel irebamin sipsipin mam ko memen mamin gari

1 Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin itima, ki bizir igharazir mam irebamin min an gani.
2 Ki irebamin uabin garima, ki zuamira ghua Elamin provinsin oto. Egha Susan nguibar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin boroghin.
3 Egha ki garima sipsipin apurir mam fanemin boroghin tughav iti. Egha komin pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komin mam farazimin gin otogha bar ruara.
4 Ezi ki sipsipin apurir kamin garima, ana aviragha ivegha ghua aruem uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham. Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. A biziba uan ifongiamin dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe.
5 Ezi ki bizir kamin mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha memen apurir mamin garima, an aruem ghuaghiri danganim ategha izi. A bar puvira ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi komin bar ekiar vamira an damazimningin tizimin tughav iti.
6 Ezi komin pumuning itir sipsipin Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim, memen kam an ganigha puv ivegha ataravira sipsipin kam bagha ghu.
7 Egha ki an garima a sipsip misosi. Ezi memen kam bar aningaghegha, gavgavim uabin akuigha ivegha ghua, sipsipin apurim uabi a gasegha an komning apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan gavgaviba puvati, ezi meme anekunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kamin akurvaghamin bizitam itir puvati.
8 Egha memen kam bar puvira ifaghata, uan gavgavim akakasi. Egha an gavgavim bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam dipiri. Ezi an danganimin 4plan komin igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komin 4plan kaba nguazimin 4plan ruaghateviba bar dar gari.
9 Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin kabar mam gisin aghui. Egha komin igiar kamin gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia gumazamizir sautin amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko, God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin me dikabira.
10 Ezi komin kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin Nguibamin itir midorozir enselbar

7:25: Akar Mogomem 12:14; 13:5-6 § **7:25:** Aramin akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, an azenir pumuning ko mikezim ko akuam migei. Ezi marazi ghaze, akar kam, a guizbangira, akar mogomem, egha an osimtizim kam givaghamin dughiam deragha an gun migeir puvati. **7:27:** Akar Mogomem 20:4; 22:5 ** **7:28:** Aramin akam kagh gifa. Me akar sapta 8in ikegha ghua 12in tuziba, Hibrun akamin an osiri. **8:10:** Akar Mogomem 12:4

min misosi. Ezi komin kam mikovezir
maba kunizi da nguazim giraghue,
ezi a me dikabini.
11 Egha komin kam uaghan
Godin Nguibamin midorozir gu-
mazibar atrivim dikabinasa. An
atrivim bagha zurara ofa gamir
arazim agivagha, Godin Dipenim
gasighasigha a gamima a bar mize.
12 Gumazamiziba arazir kurabagh
ami, kamaghin komin kam gav-
gavim inigha Godin Nguibamin
midorozir gumaziba me dikabinasa,
egh dughiabar zurara ofa gamir
arazim agivasa.* Ezi Godin akaba
bar guizbangira, ezi komin kam
Godin guizin akam gasighasiki. Ezi
gumazamiziba uam an gin zuir
puvati. Ezi biziba bar komin kam dar
amuasa, a pura dagh ami.

13 Egha ki enselin mam barazima
a migeima enselin igharazir mam
kamaghin an azai, "Bizir kurar e
irebamin garir kaba, da dazoghin
givagham? Gumazamiziba dazoghin
ua Godin ofa damuam. God bar
aghuazir bizim an Dipenimin iti,
kamaghin a uan Dipenim ataki,
eghti dughiar manamin arazir kurar
kam givagham? Eghti dughiar
manamin komin kamin gavgavim
givagham? Eghti a ua Godin
Dipenim gasighasighan koghiva,
Godin Nguibamin midorozir gumaz-
iba uan suemningin me dikabinan
kogham?"

14 Ezi ki orazima enselin igharazim
a ikaragha, kamaghin migei, "Fomira
me mizaraziba ko guaratizibar ofa
God ganidi. Eghti bizir kurar kam itir
dughiamin, me 2,300plan ofaba God
daningan kogham.† Dughiar kam
givaghti, me Godin Dipenim akiriva,
ua Godin ofa damuam."

15 Ezi ki Daniel, ki irebar kamin
garavira ikia, egha ki an mingarim
gifoghasa puvira nighnisi. Egha ki
garima gumazir mam zuamira nan
boroghin tughav iti.‡

Ensel Gebriel irebamin mingarimin gun migei

16 Ezi ki gumazir mamin tiarim
barazi a Ulain Fanemin ikia dia
egha kamaghin migei, "Ensel Ge-
briel, ni bizir Daniel ganizir kamin
mingarimin gun mikim."
17 Ezi Gebriel iza nan boroghin
tuzi, ki bar atiatigha, nguazim girigha
fuaghav iti. Ezi Gebriel kamaghin
na migei, "Ni pura nguazimin gu-
mazim, ezi ki kamaghsua, ni ire-
bar kamin mingarim gifogh. Irebar
kam, nguazim givaghamin bizibar
migirigiam an ti."
18 A migiavira itima, nan damaziba
nan sirizi, ki ira mitogha akuava on-
gani. Ezi a nan suiragha na fezi ki tu.
19 Ezi a migei, "Ki Godin aningagharim
givaghamim dughiamin, ni mikimasa.
Kar God inabazir dughiar abua-
nanam. Bizir kaba ni irebamin ganizi
moghin otivam.
20 "Sipsipin apurir komin pumuning
itir ni ganizim, a kantri Midia ko
kantri Persian ababanim.
21 Ezi memen apurir ni ganizim,
a kantri Grikin ababanim. Egha
an damazimningin tongin tughav tir
komin ekiar kam, a kantri Grikin
faragha itir atrivimin ababanim.
22 Ezi ni ganizir komin ekiar
dipirizir kam, 4pla komin maba
an danganim otifi. Bizir kamin
mingarim kamakin. Kantri Grik bigh
kantrin igiar 4pla ikiam. Egh me
gavgaviba puvatigham, mati fomira
kantri bighizir puvatizi mokin.
23 "Ezi kantrin kabar gavgavim
gevir dughiamin, gumazamizibar
arazir kuraba bar pazav otoghti,
dughiar kamra, atrivir tam otogham.
A bar gumazir kuram. Egh an
akaba batoghiva, navim gavgavigh
ifavaribar amuam.

* **8:12:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **8:14:** Hibrun akam, dibobonir kam iti, 2,300in arueba. Me vaghvagh arueba mengti, da 2,300plan arueba. Egh me zurara mizaraziba ko guaratizibar ofa gamir dughiaba mengti, da 1,150plan aruebar tugham. ‡ **8:15:** Gumazir kam, ensel Gebrielra. (Ni ves 16 ko 17in gan.) Ezi Daniel ghaze, a gumazir mamin min an gani. **8:16:** Luk 1:19; 1:26

24 An otogh gavgavigh ikiam, ezi
kar guizbangira an gavgavim puvati.
Eghti a bizir avirim gasighasighiva,
biziba bar dar amusi nighnigh, a
pura dar amuam. A gumazir gav-
gaviba itibagh asighasigh, egh Godin
gumazamizibagh asighasigham.
25 Egh a gumazamizibagh ifaramin
fofozir aghuim ikiva, egh an ifavarir
arazir kamin an afiragh bar pin
ikiam. Egh a uan navir averiamin
nighnigh suam a bar ekefe. Eghti
gumazamiziba suam me deravira
iti. Puvati, a zuamira dikavighiva
men aviribagh asighasigham. Egh a
dikavigh Atrivir Atriviba Bar Dagh
Afirazir Kam misoghsi damuam.
Eghti dughiar kamin gumazitam a
gasighasighan kogham, a uabi kuram
iniam."
26 Ki guaratiziba ko mizarazibar
ofabagh amir arazim, ki an irebar
mingarimin gun ni mikeme. Ezi bizir
ni ganiziba da otivam. Egh bizir kaba
zuamiram otivighan kogham, kam-
aghin ni irebar kamin akar mogomer
kamin gun gumazamizibav kiman
marki.
27 Ezi ki akar kam baregha givagha,
bar oseme, egha dughiar mabar ki
arei. Ezi arimariam givazima, ki
dikavigha ua ingangarir Atrivim Bel-
sasar na ganingizim bagha ghu. Egha
ki irebar kam puv a ginighnigha,
nighnizir aviribagh amua deragha an
mingarim gifozir puvati.

9

Daniel Israelia bagha God ko migei

1 Darius, Serksisin otarim, a kantri
Midian gumazim, egha a kantri Ba-
bilonin atrivimin iti.
2 An azenir farazim, ana atrivimin
itima, ki Daniel, ki Godin akinafariba
gara da dibori. Egha, Godin akam
inigha izir gumazim Jeremaia,
Ikiavira Itir God a ganingizir akam,
ki a ginighnisi. A ghaze, Jerusalem
70plan azenibar ikuvighvira ikiam.
3 Ezi ki Ikiavira Itir God ko migei,
Ekiam. Osimtizim nan navimin
itima, ki daghetam apir puvatigha,
azir akamin korotiaba aghuigha,
averenim isa uan mikarzim gaghui.
Ki kamaghin ikia, egha pamtem God
ko migei.
4 Ezi ki Israelian gumazamizibar
arazir kurabar gun uan Ikiavira Itir
Godin gavgavim migei. Ki kam-
aghin migei, "O Godin Ekiam, ni gav-
gavir ekiam iti, ezi e nin ziam fe.
Egha ni zurara e koma amizir Akar
Dikirizir Gavgavimin girara zui. Egha
ni zurara gumazamizir ni gifuegha,
nin akamin gin zuiba, ni bar men
apangkufi.
5 "E gumazamizir derazir pu-
vatiziba. E arazir kuram gami, egha
nin gin zuir tuavim ataki. E nin akam
batuegha, Akar Gavgaviba ko, bizir
ni damuasa e mikemeziba e dagh
amir puvati.
6 Nin akam inigha izir gumaziba,
me nin ingangarir gumaziba, e men
akam barazir puvati. Me nin ziamin,
akam en atrivibav kira, en gumazir
dapanibav kira, egha en ovaviba ko
en kantrin itir gumazamiziba bar me
mikini.
7 "Ekiam, ni arazir aghuibagh
amima, ezi en arazir kuraba
aghumsizir ekiam e ganingi. Ezi kar
bar guizbangira, e Judan nguibamin
iti, o e Jerusalemin iti, o Israelian
gumazamizir kantrin roghira itiba
ko saghon itiba bar. Guizbangira,
e nin akam batoghezi, kamaghin
ni e amadazi e tintinibar ghue,
ezi aghumsizir kam en mikarzibar
ikiavira iti.
8 "O Ikiavira Itir God, e ko, en atriv-
iba ko en gumazir dapaniba ko en
ovaviba, arazir kuraba ni gamigha
aghumsizir ekiam e ganingi.
9 E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam
en God, en apangkuvigha en arazir
kuraba gin amadi.
10 En Ikiavira Itir Godin Gavgavim,
e nin akam barazir puvati. Akar
Gavgavir kam, nin akam inigha izir
gumaziba ni e mikimasa me mikeme,
ezi e an gin zuir puvati.

9:2: Jeremaia 25:11; 29:10 **9:11:** Ofa Gami 26:14-39; Godin Araziba 28:15-68

11 Ezi e Israelia bar nin Akar
Gavgaviba abigha, nin akam barazir
puvati. Egha akirim ragha nin akam
gasara. E arazir kuram ni gami.
Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba
tuisigha gifa. Egha Akar Gavgavir
kam ni Moses ganingizi an an osiri.
Ni ivezir kuram gumazamizir akirim
ragha nin akam gasaraziba me
daningam. Ni ivezir kurar kam e
gingegha gifa.
12 Egha ni en gumazir dapaniba
ko e damuasa mikemezi moghin, ni
bizir kam gami. Egha ni Jerusalem
puv a gamigha, bar pazaviram a
gasighasiki. Jerusalem gasighasizir
arazir kam, a nguazimin itir nguibar
igharazibagh asighasizir arazim bar
a gafira.
13 Ezi ni Moses osirizir akabar aven
mikemezi moghin e osimtiziba isi.
Ezi datirighin e uaghan arazir ku-
ram gamir arazim ataghizir puvati,
egha ni Ikiavira Itir God, en God, ni e
gakongasa e bizitam gamizir puvati.
Egha e nin guizin akam barazir pu-
vati.
14 Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir
kuraba ikarvaghasa iti. Ezi datirighin
ni a gamigha gifa. Guizbangira,
Ikiavira Itir God, en God, ni arazir
aghuibaram ami. Ezi e nin akam
barazir puvati.

15 "O Ekiam, en God, ni uan gav-
gavim akaghava uan gumazamiziba
Isipin kalabusin me inigha ize. Ezi
datirighin Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba, ingangarir ni amizir
kamin gavgavim ginighnighavira iti.
Egha me ziar ekiam ni ganidi. Bar
guizbangira, e arazir kurar avirim
gamigha nin akam batoke.
16 O Ekiam, ni en arazir kuraba ko
en ovavibar arazir kurabar ganigha,
egha puv e gamigha, Jerusalemin
nguibar ekiam gasighasiki. Ezi
Jerusalem boroghira itir kantribar
gumazamiziba, me bar dibovir
akabar Jerusalem migiava, e nin
gumazamiziba sara migei. E kam-
aghsua, ni uam Jerusalemin ataran
marki. Bar guizbangira, kar nin
nguibam a nin mighsiam gisin ti. Ni
fomira an ingangarir aghuir avirim e
bagha dagh ami, ezi ni ua kamaghin
e bagh damuasa e ifonge.
17 "O en God, nan dimdiam ko
azangsizim barakigh. Ki kamagh-
sua, ni uan ziar ekiam ginighnigh, ua
uan Dipenir me asighasighizir kam
akirigh, eghti me bar fogh suam, ni
Ekiam.
18 O nan God, en ararem baregh,
en gan. Ni osimtizir kamin gari
an en ti, ezi osimtizim nin nguibar
ekiamin ti. E gumazir aghuibar
min nin azangsighan kogham. E fo
nin apangkuvim iti, kamaghin e nin
azangsisi.
19 O Ekiam, en dimdiam baragh!
O Ekiam en arazir kuraba gin
amadagh! O Ekiam, e baragh egh
en akuragh! Jerusalemin nguibar
kam ko an gumazamiziba sara, e
nin adarazira. Kamaghin amizi, ni
suighsuighan marki. O nan God,
ni uan ziar ekiam ginighnigh egh
zuamira en akuragh!"

Ensel Gebriel, Jeremaian akamin mingarimin gun migei

20 Ki Daniel, ki God ko migiavira
iti, egha uan arazir kuraba ko Is-
raelia, me nan gumazamiziba, men
arazir kuraba sara, ki dar gun migei.
Egha Ikiavira Itir God, nan God ki
an azangsisi, eghti a uan Dipenim ua
mighsiar kam gisin an ingarighti a
tugham.
21 Ezi ki God ko migiavira itima,
enselin kam Gebriel, ki uan irebar
farazimin an gani, ezi a datirighin
mighegha izaghira danganir ki
itimin ize. Ezi dughiar kam, bar
guaratizimin ofa gamir dughiam.
22 Egha a iza kamaghin na migei,
"Daniel, ki nin nighnizim akirasa ize.
Eghti ni fofozir aghuir aviriba ikiam.
23 Daniel, ni God ko migeir dughiar
kamra, a nin azangsizim ikaragha
gifa. God bar ni gifonge, kamaghin
amizi, ki a nin azangsizimin ikarvazir

9:21: Luk 1:19; 1:26

akam inigha ni daningasa izi. Ezi
ni datirighin deraghviram oraghti ki
akar ni diponezir kamin mingarimin
gun ni mikimam.

24 "Ni 70plan dughiabar, 7plan
azeniba akuvagh kamaghira damu
mangi 490in azenibar otogham.*
Kar dughiar God inabazim, a nin
gumazamiziba ko nin nguibam
Jerusalem, a uamategh men arazir
kuraba akirigh da avegham. A
gumazamizibar arazir kuraba bar
ada agivaghti, me arazir aghuim
damu mamaghira ikiam. Eghti Godin
Dipenim uam a baghvira ikiam.†
Eghti a bizir kabar amuti, akam
inigha izir gumazibar akaba ko
irebaba guizbangiram otivam.

25 "Ni oreghiva, kamaghin fogh:
Dughiar Jerusalem uam an in-
garamin migirigiam otogh mangi
49plan azeniba givaghtima, gumazir
God en akurvaghasa misevezim, an
otogham. Eghti me ua Jerusalemin
ingariva, nguibar ekiamin aven
tuavibar ingariva, afemozir ekiam
gekuighti a nguibar ekiamin divazir
gavgavim gighuigham. Eghti
Jerusalem 434plan azenibar kam-
aghira ikiam, eghti azenir kaba, kar
osimtiziba ikiamin azeniba.‡

26 Egh 434plan azeniba givaghti,
me gumazir God en akurvaghasa
misevezim misueghti an are-
megham. Eghti an bizitam ikian
kogham.§ Eghti atrivir gavgavir
mamin midorozir gumazir bizir
ekiam iziva Jerusalem ko Godin
Dipenim gasighasigham. Eghti
dughiar abuananamin, mati ape-
riam faner ekiamin otogha, biziba
atera zui. Eghti midorozir ekiam
iki mangiti, God mikemezi moghin,
dughiar abuananam otogham.

27 Eghti atrivir kam gumaza-
mizir avirim ko akar dikirizir gav-
gavim damuam, eghti me an akam
baragham. Eghti akar dikirizir
gavgavir kam 7plan azenibar ikiam.
Egh mangi azenir 3pla ko akuamin
givaghti, an arazir Godin ofa gamim
agivagham. Eghti me bizir kurar
God bar aghuazim isi Godin Dipenim
gisin anetigham, kamaghin a uan
Dipenim ategham. Eghti gumazir
bizibagh asighasizim dipenir kamin
iki mangi, God a gasighasighasa
inabazir dughiam otogham."**

10

Daniel Taigrisin Fanemin miriamin ikiava irebamin gani

1 Ezi Sairus 3plan azenibar kantri
Persian atrivim itima, God akam
aghurigha Daniel ganingi. Danielin
ziar mam Beltesasar. Ezi akar kam
bar guizbangira, egha mong bar pin

* **9:24:** Daniel 9:24in, akar namba 1. Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghaze, Israelin kantri ikuvigh iki mangiti 70plan azeniba givagham. Ezi vezin kamin, ensel Gebriel kamaghin migei, "70plan azenir kaba," da guizbangira 70plan azeniba puvati, da 70plan wikba. Gumazir aviriba ghaze, akar kam, "wikba," Hibrun akamin mingarim kamakin 7plan azeniba. Kamaghin amizi, 70plan wikba, kar 70plan azeniba, ezi ni 7plan azeniba inigh 70plan dughiabar da akuvaghti, da bar moghira 490plan azenibar otogham. Ezi marazi ghaze, puvati, Hibrun akam wikbara migei. Ezi gumazir maba ghaze, a pura bizir gin otivamibar akar isin zuibav gei, egha dughiar tamin ababanim gamizir puvati. † **9:24:** Daniel 9:24in akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, "A danganir anogoroghezir tam ua baghvira an amisevegham." Eghti arazir kamin, "God uabi gumazitam amisevegham, a gumazir bar zuegha arazir aghuibagh amim." ‡ **9:25:** Gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, "E kamaghin oregh fogham, me ua Jerusalemin ingaramin migirigiam otoghti, 7plan dughiabar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam ko 62plan dughiabar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam givaghti, God miseveghamin gumazir ekiar kam otogham. Dughiar kamin, me ua Jerusalemin ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, egh ua afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eghti azenir kaba, osimtiziba itir azenibar min ikiam." § **9:26:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **9:27:** Daniel 11:31; 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 ** **9:27:** Hibrun akam ves 27in akar avirim deragha a migeir puvati. Kamaghin amizi, gumazir maba akar kam gira arazir igharazibar an osiri. * **10:1:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

kozi, an osemegha ghaze, a man-
maghin a gifogham?* Ezi God ire-
bamin an gun migei.
2 Ezi dughiar kabar ki, Daniel, ki
3plan wikbar oseme.
3 Egha dagher isingtizitam amezir
puvatigha, asizitam ko wainin
dipatam nan akatorim giraghuzir
puvati. Egha boretam uabi gaghua
egha uan dapanir arizim akirizir pu,
bar puvati, ezi wighin pumuning ko
mikezim gifa.
4 Ezi ki iakinir faragha zuimin, an
dughiar namba 24in, Taigrisin Faner
ekiamin miriamin tughav iti.
5 Egha uan guam fegha garima, gu-
mazir mam korotiar bar ghurghurim
arugha, letiar golin aghuimin in-
garizim ike.
6 Egha an mikarzim dagiar
angazangarim itimin min taghtasi.
Ezi an guam mati onimarim taghtasi.
Ezi an damazimning avimin min
dafogha isi. Ezi an aghariba ko sueba
da brasin min ghurghurizi, an tiarim
mati gumazir aviriba migei.
7 Ezi ki, Daniel, ki uabira irebar
kamin gani. Ezi na ko itir darasi,
me bizitamin ganizir puvatigha men
mikarziba pura me dikafi. Ezi me
atiatiava ara ghua monge.
8 Ezi ki bar uabira ikia digavir ku-
ram gamir irebar kamin gani. Egha
ki ua gavgaviba puvatizi, nan guam
ovever guam asaragha bar ikufi.
9 Egha ki an tiarim baregha, egha
nguazim girigha akuava onganigha,
uan guam nguazim tua.
10 Ezi gumazir mam uan dafarimin
nan suira. Egha na ghufezi ki uan da-
farimning ko tevir akirimningin tu.
Egha ki nuighnuigha irasa amuavira
iti.
11 Ezi ensel kamaghin na migei,
"Daniel, God ni gifonge. Eghti ni
dikavigh bar deraghvira na baraghti,
ki bizir ni mikimamim ni mikimam.
God uabi na amadazi ki ize." Egha a
mikemegha givazima ki dikafi, egha
tugha aguavira iti.
12 Ezi a ua kamaghin migei, "Daniel,
ni atiatingan marki. Dughiar faraz-
imra ni uabi dikabiragha egha an
fofozim iniasava ami. Ezi dughiar
kamra, God nin dimdiam baraki.
Egha datirighin na amadazi, ki nin
azangsizim bangin ize.
13 Ki zuamira izasa, ezi puvati.
Aser kurar Persian nguibar ekiam
gativazim, 21plan dughiabar nan
tivazi ki ike. Ezi ki uabira Persian
atriviba ko itima gumazir nan akur-
vaghamiba puvati. Kamaghin amizi,
enselbar faragha zuir enselin mam,
an ziam Maikel, a nan akuraghasa
ize.†
14 Ezi ki bizir gin nin gumazamiziba
bativamim mikimti ni foghasa ize. Ni
irebamin min ganizir bizir kam, a
bizir gin izamibar eghaghanim nin
aka."
15 Egha a kamaghin migeima,
ki uan guam nguazim mituagha
migirigiaba nan puvati.
16 Ezi enselin kam nguazimin
gumazamiziba en min gari, egha uan
dafarim isa nan akam gati. Ezi ki
akam akarigha kamaghin a migei,
"Ekiam, ki irebar kamin ganigha bar
atiatigha, puvira nigha gavgaviba
gifa.
17 Kamaghin amizi, ki migirigiar
manatam ni mikimam? Ki mati
ingangarir gumazir uan gumazir
ekiamin damazimin tughav itim.
Egha ki gavgaviba puvatigha
avighazi."
18 Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki
ua gavgafi.
19 Egha a kamaghin na migei, "God
bar ni gifonge, ezi ni navir amirizimin
ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gav-
gafigh." Egha a mikemegha givazima,
ki bar gavgavigha egha kamaghin
a migei, "Gumazir ekiam, ni gav-
gavim na ganigha gifa, kamaghin, ni
datirighin bizir kabar gun na mikim."

10:5: Akar Mogomem 1:13-15; 2:18; 19:12 **10:12:** Daniel 9:3-4; 9:22-23; Aposel 10:4 **10:13:** Daniel 10:20-21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 12:7 † **10:13:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **10:19:** Gumazir Dapaniba 6:23 **10:20-21:** Akar Mogomem 12:7

20-21 Ezi a kamaghin na migei, “Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin Akar Akinafarimin aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize. Egh ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Eghti midorozir kam givaghti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura.”

11

1 Ezi, azenir faragha zuimin Midian kantrin gumazim Darius Babilonin kantrin atrivimin itima, ki ensel Maikelin akura.

Isip ko Sirian atrivimning uaning misosi

2 Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, “Daniel, ni oragh. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagh an ganam. Eghti gin atrivitam uam otogham. Egh namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva, kantri Persian atrivir maba bar dagh afiragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighti me kantri Grik ko misoghsi damuam.

3 Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumazamizir aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam.

4 Eghti an gavgavim ikiviira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighti, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganan kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamin gavgavimin min gavgavighan kogham.

5 “Eghti dughiar kamin, Isipin atrivim,* gavgavim ikiam. Eghti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an gavgavim bar ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham.

6 Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining damighti aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamin gavgavim dughiar ruarimin ikeghan koghti, an pamin gavgavim givagham. Eghti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me me misueghti me aremegham.†

7 “Eghti gin amizir kamin anabatam Isipin atrivimin otogham. Egh atrivir kam Sirian atrivimin midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamin divazir gavgavimin aven mangi, misoghiva me kuavaremegham.

8 Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir me silva ko golin ingarizziba, ko bizir aghuir igharaziba sara, inigh Isipin mangam. Eghti bizir kabar gin azenir tabar midoroziba puvatigham.

9 Eghti gin Sirian atrivim Isipin mangi egh Isip ko misogham. Egh midorozim ategh, ua uan kantrin mangam.

10 “Sirian atrivimin otariba, midorozir gumazir aviriba inigh me akuvagh midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimin otaritam, midorozir

* **11:5:** Hibrun akamin me deragha kantrin kamning, Isip ko Siria, aningin ziamning deragha aning diborir puvati. Me ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” egha “Sautin amadaghan itir kantri.” Ezi sapta 11in vezin aviriba, e dar gara ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” a guizbangira Sirian kantri migei. Ezi “Sautin amadaghan itir kantri,” a Isipin kantri migei. Ezi sapta 11in vezin abuananam, marazi ghaze, akar kam ua Isip ko Siria migeir puvati. Me ghaze, a kantrin igharazibav gei. † **11:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, vezin kam an amizir kamin borim migei, egha an afeziam migeir puvati.

gumazir kaba inigh zuamira mangi aperiamin min men nguibaba avaragham. Egh me nguibar divazir gavgavim itim ko misogham, kar nguibar Isipin atrivim ativazim.

11 “Eghti Isipin atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh, egh an midorozir gumazir avirim dikabiragh kalabus datigham.
12 Egh a midorozir kam dikabiragh, egh kamaghin a bar akuegh uan ziam fam. A tausenplan midorozir gumazir avirim misueghti me arighiregham, eghti an gavgavim dughiar ruarimin ikian kogham.

13 “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangiva midorozir gumazir avirim akuvaghti, men dibobonim fomira misoghezir midorozir gumazibar dibobonim gafiragham. Eghti azenir gin izamim, a uamategh izi midorozir gumazir gavgavir avirim inigh mangi Isipin atrivim ko misogham. Egh me dagher aviriba ko bizir aviriba sara inigh mangam.

14 “Eghti dughiar kamin gumazir avirim Isipin atrivimin apanimin ikiam. Ezi Daniel nin adarazir marasi, me aningagharir arazim iki, irebamin ganigh, bizir kam bagh dikavigh misoghsi damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham.
15 Eghti Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko, me izi nguibar gavgavir mam divazimin min anerugh nguibam inisi misogh, egh a dikabiragham. Eghti Isipin midorozir gumaziba ua misoghan kogham. Eghti men midorozir gumazir gavgavir aghuiba, uaghan misoghamin gavgaviba puvatigham.
16 Eghti, Sirian atrivim uan ifongiamin bizibar me damuam. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamizibagh aningizir kam inigh, egh nguazir kam gasighasighamin gavgavim an dafarimin ikiam.
17 “Egh gin Sirian atrivim uam uan midorozir gumaziba bar me inigh, Isipin kantri ko misoghsi mangisi nighnigham. Egh kantrining uaning inigh deragh ikiasa, a uan guivim amadaghti a mangi Isipin atrivimin amuimin ikiam. A ghaze, tuavir kamin a Isipin nguibam dikabiragham. Eghti an nighnizir kam guizin otoghan koghti, a bizitam inighan kogham.‡
18 Eghti gin a mangi nguibar ongarimin miriamin itiba ko misogh, egh nguibar aviriba dikabiragham. Eghti kantrin igharazimin gumazir dapanim, a Sirian atrivim uabi fer arazir kuram dikabiragh, egh an arazir kurar kamra a ikaragh, bar a dikabiragham.
19 Eghti Sirian atrivim uamategh uan nguibamin mangigh, nguibar ekiamin divazimin ikiam. Egh a irigh bar givaghti, me uam an ganighan kogham.
20 “Eghti atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ativaziba bizir aghuiba ua bagh da inisi nighnigh, egh gumazitam amadaghti, a nguibar bar aghuir kamin mangi me abin men dagiaba iniam.§ Egh atrivir kam midorozimin aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimin ikegh ovengam.”

Sirian kantrin itir atrivir kuram

21 Ezi ensel ghua kamaghin Daniel migei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamin atrivimin otoghan kogham, a uan nighnizimin atrivimin otogham. Egh a zuamira otogh akar asuibav kimiva akar ifavaribar amu, egh Sirian atrivimin ikiam.

‡ **11:17:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.
§ **11:20:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, “nguibar bar aghuir kam,” a Jerusalemin nguibar ekiam migei. Ezi marazi ghaze, a Godin Dipenir Jerusalemin itim migei.

22 Eghti midorozir gumazir avirim
a misoghsi iziti, a me dikabiragh
bar me a gevegham. Egh uaghan,
a Godin Ofa Gamir Gumazibar Da-
panir Ekiam dikabiragham.**
23 An kantri suvizi, eghti a kantrin
taba ko, akar dikirizir gavgavir
ifavarir tabar amigham, egh mikim
suam a me ko deraghvira ikiam.
Egh a zuamira kantrin a misoghasa
nighnizir puvatiziba ko misogham.
Eghti arazir kamin an gavgavim bar
ekevegham.
24 Eghti kantrin maba navir
amirizimin iki misoghsi nighnighan
koghti, a zuamira dikavigh pura me
ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar
kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a
bizir aghuir a misogha iniziba, a uan
roroaba ko da tuiragh me da iniam.
Kar an ovaviba fomiram amizir
puvatizir arazim. Egh a nguibar
divazir gavgaviba itiba inisi, ua
misoghsi nighnigh, egh a men tarazi
iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar
otevimra dar amuam.
25 "Egh atrivir kam Isipin atrivimin
atiatighan kogham. Egh, a midorozir
gumazir avirir ekiam akuvagh Isip
ko misogham. Eghti Isipin atrivim
midorozir gumazir gavgavir taba ua
bagh da inigh, egh uaghan Sirian
atrivim ko misogham. Eghti gumaz-
itaba Isipin atrivim gifariva a damuti
a bar foghan kogh, egh kamaghin, a
irigham.
26 Isipin atrivimin gumazir da-
panibara pazavira a damigham.
Eghti Sirian midorozir gumaziba an
midorozir gumazibav sueghti me bar
arighiregham.
27 Egh gin atrivir kamning uaning
inigh daperagh damam. Egh an-
ingin nighniziba bar ikuvighti, aning
akam gitiva, akar ifavarir aviribar
uaning mikimam. Egh bizir an-
ing damuasa ifongeziba, aning dar
amighan kogham. God bizir kabar
amuasa inabazim dughiam a tighar
otivam.
28 Egh Sirian atrivim, bizir a
midorozimin iniziba, bar da inigh
izam, egh a ua uan nguibamin
mangam. Egh gumazamiziba
Godin ziam fer arazim gasighasighsi
nighnizir tam damuam. Ezi bizir
a damuasa ifongeziba, a pura dar
amuam. Egh gin a uamategh uan
nguibamin mangam.
29 "Eghti dughiar God inabazimin,
Sirian atrivim Isipin mangighiva ua
Isip ko misogham, egh a dughiar
kamin a faragha me misogha
me abinizi moghin, ua kamaghin
damighan kogham.
30 Eghti Romin gumazamiziba
kuribar iziva a misogham, eghti a bar
atiatigham. Egh a bar puv atariva
uamategh mangi, gumazamizir
Godin ziam fer arazim gasighasighsi
damuam. Egh a gumazamizir
akirim ragha God gasaraziba men
migirigiaba ko nighnizibar gin
mangam.
31 "Eghti an midorozir gumaziba
otivigh Godin Dipenim damuti a
Godin damazimin mizegham. Egh
me Israelian tivaghti, me zurara ofa
gamir arazim damuan kogham, egh
bizir bar kuratam Godin Dipenimin a
damighti a tugham, kamaghin a uan
Dipenim ategham.††
32 Egh atrivim gumazamizir akirim
ragha God gasaraziba, akar bar
isingtizir aghuibar me mikimtima,
me an gin mangam. Eghti gumazir
Godin apengan itiba, me tuivigh
gavgavigh an akaba batogham.
33 "Eghti Israelin gumazir dapanir
fofozir aghuiba itiba, me gumaza-
mizibar akurvagh nighnizir aghuiba
me daningam. Eghti men tarazi,
apaniba midorozir sababar me
misoghti me arimighiram, egh tarazi
me me dapongti me arimighiram.
Egh me gumazir dapanir tabar

** **11:22:** Gumazir maba ghaze, akar kam ofa gamir gumazibar dapanimin migeir puvati. Me ghaze, gumazir dapanir igharazim atrivim ko akam akiri. **11:31:** Daniel 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14
†† **11:31:** Akar kam, "bizir bar kuratam," an akar bar faraghavira itim, a Daniel 9:27in iti. **11:32:** Daniel 11:21; 11:34; Maika 5:7-9; Sekaraia 10:3-6

bizitaba okimiva me isi kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarimin a damighan kogham.
34 Eghti dughiar me Godin gumazir dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men akurvagham. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men akurvagham.
35 Eghti apaniba gumazir dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osimtizir kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin bar zuegham. Eghti arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God inabazir dughiar abuananamin tugham.
36 "Eghti Sirian atrivir kam uan ifongiamin bizibar amuam. Egh a uabi uan ziam fiva kamaghin mikim suam, ki aseba bar dagh afira. Egh an akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itimin ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti Godin aningagharimin dughiam otogham. Guizbangira, God uan nighnizimin gin mangi, biziba bar dar amuam.
37 Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin zuir asemin aghuagham. Egha, a uabi migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaragham.‡‡
38 Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam, a nguibar ekiar divaziba itibar gari. Ezi atrivir kamin ovaviba aser kamin ziam fomiram a feir puvati. Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam.
39 Eghti a nguibar divazir gavgaviba itibav soghsi mangi, egh a uabin akurvaghsi men aser kamin azangsigham. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivimin iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar min me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvagham.
40 "Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh kantrin aviriba aperiar dafamin min otogh me arigham.
41 Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin otogham. Egh me tausen tausenin gumazamizibav soghirarigham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amonin nguazir otevir ekiam inighan kogham.
42 Eghti atrivir kam nguibar avirim dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a deraghvira ikian kogham. Puvati.
43 Egh a Isipin ivezir ekiaba itir bizir aghuir maba ko gol ko silvan avirim inigham. Egh kantri Libia ko Itiopia dikabiraghti, aning an apengan ikiam.
44 Eghti gin gumaziba aruem anadi naghin ko notin ikegh iziva akar tam a mikemeghti, akar kam a damighti a digavir kuram damigh bar aningaghegham. Egh a navim bar an ikuvighti, a pamtem misogh gumazamizir avirim kuavaremegham.
45 Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mamin dar ingaram, nguazir kam a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriam ko Godin Dipenim itir mighsiamin tizimin iti. Mighsiar kam bar zuegha bar deragha taghtasi, kar Godin mighsiam. Eghti atrivir kam bar givagham, eghti tav an akuraghan kogham."

12

Dughiar abuananam

1 Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamaghin migei, "Dughiar

11:36: 2 Tesalonika 2:3-4; Akar Mogomem 13:5-6 ‡‡ **11:37:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **12:1:** Matyu 24:21; Mak 13:19; Akar Mogomem 7:14; 12:7

kam otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar Israelin gumazamizibar garir ensel, an otogham. Eghti dughiar kamin osimtizir bar ekiam otivam. Egha fomira osimtizir kamaghin garitam nguazir kamin nguibatamin otozir puvati. Ezi dughiar osimtizir kam otivamim, Israelian gumazamizir men ziaba Godin akinafarimin aven itiba God ua me iniam.

2 Eghti God gumazamizir avirir ovengeziba ua me fiti me ua dikavam. Men marazi zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti men tarazi bar aghumsighiva kamaghira ikivira ikiam.

3 Eghti gumazir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itiba, me mikoveziba isi moghin isi taghtagham. Eghti gumazir gumazamizir avirim arazir aghuibar gin mangasa men sure gamiba, me zurara mikovezibar min isi taghtagh mamaghira ikiam.

4 Ezi datirighin a na migia ghaze, ‘Ni Daniel, ni akaba itir akinafarir kam dukuagh, egh kendel gris a datighti, an akaba modogh ikiam. Egh akinafarir kam dukuagh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. Eghti gumazamizir avirim pamtem akar kamin mingarim gifoghsi damuva avegham.’ ”*

Dipar miriamin itir enselningin irebam

5 Ezi ki Daniel, ki gin garima, gumazir pumuning fanemin miriamningin tughav iti. Mam vongin itima, ezi mam vongin iti.

6 Ezi aningin mav, enselin korotiar ghurghurim arugha mong fanemin pin itim kamaghin an azangsigha ghaze, “Dughiar manamra bizir me ganiva atiatingamiba givagham?”

7 Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, a uan agharimning viraram aning ghufegha Godin Nguibamin akui. Egha kamaghin migei, “Ki Godin Mamaghira Itimin ziamin, bar guizbangira migei. Bizir ni ganiva atiatingamiba, azenir pumuning ko mikezim ko akuamin mangiva givagham. Eghti me Godin gumazamizibar gavgavim dikabiraghti, eghti me bar ikuvigha, dughiar kamra bizir kaba uaghan givagham.”†

Enselningin irebamin mingarim

8 Ezi a migeima, ki a baregha, akamin mingarim gifozir puvati. Egha ki kamaghin an azai, “Gumazir ekiam, bizir kaba manmaghin givagham?”

9 Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze, “Daniel, ni mangi. Guizbangira, akinafarim ni a dukuagha gifa. Eghti akar kamin mingarim modogh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham.

10 Eghti bizir kaba otiv gumazamizibar amuti me arazir aghuibar amuam. Egh me Godin damazimin zuegham. Egh gumazamizir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itir kaba, merara bizir kamin mingarim gifogham. Eghti gumazamizir kuraba me bizir kamin mingarim gifoghan kogham. Egh me arazir kurar avirim damuam.

11 “Eghti gin apaniba Israelian tivaghti me zurara ofa gamir arazim damuan kogham. Eghti bizir bar kuratam me Godin Dipenimin aven anesaraghti, kamaghin a uan Dipenim ategham, kar God bar aghuazir

12:2: Aisaia 26:19; Matyu 25:46; Jon 5:29 **12:3:** Daniel 11:33-35; Matyu 13:43; 1 Korin 15:41-42; Jems 5:20 **12:4:** Akar Mogomem 22:10 * **12:4:** Amos 8:12 vezin kamin itir akamin mirara ghu. Ezi Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir avirim ghaze an mingarim kamaghin ghu, “Gumazamizir avirim danganiba bar dar aruam, egh bizir guar aviribar fofozir aviriba iniam.” **12:7:** Akar Mogomem 10:5; 12:14 † **12:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, a azenir pumuning ko mikezim ko akuam migei. Ezi gumazir maba ghaze, akar kam, a guizbangira akar mogomem, egha osimtizir kam givaghamin dughiam deragha a migeir puvati. **12:10:** Akar Mogomem 22:11 **12:11:** Daniel 9:27; 11:31; Matyu 24:15; Mak 13:14

bizim. Dughiar kam ikɨ mangɨ,
1,290plan dughiaba gɨvaghtɨma, bizir
kurar kam gɨvagham.
12 Eghtɨ gumazamizir God bagha
tuivigha gavgavigha itiba, a mɨzuam
mangɨtɨ 1,335plan dughiaba gɨvaghtɨ,
me bar akuegh ikiam.
13 “Eghtɨ nɨ, Daniel, nɨ datɨrɨghɨn
tugh gavgavigh mangɨtɨ dughiar
abuananam otogham. Eghtɨ nɨ are-
megham, egh nɨ gɨn ua dɨkavigham,
egh dughiar abuananamɨn God nɨ
bagha inabazir biziba, nɨ da iniam.”

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akɨnafarim O Hosea

Akar faragha zuim

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akɨnafarim, a 12plan Godɨn akam inigha izir gumazibar akɨnafarir otevibar faragha zuir akɨnafarim. Godɨn akam inigh izir gumazibar akɨnafarir igharazibar, akam inigh izir gumazim Aisaia ko, akam inigha izir gumazim Jeremaia ko, akam inigha izir gumazim Esekiel, men akɨnafariba, kar akɨnafarir bar ruariba. Kamaghɨn amizɨ, akɨnafarir otevir 12plan kaba, me kamaghɨn da dɨbora ghaze, akam inigha izir gumazibar akɨnafarir otevir 12pla.

Dughiar kantri Asiria iza Israelɨn kantri bar a gasɨghasɨghasava amimɨn, Hosea notɨn amadaghan Israelɨn nguazimɨn ikia, Godɨn akabar gun mɨgei. Kar, osɨmtɨzir ekiamɨn dughiam, ezɨ dughiar kamɨn Israelia bar deraghavɨra ikezir puvatɨ.

Akar Hosea gun mɨkemezir mam, an otevir pumuning iti. An otevir mam, a gumazamiziba uan arazir kuraba akɨrasa Akar Gavgavimɨn me mɨgei. Me God ategha asebar marvir guabar gɨn zui. Ezɨ an akar otevir igharazim, a bar guizbangɨra Godɨn apangkuvim ko gumazamizibagh ifongezir arazimɨn gun mɨgei. A uaghan, Godɨn arazir an arazir kuraba gɨn amadim ko, gumazir arazir kuram gamizim uam a inizir akabar gun mɨgei.

Hosean ikɨrɨmɨrimɨn araziba, Godɨn arazir kamɨn ababanimɨn mɨn oto. Hosean amuim ghua arua poroghamiba uari bakeir arazibagh ami, Arazir kamra, Israelia uari God ategha tintinibar asebar marvir guabar gɨn zui. Ezɨ gɨn Hosea ua uan amuim ini, ezɨ bizir kam a God uan gumazamizibar apangkuva ua me inizir ababanimɨn mɨn iti. God bar uan gumazamizibagh ifonge, egh a me ateghan kogham.

Hosea uan amuim ko an boribar eghaghanim

(Sapta 1--3)

1 Akar kaba, Ikiavɨra Itir God, Hosea ganɨdi, a Berin otarim. Dughiar kamɨn aven, Usia atrivimɨn ike, ezɨ an gɨn Jotam atrivimɨn ikezɨ, an gɨn Ahas atrivimɨn ike, ezɨ an gɨn Hesekia, me bar kantri Judan atrivibar itima, Jehoasɨn otarim Jeroboam, a kantri Israelɨn atrivimɨn iti.

Hosean amuim boriba bati

2 Ikiavɨra Itir God Israelia mɨkɨmasa, Hosean dughiar bar faragha zuimɨn, akam isa a ganɨga kamaghɨn a mɨgei, “Nan gumazamiziba ua na gifongezir puvatɨ, egha asebar ziaba fe, mati tuavimɨn amizir tintinimɨn gumaziba koma akuim. Nɨ kamaghɨn men akakagham, nɨ mangɨ tuavir amizitam inigh an ikɨtɨ, a poroghamiba tintinibar uari bakeir arazim damuvɨra ikiam. Eghtɨ an boriba, tuavimɨn amizim oteghamin boribar mɨn ikiam.”

3 Ezɨ Hosea ghua Diplaimɨn guivim Gomer inigha an ti. Ezɨ gɨn Gomer navim asegha otarim bate.

4 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ otarim, ziar kam, ‘Jesril,’ a datɨgh. Nɨ fo, Israelian atrivibar inazir afeziam Jehu, a faragha atrivibar nguibam Jesrilɨn ikia, atrivir pumuning mɨsoghezɨ aning areme. Kamaghɨn amizɨ, kɨran oveghangɨn, kɨ an arazir kuram ikarvagh Israelian atrivir datɨrɨghɨn itim ivezir kuram a danɨngam. Egh kɨ Jehun ikɨzimɨn aven gumazitam ateghtɨ, tav uam Israelian atrivimɨn ikian kogham. Kar

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-8; 28:1-27; 29:1--32:33 **1:4:** 2 Atriviba 10:11

ziam Jesrilin mingarim. Gumazamiziba otarir kamin ziam baraghiva Jehu amizir arazir kuram ginighnigham.
5 Egh dughiar kamin, ki Israelian midorozir gumazibar gavgavim Jesrilin danganir zarimin a gasighasigham."
6 Ezi gin Hosean amuim Gomer ua navim asegha borir guivim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Hosea migei, "Ni ziam, 'Loruama,' a datigh. Ziar kamin mingarimra kara, ki ua Israelia me gifongeghan kogh, men arazir kuraba gin amadaghan kogham.
7 Ki Judan gumazamiziba, bar me gifongeghavira iti. Ki Ikiavira Itir God, men God, ki uan gavgavimin men akurvagham. Ki midorozir sabam ko, barir pim inigh me bagh misogh men akuraghan kogham. Ki men akurvaghsi midorozir gumaziba ko hoziaba amadaghan kogham. Puvati, ki tuavir igharazim iti."
8 Ezi gin Hosean guivim, Loruama, otem ataghizi, Gomer ua navim asegha otarir igharazim bate.
9 Ezi Ikiavira Itir God Hosea migia ghaze, "Ni ziar kam a datigh, 'Loami.' Ziar kamin mingarimra kara, Ia Israelia, ia nan gumazamiziba puvati. Eghti ki ian Godin ikian kogham."

Israelian kantri ua deravira ikiam

10 Israelia ua bar avirasemegham,
mati ongarir dadarimin gigim,
eghti me me mengan iburagham.
Datirighin God kamaghin me migei,
"Ia nan gumazamiziba puvati."
Egh gin dughiatam iziti, a kamaghin me mikim suam,
"Ia Godin Zurazurara Angamira Itimin boriba."
11 Eghti ikizir kamning, Juda ko Israel ua uaning akuvagh, kantrin vamiran otogham.
Me gumazir men faragh mangamin vamira amiseveghti,
men kantri, ua kantrin bar gavgavimin otogham,
eghti me damuamin biziba,
da bar deraviram otivam.
Me mati God ingarizir azenimin min otogham, mati Jesrilin azenir aghuim.*
Bar guizbangira, God ingangarir kam damuamin dughiam,
a bar dughiar ekiam.

2

1 Datirighin, ia Israelia, uan adarazigh nighnigh, ziar kamning me darigh, "Ia Godin Gumazamizibara," ko "God Bar Ia Gifonge."

Israelia God ataki, mati Gomer Hosea ataki

2 Ezi God akar isin zuim uan gumazamizibagh amua ghaze:

"O nan boriba, ian amebam ua nan amuimin min itir puvati, ezi ki uam an pamin min itir puvati.
Ia pamten, a mikim a gakaghonti, a uan arazir tintinimin gumaziba ko akuim atakigh.
A ua tuavimin amizimin arazim damuan marki.
3 An arazir kam ateghan koghti, ki an korotiaba sueghti, a bibiamra iki bar aghumsigham.
Ki a damighti, a nguazir bar kuramin min otogham.
Nguazir kam, bar misingizi temeba ko biziba an aghuir puvati, egha dipar apiba an puvati.
Arazir kamin ki a gasighasigham.
4 An boriba, me tuavimin amizim otezir boribar min iti.
Kamaghin amizi, ki an boribar apangkuvan kogham.
5 Men amebar kam uan pam ategha, tintinibar gumazir igharaziba ko akua navim asegha aghumsiziba puvati, egha kamaghin migei,

1:7: 2 Atriviba 19:35; Sekaraia 4:6 **1:10:** Jenesis 32:12; Hosea 2:23; Jon 1:12; Rom 9:26; 1 Pita 2:10; 1 Jon 3:1 * **1:11:** Akar kam ghaze, God ingarizir azenim, Hibrun akamin me a dibora ghaze, Jesril. Borir 3plan ziaba, faragha bizir kurabar ababanim gami. Ezi datirighin ziar 3plan kaba bizir aghuibar ababanim gami.

‘Ki gumazir ki ifongezibar gin mangam.
Me dipaba ko, dagheba ko, korotiaba ko, olivin borem ko, wainin dipaba ko, bizir maba sara na ganidi.’

6 “Kamaghin amizi, ki temer dikoniba itiba inigh an tuavim apirigham.
Ki divazimin min an tuavim avinigham, eghti a gumazir kaba bagh mangan kogham.
7 A ifongezir gumazibar gin ivegh mangi, egh me batoghan kogham.
A me burisi mangiva, egh men apighan kogham.
Egh a kamaghin mikimam, ‘Ki faragha deraghavira iti, ezi datirighin puvati.
Kamaghin amizi, ki ti uamategh uan par faragha ikezim bagh mangam.’

8 “A kamaghin foghan aghua, ki uabi dagheba ko, wainin dipam ko, olivin borem ko, silva ko, gol ko, bizir maba sara bar a ganingi.
Ezi puvati, a bizir bar aghuir kaba inigha ghua asem Balin ziam fe.
9 Kamaghin amizi, dagheba asiamin dughiam otoghti, ki dagheba ko wainin a ganingiziba,
ki ua da inigham.
Egh korotiaba ko bizir aghuir a ganingiziba,
ki ua da inigham.
10 Egh a ifongezir gumazibar damazimin,
ki an korotiaba suegham.
Eghti gumazitam nan dafarimin uam a inighan kogham.
11 Dughiar ekiar a bar akongeziba, ki bar da agivagham.
Dughiar ekiar kaba kamakin.
Kar, dughiar ekiar zurara azeniba bar dar otiviba, ko, iakinir igiaba,
ko, Sabatin dughiaba, ko, Godin ziam fer dughiar igharaziba sara.
12 Ki an wainin ikariziba ko fighin temeba ki bar dagh asighasigham.
A ghaze, a gifongezir gumaziba temer kaba isa an ivezimin min a ganingi.
Eghti asizir atiaba izi wainin azeniba ko fighin temebagh asighasigham.
Eghti wain ko fighin azenir kaba ruarir kinibar otivigham.
13 A dughiar ruarimin na ginamada,
egha ghua migharir mughuriar aghuim zuir ofaba isa asem Bal bagha ofabagh ami.
Egha kurkazir aghuaribagh amua gumazir a ifongezibar gin arui.
Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a danigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.”

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge

14 Egha Ikiavira Itir God uam akar isin zuimin kamaghin migei:

“Ki akar aghuimin amizir kam mikimiva,
egh uam a gekuigh gumazamiziba puvatizir danganimin mangigham.
Egh an asughasugh anepezeperiva, kamaghin a mikimam,
‘Ki bar ni gifonge.’
15 Egh ki wainin azeniba isi ua a daningam.
Egh danganir zarir kam me kamaghin a dibori, ‘Osimtizibar Danganir Zarim,’ ki a giragham,
eghti a bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamamin danganimin otogham.
Eghti nan amuim danganir kamin aven iki nan akamin gin mangam,

2:15: Josua 7:24-26

mati a fomira igiamra itir
dughiamin, Isip ategha izava
amizi mokin."

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
Israelia migei:

"Ia dughiar kamin, nan amuimin min
iki kamaghin na dipon suam,
'Ni nan pam.'
Egh ia ua kamaghin na
ginighnighan kogh suam,
'Ni aser kam Bal, ni nan
Ekiam.' Puvati.
17 Ki ia ateghti,
ia amizir kamin min uam asem
Balin ziam diponan kogham.
Bar puvatigham.

18 "Dughiar kamin, ki asizir atiaba
ko, kuruziba ko, kuaraziba
koma akar dikirizir gavgavim
damigham.
Eghti da nan gumazamizibagh
asighasighan kogham.
Egh midorozim gamir biziba, mati
barir piba ko, afuziba, ki bar
ada apirarigham.
Eghti nan gumazamiziba navir
amirizimin iki nguazir kamin
ikiam,
egh uam atiatingan kogham.

19 "Israel, ki ni damighti ni nan
amuimin min otogham,
egh ni kamaghira iki mamaghira
ikiam.
Ki arazir aghuim ko guizin arazimin
ni damuam, egh ni ateghan
kogham.
Egh ni gifuegh mamaghira
ikiam,
egh nin apangkuvira ikiam.
20 Ki uan akar dikirizimin gintigham,
eghti ni nan amuimin min iki ma-
maghira ikiam.
Egh ni fogh suam,
kirara, ki nin Ikiavira Itir God.
21-22 Ki Ikiavira Itir God,
ki dughiar kamin uan gumaza-
miziba Israelian azangsiziba
baragham.
Egh amozim amadaghti, a nguazim
gizam.
Eghti men azenibar dagheba ko,
wainba ko, olivin temer me
borem isiba,
biva avirasemegham, mati
Jesrilin azenir aghuim.*
23 Egh ki uan gumazamiziba nguazir
kamin me arighti,
me aghung azenir aghuir ki in-
garizimin min ikiam.
Ki faragha kamaghin uan gumaza-
mizibav gia ghaze,
'Ki Ia Gifongezir Puvati.'
Egh gin ki bar me gifuegham.
Ki faragha kamaghin me migei,
'Ia Nan Gumazamiziba Puvati.'
Egh gin ki kamaghin me mikim suam,
'Ia nan gumazamizibara.'
Eghti me kamaghin nan akam
ikaragham,
'Ni en God.'"

3

Hosea ko an amuir kuram

1 Egha Ikiavira Itir God ua ka-
maghin na migei, "Ni ua mangi
uan amuim gifongegh. Ni faragha
uan amuim gifonge, ezi a ghua
poroghamiba uari bakeir arazim
gami. Ni bar a gifongegh, mati ki
uan gumazamiziba Israelia bar me
gifonge. Guizbangira, me na ategha
aseba bagha ghue, egha wainin ovizir
me apuziziba isa asebar ofa gami. Me
kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God
me gifueghavira iti."
2 Kamaghin amizi, ki dikavigha
ghua 150 kina ko, 6plan balin beghi-
aba uan amuim uam a givese.
3 Egha ki kamaghin a migei,
"Guizbangira, ni nan amuimra,
ezi datirighin ki ni ko dakuighan
kogham. Ni faragh dughiar ruarimin

* **2:21-22:** Vezin kamin, Godin akam inigha izir gumazim Israelia migei, egha a ziam, "Jesril," Israelia garisi. God bizir kurar a Israelia gamizim giragha, ua deragha me gami. Kamaghin amizi, ves 21-23in aven, God Hosean borir 3plan ziabagh ira. Ni uaghan Hosea 1:11in gan. **2:23:** Jeremaia 31:27; Sekaraia 13:9; Rom 9:25; 1 Pita 2:10

pura ikegh, dughiar kamin, ni tu-
avimin amizimin min ikian marki. Ki
ni baghvira mizuamam."
4 Kamaghira, Israelia dughiar ru-
arimin tong pura ikegham. Egh me
atriviba ko gumazir dapaniba pu-
vatigham. Me aseba bagh ofabar
amuan kogham. Egh dagiar guariba,
ko nedazir me dar gara bizir gin oti-
vamibagh fofoziba, ko marvir guaba,
me bar da ategham.
5 Dughiar kam givaghti, Israelia ua-
mategh Ikiavira Itir God, men God
bagh izi, akongiva atiatingvira an zi-
amra fam. Egh me Atrivim Devitin
ovavir borir mamin gin mangam.
Egh me Ikiavira Itir Godin akamin
apengan ikiti, gin izamin dughiamin
a bizir aghuariba me daningam.

Hosea Godin aningagharimin gun Israelia migei

4

(Sapta 4--13)

Ikiavira Itir God migirigiam isa Israelia gasi

1 Kantrin kamin itir gumazamiz-
iba, Ikiavira Itir God mati kotin aven
kamaghin migirigiam me gasi:

"O Israelia, ia Ikiavira Itir Godin
akam baragh!
A kamaghin ia migei,
'Kantrin kamin gumazamiziba guizin
arazibar gin zuir puvati.
Egha gumazamizir igharazibagh
ifongezir puvati.
Me kamaghin nighnizir pu-
vati, ki men God.
2 Me akar kurabar gumazamizibav
gei.
Me uarigh ifarava,
gumazamizibav sozi me ariaghiri,
egha igharazibar biziba okiava,
egha poroghamiba uari bakeir
arazim gami.
Me arazir kurar avirim saram ami,
egha gumazamizibav suagharigha
ghuavira iti.
Ezi arazir kam bar ekevegha
ghuavira iti.
3 Kamaghin amizi, nguazir kam
osimtizim ikia misigham.
Ezi nguazimin itir gumazamiz-
iba, ko an itir biziba bar,
kar asiziba ko, kuaraz-
iba, ko, osiriba, da bar
arimighiregham.' "

Ikiavira Itir God akam ofa gamir gumazibagh asi

4 Egha Ikiavira Itir God mati kotin
aven ua kamaghin migei:

"Gumazitam akam gumazamizibagh
asan kogham. Markiam.
Ia ofa gamir gumaziba, arazir
kurar kamin mingarim a ian
iti.
Ezi gumazamiziba migirigiam
ian iti.
5 Ia zurara ingangarim gamua,
deraghavira ingarir puvatigha
asaghporavira iti.
Ezi Godin akam inigha izir gu-
maziba uaghan kamaghiram
ami.
Kamaghin amizi, ki Israel gasighasigham,
a mati ian amebam.
6 Nan gumazamiziba nan akamin gin
zuir puvati.
Kamaghin amizi, me ikuvigham.
Ia ofa gamir gumaziba uaghan, nan
gin zuir puvati, egha nan fo-
fozim batuegha gifa.
Kamaghin amizi, ki ia bat-
uegham.
Egh ian otariba ateghti,
me nan ofa gamir gumazibar
ikian kogham.

7 "Ia ofa gamir gumaziba bar
aviraseme,
egha kamaghin ia arazir kurar
avirim gami.
Ia datirighin ziar ekiaba iti.
Eghti ki ia abiraghti, ia bar
aghumsigham.
8 Nan gumazamizibar arazir kuraba
mati ian daghem.

3:5: Jeremaia 31:9; 50:4-5; Esekiel 34:24 **4:6:** Aisaia 5:13 **4:7:** 1 Samuel 2:30; Hosea 13:6; Malakai 2:9; Filipai 3:19

Kamaghin amizi, me arazir
kurabar amuvira ikiasa ia bar
ifonge.
9 Ki pazi gumazamizibar amighti, me
ikuvigham.
Eghti ia ofa gamir gumaziba,
men mirara ikuvigham.
Ki ian arazir kurar ia
amiziba ikarvagh pazi ia
damuam.
10 Ia akirim ragha Ikiavira Itir God
gasaragha pura asebar gin zui.
Kamaghin amizi, ia dagher
aghuibar amiva, egh izivaghan
kogham.
Ia borir aviriba inisi, asebar ziaba
fiva,
poroghamiba uari bakeir arazim
damuva,
egh ia boriba puvatigh kam-
aghira ikiam."

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar ziaba febar aningaghe

11 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei:

"Wainin dipaba apir arazim ko, tu-
avir amiziba ko, akuir araziba,
nan gumazamizibar nighnizibagh
amizi,
me onganigha, deraghavira
nighnizir puvati.
12 Egha me akar mogomeba azenim
darighasa,
pura ter otevibar ingarizir mar-
vir guabar azangsisi.
Me ghaze, ter otevir kaba,
bizir me foghasa ifongezibar gun
me mikimam.
Me na ategha gifa, egha asebar gin
zui,
mati amizir mam tintinimin gu-
maziba koma akui.
13 Me mighsiabar orazibar ghua-
vanaga ofabagh ami.
Pin itir temer kabar apengan
dughuazir orangtizim iti.
Kamaghin amizi, me temer ekiabar
apengan ikia ofan migharir
mughuriar aghuim zuibagh
ami.
Kamaghin amizi, ian guiviba
tuavimin amizibar min tin-
tinimin gumaziba koma akui.
Ezi ian otaribar amuiba
poroghamiba uari bakeir
arazim gami.

14 "Ia uari uaghan asebar ziaba fer
dipenibar itir, tuavimin amiz-
ibar gin arui.
Egha ia me ko ikiava me ko ase-
bar ofa gami.
Ezi kamaghin ki ian guiviba ko,
ian otaribar amuibar arazir
kuraba ikaraghan kogham.
Egha ki bighavira kamaghin ia
migei,
'Ia gumazamizir nighnizir
aghuariba puvatiziba, ia
ikuvigham.'

15 "Ia Israelian gumazamiziba mati
amizim tintinimin gumaziba
koma akui, egha ia na ategha
gifa.
Ia deraghvira ganigh, ia Judan
gumazamizibar amaman-
gatighti,
me ian min arazir kamra
damigh uaghan osimtizim
ikiam.
Ia Gilgal ko, Betelin mangi ofabar
amuan marki.
Ia aningin mangiti, aning uaghan
nguibar kuramningin min
otogham.
Egh ia nguibar kamningin iki, ki
Ikiavira Itir Godin Zurara
Itimin akakagh
nan ziamin akar dikirizibar
amuan marki.
16 Israelian dapaniba bar gavgafi,
mati bulmakaun amebar igiar
akaba batoziba.
Me ghaze, Ikiavira Itir God me
geghuvam,
mati sipsipbagh eghuvir gu-
mazim uan sipsipin nguz-
ibagh eghufi.
Ki garima, me puv akaba batosi,
eghti ki manmaghin me geghu-
vam?
Ti puvatigham!

17 Efraimia bar uari isa asebagh anigha dar gin zui.
Markɨ, ia me ateghtɨ me mar uan ifongiabar gin mangɨ.
18 Men gumazir aruaba aghumsɨzir arazim bar a gifonge.
Kamaghin amizɨ, me wainin aviriba apava ongani,
egha gin me poroghamiba uari bakeir arazim tintinimin a gami.*
19 Ia oragh! Kɨ aminir gavgavim bizibagh ivai da zui moghin,
kɨ me inigh mangɨtɨ me ikuvigham.
Eghtɨ me ofan asebagh amizibagh nighnigh,
bar aghumsigham."

5

1-2 "O ofa gamir gumaziba, ia akar kam baragh.
Ia Israelia, deravira kuaribar arigh nan akam baragh.
Ia atrivimin adarasi, ia oragh.
Ia kotin aven tughtɨ, kɨ deravira ian osimtɨziba tuisigham.
Kɨ fo, ia ofa gamir gumaziba azuazimin min gumazamizibagh ifarava me gekua,
Mispan nguibam ko Taborin Mighsiamin asebar ziaba fe.
Kamaghin amizɨ, ia gumazamizir aviribar nighnizibar suirazɨ,
me okam nighnisi.
Ia mati asɨzir atiabar suizir mozibar min iti.
Kamaghin amizɨ, kɨ ivezir kuram isɨ bar ia daningam.
3 Ia Efraimia ko Israelia, kɨ ian arazibagh fo.
Ia manmaghin nan modogham?
Ia nan gin zuir puvatɨ, egha ia bar nan damazimin mize,
mati amizir tintinimin gumaziba koma akuim."

Israelia ua Ikiavira Itir God bativan kogham

4 Israelia uan God ategha asebar ziaba fema,
men arazir kam tuavir amizimin arazibar min iti.
Arazir kam me gativagha, pamten men nighniziba ikiagharisi,
eghtɨ me uamategh uan God bagh izeghan kogham.
5 Israelian arazir uari fem, a me isa kot gatɨ.
Israelia ko Efraimian arazir kuramra me gamima me asaghporaghire.
Ezɨ Judaba uaghan me ko ire.
6 Ikiavira Itir God me ategha gifa.
Kamaghin amizɨ, me sipsipba ko bulmakauba inigha a bagha iza, an ofa damuasava ami.
Mevzika, me uam a batoghan kogham.
7 Bar guizbangira, me Ikiavira Itir God ategha gifa,
mati amizim uan pam ataki, egha tintinimin gumaziba koma akua men boriba bate.
Ezɨ men boriba kamaghin fozir puvatɨ, Godra guizin men afeziam.
Kiran oveghangin iakinir igiamin dughiamin, apaniba izɨ,
me gasighasigh men nguazim saram asighasigham.

Judaba ko Israelia uariv sosi

8 Ia Gibean gumaziba, ko Raman gumaziba, ko Betelin gumaziba ko Benjaminin anabamin gumaziba,
ia bar sighabagh ivi.
Ia pamten dimiva ivemar mangɨ midorozim damu.
9 Dughiar kamra ia Efraimia bar ikuvigham.
Kɨ ia migei, guizbangira, bizir kam kɨ mikemezɨ moghin,
a Israelin anababar tongin otogham.

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia oragh. Judan gumazir dapaniba,

* **4:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvatɨ. **5:6:** Aisaia 1:15; Jeremaia 14:12; Esekiel 8:6; Maika 6:6-7

mati gumaziba gumazir igharazimin
nguazir otevim okimasa
nguazir mitaghniabagh
sivaghsivasi.
Ki men arazir kurar kam bangin men
aningaghegh me gasighasigham,
mati aperiam otogha bizibagh
asighasisi.
11 Efraimia uan atrivimin akar gav-
gavimin gin ghua marvir guar
kinibar ziaba fe.
Kamaghin amizi, ki kotin aven
me tuisigh ivezir kuram me
daningiva me dikabinam.
12 Kamaghira, ki Efraimia ko Judaba
virara me gasighasigham,
mati apizir bizibagh asighasizim.

13 "Efraimia uarir gara fo, me puv
arei.
Ezi Judaba uari uan duar ekiabar
gari.
Egha me dikavigha kantri Asirian
ghua uarir akurvaghasa
atrivir ekiam gakaghora an
azangsisi.
Ezi Asirian atrivim men
arimariabagh amima, me
ghuamazir puvati.
A men duabagh amima, da
ua aguir puvati.
14 Ki datirighin bar gavgavigh laionin
gavgavimin min otogh
Efraimia ko Judabav sogham.
Ki uabi tintinimin me abighirarigh
me kurvagh mangiti,
gumazitam men akuraghan
kogham.

15 "Ki uan gumazamiziba ategh
uamategh uan nguibamin
mangam.
Eghti me uarira iki uan
arazir kurabar ivezir ku-
ram ini mangiti, mizazir
kam givaghamin dughiam
otogham.
Me uan arazir kurabar ikarvazim
bagh ivezir kuram ko mizazim
iniam,
egh gin me uamategh na bagh izi
na buriam.
Me pazi uari baregh,
egh gin me ua na baghvira izam."

6

Gumazamiziba guizin navim girazir puvatigha ghaze, me ti ua Ikiavira Itir God bagh mangam

1 Ezi gumazamiziba kamaghin
migei:

"Aria, e uamategh Ikiavira Itir God
bagh mangam.
An e abiagharigha gifa, egh a
ti e damuti, e ua deraviram
otogham.
An e misoghezi duaba e batifi,
egh a duar kaba ua da ikegham.
2 Dughiar pumuning o pumuning ko
mikezim mangi givaghti,
an e damuti e ghuamaghegham.
A ti uam e feghti,
e an damazimin deravira ikiam.
3 E Ikiavira Itir God gifoghsi, bar
puvira ingaram.
E fo, mizarazibar, aruem zu-
raram anadi.
E fo, aruem garir dughiaba givaghti,
amozir dughiabar, amoziba
nguazim giri.
Kamaghira, e fo, Ikiavira Itir God
iziva deravira e damuam."

Ikiavira Itir God gumazamizibar migirigiaba ikarvasi

4 Ezi Ikiavira Itir God men akam
ikaragha ghaze:

"Ia Israelia ko Judaba, ki manmaghin
ia damuam?
Ia na gifongezir arazim, a
zuamira gifa.
Mati mizarazimin ghuariam a
zuamirama asigha ghuavan-
abogha puvati.
Egha uaghan mati ghuariar
dipam dadabagh irezi,
aruem anadi da zuamira
misigha gifa.

5:15: Onger Akaba 50:15; Aisaia 64:7-9; Jeremaia 2:27; 3:13-14 **6:1:** Godin Araziba 32:39; 1 Samuel 2:6; Jeremaia 30:17 **6:3:** 2 Samuel 23:4; Onger Akaba 72:6

5 Kamaghin amizi, ki uan akam akunasa, akam inigha izir gumaziba amangi.
Eghti me akam ia mikinti, akar kaba ian arazir kuraba tuisigh osimtizir ekiam ia daningam.
Bizir ia damuasa ki ifongezim, ia a baregha a gifogha gifa.
Bizir kam, azenimra ikia kamaghin iti:
6 Guizbangira, Ki apangkuvir arazim gifonge,
ki ofan kinibagh ifongezir puvati.
Ia zurara ofan bar isia mighiribagh ami, ezi ki dar aghua.
Ki bizir kam bagha bar ifonge, a kamakin,
ia deraghvira na gifogh nan akamin gin mangi.

7 "Gumazamizir kaba, bar faraghavira otozir gumazim Adamin min ikia,
Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki.*
Me zuamira akirim ragha na gasara.
8 Arazir kurabagh amir gumazamiziba ko gumazibav sozi me ariaghirir gumazamiziba,
me Gileatin nguibar ekiam gizifa.
9 Ofa gamir gumazibar okoruaba mati okimakiar gumaziba tuavir miriabar uari akuva,
moga gumazibagh asighasigha, men biziba okei.
Egha tuavir Sekemin nguibar ekiamin zuimin,
me gumazamizir Godin ziam fasa zuibav sozi, me ariaghiri.
Me gumazir bar kuraba.
10 Ki arazir bar kurar mamin garima, a Israelin otifi.
Nan gumazamiziba asebar ziaba fava egha nan damazimin bar mize.
Efraimian arazir kam mati, gumazir ghua tuavir amiziba ko akuim.
11 "O Judaba, ia uakan, ki ia amizir araziba bagh ian aningaghamin dughiam ginabagha gifa,
eghti ia ivezir kuram iniam, mati gumazim uan azenimin dagheba asi.
Egh gin, ki uan gumazamizibar amuti,
me ua deraghvira ikiam."

7

1 "Ki Israelia damuti me ua deraghasa ifonge. Ezi puvati.
Ki Efraimian arazir kurabar garima, da azenara otifi.
Ki Samarian nguibar ekiamin gumazamizibar bizir kurar me amibar gari.
Me uari uarigh ifara dipeniba akara biziba okei.
Ezi men okoruar kurar maba
nguibar ekiamin tuavibar gumazamizibar biziba pura da isi.
2 Ki men arazir kuraba gin amadaghan kogham. Puvatigham.
Ezi me bizir kam ginighnizir puvati.
Men arazir kuram me avara,
ezi ki zurara men arazir kurar kamra gari."

Me arazir kuram damuasa akam akiri

3 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Gumazamizir maba tintinimin arazir kurabar amuasa akam akiri,
egha atrivim ko an gumazir dapaniba apezepera me gifari.
4 Me bar poroghamiba tintinibar uari bakia uari koma akuir gumazamiziba.
Men navir averiaba arazir kam bagha isi, mati bret tuamin danganimin min iti.

6:6: 1 Samuel 15:22; Jeremaia 22:16; Maika 6:8; Matyu 9:13; 12:7; Jon 17:3 * **6:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **7:2:** Onger Akaba 9:16; 90:8; Jeremaia 17:1

Bretba tuer gumazim avim atizi a
isi, egh aneteghti a ikiti bret
buigham.
Bret buigh givaghti, an avim
giveraghti a dafogh isi bar
ekevegham.
Men arazim a kamaghin zui.
5 Atrivim isar ekiam gamir dughiamin,
a uan gumazir dapaniba ko,
me wainin dipar bar aviriba
ame.
Egha me bar onganigha arazir on-
ganibagh amua,
dibovir gumaziba ko arazir ku-
ram damuamin akam misosi.
6 Men nighnizir me bizir kuram
damuasa amim,
mati bret tuer danganimin min
fei.
Ezi dimagarimin gumazir danganir
kamin bretba tuem, an akui,
egha me mati avivkiabar min isi,
ezi migharimram otifi.
Egha mizarazimin da bar
puvira isi.*

7 "Me bret tuamin danganimin min
puvira aningaghegha,
gumazir dapaniba ko atriviba
vaghvagha me misoghezi me
ariaghire.
Men arazir kurar kam men kantrin
aven itima,
ezi gumazitam nan dia na ko
migeir puvati."

Israelia ghaze, kantrin igharaziba men akurvagham

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei:

"Efraimia Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba ko porogha men
arazibar gin zui,
mati amizim bretin ingarasa
plaua ko olivin borem isa da
verevere.
Kamaghin amizi, men araziba der-
azir puvati,
mati bret deragha isizir puvati.
9 Israelia kantrin igharaziba ko pozir
arazir kam, a men gavgavim
abiragha gifa,
ezi me bizir kam gifozir puvati.
Me mati gumazir ghurir apanim, ua
gavgaviba puvati,
egha me uaghan bizir kam
gifozir puvati.
10 Israelian arazir akaba batozim me
isa kot gati.
Ezi me navim girazir puvati,
egha Ikiavira Itir God, men
God, me uam a bagha izir
puvati.
Bizir kurar aviriba me batozi,
me God baghavira ikian aghua.
11 Efraimia, mati kuarazir onganir
mam, egha tintinimin uari
akuri.
Faragha me akurvazim bagha
Isipin azara,
egha gin me akurvazim
bagha uaghan ivemara
Asiriaba bagha ghue.
12 Egh dughiar me mighi mangamimin,
ki uan iver ekiam pin aneguragh
men suigham.
Me arazir kuram damusi uari akuvti,
ki zuamira ivezir kuram me
daningam.

13 "Mevzika! Me bar ikuvigham.
Me na ategha gifa, egha nan
akam batosi.
Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.
Ki faragha men akurvaghasava
amima,
me nan moga na gifari.
14 Me ifara na ko migei, egha gumazir
na gifozir puvatizibar min
uan misiabar irav ikia puv arai.
Me dagheba ko wainin dipaba iniasa
uan asebar deir dughiabar,
me tintinimin uan mikarzibar
ghori,
mati na gifozir puvatizir gu-
mazamiziba.

* **7:6:** Akar kam, gumazir maba amizir bizibagh eghari. Ezi e datirighin fozir puvati, bizir manamra dughiar kamin oto. Vezin kamin aven, "gumazir danganir kamin bretba tuem," a gumazir kabar gumazir dapanimin akar isin zuim gami. **7:7:** Onger Akaba 14:4; Aisaia 9:13; Hosea 7:16; Sefanaia 1:6 **7:9:** Aisaia 1:7; Hosea 4:6 **7:10:** Hosea 5:4-5; 7:7; 7:14 † **7:14:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Me akirim na gasa puvira nan
akaba batosi.†
15 Guizbangira, kirara men akurazi,
me ekevegha gavgafi.
Egha me arazir kuramin na
damuasa akam akiri.
16 Osimtizibar dughiabar, me uarir
akurvaghasa na bagh izir pu.
Puvati, me aser gavgaviba pu-
vatiziba baghavira zui.
Me paza zuir tuavir kam, a mati barir
pir kuram.
Men gumazir dapaniba uari fa
ghaze,
me gavgavim ikia uari uan
apaniba midorozimin me
abinigham.
Ezi puvati. Me midorozimin aven
arimighiregham,
eghti Isipia puvira men ingar-
avakam."

8

Israelia asebar ziaba fema, God me isa kot gati

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei:

"Ia midorozim damusi sigham givi.
Apaniba atamra izi nan Dipenim
misoghasava ami,
mati kuarazir isam asizim
iniasa zuamira mighegha
nguazimin izaghiri.
Guizbangira, nan gumazamiziba
Akar Dikirizir Gavgavir ki me
ko amizim abiki,
egha nan akam batoke.
2 Israelia nan dia ghaze,
'Ni en God, e ni gifo!'
3 Ezi puvati, me arazir aghuim ataki.
Kamaghin amizi, apaniba men
agintigham.

4 "Nan gumazamiziba gumazir da-
paniba amisevima,
ki men amamangarizir puvati.
Me uan silva ko golba isa uari bagha
marvir guabar ingari.
Kamaghin amizi, ki gumaza-
mizir kabagh asighasigham.

5 O Samariaba, ki ian golin bul-
makaun marvir guar kam bar
an aghua.
Kamaghin, ki bar ian aningaghe.
Ki kamaghin ifonge, me uan arazir
kurar kam zuamiram ane-
takigh.
Ezi ti puvatigham.
6 Israelian ingangarir gumazir mam
marvir guar kamin ingari.
Bizir kam, a God puvati, a pura
nedazir kinim.
Bar guizbangira, ki bulmakaun kam
abighirarighti,
a pura minezir kinimin otogham.
7 Men arazir kuram, mati pura
aminir muziarim,
eghti arazir kurar kamra, gu-
mazamizibagh asighasigham,
mati aminir ekiam iza gu-
mazamizibagh asighasisi.
Egha mati witin azenir dagheba
misevir puvatizim,
ezi bretbar ingaramin witba pu-
vati.
Eghti witin kurar kam dagher bar
muziariba miseveghti,
kantrin igharazimin gumaza-
mizibara izi dar amam.
8 Israelia ua derazir puvati.
Me kantrin igharazibar miraram
oto.
Datirighin me mati nguazir minem
biki,
egh me ua nan ingangarim
damuan kogham.
9 Me donkin atiabar min puvira ak-
aba batosi,
egha uan ifongiabar gin zui.
Egha uarir akurvaghasa Asiriaba
bagha ghua men azangsisi.
Egha me uarir akurvaghasa
kantrin igharazibar atriv-
ibagh iveza me apezeperi.
10 Ezi datirighin ki bar me akuvagh
pazi me damuam.
Dughiar ovezimin, Asirian atrivim
bar me abinigh,
egh osimtizir ekiar bar kuram
me darigham.
Eghti gin me avirasemeghan
kogham.

8:7: Aghuzir Akaba 22:8; Hosea 7:9; 10:12-13

11 “Efraimia arazir kuraba gin amadir ofa damuasa,
ofa gamir dakozir aviribar ingari.
Ezi ofan kaba derazir puvati.
Kamaghin amizi, me arazir kurar avirim gamuavira iti.
12 Ki men sure damuasa uan arazir aviriba osiri.
Ezi me arazir kabar garima, da mati ikizir igharazibar arazir igharagha gariba.
Egha me dar gin zuir puvati.
13 Me ofan aviribagh amua ofa gamir asizibar tuziba api.
Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ofan kabagh ifongezir puvati.
Kamaghin amizi, ki datirighin men arazir kurabagh inirigh,
ivezir kuram isi me daningam.
Ki me amadaghti, me mangi
ua Isipin kantrin otogh kalabuziabar min ikiam.

14 “Israelia ghaze, atriviba ti men akurvaghamin gavgaviba itima,
me atrivibar dipenibar ingari.
Bar guizbangira, ki God, ki gumazamizibar ingari.
Ezi me bizir kam gin amada.
Judaba uaghan osimtizir kamra iti,
me divazir gavgaviba itir nguibar ekiabar ingari.
Egha ghaze, me deravira ikiam.
Ezi puvati, ki avim amadaghti,
a izi nguibar ekiar kaba ko atrivibar dipenibar isigham.”

9

God ivezir kuram Israelia daningam

1 O Israelia, ia God gifozir puvatizir gumazamizibar min ikia,
isar ekiaba ko nan ziam fer dughiabar bar akongezir arazim gami.
Ia arazir kam atakigh.
Ia akirim ragha uan God gasaragha gifa,
egha an gin zuir puvati.
Ia danganiba bar, asem Balin ziam fe,
mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akui.
Egha ghaze, Bal ian azenibagh amima,
dagher aviriba otifi, mati tuavimin amizimin ivezim.
2 Ezi kiran oveghangin ia dagheba,
ko wainin dipaba puvatigham.
3 Egh ia Efraimia, ia uam Ikiavira Itir Godin nguazimin ikian kogham.
Eghti ian tarazi uamategh mangi Isipin kalabuziabar min ikiam.
Eghti ian tarazi uaghan Asirian kantrin mangi kalabuziabar min ikiam.
Ia kantrin kamningin iki dagher God anogoroghezibar amam.
4 Ia ikizir igharazibar kantrin ikiamin dughiamin,
ia asiziba ko wainin dipaba ofan min Ikiavira Itir God daningan kogham.
Ian dagheba ia damighti, ia Godin damazimin mizegham,
mati dagher me gumazir kuamin azia, egha apim,
ezi dagher kam me gamizi, me mize.
Dagher kaba, ia pura naviba izivsi da iniam.
Ia dagher nar katam inigh
Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi an ofa damighan kogham.
5 Eghti Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiam iziti,
ia manmaghin damuam?
Ia ofa damuamin tuaviba bar puvatigham.
6 Ia oragh! Gin osimtizir ekiam otoghti,
ia tintinibar ari mangegham.
Eghti Isipia izi ia batogh ia inigh mangiti,
ia Isipin kantrin otivigh kalabuziabar min ikiam.
Egh ia iki mangi arighireghti, me uan nguibar ekiam Memfisin ian kuabar afegham.

8:14: Aisaia 17:10; Jeremaia 17:27; Amos 2:5

Ia uamategh uan nguibamin
izeghan kogham.
Puvatigham.
Eghti ian silvan dagiaba ko dipeniba
ko ian bizir aghuiba pura ikiti,
ruarim aghung bar da avaragham.

7 God pazi ia damuamin dughiam
otogha gifa.
Eghti ia uan arazir kurar amiz-
ibar ivezir kuram iniam.
Arazir kam otoghamin dughiamin, ia
Israelia fogham,
kar dughiar God ia ikar-
vaghamim.
Ia kamaghin na migei,
"Akam inigha izir gumazir kam
ongani.
Gumazir Godin Duam itir
kam, a nighnizir aghuiba
puvati."
Ia gumazamiziba, ian arazir kuram
bar ekefe,
kamaghin amizi, ia bar na gi-
fongezir puvati.
8 God uabi Akar Gavgavim uan gu-
mazamizibar aningasa,
akam inigha izir gumazimin min
na amada.
Ezi danganir ki aruiba bar, ia nan
suighasava ami,
mati gumazim kuaraziba guasa
ivem adui.
Egha Godin Dipenimin
uaghan nan apanim gami.
9 Ia arazir kuram gamuavira iti,
mati ian inazir afeziaba fomira
Gibean nguibar ekiamin amizi
mokin.
Kamaghin amizi, God ian arazir
kurabagh nighnigh,
ia ikarvagh ivezir kuram ia
daningam.*

Israelian arazir kuraba ko dar ivezir kuram

10 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei:

"Ki faraghavira ian apizir dughiamin,
ia bar dera,
mati wainin ikarizim nguazir
midiarimin otogha der-
aghavira be.
Ezi ian inazir afeziaba,
mati temer fikin ovizir
faraghaviram aniba.
Egha gin me Peorin Mighsiamin
otivigha,
egha faraghavira asem Balin
ziam fava aghumsizir araziba
baghavira iti.
Me bar aser kam gifonge,
egha an mirara bar ikufi.
11 Efraimian gavgavim mangi
givagham,
mati kuarazim mighegha ghu.
Eghti men amiziba naviba asang
boriba batan kogham.
12 Tarazi boriba batiti,
ki me misueghti, me arimighiregham.
Ki tav ateghti a ikian
kogham.
Ki gumazamiziba ateghamin
dughiamin,
bizir kuraba tintinimin me bati-
vam.
Mevzika!"

13 Egha Hosea kamaghin migei:

"O Ikiavira Itir God, Efraimia
faragha, mati Tairin nguibar
ekiamin min bar deravira iti.
Ezi ki garima, apaniba izava Tair
gasighasiki.
Eghti arazir kam uaghan Efraimian
otivam.
Apaniba izi men boribav soghti
me arimighiram.
14 O Ikiavira Itir God, ni ti ivezir
manam me daningam?
Ni men amizibar amuti me nav-
iba asangan kogham.
Ni amizir borir iririviba itiba men
oter eboribar amighti da
misingigh,
eghti me oteba boribar aningan
kogham."

15 Egha Ikiavira Itir God ua kam-
aghin migei:

9:7: Luk 21:22 * **9:9:** Ni Gumazir Dapaniba sapta 19 ko 20in gan. **9:10:** Diboboniba 25:1-5

"Efraimia fomira Gilgalin ikia egha faraghavira arazir kurar kabagh ami.
Ezi dughiar kamra, ki uaghan men aningagha men atari.
Gumazamiziba arazir kurar avirim gamima,
men gumazir dapaniba uaghan nan akaba batosi.
Kamaghin amizi, ki uan dipenimin me batuegham.
Egh ua me gifueghan kogham.
16 Efraimia boriba batan kogham,
mati temem an biba misigha gifa, egh ua ban kogham.
Eghti tarazi boriba batiti, ki borir me bar ifongezir kabav soghti,
me arimighiregham."

Hosea ghaze, God pazavira Efraimia damuam

17 Gumazamizir kaba nan Godin akaba batogha an akamin gin zuir puvati.
Kamaghin amizi, an akirim ragh uan gumazamizibagh asaragham.
Eghti me kantrin igharazibar tongin pura guighav itir gumazamizibar min ikiam.

10

1 Israelia bizir avirim ikia, mati wainin ikarizir aghuim puvira be.
Men bizir aghuiba bar avirasemegha iti.
Kamaghin amizi, me asem bagha ofa gamir dakoziba ko dagiar guarir akinir aviribar ingara,
egha bar deravira dagiar guarir akinir kabar kurti.
2 Me ifarir gumazamiziba.
Kamaghin amizi, me uan osimtizibar ivezir kuram iniam.
Ikiavira Itir God men ofa gamir dakoziba,
ko dagiar guarir akiniba apirarigham.
3 Kiran oveghangin, Israelia kamaghin mikimam,
"E Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir God en atrivim batoke.
Egh e atrivim ikiti,
a manmaghin en akurvagham?
Ti puvatigham.
4 Atriviba en akurvaghasa pura migirigiar kinibagh ami.
Me puram akar gavgaviba akira,
egha kantrin igharazibar atriviba ko puram akabav sosi."

Israelia arazir aghuim ategha, arazir kuram gamuavira iti.
Ezi arazir kurar kam, mati imezim itir ogher kurar gumazamizibagh asighasizim.

5 Golin bulmakaun nedazir Betelin itir kam,
Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba, me a bagh akongiva arangam.
Guizbangira, apaniba an kurkaziba adegham.
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko an gumazamiziba bar,
me an apangkuv egh aziam.
6 Eghti Asiriaba golin bulmakaun nedazir kam inigh mangi,
mati me takis gavman ganidi moghin, me uan atrivir ekiam daningam.
Israelia fofozir gumazibar akabar gin zui,
ezi fofozir gumazibar akaba dagheba puvati.
Kamaghin amizi, apaniba Israelia abiraghti,
me bar aghumsigham.
7 Israelian atrivim, apaniba a inigh mangigham,
mati dazir suzim, aperiam a inigha ghu.
8 Asebar ziaba fer danganiba, da mighsiabar pin iti,

10:8: Luk 23:30; Akar Mogomem 6:16

ezi Israelia kagh men ziaba fa
arazir kurabagh ami.
Eghti God danganir kabagh asighasigham,
eghti ogheba ko benir dikoniba
aghung ofa gamir danganir
kaba avegham.
Eghti gumazamiziba apanibar
mongsi,
kamaghin mighsiabav kimam,
"Ia e gisin iriva e mongegh."

Ikiavira Itir God ghaze, Israel ikuvigham

9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
migei:

"Fomira Israelia Gibean nguibar
ekiamin ikia arazir kuramin
na gami,
egha arazir kurar kam ataghizir
puvati.
Kamaghin amizi, apaniba izi gu-
mazamizir kurar kabav sogh,
egh mangi Gibean tugham.*
10 Kamaghira, ki gumazamizir arazir
kurabagh amir kabav soghasa
akam misuegha gifa.
Egh ki pazavira me damigham.
Me arazir kurar avirim
gami.
Kamaghin amizi, ki kantrin igharaz-
ibar amuti,
me izi uari akuvagh me
misogham,
egh me inigh ingangarir
gumazamizir kinibar min
me ikirarigh me inigh
mangam.

11 "Fomira Efraim mati bulmakaun
amebar igiar mam,
a rais dikabinasa deravira sure
gami,
eghti gumazamiziba raizin
daghem iniam.
Egha a ingangarir kam bar a gifonge.
Ingangarim faragha bar an dera,
ezi datirighin ki a damighti,
an ingangarim bar ose-
megham.
Datirighin ki Israel ko Juda damighti,
aning bulmakaun min,
gumazim temem an firim
gikeghti,
a nguazim abizir bizim
gekuam.
A ingangarir dafam damuva, bizir
kam gekuti,
temem an firim aghoram.
12 Ki kamaghin Israelia ko Judabav
gei,
'Ia arazir kurar kam ategh,
arazir aghuibar amu, egh
guizbangira nan ziam fi,
mati gumazim azenir igiamin
nguazim abigha dagheba
oparima,
da deraviram aghua dagher
aviriba bati.
Datirighin ia ua Ikiavira Itir God bagh
izi.
Ia ua na bagh iziti, ki bar deravira
ia damuam.'
13 Ezi ia kamaghin amir pu.
Puvati, ia mati gumazim
azenimin ingari,
ezi ian azenibar, ia arazir
kuram ko ifavarir arazim
opari.
Kamaghin amizi, ian azeniba, dagher
kuraba dar aghui,
ezi ia da api.

"Ia ti ghaze, ian midorozir gumazir
avirim ian akuragham.
Ia ghaze, ia deravira ikiamin tu-
avim gifogha gifa.
Ezi puvati.
14 Kamaghin amizi, ian apaniba izi ia
misogham,
egh ian nguibar ekiar divazir
gavgaviba itibagh asighasigham.
Osimtizir kam, mati Atrivim Salman
fomiram amizir arazim,
a Betarbelin nguibar ekiam ko
misogha bar a gasighasiki.
An adarazi men boriba ko amiziba
isa nguazimin me apizima,
me tintinibar ariaghiri.
15 Ia Betelia, ia arazir kurar avirim
gami,
kamaghin amizi, bizir kurar ka-
maghira garitam ia bativam.

* **10:9:** Ni Gumazir Dapaniba sapta 19 ko 20in gan. **10:12:** Aghuzir Akaba 11:18; Jeremaia 4:3

Aruem anangti, me Israelian atrivim misueghti,
an aremegham.”

11

Gumazamiziba Godin akaba batosi, ezi a me gifueghavira iti

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Israel borir aghirimin min itima, ki bar a gifonge.
Ezi nan borir kam Isipin kantrin itima,
ki an diazima an azenan ize.
2 Ezi dughiar aviribar gin, nan akam inigha izir gumaziba nan gin mangasa Israelian gumazamizir kabar dei.
Ezi akam inigha izir gumaziba men deima, me dughiabar zurara akiribagh igha me gasi.
Nan gumazamiziba asem Bal bagha ofabagh ami.
Me mughuriar aghuim zuir ofaba marvir guaba bagha dagh ami.
3 Ki uabi, ki Efraimia geghara me afi, mati borim daruasa, afeziam a geghara anefi.
Egha ki uaghan uan agharimningin men suigha me ateri.
Ki deraghavira men gari, ezi me kamaghin fozir puvati,
kirara ki me gamizi, me ghuamaghe.
4 Ki bar me gifongegha men apangkuvigha deragha me gamua men asughasugha,
me inigha uabi da izegha, men osimtizir me ateriba adangi.
Egha ki aviragha men akurvagha dagheba me ganidi.

5 “Ezi me ua na bagh izan aghua.
Kamaghin amizi, me ua Isipin mangi,
o Asiriaba me gativagh men ganam.
6 Midorozir ekiam otoghti, apaniba nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akar ekiam akarigh,
ivemar nguibar ekiamin aven mangi me ko misogham.
Nan gumazamiziba uan ifongiamin gin zui,
kamaghin amizi, midorozir kam me agivagham.
7 Me zurara akirim na gasi,
kamaghin ivezir kurar ki me daningamim, me a gitaghan kogham.
Me uarir akurvaghsi asebar dimam.
Eghti aser kinir kaba men akuraghan kogham.

8 “O Efraimia, ki ia ateghan kogham, egh ian ari mangighan kogham.
Egh ki bar ia kuavaremeghan kogham,
mati ki Atma ko Seboimin nguibar ekiamning bar moghira aning kuavareme.
Ki bar ia gifonge,
kamaghin amizi, ki bar ia gasighasighan kogham.
9 Nan aningagharim ian ti.
Eghti ki pazi ia damuan kogham.
Egh ki ua ia gasighasighan kogham.
Nan araziba gumazamizibar arazibar min zuir puvati.
Ki Godin Bar Zuezim, ezi nan araziba bar deragha bar zue, egha ki ia ko iti.
Ki atar izi bar ia gasighasighan kogham.

10 “Ki uan gumazamizibar apaniba atiatim me daningisi, pamtemin dimam,
mati laion tiarim akara dazeri.
Eghti nan gumazamiziba atiating akongiva,

11:1: Ua Me Ini 4:22; Matyu 2:15 **11:3:** Godin Araziba 1:31; Onger Akaba 107:20; Hosea 7:15 **11:4:** Ua Me Ini 16:32; Jeremaia 31:2-3 **11:8:** Godin Araziba 29:23 **11:9:** Diboboniba 23:19

aruem ghuaghirir danganim
ategh zuamira izi nan gin
mangam.
11 Me puviram atiating nighiva akong
zuamira Isip ko Asiria ategh
izam,
mati kuaraziba migha zui.
Eghti ki men aku uamategh men
nguibar me itimin izam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

Israelia ko Judaba Ikiavira Itir God ataki

12 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei:

"Efraimian gumazamiziba bar
dughiar aviribar na gifari.
Ki Godin Bar Zuezim, ki zurara
uan akar dikirizimin gin zui.
Ezi Judaba nan apengan ikia
gavgafi."*

12

1 Bizir Efraimia arueba ko dimagaribar
amiba, da bar moghira iku-
vigha meraram asighasisi.
Ifavarir arazim ko midorozir
arazim men tongin bar ekefe.
Me kantri Asiria ko ingarasa akam
akiri.
Egha me olivin borebar dagiar
ingangarim gamua da isa
Isipin da amadi,
ezi Isipia dagh ivesi.

2 Ikiavira Itir God Judaba tuisighamin
migirigiam iti.
Egh a Israelia amizir arazir ku-
ram ikarvagh
ivezir kuram me daningam.
3 Men inazir afeziam, Jekop, a uan
aveghbuam ko,
aning uan amebamin navir ave-
riamin ikia, uaning misosi.
Gin Jekop ekevegha givagha
God ko misosi.
4 Dughiar kamin, a Godin ensel ko
misogha a gafira.
Egha Jekop uabin apangkuvasa
puvira Godin ingarava ara, an
azangsisi.
Dughiar igharazimin, God
Betelin nguibamin Jekop
bato, egha a ko migei.*
5 Jekop ko migeir Godin kam, a
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim.
E kamaghin an ziam diponam,
Ikiavira Itir God.
6 Kamaghin amizi, ia nighnizir gav-
gavim uan Godin ikiva uam a
bagh izi.
Egh ia apangkuvir arazim ko
guizin arazimin gin mangi.
Egh a ian akurvaghsi ia a
mizuam.

Israelian arazir kurabar osimtizim bar ekefe

7 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Efraimia, Kenanian gumazir
dagiaba bagha ingaribar min
dagiar ingangaribagh amua,
egha arazir aghuim sara dagh
amir puvati.
Me gumazir iza men bizibagh ivez-
ibagh ifarasa bar ifonge.
Me amadir biziba, me guizin
ivezibar mirara da amadir pu-
vati.
8 Egha me kamaghin migei:
'E dagiaba itir gumazibar otivigha
gifa.
E bizir aviriba iti.
Eghti gumazitam kamaghin mikiman
kogham,
e okimakiar arazim gamua
dagiar gumazibar otifi.
E arazir kuratam gamizir
puvati.'
9 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ian
ifavarim gifogha gifa.
Ki fomira kantri Isipin ia inigha
ian akua azenan ize.

* **11:12:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **12:3:** Jenesis 25:26 **12:3:** Jenesis 32:24-26 **12:4:** Jenesis 28:10-22 * **12:4:** Jekop, a Israelian inazir afeziam, ezi an gin otivamin ovavir boriba, me uan inazir afeziam ko itima God a ko migei. Ezi me ghaze, God "e ko migei." **12:9:** Ofa Gami 23:42-43

Egh ki ia damuti, ia uan dipenir aghuiba ategh ua purirpenibar dakuam,
mati ki ia ko gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ia amizi mokin.

10 "Ki uan akam inigha izir gumaziba ko migei,
egha irebamin min garir bizir aviribar me mikeme.
Egha akam inigha izir gumazibar akatoribar,
ki akar isin zuibar Israelia migei.
11 Ezi me orazir puvati.
Me Gilgalin nguibar ekiamin arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, me guizbangira bizir kinibar min otogham.
Me Gilgalin nguibar ekiamin ikia bulmakaun apuriba isa
uan ofa gamir dakozir kurabar ofabagh ami.
Eghti ki ofa gamir dakozir kaba apirighti,
da dagiar pozir kinibar min azenara ikiam."

12 Bar fomira en inazir afeziam Jekop, ara Mesopotemian kantrin ghu.
Egha an amizimin ikiasa, gumazir igharazimin sipsipbagh eghufi.
Egha tuavir kamin a gumazir kamin guivim givese.

13 Israelia Isipin itir dughiamin, Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazir mam amada,
ezi a me inigha Isip ataki.
Egha akam inigha izir gumazir kam deravira me geghufi.
14 Guizbangira, Efraimia arazir kurar avirim gamima, men Ekiam men aningaghe.
Kamaghin amizi, me osimtizir kam bangin arighiram.
Me Ekiamin ziam dikabiri,
kamaghin amizi, a pazi me damigham.

13

God Israelia gasighasigham

1 Fomira Efraimin anabamin adarazi migeima,
anabar igharazibar gumazamiziba atiatiav agoi, egha orasi.
Efraimia uari Israelian anababar tongin uan ziam fe.
Egha Efraimin adarazi ua asem Balin ziam fava arazir kamin arazir kuram gamigha gifa.
Kamaghin amizi, me arighiregham.
2 Egha datirighin me arazir kuram gamua ghuavira iti.
Me uari bagha marvir guaba silvan dar ingara egha dar ziaba fe.
Gumazir maba uari dagh nighnigha, egha uan dafaribar dar ingari.
Egh nedazir kaba bagh ofa damuasa gumaziba amisefe.
Me bulmakaun nedazir kabar tori.
Amei! Kar gumazamizir anabar bar kuraba.
3 Kamaghin amizi, gumazamizir kaba mizarazimin ghuariamin min pura givagham.
Me dimagarimin ghuariamin min iti,
eghti aruem anangti, ghuariam zuamira misingigham.
Me raizin misevibar min aminim dagh ivangti, da pura tintinibar mangam.
Egh me avir migharimin min pin ghuavanang pura givagham.

4 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin ia inigha ian akua azenan ize.
Ki uabira, ki ian God.
Ua godin igharaziba puvati.

12:12: Jenesis 29:1-20 **12:13:** Ua Me Ini 12:50-51 **13:4:** Ua Me Ini 20:3; 2 Atriviba 18:35; Aisaia 45:21-22 **13:5:** Godin Araziba 8:11-17

Kirara ki ian Akurvazir Gumazimra!
5 Ia gumazamiziba puvatizir danganimin itima,
ki deravira ia geghufi.
Danganir kam, aminir fefem itima,
dipaba an puvati.
6 Ezi gin ia nguazir aghuimin otogha
dagher aviriba ikia, egha biziba bar iti.
Ia bizir kaba inigha givagha egha ifaghata uari fa ghaze,
ia uari uan gavgavibar da ini.
Egha kamaghin ia na ginamada.
7 Kamaghin amizi, ki ian tuavibar mongiva ia mizuamam,
mati laion ko kaziar atiar igharaziba ami moghin,
ia misoghti ia arimighiram.
8 Ki uabi fegh ia mikinigh, egh ian evariba abigham,
mati bean amebam, an nguzim ovengezi an a bagh atari.
Egh ki ia abighirarigh egh zuamira ia tuigham,
mati laion ko asizir atiar igharaziba ami mokin.

9 "O Israelian gumazamiziba, ki uabira ian Akurvazir Gumazim.
Ezi ia aghua, kamaghin ia ikuvigham.
Iavzika!
10 Ia atrivim ko gumazir dapaniba uari daningasa nan azara.
Eghti me manmaghin ian akurvagham?
Me bar ian akuraghan kogham.*
11 Ezi ki aningaghegha atriviba ia ganingi.
Ezi datirighin ki bar puvira ian aningagha,
ian atriviba batuegha gifa.

12 "Ki Efraimian arazir kuraba bar,
uan akinafarimin aven da osirigha givagha,
deravira da atizi da iti.
13 Israelia deravira ikian firin, me onganigha egha aghua.
Men arazir kam, mati borim amebamin navimin itima,
amebam a batasava amima,
an azenan otivan aghua.
14 Ki ti Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim da ua me inigham, a? Puvatigham.
O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti?
O ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti?
Apangkuvir arazim ti nan damazimin modogham.†

15 "Efraimia bar avirasemegha Israelian anabar igharazibagh afira.
Ezi ki aruem anadi naghin aminir fefem amadagham,
eghti a men mozir dipabar amuti da dakegham.
Egh men bizir aghuiba bar da inigh mangigham.
16 Samariaba bar nan akaba barazir puvati, kamaghin amizi, me ivezir kuram iniam.
Apaniba izi me misoghti me arimighiram.
Egh borir doziba isi nguazimin me apisti, me uaghan arimighiram.
Egh amizir navir adasebar navviba abigham."

Israelia uan arazir kuraba ategh, uam Ikiavira Itir God bagh izam

14

(Sapta 14)

13:10: 1 Samuel 8:5-6 * **13:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.
13:11: 1 Samuel 10:17-24; 15:26 † **13:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Vezin kamin nighnizim kamaghin migei, God Israelia pazi me damigh egh me amadaghti me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.

Israelia ua Ikiavira Itir God bagh izasa, Hosea me migei

1 O Israelia, ian arazir kuraba ia gamizi, ia asaghpora ire.
Kamaghin amizi, ia uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.
2 Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh izi, ofan min kamaghin a ko mikim:
"O God, ni bar moghira en arazir kuraba gin amadagh, egh e ni daningamin bizir aghuiba inigh.
Datirighin e bulmakaun apuriba misogh nin ofa damuan kogham.
Puvatigham. Arazir aghuir e fomira damuasa ni ko akam akiriziba, e dar amuam.*
3 Asiriaba en akuraghan kogham.
Eghti midorozir hoziaba en akuraghan kogham.
E uan dafaribar marvir guabar ingari,
egh gin e kamaghin ua dav mikiman kogh suam,
'Kar en aseba.'
E fo, e mati asaghasazir borir e geghuvamin amebaba ko afeziaba puvati,
ezi nirara, zurara en apangkufi."

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia deravira dapiam

4 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ki gumazamizir na ataghizir kaba ua me iniam.
Ki uan navir averiamin bar me gifuegh,
uam men ataran kogham.
5 Ki Israelia deravira me damuam, mati amozim danganir misingizim gizi.
Ki me damuti, me akimarir aghuiba ko Lebanonin temer ekiabar min otivam.
Temer kabar biba bar nguazir averiamin ghuaghiri.
6 Me deraghvira otogham, mati tememin ghuzir igiaba otifi.
Men ganganim bar deragham, mati olivin temer dirimin min bar dera.
Eghti gumazamiziba bar me bagh bar akuegham,
mati me kantri Lebanonin temer sidabar mughuriar aghuariba bagha agoi.
7 Me ua izi na ko ikiti, ki me geghuvam,
mati me nan orangtizir dughuazimin apengan iti.
Eghti men azeniba dagher aviriba ikiam.
Egh borir aviriba batam,
mati wainin azenimin itir wainin ikariziba deraghavira oviziba bati.
Egh me ziar ekiaba ikiam,
mati Lebanonin kantrin wainin dipar bar aghuir faraghavira itim.

8 "O Efraimia, ia ua marvir guabar ziaba fan kogham.
Ki uabira, ian azangsiziba baragham.
Egh deraghvira ia geghuvam.
Eghti ia nan apengan ikiam,
mati gumazim aruemin dughiamin, temer ekiamin dughuazimin apengan aperaghav iti.
Ia isir bizir aghuiba bar, kirara dar mingarim."

Akar abuananam

9 Gumazir nighnizir aghuarim itiba,
me akinafarir kamin aven tir migirigiaba, me dar fofozir aghuim iniam.
Ezi ki kamaghsua, me akar kam ginighnigh, egh an gin mangam.
Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi gumazamizir aghuariba dar gin zui.
Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar gin zuir puvati.
Kamaghin amizi, me asaghpora iri.

---

* **14:2:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

14:9: Aghuzir Akaba 10:29; Daniel 12:10; Jon 8:47; 2 Korin 2:16; 1 Pita 2:7-8

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Joelɨn Akɨnafarim O Joel

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, Godɨn akam inigha izir gumazim Joel mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba an iti, ezɨ a Godɨn akam inigha izir gumazimɨn gun mɨkemezir puvatɨ, a gumazir manmaghɨn amizimra. Kantri Persia gavgavigha itir dughiamɨn a ti ike, kar dughiar Israelian gumazamiziba Babilon ategha ua Judan nguazimɨn izezim.

Dughiar bar kurar mam kantrin otozɨ, Joel an gari. Aruer ekiam isiragha biziba bar dagh amizɨ, da bar mɨsɨngizɨ, odezir bɨzir ekiam uaghan otogha, dagheba ko bizibagh asɨghasɨghasava ami. Joel bizir kamɨn garima, a mati, gumazamizir Godɨn apanim damuasava amiba, ikiangsɨzir akar mam me bagha izi. Me arazir kurabar amu mangɨtɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn Kotiar Ekiamɨn Dughiam otoghtɨ, a gumazamizir kurabagh asɨghasɨgh, gumazamizir an ifongiamɨn gɨn zuiba deravɨra me damuam.

Joel gumazamizibav gɨa ghaze, me uan navibagh iraghtɨ, God men apangkuvigham. Akam inigha izir gumazim Joelɨn akabar aven, akar dɨkɨrɨzir ekiar mam iti, akar kam a Joel 2:28-32ɨn iti. A ghaze, God uan Duam amadaghtɨ, a gumazamiziba bagh izam, gumazamizir aseba ko igiaba uaghara. God uan Duam Iesusɨn suren gumazamiziba bagha anemadazir dughiamɨn gɨn, Pita kamaghɨn mɨgɨa ghaze, Bizir kam, a Godɨn akam inigha izir gumazim Joelɨn akam gamizɨma a guizbangɨram oto. Nɨ Aposel 2:1-42ɨn gan.

Odeziba Judan kantri gasɨghasɨgha, ua gumazamiziba inigha God bagha izi

(Sapta 1:1--2:17)

Gumazamizibar dagheba ko biziba bar ikuvizɨ, me azi

1 Kar Ikiavɨra Itir Godɨn akam, a
Petuelɨn otarim Joel bagha ize.

2 Ia gumazamizir aruaba, ia oragh.
Ia Judan nguazimɨn itir gumazamiziba bar, kuariba arɨkigh.
Kɨ datɨrɨghɨn otivir biziba bagh ian azangsɨghasa.
Fomɨra bizir kamaghɨn garitam
ti ian dughiam ko ian inazir afeziabar dughiamɨn otoz, o puvatɨ?
3 Ia bizir kamɨn gun uan boribav kɨm.
Eghtɨ ian boriba uan boribav kɨmtɨ,
men boriba gɨn otivamin adaraziv kɨm.

4 Odezir guar igharagha garir 4pla otivigha, bizir nguazimɨn aghuibar dafariba bar ada gɨfa.
Faragha zuir odeziba da kun odeziba,
da bizir dafarir maba api.
Ezɨ dar gɨrara, odezir bɨzir avɨrir mɨghagha aruiba,
iza bizir maba api.
Ezɨ dar gɨrara, odezir febaba uari fa kura iza
bizir dafarir maba api.
Ezɨ dar gɨrara, odezir akɨraba, kar odezir bar ekiar bizibagh asɨghasɨziba,
da izir dughiamɨn bizitam itir puvatɨ, da bar da agɨfa.
5 Ia gan, odezir kaba bar ian wainɨn ovɨzibagh asɨghasɨki.
Kamaghɨn amizɨ, ia gumazir mɨghɨgha wainɨn dɨpam apava onganiziba,
ia osegh dɨkavigh azi!
Ia gumazamizir wainɨn dɨpaba apiba,
ia uaghan uan wainɨn dɨpar isɨngtɨziba bagh azi.

6 Odezir bizir ekiam, mati midorozir
gumazir bizir ekiam en kantri
bar a noke.
Da bar gavgavigha bar aviraseme,
ezi e da diponan ibura.
Ezi dar atariba bar ghumi, mati
laionin atariba.
Egha mati laionin amebam uan
atarir afuzibar asizibav sogha
da aghoragharisi.
7 Da en wainin ikarizibagh asighasigha,
en fighin temeba apima da midia
dipiraghire.
Da temer iniba bar da amezi,
dar aguaba ghurghurigha
misigha iti.

8 Ia gumazamiziba, ia azi,
mati guivir igiam gumazir
igiamin ikiasa a ginabazi an
areme,
ezi a uan pam bagha puv azia,
azirakar korotiar piziba aghui.
9 Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven,
ofa damuamin dagheba ko
wainin dipaba puvati.
Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira
Itir Godin ofa damuamin biz-
iba puvati.
Kamaghin amizi, me azi.
10 Azeniba pura ikia dagheba puvati.
Azenimin itir dagheba bar
ikufi,
kamaghin amizi, nguazim
pura ikia misingi.
Ezi wainin oviziba bar misigha gifa.
Ezi olivin borer igiam givasava
ami.

11 Witba ko, baliba ko, dagheba ko,
bizir maba sara bar ikufi.
Kamaghin amizi, ia gumazir
azenimin ingariba ko, gumazir
wainin azenimin ingariba,
ia naviba osemegh azi.
12 Wainin ikariziba ko fighin temeba
bar misingi.
Ezi temer igharazir ovizir
aghuiba itiba, da uaghan
misingi.
Kamaghin amizima, gumazamizibar
arazir bar akongezim,
a bar gifa.

13 E uan Godin Dipenimin ofa
damuamin dagheba ko
wainba puvati.
Kamaghin amizi, ia ofa gamir gu-
mazir ofa gamir dakozimin in-
gangarim gamiba,
ia azirakar korotiar piziba
aghuigh egh azi.
Ia dimagarimin azirakar korotiar
piziba aghuigh,
Godin Dipenimin aven mangegh
iki
mangiti aminim tiragh.

14 Ia gumazamiziba bar me
mikemeghti, me dagheba
atakigh.
Egh Judan nguazimin itir gu-
mazamiziba bar men diaghti,
me izi Ikiavira Itir God, ian Godin
Dipenimin uari akuvagh, an
dimiva arang.

15 Bar guizbangira, dughiar kuram
kiran oveghangin otivam,
kar Ikiavira Itir God Izamin
Dughiar Ekiam.
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim,
uan gavgavimin ivezir kuram
gumazamizibar aningamin
dughiam.
Evzika!
E uarira uarir apangkufi,
dughiar kam, a bar
moghira ikuvigham.
16 En dagheba en damazimin bar
ikuvigha gifa, e manmaghira
damuam?
E uan Godin Dipenimin mangi,
bar akuegh ighiabar amuan
kogham.
17 Nguazimin aven dipaba puvati,
ezi dagher oviziba nguazimin
aven ariaghire,
ezi dagheba otivir puvati.
Kamaghin amizi, ruar dipenir
dagheba ariziba,
da pura ikia ikufi.

1:6: Akar Mogomem 9:8 **1:15:** Aisaia 13:6

18 Graziba puvatizi, bulmakaun okoruaba mitiriam puvira men azi,
kamaghin amizi, me arai,
egha dar okoruaba pura tintinibar aruava ongani.
Ezi sipsipin okoruaba uaghan mitiriam men azi,
ezi me aghariba gunigha bar amira.
19 Temeba ko graziba bar misingi,
mati avivzariam dar isi.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God,
ki pamten ni ko migia nin dei.
20 Faneba ko, daghuriba ko, dipar atuiba bar misingigha gifa,
ezi graziba mati avim bar adar isi.
Kamaghin amizi, asizir atiaba uaghan nin dei.

2

Odeziba mati Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin ikiangsizir akam

1 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,
a bar roghira izi.
Kamaghin amizi, Saionin nguibam, a Godin mighsiamra, ia a gisin iki,
sighabagh iviva dibiaribar tong.
Eghti Judan nguazimin itir gumazamiziba bar
nighiva akong.

2 Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiar kam, a bar mitarmegham,
eghti ghuariar pizir aviriba overiam apazagham.
Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazibar bizir bar ekiam,
zuamira mighsiabar otifi,
mati aminim tiasava amua bar mitarmangi.
Bizir kamaghin garitam fomiram otozir puvatigha iza datirighin,
egh bizir kamaghin garitam gin uam otivan kogham.

3 Da mati, avim dadabar isi moghin dagheba ko, graziba, ko, bizir igharaziba sara bar ada agifa.
Danganir da tighar mangamiba, da bar deragha,
mati Idenin Azenim.
Ezi danganir me ter afariba ko, graziba amegha givaziba,
da mati danganir misingizim.
Da bizitam ataghizi, a itir puvati.
Bar puvati.
Da biziba bar ada gifa.
4 Odezir kaba, mati midorozir hoziabar min,
ivemara izi.
5 Da mighsiar orazibar uari akura ghuavanadir dughiamin,
dar niginim mati, karisba dagiabagh isin ghua tingazi,
egha mati tuzim isia mizariaba dikava tingazi.
Egha mati midorozir gumazir bizir bar ekiam,
midorozim damuasava ami.
6 Da roghira izir dughiamin,
gumazamiziba bar atiatigha, men guaba ighegha igharagha gari,
egha me bar dukome.
7 Odezir kaba, midorozir gumazibar min ivemara izi.
Egha nguibar ekiamin divazir gavgavimin bira ghuavanadi.
Egha mati midorozir gumaziba bizimin voroghira zui.
Egha me ragha tuavir igharazitamin zuir puvati.
Me vaghvagha uan bizim ataghirazir puvati.
8 Me ghua gumazir igharazitabar tuaviba apirir puvati.
Me vaghvagha bigha ghuavira iti.
Me ghua men afuziba ko barir pibar atiatir puvati,
eghti bizitam men tivaghan kogham.
9 Me ivemara nguibar ekiabar zui.
Me divazir gavgavibar ghuavanaga ghuaghira nguibar ekiabar aven zui.
Egha dipenibar biribar ghuavanaga

2:2: Ua Me Ini 10:14; Amos 5:18-20 **2:4:** Akar Mogomem 9:7-9

winduabar aven ghuaghiri,
mati okimakiar gumaziba.

10 Me zuima nguazim mati mikimkizim
a ginobazi a ivazvasi,
ezi overiam mati God a ginobazi
a nidi.
Ezi aruem ko iakinim mitarmangizi,
mikoveziba ua isir puvati.
11 Ikiavira Itir God uan midorozir
gumaziba Akar Gavgavim me
ganidi,
ezi an migirigiaba mati ararim
dagarvasi.
An midorozir gumaziba bar
aviraseme,
eghti gumazitam me diponiva
avegham.
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam, gumazamizibar amuti,
me bar atiatigham.
Eghti tinara dughiar kamin aven
mangi ikuvighan kogh, de-
ravira ikiam?
Ti puvatigham.

God navibagh ighasa gumazamizibar dei

12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei,
"Guizbangira, bizir kurar kaba bar
otivam,
eghti ia datirighira uan navibagh
iragh ua na bagh izi.
Egh dagheba ategh uan
navir averiaba sara azi ua
na bagh izi.
13 Ia pura uan korotiaba abighiva azir
arazim damuan marki.
Ian navir averiaba aven
bighiregh, ian ararem ak-
agham.
Ia fo, Ikiavira Itir God gumazamiziba
bar me gifongegha bar men
kuarkufi.
Egha zuamirama atarir pu. Pu-
vati.
An apangkuvim bar moghira men
ekefe.
Egha a zurara uan nighnizim
gighasa ifongeghavira ikia,
egha gumazamizibar arazir
kuraba ikarvazir puvati.
Kamaghin amizi, ia ua Ikiavira
Itir God, ian God bagh izi.
14 Ia ua Ikiavira Itir God, ian God, ia a
bagh iziti,
a ti uan nighnizim giragh, de-
raghvira ia damuam, egh
dagher aviriba ia daningam.
Eghti ia a bagh ofa
damuamin dagheba ko
wainba ikiam.
15-16 Ia Saionin Mighsiamin iki sigham
givi.
Egh uari akuvagh dagheba
ateghamin dughiam gin-
abagham.
Egh gumazamiziba bar me akuvagh,
me mikimti,
me nan ziam fisi, uan bizir
kuraba ko arazir kuraba ategh,
nan damazimin bar zuegh.
Men gumazamizir ghuriba ko, borir
ekiaba ko otem apir borir
iririviba, me bar moghira,
ni me inigh izi.
Poroghamir igiaba, me uan
dipeniba ategh uaghan izi.
17 Nan ofa gamir gumaziba, me nan
ingangarir gumaziba, ni me
mikemeghti,
me Godin Dipenimin azuarim ko,
ofa gamir dakozimin tongin
tugh
aziva arang kamaghin
mikim,
'O Ikiavira Itir God, e nin gumazamiz-
ibara.
Ni uan gumazamizibar apangku-
figh.
Puvatighti, kantriba bar, akirim ragh
e gasaragh
dibovir akabar e mikimam.
E nin azai, ni Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba ateghan koghti,
me e dipova kamaghin mikiman
kogham, Ian God managh iti?' "

God uamategh uan gumazamiziba deravira me damuam

2:10: Akar Mogomem 8:12 **2:11:** Akar Mogomem 6:17 **2:13:** Ua Me Ini 34:6-7; 2 Samuel 1:11; Onger Akaba 86:5; 86:15; Jona 4:2

(Sapta 2:18--3:21)

Ikiavira Itir God daghebagh amizi da uam otifi

18 Ezi gin, Ikiavira Itir God, bar puvira
uan nguazim ginighnigha,
uan gumazamizibar apangkufi.
19 Egha Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ikaragha kamaghin me migei:
"Ia gan! Datirighin ki dagheba ko wain dipaba, ko olivin borem ia danighti,
ian dagheba avirasemegham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
dibovir akabar ia damuan kogham.
20 Eghti ki notin amadaghan itir odeziba batueghti, da ian saghon mangam.
Da danganir misingizir gumazamiziba itir puvatizimin mangam.
Dar okoruar faragha zuim, ki da batueghti,
da Amangsizim Itir Dipar Akaremin magiram.
Eghti dar okoruar igharazim, ki da batueghti,
da Mediterenianin Ongarir Ekiamin magiram.
Dar kuaba kurigh mughuriar bar aninganir kuram otivam.
Bar guizbangira, ki arazir gavgavir bar ekiam damuam.

21 "Ki Ikiavira Itir God, ki arazir bar gavgavir ekiaba ni bagha dagh ami.
Kamaghin amizi, O nan nguazim, ni atiatingan marki.
Ni bar akongegh navim deragh.
22 Graziba uam gumazamiziba puvatizir danganibar otifi.
Ezi temeba ua be.
Ezi fikin temeba ko wainin ikariziba dagher aviriba iti.
Kamaghin amizi, ia asizir atiaba, ia atiatingan marki!
23 "Ia nan damazimin deraghasa,
ki ian akurvagha amozir aviriba ia ganidi.
Amozir dughiabar iakinir faragha zuiba, ki amoziba ia ganiga,
egha uaghan amozir dughiabar gin izir iakiniba, ki amoziba ia ganidi.
Kamaghin amizi, ia Saionin gumazamiziba, ia bar akongegh.
Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ki ian akurvaghasa amizir biziba, ia da bagh bar akongegh.
24 Witin iniba kua dar dagheba isir danganiba, bar izevegham.
Eghti wain ditir danganiba ko olivin oviziba mirmirir danganiba,
wainin dipaba ko, olivin boreba bar dagh izivagh fasfagham.
25 Ki uabi, midorozir gumazibar min,
odezir okoruar kaba ia bagha da amangi.
Maba, odezir bizir avirir mighagharuiba,
maba, odezir febaba,
maba, odezir bar ekiar bizibagh asighasiziba,
maba, da kunodezir biziba aghoriba,
da bar izegha ian dagheba ame.
Kamaghin amizi, ki ua da ikaragh deraghvira ia damuam.
26 Ia dagher aviribar ami, egh bar izevegham.
Ki digavir kuram gamir arazir aghuir aviriba ia bagha dagh ami.
Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me nan gumazamizibar amuti,
me uam aghumsighan kogham.
Eghti kamaghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fam.
27 Kamaghin amizi, ia Israelia, ia fogh suam,
Ki ian tongin iti.

2:25: Joel 1:4 **2:27:** Aisaia 45:5; Esekiel 37:26-28; 39:22; 39:28; Joel 3:17

Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ezi godin igharazitam nan
min itir puvati.
Eghti ikizir igharazibar gumazamiz-
iba, me ia damuti,
ia uam aghumsighan kogham."

God uan Duam isi gumazamiziba bar me daningam

28 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze:
"Dughiar gin izamimin
ki uan Duam gumazamiziba bar
me gingegham.
Eghti ian otariba ko guiviba Godin
akam inigha izir gumazibar
min mikimtima,
ian gumazir ghuriba irebabar
gantima,
ian gumazir igiaba ire-
babar min amizir bizibar
ganam.
29 Egh dughiar kabar ki uaghan uan
Duam isi,
uan ingangarir gumaziba ko
ingangarir amizibagh in-
gegham."

Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin arazaraziba

30 Egha Ikiavira Itir God, ua kam-
aghin migei:
"Ki pin overiamin digavir kuram
gamir araziba akakagh,
uaghan nguazimin digavir ku-
ram gamir arazibar amuam.
Eghti ghuzim ko, avim ko,
migharir pizir ekiaba oti-
vam.
31 Eghti aruem mitarmeghti,
iakinim ghuzimin min otogham.
Bizir kaba faragh otivighti,
gin Ikiavira Itir God Izamin
Dughiar Ekiam otogham.
Dughiar ekiar kam otoghti,
gumazamiziba bar ati-
atigham.
32 Eghti dughiar kamin, Ikiavira
Itir Godin ziamin diaghamin
adarasi,
a men akurvagham.
Eghti Ikiavira Itir God mikemezi
moghin, gumazamizir Saionin
Mighsiam ko Jerusalemin
nguibamin itiba,
men tarazi oveghan kogham.
Gumazamizir Ikiavira Itir God ua
bagha inabaziba,
me men tongin iki deraghvira
ikiam."

3

God kantriba bar dar gumazamiziba akuvagh kotiam damuam

1 Egha Ikiavira Itir God ghaze:
"Ia oragh! Gin izamin dughiamin,
ki Jerusalem ko Judan gumaza-
mizibar amighti,
me ua deragh otivigham.
2 Eghti ki kantriba bar dar gumaza-
miziba bar me inigh izi,
danganir zarir mamin otogham.
Me danganir zarir kam ka-
maghin a dibori, God Gu-
mazamiziba Tuisisi.
Ki kagh me akuvagh,
arazir me nan gumazamizibagh
amiziba bagh akam me gasam.
Gumazamizir kaba, me nan
gumazamizir ki ua bagha
inabazibara.
Kantrin kabar gumazamiziba, nan
nguazim inigha
anebigha uarigh aningi,
egha Israelia inigha tin-
tinimin kantrin igharaz-
ibar ghue.
3 Egha me nan gumazamiziba bagha
satu gikarara
uari uari amisevegha gari,
terara vaghvagh me iniam.
Egha me Israelian otariba amaga,
dar ikarvazimin, uari bagha
tuavimin amiziba isi.

2:28: Sekaraia 12:10; Jon 7:39 **2:28:** Aposel 2:17-21 **2:30:** Matyu 24:29; Mak 13:24; Luk 21:11; 21:25 **2:31:** Aisaia 13:9-10; Malakai 4:5; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13 **2:32:** Aisaia 11:11; 11:16; Obadia 1:17; Maika 4:7; Rom 9:27; 10:13; 11:26 **3:4:** Aisaia 14:29-31; 23:1-18; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15--28:26; Amos 1:6-10; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:1-7; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

Egha me Israelian guivir doziba amaga,
uari bagha dagiaba isa wainin dipabagh ivesi.

4 “Ia Tair ko, Saidonin nguibamningin adarazi ko, Filistian kantrin danganiba bar,
ia manmaghin na damuasa?
Ia ti ghaze, Ki arazir kuram gamizi, ia na ikarvaghasa a?
Ia kamaghin nighnighti, ki zuamira ian arazir kuram ikaragham.
5 Ki fo, ia nan gol ko, silvan biziba ko, bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba sara,
inigha ghua uan asebar ziaba fer dipenibar da ariki.
6 Ia Tair ko, Saidon ko, Filistiaba, ia Jerusalem ko, Judan danganir igharazibar gumazamiziba inigha,
bar saghon ghua me amada,
ezi Grikba me givezezi,
me pura men ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar otifi.
7 Ezi datirighin ki ua me inighti,
me ua danganir ia me amangiziba ategham.
Eghti ia me gamizir arazimra,
ki a ikarvagh ia damuam.
8 Ki Judabar amamangatighti, me ian otariba ko guivibagh ivezam.
Egh me inigh Sabean kantrin ikizir saghon itimin me amadagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

9 Egha God akar kam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin mangi a mikimasa Joel mikeme,
“Ia God ko midorozim damusi biziba akir iki,
egh midorozir gumaziba bar men diaghti,
me izi uari akuvagh, egh misoghsi mangam.
10 Ia uan nguazibagh tuir ainbav soghti, da midorozir sababar min otifigh.
Egh uan sabar ikizirizir azenibar ingaribav soghti, da afuzibar min otifigh.
Eghti gumazir gavgaviba puvatiziba, uaghan midorozir gumazibar otivam.
11 Ia kantrin roghira itibar gumazamiziba, ia bar moghira zuamira izi,
danganir zarir kamin uari akufagh.”

O Ikiavira Itir God, ni uan midorozir gumazir gavgaviba amadaghti,
me izi apanir kaba ko misogh.

12 Ezi God kamaghin migei:
“Kantribar gumazamiziba bar, dikavigh danganir zarir kamin izi.
Me danganir zarir kam kamaghin a dibori, God Gumazamiziba Tuisisi.
Ki danganir kam daperagh,
Israelin boroghin itir kantribar gumazamiziba bar men arazir kuraba tuisigham.
13 Ikizir kaba, me bar gumazamizir kuraba!
Kamaghin amizi, ia sabar ikizirizi ba inigh me aghor, mati daghem anigha gifa.
Egh pamten me dikabin, mati gumazim wainin oviziba dikabiri danganimin da diti.
Ezi wainin dipaba bar izivagha fasfasi.
Eghti, gumazamizir kaba kamaghira bar ikuvigham.”

14 Gumazamizir bar avirim, bar avirasemegh kotiam bagh danganir zarir kamin uari akuvagham.
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,

3:10: Aisaia 2:4; Maika 4:3 **3:13:** Aisaia 63:3; Hosea 6:11; Matyu 13:39; Akar Mogomem 14:14-20; 19:15

bar dughiar ovezimin danganir zarir kamin otivam.
Danganir zarir kamin ziar igharazim,
God Ivezir Kuram Gumazamizibar Aningasa Mikeme.
15 Eghti aruem ko iakinim mitarmeghti,
mikoveziba ua isian kogham.

God uan gumazamiziba bar deravira me damuam

16 Ikiavira Itir God, Jerusalemin aven Saionin Mighsiamin pamtemin deima,
an dimdiam mati ararim dagarvasi, ezi overiam ko nguazim nisi.
Ezi God uan gumazamizibagh eghufi, eghti me ikuvighan kogham.
A Israelian mogomer danganimin min iti.

17 A kamaghin migei,
"Dughiar kamin ia Israelia fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ian God.
Saion, nan mighsiamra, ki danganir kamin iti.
Ki Jerusalem damighti, a nan nguibar ekiamra ikiam,
eghti azenan itir darazi uam an aven mangan kogham.
18 Dughiar kamin, wainin azenir aviriba otivigh mighsiaba avegham,
eghti mighsiar muziariba bar, bulmakaun aviriba dar ikiam.
Eghti gin Judan nguazimin itir daghurir dakeziba, dipar aviriba zurara dagh izivagh ivemaram.
Eghti dipatam Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikegh azenan izi,
emir ivemar Akasin Temeba Itir Danganir Zarimin mangam.
19 Isipin kantri ko Idomin kantri, aningin midorozir gumaziba iza,
Judaba ko misogha, pura gumazamizir osimtiziba puvatiziba,
me misoghezi me ariaghire.

Kamaghin amizi, Isipin nguazim danganir midiarimin min otogham,
eghti Idomin nguazim danganir kinimin min otoghti,
gumazitam uam an ikian kogham.
20-21 Eghti gumazir, gumazamizir kabav soghezi me ariaghirezziba,
ki men arazir kurar kamra ua me ikarvagham.
Osimtizim itir gumazir kaba,
ki men tav ateghti a ikian kogham.
Eghti nan gumazamizir Jerusalem ko Judan danganir igharazibar itiba,
me zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin ikiam."

3:16: Amos 1:2

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Amosɨn Akɨnafarim O Amos

Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Amos, a gumazir akam inigha izir igharazir Godɨn Akɨnafarimɨn aven itir akɨnafaribar itiba, a ti men faragha oto. Amos a Judan kantrin aven itir nguibar dozir mamɨn gumazim, egha a faragha sipsipbagh eghuva dar garir gumazim. Ezɨ God uan gumazamizir Israelɨn kantrin aven notɨn amadaghan itiba bagha, uan akam me mɨkɨnasa anemɨsefe. Dughiar kamɨn, Israelia deravɨra ikia, egha osɨmtɨzir ekiataba bativizir puvatɨ.

Ezɨ Israelia ghaze, me deravɨra iti, ezɨ Amos me mɨgɨa ghaze, Me Godɨn damazimɨn derazir puvatɨ. Gumazamizir onganarazibagh amua men tongɨn itiba me deragha men gara me gamir puvatɨ. Egha uan namakaba arazir aghuibar me gamir puvatɨ. Ezɨ Amos akar bar gavgavim men nɨghnɨziba ko araziba akɨrasa me ganɨngi. A ghaze, me uan navibagh iraghan koghtɨ God bar ivezir kuram me danɨngam. Ezɨ Israelian gumazir ekiaba kamaghɨn a baregha, uam anemadaghtɨ a Judan kantrin mangasa mɨgei.

Ezɨ Amos gumazamizibav gɨa ghaze, Me kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ suam, God me amir araziba mɨghɨgha dagh nɨghnɨzir pu. Bar puvatɨ. Men nɨghnɨzir kaba kamaghɨn men akagha ghaze, Me bar Godɨn saghon iti. Me bar deravɨra kamaghɨn fogh suam, God a men Ikiavɨra Itir God, egha biziba bar dar amuamin gavgavim iti. Egha a uaghan ivezir kuram me danɨngamin gavgavim iti.

Israelia osɨmtɨzir dafam itima, Amos Godɨn akam me mɨkɨri

(Sapta 1:1--5:3)

God akam isa Amos ganɨngi

1 Kɨ Amos, kɨ Tekoan nguibar ekiamɨn gumazim, egha kɨ sipsipbar garir gumazim. Kɨ irebamɨn mɨn garir bizimɨn garima, God akar kam na ganɨngi. Dughiar kamɨn, Usia Judan kantrin atrivimɨn itima, Joasɨn otarim Jeroboam, Israelɨn kantrin atrivimɨn iti. Kɨ bizir kam irebamɨn mɨn an ganigha gɨvazɨ, azenir pumuning gɨvazɨma, mɨkɨmkɨzim oto.

Ikiavɨra Itir God ivezir kuram isɨ gumazamizibar anɨngamin gavgavim iti

(Amos 5:8-9; 9:5-6)

2 Amos kamaghɨn mɨgei:

"Ikiavɨra Itir God, Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn Saionɨn Mɨghsɨamɨn iti.
Egha an azenan iza pamtemɨn dɨa dagarvasi.
Ezɨ grazir aghuariba ko, Karmelɨn Mɨghsɨamɨn orazimɨn itir terafariba bar mɨsɨngi."

Ikiavɨra Itir God, Sirian kantrin gumazamizibar araziba tuisɨsi

3 Amos kamaghɨn mɨgei:

"Ia oragh! Ikiavɨra Itir God Akar Gavgavir kam ia ganɨga ghaze,
Sirian kantrin aven itir nguibar ekiam Damaskus,
an gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavɨra iti.
Me Gileatɨn Distrighɨn itir gumazamiziba bar
me dɨkabɨragha me abɨni.
Kamaghɨn amizɨ, nan anɨngagharim guizbangɨra me bagha bar ekefe,
ezɨ kɨ ivezir kuram me danɨngam.
4 Kamaghɨn amizɨ, kɨ avim isɨ Atrivim Hasaelɨn dɨpenim mɨkɨnightɨ,

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 2 Eghaghaniba 26:1-23 **1:3:** Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Sekaraia 9:1

avim Atrivim Benhadatin
nguibar ekiar gavgaviba bar
dar isigham.
Nguibar kaba, divazir bar
gavgaviba da avinizi da
gavgavigha iti.
5 Ki nguibar ekiar kam Damaskus, an
ainin tiar akabar divazir gav-
gaviba bar ada akararigham.
Egh ki Avenin Danganir Zarimin
itir gumazamiziba batuegh,
uaghan Beteden kantrin
atrivim batuegham.*
Eghti kantri Sirian itir gumazamiziba
mangi
aruem anadi naghin itir
nguazim Kirin, aven kalabusin
min ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikeme!"

God Gasan nguibar ekiamin gumazamizibar araziba tuisisi

6 "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar
Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Filistian kantrin aven itir nguibar
ekiam Gasa,
an gumazamiziba arazir
kurabagh amua ghuavira iti.
Me ikizir mabar gumazamiziba
inigha
ghua Idomin kantrin kalabusin
min me ati.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
7 Kamaghin amizi, ki avim isi
Gasan nguibar ekiamin itir
divazim mikinighti,
avim an dipenir gavgaviba
bar dar isigham.
8 Egh ki Asdotin nguibamin itir gu-
mazamiziba bar me batuegh,
uaghan Askelonin atrivim bat-
uegham.
Egh uan gavgavimin Ekronin
nguibar ekiam gasighsigh,
Filistian ikiavira itir varazira, ki
me misueghti, me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin mikeme!"

God Tairin nguibar ekiamin gumazamizibar araziba tuisisi

9 "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar
Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Tairin nguibar ekiamin gumazamiz-
iba, arazir kurabagh amua
ghuavira iti.
Me ikizir mabar gumazamiziba
bar me isa Idomin kantrin me
amadazi,
Idomia me isa kalabusin min
me ati.
Me fomira ikizir kaba ko deragh dapi-
asa akam akiri,
ezi puvati, me datirighin uan
akar dikirizim abiki.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
10 Ki avim isi Tairin divazim
mikinighiva,
an aven itir dipenir gavgaviba
bar dar apongegham."

God Idomin kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

11 "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar
Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Idomin kantrin aven itir darasi,
arazir kurabagh amua ghuavira
iti.
Me uan adarazira Israelia, men
agintigha,
men marazi† midorozir sababar
me misozi me ariaghirima,
me tong men apangkuvir pu.
Bar puvati.

---

* **1:5:** Avenin Danganir Zarim ko Beteden kantri, aning Damaskusin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha Hibrun akam, ziar kam Avenin Danganir Zarim akar kamin mirara ghu, "Arazir Kurabar Danganir Zarim." Ezi ziam Beteden an akar kamin min iti, "Bar Akongezir Nguibam." Egha ziar kamning, gumazamizir God asighasighamibar araziba akakasi. **1:6:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **1:9:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:19; Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **1:11:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 † **1:11:** Israelia, me Jekopin ovavir boriba, ezi Idomia me Jekopin avebam Ison ovavir boriba. Ni Jenesis 36:1-8in ganigh.

Men aningagharir arazir kam
men tongin ikiavira iti.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
12 Kamaghin amizi, ki Temanin
Distrighin avim akunighti a
magiram.
Eghti ki Bosran nguibar ekiamin
itir dipenir gavgavibar apongti
da isiam."

God Amonin kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

13 "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar
Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Amonian kantrin gumazamiziba, arazir kurabagh amua
ghuavira iti.
Me ua nguazitaba iniasa misosi,
egha Gileatin Distrighin itir
amizir naviba adaiba,
me men naviba abizi da
biaghiri.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
14 Kamaghin amizi, ki avim isi Raban
nguibar ekiamin divazibav
kinighti,
men dipenir ekiaba bar isigham.
Eghti midorozir gumaziba misoghiva
pamtemin dagarvagh dimam,
eghti midorozim bar gavgavigham, mati aminir ekiam
dughiar kuramin oto.
15 Eghti Amonin atrivim uan
midorozir gumaziba ko me
mangi
kantrin igharazimin kalabusin
min ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!"

2

Ikiavira Itir God, Moapin kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

1 "Ia oragh!
Ikiavira Itir God Akar Gavgavir
kam ia ganiga ghaze,
Moapia arazir kurabagh amua
ghuavira iti.
Me Idomin kantrin atrivim
inigha a misoghezi an areme.
Ezi me gin uam an aghariba inigha
avimin da tuezi
da isigha arinimin min oto.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira Moapia bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
2 Kamaghin amizi, ki avim isi Moapin
kantrin anekunighti,
Keriotin nguibamin dipenir gavgaviba bar isigham.
Eghti midorozir bar ekiam otoghti,
midorozir gumaziba pamten
dimiva sighabagh iviam.
Eghti Moapia midorozir
kamin tongin arimighiregham.
3 Eghti ki Moapin atrivim ko an
ingangarir gumaziba bar me
misueghti,
me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!"

Ikiavira Itir God, Judabar araziba tuisisi

4 "Ia oragh!
Ikiavira Itir God Akar Gavgavir
kam ia ganiga ghaze,
Judaba arazir kurabagh amua
ghuavira iti.
Me nan Araziba batogha, arazir
ki ifongezibar gin zuir puvati.
Egha me uan inazir afeziaba faragha
gin ghuezir aser ifavariba,
uaghan dar gin zui.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
eghti ki ivezir kuram me
daningam.
5 Kamaghin amizi, ki avim isi Judan
nguibabav kinighti,
Jerusalemin dipenir gavgaviba
bar isigham."

1:13: Jeremaia 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-7; Sefanaia 2:8-11 **2:1:** Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Sefanaia 2:8-11

Ikiavira Itir God, Israelian araziba tuisisi

6 "Ia oragh!
Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Israelia arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Israelia uan namakabar amamangatizi,
me pura men biziba inigha, ua da ikarvaghan iburaghburaki.
Ezi Israelia pura uan bizir namakabagh aningizibagh nighnigha,
gumazir kaba biziba amadi moghin me amadi, ezi gumazir ekiaba me givese.
Ezi me pura gumazir ekiar kabar ingangarir gumazir kinibar ikiam.
Ezi Israelia gumazir ekiar kaba da dagiaba inigha,
gumazir pura men bizir me da inizibar biziba ikarvasi.
Gumazir men biziba pura da iniziba, mevzika, me osimtiziba puvati,
ezi bizir me Israelia da pura iniziba dar ivezim ekevezir puvati.
Dar ivezimin dibobonim, dagarir asuamning givezamin dagiabar ko magh ghue.
Egha Israelia tong men apangkuvir puvati.
Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe.
Eghti ki ivezir kuram me daningam.
7 Me gumazir gavgaviba puvatiziba dikabira,
onganarazibagh amir gumazamiziba batosi.
Egha afeziar maba uan otariba ko me amizir vamira ko akua arazir kurabar a gami.
Me kamaghin amua nan ziar aghuim gasighasisi.
8 Danganir me Godin ziam feba,
me pura namakaba da inizir iniba ghuara dagh isin akui.
Inir kaba kamaghin akagha ghaze,
gumazir pura dagiaba inizir kaba, me ua da ikarvagham.
Egha me inir kaba ua me ganidir puvati.*
Egha me uan namakar men biziba iniziba isa kot garigha
wainin dipabagh ivezasa me da dagiaba isi.
Egha me Godin Dipenimin aven wainin dipar kaba api.

9 "Israelia nan gumazamiziba, ki ia bangin Amoria gasighasiki.
Gumazir kaba temer sidabar min ruarigha, egha okin temebar min gavgafi.
Ezi Amoria ki bar moghira me gasighasiki.
10 Ki Isipin nguazimin aven ia inigha azenan ize.
Egha ia inigha Amorian nguazimin ia arighasa,
40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganimin
ki ian faragha ghua ian akua ize.
11-12 Ki ian otarir maba, akam inigha izir gumazibar min me amisefe.
Ezi me nan akam akunan aghuagha men anogoroke.
Egha ki ian gumazir igiar maba, Nasan gumazibar min otivigh nan ingangarim damuasa me amisefe.†
Ezi ia me gakaghonezi me wainin dipaba ame.
Israelia ia fo, kar bar guizbangira!
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa!

13 "Ia oragh!
Ki datirighin ia dikabiraghti ia magiregham.
Osimtizir ia iniamim

* **2:8:** Ni Ua Me Ini 22:26-27in itir Arazibar gan. **2:9:** Godin Araziba 3:8-11 † **2:11-12:** Gumazir ziar kam, "Nasa," itiba, me uari uari isa God ganiga egha wainin dipaba ko dipar onganibar anogoroke, egha uaghan arazir igharazir mabagh ami. Ni Diboboniba 6:1-8in gan.

mati gumazim bizir osimtizim
ateri an akiragharim a gami
moghin,
ia mizazir ekiam baragham.
14 Gumazir puvira ivemariba, me ari
mangi mongan iburagham.
Gumazir gavgaviba, me ua gav-
gaviba puvatigham.
Midorozir gumaziba deragh
ikisi uarir akurvaghsi
damuva avegham.
15 Gumazir barir pibar misoziba,
me tuivigh gavgavigh misoghiva
avegham.
Gumazir puvira ivemariba,
me deragh ikisi uarir akurvaghsi
ivemaran iburagham.
Eghti gumazir hoziabagh apiagha
misoziba
me uaghan ari mangan iburagham.
Men apaniba me misoghti
me bar moghiram
arimighiregham.
16 Dughiar kamin, midorozir gumazir
atiatir puvatigha misoziba,
me bar moghira uan midorozir
biziba ategh puram ari
mangegham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikemegha gifa!”

3

1 O Israelin gumazamiziba, ia or-
agh! Ikiavira Itir God Isipin kantrin
aven ia inigha azenan ize, ia bar
moghira deragh an akar a ia gasim
baragh.
2 A kamaghin migei:

“Ikizir aviriba nguazir kamin iti.
Ezi ki men tongin iarara inabazi,
ia nan gumazamizibara
iti, ezi ki bar deravira ia
geghufi.
Kamaghin amizi, ki ian ganti, ia
arazir kurabar amuti,
ki bar ada ikarvagh ivezir kuram
isi ia daningam.”

God akam aningighti, akam inigha izir gumazim anekunam

3 Gumazir pumuning uaning ko
darusi,
faragh akam akirighan kogh,
mamaghin uaning inigh
daruam? Puvatigham.

4 Laion asizitam ruarimin a inighan
kogh,
manmaghsu dazeram?
Eghti laionin igiam dagiar torimin iki
asizitam ameghan kogh,
manmaghsu dimiva arangam?
Puvatigham.
5 Eghti ivetam, asizir otevir kuaraz-
ibagh ifaramim an ikian
koghti,
kuaraziba manmaghin puram
an aven mangam?
Eghti asizitam azuazimin aven
mangigham koghti,
azuazim manmaghsu pura
irigham. Bar puvatigham.
6 Eghti midorozim nguibatamin aven
otivsi,
gumazamiziba fofoghsi me
sigham giviam.
Ezi ia manmaghin nighnisi,
gumazamiziba atiatingam,
o?
Ezi kamaghira, nguibar ekiatam
asighasizim a batogham.
Ezi ia manmaghin nighnisi,
Ikiavira Itir God ti asighasizir
kam amadaz, o?
7 Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin
Ekiam damuasava amir biz-
iba,
a faragh uan ingangarir gumaz-
ibav kemegham,
kar an akam inigha izir gumaz-
iba,
egh gin a mikemezi moghira
dar amuam.
8 Gumazim laion baraghti, a pamten
dazerti, a ti atiatingam, o?
Eghti Ikiavira Itir Godin
Ekiam uan akam gumazi-
tam danighti, an anekunan
kogham o?
Puvati, an an gun mikimam.

Amos ghaze, Samarian nguibam ikuvigham

9 Ia mangi, gumazir Asdotin nguibar
ekiamin dipenir gavgavibar

itiba, ko Isipin kantrin dipenir
gavgavibar itiba,
men diagh, akar kamin gun me
mikemegh,
"Ia bar mangi Samarian mighsiabar
uari akuvagh iki,
egh Samarian gumazamizibar
gan, me bar onganigha atiatim
uarira uarigh anidi.
Egh men igharaz darazi
dikabirir arazir kurar me
amiba ia dar ganigh."

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Samarian gumazamiziba okimakiar
arazim ko midorozir arazim
gamua,
pura bizir aviriba isa
ghua uan dipenir gavgav-
ibagh arizi, da bar izefe.
Me guizbangin arazir aghuibar
amuan fofoziba bar puvati."

11 Ezi Ikiavira Itir Godin Ekiam kam-
aghin migia ghaze,
"Apanitaba izi men kantri ekiarugh
an aven daru,
egh men nguibar ekiamin
divazir gavgaviba akarigh,
men bizir aghuir men
dipenir gavgavibar itiba
iniam."

12 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei,
"Laion sipsipin tam misuegh ane-
meghti, sipsipbagh eghuvir gu-
mazim uam a inisi,
mangi ganti, an midiarir
muziaribara ikiam,
mati an suer agharimning
ko kuarir nam.
Eghti arazir kamra, God Samarian
itir gumazamizibar amuam.
Samaria, a Israelin kantrin aven
itir nguibar ekiam.
Gumazamizir kaba deragha api-
agha bar akongegha iti, me
datirighin bar ikuvigham.
Men tongin itir ikizir bar
muziarim deragh ikivira
ikiam,
mati nguibar ekiamin itir
bizir aghuiba bar ikuvizi,
dakozir suemin otevimra
irigh mamaghira ikiam."

13 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a
Godin Gavgaviba Bar Itim, a kam-
aghin migei:

"Ni deragh kuarimning atigh oregh,
Jekopin ovavir boriba ikiangsizir
akar kam me daningigh:
14 Dughiar ki Israelian arazir kuraba
ikarvaghamim,
ki Betelin nguibar ekiamin ofa
gamir dakozibagh asighasigh,
egh ofa gamir dakozimin mikebabar
itir bulmakaun kombar min
garir biziba,
ki bar da apirarighti da nguazim
giregham.*
15 Egh ki dipenir aghuir gumaziba
dughiar orangtiziba bagha in-
garizibagh asighasigh,
dipenir aghuir me aruem
garir dughiamin avughsi iki-
amibagh asighasigham.
Egh dipenir me elefanin ataribar
kurkeziba, ki bar da apirarighti
da minezir kinibar otivigham.
Eghti dipenir ekiaba bar moghira
ikuvigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikemegha gifa!"

4

1 Ia Samarian amiziba, ia akar kam
baragh:

Ia mati bulmakaun aghuibar min
grazir avirim apava ian
mikarziba bar dera.
Gumazamizir gavgaviba pu-
vatiziba,
ia bar pazavira me gami.

3:14: 2 Atriviba 23:15 * **3:14:** Israelia bulmakaun kombar min bizibagh ingara egha da isa uan ofabagh amir dakozibar mikebabagh arisi. Ni Ua Me Ini 27:2in gan.

Egha ia osimtiziba isa onganarazibagh amir gumazamizibagh aniga,
tong men apangkuvir puvati.
Egha ia uaghan uan pabar dia
uari bagh wainin dipaba inigh izasa me migia ghaze,
"Ia wainin dipar aviriba inigh iziti,
e dar ami onganam."
2 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin bar zuezim,
a uan ziar zuruzim akagha, akam akirigha givagha ghaze,
"Bar guizbangira, dughiatam iziti,
apaniba akezimin ian guigh ia mikirivagh mangegham.
Ia bar moghira,
mati gumazim dipamin akezimin osiribar guava azenan izi moghin,
me akezibar ian guigh danganir igharazimin mangam.
3 Apaniba ia inigh nguibar ekiamin divazim akaraghirezi naghin
mangi azenan otogham,
egh ia isi Harmonin danganir bizir kuraba akurimin, ia akunighti, ia magiregham.*
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa."

God ivezir kuram Israelia ganingizi, me uan navibagh irazir puvati

4 Ikiavira Itir God, a God, a kamaghin migia ghaze:

"Ia Israelia, ia dikavigh mangi
Betelin nguibar ekiamin arazir kurabar amuva nan akam batogh.
Egh ia Gilgalin nguibar ekiamin mangi
akirim ragh na gasi mamaghira iki.
Ia mizarazibar zurara ofa damusi asiziba inigh izi.
Egh dughiar mikezimin, ia uan azenibar dagheba ko, biziba tuiragh pozir 10pla mikinigh,
egh ia pozitam isi na daningam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.
5 Aria, ia pura mangi na minabaghsi,
bretin ia tueziba inigh, na bagh ofa damu.
Egh ia uan ifongiamin gin mangi bizir aviriba inigh izi nan ofa damuva,
tuavir kamin gumazamizibar damazimin uarira uan ziaba fi.
Ki fo, ia Israelia, ia arazir kabar amuasa bar ifonge.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

6 "Kirara, ki mitiriar ekiam gamizi, a ian nguibaba bar da batozi,
dagheba puvati.
Ezi ia tong uan navibagh irazir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."

7 "Dughiar kamin, ian azenibar dagheba tighar aghungamin iakinir 3pla ikiavira iti,
ezi ki amozimin anogoroke.
Ki amozim gamizi, a nguibar mabar ize,
egha nguibar mabar puvati.
Ki amozim gamizi, an azenir mabagh ize,
ezi azenir maba amoziba puvatigha bar misingi.
8 Ezi nguibar mabar gumazamiziba dipam bagha aremeghasava amua,
nguibar igharazibar ghua dipam burigha arui.
Ezi dipam bar men otevegh avira iti.
Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.

* **4:3:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Egha uaghan, e fozir puvati, Harmonin nguibam a bar managhira iti, egha a nguibar manmaghira gara iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

9 “Ki aminir bar puvira feir mam ko, arimariar kurar mam amadazi,
aning iza ian azenibagh asighasiki.
Ezi odeziba iza ian dagher azeniba ko, wainin azeniba ko, fighin temeba ko, olivin temeba,
da apa bar ada agifa.
Ki bizir kabagh ami, ezi ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

10 “Ki faragha Isipia bagha arimariar mam amadazi moghin,
ki datirighin ian marazigh asighasighasa arimariar mam ia bagh anemada.
Midorozir dughiamin, ki apanibar amamangatizi,
me ian gumazir igiabav soghezi me ariaghire.
Ki ian apanibar amamangatizi, me ian hoziaba okeme.
Gumazir ariaghirezibar kuaba, ki dagh amizi,
dar mughuriar kuraba ian fetoribar aven zui.
Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

11-12 “Ian marasi, ki Sodom ko Gomoran nguibamning gasighasighizi moghin,
ki me gasighasiki.
Ezi ia ikiavira iti darasi, mati dazir otevim avim gasaraghav ikia isima,
gumazir mam a gekuizima, a isizir puvati.
Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Kamaghin amizi, Israelia, ki mizazim ia gasam.
Ki kamaghin damighti,
ia fogh uan Godin kotiamin tuivsi uari akirmigh ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgaviba iti (Amos 5:8-9; 9:5-6)

13 Ia oragh!
Godin mighsiabar ingarizim, an aminibagh amima,
da otiva ivai.
Egha a uan nighniziba isa
gumazamizibar akakazima, me dagh fo.
Anarira aminirbirim damighti
an angazangarim otoghamin gavgavim iti.
A mighsiabagh isin arua
nguazir kamin danganiba bar dagh ativagha dar gari.
An ziam, Ikiavira Itir God,
a Godin Gavgaviba Bar Itim.

5

Amos azirakar ighiaba Israelia bagha da bange

1 O Israelia, ia oragh! Ia mati gumazim aremezi moghin iti. Kamaghin amizi, ki azirakar ighiar mam ia bagh a bangiti, ia a baragham.
2 Azirakar kam kamaghin ghu:

“Kantri Israel mati amizir igiar kam,
a irigha givagha, ua dikavan kogham.
A datirighin uan nguazim girighav iti,
ezi an akurvagh, uam a famin gumaziba puvati.”

3 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a kamaghin migei:

4:11-12: Jenesis 19:24

"Israelin kantrin aven an nguibar
mam 1,000plan midorozir gumaziba midorozim bagha me amadazi,
100plan midorozir gumazibara uamategha ize.
Ezi nguibar igharazir mam 100plan midorozir gumaziba amadazi,
midorozir gumazir 10plara uamategha ize."

Ikiavira Itir Godin biziba bar dagh ativazim, a Israelian araziba akirasa

(Sapta 5:4-15)

Israelia ua navibagh iragh God bagh izi, egh ikirimirir angamira itim iniam

4 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migei:

"Ia ua izi na baghvira iki,
egh dabirabir aghuim iniam.
5 Egh Ia Berseban nguibamin mangi nan ziam fan marki.
Ia Betelin nguibamin mangi, tong na burian marki,
Betelin nguibam bar moghira ikuvigham.
Ia Gilgalin nguibamin mangi nan ziam fan marki,
Gilgalin gumazamiziba mangi kantrin igharazimin kalabuziabar min ikiam.

6 "Ia uamategh izi Ikiavira Itir God baghvira iki,
egh dabirabir aghuim iniam.
Puvatightima, a ian atariva avir mizariamin min isi izighiri,
ia Josepin ovavir boriba bar ian isigham.
Avir kamra Betelin nguibam bar an isigham.
Eghti avir mizariar isir kam amungamin gumaziba puvatigham."

Gumazir arazir kurabagh amiba me bar ikuvigham

7 Iavzika, ia gumazir kotiabagh ifariba ko gumazir arazir aghuiba dikabiriba, ia bar ikuvigham!

Ikiavira Itir God, biziba bar dar ingaramin gavgavim ikia, egha uaghan ivezir kuram gumazamizibar aningamin gavgavim iti

(Amos 1:2; 4:13; 9:5-6)

8-9 God mikovezir kamning Guezam ko, Iavibamin ingarigha,
egha uaghan mikovezir pin ikia angazangarim anidiba sara ingari.
A mitarmer bar pizim girazi, angazangarim oto.
Egha angazangarim girazi mitatem oto.
Egha ongarimin deima, a izima,
an a isa nguazim ginge.
A gumazir gavgaviba ko men dipenir gavgaviba sarama asighasisi.
God bar bizir kabagh ami,
ezi an ziam, Ikiavira Itir God.

Amos Israelia amir arazibar gun me migei

10 Gumazir aghuiba, kotiamin otiva guizbangira migia,
egha gumazir arazir kurabagh amibar atari,
ezi ia gumazir aghuir kabar aghua.
11 Ia onganarazibagh amir gumazamiziba dikabira
men biziba pura dagh ekuava, men dagheba okei.
Ia dagiar gavgavibar dipenir aghuibar ingari,
egh ia dipenir katamin ikeghan kogham.
Ia wainin azenir aghuiba opari,
egh ia azenir kabar wainin dipatabar ameghan kogham.
12 Ia amir arazir kuraba, ki bar dagh fo.
Ki fo ia osimtizir bar aviribagh ami.
Ia gumazamizir aghuiba paza me gami.

5:8-9: Jop 9:9; 38:31 **5:11:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Maika 6:15; Sefanaia 1:13

Gumazir kuraba ia apezepera
moga dagiaba ia ganidima, ia
dagiaba isa,
gumazir onganarazibagh
amibar, kotiabar me gi-
fara me abiri.

13 Gumazamiziba arazir kurar kabar
amuam,
eghti ia gumazamizir fofozir
aghuiba itiba,
ia akabar kumigh bizitamin
me mikiman marki.
Bar guizbangira, kar arazir
kuraba otivir dughiamra.

Ia arazir aghuimin girara mangiti, God ia ko ikiam

14 Ia arazir aghuibara damu, arazir
kurabar amuan marki.
Egh kamaghin, ia ikirimirir
angamira itim inigh,
ian ikirimirim deragham.
Ia kamaghin migia ghaze,
Ikiavira Itir God,
a Godin Gavgaviba Bar Itim,
a ia ko iti.
Ezi ia arazir aghuir kabar amuti,
God guizbangira ia ko ikiam.
15 Ia arazir kuraba ategh,
arazir aghuibara ifongegh dar
gin mangi.
Ia kotiamin tugh guizbangira
mikim.
Ia kamaghin damuti,
Ikiavira Itir God, a Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
ia Josepin ovavir borir
ikiavira itir varazira, a ti
ian apangkuvam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia daningam

(Sapta 5:16--9:15)

Israelia uan arazir kurabagh nighnigh aziam

16-17 Ia arazir kurar kabagh ami,
kamaghin nan Ikiavira Itir Godin
Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a
kamaghin migia ghaze:

"Ki ian tongin izi ivezir kuram isi bar
ia daningam.
Eghti ia nguibar ekiamin aven
itir tuaviba ko biziba amadir
danganibar pamten azi suam,
'Evzika! Evzika!'
Eghti ia gumazir azenibar ingaribar
diaghti,
me uaghan aziam.
Eghti gumazamizir gumazir aremez-
iba bagha azia foziba,
me uaghan izi ian akuragh
aziam.
Eghti gumazamizir wainin azenimin
aven itiba,
me uaghan izi ian akuragh azi-
rakabar amuam.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

Godin ziam fer arazibara, Israelian akuraghan kogham

18 Ia bar moghira kamaghin ifonge,
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam,*
a bar zuamirama otogham.
Iavzika!
Ia bizir aghuir manamra
dughiar kamin an ganti an
otivam?
Ia ti ghaze, dughiar kamin aminim ti
ian tiragham.
Bar puvati.
Aminir birim a iki kam-
aghira ikiam.
19 Dughiar kam kamaghin otivam,
mati gumazim laionin ara ghua
bea batozi,
bea a misuegha aneme.
Dughiar kam uaghan kamaghin
otogham,
mati gumazir mam uan
dipenimin aven ghua dipenir
birimin suirazi,
kuruzim birimin ikiava a
givi.
20 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiamin, aminim bar mitategham.
Eghti angazangarim an ikian
kogham.
Bar puvatigham.

21 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,

5:15: Onger Akaba 97:10; Joel 2:14; Maika 5:3; 5:7-8 * **5:18:** Ni Joel 1:15--2:11in gan. **5:21:** Aisaia 1:11-14

"Ian isar ekiabar dughiaba, ki bar dar aghua,
Guizbangira, ki bar dagh ifongezir puvati.
Ia nan ziam fer dughiar ekiaba,
da nan atinimin kurigha mughasi.
22 Ian ofan bar isia mighiriziba ko,
ofa damuasa inigha izir witba,
ki bar tam inighan kogham.
Ia bulmakaun aghuir mikarziba sara itiba, inigh
izi gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofabar amuti,
ki ofan kabar ganighan kogham.
Bar puvatigham.
23 Ia ua ighabar amuan marki.
Ia ua gitaba ko buabav soghan marki, da nan kuarir torimin pura niginir kinim gami.
Ezi ki da baraghan aghua.
24 Ki kamaghin ifonge, ia guizin arazibara damu,
eghti arazir aghuiba zurara iki
mati faner ekiar mam zurara,
emira ivemara uaghira datir puvati.

25 "O Israelia,
ki 40plan azenibar ian akua, gumazamiziba puvatizir danganimin iza,
ofan kamagh garitam ua bagh a damuasa ian azarazir puvati.
26-27 Ezi ia datirighin na ategha
givagha uari bagh aser pumuningin marvir guamningin ingari.
Marvir guar mam, ia atrivimin ziam Sakut a gatigha,
marvir guar igharazim, ia mikovezimin ziam Kaiwan a gati.†
Kamaghin amizi, ki Damaskusin vongin amadaghan itir kantrin mamin kalabusin min ikisi ia amadaghti,
ia ti marvir guar kamning inigh aning sara mangam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.
Nan ziamra kara, Godin Gavgaviba Bar Itim."

6

Israelian gavgavimra men akurvaghti, me deravira ikian kogham

1 Egha God ghaze:
Iavzika, ia Saionin nguibamin gumazamizir deravira itiba,
ko ia Samarian nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika, ia kamaghin nighnigha ghaze, bizitam e gasighasighan kogham.
Iavzika!
Ia Israelin kantrin faragha zuir gumazir dapaniba, ia ghaze, e ziar ekiaba ikia, egha kantrin igharaziba bar me gafira.
Ezi gumazamiziba akurvazim bagha ia bagha izi.
Iavzika, ia bar moghira ikuvigham!
2 Ia mangi Kalnen nguibar ekiamin ganighiva,
egh gin mangi Hamatin nguibar bar ekiamin ganighiva,
egh ua mangi Filistian kantrin aven itir nguibam Getin ganigh, kar kantrin gavgaviba.
Ia men gan nighnigh, ian gavgaviba men gavgavibagh afirazir puvati.
Men nguaziba ti, guan nguazim gafirazir puvati.*
3 Ia ghaze, dughiar kurar kam ti ia bativan kogham.
Iavzika, ia uari, ian arazir kurar ia amiba,
dughiar kurar kam inigha bar roghira ize.
4 Ia gumazir dagiar aviriba ikia, dakozir bar aghuibagh irav ikia, bulmakau ko, sipsipin asizir aghuiba apiba,
Iavzika, ia uari bagh deravira gan.

5:25: Aposel 7:42-43 † **5:26-27:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. * **6:2:** Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati.

Dughiar kuram ia batogham!
5 Ia Devit ami moghin, ighiar igiaba osira,
da bangasa gitabav sosi.
6 Ia itarir ekiaba itir wainin dipaba apa mamaghira ikia, egha tong avughsir puvati.
Egha ia borer bar aghuiba isa uan mikarzibagh azui.
Egha ia Josepin ovavir boriba ikuvighamin bizir kam,
ia an kuarkuva a ginighnizir puvati.
7 Kamaghin amizi, iarara faragh mangi kantrin igharazitamin kalabusin min ikiam.
Egh ua isar ekiabar amuan kogham.

8 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uan ziamin Akar Gavgavim akira ghaze,
Jekopin ovavir boriba uari fava amir arazir kam,
ki bar an aghua.
Egha uaghan men nguibar ekiamin aven itir dipenir gavgaviba, ki bar dagh ifongezir puvati.
Kamaghin amizi, ki nguibar kam ko bizir bar an aven itiba isi apanibar dafaribar arigham.

9 Eghti 10plan gumazamizibara dipenir tamin aven iki,
me bar moghiram arimighiregham.
10 Gumazitam aremeghti, an ikizimin tav izi an kuam inigh mangi a tusi,
dipenimin aven izi, egh dipenimin aven modogha itir gumazir kamin diagh a mikim suam,
"Gumazir igharaziba uaghan aven ikiavira iti, o puvati?"
Eghti gumazir modozir kam kamaghin a ikaragh suam, "Puvati."
Eghti gumazir kuam iniamim, a kamaghin a ikaragham,
"Ni aghumra iki. Egh Ikiavira Itir Godin ziam diponan marki."†

11 Ia oragh! Ikiavira Itir God mikimti,
dipenir ekiaba ko, doziba sara bar dipirighiri akuar muziaribar otivigham.
12 Ia ti ghaze,
hoziaba dagiar ekiabagh isin ivemaram?
Egha ia ghaze,
gumazim bulmakau inigh mangi, ti dagiabagh isin mangi nguazim abigham?
Ti Puvatigham.
Arazir kaba da bar guizbangira puvatigham.
Ia guizin arazibagh irazi, da ghua imezimin min oto.
Egha ia arazir aghuim girazi, a ghua bizir kuramin min oto.
13 Ia midorozim gamua Lodebarin nguibam ini,‡
egha bizir kam bagha bar akongegha uari fa iti.
Egha ia uaghan ghaze,
Ia uan gavgavimin Karnaimin nguibam ini.
14 Ezi Ikiavira Itir God,
a Godin Bar Gavgaviba Itim kamaghin migei,
"Israelia, ki kantrin igharazibar midorozir gumazitaba amadaghti,
me izi ia ko misogham.
Egh me notin amadaghan itir nguibam Hamatin ikegh ia gasighasigh,

† **6:10:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Israelia gumazamizir ariaghirezibar kuaba tuer arazimin gin zuir puvati. E fo, midorozir ekiabar dughiabar, arimariar kuraba otifi, ezi fofozir gumazir maba ghaze, me ti gumazir kuaba dughiar kamin da tue. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia ghaze, Ikiavira Itir God uabi asighasizir kam me bagha an akua ize, kamaghin amizi, dughiar kabanangin me ti Ikiavira Itir Godin ziam a diponan atiati. Me an ziam diponti a ti puvira me ginighnigh bar me gasighasigham. ‡ **6:13:** Hibrun akamin aven ziam Lodebar, an akar kam bar an mirara ghu, "Ingangarir mingariba puvatizim." Ezi ziam Karnaim akar kamin mirara ghu, "Bar gavgafi." Dughiar kamin, Israelia nguibaba misogha me abini, ezi akam inigha izir gumazim gumazamizibar nighniziba fasa egha nguibar kamningran ziamning diboro.

mangi sautin amadaghan Araban Fanemin tugham.”

7

Amos irebamin min garir bizimin aven odezibar gari

1 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a irebamin min garir bizir mam nan aka.
Ame! Ki Ikiavira Itir Godin garima,
an odezir okoruar bar dafamin
ingarizi da otifi. Dughiar kamin
atrivimin ingangarir gumaziba an
nguazimin grazibagh ighizigha gifa.
Ezi grazir kabar dafarir igiaba uam
otivir dughiamra, odezir kaba otifi.
2 Ki garima, odeziba nguazir kamin
graziba ko biziba bar da apa ada
agifa. Ezi ki kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai,
ni Jekopin ovavir boribar arazir kuraba gin amadagh.
Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvati.
Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
me ua manmaghira damuam?”
3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan nighnizim giragha kamaghin migei,
“Bizir ni garir kam, an otoghan kogham.”

Amos irebamin min garir bizimin aven avimin gari

4 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua irebamin min garir bizimin aven bizir
igharazim nan aka. Ki irebamin min
garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ivezir kuram uan gumaza-
mizibar aningasa avim gamizi a iza-
ghiri. Ezi gin avir kam ongarir ekiar
bar konimin isigha, gin nguazimin
isia ghuavira iti.
5 Ezi ki kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai,
ni Jekopin ovavir boribagh nighnigh, bizir kam damuan marki.
Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvati.
Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
me manmaghin uarir akurvagham, me gavgaviba puvati?”
6 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan nighnizim giragha kamaghin migei,
“Bizir ni garir kam, a uaghan otoghan kogham.”

Amos irebamin min garir bizimin aven ainin muziarir guraghav itimin gari

7 Ekiam, bizir igharazir mam
irebamin min garir bizimin aven
nan aka. Ki Ekiamin garima, a
dipenir mamin divazir miriamin
boroghira tughav iti. Gumazir
dipenir kamin ingariziba, me ainin
muziarir guraghav itimin suiragha
dipenir kamin biribar abaragha fo,
an biriba pura voroghira tuivighav
iti. Ki gari Ekiam benir kamin
suiraghav iti.*
8 Egha a kamaghin nan azara,
“Amos, ni bizir tizimin gari?”
Ezi ki kamaghin migei, “Ki ainin
muziarir benimin guraghav itimin
gari.”
Ezi a kamaghin na migei:

“Ni oragh!
Ki ainin benir muziarir guraghav itimin suiragha,
Israelian gumazamizibar aban men arazibar ganiva da tuisighasa.
Ki men gari,
me mati dipenir divazibar min voroghira tuivighav itir puvati.
Ki men arazir kuraba ua da ikarvaghasa,
egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.

* **7:7:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

9 Israelin nguibar kaba, kar Aisakin ovavir boribar
danganir pin itir me asebar ziaba feba, da bar ikuvigham.
Guizbangira, ki dikavigh atrivim Jeroboamin adarazi bar me agivagham.”

Amos ofa gamir gumazim Amasian atari

10 Dughiar kamin, Amasia, a Betelin nguibamin itir ofa gamir gumazir mam. A Israelian atrivim Jeroboam bagha akam amaga kamaghin migia ghaze, “Israelian gumazamiziba nin apanimin ikiasa Amos men navibagh inifi. Ni purama an ganti a ikiti, an migirigiar kaba kantrin kam bar a gasighasigham.

11 Amos kamaghin migei:

“‘Jeroboam midorozir ekiatamin mangi aremeghti,
Israelia uan kantri ategh mangi,
kantrin saghuiamin itimin kalabusin min ikiam.’”

12 Ezi Amasia ghua kamaghin Amosin migia ghaze, “O ifavarir gumazim, ni Betel ategh ari uamategh Judan nguazimin mangi. Ni mangi Judaba akam me mikimti, me ivezim ni daning.

13 Ni akam inigha izir gumazibar akatam ua kagh Betelin nguibamin en mikiman marki. Guizbangira, atrivim nguibar kamin Godin ziam fe. Godin Dipenir kagh itim, a Israelia bar men dipenim.”

14 Ezi Amos kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, “Ki akam inigha izir gumazir igharazibar min amir puvati. Egha uan ivezim bagha azangsizir puvati. Ki pura sipsipbar gara dagh eghuvir gumazir kinim, egha fighin temebar garir ingangarim gami.

15 Ki uan ingangaribagh amua itima, Ikiavira Itir God na inigha kamaghin na migei, ‘Ni mangi nan gumazamiziba Israelia, nan akamin me mikim.’ Kamaghin amizi, ki izi.

16 Ni datirighin, Ikiavira Itir Godin akam baragh. God adarim Israelian ti, ezi ni Godin akam inigha izir gumazimin akaba, Israelia mikiman nan anogoroke.

17 Amasia, ni akar kam na gasi. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti.

“‘Nin amuim, nguibar ekiar kamin aven tuavimin amizimin min gumaziba isi me ko dakuam,
eghti apaniba izi misogh nin boribav sueghti me arimighiregham.
Egh me nin nguazim inigh anebighirarigh gumazir igharazibar aningam.
Egh apaniba ni inigh, gumazamizir God gifozir puvatizibar kantrin mangighti,
ni kantrin kamin aremegham.
Eghti apaniba Israelia inigh mangi kantrin saghuiamin itir igharazir kamin,
me isi kalabuziamin min me arigham.’”

8

Amos irebamin min garir bizimin akiramin gari, dagher aghuir anigha givazir abuananaba an iti

1 Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, dagher aghuir anigha givazir abuananaba itir akiram nan aka.

2 Egha a nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?”

Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki dagher aghuir anigha givazir abuananabar gari, da akirar mam gizivagha iti.”

Ezi Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei:

“Dughiar abuananam otogha gifa, kar dughiar ki ivezir kuram isi
uan gumazamiziba Israelia daningamim,
mati gumazamiziba dagher aghuir anigha givazir abuananaba asiamin dughiam otogha gifa.

Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
Ki bar me gasighasigham.
3 Dughiar kamin, gumazamizir atrivimin dipenimin itiba,
me uam ighiabar amuan kogham.
Me azivira ikiam.
Eghti gumazamizir ariaghirezibar kuaba, tintinibar danganibar iriv ikiam.
Me gumazir kuaba azenan da akunti, gumaziba mikiman iburagham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

Israelin kantri ikufi

4 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Israelia, Ia oragh. Ia Israelia, ia gumazamizir biziba oteveziba dikabira,
egha gumazamizir onganarazir ian kantrin itiba
ia me gasighasisi.
5 Ia kamaghin uariv gia ghaze,
Godin ziam fer isar ekiar kaba zuamira givaghti,
e uan daghetaba inigh mangi dagiaba bagh da amangam.
Dughiar manamra Sabat givagham?
Eghti e uan dagheba inigh da amadir danganimin mangi
dar iveziba pin dar arigham.
Egh ababanir ifavaribar amu,
egh skel guva me gifarti, me bizir kabagh ivezam.
6 E witin kurabar dagiaba pin dar arigh, egh dar dagiar ekiaba iniam.
E gumazir onganarazim inighti,
an e da inizir biziba, dagiar muziarimin da ikarvagham.
Eghti dagiar kam pura dagarir asuamning givezamin dagiamin ababanimin min ikiam.
Egh e an suiragh anemadaghti,
a gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinimin min otogham.
Eghti gumazir igharazir kam, dagiaba isi, onganarazir gumazir kam danighti,
a uan osimtizir kam ikarvaghsi dagiaba e daningam.

7 Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God,
an akam akirigha ghaze,
Ia Israelia, ia amir arazir kurar kaba, ki da bakinighnighan kogham.
8 Kamaghin amizi, ki nguazim damighti, mikimkizim a ginobaghti,
nguazir kamin itir gumazamiziba atiatingiva arangam.
Eghti nguazir kamin danganiba bar akongam.
Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin, aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin,
nguazir kam bar buigh ghuvanabogh ua izighiram.

9 Dughiar kam otoghti, ki aruem damightima, ana aruer arizimin mitategham,
Aminir birim aruer arizimin, nguazir kamin itir gumazamiziba batogham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
10 Ia isar ekiabagh amua bar akongezir dughiaba, ki dagh iraghti,
da mati gumazim ovengezi, ia an aghuimazimin iti moghin ikiam.
Ki ian onger akabagh iraghti,
da azir onger akabar min otivigham.
Ki ia damuti ia azirakar korotiabar aghuigh,
egh uan osimtizim akakaghsi, bar moghira uan dapanir arizibagh isegham.
Ki ia damuti ia mati poroghamimning borir vamirara itima, an areme,
ezi aning a bagha osemezi moghin, ia azi bar osemegham.
Dughiar kurar kamin osimtizim,
mati ia dagher misozim amezi a ia misozi moghin,

a mangivira iki mangi
givagham.

11 Ikiavira Itir Godin Ekiam, ua kam-
aghin migia ghaze:
"Ki mitiriar ekiam damighti a ian
kantrin otivam.
Eghti gumazamiziba mitiriam
bar puvira men agham,
eghti me daghem bagh
mitiriam men aghan
kogham. Puvati.
Kuarim puvira men piram,
eghti me dipam bagh kuarim
men piran kogham. Puvati.
Me Ikiavira Itir Godin akam baraghsi
mitiriam men agham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin mikeme.
12 Gumazamizir kaba bar, Ikiavira
Itir Godin akam baraghsi
ifueghiva,
a inisi ongarir vuemin ikegh
vuemin mangi,
aruem anadi naghin ikegh aruem
uaghiri naghin mangi
Godin akam bagh mangigh zegh
damu a buriva a batoghan
kogham.

13 "Dughiar kamin amizir igiar diriba
ko gumazir igiaba, nan akam
inisi damu,
damaziba men sirighti me
iregham,
mati gumazamiziba dipam
bagha ariaghire.
14 Ezi gumazamizir maba Samarian
asebar ziabar gavgavim uan
akabagh aniga,
kamaghin migei, 'E aser Danin
nguibar ekiamin itimin
ziamin, e guizbangira migei.'
Egha 'E aser Berseban
nguibar ekiamin itimin
ziamin, e guizbangira
migei.'
Kamaghin amizi, gumazamizir kaba
guizbangira osimtiziba iki
arighiregham,
egh ua dikavan kogham."

9

Ikiavira Itir God Israelian araziba tuisisi

1 Ki Ekiamin garima, a uan Dipenim
avinizir divazimin aven itir ofa gamir
dakozimin boroghin tughav iti. Egha
kamaghin migei:

"Ia nan Dipenimin guarir akinir ru-
aribar dapanibav soghti,
dipenimin azuarimin danganiba
bar ivazvagh.
Eghti Dipenir akinir guariba
dipirighiri,
gumazamizibar dapanibav
soghti me arimighiram.*
Eghti ariaghirezir puvatiziba ikivira
ikiti, ki apanibar amaman-
gatighti me izi me misoghti, me
arimighiregham.
Men tarazi aregh deraghvira
ikian kogham.
Bar puvatigham.

2 "Egh me nan ari mangisi, uari bagh
mozibagh ku magiri
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ikiam,
eghti ki uaghan magiri men
suigham.
Me pin overiamin ghuavanaboghti,
ki uamategh me gekuigh izighi-
ram.
3 Me Karmelin Mighsiamin orazimin
mangi uari mongeghti,
ki me buri men apigham.
Me magiri ongarimin dikinimin mon-
geghti,
ki ongarimin itir kuruzir aser
dafam mikemeghti,
a me misuegh me amegham.
4 Apaniba me inigh saghon mangi
kalabusin min me atighti,
ki apanibav kemeghti, me me
misueghti me arighiregham.
Ki men akurvaghan aghua,
ki bar moghira me gasighasighasa."

* **9:1:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. **9:2:** Onger Akaba 139:8; Jeremaia 51:53; Obadia 1:4 **9:3:** Jop 34:22; Onger Akaba 139:9-12; Aisaia 27:1; Jeremaia 16:16

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgavim iti
(Amos 1:2; 4:13; 5:8-9)

5 Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ekiam,
a uan dafarimin nguazimin suirazi, mikimkizim a ginobaghnobasi.
Eghti nguazimin itir gumazamiziba, men naviba osemeghti me arangam.
Eghti nguazir kamin danganiba bar akongam.
Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin,
nguazir kam bar buigh ghuanabogh izighiram.
6 Ikiavira Itir God, uan Dipenim uan Nguibar bar pin itimin an ingarigha,
egha overiam gamizi, a bar pin ikia nguazim avara,
mati dipenimin siriam anevara.
Egha an ongarimin diazi, a dikavigha izima, ana isa nguazim gisin a inge.
God uabira bizir kabagh ami, ezi an ziam kamakin, Ikiavira Itir God.

God gumazamiziba me geghuva deravira men gari

7 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

"O Israelia, ki Itiopian gumazamiziba deragha men gari moghin,
ki uaghan deragha ian gari.
Ki Kritin nguibamin Filistiaba inigha ize,
egha kantri Kirin, ki Sirian gumazamiziba inigha ize,
egha kamaghira, ki Isipin kantrin ia inigha ize.
8 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki gara fo, arazir kuram bar ia gizifa.
Egha ki uan damazimin bar deravira Israelia, ian arazibar gari.
Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ia agivagham.
Eghti Jekopin ovavir boribar tongin ikiavira itir varazira, ki me gasighasighan kogham, me ikivira ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.
9 "Ia oragh! Ki pura mikimtima, Israelia nighiva akongam,
mati gumazim rais misogha, da amisivasa dagh ivazvasi.
Eghti Israelian gumazamizir kuraba raizin afezibar min,
kantrin igharazibar tongin nguazim giregham.
10 Gumazir arazir kurabagh amir kaba kamaghin migei,
'God bizitamin e damigh e gasighasighan kogham.'
Puvatigham. Ki apanibar amamangatighti,
me me misueghti me arimighiregham."

God kantri Israel damighti a ua deragham

11 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Dughiatam otoghti, ki Atrivim Devitin ikizimin aven atrivitam damighti, a tugham.
Dipenir kam ki gin uam anekirigh, an divaziba ua da aseghti,
dipenir kam fomira ikezi moghin ua ganam.
12 Eghti Israelia Idomin kantrin nguazir ikiavira itiba bar ada inigh,
egh kantrin igharazir ki ua bagha inabaziba uaghan da iniam.
Kar Ikiavira Itir God, bizir kabar amuti da otivasa migei."

13 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Dughiatam otoghti, nguazim bar deraghti dagheba zuamiram aghuigh bar avirasemegham.

9:11: Aposel 15:16-18 **9:13:** Ofa Gami 26:5; Joel 3:18

Eghtɨ, gumazir dagheba opariba
ko dagheba isibar ingangarim
uari tɨvaghtɨvagham.
Eghtɨ wainɨn ikarɨziba zuamɨrama
aghuigh ovɨzir bar avɨriba
ikiam,
eghtɨ gumazir wainɨn dɨpabar in-
gariba, da agɨvsɨ damuva aveg-
ham.
Eghtɨ gumazamiziba wainɨn dɨpar
isɨngtɨzir bar avɨrim ikiam,
mati dɨpaba mɨghsɨabar izevegha
ivemara uaghiri.
14 Kɨ uan gumazamiziba Israelia
inigh,
uamategh men nguibamɨn
mangam.
Eghtɨ me uan nguibar ekiar ikuviziba
akɨrigh, ua dar apiam.
Eghtɨ me ua wainɨn ikarɨziba
opar wainɨn dɨpabar amɨva
dar amam.
Egh me uam azenibar in-
gar dar dagheba iniva dar
amam.
15 Kɨ uan gumazamizibar amaman-
gatɨghtɨ, me nguazir kɨ me
ganɨngizir kam deragh a dapi-
agh ikiam.
Eghtɨ gumazitam uam me bat-
ueghan kogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God,
kɨ mɨkemegha gɨfa.”

9:14: Aisaia 61:4; Jeremaia 30:3; Esekiel 36:33 **9:15:** Aisaia 60:21; Jeremaia 32:41; Esekiel 34:28; Joel 3:20

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Obadian Akɨnafarim O Obadia

Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Obadia dughiar Babilonia iza Jerusalem gasɨghasɨghizimɨn gɨn uan akamɨn gun mɨgei. Fomɨra Idomia Israelian apanim gami, egha dughiar Babilonia iza Jerusalemia gasɨghasɨghizimɨn, Idomia bar akonge, egha Babilonian akuragha paza Israelia gami. Kamaghɨn amizɨ, Obadia kamaghɨn Godɨn otivir akabar gun mɨgɨa ghaze, God bar pazɨvɨra Idomia damigham. Kantri Idom ko, kantrin igharaziba Israelian apanim gamiziba, me bar ovegham.

Idomian gumazamiziba arazir kuram gamizɨma, God men arazir kuram ikara

Idomian arazir kuram bangɨn, God ivezir kuram me danɨngam

1 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam akar kaba isa Obadia ganɨngi, God arazitam Idomia damuamin akaba.

Ikiavɨra Itir God akam inigha izir
gumazir mam amadazɨma, a
kantriba bar adar ghu.
Ezɨ e an akam baregha gɨfa.
A kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Ia uarira uarir ariragh, egh
dɨkavigh e mangɨ Idomia
mɨsogham.”

2 Ezɨ Ekiam kamaghɨn Idomia mɨgei:
“Kɨ ian gavgaviba abighti,
kantrin igharazibar gavgaviba
ian gavgavibagh afiragham.
Eghtɨ gumazamiziba bar ian aghuagh
dɨbovir akabar ia mɨkɨm,
egh akɨrim ragh ia gasaragham.
3 Ia uari fer nɨghnɨzimra ia gifari.
Dagɨar gavgavir ekiaba ian
nguibar ekiam, dɨvazimɨn mɨn
anevɨnizɨma,
ia mɨghsɨamɨn bar pɨn mar
iti.
Ezɨ ia kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
‘Tina e gekuigh izighiramin gavgavim iti?
Bar puvatɨ.’
4 Ezɨ kɨ God, kɨ ia mɨgei,
‘Ia kuarazir isabar mɨn mɨgha
bar pɨn ghuavanaga,
egha uan dɨpeniba bar pɨn
mɨkovezibar tongɨn dar ingari,
ezɨ kɨ ia gekuighti ia bar
izighiregham.’”

5 Egha Ekiam ghaze:
“Okɨmakɨar gumaziba dɨmagaribar
iza, egha bizir ifongeziba isa
egha bizir me ifongezir pu-
vatɨziba ataghɨrasi.
Ezɨ gumaziba wainɨn azenimɨn iza
wainɨn ovɨziba isa,
egha igharaziba ataghɨrazi da iti.
Ezɨ ia, ian apaniba guizbangɨra
bar ia agɨvagham.
6 Ezɨ ia Idomia, ia Ison ovaviba,
apaniba guizbangɨra ian bizir
aghuir mongeghav itiba oke-
megh,
bar ada inigh mangɨgham.
7 Eghtɨ kantrin ia ko uari isa bizibagh
amiba, me ia gifaram.
Me ia batueghtɨma, ia uan
kantrin ategh mangam.
Eghtɨ kantrin deragha ia ko
apiav itiba, me mɨdorozim
ia ko a damuva ia abɨnam.
Eghtɨ ian namakar aghuir ia koma
apiba,
me itarim giragh asɨzibar suizir
azuazimɨn mɨn ia bagh ane-
guraghtɨ a ian suiragham,
eghtɨ me suam, ‘Idomian fo-
fozim managh iti.’”

1:1: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Malakai 1:2-5
1:3: 2 Atriviba 14:7; Aisaia 14:13-15; Akar Mogomem 18:7

8 Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze:
"Ki ia gasighasighamin dughiam, ki Idomian fofozir gumazibagh asighasigham,
egh mighsiabar pin itir Ison ovavibar fofozir aghuiba itir gumaziba,
ki me da bar da batuegham.
9 Ia Temanin nguibamin gumazir midorozir fofozim itiba, ia bar atiatigham.
Eghti mighsiabar pin itir Ison ovaviba,
ki bar me misueghti me arimighiregham."

Idomian arazir kuramin, me osimtizir bar dafam ini

10 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
"Ia Idomia, ia uan aveghbuaba, me Jekopin ovavir boriba,*
ia me misoghezi me ariaghire.
Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ian ziabar amighti,
da magireghti ia aghumsigham.
11 Dughiar kamin Judan apaniba Jerusalemin divazimin tiar akaba akari,
egha Judabar dagiaba ko bizir aghuiba okemegha,
uan nguibamin arazimin ikarara da tuisigha uari ganidi.
Ezi ia pura tuivighav ikia, egha Judabar akurazir puvati.
Kamaghin amizi, ia uaghan okimakiar gumazir kabar min iti.
12-14 Egha arazir avirir ia Judabagh amiziba da derazir puvati, kar ian aveghbuaba.
Me osimtizim isir dughiamin, ia bar akuegha
naviba ian dera.
Me osimtizim isir dughiamin,
ia me dipova me abiri.
Me osimtizim isir dughiamin, nan gumazamiziba bar ikuvizima,
ia men nguibar ekiabar aven ghua men osimtizir kaba bagha bar akuegha,
men bizir aghuariba ini.
Me osimtizim isir dughiamin, Ia tuavir akabar tuivighav ikia Judaba bagha gari,
me ariti ia men suigh me isi men apanibar aningam.
Arazir ia amir kaba, da bar derazir puvati."

God bizitam gumazamizibar amighti me fogham

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
"Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa.
Kar dughiar ki kantriba bar men gumazamizibar araziba tuisighamim.
Ia Idomia amizir arazir kuraba, ki dar ia damuam.
Osimtizir ia iniamim, kar arazir kurar ia amizibar ivezim."

16 Egha Ikiavira Itir God Judan gumazamizibav gei:
"Ia nan Dipenimin itir mighsiamin ikia, misozir dipam ame.
Kamaghira, ki kantriba bar men gumazamiziba fofozim me daningam,
mati ki dipar misozim me ganingi.
Eghti me bar moghira me agivagham."

Israelia midorozim damu apaniba abiragham

17 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:
"Gumazamizir Saionin Mighsiamin itiba, me ikuvighan kogham,
eghti Saionin Mighsiam Nan Nguibamin min zuegh ikiam.
Eghti Jekopin ovavir boriba,
ki me ganingizir nguazir kam, me uam a iniam.
18 Egh Jekopin ovavir boriba, me avimin min otivigham.

* **1:10:** Jekop ko Iso afeziar vamira iti. Ezi Israel ko Juda kar Jekopin ovavir boriba. Ezi Idomia, kar Ison ovavir boriba.

Guizbangɨra, Josepɨn ovavir boriba, me avir mɨzariamɨn mɨn otivigham,
egh Ison ovavir boriba avim dadam girɨgha an isi moghɨn men isigham.
Eghtɨ Ison ovavir boritam ua ikian kogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa."

19 Ikiavɨra Itir God Israel mɨgɨa ghaze:
"Gumazamizir Negevɨn Distrighɨn aven itir nguibabar itiba,
me Ison ovavir boribar mɨghsɨaba inigh dar ikiam.
Eghtɨ ian gumazamizir mɨghsɨar muziaribar itiba, me Filistian nguaziba iniam.
Eghtɨ Israelɨn igharaz darazi Efraimɨn nguazim ko Samaria nguazim iniam,
eghtɨ Benjaminɨn adarazi Jordanɨn Fanem girɨgh,
vongɨn aruem anadi naghɨn Gileatɨn danganim iniam.
20 Israelɨn notɨn itir mɨdorozir gumaziba, me faragha kantrin igharazimɨn kalabusɨn ikezɨma,
men kalabuziam gɨvazɨma me ua ize.
Gumazir kaba mangɨ Fonisian nguazim inigh,
mangɨ notɨn amadaghan Sarefatɨn nguibamɨn tugham.
Ezɨ Jerusalemɨn itir mɨdorozir gumazir kalabusɨn ikegha uamategha izeziba,
me Sarefatɨn nguibamɨn ikia, Negevɨn Distrighɨn aven itir nguibaba iniam.
21 Eghtɨ mɨdorozim gamua apaniba abɨniziba,
me Saionɨn Mɨghsɨamɨn ghuavanangam.
Kamaghɨn amizɨ, me Ison ovavir boribar mɨghsɨabagh ativagh dar ganam.
Eghtɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ uabɨ atrivimɨn ikiam."

1:21: Onger Akaba 22:28; 47:9; 66:4; Daniel 2:44; Sekaraia 14:9; 14:16; Malakai 1:14; Akar Mogomem 11:15

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim o Jona

Akar faragha zuim

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim, a Godɨn akam inigha izir gumazir igharazibar eghaghanibar mɨn garir puvatɨ. Akɨnafarir kam, Jona amizir bizibara gun mɨgei. Egha uaghan, Jona amizir arazir maba mong derazir puvatɨ.

God Niniven nguibar ekiamɨn gumazamizir God gɨfozir puvatɨziba bagh akam akunasa Jona mɨkeme. Ezɨ Jona aghuagha, faragha Godɨn arɨ mangasa. Ezɨ God uam a inigha ize, egha dughiar kamɨn Jona Niniven ghugha Godɨn akam otivizir akabar gun me mɨgei. Egha a gari, me navibagh irazɨ, a kamaghɨn fo God me gasɨghasighan kogham, ezɨ an navim ikuvigha iti. Kamaghɨn amizɨ, God Jona arazir apangkuvim bagha bar deraghavɨra an sure gami.

Judan gumazamizir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, God merara ifonge, egha gumazamizir igharaz darazigh ifongezir puvatɨ. Akɨnafarir kam deraghvɨra kamaghɨn e mɨkɨmasa, God nguazimɨn gumazamiziba bar moghɨra me gifonge. Ezɨ ingangarir God Israelia ganɨngizir mam, a kamakɨn, me gumazamizir igharazibar aku a bagh izam.

Jona arɨ mangasa amima God uam a inigha ize

(Sapta 1--2)

Jona Godɨn dɨmdiamɨn ari

1 Dughiar mam Ekiam akam isa Amitain otarim Jona ganɨga ghaze,

2 "Niniven nguibar bar ekiam, an arazir kuram nan damazimɨn otogha gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, nɨ datɨrɨghɨra mangɨ, akam akunɨva a gasɨva a mɨkɨm."

3 Ezɨ puvatɨ Jona Ikiavɨra Itir Godɨn arɨ, nguibar ekiam Tarsisɨn mangasa nɨghnɨsi. Egha Jopan nguibar ekiamɨn uaghira kuriba itir danganimɨn gari, ezɨ Tarsisɨn mangamin kurir mam iti. Ezɨ a uan kurir ivezim akɨrigha gɨvagha kurimɨn ingarir gumaziba ko kurimɨn bɨragha Ekiamɨn arava Tarsisɨn zui.

4 Ezɨ Ekiam amɨnir bar dafam amadazɨma an ongarim gisɨn ivai, ezɨ osɨmtɨzir dafam ongarim batozɨma kurim bighɨrɨghasava ami.

5 Ezɨ kurimɨn suighava an ingarir gumaziba atiatia aguava, vaghvagha akurvazim bagha uan asebar diava arai.* Egha me kurim mɨghɨvghighasa, kurimɨn itir bizir maba isa ongarimɨn ada akuri. Dughiar kamnaghɨn, Jona kurimɨn dɨkɨnim giraghu, egha akuava ongani.

6 Ezɨ kurimɨn suizir gumazir ekiam a bagha ghuava a mɨgɨa ghaze, "Nɨ manmaghsuava akui? Nɨ osegh dɨkavigh uan asemɨn dɨm! Eghtɨ aser kam ti en apangkuvigh en akuraghtɨ e ovengan kogham."

7 Ezɨ kurimɨn ingarir gumaziba uariv gɨa ghaze, "Ia izɨ e arazitam damigh fogham, tinara amizɨma osɨmtɨzir kam e bato." Egha me foghasa uan nguibamɨn arazir mam gikarara zuima Jonan ziam oto.

8 Ezɨ me an azara, "Nɨ, osɨmtɨzir e bativir kaba inigha izir gumazim, nɨ dar gun e mɨkemegh. Nɨ tizim kagh a gami? Nɨ ten gumazim, egha managhɨra ikegha izi? Nɨ nguibar manam ko, ikɨzir manamra gumazim?"

9 Ezɨ a men akam ikaragha ghaze, "Kɨ Hibruian gumazir mam, egha kɨ Godɨn ziam fer gumazim. A Godɨn

1:1: 2 Atriviba 14:25 **1:3:** Josua 19:46; 2 Eghaghaniba 2:16; Onger Akaba 139:7-10; Jona 4:2; Aposel 9:36 **1:4:** Onger Akaba 107:25 **1:5:** Aposel 27:18-19; 27:38 * **1:5:** Kurimɨn ingarir gumazibar aseba, mati en marvir guaba ko asɨzir nedaziba ko aser avɨrir maba uakan. **1:6:** Onger Akaba 107:28 **1:7:** Josua 7:14-16; 1 Samuel 10:20-21; Aposel 1:26

uan Nguibamin itim, an ongarim ko nguazimin ingari."
10 Ezi Jona me geghanizi me kamaghin fo, a Ikiavira Itir Godin ari. Ezi me bar atiatigha aguava an azara, "Ni manmaghiram ami?"
11 Dughiar kamnaghira ongarim bar moghira ikuva zui. Ezi me an azara, "E manmaghira ni damightima, ongarim e bagh amiragh magiram?"
12 Ezi a ghaze, "Nan suiragh na isi ongarir torimin na akunigh, eghti ongarim amiragh magiram. Ki fo, na bangin aminim ko ongarim osimtizir ekiam ia ganingi."
13 Ezi puvati, kurimin ingarir gumaziba kurim inigha azenan nguazimin mangasava pul gami. Datirighin ongarim bua bar ekevegha ghuanabogha, faragha ingarizi moghin bar a gafira. Kamaghin me ghuava avenge.
14 Egha me Ikiavira Itir God diava arai, "O Jonan Ekiam, e nin dei! E gumazir kam ongarim mikinighti, ni an ovevem ikaraghti e ovengan kogham. Ni gumazir osimtiziba puvatizir kamin ovevem e gasan marki. O Ikiavira Itir God, ni uabi ifongezi bizir kaba otifi, ni uabi dar amu."
15 Egha me Jona inigha anekunizi, a iraghuzi, ongarir mighigha ingarir kam maghira amiragha uaghiri.
16 Bizir kamin kurimin ingarir gumaziba bar Ikiavira Itir Godin atiatigha, gin an ofa gamua akam akirigha, an ziam fe.
17 Ezi Ikiavira Itir God osirir dafar mam amadazi, a iza Jona tuizi, an an navir averiam giraghu. Jona osirir kamin navir averiam aruer 3pla ko dimagarir 3plan an aven iti.

2

Jona osirimin aven ikia egha God ko migei

1 Egha Jona osirimin navimin aven ikia uan Ikiavira Itir God ko migei.
2 A ghaze, "O Ikiavira Itir God, ki osimtizim ikia nin dei,
ezi ni nan akuragh, nan dimdiam barakigh.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar kuramin ikia, nin diava arai.
Ezi ni nan ararem baraki.
3 Ni na akunizi ki ongarir dikinim giraghu.
Ki guizbangira bar ongarir dikinimin iti.
Ezi ongarim bar na avara.
Ongarim na gisin dipiraghira zui.
4 Ki kamaghin migia ghaze,
'Ni na batoghezi, ki ni ko ikian kogham.
Ki ti ua nin Dipenimin ganan kogham.'
5 Ki ongarimin aven iraghu, egha ki avighazi.
Ezi ongarim bar na avara.
Ongarimin aghuir tevseviba
bar nan dapanim agiragiri.
6 Ki ongarimin itir mighsiaba bar dar apengan iraghu.
Danganir kurar kam bar nan suiragha bar na ikiaghariki.
Ezi Ikiavira Itir God, ni nan God, ni uam na ini.
Ezi ki danganir kuram ategha angamira ni ko iti.
7 Ekiam, ki ovengamin moghin uabi ginighnigha,
egha ni ginighnisi.
Ki ni ko migeir migirigiar kam nin Dipenir ekiar zuezimin ni batozi,
ni na baraki.
8 Gumazir maba gavgaviba puvatizir marvir guabar ziaba fe.
Gumazir kaba arazir nin gin zuim ataki.
9 Ezi ki uabi, ighiam bangiva nin ziam fiva
asizitam misuegh ofa isi ni daningasa.
Bizir ki ni ko akam akirigha givaziba, ki dar amuam.
O Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvazima,

1:17: Matyu 12:40 **2:2:** 1 Samuel 30:6; Onger Akaba 18:4-6; 22:24 **2:3:** Onger Akaba 42:7; 88:6 **2:4:** 1 Atriviba 8:38; Onger Akaba 31:22 **2:5:** Onger Akaba 69:1; Azir Akam 3:54 **2:7:** Onger Akaba 18:6

e angamira ni ko iti."

10 Ezi Ikiavira Itir God osirim mikemezima, a ghua dadarimin Jonan miki.

Jona Godin akam Niniven anekuri

3

(Sapta 3--4)

Jona Niniven zui

1 Ezi Ikiavira Itir God, uam akam Jona ganiga ghaze,
2 "Ni dikavigh, Niniven nguibar bar ekiamin mangi. Akar ki ni ganidim, ni a isi gumazamizir nguibar kamin itiba, an gun me mikim."
3 Ezi Jona Ikiavira Itir Godin akam baregha, dikavigha Niniven zui. Ninive a nguibar bar ekiam. Ni nguibar kam fagh vongin otivsi, aruer 3plan anebigh mangam.
4 Ezi Jona dikavigha nguibar ekiar kamin averiamin ghuava, aruer vamiran darorim gamua, kamaghin pamtemin gumazamizibar dia ghaze, "40plan dughiaba givaghtima, Ninive bar moghira ikuvigham."
5 Ezi Niniven gumazamiziba Godin akar kam nighnizir gavgavim an ikia, egha kamaghin migia ghaze, "E dagheba ategham. E bar moghira, gumazir dapaniba ko gumazir kiniba uaghara, e azir korotiabar aghuigh, egh uan azirakar kam akaghti, God fogh suam, e guizbangira navibagh iragha gifa." Egha me mikemezi moghin, ami.
6 Ezi migirigiar kam Niniven atrivim batozi, an oregha uan Atrivir dabirabim ataki. Egha a uan atrivimin korotiar aghuiba suegha, ada arigha azirakar korotiaba aghui, egha averenim gisin aperaghav iti, egha kamaghin uabi Godin akagha ghaze, a uan navim gira.
7 Egha atrivim Niniven gumazamiziba bar me bagha akaba amangi. Egha kamaghin migei, "Kar ki, uan gumazir dapaniba ko en akam. Ia bar moghira dagheba atakigh. Ia gumazamiziba, ko, uan bulmakauba ko, sipsipba ko, ia dipatam ko, daghetam aman bar marki.
8 Ia bar moghira azirakar korotiabar aghuigh, egh uan bulmakauba ko sipsipba azirakar korotiaba uaghan me gikegh. Egh ia mighighvira God ko mikim, egh ia amir arazir bar kuraba ko pura uariv sogha ariaghirir arazim, ia bar moghira da atakigh.
9 E kamaghin damightima, God ti ua uan nighnizim giragh, egh uam ataran koghti, e ovengan kogham."
10 Egha me uan arazir kuraba ataki, ezi God me amizir arazir kamin gani. Egha uan nighnizim giragha, bizir kurar a Niniven gumazamizibar amuasa mikemezim, an a gamizir puvati.

4

God apangkuvim iti, ezi Jona Godin atari

1 Jona, Ikiavira Itir God, Niniven gumazamizibar apangkuvizir arazir kamin osemegha, navim an ikufi.
2 Egha a kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "Ekiam, ni nan akam barakigh. Ki tighar nguibam ataghiraghamin dughiamin, ki fo, arazir ni amizir kam ni a damuam. Kamaghin amizi, ki ari mangasa, egha ara Tarsisin zui. Ki fo, ni gumazamiziba bar me gifongegha, bar men apangkufi. Egha ni zuamirama atarir pu. Puvati. Nin apangkuvim bar moghiram en ekefe. Egha ni zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia, egha gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir puvati.
3 Aria, Ikiavira Itir God, ni ikirimirir ki datirighin itim agifagh. Ki oveghti, kamaghin deragham. Ki oveghan koghti, kamaghin ti deraghan kogham."
4 Ezi Ikiavira Itir God an akam kamaghin a ikaragha ghaze, "Jona, adarir

3:4: Matyu 12:41; Luk 11:32 **3:10:** Ua Me Ini 32:14; 1 Atriviba 21:27-29; Jeremaia 18:8; Amos 7:3; 7:6 **4:2:** Ua Me Ini 34:6-7; Joel 2:13 **4:3:** 1 Atriviba 19:4

arazir nɨ amir kam a deras, o? Bar
puvatɨ!”
5 Ezɨ Jona nguibar ekiam ategha
ghua aruem anadi naghɨn apera.
Egha a purirpenir mamɨn ingarigha
an aven aperaghav iti. Egh an an
ikɨ nguibar ekiamɨn ganasa, bizir
tizimram a bativam.
6 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim,
kamaghɨn Jona gɨnɨghnɨsi, aruem
an mɨkarzim dapongan koghtɨma
a deravɨra ikiam. Kamaghɨn, a
ruarimɨn ikarɨzir mam gamizɨma an
aghua, Jonan purirpenimɨn ava Jona
avara. Ezɨ Jona ikarɨzir kam bagha
bar akonge.
7 Ezɨ amɨnim tirazɨ amɨmzaraghan
mɨzaraghara, God apizir kurar mam
amadazɨma, a ikarɨzir kam bagha
izegha anemezɨ, ikarɨzim mɨsɨngi.
8 Ezɨ gɨn aruem anadima, God
amɨnir bar puvɨra feim amadazɨma,
an aruem anadi naghɨn izi. Ezɨ aruem
Jonan dapanim gaboi, an damaziba
an sɨrima a irasava ami.
Ezɨ Jona kamaghɨn nɨghnɨgha
God mɨgei, “Kɨ aremeka. Kɨ are-
meghtɨ, kamaghɨn deragham. Kɨ are-
meghan koghtɨ, kamaghɨn deraghan
kogham.”
9 Ezɨ God kamaghɨn Jona mɨgei,
“Ikarɨzir kam mɨsigha gɨvazɨma, nɨ
atari. Nɨn adarim ti arazir aghuim, o?
Bar puvatɨ.”
Kamaghɨn amizɨ, Jona bar God
basemegha ghaze, “Guizbangɨra, nan
adarim arazir aghuim. Nan adarim
bar ekefe, a na damightɨ, kɨ aremeghtɨ
deragham.”
10 Ezɨ Ekiam kamaghɨn a mɨgei,
“Ikarɨzir kam dɨmagarir vamɨran
aghuava ekefe, egha dɨmagarir
igharazimɨn a mɨsɨngi. Nɨ tong an
ingarizir puvatɨ, egha nɨ a gamizɨ
an ekevezir puvatɨ. Egha bar bizir
muziarir kam, nɨ an apangkufi.
11 Kɨ uaghan apangkuvir ekiam
Niniven nguibar bar ekiamɨn iti.
An aven, arazir kuratam gamizir
puvatɨzir borir avɨriba iti, men
dɨbobonim 120 tausen gafira. Egha
uaghan bulmakaun bar avɨriba iti.”

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Maikan Akɨnafarim O Maika

Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Maika, Godɨn akam inigha izir gumazim Aisaian dughiamɨn, a uaghan Godɨn akam akuri. Ezɨ Aisaia Jerusalemian gumazim, egha an akam isa gumazir aruabav kɨri. Akam inigha izir gumazim Maika, a Judan nguibar dozir mam Moresetɨn ize. A kamaghɨn gumazamizibav gei, me akɨrim God gasaragha arazir aghuiba ataki, kamaghɨn amizɨ, a mɨzazim me gasam.

Maika inigha izezir akar mabar tongɨn, akar dɨkɨrɨzir aghuir maba uaghan iti. A ghaze, God gɨn bar deraghvɨra uan gumazamizibar amuam. A Devitɨn ikɨzimɨn gumazitam amɨseveghtɨma, an arazir aghuibar gɨn mangɨ me gativagham.

Maikan akar otevir mam, akam inigha izir gumazir avɨriba mɨkemezir akabar mɨngaribar mɨrara ghu. Akar kam kamakɨn, "Ikiavɨra Itir God arazir aghuibar e mɨkemegha gɨfa, eghtɨ e arazir aghuir a ifongezir kabara damu: E guizɨn arazibara damuam, egh igharaz darazir apangkuvir arazim gifongegh, egh e uari abɨn uan Godɨn apengan ikɨ, anarɨra gɨn mangam." Akar kam, Maika 6:8ɨn iti.

God ivezir kuram isɨ uan gumazamizibar anɨngam

(Sapta 1--2)

1 Fomɨra Atrivim Jotam ko, Atrivim Ahas ko, Atrivim Hesekia me vaghvagha Judan gumazamizibagh ativagha men atrivibar ikezir dughiabar, Ikiavɨra Itir God mɨgɨrɨgɨar kam isa Maika ganɨngi, Maika a Moresetɨn nguibamɨn gumazir mam. Ikiavɨra Itir God Samarian nguibar ekiam ko, Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn otivamin bizibar gun Maika mɨgei.

God jasɨn mɨn izɨ mɨzazim Samaria ko Jerusalemia danɨngam

2 Ia kantriba bar dar gumazamizɨba, ia deraghvɨra akar kam baragh!
Ia nguazimɨn itir gumazamizɨba, ia deraghvɨra kuariba arigh Ikiavɨra Itir Godɨn akam baragh!
Ikiavɨra Itir God, ian Ekiam, a ia isa kot gatɨgha gɨfa.
Ezɨ ia deravɨram oragh.
Ekiam uan Dɨpenimɨn ikia mɨgɨrɨgɨar kam gami.
3 Ia gan! Ikiavɨra Itir God uan Nguibar Aghuim ategh izasa.
A izighirɨ mɨghsɨabagh isɨn daruam.
4 Eghtɨ mɨghsɨaba an suemnngɨn apengan dɨpabar mɨn otivigham,
mati kendel isia amera izaghira dɨpamɨn mɨn emɨri.
Mɨghsɨar kaba, irɨ danganir zaribar otivigham,
eghtɨ dagɨaba poghpogh izighirɨ,
mati dɨpam mɨghsɨabar ikegha ivemara izaghiri.

5 Israelia, me Godɨn akam batuegha arazir kuram gami,
kamaghɨn amizɨ, bizir kaba bar me bativam.
Israelia akam batozir arazir kam, kar ten osɨmtɨzim?
Samariaba, kar ian osɨmtɨzim.
Ezɨ Judaba asebar ziaba feir arazir kam, kar ten osɨmtɨzim?
Jerusalemia, kar ian osɨmtɨzim.*
6 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God ghaze,
"Kɨ Samarian nguibar ekiam gasɨghasigh,

1:1: 2 Atriviba 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 27:1-7; 28:1-27; 29:1--32:33 * **1:5:** Samarian nguibar ekiam, a kantri Israelɨn nguibar ekiar mam. Ezɨ Jerusalemɨn nguibar ekiam, a kantri Judan nguibar ekiar mam.

an mizumzuiariba azenan dar
pozim mikinigham.
Eghti a wainin biar igiaba
oparamin danganimin
min otogham.
Ki an dipeniba bar da apirarighti,
da dagiar muziaribar otivigh
ikiam.
Eghti dagiar muziarir kaba iri
poghpogh danganir zarimin
magiri,
dipenibar danganir faragha
ikeziba avaraghan kogham.
7 Eghti ki asebar marvir guaba
abighirarigh, da isi avimin da
kunigham.
Eghti marvir guar kaba bizir
mizumzuiarir pozim mikinizibar
min otivigham.
Samariaba akirim ragha God
gasaragha aser kabar ziaba fe,
mati amizim uan pam ategha gu-
mazir igharaziba ko tintinibar
akui.
Bizir kam bangin, igharaz darazi izi
Samariaba abinigh,
bizir me arazir kuram gamua
iniziba, me me da, bar ada
inigham.
Bizir kaba me da inigh
kantrin igharazibar
mangegh da isi uan asebar
aningam."

8 Ezi Maika kamaghin migei:
"Bizir kaba otivam, eghti nan navim
bighti ki aziam.
Ki uan osimtizir kam akak-
aghsi dagarir asuabar aghuan
kogham,
ki pura inir kurar bibiziba
ikiam.
Egh ki afiar atiabar min arongam.
Egh ki ponemin min arangam.
9 Eghti Samarian gumazamizibar
osimtizim,
mati midir puvatizir duaba.
Eghti Judaba, uaghan kam-
aghira mizazim iniam.
Jerusalem, kar nan gumazamizibar
nguibam,
a mizazim iniamin dughiam
uaghan bar roghira izi."

Apaniba Jerusalemin boroghira ize

10 Getin nguibamin itir gumazamiz-
iba, me en apaniba, ezi ia kam-
aghin me mikiman marki,
God e gasighasiki,
me ian ganti, ia azenara
azian marki.
Ia Bet Leafran adarasi, ian naviba
osemeghti ia azi,
nguazim gipoghpogh, an
mineziba uan mikarzibar
aghu.†
11 Ia Safirin nguibamin gumaza-
miziba, ia bibiabara ikiva
aghumsigh,
kalabuziar gumazamizibar min
kantrin igharazimin mangi.
Ia Sananin nguibamin gumazamiz-
ibar atiatigh, nguibam ategh
azenan izan kogham.
Ia oraghti, Beteselin nguibamin
adarazi arangti ia fogh,
mongamin danganitam kagh itir
puvati.‡
12 Ikiavira Itir God Jerusalem
gasighasighamin dughiam bar
roghira ize,
kamaghin amizi, Marotin
nguibamin adarazir naviba
bar osemegha,

† **1:10:** Bet Leafran nguibar ekiam ko nguibar igharaziba ko nguazir ves 10-15in itiba, da Jerusalemin nguibar ekiamin boroghin iti. Apaniba Jerusalemin misoghsi mangi nguazir kam ko nguibar kamin otogh mangam. Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Maika ti akar kam, pura ikararer dibovir akabar a gamua ziar kam a gati. Hibrun akamin ziar kam, Bet Leafra mong kamaghin ghu, "Nguazir menemeniar dipenim." Kamaghin amizi, akam inigha izir gumazim kamagh me migia ghaze, me nguazir minemeniam uan mikarzibar aghuam. Ziar kam Sanan (a ves 11in iti) a mong ziar kamin min ghu "Anetaki." Ezi akam inigha izir gumazim men migia ghaze, me uan nguibar kam ategham. Akam inigha izir gumazim uaghan ziar igharazir maba kamaghira ikararer dibovir akabar da gei. Ezi Hibrun akam danganir maba me deragha dar mingariba abighizir puvati. ‡ **1:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

uarir akurvaghasa gumazamiziba bagha pura mizua iti.
13 Ia Lakisin nguibamin adarasi, ia Israelian arazir kurabar gin ghua,
Jerusalemia gamizi, me arazir kuram gami.
Kamaghin amizi, ia karisba inigh hoziar bar puvira ivemaribagh ikegh aregh.
14 Ia Judaba, ia Moreset Getin nguibamin apangkufigh.
Ia ganti, igharaz darazi a inighti, a ua ian nguibam gavaghan kogham.
Eghti Aksipin nguibamin adarasi, Israelian atrivibar akuraghan kogham.

15 Ezi ia Maresan nguibamin adarasi, Ikiavira Itir God,
ia isi ian apanibar dafarim datighti,
me ian nguibam inigham.
Eghti Israelian gumazir dapaniba ari mangi,
Adulamin dagiar toribar aven muegham.
16 Egh apanir kaba ian borir ia bar ifongeziba inigh mangegham.
Kamaghin amizi, ia me bagh nighnigh azi,
egh uan dapanir arizibagh isegh dapanir tuziba ikiam.

2

Gumazir arazir kurabar gumazir onganarazibagh amiba, God me gasighasigham

1 Ia gumazir dimagaribar akui puvatigha, arazir kurabar amuasa nighnigha itiba,
aminim tirazi arazir kurar kam damuamin tuavim otozi, ia zuamirama a gami.
Ia kamaghin amir gumazamiziba iavzika!
Ia bar ikuvigham.
2 Ia gumazamizibar azenibar gara dagh ifuegha purama da isi darasi.
Egha ia men dipenibar gara dagh aguava pura da isi.
Ia ifavaribagh amuva,
gumazamizibar nguaziba ko, biziba ko, dipenibar okei darasi.

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ia oragh! Ki ia gasighasighasa nighnisi,
eghti ia ari mangamin tuaviba puvatigham.
Dughiar kurar kam ia batoghti ia ganigh fogham,
egh ia ua gin, uan ziaba fisi kamaghin damuan kogham.
4 Ia bativamin bizir kaba otivti,
gumazamiziba ia geghan akam ia gasi ia mikimam.
Egh me kamaghin azirakar ighiar amirizibar amuam:
‘E bar moghira bar ikufi.
Ikiavira Itir God, en nguazim inigha en apanir igharazibagh aningi.
Gumazir kaba e inigha ghua
nguazir igharazimin e isa kalabus gati.
Maia! A datirighin manmaghin
en nguazir, e da inizim ikarvagh e damuam?’ ”*

5 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia gin ua izi uari akuvagh,
nguazim abigh uari daningisi, a bagh satu gikarangamin dughiam,
ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ian ovavir boriba nguazir otevir katam inighan kogham.

6 Ezi gumazamiziba kamaghin na migia ghaze,
“Ni kamaghin garir akabar gun e mikiman marki.
E nin akaba baraghan aghua.

* **2:4:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

God e gasighasighan koghti,
e aghumsighan kogham.”

7 Ia Jekopin ovavir boriba, ia ghaze,
Ikiavira Itir Godin apangkuvim
ia ko ikivira ikiam, a?
Egh bizir kuratamin ia
damighan kogham, a?
Puvati.
Ikiavira Itir God ghaze,
gumazir nan damazimin arazir
aghuibagh amiba,
ki nimira me migei.

8 Ikiavira Itir God kamaghin gumazir
kabav gia ghaze,
nan gumazamiziba, ia apanibar
min me gami.
Men marazi midorozim gamigha ua-
mategha uan dipenibar izegha
ghaze,
e deragha uamategha
izegha avughsi.
Ezi puvati, ia ghua me
azenan azuir korotiaba
men akiragharibar da
adangi.†
9 Egha ia nan gumazamizibar tongin
itir amizir odiariba,
ia men dipenir me ifongeziba
bagha me batosi.
Egha ki men boriba, gin me
daningamin bizir aghuiba,
ia men tuavim apirigha da oke-
megha gifa.
10 Ia gumazir arazir kurabagh amua
nan damazimin zuezir pu-
vatiziba,
ia kagh deravira ikiamin dan-
ganir aghuiba puvatigham.
Ki bar pazavira ia gasighasigham.
Kamaghin amizi, ia dikavigh
mangi.

11 Eghti akam akurir gumazitam ti
gumazir kurar kaba bagh izi,
wainin dipar onganiba ko dipar
onganir igharazibar akar
ifavaribar mikim suam,
“Ki guizin kamaghin migei, ia wain ko
dipar onganir aviriba ikiam,”
gumazir kurar kaba, ti gumazir
akam inigha izir kam bar a gi-
fuegham.

Ikiavira Itir God uamategh uan gumazamiziba iniam

12 Ikiavira Itir God ua kamaghin
Jekopin ovavir boribav gia
ghaze,
“Ki uamategh Israelian gumaza-
mizir itir varazira ua me
akuvagham.
Egh mati gumazim sipsipba
inigha iza divazimin aven me
akuvi moghin,
ki ua me akuvagham.
Eghti me kalabusin dipenibar
tiar akabar uari akuvam.
Eghti gumazamiziba ua ian nguazim
bar a gizivagham,
mati sipsipin avirim grazir
aghuir aviribar tongin ikia ada
api.”

13 Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba kalabusin me firigh,
me inigh azenimin izam.
Eghti me kalabuziar divazibar tiar
akaba akar azenan iziti,
men Atrivim a Ikiavira Itir God, a
uabi men faragh mangam.

God gumazamizibar araziba akir, deragh me damuam

3

(Sapta 3--5)

Maika Israelian gumazir dapanibar atari

1 Ki ghaze:
“Ia oragh, ia Jekopin ovavir boribar
gumazir dapaniba, ia Israelian
gumazir aruaba,
ia arazir aghuibagh nighnigh da
bagh ingar.
2 Ia arazir aghuir kamin aghuagha
arazir kuram bagha bar
ifonge.
Ian arazir kaba mati, ia nan gu-
mazamizir angamira itibar in-
iba aghora da misi.

† **2:8:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

Egha men agharibar itir tuziba aghora da misefi.

3 Ian arazir kaba mati ia nan gumazamizibar iniba misa men aghariba apiraghariga
dagh asegha, men tuziba aghoraghsua da api.

Ia mati, me minem daghuasa asizir tuzir agharibar itiba aghoraghsuegha
da minem gaghui.

4 Eghti dughiatam gin izити, ia akurvazim bagh Ikiavira Itir Godin arangti,
a ia bareghan kogham.

Ia arazir kurabagh ami, kamaghin amizi, a ian azangsiziba bareghan kogham,
mati a uan guam ian modo."

5 Godin akam inigha izir gumazir maba,
deragha nan gumazamizibagh amir puvati.

Eghti tav dagheba me daningti, me a ko akaba akir suam,
a dughiar aghuibar ikiam.
Puvati, kar me a gifari.

Eghti gumazamiziba dagheba me danighan kogham, eghti me akar atiatibav kim ifar suam,
men apaniba izi me gasighasigham.

Ezi Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazir kabav gia ghaze,

6 "Ia nan gumazamizibagh ifari,
kamaghin amizi, ki ian anogoreghti,
ia ua irebamin min gari bizibar ganan kogham,
egh dar mingariba abighan kogh,
egh ia gin otivamin bizibagh foghan kogh, dav kiman kogham.

Ia aruem iraghugha givagha aminim pirizi moghin,
ian dughiaba givagham."

7 Eghti akam inigha izir gumazir gin otivamin bizibar gara dav geir kaba,
me aghumsigh naviba men ikuvigham.

Men arazir kurar kam bangin, God men azangsiziba baraghan kogh,
bizir me ganamin kabar amuti,
da otivan kogham.

8 Ezi ko, Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim na ganingi,
egha guizin arazim damuasa nighnizim isa na ganingi.

Egha Israelian arazir kuraba bar dar gun me mikimasa gavgavim na ganingi.
Eghti ki Jekopin ovavir boribar arazir akaba batozimin gun me mikimam.

9 Ia Jekopin ovavir boribar gumazir dapaniba deragh na baragh,
ia guizin arazibar aghua.

Ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir aghuibagh irazi,
da ghua arazir kurabar min otifi.

10 Ia uari bagha Saionin nguibamin dipenir aghuir aviriba ingarasa,
gumazamizibav sozi me ariaghiri.

Ia guizin arazimin aghuagha, onganarazibagh amir gumazamiziba abiragha men ghuzim ingegha
ghaze, kar Ikiavira Itir Godin nguibam Jerusalem,
e anesarazi a tugha gavgafi.

11 Ezi Jerusalemin gumazir dapaniba kotin dughiamin, gumazamizibar amamangatizi,
me modogha dagiaba me givezegha me gakaghorima,
me paza kotiaba tuisisi.

Ezi ofa gamir gumaziba, gumazibar amamangatighti me dagiaba me daningti,
me Godin Akar Gavgavibar mingariba abigh me mikimam.

Ezi akam inigha izir gumaziba uaghan ghaze, me dagiaba inighiva,
akar mogomebar mingariba deragh da abigham.

Jerusalemin gumazir ekiar kaba bar, me kamaghin amua ghaze,

"Ikiavira Itir God e ko iti.
Ezi bizitam e gasighasighan
kogham."

12 Kamaghin amizi, ia gumazir da-
paniba ko ofa gamir gumaziba
ko akam inigha izir gumaziba,
ia amizir osimtizir kaba bangin,
God Jerusalem gasighasigham.
Eghti Jerusalemin biziba bar iku-
vigham, egh minezir pozimin
otogham.
Eghti Saion nguazir kinimin
min ikiti, gumaziba an dagher
azenibar ingaram.
Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti
naghin mighsiar kam,
ruarim a batogham.

4

*Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba bar men atrivimin ikiam
(Aisaia 2:1-4)*

1 Gin otivamin dughia tamin,
mighsiar Ikiavira Itir Godin
Dipenim tughav itim,
ziar bar ekiam iniam.
Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba
bar dagh afiragham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba bar izi an uari
akuvagh ikiam.
2 Kantrin aviribar gumazamiziba izi
suam,
"Ia izi, e Saionin Mighsiamin ma-
vanangam, a Ikiavira Itir
Godin mighsiam.
Kar Jekopin Godin Dipenim.
E mangiti a uan arazir a ifongezibar
en sure damuam.
Egh a uabi misevezir tuavim, e
an gin mangam."
E fo, Moses Osirizir Araziba, Saionin
Mighsiamin ikegh mangiti
gumazamiziba a iniam.
Guizbangira, Jerusalemin nguibam,
kar danganir Ikiavira Itir God
uan akam isi, uan gumazamiz-
ibar aningamim,
eghti me azenan mangi an akam
akunam.
3 Eghti Ikiavira Itir God, jasin min iki
kantriba bar dar gumazamiz-
ibar araziba tuisigh,
men osimtiziba deragh da akirti,
me uari inigh deragh ikiam.
Egh me uan midorozir sababa inigh
dav soghti,
da baravigh nguazibagh tuir ain-
bar min otivigham.
Egh me uan afuzibav soghti,
da ikizirigh sabar azenibar
ingaribagh ami moghin,
otivigham.
Egh danganiba bar dar itir gumaza-
miziba, uam uariv soghan
kogh ikiva,
ua midorozir arazibar sure
damuan kogham.
4 Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim akam akirigha ghaze,
gumazamiziba vaghvagh de-
raghvira uari uan wainin
ikariziba ko fighin temebar
boroghin dapiam.
Egh me deragh ikiti,
tav ua izi atiatim me daningan
kogham.
5 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uan asebar ziaba fi, men ak-
abar gin mangam.
Eghti e Israelia, Ikiavira Itir God,
en God, e zuraram an ziam fi
mamaghira ikiam.

*Israelia uamategh uan nguibamin
izam*

6 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,
"Gin otivamin dughiamin, gumaza-
mizir ki faragha ivezir ku-
ram me ganiga, kalabuziar
gumazamizibar min kantrin
igharazimin amadaziba ko,
suer kurar daruan iburaziba,
ki ua me akuvam.
7 Ezi gumazamizir ikiavira itir
varazira, me uan nguibamin
saghon ikia,
egha daruan iburaghburaki,
me gumazamizir suer kurar
pazava aruiba.

3:12: Jeremaia 26:18 **4:3:** Joel 3:10 **4:4:** Sekaraia 3:10

Ezi datirighin itir varazira ki ua me damighti, me kantrin bar gavgavimin min otogham.
Eghti datirighin ikegh mangi, ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin iki,
men atrivimin iki, me gativagh mamaghira ikiam."

8 Ezi ni Jerusalem, God nin ikia uan gumazamizibar gari,
mati sipsipbar gari gumazim uan sipsipbar garir dipenir divazimin aven iti.
Ni faragha me geghuvi moghin,
ni bar ekevegh uan kantrin nguibaba bar da gativagh, dagh eghuvam.
9 Jerusalem, ni manmaghsua pamten arai?
Ni tizim bagha amizim borim batasa mizazim isi moghin uabi barasi?
Ni ti atriviba puvati, a?
Ezi nin fofozir gumaziba ti ariaghire, a?

10 Ia Jerusalemia, ia dimiva arang,
mati amizim borim batasa mizazim baragha,
uabi gighavkiravira iti.
Ia datirighin nguibam ategh graziba itir danganimin mangi.
Eghti me ia inigh Babilonin mangam.
Eghti gin Ikiavira Itir God, ian apaniba da ua ia inigham.
11 Ezi kantrin aviriba ia gasighasighasa uari akufa.
Egha me ghaze,
"Aria, e Jerusalemin nguibar ekiam bar a gasighasigh,
an ganti a bar ikuvigh ikiam."
12 Egha kantrin kabar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin nighnizim gifozir puvati, a manmaghin nighnisi.
Me kamaghin fozir puvati, a me akuvagh me gasighasigham.
Mati gumazim witba akuvagh da mirmirighti,
da witin daghebar min otivigham.

13 Egha Ikiavira Itir God ghaze,
"Jerusalemia, ia dikavigh
mangi uan apanibagh asighasigh.
Ki ia damighti, ia gavgavigh ikiam,
mati bulmakaun mam ainin komba ko, brasin sueba ikia bar gavgafi.
Kamaghin amizi, ia kantrin aviriba diki me abinigham.
Egh apaniba faragha ia misogha inizir biziba,
ia uam ada inigh na daningam,
ki nguazir kam bar a gativazir Ikiavira Itir God."

5

1 Ia Jerusalemia, ian midorozir gumaziba uari akuvagh,
arang uan mikarziba aghor.
Apaniba ia ekiarugha gifa.
Me Israelian gumazir dapanim misogh aghumsizim a daningasa,
mati apanim aghorim inigha gumazimin koviam misoke.

God akam akira ghaze, gumazir dapanitam Betlehemin nguibamin otivam

2 Ikiavira Itir God ghaze,
"O Betlehem, ni Efratan Distrighin itir nguibam,
ni Judan anababar nguibabar tongin, ni nguibar bar dozim,
ezi nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimin otogh Israelia gativagh men ganam.
Ezi bar fomira, an ovavir bar faraghavira itim, an otogha ike,
ezi an adarazi datirighin ikia ghuavira iti."

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan adarazi ateghti,
me uan apanibar dafaribar ikivira iki mangiti,

5:2: Matyu 2:6; Luk 2:4; Jon 7:42

amizir God inabazim, an otarim bategham.
Eghti dughiar kamin Israelian kantrin igharazibar ikeziba, uamategh izi
uan adarazi ko uam uari akuvagham.
4 Eghti gumazir dapanir kam otogh,
uabi uan gumazamiziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi.
Guizbangira, a Ikiavira Itir God, an God, an an ziar ekiamin me gativagham.
Eghti gumazamizir kantrin igharazibar itiba an gavgavim gifogham.
Eghti an gumazamiziba deragh ikiam.
5 Eghti a navir amirizim ko, dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam.
Eghti Asirian midorozir gumaziba izi, en nguibar ekiar gavgavibar divaziba akarti,
e uan midorozir gumazir faragha zuir gavgaviba amiseveghti,
me mangi me ko misogham.
6 Me Asirian kantri ko misogh me abinigh,
men kantri iniam, an ziam Nimrot,* me me dama a inigham.
Eghti arazir kamin, gumazir dapanir kam, Asirian e gasighasighasa iziba,
a men dafarimin en akuragh, uam e inigham.
7 Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira,
me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongin iki,
men akurvaghamin gumazibar min ikiam.
Mati dimagaribar grazibagh irir ghuariaba, ko, temebagh izir amoziba,
Ikiavira Itir God da amadagha dagh amizi, da deraghaviram otifi.
Bizir kaba me Godin gavgavimra dar amuam,
men gavgaviba puvati.
8 Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira,
me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongin iki,
mati laion ruarimin itir asiziba ko,
sipsipin divazimin aven itibar amasa gari.
A sipsipbar tongin mangi, uabi fi sipsipbav kin me givi me aghoram.
Eghti gumazir men akurvaghamiba puvatigham.
9 Eghti tuavir kamin Israelia uan apaniba abinigh bar me agivagham.

10 Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migia ghaze:
"Gin otivamin dughiamin, ki midorozir bizibagh asighasigham.
Egh ian hoziabagh asighasigh ian karisba apirarigham.
11 Egh ki ian nguibar ekiaba ko dar divazir gavgaviba bar ada akarighti,
ia uam adar mongiva avegham.
12 Egh ki ian meziba ko akavsiaba batuegh,
ian kukunir gumaziba agivaghti, me ua ikian kogham.
13 Egh ki ian marvir guaba ko, asebar nedaziba bar da batuegham.
Ia uari uan dafaribar ingarizir bizibar ziaba fan marki.
14 Egh ki temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba apirarigh,
ian nguibamin bar da batuegham.
Egh ian nguibar ekiaba bar adagh asighasigham.
15 Ki arazir kam bagha nan navim bar osemegha atari.

* **5:6:** Nimrot, a gumazir Niniven nguibar ekiamin ingarizim, an Asiriabar nguibar ekiam. Kamaghin amizi, kantri Asiria, me ziar kam a garisi "kantri Nimrot." Ni Jenesis sapta 10:8-12in gan.

Egh kantribar gumazamizir nan
akaba batozir arazir kam, ki a
ikarvagham.”

God Israelian arazir kurar me amiziba bagh me tuisigh, gin me damighti me an gumazamizibar otivigham

6

(Sapta 6--7)

Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati

1 Ia oragh!
Ikiavira Itir God Israelia isa kot
gati.

O Israelia, ia dikavigh izi ko-
tiamin, ia uan osimtizimin gun
mikim.
Eghti mighsiaba jasin min iki,
ia baragh ian akaba
tuisigham.

2 Eghti ia mighsiaba ko, dagiar bar
gavgavir nguazimin apengan
ikia, an suirazi a gavgavigha
ikia mamaghira itiba,
ia Ikiavira Itir Godin kotiam
baragh.
Eghti Ikiavira Itir God, kotin aven
uan gumazamiziba ko uari
adoghodoghiva,
egh an akam me gasam.

3 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“O nan gumazamiziba, ki arazir ku-
rar manamra ia gami?
Ki ian azai, ki bizir tizim gamigha
osimtizim ia ganingi?
Ia na mikim!
4 Guizbangira, kirara dughiar ia
Isipin kalabusin itimin ia
inigha azenan ize.
Ki tuavim ian akaghasa, Moses
ko, Aron ko, Miriam, me
amadazi,
me ian faragha ghua ia
inigha ize.
5 O nan gumazamiziba, ia Moapian
Atrivim Balak faragha
ia gamizir arazir kuram
ginighnigh.
Beorin otarim Balam, ia Balak
mikemezir akam ginighnigh.
Egha ia Sitimin nguibam ategha
ghua Gilgalin zuir dughiamin,
ki amizir bizir ekiabagh
nighnigh.
Ia bizir kabagh nighnigh fogh
suam, ki ian akurvaghasava
bizir aghuibagh ami.”*

Ikiavira Itir God, arazir a ifongez-ibar amuasa gumazamizibav gei

6 Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin
Itim, ki an damazimin izi
tevimning apirigh an ziam fisi,
bizir tizimra inigh izam?
Ki ti bulmakaun igiar mikarziba
sara itir aghuiba inigh izi, a
daningisi
ofan bar isia mighirizim min bar
da tueghti da isi mighirigham,
a?
7 Ki ti sipsipin apurir 1,000pla
o, 10,000plan olivin borer
mineba inigh izam,
eghti Ikiavira Itir God bizir kaba
bagh bar akuegham, o?
Ki ti uan arazir kuramin ivezim bagh
uan otarir ivariam ofa damusi
a misueghti an aremegham, o?
Bar puvatigham.
8 Ia nguazir kamin itir gumazamiz-
iba, Ikiavira Itir God arazir
aghuibar ia mikemegha gifa,
eghti ia arazir aghuir a ifongezir
kabara dar amu:
Ia guizin arazibara damuam,
egh igharaz darazir apangkuvir
arazim gifongegh,

6:4: Ua Me Ini 4:10-16; 12:50-51; 15:20 **6:5:** Diboboniba 22:2--24:25; Josua 3:1--4:19 * **6:5:** Vezin kam ghaze, Ikiavira Itir God digavir kuram gamir arazir aghuir aviribagh ami. Israelia Sitimin nguibam ategha izir dughiamin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi me nguazir dakirtizim giregha vongin Gilgalin ghue. **6:8:** Godin Araziba 10:12; 1 Samuel 15:22; Aisaia 1:17; Hosea 6:6

egh ia uari abin uan Godin
apengan iki, anarira gin
mangam.
9 Ia fofozir aghuim gifueghiva,
Ikiavira Itir Godin atiating an
apengan ikiam.

Ia oragh! Ikiavira Itir God
Jerusalemin nguibar ekiamin
diagha ghaze,
"O nguazir kamin itir gumaza-
mizir iza nguibar kamin uari
akuviba, ia oragh!†
10 Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia bizir aghuiba uan dipenibar
aven da mongezi da ikiavira
iti,
ezi bizir ia itir kaba, kar ia
arazir kuram gamua in-
izir biziba.
Ia uan biziba gumazir igharaziba
bagha da amadir dughiam,
ia ifara deragha dar osimtiziba
tuisigha dar ivezibar abarir
puvati.
Ki arazir kurar kam bar an
aghua.
11 Ki garima, ian gumazir maba
igharaz darazigh ifara men
bizir amadiba,
deragha dar osimtizibar iveziba
me ganidi puvati.
Ki men arazir kuraba gin
amadir puvati. Ki aghua.‡
12 Ezi nguibar ekiamin itir gumazir
dagiar aviriba itiba,
me onganarazibagh amir gu-
mazamizibagh ifara men biz-
iba pura dagh ekua,
egha paza me gami.
Nguibar ekiar kamin gumaza-
miziba,
me bar ifavarir gumazamiz-
ibara.
13 Kamaghin amizi, ian arazir kurar
kaba bangin,
ki ia gasighasigham.
14 Ia daghebar ami, izivaghan
kogham,
eghti mitiriaba ian aghivira
ikiam.
Egh ia biziba inigh dipenimin ada
akuvam,
eghti da deravira ikian kogham.
Eghti ia bizir manaba iti, ki apaniba
amadaghti,
me izi ia misogh dagh asighasigham.
15 Ia azeniba oparіva,
dar daghetam inighan kogham.
Egh ia olivin oviziba dikabin da
mirmir,
egh olivin borer tam uan
mikarzim daghuighan kogham.
Egh ia wainin oviziba dikabin da
mirmir,
egh wainin dipatam ameghan
kogham.
16 Atrivim Omri ko an otarim,
Atrivim Ahap, ia aningin
arazir kurabar gin ghuezir
gumazamiziba,
aning faragha amizir araziba,
ia datirighin aningin gin ghua
dagh ami,
kamaghin amizi, ki ia gasighasighti,
Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, akirim ragh ia gasi
dibovir akabar ia mikimam.
Eghti ia nan gumazamizir nguibar
ekiar kamin itiba
bar moghiram aghumsigham."

7

Israelia arazir kurabagh ami

1 Maia! Ki uabin apangkufi.
Ki ti ovengam.
Gumazamiziba mitiriaba men azi
moghin,
mitiriam nan azi, ezi ki temer
ovizitam amasa da bagha
tememin garima, da puvati.
Temer fighin oviziba ko, wainin
oviziba, me bar ada inigha
gifa.*

† **6:9:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. ‡ **6:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. **6:15:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Sefanaia 1:13 **6:16:** 1 Atriviba 16:23-24; 21:25-26 * **7:1:** E fozir puvati tinara akar kam akuni. Gumazir maba ghaze kar akam inigha izezir gumazim Maika, an akamra. Ezi gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim, a Jerusalem o Samarian nguibamningin amizimin akar isin zuim migei. Ezi akar kam amizir kam akam akuni.

2 Gumazir aghuitam nan kantrin
aven itir puvati.
Gumazitam guizbangira Godin
gin zuir puvati.
Bar puvati.
Dughiabar zurara gumazamiziba
uarira uarir apanibagh amua
uarigh asighasighasa uari
bagha tuaviba buri,
mati gumazim asizibav soghasa,
azuazim agura.
3 Gumazamizir bar arazir kurabagh
fogha dagh amiba,
me zuraram arazir kurabagh
ami.
Gavmanin ingarir gumaziba ko,
jasba kotin dughiamin, me
gumazamizibar azangsizima,
me moga dagiabar me giveza me
gakaghorima,
me paza kotiaba barasi.
Gumazir ziar ekiaba itiba pura uan
ifongiabar jasbav geima,
jasba guizin arazim ategha pura
gumazir kurar kabar ifon-
giabar gin zui.†
4 Ezi gumazir igharaziba ghaze me
deragha arazir aghuibagh
ami,
ezi God men gari,
me ikuvigha mati grazir
ataghatariba ko, benir
dikoniba itiba.
Dughiam otogha gifa, ezi God uan gu-
mazamizibagh asighasighasa,
mati an akam inigha izir gu-
mazim mikemezi mokin.
God kamaghin damuti,
an gumazamiziba okam nighnigh
onganigh tintinibar nighnigham.
5-6 Eghti dughiar kamin otariba
dibovir akabar uan afeziabav
kimti,
guiviba uan amebabar akaba
batogham.
Eghti paba itir amiziba, uan ivozir
amebaba ko akabar uari
adogham.
Gumazamizibar anababa uari,
men apanim ikiva, men iku-
vigham.
Kamaghin amizi, ni uan namakam
ko roroamin akaba, nighnizir
gavgavim dar ikian marki.
Egh ni uaghan uan amuim o
uan pam mikimsi deraghvira
nighnigh a mikim.
7 Ezi ki uabi, nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin iki a
mizuamam.
Eghti a ki a ko migeir azir akaba
baregh,
izi nan akuragh na inighti, ki
deraghvira ikiam.

*Ikiavira Itir God ua uan gumaza-
miziba ini*

8 Eghti en apaniba aghumsizir akabar
e damuan kogham.
E guizbangira iregha gifa, egh e
ua dikavigh tuivigham.
E datirighin aminirbirimin iti,
eghti Ikiavira Itir God uam
angazangarim e daningam.
9 E datirighin Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kuram
gami.
Eghti Ikiavira Itir God bar
dughiar otevimra uan aningagharim
akagh, e gasighasigham.
Egh a gin ua en akuragh guizin
arazimin gin mangiva,
pazavira e gamir darazir arazir
kuraba ikarvagham.
Egh a mitatemin e inigh angazan-
garimin e atighti,
e angamira iki an ganti, an en
apanibar dafaribar uam e
iniam.
10 Apaniba faragha kamaghin e migia
ghaze,
“Ikiavira Itir God, ian God man-
agh iti?”
Egh me gin ganti Ikiavira Itir God en
akuraghti,
me bar aghumsigham.
E ganti Ikiavira Itir God me dikiti,
mati gumazamiziba tuavimin
beghneazim diti moghin, a me
dikabinigham.

† **7:3:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. **7:5-6:** Matyu 10:35-36; Luk 12:53 **7:7:** Aisaia 8:17

11 Ia Jerusalemin gumazamiziba, ia
gin nguibar ekiamin divaziba
uam adar ingaramin.
Egh nguazimin mitaghniabagh
isivaghti da mangi ekevegham.
12 Dughiar kamin nin gumazamizir
kantrin igharazibar kalabusin
itiba, me uamategh tintinibar
izam.
Tarazi Yufretisin Fanemin
amadaghan ikegh izam,
eghti tarazi aruem anadi naghin
kantri Asirian ikegh izam,
eghti tarazi sautin amadaghan
kantri Isip ategh izam.
Israelia bar moghira kantrin
saghon itibar mighsiaba ko,
ongarir dadarimin itibar ikegh
izam.
13 Ezi kantrin kabar gumazamiziba
bar arazir kurabagh ami.
Kamaghin amizi, da danganir
bar kurabar min ikiam.

Ikiavira Itir God, ni Israelian apangkufigh

14 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir
ua bagha misevezíba, ni me
eghuvir gumazimin min iki,
mati sipsipbagh eghuvir gu-
mazim deravira uan sipsip-
bagh eghufi.
Me ruarir arizibar mighsiabar ikia,
nguazir aghuiba puvati.
Ezi azenibar ingaramin nguazir
aghuiba vin iti.
Me faragha amizi moghin, ni men
amamangatighti,
me mangi Basan Distrik ko
Gileatin Distrighin nguazir
aghuibar azenibar ingaram,
mati sipsipba grazir aghuiba
itir nguazim garua grazir
aviriba api.

15 Ikiavira Itir God akam ikaragha
ghaze:
"Ki faragha Isipin ia inigh azenan
izasa digavir kuram gamir
araziba,
ki datirighin uam ada ian ak-
agham.
16 Eghti kantrin igharazir gavgaviba
itiba,
me datirighin nan gavgavimin
ganighiva digavir kuram
damigh aghumsigham.
Egh me atiatigh uan kuariba
ko, akabar kumigham.
17 Egh me fogh suam, me gavgaviba
bar puvati,
mati kuruziba uan navibar
nguazim davaram.
Egh akongiva atiatigh uan danganir
mogomeba ategh,
Ikiavira Itir God bagh izam, a en
God."

18 O Ikiavira Itir God, ua godin
igharazitam nin min itir pu-
vati.
Nin gumazamizir ikiavira itir
varazira, ni men arazir kuraba
gin amadi.
Nin adariba dughiar ruaribar itir pu-
vati.
Ni zurara en apangkuvigha,
arazir aghuibar e damuasa bar
akonge.
19 Ni uam en apangkufigh.
Egh uan suemin biziba dika da
abiri moghin,
en arazir kuraba diki da abinigh,
da akunighti da ongarir konim
bar an aven magirigh.
20 Egh ni uan akaba bar dar gin
mangiva, zurara Israelia en
apangkufigh.
E Abraham ko Jekopin ovavir
boriba, e nin gumazamizibara.
Ni fomira en inazir afeziaba koma
akar dikirizim gamua ghaze,
ni en apangkuvigham,
egh ni uan akar dikirizir kam
damuti,
a guizbangiram otogham.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Nahumɨn Akɨnafarim O Nahum

Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum, e deravɨram an ikɨrɨmɨrim gɨfozir puvatɨ. Niniven nguibar ekiam a ikuvigha gɨfa, kamaghɨn amizɨ, akɨnafarir an osirizir kam, kar an mɨgɨrɨgɨar bar akongeziba.

Ninive, a kantri Asirian nguibar ekiam. Asiria a kantrin bar gavgavir mam, ezɨ an mɨdorozir gumaziba kantrin igharazir avɨribar gumazamizibav sogha me abɨni. Kantrin kamra notɨn amadaghan Israelian kantri gasɨghasɨki. Egha an gumazamiziba inigha ghuezɨ, me danganir igharazibar iti.

Kamaghɨn amizɨ, Israelia orazi apaniba Niniven nguibar ekiam gasɨghasɨghizɨ, me bar akonge. Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum kamaghɨn mɨgei, me akaba batogha arazir kurar avɨrim gami. Kamaghɨn amizɨ, God men arazir kuraba ikarvagha uabɨ bizir kam gamizɨ, a Ninive bato.

Ikiavɨra Itir God Niniven nguibar ekiam gasɨghasɨki

(Sapta 1--3)

Ikiavɨra Itir God Niniven nguibar ekiamɨn anɨngazi

1 Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum, a irebamɨn mɨn garir bizir mamɨn garima, God akar kam a ganɨngizɨ, an akɨnafarir kam osiri. Akar kam, a Niniven nguibar ekiamɨn akam. Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum, an nguibam Elkos.

2 Ikiavɨra Itir God uabɨra God, a gumazamiziba ateghtɨ,
me asebar ziaba fan kogham.
An akam batozir gumazamiziba, a mɨzazim me ganɨdi.
Ikiavɨra Itir God, a uan apanibar anɨngagha,
men arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me ganɨdi.
3 Ikiavɨra Itir God a zuamɨram atarir puvatɨ.
A Godɨn Gavgavir Ekiaba Itim,
egha a zurara arazir kurabagh amir gumazamiziba mɨzazim me gasi.

Ikiavɨra Itir God, danganir manamɨn mangɨtɨ, amɨnir ekiam ko amozim otivam,
eghtɨ ghuariaba mati an dagarimning nguazim dɨtima,
nguazim mɨneziba mɨzi.
4 An ongarim dagarvagh an atartɨ, ongarim dakegham.
Egha uaghan fanebagh ami da dati.
Egh a suam, biziba ikuvigham,
eghtɨ azeniba ko, grazir aghuariba mɨsɨngigh arɨmɨghiregham.
Basanɨn nguazir aghuimɨn itir azeniba ko, Karmelɨn Mɨghsɨamɨn itir temeba
ko, Lebanonɨn kantrin itir akɨmariba, da bar mɨdiava ariaghiri.
5 God uan gavgavim akazɨ, mɨghsɨaba agoa nɨgha,
dɨpabar mɨn otifi.
A uan gavgavim akazɨ, mɨkɨmkɨzim nguazim ginobagha a gamima a nɨsi,
ezɨ gumazamiziba uaghan agoa nɨsi.

6 An anɨngazir dughiam, tina deravɨra ikɨ ikuvighan kogham.
Bar puvatɨgham.
A gumazamizibar anɨngagha, an damazimning mati avim isiava aghefe,

1:1: Aisaia 10:5-34; 14:24-27; Sefanaia 2:13-15 **1:2:** Ua Me Ini 20:5; Godɨn Araziba 32:35; 32:41; Onger Akaba 94:1 **1:3:** Ua Me Ini 34:6-7; Onger Akaba 104:3; Aisaia 29:6; Amos 1:14

An aningagharim, dagiaba
misaragharisi.
7 Ikiavira Itir God, an arazir aghuibar
e gami.
Osimtizibar dughiabar a uan gu-
mazamizibar mogomer dan-
ganimin min ikia,
egha gumazamizir a bagha
zuiba, a men akurvasi.
8 An aperiar ekiamin min, Niniven
nguibar ekiam bar a gasighasigham.
Egha gumazir an akam batoziba,
a me misozi me ariaghiri.
9 Ia apaniba, ia arazir manam
Ikiavira Itir God damuasava a
migei?
Ia ganigh, a bar ia kuavare-
megham.
Guizbangira, apanitam
dughiar pumuning akirim
ragh a gasaraghan
kogham.
10 Ia mati gumazim dipar onganim
amegha bar ongani,
eghti a bar ia agivagham,
mati avim benir dikoniba
ko, grazir bar misingizibar
isi.*
11 Ia Niniven adarasi, ian mav
nighnizir kuram iti,
egha a pazi Ikiavira Itir God
damuasa akam akiri.

12 Ezi Ikiavira Itir God uan gumaza-
miziba Israelia, a kamaghin
me migei,
"Asiriaba me bar avirasemegha gu-
mazir gavgaviba iti,
ezi ki me gasighasighti, me bar
givagham.
Nan gumazamiziba, ki osimtizir
ekiam ia gati,
egh ki ua kamaghin damuan
kogham.
Bar puvatigham.
13 Asiriaba faragha ia gativagha ike,
ezi datirighin ki men gavgavim
abiragham,
eghti me ua ia gativagh, ian
ganan kogham.
Eghti ia ua men kalabusin
aven ikian kogham."

14 Egha Ikiavira Itir God Akar Gav-
gavimin kamaghin Asiriabav
gei,
"Ian ovavir boriba uam otivan
kogham.
Ian dipenir asebar ziaba feba,
ki dar aven marvir guaba
bar dagh asighasigham.
Egh me ian kuaba afamin moziba, ki
ia bagh dar akiram.
Ia gumazamizir kiniba, ka-
maghin amizi, ia ua ikian
kogham."

15 Ia gan, gumazir mam mighsiamin
itir tuavimin izi,
egha akar aghuim inigha izi.
Kamaghin amizi, ia Judan gumaza-
miziba, ia izi
uari akuvagh Ikiavira Itir Godin
ziam fisi isam damuam.
Egh bizir ia God daningasa akam
akirigha givaziba,
ia da isi a daning.
Eghti gumazamizir kuraba ua ian
nguazim inian kogham.
Guizbangira, God me gasighasigha
gifa.

2

1-2 Apaniba faragha Israelia gasighasigha,
men biziba bar da inigha ghue.
Ezi datirighin Ikiavira Itir God,
Israelin ziar ekiam damuti,
a faragha ikezi moghin uam
otivam.
O Niniven adarasi, apaniba datirighin
ia misosi.
Ia gasighasighamin gumazim
izegha gifa.
Ia midorozir gumaziba arighti me ian
nguibar ekiamin okarigham.
Ia bar deravira tuavibar gan.
Ia misoghsi tuivigh gavgav-
igh gan.

Ninive ikuvigham

1:7: Onger Akaba 25:8; 28:8; 37:39-40 * **1:10:** Hibrun akamin me kagh akam deragha anebighizir puvati. **1:15:** Aisaia 52:7; Rom 10:15

3 Ian apaniba orar aghevibar suigha, midorozir korotiar agheviba aghuigha,
ia misoghasa izi.
Me misoghasa ivemara izima, men karisba taghtasi,
mati avim isi.
Ezi men afuzir ruarir me painin temebar ingariziba,
da misoghasa amua dar koniba igha izi.
4 Men karisba bar pamten ivemara nguibar ekiamin aven izi,
egha gumazamiziba uari akuvir danganibar me dar mangi izegh gami.
Me adenir avibar min isia,
tintinibar ghua mati onimarim taghtasi.
5 Men faragha zuir gumazim, midorozir gumazir dapanibar diazi,
me ivemara asaghpora irasava amua divazim bagha zui.
Me zuamira ivemara ghua averpenimin aven zui,
me averpenimin apengan, divazim ginivti, anekaramin temer otevir mam iti.
6 Me temer otevir kam, tiar akar fanemin boroghin itim ginivima,
tiar akam akariaghiri.
Ezi dipam bar puvira ivemara, atrivimin dipenimin aven izima, aperiar ekiam otozi,
gumazamizir atrivimin dipenimin itiba bar atiatingi.
7 Apaniba Asirian atrivim gamizi, a tughav itima, me an amuimin korotiaba suegha,
a inigha kalabusin ghu.
Ezi an ingangarir amizibar naviba bar ikuvizi me aziava,
bar an apangkuvigha uan evaribav sosi.

8 Dughiar bar ruarimin Niniven nguibar ekiam nimira iti, mati dipar akarem.
Ezi datirighin an gumazamiziba ara nguibar ekiam ategha azenan zui,
mati dipam apirizir divazim akariaghirizi, dipam puvira ivemari.
Men marazi pamten dia ghaze,
"Ia mitifigh, ia mitifigh. Ia ari mangan marki."
Ezi tav mitigha uamategha zuir puvati. Bar puvati.

9 An apaniba kamaghin uan adaraziv gei,
"Aria, ia men gol ko silvaba okemegh bar da inigh.
Bizir aghuir bar aviriba, men nguibar ekiam gizifa."

10 Ninive bar ikuvigha, pura danganir kinir gumazamiziba puvatizimin min iti.
Gumazamiziba nguibar ekiam ategha tintinibar are.
Me puviram aguava bar atiatigha, men sueroghofariba nisi.
Men gavgaviba bar givazima, men naviba me gighaghirima,
men damaziba atiaghiregha guaba bar ghuari.
11-12 Nguibar ekiar kam faragha bar gavgafi,
mati laionba itir danganim, ezi datirighin puvati.
Ninive fomira mati laionin igiaba ikia apir danganim, ezi laionin apuriba ko, amebaba ko, men nguziba an moga deravira itima,
apaniba me misozir puvati.
Laionin apurim asizibav sogh da nguemsirighti, amebam ko, nguziba deravira damam.
Egha asizir naba isa dipenim garizima a izifa.
Ezi datirighin laionin dipenim a managh iti?
A ikuvigha gifa.

13 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Ninivebav gei,
"Kirara ian apanim.
Ki ian karisba dapongti da bar isigham.
Eghti ian midorozir gumaziba,

laionin igiabar min midorozimin
aven arimighiregham.
Eghti bizir ia igharaz darazi da iniz-
iba, ki bar uam ada inigham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba
ua ian abuir gumaziba
baraghan kogham.”

3

1 O Ninive! Men gumazamiziba
puvira ifara gumazamizibav
sozi me ariaghiri.
Egha bizir avirim okemegha,
nguibar ekiam garizima a bar
izifa.
Kamaghin amizi, God gumazamizir
kaba bar me gasighasigham.
Mevzika!
2 Ia oragh, benir hoziabar akiriba ifo-
zorozim ikia tingazi,
ezi hoziabar sueba ko, karisin
wilba tuavimin tingazi.
Ezi karisba tuavimin
dagiabagh isin ghua nidi.
3 Midorozir gumaziba hoziabagh api-
agha ivemara izi,
ezi men midorozir sababa glasin
min taghtasi.
Egha gumazir avirim misozima, men
kuaba tintinibar uarigh isin
irav iti,
ezi ni da diponan iburagham.
Ezi gumazamiziba aruava
gumazir kuaba dika, me
gasaghporaghiri.

4 O Ninive, ni mati tuavimin amizim,
kamaghin amizi, God ivezir
kuram ni ganidi.
Nin ganganim bar derazi, ni
kantrin igharazibagh etui,
mati tuavimin amizim
akavsiaba ko, imezibagh
amua gumazibagh etui.
Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba ni bagha ghua tu-
avimin amizimin min ni ko,
arazir kurabagh ami.
Egha me nin kalabuziar gu-
mazamizibar min iti.
5 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim kamaghin migei,
“O Ninive, ki ni gasighasigham.
Ni tuavimin amizimin min itima,
ki datirighin nin korotiaba
sueghti ni bibiamra ikiam.
Ni korotiaba puvatighti, Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba
nin ganti,
ni bar aghumsigham.
6 Ki pazi ni damuva, bizir mughuriar
kuraba zuibar ni avaragham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba nin ganiva bar
atiatigham.
7 Me nin ganiva nin ari miriabar
mangam.
Me kamaghin mikim suam,
‘Ia gan. Ninive ikuvigha gifa.
Gumazitam an apangkuvighan
kogham.
Migirigiar aghuaritam
a damuva an akur-
vaghamin gumaziba pu-
vati.’”

8 O Ninive, ni ti ghaze, nin gavgavim
Tebes gafira, a?
Kar Isipin nguibar ekiar mam.
A uaghan Nailin Faner Ekiamin
boroghin iti,
ezi Nail mati an divazim.
9 Ia ti fo, Tebes, kantri Isip ko, kantri
Itiopian ruaghatevir mam
gativagha aningin gari.
Ezi kantrin tam an gavgavim
abirazir puvati.
Ezi kantri Put ko, kantri
Libia a ko, porogha
midorozibagh ami.
10 Ezi a pura bizim, apaniba Tebesia
gafiragha,
kalabusin ingangarim bagha me
inigha ghue.
Me men boriba, tuavir akar
uari bativibar me misozi
me ariaghiri.
Egha Tebesin gumazir aruaba me
senbar me ikegha vaghvagha
me inigha ghue,
ezi me men ingangarir gumazir
kinibar min ingari.

11 Ia Niniveba, ia uaghan Tebesbar
min otivam.

Ia dipar onganibar ami gumazir
onganibar min otivam.
Ian nighniziba onganighti ia daighi-
ram,
egh apanibar atiating ari mangi
mongsi danganiba buriam.
12 Eghti apaniba ian nguibar ekiam
inisi pamten ingaran kogham.
Puvatigham.
Ian nguibar ekiar gavgaviba
mati fighin temer oviziba
faragha anigha gifa.
Eghti apaniba zuamiram a inigham,
mati gumazim temer figh
ginobazi,
an oviziba ira gumazimin aka-
torimra iraghu.
13 Ian midorozir gumaziba mati
amiziba,
kamaghin amizi, me apanibav
sogh, me batueghan kogham.
Ian nguibar ekiamin tiar akar ekiar,
gavgaviba apazir igugunir
gavgaviba, avim dar isigham.
Eghti nguibar ekiamin tiar akam
bar kuighirighti, apaniba pu-
ram an aven izegham.
14 Niniven gumazamiziba, apaniba
ian nguibar ekiam korogham,
kamaghin amizi, ia dipaba tuigh,
da inigh nguibar ekiamin aven
izi.
Egh ia nguazir aghevim inigh a dikiti
an amereghti,
ia brighbar ingarir boksiabar
arigh.
Egh brighba inigh mangi
gavgavim isi nguibar ekiamin
divazim daning.
15 Ia dar amuti da uaghan bar ian
akuraghan kogham.
Avim izi ia ko ian nguibar
ekiamin isiti, ia isigh arighiregh
bar givagham,
mati odeziba bar dagheba agifa.
Ia faragha odezibar min bar
aviraseme.

16 Egha ian gumazir dagiar ingan-
garibagh amiba
bar aviraseme gha, overiamin
mikovezibar dibobonim
gafira.
Ezi datirighin me bar ghuegha gifa,
mati odeziba zuravariba
amegha givagha, uan aviziba
kuigha mighegha ghue.
17 Ian gumazir dapaniba mati
odezir okoruam, orangtizimin
dughiam,
da divazibagh isin iti.
Ezi aruem anadima da migha ghue.
Ezi gumazamiziba fozir puvati,
da managh ghue?

18 O Asirian atrivim, ni oragh.
Nin gumazir dapaniba ko, gu-
mazir ziaba itiba,
me ariaghirezi men kuaba
ireghav iti.
Ezi apaniba nin gumazamiz-
ibagh amizi, me tintinibar
mighsiabar ghue.
Ezi ua men akuva, me inigh
nguibamin izamin gumaziba
puvati.
19 Ni mati gumazir duar ogorim iti.
Ezi nin duam damighti an aku-
mamin marasinba puvati.
Nin duam akumighan
kogham.
Bar puvati.
Ni fomira paza gumazir aviribagh
ami,
ezi gumazitam arazir bar ku-
rar ni me gamitamin ari
mangighan kogham.
Kamaghin amizi, gumazamiziba nin
osimtizim bareghiva,
dafaribav sogh bar akuegham.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Habakukɨn Akɨnafarim O Habakuk

Akar faragha zuim

Babilonɨn kantri bar gavgavigha itir dughiamɨn, Godɨn akam inigha izir gumazim Habakuk, Godɨn akam akuri. Egha a garima, Babilonian araziba bar ikufi. Me pura mɨsogha, igharaz darazigh asɨghasɨsi, ezɨ bizir kam Habakuk gamima, a nɨghnɨzir avɨribagh ami. A kamaghɨn Godɨn azangsɨsi, "Kɨ fo, nɨ guizɨn arazibagh ami, egh nɨ arazir kurabagh amir gumazamizibar araziba tuisɨgh, ivezir kuram me danɨng. Gumazamizir kurar kaba, gumazamizir mong derazibagh asɨghasɨzima, nɨ puram aperaghav ikia gari. Nɨ bar tizim bagha kamaghɨn ami?" Nɨ Habakuk 1:13ɨn ganigh.

Azangsɨzir kam bar fomɨra ikia, iza datɨrɨghɨn tu. Ezɨ Godɨn ikarvazim uaghan ikiavɨra iti. A kamaghɨn mɨgɨa ghaze, a uabɨ biziba bar dar afeziam, ezɨ an ifongiam ko, dughiar a uabɨ mɨsevezimɨn, a biziba bar da akɨrmɨgham. Ezɨ gumazamizir Godɨn Akar Gavgavibar gɨn zuiba, me nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti, egh me zurara ikɨvɨra ikiam.

Habakukɨn akar mam uaghan kamaghɨn mɨgɨa ghaze, God gumazamizir kurabagh asɨghasɨgham. Egh akɨnafarir kam agɨvsɨ, Godɨn ziam famin ighiar mam iti, eghtɨ an aven Habakuk uabɨ uan nɨghnɨzir gavgavim akakagham.

Habakuk uan navir osɨmtɨzibar gun mɨgeima, Ikiavɨra Itir God an akam ikarvasi

(Sapta 1--2)

1 Kar Godɨn akam inigha izir gumazim Habakuk, a irebamɨn mɨn garir bizimɨn aven akar kam baraki.

Habakuk gumazir kurabar arazibar gun Ikiavɨra Itir God mɨgei

2 O Ikiavɨra Itir God, dughiar bar ruarim kɨ nɨn diava ara iti.
Ezɨ nɨ dazoghɨn nan dɨmdiam baregh, en akuragham,
eghtɨ bizir bar kurar e bativiba, e gasɨghasɨghan kogham?
3 Kɨ osɨmtɨzir bar avɨribar gari da gumazamiziba batifi.
Nɨ manmaghsua osɨmtɨzir kaba ataghizɨ, da otifi?
Manmaghɨn amizɨ nɨ bizir kurar kabar garima,
da gumazamiziba bativima, nɨ bizitam gamir puvatɨ?
Kɨ danganiba bar a dar gari,
gumazir kuraba, gumazamiziba ko, men biziba saram asɨghasɨsi.
Ezɨ gumazamiziba atara pura tintinibar mɨsosi.
4 Gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gɨntɨzir puvatɨgha ghaze,
nɨn Arazir kaba pura biziba.
Ezɨ jasba zurara kotɨn aven nɨn guizɨn Arazibar gɨn zuir puvatɨ.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gumazir arazir aghuibagh amiziba dɨkabɨra,
egha zurara nɨn guizɨn araziba adavadafi.

Ikiavɨra Itir God akar mam uan gumazamizibagh anɨngi

5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn uan gumazamizibav mɨgei,
"Ia bar deraghvɨra kantrin igharazimɨn gumazamizibar gan!
Maia! Ia nguazir kamɨn itir dughiamɨn,
kɨ bar bizir igharagha garim ian tongɨn a damigham.
Eghtɨ ia bizir kam bareghamin dughiamɨn,
ia ti nɨghnɨzir gavgavim an ikian kogham!

1:5: Aposel 13:41

Kamaghin amizi, ia bar digavir
kuram damigham!
6 Ia oragh! Ki Babilonia damighti me
gumazamizir bar gavgavibar
otivigham.
Gumazamizir kaba, me gumaza-
mizir bar kuraba, me uaghan
misozir gumazamiziba.
Egha me datirighin pura tintinibar
kantribar ghua, gumazamizir
igharazibar dipeniba isa,
me dikabiri.
7 Me gumazamizibagh amima, me
bar atiatigha puvira nisi.
Gumazir kurar kaba, me guizin
arazir tamin gintizir puvati.
Me uari fa, uan ifongiabar
gintisi.

8 "Men hoziaba bar puvira ivemari,
egha me asizir atiar ruarimin
ikia puvira ivemaribagh afira.
Egha hoziar kaba bar puvira misosi,
ezi me misozir arazim,
afiar atiabar midorozir arazim
gafira.
Hoziar kaba uari fa, uari akuri, ezi
misoghamin gumaziba, me
hoziar kabagh apiagha,
nguibar bar saghon itibar
ikegha, midorozim foreghasa
izi.
Me bar puviram akigh izam, mati
kuarazir isam nguazim gisin
uan asizimin apigha
a misuegh anemasa, pura tuigha
iraghu.
9 Men midorozir gumaziba, kantrin
me inabazimra mangasa
nighnisi.
Me izima, gumazamiziba me
baregha, puvira atiatia nisi.
Egha me bar apangkuviba puvatigha
puvira kantri gasighasigh,
gumazamiziba inigh mangi kal-
abuziam datighti me pura in-
garam.
Kalabuziar gumazir me inizir kabar
dibobonim bar avirasemegha
mati ongarir gigim.
10 Me atriviba ko, nguibar ekiabar gu-
mazir dapanibar ingaravaka,
dibovibar me gami.
Egha me nguibar ekiamin garima, a
divazir gavgavim iti,
ezi me puv an ingaravati.
Egha me divazir miriamin nguazir
pozim mikinigh, egh an ma-
vanang divazimin uari aku-
nigh,
nguibar ekiamin aven mangi an
biziba bar ada inigham.
11 Me midorozim zuamiram anegivagha,
ivegha zuamira danganir
igharazimin ghue,
mati aminim va iza zui.
Gumazir kaba, me godin tamin
gintizir puvati.
Me uari fa uan ifongiam ko, gav-
gavimin gintisi,
egha me bar osimtizir dafam
iti."

Habakuk atara uamategha Ikiavira Itir God migei

12 O Ikiavira Itir God, ni fomira ikia
iza datirighin, ni ikiavira iti.
Nan God, ni nan Godin Bar
Zuezim.
Ni zurara iki mangi are-
meghan kogham.
O Ikiavira Itir God, ni mati dagiar
bar gavgavim, ezi e nin
girakirangin uari modi.
E fo, ni en arazir kuraba ikar-
vagh, puv e damuasa,
Ni Babilonia amisevegha
gavgavim me ganingi.
13 Babilonia me gumazamizir
ifariba, egha me arazir kurar
aviribagh ami.
Ezi bar manmaghiram amizi, ni
me ataghizi, me nin ingan-
garim gami?
Ki fo, ni bar moghira zue, egha ni gu-
mazir arazir kurabagh amibar
araziba tuisigh,
egh men arazir kuraba bagh,
ivezir kuram me ikarvagham.
Ezi gumazamizir kurar kaba, me gu-
mazamizir mong derazibagh
asighasisi.

1:6: 2 Atriviba 24:2 **1:13:** Onger Akaba 5:5; Jeremaia 12:1

Ezi ni puram aperaghav ikia men gari.
Ni bar tizim bagha kamaghin ami?
14 Ni gumazamizibagh amizi, me ongarimin itir osiribar min iti.
Ni me gamizi, me sibar davaragh aruibar min ikia,
men ganamin gumazir dapaniba puvati?

15 Ezi Babilonia gumazamiziba isa kalabuziam garisi,
mati amiziba ivebar osiriba isi.
O mati, gumaziba akezibar osiribar dui.
Egha Babilonia me isa kalabuziam gatigha givagha,
bar akuegha diava arai.
16 Egha arazir kamra, me dagher aviriba ko, bizir aghuir avirim uari bagha da akumakua,
dar pozim mikiri.
Egha me uan asebar ziaba fava, bizir mughuriar aghuiba zuiba tuava,
mughuriar aghuiba me ganiga, me bagha ofabagh ami.
17 Babilonia uan apanibar apangkuvir puvati.
Eghti ni me ateghti,
me zurara kamaghira kantrin igharazibav misogh me gasighasigham, o?

2

Ikiavira Itir God Habakukin akam ikara

1 Ki uan osimtizimin gun Ikiavira Itir God mikemegha gifa,
egha a na daningamin migirigiam mizua iti,
eghti ki uam an migirigiam ikarvagham.
Mati midorozir gumaziba nguibam avinizir divazir mitiar gavgavimin pin ghuavanega,
tuivigha apaniba bagha gara iti moghin,
ki a bagha gara mizua iti.

2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin nan akam ikaragha ghaze,
"Ki uan akam, ni irebamin min bizimin gari moghin,
ki a isi nin akagham.
Eghti ni akar kam deravira dagiatamin an osirigh,
eghti gumazir a diponamim deraghviram an gan zuamira a diponam.
3 Bizir kam otivamim dughiam, a tighar maghin izi guizin otivam.
Kamaghin amizi, bizir ki nin akaghamin kaba, ni da osirighti da iki.
Bizir ki nin akakaghamiba, da bar guizbangira kiran oveghangin otivigham.
Ni ti ghaze, da zuamira otoghan kogham, puvati, ni pura mizuam iki,
bizir kam bar aghumra iziva otogham.
4 Akar kam kamakin,
'Gumazamizir kurar uan navir averiabar aven, uarira uari fa akaba batoziba,
me iregham.
Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba,
me nighnizir gavgavim Godin iki,
me zurara ikivira ikiam.' "

Gumazir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

5 Gumazir bizir aviriba iniasa naviba isiba, men arazir kam, zurara me gifari.
Gumazir uari fa akaba barazir puvatiziba,
me deragh dapiagh dughiar ruarimin ikian kogham.
Me zurara kantrin avirim dikabin, me inigh me gativaghasa.
Kamaghira, me zurara bizir bar aviriba iniasa ifonge,
Mati ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam zurara gumazamizir aviriba iniasa, egha izevir puvati.*

2:3: Hibru 10:37 **2:4:** Rom 1:17; Galesia 3:11; Hibru 10:38 * **2:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

6 Eghti gumazamizir men apengan itiba,
me dibovir akabar men garir gumazibav kimam.
Me kamaghin me mikim suam,
"Iavzika!
Ia gumazir igharaz darazir biziba okeiba, ia bar ikuvigham.
Ia manadizoghin arazir gumaziba pura ian biziba inizi, ia men avighti
me zuamira uam ada ikarvaghamin arazir kam ataghiragham?"
7 Ia gumazir igharaz darazi abiniziba,
ia uari gumazir munamin bizim inigh, egh uam a ikarvaghamin osimtizir ekiaba ikiam.
Eghti igharaz darazi zuamira ia bagh izi, ia mikim suam,
arazir gumazir munamin bizim inigha uam a ikarvaghamin, ia zuamiram a ikaragh.
Guizbangira, apaniba izi ian bizibagh eku,
da ater mangam.
8 Ia kantrin avirir igharazibar gumazamizibar biziba, ia bar da okeme.
Egha ia men gumazamizir bar avirim misoghezi me ariaghirezi,
ia men nguibar ekiabagh asighasiki.
Egha men gumazamizir varazira ataghizi me ikiavira iti.
Egh me gin, igharaz darazi gamizi moghira,
me dikavigh arazir kamra ia damuam.

9 "Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir bizir aviriba iniziba, ia bar ikuvigham.
Ia bizir kaba isa uan adaraziram aningi.
Egha ian biziba deravira ikiasa, ia da bagha dipenir bar gavgavibar ingari,
egha ia ghaze, arazir kamin osimtizim izi ia gitaviragham. Puvatigham.
10 Ian arazir kurabara, ian adarazir ziam dikabiragha aghumsizim me ganingi.
Ia kantrin avirim gasighasiki,
kamaghin amizi, iarara bar ikuvigham.
11 Eghti dagiar ia dipenibar biriba gavgavim dagh anidiba,
da uaghan ian dimiva arangiva akaba ia gasam.
Eghti ian dipenir afiaba uaghan ian akam ikaragh migirigiar kamram damuam.

12 "Iavzika! Ia uan nguibar ekiam damighti, a tugh gavgavighasa,
ia gumazamizir avirim misoghezi me ariaghire.
Egha ia uan nguibar ekiam damighti, a mitigh gavgavighasa nighnigha, arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.
13 Ia kantriba dikabiragha, men gumazamiziba isa kalabuziam gariki,
ezi me bar ingangarir dafamin ian bizibagh ami.
Eghti avim bizir kaba bar dar isighti, ingangarir me amizir kabar dagheba puvatigham.
Guizbangira, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir kam damightima an otogham.
14 Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham.
Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham,
mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.

15 "Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir atara bar pazavira me gamiba,

2:14: Onger Akaba 22:27; Aisaia 11:9; Sekaraia 14:8-9 **2:15:** Jenesis 9:22; Hosea 7:5

ia bar ikuvigham.
Ian anɨngagharim mati wainɨn kap.
Egha ia paza me gami,
mati gumazim uan namakam wainɨn dɨpar avɨriba a ganɨngizɨ,
an ada amegha, bar onganigha inim fɨriaghɨrɨzɨ,
a bibiamra ikia bar aghumsɨki.
16 Kamaghɨra Ikiavɨra Itir God ian ziar ekiam abɨraghtɨma, ia bar aghumsigham.
A ivezir kuram ia danɨngam, mati a uabɨ ia gamima,
ia uari wainɨn dɨpar avɨriba apa bar ongani.
Egh gumaziba ian gantɨ ia bibiabara ikɨtɨ,
ian ziar ekiam degeghirɨghtɨ, ia bar aghumsigham.
17 Ia Lebanonɨn ruarir pɨzimɨn itir temer bar avɨriba oke,
kamaghɨn amizɨ, God arazir ia amizir kamra, ua ia damuam.
Ia mati ruarimɨn itir asɨzir atiaba, asɨzir bar avɨrim mɨsuaghariki,
ezɨ datɨrɨghɨn ia uari ikuvigham.
Ia gumazamizir bar avɨrim mɨsozi me ariaghire,
egha ia nguazir kam ko, nguibar ekiaba ko, dar aven itir adarazi bar me gasɨghasɨki,
kamaghɨn amizɨ, bizir kaba otivam.†

18-19 "Iavzika! Ia gumazir kamaghɨn ter oteviba ko, dagɨabav mɨgeiba,
'Ia daguim ategh dɨkafigh,'
ia bar ikuvigham.
Ia ti ghaze, bizir kam dɨkavigh bizitam ian akagham.
Bar puvatɨgham.
Marvir guar kaba manmaghɨn ian akuragham?
Me ian akuraghan kogham.
Marvir guar kaba, kar bizir gumaziba uari gol ko, temer otevibar ingariziba.
Kamaghɨn amizɨ, bizir kaba guizɨn akatam akarigh ia mɨkemeghan kogham.
Da pura ia gifari,
ezɨ ia bar ikuvigham.
Gumazim uabɨ marvir guar kam akɨrigha ghaze, bizir kam a nan akuragham.
Bar puvatɨgham.
Marvir guar kam, bar akam akarigh bizitam mɨkemeghan kogham.
Eghtɨ ia silva ko, golɨn bar deraghvɨram an kurkegham, arazir kam a pura bizim.
Guizbangɨra, an angamɨra itir puvatɨ,
egh a bar bizitam ia bagh a damighan kogham.

20 "Ezɨ Ikiavɨra Itir Godra, uan Dɨpenir Bar Zuezir uan Nguibamɨn itimɨn iti.
Eghtɨ ia nguazir kamɨn itir gumazamiziba bar moghɨra izɨ,
an damazimɨn tuivigh, uan akabar kumigh nɨmɨra ikiam."

Habakuk God ko mɨgei

3

(Sapta 3)

Godɨn akam inigha izir gumazim, Israelian akurvaghasa Godɨn azangsɨsi

1 Kar Godɨn akam inigha izir gumazim Habakuk, God ko mɨgeir akaba, ezɨ da onger akar kamɨn mɨn zui. Gumazamiziba onger akar kabar amuva, me azir akamɨn arazimɨn gɨn mangɨ, ighiabar amu. Eghtɨ gumazir onger akabar faragha zuim gumazibav mɨkɨmtɨ, me gitabav mɨsogham.*

2 O Ikiavɨra Itir God,

† **2:17:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **2:20:** Sekaraia 2:13 * **3:1:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **3:2:** Jop 42:5-6; Onger Akaba 44:1; 119:120; Jeremaia 10:7

ni uan gavgavimin amizir bizibar akaba,
ki da baraki.
O Ikiavira Itir God,
ki nin ingangaribar akaba baregha,
digavir kuram gami.
Ni fomiram amizir bizir bar ekiaba,
ni datirighin en dughiamin,
ni ua dar amuasa ki ifonge.
Eghti datirighin itir dughiamin gumazamiziba,
uaghan nin arazibagh fogham.
Guizbangira, nin adarim en iti,
ni Godin apangkuvim.
Ezi ki nin azangsisi,
ni en apangkuvigh en akuragh.

3 God Idomin nguazim ategha uamategha izi.
Godin Bar Zuezim, a Paranin Mighsiamin dikavigha izi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
An gavgavim ko, ziar ekiam ko, an angazangarim otogha,
overiamin danganiba, bar da avara.
Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba bar an angazangarir ekiamin garima,
arazir an ziam fem, bar me gizifa.
4 An gavgavir ekiamin angazangarim, danganiba bar dagh isira.
Egha angazangarir kam, an dafarimin ikegha onimarimin min taghtagha tintinibar zui.
An dafarimra, an gavgavim moga itir danganim.
5 An arimariar igharagha garir aviriba amadazi,
da an faragha ghue.
Eghti arimariar bar ekiar gumazamizibar amuti me arimighiramiba,
da an gin izam.
6 A ghua tuzi dughiamin, nguazim bar moghira ivazvasi.
Egha a ghua kantribar gumazamizibar garir dughiamin,
me atiatiava agoa puvira nisi.
Egha a fomira itir mighsiar ekiar bar gavgavibagh amizi, da pura dipira uaghiri.
Egha a mighsiar muziarir a fomira isin aruizibagh amizi,
da isivagha uaghiri.†

7 Ki Kusanin kantrin gumazamizibar garima, men averpeniba bar moghira ikuvizi
me bar atiatingi.
Ezi Midianian purirpeniba, pura tintinibar irezi
me puvira atiatia nisi.

8 O Ikiavira Itir God, ni aminir ekiam amadazima,
a iza faneba ko, ongarim gamizima,
da dikavigha puvira ingari.
Ni ti men atara kamaghin ami, o?
Ni dikavigh izi uan gumazamizibar akuragh
men apaniba abinamin dughiar kamin,
amozimin ghuariar ekiaba mati, nin midorozir hoziaba ko karisba.

9-10 Ni uan pim asigha a dafagha, anekirigha gifa.
Ni barir aviriba isa bariba azuir mitarir misevim gaghui.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
Egha mighsiaba nin garir dughiabar, me nisi.
Ni amozir ekiaba akuri da nguazim gira anebisi,
ezi faner ekiabar dipaba emira izi.
Ezi aperiar ekiaba dar otiva izaghiri.
Ezi dipar nguazimin aven itiba uaghan tingagha,
buav anaga overiamin suisi.

† **3:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

11 Nin bariba akizirigha zuir dughiamin,
dar angazangarim bar ekefe.
Nin afuzim akigha zuir dughiamin,
an onimarimin min taghtasi.
Ezi aruem ko, iakinim dar gara,
voroghira mitighav iti.
12 Ni adarir ekiam kantriba bar dar ikia,
egha ni nguazim gisin arua,
nguibaba bar da dikabini.

13 Ni tizim bagha arazir kabagh ami?
Guizbangira, ni uan gumazamiziba ko, atrivir ni misevezimin akurvaghasa ifonge,
egha ni arazir kabagh ami.
Egha ni gumazir kurabar gumazir dapanim misuegha, bar an adarazi gasighasiki,
mati gumazim dipenir siriamin ikegha anekaragharigha, bar izaghira an dipenir akinibar tu.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

14 Apaniba en agiraghti e pura tintinibar ari mangasa,
me aminir bar dafamin min izi.
Apaniba e dikabinasa bar akuegha,
mati gumaziba pazi gumazir biziba puvatizibar amuasa izima,
gumazir biziba puvatiziba mongegha iti.
Ezi puvati, ni apanibar midorozir gumazibar dapanimin barir afuziba inigha
dar anariram ase.
15 Ni uan hoziabagh aperazi,
da ongarim dika anebigha zui.
Ezi bizir kam ongarim gamima
a dikava nigarpiri.

16 Ki bizir kaba bar da baregha agoi.
Ki atiatia agoima, nan akam uaghan nisi.
Nan agharapaniba amiraghamiregha berir amirazimin min oto.
Ezi nan suemning nan amirazi, ki ua gavgaviba puvati.
Ki fo, God izi apanir e gasighasighizir kaba puv me damigham.
Ezi ki dughiar kam mizua iti.
Kamaghin amizi, ki pura uabin asugha nimira iti.‡

17-18 Eghti fighin temeba ban koghti,
wainin ikariziba, wainin oviziba dar ituan koghti,
olivin temeba, oviziba dar ituan koghti,
azenimin dagheba puvatighti,
sipsipba bar arimighireghti,
bulmakaubar dipenim pura ikiti,
eghti kirara Ikiavira Itir God bagh bar akongegham.
Ki fo, God, a uamategh na iniam.
Kamaghin amizi, osimtizir kaba otivamin dughiamin,
ki bar akuegh navir amirizimin ikiam.
19 Ikiavira Itir God, a nan Ekiam, a gavgavim na ganidi.
A nan suemning gamizi, aning gavgavigha, mati asizir dian sueba,
Egha a na gamima, ki deravira mighsiabagh isin arui.

(Gumazir onger akar kabar faragha zuim,
gumazibav geima,
me gitabav sosi.)

‡ **3:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **3:17-18:** Jop 13:15; Aisaia 41:16 **3:19:** 2 Samuel 22:34; Onger Akaba 18:33

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Sefanaian Akɨnafarim O Sefanaia

Akar faragha zuim

Dughiar atrivim Josaia Judabar arazir kuraba akɨrizimɨn, Sefanaia gɨn iza Ikiavɨra Itir God a ganɨngizir akabav gei. (Nɨ 2 Atriviba, sapta 22 ko, 23ɨn gan.) Sefanaia ghaze, Judan adarazi arazir kurar me Godɨn ziam fava amiba ataghɨragham. Puvatɨghtɨma, God me bagh osɨmtɨzir ekiam amadaghtɨ a izam.

Sefanaia uaghan mɨgɨa ghaze, kantrin igharazir Judabar apanim gamiba, God uaghan me gasɨghasigham. Eghtɨ Jerusalem uaghan ikuvigham. Eghtɨ gumazamizir navibagh iragha arazir aghuibagh amiba, me deraghvɨra ikiam. Eghtɨ gɨn Jerusalem ua deragh otoghtɨ, gumazamizir Godɨn damazimɨn deraziba an aven ikiam.

Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiam Otogham

(Sapta 1--3)

Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiam otoghtɨ, a gumazamiziba isɨ kot darɨgham

1 Emonɨn otarim Josaia, a Judan atrivimɨn itima, Ikiavɨra Itir God akar kam Sefanaia ganɨngi. Sefanaia Atrivim Hesekian anabamɨn oto. Kusi, a Sefanaian afeziam, ezɨ Kusin afeziam Gedalia, ezɨ Gedalian afeziam Amaria, ezɨ Hesekia Amarian afeziam.

2 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Sefanaia mɨgei:

"Kɨ nguazir kamɨn itir biziba bar ada avigha da makunizɨ moghɨn, dagh asɨghasigham,

3 kar gumazamiziba bar moghɨra, ko asɨziba, ko kuarazir overiamɨn mɨghagha aruiba, ko osirir ongarimɨn aruiba.

Bizir kaba gumazamizibagh amima, me arazir kurabagh ami,

kɨ bar ada agɨvagham.

Eghtɨ tam ua ikian kogham.

Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.

4 "Judan gumazamiziba ko Jerusalemɨn gumazamiziba bar moghɨra,

kɨ mɨzazim me gasegham.

Asem Balɨn ziam fer arazimɨn bizir ikiavɨra itir vaghvaziba, ko an ofa gamir gumaziba,

kɨ bar me gasɨghasigham,

eghtɨ gumazamiziba ua me gɨnɨghnɨghan kogham.

5 Gumazamizir uan dɨpenibar isɨriabar ghuavanaga, aruem ko, iakɨnim ko, mɨkovezibar ziaba feba,

kɨ me gasɨghasigham.

Gumazamizir avɨrim nan ziam fa kamaghɨn mɨgei,

'E Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn pɨn an akakagha ghaze, Bar guizbangɨra, e an gɨn zui.'

Ezɨ puvatɨ, me uaghan asem Molekɨn ziam fa ghaze,

'E asem Molekɨn ziamɨn pɨn akakagha ghaze, Bar guizbangɨra, e asem Molekɨn gɨn zui.'

Kamaghɨn amizɨ, kɨ me gasɨghasigham.

6 Gumazamiziba akɨrim na gasa, ua nan gɨn zuir puvatɨ,

egha tuavim uarir akakaghasa na bagha iza, nan azangsɨzir puvatɨ.

Kɨ uaghan gumazamizir kabagh asɨghasigham."

7 Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiar Ekiam a roghɨra izegha gɨfa.

Kamaghɨn amizɨ, ia an boroghɨn izɨ nɨmɨra ikɨ.

Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba me mɨsoghasava ami,

1:1: 2 Atriviba 22:1--23:30; 2 Eghaghaniba 34:1--35:27

mati gumaziba ofa damuasa
asizibav sosi.
Egha gumazir igharazibar diazi me
iza garima,
a uan damazimin zuezir arazim
damuasa me migei.*
8 Ikiavira Itir God ghaze,
Dughiar ki uan gumazamizibav
soghamim,
ki atrivimin gumazir dapaniba ko,
atrivimin otariba ko, kantrin
igharazibar arazibagh amir
gumazamiziba,
ki me gasighasigham.
9 Dughiar kamin, gumazamizir ase-
bar ziaba fa,
uan gumazir ekiamin dipenim
damuti a izivasa,
me okiava gumazibav sozi me
ariaghiri,
gumazir kaba, ki me
gasighasigham.

10 Ikiavira Itir God ghaze,
Dughiar kamin ia oraghti ararem
Osirir Tiar Akar Jerusalemin
itimin ikegh otivam,
eghti azirakam Jerusalemin
ruaghatevir igiamin ikegh
otivam.
Egh ia oraghti, mighsiabagh isin
dipeniba iri,
pamten tingagham.
11 Ia ganti, ian gumazir dagiar ingan-
garibagh amiba,
me bar arimighiregham.
Kamaghin amizi, ia nguibar ekiamin
danganir zarimin iki, bizir
kaba baragh aziam.

12 Dughiar kamin, ki lamba inigh
Jerusalemin averiam buriam.
Gumazir nan arazibagh ifongezir
puvatiziba, me ghaze me uari
biziba bar dar amuam.
Me ghaze God pura iti.

A gumazir aghuibar akurvazir
puvatigha,
gumazir kurabar araziba
ikarvazir puvati.
Eghti ki gumazir kabagh
asighasigham.
13 Gumazir kaba, gumazir igharaziba
izi men biziba okemegh, men
dipenibagh asighasigham.
Me dipenir igiabar ingarigh, dar
ikian kogham.
Egh wainin azenir me opariba,
me dar wainin dipabar aman
kogham.

14 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam, a roghira ize,
egh a bar zuamiram otogham.
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam, a gumazamizibar
amuti,
me bar osemegham.
Dughiar kamin, midorozir gumazir
gavgaviba,
me uaghan atiating pamten
arangam.
15 Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin
aningagharim azenim giram,
eghti gumazamiziba osimtizir
ekiamin aven iki men naviba
bar ikuvigham,
eghti biziba tintinimin iku-
vam.
Eghti ghuariaba aruem avaraghti,
mitater pigha duar dafam
otogham.
16 Dughiar kamin midorozir sigham
arangti,
midorozir gumaziba izi,
nguibar ekiar divazir gavgaviba
itiba ko dipenir gavgavir gan-
ganir gumaziba itiba,
me dav sogh pamten mikim,
dimiva arangam.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,

* **1:7:** Vezin kamin akar isin zuim, a kamaghin migia ghaze, bizir God damuasa mikemeziba, da mati gumaziba God bagh ofa damuasa amizir bizibar dughiam. Me asizibav sogha ofabagh ami. Egha me gumazir igharazibar deima me iza me ko uari akuvava asizir ofan kaba api. Ezi e deragha fozir puvati, akar isin zuim, gumazir igharazir kaba, me taia. Gumazir maba ghaze, kar God diazir gumazir izi Judabagh asighasighamiba. **1:13:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Maika 6:15 **1:17:** Godin Araziba 28:29; Onger Akaba 83:10; Jeremaia 9:22

Gumazamiziba arazir kurabar
na gami,
kamaghin amizi, ki bizir kurar
avirim damuti da me bativam,
eghti me damazir okavirizibar
min punpun, daruamin
tuaviba buriam.
Eghti men ghuziba dipamin min iriti
me arimighiram.
Eghti men kuaba nguazim gisin
kurighiri mati afiar buariba.

18 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God
uan aningagharim akagham,
eghti men gol ko silva tong bar
men akuraghan kogham.
Bar puvatigham.
An aningagharim, avimin min otogh
nguazimin ruaghateviba
bar dar isigham.
A zuamiram otogh, nguazimin gu-
mazamiziba
bar me agivagham.

2

Gumazamiziba navibagh iragh

1 Ia kantrin kamin gumazamiziba,
ia uan arazir kurabar aghumsizir
puvati.
Ia deravira arazir kam ginighnigh,
egh a bagh aghumsigh.
2 Puvatighti, Ikiavira Itir God uan
aningagharim akaghti,
ia ikuvigham mati akimariba
midii.
Puvatighti, Ikiavira Itir God ian
ataram,
eghti an adarim avimin min ian
isiam.

3 Ia gumazamizir uari abira, Ikiavira
Itir Godin apengan itiba,
ia a bagh izi a baghvira iki.
Egh uari abinigh Godin
damazimin arazir aghuibar
amu.
Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God
uan aningagharim amadaghti
a izi arazir kuraba ikarvaghamin
dughiam,
ia ti an aven modogh der-
aghvira ikiam.

Judan kantrin boroghin itir kantriba Ikiavira Itir God me gasighasigham

4 Ikiavira Itir God Filistian kantri
gasighasighti,
gumazitam Gazan nguibar
ekiamin ikian kogham.
Eghti Askelonin nguibar
ekiam uaghan gumaziba
puvatigham.
Asdotin itir gumazamiziba, apaniba
dughiar vamiran me bat-
uegham,
egh me uaghan Ekronin itir gu-
mazamiziba batuegham.

5 O Filistian ongarir dadarimin itiba,
ia ikuvigham.
Ikiavira Itir God ia isa kot gatigha
gifa.
A ia gasighasighti, ian tav
ikian kogham.
6 Ian nguazir ongarir miriamin itim,
grazir kinim a batogham.
Danganir kamin sipsipbagh
eghuvir gumaziba,
ia uari bagha dipenir doz-
iba ko sipsipba ikiamin
divazibar ingaram.
7 Ezi Judan ikizimin ikiavira itir
varazira, me ian nguazim
iniam.
Eghti men sipsipba danganir
kamin itir grazibar amiti,
Judaba Askelonin nguibamin
itir dipenibar dakuam.
Eghti Ikiavira Itir God, a men God,
a me ko iki me damuti
me deravira ikiam.

8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim kamaghin migei,
“Ki Moapin kantri ko, Amonin kantri
barazima,
aning nan gumazamiziba dipova
akar kurabar me migia uari fe.
Me pamten migia ghaze,

2:3: Aisaia 1:17; Amos 5:6; 5:14-15 **2:4:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sekaraia 9:5-7 **2:8:** Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-11; Amos 1:13-15

me Israelia abinigh men nguazim inigham.

9 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God,
ki zurara angamira ikia, guizbangira migia Akar Gavgavir kam gami,

Moapia ko, Amonia me ikuvigham,
mati Sodom ko, Gomora ikuvizi moghin me ikuvigham.

Eghti ikarizir ataghatariba otivigh men nguazim bar anevegham.
Eghti amangsizim itir moziba nguibar kamin otoghti
a bar ikuvigh kamaghira ikiam.

Eghti nan adarazir ikiavira itir varazira,
me, me misogh pura men biziba iniva,
men nguaziba iniam."

10 Moapia ko, Amonia uari fava akaba batosi,
egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin gumazamiziba,
me dibovir akar kurabar me migei.
Kamaghin amizi, God me ikaragh pazavira me damuam.

11 Ikiavira Itir God me damuti,
me puviram atiatingam.

Kantriba bar, a men asebar amuti
da pura bizir kinibar min otivam.

Eghti gumazamizir ongarimin miriamin itiba ko, gumazamizir ongarir arighatizimin itiba,
me uan nguibabara ikiva
uan teviba apir dapaniba avighiva an ziam fam.

12 O Itiopian gumazamiziba, ia uaghan
Ikiavira Itir God midorozimin aven ia misoghti
ia arimighiram.

13 Ikiavira Itir God uan gavgavimin Asirian gumazamizibagh asighasigham,
kantrin kam a notin amadaghan iti.

Egh a men nguibar ekiam Ninive gasighasigham.
Eghti nguibar ekiar kam dipaba puvatizir danganimin min otogham,
eghti gumazamiziba ua an ikian kogham.

14 Bulmakauba ko, sipsipba ko, memeba ko, asizir atiabara izi a dakuam.
Apaniba dipenibar itir ter arariba isi tintinimin da kunigham.
Kamaghin amizi, dipenir kaba bar ikuvigham.

Eghti dimagarimin kuarazir biariba ko, mighiaba ko, dariaba
da pura izi dipenir kabar ikiva
dar dipenir akiniba ko, tiar akaba ko, winduabar dapiagh ikiva arangam.

15 Niniven adarazi nighnigha ghaze, me gavgavir ekiam iti,
me ikuvighan kogham, kamaghin amizi, me bar akonge.

Egha me ghaze, men nguibar ekiam a uabira kantrin igharazibar nguibar ekiaba, bar dagh afira.
Ezi bar puvati.
Bizir kurar kaba Ninive bato.

Ezi nguibam ikuvigha kamaghira ikia,
asizir atiabar danganim gava.

Gumazir an boroghin zuiba me atiatiava
dapaniba roava bar an aghua.

3

Ikiavira Itir God Jerusalemian arazir kuraba gin amada

1 O Jerusalem, ni ikuvigham.
Nin gumazamizibar araziba, Ikiavira Itir Godin damazimin

2:9: Jenesis 19:24 **2:12:** Aisaia 18:1-7 **2:13:** Aisaia 10:5-34; 14:24-27; Nahum 1:1--3:19

bar mizegha, kurigha bar ikufi.
Me an akaba batogha uan adarazira, paza me gami.
2 Me Ikiavira Itir Godin akam barazir puvati,
egha Ikiavira Itir God men arazziba akiran me aghua.
Egha nighnizir gavgavim an ikian aghua,
egha uarir akurvaghasa an azangsizir puvati.

3 Men gumazir dapaniba mati laionba, mitiriam men azima
me pamten arava aroi.
Ezi men gumazir kotiaba tuisiziba, mati afiar atiaba mitiriam puv men azi,
ezi me asiziba apava,
gurumzaraghan bagha agharitam atizir puvati.
4 Godin akam inigha izir gumaziba deraghavira uan ingangarim gamir puvati,
egha ifaghata gumazamizibagh asighasighasa pura me gifari.
Ofa gamir gumaziba, me bizir anogoroghezziba paza dagh ami,
egha uarira uarir akurvaghasa Godin Akar Gavgaviba otavkiri.

5 Ezi Ikiavira Itir God Jerusalemin ikiavira iti.
A guizin arazir aghuibaram ami, egha arazir derazir puvatiziba ana dagh amir puvati.
Mizarazibar zurara, a guizin uan arazimin gin ghua,
bar deragha kotiabagh amua, gumazamizibar araziba tuisisi.
Egha ingangarir kam ataghirazir puvati.
Ezi gumazir kurar nguibar ekiar kamin itiba,
me guizin arazimin gin zuir puvati,
egha aghumsizir puvati.
Bar puvati.
6 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Ki kantrin maba bar me agifa, egha men nguibar ekiabagh asighasiki.
Ezi dar nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba ko, dipenir ruarir ganganir gumaziba itiba,
da ikuvigha iti.
Gumazitaba nguibar ekiabar itir puvati,
kamaghin amizi, gumazamiziba ua nguibar ekiabar aven itir tuavibagh aruir puvati.
7 Ki ghaze gumazamiziba nan arazir kabar gan, nan apengan ikiam,
egh me nan amamangatighti ki men arazir kuraba akiram.
Egh ki deraghvira men sure gamizir biziba, me deragh dagh nighnighti,
ki me gasighasighan kogham.
Ezi me nan suren akaba barazir pu. Puvati.
Me zuamira ua dikavigha arazir kurabagh ami."

8 Ikiavira Itir God kamaghin an gin zuir gumazamizibav gei,
"Ki men atara kamaghin uan nighnizim akirigha gifa,
ki kantriba bar dar gumazamiziba inigh izi me akuvagh,
men arazir kuraba ikarvagham.
Eghti nan aningagharim avimin min nguazir kamin danganiba bar dagh asighasigham.
Kamaghin amizi, ia nighnizir aviribar amuan marki.
Ia Dughiar ki kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darighamim bagh pura mizuam iki.

9 "Dughiar kamin, ki kantriba bar dar gumazamiziba migeir migirigiabagh iraghti,
da ua igiabar otivigham.
Eghti me migeir migirigiaba bar zuegh bar deragham.
Egh me ua aseba ko, mikiman kogham,

me narara mikimam.
Egh me navir vamira iki, nan
ingangarim damuam.
10 Nan gumazamizibar marazi tin-
tinimin kantrin igharazibar
ghue,
ezi marazi kantri Itiopian iti,
me ofaba inigh na bagh
izam.

11 "Nan gumazamiziba,
ia guizbangira nan akam batoke.
Eghti ki bizir kabar amuti da oti-
vamin dughiamin,
ian tongin itir gumazir uari fa
akaba batoziba,
ki bar me batuegham.
Eghti ia Jerusalemin ikiam, kar nan
mighsiam,
egh ia ifaghati ua nan akaba
batoghan kogham.
Kamaghin amizi, ia uamategh
Jerusalemin izeghiva,
ni ua uan arazir kurabagh
nighnigh aghumsighan marki.
12 Eghti gumazamizitaba, ki me
ateghti me Jerusalemin
nguibamin ikiam.
Me bizir aviriba puvatigh
guizbangira uari dikabiragham.
Egh na bagh izi uarir akur-
vaghsi nan azangsigham.
13 Israelian ikiavira itir varazira, men
dibobonim bar sufi.
Me arazir kurabar amuan
koghiva, akar ifavaribar
amuan kogham.
Me guizin akabar amu, egh ifaran
kogham.
Me deraghvira dapiagh avugh-
sam,
eghti bizitam me damuti me
atiatingan kogham."

Bar akongeghamin onger akar mam

14 O Israelian gumazamiziba, ia
pamten dimiva ighiabar amu!
O gumazamizir Jerusalemin
nguibamin itiba,
ian navir averiaba deraghti
ia bar akuegh mamaghira
iki!
15 Ikiavira Itir God, ia gasighasighasa
mikemezir akar kam,
a anegivagha ian apanibar
agirazi me are.
Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
a ian tongin iti.
Kamaghin amizi, ia bizitamin
atiatingan marki.
16 O Jerusalem, Dughiam iziti me ni
mikim suam,
Ia Saionin gumazamiziba, ia pu-
ram akongiva bizitamin ati-
atingan marki.
17 Ikiavira Itir God, a ian God, a ia ko
iti.
An gavgavim ian akurazi, ia
midorozimin uan apaniba
abira.
A ia bagha bar akongegh ighiabar
amuam.
Mati gumazamiziba uari akuva
Godin ziam fa onger akabagh
ami moghin,
a ia bangin pamtem ongam.
Guizbangira a bar ia gifonge, ia kam-
aghin nighnizir kam damuti,
a migirigiabagh asagham.

18 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei,
"Ki faragha puv ia gamizi, ia nan
saghon iti.
Ia fo, ia nan ziam fe puvati,
ezi bizir kam ia gamima ia bar
aghumsiki.
Ezi ki datirighin ua ia inigh
izasa.*
19 Dughiar kamra, apanir ia abiragha
paza ia gamiziba,
ki me gasighasigham.
Ia Israelian tintinibar kantrin
igharazibar itiba,
ia mati sipsipba tintinibar
ghuezi, ian sueba ikufi.
Ki ia inigh ua ian nguibamin
izam.
Ia datirighin igharaz darazir
damazimin bar aghumsiki,

3:13: Akar Mogomem 14:5 **3:15:** Aisaia 54:14 **3:17:** Godin Araziba 30:9; Aisaia 62:5; Jeremaia 32:41 * **3:18:** Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

ezɨ kɨ ian aghumsɨzim agɨvagh
ziar ekiam ia danɨngam.
Eghtɨ nguazimɨn danganiba bar,
dar gumazamiziba ian ziaba
fam.
20 Dughiar kamɨn, ia itir danganiba
bar,
kɨ ia inigh uamategh ian
nguibamɨn izam.
Egh ziar ekiam ia danightɨ,
nguazimɨn gumazamiziba bar
ian ziam fam.
Egh Dughiar kamɨn, kɨ ian ingan-
garibar amutɨ da bar deragh
otivam,
eghtɨ ian dabirabim deragham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ
mɨkemegha gɨfa.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Hagain Akinafarim O Hagai

Akar faragha zuim

Judaba, kantri Babilonin kalabus ategha ua Jerusalemin izezi, Hagai Ikiavira Itir God, a ganingizir akar kamin gun me migei. Me azenir mabar Jerusalemin ikia, zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarizir puvati. Ezi Hagai ko, Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, aning Serubabel, ko Josuan, nighniziba fasa akabar aningin migei. Aning Judabar gumazir dapanimning. Eghti aning Godin Dipenim uam an ingarsi Judabar gumazamizibav kemegh, uaghan Godin ziam fer arazimin arazir kuraba akiram.

Hagai kamaghin migia ghaze, Judaba ingangarir kam damuam, a men akuraghti, me uari ko ingarir arazir kam bar deragham. Eghti Godin akar dikiriziba, an akam inigha izezir gumaziba mikemezi moghin, da guizbangirama otivam. Eghti God bar deragh uan gumazamizibar amuti, me dughiar bar aghuarimra ikiam.

God uan Dipenimin ingarasa gumazamizibav gei

(Sapta 1:1--2:9)

God ua uan Dipenimin ingarasa gumazamizibar avisi

1 Dughiar kamin Darius, Persian kantrin atrivir ekiamin itima, an namba 2in azenim. Ezi an iakinir namba 6in, an aruer faragha zuimin aven, Ikiavira Itir God migirigiam isa, uan akam inigha izir gumazim Hagai ganingi. Eghti an akar kam isi Judabar gumazir dapanim Serubabel daningam, a Sealtielin otarim. Egh uaghan akar kam isi Jehosadakin otarim Josua, a Judabar ofa gamir gumazibar dapanim daningam.*

2 Egha Hagai kamaghin aning migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, 'Gumazamizir kaba ghaze, "Godin Dipenimin ingaramim dughiam tighar maghin otivam." '"

3 Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibav kimasa migirigiaba isa ua Hagai ganingi.

4 A ghaze, "Nan gumazamiziba, ia manmaghsua uari bagha dipenir bar aghuibar ingara dar itima, nan dipenim ikuvigha iti?

5 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin ghaze, Ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi o puvati?

6 Ia dagher aviriba oparigha, dar dagher aviriba isir puvati. Ia apava izevir puvati. Ia dipaba apava, kuariba ian piravira iti. Ia korotiaba ikia da aghuava, arugharughvira ikiam. Gumazir dagiaba bagha ingara da isiba, da zuamira gefi, mati ia da isa dagiavtarir toriba itibagh azui.

7 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migei, ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi, o puvati?

8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia mighsiabar mavanang temeba okegh izighiri nan Dipenim uam an ingarigh. Eghti nan navir averiam deragh bar akongegham. Egh ia an aven nan ziam fiti, ki uan angazangarim ko, gavgavim saram otogh, ziar bar ekiam iniam.

9 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia nan Dipenim ataghizi a ikuvigha itima, ia uari uan dipenibar ingarigha arui. Kamaghin amizi, ia uan azenibar dagher ekiataba

---

1:1: Esra 4:24--5:2; Esra 6:14 * **1:1:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Ogas 29. **1:6:** Godin Araziba 28:38-40; Hosea 8:7; Hagai 2:16

inisi damuva avegham. Ia dagher muziarir kaba inigh agheghti, ki dagh iveraghti da zuamira gevegham.
10 Ian arazir kaba bangin, ghuariaba irir puvatizima dagheba ian azenibar otivir puvati.
11 Ki uabi amozimin anogoroke. Egha ki aruer ekiam gamizi, a nguazim koma, mighsiaba ko, ian witin azeniba, ian wainin azeniba, ian olivin temeba, nguazimin otivava aghuir zuravariba, ian asiziba, gumazamiziba ko, me oparir dagher guar aviriba, a bar dagh apongezi da misingi."

Gumazamiziba Godin akam baregha an gin zui

12 Dughiar kamin, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir ua izegha aning ko itir vabara, me Ikiavira Itir God, men God, an migirigiaba baraki. Egha me an akam inigha izir gumazim Hagain migirigiaba baregha Ikiavira Itir Godin atiatingi. Me fo, Ikiavira Itir God, anemadazima a izi.
13 Ezi Hagai, an akam inigha izir gumazim, a kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun gumazamizibav gei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Ki ia koma akam akira ghaze, ki zurara ia ko ikiam.' "
14 Ezi Ikiavira Itir God, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua a Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir aning ko itir vabara, men nighniziba ua da fema, me iza ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a men God, me an Dipenim ingari.
15 Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir pumuningin namba 6 iakinimin dughiar namba 24in, me ingangarir kam foregha a gami.†

2

Godin Dipenir igiam bar deragham

1 Darius atrivimin itir azenir namba 2in, an iakinir namba 7in, dughiar namba 21in, Ikiavira Itir God uam akam isa, akam inigha izir gumazim Hagai ganingi.*
2 God Hagai migia ghaze, "Ni mangi Judabar gumazir dapanim Serubabel Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan ikiavira itir varazira, kamaghin me mikim suam,
3 'Fomira nan Dipenimin ganganim bar dera, ezi ian tarazi ti an ganigha a ginighnighavira ikiama? Datirighin ia an gari, a kamaghira garavira iti o, a pura bizir kinimin min iti?
4 Ikiavira Itir God ghaze, O Serubabel, ni tugh gavgafigh. O Josua, Jehosadakin otarim, ni ofa gamir gumazibar dapanim, ni tugh gavgafigh. Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia dikavigh ua ingangarim damu.
5 Ia fomira Isip ategha azenan izasava amima, ki ia ko Akar Gavgavim akira ghaze, ki ia ko zurara ikiam. Guizbangira nan Duam ian tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.
6 " 'Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei. Dughiar otevimin, ki ua overiam ko, nguazim ko, ongarim ko, nguazir midiarimin itir bizibagh nobaghnobagham.
7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki kantrin igharazibagh nuabaghti me akong, uan bizir aghuir ivezir bar pin koziba inigh

† **1:15:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Septemba 21.
* **2:1:** Dughiar kam, a Oktoba 17. **2:3:** Esra 3:12; Sekaraia 4:10 **2:5:** Ua Me Ini 29:45-46 **2:6:** Joel 3:16; Hagai 2:21; Hibru 12:26 **2:7:** Aisaia 60:4-9; Daniel 2:44

kagh iziti, nan Dipenim ganganir aghuim damuam.

8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Kantriba bar dar itir silvaba ko golba, da bar nan biziba.

9 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Nan Dipenir igiar kam an ganganim ko, ziar ekiam bar deragh, nan Dipenir ghurim gafiragham. Eghti ki bizir aviriba gumazamizibar aningti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.' "

God deragh gumazamiziba ko, gumazir dapanim Serubabel, damuam

(Sapta 2:10-23)

Arazir mizirziba gumazamizibar ofabagh asighasisi

10 Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir namba 2in, iakinir namba 9in, an dughiar 24in, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, migirigiar mam ua Hagai ganingi.†

11 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ni nan azangsizir kamin mingarim gifoghfoghsi, ofa bagh amir gumazibar azaragh, Moses Osirizir Araziba manmaghin migei.

12 Gumazitam, God ganingizir ofa gamir asizir tuzitam inigh, uan korotiamin aven anerugh mangiti, an korotiar otevitam bretin tam o, dagher isamiziba o, wain o, olivin borem o, dagher guar igharagha garitam uaghan a seregh mangiti, dagher kam God baghvira iki bar anogoregham o puvatigham?" Ezi Hagai ghua ofa gamir gumazibar azarazi me kamaghin migei, "Mamaghin puvatigham."‡

13 Ezi Hagai ua men azara, "Gumazitam uan dafarim isi gumazir kuatam gisin datigh, gin daghebar suiraghti, dagher kaba Godin damazimin mizegham, o puvatigham?" Ezi ofa gamir gumaziba ghaze, "Are, da mizegham."

14 Ezi Hagai kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Gumazamizir kaba ko, men kantrin me amir biziba nan damazimin kamaghira ghue. Men nighniziba ko, me amir araziba mize. Kamaghira ofan me ofa gamir dakozimin amiba, da bar moghira nan damazimin mize.' "

God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

15 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, "Ia tighar nan dipenimin ingaramin dughiam, faragha ia bativizir biziba ia dagh nighnigh.

16 Dughiar kamin bizir maba ia batifi. Ia dagher pozir mam aghuasa ghua ghaze, ia 4plan daghevtaribar aghuigham. Ezi puvati, ia daghevtarir pumuningrama aghui. Ia ghaze, ia ti wainin tengin ekiamin mangigh, 10plan mineba tuigham. Ezi puvati, ia miner 4plara tui.

17 Ikiavira Itir God ghaze, Ki aminir gavgavir fefeim itim ko, arimariar kurar mam ko, aisin amozir kuram amadazi, da izaghirava ian dagher ia oparizibagh asighasiki. Ia bizir kabar gara navibagh ighasa nighnizir puvati.

18 Datirighin namba 9in iakinimin, an 24in dughiam ia nan Dipenimin ingarasa, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki, gavgavim a daningasa da ariki. Kamaghin amizi, datirighin ia bizir aghuir ki damuamibar ganam.

19 Guizbangira, ian dagher dipenir ekiar dagheba ariziba, datirighin witba dar puvati. Eghti ian wainin ikariziba ko, fighin temeba ko, pomigranetin temeba ko, olivin temeba, da tighar bam. Datirighin ikegh mangi, ki bar deraghvira ia damuam."

2:8: 1 Eghaghaniba 29:14-16 † **2:10:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozir dughiam, an dughiam Disemba 18. ‡ **2:12:** Ni Ofa Gami 6:25-27in ganigh. **2:13:** Diboboniba 19:11-22 **2:16:** Hagai 1:6; 1:10-11; Sekaraia 8:10-12

Ikiavɨra Itir God, ziar ekiam isɨ Serubabel danɨngam

20 Dughiar kamra, iakɨnir kamran
an dughiar 24ɨn Ikiavɨra Itir God, a
uam Hagai mɨgei,
21 “Nɨ Judabar gumazir dapanim
Serubabel, kamaghɨn a mɨkɨm, ‘Kɨ
overiam ko, nguazimɨn itir biziba ua
dagh inobagh inobaghasava ami.
22 Kɨ kantrin igharaziba ko, atriv-
ibar gavgaviba agɨvagham, egh
karisba ighɨrarightɨ, dar karis-
bar suizir gumaziba da sara
daighiregham. Eghtɨ hoziaba
arɨmɨghireghtɨ, men mɨdorozir gu-
maziba dɨkavigh kaghɨra uan ro-
roabav sogh bar me agevegham.
23 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba
Bar Itim ghaze, O Serubabel, nan in-
gangarir gumazim, Sealtielɨn otarim,
dughiar kam otoghtɨ, kɨ nɨ inightɨ nɨ
guizbangɨra nan ziamɨn gumazamiz-
ibagh ativagh men ganam. Kɨ nɨrara
amɨsefe, ezɨ nɨ mati nan atrivimɨn
ziar ekiam ko, gavgaviba akaghamin
ringɨn nan dafarimɨn itimɨn mɨn
ikia, gumazamiziba geghuvamin
gavgavim iti. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn
Gavgaviba Bar Itim nan mɨgɨrɨgɨaba
kamaghɨra tu.’ ”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Sekaraian Akinafarim O Sekaraia

Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, an Hagai ko ingarir gumazir mam. A uaghan nighnizir gavgavim Judabar ikia ghaze, Me uamategh Godin Dipenimin ingarigh, arazir aghuibar amuamin gumazamizibar iki. Sekaraia uaghan Godin Akamin gun migia ghaze, God dughiar aghuim damighti a me bativam.

Sapta 1--8, an akam inigha izir gumazimin akam an iti, a Esekiel ko Danielin akinafarir akar e gariba, mong a dar mirara ghu. Sekaraia irebabar min garir bizibar gari, ezi an akaba, akar isin zuir aviriba iti.

Sapta 9--14, a bizir gin otivamibar gun migei, kar dughiar God ikiziba bar dar itir gumazamizibar arazziba tuisighiva, egh uaghan God gumazitam amadaghtima a izi an ingangarim damuam. Akinafarir kamin akar maba akam inigha izir gumazimin akamin min, mati Iesus amizir bizir mabar mirara ghu.

Sekaraia irebabar min garir bizibar gari

(Sapta 1--6)

Ikiavira Itir God ghaze, an gumazamiziba a bagh uamategham

1 Darius Persian kantrin atrivim itima, azenir mam givazima, an namba 2in azenimin, namba 8in iakinimin, Ikiavira Itir God, migirigiar kam isava Sekaraia ganingi. Sekaraia Berekian otarim, ezi Berekia Idon otarim.

2 A kamaghin migia ghaze: Ki Ikiavira Itir God, ki fomira puvira ian inazir afeziabar atari.

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ia mikimasa na migei: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia na bagh ua iziti, ki ua ia bagh izam, kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin migirigiaba.

4 Ia uan inazir afeziabar min damu ikian marki. Fomira Godin akam inigha izir gumaziba nan akam me mikira ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, ia pazavira itir arazir kuraba ataghiragh. Ezi me na barazi puvatigha, nan gin izir puvati. Kar Ikiavira Itir Godin migirigiam.

5 Ian ovaviba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, me datirighin itir puvati, me bar ariaghire.

6 Nan akam inigha izir gumaziba, kar nan ingangarir gumaziba, me nan akaba ko, arazir ki ifongeziba isa ian ovavibagh aningizi, me me baraghan aghuagha osimtizibar aven zui. Egha gin me navibagh iragha fogha ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, fomira mikemezi moghin, en arazir kurar kaba bangin ivezir kuram e ganingi.

Akam inigha izir gumazim irebamin min garir bizimin, hoziabar gari

7 Darius atrivimin itima, an namba 2 azenimin, egha an namba 11in iakinim, kar Sebatin iakinim, an dughiar 24, Ikiavira Itir God migirigiar mam irebamin min garir bizim na ganingi. Ki Sekaraia, ki Godin akam inigha izir gumazir mam, ki Berekian otarim, ezi Berekia a Idon otarim.*

8 Ki dimangan irebamin min garir bizir mamin garima, Ikiavira Itir Godin enselin mam, hoziar aghevim gaperagha izi. A iza danganir zarir mamin tevsevibar tongin tughav itima, an akirangin hoziar agheviba

1:1: Esra 4:24--5:1; Esra 6:14 **1:3:** Jeremaia 25:5; Maika 7:19; Malakai 3:7; Luk 15:20; Jems 4:8

* **1:7:** Azenir kam 519, a Krais tighar otivamin dughiamin fomira otozir dughiam, ezi an dughiam, 15 Februari. **1:8:** Akar Mogomem 6:2-4

ko, baghiraviba dukumiziba koma, ghurghuriba tuivighav iti. Ezi enselin maba hoziar kabagh apiaghav iti.

9 Ezi ki azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim, manmakin?” Ezi enselin na migeim, na ikaragha ghaze, “Ki dar mingarim ni akagham.”

10 Ezi enselin faragha zuim, a tevsevibar tongin tughav ikia na migia ghaze, “Ikiavira Itir God uan enselin kaba amadazi, me ghua nguazir oteviba bar dar gari.”

11 Ezi enselin igharaziba, enselin faragha ghua tevsevibar tongin tughav itim kamaghin a migei, “E nguazim bar a garua garima, nguazimin gumazamiziba bar moghira osimtiziba puvatigha deraviram apia.”

12 Ezi Ikiavira Itir Godin enselin faraghavira zuim kamaghin migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni 70plan azenibar Jerusalem ko, Judan nguibar ekiaba bagha atara navim bar nin ikufi. Ni bar dughiar manamra ua men apangkuvigham?”

13 Ezi Ikiavira Itir God, apangkuvir akaba ko, gavgavim anidir migirigiaba enselin na migeir kam ganidi.

14 Ezi enselin kam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akunasa na migei: Ki ifongiar bar ekiam ko, apangkuvir nighnizim Jerusalem bagha iti, an ziar mam Saion, a nan nguibar ekiam.

15 Ki fomira uan gumazamiziba mong men atara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibav mikemezi, me iza mizazim me gase. Me izava amiraghavira me gasighasighizir puvati. Me, me gasighasighamin mitaghniam gafiragha bar me gasighasiki. Ezi kantrin igharaziba datirighin osimtiziba puvatigha deraghavira iti. Ezi ki osimtizir ekiam men iti.

16 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Ki ua Jerusalemin uan apangkuvim men akaghasa izegha gifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Me nan Dipenimin ingarighti, a ua Jerusalemin tugham. Mati gumazim dipenimin ingarasa benibar an ababaniba asi moghin, me Jerusalemin nguibar ekiam, an ababaniba asi, egh bar aneghuigham.

17 Ezi ensel uaghan kamaghin akam akunasa na migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, An nguibar ekiaba bizir aghuir aviriba dagh izivagham. Eghti gumazamiziba deraghvira ikiam. Ikiavira Itir God, gavgavim ua Saion daningti, a ua tugh gavgavigham. Egh ua baghvira uam Jerusalem ginabagham.”

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven bulmakaun kombar gani

18 Ki irebamin min garir bizimin aven, bulmakaun komin 4plan gari.

19 Egha ki enselin na ko migeimin azara, “Kar manmaghin amizir biziba?” Ezi a kamaghin na ikara, “Komin kaba, dar mingarim kamakin, da Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemin gumazamiziba gasighasigha me aghamsighizir kantriba.”

20 Egha Ikiavira Itir God, 4plan ingangarir gumaziba nan akazima, me vaghvagha haman ainbav sozibar suiki.

21 Ezi ki an azara, “Gumazir kaba tizim damuasa izi?” Ezi a kamaghin na ikara, “Kantrin pazavira Judan nguazim gamua an gumazamiziba aghamsighiziba, ingangarir gumazir kaba izi, me damuti me atiatingti me bar men gavgaviba dikabiragham.”

2

Sekaraia ingangaribagh amir benir ababanim, irebamin min garir bizimin aven an gari

1 Ki kogha irebamin min bizir mamin garima, gumazir mam ababanibagh amir benir mamin suira.

2 Ezi ki an azara, “Ni managh zui?” Ezi a kamaghin na ikara, “Ki

Jerusalemin ababanim damuva, an arozim ko, an ekiam gifoghasa zui."
3 Ezi ki garima, enselin faragha na migeim zuima enselin igharazim iza a batogha,
4 kamaghin a migei, "Ni ivegh mangi gumazir igiar munam mikim suam, 'Gumazamiziba ko, asizir aviriba bar avirasemegham, kamaghin amizima, me Jerusalemin divazibar biribar ingaran iburagham.
5 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi deragh an ganam, mati ki birir avimin min an divazim aghuigham. Egh ki an aven iki, an angazangarim ko gavgavimin min ikiam.' "

God Judabar diazima me uamategha uan nguazimra ize

6-7 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kamaghin me migei, "Ia izi! Ia izi! Ki fomira tintinibar ia aghamsighizi, ia nguazir kamin danganiba bar dar ghue. Ezi datirighin, ia kalabusin itiba, ia Babilonin nguibar ekiam ategh ari ua Saionin izi. Ia dikavigh zuamira izi!"
8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan ziar ekiam bangin gavgavim na ganiga, kantrin pazavira an gumazamizibagh amiba, a me mikimasa na amadagha ghaze, "Tina paza me gami, a paza nan bizir bar pin kozim gami.*
9 Ki uabi ivezir kuram me daningasava ami, eghti gumazamizir me abirazi men ingangarir gumazir kinibar ikeziba, me dikavighiva, uan apaniba pazavira me damuva me da men biziba iniam." Bizir kam otoghtima, me bar fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, na amada.
10 Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, "Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia mati nan guivir ki ifongezim, ia araghasiva bar akongezir ighiabar amu. Bar guizbangira, ki uabi izi ian tongin ikiam.
11 Dughiar ekiar ki ian akurazi kamin, kantrin aviribar gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh izi, an gumazamizibar ikiam. Guizbangira, ki izi ia ko ikiva ian tongin ikiam." Bizir kam otoghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uabi na amadazi ki ia bagha ize.
12 Eghti Judaba, Ikiavira Itir Godin kantrin kamra iki, egh me an damazimin bar faraghivira ikiam. Eghti a bar Jerusalem gifueghiva, ua bagh anemisevegham. A Jerusalem gifongezi moghin, nguibar ekiatam gifueghan kogham.
13 O gumazamiziba, ia pura ikiva oragh! Ikiavira Itir God dikavigha uan Nguibam ategha e bagha izasava ami. Kamaghin amizi, e bar moghira uan akabar kumigh nimira ikiva a mizuamam.

3

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven ofa gamir gumazibar dapanimin gani

1 Egha ki irebamin min garir bizir mamin aven garima, Ikiavira Itir God ofa gamir gumazibar dapanim Josua, nan aka. Josua Ikiavira Itir Godin enselin boroghin tughav iti. Ezi Josuan agharir guvimin amadaghan, Satan tughav ikia, a isi kotiam darighasava ami.
2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, "Satan, ki Ikiavira Itir God, nin atara ghaze, ni akatam mikiman kogham! Ki Ikiavira Itir Godin Jerusalem gifongezim, ki ni migia ghaze, ni nimira iki. Gumazir kam Josua, ki uam a ini, a mati gumazim aviradiar avim isim inigha anemunge."
3 Ki garima, Josuan korotiam bar pughpurizima a enselin boroghin tughav iti.
4 Ezi enselin kam, enselin an faragha tuivighav itibav gia ghaze, "Ia korotiar pughpurir an aghuiziba

2:5: Aisaia 26:1; 60:19; Sekaraia 9:8; Akar Mogomem 21:23 * **2:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **2:11:** Aisaia 2:2-3; 60:3 **2:13:** Habakuk 2:20 **3:1:** Esra 5:2; Akar Mogomem 12:10 **3:2:** Jut 1:9

suegh.” Egha a Josua migia ghaze,
“Ni oragh. Ki nin arazir kuramin
osimtizim ko, korotiar pughpurir
kaba suegha gifa. Ki datirighin
korotiar igiaba ni daningam.”
5 Ki kamaghin migei, “Kamaghin ti
deragham, me inir zuruzitam inigh
Josuan dapanim gighuigh a ikegh.”
Ezi ki mikemezi moghin, me ami.
Ikiavira Itir Godin ensel an boroghin
itima, enselin igharaziba korotiar
igiaba Josua gazui.
6 Ezi gin Ikiavira Itir Godin ensel
kamaghin Josua migei,
7 “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim ghaze, ni nan Akar Gavgav-
ibar gin mangiva, ingangarir ki ni
daningamiba ni bar dar amuti, ki ni
ateghti ni nan Dipenim ko, bizir nan
ziam feba ni dar ganam. Egh ki ni
ateghti, ni enselba ami moghin, nan
boroghin izam.
8 Ofabagh amir gumazibar da-
panim Josua, ni oragh. Ezi ia ofa
gamir gumazir igharaziba, ia uaghan
oragh. Ia mati bizir aghuir gin
otivamibar ababanir gumaziba. Ia
oragh. Ki uan ingangarir gumazim
amadaghti a izam, an ziam Temer
Ghuzir Igiam.
9 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim, ki dagiar aghuir
mam inigha Josuan boroghin aneti.
Dagiar kam, a 7plan damaziba iti.
Eghti dagiar kam gisin, ki akatam
osirigham. Egh ki dughiar vamiran,
nguazir kamin arazir kurabar
osimtizim gin amangam.
10 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim, ki ghaze, dughiar kam
otoghtima, ia vaghvagh uan namak-
aba inigh izi ia ko ikiam. Eghti me ia
ko wainin azenibar daperagh fighin
temebar apengan iki, avughsi der-
aghvira ikiam.”

4

Sekaraia irebamin min garir bizimin, golin ingarizir lamin aghorimin gari

1 Ezi Enselin faraghavira na ko
migeim, a uamategha na bagha iza,
mati gumazim akuima me a gaghuri
moghin, a na gaghuri.
2 Egha a kamaghin nan azara, “Ni
tizimin gari?” Ezi ki ghaze, “Ki
garima, me golin ingarizir aghorim
ko, borem arighamin itarir ekiam, an
pin iti. Ezi golin itarir ekiar kamin
7plan lamin aghoriba a gaseghav ti.
Ezi 7plan lamin kaba, da vaghvagha
borer itarir ekiamin itim gekuasa
7pla wikba iti.
3 Ezi olivin temer pumuning
itima, lamin aghorir kam aningin
tizimningin tughav iti, mam vongin
itima mam vongin ti.”
4 Ki kamaghin ganigha enselin
azara, “Nan gumazir ekiam, bizir
kabar mingarim manmakin?”
5 Ezi enselin na ko migeim nan
azara, “Ni fos ti puvati?” Ezi ki ka-
maghin a ikaragha ghaze, “Gumazir
ekiam, ki fozir puvati.”

God Serubabel bagha akam akiri

6 Ezi ensel Ikiavira Itir Godin akam,
gavmanin gumazir dapanim Seruba-
bel daningasa, kamaghin na migei,
“Kar, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itimin akam: Ni ingangarim
damusi, ni uan midorozir gumazibar
gavgavim ko, ni uan gavgavimin
amodoghin bizibar amuam marki.
Bar marki. Nan Duamin gav-
gavim ni ko ikiti, ni gavgavir kamin
amodoghin ingangaribar amuam.
7 Eghti bizir ekiaba mati mighsiaba
nin tuavim apirti, ki bar da bat-
ueghti da voroghira ikiam. Eghti
ni ua nan Dipenimin ingaram, egh
ni dagiar abuananam nan dipenim
datighti, gumazamiziba tiariba akar
suam, ‘Dipenir kam a bar dera. God
deraghvira a damu!’ ”
8 Egha Ikiavira Itir God ua
migirigiar mam na ganiga ghaze,
9 “Serubabel uan dafarimningin
nan Dipenimin ingarasa danganim

3:8: Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 6:12 **3:9:** Sekaraia 4:10 **3:10:** Maika 4:4 **4:2:** Ua Me Ini 25:31-40 **4:3:** Akar Mogomem 11:4 **4:6:** Esra 5:2; Hosea 1:7

akirigha gifa. Egh a uabi an ingar anegivagham. Nan Dipenim givaghamin dughiamin, nan gumazamiziba fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uabi ni amadazi ni me bagha ghu.
10 Me ingangarimin garima a zuamira dikavigha zuir puvati, ezi men naviba bar oseme. Egh me Serubabelin gantima, an ain itir ikarizimin suiragh nan dipenimin ingaram. Me fo, ikarizir kam, dipenir ingangariba voroghira zuir ababanim. Eghti me ganigh fogh suam, dipenir ingangarim deraghvira zui, eghti me bar akongegham."

Ensel Sekaraia irebamin ganizir lamba ko, olivin temer pumuningin mingarimin, gun a migei

Ensel ua kamaghin na migei, "Lamin 7plan kaba da Ikiavira Itir Godin damazibar ababanimin min iti. A zurara nguazir kamin oteviba bar dar gari."
11 Ezi ki an azara, "Olivin temer pumuning, lamin aghorimin agharir guvim ko, agharir kiriamin tughav itimningin mingarim manmaghin ghu?"
12 Egha ki uam an azara, "Kar olivin aguar manmaghin amizimning, aningin boroghin golin borem, golin itamningin torimin aven ivemara ghuaghiri?"
13 Ezi a kamaghin nan azara, "Ni ti fozir puvati, a?" Ezi ki ghaze, "Puvati, nan gumazir ekiam."
14 Ezi ensel kamaghin na migia ghaze, "Olivin aguar kamning, aning gumazir pumuningin ababanim gami. Ekiam, a nguazir kamin oteviba bar dar gari, egha a uan ingangarim damuasa aning amisevegha, borem isa aningin dapanimning ginge."

5

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui

1 Ki ua kogha gara irebamin min bizir mamin garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui.
2 Ezi ensel na migia ghaze, "Ni bizir tizimin gari?" Ezi ki ghaze, "Ki garima akinafarir irighizir mam mighegha zui. Ezi an ruarim 10 mitan tu, ezi an arozim 5 mitan tu."
3 Egha a kamaghin na migei, "Akinafarir kam ghaze, dughiar kuram otogh mangi nguazir kamin itir gumazamiziba bar me avaragham. Ezi akinafarir kamin osizirir mam ghaze, gumazir okeiba, God kantrin kamin me batuegham. Ezi akinafarir kamin osizirir igharazir mam ghaze, te ifavaribagh amua pura pin akakagha ghaze guizbangira, a uaghan me batuegham."
4 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ki akar kam amadazima, a zui, eghti a mangi okeir gumaziba ko, gumazir ifavaribagh amua pura nan ziam diboriba, a men dipenibar aven mangam. Egh akinafarir kam men dipenir akiniba ko, dagiaba bar da agivaghti, gumazir kaba bar ikuvigham."

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, amizir mam akiramin aven iti

5 Ezi ensel uam otogha, na migia ghaze, "Ni gan. Bizir igharazir mam ua izi."
6 Ezi ki an azara, "Bizir tizim?" Ezi a ghaze, "Kar akirar mam. Egha akirar kam a mati, kantrin kamin itir gumazamiziba bizir kurar me ifongezibar ababanimin min* iti."
7 Akirar kamin asuam, me ainin an ingari. Ezi ki garima an asuam kuiaghirizi, an aven amizir mam aperaghav iti.
8 Ezi ensel ghaze, "Amizir kam, an arazir kuraba bar dar nedazimin min iti." A mikemegha givagha uam amizim abiragha, akiramin asuam dukua.

4:10: Akar Mogomem 5:6 **4:11:** Akar Mogomem 11:4 * **5:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

9 Ezi ki kogha pin gara amizir
pumuningin garima, aning aviziba
ikia na bagha izima, aminim iva
aningin avizibar akurvazi, aning
mighegha nan amadaghan izi. An-
ingin avizibar ganganiba ekevegha,
mati kuarazir bagamin aviziba.
Ezi aning akirar kam inigha pin
mighegha nguazim ko, overiamin
tizimningin zui.
10 Ki amizir kamningin ganigha ka-
maghin enselin azara, "Kaning akirar
kam inigha managh zui?"
11 Ezi ensel kamaghin na ikara,
"Aning akirar kam inigh Babilonin
mangiva, a bagh an ziam famin
dipenir ekiatamin ingaram. Aning
dipenimin ingarigh givaghiva, akirar
kam an averiam datigham. Eghti Ba-
bilonian gumazamiziba me dipenir
kamin an ziam fam."

6

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, 4plan karisba iti

1 Ki gin ua kogha irebamin min
bizir mamin garima, karisin 4pla
iti, me brasin mighsiar pumuningin
tizimin iza, azenan oto.
2 Karisin faragha izim, hoziar aghe-
viba a kurvasi. Ezi an gin izir karis,
hoziar piziba a kurvasi.
3 Ezi aningin girara izir karis,
hoziar ghurghuriba a kurvasi. Ezi
bar dar gin izir karis, baghiraviba
dukumizir hoziaba a kurvasi. Ezi
hoziar kaba gavgaviba dar iti.
4 Egha ki kamaghin enselin azara,
"Nan gumazir ekiam, karisin 4plan
kabar mingariba manmaghin ghu?"
5 Ezi a kamaghin na ikaragha
ghaze, "Karisin 4plan kaba, da 4plan
aminir overiamin pin itibar aba-
banim gami. Da datirighira nguazir
kamin oteviba bar dar garir Ekiamin
damazimin ikegha, anetegha izi."
6 Hoziar piziba mikirvazir karis, a
notin amadaghan itir kantrin zui. Ezi
hoziar ghurghuriba mikirvazir karis,
a kantrin aruem ghuaghiri naghin
itimin zui. Ezi baghiraviba duku-
mizir hoziaba mikirvazir karis, a
sautin amadaghan itir kantrin zui.*
7 Hoziar aghuir kaba, azenan
otivigha, zuamira kantribar mangi
da getiasava ami. Ezi ensel ghaze, "A
dera, ia mangi." Ezi me ghue.
8 Ezi ensel pamtemin nan diagha
ghaze, "Hoziar notin amadaghan
itir kantribar ghueziba, me navir
amirizim isa Ikiavira Itir Godin Duam
ganingi."

God Sekaraia migei, An atrivibar dapanir asuam isi Josuan dapanim daghuam

9 Ezi Ikiavira Itir God akar kam na
ganiga ghaze,
10 "Ni datirighin Sefanaian otarim
Josaian dipenimin mangi otogh, gu-
mazir 3plan kaba, Heldai, Tobia ko,
Jedaia, me dama silvaba ko, golba
inigh. Me Babilonin kalabus ategha
Jerusalemin iza datirighiram oto.
11 Egh ni me da silvaba ko, golba
inigh, dar atrivir dapanir asuamin
ingarigh. Egh a inigh mangi ofa
gamir gumazibar dapanim Josuan
dapanim darugh, a Jehosadakin
otarim.
12 Egh ni kamaghin an mikim,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim ghaze, 'Gumazir mam, me kam-
aghin a dibori, Temer Ghuzir Igiam.
Eghti an aghungigh aguar ekiam
gavagh bar deraghviram otogham.
Egh a gin Ikiavira Itir Godin ziam fer
Dipenimin ingaram.
13 Guizbangira, a uabi Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ingaram. Eghti
gumazamiziba atrivimin min ziar
ekiam a daningam. Egh a uan atrivir
dabirabim daperagh gumazamiz-
ibagh ativagh men ganam. Eghti

6:2: Akar Mogomem 6:4-5 **6:3:** Akar Mogomem 6:2 **6:5:** Akar Mogomem 7:1 * **6:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, e akar kam giraka, "An aruem uaghiri naghin uaghiri," mati, "a ghua hoziar pizibar gintisi." Gumazir avirim kamaghin nighnisi, "kantrin notin amadaghan itir kam," a kantri Babilonin ababanim gami. **6:12:** Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 3:8

ofa gamir gumazitam an atrivir dabirabimin boroghin tughiv iki, aning uaning inigh ingariva, uaghara navir amirizimin fofozim aningin tongin ikiam.†

14 Eghti atrivimin dapanir asuam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiam. Eghti gumazamiziba atrivimin dapanir asuar kamin ganiva God ginighnigham. Eghti gumazir kaba, Heldai, Tobia, Jedaia, ko, Sefanaian otarim Josaia, atrivimin dapanir asuamin ganamin ingangarim, men dafaribar ikiam.'

15 "Eghti gumazamizir saghuiamin itiba iziva, men akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavir Bar Itim ia bagha na amada. Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba baragh dar gin mangi, eghti bizir kaba otivigham."

God osimtiziba itir dughiam agivagh, bar akongezir arazim damightima an otogham

7

(Sapta 7--8)

Ikiavira Itir God ghaze, ia dagheba ataghirazir ifavarir arazim damuan marki

1 Darius atrivimin itir dughiamin, an namba 4in azenimin, an iakinir namba 9, me Kislot a garisi, an aruer namba 4in, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi.*

2 Dughiar kamin Betelin nguibamin gumazamiziba, Sareser ko, Regemelek ko, men adarazi amangizi, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ghue. Me deragh uari damuasa, ghua Ikiavira Itir God ko migei.

3 Egha me kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba men azangsighasa, "Azenir aviriba givazima, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim ikuvigha iti. Ezi e a bagha bar osemegha aziavira iti, egha e zurara namba 5in iakinibar dagheba ataghirasi. E ti zurara kamaghin damuam, o?"

4 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin na migei,

5 "Ni kantrin kamin gumazamiziba ko, an ofa gamir gumaziba kamaghin me mikim, 'Guizbangira, 70plan azeniba dar namba 5in iakiniba ko, namba 7in iakiniba ia dagheba ataghiragha azia aghuimazimin iti. Ezi ia nan ziam fasa arazir kam gamizir pu. Bar puvati.

6 Egha ia apir dughiabar, ia pura uan navibar amuti da izivaghasa ia api.' "

7 Fomira Ikiavira Itir God uan akar kam, uaghan gumazamizibav kinasa akam inigha izir gumazibagh aningi. Dughiar kamin, Jerusalem deravira itima bizir aghuir aviriba a gizifa. Dughiar kamin, Jerusalem ko, nguibar ekiar an boroghin itiba ko, sautin amadaghan itiba ko, mighsiar dozir aruem ghuaghiri naghin itiba, gumazamizir aviriba bar dagh izifa.

Ikiavira Itir God, Judaba kalabusin ikezir bizimin mingarimin gun Sekaraia migei

8 Ezi Ikiavira Itir God, akar mam ua Sekaraia ganiga ghaze,

9 "Bar fomira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, akar kam uan gumazamizibagh aniga ghaze, ia arazir aghuibara damu gumazamizibar araziba akir. Egh ia uan adarazir apangkuv men akurvagh.

10 Ia pazivira amizir paba ariaghirezibar amuan marki. Egh

† **6:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, a kamaghin migei, "A nan dipenimin ingarigh egh, an atrivim ko ofa gamir gumazimin min iki egh uan gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti an atrivim ko ofa gamir ingangarir an amir kam bar deraviram otogham."

* **7:1:** Azenir kam 518, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozim, ezi an aruem Disemba 7. **7:9:** Ua Me Ini 22:21-22; Ofa Gami 19:17-18; 25:35; Godin Araziba 10:17-19; 15:11; Jeremaia 7:5-6; 22:3

borir afeziba ariaghireziba ko, gumazamizir saghuiamin iza ia ko itiba ko, gumazamizir biziba puvatiziba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan adarazi gasighasighan marki.

11 "Ezi gumazamiziba akaba baraghan aghuagha uan kuaribav konegha, uan nighnizibar kumi.

12 Guizbangira, me uan dapanibagh amizi da dagiabar min gavgafi. Me nan akam baraghan aghua, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nan Duam akar kam me bagha a isa nan akam inigha izir gumazibagh aningi. Ezi me akar kamin gin zuir puvati, ezi ki puvira men atari.

13 Me nan akaba barazir puvatizir bizim bangin, ki men azangsiziba barazi puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin, ki mikemegha gifa.

14 Bar guizbangira, ki me batoghezi, me ghua Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, pura guighav iti, mati aminir ekiam bizibagh ivara. Ezi men nguazir aghuir kam, danganir kuramin min otozi, gumazitam uam a garuir puvati."

8

Ikiavira Itir God, ua deragh Jerusalem damuasa akam akiri

1 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akar kam Sekaraia ganingi.

2 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ki bar Saionin nguibamin gumazamizibagh ifonge. Kamaghin amizi, ki men akurvaghasa. Ki bar me gifonge, men apaniba bagha navim isia bar ikufi.

3 Ki uamategh izi Saionin nguibamin aven ikiam, an ziar mam Jerusalem, a bar guizbangira nan nguibar ekiamra. Jerusalem, a ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin mighsiam, eghti me kamaghin a dipon suam, Godin Mighsiar Anogoroghezim. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba Jerusalemin gumazamizibar gan suam, 'Guizbangira, Jerusalemia deraghavira Ekiamin gin zui.'

4 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, Midoroziba ko, osimtiziba Jerusalemin otivan kogham. Eghti gumazamiziba iki bar ghurigh asadivir aghoribar suigh an tuavibar daruam. Egh me nguibar ekiamin uari akuvir danganiba bar, me pura tintinibar dapiagh avughsam.

5 Eghti borir doziba nguibar ekiamin uari akuvir danganibagh izivagh ikararang ikiam.

6 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir kabar varazira, me kamaghin nighnisi, ki mikemezir biziba ti otivan kogham. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin nighnizir pu. Puvati. Ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti, ki dar amusi dar amuam."

7-8 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ki uan gumazamizir kantrin aruem anadi naghin itiba ko, kantrin aruem uaghiri naghin itiba, ki men akurvaghasava ami. Ki me inigh ua Jerusalemin iziti me an ikiam. Eghti me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam, egh guizin araziba ko arazir aghuibar me damuam."

9 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ia uan aghariba gavgavim dar aning, nan Dipenimin ingar. Godin akam inigha izir gumaziba, me fomira Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ingangarim forir dughiamin ikia Godin akamin gun migei. Ezi ia datirighin men akatoribar otivizir akabara ia ua dagh nighnigh.

10 Akam inigha izir gumaziba tighar izi akar kam akunamin dughiamin, bar faraghavira, ingangarir gumaziba ko ingangarir asizibagh ivezamin dagiaba puvati. Ezi apaniba dughiabar pura tintinibar arua osimtizibagh amima,

8:7-8: Sekaraia 10:10

gumazamiziba avughsaziba puvati.
Ezi ki me gamima, namakaba uarira
uariv sosi, ezi men dabirabim derazir
puvati.
11 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim ghaze, Ki fomiram amizir
arazim, ki datirighin itir varazira
damighan kogham.
12 Ki me ateghti, me navir amirizim
ko, dabirabir aghuim ikiva uan
azeniba oparam. Eghti amozir ekiar
aviriba izitima men wainin ikariziba
bitima, men dagheba deraviram
otivam. Nan gumazamizibar ikiavira
itir varazira, ki me bagh bizir aghuir
kabar amuam.
13 Ia Judaba ko Israelia, ia
uagharam oragh. Fomira Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba ian
garima, ian araziba ikuvizima me
uan apanibav migia ghaze, 'E kam-
aghsua, Judaba ko, Israelia ikuvizi
moghin, ia uaghan ikuvigham.' Ezi
datirighin, ia Judaba ko, Israelia, ki ua
ia inigh deraghvira ia damuam. Eghti
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ian gan, uan akar gumazibav mikim
suam, 'E kamaghsua, ia Judaba ko,
Israelia bar deravira iti moghin,
ia bar deravira ikiam.' Kamaghin
amizi, ia atiatingan marki! Ia tuivigh
gavgavigh iki!"
14 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim kamaghin migei, "Fomira
ian inazir afeziaba na gamizima, ki
me basemegha me gasighasighasava
ami. Egha ki uan nighnizim girazir
puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim, ki men aningaghegha
me gasighasiki.
15 Egha ki datirighin ghaze, Ki
ua deragh Jerusalemia ko, Judabar
amuasava ami. Kamaghin amizima
ia atiatingan marki.
16 Egh ia arazir kabar amu: Ia bar
moghirama guizin akabar gumaza-
mizir igharazibav kim. Egh ia ko-
tiamin deragh guizin akam akirighti,
migirigiaba bar givagham.
17 Ia arazir kurabar gumaza-
mizir igharazibar amusi nighnighan
marki. Ia kotiamin mitivigh, akar
ifavaribar amuan marki. Ki ifavarir
arazim ko, kotiam oteghavkirir
arazim ko, uarir atara uariv sozir
araziba, ki bar dar aghua."

18 Egha Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim migirigiar igharazir
mam ua Sekaraia ganingi.
19 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim kamaghin migei, "Ia iakinir
namba 4, ko 5, ko 7, ko 10in, ia dar
aruer maba ia osimtizir ia bativiba
dagh nighnigha dagheba ataghirasi.
Ezi osimtizibar dughiar kaba, da Jud-
aba bar akongeghamin dughiar eki-
aba. Kamaghin amizi, ia guizin ak-
aba ko, gumazamizir igharaziba ko,
deraghvira dapiaghamin araziba bar
dagh ifongegh, dar amu."

20 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim ua kamaghin migei, "Gin
nguibar ekiar aviribar gumazamiz-
iba ua Jerusalemin izam.
21 Eghti nguibar ekiar mamin
gumazamiziba kamaghin nguibar
ekiar igharazimin gumazamizibav
kim suam, 'E Jerusalemin mangiva
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin ziam fiva deragh uari damusi,
an azangam. Ia e ko izi.'
22 Ezi ikizir igharazir aviriba ko,
kantrin gavgavir aviribar gumaza-
miziba, me Jerusalemin iziva Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
ziam fiva, deragh uari damusi an
azangsigham.
23 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki ua kamaghin migei,
Dughiar kamin saghon itir nguibabar
gumazamizir 10pla iziva Judan
gumazitamin korotiar otevitamin
suiragh a mikim suam, 'E kamaghin
oraki, God ia ko iti. Kamaghin amizi,
e uaghan ia ko ikizir vamiran ikiasa
ifonge.' "

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akuraghsi, bizir igharagha garibar

8:16: Efesus 4:25 **8:17:** Aghuzir Akaba 3:29; Sekaraia 5:3-4; 7:10

amighti da otivam

9

(Sapta 9--14)

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ivezir kuram me daningam

1 Ikiavira Itir God kamaghin uan akam na ganiga ghaze, Ikiavira Itir God, Distrik Hadrak ko, Damaskusin nguibar ekiam daperagh avughsi ikiam. Guizbangira, a uan damazimningin Israelian anababar gari moghin, a kantriba bar dar gumazamizibar gari.

2 Egha uaghan a Hamat, a nguibar ekiar Distrik Hadrakin boroghin itim, ko, Tairin nguibam ko, Saidonin nguibamin gari. Tair ko Saidonin gumaziba ti ghaze, me fofozir aghuir aviriba iti. Ezi Ikiavira Itir God guizbangira uaghan men gari.

3 Tair, a nguibar ekiar gavgavimin oto. Ezi an gumazamiziba uari bagha divazir mitiar bar gavgavimin ingarigha uan nguibar ekiam avini. Me uaghan uari bagha silvan aviriba geghufi, da nguazir minezibar min iti. Ezi me golin bar aviriba itima, da men damazibar pura bizir kinibar min iti.

4 Ezi puvati, Ekiam men bizir aghuiba bar da batuegham. A Tairin biziba ko, an divazir mitiar bar gavgaviba, a bar da isi ongarim da kunigham. Eghti apaniba izi men nguibar ekiam daborogh bar a gasighasigham.

5 Eghti Askelonin nguibar ekiamin gumazamiziba bizir kamin ganigh bar atiatigham. Me uaghan kuram iniam, eghti men nguibam, gumazamiziba gin an ikian kogham. Eghti Gasaba uaghan bizir kamin ganti, osimtizir ekiam me batogham, mati amizim borim batamin mizazim a bato. Eghti men atrivim aremegham. Eghti Ekronba uaghan bizir kamin ganiva osimtizir ekiar kam iniam, mati amizim borim batasa mizazim isi. Me kamaghin nighnisi, Tairba ti men akuragham. Ezi puvati, me bar ikuvigham.

6 Eghti gumazir pura tighin itir igharaziba izi Asdotin nguibar ekiamin ikiam. Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Filistian kaba, me gumazir uari fa akaba batoziba, ki bar me dikabiragham.

7 Eghti Filistian ikiavira itir varazira, me nan gumazamizibar min otivigh Judan anababar tongin ikiam. Jebusia* fomiram amizi moghin, Ekronba datirighin nan gumazamizibar ikiam. Kamaghin amizima, me ghuziba itir asizir tuzibar aman koghiva, uaghan Judaba ataghizir dagheba, me dar aman kogham.†

8 "Ki uan gumazamizibar garima me mizazir ekiam ini. Kamaghin amizi, ki uan kantri geghuv, midorozir gumaziba ateghtima, me nguazir kamin izeghan kogham. Ki uam apaniba ateghti me ua nan gumazamiziba abiniva arazir kurabar me damuan kogham."

Guizin atrivim izam

9 Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia bar akongegh!
Ia Jerusalemin itir gumazamiziba, ia bar tiariba akar pamtemin dim.
Ia gan, ian atrivim mara ia bagha izi!
A ziar ekiam ikiava midorozim gamuava uan apaniba abiri.
Egha a uabi uan ziam fer puvati.

9:1: Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5 **9:1:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **9:5:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7 * **9:7:** Jebusia, me Jerusalemin nguibamin nguazir ghueba. Devit gin taun Jerusalem iniam, Jebusia Israelia ko iti. Ni Josua 15:63in gan. † **9:7:** Judaba asizim isamsi faragh bar deravirama an ghuzim rueghiva gin a isamigh aneremam. Ezi Filistiaba arazir kam gamir puvatigha, Moses osirizi moghin me Godin damazimin mize. (Ni vezin kabar gan: Jenesis 9:4; Ofa Gami 3:17 ko 7:26-27; Godin Araziba 12:16 ko 15:23.) Ikiavira Itir God kagh kamaghin migia ghaze, me asizim ghuziba sara ikiti me aneman a men anogoroke. **9:9:** Matyu 21:5; Jon 12:15

A gumazir kinir ziaba puvatizir
mamin min donkin mam
gaperagha izi.
Kar donkin amebamin
nguzir asem.
10 Ikiavira Itir God ghaze,
Ki karisba ko, midorozibagh
amir hoziaba batueghti, da ua
Israelin tongin ikian kogham.
Egh ki men bariba bar da
apirarigham.
Ian atrivim, kantrin ekiaba bar dar
amighti, da midorozir arazim
ategh deraghvira dapiagh,
navir amirizimin ikiam.
A nguazir otevibar gumaza-
miziba bar me gativagh men
ganam.
Nguazir kaba, da ongarir ekiamin
ikegh mangi ongarir saghon
mar itibar tugham.
Egh Yufretisin Faner ekiamin
ikegh vongin amadaghan
mangi bar saghon mar
tugham.

*Ikiavira Itir God ua uan gumaza-
mizibar dabirabim akiri*

11 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei,
"Ki Akar Dikirizir Gavgavir mam Jud-
aba ia ko a gami.
Ian inazir afeziaba ofabar
amuasa asizibav sozima dar
ghuziba ire.
Ezi ghuzir kam gavgavim en
Akar Dikirizir Gavgavim a
ganingi.
Kamaghin amizi, ki ia teghtima ia
kantrin igharazimin kalabus
ategham.
Kalabuziar kam bar ikufi,
mati me ia isa mozir ekiamin
ia arighizi ia damamin
dipaba puvati.
12 Ia kamaghin fo, ki ian akuraghasa
ifonge.
Kamaghin amizi, ia uamategh
uan nguibamin izi deravira
ikiam.
Ia osimtizir Bar ekiam ateri, ezi ki ia
migia ghaze, ki arazir aghuibar
ia damuam.
Eghti arazir aghuir kam bar
osimtizir kam gafiragham.
13 Judaba, ki uan barir pimin min
men suiragh, egh Efraimin
adarasi, ki uan barir afuzibar
min men suiragham.
Eghti Saionin gumaziba me mati
midorozir sabam, eghti ki
Grikba ko misogham.

14 "Ikiavira Itir God uan gumaza-
mizibagh isin azenaram otogh
barir pimin asam.
Eghti an afuziba onimarim min
taghtagh zuamira mangam.
Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam
sigham givigh,
sautin amadaghan ikegh,
pamtem sueba akun daru,
aminir bar gavgavim ko,
amozim sara izam.
15 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, oramin min deravira uan
gumazamizibagh eghuvam,
eghti me katapelbar uan apani-
bav sogh bar me abiragham.
Me midorozimin aven, me mati
gumaziba dipar onganiba
amegha tiariba akara uan
apanibav suagharisi.
Men ghuziba, mati me ofabar
amuasa asizir ghuzir itarim
inigha, ofa gamir dakozim
ginge.

16 "Dughiar kamin, Ikiavira Itir God
men God uan gumazamiziba
iniam,
mati laion sipsipbagh asighasighasava
amima, sipsipbagh eghuvir
gumazim uam me iniam.
Eghti me bar deraghviram an
nguazimin ikiam,
mati atrivimin dapanir asuamin
itir dagiar ivezir bar pin koz-
ibar min taghtagham.
17 Nguazir kam bar deraghti, me de-
ravira ikiam.
Eghti gumazamizir igiaba, me
dagher aviriba ko, wainin
aviribar amiva aghungti,

9:10: Onger Akaba 72:8 **9:11:** Ua Me Ini 24:8

men ganganiba bar der-
agham.”

10

God uan gumazamiziba ua me ini-
asa akam akiri

1 Dagheba aghungamin dughiamin,
ia amozim bagh Ikiavira Itir
Godin azangsigh.
Ikiavira Itir God overiar pizim
ko, ghuariam akuvima,
amozim izi,
ezi dagheba ko, biziba aghui.
2 Gumazamiziba, me gin otivamin
bizibagh foghasa, aseba ko
kukunir gumazibar azangsisi.
Ezi me ifavarir akabar me gami.
Gumazir maba irebabar mingaribar
gun migei, me uaghan ia gifari.
Me ghaze ia navir amirizim
iniam, ezi puvati, ian navir
osimtizim ikivira ikiam.
Gumazamiziba mati sipsipba tin-
tiniba arua ovegha gifa.
Me geghuvir gumaziba puvatizi,
kamaghin amizi me osimtiziba
ateri.

3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
migei,
“Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibar gumazir dapanir nan
gumazamiziba gativaziba,
nan navim men atara me bagha
nan isi.
Ki ivezir kuram me
daningam.
Judan gumazamiziba, me nan gu-
mazamizibara.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki deraghvira men
ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gu-
mazim uan sipsipbar gari.
Egh ki Judan anababa bar dar amuti,
me midorozir hoziar bar gav-
gavimin min ikiam.
4 Eghti Judan anababar tongin, gu-
mazir dapanir gavgavir maba
otivam,
egh me mati dipenim aterir dagiaba
ko,
dipenim aterir guariba ko,
midorozir barir pibar min
ikiam.
5 Me midorozir gumazir gavgavibar
min uari inigh, uan apaniba
abinti,
mati midorozir gumaziba
nguibar ekiamin zuir tu-
avimin uan apaniba, nguazir
beghneazibar me dikabiri.
Ki Ikiavira Itir God me ko ikiam.
Kamaghin amizi, me bar
pamtemin misogh mangi,
hoziabagh apiazir midorozir gu-
mazibav sogh me abinigham.

6 “Ki Judan gumazamizibar amighti,
me bar gavgavigham.
Egh ki Israelian gumazamiziba
ua me iniam.
Ki men apangkufi,
kamaghin amizi, ki bar me inigh
uamategh men nguazimra
izam.
Eghti me deravira ikiam,
mati ki me batoghezir
puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki men God,
kamaghin amizi, ki men
migirigiar me na migeiba ki da
baragham.
7 Israelian gumazamiziba me
midorozir gumazir gavgav-
ibar min otivigh
bar akuegham,
me mati gumaziba wainin
dipaba ame.
Eghti men ovavir boriba gin otivigh,
ki Ikiavira Itir God, me gamizir
bizir aghuir kabagh nighnigh
bar akuegham.

8 “Ki uan gumazamiziba bar men
dimiva,
me akumakum me inigh izam.
Ki ua me inigh me damuti,
me fomira ikezi moghin bar
avirasemegham.
9 Ki guizbangira me batuegha me
aghamsiki,
ezi me pura tintinibar kantrin
igharazibar iti.

10:2: Matyu 9:36; Mak 6:34

Egh me nguibar saghuiabar ikiva,
me na ginighnighvira ikiam.
Ikizir kaba uan boriba ko, me ikivira ikiva,
bar moghira uari akuvagh, uamategh
uan nguazimra izam.
10 Nan gumazamizir Isip ko, Asirian kantrin itiba,
ki ua me inigh izitima,
me uan nguazimra dapiagham.
Ki nguazimin mitaghniam gisivaghtima,
me Gileatin Distrik ko, Lebanonin nguazim sara iniam.
Eghti gumazamiziba nguazir kam bar a gizivagham.
11 Ki me inighti me uamategh uan nguibamin izam,
eghti Isipia ko, Asiriaba ongarir ekiamin min men tuavim apirighti, ki me abinigham.
Kamaghira, ki Isipian gavgavim agivagh,
egh uaghan Nailin Fanem damighti a misigham.
Eghti Asirian gavgavim uaghan givagham.
12 Ki uan gumazamizibar amighti me gavgavigham.
Eghti me nan apengan iki nan ziam fiva, nan akabar gin mangam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

11

Atrivir kuraba mati temer kuraba

1 O Lebanonin gumazamiziba, avim ian temer sidabar isigham,
kamaghin amizi, ia tuavim apiran marki,
ia uan tiar akaba kuigh.
2 Sidan temeba iregha gifa, temer kaba ziar ekiaba iti,
da ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, painin temeba ia azi.
Me ruarir arizimin temeba okegha gifa,
kamaghin amizi, ia Basanin itir okin temeba ia azi.
3 Atrivibar gavgaviba ko, men ziar ekiaba gifa,
kamaghin amizi, men naviba bar osemezi, me azi.
Ia oragh, atriviba pamtemin arava azi.
Me mati laionba Jordanin Faner miriamin moga itir ruarir ekiam, me an temer ekiaba okava,
a gasighasighizima da aroi.

God, uan gumazamizibar garir gumazir dapanir guar pumuningin migei

4 Egha Ikiavira Itir God, nan God kamaghin na migei,
"Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min damu.
Sipsipin kaba dar ghuaviba dav sogh dar amasa.
5 Sipsipin kabar ghuaviba dav sogha ghaze,
'E ti arazir kuram gamir puvati.'
Me sipsipbav sogha, dar tuziba dagiaba bagha da amagava, dagiaba isa ghaze,
'E dagiar gumazibar otivigha gifa.
Kamaghin amizi e Ikiavira Itir Godin ziam fam.'
Ezi sipsipbagh eghuvir gumaziba me uaghan, sipsipbar apangkuvir puvati."
6 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki nguazimin gumazamizibar apangkuvighan kogham.
Ki uabi vaghvagh me isi men atriviba ko, men adarazir agharibar arigham.
Eghti me pazavira me damuam, mati sipsipin ghuaviba uari pazavira me gami.
Atriviba ko, men adarazi pazavira me damuti, ki men akuraghan kogham."
7 Ezi ki gumazir bizibagh iveza da amadiba bagha, sipsipbagh eghuvir gumazimin min oto.
Kar sipsipin me misuegh damasava amiba.
Ezi ki sipsipbagh eghuvir gumaziba suizir aghorir pumuning ini.

Aghorir mam, ki ziam Apangkuvim a gatigha,
igharazim, ki Navir Vamira a gati.
Ki aghorir kamningin suiragha,
sipsipin okoruar kamin gari.*
8 Egha ki, sipsipbagh eghuvir gumazir 3plan atara men aghua.
Ezi me uaghan na gifongezir puvati.
Ezi iakinir vamiran aven ki me batoke.
9 Egha ki kamaghin sipsipin okoruar kam migei,
"Ki ua ia geghuvir gumazimin ikian kogham,
eghti me aremeghsi tina ginabaghti, an aremegh.
Eghti me tina gasighasighasa nighnisi, me a gasighasigh.
Eghti te miseveaghirigha iti, me uari uan inivafizibar ami!"
10 Ki gumazamizir kaba koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim aghorasava amua,
aghorir ki ziam Apangkuvim a gatizim,
ki a inigha anepiri.
11 Kamaghin amizima, Akar Dikirizir Gavgavir kam dughiar kamra gifa.
Ezi bizir ki amizibar aven, gumazir bizibagh iveza da amadiba nan ganigha fo,
kar Ikiavira Itir God me migei.
12 Ezi ki kamaghin me migei,
"Ia nan ivezim na daningisi, ia na daning. Puvatighti marki, ia uari."
Ezi me 30plan silvan dagiaba isa na ganingi.
13 Gumaziba ghaze, ki ingangarir gumazir kuram.
Egha me ivezir bar muziarim na ganingi.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
"Ni dagiaba isiva Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim datigh."
Ezi ki 30pla silvan dagiaba inigha Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin da ati.
14 Egha ki gin, aghorir namba 2 apiri, aghorir kam ki ziam Navir Vamira a garisi.
Ezi arazir kam kamaghin men akagha ghaze,
Judaba ko Israelia, uari abigha ikizir pumuningin oto.
15 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
"Ni ua sipsipbagh eghuvir gumazimin iki,
egh dughiar kamin ni sipsipbagh eghuvir gumazir kuramin min damu.
16 Guizbangira, ki uan gumazamizibar ganasa gumazir mam ati,
me mati sipsipin okoruar mam.
Ezi gumazir kam sipsipbar tongin dar ikuvizibar akurvazir puvati,
egha a uaghan sipsipin ovengeziba tong da buria dar deir puvati.
A uaghan dar duaba nozir puvati, egha deravira itiba, a dagheba dagh anidir puvati.
Bar puvati.
A mikarziba sara itiba, a uabi dar tuziba apava
dar duiaba ko, puziba sara bar da asigha da ame.
17 O sipsipbagh eghuvir gumazir bar kurar pura sipsipba kavkirim,
an apaniba izi an agharim ko damazir agharir guvimin itim misogh
an gavgaviba bar da agivagham.
Eghti an agharim an amiraghtima,
an damazir agharir guvimin itim bar an okavigham."

12

God gin ua Jerusalem iniam

1 Kar migirigiar Ikiavira Itir God Israelia bagha aningizim. Ikiavira Itir God overiam ko, nguazimin ingarigha, gumazamizibar ingarigha,

* **11:7:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **11:12:** Matyu 26:15 **11:12:** Matyu 27:9-10

ikirimirir angamira itim me ganingi.
A kamaghin migei,
2 “Ki Jerusalem damighti a wain
itir kavin min otogham. Eghti
kantrin igharazir an boroghin ikia,
a gasighasighasava amiba, me
mati gumazir wainin kavin kam
amegha onganiziba. Me midorozim
bagh Jerusalemin nguibar ekiamin
mangiva, me Judan nguibar dozir
igharaziba bar da sara ekiarugham.
3 Dughiar kam otogh givaghti, ki
Jerusalem damightima a dagiar bar
osimtizimin min otogham. Eghti
kantriba bar a ko misoghsi uari aku-
vagh, me uari ikuvigham, mati gu-
mazim dagiar osimtizir kam fava
mizazim isi.
4 Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar
kamin apanibar hoziabar amighti,
da bar atiatigham, eghti dagh isin
apiazir gumaziba bar onganigham.
Ki Judabagh eghuva, men apanibar
hoziabar amighti dar damaziba bar
okavigham.
5 Eghti Judan gumazir dapaniba
bizir kamin ganigh, uarira uariv
kim suam, ‘God, a Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, a gavgavim uan
gumazamizir Jerusalemin itibagh
aningi.’*
6 “Dughiar kamin ki Judan gumazir
dapanibar amighti, me mati tuzim
dafogha isi moghin, o mati witin
azenir bar misingizim dafogha isia
mizariaba zui. Eghti kantrin men
boroghin itiba da bar givagham.
Eghti Jerusalemin nguibar ekiamra,
a itir danganimra ikivira ikiam.
7 “Ki Ikiavira Itir God, ki Judan
midorozir gumazibar amighti, me
faraghivira apaniba abinigh ziar
ekiam iniam. Eghti Devit uan ovavir
boriba ko, Jerusalemin gumaza-
miziba, men ziar ekiam, Judan
gumazamizibar ziar ekiam gafighan
kogham.
8 Dughiar kamin ki Ikiavira Itir
God, ki Jerusalemin gumazamiziba
geghuvam, mati gumazim oramin
uabi modi. Ki gavgavim me daningti,
gumazir midorozibar gavgavizir pu-
vatiziba, me Atrivim Devitin min gav-
gavigham. Eghti Devitin ovavir borir
gin otivamiba, me, men gumazir da-
panibar ikiam, eghti me mati Ikiavira
Itir Godin ensel o God uabi, egh me,
me geghuvam.
9 Eghti dughiar kamin, kantrin
igharazir Jerusalem ko misoghava
amiba, ki bar dagh asighasigham.”

Gumazir afuzimin ruazir are-mezim, me gin an aghuimazimin ikiam

10 Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze,
“Ki Devitin ovaviba ko, Jerusalemin
nguibamin itir gumazamizir igharaz-
iba, ki me damuti, me uan navir
averiabar aven apangkuvir arazim
ko, God ko migeir arazimin gin
mangam. Egh gumazir me afuzimin
ruazim, me an ganigh a bagh bar
puv aziam. Mati gumazim otarir
ivariamra itima, an aremezi, an a
bagha puviram azi moghin, me bar
osemegh puviram aziam.†
11 Dughiar kamin Jerusalemin
nguibamin azirakar bar ekiam
an aven otogham. Mati, me
fomira Megidon danganir zarimin
ikia, asem Hadatrimon bagha bar
puviram azi moghin, men azirakam
an mirara mangam.‡

* **12:5:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **12:10:** Jeremaia 31:9; Akar Mogomem 1:7 † **12:10:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Ekiam faragha kamaghin migia ghaze, Israelia Godra rua, egha a gin akam giragha kamaghin migia ghaze, me gumazir igharazim birazi, an areme. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, God uabi me bagh amadazir gumazim me a misoghezi an areme. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, faragha migirigiar igharazim iti, ezi me gin mong akam pazav an osiri. Jon 19:37 ko Akar Mogomem 1:7 migirigiar otevir kamning, Kraisin otozir bizimin ababanim. ‡ **12:11:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Hadatrimon, an aser mamin ziam. Gumazamizir an ziam feba, me nighnizir gavgavim an ikia ghaze, an azenibar zurara dar dughiar vamiran aremegham, eghti me a bagh puviram aziam. Egha gin, me ghaze, a uam angamira iti.

12-14 Ikiziba bar, me vaghvagh an aghuimazimin ikiva aziam. Devitin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Natanin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Livain ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Simein adarazir ikizim uari baghvira ikiti, eghti ikizir igharaziba bar moghiram aziam. Ikiziba bar vaghvagh uari akuvagham, eghti men gumaziba uari baghvira ikiva azitima, men amiziba uari baghvira ikiva aziam.

13

1 "Dughiar kam otoghti ki mozir dipam damighti an anang otogh iram. Devitin ovaviba ko, Jerusalemin nguibamin itir gumazamizir igharaziba, me godin ifavaribar ziaba fava, arazir mizirizir aviribagh ami. Eghti dipar kam men arazir kuraba ruam."

Akam inigha izir gumazir ifariba givagham

2 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, "Ki dughiar kamin godin ifavarir marvir guaba nguazir kamin da batuegham, eghti gumazitam uam a dagh nighnighan kogham. Egh uaghan akam inigha izir ifavarir gumaziba ko, duar mizirizib a, ki nguazir kamin da batuegham.

3 Eghti akam inigha izir gumazitam, Godin akamin min ifavarir akabav kimti, an amebam ko, afeziam uaning kamagh a mikim suam, 'Ni uan akar ifavarimin gun migei. Kar Ikiavira Itir Godin akam puvati. Kamaghin amizi, ni aremegham.' Gumazir kam akar ifavarir kam mikimti, an amebam ko, an afeziam afuzimin a biraghtima, an aremegham.

4 Dughiar kamin, akam inigha izir gumazir ifavariba, men tav uan irebabar min garir biziba bagh aghumsigh, bar akongeghan kogham. Me Godin akam inigha izir gumazibar korotiatam aghuan kogham. Egh Godin akam inigha izir gumazibar arazitam gumazamiziba gifarisi, a damighan kogham. Puvatigham.

5 A kamaghin mikim suam, 'Ki Godin akam inigha izir gumazim puvati. Ki azenibar ingarir gumazim. Ki gumazir igharazimin pura ingangarir gumazir kinim.'*

6 Eghti gumazitam kamaghin an azaragham, 'Kar manmaghin amizir duar kurim nin evarimin iti?' Eghti a ifar suam, 'Ki uan namakamin dipenimin a ini.' "†

God sipsipbagh eghuvir gumazim migei

7 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim kamaghin migei, "O nan midorozir sabam, dikavigh na bagh uan namakam, a sipsipbar garir gumazim, a misueghtima, sipsipba tintinimin aregham. Kamaghira, mati gumazim sipsipin nguzibav sosi moghin, ki uan gumazamizibav sogham.

8 Egh ki kantrin kamin gumazamiziba me tuiraghti, me 3plan ikizibar otogham. Eghti ki ikizir pumuning misueghti aning aremegham. Eghti ikizir abuananam ikiam.

9 Eghti ikizir itir kam, a nan damazimin zueghsi, ki a damu ganigham, mati me silvaba ko, golin mineziba batueghasa, avimin da tuema da isi. Eghti me na ko mikimti, ki men migirigiaba baragham. Egh ki kamaghin me mikim suam, 'Ia nan gumazamiziba.' Eghti me kamaghin na mikimam, 'Ni Ikiavira Itir God ni en God.' "

13:1: Onger Akaba 51:2; 51:7; Aisaia 1:16-18; Esekiel 36:25; Jon 1:29 **13:3:** Godin Araziba 18:20
* **13:5:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **13:6:** Akam inigha izir gumazir maba, me afuam inigha pura tintinibar uan mikarzim aghorir arazimin gintisi. (Ni 1 Atriviba 18:28in ganigh.) Egha gumaziba an evarimin afuar dighoribar ababanibar ganigha me fo, kar akam akurir gumazim. Ezi a me gifara ghaze, puvati. **13:7:** Matyu 26:31; Mak 14:27

14

Apaniba izi Jerusalemia ko misogham

1 Eghti Ikiavira Itir Godin kotiar ekiamin dughiam izam. Eghti dughiar kamin apaniba izi Jerusalemin dagiaba ko biziba iniam. Me ian damazibar bizir aghuir kaba tuiragh uari daningam.

2 Eghti Ikiavira Itir God uabi kantrin igharazibar midorozir gumaziba bar da inighti, me izi Jerusalem misogham. Me Jerusalemia abinigh bizir dipenimin itiba bar ada inigham. Egh arazir otuaribar amizibar amuam. Egh gumazamizir kabar nar mam inigh mangiti, me kantrin igharazibar kalabusin ikiam. Eghti men akuar mam Jerusalem ateghan kogham, me an ikivira ikiam.

3 Eghti Ikiavira Itir God zurara midorozibagh ami moghin, a dikavigh mangi kantrin kabav sogham.

4 Midorozim otivir dughiar kamin, Ikiavira Itir God dikavigh, Jerusalemin boroghin Olivin Mighsiam gisin tughiv ikiam. Olivin Mighsiam a Jerusalemin aruem anadi naghin iti. Eghti Olivin Mighsiam tongira bighiva, akuar pumuning otoghti, mighsiar akua tam mangi sautin amadaghan otoghti, an akuar vuem notin amadaghan ikiam. Eghti aningin tizimningin danganir zarir ekiam ikiam.

5 Danganir zarir kam, a bar mangi, Asalin nguibamin otogham. Eghti ia ari danganir zarir kamin mangi vongin otogham. Fomira Usia Judan atrivimin itima, mikimkizir ekiam otozi ian ovaviba arezi moghin, ia zuamiram aregham. Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God, nan God, uan enselba bar ada inigh ia bagh izam.

6 Eghti angazangarim aruemin dughiamra otivan kogham. Puvati.*

7 Aminim pirir dughiamin, angazangarim isi mamaghira ikiam. Eghti arueba ko, dimagaribar dughiaba givagham, da uam otivan kogham. Ikiavira Itir God uabira, bizir otivamin kabar dughiam gifo.

8 Dughiar kamin, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim Jerusalemin ikegh ivemar mangam, eghti an tam Amangsizim Itir Dipar Akaremin mangitima, an tam Mediterenianin Ongarir Ekiamin mangam. Dipar kam dughiabar ivemar mamaghira ikiam, an amoziba ko, aruebar dughiamin ivemar mamaghira ikiam. A bar dakeghan kogham.

9 Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin kantriba bar dagh ativagh dar Atrivimin ikiam. Eghti a bar uabira, gumazamiziba bar moghira ziar vamira a darigh, an ziam fam.

10 Eghti nguazir Jerusalemin boroghin itim, a voroghira itir danganir zarimin otogham, a notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegh, mangi sautin amadaghan Rimonin nguibar ekiamin otogham. Jerusalemin nguibar ekiamra mighsiatam gisin ikiam. Eghti Jerusalem avinamin divazir bar mitiar gavgavim, a fomira ikezi moghira, a kamaghira ikiam. Jerusalemin divazim, a Benjaminin Tiar Akamin ikegh mangi, Mikebamin Tiar Akamin otogham, danganir kam tiar akar mam fomira iti. Egh ababanir mitaghniar Hananelin Tauan ikegh mangamim, a mangi me atrivim bagha wainin ingarir danganimin otogham.

11 Eghti Jerusalemin itir gumazamiziba danganir kamin deravira ikiam, eghti bizitam ua me gasighasighan kogham.

14:4: Esekiel 47:1-10; Maika 1:3-4; Habakuk 3:6; Sekaraia 4:7; 14:8 * **14:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **14:7:** Aisaia 60:19; Matyu 24:36; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **14:8:** Esekiel 47:1; Joel 3:18; Jon 7:38; Akar Mogomem 22:1 **14:9:** Aisaia 2:2-4; 45:21-24; Sekaraia 9:9; 14:16-17 **14:11:** Akar Mogomem 22:3

12 Kantrin Jerusalem ko misoziba,
Ikiavira Itir God arimariar bar kuram
me bagh anemangam. Arimariar
kam kamakin, gumazamiziba
angamira ikiti, men mikarziba ko
damaziba ko mizeba bar kurighti,
dar kuriba pura iram.
13 Dughiar kamin Ikiavira Itir
God me damighti, me atiatingiva
onganigham. Egh me uarir boroghin
itir darazir suighiva, uariv soghiva
arighiram.
14 Eghti Judan gumaziba Jerusalemin
akurvaghsi misogham, eghti an
gumazamiziba ikuvighan kogham.
Egh me kantrin igharaziba bar, me
da, men gol ko silva ko korotiar avirir
aghuiba inigham.
15 Eghti men apanibar averpeniba
itir danganimin, arimariar kurar
kamra men hoziaba ko kamelba ko
donkiba ko asizir guar igharaziba
bativam.

Kantriba bar men gumazamiziba Godin ziam fam

16 Judaba uan apaniba abiraghti,
men apanir mikeaghiriziba, me
azenibar zurara Jerusalemin iziva
Atrivimin ziam fam, a Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim. Egh
me Averpenibar Ikiamin Dughiar
Ekiamin aven ikiam.
17 Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizitaba, atrivim Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, me an
ziam fan aghuaghti, amozim men
nguazim gizan kogham.
18 Eghti Isipia, Averpenibar
Ikiamin Dughiar Ekiamin aven
iki, Ikiavira Itir Godin izam fan
aghuaghtima, faragha isamin man-
gan aghuazir darazi inizir arimariar
kurar kamra, Isipia uaghan a iniam.
19 Isipia ko Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, me uaghan Aver-
penibar Ikiamin Dughiar Ekiamin
mangi Ikiavira Itir Godin ziam fan
aghuaghiva, me uaghara uan arazir
kuraba bagh ivezir kurar magh
garim iniam.
20 Dughiar kamin, me kamaghin
nighnigham, bizir kaba, da Ikiavira
Itir Godin bizir zuezibara. Hozi-
abar firibagh ikezir belon muziariba,
da uaghan osizirim kamaghin dar
ikiam, “Bizir kaba, da bar Ikiavira
Itir Godin damazimin bizir zueziba.”
Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenimin
itir miner kiniba, da Ikiavira Itir
Godin damazimin guizin zuezir biz-
ibar otivam, mati itarir ekiar me ofa
damuasa asizir ghuziba isa ofa gamir
dakozim gingem.
21 Eghti Jerusalemia ko, Judabar
dipeniba bar dar itir miner kiniba, da
uaghan Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itimin damazimin zuezir bizibar
ikiam. Eghti gin gumazamiziba
ofabar amusi, pura miner kaba inigh
dar ofabar amuamin asizir tuziba
avigham. Dughiar kamin, Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
Dipenimin bizibagh iveza, da amadir
gumaziba ua ikian kogham.

14:16: Ofa Gami 23:39-43 **14:20:** Ua Me Ini 28:36-38; Aisaia 23:18; Esekiel 46:20 **14:21:** Esekiel 44:9; Sefanaia 1:11; Sekaraia 9:8

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Malakain Akinafarim O Malakai

Akar faragha zuim

Godin akaba inigha ziar gumazim Malakai, a Godin akam inigha izir gumazir igharazibar gin, a uan akam akuri. Dughiar kamin Judaba Jerusalemin Godin Dipenimin ingarigha gifa. Godin Dipenim givazi, Malakai garima, Godin ziam fer arazir maba ko, ofabagh amir arazir maba mong derazir puvati. Kamaghin amizi, a ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba gavgavim men nighnizibar aningasa akam akuri, eghti me deraghvira Godin damazimin arazir aghuibar gin mangam.

Malakai Godin Akar Dikirizir Gavgavibagh nighnigha akar aviribav gei. An Akar Dikirizir Gavgavir kamin apengan ikiasa Judabav gei. Gumaziba deraghvira uan amuibar porogh iki, egh me arazir aghuibar amuamin gumazamizibar otivam.

Malakai arazir kuraba ko, navim giraghamin arazimin gun migei. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godin dughiar otivamimin gun migei, eghti Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men araziba tuisigham.

Malakain akar abuananam migia ghaze, Elaija izeghti an gin, God amizir akar dikirizimin gin mangiva bizir aghuir aviribar amuam. Akar aghuir kam, a Godin akam inigha izir gumazibar akinafariba agifa, egha en nighnizibagh ekuigha, God uan gumazamiziba ko, damuamin Akar Dikirizir Gavgavir Igiam bagha zui. Ezi akar aghuir kamin mingarim, ensel Gebriel ofa gamir gumazim Sekaraia migia ghaze, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin afeziamin otogham. Ensel ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim Malakain akabar amighti da guizbangira otivam. Ni Luk 1:15-17in gan.

E Ikiavira Itir Godin apengan iki, egh bizir e amiba bagh ziar ekiam a daningam

(Sapta 1--4)

God bar Israelia gifonge

1 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa akar kam isa Malakai ganingi.

2 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki bar fomira ia gifueghavira iti." Ezi ia ghaze, "Ni manmaghiram e gifonge?"

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ia oragh, fomira Jekop ko Iso, aning aveghbuamning, ezi ki Jekop gifuegha, Ison aghua.

3 Iso uan ovavir boriba ko, me Idomia me garisi, ezi ki me gifongezir puvati. Kamaghin amizi, ki Ison danganir mighsiam gasighasigha gifa, egha an nguazim gamizima, an afiar atiabar nguibamin oto."

4 Eghti Idomia kamaghin mikim suam, "En nguibar ekiaba ikuvigha gifa, ezi e uam adar ingaram," eghti Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim men akam ikaragh mikim suam, "Ia uam adar ingarti, ki da apirarighti da ua bar ikuvigham. Eghti gumazamizir igharaziba, me Idomia ia mikim suam, 'Me gumazamizir kuraba,' egha 'Me gumazamizir, Ikiavira Itir God zuraram atariba.' "

5 Ia Israelian gumazamiziba, ia uan damazibar bizir kamin ganam. Egh ia kamagh mikim suam, "Ikiavira Itir God, gavgavir ekiam ikia, Israelia iararam akurvazir puvati, a uaghan kantrin igharazibar ingangarir gavgavibagh ami."

Ikiavira Itir God ofa gamir gumazibar atari

1:2: Jenesis 25:21-26 **1:2:** Rom 9:13 **1:2:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14

6 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin ofa gamir gumazibav gia ghaze, “Boriba uan afeziabar apengan ikia men ziaba fe, ezi ingangarir gumaziba uan gumazir dapanibar apengan ikia men akabar gin zui. Kamaghin amizi, ia oragh. Ki ian afeziam. Ia manmaghin amigha nan apengan itir puvati? Ki ian gumazir dapanim. Ia manmaghira amigha nan akabar gin zuir puvati? Ia nan aghuagha akirim ragha na gasi. Egha ia kamaghin na migia ghaze, ‘E manmaghira nin aghuagha akirim ragha ni gasi?’

7 Ia oraghti, ki ian arazir kuramin gun ia mikimam. Ia nan ofabagh amir dakozimin asizir kuraba inigha iza ofaba tue. Egha ia gin kamaghin nan azangsisi, ‘E manmaghira nin ziam gasighasiki?’ Ki datirighin ia mikimam. Ia ghaze, nan ofa gamir dakozim ti pura bizim, ia kamaghin amua nan ziam gasighasiki.

8 Ia ofa gamua, asizir damazir okavirizir mam inigha na bagha an ofa gami, ia ghaze, ian arazir kam ti deras, o? Egha ia asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba, ia da isa na bagha ofa damuasa da inigha izi, ia amir arazir kam a deras, o? Ia asizir kamagh garitam isi uan gavmanin faragha zuir gumazir dapanim danighti, a ti ia amizir arazir kam gifuegham, o? Egh a bizir kam ikarvagh bizir bar aghuitam ia daningam, o? Ti bar puvatigham! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia mikeme.”*

9 Aria, ia ofa gamir gumaziba, ia God deragh e damusi an azangsigh. Eghti a bar ian azangsizim bareghan koghti, tinara osimtizir kam ateram? Osimtizir kam iarara aneteram. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin ia migei.

10 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Kamaghin ti deragham, gumazitam nan Dipenimin tiar akaba asegham, eghti gumazitam aven mangi ofan mingariba puvatizir kabar amusi ofa gamir dakozimin avim arighan kogham. Ki ian arazir kabagh ifongezir puvati. Egh ofan ia na bagha inigha iziba, ki da inian kogham.

11 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir aruem anadi naghin itiba ko, aruem uaghiri naghin itir kantriba, me bar moghira ziar ekiam na ganidi. Nguibaba bar dar gumazamiziba mughuriar aghuim zuir ofaba ko, ofan igharazir guar aviriba sara na daningam. Gumazamizir kaba me bar moghira ziar ekiam na ganidi.

12 Ezi ia nan ofa gamir dakozim migia ghaze, a pura bizim, egha dagher kurar ia aghuaziba, ia da isa ofan min na ganidi. Ia kamaghin amua nan ziam fer puvati.†

13 Ia kamaghin migia ghaze, ‘Oio, e ofa damuamin arazim a bar e baseme.’ Ezi ian arazir kam kamaghin akagha ghaze, ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziar ekiam, a ganidir puvati. Ia asizir atiaba misoghezir asiziba isa, dar ofabagh ami. Ia uaghan asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba isa na bagha izi. Egha ia ghaze, Ki Ikiavira Itir God, ki ti ia amir ofan kabagh ifuegham, a? Ti bar puvatigham!

14 Ian tina, na ko ofa damuasa akam akirigha inabazir asizir mikarziba sara itir aghuiba ategha, asizir kurar mizirizibа inigha Ikiavira Itir God, bagha izi. Ia ifavarir arazir kam bangin ia ivezir kuram iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki atrivibar Ekiam, ezi kantribar gumazamiziba bar nan atiatia nan ziamra fe. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagh ia gasighasigham.”

2

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin

* **1:8:** Ni Godin Araziba 15:21in itir akamin ganigh. **1:10:** Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Amos 5:21
† **1:12:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

migei, “O, ofa gamir gumaziba, ki
Akar Gavgavir mam ia mikimasa.
2 Ia na bagh ingangaribar amusi,
ia guizbangira nan ziar ekiam
famin ingangaribar amu. Ia nan
akaba batogh da baraghan koghti,
ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki kamaghin migei, ia bar
ikuvigham. Egh bizir aghuir ia
uarir akurvaghasa isiba, ki dagh
asighasigham. Ia ghaze, ki ti pura
migei, egha nan akaba batosi. Kam-
aghin, ki ia gasighasigha gifa.
3 Ia oragh, ia bangin ki ian ovavir
boriba ivezir kuram me daningam.
Egh ia ofa gamir asizibar buariba isi
ian guabar aghuigham. Egh ia bat-
ueghti, ia mangi me asizibar buariba
akuri naghin ikiam.
4 Ki kamaghin damighti, ia ganigh
fogh suam, ki uabi Akar Gavgavir
kam isa ia ganingi. Ia ofa gamir
gumaziba, ia Livain ovavir boriba,
Akar Dikirizir Gavgavir ki ian adarazi
ko amizir kam, ia anebighan marki.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki mikemegha gifa.
5 “Nan Akar Dikirizir Gavgavir
kam, ki me ko akam akirigha ghaze,
ofa gamir gumaziba me dughiar ru-
arimin nguazimin ikiti, ki dabirabir
aghuim me daningam. Ki kamaghin
me damightima, me nan ziam fam.
Me faragha nan apengan ikia, nan
ziam fes.
6 Me guizin arazibar gumazamiz-
ibar sure gami. Egha arazir ku-
ratamin men sure gamizir puvati. Ezi
men ikirimirim na ko bar dera. Egha
me uari arazir aghuibaram amua gu-
mazamizir igharazir aviribar akur-
vazima, me arazir kuraba ataghirasi.
7 Kar ofa gamir gumazibar in-
gangarim, me gumazamizibar sure
damuti, me guizbangira na gifogham.
Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itimin akam
akurir gumaziba.
8 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki kamaghin ia migia ghaze,
Ia ofa gamir gumaziba, ia datirighin
guizin nan tuavim ataki. Ian suren
ifavariba gumazamizibagh amizi,
me iregha arazir kurar mabagh
amigha gifa. Bar guizbangira, ia
Livain adarasi, ki ia ko amizir Akar
Dikirizir Gavgavim, ia anebigha gifa.
9 Ia nan akabar gin zuir puvati.
Egha gumazamizibar sure damuasa
akar magh garibar men sure gamir
puvati. Ia marazi akar isingtizibar
me migia egha marazir atari. Kam-
aghin, ki Israelia damighti me akiriba
ia gasegh ian aghuagham.”

Israelia God ataki

10 E bar moghira afeziar vamira
iti. Ezi Ikiavira Itir Godin vamira
an e gamizi e otifi. Egha manmagh-
suavira, e uari uan namakaba ko,
dikirizir akaba abiagharisi? Egha
manmaghsuavira, e Ikiavira Itir God,
en ovaviba ko Dikirizir Akar Gav-
gavim an gin zuir puvati? Arazir
kam, bar ikufi!
11 Fomira Israelia ko Judaba, me
Godin akamin gin mangasa akar
mam akiri. Ezi puvati, me anebigha
uam arazir bar kurar mam gami.
Arazir kurar kam me kantrin aven
nguibabar bar a gamua, egha uaghan
Jerusalemin a gami. Men gumazir
maba, asebar ziaba fer adarazir
amiziba isa dar iti. Ezi men arazir
kam, Ikiavira Itir Godin Dipenir
a bar ifongezim gamizi, a bar an
damazimin mize.
12 Ki kamaghsua, Ikiavira Itir God
gumazir kamagh amiba bar me
agivaghti, me ko men ikiziba sara
ua Israelian gumazamizibar tongin
ikian kogham. Kamaghin amizi, men
tav ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim bagh ofaba inigh mangan
kogham.
13 Ezi ki bizir kurar igharazir ia
amir mamin gun ua ia mikimam.
Ofan ia Ikiavira Itir God bagha inigha
zuiba a ua da isir puvati. Kam-
aghin amizima, ia pamtemin aziava
araima, ian temeriba Ikiavira Itir
Godin ofa gamir dakozim giri.

2:4: Diboboniba 3:11-13 **2:5:** Diboboniba 25:12 **2:6:** Godin Araziba 33:10; Jeremaia 23:22; Jems 5:20

14 Ezi ia kamaghin Godin azangsisi,
"Manmagh amizi, ni en ofaba isir
puvati?" Bizir kamin mingarim ka-
makin, Ikiavira Itir God fo, ni fomira
uan mugamra ikia, amuimin ikiasa
Godin damazimin akar dikirizir gav-
gavim gamigha ghaze, ni amizir kam
ateghan kogham. Amizim, kar nin
roroam. Ezi puvati, ni akar dikirizir
kam abigha gifa.
15 Gua poroghamimning, God gua
gamizi, gua mikarzir vamira ko,
nighnizir vamira iti. God tizim bagha
arazir kam gami? A kamaghsua, E
boriba batiti, me guizbangira Godin
adarazir ikiam. Egh ia bizir kam
bagh deraghvira gan, ia uan amuir
inigha itir kaba ko akar dikirizir
gavgavir kaba, ia da abighan marki.*
16 God, a Israelian Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin
migia ghaze, "Ki poroghamiba uari
ataghirazir arazir kam, bar an aghua.
Ni uan amuim pazavira a damuam,
nin arazir kam, mati ni inim isa
gua uaning avarazi moghin, nin
aghumsizir arazir kuram gua avara,
egha mati gua poroghamimning
uaning abisi. Ia poroghamiba, bar
deravira uan ikirimirim geghuv,
ifavarir arazibar uari damuan
marki."†

Ikiavira Itir God izamin dughiam roghira izi

17 Ia migirigiar guar aviribagh
amizima, Ikiavira Itir God ian
migirigiar kaba bar dar amira. Ia
kamaghin azangsisi, "E migirigiar
manabagh amizi, Ikiavira Itir God en
amira?" Ia kamaghin migei, "Ikiavira
Itir God gumazir arazir kurabagh
amibav gia ghaze, Me dera, ezi a
me gifonge." Egha ia tintinibar
kamaghin migei, "Gumazamiziba
ghaze, God arazir aghuibaram amua
gumazamizibar araziba akiri. Ezi
e an garima, a guizin arazir katam
gamizir puvati." Kamaghin amizi, a
ian migirigiar kaba bar dar aghua.

3

1 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, a kamaghin akam ikaragha
ghaze, "Ia oragh! Ki uan abuir
gumazim amadaghtima, a faragh
mangiva na bagh tuavim akiram.
Ia ghaze, ia datirighin Ekiam bagha
gara iti. Eghti a zuamira izi uan
Dipenimin ikiam. Abuir gumazir
ia bar ifongezim izi, Akar Dikirizir
Gavgavir kamin gun ia mikimam.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki ghaze, An darorim izi."
2 Eghti dughiar a izamin kam,
tinara an kotiamin aven guizbangira
mikimam? Eghti an azenaram
otogh izamin dughiar kam, tinara
tugh an ganam? Bar puvatigham.
Guizbangira, a mati, avim bar puvira
isia golin isigha bizir kuraba bar da
adangizi moghin, a izam. Egh mati,
sopin gavgavir inir mizirizim ruti a
bar zueghamimin min ganam.
3 Avim golin isima a golrama otivi
moghin, a gumazamizibar araziba
tuisigham. Kamaghira Ikiavira Itir
Godin ingangarir gumazim, Livain
adarazir arazir kuraba batuegh, egh
Ikiavira Itir God bagh ofan aghuiba
inigh izam.
4 Eghti gin Jerusalemia ko, Jud-
aba mati me faragha amizi moghin,
Ikiavira Itir God bagh ofan a ifongez-
iba uam ada inigh izam. Eghti a da
bagh bar akuegham.
5 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim ghaze, "Ki izi ian araziba
tuisigham. Ki bar zuamira kotin aven
gumazamizir kabar arazir kurabar
gun me mikimam. Gumazamizir
kabar kara: imezibagh amir gu-
mazamiziba ko, kukunir gumaziba
ko, gumazamizir poroghamibagh
asighasiziba ko, gumazamizir kotin
akabagh ifariba ko, gumazir dapanir

* **2:15:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **2:16:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **3:1:** Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:76; 7:27 **3:2:** Aisaia 33:14; Joel 2:11; Sekaraia 13:9; Matyu 3:10-12; 1 Korin 3:13-15; Akar Mogomem 6:17

deragha uan ingangarir gumaziba ivezir puvatiziba ko, gumazir amizir odiaribagh ifara pura men biziba isiba ko, gumazamizir afeziaba ariaghirezir boribar biziba isiba ko, gumazamizir Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itibar akurvazir puvatiziba. Gumazamizir arazir kaba bar dagh amiba me nan apengan itir puvati."

Bizir akuatam God daningamin arazimin akam

6 Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, "Kirara ki Ikiavira Itir God, ki uan nighnizim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ia Jekopin ovavir boriba bar givazir puvati.

7 Ian ovaviba fomiram amizi moghin, ia ami. Ia nan arazir ki ifongeziba akirim ragha dagh gasaragha dar gin zuir puvati. Ia uan arazir kuraba ategh ua na bagh iziti, ki uan aningagharim ategh ua ia iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. Ia kamaghin migei, 'E bizir tizim damighiva, ua ni bagh izam?'

8 Ezi ki ia migia ghaze, Ia nan biziba okei. Egha ia ti ghaze, arazir ia amir kam a dera, a? Bar puvati. Egha ia arazir kam ataghirazir puvati. Egha ia gin ua kamaghin nan azangsisi, 'Ni manmaghsua ghaze e nin biziba okei?' Ki kamaghin ia mikimam, Nan Akar Gavgavim ghaze, ia ingara isir biziba, ia bar da tuiraghti pozir 10plan otoghti, ia pozitam isi na daningam. Kar nan bizimra.

9 Guizbangira, ki pamtem kamaghin ia migei, Ia bar moghira nan biziba okemes. Kamaghin amizima, ia bar kuram iniam.

10 Ia uan biziba 10plan pozibar arigh egh dar pozir tam inigh izi nan dipenim datigh. Eghti nan ingangarir gumaziba, dagher aviriba ikiam. Ia kamaghin damighti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uan Nguibamin tiar akaba kuigh, uan bizir aghuiba isi amozimin min da ingegham, eghti ia bizir aghuir avirim iki egh ua bizitamin oteveghan kogham. Ia tuavir kamin gin mangi damu ganigh, egh fogh suam, nan akam a bar guizbangira.

11 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, 'Ia kamaghin damighti, ki apizibar tivaghti, da ian azenibar itir bizibagh asighasighan kogham. Eghti ian wainin aghariba bar puvira biti dar oviziba iki mangi anizir dughiamin otogham.

12 Eghti kantrin igharaziba ian ganigh suam, Israelian nguazim bar derazi, me deraghavira a gapiagha bar akonge. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan akam kamaghira tu.' "

God ivezir aghuim isi gumazamizir aghuibar aningam

13 Egha Ikiavira Itir God ghaze, "Ia bar akar kurar aviribar pamten na migei. Egha ia nan azangsigha ghaze, 'E akar kurar manabara ni mikeme?'

14 Ia uarira uariv gia ghaze, 'E Godin ziam fe, ezi a en akurazir puvati. Ezi e tizim bagh an ziam fam? Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin, e uan arazir kuraba bagha osemegha aziava dar gun a mikeme, ezi a bizir aghuitamin e gamizir puvati. Ezi e manmaghsua pura uan arazir kurabar gun a mikeme?

15 E gumazir uari fa akaba batozibar gari, me bar akuegha deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aghuir aviriba iti. Ezi gumazir arazir kuraba Godin akakaghasa dagh amiba, me ghaze, God ti me gasighasigham, ti puvatigham? Ezi God me gasighasighizir pu. Bar puvati.' "

16 Ezi gin gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiava an apengan itiba uarira uariv gei, ezi Ikiavira Itir God men migirigiam barasi. Egha Ikiavira Itir God mikemezi, enselba an Nguibamin ikia akinafarir righizir

3:10: Ofa Gami 27:30; Diboboniba 18:21-24; Godin Araziba 12:6; 14:22-29; 2 Atriviba 7:2; 1 Eghaghaniba 26:20; 2 Eghaghaniba 31:10; Nehemia 10:38; 13:12

mam isa Godin damazimin an gumazamizir kabar ziaba osiri. Kar gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiava an apengan ikiava, zurazurara an ziam feba. Akinafarir righizir kam, kar otivizir biziba gin dagh nighnighamin akinafarim.

17 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Gumazamizir kaba, me nan adarazira ikiam. Eghti dughiar ki inabazir kam otoghti, gumazamizir kaba guizbangira na baghvira ikiam. Eghti nan apangkuvim men iki mamaghira ikiam, mati borim afeziamin ingangarim gamizima, afeziam an apangkufi.

18 Eghti dughiar kamin, ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko arazir kurabagh amiba, ki me gamir arazim, ia an ganam. Arazir aghuibagh amir gumazim, a nan akamin gin zui. Ezi arazir kurabagh amir gumazim, a nan akam batosi."

4

Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam Otivam

1 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ia deragh oragh. Dughiatam iziti, gumazamizir akaba batogha uan ziaba fava arazir kurabagh amiba, avir ekiam tuzibar isi moghin, otogh bar men isiti, me bar gevegham. Eghti temer aguatam, o ter bitam ikian kogham.

2 Eghti dughiar kamin, ia gumazamizir nan ziam fa nan atiatia nan apengan itiba, ia bagh aminim tiraghti, aruem anang ia gisiragh, ian arazir aghuiba akakagham. Mati aruem ia gisiragha gara fefem ian mikarzibagh anidi moghin, a ia damuti ian arimariaba givaghti ia ghuamaghegham. Egh ia mati bulmakaun nguziba bar akuegha uari akura divazim ategha ivemara azenan zui moghin, ia bar akuegh mangi.

3 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, bizir kabar amuamin dughiamin, ia gumazir kurar kaba ia tuzir siribar min me dikabin me abinigham.

4 "Ki Sainain Mighsiamin, uan ingarir gumazim Moses ganingizir arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia da bakinighnighan marki. Israelian gumazamiziba bar akar kabar gin mangasa, ki da isa ia ganingi.

5 "Nan Dughiar kam, a Dughiar Bar Ekiam, ki an gumazamizibar amighti me bar atiatigham. Dughiar kam a tighar otivam, ki faraghivira Elaija amadaghtima an akam akurir gumazimin min ia bagh izam.

6 Egh an afeziaba ko, men boribar navibar amighti, me navir vamiran otogh ikiam. Kamaghin amizi, ki nguazir kamin izi gumazamiziba bar me gasighasighan kogham."

3:17: Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 103:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **4:2:** Malakai 3:16; Luk 1:78; Efesus 5:14; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28 **4:5:** Matyu 11:14; 17:10-13; Mak 9:11-13; Luk 1:17; Jon 1:21 **4:6:** Aisaia 11:4; Sekaraia 5:3; 14:12; Luk 1:17; Akar Mogomem 19:15

Matyu Osirizir Akar Aghuim
O
Matyu
Akar faragha zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4plan akinafaribar tongin faragha zui. Egha akinafarir 4plan kaba, da Iesusin Akar Aghuim migia, egha dughiar Iesus nguazimin ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiamin otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimin tu. Egha a ua mozimin dikavigha, uan adarazi ategha Godin Nguibamin ghuavanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anekakaghasa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamin dagh amigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimin da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelia ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamaghin en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghin e migia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar migirigiar Godin akam nigha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otivigha gifa. Ni vezin kabar gan: Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10in gan.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akinafarim a migei, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin migei. God kamaghin ifonge, Iesusin ingangarimin God bar gumazamizibar atrivimin ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamin gin mangam.

Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5, 6 ko, 7in iti, kar akar Iesus mighsiar mam gisin ikia, mikemeziba. Akar kam a guizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Ezi namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuibar gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun migei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus Dughiar Abuananamin bizibar gun migei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puvati. Akinafarir kam kamaghin ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me ti dagiaba isir gumazim Matyu, a ginighnisi. (Ni Matyu 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamin oto

(Sapta 1:1--4:16)

Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba (Luk 3:23-38)

1 Kar Krais Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim.
2 Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.*
3 Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningin amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin afeziam, Ezi Hesron, Ramin afeziam.
4 Ezi Ram Aminadapin afeziam, Ezi Aminadap Nasonin afeziam, ezi Nason Salmonin afeziam.
5 Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet

1:1: Stt 22:18, 1 Sto 17:11 **1:1:** Jenesis 22:18; 1 Eghaghaniba 17:11 * **1:2:** Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin anabar 12plan inaziba. **1:3:** Stt 38:29-30, Rut 4:18-22 **1:3:** Jenesis 38:29-30; Rut 4:18-22

Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.
6 Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim.†
7 Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam.
8 Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramin afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam.
9 Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Hesekian afeziam.
10 Ezi Hesekia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonin afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam.
11 Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamin Israelia ghua kalabuziar gumazamizibar min Babilonin nguibar ekiamin ghue.
12 Ezi me Babilonin kalabusin ghuezi, gin Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam.
13 Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimin afeziam. Ezi Eliakim Asorin afeziam.
14 Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok Akimin afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam.
15 Ezi Eliut Eleasarin afeziam. Ezi Eleasar Matanin afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam.
16 Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Krais a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.
17 Kamaghin amizi, Abrahamin dughiamin ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamin tu, 14plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamin ikegha ghua dughiar Israelia Babilonin nguibar ekiamin kalabuziabar min ikezim, 14plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabuziabar min ikezimin ikegha ghua God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin dughiamin tuzim, uaghan 14plan ovaviba otifi.

Maria Krais Iesus bate, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim (Luk 2:1-7)

18 Krais Iesus otozir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egha aning tighar uaning inigh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godin Duamra borim a gati.
19 Ezi Josep Godin damazim derazir gumazim an averara Maria ataghiraghasa nighnisi. An azenan Maria aghumsizim a daningan aghua.
20 Egha a kamaghin nighnigha itima Ekiamin enselin mam irebamin kamaghin a migei, "Josep, ni Devitin ovavim, ni atiatingan marki. Ni Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godin Duam da ize.
21 An otarim bateghtima, eghti a uan gumazamizibar arazir kuraba gin amadagh men akurvagham. Kamaghin ni ziam Iesus a datigh."‡
22 Arazir kaba kamaghin otiva, egha Godin akam inigha izir gumazir mamin migirigiamin miraram otifi.
23 A kamaghin mikeme:

"Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham.
Eghti me ziar kam Emanuel a darigham, ziar kamin mingarim kara, 'God e ko iti.' "

1:6: 2 Sml 12:24 **1:6:** 2 Samuel 12:24 † **1:6:** Amizir ziar kagh otiviziba, Israelian amiziba puvati. Me Israelin gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanin amizimning. Rut, a Moapin amizim. Batseba Solomonin amebam, a uabira Israelin amizim. A faragha Urian ike, Uria Hititin gumazim. **1:7:** 1 Sto 3:10-16 **1:7:** 1 Eghaghaniba 3:10-16 **1:11:** 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 **1:11:** 2 Atriviba 24:14-15; 1 Eghaghaniba 3:15; 2 Eghaghaniba 36:10; Jeremaia 27:20 **1:12:** Esr 3:2 **1:12:** Esra 3:2 **1:18:** Lu 1:27, 1:35 **1:18:** Luk 1:27; 1:35 **1:19:** Lo 24:1 **1:19:** Godin Araziba 24:1 **1:21:** Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 **1:21:** Luk 1:31; 2:21; Aposel 4:12; 13:23; 13:38 ‡ **1:21:** Ziam Iesus Hibrun akamin migirigiar kam ko magh ghu, "Ekiam, a gumazamiziba ua me iniamin gumazim." Ziam Iesus Grighin akam. Me Hibrun akamin ziam, "Josua," Iesus garisi. **1:23:** Ais 7:14 **1:23:** Aisaia 7:14

24 Ezi Josep daguraguimin dikavigha,
Ekiamin ensel irebamin aven a
mikemezi moghin, ghua Maria inigha
an iti.
25 A poroghamiba uari isava akuir
arazitam Maria gamizir puvatigha,
ghua dughiar an otarim batezim. Ezi
a ziam Iesus isa a gati.

2

Saghon itir fofozir gumaziba Iesus bagha ize

1 Maria Distrik Judian aven itir
nguibam Betlehemin Iesus bate.
Dughiar kamin Herot, Atrivimin
iti. Amebam Iesus batezima fofozir
gumazir maba aruem anadi naghin
ikegha Jerusalemin ize.*
2 Egha me kamaghin azai, "Borir
Judabar Atrivimin ikiamim, amebam
a batezi a managh iti? E an gun
migeir mikovezim aruem anadi
naghin an ganigha an ziam fasa izi."
3 Ezi Herot akar kam baregha an
dighorim a bira. Ezi Jerusalemin itir
darazi uaghan kamaghin ami.
4 Egha Herot ofa gamir gumazir
ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gu-
mazibar diagha me akuvagha kam-
aghin men azai, "God Uam E Ini-
asa Misevezir Gumazim, an amebam
managh a batam?"
5 Ezi me ghaze, "Judian Distrighin
aven itir nguibam Betlehemin, an
amebam a batam. E bizir kam kam-
aghin a gifo, Godin akam inigha izir
gumazimin osizirim kamaghin iti:

6 " 'Ni Betlehem, ni Judan nguazimin
aven iti.
Ni Judabar nguibar ekiabar tongin
uaghan ziam iti,
nin aven gumazitam na
bagh gumazir dapanimin
otogh
Israelia gativagh men
ganam.' "

7 Ezi Herot averara aruem anadi
naghin izezir gumazibar diagha
mikovezim otozir dughiam bagha
men azai. A me faraghavira
mikovezimin apizir dughiam
gifogha,
8 egha me isa Betlehemin me
amadagha kamaghin me migei, "Ia
mangi borim bativsi deraghvira rui.
Ia a batoghiva ua na bagh migirigiam
amadagh. Eghti ki uaghan mangi, an
ziam fam."
9 Me Herot baregha zuima
mikovezir me faragha aruem anadi
naghin ganizim, men faragha ghua
borim itir danganim batogha a
gisirara iti.†
10 Me mikovezimin ganigha bar
akonge.
11 Egha me dipenimin aven ghua
borim uan amebam Maria ko,
aning bato. Me tevibar pirigha
avigha ghuaghira borimin ziam fe.
Egha me uan mitariba kuigha bizir
aghuir a bagha inigha izezibar an
ekarim gami. Me gol ko mughuriar
aghuim itir borem ko avir migharir
mughuriar aghuim gamim da isava a
ganingi.
12 Ezi God irebamin me batogha
Herot bagh ua mangan me
anogoroke. Ezi me tuavir igharazimin
uamategha uan nguibamin ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipin zui

13 Fofozir gumaziba ghuezima
Ekiamin enselin mam irebamin
Josep batogha a migia ghaze, "Ni
dikavigh borim iniva an amebam
sara inighiva ia ari Isipin mangi.
Herot borim bagh ruiva amisueghti
an aremeghasa. Kamaghin amizi, ia
mangi maghira iki mangiti, dughiar
ki ua ni mikimamim."
14 Ezima Josep dikavigha borim
isa an amebam inigha me dimagarir
kamra Isipin ghue.

1:25: Lu 2:7, 2:21 **1:25:** Luk 2:7; 2:21 * **2:1:** Atrivim Herot Judian Distrik ko Judian boroghin itir distrighbar gari. Herot Atrivimin ikia, uaghan Romin Atrivir Ekiam Sisarin apemin iti. **2:2:** Num 24:17 **2:2:** Diboboniba 24:17 **2:6:** Mai 5:2, Jo 7:42 **2:6:** Maika 5:2; Jon 7:42 † **2:9:** Betlehem a Jerusalemin saghon itir puvati. Aning tizim 8 kilomitan iti. **2:11:** Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46 **2:11:** Onger Akaba 72:10; Aisaia 60:6

15 Egha Josep Isipin ikia ghua,
dughiar Herot ovengezim. Arazir
kabanagh otiva Ekiamin akam inigha
izir gumazir mamin akatorimin
mikemezir migirigiabar min otifi.
A kamaghin mikeme, “Nan Otarim
Isipin kantrin itima, ki an diazima an
azenan ize.”

Atrivim Herot mikemezima, me borir aviribav soghezima da ariaghire

16 Ezi Herot garima, fofozir gu-
mazir aruem anadi naghin izeziba
a gifara. Ezi Herot bar puv atara
uan midorozir gumaziba amadagha,
migirigiar gavgavim me ganiga, me
amadima me ghua, Betlehem koma
an boroghin itir nguibaba bar dar
ghua otarir azenir pumuning ko
an apengan itiba, me misozima me
ariaghire. Kar ana aruem anadi
naghin izezir fofozir gumazibar
migirigiamin gin ghua kamaghin ami.
17 Arazir kabanagh otiva Godin
akam inigha izir gumazim Jeremaia
mikemezi moghin, otifi. A ghaze:

18 “Me Raman nguibamin tiarir mam
barasi, azirakam ko tuatem.
Reselin boriba ua itir puvati.
Kamaghira a uan ovengezir boriba
bagha azi.
A navir amirizim inian aghua.”

Josep uan amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

19 Herot ovengezima, Josep Isipin
itima, Ekiamin ensel irebamin Josep
bato.
20 Egha kamaghin a migei, “Borim
misoghasa amir darazi me ovenge.
Kamaghin amizi, ni dikavigh borim
koma an amebam inigh ua Israelin
mangi.”
21 Ezi a dikavigha borim isa an ame-
bam inigha me ua Israelin ghue.
22 Egha an orazima, Arkelaus uan
afeziam Herotin danganim inigha Ju-
dian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian
Distrighin mangan atiatingi. Egha
God da irebamin migirigiam inigha
Galilin Distrighin ghu.‡
23 A ghua Galilin Distrighin nguibar
mam, Nasaretin apera. Bizir kaba
otiva Godin akam inigha izir gu-
mazim mikemezi moghin otifi, a
ghaze, “Me Nasaretian Gumazim, a
darigham.”

3

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, akam akuri

(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Dughiar kamnaghin Gumazamiz-
iba Ruer Gumazim Jon izava, Ju-
dian gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikia akam akuri.
2 Egha ghaze, “God Bizibagh Ati-
vamin Dughiam, a roghira ize. Kam-
aghin amizi, ia navibagh iragh.”*
3 Godin akam inigha izir gumazim
Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze,
“Gumazir tiarir mam gumazamiz-
iba puvatizir danganimin dia ghaze,
‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar
kir.’ ”
4 Jon an asizim kamelin arizibar
ingarizir iniba ikegha asizir inim uan
ivariam ike. A inir kaba ikeghava
odeziba ko ruarimin haniba api.†
5 Ezi gumazamiziba, me Jerusalemin
nguibar ekiam ko Judian Distrik ko

2:15: Hos 11:1 **2:15:** Hosea 11:1 **2:18:** Stt 35:19, Jer 31:15 **2:18:** Jenesis 35:19; Jeremaia 31:15 **2:20:** Kis 4:19 **2:20:** Ua Me Ini 4:19 ‡ **2:22:** Atrivim Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrik Galili ko Distrik Judian gari. A 10plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45 **2:23:** Mak 1:24; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:1:** Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:1:** Mak 1:4; 1:15; Luk 3:2-3; Jon 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15 **3:2:** Matyu 4:17; Mak 1:15 * **3:2:** Ziar kamning, “Kingdom Bilong God,” ko “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.” **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:3:** Aisaia 40:3; Mak 1:3; Luk 1:76; Jon 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 **3:4:** 1 Samuel 14:25-26; Sekaraia 13:4; Mak 1:6 † **3:4:** Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Ni akar 2 Atriviba 1:8in itimin gan.

Jordanin danganimin ikegha, bar a
bagha izava,
6 uan arazir kurabar gun migeima
a Jordanin Fanemin me rue.
7 Egha a garima, Farisiba ko
Sadyusibar avirim, a gumazamiz-
iba ruer danganimin izi. Ezi a
kamaghin me migei, "Ia kuruzir
divir anababa, tina ia mikemezi, ia
Godin aningagharir gin izamimin ari
mangasa?
8 Ia navim girazir arazibar amu.
9 Egh ia pura uarigh nighnigh suam
'E Abrahamin ovaviba.' Ki ia migei,
God dagiar kabara amighti da Abra-
hamin ovavibar min otivighamin
gavgavim iti.
10 Sobiam datirighin temer povibar
iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba
itir puvatiziba, God bar da okeghiva
da isiva avim mikinam.
11 "Ia navibagh irazir arazim akak-
aghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan
gin izir gumazim, an gavgavim nan
gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir
asuabar ateramin gavgaviba puvati.
Gumazir kam Godin Duam ko avimin
ia ruam.
12 A witba misevir savol an
agharimin iti, eghti a uan witba
misiva dar daghebar arighiva, witba
misevir dipenimin witin miseviba
aviva, egh dar miseviba avir munger
puvatizimin da akuntima, da isiam."

Jon Iesus rue (Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Ezi dughiar kamin Iesus Galilin
Distrik ategha Jon a ruasa, Jordanin
Fanemin zui.
14 Ezi Jon an anogorogha ghaze, "Ni
manmaghsua, uabi ruasa na bagha
izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!"
15 Ezi Iesus an migirigiam ikaragha
a migia ghaze, "Marki. Ni datirighin
ki ni migei moghin ni damu. Ga
arazir kamin, God ifongezir arazibar
gintighti, da otivam." Ezi Jon an
migirigiamin min ghu.
16 Ezi Iesus ruegha givagha
zuamira dipamin anagava oto. Ezi
overiam kuiaghirizi a garima, Godin
Duam bunbamin min mighegha
izaghira a gisin apera.
17 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin
ikia dia ghaze, "Kar nan Otarim,
ki bar a gifonge. Ki a bagha bar
akonge."

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Dughiar kamin Godin Duam Iesus
inigha ghua Satan a gifarasa gumaza-
miziba puvatizir danganimin ghu.
2 Ezi Iesus 40plan arueba ko
dimagaribar daghetam inizir puvati.
Ezi mitiriam an azi.
3 Ezi gumazir ifavaribagh amim Sa-
tan iza a batogha kamaghin a migei,
"Ni guizbangira Godin Otarim, ni
dagiar kaba akar gavgavim dav ke-
meghti da bretin rubuzibar min oti-
figh."
4 Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze,
"Godin Akinafarim kamaghin migei,
'Gumazamiziba daghebara damiva
dar gavgavimin ikian kogham. Pu-
vati. Me God migeir migirigiaba
bar dar gin mangiva me ikirimirir
aghuim iniam.' "
5 Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemin
ghugha a isa Godin Dipenim pin mar
anefa.

3:7: Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33; Luk 3:7; Rom 5:9; 1 Tesalonika 1:10 **3:9:** Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:9:** Jon 8:33; Aposel 13:26; Rom 2:28-29; 4:1; 4:11-12; 4:16 **3:10:** Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:10:** Matyu 7:19; Luk 13:6-9; Jon 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13 **3:11:** Aisaia 4:4; Malakai 3:2; Jon 1:26-27; 1:33; Aposel 1:5; 2:3-4; 1 Korin 12:13 **3:12:** Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:12:** Malakai 3:3; 4:1; Matyu 13:30 **3:16:** Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33 **3:16:** Aisaia 11:2; Mak 1:10; Luk 3:22; Jon 1:32-33 **3:17:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17 **3:17:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 12:18; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 12:28; 2 Pita 1:17 **4:1:** Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15 **4:1:** Mak 1:12-13; Luk 4:1-13; Hibru 2:18; 4:15 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8 **4:3:** Jo 6:30-31 **4:3:** Jon 6:30-31 **4:4:** Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3

6 Egha kamaghin a migei, “Ni oragh,
Godin Akinafarim kamaghin migei,
‘A ni bagh uan enselba akar gav-
gavim me mikimtima me deraghvira
nin ganam. Egh me uan dafaribar ni
fueghti, ni uan dagarim dagiatamin
aneseghan kogham!’ Kamaghin
amizi, ni guizbangira Godin Otarim,
ni kagh iki uabi ekunigh.”
7 Ezi Iesus an akam ikaragha
ghaze, “Godin Akinafarim uaghan
kamaghin migia ghaze, ‘Ni uan Ekiam
Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an
gavgavim bagh azangan marki.’ ”
8 Ezi Satan ua Iesus inigha ghua
mighsiar bar pin itir mamin ghua-
vanabogha nguazir kamin kantriba
bar, ko dar bizir aghuiba an akak-
agha ghaze,
9 “Ni tevimning apirigh nan ziam
feghti, bizir kaba ki bar da ni
daningam.”
10 Ezi Iesus a migia ghaze, “Satan
ni na gitagh! Godin Akinafarim kam-
aghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an
apengara iki an ziamra fam.’ ”
11 Ezi Satan Iesus ataghizima,
Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus Galilin Distrighin ingari
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Iesus orazima me Jon, Gumaza-
miziba Ruer Gumazim a isa kalabus
gati, ezi a uamategha Galilin Dis-
trighin ghu.
13 Egha a Nasaretin nguibam
ategha ghua Kaperneamin nguibamin
iti. Nguibar kam, Galilin Dipar
Akaremin dadarimin Sebulun ko
Naptalin nguazir asizimin iti.*
14 Arazir kabanagh otiva fomira
Godin akam inigha izir gumazim Ai-
saia mikemezi moghin otifi. A ghaze,
15 “Ia gumazamizir Sebulunin
nguazim ko Naptalin nguazimin
itiba, nguazir kam a tuavir on-
garimin zuimin boroghira itir dan-
ganim ko Jordanin Fanemin dadarir
vongin itir danganim, a Galilin
Distrighin nguazim. Danganir kam
Kantrin Igharazibar Gumazamizir
aviriba uaghan an aven iti.
16 Gumazamizir arazir kurabar
mitatemin aven aruiba, me datirighin
angazangarir ekiamin gari. Me
danganir mitatemin apiaghav ikiava
aremeghasava ami, ezi datirighin
aminim tirazi angazangarim me
gisira.”

Iesus Akar Aghuim akuri
(Sapta 4:17--9:34)

Iesus suren gumazir 4plan diazi, me an gin zui
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

17 Dughiar kamin Iesus ingangarim
foregha akam akura gumazamizibav
gia ghaze, “God Bizibagh Ativamin
Dughiam a roghira ize. Kamaghin
amizi, ia navibagh iragh!”
18 Ezi Iesus Galilin Dipar Akaremin
dadarimin ghua gari aveghbuar
mamning iti. Saimon, me “Pita,” a
garisi. A uan dozim Andru ko, aning
iver ekiaba dipamin da kuri. Aning
osiriba isa dagiaba bagha da amadir
gumazimning.
19 Ezi Iesus aning migia ghaze, “Gua
nan gin izitima ki guan akakaghtima,
gua osiriba isi moghin gumazamiz-
iba iniam.”
20 Ezi aning an akam baraghavira,
uan iveba ategha an gin zui.
21 Ezi Iesus mong sivagha ghua
aveghbuar mamningin api. Jems,
a Sebedin otarim, a uan dozim Jon
ko iti. Aning uan afeziam Sebedi

4:6: Sng 91:11-12, Jo 7:3-4 **4:6:** Onger Akaba 91:11-12; Jon 7:3-4 **4:7:** Lo 6:16 **4:7:** Godin Araziba 6:16 **4:9:** Jo 6:14-15 **4:10:** Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 **4:10:** Godin Araziba 6:13; 10:20; Josua 24:14 **4:11:** Hi 1:6, 1:14 **4:11:** Hibru 1:6; 1:14 **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43 **4:12:** Matyu 14:3; Mak 1:14; 6:17; Luk 3:19-20; Jon 4:43 **4:13:** Jo 2:12 **4:13:** Jon 2:12

* **4:13:** Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin Dipar Akaremin dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti. **4:15:** Aisaia 9:1-2 **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32 **4:16:** Aisaia 42:7; Luk 2:32 **4:17:** Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15 **4:17:** Matyu 3:2; 10:7; Mak 1:14-15 **4:19:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:19:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28 **4:20:** Matyu 19:27; Mak 10:28; Luk 18:28

ko me botin mamin iti. Men iveba dighoraghirezi, me dar toribar kiri. Ezi Iesus aning diazima,
22 aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui.

Iesus akam akura arimariabar kiri (Luk 6:17-19)

23 Iesus Galilin Distrik bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi.
24 Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezi gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba barazziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghireziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa.†
25 Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin Distrighin itir darazi ko Distrik Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrik, ko Jordanin vongin itir danganimin itir darasi, me an gin arui.

5

Iesus mighsiamin akam akuri

1 Iesus gari avirir ekiam an gin izima, a mighsiar mamin ghuanabogha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

Iesus gumazamizibar sure gami (Luk 6:20-23)

2 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze:†

3 "Ia Godin damazimin ia fo, ia an bizibagh asa,
ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam.
Kamaghin ian naviba deragh.
4 Ia datirighin azia itir gumazamiziba,
ia bar akuegham.
Kamaghin ian naviba deragh.
5 Ia gumazamizir uari abira aghumra itiba,
God nguazim bar ia daningam.
Kamaghin ian naviba deragh.
6 Ia gumazamizir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri,
God ian mitiriam a givagham.
Kamaghin ian naviba deragh.
7 Ia gumazamizir igharaz darazir apangkuviba,
God ian apangkuvam.
Kamaghin ian naviba deragh.
8 Ia gumazamizir navir averiaba zueziba,
ia Godin ganam.
Kamaghin ian naviba deragh.

4:23: Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:23:** Matyu 9:35; Mak 1:39; Luk 4:15; 4:44; Aposel 10:38 **4:24:** Mk 6:55 **4:24:** Mak 6:55 † **4:24:** Judan Nguibam Rom gavmanin apengan itir dughiamin, kantri Israel a Romin Provinsin ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk 3:7-8 **4:25:** Mak 3:7-8
* **5:1:** Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Ni Matyu 13:2 ko 24:3 ko Luk 4:20in gan.)
† **5:2:** Matyu 4:23-25 ko 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghin e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus migirigiar bar ruarir 5pla akuni, sapta 5--7in itir migirigiar ruarim a 5plan kabar faragha otifi, ezi 4pla ikiavira iti. Akar sapta 5--7in itiba a mighsiar mamin ikia da akuni. **5:3:** Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 **5:3:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; Luk 6:20 **5:4:** Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 **5:4:** Aisaia 61:2; Luk 6:21; Akar Mogomem 7:17 **5:5:** Sng 37:11, Ais 29:19 **5:5:** Onger Akaba 37:11; Aisaia 29:19 **5:6:** Ais 55:1-2, 65:13 **5:6:** Aisaia 55:1-2; 65:13 **5:7:** Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 **5:7:** Jems 2:13 **5:8:** Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 **5:8:** Onger Akaba 15:2; 24:3-4; 51:10; 73:1; 1 Korin 13:12; Hibru 12:14; 1 Jon 3:2-3 **5:9:** Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 **5:9:** Matyu 5:45; Luk 6:35; Rom 14:19

9 Ia gumazamizir adariba ko
midoroziba ageviba,
me 'Godin Boriba,' ia darigham.
Kamaghin ian naviba der-
agh.
10 Ia gumazamizir arazir aghuibagh
amiba, ezi me arazir kam
bagha osimtiziba ko mizaziba
ia ganidi,
God Bizibagh Ativamin Dughiam,
a iana.
Kamaghin ian naviba der-
agh.
11 Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir
kam bangin me paza ia gamua
osimtiziba ko mizaziba ia
ganidi,
egha migirigiar ifavarir aviriba
ia gasi,
kamaghin ian naviba der-
agh.
12 Ivezir bar ekiam ia mizua Godin
Nguibamin iti.
Godin akam inigha izir gumazir
ian faragha ghueziba, me
uaghan kamaghira osimtiziba
ko mizaziba me ganingi.
Kamaghin ia naviba deragh
bar akongegh."

Ia amangsizim ko angazangarimin min iti
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me bagha, amangsizimin min iti. Ia fo, amangsizim uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Amangsizir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam.
14 Ia mati nguazir kamin angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiatam mighsiamin iki modoghan kogham.
15 Egha gumazitam lamin tam gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazamizir dipenimin itiba bar me gisiragham.
16 Nin angazangarim kamaghira isiraghtima, gumazamiziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam."

Moses Osirizir Arazibar akaba

17 Egha Iesus ua migia ghaze, "Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam.
18 Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogh, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham.
19 Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamin kuragh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazir sure damuam, gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam.

5:10: 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 **5:10:** 2 Korin 4:17; 2 Timoti 2:12; Hibru 12:4; 1 Pita 3:14 **5:11:** Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 **5:11:** Luk 6:22; Jems 1:2; 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 **5:12:** 2 Eghaghaniba 36:16; Luk 6:23; Aposel 5:41; 7:52; 1 Tesalonika 2:15; Hibru 11:32-38; Jems 5:10; 1 Pita 4:13 **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35 **5:13:** Mak 9:50; Luk 14:34-35 **5:14:** Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 **5:14:** Aghuzir Akaba 4:18; Jon 8:12; 9:5; Filipai 2:15 **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 **5:16:** Jon 15:8; 1 Korin 14:25; Efesus 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24 **5:17:** Rom 3:31; 10:4; Galesia 3:24 **5:18:** Lu 16:17, 21:33 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Je 2:10 **5:19:** Jems 2:10 **5:20:** Ro 9:31, 10:3 **5:20:** Rom 9:31; 10:3

20 Kamaghin amizi, ki ia migei, ia
God in ifongiamin gintighan koghiva,
ian arazir aghuiba Judan Arazibagh
fozir gumaziba ko Farisibar arazir
aghuibagh afiraghan koghti, ia God
Bizibagh Ativamin Dughiamin aven
mangan kogham."

Iesus akabar kirir arazim migei (Luk 12:57-59)

21 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia
da baregha givagha dagh fo, ia tav
misueghtima an aremeghan marki.
Ian tav gumazitam misueghtima an
aremegham, a kotiamin otivam.
22 Ezi ki kamaghin ia migei, gu-
mazir manam uan aveghbuamin
atari, a kotiamin mangam. Egh
gumazitam migirigiar kurabar uan
aveghbuam mikim suam, a Kotiar
Ekiamin otivam. Egh gumazitam
gumazir mamin atar suam, a gu-
mazir onganim, a helin avir ekiamin
mangam.
23 "Egh ni ofa damusi ofa
gamir dakozimin mangi, egh ni
nighnigham, ni uan aveghbuam ko
migirigiar osimtizim iti,
24 egh ni uan ofaba ofa gamir
dakozimin dar atigh. Egh uamategh
mangi aveghbuam ko migirigiabar
kirigh. Gua dar kirigh, egh ni
datirighin mangi uan ofa isi God
daning.
25 "Eghti nin apanim ni inigh
kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir
kam akirsi tuavimin a mikim mangi.
Puvatightima, a ni inigh jasin
damazimin mangam. Eghti jas ni
inigh polisin agharim datightima,
polis ni inigh kalabuziam datigham.
26 Ezi ki guizbangira ni migei,
ni azenim giran kogham, iki
mangi ni ivezim bar anekirighamin
dughiamin gin, azenim giram."

Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

27 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ia kamaghin oraki, me fomira ghaze,
ia poroghamiba uari bakeir arazim,
damuan marki.
28 Ezi ki kamaghin ia migei, ni gu-
mazitam ni amizir mamin gara paza
a ginighnisi, ni poroghamiba uari
bakeir arazim uan navir averiamin
aven, a ko a gamigha gifa.
29 "Eghti nin damazir guvimin itim
ni damuti, ni arazir kuram damighti,
ni anesigh a makunigh. Kam-
aghin deragham, ni uan mikarzitam
atugh, egh arazir kuratam damighan
kogham. Puvatightima, me nin
mikarzim bar a isiva helin aneku-
nigham.
30 Eghti nin dafarir guvim ni
damuti ni arazir kuratam damighti,
ni anetugh a makunigh. Kam-
aghin dera, nin mikarzitam dutugh
deragham, egh ni arazir kuratam
damuan kogham. Puvatightima,
me nin mikarzim bar a isi helin
anekunigham."

Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghiraghan kogham (Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Egha Iesus ua migia ghaze, "Me
fomira kamaghin migei, 'Gumazir
manam uan amuim ataghiraghsi,
an a bagh akinafarim osirigh egh
anetegham.'
32 Ezi ki kamaghin ia migei, Gu-
mazir manam uan amuimin garima,

5:21: Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17 **5:21:** Ua Me Ini 20:13; 21:12; Ofa Gami 24:17; Godin Araziba 5:17 **5:22:** Je 1:19, 1 Jo 3:15 **5:22:** Jems 1:19; 1 Jon 3:15 **5:23:** Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25 **5:23:** Matyu 8:4; 23:19; Mak 11:25 **5:24:** Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 **5:24:** Matyu 18:15-20; 1 Timoti 2:8; 1 Pita 3:8 **5:25:** Mt 6:14-15, 18:34-35 **5:25:** Matyu 6:14-15; 18:34-35 **5:27:** Kis 20:14, Lo 5:18 **5:27:** Ua Me Ini 20:14; Godin Araziba 5:18 **5:28:** 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14 **5:28:** 2 Samuel 11:2; Aghuzir Akaba 6:25; 2 Pita 2:14 **5:29:** Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 **5:29:** Matyu 18:9; Mak 9:47; 1 Korin 9:27; Kolosi 3:5 **5:30:** Mt 18:8, Mk 9:43 **5:30:** Matyu 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 **5:31:** Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 3:1; Matyu 19:7; Mak 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11 **5:32:** Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18; Rom 7:3; 1 Korin 7:10-11

a gumazir igharazitam ko akuizir pu-
vatizi a puram anetaki, gumazir kam
uan amuim gamima a poroghamiba
uari bakeir arazim gami. Eghti
amizir kam gumazir igharazitamin
ikiam, a poroghamiba uari bakeir
arazim gami. Eghti gumazitam
amizir pam ataghizimin ikiva, egh
gumazir kam uaghan poroghamiba
uari bakeir arazim gami."

Iesus ghaze, ia bizibav kim egh guizbangira darigh Godin Nguibamin akakaghan marki

33 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Migirigiar mam ian ovaviba a
inizi ia a baraki, a kara, 'Ia ifariva
Godin Nguibamin akakagh mikiman
marki. Ia Ekiamin damazimin migeir
akamin mirara mangi, arazir kam
deragh a damu.'
34 Ezi ki ia migei, uan migirigiaba
gavgavim dar aningsi, bizir katamin
akakagh mikiman marki. Bar
markiam. Ia Godin Nguibamin
akakagh egh mikim suam, 'Bar
guizbangira,' ia kamaghin damuan
marki. Bar markiam. Kar Godin
Atrivir Dabirabim.
35 Ia uan migirigiaba gavgavim dar
aningsi, nguazir kam diponan marki.
God nguazimin uan suemning arisi.
Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar
aningsi, Jerusalem diponan marki.
Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar
ekiam.
36 Egh ia uan migirigiaba gavgavim
dar aningsi uan dapanibar akak-
aghan marki. Ia fo, ian tav uan
dapanir arizitam damuti a pigham,
o ghurghurighan kogham.
37 Ia pura kamaghin mikim,
'Guizbangira,' o 'Puvati.' A kam-
aghin dera. Ezi migirigiar igharazir
isafuraziba, da Satanin otivaghirir
migirigiaba."

Iesus ghaze, ia arazir kuraba ikarvaghan marki
(Luk 6:29-30)

38 Egha Iesus ua kamaghin
migei, "Ia oraki, me fomira ghaze,
'Tav igharaz tavin damazim a
gasighasighti, me uaghan an
damazim gasighasigham. Eghti tav
tavin ataritam asighti, me uaghan an
ataritam asigham.'
39 Ezi ki kamaghin ia migei, gu-
mazim arazir kuratam ia damightima,
ia a ikarvaghan marki. Egh gu-
mazitam ian koviatam apezeghti, ia
koviar vuem sara a daningigh.
40 Eghti tav ian korotiar azenan
azuim bagh ia isi kotiam datighti,
ia uaghan uan aven azuir korotiam
saram a daningigh.
41 Eghti tav uan biziba iniasa ni
bagha gavgava ghaze, ni an biz-
iba ater an aku tuavir asizitamin
mangam, eghti ni an aku tuavir asizir
ruarir pumuningin mangi.
42 Eghti tav biziba bagh ian
azangsighti, ia a daningigh. Eghti
gumazitam pura ia da biziba iniasa
ian azai, ia akirim ragh a gasan
marki."

Iesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh
(Luk 6:27-28; 6:32-36)

43 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ia kamaghin oraki, me fomira ka-
maghin migei, 'Ia uan namakabagh

5:33: Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:33:** Ua Me Ini 20:7; Ofa Gami 19:12; Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21 **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:34:** Aisaia 66:1; Matyu 23:22; Aposel 7:49; Jems 5:12 **5:35:** Sng 48:2, Ais 66:1 **5:35:** Onger Akaba 48:2; Aisaia 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:37:** Kolosi 4:6; Jems 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21 **5:38:** Ua Me Ini 21:24; Ofa Gami 24:20; Godin Araziba 19:21 **5:39:** Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:39:** Ofa Gami 19:18; Aisaia 50:6; Luk 6:29; Jon 18:22-23; Rom 12:17-19; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:40:** 1 Ko 6:7 **5:40:** 1 Korin 6:7 **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:42:** Godin Araziba 15:8-10; Luk 6:30; 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10 **5:43:** Godin Araziba 23:6; Onger Akaba 41:10 ‡ **5:43:** Migirigiar uan namakabara ifongeghamim, a Ofa Gami 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gifozir puvati. Ni Godin Araziba 7:2, ko 20:16, ko Onger Akaba 139:21-22in gan.

ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’‡
44 Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azangti, God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar apangkuvam.
45 Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itimin boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi.
46 Eghti ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir aghuir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami.
47 Egh ia dughiam isi uan adarazir aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami!
48 Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6

Iesus igharazibar akurvazir arazim migei

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezir aghuitam inighan kogham.
2 “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kamin, gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami mokin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darasi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.
3 Ia asaghasazitamin akurvaghsi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir kiriam arazir kam gifoghan kogham.
4 Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.”

Iesus God ko migeir arazibagh eghari
(Luk 11:2-4)

5 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.
6 Eghti ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamin mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.
7 “Ia God ko mikimsi migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar amuam, eghti kamaghin God me baragham.
8 Me ami moghin, ia damuan marki. Guizbangira, ia puvatizir bizziba, ia da bagh tighar uan Afeziamin azangsighamim dughiamin, an adagh fogha gifa.

5:44: Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 **5:44:** Ua Me Ini 23:4-5; Luk 23:34; Aposel 7:60; Rom 12:14; 12:20; 1 Korin 4:12-13; 1 Pita 2:23 **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1 **5:45:** Jop 25:3; Efesus 5:1 **5:48:** Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16 **5:48:** Ofa Gami 11:44; 19:2; Godin Araziba 18:13; Luk 6:36; Kolosi 1:28; 1 Pita 1:15-16 **6:1:** Mt 6:5, 6:16, 23:5 **6:1:** Matyu 6:5; 6:16; 23:5 **6:3:** Mt 25:37-40 **6:4:** Mt 6:6, 6:18 **6:4:** Matyu 6:6; 6:18 **6:5:** Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14 **6:5:** Matyu 23:5; Mak 11:25; Luk 18:10-14 **6:6:** 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18 **6:6:** 2 Atriviba 4:33; Matyu 6:4; 6:18 **6:7:** 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15 **6:7:** 1 Atriviba 18:26-29; Aisaia 1:15 **6:8:** Mt 6:32 **6:8:** Matyu 6:32 **6:9:** Lu 11:2-4 **6:9:** Luk 11:2-4

9 “Kamaghin amizi, ia kamaghin
God ko mikim:

“ ‘En Afeziar uan Nguibamin itim, nin
ziam bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.
10 Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ati-
vamim,
a izi.
Eghti nin Nguibamin itir darazi nin
ifongiamin gin zui moghin,
e uaghan nguazir kamin nin ifon-
giamin gin mangam.
11 E datirighin damamin dagheba,
ni datirighin da isi e daning.
12 Egh me e gamir arazir kuraba e da
gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.
13 Egh e ateghti,
e osimtizibar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,
e arazir kuratam damuan
kogham.
Ni arazir kurabar gavgavim da e
inigh.’*

14 “Guizbangira, ia gumazamiziba
ia gamir arazir kuraba gin amangiti,
ian Afeziar uan Nguibamin itim, ian
arazir kuraba gin amangam.
15 Ia men arazir kuraba gin aman-
gan koghti, ian Afeziam uaghan ian
arazir kuraba gin amangan kogham.”

Iesus dagheba ataghirazir arazibav gei

16 Egha Iesus ua me migia ghaze,
“Ia dagheba ataghirazir dughiamin ia
gumazir ifavaribar min uan guabagh
ekuan marki. Gumazir ifavariba
dagheba ataghirazir dughiamin, gu-
maziba men ganasa, me uan guaba
ruer puvatigha pughpurighav arui.
Me odava arazir kabagh ami. Ki
guizbangira ia migei, me uan ivezim
inigha gifa.
17 Eghti ia dagheba ataghirazir
dughiamin, ia borem uari aghiva uan
guaba ru,
18 eghti gumazamiziba ia dagheba
ataghirazir arazir kam gifoghan
kogham. Eghti ian Afeziar danganir
mogomemin itim, anarira ian ganigh
fogham. Egh gin ian Afeziar bizir
mogomebar garim, a ian ivezim ia
daningam.”

Iesus biziba akumakuir arazibav gei
(Luk 12:33-34)

19 Egha Iesus ua me migia ghaze,
“Ia nguazimin ikia uari bagh bizir
aghuiba akumakum dar pozibav
kinam marki. Nguazir kamin,
barereba ko omebaba dar amiti,
da maziva akughiregham. Eghti
okimakiar gumaziba biriba akar da
okimam.
20 Ia Godin Nguibamin uari bagh
bizir aghuiba pozibav kin. Godin
Nguibamin barereba ko omebaba
bizibar aman koghti, da mazigh,
akughiran kogham. Eghti okimakiar
gumazitam biritam akarigh da oke-
meghan kogham.
21 Nin bizir aghuiba itir danganim,
nin navir averiamin itir ifongiam, a
uaghan danganir kamra ikiam.”

6:10: Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 **6:10:** Onger Akaba 103:19-21; Matyu 7:21; 26:39; 26:42; Luk 11:2; 22:42; Aposel 21:14 **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:12:** Matyu 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9 **6:13:** Matyu 26:41; Luk 22:40; 22:46; Jon 17:15; 1 Korin 10:13; 2 Tesalonika 3:3; 2 Timoti 4:18; Jems 1:13; 2 Pita 2:9 * **6:13:** Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.” **6:14:** Ef 4:32, Kl 3:13 **6:14:** Efesus 4:32; Kolosi 3:13 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:15:** Mt 18:35, Je 2:13 **6:15:** Matyu 18:35; Jems 2:13 **6:16:** Ais 58:5-9 **6:16:** Aisaia 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:18:** Matyu 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 **6:19:** 1 Timoti 6:17; Hibru 13:5; Jems 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 **6:20:** Matyu 19:21; Luk 12:33-34; 18:22; Kolosi 3:1-2; 1 Timoti 6:19; 1 Pita 1:4 **6:21:** Lu 12:34 **6:21:** Luk 12:34 **6:22:** Lu 11:34-36 **6:22:** Luk 11:34-36

Damazim a namnamin angazangarim
(Luk 11:34-36)

22 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim derazi, nin namnam angazangarim bar a gizivaghti, ni arazir aghuibar amuam.
23 Eghti nin damaziba ikuvigham, nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nin angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

Ingangarir gumazitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham
(Luk 16:13)

24 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran marki.”

Ia pamten biziba bagh dighorim isiva dagh nighnighan marki
(Luk 12:22-31)

25 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira.
26 Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvatigha da pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba dagh anidi. Ezi ian ikirimirim ti kuarazibar ikirimirim gafirazir puvati?
27 Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.
28 “Ia tizimsua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati.
29 Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati.
30 E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba!
31 Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam amam? O, e inir manatam ikegham?’
32 Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam.
33 Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghvira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam.
34 “Kamaghin amizi, ia pamten gurumzaraghan bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir

6:24: Lu 16:13, Ga 1:10, 1 Ti 6:17, Je 4:4, 1 Jo 2:15 **6:24:** Luk 16:13; Galesia 1:10; 1 Timoti 6:17; Jems 4:4; 1 Jon 2:15 **6:25:** Sng 55:22, Fl 4:6, 1 Ti 6:6-8, Hi 13:5, 1 Pi 5:7 **6:25:** Onger Akaba 55:22; Filipai 4:6; 1 Timoti 6:6-8; Hibru 13:5; 1 Pita 5:7 **6:26:** Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24 **6:26:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Matyu 10:29-31; Luk 12:6-7; 12:24 **6:29:** 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6 **6:29:** 1 Atriviba 10:4-7; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **6:32:** Mt 6:8 **6:32:** Matyu 6:8 **6:33:** 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17 **6:33:** 1 Atriviba 3:13-14; Onger Akaba 37:4; 37:25; Rom 14:17 **6:34:** Kis 16:4, 16:19, Mt 6:11 **6:34:** Ua Me Ini 16:4; 16:19; Matyu 6:11

osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba."

7

Ia munen araziba tuisighan marki, egh suam, men araziba ikufi
(Luk 6:37-38; 6:41-42)

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, "God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi.
2 Ia me tuisigha men ikurakurazi moghin, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham.
3 Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati?
4 Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, 'Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?'
5 Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.
6 "Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghirigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham."

God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko migeibar aningam
(Luk 11:9-13)

7 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham.
8 Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham.
9 Ezi ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangsighti, ia ti dagiatam a daningam? Puvati.
10 Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.
11 "Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazamizir a ko migeibar aningam.
12 "Kamaghin amizi, ia arazir aghuir igharaz darazi ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu."

Tiar akar asuvazim ko aroghezim
(Luk 13:24)

13 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar aroghezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamin zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui.
14 Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi."

7:1: Lu 6:37, Ro 2:1, 1 Ko 4:3-5, Je 4:11-12 **7:1:** Luk 6:37; Rom 2:1; 1 Korin 4:3-5; Jems 4:11-12 **7:2:** Mk 4:24 **7:2:** Mak 4:24 **7:3:** Lu 6:41-42 **7:3:** Luk 6:41-42 **7:6:** Mt 10:14 **7:6:** Matyu 10:14 **7:7:** Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:7:** Jeremaia 29:13-14; Mak 11:24; Luk 11:9-10; Jon 14:13-14; 15:7; 15:16; 16:23-24; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **7:8:** Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:8:** Aghuzir Akaba 8:17; Jeremaia 29:12-13; Luk 11:10; Jems 1:5; 1 Jon 3:22-23; 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:9:** Luk 11:11 **7:11:** Lu 11:13, Je 1:17 **7:11:** Luk 11:13; Jems 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **7:12:** Matyu 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **7:13:** Lu 13:24, Jo 10:7-9 **7:13:** Luk 13:24; Jon 10:7-9 **7:14:** Ap 14:22 **7:14:** Aposel 14:22

Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan
(Luk 6:43-44; 13:25-27)

15 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia akar ifavarim akurir gumazamiziba bagh deravira gan. Me ia gifarisi migirigiar aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui.
16 Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumazamiziba. Gumaziba ter ataghataritamin wainin ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati.
17 Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati.
18 Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham.
19 Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri.
20 Kamaghin amizi, ia men arazibar gan fogham, me akar ifavarim akurir gumazamiziba, o me akar aghuim akurir gumazamiziba.
21 "Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir 'Ekiam, Ekiam' na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumazamizir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.
22 Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, 'Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri. Egha nin ziamin duar kuraba batogha, nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.'
23 Eghti ki Dughiar kamin bighivira me mikim suam, 'Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!' "

Dipenimin ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)

24 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari.
25 Ezi amozim izima, aperiam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghiriizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati.
26 Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, a mati gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore.
27 Ezi amozim izima aperiam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri."
28 Iesus migirigiar kabav kemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami.
29 Me fo, Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gavgavim itir gumazimin min men sure gami.

7:15: Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:15:** Esekiel 22:27; Matyu 24:4; 24:24; Mak 13:22; Luk 6:26; Aposel 20:29; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:16:** Matyu 7:20; 12:33; Luk 6:43-44; Galesia 5:19-22; Jems 3:12 **7:17:** Jer 11:19 **7:17:** Jeremaia 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:18:** Luk 6:43 **7:19:** Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 **7:19:** Matyu 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2; 15:6 **7:20:** Mt 12:33 **7:20:** Matyu 12:33 **7:21:** Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 **7:21:** Hosea 8:2; Matyu 21:31; Luk 6:46; Aposel 19:13; Rom 2:13; Jems 1:22; 1:25 **7:22:** 1 Ko 13:2 **7:22:** 1 Korin 13:2 **7:23:** Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 **7:23:** Onger Akaba 6:8; Matyu 10:33; 13:41-42; 25:12; 25:41; Luk 13:25-27; 2 Timoti 2:19 **7:24:** Lu 6:47-48 **7:24:** Luk 6:47-48 **7:28:** Mak 1:22; Luk 4:32 **7:29:** Jo 7:46 **7:29:** Jon 7:46

8

Iesus lepa itir gumazim gamizi, a ua dera
(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)

1 Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui.*
2 Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimning apirigha a migia ghaze, "Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka."†
3 Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh." A kamaghin migiavira itima, gumazir kamin lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera.‡
4 Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni oragh, ni batozir bizir kamin gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa."

Iesus midorozir gumazimin ingangarir gumazimin arimariam a gifa
(Luk 7:1-10)

5 Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim iza, Iesus gaghora ghaze,
6 "Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An soroghafariba bar amira, ezi a mizazir kuram barasi."
7 Ezi Iesus ghaze, "Ki mangi a damighti, a ua deragham."
8 Ezi midorozir gumazir dapanim Iesusin akam ikaragha a migia ghaze, "Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragham.
9 Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, 'Ia mangi,' eghti me mangam. O, ki me mikim suam, 'Ia izi.' Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham."
10 Ezi Iesus migirigiar kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumazamizibav gia ghaze, "Ki bar guizbangira ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamin ganizir puvati.
11 "Ki ia migei, gumazamizir aviriba uan nguibar aruem anadi naghin itiba ko aruem ghuaghiri naghin itiba ategh izi, Abraham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin daperagh damam.
12 Eghti God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darasi, God me batuegh me isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiva arangiva atariba kuskugh danganir kamin ikiam."
13 Egha Iesus 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin migia ghaze, "Ni mangi. Bizir ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham." Dughiar kamra, gumazir kamin ingangarir gumazim ua dera.

Iesus Pitan ivozir amizim gamizi,

* **8:1:** Ni Akar Matyu 5:2in itimin gan. **8:2:** Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 **8:2:** Mak 1:40-44; Luk 5:12-14 † **8:2:** Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an ganti an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Ni Ofa Gami sapta 13 ko 14in gan. ‡ **8:3:** Judabar akar mam ghaze, gumazim lepan arimariam ikiti ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. **8:4:** Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 **8:4:** Ofa Gami 14:1-32; Matyu 9:30; Mak 5:43; 7:36; Luk 5:14; 17:14 **8:5:** Jo 4:47 **8:5:** Jon 4:47 **8:10:** Mt 15:28 **8:10:** Matyu 15:28 **8:11:** Sng 107:3, Lu 13:29 **8:11:** Onger Akaba 107:3; Luk 13:29 **8:12:** Mt 13:42, 21:43, 22:13, 25:30, Lu 13:28, 2 Pi 2:17, Ju 13 **8:12:** Matyu 13:42; 21:43; 22:13; 25:30; Luk 13:28

a ua dera
(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

14 Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin
aven ghua garima, Pitan asamimin
mikarzim an feima, an aria dakozim
girighav iti.
15 Ezi Iesus an dafarimin suirazima,
an arimariam maghiram ane-
taghizima, a dikavigha Iesus bagha
isai.

Iesus gumazamizir avirim gamizi,
me ghuamaghe
(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

16 Ezi aruem gevima, me gumaza-
mizir avirir duar kuraba apazaziba
inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar
kurar kabav gia me batozima, me
an akamin gumazamiziba ataghirasi.
Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiz-
iba bar men arimariaba agifa.
17 Godin akam inigha izezir gu-
mazim Aisaia ghaze, "A uabi, e bagha
en osimtiziba ko mizaziba isa da
ateri, ezi da ghue." Iesus Aisaian
akam damighti, an otivasa, arazir
kabagh ami.

Iesus uabin gin mangamin araz-
ibav gei
(Luk 9:57-60)

18 Egha Iesus garima, avirir ekiam
anekufa. Ezi a uan suren gumaz-
ibav gia ghaze, "E dipar kam abigh an
vongin mangam."
19 Ezi Judan Arazibagh fozir gu-
mazir mam iza, kamaghin Iesus
migei, "Tisa, ni danganir manamin
mangam, ki uaghan ni ko mangam."
20 Ezi Iesus a migia ghaze, "Afiar
atiaba nguazir toribar itima, kuaraz-
iba mikonibar iti, ezi Gumazamiz-
ibar Otarim, dakuamin danganiba
puvati."
21 Ezi gumazir mam, a uaghan
Iesusin suren gumazim, a kam-
aghin Iesus migei, "Ekiam, ni faragh
nan amamangatighti, ki mangi uan
afeziam mozim dafaka."
22 Ezi Iesus a migia ghaze, "Marki.
Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba
uari uan gumazir kuabar afi."

Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)

23 Ezi Iesus botin anabozi, an suren
gumaziba an gin zui.
24 Me ghua ongarimin torimin
aminir bar ekiam dikava ongarim
gamima, a dipira kurim avasava ami.
Ezi Iesus akuavira iti.
25 Ezi an suren gumaziba a
gaghuragha a migei, "Ekiam, ni en
akuragh, e arimighiregham!"
26 Ezi a kamaghin me migei, "Ian
nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim
bagha atiati?" Egha a dikavigha
aminim ko ongarim migirigiar gav-
gavim aning ganingizi, aminim
givazi, dipam uam amiraghiri.
27 Ezi an suren gumaziba nighnizir
aviribagh amua ghaze, "Kar gumazir
manmaghin amizim? A migeima,
aminim ko dipavsizim an akam
barasi!"

Iesus gumazir pumuningin
duar kuraba batoke
(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

28 Ezi Iesus ghua Galilin Dipar
Akaremin vongin oto. Kar Gadaran
nguazir asizim. A iza duar kuraba
apazazir gumazir pumuning bato.
Aning matmatiamin tongin ikegha
izi. Egha aning bar ikuvizima,
gumazamiziba aningin atiatigha
tuavir kam garuir puvati.
29 Ezi aning pamten dia ghaze,
"Ni Godin Otarim, ni manmaghin ga
damuasa? Dughiam tighari, ni kagh
izi ga gasighasighasa?"
30 Ezi dar bizir ekiar mam mong
saghon apa iti.

8:14: Mk 1:29-34, Lu 4:38-41, 1 Ko 9:5 **8:14:** Mak 1:29-34; Luk 4:38-41; 1 Korin 9:5 **8:16:** Mk 1:32, Lu 4:40-41 **8:16:** Mak 1:32; Luk 4:40-41 **8:17:** Ais 53:4, 1 Pi 2:24 **8:17:** Aisaia 53:4; 1 Pita 2:24 **8:19:** Lu 9:57-58 **8:19:** Luk 9:57-58 **8:20:** 2 Ko 8:9 **8:20:** 2 Korin 8:9 **8:21:** 1 Kin 19:20, Lu 9:59-60, Jo 5:25 **8:21:** 1 Atriviba 19:20; Luk 9:59-60 **8:24:** Sng 4:8 **8:24:** Onger Akaba 4:8 **8:26:** Sng 65:7, 89:9, 107:29, Mt 14:31, 16:8 **8:26:** Onger Akaba 65:7; 89:9; 107:29; Matyu 14:31; 16:8 **8:28:** Mk 5:1-2, Lu 8:26-27 **8:28:** Mak 5:1-2; Luk 8:26-27 **8:29:** Mk 1:24, Lu 4:34, 4:41 **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:34; 4:41

31 Ezi duar kurar kaba pamten
Iesus gakaghora ghaze, “Ni e bat-
ueghsi, kamaghin ni e ateghti, e
mangi dar okoruar munamin aven
mangam.”
32 Ezi Iesus duar kurar kabav gia
ghaze, “Ia mangi.” Ezi duar kuraba
gumazir kamning ategha ghua dabar
aven ghue. Ezi dar bizir ekiar kam
puv ara ghua davarir kurar mamin
ghuaghira dipam apa bar ariaghire.
33 Ezi gumazir dabar gariba dar
ganigha ara ghua, nguibar ekiamin
otivigha bizir kabar gun gumazami-
zibagh eghari. Me uaghan gumazir
duar kuraba apazazir pumuning ba-
tivizir bizibagh eghari.
34 Kamaghin amizi, nguibar ekiar
kamin itir gumazamiziba Iesus
bagha izi. Me iza an gara a gakaghora
ghaze, a men nguazim ategh dan-
ganir igharazitamin mangi.

9

Iesus gumazir soroghafariba amirazim akirizi, a ua dera (Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Ezi Iesus ua bot inigha uamategha
ongarir dadarir vongin itimin ghua
uan nguibamin oto.
2 Ezi me soroghafariba amirazir
gumazir mam inigha a bagha izi.
Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus
gumazir kabar nighnizir gavgavimin
ganigha kamaghin arimariar gu-
mazir kam migei, “Nan borim, nin
navim bar amiragh iki. Ki nin arazir
kuraba gin amada.”
3 Ezi Judan Arazibagh fozir gu-
mazir maba Iesusin migirigiar kam
baregha kamaghin uariv gia ghaze,
“Gumazir kam Godin danganim
inigha kamaghin migei.”
4 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha
givagha kamaghin me migei, “Ia
tizim bagha nighnizir kurar kaba uan
navir averiabar dagh ami?
5 Ki akar manam mikimam? Pura
gumazir kinitam kamaghin a mikim
suam, ki nin arazir kuraba gin
amada. Egh uaghan gumazir kinitam
kamaghin a mikiman kogham, ni
dikavigh uan akuriam inigh mangi,
egh ua deragh.
6 Ki arazir kam damightima, ia
ganigh fogham, Gumazamizibar
Otarim a nguazir kamin arazir
kuraba gin amangamin gavgavim
iti.”

Egha a kamaghin gumazir
soroghafariba amirazim migei, “Ki ni
migei, ni dikavigh uan akuriam inigh
dipenimin mangi.”
7 Ezi gumazir kam dikavigha uan
dipenimin ghu.

8 Ezima gumazamiziba arazir
kamin ganigha digavir kuram
gamigha Godin ziam fava kamaghin
migei, “Godra gavgavir kam isa
gumazamizibagh anidi.”

Iesus Matyun diazi, an an gin zui (Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Ezi Iesus danganir kam ategha
ghua garima, gumazir mam dagiaba
isir dipenimin aperaghav iti. An ziam
Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni
nan gin izi.” Ezi Matyu dikavigha an
gin zui.

10 Ezi Iesus an dipenimin ikiava
apima, gumazir dagiaba isiba ko gu-
mazir arazir kurabagh amir aviriba,
me iza Iesus ko an suren gumaziba
koma api.*
11 Ezi Farisiba kamaghin gara
Iesusin suren gumazibar azai, “Ian
Tisa, a tizim bagha dagiaba isir

9:2: Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20 **9:2:** Mak 2:3-5; Luk 5:18-20 **9:4:** Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25 **9:4:** Onger Akaba 94:11; Matyu 12:25; Luk 6:8; 9:47; Jon 2:25 **9:5:** Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:5:** Mak 2:5; 2:9; Luk 5:20; 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2 **9:6:** Jon 5:8; 17:2 **9:10:** Luk 15:1-2 * **9:10:** Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim. (Mak 2:15) Marazi ghaze, Iesusin dipenim. **9:11:** Matyu 11:19; Mak 2:16; Luk 5:30; 19:7

gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”†

12 Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui.

13 Ia mangi, Godin Akinafarimin itir osizirim da fofozim inigh. Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.”

Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Iesus dagheba ataghirazir arazim migei
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Ezi Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Kar manmaghin amizir arazim? E ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba dagheba ataghirazir puvati?”

15 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti, me ti amughamugh, dagheba ataghiraghan kogham? Puvati. Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

16 “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a rutima, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham.

17 Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isi asizir inir igiabaram guruigh, eghti aning virara deraghvira ikiam.”‡

Iesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mamin arimariam agifa
(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)

18 Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko migiavira itima, gumazir dapanir mam iza Iesusin boroghin tevimning apirigha kamaghin a migei, “Nan guivim datirighirama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham.”

19 Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui.

20 Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, me ko zui. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira.

21 A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.”

22 Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim

† **9:11:** Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romin gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romin itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize. **9:12:** Mak 2:17; Luk 5:31 **9:13:** Hos 6:6, Mt 12:7, Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15 **9:13:** Hosea 6:6; Matyu 12:7; Mak 2:17; Luk 5:32; 1 Timoti 1:15 **9:14:** Luk 18:12 **9:15:** Jon 3:29 ‡ **9:17:** Judaba asizir memebav soghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wainin misevibar aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onganim itir dipamin otogham. Wain memen inir kamin aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wainin misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham. **9:18:** Mk 5:22, Lu 8:41-42 **9:18:** Mak 5:22; Luk 8:41-42 **9:20:** Mk 5:25, Lu 8:43 **9:20:** Mak 5:25; Luk 8:43 **9:21:** Mt 14:36 **9:21:** Matyu 14:36

nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera." Dughiar kamra, amizir kamin arimariam gifa.

23 Ezi Iesus ghua gumazir dapanir kamin dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighabagh ivima, gumazamiziba azia nighinir ekiam gami.

24 Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, "Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui." A kamaghin migeima, me a dipofi.

25 A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi.

26 Ezi Iesus amizir bizir kamin eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir migeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

27 Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, "O Devitin Otarim, ni gan apangkufigh."§

28 A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aningin azai, "Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?"

Ezi aning ghaze, "Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti."

29 Ezi Iesus uan dafarim isa aningin damazibagh atigha kamaghin migei, "Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan."

30 Ezi aningin damaziba kuiaghirezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningin anogorogha aning migia ghaze, "Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki."

31 Ezi puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamin gun bar distrighin kamin itir gumazamizibav keme.

32 Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba migeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa.

33 Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gamua ghaze, "Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati."

34 Ezi Farisiba ghaze, "A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi."

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi

(Sapta 9:35--10:42)

Iesus gumazamizibar apangkufi

35 Ezi gin, Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, me uan God ko migeir dipenibar aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi.

36 A gumazamizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizibar aven arua, mati sipsipbar min ami, me ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi.

37 Egha a uan suren gumazibav gia ghaze, "Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba puvati.

9:24: Jo 11:11 **9:24:** Jon 11:11 **9:27:** Mt 15:22, 20:29-34 **9:27:** Matyu 15:22; 20:29-34 § **9:27:** Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevizim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelia gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, "Devitin Otarim." **9:29:** Mt 8:13 **9:29:** Matyu 8:13 **9:30:** Mt 8:4 **9:30:** Matyu 8:4 **9:32:** Mt 12:22 **9:32:** Matyu 12:22 **9:33:** Mk 2:12 **9:33:** Mak 2:12 **9:34:** Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 **9:34:** Matyu 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44 **9:35:** Matyu 4:23; Mak 1:39; Luk 4:44 **9:36:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 **9:36:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Sekaraia 10:2; Matyu 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Mk 6:34, Jo 4:35 **9:37:** Jon 4:35 **9:37:** Luk 10:2

38 Kamaghin amizi, ia azenir kamin
ghuavimin azangsighti, a ingangarir
gumazamiziba amangitima, me an
azenimin mangi, dagheba iniam."

10

12plan suren gumazibar ziaba
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Egha gin, Iesus uan suren gu-
mazir 12plan diazima, me a bagha
izezima, a duar kuraba batoghamin
gavgavim ko gumazamiziba itir
arimariaba akiramin gavgavim sara
me ganingi.
2 Aposelin 12plan ziabar kara: Men
faragha zuim, Saimon, an ziar mam
Pita, ko an dozim Andru. Jems, ko
Sebedin otarim, ko an dozim Jon,
3 Filip, Bartolomyu, Tomas, Matyu,
a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an
Alfiusin otarim, ko Tadius,
4 ko Saimon, a marazi ko me Selotin
ikizimin iti, koma Judas Iskariot,
gumazir Iesus isava, apanibagh
aningizim.

Iesus ingangarim isa,
12plan aposelbagh anidi
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-5)

5 Ezi Iesus gumazir 12plan kaba
amaga akar kam me ganiga ghaze,
"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba bagh mangan marki. Egh Samar-
ian nguibar ekiabar mangan marki.*
6 Ia Israelin ikizimin itir sipsipin
ovengeziba bagh mangi.
7 Ia mangi, akam akun suam,
'God Bizibagh Ativamin Dughiam a
roghira izegha gifa.'
8 Ia mangi gumazamizibar
arimariaba agiva, egh gumazamizir
aremeziba me damuti me ua dikav,
egh lepa itir gumazamizibar amuti
me ua zuegh, egh duar kurar gu-
mazamizibagh apazaziba da batogh.
Bizir ia inizim ia purama a ini, ia a
givezezir puvati. Kamaghira ia pura
a isi gumazamizibar aning. Ia a bagh
ivezitam inian kogham.
9 "Ia golin tam o silvan dagiatam
o kapan dagiatam inigh mangan
marki.
10 Ia daruamin dughiabar, ia
biamitaritam inian marki. Egh ia
siotiar pumuning, o dagarir asuatam
o fidizitam inigh mangan kogham.
Bar puvati. Guizbangira, ingangarir
gumazamiziba damamin dagheba,
me da isi me daning.
11 "Egh ia nguibar ekiatamin
mangam, o nguibar dozitamin
mangisi, ia deraghviram azangsigh
fogh, gumazir manam an arazir
aghuibagh amua egha bar dera. Egh
ia gumazir kam ko iki mangi dughiar
ia nguibar kam ataghiraghamim.
12 Egh dipenir ia aven zuim, ia ka-
maghin an aven itir daraziv kim, 'God
deragh ia damuam.'
13 Egh gumazamizir dipenir kamin
itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me
ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian
navir amirizim me ko iki. Me ian
aghuaghti, ia uan navir amirizir kam
me da uam a inigh.
14 Egh gumazitam ia inigh uan
dipenimin mangan aghuagh, egh ian
akam baraghan koghti, ia dipenir
kam o nguibar kam ataghiraghamim
dughiam, ia uan dagaribar itir
mineziba apisigh.†
15 Ki guizbangira ia migei, Godin
Kotin Dughiamin, osimtizim gumaza-
mizir nguibar kamin itiba iniamim,
an osimtizir Sodom ko Gomora in-
izim gafiragham."

10:1: Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1 **10:1:** Matyu 9:35; Mak 3:13-15; 6:7; Luk 9:1 **10:5:** Ap 13:46 **10:5:** Aposel 13:46 * **10:5:** Kar Iesusin migirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar sapta 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei. **10:6:** Jer 50:6, Mt 15:24 **10:6:** Jeremaia 50:6; Matyu 15:24 **10:7:** Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 **10:7:** Matyu 3:2; 4:17; Luk 10:9-11 **10:7:** Luk 10:4-12 **10:8:** Ap 20:33 **10:9:** Lu 10:4 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18 **10:10:** Diboboniba 18:31; Luk 10:7; 1 Korin 9:14; 1 Timoti 5:18 **10:12:** Lu 10:5-6 **10:12:** Luk 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 **10:14:** Aposel 18:6 † **10:14:** Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiamin itir gumazamiziba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Ni Mak 6:11 ko Aposel 13:51in gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:15:** Jenesis 19:24-28; Matyu 11:24; Jut 1:7

Osimtizir aviriba otivam (Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ia oragh, ki sipsipbar min ia isava
afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia
kuruzibar araziba iniva deravira biz-
ibagh nighnigh egh gin dar amu. Egh
ia kuarazir bunbabar arazibar amu,
kamaghin ia arazir kuratam damusi
nighnighan marki.
17 Ia deraghvira uari bagh gan. Me
ian suiragh, uan kaunselbar damaz-
ibar ia isi kotiam darighiva, egh me
uan God ko migeir dipenibar ia fo-
zorogham.
18 Egh me nan ziam bangin, ia iniva
gavmanba ko atrivibar damazibar
mangam. Eghti ia Akar Aghuimin
gun gumazir ekiar kabav kim. Egh
ia uaghan Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba, me mikim.
19 Me ia inigh kotiamin mangitima
ia atiating kamaghin nighnighan
marki, 'E migirigiar manatam
damuam? O, e manmaghin men
akaba ikarvagham?' Puvati. God
uabi dughiar kamin ia mikimamin
akaba ia daningam.
20 Ia uari mikiman kogham, pu-
vati. Ian Afeziamin Duamra, ian aka-
toribar aghu mikimam.

21 "Aveghbuaba uarira uari isi
apanibar aningti me me misoghti
me arimighiram. Eghti afeziaba
uan boriba uaghan kamaghira
me damuam. Boriba uan ame-
boghfeziabar akaba batoghiva
ovengamin arazibar me damuti, me
arimighiram.
22 Eghti gumazamiziba bar nan
ziam bangin ian aghuagham. Eghti
gumazamizir gavgavigh iki mangi
dughiar abuananamin otoghamiba,
God men akurvagham.
23 Egh gumazamiziba nguibar
ekiar mamin pazi ia damuti, ia ari
nguibar ekiar igharazimin mangi.
Ki guizbangira ia migei, ia Israelin
nguibar ekiar kabar aven damuamin
ingangariba, da givaghan koghti Gu-
mazamizibar Otarim uamategham.
24 "Suren gumazitam o amizitam
uan tisa gafirazir puvati, ezi ingan-
garir gumazim o amizim uan gu-
mazir ekiam gafiraghan kogham.
25 Eghti suren gumazim uan tisan
min otoghiva, egh deragham. Egh
ingangarir gumazim uan ekiamin
min otoghiva, a uaghan deragham.
Me ziar kam Belsebul isa dipenimin
ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me
uaghan bar ziar kuraba da isiva an
adarazir arigham."‡

Gumazamiziba Godrama atiatingam (Luk 12:2-7)

26 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Gumazamiziba pazi ia damuti, ia
men atiatingan marki. Moegha
itir biziba, da azenim giregham.
Akar aven itiba, gumazamiziba dagh
fogham.
27 Ki mitatemin ia mikemezir ak-
aba, ia aruer angazangarimin dav
kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba,
ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar
gun gumazamizibav kim.
28 Ia gumazir namnar kinibav soz-
ibar atiatingan marki. Me ian du-
abav sueghan kogham. Puvati. Ia Go-
dram atiating. A namnam ko duam
uaghara aning isiva helin avimin an-
ing gasighasighamin gavgavim iti.

10:16: Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:16:** Luk 10:3; Jon 10:12; Aposel 20:29; Rom 16:19; 1 Korin 14:20; Efesus 5:15 **10:17:** Mt 24:9 **10:17:** Matyu 24:9 **10:17:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:18:** Ap 25:23, 27:24 **10:18:** Aposel 25:23; 27:24 **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:20:** Jon 14:26; 1 Korin 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:21:** Maika 7:6; Matyu 10:35; Luk 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21 **10:22:** Matyu 24:9; 24:13; Mak 13:13; Luk 21:17; Jon 15:18-21 **10:23:** Mt 16:28 **10:23:** Matyu 16:28 **10:24:** Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 **10:25:** Matyu 9:34; Mak 3:22; Luk 11:15 ‡ **10:25:** Ziam Belsebul, a Satanin ziar mam. Ni Matyu 12:22-28in gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14 **10:28:** Aisaia 8:12-13; Luk 12:4; Jems 4:12; 1 Pita 3:14

29 “Ia fo, gumazamiziba kuarazir
dozir pumuning wan toian vɨrara
aning givezegham. Ezɨ ian Afeziam
deraghavɨra kuarazir kabar gari.
Ian Afeziam ifueghan koghtɨma,
kuarazir katam nguazim giran
kogham.
30 Egha God uaghan ian dapanir
arɨziba menge, egha a bar der-
aghavɨra ia gɨfo.
31 Kamaghɨn amizɨma, ia atiatin-
gan markɨ. Ia kuarazir dozir kabar
mɨn itir puvatɨ. Ia Godɨn damazimɨn
bar ekevegha dagh afira.”

E Iesusɨn adarazir ikɨva aghumsɨghan kogham
(Luk 12:8-9)

32 Ezɨ Iesus ua kamaghɨn mɨgei,
“Gumazir manam gumazamizibar
damazimɨn ghaze, a nan anavɨra,
eghtɨ kɨ uaghan uan Afeziar uan
Nguibamɨn itimɨn damazimɨn mɨkɨm
suam, gumazir kam a nan anav.
33 Eghtɨ tina gumazamizibar
damazimɨn mɨkɨm suam, a nan
adarazir mav puvatɨ, eghtɨ kɨ uaghan
uan Afeziar uan Nguibamɨn itimɨn
damazimɨn mɨkɨm suam, gumazir
kam nan anav puvatɨ.”

Ia Iesus bar a gifuegh, faragh anetɨgh
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei,
“Ia ti ghaze, kɨ navir vamɨran arazim
inigha, nguazir kamɨn ize. Ia kam-
aghɨn nɨghnɨghan markɨ. Kɨ adariba
ko mɨdoroziba agɨvasa izezir pu. Pu-
vatɨ, kɨ mɨdorozir sabam inigha ize.
35 Kɨ bizir kam bagha ize, kɨ
gumazim damutɨ, a uan afeziamɨn
apanimɨn ikiam. Eghtɨ guivim uan
amebamɨn apanimɨn ikiam. Eghtɨ
paba itir amiziba, uan ivozir ame-
baba ko akabar uari adogham.
36 Gumazamizibar anababa uari,
men apanimɨn ikɨva, men iku-
vigham.
37 “Tina uan afeziam ko amebam
bar aning gifongegha, faragha an-
ing arɨgha, egha na isa gɨn arɨsi, a
guizbangɨra nan namakam puvatɨ.
Tina uan otarim o guivim bar an-
ing gifongegha, faragha aning arɨgha,
egha na isa gɨn arɨsi, a nan namakam
puvatɨ.
38 Eghtɨ tina uan ter ighuvir an
ovengamim gisaghpugha nan gɨn
zuir puvatɨ, a nan namakam puvatɨ.§
39 Eghtɨ gumazamizir manam uan
ikɨrɨmɨrim suiraghsɨ nɨghnɨghtɨ, an
ikɨrɨmɨrim gɨvagham. Eghtɨ gumaza-
mizir manam na bagh uan ikɨrɨmɨrim
ateghɨva, a uan ikɨrɨmɨrim iniam.”

Gumazamizir manam Kraisɨn adarazi deragha me gami, me uan ivezir aghuim iniam
(Mak 9:41)

40 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei,
“Gumazamizir manam ia inigha
arazir aghuibar ia gami, a na inigha
arazir aghuibar na gami. Gumaza-
mizir na iniziba, me Godɨn na
amadazɨ kɨ izezim ini.
41 Eghtɨ gumazitam o amizitam
suam, kɨ Godɨn akam inigha izir gu-
mazitamɨn akurvaghasa, egha Godɨn
akam inigha izir gumazir kamɨn

10:30: Lu 21:18, Ap 27:34 **10:30:** Luk 21:18; Aposel 27:34 **10:31:** Mt 6:26, 12:12 **10:31:** Matyu 6:26; 12:12 **10:32:** Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5 **10:32:** Luk 12:8; Rom 10:9-10; Akar Mogomem 3:5 **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12 **10:33:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12 **10:34:** Lu 12:49-53 **10:34:** Luk 12:49-53 **10:35:** Maika 7:6 **10:36:** Sng 41:9, 55:13 **10:36:** Onger Akaba 41:9; 55:13 **10:37:** Lo 33:9, Lu 14:26 **10:37:** Godɨn Araziba 33:9; Luk 14:26 **10:38:** Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 **10:38:** Matyu 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23 § **10:38:** Romɨn gavman, nguibar gumazir igharaziba ko pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisaghpugh mangɨ danganir me mɨsevizimɨn otogham. Iesus akar isɨn zuir kamɨn uan suren gumazibav gɨa ghaze, tina guizbangɨra an suren gumazimɨn otivsɨ uaghan ovengamin nɨghnɨzim ikɨ. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25 **10:39:** Matyu 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24 **10:40:** Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **10:40:** Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **10:41:** 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8 **10:41:** 1 Atriviba 17:10; 2 Atriviba 4:8

akua uan dipenimin ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitamin akurvaghasa, egha gumazir aghuir mam inigha uan dipenimin ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam.

42 Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitamin akurvaghsi, egh pura dipar orangtizim isiva suren gumazamizir ziaba puvatizir katam danigham, bar guizbangira ki ia migei, God ivezir aghuim a daningam."

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1--16:20)

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue

(Luk 7:18-35)

1 Egha Iesus akar kaba uan 12plan suren gumazibagh aniga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

2 Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazimin ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada.

3 Egha ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, "Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?"

4 Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha ghaze, "Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam:

5 Gumazamizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiziba ua dikavima, ezi gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.*

6 Gumazamizir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!"

7 Ezi Jonin suren gumaziba anetegha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, "Ia gumazamiziba puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati.

8 Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamin ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti.

9 Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamin ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira.

10 Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.'

11 Ki guizbangira ia migei, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, nguazimin itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.

12 "Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin dughiamin ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Dughiam iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir

10:42: Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10 **10:42:** Matyu 18:5-6; 25:40; Mak 9:41; Hibru 6:10 **11:2:** Mt 14:3 **11:2:** Matyu 14:3 **11:3:** Mal 3:1 **11:3:** Malakai 3:1 * **11:5:** Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamim dughiam, arazir kaba otivam. Ni Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4in gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31 **11:6:** Matyu 13:57; 26:31 **11:7:** Mt 3:5 **11:7:** Matyu 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:9:** Luk 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28 **11:10:** Malakai 3:1; Mak 1:2; Jon 3:28 **11:12:** Luk 16:16

arazir anabar igharazibagh amua,
egha osimtizir aviriba a ganidi.†
13 Godin akam inigha izir gumaz-
ibar osiziriba ko Moses Osirizir Araz-
iba, da Godin akam akura iza Jon
otozir dughiamin tu.
14 Kamaghin amizi, ia dar akam
baraghsi ifuegh, a baragh, 'Godin
akam inigha izir gumazim Elaija
izam,' kar a Jon baghavira migei.
15 Tina kuarimning iti, an oragh.
16 "Eghti ki datirighin itir gumaza-
mizibar arazibar gun mikimsiva akar
isin zuir manam mikimam? Me
boribar min gara biziba amadir dan-
ganibar apiav ikia uarir dei:

17 " 'E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.
Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.'

18 "Datirighin itir gumazamiziba,
borir kabar min ami. Jon izava
pamten apir puvatighava wainin
dipaba apir puvatizima, me ghaze,
'Duar kuraba a gapasa.'
19 Ezi Gumazamizibar Otarim izava
dagheba ko wainin dipaba api. Ezi
me ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv
daghem ko wainin dipam apim. Egha
a dagiaba isir gumazamiziba ko gu-
mazamizir arazir kurabagh amiba,
a men roroabagh amua me ko iti.'
Me kamaghin migeima, gumazamiz-
iba men gara fo, Godin fofozim a
guizbangira bizim."

Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham (Luk 10:13-15)

20 Iesus nguibar ekiar mabar mi-
rakelin aviribagh amizi me uan nav-
ibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar
kamin nguibar kabar gumazamiz-
ibar atara ghaze,
21 "Ia Korasinin nguibamin itir
gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram
iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir
adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham.
Gumazitam Tairin nguibam ko
Saidonin nguibamin ghua, mirakelin
ki amiziba men tongin dagh amighai,
Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira
navibagh iragha, egha azir adiariba
aghuigha, averenim gapiava a gu-
ruava, egha uan arazir kamin uari
akakagha ghaze, me uan arazir
kuraba ataki.
22 Ezi ki ia migei, Godin Kotin
Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an
osimtizir Tair ko Saidon iniamim
gafiragham.
23 Ezi ia Kaperneamin nguibamin
itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh
Godin Nguibamin ikiam, a? Bar
puvati, God ia akunighti ia Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
magiram. Ezi gumazitam ti Sodomin
nguibamin ghua mirakelin ki ian
tongin amizibagh amizi, kamaghin
Sodom ti ikiavira ikiai.
24 Ezi ki ia migei, Godin Kotin
Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an
osimtizir Sodom inizim gafiragham."

Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam (Luk 10:21-22)

25 Egha dughiar kamin Iesus kam-
aghin migei, "Afeziam, ni nguazim
ko overiam gativazir Ekiam! Ni fo-
fozim ko nighnizir aghuiba itir gu-
mazamiziba bizir kaba men modo,
egha boribar min itir gumazamizibar
aka. Kamaghin ki ni minabi.
26 Guizbangira Afeziam, ni uan
ifongiamin kamaghin ami."
27 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Nan Afeziam biziba bar da isa nan

† **11:12:** Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romin gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. **11:14:** Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 **11:14:** Malakai 4:5; Matyu 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:18:** Mt 3:4 **11:18:** Matyu 3:4 **11:19:** Mt 9:10-14, Lu 7:35 **11:19:** Matyu 9:10-14; Luk 7:35 **11:21:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Jona 3:6; Sekaraia 9:2-4 **11:23:** Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 **11:23:** Jenesis 19:24-28; Aisaia 14:13-15 **11:24:** Mt 10:15, Lu 10:12 **11:24:** Matyu 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Ko 1:26-29 **11:25:** 1 Korin 1:26-29 **11:27:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 **11:27:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2; Filipai 2:9

dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo.

28 Ia, gumazamizir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam.

29 Ia na da fofozim iniva nan migirigiabar apengan iki, egh mati temer ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi dikabiragha, egha gumazamizibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam.

30 Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemezir puvati."

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha Iesus adoghodosi
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 Egha Iesus Sabatin dughiar mamin uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba mitiriam men azima, me witin ovizir maba isa da api.

2 Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, "Ni gan, arazir nin suren gumaziba amiba, en Judan Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham."*

3 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganiz, o puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi,

4 ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kabar amam.

5 Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Sabatin Godin Dipenimin aven ingaram. Me ingara, egha Godin damazimin arazir kuraba puvati.

6 Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti.

7 Egha Godin Akinafarimin aven itir migirigiar mam ghaze, 'Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.' Ia migirigiar kam gifogha, egha pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai.

8 Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamin a gamizi a dera
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mamin ghua God ko migeir dipenimin aven ghu.

10 Ezi gumazir mam dipenir kamin aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an azai, "Moses Osirizir Araziba manmaghin migei? E Sabatin dughiamin gumazamizibar arimariaba akiram, o puvatigham?"

11:28: Jer 31:25 **11:28:** Jeremaia 31:25 **11:29:** Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 **11:29:** Jeremaia 6:16; Sekaraia 9:9; Jon 13:15; Filipai 2:5; 1 Jon 2:6 **11:30:** 1 Jo 5:3 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:1:** Godin Araziba 23:25; Mak 2:23-28; Luk 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 **12:2:** Ua Me Ini 20:10; Matyu 12:10; Luk 13:14; Jon 5:10; 7:23

* **12:2:** Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniamin ingangarim. Ni, Ua Me Ini 34:21in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kamin gin zuir puvati. **12:3:** 1 Samuel 21:1-6 **12:4:** Wkp 24:9 **12:4:** Ofa Gami 24:9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:5:** Diboboniba 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:6:** Matyu 12:41-42; Luk 11:31-32 **12:7:** Hos 6:6, Mt 9:13 **12:7:** Hosea 6:6; Matyu 9:13 **12:10:** Lu 14:3 **12:10:** Luk 14:3

11 Ezi Iesus kamaghin me migei,
“Ian tongin itir gumazitam, a sip-
sipin tam ikitima, egh Sabatin
dughiamin sipsipin kam mozitamin
magirightima, a ti mangi uam a
gekuigham, o?
12 E fo, gumazimin ikirimirim sip-
sipin ikirimirim bar a gafira! Ka-
maghin amizima, e fo Moses Os-
irizir Araziba en amamangatizi, e
Sabatin dughiamin gumazamizibar
akurvagham.”
13 Egha a gumazir kam migei, “Ni
uan dafarim onegh.” Ezi gumazim
uan dafarim onezima an dafarim da-
farir vuemin min, ua dera.
14 Ezi Farisiba dikavigha God ko
migeir dipenim ategha uari aku-
vagha Iesus misoghasa tuaviba buri.†

*Iesus a guizbangira Godin ingan-
garir gumazim*

15 Farisiba Iesus misoghasa tuaviba
burima, a men arazir kam gifoghava
nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi
gumazamizir aviriba an gin zuima, a
men arimariaba bar dar kirima, me
ua dera.
16 Ezi a men anogorogha ghaze, me
an gun gumazir igharazibav kiman
marki.
17 A Godin akam inigha izir gu-
mazim Aisaian migirigiam damuti,
an otivasa, egha a kamaghin ami. Ai-
saia kamaghin mikeme:

18 “Kar nan ingangarir gumazim, ki
uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha
bar akonge.
Ki uan Duam a datighti, a Kantrin
Igharazibar Gumazamizibav
kim suam,
dughiar ki men araziba
tuisighamim otivam.
19 Gumazir kam mikimamin
dughiamin,
a pamten akam akarigh
mikiman kogham.
Me tuavibar an tiarim
baraghan kogham.
20 Ighurunim gavgaviba puvatigha
dipirasava amim,
a bar anepirighan kogham,
egh lamin pamtem isir pu-
vatizim,
a anemungeghan kogham.
Egh a kamaghira, gavgaviba pu-
vatizir gumazamizibar asug-
hasugh
deravira me damuam.
A kamaghira damu mangi,
guizin arazim damighti,
a iki gavgavigham.
21 Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba nighnizir gav-
gavim an ikiva
uarir akurvaghsi a mizuam
ikiam.”

*Me ghaze, Iesus Belsebulin
gavgavimin ingari
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)*

22 Dughiar kamin me duar kuram
apazazir gumazir mam inigha Iesus
bagha ize. Gumazir kam migeir pu-
vatigha uaghan garir puvati. Ezi
Iesus gumazir kam a gamizi a der-
agha ua migia egha uaghan gari.
23 Ezi gumazamiziba digavir ku-
ram gamigha migia ghaze, “Gumazir
kam ti Devitin otarim, a?”‡
24 Ezi Farisiba migirigiar kam
baregha ghaze, “Gumazir kam, duar
kurabar gumazir dapanim Belsebul,
gavgavim a ganingizi, a gavgavir
kamin duar kuraba batosi.”§

12:11: Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:11:** Ua Me Ini 23:4-5; Godin Araziba 22:4; Luk 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 **12:14:** Matyu 26:4; 27:1; Mak 3:6; Luk 6:11; Jon 7:1; 7:19; 11:53 † **12:14:** Farisiba ghaze, arimariaba a gevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agefi, kamaghin me a basemegha a misoghasa tuaviba buri. Ni Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan. **12:15:** Mk 3:7-10 **12:15:** Mak 3:7-10 **12:16:** Mt 8:4, Mk 3:12 **12:16:** Matyu 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Aisaia 42:1-4; Matyu 3:17; 17:5 **12:22:** Mt 9:32-33 **12:22:** Matyu 9:32-33 ‡ **12:23:** Ni akar Matyu 9:27in itimin gan. **12:24:** Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 **12:24:** Matyu 9:34; 10:25; Mak 3:22; Luk 11:15 § **12:24:** Belsebul uaghan Satanin ziar mam. **12:25:** Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23 **12:25:** Matyu 9:4; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23

25 Ezi Iesus men nighnizibagh
fogha egha kamaghin me migei,
“Kantrin tamin gumazamiziba uari
tuiragh uarira uariv soghti, men
dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir
vamiran itir darazi o nguibar
vamiran itir darazi uari tuiragh
uarira uariv soghti, men dabirabim
ikuvigham.
26 Ezi kamaghira e fo, Satan uan
adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh
me manmaghin tugh gavgavigh biz-
ibar ganamin gavgavim ikiam? Bar
puvatigham.
27 Ia ghaze, ki Belsebul da gav-
gavim isa duar kuraba batosi. Ezi
kamaghin, tinara ian adarazir akur-
vazima, me duar kuraba batosi? Ian
adarazi amir araziba, darara ian ak-
agha ghaze, ia paza na migei.
28 Eghti ki Godin Duamin gav-
gavimin duar kuraba batoghti, ia
kamaghin fogh suam, God Bizibagh
Ativamin Dughiam ia batogha gifa.
29 “Eghti gumazir manatam
mangi pura gumazir gavgavitamin
dipenimin aven mangiva an biz-
iba okemegham? Puvatigham. A
faraghivira benibar gumazir gav-
gavir kam ikegham. A kamaghin a
damigh gumazir kamin dipenimin
aven mangi, an biziba okemegham.
30 “Tina nan namakam puvati,
a nan apanim. Ezi gumazim nan
akuragha gumazamiziba akumakuir
puvati, gumazir kam men gintizima
me tintinibar zui.
31 “Kamaghin amizi, ki ia migei,
gumazamiziba amir arazir kuraba
ko me Godin ziam gasighasizir ak-
aba, God bar da gin amadagham.
Eghti gumazitam Godin Duamin ziam
gasighasighti, God an arazir kurar
kam gin amadaghan kogham.
32 Eghti gumazitam akar ku-
ratam Gumazamizibar Otarim
mikemeghti, God an arazir kurar
kam gin amadagham. Eghti gumazi-
tam Godin Duam akar kuratam a
mikemeghtima, God dughiar kam
ko gin izamin dughiamin, an arazir
kurar kam gin amadaghan kogham.
An arazir kurar kam an ikivira
ikiam.”

Temer kuraba ovizir kuraba bati (Luk 6:43-45)

33 Egha Iesus ua kamaghin migei,
“Temer aghuim ikitima, an ovizir
aghuiba uaghan ikiam. Egh temer
kuram ikitima, an ovizir kuraba
uaghan ikiam.
34 Ia gumazir kuraba, ia kuruzir
kurabar min iti! Egh manmagh
migirigiar aghuitam mikemegham?
Puvati. Ian navir averiabagh izivazir
nighnizibar mara ian akatoribar
otifi.
35 Gumazir aghuim, an navir
averiamin aven nighnizir aghuiba a
gizifa, egha amara arazir aghuibagh
ami. Gumazir kuram, an navir
averiamin aven nighnizir kuraba a
gizifa, egha a mara arazir kurabagh
ami.
36 Ezi ki ia migei, Godin Kotin
Dughiamin, a pura men migirigiar
nighniziba puvatiziba bagh vagh-
vagh men azangsighiva, me
tuisigham.
37 God gin nin migirigiabagh
nighnighiva, ni tuisigham, eghti
nin migirigiabara ni damuti, God
gumazir aghuim o gumazir kuram ni
darigham.”

Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai (Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

12:28: Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 **12:28:** Daniel 2:44; 7:14; Luk 1:33; 17:20-21; Aposel 10:38; 1 Jon 3:8 **12:29:** Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 **12:29:** Aisaia 49:24; Luk 11:21-23; 1 Jon 4:4 **12:30:** Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50; 11:23 **12:31:** Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 **12:31:** Mak 3:28-29; Luk 12:10; Aposel 7:51; 1 Timoti 1:13; Hibru 6:4-6; 10:26; 1 Jon 5:16 **12:32:** Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13 **12:32:** Matyu 11:19; Luk 12:10; Jon 7:12; 7:52; 1 Timoti 1:13 **12:33:** Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:33:** Matyu 7:16-20; Luk 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:34:** Matyu 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45 **12:38:** Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:38:** Matyu 16:1; Mak 8:11; Luk 11:16; Jon 6:30; 1 Korin 1:22

38 Ezɨ Judan Arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghɨn Iesus mɨgei, “Tisa, nɨ mirakelɨn arazitam damighti, e an ganigh fogh suam, nɨ guizbangɨra Godɨn ingangarim gami.”

39 Ezɨ Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kamɨn itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangɨra God baghavɨra itir puvatɨ. Me zurara mirakelɨn tamɨn ganasa. Me tamɨn ganighan kogham. Puvatɨ. God mirakelɨn arazir vamɨra men akagham. Godɨn akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelɨn kamra, me an ganam.

40 E fo, Jona arueba ko dɨmagarir pumuning ko mɨkezimɨn osirir ekiar mamɨn navir averiamɨn ike. Ezɨ kamaghɨra Gumazamizibar Otarim aruer 3pla ko dɨmagarir 3plan nguazimɨn aven ikiam.**

41 Eghtɨ Godɨn Kotɨn Dughiamɨn, Niniven gumazamiziba dɨkavigh ian arazir kurabar gun mɨkɨmam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezɨ gumazir datɨrɨghɨn ian tongɨn itir mam, a bar Jona gafira!

42 Fomɨra Seban Atrivir Amizim nguazir kamɨn saghon ikegha Solomonɨn fofozir aghuimɨn akaba baraghasa ize. Ezɨ gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongɨn iti. Kamaghɨn amizɨ, Gumazamiziba Godɨn Kotiamɨn Tuivamin Dughiamɨn, Seban Atrivir Amizim tugh datɨrɨghɨn itir gumazamizibar arazir kurabar gun mɨkɨmam.”

Duar kuram uamategha ize (Luk 11:24-26)

43 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Duar kuram gumazir mam ategha dɨpaba puvatɨzir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatɨgha,

44 egha uabɨ mɨgɨa ghaze, ‘Kɨ uamategh faragha ikezir dɨpenimɨn mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dɨpenim avizɨ, a bar zuezɨma an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti.

45 Egh duar kurar kam mangɨ, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangɨ, dɨpenir kamɨn ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datɨrɨghɨn bar pazavɨra ikiam, eghtɨ an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghɨram amim, gumazamizir kurar datɨrɨghɨn itiba uaghan me bativam, eghtɨ me bar pazavɨra ikiam. Eghtɨ men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Terara Iesusɨn amebam ko doziba (Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Iesus gumazamizir avɨribav gɨavɨra itima, an amebam ko doziba iza dɨpenimɨn azenan ikia a ko mɨkɨmasa.

47 Ezɨ gumazir mam a mɨgɨa ghaze, “Nɨ gan, nɨn amebam ko doziba azenan tuivighav ikia nɨ ko mɨkɨmasa.”††

48 Ezɨ Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

49 Egha uan suren gumazamizibar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibar kara.

50 Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibamɨn itim ifongezir arazibar

---

12:39: Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32 **12:39:** Matyu 16:4; Mak 8:12; Luk 11:29-32 ** **12:40:** Nɨ Jona 1:17ɨn gan. Godɨn akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun mɨgɨa ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:42:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12; Matyu 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8 **12:43:** Jop 1:7; Luk 11:24; 1 Pita 5:8 **12:45:** Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22 **12:45:** Hibru 6:4; 2 Pita 2:20-22 **12:46:** Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 **12:46:** Matyu 13:55; Mak 3:31; Jon 2:12; Aposel 1:14 †† **12:47:** Fofozir gumazir maba, vezɨn kamɨn akabav gɨa ghaze, Matyu uabɨ da osirizir puvatɨ. Gumazir igharazim akar kaba Mak 3:32 koma Luk 8:20 mɨrara mangasa, gɨn da osiri. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **12:50:** Jon 15:14; Rom 8:29; Galesia 5:6; 6:15; Kolosi 3:11; Hibru 2:11

gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

13

Iesus witin oviziba akurir akar isin zuim migei (Mak 9:14; Luk 8:4-8)

1 Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti.
2 Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a kurir mamin biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarimin tuivighav iti.
3 Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akuragha arui.*
4 An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame.
5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi.
6 Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi.
7 Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati.
8 Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima, maba 30plan oviziba misefi.
9 Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus nighnizir manam ikia, akar isin zuibara migei (Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?”
11 Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizi, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati.
12 Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham.
13 Men damaziba gara, egha me bizitamin gari puvati. Egha me oragha, me bizitamin mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamin tugha akar isin zuibar me migei.
14-15 Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumazamizir kaba bagha guizbangiram otifi. A kamaghin mikeme:

“‘Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba okafi.
Me kamaghin amima, God ghaze, marki,
men damaziba bizitamin ganighai,
men kuariba oreghai.
Ezi men naviba kuiaghirezi me migirigiabagh foghava egha navibagh iragha na bagha izima,
ki ua me inigha me gamizima me deraghai.
Me kamaghin damuan aghua,
kamaghin me zuraram oraghiva,
egh deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham.
Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin ganighan kogham.’

13:2: Lu 5:1-3 **13:2:** Luk 5:1-3 * **13:3:** Kar Iesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiar aviriba dar iti. **13:12:** Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26 **13:12:** Matyu 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:13:** Lo 29:4 **13:13:** Godin Araziba 29:4 **13:14-15:** Ais 6:9-10 **13:14-15:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Hibru 5:11 **13:16:** Luk 10:23-24

16 “Ezi ia, ian damaziba bizibar gari,
ezi ian kuariba akam barasi. Kam-
aghin ia bar akongegh!
17 Ki guizbangira ia migei, fomira
Godin akam inigha izir gumazir
aviriba ko gumazamizir aghuir
aviriba, me ia datirighin garir bizibar
ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me
dar ganizir puvati. Egha ia datirighin
orazir akar kaba, me da baraghan
ifongiar bar ekiam ikia, me tam
baraghizir puvati.”

Witin akar isin zuimin mingarim (Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Ezi Iesus ua kamaghin migei,
“Ia datirighin oragh, gumazim witin
oviziba akunizir akar isin zuimin
mingarimra kara.
19 Gumazamizir God Bizibagh
Ativamin Dughiamin akam baragha
anebizir puvatiziba, me witin ovizir
tuavim girezibar min ami. Me Godin
akam barazima, Satan zuamira izava
me oraghizir akaba me dama, da ini.
20 Ezi witin ovizir dagiabagh isin
itir nguazim gireziba, da gumaza-
miziba Godin akam baragha zuamira
nighnizir gavgavim an ikia bar
akonge.
21 Ezi men biba puvati, egha
dughiar bar otevimra iti. Eghti
gumazitaba izi Godin akam bagh
pazi me damuva osimtiziba me
darightima, me zuamira God
ategham.
22 Ezi witin ovizir benir dikonibar
tongin ireziba, kar gumazamiz-
iba Godin akam baraghava, egha
uaghan nguazir kamin osimtizibagh
nighnigha, uaghan dagiar aviriba
iniasa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin
akaba ikiagharighizima da misevir
puvati.
23 Ezi witin ovizir nguazir aghuim
gireziba, kar gumazamizir Godin
akam baragha deragha anebigha a
gifoziba. Gumazamizir kaba mati
witin oviziba misiva, maba 100plan
oviziba misefi, ezi maba 60plan
oviziba misefi, ezi maba 30plan
oviziba misefi.”

Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin zuim

24 Egha Iesus uam akar isin zuir
mamin kamaghin me migei, “God
Bizibagh Ativamin Dughiam mati gu-
mazir mam witin ovizir aghuiba uan
azenimin da akuni.
25 Ezi gumazamiziba akuima
gumazir witin oviziba akunizimin
apanim iza ogher kuramin oviziba
isa witbar tongin da akunigha ghu.
26 Ezi witba gin aghuigha
misivasava amima, me gari ogher
kurar kam uaghan iti.
27 Ezi azenir kamin ghuavimin
ingangarir gumaziba ghua a migia
ghaze, ‘Gumazir ekiam, e ghaze ni
witin ovizir aghuiba uan azenim
mikini. Manmagh amizima, ogher
kurar kam uaghan otifi?’
28 “Ezi a me migia ghaze, ‘Nan
apanir mam arazir kam gami.’
“Ezi an ingangarir gumaziba an
azai, ‘Ni ifueghtima, e mangi ogher
kam suegham?’
29 “Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher
kuraba asighsuva, uaghan witba
asiam. Kamaghin da asian marki.
30 Ia da ateghtima da mar witba
ko aghung, mangi dagheba iniamin
dughiamin otogh. Eghti ki ingan-
garir kam damuamin gumaziba ka-
magh me mikimam: Ia ogher ku-
rar kam faragh anesiva a dapongsiva
an ikizibar amu. Eghiva ia witba
iniva da akuvagh da isiva nan dagher
dipenim darigham.’ ”

Mastetin ovizimin akar isin zuim (Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Egha Iesus akar isin zuir
igharazir mamin me migia ghaze,
“God Bizibagh Ativamin Dughiam
mati zuravarir me mastet arizimin
ovizimin min ami. Gumazir mam
mastetin ovizim inigha ghua uan
azenimin anekuni.

13:17: Jo 8:56, Hi 11:13, 1 Pi 1:10-12 **13:17:** Jon 8:56; Hibru 11:13; 1 Pita 1:10-12 **13:22:** Mt 6:19-34, Lu 12:16-21, 1 Ti 6:9-10, 6:17 **13:22:** Matyu 6:19-34; Luk 12:16-21; 1 Timoti 6:9-10; 6:17 **13:30:** Mt 3:12 **13:30:** Matyu 3:12

32 Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamin an azenimin itir zuravarir mabagh afiragham. A tememin min aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram."

Yisin akar isin zuim
(Luk 13:20-21)

33 Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghin me migei, "God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui."

Iesus Godin akam
akar isin zuibara anekuri
(Mak 4:33-34)

34 Iesus gumazamizibav geir migirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a migirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me migei.

35 Fomira Godin akam inigha izir gumazim kamaghin migia ghaze, "Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamin da muega iza datirighin tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa." Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghin an akar isin zuir kabagh ami.

Ogher kurabar akar isin zuimin mingarim

36 Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dipenimin aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gin iza ghaze, "Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin gun e mikimam, o?"

37 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migia ghaze, "Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazamizibar Otarim.

38 Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumazamiziba.

39 Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba.

40 Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam.

41 Gumazamizibar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham.

42 Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kamin ikiva arangiva atariba kuskugham.

43 Eghti dughiar kamin gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, aruemin min sigham. Tina kuarimning iti, an oragh."

Bizir ivezim bar pin kozimin akar isin zuim

44 Egha Iesus ua kamaghin migei, "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, dagiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese."

Manmaniar ivezir bar pin kozimin akar isin zuim

45 Ezi Iesus ua kamaghin migei, "God Bizibagh Ativamin Dughiam

13:35: Sng 78:2 **13:35:** Onger Akaba 78:2 **13:38:** 1 Ko 3:9 **13:38:** 1 Korin 3:9 **13:40:** Mt 7:16, Jo 15:6 **13:40:** Matyu 7:16; Jon 15:6 **13:41:** Mt 24:31, 25:31-46, Mk 13:27 **13:41:** Matyu 24:31; 25:31-46; Mak 13:27 **13:42:** Mt 8:12 **13:42:** Matyu 8:12 **13:43:** Dan 12:3, 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58 **13:43:** Daniel 12:3; 1 Korin 15:42; 15:53; 15:58 **13:44:** Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl 3:7-8, MAA 3:18 **13:44:** Aisaia 55:1; Matyu 19:29; Luk 14:33; Filipai 3:7-8; Akar Mogomem 3:18

mati, dagiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui.
46 Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese."

Ivemin akar isin zuim

47 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Akar isin zuir mam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar aviriba, dar kome.
48 Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri.
49 Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuibar tongin me amisivam.
50 Egh me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me avir ekiar kamin iki, arangiva atariba kuskugham."
51 Egha Iesus uan suren gumazibar azai, "Ia ti akar kamin mingarim gifo?"
Ezi me ghaze, "Are."
52 Ezi a kamaghin me migei, "Kamaghin amizi, gumazir manam Judan Arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mamin ghuavimin min ami. A uan dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi."

Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha, akiribagh ighegha a gasara
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha,
54 uan nguibamin ghu. A ghua men God ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin akamin gumazamizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, "Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami?
55 E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba.
56 An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmaghin bizir kabar amuti, da otivam."
57 Me kamagh migia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze, "Godin akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziar ekiam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba puvati."
58 Me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim
(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

1-2 Dughiar kamin Galilin Distrighin Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, "Gumazir kam ti, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti."*
3-4 Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot migiavira ikia ghaze, "Ni arazir

13:46: Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19 **13:46:** Aghuzir Akaba 2:4; 3:14-15; 8:10; 8:19 **13:47:** Mt 22:9-10 **13:47:** Matyu 22:9-10 **13:49:** Mt 25:32 **13:49:** Matyu 25:32 **13:50:** Mt 13:42, Lu 13:28 **13:50:** Matyu 13:42; Luk 13:28 **13:53:** Mt 7:28 **13:53:** Matyu 7:28 **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15 **13:54:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Luk 4:16; 4:22; Jon 7:15 **13:55:** Jo 6:42 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:57:** Matyu 11:6; Mak 6:3-4; Luk 4:24; Jon 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6 **13:58:** Mak 6:5-6 * **14:1-2:** Herotin kamin ziar mam Antipas. A Galilin Distrighin gari. An afeziam atrivimin itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20 **14:3-4:** Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 11:2; Luk 3:19-20

kuram gamua uan dozimin amuim
inigha an iti." Ezi Herot bizir kam
bagha Jonin suiragha a ikegha a isava
kalabus gati.
5 Egha a misueghti an aremeghasa
nighnisi. Egha a gumazamizibar ati-
atingi. A fo, me ghaze, Jon Godin
akam inigha izir gumazim.
6 Ezi aruer mamin gumazir maba
iza Herotin gara, an amebam a
batezir dughiam ginighnigha, a koma
apa iti. Ezi Herodiasin guivim men
guamin ighiam gizi. Ezi Herot bar an
ighiam bagha bar akonge.
7 Egha Herot dafarim overiamin
akuigha kamaghin a migei, "Bar
guizbangira, ni bizir manam gi-
fongegh nan azaraghti, ki bizir kam
ni danigham."
8 Ezi Herodias nighniziba uan
guivim ganingi, ezi guivim ghua
kamaghin Herot migei, "Ni Jon,
Gumazamiziba Ruer Gumazimin
dapanim isi itaritam dafagh a inigh
izi na daningigh."†
9 Atrivim akar kam baregha bar
oseme. Egha a fo, a uabi gu-
mazir a ko itibar damazimin akar
gavgavim gamigha, kamaghin, an
aghumsizim inian aghua. Egha a
midorozir gumaziba akar gavgavim
me ganingizima me guivim mikemezi
moghin ami.
10 A gumazir mam amadazima,
a ghua kalabusin midorozir gumaz-
ibav kemezi, me Jonin firim atu.
11 Egha Jonin dapanim itarir mam
dafagha, guivim bagha a inigha iza
a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan
amebam ganingi.
12 Ezi Jonin suren gumaziba
iza an kuam inigha ghua anefa.
Me anefagha givagha ghua Iesus
mikeme.

Iesus dagheba isa 5,000 gumazibagh aningi (Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

13 Ezi Iesus kamaghin oraki, me
Jonin firim atuzima an areme. Ezi
a nguibar kam ategha kurim inigha
uan suren gumaziba ko, gumazamiz-
iba puvatizir danganir mamin ghu.
Ezi gumazamizir avirim orazima, a
danganir kamin ghu. Ezi me nguibar
ekiam ategha, a buria uan suebar zui.
14 Ezi Iesus ghua dipar dadarimin
otogha garima, gumazamizir bar
aviriba iti. Ezi a men apangkuva men
gumazamizibar arimariaba akira da
gefi.
15 Aruem gevima, Iesusin suren gu-
maziba iza kamaghin a migei, "Kar
gumazamiziba puvatizir danganim,
ezi aminim pirasava ami. Kamaghin
amizi, ni gumazamiziba amangiti, me
mangi nguibabar uari bagh daghe-
bagh ivez."
16 Ezi Iesus uan suren gumaziba
kamaghin me migei, "Me tizim bagh
mangam? Ia uari daghetaba me
daning."
17 Ezi me ghaze, "E bar bretin
rubuzir 5pla ko osirir pumuningra
iti."‡
18 Ezi a ghaze, "Ia bretba ko osir-
imning inigh izi."
19 Egha Iesus gumazamizibav
geima, me grazim gapia. Ezi a 5plan
bretba ko osirir pumuning inigha
kogha overiamin gara Afeziam
minabi. Egha bretba bigha uan suren
gumazibagh aningi. Ezi an suren
gumaziba da isava gumazamizibagh
anidi.
20 Ezi gumazamizir kaba bar
amegha, naviba bar izefe. Ezi dagher
naba itima, me da akuvagha 12plan
akirabagh aghui.

14:5: Mt 21:26, Lu 20:6 **14:5:** Matyu 21:26; Luk 20:6 † **14:8:** Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghin amizi, aning ghaze, ni an dapanim isiva itarim datigh a inigh izi ga daningigh. **14:10:** Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9 **14:10:** Matyu 17:12; Mak 6:27; Luk 9:9 **14:14:** Mt 9:36, Mk 6:34 **14:14:** Matyu 9:36; Mak 6:34 ‡ **14:17:** Judaba ingarir bretba ekevezir puvati. Da en skonbar min gari. Ezi bretin 5pla, gumazir pumuningra damam. **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 **14:19:** Matyu 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13 **14:20:** 2 Atriviba 4:44; Mak 6:42-43; Luk 9:17; Jon 6:11-13

21 Gumazir amezibar dibobonim
5,000in tu. Me amiziba ko boriba
diponezir puvati.

Iesus dipam gisin tugha zui
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Ezi Iesus uan suren gumaziba
amaga me migia ghaze, me faragh bot
inigh dipamin vongin mangi. A uabi
iki gumazamiziba amangam.
23 A gumazamiziba amadagha,
egha uabira ikia God ko mikimasa
mighsiamin ghuavanabo. Ezi
aminim pirizima, Iesus uabira iti.
24 Ezi bot dadarimin saghon
ghuzima, aminim botin guamin
dikavigha me givaima ongarim men
bot misosi.
25 Ezi aminim tiasava amima, Iesus
dipam gisin arua uan suren gumaz-
iba bagha zui.
26 Me garima, Iesus dipam gisin
izima, me bar puv atiatiava agoa
ghaze, kar ti duam. Egha atiatiava
arai.
27 Ezi Iesus zuamira me migia
ghaze, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia
atiatingan marki!"
28 Ezi Pita an akam ikaragha ka-
maghin migei, "Ekiam, guizbangira
nirara, ni na mikemeghti, ki dipam
gisin ni bagh mangam."
29 Ezi Iesus ghaze, "Ni izi."
Ezi Pita bot ategha dipam gisin
Iesus bagha zui.
30 A ghua aminir gavgavimin gari,
a bar ekevezima an atiatia dipamin
aven ghuaghiri. Egha dei, "Ekiam, ni
nan akuragh!"
31 Ezi Iesus zuamira uan agharim
amadagha Pitan suira. Egha kam-
aghin Pitan migei, "Nin nighnizir gav-
gavim sufi. Ni tizim bagha okam
nighnisi?"
32 Egha aning me gatin botin ghua-
vanabo, ezi aminim pura gifa.
33 Ezi botin itir gumaziba Iesusin
ziam fa ghaze, "Bar guizbangira, ni
Godin Otarim!"

Iesus Genesaretian arimariar gu-
mazamizir aviribar arimariaba agifa
(Mak 6:53-56)

34 Egha Iesus uan suren gumaz-
iba ko dipamin vongin ghugha, ghua
Genesaretin nguibamin otifi.
35 Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a
gifo. Egha akam amadazi, a nguibar
roghira itibar ghuzi, me arimariaba
itir darazi bar me inigha Iesus bagha
ize.
36 Egha me a gakaghora ghaze,
a men asughtima, arimariaba itiba
an korotiar avizibar suigham. Ezi
gumazamizir an korotiamin suiziba,
men arimariaba gifa.

15

Godin Araziba Judan ovavibar
arazibagh afira
(Mak 7:1-13)

1 Dughiar kamin Farisin maba ko
Judan Arazibagh fozir gumazir maba
Jerusalem ategha Iesus bagha ize.
Egha me kamagh an azai,
2 "Manmaghin amizi, nin suren gu-
maziba en ovaviba aningzir arazibar
gin zuir puvati? Egha me damasa uan
dafariba ruer puvati."*
3 Ezi Iesus men akam ikaragha
kamaghin me migei, "Manmagh
amigha ia Godin Arazibar gin zuir
puvati, egha uan arazibar gin zui?
4 E fo, God ghaze, 'Ia uan afeziaba
ko amebabar akaba baragh men
apengan iki.' Egha ghaze, 'Gumazi-
tam akar kuratam uan afeziam ko

14:23: Lu 6:12, 9:28 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Lu 24:37 **14:26:** Luk 24:37 **14:29:** Jo 21:7 **14:29:** Jon 21:7 **14:31:** Mt 8:26 **14:31:** Matyu 8:26 **14:33:** Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4 **14:33:** Onger Akaba 2:7; Mak 4:39; Luk 4:41; Jon 6:69; Rom 1:4 **14:36:** Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44 **14:36:** Matyu 9:20-21; Mak 5:27-28; Luk 8:44 **15:2:** Mk 7:5, Lu 11:38 **15:2:** Mak 7:5; Luk 11:38

* **15:2:** Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamin suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam. **15:4:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16 **15:4:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16

amebam mikemeghti, ia gumazir
kam misueghti, an aremegh.'
5 Ezi ia kamaghin migei, 'Gumazi-
tam uan amebam ko afeziamin
akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua
gin aningin akuraghan aghuagha,
kamaghin aning migei, "Ki guan
akuraghasa atizir dagiaba, gua
marki. Ki da isi God daningam." '
A kamaghin mikimiva, amebam ko
afeziam ginighnigh deragh aningin
akurvaghan kogham.
6 Ia kamaghin amua, ian arazir
kabar, ia Godin Araziba ategha, uan
ovavibar araziba faraghavira darisi.
Egha Godin akam gamima, a mati
pura bizim.
7 "Ia uarira uarigh gifarir gumaz-
ibara! Godin akam inigha izezir gu-
mazim Aisaia guizbangira ian araz-
ibar gun kamaghin migei,
8 'Gumazamizir kaba, me uan aka-
toribar nan ziam fe, egha men naviba
ko nighniziba bar saghon iti.
9 Me gumazibar akabar uari sure
gamua uari gifara egha ghaze, kar
Godin akam. Kamaghin amizi, me
nan ziam guizbangira a fer puvati.' "

Iesus Godin damazimin mizezir bizibav gei (Mak 7:14-23)

10 Egha Iesus gumazamizibar
diazima me a bagha izima a ka-
maghin me migei, "Ia oragh, egh
deragh nighnigh!
11 Bizir gumazamizibar akatoribar
ikegha ghuaghiriba, da me gamima,
me Godin damazimin mizezir pu-
vati. Bizir navibar ikia akatoribar
otiviba, da gumazamizibagh amima,
me Godin damazimin mize."
12 Ezi gin an suren gumaziba iza
kamaghin a migia ghaze, "Ni ti ka-
maghin fo, Farisiba ni mikemezir
migirigiam baregha men muriaba
bar ikufi?"
13 Ezi Iesus me ikaragha ghaze,
"Nan afeziar uan Nguibamin itim, an
azenim iti. Egha bizir a dikezir pu-
vatiziba, a biba sara da asiam.
14 Ia gumazir kabagh nighnighan
marki. Me damazir okavirziba,
egha me tuavim isava gumazir
igharazimin akakasi. Eghti gumazir
damazir okavirizim tuavim isava
gumazir okavirizir mamin akakagh,
egh aning virara mangi mozimin
magirigham."
15 Ezi Pita Iesusin azai, "Ni gumaza-
mizibav kemezir akar isin zuimin
mingarim e bagh anebighti, e a
gifogham?"
16 Ezi Iesus ghaze, "Manmagh ami,
ia ti uaghan gumazir igharazibar
mirara fozir puvatighavira iti.
17 Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir
akatorimin aven zuiba ghua navimin
zuima, muriam da batozima, ezi gu-
mazim dagh avi.
18 Ezi bizir akatoribar otiviba da
nighnizimin ikegha ize. Egha da
gumazamizibagh amima, me Godin
damazimin mize.
19 Ki gumazamizibar nighnizibar
otivir bizir kabav gei, nighnizir
kuraba, ko gumazibav soagharizir
araziba, ko gumazamiziba tintini-
bar uari isava akuir araziba, ko
poroghamiba uari bakeir araziba,
ko okimakiar araziba, ko kotiabar
gumazamizibagh ifarir araziba, ko
gumazamizibar ziabagh asighasizir
araziba.
20 Arazir kaba gumazamizibagh
amima, me Godin damazimin mize.
Gumazamiziba dafariba ruer pu-
vatigha api, arazir kam me gamima
me Godin damazimin mizezir pu-
vati."

15:8: Ese 33:31 **15:8:** Esekiel 33:31 **15:8:** Aisaia 29:13 **15:9:** Kl 2:18-22, Ta 1:14 **15:9:** Kolosi 2:18-22; Taitus 1:14 **15:11:** Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **15:11:** Matyu 12:34; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:17; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **15:13:** Jo 15:2, 1 Ko 3:7 **15:13:** Jon 15:2; 1 Korin 3:7 **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19 **15:14:** Aisaia 9:16; Malakai 2:8; Matyu 23:16; Luk 6:39; Rom 2:19 **15:18:** Mt 12:34, Je 3:6 **15:18:** Matyu 12:34; Jems 3:6 **15:19:** Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21 **15:19:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:14; Jeremaia 17:9; Matyu 12:34; Mak 7:21

Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti
(Mak 7:24-30)

21 Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu.
22 Ezi Kenanian amizir mam danganir kamin ikegha iza kamaghin dei, "Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi."
23 Ezi Iesus migirigiatamin a ikarazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze, "Amizir kam diaghdiagha en gin izi. Ni anemadaghti a mangi."
24 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "God Israelian akurvaghasavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti."
25 Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, "Ekiam, ni nan akuragh."
26 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Kar arazir kuram, gumazimin boribar dagheba inigh afiabav kinam."†
27 Ezi amizim ghaze, "Ekiam, ni guizbangira migei. Ezi afiar doziba uaghan uan ghuavimin dakozimin apengan irezir dagher muzemziariba api."
28 Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei, "Amizim, nin nighnizir gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif." Ezi dughiar kamra an guivim ua dera.

Iesus arimariaba itir gumazamizir aviribar arimariaba agifa

29 Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin Dipar Akaremin dadarimin zui. Egha ghua mighsiar mamin anabogha apera. Ezi avirir ekiam a bagha izi.
30 Egha suer kuraba ko, damazir okavirizibа ko, soroghafarir ikizirizibа ko, migeir puvatiziba ko, arimariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin dagarimningin boroghin me ariki. Ezi a bar men arimariaba batozima, me ua dera.
31 Ezi gumazamiziba garima, migeir puvatiziba migei, soroghafarir ikizirizibа ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okavirizibа ua gari, ezi me nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam fe.

Iesus dagheba 4,000plan gumazibagh aningi
(Mak 8:1-10)

32 Ezi Iesus uan suren gumazibar diazi, me izima a kamaghin me migei, "Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram."
33 Ezi an suren gumaziba a migei, "Kar gumazamiziba puvatizir danganim. E managh bretin aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?"
34 Ezi Iesus men azai, "Ia manmagh bretba iti?"
Ezi me ghaze, "E 7plan bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti."
35 Ezi Iesus gumazamizibav geima, me nguazim gapia.
36 Ezi a 7plan bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biaghsuegha da tuiragha uan suren gumazibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi.

15:24: Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8 **15:24:** Matyu 10:5-6; Aposel 3:25-26; Rom 15:8 † **15:26:** Iesus amizir kam dikabinasava amir puvati. A kamaghin ifonge, a faraghavira Godin Akar Aghuim isi Israelin adarazir aningighti, gin igharaziba oragham. Kamaghin Iesus akar isin zuir kam gamua ghaze, Israelia boribar min itima, igharaz darazi afiabar min iti. Da afiar atiaba puvati, en afiar e ko dipenibar akuiba. Ezi Iesus amizir kamin nighnizir gavgavimin ganigha an akura. **15:28:** Mt 8:10, 8:13 **15:28:** Matyu 8:10; 8:13 **15:31:** Mk 7:37 **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mt 14:14 **15:32:** Matyu 14:14

37 Ezi me bar apa izifa. Ezi
dagher naba itima, me da isa 7plan
akirabagh aghui.
38 Gumazir ameziba, men
dibobonim 4,000in tu. Me amiziba
ko boriba diponezir puvati.
39 Ezi Iesus me amadazi, me zuima
a bot inigha Magadan nguazimin
ghu.

16

Me Iesus migia ghaze,
a mirakelin tam damuam
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus
basamasa a bagha izi. Me iza ghaze,
a mirakelin arazitam damighti, me
an ganigh kamaghin fogham, a
guizbangira Godin ingangarim gami.
2 Ezi a kamaghin men migirigiaba
ikaragha ghaze, "Ia guaratizibar
ghaze, overiam aghevezi, gurumin
dughiam deragham.
3 Egha mizarazibar ia ghaze,
ghuariam korogha pizima, aruem
aghevezi, ia ghaze, amozim
datirighin izitima, dughiam der-
aghan kogham. Guizbangira, ia
overiamin otivir biziba deravira
dagh fo. Egha ia dughiar kamin otivir
arazibar gara da abizir puvati.*
4 Gumazamizir dughiar kamin
itiba, me bar gumazamizir kuraba!
Egha me guizbangira God baghavira
itir puvati. Me zurara mirakelin
tamin ganasa. Me tamin ganighan
kogham. Puvati. God mirakelin
arazir vamira men akagham. Godin
akam inigha izir gumazim Jona
batozir mirakelin kamra, me an
ganam." Egha Iesus me ategha ghu.

Farisiba ko Sadyusibar
yisin akar isin zuim
(Mak 8:14-21)

5 Egha Iesus uan suren gumaz-
iba ko ghua dipamin vongin otifi,
egha gin gari, me bretin tam inian
okinighniki.
6 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia
deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko
Sadyusibar yis bagh deravira gan."
7 Ezi an suren gumaziba maghira
uarira uariv gia ghaze, "E ti bretin
tam inigha izezir puvatizi, a kam-
aghin yisin bizimin e migei."
8 Ezi Iesus me migeir migirigiabagh
fo, egha me migia ghaze, "Ia gumazir
nighnizir gavgavir muziariba itiba!
Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze,
e bretba puvati?
9 Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki,
ki bretin 5pla inigha gumazir
5,000pla dagheba me ganingi. Me
amezi, ia akiraba manmaghin dagh
aghui, ia dagh nighnighavira iti, o
puvati?
10 Egha ia ti fo, ki bretin 7pla
inigha gumazir 4,000pla dagheba me
ganingi. Ezi gin men dagher naba
itima, ia akiraba manmaghin dagh
aghui?
11 Ia manmaghin amigha bizir kam
gifozir puvati, ki bretbagh nighnigha
ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba
ko Sadyusibar yis bagh deragh uari
bagh gan."
12 Ezi me akar kam baregha
fo, Iesus bret bagha amir yisin
migeir puvati. Me fo, a Farisiba
ko Sadyusiba sure gamir akabagh
nighnigha ghaze, ia akar kaba bagh
deravira uari bagh gan.

Pita Iesusin gun migei
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain
nguibamin boroghin itir danganimin
ghu, egha dughiar kamin uan suren
gumazibar azai, "Gumazamiziba
manmaghin migei, Gumazamizibar
Otarim a tina?"
14 Ezi me ghaze, "Marazi ghaze, ni
Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim,

16:1: Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22 **16:1:** Matyu 12:38; Luk 11:16; 1 Korin 1:22 * **16:3:** Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati. **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29 **16:4:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **16:6:** Lu 12:1 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21 **16:9:** Matyu 14:17-21 **16:10:** Mt 15:34-38 **16:10:** Matyu 15:34-38 **16:14:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **16:14:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8

marazi ghaze nɨ Elaija, marazi ghaze
nɨ Jeremaia, o nɨ ti Godɨn akam inigha
izir gumazir mam.”
15 Ezɨ Iesus men azai, “Ezɨ ia uari, ia
manmaghɨn na dɨponam? Kɨ tina?”
16 Ezɨ Saimon Pita a ikaragha
ghaze, “Nɨ Krais, God Ua E Iniasa
Mɨsevezir Gumazim. Nɨ Godɨn Zurara
Ikiavɨra Itimɨn Otarim.”
17 Ezɨ Iesus a ikaragha kamaghɨn a
mɨgɨa ghaze, “Saimon, Jonɨn otarim,
nguazimɨn gumazitam mɨgɨrɨgɨar
kam nɨn akazir pu. Puvatɨ. Nan
Afeziar uan Nguibamɨn itimra, nɨn
aka. Kamaghɨn nɨ bar akongegh.
18 Ezɨ kɨ nɨ mɨgei, nɨ Pita. Egh
dagɨar kam gisɨn kɨ uan siosɨn in-
garam, eghtɨ Ovevemɨn Gavgavim an
suiragh anepɨrighɨva a gasɨghasighan
kogham.†
19 Eghtɨ kɨ God Bizibagh Ativamin
Dughiamɨn kiba isɨva nɨn dafarim
datɨgham. Eghtɨ bizir manam
nɨ nguazimɨn a ikeghtɨ, God uan
Nguibamɨn uaghan a ikegham. Eghtɨ
nɨ nguazimɨn bizir manam a fɨrighti,
God uan Nguibamɨn uaghan kam-
aghɨram a fɨrigham.
20 Egha Iesus pamten uan suren gu-
mazibar anogorogha ghaze, me tong
an gun tav mɨkɨm suam, a Gumazir
God Uam E Iniasa Mɨsevezim.”

Iesus ovengasa, egha uan suren gumazibav gɨa ghaze, me uaghan an amir arazibar amuam

(Sapta 16:21--20:34)

Iesus ghaze, an ovegh ua dɨkavam (Mak 8:31--9:1; Luk 9:22-27)

21 Ezɨ dughiar kamɨn ikegha ghua,
Iesus uan suren gumaziba bighavɨra
me mɨgɨa ghaze, a Jerusalemɨn
mangam, eghtɨ gumazir aruaba,
ko ofa gamir gumazir ekiaba, ko
Judan Arazibagh fozir gumaziba, a
men dafarimɨn bar mɨzazir ekiaba
ko osɨmtɨziba iniam. Eghtɨ me
an aghuaghɨva a mɨsueghtɨma an
aremegham. Egh dughiar mɨkezimɨn
a ua dɨkavigham.
22 Ezɨ Pita akar kam baregha Iesus
inigha mɨriamɨn ghua kamaghɨn
an atara a mɨgɨa ghaze, “Bar pu-
vatɨgham. Arazir kaba nɨ bativan
kogham.”
23 Ezɨ Iesus raghɨrɨgha kamaghɨn
Pita mɨgei, “Satan, nɨ na gitagh
mangɨ! Nɨ nguazimɨn bizibagh
nɨghnɨgha, egha Godɨn bizibagh
nɨghnɨzir puvatɨ, kamaghɨn nɨ nan
tuavim apɨri.”
24 Egha Iesus kamaghɨn uan suren
gumazibav gei, “Gumazitam, o
amizitam nan gɨn izɨsɨ, a ifongezir
biziba gɨn amadagh uan ter ighuvim
gisaghpugh nan gɨn izɨ.
25 Gumazamizir manam uan
ikɨrɨmɨrimɨn suighasa nɨghnɨsi, an
ikɨrɨmɨrim gɨvagham. Eghtɨ gumaza-
mizir manam na bagh uan ikɨrɨmɨrim
ateghɨva, uan ikɨrɨmɨrim iniam.
26 Gumazitam o amizitam nguazimɨn
itir biziba bar da inigh, a gɨn
oveghtɨ, bizir kaba manmaghɨn
an akuragham? Bar puvatɨ. A
ivezir manam uan duam bagh
anerenɨngam? Bar puvatɨ.
27 Guizbangɨra, Gumazamiz-
ibar Otarim uan enselba ko, uan
Afeziamɨn angazangarir ekiam sara
izam. Egh dughiar kamɨn ivezim
isɨ gumazamiziba vaghvagh men
araziba bagh me danɨngam.

16:16: Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:16:** Jon 6:68-69; Hibru 1:2; 1:5; 1 Jon 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 **16:17:** Matyu 17:5; 1 Korin 2:10; Galesia 1:15-16; Efesus 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 **16:18:** Jon 1:42; Efesus 2:20; Akar Mogomem 21:14 † **16:18:** Grighɨn akamɨn aven, ziar kam Pita, an mɨngarimra kara, Dagɨam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23 **16:19:** Matyu 18:18; Jon 20:23 **16:20:** Matyu 17:9; Mak 9:9 **16:24:** Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 **16:24:** Matyu 10:38; Luk 14:27; Aposel 14:22; 2 Timoti 3:12 **16:25:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **16:25:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 **16:26:** Onger Akaba 49:7-8; Matyu 4:8-9 **16:27:** Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12 **16:27:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 26:64; Mak 8:38; Luk 9:26; Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 22:12

28 Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumazamizibar Otarim, Atrivir Ekiamin min otogh ua izam."

17

Iesusin mikarzim igharagha oto (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Ezi 6plan arueba givazima, Iesus Pita ko Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamin ghuavanabogha, uarira kagh iti.
2 Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharaghav oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamin min sira.
3 Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei.
4 Ezi Pita kamaghin gara, egha Iesus migia ghaze, "Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam."
5 Pita migiavira itima, ghuariam angazangarimin min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamin aven me tiarir mam barazima a kamaghin migei, "Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!"
6 Me kamaghin oragha, bar puv atiatigha tevibar piригha uan guaba nguazimin akuigha ireghav iti.
7 Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghin me migei, "Ia dikafigh, egh atiatingan marki."
8 Ezi me dikavigha ua tavin garir puvati, Iesus uabira iti.
9 Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, "Ia irebamin min ganizir bizim, bar an gun tav mikiman marki. Egh iki mangi Gumazamizibar Otarim ovegh ua dikavigham."
10 Egha me an azai, "Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?"
11 Ezi a me ikaragha ghaze, "Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akiram.
12 Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumazamiziba a gifozir puvati, egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumazamizibar Otarim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam."
13 Iesus kamaghin migeima me fo, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an gun migei.

Iesus otarir mam da duar kuram batoke (Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

14 Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mikezim inigha ghua gumazamizir avirim bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin boroghin tevimning apirigha egha ghaze,
15 "Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri.
16 Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura."
17 Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghin migei, "Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi."
18 Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimariam maghira gifa.

16:28: Mk 9:1, Lu 9:27 **16:28:** Mak 9:1; Luk 9:27 **17:1:** 2 Pita 1:17-18 **17:5:** Stt 22:2, Lo 18:15, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 1:11, Lu 3:22 **17:5:** Jenesis 22:2; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22 **17:9:** Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 **17:9:** Matyu 8:4; 9:30; 12:16; 16:20 **17:10:** Mal 4:5 **17:10:** Malakai 4:5 **17:12:** Mt 11:14 **17:12:** Matyu 11:14 **17:13:** Lu 1:17 **17:13:** Luk 1:17 **17:17:** Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9 **17:17:** Godin Araziba 32:5; 32:20; Jon 14:9 **17:19:** Mt 10:1 **17:19:** Matyu 10:1

19 Ezi Iesusin suren gumazibara gin
iza kamaghin an azai, “Manmagh
amizi, e duar kurar kam batoghava
avenge?”
20-21 Ezi a me migia ghaze, “Ian
nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia
a batoghan ibura. Ki guizbangira
ia migei, ian nighnizir gavgavim
zuravarim mastetin ovizitamin min
ikiva, ia mighsiar kam mikim suam,
ni sivagh munagh mangi, eghti a
mangam. Ia nighnizir gavgavim
iki, ia guizbangira biziba bar dar
amuam.”*

Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam
(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

22 Ezi Iesus uan suren gumaziba
ko ghua Galilin Distrighin uari aku-
vagha kamaghin me migei, “Me Gu-
mazamizibar Otarim isi gumazibar
agharim datigham.
23 Eghti me a misueghti an are-
meghiva, egh dughiar mikezimin a ua
dikavigham.” Ezi an suren gumaz-
iba akar kam baregha, naviba bar
oseme.

Iesus Godin Dipenimin ivezim aningi

24 Ezi Iesus gin uan suren gumaziba
ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin
otivigha itima, Godin Dipenimin takis
isir gumaziba, Pita bagha iza kam-
aghin an azai, “Ian tisa ti uaghan
Godin Dipenimin takis anidi, o?”
25 Ezi Pita ghaze, “Are.”
Egha dipenimin aven zuima, Iesus
maghira an azai, “Saimon, ni man-
maghin nighnisi? Nguazir kamin
atriviba takisin aviriba isa, egha me
te da, takisba isi? Me uan adarazi da
takisba isi, o me Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba da takisba isi?”
26 Ezi Pita ghaze, “Me gumazir
igharaziba da takisba isi.” Ezi Iesus
a migia ghaze, “Kamaghin amizima,
men adarazi uari takisbar aningan
kogham.
27 Eghti me en ataran koghsiva, ni
dipamin mangi akezim akun. Egh
osirir ni faraghivira guraghamim,
a inigh an akam akarigh, egh
dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni
dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh
a isi me daningigh.”

18

God Bizibagh Ativamin Dughiamin,
tina ziar ekiam iniam
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 Dughiar kamin Iesusin suren gu-
maziba iza kamaghin an azai, “Tina
God Bizibagh Ativamin Dughiamin
ziar ekiam iniam?”*
2 Ezi Iesus borir mamin dia, ezi a
izima a men tongin anesara.
3 Egha a kamaghin me migei, “Ki
guizbangira ia migei, ia uari giragh
borir dozir kabar min otoghan kogh,
ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin
aven ikian kogham.
4 Gumazir uabi dikabiragha, borir
dozir kamin min itim, gumazir kam
God Bizibagh Ativamin Dughiamin
ziar ekiam ikiam.
5 Egh gumazitam o amizitam na
ginighnigh egh borir dozir kamagh
garitam inigh an akuragham, kam-
aghin a na inigha nan akurvasi.”

Nighnizir gavgavibagh asighasizir
bizir kuraba
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

17:20-21: Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2 **17:20-21:** Matyu 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:9; 13:2 * **17:20-21:** Fofozir gumazir maba nighnigha ghaze, migirigiar mam uaghan vezin kamin iti. A kamakin: “Duar kurar kaba batozir arazir vamira. E dagheba ataghiragh egh uaghan God ko mikimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuaviba puvati.” **17:22:** Mt 16:21 **17:22:** Matyu 16:21 **17:24:** Kis 30:13, 38:26 **17:24:** Ua Me Ini 30:13; 38:26 **18:1:** Lu 22:24 **18:1:** Luk 22:24 * **18:1:** Matyun osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruaribar dibobonim 5pla. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumazamiziba deragh uari damuamibav gei. **18:3:** Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:3:** Matyu 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11 **18:4:** Matyu 20:27; 23:11 **18:5:** Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **18:5:** Matyu 10:40-42; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 **18:6:** Matyu 17:27; Luk 17:1-2; 1 Korin 8:12

6 Ezi Iesus ua kamaghin migei,
"Tina nighnizir gavgavim nan itir
borir katam damighti an arazir
kuratam damighti, a helin mangiva,
ivezir bar kuram iniam. Kamaghin
dera, me dagiar ekiam an firim
dafaghiva ongarir konim mikinighti
an aremegham.
7 "Ki ghaze, gumazamizir nguazimin
ikiava igharaz darazigh amima me
arazir kurabagh amiba, mevzika!
Me kuram iniam! Arazir kuraba
guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh
amima da otivir gumazamiziba, ki
ghaze, Iavzika! Ia kuram iniam!
8 "Eghti nin dafarim o suem
ni damuti, ni arazir kuratam
damighiva, anetugh a maku-
nigh. Kamaghin dera, ni dafarir
vamira ko suer vamira ikiva zu-
rara itir ikirimirir aghuimin aven
mangam. Ni dafarir pumuning o
suer pumuning ikiti me ni isiva avir
munger puvatizim mikinigham.
9 Egh nin damazim ni damuti ni
arazir kuratam damighti, ni anesigh
a makunigh. Kamaghin dera, ni
damazir vamira iki, egh uaghan
zurara itir ikirimirir aghuimin aven
mangam. Ni damazir pumuning
ikitima me ni isiva helin avim
mikinigham.
10-11 "Ia deragh uari bagh gan!
Ia borir dozir kabar tongin tav
ginighnigh kamaghin mikiman
marki, a pura bizim.† Puvati.
Ki ia migei, men enselba zurara
nan Afeziar uan Nguibamin itimin
damazimin iti."‡

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)

12 Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Ia
manmaghin nighnisi? Gumazitam
100pla sipsipba ikiti tam oveghtima,
a ti manmaghin damuam? A ti a
burian kogham, o? Puvati. A 99pla
ateghti da puram azenan iki damiti,
eghti a mangi ovengezim buri mangi,
an apighviira givagham.
13 Ki guizbangira ia migei, an a
batogh egh bar akuegham. Egh an
agoroger ekiar kam, an agoroger
99plan ovengezir puvatizir kaba
bagha itim, bar a gafiragham.
14 Kamaghira ian Afeziar uan
Nguibamin itim, borir katam oven-
gan an aghua."

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

15 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Nin aveghbuam arazir kuram ni
damighti, ni an bighan mangi egh gua
uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam
anekirigh. A ni baraghti, ni ua uan
aveghbuam inigham.§
16 Egh a ni baraghan aghuaghti,
ni gumazitam uam, o igharazir
pumuning uam me inighti, me nin
gin mangi. E fo, Godin Akinafarim
kamaghin migei, 'Ni gumazitamin
arazir kuram an gun a mikimsi,
gumazir pumuning ko mikezim
gavgavim nin migirigiabar aningam.'
17 Egh gumazir ni migeir kam
uaghan men akam baraghan
aghuaghtima, ni an arazibar gun

18:7: Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 **18:7:** Luk 17:1; 1 Timoti 4:1 **18:8:** Mt 5:30, Mk 9:43 **18:8:** Matyu 5:30; Mak 9:43 **18:9:** Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47 **18:9:** Matyu 5:29; Mak 9:47 **18:10-11:** Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 **18:10-11:** Jenesis 48:16; Onger Akaba 34:7; Luk 19:10; Jon 3:17; 12:47; Hibru 1:14 † **18:10-11:** Akar faraghavira itimin, Grighin akam ghaze, "borir dozir kaba." Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, "Suren gumazir ziaba puvatiziba." Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ **18:10-11:** Akar abuananamin, fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam ghaze, "E fo, Gumazamizibar Otarim gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize." **18:15:** Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8 **18:15:** Ofa Gami 19:17; Luk 17:3; Galesia 6:1; Jems 5:19-20; 1 Pita 4:8 § **18:15:** Vezin kamin itir migirigiar otevim, "ni damightima," fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. **18:16:** Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 **18:16:** Godin Araziba 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19 **18:17:** Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 **18:17:** Rom 16:17; 1 Korin 5:9; 5:13; 6:1-6; 2 Tesalonika 3:6; 3:14

Siosɨn adaraziv kɨmam. Eghtɨ a uaghan me baraghan aghuaghtɨ, nɨ God gɨfozir puvatɨzir gumazim o dagɨaba isir gumazimɨn mɨn a damu.

18 "Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, bizir manam ia nguazimɨn a ikeghtɨ, God uan Nguibamɨn uaghan a ikegham. Egh ia nguazimɨn bizir manam fɨrightɨ, God uan Nguibamɨn uaghan a fɨrigham.

19 "Egha kɨ ua ia mɨgei, gua taning kagh nguazimɨn bizitam bagh nɨghnɨzir vamɨra ikia a iniasa a bagha God ko mɨgei, nan Afeziar uan Nguibamɨn itim a isɨ gua danɨngam.

20 Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mɨkezim nan ziamɨn uari akuvagh ikɨtɨ, kɨ uabɨ men tongɨn ikiam."

Iesus igharaz darazir arazir kuraba gɨn amangasa akar isɨn zuim akuri

21 Ezɨ dughiar kamɨn Pita iza kamaghɨn Iesusɨn azai, "Ekiam, kɨ manmaghɨn dughiabar arazir kurabar na gamizir gumazimɨn araziba gɨn amangam. Ti 7plan dughiaba?"

22 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, "Kɨ 7plan dughiabar an arazir kuraba gɨn amangasa nɨ mɨgeir puvatɨ. Nɨ zurazurara an arazir kuraba gɨn amang.

23 "Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan dagɨaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatɨgha ghaze, me gɨn ua da ikarvagham. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghamin bizim akɨrasa.

24 An adar kɨrir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien kina inizimɨn akua izi.

25 Ezɨ a dagɨar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghɨn atrivim me mɨgɨa ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagɨaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghtɨ me gumazir igharazimɨn ingangarir gumazir kɨnibar mɨn ikɨ. Egh an biziba bar da amadagh, dagɨaba inigh egh a na da inizir biziba ikarvagham.

26 Ezɨ ingangarir gumazir kam kamaghɨn oregha atrivimɨn guamɨn irɨgha kamagh mɨgɨa a gakaghori, 'Nɨ nan apangkuvigh, egh na mɨzuam. Eghtɨ kɨ nɨ da inizir biziba bar da ikarvagham.'

27 Ezɨ atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gɨn amada.

28 "Ezɨ ingangarir gumazir kam atrivimɨn dɨpenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 kina inigha a ikarazir puvatɨ. Ezɨ gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghɨrama an fɨrimɨn suigha anegoava kamaghɨn a mɨgei, 'Nɨ na da inizir dagɨaba bar da ikaragh.'

29 "Ezɨ gumazir kam an guamɨn irɨgha a gakaghora ghaze, 'Nɨ nan apangkufigh, egh na mɨzuam. Eghtɨ kɨ nɨ da inizir biziba ua da ikarvagham.'

30 Ezɨ gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gatɨ, eghtɨ a ikɨ mangɨ dagɨar kaba ikaragham.

31 "Ezɨ aning ko ingarir marasi, arazir kamɨn ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mɨkeme.

32 Ezɨ atrivim gumazir kamɨn diazɨma, a uam a bagha ghu. Ezɨ a kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, 'Nɨ bar ingangarir gumazir kuram! Nɨ faragha na gamuava araima, kɨ dagɨar nɨ iniziba bar da gɨn amada.

33 Kɨ nɨn apangkufi, kamaghɨn amizɨ, nɨ tizim bagha nɨ ko ingarir tavɨn apangkuvan aghua?'

18:18: Mt 16:19, Jo 20:23 **18:18:** Matyu 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22; 5:14 **18:20:** Mt 28:20, Jo 14:23 **18:20:** Matyu 28:20; Jon 14:23 **18:21:** Luk 17:3-4 **18:22:** Stt 4:24, Mt 6:14, Mk 11:25, Kl 3:13 **18:22:** Jenesis 4:24; Matyu 6:14; Mak 11:25; Kolosi 3:13 **18:25:** 2 Kin 4:1, Neh 5:8 **18:25:** 2 Atriviba 4:1; Nehemia 5:8

34 Egha atrivim atarava gumazir
kam isa, mizazim a gasamin gumaz-
ibar dafarim gati. Eghti a kaghira iki
mangi, a biziba bar da ikarvaghamin
dughiamin tugham.
35 "Eghti ia uan aveghbuabar arazir
kurar me ia gamiba, ia guizbangira
uan navir averiabar aven, da gin
amangan koghtima, nan Afeziar uan
Nguibamin itim uaghan kamaghira
ia damuam."

19

*Iesus poroghamiba uari
ataghirazir arazibav gei
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)*

1 Iesus migirigiar kaba agivagha,
Galilin Distrik ategha, Judian Dis-
trighin ghua Jordanin Fanemin
vongin ghu.
2 Ezi gumazamizir avirim an gin
zui, ezi a danganir kamin men
arimariaba agifa.
3 Ezi Farisin maba Iesus basamasa
iza kamaghin an azai, "Ni man-
maghin nighnisi? Gumazim uan
ifongiamin gin ghua uan amuim
puram anetaghiraghsi damuti, Judan
Araziba ti an amamangatigham, o ti
puvatigham?"
4 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin
men azai, "Ia ti Godin migirigiaba itir
Akinafarimin ganizir puvati? Akar
kam ghaze, 'God bar faraghavira
nguazir kam ko biziba bar dar in-
gara, gumazamizibar ingarigha me
gamizi, men marazi gumazibar min
otivizi, marazi amizibar min otifi.'
5 Ezi God ghaze, 'Kamaghin amizi,
gumazim uan ameboghfeziaba ategh
mangi, a uan amuim ko aning
uaningin porogham. Egh aning
inivafizir vamiram otogham.'
6 God kamaghin mikemezima, an-
ing ua gumazir pumuning puvati.
Aning inivafizir vamira ikiam. Kam-
aghin amizi, God bizir pumuning isa-
furaghti, gumazitam aning abighan
kogham."
7 Ezi Farisiba kamaghin a
migei, "Manmaghin amizi, Moses
osira ghaze, gumazim amuim
ataghiraghsiva, a bagh akinafarim
osirigh a daningigh, egh amuim
batueghtima a mangi?"
8 Ezi Iesus kamaghin me migia
ghaze, "Ian naviba gavgafi. Ka-
maghin amizi, Moses ian amaman-
gatizima, ia uan amuiba ataghirasi.
Faraghavira arazir kam puvati.
9 Ezi ki kamaghin ia migei, gumazi-
tamin amuim, a gumazir igharaz-
iba tintinibar me isava akuir arazi-
tam damighan koghtima, an a bat-
uegh egh amizir igharazitam inigh
an ikiam, gumazir kam poroghamiba
uari bakeir arazim gami."
10 Ezi Iesusin suren gumaziba akar
kam baregha kamaghin Iesus migei,
"Arazir kabanagh poroghamibar
tongin ikitima, gumaziba amuibar
ikian kogham."
11 Ezi Iesus kamaghin me migei,
"Gumazamiziba bar akar kam inian
kogham. Puvati, God gavgavir kam
isava gumazir vabaram aningi. Kam-
aghin me amuibar ikian kogham.
12 Guizbangira, marazi amebaba
me batima, men inivafiziba ikufi.
Marazi, me me aghori, eghti me
boriba inian kogham. Marazi
God Bizibagh Ativamin Dughiam
ginighnigha amuiba ko pabar ikian
aghua. Tina akar kam inisiva a mar a
ini."

*Iesus ghaze, Ia boriba ateghti,
me na bagh izi
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

13 Ezi dughiar kamin gumazamiz-
iba borir doziba inigha Iesus bagha

18:34: Mt 5:25-26 **18:34:** Matyu 5:25-26 **18:35:** Mt 6:12-15, Mk 11:25-26, Ef 4:32, Kl 3:13, Je 2:13 **18:35:** Matyu 6:12-15; Mak 11:25-26; Efesus 4:32; Kolosi 3:13; Jems 2:13 **19:3:** Mt 16:1 **19:3:** Matyu 16:1 **19:4:** Stt 1:27, 5:2, Mal 2:15 **19:4:** Jenesis 1:27; 5:2; Malakai 2:15 **19:5:** Stt 2:24, 1 Ko 6:16, 7:2, Ef 5:21, 5:31 **19:5:** Jenesis 2:24; 1 Korin 6:16; 7:2; Efesus 5:21; 5:31 **19:7:** Lo 24:1-4, Mt 5:31 **19:7:** Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **19:9:** Mt 5:32, Mk 10:11, Lu 16:18, 1 Ko 7:10-11 **19:9:** Matyu 5:32; Mak 10:11; Luk 16:18; 1 Korin 7:10-11 **19:10:** 1 Korin 7:1-2; 7:7-9; 7:17 **19:12:** 1 Ko 7:32-34, 9:5, 9:15 **19:12:** 1 Korin 7:32-34; 9:5

izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darigh me bagh God ko mikimasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi.

14 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki."

15 Egha Iesus dafarimning vagh-vagha me gisin arigha, danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, "Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"

17 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisi, Godin akabar gin mangi."

18 Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, "Ni Godin Akar Gavgavir manabav gei?"

Ezi Iesus ghaze, "Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazamizibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki,

19 egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki me baragh, egh ia uarigh ifongezi moghin gumazamizir igharazibagh ifongegh."

20 Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, "Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?"

21 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Ni bar deragh otivan ifueghiva, mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isi gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Ni kamaghin damighti, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi."

22 Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghu.

23 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Bar guizbangira ki ia migei, gumazamizir bizir bar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan iburagham.

24 Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!"

25 Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, "Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?"

26 Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, "Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami."

27 A kamaghin mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, "Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?"

19:14: Mt 18:2-3 **19:14:** Matyu 18:2-3 **19:16:** Mk 10:17, Lu 10:25, 18:18 **19:16:** Mak 10:17; Luk 10:25; 18:18 **19:17:** Wkp 18:5, Lu 10:28 **19:17:** Ofa Gami 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Kis 20:13-16, Lo 5:17-20 **19:18:** Ua Me Ini 20:13-16; Godin Araziba 5:17-20 **19:19:** Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8 **19:19:** Ua Me Ini 20:12; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:16; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8 **19:21:** Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 **19:21:** Matyu 6:20; Luk 12:33; Aposel 2:45; 4:34-37; 1 Timoti 6:18-19 **19:23:** Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 **19:23:** Matyu 13:22; Mak 10:24; 1 Timoti 6:9-10 **19:26:** Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 **19:26:** Jenesis 18:14; Jop 42:2; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Luk 18:27 **19:27:** Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 **19:27:** Mak 10:28; Luk 5:11; 18:28 **19:28:** Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21 **19:28:** Matyu 20:21; 25:31; Luk 22:30; 1 Korin 6:2-3; Akar Mogomem 2:26; 3:21

28 Ezi Iesus kamaghin me migei,
"Ki guizbangira ia migei, God
nguazim ko overiar igiam akiramin
dughiamin Gumazamizibar Otarim
ziar bar ekiam iniam, egh atrivir
dabirabim daperagham. Eghti ia nan
gin aruizir darasi, ia uaghan 12plan
atrivir dabirabibar apiagh Israelian
anabar 12plan ganam.
29 Eghti tina nan ziam bagh
nighnigh, uan dipeniba, aveghbuaba,
buaramiziba, afeziam, amebam,
boriba ko nguaziba, ateghti, God
gumazir kam ivezir bar aghuim a
daningam. Ivezir kam, a nguazir
kamin itir bizir kaba bar dagh
afiragham. Eghti a uaghan zurara itir
ikirimirir aghuimin aven ikiam.
30 Eghti dughiar kamin faragha itir
gumazamizir aviriba, me gin ikitima,
datirighin gin itir gumazamizir
aviriba, me gin faragh mangam."

20

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

1 Egha Iesus ua kamaghin migia
ghaze, "Ki gumazamiziba faragh iki-
asa migeir nighnizim ki kamaghin a
mikimasa. God Bizibagh Ativamin
Dughiam mati, gumazir mam wainin
azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra
ghua wainin azenimin ingarasa in-
gangarir gumazir maba ini.
2 Ezi gumazir kaba a ko akam
akiri, egha wan kina wan kina aruer
vamira iniasa ifonge, ezi gumazir
ekiam me amadazi me an wainin
azenimin ingarasa ghue.
3 Ezi gumazir ekiar kam 9 klok
kamaghin ghua biziba amadir dan-
ganimin gumazir mabar gari, me iti.
4 Ezi a kamaghin me migei, 'Ia
uaghan mangi nan wainin azenimin
ingar, eghti ki ian ingangarimin
mirara ia givezam.'
5 Ezi me ingarasa ghue. Ezi gu-
mazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin
ghua arazir kamram amua ua gu-
mazir maba ini.
6 "Egha 5 klok ko kamaghin ghua
ua gumazir mabar gari, me pura tu-
ivighav iti. Ezi a kamaghin men azai,
'Ia manmaghin amigha aruer kamin
pura iti.'
"Ezi me a migia ghaze,
7 'Tav ingangaritam e ganingizir
puvati.'
"Ezi gumazir ekiam me migia
ghaze, 'Ia uaghan mangi nan wainin
azenimin ingar.'
8 "Ezi aruem givazima gumazir
ekiam uan ingangarir gumazibar
garir gumazim kamaghin a migia
ghaze, 'Ni ingangarir gumazibar
diagh men ivezim me daning. Egh
ni gumazir bar gin izezibar ikegh
ivezim me daning, mangi faragha
izezibar gifagh.'
9 Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza
wan kina, wan kina isi.
10 Ezi gin gumazir faraghavira in-
gariba iza nighnigha ghaze, me ti
dagiar ekiatam iniam. Puvati, me
uaghan wan kina wan kina ini.
11 "Egha me dagiar me inizibar
gara wainin azenimin ghuavimin
atara kamaghin a migia ghaze,
12 'Gumazir kaba bar gin izegha
auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara
izegha ingangarir ekiam gamima,
aruem e gaponge. Ezi ni ivezir
vamira bar e ganingi.'
13 "Ezi azenimin ghuavim akar
kam baregha kamaghin men mav
migei, 'Namakam, ki arazir kuratam
ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia
wan kina iniasa akam akiri?
14 Ni uan ivezim inigh mangi. Ki
kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir
gin izezim givezir moghira ni givesi.
15 Kar nan bizimra. Ki ti uan
dagiaba uan ifongiamin dar aningan
kogham? Egha ki arazir bar aghuim
gumazir kabagh amizima ni tizim
bagha navir averiamin na baseme?' "

19:29: Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34 **19:29:** Mak 10:29-30; Luk 18:29-30; Hibru 10:34 **19:30:** Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30 **19:30:** Matyu 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30 **20:1:** Mt 21:33 **20:1:** Matyu 21:33 **20:8:** Wkp 19:13, Lo 24:15 **20:8:** Ofa Gami 19:13; Godin Araziba 24:15

16 Egha Iesus ghaze, “Kamaghira
gumazir gin izeziba faragh ikiam,
eghti faragha itiba me gin mangam.”

Iesus uan ovever dughiam,
dughiar mikezimin uam a migei
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

17 Egha Iesus uan suren gumazir
12pla ko Jerusalemin zui. Egha me
ghua a me inigha danganir miriar
mamin ghua me uarira ikiava, egha
kamaghin a me migia ghaze,
18 “Ia oragh, E nguibar ekiam
Jerusalemin ghuavanadi. Eghti
gumazitam Gumazamizibar Otarim
isiva, Judan Arazibagh fozir gu-
maziba koma ofa gamir gumazir
ekiabar aningam. Eghti me a isi
kotiam datighiva, egh a misueghti
an aremeghsiva me akabar kiram,
egh me kamaghin a mikim suam, Ni
aremegham.
19 Egh me a inigh Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar dafaribar
arighti, gumazir kaba a dipovam, egh
a ifozoroghiva a isi ter ighuvimin a
gafughti an aremegham. Eghti aruer
mikezim givaghti, a ua dikavigham.”

Jems ko Jon
gumazir ekiamningin otivasa
(Mak 10:35-45)

20 Ezi Sebedin amuim uan otarimn-
ing ko Iesus bagha izi. Me izava an-
ingin amebam itevimning apirigha,
ua bagha bizitam damuasa an azai.
21 Ezi Iesus an azara, “Ni tizim
baka?”
Ezi a ghaze, “Ni kamaghin na bagh
damu, ni Atrivir Ekiamin otogh,
egh nan otarimning ateghti, tav nin
agharir guvim daperaghti, tav nin
agharir kiriam daperagh.”
22 Ezi Iesus akam baregha ka-
maghin a ikaragha ghaze, “Ni
azangsizir bizir kam, ni an mingarim
gifozir puvati, egha ni a bagha nan
azai.”
Egha aningin azara, “Gua ti ki
ateramin osimtizim, uaghan an at-
eramin gavgavim iti?”
Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim
iti.”
23 Ezi Iesus kamaghin aning migia
ghaze, “Guizbangira, gua ki ateramin
osimtizim, gua a iniam. Egha ki
tav amiseveghti a nan kiriam ko gu-
vimin dapiamin bizim, a nan bizim
puvati. Ezi danganir kabanang, nan
Afeziam dar apiasa gumazir maba
amisevegha, me bagha dar kirigha
gifa.”
24 Ezi suren gumazir 10pla akar
kam baregha aningin atari.
25 Ezima Iesus men diazi, me izima
a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar atriviba pamten me
gamima, me bar men apengan iti. Ezi
men gumazir dapaniba uan akaba
baraghasa puvira me abiraghbirasi.
26 Eghti arazir kaba ian tongin
ikian kogham. Gumazir manam ian
tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gu-
mazimin min iki.
27 Eghti gumazir manam ian faragh
mangisi, a bar ian ingangarir gu-
mazir kinimin min iki.
28 Ezi kamaghira Gumazamizibar
Otarim iza, gumazamizibar amuti
me a bagh ingarasa, a izezir pu. Pu-
vati, a me bagh ingarasa ize. Egha a
gumazamizir aviriba bagh aremegh
ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar
pumuning gamizi, aning gari
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Egha Iesus uan suren gumaziba
ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui.
Ezi avirir ekiam an gin zui.

20:16: Mt 19:30, Mk 10:31, Lu 13:30 **20:16:** Matyu 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30 **20:18:** Mt 16:21, 17:22-23 **20:18:** Matyu 16:21; 17:22-23 **20:21:** Mt 19:28, Lu 22:30 **20:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30 **20:22:** Mt 26:39, 26:42, Mk 14:36, Jo 18:11 **20:22:** Matyu 26:39; 26:42; Mak 14:36; Jon 18:11 **20:23:** Mt 25:34, Ap 12:2, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, MAA 1:9 **20:23:** Matyu 25:34; Aposel 12:2; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; Akar Mogomem 1:9 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mk 10:43, Lu 9:48 **20:26:** Mak 10:43; Luk 9:48 **20:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 **20:28:** Lu 22:27, Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:6, Ta 2:14, 1 Pi 1:19 **20:28:** Luk 22:27; Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Pita 1:19 **20:30:** Mt 9:27, 15:22 **20:30:** Matyu 9:27; 15:22

30 Ezɨ gumazir damazir kurar pumuning tuavir apɨnimɨn aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamɨn izima, aning pamten kamaghɨn dei, “Nɨ Devitɨn Otarim, nɨ gan apangkufigh.”

31 Ezɨ gumazamiziba aning barazi, aning deima, me pamten aningɨn anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghɨn aning mɨgeima, aning tiarim akarava dɨa ghaze, “Ekiam, nɨ Devitɨn Otarim, nɨ gan apangkufigh.”

32 Kamaghɨn amizɨ, Iesus tugha aningɨn dɨa ghaze, “Kɨ tizim gua bagha a damuasa, gua ifonge?”

33 Ezɨ aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, nɨ gan damaziba kuightɨ, ga ua ganasa.”

34 Ezɨ Iesus aningɨn apangkuvigha egha dafarim aningɨn damazibagh atɨzɨ, aningɨn damaziba maghɨra ua derazɨ, aning ua gari. Egha maghɨra Iesusɨn gɨn zui.

Iesus Jerusalemɨn otogha gumazamizibar sure gami

21

(Sapta 21--25)

Iesus atrivimɨn mɨn Jerusalemɨn aven zui
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemɨn boroghɨn izava Olivɨn Mɨghsɨamɨn iza Betfagen nguibamɨn oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga,

2 kamaghɨn aning mɨgei, “Gua nguibar munagh itimɨn mangɨ, egh gua gantɨma, donkin mam me a ikezɨma a uan nguzir asem ko iti. Aningɨn benim fɨrigh na bagh aning inigh kagh izɨ.

3 Eghtɨ gumazitam guan azangtɨma, gua a mɨkɨm suam, ‘Ekiam ingangarim aningɨn iti.’ Eghtɨ gumazir kam zuamɨra puram aning ateghtɨ, aning izam.”

4 Godɨn akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mɨkemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakɨn,

5 “Nɨ akar kam isɨva Saionɨn nguibar ekiamɨn itir gumazamizibav kemegh. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kɨnir ziaba puvatɨzir mamɨn mɨn donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamɨn nguzir asem.”

6 Ezɨ Iesusɨn suren gumazimning ghua a mɨkemezɨ moghɨn ami.

7 Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkiningɨn akɨrimning gisɨn atɨzɨ, Iesus korotiar kabagh isɨn apera.

8 Ezɨ gumazamizir avɨriba uan korotiar azenimɨn azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezɨ marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garɨsi.

9 Ezɨ gumazamizir faragha zuiba ko Iesusɨn gɨn iziba, uan tiariba akara ghaze, “Hosana! Ia Devitɨn Otarimɨn ziam fɨ! Gumazir, Ekiamɨn ziam ko gavgavimɨn izim, God deragh a damu! Hosana! Ia Nguibar bar pɨn itimɨn itir Godɨn ziam fɨ!”

10 Ezɨ Iesus Jerusalemɨn aven ghuzɨ, an itir gumazamiziba dɨgavir kuram gamigha tintinibar uarir azai,

11 “Kar gumazir manam?”

Ezɨ Iesusɨn gɨn izezir darazi ghaze, “Kar Iesus, a Godɨn akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighɨn aven itir nguibam Nasaretian gumazim.”

Iesus Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven biziba amadir gumazamiziba,
me batosi
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

21:3: Mt 26:18 **21:3:** Matyu 26:18 **21:5:** Ais 62:11, Sek 9:9, Jo 12:15 **21:5:** Aisaia 62:11; Sekaraia 9:9; Jon 12:15 **21:8:** 2 Kin 9:13 **21:8:** 2 Atriviba 9:13 **21:9:** Sng 118:25-26, Mt 23:39 **21:9:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 23:39 **21:11:** Mt 21:46 **21:11:** Matyu 21:46

12 Ezi Iesus ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazamizir dagiaba uarir ikarvazibar dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazamizibar dabirabiba, da fava egha da ighavkiri.*
13 Egha kamaghin me migei, "Godin Akinafarimin aven, osizirim kamaghin iti, 'Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto!' "
14 Egha a Godin Dipenimin aven itima, damazir okavirizibа ko suer amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi.
15 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan Arazibagh fozir gumaziba izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godin Dipenim avinizir divazimin aven ikia dia ghaze, "Hosana! Devitin Otarimin ziam fi."
Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha atari.
16 Egha kamaghin Iesusin azai, "Ni boriba migeir akaba barasi, o?"
Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A ghaze, 'Ni borir bar iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.' "
17 Egha a me ategha ghua Jerusalemin nguibam ategha Betanin nguibamin ghu, egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi
(Mak 11:12-14; 11:20-24)

18 Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemin zuima, mitiriam an azi,
19 ezi a tuavir apinimin temer fighin mamin garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, "Ni ua ban kogham. Bar puvatigham." Ezi temem maghira misingi.
20 Ezi an suren gumaziba bizir kamin ganigha digavir kuram gamigha, ghaze, "Temer figh manmaghin amigha zuamira misingi?"
21 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, okam nighnighan kogh, egh ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, 'Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.' Eghti a ia mikemezi moghin otivam.
22 Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam."

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Egha Iesus ghua Jerusalemin otogha Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba iza kamaghin an azai, "Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?"
24 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ki uaghan azangsizir mam ia damuasa. Ia deraghviram a ikaraghti, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami.
25 Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumazamiziba

* **21:12:** Gumazamiziba Godin Dipenim avinizir divazimin aven iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighin dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godin ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:13:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11; Mak 11:17; Luk 19:46 **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:14:** Aisaia 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2 **21:16:** Onger Akaba 8:2 **21:19:** Lu 13:6 **21:19:** Luk 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:21:** Matyu 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Korin 13:2; Jems 1:6 **21:22:** Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22 **21:22:** Matyu 7:7-11; 18:19; Mak 11:24; Luk 11:9; Jon 14:13-14; Jems 5:16; 1 Jon 3:22 **21:23:** Jo 2:18 **21:23:** Jon 2:18

rue? A ti Godɨn Nguibamɨn gavgavir kam ini, o a ti gumazamiziba dama a ini?”

Ezɨ me uarira uariv gɨa ghaze, “E suam, ‘An rurim Godɨn ize,’ eghtɨ a ua kamaghɨn en azaragham, ‘Ia manmaghɨn amigha nɨghnɨzir gavgavim Jonɨn ikian aghua?’

26 Eghtɨ e suam, ‘Jonɨn rurim gumazamizibar ize,’ kamaghɨn e gumazamizibar atiatingi. E fo, me bar Jonɨn mɨgɨa ghaze, a Godɨn akam inigha izir gumazir mam.”

27 Kamaghɨn amizɨ, me Iesus mɨgɨa ghaze, “E fozir puvatɨ.”

Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgɨa ghaze, “Kamaghɨra, kɨ uan gavgavim inizir tuavimɨn gun ia mɨkemeghan kogham.”

Iesus gumazir mamɨn otarimning akar isɨn zuim mɨgei

28 Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghɨn me mɨgei, “Ia manmaghɨn nɨghnɨsi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha a ghua kamaghɨn otarir ekiam mɨgei, ‘Otarim, nɨ datɨrɨghɨn mangɨ, wainɨn azenimɨn aven ingar.’

29 Ezɨ otarim ghaze, ‘Kɨ aghua.’ Egha ua gɨn, nɨghnɨzim giragha ghua ingari.

30 Ezɨ afeziam ghua otarir dozim kamaghɨra an azara. Ezɨ otarim ghaze, ‘Kɨ mangɨ ingaram.’ Egha ghuzir puvatɨ.

31 Ezɨ ia manmaghɨn nɨghnɨsi, otarir kamningɨn manamra afeziamɨn akam baregha an gɨn zui?”

Ezɨ me Iesus mɨgɨa ghaze, “Otarir ekiam.”

Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, gumazir dagɨaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven zui.

32 Guizbangɨra, Jon otogha arazir aghuimɨn tuavim ian aka, ezɨ ia nɨghnɨzir gavgavim an akamɨn ikian aghua. Ezɨ dagɨaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nɨghnɨzir gavgaviba an iti. Ia bizir kamɨn ganigha uan nɨghnɨzibagh irazir puvatɨ, egha nɨghnɨzir gavgavim Jonɨn akamɨn itir puvatɨ.”

Wainɨn azenimɨn garir gumazir kurabar akar isɨn zuim (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamaghɨn me mɨgei, “Ia akar isɨn zuir igharazir kam baragh. Gumazir mam wainɨn azenimɨn ingarigha, an dɨvazim aghui. Egha wainɨn ovɨziba mɨrmɨramin itarim gɨkuigha azenir dɨpenimɨn ingari, eghtɨ ingangarir gumaziba an ikɨ azenimɨn ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatɨgha ghaze, me gɨn wainɨn dɨpataba uam a ikaragham. Egha dɨkavigha nguibar saghon itimɨn ghu.†

34 Ezɨ wainɨn ovɨziba kuaramin dughiam roghɨra izezɨma, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazɨma, me wainɨn ovɨzi taba iniasa ghue.

35 Ezɨ azenimɨn garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam mɨsuegha, igharazir mam me a mɨsoghezɨma an areme, egha dagɨabar igharazir mam ginifi.

36 Ezɨ azenimɨn ghuavim gɨn ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me avɨraseme, egha men dɨbobonim faragha izezibagh afira. Ezɨ wainɨn azenimɨn garir gumazir kaba kamaghɨra uam azenimɨn ghuavimɨn ingangarir gumazibagh ami.

37 “Kamaghɨn amizɨ, azenimɨn ghuavim abuan uan otarim amada.

21:26: Mt 14:5, 21:46, Mk 6:20, Lu 20:6 **21:26:** Matyu 14:5; 21:46; Mak 6:20; Luk 20:6 **21:28:** Lu 15:11 **21:28:** Luk 15:11 **21:31:** Lu 7:29, 7:50 **21:32:** Lu 3:12, 7:29-30 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Mt 25:14 **21:33:** Matyu 25:14 † **21:33:** Wainɨn azenimɨn mɨgɨrɨgɨaba, Iesus Aisaia 5:1-2ɨn da ini, egha God Israelia damuamin akar isɨn zuim mɨkeme. Akar kamɨn mɨngarim kamaghɨn ghu, God uabɨ, gumazir azenimɨn ingarizim. Ezɨ Israelia wainɨn azenimɨn mɨn iti. **21:35:** Mt 22:6 **21:35:** Matyu 22:6

Afeziam ghaze, ‘Me nan otarimin
akam baregh deragh a damuam.’
38 “Puvati, gumazir kaba otarimin
gari, a izima, me uarira uariv gei,
‘Gumazir kam iziva uan afeziamin
biziba bar da inigham. Aria. E a
misueghti, an aremeka. Egh e uari
bagh wainin azenim iniam.’
39 Kamaghin, me maghira an
suigha, wainin azenimin azenan
anekunigha, otarim misoghezi an
areme.
40 “Eghti wainin azenimin ghuavim
izi manmaghin gumazir kabar
amuam? Ia manmaghin nighnisi?”
41 Ezi me a migia ghaze, “A gu-
mazir kurar kaba puv me misueghti
me arimighiregham. Eghti an
azenim isiva gumazir igharazibar
anigam, eghti wainin oviziba ini-
amin dughiamin me a bagh pozim
daghuigh a daningam.”
42 Ezi Iesus kamaghin men azai, “Ia
Godin Akinafarimin aven itir osizirir
kabar ganis, o puvati? Osizirir kaba
kamaghin migei:

“ ‘Kar dipenir akinir ingangarir gu-
maziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir
guarim gava.
Ekiam uabi arazir kam gamizima an
oto.
Ezi e an garima, a bar dera.’

43 “Kamaghin amizi, ki ia migei,
God Bizibagh Ativamin Dughiam,
God ia dama a inigh a isiva, gumaza-
mizir dughiar kamin aven iki arazir
aghuibar amuamibar aningam.
44 Eghti gumazir manam dagiar
kam gisin irighiva, an aghariba
misarighiregham. Eghti dagiar
kam gumazitam gisin irighiva, bar
anemisararigham.”‡
45 Ofa gamir gumazir ekiaba ko
Farisiba akar isin zuir kam baregha
fo, Iesus akam isa, me gasara.
46 Kamaghin amizi, me an
suighasava amua, egha gumazamizir
aviribar atiatingi. Me fo, gumaza-
miziba Iesusin migia ghaze, a Godin
akam inigha izir gumazir mam.

22

Poroghamibar isar ekiamin akar isin zuim
(Luk 14:16-24)

1 Ezi Iesus uam akar isin zuir
mamin gumazir dapanibagh amua
kamaghin me migei,
2 “God Bizibagh Ativamin Dughiam
mati, atrivir mamin otarim amuimin
ikiasava amima, an a bagh isar ekiam
gami.
3 Isar dughiam tighar otivam, a
faraghavira isam bagh izasa gu-
mazamiziba bagha akam amada.
Ezi isamin dughiam otozima, a
gighamizir gumazamiziba izasa uan
ingangarir gumaziba amada. Ezi
puvati, gumazamizir a gighamiziba,
me izan aghua.
4 Ezi a uan ingangarir gumazir
maba amaga, kamaghin me migei, ‘Ia
mangi, gumazir ki gighamiziba kam-
agh me mikim, “Ia oragh. Ki dagheba
tuegha givagha, uan bulmakaun
apuribav suegha, egha uaghan uan
asizir ekiabav soke. Ezi isamin
biziba bar gifa. Ia poroghamibar isar
ekiamin izi.” ’
5 “Ezi ingangarir gumaziba ghua
akar kamin gumazibav gei. Ezi
me oraghan aghuagha tintinibar zui.
Mav uan azenimin zui, ezi mav uan
dagiar ingangarim bagha zui.
6 Ezi marazi atrivimin ingangarir
gumazibar suigha, puv me misoghezi
me ariaghire.

21:38: Mt 27:18 **21:38:** Matyu 27:18 **21:39:** Hi 13:12 **21:39:** Hibru 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:42:** Onger Akaba 118:22-23; Aisaia 28:16; Mak 12:10; Aposel 4:11; Rom 9:33; Efesus 2:20; 1 Pita 2:6-8 **21:44:** Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 **21:44:** Aisaia 8:14-15; 60:12; Daniel 2:44-45; Sekaraia 12:3; 1 Pita 2:8 ‡ **21:44:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44in aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Ni Luk 20:18in gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40 **21:46:** Matyu 21:11; 21:26; Luk 7:16; Jon 7:40 **22:4:** Mt 21:36 **22:6:** Mt 21:35 **22:6:** Matyu 21:35

7 “Kamaghin amizi, atrivim puv
atari, egha uan midorozir gumaziba
amada. Ezi me ghua an ingangarir
gumazibav soghezir gumaziba, me
misogha bar me agivaghava, men
nguibar ekiam gaborozi a isi.
8 “Egha atrivim uan ingangarir gu-
mazibav gei, ‘Poroghamibar isamin
dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki
gighamiziba, me gumazir kuraba, ka-
maghin me isamin ikian kogham.
9 Kamaghin amizi, ia mangi tu-
avir ekiaba bar dar mangi, egh gu-
mazir manaba ia me bativigh, egh ia
men diaghti, me poroghamibar isar
kamin izi.’
10 A kamaghin mikemezima, an
ingangarir gumaziba tuaviba bar
dar ghuava gumazamiziba bar me
akufa, gumazamizir aghuiba ko
kuraba sara. Ezi me iza damasa
poroghamibar isar dipenim gapiazi
a bar izifa.
11 “Ezi gumazamiziba apiazima,
atrivim men ganasa aven zui. Egha
a ghua gumazir mamin garima, a
poroghamibar isamin azuir adiari-
tam aruzir puvati.
12 Ezi atrivim an azara, ‘Na-
makam, manmaghin amizi, ni adiarir
aghuitam aruzir puvatigha, puram
aven ize?’ Ezi gumazim mikiman asa.
13 “Kamaghin amizi, atrivim ingan-
garir gumazibav gia ghaze, ‘Ia an
soroghafariba ikegh, a isiva azenan
mitatemin anekunigh. Danganir
mitater kamin me puvira tuavara
atariba kuskusi.’
14 “Ia oragh. God gumazamizir
aviribar dei, egha varazira, a me
amisevima, me aven zui.”

Gumazamiziba dagiaba Atrivim Sisar daningam, o markiam?
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Ezi Farisiba ghua akabav suegha
Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha
me ghaze, a pazi bizitam mikemeghti,
me an migirigiam baghaviram an
suigham.
16 Egha me uan suren gumazir
maba ko Herotin gin zuir marazi
amadazi, me Iesus bagha ghua
kamaghin a migei, “Tisa, e fo ni
guizbangira bizibav geir gumazim.
Ni Godin Arazibar gumazamizibar
sure gamua guizbangira me migei.
Ni tavin nighnizimin gin zuir pu-
vati. Akar vamira ni gumazamizir
ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba
uaghara, me migei.
17 Kamaghin, ni deragh e mikim.
Judan Araziba manmaghin migei?
E dagiaba isiva Atrivim Sisar
daningtima, arazir kam Godin
damazimin dera, o puvati? Ni
manmaghin nighnisi?”
18 Ezi Iesus men nighnizir kurar
kam gifo, egha kamaghin me migei,
“Ia gumazir ifavaribagh amiba, ia
tizim bagha na gifarasava ami?
19 Ia gavman ganidir dagiatam nan
akagh.” Ezi me dagiar mam inigha
iza a ganingi.
20 Ezi Iesus kamaghin men azai,
“Kar tinan nedazim ko tinan ziam?”
21 Ezi me ghaze, “Mar Sisarin
nedazim ko an ziam.”
Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira,
ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh
Godin biziba isi, God daning.”
22 Ezi me migirigiar kam baregha
digavir kuram gamigha, anetegha
ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus
bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir
aremeziba ua dikavir puvati. Egha
me kamaghin Iesusin azai,
24 “Tisa, Moses kamaghin mikeme,
Gumazir manatam boriba puvatigh
aremeghti, an aveghbuatam an

22:8: Mt 10:11-13, Ap 13:46 **22:11:** 2 Ko 5:3, Ef 4:24, MAA 3:4, 19:8 **22:11:** 2 Korin 5:3; Akar Mogomem 3:4; 19:8 **22:13:** Mt 8:12, 25:30, Lu 13:28 **22:13:** Matyu 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:14:** Mt 20:16, 2 Pi 1:10, MAA 17:14 **22:14:** 2 Pita 1:10; Akar Mogomem 17:14 **22:15:** Mk 3:6 **22:15:** Mak 3:6 **22:16:** Mk 3:6, 8:15, 12:13 **22:16:** Mak 3:6; 8:15; 12:13 **22:21:** Stt 1:27, Ro 13:7 **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Ap 23:8 **22:23:** Aposel 23:8 **22:24:** Lo 25:5 **22:24:** Godin Araziba 25:5

amuim inigh an ikiti, amizir kam
boriba batiti, an aveghbuamin ikizim
kuavaremeghan kogham.
25 Ezi fomira aveghbuar 7pla, en
tongin ike. Men avebam amuimin
ikiava boritam inizir puvati, egha
areme. Kamaghin amizi, an dozir
mam an amuim inigha an iti.
26 Ezi an dozir kam uaghan boritam
inizir puvatigha areme. Ezi aningin
dozir mikezim ko an gin iziba kam-
aghiram ami.
27 Egha me bar ariaghire, ezi abuan
amizir kam uaghan areme.
28 Kamaghin ni e mikim, gumaza-
miziba ua dikavamin dughiamin,
amizir kam tinan amuimra? Ni
nighnigh, me bar an ike!"
29 Ezi Iesus me ikarvagha ka-
maghin me migei, "Ia Godin
Akinafarimin itir akam gifozir pu-
vati, egha ia uaghan Godin gavgavim
gifozir puvati. Kamaghin, ia paza
migei.
30 Gumazamizir aremeziba
ua dikavamin dughiamin, paba
amuibar ikian kogham, uaghan me
amuiba isi pabar arighan kogham.
Me enselbar min Godin Nguibamin
ikiam.
31 "Ezi ki ua dikavamin dughiam
bagh ian azangasa. Ia ti God ia
mikemezir akar kamin ganiz, o pu-
vati? A ghaze,
32 'Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin
God.' God gumazir ariaghirezibar
God puvati, a gumazir angamira
itibar God."
33 Ezi gumazamiziba an akar kam
baregha digavir kuram gami.

Godin Akar Gavgavir faraghavira itim
(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

34 Farisiba orazi, Iesusin migirigiaba
Sadyusibagh amizima, me mikiman
ibura. Ezi me uari akuvagha a bagha
izi.
35 Me ko izir gumazir mam, a Judan
Arazibagh fozir gumazim. Egha a
Iesus basamasa kamaghin an azai,
36 "Tisa, Godin Akar Gavgavir
manamra maba bar dagh afira egha
faraghavira iti?"
37 Ezi Iesus kamaghin a migia
ghaze, "Ia bar uan navir averiaba ko
uan duaba ko uan nighniziba ko uan
gavgaviba sara bar a gifongegh.
38 Kar Akar Gavgavir bar ekiam,
egha Akar Gavgavir igharazibar
faraghavira iti.
39 Ezi an girara irim. A kamakin:
ni uabira uabi gifongezi moghin, gu-
mazamizir igharazibagh ifongegh.
40 Moses Osirizir Araziba ko Godin
akam inigha izir gumazibar akaba,
da bar arazir kamning gisin tu."

Iesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Farisiba uari akuvagha ikiav
itima, Iesus men azara,
42 "Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa
Misevezir Gumazim, manmaghin a
ginighnisi? A tinan otarim?"
Ezi me an migia ghaze, "A Devitin
Ovavim."
43 Ezi Iesus kamaghin men azai,
"Manmaghin amizi, Godin Duam
nighnizim Devit ganingizi, a gumazir
kam, 'Ekiam,' a gati, egha kamaghin
migia ghaze:

44 " 'Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
"Ni nan agharir guvimin daper-
agh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin
dafarim datighti,
me nin dagarimningin apengan
ikiam." '

22:29: Jo 20:9 **22:29:** Jon 20:9 **22:30:** 1 Jo 3:2 **22:30:** 1 Jon 3:2 **22:32:** Kis 3:6, Mt 8:11, Mk 12:26, Lu 20:37, Ap 7:32 **22:32:** Ua Me Ini 3:6; Matyu 8:11; Mak 12:26; Luk 20:37; Aposel 7:32 **22:33:** Mt 7:28 **22:33:** Matyu 7:28 **22:37:** Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27 **22:37:** Godin Araziba 6:5; 10:12; Luk 10:27 **22:39:** Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 **22:39:** Ofa Gami 19:18; Mak 12:31; Rom 13:9; Galesia 5:14 **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **22:40:** Matyu 7:12; Rom 13:10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **22:42:** Jo 7:42 **22:42:** Jon 7:42 **22:43:** Sng 110:1, Mt 26:64 **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13 **22:44:** Onger Akaba 110:1; Matyu 26:64; Aposel 2:34; 1 Korin 15:25; Hibru 1:13

45 “Ezi ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Ovavimin min iti?”
46 Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghburaki. Egha me aruer kamin ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami
(Mak 12:38-39; Luk 11:43; 11:46; 20:45-46)

1 Ezi Iesus gin gumazamizir aviriba ko an suren gumazibagh eghari.
2 Egha kamaghin migei, “Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha Moses Osirizir Araziba ia geghari.
3 Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragha dagh eghari moghin dar amu. Egh me amir araziba, ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati.
4 Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazamizibar dipizibagh isin arizima, me da ateran buraghburasi. Egha me tong uan dafar puzitamin men akurvaghan nighnizir puvati.
5 “Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apinibar itir dueviar bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamin uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar gin zui.*
6 Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuaribagh apiaghiri.
7 Egh me maketin danganibar mangiti, gumazamiziba ‘Tisaba’ me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.
8 “Ki ghaze, gumazitam ia ‘Tisa’ a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba.
9 Egh ia nguazimin kagh gumazitam ‘Afeziam’ a darighan marki. Ian Afeziar bar vamira, a uan Nguibamin iti.
10 Egh me ‘Gumazir Dapanim’ ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.
11 Ian gumazamizir ekiaba pura ian ingangarir gumazamizibar min iki.
12 Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir kurabar gun me migei
(Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)

13-14 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egha ia uaghan

22:46: Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40 **22:46:** Mak 12:34; Luk 14:6; 20:40 **23:3:** Mal 2:7-8 **23:3:** Malakai 2:7-8 **23:5:** Mt 6:1 **23:5:** Matyu 6:1 * **23:5:** God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isa mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir kiriabagh aghui, egha maba isa uan guabagh afe. Ni Ua Me Ini 13:9 ko 13:16 ko Godin Araziba 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Diboboniba 15:37-41in garava sazir oteviba uan korotiabagh itui. Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me migia gia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazir ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 **23:6:** Matyu 6:5; Mak 12:38-39; Luk 11:43; 14:7 **23:11:** Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:11:** Matyu 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 22:26 **23:12:** Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **23:12:** Jop 22:29; Aghuzir Akaba 15:33; 29:23; Esekiel 21:26; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **23:13-14:** Lu 11:52 **23:13-14:** Luk 11:52

aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

15 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judan Arazibar a geghanti, a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damighti, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

16 "Ia damazir okavirziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazamizibar sure gamua ghaze, 'Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsi, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir arazimin gin mangi, a damu.'

17 Ia gumazir onganir damazir okavirziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kamin golin kam Godin bizimin oto.

18 Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, 'Gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim ofa gamir dakozimin itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.'

19 Ia damazir okavirziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti ofa gamir dakozimin itir ofaba, o ofa gamir dakozim uabi? Ia fo, ofaba ofa gamir dakozimin iti, egha tuavir kamin ofan kam Godin bizimin oto.

20 Eghti gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakagh mikimti, an migirigiaba ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin itir ofaba uaghara aningin akakasi.

21 Egh gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningin akakasi.

22 Eghti gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningin akakasi.

23 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha dar pozir vamira God ganidi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghirasi. Ia, Godin guizin arazim, ko apangkuvir arazim, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu.

24 Ia damazir okavirziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an garir puvatigha, a tui.

25 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko

† **23:13-14:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifara men dipenibar okia, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham." Ni Mak 12:40in gan. **23:16:** Mt 5:33-34, 15:14 **23:16:** Matyu 5:33-34; 15:14 **23:22:** Ais 66:1, Mt 5:34 **23:22:** Aisaia 66:1; Matyu 5:34 **23:23:** Wkp 27:30, Hos 6:6, Mai 6:8, Lu 11:42 **23:23:** Ofa Gami 27:30; Hosea 6:6; Maika 6:8; Luk 11:42 **23:25:** Mk 7:4 **23:25:** Mak 7:4

itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir
dagher kaba bar izifa. Ia, okimakiar
araziba ko uarira uarigh nighnizir
arazibar tuavimin, dagher kaba ini.
26 Ia Farisiba, ian damaziba okafi!
Ia faraghivira kapbar averiaba
ruegh, eghti dar otighinaba uaghan
zuegham.

27 "Ia Judan Arazibagh fozir gu-
maziba ko Farisiba, Iavzika! Ia
bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir
gumaziba! Ia mati, me matma-
tiam penin ghurghurim a gaghui, ezi
matmatiamin ganganim azenan bar
dera. Ezi an aven gumazir kuabar
aghariba ko bizir kuriba bar izifa.
28 Ia uaghan kamaghin iti. Me
azenan ian gara ghaze, ia gumazir
aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko
arazir bar kuraba, guizbangira ian
navir averiabagh izifa."

29 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ia Judan Arazibagh fozir gumaz-
iba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar
ikuvigham! Ia ifavaribagh amir
gumaziba! Ia, fomira itir Godin
akam inigha izir gumaziba, men
moziba deraghvira dar kirmigha,
egha gumazir arazir aghuibagh
amizibar moziba deraghavira dar
adiaribagh ami.
30 Egha kamagh uariv gei, 'E ti uan
inazibar dughiamin ikia, egha ti men
akuragha Godin akam inigha izir gu-
mazibav soghezir puvatighai.'
31 Ia kamagh migia uari akakagha
ghaze, 'E Godin akam inigha izir
gumazibav soghezir gumazibar
boriba!'
32 Aria, mangi, ia uan inaziba amua
taghizir arazir kuraba, bar da gifagh!

33 "Ia kuruziba! Ia dabirizir an-
ababa! God uan kotin aven ian
araziba tuisighiva, ia isi helin avir
ekiamin ia amangam! Ia man tuavi-
tamin mangi, helin avim gitagham?
Bar puvatigham!
34 "Kamaghin amizi, ia oragh, ki ia
bagha Godin akam inigha izir gumaz-
iba, ko gumazir nighnizir aghuiba
itiba, ko Godin Arazibagh fozir
gumaziba, me amangam. Eghti ia
men taraziv soghti me arimighiram,
egh tarazi isi ter ighuvibar me
afughafugham, egh tarazi ian God
ko migeir dipenibar aven benibar
me fozorogham. Egh ia uan nguibar
ekiabar me batogh men gintighti, me
ari nguibar igharazibar mangam.
35 Eghti arazir aghuibagh amir gu-
mazamiziba bar, me misoghezir gu-
mazibar ivezir kuram, ia a iniam.
Gumazir aghuibav sozir arazir kam,
gumazir aghuim Abelin dughiamin
ikegha, iza Berekian otarim Sekara-
ian dughiamin tu. Gumazir kam, ia
Godin Dipenim ko ofa gamir dakozim
tizimin ia a misoghezi an areme, ezi
iarara ivezir kuram uan arazir ku-
ram bagh a iniam.
36 Ki guizbangira ia migei, arazir
kurar kabar ivezir kuram, a
datirighin itir gumazamiziba me
bativam."

Iesus Jerusalemin apangkufi (Luk 13:34-35; 19:41-44)

37 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Oio, ia Jerusalemin adarasi, ki ian
apangkufi! Ia Godin akam inigha
izir gumazibav sozi me ariaghiri,
egha God ia bagha amadir gumaz-
iba, ia dagiaba isa, me ginivi, me
ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian
boriba akuv me mughasa, mati tu-
arir amebam uan avizimingin nguz-
iba avarazi moghin, ki ia damuasa
ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua.
38 Ia oragh! Ian nguibam, God ane-
taki, ezi a nguibar soriam gava.

23:27: Lu 11:44, Ap 23:3 **23:27:** Luk 11:44; Aposel 23:3 **23:28:** Lu 16:15 **23:28:** Luk 16:15 **23:31:** Ap 7:52 **23:31:** Aposel 7:52 **23:33:** Mt 3:7, 12:34, Lu 3:7 **23:33:** Matyu 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:34:** Mt 10:23, 1 Te 2:15 **23:34:** Matyu 10:23; 1 Tesalonika 2:15 **23:35:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:35:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21; Hibru 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:37:** 2 Eghaghaniba 24:21; Onger Akaba 17:8; 91:4; Aposel 7:59; 1 Tesalonika 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:38:** 1 Atriviba 9:7-8; Jeremaia 12:7; 22:5 **23:39:** Sng 118:26, Mt 21:9 **23:39:** Onger Akaba 118:26; Matyu 21:9

39 Ki guizbangira ia migei, ia ua nan
ganan kogh, kamaghira iki mangi
dughiar ia suam, 'Gumazir, Ekiamin
ziam ko gavgavimin izim, God der-
agh a damu!' "

24

Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighirigham
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

1 Egha Iesus Godin Dipenimin
miriam ategha azenan zuima, an
suren gumaziba a bagha izi. Egha me
Godin Dipenim an akakasi.
2 Ezi an akar kamin me migei,
"Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar
gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar
kaba, gumaziba bar da pueghti da
bar moghira dagh iregham. Eghti
tam tam gisin ikeghan kogham."*

Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin
aperaghav itima, an suren gumaziba
uarira iza kamaghin an azai, "Ni e
mikim, bizir kaba dughiar manamin
otivam? Arazir manamnagh faragh
otoghti, e fogh suam, 'Ni ua izam,'
eghti nguazir kam uaghan givam?"
4 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin
me migei, "Ia uari bagh deraghvira
gan, gumazitam izi ia gifaran marki.
5 Kamaghin amizi, gumazir bar
aviriba izi, nan ziam isiva uari
gasi suam, 'Kirara, ki Gumazir
God Gumazamiziba Ua Me Iniasa
Misevezim.' Egh me gumazamizir
aviribagh ifaram.
6 Eghti ia roghira itir midorozir eki-
abar niginiba baragh, egh saghon itir
midorozir ekiabar akaba baragham.
Egh ia digavir kuram damuan marki.
Arazir kaba otivam, eghti nguazir
kam givamin dughiam tighar izam.
7 Kantrin mamin itir darazi
dikavigh kantrin igharazimin itir
darazi ko misogham. Eghti atrivir
mamin adarazi dikavigh atrivir
igharazimin adarazi ko misogham.
Danganir mabar dagheba bar
puvaratightima, gumazamiziba
mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba
uaghan otivam.
8 Osimtizir kaba mati, amizim
otasa faraghavira mizazim barazi
mokin.
9 "Dughiar kamin me ian suighiva
osimtiziba ia darighiva ia misoghti,
ia arimighiram. Eghti gumazamiziba
bar nan ziam bangin ian aghuagham.
10 Egh dughiar kamin gumazamizir
aviriba, me uan nighnizir gavgavir
nan itim ategham. Egh pazi uarira
uarir amuva, uari isi apanibar
agharim darigham.
11 Eghti akar ifavarim akurir gu-
mazir aviriba otivigh, gumazamizir
aviribagh ifaram.
12 Eghti arazir kuraba bar izivaghti,
kamaghin gumazamiziba uarigh
ifongezir arazim ategham.
13 Eghti tina arazir kabar tongin
gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir
kam givaghamim otoghti, God uam a
iniam.
14 Eghti God Bizibagh Ativamin
Dughiamin Akar Aghuir kam, me a
inigh a isiva nguazimin itir ikiziba

24:2: Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 **24:2:** Jeremaia 26:18; Maika 3:12; Luk 19:44 * **24:2:** Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam. (4pla faragha gifa.) Akar kaba, da 24:2--25:46in iti. Da nguazim givamin dughiamin arazibar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39,, Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:3:** Matyu 24:27; 24:37-39; Mak 13:3-4; 1 Tesalonika 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18 **24:5:** Jeremaia 14:14; 23:21; 23:25; Matyu 24:23-24; Jon 5:43; Aposel 5:36-37; 1 Jon 2:18 **24:7:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:7:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Hagai 2:22; Sekaraia 14:13; Aposel 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13 **24:9:** Matyu 10:22; Mak 13:9; Luk 21:12; Jon 15:18-20; Aposel 4:2-3; Akar Mogomem 2:10; 2:13 **24:10:** Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:10:** Matyu 11:6; 13:57; 2 Timoti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:11:** Matyu 7:15; 24:5; 24:24; Aposel 20:29; 1 Timoti 4:1; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:13:** Matyu 10:22; Mak 13:13; Hibru 3:6; 3:14 **24:14:** Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:14:** Matyu 9:35; 10:18; 28:19; Rom 10:18; Kolosi 1:6; 1:23

bar dar gumazamiziba bar me
mikimtima, me a baragham. Eghtima
gin nguazir kam givamin dughiam
otivam."

Iesus ghaze, bizir bar kuram otogham
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 Egha Iesus migia ghua kamaghin
migei, "Ia gantima, bizir bar ku-
rar God ifongezir puvatizim, Godin
Dipenimin aven ikiam. A ikiti, God
uan Dipenim ategham. Fomira Godin
akam inigha izir gumazim Daniel
bizir kamin gun mikeme. (Gumazir
osizirir kamin garim, a deraghvira
nighnigh egh a gifogh.)
16 Dughiar kamin Judian Distrighin
itir gumazamiziba ari mighsiabar
ghuavanangam.
17 Egh tav dipenimin pin itir avugh-
sazir danganimin ikegh, nguazimin
magiri, egh uam aven mangi uan
bizitam inisi nighnighan marki.
18 Egh gumazir manam azenir
ekiamin ikegh, egh uamategh
dipenimin mangi uan azenan azuir
korotiam inian marki.
19 Naviba adair amiziba ko boriba
oteba apir amebaba, mevzika;
dughiar izamin kaba bar men iku-
vigham!
20 Ia amozimin dughiam ko Sabatin
dughiatamin aran aghuaghiva, uari
bagh God ko mikim.
21 Dughiar izamin kaba, da
osimtizir ekiabar dughiaba. God
nguazim ko overiamin ingarizir
dughiamin iza datirikin, egh ua ka-
maghin dughiatam otoghan kogham.
22 Ekiam uan gumazamizir
misevezibagh nighnigha, dughiar
kurar kamin dughiar maba aghorezi,
da mong otefe. A ti dar aghorezir pu-
vatizi, gumazamiziba bar ariaghireghai.
23 "Dughiar izamimin, tav ia mikim
suam, 'Ia gan, Kraisra kara! A God
Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,' o,
'Ia gan, Kraisra muna!' ia an akam
baraghan marki.
24 Gumazitaba iziva ia gifar suam,
'Kirara, God Gumazamiziba Ua me
Iniasa Misevezir Gumazim,' o 'ki
Godin akam inigha izir gumazir
mam,' egh me mirakelin bar ekiaba
koma digavir kuram gamir arazibar
amuti da otivam. Me kamaghin
ifonge, me gumazamiziba bar me
gifaraghti, me onganigham. Egh
me gavgavim iki, uaghan God ua
bagha misevezir gumazamiziba, me
uaghan me gifarasa. Kamaghin
me mirakelin kabar amuam. Egh
dughiataba me me gifarisi damuva
avegham.
25 Ia oragh! Bizir ki faragha ia
mikemeziba, da otivam.
26 "Kamaghin amizi, me ia mikim
suam, 'Ia gan. A muna gumazamiz-
iba puvatizir danganimin iti,' eghti
ia mangan marki. Egh me suam,
'Ia gan. A kara, dipenir kamin
aven modoghav iti,' ia men akam
baraghan marki.
27 Ia fo, onimarim taghtagha, an
angazangarim aruem anadi naghin
ikegha nguazim bar anevaragha
ghua aruem ghuaghiri naghin tu.
Eghti Gumazamizibar Otarim ua
izamin arazim, uaghan kamaghiram
otivti, nguazimin itir darazi bar an
ganam.
28 "Gumazir kuaba iti naghin, tara-
giaba uari akuvagham. Kamaghira,
Gumazamizibar Otarim izitima, gu-
mazamiziba bar an ganam."

Iesus ghaze, Gumazamizibar Otarim gin izam
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

24:15: Dan 9:27, 11:31, 12:11 **24:15:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:21:** Daniel 9:26; 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **24:22:** Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:22:** Aisaia 65:8-9; Sekaraia 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:23:** Matyu 24:5; 24:11; Mak 13:21; Luk 17:23; 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14 **24:24:** Godin Araziba 13:1-3; Mak 13:22; 2 Tesalonika 2:8-9; Akar Mogomem 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mt 24:37-39 **24:27:** Matyu 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:28:** Luk 17:37

29 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Osimtizir ekiar kaba otivigh givaghti:

“ ‘Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham,
eghti mikoveziba overiamin asighiram,
overiamin itir bizir gavgaviba bar uarira uari sivaghsivagh,
uan danganiba ataghiragham.’

30 “Eghti, Gumazamizibar Otarim Izamin Dughiam, an arazarazim overiamin otivtima, nguazimin itir nguibaba bar aziam. Dughiar kamin gumazamiziba ganti, Gumazamizibar Otarim ghuariabagh isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam.
31 Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba ameghti, me nguazim ko overiamin danganiba bar dar mangi, a ua bagha misevezir gumazamiziba akuvam, egh enselba nguazimin oteviba bar, me akuvagh, men aku a bagh izam.”

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam.
33 Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazamizibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti.
34 Ki guizbangira ia migei dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam.
35 Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.”

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30; 17:34-36)

36 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo.
37 Ezi bizir Noan dughiamin otivizziba, da uaghan Gumazamizibar Otarim Izamin Dughiamin otivam.
38 Dipar ekiar nguazim bar anevarazim tighar izamin dughiamin, gumazamiziba dagheba ko dipaba apa, uarir ikia mamaghira iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu.
39 Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazamizibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghiram otivam.
40 Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighiva tav ategham.
41 Amizir pumuning bretbar amusi plaua mirmir ikiti, God tav inighiva tav ategham.

42 “Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati.

24:29: Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:29:** Aisaia 13:10; 34:4; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 **24:30:** Daniel 7:13; Mak 13:26; Akar Mogomem 1:7; 6:12-13 **24:31:** Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **24:31:** Aisaia 27:13; Matyu 13:41; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **24:33:** Je 5:9 **24:34:** Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:34:** Matyu 16:28; 23:36; Mak 13:30; Luk 21:32 **24:35:** Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:35:** Aisaia 40:8; Matyu 5:18; Mak 13:31; Luk 21:33 **24:36:** Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:36:** Sekaraia 14:7; Aposel 1:7; 1 Tesalonika 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8 **24:37:** Jenesis 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:38:** Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 **24:39:** Jenesis 7:6-24; 2 Pita 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:42:** Matyu 25:13; Mak 13:33; Luk 21:36 **24:43:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:43:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **24:43:** Luk 12:39-40

43 Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati.
44 Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham."

Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramin akar isin zuim
(Luk 12:42-46)

45 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam.
46 Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera.
47 Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam.
48 Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh a uabi kamaghin nighnigham, 'Nan ekiam zuamira izeghan kogham.'
49 Egha uaghan a ko ingarir daraziv sogh, wainin dipabar ami gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam.
50 Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham.
51 Ingangarir gumazir kamin gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir kamin ikiva, arang atariba kuskugh mamaghira ikiam."

25

Iesus 10plan guivir igiabar akar isin zuim migei

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin an apuasa zui.
2 Men 5pla, nighnizir aghuiba itima, 5pla nighnizir aghuiba puvati.
3 Egha 5plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, egha da bagha boretaba inizir puvati.*
4 Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba sara, ini.
5 Ezi gumazir amuimin ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui.
6 "Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, 'Gumazir amuimin ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.'
7 Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri.
8 "Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, 'En lamba mungasava ami. Kamaghin amizi, ia boretaba e daningigh.'
9 "Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikaragha kamaghin migei, 'Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, boreba amadir danganitamin uari bagh tabagh ivesegh.'
10 Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamim oto. Ezi guivir

24:44: Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:44:** Matyu 25:13; 1 Tesalonika 5:6 **24:46:** MAA 16:15 **24:46:** Akar Mogomem 16:15 **24:47:** Mt 25:21-23 **24:47:** Matyu 25:21-23 **24:51:** Mt 8:12, 25:30 **24:51:** Matyu 8:12; 25:30 **25:1:** Lu 12:35, MAA 19:7 **25:1:** Luk 12:35; Akar Mogomem 19:7 * **25:3:** Israelin adarazi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati.

boreba itiba, a ko isar ekiam bagha
dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba
tiam asara.
11 "Ezi gin guivir ghueziba ua-
mategha iza kamaghin migei,
'Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam
kuigh.'
12 "Ezi a me ikaragha kamaghin
migei, 'Ki guizbangira ia migei, ki ia
gifozir puvati.' "
13 Egha Iesus ghaze, "Kamaghira, ia
deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem
ko dughiar ia fozir puvatizimin, an
otogham."

Ingangarir gumazibar dagiaba inizimin, akar isin zuim (Luk 19:11-27)

14 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"God Bizibagh Ativamin Dughiam
mati, gumazir mam nguibar saghon
itimin mangasava ami mokin. Gu-
mazir kam uan ingangarir gumaz-
ibar diazi me izima, a uan biziba
isi, me danightima, me a bagh dar
ganam.
15 A gumazibar araziba ko gavgav-
ibar gara, dagiaba tuiragha da isa me
ganingi. A mav 5,000 kina a ganiga,
mav 2,000 kina a ganiga, mav 1,000
kina a ganingi. A kamaghin amigha
ghu.
16 A ghuzima, gumazir 5,000 kina
inizim maghira an ingara, 5,000 ki-
nan mam a dagh isin uam a ini.
17 Ezi gumazir 2,000 kina inizim ka-
maghira amua, uaghan 2,000 kinan
mam dagh isin uam a ini.
18 Ezi gumazir 1,000 kina inizim
ghua mozim okoregha uan gumazir
ekiamin dagiaba isa mozim gatigha
da modo.
19 "Ezi gumazir ekiam dughiar ru-
arimin saghon ikegha uamategha ize.
Egha uan ingangarir gumazibar in-
gangaribagh fofoghasa men dei.
20 Ezi gumazir 5,000 kina inizim,
5,000 kinan mam a dibagha, a inigha
iza kamaghin migei, 'Ekiam, ni 5,000
kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar in-
gangarim gamua, 5,000 kinan mam
dagh isin uam a ini.'
21 "Ezi an ekiam kamaghin a migei,
'Ni ingangarir gumazir aghuim, ni
ingangarir aghuim gami. Ni bizir
doziba deravira dar gari. Kam-
aghin amizima, ni ingangarir eki-
abar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan
ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar
akuegham.'
22 "Ezi gumazir 2,000 kina inizim
iza kamaghin migei, 'Ekiam, ni 2,000
kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar in-
gangarim gamua, 2,000 kinan mam
dagh isin uam a ini.'
23 Ezi an ekiam kamaghin a migei,
'Ni ingangarir gumazir aghuim, ni
ingangarir aghuim gami. Ni bizir
doziba deravira dar gari. Kamaghin
amizi, ni ingangarir ekiabar ganasa,
ki ifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin
aven iki, egh a ko bar akuegham.'
24 "Ezi gumazir 1,000 kina inizim
uaghan iza kamaghin migei, 'Ekiam,
ki fo, ni gumazir apangkuviba pu-
vatizim. Ni gumazir igharaziba
oparir azeniba, ni uaghan daghe-
bagh tui. Egha gumazir igharazim
dagher oviziba akurima, ni uaghan
pura dar aghafi.
25 Kamaghin amizi, ki atiatingi,
egha nin 1,000 kina inigha ghua
nguazir mozim gatigha egha da
modo. Nin dagiabar kara.'
26 "Ezi an ekiam a ikaragha ka-
maghin a migei, 'Ni ingangarir gu-
mazir kuram! Ni gumazir amirazim.
Ni na gifo, ki gumazir igharaziba
oparir azenibar daghebagh tui. Egha
uaghan gumazir igharazim dagher
oviziba akurima, ki uaghan pura dar
aghavam.
27 Ezi ni tizim bagha nan dagiaba
isa, dagiar dipenim gatizir puvati?
Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva

25:11: Luk 13:25 **25:12:** Mt 7:23 **25:12:** Matyu 7:23 **25:13:** Mt 24:42-44, 1 Te 5:6, 1 Pi 5:8 **25:13:** Matyu 24:42-44; 1 Tesalonika 5:6; 1 Pita 5:8 **25:14:** Mk 13:34 **25:14:** Mak 13:34 **25:15:** Ro 12:6 **25:15:** Rom 12:6 **25:21:** Mt 24:45-47, Lu 12:44, 16:10, 2 Ti 2:12, Hi 12:2, 1 Pi 1:8 **25:21:** Matyu 24:45-47; Luk 12:44; 16:10; 2 Timoti 2:12

dagiar igharazitaba dagh isin da
iniam.
28 Kamaghin amizi, ia a da 1,000
kina inigh, a isiva 10,000 kina itir
gumazim daningigh.
29 Gumazitam o amizitam Godin
akabagh foghti, God uan akabar fo-
fozir igharaziba a daningam, eghti a
Godin akar aviribagh fogham. Eghti
Godin akabagh foghan aghuazir tav,
an fofozir muziarim God a dam a
inigham.
30 Ezi ingangarir gumazir bar ku-
rar kam, ia a isi, azenan itir danganir
mitatemin anekunigh. Danganir
kamin me puvira tuangiva arang,
atariba kuskugh ikiam.' "

*Gumazamizibar Otarim, gumaza-
miziba bar me isi uan kotiamin aven
men araziba tuisigham*

31 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Gumazamizibar Otarim, Atrivimin
min otogh uamategh uan enselba
bar me ko iziva, egh uan atrivir
dabirabim daperagham.
32 Eghti nguazimin itir gumazamiz-
iba bar iziva an guamin uari aku-
vagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir
pumuning damuam, mati sipsipbar
garir gumazim sipsipba isava, bizir
mamin me amaga, memeba bizir
mamin me amadi.
33 A sipsipba isi agharir guvimin
da amang, egh memeba isi agharir
kiriamin amangam.
34 Egh Atrivim kamaghin agharir
guvimin itir gumazamizibav kimam,
'Ia izi, nan Afeziam deragh ia
damuasa ifonge! Ia iziva, dan-
ganir Afeziam fomira ia bagha
inabazim inigh, a nguazir kam otozir
dughiamin a ia bagha danganir kam
akiri.
35 Ki faragha mitiriam nan azima,
ia dagheba na ganingi, ezi kuarim
nan pirima, ia dipam na ganingi, ezi
ki nguibar igharazimin gumazimin
min itima, ia na inigha uan dipenimin
ghu,
36 ezi ki bibiamra itima, ia koro-
tiaba na ganingi, ezi ki areima, ia nan
akurvasi, ezi ki kalabusin itima ia iza
nan gari. Kamaghin amizi, ia aven
izi.'
37 "Eghti gumazamizir aghuiba
kamaghin a ikaragham, 'Ekiam,
dughiar manamra, mitiriam nin
azima, e dagheba ni ganingi? Ezi
dughiar manamra, kuarim nin
pirima, e dipam ni ganingi?
38 Ezi dughiar manamra, ni
nguibar igharazimin gumazimin min
itima, e ni inigha uan dipenibar
ghue? Ezi dughiar manam, ni bibi-
amra itima, e korotiaba ni ganingi?
39 Ezi dughiar manam, ni areima,
e nin akura, o ni kalabusin itima, e
ghua nin gani?'
40 "Eghti Atrivim me ikaragh kam-
aghin me mikimam, 'Ki guizbangira
ia migei, arazir ia nan gumazamizir
kinibagh amiziba, ia dar na gami.'
41 "Egh Atrivim uan agharir
kiriamin itir darazi kamaghin me
mikimam, 'Ia na gitagh! Ia Godin
aningagharimin aven itir darazi!
Ia mangi, avir munger puvatizimin
mangi. Avir kam, me Satan uan
enselba ko me bagha anetizima a iti.
42 Ki faragha mitiriam nan azima,
ia daghetam na ganingizir puvati, ezi
kuarim nan pirima, ia dipatam na
ganingizir puvati.

25:29: Mt 13:12, Mk 4:25, Lu 8:18, Jo 15:2 **25:29:** Matyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18; Jon 15:2 **25:30:** Mt 8:12, 22:13, Lu 13:28 **25:30:** Matyu 8:12; 22:13; Luk 13:28 **25:31:** Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 **25:31:** Matyu 16:27; 19:28; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7; 20:11-13 **25:32:** Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **25:32:** Esekiel 20:38; 34:17; Rom 14:10; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **25:34:** 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 **25:34:** 1 Korin 6:9; 15:50; Galesia 5:21; Hibru 4:3; 1 Pita 1:20 **25:35:** Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 **25:35:** Aisaia 58:7; Esekiel 18:7; 18:16; Hibru 13:2; Jems 1:27 **25:36:** 2 Ti 1:16, Je 2:15-16 **25:36:** 2 Timoti 1:16; Jems 2:15-16 **25:40:** Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12 **25:40:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 10:42; 18:5; Mak 9:41; Hibru 6:10; Akar Mogomem 22:12 **25:41:** Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10 **25:41:** Matyu 7:23; Mak 9:48; Luk 16:24; Akar Mogomem 12:9; 20:10

43 Egha kɨ nguibar igharazimɨn gumazimɨn mɨn itima, ia na inigha
uan dɨpenibar ghuzir puvatɨ, ezɨ kɨ
bibiamra itima, ia korotiatam na
ganɨngizir puvatɨ, ezɨ kɨ areima, ia
nan akurazir puvatɨ, ezɨ kɨ kalabusɨn
itima, ia ghua nan ganizir puvatɨ. Ka-
maghɨn amizɨ, ia na gitagh!'
44 "Eghtɨ me kamaghɨn a mɨkɨmam,
'Ekiam, e dughiar manam nɨn gari,
mɨtiriam nɨn aghe, o kuarim nɨn pɨri,
o nɨ nguibar igharazimɨn gumazimɨn
mɨn ike, o nɨ bibiamra ike, o nɨ arei,
o nɨ kalabusɨn ikezɨ, e deravɨra nɨ
gamizir puvatɨ?'
45 "Eghtɨ a me ikaragh kam-
aghɨn me mɨkɨmam, 'Kɨ guizbangɨra
ia mɨgei, arazir ia gumazamizir
kɨnibagh amizir puvatɨziba, ia
uaghan arazir kabar na gamizir
puvatɨ.'
46 Eghtɨ gumazamizir kamaghɨn
amiziba mangɨ, ivezir kuram iniam,
kar mɨzazir gɨvan koghamim.
Eghtɨ gumazamizir aghuiba mangɨ,
ikɨrɨmɨrir aghuir zurara itim iniam."

Iesus mɨzazim inigha aremegha ua dɨkafi

26

(Sapta 26--28)

Gumazir dapaniba Iesus mɨsueghtɨ an aremeghasa mɨgɨrɨgɨabar kɨri (Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Iesus mɨgɨrɨgɨar kaba agɨvagha,
uan suren gumaziba kamaghɨn me
mɨgei,
2 "Ia fo, aruer pumuning gɨvaghtɨma,
God Israelia Gitazir Dughiamɨn isar
ekiam otivam. Eghtɨ me Gumaza-
mizibar Otarim isɨ apanibar agharim
datɨghtɨ me a isɨva ter ighuvimɨn a
gafugham."
3 Dughiar kamɨn, ofa gamir gu-
mazir ekiaba koma Judabar gumazir
aruaba ghua, ofa gamir gumazibar
dapanimɨn dɨpenimɨn uari akufa.
Gumazir kamɨn ziam Kaiafas.
4 Egha me arazir mogometamɨn
Iesusɨn suiragh a mɨsueghtɨ an are-
meghasa tuaviba buria, akabav sosi.
5 Egha me kamaghɨn uariv gei, "E
isar ekiamɨn dughiamɨn an suighan
kogham. E damutɨ, gumazamizir
isamɨn itiba men naviba osemegh,
egh mɨdorozir dafatam damigham."

Amizir mam borem isa Iesusɨn dapanim ginge (Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Ezɨ Iesus ghua Betanin nguibamɨn
aven Saimonɨn dɨpenimɨn iti, Sai-
mon faragha lepan arɨmariam an
mɨkarzim gami.
7 Dughiar kamɨn Iesus dagher
dakozimɨn aperaghav itima, amizir
mam, borer mughuriar aghuim zuir
mam, inigha izi. Borer aghuir kamɨn
mɨsevim, me dagɨar ziam alabastan
an ingari. Ezɨ borer kamɨn ivezim
bar pɨn ko. Ezɨ amizir kam borer kam
isava, Iesusɨn dapanim ginge.
8 Ezɨ an suren gumaziba kamaghɨn
an gara, navir averiaba ikufi. Egha
me ghaze, "Tizim bagha kav borer
mughuriar aghuim zuim pazava a
gami?
9 E ti anemadagha dagɨar ekiatam
inigha asaghasazibagh anighai."
10 Ezɨ Iesus men mɨgɨrɨgɨabagh
fogha kamaghɨn me mɨgei, "Ia tizim
bagha osɨmtɨzim amizir kam garɨsi?
Anetakigh! An arazir aghuim na
gami.
11 Asaghasaziba zurara ia ko ikiam.
Kɨrara, ia ko zurara ikian kogham.
12 Amizir kam nan namnam
mozim bagh anekɨrasa, borer aghuir
kam na ginge.
13 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, me
nguazir kamɨn danganir man-
abar Godɨn Akar Aghuim akunɨva,
amizir kam amizir arazim uaghan a
mɨkɨmɨva a gɨnɨghnɨghvɨra ikiam."

25:45: Sek 2:8, Ap 9:5 **25:45:** Sekaraia 2:8; Aposel 9:5 **25:46:** Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7 **25:46:** Daniel 12:2; Jon 5:29; Rom 2:7 **26:2:** Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1 **26:2:** Ua Me Ini 12:1-27; Matyu 20:18; Mak 14:1; Luk 22:1; Jon 13:1 **26:7:** Lu 7:37-38 **26:7:** Luk 7:37-38 **26:11:** Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:11:** Godɨn Araziba 15:11; Jon 12:8; 14:19; 17:11

Judas Iesus isiva gumazir ekiabar agharim darighasa akam akiri
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Dughiar kamin Judas Iskariot, a 12plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu.
15 Egha a kamaghin men azai, "Ki Iesus isiva ian dafaribar atighti, ia tizim na daningam?" Ezi me 30plan silvan dagiar maba mengegha, da isa a ganingi.*
16 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

17 Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, "Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifongeghti, e an mangi bizibar kiram?"
18 Ezi a kamaghin me migei, "Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, 'Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelia Gitazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam.'"
19 Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.
20 Ezi guaratighin Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti.
21 Me apava a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham."
22 Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar vaghvagha kamaghin an azangsisi, "Ekiam, kirara markiama?"
23 Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, "Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko ga uan dafarimning isa itarir vamira garugha uam aning asi.
24 Gumazamizibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi deraghai!"
25 Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, a Judas, a kamaghin an azai, "Ekiam, ni ti na migia ma?"
Ezi Iesus ghaze, "Nirara, ni migei moghira!"

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi
(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

26 Iesus uan suren gumaziba ko apava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, "Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi."
27 Egha a wain apir kavin mam inigha God minabagha, a isa me ganiga kamaghin migei, "Ia bar wainin dipar kam ami.
28 Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar

26:14: Jo 11:57 **26:14:** Jon 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 **26:15:** Sekaraia 11:12; Matyu 27:3
* **26:15:** Dagiar 30 silvan kaba ti datirighin en dagiabar dibobonim, ti manmakin? Da aviraseme, egha gumazim iakinir 5pla o 6plan ingarizir ivezimin min otogham. Ni Matyu 27:9-10in gan. **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:17:** Ua Me Ini 12:6; 12:14-20; Mak 14:12; Luk 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3 **26:18:** Matyu 21:3 **26:23:** Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:23:** Onger Akaba 41:9; Luk 22:21; Jon 13:18 **26:24:** Ais 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12 **26:24:** Aisaia 53:1-12; Daniel 9:26; Mak 9:12; Jon 17:12 **26:26:** Mt 14:19, 1 Ko 10:16 **26:26:** 1 Korin 10:16 **26:28:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22 **26:28:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Rom 5:15; 1 Korin 10:16; Hibru 9:22

arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire.
29 Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam amam."
30 Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia dimagarir kamin na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam:

"'Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima,
sipsipba tintinimin aregham.'

32 "Ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam."
33 Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, "Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham."
34 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin, ni suam, 'Ki a gifozir puvati,' eghti tuarim gin akam."
35 Ezi Pita a migei, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar mamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin Azenimin God ko migei
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha a kamaghin me migei, "Ia kagh dapiaghiv ikiti, ki munagh mangi God ko mikimam."
37 Egha a Pita ko Sebedin otarimning inigha, me ghue. Ezi an navim bar a basemezi, a bar paza uabi barasi.
38 Egha a kamaghin me migei, "Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan."
39 Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migei, "Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi."
40 Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai, "Manmaghin ami? Ia ti na ko dughiar otevimin gan ikian kogham o?
41 Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi."
42 Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, "Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi."
43 Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi.

26:29: Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41 **26:29:** Mak 14:25; Luk 22:18; Aposel 10:41 **26:30:** Lu 22:39, Jo 18:1 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7, Jo 16:32 **26:31:** Sekaraia 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mt 28:7, 28:16, Mk 14:28 **26:32:** Matyu 28:7; 28:16; Mak 14:28 **26:34:** Mt 26:69-75 **26:34:** Matyu 26:69-75 **26:35:** Mt 26:56 **26:35:** Matyu 26:56 **26:38:** Jo 12:27 **26:38:** Jon 12:27 **26:39:** Mt 6:10, 20:22, Jo 6:38, Hi 5:7-8 **26:39:** Matyu 6:10; 20:22; Jon 6:38; Hibru 5:7-8 **26:41:** Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14,, 4:15 **26:41:** Matyu 6:13; Efesus 6:18; Hibru 2:14; 4:15 **26:44:** 2 Ko 12:8 **26:44:** 2 Korin 12:8 **26:45:** Jo 12:27, 13:1 **26:45:** Jon 12:27; 13:1

44 Ezi a me ategha dughiar
mikezimin ghua, faragha Afeziam ko
mikemezi moghin uam a ko migei.
45 Egha a gin iza suren gumaziba
kamaghin me migei, “Ia avughsava
akuavira iti? Arazir kam atakigh!
Dughiam oto. Ia gan, Gumazamiz-
ibar Otarim me a isiva gumazir
arazir kurabagh amibar dafarim
darighasa.
46 Ia dikafigh! E mangam! Ia
gan. Gumazir na isiva apanibar
aningamim, a muna izi!”

Judas Iesus isava
an apanibar agharim gati
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

47 Iesus kamaghin migiavira itima,
Judas oto, a 12plan suren gumaz-
ibar mav. Maburan avirim a ko
midorozir sababa ko asianiba inigha
Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir
ekiaba ko Judabar gumazir aruaba,
me me amangizi, me izi.
48 Gumazir Iesus isi men dafaribar
arighasava amim faragha ghaze, “Ki
arazir kam ian akagham. Gumazir
ki toramim, anarira Iesus. Ia an
suiragh.”
49 Egha a Iesus bagha ghuavira
ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim.”
Egha an tore.
50 Ezi Iesus kamaghin a migia
ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir
bizim, ni zuamiram a damu.” Ezi
gumaziba izava Iesusin agharibagh
iregha, pamtem an suiki.†
51 Ezi gumazir Iesus ko itir mam,
uan midorozir sabam asigha, ofa
gamir gumazibar dapanimin ingan-
garir gumazimin kuarim atu, ezi an
kuarim dutuaghiri.
52 Ezi Iesus kamaghin a migia
ghaze, “Ni ua uan sabam isi an
misevim darugh. Gumazir sababar
igharazibav soziba, me sababaram
arighiram.
53 Ni ti kamaghin fozir pu-
vati? Ki ifueghiva uan Afeziamin
azaraghti, a midorozir enselin
aviriba amadagham, men dibobonim
12plan midorozir gumazir okoruar
bar ekiabagh afiragham. Ezi me iza
nan akuraghai.
54 Ki kamaghin damighti, Godin
Akinafarim mikemezir migirigiaba
otivan kogham. Godin Akinafarim na
bativamin bizir kabav keme.”
55 Egha Iesus maghirama gumazir
an suighasa izeziba kamaghin me
migia ghaze, “Ki okimakiar gumazim
puvati. Ia tizim bagha nan suighasa
midorozir sababa koma asianiba
suigha izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin
Dipenim avinizir divazimin aven
gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan
suighan aghua.
56 Godin Akinafarimin Osizirim
mikemezi moghira ia kamaghin na
gami.”
Ezi Iesusin suren gumaziba bar
aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

57 Ezi gumazir Iesusin suighiziba
a inigha, ofa gamir gumazibar da-
panim, Kaiafasin dipenimin ghue.
Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba
ko Judabar gumazir aruaba iza uari
akuvagha iti.
58 Ezi Pita mong tizim a gatigha
Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir
gumazibar dapanimin dipenim
avinizir divazimin aven ghu. Egha
Godin Dipenimin garir polisba ko
aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir
arazibar ganasa.
59 Dughiar kamin, ofa gamir gu-
mazir ekiaba koma Judan kotin aven
itir gumaziba bar, akar ifavaribar

26:46: Jo 14:31 **26:46:** Jon 14:31 † **26:50:** Migirigiar otevir kam Grighin akam deragha anebighizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?” **26:51:** Jo 18:26 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Stt 9:6, MAA 13:10 **26:52:** Jenesis 9:6; Akar Mogomem 13:10 **26:53:** 2 Kin 6:17, Dan 7:10 **26:53:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 7:10 **26:54:** Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49 **26:54:** Aisaia 53:7; Matyu 26:56; Mak 14:49 **26:55:** Lu 19:47, 21:37 **26:55:** Luk 19:47; 21:37 **26:56:** Mt 26:31 **26:56:** Matyu 26:31

Iesus gasasa tuaviba buri. Me
nighnigha ghaze, me an arazir
kuratam batogh amisueghti an are-
megham.
60 Egha me tam batozir puvati. Ezi
gumazir aviriba iza akar ifavariba
isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir
pumuning iza,
61 kotin aven migia ghaze, "Gu-
mazir kam kamaghin migei, 'Ki
Godin Dipenim akarigh, egh aruer
pumuning ko mikezimin uam an
ingarigham.' "
62 Ezi ofa gamir gumazibar da-
panim tugha kamaghin Iesusin azai,
"Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni
gasir akar kam, a guizbangira, o?"
63 Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam
gamir puvati. Ezi ofa gamir gu-
mazibar dapanim a migia ghaze, "Ki
akar gavgavim ni ganidi, ni Godin
zurara itimin ziamin akakagh, egh
guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam
E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti
Godin Otarimra, o puvati?"
64 Ezi Iesus kamaghin a migia
ghaze, "Are, ni mikemezi moghira.
Ki guizbangira ia migei, ia gin ganti,
Gumazamizibar Otarim gavgavim
itir Godin agharir guvim daperagh
overiamin ghuariabagh isin izam."
65 Ezi ofa gamir gumazibar da-
panim uan korotiam abigha ka-
maghin migei, "A Godin ziam
gasighasisi! E tizim bagh uam akar
akurvaziba buriam? Markiam! Ia
datirighin uari a barasi, a migirigiar
kurabar Godin ziam gasighasisi!
66 Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e
arazir manatamin a damuam?"
Ezi me a ikaragha ghaze, "An
arazir kuram gami, kamaghin an
ovengam."
67 Egha me Iesusin guam giparava
a misogha, marazi dafariba onegha a
misosi.
68 Egha ghaze, "Ni, God Uam E Ini-
asa Misevezir Gumazim! Ni Godin
akam inigha izir gumazibar arazitam
damuva, egh e mikim, 'Kar gumazir
manam ni misosi?' "

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati (Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

69 Ezi Pita dipenimin divazimin
aven an miriamin aperaghav iti. Ezi
ingangarir guivir mam an boroghira
iza ghaze, "Ni uaghan Galilin gu-
mazim Iesus ko ike."
70 Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar
an garima, a ghaze, "Ni migeir akar
kam, ki a gifozir puvati."
71 Egha gin ghua dipenimin
divazimin itir tiar akar ekiamin
ghua tughav iti. Ezi ingangarir
guivir igharazir mam iza an ganigha,
gumazamizir an boroghin itiba
kamaghin me migia ghaze, "Gumazir
kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko
ike."
72 Ezi Pita ua uabin ghuaragha
ghaze, "Bar guizbangira, ki Godin
damazimin ia migei, ki gumazir kam
gifozir puvati."
73 Ezi gin gumazir roghira tuiv-
ighav itiba iza kamaghin Pita migei,
"Bar guizbangira, ni men mavira, ni
men mirara migei."
74 Ezi Pita ua bagha pamtem
migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki
ifaraghtima God na gasighasigham.
Egha migia ghaze, "Bar guizbangira
ki Godin damazimin ia migei, ki
gumazir kam gifozir puvati. Ki
ifartima, God na gasighasigh." A
kamaghin mikemegha givazi, tuarim
maghiram ake.

26:60: Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13 **26:60:** Godin Araziba 19:15; Onger Akaba 27:12; Mak 14:55; Aposel 6:13 **26:61:** Mt 27:40, Jo 2:19 **26:61:** Matyu 27:40; Jon 2:19 **26:63:** Ais 53:7, Mt 27:12 **26:63:** Aisaia 53:7; Matyu 27:12 **26:64:** Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:64:** Onger Akaba 110:1; Daniel 7:13; Matyu 24:30; Luk 21:27; Aposel 7:55; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:65:** Mak 14:63; Aposel 14:14 **26:65:** Ofa Gami 24:16 **26:66:** Jo 19:7 **26:66:** Jon 19:7 **26:67:** Ais 50:6, 53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:67:** Aisaia 50:6; 53:5; Matyu 27:30; Jon 19:3 **26:74:** Mk 14:71 **26:74:** Mak 14:71 **26:75:** Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38 **26:75:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Luk 22:61-62; Jon 13:38

75 Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, “Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghiviira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puviirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui (Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Ezi aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba Iesus misueghti an aremeghasa akabar kiri.

2 Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

Judasin ovevem (Aposel 1:18-19)

3 Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui.

4 Egha ua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.”

Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.”

5 Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenim avinizir divazimin aven da kunigha ghua uabi guragha areme.

6 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar arighan kogham.”

7 Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham.

8 Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuzir Nguazim,” a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†

9 Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin migia ghaze, “Me 30plan silvan dagiaba ini, kar Israelia gumazir kam givezasa atizir ivezim.

10 Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese.”

Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?” (Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

11 Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.”

12 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba akar aviriba isa Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati.

13 Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, “Me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?”

27:1: Lu 22:66 **27:1:** Luk 22:66 * **27:2:** Pailat Romin gumazim. Romin gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romin gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Ni Jon 18:31in gan. **27:3:** Mt 26:14-15 **27:3:** Matyu 26:14-15 **27:5:** 2 Sml 17:23 † **27:8:** Migirigiar otevir kam “me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti,” an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei. **27:9:** Jeremaia 32:6-15; Sekaraia 11:12-13 **27:11:** Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13 **27:11:** Mak 15:2; Luk 23:3; Jon 18:33; 18:37; 1 Timoti 6:13 **27:12:** Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9 **27:12:** Aisaia 53:7; Matyu 26:63; Jon 19:9

14 Ezi Iesus Pailatin akatam ikar-
vazir puvati, ezi Pailat nighnizir
aviribagh ami.

Pailat Iesus isi ter ighuvimin
a gafughasa migei
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:38--19:16)

15 Azeniba bar, Romin gavmanin
gumazir ekiam arazir kam gami,
a isar ekiar kamin dughiamin, a
kalabusin itir gumazitam ateghti,
an azenimin mangam. Kalabusin
itir gumazir gumazamiziba ifongezir
manam, Pailat a isi me bagh ane-
mangam.
16 Ezi dughiar kamin gumazir
arazir kurabar ziam itir mam, a
kalabusin iti. An ziam Barabas.
17 Ezi gumazamizir aviriba iza
uari akufa, ezi Pailat kamaghin men
azai, "Ia tina gifonge, eghti ki ia
bagh anetaghiragham. Ki Barabas
ataghiragham, o Iesus, me a dibora
ghaze, 'Gumazir God Uam E Iniasa
Misevezim,' ki anetaghiragham?"
18 Pailat fo, me Iesus amir biziba
bagha naviba ikuvava, a inigha ko-
tiamin ize, egha kamaghin men azai.
19 Egha Pailat uaghan kotiabagh
amir dabirabimin aperaghav itima,
an amuim a bagha akam amaga
ghaze, "Ki dimangan irebamin arazir
kuraba puvatizir gumazir kamin
gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni
arazitamin a damuan marki."
20 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba
koma Judabar gumazir aruaba, gu-
mazamizir avirimin navibagh iniva
ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas
ategh, egh Iesus misueghti, an are-
megham.
21 Ezi gavmanin gumazir ekiam ua
men aza ghaze, "Ia gumazir manam
gifonge, eghti ki anetaghiragham?"
Ezi gumazamiziba dia ghaze, "E
Barabas gifonge."
22 Ezi Pailat men azai, "Eghti, Iesus
me a dibora ghaze, 'God Ua E Iniasa
Misevezir Gumazim,' ki manmaghin
a damuam?"
Ezi me bar dia ghaze, "A isi ter ighu-
vimin a gafugh!"
23 Ezi Pailat kamaghin men azara,
"Manmagh su? An arazir kurar
manam gami?"
Ezi me bar pamten dia ghaze, "A isi
ter ighuvim gafugh!"
24 Ezi Pailat datirighin fo, me an
akatam bareghan kogham. Egha a
gari, midorozir ekiam otivasava ami.
Egha dipam inigha men damazibar
uan dafariba rua ghaze, "Gumazir
kamin ovevem, a nan osimtizim pu-
vati. Kar ian bizimra."
25 Ezi gumazamiziba a ikarvagha
ghaze, "An ovevemin osimtizim mar
en iki, egh en boribar iki."
26 Kamaghin amizi, Pailat me
bagha Barabas ataki. Egha midorozir
gumazibav geima, me benibar Iesus
ifozoroke. Egha gin a isa midorozir
gumazibar agharim gati, eghti me a
isi ter ighuvim gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

27 Ezi gavmanin gumazir ekiamin
midorozir gumaziba Iesus inigha,
gavmanin dipenir ekiamin miriamin
aven ghuzi, midorozir gumaziba
bar uari akuvazi, Iesus men tongin
tughav iti.
28 Egha me an korotiaba suegha,
korotiar aghevir ruarir mam isa a
garu.
29 Egha me dikoniba itir beniba
inigha atrivimin dapanir asuamin
min an ingarigha, an dapanim garu.
Egha fidizir mam isava an agharir

27:14: Jo 19:9 **27:14:** Jon 19:9 **27:18:** Jo 11:47-48, 12:19 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19 **27:20:** Ap 3:14 **27:20:** Aposel 3:14 **27:24:** Lo 21:6-9, Mt 27:4 **27:24:** Godin Araziba 21:6-9; Matyu 27:4 **27:25:** Jos 2:19, 2 Sml 1:16, Mt 23:35, Ap 5:28 **27:25:** Josua 2:19; 2 Samuel 1:16; Matyu 23:35; Aposel 5:28 **27:28:** Lu 23:11 **27:28:** Luk 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3 **27:29:** Onger Akaba 69:19; Aisaia 53:3 ‡ **27:29:** Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimin min an adiarim gami. Dughiar kamin, atriviba kamaghin adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apia uaghan uan difizibar suisi.

guvim gatizi, an an suira. Ezi me
tevibar apira a dipova ghaze, "Jud-
abar Atrivim, nirara atrivir ekiam!"‡
30 Egha me a giparava a suirazir
fidizim inigha an dapanim misosi.
31 Me arazir kabar a gamua a
dipovegha givagha, korotiar me a
gaghuiziba suegha, uam ananaba a
gaghui. Egha a isa ter ighuvim a
gafughafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu (Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Ezi midorozir gumaziba Iesus
inigha, nguibar ekiam ategha ghua,
Sairinian nguibamin gumazir mam
bato. An ziam Saimon. Egha me a
gakaghorima, a Iesusin ter ighuvim
gisaghpu.
33 Egha me ghua danganir mamin
otifi, an ziam Golgota. (Danganir
kamin ziamin mingarim kamakin,
Dapanir Agharir Danganim.)
34 Ezi me danganir kamin Iesus
damasa me dipar aninganir mam
wain sara a veregha, mam inigha
Iesus ganidi. Ezi a muziarimram
amegha puram anetaki.
35 Ezi midorozir gumaziba Iesus isa
ter ighuvimin a gafu. Egha an ko-
rotiaba tuiragh uari daningasa satu
gikararai.
36 Egha danganir kamin apiagha
anesavsuisi.
37 Me an dapanim gisin, an kotim
gamizir migirigiam osiri. Men osi-
rizir akam ghaze, "Kar Iesus, a Jud-
abar Atrivim."
38 Me gumazir okiava midorozibagh
amizir pumuning, Iesusin boroghin
uaghan aning agura. Me mav isa
Iesusin agharir guvimin itir ter
ighuvim gafu, egha mav isa agharir
kiriamin itir ter ighuvim gafu.
39 Ezi gumazamiziba mangi izegh
gamua Iesus dipova, uan dapaniba
roa ghaze,
40 "Ni, gumazir Godin Dipenim
akarigh aruer pumuning ko
mikezimin uam an ingarasa
mikemezim! Ni uabi uabin akuragh!
Egh ni guizbangira Godin Otarim, ni
ter ighuvim ategh izighiri."
41 Ezi kamaghira ofa gamir gu-
mazir ekiaba ko Judan Arazibagh
fozir gumaziba ko Judabar gumazir
aruaba izava a dipova ghaze,
42 "A gumazir igharazibar akur-
vasi, egha uabi uabin akurvaghan
ibura. A Israelian Atrivim, kamaghin
a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e
nighnizir gavgavim an ikiam.
43 A nighnizir gavgavim Godin ikia,
egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti
God guizbangira ifongiam an ikiva,
datirighin an akuraghti, e ganika!"
44 Ezi kamaghira okimakiar gu-
mazir Iesusin boroghin ter ighu-
vimningin guraghav itimning,
uaghan akar kabar a dipova a migei.

Iesus areme (Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

45 Ezi aruem iza pazaghar torim
gatima, mitatem nguazimin itir
nguibaba bar da avaragha ghua,
dughiam 3 kloghin guaratizimin tu.
46 Egha dughiam 3 kloghin
boroghira izima, Iesus pamten kam-
aghin dei, "Eli, Eli, lama sabaktani?"
Akar kamin mingarim kamakin,
"Nan God, nan God, ni tizim bagha
na ataki?"
47 Ezi roghira tuivighav itir darazi
akar kam baregha ghaze, "Gumazir
kam ti Elaijan dei."
48 Egha men mav zuamira ivegha
ghua dipamin suizir bizir mam
inigha wainin afangtizim isava a
gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa

27:30: Ais 50:6, Mt 26:67 **27:30:** Aisaia 50:6; Matyu 26:67 **27:31:** Ais 53:7 **27:31:** Aisaia 53:7 **27:34:** Sng 69:21, Mt 27:48 **27:34:** Onger Akaba 69:21; Matyu 27:48 **27:35:** Sng 22:18 **27:35:** Onger Akaba 22:18 **27:38:** Ais 53:12 **27:38:** Aisaia 53:12 **27:39:** Sng 22:7, 109:25 **27:39:** Onger Akaba 22:7; 109:25 **27:40:** Mt 26:61, Jo 2:19 **27:40:** Matyu 26:61; Jon 2:19 **27:42:** Jo 11:50 **27:43:** Sng 22:8 **27:43:** Onger Akaba 22:8 **27:46:** Sng 22:1, Hi 5:7 **27:46:** Onger Akaba 22:1 **27:48:** Sng 69:21 **27:48:** Onger Akaba 69:21

aghorir mam gatɨ. Egha aneremasa a
isa Iesusɨn amadi.
49 Ezɨ marazi mɨgɨa ghaze, “Ia
tegh, e ganika, Elaija ti izɨva an
akuragham, o puvatɨ.”
50 Ezɨ Iesus ua pamtem diagha uan
duam suegha areme.
51 Ezɨ dughiar kamra, Godɨn
Dɨpenimɨn guraghav itir inir ekiam
pɨn ikegha tongɨra bigha, ghuaghira
vɨn otogha akuar pumuning irɨ. Ezɨ
mɨkɨmkɨzim otozɨma, dagɨar ekiaba
bɨaghire.
52 Ezɨ matmatiaba kuaghir-
ima, Godɨn gumazamizir avɨrir
ariaghireziba ua dɨkavigha,
53 egha uan moziba ataki. Eghtɨ
gɨn Iesus dɨkavightɨma, me nguibar
ekiam Jerusalemɨn aven mangam.
Eghtɨ avɨrir ekiam men ganam.
54 Ezɨ 100plan mɨdorozir gumaz-
ibar garir gumazir dapanir mam,
uan mɨdorozir gumaziba ko, me
garima mɨkɨmkɨzim otozɨma, arazir
kaba otivima, me bar puvɨram atiati.
Egha me kamaghɨn mɨgei, “Bar
guizbangɨra, gumazir kam Godɨn
Otarimra.”
55 Amizir avɨriba uaghan izegha
iti. Me Galilin Distrik ategha Iesusɨn
akurvaghasa an gɨn ize. Amizir kaba
mong saghon tuivighav ikia gari.
56 Men tongɨn, Makdalan nguibamɨn
amizim Maria, ko Jems ko Josepɨn
amebam Maria, ko Sebedin otarimn-
ingɨn amebam.

Me Iesusɨn kuam isa, dagɨar torim gatɨ

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

57 Ezɨ amɨnim pɨrasava amima, Ari-
matean nguibar ekiamɨn gumazir
mam izi. An ziam Josep, a dagɨar
avɨriba itir gumazim.
58 A uaghan Iesusɨn suren gumazir
mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusɨn
kuam iniasa an azai. Ezɨ Pailat
mɨdorozir gumazibav kemezɨ, me
Iesusɨn kuam isa Josep ganɨngi.
59 Ezɨ Josep a inigha inir ghurghurir
aghuir mamɨn a rɨki.
60 Egha an kuam inigha ghua, a
isa ua bagha okorezir mozir igiam
gatɨ. Egha Josep dagɨar ekiar mam
poghpuegha ghua mozimɨn akam
gasaragha, anepɨri. A kamaghɨn
amigha ghu.
61 Ezɨ Maria, Makdalan nguibamɨn
amizim, koma Marian igharazir
mam, aning mozimɨn boroghɨn
aperaghav ikia, an gara iti.

Mɨdorozir gumaziba mozimɨn gara iti

62 Ezɨ Sabat bagha bizibar kɨrir
dughiam gɨfa, ezɨ an gɨn izir
dughiamɨn ofa gamir gumazir ekiaba
ko Farisiba Pailat bagha ghue.§
63 Me ghuegha kamaghɨn a mɨgei,
“Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir
kam ikia mɨkemezir mɨgɨrɨgɨar mam
ginɨrɨ. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko
mɨkezim gɨvaghtɨma kɨ ua dɨkavam.’
64 Kamaghɨn amizɨ, nɨ mɨkemeghtɨ,
me mozim aruer pumuning ko
mɨkezimɨn deragh anepɨrigh. Pu-
vatɨghtɨma, an suren gumaziba an
kuam okemegh, egh gumazamizibav
kɨm suam, a ua dɨkafi. Eghtɨ an
ifavarir akar kam, a faragha amizir
ifavarir akam gafiragham.”
65 Ezɨ Pailat kamaghɨn me mɨgei,
“Ia mangɨ, mɨdorozir gumaziba inigh
me mɨkemeghtɨ, me mozimɨn gan
ikɨ. Egh ia mangɨ, mozim apɨrasa
ifongezɨ moghɨn, ia damuva, egh bar
anepɨrigh.”
66 Ezɨ me ghua mozim apɨri. Egha
ifevimɨn mɨn bizir mam mozir akam

27:51: Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20 **27:51:** Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Mak 15:38; Luk 23:45; Hibru 6:19; 10:19-20 **27:55:** Luk 8:2-3 **27:56:** Mt 20:20 **27:56:** Matyu 20:20 **27:58:** Lo 21:22-23 **27:58:** Godɨn Araziba 21:22-23 **27:60:** Ais 53:9 **27:60:** Aisaia 53:9

§ **27:62:** Kar Sabatɨn dughiamra. **27:63:** Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21 **27:63:** Matyu 12:40; 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 **27:65:** Dan 6:17 **27:65:** Daniel 6:17 **27:66:** Dan 6:17 **27:66:** Daniel 6:17

gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba arighizima, me mozimin gara iti.

28

Iesus ua dikafi
(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

1 Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimin ganasa izi.*

2 Ezi mikimkizir ekiam maghiram oto. Ezi Godin enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, dagiar Iesusin mozir akamin itim poghpuegha, mong mozir apinimin ghugha, dagiam gaperaghav iti.

3 Enselin ganganim, mati onimarim taghtazi moghin gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri.

4 Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inigha egha aremezi moghin iti.

5 Ezi ensel kamaghin amizir kamning migei, "Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi.

6 A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghin a ua dikavigha gifa. Gua izi, a kagh irighav ikezir danganimin gan.

7 "Egh gua zuamira mangi, an suren gumazibav kim suam, a ua dikavigha givagha mozimin itir puvati. Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin Distrighin zui. Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kamin gun gua mikimasa ize."

8 Ezi amizimning puv atiatiava, egha uaghan bar akonge. Egha zuamira mozim ategha, ivegha Iesusin suren gumazibav kimasa zui.

9 Ezi Iesus tuavimin maghira aning bato, egha ghaze, "Mizarazir aghuim." Ezi aning an boroghin ghua, an dagarimningin suiragha an ziam fe.

10 Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, "Gua atiatingan marki. Gua mangi, nan aveghbuabav kim suam, me Galilin Distrighin mangi egh munagh nan ganam."

Midorozir gumaziba mikemezir akam

11 Amizimning Iesusin suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozimin gara ikeziba Jerusalemin ghuegha, otivizir arazziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme.

12 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir aruaba inigha akar mam akiri. Egha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha,

13 egha me migia ghaze, "Ia kamaghin mikim suam, e akuima, an suren gumaziba dimagarimin izava an kuam okemegha ghue.

14 Eghti gavmanin gumazir ekiam akar kam bareghtima, e uari a ko migirigiam akiram, eghti ia osimtiziba puvatigham."

15 Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghin ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar kamin, Judaba kamaghira migiavira iti.

Iesusin suren gumaziba damuamin ingangarim, Iesus an gun me migei
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Ezi Iesusin suren gumazir 11pla Galilin Distrighin ghua, mighsiar a me bativasa mikemezimin oto.

17 Egha me Iesusin garava an ziam fe, egha men marazi okam nighnisi.

* **28:1:** Wikbar dughiar faragh zuim, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:3:** Daniel 10:6; Matyu 17:2; Aposel 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21 **28:6:** Matyu 12:40; 16:21 **28:7:** Mt 26:32 **28:7:** Matyu 26:32 **28:10:** Hi 2:11 **28:13:** Mt 27:64 **28:13:** Matyu 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:16:** Matyu 26:32; 28:7-10; Mak 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:18:** Daniel 7:13-14; Matyu 11:27; Jon 3:35; 13:3; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Efesus 1:20-22; Hibru 1:2; Akar Mogomem 17:14

18 Ezɨ Iesus men boroghɨra iza ka-
maghɨn me mɨgei, “God nguazim ko
overiam gativamin gavgaviba bar na
ganɨngi.
19 Kamaghɨn amizɨ, ia nguazimɨn
itir nguibaba bar dar mangɨ, ikɨziba
bar dar gumazamiziba, me damutɨ,
me nan suren gumazamizibar otiv.
Eghtɨ ia Afeziamɨn ziam ko, Otarimɨn
ziam, ko Godɨn Duamɨn ziamɨn me ru.
20 Egh kɨ ia mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba,
ia bar da isɨva men sure damu, eghtɨ
me dar gɨn mangɨ. Ia deravɨra fogh,
kɨ ia ko ikɨvɨra ikɨ mangɨtɨ, nguazir
kamɨn dughiam gɨvagham.”

28:19: Mk 16:15-16, Ap 1:8 **28:19:** Mak 16:15-16; Aposel 1:8 **28:20:** Mt 18:20, Jo 14:23 **28:20:** Matyu 18:20; Jon 14:23

Mak Osirizir Akar Aghuim
O
Mak
Akar faragha zuim

Mak Osirizir Akar Aghuimɨn akɨnafarim, an akar faragha itim kamaghɨn mɨgei, "Kar Godɨn Otarim Krais Iesusɨn Akar Aghuimɨn mɨngarim." Akɨnafarir kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir avɨribar amuamin gavgavim ko ziam itim. Ezɨ dughiar a gumazamizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumazamizibar arazir kuraba gɨn amadaziba, e akɨnafarir kamɨn aven eghaghanir kabar gara kamaghɨn fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghɨn uabɨ dɨbora ghaze, "Gumazamizibar Otarim." Egha a kamaghɨn mɨgei, "A gumazamizir avɨriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize." (Nɨ Mak 10:45ɨn gan.)

Mak Iesusɨn ingangarir avɨribagh eghani. Egha a Iesus gumazamizibar sure gamizir akar avɨribagh eghanizir puvatɨ. Mak faragha Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonɨn ingangarim, ko Iesusɨn rurim, ko Satan Iesus gifarasa a gakaghorir eghaghanimɨn gun mɨgei. Ezɨ gɨn e Iesusɨn garima, a gumazir osɨmtɨzir avɨriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezɨ faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mɨngaribagh fozir puvatɨ. Egha me nɨmɨra nɨmɨra gɨn dagh fofosi.

E uaghan Iesusɨn apanibar gari, me osɨmtɨzir avɨriba a garɨsi. Ezɨ Mak Osirizir Akar Aghuimɨn akar abuananaba, a Iesus aremegha ua dɨkavizir eghaghanim geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn gun gumazamizibav kɨmasa ize

(Sapta 1:1--3:6)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim,
faragha izava Iesusɨn akam akuri
(Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9; 3:15-17; Jon 1:19-28)

1 Kar Godɨn Otarim Krais Iesusɨn
Akar Aghuim.
2 God fomɨra uan akam isa, an
akam inigha izir gumazim Aisaia
ganɨngi. Ezɨ an an osirizɨma, an
akɨnafarimɨn iti. Akar kamra kara:

"Ia oragh! Kɨ uan abuir gumazim
amadaghtɨma,
a faragh mangɨ nɨ bagh tuavim
akɨram.
3 Gumazir tiarir mam gumazamiz-
iba puvatɨzir danganimɨn dɨa
ghaze,
'Ia Ekiam bagh tuaviba azenɨva,
dar kɨr.' "

4 Kamaghɨn amizɨma, Gumazamiziba
Ruer Gumazim Jon izava gumaza-
miziba puvatɨzir danganimɨn ikiava
gumazamiziba rua kamaghɨn akam
akuri, "Ia navibagh iraghtɨ, kɨ ia
rueghtɨ, God ian arazir kuraba gɨn
amadagham."
5 An akar kabav geima Judian
Distrighɨn itir nguibaba koma
Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn itir
gumazamiziba, me bar iza uan arazir
kurabar gun mɨgeima, a Jordanɨn
Fanemɨn me rue.
6 Jon, Gumazamiziba Ruer Gu-
mazim, an asɨzim kamelɨn arɨzibar
ingarizir iniba ikegha asɨzir inim uan
ivariam gike. A inir kaba ikeghava
odeziba ko ruarimɨn haniba api.*

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27 **1:2:** Aisaia 40:3; Malakai 3:1; Matyu 11:10; Luk 7:27 **1:3:** Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23 **1:3:** Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Luk 3:4; Jon 1:15; 1:23 **1:4:** Ap 13:24, 19:4 **1:4:** Aposel 13:24; 19:4 **1:6:** Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 **1:6:** Ofa Gami 11:22; 2 Atriviba 1:8; Matyu 11:8 * **1:6:** Nɨ kamel ko hanibar mɨngaribagh foghsɨ, akɨnafarir kamɨn akɨrangɨn itir Akar Mɨngaribar gan. **1:7:** Ap 13:25 **1:7:** Aposel 13:25

7 Ezi an akam kamaghin migei,
"Nan gin izamin gumazim an gav-
gavim guizbangira nan gavgavim
gafira. Ki an min garir puvati.
Ki uaghan aviraghiva an dagarir
asuabar beniba firan gavgaviba
puvati.
8 Ki dipamin ia rue, eghti a gin
Godin Duamin ia ruam."

Iesus ruezima gin Satan a gifarasa a gakaghori
(Matyu 3:13-17; 4:1-11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 Dughiar kam Iesus Galilin Dis-
trighin itir nguibam, Nasaret, ategha
Jon bagha izezima, a Jordanin
Fanemin a rue.
10 Iesus dipamin aven ikegha
azenan otivavira ikia garima ove-
riam kuiaghirizi Godin Duam bun-
bamin min mighegha a bagha iza-
ghiri.
11 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin
ikiava kamaghin dei, "Ni nan Otarim.
Ki guizbangira ni gifuegha ni bagha
bar akonge."
12 Ezi Godin Duam anemadazima
a gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghu.
13 A ghugha, 40plan dughiabar
danganir kamin itima, Satan a
gifarasa a gakaghori. A ruarimin
itir asiziba ko ikia dar torimin itima,
Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus faragha zuir suren gumazibar dei
(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15; Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

14 Ezi me Jon, Gumazamiziba Ruer
Gumazim, inigha kalabus gatizima,
Iesus gin Galilin Distrighin ghugha
Godin Akar Aghuim akuri.
15 A kamaghin migei, "Dughiam
otogha gifa. God Bizibagh Ativamin
Dughiam roghira ize. Ia navibagh
iragh nighnizir gavgavim Godin Akar
Aghuimin iki."
16 Dughiar mam Iesus Galilin Dipar
Akaremin dadarimin ghua Saimon
uan dozim Andru ko aningin garima,
aning osiriba baghava uan iver eki-
aba akuri. Aning osiriba isa dagiaba
bagha da amadir gumazimning.
17 Ezi Iesus kamaghin aning migei,
"Gua nan gin iziti ki guan akak-
aghtima, gua osiriba isi moghin gu-
mazamiziba iniam."
18 Ezi aning an akam baraghavira
uan iveba ategha an gin zui.
19 Ezi a mong sivagha ghua, Sebe-
din otarim Jems uan dozim Jon ko an-
ingin garima aning uan botin ikiava
uan iver ekiabar kiri.
20 An aningin garavira aningin
diazima, aning maghira uan afeziam
Sebedi koma an ingangarir gumaz-
iba ataghizi me uan botin itima aning
Iesusin gin zui.

Iesus duar kurar mam batoghezi a gumazim ategha azenan ize
(Luk 4:31-37)

21 Ezi Iesus ko an gin zuir darazi
Kaperneamin ghue. Me zuezi Sabat
otozima, a God ko migeir dipenimin
aven ghugha, dipenir kamin aven itir
gumazamizibar sure gami.
22 A men sure gamima gumaza-
miziba bar an akam baregha digavir
kuram gami. An migirigiar kaba
mati gavgavim itir gumazimin
migirigiaba. An migirigiaba Ju-
dan Arazibagh fozir gumazibar
migirigiabar min zuir puvati. Ezi
gumazamiziba digavir kuram gami.†
23 A kamaghin me migiavira itima
gumazir duar kuram apazazir mam
God ko migeir dipenimin aven izegha
dei.

1:8: Ais 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13 **1:8:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Aposel 2:4; 10:45; 1 Korin 12:13 **1:11:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 **1:11:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 9:7; Luk 3:22 **1:13:** Sng 91:11-13 **1:13:** Onger Akaba 91:11-13 **1:14:** Mk 6:17 **1:14:** Mak 6:17 **1:15:** Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10 **1:15:** Daniel 9:25; Matyu 3:2; Galesia 4:4; Efesus 1:10 **1:17:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **1:17:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **1:18:** Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11 **1:18:** Matyu 4:20; 19:27; Luk 5:11 **1:21:** Mt 4:13 **1:21:** Matyu 4:13 **1:22:** Mt 7:28-29 **1:22:** Matyu 7:28-29 † **1:22:** Ni Judan Arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.

24 A dia kamaghin migei, “Ni man-
maghin e damuasa, Nasaretin gu-
mazim Iesus? Ni e gasighasighasa
ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gu-
mazim, ni Godin damazimin zuezir
gumazim.”
25 Ezi Iesus akar gavgavimin kam-
aghin a migei, “Ni nimira iki, egh gu-
mazir kam ategh azenan izegh.”
26 Ezi duar kurar kam Iesus
baregha gumazir kam gunabagha
aravíram azenan ize.
27 Ezi gumazamiziba bar bizir
kamin ganigha guizbangira digavir
kuram gamigha uarira uarir
azangsisi, “Kar manmaghin amizir
bizim? A suren arazir igiam e
gami. A gavgavim itir akabav gei.
A uaghan akar gavgavimin duar
kurabav geima da an akam barasi.”
28 An amizir bizibar eghaghanim
zuamira Galilin Distrik bar a garui.

Iesus gumazamizir aviribar akuragha me gamizi me ghuamaghe
(Matyu 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Ezi Iesus gumazir maba ko God
ko migeir dipenim ategha Saimon ko
Andrun dipenimin zuima, Jems ko
Jon me ko zui.
30 Me ghua garima Saimonin
asamim aria mikarzim fiava dakozim
girighav itima gumazir maba an gun
Iesus migei.
31 Me a mikemezima, an a bagha
ghuava an dafarimin suiragha a
ghufe. Ezi an arimariam ane-
taghizima a dikavigha dagheba me
ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi,
me ua dera
(Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

32 Guaratizir kamra, aminim
pirizima me gumazamizir arimariar
kuraba koma gumazamizir avirir
duar kuraba apazaziba bar me
inigha Iesus bagha izi.
33 Nguibar kamin itir gumazamiz-
iba bar izava dipenir kamin tiar
akamin uari akufa.
34 Ezi Iesus arimariar guar aviriba
itir gumazamizir aviriba men
arimariabagh amizi, me ghua-
maghe. A duar kurar aviriba
saram otoghezima da gumazamiziba
ategha azenan ize. Duar kuraba a
gifo, a Godin Otarim. Ezi kamaghin
a ghaze, ia kamaghin mikiman marki
suam, Ki Godin Otarim. Egha a men
anogoroke.

Iesus gumazamiziba puvatizir danganimin God ko migei
(Luk 4:42-44)

35 Egha amimzaraghan aminim
tighar itima, Iesus dikavigha dipenim
ategha ghuava gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ghugha God ko
migei.
36 A ghuzi Saimon uan roroaba ko a
buriagharui.
37 Me ghua an apigha kamaghin a
migei, “Gumazamiziba bar ni buri.”
38 Ezi Iesus men akam ikaragha ka-
maghin migei, “E nguibar igharazir
roghira kagh itibar mangam. Ki mu-
nagh uaghan Godin akam akunam.
Ki bizir kam bagha ize.”
39 A kamaghin mikemegha, Galilin
Distrighin danganiba bar dagh aru-
ava God ko migeir dipenibar aven
Godin akam akurava gumazamiz-
ibagh apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera
(Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Ezi gumazir lepa itir mam Iesus
bagha izava, an guamin aviragha
tevimning apirigha puvira a gaghori,
“Ni fueghiva na damighti, ki Godin
damazimin zuegh ua deraka.”‡

1:24: Mk 5:7 **1:24:** Mak 5:7 **1:26:** Mk 9:26 **1:26:** Mak 9:26 **1:28:** Mt 4:24 **1:28:** Matyu 4:24 **1:34:** Mk 3:11-12, Lu 4:41 **1:34:** Mak 3:11-12; Luk 4:41 **1:35:** Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 **1:35:** Matyu 14:23; Mak 6:46; Luk 4:42 **1:39:** Mt 4:23, 9:35 **1:39:** Matyu 4:23; 9:35 ‡ **1:40:** Lepan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi.

41 Ezi Iesus kamaghin oregha,
guizbangira bar an apangkufi. Egha
uan agharim isa gumazir kam
gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin
mikarzim zuegh, ua deragh.”
42 Iesus kamaghin migiavira itima,
lepan arimariam zuamira gumazir
kam ataghizi an mikarzim ua dera.
43 Ezi Iesus gumazir kam amaga
akar gavgavimin kamaghin a migei,
44 “Ni oragh, ni batozir bizir kam ni
an gun mikiman marki. Ni mangi uan
mikarzim isi ofa gamir gumazimin
akagh, egh Moses fomira e mikemezi
moghin, ni ua bagh Godin ofa damu.
Eghti gumazamiziba fogh suam, nin
arimariam gifa.”
45 Ezi gumazir kam Iesus a
mikemezi moghin damuan aghuagha,
bizir kamin gun bar me migei.
Kamaghin amizi, maburan avirim
Iesus akuvazima, a nguibar eki-
atamin aven azenaram aruir puvati.
A uabira itir danganimin itima,
gumazamiziba a bagha tintinibar
izavira iti.

2

Iesus gumazir soroghafariba amirazir mam gamizima a ua dera
(Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Ezi dughiar maba givazima, Iesus
uamategha Kaperneamin ghu. A
ghua dipenimin itima gumazamizir
aviriba a uamategha izezir akam
baraki.
2 Me akar kam baregha izezima
dipenim bar izivazi an tiar akam sara
izifa. Ezi Iesus Godin akam me mikiri.
3 An akam akurima, gumazir maba
soroghafariba amirazir gumazir
mam inigha a bagha izi. Gumazir
pumuning ko pumuning akuriamin
a gisaghpugha izi.
4 Me iza garima dipenimin tiar
akam bar izifa, kamaghin amizi, me
Iesus bagh mangan ibura. Egha me
gumazir kam inigha dipenir siriamin
ghuavanabogha dipenir siriamin
torim gamigha beniba akuriam
dafegha anemadazima a Iesus bagha
ghuaghiri.*
5 Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir
gavgavimin ganigha kamaghin
soroghafariba amirazir gumazim
migei, “Nan borim, ki nin arazir
kuraba gin amada.”
6 Iesus kamaghin a migeima, Judan
Arazibagh fozir gumaziba apiaghav
ikiava uarira uan navir averiabar ka-
maghin migei,
7 “Gumazir kam tizim bagha ka-
maghin migei? A Godin danganim
iniasava ami! Gumazir kinitam gu-
mazir igharazitamin arazir kuraba
gin amadaghan kogham. God
uabira.”
8 Me kamaghin nighnizima, Iesus
zuamira uan navir averiamin men
nighnizibagh fogha kamaghin me
migei, “Ia manmaghsua uan navir
averiabar aven kamaghin nighnisi?
9 Ki akar manam mikimam? Pura
gumazir kinitam kamaghin mikim
suam, ki nin arazir kuraba gin
amada. Egh uaghan gumazir kinitam
kamaghin mikiman kogham, ni
dikavigh uan akuriam inigh mangi,
egh ua deragh.
10 Ki arazir kam damightima, ia
ganigh fogham, Gumazamizibar
Otarim a nguazir kamin arazir
kuraba gin amangamin gavgavim
iti.”

Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei,

11 “Ki ni migei, ni dikavigh uan
akuriam inigh dipenimin mangi.”
12 Egha a migiavira itima me gari
gumazir kam dikavigha uan akuriam
inigha azenan ghu.

Gumazamiziba bar an ganigha
digavir kuram gamigha Godin ziam
fa kamaghin migei, “E faragha bizir
katamin ganizir puvati!”

1:44: Ofa Gami 14:1-32; Mak 3:12; 7:36; Luk 5:14

* **2:4:** Judabar dipeniba boksiabar min gari. Dar inogoriba puvatigha, egha pin barafi. Ezi dar miriabar azenan adidiaba iti. Dar dipenir akiniba puvati. Me pura nguazim gisin dar ingari. **2:5:** Lu 7:48 **2:5:** Luk 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Ais 43:25, 1 Jo 1:9 **2:7:** Jop 14:4; Aisaia 43:25; 1 Jon 1:9 **2:12:** Mt 9:33 **2:12:** Matyu 9:33

Iesus uabin gin mangasa Livain dei (Matyu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Ezi Iesus ua Galilin Dipar Akaremin miriamin ghuaghiri. A ghuaghirima, gumazamizir aviriba izava uari akuvazi, a men sure gami.
14 A men sure gamua dipar miriamin ghua Alfiusin otarim Livain garima, a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an gara, kamaghin a migei, "Ni nan gin izi." Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui.†

15 Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Ezi dagiaba isir gumazir aviriba ko arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan Iesusin gin arui.
16 Me apavira itima, Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me uaghan Farisiba, me an ganigha, an suren gumazibar azangsisi, "A manmaghsua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?"‡

17 Ezi Iesus men azangsizim baregha kamaghin me migei, "Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!"

Me God ko mikimasa dagheba atagharazir arazim bagha Iesusin azangsisi (Matyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba ko Farisin suren gumaziba, me God ko mikimasa dagheba atagharasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kamin apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangsisi, "Kar manmaghin amizir arazim, Jonin suren gumaziba ko Farisibar suren gumaziba, me datirighin God ko mikimasa dagheba atagharazima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba atagharazir puvati?"

19 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba ategham, o puvati? Puvatigham. A me ko ikiti me dagheba atagharaghan kogham.
20 Me dagheba atagharazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dam a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba atagharagham.

21 "Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a ruti, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham.
22 Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam inigh asizir inir misevir igiamra ruigham."

Iesus Sabatin Ekiam (Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 Egha Iesus Sabatin dughiar mamin, raizin min garir dagher mam wit, an an azenir ekiamin torimin zui.

2:14: Jo 1:43 **2:14:** Jon 1:43 † **2:14:** Matyun ziar igharazim kara, Livai. **2:16:** Mt 11:19, Lu 15:1-2 **2:16:** Matyu 11:19; Luk 15:1-2 ‡ **2:16:** Farisibar arazir aviriba iti. Gumazamizir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Romin gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi, me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Romin gumaziba ko arazir kurabagh ami. **2:23:** Lo 23:25 **2:23:** Godin Araziba 23:25 § **2:23:** Ni witin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **2:24:** Lo 23:25 **2:24:** Godin Araziba 23:25

Ezi an suren gumaziba a ko ghuava witin oviziba isi.§
24 Me zuima Farisin maba men
ganigha kamaghin Iesus migei, "Ni
gan. Me manmaghsua arazir kam
gamuava Sabatin arazimin gin zuir
puvati?"
25 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin
migei, "Devit amizir bizim, me an
osirizima a iti, ezi ia ti an ganiz, o
puvati? A uan adarazi ko mitiriam
men azima a bizir kam gami.
26 Devit Godin Purirpenimin aven
ghua me ofa damuasa atizir bretin
rubuziba inigha uan adarazi ko me
da ame. An da apava, uaghan maba
isa uan gumazibagh aningizima, me
uaghan da ame. Dughiar kam Abi-
atar, ofa gamir gumazibar dapanim
itima, Devit bretin kaba ame. Jud-
abar arazir kam iti. Bretin kaba
ofa gamir gumazibaram ada api, gu-
mazamizir kiniba puvati. Ezi Devit,
a gumazir kinim, egha a bretin kaba
ame."
27 Egha Iesus migia ghua kamaghin
me migei, "God gumazamizibar
akurvaghasa Sabat ati. A Sabat
bagha gumazamiziba atizir puvati.
28 Ezi Gumazamizibar Otarim a
Sabatin dughiamin Ekiam."**

3

Iesus Sabatin dughiamin gumazir dafarim ekonezir mam gamizima a ua dera
(Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

1-2 Egha dughiar igharazir mam
Iesus God ko migeir dipenimin ghua
garima, dafarim ekonezir gumazir
mam, gumazamizir aviribar tongin
dipenir kamin aven iti. A itima gu-
mazir maba uaghan iti. Me, Iesus
bizitam damighti, me akam agasasa
bar deraviram an gari. Me kamagh-
sua an gari. A Sabatin gumazir kamin
akuragham, o?
3 Me bizir kam bagha an garavira
itima, Iesus kamaghin dafarim
ekonezir gumazim migei, "Ni
dikavigh izi bar en guamin tugh."
4 Gumazim dikavigha tuzima,
Iesus kamaghin men azara, "Arazir
manam Sabatin arazim abiki?
E arazir aghuim damuam, o
arazir kuram damuam, o gu-
mazimin akuragham, o gumazim
gasighasigham?" A kamaghin men
azarazima, me bar nimira iti.
5 An damazimning bar gumaza-
mizibagh aruava, navimin aven men
atari. A men garima, men naviba
gavgavigha apangkuvir nighniziba
men puvati. Kamaghin a bar ose-
megha gumazim kamaghin a migei,
"Ni uan dafarim onegh." Ezi gumazir
kam uan dafarim onezima, an da-
farim ua dera.
6 Ezi Farisiba kamaghin ganigha
dipenim ategha azenan ghuegha
Herotin gumaziba ko ikia Iesus
misoghasa akabar kiri.

Iesus uan gavgavim men akazima an adarazi nighnizir gavgavim an itir puvati

(Sapta 3:7--6:6)

Gumazamizir aviriba Iesusin gin zui
(Luk 6:17-19)

7 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko
Galilin Dipar Akaremin ghuaghiri. A
ghuaghirima gumazamizir aviriba
Galilin Distrighin ikegha an gin
ghuaghiri.
8 Gumazamizir aviriba Judian
Distrik ko, Jerusalemin nguibam
ko, Idumean Distrik ko, Jordanin
Fanemin vongin itir danganiba ko,
Tair ko Saidonin nguibamningin
ikegha Iesus bagha ghuaghiri. Gu-
mazamizir avirir kaba, me an amizir

2:25: 1 Samuel 21:6 **2:26:** Wkp 24:9 **2:26:** Ofa Gami 24:9 **2:27:** Lo 5:14 **2:27:** Godin Araziba 5:14 **2:28:** Mt 12:8 **2:28:** Matyu 12:8 ** **2:28:** Ni Gumazamizibar Otarimin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **3:4:** Luk 14:3 **3:4:** Luk 14:3 **3:5:** Jo 11:33 **3:5:** Jon 11:33 **3:6:** Mt 22:15-16 **3:6:** Matyu 22:15-16 **3:8:** Mt 4:25 **3:8:** Matyu 4:25 **3:9-10:** Mk 4:1, Lu 5:1-3 **3:9-10:** Matyu 9:21; 14:36; Mak 4:1; Mak 5:29; 6:56; Luk 5:1-3; Luk 7:21

bizibar akam baregha a bagha ghuaghiri.
9-10 Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviribar akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba agivasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam."
11 Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba iza, Iesusin gara duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin dia migei, "Ni Godin Otarim."
12 Me kamaghin migeima, a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki.

Iesus 12plan aposelba me amisefe (Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Egha Iesus dipar miriamin ikegha dikavigha mighsiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui.
14 Me zuima a gumazir 12pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amangiti me mangi Godin Akar Aghuim akunam.
15 Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham.
16 A misevezir gumazir 12plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati),
17 Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamin mingarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning),
18 Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotbar gumazir mam),
19 ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Me kamaghin migei, "Iesus Belsebulin gavgavimin ingari." (Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Egha Iesus uamategha dipenimin aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anekufa. Me bar anekufa, kamaghin amizi, a uan suren gumaziba ko daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati.
21 Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, "An ongani." Ezi Iesusin adarazi akar kam baregha, a inigh mangasa izi.
22 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalemin ikegha izaghira kamaghin migei, "Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi."*
23 Ezi Iesus me migeir akam baregha, egha kamaghin gumazamizibar diagha akar isin zuir mabar me migei, "Satan manmaghin uabira uabi batuegham?
24 Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, kantrin kam ikian kogham.
25 Eghti dipenir vamiran itir darazi uari abigh uarira uariv sogh dipenir kamin itir darazi ikian kogham.
26 Kamaghira Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham.
27 "Eghti gumazir manatam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh,

3:11: Mk 1:23-24, Lu 4:41 **3:11:** Mak 1:23-24; Luk 4:41 **3:12:** Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34 **3:12:** Matyu 8:4; 12:16; Mak 1:34 **3:16:** Jo 1:42 **3:16:** Jon 1:42 **3:17:** Lu 9:54 **3:17:** Luk 9:54 **3:20:** Mk 6:31 **3:20:** Mak 6:31 **3:21:** Jo 7:5, 10:20 **3:21:** Jon 7:5; 10:20 **3:22:** Mt 9:34, 10:25 **3:22:** Matyu 9:34; 10:25 * **3:22:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **3:23:** Mt 4:10, Lu 11:17-22 **3:23:** Matyu 4:10; Luk 11:17-22 **3:27:** Ais 49:24, Mt 12:29 **3:27:** Aisaia 49:24; Matyu 12:29 **3:28:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; 1 Jon 5:16

egh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.
28 "Ki guizbangira ia migei, gumazamizibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti.
29 Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam."
30 Me faragha kamaghin a migia ghaze, "Duar kurar mam a gapasa." A bizir kam bagha, akar kabar me migei.†

Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ezi Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesus mikimasa aven zui.
32 Ezi gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikia kamaghin a migei, "Ni oragh, nin amebam ko doziba ni bagha izeghava azenan iti."
33 Me a mikemezima a kamaghin men azara, "Tina nan amebam? Te nan doziba?"
34 A kamaghin men azaragha, egha an okarigha apiaghav itir gumazamizibar gara, kamaghin me migei, "Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.
35 Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam."

4

Iesus akar isin zuimin kamaghin migei, "Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da akuragharui."
(Matyu 13:1-23; Luk 8:4-15)

1 Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mamin biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghin dadarimin apiaghav iti.
2 An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei,
3 "Ia oragh. Gumazir mam raizin min garir daghem wit, ana da inigha ghua azenimin da akuragharui.
4 An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame.
5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi.
6 Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvatizi, aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi.
7 Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati.
8 Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30plan oviziba misevima maba 60plan oviziba misefe. Ezi maba 100plan oviziba misefe."
9 Iesus migia ghua kamaghin me migei, "Tina kuarimning iti, an oragh."

Iesus manmaghsuavira akar isin zuibagh ami
(Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Ezi gumazamizir aviriba bar ghuezi, Iesus uabira itima, an 12plan gumaziba ko an boroghin itir gumazamiziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara.
11 Me an azarazima a kamaghin me migei, "God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei.
12 Kamaghin amizima:

† **3:30:** Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi. **3:31:** Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14 **3:31:** Mak 6:3; Jon 2:12; Aposel 1:14 **4:1:** Mk 3:7-9, Lu 5:1-3 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mt 13:34, Mk 4:33-34 **4:2:** Matyu 13:34; Mak 4:33-34 **4:8:** Mt 13:8, Lu 8:8, Jo 15:5, Kl 1:6 **4:8:** Matyu 13:8; Luk 8:8; Jon 15:5; Kolosi 1:6 **4:12:** Ais 6:9-10, Jo 12:40, Ap 28:26-27 **4:12:** Aisaia 6:9-10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27

“ ‘Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin ganighan kogham.
Me uaghan zurara oraghiva,
egh me deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham.
Me amuava akar mingarim gifogha,
uan navibagh irazi,
God men arazir kuraba gin amadaghai.’ ”*

Witin akar isin zuimin mingarim (Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 An akar kam ua kamaghin me migei, “Ia witin akar isin zuir kamin mingarim gifoz, o puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham?
14 Akar isin zuimin aven itir gumazir kam, a mati gumazir Godin akam akuragharuim.
15 Gumazamizir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraghizi, Satan zuamira iza me oraghizir Godin akaba, me dama ada ini.
16 Gumazamizir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha da bagha bar akonge.
17 Egha men biba iraghuezir puvatigha, uaghan dughiar ruarimin ikezir puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki.
18 Gumazamizir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraki.
19 Me da baregha uaghan nguazir kamin biziba bagha nighnigha, dagiar aviriba iniasa ifavarir nighnizibagh amua, nguazir kamin bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharighizi da misevir puvati.
20 Ezi gumazamizir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Gumazamizir kaba mati witin oviziba misiva, maba 30plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima maba 100plan oviziba misefe.”

Lamin danganimra aneguragh (Luk 8:16-18)

21 Egha Iesus kamaghin me migei, “Ian tina lam gaborogha a inigha itarir ekiamin anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati! Ia lam daborogh a inigh azenan an danganimram aneguragh.
22 Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham.
23 Tina kuarimning iti, an oragh.”†
24-25 Egha a ua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

26 Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim a kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da akuri.
27 Gumazir kam da kunigha, dimagaribar akuava, aruebar

* **4:12:** Iesus Godin gin mangasa gumazamizibar anogorozir puvati. Marazi uari Godin gin mangan aghua. **4:18:** Mt 26:31 **4:18:** Matyu 13:26 **4:19:** Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17 **4:19:** Matyu 19:23-24; 1 Timoti 6:9; 6:17 **4:21:** Mt 5:15, Lu 11:33 **4:21:** Matyu 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mt 10:26, Lu 12:2 **4:22:** Matyu 10:26; Luk 12:2 † **4:23:** Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati. **4:24-25:** Matyu 7:2; Matyu 13:12; 25:29; Luk 6:38; Luk 19:26 **4:27:** Je 5:7 **4:27:** Jems 5:7

dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati.
28 Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha, ada ghua akimariba otivigha misefe.
29 Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inigha dar akori. A fo, dagheba iti, ezi da akoramin dughiam oto."

Mastetin ovizimin akar isin zuim (Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Egha a ua kamaghin migei, "E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam?
31 A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe.‡
32 Gumazir mam anekunizima a gin aghua bar ekevegha azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari."

Iesus akar isin zuibara akam akuri (Matyu 13:34-35)

33 Egha Iesus men nighniziba tuzinaghira, an akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei.
34 An akabar gumazamizibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

Iesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezi aning pura nimira irighav iti (Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Aruer kamin aminim pirasava amima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, "E dipar kam abigh an vongin mangam."
36 A kamaghin me migeima gumazamiziba dadarimin ikiavira iti, ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui.
37 Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizivazi, an atam dipamin aven magirasava ami.
38 Bot magirasava amima, Iesus botin kamin girakirangin dapanir aghoghonir mam uan dapanimin aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragha kamaghin a migei, "Tisa, e gifa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?"
39 Ezi Iesus dikavigha akar gavgavim aminim ganiga, egha kamaghin ongarim migei, "Gua amiragh, nimira iki!" A migeima, aminim amirazi, dipam pura nimira irighav iti.
40 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia tizim bagha puv atiati? Ia nighnizir gavgavim otevegh avira iti?"
41 Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira uariv gei, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!"

5

Iesus Gerasan gumazir mamin duar kuraba batoghezima da anetaki (Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipam abigha vongin Gerasan danganimin oto.
2 Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimin anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamin tongin ikegha Iesus bativasa izi.
3-4 A matmatiamin ikiava a gakui. Me dughiar aviriba senbar an agharimning ikiava, ankavba an

4:29: Jol 3:13, MAA 14:15-18 **4:29:** Joel 3:13; Akar Mogomem 14:15-18 ‡ **4:31:** Ni mastetin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **5:2:** Mk 1:23 **5:2:** Mak 1:23

suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar suigha da aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha da aghoragharisi. Kamaghin amizi, gumazitam gumazir kamin suiragh a ikiva avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavigh a ikeghan kogham.

5 A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama arua pamtem arava dagiabar uabi uan mikarzim aghori.

6 A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha a bagha izava an guamin uan tevimning apiri.

7-8 Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei, "Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi."

Iesus kamaghin a migeima, gumazir kam pamtem ara kamaghin migei, "Ni manmaghin na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim. Ki Godin damazimin pamtem nin azangsisi, ni arazir kuratam na damuam marki!"

9 A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, "Ni uan ziam diborogh."

Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, "E bar aviraseme, kamaghin nan ziam Aviriba."

10 A Iesus danganir igharazitamin me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakaghori.

11 Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api.

12 Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus migiava a gakaghori, "Ni e mikemegh e amadaghti e mangi dar okoruar munam gapazaka."

13 Ezi a men amamangatizi duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dabagh apasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghua davarir kuram giraghuegha dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire.

14 Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir kamin itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kamin gun migei. Ezi gumazamiziba bizir kamin ganasa dikavigha izi.

15 Me iza Iesusin boroghin duar kuraba apazazir gumazimin garima, an nighnizim ua derazi, a korotiaba aghuigha aperaghav iti. Me an ganigha atiati.

16 Ezi otozir bizir kamin ganizir gumazamiziba, me duar kuraba apazazir gumazim batozir bizir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun migia uaghan daba batozir bizimin gun migei.

17 Egha gumazamizir kaba bizir kam baregha iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

18 Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori.

19 Ezi Iesus an anogoregha kamaghin a migei, "Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva, a uaghan bar nin apangkuvizir bizimin gun me mikim."

20 Ezi gumazir kam a baregha ghua Iesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distrighin itir nguibabar ghua bar me migei. Gumazamizir kaba a baregha digavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam ko, arimariar amizir mam gamizi aning ua dera
(Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima, gumazamizir aviriba izava anekufa.

5:7-8: Mak 1:24 **5:9:** Mt 26:53, Lu 8:30 **5:9:** Luk 8:30 **5:15:** Lu 8:27, 8:35 **5:15:** Luk 8:27; 8:35 **5:20:** Mt 4:25, Mk 7:31 **5:20:** Matyu 4:25; Mak 7:31 **5:22-23:** Matyu 8:3; Mak 7:32

22-23 Ezi God ko migeir dipenimin
bizibar garir gumazir mam, an ziam
Jairus, a iza Iesusin gara an guamin
uabi ekunigha an dagarimningin
boroghin irigha kamaghin puviram a
gaghori, “Nan guivim aremeghasa an
dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim
a datighti an arimariam givagh ua
ikiam.”
24 Ezi Iesus a ko zui.
A zuima gumazamizir avirim bar
anekuvagha an gin zui.
25 Me zuima men tongin amizir
12plan azenibar ghuzim batir
arimariam itir mam uaghan me
ko zui. Amizir kam ghuzim batir
arimariam an itima 12plan azeniba
gifa.
26 A fomira arimariam agivasa dok-
taba bagha zuima, me an arimariam
a givazir puvati. Ezi a mizazir ku-
ram isi. A uan arimariam agivasa
pura uan dagiabar me givezima an
dagiaba bar gifa. Bizir kaba an
arimariamin akurazir puvati. An
ekiva ghuavira iti.
27-28 A Iesus amir bizibar akam
baregha, kamaghin nighnisi, “Ki
puram an azenan itir korotiamra
suiragh nan arimariam givagham.” A
kamaghin nighnigha egha damuasa.
Amizir kam gumazamizir aviribar
gin izava me munamaga iza Iesusin
korotiar avizimin suira.
29 Amizim Iesusin korotiamin
suizir dughiamra, an ghuzir
arimariam pura dutugha ghu. A uabi
baregha fo, an mikarzim ua dera.
30 A kamaghin amimra, Iesus
zuamira uabi baregha God gumaza-
mizibar arimariaba givaghasa a
ganingizir gavgavim, an mikarzim
ataghizi a fo, nan gavgavim ingari.
Egha a ragha gumazamizibar garava
men azara, “Tina nan korotiamin
suira?”
31 Ezi an suren gumaziba a
ikaragha kamaghin a migei, “Ni
garima, gumazamizir aviriba ni
akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin
azai, ‘Tina nan korotiamin suira?’ ”
32 Me kamaghin Iesus migiavira
itima, Iesus an korotiamin suirazir
gumazim o amizim gifoghasa
raghirigha garagharui.
33 A ruiavira itima, amizir kam
a batozir bizim gifogha iza Iesusin
guamin degiaghirigha, atiatia nigha
guizbangira a batozir bizimin gun
migei.
34 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan
guivim, ni navim bar amiragh iki.
Ni nighnizir gavgavim nan iti. Ka-
maghin, nin nighnizir gavgavim ni
gamizi ni dera. Ni navir amirizim
sara mangi, eghti nin arimariar kam
ua ni damuan kogham.”
35 Iesus amizir kam migiavira
itima gumazir maba God ko migeir
dipenimin bizibar garir gumazim,
Jairusin dipenimin ikegha iza ka-
maghin Jairus migei, “Nin guivim
areme. Ni osimtizim Tisa daningan
marki.”
36 Me kamaghin migeima Iesus me
baregha kamaghin Jairus migei, “Ni
atiatingan marki. Ni pura nighnizir
gavgavim nan iki.”
37 An gin aruir gumazamiziba a ko
mangasa amima a men anogoregha,
Pita, ko Jems uan dozim Jon ko, a
merara inigha me zui.
38 Me ghua Jairusin dipenimin
otivigha Iesus gumazamiziba baraz-
ima, me bar azia niginir dafam gami.
39 Ezi a me bagha aven ghua kam-
aghin me migei, “Ia tizim bagha azia
niginir dafam gami? Borir kam are-
mezir puvati. An akui.”
40 A kamaghin me migeima, me a
dipova an ingarava kava uariv gei,
“E fo, a guizbangiram areme.” Gu-
mazamiziba kamaghin migeima, a
bar me batuegha guivimin afeziam
ko amebam inigha an suren gumazir
pumuning ko mikezim, merara a ko

5:27-28: Matyu 14:36 **5:30:** Lu 5:17, 6:19, 8:46 **5:30:** Luk 5:17; 6:19; 8:46 **5:34:** Mk 10:52, Lu 7:50, 17:19, Ap 14:9 **5:34:** Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19; Aposel 14:9 **5:40:** Mt 9:25, Lu 8:54, Jo 11:11 **5:40:** Matyu 9:25; Luk 8:54; Jon 11:11 **5:41:** Lu 7:14 **5:41:** Luk 7:14

zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin aven ghue.
41 Me ghuegha a guivimin dafarimin suiragha kamaghin a migei, "Talita kum!" (Akar kamin mingarim kamaghin iti, "Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!")
42 An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12pla.) A dikavigha tugha aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami.
43 Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kamin gun gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me migiava daghetam a daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darazi an aghuagha akirim a gasara (Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Egha Iesus danganir kam ategha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui.
2 Ezi, Sabatin dughiam otozi a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumazamizibar sure gami. Gumazamizir aviriba an akaba baregha digavir kuram gami.
Me digavir kuram gamigha kamaghin azai, "Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuir kaba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavir kam ini?
3 E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, egha a Jems ko Josep, Judas, ko Saimon, a men avebam. An buaramiziba e ko iti." Kamaghin amizi, me dibovir akabar a migiava navibar aven an atari.
4 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati."
5 Kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabaram arighizima, men arimariaba gifa.
6 Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvatizima, a kamaghin digavir kuram gami.

Iesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, me deragha a gifozir pu

(Sapta 6:6--8:21)

Iesus uan 12plan aposelba ingangarim me ganigha me amada (Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Egha Iesus nguibabagh arua gumazamizibar sure gami.
7 Iesus men sure gamua, egha 12plan aposelbar diazi, me a bagha izezi, a me akuvagha, me migia me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amua uaghan duar kuraba batoghamin gavgavim me ganigha me amada.
8-9 A migirigiar kam me gamuava me amada, "Ia mangi, bizitaba uari bagh da inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suigh mangi.
10 Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim.
11 Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangighti, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan kogh, egh uaghan ia migeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apezegh, nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti, me ganigh

5:43: Mk 1:44, 7:36, Lu 8:55 **5:43:** Mak 1:44; 7:36; Luk 8:55 **6:2:** Jo 7:15 **6:2:** Jon 7:15 **6:3:** Jo 6:42 **6:3:** Jon 6:42 **6:4:** Mt 13:57, Lu 4:24, Jo 4:44 **6:4:** Matyu 13:57; Luk 4:24; Jon 4:44 **6:6:** Ais 59:16, Mt 9:35, Lu 13:22 **6:6:** Matyu 9:35; Luk 13:22 **6:7:** Lu10:1 **6:7:** Luk 10:1 **6:8-9:** Matyu 10:9-10 **6:8-9:** Luk 10:4-11 **6:11:** Ap 13:51 **6:11:** Aposel 13:51

fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati."*

12 A kamaghin me mikemegha me amadazi me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh.

13 Me kamaghin me migiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapanibagh inga me gamima, me ua dera.

Herot Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, firim atu
(Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

14 Iesus bizir aviribagh amizi an ziam otogha ekevezi, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamin Atrivim Herot, a baraki. Men marazi kamaghin migei, "Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti."

15 Ezi men marazi kamaghin migei, "A Elaija."

Ezi marazi kamaghin migei, "Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami."

16 Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizi a kamaghin migei, "Ki fomira mikemezi, me Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin firim atu, ezi a ua dikafi."

17-20 Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filipin amuim Herodias ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, "Herot, ni arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini." Jon kamaghin migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha Jonin misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herot migei. Ezi Herot Herodias ifongezi moghin damuan aghuagha, uan gumazir mabav kemezi me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizi, Herot an atiatia, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amua, ana akaba baraghasa ifonge.

21 Ezi Herodias datirighin Jonin misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herotin amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Ezi Herodias Jon misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangaribar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize.

22 Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gizi. A ighiam gizima, Herot ko ikia apir gumaziba an ighiamin ganigha guizbangira bar a gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, Herot kamaghin guivir igiam migei, "Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigham."

23 A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham."

24 Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, "Amebam, ki bizir tizim bagh an azaragham?"

Ezi an amebam kamaghin a migei, "Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin dapanim."

25 Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven

* **6:11:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. **6:13:** Je 5:14 **6:13:** Jems 5:14 **6:14:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **6:17-20:** Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 14:4; Luk 3:19-20 **6:23:** Est 5:3, 5:6, 7:2 **6:23:** Esta 5:3; 5:6; 7:2

ghugha kamaghin Herot migei,
"Ni datirighira Jon, Gumazamiziba
Ruer Gumazimin, dapanim itaritam
datigh na daningigh."
26 Ezi Herot a baregha, an navim
bar oseme. A faragha akar dikirizir
gavgavim migeima a ko apir gumaz-
iba a baraki. Kamaghin amizi, an an
azangsizim pueghan kogham.
27 Egha Herot a baraghavira, akar
gavgavim uan midorozir gumazim
mikemegha anemadazi a ghua kal-
abusin aven iraghugha Jonin firim
atu.
28 A Jonin firim atugha an dapanim
inigha itarir mam gatigha a inigha
izava guivir kam ganingizi anenigha
ghua uan amebam ganingi.
29 Ezi Jonin suren gumaziba an
ovevem baregha izava an kuam
inigha ghua a mozim gati.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi (Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

30 Ezi Iesusin aposelba ua izegha
an boroghin uari akufa. Egha me
aruava amizir biziba ko akar me gu-
mazibar sure gamizibar gun Iesus
geghari.
31 Dughiar kam gumazamizir
aviriba me bagha mangigh izegh
gamima, me damamin dughiaba
puvati. Ezi Iesus kamaghin me
migei, "Ia uarira na ko mangiva gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
mangiva avughsam."
32 A kamaghin me migia, egha me
uarira bot inigha gumazamiziba pu-
vatizir danganir mamin zui.
33 Me zuima, gumazamizir
aviriba men ganigha me gifo. Ezi
nguibabar itir gumazamiziba bar
men faraghavira ivegha ghua me
zuir danganimin otifi.
34 Ezi Iesus ghua dipar dadarimin
otogha garima, gumazamizir bar
aviriba iti. A men gari, me mati
sipsipbar min amua, ghuaviba pu-
vatigha asaghasazibar min puram
arui. Kamaghin amizi, a bar men
apangkufi. Egha a bizir aviribar men
sure gami.†
35 A migiavira itima, aminim pirizi
an suren gumaziba a bagha iza ka-
maghin a migei, "Kar gumazamiziba
puvatizir danganim, ezi aminim piri.
36 Ni gumazamiziba amadaghti,
me mangi danganir kamin itir
nguibaba ko roghira itir nguibar
dozibar mangiva me damisi uari
bagh daghebagh ives."
37 Ezi a me ikaragha kamaghin
migei, "Ia uari daghetaba me
daning."

Ezi me kamaghin a migei, "Dagiar
e me bagh bretbagh ivezamim, a 200
kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh
bretbagh ivezegh me daningasa, ni
ifonge?"‡
38 Ezi Iesus men azara, "Ia man-
maghira bretba iti? Ia mangi ganigh."

A mikemezi, me ghua ganigha ka-
maghin a migei, "E bar bretin rubuzir
5pla ko osirir pumuningra iti."
39 Ezi Iesus me mikemezi me
gumazamizibav gei, me uari uari
tuiragha grazim gapia.
40 Ezi me uari tuiragha okoruabar
apiaghiri. Ezi okoruar maba 50plan
gumazamiziba iti, ezi okoruar maba
100plan gumazamiziba iti.
41 Me apiaghav itima, Iesus bretin
5pla inigha, osirir pumuning inigha,
pin overiamin gara God minabagha
bretba abiaghariki. Egha uan suren

6:26: Mt 14:9 **6:26:** Matyu 14:9 **6:30:** Lu 10:9-10, 10:17 **6:30:** Luk 10:9-10; 10:17 **6:31:** Mk 3:20 **6:31:** Mak 3:20 **6:34:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Mt 9:36 **6:34:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Matyu 9:36 † **6:34:** Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12 **6:35:** Matyu 14:15; Mak 8:1-9; Luk 9:12 **6:37:** Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 **6:37:** Diboboniba 11:13; 11:22; 2 Atriviba 4:43; Matyu 14:16; Luk 9:13; Jon 6:7 ‡ **6:37:** Grighin akam kamaghin migia ghaze, gumazim bretba kamaghin ivesiva, an 8plan iakinibar ingarigham. **6:41:** Mk 7:34

gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning sara abiagharighizi, me da isa, me ganidi.

42 Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izefe.

43 Men naviba bar izevezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba inigha, akirar 12pla gaghuizima, da bar izifa.

44 Dagheba amezir gumazibara, men dibobonim 5,000in tu.

Iesus dipam gisin tugha zui (Matyu 14:22-36; Jon 6:16-21)

45 Gumazamiziba amegha givazima, Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh Betsaidan nguibamin vongin mangi. Ki uabira iki gumazamiziba amadaghti me ua uan nguibabar mangam.

46 A me amadazi me ghuezi, a God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo.

47 Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti.

48 A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua me bagha izi. A mangi me gitagh mangasa.

49-50 Ezi me an gari, a dipam gisin arua izima, me kamaghin nighnisi, "Kar ti duatam."

Me nighnizir kam gamua, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira kamaghin me migei, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!"

51-52 A kamaghin me migiava, me gatin botin aven ghuzi, aminim pura dutugha ghu. Ezi Iesus 5,000plan gumaziba bretba me ganingizi me damezi, me bizir kabar ganigha, tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha me bizir kabagh nighnigh guizbangira digavir kuram gami.§

Iesus Genesaretin arimariar aviriba agifa (Matyu 14:34-36)

53 Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike.

54 Me botin ikegha dadarimin anadima, gumazamiziba Iesusin garavira a gifo.

55 Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garua uan arimariar gumazamiziba inigha me akuriabagh arigha Iesus bagha izi.

56 Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibabar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumazamiziba inigha iza nguibamin tongin da arigha, egha a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

Godin Araziba Judan ovavibar arazibagh afira (Matyu 15:1-9)

1 Ezi Farisin gumazir maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalemin ikegha, izaghira, Iesus bagha izava anekufa.

2 Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghua dafariba rua dagheba apir puvati. Me pura dagheba api.

6:46: Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28 **6:46:** Mak 1:35; Luk 5:16; 6:12; 9:28 **6:49-50:** Matyu 14:26; Luk 24:37; Jon 6:19 **6:51-52:** Mak 4:39; Mak 8:17 § **6:51-52:** Dughiar kamin Iesus bret gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami. **6:56:** Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12 **6:56:** Matyu 9:20; 14:36; Aposel 19:12 **7:2:** Lu 11:38 **7:2:** Luk 11:38

3 Farisin kaba ko Judan gumazamiziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikia, dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham.
4 Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suighavira iti. Me pura dagheba isamigh dar ameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam.

5 Kamaghin amizi, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, "Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?"

6 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, "Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun migia kamaghin osiri:

"'Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe,
egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

7 Me gumazibar akabar uari sure gamua
uari gifara egha ghaze, kar Godin akam.
Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.'

8 "Ia kamaghin amua, Godin akaba, ategha, uan ovavibar arazibar suiragha gavgafi."

9 A migia ghua kamaghin me migei, "Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi.

10 Moses fomira kamaghin mikeme, 'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.'

11 Ezi ia kamaghin migei, 'Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghasa dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, "Guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam." '

12 Ia kamaghin migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akurvazir puvati.

13 Ia kamaghin amua, uan ovaviba da inizir arazibar gin ghua, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha da arisi. Egha Godin akam gamima a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti."

Godin damazimin mizezir biziba, Iesus dav gei (Matyu 15:10-20)

14 Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumazamizibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, "Ia bar na baragh, nan akar kaba deraghvira dagh fogh.
15-16 Bizitam azenan ikegh gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. Puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizegham."*

17 Iesus akar kaba gumazamizir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara.

7:3: Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14 **7:3:** Mak 7:5; 7:8; Jon 2:6; Galesia 1:14 **7:4:** Mt 23:25 **7:4:** Matyu 23:25 **7:6:** Aisaia 29:13; Matyu 15:8-9 **7:10:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4 **7:10:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16; Matyu 15:4 **7:15-16:** Ap 10:14-15 **7:15-16:** Aposel 10:14-15 * **7:15-16:** Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize.

18-19 Ezi Iesus kamaghin me migei,
"Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam
deravira a gifozir puvati? Ia bizir
kam gifo? Daghetam guizbangira gu-
mazimin navir averiamin magirigh
ikeghan kogham. Bizir akatorimin
aven zuiba ghua navimin zuima,
muriam da batozima, gumazim
dagh avi. Kamaghin gumazim apir
bizitam azenan ikegh an akam ko
muriamin magirigh, an muriam
damighti a Godin damazimin
mizeghan kogham." (Iesus akar
gavgavim kamaghin migia ghaze,
dagheba bar Godin damazimin bar
zue. Ezi e dar amam.)
20 A migia ghua kamaghin me
migei, "Gumazimin navimin aven
ikegha azenan izezir biziba, an arazir
kuraba, a gamima, an navim Godin
damazimin mize.
21 Gumazimin navimin aven
ikegha azenan izezir arazibar kara,
nighnizir kuraba, gumazamiziba tin-
tinibar uari koma akui, biziba okei,
gumazamizibav sozi da ariaghiri,
22 poroghamiba uari bakei,
mighighavira bizibagh ifonge, gu-
mazamizir igharazibagh asighasighasa
nighnisi, ifavariba, aghumsiziba
puvatizir arazir kuraba, bizim bagha
navim ikufi, gumazir igharazimin
ziam gasighasisi, uabira uabi fe,
arazir onganiba,
23 arazir kurar kaba bar navimin
aven ikegha azenan iza, gumazim
gamima a Godin damazimin mize."

Fonisian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti (Matyu 15:21-28)

24 Egha Iesus Genesaret ategha
Tairin nguibar ekiamin danganimin
ghu. A gumazamiziba a gifoghan an
aghuagha, mogomebar ghua dipenir
mamin aven ghugha egha modozir
puvati. Me bar fo, a dipenimin aven
iti.
25 A dipenir kamin itima, guivir
duar kuram apazazimin amebam,
a Iesus izezir darorim baregha,
zuamira a bagha izava an dagarimn-
ingin boroghin uan tevimning apiri.
26 Amizir kam, an amebam Fo-
nisian Distrighin a bate. A Sirian dan-
ganir ekiamin aven itir distrik. Egha
a Grighin akam migei. A duar ku-
rar an guivim gapazazim batoghasa
Iesus migiava a gakaghori.
27 Ezi Iesus kamaghin a migei, "E
faragh boribar dagheba me daningti,
me damam. Arazir kuram, ki boribar
dagheba inigh afiabav kinam."
28 Ezi amizim kamaghin Iesus
migei, "Gumazir Ekiam, Ki fo,
afiar doziba uaghan boribar
dakozimin apengan irezir dagher
muzuemziariba api."
29 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nin
migirigiam dera. Kamaghin ni ua-
mategh uan dipenimin mangi. Duar
kurar kam nin guivim ategha azenan
ize."
30 Ezi a uamategha uan dipenimin
ghua garima, an guivim uan dakozim
girighav iti. Ezi an an ganigha fo,
duar kurar kam anetegha azenan
ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mamin akurazima a dera

31 Egha Iesus dikavigha Tairin dan-
ganim ategha, ghua Saidonin dan-
ganimin otogha ghua, Dekapolisin
Distrighin otogha ghua, Galilin Dipar
Akaremin dadarim giraghu.
32 A ghuzima, gumazir maba
gumazir kuarir onganir mam inigha
Iesus bagha izi. Gumazir kam
uaghan mizem osemegha deravira
migeir puvati. Me izegha dafarim a
darighasa Iesus gakaghori.
33 Ezi Iesus gumazir kam inigha gu-
mazir aviriba ategha aning uaningra
miriamin ghugha, egha a uan
akakazir dafarimning gumazimin

7:20: Mt 15:8, Mk 7:23 **7:20:** Matyu 15:18; Mak 7:23 **7:31:** Mt 15:29-31 **7:31:** Matyu 15:29-31 **7:32:** Mt 9:32, Lu 11:14 **7:32:** Matyu 9:32; Luk 11:14 **7:33:** Mk 5:23, 8:23, Lu 4:40, 13:13, Jo 9:6 **7:33:** Mak 5:23; 8:23; Luk 4:40; 13:13; Jon 9:6 **7:34:** Mk 6:4l, Jo 11:33, 11:38, 11:41, 17:1 **7:34:** Jon 11:33; 11:38; 17:1

kuarimning gatigha aning asigha,
egha iparigha, an mizemin suira.
34 Egha Iesus pin overiamin garava,
gumazir kam bagha navim bigha
ara kamaghin migei, “Efata!” (Akar
kamin mingarim kamaghin ghu,
“Kuighirigh!”)
35 Iesus kamaghin migiavira itima,
an kuarimning kuiaghiri. Ezi an
mizem mighivghiki, ezi a deravira
bizibav gei.
36 Ezi Iesus akar gavgavimin bizir
kamin gun mikiman men anogoroke.
A men anogoroghezi me ua puviram
bizir kamin gun migiavira iti.
37 Me akar kam migeima, gumaza-
mizir kaba a baregha guizbangira
digavir kuram gamigha kamaghin
migei, “Gumazir kam an amir biziba
da bar dera. A kuarir onganibagh
amima, me uam orasi. Egha, mizer
osimtizibagh amima, me ua deravira
bizibav gei.”

8

Iesus 4,000in gumaziba dagheba me ganidi (Matyu 15:32-39)

1 Dughiar kamin, gumazamizir
avirir igharaziba iza uari akufa.
Me damamin dagheba puvati. Ka-
maghin amizi, Iesus uan suren
gumazibar diazi me a bagha izima
a kamaghin me migei,
2 “Gumazamizir kaba, me na ko
aruer pumuning ko mikezimin ikia,
egha dagheba puvatigha mitiriam
men azi, kamaghin ki men apangkufi.
3 Men marazi saghon ikegha ize.
Kamaghin amizi, ki me amadaghti,
me mitiriaba sara, uan nguibabar
mangiva damaziba men isirtima me
iram.”
4 Ezi an suren gumaziba kamaghin
an akam ikaragha ghaze, “Kar gu-
mazamiziba puvatizir danganim. Ezi
e managh bretba inigh gumazamizir
kabar aningam?”
5 Me kamaghin migeima Iesus ka-
maghin men azara, “Ia manmagh
bretba iti?”
Me a ikaragha kamaghin migei,
“7pla.”
6 Ezi Iesus nguazimin dapiasa gu-
mazamizibav kemezi me apia. Ezi
a 7plan bretin rubuziba inigha God
minabagha egha da biagharigha, gu-
mazamizibar aningasa uan suren gu-
mazibagh aningizi, me me ganidi.
7 Me uaghan osirir muziarir maba
iti. Ezi a uaghan da bagha God
minabagha da me daningasa uan
suren gumazibav gei.
8 Gumazamizir aviriba me amegha
bar izifa. Ezi gin, an suren gumaziba
dagher nar me taghiziba inigha 7pla
akirabagh aghuizi, da izefe.
9 Dughiar kamin itir gumazamiz-
ibar dibobonim 4,000in boroghin
ghu. Me amegha givazi, a me
amadazi, me uan nguibabar ghue.
10 Me zuima, a uan suren gumaziba
ko botin binigha, Dalmanutan dan-
ganimin ghue.

Me mirakelbar amuasa Iesus migei (Matyu 16:1-4)

11 Ezi Farisiba izegha ifavarir
azangsizibar Iesus gami. Eghti God
gavgavim a danighti, a mirakelin
arazitam damighti, me ganigh fogh
suam, God guizbangira anemada.
12 Ezi a men azangsizir ifavaribar
amiragha ghuariaba suegha, kam-
aghin me migei, “Ia datirighin itir
gumazamizir kaba tizim bagha mi-
rakelin arazim bagha nan azangsisi?
Ki guizbangira ia migei, God mi-
rakelin arazitam ian akaghan
kogham.”
13 Egha a me ategha uamategha
botin biragha, dipamin vongin ghu.

Farisiba ko Herotin yisin akar isin zuim (Matyu 16:5-12)

7:35: Ais 35:5-6, Mt 11:5 **7:35:** Aisaia 35:5-6; Matyu 11:5 **7:36:** Mk 1:43-45 **7:36:** Mak 1:43-45
7:37: Ais 35:5 **7:37:** Aisaia 35:5 **8:2:** Mt 15:32-39, Mk 6:34-44 **8:2:** Matyu 15:32-39; Mak 6:34-44
8:11: Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30 **8:11:** Matyu 12:38; Luk 11:16; Jon 6:30 **8:12:** Mt 12:39, Lu 11:29
8:12: Matyu 12:39; Luk 11:29

14 Egha me ghuava Iesusin suren
gumaziba bretba bakinighinigha ize.
Me bretin vamira inizima a me ko
botin iti.
15 Ezi Iesus akar gavgavimin kam-
aghin me migei, “Ia deragh uari bagh
gan! Ia deravira Farisibar yis ko
Herotin yis bagh deravira gan.”*

16 Iesus me mikemezi, me kam-
aghin uarira uariv gei, “E ti bretin
tam inigha izezir puvatizi, a kam-
aghin yisin bizimin e migei.”

17 Me uarira uariv geima, Iesus
men migirigiabagh fogha kamaghin
men azara, “Ia tizim bagha ghaze, e
bret tam inigha izezir puvati? Eee, ia
ki amir bizibar garava, fozir puvati.
Ia tighar deraghvira dagh fofogham?
Ian nighniziba bar otefe.
18 Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia
kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir
kabagh nighnizir puvati?
19 Ia, ki bretin 5pla biaghariga
ia ganingizi, ia 5,000in gumazibagh
aningizima, me da apa izivagha,
ataghizir naba, ia manmaghin
akirabagh aghui?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze,
“E 12pla akirabagh aghui.”

20 Ezi a ua kamaghin me migei,
“Ezi ki bretin 7pla biaghariga
ia ganingizi, ia gumazir 4,000pla
dagheba me ganingizi, me da apa
izivazi dar naba, ia manmaghin
akirabagh aghui?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze,
“E 7pla akirabagh aghui.”

21 Me kamaghin a migeima, a ka-
maghin me migei, “Eee, ia tighar biz-
ibagh fofogham.”

Iesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22--10:52)

Iesus Betsaidan gumazir damazir kurar mamin akurazi, an damazimning ua dera

22 Egha me Betsaidan ghuezima,
gumazir maba gumazir damazir ku-
rar mam inigha, Iesus bagha izi.
Me izegha dafarim a darighasa Iesus
gakaghori.
23 Ezi Iesus gumazir damazir ku-
ramin agharimin suiragha, a inigha
nguibam ategha azenan ghu. Aning
azenan ghugha, Iesus gumazimin
damazimning giparigha uan da-
farimning a gisin atigha kamaghin an
azara, “Ni bizitamin gari?”
24 Ezi gumazir kam kogha gara
kamaghin migei, “Are, ki garima,
gumazamiziba temebar min garav
arui.”
25 Ezi Iesus ua uan dafarimning an
damazimningin suirazi, gumazimin
damazimning kuiaghirizima, a ua de-
ragha bizibar gari.
26 Ezi Iesus anemaga kamaghin a
migei, “Ni ua nguibar kamin aven
mangan marki. Ni uan dipenimin
mangi.”

Pita Iesusin gun migei (Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Egha Iesus uan suren gumaziba
ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar
ekiamin boroghin itir nguibar doz-
ibar zui. Me ghuava a tuavimin
men azara, “Gumazamiziba tina na
garisi?”
28 Ezi me a ikaragha kamaghin a
migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gu-
mazamiziba Ruer Gumazim. Ezi
marazi ghaze, ni Godin akam inigha
izir gumazim Elaija. Ezi marazi
ghaze, ni fomira ikezir Godin akam
inigha izir gumazir mam.”
29 Ezi Iesus kamaghin men azara,
“Ezi ia? Ia tina na garisi?”

Ezi Pita kamaghin a ikaragha
ghaze, “Ni Krais, God Uam e Iniasa
Misevezir Gumazim.”

8:15: Lu 12:1 **8:15:** Luk 12:1 * **8:15:** Ni yisin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **8:17:** Mk 6:52 **8:17:** Mak 6:52 **8:18:** Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26 **8:18:** Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Mak 4:12; Aposel 28:26 **8:28:** Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **8:28:** Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **8:29:** Mt 16:16, Mk 9:9, Jo 6:68-69, 11:27 **8:29:** Matyu 16:16; Mak 9:9; Jon 6:68-69; 11:27

30 Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina.”

Iesus uan ovevem ko ua dikavamin migirigiam gami (Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Egha Iesus men sure gamua kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

32 Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeima, Pita a inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

33 A kamaghin migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atara kamaghin a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati.”

34 Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar diazi, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim gisaghpugh nan gin izi.

35 Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam, Akar Aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.

36 Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati.

37 A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati.

38 Ezi datirighin itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin gun mikiman aghumsighti, gin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiri, uaghan men aghumsigham.”

9

1 Iesus ua kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighiram.”

Iesusin mikarzim igharagha oto (Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Ezi dughiar 6pla givazima, Iesus Pita ko Jems ko Jon inigha mighsiar ekiar mamin ghuavanabogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimin igharaghav oto.

3 An korotiabar angazangarir gavgavir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min garir puvati.

4 Me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.*

5-6 Me uariv giavira itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin migirigiabagh asagha pura kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

7 Ezi ghuariam otogha me avarazi, tiarir mam ghuariamin tongin otogha kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

8:31: Mt 17:22 **8:31:** Matyu 17:22 **8:34:** Matyu 10:38-39; Luk 14:27 **8:35:** Lu 17:33, Jo 12:25 **8:35:** Luk 17:33; Jon 12:25 **8:38:** Mt 10:33, Lu 9:26, Ro 1:16, 2 Ti 1:8 **8:38:** Matyu 10:33; Luk 9:26; Rom 1:16; 2 Timoti 1:8 **9:1:** Mt 16:28, 24:30, 24:34, Mk 13:30, Lu 9:27, 22:18 **9:1:** Matyu 16:28; 24:30; 24:34; Mak 13:30; Luk 9:27 **9:2:** 2 Pita 1:17-18 **9:3:** Dan 7:9 **9:3:** Daniel 7:9 * **9:4:** Moses ko Elaija bar fomiram ovengezima, Iesus boghimra nguazir kamin ize. **9:7:** Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 **9:7:** Godin Araziba 18:15; Matyu 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Aposel 3:22

8 Ezi zuamira me gara ua gumazitamin garir puvati. Iesus uabira me ko iti.
9 Egha me uamategha mighsiamin izaghira Iesus bizir otozir me ganizimin gun gumazitam mikiman bar men anogoroke. Kamaghira iki mangi Gumazamizibar Otarim aremegh ua dikavigham.
10 Me ganizir bizir kam merara iti, ezi me aremegh ua dikavighamin migirigiar mingarim bagha uarira uariv gei.
11 Egha me an azara, "Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?"
12 Ezi Iesus kamaghin men azangsizim ikara, "Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar kiram. Ezi tizim bagha fomira Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, 'Gumazamizibar Otarim osimtizir aviribar aven mangiti me akirim a gasaragham?'
13 Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumazamiziba akinafarimin osizirir an gun mikemezimin mirara, me uan arazir me ifongezibar a gami."†

Iesus otarir duar kuram apazazim gamizima a ua dera
(Matyu 17:14-23; Luk 9:37-45)

14 Egha me iza suren gumazir igharaziba bativigha garima, gumazamizir avirim me akuvazi Judan Arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gia uari adosi.
15 Me uari adozima gumazamiziba Iesusin garavira digavir kuram gamigha dughiam a daningasa ivemara zui.
16 Ezi a kamaghin men azara, "Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?"
17 Ezi gumazir mam gumazamizir avirimin torimin ikia kamaghin migei, "Tisa, ki uan otarim inigha ni bagha ize, duar kuram a gapazazima, a migeir puvati.
18 Dughiar aviribar duar kurar kam a gamua anekurima, a daghira pupuviba an akam misevima an atariba uariv tivima a mikirvasi. Ki duar kuram batoghasa nin suren gumazibar azangsizima me a batoghezir puvati."
19 Ezi Iesus kamaghin migei, "Oio! Ki bar amira, datirighin itir gumazamiziba nighnizir gavgaviba puvati. Ki fomira ia ko itima, ia dazoghin bizitam gifogham? Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki egha ian osimtiziba ateram? Otarim inigh na bagh izi."
20 Ezi me otarim inigha Iesus bagha ize. Ezi duar kuram Iesusin apigha, maghira otarim gamima a nigha nguazim girigha, poghpogha pupuviba an akam misefi.
21 Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, "A man dughiamin duar kuram a gapasa?"

Ezi afeziam kamaghin migei, "An aghirimra itima an a gapasa.
22 An a damighti an aremeghasa dughiar aviribar anekurima an aviba ko dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh."
23 Ezi Iesus kamaghin migei, "Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar deragham."
24 Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diagha migei, "Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!"

9:9: Mt 12:16, Mk 8:30 **9:9:** Matyu 12:16; Mak 8:30 **9:11:** Mal 4:5, Mt 11:14 **9:11:** Malakai 4:5; Matyu 11:14 **9:12:** Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 **9:12:** Aisaia 53:3; Daniel 9:26; Malakai 4:5; Luk 23:11; Filipai 2:7 **9:13:** Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 **9:13:** Matyu 11:14; 17:12; Luk 1:17 † **9:13:** Dughiar kamin Iesus Elaija izamin bizim migei, egha guizbangira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim migei. Ni foghsi, Matyu 17:12in gan. Jon izava Iesus izasava a bagha tuavibar akira faragha ize. **9:23:** Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, Jo 11:40 **9:23:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; Jon 11:40 **9:24:** Lu 17:5 **9:24:** Luk 17:5

25 Egha Iesus garima gumazamiziba ivemara men boroghin zuima
a duar kuram batogha kamaghin a
migei, “Ni duar kurar gumazamiziba gh ami me orazi puvatizim ko
migeir puvatizim, ki ni migei, azenan
izi egh uam aven mangan marki!”
26 Ezi duar kam aregha pamtemin
a gunabagha azenan ize. Ezi otarim
gumazir kuamin min gari, ezi me bar
kamaghin migei, “An areme.”
27 Ezi Iesus an agharimin suiragha
a ghufezi a dikavigha tu.
28 Egha Iesus dipenimin aven
ghuzima an suren gumaziba
mogomemin kamaghin an azara,
“Manmagh amizi, e duar kurar kam
batoghava avenge?”
29 Ezi a kamaghin me ikaragha
ghaze, “Duar kurar kamaghin amiba
God ko migeir arazimin gavgavimin
azenan izi.”

Namba 2in dughiam Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham (Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

30-31 Egha me danganir kam ategha
Galilin Distrighin otogha zui. Me
ghuava Iesus uan suren gumazibar
sure gami. Bizir kamin Iesus me
iti naghin gumazitam foghan an
aghua. Me ghua, a kamaghin me
migei, “Me Gumazamizibar Otarim
isiva gumazibar dafarim darigham.
Eghti me a misueghti an ovegham.
Eghti dughiar pumuning ko mikezim
givaghti a ua dikavigham.”
32 Ezi me migirigiar a mikemezim
gifozir puvati, egha a bagha an
azangsighan atiatingi.

Tinarama Ekiam (Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Egha me Kaperneamin izegha
dipenimin aven ikia Iesus men azara,
“Ia tuavimin tizim migia uari adosi?”
34 Me tuavimin uarira uari
adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. Kamaghin me nimira
iti.
35 Ezi Iesus aperaghav ikiava suren
gumazir 12plan diagha kamaghin me
migei, “Tina faragh ikisi, a bar gin
kegh gumazamiziba bar men ingarir
gumazimin otogh.”
36 Egha a borir dozim inigha me
uan tongin anesarazi a tughav iti.
Egha a uan agharimningin a muigha
kamaghin me migei,
37 “Gumazitam o amizitam na
ginighnigh egh borir dozir kamagh
garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi.
Egha ni tina nan akurvasi, ni na
gamir puvati. Ni uaghan gumazir na
amadazim gami.”

Tina en apanim gami puvati a en anav (Luk 9:49-50)

38 Ezi Jon kamaghin a migei, “Tisa,
e garima gumazir mam nin ziamin
duar kuraba batosi. E fo, a en mav
puvati, ezi e an anogoroke.”
39 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia
an anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh
dughiar igharazimin akar kurabar
na damighan kogham.
40 Tina en apanim gami puvati a en
anav.
41 Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin
adarasi. Kamaghin tina nan ziamin
dipatam ia daningam, God ivezir
aghuim a daningam.”

Arazir kuraba nighnizir gavgavim gasighasisi (Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Iesus ua kamaghin migei, “Tina
nighnizir gavgavim nan itir borir
katam damighti an arazir kuratam
damighti, a helin mangiva, ivezir bar

9:26: Mk 1:26 **9:26:** Mak 1:26 **9:30-31:** Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1 **9:32:** Lu 9:45, 18:34 **9:32:** Luk 9:45; 18:34 **9:34:** Lu 22:24 **9:34:** Luk 22:24 **9:35:** Mt 20:26-27, 23:11, Mk 10:43-44, Lu 22:26 **9:35:** Matyu 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luk 22:26 **9:37:** Mt 10:40, Lu 10:16, Jo 13:20 **9:37:** Matyu 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **9:38:** Nam 11:27-29, Lu 9:49 **9:38:** Diboboniba 11:27-29; Luk 9:49 **9:39:** 1 Ko 12:3 **9:39:** 1 Korin 12:3 **9:40:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:40:** Matyu 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mt 10:42 **9:41:** Matyu 10:42

kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mikinighti an aremegham.

43-44 Nin agharim ni damighti ni arazir kuratam damigham, ni anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, a nguibar avim mungemari puvatizim.

45-46 Egh nin suem ni damighti ni arazir kuratam damigham, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham.

47 Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damigham, anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham.

48 "'Danganir kamin, apizir nguzir
men mikarziba apiba givaghan
kogham.
Ezi men mikarziba isir avim
uaghan mungueghan kogham.'

49 "Gumazamiziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin da tuava da isa, God ganidi. Amangsizim ko avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue. Kamaghira, osimtiziba gumazamiziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham.

50 Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari darigh, egh uari ko navir amirizimin iki."‡

10

Poroghamiba uari ataghirasi (Matyu 19:1-12; Luk 16:18)

1 Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighin ghua Jordanin Fanemin vongin oto. An otozima, gumazamizir aviriba ua iza, anekuvazi, a zurara ami moghin men sure gami.

2 A men sure gamima, Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, "Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram anetaghiraghsi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?"

3 A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, "Moses arazir manam damuasa ia mikeme?"

4 Ezi me kamaghin migei, "Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamimning uaning ataghiraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, e mikeme."

5 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Ian naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ia bagha arazir kam osiri.

6 God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumazamizibar ingarigha me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.

7 Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan amuim ko aning uaningin porogham.

8 Egh aning inivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir vamira ikiam.

9 Kamaghin amizi God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham."

9:43-44: Mt 5:30 **9:43-44:** Matyu 5:30 **9:47:** Mt 5:29 **9:47:** Matyu 5:29 **9:48:** Ais 66:24 **9:48:** Aisaia 66:24 **9:49:** Ese 43:24 **9:49:** Esekiel 43:24 **9:50:** Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14 **9:50:** Matyu 5:13; Luk 14:34-35; Rom 12:18; Efesus 4:29; Kolosi 4:6; Hibru 12:14 ‡ **9:50:** Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningin aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abighizir puvati. Ezi migirigiar kam fofozir gumaziba uaghan nighnizir vamiram an itir puvati. **10:4:** Lo 24:1-4, Mt 5:31 **10:4:** Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **10:6:** Stt 1:27, 5:2 **10:6:** Jenesis 1:27; 5:2 **10:7:** 1 Ko 6:16, Ef 5:31 **10:7:** 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **10:7:** Jenesis 2:24

10 Egha me uamategha dipenimin
aven ghua, Iesusin suren gumaziba
bizir kam bagha an azara.
11 A me ikaragha kamaghin migei,
“Gumazitam uan amuim ategh
amizir igharazimin ikiva, gumazir
kam uan amuim gasighasigha
poroghamiba uari bakia uari isava
akuir arazim gami.
12 Eghti amizitam uan pam ategh
gumazir igharazimin ikiva, amizir
kam poroghamiba uari bakia uari
isava akuir arazim gami.”

Iesus ghaze, me boriba ateghti me a bagh izam (Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Ezi gumazamiziba borir doziba
inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan
dafarimning me gisin darighasa me
izima, an suren gumaziba men atara
men anogorosi.
14 Me men atarima, Iesus men
ganigha navim an ikuvizima, a kam-
aghin me migei, “Ni tina God Bizibagh
Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir
dozir kabar min iki. Kamaghin amizi,
ia borir doziba ateghti, me na bagh
izi. Men anogoroghan marki.
15 Ki guizbangira ia migei, gu-
mazitam borir dozir kabar min
God Bizibagh Ativamin Dughiam
inighan koghiva, an aven mangan
bar iburagham.”
16 A kamaghin me mikemegha,
boriba vaghvagha me isa me musi.
Egha dafarim vaghvagha me gisin
arighava, God arazir aghuim me
damuasa God migei.

Bizir aviriba itir gumazim (Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Egha Iesus dikavigha zuima,
gumazir mam ivegha izava, uan
tevimning apirigha Iesusin guamin
kamaghin a migei, “Tisan Aghuim,
ki manmaghin damigh zurara itir
ikirimirir aghuarim iniam?”
18 Ezi Iesus an akam ikaragha
ghaze, “Ni manmaghsua gumazir
aghuim na garisi? Gumazir
aghuitam itir puvati. God uabira
gumazir aghuim.
19 Ni God Moses ganingizir arazim
gifo, ‘Ni gumazim misueghti an
aremeghan marki, ni poroghamiba
uari bakeir arazim damuam marki,
ni gumazamizir igharazibar biziba
okiman marki, ni bizibagh ifaran
marki, ni ua bagh biziba inisi gu-
mazamizibagh ifaran marki, ni uan
afeziam ko amebamin apengan iki
aningin akaba baragh.’”
20 Ezi an a ikaragha kamaghin
migei, “Tisa, ki fomiram aghirimra
ikiava arazir kabagh amua iza
datirighin ikia kati.”
21 Ezi Iesus gumazir kamin garava,
a gifongegha kamaghin a migei, “Ni
bizir vamira tighar a damuam. Bizir
ni itiba bar da amadagh dagiaba
inighiva, gumazamizir biziba pu-
vatizibar aningigh. Egh ni Godin
Nguibamin bizir aghuariba iniam.
Egh ni nan gin izi.”
22 Ezi gumazir kam akar kam
baregha, an guam misingi. A fo,
a guizbangira bizir aviriba itir gu-
mazim. Kamaghin, an navim bar
osemezi a ghu.
23 Ezi Iesusin damaziba uan suren
gumazibagh aruava, kamaghin
me migei, “Gumazamizir bizir bar
aviriba itiba, me God Bizibagh
Ativamin Dughiamin mangisi bar
iburagham!”
24 An suren gumaziba an akar
kaba baregha, digavir kuram gamizi,
Iesus ua kamaghin me migei,
“Boriba, gumazim God Bizibagh
Ativamin Dughiamin aven mangisi, a
guizbangira bar iburaghburegham.
25 Kamelin tam iniba isair
dikonir torimin aven mangisi in-
gangarir dafam damigh aven

10:11: Matyu 5:32; 1 Korin 7:10-11 **10:14:** 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **10:14:** 1 Pita 2:2 **10:15:** Mt 18:3 **10:15:** Matyu 18:3 **10:19:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, 24:14, Je 5:4 **10:19:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; 24:14; Jems 5:4 **10:21:** Mt 6:19-20, 10:38, Mk 8:34, Lu 12:33 **10:21:** Matyu 6:19-20; 10:38; Mak 8:34; Luk 12:33 **10:23:** Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17 **10:23:** Matyu 19:23; Mak 4:19; Luk 18:24; 1 Timoti 6:17

mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!”*

26 A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh amua uarira uariv gei, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

27 Ezi Iesus men gara kamaghin me migei, “Bizir kaba bar gumazamizibar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”

28 Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.”

29 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan Akar Aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, buaramiziba, o uan afeziam, amebam, ko boriba, o uan nguaziba ategh,

30 egh gumazir kam datirighin nguazir kamin, God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba, aveghbuaba, buaramiziba, amebaba, borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghti dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam.

31 Datirighin dughiar kamin faragha itir gumazamizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me gin faragh mangam.”

Iesus uan ovevem, dughiar mikezimin uam a migei (Matyu 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Egha me Jerusalemin ghuavanaga Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12plan suren gumaziba inigha me miriamin ghuegha, a bizir a bativamibar gun me migei.

33 A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalemin ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazamizibar Otarim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datigh, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham.

34 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me dibovir akabar a mikim, a giparіva, a fozoroghiva, a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

Jems ko Jon ziar ekiamning iniasa ifonge (Matyu 20:20-28)

35 Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha iza kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.”

36 Ezi Iesus kamaghin aningin azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?”

37 Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamin otogh egh ga damighti gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham.”

38 Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvatigha a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osimtizir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?”

* **10:25:** Ni kamelin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **10:27:** Jer 32:17, Lu 1:37 **10:27:** Jeremaia 32:17; Luk 1:37 **10:30:** 2 Sto 25:9, Lu 18:30 **10:30:** 2 Eghaghaniba 25:9; Luk 18:30 **10:31:** Mt 20:16, Lu 13:30 **10:31:** Matyu 20:16; Luk 13:30 **10:32:** Mk 8:31, 9:31 **10:32:** Mak 8:31; 9:31 **10:38:** Mk 14:36, Lu 12:50 **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Ap 12:2, MAA 1:9 **10:39:** Aposel 12:2; Akar Mogomem 1:9

39 Ezɨ aning kamaghɨn a ikaragha
ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”
Ezɨ Iesus kamaghɨn aning mɨgei,
“Guizbangɨra, gua kɨ ateramin
osɨmtɨzim, gua a iniam, egh osɨmtɨzir
dɨpar kɨ ruamim gua a guruam.
40 Egha gua nan agharir guvim ko
kɨriam dapiasa azangsɨsi, kar nan
bizim puvatɨ. Danganir kaba Godɨn
bizimra. A danganir kabar dapiamin
gumazamizibagh fogha, me bagha
danganir kabagh ami.”
41 Ezɨ Jems ko Jon bizir kamɨn Iesus
mɨgeima, 10plan suren gumazir
igharaziba a baregha, bizir kam
bagha Jems ko Jonɨn atari.
42 Ezɨ Iesus men diagha, me aku-
vagha kamaghɨn me mɨgei, “Ia fo,
Kantrin Igharazibar atriviba uan
gumazamiziba pamten me gamima,
me bar men apengan iti. Ezɨ
men gumazir dapaniba uan akaba
baraghasa puvɨra me abɨraghbɨrasi.
43 Eghtɨ arazir kaba ian tongɨn
ikian kogham. Gumazir manam ian
tongɨn ekiamɨn ikɨsɨ, a ingangarir gu-
mazimɨn mɨn ikɨ.
44 Eghtɨ gumazir manam ian faragh
mangɨsɨ, a bar ian ingangarir gu-
mazir kɨnimɨn mɨn ikɨ.
45 Ezɨ kamaghɨra Gumazamizibar
Otarim iza, gumazamizibar amutɨ
me a bagh ingarasa, a izezir pu. Pu-
vatɨ, a me bagh ingarasa ize. A gu-
mazamizir avɨriba bagh ovegh ua me
givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar mam gamizɨ a dera
(Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Egha Iesus uan suren gumaziba
ko Jerikon izegha, gumazamizir
avɨrim sara Jerikon nguibar ekiam
ataghɨrasi. Ezɨ gumazir damazir
kurar mam, an ziam Bartimeus
(Timeusɨn otarim), a tuavir mɨriamɨn
aperaghav ikia biziba bagha inge.
47 Egha an orazima Nasaretɨn gu-
mazim Iesus uaghan iza zuima a dɨa
ghaze, “Iesus Devitɨn Otarim, nan
apangkufigh!”
48 Ezɨ gumazamizir avɨriba dɨman
an anogoregha nɨmɨra ikiasava a
mɨgei. Ezɨ a pamtem diavɨra iti, “De-
vitɨn Otarim, nɨ nan apangkufigh!”
49 Ezɨ Iesus tugha kamaghɨn mɨgei,
“An diagh.”
Ezɨ me gumazir damazir kuramɨn
diagha ghaze, “Nɨ uabɨn gavgavigh,
egh dɨkafigh! Iesus nɨn dei.”
50 Ezɨ a uan korotiar azenan
azuim suegha anekunigha zuamɨra
dɨkavigha Iesus bagha ize.
51 Ezɨ Iesus an azara, “Kɨ tizim nɨ
bagha a damuasa, nɨ ifonge?”
Ezɨ gumazir damazir kuram kam-
aghɨn mɨgei, “Tisa, kɨ ganasa ifonge.”
52 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei,
“Mangɨ. Nɨ nɨghnɨzir gavgavim Godɨn
itima, a nɨ gamizɨ nɨ ua dera.” Ezɨ
zuamɨra a ua gari. Egha a Iesusɨn gɨn
tuavimɨn zui.

Iesus mɨzazim inigha aremegha ua dɨkafi

11

(Sapta 11--16)

Iesus atrivimɨn mɨn Jerusalemɨn zui
(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Egha Iesus uan suren gumaz-
iba ko Jerusalemɨn boroghɨn izava
Betfage ko Betanin boroghɨn Olivɨn
Mɨghsɨamɨn oto. Egha Iesus uan
suren gumazir pumuning amaga,
2 kamaghɨn aning mɨgei, “Gua
nguibar munagh itimɨn mangɨ
gantɨma, donkin igiar mam me a
ikezɨma, a iti. Gumazitam dughi-
atamɨn a gaperagha aruizir puvatɨ.
Gua an benim fɨrighɨva a inigh kagh
izɨ.*

10:42: Luk 22:25-26 **10:43:** Lu 9:48 **10:43:** Luk 9:48 **10:43:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26
10:45: Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:5-6 **10:45:** Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:5-6 **10:47:** Mt 9:27, 15:22
10:47: Matyu 9:27; 15:22 **10:52:** Mt 9:22, Mk 5:34 **10:52:** Matyu 9:22; Mak 5:34 * **11:2:** Nɨ donkin mɨngarim gɨfoghsɨ, akɨnafarir kamɨn akɨrangɨn itir Akar Mɨngaribar gan.

3 Eghti tav guan azang suam, ‘Gua
tizim bagha donki firi?’ eghti gua a
mikim suam, ‘Ekiam ingangarim an
iti. A uam anemangam.’ ”
4 Ezi aning ghua gari donki me
dipenir tiar akamin azenan tuavimin
a ike. Ezi aning a firima,
5 gumazir maba tuivighav ikia an-
ingin azara, “Gua tizim bagha donkin
benim firi?”
6 Ezi Iesus mikemezi moghin aning
men akam ikara. Ezi gumazamiziba
aning amamangatizima aning donki
inigha zui.
7 Egha aning donki inigha Iesus
bagha izegha uan korotiar azenan
azuiba suegha donki gisin da
ghuanizi, Iesus a gisin apera.
8 Ezi gumazamizir aviriba uan
korotiar azenan azuiba suegha
tuavimin da ghuari. Ezi marazi
ruarimin tev seviba aghoregha da
arisi.
9 Egha faragha zuiba ko gin zuiba
me diava ara kamaghin migei:

“Hosana!
Ia Godin ziam fi!
Gumazir, Ekiamin ziam ko gav-
gavimin izim,
God deragh a damu!”
10 “En ovavim Devit fomira en
atrivimin ikezi moghin
gumazir kam en atrivimin ikiasa
izi.
Eghti God deravira a damu.
Hosana!
Biziba bar dar pin itir Godin ziam
fi!”

11 Ezi Iesus Jerusalemin aven
ghugha Godin Dipenir miriamin
ghu. A ghugha bizibar gara da
asavsuisi. Ezi aruem givazi, a uan
suren gumaziba ko me Betanin ghue.

Iesus temer figh bar an anogoroke (Matyu 21:18-19)

12 Amimzaraghan Iesus uan suren
gumaziba ko ua Betani ataghiragha,
Iesus mitiriam an azi.
13 A saghon garima temer fighin
mam dafaribara iti. Ezi a roghira
mangi foghasa a dagheba iti, o
puvati. Kar fighin temeba bamin
dughiam puvati. Ezi kamaghin
a ghua ovizitamin apizir puvati,
dafarir kinibaram an iti.†
14 Egha a kamaghin temem migei,
“Tav gin nin ovizitam rameghan
kogham.” An a mikemezi, an suren
gumaziba oraki.

Iesus Godin Dipenir miriamin ghua gumazir asiziba amadiba batosi (Matyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

15 Egha Iesus uan suren gumaz-
iba ko Jerusalemin otivigha, Iesus
Godin Dipenim avinizir divazimin
aven ghuava gumazamizir asizir
ofa gamibagh iveziba ko, asizir ofa
gamiba amadiba, me batosi. Egha
dagiaba uari ikarvazir gumazamiz-
ibar dakoziba ko kuarazir bunbaba
amadibar dabirabiba fa, egha da
ighagharisi.
16 Egha a tav bizir amaditam inigh
Godin Dipenim avinizir divazimin
aven izi mangan an anogoroke.
17 Egha a men sure gamuava ka-
maghin me migei, “Migirigiar kam
Godin Akinafarimin osizirimin iti, o
puvati?

“ ‘Nan Dipenimin ingangarimin
mingarim kamakin,
kar Nguaziba Bar Men Gu-
mazamiziba God ko Migeir
Dipenim.’

“Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumaz-
ibar mogomer danganimin min oto!”
18 Gumazamizir avirim bar an
suren migirigiaba baregha digavir
kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir
gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh
fozir gumaziba Iesusin atiatigha, a

11:9: Sng 118:25-26 **11:9:** Onger Akaba 118:25-26 **11:13:** Mk 11:20 **11:13:** Mak 11:20 † **11:13:** Ni fighin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:14:** Lu 13:6 **11:14:** Luk 13:6 **11:17:** Ais 56:7, Jer 7:11 **11:17:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **11:18:** Mk 14:1 **11:18:** Mak 14:1

misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri.
19 Ezi aruem gevima Iesus uan
suren gumaziba ko me Jerusalemin
nguibar ekiam ategha azenan zui.

Temer fighin misingizim
(Matyu 21:20-22)

20 Egha mizaraghara Iesus uan
suren gumaziba ko ghua garima
temer figh, biba sara misingi.
21 Ezi Pita nirigha Iesus migei, "Tisa
ni gan, temer fighin ni asighasighasa
mikemezim, a misingi!"
22 Ezi Iesus an migirigiam ikaragha
kamaghin me migei, "Nighnizir gav-
gavim Godin iki.
23 Ki guizbangira ia migei, tina
mighsiar kam mikim suam, 'Mangi
uabi fegh ongarim mikinigh,' egh
uan navir averiamin igharagh
nighnighan kogh, nighnizir gav-
gavim a mikemezir bizimin iki suam,
'An otivam,' eghti bizir kam a bagh
otogham.
24 Kamaghin amizi, ki ia migei,
ia nighnizir gavgavim iki God ko
mikimiva, egh biziba bagh Godin
azangsigh, da iniam.
25-26 Egh ni tugh God ko mikim
egh osimtizim tinan iti, ni an
arazir kuram gin amadagh, eghti
kamaghin nin Afeziar Ekiar uan
nguibamin itim, nin arazir kuraba
gin amadagham."‡

Judan gumazir dapaniba
Iesusin gavgavim bagha azara
(Matyu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Egha Iesus uan suren gumaz-
iba ko uamategha Jerusalemin
otogha, Iesus Godin Dipenim avinizir
divazimin aven aruima, ofa gamir
gumazir ekiaba ko, Judan Arazibagh
fozir gumaziba ko, Judabar gumazir
aruaba a bagha ize.
28 Egha me kamaghin Iesusin
azara, "Ni gavgavir manamin
amodoghin bizir kabagh ami? Egha
tina bizir kabar amuasa gavgavim ni
ganingi?"
29 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ki
azangsizir mam ia damuasa, ia na
mikemeghti, ki bizir kabagha amir
gavgavimin gun ia mikimam.
30 Jonin rurim, kar Godin bizim,
o gumazamizibar bizim? Na
mikemegh!"
31 Ezi me uarira uariv kemegha
ghaze, "E suam, 'An rurim Godin ize,'
eghti a kamaghin uam en azaragham,
'Ia manmaghin amigha nighnizir
gavgavim Jonin ikian aghua?'
32 Eghti e suam, 'An rurim gu-
mazamizibar ize.'" (Gumazamiziba
bar moghira fo, Jon a guizbangira
Godin akam inigha izir gumazim,
kamaghin me gumazamizibar ati-
atingi.)
33 Egha me Iesusin azangsizim
ikaragha kamaghin migei, "E fozir
puvati." Ezi Iesus kamaghin me
migei, "Kamaghira, ki uan gavgavim
inizir tuavimin gun ia mikemeghan
kogham."

12

Wainin azenimin garir gumazir kurabar
akar isin zuim
(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Ezi Iesus akar isin zuibar Judan
gumazir dapanibav gei, "Gumazir
mam wainin azenim oparigha an
divazim aghui. Egha wainin oviziba
mirmiramin itarim gikuigha, pin iki
wainin azenimin ganamin dipenimin
ingari. Egha a wainin azenim isa
wainin azenimin ganamin gumazir
mabagh aningi. (Eghti me gin wain

11:20: Mk 11:14 **11:20:** Mak 11:14 **11:23:** Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 **11:23:** Matyu 17:20; Luk 17:6; 1 Korin 13:2 **11:24:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 **11:24:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 14:13; Jems 1:5-6 **11:25-26:** Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13 **11:25-26:** Matyu 5:23; 6:14-15; Kolosi 3:13 ‡ **11:25-26:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin aven iti. Migirigiar kamra kara, "Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan kogham." **11:32:** Mt 14:5, Mk 6:20 **11:32:** Matyu 14:5; Mak 6:20 **12:1:** Ais 5:1-2 **12:1:** Aisaia 5:1-2

taba uam a ikaragham.) Egha saghon igharagha ghu.*
2 Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi, wainin azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainin ovizitaba iniasa wainin azenimin garir gumaziba bagha ghu.
3 Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafarir kinibar uamategha ghu.
4 Ezi azenir ghuavim, ingangarir gumazir igharazim amadazi, me a misogha an dapanim abigha aghumsizir arazibar a gami.
5 Ezi a ua mikezim amada, ezi ingangarir gumazir kam, me uaghan a misoghezi an areme. Ezi a ingangarir gumazir avirir igharazir maba amangi, ezi maba me pura me misoke, egha maba me me misoghezi me ariaghire.

6 "Ezi an otarir kamran a bar ifongezir abuananam itima an anemangasa. A bar men gin anemaga kamaghin migia ghaze, 'Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.' Egha anemadazi a ghu.
7 Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, 'Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.'
8 Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anekuni.
9 "Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A izi wainin azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz darazir aningam.
10-11 Ia Godin Akinafarimin osizirir kamin ganiz, o puvati?

"'Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimin bar dera.'"

12 Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragh a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizibar atiatigha, anetegha ghue.

Gumazamiziba dagiaba Sisar daningam,
o puvatigham?
(Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me Iesusin migirigiar otevitamin suighasa ize.
14 Me izegha kamaghin migei, "Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?"
15 Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, "Ia tizim bagha na gifari? Dagiatam na bagh a inigh izити ki an ganika."
16 Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, "Tinan nedazim ko ziamra kara?"
Ezi me kamaghin Iesus ikara, "Sisarin nedazim."
17 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning." Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami.

Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha
Iesusin azangsisi
(Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40)

* **12:1:** Ni wainin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:6:** Mt 3:17 **12:6:** Matyu 3:17 **12:8:** Hi 13:12 **12:8:** Hibru 13:12 **12:10-11:** Sng 118:22-23 **12:10-11:** Onger Akaba 118:22-23 **12:13:** Mk 3:6 **12:13:** Mak 3:6 **12:17:** Ro 13:7 **12:17:** Rom 13:7 **12:18:** Ap 23:8 **12:18:** Aposel 23:8

18 Ezi Sadyusiba, kamaghin
nighnisi, gumazim aremegh ua
dikavighan kogham. Egha me
azangsizir mam sara Iesus bagha
ize.†
19 Me izegha kamaghin an azara,
“Tisa, Moses fomira kamaghin e
bagha osiri, gumazim ovegh uan
amuim ategh egh boriba puvatighti,
an aveghbuam an amuir odiarimin
ikiva a bagh boriba iniam.
20-21 Ezi dughiar mamin 7plan
aveghbuaba iti. Avebam amuimin
ikia boriba puvatigha aremezi,
ua avebamra irim an ikia boriba
puvatighava uaghan areme. Ezi
mikezim kamaghiram ami.
22 Ezi 7plan aveghbuar kaba bar
me an ikia, boritaba inizir puvatigha
ariaghire. Ezi abuan, amizim uaghan
areme.
23 Aveghbuar 7pla an ike. Egh kam-
aghin gumazamiziba ua dikavamin
dughiamin, amizir kam tinan
amuimra?”
24 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha
ghaze, “Ia Godin Akinafarimin itir
akam gifozir puvatigha, uaghan
Godin gavgavim gifozir puvati. Ka-
maghin, ia paza migei.
25 Ariaghireziba dikavamin
dughiam paba amuibar ikian
kogham, uaghan me amuiba isi
pabar arighan kogham. Me enselbar
min Godin Nguibamin ikiam.
26 “Ezi ariaghireziba ua dikavizir
bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimin
aven temer isizimin eghaghanim
ia an ganiz, o puvati? Eghaghanir
kamin, God kamaghin Moses
mikeme, ‘Ki Abraham, ko Aisak ko
Jekopin God.’
27 God gumazamizibar ariaghirez-
ibar God puvati, a gumazamizir
angamira itibar God. Ia bar paza
nighnigha migei.”

Godin Akar Gavgavir faragha zuim (Matyu 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Ezi Judan Arazibagh fozir gu-
mazir mam izima Sadyusiba Iesus
ko uari adozima, a me barasi. An
orazima Iesus ikarvazir aghuim me
ganingizima, a Iesusin azara, “Godin
Akar Gavgavir manamra maba bar
dagh afira egha faraghavira iti?”
29-30 Ezi Iesus a ikaragha ghaze,
“Akar Gavgavir bar ekiamra kara:
‘Israelia, ia deraviram oragh. Ekiam,
a bar uabira ian God. Eghti ia bar uan
navir averiaba ko uan duaba ko uan
nighniziba ko uan gavgaviba sara bar
a gifongegh.’
31 Ezi Akar Gavgavir anarira ir-
imra kara, ‘Ni uabira uabi gifongezi
moghin, ni gumazamizir igharaz-
ibagh ifongegh.’ Ua arazitam, arazir
kamningin min ekevegha aning
gafirazir puvati.”
32 Ezi gumazir kam kamaghin Iesus
ikara, “Ni guizbangira migia ghaze,
God uabira, tav ua itir puvati.
33 E uan navir averiam ko, uan
nighnizim ko uan gavgavimin
Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezi
moghin, gumazamizir igharazibagh
ifongegh. E arazir kamningin gin
mangiti, arazir kamning ofan me
bar avimin tueba ko ofa damuamin
biziba bar dagh afiragham.”
34 Iesus orazima a deraviira
mikemezi, Iesus a migei, “Ni God
biziba bar dagh ativagh dar ganamin
dughiamin saghon itir puvati.”
Egha datirighin tav ua azangsizitam
Iesusin azangan atiatingi.

Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha gumazamizibar azangsisi (Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Egha Iesus Godin Dipenir
miriamin gumazamizibar sure

† **12:18:** Ni Sadyusibar mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:19:** Lo 25:5 **12:19:** Godin Araziba 25:5 **12:25:** 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52 **12:25:** 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52 **12:26:** Kis 3:2, 3:6 **12:26:** Ua Me Ini 3:2; 3:6 **12:29-30:** Lo 6:4-5 **12:29-30:** Godin Araziba 6:4-5 **12:31:** Wkp 19:18, Ga 5:14, Je 2:8 **12:31:** Ofa Gami 19:18; Galesia 5:14; Jems 2:8 **12:32:** Lo 4:35 **12:32:** Godin Araziba 4:35 **12:33:** 1 Sml 15:22, Ais 45:21, Hos 6:6, Mai 6:6-8, Mt 22:37, Lu 10:27 **12:33:** 1 Samuel 15:22; Hosea 6:6; Matyu 22:37; Luk 10:27 **12:34:** Mt 22:46 **12:34:** Matyu 22:46

gamua, men azara, “Manmagh amizi Judan Arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin Ovavim?
36 Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme:

“ ‘Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam.” ’

37 “Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Ovavim?” Ezi gumazamizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge.

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

38 Ezi Iesus gumazamizibar sure gamua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba maketin danganibar ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge.
39 Egh God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiabar, me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge.
40 Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

Amuir odiarimin ofa
(Luk 21:1-4)

41 Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikia gumazamizir aviribar garima me uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi.
42 Ezi biziba puvatizir amuir odiarir mam iza dagiar muziarir pumuning ati, ezi aning dagiar rubuzir muziarir vamiran min ghu.
43 Ezi Iesus uan suren gumazibar diagha kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira.
44 Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

13

Iesus ghaze, Godin Dipenim gin ikuvigham
(Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!”
2 Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni dipenir dafar kabanangin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam
(Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Egha Iesus Olivin Mighsiam gisin, Godin Dipenim guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara,
4 “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadizoghin

12:36: Sng 110:1 **12:36:** Onger Akaba 110:1 **12:41:** 2 Kin 12:9 **12:41:** 2 Atriviba 12:9 **12:43:** 2 Ko 8:12 **12:43:** 2 Korin 8:12 **13:2:** Lu 19:44 **13:2:** Luk 19:44

otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?”

5 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki.

6 Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, ‘Ki Krais, God ua e iniasa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram.

7 “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam.

8 Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizir kaba faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam tighari. Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin.

9 “Ia deravira uarira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiv, egh ki amizir biziba ia dar gun me mikimam.

10 Eghti Godin Akar Aghuim, gumazamiziba faragh mangi ikiziba bar dar gumazamiziba dav kinigh.

11 Eghti gumazamizitaba dughiar tamin ian suigh ia inigh kotin mangiti, ia mikimsi nighnigh osiman marki. God migirigiar manam kotin aven ia danighti, ia mikim. Kar ia uari migeir puvati, Godin Duam migei.

12 “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram.

13 Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghamiba, God men akurvagham.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam
(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. Kar a ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamin ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamin otoghti, Judian Distrighin itir gumazamiziba ari mighsiabar ghuavanangam.

15 Tav dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghiva dipenimin aven mangi uan bizitam inian marki.

16 Tav azenir ekiamin ikeghiva uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki.

17 Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham!

18-19 Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughiaba. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. Ezi kamaghin, ia amozimin dughiamin aran aghuaghiva, uari bagh God ko mikim.

13:8: 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Mt 24:8 **13:8:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Matyu 24:8 **13:9:** MAA 2:10 **13:9:** Akar Mogomem 2:10 **13:9:** Matyu 10:17-20; Luk 12:11-12 **13:12:** Mt 10:21 **13:12:** Matyu 10:21 **13:13:** Dan 9:27, 11:31, 12:12, Mt 10:22, Jo 15:21 **13:13:** Matyu 10:22; Jon 15:21 **13:14:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **13:14:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Lu 23:29 **13:17:** Luk 23:29 **13:18-19:** Daniel 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14

20 Ekiam uan gumazamizir
misevezibagh nighnigha, dughiar ku-
rar kamin dughiar maba aghorezi da
mong otefe. A ti da aghorezir puvatizi
gumazamiziba bar ariaghireghai.

21 "Dughiar izamimin, tav ia mikim
suam, 'Ia gan, Kraisra kara! A God
Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,' o,
'Ia gan, Kraisra muna!' ia an akam
baraghan marki.
22 Gumazitaba izi ia gifar suam,
'Kirara, God Gumazamiziba Ua Me
Iniasa Misevezir Gumazim,' o 'ki
Godin akam inigha izir gumazir
mam,' egh me mirakelin bar ekiaba
ko digavir kuram gamir arazibar
amuti da otivam. Me kamaghin
ifonge, me gumazamiziba bar me
gifaraghti, me onganigham. Egh me
gavgavim iki, uaghan God ua bagha
misevezir gumazamiziba, uaghan
me gifarasa. Kamaghin me mirakelin
kabar amuam. Egh dughiataba me
me gifarisi damuva avegham.
23 Ki gin otivamin biziba bar dar
gun ia mikeme. Kamaghin ia de-
ravira uari bagh gan."

Iesus ghaze, gin Gumazamizibar Otarim izam (Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Osimtizir ekiar kabar dughiam
givaghti, gin izamin dughiamin bizir
kaba otivam.

" 'Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;
25 eghti mikoveziba overiamin
asighiram,
eghti overiamin itir bizir
gavgaviba bar uarira uari
sivaghsivagh,
uan danganiba ataghiragham.'
26 "Dughiar kamin gumazamiziba
ganti Gumazamizibar Otarim gav-
gavir ekiam ko angazangarir ekiam
sara ghuariamin tongin izam.
27 Egh a uan enselba amadaghti me
mangi nguazim ko overiamin dan-
ganiba bar ko nguazimin oteviba bar
dar mangiva God misevezir gumaza-
miziba men aku a bagh izam."

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh (Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Temer fighin aguaba ua diz murti,
ia fogh suam, amozimin dughiam
roghira ize. Ia temer fighin gan
nighnizim iniam.
29 Kamaghira ia bizir kabar ganti
da otivti, ia fogh suam, Gumazamiz-
ibar Otarim a ua izamin dughiam
roghira ize. A tiar akamin tughav iti.
30 Ki guizbangira ia migei, dughiar
kamin itir gumazamizir kaba ikivira
ikiti bizir kaba bar otivam.
31 Overiam ko nguazim givagham,
eghti nan migirigiaba givaghan
kogham."

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam tav a gifozir puvati (Matyu 24:36-44)

32 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Bizir ki ia migeir kaba otivamin
dughiam, tav a gifozir puvati. En-
selin Godin Nguibamin itiba ko Godin
Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam
bar uabira fo.
33 "Ia deravira uari bagh ganiva
mizuam iki, dughiar izamim, ia a
gifozir puvati.
34 Dughiar kam mati gumazim
igharagha zui. A uan dipenim ategha
ghua uan dipenim isa uan ingan-
garir gumazibar dafarim garigha
dipenimin ingangariba me rome.

13:22: Lo 13:1-3, MAA 13:13 **13:22:** Godin Araziba 13:1-3; Akar Mogomem 13:13 **13:24:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12, 8:12 **13:24:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12; 8:12 **13:25:** Ais 34:4, Jol 2:10, MAA 6:13 **13:25:** Aisaia 34:4; Joel 2:10; Akar Mogomem 6:13 **13:26:** Dan 7:13, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **13:26:** Daniel 7:13; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **13:27:** Mt 13:41 **13:27:** Matyu 13:41 **13:32:** Mt 24:36 **13:32:** Matyu 24:36 **13:34:** Mt 25:14, Lu 12:36-38 **13:34:** Matyu 25:14; Luk 12:36-38

A tiar akamin itir gumazim migia ghaze, ni deravira gan.
35 "Dipenimin ghuavim izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimin izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghin ia deravira gan.
36 Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam.
37 Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me migei, 'Ia deravira gan!' "

14

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri
(Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buri.*
2 Egha me kamaghin uariv gei, "E isamin dughiamin an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam damigham."

Amizir mam mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dapanim ginge
(Matyu 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava, Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. (Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami.) Iesus apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam inigha izi. Borer kam alabastan ingarizir misevimin aven iti. Boremin ziam nat, an ivezim bar pin ko. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge.
4 Ezi uaghan itir darasi, men naviba isia kamaghin uariv giavira iti, "Kav tizim bagha borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?
5 A ti anemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham." Egha me puv an atari, egha an anogorosi.
6 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia tizim bagha osimtizim a garisi? An arazir aghuim na gami. Ia anetakigh!
7 Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham.
8 Ki aremeghti a damuamin bizim, a datirighin na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghuighti me gin na mozim darigham.
9 Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam."

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa akar gavgavim akiri
(Matyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Ezi Judas Iskariot 12plan aposelin mam, a Iesus isi ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu.
11 Ezi Farisiba an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akam akiri. Ezi Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api
(Matyu 26:17-25; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

13:35: Lu 12:38 **13:35:** Luk 12:38 **14:1:** Kis 12:1-27, Mk 11:18 **14:1:** Ua Me Ini 12:1-27; Mak 11:18 * **14:1:** Ni Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **14:3:** Lu 7:37-38 **14:3:** Luk 7:37-38 **14:7:** Lo 15:11 **14:7:** Godin Araziba 15:11 **14:8:** Jo 19:40 **14:8:** Jon 19:40

12 Yis Puvatizir Bretin Isam
Damuamin Dughiabar faragha zuir
aruemin, Judan gumazamiziba
arazir kam iti. Me faragh God Israelia
Gitazir Dughiam ginighnigh sipsipin
igiam inigh God danighiva an ofa
damuam. Ezi Iesusin suren gumaz-
iba an azara, "Ni danganir manamin
God Israelia Gitazir Dughiamin isam
amisi ifueghti, e an mangi biziba
akiram?"
13 Ezi a uan suren gumazir
pumuning amaga kamaghin aning
migei, "Gua nguibar ekiamin mangiti
gumazitam dipar minem ater izi gua
batoghti, gua an gin mangi.
14 Dipenir an aven zuim gua an
mangiva an ghuavim mikim suam,
Tisa kamaghin migei, 'Nan danganir
ki uan suren gumaziba ko God
Israelia Gitazir Dughiamin isam
amamim a mana?'
15 Eghti a pin dipenimin aven itir
danganir ekiam ian akagham. Dan-
ganir kam biziba bar ikia e baghavira
mizuai. Eghti ia danganir kam e uari
bagh biziba bar adar kirigh."
16 Ezi an suren gumazimning
me ategha nguibar ekiamin aven
ghua garima biziba an migirigiamin
mirara ghuzi, aning maghira God
Israelia Gitazir Dughiam bagha
dagheba ko bizibar kiri.
17 Ezi guaratighin Iesus uan 12plan
suren gumaziba ko otifi.
18 Egha dagher dakozimin api-
aghav ikia apava, Iesus kamaghin
me migei, "Ki guizbangira ia migei,
ian tav na isi gumazir nan apanim
gamibar agharim darigham, a
uaghan na ko ikiava api."
19 Me an akam baregha, naviba
bar oseme. Egha me bar vaghvagha
an azangsigha kamaghin migei, "Ki ti
markiama?"
20 Ezi a me ikaragha kamaghin
me migei, "Gumazir na ko bret isa
itarir vamiram aghua, uam a isim, a
gumazir na isiva apanibar agharim
darighamim, a ian 12plan mavira.
21 Godin Akinafarim mikemezi
moghin, gumazamizibar Otarim
aremegham. Eghti gumazir Gu-
mazamizibar Otarim isava apanibar
agharim gatizim, gumaka! A bar
ikuvigham! Amebam a batezir
puvatizi, deraghai!"

Iesus bret ko wain
uan suren gumazibagh aningi
(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

22 Egha Iesus uan suren gumaziba
ko apa ikiava, a bretin mam inigha
God minabagha anebigha, a isa uan
suren gumazibagh aniga kamaghin
me migei, "Kar nan inivafizim. Ia a
inigh aneremi."
23 Egha a wain apir kap inigha God
minabagha me ganingizi, me vagh-
vagha uarir guri.
24 Me wain apima a kamaghin
me migei, "Kar nan ghuzim, an
Akar Dikirizir Gavgavim, gavgavim a
ganidi. A gumazamizir aviriba bagha
ire.
25 Ki guizbangira ia migei, Ki uam
wainin ovizimin dipatam rameghan
kogham, kamaghira iki mangi
Dughiar God Bizibagh Ativamimin
otogham. Eghti dughiar kamin, ki
wainin dipar igiam amam."
26 Egha me Godin ziam fer ighiar
mam gamigha dikavigha Olivin
Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita gin mikim suam,
a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 Egha Iesus kamaghin uan suren
gumazibav gei, "Godin Akinafarimin
osizirim kamaghin iti:

"'Ki sipsipbar garir gumazim
misueghti
sipsipba tintinimin aregham.'

14:12: Kis 12:6, 12:14, 12:20, Mt 26:17, Lu 22:7 **14:12:** Ua Me Ini 12:6; 12:14; 12:20; Matyu 26:17; Luk 22:7 **14:18:** Sng 41:9 **14:18:** Onger Akaba 41:9 **14:24:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, 1 Ko 10:16, Hi 9:20 **14:24:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; 1 Korin 10:16; Hibru 9:20 **14:27:** Sek 13:7, Mk 14:50 **14:27:** Sekaraia 13:7; Mak 14:50

"Kamaghin amizi, ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia bar na ategh aregham.
28 Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam."
29 Ezi Pita kamaghin migei, "Me ti bar, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham."
30 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin suam, 'Ki a gifozir puvati,' eghti tuarim gin akazir pumuning damuam."
31 Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin azenimin God ko migei (Matyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Getsemanin ghuegha, a kamaghin me migei, "Ia kagh dapiaghiv ikiti ki God ko mikimam."
33 Egha a Pita, Jems ko Jon inigha ghu. Egha a bar osemegha, bar paza uabi barasi.
34 Egha kamaghin me migei, "Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh ikiva, deravira gan."
35 Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migia ghaze, tuavir igharazitam ikiti God dughiar kurar kam na dam a inigh.
36 A kamaghin God ko migei, "O Ame, nan afeziam, bizitam bar nin osemezir puvati. Kamaghin osimtizir kam, ni na dam a inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi."
37 Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghua gari me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai, "Saimon, ni akui? Ni tong dughiar otevimin angamira ikeghan kogham?
38 Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikimti, osimtizitam ia damuti ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi."
39 Egha a uamategha ghua faragha God ko mikemezi moghin uam a ko migei.
40 Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa.
41 Ezi a dughiar mikezimin ghua God ko mikemegha uamategha iza me migei, "Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa.
42 Ia dikavigh, e mangam. Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamra muna izi!"

Judas Iesus isava apanibar dafarim gati (Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Egha Iesus Pita, Jems ko Jon migiavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi.
44 Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, "Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh, deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi."

14:28: Mt 28:16, Mk 16:7 **14:28:** Matyu 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jo 11:16 **14:31:** Jon 11:16
14:32: Mt 26:36, Jo 18:1 **14:32:** Matyu 26:36; Jon 18:1 **14:34:** Jo 12:27 **14:34:** Jon 12:27
14:36: Mk 10:38, Jo 6:38, Ro 8:15, Ga 4:6, Hi 5:7 **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38; Rom 8:15; Hibru 5:7
14:38: Lu 11:4, Ro 7:23, Ga 5:17 **14:38:** Luk 11:4; Rom 7:23; Galesia 5:17

45 Ezi Judas Iesus bagha ghuavira
ikia kamaghin migei, “Tisa!” Egha an
tore.
46 Ezi gumaziba izava Iesusin
agharibagh iregha, pamtem an suiki.
47 Ezi Iesusin boroghin itir gumazir
mam uan midorozir sabam asigha,
ofa gamir gumazibar dapanimin in-
gangarir gumazimin kuarim atuzi,
an kuarim dutuaghiri.
48 Ezi Iesus kamaghin me migei,
“Ki okimakiar gumazim puvati. Ia
tizim bagha nan suighasa midorozir
sababa koma asianiba suigha izi?
49 Ki zurara ia ko ikia, Godin
Dipenim avinizir divazimin aven
gumazamizibar sure gami. Ezi
ia nan suighan aghua. Ezi Godin
Akinafarimin osizirim mikemezir
moghira ia kamaghin na gami.”
50 Ezima Iesusin suren gumaziba
bar aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav ghu

51 Ezi gumazir igiar mam bizitam
aruzir puvatigha, inir ghurghurir
azenan itimra ikegha Iesusin gin zui.
Ezi Iesusin apaniba an suirazima,
52 a uan azenan itir inir ghurghurim
ategha bibiamrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti
(Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

53 Ezi Iesusin apaniba a inigha
ofa gamir gumazibar dapanim bagha
ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba
ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan
Arazibagh fozir gumaziba, me bar
iza uari akufa.
54 Ezi Pita mong tizim a gatigha
Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir
gumazibar dapanimin dipenimin
divazimin aven ghu. Egha kagh
ganganir gumaziba ko apiaghav ikia
avimin fii.
55 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko,
Judan kotin aven itir gumaziba bar,
me Iesusin misueghti an aremeghasa
akar men akurvaziba buria, tam ba-
tozir puvati.
56 Gumazir aviriba ifavarir
migirigiabar Iesus gami, ezi men
migirigiaba voroghira zuir puvati.
57 Ezi marazi dikavigha ifavarir
akar kamin a migei,
58 “E orazi, a ghaze, ‘Ki Godin
Dipenir gumaziba ingarizim apirigh,
egh dughiar pumuning ko mikezimin,
igharazitamin ingarigham. Godin
Dipenir ki ingaramim, gumaziba
uan dafaribar ingarizir puvatizimin
ingarigham.’ ”
59 Ezi migirigiar kaba uaghan
guizbangira voroghira zuir puvati.

60 Eziima ofa gamir gumazibar da-
panim dikavigha men tongin tugha
egha Iesusin azara, “Ni akatam ikar-
vaghan aghua? Me ni gasir akar kam,
a guizbangira, o?”
61 Ezi Iesus nimira ikia men
migirigiatam ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim
uam an azara, “Ni Krais, God Uam E
Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gu-
mazamiziba ziam fer Godin Otarim?”

62 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki
an Otarimra. Ia ganti, Gumaza-
mizibar Otarim gavgavim itir Godin
agharir guvim daperagh overiamin
ghuariaba sara izam.”

63 Ezi ofa gamir gumazibar da-
panim uan korotiaba abigha azara,
“E tizim bagh ua akar akurvaziba
buriam? Markiam!
64 Ia uari a barasi, a migirigiar
kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi
ia manmaghin nighnisi?” Ezi me bar
akam a gasa ghaze, an aremegham.

65 Egha marazi a gipari. Egha
me an damaziba avaragha, uan
agharibar a misogha kamaghin
migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?”
Ezi ganganir gumaziba a inigha a
misoghavira iti.

14:49: Ais 53:7, Lu 19:47, 22:37, Jo 18:20 **14:49:** Aisaia 53:7; Luk 19:47; 22:37; Jon 18:20 **14:50:** Sng 88:8 **14:58:** Jo 2:19 **14:58:** Jon 2:19 **14:61:** Ais 53:7, Mk 15:5, Lu 23:9 **14:61:** Aisaia 53:7; Mak 15:5; Luk 23:9 **14:62:** Dan 7:13 **14:62:** Daniel 7:13 **14:64:** Wkp 24:16, Jo 19:7 **14:64:** Ofa Gami 24:16; Jon 19:7

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

66 Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir guivir mam izi.
67 Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gara, kamaghin migei, "Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike."
68 Ezi Pita uabin ghuaragha ghaze, "Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati." Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati.
69 Ezi ingangarir guivir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, "Muna men mav."
70 Ezi a ua uabin tira.
Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darazi Pita migei, "Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira."
71 Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, "Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati."
72 A kamaghin migaviira itima tuarim uam ake.
Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, "Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin akegham." Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

1 Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi.
2 Ezi Pailat an azai, "Ni Judabar atrivim, o?"
Ezi Iesus ghaze, "Are, ni mikemezi moghira."
3 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a migiava, a gasi.
4 Ezi Pailat uam an azara, "Ni migirigiar kaba ikarvagham, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni migia ni gasi."
5 Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus aguasa migei
(Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:38--19:16)

6 Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kamin dughiam, me Pailat mikimti a kalabusin itir gumazir me ifongezim, ateghti, a mangam.
7 Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghire.
8 Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangsisi. Kar arazir Pailat zurara amim.
9 Ezi Pailat men azara, "Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?"
10 Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati.
11 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti me Pailat mikemeghti a Iesusin anogoregh, Barabas ateghti a me bagh izam.
12 Ezi Pailat azara, "Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?"

14:72: Mk 14:30 **14:72:** Mak 14:30 **15:1:** Lu 22:66 **15:1:** Luk 22:66 **15:2:** Mt 27:11 **15:2:** Matyu 27:11 **15:5:** Ais 53:7, Mk 14:61 **15:5:** Aisaia 53:7; Mak 14:61 **15:11:** Ap 3:13-14 **15:11:** Aposel 3:13-14

13 Ezi gumazamiziba pamtem dia
kamaghin migei, “A isi ter ighuvimin
a gafugh!”
14 Ezi Pailat men azara, “Manmagh
su? An arazir kurar manam gami?”
Ezi me bar pamtem dia migei, “A isi
ter ighuvimin a gafugh!”
15 A me damuti men naviba der-
aghasa, Pailat Barabas ataki. Egha
midorozir gumazibav geima, me
benibar Iesus ifozoroke. Egha gin
a isa midorozir gumazibar agharim
gati, eghti me a isi ter ighuvimin a
gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi (Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Egha midorozir gumaziba Iesus
inigha gavmanin dipenir ekiamin
miriamin aven ghuaghira midorozir
gumaziba bar men diazi me iza uari
akufa.
17 Egha me korotiar aghevir ruarim
a garugha dikoniba itir beniba inigha
atrivimin dapanir asuamin min an
ingarigha, an dapanim garu.
18 Egha me maghira an diava
a migei, “Judabar Atrivim, nirara
atrivir ekiam!”
19 Egha me aghorim an dapanim
misogha, egha uaghan a giparavira
iti. Egha me ifara uan teviba apirigha
ira mati me guizbangira an ziam fe
moghin ami.
20 Me arazir kabar a gamua a
dipovegha givagha, a da korotiar
me a gaghuiziba suegha, ananaba a
gaghui. Egha me a isa ter ighuvimin
a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin aneguragha a gafu (Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Ezi Sairinin gumazir mam
Saimon, a Aleksander ko Rufusin
afeziam, a nguibar igharazimin
ikegha Jerusalemin aven zui. Ezi
midorozir gumaziba Iesus guamin
ter ighuvim aterasa an suirazi, an
aneteri.
22 Egha me ghua danganir mamin
ziam Golgota, me an otifi. (Dan-
ganir kamin ziamin mingarim ka-
makin, Dapanir Agharir Danganim.)
23 Egha me wain ko mizaziba a
gevir dipam veregha Iesus ganidima
an an aghua.
24-25 Ezi aruem anabozi, me a isa
ter ighuvimin aneguragha a gafu.
Ezi midorozir gumaziba an koro-
tiaba tuiragh uari daningasa satu
gikararai. Tina faragh otogh, koro-
tiar manam iniam.
26 Egha me an gun migeir akar kam
osiri, “A Judabar atrivim.” Me ghaze,
a bizir kam bagha kotin tughava
areme.
27-28 Me gumazir okia midorozibagh
amizir pumuning, Iesusin boroghin
uaghan aning agura. Me mav isa
Iesusin agharir guvimin itir ter
ighuvimin a gafu, egha mav isa
agharir kiriamin itir ter ighuvimin
gafu.
29 Ezi iza zui darazi dibovibar
a migiava uan dapaniba roa
ghaze, “Ore! Ni, gumazir Godin
Dipenim akarigh aruer pumuning
ko mikezimin uam an ingarasa
mikemezim,
30 datirighin ni uabi uabin akuragh,
ter ighuvim ategh izighiri!”
31 Ofa gamir gumazir ekiaba ko
Judan Arazibagh fozir gumaziba
uaghan kamaghiram a dipova uariv
gei. Me kamaghin migia ghaze, “A
igharaz darazir akurvagha uabira
uabin akurvaghan asa!
32 Gumazir kam, ghaze, ki God
Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir
Gumazim ko Israelian Atrivim, a
ter ighuvim ategh izighiritima, e
an ganigh nighnizir gavgavim an
ikiam.” Gumazir okimakiar an
boroghin guraghav itimning uaghan
migirigiar kurar aviriba puviram a
migiavira iti.

15:21: Ro 16:13 **15:21:** Jon 19:17; Rom 16:13 **15:24-25:** Onger Akaba 22:18 **15:27-28:** Ais 53:12 **15:27-28:** Aisaia 53:12 **15:29:** Sng 22:7, 109:25, Mk 14:58, Jo 2:19 **15:29:** Onger Akaba 22:7; 109:25; Mak 14:58; Jon 2:19

Iesusin ovevem
(Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu.
34 Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Akar kamin mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki?
35 Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, "Ia oragh, a Elaijan dei."
36 Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, "Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati."
37 Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.
38 Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri.
39 Ezi midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha aremezir arazir kamin ganigha ghaze, "Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!"
40 Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome.
41 Amizir kaba Galilin Distrighin ikegha Iesusin akurvaghava an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalemin anabogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati
(Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

42-43 Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai.
44 Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim bagha akam amadazi a izima an an azara, "Iesus guizbangira aremez, o?"
45 Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati.
46-47 Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha iza Iesusin kuam adangi. Egha a righa ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha aneti. Ezi Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning gari, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam poghpuegha iza an akam dukua.

16

Iesus ua dikafi
(Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 Ezi Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughuriar aghuaribagh ivese.
2-3 Egha 7plan dughiabar faragha zuir dughiamin mizaraghara, aruem anadima me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, "Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?"
4 Me ghua garima dagiar ekiar kam, me a poghpuegha ghu.
5 Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar

15:33: Amo 8:9 **15:33:** Amos 8:9 **15:34:** Sng 22:1 **15:34:** Onger Akaba 22:1 **15:36:** Sng 69:21 **15:36:** Onger Akaba 69:21 **15:38:** Kis 26:31-33 **15:38:** Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Hibru 6:19 **15:40:** Luk 8:2-3 **15:42-43:** Lu 2:25, 2:38 **15:42-43:** Luk 2:25

mam korotiar ghurghurir ruarim
arugha agharir guvimin amadaghan
aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar
aguaghfa.
6 Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan
marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus
bagha gari. A ter ighuvimin are-
megha ua dikafi! A kagh itir puvati.
Ia kagh a irighav ikezir danganimin
gan.
7 Egh ia mangi, Pita ko an suren
gumazir igharazibav kemegh, 'A ian
faragh Galilin Distrighin mangam. A
mikemezi moghin ia munagh a bati-
vam.' "
8 Ezi me digavir kuram gamigha
aguava azenan ghuegha puv are. Me
atiatigha, kamaghin taraziv kemezir
puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani
(Matyu 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Iesus 7plan dughiabar faragha
zuir dughiamin mizaraghara ua
dikavigha Makdalan amizim Maria
faragha uabi isava an aka. Amizir
kamnaghira Iesus faragha duar
kurar 7pla an itiba batoke.
10 Ezi gumazamizir Iesus ko aruava
ikeziba, me a bagha bar osemegha
puv azia itima, Maria ghugha Iesusin
gun me migei.
11 Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha
uabi isa Makdalan Marian akazi,
an an gani. Me kamaghin oregha
nighnizir gavgavim amizir kamin
akabar itir puvati.

Suren gumazir pumuning tuavimin Iesusin gani
(Luk 24:13-35)

12 Egha dughiar kamnaghira gin
Iesus gumazir igharazimin min otozi,
suren gumazir pumuning nguibar
ekiamin azenan zuima an aning bato.
13 Ezi aning uamategha iza bizir
kamin gun maraziv kemezi, me
uaghan nighnizir gavgavim aningin
akabar itir puvati.

Iesus me damuamin ingangarimin gun uan suren gumazibav gei
(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

14 Egha gin 11plan suren gumaziba
apima Iesus uabi isa men aka. Egha
a, me nighnizir gavgavim puvatizir
bizim ko, me navir gavgavim ikia
a ua dikavizi migirigiam marazi an
ganigha migeima me nighnizir gav-
gavim migirigiar kamin itir puvati,
ezi bizir kaba bagha Iesus me migia
men atari.
15 Egha a kamaghin me migei, "Ia
mangi nguazir kam bar a daruva
nguazir kamin itir gumazamiziba
bar Akar Aghuim me mikim.
16 Eghti tina nighnizir gavgavim
nan iki, egh rueghti, God an
akuraghti, a zurara God ko ikiam.
Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir
puvati, a Godin kotin iki ivezir kuram
iniam.
17-18 Eghti nighnizir gavgavim nan
itiba, mirakelin arazir kaba uaghan
me bativam: me nan ziamin duar
kuraba batoghiva, me nguibabar
akar fozir puvatizibav kimiva, egh
kuruziba uan dafaribar dar suigham.
Egh me imezir dipar ariaghiritam
rameghti a tong men navibagh
asighasighan kogham. Egh me uan
dafariba isi arimariar gumazamiz-
ibar arighti men arimariaba givam."

God Iesus inigha uan Nguibamin ghuavanabo
(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

19 Egha Ekiam Iesus bizir kaba me
mikemegha givazi God a inigha uan
Nguibamin ghuavanabo. Ezi a Godin

16:7: Mt 26:32, Mk 14:28 **16:7:** Matyu 26:32; Mak 14:28 **16:9:** Lu 8:2 **16:9:** Luk 8:2 **16:10:** Lu 24:10 **16:10:** Luk 24:10 **16:14:** 1 Ko 15:5 **16:14:** 1 Korin 15:5 **16:15:** Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23 **16:15:** Matyu 28:19; Aposel 1:8; Kolosi 1:23 **16:16:** Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21 **16:16:** Jon 3:18; 3:36; 12:48; Aposel 2:38; Rom 10:9; 1 Pita 3:21 **16:17-18:** Luk 10:19; Aposel 2:4; 5:16; 8:7; 10:46; 28:3-9; 1 Korin 12:10; 12:28; Jems 5:14-15 **16:19:** Sng 110:1, Ap 1:2-3, 1:9-11, 2:33-34, 7:55 **16:19:** Onger Akaba 110:1; Aposel 1:2-3; 1:9-11; 2:33-34; 7:55

agharir guvimɨn amadaghan aper-
aghav iti.
20 Ezɨ suren gumaziba nguazir
kamɨn danganiba bar dar ghuava
akam akuri. Ezɨ Ekiam me ko
ingara uan akam gavgavim a ganɨga
mirakelɨn araziba sara akakasi,
kamaghɨn gumazamiziba fo, akar
kam a guizbangɨra.*

16:20: Ap 5:12, 14:3, 1 Ko 2:4-5, Hi 2:3-4

16:20: Aposel 5:12; 14:3; 1 Korin 2:4-5; Hibru 2:3-4

* **16:20:** Fofozir gumazir avɨriba Sapta 16, ves 9ɨn ikegha ghua 20ɨn tuzir akabav gɨa ghaze, Mak uabɨ an osirizir pu, gumazir mam gɨn an osiri.

Luk Osirizir Akar Aghuim
O
Luk
Akar faragha zuim

Luk Osirizir Akar Aghuimin akinafarimin aven, e Iesusin garima, a Israelian gumazamiziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, uaghan me ini. Iesus faragha uan ingangarim damuasa, kamaghin gumazamizibav migei, "God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinasa na misevegha, borem nan dapanim ginge, kamaghin amizi, Ekiamin Duam nan iti." (Ni Luk 4:18in gan.) Ezi bar guizbangira, akinafarir kamin Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osimtizir aviriba ateribar apangkuvigha deravira me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazigh amima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezimin, gumazamiziba bar akonge. (Ni Luk 1:42-48 ko 2:10in gan.) Egha ghua akinafarim givazi naghin tuzi, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabozima, gumazamiziba bar akuegha mamaghira iti. (Ni Luk 24:52in gan.)

Iesusin ikirimirimin bizir aviriba, Luk uabira dagh eghari. Bizir kaba, da akinafarir igharazitamin itir puvati. Luk uabira, Iesus nguazimin izezir bizir avirir otivizibagh eghari. Luk uabira, a Iesusin akar isin zuir kam geghari, a kamakin: Gumazir mam osimtizim tuavimin a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar isin zuir igharazim, Luk a geghari, otarim afeziam ategha ghua tintinibar aruigha gin uamategha ize. Egha Luk Iesusin akar isin zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabira, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagiaba isim.

Bizir maba Luk akar aviriba dar iti, dar kara: God ko mikimvira ikiamin arazim, ko Godin Duamin ingangarim, ko God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar aviriba da iti.

Lukin akaba, da akinafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akinafarir igharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akinafarim. E fo, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabogha givazima, Aposelba bizir aviribagh ami. Ezi akinafarir kamin aven, Luk aposelba amizir bizibar eghaghanim osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

(Sapta 1:1-4)

1-4 Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazamizir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E uari uan damazibar ganizir gumazamizibar akam baraki. Me faragha Godin akamin ingangarir gumazamizibar otivigha, an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizin biziba.

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazimin amebam a batezir dughiam ko Maria Iesus batezir dughiamin migirigiam

(Sapta 1:5--2:52)

Ensel Sekaraian migia ghaze, Jon otogham

5 Dughiar kamin Herot Judian atrivimin itima, Godin ofa gamir gumazir mamin ziam Sekaraia, an

1:1-4: Jon 15:27; Aposel 1:1; 11:4; 15:28; Hibru 2:3; 1 Pita 5:1; 1 Jon 1:1 **1:5:** 1 Sto 24:10 **1:5:** 1 Eghaghaniba 24:10 **1:6:** Stt 17:1, 1 Kin 9:4, Ap 23:1, Fl 3:6 **1:6:** Jenesis 17:1; 1 Atriviba 9:4; Aposel 23:1; Filipai 3:6

Abiyan adarazir gumazir mam. Ezi
an amuim Elisabet, a Aronin ovavim.
6 Aning bar deraghavira Godin
Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa
e mikemeziba, aning dar gin zui.
Ezi God aningin garima, aning an
damazimin bar dera.
7 Elisabet furabar iti, kamaghin
amizi aning boriba puvatigha,
dughiar ruarim pura ikia ghua bar
ghuri.
8 Ezi dughiar mamin ofa gamir gu-
maziba ingarima, Sekaraia uaghan
ofa gamir gumazimin min Godin
damazimin ingari.
9 Ezi me Godin Dipenimin ofa
gamir gumazibar arazibar gintigha,
gumazim amisivasa me dagiaba
akuri. Ezi God Sekaraia amisefe.
Eghti Sekaraia Godin Dipenimin aven
mangi migharir mughuriar aghuim
zuim dapongam.*
10 Ezi migharir mughuriar aghuim
zuim dapongamin dughiam otozima,
gumazamizir Godin ziam feba, Godin
Dipenimin miriamin uari akuvagha
God ko migei.
11 Ezi Ekiamin Ensel a batogha,
pauran mughuriar aghuim tuamin
ofa gamir dakozimin agharir gu-
vimin amadaghan tughav iti.
12 Ezi Sekaraia an apigha digavir
kuram gamigha bar atiatingi.
13 Ezi ensel kamaghin a migei,
"Sekaraia, ni atiatingan marki, ni
God ko mikemezir migirigiam, God
a baraki. Ezi nin amuim Elisabet ni
bagh otarim bategham. Eghti ni ziar
kam, Jon a datigh.
14-15 Egh ni bar akuegh navir
amirizimin iki. Eghti a Godin
damazimin ziar ekiam iniam, ka-
maghin amizi gumazamizir aviriba
an otoghamin dughiamin bar
akuegham. Eghti a wain ko dipar
onganibar aman kogham. A uan
amebamin navir averiamin aven
ikivira ikiti, Godin Duam bar a
gizivagham.
16 Egh a uam Israelin gumazamizir
aviriba inigh, men Ekiam God bagh
mangam.
17 Eghti Elaijan itir Godin Duam ko
gavgavir kamra Jonin ikiti, a Ekiamin
faragh mangiva, afeziabar amuti me
ua uan boribagh ifueghiva, akiriba
ragha God gasaraziba ua me damuti,
me ua nighnizir aghuibar gumaza-
mizibar amuva, egh gumazamizibav
kimtima me uari akirighasi, egh
Ekiam bagh mizuam ikiam."
18 Ezi Sekaraia enselin azara,
"Ki ghurizi, nan amuim uaghan
ghurigha gifa. Kamaghin amizi, ki
manmaghin guizbangira bizir kam
gifogham?"
19 Ezi ensel an akam ikaragha
ghaze, "Ki Gebriel. Ki Godin
damazimin tughav iti. God uabi na
amadazima, ki akar aghuir kamin ni
mikimasa ize.
20 Ni nan akaba baregha nighnizir
gavgavim dar itir puvati. Bizir kam
bangin ni mikiman kogh mamaghira
ikiti, bizir kaba otivamin dughiam
otogham."
21 Ensel Sekaraia migeima, gu-
mazamiziba azenan ikia Sekaraia
mizua ghuav amiragha pura nighnisi,
manmaghin amizima, a dughiar
ruarimin Godin Dipenimin aven iti?
22 Ezi an azenan otogha, me
mikiman asaghasaki. Ezi me fo, a
ti Godin Dipenimin aven irebamin
min bizitamin gani. Egha an akamin

1:8: 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2 **1:8:** 1 Eghaghaniba 24:19; 2 Eghaghaniba 8:14; 31:2 **1:9:** Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11 **1:9:** Ua Me Ini 30:7-8; 1 Samuel 2:28; 2 Eghaghaniba 29:11 * **1:9:** Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagh anemisivasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a Satun ikararer biziba iniasa ikararemin amir puvati. **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4 **1:10:** Ofa Gami 16:17; Akar Mogomem 8:3-4 **1:12:** Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4 **1:12:** Gumazir Dapaniba 6:22; Daniel 10:8; Luk 1:29; Aposel 10:4 **1:14-15:** Diboboniba 6:3; Gumazir Dapaniba 13:4; Jeremaia 1:5; Galesia 1:15 **1:16:** Mal 4:5-6 **1:16:** Malakai 4:5-6 **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12 **1:17:** Malakai 3:1; 4:5-6; Matyu 11:14; 17:11-13; Mak 9:12 **1:18:** Stt 18:11 **1:18:** Jenesis 18:11 **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14 **1:19:** Daniel 8:16; 9:21; Matyu 18:10; Hibru 1:14 **1:20:** Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45 **1:20:** Esekiel 3:26; 24:27; Luk 1:45

me mɨgeir puvatɨgha dafaribara me mɨgei.
23 Ezɨ an ingangarir dughiam gɨvazɨma, a uan nguibamɨn ghu.
24 Dughiar maba ghua gɨvazɨma, an amuim Elisabet navim ada 5plan iakɨnibar uabɨ modo.
25 Egha a kamaghɨn mɨgei, “Ekiam na bagha bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsɨzim gumazamizibar damazimɨn anedangi.”

Ensel Maria bagha akam inigha zui

26 Elisabetɨn navir adasem 6plan iakɨnimɨn otozɨma, God ensel Gebriel Nasaretɨn anemada, kar Galilin Distrighɨn aven itir nguibar ekiam.
27 Ezɨ ensel ghua, guivir igiar gumazitam koma akuizir puvatɨzim bato, an ziam Maria, me gumazim Josepɨn ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitɨn ovavimra.
28 Ensel a bagha ghua kamaghɨn a mɨgei, “Dughiar aghuarim Maria. Ekiam nɨ gifongegha deravɨra nɨ gamua egha nɨ ko iti.”
29 Ezɨ Maria an akam baregha dɨgavir kuram gamigha pura nɨghnɨsi, “Kar akar manmaghɨn amizim?”
30 Ezɨ ensel kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, “Maria, nɨ atiatingan markɨ, God bar nɨ gifuegha nɨ ko iti.
31 Nɨ oragh, nɨ navim asegh otarim bateghɨva, ziar kam Iesus, a datɨgh.
32 A ziar ekiam ikɨtɨ, me suam, kar Godɨn Bar Pɨn Itimɨn otarim. Eghtɨ God a damightɨ, a uan ovavim, Atrivim Devitɨn mɨn ikiam.
33 Eghtɨ a Jekopɨn adarazir atrivimɨn ikɨvɨra ikiam. Eghtɨ a Bizibagh Ativamin Dughiar kam gɨvaghan kogham.”
34 Ezɨ Maria kamaghɨn enselɨn azara, “Kɨ guivir igiar patamɨn itir puvatɨzim. Ezɨ bizir kam manmaghɨn na batogham?”
35 Ezɨ ensel an akam ikaragha kamaghɨn mɨgei, “Godɨn Duam nɨ bagh izeghtɨ Godɨn Bar Pɨn Itimɨn gavgavim nɨ avaragham. Eghtɨ borim Godɨn damazimɨn zueghtɨ me Godɨn Otarim a darɨgham.
36-37 Bizitam Godɨn aven kozir puvatɨ. Nɨn anabam Elisabet, a ghuri, egha a uaghan navim adai. Me ghaze, a navim asangan kogham, ezɨ an navir adasem datɨrɨghɨn iakɨnir 6plan tu.”
38 Ezɨ Maria kamaghɨn ensel ikara, “Kɨ Godɨn ingangarir amizim. Nɨ mɨkemezir moghɨra God bizibar na damu.” Ezɨ ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetɨn ganasa zui

39 Ezɨ dughiar kamɨn Maria uan biziba akɨrighava, zuamɨra nguibar ekiar Judian Distrighɨn mɨghsɨamɨn itimɨn ghu.
40 Egha a Sekaraian dɨpenimɨn aven ghugha dughiam Elisabet ganɨngi.
41 Ezɨ Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimɨn aven aguaghfa, ezɨ Godɨn Duam Elisabet gizɨfa.
42 Ezɨ a pamtemɨn tiarim akarigha kamaghɨn mɨgei, “Nɨ amizibagh afirazɨ God bar bizir aghuim nɨ gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir nɨ oteghamim gami.
43 Ezɨ God tizim bagha deravɨra na gami, ezɨ nan Ekiamɨn amebam na bagh izi?
44 Nɨ dughiam na ganɨdima, kɨ nɨ barazir dughiamra, borir nan

1:23: 1 Sto 9:25 **1:23:** 1 Eghaghaniba 9:25 **1:25:** Stt 30:23, Ais 4:1, 54:1, 54:4 **1:25:** Jenesis 30:23; Aisaia 4:1; 54:1; 54:4 **1:27:** Mt 1:18, Lu 2:5 **1:27:** Matyu 1:18; Luk 2:5 **1:28:** Het 6:12, Dan 9:23, 10:19 **1:28:** Gumazir Dapaniba 6:12; Daniel 9:23; 10:19 **1:31:** Ais 7:14, Mt 1:21, Lu 2:21 **1:31:** Aisaia 7:14; Matyu 1:21; Luk 2:21 **1:32:** Sng 132:11, Jer 23:5, Mk 5:7 **1:32:** Onger Akaba 132:11; Jeremaia 23:5; Mak 5:7 **1:32:** 2 Samuel 7:12-16; Aisaia 9:7 **1:33:** Dan 2:44, 7:14, 7:27, Mai 4:7, Jo 12:34, Hi 1:8 **1:33:** Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Maika 4:7; Jon 12:34; Hibru 1:8 **1:35:** Mt 1:20, 14:33, Jo 1:34, Ap 8:37 **1:35:** Matyu 1:20; 14:33; Jon 1:34 **1:36-37:** Jenesis 18:14; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Rom 4:21 **1:41:** Lu 1:15 **1:41:** Luk 1:15 **1:42:** Lo 28:4, Het 5:24 **1:42:** Godɨn Araziba 28:4; Gumazir Dapaniba 5:24

navir averiamin itim bar akuegha
aguaghfa.
45 Ni nighnizir gavgavim Godin iti,
ezi Ekiam ni mikemezi moghin biz-
ibar ni gami. Kamaghin amizi ni bar
akongegh."

Marian ighiam

46-49 Ezi Maria kamaghin migei:

"Ki pura Ekiamin ingangarir amizim,
kamaghin amizima a na giniri.
Kamaghin amizi nan navim Ekiamin
ziam fe.
Ezi nan duam God bagha bar
akonge, a nan akurvazim.
God a bar gavgavigha bizir bar eki-
abar na gami.
Ezi an ziam bar zuegha dera.
Kamaghin amizi, datirighin tugh
mangi gumazamiziba na
mikim suam,
God deravira ni gami.
50 God gumazamizir an atiatiava an
apengan itibar apangkufi.
A kamaghira datirighin itir gu-
mazamizibar amu,
egh gin izamin gumaza-
mizibar amu mamaghira
ikiam.
51 A uan dafarimin bizir bar gavgav-
ibagh ami.
Gumazamizir uarira uan ziaba
feba,
a men agirazi me are.
52 God atrivibar gavgavim dikabiragha
gumazamizir kiniba fe.
53 A bizir aghuiba isava mitiriaba az-
ibagh anigha,
biziba bar izivaziba amangizima
me pura ghue.
54-55 A uan ingangarir gumazim Is-
raelin akura.
Egha en ovavibagh amizir Akar
Gavgavim ginighnighavira iti.
Egha Abrahamin apangkuvigha,
gin otivamin gumazamizibar
apangkuvigh mamaghira
ikiam."

56 Maria iakinir pumuning ko
mikezimin Elisabet ko ikegha gin
uamategh uan nguibamin ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

57 Elisabet otamin dughiam
otozima, an otarim bate.
58 An boroghira itir darazi ko an
anababa kamaghin oraki, Ekiam
an apangkuvigha bizir aghuimin a
gamizi, me a ko bar akonge.
59 Ezi an 7plan arueba givazima,
me borimin mikarzir mogomemin
inim aghorasa izi. Egha me an
afeziamin ziam Sekaraia a darighasa.
60 Ezi an amebam kamaghin me
migei, "Puvati! E Jon a darigham."
61 Ezi me kamaghin a migei, "Nin
anabatam ziar katam itir puvati."
62 Egha me dafarimra an afeziamin
azangsisi, a ziar manatam uan
otarim darigham.
63 Ezi Sekaraia an ziam osirasa biz-
iba bagha dafaribara men azangsisi.
Egha kamaghin osiri, "An ziam
Jon." Ezi me kamaghin ganigha bar
aguaghfa.
64 Ezi an akam zuamira kuiaghirizima
an mizem firiaghirizi, a maghira
migiava Godin ziam fe.
65 Ezi an boroghin itir darazi
kamaghin ganigha, bar atiatingi.
Ezi Judian Distrighin itir nguibar
mighsiabar itibar gumazamiziba
bizir otivizir kaba baregha dar gun
uariv gei.

1:45: Lu 1:20 **1:45:** Luk 1:20 **1:46-49:** 1 Samuel 2:1-10; Onger Akaba 34:2-3; 71:19; 111:9; 126:2-3; Habakuk 3:18 **1:46-49:** 1 Samuel 1:11; Onger Akaba 138:6; Malakai 3:12; Luk 1:25; 11:27 **1:50:** Kis 20:6, Sng 103:13-18 **1:50:** Ua Me Ini 20:6; Onger Akaba 103:13-18 **1:51:** 2 Sml 22:28, Sng 33:10, 98:1, Ais 40:10, 1 Pi 5:5 **1:51:** 2 Samuel 22:28; Onger Akaba 98:1; Aisaia 40:10; 1 Pita 5:5 **1:52:** 1 Sml 2:6, Jop 5:11, 12:19, Sng 113:6, 147:6 **1:52:** 1 Samuel 2:6; Jop 5:11; 12:19; Onger Akaba 147:6 **1:53:** 1 Sml 2:5, Sng 34:10, 107:9 **1:53:** 1 Samuel 2:5; Onger Akaba 34:10; 107:9 **1:54-55:** Stt 17:7, 17:19, 18:18, 22:17, Sng 98:3, 132:11, Ais 41:8, Mai 7:20, Ro 11:28, Ga 3:16 **1:54-55:** Jenesis 17:7; 17:19; 18:18; 22:17; Onger Akaba 98:3; 132:11; Aisaia 41:8; Maika 7:20; Rom 11:28; Galesia 3:16 **1:59:** Stt 17:12, Wkp 12:3, Lu 2:21 **1:59:** Jenesis 17:12; Ofa Gami 12:3; Luk 2:21 **1:60:** Lu 1:13 **1:60:** Luk 1:13 **1:66:** Stt 39:2, Sng 80:17, Ap 11:21 **1:66:** Jenesis 39:2; Onger Akaba 80:17; Aposel 11:21

66 Ekiamin gavgavim borir kam
ko iti. Ezi me bar moghira bizir
kam baregha, a ginighnigha a bagha
azangsisi, “Borir kam bar man-
maghiram otogham?”

Sekaraian ighiam

67 Ezi an afeziam Sekaraia Godin
Duam a gizivazima, a Godin
nighnizimin gun migei:

68 “Ekiam iza uan gumazamiziba ua
me ini,
kamaghin amizi, e an ziam fe,
a Israelian God.
69 God en akurvaghasa
uan ingangarir gumazim Devitin
adarazir aven gumazir bar
gavgavim amisefe.
70 Godin akam inigha izir gumaziba
bizir kamin gun fomira kam-
aghin me mikeme.
71 An en apaniba ko en atara pazav e
gamibar dafaribar e iniasa ize.
72 Egh apangkuvim en ovavibar
akakaghiva,
uan Akar Dikirizir Gavgavim
ginirigham,
73 Akar Gavgavir en ovavim
Abraham ganingizim.
74 Egh en apanibar dafaribar uam e
inigh,
en amamangatighti,
e an ingarsi atiatingan
kogham.
75 Egh an damazimin arazir aghuir a
ifongezibar gin mangiti,
a ifongezir arazir aghuir kaba en
ikiam.
76 Ezi ni nan borim, ni faragh mangi
Ekiam bagh tuavim akir.
Kamaghin amizi, me Godin Bar
Pin Itimin akam inigha izir gu-
mazim ni darigham.
77-78 Godin apangkuvim e ko itima,
a uan gumazamiziba ua me ini-
amin fofozim me ganiga,
men arazir kuraba gin
amadi.
Aruemin angazangarim Godin
Nguibamin ikegh
e bagh izighiram.
79 Egh angazangarim mitarmemin
ikiava aremeghasava amibagh
feghiva,
egh navir amirizimin tuavim en
suebar akagham.”

80 Ezi Jon gin aghua gavgavizi, an
duam uaghan aghua gavgafi. A ghua
Judian gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikegha, gin Israelin gumaza-
mizibar damazimin azenan oto.

2

Maria Iesus bate (Matyu 1:18-25)

1 Ezi dughiar kam Sisar Ogastus
akar gavgavim amadagha ghaze,
“Rom garir nguibabar gumazamiz-
iba bar mangi uan ziaba osir.”
2 Dughiar kam Kwirinius, a Sirian
gumazir dapanimin itima, ziaba
osirir dughiar faragha zuir kam oto.*
3 Ezi gumazamiziba uan ziaba osir-
asa uan nguibabara zui.

1:67: Jol 2:28 **1:67:** Joel 2:28 **1:68:** Sng 41:13, 72:18, 106:48, Lu 7:16 **1:68:** Onger Akaba 41:13; 72:18; 106:48; Luk 7:16 **1:69:** Sng 18:2 **1:69:** Onger Akaba 18:2 **1:70:** Jer 23:5-6, Dan 9:24, Ap 3:21, Ro 1:2 **1:70:** Jeremaia 23:5-6; Daniel 9:24; Aposel 3:21; Rom 1:2 **1:71:** Sng 106:10 **1:71:** Onger Akaba 106:10 **1:72:** Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9, 106:45 **1:72:** Jenesis 17:1; 17:7; Ofa Gami 26:42; Onger Akaba 105:8-9; 106:45 **1:73:** Stt 22:16-17, Mai 7:20 **1:73:** Jenesis 22:16-17; Maika 7:20 **1:74:** Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14 **1:74:** Rom 6:18; 6:22; Hibru 9:14 **1:75:** Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14, 1 Pi 1:15, 2 Pi 1:4 **1:75:** Efesus 4:24; 2 Timoti 1:9; Taitus 2:12-14; 1 Pita 1:15; 2 Pita 1:4 **1:76:** Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10 **1:76:** Aisaia 40:3; Malakai 3:1; 4:5; Matyu 3:3; 11:10 **1:77-78:** Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3 **1:77-78:** Aisaia 60:1-2; Jeremaia 31:34; Mak 1:4; Luk 3:3 **1:79:** Ais 9:2, 49:9, 58:8, Mt 4:16, Ap 26:18 **1:79:** Aisaia 9:2; 49:9; 58:8; Matyu 4:16; Aposel 26:18 **1:80:** Mt 3:1, 11:7, Lu 2:40 **1:80:** Matyu 3:1; 11:7; Luk 2:40 * **2:2:** Dughiar kam, Romin gavman Israelian nguibaba bar dagh ativagha dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romin gavmanin gumaziba, me men garir atriviba dibora ghaze, “Sisar.”

4 Ezɨ Josep uaghan Devitɨn anabar
mam. Kamaghɨn amizɨ a Galilin Dis-
trighɨn itir nguibam Nasaret ategha,
Judian Distrighɨn itir nguibam Betle-
hemɨn zui, kar Devitɨn nguibam.
5 A mangɨva uan amuir inabazim
Maria ko aning uan ziamning osir-
asa. Dughiar kam Maria borimɨn
navim adai.
6 Egha aning ghua Betlehemɨn
itima, Maria borim batamin
dughiam oto.
7 Ezɨ a uan otarir ivariam bate.
Egha inir avɨzibar borim nomke.
Dughiar kam dɨpenir akuim izɨfa.
Kamaghɨn amizɨ, aning borim isava
bulmakauba apir danganimɨn anetɨ.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagha zui

8 Ezɨ sipsipbar garir gumazir
maba nguibamɨn azenan ikiava,
dɨmagaribar uan sipsipbar gara dagh
eghufi.
9 Ezɨ Ekiamɨn enselɨn mam pura me
batozɨ, Ekiamɨn angazangarim me
gisirazɨ, me bar atiatingi.
10 Ezɨ ensel kamaghɨn me mɨgei, "Ia
atiatingan markɨ. Ia oragh! Kɨ akar
aghuim inigha ia bagha izi. Akar
aghuir kam, gumazamiziba bar me
damighti, me bar akongegham.
11 Datirɨghɨn Devitɨn nguibamɨn
Akurvazir Gumazim ia bagha oto.
A God Ua Gumazamiziba Iniasa
Mɨsevezir Gumazim, a en Ekiam.
12 Ia mangɨ kamaghɨn ganigh
fogham, ia gantɨma me inir avɨzibar
borim nomkeghɨva bulmakauba
apir danganim datɨghtɨma a irɨghɨv
ikiam."
13 Ezɨ maghɨra, Godɨn Nguibamɨn
enselɨn avɨrir bar dafam otogha en-
selɨn kam ko me Godɨn ziam fa kam-
aghɨn mɨgei:
14 "Ia Bizibar Pɨn Itir Godɨn ziam fɨ.
Eghtɨ nguazimɨn itir gumaza-
mizir God ifongeziba,
me navir amɨrizimɨn ikɨ."

Sipsipbar garir gumaziba Iesusɨn ganasa zui

15 Ezɨ enselba sipsipbar garir
gumaziba ategha Godɨn Nguibamɨn
ghuezɨma, sipsipbar garir gumaziba
uarira uariv gei, "Aria, e Betlehemɨn
mangɨva Ekiam e mɨkemezir bizir
otozimɨn ganika."
16 Egha me zuamɨra ghua Josep ko
Marian api, egha borimɨn garima a
bulmakauba apir danganim girɨghav
iti.
17 Egha sipsipbar garir gumaziba
borimɨn ganigha, ensel borimɨn gun
me mɨkemezir akabar gun gumaza-
mizir igharazibav gei.
18 Ezɨ gumazamiziba sipsip-
bar garir gumazibar eghaghanim
baregha dɨgavir kuram gami.
19 Ezɨ Maria bizir kaba uan navir
averiam gatɨgha, dagh nɨghnɨghavɨra
iti.
20 Ezɨ sipsipbar garir gumaziba ua-
matenge. Ensel me mɨkemezɨ me or-
aghizɨ moghɨn bizibar gari da otifi.
Kamaghɨn amizɨ me bar akuegha
Godɨn ziam fa zui.

Godɨn ensel me mɨkemezɨ moghɨn, me ziam Iesus a gatɨ

21 Ezɨ 7plan arueba gɨvazɨma an
mɨkarzir mogomemɨn inim agho-
ramin dughiam otozɨ me ziam Iesus
a gatɨ. Maria tɨghar navim asangam,
ensel faragha a gatɨzir ziam.

Simeon ko Ana Godɨn Dɨpenimɨn Iesusɨn gari

22 Ezɨ Moses Osirizir Arazibar
mɨn amebam Godɨn damazimɨn
zueghamin dughiam otozɨma, Maria

2:5: Lu 1:27 **2:5:** Luk 1:27 **2:7:** Mt 1:25 **2:7:** Matyu 1:25 **2:10:** Stt 12:3, Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23 **2:10:** Jenesis 12:3; Matyu 28:19; Mak 1:15; Luk 24:47; Kolosi 1:23 **2:11:** Ais 9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:11:** Aisaia 9:6; Matyu 1:16; 1:21; Aposel 2:36; Filipai 2:11 **2:13:** Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:13:** Onger Akaba 103:20; Hibru 1:14; Akar Mogomem 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:14:** Aisaia 57:19; Luk 19:38; Rom 5:1; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:16:** Lu 2:10-12 **2:16:** Luk 2:10-12 **2:19:** Lu 1:66, 2:51 **2:19:** Luk 1:66; 2:51 **2:21:** Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:21:** Ofa Gami 12:3; Matyu 1:21; 1:25; Luk 1:31; 1:59 **2:22:** Ofa Gami 12:1-8

ko Josep borim inigha Ekiam
daningasa Jerusalemin zui.
23 Ekiam Moses ganingizir arazibar
osizirim iti, otarir ivariaba me da isi
ua Ekiam daningam.
24 Ezi aning Ekiamin arazir osi-
riziba mikemezi moghin, aning ofa
damuasa, kuarazir bunbar igiar
pumuning o osirvar igiar pumuning
inigha izi.
25 Ezi Jerusalemin aven gumazir
mam, an ziam Simeon, a Godin
damazimin deragha God baghavira
iti. A Israelin gumazamizibar
osimtiziba agivamin dughiam bagha
mizuai iti. Ezi Godin Duam a ko iti.
26 Godin Duam bizir kam
azenarama an akagha gifa, a faragh
Ekiamin Krais (Gumazir God Ua
Gumazamiziba Iniasa Misevezim),
an an ganighiva, gin aremegham.†
27 Kamaghin amizi Godin Duam
nighnizim a ganingizi a Godin
Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko
Maria Iesus inigha aven iza Ekiamin
arazir osirizim mikemezi moghin, a
damuasa.
28 Ezi Simeon Iesus inigha uan da-
farimningin a ifiragha Godin ziam fa
kamaghin migei:

29-32 "Ekiam, ki nin ingangarir gu-
mazim.
Eghti nin akurvazimin angazan-
garim, ni Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba me daningam.
Egh ziar ekiam Israelia
daningam; me nin gu-
mazamiziba.
Ni gumazamizibar damazibar me
bagha akurvazir bizir kam
gami.
Ezi ni en akuragh ua e iniamin
bizir kam,
ki uan damazimin an
ganigha gifa.
Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi
moghin
ni na ateghti ki mangi,
navir amirizimin ikiam."

33 Ezi borimin amebam ko
afeziam, Simeon an gun mikemezir
migirigiaba baregha nighnizir
aviribagh ami.
34 Ezi Simeon ghaze, God bizir
aghuiba ia bagh dar amu, egha
Simeon kamaghin an amebam Maria
migei, "Borir kam God a ginaba,
eghti Israelin aviriba God bagh tugh
gavgavigham. Eghti aviriba iregham.
Eghti gumazamiziba bizir an amibar
ganiva akar kurabar dav kimam.
35 Eghti gumazir aviribar nighnizir
navimin aven itiba azenim giram.
Eghti osimtizir ekiatam uaghan nin
navir averimin otivam, mati afuzim
nin dighorim miti."
36 Ezi Godin akam inigha izir
amizir mam iti, an ziam Ana, a
Panuelin guivim, egha Aserin an-
abam. A faragha pamin ikia, aningin
7plan azenibar ike, ezi an pam
aremezima, a datirighin bar ghuri.
37 Egha a 84plan azenibar odi-
arimin iti. A Godin Dipenim
ataghirazir puvati, egha dimagariba
ko aruebar, a Godin ziam fa, dagheba
ataghiragha God ko migei.
38 Egha dughiar kamra a uaghan
iza men miriamin tu. A biziba bagha
God minabi. Egha borir kamin gun
gumazamizir aviribav gei, me God ua
Jerusalemin itir gumazamiziba ini-
amin dughiam bagha mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

2:23: Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 **2:23:** Ua Me Ini 13:2; 13:12-15; Diboboniba 3:13; 8:17 **2:25:** Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 **2:25:** Aisaia 40:1; 49:13; Mak 15:43; Luk 2:38 **2:26:** Sng 89:48, Hi 11:5 **2:26:** Hibru 11:5 † **2:26:** Kraisin mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:29-32:** Jenesis 46:30; Aisaia 9:2; 42:6; 49:6; 52:10; 60:1-3; Matyu 4:16; Luk 3:6; Aposel 13:47; 28:28; Filipai 1:23; Taitus 2:11 **2:34:** Ais 8:14, Hos 14:9, Mt 21:42, Ap 28:22, Ro 9:32-33, 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8 **2:34:** Aisaia 8:14; Hosea 14:9; Matyu 21:42; Aposel 28:22; Rom 9:32-33; 1 Korin 1:23; 1 Pita 2:7-8 **2:35:** Sng 42:10, Jo 19:25 **2:35:** Onger Akaba 42:10; Jon 19:25 **2:37:** Ap 26:7, 1 Ti 5:5 **2:37:** Aposel 26:7; 1 Timoti 5:5 **2:38:** Ais 52:9, Mk 15:43, Lu 2:25, 24:21 **2:38:** Aisaia 52:9; Mak 15:43; Luk 2:25; 24:21 **2:39:** Mt 2:23 **2:39:** Matyu 2:23

39 Josep ko Maria biziba bar
Ekiamin arazir osirizim mikemezi
moghin dagh amigha givagha, ua-
mategha Galilin Distrighin aven itir
nguibam Nasaretin ghu.
40 Ezi borim aghuiga gavgafi. Ezi
fofozir aghuiba bar a gizivazi, God
arazir aghuibar a gami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenimin ghu

41 Azeniba zurara Iesusin amebam
ko afeziam, God Israelia Gitazir
Dughiamin Isam bagha Jerusalemin
zui.
42 Ezi Iesus azenir 12pla ikia,
arazim mirara me isam bagha zui.
43 Isam givazima, an gin, an
amebam ko afeziam uamategha
nguibamin zuima, aningin otarim
Iesus Jerusalemra itima aning a
gifozir puvati.
44 Aning ghaze, a ti uan namakaba
ko izi. Egha aruer kamin ghuavira iti.
Egha aning maghira uan namakaba
koma anababar tongin a bagha rui.
45 Egha aning an apizir puvatigha,
a buriasa uamategha Jerusalemin
zui.
46 Dughiar mikezimin gin, aning
Godin Dipenir avizimin an api. A
tisabar torimin aperaghav ikia, me
baragha azangsizibar me gami.
47 Gumazir kaba bar an fofozim ko
akar ikarvazir kaba baragha digavir
kuram gami.
48 Ezi an amebam ko afeziam an
apigha, digavir kuram gami. Egha
an amebam kamaghin a migei, "Nan
otarim, ni tizim bagha arazir kurar
kamin ga gami? Ga ni bagha bar
osemegha ni buri."
49 Ezi a kamaghin aningin azara,
"Gua tizim bagha na buri? Gua
ti fozir puvati, ki uan Afeziamin
Dipenimin aven ikiam?"
50 Ezi a migeir bizimin mingarim,
aning a gifozir puvati.
51 Egha a aningin akam baregha
aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an
amebam bizir kaba baregha dagh
nighnighavira iti.
52 Ezi Iesus fofozir aghuim ko
mikarzim sarama aghui. Ezi an
araziba God ko gumazamizibagh
amima, me a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akiri

3

(Sapta 3:1--4:13)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, a faragha izava Iesusin akam akuri

(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

1 Dughiar kamin, Sisar Taiberius
15plan azenibar Romin atrivimin iti.
Ezi Pontius Pailat Judian Distrighin
gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi
Herot Galilin Distrighin gavmanin
gumazir dapanimin iti. Ezi an
aveghbuam Filip Iturian Distrik ko
Trakonitisin Distrighin gavmanin
gumazir dapanimin iti, ezi Lisanias
Abilenen Distrighin gavmanin gu-
mazir dapanimin iti.
2 Ezi Anas ko Kaiafas Godin ofa
gamir gumazibar dapanimningin
iti. Dughiar kamin, Jon, a Sekara-
ian otarim, a gumazamiziba pu-
vatizir danganimin itima, God uan
migirigiam a ganingi.
3 Ezi Jon Jordanin Fanemin dipar
miriamin aruava akam akura ka-
maghin migei, "Ia uan navibagh
iraghiva rueghti, God ian arazir
kuraba gin amadagham."
4 Godin akam inigha izir gumazim
Aisaian akinafarimin itir migirigiar
osirizibar mirara ghu, a kamaghin
migei:

2:40: Lu 1:80, 2:52 **2:40:** Luk 1:80; 2:52 **2:41:** Kis 12:1-27, 23:14-17, 34:23, Lo 16:1-8 **2:41:** Ua Me Ini 12:1-27; 23:14-17; 34:23; Godin Araziba 16:1-8 **2:49:** Jo 2:16 **2:49:** Jon 2:16 **2:50:** Lu 9:45, 18:34 **2:50:** Luk 9:45; 18:34 **2:51:** Lu 2:19 **2:51:** Luk 2:19 **2:52:** 1 Sml 2:26, Snd 3:4, Lu 1:80 **2:52:** 1 Samuel 2:26; Aghuzir Akaba 3:4; Luk 1:80 **3:2:** Lu 1:80 **3:2:** Luk 1:80 **3:3:** Ap 13:24, 19:4 **3:3:** Aposel 13:24; 19:4 **3:4:** Aisaia 40:3-5

"Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze,
'Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.
5 Danganir zariba apemiva,
mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri.
Egh tuavir ikizirizibа,
ia dar ingarighti,
da voroghira mineghirigh.
Egh tuavir kuraba,
ia deraghvira da akir.
6 Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar
Godin Akurvazimin ganam.' "

7 Ezi Jon gumazamizir bizir ruasa a bagha izibav gei, "Ia kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa?
8 Ia navim girazir arazibar amu. Egh ia pura Abrahamin ovavibar uari arigh mikiman marki. Ki ia migei, God dagiar kabar amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti.
9 Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam."
10 Ezi gumazamiziba Jonin azara, "Ezi e manmaghira damuam?"
11 Ezi Jon me ikaragha ghaze, "Gumazir korotiar aven azuir pumuning itim, a tam isi gumazir puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu."
12 Ezi gavmanin dagiaba isir gumaziba uaghan ruasa ize. Egha me azangsigha ghaze, "Tisa, e manmaghira damuam?"
13 Ezi a kamaghin me migei, "Gumazamizibar dagiabagh isin ua dagiataba inian marki."
14 Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, "Ezi eia, e manmaghin damuam?"
Ezi a me ikaragha ghaze, "Gumazamizibar dagiaba okimsiva, akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham."
15 Gumazamiziba bizir kabar gara men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim?
16 Ezi Jon bar men nighniziba ikaragha ghaze, "Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam.
17 Witba misevir savol an dafarimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam."
18 Jon migirigiar avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha Akar Aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

19 Dughiar kamin Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. Egha a uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba saram ami. Kamaghin amizi Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme.
20 Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atigha, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue (Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Jon gumazamiziba ruer dughiamin, Jon uaghan Iesus rue. Ezi

3:6: Sng 98:2, Ais 52:10 **3:6:** Onger Akaba 98:2; Aisaia 52:10 **3:7:** Mt 12:34, 23:33 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33 **3:8:** Jo 8:33, 8:39 **3:8:** Jon 8:33; 8:39 **3:9:** Mt 7:19 **3:9:** Matyu 7:19 **3:10:** Ap 2:37 **3:10:** Aposel 2:37 **3:11:** Lu 11:41, 2 Ko 8:14, Je 2:15-16, 1 Jo 3:17 **3:11:** Luk 11:41; 2 Korin 8:14; Jems 2:15-16; 1 Jon 3:17 **3:12:** Mt 21:32, Lu 7:29 **3:12:** Matyu 21:32; Luk 7:29 **3:14:** Kis 23:1, Wkp 19:11 **3:14:** Ua Me Ini 23:1; Ofa Gami 19:11 **3:16:** Mt 3:11, Ap 13:25 **3:16:** Matyu 3:11; Aposel 13:25 **3:17:** Mai 4:12, Mt 13:30 **3:17:** Maika 4:12; Matyu 13:30 **3:19:** Matyu 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:21:** Jo 1:32

Iesus uan afeziam God ko mɨgeima,
overiam kuiaghirɨzɨ,
22 Godɨn Duam bunbamɨn mɨn
mɨghegha izaghiri. Ezɨ tiarir mam
overiamɨn otogha kamaghɨn mɨgei,
“Nɨ nan Otarim. Kɨ guizbangɨra nɨ
gifueghava nɨ bagha bar akonge.”

Iesusɨn inaziba ko ovaviba (Matyu 1:1-17)

23 Dughiar kamɨn Iesus uabɨ 30plan
azeniba iti. Egha a uan ingangarim
maghɨram a gami. Gumazamiziba
ghaze, Iesus Josepɨn otarimra. Ezɨ
Josep, a Helin otarim.
24 Ezɨ Heli, a Matatɨn otarim. Ezɨ
Matat, a Livain otarim. Ezɨ Livai, a
Melkin otarim. Ezɨ Melki, a Janain
otarim. Ezɨ Janai, a Josepɨn otarim.
25 Ezɨ Josep, a Matatiasɨn otarim.
Ezɨ Matatias, a Amosɨn otarim. Ezɨ
Amos, a Nahumɨn otarim. Ezɨ
Nahum, a Eslin otarim. Ezɨ Esli, a
Nagain otarim.
26 Ezɨ Nagai, Matɨn otarim. Ezɨ Mat,
a Matatiasɨn otarim. Ezɨ Matatias, a
Seminɨn otarim. Ezɨ Semin, a Josekɨn
otarim. Ezɨ Josek, a Jodan otarim.
27 Ezɨ Joda, a Joananɨn otarim. Ezɨ
Joanan, a Resean otarim. Ezɨ Resea, a
Serubabelɨn otarim. Ezɨ Serubabel, a
Sealtielɨn otarim. Ezɨ Sealtiel, a Nerin
otarim.
28 Ezɨ Neri, a Melkin otarim. Ezɨ
Melki, a Adin otarim. Ezɨ Adi, a
Kosamɨn otarim. Ezɨ Kosam, a El-
madamɨn otarim. Ezɨ Elmadam, a
Erɨn otarim.
29 Ezɨ Er, a Josuan otarim. Ezɨ Jo-
sua, a Elieserɨn otarim. Ezɨ Elieser, a
Jorimɨn otarim. Ezɨ Jorim, a Matatɨn
otarim. Ezɨ Matat, a Livain otarim.
30 Ezɨ Livai, a Simeonɨn otarim.
Ezɨ Simeon, a Judan otarim. Ezɨ
Juda, a Josepɨn otarim. Ezɨ Josep, a
Jonamɨn otarim. Ezɨ Jonam, a Eli-
akimɨn otarim.
31 Ezɨ Eliakim, a Melean otarim. Ezɨ
Melea, a Menan otarim. Ezɨ Mena,
a Matatan otarim. Ezɨ Matata, a
Natanɨn otarim. Ezɨ Natan, a Devitɨn
otarim.
32 Ezɨ Devit, a Jesin otarim. Ezɨ Jesi,
a Obetɨn otarim. Ezɨ Obet, a Boasɨn
otarim. Ezɨ Boas, a Salmonɨn otarim.
Ezɨ Salmon, a Nasonɨn otarim.
33 Ezɨ Nason, a Aminadapɨn otarim.
Ezɨ Aminadap, a Atminɨn otarim. Ezɨ
Atmin, a Arnin otarim. Ezɨ Arni,
a Hesronɨn otarim. Ezɨ Hesron, a
Peresɨn otarim. Ezɨ Peres, a Judan
otarim.
34 Ezɨ Juda, a Jekopɨn otarim. Ezɨ
Jekop, a Aisakɨn otarim. Ezɨ Aisak,
a Abrahamɨn otarim. Ezɨ Abraham,
a Teran otarim. Ezɨ Tera, a Nahorɨn
otarim.
35 Ezɨ Nahor, a Serukɨn otarim. Ezɨ
Seruk, a Reun otarim. Ezɨ Reu, a
Pelekɨn otarim. Ezɨ Pelek, a Eberɨn
otarim. Ezɨ Eber, a Selan otarim.
36 Ezɨ Sela, a Kainanɨn otarim.
Ezɨ Kainan, Arpaksatɨn otarim. Ezɨ
Arpaksat, a Siemɨn otarim. Ezɨ Siem,
a Noan otarim. Ezɨ Noa, a Lamekɨn
otarim.
37 Ezɨ Lamek, a Metuselan otarim.
Ezɨ Metusela, a Enokɨn otarim. Ezɨ
Enok, a Jaretɨn otarim. Ezɨ Jaret, a
Mahalalelɨn otarim. Ezɨ Mahalalel, a
Kenanɨn otarim.
38 Ezɨ Kenan, a Enosɨn otarim. Ezɨ
Enos, a Setɨn otarim. Ezɨ Set, a
Adamɨn otarim. Ezɨ Adam, a Godɨn
otarim.

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Godɨn Duam bar Iesus gizɨvazɨma,
a Jordanɨn Fanem ategha uamategha
Galilin Distrighɨn zui. Ezɨ Godɨn
Duam a inigha gumazamiziba pu-
vatɨzir danganimɨn ghu.

3:22: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 1:32 **3:22:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 1:32 **3:23:** Lu 4:22, Jo 6:42 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42 **3:27:** 1 Sto 3:17-19, Esr 3:2 **3:27:** 1 Eghaghaniba 3:17-19; Esra 3:2 **3:31:** 2 Sml 5:14 **3:31:** 2 Samuel 5:14 **3:32:** Rut 4:17-22, 1 Sml 16:1-13 **3:32:** Rut 4:17-22; 1 Samuel 16:1-13 **3:33:** Stt 29:35 **3:33:** Jenesis 29:35 **3:36:** Stt 11:10-26 **3:36:** Jenesis 11:10-26 **3:38:** Stt 4:25-5:32 **3:38:** Jenesis 4:25--5:32 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8

2 Danganir kamin Iesus 40plan
arueba ko dimagaribar itima, Satan
bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar
daghetam amezir puvati. Ezi dughiar
kaba givazima mitiriam an azi.

3 Ezi Satan kamaghin a migei, "Ni
guizbangira Godin Otarim, ni dagiar
kaba akar gavgavim dav kemeghti,
da bretin rubuzibar min otogh."

4 Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze,
"Godin Akinafarim kamaghin migei,
'Gumazamiziba daghebara damiva,
dar gavgavimin ikian kogham.' "

5 Ezi Satan ua Iesus inigha dan-
ganir bar pin itimin ghuavanabogha,
zuamira nguazir kamin kantriba bar
an aka.
6 Egha Satan kamaghin Iesus migei,
"Bizir kaba bar nan dafarimin iti,
kamaghin amizi, ki tina daningisi
fueghiva, a daningam. Ki nguibar
kabar ganamin gavgavim ko, dar
bizir aghuiba ni daningam.
7 Kamaghin amizi ni tevimning
apirigh nan ziam feghtima, ki bizir
kaba bar da ni daningam."

8 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara
ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin
migei, 'Ni uan Ekiam God, ni an apen-
gara iki an ziamra fam.' "

9 Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemin
ghugha a isa Godin Dipenim pin mar
anefa.
10-11 Egha kamaghin a migei,
"Godin Akinafarim kamaghin migei,
'A ni bagh uan enselba akar gav-
gavim me mikimtima me deraghvira
nin ganam. Egh me uan dafaribar
ni fueghti, ni uan dagarim dagiatam
gaseghan kogham!' Kamaghin amizi,
ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh
iki uabi ekunigh."

12 Ezi Iesus an akam ikaragha
ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin
migei, 'Ni uan Ekiam Godin Araziba
tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh
azangan marki.' "
13 Ezi Satan ifavarir kaba bar
Iesus gamigha givagha anetaki. A
Iesus ategha ghua dughiar igharazim
bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua Godin Duamin gavgavimin ingangarim gami

(Sapta 4:14--9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami

(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Iesus Godin Duamin gavgavimin
a uamategha Galilin Distrighin ghu.
Ezi an akam bar moghira nguibabar
ghu.
15 Egha a God ko migeir dipenibar
men sure gamima, me bar an ziam fe.

Nasaretin itir gumazamiziba Iesusin aghua

(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Ezi Iesus ikiava aghungizi
naghin Nasaretin ghu. Egha
Sabatin dughiamin a God ko migeir
dipenimin aven ghu, kar arazir a
zuraram amim. A tugha Godin
Akinafarim diponasava ami.
17 Ezi me Godin akam inigha izir gu-
mazim Aisaian akinafarir righizim a
ganingi. Ezi Iesus akinafarir righizir
kam onegha, migirigiar kamin api:

18-19 "God Akar Aghuim onganaraz-
ibagh amir gumazamizibav
kinasa na misevegha,
borem nan dapanim ginge,
kamaghin amizi, Ekiamin
Duam nan iti.
Egha uaghan akam akunasa na
amada,
eghti ki kamaghin me mikim
suam,

4:4: Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3 **4:6:** Mt 28:18, Jo 12:31, 14:30, MAA 13:2, 13:7 **4:6:** Matyu 28:18; Jon 12:31; 14:30; Akar Mogomem 13:2; 13:7 **4:8:** Lo 6:13-14, 10:20 **4:8:** Godin Araziba 6:13-14; 10:20 **4:10-11:** Onger Akaba 91:11-12 **4:12:** Lo 6:16, 1 Ko 10:9 **4:12:** Godin Araziba 6:16; 1 Korin 10:9 **4:13:** Hi 2:18, 4:15 **4:13:** Hibru 2:18; 4:15 **4:16:** Mt 2:23, Mk 6:1, Ap 13:14, 17:2 **4:16:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Aposel 13:14; 17:2 **4:17:** Ais 61:1-2 **4:18-19:** Ais 61:1-2 **4:18-19:** Aisaia 61:1-2

gumazir damazir kuraba ua
ganam.
Eghti kalabusin itir gumazamiziba ko
gumazir osimtizibar apengan
itiba,
ki me bagh kalabusin tiar akam
kuighti,
me kalabus ategh firighiregh
mangam.
Ki kamaghin me mikimam,
Ekiam gumazamizibagh ifongezir
dughiam,
an otogha gifa."

20 Ezi Iesus akinafarim uam a righa,
a isava ingangarir gumazim ganigha
apera. Ezi me bar moghira God ko
migeir dipenimin aven pamtemin an
gari.
21 Ezi a kamaghin me migei,
"Datirighin Godin migirigiar ia or-
aghizim, a guizbangiram oto!"
22 Ezi me an akabagh ifongeghava
nighnizir aviribar akar aghuir a
mikemezibagh ami, egha me kam-
aghin azara, "Kar ti Josepin otarimra
o?"
23 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia
ti akar isin zuir kam na mikimam,
'Dokta, ni uabi uan mikarzim
akirigh!' Egh e oraghizir bizir
ni Kaperneamin amiziba, ni kagh
uaghan uan nguibamin dar amu."*
24 Egha a migia ghuavira ikiava
kamaghin migei, "Ki guizbangira ia
migei, Godin akam inigha izir gu-
maziba, men adarazi me baraghan
aghua.
25 Ki guizbangira ia migei, Elai-
jan dughiamin, amuir odiarir bar
avirim Israelin iti. Ezi amozim izir
puvatigha ghua azenir pumuning ko
mikezim ko azenir akuamin oto. Ezi
dagheba bar puvatizir dughiam bar
nguibabar oto.
26 Ezi God Israelin amizitam
bagha Elaija amadazir puvati. A
Saidonin danganir aven itir nguibar
mam, Sarefetin itir amuir odiarim
baghavira anemada.
27 Ezi Godin akam inigha izir
gumazim Elisan dughiamin, lepan
arimariam itir gumazir avirim Is-
raelin ti. Ezi God men tav gamizima a
zuegha derazir puvati. Ezi Namanra,
God a gamizima a zuegha dera, a
Sirian gumazir mam."
28 Ezi gumazamizir God ko migeir
dipenimin aven itiba bar bizir kam
baregha men naviba Iesus bagha
men isi.
29 Egha me dikavigha, Iesus
batoghezima a nguibam ategha
azenan ghuzima, me a inigha
nguibar ekiam itir mighsiar avarir
konimin anekunasa zui.
30 Ezi a men tongin ghua munagh
otogha ghu.

Iesus duar kuram gumazir mam dam a batoke (Mak 1:21-28)

31 Iesus Galilin Distrighin aven itir
nguibam, Kaperneamin ghuaghiri.
Egha Sabatin dughiamin, a gumaza-
mizibar sure gami.
32 Ezi an akaba gavgavim dar itima,
me an suren migirigiaba baragha
digavir kuram gami.
33 Ezi duar kuram apazazir gu-
mazir mam, a God ko migeir
dipenimin aven ikia, pamtemin dia
kamaghin migei,

4:22: Sng 45:2, Mt 13:54, Mk 6:2, Lu 3:23, Jo 6:42 **4:22:** Matyu 13:54; Mak 6:2; Luk 3:23; Jon 6:42 **4:23:** Mt 4:13, Jo 2:12 **4:23:** Matyu 4:13; Jon 2:12 * **4:23:** Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam. **4:24:** Jo 4:44 **4:24:** Jon 4:44 **4:25:** 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 **4:25:** 1 Atriviba 17:1; 17:7; 18:1 **4:26:** 1 Kin 17:8-16 **4:26:** 1 Atriviba 17:8-16 **4:27:** 2 Kin 5:1-14 **4:27:** 2 Atriviba 5:1-14 **4:30:** Jo 8:59, 10:39 **4:30:** Jon 8:59; 10:39 **4:31:** Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 **4:31:** Matyu 4:13; Mak 1:21; Luk 4:23 **4:32:** Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15 **4:32:** Matyu 7:28-29; Jon 7:46; Taitus 2:15 **4:33:** Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28 **4:33:** Matyu 8:29; Mak 1:23; Luk 8:28 **4:34:** Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69 **4:34:** Luk 1:35; 4:41; Jon 6:69

34 “Iesus, Nasaretin gumazim, ni
manmaghira e damuasa ize? Ni e
gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni Godin
damazimin zuezir gumazim!”
35 Ezi Iesus an atara a migia
ghaze, “Ni nimira iki! Egh gumazir
kam ategh azenan izi!” Ezi duar
kurar kam men damazibar gumazim
akunigha azenimin iza gumazim
gasighasighizir puvati.
36 Ezi me bar aguaghfagha uarira
uariv gei, “Eei, kar migirigiar
manam? An akar gavgavimin duar
kuraba batoghezima da azenan izi.”
37 Ezi an amizir bizir kaba, dar
migirigiam bar nguibabar ghu.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuamaghe
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

38 Egha Iesus God ko migeir
dipenim ategha Saimonin dipenimin
ghu. Ezi Saimonin asamim ariava
mikarzim puvira feima, me an
akurvaghasa Iesusin azai.
39 Ezi Iesus amizimin min tugha
aviragha akar gavgavimin an
arimariam batoghezima, arimariam
ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava
me bagha daghebagh amuava me
ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi,
me ua dera
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

40 Ezi aruem ghuaghirima, gu-
mazamiziba me gumazir arimariar
igharagha garir aviriba inigha Iesus
bagha ize. Ezi a vaghvagha uan
dafariba me gisin arizima me ghua-
mazi.
41 Egha a uaghan duar kurabagh
ami da gumazamiziba ataghiragha
azenan iza kamaghin dei, “Ni Godin
Otarim!” Duar kuraba fo, kar
God Gumazamiziba Ua Me Iniasa
Misevezir Gumazim. Kamaghin
amizi Iesus mikiman dar anogoroke.

Iesus nguibar igharazibagh arui
(Mak 1:35-39)

42 Aminim tirazima, Iesus gumaza-
miziba puvatizir danganimin ghu.
Ezi gumazamiziba a buria ghua a
batogha, an anogorogha ghaze, a me
ategh mangan kogham.
43 Ezi a kamaghin me migei, “God
Akar Aghuim akunasa na amada. Ka-
maghin amizi ki nguibar igharaziba
uaghan dar mangi God Bizibagh Ati-
vamin Dughiamin Akar Aghuim aku-
nam.”
44 Egha a Judian Distrighin God
ko migeir dipenibar akam akura
ghuavira iti.

5

Iesus faragha diazir suren gumaz-
iba
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Dughiar mamin Iesus Gene-
saretin dipar akarer miriamin
tughav itima, gumazamiziba aneku-
vagha Godin akam barasi.*
2 Ezi a dipar miriamin garima,
osiriba isir gumazibar botin
pumuning pura iti. Aningin
ghuaviba uan iver ekiaba rue.
3 Ezi Iesus botin mamin ghua-
vanabo, kar Saimonin bot. Egha
an azaragha ghaze, ni tong a
gisivaghtima a dipar miriam atakigh.
Ezi a bot gaperaghav ikia gumaza-
mizibar sure gami.
4 Iesus mikemegha givagha Saimon
migei, “Ni bot gisivagh dipar konimin
mangiva iver ekiaba osiriba bagh da
akunigh.”
5 Ezi Saimon an akam ikaragha
ghaze, “Ekiam, e dimagarir kamin in-
gara ghua bar osiritam inizir puvati.
Ezi ni migeima kamaghin ki iver eki-
aba akunam.”
6 Egha me Iesus mikemezi moghin
amigha, osirir bar aviriba inizima
men iver ekiaba maghira akarasava
ami.

4:41: Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 **4:41:** Matyu 8:29; Mak 1:25; 1:34; 3:11-12 **4:43:** Lu 8:1 **4:43:** Luk 8:1 **4:44:** Mt 4:23 **4:44:** Matyu 4:23 **5:1:** Matyu 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1 * **5:1:** Ziam “Genesaret,” a Galilin Dipar Akaremin ziar mam. **5:5:** Jo 21:3 **5:5:** Jon 21:3 **5:6:** Jo 21:6 **5:6:** Jon 21:6

7 Ezi me uan namakar botin
igharazimin itiba me gikarizima
me iza men akura, egha me iza
botin pumuning uaghara aning
gaghuizima aning bar izivagha ose-
megha maghira dipamin ghuaghiri.
8-10 Ezi Saimon Pita ko a ko iti
darasi, me osirir me inizir kabar
ganigha digavir kuram gami. Sai-
monin roroamning Jems ko Jon,
Sebedin otarimning. Aning Saimon
ko ingarir gumazimning, aning
uaghan digavir kuram gami. Ka-
maghin amizi Saimon kamaghin
ganigha, tevimning apirigha Iesusin
suemningin boroghin iri. Egha
ghaze, "Ekiam, ki gumazir arazir
kurabagh amim! Kamaghin amizi ni
na ategh mangi."
Ezi Iesus kamaghin Saimon migei,
"Ni atiatingan marki, datirighin ikegh
mangi, ni gumazamiziba iniam."
11 Ezi me uan botba mikirvegha,
dipar dadarimin ghuavanega, biziba
bar da ategha Iesusin gin zui.

Gumazir lepan arimariam itim (Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Iesus nguibar ekiar mamin
itima, gumazir mam lepan arimariam
bar anegirizima, a izava oto. Egha
a Iesusin apigha ira uan guam
nguazim mituagha kamaghin a
migei, "Ekiam, ni fueghiva na
damighti, ki Godin damazimin zuegh
ua deraka."†
13 Ezi Iesus uan agharim isa gu-
mazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge.
Nin mikarzim zuegh, ua deragh."
Ezima lepan arimariam zuamira ane-
taki.
14 Egha Iesus akar gavgavim a
ganiga ghaze, "Ni tav mikiman marki.
Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gu-
mazimin akagh, egh Moses mikemezi
moghin, ni uabi zueghsi ofa damu.
Eghti gumazamiziba fogh suam, nin
arimariam gifa."

15 Ezi Iesus amizir bizir kabar
eghaghanim bar mar ghu. Kam-
aghin amizi gumazamizir avirim
a baraghiva men arimariaba ua
deraghasa izi.
16 Ezi Iesus zurara me ataghiragha
ghua, gumazamiziba itir puvatizir
danganimin ikia God ko migei.

Iesus gumazir soroghafariba amirazim gamizima a dera (Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Dughiar mamin Iesus gumaza-
mizibar sure gamima, Farisiba ko
Judan Arazibagh fozir gumaziba, me
Galilin Distrik ko Judian Distrighin
itir nguibaba bar, ko Jerusalemin
nguibamin ikegha iza apiaghav iti.
Ezi Ekiamin gavgavim uaghan iti,
kamaghin Iesus men arimariabar
amuti da deragham.
18 Ezi gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha akuriam gatigha a inigh dipenimin aven mangi Iesusin guamin anerighasa.
19 Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezi me aven mangan iburagha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghirazima a ghuaghira gumazamizir okoruamin tongin Iesusin guamin aneti.
20 Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin migei, "Namakam, ki nin arazir kuraba gin amada."
21 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, "Kar gumazir manam Godin danganim iniasa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira."
22 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha men azara, "Ia tizim bagha

5:8-10: 2 Samuel 6:9; 1 Atriviba 17:18; Matyu 4:19 **5:11:** Mt 4:20, 19:27, Mk 1:18, Lu 18:28 **5:11:** Matyu 4:20; 19:27; Mak 1:18; Luk 18:28 † **5:12:** Ni akar Matyu 8:2in itimin gan. **5:14:** Wkp 14:1-32 **5:14:** Ofa Gami 14:1-32 **5:16:** Mt 14:23, Mk 1:35, 6:46 **5:16:** Matyu 14:23; Mak 1:35; 6:46 **5:20:** Lu 7:48 **5:20:** Luk 7:48 **5:21:** Sng 32:5, Ais 43:25, Lu 7:49 **5:21:** Onger Akaba 32:5; Aisaia 43:25; Luk 7:49

bizir kaba uan navir averiabar aven
dagh nighnisi?
23 Ki akar manam mikimam?
Pura gumazir kinitam kamaghin
mikim suam, ki nin arazir kuraba
gin amada. Egh uaghan gumazir
kinitam kamaghin mikiman kogham,
ni dikavigh mangi ua deragh.
24 Ki arazir kam damightima, ia
ganigh fogham, Gumazamizibar
Otarim a nguazir kamin arazir
kuraba gin amangamin gavgavim
iti."
Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, "Ki ni migei,
ni dikavigh uan akuriam inigh
dipenimin mangi."
25 Ezi a zuamira men damazibar
dikavigha, irighav ikezir akuriam
inigha uan nguibamin ghuava Godin
ziam fe.
26 Ezi me bar digavir kuram
gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem me gizivazi me kamaghin migei,
"E datirighin bizir bar igharagha
garibar gari."

Iesus uabin gin mangasa Livain dei (Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Bizir kabar gin Iesus ghua
garima, gavmanin dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan
dagiaba isir dipenim gaperaghav iti.
Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nan gin
izi."‡
28 Ezi Livai dikavigha, biziba bar da
ategha an gin zui.
29 Egha Livai isar ekiam Iesus
bagha uan dipenimin aneru. Ezi
dagiaba isir gumazir avirim ko
gumazir maba sara iza me koma api.
30 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar adarasi, me
migirigiar mabar Iesusin suren
gumazibagh ami, "Ia tizim bagha
dagiaba isir gumaziba ko arazir
kurabagh amir gumaziba koma
api?"§
31 Ezi Iesus men akam ikaragha
ghaze, "Arimariaba puvatizir gumazamiziba, me dokta bagha zuir
puvati. Gumazamizir arimariaba
itibara dokta bagha zui.
32 Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki,
gumazamizir arazir kurabagh amiba
navibagh iraghasa, ki ize."

Dagheba ataghirazir arazimin azangsizim (Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Ezi me kamaghin a migei, "Jonin
suren gumaziba, me zurara God ko
mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi
Farisin suren gumaziba uakan. Ezi
ninanaba apa mamaghira iti."
34 Ezi Iesus men akam ikaragha
ghaze, "Gumazir amuimin ikiamim,
a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba ategham, o
puvatigham? Puvatigham.
35 Gin dughiam izitima gumazir
amuimin ikiamim, me me dama a
inigh mangitima, dughiar kabar me
dagheba ataghiragham."
36 Egha Iesus akar isin zuir kamin
me geghari, "Gumazitamin korotiar
ghurim torim an ikiti, a korotiar
igiatam abigh, inir avizir kam isi,
korotiar ghurim dukuagh a isaman
marki. A kamaghin damighti, korotiar igiar kam arizigham. Egh
uaghan inir avizir igiar korotiar
ghurim dukuagha isamizim, korotiar
ghurimin min ganan kogham.
37 Eghti gumazitam wainin igiam
inigh, a isiva asizir inir misevir
ghuritam guruighan kogham. A
kamaghin damighti, wainin dipam
gin buva anangiva asizir inir ghurir
kam abighti, wainin dipam nguazim
giregham. Eghti wain ko asizir inim
virara ikuvigham.
38 A kamaghin damuan kogham. A
wainin igiam, wainin misevir igiam
gurigh.**

5:24: Jo 5:8 **5:24:** Jon 5:8 ‡ **5:27:** Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9in gan. **5:30:** Lu 15:1-2 **5:30:** Luk 15:1-2 § **5:30:** Ni Matyu 9:11in itir akamin gan. **5:32:** 1 Ti 1:15 **5:32:** 1 Timoti 1:15 **5:33:** Mt 9:14, Mk 2:18 **5:33:** Matyu 9:14; Mak 2:18 **5:34:** Jo 3:29 **5:34:** Jon 3:29 ** **5:38:** Ni Matyu 9:17in itir akamin gan.

39 Egh gumazim wainin ghurim amegh, igiam gifueghan kogham. Egh a kamaghin mikim suam, ‘Ghurim a dera.’”

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam (Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin min garir dagher mam wit, me an kuriabagh aruava, an suren gumaziba witin oviziba isa uan dafaribar dar iniba misiva da api.

2 Ezi Farisin maba kamaghin migei, “Ia manmaghsua arazir kam gamua Sabatin arazimin gin zuir puvati?”*

3 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi,

4 ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham.”

5 Egha Iesus kamaghin me migei, “Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”

Iesus Sabatin dughiamin dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera (Matyu 12:9-15; Mak 3:1-6)

6 Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme.

7 Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh, akam a gasasa bar deravira an gari. Me kamaghsua, a Sabatin arimariaba batogham, o?

8 Kamaghin amizi Iesus men nighnizibagh fogha dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh men damazibar tughti me bar nin ganika.” Ezi a dikavigha tughav iti.

9 Ezi Iesus me migia ghaze, “Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o e a gasighasigham?”

10 Egha a bar men ganigha gumazim migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera.

11 Ezi me bizir kam bangin atara, egha uarira uariv gia ghaze, e arazir manatam Iesus damuam.

Iesus 12pla aposelba misefe (Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Dughiar kamin Iesus God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabogha, God ko migeima aminim a bangin tira.

13 Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me izezi, a 12pla amisevegha maghira ziam aposelba me gati:

14 Saimon (Iesus Pita a gati) ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu,

15 Matyu, Tomas, Jems Alfiusin otarim, Saimon, a Selotbar gumazir mam,

16 Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isa apanibagh aningizim.

Iesus arimariaba batosi (Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)

17-18 Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghira danganir zarimin tu. An gin aruir gumazamizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair ko Saidonin Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba bar, Iesus baraghiva men arimariaba ghuamaghasa me ize. Ezi gumazamizir duar kuraba asighasighiziba, ua dera.

19 Ezi gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumazamizibagh amima me ghuamazi, kamaghin

---

6:1: Lo 23:25 **6:1:** Godin Araziba 23:25 **6:2:** Kis 20:10, Jo 5:10 **6:2:** Ua Me Ini 20:10; Jon 5:10 * **6:2:** Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. **6:3:** 1 Samuel 21:1-6 **6:4:** Wkp 24:5-9 **6:4:** Ofa Gami 24:5-9 **6:7:** Lu 14:1 **6:7:** Luk 14:1 **6:8:** Lu 5:22, 9:47 **6:8:** Luk 5:22; 9:47 **6:12:** Mt 14:23 **6:12:** Matyu 14:23 **6:13:** Mt 10:3-4, Mk 3:13-19, Jo 6:70 **6:13:** Matyu 10:3-4; Mak 3:13-19; Jon 6:70

amizi, me bar moghira Iesusin
mikarzimin suighasa.

Iesus ghaze, onganarazibagh amiba me bar akongegh (Matyu 5:1-12)

20 Ezi Iesus kogha uan gumazir an
gin aruibar gara kamaghin migei:

"Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh
Ativamin Dughiamin aven iti,
kamaghin ian naviba deragh.
21 Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin
izivagham,
kamaghin ian naviba deragh.
Ia datirighin azi darasi, ia gin akam,
kamaghin ian naviba deragh.
22 Me ian ganti ia Gumazamizibar
Otarimin gin mangitima,
men naviba ia bagh bar iku-
vigham.
Egh me ia batoghiva pazi ia damuva
ian ziabagh asighasigham.
Bizir kaba ia bativti ian naviba
deragh.
23 Men afeziaba fomira kamaghira
Godin akam inigha izir gumaz-
ibagh amizi moghin, me ia
gami.
Ia uaghan ivezir ekiam Godin
Nguibamin a iniam.
Kamaghin amizi dughiar kam
otoghti,
ia bar akongeghiva
agorogem sara pin uari
akun.
24 Ia bizir aviriba itiba, ia datirighin
navir aghuim inigha gifa,
kamaghin ia ikuvigham.
25 Ia dagher aviriba itiba, ia gin
mitiriam ian agham,
kamaghin ia ikuvigham.
Ia datirighin ati darasi, ia gin
arangiva temeribagh ruam,
kamaghin ia ikuvigham.
26 Gumazamiziba migirigiar aghuibar
ia damuti,
ia bar ikuvigham.
Fomira men inaziba akam inigha
izir gumazir ifariba migirigiar
aghuiba me gami.
Kamaghira, gumazamiziba me
bar migirigiar aghuiba ia
damuti,
ia bar ikuvigham."

Arazir apanibagh ifongeziba (Matyu 5:38-48)

27 Iesus ua kamaghin migei, "Ia
na barazi darasi, ki kamaghin ia
migei, ia uan apanibagh ifongegh,
egh ia gifongezir puvatiziba, ia arazir
aghuibar me damu,
28 egh migirigiar kurabar ia gamir
darasi, ia migirigiar aghuibar me
damu, egh paza ia gamir darasi, ia me
bagh afeziam ko mikim.
29 Eghti tav ian koviatam apezeghti,
ia koviar vuem sara a daningigh.
Eghti tav ian korotiar azenan azuim
inighti, ni uaghan aven itir korotiam
sara an takigh.
30 Egh tav biziba bagh ian
azangsighti, ia a daningigh. Egh te ian
biziba ini, ia ua da bagh mikimiva me
dama da inian marki.
31 Ia arazir aghuir me ia damuamin
ia ifongeziba, ia arazir kabara me
damu.
32 "Egh ia gumazir ia gifongez-
ibara ifueghiva ia ivezir manatam
iniam? Puvati. Arazir kurabagh

6:20: Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 **6:20:** Matyu 5:3; 11:5; Jems 2:5 **6:21:** Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3, MAA 7:16-17 **6:21:** Onger Akaba 126:5-6; Aisaia 55:1; 61:3; Akar Mogomem 7:16-17 **6:22:** Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 **6:22:** Matyu 5:11; Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 2:19; 4:14 **6:23:** 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2 **6:23:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 5:12; Aposel 5:41; 7:52; Kolosi 1:24; Jems 1:2 **6:24:** Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 **6:24:** Amos 6:1; Matyu 6:2; 6:5; Jems 5:1 **6:25:** Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6 **6:25:** Aghuzir Akaba 14:13; Aisaia 65:13; Jems 5:1-6 **6:26:** Jo 15:19, 1 Jo 4:5 **6:26:** Jon 15:19; 1 Jon 4:5 **6:27:** Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 **6:27:** Ua Me Ini 23:4; Aghuzir Akaba 25:21; Matyu 5:44; Rom 12:20 **6:28:** Lu 23:34, Ap 7:60 **6:28:** Luk 23:34; Aposel 7:60 **6:29:** Mt 5:39, 1 Ko 6:7 **6:29:** Matyu 5:39; 1 Korin 6:7 **6:30:** Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt 5:42 **6:30:** Godin Araziba 15:7-10; Aghuzir Akaba 21:26; Matyu 5:42 **6:31:** Mt 7:12 **6:31:** Matyu 7:12 **6:32:** Mt 5:46 **6:32:** Matyu 5:46

amiba uaghan kamaghiram ami. Me,
me gifongezir daraziragh ifonge.
33 Ia deraghvira deragha ia gamir
darazigh ami, kamaghin amizi ia
arazir aghuir manam gami? Gu-
mazamizir arazir kurabagh amiba
uaghan kamaghiram ami.
34 Ia pura uan biziba me daning,
egh nighnigh suam, me ti da ikar-
vagham, egh ia manmaghin arazir
aghuitam damigham? Gumazamizir
arazir kurabagh amiba me uaghan
ghaze, ki gumazir kurar igharazim
uan biziba a daningti, a gin ua da
ikarvagham.
35 Ia uan apanibagh ifuegh de-
ravira me damu, biziba pura me
daningiva, uamategh da ikarvaziba
inisi nighnighan marki. God arazir
aghuiba gumazir arazir kurabagh
amiba ko gumazir a minabir pu-
vatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin
ian ivezim bar ekeveghti, ia Godin
Bar Pin Itimin boribar min ikiam.
36 Afeziamin apangkuvimin
mirara, ia apangkuvim iki."

Igharaz darazir araziba tuisighan marki (Matyu 7:1-5)

37 Iesus ua kamaghin migei, "God
ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, ia
munen araziba tuisighan marki, egh
suam men araziba ikufi. Ivezir ku-
ram aningan marki, eghti God ivezir
kuram ia danighan kogham. Ia men
arazir kuraba gin amadaghti, God ian
arazir kuraba gin amadagham.
38 Ia bizibar aningti, God ia
daningam. Nin minem bar deravira
izivaghtima, a biziba isi mikebabar
amangiva, dagh asavkon, eghti da
iri magiri ian apozibar inibagh iram.
God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin
ia igharaz darazir aning."
39 Iesus uaghan akar isin zuir mam
sara me mikeme, "Gumazir damazir
kuram damazir kurar igharazitamin
suiragh mangam, o? Aning virara
mozimin magirigham.
40 Suren gumazim, uan tisa gafi-
razir puvati. Ezi suren gumazir bar
deravira uan sure agivazim, a uan
tisan mirara ghu.
41 Tizim bagha, minezir bar
muziarim nin aveghbuamin damazimin
itima, ni an gara egha temer ararir
ekiar nin damazimin itimin garir
puvati?
42 Ter ararir ekiam nin damazimin
ikiti, ni manmaghin uan avegh-
buam mikim suam, 'Aveghbuam,
ki nin damazimin itir minezim bat-
uegham?' Ni bar ifari! Ni faraghivira
ter ararir nin damazimin itim asigh,
egh deragh ganiva minezir nin aveg-
hbuamin damazimin itim asigh."

Temem ko an ovizim (Matyu 7:16-20; 12:33-35)

43 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Temer aghuitam ovizir kuratam
batezir puvati, kamaghira temer
kuratam ovizir aghuitam batezir
puvati.
44 Gumazamiziba temer ovizibar
gara fogha ghaze, temer aghuim o
temer kuram. Me fighin oviziba
temer ataghatarimin da kuari pu-
vati. Egha me wainin oviziba temer
ataghatarir muziarir kuramin da isir
puvati.
45 Gumazimin navir averiamin
ikezir biziba, an akatorim dav gei.
Kamaghin amizi gumazir aghuim
bizir aghuiba an navir averiamin
ikegha otivaghiri. Ezi gumazir ku-
ram bizir kuraba an navir averiamin
ikegha otivaghiri."

Dipenimin ingarir gumazir dikiriam

6:34: Mt 5:42 **6:34:** Matyu 5:42 **6:35:** Wkp 25:35-36, Sng 37:26, Mt 5:45 **6:35:** Ofa Gami 25:35-36; Onger Akaba 37:26; Matyu 5:45 **6:37:** Mt 6:14, 7:1 **6:37:** Matyu 6:14; 7:1 **6:38:** Snd 19:17, Mt 7:2, Mk 4:24, Je 2:13 **6:38:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 7:2; Mak 4:24; Jems 2:13 **6:39:** Mt 15:14 **6:39:** Matyu 15:14 **6:40:** Mt 10:24-25, Jo 13:16, 15:20 **6:40:** Matyu 10:24-25; Jon 13:16; 15:20 **6:41:** Mt 7:3 **6:41:** Matyu 7:3 **6:43:** Mt 7:16-17 **6:43:** Matyu 7:16-17 **6:44:** Mt 12:33 **6:44:** Matyu 12:33 **6:45:** Mt 12:34 **6:45:** Matyu 12:34

ko onganim
(Matyu 7:24-27)

46 Iesus ua kamaghin migei, “Ia tizim bagha ‘Ekiam’ na garisi, egha ki migeir biziba ia dagh amir puvati?
47 Tina na bagha iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham.
48 A mati gumazim dipenimin ingara, an okora bar vin ghuaghira dagiam gisin ter akiniba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin amizima aperiamin dughiam, dipam dipenir kamin aven ghuzima a nuighnuizir puvati.
49 Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, a mati gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingarizir puvati. Eghti dughiar aperiam otoghamim dipenir kam biraghtima, a irigh bar ikuvigham.”

7

Midorozir gumazir dapanimin nighnizir gavgavim
(Matyu 8:5-13)

1 Iesus bizir kabar gumazamizibav kemegha givagha, Kaperneamin aven zui.
2 Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava aremeghasava ami.
3 Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha, Judabar gumazir aruar maba Iesus bagha me amangi.
4-5 Ezi me Iesus bagha izegha a gaghora kamaghin a migei, “Gumazir kam en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagha God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin amizi gumazir kam akurvazim baghava ami, ni an akuragh.”
6 Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi, midorozir gumazir dapanim uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Ni nan dipenimin aven izan marki. Ni pazi uabi damuan marki.
7-8 Kamaghin amizi ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazitam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham.”
9 Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram gamigha, raghirigha gumazamizir a gin zuibav gei, “Ki ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamin ganizir puvati.”
10 Ezi gumazir amadaziba uamategha dipenimin ghua ingangarir gumazimin garima a dera.

Amuir odiarimin otarim ua dikafi

11 Egha gin Iesus nguibar ziam Nainin zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gin zui.
12 Egha a nguibar kamin tiar akar ekiar kamin boroghin ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpugha nguibar ekiamin ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimin otarir vamira. Ezi nguibar ekiar kamin itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti.
13 Ezi Iesus an gara bar an apangkuvigha kamaghin a migei, “Ni arangan marki.”
14 Egha Iesus roghira ghua gumaziba isaghpughav itir boksiamin suira. Ezi a gisaghpughav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir igiamin migei, “Gumazir igiam, ki ni migei, ni dikafigh.”

6:46: Mal 1:6, Mt 7:21, 25:11, Lu 13:25 **6:46:** Malakai 1:6; Matyu 7:21; 25:11; Luk 13:25 **6:48:** Mt 7:24 **6:48:** Matyu 7:24 **7:13:** Lu 8:52 **7:13:** Luk 8:52 **7:14:** Lu 8:54, Jo 11:43, Ap 9:40, Ro 4:17 **7:14:** Luk 8:54; Jon 11:43; Aposel 9:40; Rom 4:17

15 Ezi gumazir aremezim dikavigha
maghira migeima, Iesus uam a isa an
amebam ganingi.
16 Ezi me kamaghin ganigha bar
digavir kuram gamigha, Godin ziam
fa ghaze, “Godin akam inigha izir
gumazir ekiar mam en tongin oto.”
Egha me ghaze, “God uan gumaza-
mizibar akurvaghasa ize.”
17 Ezi Iesus amizir bizir kamin
eghaghanim bar Judian Distrik ko an
boroghin itir nguibaba sara ghu.

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon,
a Iesus bagha azangsisi
(Matyu 11:2-19)

18 Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gu-
mazim, an suren gumaziba, bizir
kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan
suren gumazir pumuningin diagha,
19 Ekiam Iesusin azangsighasa
aning amada, “Ti nirara, gumazir
God faragha amangasa mikemezim?
O, e ti ua gumazir igharazitam
mizuamam?”
20 Ezi gumazimning Iesus bagha
izegha, kamaghin a migei, “Jon,
Gumazamiziba Ruer Gumazim nin
azangsighasa ga amada, ‘Ti nirara,
gumazir God faragha amangasa
mikemezim? O, e ti ua gumazir
igharazitam mizuamam?’ ”
21 Ezi dughiar kamnaghira Iesus
gumazamizir arimariaba itiba
gamuavira itima, me ghuamazi.
Egha duar kuraba batogha gumazir
damazir kurar aviribagh amima, me
ua gari.
22 Kamaghin amizi, Iesus Jonin
suren gumazimningin akam ikaragha
ghaze, “Gua uamategh mangi bizir
gua ganigha oraghizibar gun Jon
mikemegh, ‘Gumazamizir damazir
okavirziba ua gari, ezi gumaza-
mizir suer amiriziba uam arui. Ezi
gumazamizir lepa itiba ua zuegha
dera, ezi gumazamizir kuarir orazir
puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir
gumazamiziba ua dikavima, gu-
mazamizir onganarazibagh amiba
Akar Aghuim barasi.’*
23 Gumazir nan ganigha nighnizir
gavgavim nan itiba, men nighnizir
gavgavim ikivira iki, eghti men
navir averiaba deraghti me bar
akuegham!”

24 Ezi Jonin suren gumazimning
uamategha ghuzima, Iesus maghira
Jonin gun gumazamizibav gia ghaze,
“Ia tizimin ganasa gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ghue? Ia ti ighu-
runir aminim ivaimin ganasa ghue?
Puvati.
25 Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gu-
mazir korotiar aghuiba aghuizitamin
ganasa ghue? Puvati. Gumazir
korotiar aghuiba azuiba atrivibar
dipenibar iti.
26 Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia
Godin akam inigha izir gumazitamin
ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki
ia migei, Godin akam inigha izir gu-
mazir kam, a Godin akam inigha izir
gumazir igharaziba, bar me gafira.
27 Gumazir kam baghavira, Godin
Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh.
Ki uan abuir gumazim amadaghtima,
a faragh mangiva ni bagh tuavim
akiram.’
28 Ki ia migei, Jon nguazimin itir
gumazamiziba bar me gafira, ezi tina
borimin min God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.”
29 (Jon gumazamizir aviriba ruava,
egha maghira dagiaba isir gumaziba
sara rue. Kamaghin amizi me Iesusin
akam baregha fo, Godin arazim a bar
guizbangira.
30 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh
fozir gumaziba, me Jonin rurim in-
izir puvati. Kamaghin amizi me

7:15: 1 Kin 17:23, 2 Kin 4:36 **7:15:** 1 Atriviba 17:23; 2 Atriviba 4:36 **7:16:** Lu 1:68, 19:44, 24:19, Jo 4:19 **7:16:** Luk 1:68; 19:44; 24:19; Jon 4:19 **7:19:** Onger Akaba 40:7; Malakai 3:1; Matyu 11:3; Akar Mogomem 1:8 **7:22:** Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 **7:22:** Aisaia 35:5-6; 61:1; Matyu 11:4-5; Luk 4:18 * **7:22:** Ni Matyu 11:5in itir akamin gan. **7:23:** Ais 61:1, Lu 4:18 **7:23:** Aisaia 61:1; Luk 4:18 **7:24:** Mt 11:7 **7:24:** Matyu 11:7 **7:26:** Mt 11:9, Lu 1:76 **7:26:** Matyu 11:9; Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1 **7:27:** Malakai 3:1 **7:29:** Matyu 21:32; Luk 3:12

akirim ragha God men akazir tuavir
aghuim gasara.)
31 Iesus ua kamaghin migei, "Ki
gumazamizir datirighin itibar araz-
ibav kimsi akar isin zuir manam
mikimam? Me manmaghira gari?
32 Me boribar min gara biziba
amadir danganibar apiav ikia uarir
dei:

" 'E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.
Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.'

33 "Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gu-
mazim iza dagheba ko wainin dipaba
apir puvatizi, ia ghaze, 'Duar kuraba
a gapasa.'
34 Ezi Gumazamizibar Otarim izava
dagheba ko wainin dipaba api. Ezi
ia ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv
daghem ko wainin dipam apim. Egha
a dagiaba isir gumaziba ko gumazir
arazir kurabagh amiba, a men ro-
roabagh amua me ko iti.'
35 Ezi gumazamizir Godin fofozim in-
iziba, me gara fo, Godin fofozim a
guizbangira bizim."

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusin dagarimning rue

36 Ezi Farisin gumazir mam uabi
ko damasava Iesus bagha mikeme.
Kamaghin amizi an a ko daperagh
damasa an dipenimin ghu.
37 Ezi amizir arazir kurabagh
amua nguibar kamin itim orazi,
Iesus Farisin dipenimin ikiava api.
Ezi amizir kam borer mughuriar
aghuim zuim itir alabastan ingarizir
misevim inigha izi.
38 Egha a Iesusin girakirangin
an dagarimningin boroghin tughav
ikia azima, an teriba Iesusin da-
garimning giri. Ezi a uan dapanir
arizimin an dagarimning adizava,
an dagarimningin tora borem an
dagarimning ginge.
39 Ezi Farisin an diazim bizir kamin
ganigha uabira uabi migei, "Gumazir
kam guizbangira Godin akam inigha
izir gumazim a fogh suam, kar amizir
manam an suisi, kar amizir arazir
kurabagh amim."
40 Ezi Iesus an akam ikaragha
ghaze, "Saimon ki ni mikimamin bizir
mam iti."
Ezi Saimon ghaze, "Tisa, ni na
mikemegh."
41 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Gu-
mazir pumuning gumazir mam da
dagiaba pura da ini, egh aning gin
a da ikarvagham. Ezi mav a da
500in dagiaba ini, ezi mav a da 50plan
dagiaba ini.
42 Ezi aning uaghara an dagiaba
ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikar-
vaghamin dagiar kaba gin amada.
Ezi ni nighnigh, aningin tina gumazir
kam bar a gifuegham?"
43 Ezi Saimon an akam ikaragha
ghaze, "Ki kamaghin nighnisi, gu-
mazir dagiar aviriba inigha ua da
ikarvaghan iburazim."
Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni de-
ragha migei."
44 Egha a ragha amizimin gara
kamaghin Saimon migei, "Ni amizir
kamin gari? Ki nin dipenimin
izezima, ni nan dagarimning ruasa
dipatam na ganingizir puvati. Ezi
amizim uan temeribar nan dagarim-
ining ruegha, uan dapanir arizimin
da disi.
45 Ezi ni nan torezir puvati. Ezi
amizir kam dughiar ki aven izezimin
a nan dagarimningin tora mam-
aghira ikia iza datirikin.
46 Ezi ni borem nan dapanim gin-
gezir puvati. Ezi amizir kam a borer
mughuriar aghuim inigha nan da-
garimning ginge.
47 A bar na gifonge, kamaghin
amizi, God an arazir kurar aviriba
bar da gin amada. Ki ia migei,
tina God an arazir kurar muziarim

7:31: Matyu 11:16-17 **7:33:** Mt 3:4, 11:18, Mk 1:6 **7:33:** Matyu 3:4; 11:18; Mak 1:6 **7:34:** Mt 11:19, Lu 15:2 **7:34:** Matyu 11:19; Luk 15:2 **7:36:** Mt 26:6, Mk 14:3, Lu 11:37 **7:36:** Matyu 26:6; Mak 14:3; Luk 11:37 **7:37:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 **7:44:** Stt 18:4 **7:44:** Jenesis 18:4 **7:46:** Sng 23:5 **7:46:** Onger Akaba 23:5 **7:47:** 1 Ti 1:14

gin amadaghti, kamaghin a God gifongezir arazir muziarim ikiam.”
48 Ezi Iesus kamaghin amizimin migei, “Nin arazir kuraba, ki da gin amada.”
49 Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uariv gei, “Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?”
50 Ezi Iesus kamaghin amizim migei, “Nin nighnizir gavgavim nin akura, kamaghin amizi ni navir amirizimin mangi.”

8

Amizir maba Iesusin gin arui

1 Bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuri. Ezi an suren gumazir 12pla uaghan an gin arui.
2 Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, 7plan duar kuraba anetegha azenimin ize,
3 Joana ko Susana ko amizir avirir igharaziba uaghan a koma arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin garir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

Witin oviziba akurir akar isin zuim (Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 Gumazamizir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha iza uari akuvazima, an akar isin zuir kamin me migei:
5 “Azenibar ingarir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem wit, an oviziba inigha uan azenimin da akuri. An ada akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumazamiziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame.
6 Ezi maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi, witin kaba ua misingigha ariaghire.
7 Ezi witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki.
8 Ezi mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin amizi da vaghvagha 100pla bar misevegha iti.”

An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmaghsua akar isin zuibagh ami (Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

9 Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamin mingarim baghava an azara.
10 Ezi a me migia ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghti me zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham. Egh uaghan zurara oraghiva, egh me deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham.”

Witin akar isin zuimin mingarim (Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

11 Iesus ua kamaghin migei, “Kar akar isin zuir kamin mingarim. Witin ovizim a Godin akam.
12 Ezi witin ovizir tuavim girezziba mati gumazamizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti God ua me inighan kogham.

7:48: Mt 9:2, Mk 2:5, Lu 5:20-21 **7:48:** Matyu 9:2; Mak 2:5; Luk 5:20-21 **7:49:** Mt 9:3, Mk 2:7 **7:49:** Matyu 9:3; Mak 2:7 **7:50:** Mt 9:22, Mk 5:34, 10:52, Lu 8:48, 17:19, 18:42 **7:50:** Matyu 9:22; Mak 5:34; 10:52; Luk 8:48; 17:19; 18:42 **8:1:** Lu 4:43 **8:1:** Luk 4:43 **8:2:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40-41; 16:9; Luk 23:49 **8:5:** Mt 13:3, Mk 4:3 **8:5:** Matyu 13:3; Mak 4:3 **8:10:** Ais 6:9-10, Mk 4:12 **8:10:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12 **8:11:** Hi 4:12, 1 Pi 1:23 **8:11:** Hibru 4:12; 1 Pita 1:23

13 Ezi dagiaba itir danganibagh
irezir witin oviziba mati, gumaza-
mizir akam baregha bar akongeziba,
ezi men biba nguazim giraghuezir
puvati. Me dughiar otevimin
nighnizir gavgavim Godin iti, ezi
osimtizibar dughiam me God ataki.
14 Ezi witin ovizir benir ataghataribar
tongin ireziba mati gumazamizir
akam baraghizibar min iti. Me
deragha tuavimin zuima inivafizibar
agoroger osimtiziba, ko dagiar
nighnizir osimtiziba, koma nguazir
kamin bizir ganganir agorogem me
isima, me dar aven ikia egha misevir
puvati.
15 Ezi witin ovizir nguazir aghuim
gireziba mati, gumazamizir Akar
Aghuim baraghiziba, me a inigha
uan navir averiabagh atigha dar
suiragha gavgavigha ikia, dagher
aghuiba otifi."

Gumazitam lam gaborogha minemin aven anevarazir puvati
(Mak 4:21-25)

16 Egha Iesus ua kamaghin
migei, "Gumazitam lam gaborogha
minemin aven a modogha a isa
dakozimin apengan anefazir puvati.
An a inigh dakozim gisin anefagham,
eghti tina aven iziva angazangarimin
ganam.
17 Kamaghira mogomer biziba
da gin azenan otivigham. Eghti
bizir amigha aveziba da uaghan gin
azenan otivigham.
18 Kamaghin amizi ia deraghvira
akar kam baragh. Gumazitam o
amizitam Godin akabagh foghti,
God uan akabar fofozir igharaziba
a daningam, eghti a Godin akar
aviribagh fogham. Eghti Godin
akabagh foghan aghuazir gumazim
o amizim, an fofozir muziarim God a
dam a inigham."

Tinara a Iesusin amebam ko doziba?
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Ezi Iesusin amebam ko doziba
an ganasa izi. Ezi gumazamiziba
bar anekufa, kamaghin amizi, me an
boroghira mangan ibura.
20 Ezi mav Iesus migia ghaze, "Nin
amebam ko doziba muna azenan tu-
ivighav ikia nin ganasa."
21 Ezi Iesus an akam ikaragha
ghaze, "Tina Godin akam baragha an
gin zui, me nan amebam ko doziba."

Iesus migeima aminir ekiam areme
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Dughiar mamin, Iesus uan suren
gumazibav gia ghaze, "E dipar kam
abigh vongin mangam." Egha me
botin ghuavanega vongin zui.
23 Me ghuava, Iesus pariam an
azima an akui. Ezi aminir ekiam
amozim sara dipamin oto, ezi dipam
men bot bar a gizifa. Kamaghin amizi
me osimtizir ekiamin aven iti.
24 Ezi suren gumaziba ghuava a
gaghuragha a migia ghaze, "Gumazir
Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!" Ezi a
dikavigha aminim ko dipar puvira in-
garim akar gavgavimin aning migei.
Ezima aminim ko dipam aremegha
amiragha iti.
25 Ezi a kamaghin uan suren gu-
mazibar azara, "Ian nighnizir gav-
gavim managh iti?"
Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh
amuava, uarira uarir azangsisi, "Kar
gumazir manmaghin amizim? A
migeima, aminim ko dipam an akam
barasi!"

Iesus gumazir mamin duar kuraba batoke
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Iesus uan suren gumaziba ko
botin ghuava Gerasan Distrighin
otifi, a Galilin Dipar Akaremin vongin
iti.
27 Egha Iesus bot ategha azenan
izima, nguibar ekiar kamin itir

8:16: Mt 5:15, Lu 11:33 **8:16:** Matyu 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mt 10:26, Lu 12:2 **8:17:** Matyu 10:26; Luk 12:2 **8:18:** Mt 13:12, 25:29, Lu 19:26 **8:18:** Matyu 13:12; 25:29; Luk 19:26 **8:21:** Lu 6:47, 11:28, Jo 14:21 **8:21:** Luk 6:47; 11:28; Jon 14:21 **8:23:** Mt 8:24, Mk 4:37 **8:23:** Matyu 8:24; Mak 4:37 **8:24:** Mt 8:25, Mk 4:38 **8:24:** Matyu 8:25; Mak 4:38

gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatigha dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar aven iti.

28-29 Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, ezi an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava, ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesusin apigha, arava Iesusin dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, "Ni tizim na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim? Ki nin azangsisi ni arazir kuratam na damuam marki!"

30 Ezi Iesus an azara, "Nin ziam tina?"

Duar kurar aviriba an aven iti. Kamaghin amizi, a kamaghin migei, "Aviriba."

31 Ezi duar kuraba kamaghin Iesus gaghoravira iti, "Ni e batuegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kamin mangan marki."

32 Dughiar kamin, dar bizir ekiar maba mighsiar miriamin roghira ikiava api. Ezi duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, "Ni en amamangatighti e mangi dar munabar aven mangeka." Ezi a men amamangatizi me zui.

33 Ezi duar kuraba gumazim ategha azenan iza dabar aven ghue. Ezi dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire.

34 Ezi dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizi, me ara ghua nguibar ekiamin bizir kabar gun migeima, nguibar azenan roghira itiba saram orasi.

35 Ezi gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimram oto? Egha me Iesus bagha iza garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusin dagarimin min aperaghav iti. A korotiaba aghuizi an nighnizim ua dera. Kamaghin amizi me atiatingi.

36 Ezi ikia bizir kamin ganizir darazi gumazamizibagh eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera.

37 Ezi gumazamizir Gerasan Distrighin itiba puvira atiatia, egha Iesusin azangsisi, "Ni e ategh danganir igharazitamin mangi." Ezi a botin ghuavanabogha uamategha ghu.

38 Ezi duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusin azangsigha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze,

39 "Ni uamategh uan nguibamin mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim." Ezi gumazim uamategha ghua nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei.

Iesus aremezir guivir mam gamizi a ua dikafi, egha amizir an korotiamin suirazim gamizima a ua dera (Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Iesus uamategha Galilin Dipar Akaremin vongin izezima, gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti.

41-42 Ezi gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko migeir dipenimin gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamaghin amizi a iza Iesusin dagarimningin boroghin iri. Egha uan dipenimin mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim bar an okarigha kaghira uari dikabiri.*

43 Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam an akuraghti a deraghan kogham.

8:31: MAA 9:11 **8:31:** Akar Mogomem 9:11 **8:32:** Mt 8:30, Mk 5:11 **8:32:** Matyu 8:30; Mak 5:11 **8:41-42:** Matyu 9:18; Mak 5:22 * **8:41-42:** An guivir vamira, a 12plan azenibar boroghira ghu, kamaghin amizi, e ghaze, an azenir 12plan boroghira ghu. **8:44:** Mt 9:20, Mk 5:28 **8:44:** Matyu 9:20; Mak 5:28

44 A Iesusin gin izava an korotiar avizimin suirazi, an ghuzir arimariam zuamira dutugha ghu.
45 Ezi Iesus azara, “Tina nan suira?”
Ezi me bar uarir tiragha, ezi Pita ghaze, “Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi.”
46 Ezi Iesus ghaze, “Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu.”
47 Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Egha atiatim sara iza Iesusin guamin degiaghirigha, gumazamizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa.
48 Ezi Iesus a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin amizi, nin nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Ni navir amirizim sara mangi.”
49 Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Egha kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ezi ni ua ingangarim tisa daningan marki.”
50 Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaze, “Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki, eghti nin guivim ua deragham.”
51 Egha a Jairusin dipenimin otogha, ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, egha a Pita, ko Jon, ko Jems ko guivimin amebam koma afeziam, a merara inigha dipenimin aven ghue.
52 Dughiar kamin gumazamiziba bar, me uan evaribav sogha azia iti.
Ezi Iesus me migia ghaze, “Azir akam atakigh. Guivim aremezir puvati. An akui.”
53 Me fo, guivim areme, kamaghin amizi me an ingaravati.
54 Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha a migia ghaze, “Nan borim, ni dikafigh!”
55 Ezi an duam uamategha izezima, a zuamira dikavigha tu.
Ezi Iesus me migia ghaze, “Ia daghetam a daningigh.”
56 Ezi an amebam ko afeziam bar aguaghfa. Ezi a kamaghin migia aning abira, gua otozir bizir kamin gun gumazitam mikiman marki.

9

Iesus 12pla gumaziba amangi (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

1 Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezi, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi.
2 Egha me amaga ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akun, egh gumazamizibar arimariaba akirmighti me ua deragham.
3 Egha a kamaghin me migei, “Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, ko siotin ia gin daghuamin tam inian marki.
4 Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim.
5 Eghti gumazamiziba ia gifueghan koghti, dughiar ia men nguibam ataghiraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghti me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir puvati.”*

8:46: Mk 5:30, Lu 6:19 **8:46:** Mak 5:30; Luk 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:48:** Luk 7:50 **8:52:** Lu 7:13, Jo 11:11-13 **8:52:** Luk 7:13; Jon 11:11-13 **8:54:** Lu 7:14, Jo 11:43 **8:54:** Luk 7:14; Jon 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **8:56:** Mak 7:36; Luk 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:1:** Matyu 10:1; Mak 3:13-15 **9:3:** Luk 10:4-11 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10 **9:4:** Matyu 10:11; Mak 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 **9:5:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Aposel 13:51 * **9:5:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, suam, ki nin sagham. **9:6:** Mk 6:12 **9:6:** Mak 6:12

6 Ezi Iesusin suren gumaziba
nguibabar ghuava, Akar Aghuim
akura egha arimariar gumazamiz-
ibagh amima me ghuamazi.

Herot foghasa, Iesus a tinara
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)

7-8 Ezi Herot, gavmanin dapanim,
a bizir Iesus amiba baraghizima da
ghuavira iti. A fo, marazi ghaze,
Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi
ghaze, Elaija oto, ezi marazi ghaze,
Godin akam inigha izir gumazir
mam fomira ikegha aremegha ua
dikafi. Kamaghin amizima, Herot bar
nighnizir aviribagh ami.
9 Egha Herot kamaghin migei, "Ki
Jonin firim atu. Ezi tina bizir kabagh
amima me dar gun migei?" Egha a
Iesusin ganasa.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)

10 Ezi Iesusin aposelba uamategha
izegha, bizir me amizibar gun a
migei. Ezi a me inigha me uarira
nguibar mam an ziam Betsaidan
ghue.
11 Ezi gumazir bizir avirim a
gifoghava an gin zui. Ezi Iesus me
gifuegha, God Bizibagh Ativamin
Dughiamin gun me migiava, gumaza-
mizibar arimariaba akiri.
12 Bar guaratizimin Iesusin 12plan
aposelba a bagha izegha kamaghin
a migei, "E gumazamiziba puvatizir
danganimin iti. Ni gumazamiziba
amadaghti, me danganir kamin itir
nguibaba ko nguibar roghira itibar
mangiva, uari bagh dagheba ko
dakuamin danganiba buri."
13 Ezi Iesus men akam ikaragha
ghaze, "Ia uari daghetaba me
daning."
Ezi me kamaghin migei, "E
bar bretin rubuzir 5pla ko osirir
pumuningra iti. Egh e mangi
gumazir avirir kaba bagh dagher
tabagh ivezeghan koghti, dagheba
bar otevegham."
14 (Dughiar kam gumazibar
dibobonim, 5,000 boroghin ghu.)
Ezi Iesus kamaghin uan suren gu-
mazibav gei, "Ia me mikimti me 5pla
ten, 5pla tenin okoruabar dapighiri."
15 Ezi suren gumaziba kamaghiram
amizima, gumazamiziba bar apia.
16 Ezi Iesus bretin rubuzir 5pla
ko osirir pumuning inigha kogha
overiamin gara Afeziar Ekiam
minabagha, bretba ko osirimning
apirigha gumazamizibar aningasa
uan suren gumazibagh aningizi me
me ganidi.
17 Ezi gumazamizir kaba bar
amegha, naviba bar izifa. Ezi Iesusin
suren gumaziba, dagher nar me
ataghiziba, me da inigha 12plan
akirabagh aghuizima da bar izefe.

Pita Iesusin gun migia ghaze, a tina
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 Dughiar mamin Iesus uabira
Afeziam ko migeima, an suren
gumaziba a ko itima, a men azara,
"Gumazamiziba tina na garisi?"
19 Ezi me kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Marazi ghaze, ni
Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim,
ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezi
marazi ghaze, Godin akam inigha izir
gumazir fomira itir mam aremegha
ua dikafi."
20 Ezi Iesus men azara, "Ezi ia? Ia
uari ghaze ki tina?"
Ezi Pita an akam ikaragha ghaze,
"Ni Godin izezir Krais, God Uam E
Iniasa Misevezir Gumazim."

Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham
(Matyu 16:20-28; Mak 8:30--9:1)

9:7-8: Mt 16:14, Mk 8:28, Lu 9:19 **9:7-8:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Lu 23:8 **9:9:** Luk 23:8 **9:12:** Mt 14:15, Mk 6:35-36, Jo 6:5 **9:12:** Matyu 14:15; Mak 6:35-36; Jon 6:5 **9:18:** Mt 16:13, Mk 8:27 **9:18:** Matyu 16:13; Mak 8:27 **9:19:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **9:19:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **9:20:** Mt 16:15-16, Mk 8:29, Jo 6:68-69 **9:20:** Matyu 16:15-16; Mak 8:29; Jon 6:68-69

21 Iesus migirigiar gavgavim uan
suren gumazibagh aniga ghaze, ia
nan gun tavin mikiman marki.
22 Egha a kamaghin migei, “Gu-
mazamizibar Otarim bar mizazir
ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti
Judabar gumazir aruaba koma ofa
gamir gumazir ekiaba, ko Judan
Arazibagh fozir gumaziba, me an
aghuaghiva a misueghti an are-
megham. Egh dughiar mikezimin a
ua dikavigham.”
23 Egha a bar moghira me migia
ghaze, “Gumazitam o amizitam
nan gin izisi, a ifongezir biziba gin
amadagh uan ter ighuvim zurara a
gisaghpugh nan gin izi.
24 Gumazamizir manam uan
ikirimirim suiraghsi nighnighti, an
ikirimirim givagham. Eghti gumaza-
mizir manam na bagh uan ikirimirim
ateghiva, uan ikirimirim iniam.
25 Gumazim o amizim nguazimin
itir biziba bar da inigh, a gin
oveghti, bizir kaba manmaghin an
akuragham? Bar puvati.
26 Tina nan ziam ko nan Akar
Aghuimin gun mikiman aghumsighti,
gin Gumazamizibar Otarim uan
afeziamin boroghin ikeghiva Godin
damazimin zuezir enselba ko
Godin angazangarim sara izighiriva,
uaghan men aghumsigham.
27 Ki guizbangira ia migei, ia kagh
tuivighav itir darasi, ian tarazi oveg-
han kogham. Ia ikivira iki gantima,
God Bizibagh Ativamin Dughiam
otogham.”

Iesusin mikarzim igharagha gari (Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)

28 Iesus bizir kabav kemezi, 8plan
dughiaba givazima, a gin Pita, ko Jon,
ko Jems inigha me God ko mikimasa
mighsiar ekiar mamin ghuavanabo.
29 Egha a God ko migeima, an
guamin ganganim ragha igharagha
oto. Ezi an korotiaba bar
ghurghurigha onimarimin min tagh-
tasi.
30 Gumazir pumuning, Moses ko
Elaija,
31 aning Afeziar Ekiamin angazan-
garimin aven ikia, egha Iesus
ko uariv gei. Me Iesus nguazir
kam ataghiragham koma bizir a
Jerusalemin damuamin bizibav gei.
32 Pita uan namakamning ko
pariam men azima me akui, me
osegha Iesusin angazangarir gav-
gavimin ganigha uaghan gumazir
pumuningin gari, aning a ko tughav
iti.†
33 Ezi gumazimning an ataghirazima
Pita kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar
deragha e kagh iti! E purirpenir
pumuning ko mikezimin ingaram. Ni
bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija
bagh tam.” (Pita akar kam migia,
egha uabi migirigiar a mikemezir
kam gifozir puvati.)
34 A migiavira itima, ghuariar mam
otogha me avara, ezi me ghuariamin
aven ghua bar atiatingi.
35 Ezi tiarir mam ghuariamin
tongin otogha kamaghin migia ghaze,
“Kar nan Otarim, ki a ginaba. Ia
anariram oragh!”
36 Tiarir kam mikemegha givazima,
me Iesusin garima a uabira iti. Ezi
Iesusin suren gumaziba bizir me ga-
nizimin gun gumazitam mikemezir
puvati.

Otarir mam, duar kuram a gapazazima Iesus a batoke (Matyu 17:14-23; Mak 9:14-32)

9:22: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:44, 18:32-33 **9:22:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27 **9:23:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 14:27 **9:24:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **9:24:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:25:** Mt 16:26, Mk 8:36 **9:25:** Matyu 16:26; Mak 8:36 **9:26:** Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 **9:26:** Matyu 10:33; Mak 8:38; Luk 12:9; 2 Timoti 2:12 **9:28:** 2 Pita 1:17-18 **9:31:** Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33 **9:31:** Matyu 17:3; 17:9; Mak 9:4; 9:9; Luk 9:22; 13:33 **9:32:** Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18 **9:32:** Matyu 17:2-3; Mak 9:2-4; Jon 1:14; 2 Pita 1:16-18 † **9:32:** Bizir otozir kam ti dimagarimin oto. **9:35:** Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22 **9:35:** Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; 17:5; Mak 1:11; 9:7; Luk 3:22

37 Egha me amimzaraghan mighsiam ategha izaghirima, gumazamizir avirim iza tuavimin a bato.
38 Ezi gumazir mam men torimin ikia dei, “Tisa, ki ni gakaghori, nan otarir bar vamira iti, kamaghin amizi ni an ganigh.
39 Duar kuram an aven ikia a gamima a zuamira ara dei. Egha anekurima a nguazim gira puv nisi. Ezima pupuviba an akamin otifi. Duar kurar kam dughiar mabar an ikia bar pazava a gamuava, anetaghirazir puvati.
40 Ki a batoghasa nin suren gumazibagh aghori. Ezi me a damuan ibura.”

41 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ia nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki egh ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.”
42 Ezi otarim izavira itima, duar kuram an ekunizima a nguazim girigha uam aguava egha puv nisi. Ezi Iesus duar kuram batoghezima, a borim ataghizi a dera. Ezi Iesus a inigha uam an afeziam ganingi.
43 Ezi gumazamiziba bar Godin gavgavimin ganigha digavir kuram gami.

Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei,
44 “Ia deraghvira na baraghti, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazamizibar Otarim isi gumazir kurabar dafarim darigham.”
45 Ezi me migirigiar kamin mingarim gifozir puvati. A men modo, kamaghin amizi me a gifozir puvatigha an azangsighan atiatingi.

Tina ziar ekiam iniam
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Ezi Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam.
47 Me migeima, Iesus men nighnizibagh fogha borim inizi, borim an min tughav iti.
48 Egha a kamaghin me migei, “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.”

Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav
(Mak 9:38-40)

49 Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”

50 Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav. Eghti, ia an anogoroghan marki.”

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemin zui

(Sapta 9:51--19:28)

Samarian gumazamiziba Iesus men nguibamin izan me an aghua

51 God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalemin mangasa nighnizim gamigha iti.
52 Egha uan migirigiar gumazir maba amangizima, me akam inigha faragha ghue. Me Samarian nguibar mamin a bagha bizibar akirasa ghue.

9:44: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33 **9:44:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22; 18:32-33 **9:45:** Mk 9:32, Lu 2:50, 18:34 **9:45:** Mak 9:32; Luk 2:50; 18:34 **9:46:** Lu 22:24 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 **9:48:** Matyu 10:40; 23:11-12; Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 12:44; 13:20 **9:49:** Nam 11:28, Mk 9:38 **9:49:** Diboboniba 11:28; Mak 9:38 **9:50:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:50:** Matyu 12:30; Luk 11:23 **9:51:** Mk 10:32, 16:19 **9:51:** Mak 10:32; 16:19

53 Ezi gumazamizir nguibar kamin
itiba fo, Iesus Jerusalemin zui, ka-
maghin amizima me Iesus inian
aghua.‡
54 Ezi suren gumazimning, Jems
ko Jon bizir kabar ganigha an
azara, "Ekiam, ni ifueghtima e
Godin Nguibamin itir avim bagh di-
aghtima a izighiriva gumazamizibar
isigham."
55 Ezi Iesus raghava aningin atari.
56 Egha me nguibar igharazimin
ghue.

Iesusin gin mangamin ivezim (Matyu 8:19-22)

57 Iesus uan suren gumaziba ko
tuavimin zuima, gumazir mam
Iesus migei, "Ni danganir manamin
mangam, ki uaghan ni ko mangam."
58 Ezi Iesus a migia ghaze, "Afiar
atiaba nguazir toribar itima, kuaraz-
iba mikonibar iti, ezi Gumazamiz-
ibar Otarim dakuamin danganiba
puvati."
59 Egha Iesus gumazir igharazim
migei, "Nan gin izi."
Ezi gumazim an akam ikaragha
ghaze, "Ekiam, ni faragh nan ama-
mangatighti, ki mangi uan afeziam
mozim dafaka."
60 Ezi Iesus kamaghin a migei,
"Marki. Gumazir ovengeziba uari
uan gumazir kuaba afi. Ni mangiva
God Bizibagh Ativamin Dughiamin
akam akunam."
61 Ezi gumazir mam ua Iesus migia
ghaze, "Ekiam, ki nin gin mangam.
Ni faragh nan amamangatighti, ki
mangi uan adarazir ganika."
62 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Tav
itazim kuazagh egh raghirigh gin
ganam, a God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven ingaran kogham."

10

Iesus 72plan gumaziba amangizi me ghua an ingangarim gami

1 Egha bizir kabar gin Ekiam
72plan gumazir igharaziba misevegha
pumuning pumuning faragh nguibar
ekiaba ko danganir a mangasa
nighnizibar me amadi.*
2 Egha a kamaghin me migei,
"Dagher bar avirim anigha givagha
azenimin iti. Ezi ingangarir gu-
mazamizir da iniamin aviriba puvati.
Kamaghin amizi, ia azenir kamin
ghuavimin azangsighti, a ingangarir
gumazamizibar amangiti, me an
azenimin mangi dagheba iniam.
3 Ia mangi! Ki sipsipin nguziba
afiar atiabar torimin iti moghin ia
amadazi ia zui.
4 Egh dagiaba azuir mitarim ko
beghiam ko dagarir asuaba inian
marki. Eghti gumazitam tuavimin ia
batoghiva dughiam ia daningti, ia a
ikaraghan marki.
5 "Egh ia dipenitamin aven mangi
egh faragh kamaghin mikim suam,
navir amirizim ia ko iti.
6 Eghti gumazir navir amirizim
kagh ikiti, ia navir amirizim an iki.
Puvatighti, ian navir amirizim ua ia
bagh izegham.
7 Guizbangira, ingangarir gu-
mazamiziba uan ivezim isi. Kam-
aghin amizi ia dipenir kamin aven
iki, dagheba ko dipar tizir me ia
ganidiba, ia dar ami. Egh dipenir
mamin ikegh mamin mangan marki.

9:53: Jo 4:9 **9:53:** Jon 4:9 ‡ **9:53:** Samarian gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamin uari akuva God bagha ofa gamua Godin ziam fe. Ezi Judaba Jerusalemin nguibamin ghuava ofa gamua Godin ziam fe. Ni Jon 4:20in gan. Samarian gumazamiziba ghaze, Judaba deravira Ekiamin ziam fer arazimin gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesusin akurvaghan aghua. **9:54:** 2 Kin 1:9-16 **9:54:** 2 Atriviba 1:9-16 **9:61:** 1 Kin 19:20 **9:61:** 1 Atriviba 19:20 **10:1:** Mt 10:1, Mk 6:7 **10:1:** Matyu 10:1; Mak 6:7 * **10:1:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki. **10:2:** Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1 **10:2:** Matyu 9:37-38; Jon 4:35; 2 Tesalonika 3:1 **10:3:** Mt 10:16 **10:3:** Matyu 10:16 **10:4:** 2 Kin 4:29 **10:4:** 2 Atriviba 4:29 **10:4:** Matyu 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7:** Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 **10:7:** Matyu 10:10-11; 1 Korin 9:14; 10:27; 1 Timoti 5:18 **10:8:** 1 Ko 10:27 **10:8:** 1 Korin 10:27

8 “Egh ia nguibar ekiamin aven
mangightima, me ia inigh tizim ia
daningti, ia puram anemi.
9 Egh ia arimariaba itir darazir
amighti me ghuamagheghti, ia kam-
aghin me mikim, God Bizibagh Ati-
vamin Dughiam roghira ize.
10-11 Egh ia nguibar ekiatamin aven
mangitima, me ia inighan koghtima,
ia tuavir dozibar aven mangi mikim
suam, ‘Ian nguibar ekiamin nguaziba
en dagaribar poghezi, e da disi, eghti
ia kamaghin ganigh fogh suam, ia
amizir arazir kam, a derazir puvati.
Egh ia fogh suam, God Bizibagh Ati-
vamin Dughiam roghira ize.’
12 Ezi ki ia migei, Godin Kotin
Dughiamin, osimtizir nguibar kam
iniamim, an osimtizir Sodom inizim
gafiragham.”

*Gumazamizir navim girazir pu-
vatiziba bar ikuvigham
(Matyu 11:20-24)*

13 Egha Iesus ua kamaghin uan
72plan gumazibav gei, “Ia Ko-
rasinin nguibamin itir gumazamiz-
iba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia
Betsaidan nguibamin itir adarasi,
Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gu-
mazitam Tairin nguibam ko Saidonin
nguibamin ghua, mirakelin ki amiz-
iba men tongin dagh amighai, Tair
ko Saidonin itir darazi ti fomira nav-
ibagh iragha, azir adiariba aghuigha,
averenim gapiava a gurua, egha uan
arazir kamin uari akakagha ghaze,
me uan arazir kuraba ataki.
14 Godin Kotin Dughiamin,
osimtizir ia iniamim, an osimtizir
Tair ko Saidon iniamim gafiragham.
15 Ezi ia Kaperneamin nguibamin
itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh
Godin Nguibamin ikiam, a? Bar
puvati, God ia akunighti ia Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
magiram.
16 “Tina ia barasi a uaghan na
barasi, tina ia barazir puvati a
uaghan na barazir puvati. Egha tina
na barazir puvati, a nan Afeziar na
amadazim uaghan a barazir puvati.”

72plan gumaziba uamatenge

17 Ezi 72plan gumaziba ua iza bar
akuegha kamaghin migei, “Ekiam, e
nin ziam diborima duar kuraba en
akabar mirara zui.”
18 Ezi a me migia ghaze, “Ki Satanin
garima a ira onimarimin min Godin
Nguibamin tagha gifa.
19 Ezi ki gavgavim ia ganigha gifa,
eghti ia kuruziba ko tuighakabagh
isin daruva da dikiva, egh uan apani-
bar gavgavim a givagham. Eghti me
bizir kuratam ia damuan iburagham.
20 Eghti duar kuraba ian akam
mirara ghuzir bizim bagh akongan
marki. God uan Nguibamin ian ziaba
osirizir bizim baghiva ia akong.”

*Iesus bar akuegha uan Afeziam
minabi
(Matyu 11:25-27; 13:16-17)*

21 Ezi dughiar kamra, Godin Duam
Iesus gamima a bar akongegha ka-
maghin migei, “Afeziam, ni nguazim
ko overiam gativazir Ekiam! Ni fo-
fozim ko nighnizir aghuiba itir gu-
mazamiziba bizir kaba men modo,
egha boribar min itir gumazamizibar
aka. Kamaghin amizi ki ni minaba.
Guizbangira Afeziam, ni uan ifon-
giamin kamaghin ami.”
22 Egha Iesus ua kamaghin migei,
“Nan Afeziam biziba bar da isa nan
dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim

10:10-11: Ap 13:51 **10:10-11:** Matyu 10:14; Luk 9:5; Aposel 13:51; 18:6 **10:12:** Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 **10:12:** Jenesis 19:24-28; Matyu 10:15; 11:24 **10:13:** Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4 **10:13:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:2-4; Matyu 11:21-23 **10:15:** Ais 14:13-15 **10:15:** Aisaia 14:13-15 **10:16:** Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 **10:16:** Matyu 10:40; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 5:23; 13:20 **10:18:** Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:18:** Jon 12:31; 16:11; Akar Mogomem 9:1; 12:8-9 **10:19:** Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5 **10:19:** Onger Akaba 91:13; Mak 16:18; Aposel 28:5 **10:20:** Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27 **10:20:** Ua Me Ini 32:32; Aisaia 4:3; Daniel 12:1; Matyu 7:22; Filipai 4:3; Hibru 12:23; Akar Mogomem 3:5; 21:27 **10:22:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2 **10:22:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2

gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo."

23-24 Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, kamaghin amizi ia bar akongegh!"

Samarian gumazim Judan mavin akurazir eghaghanim, Iesus a gami

25 Ezi dughiar mamin, Judan Arazibagh fozir gumazir mam dikavigha Iesus gifarasa purama an azara, "Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"

26 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Akar Gavgavir manam Moses Osirizir Arazibar akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?"

27 Ezi an a ikaragha ghaze, "Ni uan Ekiam, a nin God, ni bar uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongezi moghin, uan namakabagh ifongegh."

28 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Ni bar deragha migei. Ni mamaghira damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."

29 Ezi a gumazamizibar damazimin deraghasa, kamaghin a Iesusin azara, "Ezi tina nan namakaba?"

30 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba suegha, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti.

31 Ezi ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui.

32 "Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghira an gara a gitagha zui.

33 "Ezima Samarian gumazir mam iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi.

34 Egha a bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, a inigha ghua daguir dipenir mamin aven ghugha, deraviram a gami.

35 Egha amimzaraghan a dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, 'Ni deragh an gan, eghti dughiar ki uamategh izamim, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba, ki da ikaragham.'

36 "Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mikezir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazimin namakam?"

37 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazim a ikaragha ghaze, "Gumazir an apangkuvizim."

Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni mangiva kamaghira damu."

Iesus Maria ko Martan dipenimin iti

38 Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin ghua nguibamin oto. Ezi amizir mam, an ziam Marta, a Iesus inigha uan dipenimin ghu.

39 Ezi an afumimin ziam Maria. A Iesusin dagarimin boroghira aperaghav ikiava a barazima a migei.

40 Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizimin izi, ezi an osimtizim

10:23-24: Matyu 13:16-17; 1 Pita 1:10 **10:25:** Mt 19:16, Lu 18:18 **10:25:** Matyu 19:16; Luk 18:18 **10:25:** Matyu 22:35-40; Mak 12:28-34 **10:27:** Wkp 19:18, Lo 6:5 **10:27:** Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 6:5 **10:28:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 10:5, Ga 3:12 **10:28:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 10:5; Galesia 3:12 **10:29:** Lu 16:15 **10:29:** Luk 16:15 **10:33:** Jo 4:9 **10:33:** Jon 4:9 **10:33:** 2 Eghaghaniba 28:15 **10:38:** Jon 11:1 **10:39:** Jo 12:2-3 **10:39:** Jon 12:2-3

sara dagher me damamibagh ami.
Egha a Iesus bagha iza an azara,
“Ekiam, nan afumim na ataghizima
ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni
na ginighnisi, o? A mikemeghtima a
nan akuragh!”
41 Ezi Ekiam a ikaragha ghaze,
“Marta, Marta, ni bizir aviribagh
nighnigha da bagha muriam ni
dighori.
42 Ni bizir vamira bagh nighnigh.
Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi
bizir kam, gumazitam a dama a
inighan kogham.”

11

Iesus God ko migeir arazibar men sure gami
(Matyu 6:9-15; 7:7-11)

1 Iesus danganir mamin ikia God ko
mikemegha givazima, an suren gu-
mazir mam a migia ghaze, “Ekiam,
ni God ko migeir arazibar en sure
damu, mati Jon uan suren gumazibar
sure gamizi mokin.”
2 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia
God ko mikimamin dughiamin, ia ka-
maghin mikim:

“ ‘En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi
arazir kuraba an saghon iti.
Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a
izi.
3 E datirighin damamin dagheba,
ni datirighin da isi e daning.
4 Egh me e gamir arazir kuraba e da
gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.
Egh e ateghti,
e osimtizibar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,
e arazir kuratam damuan
kogham.’ ”

5-6 Ezi Iesus kamaghin uan suren
gumazibav gei, “Ian tongin gu-
mazitam namakatam ikiva, egha
dimagarir arizimin a bagh mangiva
kamaghin a mikimam, ‘Namakam, ni
daghetaba nan akuragh. Nan akar
gumazim tuavimin iza na batozi, ki a
daningamin dagheba puvati.’
7 “Eghti, gumazir dipenimin aven
itim kamaghin an akam ikaragham,
‘Ni ingangarim na daningan marki.
Ki tiar akam asaragha gifa, egha
uan boriba koma akui. Kamaghin
ki dikavighiva bizitam ni daningan
kogham.’
8 Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim
dikavighiva uan namakam puvatizir
biziba bar a daningam. A bizir kaba
uan namakam daningan ifongezir
puvati, egha an a ganingi. An na-
makam a dimvira ikian an aghuagha,
dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a
ganingi.”
9 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia
God ko mikim, egh biziba bagh an
azangti, a da isi ia daningam. Egh ia
biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh
ia tiam gafughafughti, God ia bagh
tiam kuigham.
10 Gumazir Godin azaiba, me
biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha
ruim da batifi. Eghti gumazir itiam
gafughafuzim, God a bagh tiam
kuigham.
11 “Ian boritam uan afeziam,
osiriba bagh an azangsightima, a ti
kuruzitam a danigham? Bar puvati.
12 Egh borim tuarir aroriam bagh
uan afeziamin azangsightima, a ti tu-
ighakam a danigham, o?
13 Ia afeziar arazir kurabagh
amiba, egha ia zurara bizir bar
aghuiba uan boribagh anidi. Ia der-
aghvira kamaghin fogh, guizbangira
ian Afeziar uan Nguibamin itim bar
akueghvira uan Duam isi gumazir a
ko migeibar aningam.”

Me ghaze, Iesus duar kuram ko in-gari
(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

14 Egha Iesus duar kurar gumazim
gamima a migeir puvatizim batoke.
Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir

10:42: Sng 27:4, Mt 6:33 **10:42:** Onger Akaba 27:4; Matyu 6:33 **11:1:** Lu 5:33 **11:1:** Luk 5:33 **11:2:** Matyu 6:9-13 **11:8:** Lu 18:1, 18:5 **11:8:** Luk 18:1; 18:5 **11:9:** Mt 7:7, Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22 **11:9:** Matyu 7:7; Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22 **11:11:** Mt 7:9-10 **11:11:** Matyu 7:9-10

migeir puvatizim datirighin migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.

15 Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim.”*

16 Ezi marazi Iesus basamasa ghaze, “Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighti, an overiamin ikegh izighiriti, e an ganigh fogham.”

17 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, kamaghin me migei, “Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham.

18 Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azai, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham.

19 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei.

20 Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

21 Gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh, egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghviira ikiam.

22 Eghti gumazitam bar gavgavigh a ko misogh, anebiragh, an midorozir bizir a gamima a gavgavim ikia misoziba inigh mangi, da tuiragh da isi gumazir igharazibar aningam.

23 Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.”

Duar kuram uamategha ize (Matyu 12:43-45)

24 Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia pura iti.

25 Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti.

26 Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazaviira ikiam, eghti an dabirabim, dabirabir a faragha ikezim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

27 Ezi Iesus bizir kabav giaviira itima, amizir mam gumazamizibar tongin ikia kamaghin dia migei, “Amizir ni bategha oteba ni ganingizim, a bar akongegh.”

28 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Te nan Afeziamin akam baragha an gin zui, me bar akongegh.”

Mirakelin azangsizim (Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

29 Ezi gumazamiziba otiva izaviira itima, Iesus kamaghin me migei, “Datirighin itir gumazamiziba bar

---

11:15: Mt 9:34, 10:25, 12:24 **11:15:** Matyu 9:34; 10:25; 12:24 * **11:15:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **11:16:** Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11 **11:16:** Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11 **11:17:** Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25 **11:17:** Matyu 12:25; Mak 3:24; Jon 2:25 **11:20:** Kis 8:19 **11:20:** Ua Me Ini 8:19 **11:22:** Kl 2:15 **11:22:** Kolosi 2:15 **11:23:** Mt 12:30, Mkk 9:40, Lu 9:50 **11:23:** Matyu 12:30; Mak 9:40; Luk 9:50 **11:24:** Mt 12:43 **11:24:** Matyu 12:43 **11:26:** Mt 12:45, Jo 5:14, Hi 6:4, 2 Pi 2:20 **11:26:** Matyu 12:45; Jon 5:14; Hibru 6:4; 2 Pita 2:20 **11:27:** Lu 1:28, 1:42, 1:48 **11:27:** Luk 1:28; 1:42; 1:48 **11:28:** Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25 **11:28:** Matyu 7:21; Luk 8:15; 8:21; Jems 1:25 **11:29:** Mt 16:4, Mk 8:12 **11:29:** Matyu 16:4; Mak 8:12

ikufi. Me mirakelin arazir ki
damighti me ganigh foghamim
bagha azangsisi. Eghti ki arazi-
tam men akakaghsi me danighan
kogham. God Jona gamizir arazimin
min, me arazir kamin ganam.
30 Fomira Jona batozir arazim
Niniven nguibar ekiamin gumaza-
mizibar aka. Kamaghira, Gu-
mazamizibar Otarim datirighin itir
gumazamiziba arazitam men ak-
agham.
31 Fomira Seban Atrivir Amizim
nguazir kamin saghon ikegha
Solomonin fofozir aghuimin akaba
baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar
Solomon gafiragha ian tongin iti. Ka-
maghin amizi, Gumazamiziba Godin
Kotiamin Tuivamin Dughiamin,
Seban Atrivir Amizim tugh datirighin
itir gumazamizibar arazir kurabar
gun mikimam.
32 Eghti Godin Kotin Dughiamin,
Niniven gumazamiziba dikavigh ian
arazir kurabar gun mikimam. Ia fo,
Niniven adarazi Jona akunizir akam
baregha navibagh ira. Ezi Gumazir
datirighin ian tongin itir mam, a bar
Jona gafira!"

Nin damazimning mikarzimin angazangarim
(Matyu 5:15; 6:22-23)

33 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Gumazitam lam gaborogha dan-
ganir mogometamin a modozir
puvati, o a inigha itarir ekiamin aven
amadazir pu. Puvati, an a isi an
danganimram anefagham. Eghti tina
aven izi, an angazangarimin ganam.
34 Damaziba, da lamin min nam-
namin angazangarimin min iti.
Damazim derazi, angazangarim bar
nin namnam gizivagham. Eghti
nin damazim ikuvighti, mitatem nin
namnam, avaragham.†
35 Kamaghin amizi, ni ua bagh de-
ravira gan, puvatighti, angazangarir
nin itim, mitarmem an epazagham.
36 Kamaghin amizi, angazan-
garim bar nin mikarzim gizivaghti,
mitarmem tong an epazaghan koghti,
nin mikarzim bar angazangarimin
ikiam, mati lamin angazangarim ni
gisirazi mokin."

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

37 Iesus mikemegha givazima,
Farisin mam Iesus ko damasa an
gighamizi, Iesus an dipenimin aven
ghugha dagher dakozim gapera.
38 Ezi Farisin kam garima, Iesus
ruezir puvatigha a koma api. Ezi a
kamaghin ganigha aguaghfa.
39 Ezi Ekiam kamaghin a migei, "Ia
Farisiba, Ia bar deraghavira kapba
ko itaribar azeniba rue, ezi ian navir
averiabar aven bar ikuvigha mize.
Ia okimakiam koma arazir kurabagh
ami.
40 Ia bar gumazir onganiba! God
azenan ingarizir biziba, a uaghan
aven dar ingari?
41 Eghti ia bizir itaribar averiabar
itiba isiva gumazir onganarazibar
aning, eghti ian biziba bar zuegham.
42 "Ia Farisiba, ia ghaze, ia
isingtizim daghebagh anidir zu-
ravarir 10plan pozibar da arigha,
egha pozir vamira God ganidi.
Egha ia Godin guizin arazim ko a
gifongezir arazim ataghirasi. Ia
faragh arazir ekiar kabar gin mangi
dar amu, egh uaghan arazir dozir
ia amiba sara, uaghan dar amu.

11:30: Jna 1:17, 2:10, 3:4 **11:30:** Jona 1:17; 2:10; 3:4 **11:31:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12 **11:31:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12 **11:32:** Jna 3:5 **11:32:** Jona 3:5 **11:33:** Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 **11:33:** Matyu 5:15; Mak 4:21; Luk 8:16 **11:34:** Mt 6:22 **11:34:** Matyu 6:22 † **11:34:** Israelia kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarim puvatighti, me suam ni akurvazir puvati. **11:37:** Lu 7:36, 14:1 **11:37:** Luk 7:36; 14:1 **11:38:** Mt 15:2, Mk 7:3 **11:38:** Matyu 15:2; Mak 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:39:** Matyu 23:25; Mak 7:4; Taitus 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:41:** Aisaia 58:7; Daniel 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23 **11:42:** Ofa Gami 27:30; Matyu 23:23

Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!

43 “Ia zurara God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganiba me dughiaba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham.

44 “Ia mati matmatiar me gan foghan koghamibar min iti. Ezi gumazamiziba dagh fozir puvatigha dagh isin arui. Egha Godin damazimin zuezir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!”

45 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam a ikaragha ghaze, “Tisa, ni bizir kabav gia, uaghan e gasighasisi.”

46 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia osimtiziba gumazamizibagh arizima me da ateran ibura. Ezi ia uari uan dafar puzitamin men akuragha bizitam aterir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!

47 Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozibagh ariki. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!

48 Ia arazir kam gumazamizibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi ia me bagha mozibagh ami.

49 “Bizir kam bagha, Godin fofozir aghuim kamaghin migei, ‘Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima, me arighiram. Eghti igharaziba, me arazir kurabar me damuam!’

50 Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghire, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darazi men ivezim iniam.

51 Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin ikegha iza Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, Sekaraia, me ofa gamir dakozim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

52 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvatigha, aven mangamin gumazamizibar tiar akam apiri.”

53 Egha Iesus danganir kam ataghirazima, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami.

54 Egha me an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh gan
(Matyu 10:26-27)

1 Ezi dughiar kamin gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin aven ghugha a gamizima a bar buizi moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham.

2 Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba dagh fogham.

3 Ezi bizir ia mitatemin mikemeziba, me aruer angazangarimin da

11:43: Mt 23:6-7, Mk 12:38-39 **11:43:** Matyu 23:6-7; Mak 12:38-39 **11:44:** Sng 5:9, Mt 23:27 **11:44:** Onger Akaba 5:9; Matyu 23:27 **11:46:** Mt 23:4 **11:46:** Matyu 23:4 **11:47:** Mt 23:29-31 **11:47:** Matyu 23:29-31 **11:51:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21 **11:51:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21 **11:52:** Mt 23:13 **11:52:** Matyu 23:13 **11:54:** Lu 20:20 **11:54:** Luk 20:20 **12:1:** Mt 16:6, 16:12, Mk 8:15 **12:1:** Matyu 16:6; 16:12; Mak 8:15 **12:2:** Mt 10:26, Mk 4:22, Lu 8:17 **12:2:** Matyu 10:26; Mak 4:22; Luk 8:17

baragham. Ezi bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun mikimam."

Gumazim Godram atiating
(Matyu 10:28-31)

4 Iesus ua kamaghin migei, "Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me gin ua bizitam damighan kogham.
5 Ezi, ia tinarama atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating.
6 Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir 5pla wan toian vaghvagh dagh ivezegham. Ezi God dar tam bakinighnighan kogham.
7 God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegha dagh afira."

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham
(Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Iesus ua kamaghin migei, "Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazamizibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam.
9 Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.
10 Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam akar kuratam Godin Duam mikemeghtima, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham.
11 Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egha gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam?
12 Dughiar kamra, Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam."

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

13 Ezi gumazir mam gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, "Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima, a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh."
14 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Tinara guan osimtizibar kir guan biziba tuiraghasa na misefe?"
15 Egha a kamaghin me migei, "Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati."
16 Egha an akar isin zuir kamin me migei, "Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi.
17 Egha a kamaghin uabi ginighnisi, 'Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.'
18 "Egha a ghaze, 'Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham.

12:4: Ais 51:7, Jer 1:8, Mt 10:28, Jo 15:14-15 **12:4:** Aisaia 51:7; Jeremaia 1:8; Matyu 10:28; Jon 15:14-15 **12:5:** Hi 10:35 **12:7:** Lu 12:24, 21:18, Ap 27:34 **12:7:** Luk 12:24; 21:18 **12:8:** Lu 15:10 **12:8:** Luk 15:10 **12:9:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12, 1 Jo 2:23 **12:9:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12; 1 Jon 2:23 **12:10:** Mt 12:31-32, Mk 3:28-29, 1 Jo 5:16 **12:10:** Matyu 12:31-32; Mak 3:28-29; 1 Jon 5:16 **12:11:** Matyu 10:19-20; Mak 13:11; Luk 21:14-15 **12:15:** 1 Ti 6:7-10 **12:15:** 1 Timoti 6:7-10 **12:19:** Sav 11:9, 1 Ko 15:32, Je 5:5 **12:19:** Fofozir Gumazim 11:9; 1 Korin 15:32; Jems 5:5

19 Egh ki uabira uabi mikimam,
"Ni dughiar aviriba bagha ua bagha
bizir aghuir avirim ariki. Egh ni
damiva, wainin dipabar amiva, egh
dughiar aghuarim iniva, egh bar
akuegh ikiam." '
20 "Ezi God a migia ghaze, 'Ni gu-
mazir onganim. Dimagarir kamra ki
nin ikirimirim inighti, ni aremegham.
Eghti ni ua bagha arighizir biziba,
tina da iniam?'
21 "Kamaghira, tina ua bagh biziba
puv dar pozim mikiniva, egh a Godin
damazimin onganarazibar amuam,
eghti bizir kam a bativam."

Nighnizir aviribar amuan marki (Matyu 6:25-34)

22 Egha Iesus kamaghin uan suren
gumazibav gei, "Kamaghin amizi, ki
ia migei, ia pamten uan ikirimirim
ginighnighiva, kamaghin azangan
marki, e dagher manatamra damam?
Egh ia pamten uan inivafizibagh
nighnigh mikiman marki, e inir
manatam uan mikarziba avam?
23 Gumazimin ikirimirim ti daghe-
bagh afira, ezi gumazimin mikarzim
ti inibagh afira.
24 Ia kuarazibar gan. Da dagheba
opari puvatigha dagh eghuvir puvati,
da dagheba arizir dipeniba puvati.
Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian
ikirimirim bar kuarazibagh afira.
25 Egh ian tav deraghvira ikisi
nighnigh, kamaghin a ti uan
ikirimirim damuti a tong ru-
aragham? Bar puvati.
26 Ni bizir muziarir kam damuan
iburagh, ni tizim bagha biziba bar a
dagh nighnigha nighnizir aviribagh
ami?
27 "Ia akimarir aghuaribagh
nighnigh. Da manmaghin otifi? Da
ingangarir ekiatam gamir puvati.
Egha da korotiatam isamizir puvati.
Ezi ki ia migei, fomira Atrivim
Solomon bizir bar aviriba ikia an
azuir adiariba bar dera, egha an
korotiatam akimarir kabar min
otozir puvati.
28 E fo, graziba pura biziba, da iti,
gurumin gumazitam da akoreghiva
da inigh avitam mikinigham. Grazir
kinir kaba, God adiariba dagh azui.
Ia bizir kam gifogh, God uaghan adi-
ariba ia daningam. Ia gumazamizir
nighnizir gavgavir muziarim itiba!
29 Ian nighnizim dagheba ko
dipabara ikian marki. Egh ia pamtem
dagh nighnighan marki.
30 Nguazir kamin gumazamiziba
pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian
Afeziam fo, ia da iniam.
31 Ezi bizir ia bar faragh
damuamimra kara: Ia faragh God
atighti, a ian Atrivimin ikiti, ia an gin
mangiti, a bizir kaba ia daningam."

Bizir aghuiba akumakuir arazim (Matyu 6:19-21)

32 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ia sipsipin bizir muziarim, ian
Afeziam ia damighti, ia Atrivimin
otivasa a bar akonge. Kamaghin ia
atiatingan marki.
33 Ia uan biziba amangiva dagiaba
inigh, egh gumazamizir onga-
narazibar aning. Egh uari bagh
dagiaba azuir mitariba inigh dar
arightima da dighoran kogham.
Ian bizir aghuir Godin Nguibamin
itiba, da givaghan kogham. Godin
nguibamin okimakiar gumaziba
roghira izan kogham, eghti barareba
dagh asighasighan kogham.
34 Nin bizir aghuiba itir danganim,
nin navir averiamin itir ifongiam
uaghan danganir kamra ikiam."

Dakuan marki, ia uari bagh gan (Matyu 24:42-44)

12:20: Sng 39:6, 52:7, Jer 17:11, Je 4:14 **12:20:** Onger Akaba 39:6; 52:7; Jeremaia 17:11; Jems 4:14 **12:21:** Mt 6:19-20, 1 Ti 6:18-19, Je 2:5 **12:21:** Matyu 6:19-20; 1 Timoti 6:18-19; Jems 2:5 **12:24:** Jop 38:41, Sng 147:9, Lu 12:7 **12:24:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Luk 12:7 **12:27:** 1 Kin 10:4-8, 2 Sto 9:3-6 **12:27:** 1 Atriviba 10:4-8; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **12:31:** Mt 6:33 **12:31:** Matyu 6:33 **12:32:** Mt 25:34, Lu 22:29, MAA 1:6 **12:32:** Matyu 25:34; Luk 22:29; Akar Mogomem 1:6 **12:33:** Mt 19:21, Lu 18:22, Ap 2:45, 4:34 **12:33:** Matyu 19:21; Luk 18:22; Aposel 2:45; 4:34 **12:35:** Kis 12:11, Mt 25:1-13, Ef 6:14, 1 Pi 1:13 **12:35:** Matyu 25:1-13; 1 Pita 1:13

35 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ia ingaramin korotiabar aghuighiva
otivamin bizim bagh ganiva uan
lamba ateghtima da isi mamaghira
iki.
36 Egh mati gumazim uan gu-
mazir aruamin amuir ikizir isam
bagha ghugha uamategh izasa, me
a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam
gafughafughti, me zuamiram a bagh
tiam kuigham.
37 Ingarir gumazir kabar gumazir
aruam uamategh izi men ganti, me
a mizua gari. Kamaghin me bar
akuegham. Ki guizbangira ia migei,
a dagheba me daningisi uabin ku-
rukegham. Egh me mikemeghti, me
dakozim dapiaghti a izi dagheba me
daningam.
38 Egh men gumazir aruam
dimagarir arizim, o aminim titi a
uamategh izi men ganti me a bagh
gan mizuam ikiti, kamaghin me bar
akuegham.
39 Ia arazir kam ginighnigh. Gu-
mazir manam, okimakiar gumaz-
iba dimagarimin izava an dipenim
akarasava amima, a men dughiam
gifogha, men arafa. Egha me ataghizi
me an dipenim akarizir puvati.
40 Kamaghira, ia uaghan aravagh
iki gan. Guizbangira, dughiar ia
Gumazamizibar Otarim mizuaman
koghamim, a dughiar kamram
otogham."

Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim (Matyu 24:45-51)

41 Ezi Pita Iesusin azara, "Ekiam, ni
akar isin zuir kamin erara migei, o e
bar moghira?"
42 Ezi Ekiam an akam ikaragha
ghaze, "Ingangarir gumazir man-
amra nighnizir aghuiba ikia dera-
vira uan ingangarim gami? An
gumazir ekiam a damuti, a ingan-
garir gumazir igharazibar ganam.
Egh dughiar an gumazir ekiam
ifongezimin, a dagheba isi ingangarir
gumazibar aningam.
43 Ingangarir gumazir kam in-
gara itima, an gumazir ekiam iza
a batogha an ingangarir kamin
garima, gumazir kamin navir ave-
riam bar an dera.
44 Ezi ki guizbangira ia migei,
ingangarir gumazir kamin gumazir
aruam a damightima, an an ingan-
garir gumazir mabar ekiamin ikiva
an biziba bar dar ganam.
45 Egh ingangarir gumazibar
dapanim uabira uabi kamaghin
nighnigham, 'Nan gumazir ekiam
zuamira izeghan kogham.' Egh a
dikavigh ingangarir gumaziba ko in-
gangarir amizibav soghiva, damiva,
wainin dipabar amiva dapanim
onganigham.
46 Eghti an gumazir ekiam, dughiar
an ingangarir gumazim a bagha garir
puvatizimin, an otogham. A dughiar
a fozir puvatizimin uamategham.
Eghti an gumazir ekiam bar anergho-
rarighiva a inighiva gumazir God
gifozir puvatiziba ko anetigham.
47 "Ingangarir gumazibar da-
panim fo, an gumazir ekiam bizir
tizim damuasava a mikeme, ezi
an a gamizir puvati. Eghti an
gumazir ekiam dughiar aviribar a
ifozoregham.
48 Eghti ingangarir gumazim
an gumazir ekiam ifongezir araz-
ibagh fozir puvatighiva, egh a uabi
misoghamin arazibar amuti, an
gumazir ekiam dughiar aviribar a
ifozoreghan kogham. Tina bar bizir
aviriba ini, a ua bizir aviriba God
daningam. Ezi tina God bizir aviriba
an dafarim gariki, God uam a dam
aviriba inisiva an azangsigham."

Iesus gumazamiziba abighasa ize (Matyu 10:34-36)

12:36: Mk 13:34-36, 1 Pi 1:13 **12:36:** Mak 13:34-36; 1 Pita 1:13 **12:37:** Jo 13:4 **12:37:** Jon 13:4 **12:39:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10 **12:39:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10 **12:39:** Matyu 24:43-44 **12:40:** Mk 13:33, 1 Te 5:6, 2 Pi 3:12 **12:40:** Mak 13:33; 1 Tesalonika 5:6; 2 Pita 3:12 **12:44:** Mt 25:21-23 **12:44:** Matyu 25:21-23 **12:47:** Lo 25:2, Ap 17:30, Je 4:17 **12:47:** Godin Araziba 25:2; Aposel 17:30; Jems 4:17 **12:48:** Wkp 5:17, 1 Ti 1:13 **12:48:** Ofa Gami 5:17; 1 Timoti 1:13

49 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi
avim datirighira isiasa ki ifonge.
50 Ki tighar rurir mam iniam.
A mati dipam gumazim avarazi
moghin, osimtiziba na bativam. Ezi
ki a inizir puvati. Kamaghin amizi
ki bar osemegh mangi dughiar kam
otogham!
51 Ni ti ghaze, ki navir vamiran
arazim inigha, nguazir kamin ize?
Puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba
abighasa ize.
52 Datirighin tugh mangi 5plan
amuiroghboriba dipenir tamin iki
uari tuiragham, 3pla pumuningin
apanimin ikiam, eghti, pumuning
3plan apanimin ikiam.
53 Me uari tuiragham, afeziam
uan otarimin apanimin ikiam, eghti
otarim uan afeziamin apanimin
ikiam. Eghti guivim uan amebamin
apanimin ikiti, amebam uan guivim
apanimin ikiam. Eghti paba itir amiz-
iba, uan ivozir amebaba ko akabar
uari adoghti, otarimin amebam uan
otarimin amuimin apanimin ikiam."

Iesus dughiar otivamibar gun migei
(Matyu 16:2-3)

54 Egha Iesus gumazamizir
aviribav gei, "Ia ganti, ghuariam
aruem magiramin amadagham
anangtima, ia zuamira suam,
'Amozim izam,' eghti a izam.
55 Egh Sainain aminim vangti, ia
suam, aruem gan bar puvira isiam.
Eghti an otogham.
56 Ia ifavarir gumazamiziba! Ia
guizbangira, overiamin otivir biziba
deravira dagh fo. Egha ia dughiar
kamin otivir arazibar gara da abizir
puvati."

Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim ko akabar kirigh
(Matyu 5:25-26)

57 Iesus ua kamaghin migei, "Ezi ia
uari uarir azangsighan aghua, bizir
tizim a dera.
58 Egh nin apanim ni inigh
mejistretbar damazimin mangitima,
ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin
a mikim ganigh. Puvatightima, a
ni inigh jasin damazimin mangam.
Eghti jas ni inigh polisin dafarim
datighti polis ni isi kalabuziam
datigham.
59 Ki guizbangira ni migei, ni
azenim giran kogham, egh iki
mangi ni ivezim bar anekirighamin
dughiamin gin, azenim giram."

13

Gumazamiziba navibagh iraghan kogh arimighiregham

1 Ezi dughiar kamin gumazir maba
ikia Galilin gumazibar gun Iesus
migei, ezi Pailatin midorozir gumaz-
iba me misoghezima men ghuziba
God bagha tuer asizibar ghuziba sara
verevere.
2 Ezi Iesus men akam ikaragha
ghaze, "Galilin gumazir kaba kam-
aghin ariaghire. Kamaghin amizima
ia ghaze men arazir kuraba Galilin
gumazir igharaziba bar men arazir
kurabagh afira?
3 Ezi ki guizbangira ia migei, bar
puvati! Ia navibagh iraghan koghiva,
ia uaghan bar arimighiregham.
4 Egh ia uaghan bizir kam
ginighnigh, 18plan gumazir Siloamin
dagiar dipenim dipirigha me
misoghezima me ariaghire. Ezi
ia ghaze, men arazir kuraba bar
Jerusalem itir gumazamiziba men
arazir kurabagh afira?
5 Ezi ki guizbangira ia migei, bar
puvati. Ia navibagh iraghan koghiva,
ia uaghan bar arimighiregham."

Temer ber puvatizimin akar isin zuim

6 Iesus akar isin zuir kamin me
migei, "Gumazir mam temer figh uan

12:50: Mt 20:22, 26:38, Mk 10:38-39, Jo 12:27 **12:50:** Matyu 20:22; 26:38; Mak 10:38-39; Jon 12:27 **12:51:** Mt 10:34 **12:51:** Matyu 10:34 **12:53:** Mai 7:6 **12:53:** Maika 7:6 **12:58:** Snd 25:8, Mt 5:25 **12:58:** Aghuzir Akaba 25:8; Matyu 5:25 **13:2:** Jo 9:2-3 **13:2:** Jon 9:2-3 **13:3:** Sng 7:12 **13:3:** Onger Akaba 7:12 **13:6:** Ais 5:2, Mt 21:19 **13:6:** Aisaia 5:2; Matyu 21:19

wainin azenimin anekara, egha a
ghua oviziba bagha an gara tamin
apizir puvati.
7 Egha a wainin azenimin garir gu-
mazim kamaghin a migei, ‘Ki 3plan
azenibar arua izava, fighin oviziba
bagha garava avenge, da bar puvati.
An okegh! Manmaghsua a puram
aghui?’
8 “Ezi ingangarir gumazim kam-
aghin a migei, ‘Ekiam, aneteghtima,
an azenir tam uam an ikitima, ki
nguaziba an povim darightima a
dagher aghuiba iniam.
9 An azenir munamin beghti,
deragham. Puvatightima, ni na
mikemeghtima ki an okegham.’ ”

Iesus amizir akirir kuram akirizi, a ua dera

10 Egha Iesus Sabatin dughiamin
God ko migeir dipenir mamin aven
gumazamizibar sure gami.
11 Ezi amizir mam 18plan azenibar
duar kuram an akiragharim gamizi
an aviraghavira ikiava bar uabi
aminava avenge.
12 Ezi Iesus an apigha an diazi
an ada zuima, a kamaghin a migei,
“Amizim, nin arimariam ni ataki.”
13 Egha uan dafarimning a gisin
atizima, a zuamira uabi aminegha
tugha, Godin ziam fe.
14 Iesus Sabatin dughiamin amizim
akirizima a dera, ezi bizir kam bagha
God ko migeir dipenimin garir gu-
mazim atara kamaghin gumazamiz-
ibav gei, “Ingangarir dughiar 6pla
iti, ia dughiar kabar izitima, a ian
arimariaba akiram. Egh ia Sabatin
dughiamin izan marki.”
15 Ezi Ekiam an akam ikaragha
ghaze, “Ia uarira uari gifarir gumaz-
iba! Ian tav Sabatin dughiamin uan
bulmakau o donki firigha a inigha
ghua dipatam a ganidir puvati?
16 Kamaghin amizi, amizir kam an
Abrahamin ovavim, Satan 18plan
azenir kabar a ike. Kamaghin
amizima ki Sabatin dughiamin a
firighti a deragham.”
17 A kamaghin mikemezima, an
apaniba bar moghira aghumsiki.
Ezi gumazamiziba an amizir bizir
aghuibar gara bar akonge.

Mastetin ovizir akar isin zuim (Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)

18 Egha Iesus gumazamizibar
azara, “God Bizibagh Ativamin
Dughiam manmaghin gari? Ezi ki
akar isin zuir manamin a mikimam?
19 A mastetin ovizim mingari. Ezi
gumazim a inigha uan azenimin an
ekarazima, an aghua ghuava temem
gava. Ezi kuaraziba an aguabar
mikonibagh ami.”

Yisin akar isin zuim (Matyu 13:33)

20 Egha Iesus ua gumazamizibar
azara, “Ki bizir manatamin God Biz-
ibagh Ativamin Dughiamin akar isin
zuim mikimam?
21 A yisin min ami. Amizir mam
yisin muziarir mam inigha, plauan
dramin ekiamin itim inigha, aning
verevere. Ezi plauan kam gin bar
bui.”

Tiar akar asuvirizim (Matyu 7:13-14; 7:21-23)

22 Egha Iesus Jerusalemin ghuava
nguibar ekiaba ko doziba bar dar itir
gumazamizibar sure gamua zui.
23 Ezi mav an azara, “Ekiam, God
gumazamizir vabara ua me iniam,
o?”
24 Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia
migei, gumazamizir aviriba tiar akar
asuvazimin aven mangiva avegham.
Kamaghin amizima ia gavgavigh tiar
akar asuvirizir kamin dirighiva aven
mangi.

13:7: Lu 3:9 **13:7:** Luk 3:9 **13:8:** 2 Pi 3:9, 3:15 **13:8:** 2 Pita 3:9; 3:15 **13:13:** Mk 16:18, Ap 9:17 **13:13:** Mak 16:18; Aposel 9:17 **13:14:** Kis 20:9-10, Lo 5:13-14, Mt 12:10, Mk 3:2, Lu 6:7, Jo 5:16 **13:14:** Ua Me Ini 20:9-10; Godin Araziba 5:13-14; Matyu 12:10; Mak 3:2; Luk 6:7; Jon 5:16 **13:15:** Lu 14:5 **13:15:** Luk 14:5 **13:16:** Lu 19:9 **13:16:** Luk 19:9 **13:24:** Mt 7:13, Jo 7:34, Ro 9:31, Fl 3:12 **13:24:** Matyu 7:13; Rom 9:31; Filipai 3:12 **13:25:** Sng 32:6, Ais 55:6, Mt 7:23, 25:10-12, Lu 6:46 **13:25:** Aisaia 55:6; Matyu 7:23; 25:10-12; Luk 6:46

25 Eghtɨ dɨpenimɨn ghuavim
dɨkavigh tiam asaragham. Eghtɨ ia
azenan ikɨva tiam mɨsogh dɨmɨva
avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam
kuigh.’ Eghtɨ a kamaghɨn ian akam
ikaragham, ‘Kɨ ia gɨfozir puvatɨ. Ia
managh izava otifi?’
26 “Eghtɨ ia kamaghɨn mɨkɨmam, ‘E
nɨ ko dagheba ko dɨpaba ame. Ezɨ nɨ
tuavibar en sure gami.’
27 “Eghtɨ a kamaghɨn ian akam
ikaragham, ‘Kɨ ia gɨfozir puvatɨ. Ia
managh izava otifi. Na gitagh, ia
arazir kurabagh amiba!’
28 “Egh ia Abraham ko Aisak ko
Jekop ko Godɨn akam inigha izir gu-
maziba, me God Bizibagh Ativamin
Dughiamɨn aven ikɨtɨma ia men gan
ikiam. Egh ia azenan ikɨva bizir
kam bagh tuangɨva arang atariba
kuskugh danganir kamɨn ikiam.
29 Egh gumazamizir avɨriba
nguazimɨn mɨkebaba bar dar
ikegh izɨva God Bizibagh Ativamin
Dughiamɨn isam bagh uan dan-
ganiba iniam.
30 Ia oragh, gumazir gɨn izeziba
faragh ikiam, eghtɨ faragha itiba me
gɨn mangam.”

Iesus Jerusalemɨn apangkufi (Matyu 23:37-39)

31 Ezɨ dughiar kamra Farisin maba
Iesus bagha iza kamaghɨn a mɨgei,
“Herot nɨ mɨsoghasa. Kamaghɨn
amizɨ nɨ nguibar kam ategh igharagh
mangɨ.”
32 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam
ikaragha ghaze, “Ia mangɨ afiar
atiar mam mɨkemegh, ‘Nɨ oragh, kɨ
datɨrɨghɨn ko gurumzaraghan duar
kuraba batoghɨva, gumazamizibar
arɨmariaba akɨram. Egh kɨ zuerimɨn
uan ingangarim agɨvam.’
33 Ezɨ kɨ ia mɨgei, Godɨn akam
inigha izir gumazitam Jerusalemɨn
azenan aremeghan kogham. Ezɨ
kɨ datɨrɨghɨn ko gurumzaraghan ko
zuerimɨn mangɨvɨra ikiam.”
34 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei,
“Oio, ia Jerusalemɨn adarasi, kɨ ian
apangkufi! Ia Godɨn akam inigha
izir gumazibav sozi me ariaghiri,
egha God ia bagha amadir gumaz-
iba, ia dagɨaba isa me ginivi me
ariaghiri. Dughiar avɨribar kɨ ian
boriba akuv me mughasa, mati tu-
arir amebam uan avɨzimingɨn ngu-
iba avarazɨ moghɨn, kɨ ia damuasa
ifonge. Ezɨ ia na bagh izan aghua.
35 Ia oragh! Ian nguibam, God ane-
taki, ezɨ a nguibar soriam gava. Kɨ
guizbangɨra ia mɨgei, ia ua nan ganan
kogh, kamaghɨra ikɨ mangɨ dughiar
ia suam, ‘Gumazir, Ekiamɨn ziam
ko gavgavimɨn izim, God deragh a
damu!’”

14

Iesus mɨkarzim buizir gumazim gamizɨ a ua dera

1 Sabatɨn dughiar mam Iesus
ghua Farisibar gumazir ekiamɨn
dɨpenimɨn api. Ezɨ dughiar kam
gumazamiziba bar deravɨram an
gari.
2 Ezɨ an guamɨn gumazir mɨkarzim
buizir mam iti.
3 Ezɨ Iesus Farisiba ko Judan
Arazibagh fozir gumazibar azara,
“Moses Osirizir Araziba, da Sabatɨn
gumazamizibar arɨmariaba ghuam-
aghasa amamangatɨz, o puvatɨ?”
4 Ezɨ me nɨmɨra itima a gumazimɨn
suiragha a gamizɨma a dera. Egha
anemadazɨ a ghu.
5 Egha a men azara, “Ian
tavɨn otaritam o bulmakaun tam

13:27: Sng 6:8, Mt 7:23, 25:41 **13:27:** Onger Akaba 6:8; Matyu 7:23; 25:41 **13:28:** Mt 13:42, 22:13, 24:51, 25:30 **13:28:** Matyu 13:42; 22:13; 24:51; 25:30 **13:28:** Matyu 8:11-12 **13:29:** Sng 107:3, Lu 14:15 **13:29:** Onger Akaba 107:3; Luk 14:15 **13:30:** Mt 19:30, 20:16, Mk 10:31 **13:30:** Matyu 19:30; 20:16; Mak 10:31 **13:34:** Mt 23:37 **13:34:** Matyu 23:37 **13:35:** Sng 118:26, Ais 1:7, Jer 22:5, Mai 3:12, Mt 21:9, Mk 11:9-10, Jo 12:13 **13:35:** Onger Akaba 118:26; Aisaia 1:7; Jeremaia 22:5; Maika 3:12; Matyu 21:9; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:1:** Lu 11:37 **14:1:** Luk 11:37 **14:3:** Mt 12:10, Lu 6:9 **14:3:** Matyu 12:10; Luk 6:9 **14:5:** Kis 23:5, Lo 22:4, Mt 12:11, Lu 13:15 **14:5:** Ua Me Ini 23:5; Godɨn Araziba 22:4; Matyu 12:11; Luk 13:15

Sabatin dughiamin mozirpamin
magirightima, ia ti mangi uam a
gekuigham, o?”
6 Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

7 Dughiar kam Iesus gari, gumazir
gighamiziba me dabirabir danganir
ekiaba dagher dakozimin da isi. Ezi
Iesus akar isin zuir kamin me migei,
8 “Gumazitam amuir ikizimin isam
bagh diaghti, ni mangi dabirabir
danganir ekiar faragha itim dapian
marki. Me, gumazir ziar ekiar nin
ziam gafirazim, a bagha a ginaba.
9 Eghti, isar ghuavir virara guan
diazim izi kamaghin ni mikimam, ‘Ni
uan misiam gumazir kam daningigh.’
Eghti ni bar aghumsighiva, danganir
bar gin itim inigham.
10 Kamaghin amizi dughiar me nin
diazim, ni danganir apengan itim
inigh, eghti isar ghuavim izi suam,
‘Roroam, ni danganir aghuir pin
itimin mangi.’ Eghti ni ziar aghuarim
ni ko itir darazir tongin a iniam.
11 Gumazamizir uan ziaba feba,
God me abinam. Eghti gumazamizir
uari abiriba, God me feghti me ziar
ekiam iniam.”

Godin ikarvazim, o gumazibar ikarvazim?

12 Egha Iesus ua isar ghuavim
migei, “Ni isam damuva, uan roroaba
ko aveghbuaba, o anababa, o nin
namakar biziba bar avirasemeziba,
ni men diman marki. Ni men
diaghti, me uamategh nin diaghti, ni
kamaghin uan ikarvazim uamategh
a inigham.
13 Ezi ni isam damuamin dughiam,
ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh.
14 Eghti God arazir aghuimin
ni damuam. Gumazir kaba nin
dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizi, ni uan ikarvazim
dughiar gumazir Godin damazimin
deraziba ua dikavamimin a iniam.”

Isar ekiamin akar isin zuim (Matyu 22:1-10)

15 Egha Iesus ko dakozimin itir gumazibar mav Iesusin akaba baregha,
kamaghin Iesus migei, “Gumazir God
Bizibagh Ativamin Dughiamin isar
ekiam amamim, a bar akongegham.”
16 Ezi Iesus kamaghin a ikaragha
ghaze, “Dughiar mam gumazir mam
isar ekiam bagha biziba akirava gumazamizir avirimin dia.
17 Isam azuir dughiamin, isar
ghuavim a gighamiziba bagha uan
ingangarir gumazim me mikimasa
anemaga ghaze, ‘E biziba bar ada
akirigha gifa, kamaghin amizi ia izi.’
18 “Ezi me bar moghira mangan
aghuagha uan dimdiam avaghboava
migirigiar ifavaribagh ami. Egha
men mav faragha kamaghin migei,
‘Ki datirighira nguazim givese, egh
mangiva an ganasa. Noka, ki izan
kogham.’
19 Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10plan
bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui.
Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni
nan gun isar ghuavim mikemegh.’
20 Ezi gumazir mikezim kamaghira
a migei, ‘Ki amuim ini, kamaghin
amizi, ki izan kogham.’
21 “Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan
ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim
atara kamaghin migei, ‘Ni zuamira
azenan mangiva nguibar ekiamin
itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar
mangiva onganarazibagh amiba, ko
soroghafariba ikuviziba, ko damazir
kuraba, ko suer kurar aruir puvatiziba, me inigh izi.’

14:6: Mt 22:46 **14:6:** Matyu 22:46 **14:7:** Mt 23:6 **14:7:** Matyu 23:6 **14:8:** Aghuzir Akaba 25:6-7 **14:11:** Snd 29:23, Mt 23:12, Lu 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **14:11:** Aghuzir Akaba 29:23; Matyu 23:12; Luk 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **14:13:** Lo 14:29, Neh 8:10-12 **14:13:** Godin Araziba 14:29; Nehemia 8:10-12 **14:14:** Jo 5:29 **14:14:** Jon 5:29 **14:15:** Lu 13:29, MAA 19:9 **14:15:** Luk 13:29; Akar Mogomem 19:9 **14:17:** Snd 9:2, 9:5 **14:17:** Aghuzir Akaba 9:2; 9:5 **14:20:** 1 Ko 7:33 **14:20:** 1 Korin 7:33

22 Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, ni mikemezi
moghin ki amigha gifa, ezi danganir
maba ikiavira iti.’
23 Ezi isar ghuavim uan ingan-
garir gumazim kamaghin a migei, ‘Ni
mangi tuavir ekiaba ko tuavir doz-
ibar itiba bar me mikimti, me izi,
eghti nan dipenim izivaka.
24 Ezi, ki ni migei, gumazir ki
faragha diaziba men tav isar kamin
daghetam ameghan kogham.’ ”

Ia faragh deravira nighnighiva Iesusin gin mangi
(Matyu 10:37-38)

25 Ezi gumazamizir bizir dafam
Iesus koma arui. Ezi a ragha men
gara kamaghin migei,
26 “Tina na bagh iziva, egha uan
afeziam ko amebam, o amuim ko
boriba, o aveghbuaba, o ameza-
mebaba ko buaramiziba bar men
aghuaghiva, egha uaghan uan
ikirimirim ateghan koghiva, egh nan
suren gumazim o amizimin otoghan
kogham.
27 Egh tina uan ter ighuvir an
ovengamim a gupugh, egh nan gin
izan koghiva, nan suren gumazim o
amizimin otoghan kogham.*
28 “Ian tina dipenir ekiamin
ingarasa, a ti faragh daper-
agh nighnighiva, egh suam, ki
dagiaba manmaghira dipenir kam
agivagham?
29-30 Egh ian tina dipenir ekiamin
ingarsi, a faragh daperagh nighnigh
suam, ‘Ki dagiaba manmaghira
dipenir kam a givagham?’ Pu-
vatightima, a ghuriamra damighiva,
egh anegivaghan koghtima, me
bar an ganiva dibovir migirigiabar
a damu, suam, ‘Gumazir kam
dipenimin ingara bar anegivazir
puvati.’
31 “O, ki kamaghin mikim suam,
atrivir mam atrivir igharazim ko
midorozir ekiam damuasa. A
ti faragh daperagh uabira uabin
azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausenin
midorozir gumaziba ko mangi, na
bagha izir atrivimin 20 tausenin
midorozir gumazibagh afiragham, o
puvatigham?’
32 A misoghan iburaghiva, egh
atrivim saghuiamra ikitima, an abuir
gumaziba mangi suam, midorozim
marki.
33 Ezi kamaghira, ian tina bizir
a itiba bar moghira a da ateghan
koghiva, egh nan suren gumazim o
amizimin otoghan kogham.”

Amangsizir kuramin akar isin zuim
(Matyu 5:13; Mak 9:50)

34 Egha Iesus ua kamaghin migei,
“Amangsizim a dera, egh a uan
isingtizim ateghti, ia manmaghin a
damighti a ua singigham?
35 An obarir nguazim ko bul-
makaubar buariba uaghan dar
akuraghan kogham. Kamaghin
amizi, me a makuni. Tina kuarimn-
ing iti, an oragh.”

15

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Matyu 18:12-14)

1 Ezi arazir kurabagh amir gumaz-
iba ko dagiaba isir gumaziba, me
Iesus baraghasa anekuvagha iti.
2 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh
fofozir gumaziba an atara a migia
ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir
kurabagh amiba ko migia me koma
api.”
3 Ezi Iesus akar isin zuir kamin me
migei,

14:24: Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46 **14:24:** Matyu 21:43; 22:8; Aposel 13:46 **14:26:** Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11 **14:26:** Godin Araziba 33:9; Matyu 10:37; Luk 18:29; Jon 12:25; Akar Mogomem 12:11 **14:27:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12 **14:27:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23; 2 Timoti 3:12 * **14:27:** Ni akar Matyu 10:38in itimin gan. **14:33:** Fl 3:7-8 **14:33:** Filipai 3:7-8 **14:34:** Mt 5:12, Mk 9:50 **14:34:** Matyu 5:13; Mak 9:50 **15:1:** Luk 5:29-30 **15:2:** Ap 11:3, Ga 2:12 **15:2:** Aposel 11:3; Galesia 2:12 **15:4:** Ese 34:11, 34:16, Mt 18:12, Lu 19:10 **15:4:** Esekiel 34:11; 34:16; Matyu 18:12; Luk 19:10

4 “Ian tav 100pla sipsipba ikiti tam
oveghtima, a 99pla ateghti da pu-
ram azenan iki damiti, eghti a mangi
ovengezim buri mangi, an apighvira
givagham, o?
5-6 Egh an an apighiva bar akuegh
a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh
ngun mangam. Egh a uan namakaba
ko an boroghin itir darazir diagh me
akuvagh, egh kamaghin mikimam,
‘Ki uan sipsipin ovengezim uam an
api! Ia izi. E a givarvaram.’
7 Ki ia migei, kamaghira enselba
gumazir kuram bagha agoir agoro-
gem bar 99plan derazir gumazamizir
kabagh afiragham. Gumazir kuram
a navim gira. Ezi 99pla gumazamiz-
iba me ghaze me dera egha navibagh
irazir puvati.”

Dagiar ovengezimin akar isin zuim

8 Egha Iesus ua kamaghin migei,
“Amizitam 10pla wan kina ikiti, tam
oveghtima, a manmaghin damuam?
A lam daborogh, egh dipenim aviva a
buri mangi, an apighvira givagham.
9 Egh an apigh, uan namakaba ko
an boroghin itir darazir diagh me
akuvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki
uan ovengezir wan kina batogha gifa.
Ia na ko e a givarvaram.’ ”
10 Egha Iesus ua kamaghin
migei, “Ki ia migei, gumazir arazir
kurabagh amitam navim giraghti,
ia nguazimin a givarvara akongezi
moghin Godin enselba Godin
Nguibamin a givarvaram.”

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

11 Egha Iesus ua kamaghin migei,
“Gumazir mam otarir pumuning iti.
12 Ezi dozim kamaghin uan afeziam
migia a gaghora ghaze, ‘Afeziam, ni
ga bagh biziba tuiragh nananaba na
daningigh.’ Ezi aningin afeziam uan
biziba aning bagha da tuira.
13 “Ezi dughiar otevimin gin, otarir
dozim uan biziba akuvagha da
inigha saghon itir nguibar mamin
ghu. Egha nguibar kamin ikiava pura
tintinimin arazir kurabagh amima,
an dagiaba bar gifa.
14 Ezi an dagiaba bar givazima,
nguibar a itir kam dagheba puvatizir
dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir
puvati.
15 Kamaghin amizi, a ghua nguibar
kamin itir gumazir mamin ingarasa
a bato. Ezi a anemadazi a ghua an
dabar gara dar akuaghapi.
16 Ezi gumazitam daghetam a
ganingizir puvati. Kamaghin amizi,
a dabar gari da nguezibar miseviba
api. Ezi a uaghan tabar amasa bar
ifonge.
17 “Ezi datirighin nighnizir
aghuarim an izima, a kamaghin
migei, ‘Nan afeziamin ingangarir
gumazamiziba dagher aviriba iti.
Ezi ki kagh iki mitiriam bangin
aremegham.
18 Ki ti uamategh uan afeziam
bagh mangi kamaghin a mikimam,
“Afeziam, ki arazir kuramin God ko
ni gami.
19 Ki datirighin gumazir aghuim pu-
vati. Eghti ni borim na darighan
marki. Ni na ateghti ki pura nin in-
gangarir gumazimin min ikiam.” ’
20 Egha a dikavigha uan afeziam
bagha zui.
“A saghon izavira itima, an afeziam
an apigha bar an apangkufi. Egha an
a bagha ivegha ghua uan dafarimn-
ingin a muigha an tori.
21 “Ezi an otarim kamaghin a migei,
‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua
gumazir aghuim puvati, ni borim na
darighan marki.’
22 “Ezi an afeziam kamaghin
uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia
zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim
inigh iziva a darugh. Egh ring an
dafarim darugh, dagarir asuaba a
daghuigh!

15:5-6: 1 Pita 2:10; 2:25 **15:7:** Lu 5:32 **15:7:** Luk 5:32 **15:13:** Snd 29:3 **15:13:** Aghuzir Akaba 29:3 **15:16:** Snd 23:21 **15:16:** Aghuzir Akaba 23:21 **15:18:** Sng 51:4, Jer 3:12-13 **15:18:** Onger Akaba 51:4; Jeremaia 3:12-13 **15:20:** Ap 2:39, Ef 2:13, 2:17 **15:20:** Aposel 2:39; Efesus 2:13; 2:17 **15:21:** Sng 51:4 **15:21:** Onger Akaba 51:4

23-24 Nan borim aremegha ua angamira iti. An ovengezi e uam an
api. Kamaghin amizi, ia mangi bul-
makaun nguzir mikarzim sara itim
a inigh iziva a misuegh e anemiva a
givarvaram.' Egha me a givarvara
isam gami.
25 "Ezi dughiar kamin otarir ekiam
azenibar ikegha izi. A dipenimin
boroghin iza orazi, me ongava
ighiam gizi.
26 Ezi a uan afeziamin ingangarir
gumazir mamin diagha an azara,
'Marazi tizim gami?'
27 "Ezi a an akam ikaragha ghaze,
'Nin dozim uamategha ize. An
aremezir puvatigha deravira ikia
uamatenge. Kamaghin amizi, nin
afeziam a bagha bulmakaun nguzir
mikarzim sara itim misoke.'
28 "Ezi an otarir ekiam atara
dipenimin aven mangan aghua.
Ezi an afeziam azenan ghua aven
mangasa a gakaghoravira iti.
29 Ezi a kamaghin uan afeziamin
akam ikaragha ghaze, 'Ni gan! Ki
azenir kabar ki pura ingangarir gu-
mazir kinimin min ikia pura nin in-
gara, nin akaba batozir puvati. Ezi
ni bar dughiatamin ki uan namak-
aba ko iki bar akueghasa ni memen
nguzitam na ganingizir puvati.
30 Ezi nin otarir kam arazir
kurabagh amua amiziba ko ikia
uan dagiaba agivagha izezi, ni bul-
makaun nguzir mikarzim sara itim a
bagha a misoke!'
31 "Ezi afeziam kamaghin a migei,
'Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi
nan biziba da nin biziba.
32 Nin dozim aremegha ua dikafi.
Egha an ovengezi e uam an api. Ka-
maghin amizi, e a bagh isam gamua
ivarvari.' "

16

Gumazir fofozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimin akar isin zuim

1 Egha Iesus kamaghin uan suren
gumazibav gei, "Dughiar mamin
dagiaba bar avirasemezir gumazir
mam, an ingangarir gumazibar
dapanim iti. Ezi an ingangarir
gumaziba a migia ghaze, 'Nin gu-
mazir dapanim nin dagiaba pura da
makuri.'
2 Ezi an an diazi an aven ghuzima
an an azangsisi, 'Ni bizir tizim gamizi
ki ni baraki? Ni uan ingangarimin
aven ni amizir bizibar gun migeir
akinafarim na daningigh. Ezi bizir
kam bagh ni ua gumazir dapanimin
ikian kogham.'
3 "Ezi gumazibar dapanim uabira
uabi migei, 'Nan gumazir ekiam, nan
ingangarimin na givazima, ki man-
maghin damuam? Egha ki nguazim
gikuamin gavgaviba puvatigha, biz-
iba bagh azangsighan aghumsiki.
4 Ezi ki fo, ki manmaghin damuam,
nan gumazir ekiam ingangarimin
na givaghtima, gumazamiziba
na mikimtima ki men dipenibar
mangam.'
5 "A fo, gumazamizir maba pura
gumazir ekiamin biziba ini, me
tighar an biziba ua da ikarvagham.
Ezi a gumazamizir kaba vaghvagha
men deima me aven zui. Ezi a
faragha zuimin azara, 'Ni man-
maghin nan gumazir ekiam da biziba
ini?'
6 Ezi a kamaghin migia ghaze, 'Ki
800pla dram wel ini.' Ezi gumazir
dapanim kamaghin a migia ghaze, 'Ni
uan akinafarim inigh zuamira daper-
agh 400 osirigh.'
7 Egha a ua mavin azara, 'Ni man-
maghin nan gumazir ekiam da biziba
ini?' Ezi a ghaze, '100 bek plaua.' Ezi a
kamaghin a migei, 'Ni uan akinafarim
inighiva 80 osirigh.'
8 "Nguazir kamin gumazamiziba
me amir ingangariba me bar dagh
fo. Egha angazangarimin itir gu-
mazamiziba bar me gafira. Ezi ka-
maghin gumazir ekiam gumazir da-
panim amizir arazim gifogha, gu-

15:23-24: Luk 15:32; Efesus 2:1; 2:5; 5:14; Akar Mogomem 3:1 **15:27:** Lu 15:2 **15:27:** Luk 15:2
16:8: Jo 12:36, Ef 5:8, 1 Te 5:5 **16:8:** Jon 12:36; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5

mazir dapanir kurar kamin ziam fe.
A gumazir nighnizir aghuim itimin
arazim gami.
9 "Ki ia migei, ia nguazir kamin
dagiar kuram, gumazamizibar akur-
vagh me ko namakabar amu. Eghti
dughiar da givamim otoghti, God ni
inighti ni mangi iki mamaghira iki-
amin nguibamin mangam.
10 "Egh tina bizir doziba der-
aghavira dar gari, a uaghan bizir
ekiaba deraghvira dar ganam. Egha
tina deraghavira bizir dozibar garir
puvati, a uaghan bizir ekiaba der-
aghavira dar ganan kogham.
11 Egh ia nguazir kamin dagiar ku-
ram deragh an ganan koghtima, tina
guizbangin biziba ia daningti ia dar
ganam?
12 Egh ia gumazir igharazimin biz-
iba deraghvira dar ganan koghtima,
tina ian biziba ia daningam?
13 "Ingangarir gumazitam o
amizitam, gumazir ekiar pumuning
bagh ingaran kogham. A tavin
aghuagh, tav gifuegham. O, a
tav baghvira iki, tav akirim a
gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh
uaghara ingaran kogham."

Farisin dagiaba bagha bar ifongez-iba
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

14 Farisin dagiaba bagha bar iku-
viziba bizir kaba baregha Iesusin
garav minbaba sighsiravira iti.
15 Ezi a kamaghin me migei, "Ia
gumazamizibar damazibar bizibagh
amua ghaze ia dera. Ezi God ian
nighnizibagh fo. Ezi bizir gumaza-
miziba gari men damazibar bar
deraziba, da Godin damazimin bar
ikufi."
16 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Moses Osirizir Araziba ko Godin
akam inigha izir gumaziba akam
akura mamaghira ikia, ghua Jonin
dughiamin tu. Ezi dughiar kamin, Jon
God Bizibagh Ativamin Dughiamin
Akar Aghuim akuri. Ezi gumaza-
miziba bar moghira dughiar kamin
aven mangasa uari ghasaghasagha
uari munakuri.
17 Nguazim ko overiam givagham.
Eghti God Osizirir Arazibar akar ote-
vitam, miseveghirighan kogham.

Iesus poroghamiba uari ataghirazir arazim migei
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

18 "Ezi ni gumazir manam uan
amuim ategha amizir igharazimin iki
mati, ni amizir munamin mikarzim
okeme. Ezi ni gumazir manam ni
amizir me ikegha taghizimin iti, ni
uaghan amizimin mikarzim okeme."

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

19 Iesus ua kamaghin migei,
"Dughiar mamin, gumazir dagiaba
avirasemezir mam iti. Egha a
korotiar bar aghuir aghevim arugha
dagher aghuiba ikia zurara isabagh
amua da apa mamaghira iti.
20 Ezi an tiar akamin, gumazir puv
biziba bagha azangsizir mam, duaba
bar a gizivazima a irighav iti, an ziam
Lasarus.
21 Egha a gumazir dagiaba
avirasemezir kamin dagher otevir
dakozimin apengan suaghiriba, a dar
amasa gara iti. Ezi afiaba uaghan
izava an duaba ozisi.
22 "Ezi gumazir puv biziba bagha
azangsizim aremeghamin dughiam
otozima, an areme. Ezi enselba a
inigha ghua Abrahamin min aneti.

16:9: Dan 4:27, Mt 6:19-20, Lu 14:14, 1 Ti 6:17-19 **16:9:** Daniel 4:27; Matyu 6:19-20; Luk 14:14; 1 Timoti 6:17-19 **16:10:** Mt 25:21, Lu 19:17-26 **16:10:** Matyu 25:21; Luk 19:17-26 **16:13:** Mt 6:24 **16:13:** Matyu 6:24 **16:14:** Mt 23:14 **16:15:** 1 Sml 16:7, Sng 7:9, Snd 6:16-17, Mt 23:28, Lu 10:29, 18:9-14 **16:15:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 7:9; Aghuzir Akaba 6:16-17; Matyu 23:28; Luk 10:29; 18:9-14 **16:16:** Mt 4:17, 11:12-13, Lu 7:29 **16:16:** Matyu 4:17; 11:12-13; Luk 7:29 **16:17:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Mt 5:18, 1 Pi 1:25 **16:17:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Matyu 5:18; 1 Pita 1:25 **16:18:** Mt 5:32, Mk 10:11, 1 Ko 7:10-11 **16:18:** Matyu 5:32; Mak 10:11; 1 Korin 7:10-11 **16:20:** Matyu 15:27

Ezi gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezi me anefa.
23 Ezi a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abrahamin garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti.
24 Egha an Abrahamin dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimin iti. Ezi ni bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangigh.’
25 “Ezi Abraham an dimdiam ikaragha ghaze, ‘Otarim, ni bizir kam uam a ginirigh, ni angamira itir dughiamin, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi.
26 Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin, ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.’
27-28 “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikaragha ghaze, ‘Ki aveghbuar 5pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangsisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kamin izan marki.’
29 “Ezi Abraham an akam ikaragha ghaze, ‘Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba iti. Eghti me men akaba baragh.’
30 “Ezi a kamaghin Abraham migei, ‘Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.’
31 “Ezi Abraham kamaghin a migei, ‘Me Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba baraghan koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi me mikimtima, me uaghan nighnizir gavgavim an akabar ikian kogham.’ ”

17

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

1 Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam!
2 A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti deragham.
3 Kamaghin amizi ia deravira uari bagh gan.
“Egh nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Egh a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada.
4 Egh a 7plan dughiabar arazir kurabar ni damighiva, egh a 7plan dughiabar uamategh ni bagh izi kamaghin mikimam, ‘Ki navim gira,’ eghti ni an arazir kuraba gin amadagh.”

Iesus nighnizir gavgavimin arazim migei

5 Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, “Ni en nighnizir gavgavim damighti an ekefegh!”
6 Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitamin min ikitima, ia temer kam mikim suam, ‘Ni uabi asigh egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,’ eghti a ian akam baragham.”*

16:24: Ais 66:24, Sek 14:12, Mk 9:44 **16:24:** Aisaia 66:24; Sekaraia 14:12; Mak 9:43 **16:25:** Jop 21:13, Lu 6:24 **16:25:** Jop 21:13; Luk 6:24 **16:29:** Ais 8:20, Jo 5:39, 5:45, Ap 15:21 **16:29:** Aisaia 8:20; Jon 5:39; 5:45; Aposel 15:21 **16:31:** Jo 11:44-48, 12:10-11 **16:31:** Jon 11:44-48; 12:10-11 **17:1:** Mt 18:6-7, Mk 9:42, 1 Ko 11:19 **17:1:** Matyu 18:6-7; Mak 9:42 **17:3:** Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 **17:3:** Ofa Gami 19:17; Aghuzir Akaba 17:10; Matyu 18:15; Jems 5:19 **17:5:** Mk 9:24 **17:5:** Mak 9:24 **17:6:** Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 **17:6:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 9:23; 11:23 * **17:6:** Mastetin ovizim, a bar sufi.

Iesus ingangarir gumazimɨn arazim mɨgei

7 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei,
"Ian tav ingangarir gumazitam an
azenimɨn ingari o sipsipbar gari. In-
gangarir gumazim azenibar ikegh
izɨtɨma, eghtɨ a suam, nɨ izɨ daperagh
damɨ? Puvatɨ. Ia kamaghɨn mɨgeir
puvatɨ.
8 Gumazir dapanim kamaghɨn
mɨkɨmam, nɨ na bagh dagheba
isamigh uan inim kegh da tuigh
faragh na danighti kɨ dar amam, eghtɨ
nɨ gɨn damɨ.
9 A ingangarir gumazim amizir
bizir kaba bagha a mɨnabagham, o
puvatɨgham? Puvatɨ.
10 Ezɨ ia uaghan God damuasa ia
mɨkemezir biziba ia bar dagh ami,
egh ia suam, E pura ingangarir gu-
mazir kuraba, ingangarir Ekiam e
ganɨngiziba e pura dagh ami."

Iesus 10plan gumazir lepa itiba akɨrizɨ me ua dera

11 Iesus Jerusalemɨn ghuava,
Samaria ko Galilin Distrighɨn tɨzimɨn
zui.
12 Egha a nguibar mamɨn aven
zuima, 10pla lepa itir gumaziba a
bato. Me mong saghon tuivighav
ikia,†
13 tiarim akara an dei, "Iesus, Gu-
mazir Ekiam, en apangkufigh."
14 Ezɨ a men apigha kamaghɨn me
mɨgei, "Ia mangɨva, uari isɨva Godɨn
ofa gamir gumazibar akagh." Ezɨ me
me bagha ghua tuavir arɨzimɨn men
mɨkarziba zuegha dera.
15 Ezɨ men mav, uabɨn garima an
arɨmariam gɨvazɨma a uamategha
izava pamtemɨn Godɨn dia egha an
ziam fe.
16 Egha Iesusɨn suemningɨn
boroghɨn nguazim girɨgha fuagha,
Iesus a gamizir bizim bagha a
mɨnaba. A Samarian gumazimra.
17 Ezɨ Iesus kamaghɨn azara, "Ezɨ
kɨ ti 10plan gumazir kaba akɨris, o
puvatɨ? Ezɨ 9pla managh iti?
18 Ezɨ Judan gumazitam ua iza,
Godɨn ziam fe, o puvatɨ? Gumazir
saghuiamɨn izezim uabɨra izava
Godɨn ziam fe."
19 Egha Iesus kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ
dɨkavigh mangɨ. Nɨn nɨghnɨzir gav-
gavim nɨ gamizɨ, nɨ dera."

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam
(Matyu 24:23-28; 24:37-41)

20 Dughiar mamɨn Farisin gumaz-
iba Iesusɨn azara, "God Bizibagh
Ativamin Dughiam manadɨzoghɨn
izam?"
Ezɨ Iesus men akam ikaragha
ghaze, "Ia oragh, God Bizibagh Ati-
vamin Dughiamɨn arazaraziba ia uan
damazibar dar ganighan kogham.
21 Eghtɨ gumazitam kamaghɨn
mɨkɨman kogham, 'A kara,' o 'A
muna.' Ezɨ God Bizibagh Ativamin
Dughiam, a ian navir averiamɨn aven
iti."‡
22 Egha Iesus uan suren gumazibav
gei, "Dughiam izɨtɨma, ia Gumaza-
mizibar Otarim izamin dughiam
bagh gansɨ damuva avegham.
23-24 Gumazamiziba ia mɨkɨmam,
'Ara muna!' o 'Ara kara!' Ezɨ
ia fo, Gumazamizibar Otarim iza-
min dughiam an onɨmarimɨn mɨn

17:8: Lu 12:37 **17:8:** Luk 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 **17:10:** Matyu 25:30; Rom 3:12; 1 Korin 9:16-17; Filemon 1:11 **17:11:** Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4 **17:11:** Luk 9:51-52; 13:22; Jon 4:4 **17:12:** Wkp 13:46 **17:12:** Ofa Gami 13:46 † **17:12:** Lepan arɨmariar fomɨra Baibelɨn dughiamɨn ikezim ighara. Ezɨ datɨrɨghɨn itir lepan arɨmariam a igharaghav ami. Fomɨra ikezim, pura mɨkarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **17:13:** Wkp 13:45-46 **17:13:** Ofa Gami 13:45-46 **17:14:** Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14 **17:14:** Ofa Gami 13:2; 14:1-32; Matyu 8:4; Luk 5:14 **17:19:** Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 **17:19:** Matyu 9:22; Mak 5:34; Luk 7:50 **17:20:** Jo 3:3, 18:36 **17:20:** Jon 3:3; 18:36 **17:21:** Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 **17:21:** Mak 13:21; Luk 17:23; Rom 14:17 ‡ **17:21:** Gumazir maba kamaghɨn akar otevir kam giragha ghaze, "Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti." **17:22:** Mt 9:15, Jo 17:12 **17:22:** Jon 17:12 **17:23-24:** Matyu 24:23-27; Mak 13:21; Luk 17:21; 21:8

taghtagham. Eghtima an angazan-
garim bar overiamin ruaghatevimn-
ing uagharam aningin tagham. Eghti
ia ivemar men akaba gin mangan
marki.
25 A faragh bizir aviriba bagh
mizazim inigham. Eghti datirighin
dughiar kamin itir gumazamiziba an
aghuagham.

26 "Ezi bizir Noan dughiamin
otiviziba, da uaghan Gumazamizibar
Otarim izamin dughiamin otivam.
27 Gumazamiziba dagheba ko
dipaba apava, uarir ikiava mam-
aghira ikia ghua, Noa uan kurimin
ghuavanabozir dughiamin, aperiam
iza bar me kuavareme.

28 "Ezi Lotin dughiamin kamaghira,
gumazamiziba dagheba ko dipaba
apava, dagiaba bagha biziba ama-
gava, dagh ivezava, dagheba opar-
ava dipenibar ingari.
29 Ezi Lot Sodom ataghizir
dughiamin, avim ko dagiar isiba
amozimin min overiamin ikegha sua
izaghira bar moghira me kuavareme.

30 "Gumazamizibar Otarim
azenara izighiramin dughiamin,
biziba uaghan kamaghiram otivam.
31 Eghti dughiar kamin ni tina
uan dipenimin pin itir avughsazir
danganimin ikeghiva, egha uan
biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh
magiri da inian marki. Kamaghira,
tina azenibar iti, a bizitam bagh
nguibamin mangan marki.
32 Ni Lotin amuim ginighnigh!
33 Gumazamizir manam na
bagh uan ikirimirim ateghiva, uan
ikirimirim iniam.

34 Ki ia migei, dimagarir kamin
taning uaning inigh misiar vamira
dakuti, God tav inighiva tav ategham.
35-36 Eghti amizir pumuning
uaning inigh maziaba righirightima,
God tav inighiva tav ategham."§
37 Ezi me an azara, "Ekiam man-
aghira?"
Ezi a men akam ikaragha ghaze,
"Gumazir kuaba managh iti naghin,
taragiaba uari akuvagham."

18

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

1 Egha Iesus akar isin zuir mamin
uan suren gumazibav gei, egh men
akaghti, me zurara God ko mikim
mamaghira ikiam. Egh amirvaghan
kogham.
2 Egha a kamaghin me migei,
"Nguibar ekiar mamin aven jasin
mam iti, a Godin atiatir puvati. Egha
gumazamizibagh nighnizir puvati.
3 Ezi amuir odiarir mam uaghan
nguibar ekiar kamin iti. Ezi gumazir
mam pazava a gamua osimtiziba a
garisi. Ezi a jas bagha zurara izava a
migei, 'Ni kotiamin nan akuragh.'
4 "Ezi dughiar avirir maba a
bizitam gamizir puvati. Egha abuan
a uabira uabi migei, 'Ki Godin atiatir
puvati. Egha ki gumazamizibagh
nighnizir puvati.
5 Ezi amuir odiarir kam dughiar
aviribar na bagha izi. Ki bar amira.
Kamaghin amizi, ki ua bagh zuamira
an osimtizim akirigham, eghti a ua
izi na damutima ki bar amiraghan
kogham!' "

17:25: Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 **17:25:** Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22 **17:26:** Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 **17:26:** Jenesis 6:5-8; 7:1-24; Matyu 24:37 **17:27:** Stt 7:6-24 **17:27:** Jenesis 7:6-24 **17:28:** Jenesis 18:20--19:25 **17:30:** 2 Te 1:7 **17:30:** 2 Tesalonika 1:7 **17:31:** Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 **17:31:** Jenesis 19:17; 19:26; Matyu 24:17-18; Mak 13:15-16 **17:32:** Stt 19:26 **17:32:** Jenesis 19:26 **17:33:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 **17:33:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Jon 12:25 **17:34:** Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 **17:34:** Matyu 24:40-41; 1 Tesalonika 4:17

§ **17:35-36:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, "Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aningin tav inigh egha tav ategham." Ni deragh foghsi, Matyu 24:40in gan. **17:37:** Jop 39:30, Mt 24:28 **17:37:** Jop 39:30; Matyu 24:28 **18:1:** Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 **18:1:** Rom 12:12; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17 **18:5:** Lu 11:7-8 **18:5:** Luk 11:7-8 **18:7:** MAA 6:10 **18:7:** Akar Mogomem 6:10

6 Egha Iesus ua mɨgɨa ghaze, “Ia
jasɨn kuramɨn mɨgɨrɨgɨam baragh.
7 God inabazir gumazamiziba,
me dɨmagariba ko aruebar a bagha
araima, a men osɨmtɨziba bagh izɨ
da akɨram, o puvatɨgham? A me
ataghɨraghtɨ me pura mangam? Bar
puvatɨ.
8 Kɨ ia mɨgei, a men osɨmtɨzibar
ganɨva, zuamɨra men akuragham.
Kamaghɨn amizɨma, Gumazamizibar
Otarim uamateghamin dughiamɨn, a
gantɨ, nguazimɨn itir gumazamiziba
nɨghnɨzir gavgavim an ikiam, o pu-
vatɨgham?”

Gumazir pumuning God ko mɨgeir akar isɨn zuim

9 Gumazamizir mabara uarira
uan ziaba fa, egha igharaz daraziv
gɨa ghaze, me derazir puvatɨ. Ezɨ
Iesus kamaghɨn amir gumazamiziba
bagha akar isɨn zuir kam gami,
10 “Gumazir pumuning God ko
mɨkɨmasa Godɨn Dɨpenimɨn ghu,
aningɨn mav Farisi, ezɨ mav dagɨaba
isir gumazim.
11 Ezɨ Farisin gumazim tugha ua
bagha kamaghɨn God mɨgei, ‘Kɨ nɨ
mɨnaba, kɨ gumazir mabar mɨn amir
puvatɨ. Me biziba okɨava, arazir
kurabagh amuava egha amizir paba
itiba okɨa me koma akui. Egha kɨ
uaghan dagɨaba isir gumazir kamɨn
mɨn amir puvatɨ.
12 Kɨ wighɨn vamɨran dughiar
pumuningɨn nɨ ko mɨkɨmasa dagheba
ataghɨrasi. Egha bizir kɨ isiba, kɨ
10plan pozibar da arɨgha, dar pozir
vamɨra uaghan nɨ ganɨdi.’
13 Ezɨ dagɨaba isir gumazim mong
munamaghɨn tu. Egha a kogha ove-
riamɨn gari puvatɨgha uan evarim
mɨsogha kamaghɨn mɨgei, ‘Kɨ gu-
mazir kuram, God nɨ nan apangku-
figh!’
14 Kamaghɨn amizɨ kɨ guizbangɨra
ia mɨgei, gumazir dagɨaba isir kam,
a Godɨn damazimɨn dera, egha
dɨpenimɨn ghu. Ezɨ igharazim puvatɨ.
Gumazamizir uan ziaba feba, God
me abɨnam. Eghtɨ gumazamizir uari
abɨriba, God me feghtɨ me ziar ekiaba
iniam.”

Iesus ghaze, borir doziba na bagh izɨ
(Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Ezɨ Iesus dafarimning borir
dozibar arɨghasa, gumazamiziba me
inigha izi. Ezɨ an suren gumaziba
kamaghɨn ganigha men atara men
anogorosi.
16 Ezɨ Iesus borir dozibar diazɨ
me a bagha zuima, a kamaghɨn me
mɨgei, “Tina God Bizibagh Ativamin
Dughiamɨn aven ikɨsɨ, a borir dozir
kabar mɨn ikɨ. Kamaghɨn amizɨ, ia
borir doziba ateghtɨ me na bagh izɨ,
egh men anogoroghan markɨ.
17 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, gu-
mazitam borir dozir kabar mɨn God
Bizibagh Ativamin Dughiam inighan
koghɨva, egh an aven mangan bar
iburagham.”

Gumazir dapanir biziba avɨrasemezim, Iesus ko mɨgei
(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Ezɨ Judabar gumazir dapanir
mam Iesusɨn azara, “Tisan Aghuim,
kɨ manmaghɨn damigh zurara itir
ikɨrɨmɨrir aghuarim iniam?”
19 Ezɨ Iesus an akam ikaragha
ghaze, “Nɨ manmaghsua gumazir
aghuim na garɨsi? Gumazir
aghuitam itir puvatɨ. God uabɨra
gumazir aghuim.

18:8: Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9 **18:8:** Hibru 10:37; 2 Pita 3:8-9 **18:9:** Lu 10:29, 16:15 **18:9:** Luk 10:29; 16:15 **18:11:** Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 **18:11:** Onger Akaba 135:2; Aisaia 1:15; 58:2; Luk 16:15; Akar Mogomem 3:17 **18:12:** Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23 **18:12:** Jenesis 14:20; Aisaia 58:2-3; Matyu 23:23 **18:13:** Sng 51:1 **18:13:** Onger Akaba 51:1 **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 **18:14:** Jop 22:29; Matyu 23:12; Luk 14:11; Jems 4:6; 1 Pita 5:5-6 **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13 **18:15:** Matyu 19:13; Mak 10:13 **18:16:** Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **18:16:** Matyu 19:14; Mak 10:14; 1 Korin 14:20; 1 Pita 2:2 **18:17:** Mt 18:3, Mk 10:15 **18:17:** Matyu 18:3; Mak 10:15 **18:18:** Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25 **18:18:** Matyu 19:16; Mak 10:17; Luk 10:25

20 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.’ ”

21 Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ki fomiram aghirimra ikia, arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”

22 Ezi Iesus kamaghin oregha a ikaragha ghaze, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar, ni da amangighiva dagiaba inigh, egh gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh nan gin izi.”

23 Gumazir kam, biziba bar aviriba iti, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar oseme.

24 Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, “Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!

25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

26 Ezi marazi kamaghin oregha an azara, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

27 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”

28 Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.”

29 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki,

30 egh datirighin itir dughiar kamin, God bizir avirir me faragha inizir bizibagh afiragh me daningam. Egh dughiar gin otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

Dughiar mikezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham (Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Egha Iesus 12plan suren gumaziba inigha me uarira ikiava, a kamaghin me migei, “Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalemin ghuavanadi. Eghti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazamizibar Otarimin gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham.

32 Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a giparіva, a ifozoregh a misueghti an aremegham.

33 Eghti dughiar mikezimin a ua dikavigham.”

34 Ezi an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar mingariba men monge, ezi me bar fozir puvati.

18:20: Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20 **18:20:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; Rom 13:9; Efesus 6:2; Kolosi 3:20 **18:22:** Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19 **18:22:** Matyu 6:19-20; 19:21; 1 Timoti 6:19 **18:24:** Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 **18:24:** Aghuzir Akaba 11:28; Matyu 19:23; Mak 10:23 **18:27:** Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36 **18:27:** Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Mak 14:36 **18:28:** Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 **18:28:** Matyu 4:19-20; 19:27; Mak 10:28 **18:29:** Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30 **18:29:** Godin Araziba 33:9; Matyu 19:29; Mak 10:29-30 **18:30:** Mt 19:29, Mk 10:30 **18:30:** Matyu 19:29; Mak 10:30 **18:31:** Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44 **18:31:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Matyu 16:21; Mak 10:32; Luk 24:44 **18:32:** Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 **18:32:** Matyu 27:2; Luk 9:22; 9:44; 23:1; Jon 18:28; Aposel 3:13 **18:34:** Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16 **18:34:** Mak 9:32; Luk 9:45; Jon 10:6; 12:16

Iesus gumazir damazir kuram gamizi a gari
(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangsisi.
36 Egha an orazima gumazamizir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim.
37 Ezi me a migia ghaze, "Nasaretin gumazim Iesus iza zui."
38 Ezi a dia migei, "Iesus, Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!"
39 Ezi gumazir faragha zuiba me an atara a migia ghaze, ni nimira iki.
Ezi a bar pamtem dia migei, "Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!"
40 Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumazibav gia ghaze, "Ia gumazir munam inigh na bagh izi."
Ezi a roghira izima, Iesus an azara,
41 "Ki tizim ni bagh a damuasa, ni ifonge?"
Ezi an a ikaragha ghaze, "Ekiam, ki ganasa ifonge."
42 Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin akurazi ni dera."
43 Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin gin ghua Godin ziam fe. Ezi gumazamiziba an ganigha, uaghan Godin ziam fe.

19

Iesus Sakiusin dipenimin ghu

1 Iesus Jerikon nguibar ekiam abigha zui.
2 Ezi gumazir mam nguibar kamin iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme.
3 A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumazamizir avirimin tongin iti. Kamaghin amizi a Iesusin garir puvati.
4 A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.
5 Ezi Iesus danganir kamin oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kamaghin Sakius migei, "Sakius ni zuamira izighiri. Datirighin ki nin dipenimin ikiam."
6 Ezi a zuamira izaghirigha bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimin zui.
7 Ezi gumazamiziba bar an ganigha, kamaghin migia ngavamadi, "A ghua gumazir kuramin dipenimin iti."
8 Me dipenimin ikia, Sakius tugha, kamaghin Ekiam migei, "Ekiam, Ni oragh! Datirighin ki uan biziba bar da tuiragham. Egh ki taba isi gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazitam gifaragh an bizitam okemeghiva, ki datirighin uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam."
9 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Gumazir kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kamaghin amizi, datirighin God dipenir kamin gumazamiziba bar men akura.
10 Gumazamizibar Otarim, gumazamizir ovengeziba bagha ruiava men akurvaghasa ize."

Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10plan akar isin zuim
(Matyu 25:14-30)

11 Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a migei. A Jerusalemin boroghin itima, me ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, an akar isin zuir mam me migei.
12 A kamaghin me migei, "Gumazir aruar mam nguibar saghuiamin

18:38: Mt 15:22 **18:38:** Matyu 15:22 **18:42:** Lu 7:50, 17:19 **18:42:** Luk 7:50; 17:19 **19:7:** Mt 9:11, Lu 5:30, 15:2 **19:7:** Matyu 9:11; Luk 5:30; 15:2 **19:8:** Kis 22:1, Nam 5:6-7, 1 Sml 12:3, 2 Sml 12:6 **19:8:** Ua Me Ini 22:1; Diboboniba 5:6-7; 1 Samuel 12:3; 2 Samuel 12:6 **19:9:** Lu 13:16, Ap 16:31, Ro 4:11-13, Ga 3:7 **19:9:** Luk 13:16; Aposel 16:31; Rom 4:11-13; Galesia 3:7 **19:10:** Mt 10:6, 18:11, Lu 15:4, Jo 3:17, 1 Ti 1:15 **19:10:** Matyu 10:6; Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Timoti 1:15 **19:11:** Mt 25:14-30, Ap 1:6 **19:11:** Matyu 25:14-30; Aposel 1:6

mangasa, eghti me a damighti an
atrivimin ikiam. A gin uamategh uan
nguibamin izegh men ganam.
13 A mangasa uan ingangarir
gumazir 10plan diagha, 20 kina, 20
kina bar moghira me rome. Egha
kamaghin me migei, 'Ia dagiar kaba
inighiva uari bagh dagiar ingan-
garibar amu ikiti, ki uamategham.'
14 "An apengan itir gumaziba me
bar navir kuram an iti. Kamaghin
amizi, me akam inigha zuir gumaz-
iba amadazima me nguibar gumazir
aruam ghuzimin ghu. Me kamaghin
migei, 'Gumazir kam en atrivimin oti-
van e aghua.'
15 Ezi gumazir igharaziba gumazir
aruar kam gamizi an atrivimin
otogha, gin uamatenge. A uamategha
izegha kamaghin me migei, 'Gumazir
ki fomira dagiaba aningiziba, men
diagh. Ki foghasa me manmaghin
nan dagiabagh isin dagiaba ini.'
16 "Ezi gumazir faragha zuim iza
kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20
kinan kamin dagiar ingangarim
gamighava, a gisin 200 kina ini.'
17 Ezi atrivim kamaghin a migei,
'Ni nan ingangarir gumazir aghuim,
ni ingangarir bar aghuim gami. Ni
bar deraghvira bizir muziarim gami,
kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni
danightima, ni nguibar ekiar 10plan
ganam.'
18 "Ezi ingangarir gumazir
igharazim iza kamaghin migei,
'Ekiam, ki nin 20 kinan kamin dagiar
ingangarim gamigha datirighin a
gisin 100 kina ini.'
19 Ezi atrivim a migei, 'Ki ni atighti
ni nguibar ekiar 5plan ganam.'
20 "Ezi ingangarir gumazir
mikezim iza kamaghin migei, 'Ekiam
nin 20 kina ikia kati. Ki inir avizimin
a nomkezima, a kati.
21 Ki ni gifo, ni gumazir apangku-
viba puvatizim. Gumazir igharaziba
amir biziba, ni pura da isi. Egha
dagher me oparizíba, ni uaghan pura
da isi. Kamaghin amizi ki nin atiati.'
22 "Ezi atrivim kamaghin ingan-
garir gumazim migei, 'Ni ingangarir
gumazir kuram! Nin akamra ki
ni tuisigham. Ni kamaghin na
ginighnisi, ki ti gumazir apangkuviba
puvatizim. Egha ki gumazir igharaz-
iba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha
dagher me opariba, ki ti uaghan pura
da isi?
23 Manmaghin amizi, ni nan
dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir
puvati, eghti ki uamategh iziva da
iniva dagiataba dagh isin ua da
iniam?'
24 Egha a kamaghin an boroghin
tuivighav itir gumazibav gei, 'Ia ada
20 kina inighiva gumazir 200 kina
itim daningigh.'
25 Me kamaghin a migei, 'Ekiam, a
200 kina inigha gifa.'
26 "Ezi a ghaze, 'Ki ia migei! Gu-
mazim o amizim Godin akabagh
foghti, God uan akabar fofozir
igharaziba ia daningam, eghti a
Godin akar aviribagh fogham. Eghti
Godin akabagh foghan aghuazir tav,
an fofozir muziarim God a dam a
inigham.
27 Nan apaniba, ki men atrivimin
ikian me aghua, ia me inigh kagh
iziva, nan damazimin me misueghti
me arimighiregh.' "
28 Iesus akar isin zuim gamigha
givagha, uan darorim gamua tuavir
Jerusalemin zuimin ghuavanadi.

Iesus Jerusalemin otogha Godin Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29--21:38)

Iesus atrivimin min Jerusalemin aven zui

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

19:14: Jo 1:11 **19:14:** Jon 1:11 **19:17:** Mt 25:21, Lu 16:10 **19:17:** Matyu 25:21; Luk 16:10 **19:21:** Mt 25:24 **19:21:** Matyu 25:24 **19:22:** 2 Sml 1:16, Jop 15:6, Mt 12:37, 25:26 **19:22:** 2 Samuel 1:16; Jop 15:6; Matyu 12:37; 25:26 **19:26:** Mt 13:12, 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18 **19:26:** Matyu 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18

29 Iesus Betfage ko Betanin
boroghin oto, nguibar kamning
Olivin Mighsiam gisin iti. Egha a uan
suren gumazir pumuning amaga,
30 kamaghin aning migei, "Gua
nguibar munagh itimin mangi.
Gua nguibar kamin mangi gantima
donkin igiar mam me a ikezima,
a iti. Gumazitam dughiatamin a
gaperagha aruizir puvati. Gua an
benim firighiva donki inigh kagh izi.
31 Eghti tav kamaghin guan
azaragham, 'Gua tizim bagha donkin
kam firi?' eghti gua a mikim suam,
'Ekiam ingangarim an iti.' "
32 Egha Iesus aning amadazi an-
ing ghua garima, biziba bar moghira
Iesus mikemezi moghin iti.
33 Ezi aning donkin benim firima,
an ghuaviba aningin azara, "Gua
tizim bagha donkin benim firi?"
34 Ezi aning kamaghin me migei,
"Ekiam ingangarim an iti."
35 Egha aning donki inigha Iesus
bagha izi. Egha aning uan azenan
azuir korotiar ruariba donki gisin
da ghuani. Egha aning Iesusin aku-
razima a donki gisin apera.
36 A donki gaperagha zuima, gu-
mazamiziba uan korotiar ruariba
suava tuavimin da mighuari.
37 A iza danganir tuavir Olivin
Mighsiamin ghuaghirimin boroghin
izima, an gin aruir darazi, me God
amizir mirakelbar ganighava da
bagha bar akongegha pamtem Godin
ziam fe.
38 Me araghasa kamaghin migei,
"Gumazir Ekiamin ziam ko gav-
gavimin izim, God deragh a damu!
Navir amirizim Godin Nguibamin
iti. Nguibar bar pin itimin itir Godin
ziam fi!"
39 Ezi Farisin marazi gumazamizir
kabar tongin ikia, kamaghin Iesus
migei, "Tisa, ni uan suren gumazibav
kimtima, me nimira iki! Me kam-
aghin mikiman marki!"
40 Ezi a kamaghin me migei, "Ki ia
migei, me nimira ikiti dagiaba uari
araghasam!"

Iesus Jerusalem bagha azi

41 Iesus Jerusalemin boroghira iza,
egha an gara a bagha azi.
42 Egha a kamaghin migei,
"Jerusalem, ki kamaghsua, ni amua
datirighin navir amirizimin biz-
ibagh foghai. Kamaghin amizi, da
datirighin nin modo.
43 Dughiam iziti, nin apaniba
izi nguibam avinizir divazimin
boroghin nguazir pozir ekiabav
kiniva ni ekiarughti, ni arimangighan
kogham.
44 Ni Jerusalem, me nin borir nin
aven itiba sarama asighasigham.
Ni Godin dughiar nin akuraghasa
izezim, ni a gifozir puvati. Bizir
kam bagh me dipenimin ingarizir
dagiatam, ateghti, tam tam gisin
ikeghan kogham."

Ivezir gumazamiziba ko biziba amadir gumazamiziba Iesus Godin Dipenimin me batosi

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Egha a Godin Dipenim avinizir
divazimin aven ghua, biziba amadir
gumaziba batosi.
46 Egha kamaghin me migei, "Godin
Akinafarimin aven, osizirim kam-
aghin iti, 'Nan Dipenim, God ko
migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi,
an okimakiar gumazibar mogomer
danganimin min oto.' "

19:30: Matyu 21:2-3; Mak 11:2-3 **19:32:** Lu 22:13 **19:32:** Luk 22:13 **19:35:** 2 Kin 9:13, Mt 21:7, Mk 11:7, Jo 12:14 **19:35:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:7; Mak 11:7; Jon 12:14 **19:36:** 2 Kin 9:13, Mt 21:8 **19:36:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:8 **19:38:** Sng 118:26, Lu 2:14, 13:35, Ef 2:14 **19:38:** Onger Akaba 118:26; Luk 2:14; 13:35; Efesus 2:14 **19:40:** Hab 2:11 **19:40:** Habakuk 2:11 **19:41:** Jo 11:35 **19:41:** Jon 11:35 **19:42:** Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 **19:42:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:14; Rom 11:8 **19:43:** Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20 **19:43:** Aisaia 29:3-4; Jeremaia 6:3; 6:6; Luk 21:20 **19:44:** Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 **19:44:** Daniel 9:24; Maika 3:12; Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 1:68; 21:6 **19:45:** Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 **19:45:** Matyu 21:12; Mak 11:11; 11:15; Jon 2:14-15 **19:46:** Ais 56:7, Jer 7:11 **19:46:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11

47 A zurara Godin Dipenimin aven
men sure gami. Ezi ofa gamir
gumazir ekiaba ko Judan Araz-
ibagh fozir gumaziba ko gumazir
dapaniba, me a misueghti an are-
meghasa.
48 Ezi gumazamiziba a baraghasa
bar ifongegha, bar an boroghin
iti. Kamaghin amizi, an apaniba a
misoghan ibura.

20

Me Iesusin gavgavim bagha an azara
(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Dughiar mamin Iesus Godin
Dipenir avizimin aven ikia, gumaza-
mizibar sure gamuava Akar Aghuim
akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba,
ko Judan Arazibagh fozir gumaziba,
ko Judabar gumazir aruaba, me iza
anekufa.
2 Egha me kamaghin a migei, "E
mikemegh, ni gavgavir manamin
bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam
ni ganingi?"
3-4 Ezi Iesus kamaghin men
akam ikaragha ghaze, "Ki uaghan
azangsizitam ia damuasa. Ia na
mikim, Jonin rurim, a Godin ize o
gumazamizibar ize?"
5 Ezi me uarira uariv gei, "E suam,
'An rurim Godin ize,' eghti, a kam-
aghin mikim suam, 'Ia manmaghin
amigha ia nighnizir gavgavim Jonin
ikian aghua?'
6 Egh e suam, 'An rurim gu-
mazamizibar ize,' eghti gumaza-
miziba dagiabar e ginivighti, e
arighiregham. Me kamaghin fo Jon
a Godin akam inigha izir gumazim."
7 Egha me Iesus ikaragha ghaze, "E
fozir puvati, Jonin rurim manmaghin
ize."
8 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ka-
maghira, ki uan gavgavim inizir tu-
avimin gun ia mikemeghan kogham."

Wainin azenir gumazibar akar isin zuim
(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Egha Iesus migia ghua ua akar isin
zuir kamin gumazamizibav gei, "Gu-
mazir mam wainin azenim oparigha,
egha azenimin garir gumazir mabar
dafarim garigha ghaze, me gin a
givezam. Egha a ghua dughiar ru-
arimin saghon iti.
10 Egha wainin oviziba kuarir
dughiamin, a ingangarir gumazir
mam amadagha ghaze, me wainin
ovizir taba a daningam. Ezi azenimin
garir gumaziba a misuegha ane-
madazima, a dafarir kinibar ua-
matenge.
11 Ezi a ingangarir gumazir
igharazim amada, ezi me uaghan
a misuegha aghumsizir arazibar a
gamigha, anemadazi a dafaribara
uamatenge.
12 Ezi a ua mikezim amadazi, me
bar puv a misuegha a isa azenim
mikini.
13 "Ezi wainin azenir ghuavim
uabira uabi migei, 'Ki manmaghin
damuam? Ki uan otarir ifongezim
amangam. Eghti me ti a baregh
deragh a damuam.'
14 Ezi wainin azenimin garir gu-
maziba otarir kamin ganigha, kam-
aghin uariv gia ghaze, 'Kar otarir gin
azenir kam iniamim. E a misueghti
an aremeghti, e uari bagh wainin
azenir kam iniam.'
15 Egha me a isa azenim mikinigha
a misoghezima an areme."

Egha Iesus ua kamaghin gumaza-
mizibav gei, "Wainin azenir ghuavim
manmaghira azenimin garir gu-
mazir kabar amuam?
16 A iziva azenimin garir gumazir
kabav soghti, me arimighiram. Eghti
a wainin azenim inigh gumazir
igharazibar anigam."

Ezi gumazamiziba bizir kam

19:47: Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 **19:47:** Luk 21:37; 22:53; Jon 7:19; 8:37; 18:20 **19:48:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19 **19:48:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 20:19 **20:2:** Ap 4:7, 7:27 **20:2:** Aposel 4:7; 7:27 **20:6:** Mt 14:5, 21:26, Lu 7:29 **20:6:** Matyu 14:5; 21:26; Luk 7:29 **20:9:** Ais 5:1 **20:9:** Aisaia 5:1 **20:10:** 2 Sto 36:15-16 **20:10:** 2 Eghaghaniba 36:15-16

baregha migia ghaze, “Bar pu-
vatigham!”

17 Ezi Iesus merara gara, egha
men azara, “Ezi Godin Akinafarimin
migirigiar otevir kam, an mingarim
manmakin?

“ ‘Kar dipenir akinir ingangarir gu-
maziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir
guarim gava?’

18 “Ni tina temer guarir kam gisin
irighiva dipirigh irigham, eghti a
tina gisin irightima gumazir kam bar
misarighiregham.”

19 Ezi Judan Arazibagh fozir gu-
maziba, ko ofa gamir gumazir eki-
aba, me bar kaghira Iesusin suighasa
tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir
kam me gasara, ezi me an suighan
gumazamizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi (Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Egha me bar deravira a bagha
gara, egha moga garir gumaziba
amadazi, me ifara mati me guizin
migei. Me kamaghsua, me Iesusin
migirigiar otevitamin suiraghiva, egh
a isi Romin gavmanin gumazir ekiam
danigham.

21 Ezi moga garir gumazir kaba an
azangsisi, “Tisa, e fo ni guizbangira
bizibav geir gumazim. Ni Godin
Arazibar gumazamizibar sure
gamuava guizbangira me migei. Ni
tavin nighnizimin gin zuir puvati.
Akar vamira ni gumazamizir zi-
aba itiba, ko gumazamizir kiniba
uaghara, me migei.

22 Ni e mikim, Judan Araziba
manmaghin migei? E dagiaba isiva
Atrivim Sisar daningtima, arazir kam
Godin damazimin dera, o puvati?”

23-24 Ezi a men nighnizir ifavarib-
agh fogha kamaghin me migei,
“Dagiatam nan akagh. Tinan
nedazim ko ziam an iti?”

25 Ezi me kamaghin migei, “Sisarin
ziam koma nedazim an iti.”

Ezi a me migei, “Kamaghira, ia
Sisarin biziba isi Sisar daning, egh
Godin biziba isi God daning.”

26 Ezi me gumazamizibar tongin,
a mikemezir migirigiaba bagha an
suighan ibura. Egha me pura an
migirigiabagh nighnigha nimira iti.

Aremezir gumazamiziba ua dikavigham (Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Sadyusin maba azangsizir mam
sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin
nighnisi, aremeziba ua dikavan
kogham.)

28 Egha me kamaghin Iesus migei,
“Tisa, Moses e bagha akinafarim
osira ghaze, gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatigh aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam.

29 Ezi 7plan aveghbuaba iti. Egha
men mav faragha amuimin ikia
boriba puvatigha areme.

30-31 Ezi anarira irim an ikia kam-
aghira, ezi mikezim kamaghira ghu.
Kamaghira, 7plan aveghbuaba bar
ariaghiregha boriba puvati.

32 Ezi amizir kam gin uaghan
areme.

33 Fomira me bar amizir kamin ike.
Kamaghin amizi gumazamiziba ua
dikavamin dughiamin, amizir kam
tinan amuimra?”

34 Ezi Iesus men akam ikaragha
ghaze, “Dughiar kamin itir gumaza-
miziba, me poroghamibagh ami.

20:17: Sng 118:22, Mt 21:42 **20:17:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42 **20:18:** Ais 8:14-15, Dan 2:34-35, Mt 21:44 **20:18:** Aisaia 8:14-15; Daniel 2:34-35; Matyu 21:44 **20:19:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 19:47-48 **20:19:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 19:47-48 **20:20:** Lu 11:54 **20:20:** Luk 11:54 **20:25:** Mt 22:2, Mk 12:17 **20:25:** Matyu 22:21; Mak 12:17 **20:27:** Mt 22:21, Mk 12:18, Ap 23:8 **20:27:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Aposel 23:8 **20:28:** Lo 25:5 **20:28:** Godin Araziba 25:5 **20:36:** Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo 3:1-2 **20:36:** Rom 8:23; 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52; 1 Jon 3:1-2

35 Eghtɨ gɨn gumazamizir God in-
abaziba, me uaghan dughiar iza-
mim ko ua dɨkavamin dughiamɨn, me
poroghamibar amuan kogham.
36 God me damightɨma, me ua
dɨkavigham. Me ua dɨkavightɨ e fogh
suam me Godɨn boribara, egh me en-
selbar mɨn ikiam. Kamaghɨn amizɨ
me uam arɨmɨghiran koghɨva, egh
poroghamibar amuan kogham.
37 Ezɨ Moses uabɨ temer avimɨn
eghaghanimɨn aven en aka, aremez-
iba ua dɨkavam. A kamaghɨn mɨgei,
'Ekiam, Nɨ Abraham ko Aisak ko
Jekopɨn God.'
38 Kamaghɨn e fo, God gumazir
ariaghirezibar God puvatɨ, a gu-
mazir angamɨra itibar God. Ezɨ an
damazimɨn an boriba bar angamɨra
iti."
39 Ezɨ Judan Arazibagh fozir gu-
mazir maba kamaghɨn mɨgei, "Mar
mɨgɨrɨgɨar aghuim, Tisa."
40 Egha me uam an azangan atiati.

Iesus a tina?
(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Ezɨ Iesus kamaghɨn gumazamiz-
ibav gei, "Manmaghɨn amizɨ gumaza-
miziba ghaze, God Uam E Iniasa
Mɨsevezir Gumazim Krais, a Devitɨn
ovavim?
42 Ezɨ Devit uabɨ Onger Ak-
abar Akɨnafarimɨn aven kamaghɨn
mɨkeme:

" 'Ekiam, nan Ekiam mɨgɨa ghaze,
"Nɨ nan agharir guvimɨn daper-
agh ikɨ mangɨtɨ,*
43 kɨ nɨn apaniba dɨkabɨragh me isɨ nɨn
dafarim datɨghtɨ,
me nɨn dagarimningɨn apengan
ikiam." '

44 "Egha Devit 'Ekiam' a gatɨ. Man-
maghɨn amizɨ, a Devitɨn Ovavim?"

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

45 Ezɨ gumazamiziba orazima a ka-
maghɨn uan suren gumazibav gei,
46 "Ia Judan Arazibagh fozir gu-
maziba bagh gan. Me uari fava koro-
tiar ruarir kaba aghuraruasa ifonge.
Ezɨ gumazamiziba maketɨn dangani-
bar men ziaba fasa me bar akonge.
Egha God ko mɨgeir dɨpenibar aven
dabirabir aghuariba iniva, egha isar
ekiabar dughiabar me danganir zi-
aba itiba iniasa bar ifonge.
47 Me amuir odiaribagh ifara, men
dɨpeniba okɨa ghaze e dera. Egha
gumazamiziba men ziaba fasa, me
God ko mɨgɨa mɨgɨrɨgɨar ruaribagh
ami. Kamaghɨn amir gumaziba,
men ivezir kuram gumazamizir
arazir kurabagh amibar ivezim bar
a gafiragham."

21

Amuir odiarim dagɨamning God ganɨngi
(Mak 12:41-44)

1 Iesus kogha garima, dagɨaba
itir gumazamiziba uan dagɨaba isa
Godɨn Dɨpenimɨn dagɨaba arɨzir
danganim garɨsi.
2 Ezɨ a garima biziba puvatɨzir
amuir odiarir mam uaghan uan
dagɨar muziarimning atɨ.
3 Ezɨ Iesus kamaghɨn mɨgei, "Kɨ
guizbangɨra ia mɨgei, biziba puvatɨzir
amuir odiarir kam dagɨar muziarir
pumuning dagɨaba arɨzir danganim
gatɨ, ezɨ an dagɨar pumuning gumaza-
mizir igharaziba arɨghizir dagɨabagh
afira.
4 Me uan dagɨar avɨribar amodoghɨn
dagɨar muziariba anɨngi. Ezɨ a uan
dabirabir onganarazimɨn mɨrara
dagɨar muziarir abuananamning
atɨ."

20:37: Kis 3:6 **20:37:** Ua Me Ini 3:6 **20:38:** Ro 6:10-11, 14:8-9 **20:38:** Rom 6:10-11; 14:8-9 **20:42:** Onger Akaba 110:1 * **20:42:** Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam. **20:46:** Mt 23:5, Lu 11:43 **20:46:** Matyu 23:5; Luk 11:43 **21:1:** Mk 12:41 **21:1:** Mak 12:41 **21:3:** 2 Ko 8:12 **21:3:** 2 Korin 8:12

Iesus ghaze, Godɨn Dɨpenim ikuvigham
(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

5 Ezɨ an suren gumazir maba Godɨn Dɨpenimɨn garava kamaghɨn mɨgei, “Me dagɨar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam danɨngamin bizir aghuir maba an kuruke.”
6 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Ia datɨrɨghɨn garir bizir kabanagh, dughiam izɨtɨma dagɨar kaba, gumazɨba bar da pueghtɨ da bar moghɨra dagh iregham. Eghtɨ tam tam gisɨn ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osɨmtɨziba gɨn otivam
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

7 Ezɨ me an azara, “Tisa, bizir kaba manadɨzoghɨn otivam? Arazir manam faragh otoghtɨ, e fogh suam, dughiar kam roghɨra ize?”
8 Ezɨ Iesus kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Ia uari bagh deraghvɨra gan, ia men ifavariba baraghan markɨ. Gumazir avɨriba nan ziamɨn izɨ suam, ‘Kar kɨrara!’ Eghtɨ tarazi suam, ‘Dughiam roghɨra ize!’ Eghtɨ ia men gɨn mangan markɨ.
9 Egh ia inogoviba ko adoghodozir mɨdorozir akaba baraghɨva, atiatingan markɨ. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghtɨ nguazir kam gɨvamin dughiam datɨrɨghɨra otoghan kogham.”
10 Egha a kamaghɨn me mɨgei, “Kantrin mamɨn itir darazi dɨkavigh kantrin igharazimɨn itir darazi ko mɨsogham. Eghtɨ atrivir mamɨn adarazi dɨkavigh atrivir igharazimɨn adarazi ko mɨsogham.
11 Eghtɨ danganir maba mɨkɨmkɨzir gavgaviba, ko dagheba otevir dughiaba koma arɨmariar gavgaviba otivtɨ, atiatingamin biziba ko overiamɨn pɨn arazarazir ekiaba otivam.
12 “Bizir kaba gɨn otivam, me faragh ian suiraghɨva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darɨghsɨ ia inighɨva God ko mɨgeir dɨpeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghtɨ ia nan gɨn zuir gumazamiziba me bizir kam bangɨn ia inighɨva atrivɨba ko gavmanɨn gumazir ekiabar damazimɨn mangam.
13 Eghtɨ kar dughiar aghuir ia nan akam me mɨkɨnamim.
14 Eghtɨ ia deraghvɨra nɨghnɨgh. Ia faragh me mɨkɨmsɨ akabagh nɨghnɨghan markɨ.
15 Eghtɨ kɨ nɨghnɨzir aghuiba ko mɨgɨrɨgɨar aghuiba ia danɨngtɨma, ia mɨgɨrɨgɨar aghuibara damutɨ, ian apanitam ian akaba batoghɨva ia adoghan kogham.
16 “Eghtɨ ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba, merara ia inighɨva gumazir kurabar dafaribar atɨghtɨ, me ian taraziv soghtɨ ia arɨmɨghiregham.
17 Eghtɨ gumazamiziba bar nan ziam bangɨn ian aghuagham.
18 Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghɨn ian dapanarɨzitam asighiran kogham.
19 Ia tugh gavgavighvɨra ikɨva, dabirabir bar aghuim iniam.”

Iesus ghaze Jerusalem ikuvigham
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Nɨ Jerusalemɨn nguibamɨn gantɨ mɨdorozir gumaziba izɨ a kontɨma, nɨ fogh suam, a gasɨghasɨghamin dughiam roghɨra ize.
21 Egh gumazir Judian itiba arɨ mɨghsɨabar mangɨtɨ, Jerusalemɨn nguibamɨn itiba azenan mangɨtɨma,

21:6: Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 19:44 **21:6:** Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 19:44 **21:8:** Mt 24:4-5, Mk 13:5-6, Ef 5:6, 2 Te 2:3 **21:8:** Matyu 24:4-5; Mak 13:5-6; Efesus 5:6; 2 Tesalonika 2:3 **21:10:** Matyu 24:6-7; Mak 13:7-8 **21:12:** Mt 24:9, Mk 13:9 **21:12:** Matyu 24:9; Mak 13:9 **21:14:** Mt 10:19, Mk 13:11 **21:14:** Matyu 10:19; Mak 13:11 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Ap 6:10 **21:15:** Aposel 6:10 **21:16:** Mai 7:6, Mt 10:21-22, Mk 13:12, Ap 7:59, 12:2 **21:16:** Maika 7:6; Matyu 10:21-22; Mak 13:12; Aposel 7:59; 12:2 **21:17:** Matyu 10:22 **21:18:** Matyu 10:30; Luk 12:7 **21:19:** Matyu 10:22; 24:13; Hibru 10:36 **21:20:** Mt 24:15, Mk 13:14 **21:20:** Matyu 24:15; Mak 13:14 **21:22:** Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7 **21:22:** Godɨn Araziba 32:35; Jeremaia 5:29; 46:10; Daniel 9:26-27; Hosea 9:7

Jerusalemin azenan itir gumazamiziba uam an aven mangan markiam.
22 Kar osimtizibar dughiam, God da isi Israelia daningiva, men arazir kuraba ikarvagham. A fomira osirizi moghin otogham.
23 Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! Eghti God gumazir kabar atartima, osimtizir ekiam nguazir kam bativam.
24 Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inivti me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangitima me nguibar Israelin azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar paziva Jerusalem damu mangi dughiar me Jerusalemin ganamin dughiam givagham."

Gumazamizibar Otarim gin izam (Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

25 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima, nguazimin gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham.
26 Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin amizi gumazamiziba atiatingiva damaziba men isirtima, me daighiriva otivamin biziba bagh mizuamiva nighnigham.
27 Egh me dughiar kamin Gumazamizibar Otarimin ganti, a ghuariamin tongin gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara izam.
28 Eghti bizir kabanagh otivighiritima ia dikavigh, uan dapaniba fegh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!"

Temer fighin akar isin zuim (Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)

29 Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me migei, "Ia temer fighin ganiva temer maba sara gan.
30 Temebar dafariba asighiriti ia fogh suam, aruem ganamin dughiam roghira ize.
31 Kamaghira, ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.
32 "Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam.
33 Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham."

Iesusin suren gumaziba uari bagh deraghvira gan

34 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar onganiba ko nguazir kamin biziba, ia puv dagh nighnighti, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghiva, asizibar suizir azuazimin min ian suigham.
35 Dughiar kam, nguibaba ko nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam.
36 Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikimvira ikiti, a gavgavim ia daningtima ia bizir otivamin kabagh itaviragham. Egh ia Gumazamizibar Otarimin damazimin tuivam."
37 Dughiabar zurara, Iesus Godin Dipenimin aven men sure gamuava, guaratizibar Olivin Mighsiamin ghuava dimagaribar an iti.

21:23: Mt 24:19, Mk 13:17, 1 Ko 7:26 **21:23:** Matyu 24:19; Mak 13:17; 1 Korin 7:26 **21:24:** Esr 9:7, Sng 79:1, Ais 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2 **21:24:** Esra 9:7; Onger Akaba 79:1; Aisaia 63:18; Akar Mogomem 11:2 **21:25:** Sng 46:2-3, 65:7-8, Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 **21:25:** Onger Akaba 46:2-3; 65:7-8; Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:31; Matyu 24:29; 2 Pita 3:10-12; Akar Mogomem 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13, Mt 24:30, 26:64, MAA 1:7, 14:14 **21:27:** Daniel 7:13; Matyu 24:30; 26:64; Akar Mogomem 1:7; 14:14 **21:28:** Ro 8:19, 8:23, 13:11 **21:28:** Rom 8:19; 8:23; 13:11 **21:33:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:33:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Luk 16:17; 1 Pita 1:25 **21:34:** Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:34:** Matyu 24:48-50; Mak 4:19; Luk 17:27; Rom 13:13; 1 Tesalonika 5:3; 5:6; 1 Pita 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:35:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17 **21:36:** Matyu 24:42; Mak 13:33; Luk 18:1; Efesus 6:13; Akar Mogomem 6:17 **21:37:** Lu 19:47 **21:37:** Luk 19:47

38 Ezi gumazamiziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godin Dipenimin arui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

22

(Sapta 22--24)

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati
(Matyu 26:1-5; 26:14-16; Mak 14:1-2; 14:10-11; Jon 11:45-53)

1 Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam, God Israelia Gitazir Dughiam.

2 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me gumazamizibar atiati, kamaghin amizi me Iesus misoghasa tuaviba buri.

3-4 Iesusin 12plan suren gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma migirigiabagh ami.

5 Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a daningasa akabar kiri.

6 Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darigham.

Suren gumazimning daghebar kiri
(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

7 Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kamin me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagha sipsipin nguzim misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa.*

8 Ezi Iesus Jon ko Pita amadagha kamaghin aning migia ghaze, "Gua mangiva, e God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin daghebar kir."

9 Ezi aning an azara, "Ga managh a bagh danganim akiram?"

10 Ezi a kamaghin aning migei, "Gua nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi.

11 Egh dipenimin ghuavim mikim suam, 'Tisa kamaghin migia ghaze, "Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamim mana?" '

12 Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziba ko dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir."

13 Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezi aning God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi
(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

14 Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti.

15-16 Egha a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelia Gitazir Dughiamin isamin dagher katam ameghan kogh, kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima, ki ia ko isar kam amasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam."

17-18 Egha Iesus wain apir kap inigha Ekiam minabagha kamaghin migei, "Ki ia migei, ki uam wainin

22:1: Kis 12:1-27 **22:1:** Ua Me Ini 12:1-27 **22:2:** Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27 **22:2:** Onger Akaba 2:2; Luk 20:19; Aposel 4:27 **22:3-4:** Matyu 26:14; Mak 14:10; Luk 4:13; Jon 13:2; 13:27 **22:5:** Sek 11:12 **22:5:** Sekaraia 11:12 **22:7:** Kis 12:1-27 **22:7:** Ua Me Ini 12:1-27 * **22:7:** Ni, God Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan. **22:13:** Lu 19:32 **22:13:** Luk 19:32 **22:15-16:** Luk 13:29; 14:15; Aposel 10:41; Akar Mogomem 19:9

ovizimin dipar katam aman kogh, kamaghira ikiti God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, ia a inigh ia uari daning."

19 Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebigha me ganiga kamaghin me migei, "Kar nan inivafizim, ki ia bagha aneningi. Ia anemi na ginighnigh."

20 Me amegha givazima, arazir kamra a wain apir kap inigha kamaghin migei, "Kavin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri.†

21 Eghti ia gan, gumazir na inighiva gumazir kurabar dafarim darighamim, a kara na ko dakozim gaperaghav iti.

22 Eghti Gumazamizibar Otarim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham."

23 Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsisi, "Tina bizir kam damuam?"

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

24 Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham?

25 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kantrin Igharazir Gumazamizibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kurabar gumazamizibagh amua kamaghin migei 'E gumazamizibar akurvasi.'

26 Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki.

27 Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim. Ezi ki ian torimin ikia mati ian ingangarir gumazim.

28 "Ki osimtiziba aterima ia na ko iti.

29 Kamaghira, nan afeziam Atrivimin min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa.

30 Eghti nan atrivir dughiamin aven ia na ko atrivimin dabirabir aghuaribar apiaghiva Israelian anabar 12plan ganam."

Iesus kamaghin migia ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham (Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

31 Egha Iesus kamaghin migei, "Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisigh a gifoghasa Godin azara.

32 Ezi ki ni bagha Afeziar Ekiam ko mikemegha gifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogham. Egh ni uamategh na bagh izi, egh gavgavim uan aveghbuabar aning."

22:19: Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 **22:19:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 24:30; 1 Korin 11:24 **22:20:** Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 **22:20:** Jeremaia 31:31-34; 1 Korin 10:16 † **22:20:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:21:** Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 **22:21:** Onger Akaba 41:9; Matyu 26:21-23; Mak 14:18; Jon 13:21-22; 13:26 **22:22:** Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 **22:22:** Matyu 26:24; Aposel 2:23; 4:28 **22:23:** Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 **22:23:** Matyu 26:22; Jon 13:22; 13:25 **22:24:** Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46 **22:24:** Matyu 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46 **22:25:** Mt 20:25-27 **22:25:** Mak 10:42-45 **22:25:** Matyu 20:25-27; Mak 10:42-44 **22:26:** Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3 **22:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48; 1 Pita 5:3 **22:27:** Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 **22:27:** Matyu 20:28; Luk 12:37; Jon 13:12-15; Filipai 2:7 **22:28:** 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15 **22:28:** 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Hibru 4:15 **22:29:** Lu 12:32 **22:29:** Luk 12:32 **22:30:** Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21 **22:30:** Onger Akaba 49:14; Matyu 19:28; 1 Korin 6:2; Akar Mogomem 3:21 **22:31:** Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 **22:31:** Amos 9:9; 2 Korin 2:11; 1 Pita 5:8 **22:32:** Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17 **22:32:** Onger Akaba 51:13; Jon 17:9-11; 17:15; 17:20; 21:15-17 **22:33:** Lu 22:54 **22:33:** Luk 22:54 **22:34:** Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38 **22:34:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Jon 13:38

33 Ezi Pita kamaghin a migia ghaze,
"Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o
aremeghasa ifuegha iti."
34 Ezi Iesus kamaghin Pitan akam
ikaragha ghaze, "Ki ni migei, ni
datirighin dughiar pumuning ko
mikezimin mikim suam, ni na gifozir
puvati, eghti tuarim maghirama
akam."

Iesus ghaze, suren gumaziba uan dagiar mitariba ko ruagha aruir mitariba ko midorozir sababa ini

35 Egha Iesus men azara, "Ki
dughiar kamin ia amadagha bizir
kataba sara ia amadazir puvati,
dagiaba azuir mitariba ko ruagha
aruir mitariba koma dagarir asuaba.
Ezi ia bizitamin otevez, o puvati?"
Ezi me kamaghin migia ghaze, "Pu-
vati."
36 Ezi a kamaghin me migei, "Eghti
datirighin, gumaziba dagiaba itir
mitarir muziariba iki da inigh, egh
gumaziba ruagha aruir mitariba iki,
uaghan da inigh. Eghti gumazir
midorozir sababa puvatiziba, ia uan
initam amadaghiva tam givesegh.
37 Guizbangira Godin Akinafarim
ghaze, 'Gumazamiziba an gari, a
mati gumazir kuram.' Ki ia migei,
bizir kaba na bativam. Are, Afeziar
Ekiamin Akinafarim osirizi moghin
biziba na bativavira iti."
38 Ezi me kamaghin a migei,
"Ekiam, ni gan. E midorozir sabar
pumuning kati."
Ezi a kamaghin me migei, "A gifa."

Iesus Olivin Mighsiamin God ko migei

(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Egha Iesus nguibar ekiam,
Jerusalem ategha, Olivin Mighsiam
bagha zui. A zurara ami mokin. Ezi
an suren gumaziba an gin zui.
40 Me danganir kamin otivigha a
kamaghin me migei, "Ia uari bagh
God ko mikim. Eghti osimtizir ekiar
kam ia damuti, ia ireghan kogham."
41 Egha a me ategha, mati gumazim
dagiam akunizir tizimin ababanimin
min, mong saghon ghugha, tevimn-
ing apirigha kamaghin God ko migei,
42 "Afeziam, ni ifueghava na da
osimtizir kam inigh. Egh ni nan ifon-
giamin gin mangan marki. Ni uan
ifongiamin gin mangi."
43 Ezi ensel mam Godin Nguibamin
ikegha iza gavgavim a ganidi.
44 Ezi Iesus nighnigha bar oseme,
egha a pamtem Afeziam ko migei.
Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim
nguazim giri.‡
45 An Afeziam ko mikemegha,
dikavighava uamategha uan suren
gumaziba bagha zui. Egha a men
garima, me bar osemegha akuavira
iti.
46 Ezi a kamaghin me migei, "Ia
tizim bagha akui? Ia dikavighiva
Afeziam ko mikim. Eghti osimtizir
ekiam ia damuti, ia ireghan kogham."

Judas Iesus isava, gumazir kurabar dafarim gati

(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

47 Egha Iesus migiavira itima
maburan gumazir bizim oto. An
12plan suren gumazir mam Judas, a
men faragha iza tuavim men aka. A
Iesusin boroghira izegha an torasava
ami.
48 Ezi Iesus kamaghin an azara, "Ju-
das, kar ni Gumazamizibar Otarimin
toreghiva, a inigh gumazir kurabar
dafarim darighasa?"
49 Ezi suren gumaziba Iesus ko
ikia garima arazim otivasava amima,

22:35: Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:35:** Matyu 10:9-10; Mak 6:8-9; Luk 9:3; 10:4 **22:36:** Lu 22:49 **22:36:** Luk 22:49 **22:37:** Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52 **22:37:** Aisaia 53:12; Luk 22:52 **22:39:** Lu 21:37, Jo 18:1 **22:39:** Luk 21:37; Jon 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:40:** Matyu 6:13; 26:41; Mak 14:38; Luk 22:46 **22:42:** Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38 **22:42:** Matyu 6:10; Jon 5:30; 6:38 **22:44:** Jo 12:27, Hi 5:7 **22:44:** Jon 12:27; Hibru 5:7 ‡ **22:44:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:47:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Jon 18:3 **22:49:** Lu 22:36 **22:49:** Luk 22:36

me kamaghin migei, “Ekiam, e uan
midorozir sababar me misogham o?”
50 Ezi men mav midorozir sabam
inigha, ofa gamir gumazibar ekiamin
ingangarir gumazir mam misogha,
bar an kuarim anetuzi a iri.
51 Ezi Iesus kamaghin migei,
“Arazir kam atakigh!” Egha Iesus an
kuarimin suirazi, a ua dera.
52 Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba,
ko Godin Dipenimin garir gumazir
ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba,
me iza Iesusin suighasava amima, a
kamaghin me migei, “Ia midorozir
sababa ko asianiba inigha iza mati,
ia okimakiar gumazim o midorozir
gumazim buri?
53 Ki zurara ia ko Godin Dipenimin
aven itima, ia dafarim na garizir
puvati. Ezi datirighin ian dughiam.
Datirighin mitarmemin gavgavim
oto.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:57-58; 26:69-75; Mak 14:53-54; 14:66-72; Jon 18:12-18; 18:25-27)

54 Ezi Iesusin apaniba an suigha
a inigha ofa gamir gumazibar da-
panimin dipenimin zui. Ezi Pita men
gin ghua mong girara iti.
55 Ezi me dipenimin divazimin aven
avim atigha apiaghav itima, Pita
uaghan me koma aperaghav iti.
56 Ezi ingangarir guivir mam avir
angazangarimin an garima, a me
koma aperaghav iti, ezi a mighigha
an garava kamaghin a migei, “Gu-
mazir kam a ko ike.”
57 Ezi Pita kamaghin migia ghaze,
“Puvati! Amizim, ki a gifozir puvati.”
58 A mong ikezima, mav ua gin iza
an apigha kamaghin a migia ghaze,
“Ni uaghan men mav.”
Ezi Pita kamaghin migei, “Ai! Ki an
suren gumazim puvati!”
59 Dughiam mong ghugha givazima,
gumazir igharazim izava pamtem
ghaze, “Guizbangira kav, a Galilin gu-
mazimra. Kamaghin e guizbangira
fo, a uaghan a ko ike.”
60 Ezi Pita kamaghin migia ghaze,
“Aiee! Ni tizim migei? Ki bar fozir pu-
vati!” Egha a migiavira itima, tuarim
ake.
61 Ezi Ekiam raghirigha mighigha
Pitan garima, a mikemezir ak-
abagh inirі, “Ni datirighin dughiar
pumuning ko mikezimin mikim
suam, Ni na gifozir puvati, eghti
tuarim maghirama akegham.”
62 Egha Pita inirighava, azenan
ghugha bar puvirama azi.

Me Iesus misoghava a dipofi
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

63 Ezi gumazir Iesusin suighiziba
dibovir akabar a migiava a misosi.
64 Egha me inir avizimin an damaz-
imning ikegha kamaghin a migei,
“Godin akam inigha izir gumazim, ni
e mikim! Tina ni misoke?”
65 Egha me akar kurar avirir maba
saram a mikeme.

Iesus gumazir apanibar damazimin tughav iti
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

66 Ezi aminim tirazima, Judan kotin
aven itir gumazir aruaba (ofa gamir
gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh
fozir gumaziba) me bar iza uari aku-
vaghav itima, me Iesus inigha men
damazimin zui.
67 Ezi me kamaghin migei, “Ni e
mikim, kar ni Krais, God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim, o ti puvati?”
Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Ki
ia mikemeghtima, ia nighnizir gav-
gavim nan ikian kogham.
68 Eghti ki ian azaraghtima, ia na
mikemeghan kogham.
69 Eghti datirighin ko gin izamin
dughiaba, Gumazamizibar Otarim
gavgaviba bar itir Godin agharir
guvimin daperaghiv ikiam.”

22:52: Lu 22:37, Jo 7:30, 8:20, Kl 1:13 **22:52:** Luk 22:37; Jon 7:30; 8:20 **22:53:** Lu 19:47, 21:37, Jo 12:27 **22:53:** Luk 19:47; 21:37; Jon 12:27; Kolosi 1:13 **22:54:** Sng 31:11, Lu 22:33 **22:54:** Onger Akaba 31:11; Luk 22:33 **22:56:** Ap 4:13 **22:56:** Aposel 4:13 **22:61:** Lu 22:34 **22:61:** Luk 22:34 **22:67:** Jo 3:12, 8:45, 10:24 **22:67:** Jon 3:12; 8:45; 10:24 **22:69:** Ap 7:56, Hi 1:3, 8:1 **22:69:** Aposel 7:56; Hibru 1:3; 8:1

70 Ezi me bar an azara, “Kar ni
Godin Otarim?”
Ezi a me migia ghaze, “Ia
guizbangira migei, ki an Otarimra.”
71 Egha me kamaghin migia ghaze,
“E tizim bagh uamategh gumaziba
inighti me gumazir kamin arazibar
gun e mikimam? A uabi bizir kam
mikemezima, e an akatorim baregha
gifa.”

23

Me Iesus inigha Pailatin damazimin zuima a mitighav iti
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

1 Egha gumazir bizim bar
dikavigha Iesus inigha Pailat bagha
zui.
2 Egha me dikavigha a gifara, ka-
maghin a migia ghaze, “E gumazir
kamin garima an en gavmanin ikura.
Egha a dagiaba Sisar daningan bar en
anogoregha, kamaghin migia ghaze,
a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim, Krais.”
3 Ezi Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar
atrivim, o?”
Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi
moghira.”
4 Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gu-
mazir ekiaba koma gumazamizibav
gia ghaze, “Ki gumazir kamin arazir
kuratamin apizir puvati.”
5 Ezi me bar gavgavigha kamaghin
migia ghaze, “A Galilin Distrighin
ikegha nguibabagh aruava men
sure gamua men navibagh inivava
da fe. Egha datirighin a Judian
Provinsin izegha kagh otogha kam-
aghin amuavira iti.”

Me Iesus inighava Herotin damazimin zui

6 Ezi Pailat migirigiar kam baregha
kamaghin men azara, “Kar Galilin
gumazim?”
7 Iesus, Herot garir Provinsin
ikezima, Pailat kamaghin fogha ane-
madazi, a Herot bagha ghu. Dughiar
kamin Herot uaghan Jerusalemin iti.
8 Herot fomira Iesusin ganasa
ifuegha, an ganizir puvatigha
dughiar kamin an an ganigha, bar
akonge. Egha Iesusin akaba baregha
an mirakelin tamin ganasa.
9 Egha Herot azangsizir aviraviribar
Iesus gamima, a bar an azangsizitam
ikarazir puvati.
10 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko
Judan Arazibagh fozir gumaziba, me
roghira tuivighav ikia an atara akaba
pamtem a gasi.
11 Ezi Herot uan midorozir gu-
maziba ko an atarava dibovir akar
kurabar a migei. Egha me atrivimin
inir aghuir mam inigha a gikegha,
uam anemadazi, a Pailat bagha zui.
12 Fomira Herot Pailatin apanim,
egha dughiar kamin, aning roroamn-
ing.

Me Iesus isi temem gafughasa, Pailat migei
(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:38--19:16)

13 Ezi Pailat, ofa gamir gumazir eki-
aba ko gumazir aruaba ko gumaza-
miziba, men deima me bar uari aku-
vagha iti.
14 Ezi a kamaghin migei, “Ia gu-
mazir kam inigha na bagha ize. Egha
ia kamaghin migei, ‘A gumazamiz-
ibav geima me gavmanin ikura.’ Ezi
ki ian damazimin arazir kabanagh
bagha an azangsiki. Ia oragh! Ki
gumazir kamin arazitam batozir pu-
vati. Ia purama a gifari.
15 Ezi Herot uaghan nighnizir kam
ikia, gumazir kam e bagha uam ane-
mada. Ia oragh! An arazir kuratam
damighiva, an ovengam. Gumazir
kam arazir kuratam gamizir puvati,
an ovengan kogham.

22:70: Lu 4:3, 4:9 **22:70:** Luk 4:3; 4:9 **23:2:** Mt 17:27, Lu 20:25, Jo 19:12, Ap 17:7 **23:2:** Matyu 17:27; Luk 20:25; Jon 19:12; Aposel 17:7 **23:3:** Mt 27:11, 1 Ti 6:13 **23:3:** Matyu 27:11; 1 Timoti 6:13 **23:4:** 1 Pi 2:22 **23:4:** 1 Pita 2:22 **23:7:** Lu 3:1 **23:7:** Luk 3:1 **23:8:** Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9 **23:8:** Matyu 14:1; Mak 6:14; Luk 9:9 **23:11:** Ais 53:3 **23:11:** Aisaia 53:3 **23:12:** Ap 4:27 **23:12:** Aposel 4:27

16-17 Kamaghin amizi, ki pura a fo-
zoregh, an ateghti a mangam."*
18 Ezi gumazamiziba bar moghira
tuai, "Gumazir mamin misokegh!
Egh Barabas ateghti an e bagh izi!"
19 (Barabas a fomira Romin
gavmanin ikuragha Jerusalemin
nguibamin aven midorozim fore. Ezi
gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa
kalabus gati.)
20 Ezi Pailat Iesus ateghti a mangasa
ua me migei.
21 Ezi me kamaghin tuai, "A isi ter
ighuvimin a gafugh! E a isi ter ighu-
vimin a gafugh!"
22 Ezi dughiar mikezim a kamaghin
migei, "Manmagh su? An arazir ku-
rar manam gami? Ki an arazir ku-
ratamin apizir puvati. An arazir ku-
ratam damighiva an ovengam. Gu-
mazir kam arazir kuratam gamizir
puvati. Ki puram a fozoreghiva
aneteghti, a mangam."
23 Ezi me bar moghira gavgav-
igha dei, "Iesus isiva ter ighuvimin
a gafugh!" Ezi men dimdiaba bar
Pailatin akam gafira.
24 Ezi Pailat men akamin gin
ghugha, Iesus migia ghaze, an
ovengam.
25 Gumazamiziba me Pailatin
deima a Barabas ataki. Gumazir
kam a gavman ikuragha midorozim
forezima, gumazir maba ariaghire.
Ezi me a isa kalabus gati. Ezi
Pailat gumazamizibar nighnizimin
gin ghuava, Iesus isa midorozir
gumazibar dafarim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu (Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

26 Ezi midorozir gumaziba Iesus
inigha zuima, Sairinin gumazir mam
an ziam Saimon, a Jerusalemin man-
gasa iza me gitavirazima, me an
suira. Egha me ter ighuvim an
dipizim gatigha a migeima, a Iesusin
gin zui.
27 Ezi gumazir avirim an gin ghua,
amiziba a bagha aziava azirakar
ighiar amirizibagh ami.
28 Ezi Iesus raghirigha kamaghin
me migia ghaze, "Ia Jerusalemin
amiziba, ia na bagh arangan marki.
Ia uari ko uan boriba bagh arang!
29 Gin dughiatam otoghtima, me
kamaghin mikim suam, 'Amizir
furabaghatiba ko amizir tighar
boriba batamiba ko, amizir oteba
boribagh aningizir puvatiziba, me
bar akuegham.'

30 " 'Egh me dughiar kamin kamaghin
mighsiabav kimam,
"Ia e gisin irighiva, e mongegh!" '

31 "Me datirighin arazir kamin temer
angamtizim damighiva arazir man-
atamin temer midiarim damuam?"
32 Ezi midorozir gumaziba gumazir
kurar pumuning Iesus ko aning
misueghtima, me aremeghasa aning
inigha izi.
33 Egha me ghua danganir mamin
oto, an ziam Dapanir Agharim.
Egha me danganir kam Iesus isa
ter ighuvimin anegura. Me uaghan
gumazir kuramning agurazima,
mam an agharir guvimin itima, mam
an agharir kiriamin iti.
34 Ezi Iesus kamaghin migei,
"Afeziam, me amir biziba, me dagh
fozir puvati. Ni men arazir kuraba
gin amadagh." Ezi midorozir gu-
maziba Iesusin korotiaba iniasa satu
gikararai.

23:16-17: Mt 27:15, Jo 18:39 **23:16-17:** Matyu 27:15; Jon 18:39 * **23:16-17:** Fofozir gumazir maba migia ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. A kamakin, "Me arazir kam iti, me azeniba bar, Isar Ekiamin Dughiar kamin itima, Pailat kalabusin gumazir mam ataghizi a me bagha zui." Ni Mak 15:6in gan. **23:26:** Mt 27:32, Mk 15:21 **23:26:** Matyu 27:32; Mak 15:21 **23:29:** Mt 24:19, Lu 21:23 **23:29:** Matyu 24:19; Luk 21:23 **23:30:** Ais 2:19, Hos 10:8, MAA 6:16 **23:30:** Aisaia 2:19; Hosea 10:8; Akar Mogomem 6:16 **23:31:** Jer 25:29, Ese 20:47, 1 Pi 4:17 **23:31:** Jeremaia 25:29; Esekiel 20:47; 1 Pita 4:17 **23:33:** Mt 27:33, Mk 15:22, Jo 19:17-18 **23:33:** Matyu 27:33; Mak 15:22; Jon 19:17-18 **23:34:** Sng 22:18, Ais 53:12, Mt 5:44, Ap 3:17, 7:60 **23:34:** Onger Akaba 22:18; Aisaia 53:12; Matyu 5:44; Aposel 3:17; 7:60

35 Ezi gumazamiziba an gara
tuivighav itima, gumazir dapaniba
uaghan an gara minbaba sighsirava
kamaghin a migei, “A gumazir mabar
akurvakis. Egh a guizbangira God
Uam E Iniasa Misevezir Gumazim,
gumazir God inabazim, a uabi uabin
akuragh.”
36-37 Ezi midorozir gumaziba iza
uaghan a dipovava, egha wainin
dipar misozim a ganiga kamaghin
a migei, “Ni guizbangira Judabar
atrivir gumazim, ni uabi uabin
akuragh!”
38 Egha midorozir gumaziba os-
izirir mam Iesusin dapanim gisin
anegura. An osiziriba kamaghin
migei, “Gumazir kam Judabar
Atrivim.”
39 Ezi gumazir kurar mam ter ighu-
vimin guraghav ikia, atara kamaghin
Iesus migei, “Ni guizbangira God
Uam E Iniasa Misevezir Gumazim,
ni uabin akurvaghiva ga sarama
akuragh!”
40 Ezi gumazir kurar igharazim
atarava kamaghin migei, “Ni oven-
gasava amuava, Godin atiati, o pu-
vati?
41 Me deragha ga gami, ga uan
arazir kurabagh ipuri. Ezi gumazir
kam arazir kuratam gamizir puvati.”
42 Egha gumazir kam kamaghin
Iesus migei, “Iesus, ni gin atrivimin
ikiamin dughiam, ni na ginirigh.”
43 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki
guizbangira ni migei, ni datirighin
na ko Godin Nguibar Aghuarimin
ikiam.”

Iesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44-45 Ezi aruem dughiar kamin
garir puvati. Kamaghin amizi,
mitatem 12 kloghin nguazim bar
anevaragha ghua 3 kloghin tu. Ezi
Godin Dipenimin itir inir ekiam
tongira biki.
46 Ezi Iesus pamtem kamaghin dei,
“Afeziam, ki uan duam nin dafarim
garisi.” A kamaghin mikemegha, uan
duam sue.
47 Ezi midorozir gumazibar gu-
mazir dapanim kamaghin ganighava
Godin ziam fe. Egha kamaghin migei,
“Guizbangira, kar gumazir aghuim, a
bizitam pazava a gamizir puvati.”
48 Ezi gumazamizir iza itiba bizir
kabanangin gari da otivima, me azia,
uan afarizibav sogha, uan dipenibar
zui.
49 Ezi Iesus gifozir gumaziba, ko
amizir an gin Galilin Distrighin izez-
iba, me mong saghon tuivigha ikia,
bizir kabar gari da otifi.

Me Iesusin kuam dagiar torim garisi
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Ezi gumazir mam, an ziam
Josep, a Judian Provinsin nguibam
Arimatean ikegha ize. A gumazir
aghuim, a Godin damazimin arazir
aghuibagh amir gumazim, egha a
Judan kotin aven itir gumazir aru-
abar gumazir mam. Egha a men
nighniziba ko arazibar gin mangan
aghua. A God Bizibagh Ativamin
Dughiam baghavira mizua iti.
52 Egha Josep Iesusin kuam iniasa
ghua Pailatin azarazima, Pailat an
amamangati.
53 Ezi a Iesusin kuam ter ighu-
vimin anedegha, inir ghurghurimin
a righa, a inigha ghua dagiar torir
me fomira gumazir kuatam atizir pu-
vatizim gati.
54 Kar dughiar bizibar kirim, ezi
Sabatin dughiam roghira ize.
55 Ezi amizir Iesusin gin Galilin Dis-
trighin izeziba, me Josepin gin ghua
dagiar torimin gari. Egha me uaghan

23:35: Sng 22:7, Sek 12:10, Mt 27:39, Mk 15:29 **23:35:** Onger Akaba 22:7; Matyu 27:39; Mak 15:29 **23:36-37:** Onger Akaba 69:21 **23:42:** Mt 16:27-28 **23:42:** Matyu 16:27-28 **23:44-45:** Ua Me Ini 26:31-33; 36:35; Amos 8:9 **23:46:** Sng 31:5, Ap 7:59 **23:46:** Onger Akaba 31:5; Aposel 7:59 **23:48:** Lu 18:13 **23:48:** Luk 18:13 **23:49:** Sng 38:11, Lu 8:2-3 **23:49:** Onger Akaba 38:11; Luk 8:2-3 **23:50-51:** Luk 2:25; 2:38 **23:55:** Lu 23:49 **23:55:** Luk 23:49

garima, Josep manmaghin Iesusin
kuam ati.
56 Egha me ganigha givaghava,
uamategha uan dipenibar ghua bizir
mughuriaba itiba ko boreba isa da
arisi. Egha Godin osizirim mikemezi
moghin, me Sabatin dughiamin
avughsi.

24

Iesus ua dikafi
(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

1 Ezi Sanden bar mizaraghara,
amiziba borer mughuriar aghuir
me arighiziba, inigha dagiar torimin
zui.*
2 Egha me gari, torim avarazir
dagiam, me a puegha ghu.
3 Egha me aven ghua Iesusin kuam
bagha garava avenge.
4 Egha me kamaghin ganigha
nighnizir aviribagh amua tuivighav
itima, gumazir pumuning zuamira
aningin korotiaba onimarimin min
taghtagha men min tughav iti.
5 Ezi amiziba bar atiatigha avigha
nguazimin gari, ezi gumazimning
kamaghin me migei, "Ia tizim bagha
gumazir angamira itim, gumazir
ovengezibar danganimin a buri?
6 A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia
ko Galilin ikia mikemezir bizim, ia a
ginighnigh,
7 'Gumazamizibar Otarim, me a
isi gumazir arazir kurabagh amibar
dafarim datighti, me a isi ter ighu-
vimin a guragham. Eghti a dughiar
mikezimin ua dikavigham.' "
8 Ezi a mikemezir akaba, me dagh
iniri.
9 Egha me mozim ategha ua-
mategha ghua bizir kabar gun
Iesusin suren gumazir 11plan
migiava igharaz darazi sara mikeme.
10 Amizir bizir kabar gun Iesusin
11plan aposelba ko igharaz daraziv
kemeziba. Makdalan nguibamin
amizim Maria, ko Joana, ko Maria a
Jemsin amebam, ko amizir igharazir
maba uaghan me ko ikia bizir kabar
gun aposelbav gei.
11 Ezi me amizibav gia ghaze, me
ti onganighama, kamaghin amizi me
nighnizir gavgavim men akabar itir
puvati.
12 Pita kamaghin oregha dikavigha
ivegha mozimin ghu. Egha an avi-
ragha, mozimin aven gara bizitamin
apizir puvatigha inir ghurghuribara
gari da ireghav iti. Egha a ua-
mategha ghua nighnizir aviribagh
amua ghaze, kar manmaghin amizir
bizim.†

Gumazir pumuning Emeusin tu-
avimin Iesus bato
(Mak 16:12-13)

13 Ezi dughiar kamra gumazir
pumuning Emeusin nguibamin
zui, Emeusin nguibamin ikegha
Jerusalemin zuir tuavimin ruarim, a
11 kilomita.
14 Ezi aning bizir otivizir kabar gun
uaningra uaning migei.
15 Egha aning bizir kabav gia
uaningin azangsizima, Iesus uabi
otogha aning ko me zui.
16 Ezi aning an garava, deragha a
gifozir puvati.
17 Ezi an aningin azara, "Gua tiz-
ibar uaning migia tuavimin zui?"
Ezi aning tugha an garava bar ose-
megha aziasava ami.
18 Ezi aningin mav, an ziam
Kliopas, an azara, "Jerusalemin
izezir gumazamiziba bar bizir kam
gifo. Ezi ni ti uabira dughiar givazibar
Jerusalemin bizir kabagh fozir pu-
vati?"

23:56: Kis 20:10, Lo 5:14 **23:56:** Ua Me Ini 20:10; Godin Araziba 5:14 * **24:1:** Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. **24:4:** Ap 1:10 **24:4:** Aposel 1:10 **24:5:** Lu 2:9 **24:5:** Luk 2:9 **24:6:** Matyu 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33 **24:9:** Mk 16:10 **24:9:** Mak 16:10 **24:10:** Lu 8:3 **24:10:** Luk 8:3 **24:11:** Mk 16:11, Lu 24:25 **24:11:** Mak 16:11; Luk 24:25 † **24:12:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, vezin kamin akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:15:** Mt 18:20, Lu 24:36 **24:15:** Matyu 18:20; Luk 24:36 **24:16:** Jo 20:14, 21:4 **24:16:** Jon 20:14; 21:4 **24:18:** Jo 19:25 **24:18:** Jon 19:25

19 Ezɨ Iesus aningɨn azara, “Bizir tiziba?”

Ezɨ aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretɨn Iesus bativizir bizibav gei. A Godɨn akam inigha izir gumazir mam, ezɨ an akaba ko ingangariba God ko gumazamizibar damazimɨn bar gavgafi.

20 Ezɨ en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanɨn dafarim gatɨzɨ, me a mɨsoghezɨ an areme, ezɨ me ter ighuvimɨn anegura.

21 Ezɨ e faragha nɨghnɨzir gavgavim kamaghɨn an iti, a God Ua Israelia Iniasa Mɨsevezir Gumazim.

“Ezɨ mɨgɨrɨgɨar mam ua iti, bizir kaba otivigha gɨvazɨ, ezɨ datɨrɨghɨn an aremezir dughiar mɨkezim oto.

22-23 Ezɨ datɨrɨghɨn en amizir maba mɨzaraghara mozimɨn ghuegha an kuamɨn apizir puvatɨ. Egha me iza e mɨkemezɨ, e bar aguaghfa. Me ghaze, e irebamɨn mɨn enselbar garima, me kamaghɨn e mɨgɨa ghaze, a ua dɨkafi.

24 Ezɨ en marazi mozimɨn ghuegha amiziba mɨkemezɨ moghɨn bizibar gari da iti, ezɨ me an apizir puvatɨ.”

25 Ezɨ Iesus kamaghɨn aning mɨgei, “Gua gumazir onganimning! Gua Godɨn akam inigha izir gumazimɨn akaba nɨghnɨzir gavgavim ko navim zuamɨrama dar itir puvatɨ.

26 Ezɨ gua ti fozir puvatɨ? God Ua Gumazamiziba Iniasa Mɨsevezir Gumazim, faragh mɨzaziba inigh egh gɨn Godɨn damazimɨn ziar ekiam iniam.”

27 Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gɨa, ghua, Godɨn akam inigha izir gumazibar akaba bar aning mɨgei. A Godɨn Akɨnafarimɨn itir akar an gun mɨkemeziba, dar mɨngariba bar aningɨn sure gami.

28 Egha me nguibar me ikiamimɨn boroghɨra ghuava, Iesus aning bada ghuavɨra itima,

29 aning a mɨgɨa ghaze, “Aruem bar gɨvazɨma amɨnim pɨri. Nɨ ga ko dakuam.” Ezɨ a ghuava aning koma akui.

30 Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inigha Afeziar Ekiam mɨnabagha, bret abigha aning ganɨdi.

31 Ezɨ aning datɨrɨghɨn an gara a gɨfofozima, a pura puvatɨ.

32 Ezɨ aning maghɨra uaning mɨgei, “A tuavimɨn ga batogha Godɨn Akɨnafarimɨn akabar ga mɨgeima, gan navimning dɨkafi.”

33 Egha aning dɨkavigha zuamɨra uamategha Jerusalemɨn ghua garima, Iesusɨn 11pla suren gumaziba, me marazi ko uari akuvagha iti.

34 Egha me kamaghɨn aning mɨgei, “Bar guizbangɨra! Iesus aremegha dɨkavigha ghua Saimon bato!”

35 Ezɨ aning maghɨra tuavimɨn otivizir bizibar gun me mɨgɨa ghaze, a bret abɨghizɨma ga an ganighava a gɨfo.

Iesus uan suren gumaziba bato (Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Iesusɨn suren gumazir 11pla ko marasi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongɨn tughav ikia, kamaghɨn me mɨgei, “Navir amɨrizim ia ko ikɨ.”‡

37 Ezɨ me bar atiatigha ghaze, me duamɨn gari.

24:19: Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22 **24:19:** Matyu 21:11; Jon 6:14; Aposel 2:22 **24:20:** Lu 23:1, Ap 13:27-28 **24:20:** Luk 23:1; Aposel 13:27-28 **24:21:** Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6 **24:21:** Luk 1:68; 2:38; 19:11; Aposel 1:6 **24:22-23:** Matyu 28:8; Mak 16:10; Luk 24:1-11; Jon 20:18 **24:24:** Jo 20:3-10 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11 **24:26:** Luk 9:22; 24:44; Aposel 17:3; 1 Pita 1:11 **24:27:** Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13 **24:27:** Jenesis 3:15; Dɨboboniba 21:9; Godɨn Araziba 18:15; Onger Akaba 22:1-21; Aisaia 7:14; 53:7; Daniel 9:24; Malakai 3:1 **24:30:** Mt 14:19, Lu 22:19 **24:30:** Matyu 14:19; Luk 22:19 **24:34:** 1 Ko 15:4-5 **24:34:** 1 Korin 15:4-5 **24:36:** 1 Ko 15:5 **24:36:** 1 Korin 15:5 ‡ **24:36:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezɨn kamɨn mɨgɨrɨgɨar otevir abuananam, Luk uabɨ an osirizir puvatɨ. Gumazir igharazir mam gɨn da osiri. **24:37:** Mt 14:26 **24:37:** Matyu 14:26

38 Ezi a kamaghin me migei,
"Ia tizim bagha atiatia nighnizir
aviribagh ami?
39 Ia kagh nan dafariba ko da-
garibar gan. Egh ia fogh suam, kar
ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh
ia fogham. Duaba aghariba ko ini-
vafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki
aghariba ko inivafizim iti."
40 A kamaghin mikemegha uan
duar torir dafarimningin itimning
ko duar torir dagarimning itimning,
men aka.§
41 Ezi me bar akuegha tintinibar
nighnigha, nighnizir gavgavim an itir
puvati.
Ezi a men azara, "Ia damamin
daghetam iti?"
42 Ezi me tuazir osirir akuam a
ganingizima,
43 a men damazibar a inighava
anepi.
44 Egha a kamaghin me migei,
"Fomira Moses Osirizir Araziba,
ko Godin akam inigha izir gumaz-
ibar osiziriba, ko Onger Akabar
Akinafarim, da nan gun mikemezir
biziba, da bar moghira guizin otivam.
Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba."
45 Egha a nighnizir aghuiba me
ganingizima me Afeziar Ekiamin
Akinafarimin akabar mingaribagh
fo.
46 Ezi a kamaghin me migei,
"Afeziar Ekiamin Akinafarim kam-
aghin mikeme, God Ua Gumazamiz-
iba Iniasa Misevezir Gumazim, Krais,
an aremegh dughiar pumuning ko
mikezimin ikegh uamategh mozimin
dikavigham.
47 Eghti nan ziamin, ia nan akam
inigh mangam. Ia Jerusalem ikegh
nan akam inigh nguazimin mikebaba
bar dar mangi. Ia ikiziba bar dar
gumazamizibav kimti, me navibagh
iraghti ki men arazir kuraba gin
amangam.
48 Ia uari uan damazibar bizir
kabar ganizi moghin dar gun mikim.
49 Ia oragh. Afeziam faragha
akam akira ghaze, a uan Duam isi ia
daningam. Ezi ki a mikemezi moghin,
ia bagh anemangam. Kamaghin ia
nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira
iki mangi dughiar God ko itir gav-
gavim izighiritima, ia a iniam."

God Iesus inigha uamategha uan Nguibamin ghuavanabo (Mak 16:19-20; Aposel 1:9-12)

50 Egha Iesus uan suren gumaz-
iba inigha ghuava Betanin boroghin
itir danganimin tu. Egha a uan
agharim ghufegha arazir aghuim me
damuasava Godin azai.
51 An arazir aghuim me damuasa
Godin azavira itima, God a inigha uan
Nguibamin ghuavanadi.
52 Ezi me an ziam fa bar akuegha
uamategha Jerusalemin zui.
53 Egha me Godin Dipenimin aven
ikiava an ziam fa mamaghira iti.

§ **24:40:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:41:** Jo 21:5 **24:41:** Jon 21:5 **24:44:** Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22 **24:44:** Matyu 16:21; 20:18; Mak 8:31; Luk 9:22 **24:45:** Lu 24:27, Ap 16:14 **24:45:** Luk 24:27; Aposel 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:46:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 50:6; 52:14--53:12; Hosea 6:2; Luk 24:26; Aposel 17:3 **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16 **24:47:** Aisaia 49:6; 49:22; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Malakai 1:11; Matyu 28:19; 1 Timoti 3:16 **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32 **24:48:** Jon 15:27; Aposel 1:8; 1:22; 2:32 **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4 **24:49:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 14:16; 14:26; 15:26; 16:7; Aposel 1:4 **24:51:** Jo 20:17, Ef 4:8 **24:51:** Jon 20:17; Efesus 4:8 **24:52:** Jo 14:28, 16:22 **24:52:** Jon 14:28; 16:22 **24:53:** Ap 2:46, 5:42 **24:53:** Aposel 2:46; 5:42

Jon Osirizir Akar Aghuim O Jon

Akar faragha zuim

Jon Osirizir Akar Aghuimin akinafarim, a kamaghin migia ghaze, Iesus a "Godin Akam uabi gumazimin min oto. God anemadazima an en tongin iti." Jon kamaghin ifonge, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. (Ni Jon 20:31in gan.)

Jon faragha e mikeme, Akar fomira God ko itir kam, kar Iesusra. Egha gin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun migei. Eghti e dar gan fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an gin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13--17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suirazimin dughiamin otivizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia migirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi gin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozimin ua dikavizi, an suren gumaziba an gani.

Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garir mam, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumazamizibar dabirabimin bizibar gara da isa akar isin zuimin dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko bretin akam, ko angazangarimin akam, ko wainin ikarizimin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiar akamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otogha iza gumazamizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

1 Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God.
2 Bar fomira fomira Akam God ko iti.
3 Ezi Akar kamin, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazitamin otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi.
4 Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ganidi.
5 Ezi angazangarir kam a mitatemin isima, mitatem anevaraghava anemungezir puvati.
6 Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon.
7 An akam akunasa ize. An angazangarir kamin akamin gun mikimtima, gumazamiziba bar moghira a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize.

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13 **1:1:** Aghuzir Akaba 8:22; 8:30; Jon 17:5; Filipai 2:6; Kolosi 1:17; 1 Jon 1:1-2; Akar Mogomem 1:2; 19:13 **1:2:** Stt 1:1 **1:2:** Jenesis 1:1 **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 **1:3:** Jon 1:10; 1 Korin 8:6; Efesus 3:9; Kolosi 1:16-17; Hibru 1:2 **1:4:** Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 **1:4:** Jon 5:26; 8:12; 9:5; 1 Jon 5:11 **1:5:** Jo 3:19 **1:5:** Jon 3:19 **1:6:** Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33 **1:6:** Matyu 3:1; Mak 1:4; Luk 1:13-17; 1:76; 3:1-2; Jon 1:33 **1:7:** Ap 19:4 **1:7:** Aposel 19:4 **1:8:** Jo 1:20 **1:8:** Jon 1:20

8 Egha Jon uabɨ angazangarir kam
puvatɨ. An angazangarir kamɨn
akamɨn gun mɨkɨmasa ize.
9 Ezɨ angazangarir kam guizbangɨn
angazangarim. Egha nguazir kamɨn
izegha gumazamiziba bar angazan-
garim me ganɨdi.
10 Akam nguazir kamɨn iti. An gav-
gavimɨn, God nguazir kamɨn ingari,
ezɨ nguazimɨn itir gumazamiziba a
gɨfozir puvatɨ.
11 A uan nguibamra ghuzɨma an
anababa an aghuagha a inizir puvatɨ.
12 Ezɨ gumazamizir maba a ini,
egha nɨghnɨzir gavgavim an ziamɨn
iti. Kamaghɨn amizɨ, a me gamizɨma
me Godɨn boribar mɨn otifi.
13 Me amebaba ko afeziabar ghuz-
ibar otifi, o mɨkarzibar ifongiamɨn,
o gumazimɨn ifongiamɨn Godɨn
boribar otivizir pu. Bar puvatɨ. God
uabɨ me gamizɨma me an boribar
otifi.
14 Akam uabɨ gumazimɨn mɨn
oto. A bar Godɨn Otarir vamɨra,
ezɨ God a gamizɨ a Godɨn gavgavim
ko angazangarim ini. Ezɨ God
anemadazɨma an en tongɨn iti. Ezɨ
e an gavgavim ko angazangarimɨn
gani. Ezɨ apangkuvim ko guizɨn akam
bar a gizɨfa.
15 Ezɨ Jon gumazir kamɨn gun me
mɨgei. Egha pamten dɨa ghaze, "A
gumazir kam, kɨ faragha an gun ia
mɨkemegha gɨfa. Kɨ kamaghɨn mɨgei,
'Gumazir nan gɨn izim, a bar fomɨra
iti, ezɨ nan amebam gɨn na bate. Ka-
maghɨn amizɨ, an gavgavim bar nan
gavgavim gafira.'"
16 Ezɨ apangkuvim bar a gizɨfa,
ezɨ a uan apangkuvimɨn a dughiar
avɨribar bar deravɨra e gami.
17 Guizbangɨra, Moses Osirizir
Araziba, God e bagha da isa Moses
ganɨngizɨ, Moses e ganɨngi. Ezɨ God,
Krais Iesusɨn aven apangkuvim ko
guizbangɨn arazim en aka.
18 Gumazitam bar Godɨn ganizir
puvatɨ. Ezɨ kar Godɨn Otarir vamɨra, a
uabɨ God, egha a bar Godɨn boroghɨra
iti. A uabɨra God en aka.

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, an akam akuri

(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

19 Ezɨ Judan gumazir aruaba,
me ofa gamir gumazir maba ko
Livain gumazir maba amadazɨ, me
Jerusalem ategha Jon bagha iza
kamaghɨn an azara, "Nɨ tinara?"
20 Ezɨ Jon bighavɨra mɨgɨa akam
modir puvatɨ. A kamaghɨn mɨgei,
"Kɨ God Ua Gumazamiziba Iniasa
Mɨsevezir Gumazim puvatɨ."*
21 Ezɨ me an azara, "Nɨ tinara? Nɨ ti
Elaija, o?"
Ezɨ a kamaghɨn mɨgei, "Puvatɨ."
Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ ti
Godɨn akam inigha izir gumazir
kamra, e nɨ mɨzuai."
Ezɨ a men akam ikaragha ghaze,
"Puvatɨ."
22 Kamaghɨn amizɨma, me uam an
azara, "Nɨ bar tinara? E ikarvazir

1:9: Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 **1:9:** Aisaia 49:6; Jon 1:4; 8:12; 1 Jon 2:8 **1:10:** Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3 **1:10:** Jon 1:3; 17:25; Hibru 1:2; 11:3 **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:11:** Luk 19:14; Aposel 3:26; 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:12:** Rom 8:15; Galesia 3:26; 2 Pita 1:4; 1 Jon 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:13:** Jon 3:3-6; Jems 1:18; 1 Pita 1:23 **1:14:** Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:14:** Aisaia 60:1-2; Matyu 1:16; 1:20; Luk 9:32; Jon 2:11; Rom 1:3-4; Galesia 4:4; Filipai 2:7; Kolosi 1:19; 1 Timoti 3:16; Hibru 2:11-16 **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17 **1:15:** Matyu 3:11; Luk 3:16; Jon 1:27-32; 8:58; Kolosi 1:17 **1:16:** Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:16:** Jon 3:34; Efesus 1:6-8; Kolosi 1:19; 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:17:** Ua Me Ini 34:28; Godɨn Araziba 4:44; Jon 8:32; Rom 3:24; 6:14; 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:18:** Ua Me Ini 33:20; Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 6:46; 1 Timoti 1:17; 6:16; 1 Jon 4:9; 4:12; 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:19:** Jon 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 **1:20:** Luk 3:15-16; Jon 3:28; Aposel 13:25 * **1:20:** Grighɨn akamɨn, God Ua Gumazamiziba Iniasa Mɨsevezir Gumazim, me a dɨbora ghaze, "Krais." **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40 **1:21:** Godɨn Araziba 18:15-18; Malakai 4:5; Matyu 11:14; 17:10-13; Jon 6:14; 7:40

aghuitam inigh mangiva gumazir e
amadazibav kimam. Ni manmaghira
uabi migei?”
23 Ezi Jon kamaghin migei:

“Ki gumazir kamin tiarim,
ki gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikia egha kamaghin
dia migei,
‘Ia Ekiam baghiva
tuaviba azeniva, dar kir.’ ”

(Kar akar Godin akam inigha izir gu-
mazim Aisaia fomira osirizim.)
24 Gumazir kaba, Farisiba me
amangizi me ize.
25 Egha me kamaghin Jonin azara,
“Ni Gumazir God Ua Gumazamiziba
Iniasa Misevezim puvatigh, egh ni
Elaija puvatigh, ni Godin akam inigha
izir gumazir kam puvati, egha ni tiz-
imsua gumazamiziba rue?”
26 Ezi Jon kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “Ki dipamin me rue.
Ezi gumazir mam ian tongin iti, ia a
gifozir puvati.
27 A gumazir kam, a nan gin izi.
Ki an dagarir asuabar beniba firan
ibura.”
28 Jon Betanin nguibamin ikia akar
kam me mikeme, nguibar kam Jor-
danin Fanemin vongin iti. Danganir
kamin Jon gumazamiziba rue.

Iesus a Godin Sipsipin Nguzim

29 Ezi amimzaraghan Jon Iesusin
garima an a bagha izi. Ezi Jon kam-
aghin migei, “Ia munagh gan! Munar
Godin Sipsipin Nguzim. A nguazimin
itir gumazamizibar arazir kuraba gin
amadi!
30 A gumazir kam, ki fomira kam-
aghin an gun mikeme, ‘Gumazir nan
gin izim, a bar fomira iti, ezi nan ame-
bam gin na bate. Kamaghin amizi, an
gavgavim bar nan gavgavim gafira.’
31 Ki uabi a gifozir puvati, a tina.
Ki gumazir kam aghurightima, Is-
raelin gumazamiziba a gifoghasa, ka-
maghin ki iza dipamin gumazamiz-
iba rue.”
32 Egha Jon ua kamaghin an gun
migei, “Ki garima Godin Duam
kuarazir bunbamin min Godin
Nguibam ategha mighegha izaghira
gumazir kam gisin iti.
33 Ki uabi a gifozir puvati. God
dipamin gumazamiziba ruasa na
amadazi ki ize. A faragha kamaghin
na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam
izighirighiva, gumazitam gisin ikiam,
a gumazir kamra, a Godin Duamin
gumazamiziba ruam.’
34 Ki uabi bizir kamin ganigha egha
an gun kamaghin ia migei, gumazir
kamra, a Godin Otarim.”

4plan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

35 Egha amimzaraghan Jon uan
suren gumazir mamning ko ua dan-
ganir kamin tuivighav iti.
36 Egha a garima Iesus a gi-
tavirazima, Jon aning migei, “Gua
gan! Kar Godin Sipsipin Nguzim!”
37 Ezi suren gumazir kamning a
barazima a kamaghin akar kam
mikemezima, aning ghua Iesusin gin
zui.
38 Ezi Iesus ikigha gara aningin
azara, “Gua tizim buri?”
Ezi aning an azara, “Rabi, ni
dipenir manamin iti?” (Ziar kam
“Rabi,” an mingarim kamakin,
“Tisa.”)
39 Ezi Iesus kamaghin aning migei,
“Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua
dipenir a itimin gari. Dughiam,
4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar
kamin aning a ko iti.

1:23: Ais 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:23:** Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33 **1:25:** Matyu 21:25; Jon 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:27:** Jon 1:15; 1:30; Aposel 13:25; 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40 **1:28:** Matyu 3:6; Jon 10:40 **1:29:** Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:29:** Ua Me Ini 12:3; Aisaia 53:6-7; 53:11; Jon 1:36; Aposel 8:32; 1 Korin 15:3; 1 Pita 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27 **1:30:** Jon 1:15; 1:27 **1:32:** Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:32:** Matyu 3:16; Mak 1:10; Luk 3:22 **1:33:** Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 **1:33:** Matyu 3:11; Luk 3:2-3; Aposel 1:5; 2:4; 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:34:** Matyu 3:17; 17:5; 27:54 **1:36:** Jo 1:29 **1:36:** Jon 1:29

40 Egha Andru, a Iesusin gin zuir
gumazir kamningin mav. A Saimon
Pitan aveghbuam.
41 Egha Andru Iesus ategha
maghira ghua uan aveghbuam Sai-
mon batogha, kamaghin a migei, "E
Mesaian gani." (Ziar kam "Mesaia," a
kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa
Misevezim.")
42 Egha Andru Saimon inigha
Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an
gara kamaghin a migei, "Ni Saimon,
Jonin Otarim. Eghti me gin ziam
'Sifas' ni darigh ni diponam." (Ziar
kam "Sifas," a ziar kam "Pitan,"
mirara ghu. An mingarim kamakin,
"Dagiam.")†

Iesus Filip ko Natanielin dia

43 Egha amimzaraghan, Iesus
Galilin Distrighin mangasa. Egha
a ghua Filip batogha, kamaghin a
migei, "Ni nan gin izi!"
44 (Filip a Betsaidan nguibamin
gumazir mam. Andru ko Pitan
nguibam, Betsaida.)
45 Ezi Filip ghua Nataniel batogha
kamaghin a migei, "E gumazir kamin
ganigha gifa, Moses fomira Judan
Arazibar Akinafarim osira gumazir
kamin gun osiri. Ezi Godin akam
inigha izir gumaziba uaghan gu-
mazir kamin gun osiri. A Nasaretin
nguibamin gumazim Iesus, a Josepin
otarim."
46 Ezi Nataniel kamaghin an azara,
"Akurvazir bizir aghuitam Nasaretin
nguibamin otivam? Ti puvatigham!"
Ezi Filip kamaghin a migei, "Ni izi
ganigh."
47 Ezi Iesus garima Nataniel a
bagha izi. Ezi a kamaghin migei,
"Ia ganigh. Gumazir izir kam, a
guizbangira Israelin gumazim. Ezi
ifavarir akatam ko ifavarir arazir
tam an itir puvati."
48 Ezi Nataniel kamaghin Iesusin
azara, "Ni manmaghin na gifo?" Ezi
Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Filip tighar nin dimamin
dughiamin, ni temer fighin povimin
itima, ki nin gani."
49 Ezi Nataniel akar kam baregha
kamaghin a ikaragha ghaze, "Tisa, ni
Godin Otarim! Ni Israelian Atrivim!"
50 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki
kamaghin ni migei, ni temer fighin
povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir
muziarir kamin, ni nighnizir gav-
gavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar
ganti da bizir kam bar a gafiragham."
51 Egha Iesus ua kamaghin me
migei, "Ki guizbangira ia migei,
ia gin Godin Nguibamin ganti a
kuighirighti, ia Godin enselbar ganti
da Gumazamizibar Otarim bagh
ghuavanang, ua izighiram."

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2--4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin oto

1 Dughiar pumuning givazima, gu-
mazir mam Kanan nguibamin ikia
amizimin ikiasa, ezi amuimin iki-
amin isam oto. Kanan nguibam a
Galilin Distrighin aven iti. Dughiar
kam Iesusin amebam uaghan iti.*

1:40: Mt 4:18-20 **1:40:** Matyu 4:18-20 **1:41:** 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 **1:41:** 1 Samuel 2:10; Onger Akaba 2:2; Jon 4:25 **1:42:** Mt 16:18, Mk 3:16 **1:42:** Matyu 16:18; Mak 3:16 † **1:42:** Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamin a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt 8:22, Mk 2:14 **1:43:** Matyu 8:22; Mak 2:14 **1:45:** Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23 **1:45:** Jenesis 3:15; 49:10; Godin Araziba 18:18; Aisaia 7:14; 9:6; Jeremaia 23:5; Esekiel 34:23; Sekaraia 6:12; Matyu 2:23 **1:46:** Jo 7:41, 7:52 **1:46:** Jon 7:41; 7:52 **1:47:** Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 **1:47:** Onger Akaba 32:2; Jon 8:39; Rom 2:28; 9:6 **1:49:** Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 **1:49:** Matyu 14:33; 16:16; 27:42; Mak 3:11; Jon 12:13 **1:51:** Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13 **1:51:** Jenesis 28:12; Matyu 4:11; Luk 2:9; 2:13 * **2:1:** Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni vezin kabar gan: Luk 2:11, 2:18-19, 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37.

2 Ezi me uaghan Iesus uan suren
gumaziba ko men diazima me
uaghan amuimin ikiamin isar kamin
ghuegha iti.

3 Ezi wainin dipam givazima,
Iesusin amebam kamaghin a migei,
"Me ua wainin dipaba puvati."

4 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ame-
bam, kar nin bizim, nan bizim puvati.
Nan dughiam a tighar izam."

5 Ezi an amebam ingangarir gu-
mazibav gei, "A bizitam damusi ia
mikimti, ia a damu."

6 Ezi dipenir kamin 6plan dagiar
miner ekiaba iti, da ekevegha egha
vaghvagha 100 litan dipaba dar iti.
Judaba uan rurir arazibar gin ghua
dipar kabagh rue.

7 Ezi Iesus kamaghin ingangarir gu-
mazibav gei, "Ia miner kabar dipaba
tuigh." Ezi me da tuizima da bar
izevegha akabagh imara.

8 Ezi a kamaghin me migei, "Ia
datirighin miner dozitam inigh
dipatam tuighiva a inigh gumazir
isamin faragha zuim bagh mangi."
Ezi ingangarir gumaziba maba
inigha zui.

9 Ezi dipar kam wainin dipamin
otogha gifa, ezi gumazir isamin
faragha zuim anepava a barasi,
egha a fozir puvati, me managh
wainin dipar kam ini. Ezi ingangarir
gumazir dipam tuiziba, merara fo.

Kamaghin amizi, isamin faragha
zuir gumazim a gumazir amuimin
ikiasava amim, an diagha,

10 kamaghin a migei, "Gumazamiz-
iba bar wainin dipar aghuim faragha
me ganidi. Ezi gumazamiziba wainin
avirim amegha givazima, me gin
wainin dipar mong afangizim anidi.
Ezi no, ni wainin dipar aghuimin
anogoregha, egha datirighira ni a
inigha izi!"

11 Kar mirakelin arazir Iesus
faragham amizim. A Galilin Dis-
trighin aven itir nguibam Kanan,
mirakelin arazir kam gami. Ezi
mirakelin kamin, Iesus bar uan
gavgavir ekiam aka. Ezi an suren
gumaziba an ganigha egha nighnizir
gavgavim an iti.

12 Ezi bizir kabar gin, Iesus uan
amebam ko aveghbuaba ko an
suren gumaziba, me Kanan ategha
Kaperneamin nguibamin ghuaghiri.
Egha me dughiar mabar nguibar
kamin iti.

Iesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumazamiziba batosi

(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Ezi God Israelia Gitazir
Dughiamin Isam otivasa roghira
izima, bizir kam bagha, Iesus
Jerusalemin nguibar ekiamin ghu.

14 Egha a Godin Dipenim avinizir
divazimin aven ghua bizibar garima,
gumazamiziba dagiaba iniasa bul-
makauba ko sipsipba ko kuaraziba
amadi. Ezi a garima dagiaba uari
ikarvazir gumazamiziba apiaghav
iti.

15 Ezi Iesus beniba inigha bizimin
min a da ike. Egha a gumazamiziba
ko men sipsipba ko bulmakauba bar
me batoke, ezi me Godin Dipenimin
avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari
ikarvazir gumazamizibar dakoziba
akuri da ira dagiaba akizirigha tin-
tinibar zui.

16 Ezi a kamaghin gumazir dagiaba
bagha kuaraziba amadiba pamten
me migei, "Ia kuaraziba inigh mangi!
Ia nan Afeziamin Dipenim biziba
amadir danganimin min a damuan
marki."

17 Ezi an suren gumaziba an amizir
arazir kamin ganigha, egha me Godin
Akinafarimin itir akar mam giniri.

2:4: Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 **2:4:** Matyu 12:48; Jon 7:6; 7:30; 8:20 **2:6:** Mk 7:3-4 **2:6:** Mak 7:3-4 **2:11:** Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40 **2:11:** Luk 9:32; Jon 1:14; 4:54; 11:40 **2:12:** Mt 4:13 **2:12:** Matyu 4:13 **2:13:** Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55 **2:13:** Ua Me Ini 12:1-27; Jon 6:4; 11:55 **2:16:** Lu 2:49 **2:16:** Luk 2:49 **2:17:** Sng 69:9 **2:17:** Onger Akaba 69:9

Akar kam a kamakin, “Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha egha a baghavira iti.”

18 Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamin ganigha, kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia datirighin arazir kam gami?”

19 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia Godin Dipenir kam apirighti, eghti ki dughiar pumuning ko mikezimin uam an ingarightima a tugham.”

20 Ezi Judaba kamaghin migei, “Me 46plan azenibar Godin Dipenir kamin ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mikezimin a ingarighti a tugham, o?”

21 Ezi Iesus migeir Godin Dipenir kam, an mikarzimra.

22 Ezi God gin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha akar Godin Akinafarimin itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazamizibar araziba bar dagh fo

23 Ezi Iesus, God Israelia Gitazir Dughiamin Isamin Jerusalemin itima, gumazamizir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghin amizima me nighnizir gavgavim an iti.

24 Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghin, a nighnizir gavgavim men itir puvati.

25 A uabi gumazamizibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gifa. A fofozitamin otevezir puvati, gumazitam gumazamizibar arazibar gun a mikiman kogham.

3

Iesus Nikodemus ko migei

1 Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam.

2 Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghin a migei, “Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.”

3 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.”

4 Ezi Nikodemus an azara, “Gumazim ghurigh givagh manmaghin ua igiam gavagham? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?”

5 Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.

6 Nguazir kamin itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto.

7 Ni akar ki ni mikemezimin digavir kuram damuan marki, ‘Ia ua igiabar otifigh.’

8 Aminim a uan ifongiamin gintigha egha pura tintinibar vua zui.

2:18: Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30 **2:18:** Matyu 12:38; 21:23; Jon 6:30 **2:19:** Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14 **2:19:** Matyu 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29; Aposel 6:14 **2:21:** 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 **2:21:** 2 Korin 6:16; Kolosi 2:9 **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 **2:22:** Luk 24:6-8; Jon 12:16; 14:26 **2:23:** Jo 2:11, 7:31 **2:23:** Jon 2:11; 7:31 **2:25:** Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23 **2:25:** Matyu 9:4; Mak 2:8; Jon 6:64; Aposel 1:24; Akar Mogomem 2:23 **3:1:** Jo 7:50, 19:39 **3:1:** Jon 7:50; 19:39 **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38 **3:2:** Matyu 22:16; Jon 9:16; 9:33; Aposel 2:22; 10:38 **3:3:** Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **3:3:** Matyu 18:3; Galesia 6:15; Taitus 3:5; Jems 1:18; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **3:5:** Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 **3:5:** Esekiel 36:25-27; Mak 16:16; Aposel 2:38; Taitus 3:5 **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13 **3:6:** Onger Akaba 51:5; Jon 1:13 **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11 **3:8:** Fofozir Gumazim 11:5; 1 Korin 2:11

Ni an niginim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumazamiziba bar me gamima me igiabar otifi.”

9 Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?”

10 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni Israelian tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o?

11 Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara.

12 Ki nguazir kamin bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam?

13 Gumazir igharazitam Godin Nguibamin ghuavanabozir pu. Puvati. Gumazamizibar Otarim uabira Godin Nguibam ategha izaghiri.

14 “Fomira Moses gumazamiziba puvatizir danganimin ikia kuruzimin nedazir aghorimin itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumazamizibar Otarim ghufam.

15 God kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazamizibar Otarimin itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumazamizibar Otarim ghufam.

16 “God Otarir bar vamira iti. Egha God nguazimin itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamaghsua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva ovengan kogh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamiran kam me ganingi.

17 God uan Otarim nguazimin gumazamizibar jasin min me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada.

18 Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin Otarir vamiran kamin itir puvati, kamaghin amizi, an ovegha gifa.

19 Ezi Godin kotiamin mingarimin arazim kamakin, Godin angazangarim nguazimin izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghin amizi, me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarimin aghua.

20 Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimin apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghin amizi, me angazangarimin izir puvati.

21 Ezi gumazir guizbangin arazim gamim, a Godin angazangarimin izi. A kamaghin ifonge, Godin angazangarim deravira kamaghin gumazamizir igharazibar akagham, a Godin gavgavimin uan ingangarim gami. Ezi kamaghin gumazir kam Godin angazangarimin aven izi.”

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, deraghavira bighatigha ghaze, Iesus a tina

22 Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrighin zui. A me ko danganir kamin ikia gumazamiziba rue.

3:11: Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26 **3:11:** Matyu 11:27; Jon 3:32; 7:16; 8:26 **3:12:** Lu 22:67 **3:12:** Luk 22:67 **3:13:** Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10 **3:13:** Aghuzir Akaba 30:4; Jon 3:6; 6:33; 6:38; Aposel 2:34; Rom 10:6; 1 Korin 15:47; Efesus 4:9-10 **3:14:** Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:14:** Diboboniba 21:9; Jon 8:28; 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:15:** Jon 3:36; 6:47; 20:31 **3:16:** Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 **3:16:** Jon 3:36; 10:28; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 4:9-10 **3:17:** Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:17:** Luk 19:10; Jon 5:22; 5:45; 12:47; Aposel 17:31; 1 Jon 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 **3:18:** Jon 3:36; 5:24; 6:40; 6:47; 20:31 **3:19:** Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 **3:19:** Jon 1:4-5; 1:8-12; 8:12 **3:20:** Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 **3:20:** Jop 24:13-17; Efesus 5:11-13 **3:22:** Jo 4:1-2 **3:22:** Jon 4:1-2

23 Jon, Salimin nguibamin
boroghin itir nguibam Ainonin ikia
gumazamiziba rue. Danganir kam
dipar aviriba iti, ezi gumazamizir
avirim rurim iniasa izi.
24 (Dughiar kamin, Herot tighar Jon
isi kalabus darigham.)

25 Ezi akavdorozir mam Jonin
suren gumaziba ko Judan gumazir
mamin tongin oto. Me uari adogha
ghaze, e rurir arazir manamin gin
mangi, Godin damazim zuegham?
26 Egha suren gumaziba Jon bagha
ghuegha kamaghin a migei, "Tisa,
gumazir kam fomira ni ko Jordanin
Fanemin vongin ike, ezi ni an gun
mikeme, gumazir kam datirighin gu-
mazamiziba ruema, gumazamiziba
bar a bagha zui."

27 Ezi Jon kamaghin me ikaragha
ghaze, "Godin uan Nguibamin itim,
bizitam gumazim danighan koghti,
an a inighan kogham.
28 Ki fomira akar kam ia mikeme,
ezi ia uari a baraki, 'Ki God Ua E Ini-
asa Misevezir Gumazim puvati. God
na amadazima ki an faragha ize.'
29 Gumazitam amizitamin ikiam,
eghti amizir kam a gumazir kamin
amuim. Ezi gumazir kamin na-
makam, a tugha gumazir amuimin
itimin akam baraghasa bar akonge.
Ezi kamaghira agorogem nan navir
averiam bar a gizifa.
30 An ziam bar ekevegh mamaghira
ikiti, nan ziam bar magirigh.

31 "Gumazir Godin Nguibamin pin
ikegha izezim, a bar bizibagh isin
iti. Ezi nguazir kamin gumazim, a
nguazir kamin bizibagh amua egha
nguazir kamin bizibav gei. Ezi gu-
mazir Godin Nguibamin izezim a biz-
iba bar dagh isin iti.
32 A bizir a ganiziba ko oraghiz-
ibar gun migei. Ezi gumazitam
a mikemezir akar katam inigha
nighnizir gavgavim an itir puvati.
33 Ezi gumazim an akam inigha
nighnizir gavgavim an ikia, egha tu-
avir kamin kamaghin men aka, God
a guizin akam migei.
34 Gumazir God amadazir kam,
God uan Duam isa bar a ganingi. Ka-
maghin amizi, a Godin akam akuri.
35 "Afeziam uan Otarim bar a
gifongegha biziba bar an agharim
gatizi a bar dagh atifa.
36 Gumazim nighnizir gavgavim
Otarimin iti, a zurara itir ikirimirir
aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimin
akamin gin zuir puvati, a zurara itir
ikirimirir aghuarim inian kogham,
Godin aningagharim an ikivira
ikiam."

4

Iesus Samarian amizim ko migei

1 Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus
gumazamizir aviriba ruezi, gumaza-
mizir kaba an suren gumazibar otifi.
Ezi men dibobonim Jonin suren gu-
mazibar dibobonim gafira.
2 (Guizbangira, Iesus uabi gumaza-
miziba ruer puvati. An suren gumaz-
iba me rue.)
3 Iesus kamaghin fo, Farisiba oraz-
ima gumazamizir aviriba an suren
gumazamizibar otifi, kamaghin a
Judian Distrik ategha uamategha
Galilin Distrighin ghu.
4 Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian
Distrik abigha ghu.

3:24: Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:24:** Matyu 4:12; 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:26:** Jon 1:26-34 **3:27:** Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:27:** Jon 19:11; 1 Korin 4:7; Hibru 5:4; Jems 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 **3:28:** Malakai 3:1; Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:17; Jon 1:20; 1:23; 1:27 **3:29:** Mt 9:15 **3:29:** Matyu 9:15 **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6 **3:31:** Matyu 28:18; Jon 8:23; Rom 9:5; 1 Korin 15:47; Efesus 1:21; Filipai 2:9; 1 Jon 4:5-6 **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:32:** Jon 3:11; 8:26; 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:33:** Rom 3:4; 1 Jon 5:10 **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:34:** Aisaia 42:1; Jon 1:16; 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:35:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 5:20; 10:17; Hibru 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12 **3:36:** Luk 3:7; Jon 1:12; 3:16-18; 6:47; Rom 1:17; 1 Jon 5:10-12 **4:1:** Jon 3:22; 3:26 **4:5:** Stt 33:19, Jos 24:32 **4:5:** Jenesis 33:19; Josua 24:32

5 Egha a ghua Samarian Distrighin
aven itir nguibar mamin oto, an ziam
Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir
Jekop uan otarim Josep ganingizimin
boroghira iti.
6 Jekop fomira kuizir mozir dipam
iti, a nguibar kamin ti. Ezi Iesus iza
ghua bar amira. Egha a mozir dipar
kamin boroghin apera. Ezi dughiam
aruer arizimin tu.
7 Ezi Samarian amizir mam, a
dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghin
a migei, "Ni dipatam na daningam,
o?"
8 (Dughiar kamin Iesusin suren
gumaziba daghebagh ivezasa
nguibamin ghu.)
9 Ezi Samarian amizim kamaghin
a migei, "Ni Judan gumazim ezi ki
Samarian amizim. Manmaghsua, ni
dipam amasa na migei?" (Amizir
kam fo, Judaba me Samarian gu-
mazamiziba ko itir puvati, kamaghin
an akar kam Iesus migei.)
10 Ezi Iesus kamaghin amizim
ikaragha ghaze, "Ni, God gumaza-
mizibagh aningizir bizir aghuim
gifoghiva, gumazir dipam bagha ni
migeir kam gifogham, egh ni an
azaraghti, a dipar ikirimirir zurara
itim anidim ni danigham."
11 Ezi amizim a migei ghaze, "Gu-
mazir ekiam, ni mineba pu. Mozir
dipar kam bar kone. Eghti dipar
ikirimirir zurara itim anidim, ni man-
agh a inigham?
12 En ovavim Jekop mozir dipar
kam e ganingi. Egha a uabi uan
boriba ko bulmakauba ko an asiziba,
me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni
ghaze, ni ti Jekop gafiraz, o?"
13 Ezi Iesus kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Gumazamiziba bar
dipar kam amegh, men kuariba ua
men piram.
14 Eghti gumazim o amizir ki
daningamin dipar kam amegham,
an kuarim dughiatamin uam an
piran kogham. Puvati. Dipar ki
daningamin kam, a dipam nguazir
averiamin ikiava otivi moghin, an
navir averiamin otivam. Egh dipar
ikirimirir zurara itim anidir kam
otiv mamaghira ikiva, zurara itir
ikirimirir aghuarim a daningam."
15 Ezi amizim kamaghin Iesus
migei, "Gumazir ekiam, dipar kam na
daningigh. Eghti nan kuarim gin ua
nan piran koghti ki ua kagh izi dipam
tuan kogham."
16 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni
mangi uan pamin diagh, egh gua
kagh izi."
17 Ezi amizim kamaghin a ikaragha
ghaze, "Ki paba puvati."
Ezi Iesus a migia ghaze, "Are, ni
deragha migei, ni paba puvati.
18 Guizbangira, ni faragha 5pla
paba iti. Ezi gumazir ni datirighin
itim, a guizbangira nin pam puvati.
Nin akar kam a bar guizbangira."
19 Ezi amizim a migei, "Gumazir
Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam
inigha izir gumazir mam.
20 En ovaviba me mighsiar kamin
uari akuvava, Godin ziam fe. Ezi
ia Judaba ghaze, danganir gumaza-
miziba mangiva Godin ziam fam, a
Jerusalemin iti."*
21 Ezi Iesus kamaghin a migei,
"Amizim, ni nighnizir gavgavim nan
iki. Dughiatam otoghtima ia mighsiar

4:9: 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:9:** 2 Atriviba 17:24; Esra 4:1-5; 9:1--10:44; Nehemia 4:1-2; Luk 9:52-53; Aposel 10:28 **4:10:** Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26 **4:10:** Aisaia 12:3; Jeremaia 2:13; Sekaraia 13:1; 14:8; Jon 4:26 **4:11:** Jo 7:37-38, MAA 21:6 **4:11:** Jon 7:37-38; Akar Mogomem 21:6 **4:12:** Jo 8:53 **4:12:** Jon 8:53 **4:14:** Jo 6:35, 6:58, 7:38 **4:14:** Jon 6:35; 6:58; 7:38 **4:19:** Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:19:** Luk 7:16; Jon 6:14; 7:40; 9:17; 1 Korin 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 **4:20:** Godin Araziba 12:5; 12:11-14; 1 Atriviba 9:3; Onger Akaba 122:1-5 * **4:20:** Mighsiar amizir kam an gun migeim, a Gerazimin Mighsiam, a Samarian Distrighin iti. Samarian gumazamiziba mighsiar kamra ghuava Godin ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53in vezin itir akamin gan. **4:21:** Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:21:** Malakai 1:11; 1 Timoti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:22:** 2 Atriviba 17:29-41; Aisaia 2:3; Luk 24:47; Rom 9:4-5

kamin Afeziamin ziam fan kogh, egh uaghan Jerusalemin nguibamin an ziam fan kogham.

22 Ia Samariaba, ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, Godin gumazamizibar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharimin ikegh egh gin gumazamizir igharaziba bagh mangam.

23 Ezi dughiar otivamim, an otogha gifa, ezi gumazamiziba bar guizbangira Afeziamin ziam fasa, me an Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fam. Ezi Afeziam, gumazamizir kamaghin amiba, me an ziam fasa a bar ifonge.

24 God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fe."†

25 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, "Ki fo, Mesaia a izam. A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam."

26 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Kar kirara, datirighin ni ko migei."

27 Iesus kamaghin a migeima, dughiar kamin an suren gumaziba uamategha izi. Egha me an garima an amizir kam ko uaning migeima, me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizimin azarazir puvati, "Ni tizim iniasa?"

Egha tav Iesusin azarazir puvati, "Ni tizimsua amizir kam ko migei?"

28 Ezi amizir kam uan minem ategha, uamategha nguibamin ghu. Egha a kamaghin gumazamizibav gei,

29 "Ia izi gumazir kamin ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?"

30 Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.

31 Ezi dughiar kamin, Iesusin suren gumaziba a gakaghora kamaghin a migei, "Tisa, ni dami."

32 Ezi a kamaghin me migei, "Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati."

33 Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, "Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?"

34 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamin gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi a na ganingizir ingangarim, ki anegivagham.

35 Ia kamaghin migei, '4plan iakiniba givaghti, e dar gin azeniba aghoram.' Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azeniba aghoramin dughiam otogha gifa!

36 Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizi, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham.

37 Akar kam a guizbangira, 'Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.'

38 Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimin dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kamin ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimin oparizir dagheba isi."

39 Amizir kam faragha ghaze, "Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme." Ezi nguibar kamin itir Samarian gumazamizir aviriba, me amizimin akar kam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin iti.

4:23: Jo 1:17, Fl 3:3 **4:23:** Jon 1:17; Filipai 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 **4:24:** Rom 12:1; 2 Korin 3:17; Filipai 3:3 † **4:24:** Gumazir maba akar kam "Godin Duamin gavgavimin," me a giragha ghaze, "me uari uan duabar gavgavimin." **4:25:** Jo 1:41 **4:25:** Jon 1:41 **4:26:** Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 **4:26:** Matyu 26:63-64; Mak 14:61-62; Jon 9:37 **4:34:** Jo 6:38, 17:4, 19:30 **4:34:** Jon 6:38; 17:4; 19:30 **4:35:** Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 **4:35:** Matyu 9:37; Luk 10:2; Akar Mogomem 14:15 **4:36:** Sng 126:5-6, Dan 12:3 **4:36:** Onger Akaba 126:5-6; Daniel 12:3

40 Egha Samariaba a bagha ize,
egha me uarir gan ikiasa a gakagho-
ravira iti. Ezi a dughiar pumuningin
me ko iti.
41 Ezi gumazamizir igharazir avirir
maba, me uaghan Iesusin akam
baregha nighnizir gavgavim an iti.
42 Egha me kamaghin amizim
migei, "E nin akamra baregha
nighnizir gavgavim gumazir kamin
itir pu. Puvati. E uari an akam
baraki, egha e fo, gumazir kamra, a
guizbangira nguazir kamin itir gu-
mazamizibar Akurvazir Gumazim.
Kamaghin e nighnizir gavgavim an
iti."

Iesus atrivimin ingangarir gumazimin borim gamizima, a ua dera

43 Ezi Iesus dughiar pumuningin
Samarian adarazi ko ikegha givagha,
nguibar kam ategha Galilin Dis-
trighin ghu.
44 Iesus uabi migirigiar kam gami,
"Godin akam inigha izir gumazim, a
uan nguibamra ziaba puvati."
45 Galilin Distrighin itir gumaza-
miziba, me uaghan Israel bagh Itazir
Dughiamin Isam bagha Jerusalemin
nguibamin ghue, ezi Iesus dughiar
kamin mirakelin aviribagh amizima
me dar gani. Kamaghin amizi, Iesus
datirighin uamategha ghua Galilin
Distrighin otozi, Galilin gumazamiz-
iba bar akuegha a ini.
46 Ezi Iesus ua Kanan nguibamin
ghu, a Galilin Distrighin aven itir
nguibam. A faragha nguibar kamin
dipam girazima a wainin dipamin
oto. Ezi dughiar kamin atrivimin
ingangarir gumazir mam, a Kanan
nguibamin iti. Ezi an otarim aria,
Kaperneamin nguibamin iti.
47 Ezi gumazir kam kamaghin
oraki, Iesus Judian Distrik ategha ua-
mategha Galilin Distrighin ize. Ezima
a Iesus bagha ghua a gakaghora
ghaze, "Ni Kaperneamin nguibamin
magiri, nan otarim damighti, a ua
deraka. Nan otarim bar ovengasava
ami."
48 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ia
mirakelba ko digavir kuram gamir
arazibar ganan koghiva, ia nighnizir
gavgavim nan ikian kogham."
49 Ezi ingangarir gumazir kam ka-
maghin a migei, "Gumazir Ekiam, ni
zuamira izighiri. Puvatightima, nan
otarim aremegham."
50 Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni
mangi, nin otarim angamira ikiam."
Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim
Iesusin akamin ikia, egha ghu.
51 Egha gumazir kam tuavimin
ghuavira itima, an ingangarir gu-
maziba iza tuavimin a bato, egha me
kamaghin a migei, "Nin otarim an
angamira iti!"
52 Ezi a men azara, dughiar
manamra borim mong dera. Ezi
me ghaze, "Boghinaron 1 kloghin
aruer arizimin, an arimariam givazi
mikarzim orangi."
53 Ezi afeziam fo, boghinaron
dughiar kamran Iesus a mikeme,
"Nin otarim an angamira ikiam." Ka-
maghin amizi, a nighnizir gavgavim
Iesusin itima, an adarazi uaghan
nighnizir gavgavim iti.
54 Kar dughiar namba 2, Iesus Ju-
dian Distrik ategha ua iza Galilin Dis-
trighin ikiava mirakelin mam uam a
gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiabar gumazamizibar sure gami

5

(Sapta 5--10)

4:42: Jo 17:8, 1 Jo 4:14 **4:42:** Jon 17:8; 1 Jon 4:14 **4:43:** Jo 4:40 **4:43:** Jon 4:40 **4:44:** Mt 13:57, Mk 6:4, Lu 4:24 **4:44:** Matyu 13:57; Mak 6:4; Luk 4:24 **4:45:** Jo 2:23 **4:45:** Jon 2:23 **4:46:** Jo 2:1-11 **4:46:** Jon 2:1-11 **4:47:** Mt 8:5-6, Lu 7:1-10 **4:47:** Matyu 8:5-6; Luk 7:1-10 **4:48:** Jo 2:18, 20:29, 1 Ko 1:22 **4:48:** Jon 2:18; 20:29; 1 Korin 1:22 **4:50:** Mt 8:13, Mk 7:29 **4:50:** Matyu 8:13; Mak 7:29 **4:53:** Ap 16:14-15, 16:31 **4:53:** Aposel 16:14-15; 16:31 **4:54:** Jo 2:11, 2:23 **4:54:** Jon 2:11; 2:23

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

1 Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozi, Iesus isam bagha Jerusalemin nguibar ekiamin ghu.*
2 Ezi Jerusalemin mozir dipar ekiar mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamin boroghira iti. Ezi mozir dipar kamin miriam azuarir 5pla iti.†
3-4 Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir okavirziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡
5 Gumazir mam an azuarir mamin iti, an suemning bar amirazima a 38plan azenibar arimariar kam iti.
6 Ezi Iesus gumazir kamin garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, "Ni ua deraghasa ifonge?"
7 Ezi arimariar gumazim kamaghin Iesusin akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiamin, gumazitam na inigha ghua mozir dipamin averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumazamizir igharaziba na gafigha faragha ghuaghiri."
8 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni dikavigh uan akuriam inigh, daru mangi."
9 Ezi gumazir kamin suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha zui.

Ezi aruer kamin kar Sabatin dughiam,
10 ezi Judaba gumazir kamin ganigha kamaghin a migei, "Datirighin Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba ghaze, ni Sabatin dughiamin uan daguivsiaba ater daruan kogham."
11 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Gumazir na gamizi ki derazim, a kamaghin na migei, 'Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.' "
12 Ezi me an azara, "Gumazir manamra ni migia ghaze, 'Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.' "
13 Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avirim nguibar kamin iti, ezi Iesus men tongin suiaghirigha ghu. Kamaghin amizi, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.
14 Ezi gin Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, "Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham."
15 Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, "Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra."
16 Iesus Sabatin dughiamin bizir kabagh ami, bizir kam bagha Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.
17 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari."

---

* **5:1:** Jonin akinafarimin aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughiaba ko Judabar Isar Ekiamin dughiabar, ingangarir aviribar akaba iti. Ni Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, ko 10:22in gan. Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Jon kamaghin en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55in gan. † **5:2:** Dughiar kam Jerusalem nguibamin divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti. ‡ **5:3-4:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: "Me dipar kam siravamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamin enselin mam ghuaghirigha dipam gamima a siravamadi. Dipam siravamangigha givazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamin aven magirigh, egh ua deragham."

5:8: Mt 9:6 **5:8:** Matyu 9:6 **5:10:** Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 **5:10:** Ua Me Ini 20:10; Nehemia 13:19; Jeremaia 17:21; Matyu 12:2; Mak 2:24; Luk 13:14; Jon 9:14 **5:14:** Jo 8:11 **5:14:** Jon 8:11 **5:16:** Mt 12:14 **5:16:** Matyu 12:14 **5:17:** Jo 9:4, 14:10 **5:17:** Jon 9:4; 14:10 **5:18:** Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6 **5:18:** Matyu 26:4; Jon 7:1; 7:19; 7:30; 10:30; 10:33; Filipai 2:6

18 Ezi Judaba me akar kam baregha
me fo, Iesus Sabatin dughiamin
Arazimin gin zuir puvati, egha a
uaghan ghaze, God guizbangira
nan Afeziamra. Akar kamin, a
uabi uabi gamigha egha Godin min
oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus
misueghti an aremeghasa me bar
ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

19 Ezi Iesus Judabar akam ikaragha
ghaze, "Ki guizbangira ia migei,
Otarim bizitam uan nighnizimin a
damighan kogham. Puvati. An
Afeziamin gari, an amir biziba
darara a dagh ami. Egha bizir
Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh
ami.
20 Afeziam bar Otarim gifonge,
egha bizir a uabi amiba, a bar ada
isa uan Otarimin aka. Afeziam kam-
aghsua, a ia damuti ia digavir kuram
damuam, kamaghin a ingangarir
ekiar igharaziba sara uaghan uan
Otarimin akagham, da ingangarir an
amigha givazibagh afiragham.
21 Afeziam gumazir ariaghirez-
ibagh amima me ua dikavima an
angamira itir ikirimirim me ganidi.
Ezi kamaghira Otarim uaghan gu-
mazir a miseveziba angamira itir
ikirimirim me ganidi.
22 Afeziam kotin gumazitamin
araziba tuisizir puvati. Egha gu-
mazamizibar araziba tuisighamin
ingangarim, an a isa Otarim ganingi.
23 Afeziam kamaghsua, gumaza-
miziba bar Afeziamin ziam fe
moghin, me Otarimin ziam fam, ka-
maghin a gumazamiziba tuisighamin
ingangarim isa Otarim ganingi.
Gumazim Otarimin ziam fer puvati,
an Afeziar Otarim amadazimin ziam
fer puvati.
24 "Ki guizbangira ia migei, gu-
mazim nan akam baragha, egha
nighnizir gavgavim Afeziar na
amadazimin ikiava, egha a zurara
itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiaba
puvati. An ovevem ategha, datirighin
an angamira iti.
25 "Ki guizbangira ia migei, dughiar
otivamim, a datirighin otogha gifa.
Ezi gumazamizir ariaghireziba me
Godin Otarimin akam baragham.
Gumazamizir a baraghiziba, me
angamira ikiam.
26 Afeziam, a uabi ikirimirir zurara
itim aningamin gavgavim iti. Kam-
aghira a uan Otarim gamizi, a uaghan
ikirimirir zurara itim aningamin gav-
gavim iti.
27 A Gumazamizibar Otarim, ka-
maghin amizi Afeziam gumazamiz-
ibar araziba tuisighamin gavgavim a
ganingi.
28 Ia nan akar kam inigh egh
digavir kuram damuan marki.
Dughiam otivasava amima gumaza-
mizir ariaghireziba, me bar Otarimin
akam baragham.
29 Egh me bar moziba ategh
azenimin izam. Gumazamizir arazir
aghuibagh amiziba, me ua dikavigh
egh zurara angamira ikiam. Eghti gu-
mazamizir arazir kurabagh amiziba,
me ua dikavighiva kotiamin ikiam,
eghti ki kamaghin me mikimam,
me bar helin mangiva ivezir kuram
iniam."

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

5:19: Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 **5:19:** Jon 5:30; 8:28-29; 12:49; 14:10 **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 **5:20:** Matyu 3:17; Jon 3:35; 2 Pita 1:17 **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5 **5:21:** Godin Araziba 32:39; 1 Samuel 2:6; 2 Atriviba 5:7; Luk 7:14; 8:54; Jon 11:25; 11:43; Rom 4:17; Efesus 2:5 **5:22:** Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 **5:22:** Matyu 11:27; Jon 3:17; 5:27; 9:39; Aposel 10:42; 17:31; 1 Pita 4:5 **5:23:** Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 **5:23:** Filipai 2:10-11; 1 Jon 2:23 **5:24:** Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14 **5:24:** Jon 3:15-18; 6:40; 8:51; 1 Jon 3:14 **5:25:** Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 **5:25:** Jon 5:28; Efesus 2:1; 2:5-6; Kolosi 2:13 **5:27:** Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 **5:27:** Daniel 7:13-14; 7:22; Jon 5:22; Aposel 10:42; 17:31 **5:29:** Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **5:29:** Aisaia 26:19; Daniel 12:2; Matyu 16:27; Jon 6:40; Aposel 24:15; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **5:30:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 **5:30:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:19; 6:38

30 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ki uabi uan nighnizimin gin mangi
bizitam damighan kogham. Ki akar
Afeziam da inizibar gin ghua, egha
gumazamizibar araziba tuisisi. Ki
uabi uan ifongiamin gin zuir puvati.
Ki Afeziamin ifongiamin gin zuima,
a na amadazima ki ize. Kamaghin
amizi, ki gumazamizibar araziba de-
ravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar
guizbangira ghua egha bar dera.

31 "Eghti ki uabi ua bagh uan ingan-
gariba ko arazibar gun mikimtima,
gumazamiziba nighnizir gavgavim ki
migeir akar kabar ikian marki.§

32 Ezi igharazitav a iti, egha a
uaghan nan araziba ko nan ingan-
garibar gun migei. Ezi ki fo, a nan gun
migeir akaba guizbangira.**

33 "Iarara fomira gumazir maba
amangizi me Jon bagha ghuezi a
nan gun mikeme, ezi an akam
guizbangira.

34 Ki uabi, ki gavgavim gumazi-
tamin akam daningasa nighnizir pu-
vati. Ki God ian akurvaghasa, ki
ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin
akamin gun ia migei.

35 Jon a lamin min ikia isia
angazangarim gumazamizibagh
anidi. Ezi dughiar otevimin ia
an akam iniasa ifonge, ezi Jonin
angazangarim ia gisiragha ia
gamima ia bar akonge.

36 "Ezi nan gun migeir akar
mam iti, a Jonin akam gafira, akar
kam datirighin nan gun ia migei.
Afeziam, ki ingangarir kam damuva
anegivasa, a na ganingi. Ezi in-
gangarir ki amir kaba, da bar der-
aghavira nan gun gumazamizibav
gei, Afeziam na amadazi ki ize.

37 Ezi Afeziar na amadazi ki izezim,
a uabi nan gun migei. Ezi ia tong an
akam barazir puvati. Egha ia dughi-
atam an guamin ganizir puvati. Bar
puvati.

38 Ia Afeziam amadazir gumazir
kamin akam nighnizir gavgavim an
itir puvati. Ian arazir kaba ian gun
migei, Afeziamin akam uaghan ian
navir averiabar itir puvati.††

39 "Ia ghaze, akar Godin Akinafarimin
itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim
ia ganidi. Kamaghin amizima ia akar
Godin Akinafarimin itibar gara da
tuisisi. Ezi Godin Akinafarim uaghan
nan gun migei!

40 Ezi ia na bagh izi zurara itir
ikirimirir aghuarim inian aghua.

41 "Ki gumazamiziba da ziar ekiam
iniasa, migirigiar kabagh amir pu-
vati.

42 Ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia
guizbangira God gifongezir puvati.‡‡

43 Ki uan Afeziamin ziamin ize, ezi
ia nan akam baraghan aghua. Eghti
gumazitam uabi uan ziamin izeghti,
ia an akam zuamiram a baregham.

44 Ia uan adarazira me da ziar
ekiaba isi. Ezi God uabira ziar
ekiam anidima, ia a inian aghua. Ia
arazir kabar amu, egh ia manmaghin
nighnizir gavgavim nan ikiam? Bar
puvatigham!

45 "Ia kamaghin nighnighan marki,
ki Afeziamin damazimin akam ia
gasam. Puvati. Gumazir akam ia

5:31: Jo 8:13-14, MAA 3:14 **5:31:** Jon 8:13-14; Akar Mogomem 3:14 § **5:31:** Ni Godin Araziba 19:15in gan. **5:32:** Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 **5:32:** Matyu 3:17; Jon 5:36-37; 8:18; 1 Jon 5:6-9 ** **5:32:** Iesus "igharazitav," migia, a uan Afeziam God migei. **5:33:** Jon 1:19-34; 3:27-30; Efesus 2:8; Taitus 3:5 **5:35:** Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19 **5:35:** Matyu 13:20-21; Mak 6:20; 2 Pita 1:19 **5:36:** Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 **5:36:** Jon 3:2; 10:25; 10:38; 14:11; 1 Jon 5:9 **5:37:** Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 **5:37:** Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; Jon 5:32; 6:27; 8:18; 1 Timoti 1:17; 1 Jon 4:12 †† **5:38:** Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabi. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 **5:39:** Godin Araziba 18:15-18; Luk 16:29; 24:27; 24:44; Jon 5:46; Aposel 13:27; 17:11; 2 Timoti 3:15; 1 Pita 1:10-11 **5:40:** Jo 1:11, 3:19 **5:40:** Jon 1:11; 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6 **5:41:** Jon 5:34; 1 Tesalonika 2:6 ‡‡ **5:42:** Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Godin apangkuvim ian navibar itir puvati." **5:43:** Mt 24:5, 24:24 **5:43:** Matyu 24:5; 24:24 **5:44:** Jo 12:43, Ro 2:29 **5:44:** Jon 12:43; Rom 2:29 **5:45:** Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:45:** Godin Araziba 31:26-27; Rom 2:12

gasamim, a Moses uabi, a gumazir
kam ia ghaze, a ian akuragham.
46 Ezi akar Moses osiriziba, da nan
gun migei. Kamaghin, ia nighnizir
gavgavim Mosesin akabar ikiva, egh
ia uaghan nighnizir gavgavim nan
akabar ikiam. Kamaghin amizi,
ia guizbangira nighnizir gavgavim
Mosesin akaba ko nan akabar itir
puvati.
47 Ezi kamaghin, ia nighnizir gav-
gavim Moses osirizir akabar itir pu-
vati, egh ia manmaghin nighnizir
gavgavim na akabar ikiam?"

6

*Iesus dagheba isa 5,000plan gu-
mazibagh anidi*
*(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk
9:10-17)*

1 Ezi bizir kabar gin Iesus Galilin
Dipar Akaremin dadarir vuemin ghu,
dipar kamin ziar mam Taiberias.
2 Gumazamizir avirim faraghavira
an garima a mirakelin arazir aviribar
arimariar gumazamizibagh amizi
me ua dera. Kamaghin amizi, me
datirighin an gin zui.
3 Ezi Iesus mighsiamin ghuavan-
abogha, uan suren gumaziba ko
aperaghav iti.
4 Ezi dughiar kamin God Israelia Gi-
tazir Dughiamin Isam otivasa roghira
izi.
5 Ezi Iesus kogha garima, gumaza-
mizir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a
kamaghin Filipin azara, "E managh
gumazamizir kaba bagh daghebagh
ivezegh me daningam?"
6 (Ezi Iesus Filipin nighnizir gav-
gavim, gavgavim a daningasava,
akar kam puram a gami. Iesus uabi
bizir a damuamim gifo.)
7 Ezi Filip a ikaragha ghaze, "E
200 kina inigh bret givezeghti, da
bar gumazamizibar tughatighan
kogham, me vaghvagh bretin akuar
muziariba ini dar amam."

8 Ezi Iesusin suren gumazibar mav,
an ziam Andru, a Saimon Pitan aveg-
hbuam, a kamaghin migei,
9 "Otarir mam a kagh iti, a bretin
me balin daghemin ingarizir 5pla, ko
osirir pumuningra iti. Ezi gumaza-
mizir avirir ekiam iti. Kamaghin
bretin kam ko osirir kamning, da
manmaghin en akuragham?"

10 Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia gu-
mazamizibav kimtima me dapiagh."
(Grazir avirim danganir kamin iti.)
Ezi gumazamiziba apia. Egha men
tongin, 5,000in gumaziba iti.
11 Me apiaghav itima, Iesus bretin
kaba inigha God minabagha gumaza-
mizibagh anidi. A uaghan osirir
pumuning kamaghira aning gami.
A me ganidima, me uan ifongiabar
amegha tughati.

12 Me amegha naviba bar izivazima
Iesus kamaghin uan suren gumaz-
ibav gei, "Ia dagher nar ikiavira itiba
bar da akumakumigh. Taba pura
ikian marki."
13 Gumazamiziba, 5plan bretin me
balin daghem ingariziba amegha
givazima, bretin naba iti. Ezi suren
gumaziba bretin nar muziarir itiba
akumakumigha 12plan akirabagh
aghuizi da izifa.

14 Ezi gumazamiziba mirakelin
arazir Iesus amizir kamin ganigha,
kamaghin migei, "Bar guizbangira,
kar Godin akam inigha izir gumazim,
God nguazir kamin anemangasa
mikeme!"
15 Ezi Iesus akar kam baregha fo,
me iziva an suiragh a damighti, a men
atrivimin ikiam. Kamaghin amizi,
a danganir kam ategha uabira ua-
mategha mighsiamin ghu.

5:46: Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:46:** Jenesis 3:15; Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:45; Aposel 3:22; 26:22 **5:47:** Lu 16:31 **5:47:** Luk 16:31 **6:4:** Jo 2:13 **6:4:** Jon 2:13 **6:5:** Mt 14:14, Mk 6:34, Lu 9:12 **6:5:** Matyu 14:14; Mak 6:34; Luk 9:12 **6:9:** 2 Kin 4:43 **6:9:** 2 Atriviba 4:43 **6:14:** Stt 49:10, Lo 18:15-18, Mt 11:3, Jo 1:21, 2:11, 4:19, 4:25, 5:46 **6:14:** Jenesis 49:10; Godin Araziba 18:15-18; Matyu 11:3; Jon 1:21; 2:11; 4:19; 4:25; 5:46 **6:15:** Mt 14:23, Jo 18:36 **6:15:** Matyu 14:23; Jon 18:36

Iesus Galilin Dipar Akarem gisin arua zui
(Matyu 14:22-33; Mak 6:45-52)

16 Ezi guaratizir kamin Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri.
17 Egha me botin mam inigha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa.
18 Ezi aminir dafam otogha, ongarim givaima an ekiabar dikafi.
19 Ezi me 5 o 6 kilomitan pul gamua ghua garima, Iesus dipam gisin arua botin boroghin izi. Ezi me bar atiatingi.
20 Ezi Iesus kamaghin me migei "Kar kirara izi. Ia atiatingan marki."
21 Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot bar zuamira danganir me zuimin oto.

Gumazamiziba Iesus buri

22 Amimzaraghan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, ezi Iesus uan suren gumaziba ko botin kamin ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamin ghue.
23 Ezi Taiberiasin botin maba, danganir kamin boroghira izi, danganir kam, Ekiam Iesus, God minabagha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim.
24 Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

25 Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha givagha, kamaghin a migei, "Tisa, ni manadizoghin kagh ize?"
26 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri.
27 Ia dagher kuraghiriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazamizibar Otarim, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumazamizibar Otarim ia daningam."
28 Ezi me an azara, "E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?"
29 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki."
30 Ezi me kamaghin an azara, "Ni mirakelin arazir manam damighti e an ganighiva, nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham?
31 En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, 'A Godin Nguibamin manan daghem me ganingizima me aneme.'"
32 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Kar nan Afeziam Uan Nguibamin itir guizin daghem ia ganingi.
33 Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kamin itir gumazamizibagh amima me ikirimirir aghuarim iti."
34 Ezi me an azara, "Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki."
35 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim

6:23: Jon 6:11 **6:26:** Jo 6:11-12 **6:26:** Jon 6:11-12 **6:27:** Mt 3:17, Lu 3:22, Jo 1:33, 4:14, 6:48-58, Ap 2:22, 2 Pi 1:17 **6:27:** Matyu 3:17; Luk 3:22; Jon 1:33; 4:14; 6:48-58; Aposel 2:22; 2 Pita 1:17 **6:29:** 1 Jo 3:23 **6:29:** 1 Jon 3:23 **6:30:** Ua Me Ini 16:4; 16:15; Diboboniba 11:7-9; Nehemia 9:15; Onger Akaba 78:24; Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11; Jon 2:18; 1 Korin 1:22; 10:3 **6:34:** Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 **6:34:** Jon 4:14-15; 6:48-58; 7:37 **6:35:** Jo 4:14, 6:48-58 **6:35:** Jon 4:14; 6:48-58

anidim. Gumazir na bagha izim,
mitiriam uam an aghan kogham.
Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan
itim, kuarim uam an piran kogham.
36 Ki ia mikeme, ia nan ganigha
gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir
puvati.
37 Ezi gumazamizir Afeziam na
ganingiziba, me bar na bagh izam.
Egh gumazir na bagh izamim, ki a
batueghan kogham.
38 Ki uan ifongiamin gin mangasa
Godin Nguibam ategha izaghirizir
puvati. Ki Afeziar na amadazimin
ifongiamin gin mangasa ki izaghiri.
39 Ezi Afeziar na amadazimin ifon-
giam, a kamakin, ki gumazamizir
a na ganingizitam ateghan kogham.
Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me
damighti me bar ua dikavigham.
40 Nan Afeziamin ifongiam ka-
makin, gumazamiziba bar Otarimin
ganighiva egh nighnizir gavgavim
an ikiva, me zurara itir ikirimirir
aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin
Dughiam otoghti ki me damighti me
ua dikavigham."
41 Ezi Judaba akar kam baraki, "Ki
uabi ki dagher kam, Godin Nguibam
ategha izaghiri," egha me an atarava
a gimobi.
42 Me ghaze, "Gumazir kam a Iesus,
Josepin otarim. E an afeziam ko ame-
bam gifo. Ezi manmaghsua a ghaze,
'Ki Godin Nguibam ategha, egha iza-
ghiri?' "
43 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "Ia atara egha uarigh
imobir arazir kam atakigh.
44 Gumazitam uabi uan ifongiamin
na bagh izeghan kogham. Puvati.
Afeziar na amadazim, an nighnizim
feghiva a inigh na bagh izam. Eghti
Godin Kotin Dughiam ki mozimin a
damighti a ua dikavighiva angamira
ikiam.
45 Akar kam kamaghin Godin akam
inigha izir gumazibar Akinafarimin
iti, 'God bar gumazamizibar sure
damuam.' Ezi kamaghin gumaza-
miziba Afeziamin akam baregha,
Afeziam da fofozim isa na bagha izi.
46 "Gumazitam Afeziamin ganizir
puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha
izezir kam, a uabira Afeziamin gani.
47 Ki guizbangira ia migei, gumazir
nighnizir gavgavim nan itim, a zu-
rara itir ikirimirir aghuarim iti.
48 Ki uabi, ki dagher ikirimirir zu-
rara itim anidim.
49 Ian ovavir kaba me, dagher
ziam mana, me gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ikia aneme, egha
ariaghire.
50 Ezi dagher kam Godin Nguibam
ategha izaghiri, gumazamiziba
anemiva, egh me aremeghan
kogham.
51 Ki uabi dagher kam, ikirimirir
zurara itim anidim, Godin Nguibam
ategha izaghiri. Eghti gumazitam
dagher kam ameghiva, a zurara itir
ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki
a daningamim, a nan inivafizim. Ki
kamaghsua, nguazimin gumazamiz-
iba me angamira ikiam, kamaghin ki
me bagh uan inivafizim anenigham."
52 Ezi Judaba akar kam baregha
egha uari tongin uarir atara ghaze,
"Gumazir kam manmaghin uan ini-
vafizim e danighti e anemam?"
53 Ezi Iesus kamaghin me migei,
"Ki guizbangira ia migei, ia Gu-
mazamizibar Otarimin inivafizim
ameghan koghiva, egh an ghuzim

6:36: Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:36:** Jon 6:26; 6:64; 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 **6:37:** Matyu 11:28; Jon 10:28-29; 17:6-8; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:19 **6:38:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:38:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:30 **6:39:** Jo 10:28-29, 17:12, 18:9 **6:39:** Jon 10:28-29; 17:12; 18:9 **6:40:** Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:40:** Jon 3:15; 6:27; 6:47; 6:54; 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 **6:42:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22 **6:44:** Jo 6:65 **6:44:** Jon 6:65 **6:45:** Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10 **6:45:** Aisaia 54:13; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Hibru 8:10 **6:46:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 1:18 **6:46:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 1:18 **6:47:** Jo 3:15-18, 3:36, 6:40 **6:47:** Jon 3:15-18; 3:36; 6:40 **6:48:** Jo 6:31-35, 6:58 **6:48:** Jon 6:31-35; 6:58 **6:51:** Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10 **6:51:** Jon 3:13; Hibru 10:5; 10:10 **6:53:** Mt 26:26-28 **6:53:** Matyu 26:26-28

ameghan koghiva, egh ia angamira itir ikirimirim ian ikian kogham.

54-55 Nan inivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin amizi, gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimin dikavigham.

56 Ezi gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti.

57 Afeziar ikirimirir angamira itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamira iti. Ezi kamaghira gumazim nan inivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamira itim iniam.

58 Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghirezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."

59 Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha gumazamizibar sure gamua akar kamin me mikeme.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

60 Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, men avirim kamaghin migia ghaze, "Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?"

61 Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim migia imobi.

Ezi a men azara, "Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasisi, o?

62 Egh ia Gumazamizibar Otarimin ganighti, a nguibar a fomira ikezimin ua ghuavanaboghti, ia manmaghin nighnigham?

63 Godin Duam uabi, angamira itir ikirimirim gumazamizibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamira itir ikirimirim ia ganidi.

64 Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati." (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazamizibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.)

65 Egha Iesus ua me migei, "Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, 'Afeziam gavgavim gumazitam danighan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.' "

66 Iesus akar kamin gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati.

67 Ezi Iesus kamaghin 12plan suren gumazibar azara, "Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?"

68 Ezi Saimon Pita an akam ikaragha ghaze, "Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi.

69 Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuraba nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba."

70 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Manmaghin ami? Ki uabi ia 12plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram."

71 A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a

6:54-55: Jon 4:14; 6:27; 6:40; 6:63 **6:56:** 1 Jo 3:24, 4:15-16 **6:56:** 1 Jon 3:24; 4:15-16 **6:57:** Jo 15:4-5, 1 Jo 3:24 **6:57:** Jon 15:4-5; 1 Jon 3:24 **6:62:** Mk 16:19, Jo 3:13, Ap 1:9-11, Ef 4:8 **6:62:** Mak 16:19; Jon 3:13; Aposel 1:9-11; Efesus 4:8 **6:63:** 2 Ko 3:6 **6:63:** 2 Korin 3:6 **6:64:** Jo 6:36, 13:11 **6:64:** Jon 6:36; 13:11 **6:65:** Jo 6:44-45 **6:65:** Jon 6:44-45 **6:68:** Matyu 16:16; Mak 8:29; Luk 9:20 **6:69:** Mt 14:33, Mk 1:24, Jo 1:49 **6:69:** Matyu 14:33; Mak 1:24; Jon 1:49

isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Aven Ikiamin Isar Ekiam otozi, Iesus an ganasa zui

1 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghasa a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distrighin mangan aghua.

2 Ezi Judabar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otivasa roghira izi.

3 Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, "Ni danganir kam ateghiva Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam.

4 Egh gumazitam gumazamiziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumazamiziba bar men akagham."

5 (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

6 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiaba bar, ian dughiar aghuiba.

7 Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami.

8 Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalemin mangi. Nan dughiam tighar izam, kamaghin amizi, ki isam bagh mangighan kogham."

9 A kamaghin me mikemegha, Galilin Distrighin ikiavira iti.

10 Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan men gin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumazamiziba a gifozir puvati.

11 Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharua migei, "Gumazir kam managh iti?"

12 Ezi gumazamiziba uarir tongin a bagha sighsirir akabar uariv gei. Marazi ghaze, "A gumazir bar aghuim."

Ezi marazi ghaze, "Puvati, a gumazamizibagh ifari."

13 Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi, tav an araziba azenara dav geir puvati.

14 Ezi isamin dughiar kamin tongin, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha gumazamizibar sure gami.

15 Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua kamaghin migei, "Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati."

16 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize.

17 Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamin mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize.

18 Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.

7:1: Jo 5:18 **7:1:** Jon 5:18 **7:2:** Wkp 23:24, Lo 16:13 **7:2:** Ofa Gami 23:34; Godin Araziba 16:13 **7:5:** Mt 13:55, Mk 3:21, Ap 1:14 **7:5:** Matyu 13:55; Mak 3:21; Aposel 1:14 **7:6:** Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20 **7:6:** Jon 2:4; 7:8; 7:30; 8:20 **7:7:** Jo 3:19, 15:18-19 **7:7:** Jon 3:19; 15:18-19 **7:11:** Jo 11:56 **7:11:** Jon 11:56 **7:12:** Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19 **7:12:** Matyu 21:46; Luk 7:16; Jon 10:19 **7:13:** Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 **7:13:** Jon 9:22; 12:42; 19:38; 20:19 **7:15:** Mt 13:54, Lu 2:47 **7:15:** Matyu 13:54; Luk 2:47 **7:16:** Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 **7:16:** Jon 3:11; 8:28; 12:49; 14:10 **7:17:** Jo 8:43 **7:17:** Jon 8:43 **7:18:** Jo 5:41, 5:44, 8:50 **7:18:** Jon 5:41; 5:44; 8:50 **7:19:** Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24 **7:19:** Ua Me Ini 24:3; Godin Araziba 33:4; Matyu 12:14; Mak 3:6; Aposel 7:38; 7:53; Rom 2:21-24

19 “Fomira Moses Godin Araziba
osirigha ia ganingi. Ezi gumazitam
ian tongin ikia Moses Osirizir Araz-
ibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na
misueghti ki aremegham?”
20 Ezi gumazamiziba kamaghin an
akam ikaragha ghaze, “Ti duar ku-
ratam ni gapasa! Gumazir manamra
ni misueghti na aremegham?”
21 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “Ki mirakelin in-
gangarir vamira a gami, ezi ia bar
nighnizir aviribagh ami.*
22 Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir
mogomebar iniba aghorir arazim
ia ganingi, ezi ia Sabatin dughiabar
uaghan otaribar mikarzir mogome-
bar inibar ghori. (Guizbangira,
Moses uabi arazir kam atizir puvati.
Arazir kam ian ovavibar oto.)
23 Ia Moses Osirizir Araziba de-
ragh a dar gin mangisi, egh ia
Sabatin dughiamin otaribar mikarzir
mogomebar inibar ghoram. Ezi ki
gumazir mam Sabatin dughiamin
a gamizima a ua bar dera, ezi
manmaghsua ia nan aningaghe?†
24 Ia pura damazir kinibar biz-
ibar ganiva, da tuisighan marki. Ia
guizin arazimin araziba deravira da
tuisigh.”

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

25 Ezi Jerusalemin gumazamizir
maba, me Iesus amizir bizibar
ganigha kamaghin migei, “Man-
maghin ami? Kar gumazir kamra,
en gumazir ekiaba a misueghtima an
aremeghasa, me ifonge.
26 A kara, an azenara migei, ezi me
migirigiatam a gamir puvati. Me ti
fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa
Misevezir Gumazim?
27 Ezi e gumazir kamin nguibam
gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir
Gumazim otoghti, gumazitam an
nguibam gifoghan kogham.”
28 Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia
egha akam gumazamizibav kiri.
Egha a kamaghin dei, “Ia ghaze, ia
bar na gifo, egha ia ti nan nguibar
ki izezim gifoz, o? Ki uabi uan
ifongiamin izezir puvati. Afeziar na
amadazim, an akam bar guizbangira.
Ezi ia a gifozir puvati.
29 Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na
amadazi ki ize.”
30 Me akar kam baregha a isi kal-
abus darighasa. Ezi an dughiam
tighari, kamaghin amizi, gumazitam
an suirazir puvati.
31 Gumazamizir avirim nighnizir
gavgavim an ikia, egha me kamaghin
migei, “Gumazir God Uam E Ini-
asa Misevezim otoghiva, a mirakelin
aviribar amuti da mirakelin gumazir
kam amibagh afiragham ti?”

Me Godin Dipenimin garir polisba amangizi me Iesus kalabus darighasa izi

32 Ezi Farisiba gumazamiziba
barazima, me sighsirir akabar Iesus
amizir bizibav gei. Kamaghin amizi,
me ko, Godin ofa gamir gumazir

7:20: Jo 8:48, 8:52, 10:20 **7:20:** Jon 8:48; 8:52; 10:20 * **7:21:** Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon 5:1-18 ko, Ua Me Ini 31:14-15in gan. **7:22:** Stt 17:9-13, Wkp 12:3 **7:22:** Jenesis 17:9-13; Ofa Gami 12:3 **7:23:** Jo 5:8-10, 5:16 **7:23:** Jon 5:8-10; 5:16 † **7:23:** Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiabar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomemin inim aghori. Ni Ofa Gami 12:3in gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoroke. Eghti otaritamin mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomemin inim aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. **7:24:** Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 **7:24:** Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 1:16-17; Aisaia 11:3-4; Jon 8:15; Jems 2:1 **7:25:** Jo 5:18 **7:25:** Jon 5:18 **7:27:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 **7:27:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22; Jon 7:41; 9:29 **7:28:** Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:28:** Matyu 11:27; Jon 5:32; 5:43; 8:14; 8:26; 8:55 **7:29:** Mt 11:27, Jo 10:15 **7:29:** Matyu 11:27; Jon 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:30:** Mak 11:18; Luk 19:47; Jon 7:44; 8:20; 8:37; 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42 **7:31:** Jon 2:23; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11; 12:42

dapaniba, me polisin gumaziba
amadazi me Iesusin suighasa izi.
33 Ezi Iesus kamaghin me migei,
“Dughiar bar ovezimin ki ia ko
ikegh, egh ki uamategh Afeziar na
amadazim bagh mangam.
34 Eghti ia na buriva, nan apighan
kogham. Egh nguibar ki mangi iki-
amim, ia an mangighan kogham.”
35 Ezi Judaba uarir tongin uarira
uariv gia ghaze, “A managh
mangighti, e an ganighan kogham?
A ti en gumazamizir kantri Grighin
itiba bagh mangigham, egh Grighin
gumazamizibar sure damuam, o?
36 A manmaghin nighnigha kam-
aghin migia ghaze, ‘Ia na buriva,
egh ia nan apighan kogham.’ Egha
ghaze, ‘Ia nguibar ki ikiamim ia an
mangighan kogham.’ Ezi akar kamin
mingarim manmakin?”

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim anidimin gun migei

37 Ezi isar ekiamin dughiar abua-
nanam, a dughiar bar ekiam. Ezi
dughiar kamin Iesus tugha egha
pamten diagha kamaghin migei,
“Gumazitam o amizitam kuarim an
pirti, a na bagh izi egh dipam amam.
38 Akar Godin Akinafarimin itim
kamaghin migei, ‘Gumazir nighnizir
gavgavim nan itim, a dipar ikirimirir
zurara itim anidim, an navir averiam
gizivagh, fasfagh iram.’ ”‡
39 Iesus Godin Duam ginighnigha
migei, gumazir nighnizir gavgavim
an itiba, me a iniam. Dughiar kamin
Iesus tighar ziar ekiam iniam, ezi ka-
makin Godin Duam tighar izam.

Gumazamiziba uari abiki

40 Ezi gumazamizir maba akar
a mikemeziba baregha, kamaghin
migei, “Bar guizbangira, gumazir
kam a Godin akam inigha izir gu-
mazim, God nguazimin anemangasa
mikeme.”
41 Ezi marazi ghaze, “A Gumazir
God Uam E Iniasa Misevezim.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir
God Uam E Iniasa Misevezir kam, a
Galilin Distrighin otoghan kogham.
Puvati.
42 Godin Akinafarim kamaghin
mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa
Misevezir kam Atrivim Devitin an-
abamin otogham, eghti an amebam
Betlehemin nguibamin a bategham,
nguibar kam Atrivim Devit fomira an
ike.”
43 Kamaghin amizi, gumazamiziba
nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha
uarira uari abiki.
44 Marazi a isi kalabus darighasa
ifonge, ezi gumazitam an suirazir pu-
vati.

Judabar gumazir dapaniba nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua

45 Ezi Godin Dipenimin garir
polisba uamategha Godin ofa gamir
gumazir dapaniba ko Farisiba bagha
ghu. Ezi me kamaghin men azara,
“Manmaghin amizi, ia Iesusin akua
izir puvati?”
46 Ezi polisin gumaziba kamaghin
men akam ikaragha ghaze, “Gumazi-
tam faragha gumazir kam mikemezi
moghin migeir puvati.”

7:33: Jo 13:33, 16:16 **7:33:** Jon 13:33; 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 **7:34:** Hosea 5:6; Jon 8:21; 13:33; 13:36; 17:24 **7:37:** Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:37:** Ofa Gami 23:36; Aisaia 55:1; Jon 4:10; 4:14; 6:35; Akar Mogomem 22:17 **7:38:** Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 **7:38:** Aisaia 12:3; 58:11; Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 ‡ **7:38:** Godin Akinafarimin aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamin mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko Aghuzir Akaba 18:4in gan. **7:39:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:39:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 12:16; 16:7; 20:22; Aposel 2:4; 2:17; 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:40:** Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:21; 2:11; 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:41:** Jon 1:46; 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:42:** 2 Samuel 7:12; Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jeremaia 23:5; Maika 5:2; Matyu 2:5-6; Luk 2:4 **7:43:** Jo 9:16 **7:43:** Jon 9:16 **7:44:** Jo 7:30 **7:44:** Jon 7:30 **7:45:** Jo 7:32 **7:45:** Jon 7:32 **7:46:** Mt 7:29, Mk 1:22 **7:46:** Matyu 7:29; Mak 1:22 **7:48:** Jo 12:42 **7:48:** Jon 12:42

47 Ezi Farisiba kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “A ti uaghan ia gi-
fara?
48 E gumazir dapaniba ko Farisiba,
ia ti en tongin gumazitamin garima
a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar
puvati.
49 Nighnizir gavgavim an itir
darasi, kar Moses Osirizir Arazibagh
fozir puvatizir gumazamiziba. God
ghaze, me ovengam.”
50 Nikodemus, a faragha Iesus
bagha ghuzir gumazim, a Farisibar
mav, a kamaghin me migei,
51 “En Arazir Moses Osiriziba
ti ghaze, e pura gumazitam kotin
aven a mikim suam, ni aremegham?
Puvati. E faragh an akam baregham,
egh an amizir bizim deravira a
gifogham.”
52 Ezi me kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “Ni ti uaghan
Galilin gumazitam, o? Ni Godin
Akinafarimin itir akaba ni bar de-
ravira dar gan, egh ni uaghan kam-
aghin fogham, Godin akam inigha
izir gumazitam Galilin Distrighin
otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

53 Ezi gumazamiziba bar uan
dipenibar ghue.

8

1 Ezi Iesus Olivin Mighsiamin ghu.
2 Ezi aminim tirazi, bar mizaraghara
a ua Godin Dipenim avinizir
divazimin aven ghu. Ezi gumazamiz-
iba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav
ikia men sure gami.
3 Ezi Judan Arazibagh fozir gu-
maziba ko Farisiba me pam itir
amizir mamin, garima a gumazir
igharazir mam ko akuizi me an akua
ghua a gamizima, a gumazamizibar
damazimin tughav iti.
4 Egha me kamaghin Iesus migei,
“Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir
igharazim ko akuizi, me an gani.
5 Ezi Moses Osirizir Araziba ka-
maghin migei, e dagiaba fiva kam-
aghin amir amizim mikintima an
aremegham. Ezi ni manmaghin
mikimam.”
6 Me ghaze, an akatam mikemeghti,
me akar kam bagh akam a gasam.
Egha me a gifarasa migirigiar kam
gami. Ezi Iesus aviragha uan dafar
puzimin nguazim osiri.
7 Ezi me an azangsighavira iti, ezi
Iesus tugha kamaghin me migei,
“Gumazir manam ian tongin arazir
kuratam gamizir puvati, a faragh
dagiam amizir kam mikinigh.”
8 Egha a uam aviragha nguazimin
osiri.
9 Me akar kam baregha, me
bar vaghvagha danganir kam
ataghiragha zui. Gumazir ghuriba
me faragha zui, ezi marazi men gin
zui. Ezi Iesus uabiram aviraghavira
iti, ezi amizim an damazimin tughav
iti.
10 Ezi Iesus dikavigha tugha kam-
aghin amizimin azai, “Amizim, gu-
mazir kaba managh ghue? Gumazir
akam ni gasamiba ti puvati?”
11 Ezi amizim kamaghin migei,
“Ekiam, ua gumaziba puvati.”
Ezi Iesus a migei, “Ki uaghan akam
ni gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam
arazir kuratam damuan marki.”*

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim

12 Egha Iesus ua gumazamizibav
gia ghaze, “Ki uabi, ki gumazir
angazangarim nguazir kamin itir
gumazamizibagh anidim. Gumazim

7:50: Jo 3:1-2 **7:50:** Jon 3:1-2 **7:51:** Lo 1:16-17, 19:15 **7:51:** Godin Araziba 1:16-17; 19:15 **7:52:** Jo 7:41-42 **7:52:** Jon 7:41-42 **8:1:** Lu 21:37 **8:1:** Luk 21:37 **8:5:** Wkp 20:10, Lo 22:22-24 **8:5:** Ofa Gami 20:10; Godin Araziba 22:22-24 **8:6:** Mt 22:15 **8:6:** Matyu 22:15 **8:7:** Lo 17:7, Ro 2:1 **8:7:** Godin Araziba 17:7; Rom 2:1 **8:9:** Mt 22:22 **8:9:** Matyu 22:22 **8:11:** Jo 3:17, 5:14 **8:11:** Jon 3:17; 5:14 * **8:11:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Jon 7:53--8:11, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Godin Araziba 19:15in gan. **8:12:** Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 **8:12:** Aisaia 49:6; Matyu 5:14; Jon 1:4-9; 3:19; 9:5; 12:46

nan gin izi, a mitatemin daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumazamizibagh amima me angamira itim, an an aven ikiam."

13 Farisiba akar kam baregha kamaghin Iesus migei, "Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei. Kamaghin amizi, gumazamiziba nin akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim."

14 Ezi Iesus men akam kamaghin a ikaragha ghaze, "Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi nguibar ki dikavigha izezim, ki a gifo, egha danganir ki uamategh mangamim, ki a gifo. Kamaghin amizi, gumazamiziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ia nan Nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki gin mangamim, ia uaghan a gifozir puvati.

15 Ia nguazir kamin arazibar gin ghua, gumazamizibar inivafizibar gara me tuisisi. Ki gumazitamin araziba tuisizir puvati.

16 Egh ki gumazamizibar araziba tuisighti, gumazamiziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, ezi kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira.

17 Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aningin akam a guizbangira.

18 Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei."

19 Ezi Farisiba kamaghin an azara, "Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?"

Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam gifogham."

20 Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba arizir danganimin boroghira gumazamizibar sure gami. Ezi an dughiam tighar otivam, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, ki mangamin danganim gumazamiziba an mangan kogham

21 Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, "Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiti ia ovengam. Egh ki mangamin danganim, ia an mangighan kogham."

22 Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha me uarira kamaghin uariv gei, "Manmaghsua a ghaze, 'Ia danganir ki zuimin mangan kogham?' A ti uabira uabi misueghiva aremegham?"

23 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamin adarasi. Ezi ki nguazir kamin gumazim puvati.

24 Kamaghin amizi, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram."†

25 Ezi me kamaghin an azara, "Ni tina?"

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa.

8:13: Jo 5:31 **8:13:** Jon 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 **8:14:** Jon 5:31-32; 7:28-29; 9:29 **8:15:** Jo 7:24, 12:47 **8:15:** Jon 7:24; 12:47 **8:16:** Jo 5:30, 8:29 **8:16:** Jon 5:30; 8:29 **8:17:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:17:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; Hibru 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9 **8:18:** 1 Jon 5:9 **8:19:** Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:19:** Jon 8:55; 14:7; 16:3 **8:20:** Jo 7:30 **8:20:** Jon 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:21:** Jon 7:34-36; 8:24; 13:33 **8:22:** Jo 7:35 **8:22:** Jon 7:35 **8:23:** Jo 3:31 **8:23:** Jon 3:31 † **8:24:** Ua Me Ini 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, "Ki Uabi Ki Kamaghin Iti." Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumazamiziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in gan. **8:26:** Jo 7:28, 12:49 **8:26:** Jon 7:28; 12:49

26 Ki ian araziba bagha akar aviriba
ia mikimasa. Egh uaghan ki ian
arazir kuraba jasin min da tuisighasa.
Ezi Afeziar na amadazim, an araz-
iba bar guizbangira. Ezi akar a na
mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar
gun nguazimin gumazamizibav gei."
27 Me kamaghin fozir puvati, Iesus
uan Afeziamin gun me migei.
28 Kamaghin amizi, a kamaghin me
migei, "Ia Gumazamizibar Otarim
fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia
kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin
Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan
nighnizimin gin ghua bizitam gamir
pu. Puvati. Afeziam na mikemezir
akabara, ki darara gun migei.
29 Afeziar na amadazi ki izezim, a
na ko ikiavira iti. Bizir a ifongeziba
ki zurara dagh ami, kamaghin amizi,
a na ataghirazi ki uabira itir puvati."
30 Ezi gumazamiziba orazima Iesus
akar kam mikeme, ezi men avirim
nighnizir gavgavim an iti.

Guizin akam gumazamizibar amuti me firighirigham

31 Ezi Iesus kamaghin Judan
nighnizir gavgavim an itibav gia
ghaze, "Ia nan akamin suiragh
gavgavigh ia guizbangira nan suren
gumazibar otogham.
32 Egh ia guizin akam gifoghti,
guizin akam ia damuti ia firighirigham."
33 Ezi me kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "E Abrahamin ovav-
iba. E dughiatamin pura gumazi-
tamin ingangarir gumazir kinibar
ikezir puvati. Ezi manmaghsua ni
ghaze, 'Ia firighirigham?' "
34 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "Bar guizbangira ki
ia migei, gumazir arazir kurabagh
amiba, me bar arazir kuramin ingan-
garir gumazir kinibar min iti.
35 Ingangarir gumazir kiniba me
zurara uan anababa ko itir Puvati.
Ezi otarim zurara anababa ko iti.
36 Kamaghin amizi, Otarim
ia damuti, ia firighirighiva, ia
guizbangira firighirigham.
37 Ki fo, ia Abrahamin ovaviba.
Egha ia nan akam baraghan aghua,
kamaghin amizi, ia na misoghasava
ami.
38 Nan Afeziam nan akazir akaba,
ki dar gun migei. Ezi ia uan afeziam
da inizir araziba, ia dagh ami."‡
39 Ezi Judaba Iesusin akam baregha
a ikaragha ghaze, "Abraham, en
afeziam."
Ezi Iesus kamaghin me migia
ghaze, "Ia guizin Abrahamin boriba
kamaghin, ia an mirara arazir an
amizibar amuam.
40 Guizin akar God nan sure gamiz-
iba, ki dar gun ia migei. Ezi ia
datirighin na misoghasa. Kar Abra-
hamin arazim puvati!
41 Ia uan afeziamin arazim gami."
Ezi me kamaghin a migei, "En ame-
baba pura ikia e batezir pu. Puvati. E
afeziar vamira iti, a God."
42 Ezi Iesus kamaghin me migei,
"Ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan
ifongiamin izezir pu. Puvati. God
na amadazi ki ize. Kamaghin God
guizbangira ian Afeziamra, eghti ia
na gifuegham.
43 Ezi manmaghin amizi ia deravira
nan akam gifozir puvati? Ia nan
akam baraghan aghua, egha bizir
kam bangin ia deravira nan akam
gifozir puvati.

8:28: Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:28:** Jon 3:11; 3:14; 5:19; 5:30; 12:32; Rom 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32 **8:29:** Jon 8:16; 16:32 **8:30:** Jo 7:31 **8:30:** Jon 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:32:** Rom 6:14; 6:18; 6:22; 8:2; Jems 1:25 **8:33:** Mt 3:9, Lu 3:8 **8:33:** Matyu 3:9; Luk 3:8 **8:34:** Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 **8:34:** Rom 6:16; 6:20; 2 Pita 2:19 **8:36:** Ro 8:2, Ga 5:1 **8:36:** Rom 8:2; Galesia 5:1 **8:37:** Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:37:** Jon 5:38; 7:19; 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 **8:38:** Jon 3:32; 5:19; 5:30 ‡ **8:38:** Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, "Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu." **8:39:** Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:39:** Matyu 3:9; Rom 2:28; Galesia 3:7; 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37 **8:40:** Jon 8:26; 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 **8:41:** Godin Araziba 32:6; Aisaia 63:16; 64:8 **8:42:** Jo 16:28, 1 Jo 5:1 **8:42:** Jon 16:28; 1 Jon 5:1 **8:43:** Jo 7:17, Ro 8:7 **8:43:** Jon 7:17; Rom 8:7 **8:44:** Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6 **8:44:** Matyu 13:38; 1 Jon 3:8; Jut 1:6

44 Ia uan afeziam Satanin boriba.
Egha ia uan afeziamin ifongiamin
gin mangasa bar gavgafi. A fomira
ikia gumazamizibav sozima me
ariaghiri. Ezi guizbangin arazim
an itir puvati, kamaghin amizi, a
guizbangin arazibar gin zuir puvati.
An akar ifavaribagh ami, kar an
akamra. An akar ifavaribagh amir
gumazim, egha guizbangira akar
ifavaribar afeziam.
45 Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi ia
nan akam nighnizir gavgavim an itir
puvati.
46 Ia ghaze, ki ti arazir kuram
gami? Ia kamaghin nighnighiva, nan
arazir kuram azenim datigh. Ezi ki
guizin akam akuri, ezi ia manmagh-
sua nighnizir gavgavim nan akabar
itir puvati?
47 Godin boriba Godin akaba bar da
barasi. Ezi ia Godin boriba puvati,
kamaghin amizi, ia an akaba barazir
puvati."

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

48 Ezi Judaba an akam ikaragha
ghaze, "E ghaze, ni Samarian gu-
mazir mam, ezi duar kuram ni
gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti
guizbangira, o?"
49 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "Duar kuram na
gapazazir pu. Puvati. Ki uan
Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam
dikabiri.
50 Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi
gumazir mam nan ziam fasa iti, egha
a jas.
51 Ki guizbangira ia migei, gumazir
nan akamin gin zuim, an aremeghan
kogham. Bar puvati."
52 Ezi Judaba kamaghin Iesus
migei, "E datirighin fo, duar kuram
ni gapasa. Abraham aremegha gifa,
ezi Godin akam inigha izir gumaziba
uaghan ariaghiregha gifa. Ezi ni
ghaze, gumazir nan akamin gin zuim,
an aremeghan kogham?
53 Ni manmaghin nighnigha kam-
aghin migei? En ovavim Abraham
aremegha gifa! Ni ti Abraham gafi-
raz, o? Ezi Godin akam inigha izir
gumaziba uaghan ariaghire. Ezi ni
manmaghin uabin gun mikimam, ni
bar tinara?"
54 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "Ki uabi uan ziam
fiti, nan ziam pura bizim. Ezi nan
Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kam-
aghin migei, a ian God.
55 Ia a gifozir puvati. Ezi ki a gifo.
Egh ki suam, 'Ki a gifozir puvati,' kam-
aghin, ki ian min ifavarir gumazimin
otogham. Ki a gifogha givagha, egha
deravira an akamin gin zui.
56 "Ian afeziam Abraham, a nan
dughiar ki izamimin ganasa, a bar
akonge. Ezi an an ganigha givagha,
egha an navim bar dera."
57 Ezi Judaba akar kam baregha
egha kamaghin Iesus migei, "Ni
tighar 50plan azeniba ikiam. Egha
ni ti Abrahamin ganis, o?"
58 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha
ghaze, "Ki guizbangira ia migei, Abra-
ham tighar otivam, Ki Fomira Iti."§
59 Ezi me a ginivasa dagiaba isi.
Ezi Iesus uabi modogha egha Godin
Dipenimin miriam ategha azenan
ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

1 Egha Iesus ghuavigha gumazir
damazir okavizir mamin api. An
damazimning okavizi amebam a
bate.

8:46: 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **8:46:** 2 Korin 5:21; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:47:** Jon 10:26-27; 18:37; 1 Jon 4:6 **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20 **8:48:** Mak 3:21-22; Jon 7:20 **8:50:** Jo 5:41, 7:18 **8:50:** Jon 5:41; 7:18 **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:51:** Jon 5:24; 6:40; 6:47; 11:26 **8:52:** Sek 1:5, Hi 11:13 **8:52:** Sekaraia 1:5; Hibru 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:53:** Jon 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29 **8:55:** Jon 7:28-29 **8:56:** Lu 10:24, Hi 11:13 **8:56:** Luk 10:24; Hibru 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 **8:58:** Aisaia 43:13; Jon 1:1; Kolosi 1:17; Akar Mogomem 1:8 § **8:58:** Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **8:59:** Jo 10:31 **8:59:** Jon 10:31

2 Ezɨ Iesusɨn suren gumaziba an
azara, “Tisa, tina arazir kuram gami,
gumazir kam o an amebam ko
afeziam, ezɨ an damazimning okavizɨ
amebam a bate?”
3 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam
ikaragha ghaze, “Gumazir kam
arazir kuram gamizir puvatɨ, ezɨ
an amebam ko afeziam uaghan
arazir kuratam gamizir puvatɨ. God
kamaghsua, bizir gumazir kamɨn
otozim, gumazamiziba an ganigh
fogham, Godɨn ingangarim azenim
girɨ. Kamaghsua an damaziba
okavizɨ amebam a bate.
4 Ezɨ datɨrɨghɨn aruem ikiavɨra
itima, e gumazir na amadazɨ kɨ
izezim an ingangarim damuam.
Amɨnim pɨrasa roghɨra izi, ezɨ gu-
mazamiziba ingangaritam damighan
kogham.
5 Dughiar kɨ nguazir kamɨn itim,
kɨ gumazir angazangarim nguazimɨn
itir gumazamizibagh anɨdim.”
6 Iesus kamaghɨn mɨkemegha
nguazim giparigha nguazim sara
uan ipazariba veregha, gumazimɨn
damazimning gaghui.
7 Egha Iesus kamaghɨn a mɨgei,
“Nɨ mangɨva Siloamɨn mozir dɨpam
guruegh.” (Ziar kam Siloam, an
mɨngarim kamaghɨn ghu, “Amada.”)
Ezɨ gumazir damazir okavɨrɨzim
ghua rue. Egha uamategha iza,
biziba bar deravɨra dar gari.
8 Gumazir kam faragha dagɨaba
uabɨ danɨngasa gumazamizibagh
inge, ezɨ gumazamizir avɨriba an
gani. Datɨrɨghɨn men marazi ko
an boroghɨn itir darasi, me ghaze,
“Gumazir kamra, a faragha apiav
ikia dagɨaba bagha gumazamizibagh
inge?”
9 Ezɨ marazi ghaze, “Are, gumazir
kamra.”
Ezɨ marazi ghaze, “Puvatɨ. A gu-
mazir kamɨn mɨrara gara, a gumazir
igharazim.”
Ezɨ gumazir kam uabɨ ghaze, “Kar
kɨrara.”
10 Ezɨ me an azara, “Manmaghɨn
amizɨma nɨn damazimning dera?”
11 Ezɨ a kamaghɨn men akam
ikaragha ghaze, “Gumazir kam an
ziam Iesus, a nguazim giparigha
uan ipazarim sara veregha nan
damazimning gatɨ. Egha na mɨgei,
‘Nɨ Siloamɨn mozir dɨpamɨn mangɨgh
egh ruegh.’ Ezɨ kɨ ghua ruezɨma nan
damazimning dera, ezɨ kɨ deravɨra
bizibar gari.”
12 Ezɨ me an azara, “Gumazir kam
managh iti?” Ezɨ a kamaghɨn mɨgei,
“Kɨ fozir puvatɨ.”
13 Egha me gumazir faragha
damaziba okavɨzir kam inigha Faris-
iba bagha zui.
14 Ezɨ dughiar Iesus nguazir begh-
neazimɨn ingarigha gumazimɨn
damazimning gamizɨ a garim, kar
Sabatɨn dughiam.
15 Kamaghɨn amizɨ, Farisiba uam
an azai, “Nɨn damazimning, man-
maghɨn amigha dera?”
Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, “A
nguazir beghneazim isa nan damaz-
imning gaghuizɨ, kɨ ghua ruegha
datɨrɨghɨn deravɨra bizibar gari.”
16 Ezɨ Farisin maba ghaze, “Gu-
mazir kam a Sabatɨn dughiamɨn araz-
ibar gɨn zuir puvatɨ. Kamaghɨn e fo,
God gumazir kam amadazir puvatɨ.”
Ezɨ marazi ghaze, “Manmagh amizɨ
gumazir arazir kuram itim mirakelɨn
kabar amigham.” Egha me uari abɨki.
17 Egha Farisiba ua faragha gu-
mazir damaziba okavɨzir kamɨn
azangsɨsi, “Nɨ ghaze, gumazir kam
nɨn damazimning akɨri, ezɨ nɨ man-
maghɨn nɨghnɨsi, a gumazir man-
maghɨra garim?”

9:2: Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:2:** Ua Me Ini 20:5; Esekiel 18:20; Luk 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4 **9:3:** Jon 11:4 **9:4:** Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4 **9:4:** Jon 4:34; 5:17; 5:20; 11:9; 12:35; 17:4 **9:5:** Mt 5:14, Jo 1:5, 1:9, 3:19, 8:12, 12:35 **9:5:** Matyu 5:14; Jon 1:5; 1:9; 3:19; 8:12; 12:35 **9:6:** Mk 7:33, 8:23 **9:6:** Mak 7:33; 8:23 **9:7:** 2 Kin 5:10 **9:7:** 2 Atriviba 5:10 **9:14:** Lu 13:14 **9:14:** Luk 13:14 **9:16:** Jo 3:2, 7:12, 7:43, 9:23, 9:31-33, 10:19 **9:16:** Jon 3:2; 7:12; 7:43; 9:23; 9:31-33; 10:19 **9:17:** Jo 4:19 **9:17:** Jon 4:19

Ezi gumazir kam men akam
ikaragha ghaze, “A Godin akam
inigha izir gumazir mam.”
18 Bar guizbangira, faragha gu-
mazir kamin damazimning okafi,
egha datirighin an damazimning
kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba
nighnizir gavgavim bizir kamin ikian
aghua. Egha kamaghin me gumazir
kamin amebam ko afeziamin diagha
ghaze, gua izi.
19 Ezi aning izima me kamaghin
aningin azai, “Ka ti guan borimra,
o? Gua ghaze amebam a batezir
dughiamin, an damazimning okav-
igha iti, Ezi manmagh amizi a
datirighin gari?”
20 Ezi an amebam ko afeziam ka-
maghin men akam ikaragha ghaze,
“Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar
amebam a batezim, an damazimning
okavigha iti, ga uaghan a gifo.
21 Ezi datirighin an damazimning
manmaghin kuiaghiri, ga uaghan
fozir puvati. Ezi tina an damazimn-
ing kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an
azaragh. An asegha gifa. A uabi ua
bagh mikimam.”
22 An amebam ko afeziam Judabar
atiatigha, egha kamaghin migirigiar
kam gami.
Me fo, Judaba faragha kamaghin
akam misoke, gumazitam kamaghin
mikim suam, “Iesus a Gumazir God
Uam E Iniasa Misevezim,” eghti me
an anogoreghti a ua God ko migeir
dipenimin aven ikian kogham.
23 Kamaghin amizi, gumazir kamin
amebam ko afeziam ghaze, “An
asegha gifa. Ia an azangsigh.”
24 Egha gin me ua gumazir faragha
damazimning okavizimin diagha a
migia ghaze, “Ni Godin damazimin
guizin akam mikimsi egh akar
dikirizim damigh. E fo, gumazir ni
migeir kam, an arazir kurabagh amir
gumazim.”
25 Ezi a kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “An arazir kurabagh
amir gumazim o puvati, ki kamaghin
fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a
gifo, ki faragha damazimning okafi,
egha datirighin nan damazimning
kuiaghiri.”
26 Ezi me uam an azara, “A man-
maghin ni gami? A manmaghin nin
damazimning akiri?”
27 Ezi a kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha
gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia man-
maghsua dughiar aviribar oraghasa?
Ia ti uaghan an suren gumazibar
otivasa, o?”
28 Ezi Farisiba dibovibar kamaghin
gumazir kam migei, “Nirara an suren
gumazim. E Mosesin suren gumaz-
iba.
29 E kamaghin fo, God akam Moses
ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir pu-
vati, a nguibar manamin gumazim.”
30 Ezi gumazir faragha damazimn-
ing okavizir kam, a kamaghin men
akam ikaragha ghaze, “Ia akar bar
igharazim migeima, ki digavir kuram
gami! Gumazir nan damazimning
akirizir kam, ia ghaze ia a gifozir pu-
vati, a nguibar manamin gumazim.
31 E fo, God gumazir arazir
kurabagh amiba barazir puvati.
Gumazitam Godin ziam fiva egh an
ifongiamin gin mangiti, eghti God a
baragham.
32 Bar fomira iza datirikin, e
eghaghanir katam baraghizir puvati,
gumazitamin damazimning okavizi
amebam a batezi, gin gumazir mam
an damazimning akiri.
33 God gumazir kam amadaghan
koghti, a bizitam damighan kogham.”
34 Farisiba me akar kam baregha
kamaghin an akam ikaragha ghaze,
“Manmagh ami? Arazir kuram bar
ni avara, dughiar nin amebam ni
batezimin ikegha iza datirighin, ezi ni

9:22: Jo 7:13, 16:2, 19:38, Ap 5:13 **9:22:** Jon 7:13; 16:2; 19:38; Aposel 5:13 **9:24:** Jos 7:19, 1 Sml 6:5 **9:24:** Josua 7:19; 1 Samuel 6:5 **9:29:** Jo 8:14 **9:29:** Jon 8:14 **9:31:** Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer 11:11, Mai 3:4, Sek 7:13 **9:31:** Jop 35:12; Onger Akaba 34:15; 66:18; Aghuzir Akaba 15:29; Aisaia 1:15; Jeremaia 11:11; Maika 3:4; Sekaraia 7:13 **9:33:** Jo 9:16 **9:33:** Jon 9:16 **9:34:** Sng 51:5, Jo 9:2 **9:34:** Onger Akaba 51:5; Jon 9:2

ti en sure damuasa, o?” Egha me a
batoghezima an azenan ghu.

Gumazir nighnizir gavgavim itir puvatiziba, me mati men damaziba okafi

35 Iesus orazima me gumazir kam
batoke, ezi a ghua a buri. Egha a
batogha kamaghin a migei, “Ni Gu-
mazamizibar Otarim nighnizir gav-
gavim an iti, o puvati?”
36 Ezi a kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “Gumazir Ekiam,
Gumazamizibar Otarir kam a tina?
Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kam-
aghin ni na mikim, a tina.”
37 Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni an
ganigha gifa. A gumazir datirighin ni
ko migeim.”
38 Ezi gumazir kam kamaghin
migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim
iti.” Egha Iesusin guamin tevimning
apirigha an ziam fe.
39 Ezi Iesus ghaze, “Ki gumaza-
mizibar araziba tuisighasa ki ize.
Ki kamaghsua, gumazir damazir
okavirziba me ganam, eghti gumazir
gariba, men damaziba okavigham.
Bizir kam bagha, ki nguazir kamin
ize.”
40 Farisin maba Iesusin boroghira
ikia akar kam baraki. Egha me an
azara, “Ni ghaze, e ti uaghan damaz-
iba okafi, o?”
41 Ezi Iesus kamaghin me migei,
“Ian damaziba okavizi, ia arazir
kurabar osimtiziba puvatighai. Egha
ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Ka-
maghin amizi ian arazir kurabar
osimtizim ikiavira iti.”

10

Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki
bar guizbangira ia migei, gumazim
sipsipbar divazimin tiar akamin aven
zuir puvatigha, tuavir igharazimin
divazimin ikiavkinigha aven ghu, a
mati okimakiar gumazim, egha gu-
mazir igharazibar biziba okei.
2 Ezi gumazir tiar akamin aven
zuim, a sipsipbagh eghuvir gu-
mazim.
3 Tiar akamin garir gumazim a gu-
mazir kam bagha tiam kui. Ezi sip-
sipba an tiarim barasi. Ezi a uabi uan
sipsipbar ziaba vaghvagha dar diava,
egha men akua azenan zui.
4 A uan sipsipbar akua azenan
ghugha, egha uabi men faragha zui.
Ezi sipsipba an tiarim baragha an gin
zui.
5 Me gumazir igharazibar gin zuir
puvati. Me gumazir igharazibar
tiaribagh fozir puvati. Kamaghin
amizi, gumazir igharazim men dimti,
sipsipba an aregham.”
6 Iesus akar isin zuimin me
mikeme, ezi me akar kamin
mingarim gifozir puvati.
7 Kamaghin amizi, Iesus ua kam-
aghin me migei, “Ki bar guizbangira
ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir
tiar akam.
8 Gumazir nan faragha izeziba, me
bar okimakiar gumaziba egha gu-
mazamizibar biziba isir gumaziba.
Ezi sipsipba me barazir puvati.
9 Ki uabi ki tiar akam. Ezi gu-
mazitam na bagh izi divazimin aven
mangighti, God an akurvagham.
Eghti an aven mangighiva egh
azenan izam, egh daruva dagheba
iniam.
10 “Okimakiar gumazim, a sip-
sipba okimiva me misoghtima me
arimighiram, egh me gasighasighasa
izi. A bizir igharazitam damuasa
izir puvati. Ezi ko, ki ia angamira
itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti
ikirimirir aghuarim guizbangira ia
gizivagham.

9:35: Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1 Jo 5:13 **9:35:** Matyu 14:33; 16:16; Mak 1:1; 1 Jon 5:13 **9:37:** Jo 4:26 **9:37:** Jon 4:26 **9:39:** Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47 **9:39:** Matyu 13:11-15; Jon 3:17; 5:22; 8:15-16; 12:47 **9:40:** Mt 15:14, 23:26, Ro 2:19 **9:40:** Matyu 15:14; 23:26; Rom 2:19 **9:41:** Jo 15:22-24 **9:41:** Jon 15:22-24 **10:4:** Jo 10:27 **10:4:** Jon 10:27 **10:6:** Jo 16:25 **10:6:** Jon 16:25 **10:8:** Jer 23:1-2, Ese 34:2-3 **10:8:** Jeremaia 23:1-2; Esekiel 34:2-3 **10:9:** Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18 **10:9:** Onger Akaba 118:20; Jon 14:6; Efesus 2:18

11 “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir
gumazir aghuim. Sipsipbagh eghu-
vir gumazir aghuim, a uan sipsipbar
akurvaghsi me bagh aremegham.
12 Ezi gumazir dagiar ingan-
garimra amim, a guizbangira sip-
sipbagh eghuvir gumazim puvati,
a sipsipbar ghuavim puvati. Egh
a sipsipbar ganti afiar atiatam iziti,
a sipsipba ategh arimangigham.
Eghti afiar atiam sipsipbar amisi dar
agintighti, da tintinibar mangegham.
13 Gumazir kam uan ivezim ini-
asavira ingara iti. A guizbangira sip-
sipbagh nighnizir puvati. Kamaghin,
a sipsipba ategh arimangigham.
14-15 “Ki uabi ki sipsipbagh eghu-
vir gumazir aghuim. Afeziam na
gifozima, ki Afeziam gifozi moghira ki
uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba
na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghsi,
me bagh aremegham.
16 Ki sipsipin maba uaghan iti, da
divazir kamin sipsipba puvati. Ezi
ki sipsipin kaba uaghan men aku
izam, eghti me nan tiarim baragham.
Eghiva me bar sipsipin okoruar
vamira ikiti, sipsipbagh eghuvir
gumazir vamira bar me geghuvam.
17 “Ki kamaghsua, ki ua dikavigh
angamira ikiam, kamaghin ki are-
meghasa ifonge. Kamaghin amizi,
Afeziam bar na gifonge.
18 Gumazitam na misueghti ki
aremeghan kogham. Puvati. Ki
uabi nan ifongiamin ki aremegham.
Ki oveghamin gavgavim ikia, egha
uaghan ua dikavamin gavgavim iti.
Nan Afeziam kamaghin damuasa na
mikeme.”
19 Judaba akar kam baregha ua
uari tuiragha okoruar pumuning iti.
20 Egha gumazir aviriba ghaze,
“Duar kuram a gapasa, ezi an ongani.
Manmaghsua ia an akam barasi?”
21 Ezi marazi ghaze, “Akar kam,
a duar kuram gapazazir gumazimin
akam puvati. Eghti duar kuram man-
maghin gumazir damazim okavizim
akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

22 Ezi dughiar kamin, isar ekiamin
dughiam Jerusalemin oto. Kar
dughiar me fomira Godin Dipenim
ginighnigha ghaze, Dipenir kam
a God baghavira itir Dipenim.
Ezi datirighin me dughiar kam
ginighnisi. An orangtizimin
dughiamin oto.
23 Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia
Solomonin Azuarimin aven arui.
24 Ezi Judaba iza an okarigha kam-
aghin an azara, “Dughiar manamra
ni deravira e mikimam, ni bar tinara?
Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim, egh ni deravira
e mikim.”
25 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha
gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan
ikian aghua. Ki ingangariba bar
uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi
ingangarir kaba nan gun migia ian
akakasi, ki tinara.
26 Egha ia nan sipsipba puvati, ka-
maghin amizima ia nighnizir gav-
gavim nan itir puvati.

10:11: Sng 23:1, Ais 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:11:** Onger Akaba 23:1; Aisaia 40:11; Esekiel 34:11-23; Jon 15:13; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; Akar Mogomem 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:12:** Sekaraia 11:16-17; Aposel 20:29 **10:14-15:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 10:27; Jon 15:13; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 3:16 **10:16:** Ais 56:8, Ese 34:23, 37::22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:16:** Aisaia 56:8; Esekiel 34:23; 37:22-24; Jon 11:52; Efesus 2:14; 1 Pita 2:25 **10:17:** Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9 **10:17:** Aisaia 53:7-8; 53:12; Filipai 2:8-9; Hibru 2:9 **10:18:** Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:18:** Jon 2:19; 5:26; 6:38; 14:31; 19:11; Aposel 2:24; 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:19:** Jon 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:20:** Jon 7:20; 8:48; 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:21:** Onger Akaba 94:9; 146:8; Jon 9:6-7; 9:32-33 **10:23:** Aposel 3:11; 5:12 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:24:** Luk 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:25:** Jon 3:2; 4:26; 5:36; 10:38 **10:26:** Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:26:** Jon 6:64; 8:45-47; 1 Jon 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14 **10:27:** Jon 8:47; 10:3-4; 10:14 **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:28:** Jon 3:16; 6:37-39; 17:11-12; 18:9

27 Nan sipsipba nan tiarim barasi,
ezɨ kɨ me gɨfozɨ, me nan gɨn izi.
28 Kɨ zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuarim
me ganɨdi, eghtɨ me ovengan
kogham. Bar puvatɨ. Eghtɨ gumazi-
tam nan dafarimɨn me batueghan
kogham.
29 Nan Afeziam me isa na ganɨngi.
Egha an gavgavim bar ekevegha,
bizir igharazibar gavgaviba, bar
dagh afira. Kamaghɨn amizɨ, gu-
mazitam an dafarimɨn me batueghan
kogham.
30 Ezɨ kɨ uan Afeziam ko, ga gu-
mazir vamɨran mɨn iti."

31 Judaba akar kam baregha me ua
a ginivasa dagɨaba isi.
32 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei,
"Nan Afeziam na mɨkemezɨ, kɨ ingan-
garir aghuir avɨribagh amizɨ, ia dar
gani. Egha, ia ingangarir kabar man-
amra gɨnɨghnɨgha egha dagɨabar na
ginivasa?"

33 Ezɨ Judaba kamaghɨn an akam
ikaragha ghaze, "E ingangarir
aghuitam gɨnɨghnɨgha dagɨaba fɨ nɨ
mɨkɨnasa, puvatɨ. Nɨ Godɨn danganim
iniasa, kamaghɨn amizɨ, e dagɨaba nɨ
mɨkɨnasa. Nɨ pura gumazir kɨnim,
egha nɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze, nɨ
uabɨ nɨ God."

34 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam
ikaragha ghaze, "Ian Arazir Moses
Osirizimɨn aven, akar kam iti, 'God
ghaze, "Iarara godba." '
35 Fomɨra God akar kamɨn gun gu-
mazamizibav keme, egha me mɨgɨa
ghaze, me godba. Ezɨ e fo, Godɨn
Akɨnafarimɨn itir akam zurara ikɨva,
egh ragh igharagh otoghan kogham.
36 Ezɨ ko, Afeziam uabɨ na mɨsefe,
egha na amadazɨma kɨ nguazimɨn
ize. Egha kɨ ghaze, 'Kɨ Godɨn Otarim,'
ezɨ manmaghsua ia ghaze, 'Nɨ Godɨn
danganim iniasa?'

37 "Kɨ uan Afeziamɨn ingangarim
damuan koghtɨ, ia nɨghnɨzir gav-
gavim nan akamɨn ikian markɨ.
38 Ezɨ kɨ an ingangarim gami. Ezɨ
ia nɨghnɨzir gavgavim nan akamɨn
ikian aghuaghɨva, ia nɨghnɨzir gav-
gavim nan ingangarir kɨ amizibar
ikɨ. Egh ia deravɨra fofoziba ko
nɨghnɨziba kamaghɨn da ini, Afeziam
nan aven iti, ezɨ kɨ Afeziamɨn aven
iti."

39 Egha me uam an suighasava
amima, a men tongɨn suiaghɨrɨgha
ghu.

40 Egha Iesus uamategha ghua
Jordanɨn Fanem abigha vongɨn ghu.
Egha ghua danganir Jon fomɨra
gumazamiziba ruezimɨn oto, egha a
danganir kamɨn iti.
41 Ezɨ gumazamizir avɨriba a bagha
iza kamaghɨn a mɨgei, "Guizbangɨra,
Jon gavgavim uan akam danɨngasa
mirakelɨn arazitam gamizir puvatɨ.
Jon gumazir kamɨn gun mɨkemezir
akaba, da bar guizbangɨra."
42 Iesus danganir kamɨn itir
dughiamɨn, gumazamizir avɨrim
nɨghnɨzir gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrik ko Jerusalemɨn nguibamɨn ghuzɨma, gumazir aruaba a mɨsueghtɨ an aremeghasa

11

(Sapta 11--12)

Lasarus aremegha gɨfa

10:29: Jo 14:28, 17:2, 17:6 **10:29:** Jon 14:28; 17:2; 17:6 **10:30:** Jo 17:11, 17:22 **10:30:** Jon 17:11; 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:31:** Jon 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **10:33:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **10:34:** Sng 82:6 **10:34:** Onger Akaba 82:6 **10:35:** Mt 5:18 **10:35:** Matyu 5:18 **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37 **10:36:** Jon 3:17; 5:17-18; 6:27; 9:35-37 **10:38:** Jo 14:10-11 **10:38:** Jon 14:10-11 **10:39:** Lu 4:30, Jo 8:59 **10:39:** Luk 4:30; Jon 8:59 **10:40:** Jo 1:28 **10:40:** Jon 1:28 **10:42:** Jo 7:31 **10:42:** Jon 7:31 **11:1:** Lu 10:38-39 **11:1:** Luk 10:38-39 * **11:1:** Maria ko Marta, aning Lasarusɨn amizimning. **11:2:** Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:2:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

1 Gumazir mam Lasarus, an arei.
A Betanin nguibamin gumazim. Be-
tanin nguibam, Maria uan avename-
bam Marta ko aning itir nguibam.*
2 (Marian kamra, a mughuriar
aghuim zuir borem isa Ekiamin da-
garimning ginge, egha uan dapanir
arizibar anedisi. Datirighin an dozim
Lasarus arei.)
3 Ezi an amizimning Iesus bagha
akam amada, "Ekiam, gumazir ni bar
ifongezim, an arei."

4 Ezi Iesus oregha, kamaghin an-
ing migei, "Kar gumazim aremegh
bar givaghamin arimariam puvati.
Kar gumazamizibar amuti, me Godin
gavgavimin ganiva egh ziar ekiam a
daningamin arimariam. Ezi tuavir
kamra, Godin Otarim uaghan ziar
ekiam iniam."
5 Iesus bar Marta ko an afumim ko
Lasarus, me gifonge.
6 Ezi a Lasarusin arimariamin
akam baregha, ua dughiar pumuningin
nguibar a itir kamin ikiavira iti.

7 Egha a gin suren gumazibav gia
ghaze, "E uamategh Judian Distrighin
mangam."

8 Ezi suren gumaziba a migia ghaze,
"Tisa, boghimra Judian Distrighin itir
gumaziba, me dagiabar ni ginivasava
ami. Ezi ni uamategh Judian Dis-
trighin mangasa, a?"

9 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "Dughiar vamira
aruem ti 12plan auan gari, o? Gu-
mazim aruemin aruava, angazan-
garimin gara, kamaghin an asagh-
pora irir puvati.
10 Ezi gumazim dimagarimin aru-
ava, a ganamin angazangariba pu-
vati, kamaghin an asaghpor iram."

11 Iesus mikemegha givagha, gin
ua kamaghin me migei, "En roroam
Lasarus an akui. Eghti ki mangiva a
gaghuraghti a ua dikavigham."

12 Ezi suren gumaziba an akar kam
baregha kamaghin migei, "Ekiam, a
dakuigh arimariam givagham."
13 Suren gumaziba me kamaghin
fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus
aremegha gifa. Me ghaze, Iesus
Lasarusin migia ghaze, a puram akui.
14 Ezi datirighin Iesus deravira ka-
maghin me migia ghaze, "Lasarus an
aremegha gifa.
15 Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo,
bizir kam ia damuti, ia nighnizir gav-
gavim ikiam. Kamaghin, ki a ko
dughiar kamin ikezir puvatigha, ki
bar akonge. Ezi datirighin e a bagh
mangam."
16 Iesus mikemegha givazima,
Tomas an ziar mam Fufuzim, a ka-
maghin suren gumazir igharazibav
gei, "E uaghan uan Tisa ko mangiva,
a ko ovengam."

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gu-
mazamizibagh amima me ua dikavim,
egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zu-
rara itim anidim

17 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko
ghuava Betanin nguibamin boroghin
zui, egha kamaghin oraki, Lasarus
4plan aruebar mozimin ike.
18 Betanin nguibam a Jerusalemin
boroghin iti, tuavimin ruarim a 3
kilomitan tu.
19 Ezi Judian gumazamizir aviriba
iza Marta ko Marian gara iti. An-
ingin dozimin ovevem bagha, me an-
ingin akurvaghamin migirigiar tabav
kimti aningin navimning deraghasa,
me ize.
20 Ezi Marta orazima, Iesus izima,
a Maria ataghizi a dipenimin itima a
ghua tuavimin Iesus bato.
21 Egha Marta kamaghin Iesus
migei, "Ekiam, ni kagh ikezi, nan
dozim aremeghan koghai!
22 Ezi ki uaghan fo, ni datirighin
bizitam bagh Godin azaraghti a ni
danigham."

11:3: Jo 11:36 **11:3:** Jon 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40 **11:4:** Jon 9:3; 11:40 **11:8:** Jo 8:59 **11:8:** Jon 8:59 **11:9:** Jo 9:4-5 **11:9:** Jon 9:4-5 **11:10:** Jo 12:35, 1 Jo 2:11 **11:10:** Jon 12:35; 1 Jon 2:11 **11:11:** Mt 9:24 **11:11:** Matyu 9:24 **11:16:** Mk 14:31 **11:16:** Mak 14:31 **11:18:** Mt 21:17 **11:18:** Matyu 21:17 **11:21:** Jo 11:32 **11:21:** Jon 11:32 **11:22:** Jo 9:31 **11:22:** Jon 9:31

23 Ezɨ Iesus a mɨgei, “Nɨn dozim ua
dɨkavigham.”
24 Ezɨ Marta a mɨgei, “Kɨ fo, a
nguazim gɨvaghamin dughiamɨn
dɨkavigham, dughiar gumazamiziba
bar dɨkavamim.”
25 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ
uabɨ, kɨ gumazir gumazamizibagh
amima me ua dɨkavim, egha kɨ
uabɨ, kɨ gumazir ikɨrɨmɨrir zurara
itim anɨdim. Gumazitam, nɨghnɨzir
gavgavim nan ikɨva aremegh, an
angamɨra ikɨvɨra ikiam.
26 Ezɨ gumazamiziba bar angamɨra
ikia egha nɨghnɨzir gavgavim nan iti,
me aremeghan kogham. Puvatɨ. Me
angamɨra ikɨ mamaghɨra ikiam. Nɨ
nɨghnɨzir gavgavim akar kabar iti, o
puvatɨ?”
27 Ezɨ Marta kamaghɨn Iesus mɨgei,
“Are, Ekiam! Kɨ nɨghnɨzir gavgavim
ikia fo, nɨ Godɨn Otarim. Nɨ gu-
mazir kam God nguazimɨn nɨ aman-
gasa mɨkeme, Gumazir God Uam E
Iniasa Mɨsevezim.”

Iesus Lasarusɨn apangkuvigha azi

28 Marta kamaghɨn mɨkemegha,
ghua uan afumim Marian dia. Egha
nɨmɨra Marian kuarim gatɨgha kam-
aghɨn a mɨgei, “Tisa ize, egha nɨ bagha
azai.”
29 Ezɨ Maria kamaghɨn oregha,
zuamɨra dɨkavigha Iesus bagha ghu.
30 (Iesus tɨghar nguibamɨn otivam.
A danganir Marta faragha a batozɨ
naghɨra iti.)
31 Ezɨ Judaba Marian apangku-
vigha a ko dɨpenimɨn iti, egha an
garima, a zuamɨra dɨkavigha azenan
ghu. Ezɨ me an gɨn zui. Me ghaze, a ti
aziasa mozimɨn zui.
32 Ezɨ Maria ghua Iesus itir dan-
ganir kamɨn otogha Iesus bato. Egha
a Iesusɨn suemningɨn boroghɨra
tevimning apɨrigha, kamaghɨn a
mɨgei, “Ekiam, nɨ ti kagh ikezɨ, nan
dozim aremeghan koghai.”
33 Ezɨ Iesus Marian garima, an azi.
Egha a Judan Marian gɨn izezibar
garima, me uaghan azi. Ezɨ a bar men
apangkuvigha uaghan aziasava ami.
34 Egha a kamaghɨn men azara, “Ia
managh anefa?”

Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, “Ekiam,
nɨ izɨ ganigh.”
35 Ezɨ Iesus azia teriba iri.
36 Ezɨ Judaba an ganigha kamaghɨn
uariv gei, “Ia munagh gan. A gumazir
kam bar a gifonge.”
37 Ezɨ marazi ghaze, “A gumazir
damaziba okaviziba akɨrizɨma, me
ua gari. Egha a gumazir kamɨn aku-
razɨ, an aremeghan koghai. A ti man-
maghsua an akuraghan aghua?”

Iesus Lasarus gamizɨma, a ua dɨkafi

38 Ezɨ Iesus ua bar osemegha, ghua
mozimɨn oto. Mozir kam a dagɨar
mozim, me mɨghsɨamɨn an ingari.
Ezɨ dagɨar ekiar mam an tiar akam
avara.
39 Ezɨ Iesus ghaze, “Ia dagɨam
puegh munagh amadagh.”

Ezɨ gumazir aremezimɨn amizim
Marta, a kamaghɨn Iesus mɨgei,
“Ekiam, an kuam 4plan aruebar
mozimɨn ike. An kuamɨn mughuriar
kuram otivam.”
40 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei,
“Kɨ faragha nɨ mɨkemegha gɨfa, nɨ
nɨghnɨzir gavgavim ikɨva, egh nɨ
Godɨn gavgavir ekiamɨn ganam.”
41 Egha me dagɨam puegha
munagh amadazɨ, Iesus kogha
overiamɨn gara kamaghɨn mɨgei,
“Afeziam, nɨ na barasi, kamaghɨn
amizɨ kɨ nɨ mɨnaba.
42 Kɨ fo, nɨ zurara na barasi. Ezɨ
kɨ gumazir kagh tuivighav itibagh

11:24: Lu 14:14, Jo 5:29 **11:24:** Luk 14:14; Jon 5:29 **11:25:** Jo 6:35, Kl 3:4, 1 Jo 1:1-2, 5:10 **11:25:** Jon 6:35; Kolosi 3:4; 1 Jon 1:1-2; 5:10 **11:26:** Jo 8:51 **11:26:** Jon 8:51 **11:27:** Mt 16:16, Jo 4:42, 6:14, 6:69 **11:27:** Matyu 16:16; Jon 4:42; 6:14; 6:69 **11:29:** Jo 11:20 **11:29:** Jon 11:20 **11:32:** Jo 11:21 **11:32:** Jon 11:21 **11:35:** Lu 19:41 **11:35:** Luk 19:41 **11:37:** Jo 9:6 **11:37:** Jon 9:6 **11:38:** Mt 27:60 **11:38:** Matyu 27:60 **11:40:** Jo 11:4, 11:23-26 **11:40:** Jon 11:4; 11:23-26 **11:42:** Jo 12:30 **11:42:** Jon 12:30

nighnigha, kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami."

43 Iesus mikemegha givagha, a pamtem dia ghaze, "Lasarus, ni azenan izi."

44 Ezi Lasarus ua dikavigha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimin da nomke.

Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia inim adegh, egh aneteghti, a daru."

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke
(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamin ganigha kamaghin nighnizir gavgavim an iti.

46 Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamin gun me migei.

47 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha me akuvagha kamaghin me migei, "E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami!

48 E aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, kamaghin gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romin gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarazi saram asighasigham."

49 Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanim. A kamaghin me migei, "Ia fofoziba bar puvati.

50 Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvagham. Kamaghin a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh egh aremegham. Puvatightima, en adarazi bar ovegham."

51 Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanimin iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimin mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghsi aremegham.

52 Ezi Iesus Judabar akurvaghsivira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham.

53 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

54 Kamaghin amizi, Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha ghua, gumazamiziba puvatizir danganim boroghin itir nguibar mamin iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. A uan suren gumaziba ko, me nguibar kamin iti.

55 Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam roghira ize. Kamaghin tintinimin nguibabar gumazamiziba, Godin damazimin uari zuasa Jerusalemin ghue.

56 Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me Godin Dipenim avinizir divazimin aven tuivighav ikia, egha me uarir tongin kamaghin uarir azangsisi, "Ia manmaghin nighnisi? A ti izi isar ekiamin dughiamin ganam, o puvatigham?"

57 Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gifa, gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dagarimning ginge
(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

11:45: Jo 4:48, 7:31 **11:45:** Jon 4:48; 7:31 **11:46:** Lu 16:31 **11:46:** Luk 16:31 **11:50:** Jo 18:14 **11:50:** Jon 18:14 **11:51:** Stt 50:20 **11:51:** Jenesis 50:20 **11:52:** Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2 **11:52:** Aisaia 49:6; Jon 10:16; 17:21; Efesus 2:14-17; 1 Jon 2:2 **11:53:** Jo 5:18 **11:53:** Jon 5:18 **11:54:** 2 Sto 13:19, Jo 4:1-4, 7:1 **11:54:** 2 Eghaghaniba 13:19; Jon 4:1-4; 7:1 **11:55:** 2 Sto 30:17, Jo 2:13, 5:1, 6:4, Ap 21:26 **11:55:** 2 Eghaghaniba 30:17; Jon 2:13; 5:1; 6:4; Aposel 21:26 **11:56:** Jo 7:11 **11:56:** Jon 7:11 **12:1:** Jo 11:1, 11:43 **12:1:** Jon 11:1; 11:43

1 Ezi 6plan dughiaba ikiavira itima,
God Israelia Gitazir Dughiamin isar
ekiam otivasa. Ezi dughiar kamin
Iesus Betanin nguibamin ghu. Betani
a Lasarusin nguibam, a gumazir
Iesus mozimin a gamizima a ua
dikavizim.
2 Ezi me nguibar kamin Iesusin
ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta
dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir
Iesus ko dakozimin apiaghav ikia
apibar mav.
3 Ezi Maria, mughuriar aghuim
zuir borer ivezim bar pin kozim
inigha iza Iesusin dagarimning
ginge, egha uan dapanir arizimin an
dagarimning adisi. Ezi borer kamin
mughuriar aghuim dipenim bar a
koro.
4 Ezi an suren gumazir mam, Ju-
das Iskariot, a gumazir gin Iesus isa
apanibar agharim gatizim, a kam-
aghin migei,
5 "Manmaghsua kav borer kam
300 silvan dagiaba bagh anemang-
an aghua, eghti e an dagiaba
inighiva gumazamizir onganaraz-
ibar aningam?"
6 Judas onganarazir gumazamiz-
ibagh nighnizir puvati, egha a kam-
aghin migei. Puvati. An okimakiar
gumazim. Iesusin adarazir dagiabar
mitarim an gara iti, ezi a dughiar
mabar da okei.
7 Ezi Iesus akar kam baregha
kamaghin me migei, "Amizir kam
atakigh! Eghti bizir an amizir kamin
nighnizim ikivira iki mangi dughiar
ki aremeghti me na mozim datigham.
8 Gumazir onganaraziba ia ko
ikivira ikiam. Ezi ki ia ko zurara
ikivira ikian kogham."

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

9 Ezi Judan avirir ekiam oregha
me fo, Iesus Betanin nguibamin
iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusin
ganasavira izir puvati. Me fo,
Iesus faragha Lasarus mozimin a
gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan
Lasarusin ganasa.
10 Kamaghin amizi, ofa gamir
gumazir ekiaba uaghan Lasarus
misueghti an aremeghasa akam
misosi.
11 Me fo, Judan aviriba Iesus
Lasarus gamizir bizim ginighnisi,
egha me ofa gamir gumazir ekiaba
ategha akirim ragha me gasara,
egha nighnizir gavgavim Iesusin iti.
Kamaghin amizi, me uaghan Lasarus
misoghasava ami.

Iesus atrivimin min Jerusalemin aven zui
(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Ezi gumazamizir aviriba God
Israelia Gitazir Dughiamin isar
ekiamin ganasa iza Jerusalemin
iti. Boghinaronra Iesus Lasarusin
dipenimin ame. Ezi datirighin gu-
mazamiziba kamaghin oraki, Iesus
roghira iza Jerusalemin otivasa.
13 Ezi me uan dafaribar okavir
aghuabar suigha ghua tuavimin
Iesus batogha me kamaghin dei:

"Hosana!
Ia Godin ziam fi!
Gumazir Ekiamin ziam ko gav-
gavimin izim,
God deragh a damu!
A Israelian Atrivim!"

14 Ezi Iesus donkin mam inigha
a gaperagha zui, mati Godin
Akinafarim mikemezi moghin:

15 "Ia Saionin nguibar ekiamin itir
gumazamiziba, ia atiatingan
marki.

12:2: Lu 10:40 **12:2:** Luk 10:40 **12:3:** Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2 **12:3:** Luk 7:37-38; 10:38-39; Jon 11:2 **12:4:** Jo 18:3 **12:4:** Jon 18:3 **12:5:** Mt 19:21 **12:5:** Matyu 19:21 **12:6:** Jo 13:29 **12:6:** Jon 13:29 **12:7:** Jo 19:40 **12:7:** Jon 19:40 **12:8:** Lo 15:11, Mt 26:11, Mk 14:7 **12:8:** Godin Araziba 15:11; Matyu 26:11; Mak 14:7 **12:9:** Jo 11:43-44 **12:9:** Jon 11:43-44 **12:11:** Jo 11:45, 12:18 **12:11:** Jon 11:45; 12:18 **12:13:** Sng 118:25-26, Mt 27:42, Jo 1:49 **12:13:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 27:42; Jon 1:49 **12:15:** Sek 9:9 **12:15:** Sekaraia 9:9

Ia gan, ian atrivimra mara, ia
bagha izi!
A donkin nguzim gaperagha
izi."

16 Dughiar kamin an suren gumaz-
iba akar kabar mingaribagh fozir
puvati. Egha gin God ziar ekiam
isa Iesus ganigha givazima, me akar
Godin Akinafarimin itim ginirigha
me fo, a Iesusra migei. Egha me ua
bizir gumazamiziba Iesus gamizim
ginighnisi.
17 Lasarus aremegha mozimin
itir dughiam, gumazamizir avirim
Iesus ko ikia egha Iesusin garima,
a Lasarus mozimin an diagha a
gamizima a ua dikafi. Ezi datirighin
gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir
kamin gun migiavira iti.
18 Ezi gumazamiziba orazi a mi-
rakelin kam gamizi, me a bagha ghua
tuavimin a bato.
19 Ezi Farisiba ganigha, me uarir
tongin kamaghin uariv gei, "Ia an
gan! Bizir e damuamin kam, a
datirighin otoghan kogham. Gu-
mazamiziba bar an gin zui."

Grighin marazi Iesusin ganasa

20 Ezi dughiar kamin, gumazamiz-
iba isar ekiamin Godin ziam fasa
Jerusalemin ghuavanabo, ezi men
tongin, Grighin marazi uaghan iti.
21 Egha Grighin gumazir kaba
Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan
nguibamin gumazim, a Galilin Dis-
trighin iti.) Egha me kamaghin a
migei, "Gumazir ekiam, e Iesusin
ganasa ifonge."
22 Ezi Filip ghua Andru mikemegha
aning uaghara ghua Iesus migei.
23 Ezi Iesus kamaghin aningin
akam ikaragha ghaze, "Dughiar
Gumazamizibar Otarim ziar ekiam
iniamim, an otogha gifa.
24 Ki guizbangira ia migei, witin
ovizitam nguazim girigh egh are-
megham koghiva, a uabira ikiam.
An aremegh, uam aghungiva witin
ovizir aviriba misivam.
25 Gumazamizir uabira uan
ikirimirim gifongeziba, me are-
megham. Ezi gumazamizir nguazir
kamin ikia uabi uan ikirimirimin
aghuaziba, me angamira itir
ikirimirimin suiragh mangi zurara
ikivira ikiam.
26 Ezi gumazir nan ingangarim
damuasa ifongeziba, me nan gin izi.
Egh nguibar ki itim, nan ingangarir
gumazamiziba uaghan na ko ikiam.
Eghti gumazamizir nan ingangarim
gamiba, Afeziam ziar ekiam me
daningam."

Iesus uan ovevem migei

27 Ezi Iesus ua kamaghin migei,
"Datirighin nan navim bar osemegha
nighnizir aviriba iti. Eghti ki man-
magh mikimam, 'Afeziam, datirighin
na bativamin bizir kam, ni a ba-
tokegh?' Ezi puvati. Ki kamaghin
mikiman kogham. Osimtizir dughiar
kamin otivim a mar otiv. Bizir kam
bagha ki ize.
28 Afeziam ni uan ziam damuti, an
ekefegh!"
Iesus mikemegha givazima, tiarir
mam Godin Nguibamin izaghira
ghaze, "Ki uan ziam gamizima an
ekevegha gifa, eghti ki ua kamaghin
damuam."
29 Ezi gumazamizir roghira tughav
itiba, me tiarir kam baraki, egha me
kamaghin migei, "Ararim dagara!"
Ezi marazi ghaze, "Enselin mam a
migei!"
30 Ezi Iesus kamaghin akam
ikaragha ghaze, "Akar ia datirighin

12:16: Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26 **12:16:** Luk 18:34; Jon 2:22; 7:39; 14:26 **12:17:** Jo 11:43-44 **12:17:** Jon 11:43-44 **12:19:** Jo 11:48 **12:19:** Jon 11:48 **12:21:** Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 **12:21:** Luk 19:3; 23:8; Jon 1:44 **12:23:** Jo 13:31-32, 17:1 **12:23:** Jon 13:31-32; 17:1 **12:24:** 1 Ko 15:36 **12:24:** 1 Korin 15:36 **12:25:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33 **12:25:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; 17:33 **12:26:** Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 **12:26:** Jon 14:3; 17:24; 1 Tesalonika 4:17 **12:27:** Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37 **12:27:** Onger Akaba 6:3; 42:5; Matyu 26:38; Luk 12:50; 22:53; Jon 18:37 **12:28:** Mt 3:17 **12:28:** Matyu 3:17 **12:29:** Ap 23:9 **12:29:** Aposel 23:9 **12:30:** Jo 11:42 **12:30:** Jon 11:42

oraghazir kam, a nan akurvaghasa
izezir puvati. A ian akurvaghasa ize.
31 Datirighin God nguazir kamin
gumazamizibar araziba tuisigham.
Egh nguazir kam gativazir gumazir
dapanim Satan a batuegham.
32 Datirighin ki nguazimin iti, ezi
gin me ter ighuvimin na guragham,
eghti dughiar kamin ki gumaza-
miziba bar me damuti me na bagh
izam."*
33 (Iesus migirigiar kam gamua
a uan ovengamimin arazimin gun
migei.)
34 Ezi gumazamiziba kamaghin
an akam ikaragha ghaze, "E kam-
aghin Moses Osirizir Arazibar akam
baraki, God Uam E Iniasa Misevezir
Gumazim otogh, egh iki mamaghira
ikiam. Egha manmaghsua ni ghaze,
'Me Gumazamizibar Otarim fegh ter
ighuvimin aneguragham?' Gumaza-
mizibar Otarir kam, a bar tinara?"
35 Ezi Iesus kamaghin me migei,
"Dughiar ovezimin angazangarim
ian tongin ikiam. Datirighin
angazangarim ian ikiavira iti, ezi
ia angazangarimin aven daru. Pu-
vatighti, mitatem ia avaragham. E
fo, gumazim mitatemin arui, a fozir
puvati, a managh zui.
36 Angazangarim datirighin ia ko
ikiavira iti, eghti ia nighnizir gav-
gavim angazangarimin iki. Kam-
aghin ia angazangarimin gumaza-
mizibar min otivigham."

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesusin itir puvati

Iesus gumazamiziba ko mikemegha
givagha, me ategha ghua men modo.
37 Me an garima a mirakelin avirim
gami. Ezi me nighnizir gavgavim an
itir puvati.
38 God kamaghsua, an akam
inigha izir gumazim Aisaian akam
guizbangira otogham. Aisaia kam-
aghin mikeme:

"Ekiam, tina en akam nighnizir gav-
gavim an iti?
Terara, Ekiam, uan ingangarir
gavgaviba isa men akazi,
me dar gani?"

39 Me nighnizir gavgavim itir
puvatizir bizimin mingarim, Aisaia
uaghan akar igharazir mamin an
osiri. A kamaghin migei:

40 "God kamaghsua, me bizitamin
ganan koghiva,
egh me naviba akamin mingarim
gifoghan kogham.
Egh me navibagh iragh ua na bagh
iziti,
ki me damighti me ua deraghan
kogham.
Kamaghin God men damazibagh
amizi da okafi,
ezi me gari puvati.
Egha men nighnizibagh amizi
me ongani."

41 Aisaia Iesusin angazangarim ko
gavgavimin ganigha, kamaghin an
an gurara migei.
42 Guizbangira, gumazir dapanir
avirim uaghan nighnizir gavgavim
Iesusin iti. Egha me Farisibar
atiatigha, uan nighnizir gavgavimin
gun migeir puvati. Me atiatigha
ghaze, Farisiba men anogoreghti me

12:31: Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2 **12:31:** Matyu 12:29; Luk 10:18; Jon 9:39; 14:30; 16:11; Aposel 26:18; Efesus 2:2 **12:32:** Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 **12:32:** Jon 3:14; 8:28; Rom 5:18; Hibru 2:9 * **12:32:** Iesus ghaze, "Gumaziba na fegh ter ighuvimin na aguragham." Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamin mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11in gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:33:** Jon 18:32 **12:34:** Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:34:** Onger Akaba 89:4; 89:36; 110:4; Aisaia 9:7; 53:8; Esekiel 37:25; Daniel 2:44; 7:14; Maika 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:35:** Jeremaia 13:16; Jon 1:9; 7:33; 8:12; 11:10; Efesus 5:8; 1 Jon 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:36:** Efesus 5:8 **12:37:** Jo 2:11 **12:37:** Jon 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:38:** Aisaia 53:1; Rom 10:16 **12:40:** Ais 6:9-10, Mt 13:15 **12:40:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:15 **12:41:** Ais 6:1 **12:41:** Aisaia 6:1 **12:42:** Jo 7:48, 9:22 **12:42:** Jon 7:48; 9:22

ua God ko mɨgeir dɨpenimɨn aven ikian kogham.
43 Gumazamiziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvatɨ.

Akar Iesus mɨkemezim, a gumazamizibar araziba tuisɨgham

44 Ezɨ Iesus kamaghɨn diagha ghaze, "Gumazir nɨghnɨzir gavgavim nan itim, a nɨghnɨzir gavgavim narara itir puvatɨ. A nɨghnɨzir gavgavim Afeziar na amadazɨ kɨ izezim uaghan an iti.
45 Ezɨ gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazɨ kɨ izezimɨn gari.
46 Kɨ kamaghsua, gumazir nɨghnɨzir gavgavim nan itiba, me bar mɨtatemɨn ikian kogham. Bizir kam bagha kɨ angazangarimɨn mɨn nguazir kamɨn ize.

47 "Gumazitam nan akam baregha nan gɨn zuir puvatɨ, kɨ jasɨn mɨn a tuisɨghan kogham. Kɨ nguazimɨn gumazamizibar jasɨn ikiasa izezir puvatɨ. Kɨ men akurvaghasa ize.
48 Ezɨ gumazim akɨrim na gasara egha nan akam inizir puvatɨ, a kot iti, eghtɨ jas a tuisɨgham. Akar kɨ mɨkemezim, a nguazim gɨvaghamin dughiamɨn an an araziba tuisɨgham.
49 Kɨ uabɨ uan nɨghnɨzimɨn mɨgeir puvatɨ. Afeziam na amadazɨ kɨ ize. A uabɨ akaba bar na mɨkeme, ezɨ kɨ dar gun mɨgei.
50 Ezɨ kɨ fo, Afeziamɨn akam gumazamizibar amutɨ, me zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuarim iniam. Kamaghɨn amizɨ, akar kɨ mɨkemezir kaba bar, Afeziam na mɨkemezɨ moghɨn kɨ dar gun mɨgei."

Iesus kamaghɨn suren gumazibav gɨa ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13--17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

1 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam a gurumzaraghan otivam. Ezɨ Iesus fo, a mangamin dughiam otozɨ, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumazamizir nguazir kamɨn itiba a fomɨra bar me gifonge, egha me gifueghavɨra ikia ghua an areme.
2 Ezɨ guaratɨzir kamɨn me apa iti. Satan faragha nɨghnɨzir Iesus isɨ apanibar dafarim darɨghamim isa Judasɨn navim gatɨgha gɨfa. Judas, a Saimon Iskariotɨn otarim.
3 Iesus kamaghɨn fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganɨngi. A uaghan kamaghɨn fo, God anemadazɨ a ize, egh a ua God bagh mangam.
4 Kamaghɨn amizɨ, Iesus dagher dakozim ategha dɨkavigha uan korotiar ruarim suegha, taulɨn mam inigha uan ivariam gike.
5 Egha dɨpam itarir mam gingegha maghɨra uan suren gumazibar dagariba ruegha, taulɨn uan ivariam amɨghɨrɨzimɨn men dagariba adɨsi.
6 Egha a Saimon Pita bagha izezɨ Pita an azara, "Ekiam, nɨ ti nan dagariba ruam, o?"
7 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "Bizir kɨ datɨrɨghɨn

12:43: Jo 5:44 **12:43:** Jon 5:44 **12:44:** Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 **12:44:** Matyu 10:40; Mak 9:37 **12:45:** Jo 14:9 **12:45:** Jon 14:9 **12:46:** Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 **12:46:** Jon 3:19; 8:12; 9:5; 9:39; 12:35 **12:47:** Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 **12:47:** Jon 3:17; 5:45; 8:15; 8:26 **12:48:** Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 **12:48:** Godɨn Araziba 18:19; Mak 16:16; Luk 10:16; Hibru 4:12 **12:49:** Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10 **12:49:** Godɨn Araziba 18:18; Jon 8:38; 14:10 **12:50:** Jo 8:26-28 **12:50:** Jon 8:26-28 **13:1:** Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 **13:1:** Matyu 26:2; Jon 7:30; 12:23; 15:13; 17:1; 17:11; Filipai 2:8; 1 Jon 3:16 **13:2:** Lu 22:3, Jo 13:27 **13:2:** Luk 22:3; Jon 13:27 **13:3:** Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 **13:3:** Matyu 28:18; Jon 3:35; 16:28; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Hibru 2:8 **13:4:** Lu 22:27, Fl 2:7-8 **13:4:** Luk 22:27; Filipai 2:7-8 **13:6:** Mt 3:14 **13:6:** Matyu 3:14

amim, ni a gifozir puvati, ni gin a
gifogham."
8 Ezi Pita a migia ghaze, "Ni nan
dagariba ruan marki. Bar marki!"
Ezi Iesus kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Ki nin dagariba
rueghan koghti, ni na ko ikian
kogham."
9 Ezi Saimon Pita a migia ghaze,
"Ekiam, mamaghin ni nan dagarib-
ara ruan marki. Ni nan dagariba
ko dafariba ko dapanim sara, bar da
ruegh!"
10 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Gu-
mazir ruegha givazim, zuegha gifa,
a ua ruan marki. A pura dagarib-
ara ruegh bar zuegham. Ezi ia bar
moghira zuegha givagha iti. Ezi ian
gumazir vamira, a zuezir puvati."
11 (Iesus gumazir a isi apanibar
dafaribar arighamim, an a gifogha
gifa. Egha kamaghin migei, "Ia bar
moghira zuezi, ian vavira zuezir pu-
vati.")
12 Iesus men dagariba ruegha
givagha, uan korotiar ruarim uam
anerugha, ghua uan danganim
gapera. Egha kamaghin men azai,
"Ki ia bagha amizir bizir kamin
mingarim, ia a gifoz, o?
13 Ia 'Tisa' na garigha 'Ekiam' na
garisi. Guizbangira, ki Tisa egha ki
ian Ekiam. Egha bar deragha ia ka-
maghin migei.
14 Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha
ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan
uarira uarir dagariba ruegh.
15 Ki arazim ian aka, ezi ia uaghan
arazir ki datirighin ia gamizir kamra
damu.
16 Ki guizbangira ia migei, in-
gangarir gumazamizir kinitam uan
ekiam gafirazir puvati. Ezi akam
inigha izir gumazim o amizim,
a gumazir anemadazir a ghuzim
gafirazir puvati.
17 Ezi datirighin ia arazir ki amizir
kamin mingarim gifogha gifa, kam-
aghin ia deraghvira an gin mangiva,
egh ia bar akuegham.
18 "Ki bar ia migeir puvati. Ki
gumazir ki ua bagha misevezibagh
fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin
Akinafarimin itim, a guizbangiram
otivam. Akar kam kamakin 'Gumazir
na ko dagheba apim, nan apanimin
oto.'
19 Bizir kam tighar otivam, ezi ki
datirighin ia mikemegha gifa. Eghti
kamaghin a gin otoghamin dughiam,
ia kamaghin nighnizir gavgavim iki
fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.*
20 Ki guizbangira ia migei, gu-
mazir manam ingangarir gumazir
ki amadazim inigha deravira a gami,
gumazir kam na inigha deravira na
gami. Gumazamizir na iniziba, me
Godin na amadazi ki izezim ini."

Judas Iesus isi apanibar dafaribar arigham

(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Iesus bizir kabav kemegha
givagha, an navim bar a baseme.
Egha a bighavira kamaghin migei,
"Ki guizbangira ia migei, ian tav na
isiva gumazir nan apanim gamibar
agharim darigham."
22 A kamaghin mikemezi, an suren
gumaziba vaghvagha uari uarir gari.
Me fozir puvati, Iesus tina migei.

13:8: 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **13:8:** 1 Korin 6:11; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 **13:10:** Jo 6:64, 6::70-71, 15:3 **13:10:** Jon 6:64; 6:70-71; 15:3 **13:12:** Luk 22:27 **13:13:** Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:13:** Matyu 23:8-10; Luk 6:46; 1 Korin 8:6; 12:3; Filipai 2:11 **13:14:** Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 **13:14:** Matyu 20:28; Luk 22:27; Rom 12:10; Galesia 6:1-2; 1 Pita 5:5 **13:15:** Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **13:15:** Matyu 11:29; Filipai 2:5; Kolosi 3:13; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **13:16:** Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 **13:16:** Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 15:20 **13:17:** Mt 7:24, Je 1:25 **13:17:** Matyu 7:24; Jems 1:25 **13:18:** Sng 41:9 **13:18:** Onger Akaba 41:9 **13:19:** Jo 14:29, 16:4 **13:19:** Jon 14:29; 16:4 * **13:19:** Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **13:20:** Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 **13:20:** Matyu 10:40; 25:40; Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16 **13:21:** Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19 **13:21:** Matyu 26:21; Mak 14:18; Luk 22:21; Jon 12:27; Aposel 1:17; 1 Jon 2:19

23 Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti.
24 Ezi Saimon Pita benim akuigha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”
25 Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghiram atigha, kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”
26 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki dagher otevir kam inigh itarim darugh uam a inigh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevim isa itarim garugha uam a inigha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim.
27 Ezi Judas dagher kam inigha givazi, dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!”
28 Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judas mikemezir kam baregha, me akamin mingarim gifozir puvati.
29 Judas dagiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam.
30 Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, zuamira azenan ghu. Ezi aminim bar piri.

Iesus Akar Gavgavir Igiam suren gumazibagh anidi

31 Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus kamaghin migei, “Datirighin Gumazamizibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. God uan Otarim isa gumazamizibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti.
32 God uan ziar ekiam pirafi, uan Otarim isi gumazamizibar akaghti me fogham, Gumazamizibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a pirafagh ziar ekiam a daningam.
33 Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav kemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham.
34 Ezi datirighin ki Akar Gavgavir Igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh.
35 Ia uari uarigh ifongeghti, gumazamiziba bar arazir kamin ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba.”

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, ni managh mangam?”
Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Ni gin nan gin izam.”
37 Ezi Pita an azara, “Ekiam, manmagh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge.”
38 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akam, eghti ni dughiar pumuning ko mikezimin kamaghin mikim suam, ni na gifozir puvati.”

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

13:23: Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24 **13:23:** Jon 19:26; 20:2; 21:7; 21:20; 21:24 **13:27:** Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 **13:27:** Luk 22:3; Jon 6:70; 13:2 **13:29:** Jo 12:6 **13:29:** Jon 12:6 **13:31:** Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 **13:31:** Jon 12:23; 14:13; 1 Pita 4:11 **13:32:** Jo 17:5 **13:32:** Jon 17:5 **13:33:** Jo 7:34 **13:33:** Jon 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **13:34:** Ofa Gami 19:18; Jon 15:12; 15:17; 1 Pita 1:22; 1 Jon 2:7-8; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 **13:35:** 1 Jo 2:5, 4:20 **13:35:** 1 Jon 2:5; 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:36:** Jon 7:34; 21:18-19; 2 Pita 1:14 **13:37:** Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 **13:37:** Matyu 26:33-35; Mak 14:29-31; Luk 22:33-34 **14:1:** Jo 14:27, 16:33 **14:1:** Jon 14:27; 16:33

1 Ezi Iesus ua kamaghin uan suren
gumazibav gei, “Ia nighnizir aviribar
amuva osiman marki. Ia nighnizir
gavgavim Godin iki, egh uaghan
nighnizir gavgavim nan iki.
2 Nan Afeziamin dipenimin dan-
ganir aviriba iti, ezi ki mangiva
ia bagh danganibar kiram. Bizir
kam guizbangira puvatizi, ki ia
mikemeghan koghai.
3 Ki mangi ia bagh danganim
akirigh, ua izi ia inigh mangiti ia na
ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia
uaghan na ko an ikiam.
4 Ezi nguibar ki zuim, ia an tuavim
gifogha gifa.”
5 Ezi Tomas a migia ghaze, “Ekiam,
e fozir pu, ni managh zui, kam-
aghin e manmaghin tuavir ni zuim
gifogham?”
6 Ezi Iesus kamaghin a migei,
“Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin
akamin mingarim, egha ki ikirimirir
aghuimin mingarim. Ezi gumazitam
tuavir igharazimin Afeziam bagh
mangighan kogham. Puvati. Kirara
ki Afeziam bagha zuir tuavim.
7 Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan
nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin
ikegha zui, ia nan Afeziam gifofogha,
an gari.”
8 Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni
Afeziam en akagh, eghti e uan
damazibar an ganigh, ua nin azan-
gan kogham.”
9 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Filip,
dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti
na gifozir puvati? Gumazim nan gari,
an Afeziamin gari. Ezi manmaghsua
ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’
10 Filip, ni ti kamaghin nighnizir
gavgavim itir puvati, ki Afeziamin
aven itima, Afeziam nan aven
iti? Akar ki ia migeiba, ki uan
nighnizimin dav geir puvati. Afeziar
nan aven itim, a uabi uan ingangarim
gami.
11 Ia nighnizir gavgavim akar
kamin iki, ki Afeziamin aven iti, ezi
Afeziam nan aven iti. Puvatighti,
ia nan ingangarir ki amibagh
nighnighti, ingangarir kaba ian
nighnizir gavgavibar amuti da gav-
gavigham.
12 Ki bar guizbangira ia migei,
gumazir nighnizir gavgavim nan
itim, a uaghan ki amir ingan-
garir kabar amuam. Ki uan
Afeziam bagh mangam, kamaghin
amizi, ingangarir ekiar gumazir
kam damuamiba, da ingangarir ki
amibagh afiragham.
13 Ki kamaghsua, Afeziam ziar
ekiam uan Otarimin ingangarimin
a iniam. Kamaghin, ia nan ziamin
biziba bagh azangsighti, ki dar
amuam.
14 Ia nan ziamin bizitam bagh nan
azaraghti, ki a damuam.”

Iesus ghaze, a Godin Duam amadaghti a izam

15 Egha Iesus ua kamaghin migei,
“Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira
nan akaba baragh dar gin mangam.
16 Eghti ki Afeziamin azangsighti, a
gavgavim ia daningamin Akurvazir
mam ia bagh anemangam. Eghti a ia
ko iki mamaghira ikiam.
17 Ezi Akurvazir kam a Godin
Duam, a guizin akabav geir Duam.
Ezi nguazir kamin gumazamiziba me

14:2: Jo 13:33, 13:36 **14:2:** Jon 13:33; 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:3:** Jon 12:26; 17:24; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:6:** Jon 1:4; 1:17; 8:19; 8:32; 10:9; 11:25; Rom 5:1-2; Hibru 9:8; 10:20 **14:7:** Jo 8:19 **14:7:** Jon 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:9:** Jon 12:45; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:10:** Jon 7:16; 8:28; 10:38; 12:49; 14:24; 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:11:** Jon 5:36; 10:38; 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:12:** Matyu 21:21; Mak 16:16-20; Luk 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:13:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 15:7; 15:16; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:15:** Jon 14:21-23; 15:10; 15:14; 1 Jon 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7; Rom 8:15; 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:17:** Matyu 10:20; Jon 16:13; Rom 8:26; 1 Korin 2:14; 1 Jon 2:27; 4:6

an ganighan koghiva, egh a gifoghan
kogham, kamaghin me a inighan
kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh
a ian navir averiabar aven ikiam.
Kamaghin ia a gifo.

18 "Ki ia ateghti, ia mati borir ame-
boghfeziaba puvatizibar min uarira
ikian kogham. Puvati. Ki ua ia bagh
izam.
19 Dughiar ovezimin nguazimin gu-
mazamiziba ua nan ganan kogham.
Eghti ia nan ganam. Ki angamira iti,
eghti kamaghin ia uaghan angamira
ikiam.
20 Dughiar kamin ia kamaghin
fogham, ki uan Afeziamin aven iti
moghin, ia nan aven iti, ezi ki ian
aven iti.
21 Ezi tina nan Akar Gavgaviba
baragha dar gin zui, gumazir kam a
bar na gifonge. Egha gumazir na gi-
fongezim, nan Afeziam a gifuegham.
Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki
uabi isiva an akagham."

22 Iesus kamaghin mikemezi, Ju-
dasin igharazim (a Judas Iskariot
puvati) a kamaghin Iesusin azara,
"Ekiam, manmagh su ni uabi isiva
en akaghasa, egha ni uabi isiva
nguazimin gumazamizibar akaghan
aghua?"

23 Ezi Iesus kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Gumazitam na gi-
fueghiva, deraghvira nan akamin gin
mangam. Eghti nan Afeziam bar gu-
mazir kam gifuegham. Eghti ga iziva
a ko iki mamaghira ikiam.
24 Gumazir na gifongezir pu-
vatizim, a deravira nan akabar gin
zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir
kam, kar nan akam puvati. Kar
Afeziar na amadazimin akam.
25 "Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki
bizir kabar gun ia mikeme.
26 Ezi Gavgavim ia Daningamin
Akurvazir Gumazim, a Godin Duam.
Ezi nan ziamin, Afeziam ane-
madaghti a izam. A biziba bar ian
sure damuam. Eghti akar ki ia
mikemeziba, a ian sure damuti ia
uam a dagh nighnigham.
27 "Ki ia ataghiraghasa, egha
ki navir amirizim ia ganidi. Ezi
nan navir amirizir ki ia ganidim,
a nguazimin gumazamiziba anidi
moghin puvati. Kamaghin amizima,
ia nighnizir aviribar amuva egh
osiman marki, egh atiatingan marki.
28 Ezi ia akar ki ia ganingizir kam
baregha gifa, 'Ki ia ategha zui, egh
ki ua ia bagh izam.' Egh ia bar na
gifueghti, akar kam ia damuti ia bar
akuegham. Afeziamin gavgavim bar
ekevegha nan gavgavim gafira, kam-
aghin, ki uan Afeziam bagha zui.
29 Ki kamaghsua, bizir kam gin
otoghti, ia an ganigh nighnizir
gavgavim nan iki. Kamaghin ki
datirighin bizir kam tighar otivamin
dughiamin, ki an gun ia migei.
30 "Nguazir kam gativazir gumazir
dapanim, a na gativamin gavgaviba
puvati. Egha a datirighin izi. Kam-
aghin amizi, ki ua migirigiar aviriba
ia mikiman kogham.
31 Ki kamaghsua, nguazimin gu-
mazamiziba kamaghin fogh, ki bar
Afeziam gifonge, ezi bizir Afeziam
na mikemezibara ki dagh ami. Ia
dikavigh danganir kam ategh, e
mangam."

14:18: Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:18:** Matyu 28:20; Jon 14:3; 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:19:** Jon 16:16; 1 Korin 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:20:** Jon 10:38; 14:10; 17:21-26 **14:21:** Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:21:** Jon 14:15; 14:23; 15:10; 16:27; 1 Jon 2:5; 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42 **14:22:** Aposel 10:41-42 **14:23:** Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 **14:23:** Matyu 18:20; Jon 14:15; 2 Korin 6:16; Efesus 3:17; 1 Jon 2:24; Akar Mogomem 3:20 **14:24:** Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:24:** Jon 5:19; 5:38; 7:16; 12:49 **14:26:** Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:26:** Luk 24:49; Jon 14:16; 15:26; 16:13; 1 Jon 2:20; 2:27 **14:27:** Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:27:** Jon 14:1; 16:33; Filipai 4:7; Kolosi 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:28:** Luk 24:51; Jon 14:3; 14:12; 14:18; 16:28; 20:17; Filipai 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4 **14:29:** Jon 13:19; 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:30:** Jon 12:31; 16:11; Efesus 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **14:31:** Matyu 26:46; Jon 10:18; 12:49; Filipai 2:8; Hibru 5:8

15

Iesus a guizbangira wainin ikarizimin min iti

1 Ezi Iesus ua kamaghin migei,
"Ki uabi ki guizbangira wainin
ikarizimin min iti. Ezi nan Afeziam
a wainin azenimin ghuavim.
2 Ezi nan agharir ber puvatiziba,
Afeziam vaghavagha dar ghora da
makuri. Egha agharir oviziba itiba,
Afeziam vaghavagha a dar ghora da
otefi. A ghaze, da zuegh iki, egh gin
biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin
an adar ghori.
3 Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia
ganidi, a ia gamima ia zue.
4 Ia nan porogh, eghti ki ian
porogham. Ezi wainin ikarizimin
agharim, a ikarizimin poroghan
koghiva, egh a ban kogham. Ka-
maghira, ia nan poroghan kogh, ia
uaghan ban kogham.
5 "Ki uabi ki wainin ikarizim, ezi ia
wainin aghariba. Ezi gumazim nan
porozi ezi ki an poro, a zurara bava
ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia
bizitam damighan kogham.
6 Eghti gumazitam nan poroghan
kogh, egh a mati wainin ikarizimin
agharim me a makunizi a misingi.
Egha me agharir kaba akuva da isava
avim mikira egha dagh aboi.
7 "Ia nan porogh ikiti, nan akam ian
aven ikiam, eghti ia uan ifongiamin
bizitam bagh azangam, eghti biziba
ia mikemezi moghin otivam.
8 Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh
kamaghin ia nan suren gumazibar
min ikiam. Eghti tuavir kamin nan
Afeziam ziar ekiam iniam.
9 "Afeziam bar na gifonge, ezi
arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan
porogh ti ki ia gifuegh mamaghira
ikiam.
10 Ki uan Afeziamin Akar Gavgav-
ibar gin zui, egha an porozi a na
gifongezi moghin, ia uaghan nan
Akar Gavgavibar gin mangiva nan
porogh ti, ki ia gifuegh mamaghira
ikiam.
11 "Nan navir agorogem ian ikiasa
ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian
navir averiabagh izivagham. Kam-
aghin amizi, ki akar kabar ia mikeme.
12 Ki ia mikemezir Akar Gavgav-
imra kara: ki bar ia gifongezi moghin,
arazir kamra ia uari uarigh ifongegh.
13 Gumazitam uan namakar
aghuim gifuegh a bagh aremegham,
ezi an arazir uarira uari ifongezim, a
gumazamizir igharazibagh ifongezir
araziba bar dagh afira.
14 Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami,
egha ia nan namakar aghuibar iti.
15 E fo, ingangarir gumazim bizir
an gumazir ekiam amiba, an adagh
fozir puvati. Kamaghin amizi, ki ua
'ingangarir gumaziba' ia diborir pu-
vati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da
baregha ki ia mikemegha gifa. Kam-
aghin amizi, ki 'namakar aghuiba' ia
garisi.
16 "Ia uari ko ikiasa na misevezir
pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa
ki ia misefe. Egha ki ingangarim ia
ganidi, ia mangi biva dagher aviriba
iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam.
Kamaghin ia bizitam uari daningisi
nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia
daningam.

15:2: Mt 3:10, 15:13 **15:2:** Matyu 3:10; 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:3:** Jon 13:10; 17:17; Efesus 5:26; 1 Pita 1:22 **15:4:** Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:4:** Jon 6:56; Kolosi 1:23; 1 Jon 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13 **15:5:** Hosea 14:8; Jon 15:16; 2 Korin 3:5; Filipai 1:11; 4:13 **15:6:** Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:6:** Matyu 3:10; 7:19; 13:42 **15:7:** Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 **15:7:** Matyu 7:7; Jon 14:13-14; 15:16; 16:23 **15:8:** Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:8:** Matyu 5:16; Jon 8:31; Filipai 1:11 **15:10:** Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5 **15:10:** Jon 14:15; 14:21-23; 1 Jon 2:5 **15:11:** Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 **15:11:** Jon 16:24; 17:13; 1 Jon 1:4 **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **15:12:** Jon 13:34; 15:17; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 3:11; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 **15:13:** Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7-8; Efesus 5:2; 1 Jon 3:16 **15:14:** Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 **15:14:** Matyu 12:50; Jon 14:15; 14:23 **15:15:** Jo 17:26, Ap 20:27 **15:15:** Jon 17:26; Aposel 20:27 **15:16:** Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 **15:16:** Matyu 28:19; Mak 16:15; Jon 6:70; 14:13; 1 Jon 4:10; 4:19 **15:17:** Jo 13:34 **15:17:** Jon 13:34

17 Kar nan Akar Gavgavim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazimin gumazamiziba suren gumazibar apanim damuam

18 Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumazamiziba ian apanim damuti, ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike.
19 Ia nguazir kamin gumazamizibar min ikiti, nguazimin gumazamiziba uan adarazigh ifongezi moghin, ia gifongegham. Ezi ia nguazir kamin gumazamiziba puvati. Ki ia misevegha gifa, ezi ia nguazir kamin araziba ataki. Kamaghin amizi, nguazimin gumazamiziba ian aghuagha ian apanim gami.
20 Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumaziba uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gamizi moghin, me uaghan pazi ia damuam. Egh me ti nan akam bareghai, me uaghan ian akam baragham.
21 Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam.
22 Ezi ki ti izeghan kogha akam me ganingizir puvatizi, ezi ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati.
23 Gumazir nan aghuagha nan apanim gamim, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami.
24 Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazitam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami.
25 Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, ‘Gumazamiziba pura nan apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.
26 “Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, an Afeziam ko iti. A guizbangira migeir Duam, an Afeziam ko ikegh izam. A iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam.
27 Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16

1 “Ezi ki kamaghsua, ia uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki, kamaghin amizi, ki bizir kamin ia mikeme.
2 Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam izити, gumaziba ia misoghti ia arimighiram, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami.
3 Me Afeziam gifozir puvatigha, uaghan na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam.
4 Ki kamaghsua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham.

15:18: Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 **15:18:** Matyu 10:22; 1 Jon 3:1; 3:13 **15:19:** Jo 17:14, 1 Jo 4:5 **15:19:** Jon 17:14; 1 Jon 4:5 **15:20:** Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16 **15:20:** Esekiel 3:7; Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 13:16 **15:21:** Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 **15:21:** Matyu 5:11; 10:22; 24:9; Mak 13:13; Jon 16:3 **15:22:** Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; Jems 4:17 **15:23:** Lu 10:16, 1 Jo 2:23 **15:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23 **15:24:** Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 **15:24:** Jon 3:2; 7:31; 9:32; 9:41; 14:11 **15:25:** Sng 35:19, 69:4 **15:25:** Onger Akaba 35:19; 69:4 **15:26:** Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6 **15:26:** Luk 24:49; Jon 14:26; 16:7; 16:13; Aposel 2:33; 1 Jon 5:6 **15:27:** Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 **15:27:** Luk 1:2; 24:48; Aposel 1:8; 1:21-22; 1 Pita 5:1; 2 Pita 1:16 **16:1:** Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:1:** Matyu 11:6; 24:10; 26:31 **16:2:** Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:2:** Matyu 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22; Aposel 8:1; 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:3:** Jon 15:21; Rom 10:2; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:4:** Jon 13:19; 14:29

Kamaghin amizi, bizir otivamin kaba, ki datirighin dar gun ia mikemegha gifa."

Iesus Godin Duamin ingangarim migei

Egha Iesus kamaghin migei, "Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati.
5 Egha datirighin Afeziar na amadazi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, 'Ni managh zui?'
6 Ki akar kamin ia mikemezi, ian naviba datirighin bar oseme.
7 Ezi ki guizbangira ia migei, ki ian akurvaghasa ia ategha zui. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Ki mangigh ia bagh anemangam.
8 Eghti a iziva nguazir kamin gumazamizibar amuti me arazir kuramin mingarim ko arazir aghuimin mingarim ko Godin kotiamin mingarim gifogham.
9 Arazir kuramin mingarim, a kamakin, me nighnizir gavgavim nan itir puvati.
10 Arazir aghuimin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagh mangighti, ia ua nan ganighan kogham.*
11 Godin kotiamin mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamin aven a tuisigha givagha ghaze, a ivezir kuram inigh aremegham.
12 "Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham.
13 Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimin akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam.
14 A nan akam inighiva an gun ia mikimam. Egh arazir kamin a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham.
15 Afeziamin biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi, ki kamaghin ia mikeme, an Duam nan akam inighiva an gun ia mikimam."

Bar akongezir arazim, a navir osimtizimin danganim inigham

16 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Dughiar bar ovezimin ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimin gin ia ua nan ganam."
17 Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv gei, "Akar a migeir kamin mingarim manmaghin ghu? A ghaze, 'Dughiar bar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egha uaghan ghaze, dughiar otevimin gin ia ua nan ganam.' Egha uaghan ghaze, 'Bizir kamin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagha zui.' "
18 Egha me migia ghuavira iti, "Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamin mingarim gifozir puvati."
19 Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me migia ghaze, "Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kamin mingarim bagha azangsisi? Ki kamaghin migei, 'Dughiar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egh gin dughiar otevimin

16:5: Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 **16:5:** Jon 7:33; 13:3; 13:36; 14:28; 16:10; 16:16 **16:6:** Jo 14:1, 16:22 **16:6:** Jon 14:1; 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8 **16:7:** Jon 14:16; 14:26; 15:26; Aposel 2:33; Efesus 4:8 **16:9:** Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:9:** Jon 3:18; 15:22; Aposel 2:22-37 **16:10:** Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 **16:10:** Jon 3:14; Aposel 2:32; 5:31; Rom 4:25 * **16:10:** Nguazir kamin gumazamiziba Iesus isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazamizibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:11:** Jon 12:31; Aposel 26:18; Efesus 2:2; Kolosi 2:15; Hibru 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:12:** Mak 4:33; 1 Korin 3:1-2; Hibru 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27 **16:13:** Jon 14:17; 14:26; 15:26; 1 Jon 2:20; 2:27 **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10 **16:15:** Matyu 11:27; Jon 3:35; 17:10 **16:16:** Jo 7:33, 14:19, 16:10 **16:16:** Jon 7:33; 14:19; 16:10

ia uan nan ganam.' Ia ti bizir kam
bagha azai, o?
20 Ki bar guizbangira ia migei,
ia puviram aziva arangam. Eghti
nguazimin gumazamiziba bar
akuegham. Ian naviba ose-
megham. Eghti ian navir osimtizir
kam raghirighti, navir agorogem
otogham.
21 Amizim borim batasava
amuava, a fo, a mizazim iniamin
dughiam otogha gifa. Kamaghin an
oseme. Egha an otegha givagha, a
ua mizazir kam ginighnizir puvati.
An borim nguazimin otogha gifa,
kamaghin amizi, a bar akonge.
22 Ezi kamaghira, ia datirighin nav-
iba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian
naviba bar akuegham. Eghti tav ian
agoroger kam batueghan kogham.
23 Eghti dughiar kamin ia ua
bizitam bagh nan azaraghan
kogham. Ki guizbangira ia migei, ia
bizitam bagh nan ziamin Afeziamin
azaraghti, a ia daningam.
24 Ia fomira ikegha iza datirighin,
ia nan ziamin bizitam iniasa azarazir
puvati. Ia azangsigh biziba iniam,
eghti agorogem bar ian navibagh
izivagham."

Iesus nguazir kamin gavgavim dikabirazi a iraghu

25 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ki akar isin zuimin akar kabar ia
gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia
mikemeghan kogham. Puvati. Ki
bighiviira ia mikimiva, egh Afeziamin
gun ia mikimam.
26 Ia dughiar kamin nan ziamin
azangsigham. Ki kamaghin migeir
puvati, ki ia bagh Afeziamin ko
mikimam. Puvati.
27 Afeziam a uabi ia gifonge. Ia
a gifongegha ia nighnizir gavgavim
nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha
ize. Kamaghin a ia gifonge.
28 Guizbangira, ki fomira Afeziam
ko ikegha nguazimin ize. Egh
datirighin ki ua nguazim ategh uam
Afeziam bagh mangam."
29 Ezi an suren gumaziba kamaghin
migei, "Are, ni datirighin bighavira
migei, egh akar isin zuibav geir pu-
vati.
30 Ezi e datirighin fo, ni biziba
bar dagh fo. Gumazitam bizitam
bagh nin azangasa nighnisi, ni
an nighnizim gifogha gifa. Ni an
azangsizim bagha mizuai puvati. Ka-
maghin amizi, e nighnizir gavgavim
ikia ghaze, ni God ko ikegha ize."
31 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "Ia datirighin
nighnizir gavgavim iti, o?
32 Ia oragh. Dughiam a roghira
izi, egha a izegha gifa, eghti me
vaghvagh ian agintighti ia tintinibar
uan nguibabar mangam. Egh ia na
ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam
na ko iti, kamaghin ki bar uabira
ikeghan kogham.
33 Ia nan poroghiv ikiva egh ia
navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kam-
aghsua ki akar kam ia mikeme. Eghti
ia nguazir kamin ikiti, osimtiziba ia
bativam. Eghti ian naviba gavgav-
igh iki! Ki nguazir kamin gavgavim
dikabiragha anegifa!"

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko migei

1 Egha Iesus suren gumazibav
kemegha givagha, kogha overiamin
gara, kamaghin migei, "Afeziam,
dughiam izegha gifa. Eghti nin
Otarim ziar ekiam ni daningisi,

16:21: Ais 26:17 **16:21:** Aisaia 26:17 **16:22:** Ais 66:14, Lu 24:41, 24:52, Jo 14:1, Ap 2:46, 1 Pi 1:8 **16:22:** Aisaia 66:14; Luk 24:41; 24:52; Jon 14:1; Aposel 2:46; 1 Pita 1:8 **16:23:** Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16 **16:23:** Matyu 7:7; Jon 14:13; 15:16 **16:24:** Jo 15:11 **16:24:** Jon 15:11 **16:25:** Jo 10:6 **16:25:** Jon 10:6 **16:27:** Jo 14:21-23 **16:27:** Jon 14:21-23 **16:30:** Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17 **16:30:** Jon 2:25; 16:27; 17:8; 21:17 **16:32:** Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:32:** Matyu 26:31; 26:56; Mak 14:27; Jon 8:29; 20:10 **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4 **16:33:** Jon 14:27; Rom 5:1; 8:37; Efesus 2:14; 2 Timoti 3:12; 1 Jon 4:4; 5:4 **17:1:** Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:1:** Jon 11:41; 12:23; 13:32

kamaghin ni datirighin ziar ekiam
uan Otarim daningigh.
2 Kamaghin ami, ni gavgavim a
ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a
ikirimirir aghuim gumazamizir ni a
ganingiziba, bar me daningam. Kar
zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir
kam bagha, ni gumazamiziba bar
men dapanimin ikiasa anemisefe.
3 Ezi zurara itir ikirimirir
aghuarim, a kamakin: Gumazamizir
ikirimirir aghuarir kam iniziba,
me ni gifo, ni uabira ni guizbangin
God. Egha me Krais Iesus gifo, ni
anemadazi a ize.
4 "Ki nin ziar ekiam ko gavgavim
nguazir kamin gumazamizibar ak-
agha gifa. Egha ki, ingangarir ki
damuasa ni na ganingizir kam, ki a
gamigha gifa.
5 Afeziam, fomira nguazim tighar
otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe.
Ezi datirighin ni uan damazimin, ni
ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.
6 "Ki nin ziar ekiam isa nguazir
kamin gumazir ni na ganingizibar
aka. Me nin gumazamiziba, ezi ni me
na ganigha gifa. Ezi me deravira nin
akam baragha an gin zui.
7 Egha me datirighin fo, bizir ni na
ganingiziba, da bar nin ize.
8 Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar
da isa me ganingi. Ezi me da ini,
egha me guizbangira kamaghin fo,
ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize.
Egha me nighnizir gavgavim ikia ka-
maghin fo, ni na amadazi ki ize.
9 "Ki me bagha ni ko migei. Ki bar
nguazimin gumazamiziba bagha ni
ko migeir pu. Ki fo, gumazamizir ni
na ganingizir kaba, me nin adarasi.
Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko
migei.
10 Ezi nan gumazamiziba, me nin
adarasi. Ezi nin gumazamiziba, me
nan adarasi. Ezi gumazamiziba nan
gumazamizir kabar gari, me nan ziar
ekiam gifo.
11 "Ki datirighin ni bagh izam, egh ki
ua nguazimin ikian kogham. Ezi me
nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam,
ni bar zue ezi tav nin min itir puvati!
Ki kamaghsua, me uari inigh navir
vamira iki, mati ni na ko, ga uaning
inigha iti mokin. Bizir kam bagha,
ni uan ziamin gavgavimin deravira
men gan. Kar ziar ni na ganingizim.
12 Ezi dughiar ki me ko itiba,
ki nin ziamin gavgavimin men
gari. Kar ziar ni na ganingizim.
Ki bar deravira men garima men
tav ovengezir puvati. Ezi gumazir
ovengamim, a uabiram ovengam.
Ki kamaghsua, nin Akinafarimin itir
akam guizbangira otivam, kamaghin
gumazir kam ovengam.
13 "Ki datirighin ni bagha izi. Ki
kamaghin ifonge, nan agorogem men
navibagh izivagh ikiam. Kamaghin,
dughiar ki nguazimin itim, ki akar
kabav keme.
14 "Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki
nguazir kamin gumazim puvati. Ezi
kamaghira, nan gumazamiziba me
nguazir kamin gumazamiziba pu-
vati. Kamaghin amizima, nguazir
kamin gumazamiziba men aghuagha
men apanim gami.
15 Ki, ni nguazir kamin me inigh
azenan mangasa nin azangsizir pu.

17:2: Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:2:** Daniel 7:14; Matyu 11:27; Jon 6:37; 1 Korin 15:25-27; Filipai 2:10; Hibru 2:8 **17:3:** Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **17:3:** Aisaia 53:11; Jon 5:36-37; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20 **17:4:** Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10 **17:4:** Jon 4:34; 13:31; 14:13; 14:31 **17:5:** Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10 **17:5:** Jon 1:1-2; 17:24; Filipai 2:6; Kolosi 1:15-17; Hibru 1:3; 1:10 **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29 **17:6:** Onger Akaba 22:22; Jon 6:37-39; 10:29 **17:8:** Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30 **17:8:** Jon 8:28; 12:49; 14:10; 16:27; 16:30 **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19 **17:9:** Jon 6:37; 6:44; 1 Jon 5:19 **17:10:** Jo 16:15 **17:10:** Jon 16:15 **17:11:** Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1 **17:11:** Jon 10:30; 13:1; 17:21; 1 Pita 1:5; Jut 1:1 **17:12:** Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19 **17:12:** Onger Akaba 41:9; 109:8; Jon 6:39; 13:18; 18:9; Aposel 1:20; Hibru 2:13; 1 Jon 2:19 **17:13:** Jo 15:11 **17:13:** Jon 15:11 **17:14:** Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13 **17:14:** Jon 8:23; 15:18-19; 17:16; 1 Jon 3:13 **17:15:** Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18 **17:15:** Matyu 6:13; Galesia 1:4; 2 Tesalonika 3:3; 1 Jon 5:18

Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin
azai, eghti Gumazir Kuram pazi me
damuan kogham.
16 Ki uabi ki nguazir kamin gu-
mazim puvati. Ezi kamaghira, me
nguazir kamin gumazamiziba pu-
vati.
17 Ezi nin akam a bar guizbangira,
ezi ni uan akam damuti a men navir
averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni
me damuti me uari isi ni daningam.
18 Ni fomira na amadazi ezi ki
izegha nguazir kamin gumazamiz-
ibar tongin iti. Ezi kamaghira
ni gumazir na ganingiziba, ki me
amadagha ghaze, me nguazir kamin
gumazamizibar tongin ikiam.
19 Ki kamaghin ifonge, me bar
guizbangira uari isi ni daningam.
Bizir kam bagha ki men akur-
vaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.
20 "Ki gumazir kabara bagha God
ko migeir puvati. Ki, gumazamizir
men akam baragh nighnizir gav-
gavim nan ikiamiba, ki uaghan me
bagha God ko migei.
21 Egha gumazir kaba bar navir
vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam,
ni nan aven itima ki nin aven iti,
ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki
ifonge. Eghti nguazimin gumazamiz-
iba nighnizir gavgavim iki egh fogh
suam, ni na amadazi ki ize. Kam-
aghin ki ghaze, me bar navir vamira
iki.
22 Ki ghaze, ni na ko, ga navir
vamira iti moghin, kamaghira me
navir vamira ikiam. Bizir kam bagha,
ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar
kamra isa me ganingi.
23 Ki kamaghsua, nguazimin
gumazamiziba fogh suam, ni na
amadazi ki ize. Egh fogh suam, ni na
gifongezi moghira ni nan adarazigh
ifonge. Kamaghin ki men aven iti,
ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamin
me guizbangira navir vamira ikiasa
ki ifonge.
24 "Afeziam, gumazamizir ni na
ganingiziba, me na ko nguibar ki
itimin ikiasa ki ifonge. Me nan
angazangarir ekiam ko nan gav-
gavimin ganasa ki ifonge. Dughiar
nguazim tighar otivam, ni na gifonge,
egha ni angazangarir kam ko gav-
gavim na ganingi.
25 "Ni Arazir Aghuibaram Amir
Afeziam, nguazimin gumazamiziba
ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan
adarasi, me fo, ni na amadazi ki ize.
26 Ki kamaghin ifonge, me igharaz
darazigh ifongezir arazim inigham,
mati ni na gifongezi mokin. Eghti ki
uaghan men aven ikiam. Kamaghin
ki ni isa men aka, egh ki kamaghin
damu mamaghira ikiam."

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

18

(Sapta 18--20)

Judas Iesus isa apanibar agharim gati

(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Ezi Iesus kamaghin God ko
mikemegha givagha, egha uan suren
gumaziba ko me ghua Kidronin
Zarim girigha vongin ghue. Ezi dipar
kamin vongin azenir mam iti, ezi
Iesus uan suren gumaziba ko me
azenir kamin aven ghue.
2 Dughiar aviribar Iesus uan suren
gumaziba azenir kamin me batifi.
Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir
apanibar agharim darighamim, a
uaghan azenir kam gifo.

17:17: Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **17:17:** Onger Akaba 119:142 **17:18:** Jo 20:21 **17:18:** Jon 20:21 **17:19:** 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 **17:19:** 1 Korin 1:2; 1:30; 1 Tesalonika 4:7; Hibru 10:10 **17:21:** Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 **17:21:** Jon 10:16; 10:38; 17:11; Rom 12:5; Galesia 3:28 **17:22:** Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 **17:22:** Jon 14:20; Aposel 4:32; 1 Jon 1:3; 3:24 **17:23:** Kl 3:14 **17:23:** Kolosi 3:14 **17:24:** Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 **17:24:** Jon 12:26; 17:5; 1 Tesalonika 4:17 **17:25:** Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27 **17:25:** Jon 8:55; 15:21; 16:3; 16:27 **17:26:** Jo 15:9, 15:15, 17:6 **17:26:** Jon 15:9; 15:15; 17:6 **18:1:** 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 **18:1:** 2 Samuel 15:23; Matyu 26:36; Mak 14:32; Luk 22:39 **18:2:** Lu 21:37, 22:39 **18:2:** Luk 21:37; 22:39

3 Egha a Romɨn mɨdorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir polisɨn maba inigha me danganir kamɨn ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko mɨdorozir biziba sara suigha zui.
4 Ezɨ Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sɨvagha men boroghɨra ghua kamaghɨn men azara, "Ia tina buri?"
5 Ezɨ me kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "E Nasaretɨn gumazim Iesus buriasa izi."
Ezɨ Iesus me mɨgɨa ghaze, "Kar kɨrara." Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganɨdim, a me ko tughav iti.
6 Me Iesus barazi a kamaghɨn mɨgei, "Kar kɨrara," ezɨ me ua ekuigha ghua nguazim gire.
7 Ezɨ Iesus ua men azara, "Ia tina buri?"
Ezɨ me ghaze, "Nasaretɨn gumazim Iesus."
8 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, "Kɨ ia mɨkemegha gɨfa, kar kɨrara. Kamaghɨn ia na buriva, gumazir kaba ateghtɨ me mangɨ."
9 A kamaghsua an akar fomɨra mɨkemezim, an daghem otogham, "Ezɨ gumazir nɨ na ganɨngiziba, men tav ovengezir puvatɨ." Kamaghɨn an arazir kam gami.
10 Ezɨ Saimon Pita mɨdorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mɨkɨrɨgha ofa gamir gumazibar dapanimɨn ingangarir gumazim mɨsogha, an kuarir guvimɨn itim atuzɨ, a irɨ. Ingangarir gumazir kamɨn ziam, Malkus.
11 Ezɨ Iesus Pita mɨgei, "Nɨ sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Nɨ ghaze, kɨ ti Afeziam na ganɨngizir osɨmtɨzir kam inian kogham, o?"

Me Iesus inigha Anas bagha zui

12 Ezɨ Romɨn mɨdorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan polisɨn gumaziba, me Iesusɨn suighava benimɨn a ike.
13 Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasɨn ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kamɨn ofa gamir gumazibar dapanim.
14 Egha Kaiafas, Judaba kamaghɨn me mɨkemezir gumazim, "Kamaghɨn a dera, gumazir vamɨra gumazamizibar danganim inigh aremegham."

Pita ghaze, a Iesus gɨfozir puvatɨ
(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Ezɨ Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusɨn gɨn zui. Ofa gamir gumazibar dapanim, a suren gumazir kam gɨfo, kamaghɨn amizɨ, a Iesusɨn gɨn ghua ofa gamir gumazibar dapanimɨn dɨpenimɨn dɨvazimɨn aven ghu.
16 Ezɨ Pita azenan ikia tiar akamɨn boroghɨra tughav iti. Ezɨ suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamɨn garim mɨkemegha, Pita inigha aven zui.
17 Ezɨ amizir tiar akamɨn garim a kamaghɨn Pitan azara, "Nɨ ti uaghan gumazir kamɨn suren gumazim?"
Ezɨ Pita ghaze, "Puvatɨ. Kɨ an suren gumazim puvatɨ."
18 Ezɨ danganim bar orangi. Kamaghɨn amizɨ, ingangarir gumaziba ko polisɨn gumaziba me avir mam atɨ. Egha me avimɨn fɨava an mɨn tuivighav iti. Ezɨ Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimɨn fɨa iti.

Ofa gamir gumazibar dapanim Iesusɨn kotim gami
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

18:3: Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16 **18:3:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Luk 22:47; Jon 7:45; Aposel 1:16 **18:9:** Jo 17:12 **18:9:** Jon 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50 **18:10:** Matyu 26:51; Mak 14:47; Luk 22:38; 22:49-50 **18:11:** Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42 **18:11:** Matyu 20:22; 26:39; 26:42; Mak 14:36; Luk 22:42 **18:13:** Mt 26:57, Lu 3:2 **18:13:** Matyu 26:57; Luk 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:14:** Jon 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:15:** Matyu 26:58; Mak 14:54; Luk 22:54; Jon 20:3; 21:20; Aposel 3:1 **18:16:** Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54 **18:16:** Matyu 26:69; Mak 14:66; Luk 22:54

19 Ezi dughiar kamin ofa gamir
gumazibar dapanim, a Iesusin suren
gumaziba ko akar a men sure
gamizim bagha, a Iesusin azangsisi.
20 Ezi Iesus kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “Ki gumazamiziba
azenara me mikeme. Egha ki zurara
God ko migeir dipeniba ko Godin
Dipenimin aven gumazamizibar
sure gami. Kar danganir Judaba bar
uari akuviba. Ki modogha akatam
mikemezir puvati.
21 Ezi manmagh amizi ni nan
azangsisi? Ni gumazamizir akar
kam baraghizibar azangsigh. Me ki
mikemezir akam gifo.”
22 Iesus kamaghin migeima ezi po-
lisin gumazir mam tughav ikia, egha
an an guam a misuegha kamaghin
migei, “Ni kamaghin ofa gamir gu-
mazibar dapanimin akam ikaragha
ghaze, kar ti arazir aghuim, o?”
23 Ezi Iesus kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “Ki akar kuratam
mikemeghti, ni deravira akar ki
mikemezimin gun mikim. Eghti ki
migirigiar aghuim damighti, ezi ni
tizim bagha na apese?”
24 Ezi Anas Iesus isa ofa gamir
gumazibar dapanim Kaiafas bagha
anemada. Egha me Iesus ikezir
benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati (Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Saimon Pita tughav ikia egha
avimin fii. Ezi me kamaghin an
azara, “Ni ti uaghan an suren gu-
mazir mam?”
Ezi a kamaghin migei, “Puvati. Ki
an suren gumazim puvati.”
26 Ezi ofa gamir gumazibar da-
panimin ingangarir gumazir mam
iti, a Pita kuarim atuzir gumazimin
adarazir mav.
A ghaze, “Ki ti nin gani, ni Iesus ko
azenimin aven ikes?”
27 Ezi Pita ua kamaghin migei, “Pu-
vati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui (Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Egha Judaba Iesus inigha Ka-
iafasin dipenim ategha an akua gav-
manin dapanir ekiamin dipenimin
zui. Ka bar mizaraghara. Egha
me ghaze, “E Godin damazimin
mizeghiva, egh e God Israelia Gitazir
Dughiamin isar ekiamin asizim
ameghan kogham.” Kamaghin amizi,
me uari gavman dapanir ekiamin
dipenimin aven ghuzir puvati.*
29 Me azenan iti, ezi Pailat me
bagha izegha kamaghin men azara,
“Ia akar manam gumazir kam
gasarazi, a kotin iti?”
30 Ezi me kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “An arazir kuram
gamir puvatizi, e ni bagha a inigha
izeghan koghai.”
31 Ezi Pailat kamaghin me migei,
“Kamaghin, ia a inigh mangiva uan
Arazibagh isin a tuisigh.”
Ezi Judaba kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “E gumazitam pu-
ram a misueghti an aremeghan
kogham.”†

18:20: Mt 26:55, Lu 4:15, Jo 7:14, 7:26-28 **18:20:** Matyu 26:55; Luk 4:15; Jon 7:14; 7:26-28 **18:22:** Jer 20:2, Ap 23:2 **18:22:** Jeremaia 20:2; Aposel 23:2 **18:25:** Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:25:** Matyu 26:69-71; Mak 14:69; Luk 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:26:** Jon 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:27:** Matyu 26:74; Mak 14:72; Luk 22:60; Jon 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1, Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 **18:28:** Matyu 27:2; Mak 15:1; Luk 23:1; Aposel 3:13; 10:28

* **18:28:** Gavmanin faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romin gumaziba. Egha Judan Arazibar gin zuir puvati. Me Godin damazimin zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghin amizi, Judaba kamaghin nighnigha ghaze, me Romin gumaziba ko poroghiva Godin damazimin ti mizegham.

18:31: Jo 19:6-7, Ap 18:15 **18:31:** Jon 19:6-7; Aposel 18:15 † **18:31:** Romin gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akiram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:32:** Matyu 20:19; Jon 3:14; 12:32-33

32 (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamaghsua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)
33 Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, "Ni Judabar Atrivim, o?"
34 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni uabi nighnigha akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?"
35 Ezi Pailat kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Manmaghin ami? Ni ghaze, ki ti Judabar mav o? Nin adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?"
36 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki nguazir kamin atrivim puvati. Ki nguazir kamin atrivimin ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamin atrivibar min ingarir puvati."
37 Ezi Pailat an azara, "Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?"
Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Atrivimin migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ki nguazir kamin ingangarir vamira damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Ezi gumazamizir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi."
38 Ezi Pailat an azara, "Guizin akam, a bar bizir tizimra?"

Pailat ter ighuvimin Iesus gafughasa migei
(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailat mikemegha givagha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me migei, "Ki an arazir kuratam batozir puvati.
39 Egha, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Azeniba bar, God Israelia Gitazir Dughiabar, ki ian arazimin gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim garisi. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?"
40 Ezi me kamaghin dia ghaze, "Mam puvati! Ni Barabasra firigh!" (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)‡

19

1 Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi.
2 Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevir mam a garu.
3 Egha me an boroghira izegha a migei, "Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!" Egha me kamaghin migiava an guam apezavira iti.
4 Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghin gumazamizibav gei, "Ia oragh. Ki a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, ki an arazir kuratamin apizir puvati."
5 Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimin ingarizim, an an dapanimin ikiavira iti. Ezi korotiar aghevir kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me migei, "Ia gan, gumazir kam a kara."
6 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko polisin gumaziba an ganigha kamaghin dei, "A isi ter ighuvimin a gafugh! A isi ter ighuvimin a gafugh!"

18:33: Mt 27:11 **18:33:** Matyu 27:11 **18:35:** Jo 1:11 **18:35:** Jon 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13 **18:36:** Daniel 2:44; 7:14; 1 Timoti 6:13 **18:37:** Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:37:** Jon 8:47; 1 Timoti 6:13; 1 Jon 3:19; 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4 **18:38:** Matyu 27:24; Luk 23:4 **18:39:** Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:39:** Matyu 27:15; Mak 15:6; Luk 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 **18:40:** Luk 23:19; Aposel 3:14 ‡ **18:40:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Romin gavman ko misozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:1:** Matyu 20:19; Mak 15:15; Luk 18:33 **19:2:** Lu 23:11 **19:2:** Luk 23:11 **19:3:** Jo 18:22 **19:3:** Jon 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:4:** Jon 18:38; 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13 **19:6:** Jon 18:31; Aposel 3:13

Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia uari a inighiva egh ter ighuvimin a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”
7 Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “A uabi ghaze ‘Ki Godin Otarim.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghin migei, gumazir kamaghin migeim, an aremegham.”
8 Ezi Pailat akar kam baregha bar atiatingi.
9 Egha a ua ghua gavmanin dipenimin aven ghugha, kamaghin Iesusin azai, “Ni nguibar manamin ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.
10 Ezi Pailat a migei, “Manmaghin amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isi ter ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?”
11 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatizi, ni na dikabinamin gavgaviba puvatighai. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira.”
12 Pailat akar kam baregha Iesus ateghti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, “Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisarin namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, a Sisarin apanim.”
13 Pailat akar kam baregha, Iesusin akua azenan ghu. Egha a jasin dabirabim gaperaghav iti, danganir kam, me “Dagiar Azuarim,” a garisi. (Hibrun akam me ghaze, “Gabata.”)
14 Ezi dughiar kam a dughiar me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagh daghebar amu bizibar kiramim. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, “Ia ganigh! Ian Atrivim kara.”
15 Ezi me kamaghin dei, “A batokegh! A batueghti a mangi! A isi ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?”

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar uabira!”
16 Kamaghin amizi, Pailat Iesus isa, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu (Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Ezi me Iesus inigha zui.
17 Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, nguibar ekiam ategha danganir mamin zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Hibrun akam me ghaze, “Golgota.”)
18 Ezi danganir kamin me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningin torimin iti.
19 Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.”
20 Me ziar kam, Hibrun akam ko Romin akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi, Judan avirim izava osizirir kamin gara egha a dibori.

19:7: Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:7:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:9:** Aisaia 53:7; Matyu 26:62-63; 27:12-14; Luk 23:9 **19:11:** Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:11:** Luk 22:53; Jon 7:30; 10:18; Aposel 2:23; Rom 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7 **19:12:** Luk 23:2; Aposel 17:7 **19:14:** Mt 27:62 **19:14:** Matyu 27:62 **19:16:** Mt 27:26, 27:31, Mk 15:15, Lu 23:24 **19:16:** Matyu 27:26; 27:31; Mak 15:15; Luk 23:24 **19:17:** Mt 27:31-33, Mk 15:21-22, Lu 23:26, 23:33 **19:17:** Matyu 27:31-33; Mak 15:21-22; Luk 23:26; 23:33 **19:19:** Mt 27:37, Mk 15:26, Lu 23:38 **19:19:** Matyu 27:37; Mak 15:26; Luk 23:38

21 Ezɨ ofa gamir gumazir ekiaba
kamaghɨn Pailat mɨgei, “Nɨ kam-
aghɨn osiran markɨ, ‘Judan Atrivim.’
Bar markɨ. Nɨ kamaghɨn osirigh,
‘Gumazir kam ghaze, kɨ Judabar
Atrivim.’ ”
22 Ezɨ Pailat kamaghɨn men akam
ikaragha ghaze, “Markɨ. Akar kɨ
osirigha gɨvazim, a kamaghɨra ikɨ.”
23 Mɨdorozir gumaziba ter ighu-
vimɨn Iesus gafugha gɨvagha, gɨn me
an korotiaba inigha 4plan akuabar
uari rome. Egha me akuar vamɨra
vamɨra isi. Egha me uaghan an koro-
tiar ruarim sara ini, egha mɨdorozir
gumaziba kamaghɨn gari, me inir
akuar avɨriba inigha korotiar ruarir
kam isamizir pu. Puvatɨ. Me inir
vamɨram an ingarigha, isamizir pu-
vatɨ.
24 Egha mɨdorozir gumaziba kam-
aghɨn uarira uariv gei, “E korotiar
ruarir kam abɨghan kogham. Pu-
vatɨ. E satu gikararang fogham tina a
iniam.”
Godɨn Akɨnafarimɨn itir akar mam
kamaghɨn mɨgei, “Me nan korotiaba
tuiragh uarira uari danɨngam. Egh
me satu gikararangɨva gumazim
amɨseveghtɨ a nan korotiar ruarim
iniam.” Ezɨ akar kam guizbangɨra
otoghasa, kamaghɨn arazir kamra
mɨdorozir gumaziba a gami.
25 Ezɨ Iesusɨn amebam ko, an ame-
bamɨn afumim ko, Klopasɨn amuim
Maria ko, Makdalan nguibamɨn
amizim Maria, me bar an ter ighu-
vimɨn boroghɨra tuivighav iti.
26 Ezɨ Iesus garima an amebam ko
suren gumazir a bar ifongezim, an-
ing roghɨra tughav iti. Ezɨ a kamaghɨn
uan amebam mɨgei, “Amizim, gu-
mazir kam datɨrɨghɨn, a nɨn otarim.”
27 Egha a kamaghɨn suren gumazir
kam mɨgei, “Amizir kam, a datɨrɨghɨn
nɨn amebam.” Ezɨ dughiar kamɨn
ghua, suren gumazir kam Maria
inigha uan dɨpenimɨn ghugha an
gara uan amebamɨn mɨn a gami.

Iesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Ezɨ Iesus fo, an ingangariba
datɨrɨghɨn bar gɨfa. Egha a kam-
aghɨn mɨgei, “Nan kuarim nan pɨri.”
Godɨn Akɨnafarimɨn itir akar mam
guizbangɨra otivasa, kamaghɨn an
akar kam gami.
29 Ezɨ mɨner mam wainɨn
afangtɨzim an ikia roghɨra iti. Ezɨ me
dɨpamɨn suizir bizim inigha wainɨn
dɨpam garu. Ezɨ wain a gizɨvazɨma,
me a isa hisopɨn aghorim gikegha a
isa Iesusɨn akam darɨghasa an amadi.
30 Ezɨ Iesus wainɨn kam amegha
gɨvagha, kamaghɨn mɨgei, “A
datɨrɨghɨn gɨfa.” Egha a dapanim
aviragha uan duam sue.

Mɨdorozir gumazir mam Iesusɨn ivim bɨra

31 Kar dughiar me Sabat bagha
bizibar kɨrim. Sabatɨn dughiar
kam, a dughiar bar ekiam. Kam-
aghɨn amizɨ, Judaba gumazir kuaba
dughiar kamɨn ter ighuvibar ikian
me aghua. Egha me kamaghɨn
Pailatɨn azangsɨgha ghaze, a men
amamangatɨghtɨ me ter ighuvibar itir
gumazibar suer agharibav sogh da
apɨrightɨ, me zuamɨram aremeghtɨ
me men kuaba adegh izighiram.
32 Ezɨ mɨdorozir gumaziba ghua
gumazir Iesus ko guraghav itir
mamɨn suer agharimning mɨsogha
aning apɨrigha, egha ghua gumazir
igharazim uaghan an suer agharimn-
ing mɨsogha aning apɨri.
33 Egha me iza Iesusɨn garima an
aremegha gɨfa. Kamaghɨn amizɨma
me an suer agharimning apɨrizir pu-
vatɨ.

19:23: Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:34 **19:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34 **19:24:** Sng 22:18 **19:24:** Onger Akaba 22:18 **19:25:** Mt 27:55-56, Mk 15:40, Lu 23:49, 24:18 **19:25:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40; Luk 23:49; 24:18 **19:26:** Jo 2:4, 13:23, 21:7, 21:20 **19:26:** Jon 2:4; 13:23; 21:7; 21:20 **19:28:** Sng 22:15, 69:21 **19:28:** Onger Akaba 22:15; 69:21 **19:29:** Mt 27:48 **19:29:** Matyu 27:48 **19:30:** Jo 17:4 **19:30:** Jon 17:4 **19:31:** Lo 21:22-23, Mk 15:42, Jo 19:42 **19:31:** Godɨn Araziba 21:22-23; Mak 15:42; Jon 19:42 **19:34:** 1 Jo 5:6-8 **19:34:** 1 Jon 5:6-8

34 Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire.
35 (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamin ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia migei. Akar ki gun migeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira migei.)
36 Godin Akinafarimin itir akar mam, a kamakin, "Me an agharitam apirighan kogham." God kamaghsua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir kam oto.
37 Ezi akar igharazir mam Godin Akinafarimin iti, a kamakin, "Gumazir me afuzimin ruazim, me an ganam."

Me Iesusin kuam isa mozir igiar mam gati
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Ezi gin Arimatean nguibamin gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsisi. Josep a Iesusin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatigha, uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatizi, a ghua Iesusin kuam ini.
39 Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarimin Iesusin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningin borem inigha aning veregha, borer kam gami. Ezi borer kamin osimtizim 30 kilogremin ghu.
40 Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuimin an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami mokin.
41 Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimin anegurazir danganir kamin boroghira, azenir mam iti. Egha azenir kamin mozir igiar mam iti, me dagiar mozir kamin, faragha gumazitamin kuatam afazir puvati.
42 Kar dughiar Judaba Sabatin dughiam bagh bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganimin boroghira iti. Kamaghin amizi, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kamin aneti.

20

Iesus ua dikafi
(Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibamin amizim Maria, a mozimin ghu. Egha a garima mozimin tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati.*
2 Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir Iesus bar ifongezim bagha ivegha ghua kamaghin aning migei, "Me Ekiamin kuam mozimin a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti."
3 Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha mozimin zui.
4 Aning virara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, faragha mozimin oto.
5 Egha an aviragha mozimin aven inir aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar gara, egha aven ghuzir puvati.
6 Ezi Saimon Pita an gin ghua, mozimin averiamin ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti.
7 Egha a inir igharazir mamin garima a uaghan iti, kar inir me

19:35: Jo 21:24 **19:35:** Jon 21:24 **19:36:** Kis 12:46, Nam 9:12, Sng 34:20 **19:36:** Ua Me Ini 12:46; Diboboniba 9:12; Onger Akaba 34:20 **19:37:** Sng 22:16-17, Sek 12:10, MAA 1:7 **19:37:** Onger Akaba 22:16-17; Sekaraia 12:10; Akar Mogomem 1:7 **19:38:** Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22 **19:38:** Matyu 27:57; Mak 15:42; Luk 23:50; Jon 7:13; 9:22 **19:39:** Jo 3:1-2, 7:50 **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 **19:40:** Ap 5:6 **19:40:** Aposel 5:6 **19:42:** Ais 53:9, Jo 19:31 **19:42:** Aisaia 53:9; Jon 19:31 **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1 **20:1:** Matyu 28:1; Mak 16:1; Luk 24:1 * **20:1:** Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:2:** Jon 13:23; 19:26; 21:7; 21:20; 21:24 **20:5:** Jo 19:40 **20:5:** Jon 19:40 **20:7:** Jo 11:44 **20:7:** Jon 11:44

Iesusɨn dapanimɨn ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvatɨ. Saimon ghaze, me ti a righa igharagha anetɨ.
8 Ezɨ suren gumazir igharazir faragha mozimɨn otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha nɨghnɨzir gavgavim iti.
9 (Guizbangɨra, Godɨn Akɨnafarimɨn itir akam ghaze, Iesus mozimɨn ua dɨkavigham. Ezɨ dughiar kamɨn aning akar kam tɨghar deraghvɨra a gɨfogham.)
10 Egha suren gumazimning uamategha dɨpenimɨn ghu.

Makdalan nguibamɨn amizim Maria Iesusɨn gani
(Matyu 28:9-10; Mak 16:9-11)

11 Ezɨ Maria mozimɨn azenan tughav ikia azi. Egha aziavɨra ikia aviragha mozimɨn averiamɨn gari.
12 Egha a enselɨn pumuningɨn garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusɨn kuam faragha ikezimɨn aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghɨn aperazɨ, mam an suemning ikezir naghɨn apera.
13 Egha aning kamaghɨn Marian azai, "Amizim, nɨ manmaghsuava azi?"
Ezɨ a kamaghɨn aning mɨgei, "Me nan Ekiamɨn kuam inigha ghu, ezɨ kɨ fozir puvatɨ, me managh anetɨ."
14 A kamaghɨn mɨkemegha, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezɨ Maria fozir puvatɨ, kar Iesus.
15 Ezɨ Iesus kamaghɨn an azara, "Amizim, nɨ manmaghsuava azi? Nɨ tina buri?"
Ezɨ Maria ghaze, kar ti azenimɨn garir gumazim, egha a kamaghɨn Iesus mɨgei, "Gumazir aruam, nɨ an kuam inigh mangɨghɨva, egh danganir nɨ an atɨzimɨn gun na mɨkemegh. Eghtɨ kɨ mangɨva a iniam."
16 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, "Maria!"
Ezɨ Maria ragha kamaghɨn Hibrun akamɨn a mɨgei, "Rabonai." Akar kamɨn mɨngarim a kamakɨn, "Tisa."
17 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, "Kɨ tɨghar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghɨn nɨ nan suiraghɨv ikian markɨ. Nɨ nan avegghbuaba bagh mangɨva kamaghɨn me mɨkɨm, kɨ e uan Afeziam bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan ian God."
18 Ezɨ Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghɨn me mɨgei, "Kɨ Ekiamɨn ganigha gɨfa." Egha an akar Iesus a mɨkemezimɨn gun me mɨgei.

Suren gumaziba Iesusɨn gani
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 Sanden guaratɨzimɨn amɨnim pɨrigha gɨvazɨ, suren gumaziba Judabar atiatigha dɨpenir me itim, me pamten an tiar akaba ase. Ezɨ Iesus iza pura suren gumazibar tongɨn tugha, kamaghɨn me mɨgei, "Ian naviba amɨragh ikɨ."
20 A kamaghɨn mɨgɨa, uan duar torir dafarimningɨn itimning ko duar ivir vuemɨn itim, men aka. Ezɨ suren gumaziba Ekiamɨn ganigha me bar akonge.
21 Ezɨ Iesus ua me mɨgei, "Ian naviba amɨragh ikɨ. Afeziam na amadazɨ ezɨ kɨ ize. Ezɨ kamaghɨra kɨ ia amadima ia zui."
22 A kamaghɨn mɨgɨa, egha uan amɨnim men a giveragha, men amada, egha kamaghɨn me mɨgei, "Ia Godɨn Duam uan navir averiabar a inigh.
23 Egh ia gumazamizibar arazir kuraba gɨn amadagham, eghtɨ God

20:9: Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:9:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:25-31; 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5 **20:11:** Mak 16:5 **20:14:** Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4 **20:14:** Matyu 28:9; Mak 16:9; Luk 24:16; 24:31; Jon 21:4 **20:17:** Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:17:** Onger Akaba 22:22; Matyu 28:10; Rom 8:29; Efesus 1:17; Hibru 2:11-12 **20:19:** Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5 **20:19:** Mak 16:14; Luk 24:36; Jon 19:38; 1 Korin 15:5 **20:20:** Jo 16:22, 19:34, 1 Jo 1:1 **20:20:** Jon 16:22; 19:34; 1 Jon 1:1 **20:21:** Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1 **20:21:** Matyu 28:18-19; Jon 17:18; 2 Timoti 2:2; Hibru 3:1 **20:23:** Mt 16:19, 18:18 **20:23:** Matyu 16:19; 18:18

uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam."

Tomas Iesusin gani

24 Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim.

25 Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas migei, "E Ekiamin ganigha gifa."

Ezi Tomas kamaghin me migei, "Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimingin ganighan koghiva, egh ki uan dafar puzim an duar torimning datighan kogh, egh uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham."

26 Ezi 7plan dughiaba givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, "Ian naviba amiragh iki."

27 Egha a kamaghin Tomas migei, "Ni uan dafar puzimin kagh suiragh, egh nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki."

28 Ezi Tomas kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni nan Ekiam. Ni nan God."

29 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni nan ganigha givagha, nighnizir gavgavim nan iti, a? Gumazir nan ganizir puvatiziba, egha nighnizir gavgavim nan iti, gumazir kaba bar akongegh."

Akinafarir kamin mingarim

30 Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamin da osirizir puvati.

31 Ezi akar ki osirizir kam, ki kamaghsua, ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamaghsua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7plan suren gumaziba Iesusin gani

1 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Dipar Akaremin boroghin, uabi isa ua uan suren gumazibar aka. Galilin Dipar Akaremin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto.

2 Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim) ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim) ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti.

3 Egha Saimon Pita kamaghin me migei, "Ki osiriba burisi mangam."

Ezi me ghaze, "E ni ko mangam." Egha me dikavigha botin mamin ghuavanabogha me zui. Ezi dimagarir kamin me osirir taba inizir puvati.

4 Ezi bar mizaraghara, aruem ovirima, me gumazir mamin garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus.

5 Ezi Iesus kamaghin men azara, "Otariba, ia osiritaba iniz, o?"

20:24: Jo 11:16, 14:5, 21:2 **20:24:** Jon 11:16; 14:5; 21:2 **20:27:** 1 Jo 1:1 **20:27:** 1 Jon 1:1 **20:29:** 2 Ko 5:7, 1 Pi 1:8 **20:29:** 2 Korin 5:7; 1 Pita 1:8 **20:30:** Jo 21:25 **20:30:** Jon 21:25 **20:31:** Lu 1:4, Jo 3:15-16, 5:24, Ro 1:17, 1 Pi 1:8-9, 1 Jo 5:13 **20:31:** Luk 1:4; Jon 3:15-16; 5:24; Rom 1:17; 1 Pita 1:8-9; 1 Jon 5:13 **21:2:** Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24 **21:2:** Matyu 4:21; Jon 1:45-51; 20:24 **21:3:** Lu 5:5 **21:3:** Luk 5:5 **21:4:** Jo 20:14 **21:4:** Jon 20:14 **21:5:** Lu 24:41 **21:5:** Luk 24:41 **21:6:** Lu 5:4-7 **21:6:** Luk 5:4-7

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze,
"Bar puvati."
6 Ezi a kamaghin me migei, "Ia
ivem inigh, botin agharir guvimin
amadaghan anekunigh, egh ia osir-
itaba iniam." Ezi me ivem akunizi,
osirir bar avirim ivem gizivazi, me a
gekuigh anangan ibura.
7 Ezi suren gumazir Iesus bar
ifongezim, a kamaghin Pita migei,
"Kar Ekiamra." Pita faragha in-
garasava uan korotiar aruzim sue.
Egha a kamaghin oraki, "Kar Eki-
amra," egha korotiam uam anerugha
uabi ikegha, dipam uabi akunigha
egha dipamin ghua dadarimin oto.
8 Ezi suren gumazir igharaziba
botin mam inigha ghua, osiriba sara
ivem amikirigha dadarimin zui. Me
saghon itir puvati, me 100 mitan
dipar dadarimin boroghira iti.
9 Ezi me iza dadarimin otogha
givagha, me avir mamin garima osiri
maba avim gisin iti. Ezi bretin maba
sara iti.
10 Ezi Iesus kamaghin me migei,
"Osirir ia datirighin iniziba, ia taba
inigh izi."
11 Ezi Saimon Pita botin ghuavan-
abogha, egha ivem a mikirigha dipar
dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara
ivem gizifa, da bar moghira, 153plan
osiriba. Osiriba bar avirasemezi
ivem akariaghirizir puvati.
12 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia
izi dami."
Ezi suren gumaziba atiatigha men
tav an azarazir puvati, "Ni tina?" Me
fo, kar Ekiamra.
13 Ezi Iesus avimin boroghira ghua
bret inigha me ganidi. Egha osiriba
sara inigha uaghan me ganidi.
14 Dughiar Iesus mozimin dikavizimin
gin, kar an namba 3in dughiam a uabi
isa uan suren gumazibar aka.

*Iesus Pita migia ghaze, ni nan sip-
sipba deraghvira men gan men akur-
vagh*

15 Iesus uan suren gumaziba ko
amegha givagha, Iesus kamaghin
Saimon Pitan azai, "Saimon, Jonin
otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni
na gifongezir arazir kam, a gumazir
kaba na gifongezir arazibagh afira?"
Ezi Pita ghaze, "Are, Ekiam, ni fo, ki
ni gifonge."
Ezi Iesus a migei, "Ni nan gumaza-
miziba sipsipin nguzibar min men
akurvagh deraghvira men gan."*
16 Ezi Iesus uam an azara, "Saimon,
Jonin otarim, ni ti na gifonge?"
Ezi Pita a ikara, "Are, Ekiam, ni fo,
ki ni gifonge."
Ezi Iesus a migei, "Ni nan gumaza-
miziba sipsipbar min men akurvagh
deraghvira men gan."†
17 Egha dughiar mikezimin uam an
azara, "Saimon, Jonin otarim, ni ti na
gifonge?"
Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar
mikezim uam an azaragha ghaze, ni
ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus
migei, "Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni
fo, ki ni gifonge."
Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni nan
gumazamiziba sipsipbar min men
akurvagh deraghvira men gan.‡
18 Ki guizbangira ni migei, ni
fomira igiamra ikia, ni uabi letiam
uan ivariam ikegha danganir
ni mangasa ifongezibagh arui.
Egh ni ghurighamin dughiam, ni
uan agharimning feghti, gumazir

21:7: Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2 **21:7:** Matyu 14:29; Jon 13:23; 20:2 **21:11:** Lu 5:6 **21:11:** Luk 5:6 **21:13:** Jo 6:11, Ap 10:41 **21:13:** Jon 6:11; Aposel 10:41 **21:14:** Jo 20:19, 20:26 **21:14:** Jon 20:19; 20:26 **21:15:** Mt 26:33, Jo 1:42 **21:15:** Matyu 26:33; Jon 1:42 * **21:15:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, "Ni ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?" Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, "Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam." **21:16:** Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 **21:16:** Aposel 20:28; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25 † **21:16:** Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, "Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam." **21:17:** Jo 13:38, 16:30 **21:17:** Jon 13:38; 16:30 ‡ **21:17:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, "Ni nan roroam?" Egha Pitan akar kam giragha ghaze, "Ni fo, ki nin roroam." **21:18:** Jo 13:36, Ap 12:3-4 **21:18:** Jon 13:36; Aposel 12:3-4

igharazim nɨ gikegh nɨ inigh danganir nɨ mangasa ifongezir puvatɨzimɨn mangam."
19 (Iesus mɨgɨrɨgɨar kam mɨgɨa kamaghɨn Pitan aka, a tuavir manamɨn aremegh ziar ekiam God danɨngam.) Egha a kamaghɨn Pita mɨgei, "Nɨ nan gɨn izɨ."

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kamɨn akam

20 Ezɨ Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamɨn garima, an aningɨn gɨn izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusɨn afarɨzim boroghɨra anetɨgha, kamaghɨn an azai, Ekiam, tina nɨ isɨ apanibar agharim darɨgham?
21 Ezɨ Pita an ganigha kamaghɨn Iesus azara, "Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?"
22 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "Kɨ ifueghtɨ a ikɨvɨra ikɨ mangɨ dughiar kɨ uamategh izamim otogham, kar nɨn bizim puvatɨ. Nɨ nan gɨn izɨ."
23 Kamaghɨn amizɨ, akar kam tintinibar arui, ezɨ gumazamiziba kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, "Suren gumazir kam an aremeghan kogham."
Ezɨ Iesus guizbangɨra kamaghɨn mɨkemezir puvatɨ, an aremeghan kogham. Puvatɨ. A ghaze, "Kɨ ifueghtɨ a ikɨvɨra ikɨ mangɨ dughiar kɨ uamategh izamim otogham, kar nɨn bizim puvatɨ."
24 Kar suren gumazir kamra, a datɨrɨghɨn bizir kabar gun mɨkemegha, an akar kaba osiri. E datɨrɨghɨn fo, akar a gun mɨkemezir kaba, da guizbangɨra.
25 Ezɨ bizir avɨrir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizɨ, da iti. Ezɨ me ti vaghvagha bizir kabar akɨnafariba osirighai, nguazir kamɨn akɨnafarir kabar arɨghamin danganiba bar puvatɨgham.

21:19: Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 **21:19:** Matyu 16:24-25; Mak 1:17; Jon 13:36; 2 Pita 1:14 **21:20:** Jo 13:23-25, 20:2 **21:20:** Jon 13:23-25; 20:2 **21:22:** Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 **21:22:** Matyu 16:27-28; 25:31; 1 Korin 4:5; Akar Mogomem 22:7; 22:20 **21:24:** Jo 19:35, 3 Jo 12 **21:24:** Jon 19:35; 3 Jon 1:12 **21:25:** Jo 20:30 **21:25:** Jon 20:30

Aposelbar Ingangariba O Aposel

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamin garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, me Iesusin Akar Aghuim "Jerusalemin nguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar," an gun me migei. (Ni sapta 1:8in gan.)

Aposelbar akinafarim kamaghin migia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha gin ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimin otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an gin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekiar mam Aposelbar akinafarim a migei, a Godin Duamin ingangarim. Pentikosin dughiamin Godin Duam faragha Iesusin suren gumazamizibar ize. Egha gin Godin Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi.

Ezi akinafarir kam e uaghan aposelbar akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamin gin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelbar akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizir bizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusin gin aruizir puvati. A Iesusin siosin gumazamiziba dikabinasa pamtemin ingari. Ezi Iesus Polin diazi, a Iesus baghavira itir gumazimin min otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarir kamin otevir maba, Luk bizir Pol bativizibagh eghanasa, ghaze, "Eia," e dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghin amizi, a ghaze, "Eia."

Aposelba Jerusalemin aven Iesusin Akar Aghuim akuri

(Sapta 1:1--8:3)

Iesus akar dikirizimin ghaze, a Godin Duam amangam

1-2 Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimin, ki Iesus amizir biziba ko, a gumazamizibar sure gamiziba bar, ada osiri. Dughiar kamin Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamin ghuavanabozir dughiamin tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamin mangasa, aposelba misevegha Godin Duamin gavgavimin ingangarir akabar me migei.*

3 A faragha mizaziba inigha aremegha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamin mangasava amua uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar fo, a ua dikavigha iti. Ezi 40plan dughiaba, dughiar kamin aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migei.

4 Dughiar mamin a me ko ikia, apava migirigiar gavgavir kam me

---

1:1-2: Mak 16:19; Luk 1:1-4; 24:49-51 * **1:1-2:** Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. **1:3:** Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7 **1:3:** Matyu 28:17; Mak 16:12; Luk 24:36-49; Aposel 10:41; 1 Korin 15:5-7 **1:4:** Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Aposel 2:33

ganingi, “Ia Jerusalemin nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ki an gun ia mikemezi, ia a baraki. Ia a bagh iki.
5 Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham.”
6 Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?”†
7 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Biziba otivamin dughiaba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim puvati.
8 Godin Duam izighiri ia gizivaghti, ia an gavgavim iniam. Eghti bizir ia ganigha foziba, ia Jerusalemin nguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar, me geghanam.”

Iesus Godin Nguibamin zui (Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

9 Ezi Iesus kamaghin mikemegha givazi, an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.
10 A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arugha bemira men min tu.
11 Egha aning kamaghin me migei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizi a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizi a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham.”

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias amisefe

12 Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ategha ua Jerusalemin zui. Olivin Mighsiar kam Jerusalemin boroghira ikia an ruarim 1 kilomitan mirara ghu.
13 Egha me otivigha, ghuriar pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabar kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Bartolomyu ko Matyu, Jems, Alfiusin otarim, ko Saimon a Selotbar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

14 Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei. Ezi amizir maba ko, Iesusin amebam Maria ko Iesusin doziba uakan.
15 Dughiar kabar aven Pita nighnizir gavgavim Iesusin itir darazir tongin tu. (Men avirimin dibobonim 120.)
16 Egha kamaghin migei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin Devit mikemezi moghira otogha gifa.

1:5: Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16 **1:5:** Matyu 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jon 1:33; Aposel 11:16 **1:6:** Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 **1:6:** Aisaia 1:26; Amos 9:11; Matyu 24:3; Luk 24:21 † **1:6:** Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelia Romin apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamin otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Romin gavman batueghiva uabi Israelian ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham. **1:7:** Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1 **1:7:** Matyu 24:36; Mak 13:32; 1 Tesalonika 5:1 **1:8:** Matyu 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48; Jon 15:27; Aposel 2:32; 3:15; 5:32 **1:9:** Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 **1:9:** Mak 16:19; Luk 24:50-51; Jon 6:62; 20:17 **1:10:** Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 **1:10:** Matyu 28:3; Mak 16:5; Luk 24:4; Jon 20:12; Aposel 10:3; 10:30 **1:11:** Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 **1:11:** Matyu 24:30; 26:64; Luk 21:27; Jon 14:3; 1 Tesalonika 1:10; 4:16; Akar Mogomem 1:7 **1:12:** Lu 24:50 **1:13:** Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16 **1:13:** Matyu 10:2-4; Mak 3:16-19; Luk 6:14-16 **1:14:** Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 **1:14:** Matyu 13:55; Luk 23:49; 23:55; 24:10; Jon 6:42; 7:5 **1:16:** Sng 41:9 **1:16:** Onger Akaba 41:9

17 Judas fomira en gumazir mamra,
egha uaghan ingangarir e amir kam
gami.”
18 (Ivezir Judas uan arazir kuramin
inizim, a nguazir mam givese. Egha
nguazir kamin a uabi ekunigha are-
megha an mikarzim afoaraghiri, ezi
an muriaba bar azenim gire.
19 Kamaghin amizi, Jerusalemin
itir darazi bar moghira bizir kam
baregha, nguazir kam uan akamin
ziar kam a gati, Akeldama. An
mingarim kamakin, “Ghuzimin
Nguazim.”)
20 Egha Pita ua kamaghin migia
ghaze, “Godin Akinafarimin itir
Onger Akabar aven osizirir kam
iti, ‘An danganim pura iki, tav an
danganim inian marki.’
“Egha a uaghan ghaze, ‘A gumazir
dapanim, eghti igharaz tav an dan-
ganim ini.’
21 “Kamaghin amizi, e gumazir zu-
rara e ko ikia uaghan Ekiam Iesus ko
aruizir gumazitam amisivam.
22 Dughiar Jon gumazamiziba
ruezim ko Iesus faragha ingangarim
igiamra a gamir dughiam ikegha,
ghua dughiar God Iesus inizi an e
ategha ghuavanabozir dughiamin
tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir
gumazitam amisivam. Gumazir kam
Iesusin garima, a ua dikafi. An e ko
migirigiar kamin gun akam akunam.”
23 Egha me gumazir pumuningin
ziamning diboro, Josep, an ziar mam
Barsabas (an ziar igharazir mam Jas-
tus) ko Matias.
24-25 Egha me God ko migei, “Ekiam,
gumazamizibar navir averiaba, ni
bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningin
tav amiseveghti, an aposelin ingan-
garim bagh Judasin danganim iniam.
Ingangarir kam Judas anetegha uan
danganir ikiamimin ghu.”
26 Egha me dagiaba aningin ziamn-
ing osirigha torim gatigha aning gi-
vazvasi. Ezi dagiar Matiasin ziam
isin itim faragha azenim giri. Ezi me
Matias isa, uaghan 11plan aposelbar
tongin aneti.

2

Godin Duam izaghiri

1 Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam
otozima, nighnizir gavgavim Iesusin
itir darasi, me bar moghira uari aku-
vagha danganir vamiran iti.*
2 Ezi zuamira niginir mam Godin
Nguibamin ikegha izaghira mati
aminir gavgavim izi. Egha dipenir
me apiaghav itim bar a gizivagha
anevara.
3 Egha me garima bizir mam mati
avir mizariaba biaghira vaghvagha
men dapanir siriabagh apiaghiri.
4 Ezi Godin Duam bar moghira me
gizivagha, gavgavim me ganiga me
gamima, me nguibar igharazibar ak-
abav gei.
5 Ezi Judan gumazamizir Godin
apengan itir maba, me nguazimin
itir kantriba bar dar ikegha izegha
datirighin Jerusalemin iti.
6 Egha me niginir kam baregha
iza bar uari akuvaghava, vagh-
vagha orazima gumazamiziba men
nguibabar akabav gei. Kamaghin
amizi, me digavir kuram gamua
okam nighnisi.
7 Egha me digavir kuram gamigha
azangsisi, “Gumazamizir migeir
kaba, me bar Galilin gumazamiz-
ibara!
8 Ezi manmaghin amizi, e vagh-
vagha me barazi me en nguibabar
akabav gei?

1:17: Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 **1:17:** Matyu 10:4; Luk 6:16; Aposel 1:25 **1:18:** Mt 26:15, 2 Pi 2:15 **1:18:** Matyu 26:15; 2 Pita 2:15 **1:18:** Matyu 27:3-8 **1:20:** Sng 69:25, 109:8 **1:20:** Onger Akaba 69:25; 109:8 **1:22:** Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 **1:22:** Matyu 3:16; Mak 1:9; 16:19; Luk 3:21; 24:51; Jon 15:27; Aposel 4:33 **1:24-25:** 1 Samuel 16:7; Jeremaia 11:20; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 **2:1:** Lo 16:9-11, Ap 1:14 **2:1:** Godin Araziba 16:9-11; Aposel 1:14 * **2:1:** Pentikosin Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar Aghavir Dughiar Ekiam. **2:2:** Ap 4:31 **2:2:** Aposel 4:31 **2:3:** Mt 3:11 **2:3:** Matyu 3:11 **2:4:** Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:4:** Mak 16:17; Aposel 1:5; 4:31; 10:44-46; 1 Korin 12:10; 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:7:** Aposel 1:11

9 En marazi Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize.
Ezi marazi Mesopotemian Distrighin ize. Ezi marazi Judian Distrik ko
Kapadosian Provins ko, Pontusin
Provins ko, Esian Provinsin ize.
10 Ezi marazi Frigian Distrik ko
Pamfilian Provinsin ize. Ezi marazi
Isipin kantri, ko Libian Distrighin
aven itir nguibar ekiam Sairinin
boroghin ikegha ize. Ezi marazi
Judan gumazir Romin nguibamin
ikegha izeziba. Marazi Judaba,
ezi marazi Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, me Judan Arazibagh
amua dar gin ghua, egha me uaghan,
mati en marasi.
11 Ezi en marazi Kritin Arighatizim
ko Arebian Distrighin gumazamiziba, e vaghvagha me barazima me en
nguibabar akabar God amizir bizir
ekiabar gun migei!"

12 Ezi Judan gumazamiziba
digavir kuram gamigha pura okam
nighnigha uarir azangsisi, "Kar bizir
tizim?"
13 Ezi Judan gumazamizir maba
dibovir akabav gia ghaze, "Me wainin
dipar aviriba amegha ongani."

Pita akam akuri

14 Ezi Pita 11plan aposelba ko
tughav ikia, egha pamtem kamaghin
gumazamizibav gei, "Ia Judaba ko
Jerusalemin itir gumazamiziba, ia
bar deraghvira na baragh. Ki bizir
otozir kamin gun ia mikemeghti, ia a
gifogham.
15 Gumazamizir kaba wainin
dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9
kloghin mizarazimra.†
16 Bizir otozir kam, kar Godin akam
inigha izir gumazim Joel fomira
mikemezi moghin:

17 " 'God kamaghin migia ghaze,
Dughiar gin izamibar ki uan
Duam gumazamiziba bar me
gingegham.
Eghti ian otariba ko guiviba Godin
akam inigha izir gumazamizibar min mikimtima,
ian gumazir igiaba irebabar min
bizibar ganti,
ian gumazir ghuriba irebabar ganam.
18 Dughiar kabar ki uaghan uan
Duam isi,
uan ingangarir gumaziba ko
ingangarir amizibagh ingegham,
eghti me Godin akam inigha
izir gumazamizibar akabav kimam.
19 Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh,
egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.
Eghti ghuzim ko avim ko
miturir dafam otogham.
20 Eghti aruem mitarmeghti, iakinim
ghuzimin min otogham.
Bizir kaba faragh otivighti,
gin Ekiam Izamin Dughiam
otogham.
Dughiar kamin Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara
izam.
21 Eghti Ekiamin ziamin dimamin
adarasi,
a men akurvagham.'

22 "Israelin gumazamiziba, ia
migirigiar kam baragh. Nasaretin
Iesus, God ia bagha anemadagha
gavgavim a ganingizi, a ian tongin
ingangarir gavgavir ekiaba ko mirakelin gavgavibagh amizi, da otivizi
ia dar ganigha uari fo.
23 God uan ifongiamin gin ghua
ia bagha fomira nighnizir mam
gamigha, uan Otarim isa ian agharim
gati. Ezi ia gumazir kurabar

2:9: 2 Ti 1:15 **2:9:** 2 Timoti 1:15 **2:15:** 1 Te 5:7 **2:15:** 1 Tesalonika 5:7 † **2:15:** Judaba dughiar kamin mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamaghin Pita akar kam me migei. **2:17:** Joel 2:28-32; Sekaraia 12:10; Jon 7:38; Aposel 10:45; 21:9 **2:21:** Ro 10:13 **2:21:** Rom 10:13 **2:22:** Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4 **2:22:** Jon 3:2; 14:10-11; Hibru 2:4 **2:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20 **2:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:33; Jon 19:18; Aposel 4:28; 1 Pita 1:20

agharimin, a isa ter ighuvimin a
gafuzi, an areme.
24 Ovevem bar Iesusin suiraghan
kogham. Kamaghin, God a gamizi a
dikavigha ovevemin gavgavim ataki.
25 Devitin Onger Akabar Akinafarim
kamaghin mikeme:

" 'Ki Ekiamin garima a zurara bar nan
boroghira iti.
A bar roghira ikia gavgavim na
ganidi.
Kamaghin amizi, ki atiatiava
agoir puvati.
26-27 Ni na ateghti,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ikian kogham.
Ni ua bagha inabazir gumazim
aneteghtima,
an inivafizim kurighan kogham.
Kamaghin nan navir averiam bar
akonge.
Ezi ki migirigiar aghuibagh ami.
God na damuamin bizir aghuiba,
ki da bagha mizuai.
28 Ikirimirir aghuarim iniamin tu-
avim,
ni nan akagha gifa.
Ni na ateghti ki ni ko ikiam,
egh ni na damuti,
ki bar akuegham.'

29 "Nan adarasi, ki guizbangira
ia migei, en ovavim Devit aremezi
me anefa. Ezi an dagiar mozim
datirighin e ko ikia kati.
30 Devit a Godin akam inigha
izir gumazir mam, egha a fo, God
migirigiar gavgavim a ganiga ghaze,
'Nin atrivir danganimin ki nin ovavi-
tam afagham.'
31 God gin damuamin bizim, Devit
a gifo, a Gumazir God Uam E Iniasa
Misevezim, Krais, an aremegh ua
dikavamin bizim migei. Egha ghaze,
God aneteghtima a Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin ikian
kogham. Egh an inivafizim kurighan
kogham.‡
32 Ezi gumazir kam Iesus, God a
gamizi a ua dikafi. Ezi e uari uan
damazibar an ganigha, an gun migei.
33 Ezi Iesus ghuanabogha uan
Afeziam Godin agharir guvim gaper-
aghav ikia a da gavgavim isi. Ezi
an Afeziam a mikemezi moghin uan
Duam Iesus ganingi. Ezi datirighin
ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi
dagh ami.
34 Devit Iesusin min Godin
Nguibamin ghuzir puvati. Egha a
kamaghin migei:

" 'Ekiam kamaghin nan Ekiam migia
ghaze,
"Ni nan agharir guvimin daper-
agh iki mangiti,
35 ki nin apaniba dikabiragh me isi nin
dafarim datighti,
me nin dagarimningin apengan
ikiam." '

36 "Kamaghin amizi, Israelia ia
bar bizir kam gifo, ia misuegha ter
ighuvimin gurazir Iesusin kam, God
datirighin a gamizi an Ekiamin oto,
a Krais, God Uam E Iniasa Misevezir
Gumazim."

Gumazamizir aviriba uan naviba iragha rue

37 Gumazamiziba Pitan akaba
barazima, da men navibagh kuizi,
me kamaghin Pita ko aposelin

2:24: Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15 **2:24:** Matyu 28:5-6; Mak 16:6; Luk 24:5; Aposel 3:15; 4:10; 10:40; 13:30-31; 17:31; 1 Korin 15:15 **2:25:** Onger Akaba 16:8-11 **2:26-27:** Aposel 13:35 **2:29:** 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8 **2:29:** 1 Atriviba 2:10; Aposel 13:36; 2 Timoti 2:8 **2:30:** 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 **2:30:** 2 Samuel 7:12-13; Onger Akaba 89:3-4; 132:11 **2:31:** Sng 16:10, Ap 13:35 **2:31:** Onger Akaba 16:10; Aposel 13:35 ‡ **2:31:** Grighin akam me ghaze, "Krais," an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:32:** Ap 1:8, 2:24 **2:32:** Aposel 1:8; 2:24 **2:33:** Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12 **2:33:** Jon 14:26; Aposel 1:4; 5:31; 7:55-56; 10:45; Hibru 10:12 **2:34:** Onger Akaba 110:1 **2:36:** Ap 5:30-31 **2:36:** Aposel 5:30-31 **2:37:** Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30 **2:37:** Sekaraia 12:10; Luk 3:10-12; Aposel 9:6; 16:30

igharazibav gei, “En aveghbuaba, e manmaghin damuam?”

38 Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar navibagh iragh Krais Iesusin ziamin rueghti, a ian arazir kuraba gin amangiti, God uan Duam ia daningam.

39 God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam isi, ia ko, ian boriba ko, ian saghon itir darazi bar, a uan Duam ia daningam. God, en Ekiam, gumazamizir a diaziba, a uan Duam me daningam.”

40 Egha Pita migirigiar aviribar me gamua akar gavgavir maba sara me mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamin gumazamizir kurar kabagh asighasigh uaghan ia gasighasighan kogham.”

41 Ezi gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamin God ua 3,000plan gumazamizir maba ua me inizi, me Kraisin adarazir aven ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

42 Kraisin adarazi me aposelbar migirigiaba baragha, bizibar uarir akurvagha, uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge.§

43 Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumazamizir aviriba digavir kuram gami.

44 Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira ikiava, bizir me itiba, me uarir akurvasi.

45 Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava, dagheba otevezibar akurvasi.

46 Dughiabar zurara, me Godin Dipenir avizimin uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera.

47 Egha me Godin ziam fema, gumazamizir igharaziba me bagha bar akonge. Ezi Ekiam dughiabar zurara gumazamiziba akurvaghavira iti. Kamaghin amizi, men dibobonim dughiabar ghuavanagavira iti.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

1 Aruer mam, aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui.

2 Ezi gumazir navimin averara suemning ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mamin aneri si, an ziam, Tiar Akar Bar Dirim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuibagh ginge.

3 Ezi a gari Pita ko Jon Godin Dipenimin aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge.

4 Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!”

5 Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha, aningra gari.

6 Ezi Pita kamaghin migei, “Ki dagiaba puvati, bizir ki itim, ki ni daningasa. Nasaretin gumazim Krais Iesus, an ziamin, ni dikavigh daru!”

2:38: Lu 24:47, Ap 3:19 **2:38:** Luk 24:47; Aposel 3:19 **2:39:** Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17 **2:39:** Aisaia 57:19; Joel 2:28; Aposel 10:45; 14:27; Efesus 2:13; 2:17 **2:40:** Lo 32:5, Fl 2:15 **2:40:** Godin Araziba 32:5; Filipai 2:15 **2:41:** Ap 2:47, 4:4, 5:14 **2:41:** Aposel 2:47; 4:4; 5:14 **2:42:** Ap 20:7 **2:42:** Aposel 20:7 § **2:42:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraisin adarazi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api. **2:43:** Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12 **2:43:** Mak 16:17; Aposel 4:33; 5:11-12 **2:44:** Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 **2:44:** Aposel 4:32-35; 5:12; 6:8 **2:46:** Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 **2:46:** Luk 24:53; Aposel 1:14; 20:7 **2:47:** Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18 **2:47:** Aposel 2:41; 4:33; 5:14; 6:7; 11:21; 11:24; Rom 14:18 **3:1:** Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:1:** Aposel 2:42; 10:9; 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8 **3:2:** Jon 9:1; Aposel 14:8 **3:4:** Ap 14:9 **3:4:** Aposel 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:6:** Aposel 3:16; 4:10 **3:8:** Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:8:** Aisaia 35:6; Jon 5:14; Aposel 14:10

7 Egha Pita an dafarir guvimin
suiragha a fe. Ezi an duiavaniba ko
dagariba zuamira gavgafi.
8 Ezi a dikavigha uabi ekunigha
maghiram arui. Egha a Pita ko
Jon sara Godin Dipenir avizibar aven
aruava, pin uabi ekura, Godin ziam
fe.
9 Ezi gumazamiziba bar an gari an
arua Godin ziam fema,
10 me an ganigha a gifogha ghaze,
gumazir kamra Godin Dipenimin tiar
akar ziam, Tiar Akar Bar Dirimin
apiav ikia, dagiaba bagha gumaza-
mizibagh inge. Egha me digavir ku-
ram gamigha pura nighnisi, man-
maghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

11 Ezi gumazamiziba akar kam
baregha, digavir kuram gamigha,
ivemara ghua gumazir kamin
garima a Pita ko Jonin suiragha,
Godin Dipenir azuarimin tughav
iti. Dipenir azuarir kamin ziam,
Solomonin Azuarim.
12 Ezi Pita kamaghin ganigha,
me migei, "Israelin gumazamiziba,
tizim bagha bizir kam ia gamizima
ia digavir kuram gami? Ia tizim
bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti
uan gavgavibar tuavim, o ga Godin
damazimin deravira itir tuavimin,
gumazir kam gamizima an arui? Bar
puvati.
13 Abraham ko Aisak ko Jekopin
God, a en inazir afeziabar God, a
uan ingangarir gumazim Iesus bar
a pirafa. Ia, an aremeghasa a isa
apanibar dafarim gati. Egha dughiar
Pailat anetaghiraghasa migeim, ia
kamaghin migei, 'E tong a gifongezir
puvati!' Egha akirim a gasara.
14 Ia Godin damazimin zuegha
derazir gumazimin aghuaghava,
gumazir kuram uari bagh ane-
taghiraghasa Pailat migei. A gumaz-
ibav sozi me ariaghirezir gumazim.
15 Ia gamizi ia angamira itir gu-
mazim, ia a misoghezi an aremezi
God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning
bizir kamin ganighava a gifogha an
gun migei.
16 Ga Iesusin ziamin nighnizir gav-
gavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir
ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini.
Iesusra gan nighnizir gavgavir kam
gamizi, nighnizir gavgavir kamra gu-
mazir kam gamizi, a bar derazi, ia
datirighin uari an gari.
17 "Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo,
ia uan gumazir dapaniba ko amizir
arazim, ia a gifozir puvati.
18 Ezi God fomira an akam inigha
izir gumaziba bar me mikemezi,
me migia ghaze, God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim, Krais, mizazim
iniam. Ezi God uan migirigiabagh
amizi moghin dar dagheba otifi.
19-20 "Ia kamaghin ifueghtima, God
ian arazir kuraba angarighti dughiar
kabar Godin Duam iziva ian duaba
avughsizim ko navir amirizim, ia
danighti, God ia bagh Iesus uam
anemangam, a Gumazir God Uam
E Iniasa Misevezim, a ia bagha
anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh
da inisi, uan navibagh iraghiva
uamategh God bagh izi.
21 God fomira uan akam inigha izir
gumazir zuezibav kemezi, me ghaze,
'Iesus datirighin Godin Nguibam iki,
mangi dughiar God bizibar amuti
da bar igiabar otivam.' Eghti God
mikemezi moghin, biziba bar otivam.
22 Ezi akar dikirizir kam God fomira
Moses mikemezi, a kamaghin migei,

3:9: Ap 4:16, 4:21 **3:9:** Aposel 4:16; 4:21 **3:13:** Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32 **3:13:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Matyu 22:32; Luk 23:13-25; Aposel 2:23; 7:32 **3:14:** Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:14:** Matyu 27:15-23; Mak 15:6-14; Luk 23:13-23; Jon 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:15:** Aposel 1:8; 2:24; 2:32; 2:36; 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:16:** Matyu 9:22; Aposel 4:10; 14:9 **3:17:** Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:17:** Luk 23:34; Jon 16:3; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **3:18:** Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:18:** Aisaia 50:6; 53:5; Luk 24:27; 24:44; Aposel 26:22; 1 Pita 1:10-11 **3:19-20:** Aposel 2:38 **3:22:** Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:22:** Godin Araziba 18:15-19; Aposel 7:37

‘Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin gumazitamra misevegham. Bizir a migeiba, ia da baragh dar amu.
23 A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.’*
24 Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tugha izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.
25 “God fomira uan akam inigha izir gumaziba Akar Gavgavim me ganingi, ezi ia men boriba min iki, eghti Akar Gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavim ian ovaviba ko a gamizi, ia men boribar min iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikeme, ‘Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamin itir nguibaba bar deravira me damuam.’
26 God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, a deravira ia damuam. Bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim amisevegha ia bagha faragha anemada.”

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

1 Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim ko Sadyusiba, me izava aning bato.*
2 Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. Kamaghin amizi, gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi.
3 Egha me Pita ko Jonin agharimning suiragha aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghin amizi, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimzaraghan.
4 Ezi gumazamizir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghin tu.

Me Pita ko Jon kot gati

5 Egha amimzaraghan Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalemin uari akuvagha iti.†
6 Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezi Kaiafas ko Jon ko Aleksanda ko ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti.
7 Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inigha men damazibar izezi, me maghiram aningin azangsisi, “Gua gavgavir manam inigha, tinan ziamin gua bizir kabagh ami?”
8 Ezi Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, “Ia Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba!
9 Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsigh, egha ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera.
10 Eghti ia ko Israelin itir darasi, ia bar moghira bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Krais Iesusin

3:23: Wkp 23:29 **3:23:** Ofa Gami 23:29 * **3:23:** Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Godin Araziba 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:25:** Jenesis 12:3; 18:18; 22:18; Rom 9:4; 9:8; Galesia 3:8; 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46 **3:26:** Matyu 10:5; Luk 24:47; Aposel 13:32-33; 13:46 **4:1:** Lu 22:4, 22:52 **4:1:** Luk 22:4; 22:52 * **4:1:** Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:2:** Matyu 22:23; Aposel 23:8 **4:4:** Ap 2:41 **4:4:** Aposel 2:41 † **4:5:** Gumazir okoruar pumuning ko mikezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar min iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gativagha egha men gari. **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27 **4:7:** Matyu 21:23; Aposel 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:8:** Matyu 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 **4:10:** Aposel 2:24; 3:6; 3:13-16

ziamin, gumazir ian damazibar tughav itir kam ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡

11 Ezi Iesus:

"'Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.'

12 "Nguazir kamin gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusin ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en Akurvazir Gumazim."

13 Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatigha me migeima, me aningin ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningin gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui.

14 Egha me gumazir faragha suer ikuvizimin gari, a Jon ko Pita, ko tughav itima, me bizitam mikiman asa.

15 Kamaghin amizi, me akar gavgavimra aning ganingizima, aning Judan kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi.

16 Egha me uarir azangsisi, "E manmaghin gumazir kamning damuam? Jerusalemin itir gumazamiziba, fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati.

17 E kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danighti, aning ua Iesusin ziamin gun bar tav mikiman kogham."

18 Egha me ua aningin diazima aning aven ghuzi, me akar gavgavimin aning migia ghaze, gua uamategh Iesusin ziamin gun mikimiva gumazitabar sure damuan bar marki.

19-20 Ezi Pita ko Jon men akam ikaragha migei, "Ga uaning ganighava oraghizir bizibar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?"

21-22 Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40plan azenibagh afira. Gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizi, kamaghin me Godin ziam fe. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir migirigiaba ko migirigiar gavgavir maba uam aning gamigha aning amadazi aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi God ko migei

23 Ezi Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba aning mikemezir akabar gun uan adarazi bar me mikeme.

24 Ezi me kamaghin oregha uari akuvagha God ko migei. Me kamaghin migei, "En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarigha, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari.

25 Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme:

‡ **4:10:** Gumazir okoruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romin gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66--23:5in gan. Egha Iesus ovengegha givazi, me gumazamiziba nighnizir gavgavimin an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42 **4:11:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43 **4:12:** Matyu 1:21; Aposel 10:43 **4:16:** Jo 11:47, Ap 3:9-10 **4:16:** Jon 11:47; Aposel 3:9-10 **4:18:** Ap 5:28, 5:40 **4:18:** Aposel 5:28; 5:40 **4:19-20:** Aposel 5:29 **4:19-20:** Aposel 1:8; 22:15; 1 Jon 1:1-3 **4:24:** Kis 20:11, Neh 9:6, Sng 146:6 **4:24:** Ua Me Ini 20:11; Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6 **4:25:** Onger Akaba 2:1-2

"'Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba tizim bagha atari?
Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?
26 Ezi nguazir kamin itir atriviba me misoghasava ami.
Ezi gumazir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.
Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa.'

27 "Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Jerusalemin nguibamin uari akuvagha arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A gumazir ni fomira uan ingangarim bagha inabazim.
28 Ni fomiram otivasa mikemezir biziba, me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin ghua dagh ami.
29 Ezi Ekiam, ni atiatir akar me e ganingizibagh nighnigh. Egh ni en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam akunam.
30 Egh ni uan dafarim arimariar gumazamizibar arighti me ghuamagham. Egh ni mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir bar zuezim."
31 Egha me Afeziam ko mikemegha givazima, danganir me itim ivazvazima, Godin Duam bar moghira me gizivazi, me atiatir puvatigha Godin akam akuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi uan bizibar uarir akurvasi

32 Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami.
33 Egha aposelba Godin gavgavir ekiamin amodoghin, Ekiam Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. Ezi Godin apangkuvir ekiamra me ko iti.
34-35 Ezi kamaghin, men tav bizitamin otevezir puvati. Ezi gumazamizir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba inigha iza aposelbagh anidima, me da isava gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi.
36 Gumazir mam Josep, a Livain gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghin ghu, gumazamizibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas, a Saiprusin Arighatizimin gumazim.
37 A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inigha aposelbagh aningi.

5

Ananaias ko Safaira God gifari

1 Gumazir mam Ananaias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini.
2 Egha aning uaghara bar fogha, Ananaias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.
3 Ezi Pita kamaghin Ananaias migei, "Ni manmaghsua, Satan ataghizima a nin navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimin dagiar maba ni ua bagha dar suira?
4 Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimin dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigha uan dagiar kabar

4:27: Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13 **4:27:** Matyu 27:1-2; Mak 15:1; Luk 23:1; 23:7-11; Jon 18:28-29; Aposel 3:13 **4:28:** Ap 2:23, 3:18 **4:28:** Aposel 2:23; 3:18 **4:29:** Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 **4:29:** Aposel 9:27; 13:46; 19:8; Efesus 6:19 **4:31:** Ap 2:4, 4:29, 16:26 **4:31:** Aposel 2:4; 4:29; 16:26 **4:32:** Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8 **4:32:** Aposel 2:44-45; 2 Korin 13:11; 1 Pita 3:8 **4:33:** Ap 1:8, 1:22, 2:45-47 **4:33:** Aposel 1:8; 1:22; 2:45-47 **4:34-35:** Aposel 2:45 **4:36:** Ap 11:22-26, 13:2-3 **4:36:** Aposel 11:22-26; 13:2-3 **5:2:** Ap 4:34-37 **5:2:** Aposel 4:34-37 **5:3:** Lo 23:21, Lu 22:3, Jo 13:2 **5:3:** Godin Araziba 23:21

e gifari? Nɨ gumazamizibagh ifari puvatɨ, nɨ God gifari."

5 Ezɨ Ananaias kamaghɨn oregha degiaghirɨgha maghɨram areme. Ezɨ gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini.

6 Ezɨ gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gatɨ.

7 Ezɨ auan pumuning ko mɨkezim gɨvazɨ, an amuim fozir puvatɨgha aven izi.

8 Ezɨ Pita an azara, "Nɨ na mɨkɨm, kar nguazir ivezim, nɨ Ananaias ko gua a ini?"

Ezɨ a kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Are, bar an ivezimra."

9 Ezɨ Pita kamaghɨn a mɨgei, "Gua manmaghsua vɨrara fuegha Godɨn Duam gifari? Nɨ gan! Gumazir nɨn pam mozim gatɨziba, me tiar akamɨn iti. Egh me uaghan nɨn kuam inigh azenan mangam."

10 Pita mɨgɨavɨra itima, Safaira maghɨram an suemningɨn irɨghava areme. Ezɨ gumazir igiaba aven iza garima an aremezɨ me a inigha azenan ghugha an pamɨn mozimɨn mɨriamɨn anefa.

11 Ezɨ atiatir ekiam Kraisɨn adarazi bar me batozɨ, gumazir bizir kaba baraghiziba bar uaghan bar atiatingi.

Mirakelɨn avɨravɨriba otifi

12 Aposelba mirakelɨn avɨriba ko dɨgavir kuram gamir bizir avɨriba, gumazamizibar tongɨn dagh ami. Ezɨ nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir gumazamiziba, me Solomonɨn Azuarimɨn zurara uari akufi.

13 Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nɨghnɨzir puvatɨ. Me men ziaba fa egha fo, me arazir aghuim gami.

14 Marazi me ko poghan aghua, ezɨ avɨrim nɨghnɨzir gavgavim Ekiamɨn ikia men aven zuima, men dɨbobonim bar ghuavanabo.

15 Kamaghɨn, gumaziba arɨmariar gumazamiziba inigha men mɨsiaba ko akuriaba sara me atera iza tuavir mɨriamɨn me arɨsi. Me kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisɨn mangɨtɨ me ua ghuamagham.*

16 Ezɨ uaghan Jerusalem torim gatɨzir nguibar dozibar gumazir avɨrim, me uan arɨmariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezɨma, me bar moghɨra ghuamaghegha dera.

Ensel aposelbar akurazɨ, me kalabus ataki

17 Ezɨ ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir adarasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi.

18 Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gatɨ.

19 Me kalabusɨn itima, dɨmangan Ekiamɨn ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize.

20 Egha ensel kamaghɨn mɨgei, "Ia mangɨ, Godɨn Dɨpenir mɨriamɨn avɨzibar tuiv ikɨrɨmɨrir igiar kamɨn mɨgɨrɨgɨaba bar, gumazamizibav kɨm."

21 Ezɨ amɨnim itima aposelba, ensel me mɨkemezɨ moghɨn Godɨn Dɨpenir mɨriamɨn aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezɨ ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotɨn aven itir gumazibar diazɨ, me ghua uari akufa. Israelɨn gumazir aruaba bar uari akufa. Egha me kalabusɨn dɨpenimɨn aposelba inigh izasa akam amada.

22 Ezɨ polisɨn maba ghua kalabusɨn dɨpenimɨn otogha garima, me itir

5:12: Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12 **5:12:** Aposel 2:43; 14:3; Rom 15:19; 2 Korin 12:12 **5:14:** Ap 2:41, 21:20 **5:14:** Aposel 2:41; 21:20 **5:15:** Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 **5:15:** Matyu 9:21; 14:36; Aposel 19:12 * **5:15:** Gumazamizir kaba nɨghnɨzir gavgavim kamaghɨn iti, aruem Pita gisiraghtɨ an nedazim arɨmariar gumazamizibagh isɨn ikɨtɨ, me ua deragham. **5:16:** Mk 6:56, Ap 19:11-12 **5:16:** Mak 6:56; Aposel 19:11-12 **5:17:** Ap 4:1-2, 4:6 **5:17:** Aposel 4:1-2; 4:6 **5:19:** Ap 12:7-10, 16:26 **5:19:** Aposel 12:7-10; 16:26

puvati, ezi me uamategha iza bizir kamin gun migei,
23 "E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati."
24 Ezi me ghua bizir kamin gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†
25 Ezi gumazir mam iza ghaze, "Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumazamizibar sure gami."
26 Kamaghin amizi, Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim, uan gumazir a ko ingariba ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiatir puvati

27 Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin Itir bizim bagha men azangsisi.
28 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, "E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha ia ghaze, e Iesus misoghezi an areme."
29 Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin me migei, "E God baragham, e gumazamiziba baraghan kogham.
30 Iarara Iesusin misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. Ezi en ovavibar God Iesus fezi a ua dikafi.
31 Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizi, an Atrivimin Otarim ko Gumazamizibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egh a Israelia damuti me navibagh iraghti, God men arazir kuraba gin amangam.
32 E God amizir bizir kaba uan damazibar dar ganigha dar gun migei. Ezi Godin Duam uaghan bizir kabar gun migei. God baragha an gin zui adarasi, a uan Duam me ganingi."

Gamalielin fofozim

33 Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha, men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi.
34 Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan Arazibar sure gamizir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven tugha ghaze, aposelba tong azenan ikegh.‡
35 Egha a migirigiar kabagh ami, "Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh.
36 Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati.
37 Ezi an gin, gavman gumazamiziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mamin faragha ghuava me gavman

† **5:24:** Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?" **5:26:** Mt 14:5, 21:26 **5:26:** Matyu 14:5; 21:26 **5:28:** Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 **5:28:** Matyu 27:25; Aposel 2:23; 2:36; 4:18; 7:52 **5:29:** Ap 4:19 **5:29:** Aposel 4:19 **5:30:** Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 **5:30:** Aposel 3:15; 10:39; 13:29; Galesia 3:13; 1 Pita 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 **5:31:** Aposel 2:33-34; 3:15; Efesus 1:20; Filipai 2:9; Hibru 2:10; 12:2 **5:32:** Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 **5:32:** Jon 15:26-27; Aposel 1:8; 2:4; 10:44 **5:33:** Ap 2:37, 7:54 **5:33:** Aposel 7:54 ‡ **5:34:** Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **5:36:** Ap 21:38 **5:36:** Aposel 21:38 **5:37:** Lu 2:1-2

ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki.
38 Kamaghin amizi, ki datirighin kamaghin ia mikimasa. Ia bizitamin gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham.
39 Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi."
40 Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghugha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.
41 Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghiragha bar akonge.
42 Egha dughiaba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar Akar Aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

1 Dughiar kabar Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumazamizir maba Grighin akamin migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba ghaze, "Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati." Bizir kam bagha me uarir atari.*
2 Ezi aposelin 12pla, suren gumazamiziba bar men diazi me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, "E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin derazir puvati.
3 Kamaghin amizi, en adarasi, ia uarir tongin 7plan gumaziba misefegh. Men araziba gumazamizibar damazibar bar deragh, Godin Duam me gizivaghti, me uaghan fofozir aghuarim iki. Eghti e me isi ingangarir kam datighti, me an ganam.
4 Eghti e uari ingangarir kamning damuam, e God ko mikimiva, Godin Akar Aghuim gumazamizibar sure damuam."
5 Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Egha me uaghan Filip, ko Prokorus, ko Nikanor, ko Timon, Parmenas, ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan Arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui.
6 Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzi, me dafariba men dapanibagh isin arigha me bagha God ko migei.
7 Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalemin itir suren gumazamizibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezi ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

8 Ezi God guizbangira Stivenin akuragha, apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba

5:38: Ais 8:10, Mt 15:13 **5:39:** Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 **5:39:** Luk 21:15; Aposel 7:51; 9:5; 1 Korin 1:25 **5:40:** Ap 4:18 **5:40:** Aposel 4:18 **5:41:** Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 **5:41:** Matyu 5:10-12; 1 Pita 4:13 **5:42:** Ap 9:22, 17:3 **5:42:** Aposel 9:22; 17:3 **6:1:** Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 **6:1:** Aposel 2:41; 4:35; 5:14; 9:29 * **6:1:** Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu. **6:3:** Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 **6:3:** Godin Araziba 1:13; Aposel 16:2; 1 Timoti 3:7 **6:5:** Ap 8:5 **6:5:** Aposel 8:5 **6:6:** Ap 13:3, 14:23 **6:6:** Aposel 13:3; 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 **6:7:** Jon 12:42; Aposel 2:41; 12:24; 16:5; Kolosi 1:6 **6:8:** Ap 2:43 **6:8:** Aposel 2:43

gumazamizibar tongin dagh amima
da otifi.
9 Ezi marazi dikavigha Stiven ko
me migirigiabar uari adosi. Me Ju-
dan God ko migeir dipenir mamin gu-
maziba, dipenir kamin ziam, Friman.
Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko
Aleksandrian nguibamin gumaziba,
ko Silisian Provins ko Esian Provinsin
gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.†
10 Ezi Godin Duam fofozir aghuim
isa Stiven ganingi. Kamaghin
amizi, Judan gumaziba an akaba ko
mikiman ibura.
11 Ezi me moga, gumazir mabagh
ifara me abira ghaze, ia kamaghin
mikim, "E orazima Stiven migirigiar
kurabar Moses ko God gami."
12 Ezi me arazir kamin gumazamiz-
iba, ko men gumazir aruaba ko Ju-
dan Arazibagh fozir gumazibar nav-
ibagh inivima da dikafi. Ezi me
Stiven bagha ghugha an suiragha a
inigha Judan kotin aven itir gumaz-
ibar damazimin ghue.
13 Egha me migirigiar ifavarir
tabar a damuasa gumazir maba
ini. Gumazir kaba kamaghin migei,
"Gumazir kam zurara akar kurabar
Godin Dipenim ko Judan Arazibagh
asi.
14 E orazima a kamaghin migei,
'Gumazir kam Nasaretin gumazim,
Iesus, a Godin Dipenir kam apirigh a
gasighasigh, egh arazir Moses fomira
e ganingiziba otivkinigham.' "
15 Ezi Judan kotin aven itir gu-
maziba bar moghira apiaghav ikia
dikiravira Stivenin garima, an guam
enselin guamin min gara taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

1 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim
Stivenin azara, "Me ni gasir akar
kaba, da guizbangira, o puvati?"
2 Ezi Stiven me ikaragha ghaze,
"Nan aveghbuaba ko nan afeziaba,
ia na baragh! En ovavim Abra-
ham, a tighar Haranin mangam, a
Mesopotemian kantrin ikiavira itima
angazangarim itir God, a bato.
3 Egha a migia ghaze, 'Ni uan
nguazim ko uan adarazi ategh
nguazir ki nin akaghamimin mangi.'
4 "Ezi Abraham Kaldian nguazim
ategha Haranin nguazimin ikiasa zui.
Ezi an afeziamin ovevemin gin God
nguazir ia datirighin itir kamin ane-
mada.
5 God tong nguazir otevitam
atugha a uan adarazi ko, me
ganingizir puvati. God a ko akam
akira ghaze, a ko an ovavir gin
izamiba nguazir kamin ikiam. Ezi
dughiar kamin Abraham uabi boriba
puvati.
6 Egha God kamaghin Abrahamin
migei, 'Nin ovavir boriba mangi
kantrin igharazimin ikiam. Egh pura
men ingangarir gumazamizibar
min ikiam. Eghti kantrin kamin
gumazamiziba 400plan azenibar
pazi me damuam.
7 Eghti ki osimtizir ekiam isi
paza me damuamin gumazir kabar
aningam. Eghti gin me kantrin kam
ategh azenan izegh, danganir kamin
nan ziam fam.'
8 God mikarzir mogomebar iniba
aghoramin Akar Dikirizir Gavgavim
Abraham koma a gami. Ezi Abraham,
Aisakin afeziamin oto, egha amebam
a batezi, 8plan dughiabar gin Abra-
ham Aisakin mikarzir mogomemin
inim atu. Egha gin Aisak Jekopin

6:9: 2 Ti 1:15 **6:9:** 2 Timoti 1:15 † **6:9:** Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitamin apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 **6:10:** Aisaia 54:17; Luk 21:15; Aposel 5:39 **6:11:** Mt 26:59-61 **6:11:** Matyu 26:59-61 **6:13:** Jer 26:11 **6:13:** Jeremaia 26:11 **7:2:** Stt 11:31 **7:2:** Jenesis 11:31 **7:2:** Jenesis 12:1 **7:4:** Stt 11:31, 12:4 **7:4:** Jenesis 11:31; 12:4 **7:5:** Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 **7:5:** Jenesis 12:7; 13:15; 15:3; 15:18; 17:8; 26:3; 48:4; Godin Araziba 2:5 **7:6:** Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 **7:6:** Jenesis 15:16; Ua Me Ini 12:40; Galesia 3:17 **7:6:** Jenesis 15:13-14 **7:7:** Kis 3:12 **7:7:** Ua Me Ini 3:12 **7:8:** Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18 **7:8:** Jenesis 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31--35:18

afeziamin oto. Ezi Jekop en inazir afeziar 12plan afeziam.

9-10 "Ezi en inazir afeziaba navir averiabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin ingarir gumazir kinimin ikiasa anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba agivagha an akura. God fofozir bar aghuiba Josep ganingizi, an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipian atrivim bar a gifongegha, a gamizi a Isipin gumazir dapanimin oto. Egha an dipenimin biziba sara gari.

11 "Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir ekiam isi. En inazir afeziaba uaghan dagheba puvati.

12 Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, a uan otariba, en inazir afeziaba, a me amangizi me darorir farazim gamua zui.

13 Ezi me darorir namba 2in ua zuima, Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, 'Ki Josep.' Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo.

14 Egha bizir kamin gin, Josep uan afeziam Jekop ko an 75plan gumazamiziba bar moghira a bagh izasa, a me bagha akam amada.

15 Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghugha, a en inazir afeziaba ko me kagh ariaghire.

16 Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, kar Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivezezir mozim.

17 "Ezi God Abraham ko dikirizir Akar Gavgavim guizbangira otivasa roghira izima, en gumazamizir Isipin itiba bar aviraseme.

18 Ezi gin atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati.

19 Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazir afeziabagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan me akunti, me ariaghirasa a me gakaghori.

20 "Ezi dughiar kamin Mosesin amebam a bate, a Godin damazimin bar derazir borim. A iakinir pumuning ko mikezimin uan afeziamin dipenimin itima, me an gari.

21 Egha gin me a inigha azenan anetizima, atrivimin guivim a inigha ghua uan borimin mirarama an gari.

22 Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuiba ini, egha an araziba ko an migirigiaba bar gavgafi.

23 "Moses 40plan azeniba ikia, egha ua uan adarazi Israelian ganasa nighnisi.

24 Egha a Israelian mavin garima, Isipian mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, Isipin gumazimin arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme.

25 Moses kamaghin nighnisi, an adarazi kamaghin fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati.

26 Egha amimzaraghan Moses garima Israelin gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizimin aning migei, 'Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghira uaning misosi?'

27 "Ezi gumazir igharazitav misozim, Moses a dugha ghua kamaghin migei, 'Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?

28 Ni boghinaron Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghin,

7:9-10: Jenesis 37:11; 37:28; 39:2; 39:21; 41:37-41 **7:11:** Stt 41:54, 42:1-2 **7:11:** Jenesis 41:54; 42:1-2 **7:12:** Stt 42:1-5 **7:12:** Jenesis 42:1-5 **7:13:** Stt 45:1, 45:16 **7:13:** Jenesis 45:1; 45:16 **7:14:** Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:14:** Jenesis 45:9-10; 45:17-18; 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:15:** Jenesis 46:1-7; 49:33 **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:16:** Jenesis 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Josua 24:32 **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7 **7:17:** Jenesis 15:5; Onger Akaba 105:24-25; Aposel 7:5-7 **7:17:** Ua Me Ini 1:7-8 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:19:** Ua Me Ini 1:10-22 **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23 **7:20:** Ua Me Ini 2:2; Hibru 11:23 **7:21:** Kis 2:3-10 **7:21:** Ua Me Ini 2:3-10 **7:23:** Ua Me Ini 2:11-15

datirighin na misueghti ki are-
meghasa?'
29 Ezi Moses kamaghin oregha
Isip ategha ara ghua Midian
nguazir igharazimin ikia egha otarir
pumuning ini.
30 "Egha 40plan azenibar gin,
Moses gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin itima, God enselin mam
a bagha anemada. Enselin kam
Sainain Mighsiamin boroghin temer
otevir mamin aguabar tongin avir
mizariabar aven, puram a bato.
31 A bizir kamin ganigha digavir ku-
ram gami. Egh bar roghira mangi de-
ragh ganasava amua, egha Ekiamin
tiarim barasi,
32 'Ki nin inazir afeziabar God, ki
Abraham ko Aisak ko Jekopin God.'
Ezi Moses nigha, ganan atiatingi.
33 "Ezi Ekiam kamaghin a migei,
'Nguazir ni isin tughav tir kam,
kar anogoroghezir nguazim, a nan
nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir
asuaba suegh.
34 Ki arazir bar kurar me Isipin
nan gumazamizibagh amibar gani.
Egha ki men arareba baregha, men
osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua
Isipin ni amangam.'
35 "Mosesin kamra Israelia an
aghuagha ghaze, 'Tina ni amisevezi ni
en gumazir dapanim ko jasin ikiava
en gari?' Ezi kar anarira, gumazir
God uabi men gumazir dapanimin
iki, ua me iniasava amadazim. E
fo, God Moses bagha enselin mam
amadazi ensel temer isimin aven
otozi Moses an gara God amadazir
akam ini.
36 Ezi a me inigha Isip ateghasava
egha mirakelin aviribagh ami. A
Isipin ko Ongarir Aghevimin, dagh
ami. Egha gumaziba puvatizir dan-
ganimin a 40plan azenibar dagh ami.
37 "Mosesin kamra, a Israelia
migia ghaze, 'God ian tongin akam
inigha izir gumazitam nan min
anemisevegham.'
38 Ezi Israelia gumazamiziba
puvatizir danganimin uari aku-
vagha itima a me ko iti, a Sainaian
mighsiamin ghuavanabozi ensel a
mikeme. Ezi an akar angamira itir
ikirimirim e daningasa, a ini.
39 "Ezi en inazir afeziaba Mosesin
akaba baraghan aghua. Egha me an
migirigiaba batosi. Egha men navir
averiabar aven me uamategh Isipin
mangasa.
40 Egha me kamaghin Aron migei,
'E fozir puvati, gumazir e inigha
Isipin azenan izezim Moses, bizir
tizim a bato. Kamaghin amizi, ni e
bagh marvir guabar ingarighti da en
faragh mangam.'
41 Dughiar kamin me bulmakaun
nguzimin mirarama marvir guamin
ingari. Egha uan dafaribar ingarizir
bizim bagha ofabagh gamua, ighi-
abagh amua bar akonge.
42 Ezi God akirim ragha me
gasaragha, me ataghizi me ove-
riamin mikovezibar ziaba fe. Akam
inigha izir gumazibar akinafarimin
akam an mirara ghu:

" 'Ia Israelin gumaziba,
mar ia 40plan azenibar gumaza-
miziba puvatizir danganimin
ikia
nan ofa gami?
Bar puvati.
43 Ia asem Molekin marvir guamin
averpenim aneteri,

7:29: Kis 2:21-22, 18:3-4 **7:29:** Ua Me Ini 2:21-22; 18:3-4 **7:30:** Ua Me Ini 3:1-10 **7:33:** Jos 5:15 **7:33:** Josua 5:15 **7:35:** Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16 **7:35:** Ua Me Ini 2:14 **7:36:** Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 **7:36:** Ua Me Ini 7:3; 12:41; 14:21; 16:1; 16:35; Diboboniba 14:33; Onger Akaba 105:27 **7:37:** Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 **7:37:** Godin Araziba 18:15; 18:18; Matyu 17:5; Aposel 3:22 **7:38:** Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:38:** Ua Me Ini 19:1--20:17; Godin Araziba 5:1-33; Aisaia 63:9; Aposel 7:53; Rom 3:2; Galesia 3:19; Hibru 2:2 **7:39:** Nam 14:3 **7:39:** Diboboniba 14:3 **7:40:** Kis 32:1, 32:23 **7:40:** Ua Me Ini 32:1; 32:23 **7:41:** Kis 32:2-6, Lo 9:16, Sng 106:19 **7:41:** Ua Me Ini 32:2-6; Godin Araziba 9:16; Onger Akaba 106:19 **7:42:** Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11 **7:42:** Onger Akaba 81:12; Jeremaia 19:13; Esekiel 20:24; 20:39; 2 Tesalonika 2:11

egha ia uaghan asem Refanin
mikovezir nedazim ateragha
arui.
Kar asemning,
ia aningin arazibar gin mangasa
aningin ingari.
Kamaghin amizi, ki ian nguazimin ia
batuegh,
ia amadaghti ia mangi
Babilonin nguazimin vongin
ikiam.'*

44 "En inazir afeziaba gumaza-
miziba puvatizir danganimin itima,
Godin Purirpenim me ko iti. Dipenir
kamin aven me fo, God me ko iti. God
Moses mikemegha an akazi moghira,
a Israelia mikemezi me an ingari.
45 Ezi en inazir afeziaba Purir-
penim inigha, anetera Josuan gin
zui. Me ghua nguibar igharazimin
nguazim, God men damazibar me
batoghezi, me a ini. Purirpenir kam
me ko ikiavira itima Devitin dughiam
oto.
46 Ezi Devit Godin damazimin de-
razi God deraviram a gami. Egha
a kamaghin Godin azara, 'Ki Jekopin
God bagh Dipenimin ingaram, o?' Ezi
God ghaze, 'Puvati.'
47 Ezi gin Solomon a bagha
Dipenimin ingari.
48 "Ezi Godin Bar Pin Itim dipenir
gumaziba ingaribar itir puvati.
Godin akam inigha izir gumazim
kamaghin mikeme:
49 " 'God kamaghin migei:
Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning
arizir danganim.
Eghti ia managh nan Dipenimin in-
garam?
Eghti danganir manamra nan
avughsizir danganim ikiam?
Bar puvatigham.
50 Ki uabi, uan dafarimningin
overiam ko nguazim ko biziba
bar dar ingari.' "

51 Egha Stiven ua kamaghin Ju-
dan kotin gumazibav gei, "Ia bar
orazir puvatizir darasi! Ian naviba
ko nighniziba mati, God gifozir pu-
vatizir gumazamiziba! Ia uan inazir
afeziabar mirarama ami! Ia uaghan
Godin Duam zurara a batosi!
52 Ian inazir afeziaba Godin akam
inigha izir gumaziba, osimtiziba bar
me gariki. Ezi me fomira Godin
damazimin derazir gumazimin
izirimin gun migeima, ian inazir
afeziaba me misozi me ariaghire.
Ezi datirighin ia a inigha gu-
mazir kurabar dafaribagh atigha, a
misoghezi an areme.
53 Ia enselbar dafaribar Moses Osi-
rizir Araziba inigha, dar gin zuir pu-
vati."

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

* **7:43:** Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamin ziam, me Godin min an ziam fe. Migirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam inigha izir gumazim, Amosin akinafarimin iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghin mikeme, Israelia faragha guizin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelian gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelia misogha me inigha ghua Babilonin me kalabus gati. (Ni 2 Atriviba 24:10-16in gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:44:** Ua Me Ini 25:9; 25:40; 26:30; Hibru 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:45:** Josua 3:14-17; 18:1; 23:9; Nehemia 9:24; Onger Akaba 44:2; Aposel 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:46:** 1 Samuel 16:1; 2 Samuel 7:1-16; 1 Atriviba 8:19; 1 Eghaghaniba 17:1-14; Onger Akaba 89:19; 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:47:** 1 Atriviba 6:1-38; 8:20; 1 Eghaghaniba 17:12; 2 Eghaghaniba 3:1-17 **7:48:** 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 **7:48:** 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 2:6; 6:18 **7:49:** Mt 5:34-35, 23:22 **7:49:** Matyu 5:34-35; 23:22 **7:49:** Aisaia 66:1-2 **7:51:** Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 **7:51:** Ua Me Ini 32:9; Ofa Gami 26:41; Godin Araziba 10:16; Aisaia 48:4; 63:10; Jeremaia 6:10; 9:26 **7:52:** 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 **7:52:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 21:35; 23:31; 1 Tesalonika 2:15 **7:53:** Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:53:** Ua Me Ini 20:1-17; Aposel 7:38; Galesia 3:19; Hibru 2:2 **7:54:** Ap 5:33 **7:54:** Aposel 5:33

54 Ezɨ me kamaghɨn oregha, men
navir averiaba a bagha bar ikuvigha
uan ataribagh ivi.
55 Ezɨ Godɨn Duam Stiven
gizɨvazɨma, a kogha Godɨn Nguibamɨn
Godɨn angazangarir gavgavimɨn
gari, ezɨ Iesus Godɨn agharir guvimɨn
tughav iti.
56 Ezɨ a kamaghɨn mɨgei, "Ia
Gan! Kɨ Godɨn Nguibamɨn gari,
a kuiaghirɨzɨma Gumazamizibar
Otarim Godɨn agharir guvimɨn
tughav iti."
57 Ezɨ me kamaghɨn oregha
pamtem diava ara, egha dafaribar
uan kuaribav konegha, ivemara a
bagha zui.
58 Egha me a kurugha nguibar
ekiamɨn azenan ghugha, maghɨrama
dagɨabar a ginifi. Egha akam a gasir
darazi uan azenan azuir korotiaba
suegha gumazir igiam, an ziam Solɨn
dagarimningɨn a da arɨsi.†
59 Egha me dagɨabar a ginivavɨra
itima, Stiven kamaghɨn God ko mɨgei,
"Ekiam Iesus, nan duam inigh."
60 Egha a uan tevimning apɨrigha
irɨgha pamtem dei, "Ekiam, nɨ men
arazir kurar kam gɨnɨghnɨghan
markɨ, a gɨn amadagh." A kamaghɨn
mɨkemegha areme.

8

1 Ezɨ Sol uaghan ikia bizir kamɨn
ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisɨn adarazi pazavɨra me gami

Me Stiven mɨsoghezɨ dughiamɨn
gɨn, me Jerusalemɨn itir Kraisɨn
adaraziv sogha, arazir kurabar me
gami. Kamaghɨn amizɨ, Kraisɨn
adarazi bar ara Judian Distrik ko
Samarian Distrighɨn ghue. Ezɨ
aposelbara Jerusalemɨn iti.
2 Ezɨ gumazir God baghavɨra itiba,
me Stivenɨn kuam isa mozim gatɨgha
a bagha puvɨrama azi.
3 Ezɨ Sol Kraisɨn adarazigh
asɨghasɨghavɨra ikia, egha vaghvagha
men dɨpenibar ghua gumazamiziba
isa, me kurvagha ghua kalabus
garɨsi.

Aposelba Akar Aghuim Judian Distrik ko Samarian Distrighɨn anekuragharui

(Sapta 8:4--12:25)

Filip Samarian Distrighɨn Akar Aghuim akuri

4 Ezɨ gumazamizir areziba, me
Akar Aghuim nguibar me itibar
anekuri.
5 Ezɨ Filip Samarian Distrighɨn
aven itir nguibar mamɨn ghua, God
Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim,
Kraisɨn akam akuri.
6 Ezɨ gumazamizir okoruaba an ak-
aba baragha, uan damazibar an amir
mirakelbar gara, kuariba arigha bar
deraghavɨra a barasi.
7 Me Filipɨn garima a duar ku-
rar gumazamizibagh apazaziba ba-
tozima, da pamtem diava arava me
ataghɨragha azenan izi. Ezɨ gumaza-
mizir agharir amɨriziba ko suer ku-
rar avɨriba, uaghan ua dera.
8 Kamaghɨn amizɨ, nguibar kamɨn
gumazamiziba bar akonge.

Kukunir gumazim Saimonɨn eghaghanim

9 Gumazir mam an ziam Saimon,
a fomɨra Samarian nguibamɨn ikia

7:55: Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 **7:55:** Matyu 22:44; Aposel 2:33-34; 5:31; 6:5 **7:56:** Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 **7:56:** Esekiel 1:1; Daniel 7:13; Matyu 3:16; Aposel 10:11; Kolosi 3:1 **7:58:** Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 **7:58:** Godɨn Araziba 13:9; Luk 4:29; Aposel 6:13-14; 22:20; Hibru 13:12 † **7:58:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamɨn azenan mangɨ dagɨaba isɨ a ginivighti, an aremegham. Nɨ Ofa Gami 24:13-16, ko Dɨboboniba 15:35ɨn gan. **7:59:** Sng 31:5, Lu 23:46 **7:59:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46 **7:60:** Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 **7:60:** Matyu 5:44; Luk 23:34; Aposel 9:40 **8:1:** Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20 **8:1:** Aposel 7:58; 8:4; 11:19; 22:20 **8:3:** Aposel 9:1; 9:13; 9:21; 22:4-5; 26:9-11; 1 Korin 15:9; 1 Timoti 1:13 **8:4:** Mt 10:23, Ap 6:5, 11:19 **8:4:** Matyu 10:23; Aposel 11:19 **8:7:** Mt 10:1, Mk 16:17 **8:7:** Matyu 10:1; Mak 16:17

mirakelin ifavarir kurabagh amima,
Samarian gumazamiziba an ganigha
nighnizir aviribagh ami. A kamaghin
migei, “Ki gumazir ekiam.”
10 Ezi gumazir ekiaba ko gumaza-
mizir kiniba, me Saimonin akam
baraghasa ifonge. Egha me kam-
aghin migei, “Kar aser gavgavim, an
ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Sai-
monin iti.”
11 A dughiar aviribar mirakelin
ifavarir kurabagh ami da otivi me
dar garava, nighnizir aviribagh
ami. Bizir kam bagha, me an akam
baraghasa ifongegha an gin arui.
12 Egha datirighin Filip, a God Biz-
ibagh Ativir Arazimin Akar Aghuim
ko Krais Iesusin ziam sara kuri. Kam-
aghin amizi, gumazamiziba nighnizir
gavgavim Filipin akamin ikiava, me
rue.
13 Ezi Saimon uaghan nighnizir
gavgavim ikia egha rue. Egha Sai-
mon Filipin gin arua garima, Filip
arazarazir ekiaba ko mirakelbagh
amima da otifi, ezi a digavir kuram
gami.
14 Ezi Jerusalemin itir aposelba
orazima, Samarian gumazamiziba
Godin akam inigha gifa, kamaghin
amizi, me Pita ko Jon amadazi aning
me bagha ghu.
15-16 Samarian gumazamiziba, me
Ekiam Iesusin ziamin ruegha Godin
Duam inizir puvati. Kamaghin amizi,
Pita ko Jon ghua otogha, me Godin
Duam iniasa me bagha God ko migei.
17 Aning God ko mikemegha, uan
dafariba me gisin arizima me Godin
Duam isi.
18 Ezi Saimon gari, aposelning uan
dafariba me gisin arizima me Godin
Duam isi. Ezima a dagiaba inigha
aning ganiga, kamaghin migei,
19 “Gua gavgavir kam uaghan na
daningigh. Eghti ki uan dafarim tav
gisin datighti, a uaghan Godin Duam
iniam.”
20 Ezi Pita kamaghin Saimon migei,
“Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh,
egh tuavir kamin God aningizir bizir
aghuim givezam. Bar puvati! Bizir
kam bagh ni uan dagiaba sara helin
mangam.
21 Nin navir averiam Godin
damazimin derazir puvati. Kam-
aghin amizi, ni Godin ingangarimin
aven ikian kogham.
22-23 Ki nin garima, ni navim ikufi,
egha uaghan arazir kuraba nin ike.
Kamaghin amizi, ni navim giragh
arazir kuraba ateghiva, Ekiam ko
mikim. Eghti a ti nighnizir ku-
rar nin navir averiamin itiba gin
amadagham.”
24 Ezi Saimon an akam ikaragha
ghaze, “Gua na bagh Ekiam ko
mikimtima, bizir gua mikemeziba na
bativan kogham.”
25 Ezi Pita ko Jon Ekiam an-
ingin akurvaghizir bizibar gun
migiava, an akam akuri. Egha
aning uamategha Jerusalemin ghua,
Akar Aghuim Samarian Distrighin
nguibar aviribar anekura zui.

Filip Akar Aghuimin Itiopian gumazim migei

26 Ekiamin ensel kamaghin Filipin
migei, “Ni Sautin zuir tuavimin
mangi, tuavir kam Jerusalem ategha
ghuaghira Gazan nguibamin oto.
Tuavir kam gumazamiziba puvatizir
danganimin iti.”
27-28 Ezi Filip maghira dikavigha
zui, a tuavir arizimin Itiopian gu-
mazir mam bato. A gumazir da-
panim, a Itiopian Atrivir Amizim
Kandasin dagiabar garir gumazim.
Gumazir kam Jerusalemin ghugha
Godin ziam fegha uamategha izi.
Egha a karis gaperagha, Godin
akam inigha izir gumazim, Aisaian
akinafarimin gari.

8:15-16: Matyu 28:19; Aposel 2:38; 10:48; 19:2 **8:17:** Ap 6:6, 19:6, Hi 6:2 **8:17:** Aposel 6:6; 19:6; Hibru 6:2 **8:20:** Mt 10:8, Ap 2:38, 10:45 **8:20:** Matyu 10:8; Aposel 2:38; 10:45 **8:21:** Sng 78:37 **8:21:** Onger Akaba 78:37 **8:22-23:** Daniel 4:27; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:15 **8:24:** Kis 8:8, Nam 21:7, 1 Kin 13:6, Je 5:16 **8:24:** Ua Me Ini 8:8; Diboboniba 21:7; 1 Atriviba 13:6; Jems 5:16 **8:27-28:** Aisaia 56:3-7; Sefanaia 3:10; Jon 12:20

29 Ezi Godin Duam Filip migei, “Ni
mangiva karisin munamin boroghin
iki.”
30 Ezi Filip ivegha karisin boroghin
ghugha Itiopian gumazim barazima,
a Godin akam inigha izir gumazim
Aisaian akinafarimin gari. Ezi Filip
an azara, “Ni garir akinafarir mam ni
a gifoz, o puvati?”
31 Ezi Itiopian gumazim a ikaragha
ghaze, “Ki manmaghin fogham? Tav
na gegharaghti, ki fogham.”
Egha a Filip migia ghaze, “Ni
izivanang na ko daperagh.”
32-33 Itiopian gumazim Godin
Akinafarimin itir akar kabar gari:

“A mati sipsipin nguzim uan akam
dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a
inigha zui.
Egha uaghan mati sipsip me an
ariziba aghorasava amima,
a bizitam migeir puvati.
Kamaghira gumazir kam, me a
misoghasava amima,
a pura nimira ikia bizitam migeir
puvati.
Ezi me guizin arazim oteghavkinigha
puram a isa
kalabus gatigha, a inigha kotin
ghu,
ezi kot a migia ghaze, an are-
megham.
Kamaghin amizi, a boriba puvati,
ezi tina an gun me geghanam?
Me an ikirimirim agivazi,
a ua nguazimin itir puvati.”

34 Egha Itiopian gumazim Filipin
azara, “Ga uaning, ni na mikemegh,
Godin akam inigha izir gumazim, a
tinan gun migei? A uabin gun migei,
o a gumazir igharazimin migei?”
35 Ezi Filip dikavigha Godin
Akinafarimin aven akar kamra an
mingarimin migia ghua, egha Iesusin
Akar Aghuimin gun a migei.
36-37 Me tuavimin ghua, dipar mam
bato. Egha Itiopian gumazim ka-
maghin migei, “Ni gan, dipam kara.
Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua
nan suigham?”*
38 Egha Itiopian gumazim karisin
suizir gumazim migeima, a karis
gamizima a tu. Ezi Filip ko Itiopian
gumazim dipamin ghuaghirigha,
Filip a rue.
39 Aning dipamin ikegha azenan
izezi, Ekiamin Duam zuamira Filip
inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua
Filipin garir puvati, egha tuavimin
ghuava bar akonge.
40 Ezi Filip gari, a Azotusin
nguibamin oto. Egha ghua, nguibaba
bar dar Akar Aghuim akura ghua
Sisarian oto.

9

Sol navim gira
(Aposel 22:4-16; 26:9-18)

1-2 Dughiar kamin Sol Iesusin suren
gumazamizibagh asighasigh, me
misoghti me arighirasa, migirigiar
gavgavim gamuavira iti. Kamaghin
amizi, an ofa gamir gumazibar
dapanim bagha ghua kamaghin an
azai, “Ni Damaskusin itir God ko
migeir dipenibar garir gumazir da-
paniba bagh akinafariba osir suam,
‘Gumazitam o amizitam, Iesusin
Tuavimin gin mangiti, Sol an apigh,
an suiragh mangiva kalabuziar
gumazimin min a ikirarighiva, a
inigh Jerusalemin mangam.’”
3 Egha Sol Damaskusin nguibamin
boroghin zuima overiamin angazan-
garir gavgavim a gisira.

8:31: Jo 16:13 **8:31:** Jon 16:13 **8:32-33:** Ais 53:7-8 **8:32-33:** Aisaia 53:7-8 **8:35:** Lu 24:27, Ap 18:28 **8:35:** Luk 24:27; Aposel 18:28 **8:36-37:** Ap 10:47 **8:36-37:** Aposel 10:47 * **8:36-37:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Krais Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:39:** 1 Atriviba 18:12; 2 Atriviba 2:16; Esekiel 3:12-14 **8:40:** Ap 21:8 **8:40:** Aposel 21:8 **9:1-2:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1 Timoti 1:13 **9:3:** Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8 **9:3:** Aposel 22:6; 26:12; 1 Korin 15:8 **9:4:** Mt 25:40

4 Ezi a nguazim girigha orazima,
tiarir mam kamaghin a migei, "Sol,
Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?"
5 Ezi Sol azara, "Ekiam, ni tina?"
Ezi a kamaghin a migei, "Ki Iesus, ni
na gasighasisi.
6 Ni dikavigh nguibar ekiamin
mangi. Egh arazir ni manmaghin
damuamim, gumazitam tighar ni
mikimam."
7 Ezi gumazir Sol ko zuiba, me
pura gumazimin migirigiar kinim
baragha gumazitamin garir puvati.
Kamaghin amizi, me migirigiaba
puvatigha pura iti.
8 Ezi Sol dikavigha, uan damazimn-
ing kuigha, ua bizitamin garir pu-
vati, an damazimning mitarmangi.
Ezi a koma aruir gumaziba an
agharimningin suiragha a inigha me
Damaskusin zui.
9 A Damaskusin itima an damatuz-
imning dughiar pumuning ko
mikezimin ikuvighavira itima, a
daghetam ko dipatam amezir puvati.
10 Dughiar kamin Damaskusin
aven Iesusin suren gumazir mam
iti, an ziam Ananaias. Ezi Ekiam
irebamin min garir bizimin aven an
diagha ghaze, "Ananaias!"
Ezi Ananaias a ikara ghaze,
"Ekiam, ki kati."
11 Ezi Ekiam a migia ghaze, "Gu-
mazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin
gumazim. A na ko migia iti. Ka-
maghin amizi, ni dikavigh, tuavir
kamin mangi, an ziam Voroghira Zui.
Ni Judasin dipenimin mangi Sol bagh
azaragh.
12 Sol irebamin min garir bizimin
garima, gumazimin ziam Ananaias, a
iza an damazimning deraghasa uan
dafarimning a gisin ati."
13 Ezi Ananaias a ikaragha ghaze,
"Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba
kamaghin gumazir kamin gun migei,
me ghaze, a nin gumazir Jerusalemin
aven itiba paza me gami.
14 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba
akar gavgavim an amamangatizi a
ize. Egh te nin ziam fa ni ko migei, a
men suighiva me kalabus darigham."
15 Ezi Ekiam kamaghin Ananaias
migei, "Ni mangi! Gumazir kam, mar
ki inabazir ingangarir gumazim. A
nan ziam ater Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba ko men atriviba ko Is-
raelin gumazamiziba bagh mangam.
16 Eghti a nan ziamin iniamin
mizaziba ko osimtiziba, ki dar an
akagham."
17 Ezi Ananaias ghua dipenimin
aven ghu. Egha uan dafarimning
Sol gisin atigha kamaghin migei,
"Nan aveghbuam Sol, ni kagh izima
Ekiam Iesus tuavimin ni bato. Ezi
datirighin ni ua ganti, Godin Duam
ni gizivaghasa, a na amadazi ki ize."
18 Ezi zuamira, osirir naziamin
min garir bizim, Solin damazimn-
ingin ikegha kuiaghirigha iri. Ezi a
datirighin ua gari. Ezi a dikavizima
me Iesusin ziamin a rue.
19 Sol dagher maba amegha gin
ua uan gavgavim ini. Egha a
Iesusin suren gumazamiziba ko
mong dughiar mabar Damaskusin
ike.

Sol Damaskusin Akar Aghuim akuri

20 Egha Sol Iesusin suren gumaza-
miziba ko Damaskusin ikia maghira
God ko migeir dipenibar akam akura
ghaze, Iesus a Godin Otarim.
21 Ezi Solin migirigiam baraghizir
darasi, me digavir kuram gamighava
azai, "Kar ti gumazir kamra, a
Jerusalemin ikia, Iesusin ziamin
deir gumazamizibar suigha me
gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi

9:5: Ap 5:39, 1 Ko 15:8 **9:5:** Aposel 5:39; 1 Korin 15:8 **9:7:** Ap 22:9, 26:13 **9:7:** Aposel 22:9; 26:13 **9:10:** Ap 22:12 **9:10:** Aposel 22:12 **9:11:** Ap 16:9, 21:39, 22:3 **9:11:** Aposel 16:9; 21:39; 22:3 **9:13:** Ap 8:3 **9:13:** Aposel 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22 **9:14:** Aposel 9:1-2; 9:21; 22:16; 1 Korin 1:2; 2 Timoti 2:22 **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7 **9:15:** Aposel 25:13; 25:22; 26:17; 27:24; Rom 1:5; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-8; 1 Timoti 2:7 **9:16:** Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28 **9:16:** Aposel 20:23; 21:11; 2 Korin 11:23-28 **9:17:** Ap 13:52, 22:12-13 **9:17:** Aposel 13:52; 22:12-13 **9:21:** Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23 **9:21:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1:23

kalabusin gumazamizibar min me
ikirarigh ofa gamir gumazir ekiabar
dafarim darighasa, egha a kagh ize?”
22 Ezi Sol akurir akar kabar gav-
gavim bar ghuanabozi, a migirigiam
bar deravirama anebighizi, Judan
gumazamizir Damaskusin itiba fo,
Iesus a Krais, a Gumazir God Uam E
Iniasa Misevezim.

Judaba Solin apanimin itima an arav ghu

23 Dughiar aviriba ghua givazima,
Judaba Sol misueghti an aremeghasa
tuaviba buri.
24 Me a misoghasava amua, a bagha
arueba ko dimagaribar zurazurara
nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi
Sol men nighnizir kurar kam gifo.
25 Ezi an gin aruir gumaziba,
me dimagarimin a mikemezi an
akirar ekiam gaperazima, me dagiar
divazir torir mamin anetaghizima
a ghuaghira nguibar ekiamin
divazimin azenan iri.

Sol Jerusalemin iti

26 Sol gin Jerusalemin izegha, a
uaghan Iesusin suren gumazibar
aven mangasava ami. Ezi me
nighnizir gavgavim kamaghin an itir
puvati, a Iesusin suren gumazim,
egha me bar an atiatingi.
27 Ezi Barnabas a inigha an gun
aposelbav kimasa zui. Egha kam-
aghin me migei, Sol tuavimin ghua
Ekiamin gani. Ezi Ekiam a mikemezi,
a Damaskusin tavin atiatingizir pu-
vatigha, Iesusin ziamin akam akuri.
28 Ezi Sol Jerusalemin deravira me
koma aruava me ko ikia, egha ati-
atir puvatigha Iesusin ziamin akam
akura ghuavira iti.
29 Egha a Judan Grighin akam
migeir gumaziba ko me uariv gia
uari adosi, ezi me a misueghti an
aremeghasa tuaviba buri.
30 Ezi Kraisin adarazi kamaghin
oregha, a inigha Sisarian nguibamin
ghuaghira, egha a isa Tarsusin
nguibamin anemada.*
31 Ezi Judian Distrik ko Galilin Dis-
trik ko Samarian Distrighin aven
itir Kraisin adarasi, dughiar kamin
navir amirizimin ikia deravira itima,
Godin Duam gavgavim me ganidi.
Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghua-
vanadi. Gumazamiziba Godin atiati-
ava an apengan iti.

Pita Ainias gamizima a ua dera

32 Ezi Pita nguibaba bar dagh
aruigha, egha Lidan nguibamin itir
Godin gumazamizibar ganasa zui.
33 Egha a nguibar kamin gumazir
mam bato, an ziam Ainias. An
soroghafariba an amirazima, a 8plan
azenibar misiamra iti.
34 Ezi Pita kamaghin a migei,
“Ainias, Krais Iesus ni gamizi, ni dera.
Ni dikavigh uan akuriam apirigh.”
Ezi Ainias zuamira dikafi.
35 Ezi Lidan nguibam ko Saronin
danganir voroghira irighav itimin itir
gumazamiziba, an ganigha uan nav-
ibagh iragha Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

36 Ezi Jopan nguibamin suren
amizir mam iti, an ziam Tabita,
Grighin akamin an ziam Dorkas, a
zurarama arazir aghuibagh amuava
gumazir onganarazibar akurvasi.
37 Ezi dughiar mamin arimariam a
inizima an areme. Ezi me an kuam
ruegha a isava ghuriar pin itimin
aneti.
38 Jopan nguibam, a Lidan
nguibamin boroghira iti, ezi suren
gumaziba kamaghin oraki, Pita Li-
dan nguibamin itima, me a mikimasa

9:22: Ap 17:3, 18:5, 18:28 **9:22:** Aposel 17:3; 18:5; 18:28 **9:23:** Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23 **9:23:** Aposel 23:12; 25:3; 2 Korin 11:23 **9:23:** 2 Korin 11:32-33 **9:26:** Ap 22:17, Ga 1:17-19 **9:26:** Aposel 22:17; Galesia 1:17-19 **9:27:** Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8 **9:27:** Aposel 4:36; 9:4; 9:20-22; 1 Korin 9:1; 15:8 **9:29:** Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26 **9:29:** Aposel 6:1; 9:23; 11:20; 2 Korin 11:26 **9:30:** Ga 1:21 **9:30:** Galesia 1:21 * **9:30:** Ezi gin Barnabas Sol inigh Antioghin mangasa, egha ghua Tarsusin nguibamin a buri. Ni Aposel 11:25in gan. **9:34:** Ap 3:6, 3:16, 4:10 **9:34:** Aposel 3:6; 3:16; 4:10 **9:35:** 1 Sto 5:16, Ap 11:21 **9:35:** 1 Eghaghaniba 5:16; Aposel 11:21 **9:36:** 1 Ti 2:10, Ta 3:8 **9:36:** 1 Timoti 2:10; Taitus 3:8

gumazir pumuning amadazima
aning zui. Aning ghua a migia ghaze,
“E uari, ni zuamira datirighira ga ko
izi!”
39 Ezi Pita aning ko ghua otogha,
maghira ghuriar pin itimin ghuavan-
abo. Ezi amizir odiarir pura itiba, an
miriamin tuivighav ikia azia, Dorkas
angamira ikia me bagha ingarizir ko-
rotiaba ko korotiar azenan azuiba an
akakasi.
40 Ezi Pita gumazamiziba bar me
amangizi me azenan ghue. Ezi a uan
tevimning apirigha God ko migei.
Egha raghirigha amizir aremezim
gara ghaze, “Tabita, ni dikafigh.” Ezi
Tabita uan damazimning kuigha Pi-
tan apigha, dikavigha apera.
41 Ezi Pita an akuragha a fezi a
dikavigha tu. Egha Pita nighnizir
gavgavim God baghavira itir gu-
mazamiziba ko amizir odiaribar
diagha Tabita men aka, ezi me gari
an angamira iti.
42 Ezi Jopan itir gumazamiziba
bizir kamin eghaghanim baregha
men aviriba nighnizir gavgavim
Ekiamin iti.
43 Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir
gumazir asizir inibar bizibar ingarir
mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganidi

1 Gumazir mam Sisarian nguibamin
iti, an ziam Kornilius. A Romin
midorozir gumazir 100plan garir
gumazir dapanim. A uaghan men
mav, me Italin Kantrin Midorozir
Gumaziba.
2 Kornilius, a God ifongezir araz-
ibagh amir gumazim, a uan adarazi
ko me Godin apengan iti. Egha
a uaghan Judan gumazamizir onga-
narazibar akurvagha, zurara God ko
migei.
3 Dughiar mamin 3 kloghin
guaratizimin Kornilius bar deravira
garima Godin ensel irebamin min
bizimin aven iza kamaghin a migei,
“Kornilius!”
4 Ezi Kornilius atiatia dikiraviram
an gara, kamaghin an azara, “Ekiam,
bizir tizim?”
Ezi ensel an azangsizim ikaragha
ghaze, “God nin migirigiaba baragha,
ingangarir ni gumazamizir onga-
narazibagh amiba, God dagh ifuegha
dagh nighnisi.
5 Ni datirighin gumazitaba
amadaghti, me Jopan mangi gumazir
kam an ziam Saimon, me uaghan Pita
a garisi, me a batogh a inigh izi.
6 An asizir inibar bizibar ingarir
gumazim Saimon ko iti. An dipenim
ongarir miriamin iti.”
7 Egha enselin Kornilius mikemezim
anetegha ghuzima, a uan ingangarir
gumazimning koma midorozir gu-
mazir bar God gifongezim uaghan a
ko itimin diazima me a bagha izi.
8 Ezi a bizir otivizir kabar gun
bar me mikemegha, me amadazi me
Jopan ghue.

Pita irebamin min bizimin gari

9 Ezi amimzaraghan aruer arizimin
Kornilius amadazir gumaziba ghua
Jopan nguibar ekiamin boroghin
otivima, dughiar kamra Pita
dipenimin avughsir danganimin
ghuavanabogha God ko migei.
10 Ezi mitiriam Pita azima, a
daghetam amasa, ezi me daghebagh
amuavira itima, a irebamin min bizir
mamin gari.
11 Egha a pin garima overiam
kuiaghirizi, bizir mam inir ekiamin
min gari. Bizir kam, me an ruaghat-
evir 4plan suirazima, a nguazimin
izaghiri.
12 Egha inir kamin aven, asiziba
bar an iti, asizir soroghafariba ikia
aruiba, ko nguazim davaragha aruir

9:40: Mt 9:25, Mk 5:40-41, Jo 11:43, Ap 7:60 **9:40:** Matyu 9:25; Mak 5:40-41; Jon 11:43; Aposel 7:60 **9:43:** Ap 10:6 **9:43:** Aposel 10:6 **10:1:** Mt 8:5, Ap 27:1-3 **10:1:** Matyu 8:5; Aposel 27:1-3 **10:2:** Ap 8:2, 10:22, 10:35, 22:12 **10:2:** Aposel 8:2; 10:22; 10:35; 22:12 **10:3:** Ap 3:1, 10:30, 11:13 **10:3:** Aposel 10:30; 11:13 **10:6:** Ap 9:43 **10:6:** Aposel 9:43 **10:9:** Ap 11:5 **10:9:** Aposel 11:5 **10:11:** Ap 11:5-17 **10:11:** Aposel 11:5-17

asiziba, ko pin itir kuaraziba sara an iti.
13 Ezi tiarir mam kamaghin a migei,
"Pita, ni dikavigh dav suegh dar ami."
14 Ezi Pita kamaghin a ikaragha
ghaze "Ekiam bar puvatigham! Ki
fomiram Godin damazimin bizir
mizirizitam amezir puvati."
15 Ezi tiarim uam a migia ghaze,
"Bizir God amizir zueziba, ni uam
mizirizibar dar arighan marki."
16 Ezi bizir kamnagh dughiar
pumuning ko mikezimin Pita bato.
Ezi inir ekiar kam zuamira ua-
mategha overiamin ghuavanabo.
17 Pita irebamin min ganizir bizir
kamin mingarim ginighnighavira
itima, Kornilius amadazir gumaziba
otifi. Egha me Saimonin dipenim
bagha azangsisi, an dipenim managh
iti. Egha me datirighin izava an tiar
akamin otifi.
18 Egha me diava azangsisi, "Sai-
mon, an ziar mam Pita, a kagh iti o
puvati?"
19 Pita irebamin min ganizir bizim
ginighnighavira itima, Godin Duam
kamaghin a migei, "Saimon, gu-
mazir pumuning ko mikezim ni
buriagharui.
20 Ki me amadazi me ni bagha izi.
Kamaghin amizi, ni me ko mangisi
nighnizir aviribar amuan marki. Ni
dikavigh vanginan magiri."
21 Ezi Pita vanginan iraghugha me
migei, "Kar kirara, ia na buri. Ia tizim
bagha izi?"
22 Ezi gumaziba an akam ikaragha
ghaze, "Kornilius 100plan midorozir
gumazibar garir gumazir dapanim,
a ni bagha e amadazi e ize. A
Godin damazimin deragha an apen-
gan itir gumazim. Judan gumaza-
miziba bar a gifongegha an ziam fe.
Ezi Godin enselin mam a migia ghaze,
ni Pita bagh akam amadaghti a nin
dipenimin izegh migirigiatabar amuti
ni da baragh."
23 Egha Pita me migeima, me
dipenimin aven ghu. Me akuigha
amimzaraghan, Jopan nguibamin
nighnizir gavgavim Iesusin itir gu-
mazir maba uaghan me ko Sisarian
zui.

Pita Korniliusin dipenimin ghu

24 Me ghua tuavimin akuigha, ua
dikavigha ghua Sisarian oto. Ezi Ko-
rnilius me mizua iti. A uan roroaba
ko uan adarazi diagha, me akuvagha
me ko iti.
25 Pita dipenimin aven zuima, Ko-
rnilius a batogha, an suemningin
irigha an ziam fe.
26 Ezi Pita an suiragha a fegha
ghaze, "Ni dikavigh tugh. Ki pura
gumazir kinim."
27 Pita a migiavira dipenimin aven
ghua garima, gumazamizir aviriba
uari akuvagha iti.
28 Ezi Pita kamaghin me migei,
"Ia bar fo, e Judaba en arazim. E
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
boroghin mangan kogh me ko ikian
kogham. Ezi God kamaghin na migia
ghaze, ki Godin damazimin gumazi-
tam mizirizim a darighan kogham.
29 Ia na bagha akam amadazi, ki
ize, ki aghuazir puvati. Egha ki ian
azangsisi, ia tizim bagha na bagha
akam amada?"
30 Ezi Kornilius kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Dughiar pumuning
ko pumuning givazima, ki 3 kloghin
guaratizimin uan dipenimin aven
ikia God ko migei. Ezi gumazir mam
korotiar ghurghurim arugha bemira
nan guamin mitighav iti.*

10:14: Wkp 11:1-47, Lo 14:3, 14:7, Ese 4:14 **10:14:** Ofa Gami 11:1-47; Godin Araziba 14:3; 14:7; Esekiel 4:14 **10:15:** Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19, Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25 **10:15:** Matyu 15:11; Mak 7:15; 7:19; Aposel 10:28; Rom 14:14-20; 1 Korin 10:25 **10:19:** Ap 11:12, 13:2 **10:19:** Aposel 11:12; 13:2 **10:22:** Ap 10:1-2, 22:12 **10:22:** Aposel 10:1-2; 22:12 **10:23:** Ap 10:45, 11:12 **10:23:** Aposel 10:45; 11:12 **10:26:** Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:26:** Aposel 14:13-15; Akar Mogomem 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:28:** Jon 4:9; Aposel 15:8-9; Galesia 2:12-14; Efesus 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 **10:30:** Aposel 1:10; 3:1 * **10:30:** Gumazir kam, a Godin enselin mam.

31 Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin
migirigiam baraki, egha arazir ni gu-
mazamizir onganarazibagh amiba,
an adagh nighnisi.
32 Eghti Saimon, an ziar mam Pita,
ni a bagh gumazitam amadaghtima,
a Jopan mangiva a inigh izi. A
Saimon asizir inibar bizibar ingarir
gumazimin dipenimin akuima, anan
gara iti. Dipenir kam ongarir
miriamin iti.’
33 Kamaghin amizi, ki ni bagha
zuamiram akam amada. Ezi ni der-
agha izi. E datirighin bar iza Godin
damazimin iti. God ni mikemezir
akaba, ni dav kimtima e bar da
baragham.”

Pita Korniliusin dipenimin Godin akam akuri

34 Ezi Pita kamaghin Korniliusin
dipenimin aven itir daraziv gei, “Bar
guizbangira, ki datirighin fos. God
gumazamizir vabara ifuegha merara
garir puvati, a bar gumazamizibagh
ifonge.
35 Nguibaba bar dar itir gu-
mazamizir an apengan ikia, arazir
aghuibagh amiba, a me gifonge.
36 Kar God Israelin gumazamiziba
bagha amadazir akam. A kamaghin
migei, Krais Iesus a bar moghira en
Ekiam. Egha an e gamima, e God ko
navir amirizimin iti.
37 Ia uari fo, bizir manaba kantri
Israelin nguibaba bar da batifi.
Bizir kaba Distrik Galilin dikafi.
Da, Jon gumazamiziba ruasa akam
akuragharuigha givazima, da gin
otifi.
38 Ia fo, God Nasaretin gumazim
Iesus, uan Duam ko gavgavim a
ganingi. Egha God a ko itima, ezi
a nguibabagh arua gumazamizibar
akurvasi. Egha Satanin apengan itir
gumazamizibagh ami me ua dera.
39 “E uari uan damazibar an
garima, an en nguibar Judan aven
itiba ko Jerusalemin nguibamin bizir
aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter
ighuvimin anegurazima an areme.
40 Ezi dughiar pumuning ko
mikezim givazima God a gamizi a ua
dikafi. Ezi God a isava gumazamiz-
ibar aka.
41 Egha a Judaba bar me bativizir
Puvati. E gumazir God miseveziba,
erara an gari. An aremegha ua
dikavizir dughiamin gin, an e ko iki-
ava dagheba ko dipaba ame.
42 Iesus uan akamin gun gu-
mazamizibav kimasava e mikeme.
A ghaze, e kamaghin me mikim
suam, God gumazir kam, Iesus
anemisevezima, anarira en ko-
tiaba baragham, oveaghueziba ko
angamira itiba sara.
43 Godin akam inigha izir gumaz-
iba bar, me Iesusin guizin akar kam
akuni. Egha ghaze, gumazitam
nighnizir gavgavim Iesusin ziamin
ikiti, God Iesusin ziamin an arazir
kuraba gin amangam.”

Kantrin Igharazibar Gumazamiz-iba Godin Duam isi

10:31: Dan 10:12, Hi 6:10 **10:31:** Daniel 10:12; Hibru 6:10 **10:34:** Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:34:** Godin Araziba 10:17; 1 Samuel 16:7; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:35:** Jon 9:31; Rom 2:13; 1 Korin 12:13; Galesia 3:28; Efesus 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:36:** Onger Akaba 107:20; Aisaia 52:7; 57:19; Matyu 28:18; Rom 10:12; Akar Mogomem 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:37:** Matyu 4:12-17; Luk 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:38:** Matyu 3:16; Luk 4:17-20; Jon 3:2; Hibru 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30 **10:39:** Aposel 2:32; 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:40:** Aposel 2:24; 1 Korin 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:41:** Luk 24:42-43; Jon 14:17-24; 15:27; Aposel 1:8; 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:42:** Matyu 28:19-20; Aposel 17:31; Rom 14:9-10; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:1; 1 Pita 4:5 **10:43:** Ais 33:24, 53:5-6, 53:11, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 10:11, Ga 3:22 **10:43:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jeremaia 31:34; Maika 7:18; Sekaraia 13:1; Rom 10:11; Galesia 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:44:** Aposel 4:31; 8:15-16; 11:15; 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:45-46:** Aposel 2:4; 10:23; 11:18; 19:6; Galesia 3:14

44 Pita akam akuravira iti, gumaza-
miziba a baragha itima, Godin Duam
bar me gisin izaghiri.
45-46 Judan gumazir nighnizir gav-
gavim itiba, Pita ko ize. Egha me
orazima me nguibar igharazibar
akabar Godin ziam fe. Kamaghin
amizi, me digavir kuram gamigha
kamaghin migei, “Ia munagh gan!
God uan Duam bizir aghuarimin min
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uaghan me ganingi.”
47 Ezi Pita kamaghin me migia
ghaze, “Gumazamizir kaba, me en
min Godin Duam inis. Ezi tina, e
dipamin me ruan en anogorosi?”
48 Egha Pita kamaghin gumazir
kabav gei, “Ia Krais Iesusin ziamin
me ruegh.” Ezi me ruegha givagha,
uari ko dughiar tabar ikiasa Pita
migei.

11

Pita Jerusalemin ghugha bizir otivizibar gun migei

1 Ezi aposelba ko Judian nguibabar
aven itir darasi, me kamaghin oraki,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uaghan Godin akam ini.
2-3 Ezi Pita uamategha Jerusalemin
ghuavanabo. Ezi gumazir uan
mikarzir mogomebar iniba aghoregha
nighnizir gavgavim Iesusin itiba,
me Pitan atara ghaze, “Ni arazir
manam gamua, egha ghua gumazir
uan mikarzir mogomebar iniba
aghorezir puvatizibar dipenibar me
koma api.”
4 Ezi Pita maghira bizir a batoziba,
bar deravira dar gun me migei,
5 “Ki Jopan nguibar ekiamin ikia
God ko migei. Egha irebamin min
bizimin garima, bizim mati inir
avizir dafam, me an ruaghatevir
4plan suirazima, an overiam ategha
izaghira ki iti naghin asara.
6 Ezi ki an aven garima, asizir
soroghafariba ikia nguazimin itiba,
ko asizir atiar maba, ko nguazimin
davaragha aruir asiziba, ko pin itir
kuaraziba iti.
7 Ezi ki orazi, tiarir mam kamaghin
na migei, ‘Pita, dikavigh, asizitam
misuegh anemi.’
8 “Ezi ki kamaghin a ikaragha
ghaze, ‘Ekiam! Bar puvatigham!
Nan akam Godin damazimin bizir
mizirizir katam bar anemezir puvati.’
9 “Ezi tiarim ua kamaghin Godin
Nguibamin migei, ‘Bizir God amizir
zueziba, ni uam mizirizibar dar
arighan marki.’
10 Ezi bizir kam dughiar pumuning
ko mikezimin amigha, ua ekuigha
overiamin ghuavanabo.
11 “Ezi dughiar kamra gumazir
pumuning ko mikezim, na bagha
Sisarian nguibamin iza dipenir ki
itimin oto.
12 Ezi Godin Duam na migia ghaze,
ni me ko mangisi nighnizir aviribar
amuan marki. Ezi 6plan aveghbuaba
uaghan na ko zui. Egha e gumazir na
bagha akam amadazimin dipenimin
aven ghue.
13 Ezi an e migia ghaze, enselin
mam an dipenimin aven a batogha
ghaze, ni gumazitaba amangighti, me
Jopan nguibamin mangi, Saimon, an
ziar mam Pita, a batogh.
14 Eghti a Godin akam inigh izi,
ni mikimti, tuavir kamin ni ko nin
dipenimin itir gumazamiziba bar,
Ekiam uaghan ua me iniam.
15 “Ezi ki migiavira itima, Godin
Duam maghira me gisin izaghiri,
mati bar faraghavira an e gisin
izaghirizi mokin.
16 Ezi ki Ekiam mikemezir
migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue,
eghti ki Godin Duamin ia ruam.’
17 E fo, e faragha nighnizir gav-
gavim Ekiam Krais Iesusin itima,

10:47: Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12 **10:47:** Aposel 8:36; 11:17; 15:8-9; Rom 10:12 **10:48:** Ap 2:38 **10:48:** Aposel 2:38 **11:2-3:** Aposel 10:28; Galesia 2:12 **11:5:** Ap 10:9-48 **11:5:** Aposel 10:9-48 **11:12:** Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45 **11:12:** Aposel 10:19; 10:23; 10:45 **11:14:** Ap 16:31 **11:14:** Aposel 16:31 **11:15:** Ap 2:4 **11:15:** Aposel 2:4 **11:16:** Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5 **11:16:** Joel 2:28; Matyu 3:11; Jon 1:26; 1:33; Aposel 1:5 **11:17:** Ap 10:47, 15:8-9 **11:17:** Aposel 10:47; 15:8-9

Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan uan Duam, bizir aghuim min me ganingi. Kamaghin amizi, ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?”

18 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba kamaghin oregha, uam ataramin nighniziba puvatigha, Ekiamin ziam fa ghaze, “A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatighti, me uaghan navibagh iragh egh ikirimirir zurara itim iniam.”

Antioghin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin iti

19 Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar ara ghua, Fonisian Distrik ko Saiprusin Arighatizim ko Antioghin nguibar ekiamin ghua, Godin akam Judan gumazamizibav gei.

20 Ezi men marazi uaghan Saiprusin Arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gun Grighin gumazamizibav gei.

21 Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

22 Ezi Jerusalemin itir Kraisin adarazi bizir kamin eghaghanim baregha, Barnabas amadazima an Antioghin ghu.

23 Egha an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiabar me migei.

24 A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.

25-26 Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antioghin ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi ko uari akufa. Egha gumazamizir bar aviribar sure gami. Ezi suren gumaziba Antiokin, faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darasi, me a ini.

27 Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazir maba Jerusalemin ikegha Antioghin izaghiri.

28 Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha Godin Duamin gavgavimin kamaghin migei, Romin nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivimin itir dughiamin bizir kam oto.)

29 Ezi suren gumaziba akam misuegha, vaghvagh uan dabirabimin min dagiaba daningiva, Judian itir darazir akurvaghasa dagiaba amangasa.

30 Me kamaghin amigha, uan dagiaba isa, Barnabas ko Sol ganingizi, aning ghua Kraisin adarazir gumazir dapanibagh aningi.

12

Herot Jems misoghezi an aremezi, a Pita kalabus gati

1 Dughiar kamin Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.*

11:18: Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16 **11:18:** Aposel 13:48; 14:27; Rom 10:12-13; 15:9; 15:16 **11:19:** Ap 8:1-4 **11:19:** Aposel 8:1-4 **11:21:** Ap 2:41 **11:21:** Aposel 2:41 **11:22:** Ap 4:36 **11:22:** Aposel 4:36 **11:23:** Ap 13:43 **11:23:** Aposel 13:43 **11:24:** Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 **11:24:** Aposel 2:41; 5:14; 11:21 **11:25-26:** Aposel 9:30 **11:27:** Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 **11:27:** Aposel 13:1; 15:32; 21:9; 1 Korin 12:28; Efesus 4:11 **11:28:** Ap 21:10 **11:28:** Aposel 21:10 **11:29:** Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 **11:29:** Rom 15:26; 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1 **11:30:** Ap 12:25 **11:30:** Aposel 12:25 * **12:1:** Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiamin itir Atrivir kam Herotin ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam.

2 Egha a mɨgeima, me Jonɨn aveg-
hbuam Jems mɨdorozir sabamɨn a
mɨsoghezɨ, an areme.
3 Ezɨ Herot garima, an amizir arazir
kam, Judaba a gifonge, kamaghɨn
amizɨ, a uaghan Pitan suiragha a isa
kalabus gatɨ. Herot Yis Puvatɨzir
Bretɨn Isamɨn Dughiamɨn bizir kam
gami.
4 A Pitan suiragha a isa kalabus
gatɨ. Egha a isa mɨdorozir gumazir
4plan okoruabar agharim gatɨ. Ezɨ
me dughiaba isa vaghvagha an gari.
Egha 4plan okoruar kaba, me dar
vaghvagha 4plan gumaziba inizɨma
me an gari. Herot, God Israelia
Gitazir Dughiamɨn Isar Ekiar kam
gɨvaghtɨ, a Pita isɨ gumazamizir
avɨribar damazimɨn a kot darɨghasa.
5 Ezɨ Pita kalabusɨn dɨpenimɨn
aven itima Kraisɨn adarazi uan navir
averiabar a bagha puvɨra God ko
mɨgɨavɨra iti.

Ensel kalabuziar dɨpenimɨn Pita inigha azenim gatɨ

6 Egha Herot Pita inigh kot bagh
mangasa dughiar mam dɨboro. Ezɨ
dɨmagarir kamɨn, amɨnim tɨghar
tiam, me senɨn pumuningɨn a ikezɨ
a mɨdorozir gumazir pumuningɨn
tongɨn akui. Ezɨ mɨdorozir gu-
mazir igharazir maba kalabuziar
dɨpenimɨn a bagha gara tiar akamɨn
iti.
7 Ezɨ zuamɨra Ekiamɨn ensel
otozɨ, an angazangarim kalabuziar
dɨpenimɨn aven sira. Egha ensel
Pitan ivim amɨsuegha a gaghuragha
kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ zuamɨra
dɨkafigh!" Ezɨ senɨn an agharimning
gikezimning fɨriaghɨrɨgha nguazim
girɨ.
8 Ezɨ ensel a mɨgɨa ghaze, "Nɨ
korotiam arughɨva dagarir asuabar
aghuigh."
Ezɨ Pita kamaghɨn amigha gɨvazɨ
ensel a mɨgei, "Nɨ uan korotiar ru-
arim arugh nan gɨn izɨ."
9 Ezɨ Pita kalabuziar dɨpenim
ategha, enselɨn gɨn azenan ghu. A
bizir kabagh fozir puvatɨzɨ, ensel
dagh amima, da guizbangɨram otifi.
Pitan nɨghnɨzim ghaze, a irebamɨn
mɨn bizimɨn gari.
10 Aning ghuava, kalabusɨn
dɨpenimɨn garir gumazir pumuning
gitagha, ghua kalabusɨn zuir ainɨn
tiar akar nguibar ekiamɨn zuimɨn
oto. Aning an otozɨ, tiam uabɨ
kuiaghirɨzɨma, aning azenan ghua
tuavir mamɨn zui. Aning mong
saghon ghua, ensel zuamɨra Pita
ategha ghu.
11 Ezɨ Pitan nɨghnɨzim ua izima,
a kamaghɨn mɨgei, "Kɨ datɨrɨghɨn
guizbangɨra fo, Ekiam uan ensel
amadazɨma a ize. Egha a Herotɨn
agharim da nan akura, egha Judaba
na damuasa nɨghnɨzir bizir kuraba
sara nan akura."
12 Pita bizir kabagh fogha, Jonɨn
amebam Marian dɨpenimɨn ghu.
Jonɨn ziar mam Mak. Ezɨ gumaza-
mizir avɨrim uari akuvagha dɨpenir
kamɨn ikia God ko mɨgei.
13 Ezɨ Pita azenan ikia dɨvazimɨn
tiar akar azenan itim gafughafuzima,
ingangarir amizimɨn ziam Roda, a
bagha tiam kuasa izi.
14 Egha a Pitan tiarim baregha,
bar akuegha, tiam kuizir puvatɨgha
uamategha ivegha aven ghua, ka-
maghɨn gumazamizibav gɨa ghaze,
"Pita muna iza tiar akamɨn iti!"
15 Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ
onganis ti."

12:2: Mt 4:21, 20:23 **12:2:** Matyu 4:21; 20:23 **12:3:** Ap 4:3 **12:3:** Aposel 4:3 **12:4:** Kis 12:1-27 **12:4:** Ua Me Ini 12:1-27 **12:5:** Je 5:16 **12:5:** Jems 5:16 **12:6:** Ap 5:23 **12:6:** Aposel 5:23 **12:9:** Ap 10:3, 10:17, 11:5 **12:9:** Aposel 10:3; 10:17; 11:5 **12:10:** Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9 **12:10:** Onger Akaba 34:7; Daniel 6:22; Aposel 5:19; Hibru 1:14; 2 Pita 2:9 **12:12:** Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37 **12:12:** Aposel 4:23; 12:5; 15:37 **12:15:** Mt 18:10, Ap 26:24 **12:15:** Matyu 18:10; Aposel 26:24 † **12:15:** Dughiar kam Judan avɨriba kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim iti, enselɨn maba gumazamizibar ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiama.

Ezɨ a bar gavgavigha kamaghɨn mɨgei, “Puvatɨ. Guizbangɨra a iti.”

Ezɨ me a mɨgɨa ghaze, “Nɨ ti an enselɨn gani.”†

16 Ezɨ Pita tiam gafughafuzima, me iza tiam kuigha an apigha, dɨgavir kuram gami.

17 Ezɨ Pita uan dafarimɨn me aminivazɨma, me aghumra iti. Ezɨ an Ekiam kalabuziar dɨpenimɨn aven a inigha azenan anetɨzir arazibagh eghari. Egha a kamaghɨn mɨgei, “Ia bizir kabar gun Jems ko aveghbuaba sara mɨkemegh.” Egha Pita me ategha danganir igharazimɨn ghu.‡

18 Egha amɨnim tirazɨma, mɨdorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar dɨgavir kuram gamigha uarira uarir azangsɨgha ghaze, “Pita managh ghu?”

19 Pita itir puvatɨzɨ, Herot a gumazibav kemezɨ me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ mɨdorozir gumazir a Pitan ganasa arɨghiziba, Herot me isa kot gatɨgha ghaze, me arɨmɨghiram. Egha Herot gɨn Judian danganim ategha, Sisarian nguibar ekiamɨn ikiasa uaghirɨ.

Herotɨn ovevem

20 Egha Herot adarim Tair ko Saidonian gumazamizibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamɨn uan dagheba isi. Kamaghɨn amizɨ, me datɨrɨghɨn uari akuvagha izi an ganasa. Me faragha Blastus ko uariv kemezɨ a me ko navir amɨrizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimɨn garir gumazim. Egha gɨn, me Herotɨn ganasa zui, Herot men apangkuvigh adarir kam me kom anegɨvagham.

21 Herot dughiar atɨzimɨn, a uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivimɨn dabirabim gaperagha gumazamizibav gei.

22 Ezɨ me pamtem dɨa ghaze, “Kar gumazim mɨgeir puvatɨ. Kar godɨn mam mɨgei.”

23 Herot Godɨn ziam fer puvatɨ, kamaghɨn amizɨ, Ekiamɨn ensel maghɨra a mɨsoghezɨ a irɨ. Ezɨ apiziba angamɨra anepa zuima, an areme.

24 Ezɨ Godɨn akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavɨra iti.

25 Ezɨ Barnabas ko Sol uan ingangarim Jerusalemɨn anegɨvagha, uamategha Antioghɨn ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inigha a sara ghu.

Pol kantrin avɨribar ghua Iesusɨn Akar Aghuim akuri

13

(Sapta 13:1--21:14)

God kantrin igharazibar Akar Aghuim akunasa Barnabas ko Sol amɨsefe

1 Antioghɨn itir Kraisɨn adarasi, men marazi Godɨn akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziabar kara: Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger) ko Sairinin gumazim Lusius, ko Manain (a Atrivim Herotɨn roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol.*

2 Ezɨ dughiar mamɨn Kraisɨn adarasi, me Godɨn apengan ikia uari isa God ganɨga, God ko mɨkɨmasa dagheba ta. Ezɨ Godɨn Duam kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningɨn dia. Ia ingangarir kam bagh aning

---

12:17: Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ **12:17:** Jemsɨn kam a Iesusɨn dozim. Nɨ Galesian 1:19ɨn gan. Jems Jerusalemɨn siosɨn itir gumazir dapanimɨn oto. **12:18:** Ap 5:22-24 **12:18:** Aposel 5:22-24 **12:20:** 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:20:** 1 Atriviba 5:9-11; Esekiel 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20 **12:23:** 1 Samuel 25:38; 2 Samuel 24:17; Onger Akaba 115:1; Daniel 5:20 **12:24:** Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 **12:24:** Aisaia 55:11; Aposel 6:7; 19:20; Kolosi 1:6 **12:25:** Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37 **12:25:** Aposel 11:29-30; 13:5; 13:13; 15:37 **13:1:** Ap 11:27 **13:1:** Aposel 11:27 * **13:1:** Ziar kam Niger, an mɨngarim kamaghɨn ghu, “pɨzim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4 **13:2:** Aposel 9:15; Rom 10:15; Galesia 1:15; Efesus 3:7-8; 1 Timoti 2:7; Hibru 5:4 **13:3:** Ap 6:6 **13:3:** Aposel 6:6

amiseveghti, aning nan ingangarim
bagh mangi."
3 Kamaghin amizi, me God ko
mikimasa dagheba tagha, God ko
migei. Egha uan dafariba Barnabas
ko Sol gisin atigha, aning amadazi
aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin Arighatizimin Akar Aghuim akuri

4 Ezi Godin Duam Barnabas ko
Sol amadazi, aning Selusian nguibar
ekiamin ghugha, ua kurim inigha
Saiprusin Arighatizimin ghu.
5 Egha me Salamisin otivigha Jud-
aba God ko migeir dipenibar, Godin
akam akuri. Jon Mak aning ko ghua
aningin akura.
6 Me Saiprusin nguibar arighatizim
bar a garua ghua, Pafosin nguibar
ekiamin oto. Egha me Judan kukunir
gumazir mam bato. A Godin akam
inigha izir ifavarir gumazim, an ziam
Bar-Iesus.
7 A gavmanin gumazir dapanim
Sergius Paulus ko iti. Sergius Paulus,
a gumazir nighnizir aghuiba ko fo-
fozir aghuiba itim. A Godin akam
baraghasa, egha kamaghin a Pol ko
Barnabasin diazi aning ize.
8 Kukunir gumazir kam, me
Grighin akamin ziar kam Elimas
a gati, an mingarim kukunir gu-
mazim. Elimas, a gavmanin gu-
mazim Sergius Paulus, nighnizir
gavgavim Iesusin ikian an aghua. Eli-
mas, Barnabas ko Solin ingangarim
paziva a damuasa.
9 Ezi Sol, an ziar mam Pol, Godin
Duam a gizivazima, a dikiravira Eli-
masin gara kamaghin migei,†
10 "Ni Satanin borim. Ni arazir
aghuaribar apanimin iti. Ifavarir
araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa.
Egha ni tizim baghavira Ekiamin
arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti
arazir kuraba ataghiraghan aghua?
11 Datirighin Ekiam nin apanim
damu uan gavgavimin nin damaz-
imning okavigham. Eghti ni aruer
angazangarimin ganan kogh dughi-
atabar ikegham."

Ezi zuamira ghuariam an damaz-
imning korozi aminim an piri. Ezi a
tavin agharimin suighasa pura ruia
asaghinifi.
12 Ezi gavmanin gumazir dapanim,
Ekiamin akam baregha digavir ku-
ram gami. A bizir otivizir kabar
ganigha, kamaghin a nighnizir gav-
gavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghin aven Iesusin akam akuri

13 Ezi Pol ko gumazir a koma
aruiba, me Pafosin kurim inigha
ghua Pergan nguibamin otifi. A
Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi
Jon Mak kagh me ategha uamategha
Jerusalemin ghu.
14 Ezi me Pergan nguibamin
dikavigha ghua Antioghin nguibamin
otifi, a Pisidian Distrighin aven iti.
Egha, Judaba avughsa Godin ziam
fer dughiamin, me God ko migeir
dipenimin aven ghuegha apiaghav
iti.‡
15 Ezi God ko migeir dipenimin
garir gumazir dapanir ekiaba, me
Moses Osirizir Araziba ko Godin
akam inigha izir gumazibar akaba
dar bora me migei. Me dar ponegha
givagha, Pol ko Barnabas bagha
akam amaga ghaze, "Aveghbuaba,
ia akurvazir migirigiatam gumazir
kabav kimsi, ia me mikim."
16 Ezi Pol dikavigha, uan dafarimin
me aminiva, kamaghin me migei, "Ia
Israelin gumazamiziba ko, Kantrin

13:4: Ap 15:39 **13:4:** Aposel 15:39 **13:5:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37 **13:5:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 13:46; 15:37 **13:8:** 2 Ti 3:8 **13:8:** 2 Timoti 3:8 † **13:9:** Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darazir tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamin a ziar kam Pol uabi garisi. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:10:** Matyu 13:38; Jon 8:44; 1 Jon 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:11:** Ua Me Ini 9:3; 1 Samuel 5:6; Aposel 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38 **13:13:** Aposel 13:5; 15:38 ‡ **13:14:** A Sabatin dughiam. **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:15:** Luk 4:16; Aposel 13:27; 15:21; Hibru 13:22 **13:16:** Ap 12:17

Igharazibar Gumazamizir Godɨn atiatia uari isa God ganɨdiba, ia na baragh!

17 Fomɨra Israelɨn gumazamizibar God en ovaviba amɨsevezɨma, kamaghɨn me an gumazamizibara. Egha gɨn me uan nguibam ategha ghua Isipɨn kantrin ghue. Egha dughiar kamɨn God me gamima men dɨbobonim bar pɨn ghua, me bar avɨraseme. Ezɨma gɨn God uan gavgavimɨn Isipɨn me inighava azenim gatɨ.

18 Egha a 40plan azenibar gumazamiziba puvatɨzir danganim me ko ikia, men osɨmtɨziba atera men akurvasi.

19 Egha Kenanɨn nguaziba, God 7plan gumazamizir bɨzim gasɨghasɨgha, men nguaziba isa uan gumazamizibagh anɨngi. Ezɨ me dar ghuaviba ikiangi.

20 Bizir kaba 450 azenimɨn aven otifi.

"Egha bizir kabar gɨn God Israelian ganasa gumazir dapaniba amɨsɨva, mamaghɨra ikia ghua, Godɨn akam inigha izir gumazim Samuelɨn dughiamɨn tu.

21 "Dughiar kamɨn Israelia atrivim bagha Godɨn azangsɨsi. Ezɨ a Sol me ganɨngi, a Kisɨn otarim, egha Benjaminɨn adarazir gumazim, a 40plan azenibar men gari.

22 Ezɨ God Sol agɨvagha, Devit amɨsevezɨ an an danganim inigha atrivimɨn oto. Ezɨ a Devitɨn gun me mɨgei, 'Kɨ Devitɨn gani, Jesin otarim, gumazir kɨ bar ifongezim, bizir kɨ ifongeziba a bar dar amuam.'

23 "God fomɨra akam akɨrizɨ moghɨn, God gumazir mam amadazɨ a Israelɨn ize. A Iesus, Devitɨn ovavir mam, a en Akurvazir Gumazim.

24 "Iesus tɨghar izamin dughiamɨn, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumɨn akamɨn Israelɨn gumazamizibav gei.

25 Jonɨn ingangarir dughiam gɨvasava amima, a kamaghɨn me mɨgei, 'Ia ghaze, kɨ tina? Kɨ gumazir ia mɨzua itim puvatɨ. A nan gɨn izi. Kɨ an dagarir asuabar beniba fɨran derazir puvatɨ. Kɨ gumazir kɨnim.'

26 "Aveghbuaba, ia Abrahamɨn igiaba, ko ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bagha, God uam e iniasa mɨgɨrɨgɨar kam amadazɨ a ize.

27 Jerusalemɨn gumazamiziba ko gumazir ekiaba, me kamaghɨn fozir puvatɨ, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatɨn dughiamɨn Godɨn akam inigha izir gumazimɨn akaba dɨbora, egha deragha dagh fozir puvatɨ. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghɨn amizɨ, Godɨn akam inigha izir gumazimɨn akaba guizbangɨra otos.

28 Egha me a mɨsueghtɨ an aremeghan mɨgɨrɨgɨar otevir aghuitam batozir puvatɨ. Ezɨ me pamtem kamaghɨn Pailat mɨgei, nɨ mɨdorozir gumazibav kemeghtɨ me a mɨsueghtɨ an

13:17: Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 **13:17:** Ua Me Ini 1:7; 6:6; Godɨn Araziba 7:6-7; Onger Akaba 105:23-24 **13:18:** Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:18:** Ua Me Ini 16:35; Dɨboboniba 14:34; Godɨn Araziba 1:31; Onger Akaba 95:10; Aposel 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:19:** Godɨn Araziba 7:1; Josua 14:1; Onger Akaba 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:20:** Gumazir Dapaniba 2:16; 1 Samuel 3:20 **13:21:** 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:21:** 1 Samuel 8:5; 8:19; 10:1; 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:22:** 1 Samuel 13:14; 15:23-26; 16:12-13; 2 Samuel 2:4; Onger Akaba 89:20; Hosea 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 **13:23:** 2 Samuel 7:12-16; Onger Akaba 132:11; Aisaia 11:1; Luk 1:32; 1:69; Rom 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:24:** Matyu 3:1-2; Mak 1:4; Luk 3:3; Rom 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 **13:25:** Matyu 3:11; Mak 1:7; Luk 3:16; Jon 1:20-27 **13:26:** Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:26:** Matyu 10:6; Luk 24:47; Aposel 13:46 **13:27:** Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:27:** Luk 23:34; 24:20; 24:44; Jon 16:3; Aposel 3:17; 15:21; 1 Korin 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 **13:28:** Matyu 27:22-23; Mak 15:13-14; Luk 23:21-23; Jon 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:29:** Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 18:31; 23:50-56; Jon 19:28-30; 19:36-42

aremegh.
29 Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin me ami.
Egha me ter ighuvimin anedegha a
inigha dagiar torim gati.
30 Ezi God a gamizi a ua dikafi.
31 A ko Galilin Distrighin ikia
Jerusalemin zuir gumazamiziba,
me dughiar aviribar an gani. Ezi
datirighin gumazir uari an ganizir
kaba, me an gun Judan gumazamiz-
ibav gei.
32 "E Akar Aghuim kamaghin ia
migei. God fomira en ovaviba bagha
akam akira ghaze, a gumazir uam e
iniamim amadagham.
33 Datirighin, a Iesus gamizi a mat-
matin ua dikafi. E men boriba, ka-
maghin amizi, an e bagha uan akar
dikirizir kam gamizi a guizbangiram
oto. Onger Akabar Akinafarim sapta
2, kamaghin a migei:

"'Ni nan otarim,
ezi datirighin ki nin afeziamin
oto.'

34 "E fo, God a gamizima a ua mat-
matin dikafi. Ezi a ua matmatin
mangi kurighan kogham. God bizir
kamin kamaghin mikeme:

"'Ki guizbangira deraghvira ia
damuva,
bizir aghuiba ia daningam,
ki fomira akar dikirizibar Atrivim De-
vit mikemezi moghin,
ki bizir aghuiba ia daningam.
Ezi bizir kam ki mikemezi
moghin guizbangiram oti-
vam.'

35 "Ezi akar igharazir mam uaghan
Godin Akinafarimin iti. A kamaghin
migei:

"'Ni uan ingangarim bagha misevezir
gumazim ateghtima,
a matmatin iki kurighan
kogham.'

36 "E fo, dughiar kamin Devit
nguazimin ikia, a Godin nighnizimin
gin zui. Egha a gin aremezi, me an
kuam inigha ghua an ovaviba afi
naghin anefazi, an kuam kuri.
37-38 Ezi gumazir God amizi a ua
matmatin dikavizir kamnang, an
kuam kurizir puvati. Nan adarasi,
kamaghin amizima, e ua migei, ia
akar kam gifogh, gumazir kam Iesus
ian arazir kuraba gin amangasa ize.
39 Moses Osirizir Araziba ian
akuragh ian arazir kuraba gin
amadaghti, ia Godin damazimin
deraghan kogham. Puvati. Gumazir
kam Iesusin ingangarimin, God gu-
mazir nighnizir gavgaviba itiba bar,
men akuragha men arazir kuraba
bar, da gin amaga, me gamima me
an damazimin dera.
40 Ia uari bagh gan, Godin
akam inigha izir gumaziba fomira
mikemezi moghin, bizitam ia
batoghan kogham:

41 "'Ki ian dughiamin bizir igharazi-
tam damighti
a ia batogham.
Eghti gumazitam ia mikimti
ia nighnizir gavgavim an ikian
kogham.
Kamaghin, ia gumazir dibovir akar
kurabagh amiba, ia gan,
ia digavir kuram damigh iku-
vigham.'"

42 Egha Pol ko Barnabas Judaba
God ko migeir dipenim ataghirazima,
gumazamiziba kamaghin aning
migei, "Gua Sabatin munamin

13:30: Mt 28:6, Ap 2:24 **13:30:** Matyu 28:6; Aposel 2:24 **13:31:** Ap 1:3, 1:8 **13:31:** Aposel 1:3; 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16 **13:32:** Aposel 13:23; Rom 4:13; Galesia 3:16 **13:33:** Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5 **13:33:** Onger Akaba 2:7; Rom 1:4; Hibru 1:5; 5:5 **13:34:** Ais 55:3 **13:34:** Aisaia 55:3 **13:35:** Sng 16:10, Ap 2:27, 2:31 **13:35:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:27; 2:31 **13:36:** 1 Kin 2:10, Ap 2:29 **13:36:** 1 Atriviba 2:10; Aposel 2:29 **13:37-38:** Daniel 9:24; Luk 24:47; Aposel 10:43; 1 Jon 2:12 **13:39:** Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 **13:39:** Aisaia 53:11; Rom 3:28; 8:3; 10:4; Hibru 7:19 **13:40:** Ais 29:14 **13:40:** Aisaia 29:14 **13:41:** Hab 1:5 **13:41:** Habakuk 1:5

dughiamin uamategh iziva bizir kabar migirigiar taba uam e mikim."
43 Egha me bar God ko migeir dipenim ategha azenan ghue. Ezi Judan aviriba ko gumazamizir igharaziba, me Judan Arazibar gin zuir gumazamiziba, me Pol ko Barnabasin gin zui. Ezi aning me migia, men nighniziba fa ghaze, ia Godin nighnizimin gin mangi an apangkuvimin apengan iki.
44 Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi, nguibar ekiar kamin itir gumazamizir avirim bar iza uari akuvagha Ekiamin akam barasi.
45 Ezi Judaba gumazamizir okoruar kamin ganigha, men naviba bar ikufi. Ezi me Polin akabar kurakuragha a migei.
46 Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas atiatir puvatigha, akar bar gavgavimin me migei, "Ia Judaba, ga faragha Godin akamin ia mikeme. Ezi ia akirim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghin amizi, ia oragh, ga uam akar kamin ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kimam.
47 Ekiam bizir kam bagha kamaghin e mikeme:

" 'Ki ni amisevegha
ingangarir ekiam ni ganidi.
Egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh angazangarimin min ikiam.
Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragh
ua me iniam.' "

48 Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumazamizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha misevezíba, me bar nighnizir gavgavim an iti.
49 Ezi Ekiamin akam bar nguibaba bar dar ghu.
50 Amizir maba God gifuegha an apengan ikia ziar ekiaba iti, ezi gumazir ziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamin iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighin aning batoke.
51 Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, eghti gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezi, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu.
52 Kamaghin amizi, Antioghin itir Kraisin suren gumazamiziba, Godin Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamin Iesusin Akar Aghuim akuri

1 Pol ko Barnabas Antioghin ikiav amizir arazibara, aning iza Aikoniamin Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha aning kagh bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim Iesusin iti.
2 Ezi Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar nighnizibagh asighasigha men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh ami.

13:43: Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12 **13:43:** Aposel 11:23; 14:22; Taitus 2:11; Hibru 12:15; 1 Pita 5:12 **13:45:** Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 **13:45:** Aposel 14:2; 18:6; 1 Pita 4:4; Jut 1:10 **13:46:** Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 **13:46:** Aisaia 55:5; Luk 7:30; Aposel 3:26; 18:6; Rom 1:16; 10:19 **13:47:** Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32 **13:47:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 2:32 **13:48:** Ap 11:18 **13:48:** Aposel 11:18 **13:50:** Ap 17:4, 17:12 **13:50:** Aposel 17:4; 17:12 **13:51:** Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6 **13:51:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Luk 9:5; 10:11; Aposel 18:6 **13:52:** Mt 5:12, Jo 16:22, Ap 2:46 **13:52:** Matyu 5:12; Jon 16:22; Aposel 2:46 **14:2:** Ap 13:45 **14:2:** Aposel 13:45 **14:3:** Mk 16:20, Ap 19:11, Hi 2:4 **14:3:** Mak 16:20; Aposel 19:11; Hibru 2:4

3 Ezi Pol ko Barnabas dughiar ruarimin Aikoniamin ikiava, Ekiamin apangkuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezi Ekiam gavgavim aning ganingizi, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh ami, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumazamizibar akakagha ghaze, akar aning me migeir kaba, da guizin akaba.
4 Ezi nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagha zui.
5 Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uan gumazir aruaba ko, Pol ko Barnabas aremeghasa me nighnigha aning bagha tuaviba buria ghaze, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben Akar Aghuim akuri

6 Ezi Pol ko Barnabas kamaghin oregha ara Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egha aning uaghan nguibar ekiar kamningin boroghin itir nguibaba sara ghu.
7 Egha aning kagh Akar Aghuim akuravira iti.
8 Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an suemning ikuvigha an amirazi an aruir puvatigha aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari.
9 A Pol barazi an akam akuri. Ezi Pol dikiraviram an gara kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.
10 Egha Pol kamaghin pamtemin dia, "Ni dikavigh mitigh!" Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui.
11 Egha gumazamizir avirim Pol amizir bizir kamin ganigha, pamtemin Likonian akamin dia migei, "Aseba gumazibar min otivigha e bagha izaghire!"
12 Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigiabar faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.*
13 Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin avinizir tiar akamin boroghin azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagh asizibav sueghiva aningin ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.
14 Ezi aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, uan korotiaba abiagharigha, ivegha gumazamizibar okoruamin aven ghua pamtem dia migei,
15 "Maia! Gumazamiziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga pura gumazir kinimning, egha uaghan ian mirara gari. Ga kamaghsua Akar Aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Ia uari isi Ekiam daning, an Angamira Itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarimin ingarizim, egha dar itir biziba bar adar ingari.
16 Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua bizibagh ami.
17 Egha a ian modozir puvati, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham. Puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamua, amozim ia ganiga, dagher

14:5: Ap 14:19, 2 Ti 3:11 **14:5:** Aposel 14:19; 2 Timoti 3:11 **14:6:** Mt 10:23 **14:6:** Matyu 10:23 **14:8:** Jo 9:1, Ap 3:2 **14:8:** Jon 9:1; Aposel 3:2 **14:9:** Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4 **14:9:** Matyu 8:10; 9:28-29; Aposel 3:4 **14:11:** Ap 8:10, 28:6 **14:11:** Aposel 8:10; 28:6 * **14:12:** Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim. **14:15:** Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:15:** Ua Me Ini 20:11; Onger Akaba 33:6; 146:6; Aposel 10:26; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; Jems 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 **14:16:** Onger Akaba 81:12; Aposel 17:30; 1 Pita 4:3 **14:17:** Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 **14:17:** Onger Akaba 147:8; Jeremaia 5:24; 14:22; Aposel 17:27; Rom 1:20

aghuir aviriba ia ganiga, dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge.”

18 Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin ofa damuan men anogoroghavira iti.

19 Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me Polin apanibar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an areme. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu.

20 Ezi gin suren gumazamiziba iza an okarizi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a Barnabas ko Derben zui.

Pol ko Barnabas gavgavim isa suren gumazamizibagh anidi

21 Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikia Akar Aghuim akura gumazamizir aviribagh ami, me suren gumazamizibar otifi. Egha aning uamategha Listra ko Aikoniam ko Antioghin ghu.

22 Aning gavgavim suren gumazamizibagh aniga akurvazir migirigiabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, “E God Bizibagh Ativaghamin Dughiamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham.”

23 Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha gumazamizir dapaniba amisefe. Gumazamizir dapanir kaba nighnizir gavgaviba Ekiamin iti. Ezi aning me bagha dagheba tagha Ekiam ko mikemegha me isava Ekiamin agharim gati.

Pol ko Barnabas uamategha Sirian Distrighin aven Antioghin zui

24 Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu.

25 Egha aning Pergan nguibamin Akar Aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

26 Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarazi aning isa Godin agharim ganiga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegivagha, uamategha Antioghin ghu.

27 Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazi me iza uari akuvazima, aning bizir God aningin dafaribar amiziba bar, dar gun me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei.

28 Egha aning kagh dughiar ruarimin suren gumazamiziba ko ike.

15

Kraisin adarazi Jerusalemin nguibamin uari akufa

1 Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “Ia Mosesin Arazimin gin mangan kogh, egh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, God ua ia inighan kogham.”*

2 Bizir kam bangin, Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi Pol ko Barnabas ko nighnizir

14:19: Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11 **14:19:** Aposel 13:45; 17:13; 2 Korin 11:25; 2 Timoti 3:11 **14:21:** Mt 28:19 **14:21:** Matyu 28:19 **14:22:** Matyu 7:14; Aposel 11:23; 15:32; 18:23; 1 Tesalonika 3:3 **14:23:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:23:** Aposel 15:40 **14:26:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:26:** Aposel 13:1-3; 15:40 **14:27:** Ap 11:18, 15:4, 15:12 **14:27:** Aposel 11:18; 15:4; 15:12 **15:1:** Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 **15:1:** Ofa Gami 12:3; Jon 7:22; Galesia 2:12; 5:2; Kolosi 2:11; 2:16 * **15:1:** Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1 **15:2:** Aposel 11:30; Galesia 2:1

gavgavim Iesusin itir gumazir maba
sara me amisevegha ghaze, me
Jerusaleminin mangi bizir kam bagh
aposelba ko Siosin gumazamizir
dapanibav kimam.
3 Egha Kraisin adarazi, me
amadazima me zui. Me Fonisian
Distrik ko Samarian moghin ghua
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uan navibagh irazir bizimin gun
me migei. Ezi Kraisin adarazi bar
migirigiar kam baregha bar akonge.
4 Ezi Pol ko Barnabas, me ko zui
darazi ko, me Jerusaleminin otivizi,
aposelba ko Kraisin adarazi ko men
gumazir dapaniba bar akuegha me
ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningin
agharimin amizir bizibar, gun me
migei.
5 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir
gumazir maba, me fomira Farisibar
min ike, me dikavigha kamaghin
migei, "Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba uaghan Moses Osirizir
Arazibar gin mangiva uan mikarzir
mogomebar aghor."†
6 Ezi aposelba ko siosin gumaza-
mizir dapaniba akar kam akirasa
uari akufa.
7 Dughiar ruarimin me bizir kam
migia ghua, Pita dikavigha me
migei, "Nan adarasi, ia fo dughiar
maba givazi God kamaghin ifonge,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
nan akatorimin Akar Aghuimin
migirigiam bareghiva nighnizir gav-
gavim Iesusin ikiam. Egha a ian
tongin na misefe.
8 E fo, God gumazamizibar navir
averiabagh fo. Egha a uan Duam me
ganingi. An e gamizi moghira, me
gami. Egha tuavir kamin a kamaghin
en aka, a me gifuegha ua me ini.
9 Godin damazimin Judaba ko
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
e bar magh ghue. Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba nighnizir gav-
gavim Iesusin itima, God men
nighnizir gavgavimin tuavimin, men
navibagh amizi me an damazimin
dera.
10 Ezi kamaghin ia tizim bagh
God damighti, a ian nighnizibar gin
mangam? Egha osimtizir faragha
en ovaviba ateran iburaziba ko,
osimtizir e uaghan datirighin ateran
iburaziba, da isa nighnizir gavgavim
Iesusin itir darazigh arisi.
11 Kamaghin puvati. En nighnizir
gavgavim ghaze, en Ekiam Iesusin
apangkuvimin, God uam e inizir
moghira me ini."
12 Ezi gumazir uari akuvaziba bar
nimira ikia Barnabas ko Pol barasi.
Ezi aning mirakelin arazaraziba ko
digavir kuram gamir bizibar gun me
migei. Egha aning ghaze, God an-
ingin dafaribar arazir kaba Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar tongin,
dagh ami.
13 Aning mikemegha givazi Jems
kamaghin migei, "Nan adarasi, ia na
baragh.
14 Saimon kamaghin e geghara
ghaze, kar faragha zuir dughiam,
God Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba uan apangkuvim men ak-
agha, men tongin gumazir maba ua
bagha me inigha me gamizi, me an
gumazamizibar otifi.
15 Godin akam inigha izir gu-
mazibar migirigiamin mirara ghu.
Me fomira kamaghin osiri, men
migirigiamin osizirimra kara:

16 " 'God kamaghin migei,
Devitin ovaviba mati, purir-
penim degiaghiri.
Egh ki gin uamategh izi,
an ingarighti a tugham.

15:4: Ap 14:27 **15:4:** Aposel 14:27 † **15:5:** Ni akar Filipai, 3:2in itimin gan. **15:7:** Ap 10:1-43 **15:7:** Aposel 10:1-43 **15:8:** 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 **15:8:** Aposel 1:24; 2:4; 10:44; 11:15 **15:9:** Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 **15:9:** Aposel 10:15; 10:28; 10:34-35; Rom 10:11; 1 Korin 1:2; 1 Pita 1:22 **15:10:** Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:10:** Matyu 11:30; 23:4; Luk 11:46; Galesia 3:10; 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:11:** Rom 3:24; Galesia 2:16; Efesus 2:5-8; Taitus 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:12:** Aposel 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9 **15:13:** Galesia 2:9 **15:14:** Ap 15:7-9 **15:14:** Aposel 15:7-9 **15:16:** Amos 9:11-12

An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham,
egh ki a damighti
a ua deragham.
17 Eghti gumazamizir ikiavira itir naba
God bagh ruiam.
Kantrin Igharazibar Gumazamizir nan ziamin itiba
bar uaghan na buriam.
18 Ekiam kamaghin mikeme.
A bizir kaba fomira gumazamizibar akazi
me dagh fo.' "

19 Jems ua kamaghin migei, "Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apiran kogham.
20 E me bagh osir kamaghin me mikim suam, ia dagher me marvir guabagh anidibar aman marki. Ia dar ami kamaghin ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asizir me benibar firibagh afi ariaghiriba, dar ghuziba darara iti, ia dar aman marki. Egh ia ghuzibar aman marki.
21 E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar anekura, egha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a dibori."‡

Me Kantrin Igharazibar Gumazamizir God gifoziba bagha akinafarim amadi

22 Egha aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba ko Jerusalemin itir Kraisin adarazi bar mikemegha, uarir tongin gumazir maba misevegha me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antioghin zui. Me gumazir dapanir pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui.
23 Egha me akinafarir kam me koma anemada:

E, aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba, e ian adarasi.
Ia Kantrin Igharazimin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.
24 E kamaghin oraki, en tongin marazi me en azarazir puvatigha, ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi.
25 Ezi e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada.
26 Gumazir kamning, aning en Ekiam Krais Iesusin ziam bagha nguazir kamin ikirimirim ategha uaningin sa.
27 Kamaghin amizi, Judas ko Sailas uaghan akamin ia mikimasa, e aning amada.
28 E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi.
29 Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibagh afi ariaghirir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir

15:20: Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 **15:20:** Jenesis 9:4; Ua Me Ini 34:15-17; Ofa Gami 17:10-16; 18:6-23; 1 Korin 6:9; 6:18; 8:1; Galesia 5:19; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; 1 Pita 4:3 **15:21:** Ap 13:15 **15:21:** Aposel 13:15 ‡ **15:21:** Judaba, me Israelin nguazimra itir puvati. Fomira me ghua kantrin igharazir Israelin nguazim boroghira itibar iti. Egha men God ko migeir dipeniba, nguibar ekiamin uaghan nguazir kam iti. Ni akar Aposel 2:5-11in itimin gan. Kamaghin, nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gifa. **15:24:** Ap 15:1 **15:24:** Aposel 15:1 **15:26:** Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:26:** Aposel 13:50; 14:19; 1 Korin 15:30; 2 Korin 11:23; 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:28:** Matyu 23:4 **15:29:** Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20 **15:29:** Ofa Gami 17:14; Aposel 15:20; 21:25; Akar Mogomem 2:14; 2:20

kurabar amuan markɨ. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghɨra tu.

30 Egha Jerusalem itir Kraisɨn adarazi gumazir kaba amadazɨ, me Jerusalem ategha Antioghɨn iraghuegha Kraisɨn adarazi akuvagha akɨnafarim me ganɨngi.
31 Ezɨ Antioghɨn itir Kraisɨn adarazi akɨnafarir kam barazima, a gavgavim me ganɨga men navibagh ami da dera. Ezɨ me bizir kam bagha bar akonge.
32 Judas ko Sailas aning uaghan Godɨn akam inigha izir gumazimning. Egha aning mɨgɨrɨgɨar avɨribagh ami. Kamaghɨn, aning gavgavim Kraisɨn adarazi ganɨga mɨgɨrɨgɨar akurvazir avɨribar me gami.
33-34 Egha aning dughiar maba mong Antioghɨn me ko ike. Ezɨ gɨn Kraisɨn adarazi navir amɨrizim sara me amadazɨ, me Jerusalemɨn uamategha gumazir me amangiziba bagha zui.§
35 Ezɨ Pol ko Barnabas Antioghɨn ikia gumazir avɨrir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamɨn akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abɨki

36 Dughiar maba gɨvazɨ, gɨn Pol kamaghɨn Barnabas mɨgei, "Ga uamategh nguibar ekiar ga Ekiamɨn akam akuniziba, bar dar mangɨva uan adarazir ganam, me manmaghɨn iti."
37 Ezɨ Barnabas kamaghɨn nɨghnɨsi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightɨma, a aningɨn gɨn mangam.
38 Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a gɨvazir puvatɨ. Kamaghɨn an aning ko mangan Pol aghua.
39 Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghɨn aning uaning abɨki. Ezɨ Barnabas ko Mak kurim inigha arighatɨzim Saiprusɨn ghu.
40 Ezɨ Pol Sailas amɨsefe. Ezɨ Kraisɨn adarazi uari akuvagha aning isa Godɨn agharim gatɨgha kamaghɨn mɨgei, "Godɨn akurvazim gua ko ikɨ." Ezɨ aning ghu.
41 Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghɨn ghua Pol gavgavim Kraisɨn adarazigh anɨdi.

16

Timoti Pol ko Sailasɨn gɨn zui

1 Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezɨ kagh suren gumazir mamɨn ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisɨn mav. Ezɨ an afeziam Grighɨn gumazim.
2 Listra ko Aikoniamɨn itir en adarasi, me kamaghɨn a mɨgei, Timoti gumazir bar aghuim.
3 Ezɨ Pol a inightɨ, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamɨn iti. Egha me bar fo, an afeziam a Grighɨn gumazim. Kamaghɨn, Pol Timotin mɨkarzir mogomemɨn inim atu.
4 Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko siosɨn gumazamizir dapaniba Jerusalemɨn mɨkemegha amamangatɨzim, gumazamiziba da baragh, dar gɨn mangasa, me me mɨgɨagharui.
5 Kamaghɨn amizɨ, Kraisɨn adarasi, men nɨghnɨzir gavgaviba gavgafi. Ezɨ men dɨbobonim aruebar zurara pɨn ghuavanadi.

Pol irebamɨn mɨn bizimɨn Masedonian gumazimɨn gani

6 Ezɨ Godɨn Duam, Esian Provinsɨn Akar Aghuim kunan men anogoroke. Kamaghɨn amizɨ, Pol, ko Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighɨn

---

15:32: Ap 11:27, 13:1, 14:22 **15:32:** Aposel 11:27; 14:22 § **15:33-34:** Fofozir gumazir maba uaghan kamaghɨn nɨghnɨsi, mɨgɨrɨgɨar otevir mam uaghan kagh iti. Mɨgɨrɨgɨar kam kamaghɨn ghu, "Ezɨ Sailas uan nɨghnɨzim gɨn ghua Antioghɨn iti." **15:37:** Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:37:** Aposel 12:12; 12:25; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11 **15:38:** Ap 13:13, Kl 4:10 **15:38:** Aposel 13:13; Kolosi 4:10 **16:1:** Ap 14:6, 2 Ti 1:5 **16:1:** Aposel 14:6; 2 Timoti 1:5 **16:2:** Fl 2:19-22 **16:2:** Filipai 2:19-22 **16:3:** 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 **16:3:** 1 Korin 9:20; Galesia 2:3-5 **16:4:** Ap 15:23-29 **16:4:** Aposel 15:23-29 **16:5:** Ap 2:47 **16:5:** Aposel 2:47 **16:6:** Ap 18:23 **16:6:** Aposel 18:23

nguibar ekiam ko Galesian Distrighin
moghin ghue.
7 Egha me Misian Distrik ko
Bitinian Provinsin mitaghniamin
otogha Bitinian Provinsin aven man-
gasava amima, Iesusin Duam men
anogoroke.
8 Kamaghin amizi, me Misian Dis-
trighin miriam gatigha, Troasin ira
ghue.
9 Ezi dimangan Pol irebamin
min bizimin garima, Masedonian
Provinsin gumazim tughav ikia a
gakaghora ghaze, "Ia Masedonian
iziva en akuragh."
10 Pol irebamin min bizir kamin
ganigha givagha, e zuamira bizibar
kirigha Masedonian mangasa tu-
avibar kiri. E fo, God Akar Aghuim
me mikinasa en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

11 Egha e Troasin kurim inigha
biaghatigha Samotresin zui. Egha
amimzaraghan Neapolis bagha zui.
12 Egha e kagh dikavigha ghua Fil-
ipain otifi. Romba fomira izava
apiazir nguibar ekiam. A Masedo-
nian Distrighin nguibar faragha zuir
mam. E kagh dughiar mabar ike.
13 Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar
ekiamin tiar akamin azenan ghua
dipamin uaghiri. E ghaze, God
ko mikimamin danganitam ti kagh
ikiama? Ezi e kagh amizir mabar gari
me uari akuvagha itima, e me migei.
14 Amizir e barazir kabar mav, an
ziam Lidia, a faragha Taiatairian
nguibar ekiamin ikia izegha inir
pighagheviba amadi. A zurara Godin
ziam fer amizim. Ekiam an navim
kuizima a Polin migirigiaba barasi.
15 Egha a ko an gara dipenir
vamiran itir darasi, e me ruegha
givazi, a uan dipenimin mangasa en
gighami. A kamaghin e migia ghaze,
"Ia kamaghin na ginighnigh suam,
ki guizbangira nighnizir gavgavim
Ekiamin iki, kamaghin ia izi nan
dipenimin iki." A kamaghin e migia
bar e gakaghone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

16 Dughiar mamin e God ko migeir
danganimin zuima, ingangarir
amizir igiam, duar kuram a gapazazi,
an e bato. Duar kuram a gapazazima
a gin otivamin bizibagh fogha dar
gun migei. Ezi kamaghin an garir
gumaziba an amir ingangarir kamin
dagiar aviriba isi.
17 Ezi guivir kam, Pol ko bar en
gin iza kamaghin dia migei, "Gumazir
kaba Godin Bar Pin Itimin ingan-
garir gumaziba. Me God ian akur-
vaghamin tuavimin gun ia migei."
18 A dughiar aviribar kamaghin
ami.

Ezi Pol an amiragha raghirigha ka-
maghin duar kuram migei, "Ki Krais
Iesusin ziamin ni migei, ni azenim
girigh!" Ezi duar kuram maghira ane-
taki.
19 Ezi an garir gumaziba fo, men
dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin
amizi, me Pol ko Sailasin suiragha
aning amikirigha gumazir dapaniba
bagha biziba amadir danganir
ekiamin ghu.
20 Egha me aningin akua jas bagha
ghugha kamaghin migei, "Kar Judan
gumazimning. Aning en nguibar
ekiamin itir gumazamizibar nav-
ibagh inivima osimtizir aviriba otifi.

16:7: 2 Ti 1:15 **16:10:** 2 Ko 2:13 **16:10:** 2 Korin 2:13 * **16:10:** Aposelin akinafarimin akar otevir maba iti, "e," iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, "e." Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tugha, Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, "e," ua itir puvati. Ni Aposel 16:40, an ganigh. **16:15:** Ap 16:33, 18:8 **16:15:** Aposel 16:33; 18:8 **16:16:** Ap 19:24 **16:16:** Aposel 19:24 **16:17:** Mk 1:24, 1:34 **16:17:** Mak 1:24; 1:34 **16:18:** Mk 16:17 **16:18:** Mak 16:17 **16:19:** Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5 **16:19:** Aposel 19:25-26; 2 Korin 6:5 **16:20:** 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6 **16:20:** 1 Atriviba 18:17; Matyu 5:11; Mak 13:9; Aposel 17:6 **16:22:** 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2 **16:22:** 2 Korin 6:5; 11:23-25; Filipai 1:30; 1 Tesalonika 2:2

21 Egha aning Romin kantri en
anogoroghezir arazibar gin man-
gasa, gumazamizibav gei."
22 Ezi gumazamiziba iza uari aku-
vagha uaghan akaba Pol ko Sailas
gasi. Ezi jas midorozir gumazibav
gia ghaze, ia aningin korotiaba suegh
aning misogh.
23 Me Pol ko Sailas puv aning
misuegha, aning isa kalabus gati.
Egha deraghiva aningin ganamin
akar gavgavim isa, kalabusin garir
gumazim ganingi.
24 Ezi kalabusin dipenimin garir gu-
mazim jasin akam baregha, aning isa
selin danganir bar aven itim gatigha,
aningin sueba pamtem temem sara
da ike.
25 Ezi dimagarir arizimin Pol ko
Sailas God ko migiava ighiabagh ami.
Ezi kalabusin itir gumazir maba an-
ing barasi.
26 Ezi zuamira mikimkizir da-
far mam otogha, gavgavim kal-
abuziar dipenimin mingarim ganidir
dagiabagh inobaghnobasi. Ezi kal-
abusin tiar akaba zuamira kuiaghire.
Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar
firiaghire.
27 Ezi kalabusin dipenimin garir gu-
mazim osegha dikavigha kalabusin
dipenimin tiar akabar garima da bar
kuiaghirezi, an nighnizim ghaze gu-
mazir kalabusin itiba bar are. Kam-
aghin a uan midorozir sabam asigha
uabi uabi biragh aremeghasa.
28 Ezi Pol pamtemin dia, "Ni pazi
uabi damuan marki! E bar ka iti."
29 Ezi kalabusin garir gumazim
angazangariba bagha dia, egha
ivegha Pol ko Sailas itir danganimin
ghua atiatia puvira nigha, aningin
suebar iri.
30 Egha an aning inigha azenan
otogha aningin azangsisi, "Aruamn-
ing, ki tizim damightima God nan
akuragham?"
31 Ezi aning a ikaragha ghaze, "Ni
nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin
ikiti, a nin akuragh, nin adarazi sara
akuragham."
32 Ezi aning Ekiamin akam a migia
egha uaghan a ko itir darazi bar me
migei.
33 Dimagarir kamra, gumazir da-
panir kam aning inigha aning du-
aba rue. Ezi aning zuamira a ko an
adarasi, Iesusin ziamin bar me rue.
34 Ezi kalabuzibar garir gumazir
dapanim, Pol ko Sailas inigha uan
dipenimin aven ghugha dagheba an-
ing ganidi. A uan adarazi ko nighnizir
gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi,
me bar akonge.
35 Ezi aminim tirazi, jasba polisin
gumaziba amadazi me iza kamaghin
kalabuziar dapanim migei, "Jasba
kamaghin migei, 'Ni Pol ko Sailas
ateghtima aning mangi.' "
36 Ezi kalabuziabar garir gu-
mazir dapanim kamaghin Pol migei,
"Jasba ni ko Sailas ataghiraghasa na
mikeme. Ezi gua datirighin navir
amirizim sara mangi."
37 Ezi Pol kamaghin polisin gumaz-
ibav gei, "Ga Romin gumazimning.
Me ga isa kot gatizir puvatigha gu-
mazir aviribar damazimin pura ga
misogha, ga isa kalabusin ga amada.
Egha me datirighin nimira ga aman-
gasa? Ti puvatigham! Me uari iziva
gan aku mangam."†
38 Ezi polisin gumaziba akar kabar
gun jasbav keme. Ezi me orazi Pol ko

16:26: Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10 **16:26:** Aposel 4:31; 5:19; 12:7; 12:10 **16:27:** Ap 12:18-19 **16:27:** Aposel 12:18-19 **16:30:** Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6 **16:30:** Luk 3:10; Aposel 2:37; 9:6 **16:31:** Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10 **16:31:** Jon 3:16; 3:36; 6:47; 1 Jon 5:10 **16:33:** Ap 16:15 **16:33:** Aposel 16:15

† **16:37:** Dughiar kamin Romin nguibar ekiamin atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenianin Ongarir Ekiamin boroghira itir kantribar gari. Kamaghin amizi, Romin kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamaghin migia ghaze, Kotiaba ko gavmanin gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Romin kantrin gumazibar min otifi. Polin afeziam a uaghan kamaghin amizir gumazir mam. Kamaghin amizi, Polin amebam a batezi, a uaghan Romin kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.)

Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi.

39 Kamaghin amizi, jasba kalabusin dipenimin ghuegha, kamaghin aning migia ghaze, gua ataran marki. Egha me aningin akua azenan ghuegha, aningin azangsisi, "Gua nguibar ekiar kam ategh mangi."

40 Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me migia, gavgavim me ganigha, egha aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

1 Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti.

2 Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumuning ko mikezimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei.

3 An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, "Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira."

Egha kamaghin migei, "Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais."*

4 Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikia Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir aviriba ko ziaba itir amizir aviriba sara aningin gin zui.

5 Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torimin mangasa, aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue.

6 Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, "Gumazir kaba osimtizim nguazir kamin nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto.

7 Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamaghin migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus."

8 Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai.

9 Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

10 Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu.

11 Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba,

---

16:39: Mt 8:34 **16:39:** Matyu 8:34 **17:1:** 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:1:** 1 Tesalonika 1:1-2; 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 **17:3:** Luk 24:26; Aposel 3:18; 9:22; 18:28; Galesia 3:1 * **17:3:** Migirigiar kamin mingarim, Krais, kamaghin ghu, "God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim." **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24 **17:4:** Aposel 13:50; 15:22; 15:27; 15:40; 28:24 **17:5:** Ro 16:21 **17:6:** Ap 16:20 **17:6:** Aposel 16:20 **17:7:** Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13 **17:7:** Luk 23:2; Jon 19:12; 1 Pita 2:13 **17:11:** Ais 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39 **17:11:** Aisaia 34:16; Luk 16:29; Jon 5:39

o? Kamaghin, me Tesalonikan itir
Judabar arazibagh afira.
12 Ezi Judan aviriba nighnizir
gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi
uaghan Grighin amizir ziaba itir
maba ko Grighin gumazir aviriba
sara aningin gin zui.
13 Ezi Judan gumazir Tesalonikan
itiba orazi, Pol Berian ikia Godin
akam akuri. Ezi me uaghan Be-
rian otivigha gumazamizir kabar
nighnizim gasighasigha men nav-
ibagh inifi.
14 Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol
amadazi an ongarir miriamin ghu.
Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti.
15 Ezi Polin akua zuir gumaziba,
ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko
Timoti zuamira a bativasa, an aning
bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

16 Egha Pol Atensin ikia Sailas ko
Timoti bagha mizuai. Egha a gari,
Atensin nguibar ekiamin aven mar-
vir guaba bar izifa. Ezi Pol bar ose-
megha an muriam bar ikufi.
17 Egha a bizir kam bagha God ko
migeir dipenibar aven a Judaba ko
Grighin Godin atiatia itir gumaza-
miziba sara migei. Egha uaghan biz-
ibagh ivezir danganimin zurara gu-
mazir pura iza otivibav gei.
18 Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir
fofoziba itiba, me Pol ko uari adosi.
Marazi kamaghin migei, "Onganir
mam tizibav gei?" Ezi marazi kam-
aghin migei, "A ti aser igharazibar
akam akuri." Pol Iesus ua dikavizir
bizimin Akar Aghuim akurima, kam-
aghin me migirigiar kabar a gami.†
19-20 Egha me a inigha Atensin
garir gumazir dapanibar tongin
ghua me mighsiamin Areopagus uari
akuvagha iti. Egha me kamaghin
Pol migei, "Ni nighnizir e fomira
tong oraghizir puvatizibav gei. E
dar mingarim gifoghasa ifonge.
Kamaghin e foghasa, kar nighnizir
igiar manam, ni an gumazamizibar
sure gami. Ni e mikim."
21 (Atensin gumaziba ko Atensin
azenan itir gumazir izeziba, me zu-
rara pura ikiava nighnizir igiar otivir
kabara migei.)
22 Ezi Pol Areopagusin Mighsiamin
tongira tugha kamaghin migei, "Ia
Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia
godin min asebar gin mangasa bar
gavgafi.
23 Ki arua bar deravira bizir ia zi-
aba febar gani, egha ki uaghan ofa
gamir dakozir mamin gari ziar kam
an iti: E fozir puvatizir godin ofa
gamir dakozim. Ezi datirighin ki,
godin ia fozir puvatigha gin zuim, ki
an akam ia mikimasa.
24 "Godin mam iti, a nguazir kam
ko an itir biziba bar dar ingari,
anarira overiam ko nguazimin
Ekiam. Egha a gumaziba dafaribar
ingarir dipenibar itir puvati.
25 Godin kam a uabi ikirimirim ko
biziba bar gumazamizibagh aningi.
Egha a bizitamin otevezir puvati. Ka-
maghin, e uan dafaribar an akurvagh
bizitam damighan kogham.
26 Ezi God gumazir vamiran ingari,
egha an ovavir kamin a gumaza-
miziba bar men ingari. Egha me
isa nguazimin danganiba bar dagh
ariki. Egha a uabi me ikiamin
ikirimirimin dughiaba ariki. Egha
danganir me itiba a me bagha
nguazir mitaghniaba ariki.
27 God kamaghin ifonge, gumaza-
miziba a buri, an boroghin iziva
an apigh, kamaghin a bizir kabagh
ami. Guizbangira God e vaghvagha
en saghon itir puvati.

17:13: Ap 13:50, 14:19 **17:13:** Aposel 13:50; 14:19 **17:17:** Ap 18:19 **17:17:** Aposel 18:19
† **17:18:** Faragha zuir akam, Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik. **17:24:** Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 **17:24:** Matyu 11:25; Aposel 7:48; 14:15 **17:24:** 1 Atriviba 8:27; Aisaia 42:5 **17:25:** Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48 **17:25:** Jop 12:10; Onger Akaba 50:12; Sekaraia 12:1; Aposel 7:48 **17:27:** Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:27:** Onger Akaba 145:18; Aisaia 55:6; Jeremaia 23:23; Aposel 14:17; Rom 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 **17:28:** Kolosi 1:17; Hibru 1:3

28 ‘Anarira e gamima, e ikiava, aru-
ava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian
fofozir gumazir mabara kamaghin
mikeme, ‘E Godin boribara.’‡
29 “Kamaghin amizi, e guizbangira
an ovavibar ikiva, egh kamaghin
nighnighan kogh suam, God ti golin
nedazim o silvan nedazim o dagiabar
nedazim. E uaghan kamaghin
nighnighan kogh suam, a ti gumaza-
miziba uari uan dafariba ko uan
nighnizibar ingarizir marvir guatam.
30 “Fomira gumazamiziba God
gifozir puvati. Dughiar kamin,
me fozir puvatigha amizir biziba,
God dagh nighnizir puvati. Egha
datirighin God Akar Gavgavim aniga
ghaze, nguazir kamin danganiba
bar dar itir gumazamiziba bar uan
navibagh iragh.
31 God gumazamizibar arazir
kuraba bagh me tuisighamin
dughiam akirigha gifa. An arazir
aghuimin mirara a inabazir gu-
mazim, nguazir kamin gumazamiz-
iba tuisigham. Gumazir kam aremezi
God a gamizi a ua dikafi. Bizir
kamin God e tuisighamin ingangarim
gumazamiziba bar men akazi, me fo,
a guizbangiram otogham.”
32 Egha me ua dikavamin
migirigiam baregha, marazi a dipofi.
Ezi marazi kamaghin migei, “Ni
dughiatam ua bizir kam mikimti, e
ni baraghasa.”
33 Ezi Pol me ategha ghu.
34 Ezi gumazamizir maba Polin
nighnizimin gin ghua nighnizir
gavgavim an migirigiabar iti. Men
tongin Dionisius, a Areopagus kaun-
selin aven itir gumazir mam. Ezi
amizir mam, an ziam Damaris, a
gumazamizir igharazir maba ko, me
uaghan nighnizir gavgavim Polin
migirigiabar iti.

18

Pol Korinin nguibar ekiamin Godin Akar Aghuim akuri

1 Bizir kabar gin, Pol Atens ategha
Korinin nguibamin ghu.
2 Egha a Judan gumazir mam bato,
an ziam Akwila. An nguibam Pon-
tusin Provinsin aven iti. A uan
amuim Prisila ko, aning mong fomira
kantri Italin ike, ezi Sisar Klodius Jud-
abav gia ghaze, me Romin nguibar
ekiam ategh igharagh mangi. Kam-
aghin amizi, aning Itali ategha Ko-
rinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui.
3 Pol uaghan aningin mirara, selin
dipenibar ingari. Kamaghin amizi,
an aningin ganasa ghugha, aning ko
ikia egha me ko ingari.
4 Sabatin dughiabar, Pol zurara
Judaba God ko migeir dipenibar
ghua me ko uariv gei. A Judaba ko
Grighbar nighnizibar amutima, me
nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me
gakaghori.
5 Ezi Sailas ko Timoti Masedonia
ategha izaghirizi, Pol dughiabar zu-
rara Godin Akar Aghuim akuri. An
akar gavgavimin kamaghin deravira
Judabagh eghari, Iesus a Krais, Gu-
mazir God Uam E Iniasa Misevezim.
6 Ezi Judaba Polin akam baraghan
aghuagha, migirigiar kuraba a ganidi.
Kamaghin amizi, a uan korotiamin
mineziba apizigha, kamaghin me
migei, “Kamaghin ia Godin saghon iki
oveghti, mar ian osimtizimra. Ezi ki
uabi osimtiziba puvati. Ki datirighin
Godin Akar Aghuim Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba me mikinam.”

‡ **17:28:** Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:29:** Aisaia 40:18-20; 44:10-17; Aposel 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:30:** Aposel 14:16; Rom 3:25; Taitus 2:11-12; 1 Pita 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **17:31:** Onger Akaba 9:8; 96:13; Aposel 2:24; 10:42; Rom 2:16; 14:10 **18:2:** Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19 **18:2:** Rom 16:3; 1 Korin 16:19; 2 Timoti 4:19 **18:3:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:3:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8 **18:5:** Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:5:** Aposel 9:22; 17:3; 17:14-15; 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4 **18:6:** Aposel 13:45-46; 13:51; 20:26; 1 Pita 4:4

7 Ezɨ Pol God ko mɨgeir dɨpenim
ategha Titius Jastusɨn dɨpenimɨn ghu.
Gumazir kam zurara Godɨn ziam fe.
An dɨpenim a Judaba God ko mɨgeir
dɨpenimɨn boroghɨn iti.
8 Krispus, God ko mɨgeir dɨpenibar
garir gumazir dapanim. Ezɨ a uan
adarazi ko me nɨghnɨzir gavgavim
Ekiamɨn iti. Ezɨ Korinɨn gumazamizir
avɨrim Polɨn akam baregha, nɨghnɨzir
gavgavim Iesusɨn ikia egha rue.

9 Ezɨ dɨmagarir mamɨn Ekiam ire-
bamɨn mɨn garir bizimɨn kamaghɨn
Pol mɨgei, "Nɨ atiatingan markɨ,
nɨ mɨkɨmvɨra ikɨ, egh nɨmɨra ikian
markɨ.
10 Kɨ nɨ ko iti, nan gumazamizir
avɨriba nguibar ekiar kamɨn iti. Kam-
aghɨn tav pazɨ nɨ damighan kogh, egh
nɨ mɨsueghan kogham."
11 Ezɨ Pol azenir vamɨra ko
akuamɨn ikiava, Godɨn Akar Aghuim
men sure gami.

12 Galio, Akaian Provinsɨn gav-
manɨn gumazir dapanimɨn itima,
Judan gumaziba bar dɨkavigha Polɨn
apanimɨn gamua a isa kot gatɨ.
13 Me ghaze, "Gumazir kam, a gu-
mazamizibav gɨa ghaze, 'Ia Moses Os-
irizir Araziba riaghɨriaghɨva, arazir
igharazimɨn Godɨn ziam fɨ.'"

14 Pol bar men akam ikar-
vaghasava ami, ezɨ Galio Judabav
gei, "Ia Judaba, gumazir kam Rom
osirizir araziba abigham, o an arazir
kuratam damightɨma, kɨ ian akam
baregham.
15 Ezɨ ia mɨgɨrɨgɨaba ko ziaba ko
ia uan araziba, bagha nɨghnɨgha na
bagha izi. Markiam. Ia uari dar
kɨrmɨgh. Kɨ bizir kabar kotiaba
bareghan kogham."

16 Kamaghɨn amizɨ, a me amadazɨ,
me kot ategha azenan ize.
17 Ezɨ Korinɨn gumaziba, maghɨra
Sostenesɨn suira, a Judabar dɨpenir
God ko mɨgeimɨn garir gumazir
dapanim, egha kotɨn danganim
boroghɨra a mɨsosi. Ezɨ Galio bizir me
amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antioghɨn nguibam ghu

18 Pol dughiar mabar Korinɨn
ikegha, Kraisɨn adarazi ategha
kurimɨn ghuavanabogha Sirian Dis-
trighɨn ghu. Prisila koma Akwila a
ko zui. Dughiar a tɨghar kurimɨn
mangamim, a Senkrian ikia God ko
akar dɨkɨrɨzir mam gami. Kamaghɨn
a uan dapanir arɨzim gise.†
19 Ezɨ me Efesus otivigha, Pol
Prisila ko Akwila kagh aning ataki.
Egha a uabɨ Judabar dɨpenir God ko
mɨgeimɨn ghua me ko uariv gei.
20 Ezɨ me dughiar tabar uarir gan
ikiasava a mɨgeima, a ghaze, Puvatɨ.
21 A me ataghɨragha, akar dɨkɨrɨzim
gamua kamaghɨn me mɨgei, "God
ifueghtɨ, kɨ ua ia bagh izam." Egha
kurim inigha Efesus ategha ghu.
22 Egha a Sisarian otogha,
Jerusalemɨn itir Kraisɨn adarazigh
etiasa ghuavanabo. Egha gɨn An-
tioghɨn nguibamɨn ghuaghirɨ.
23 Pol dughiar mabar Antioghɨn
ikegha, Distrik Galesia ko Frigian
itir nguibaba bar dagh arua, men
nɨghnɨzir gavgavir Iesusɨn itiba gav-
gavim me ganɨdi.

Apolos Godɨn Akar Aghuim Efesusɨn nguibamɨn anekuri

24 Judan gumazir mam, an ziam
Apolos, an Aleksandrian gumazim. A

18:8: 1 Ko 1:14 **18:8:** 1 Korin 1:14 **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:9:** Aposel 23:11; 1 Korin 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:10:** Josua 1:9; Aisaia 41:10; Jeremaia 1:8; 1:18-19; Matyu 28:20; Jon 10:16 **18:14:** Ap 23:29, 25:11,25:19 **18:14:** Aposel 23:29; 25:11; 25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19 **18:15:** Jon 18:31; Aposel 23:29; 25:18-19 * **18:17:** Grighɨn akam deragha bizir kam gɨfozir puvatɨ. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamɨn atarav egha me a mɨsosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1 **18:18:** Dɨboboniba 6:18; Aposel 21:24; Rom 16:1 † **18:18:** Judaba kamaghɨn ami, me Godɨn akar dɨkɨrɨzim gɨn mangɨva, uan dapanir arɨzim gisegham. **18:19:** Ap 17:17 **18:19:** Aposel 17:17 **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 **18:21:** Rom 1:10; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3; Jems 4:15

iza Efesusɨn nguibamɨn iti. A bar deravɨra mɨgɨava, Godɨn Akɨnafarimɨn Osiziriba bar dagh fo.

25 Me Ekiamɨn tuavimɨn a geghani, ezɨ a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dɨkafi. A bar deravɨra Iesus amizir bizibar me mɨgei. Egha a Jonɨn rurimra fo.

26 Egha Apolos Judabar God ko mɨgeir dɨpenimɨn ghugha, atiatir puvatɨgha Godɨn akam akuri. Ezɨ Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dɨpenimɨn ghugha Godɨn tuavim a geghanizɨ, a deravɨra Godɨn tuavim gɨfos.

27 Ezɨ Apolos Akaian mangasava amima, Efesusɨn itir Kraisɨn adarasi, gavgavim a ganɨdi, egha a iniasa Akaian suren gumaziba bagha akɨnafarim osiri. Apolos Akaian otozir dughiamɨn, a nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itir darazi akurvazir ekiam me gami. God men apangkufi, kamaghɨn amizɨ, me nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti.

28 Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvagha, Judabar akar kurar me mɨgeiba dɨkabɨri. A Godɨn Akɨnafarimɨn itir akam akuri, eghtɨ me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim, Krais.

19

Pol Efesusɨn akam akuri

1 Dughiar kam Apolos Korinɨn ikiavɨra itima, Pol mɨghsɨabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusɨn oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato.

2 Egha men azara, “Ia faraghavɨra nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itima, Godɨn Duam ia gizɨvaz, o puvatɨ?”

Ezɨ me ghaze, “Puvatɨ, e uaghan tong oraghizir pu, Godɨn Duam iti, o puvatɨ.”

3 Ezɨ Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”

Ezɨ me ikara ghaze, “Jonɨn rurim.”

4 Ezɨ Pol ghaze, “Jonɨn rurim a navim gɨrazir rurim. Jon gumazamizibav gɨa ghaze, ia nɨghnɨzir gavgavim nan gɨn izamin gumazimɨn ikɨ, a Iesus.”

5 Ezɨ me kamaghɨn oraghizɨ, Pol Ekiam Iesusɨn ziamɨn me rue.

6 Ezɨ Pol uan agharimning me gisɨn atɨzɨ, Godɨn Duam me bagha izegha me avara. Ezɨ me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godɨn akam inigha izir gumazibar mɨn Godɨn akam mɨgei.

7 Me bar moghɨra men dɨbobonim 12pla.

8 Ezɨ Pol iakɨnir pumuning ko mɨkezimɨn, a God ko mɨgeir dɨpenimɨn aven, gumazamiziba akar gavgavibar me mɨgɨa atiatir puvatɨ. A God Bizibagh Ativir Arazimɨn mɨgɨrɨgɨamɨn gun me mɨgɨa, men nɨghnɨziba iraghasa me mɨgei.

9 Ezɨ marazir naviba gavgavizɨ, me nɨghnɨzir gavgavim Polɨn akabar ikian aghuagha, gumazamizibar damazibar azenara mɨgɨrɨgɨar kurabar Godɨn Tuavim gami. Ezɨ Pol me ategha nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir darazi inigha ghu. Egha dughiabar zurara Tiranusɨn suren dɨpenimɨn bizibar me mɨgei.

10 Pol azenir pumuningɨn kamaghɨn amima, Judaba ko Grighɨn Esian Provinsɨn itiba, me bar Ekiamɨn akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

18:25: Ap 19:3, Ro 12:11 **18:25:** Aposel 19:3; Rom 12:11 **18:26:** Ap 19:8 **18:26:** Aposel 19:8 **18:27:** 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 **18:27:** 1 Korin 3:6; 2 Korin 3:1 **18:28:** Ap 9:22, 17:3, 18:5 **18:28:** Aposel 9:22; 17:3; 18:5 **19:1:** 1 Ko 1:12, 3:6 **19:1:** 1 Korin 1:12; 3:6 **19:2:** Ap 2:38, 8:16 **19:2:** Aposel 2:38; 8:16 **19:3:** Mt 3:11 **19:3:** Matyu 3:11 **19:4:** Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 **19:4:** Matyu 3:11; Mak 1:4; 1:7-8; Luk 3:4; 3:16; Jon 1:15; 1:26-30; Aposel 18:25; 19:4 **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 **19:6:** Aposel 2:4; 6:6; 8:17; 10:44-46 **19:9:** Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2 **19:9:** Aposel 9:2; 2 Korin 6:14-18; 2 Pita 2:2 **19:10:** 2 Ti 1:15 **19:10:** 2 Timoti 1:15 **19:11:** Ap 14:3 **19:11:** Aposel 14:3 **19:12:** Ap 5:15 **19:12:** Aposel 5:15

11 Egha God mirakelin bar gavgavir
igiaba Polin dafarimningin dagh ami.
12 Me uaghan inir avizir doriba
adiziba ko, inir avizir maba, me
da Polin mikarzimin poegha, da isa
ghuava arimariabagh arizi me ghua-
mazima, duar kuraba me ataghirasi.
13 Ezi Judan gumazir maba
nguibabagh arua duar kuraba batosi.
Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar
gumazamizibar aven itiba batoghasa
kamaghin migei, "Iesusin Pol akam
akurimin ziamin, ki pamtem ni migei,
'Ni azenan izi.' "
14 Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gu-
mazir dapanir mam. An otarir 7pla,
arazir kam gami.
15 Ezi dughiar mam, duar kurar
mam kamaghin me migei, "Iesus, ki a
gifo, egha ki Pol, ki a gifo, ezi ia taia?"
16 Ezi gumazir duar kuram
apazazir kam, uabi fegha me
mikinigha puv me misuaghariki.
A mizazir kuram me gasima me
ghuzibagh rua bibiabara dipenim
ategha arava azenan ghue.
17 Ezi Judaba ko Grighin gumazir
Efesusin itiba bizir kam baregha bar
atiatingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam,
gumazamiziba bar a pirafa.
18 Faragha nighnizir gavgavim
Iesusin itiba datirighin iza, gu-
mazamizibar damazimin uan arazir
kurabar gun migei.
19 Ezi gumazamizir avirir imez-
iba ko mirakel kurabagh amiba, me
uan akinafarir mirakelin kurabar os-
iziriba itiba inigha iza, gumazamiz-
ibar damazimin da tue. Me mirakelin
kurabar akinafarir kabar ivezimin
dibobonim diboborima, da 50,000in
silvan dagiabar tu.
20 Kamaghin amizi, Ekiamin
migirigiam nguibaba bar dar zui.
Ezi gumazamizir avirim nighnizir
gavgavim Ekiamin migirigiamin
itima a pamtem men navibar aven
ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

21 Bizir kaba otivigha givazi, Pol
Godin Duamin gin Masedonian
Provins ko Akaian Provins moghin
mangi, Jerusalemin otivasa. Egha
ghaze, "Ki nguibar kamin ikeghiva,
gin uaghan Romin nguibar ekiamin
mangam."
22 Egha an akurvazir gumazimn-
ing, Timoti ko Erastus, an aning isa
Masedonian aning amada. Egha a
uabi mong Esian Provinsin ike.
23 Dughiar kamra gumazir maba
Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar
dafam gami.
24 Ezi gumazir mam, an ziam
Demitrius. A silvan bizibar ingarir
gumazim. A dagiaba iniasa, aser
amizim Artemisin dipenimin min,
a dipenir dozibar ingarigha, sil-
van dagh ami. Gumazir aviriba
Demitrius ko ingara dagiar aviriba
isi.
25 Egha a ko an ingangarir gu-
maziba ko men ingangarimin min
amir ingangarir igharazibagh amir
gumaziba, men dia. Egha kamaghin
migei, "Maia, ia fo. E dagiar ingan-
garir kam gamua dagiar dafam isi.
26 Ia garava orasi, gumazir kam
Pol, gumazamizir avirim an akaba
bangin ira dar gin zui. Efesusin
kaghira puvati, Esian Provins bar.
A gumazamizibar nighnizibagh ami,
da tuavir igharazibar zui. A kam-
aghin migia ghaze, gumaziba amir
marvir guaba, da guizbangira godba
puvati.
27 Polin akar kam en dagiar ingan-
garimin ziar aghuim gasighasigham.
Bizir kamra puvati, uaghan gu-
mazamizibar nighnizimin, Artemisin

19:13: Mk 9:38 **19:13:** Mak 9:38 **19:15:** Mk 1:24, 1:34 **19:15:** Mak 1:24; 1:34 **19:17:** Lu 7:16, Ap 2:43, 5:5, 5:11 **19:17:** Luk 7:16; Aposel 2:43; 5:5; 5:11 **19:20:** Ap 6:7, 12:24 **19:20:** Aposel 6:7; 12:24 **19:21:** Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 **19:21:** Aposel 18:21; 20:22; 23:11; Rom 1:13; 15:24-28; Galesia 2:1 **19:22:** Ro 16:23, 2 Ti 4:20 **19:22:** Rom 16:23; 2 Timoti 4:20 **19:23:** 2 Ko 1:8 **19:23:** 2 Korin 1:8 **19:24:** Ap 16:16-19 **19:24:** Aposel 16:16-19 **19:26:** Sng 115:4, Ais 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15 **19:26:** Onger Akaba 115:4; Aisaia 44:10-20; Jeremaia 10:3; Aposel 17:29; 2 Timoti 1:15

dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua asemin min an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavagham!”

28 Ezi me oregha atara maghira pamtem migia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!”

29 Ezi mong gin nguibar kamin itir gumazamiziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirigha, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning.

30 Pol uabi gumazamizir okoruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarazi an anogorosi.

31 Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekiar gumazamiziba uari akuvimin mangan marki.

32 Ezi uari akuvazir gumazamiziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igharazim migia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagha iza uari akufa.

33 Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksanderin tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa.*

34 Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam.” Men dimdiam auan pumuningin ghu.

35 Ezi Efesusin nguibar ekiamin kuskus gumazir okoruar kam me aminivagha kamaghin me migei, “Efesusin gumazamiziba, nguazir kamin gumazamiziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam.

36 E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki.

37 Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati.

38 Demitrius ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitamin ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba barazziba iti. Me men osimtizim kotiamin anekiram.

39 Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamin dar kir.

40 Kamaghin amizi, gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtemin atara amizir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir bizir kamin mingariba puvati. Me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati.”

41 A kamaghin mikemegha gumazamiziba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia ko kantri Grighin zui

1 Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazi me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu.

2 Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amuti, me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto.

3 Egha a iakinir pumuning ko mikezimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima,

19:29: Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko 1:14, Kl 4:10, Fm 24 **19:29:** Aposel 20:4; 27:2; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; Kolosi 4:10; Filemon 1:24 **19:31:** 2 Ti 1:15 **19:31:** 2 Timoti 1:15 * **19:33:** Grighin akam bizir kam deragha a gifozir puvati.

Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizi, a uamategha Masedonian ghu.
4 Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko Esian gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar moghira Pol ko ghue.
5 Gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti.
6 Ezi e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5plan dughiaba ua givazi e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaiba batifi. Egha 7plan dughiaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizi a ua dikafi

7 Wighin kamin faragha zuir aruemin, e bret abiaghariga damasa iza uari akufa. Ezi Pol amimzaraghan mangasa, kamaghin amizi, an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu.†
8 Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lamin aviriba an iti.
9 Ezi winduan aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava ongani. Pol migiavira itima, Yutikus pin ikegha degha nguazim giri. Ezi me ghua a gaghuigha an garima, a bar areme.
10 Ezi Pol uaghira a gisin ghua a muigha kamaghin migei, "Ia atiatingan marki. An angamira iti."
11 Egha Pol ghuriar pin itimin ghuavanabogha, bret abiaghariga gumazamiziba ko me da api. Pol me migia ghuavira itima aminim tirazi a me ategha zui.
12 Ezi me gumazir igiar angamira itim inigha an dipenimin ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

13 Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam.
14 Ezi Pol Asosin e batogha e ko kurir kam inigha Mitilinin nguibamin ghue.
15 Egha amimzaraghan e kurimin ghua Kiosin Arighatizimin otifi. Dughiar kamin gin e ghua Samosin nguibamin otogha, dughiar abuananamin e ghua Miletusin nguibamin oto.
16 Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalemin otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamin ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasa nighnizir mam gami.‡

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

17 E ghua Miletusin otogha, Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazamizir dapaniba bagha akam amada.§
18 Ezi me iza otivizima, a kamaghin me migei, "Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu.
19 Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiragha, osimtiziba ko terim sara Ekiamin ingangarim gami.

20:4: Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21 **20:4:** Aposel 19:29; 21:29; Efesus 6:21 * **20:6:** Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghu. Kamaghin amizima migirigiar otevir kam iti, "e." (Ni Aposel 16:10, an gan.) **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10 **20:7:** Aposel 2:42; 2:46; 1 Korin 16:2; Akar Mogomem 1:10 † **20:7:** Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnisi. **20:10:** 1 Kin 17:21 **20:10:** 1 Atriviba 17:21 **20:16:** Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 **20:16:** Aposel 18:21; 24:17; 1 Korin 16:8 ‡ **20:16:** Ni Aposel 2:1in akamin ganigh. **20:17:** Ap 18:21 **20:17:** Aposel 18:21 § **20:17:** Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanim 50 kilomitan tu. **20:18:** Ap 18:19, 19:10 **20:18:** Aposel 19:10 **20:19:** Ap 20:3 **20:19:** Aposel 20:3

20 Ia kamaghin fo, ki ian akur-
vaghamin akatamin ia mikimsi ia
mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki
vaghvagha ian dipeniba ko azenara
ian sure gami.
21 Ki akar gavgavimra Judaba ko
Grighin gumazamizibav gia ghaze,
ia uan navibagh iragh, uan arazir
kuraba ateghiva Godin gin mangi,
egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam
Krais Iesusin iki.
22 "Ia oragh, Godin Duar nan aven
itim, a datirighin Jerusalemin man-
gasa puvira na migei. Ezi ki fozir
puvati, bizir manatam munagh na
batogham.
23 Ki kamaghin fo, nguibar ekiar
ki zuiba bar Godin Duam na migia
ghaze, kalabusba ko osimtiziba na
mizua iti.
24 "Ezi ki uan mikarzir angamira
itim ginighnizi, a pura bizim. Ekiam
Iesus ingangarir mam na ganingi. Ezi
ingangarir kam kamakin, ki bizitam
iniasa ivemari. Mati gumazim uan
ivemarim a givasava ami, kamaghira
ki uaghan uan ingangarim agivasa
bar ifonge. Ingangarir kam kamakin,
God uan apangkuvim gumazamiziba
bar men akakaghasa. Ezi ki bizir
kabar akam akuri.
25 "Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia
God Bizibagh Ativamin Dughiamin
akam akuragha arui. Egha ki fo,
datirighin ia ua nan guamin apighan
kogham.
26-27 Bizir kam bagha ki atiatir
puvatigha Godin nighniziba bar ia
migei. Kamaghin amizima, datirighin
ki bar deraghvira ia mikimasa,
gumazitam ian tongin oveghti, kar
ian osimtizim.
28 Ia uari uari bagh ganiva,
egh uaghan Godin gumazamizibar
gan. Godin Duam Godin gumazir
nighnizir gavgaviba iti, a bar dar
ganasa ia misefe. Ia gumaziba
gari gumazibar min iki, ia Kraisin
adarazir gan. God uabi uan Otarimin
ghuzimin me givese.
29 Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh
mangighti, gumazitaba afiar atiabar
min ian tongin izam. Ezi afiar
atiaba sipsipbagh asighasizi moghin,
gumazir kaba ian gari darazigh
asighasigham.
30 Eghti ian tongin tarazi, dikavigh
guizin akam giragh nighnizir gav-
gavim Kraisin itir daraziv kimti, me
men gin mangam.
31 Kamaghin amizi, ia uari bagh
gan. Ki azenir pumuning ko
mikezimin amizir araziba, ia dagh
nighnigh. Ki arueba ko dimagaribar,
teriba sara, zurazurara nighnizir
aghuiba vaghvagha ia migia, tong
mitetam atizir puvati. Egha ghaze,
ia uari bagh ganigh.
32 "Ezi ki datirighin ia isa Godin
dafarim gati, eghti an apangku-
vimin akam ia damuti, ia gavgav-
igham. Egh gin apangkuvimin akar
kam, bizir aghuiba ia daningiva,
ia ko Godin damazimin zuezir
gumazamiziba sara daning, akur-
vazir aghuibar gumazamizir Godin
damazim zuezibar tongin gin ia
daningam.
33 "Ki tavin silva ko gol ko inibagh
ifongezir puvati.
34 Ia uari kamaghin fo, nan dafarir
kamning, ki uabi ua bagha ingarir
biziba isa uabin akurvagha, egha na
ko ingarir darazir akurvasi.

20:22: Ap 19:21 **20:22:** Aposel 19:21 **20:23:** Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 **20:23:** Aposel 19:21; 21:4; 21:11; 1 Tesalonika 3:3 **20:24:** Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 **20:24:** Aposel 21:13; Rom 8:35; 2 Korin 4:1; 4:16; Galesia 1:1; 2 Timoti 4:7 **20:26-27:** Aposel 18:6; 2 Korin 7:2 **20:28:** 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:28:** 1 Korin 12:28; 1 Timoti 4:16; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:29:** Matyu 7:15; Jon 10:12; 2 Pita 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:30:** 1 Timoti 1:20; 1 Jon 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:31:** Mak 13:37; Aposel 19:8-10; 1 Tesalonika 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9 **20:32:** Aposel 26:18; Efesus 1:18; Kolosi 1:12; Hibru 13:9 **20:33:** 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:33:** 1 Samuel 12:3; 1 Korin 9:11-12; 2 Korin 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:34:** Aposel 18:3; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9

35 Ezi ki amizir ingangariba bar,
ki kamaghin ian aka, e pamtemin
ingangarir arazimin gin mangi,
egh kamaghin, e ingaran iburazir
gumazibar akurvagham. Egh ia
Ekiam Iesus, a uabi mikemezir
akam ginighnigh, 'Ni bizir aghuarim
munav ganidir arazim, a bar dera.
Egha a ni ua baghavira biziba isir
arazim gafira.' "
36 Egha Pol akar kam mikemegha,
me ko me bar moghira teviba
apirigha, gumazir dapaniba ko, me
God ko migei.
37 Ezi me bar aziava a muigha an
tori.
38 Ezi Pol me migia ghaze, "Ia ua
nan guamin ganighan kogham." Ezi
bizir kam bagha, me bar osemegha
bar nighnighava avenge. Egha Polin
akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalemin zui

1 Egha e, Efesusin Kraisin adarazir
gumazir dapaniba, ataghiragha
bar oseme. Egha e kurim inigha
Kosin Arighatizim baghavira zui.
Egha amimzaraghan, e Rodesin
Arighatizimin ghue. Egha Rodes
ategha Pataran nguibamin ghue.
2 Egha e Pataran kurir mam bato. A
Finisian zuima, e an binigha zui.
3 Egha e Saiprusin Arighatizimin
gara, agharir kiriamin amadaghan
a gitagha ghua, Sirian Provinsin
zui. Egha Tairin nguibamin
aghegha kurimin itir biziba kagh dar
arighasa.
4 E kagh Kraisin adarazir apigha
me ko 7plan aruebar ike. Ezi
Godin Duam me mikemezi me Pol
migia ghaze, ni Jerusalemin mangan
kogham.
5 Ezi kurim Tair ataghiraghasava
amima, Kraisin adarazi uan
amuiroghboriba ko, en akua nguibar
ekiamin azenan zui. Egha ongarir
dadarimin e teviba pirigha God ko
migei.
6 Ezi e me ko uan dafaribar suigha,
e kurim inigha zuima, me uamategha
uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

7 Ezi e Tair ategha Tolemesin
nguibamin otivigha, dughiar aghuim
Kraisin adarazigh anigha, me ko
aruer vamiran ike.
8 Egha amimzaraghan e me ategha
Sisarian nguibar ekiamin otivigha
ghua, Filipin dipenimin iti. Filip
Ekiamin Akar Aghuim akurir gu-
mazir mam. Egha a 7plan gumazir
aposelbar akurvazir gumazamizibar
mav.
9 A guivir igiar pumuning ko
pumuning iti, egha me Godin akam
inigha izir amizibar min akam akuri.
10 E mong dughiar maba Sisarian
ikezi, Godin akam inigha izir gumazir
mam, Agabus, a Judian Distrighin
ikegha Sisarian izaghiri.
11 Egha a en bighan izava Polin
letiam uan dafarimning ko suemning
ikegha kamaghin migei, "Godin
Duam kamaghin migei, 'Kam-
aghira Judan Jerusalemin itiba,
letin kamin ghuavim ikeghiva a isi
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
aningam.' "
12 E kamaghin oregha, e ko Sisarian
gumazamiziba Jerusalemin mangan
koghasa Pol gakaghori.
13 Ezi Pol me ikaragha kamaghin
migei, "Ia tizim bagha aziava nan
navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a
dera. Ki uaghan Ekiam Iesusin ziam

20:35: Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:35:** Matyu 10:8; 2 Korin 11:9; 11:12; 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8 **20:36:** Ap 21:5 **20:36:** Aposel 21:5 **20:38:** Ap 20:25 **20:38:** Aposel 20:25 **21:4:** Ap 20:23, 21:12 **21:4:** Aposel 20:23; 21:12 **21:6:** Ap 20:36 **21:6:** Aposel 20:36 **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5 **21:8:** Aposel 6:5; 8:5; 8:26; 8:40; Efesus 4:11; 2 Timoti 4:5 **21:9:** Jol 2:28, Ap 2:17 **21:9:** Joel 2:28; Aposel 2:17 **21:10:** Ap 11:28 **21:10:** Aposel 11:28 **21:11:** Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33 **21:11:** Jon 21:18; Aposel 20:23; 21:33 **21:12:** Mt 16:22 **21:12:** Matyu 16:22 **21:13:** Ap 20:24 **21:13:** Aposel 20:24

bagh Jerusalemɨn aven aremegham,
a dera."
14 Pol bar gavgavizɨma e tagha
anetegha kamaghɨn mɨgei, "Bizir
tizim Ekiam a damusɨ ifongegh, an
a damu."

Pol Judian kalabusɨn itima me an kotiam barasi

(Sapta 21:15--26:32)

Pol ghua Jerusalemɨn oto

15 Egha gɨn e bizibar kɨrigha
Jerusalemɨn ghuavanabo.
16 Ezɨ Sisarian itir Kraisɨn adarasi,
men marazi en akua ghua Nasonɨn
dɨpenimɨn e ikiamin naghɨn e atɨ. A
Saiprusɨn gumazir bar faraghavɨra
Iesus gɨfogha an gɨn zuim.
17 Egha e Jerusalemɨn otozɨma,
Kraisɨn adarazi e bagha bar akonge.
18 Egha amɨmzaraghan, Pol en
marazi ko Jemsɨn ganasa zui.
Dughiar kamɨn siosɨn gumazamizir
dapaniba bar, uaghan iti.
19 Pol dughiar aghuim me ganigha,
Ekiam Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar tongɨn an dafarimɨn amizir
biziba bar dar gun me mɨgei.

Gumazir dapaniba Godɨn Dɨpenimɨn mangasa Pol mɨgei

20 Ezɨ Kraisɨn adarazir gumazir da-
paniba kamaghɨn oregha Ekiamɨn
ziam fe. Egha me Pol mɨgɨa ghaze, "En
anav, nɨ fo Judan gumazamizir bar
avɨriba nɨghnɨzir gavgavim Ekiamɨn
iti. Egha me bar Moses Osirizir Araz-
iba bagha gavgafi.
21 Ezɨ gumazir maba me mɨgɨa
ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar tongɨn
itiba Moses Osirizir Arazibar gɨn
mangan men anogorosi. Egha ghaze,
ia uan boribar mɨkarzir mogomebar
iniba aghoran markɨ, egh Judaba e
uan arazibar amuan markɨ.
22 E fo, nɨ izezɨ, me oregham, eghtɨ e
ua manmaghɨn damuam?
23 Nɨ kamaghɨn damu. Kagh e ko
itir gumazir pumuning ko pumuning
God ko akar dɨkɨrɨzir gavgavir mam
gami.
24 Nɨ me inigh ia Godɨn damazimɨn
zueghsɨ, arazir kam damu. Egh
me uan dapanir arɨzibagh isamin
ofaba, nɨ adagh ivezam. Nɨ kamaghɨn
damightɨma, gumazamiziba bar fogh
suam, ka ti akar ifavaritam, ezɨ nɨ
uaghan Judan Arazibagh ami.*
25 Ezɨ Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizir Iesusɨn gɨn zuiba, e
akɨnafarir mamɨn uan nɨghnɨzim
osirigha me bagha fomɨra anemada.
Egha me mɨgɨa ghaze, ia marvir
guabar ofa gamir asɨzibar aman
markɨ. Egh ia uaghan asɨzir ghuziba
itiba koma asɨzir me fɨragharim dafa
mɨsozibar aman markɨ, egh uari
isɨ dakuva arazir kurabar amuan
markɨ."
26 Kamaghɨn amizɨ, Pol tagha
ghua gumazir kaba ini. Egha
amɨmzaraghan, me ghua arazir
Godɨn damazimɨn zueghamim, a
me ko a gamigha, Godɨn Dɨpenir
mɨriamɨn aven ghua ofa gamir
gumazibav gɨa ghaze, dughiar
manamɨn e Godɨn damazimɨn
zueghamin arazimɨn dughiam
gɨvaghtɨ, me e bagh vaghvagh ofa
damuam.

Judan gumaziba Godɨn Dɨpenimɨn Polɨn suira

27 Ezɨ dughiar 7pla gɨvasava amima
Judan gumazir Esian Provinsɨn itiba
Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn
aven Polɨn api. Egha gumazamizibar
navibagh inivima me Polɨn suiragha
kamaghɨn dɨa mɨgei,

21:18: Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:18:** Aposel 15:2; 15:13; Galesia 1:19; 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:19:** Aposel 15:4; 15:12; Rom 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:20:** Aposel 15:1; 15:5; 22:3; Rom 10:2; Galesia 1:14 **21:21:** Ap 16:3, Ga 2:3 **21:21:** Aposel 16:3; Galesia 2:3 **21:23:** Dɨboboniba 6:13-21 **21:24:** Ap 18:18 **21:24:** Aposel 18:18 * **21:24:** Nɨ Aposelbar Ingangariba 18:18ɨn gan, uaghan Dɨboboniba 6:1-21. **21:25:** Aposel 15:29 **21:26:** Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:26:** Dɨboboniba 6:13; Aposel 24:18; 1 Korin 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15 **21:27:** 2 Timoti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13 **21:28:** Esekiel 44:7; Aposel 6:13

28 “Israelin gumaziba, ia en
akuragh! Gumazir kam, en gumaza-
mizibagh asighasighasa, gumazir
igharaziba ko nguibar igharaz-
iba bar men sure gami. Egha
Moses Osirizir Araziba ko Godin
Dipenim gasighasigha migei. A
uaghan Grighin gumaziba inigha
Godin Dipenim avinizir divazimin
aven ghua, God ua bagha inabazir
Dipenim gamima a Godin damazimin
mize.”
29 (Me faragha Efesusin gumazim
Trofimusin garima, a Pol ko nguibar
ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin
nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenim
avinizir divazimin aven ghu.)

30 Ezi nguibar ekiamin gumaza-
miziba bar naviba me ginivima, me
tintinibar ivemara izi. Egha Godin
Dipenimin miriamin Polin suiragha a
kurugha zui. Egha me zuamira Godin
Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba
ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

31 Egha Judan gumazamiziba are-
meghamin midorozim Pol gamima
Romin midorozir gumazibar ekiam
oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin
a bato, Jerusalemin gumazamiziba
uariv sosi.
32 Ezi a zuamira midorozir gumaz-
ibar garir gumazir dapanir maba ko,
midorozir gumaziba inigha me ive-
mara danganir gumazamizir avirim
iti naghin zui. Ezi Pol misozir gumaz-
iba midorozir gumazir ekiam ko an
gumazibar ganigha Pol ataki.

33 Ezi midorozir gumazibar gu-
mazir dapanim iza Polin suiragha
midorozir gumazibav geima, me
senin pumuningin a ike. Ezi
midorozir gumazibar gumazir da-
panim, Judan gumazibar azara, “Kar
tina, egha a tizim gami?”
34 Ezi avirir ekiar kamin aven me
pura tintinimin bizibav gei. Me
niginir dafam gamima, midorozir gu-
mazibar gumazir dapanim deragha
bizitam baragha a gifozir puvati. Ka-
maghin amizi, a uan midorozir gu-
mazibav kemezima, me a inigha uan
dipenimin ghu.
35 Pol dipenir kamin adiriziamin
otivasava amima gumazamiziba a
misoghasa bar kaghiram aneriisi. Ezi
midorozir gumaziba a gisaghpu.
36 Ezi gumazamizir avirir men
gin zuiba dia kamaghin migei, “A
misueghti, an aremegh!”

Pol uan nighnizir gavgavimin gun Judabagh eghari

37 Ezi me Pol inigha midorozir gu-
mazibar dipenimin aven mangasava
amima, a Grighin akamin men gu-
mazir dapanimin azara, “Ki bizitam
ni mikimam, o?”
Ezi midorozir gumazibar gumazir
dapanim an azara, “Ni Grighin akam
migei?
38 Ki ghaze, ni Isipin gumazim,
ni fomira gavman ko misogha,
4,000plan gumazir kuraba inigha
ghua gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghu. Ni gumazir kam?”
39 Ezi Pol kamaghin migei, “Pu-
vati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian
Distrighin aven itir nguibam Tar-
susin gumazim. Ki ziam itir nguibar
ekiamin gumazim. Ki ni azai, ni nan
amamangatighti, ki akatam gumaza-
mizibav kimasa.”
40 Ezi midorozir gumazibar gu-
mazir dapanim a mikemezi, Pol
adiriziamin tugha uan dafarimra
gumazamiziba aminifa. Ezi me

21:29: Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20 **21:29:** Aposel 20:4; 24:5-6; 2 Timoti 4:20 † **21:30:** Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim. **21:33:** Ap 20:23 **21:33:** Aposel 20:23 **21:36:** Lu 23:18, Jo 19:15, Ap 22:22 **21:36:** Luk 23:18; Jon 19:15; Aposel 22:22 **21:38:** Ap 5:36-37 **21:38:** Aposel 5:36-37

bar moghira nimira itima, a Hibrun akamin me migei.

22

1 "Nan adarazi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati."

2 Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kamaghin migei,

3 "Ki Judan gumazir mam, nan amebam Silisian Distrighin, Tarsusin nguibamin na bate. Ezi ki Jerusalemin nguibar ekiamin ikiava aghungi. Ki Gamalielin dafarimin itima, a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighin ami moghin ki Godin gin mangasa bar gavgafi.

4 Ki faragha gumazamizir nighnizir gavgaviba itiba, me Tuavir Kamin zuima, ki me gasighasisi. Egha ki men suigha senbar me ikiava kalabus garisi.

5 Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gumazir aruaba bar nan arazibagh fo, me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akinafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamin gin zuiba, kalabusbar min me inigh Jerusalemin iziva, mizaziba me daningam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusin ghu."

Pol manmaghin amigha datirighin Iesus bagha nighnizir gavgavim an iti (Aposel 9:3-19; 26:12-18)

6 Pol migia ghua, ua kamaghin me migei, "Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin Nguibam ikia bar na gisira.

7 Ezi ki nguazim girigha orazima, tiarir mam na migei, 'Sol! Sol! Ni manmaghsua na gasighasisi?'

8 "Ezi ki an azara, 'Ekiam, ni tina?'

"Ezi tiarir kam na ikara, 'Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.'

9 Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha, me migirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na migei.

10 "Ezi ki azara, 'Ekiam, ki manmaghin damuam?'

"Ezi Ekiam na migei, 'Ni dikavigh Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, dar ni mikimam.'

11 Ezi angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizi, na ko itir darazi me uan dafaribar nan suigha Damaskusin ghu.

12 "Ezi gumazir mam, an ziam Ananaias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a migia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari.

13 A iza nan boroghin tugha, kamaghin na migei, 'Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.' Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

14 "Ezi Ananaias na migei, 'En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamin ganiva, an akamin otivir migirigiaba baragh.

15 Ni an akam akun, egh ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam.

16 Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh ruegh, an ziamin diaghtima a nin arazir kuraba gin amadagh.' "

22:3: Ap 5:34-39, 9:11, 21:39, 26:5, Ro 10:2, 2 Ko 11:22, Ga 1:14, Fl 3:5 **22:3:** Aposel 5:34-39; 9:11; 21:39; 26:5; Rom 10:2; 2 Korin 11:22; Galesia 1:14; Filipai 3:5 **22:4:** Ap 22:19, 26:9-11, Fl 3:6, 1 Ti 1:13 **22:4:** Aposel 22:19; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **22:4:** Aposel 8:3 **22:5:** Ap 9:2 **22:5:** Aposel 9:2 **22:6:** Ap 9:3, 26:12-13 **22:6:** Aposel 9:3; 26:12-13 **22:12:** Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 **22:12:** Aposel 9:17; 10:22 **22:14:** Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 **22:14:** Aposel 9:15; 1 Korin 9:1; 11:23; Galesia 1:12 **22:15:** Ap 23:11, 26:16 **22:15:** Aposel 23:11; 26:16 **22:16:** Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 **22:16:** Aposel 2:21; 9:11; 9:18; Rom 10:13; Hibru 10:22

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha Pol amada

17 Egha Pol mɨgɨa ghua ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Kɨ gɨn uamategha Jerusalemɨn izegha, Godɨn Dɨpenimɨn aven ikia God ko mɨgɨa irebamɨn mɨn bizimɨn gari.
18 Kɨ Ekiamɨn garima a na mɨgei, ‘Nɨ zuamɨra dɨkavigh Jerusalem ategh mangɨ. Nɨ kagh nan akam akuntɨma, me a bareghan kogham.’
19 “Ezɨ kɨ a ikaragha ghaze, ‘Ekiam, gumazir kaba me uari fo, kɨ God ko mɨgeir dɨpenibar ghua gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim nɨn itibar suigha me kalabus garɨgha, me mɨsosi.
20 Ezɨ nɨn akam akurir gumazir kam Stiven, me a mɨsoghezɨ an areme. Kɨ an boroghɨn tughav ikia, uan damazimɨn arazir kamɨn garima a dera. Ezɨ kɨ Stiven mɨsoghezɨ an aremezir adarazir korotiar ruaribar gari.’
21 “Ezɨ Ekiam kamaghɨn na mɨgei, ‘Nɨ mangɨ. Kɨ saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh nɨ amangam.’ ”

Pol mɨdorozibar gumazibav gɨa ghaze, kɨ Romɨn gumazim

22 Ezɨ gumazamizir avɨrim Polɨn mɨgɨrɨgɨaba baragha ghua mɨgɨrɨgɨar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangasa. Ezɨ Judaba maghɨra tiariba akara, a dagarvasi, “E a mɨsueghtɨ an aremeka! Gumazir kamaghɨn amim nguazimɨn ikian kogham.”
23 Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava nguazir mɨnemniaba pɨn da akuri.
24 Ezɨ Romɨn mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim, uan mɨdorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dɨpenibar ghue. A kamagh deragh foghasa, manmaghɨn amizɨ me kamaghɨn Pol dagarvasi. Kamaghɨn a bizir kam gɨfoghasa, uan mɨdorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsɨgh.
25 Ezɨ me Polɨn soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezɨ Pol gari, Romɨn mɨdorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim tughav itima, Pol an azara, “Romɨn gavman osirizir arazitam, Romɨn kantrin gumazitam damuasa ian amamangatɨ, o puvatɨ? Kɨ Romɨn gumazim. Ia na kotiam gatɨzir puvatɨgha egh na fozoroghasa.”*
26 Ezɨ mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghɨn oregha, Romɨn mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim bagha ghua kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ manmaghɨn damuam? Kar Romɨn gumazim.”
27 Ezɨ mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim Pol bagha ghua an azara, “Nɨ na mɨkɨm, nɨ Romɨn gumazimra?”

Ezɨ Pol a ikaragha ghaze, “Are, kɨrara.”
28 Ezɨ mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghɨn mɨgei, “Kɨ ivezir dafam gamigha, egha Romɨn gumazimɨn oto.”

Ezɨ Pol kamaghɨn a mɨgei, “Nan afeziam, a Romɨn gumazim, ezɨ kɨ Romɨn gumazim.”
29 Ezɨ an azangsɨghasava amir gumaziba me kamaghɨn oregha, zuamɨra uarigh ekuigha saghuiamɨn tuivighav iti. Ezɨ mɨdorozir gumazibar gumazir dapanir senɨn Pol ikezim a fo, Pol Romɨn gumazimra. Kamaghɨn amizɨ, a uaghan atiatingi.

Pol Judan kotɨn aven akam akuri

30 Ezɨ amɨmzaraghan mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim bar deragh foghasa, Pol arazir kurar manam gamizɨ, Judaba a mɨgei. Ezɨ a Polɨn

22:18: Ap 9:29-30 **22:18:** Aposel 9:29-30 **22:19:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **22:19:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **22:20:** Ap 7:58, 8:1 **22:20:** Aposel 7:58; 8:1 **22:21:** Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 **22:21:** Aposel 9:15; 13:2; 13:46; Galesia 1:15-16; 1 Timoti 2:7 **22:22:** Ap 21:36 **22:22:** Aposel 21:36 **22:25:** Ap 16:37 **22:25:** Aposel 16:37 * **22:25:** Nɨ akar Aposel 16:37ɨn itimɨn gan. Romɨn Arazir mam kamaghɨn mɨgɨava anogoroke, me Romɨn gumazitam bar fozoroghan kogham. **22:29:** Ap 16:38 **22:29:** Aposel 16:38

senba firigha, Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazi, me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghuaghira men damazimin anetizi a tughav iti.

23

1 Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava kamaghin me migei, "Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuimin gin zui."

2 Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananaias, Polin akam misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.

3 Ezi Pol kamaghin a migei, "God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikia Moses Osirizir Arazibagh isin tugha na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi."*

4 Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, "Ni Godin ofa gamir gumazibar dapanim akar kuramin a migei."

5 Ezi Pol kamaghin migei, "Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, 'Ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.' "

6 Ezi Pol fo men marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, "Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Nan nighnizir gavgavim kamakin, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isa kot gati."

7 Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.

8 (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

9 Kamaghin amizi, adoghodozir dafam otozi Judan Arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, "Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duam ti a mikemeghama."

10 Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, an asighiregham. Kamaghin amizi, a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

11 Ezi aminim tirazi ua dimangan, Ekiam an boroghin tugha ghaze, "Ni atiatingan marki! Ni Jerusalemin nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim."

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

12 Egha amimzaraghan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akira ghaze, "E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangiti dughiar Pol aremeghamim otogham."

23:1: Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 **23:1:** Aposel 24:16; 1 Korin 4:4; 2 Korin 1:12; 2 Timoti 1:3 **23:2:** 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:2:** 1 Atriviba 22:24; Jeremaia 20:2; Jon 18:22-23 **23:3:** Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 **23:3:** Godin Araziba 25:1-2; Matyu 23:27-28; Jon 7:51 * **23:3:** Ofa Gami 19:15 kamaghin migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamaghin migei, ofa gamir gumazibar dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. **23:5:** Kis 22:28 **23:5:** Ua Me Ini 22:28 **23:6:** Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 **23:6:** Aposel 4:2; 24:15; 24:21; 26:5; Filipai 3:5 **23:8:** Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 **23:8:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Luk 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25 **23:9:** Aposel 5:39; 22:7; 22:17-18; 25:25 **23:11:** Ap 18:9, 19:21, 27:23-24, 28:16-23 **23:11:** Aposel 18:9; 19:21; 25:11; 27:23-24; 28:16-23

13 Akam akirizir gumazir kabar dibobonim, 40 gafira.
14 Egha me ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba bagha ghua kamaghin me migei, “E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam amam.”
15 Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.”
16 Me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.
17 Ezi Pol Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanimin diagha ghaze, “Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar garir gumazir dapanim bagh mangi. A bizir mamin a mikimasa.”
18 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Polin amizimin otarim inigha midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha zui.
Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ghaze, “Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi.”
19 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, otarimin dafarimin suiragha aning miriamin ghugha an an azara, “Ni tizimin na mikimasa?”
20 Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumzaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam.
21 Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin amizi, ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam ameghan kogh mangi me a misueghti an aremeghvira givagham. Datirighin ni men amamangatighamin akamra, me a baghaviram oragha iti.”
22 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tavin mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

23 Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, uan midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir pumuningin diagha kamaghin aning migei, “Gua 200plan midorozir gumaziba ko 70plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ko 200plan afuzibar misozir midorozir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi.
24 Egh Pol isin dapiamin hoziataba, ni uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”
25 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin akinafarim osiri:

> 26 Ki Klodius Lisias.
> Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri.
> Dughiar aghuim, ni deravira iki.
> 27 Judaba gumazir kamin suiragh a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Romin gumazim, ezi ki uan midorozir gumaziba ko ghua uam a ini.
> 28 Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu.
> 29 Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamua pura akaba a gasi. An aremegham

23:15: Ap 25:3 **23:15:** Aposel 25:3 **23:27:** Ap 21:30-33, 22:25-27, 24:7 **23:27:** Aposel 21:30-33; 22:25-27; 24:7 **23:28:** Ap 22:30 **23:28:** Aposel 22:30 **23:29:** Ap 18:14-15 , 25:19, 26:31 **23:29:** Aposel 18:14-15; 25:19; 26:31

o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati.
30 Gumazir mam na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

31 Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin oto.
32 Ezi amimzaraghan hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenibar Jerusalemin ghue.
33 Ezi hoziabagh apiaghirir midorozir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga Pol isava a ganingi.
34 Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polin azara, "Ni provinsin manamin gumazim?"

Ezi Pol kamaghin migei, "Ki Silisian gumazim."

Gavmanin gumazir ekiam kamaghin oregha,
35 ghaze, "Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham." Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh deraviram an ganasa, me mikeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

1 Aruer 5pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananaias, a Judan gumazir aruar maba ko Romin gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha akar kam bagha me Pol isi kot darighasa.
2 Egha gavman gumazir ekiam Polin diazi an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akaba a gasi. A kamaghin migei, "Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri.
3 Nguibaba bar ko dughiaba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

4 "Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsisi.

5 "E gumazir kamin garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar adariba ko midoroziba forima da otifi, a Nasaretin ifarir darazir gumazir dapanim.
6-8 Egh uaghan, a Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegh ikuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamin azaragh, egh deraghvira akar e a gasibagh fogham."*

9 Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira.

Pol Feliks migei

10 Ezi gavmanin gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin me ikaragha ghaze, "Ki fo, azenir aviriba ni gumazamizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera.

23:30: Ap 23:20, 24:5-8 **23:30:** Aposel 23:20; 24:5-8 **24:5:** Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 **24:5:** Aposel 6:13; 16:20; 17:6; 21:28; 1 Pita 2:12; 2:15 **24:6-8:** Ap 21:28-30 **24:6-8:** Aposel 21:28-30 * **24:6-8:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: "E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, midorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin migei, 'Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi.'" **24:11:** Ap 21:17, 21:26, 24:17 **24:11:** Aposel 21:17; 21:26; 24:17

11 Ezi ni puram azangsigh, egh
fogham, ki 12plan dughiar ghuz-
ibara, Godin ziam fasa Jerusalemin
ghuavanabo.
12 Ezi akam na gasibar damazimin,
ki gumazitam ko, Godin Dipenim
danganimin aven akatamin ane-
doghezir puvati. Egha me nan gari,
ki gumaziba God ko migeir dipeniba
o Jerusalemin aven me akuva men
navibagh inivizir puvati.
13 Ezi me datirighin na gasir akaba,
me nin akaghamin tuavitam itir pu-
vati. Akar me na gasir kam, a guizin
akam puvati.
14 "Ezi ki guizbangira migei, ki en
ovavibar Godin ziam fa egha Tuavir
kamin zui. Tuavir kamin ziam Jud-
aba kamaghin a dibori, ifarir darasi.
Ki nighnizir gavgavim bar Moses Os-
irizir Araziba ikia, egha Godin akam
inigha izir gumaziba osirizir akabar
iti.
15 Ezi ki nighnizir gavgavim Godin
ikia kamaghin fo, a gumazir ovengez-
ibar amuti me ua dikavam. Gu-
mazir aghuiba ko kuraba sara. A
damuamin bizim, ki a bagha mizuai.
Ezi akam na gasir gumaziba uaghan
bizir kam bagha mizuai iti.
16 Kamaghin ki zurara God ko
gumazamizibar damazimin uan
araziba deravira da tuisigha, arazir
aghuimin gin mangasa, pamtem
ingari.
17 "Egha ki azenir mabar nguibar
igharazibar ikegha, uamategha
Jerusalemin ize. Ki God daningamin
ofaba ko gumazamizir onganaraz-
ibar akurvaghasa dagiaba inigha izi.
18 Ezi ki Godin Dipenimin itima me
nan gari ki Godin damazimin zue.
Gumazir avirim na ko itir puvatizi,
niginir aviriba uaghan puvati.†
19 Ezi Judan gumazir Esian itir
maba, me iza nan suiki, kamaghin
me akatam nan iki, me uari kagh
iziva, nin damazimin na isi kot
darigh.
20 Ezi dughiar ki Judan kotin aven
tughav itim, gumazir kagh itir kaba
me nan gari arazir kurar manam nan
iti, me ni mikim.
21 Ezi ki men tongin tughav ikia dia
mikemezir akam, me ti a gifongezir
puvati. Akar kam, 'Gumazir ovengez-
iba ua dikavam, ezi bizir kam bagha
me na inigha ian kot darighasa ize.' "
22 Feliks men nighnizir gavgaviba
ko arazir me Ekiamin gin zuir Tu-
avim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha
givazima, Feliks Judabav gia ghaze,
"Ia orarkegh. Midorozir gumaz-
ibar garir gumazir dapanim, Lisias,
izitima, ki ian migirigiabar kiram."
23 Egha a Pol kalabus darighasa
midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim migia ghaze, ni kalabusin
gavgavim Pol damuan marki. Polin
namakaba bizibar an akurvaghti ni
men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazi an azenir pumuningin kalabusin iti

24 Dughiar maba givazima, Feliks
uan amuim Drusila ko ize. A Judan
amizim. Ezi Feliks Polin diagha an
migirigiaba barazi a nighnizir gav-
gavim Krais Iesusin itir arazibav gei.
25 Ezi Pol Godin damazimin derazir
arazimin migirigiam gamua navir
ghurimin arazim dikabirir arazimin
migirigiam gamua, Godin Kotiar Gin
Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks
bizir kam baregha atiatigha ghaze,
"Kamaghira tuzi, ni mangi. Ki gin
dughiatam iki ua nin diagham."

24:14: Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3 **24:14:** Aposel 24:5; 26:22; 28:23; 2 Timoti 1:3 **24:15:** Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 **24:15:** Daniel 12:2; Jon 5:28-29; Aposel 23:6; 26:6-7; 28:20 **24:16:** Ap 23:1 **24:16:** Aposel 23:1 **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 **24:17:** Aposel 11:29-30; 20:16; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:4; Galesia 2:10 **24:17:** Aposel 21:17-28 † **24:18:** Tertulus ves 6in aven Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghin migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui. **24:19:** Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 **24:19:** Aposel 23:30; 25:16; 2 Timoti 1:15 **24:21:** Ap 23:6, 28:20 **24:21:** Aposel 23:6; 28:20 **24:22:** Ap 23:26 **24:22:** Aposel 23:26 **24:23:** Ap 27:3, 28:16, 28:30 **24:23:** Aposel 27:3; 28:16; 28:30

26 Ezi dughiar kamra Feliksin
nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh
a danighti a Pol ateghtima a mangam.
Bizir kam bagha dughiar aviribar a
Polin deima, a iza a ko migirigiabagh
ami.
27 Ezi azenir pumuning givazima,
Porsius Festus a Feliksin danganim
ini. Feliks Judabar amuti me a bagh
bar akueghasa, a Pol ataghizi a kal-
abusin ikiavira iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

1 Ezi Festus Judian Distrighin
izezi, dughiar pumuning ko
mikezim givazima a Sisaria ategha
Jerusalemin ghuavanadi.
2 Festus Jerusalemin ghuavan-
abozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko
Judabar gumazir dapaniba Festusin
kotiamin tugha akaba Pol gasi.
3 Me pamtemin kamaghin Festus
migei, ni en akuragh gumazir kam
amadaghti, a Jerusalemin ghua-
vanang. Me gumazir mabav gia
ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi,
mangi an aravagh mongegh. Ka-
maghin amizi, me kamaghin Festus
migei.
4 Ezi Festus me ikara, "Pol a Sis-
arian kalabusin iti. Ezi ki gurumra
Sisarian magiram.
5 Pol guizbangin osimtizim
damighti, ia akam a gasisi, ian gu-
mazir dapanir taba nan gin Sisarian
magiri kotiam baragh."
6 Festus 8pla o 10plan arueba kam-
aghin me ko ikegha Sisarian iraghu.
Egha amimzaraghan a kotin aper-
agha me mikemezi me Pol inigha a
bagha izi.
7 Pol izava otozima Judan
Jerusalemin ikegha izaghireziba an
okarigha tuifi. Egha kamaghin migei,
gumazir kam arazir kurar aviribagh
ami. Egha me an osimtizitam Fes-
tusin akazir puvati.
8 Ezi Pol ua bagha kamaghin
migei, "Ki Judabar arazitam
abighizir puvati. Egha Godin
Dipenim gasighasighizir puvati, egha
osimtizitam Sisar gatizir puvati."
9 Ezi Festus Judabar akurvaghasa
nighnigha Polin azara, "Ni kotiam
bagh Jerusalemin ghuavanaboghti,
ki munagh akar me ni gasiba
baragham? Ni kamaghin ifongez, o?"
10 Ezi Pol a ikara, "Kotin ki tughav
itir kam, kar Sisarin kotiam. Kotin
kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar
fo, ki osimtizitamin Judabagh amizir
puvati.
11 Ki guizbangira ovengamin
arazitam damighiva ovengam. Ki
ovevemin arimangighan kogham.
Ezi Judaba na gasir migirigiaba,
da mingariba puvatighti, tav na
inigh Judabar dafarim datighan
kogham. Sisar nan kotiam baraghasa
ki ifonge!"*
12 Festus a ko kotiam barazir gu-
mazibar nighnizim inigha, kamaghin
Pol migei, "Sisar nin kotiam baraghsi,
ni Sisar bagh mangi!"

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

13 Ezi dughiar maba givazima,
Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi
ko aning Festusin gan dughiar
aghuim a daningasa Sisarian zui.†
14 Aning dughiar aviribar Sisarian
itima Festus Polin gun Atrivim Agripa
migei. Festus ghaze, "Gumazir mam

24:27: Ap 25:9, 25:14 **24:27:** Aposel 25:9; 25:14 **25:2:** Ap 24:1, 25:15 **25:2:** Aposel 24:1; 25:15 **25:3:** Ap 23:12, 23:15 **25:3:** Aposel 23:12; 23:15 **25:7:** Ap 24:5-6, 24:13 **25:7:** Aposel 24:5-6; 24:13 **25:8:** Ap 24:12, 28:17 **25:8:** Aposel 24:12; 28:17 **25:9:** Ap 24:27, 25:20 **25:9:** Aposel 24:27; 25:20 **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19 **25:11:** Aposel 23:11; 23:29; 25:25; 26:31-32; 28:19 * **25:11:** Romin Arazibar mam ghaze, Romin gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam. † **25:13:** Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin gan. **25:14:** Ap 24:27 **25:14:** Aposel 24:27

kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a
ikiavira ikia kagh iti.
15 Ki Jerusalemin itima ofa gamir
gumazir ekiaba ko Judabar gu-
mazir aruaba akaba a gasa nan
azangsigha ghaze, ki an osimtizim
gun mikemeghti, midorozir gumaz-
iba a misueghti an aremegham.
16 "Ezi ki kamaghin me migei,
'Romin arazimra kara, me gumazi-
tam puram a misueghan kogham.
A faragh akam a gasir gumaziba ko
kotiamin tugham. Egh a me ko me
uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh
mikim suam guizin bizim o puvati.'
17 "Ezi me na ko kagh izezi, ki
tong sughsughizir puvati. Egha
amimzaraghan ki kotiam gaperagha
gumazim inigh aven izasa mikemezi,
me a inigha ize.
18 Akam asir gumaziba me akam
Pol gasir dughiamin, ki orazi me
arazir kuratam baghava a gasir pu-
vati. Ki ghaze, an arazir kuratam
gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati.
19 Judaba uan nighnizir gavgav-
iba bagha Pol ko uari adosi. Egha
aremezir gumazir mam Iesus, Pol
ghaze, an angamira itima me bizir
kam bagha uari adosi.
20 Ki akar kamin mingarim buri-
ava avenge. Ki deragha fozir pu-
vati. Egha kamaghin an azai, 'Ni
ti Jerusalemin mangiva akar me ni
gasir kaba bagh kotiam damu?'
21 Ezi Pol ghaze, 'Ki kalabusin
ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam
baragham.' Kamaghin amizi, ki me
mikemezi, me an suirazi a kalabusin
iti. Eghti ki gin tuavitam batogh Sisar
bagh anemangam."
22 Ezi Agripa oregha kamaghin
migei, "Ki uabi gumazir kam
baraghasa."
Ezi Festus kamaghin migei, "Ni gu-
rumin an kotiam baragh."
23 Ezi amimzaraghan Agripa
ko Bernaisi atrivimin kurukazir
aghuaribagh amigha, midorozir
gumazibar garir gumazir dapaniba
ko nguibar ekiamin gumazir aruaba
sara me gumaziba iti naghin aven
zui. Ezi Festus mikemezi me Pol
inigha aven ize.
24 Ezi Festus kamaghin migei,
"Atrivim Agripa ko ia kagh itir darazi
bar, ia gumazir kamin gan! Judan
gumazamizir Jerusalemin itiba ko
Sisarian kagh itiba, me akam a
gasa bar pamtem dia ghaze, 'Ni a
misueghti an aremegh, an angamira
ikian marki!'
25 Ezi ki an aremeghamin arazir
kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an
kotiam baraghasa Pol ifonge. Kam-
aghin ki a isa Romin anemadi.
26 Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam
Sisar bagh an osirigh anemangam?
Eghti a fogh suam, me bizir kam
bagha akam a gasi. Kamaghin amizi,
ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara
Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha
ize. Eghti ni an kot bareghti, ki de-
ravira an gun osiram.
27 "Nan nighnizim, ki pura kal-
abuziar gumazitam amang, an
arazimin gun osirighan koghti, kar
arazir aghuim puvati."

26

Pol Agripa migei

1 Ezi Agripa kamaghin Pol migei,
"Ni uabi uabi geghan."
Ezi Pol uan agharim fegha uan ak-
abav gia ghaze,
2 "Atrivim Agripa, ki Judaba na
gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi bar
dera ki an gun ni mikimam.
3 E Judaba, ni en araziba ko bizir e
migia uari adoziba ni bar a dagh fo.
Kamaghin amizi, ki nin azai, ni nimira
daperagh iki nan akaba baragh.
4 "Judaba me bar na gifo, ki
aghirimra itir dughiamin, ki uan
nguibamin uan adarazir ko ikegha,
gin ghua Jerusalemin iti.*

25:19: Ap 18:15, 23:29 **25:19:** Aposel 18:15; 23:29 **25:20:** Ap 25:9 **25:20:** Aposel 25:9 **25:23:** Mt 10:18, Mk 13:9 **25:23:** Matyu 10:18; Mak 13:9 **25:24:** Ap 25:2-3, 25:7, 22:22 **25:24:** Aposel 22:22; 25:2-3; 25:7 * **26:4:** Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan.

5 Me fomira na gifo, egh me
ifongegh, nan arazibar gun ni mikim.
Ki uan igiamin ikia, Farisibar gu-
mazir mamin otogha men arazibar
gin zui. Ezi gumaziba men arazibar
gin mangan bar iburaghburaki.
6 "God fomira en ovaviba ko akar
dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir
gavgavim akar kamin ikiava a bagha
datirighin kotin iti.
7 Ezi kar Godin akar dikirizim, en
12plan anababa, me Godin ziam
arueba ko dimagaribar a fe, egha
nighnizir gavgavim ikia bizir kam
baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir
kam bagha mizuai, ezi bizir kamin,
Judaba a bagha akaba na gasi.
8 "Manmaghin amizi ia gumazir
maba ghaze, e nighnizir gavgavim
God ikian kogham, a gumaza-
mizir oveaghuezibar amuti me ua
dikavam?
9 "Fomira ki uabi ghaze, ki bizir
bar aviribar amuti da Nasaretin gu-
mazim Iesusin ziam gasighasigham.
10 "Egha ki bizir kaba Jerusalemin
dagh ami. Ki Godin ofa gamir
gumazir ekiaba da gavgavim inigha,
Kraisin adarazir aviriba isa kal-
abus gariki. Ezi gumazir dapaniba
me misoghti me aremeghasa me
migeima, ki uaghan ghaze, me
aremegham.
11 Egha dughiar aviriba ki God ko
migeir dipenibar aven ghua, men
suigha me misosi. Ki kamaghsua, me
Iesusin ziam akar kurabar a mikim,
egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian
kogham. Nan navim me bagha puv
nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar
ghua me gasighasighasa me buri."

Pol uabi geghari, a manmaghin Kraisin anavin oto (Aposel 9:3-19; 22:6-16)

12 Egha Pol migia ghua ua kam-
aghin migei, "Ezi darorir kabar mam,
ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da
akar gavgavim ini, ezi me na amadazi
ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu.
13 O Atrivim, dughiam kamaghin
12 kloghin zuima, ki tuavimin
ghua gari, angazangarir mam
Godin Nguibamin ikegha izaghiri.
Angazangarir kam bar gavgavigha,
aruemin angazangarim gafiragha,
na ko zui darazi bar e gisira.
14 Ezi e bar nguazim gire, egha ki
orazima akar mam Hibrun akamin
kamaghin na migei, 'Sol, Sol, ni man-
maghsua na gasighasighavira iti? Ki
nin akurvaghasava amima, ni nan
akurvazim tivagha, uabi osimtizim
uabi ganidi.'
15 "Ezi ki an azara, 'Ekiam, ni tina?'
"Ezi Ekiam na ikaragha ghaze, 'Ki
Iesus, ni na gasighasighavira iti.
16 Ni dikavigh tugh. Ki ni
amiseveghti, ni nan ingangarim
damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi
bizir datirighin otozir ni ganiziba ko
bizir ki gin nin akakaghamiba, ni dar
gun mikimam.
17 Eghti ki nin ganiva nin akur-
vagham, eghti nin gumazamiziba ko
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
pazi ni damighan kogham. Ki me
bagha ni amadi,
18 eghti ni men damaziba
kuightima, me akirim ragh mitatemin
arazir kurabagh asaragh, angazan-
garimin izi. Egh me Satanin atrivir
gavgavim ateghiva, God bagh izi.
Kamaghin ki men arazir kuraba gin
amangti, me nighnizir gavgavim nan
itir gumazamizibar tongin danganim
iniam. Nan gumazamizir kaba, me
nighnizir gavgavim nan itima, ki me
gamizi me zue. Ni ingangarir kam
damuasa, ki me bagha ni amadi.' "

26:5: Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 **26:5:** Aposel 22:3; 23:6; 24:15; 24:21; Filipai 3:5 **26:6:** Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20 **26:6:** Daniel 9:24; Aposel 23:6; 28:20 **26:9:** 1 Tim 1:13 **26:9:** 1 Timoti 1:13 **26:9:** Aposel 8:3; 22:4-5 **26:10:** Ap 9:14, 9:21, Ga 1:13 **26:10:** Aposel 9:14; 9:21; Galesia 1:13 **26:12:** Ap 9:3, 22:6 **26:12:** Aposel 9:3; 22:6 **26:16:** Ap 22:15 **26:16:** Aposel 22:15 **26:17:** Ap 22:21 **26:17:** Aposel 22:21 **26:18:** Ais 35:5, 42:7, 42:16, Jo 8:12, Ap 20:32, 2 Ko 6:14, Ef 2:2, Kl 1:13 **26:18:** Aisaia 35:5; 42:7; 42:16; Jon 8:12; Aposel 20:32; 2 Korin 6:14; Efesus 2:2; Kolosi 1:13

Pol uan ingangarimin gun Agripa migei

19 Egha Pol ua kamaghin migei,
"Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin
izezir irebamin min bizimin ganigha
an aghuazir puvati, ki an akam
baraki.
20 Egha ki faragha Damaskusin
nguibamin akam akuni, egha
Jerusalemin akam akunigha, Judan
nguibaba bar dar akam akurava,
uaghan Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba sara akam me mikira
ghaze, 'Ia uan navibagh iragh ua God
bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba,
ian gun mikim suam, ia navibagh
iragha gifa.'
21 Ki bizir kabar akam akurima,
Judaba na misueghti ki aremeghasa,
me Godin Dipenir avizibar nan suira.
22 God nan akurazi ki deragha ikia
iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia
akam me migei, gumazir kiniba ko
gumazir ekiaba me bar. Akar kamra,
Moses ko Godin akam inigha izir gu-
maziba fomira an gun mikeme. Ki
uam akar igharazitam akuri puvati.
23 Me kamaghin migia ghaze, Gu-
mazir God Uam E Iniasa Misevezim,
Krais, a mizazim inigh aremegh, egh
faraghivira ovevemin dikavighamin
gumazimin otogham. Egh, a Godin
angazangarimin gun Israelia ko
Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibav kimam."

*Pol, nighnizir gavgavim Godin iki-
asa Agripa migei*

24 Pol akam akuravira itima, Festus
a dagaragha kamaghin a migei, "Pol,
ni ongani! Ni suren aviribagh amizi,
da ni gamima ni ongani!"
25 Ezi Pol kamaghin a ikaragha
ghaze, "Gumazir Aruam Festus, ki on-
ganizir puvati, ki guizbangira migei,
ki nighnizim ikiava ki migei.
26 Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar
dagh fo, da modogha otozir puvati,
ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati.
Kamaghin amizi, ki atiatir puvatigha
dar gun bar Atrivim Agripa migei.
27 Atrivim Agripa, ni nighnizir gav-
gavim Godin akam inigha izir gumaz-
ibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir
gavgavim iti."
28 Ezi Agripa kamaghin Polin
azara, "Ni ghaze, ni ti dughiar otevir
kamin na damighti, ki Kraisin anavin
otogham, o?"
29 Ezi Pol a ikaragha ghaze,
"Dughiar otevim o dughiar ruarim,
ki kamaghin God ko mikimam, ni ko
karasi ia datirighin nan akam baraki,
ia bar nan min otivigham. Ezi bizir
vamira, me senbar ia ikegh ia isi
kalabus darighan, ki aghua."
30 Ezi Atrivim ko gavmanin da-
panim ko Bernaisi ko gumazir me ko
ikeziba, me dikavigha,
31 dipenim ategha ghua, uarira
uariv gia ghaze, "Gumazir kam arazir
kuratam damighiva, an aremegham,
o a kalabusin ikiam. An arazir ku-
ratam gamizir puvati."
32 Ezi Agripa kamaghin Fes-
tus migei, "A uabi ghaze, Sisar
nan kotiam baragham. A ti
kamaghin mikemezir puvatigha,
firiaghirighai."

Pol Romin nguibar ekiamin zui

27

(Sapta 27--28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

1 Me, e kurim inigh Italin man-
gasa akam akirigha givagha, me Pol
ko kalabuziar igharaziba sara isa
100plan midorozir gumazibar garir
gumazir dapanimin dafarim gati. An

26:20: Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14 **26:20:** Matyu 3:8; Aposel 9:20; 9:28-29; 11:26; 13:14 **26:21:** Ap 21:30-31 **26:21:** Aposel 21:30-31 **26:22:** Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21 **26:22:** Luk 24:27; 24:44; Jon 5:46; Rom 3:21 **26:23:** Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18 **26:23:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 24:26; 24:44-47; 1 Korin 15:20; Kolosi 1:18 **26:26:** Jo 18:20 **26:26:** Jon 18:20 **26:31:** Ap 23:9, 23:29, 25:25 **26:31:** Aposel 23:9; 23:29; 25:25 **26:32:** Ap 25:11 **26:32:** Aposel 25:11 **27:1:** Ap 25:12, 25:25 **27:1:** Aposel 25:12; 25:25

ziam Julius, an Atrivim Sisarin garir
midorozir gumazibar mav.*
2 E Adramitiumin nguibamin
kurimin bini. Kurir kamnagh Esian
Provinsin itir ongarir mikebabar
mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus,
a Tesalonikan Provinsin itir nguibam
Masedonian gumazim, a uaghan e ko
iti.

3 E amimzaraghan Saidonin oto.
Egha Julius arazir aghuim Pol gamua
anetaghizi a uan adarazi bagha
zuima, me dagheba ko bizibar an
akurvasi.
4 E Saidonin ikegha uamategha
zuima aminim bar gavgavizi, ka-
maghin e Saiprusin Arighatizimin
aminim amirazir naghin zui.
5 E ongarir ekiam abigha Silisian
Provins ko Pamfilian Provinsin
dadarimning gitagha ghua, Lisian
Provinsin itir nguibar ekiam Mairan
oto.
6 Ezi 100plan midorozir gumaz-
ibar garir gumazir dapanim Aleksan-
drian, kurimin gari a Italin mangasa,
ezi an e isava a gati.
7 Egha e dikavigha kurim dughiar
aviribar nimira zuima e pamten
ingarava ghua nimira Nidusin
boroghin zuima, aminim bar gav-
gavizima kurim uan tuavim ategha
ghua Kritin Arighatizimin oto, a
Salmonin Arighatizimin nguazir
otevimin boroghin iti. Egha Kritin
aminim ivai puvatizir danganimin
ghuaghiri.
8 Aminim bar amirazi, e pamten in-
gara ongarir dadarimin boroghiram
anaga izava, danganir ziam Ongarir
Mikebar Aghuim bato. Danganir
kam a Lasean nguibamin boroghin
iti.

9 Kurir darorir kam ikufi; ezi
dughiar aviriba pura gifa. Ezi kam-
aghin Judaba dagheba ataghirazir
dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol
kamaghin me migei,†
10 "Gumaziba, ki kamaghin
nighnisi, e datirighira dughiar kuram
bativam, kurim ko bizir avirir an
itiba ko e sara, e bar ovengam."
11 Ezi midorozir gumazibar garir
gumazir dapanim Pol baraghan firin,
kurimin ghuavim ko an suizir gu-
mazimin migirigiam baraki.
12 Kuritam aminir ekiamin ongarir
mikebar kamin ikeghan kogham. A
bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba
mangivira ikiasa migei. Egha ghaze,
me manmaghin Finiksin otivigh ikiti
aminir kam givagham. Kar Kritin
Arighatizimin itir ongarir mikebam.
Finiks, a Kritin Arighatizimin Sautin
ongarir mikebamin aven iti. An
aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

13 Ezi Sautin aminir amirizim
dikafi. Ezi me ghaze, me ti de-
ravira mangi ongarir mikebar me
mikemezim batogham. Egha kam-
aghin me kurimin anka asigha Kritin
ongarir dadarimin miriamin zui.
14-15 Egha mong ikezi aminir
bar gavgavim dikavigha ongarim
gamima a puvira ingari. Me kam-
aghin aminir kam dibori, "Not ko
aruem anadi naghin tizimin dikavir
aminim." A Kritin Arighatizimin
vongin izava pamten kurim givava
a munamadi. Aminim bar gavgavizi
kurimin ingarir gumaziba kurimin
suizir puvatigha kurim ataghizi
aminim a givaima a pura zui.
16 E ghua Kaudan Arighatizimin
miriamin ghue. Arighatizim aminim
mong anepazazima e botin dozim
gekuigha kurimin boroghin izasa bar
ingangarir ekiam gami.
17 Ezi kurimin ingarir gumaziba
botin dozim fegha pin anetigha, me
benibar a ikegha, kurim sara a ikezi

* **27:1:** Pol Jerusalemin izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17in gan. Ezi Pol Judia ategha Romin zuima, Luk ti uaghan a ko ghu. **27:2:** Ap 19:29 **27:2:** Aposel 19:29 **27:3:** Ap 24:23 **27:3:** Aposel 24:23 † **27:9:** Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazamizibar arazir kuraba da gin amadi. Ni Ofa Gami 23:26-32in gan. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenianin Ongarir Ekiamin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. **27:10:** Ap 27:22 **27:10:** Aposel 27:22

a gavgafi. Egh me mangi Afrikan
ongarir dadarimin gigimin ghuanan-
gan atiatigha, kurimin selba aku-
nizi aminim kurim gisivaghsivazima
a zui.
18 Ezi aminim ko ongarim virara
bar gavgavigha puvira e misosi.
Ezi amimzaraghan kurimin ingarir
gumaziba kurimin aven itir biziba
isava ongarimin da makuri.
19 Dughiar mikezimin me kurimin
sel ko an biziba sara uaghan da
makuri. Me uan dafaribar da isa da
akuri.‡
20 Egha dughiar aviribar e aruem
ko mikovezibar garir puvati. Ezi
aminim pamtem vavira iti. Kam-
aghin amizi, e abuan uarir akur-
vaghamin nighnizitam ua itir pu-
vatigha ghaze, e arimighiregham.
21 Dughiar ruarimin gumaziba
daghetam amezir puvatizi, Pol
dikavigha men guamin tugha kam-
aghin migei, "Gumaziba, ia nan akam
baregha, e Kritin Arighatizimra
ikegha dughiar kurar kam batozir
puvatizi, bizitaba oveghan koghai.
22 Ki datirighin ia mikimasa, en
tav oveghan kogham. Kamaghin ia
atiatingan marki, egh pura nimira
iki. Kamaghin amizi, kurim uabira
guizbangira bar ikuvigham.
23 Ki Godin gumazim, ki an ziam
fe. Ezi dimangan, Godin ensel iza na
boroghin tugha kamaghin migei,
24 'Pol, ni atiatingan marki. Ni
mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni
oragh, God nin azangsizim baregha
givagha nin apangkufi. Gumazir
ni ko kurimin itiba, me oveghan
kogham.'
25 Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir
gavgavim Godin ikia kamaghin fo,
God na mikemezi moghira biziba oti-
vam. Kamaghin amizi, ia gavgavigh
atiatingan marki.
26 E kurim ateghti a mangi
arighatizitamin dadarimin poroka."
27 Ezi namba 14in aruemin
dimagarimin, aminim e givarazi e
Mediterenianin ongarir ekiam gisin
zui. Ezi dimagarir arizim roghira
izezima kurimin ingarir gumaziba
nighnisi, e nguazimin boroghin izi.
28 Kamaghin amizi, me ongarimin
konim gifofoghasa benim akunizi a
iraghu. Ezi ongarimin konim 40 mi-
tan tu. Egha kurim mong isivagha
ghuzi, me ongarimin abarima a 30
mitan tu.
29 Ezi me kamaghin atiatingi,
kurim mangi dagiataba iti naghin
biraghiva bar misarighiregham.
Egha me ankan 4pla kurimin
girakirangin da akunigha, aminim
zuamira tiasa me God ko migei.
30 Egha kurimin ingarir gumaziba,
me kurim ategh arasa tuaviba buri.
Egha odava botin muziarim isa on-
garim dafa. Egha ifara ghaze, kar
kurimin guamin tir anka.
31 Ezi Pol kamaghin 100plan
midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim ko midorozir gumazibav
gei, "Gumazir kaba kurimin ikian
koghti, ia ovegham."
32 Kamaghin midorozir gumaziba
botin muziarimin beniba aghorezi an
ongarim giraghu.
33 Egha aminim tiasava amima Pol
daghetam amasa bar me gakaghori,
"Ia, 14plan dughiaba ian dighoriba
mitivighav itima dagheba ian nav-
ibar puvati, ia daghetam amezir pu-
vati.
34 Ezi datirighin ki daghetam iniasa
ia gakaghori. Daghem ian akuraghti
ia gavgavigham. Ian tongin tav
ikuvighan kogham. Ian dapanir
arizitam oveghan kogham."
35 A kamaghin mikemegha givagha,
bretin mam inigha men damaz-

‡ **27:19:** Grighin akam deravira bizir kam a mikemezir puvati. **27:22:** Ap 27:10, 27:31 **27:22:** Aposel 27:10; 27:31 **27:23:** Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 **27:23:** Daniel 6:16; Aposel 23:11; Rom 1:9 **27:24:** Ap 23:11 **27:24:** Aposel 23:11 **27:25:** Ro 4:20-21, 2 Ti 1:12 **27:25:** Rom 4:20-21; 2 Timoti 1:12 **27:26:** Ap 28:1 **27:26:** Aposel 28:1 **27:31:** Ap 27:22 **27:31:** Aposel 27:22 **27:34:** 1 Kin 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7 **27:34:** 1 Atriviba 1:52; Matyu 10:30; Luk 12:7 **27:35:** Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Ti 4:3-5 **27:35:** Matyu 15:36; Jon 6:11; 1 Timoti 4:3-5

ibar God minabi. Egha anebigha
maghiram anepi.
36 Kamaghin amizi, me bar navir
aghuarim ikia, egha uari dagheba
api.
37 E gumazir kurimin itiba, en
dibobonim bar 276in tu.
38 Egha me amegha naviba
izevegha ghaze, kurim mighivghigh
pirara ikiam. Egha me witin nar
kurimin itiba isa ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

39 Ezi aminim tirazi aruem
anadima, kurimin ingarir gumaziba
ongarir dadarir e zuimin garava
a gifozir puvati. Egha me ongarir
mikebar mamin gari, a bar aven
ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me
ghaze, me deravira kurim damighti
a ti gigir dadarir kamin azenan
mangasa, me ifonge.
40 Egha me ankabar suighizir
beniba aghorezi da ongarim gi-
raghue. Egha kurimin pul gamir
pulin ekiamning ikezir beniba firi.
Egha me aminim bagha kurimin
guamin itir sel agurazi aminim kurim
inigha dadarimin zui.
41 Ezi kurim ghua ongarir torimin
itir gigir fightizimin ghuavanabogha,
maghiram aperaghav iti. Kurimin
guam gigim vuigha ghugha bar gav-
gafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava
a misozima a bar biaghire.

42 Midorozir gumaziba kamaghin
nighnigha atiati, kalabusin gumaz-
itaba mangiva dadarimin otivigh
aregham. Egha me me misueghti me
aremeghasa nighnisi.
43 Ezi 100plan midorozir gumaz-
ibar garir gumazir dapanim, Pol are-
meghan an aghua. Egha a midorozir
gumazibar anogoroke. Afozofogha
fozir adarasi, a me migia ghaze,
ia kurimin uari akunigh afozofogh
dadarimin mangi.

44 Eghti igharaz darazi ter arariba
ko kurimin arariba dagh isin mangi.
Ezi me kamaghin bar moghira de-
ravira nguazimin otifi.

28

Pol Maltan arighatizimin iti

1 E deraghavira ghuava ongarir
dadarimin otivigha, gara fo, e
arighatizir mamin ti, an ziam Malta.
2 Ezi gumazir arighatizir kamin
itiba arazir aghuaribar e gami. Ezi
amozim izima, en mikarziba bar
orangi, kamaghin amizi, e avimin
fingasa, me e bagha avim atigha e
inigha avim boroghira ghu.
3 Pol dazir pozir mam inigha da
avim garisi. Ezi kuruzir mam daz-
ibar aven itima, avir fefem a inizi
an azenan oto. Egha kuruzim Polin
agharim givigha guraghav iti.
4 Ezi arighatizir kamin itir gumaza-
miziba kamaghin an garima, ku-
ruzim an agharim gitoroghav itima,
me kamaghin uariv gei, "Gumazir
kam ti gumazibav sozi me ariaghirir
gumazim, an ongarimin aremezir
puvati. Kamaghin amizi, aser arazir
kuraba ikarvazim datirighin a ikar-
vagha ghaze, an angamira ikian
kogham."
5 Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim
giraghu. Ezi bizitam Pol batozir pu-
vati.
6 Ezi gumaziba pura Polin mizuai,
me ghaze, an mikarzim ti buigham, o
a ti irighiva aremegham. Me dughiar
ruarimin an gara a mizua ghua pu-
ram an gari, bizitam a batozir puvati.
Egha me ghaze, an aser mam.
7 Ezi nguazir mam danganir kamin
boroghira iti, kar Publiusin nguazim,
an arighatizimin gavman gumazir
dapanim. An e inigha uan dipenimin
ghuzi, e dughiar pumuning ko
mikezimin a ko deraghvira iti.
8 An afeziam aria iti, an mikarzim
an feima, a buarir dipabagh avi. Ezi

27:41: 2 Ko 11:25 **27:41:** 2 Korin 11:25 **27:44:** Ap 27:22-25 **27:44:** Aposel 27:22-25 **28:2:** Ro 1:14, 1 Ko 14:11, 2 Ko 11:27, Kl 3:11 **28:2:** Rom 1:14; 2 Korin 11:27 **28:5:** Mk 16:18, Lu 10:19 **28:5:** Mak 16:18; Luk 10:19 **28:6:** Ap 14:11 **28:6:** Aposel 14:11 **28:8:** Ap 19:11, 1 Ko 12:9, 12:28, Je 5:14-15 **28:8:** Aposel 19:11; 1 Korin 12:9; 12:28; Jems 5:14-15

Pol an ganasa aven ghugha, a bagha
God ko mikemegha, uan dafarimning
a gisin atizima, a ghuamaghe.
9 A kamaghin amizi, arighatizir
kamin itir arimariar gumazamiziba
bar moghira izima a me gamima me
ua dera.
10 Me arazir aghuibar e gami, ezi e
kurim inigh mangasava amima, me
bizir e puvatiziba isa e ganigava egha
da isa kurim garisi.

Pol ghua Romin oto

11 Ezi iakinir pumuning ko
mikezim givazima e mangasa. Ezi
kurir mam Maltan itima, aminir
ekiamin dughiam gifa. An Aleksan-
drian nguibamin kurim. Kurimin
guamin asem Susin otarir fufuzimn-
ingin nedazimning an iti. Aningin
ziamning Kastor ko Polluks.
12 Ezi e ghua Sirakyusin otivigha,
dughiar pumuning ko mikezimin an
iti.
13 Egha e kagh dikavigha ghua
Regiumin otifi. Egha amimzaraghan,
Sautin amadaghan aminim dikavizi,
e dughiar mikezimin Puteolin otifi.
14 E kagh Kraisin adarazir marazi
batifi. Ezi me 7plan aruebar uari
ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti.
Egha me ategha ghua Romin nguibar
ekiamin oto.
15 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin
itir darazi Romin ikia e barazi e iz-
ima, me e bativasa izi. Ezi e Apiusin
biziba amadir danganim ko Pasin-
dian Dipenir 3pla itir danganimin
me bato. Ezi Pol men ganigha, God
minabagha an navim gavgavim ini.
16 Egha e Romin otivizi, gavmanin
gumazir dapanim Polin amaman-
gatigha ghaze, a uabira dipenitamin
ikiti midorozir gumazitam an ganam.

Pol Romin Akar Aghuim akuri

17 Ezi 3pla dughiaba givazima, Pol
Judan gumazir dapanibar diazi, me
iza uari akufa. Ezi a kamaghin me
migei, "Nan aveghbuaba, ki bizitam e
uan adarazi paza me gamizir puvati,
o en ovavibar arazitam iriazir pu-
vati. Ezi me Jerusalemin na kalabus
gatighava, na isa Romin gumazibar
dafarim gati.
18 Ezi me nan kotiam baragha, nan
gara fo, ki arazir kuratam gamizir pu-
vati. Ki tam damighiva ovegham. Ka-
maghin amizi, me na ataghiraghasa.
19 Ezi Judaba kamaghin aghua.
Kamaghin amizi, ki tuaviba ua
puvati. Ki ghaze, Sisar nan kotiam
baragham. Ezi ki uan adarazi akam
me gasamin bizir mingaritam itir
puvati.
20 Ezi bizir kam bagha ki ian diazi
ia ize. Kamaghin ki ian ganiva ia ko
mikimasa. Ezi ki nighnizir gavgavim
ikia mizuai bizir kam, Israelia bar
uaghan a mizuai. Bizir kam bangin
me datirighin senin kamin na ike."
21 Ezi me kamaghin Pol ikara,
"E Judian Provinsin gumaziba da
akinafarir osirizir ni migeitam inizir
puvati. Ezi Judan gumazitam iza
eghaghanitam e geghara migirigiar
kuratam ni gamizir puvati.
22 E fo, nguibaba bar men gu-
mazamiziba migirigiar kurabar Ju-
dan aven itir dakozir igiar igharazir
kam migei. Kamaghin amizi, e nin
nighnizim baraghasa."
23 Ezi me dughiar mam diborogha,
gumazir aviriba iza Pol bagha a itir
dipenir kamin zui. Mizarazimin ghua
guaratizimin, a God Bizibagh Ativir
Arazimin akam geghara an gun me
migei. Egha Moses Osizirir Arazibar
akaba ko Godin akam inigha izir gu-
mazibar akabar, men nighniziba fa
me migei. Egha me nighnizir gav-
gavim akar kabar Iesusin ikiasa, a
pamtemin me migei.
24 Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir
akaba da guizbangira, ezi marazi
nighnizir gavgavim dar ikian aghua.

28:16: Ap 24:23 **28:16:** Aposel 24:23 **28:17:** Ap 21:33, 24:12-13, 25:8 **28:17:** Aposel 21:33; 24:12-13; 25:8 **28:18:** Ap 22:24, 25:8, 26:31 **28:18:** Aposel 22:24; 25:8; 26:31 **28:19:** Ap 25:11 **28:19:** Aposel 25:11 **28:20:** Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti 2:9, Fm 10, 13 **28:20:** Aposel 24:15; 26:6-7; 26:29; Efesus 3:1-2; 2 Timoti 2:9; Filemon 1:10; 1:13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14 **28:22:** Aposel 24:5; 24:14; 1 Pita 2:12; 4:14

25 Egha me uarira uarir tongɨn
akaba uariv sogha me mangasava
amima, Pol akar abuananamɨn me
mɨgei, “Godɨn Duam guizbangɨra ian
ovavibav keme. An akam inigha izir
gumazim Aisaian akatorimɨn kam-
aghɨn ia mɨkeme:

26-27 “‘Nɨ gumazamizir kaba bagh
mangɨ,
egh kamaghɨn me mɨkɨm:
Gumazamizir kaba uan navir averi-
abar kua,
ezɨ men kuariba oraghan aghua,
ezɨ men damaziba okafi.
Me kamaghɨn amizɨ, God ghaze,
markɨ,
men damaziba bizitamɨn
ganighai, me foghai,
ezɨ men kuariba oreghai, ezɨ
me foghai.
Ezɨ men naviba kuiaghirɨzɨ
me mɨgɨrɨgɨabagh fogha
navibagh iragha na bagha
izima,
kɨ ua me inigha
me gamizɨ me deraghai.
Me kamaghɨn damuan aghua,
kamaghɨn me zurara oraghɨva,
egh deragh bizitamɨn
mɨngarim gɨfoghan
kogham.
Me zurara ganɨva,
egh deragh bizitamɨn
ganighan kogham.’”

28-29 Egha Pol mɨgɨa ghua, kam-
aghɨn mɨgei, “Kamaghɨn amizɨ, kɨ ka-
maghsua, ia kamaghɨn fogh, Godɨn
akurvazim, a Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba bagha anemadagha
gɨfa. Eghtɨ me oragham!”*
30 Pol azenir pumuningɨn dɨpenir
mam ikia egha dɨpenir kam givesi.
Ezɨ gumazamiziba an ganasa an
dɨpenimɨn izima a bar akonge.†
31 Pol God Bizibagh Ativamin
Dughiamɨn Arazimɨn akam akura,
egha Ekiam Krais Iesusɨn akabar
gumazamizibar sure gami. Egha a
uaghan atiatir puvatɨzɨ, bizitam bar
an tuavim apɨrizir puvatɨ.

28:25: Ais 6:9-10, Mt 13:14 **28:26-27:** Ais 6:9-10 **28:26-27:** Aisaia 6:9-10; Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Matyu 13:14; Rom 11:8 **28:28-29:** Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 **28:28-29:** Onger Akaba 67:2; Luk 3:6; Aposel 13:46-47; 18:6; 22:21; Rom 11:11 * **28:28-29:** Fofozir gumazir mabar ghaze, mɨgɨrɨgɨar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakɨn, “Pol akar kam mɨkemegha gɨvazɨma, Judaba anetegha ghu. Ezɨ adarir dafar men tongɨn otozɨma me uarira uariv gɨa, akabar uariv sosi.” **28:30:** Ap 28:16 **28:30:** Aposel 28:16 † **28:30:** Luk azenir pumuning Pol batozir bizimɨn gun e mɨkemezir puvatɨ. Ezɨ gumazir maba ghaze, gavmanɨn gumaziba kalabusɨn a fɨrizɨ a ghua nguibar igharazibar Godɨn akam akuri. Ezɨ gumazir maba ghaze, Romɨn gavmanɨn gumaziba Pol mɨsoghezɨma an aremes. **28:31:** Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19 **28:31:** Aposel 4:31; 28:23; Efesus 6:19

Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin Itir Sios Bagha Osirizim o Rom

Akar faragha zuim

Pol kamaghin ifonge, a mangiva Romin nguibar ekiamin itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghin amizi, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimin me ko ikegh, gin mangi kantri Spenin Akar Aghuim akunam. Akinafarir kamin, Pol bar deraghvira bigha Iesusin Akar Aghuimin gun me migia, egha Iesusin gin zuir gumazamizibar ikirimirimin gun me migei.

Pol faragha Romin itir Kraisin adarazi migia ghaze, a zurara God ko migiava, men akurvaghasa Godin azangsisi. Egha gin an akinafarir kamin akar mingarim abigha ghaze, "Nighnizir gavgavimin tuavimra e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigham." (1:17) Pol kamaghin migia ghaze, gumazamiziba bar, me Judan adarasi o Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, God men apangkuvigh ua me iniam. Gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itiba, God uam me inighti, me Godin namakabar otogh Krais Iesusin aveghbuabar ikiam.

Kamaghin amizi God ua gumazitam o amizitam inighti, a ikirimirim igiam ikiam. Ezi God a ko itima, Godin Duam a gizifa. Kamaghin, ovevem ko arazir kuram ua a dikabiniva a gativaghamin gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim migiava, Godin Duamin gavgavim migei. Pol ghaze, Godin Duam, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirimiribar aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtizir ekiar mamin gun migei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomira ua baghavira misevezibа. Ezi Judan avirir ekiam, me akirim ragha Iesus gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba, me Iesusin suren gumazamizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Ezi Pol kamaghin migei, arazir kurar kam, kar me uari men osimtizim. Me bizir ekiar God me bagh damuasa ifongezir kam me deragha a ginighnizir puvati. Ezi Polin nighnizim, gin Judan gumazamizitaba uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Polin akinafarimin akar abuananaba, sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraisin adarazi gin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimin migirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godin ingangarim damuamin arazim migiava, gavmanin apengan ikiamin arazim migiava, igharaz darazir akurvaghamin arazim migei.

E nighnizir gavgavim Kraisin ikia tuavir kamin, e Godin damazimin dera

(Sapta 1--4)

Pol uan aposelin ingangarimin gun migei

1 Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Krais Iesusin ingangarir gumazir mam. Krais Iesus nan diagha ghaze, ni Godin aposelin otogham. Egha a na misevegha Akar Aghuim akunamin ingangarim na ganingi.

2 Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimin iti.

1:1: Ap 9:15, 13:2, 22:21, 1 Ko 1:1, Ga 1:15 **1:1:** Aposel 9:15; 13:2; 22:21; 1 Korin 1:1; Galesia 1:15
1:2: Ap 26:6, Ro 3:21, 16:25-26, Ga 3:8, Ta 1:2 **1:2:** Aposel 26:6; Rom 3:21; 16:25-26; Galesia 3:8; Taitus 1:2

3 Akar aghuir kam a Godɨn
Otarimɨn gun mɨgei. Otarir kam, a gu-
mazamizibar mɨn otogha, kamaghɨn
a Atrivim Devitɨn ikɨzimɨn iti.
4 Egha Godɨn Duamɨn gavgavimɨn
tuavimɨn, God a gamizɨ a ua
dɨkavigha kamaghɨn en aka, a gav-
gavim itir Godɨn Otarim: A Krais
Iesus, en Ekiam.
5 God kamaghɨn ifonge, Kantrin
Igharazibar Gumazamizir maba,
nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn ikɨva an
akamɨn gɨn mangam. Kamaghɨn
God, Krais Iesusɨn ingangarimɨn
tuavimra, a en apangkufi. Egha God,
Krais bagha, aposelɨn ingangarim
damuasa e atɨ.
6 Ezɨ ia uaghan, Krais Iesus ian di-
agha ghaze, ia nan adarasi, ezɨ ia an
gɨn zui. Egha ia Iesusɨn aven itir
marasi.
7 God ia gifongegha ian diagha
ghaze, ia nan adarasi, egh na
baghvɨra ikɨ. Ezɨ kɨ akɨnafarir kam ia
Romɨn nguibar ekiamɨn itir gumaza-
miziba bagha an osiri.

Egha kɨ ghaze, en Afeziam God
ko en Ekiam Krais Iesus, aning ian
apangkuvighɨva navir amɨrizim ia
danɨngam.

Pol Romɨn nguibar ekiamɨn mangasa bar ifonge

8 Kɨ faragh kamaghɨn ia mɨkɨmasa.
Nguazir kamɨn nguibaba bar dar
itir gumazamiziba, me ian nɨghnɨzir
gavgavimɨn eghaghanim barasi.
Ezɨ Krais Iesus na gamima, kɨ bar
moghɨra ia bagha God mɨnabi.
9-10 Kɨ bar God bagha pamten in-
gara, egha uan gavgavim sara in-
gari, egha an Otarimɨn Akar Aghuim
akuri. God nan gara na gɨfo, kɨ
ia gɨnɨghnɨghavɨra iti. Kɨ God ko
mɨgɨa zurara kamaghɨn an azai, a
ifueghɨva, a uabɨ na bagh tuavitam
atɨghtɨ, kɨ ia bagh izɨva ian ganam.
11 Kɨ kamaghsua, kɨ ia damutɨ,
Godɨn Duam amir ingangarir
aghuiba, ian ikiam, eghtɨ ian duaba
gavgavigham. Kamaghɨn amizɨ, kɨ
ian ganasa bar ifonge.
12 Nan nɨghnɨzim kamakɨn, e uarira
uarir akurvagham. Ian nɨghnɨzir
gavgavim nan akurvaghtɨ, nan
nɨghnɨzir gavgavim ian akurvagham.
13 Nan adarasi, ia kamaghɨn fogh,
kɨ dughiar avɨribar izɨ ian ganasava
amima, bizir avɨriba otiva nan tu-
avim apɨrima, kamaghɨn kɨ izir pu-
vatɨ. Kɨ Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar tongɨn ingarizɨ, men
avɨriba navibagh ira. Kamaghɨra, kɨ
ian tongɨn ingartɨ, ian gumazamizir
avɨriba navibagh iragham.
14 God Grighba ko gumazamizir
Grighɨn aven itir puvatɨzibar akur-
vaghasa ingangarim na ganɨngi. Fo-
fozir gumazamiziba ko, fofoziba pu-
vatɨzir gumazamiziba me uakan. Ka-
maghɨn, kɨ gumazamiziba me ikar-
vaghamin osɨmtɨzim aterɨva, ingan-
garir kam damuam.
15 Kamaghɨn amizɨ ia Romɨn itir gu-
mazamiziba, kɨ Akar Aghuim uaghan
ia mɨkɨnasa, nan navim dɨkafi.

Godɨn gavgavim, an an Akar Aghuimɨn aven iti

16 Kɨ fo, Godɨn gavgavim an Akar
Aghuimɨn aven iti. Gavgavir kam
gumazir nɨghnɨzir gavgavir an itiba
bar men akurvagham. A faragh
Judabar akurvagh, egh uaghan
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar

1:3: Mt 22:42, Lu 1:32, Jo 1:14, Ap 2:30, Ro 9:5, Ga 4:4, 2 Ti 2:8 **1:3:** Matyu 22:42; Luk 1:32; Jon 1:14; Aposel 2:30; Rom 9:5; Galesia 4:4; 2 Timoti 2:8 **1:4:** Ap 13:33, Hi 9:14 **1:4:** Aposel 13:33; Hibru 9:14 **1:5:** Ap 26:16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8 **1:5:** Aposel 26:16-18; Rom 12:3; 15:18; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-9; Efesus 3:8 **1:7:** Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7 **1:7:** Dɨboboniba 6:25-26; 1 Korin 1:2-3; 2 Korin 1:1; Galesia 1:3; Efesus 1:2; 1 Tesalonika 4:7 **1:8:** Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8 **1:8:** Filipai 1:3; Kolosi 1:3-4; 1 Tesalonika 1:2; 1:8 **1:9-10:** Aposel 19:21; Rom 15:23; 15:32; 2 Korin 1:23; Efesus 1:16; Filipai 1:8; 1 Tesalonika 2:5; 2:10; 3:10; 2 Timoti 1:3; Jems 4:15 **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17 **1:13:** Jon 15:15-16; Aposel 19:21; Rom 15:23; 16:7; Filipai 4:17 **1:16:** Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8 **1:16:** Onger Akaba 119:46; Mak 8:38; Aposel 3:26; 13:46; 1 Korin 1:18-24; 2 Timoti 1:8

akurvagham. Kamaghin amizi, ki Akar Aghuim akunasa aghumsizir puvati.

17 Akar Aghuir kam, an arazir aghuir God amizir kamin e dipon suam, e an damazimin dera. Ezi nighnizir gavgavimin tuavimra e an damazimin gumazamizir aghuibar otogham. Mati akam Godin Akinafarimin iti, "Gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan damazimin dera, eghti gumazamizir kaba zurara deraghvira ikiam."

Gumazamiziba bar akirim God gasara

18 E fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagharim azenimra aneka. A gumazamizir akirim a gasaragha arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar kam guizin akam abiri.

19 God gumazamizir kaba uabi deravira men akazi, me an arazir aviribagh fo. Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghin amizi, God ivezir kuram me ganidi.

20 God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin ikegha, iza datirighin gumazamiziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamin, gumazamiziba Godin arazir mogomer maba deravira dagh fogham. Egha me an arazir aghuibar mingarim ko an gavgavir bar ekiar zurara itim gifos. Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogh suam, "Ki God gifozir puvati, egha ki osimtiziba puvati." Ti puvatigham!

21 Me God gifogha kamaghin nighnizir puvati, "A guizbangira God." Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvatizi, mitatem men nighniziba avaragha dagh izifa.

22 Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Me guizbangira puvatigha, ongani.

23 Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumazamizibar min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko, kuruziba ko, ipebar marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumazamiziba arazir kurar igharagha garir aviribagh ami

24 Gumazamiziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bangin a me ataghizima men naviba ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami.

25 Kamaghin amir gumazamiziba, me Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamnangin ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghin e zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

26 Me God akirim a gasara, kamaghin God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar

1:17: Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38 **1:17:** Habakuk 2:4; Jon 3:36; Rom 3:21-22; Galesia 3:11; Hibru 10:38 **1:18:** Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12 **1:18:** Aposel 17:30; Efesus 5:6; Kolosi 3:6; 2 Tesalonika 2:12 **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28 **1:19:** Jon 1:9; Aposel 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3 **1:20:** Jop 12:7-9; Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; 17:27; Hibru 11:3 **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18 **1:21:** Jeremaia 2:5; Efesus 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20 **1:22:** Jeremaia 10:14; 1 Korin 1:20 **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29 **1:23:** Godin Araziba 4:16-18; Onger Akaba 106:20; Jeremaia 2:11; Esekiel 8:10; Aposel 17:29 **1:24:** Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4 **1:24:** Aposel 7:42; 14:16; 1 Korin 6:18; Efesus 4:18; 1 Tesalonika 4:4 **1:25:** Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **1:25:** Aisaia 44:20; Jeremaia 13:25; 16:19; Amos 2:4; Rom 9:5; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20 **1:26:** Wkp 18:22-23, Ef 5:12 **1:26:** Ofa Gami 18:22-23; Efesus 5:12

arazir aghuim ategha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami.

27 Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha naviba me dikava mati avim men isima, me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, egh bizir kamin me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

28 Me Godin guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi.

29 Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir gumazamiziba bagha navim ikufi, egha gumazamizibav sozima da ariaghiri, egha biziba bagha uarir atara uari abisi, egha gumazamizibagh ifari. Egha gumazamiziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiar kurabar gumazamizibagh ami.

30 Egha migirigiar ifavarir gumazamizir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami. Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi.

31 Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghuagha, men apangkuvir puvati.

32 Me fo, Godin Akinafarimin itir Akar Gavgavim kamaghin migia ghaze, "Gumazamizir kamaghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighiregham." Gumazamizir kaba Godin Akar Gavgavim gifogha, me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumazamizir igharazibar ziaba fe.

2

God gumazamizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

1 Kamaghin amizi, ia akaba igharaz darazi gasir gumazamiziba, ki vaghvagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi gasi.

2 E fo, God, gumazamizir arazir kurar kabagh amiba, men arazziba tuisigha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera.

3 Ia arazir kabagh amir gumazamiziba akam me gasa, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati!

4 Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, nin arazir kuram bagha ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? Ni uan navim giraghasa God ifuegha arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?

5 Ni uan navimin suiragha gavgavigha uan navim gighasa nighnizir puvati. Egha arazir kamin ni uabi ivezir bar ekiar kuram uabi garisi.

1:27: Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9 **1:27:** Ofa Gami 18:22; 20:13; 1 Korin 6:9 **1:32:** Sng 50:18, Hos 7:3, Ro 2:2, 6:21 **1:32:** Onger Akaba 50:18; Hosea 7:3; Rom 2:2; 6:21 **2:1:** Mt 7:1, Lu 6:37, Jo 8:7-9, Ro 1:20 **2:1:** Matyu 7:1; Luk 6:37; Jon 8:7-9; Rom 1:20 **2:4:** Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15 **2:4:** Aisaia 30:18; Rom 3:25; Efesus 1:7; 2:9; 2 Pita 3:9; 3:15 **2:6:** Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12 **2:6:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Matyu 16:27; Jon 5:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 22:12

6 God gumazamiziba amizir araz-
iba bagh ivezim vaghvagh me
daniingam.
7 Gumazamizir maba arazir
aghuiba bagha gavgavigha dar giin
ghua, God ko dabirabir aghuim, ko
ziar ekiam, ko ikiriimiirir ikuvighan
koghamim, da iniasa tuavim buri.
God ikiriimiirir zurazurara itim gu-
mazamizir kabar aniingam.
8 Eziı gumazamizir maba uarira
uari giniighnigha, guizin akam akiirim
ragh a gasaragha arazir kurabar giin
zui. Eghtiı God uan aniingagharim
isiı gumazamizir kabagh ingeghiiva
ivezir bar kuram me daniingam.
9 Osiimtiizir ekiam ko miizazir ku-
ram gumazamizir arazir kurabagh
amiba batogham. Judaba faraghtiima
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
giin.
10 Eghtiı God dabirabir aghuim ko
ziar ekiam ko navir amiirizim isiı gu-
mazamizir arazir aghuibagh amibar
aniingam. Judaba faraghtiı Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba giin.
11 God ikiizitam uabiin toroghan
kogh, egh bar deraviira gumazamiz-
ibar araziba tuisigham.
12 Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, Moses Osirizir Araziba men
puvatiı. Egha arazir kuram gamigha,
Moses Osirizir Arazibar saghon ikia
me ovenge. Eziı Judaba Moses Osirizir
Araziba ikia dagh fo. Egha arazir
kuram gamiziı, God men gara Moses
Osirizir Arazibar aven itir akamiin
giin ghua men araziba tuisisi.
13 E fo, gumazitam o amizitam
Moses Osirizir Araziba pura da
baragha, Godiin damazimiin derazir
pu. Puvatiı. Gumazamizir Moses
Osirizir Arazibar giin zuibara, God me
migia ghaze, me an damazimiin dera.
14 Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, me Moses Osirizir Araziba
puvatiı. Egha men marazi uan
nighnizimra arazir aghuibar giin
zui, eziı arazir kaba Moses Osirizir
Araziba miirara zui. Me Moses
Osirizir Araziba puvatiı, egha dar
aven itir arazir aghuibar giin zui.
Arazir kam kamaghiin en aka, arazir
aghuiba men nighnizimiin iti me fo,
me manmaghiin damuam.
15 Me amir arazir kamiin e fo,
God Moses Osirizir Arazibar akam
men navir averiabar an osiriziima
an azenim giriı. Dughiar maba men
nighnizimra akam me gasi; egha
dughiar maba men nighnizim ghaze,
ia deraviiram ami. Kamaghiin amiziı,
nighnizir men navir averiabar aven
itir kam uaghan kamaghiin en aka,
Moses Osirizir Araziba guizbangira
men navir averiabar aven iti.
16 Kamaghiin amiziı, Akar Aghuir
kiı kurim kamaghiin migei, God
gumazamiziba bar men navir ave-
riabar itir nighnizir mogomeba
tuisighamin dughiam, gumazamizir
kabar nighnizibara arazir kurar
me amiziba bagh men araziba
tuisigham. God gumazamizibar
araziba bagh me tuisighamin ingan-
garim isava, Krais Iesusiin dafarim
gatiı.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

17 Eziı datirighiin ia manmaghiin
ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e
Moses Osirizir Arazibagh isiin tu.
Egha ia uari fa ghaze, e Godiin
adarasi, erara God uabiin toro.
18 Kamaghiin ia God ifongezir araz-
ibagh fo. Moses Osirizir Araziba ian
sure gami, eziı ia fo, arazir manaba
dera, o da ikufi.

2:8: Ro 1:18, 2 Te 1:8 **2:8:** Rom 1:18; 2 Tesalonika 1:8 **2:9:** Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17 **2:9:** Amos 3:2; Luk 12:47-48; Rom 1:16; 1 Pita 4:17 **2:11:** Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **2:11:** Godiin Araziba 10:17; 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 34:19; Aposel 10:34; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **2:13:** Mt 7:21, Je 1:22-25, 1 Jo 3:7 **2:13:** Matyu 7:21; Jems 1:22-25; 1 Jon 3:7 **2:14:** Ap 10:35 **2:14:** Aposel 10:35 **2:15:** Matyu 25:31; Aposel 10:42; 1 Timoti 1:11; 2 Timoti 2:8; 4:1; 4:8 **2:17:** Ais 45:25, Jo 8:33, 2 Ko 11:22, Je 2:19 **2:17:** Aisaia 45:25; Jon 8:33; 2 Korin 11:22 **2:19-20:** Mt 15:14, 23:16-19, Lu 18:9, Jo 9:34, 9:40, Ro 6:17, 2 Ti 1:13, 3:5, 3:15 **2:19-20:** Matyu 15:14; 23:16-19; Luk 18:9; Jon 9:40; Rom 6:17; 2 Timoti 3:5; 3:15

19-20 Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimin mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia ghaze, e gumazamizir damazir okavirziba tuavim men akakasi. Egha mitatemin itir gumazamiziba, angazangarim men akakasi. Egha gumazamizir onganiba fofozim me ganiga, borir dozibar sure gami.

21 Guizbangira, ia marazir sure gami. Egha manmaghsua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba okiman marki. Egha iarara biziba okei.

22 Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan kamaghin ami. Ia ghaze, e asebar marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmaghsua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei.

23 Ia uarira uan ziaba fa ghaze, "E Moses Osirizir Araziba iti." Egha ia dar gin mangan aghua. Egha arazir kamin ia Godin ziam gasighasisi.

24 Ia fo, Godin Akinafarim bizir kamin migirigiam iti, "Ia Judaba, ian arazir kuraba bangin, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Godin ziam gasighasisi."

Guizin mikarzir mogomer dighorimin arazim

25 Ia guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomemin inim aghorim a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomemin inim aghorir arazim pura bizimin oto.

26 Eghti Kantrin Igharazimin Gumazitam, a mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizir gumazim, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzir mogomer inim atuzim.

27 Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarzir mogomebar iniba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi.

28 Akar kamin mingarim kamakin: mikarzir mogomer iniba aghorir arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimin otoghan kogham. Mikarzir mogomemin inibar aghorir arazim a inivafizimin bizim pu.

29 Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiam Judan gumazimin iti. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a uaghan gumazimin nighnizim ko navir averiamin aven ikegh otivam. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otivir puvati. Kar bizir Godin Duamin tuavimin otivim. Gumazir kamaghin amim, gumazamizibar damazimin ziar aghuim isir puvati. Egha Godin damazimin a ziar aghuim isi.

3

God deravira uan akamin gin zui

1 E fo, mikarzir mogomemin inimin dighorim a pura inivafizimin bizim puvati. Ezi kamaghin Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimin arazimin otifi?

2 God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi! Bar bizir ekiam, God

2:21: Sng 50:16-21, Mt 23:3-4 **2:21:** Onger Akaba 50:16-21; Matyu 23:3-4 **2:24:** Ais 52:5, Ese 36:20-23 **2:24:** Aisaia 52:5; Esekiel 36:20-23 **2:25:** Jer 4:4, 9:25, Ga 5:3 **2:25:** Jeremaia 4:4; 9:25; Galesia 5:3 **2:26:** Ga 5:6 **2:26:** Galesia 5:6 **2:28:** Jo 7:24, 8:39, Ro 9:6-7 **2:28:** Jon 7:24; 8:39; Rom 9:6-7 **2:29:** Lo 30:6, 1 Ko 4:5, 2 Ko 10:18, Kl 2:11, 1 Pi 3:4 **2:29:** Godin Araziba 30:6; 1 Korin 4:5; 2 Korin 10:18; Kolosi 2:11; 1 Pita 3:4 **3:2:** Lo 4:7-8, Sng 147:19-20, Ro 2:18, 9:4 **3:2:** Godin Araziba 4:7-8; Onger Akaba 147:19-20; Rom 2:18; 9:4

uan akam isa Judabagh aniga ghaze,
ia deravira a geghuv an ganam.
3 Bar guizbangira, Judan marazi
akar kam deravira an gin zuir puvati.
Eghti God manmaghin damuam?
Me nighnizir gavgavim Godin ikian
koghti, bizir kam God damighti, a uan
akamin gin mangan kogham, o?
4 Bar puvati! Gumazamiziba
bar moghira ifari, ezi God uabira
zurara guizbangira migei. Godin
Akinafarimin osizirim kamaghin
migei:

"God, ni migeima, gumazamiziba fo,
ni guizbangira migei.
Egh me nin araziba tuisighiva, me
fogh suam, ni arazir kuratam
itir puvati."

5 Ezi manmaghin ami? E kamaghin
mikim suam, en arazir kuraba ti
Godin arazir aghuiba azenim garisi?
O, e kamaghin mikim suam, God
en arazir kuraba ikarvagha ivezir
kuraba e ganiga, kamaghin a ti
arazir kuram gami? (Migirigiar
kaba, nguazimin itir gumazamizibar
migirigiabar min zui.)
6 Bar puvati! God deraghan
koghiva, manmaghin gumazamiz-
iba bar men araziba tuisigham?
Bar puvati, an araziba dera, kam-
aghin amizi a gumazamizibar arazir
kuraba ikarvasi.
7 Gumazitam o amizitam ka-
maghin mikim suam, "Nan akar
ifavarim, Godin guizin akam gamizi,
an azenim giri, egha an ziam gamima
an ekefe. Egh manmagh su, God
na mikim suam, ki gumazir arazir
kuram gamim, egh nan arazir kuram
ikaragham?"
8 Migirigiar onganir igharazir
mamra kara: "Aria, e arazir kuram
damutima arazir aghuim otivam."
Gumazamizir maba akam na gasa
ghaze, ki kamaghin bizibav gei!
Kamaghin God me gasighasighti, bar
deragham.

Gumazamiziba Godin damazimin derazir puvati

9 Ezi manmaghin ami? E Judaba ti
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
Godin damazimin me gafira? Bar
puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
sara, arazir kurabar gavgavim bar e
avarazi e an apengan iti.
10 Godin Akinafarim bizir kam ka-
maghin a migei:

"Gumazamiziba bar moghira,
men tav arazir aghuitam bar a
gamizir puvati.
Bar puvati.
11 Gumazitam fofozir aghuim itir pu-
vati.
Gumazitam God buri puvati.
12 Gumazamiziba bar tuavir aghuim
ataki.
Gumazamiziba bar pazav ami.
Men tav arazir aghuitam bar a
gamizir puvati.
Bar puvati.
13 Men akar toriba mati gumazamizir
moziba akaba akari;
kamaghin amizi me migeima
ovevem otifi.
Me akar ifavarir bar
aviribagh ami.
Me gumazibagh asighasighasa
migeir akaba,
men akatoribar ikia
mati kuruzim imezir kuram
an aven iti.
14 Dughiaba zurara me akavghuriaba
gumazamizibagh arigha,
migirigiar gumazamizibagh
asighasisibagh amua
osimtiziba me garisi.
15 Me zurara atamra ghua
gumazamizir arazir kurabagh
amir puvatizibav sozi,

3:3: Ro 9:6, 10:16, 11:29, 2 Ti 2:13, Hi 4:2 **3:3:** Rom 9:6; 10:16; 11:29; 2 Timoti 2:13; Hibru 4:2 **3:4:** Sng 51:4, 62:9, Jo 3:33 **3:4:** Onger Akaba 51:4; 62:9; Jon 3:33 **3:5:** Rom 6:19; Galesia 3:15 **3:8:** Ro 5:20, 6:1, 6:15 **3:8:** Rom 5:20; 6:1; 6:15 **3:9:** Ro 1:18-2:24, 3:23 **3:9:** Rom 1:18--2:24; Rom 3:23 **3:10:** Sav 7:20 **3:10:** Fofozir Gumazim 7:20 **3:10:** Onger Akaba 14:1-3; 53:1-3 **3:13:** Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:13:** Onger Akaba 5:9; 140:3 **3:14:** Sng 10:7 **3:14:** Onger Akaba 10:7 **3:15:** Aghuzir Akaba 1:16; Aisaia 59:7-8

me ariaghiri.
16 Me aruava bizir gumazamizibar
dabirabim gasighasizibagh
amua,
mizaziba ko osimtiziba me garisi.
17 Me navir amirizimin tuavim gifozir
puvatigha
igharaz darazi ko deragha api-
aghiri puvati.
18 Me tong Godin atiatia
an apengan itir puvati.
Bar puvati."

19 E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam.

20 E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, me uan arazir kurabar gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimin dera

21 Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamin gun migei.

22 Bizir kam kamakin, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati.

23 Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gamigha, Godin angazangarimin saghon ikia an aven mangan ibura.

24 Ezi God en apangkuvigha Krais amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, e an damazimin dera. E uan ingangaritamin Godin damazimin derazir pu. Puvati. Kraisin Iesusin ingarim bangin, God bizir aghuir kam isa puram e ganingi.

25 God kamaghin ifonge, Krais aremeghiva, tuavir kamin a gumazamizibar amuti, men arazir kuraba gin amadagham. Bizir kam bagha, God Krais amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Kraisin ovevemin tuavimin, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumazamizibar asughav ikia, zuamira men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati.

26 Egha datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera.

27 Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar puvati. E kamaghin mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima God e migia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera.

28 E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godin damazimin derazir puvati.

3:18: Sng 36:1 **3:18:** Onger Akaba 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:19:** Jon 10:34; Rom 1:20; 2:2; 3:9; 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5 **3:20:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:39; Rom 7:7; Galesia 2:16; Efesus 2:8-9; Taitus 3:5 **3:21:** Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:21:** Aposel 10:43; 15:11; 26:22; Hibru 11:4; 1 Pita 1:10 **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:22:** Rom 1:17; 10:12; Galesia 2:16; 3:28; Kolosi 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:23:** Rom 3:9; 5:2; 11:32; Galesia 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:24:** Rom 5:1; Efesus 1:7; 2:8; Kolosi 1:14; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15 **3:25:** Aposel 13:38-39; 17:30; Efesus 1:7; Kolosi 1:20; Hibru 9:15 **3:27:** Ro 2:17, 2:23, 1 Ko 1:29-31, Ef 2:9 **3:27:** Rom 2:17; 2:23; 1 Korin 1:29-31; Efesus 2:9 **3:28:** Ap 13:38-39, Ro 3:20-22, 8:3, Ga 2:16 **3:28:** Aposel 13:38-39; Rom 3:20-22; 8:3; Galesia 2:16

Nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, merara Godin damazimin dera.
29-30 Ezi manmaghin ami, God ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezziba, men nighnizir gavgavimin garava, uaghan gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Egha ghaze, ia nan damazimin dera.
31 Ezi manmakin? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimin dera

1 Kamaghin amizi, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamin gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato?
2 Ia nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamin Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Abraham bizir kam bagh uan ziam fan kogham.
3 Godin Akinafarim ghaze, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera."
4 Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra.
5 Eghti gumazitam o amizitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kam o amizir kamin nighnizir gavgavimin garava a mega ghaze, ni nan damazimin dera.
6 Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazamizir arazir aghuibagh amir puvatiziba, God ghaze, me nan damazimin dera. Gumazamizir kaba, me bar akongegh. Devit kamaghin migei:

7 "Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha da avara,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.
8 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuram mengvira ikian koghti,
gumazamizir kaba bar akuegham."

9 Bar akongezir arazir kam, ten bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera."
10 Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim,

3:29-30: Godin Araziba 6:4; Rom 4:11-12; 10:12; Galesia 3:8; 3:20; 3:28 **3:31:** Mt 5:17, Ro 8:4 **3:31:** Matyu 5:17; Rom 8:4 **4:2:** Ro 3:20, 3:27-28 **4:2:** Rom 3:20; 3:27-28 **4:3:** Stt 15:6, Ga 3:6, Je 2:23 **4:3:** Jenesis 15:6; Galesia 3:6; Jems 2:23 **4:4:** Ro 11:6 **4:4:** Rom 11:6 **4:7:** Onger Akaba 32:1-2 **4:9:** Ro 4:3 **4:9:** Rom 4:3

an a mikemez, o? Dughiar a uan mikarzir mogomemin inim atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera!

11 Ezi gin, me an mikarzir mogomemin inim atu. God mikarzir mogomemin inimin dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Kamaghin amizi, Abraham gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomemin inim aghorezir puvatiziba. Egha nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera.

12 Egha Abraham uaghan mikarzir mogomebar iniba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomebar iniba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomebar iniba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kamin ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramimin, a nighnizir gavgavim Godin iti.

God Abraham ko dikirizir akam

13 Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatizi, God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar dikirizim gami.

14 Gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva a Godin akar dikirizimin biziba initi, kamaghin an nighnizir gavgavim a pura bizimin otozi, Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai.

15 E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumazamiziba dar gin zuir puvatizima bizir kam God gamima a men aningazi. Moses Osirizir Araziba puvatightima, e kamaghin mikiman kogham, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi.

16 God kamaghin ifonge, a Abrahamin gin zuir ovavibar apangkuvighiva akar dikirizim me daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, a gisin akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamin min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghin, Abraham bar en afeziam.

17 Kamaghin amizi Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham." Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egha Godin kamra, a gumazamizir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha a pura migeima bizir faragha itir puvatiziba, da otifi.*

18 Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egha a guizbangira

4:11: Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7 **4:11:** Jenesis 17:10; Luk 19:9; Galesia 3:7 **4:12:** Mt 3:9 **4:12:** Matyu 3:9 **4:13:** Stt 17:4-6, 22:17-18, Ga 3:29 **4:13:** Jenesis 17:4-6; 22:17-18; Galesia 3:29 **4:14:** Ga 3:18 **4:14:** Galesia 3:18 **4:15:** Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19 **4:15:** Rom 3:20; 5:13; 5:20; 7:8; 2 Korin 3:7-9; Galesia 3:10; 3:19 **4:16:** Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22 **4:16:** Rom 3:24; Galesia 3:7; 3:22 **4:17:** Stt 17:5, Ais 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10 **4:17:** Jenesis 17:5; Aisaia 48:13; 1 Korin 1:28; Efesus 2:1; 2:5; 1 Pita 2:10 * **4:17:** Grighin akam, vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, "Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam." **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1 **4:18:** Jenesis 15:5; Hibru 11:1

nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a "Kantrin aviribar afeziamin oto." Godin Akinafarim mikemezi moghin, "Nin ovavir boriba bar avirasemegham."

19 Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha a 100plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronge.

20-21 Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egha Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. An nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti.

22 Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

23 Akar kam Godin Akinafarimin iti, "God a dibora ghaze, a nan damazimin dera." Kar an Abrahamra migeir puvati.

24 Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God en Ekiam Iesus gamizi a ua mozimin dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera.

25 En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozimin dikafi.

E Krais ko aremegha uaghan a ko angamira iti

5

(Sapta 5--8)

E datirighin Godin damazimin dera

1 E nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kamin God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin, en Ekiam Krais Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti.

2 E Krais nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamin an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, bizir kam mizuai ikia bar akonge.

3 Egha e bizir kabanangira bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven iti, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin amizi e bar akonge.

4 E tugh gavgavighti, God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam.

5 God uan Duamin, an arazir gumazamizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi, e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

6 E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krais e gumazamizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto.

7 Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghsi aremeghamin bizim bar oseme. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham.

4:19: Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:19:** Jenesis 17:17; 18:11; Hibru 11:11-12 **4:20-21:** Onger Akaba 115:3; Hibru 11:19 **4:22:** Stt 15:6 **4:22:** Jenesis 15:6 **4:24:** Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:24:** Aposel 2:24; 13:30; Rom 15:4; 1 Pita 1:21 **4:25:** Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21 **4:25:** Aisaia 53:4-5; 1 Korin 15:17; 2 Korin 5:21; Galesia 1:4; 1 Pita 1:21 **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20 **5:1:** Jon 16:33; Rom 3:24; 3:28-30; 4:24; Efesus 2:14; Kolosi 1:20 **5:2:** 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19 **5:2:** 1 Korin 15:1; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 3:6; 10:19 **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14 **5:3:** Aposel 5:41; 2 Korin 12:10; Filipai 2:17; Jems 1:2-3; 1 Pita 1:5-7; 3:14 **5:5:** Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19 **5:5:** Onger Akaba 22:5; 25:20; 2 Korin 1:22; Galesia 4:6; Efesus 1:13-14; Hibru 6:18-19 **5:6:** Ro 4:25, 5:8-10 **5:6:** Rom 4:25; 5:8-10

8 Ezi e arazir kurabagh amuavira
itir dughiamin, Krais en akurvaghasa
areme. Arazir kamin, God bar e gi-
fongezir arazim en aka.
9 Bizir bar ekiam, Krais e bagh
aremezi, tuavir kamin God en gara
ghaze, ia nan damazimin dera. Ka-
maghin amizi e fo, gin Godin ko-
tiamin dughiamin an aningagharim
otoghti, a dughiar kam guizin uaghan
en akurvagham.
10 E faragha Godin apaniba, ezi an
Otarimin ovevemin an e gamizi e an
namakaba. Datirighin e an namak-
aba, ezi Iesus angamira ikiava, ka-
maghin bar guizbangira a en akur-
vagham.
11 Uaghan bizir mam kamakin, en
Ekiam Krais Iesus e gamizi e guizin
Godin namakabara, kamaghin e bar
akonge.

Adamin aven, ovevem oto, ezi Kraisin aven, ikirimirir zurara itim oto

12 Kamaghin amizi, gumazir
vamira arazir kuram gami, ezi tuavir
kamin arazir kuraba nguazir kamin
oto. Ezi nguazir kamin gumazamiz-
iba arazir kurabagh amima, ovevem
oto. Ezi gumazamiziba bar arazir
kurabagh amima, ovevem bar me
bato.
13 E fo, fomira Moses Osirizir
Arazibar tighar otivamin dughiam,
dughiar kamin arazir kuraba
nguazir kamin iti. Ezi Moses Osirizir
Araziba itir puvatizi, God gumaza-
mizibar arazir kurar kaba medir
puvati.
14 Ezi Adamin dughiamin ikegha
ghua Mosesin dughiamin, ovevem
gumazamiziba gativagha me avara.
Gumazir maba Adamin min arazir
kuratam gamizir puvati, men arazir
kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan
me avara. Ezi Adam mati Gumazir
Izamimin nedazim.
15 Ezi Godin apangkuvir a pura
aningizim, an Adam amizir arazir ku-
ramin min amir puvati. Guizbangira,
gumazir vamira Adam arazir ku-
ram gamizi, tuavir kamin gumaza-
mizir aviriba ariaghire. Ezi gumazir
vamira Krais Iesus an apangkuvimin,
God e gamizi, e an damazimin dera.
Ezi Godin apangkuvimin gavgavim
bar ovevemin gavgavim gafira. Bizir
kam, a gumazamizir aviriba pura me
ganingizi, a me gizifa!
16 Egha uaghan God puram
e ganingizir bizim ko, gumazir
vamiran arazir kuramin otozir
bizim, aning uaghara zuir puvati.
Aning arazir vamira e gamir pu. Bar
puvati. Gumazir kam arazir kurar
vamira gamizi, God gumazamiziba
me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham.
Egha God puram e ganingizir bizim
kamakin, gumazamiziba arazir
kurar aviribagh amima, God men
apangkuva gari, mati me arazir
kuratam gamizir puvati.
17 Guizbangira, gumazir vamira
Godin akam batoke, ezi an arazir
kuramin ovevem gumazamiziba bar
me gatifa. Ezi God uan apangkuvim
gumazamiziba avarazi a me gizifa,
ezi a ghaze, ia nan damazimin
dera. Kar a pura aningizir bizim.
Egh gumazir vamira Krais Iesusin
ingangarimin, tina God pura anidir
bizim iniva, a Krais ko ikiva bizibagh
ativagh dar ganam. Egh me kam-
agh ikiva me bizibagh ativaghamin
gavgavim, ovevemin gavgavim gafi-
ragham.
18 Kamaghin amizi, e deravira akar
kam ginighnigham. Gumazir mam
arazir kurar vamiram amizi, God
ghaze, gumazamiziba bar moghira
bar ikufi. Kamaghira, Gumazir
Igharazir Vamira arazir aghuir Godin
damazimin derazim gami. Kam-

5:8: Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10 **5:8:** Jon 3:16; 15:13; 1 Pita 3:18; 1 Jon 3:16; 4:10 **5:9:** Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; 2:8; 3:25; 1 Tesalonika 1:10; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7 **5:10:** Jo 14:19, Ro 8:7-8, 2 Ko 4:10-11, 5:18-19, Kl 1:20-21 **5:10:** Jon 14:19; Rom 8:7-8; 2 Korin 4:10-11; 5:18-19; Kolosi 1:20-21 **5:12:** Stt 2:17, 3:6, 3:19, Ro 6:23, 1 Ko 15:21 **5:12:** Jenesis 2:17; 3:6; 3:19; Rom 6:23; 1 Korin 15:21 **5:13:** Ro 4:15, 1 Jo 3:4 **5:13:** Rom 4:15; 1 Jon 3:4 **5:14:** 1 Ko 15:21-22, 15:45 **5:14:** 1 Korin 15:21-22; 15:45 **5:18:** 1 Ko 15:22 **5:18:** 1 Korin 15:22

aghin amizi God gumazamiziba bar men gari, me mati arazir kuratam gamizir puvati. Egh God zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam.

19 Gumazir vamira Godin akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazamizibagh ava. Kamaghira Gumazir Vamira Godin akam baraghizi, an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me Godin damazimin dera.

20 God kamaghin nighnigha, Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighiram. Kamaghin amizi gumazamiziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangkuvim bar ekevegha, bar dar pin iti.

21 Arazir kuram faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghin amizi ovevemin tuavimin, arazir kuram men atrivimin min iti. Kamaghira, Godin apangkuvim datirighin gumazamizibagh amima, me an damazimin dera. Ezi apangkuvim en atrivimin min iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Krais Iesusin ingarimin, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam.

6

E Krais ko ovenge

1 Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E ti arazir kurabar amuvira ikiti, Godin apangkuvim ekevegh mangivira ikiam?

2 Bar puvatigham! E aremezir gumazamizibar min ikia, egha arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimin gin mangivira ikiam?

3 Ia ti kamaghin fo, e bar Krais Iesusin aven ruegha a ko poke. Arazir kamin e bar an ovevem ko poke.

4 E ruegha, tuavir kamin Kraisin ovevemin poghezi, Afeziam Krais ko mozimin aven e akaragha e avara. A uan gavgavir ekiamin Krais gamizi a mozimin ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimin ikivira ikiam.

E Krais Iesus ko uaghan ikirimirir aghuarimin ikiam

5 E Krais ko puegha mati an aremezi moghin areme. Kamaghira, a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham.

6 E kamaghin fo, en navir ghurimin araziba, da Krais ko ter ighuvimin aremegha givazi, en inivafizimin agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin amizi, e ua arazir kuramin ingangarir gumazamizibar ikian kogham.

7 Guizbangira, gumazim o amizim aremeghti, arazir kuramin gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham.

8 E ghaze, e Krais ko aremegha, nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kamin ikiam.

9 E kamaghin fo, Krais mozimin ua dikavigha gifa. Egh uam aremeghan kogham. Ovevem, a misueghti a uam aremeghamimin gavgaviba puvati.

10 Krais dughiar vamiram areme, egha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kamin, an arazir kuramin gavgavim agifa. Eghti ovevem uam a gativsi damuan kogham. A datirighin ikirimirir aghuarimin ikia God baghavira iti.

5:19: Ais 53:11 **5:19:** Aisaia 53:11 **5:20:** Jo 15:22, Ro 3:20, 4:15, 7:8, Ga 3:19, 3:23, 1 Ti 1:14 **5:20:** Jon 15:22; Rom 3:20; 4:15; 7:8; Galesia 3:19; 3:23; 1 Timoti 1:14 **5:21:** Ro 6:23 **5:21:** Rom 6:23 **6:1:** Ro 3:5-8, 6:15 **6:1:** Rom 3:5-8; 6:15 **6:2:** Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1 **6:2:** Rom 7:4; Galesia 6:14; Kolosi 3:3; 1 Pita 2:24; 4:1 **6:3:** 1 Ko 15:29, Ga 3:27 **6:3:** 1 Korin 15:29; Galesia 3:27 **6:4:** Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10 **6:4:** Rom 8:11; Galesia 6:15; Efesus 4:22-24; Kolosi 2:12; 3:10 **6:5:** Fl 3:10-11 **6:5:** Filipai 3:10-11 **6:6:** Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9 **6:6:** Galesia 5:24; 6:14; Efesus 4:22; Kolosi 2:11; 3:5; 3:9 **6:7:** 1 Pi 4:1 **6:7:** 1 Pita 4:1 **6:9:** MAA 1:18 **6:9:** Akar Mogomem 1:18 **6:10:** Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18 **6:10:** Luk 20:38; Hibru 9:26-28; 1 Pita 3:18

11 Ia uaghan nighnizir kamra iki, ia
uaghan Krais ko aremegha arazir ku-
ramin gavgavim uam an apengan itir
puvati. Ia Krais Iesus ko puegha God
baghavira ikia ikirimirir aghuimin
iti.
12 E Ovever mikarzim iti, ezi
ia arazir kuram ateghtima a ian
mikarzibagh ativan marki. Arazir
kuram ia gekutima ia mikarzim
ifongezir arazir kuramin gin mangan
kogham.
13 Egh ia arazir kuramin amaman-
gatighti a ian soroghafariba ko biz-
itaba ikirarighti ia arazir kuratam
damuan marki. Ia mati, gumaza-
mizir ovegha mozimin ikegha ua
dikavigha angamira itiba, kamaghin
ia uari isi God daning. Egh Godin
amamangatighti a ian mikarzim bar
a gativaghti ia arazir aghuibar amu.
14 Arazir kuram ua ian mikarzibagh
ativan kogham. Ia Moses Osirizir
Arazibar apengan itir puvati, ia
Godin apangkuvimin apengan iti.

E arazir aghuibar ingangarir gumazamiziba

15 E datirighin ua Moses Osirizir
Arazibar apengan itir puvati. Egh e
manmaghin damuam? E datirighin
Godin apangkuvimin apengan iti,
egh e arazir kurabar amuvira ikiam
o? Bar puvati!
16 Ia ti kamaghin fos o? Ia uari isi,
gumazitam daningiva, an akamin gin
mangiva, an ingangarir gumazamiz-
ibar otivigham. Kamaghira, ia arazir
kuramin ingangarir gumazamizibar
ikiti, a ia damighti ia aremegham.
Egh ia Godin akam bareghiva an
gin mangiva an ingangarir gumaza-
mizibar ikiti, a ia damighti, ia an
damazimin deragham.
17 Guizbangira, ia faragha arazir
kuramin ingangarir gumazamizibar
ike, ezi God gin ia isa, uan akamin
apengan ia ariki. Me Godin guizin
akam ian sure gamizi, ia a inigha
guizbangira an gin zui. Ezi bizir
kamin, e God minabi!
18 Faragha arazir kuraba ia iki-
agharighizi, God ia firi. Egha ia
gamizi, ia arazir aghuibar ingangarir
gumazamizibar otifi.
19 Iavzika. Ian navir ghuribar
nighniziba otevezi, ia foghasa ki bizir
kam akar otevir isin zuimin ia migei.
Bizir kam guizbangira, ia faragha
uan mikarziba bar da aningizi, da
arazir kurabar ingangarir gumaza-
mizibar otivizi, ia arazir mizirziba
ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh
datirighin ia bar uan mikarzibar
anighti, da arazir aghuibar ingan-
garir gumazamizibar otivighti, ia
Godin mirara zuegh ikiam.
20 Faragha ia arazir kurabar in-
gangarir gumazamizibar ikia, arazir
aghuimin gavgavimin apengan itir
puvati.
21 Ia faragha amir arazibagh da
akurvazir manabar ia gami? Arazir
kaba, ia datirighin dagh nighnigha
aghumsisi. Arazir kabara gumaza-
mizibagh amima me ariaghiri.
22 Ezi datirighin God ia firizi, ia
arazir kurabar gavgavimin apengan
itir puvatigha, Godin ingangarir gu-
mazamizibar otifi. Ia iniamin bizir
aghuimra kara, God ia damighti, ia
Godin mirara zuegh iki, zurara itir
ikirimirir aghuarim iniam.
23 Guizbangira, arazir kuram
ivezim isa uan ingangarir gumaza-
mizibagh aningi. Ivezir kam an
ovevemra. Ezi God bizir aghuarir
pura e ganingizimra kara, zurara

6:11: Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24 **6:11:** Rom 6:2; 2 Korin 5:15; Galesia 2:19; 1 Pita 2:24 **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133 **6:12:** Jenesis 4:7; Onger Akaba 19:13; 119:133 **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1 **6:13:** Rom 7:5; 12:1; Efesus 2:5; 5:14; Kolosi 3:5; Jems 4:1 **6:14:** Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6 **6:14:** Rom 7:4-6; 8:2; Galesia 5:18; 1 Jon 3:6 **6:15:** Ro 6:1 **6:15:** Rom 6:1 **6:16:** Mt 6:24, Jo 8:34, 2 Pi 2:19 **6:16:** Matyu 6:24; Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:18:** Jo 8:32, 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 1 Pi 2:16 **6:18:** Jon 8:32; 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 1 Pita 2:16 **6:20:** Jo 8:34 **6:20:** Jon 8:34 **6:21:** Ro 1:32, 7:5, 8:6, 8:13 **6:21:** Rom 1:32; 7:5; 8:6; 8:13 **6:23:** Stt 2:17, Ro 2:7, 5:12, 5:15, Je 1:15, 1 Pi 1:4 **6:23:** Jenesis 2:17; Rom 2:7; 5:12; 5:15; Jems 1:15; 1 Pita 1:4

itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam, e uan Ekiam Krais Iesus ko poroghava a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

1 Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozi ki ia migei. Ia fo, gumazamiziba angamira ikiavira ikia, Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Gumazamiziba aremegha uam Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati.

2 Amizim pam ikiti, an pam angamira ikivira ikitima, Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim, uam amizim ikeghan koghti amizim firighirigham.

3 Gumazim angamira ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan koghti a firighirigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

4 Kamaghira, nan adarasi, ia Kraisin mikarzim ko puegha bizir kamin ia a ko ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin amizi, ia datirighin gumazir God amizi ua mozimin dikavizim, ia an adarasi.

5 E faragha uan navir ghurimin arazibar gin zuima, Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzibagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamin ovevem e bato.

6 Ezi datirighin e Kraisin min ovengegha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvatizi e firiaghire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

7 Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzibar anighti, e arazir kuram damigh, manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki." A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram.

8 Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara, egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumazamizir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai.

9-10 Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamira iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamira iti ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin,

7:2: 1 Ko 7:39 **7:2:** 1 Korin 7:39 **7:3:** Mt 5:32 **7:3:** Matyu 5:32 **7:4:** Ro 6:2, 6:11, 8:2, Ga 2:19, 5:22, Kl 2:14 **7:4:** Rom 6:2; 6:11; 8:2; Galesia 2:19; 5:22; Kolosi 2:14 **7:5:** Ro 6:13, 6:21, Ga 5:19, Je 1:15 **7:5:** Rom 6:13; 6:21; Galesia 5:19; Jems 1:15 **7:6:** Ro 2:29, 6:4, 8:2, 2 Ko 3:6 **7:6:** Rom 2:29; 6:4; 8:2; 2 Korin 3:6 **7:7:** Kis 20:17, Lo 5:21, Ap 20:33 **7:7:** Ua Me Ini 20:17; Godin Araziba 5:21; Aposel 20:33 **7:8:** Ro 4:15, 5:20, 1 Ko 15:56 **7:8:** Rom 4:15; 5:20; 1 Korin 15:56 **7:9-10:** Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11-13; 20:21; Rom 10:5; 2 Korin 3:7; Jems 1:15

ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati.
Da na gamizi, ki areme.
11 Ezi arazir kuram nan aven in-
gara Moses Osirizir Arazibar aven
tuavimin apigha na gifari. Egha
Moses Osirizir Arazibar tuavmin na
misoghezi, ki areme.
12 E kamaghin fo, Moses Osirizir
Araziba, da Godin otivaghire. Moses
Osirizir Arazibar aven itir migirigiar
gavgaviba, da uaghan Godin oti-
vaghiregha Godin damazimin der-
azir arazibar amuasa e migia, egha
gumazamizibar akurvasi.
13 Ezi manmakin? Bizir aghuir kam
ti na gamizi ki ovenge? Bar pu-
vati. Arazir kuram uabi na gamizi ki
ovenge. God kamaghin ifonge, arazir
kuram azenim girightima e bar fogh
suam, arazir kuram a bar bizir ku-
ram. Kamaghin amizi God arazir ku-
ramin amamangatizi, arazir kuram
bizir aghuir kamin aven otogha na
gamizi ki ovenge. Kamaghin amizi
Moses Osirizir Arazibar tuavimin,
God guizbangira kamaghin en aka,
arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarzibagh atifa

14 E fo, Moses Osirizir Araziba,
da Godin Nguibamin bizim, ezi ki
nguazir kamin gumazim. Ezi arazir
kuramin gavgavim nan suirazi,
ki arazir kuramin ingangarir gu-
mazimin oto.
15 Egha ki amir araziba, ki deragha
dar mingaribagh fozir puvati. Arazir
ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh
amir puvati. Egha arazir ki ifongezir
puvatiziba, ki zurara dagh ami.
16 Arazir ki ifongezir puvatiziba, ki
dar amuti nan arazir kam kamaghin
ian akaghti, ki ti kamaghin mikimam,
Are, Moses Osirizir Araziba da bar
dera.
17 Kamaghin amizi, ki uabi arazir
kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir
kurar nan aven itimra, dagh ami.
18 Ki uan navir ghurim migei. Ki fo,
bizir aghuitam nan aven itir puvati.
Kamaghin amizi, ki arazir aghuibar
amuasa ifuegha, dar amuamin gav-
gaviba pu.
19 Arazir aghuir ki damuasa
ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha
arazir kurar ki damuasa ifongezir
puvatiziba, ki dagh ami.
20 Arazir ki aghuaziba, ki dagh
amua, kamaghin fo, ki uabi kam-
aghin amir pu. Puvati. Arazir kurar
nan aven itimra, dagh ami.
21 Kamaghin amizi ki gari, arazir
kam guizbangira nan ingari: ki arazir
aghuibar amuasa ifongezi, arazir ku-
ram zurara na ko ikia nan tuavim
apiri.
22 Guizbangira, nan navir ave-
riamin aven, Godin otivir Moses Os-
irizir Araziba, ki dagh nighnighavira
ikia da bagha bar akonge.
23 Kamaghin, ki arazir igharazimin
garima, a nan mikarzimin aven in-
gari. Egha Godin migirigiar nan
nighnizimin aven itibav sosi. Arazir
igharazir kam, na gamima, Moses Os-
irizir Arazibar otozir arazir kuram, a
nan mikarzimin aven ingara na iki-
aghariga na gatifa.
24 Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi!
Tina nan akuraghtima, ki mikarzir
ovengamin kamin firighirigham?
25 Godra, a en Ekiam Krais Iesusin
ingangarimin tuavimin, a nan
akuragham! Ezi ki God minabi!
Egha ki uabi, uan nighnizimin navir
averiamin aven Godin migirigiabar
ingarir gumazimin iti. Egha uan
navir ghurimin aven, ki uaghan
Moses Osirizir Arazibar otozir arazir
kuram, ki an ingangarir gumazimin
iti.

7:11: Stt 3:13, Hi 3:13 **7:11:** Jenesis 3:13; Hibru 3:13 **7:12:** Sng 19:8, 119:138, 1 Ti 1:8 **7:12:** Onger Akaba 19:8; 119:138; 1 Timoti 1:8 **7:13:** Ro 5:20 **7:13:** Rom 5:20 **7:14:** Sng 51:5, Jo 3:6 **7:14:** Onger Akaba 51:5; Jon 3:6 **7:15:** Ga 5:17 **7:15:** Galesia 5:17 **7:18:** Stt 6:5, 8:21 **7:18:** Jenesis 6:5; 8:21 **7:22:** Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16 **7:22:** Onger Akaba 1:2; 2 Korin 4:16; Efesus 3:16 **7:23:** Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11 **7:23:** Rom 6:13; 6:19; Galesia 5:17; Jems 4:1; 1 Pita 2:11 **7:25:** Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17 **7:25:** Rom 6:13; 6:19; 1 Korin 15:57; Galesia 5:17

8

Krais arazir kuraba agivagha Godin Duam e ganingi

1 Kamaghin amizi e Krais Iesus
ko pogheziba, God datirighin uan
kotiamin aven uam ivezir kuram e
daningisi mikiman kogham.
2 E fo, e bar datirighin Krais Iesus
ko pueghav itiba, Godin Duamin gav-
gavim ikirimirir aghuarim e ganiga,
ovevemin arazim ko arazir kuramin
e firaghariki. Eghti arazir kaba ua e
gativagh e ikirarighan kogham.
3 En navir ghuriba, gavgaviba
puvati. Kamaghin amizi, Moses
Osirizir Araziba, en arazir kurabar
gin amangamin gavgaviba puvati.
Ezi Moses Osirizir Araziba damuan
koghamin bizir kam, God uabi a
gami. God uan Otarim amadazi,
a gumazimin min otogha, arazir
kurabagh amir gumazimin min gari.
A en arazir kuraba agivasa izezi,
an ingangarimin tuavimin, God
gumazamiziba itir arazir kurabar
gavgavim agivagha a gasighasiki.
4 Ezi e datirighin navir ghurimin
arazibar gin zuir puvati, e Godin
Duamin arazibar gin zui. God ka-
maghin ifonge, Moses Osirizir Araz-
ibar aven itir arazir aghuiba en nav-
ibar aven deragh otogham. Kam-
aghin amizi God en arazir kurabar
gavgavim a givagha a gasighasiki.
5 Guizbangira, navir ghurimin
arazibar gin zuir gumazamiziba, me
dughiaba bar navir ghurim ifongezir
biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin
Duamin gin zuir gumazamiziba,
me Godin Duam ifongezir biziba
baghavira nighnisi.
6 Eghti gumazim o amizim
navir ghurimin araziba baghvira
nighnighiva, an aremegham.
Eghti tina Godin Duam baghvira
nighnighiva, a ikirimirir aghuarim ko
navir amirizim iniam.
7 Eghti gumazim o amizim navir
ghurimin araziba baghvira nighnigh,
a Godin aghuaghiva an apanimin
ikiam. A Godin otivir Moses Os-
irizir Arazibar gin zuir puvatigha
guizbangira dar gin mangan kogham.
8 Gumazamizir navir ghurimin
arazibar gin zuiba, me God ifongezir
arazibar amuan kogham.
9 Eghti Godin Duam guizbangira
ian navir averiabar aven ikiti, ia ua
navir ghurimin arazibar gin mangan
kogham, ia Godin Duam ifongezir
arazibar gin mangam. Gumazim
o amizimin navir averiam Kraisin
Duam guizbangira an itir puvati, a
Kraisin anav puvati.
10 Ia arazir kuram gamigha, bizir
kamin ia ariaghire. Eghti Krais
ian navir averiabar aven ikiti, God
ia mikim suam, ia nan damazimin
dera, eghti Godin Duam ikirimirir
aghuarim ia daningam.
11 Godin Duam Iesus mozimin a
gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra,
ian navir averiabar aven iti. Egh gu-
mazir Krais gamizi a dikavizir kam,
a ian ovengamin mikarzibar amuti,
da ua dikavigh angamira ikiam. God
uan Duar ian navir averiabar aven
itimin tuavimin, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

12 Kamaghin amizi, nan adarasi,
e ikarvazir ingangarir mam iti.
Ikarvazir ingangarir kam, a navir

8:1: Ro 8:34, 8:39 **8:1:** Rom 8:34; 8:39 **8:2:** Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19 **8:2:** Jon 8:36; Rom 7:23-25; 2 Korin 3:6; Galesia 2:19 **8:3:** Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19 **8:3:** Aposel 13:38-39; 15:10; Rom 3:20; 2 Korin 5:21; Filipai 2:7; Hibru 4:15; 7:18-19 **8:4:** Ga 5:16, 5:25 **8:4:** Galesia 5:16; 5:25 **8:5:** Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25 **8:5:** Jon 3:6; 1 Korin 2:14; Galesia 5:22; 5:25 **8:6:** Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8 **8:6:** Rom 6:21; 8:13; Galesia 6:8 **8:7:** Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4 **8:7:** Matyu 12:34; Jon 8:43; 12:39; 1 Korin 2:14; Jems 4:4 **8:9:** 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11 **8:9:** 1 Korin 3:16; 12:3; Galesia 4:6; Filipai 1:19; 1 Pita 1:11 **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6 **8:10:** Galesia 2:20; Efesus 3:17; 1 Pita 4:6 **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5 **8:11:** Aposel 2:24; 1 Korin 3:16; 6:14; 2 Korin 4:14; Efesus 2:5 **8:13:** Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5 **8:13:** Galesia 6:8; Efesus 4:22; Kolosi 3:5

ghurimin bizim puvati, e an gin
mangan kogham.
13 Ia navir ghurimin arazibar
gin mangiva, ia arimighiregham.
Ia Godin Duamin gavgavimin tu-
avimin, ia uan mikarzibar arazir
kurabav soghti, da arimighireghti, ia
angamira ikivira ikiam.
14 E fo, gumazamizir Godin Duam
men faragha zuima me an gin zuiba,
gumazamizir kaba bar Godin boriba.
15 E kamaghin fo, Duar God ia
ganingizim, a ia gamizi, ia pura
ingangarir gumazamizibar otozir
puvati, egh ia bizibar atiati. Pu-
vati. Godin Duam ia gamizi, ia an
boribar otifi. Egha Godin Duamin
gavgavimin e an dia ghaze, "O Ame,
En Afeziam!"*
16 Godin Duam uabi, en duaba ko
porozi, e uarir gun migia ghaze, e
Godin boriba.
17 E Godin boriba, egh gin bizir
aghuir God e daningasa e bagha in-
abaziba iniam. Bizir kaba, en ave-
bam Krais da inigha gifa. E fo, e
datirighin Krais ko mizazir a iniziba
e da aterіva, gin a ko ziar ekiam ko
dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

18 Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir
aghuir kam God gin en akaghti, e a
gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi,
bizir kam, a mizazir e datirighin isiba
bar dagh afiragham.
19 Guizbangira, God ingarizir biz-
iba bar, me dughiar God uan boriba
azenim darighamim a bagha mizua,
uan dapaniba fegha tintinibar gara
nighnighisi, dughiar manamra bizir
kam otivam?
20 Guizbangira, God fomira
nguazimin itir biziba da tuisigha
ghaze, da bar ikufi, da pura bizir
kiniba. Da uari kamaghin otozir pu.
Puvati. God uabi dagh amizi da kam-
aghin otifi. Egha da God damuamin
bizir aghuim bagha mizuai.
21 Datirighin, nguazimin itir biziba
da ovevem ko biziba kuraghirir
arazimin apengan ikia, mati da
kalabusin iti. Egha me kamaghin
fo, dughiar God misevezimin, God
biziba kalabusin itir arazir kam
agivaghti, biziba bar Godin boriba ko
firighireghiva dabirabir aghuarim ko
ziar ekiam iniam.
22 E fo, bizir God ingariziba bar
moghira, mati amizim borim batasa
mizazim isi moghin, da mizazim
isi. Egha da bar puv tuava ara, iza
datirighin oto.
23 Ezi bizir kabarama arair pu.
Puvati, e uari uaghan arai. E
Godin Duam inigha gifa, mati God e
daningamin bizir aghuibar faragha
zuim a e ganingi. Egha e tuavara,
dughiar God e damighti e an boribar
miraram otivamim, e a bagha mizuai.
Dughiar kam, God en mikarzibar
amighti da firighiregh ganganir
igharazimin otogham.
24 E bizir aghuir e fogha iniamiba
bagh mizuai iti, kamaghin amizi God
en akura. E suam, e bizir mam
bagh mizuam fogham, e tighar a
iniam. Egh gumazamiziba tizim
bagha bizir me inigha givazim bagh
mizuam ikiam?
25 E fo, bizir e tighar iniamiba e
guizbangira da iniam. Kamaghin
amizi, e navibar suigha da bagha
mizuai.

8:14: Ga 5:18 **8:14:** Galesia 5:18 **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15 **8:15:** 1 Korin 2:12; 2 Timoti 1:7; Hibru 2:15 **8:15:** Galesia 4:5-7 * **8:15:** Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, "Aba." Ni Mak 14:36in gan. **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30 **8:16:** 2 Korin 1:22; Efesus 4:30 **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7 **8:17:** Aposel 26:18; Galesia 4:5-7; Filipai 1:29; 2 Timoti 2:11-12; Akar Mogomem 21:7 **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17 **8:18:** Rom 5:2; 2 Korin 4:17 **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:19:** Kolosi 3:4; 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:20:** Stt 3:17-19 **8:20:** Jenesis 3:17-19 **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:21:** 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:23:** 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30 **8:23:** 2 Korin 5:2-4; Galesia 5:5; Efesus 1:14; 4:30 **8:24:** 2 Ko 5:7, Hi 11:1 **8:24:** 2 Korin 5:7; Hibru 11:1 **8:26:** Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3 **8:26:** Sekaraia 12:10; Efesus 6:18; Jems 4:3

26 Kamaghira, e gavgaviba pu-
vatizir darasi, Godin Duam en akur-
vasi. E fozir puvati, e manmaghin
biziba bagh God ko mikimam? En
migirigiaba otefe. Kamaghin amizi,
Godin Duam uabi e bagha God ko
migia, tuavara, an ararem akar e
mikiman asazibagh afira.
27 Ezi God gumazamizibar navir
averiaba guizbangira dar gari. A
uan Duamin nighnizim gifo. Kam-
aghin, an Duam Godin ifongiamin gin
ghua Godin gumazamiziba bagha a
ko migei.
28 E fo, God bizibagh amima da
virara uari inigha ingara, gumaza-
mizir bar God gifongezibagh amima,
me dera. Kar gumazamizir God
ua me iniasa mikemegha givaziba, a
men dia.
29 Kar, gumazamizir God fomira ua
me iniasa migeiba, a me ginaba, eghti
me uaghan an Otarimin min ikiam.
Eghti borir aviriba ikiti Krais uabi
men avebar ekiamin min ikiam.
30 Ezi gumazamizir a fomira me
ginabaziba, a uaghan men dia. Egha
gumazamizir kaba dibora ghaze, ia
nan damazimin dera. Egha gumaza-
mizir an damazimin derazir kaba, a
ziar ekiam ko dabirabir aghuim me
ganingizi me a ko a isi.

*Bizitam e damuti, e God e gi-
fongezir arazimin saghon ikian
kogham*

31 E bizir kabagh foghava, man-
maghin mikimam? E fo, God e
baghvira ikiti, tina e dikabiragh e gafi-
ragham? Bar puvatigham.
32 God uan Otarimin suirazir pu.
Puvati, a bar moghira e bagha ofan
min aneningizi, an areme. E fo,
a uan Otarim e ganingi, a uaghan
bizir aghuir igharaziba bar, da pura
e daningam.
33 Eghti tina God inabazir gumaza-
mizibar kotin aven akam me gasam?
Puvati. God uabi gumazamizir kabav
gia ghaze, ia nan damazimin dera.
34 Tinara e mikim suam, ia uan
arazir kuramin ivezim iniam? Pu-
vati, Krais Iesus, gumazir are-
mezim, God a gamizi a ua dikavigha,
datirighin Godin agharir guvimin
aperaghav iti. Egha anarira e bagha
God ko migei!
35 Krais bar e gifongeghavira iti,
kamaghin amizi tina e damuti, e
Krais e gifongezir arazimin saghon
ikiam? Puvati. Osimtiziba e bati-
vam, o dughiar kuram e bativam,
o gumazamiziba arazir kurabar e
damuam o, mitiriaba en agham
o, bizir daghuamiba puvatigham
o, bizir kuram e gasighasigham o,
me e misoghti e arimighiram, bizir
kabanang e damuti, e ti Krais e
gifongezir arazimin saghon ikiam, o?
Bar puvati.
36 Guizbangira, Godin Akinafarim
mikemezi moghin bizir kaba e batifi:

"E nin gin zui, ezi bizir kam bangin,
me zurara e misozima, e ariaghi-
rasava ami.
Me kamaghin nighnigha ghaze,
e mati sipsipin gumaziba
misueghti aremeghasavirama
amibar min,
me e misoghasa."

37 Bar puvati. Krais bar e gifonge,
ezi bizir manam e batifi, a zurara e

8:27: Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14 **8:27:** Onger Akaba 7:9; 139:1; Aposel 1:24; 1 Korin 4:5; 1 Tesalonika 2:4; 1 Jon 5:14 **8:28:** Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9 **8:28:** Rom 9:11; 9:23-24; Efesus 1:11; 2 Timoti 1:9 **8:29:** Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6 **8:29:** Jon 17:22; 2 Korin 3:18; Efesus 1:5; 1:11; Kolosi 1:18; 2 Timoti 2:19; Hibru 1:6 **8:30:** Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9 **8:30:** Rom 9:24; 1 Korin 6:11; Efesus 4:4; 1 Pita 2:9 **8:31:** Nam 14:9, Sng 118:6 **8:31:** Diboboniba 14:9; Onger Akaba 118:6 **8:32:** Jo 3:16 **8:32:** Jon 3:16 **8:33:** Ais 50:8 **8:33:** Aisaia 50:8 **8:34:** Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1 **8:34:** Onger Akaba 110:1; Aposel 7:55-56; Kolosi 3:1; Hibru 7:25; 9:24; 1 Jon 2:1 **8:35:** Ro 8:38-39 **8:35:** Rom 8:38-39 **8:36:** Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11 **8:36:** Onger Akaba 44:22; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 4:11 **8:37:** Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11 **8:37:** Jon 16:33; 1 Korin 15:57; 2 Korin 2:14; 1 Jon 4:4; Akar Mogomem 12:11

gamima e uan apanim dikabiri.
38 Guizbangira, Krais bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Krais e gifongezir arazimin saghon ikian kogham: Ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba,
39 o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Krais Iesus en Ekiamin ingangarimin, e ganingi.

God Israelia gamizir arazim, Pol a geghari

9

(Sapta 9--11)

Pol Israelia ginighnigha men apangkufi

1 Ki Kraisin gumazim, kamaghin amizi ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingizi, nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira.
2 Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi.
3 Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Krais nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin deraghai.
4 Me Israelin gumazamiziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Ezi me Godin ziar ekiam a ko a inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, me ko akam akiri.
5 Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais nguazir kamin gumazimin min men ikizimin aven oto. Krais a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zurazurara Kraisin ziam fam!*

God Israelia gamir arazim, Pol an gun migei

6 Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba Israelin anabamin aven ikia, guizin Israelia puvati.
7 Abrahamin ovaviba, men marazi guizbangira Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakra, nin ovavir boriba otivam."
8 Akar kamin mingarim kamaghin ghu, borir inivafizimin otiviziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba.
9 Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, "Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti, Sara otarim batam."
10 Kamaghira, akar igharazir mam kamaghin iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a en ovavim, Aisak.
11-12 God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir

8:38: Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22 **8:38:** Efesus 1:21; Kolosi 1:16; 2:15; 1 Pita 3:22 **9:3:** Kis 32:32 **9:3:** Ua Me Ini 32:32 **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1 **9:4:** Ua Me Ini 4:22; 9:4; Godin Araziba 7:6; 14:1-2; Aposel 3:25; 13:22; Efesus 2:12; Hibru 8:8-10; 9:1 **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25 **9:5:** Matyu 1:1-16; Jon 1:1; Rom 1:25 * **9:5:** Gumazir maba nighnigha ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam e kamaghin a gighi suam, "God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangivira ikiam." **9:6:** Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16 **9:6:** Diboboniba 23:19; Jon 8:39; Rom 2:28; 3:3; Galesia 6:16 **9:7:** Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 **9:7:** Jenesis 21:12; Galesia 4:23; Hibru 11:18 **9:8:** Ga 4:23 **9:8:** Galesia 4:23 **9:9:** Stt 18:10, 18:14 **9:9:** Jenesis 18:10; 18:14 **9:10:** Stt 25:21 **9:10:** Jenesis 25:21 **9:11-12:** Jenesis 25:23

pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin amizi Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God kamaghin Rebeka migei, "Otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam."

13 Bizir kam, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ki Jekop gifuegha, Ison aghua."

14 Kamaghin amizi e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati!

15 Guizbangira, God kamaghin Moses migei, "Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam."

16 Kamaghin amizi God gumazitam o amizitam ginabaghsi, an an nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazamizibagh inabi.

17 Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, "Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti."

18 Kamaghin amizi e fo, God gumazitam o amizitamin apangkuvighsi ifuegh, an apangkuvam. Egh a gumazitam o amizitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsi ifuegh, a damuam.

19 Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizimsua e migia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam o amizitam Godin ifongiam iriaghan kogham."

20 Ia gumazamizir kiniba! Ia Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem kamaghin gumazir an ingarizimin mikiman kogham, "Ni tizim bagha kamaghin nan ingari?"

21 Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, tam dughiar ekiam bagh ikiti, igharazim, me pura bizir kuraba zuraram a mikinam. Kar an nighnizim.

22 God uaghan kamaghiram ami. God kamaghsua, a uan aningagharim azenim datightima, gumazamiziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumazamizir an asighasighasava amiba, a dughiar ruarim me ganingi. Egh a gin me abighirarigham.

23 A kamaghsua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighti, gumazamiziba bar a gifogham. A fomira uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, gumazim nguazir mineba akirizi moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa.

24 Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God deiba. E Israelia merara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ize.

25 Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei:

"Gumazamizir fomira nan adarazi puvatiziba,

9:13: Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26 **9:13:** Godin Araziba 21:15; Malakai 1:2-3; Luk 14:26 **9:14:** 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15 **9:14:** 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 8:3; 34:10; Onger Akaba 92:15 **9:15:** Kis 33:19 **9:15:** Ua Me Ini 33:19 **9:16:** Ef 2:8 **9:16:** Efesus 2:8 **9:17:** Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22 **9:17:** Ua Me Ini 9:16; Galesia 3:8; 3:22 **9:18:** Kis 4:21, 9:12, 14:4 **9:18:** Ua Me Ini 4:21; 9:12; 14:4 **9:19:** 2 Sto 20:6, Jop 23:13, Dan 4:35 **9:19:** 2 Eghaghaniba 20:6; Jop 23:13; Daniel 4:35 **9:20:** Ais 29:16, 45:9, 64:8 **9:20:** Aisaia 29:16; 45:9; 64:8 **9:21:** Jer 18:6, 2 Ti 2:20 **9:21:** Jeremaia 18:6; 2 Timoti 2:20 **9:23:** Ro 8:28-30, Ef 1:3-12, Kl 1:27 **9:23:** Rom 8:28-30; Efesus 1:3-12; Kolosi 1:27 **9:25:** Hos 2:23, 1 Pi 2:10 **9:25:** Hosea 2:23; 1 Pita 2:10

datirighin ki me dipon suam, ia
nan adarasi.
Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki
gin me mikim suam,
ia ki bar ifongezir darasi.
26 Ia faragha danganir mamin itima,
ki ia migia ghaze,
'Ia nan adarazi puvati.'
Egh danganir kamnaghira ki ia
mikim suam,
'Ia Godin zurazurara angamira
itimin boriba.' "

27-28 Aisaia Israelia ginighnigha kamaghin akam akuri, "Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumazamizir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, zuamira men ivezir kuram isi me danighiva bar me gasighasigham. Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min bar aviraseme, ezi pura bizim, me marki. Ekiam men ikiavira itir varazira, ua me inigham."
29 Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin migei, "Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai. Ezi bar guizbangira, e bar gevegha givaghai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning bar ikufi."

Israelia nighnizir gavgavim itir puvati

30 E manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera.
31 Ezi Israelia me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, Godin damazimin deraghasa tuavim buriava, a batozir puvati.
32 Manmaghin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimin tuavimin gin zuir puvati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghporaghiri.
33 Godin Akinafarim bizir kam migia ghaze:

"Ia oragh!
Ki gumazamiziba asaghporir
dagiar mam amisevegha
a isa Saionin Mighsiamin
anefa.
Dagiar kam a gumazamizibagh
amima, me asaghpora
daighiri.
Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham."

10

Israelia Godin Araziba deravira dagh fozir puvati

1 Nan adarasi, God ua Israelia iniasa ki uan navir averiamin aven bar ifuegha, me bagha God ko migei.
2 Ki bar deragha Israelia gifogha kamaghin migei, me Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim gifozir puvati.
3 Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a gifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin amizi me Godin damazimin deraghamin tuavimin apengan itir puvati.
4 E fo, Krais Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin, tina nighnizir gavgavim Kraisin iti, anarira Godin damazimin deragham.

9:26: Hos 1:10 **9:26:** Hosea 1:10 **9:27-28:** Ais 10:22-23 **9:27-28:** Aisaia 10:22-23; Rom 11:5 **9:29:** Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40 **9:29:** Aisaia 1:9; 13:19; Jeremaia 50:40 **9:30:** Ro 1:17, 4:11, 10:20 **9:30:** Rom 1:17; 4:11; 10:20 **9:31:** Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4 **9:31:** Rom 10:2-3; 11:7; Galesia 5:4 **9:32:** Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23 **9:32:** Aisaia 8:14; Luk 2:34; 1 Korin 1:23 **9:33:** Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16, Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8 **9:33:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 8:14; 28:16; Matyu 21:42; Rom 10:11; 1 Pita 2:6-8 **10:2:** Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17 **10:2:** Aposel 21:20; 22:3; Galesia 1:14; 4:17 **10:3:** Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9 **10:3:** Rom 1:17; 9:30-32; Filipai 3:9 **10:4:** Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24 **10:4:** Matyu 5:17; Jon 3:18; Galesia 3:24

5 Gumazamizir Godin damazimin
deraghasa Moses Osirizir Arazibar
gin zuiba, Moses me migia kamaghin
osiri, "Gumazamiziba Moses Osirizir
Araziba migei moghin damu egh
dughiaba zurara dar amuti, arazir
kaba me damuti, me ikivira ikiam."
6 Kar Godin Akinafarimin akar
otevir mam, a gumazamizir
nighnizir gavgavimin tuavimin
Godin damazimin deraziba, a ka-
maghin me migei, "Ia uan navir
averiabar kamaghin mikimam
marki, 'Tina Godin Nguibamin ghua-
vanangam?' " (Akar kam kamakin, ni
Krais e bagh izighirisi, ni mangiva an
azangam?)
7 "Egh ni uaghan kamaghin
mikiman marki, 'Tina Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
magiram?' " (Akar kam kamakin,
ni ovevemin mozimin mangi, Krais
inigh anangam?)
8 Ezi Godin Akinafarim kam-
aghin migei, "Godin akam bar nin
boroghira iti, a nin akatorim ko
nin navir averiamin aven iti." Kar
nighnizir gavgavimin akar e ia
migeim.
9 Ni uan akamin kamaghin mikim
suam, "Iesus a nan Ekiam," egh uan
navir averiamin aven nighnizir gav-
gavim iki, kamaghin fogh, God Iesus
gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God
nin akurvaghti, ni ikivira ikiam.
10 E fo, ni navir averiamin nighnizir
gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni
nan damazimin dera. Egh uaghan
ni uan akatorimin suam, "Iesus nan
Ekiam," eghti God nin akuraghti, ni
ikivira ikiam.
11 Godin Akinafarim kamaghin
migei, "Gumazamiziba nighnizir
gavgavim an itiba, me aghumsighan
kogham. Puvati."
12-13 Godin Akinafarim ghaze,
"Ekiamin ziamin diaghamin adarasi,
a men akurvagham." Kamaghin
amizi, Godin vamira iti, a bar en
Ekiam. Eghti gumazamizir an deiba,
a bar bizir aghuir aviriba men
akurvagham. Judaba ko Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, Godin
damazimin magh gari.
14 Ezi manmakin? Gumaza-
mizir nighnizir gavgavim Godin
itir puvatiziba, me manmaghin an
ziamin dimam? Egh gumazamizir
eghaghanim baraghizir puvatiziba,
me manmaghin nighnizir gavgavim
an ikiam? Eghti gumazamizitaba
Akar Aghuim me mikinighan koghti,
me manmaghin a baregham?
15 Eghti siosba Akar Aghuim akurir
gumazamiziba amangan koghtima,
me manmaghin akamin gun me
mikimam? Godin Akinafarimin aven
Aisaia kamaghin osiri, "Godin Akar
Aghuim inigha izir gumazamizibar
darorim, a bar dera."

Israelia Akar Aghuim inizir puvati

16 Ezi Israelian marasi me Godin
Akar Aghuim inizir puvati. Aisaia
uabi kamaghin migei, "Ekiam, tinara
en Akar Aghuim nighnizir gavgavim
an iti?"
17 Kamaghin e fo, nighnizir gav-
gavim a gumazamiziba Akar Aghuim
barazir tuavimin izam. Eghti gu-
mazamizir Kraisin akam akuribar tu-
avimin, gumazamiziba Akar Aghuim
baregham.
18 Ezi ki ian azai, Israelin gumaza-
miziba me Godin Akar Aghuim, me
uan kuaribar a baraghizir puvati, o?
Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo,
Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Akam inigha izir gumazibar aka-
toribar otivir migirigiaba,

10:5: Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12 **10:5:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 7:10; Galesia 3:12 **10:6:** Godin Araziba 30:12-14 **10:9:** Mt 10:32, Lu 12:8, Ap 8:37 **10:9:** Matyu 10:32; Luk 12:8 **10:11:** Ais 28:16, Jer 17:7, Ro 9:33 **10:11:** Aisaia 28:16; Jeremaia 17:7; Rom 9:33 **10:12-13:** Joel 2:32; Aposel 2:21; 9:14; 10:36; 15:9; Rom 3:22; 3:29; Galesia 3:28 **10:15:** Ais 52:7, Nah 1:15 **10:15:** Aisaia 52:7; Nahum 1:15 **10:16:** Ais 53:1, Jo 12:38, Hi 4:2 **10:16:** Aisaia 53:1; Jon 12:38; Hibru 4:2 **10:17:** Jo 17:20 **10:17:** Jon 17:20 **10:18:** Sng 19:4, Mt 24:14, Mk 16:15, Kl 1:6, 1:23 **10:18:** Onger Akaba 19:4; Matyu 24:14; Mak 16:15; Kolosi 1:6; 1:23

da ghua nguazir kamin nguibaba
bar dar otozi,
gumazamiziba bar, men
kuariba a baraki."

19 Ezi ki ua ian azai, Israelia me ti
akar kamin mingarim gifozir puvati,
o? Puvati. Me fos. Moses God bagha
faragha kamaghin mikeme:

"Ki Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir ziaba puvatigha pura
bizibar min itiba ki me
inightima,
ian naviba bar ikuvigham.
Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba
inightima,
bizir kam ia damighti
ia ataram."

20 Ezi Aisaia uaghan Akar Gav-
gavimin kamaghin migei:

"Gumazamizir na burir puvatiziba,
me nan api.
Gumazamizir na bagha azai pu-
vatiziba,
ki uabi men aka."

21 Egha a Israelia ginighnigha kam-
aghin migei:

"Ki zurara dughiabar men suigh me
mughasa me baghavira ikia
uan dafarim amadagha men
azangsighavira itima,
me nan akaba barazir puvatigha
akirim ragha na gasara."

11

God Israelian tongin itir varaziran apangkuvigha, ua bagha me amisefe

1 Kamaghin amizi, ki bizir kam
ginighnigha ian azai, God uan gu-
mazamiziba batosi, o? Bar puvati!
Ki uabi Israelin gumazir mam, egha
Abrahamin ovavim, ki Benjaminin
anabar gumazir mam.
2 God uan gumazamizir fomira
ua bagha misevezíba, a me ba-
tozir puvati. Ia Elaijan eghaghanir
Godin Akinafarimin itim ginighnigh.
Elaija Israelian osemegha me bagha
pamtem God azangsigha ghaze,
3 "Ekiam, Israelia nin akam
inigha izir gumazibav soghezi me
ariaghirezi, me nin ofa gamir dakoz-
ibagh asighasiki. Ezi ki uabira
ni bagha ikiavira itima, me na
misoghasava ami."
4 Ezi God manmaghin an akam
ikara? A ghaze, "Ki ua bagha
Israelian tongin itir gumazir 7,000in
varazira amisevezi, me Israelin
ikiavira iti. Me asem Baal bagha
teviba apirizir puvati."
5 Kamaghira, dughiar kamin
uaghan Israelian tongin ikiavira itir
varazira, God men apangkuvigha, ua
bagha me amisefe.
6 Guizbangira, God men apangku-
vigha me amisefe. A me amir
ingangaribagh nighnizir puvati.
God gumazamiziba misevir arazim,
gumazamiziba amir ingangarimin
tuavimin otoghti, Godin apangku-
vimin tuavim, a guizbangira otoghan
kogham.
7 Ezi manmakin? Israelia Godin
damazimin deraghamin bizim bagha
pamtem ingara, egha a inizir puvati.
Ezi Israelian avirimin tongin itir God
misevezir varazira, merara a ini. Is-
raelin igharaz darasi, naviba gavgav-
igha Godin dimdiamin aghua.
8 Godin Akinafarimin osizirim iti:

"God me gamizi, me mati gumaza-
mizir aremeziba moghin akui.

10:19: Lo 32:21, Ro 11:11, Ta 3:3 **10:19:** Godin Araziba 32:21; Rom 11:11; Taitus 3:3 **10:20:** Ais 65:1, Ro 9:30 **10:20:** Aisaia 65:1; Rom 9:30 **10:21:** Ais 65:2 **10:21:** Aisaia 65:2 **11:1:** 1 Sml 12:22, Sng 94:14, Jer 31:37, 2 Ko 11:22, Fl 3:5 **11:1:** 1 Samuel 12:22; Onger Akaba 94:14; Jeremaia 31:37; 2 Korin 11:22; Filipai 3:5 **11:2:** Sng 94:14, Ro 8:29 **11:2:** Onger Akaba 94:14; Rom 8:29 **11:3:** 1 Kin 19:10, 19:14 **11:3:** 1 Atriviba 19:10; 19:14 **11:4:** 1 Kin 19:18 **11:4:** 1 Atriviba 19:18 **11:5:** Ro 9:27 **11:5:** Rom 9:27 **11:6:** Ro 4:4-5, Ga 3:18 **11:6:** Rom 4:4-5; Galesia 3:18 **11:7:** Ro 9:31, 10:3 **11:7:** Rom 9:31; 10:3 **11:8:** Lo 29:4, Ais 29:10, Jer 5:21, Jo 12:40, Ap 28:26-27 **11:8:** Godin Araziba 29:4; Aisaia 29:10; Jeremaia 5:21; Jon 12:40; Aposel 28:26-27

Ezi men damaziba bizibar garir pu-
vatizi,
men kuariba biziba barazir pu-
vatigha,
iza datirighin tu.”

9 Ezi Devit Godin Akinafarimin aven
kamaghin migei:

“Kamaghin deragham, dughiar me
isar ekiaba bagha uari aku-
vibar,
men isar ekiar kaba me damuti
me iri,
mati azuazim asizim a
misoke.
Me iriva,
uan arazir kurabar ivezim
iniam.
10 Eghti God men damazibar amighti
aminim men pirighti,
me ua ganan kogham.
A me damuti
me osimtiziba aterіva
akiraghariba avigh
mamaghira ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me ini

11 Ki ua ian azai, Israelia asaghporegh iregh mamaghira iki, ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bangin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ize. God kamaghin ifonge, Israelia na bagh ua izam, kamaghin a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvaghti, me men gan naviba ikuvigh ua na bagh izam.

12 Israelia akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamin itir gumazamizibar akura. Israelia Godin arazimin irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh aningi. Kamaghin amizi, gin Israelian God miseveziba bar God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumazamizibar amuam.

13 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amadazi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge.

14 Tuavir kamin, ki uan adarazir nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamin, God men tarazi ua me iniam.

15 God Israelia batuegha, nguazimin itir gumazamizibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin amizi gin God ua Israelia inighti, bar deragham, mati God gumazamizir aremezibar amighti, me ua dikavam.

16 Ni bretin ingar, egh plauan atiaritam inigh faragh a isi ofan min God daningigh. Eghti arazir kamnangin bretin igharaziba uaghan Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba.

17 Israelia mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mati ruarimin itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimin aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuiki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimin bimin daghem isa, mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti.

18 Ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragh deravira nighnigh, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

19 Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin e isavsuiraghasa, kamaghin ana dar aghore.

11:9: Sng 35:8 **11:9:** Onger Akaba 35:8 **11:9:** Onger Akaba 69:22-23 **11:11:** Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19 **11:11:** Aposel 13:46; 22:18; 22:21; Rom 10:19 **11:16:** Nam 15:17-21, Ese 44:30 **11:16:** Diboboniba 15:17-21; Esekiel 44:30 **11:17:** Jer 11:16, Ap 2:39, Ef 2:11-19 **11:17:** Jeremaia 11:16; Aposel 2:39; Efesus 2:11-19 **11:18:** Jo 4:22, 1 Ko 10:12 **11:18:** Jon 4:22; 1 Korin 10:12 **11:20:** Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12 **11:20:** Aisaia 66:2; Rom 12:16; Filipai 2:12

20 Guizbangira, God kamaghin ami.
Arazir an amizir kamin mingarim ka-
makin, me nighnizir gavgavim Godin
itir puvatizi, a me aghore. Ezi ia
nighnizir gavgavim Godin ikia, egha
deravira iti. Kamaghin amizi ia der-
agh uari bagh gan, uari uan ziaba fan
marki. Ia atiatingti deragham.
21 Ia nighnigh, God fomira guizin
olivin aguaba ataghizima, da ikezir
puvati. Kamaghira, ia akaba
batoghtima a ia ateghti ia ikian
kogham.
22 Kamaghin amizi ia deravira
nighnigh. God arazir aghuibagh
amua, uaghan ivezir kuraba anidi.
Gumazamizir an arazibar gin zuir
puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi.
Ia an arazir aghuibar suiragh tugh
gavgavightima, an arazir aghuibar ia
damuam. Ia dar amuan koghtima, a
uaghan ia aghoregham.
23 Olivin temer aguar a fomira
dighoreziba, me nighnizir gav-
gavim Godin ikian koghamin arazim
ateghti, a ua me inigh olivin tememin
me isavsuiragham. Guizbangira,
God me inigh ua tememin me isav-
suiraghamin gavgavim iti.
24 Ia fo, ia fomira ruarimin itir
olivin atiamin aguaba, ezi God ia
aghoregha olivin aghuimin ia isav-
suiki. Kar guizbangira ian temem
pu. Kamaghin amizi, a temer kamin
aguar faragha an ikezibara inigh
ua da isavsuigham, kar ingangarir
ekiam puvati, a pura bizim.

*God uan apangkuvim bar gumaza-
mizibar akaghasa ifonge*

25 Nan adarasi, ia guizin akar
mogomer mam gifoghasa ki ia migei.
Ia a gifoghiva, kamaghin mikiman
kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar
kam kamakin: Israelin marazi
datirighin nighnizir gavgavim ikian
aghua; men arazir kam zurara ikivira
ikian kogham. Me kamaghira iki
mangi, Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir God misevezibа bar God bagh
izamin dughiamin tugham. Eghti
me gin Godin gumazamizibar tongin
ikiam.
26 Tuavir kamnangra God Israelia
bar men akurvagham. Godin
Akinafarim kamaghin mikeme:

"Akurvazir Gumazim Jerusalemin
ikegh izam.
Egh a Jekopin ovavir boribar
amightima
me Godin akam barazir pu-
vatizir arazim ategham.
27 Ki men arazir kuraba bar da
agivaghiva,
egh dughiar kamin uan Akar
Dikirizir Gavgavir kam me ko a
damuam."

28 Israelia Iesusin Akar Aghuim
akirim a gasaragha mati Godin
apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar akura.
God fomira uan gumazamiziba
amisevegha, me gifueghavira iti. A
men ovavir fomira itibagh nighnigha
kamaghin ami.
29 God diazir gumazamiziba, a bizir
aghuiba me ganingi, egh a gin ua-
mategh uan nighnizim giragh kam-
aghin mikiman kogham, ia marki, ki
uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da
iniam.
30 Ezi ia Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba, ia fomira Godin akam
batoghezi, datirighin Israelia a
batosi. Ezi tuavir kamin ia Godin
apangkuvim ini.
31 Kamaghira, Israelia Godin akam
batoke. Ezi Godin apangkuvir ia in-
izir kamin tuavimin, me datirighin
Godin apangkuvim uaghan a iniam.
32 God kamaghin ifonge, a uan
apangkuvim gumazamiziba bar

11:22: Jo 15:2-4, 1 Ko 15:2, Hi 3:14 **11:22:** Jon 15:2-4; 1 Korin 15:2; Hibru 3:14 **11:23:** 2 Ko 3:16 **11:23:** 2 Korin 3:16 **11:25:** Lu 21:24, Jo 10:16, Ro 12:16, 2 Ko 3:14, MAA 7:9 **11:25:** Luk 21:24; Jon 10:16; Rom 12:16; 2 Korin 3:14; Akar Mogomem 7:9 **11:26:** Sng 14:7, Ais 59:20, Mt 23:39 **11:26:** Onger Akaba 14:7; Aisaia 59:20 **11:27:** Jer 31:33-34, Hi 8:8, 10:16 **11:27:** Jeremaia 31:33-34; Hibru 8:8; 10:16 **11:30:** Ef 2:2, Kl 3:7 **11:30:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7 **11:32:** Ro 3:9, Ga 3:22, 1 Ti 2:4 **11:32:** Rom 3:9; Galesia 3:22; 1 Timoti 2:4

men akagham. Kamaghin amizi, gumazamiziba bar Godin akam batoke. God me gamizi me kamaghin amua, uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumazamizibar min iti.

E Godin ziam fam

33 Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangira bar ekevegha bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam o amizitam an nighnizimin mingarim manmaghin deraviram a geghanam? Puvati. A zuraram amir araziba, gumazitam o amizitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati!

34-35 Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti:

"Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo?
Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogham.
Gumazitam an faragh mangi nighniziba a daningan kogham.
Bar puvati!"

36 E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egha dar mingarim, ezi da a baghavira ikia, mamaghira iti. Kamaghin amizi e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarazi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1--15:13)

E uan inivafiziba isi ofan min God daningam

1 Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apangkuvir ekiam ginighnigha, kamaghin ia gakaghori: Ia uari uan inivafiziba isi angamira itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isi God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem.

2 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir arazziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afiraziba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fofoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deraviira a damuam

3 God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ki vaghvagha kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighan marki. Ia deragh nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, tuavir kamin ia uari tuisigh.

4 E fo, inivafizir vamira itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi inivafizir kamin aven itir bizir kaba, vaghvagha ingangarir igharazibagh ami.

5 Kamaghira, e gumazamizir aviriba ikia, datirighin Krais ko porogha inivafizir vamiran min oto. Egha inivafizir kamin aven itir bizir

11:33: Jop 11:7, Sng 36:6, 92:5, Ais 55:8-9 **11:33:** Jop 11:7; Onger Akaba 36:6; 92:5; Aisaia 55:8-9 **11:34-35:** Jop 15:8; 35:7; 36:22; 41:11; Aisaia 40:13; 1 Korin 2:16 **11:36:** 1 Ko 8:6, Ga 1:5, 2 Ti 4:18, Hi 13:21, 2 Pi 3:18 **11:36:** 1 Korin 8:6; Galesia 1:5; 2 Timoti 4:18; Hibru 13:21; 2 Pita 3:18 **12:1:** Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:1:** Onger Akaba 50:13-14; Jon 4:24; Rom 6:11-13; 1 Korin 6:13; 6:20; 1 Pita 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15 **12:2:** Efesus 1:18; 4:23; 5:10; 5:17; Kolosi 1:21; 1 Pita 1:14; 1 Jon 2:15 **12:3:** 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:3:** 1 Korin 3:10; 12:7; 12:11; Galesia 2:9; Efesus 4:7 **12:4:** Ef 4:16 **12:4:** Efesus 4:16 **12:4:** 1 Korin 12:12 **12:5:** 1 Ko 12:27, Ef 4:25 **12:5:** 1 Korin 12:27; Efesus 4:25 **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:28; 13:2; 1 Pita 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:4-11

kabar min, e uari inigha Kraisin poroghav iti.

6 Kamaghin amizi, God uan apangkuvimin gin ghua ingangaribar amuasa fofoziba isa mati bizir aghuibar min vaghvagha e ganingi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin akam inigha izir fofozim ikiva, a uan nighnizir gavgavimin mirara deravira Godin akamin gun me mikimam.

7 Eghti gumazim o amizim igharazibar akurvaghamin fofozim ikiva, a deravira men akurvagh. Eghti gumazim o amizim igharazibar sure damuamin fofozim ikiva, a deravira men sure damu.

8 Eghti gumazim o amizim gavgavim igharaz darazir navibar aningamin fofozim ikiva, a bar deravira ingangarir kam damu. Eghti gumazim o amizim biziba isa gumazamizibagh anidir fofozim ikiva, an aviriba me daning. Eghti gumazim o amizim ingangarimin faragha zuir fofozim ikiva, a deravira an apengan itir gumazamizibar ganiva ingangarir kam damu. Eghti gumazim o amizim igharaz darazir apangkuvamin fofozim ikiva, a men apangkuvsi bar akongegh mamaghira iki.

E navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegham

9 Ia ifar gumazamizibagh ifongan marki, ia uan navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghiva, arazir aghuibar suiragh gavgafigh.

10 Ia uan ikizimin aven uari uarigh ifongezi moghin, ia uaghan Kraisin adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh ia zurara uarira uan ziaba pirafisi pamtem ingar.

11 Ia pamten ingariva amirvaghan marki, Godin Duam ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba dikavam.

12 Egh ia, bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizua itiba, da bagh nighnigh bar akongegh. Egh osimtiziba izamin dughiamin, ia iki uaghan da aterіva tugh gavgavigh, egh zurara God ko mikim.

13 Eghti Godin gumazamiziba biziba puvatighti, bizir ia itiba men akurvagh. Egh nguibar igharazimin gumazamiziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragh me damu.

14 Gumazim o amizim arazir kuramin ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki.

15 Ia igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh.

16 Ia arazir vabara, gumazamiziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. Ia gumazamizir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fofozim iti.

17 Gumazitam o amizitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazamizibar damazimin arazir aghuibar amu.

12:7: Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **12:7:** Aposel 13:1; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2 **12:8:** Aposel 15:32; 20:28; 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22 **12:9:** Onger Akaba 34:14; Amos 5:15; 1 Timoti 1:5; 1 Pita 1:22 **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7 **12:10:** Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7 **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15 **12:11:** Aposel 18:25; Akar Mogomem 3:15 **12:12:** Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4 **12:12:** Aposel 2:42; 1 Tesalonika 5:16-17; Hibru 3:6; 10:36; Jems 1:4 **12:13:** 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9 **12:13:** 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1; 9:12; Hibru 13:2; 13:16; 1 Pita 4:9 **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9 **12:14:** Matyu 5:44; Luk 6:28; Aposel 7:60; 1 Korin 4:12; 1 Pita 3:9 **12:15:** Sng 35:13 **12:15:** Onger Akaba 35:13 **12:16:** Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5 **12:16:** Onger Akaba 131:1-2; Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21; Rom 11:20; 15:5 **12:17:** Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15 **12:17:** Matyu 5:39; Rom 14:16; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 5:15 **12:18:** Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 **12:18:** Mak 9:50; Rom 14:19; Hibru 12:14

18 Ia uari navir amirizim ikiva
gumazamizir igharaziba ko navir
vamira ikisi pamtem ingar.
19 Nan namakar aghuiba, me
arazir kuram ia damighti, ia men
arazir kuram ikarvaghan marki. Ia
teghti, God uabi uan aningagharimin
tuavimin me ikarvagham. Ia fo,
Godin Akinafarimin aven en Ekiam
kamaghin migei, "Arazir kuraba
ikarvaghamin ingangarim, kar nan
bizim. Ki uabi men arazir kuraba
ikarvagh egh ivezir kuraba me
daningam."
20 Ni Godin Akinafarim mikemezi
moghin damu, "Nin apanim,
mitiriam an aghiti, ni daghem a
daning. Egh kuarim an pirti, ni
dipatam a daning. Nin arazir aghuir
kamin a damighti, a uan arazir ku-
ram ginighnigh bar aghumsigham."
21 Ni arazir kuram ateghti, a ni
gafighan marki. Ni arazir aghuim
damuti, nin arazir kam arazir kuram
abiragh a gafiragham.

13

E gavmanin apengan ikiam

1 Gumazamiziba bar gavmanbar
apengan iki. E fo, gavmanin tam pu-
ram otozir puvati. Gavmanin ingan-
gariba Godin dafarimram oto. Gav-
manin aven itir gumazamizir da-
paniba bar, God uabi me ariki.
2 Gumazitam o amizitam gav-
manin gumazir dapanibar akam
batoghiva, kamaghin a God uabi
ingangarir kam damuasa misevezir
gumazamizibar akaba batosi. Gu-
mazamizir kamaghin amiba, me uari
uan arazibar ivezir kuraba iniam.
3 Gavmanba gumazamizir arazir
aghuibagh amiba atiatim me
daningasa itir puvati. Gavmanba
gumazamizir arazir kurabagh amiba
atiatim me daningasa iti. Kamaghin
amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi,
ni arazir aghuibar amuti, me nin
ziam fam.
4 E fo, gavman a mati Godin
ingangarir gumazim, egha arazir
aghuibar ian akurvaghasa ingari.
Ia arazir kuram damigh gavmanin
atiating. Ia fo, gumazamizibagh
asighisighamin ingangarim ko gav-
gavim, gavmanin dafarimin iti, a
puram aningin suirazir puvati. A
Godin ingangarir gumazim, ia te
arazir kuram damighti, a ian arazir
kuramin ivezim ia daningam.
5 Kamaghin amizi, ia gavmanbar
apengan iki. Ia gavmanin apengan
ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar
guizbangira. Ezi ia uaghan kam-
aghin fogh, ia uan navir averiamin
aven uan araziba deravira da tuisigh,
arazir aghuibar gin mangi. Ia kam-
aghin damuva, gavmanbar apengan
ikiam.
6 Gavmanba Godin ingangarir gu-
mazamizibar iki, zurara ingangarir
God me ganingizim deragh a damu.
Bizir kam bagh, ia uaghan takisin
dagiaba isi me daningam.
7 Bizir tizir ia gavmanba daningamiba,
ia me daning. Takisin dagiaba ko
takisin igharazir maba sara, me
daningiva, egh arazir aghuibar me
damu, men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

8 Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian
marki, ia bar da gifagh. Eghti ikar-
vaghamin bizir mam zurara ikiam. A
kamakin: e gumazamizir igharaziba
bar me gifuegham. Tina gumaza-
mizir igharaziba bar me gifonge, a
guizbangira Moses Osirizir Arazibar
gin zui.

12:19: Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 **12:19:** Godin Araziba 32:35; Aghuzir Akaba 24:29; Matyu 5:39; Rom 12:17; 13:4; Hibru 10:30 **12:20:** Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 **12:20:** Ua Me Ini 23:4-5; Aghuzir Akaba 25:21-22; Matyu 5:44 **13:1:** Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13 **13:1:** Aghuzir Akaba 8:15; Daniel 2:21; Jon 19:11; Taitus 3:1; 1 Pita 2:13 **13:3:** 1 Pi 2:13-14, 3:13 **13:3:** 1 Pita 2:13-14; 3:13 **13:4:** Ro 12:19, 1 Te 4:6 **13:4:** Rom 12:19; 1 Tesalonika 4:6 **13:5:** Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:5:** Fofozir Gumazim 8:2; 1 Pita 2:19 **13:6:** Matyu 22:21; Mak 12:17; Luk 20:25 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:8:** Matyu 22:39-40; Galesia 5:14; Kolosi 3:14; Jems 2:8

9 E fo, Moses Osirizir Araziba
kamaghin migei, “Ia gumazamizibav
soghti, me arimighiran marki. Ia
okiman marki. Ia gumazamizir
igharazibar biziba bagh naviba
dikavan marki. Ia poroghamiba
uari bakim uari ko dakuan marki.”
Moses Osirizir Arazir kaba ko maba
sara uaghan iti, da bar moghira
akar vamira an aven iti, akar kam
kamakin: “Ni uabira uabi gifongezi
moghin, gumazamizir igharazibagh
ifongegh.”
10 Ni gumazamizir igharazim
gifongegh, arazir kuratamin a
damighan kogham. Kamaghin
amizi, gumazim igharaz darazigh
ifongeghiva, a Moses Osirizir Araziba
guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumazamizibar min daruam

11 Dughiar e datirighin itim,
ia a gifo, kamaghin amizi arazir
ki ia mikemeziba ia dar amu.
Kar dughiar ia daguraguim ategh
dikavigh angamira ikiamim. Ia fo,
fomira dughiar e nighnizir gavgavim
Kraisin itim, ko God en akuraghamin
dughiam, aning mong uaningin
saghon iti. Ezi datirighin God
en akurvaghamin dughiar kam a
roghira ize.
12 Aminirbirim givasava amima,
aminim tiasa. Kamaghin amizi, e
mitatemin araziba bar da ateghiva
angazangarimin aven misoghsi,
midorozir biziba inigh dar aghuam.
13 E angazangarimin aruir gumazamizibar min deraghvira daruam.
E dipar onganibar amiva onganan
kogh, egh pura gumazamiziba isi
pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan kogham. Egh gumaziba
ko amiziba pura tintinibar uari ko
dakuva, afiar arazibar amuan marki.
Egh uari uariv soghiva, munavin
biziba bagh navim ikuvighiva da inisi
navim isian marki.
14 Egh ia uan Ekiam Krais Iesus
arugh, mati gumazim midorozir
biziba aghui. Ia uan navir
ghurimin arazibagh nighnighiva,
navir ghurimin ifongiam uam an gin
mangan marki.

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

1 Gumazim nighnizir gavgavim
Kraisin ikia, an nighnizir gavgavim
gavgavizir puvati, ia gumazir kam
inigh aven izити a ian tongin ikiam.
Ia, an navir averiamin aven itir
nighniziba bagh, a ko uari adoghan
marki.
2 Gumazir nighnizir gavgavim itim,
a biziba bar ada api. Ezi gumazir
nighnizir gavgavim mong gavgavizir
puvatizim, an asiziba apir puvati.*
3 Gumazir biziba bar da apim,
gumazir asiziba apir puvatizim
girakirangin adarir nighnizibar a
damuan marki. Eghti uaghan
gumazir asiziba apir puvatizim, a
fo, God a inizi a siosin aven ize,
kamaghin, a gumazir biziba bar ada
apimin arazibar gan da tuisighan
marki egh suam, an araziba ikufi.
4 Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir
igharazimin ingangarir gumazimin
araziba tuisigham. Puvati. Bizir a
tugh gavgavigham o a irighamim, kar

13:9: Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21 **13:9:** Ua Me Ini 20:13-17; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:17-21 **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:10:** Matyu 22:40; Rom 13:8; 1 Korin 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:11:** 1 Korin 15:34; Efesus 5:14; 1 Tesalonika 5:5-7 **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:12:** Efesus 5:11; 6:11-13; Kolosi 3:8; 1 Tesalonika 5:5-6; 1 Jon 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:13:** Luk 21:34; Efesus 5:18; Filipai 4:8; 1 Tesalonika 4:12; Jems 3:14; 1 Pita 2:12; 4:3 **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **13:14:** Galesia 3:27; 5:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 2:11 **14:1:** Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:1:** Rom 15:1; 15:7; 1 Korin 8:9-11; 9:22 **14:1:** Kolosi 2:16 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4 **14:2:** Jenesis 1:29; 9:3; Rom 14:14; 1 Korin 10:25; 1 Timoti 4:4 * **14:2:** Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:3:** Kolosi 2:16 **14:4:** Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:4:** Matyu 7:1; Jems 4:11-12

an Gumazir Ekiamin bizim. Kamaghin amizi, Ekiam uabi a damighti, a guizbangira tugh gavgavigham.

5 Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghti gumazamiziba bar vaghvagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizimin dera.

6 Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar ada apim, a dagheba bagha God minabava, tuavir kamin Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa nighnigha, dagher maba ataghirasi.

7 E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamira itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati.

8 E angamira ikiva, Ekiam bagh ikiam. E aremeghiva, Ekiam bagh aremegham. Kamaghin amizi, e angamira iti, o e areme, e Ekiamin adarazira.

9 Bizir kamin mingarim kamakin. Krais aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamira itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti.

10 E fo, e bar Godin kotiamin tuivighti, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir nighnizibar me damuan marki.

11 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam,
kamaghin amizi ki guizbangira
ia migei,
'Nguazimin itir gumazamiziba bar
moghira
nan guamin teviba apirigh,
egh uan akabar nan gun
mikim suam,
ki guizbangira God.' "

12 Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

13 Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egh ia nighnizir igharazimin gin mangiva, uan adarazir amuti me arazir kuram damu iran kogham.

14 Ki Ekiam Iesus ko poroghav iti, bizir kam nan nighnizim gamizi a bar kuiaghirizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi Godin damazimin mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimin zuezir puvati. Eghti bizir kam an nighnizimin guizbangira bar mizeghti an a damuan marki.

15 Ni daghetam amiti, nin anav gan nighnigh suam, a Godin damazimin mize, eghti arazir kamin ni an nighnizim gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni munav gifongezir arazimin gin mangan kogham. Krais munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki.

16 Egh ia kamaghin damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami.

14:5: Ga 4:10 **14:5:** Galesia 4:10 **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:6:** 1 Korin 10:31; Galesia 4:10; 1 Timoti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2 **14:7:** 1 Korin 6:19-20; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Pita 4:2 **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:8:** Luk 20:38; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15 **14:9:** Aposel 10:36; 2 Korin 5:15 **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10 **14:10:** Matyu 25:31-32; Aposel 10:42; 17:31; 2 Korin 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:11:** Aisaia 45:23; Filipai 2:10-11 **14:12:** Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5 **14:12:** Matyu 12:36; Galesia 6:5; 1 Pita 4:5 **14:13:** 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:13:** 1 Korin 8:9; 8:13; 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:14:** Aposel 10:15; Rom 14:2; 14:20; 1 Korin 8:7-8; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **14:15:** 1 Ko 8:11-13 **14:15:** 1 Korin 8:11-13 **14:16:** Ta 2:5 **14:16:** Taitus 2:5 **14:17:** 1 Ko 8:8 **14:17:** 1 Korin 8:8

17 E fo, God Bizibagh Ativir Arazim,
a dagheba apir araziba o dipaba apir
arazim puvati. A Godin damazimin
derazir arazim ko, navir vamiran
ikiamin arazim ko, bar akongezir
arazim. Arazir aghuir kaba, da Godin
Duamin aven otifi.
18 Tina tuavir kamin Kraisin in-
gangarim damigh, a God damuti, an
a bagh bar akuegham. Egh a gu-
mazamizibar amuti, me migirigiar
aghuibar a mikimam.

19 Kamaghin amizi, e zurara
igharaz darasi ko navir vamira
ikiamin arazibar gin mangiva, arazir
gumazamizir igharazibar amuti me
tugh gavgavighamiba, dar gin mangi
dar amuam.
20 Ni daghemra nighnigh, tu-
avir kamin God amizir arazibagh
asighasighan marki. Guizbangira,
dagheba bar, ada dera. Eghti ni
daghetam amiti, bizir kam gumazir
igharazim damighti, an arazir kuram
damigh irighti, kamaghin ni arazir
kuram gami.
21 Ni asizitam ko wainin dipatam
amiva bizir igharazitam damighti, tu-
avir kamin da nin anav damighti
a irigham. Ni kamaghin damuan
marki.
22 Nin nighnizir gavgavir bizir
kamin itim, a nin navimin iki. God
nin nighnizim gifozi, ni gumazir
igharazitamin mikiman marki. Gu-
mazitam bizitam guizbangira, a
ginighnizi, bizir kam derazi, an
navim osemezir puvati, gumazir
kam bar akongegham.†
23 Gumazitam asizitam o daghetam
amiva, nighnizir pumuning ikiti, God
a mikim suam, an arazir kuram
gami. An amir arazir kam, nighnizir
gavgavim gisin tuzir puvati, kam-
aghin osimtizim an iti. Guizbangira,
e nighnizir gavgavim gisin tughan
kogh arazir manam damuti, God
suam, an arazir kuram.

15

E Kraisin nighnizim ko arazimin gin mangam

1 E gumazamizir nighnizir gav-
gavim itiba, gumazamizir gavgaviba
puvatiziba, men osimtiziba ater
men akurvagham. E uarira uarir
akurvaghsi nighnighan kogham.
2 E bar vaghvagh uan adarazi bagh
pamten ingar men akurvagham. E
kamaghsua, men nighnizir gavgavim
gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e
men akurvagham.
3 E fo, Krais uabi uabin akur-
vaghasa nighnizir puvati. Godin
Akinafarimin arazir a batozimin
osizirim kamakin, "Akar kurar gu-
mazamiziba ni gasiba, da uaghan na
gire."
4 Godin migirigiar me fomira
Godin Akinafarimin osiriziba, da
bar en sure damuasa me ada osiri.
Migirigiar kam e damuti, e nimira
iki, osimtiziba aterіva tugh gavgavigh
God e daningamin bizir aghuiba
bagh mizuamam.
5 Datirighin ki ia bagha God ko
migia ghaze, God uabi e gamima, e
nimira ikia osimtiziba atera tugha
gavgafi. Egh a ia damuti, ia Krais
Iesus amizir arazibar gin mangi, egh
tuavir kamin ia igharaz darazi ko
navir vamira ikiam.
6 Kamaghin amizi ki ia bagh Godin
azangsighti, ia navir vamira ikiva bar
moghira uari inigh Godin ziam fam,
an en Ekiam Krais Iesusin Afeziam.

14:18: 2 Ko 8:21 **14:18:** 2 Korin 8:21 **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11 **14:19:** Rom 12:18; 15:2; 1 Korin 14:12; 1 Tesalonika 5:11 **14:20:** Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15 **14:20:** Matyu 15:11; Rom 14:14-15; 1 Korin 8:9; 8:13; Taitus 1:15 † **14:22:** Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **14:23:** Ta 1:15 **14:23:** Taitus 1:15 **15:1:** Ro 14:1, Ga 6:1 **15:1:** Rom 14:1; Galesia 6:1 **15:2:** Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5 **15:2:** Rom 14:19; 1 Korin 9:19; 9:22; 10:24; 10:33; 13:5; Filipai 2:4-5 **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38 **15:3:** Onger Akaba 69:9; Matyu 26:39; Jon 5:30; 6:38 **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17 **15:4:** Rom 4:23-24; 1 Korin 9:9-10; 10:11; 2 Timoti 3:16-17 **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16 **15:5:** Rom 12:16; 1 Korin 1:10; Filipai 3:16 **15:6:** Ap 4:24, 4:32 **15:6:** Aposel 4:24; 4:32

Krais, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan, bar men akura

7 Kamaghin amizi, gumazamiziba Godin ziam fisi, ia Kraisin adarazi ia uarira uari inigh bar akongegh. Krais ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh.

8 Ki ia migei, Krais Judabar ingangarir gumazimin oto. An arazir kam kamaghin aka, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham.

9 Krais uaghan kamaghsua, a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti, me Godin apangkuvim bagh an ziam fam. Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

"Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiva ni minamam.
Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam."

10 Egha Godin Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti:

"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
ia Godin gumazamiziba Israelia,
ia me ko iki bar akongegh."

11 Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin migei:

"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar,
ia Ekiamin ziam fi!
Egh nguazimin itir anababa,
ia bar an ighiabar amu!"

12 Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme:

"Atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamin oto.
God gumazir kam amiseveghti,
an atrivimin otogh iziva Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ganam.
Egh a me damuti,
me bizir aghuir a me daningamiba bagh mizuam ikiam."

13 Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamaghsua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin amizi, God ian nighnizir gavgavir an itimin tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivagham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14--16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

14 Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam.

15-16 Ezi ki akinafarir kamin aven akar mabagh nighnigha, kamaghin ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha na misevezi, ki Krais Iesusin ingangarir gumazimin ikiava, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha ingari. God kamaghin

15:7: Ro 5:2, 14:1-3 **15:7:** Rom 5:2; 14:1-3 **15:8:** Mt 15:24-25, Ap 3:25-26, 2 Ko 1:20 **15:8:** Matyu 15:24-25; Aposel 3:25-26; 2 Korin 1:20 **15:9:** 2 Sml 22:50, Sng 18:49, Jo 10:16, Ap 3:25, Ro 9:23, 11:30 **15:9:** 2 Samuel 22:50; Onger Akaba 18:49; Jon 10:16; Aposel 3:25; Rom 9:23; 11:30 **15:10:** Lo 32:43 **15:10:** Godin Araziba 32:43 **15:11:** Sng 117:1 **15:11:** Onger Akaba 117:1 **15:12:** Ais 11:1, 11:10, MAA 5:5, 22:16 **15:12:** Aisaia 11:1; 11:10; Akar Mogomem 5:5; 22:16 **15:13:** Ro 12:12, 14:17 **15:13:** Rom 12:12; 14:17 **15:14:** 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10, 2 Pi 1:12, 1 Jo 2:21 **15:14:** 1 Korin 8:1; 8:7; 8:10; 2 Pita 1:12; 1 Jon 2:21 **15:15-16:** Rom 1:5; 11:13; 12:3; Galesia 2:7-9; Filipai 2:17

ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, me ofan min iki a damuti
a me bagh bar akongegham. Eghti
Godin Duam me damighti, me God
baghvira ikiam. Kamaghin amizi,
nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa
gamir gumazimin min ingara Godin
Akar Aghuim me mikiri.

17 Ki Krais Iesus ko porogha ingan-
garim gami, kamaghin amizi ingan-
garir ki God bagha amir kam, ki a
bagha bar akonge.

18-19 Ki bizir igharazibar gun
mikiman kogham, bizir vamiran kam
ki an gun mikimasa: Ki Krais ko
ingarima Krais na bagha tuaviba
arizima, ki Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba an gin mangasa men
sure gami. A nan aven ingarima,
migirigiar ki me migeiba ko arazir
ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba
ko arazarazir ki amiziba, me dar
garima da me gamima me Godin gin
zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin
gavgavimin ki a dagh amima da
otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalemin
ikegha Kraisin Akar Aghuim bar
anekura ghua Ilirikumin Provinsin
oto.

20 Nan ifongiam kamakin: ki
Kraisin Akar Aghuim danganir
gumaziba oraghizir puvatizibar
anekunasa bar ifonge. Ki kam-
aghin aghua, me suam, Pol gumazir
igharazim kunizir dipenir akinibagh
isin dipenimin ingari.

21 Godin Akinafarim mikemezi
moghin ki damuasa:

"Gumazamizir an eghaghaniba
faragha da baraghizir pu-
vatiziba,
datirighin da baragham.
Gumazamizir faragha an migirigiaba
baraghizir puvatiziba,
datirighin dagh fogham."

Pol Romin itir Kraisin adarazir ganigh, Spenin Kantrin mangam

22 Dughiar aviriba, ki ia bagha iza-
sava amima, ingangarir kam nan
suirazi, kamaghin ki izezir puvati.

23 Egha datirighin ki nguibar
kabar ingangariba puvati. Ki azenir
aviribar ian ganasa ifonge,

24 kamaghin amizi, ki datirighin
izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh
Spenin Kantrin mangisi mangi,
Spenin darorim ategh ia ko tong
ikeghiva, gin Spenin mangam. Ki
ian gan, egh tong ia ko ikisi bar
akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim
nan akuraghti, ki Spenin mangam.

25 Ki datirighin Godin adarazi
bagh akurvazitam inigh Jerusalem
Nguibar Ekiamin mangam.

26 Ia fo, Jerusalemin itir Godin
adarasi, men tongin itir gumaza-
mizir maba biziba bar puvati. Ka-
maghin amizi, Masedonia ko Aka-
ian Provinsin itir siosba me bagha
dagiaba arighasa bar ifuegha akam
misoke.

27 Me uan ifongiamra an gin ghua
kamaghin ami. Kar guizbangira,
Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba, me Israelin gumazamizir on-
ganarazibar akurvaghamin ingan-
garim iti. Guizbangira, Israelia
fomira Godin bizir aghuir aviriba
isa Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibagh anigha men duabar akura.
Kamaghin amizi, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba ikarvaghamin
bizim iti, me nguazir kamin bizir
aghuiba isi Israelia daningiva me
ikarvagham.

28 Ki faragh dagiar kaba bar a da
inigh Jerusalemin mangamin ingan-
garim agivaghiva, gin Spenin mangisi
izi ian ganigh, mangam.

29 Ki fo, ki izi ia bativamin dughiam,
Krais bizir aghuir bar aviribar en

15:18-19: Ap 19:18, 2 Ko 3:5, 12:12 **15:18-19:** Aposel 19:11; 2 Korin 3:5; 12:12 **15:20:** 2 Ko 10:15-16 **15:20:** 2 Korin 10:15-16 **15:21:** Ais 53:15 **15:21:** Aisaia 52:15 **15:22:** Ro 1:13 **15:22:** Rom 1:13 **15:24:** 1 Ko 16:6 **15:24:** 1 Korin 16:6 **15:25:** Ap 19:21, 20:22, 24:17 **15:25:** Aposel 19:21; 20:22; 24:17 **15:25:** 1 Korin 16:1-4 **15:26:** Ap 24:17, 2 Ko 8:1, 9:2, 9:12 **15:26:** 2 Korin 8:1; 9:2; 9:12 **15:27:** Ro 9:4, 11:17, 1 Ko 9:11, Ga 6:6 **15:27:** Rom 9:4; 11:17; 1 Korin 9:11; Galesia 6:6 **15:29:** Ro 1:11 **15:29:** Rom 1:11

tongin dar amuam.
30 Nan adarasi, en nighnizir
gavgavir Ekiam Krais Iesusin itim
ko, Godin Duam e ganidir igharaz
darazigh ifongezir arazim, ki bizir
kamning ginighnigha kamaghin ia
gakaghori, ia na ko porogh pamtem
God ko mikim na bagh an azangsigh.
31 Egh kamaghin mikim, Judian
itir nighnizir gavgavim puvatiziba
na gasighasighan kogham. Eghti
Jerusalemin itir Kraisin adarazi nan
ingangarir ki me bagha amim bagh
bar akuegham.
32 Kamaghin God ifueghtima, ki ia
bagh izisi nan navir averiam bar
akuegham. Egh ia ko avughsi ua uan
gavgavim inisi, egh bar akuegham.
33 Ki kamaghin Godin azai, Godin
navir amirizim ko dabirabir aghuim
anidim, bar moghira ia ko iki.
Guizbangira.

16

Pol gumazamizir aviriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

1 Ki ghaze, ia kamaghin fogh,
Fibi en buaramizim, an amizir bar
aghuim. Ia deragh a damu. An
ingangarim kamakin, a Senkrian
nguibar ekiamin itir siosin ingan-
garir amizim.
2 Ki kamaghsua, ia Ekiam
ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar
arazir aghuir e Godin gumazamiziba
damuamim. Egh a bizitizim pu-
vatighti ia an akuragh. Guizbangira,
a gumazamizir aviribar akurvagha
egha uaghan nan akura.
3 Ezi ki uan akam isa Prisila ko Ak-
wila bagha anemaga ghaze, Afeziam
aning ko iki. Aning na ko Krais
Iesusin ingangarim gami.
4 Aning nan akurvagha na bangin
oveghai. Kamaghin, ki uabira
puviram aning minabi. Ezi Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar siosba
uaghan aning minabi.
5 Egha ki uan akam isa aningin
dipenimin uari akuvir sios bagha
anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh
me ko iki.
Egha ki uan akam isa nan na-
makam Epainetus bagh anemaga
ghaze, Afeziam a ko iki. A Esian
Provinsin itir gumazamiziba bar
men faraghavira nighnizir gavgavim
Kraisin iti.
6 Egha ki uan akam isa Maria bagha
anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A
ian akuraghasa pamten ingari.
7 Egha ki uan akam isa Andronikus
ko Junia bagha anemaga ghaze,
Afeziam aning ko iki. Gumazir kam
ko amizir kam, aning e Judan ikizir
vamira, egha na ko kalabusin ike.
Aning Kraisin aposelbar tongin ziar
ekiamning itima, me bar aning gifo.
Ezi aning nan faragha ghua Krais
gifo.
8 Egha ki uan akam isa Ampliatus
bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko
iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha
kamaghin ga namakar aghuimningin
min iti.
9 Egha ki uan akam isa Urbanus
bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko
iki. An e ko Kraisin ingangarir gu-
mazim. Egha Stakis uaghan, ki a
bagha akam amaga ghaze, Afeziam
a ko iki. A uaghan nan namakar
aghuim.
10 Egha ki uan akam isa Apeles
bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko
iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba
a bativima, an nighnizir gavgavim
Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam
bagha a ziam iti. Egha ki uan
akam isa Aristobulusin dipenimin
itir darazi bagha anemaga ghaze,
Afeziam me ko iki.
11 Egha ki uan akam isa Herodion
bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko
iki. Ga Judan ikizir vamira. Egha
ki uaghan uan akam isa Narsisusin
dipenimin aven itir Ekiamin adarazi
bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

15:30: 2 Ko 1:11, Fl 2:1, Kl 4:3, 4:12, 2 Te 3:1 **15:30:** 2 Korin 1:11; Filipai 2:1; Kolosi 4:3; 4:12; 2 Tesalonika 3:1 **16:3:** Ap 18:2, 18:18, 18:26, 2 Ti 4:19 **16:3:** Aposel 18:2; 18:18; 18:26; 2 Timoti 4:19 **16:5:** 1 Ko 16:15, 16:19, Kl 4:15, 2 Ti 1:15, Fm 2 **16:5:** 1 Korin 16:15; 16:19; Kolosi 4:15; 2 Timoti 1:15; Filemon 1:2

12 Egha ki uan akam isa Trifina
ko Trifosa bagha anemaga ghaze,
Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam
bagha pamten ingari. Egha uaghan
uan akam isa nan roroam Persis
bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko
iki. A uaghan Ekiam bagha pamten
ingari.
13 Egha uaghan akam isa Rufus
bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko
iki. A gumazir bar deragha Ekiamin
gin zuim. An amebam uaghan, ki
a bagha akar aghuim amadi. A
guizbangira uan borimin min de-
ravira na gami.
14 Egha ki uan akam isa Asinkritus
ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas,
ko Hermas, ko nighnizir gavgavim
Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagh
akam amaga ghaze, Afeziam bar me
ko iki.
15 Egha ki uan akam isa Filologus
ko Julia, ko Nereus uan buaramizim
sara, ko Olimpas, ko Godin gumaza-
mizir me ko uari akuviba bar, me
bagh akam amaga ghaze, Afeziam
bar me ko iki.
16 Ia Kraisin adarasi, e uan
arazimin gin mangiva, ia uan
adarazir dafaribar suigh. Ezi Kraisin
siosba bar, uan akaba isa ia bagha da
amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

17 Nan adarasi, ki akar gavgavim
ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba
bagh deraghvira gan. Gumazir kaba,
ian marazir nighnizir gavgavibagh
asighasighava, suren akar ia inizibar
apanim gami. Kamaghin amizi, ia
men saghon iki.
18 Me en Ekiam Krais Iesusin
ingangarim gamir pu. Puvati. Me
uan inivafizim ifongezir arazibar
gin zui. Me migirigiar aghuiba
ko migirigiar navibagh inivibagh
amuava, gumazamizir arazir
kurabagh ifozir puvatiziba me gifara,
men nighnizibagh amima, me okam
nighnisi.
19 Gumazamiziba bar kamaghin
oraki, ia Akar Aghuim inigha de-
ravira an gin zui. Kamaghin amizi,
ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin
ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh
fogh, egh arazir kurabar amuamin
fofoziba puvatigham.
20 Dughiar bar otevimin, Godin
navir amirizim ko dabirabir
aghuarim anidim, a Satanin gav-
gavim gasighasighiva ian amaman-
gatighti, ia Satan dikaraghtima, a ian
dagaribar apengan ikiam. En Ekiam
Krais Iesusin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

21 Timoti, na ko ingarir gumazim,
a uan akam isa ia bagha anemaga
ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius
ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e
ikizir vamira, me uaghan ia bagha
akam amadi.
22 Ki Tertius, ki uaghan uan akam
isa ia bagha Ekiamin ziamin ane-
madi. Ki Polin akaba inigha ia bagha
akinafarir kamin da osiri.
23-24 Ezi Gaius uan akam isa, ia
bagha anemaga ghaze, Afeziam ia
ko iki. Ki Pol ki Gaiusin dipenimin
aven itima, a bar deragha na gami.
Ezi Siosin mam uaghan Gaiusin
dipenimin aven uari akufi. Ezi
Erastus nguibar kamin Gavmanin
dagiabar garir gumazim, ko en mav

16:13: Mk 15:21 **16:13:** Mak 15:21 **16:16:** 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14 **16:16:** 1 Korin 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10 **16:17:** Matyu 7:15; Aposel 15:1; 15:5; 1 Korin 5:9-11; 2 Timoti 3:5; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **16:18:** Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:18:** Filipai 3:19; Kolosi 2:4; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:10; 2 Pita 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:19:** Matyu 10:16; Rom 1:8; 1 Korin 14:20 **16:20:** Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:20:** Jenesis 3:15; Rom 15:33; 1 Korin 16:23; 1 Tesalonika 5:28; Akar Mogomem 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:21:** Aposel 16:1; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20 **16:23-24:** Aposel 19:29; 1 Korin 1:14; 2 Timoti 4:20 * **16:23-24:** Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira.

Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godɨn ziam fam!

25-26 E Godɨn ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghɨn a ia damutɨ ia nɨghnɨzir gavgavimɨn suiragh gavgavigham! Bizir kam, kɨ an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a mɨgei. Akar Aghuir kɨ akurim, a Krais Iesusɨn Akar Aghuim, a guizɨn akar mogomem, bar fomɨra azenir avɨribar modogha iza, datɨrɨghɨn azenim girɨ. Guizɨn akar mogomer kam, Godɨn akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizɨ, me akar mogomer kam gɨfo. Godɨn ovengan koghamim, Akar Gavgavimɨn kamaghɨn mɨgɨa ghaze, akar mogomer kaba azenim girɨtɨ, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar dagh foghɨva, nɨghnɨzir gavgavim Kraisɨn ikɨ kamaghɨn an gɨn mangam.

27 Ezɨ kɨ kamaghɨn ifonge, Krais Iesus e damutɨ, e Godɨn ziam fam. Anarɨra a God, egha a uabɨra fofoziba bar iti. Kamaghɨn amizɨ, e zurara an ziam fɨ mamaghɨra ikiam. Guizbangɨra!

16:25-26: Rom 1:5; Efesus 1:9; 3:5; 3:9; 3:20; Kolosi 1:26-27; 1 Tesalonika 3:13 **16:27:** 1 Ti 1:17, 6:16, Ju 25 **16:27:** 1 Timoti 1:17; 6:16; Jut 1:25

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri o 1 Korin

Akar faragha zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiar mam, an Akaian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibar ekiam anekunigha, sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingarava aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarasi, men arazir maba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me ti uan nighnizir gavgavim ategham. A kamaghin men apangkufi. Egha poroghamiba arazir aghuibar amuasa a me migei. A uaghan ghaze, me Godin Duamin amamangatighti, a men daroribar faragh mangan koghti, osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, uaghan Godin Duamin bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazamizir ovengezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korinin itir darazigh anidi. Me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuir kamin me gami. A men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13 Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1--4)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko,

2 ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Krais Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Krais Iesusin ziam feba bar, a ia misefe. Krais Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam.

3 Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

4 God, Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi.

5-6 Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ia mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Krais ko poroghav itima, God bizir aghuir avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba.

7 Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Krais Iesus azenim giramin dughiam mizua, Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir puvati.

8 Krais Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamin otoghti, bizir kuratam en Ekiam Krais Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian kogham.

1:2: Ap 9:14, 18:1, 18:17, Ro 1:7, 10:12, 1 Ko 6:11, 2 Ti 1:9 **1:2:** Aposel 9:14; 18:1; 18:17; Rom 1:7; 10:12; 1 Korin 6:11; 2 Timoti 1:9 **1:3:** Ro 1:7, 2 Ko 1:2 **1:3:** Rom 1:7; 2 Korin 1:2 **1:5-6:** 1 Ko 2:1-2, 12:8, 2 Ko 8:7, 2 Ti 1:8, MAA 1:2 **1:5-6:** 1 Korin 2:1-2; 12:8; 2 Korin 8:7; 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:2 **1:7:** Lu 17:30, Fl 3:20, 2 Te 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:7:** Luk 17:30; Filipai 3:20; 2 Tesalonika 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **1:8:** Fl 1:6, Kl 1:22, 1 Te 3:13, 5:23 **1:8:** Filipai 1:6; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 **1:9:** Ais 49:7, Jo 17:21, 1 Ko 10:13, 1 Te 5:24, 1 Jo 1:3 **1:9:** Aisaia 49:7; Jon 17:21; 1 Korin 10:13; 1 Tesalonika 5:24; 1 Jon 1:3

9 God uan Otarim Krais Iesus, en
Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian
dia. Eghti God damuasa mikemezi
biziba, a bar adar amigham.

Sios bar biaghire

10 Nan adarasi, ki en Ekiam Krais
Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia
gakaghori, ia bar navir vamira uariv
geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin
bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko
nighnizir vamira, ko ifongiar vamira
iki.
11 Nan adarasi, Kloen adarazi na
migia ghaze, ia adaribar uarigh ami.
12 Ki arazir ia uari adozir ian tongin
itim migei. Marazi kamaghin migei,
"Ki Polin anav." Ezi marazi kamaghin
migei, "Ki Apolosin anav." Ezi marazi
kamaghin migei, "Ki Pitan anav." Ezi
marazi kamaghin migei, "Ki Kraisin
anav."
13 Ezi manmakin? Krais ti
biaghireghama? Ki Pol ti ian akur-
vaghasa ter ighuvimin aremez, o?
Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar
puvati!
14 Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra
rue, ua gumazamiziba puvati. Kam-
aghin ki God minabi.
15 Kamaghin amizi, gumazitam
o amizitam kamaghin mikiman
kogham, "E Polin ziamin rurim ini."
16 (Guizbangira, ki igharaz darazi
uaghan me rue, kar Stefanasin
dipenimin itir adarasi. Egha ki fozir
puvati, ki ti igharaz darazi uaghan
me rues o puvati.)
17 Krais gumazamiziba ruasa na
amadazir pu. Puvati. An akam aku-
nasa na amada. Eghti ki apezeperir
migirigiaba ko nguazir kamin itir
gumazamizibar fofozimin anekunan
kogham. Ki kamaghin damu, Kraisin
ter ighuvimin ovevem damighti, a
mati pura bizim.

Krais, a Godin gavgavim

18 Guizbangira, gumazamizir
ovengamiba ghaze, ter ighuvimin
migirigiam, mati migirigiar onganim
egha mingariba puvati. Ezi e gu-
mazamizir God en akurvaziba, e fo,
ter ighuvimin migirigiam, a Godin
gavgavim.
19 Godin Akinafarim kamaghin
migei:

"Ki gumazir nighnizir aghuiba me
ganidibar fofoziba adegham,
egh ki men fofozir gumazibar fo-
foziba bar da agivagham."

20 Eghti e manmaghin nguazir
kamin itir gumazamizibar nighnizir
aghuibav kimam? E manmaghin
Judan Arazibagh fozir gumazibav
kimam? E gumazamizir akaba uariv
sozir arazim bar a gifoziba, e man-
maghin me mikimam? Guizbangira,
God nguazir kamin itir fofozibagh
amizima, da mati migirigiar on-
ganiba mingariba puvati.
21 Godin nighnizir aghuim ko
an fofozimin, God kamaghin fo,
nguazir kamin itir gumazamiziba
uan fofozimin tuavimin me Godin
fofozim inighan kogham. Kamaghin,
God tuavir igharazir mam men
akuraghasa anemisefe. Kar, me
"migirigiar onganim," arazir akam,
e anekuri. Gumazamiziba akar kam
baragha nighnizir gavgavim Godin
itima, God men akurvasi.
22 Judaba mirakelbar ganasa bar
gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gu-

1:10: Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8 **1:10:** Rom 12:16; 2 Korin 13:11; Filipai 2:2; 1 Pita 3:8 **1:12:** Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4 **1:12:** Jon 1:42; Aposel 18:24-28; 19:1; 1 Korin 3:4 **1:14:** Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23 **1:14:** Aposel 18:8; 19:29; Rom 16:23 **1:16:** 1 Ko 16:15 **1:16:** 1 Korin 16:15 **1:17:** Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16 **1:17:** Matyu 28:19; Jon 4:2; 1 Korin 2:1; 2:4; 2:13; 2 Pita 1:16 **1:18:** Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3 **1:18:** Aposel 17:18; Rom 1:16; 1 Korin 2:14; 15:2; 2 Korin 4:3 **1:19:** Ais 29:14, Jer 8:9 **1:19:** Aisaia 29:14; Jeremaia 8:9 **1:20:** Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:20:** Jop 12:17; Aisaia 19:12; 33:18; 44:25; Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 **1:21:** Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:21:** Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 **1:22:** Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18, 17:32 **1:22:** Matyu 12:38; Mak 8:11; Jon 4:48; Aposel 17:18; 17:32

mazamiziba nighnizir aghuim ko fo-
fozim bagha pamten ingari.
23 Ezi e Krais ter ighuvimin are-
mezir akam me mikiri. Ezi akar
kam Judabar nighnizimin, mati
bizir me asaghporaghirim. Ezi
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
nighnizim ghaze, kar migirigiar
onganim.
24 Ezi e gumazamizir God diaz-
iba, Juda ko Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba uaghara, e fo, Kraisra a
Godin gavgavim ko Godin fofozim.
25 Nguazimin itir gumazamiziba
kamaghin nighnigha ghaze, "Godin
nighnizir maba bar ongani." Ezi
nighnizir kamra bar gumazamizibar
nighnizibagh afira. Ezi me kamaghin
nighnisi, Godin arazir maba kam-
aghin en akakasi, God gavgaviba pu-
vati. Ezi an arazir kabara bar gavgav-
igha, bar gumazamizibar gavgavim
gafira.
26 Nan adarasi, ia dughiar God
ian diazim ginighnigh. Ian aviriba
faragha, nguazir kamin itir gu-
mazamizibar damazimin, fofozir
gumazamizibar min ikezir puvati.
Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Ian
aviriba, anabar ziar ekiaba itibar
otivizir puvati.
27 God kamaghsua, a nguazir
kamin itir fofozir gumazamizibar
amuti, me bar aghumsigham. Ka-
maghin, a gari, gumazamizir gav-
gaviba puvatigha nguazimin itir gu-
mazamizibar damazimin nighniziba
onganiziba, merara God me amisefe.
God ghaze, a gavgaviba itir gumaza-
mizibar amuti, me aghumsigham.
Kamaghin, gumazamizir gavgav-
iba puvatigha nguazir kamin itir
gumazamizibar damazimin itiba,
merara God me amisefe.
28 Egha a nguazir kamin ziaba pu-
vatizir gumazamiziba ini, kar gu-
mazamizir me kamaghin migeiba,
me bizir kinir me aghuaziba. Ezi
arazir kamin, God ziar ekiaba itiba
ko gavgaviba itibagh amizi, da mati
bizir kinibar min iti.
29 Kamaghin amizi, gumazitam o
amizitam Godin damazimin uabi uan
ziam fan kogham.
30 God uabi ia gamizi, ia Krais Iesus
ko poroghav iti. Ezi a Krais gamizi,
a en nighnizir aghuimin mingarimin
iti. Ezi Kraisin ingangarimin, God e
gamizima, e Godin damazimin der-
agha, God baghavira iti. Ezi Kraisin
ingangarimin, a uam e givezegha,
arazir kuramin gavgavimin e firi.
31 Ezi Akinafarim mikemezi
moghin God kamaghin ifonge, "Tina
bar akongeghsi, an Ekiam amizir
arazibagh nighnigh, a bagh bar
akongegh."

2

Pol Korinin itir gumazamizibar nighnizir gavgavimin migei

1 Nan adarasi, ki ia bagha
izezir dughiamin, ki Godin akar
mogomemin ia migia, fofozir gu-
mazamizibar min akar ekiar guar
aviritabar ia mikemezir puvati.
2 Ki faraghavira kamaghin
nighniki, ki ian tongin ikiamin
dughiamin, ki bizir igharazitam
ginighnighan kogham. Puvatigham.
Ki Krais Iesusra nighnighiva, a ter
ighuvimin aremezir ovevem uaghan
a ginighnigham.
3 Ki ia ko itir dughiamin, ki
guizbangira gavgaviba puvati. Ki
atiatiava, mighighavira agoi.

1:23: Ais 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60, 6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11 **1:23:** Aisaia 8:14; Matyu 11:6; Jon 6:60; 6:66; Rom 9:32; 1 Korin 2:14; Galesia 5:11 **1:24:** Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3 **1:24:** Rom 1:4; 1:16; 1 Korin 1:18; Kolosi 2:3 **1:25:** 2 Ko 13:4 **1:25:** 2 Korin 13:4 **1:26:** Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5 **1:26:** Matyu 11:25; Jon 7:48; Jems 2:1-5 **1:27:** Mt 11:25, Je 2:5 **1:27:** Matyu 11:25; Jems 2:5 **1:29:** Ro 3:27, Ef 2:9 **1:29:** Rom 3:27; Efesus 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21 **1:30:** Jeremaia 23:5-6; Jon 17:19; 2 Korin 5:21 **1:31:** Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17 **1:31:** Jeremaia 9:23-24; 2 Korin 10:17 **2:1:** 1 Ko 1:17 **2:1:** 1 Korin 1:17 **2:2:** Ga 6:14, Fl 3:8 **2:2:** Galesia 6:14; Filipai 3:8 **2:3:** Ap 18:9, 2 Ko 10:1 **2:3:** Aposel 18:9; 2 Korin 10:1 **2:4:** Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16 **2:4:** Rom 15:19; 1 Korin 1:17; 1 Tesalonika 1:5; 2 Pita 1:16

4 Ezi akar ki mikemezim ko Akar
Aghuir ki kunizim, ki nguazir kamin
itir fofozim o nighnizibagh etuir
akam, ia mikemezir pu. Puvati. God
uan Duamin gavgavim, ian akazi, ia
fo, ki migeir akaba da guizbangira.
5 Guizbangira, ki kamaghsua, ian
nighnizir gavgavim nguazir kamin
itir fofozim gisin ikian kogham. Pu-
vati. Ian nighnizir gavgavim, Godin
gavgavimra, a gisin tugham.

Godin Duam nighnizir aghuim ko fofozim e ganidi

6 Guizbangira, gumazamizir gav-
gavigha Godin Arazibar gin zuiba, e
fofozir aghuim me ganidi. Ezi fo-
fozir me inizir kam, a nguazir kamin
itir fofozim puvati. Egha uaghan
a nguazir kamin gumazir dapanibar
fofozim puvati, kar gumazir oven-
gasava amiba.
7 Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a
Godin nighnizir mogomem. Fomira,
God tighar nguazimin ingaramin
dughiamin, a uan fofozir aghuimin
a kamaghin ifonge, e an Nguibamin
iki, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a
ko a iniam. Ezi dughiar kamin ikegha
iza datirighin an fofozir aghuir kam
en modo.
8 Ezi, nguazir kamin gumazir da-
panitam a gifozir pu. Puvati. Me ti
foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter
ighuvim gafughan koghai.
9 Ezi e Godin Akinafarimin itir
akamin migirigiar kam migei, a
kamakin:

"Bizir gumazitam o amizitam
faragha uan damazimin ga-
nizir puvatiziba,
ko akar gumazitam o amizitam
faragha oraghizir puvatiziba,
ko bizir gumazitam o amizitamin
nighnizimin itir puvatiziba,
bizir bar aghuir kaba,
God gumazamizir a gifongeziba
baghavira da akiri."

10 Bizir kabar migirigiam fomira
modo, ezi Godin Duamin ingan-
garimin God da azenim gatizi, e dar
gari. Godin Duam biziba bar deravira
dar gara, uaghan Godin nighnizir
mogomebar gara fo.
11 Tav gumazamizir igharazibar
nighnizibagh foghan kogham. Pu-
vati. Gumazimin duar an aven
itimra fo. Kamaghira, gumazitam o
amizitam Godin nighnizim gifoghan
kogham. Godin Duam, a uabira fo.
12 E nguazir kamin duam inizir pu.
Puvati. E God amadazir Duam ini.
Eghti tuavir kamin, e bizir aghuir
God e ganingiziba, e deraghvira dagh
fogham.
13 E bizir aghuir kabav geima, en
migirigiaba nguazimin itir fofozimin
tuavimin otozir pu. Puvati. Godin
Duam uabi en sure gamima, e akar
kabagh ami. E Godin Duamin akaba
isa, Godin Duam itir gumazamiziba
akar kaba bigha me geghari.
14 Ezi gumazamizir Godin Duam
puvatiziba, me Godin Duamin
bizir aghuiba inighan kogham.
Guizbangira, me kamaghin nighnigha
ghaze, da bizir onganiba, egha
mingariba puvati. Bizir aghuir kaba,
da Godin Duamin otifi. Kamaghin,
gumazamizir Godin Duam itiba,
merara Godin Duamin bizir aghuir
kaba tuisighamin fofozim iti.
15 Gumazamizir Godin Duam
itiba, me biziba bar da tuisisi.
Eghti gumazitam o amizitam, Godin

2:5: 2 Ko 4:7, 6:7 **2:5:** 2 Korin 4:7; 6:7 **2:6:** 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14 **2:6:** 1 Korin 1:28; Efesus 4:13; Filipai 3:15; Hibru 5:14 **2:7:** Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **2:7:** Rom 16:25-26; Efesus 3:5; 3:9; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **2:8:** Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14 **2:8:** Luk 23:34; Jon 7:48; Aposel 13:27; 2 Korin 3:14 **2:9:** Ais 64:4 **2:9:** Aisaia 64:4 **2:10:** Mt 13:11, 16:17, Jo 14:26, 1 Jo 2:27 **2:10:** Matyu 13:11; 16:17; Jon 14:26; 1 Jon 2:27 **2:11:** Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34 **2:11:** Aghuzir Akaba 20:27; Jeremaia 17:9; Rom 11:33-34 **2:12:** Jo 16:13-14 **2:12:** Jon 16:13-14 **2:13:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16 **2:13:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2 Pita 1:16 **2:14:** Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1 Ko 1:18, 1:23 **2:14:** Matyu 16:23; Jon 8:47; 14:17; Rom 8:5-7; 1 Korin 1:18; 1:23 **2:15:** 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1 **2:15:** 1 Tesalonika 5:21; 1 Jon 2:20; 4:1

Duam itir gumazamizibar araziba
tuisighiva avegham.
16 Godin Akinafarim kamaghin
migei:

"Tina Ekiamin nighnizim gifo?
Gumazitam bizibar amuamin fo-
fozim Ekiamin sure damuan
kogham."

Ezi erara, Kraisin nighnizim en iti.

3

Siosin ingangarir gumazamiziba, me Godin ingangarir gumazamiziba

1 Nan adarasi, ki gumazamizir
Godin Duamin gin zuibav gei moghin
ia mikiman kogham. Puvati. Ki gu-
mazamizir navir ghurimin arazibar
gin zuibav gei moghin, ki ia migei.
Dughiar kamin ia borir iririvibar min
ikia, Kraisin arazibar gin zui.
2 Ki faragha, mati otem ia ganiga,
dagher gavgavitam ia daningan
ibura. Faraghavira, ki fo, ia tighar
dagher gavgavitam iniam. Egha
datirighin ikia, kamaghira iti.
3 Ki fo, ia navir ghurimin araz-
ibar gin ghuavira iti. Ia uan adarazi
navim men ikuvir arazim, ko uarir
adoghodozir arazim, da ian ikiavira
iti. Arazir ia amir kaba, kar navir
ghurimin araziba. Ia dagh amuava,
nguazir kamin itir gumazamizibar
min ami.
4 Gumazir mam kamaghin migei,
"Ki Polin anav." Ezi mav kamaghin
migei, "Ki Apolosin anav." Ezi arazir
kamin ia mati nguazir kamin gu-
mazamiziba.
5 Ia deravira nighnigh. Apolos, a
tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingan-
garir gumazir kinimning. Ekiam in-
gangariba isa, vaghvagha ga ganingi.
Ezi ingangarir ga amir kabar, ia
nighnizir gavgavim Kraisin iti.
6 Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi
Apolos dipam a ganidi. Ezi God a
gamima, an aghui.
7 Gumazamizir dagher oviziba
opariba, me ziaba puvati. Gumaza-
mizir dipam a ganidiba, me uaghan
ziaba puvati. God daghebagh amima,
da aghui, kamaghin a uabira ziam iti.
8 Gumazamizir dagher oviziba
opariba, ko gumazamizir dipaba
anidiba, me uaghara Godin in-
gangarir gumazamiziba. Egh me
vaghvagh uan ingangarir amizibar
ivezim iniam.
9 E bar moghira, e uari inigha
Godin ingangarim gami, ezi ia mati
an azenim.

Siosin ingangarir gumazamiziba, mati dipenibar ingarir gumazamiziba

Egha ia uaghan mati Godin
Dipenim.
10 God uan apangkuvimin, fofozim
na ganingizi, ki mati dipenibar
ingarir gumazir fofozir bar ekiam
itim. Egha ki dagiaba arizima,
gumazamizir igharaziba dagh isin
dipenimin ingari. Eghti dipenimin
ingarir gumazamiziba vaghvagh
deravira ganiva dipenimin ingar.
11 Ia fo, God Krais Iesus isa,
dipenimin ingarir dagiar faragha
atizimin min anetigha gifa. Eghti
gumazitam o amizitam, dipenimin
ingarir dagiar faragha itir igharazi-
tam, uam anerighan kogham.

2:16: Jop 15:8, Ais 40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34 **2:16:** Jop 15:8; Aisaia 40:13; Jeremaia 23:18; Jon 15:15; Rom 11:34 **3:1:** Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15 **3:1:** Jon 16:12; 1 Korin 2:14-15 **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **3:2:** Jon 16:12; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16 **3:3:** 1 Korin 1:10-11; 11:18; Galesia 5:20-21; Jems 3:16 **3:4:** 1 Ko 1:12 **3:4:** 1 Korin 1:12 **3:6:** Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15 **3:6:** Aposel 18:4-11; 18:24-28; 19:1; 1 Korin 1:30; 2 Korin 3:5; 10:14-15 **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **3:7:** 2 Korin 12:11; Galesia 6:3 **3:8:** Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12 **3:8:** Rom 2:6; Galesia 6:4-5; Akar Mogomem 22:12 **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5 **3:9:** Matyu 13:3-9; Aposel 15:4; 2 Korin 6:1; Efesus 2:20-22; Hibru 3:3-4; 1 Pita 2:5 **3:10:** Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14 **3:10:** Rom 15:20; 1 Korin 4:15; 15:10; 2 Pita 3:15; Akar Mogomem 21:14 **3:11:** Ais 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6 **3:11:** Aisaia 28:16; Matyu 16:18; 2 Korin 11:4; Galesia 1:7; 1 Pita 2:4-6

12 Gumazamiziba dagiar kam gisin dipenimin ingarsi, tarazi ti golin dagiabar an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an ingaram, eghti tarazi ti dagiar ivezim bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziar misiabar an ingaram.
13 Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin, gumazamiziba bar, men ingangariba azenim giram. Eghti dughiar kam avir ekiamin min otoghti, avir kam men ingangaribar isi vaghvagh da tuisigham, men ingangariba deraz, o puvati.
14 Eghti gumazamizir manam dagiar kam gisin dipenimin ingarighti, an dipenim isighan koghti, a ingangarir kamin ivezir aghuim iniam.
15 Eghti ingangarir gumazamizibar dipeniba bar isighti, me uan ingangaribar ivezim inighan kogham. Ingangarir gumazamiziba uari avimin miseveaghirigh egh me ovengan kogham.

Ia Godin Dipenimra

16 Ia kamaghin fos ti? Ia Godin Dipenimra, ezi Godin Duam ian aven iti.
17 Godin Dipenim, a ua baghaviram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghin amizi, gumazim o amizim Godin Dipenim gasighasightima, God a gasighasigham.

E gumazamizibar ziaba fan kogham

18 Ian tav uabira uabi gifaran marki. Ki ghaze, ian tongin gumazitam o amizitam nguazir kamin bizibagh fogh kamagh nighnigham, "Ki fofozir bar aghuim iti," egh a faragh gumazir onganimin min otogh, gin bar fofozir gumazimin otogham. Kamaghin deragham.
19 Guizbangira, nguazir kamin fofozir aghuim, a Godin damazimin mati arazir onganim. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazamizir maba paza gumazamizir igharazibar amuasa, arazir aviribagh nighnisi. Ezi God gumazamizir kabar arazibagh amima, da meraram asighasisi."
20 Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, "Ekiam a fofozir gumazamizibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham."
21 Kamaghin amizi, ia gumazamizibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba.
22 Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da bar iana.
23 Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Krais, Godin anav.*

4

Ekiam uabi uan ingangarir gumazamiziba tuisisi

1 Ia kamaghin e ginighnigh, e Kraisin ingangarir gumazamiziba.

3:13: Lu 2:35, 1 Ko 4:5, 2 Te 1:7-10, 1 Pi 1:7, 4:12 **3:13:** Luk 2:35; 1 Korin 4:5; 2 Tesalonika 1:7-10; 1 Pita 1:7; 4:12 **3:16:** 1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hi 3:6, 1 Pi 2:5 **3:16:** 1 Korin 6:19; 2 Korin 6:16; Efesus 2:21-22; Hibru 3:6; 1 Pita 2:5 **3:18:** Snd 3:7, Ais 5:21 **3:18:** Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21 **3:19:** Jop 5:13, 1 Ko 1:20, 2:6 **3:19:** Jop 5:13; 1 Korin 1:20; 2:6 **3:20:** Sng 94:11 **3:20:** Onger Akaba 94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15 **3:21:** 1 Korin 1:12; 3:4-6; 2 Korin 4:5; 4:15 **3:23:** Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29 **3:23:** Rom 14:8; 1 Korin 11:3; 2 Korin 10:7; Galesia 3:29

* **3:23:** 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghin migei, Korinin siosin itir darazi uari abigha, marazi ghaze, e Polin adarasi, ezi marazi ghaze, e Apolosin adarasi. Ezi migirigiar kaba da nguazimin gumazamizibar nighnizibar gin zui. Korinin siosin itir gumazamiziba deravira Godin nighnizim gifogh, egh kamaghin mikim suam, Pol bar en anav, ezi Apolos bar en anav. Pol ko Apolos ko bizir igharaziba sara, me ingangarir gumazamizibar min iki, Korinin siosin akurvagh egh me damuti, me guizin Kraisin adarazir min otivam. Kamaghin, God me ginaba. Ni 2 Korin 3:1-9in gan. **4:1:** Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta 1:7, 1 Pi 4:10 **4:1:** Luk 12:42; 1 Korin 3:5; 2 Korin 6:4; Taitus 1:7; 1 Pita 4:10

Egha Godɨn akar mogomeba deraghvɨra dar ganamim ingangarim gami.
2 Eghtɨ gumazamiziba tavɨn ingangarir gumazibar ikɨ, egh me uan gumazir ekiamɨn akaba deraghvɨra dar gɨn mangɨ.
3 Kamaghɨn amizɨ, ia nan araziba tuisɨgham, o gumazamizir igharazitaba nan araziba kotɨn da tuisɨghsɨ damuam, kar pura bizim. Kɨ uaghan uabɨ uan araziba tuisɨzir puvatɨ.
4 Guizbangɨra, kɨ uan arazir kuratam gɨfozir puvatɨ. Kɨ kamaghɨn mɨkɨman kogham, "Kɨ gumazir arazir kuraba puvatɨzim." Puvatɨ, na tuisɨghamin ingangarim, kar Ekiamɨn bizimra.
5 Kotiamɨn Dughiam tɨghar otivam. Kamaghɨn, ia gumazamizir igharazibar araziba tuisɨghan markɨ. Ia Ekiam izamin dughiam mɨzuam. A bizir mɨtarmemɨn mueghav itiba inigh angazangarimɨn dar atɨgham. Egh a gumazamiziba bar men navir averiabar itir nɨghnɨziba, azenim darɨgham. Eghtɨ dughiar kamɨn, God bar vaghvagh e mɨkɨm suam, en ingangarim deraz, o ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

6 Nan adarasi, kɨ ian nɨghnɨzibar akurvaghasa, Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga gɨnɨghnɨgh, egh Godɨn Akɨnafarim mɨkemezɨ moghɨn deravɨra an gɨn mangɨ. Egh ia arazir osirizir kamɨn mɨrara mangɨ. Ia akaba batogh uari fɨva, gumazamizir mabar ziaba fɨva igharazibar ziaba abɨnan markɨ.
7 Namakam, tina gumazir ekiamɨn nɨ atɨ? Nɨ ti bizir aghuir nɨ ititam, God dama a inizir puvatɨ, o? Guizbangɨra, bizir nɨ itiba, God nɨ ganɨngizɨ, nɨ manmaghsua uabɨ uan ziam fa, mati nɨ bizir kabagh amizɨ, da otifi?

8 Guizbangɨra, ia ti biziba bar izɨvaghama? Ia ti biziba bar izɨvagha deraghavɨram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, kɨ mamagh sua, ia guizɨn atrivibar ikɨtɨma, e ia ko uaghan atrivibar ikiam.
9 Kɨ ghaze, puvatɨ. Nan nɨghnɨzimɨn, God ti e aposelba isa, danganir bar gɨn itimɨn e atɨ. E mati gumaziba me kotɨn aven ghaze, e aremegham. Me nguazir kamɨn itir enselba ko gumazamiziba bar, men damazimɨn e mɨsueghtɨ, e arɨghregham.
10 E Kraisɨn ziam fer arazim bangɨn, e gumazamizir onganibar mɨn iti. Ezɨ ia Krais ko poroghav ikiava, ia fofozir gumazamizibar mɨn iti. E gavgaviba puvatɨ, ezɨ ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezɨ ia ziar ekiaba iti.
11 Bar fomɨra iza datɨrɨkɨn, e mɨtiriaba sara itima, kuariba puv en pɨrima, e korotiar bɨbɨziba azui. Ezɨ me tintinibar e mɨsozi, e deravɨra danganitam gaperazir puvatɨ.
12 E uari uan dafaribar ingangarir bar osɨmtɨzibagh ami. Me paza e mɨgeima, e deragh me damuasa Godɨn azangsɨsi. Me arazir kurabar e gamima, e pura nɨmɨra ikia osɨmtɨziba ateri.
13 Me akar bar kurabar e mɨgeima, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumazamiziba makuniziba. Gumazamizibar damazibar e mati bizir kurar bar mɨzɨrɨziba. E kamaghɨra ikia iza datɨrɨkɨn.

4:2: Lu 12:42 **4:2:** Luk 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2 **4:4:** Jop 9:2; Onger Akaba 143:2; Aghuzir Akaba 21:2; Rom 4:2 **4:5:** Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:5:** Rom 2:1; 2:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **4:6:** Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:6:** Rom 12:3; 1 Korin 1:12; 3:4; 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:7:** Jon 3:27; Rom 12:6; Jems 1:17; 1 Pita 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:8:** Akar Mogomem 3:17; 3:21 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33 **4:9:** Rom 8:36; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 6:9; Hibru 10:33 **4:10:** Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18 **4:10:** Aposel 26:24; 1 Korin 1:18; 3:18 **4:11:** Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:11:** Aposel 23:2; Rom 8:35; 2 Korin 11:23-27; Filipai 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:12:** Onger Akaba 109:28; Matyu 5:44; Aposel 18:3; 1 Korin 9:14-15; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8; 1 Timoti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:13:** Azir Akam 3:45

Polin ifongiam, Korinba an arazibar gin mangam

14 Akar kam, ia damuti ia
aghumsighasa ki an osirizir puvati.
Ki kamaghsua, ia mati nan boribara.
Ki ian nighnizibar amuti ia deragh
foghasa, egha akar kam osiri.
15 Gumazamizir bar avirim ia ko
ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian
akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia
afeziar vamira iti. Ki Akar Aghuim
inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia
Krais Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziamin oto.
16 Kamaghin ki ia gakaghori, ia nan
arazibar gan, dar gin mangi.
17 Bizir kam bagha, ki Timoti ia
bagha anemada. A nan otarimin min
iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin
ingangarim deragha an gari. Ki
kamaghin ifonge, a nan arazir ki
Kraisin poroghav ikia amibar gun
ia mikimam. Arazir kabara, ki
zurara nguibaba bar dar ghua, siosba
bar dar men sure gami. Eghti,
Timoti arazir kabar ia mikim, ian
nighnizibar amuti, da dikavam.

18 Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan
kogham, egha me akaba batogha uan
ziaba fe.
19 Puvati. Ekiam ifueghtima, ki
ia bagh zuamira izam. Egh ki
izeghamin dughiamin, ki gumazamizir uan ziaba feba, ki men akaba
baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi
foghasa, me gavgavir manam iti.
20 Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar
kinimin bizim puvati. Kar gavgavir
ekiam itir bizim.
21 Ezi ki manmaghin damuasa ia
ifonge? Ki ia misoghamin aghorim
inigh ia bagh izasa, ia ifonge? O ki
uan navim ia daningiva, ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5--6)

Gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

1 Ki kamaghin eghaghaniba baraki,
gumazamiziba tintinibar uari isava
akuir arazim ian tongin oto. Kar
arazir bar kuram. Arazir kam, Krais
gifozir puvatizir gumazamiziba amir
arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir
kamnang kamakin, gumazir mam
uan afeziamin amuim koma akui.
2 Egha ia manmaghin amigha
ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira?
Ia ti arazir uan ziaba fer kam
ateghiva azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima,
a ua ia ko ikian marki.
3 Guizbangira, ki uan inivafizimin
ian saghon iti, egha uan duamin ki ia
ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi
ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam
gamizimin arazim tuisigha gifa.
4 Egha ki kamaghin migei, ia en
Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim,
ko nan duam uaghan, ia ko ikiti,
5 ia gumazir kam isi, Satanin
dafarim datighti, an inivafizim ikuvigham. Ia kamaghin damighti,
Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kamin duamin akuragham.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

6 Ia uari uan ziaba fe, kar arazir
aghuim puvati. Ia ti kamaghin fozir

4:15: Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 **4:15:** Aposel 18:11; Galesia 4:19; Jems 1:18 **4:16:** 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 **4:16:** 1 Korin 11:1; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6; 2 Tesalonika 3:9 **4:17:** Ap 19:22, Fl 2:19-22 **4:17:** Aposel 19:22; Filipai 2:19-22 **4:19:** Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3 **4:19:** Aposel 18:21; 19:21; 1 Korin 16:5; 2 Korin 1:15; 1:23; Hibru 6:3 **4:20:** 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 **4:20:** 1 Korin 2:4; 1 Tesalonika 1:5 **5:1:** Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3 **5:1:** Ofa Gami 18:7-8; Godin Araziba 22:30; 27:20; Efesus 5:3 **5:3:** Kl 2:5 **5:3:** Kolosi 2:5 **5:4:** Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 **5:4:** Matyu 16:19; 18:18; Jon 20:23; 2 Korin 13:10 **5:5:** Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 **5:5:** Aposel 26:18; 1 Timoti 1:20 **5:6:** 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 **5:6:** 1 Korin 3:21; 15:33; Galesia 5:9; Jems 4:16

pu, yisin muziarim, a bret damuamin
plaua bar a gamima, a bui?
7 Kamaghin, ia yisin ghurimin
min arazir kuraba bar da batoghiva,
zuegh, mati bretin igiar yisba pu-
vatizimin min iki. Ki kamaghin fo,
ia yis puvatizir bretin min iti. Ia
fo, God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnizir Isar Ekiam, an ababanim
gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam
bagha sipsip isa ofa gami moghin, me
Krais isa sipsipin min a misoghezi, an
areme.
8 Kamaghin amizi, en araz-
iba, gumazamizir Isar Ekiar kam
damuasava amir arazibar min
mangi. Egh uan arazir kuraba bat-
uegh, mati me Isar Ekiam damuasa
uan dipenibar yisin ghuriba isa, da
makuri. Egh arazir zuruzim ko
guizin akamin gin mangiti, arazir
kam mati bretin igiar yis puvatizim.*
9 Akinafarir igharazir ki ia bagha
faragha osirizimin, ki kamaghin ia
mikeme, "Ia gumazamizir tintiniba
uari bakiava akuiba, me ko ikian
marki."
10 Ia bar nguazir kamin gumaza-
mizir arazir kurar kabagh amiba
ataghiraghasa, ki migeir puvati.
Gumazamizir tintinibar uari bakiava
akuiba, ko gumazamizir igharazibar
biziba bagha naviba dikaviba, ko
gumazamizir igharazibar biziba
okeiba, ko gumazamizir marvir
guabar ziaba feba, ia gumazamizir
kabanang bar me ataghiraghsi, ia bar
nguazir kamin ikian kogham.
11 Ki osirizir akar kam, an
mingarim kamakin: Gumazir
Kraisin adarazir aven iti tam arazir
kurabagh amua, gumazamizir uari
bakiava akuir arazim gami, o gu-
mazir igharazibar biziba bagha
navim dikafi, o marvir guabar ziaba
fe, o akar kuraba uari gasir arazim
gami, o dipar onganiba api, o gu-
mazir igharazibar biziba okei, ia
gumazir kam ko ikian marki. Egh ia
uaghan gumazir kamaghin amim ko
daghebar aman kogham.
12 Ezi manmakin? Ki ti Kraisin
adarazir azenan itir gumazamiziba
tuisizir ingangarim iti? Bar puvati.
Kraisin adarazir aven itir gumaza-
miziba tuisizir ingangarim, a ian in-
gangarimra.
13 Azenan itir gumazamiziba,
God uabi men araziba tuisigham.
Ezi Godin Akinafarim kamaghin
mikeme, "Ia gumazir kurar ian
tongin itim batokegh."

6

Kraisin adarazi uarira uari kot darighan marki

1 Ian tongin tav osimtizitam
Kraisin adarazir mavin ikia, tizim
bagha Godin gumazamiziba ategha
ghua Godin gin zuir puvatizibar
damazimin a isa kot garisi? Ia arazir
kam gamua aghumsizir puvati, o?
2 Ia ti kamaghin fozir puvati? E
Godin gumazamiziba, e nguazimin
itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia
guizbangira gin nguazir kamin biziba
tuisighamin fofozim ikiam, egha
datirighin manmaghsua osimtizir
muziarir kaba uarir tongin ia da
tuisighamin fofoziba puvati?

5:7: Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12 **5:7:** Ua Me Ini 12:5; 12:21; 13:7; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 5:6; 5:12 **5:8:** Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 **5:8:** Godin Araziba 16:3; Matyu 16:6; 16:12; Luk 12:1 * **5:8:** Ves 6in ikegha ghua ves 8in tuzir migirigiam, God Israelia Gitazir Dughiam an arazibagh nighnigha, Judaba amir arazibav gei. Ni Ua Me Ini 12:3-21 ko 13:5-7in gan. An arazir kaba bar dagh amizima, da Kraisin adarazir dabirabimin nedazim oto. **5:9:** Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 **5:9:** Matyu 18:17; 2 Korin 6:14; Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:14 **5:10:** Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 **5:10:** Jon 17:15; 1 Korin 1:20; 10:27 **5:11:** Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10 **5:11:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 2 Tesalonika 3:6; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **5:12:** Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 **5:12:** Mak 4:11; 1 Korin 6:1-4; Kolosi 4:5; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 3:7 **5:13:** Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24 **5:13:** Godin Araziba 13:5; 17:7; 21:21; 22:21-24 **6:2:** Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4 **6:2:** Daniel 7:22; Matyu 19:28; Akar Mogomem 2:26; 3:21; 20:4 **6:3:** 2 Pi 2:4, Ju 6 **6:3:** 2 Pita 2:4; Jut 1:6

3 Ia ti kamaghin fozir puvati? E
enselbar araziba tuisigham. E kam-
aghin damuva, e guizbangira nguazir
kamin osimtiziba tuisighamin fo-
fozim ikiam.
4 Kamaghin, osimtizitam ian tongin
otoghtima, tizim bagh ia osimtizir
kam tuisighamin ingangarim isava,
siosin azenan itir darazigh anidi?
5 Ia aghumsighasa, ki kamaghin
migei. Ki ghaze, ian tongin, gu-
mazir fofozim ititam ti mar ikia, egha
Kraisin adarazir tongin osimtiziba
tuisighamin fofozim ikiama.
6 Ezi manmaghsua, Kraisin adarazi
uari isava, gumazir nighnizir gav-
gavim Kraisin itir puvatizibar
damazimin ghua uari isa kot garisi.
7 Ia Kraisin adarasi, ia osimtiziba
uarir ikia, uari isa kotin zui, ezi ian
arazir kam kamaghin e gamizi e fo,
Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis.
Manmaghsua ia me ateghti, me paza
ia damuan ia aghua? Manmaghsua
ia me ateghti, me pura ian biziba
inian ia aghua?
8 Ia arazir aghuir kabar gin man-
gan aghuagha, uari paza me gamua
men biziba pura da isi. Egha arazir
kamra, ia uaghan uan adarazigh ami.
9 Gumazamizir arazir kurabagh
amiba, God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven mangan kogham.
Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari
uan navibagh ifaran marki. Gumaza-
mizir tintinibar uari isava akuiba, ko
gumazamizir marvir guabar ziaba
feba, ko poroghamiba uari bakeir
arazim gamiba, ko gumazir uarira
uari isa akua arazir aghumsizibagh
amiba,
10 ko okimakiar gumazamiziba, ko
gumazamizir igharaz darazir biziba
bagha navim dikaviba, ko dipar
onganiba apiba, ko akar kuraba
uari gasir arazim gamiba, ko gu-
mazir pura igharazibar biziba uari
bagha da isiba, gumazamizir kam-
aghin amiba bar, me God Bizibagh
Ativamin Dughiamin aven ikian
kogham.
11 Fomira ian marazi kamaghin ike.
Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an
gumazamizibar otifi. Ia, Ekiam Krais
Iesusin ziam ko en Godin Duamin
gavgavimin, God ia gamizi, ia an
damazimin derazir gumazamizibar
otifi.

En inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

12 Gumazamizir maba kamaghin
migei, "Bizitam nan suirazir pu-
vati, kamaghin ki biziba bar dar
amuam." A guizbangira, egh
ni uaghan nighnigh, bizir maba
nin dabirabimin akurvazir puvati.
Guizbangira, ki firighirigh biziba
bar dar amuam. Eghti bizitam
na damighti, ki an ingangarir gu-
mazimin min ikian kogham.
13 Gumazamizir maba ghaze,
"Dagheba, da navim bagha itir biz-
iba, ezi navim, a dagheba isir bizim."
Akar kam guizbangira, ezi God bizir
kamning viraram aning agivagham.
Eghti en inivafiziba, gumazamiziba
uari bakia akuir arazim bagh ikian
kogham. Puvati. En inivafiziba,
Ekiam bagh ikiva, an ingangarim
damuam. Ekiam en inivafizibar gara
dar akurvasi.
14 God uan gavgavimin Ekiam
gamizi, a ua dikafi, egh a uaghan en
inivafizibar amighti e ua dikavam.
15 Ia ti kamaghin fozir puvati?
Ian inivafiziba, da Kraisin ini-
vafizir akuaba. Kamaghin, ki ti
Kraisin inivafizir akua tam inighiva,

6:7: Mt 5:39, Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 **6:7:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Luk 6:29; Rom 12:17-19; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9 **6:9:** Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15 **6:9:** Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 22:15 **6:11:** Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22 **6:11:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7; Taitus 3:3-7; Hibru 10:22 **6:12:** 1 Ko 10:23 **6:12:** 1 Korin 10:23 **6:13:** Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7 **6:13:** Rom 14:17; 1 Korin 6:15; Kolosi 2:22-23; 1 Tesalonika 4:3-7 **6:14:** Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20 **6:14:** Rom 6:5; 6:8; 8:11; 1 Korin 15:20; 2 Korin 4:14; Efesus 1:19-20 **6:15:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:12, 4:16, 5:30 **6:15:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:12; 4:16; 5:30

amizir arazir kurabagh amimin inivafizimin poroghti, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghin damighan kogham!

16 Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning inivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Aning, inivafizir vamiram otogham."

17 Eghti gumazitam o amizitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamiram otogham.

18 Ia zurara arazir gumazamizir uari bakiava akuimin ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumazamiziba dagh amima, da inivafizimin azenan otifi. Ezi gumazim o amizim, gumazamiziba tintinibar uari ko akuir arazim damigh, a uabi uan inivafizim gasighasigham.

19 Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti.

20 God ivezir bar ekiamin ia givese. Kamaghin, ia uan inivafiziba isi, God daning an ziam fi.

Pol poroghamir arazimin akam migei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimin azangsiziba ikarvasi

1 Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin osiriziba ikarvaghasa. Gumazim o amizim poroghamim gamizir puvati, a dera.

2 Gumazamizir uari bakia akuir arazim, bar ekevima, kamaghin gumaziba bar, vaghvagh amuimin ikiti, amiziba bar, vaghvagh pamin iki.

3 Pamin inivafizim, kar an amuimin bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghira, amuimin inivafizim, kar an pamin bizim, amuim an anogoroghan kogham.

4 Amizim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, pam a gatifa. Kamaghira, gumazim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, amuim a gatifa.

5 Gua poroghamimning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghuagh, uan inivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikimsi, virara ifongegh uaning mikim suam, ga dughiar otevimin uan inivafizimning anogoregham, eghti arazir kam dera. Egh arazir kamin girara, gua ua uaningin porogh. Gua kamaghin damuan koghti, Satan gua gifarisi, gua gakaghonti, gua uan inivafizimin agorogem dikabiniva avegh, irigham.

6 Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir puvati.

7 Ki kamaghsua, gumazamiziba bar nan min pura odiaribar iki. God vaghvagha gavgavim isa, gumazamiziba vaghvagha me ganingi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti.

8 Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko amizir men paba ariaghirezziba, ki kamaghin migei, me nan min odiarimin ikiti, deragham.

9 Ni uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva,

---

6:16: Stt 2:24, Mt 19:5, Ef 5:31 **6:16:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Efesus 5:31 **6:17:** Jo 17:21-23, Ro 8:9-11, Ef 4:4 **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11; Efesus 4:4 **6:18:** Ro 1:24, 6:12-13, 1 Te 4:3, Hi 13:4 **6:18:** Rom 1:24; 6:12-13; 1 Tesalonika 4:3; Hibru 13:4 **6:19:** Ro 14:7-8, 1 Ko 3:16, 2 Ko 6:16 **6:19:** Rom 14:7-8; 1 Korin 3:16; 2 Korin 6:16 **6:20:** 1 Ko 7:23, Ga 3:13, Fl 1:20, Hi 9:12, 1 Pi 1:18-19 **6:20:** 1 Korin 7:23; Galesia 3:13; Filipai 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19 **7:1:** 1 Ko 7:8, 7:26 **7:1:** 1 Korin 7:8; 7:26 **7:3:** Kis 21:10, 1 Pi 3:7 **7:3:** Ua Me Ini 21:10; 1 Pita 3:7 **7:5:** Jol 2:16, Sek 7:3, 1 Te 3:5 **7:5:** Joel 2:16; Sekaraia 7:3; 1 Tesalonika 3:5 **7:7:** Mt 19:12, Ap 26:29, 1 Ko 12:11 **7:7:** Matyu 19:12; Aposel 26:29; 1 Korin 12:11 **7:9:** 1 Ti 5:14 **7:9:** 1 Timoti 5:14

ni amuimin iki, o pamin iki. Ni odi-
arimin ikitima, inivafizir agorogem
bar nin ekeveghti, ni gumazamiziba
pura tintinibar uari ko akuir arazim
bagh bar ikuvigham.
10 Poroghamiba, ki akar gavgavir
kam ia ganidi, kar nan akam puvati,
kar Ekiamin akam. A kamakin:
Amizim uan pam ataghiraghan
kogham.
11 Amizim uan pam ategh, a pura
iki. Puvatightima, a uamategh uan
pam bagh mangiva a ko navir vamira
iki. Eghti gumazim uaghan uan
amuim batoghan marki.
12 Ezi, gumazir igharazir maba,
ki kamaghin me mikimasa, akar
kam Ekiamin akam puvati. Ki uabi
kamaghin me migia ghaze, Kraisin
adarazir tavin amuim, nighnizir
gavgavim Kraisin ikian kogh, egh
amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti,
gumazir kam a batoghan kogham.
13 Eghti Kraisin adarazir amizitamin
pam, nighnizir gavgavim Kraisin
ikian kogh, egh gumazir kam a
ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam
anetaghiraghan marki.
14 Gumazir nighnizir gavgavim
Kraisin itir puvatizim, amizir
nighnizir gavgavim Kraisin itim ko
poroghti, arazir kamin God a damuti,
a God baghavira itir gumazimin
otogham. Ezi amizir nighnizir
gavgavim Kraisin itir puvatizim,
gumazir nighnizir gavgavim Kraisin
itim ko poroghti, arazir kamin God
a damuti, a God baghavira itir
amizimin otogham. Me kamaghin
amizir puvatizi, men boriba ti Godin
damazimin zuezir puvatighai. Ezi
datirighin men boriba God baghavira
itir boriba.
15 Ezi nighnizir gavgavim Kraisin
itir puvatizitav, nighnizir gavgavim
Kraisin itir tav ataghiraghsi, a dera. A
mar anetakigh. Arazir kam otoghti,
pam o amuir nighnizir gavgavim
Kraisin itim, datirighin poroghamir
arazir kam uam aning ikirarighan
kogham. Aning firiaghiri. Ia fo, God
navir amirizimin ikiasa en dia.
16 Ni amuim, ni manmaghin fogh,
uan pamin akuraghtima, a nighnizir
gavgavim Kraisin ikiam? Ni ka-
maghin fozir puvati. Ezi ni pam,
ni manmaghin fogh, uan amuimin
akuraghtima, a nighnizir gavgavim
Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni
uaghan fozir puvati.

E ikirimirir God e bagha inabazimin moghin ikiam

17 God vaghvagha e bagha inabazir
ikirimirim isa, e ganingi. Kamaghin,
e deravira ikirimirir kamin aven
daruam. Eghiva e ikirimirir God
faragha en diazim, e an ikiva kam-
aghira daruam. Ki zurara arazir kam
siosba bar men sure gami.
18 Gumazir mam, me an mikarzir
mogomemin inim atughti, gin God
an diaghti, a uan duar kurim mon-
gan marki. Eghti gumazitam, me an
mikarzir mogomemin inim atughan
koghti, gin God an diaghti, a uan
mikarzir mogomemin inim aghoran
marki.
19 Mikarzir mogomemin inim atuz,
o mikarzir mogomemin inim atuzir
puvati, aning pura bizim. Godin Akar
Gavgavibar gin zuir arazim, a bizir
ekiam.
20 E bar moghira, dughiar God en
diazimin, manmaghin itir ikirimirim
e faragha an ike, e ikirimirir kamra
ikiam.
21 Ni ti fomira ingangarir gumazir
kinim o ingangarir amizir kinimin
itima, God nin dia? Ni bizir kamin
osiman marki. Eghti tuavir ni
firighirighamin tam ikitima, ni tuavir
kamin gin mangi.
22 Gumazim ingangarir gumazir
kinimin itima, God an dia, ezi a

7:10: Mal 2:14-16 **7:10:** Malakai 2:14-16 **7:10:** Matyu 5:32; 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18 **7:15:** Ro 12:18, 14:19, Hi 12:14 **7:15:** Rom 12:18; 14:19; Hibru 12:14 **7:16:** 1 Pi 3:1 **7:16:** 1 Pita 3:1 **7:17:** 1 Korin 4:17; 7:20; 7:24 **7:19:** Jo 15:14, Ro 2:25, Ga 5:6, 6:15 **7:19:** Jon 15:14; Rom 2:25; Galesia 5:6; 6:15 **7:22:** Jo 8:36, Ga 5:13, Ef 6:6, Fm 16, 1 Pi 2:16 **7:22:** Jon 8:36; Galesia 5:13; Efesus 6:6; Filemon 1:16; 1 Pita 2:16

datirighin Ekiamin gumazimra. An Ekiamin damazimin firiaghirigha, ua ingangarir gumazir kinimin min itir puvati. Kamaghira, gumazim firiaghirigha itima, God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinimin min iti.
23 God bar ivezir ekiamin ia givese, kamaghin, ia gumazamizibar ingangarir gumazamizir kinibar min ikian marki.
24 Nan adarasi, manmaghin itir ikirimirim e an itima, God en dia, eghti ikirimirir kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odiarir gumazamizibagh anidi

25 Ekiam gumazamizir odiaribar mikimamin akatam na ganingizir puvati. Ezi ki uan nighnizimin gin mangi mikimasa. Ia fo, Godin apangkuvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazimin oto.
26 Ki dughiar kamin osimtizir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira ikiti, deragham.
27 Ni amuimin iti, ni anetaghiraghsi tuaviba burian marki. Ni odiarimin iti, ni poroghamim damusi nighnighan marki.
28 Ni amimin iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamin iki, kar arazir kuram puvati. Guizbangira gumazamizir poroghamibagh amiziba, nguazimin itir osimtiziba me bativam. Osimtizir kaba, ia bativan ki aghua.
29 Nan adarasi, ki kamaghin ia migei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamin tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghin iki.
30 Ezi gumazamizir aziba, me azi puvatizi moghin iki. Eghti gumazamizir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumazamizir bizibagh iveziba, me biziba puvatizi moghin iki.
31 Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumazamiziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham.
32 Ki kamaghin aghua, nguazir kamin navir osimtiziba tintinibar ian nighnizibagh ekuam. Odiarir gumazim, a mighigha Ekiamin bizibagh nighnigha, Ekiam ifongezir arazibar amuasa.
33 Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa.
34 Ezi kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odiarir amiziba, me mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko inivafiziba bar da isi God daning, egh God baghvira ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa.
35 Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ia zurara arazir aghuibar gin mangi, egh Ekiamin ingangarim damu. Biziba pura tintinimin ian nighnizibagh ekuan ki aghua.
36 Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuibar a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvati. Egh a ganti tuaviba ua puvatigham. Kamaghin a uan ifongiamin gin mangi, aning uaningin iki. An arazir kuram gamir puvati.
37 Eghti gumazitam uabin gavgavigh, avighan kogh, uan inivafizimin agorogem dikabiniva, uan

7:23: 1 Ko 6:20, 1 Pi 1:18-19 **7:23:** 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19 **7:25:** 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 **7:25:** 1 Korin 7:6; 7:10; 7:40; 2 Korin 8:8-10; 1 Timoti 1:12-13; 1:16 **7:28:** 1 Ko 7:38 **7:28:** 1 Korin 7:38 **7:29:** Ro 13:11 **7:29:** Rom 13:11 **7:31:** Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **7:31:** Onger Akaba 39:6; Jems 1:10; 4:14; 1 Pita 1:24; 1 Jon 2:17 **7:34:** Lu 10:40 **7:34:** Luk 10:40

nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimin ikian kogh, ga pura odiarimningin ikiam, arazir kam dera.
38 Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odiarimin itim, bar arazir aghuim gami.*
39 Amizitamin pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. An pam aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gumazitamin ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamin gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamin iki.
40 Ki uabi kamaghin nighnisi, an odiarimin iki, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnizi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

8

(Sapta 8--10)

Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibav gei

1 Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazamizir maba ghaze, "E bar, fofozim iti." Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumazamizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumazamizir igharazibagh ifongezir arazim, a gumazamizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi.*
2 Gumazitam o amizitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fofozim apengara iti.
3 Ezi gumazamizir God gifongeziba, God bar me gifo.
4 Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazim, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti.
5 Guizbangira, bizir aviriba me "god," dagh arigha, bizir aviriba me "ekiam," dagh arisi. Da guizbangira overiam o nguazimin iti, da pura biziba.
6 E Godin vamira iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumazamizibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Krais Iesus. A biziba bar dar ingarigha, e gamima, e angamira iti.
7 Ezi gumazamizir maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghuegha kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa. Men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatizi, me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami.
8 Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godin damazimin deravira ikian kogham.
9 Ia deravira ganigh, kamaghin fogh dagher tizir ia ifongezim, ia

* **7:38:** Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragha bigha migeir puvati. **7:39:** Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14 **7:39:** Rom 7:2-3; 2 Korin 6:14 **7:40:** 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8 **7:40:** 1 Korin 7:25; 1 Tesalonika 4:8 **8:1:** Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19 **8:1:** Aposel 15:20; 15:29; Rom 14:3; 14:10; 14:14; 1 Korin 10:19 * **8:1:** Polin dughiamin, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir gumazamiziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir darasi, bizir kam bagha Polin azangsisi, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham? **8:2:** 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:2:** 1 Korin 13:8-9; 13:12; Galesia 6:3; 1 Timoti 6:4 **8:3:** Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:3:** Matyu 7:23; Galesia 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6, 1 Ti 2:5 **8:4:** Godin Araziba 4:35; 4:39; 6:4; Aisaia 41:24; 1 Korin 10:19; Galesia 4:8; Efesus 4:6; 1 Timoti 2:5 **8:6:** Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:6:** Malakai 2:10; Jon 1:3; Aposel 17:28; Rom 11:36; 1 Korin 12:6; Efesus 4:5-6; Filipai 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:7:** Rom 14:14; 14:23; 1 Korin 10:28-29 **8:8:** Ro 14:17 **8:8:** Rom 14:17 **8:9:** Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13 **8:9:** Rom 14:13-15; 14:20; Galesia 5:13

pura aneremam. Eghti gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kamin ganiva, uam arazir kuramin aven mangam.

10 Ni gumazir fofozim itim, ni marvir guabar dipenimin mangi asizibar amiti, gumazamizir nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin ganti, nin arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam.

11 Eghti nin arazir kamin, fofozim gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba me gasighasigham. Kar, ian anav, Krais uaghan a bagha areme.

12 Ia oragh. Kraisin adarasi, men marasi, men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua men nighnizir gavgavibagh asighasisi, egha arazir kamin ia mati arazir kuramin Krais gami.

13 Kamaghin, dagher manam nan adarazir mav damighti, an arazir kuramin aven mangiti, ki tong uam asizitam ameghan kogham. Ki uan namakam damuti, an arazir kuramin aven mangan, ki aghua.

9

Pol aposelin ingangarimin ivezim isir puvatigha, bar akonge

1 Ia nan gan fogh, ki gumazir firiaghirizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an ganigha gifa. Egha ki Ekiamin ingangarim gamima, nan ingangarimin ia gamizima, ia Kraisin adarazir otifi!

2 Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, a ko poroghav itima, bizir kam kamaghin ian aka, ki guizin Ekiamin aposel.

3 Gumazamizir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua bagha me ikarvasi.

4 Kamaghin ti derazir puvati, e aposelba uan ingangarimin ivezim dagheba ko dipabar min da iniam? Guizbangira, e da iniam.

5 A ti kamaghin derazir puvati, e amuibar ikiva, me ko tuavir saghuiabar mangam. Mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghbuar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera.

6 Ga Barnabasra ti, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam.

7 Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, an dagheba isir puvati? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api.

8 Ia suam, ki ti nguazir kamin gumazamizibar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin mikeme.

9 Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia damisi an anogorogh an akam ikian marki.” God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati.

10 An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en migirigiam.

8:11: Ro 14:15-20 **8:11:** Rom 14:15-20 **8:13:** Ro 14:21, 2 Ko 11:29 **8:13:** Rom 14:21; 2 Korin 11:29 **9:1:** Ap 9:3, 9:15-17, 18:9, 26:16, 1 Ko 15:8, 2 Ko 12:12, Ga 2:7-8 **9:1:** Aposel 9:3; 9:15-17; 18:9; 26:16; 1 Korin 15:8; 2 Korin 12:12; Galesia 2:7-8 **9:2:** 2 Ko 3:2-3 **9:2:** 2 Korin 3:2-3 **9:4:** Lu 10:8, 1 Ko 9:13-14 **9:4:** Luk 10:8; 1 Korin 9:13-14 **9:7:** Lo 20:6, 2 Ko 10:4, 1 Ti 1:18, 1 Pi 5:2 **9:7:** Godin Araziba 20:6; 2 Korin 10:4; 1 Timoti 1:18 **9:9:** Lo 25:4, 1 Ti 5:18 **9:9:** Godin Araziba 25:4; 1 Timoti 5:18 **9:10:** 2 Ti 2:6 **9:10:** 2 Timoti 2:6

11 E Godin Duamin bizir aghuariba
ian tongin da opari. Eghti ia ini-
vafizimin akurvazir bizibar en akur-
vaghti, kamaghin ti deragham? Are,
arazir kam dera, e oparizir bizibar
dagheba iniam.
12 Ia igharaz darazir amaman-
garighti, me ia da biziba iniam, ia zu-
rara en amamangarightima, e biziba
iniam. Eghti bizir ia e ganidiba, me
ganidir bizibagh afiragham.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar,
e da isir puvatigha, kamaghin e
osimtizir aviriba ateri. E Kraisin Akar
Aghuimin tuavim apiran aghuagha,
kamaghin e da isir puvati.
13 Ia fo, gumazir Godin Dipenimin
ingangarim gamiba, me Godin
Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir
ofa gamir dakozimin ingariba, me
gumazamiziba ofa gamir asizir naba
isa da api. Ia ti kamaghin fozir
puvati?
14 Kamaghira, Ekiam migirigiar
kam e ganingi, gumazamizir Akar
Aghuim akuriba, me gumazamizir
Akar Aghuim barazibar dafarimin,
men inivafizimin akurvazir biziba
iniam.
15 Ezi arazir Ekiam damuasa
mikemezim, ki uabi a gamir pu-
vati. Egha datirighin uaghan, ki ian
bizitam iniasava akar kam osirir pu.
Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam
na daningam. Arazir ki amim, ki
a bagha bar akongezi gumazitam
anegivan ki bar aghua.
16 Ki Akar Aghuim akuniva, uabi
uan ziam fi bar akongeghan kogham.
Puvati. Akar aghuim akurir ingan-
garim, kar Ekiam na ganingizir in-
gangarim. Ki Akar Aghuim akunan
kogh bar ikuvigham.
17 Ki uabi uan ifongiamin gin
mangi ingangarir kam damuva, ki
an ivezim iniam. Puvati. Ekiam
ingangarir kam na ganingizi, ki a
gami.
18 Kamaghin, ki ivezir manam
iniam? Ki Akar Aghuim akura
iniasava amir biziba, ki da isir puvati.
Ki pura Akar Aghuim gumazamiz-
ibav kinasa, bar akonge. Ezi bar
akongezir arazir ki isir kam, a mati
nan ivezimra.

Pol gumazamiziba bar men ingangarir gumazimin min iti

19 Ki firiaghirigha iti, egha gu-
mazitamin ingangarir gumazimin
itir puvati. Egha ki uan ifongiamin
gumazamiziba bar men ingangarir
gumazimin min oto. Ki gumaza-
mizir avirim uam me inigh, Kraisin
adarazir aven izasa. Kamaghin, ki
men ingangarir gumazim min iti.
20 Ki Judaba ko itir dughiamin, ki
me iniasa, kamaghin ki Judan Araz-
ibar gin zui. Ki uabi Moses Osi-
rizir Arazibar apengan itir puvati. Ki
Moses Osirizir Arazibar apengan iti
darasi ki me iniasa, kamaghin ki men
damazimin, Moses Osirizir Arazibar
apengan itir gumazimin min iti.
21 Kamaghira, ki Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba iniasa. Kam-
aghin, ki me ko ikia, mati Kantrin
Igharazibar Gumazimin min iti. Egha
ki kamaghin amua, Godin arazim
ataghizir puvati. Guizbangira, ki
Kraisin arazimin apengan ikiavira iti.
22 Ki gumazamizir nighnizir gav-
gavir muziariba itiba, me iniasa. Ka-
maghin, ki men damazibar, ki gav-

9:11: Ro 15:27, Ga 6:6 **9:11:** Rom 15:27; Galesia 6:6 **9:12:** Ap 20:33-35, 1 Ko 9:15, 9:18, 13:7, 2 Ko 11:7-9, 11:12 **9:12:** Aposel 20:33-35; 1 Korin 13:7; 2 Korin 11:7-9; 11:12 **9:13:** Wkp 6:16, 6:26, Nam 18:8, 18:31, Lo 10:9, 18:1 **9:13:** Ofa Gami 6:16; 6:26; Diboboniba 18:8; 18:31; Godin Araziba 10:9; 18:1 **9:14:** Mt 10:10, Lu 10:7, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **9:14:** Matyu 10:10; Luk 10:7; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **9:15:** Ap 18:3, 20:34, 2 Ko 11:10, 1 Te 2:9 **9:15:** Aposel 18:3; 20:34; 2 Korin 11:10; 1 Tesalonika 2:9 **9:16:** Jer 20:9 **9:16:** Jeremaia 20:9 **9:17:** 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25 **9:17:** 1 Korin 3:8; 3:14; 4:1; Galesia 2:7; Kolosi 1:25 **9:18:** 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 **9:18:** 1 Korin 10:33; 2 Korin 4:5 **9:19:** Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1 **9:19:** Matyu 20:26-27; Galesia 5:13; 1 Pita 3:1 **9:20:** Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 **9:20:** Aposel 16:3; 18:18; 21:20-26 **9:21:** Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 **9:21:** Rom 2:12-14; Galesia 2:3; 3:2; 5:13 **9:22:** Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29 **9:22:** Rom 11:14; 15:1; 1 Korin 10:33; 2 Korin 11:29

gaviba puvatizir gumazimin min iti. Ki gumazamizir guar aviriba, men tarazi iniasa, tuavir aviriba buri. Kamaghin ki pura tintinimin gumazamiziba bar men arazibar min zui.
23 Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumazamizir nighnizir gavgavim Akar Aghuimin itiba, me daningam. Ki kamaghsua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusin Akar Aghuim damuti a gavgavasa, kamaghin ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

24 Gumazir ivemariba, me bar ivemara, vamira ivezim isi. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemar egh ivezim iniam.
25 Eghti gumazitam ivemarimin faragh otoghsi, inivafizimin ifongiam dikabiragh, ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam.
26 Kamaghin, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimin garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, pura agharim akurir puvatizim.
27 Puvati. Ki uan inivafizim misogha a dikabirima, a nan apengan iti. Ki kamaghin aghua, ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimiva, gin ivezim inighan kogham.

10

Ia uaribagh gan, ia ifavariba ko osimtiziba bangin iran marki

1 Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba bar ghuariar God tuavimin men akakazimin apengan iti. Ezi me bar deravira Ongarir Aghevim abigha ghue.
2 Egha me bar ghuariam ko ongarimin rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumazamizibar otifi.
3 Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame.
4 Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim gamizima, dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi dagiar kam, a Krais uabi.*
5 Ezi God gumazamizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba tintinimin danganir dipaba puvatizimin pura da kavamangi.
6 Ezi arazir me amizir kaba, da mati ababaniba, e dar ganigh ua men min bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham.
7 Mati me marazi amizi moghin, ia marvir guabar ziaba fan marki. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami."
8 Mati men marazi amizi moghin, e gumazamiziba uari bakiava akuir arazim damuan kogham. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000pla gumazamiziba ariaghire.

9:24: Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1 **9:24:** Galesia 5:7; Filipai 3:14; 2 Timoti 4:7; Hibru 12:1 **9:25:** Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10 **9:25:** Efesus 6:12; Filipai 3:14; 2 Timoti 2:4-5; 4:8; Jems 1:12; 1 Pita 1:4; 5:4; Akar Mogomem 2:10 **9:27:** Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2 Ko 13:5-6, Kl 3:5 **9:27:** Rom 6:18-19; 8:13; 13:14; 2 Korin 13:5-6; Kolosi 3:5 **10:1:** Kis 13:21-22, 14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13 **10:1:** Ua Me Ini 13:21-22; 14:22-29; Diboboniba 9:18; Nehemia 9:12; Onger Akaba 78:13 **10:3:** Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24 **10:3:** Ua Me Ini 16:35; Nehemia 9:15; 9:20; Onger Akaba 78:24 **10:4:** Sng 78:15 **10:4:** Onger Akaba 78:15 * **10:4:** Akinafarir Mosesin ingangarimin gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning Israelia dipam dagiamin a inizir arazim geghari. Mam, Ua Me Ini 17:1-7in iti, ezi mam Diboboniba 21:1-13in iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam Israelian gin danganir me aruiba bar dagh arui. **10:5:** Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju 5 **10:5:** Diboboniba 14:16; 14:29-30; Onger Akaba 106:26; Hibru 3:17; Jut 1:5 **10:6:** Nam 11:4, 11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11 **10:6:** Diboboniba 11:4; 11:34; Onger Akaba 106:14; 1 Korin 10:11 **10:7:** Kis 32:6, 1 Ko 10:14 **10:7:** Ua Me Ini 32:6; 1 Korin 10:14 **10:8:** Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14 **10:8:** Diboboniba 25:1-18; Onger Akaba 106:29; Akar Mogomem 2:14

9 Mati men marazi amizi, kuruzir
kuraba me givima me ariaghirezi
moghin, e Krais bizitam damusi a
gakaghonan kogham.
10 Mati men marazi amizi,
Ovevemin Ensel iza me misoghezi me
ariaghirezi moghin, Ia God gimoman
marki.
11 Bizir me batozir kabanang,
da mati ababaniba, eghti gu-
mazir igharaziba dar ganam. God
kamaghin ifonge, da nighnizim
e datirighin itir gumazamizibar
anighti, e deraghvira uari bagh
ganam. Kamaghin, gumazamiz-
iba fomira eghaghanir kaba Godin
Akinafarimin e bagha da osiri.
Dughiar e itir kam, kar nguazim
givamim dughiar abuananam.
12 Kamaghin, gumazitam o
amizitam suam, ki tugha gavgafi, a
deragh gan, egh iran marki.
13 Osimtizir ia bativiba, da osimtizir
kabanangira, gumazamiziba bar me
batifi. Ezi God uan akar dikirizimin
gin ghua, osimtizir ian gavgavibagh
afirazi tam ateghti, a ia batoghan
kogham. Osimtiziba ia bativti, God
ian akuraghsi tuavim damigham. Tu-
avir kam kamakin: a ia damighti, ia
tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir
kam ia abiraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningin ziaba fan kogham

14 Kamaghin, nan namakaba, ia
marvir guabar ziaba fer arazimin
saghon iki.
15 Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia
migei. Ia uari nan akaba tuisigh.
16 Kavin kam Godin bizir aghuiba
an itima, e a bagha God minabi. E
an wainin dipam apir dughiamin an
e gamima, e bar moghira uari inigha
Kraisin ghuzimin posi. Ezi bretin e
bizir kam, e anepir dughiamin, an e
gamima, e bar moghira uari inigha
Kraisin inivafizimin posi.
17 Bretin rubuzir vamira iti, ezi
e bar moghira uari inigha bretin
rubuzir kamnaghiram apa, kam-
aghin e gumazamizir aviriba, e
inivafizir vamira iti.
18 Ia Israelian arazim ginighnigh.
Me ofa gamir dakozim gisin tuezir
asiziba apir dughiamin, me uari
inigha ofa God ganidi.†
19-20 Ki kamaghin migeir puvati,
asizir me isa ofan min marvir
guabagh anidiba, da bizir ekiam,
o marvir guaba da bizir ekiaba.
Puvati, da pura biziba. Guizbangira,
ki kamaghin migei, Godin ziam fer
puvatizir darazi ofa gamir biziba, me
da isa asebagh anidi. Me God bagha
ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh
aseba ko poghan, ki aghua.
21 Ia Ekiamin kap ko asebar kap
viraram aningin daman marki. Egh
ia Ekiamin dagher dakozim ko ase-
bar dagher dakozim viraram aningin
daman marki.
22 E ti Ekiam damighti, an
navim ikuvigham o? En gavgavim
ekevegha, Ekiamin gavgavim gafi-
ras? Bar puvati!

E zurara Godin ziam fam

23 Marazi ghaze, "God en ama-
mangarigha ghaze, e biziba bar dar
amuam." Ezi e amir bizir maba

10:9: Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16 **10:9:** Ua Me Ini 17:2; 17:7; Diboboniba 21:5-6; Godin Araziba 6:16 **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17 **10:10:** Ua Me Ini 16:2; Diboboniba 14:2; 14:29; 14:37; 16:41-49; 1 Eghaghaniba 21:15; Hibru 3:11; 3:17 **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18 **10:11:** Rom 15:4; 1 Korin 10:6; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7; 1 Jon 2:18 **10:13:** Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9 **10:13:** Jeremaia 29:11; 1 Korin 1:9; 2 Pita 2:9 **10:14:** 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21 **10:14:** 2 Korin 6:17; 1 Jon 5:21 **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46 **10:16:** Matyu 26:26-28; Mak 14:22-24; Luk 22:19-20; Aposel 2:42; 2:46 **10:17:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16 **10:17:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:16 **10:18:** Wkp 7:6, 7:15 **10:18:** Ofa Gami 7:6; 7:15 † **10:18:** Grighin akamin, vezin kam deragha migirigiam a bighizir puvati. **10:19-20:** Godin Araziba 32:17; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 8:4; Akar Mogomem 9:20 **10:21:** Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16 **10:21:** Godin Araziba 32:38; 2 Korin 6:15-16 **10:22:** Lo 32:21, Ese 22:14 **10:22:** Godin Araziba 32:21; Esekiel 22:14 **10:23:** 1 Ko 6:12 **10:23:** 1 Korin 6:12

deravira en akurvazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarasi, da gavgavim e ganidir puvati.

24 E uarira uarir akurvaghsi, nighnighan kogham. Puvati, e igharaz darazir akurvaghsi nighnigham.

25 Asizir me maketin amadiba, ia dar ami. Egh navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azangsighan marki suam, a dera o a ikufi. Puvati.‡

26 E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.”

27 Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitaba, ia ko damisi ia mikimti, ia ifongegh, me ko mangi. Dagher manam me ia danighti, ia pura aneremi. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin azangsighan marki suam, dagher kam deras, o a ikufi.

28 Eghti tav ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazim o amizir ia mikemezim bagh nighnigh, daman marki. Ia pazi damuan marki.

29 Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamin migei, a ua suam, ia pazav ami.

Eghti tav kamaghin azangsigham, tizim bagh ki gumazamizir igharazibar nighnizimin gin mangiva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham?§

30 Ki God minabagh damiti, gumazamizir igharaziba tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam?

31 Kamaghin, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningisi, bizir kaba bar dar amu.

32 Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki.

33 Egh ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumazamiziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki amir araziba bar, me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumazamizir igharazibar akurvaghasava ami.

11

1 Mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin, ia nan arazibar gin mangi.

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibav gei

(Sapta 11--14)

Pol dapaniba aver arazimin migei

2 Ia zurara na ginighnigh migirigiar ki ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.

3 Egha ki kamaghsua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Krais, a gumaziba bar men dapanim, ezi pam uan amuimin dapanim, ezi God Kraisin dapanim.

4 Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam

10:24: Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21 **10:24:** Rom 15:1-2; 1 Korin 13:5; Filipai 2:4; 2:21 ‡ **10:25:** Dughiar mabar me asiziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamaghin migei, Kraisin adarazi maketin ivezir asizibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, paza damigham. Puvati. Me dar amam. **10:26:** Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1 **10:26:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 24:1 **10:27:** Lu 10:8 **10:27:** Luk 10:8 **10:28:** 1 Ko 8:7 **10:28:** 1 Korin 8:7 **10:29:** Ro 14:16 **10:29:** Rom 14:16 § **10:29:** Grighin akam vezin kamin migirigiam deravira anebighizir puvati. **10:30:** Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4 **10:30:** Rom 14:6; 1 Timoti 4:3-4 **10:31:** Kl 3:17, 1 Pi 4:11 **10:31:** Kolosi 3:17; 1 Pita 4:11 **10:32:** Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5 **10:32:** Rom 14:13; 1 Korin 8:13; 2 Korin 6:3; 1 Timoti 3:5 **10:33:** Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24 **10:33:** Rom 15:2; 1 Korin 9:20-22; 10:24 **11:1:** 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **11:1:** 1 Korin 4:16; Efesus 5:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **11:3:** Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6 **11:3:** Jenesis 3:16; 1 Korin 3:23; 15:27-28; Efesus 5:23; 1 Pita 3:1; 3:5-6

azenim darigh, gumazir kam uan dapanim Krais, aghumsizim a ganidi.
5 Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim ko, aning uaghara aghumsizim anidi.
6 Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighti an otefegh. A uan dapanarizim apir, o bar a gisan aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh.
7 Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, uan pamin ziar ekiam akakasi.
8 God amizimin inivafizimin gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin inivafizimin amizimin ingari.
9 Egha God amizimin akurvaghasa nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin akurvaghasa nighnigha, amizimin ingari.
10 Egh enselba amizir kamin gansi, amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a gavgavim ikia uabi uan dapanim gativa Godin ingangarim gami.*
11 E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim amizimin akurvazim.
12 Faraghavira God gumazimin inivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin inivafizimin otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.
13 Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera?
14 Nguazir kamin gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, kamaghin deraghan kogham.
15 Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim, egha gumazamizibar damazimin ziar ekiam a ganidi. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a ganingi.
16 Eghti gumazitam o amizitam nan migirigiar kaba adoghsi, a deravira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

Korinba Ekiam Ginighnizir Isamin Dughiam, arazir aghuim gamir puvati

17 Ki datirighin arazitabar ia mikemeghtima, ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham.
18 Ki faraghavira kamaghin ia mikimam, ki orazi, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamin iti.
19 (Ki kamaghin fo, ia uari abigh, deravira foghasa, ian gumazamizir manaba guizin God ifongezir arazibar gin zui.)
20 Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir Isam api. Egha ia guizbangira anepir puvati.
21 Ia damasava amigha, ian marazi vaghvagha faraghavira uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara itima, marazi

11:7: Stt 1:26-27, Je 3:9 **11:7:** Jenesis 1:26-27; Jems 3:9 **11:8:** 1 Ti 2:13 **11:8:** 1 Timoti 2:13 **11:8:** Jenesis 2:18-23 * **11:10:** Grighin akam vezin kamin deravira bigha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatigha, Godin akam azenim garisi, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganidi. Kamaghin me uan dapaniba aviti, me bar fogh suam, amiziba gavgavim ikia uari uan dapanibagh ativa Godin ingangarim gami. **11:18:** 1 Ko 1:10-12, 3:3 **11:18:** 1 Korin 1:10-12; 3:3 **11:19:** Lo 13:3, 1 Jo 2:19 **11:19:** Godin Araziba 13:3; 1 Jon 2:19

pamtemin dipar onganiba apava ongani.
22 Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh ian ziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikiman kogham. Bar puvati.

Ekiam Iesus bret ko wainin dipam aposelbagh aningi
(Matyu 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

23 Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganingi. Akar kam kamakin: Dimagarir Judas Ekiam Iesus isava apanibar agharim gatizimin, Iesus bret inigha,
24 God minabagha anebigha ghaze, "Kar nan inivafizim, ki ian akurvaghasa anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh."
25 Me amegha givazi, a wain apir kap inigha, kamaghiram ami. A kamaghin migei, "Wain apir kavin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva na ginighnigh."
26 Iesusin akar kam kamaghin en aka, zurara dughiabar ia bretin kam, ko wainin kavin kam amiva, ia Ekiamin ovevemin gun mikim, mangi dughiar a uamategh izamimin tugham.

E deravira uan naviba tuisighiva Ekiam Ginighnizir Isam amam

27 Eghti tina Ekiamin bret o an wainin kavin apir dughiamin, an arazir aghuitam damuan kogh, kamaghin an arazir kurabar Ekiamin ghuzim ko inivafizim gami.
28 Gumazamiziba faragh deraghvira uan naviba tuisigh, egh bretin kam ko wainin kavin kamin dami.
29 Kamaghin tina Ekiamin inivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin kavin damiva, a uabi pazi uabi damuti, God ivezir kuram a daningam.
30 Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egha marazi ariaghire.
31 Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham.
32 Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin a en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.
33 Kamaghin amizi, nan adarasi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam amasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam.
34 Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, dar kiram.

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

1 Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuibar ia mikimasa.
2 Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintinimin ia

11:22: Je 2:5-6 **11:22:** Jems 2:5-6 **11:23:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 22:19 **11:23:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 22:19 **11:25:** Kis 24:6-8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Hi 8:8-13 **11:25:** Ua Me Ini 24:6-8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Hibru 8:8-13 **11:26:** Jo 14:3, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **11:26:** Jon 14:3; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **11:27:** Nam 9:10, 9:13, Jo 6:51, 6:63-64, Hi 10:29 **11:27:** Diboboniba 9:10; 9:13; Jon 6:51; 6:63-64; Hibru 10:29 **11:28:** Mt 26:22, 2 Ko 13:5, Ga 6:4 **11:28:** Matyu 26:22; 2 Korin 13:5; Galesia 6:4 **11:31:** Sng 33:5, 1 Jo 1:9 **11:31:** 1 Jon 1:9 **11:32:** Sng 94:12-13, Hi 12:5-6, 12:11 **11:32:** Onger Akaba 94:12-13; Hibru 12:5-6; 12:11 **12:2:** Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:2:** Onger Akaba 115:5-7; Habakuk 2:18-19; Efesus 2:11-12; 1 Pita 4:3

getuima, ia migeir puvatizir marvir
guar kaba pura dar gin zui.
3 Kamaghin, ia kamaghin foghasa
ki ifonge. Godin Duam gumazitamin
ikitima a kamaghin mikemeghan
kogham, "Iesus, a ikufigh." Ezi
uaghan Godin Duam puvatizir gu-
mazitam kamaghin mikemeghan
kogham, "Iesus, an Ekiam."
4 Godin Duam bizir aghuir guar
aviribagh ami, Duar kamra ada nidi.
5 God bagha ingarir tuavir guar
aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha
ingari.
6 Ingangarim gamir arazarazir
aviriba iti, ezi Godin vamirara
gavgavim ko fofozim bar gumaza-
mizibagh anidima, me ingangarir
kabagh ami.
7 Godin Duam gumazamiziba vagh-
vagha men aven uan ingangarim
akakasi, egh tuavir kamin a gumaza-
miziba bar men akurvagham.
8 Gumazamizibar tav, Godin
Duam akar nighnizir aghuiba itim
mikimasa gavgavim a ganidi. Egha
gumazamizir igharaziba, Duar
kamra akar fofozim bar izivazim
mikimasa gavgavim a ganidi.
9 Duar kamra, nighnizir gavgavim
ikiasa gavgavim gumazir mam
ganidi. Egha Duar kamra, arimariar
gumazamiziba amuti, me ghuam-
aghamin gavgavim gumazamizir
igharazibagh anidi.
10 Egha igharazitav, a mirakelbagh
amir gavgavim a ganidi. Egha
igharazitav, a Godin otivir akabar
gun migeir gavgavim a ganidi. Egha
igharazitav, a duaba tuisighamin
gavgavim a ganidi. Egha igharazitav,
Godin Duamin otivir mizer guar
aviribav kimamin gavgavim a ganidi.
Egha igharazitav, a mizer kabagh
ighavkinamin gavgavim a ganidi.
11 Duar vamira, anarira bizir kaba
bar dagh ami. A uabi ifongezi
moghin, bizir aghuarir mam isa
gumazamizir mabagh aniga, ua
bizir igharazir aghuir mam isa,
gumazamizir igharazibagh anidi.

E bar moghira, e mati inivafizir vamiran akuaba

12 Gumazamiziba vaghvagha ini-
vafizir vamira, egha akuar aviriba
iti. Ezi akuar avirir kaba, inivafizir
vamiran poro. Ezi Kraisin sios
uaghan kamaghira.
13 Duar vamira bar moghira e ruezi,
e inivafizir vamiran min iti. E Judaba
ko Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, ko ingangarir gumazamizir
kiniba ko firiaghirezir gumazamiz-
iba, Godin Duam bar moghira e
gamizi, mati gumazamizir aviriba
uari inigha dipar itarir vamiran api
moghin, e uari inigha Godin Duam
ko poro.
14 E fo, inivafizim an akuar vamira
puvati, an akuar aviriba iti.
15 Eghti suem suam, "Ki dafarim
puvati, egha ki inivafizimin akuam
pu," puvati, suem a inivafizimin
akuar mam.
16 Eghti kuarim suam, "Ki damazim
puvati, egha ki inivafizimin akuam
pu," puvati, kuarim a inivafizimin
akuar mam.
17 Eghti inivafizim bar moghira
damazimra, a manmaghin or-
agham? Egh inivafizim bar moghira
kuarimra, a manmaghin bizibar
mughuriabar amuam?

12:3: Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:3:** Matyu 16:17; Mak 9:39; 2 Korin 3:5; 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:4:** Efesus 4:4; Hibru 2:4; 1 Pita 4:10 **12:4:** Rom 12:6-8 **12:5:** Ro 12:6-8, Ef 4:11 **12:5:** Rom 12:6-8; Efesus 4:11 **12:7:** 1 Ko 14:26, Ef 4:7, 1 Pi 4:10-11 **12:7:** 1 Korin 14:26; Efesus 4:7; 1 Pita 4:10-11 **12:8:** 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:8:** 1 Korin 13:2; 2 Korin 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:9:** Matyu 17:19-20; 1 Korin 13:2; 2 Korin 4:13; Jems 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1 **12:10:** Aposel 2:4; Rom 12:6; 1 Korin 14:5; 14:29; 1 Jon 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:11:** Rom 12:4-8; 1 Korin 7:7; 2 Korin 10:13; Hibru 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:12:** Rom 12:4-5; 1 Korin 10:17; Galesia 3:16; Efesus 4:4; 4:16 **12:13:** Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11 **12:13:** Jon 6:63; Rom 6:5; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **12:18:** Ro 12:3, 1 Ko 3:5, 12:11, 12:28 **12:18:** Rom 12:3; 1 Korin 3:5; 12:11; 12:28

18 Ezi guizin inivafizim kamaghin
puvati. God an akuaba uabi ifongezi
moghin, vaghavagha bar da isa an
poke.
19 Inivafizim an akuar vamira
ikiva, kamaghin a guizin inivafizim
puvati.
20 Ezi inivafizim a kamaghin pu-
vati. Inivafizim akuar aviriba ikia,
bar inivafizir vamiran poke.
21 Eghti damazim kamaghin da-
farimin mikiman kogham, "Ni ikian
koghti, ki uabira deravira ikiam."
Eghti dapanim uaghan kamaghin
suem mikiman kogham, "Ni ikian
koghti, ki uabira deravira ikiam."
22 Puvati. Inivafizimin akuar maba,
e dav gia ghaze, da gavgaviba pu-
vatigha pura biziba, eghti da ikian
koghti, inivafizim deraghvira ikian
kogham. Bar puvatigham.
23 Egha inivafizimin akuar maba,
e dav gia ghaze, da derazir puvati.
Egha e bar deravira da asi. Egha
inivafizimin akuar e aghumsiziba, e
bar deravira da ave.
24 Egha inivafizir akuar igharaziba,
e da ave puvatizi, da pura iti. God
bar deravira inivafizimin akuabar in-
garizi da bar uari akufa. Egha ka-
maghin inivafizir akuar ziaba pu-
vatizibagh amizi, da uaghan ziar eki-
aba iti.
25 God kamaghin ifonge, ini-
vafizimin akuaba uari abighan kogh,
bar uari inigh uarir akurvaghsi
nighnigham.
26 Kamaghin amizi, inivafizimin
akuatam mizazim initi, inivafizimin
akuaba uaghan bar mizazim iniam.
Eghti inivafizimin akuatam ziar
ekiam initi, inivafizir akuar igharaz-
iba uaghan a ko bar akongegham.
27 Ia bar moghira Kraisin ini-
vafizim. Egha ia vaghavagh an
inivafizimin akuaba.
28 Egha God siosin ingangarim
damuasa, faragha aposelbav sefe,
egha aposelbar gin, a uan akamin
otivir akabar gun migeir gumaza-
mizibav sefe, egha men gin, God
ifongezir arazibar igharaz darazir
sure gamir gumazamizibav sefe.
Egha uaghan mirakelbagh amir
gumazamiziba ko, gumazamizir
arimariabagh amima da ghuamaz-
iba ko, gumazamizir igharaz darazir
akurvaziba ko, siosin ingangaribar
amuasa gumazamizibav gia ingan-
gariba vaghvagh me ganidiba ko,
Godin Duamin otivaghirir mizebav
geir gumazamizibav sefe.
29 Ezi manmakin? Me ti bar aposel-
bar ingangarim damuam? Me ti bar
Godin otivir akabar gun migeir in-
gangarim damuam? Me ti bar gu-
mazamizibar sure gamir ingangarim
damuam? Me ti bar mirakelbagh
amir gavgavim ikiam?
30 Me ti bar arimariabar amuti da
ghuamaghamin gavgavim ikiam?
Me ti bar Godin Duamin otivaghirir
mizebav kimam? Me ti bar mizer
kabagh ighavkinamin fofozim
ikiam? Bar puvati, me bar vaghav-
agha ingangariba iti.
31 Ia Godin Duam anidir gav-
gavir faragha zuiba ia da inisi, bar
ifongegh. Eghti ki datirighin arazir
faraghavira itim, ki ian akagham.

13

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

1 Ki enselba migeir mizeba o
nguazimin itir gumazamizibar ak-
abav geir fofozim ikiva, ki igharaz
darazi ifongeghan koghti, da pura
bizim. Ki mati dibiarimin min pura
nidi, egha belon min pura tingazi.
2 Eghti God gavgavim na danighti,
ki an otivir akabar gun migeir
gavgavim ikiva, Godin nighnizir
mogomebagh fogh, fofozir aviriba
bar ikiva, nan nighnizir gavgavim
bar ekevegh na damuti ki mighsiaba
munamangamin gavgavim iki, egh

12:27: Ro 12:5, Ef 1:23, 5:30, Kl 1:24 **12:27:** Rom 12:5; Efesus 1:23; 5:30; Kolosi 1:24 **12:28:** Ap 13:1, Ro 12:6, Ef 2:20, 4:11-12 **12:28:** Aposel 13:1; Rom 12:6; Efesus 2:20; 4:11-12 **12:31:** 1 Ko 14:1 **12:31:** 1 Korin 14:1 **13:2:** Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:8-10, 12:28 **13:2:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:8-10; 12:28

ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura bizim.

3 Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar anighiva, uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham.*

4 Gumazim o amizir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuibar gumazamiziba bar me gamua, igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, uabi uan ziam fer puvati.

5 An akaba batozir arazim gamir puvatigha, uabira uabi ginighnizir puvatigha, zuamira navim isir puvatigha, arazir kurar me a gamibagh nighnighavira itir puvati.

6 An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha iti.

7 Gumazamizir igharaz darazigh ifongeziba, bizir kaba men otivam. Me biziba bar da aterti, bizitam me abinan kogham. Egh me nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir me fogha iniamiba bagh mizuam ikiva, osimtizibar dughiamin, me tugh gavgavigh irighan kogham.

8 Eghti igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givagham. Eghti Godin Duamin otivaghirir mizeba mangi givagham. Eghti gumazamizibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givagham.

9 Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong otefe.

10 Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kamin, bizir mong otevezir kaba, da givagham.

11 Ki borimra ikiava, ki borimin min migiava amuava, borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, ua boribar arazir kabagh amir puvati.

12 Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganganimin aven dar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifozi mokin.

13 Guizbangira, arazir pumuning ko mikezim zurara ikivira ikiam. Dar kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Ezi arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14

Ia Godin otivir akabar gun mikimsi bar ifongegh

1 Ia igharaz darazigh ifongeghsi pamtemin ingar. Egh Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia a inisi bar ifongegh.

2 E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me

---

13:3: Mt 6:2 **13:3:** Matyu 6:2 * **13:3:** Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamin migirigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, “ki uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham.” Ezi maba akar kam iti, “Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam.” **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:4:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Pita 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:5:** 1 Korin 10:24; Filipai 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:6:** Onger Akaba 10:3; Rom 1:32; 12:9; 2 Jon 1:4 **13:7:** Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:7:** Rom 15:1; 1 Korin 9:12; Galesia 6:2; 2 Timoti 2:24; 1 Pita 4:8 **13:12:** Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:12:** Matyu 18:10; 2 Korin 3:18; 5:7; Filipai 3:12; Jems 1:23; 1 Jon 3:2 **13:13:** 1 Te 1:3, 1 Jo 4:16 **13:13:** 1 Tesalonika 1:3; 1 Jon 4:16 **14:1:** 1 Ko 12:31, 14:39 **14:1:** 1 Korin 12:31; 14:39 **14:2:** Ap 2:4, 10:46 **14:2:** Aposel 2:4; 10:46

gumazir igharazim ko migeir puvati.
Me God ko migei. Guizbangira,
gumazamiziba me migeir bizibagh
fozir puvati. Me Godin Duamin
gavgavimin, guizin akar mogomebav
gei.
3 Ezi gumazamizir Godin otivir
akabar gun migeiba, me gumaza-
mizibav gia, men nighnizir gavgav-
iba gavgavim dagh aniga, arazir
aghuibar amuasa me abira, men
navibagh amima da dera.
4 Ezi Godin Duamin otivaghirir
mizebav geir gumazamiziba, me
uarira uarir akurvasi. Ezi gu-
mazamizir Godin otivir akabar gun
migeiba me siosin gumazamiziba
uari akuvir dughiamin, me bar men
akurvasi.
5 Ia bar, Godin Duamin otivaghirir
mizebav kimasa, ki ifonge. Egh
ia uaghan Godin otivir akabar
gun mikimasa, ki guizbangira bar
ifonge. Gumazim o amizim Godin
Duamin otivaghirir mizebav kimti,
dagh ighavkinamin gumazitam ikiva
akabagh ighavkinti, siosin aven itir
adarazi gavgavim iniam. Akam
ighavkinamin gumaziba puvatighti,
gumazamizir Godin otivir akabar
gun migeiba, men ingangarim
ekevegha, Godin Duamin otivaghirir
mizebav geir gumazamizibar ingan-
garim gafira.

6 Nan adarasi, ia deravira akar
kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva,
Godin Duamin otivaghirir mizebav
kimiva, manmaghin ian akuragham?
Ki ian akurvaghsi, ki migirigiar God
nan akazitaba, o fofozir aghuitaba,
o Godin otivir akataba, o ian sure
damuamin akataba, ki ia daningam.

7 Ia bizir kam ginighnigh. Bizir
arareir aghuiba, mati marvim o gita,
da gumazamizibar min duaba itir pu-
vati. Da deraghvira arangan koghiva,
deraghvira uan ingangarim damuan
kogham. Kamaghin e manmaghin
fogh suam, me ighiar manam gami?

8 Kamaghira sigham deraghviram
arangan koghti, tina midorozim
damusi biziba iniam?
9 Ia uaghan kamaghira. Ia
Godin Duamin otivaghirir mizebav
kimtima, gumazamiziba ian ak-
aba baragh dagh foghan koghiva,
manmaghin migirigiar kabar
mingaribagh fogham? Nin migirigiaba,
mati ni gumazamizibar tuaghagiriabav
gia, pura zui.
10 Nguazimin itir nguibaba akar
bar aviriba iti. Egha da bar akar
mingariba iti.
11 Eghti ki gumazamizitaba
mikimamin migirigiam gifoghan
kogh, egh nighnigh suam, me nguibar
igharazimin akamin gumazamiziba.
Egh me uaghan kamaghin nighnigh
suam, e nguibar igharazimin akamin
gumazamiziba.
12 Arazir kamra, ian tongin oti-
vam. Ki fo, ia Godin Duam anidir
gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh
ia siosin aven itir darazi gavgavim
me daningamin gavgaviba, ia da inisi
pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

13 Gumazamizir Godin Duamin
otivaghirir mizebav geiba, me God
ko mikimiva, me uan akar kaba
ighavkinamin gavgavim inisi, Godin
azangsigh.
14 Ia fo, ki Godin Duamin oti-
vaghirir mizebar God ko mikimti,
nan duam God ko migeima, na
nighnizim pura iti.
15 Kamaghin ki manmaghin
damuam? Ki uan duamin God ko
mikimiva, uaghan uan nighnizimin
God ko mikimam. Ki uan duamin
ighiam bangiva, uaghan uan
nighnizimin ighiam bangam.
16 Ni kamaghin damuan kogh,
egh duamin aven God minabiti,
gumazamizir kinitaba ian tongin
ikiva, ni amir migirigiar kam
gifoghan koghiva, me manmaghin ni
minabir migirigiam gifogh suam, "A

14:5: Nam 11:29 **14:5:** Diboboniba 11:29 **14:15:** Sng 47:7, Ef 5:19, Kl 3:16 **14:15:** Onger Akaba 47:7; Efesus 5:19; Kolosi 3:16

guizbangira?” Me foghan kogham, ni
tizibav gei.
17 Guizbangira, ni God minabir
migirigiam a bar deragham. Eghti
gumazamizir igharaziba bar akur-
vazitam inighan kogham.

18 Ki Godin Duamin otivaghirir
mizeba dughiar aviribar dav gei,
egha arazir kamin ki bar ia gafira.
Kamaghin ki God minabi.
19 Egh siosin aven itir gumazami-
iba uari akuvir dughiamin, ki men
sure damusiva, akar otevir 5pla me
foghsi me mikimti, deragham. Egh
Godin Duamin otivaghirir mizer bar
aviribar me mikiman kogham.

20 Nan adarasi, ia aghiribar min
nighnigh ikian marki. Ia borir
iririvibar min arazir kurabagh ami
puvatizi moghin iki. Eghti ian
nighniziba, da gumazamizir aruabar
nighnizibar min iki.
21 Godin Akinafarimin aven os-
izirim kamaghin iti:

“Ekiam kamaghin migei, Gumaza-
miziba nguibar igharazibar
akabav geir tuavimin,
ki dar aven gumazamizir kabav
kimam.
Ki nguibar igharazibar gumazami-
zibar amuti, me me mikimti,
me nan akaba baraghan
aghuagham.”

22 Kamaghin, Godin Duamin oti-
vaghirir mizebav geir gavgavim,
God nighnizir gavgavim Kraisin itir
puvatizibar akakaghasa, aneningi.
Egha a nighnizir gavgavim itiba
bagha aneningizir puvati. Egha
Godin otivir akabar gun migeir
gavgavim, God nighnizir gavgavim
Kraisin itibar akakaghasa, aneningi.
Egha nighnizir gavgavim puvatiziba
bagha, aneningizir puvati.

23 Kamaghin, siosin gumazamiziba
uari akuvamin dughiamin, ia bar
moghira Godin Duamin otivaghirir
mizebav kimti, gumazamizir kiniba
o nighnizir gavgavim Kraisin itir pu-
vatiziba aven izi, ia baragh suam, ia
ti ongani.
24 Eghti ia bar moghira Godin
otivir akabar gun mikimti, gumazir
kinitam o nighnizir gavgavim Kraisin
itir puvatizitav aven izi, ia baraghti,
ian migirigiaba an navim biragh,
a damuti, a fogh suam, ki arazir
kurabagh ami.
25 Nighnizir mogomer an navimin
itiba, da azenim girigham. Eghti a
tevimning apirigh magirigh, Godin
ziam fi, egh suam, “Guizbangira, God
ian tongin iti.”

Siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

26 Kamaghin amizi, nan adarasi,
ia uari akuva Kraisin ziam fer
dughiamin, ia manmaghin damuam?
Ia bar moghira ingangariba iti.
Gumazim o amizir mam Godin
ziam fer ighiam iti, ezi mav suren
migirigiam iti, ezi mav God an
akakazir migirigiam iti, ezi mav
Godin Duamin otivaghirir mizev
giragham iti, ezi gumazir igharazim o
amizir igharazim mizev girigiar kam
ighavkinamin gavgavim iti. Egh bizir
ia damuamiba bar, ia gavgavim sios
daningisi, dar amu.
27 Egh tarazi Godin Duamin
otivaghirir mizebav kimsi, gu-
mazamizir pumuning o gumaza-
mizir pumuning ko mikezimra,
dav mikimam. Egh me uaghara
mikiman marki. Tav mikemeghtima,
tav mikim. Eghti tav men mizer
migirigiaba da ighivkin.
28 Ezi akam ighivkinamin gumaza-
miziba puvatighti, gumazir Godin
Duamin otivaghirir mizebav geiba,

14:20: Mt 18:3, Ro 16:19, Ef 4:14, Fl 3:15, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **14:20:** Matyu 18:3; Rom 16:19; Efesus 4:14; Filipai 3:15; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **14:21:** Ais 28:11-12, Jo 10:34 **14:21:** Aisaia 28:11-12 **14:23:** Ap 2:13 **14:23:** Aposel 2:13 **14:24:** Jo 16:8 **14:24:** Jon 16:8 **14:25:** Ais 45:14, Sek 8:23, Jo 4:19 **14:25:** Aisaia 45:14; Sekaraia 8:23; Jon 4:19 **14:26:** 1 Ko 12:7-10, 2 Ko 12:19, Ef 4:12 **14:26:** 1 Korin 12:7-10; 2 Korin 12:19; Efesus 4:12

me nimira iki, God ko nimira uariv kim.
29 Eghti gumazamizir pumuning, o
gumazamizir pumuning ko mikezim,
me Godin otivir akaba gun migeir
gavgavim ikiva, merara akam aku-
nam. Eghti igharaz darazi men akaba
tuisigh.
30 Tav daperaghav ikiti, God
migirigiatam an akaghti, gumaza-
mizir faragha migeiba, me nimira iki.
31 Tuavir kamin, ia bar Godin otivir
akaba vaghvagh dar gun mikimam,
kamaghin siosin gumazamiziba bar
fofozim ko gavgavam iniam.
32 Gumazamizir Godin otivir akaba
gun migeir gavgaviba itiba, me der-
aghvira uan gavgavibagh ativagh dar
gan. Egh dar dughiamra, me dav kim.
33-34 Ia fo, God okam nighnizir
arazim gamima an otivir puvati. A
uan biziba bar deravira dar kiri.
Egha, e navir vamiran iki deraghvira
ikiasa, a kamaghin ifonge.

Siosin gumazamiziba Godin ziam
fasa uari akuvir dughiamin, amiz-
iba bizibav kiman marki. Me pura
nimira iki. Godin gumazamizibar
siosba bar, arazir kam iti. Amiz-
iba faragh mangan markiam, me
en araziba mikemezi moghin, puram
apengan iki.
35 Amizim bizitam gifoghsi, mangi
uan dipenimin uan pamin azangsigh.
Amizim sios uari akuvir dughiamin
bizibav kimiva, kamaghin a uabi
aghumsizim uabi daningam.*
36 Guizbangira, Godin akam
faragha ian tongin otogha, ti tin-
tinimin ghuzir puvati. An akam ia
baghavira izezi, igharaz darazi ti
puvati.
37 Eghti gumazitam o amizitam
suam, a Godin otivir akabar gun
migeir mav, o a Godin Duam
nighnizir aghuim anidir gumazir
mam, a kamaghin fogh suam, bizir
ki ia bagha osirizim, kar Ekiam
aningizir Akar Gavgaviba.
38 Eghti a nan akar kam baraghan
koghti, ia an akam baraghan marki.
39 Kamaghin amizi, nan adarasi,
ia Godin otivir akabar gun mikimsi,
bar ifongegh. Egh Godin Duamin
otivaghirir mizebav kimsi uarir
anogoroghan marki.
40 Ia uari akuvir dughiabar, ia
arazir aghuimin gin mangiva, bar de-
raghvira bizibar amu.

Gumazamizir ariaghireziba, me ua dikavam

15

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

1 Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar
amuti, ia ua Akar Aghuir ki ia
mikinizim, ginighnigh. Ia Akar
Aghuir kam inigha a gisin tuivigha
gavgafi.
2 Kar Akar Aghuir ki ia mikinizim.
Ia pamtemin an suiragh gavgavighti,
ian nighnizir gavgavim pura bizimin
min ikian koghti, tuavir kamin God
ian akurvagham.

14:29: Ap 17:11, 1 Te 5:19-22 **14:29:** Aposel 17:11; 1 Tesalonika 5:19-22 **14:33-34:** 1 Ko 11:3, 14:40, Kl 3:18, 1 Ti 2:11-12, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **14:33-34:** 1 Korin 11:3; 14:40; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11-12; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1 * **14:35:** Pol, sios uari akuvaghti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghin ifonge, Godin gumazamiziba, me uari akuvir dughiamin, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganingi. Korinin amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migia, mizem giraghiragha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinin amiziba mizem giraghiragh azangsizir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimin tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh. **14:37:** 2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6 **14:37:** 2 Korin 10:7; 1 Jon 4:6 **14:39:** 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20 **14:39:** 1 Korin 12:31; 1 Tesalonika 5:20 **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5 **14:40:** 1 Korin 14:33; Kolosi 2:5 **15:1:** Ro 5:2, Ga 1:11 **15:1:** Rom 5:2; Galesia 1:11 **15:2:** Ga 3:4 **15:2:** Galesia 3:4

3 Akar bar ekiar kɨ inizim, kɨ ia ganɨngi. Akar kam kamakɨn: Krais
en arazir kuraba batoghasava are-
megha, mati Godɨn Akɨnafarimɨn os-
izirim mɨkemezɨ moghɨn.
4 Ezɨ me an kuam isa mozim gatɨzɨ,
ezɨ dughiar pumuning ko mɨkezim
gɨvazɨma, a ua dɨkafi, mati Godɨn
Akɨnafarimɨn osizirim mɨkemezɨ
moghɨn.
5 Egha a Pita batogha, gɨn 12plan
aposelba bato.
6 Egha gɨn a dughiar vamɨran gu-
mazamizir an gɨn zuir avɨrim batifi,
men dɨbobonim mong 500 gafira. An
ganizir gumazamizir avɨriba ikiavɨra
itima, marazi ariaghire.
7 Egha a uaghan Jems bato, egha gɨn
aposelba bar me batifi.
8 Egha bar men gɨn a uaghan na
bato. Kamaghɨn kɨ mati borir ame-
bam borim batamin dughiamra, a
batezir puvatɨzim.
9 Kɨ aposelbar tongɨn, kɨ bar
men gɨn iti. Kɨ faraghavɨra Godɨn
sios gasɨghasɨsi, egha kɨ kamaghɨn
nɨghnɨsi, me ziam "aposel," na
darɨghan kogham.
10 Ezɨ Godɨn apangkuvimɨn a
na gamizɨ, kɨ datɨrɨghɨn kamaghɨn
otogha, aposelɨn iti. Ezɨ an apangku-
vir a nan itim, a pura zuir pu.
Bar puvatɨ, kɨ pamtem ingari, ezɨ
nan ingaramin gavgavim aposelɨn
igharazibar ingaramin gavgavim
gafira. Egha kɨ uabɨ ingari puvatɨ,
Godɨn apangkuvim nan itima, kɨ
ingari.
11 Ezɨ kamaghɨn akar kam, kɨ
anekuri, o me anekuri, e bar moghɨra
Iesus aremegha ua dɨkavizir Akar
Aghuim akuri. Ezɨ ia a baregha
nɨghnɨzir gavgavim an iti.

Gɨn gumazamizir aremeziba me ua dɨkavam

12 E zurara kamaghɨn akam akura
ghaze, Krais ovegha ua dɨkafi. Ezɨ
manmaghsua ian marazi ghaze,
"Ariaghireziba, me ua dɨkavan
kogham?"
13 Ia nɨghnɨgh. Ariaghireziba
ua dɨkavan koghtɨ, kamaghɨn God
ti Krais gamizɨ a ua dɨkavizir pu-
vatɨghai.
14 Krais ti ovevemɨn ua dɨkavizir
puvatɨzɨ, akar e ia mɨkɨnamim, ti
mɨngariba puvatɨghai. Ezɨ uaghan,
ia nɨghnɨzir gavgavim iniamin akaba
mɨngariba puvatɨghai.
15 Krais ti ovevemɨn ua dɨkavizir
puvatɨzɨ, e ti God amizir biz-
ibar ifavarir gumazamizibar mɨn
otivighai. E kamaghɨn akam ia
mɨkɨri, God Krais gamizɨ a ua dɨkafi.
Egh guizbangɨra gumazamizir are-
meziba ua dɨkavan koghtɨ, kamaghɨn
Krais ti ua dɨkavizir puvatɨghai.
16 E fo, God gumazamizir aremez-
ibar amutɨ me ua dɨkavan koghtɨ, e
kamaghɨn mɨkɨm suam, "God Krais
gamizɨ, a ua dɨkavizir puvatɨ."
17 God ti Krais gamizɨ a ua dɨkavizir
puvatɨzɨ, ian nɨghnɨzir gavgavir
Kraisɨn itim, a pura bizir kɨnim. Ezɨ
arazir kurabar gavgavim ia gativazɨ,
ia ti dar apengan ikiavɨra ikiai.
18 Ezɨ uaghan, nɨghnɨzir gavgavim
Kraisɨn ikiava ariaghireziba, me
uaghan ti bar ovegha gɨvagha uan
ivezir kuram inighai.
19 E nɨghnɨzir gavgavim Kraisɨn
ikia, bizir aghuir e fogha ini-
amiba bagha mɨzuai iti. Egh, e
nguazir kamɨn itir biziba baghvɨra
mɨzuamɨva, gɨn izamin biziba bagh
mɨzuaman koghtɨ, gumazamiziba

15:3: Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:3:** Aisaia 53:5-12; 1 Korin 11:2; 11:23; Galesia 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:4:** Onger Akaba 16:8-10; Matyu 12:40; Luk 24:26; 24:46; Aposel 2:24-32; 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19 **15:5:** Matyu 28:16-17; Mak 16:14; Luk 24:34-36; Jon 20:19 **15:7:** Lu 24:50, Ap 1:3-4 **15:7:** Luk 24:50; Aposel 1:3-4 **15:8:** Ap 9:3-6, 22:14, 22:18, 1 Ko 9:1 **15:8:** Aposel 9:3-6; 22:14; 22:18; 1 Korin 9:1 **15:9:** Ap 8:3, 9:1, Ga 1:13, Ef 3:8, 1 Ti 1:13-15 **15:9:** Aposel 8:3; 9:1; Galesia 1:13; Efesus 3:8; 1 Timoti 1:13-15 **15:10:** Ap 8:3, Ro 15:18-19, 2 Ko 3:5, 6:1, 11:5, 11:23, Fl 2:13 **15:10:** Aposel 8:3; Rom 15:18-19; 2 Korin 3:5; 6:1; 11:5; 11:23; Filipai 2:13 **15:15:** Ap 1:22, 2:24-32, 4:10, 4:33, 5:32, 13:30 **15:15:** Aposel 1:22; 2:24-32; 4:10; 4:33; 5:32; 13:30

bar en kuarkuvigham. Eghti me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham.

20 Ezi guizin bizim kamakin: God Krais gamizima, a ua dikafi. An oveaghuezibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha zuim. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam.

21 Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto.

22 Ia fo, gumazamiziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumazamiziba Krais ko poro, eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham.

23 Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Krais bar men faraghti, a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.

24 Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Krais duar gavgavir gumazamizibagh ativiba ko, nguazir kamin garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarim darigham.

25 E fo, Krais atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham.

26 God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem.

27 Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati." Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Kraisin suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraisin apengan itir puvati.

28 Eghti gin, biziba bar Kraisin apengan ikiti, Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apengan uabi atigham. Faraghivira God biziba bar da isi, Otarimin apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam.

29 Ia nighnigh, marazi ariaghirezziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akurvaghasa arazir kam gami? Gumazamiziba ua dikavan koghtima, tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue?

30 Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazamizir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghireziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami?

31 Nan adarasi, ki dughiabar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Krais Iesus ko porogha, egha ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati.

32 Ki ti nguazir kamin nighnizimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia, "asizir atiaba," ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghireziba ua dikavan koghtima, kamaghin e migirigiar kamin gin mangam, "E fo, e gurumin ovengam, kamaghin ia izi e dami

15:20: Ap 26:23, 1 Ko 15:23, Kl 1:18, 1 Pi 1:3, MAA 1:5 **15:20:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:23; Kolosi 1:18; 1 Pita 1:3; Akar Mogomem 1:5 **15:21:** Jo 11:25, Ro 5:12, 5:17-18, 6:23 **15:21:** Jon 11:25; Rom 5:12; 5:17-18; 6:23 **15:23:** 1 Te 4:15-17, MAA 20:5 **15:23:** 1 Tesalonika 4:15-17; Akar Mogomem 20:5 **15:25:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ap 2:34-35, Hi 1:13 **15:25:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Aposel 2:34-35; Hibru 1:13 **15:26:** 2 Ti 1:10, MAA 20:14, 21:4 **15:26:** 2 Timoti 1:10; Akar Mogomem 20:14; 21:4 **15:27:** Sng 8:6, Mt 28:18, Hi 2:8, 1 Pi 3:22 **15:27:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Hibru 2:8; 1 Pita 3:22 **15:30:** Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11 **15:30:** Rom 8:36; 2 Korin 11:26; Galesia 5:11 **15:31:** Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19 **15:31:** Rom 8:36; 2 Korin 4:10-11; 1 Tesalonika 2:19 **15:32:** Sav 2:24, Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11 **15:32:** Fofozir Gumazim 2:24; Aisaia 22:13; Luk 12:19-20; 2 Korin 1:8; 4:10-11 * **15:32:** Gumazir maba ghaze, Pol guizin asizir atiabav gei. Romin gumaziba, arazir kurabagh amir gumazibav soghasa, dughiar mabar me gamima, me asizir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir aviriba ghaze, Pol guizin asizir atiabav geir puvati. An akar isin zuimin a gasighasighasava amir gumazibav gei.

wainin dipabar amam.”*
33 Ia gumazamizir igharazibar
amamangatighti, me ia gifaran
marki. Ia akar kam gifo, “Ia gumaza-
mizir kuraba ko porogh ti, me ian
arazir aghuibagh asighasigham.”†
34 Ia arazir onganiba ateghiva de-
raviira nighnigh. Egha ia uam arazir
kurabar amuan markii. Ia oragh,
ian marazi God gifozir puvati. Ia
aghumsighasa ki akar kamin ia migei.

Inivafizir ua dikavamim, igharagh ganam

35 Eghti tav azaragham, “Ariaghirez-
iba manmaghin ua dikavigham? Me
manmaghin garir inivafiziba ikiam?”
36 Ni gumazir onganim! Ni ter
ovizim nguazimin aven an ekaraghti,
a faragh aremeghiva, biam otivam.
37 Ezi ter ovizir ni dikarazir kam, a
witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir
gin aghungamimin min garir puvati,
a pura ter ovizir kinim.
38 God ifongezi moghin, a uabi
aguaba ko namnam ko dafariba
isa, igharagha garir dagheba ko
graziba ko temebagh anidi. Egha
bizir God aningizir kaba, mati men
inivafiziba. Kamaghin amizi, da
bar moghira vaghvagha inivafizir
igharagha gariba iti.
39 Ezi inivafizir angamira itiba,
bar uaghara garir puvati. Gumaza-
miziba inivafizir igharagha garim
iti. Ezi asizim inivafizir igharagha
garim iti, ezi kuarazim inivafizir
igharagha garim iti, ezi osirim ini-
vafizir igharagha garim iti.
40 Ezi overiamin itir biziba, mati
me inivafiziba iti moghin, igharagha
gari. Ezi nguazimin itir biziba
uaghan, mati me inivafiziba iti
moghin, igharagha gari. Overiamin
itir inivafizibar digiriba, nguazimin
itir inivafizibar digiriba min garir
puvati.
41 Aruem digirir igharazim iti, ezi
iakinim digirir igharazim iti, ezi
mikovezim digirir igharazim iti, egha
mikovezibar aven da vaghvagha
digirir igharagha gariba iti.
42 Gumazamizir aremegh ua
dikavibar arazim, a kamakin. Ini-
vafizir e dafazim, a ikuvighti ini-
vafizir ua dikavamim, ikuvighan
kogham.
43 Inivafizir e dafazim, a de-
razir puvati, eghti inivafizir ua
dikavamim, a digirir aghuim ikiam.
Inivafizir e dafazim, a gavgaviba pu-
vati, eghti inivafizir ua dikavamim,
bar gavgavigham.
44 Inivafizir e dafazim, a nguazir
kamin otozir bizim. Ezi inivafizir
ua dikavamim, a Godin Duam anidir
bizim. Kamaghira e fo, nguazimin
inivafiziba iti, ezi uaghan Godin
Duam anidir inivafiziba iti.
45 Godin Akinafarim ghaze, “Gu-
mazir faragha otozim, Adam, God a
gamizi an angamira iti.” Ezi Adamin
bar gin izezim, a Duamin otogha,
gumazamizibar amuti me angamira
ikiam.‡
46 Godin Duam anidir ikirimirim
faragha otozir pu. Puvati, nguazir
kamin otozir ikirimirim faragha
otozi, Godin Duam anidir ikirimirim
gin oto.
47 Adamin faragha zuim, a
nguazimin gumazim. God nguazimin
an ingari. Ezi Adamin gin zuim, a
Godin Nguibamin ikegha ize.
48 Nguazir kamin gumazamiziba,
me nguazir kamin otozir gumazir
kamin min ami. Ezi Godin Nguibamin
gumazamiziba, me gumazir Godin
Nguibamin ikegha izezir gumazir
kamin min ami.

---

† **15:33:** Kar Grighin fofozir gumazir mamin migirigiam. **15:34:** Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5 **15:34:** Rom 13:11; 1 Korin 6:5; 1 Tesalonika 4:5 **15:35:** Jo 12:24, 1 Jo 3:2 **15:35:** Jon 12:24; 1 Jon 3:2 **15:36:** Jo 12:24 **15:36:** Jon 12:24 **15:38:** Stt 1:11 **15:38:** Jenesis 1:11 **15:42:** Dan 12:3, Mt 13:43 **15:42:** Matyu 13:43 **15:43:** Fl 3:20-21 **15:43:** Filipai 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 **15:45:** Jenesis 2:7; Jon 6:33; 6:39-40; 6:54; 6:63; 2 Korin 3:4-6; 3:17; Filipai 3:21 ‡ **15:45:** Adamin bar gin otozir kam, a Kraisra. Ni 1 Korin 15:21-22 ko Rom 5:14-19in ganigh. **15:47:** Stt 2:7, 3:19, Jo 3:13, 3:31 **15:47:** Jenesis 2:7; 3:19; Jon 3:13; 3:31

49 E datirighin nguazimin otozir
gumazir kamin min gari, egh gin
Godin Nguibamin izezir gumazimin
min ganam.
50 Nan adarasi, ia kamaghin
foghasa ki ia migei. Nguazir kamin
gumazamiziba, me God Bizibagh
Ativamin Dughiamin aven mangi
iki an bizir aghuiba inian kogham.
Egh ariaghiriba, bizir ariaghirir
puvatiziba inian kogham.
51-52 Ia oragh. Ki akar mogomer
mamin gun ia mikimasa. En tarazi
oveghan kogham. Me ikivira ikitima,
sighar abuananam arangti dughiar
kamra God me damighti men ini-
vafiziba igharagh otogham. Bizir
kam damazim komokoi moghin
bar zuamiram otogham. Sigham
arangamin dughiamin, ariaghirez-
iba ua dikavighiva uam ikuvan
kogham. God bar moghira e damighti
e inivafizir igharagha garibar oti-
vam.
53 A kamakin, mati gumazamiz-
iba korotiar ghurim suegha korotiar
igiam aruzi moghin, e inivafizir ku-
ram sueghiva, ikuvighan koghamin
inivafizim arugham. Egh e ariaghirir
inivafizim sueghiva, ariaghirir pu-
vatizir inivafizim arugham.
54 E gin uan ariaghirir inivafizir
kuram sueghiva, uan inivafizir iku-
van koghamibar aghuighti, dughiar
kamin Godin Akinafarimin itir
migirigiam a guizin otogham:

"God ovevem dikabiragha,
a gasighasigha, bar a gafira.
55 O ovevem,
ni gumazamiziba dikabirir gav-
gavim
managh iti?
O ovevem,
ni gumazamiziba mizazim me
ganidir gavgavim
managh iti?"

56 Ovevem, mizazir gavgavir gu-
mazamizibagh anidim, arazir kuram
dama a ini. Ezi arazir kuram uan
gavgavim, Moses Osirizir Araziba
dama a ini.
57 En Ekiam Krais Iesusin ingan-
garimin, God gavgavim e ganidima,
e ovevem ko misogha a dikabiri.
Kamaghin, e God minabi!
58 Kamaghin, nan namakar bar
aghuiba, ia tuivigh gavgavighti,
bizitam ia munamangan kogham. Ia
kamaghin fo, ingangarir ia Ekiam
bagha amiba pura zuir puvati. Kam-
aghin, ia zurara Ekiam bagh ingarsi
bar gavgafigh.

Pol, damuasava amir bizibav gei

16

(Sapta 16)

Me Jerusalemin amangasava amir dagiaba, Pol dav gei

1 Ki datirighin dagiar ia Jerusalemin
itir Godin adarazi bagha darighasava
amibav kimasa. Ki faragha Galesian
Provinsin itir siosba, arazir kam men
aka, egha ki kamaghin ia mikimasa,
ia uaghan arazir kam damuam.
2 Ia bar, Sandebar zurara, vagh-
vagh dagiar ia isibar mirara,
dagiataba tuiragh, egh da isi uan
dipenibar da mongegh. Eghti
dagiaba tong avirasemegh. Eghti
dughiar ki izamimin, ia ua dagiaba
burian kogham.

15:49: Ro 8:29, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, 1 Jo 3:2 **15:49:** Rom 8:29; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; 1 Jon 3:2 **15:50:** Mt 16:17, Jo 3:3-5, 1 Ko 6:13 **15:50:** Matyu 16:17; Jon 3:3-5; 1 Korin 6:13 **15:51-52:** 1 Te 4:15-17 **15:51-52:** Sekaraia 9:14; Matyu 24:31; Filipai 3:21; 1 Tesalonika 4:15-17 **15:53:** 2 Ko 5:4 **15:53:** 2 Korin 5:4 **15:54:** Ais 25:8, Hi 2:14-15, MAA 20:14 **15:54:** Aisaia 25:8; Hibru 2:14-15; Akar Mogomem 20:14 **15:55:** Hos 13:14 **15:55:** Hosea 13:14 **15:56:** Ro 4:15, 5:13, 6:14, 7:5, 7:13 **15:56:** Rom 4:15; 5:13; 6:14; 7:5; 7:13 **15:57:** Ro 7:25, 1 Jo 5:4-5 **15:57:** Rom 7:25; 1 Jon 5:4-5 **15:58:** 2 Sto 15:7, 1 Ko 3:8, 2 Pi 3:14, MAA 14:13 **15:58:** 2 Eghaghaniba 15:7; 1 Korin 3:8; 2 Pita 3:14; Akar Mogomem 14:13 **16:1:** Ap 24:17, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:1-9, Ga 2:10 **16:1:** Aposel 24:17; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:1-9; Galesia 2:10 **16:2:** Ap 20:7, MAA 1:10 **16:2:** Aposel 20:7; Akar Mogomem 1:10

3 Ki izeghiva, gumazir ia misevezíba,
men gun migeir akinafarim me
daningiva, me amadaghti, me
mangam. Eghti me dagiar
ia aningizir kaba inigh mangi
Jerusalemin itir darazir dafarim
darigham.
4 Biziba deraghti, ki uaghan
mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

5 Ki ia bagh mangisi, Masedonian
Provins abigh mangigh, gin ian
bighan otogham. Ki faragh Masedo-
nian mangasa ifonge.
6 Ki foghan kogham, ki ti tong
dughiatabar ia ko ikeghti, orangtizim
ko amínir gavgavimin dughiam
givaghtima, ki managh mangisi
ifueghti, ia nan akuraghtima ki
mangam.
7 Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian
aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia
ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghin
ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko
ikiam.
8 Ki Efesusin Nguibamin kagh iki
mangiti, Pentikosin Dughiar Ekiam
givagham.*
9 Ki fo, God na bagha tuavim
kuizima, ki kagh iki ingangarim
damuamin dughiar aghuim iti.
Egh ki gumazamizir aviribar
akuraghtima, me Kraisin adarazir
otivigham. Ezi uaghan gumazir
aviriba en apanim gami.
10 Timoti ia batoghtima, ia a inigh
an akurvaghtima, a ian tongin ia ko
navir amirizimin iki, egh atiatingan
kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha
ingari moghin, a ingari.
11 Ian tarazi an gan kamaghin
mikiman marki, a pura bizim. Ia
an akuraghti, a navir amirizim sara
mangi darorim givagh, ua na bagh
izam. An, aveghbuaba ko izasa, ki a
bagha mizua gari.†
12 Ezi en aveghbuam Apolosin
migirigiam a kamakin. Ki dughiar
aviribar aveghbuar igharaziba ko izi,
ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a
datirighin tong izasa nighnizir puvati.
Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

13 Ia uari bagh gan, egh nighnizir
gavgavimin tugh gavgafigh. Egh
gavgavighiva bizitamin atiatingan
marki.
14 Ia God ko gumazamizir igharaz-
iba bar me gifongeghiva uan ingan-
garibar amu.
15-16 Nan adarasi, ia Stefanas
ko an adarazigh fo. Me Aka-
ian Provinsin ikia faraghavira
Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaian
Provinsin itir gumazamizir igharaz-
iba Kraisin adarazi otifi. Ezi Stefanas
uan adarazir ko, uari isa ingan-
garir Godin gumazamizibar akur-
vaghamim ganingi. Nan adarasi,
ki kamaghin ia gakaghora ghaze,
ia kamaghin amir gumazamizibar
apengan iki, egh uaghan gumaza-
mizir me ko ingaribar apengan iki.
17 Stefanas ko Fortunatus ko
Akaikus na bagha ize. Ia na bagh
izamin tuaviba puvatizi, me ian
danganim inigha na ko iti. Kamaghin
ki bar akonge.‡
18 Me nan navim gamizi, an amira,
egha uaghan ian navibagh ami. Ia

16:5: Ap 19:21 **16:5:** Aposel 19:21 **16:6:** Ro 15:24, Ta 3:12 **16:6:** Rom 15:24; Taitus 3:12 **16:7:** Ap 18:21 **16:7:** Aposel 18:21 **16:8:** Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11 **16:8:** Ofa Gami 23:15-21; Godin Araziba 16:9-11 **16:8:** Aposel 19:8-10 * **16:8:** "Pentikosin Dughiar Ekiam," ni Aposel 2:1in itir migirigiamin gan. **16:9:** Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8 **16:9:** Aposel 14:27; 19:8-10; 2 Korin 2:12; Kolosi 4:3; Akar Mogomem 3:8 **16:10:** 1 Ko 4:17 **16:10:** 1 Korin 4:17 † **16:11:** Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12in gan. **16:12:** 1 Ko 1:12, 3:6 **16:12:** 1 Korin 1:12; 3:6 **16:13:** Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10, Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6 **16:13:** Onger Akaba 31:24; 1 Korin 15:1; Efesus 6:10; Filipai 1:27; Kolosi 1:11; 1 Tesalonika 5:6 **16:14:** 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8 **16:14:** 1 Korin 14:1; 1 Pita 4:8 **16:15-16:** Rom 16:5; 1 Korin 1:16; 1 Tesalonika 5:12 ‡ **16:17:** Grighin akam vezin kamin deragha akatam migeir pu. **16:18:** Fl 2:29 **16:18:** Filipai 2:29

kamaghɨn amir gumazibar akaba
baragh.
19 Esian Provinsɨn itir siosba uan
akam isa ia bagha anemaga ghaze,
Afeziam ia ko ikɨ. Ezɨ Akwila ko
Prisila, ko aningɨn dɨpenimɨn uari
akuvir sios, Ekiamɨn ziamɨn uan
akam isa ia bagha anemaga ghaze,
Afeziam ia ko ikɨ.
20 Kagh itir Kraisɨn adarasi, me
bar uan akaba isa ia bagha da am-
aga ghaze, Afeziam ia ko ikɨ. Ia
Kraisɨn adarasi, ia uan arazimɨn gɨn
mangɨva, ia uan adarazir agharibar
suigh.
21 Kɨ Pol, kɨ uabɨ uan dafarimɨn
dughiar aghuir kam ia bagha an
osiri.§
22 Tina Ekiam gifongezir puvatɨ, a
mar ikufigh. En Ekiam, nɨ izɨ!
23 En Ekiam Iesusɨn apangkuvim, a
ia ko ikɨ.
24 E bar Krais Iesus ko poroghav
ikia, arazir kamɨn kɨ bar moghɨra ia
gifonge. Guizbangɨra.

16:19: Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15 **16:19:** Aposel 18:2; 18:18; 18:26; Rom 16:5; 2 Timoti 1:15 **16:20:** Ro 16:16, 2 Ko 13:12 **16:20:** Rom 16:16; 2 Korin 13:12 **16:21:** Kl 4:18, 2 Te 3:17 **16:21:** Kolosi 4:18; 2 Tesalonika 3:17 § **16:21:** Pol uabɨ uan akɨnafariba osirir pu. Puvatɨ, a mɨgeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezɨ mɨgirɨgɨar vezɨn kamɨn itim, Pol uabɨ uan dafarimɨn an osiri. **16:22:** Ga 1:8-9 **16:22:** Galesia 1:8-9

Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 2 Korin

Akar Faragha Zuim

Korinin nguibar ekiamin siosin gumazamizir maba akar kurabar Pol mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar oseme. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghin amizi, a me bagha akinafarir kam osiri. Egh ua me gakuegham.

Ezi akar otevir akinafarimin itir mam, Pol akar gavgavir a faragha Korinba bagha amizimin gun migei. An akar kam mikiman aghua, ezi me a barazir puvatigha, akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghin an akar gavgavim me ganingi. Ezi me an akam baregha uan arazibar kiri, kamaghin amizi, a datirighin me bagha guizbangira bar akonge.

Ezi dughiar kamin Judian Distrighin itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha dagiaba akumakumigh, da inigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinba navibagh aghuvkintima, me dagiaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimin akar otevir abuananam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira an Aposelin ingangarim gasighasisi. Kamaghin amizi, Pol men arazir kurabar gun migei.

Pol ingangarir God aposelbagh aningizimin gun migei

(Sapta 1--7)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaian Provinsin danganiba bar adar itiba, ia bagha an osirigha anemadi.

2 Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Krais Iesus ian apangkuv, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha a minaba

3 E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Krais Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apangkuvir arazim an otifi. Ezi a, gumazamizir osimtiziba ateriba, men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi.

4 God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazamizir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughiabar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi.

5 Krais osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisin girakirangin tugha navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e gizifa.

6 God kamaghsua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kamin e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam.

7 Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko

1:1: Ap 18:1, 1 Ko 1:1 **1:1:** Aposel 18:1; 1 Korin 1:1 **1:2:** 1 Ko 1:3 **1:2:** 1 Korin 1:3 **1:3:** Ro 15:5, Ef 1:3, 1 Pi 1:3 **1:3:** Rom 15:5; Efesus 1:3; 1 Pita 1:3 **1:5:** Sng 34:19, 94:19, Kl 1:24 **1:5:** Onger Akaba 34:19; 94:19; Kolosi 1:24 **1:7:** Ro 8:17, 2 Ti 2:12 **1:7:** Rom 8:17; 2 Timoti 2:12

osɨmtɨzim ateri, kamaghɨn amizɨ, ia
uaghan e ko navir amɨrizim iniam.
8 Nan adarasi, osɨmtɨzir Esian
Provinsɨn e batozim, ia a gɨfoghasa.
Osɨmtɨzir bar ekiam e avaragha,
en gavgaviba bar dagh afira. Ezɨ
kamaghɨn e ghaze, e ti ovegham.
9 Bar guizbangɨra, e mati gumazim
jas ovengasava a mɨgei moghɨn, e
uari barasi. God kamaghsua, e uan
gavgavibara nɨghnɨghan kogham.
Puvatɨ, e Godɨn gavgavimra nɨghnɨgh
a gisɨn tugham, a gumazir ovengez-
ibagh amizɨ me ua dɨkafi. Kamaghɨn,
bizir kam e bato.
10 Kar bizir bar kuram, an e gamizɨ
e atam oveghai. Ezɨ God en akura.
Egh a gɨn uam en akuragham. E
nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikia bar
fogha ghaze, zurara bizir kuram e
bativtɨma, God uam en akuraghtɨma,
e deraghvɨra ikiam.
11 Egh ia en akuragh God ko mɨkɨm.
Eghtɨ God gumazamizir avɨribar
dɨmdiaba baragh en akuragham.
Eghtɨ gumazamizir bar avɨriba
ganigh, me God en akuragha e
gamizir biziba bagh a mɨnabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvatɨ

12 Bizir kam na gamima kɨ bar
akonge. Nan navir averiamɨn, kɨ uan
araziba deravɨra da tuisɨgha kam-
aghɨn fo, kɨ nguazir kamɨn ikia arazir
aghuim gami, egha guizbangɨra ian
damazibara e arazir bar aghuim
gami. Kɨ arazir God nan akazir kam
gamua God baghavɨra itir arazibar
gɨn ghua, bizitam ian modozir puvatɨ.
Kɨ nguazir kamɨn fofozim isa arazir
kam gamizir pu. Puvatɨ, kɨ Godɨn
apangkuvimɨn gavgavim isa, arazir
kam gami.
13-14 Egha kɨ ia bagha akɨnafarim
osirava, akar ia deravɨra gan
dar mɨngaribagh foghamiba, kɨ
dararama osiri. Kɨ ia bagha
akar igharazitaba osirir puvatɨ.
Guizbangɨra, dughiar mabar kɨ osirir
mɨgɨrɨgɨar maba, ia deragha dagh
fozir puvatɨ. Kɨ kamaghsua, ia en
Ekiam Iesus Izamin Dughiamɨn, kɨ
ia bagha ziar ekiam inizɨ moghɨn,
ia na bagh ziar ekiam iniam. Ka-
maghɨn ia guizbangɨra nan akabar
mɨngaribagh foghasa, kɨ ifonge.
15-16 Kɨ kamaghɨn nɨghnɨzir gav-
gavim ikia ghaze, ia na bagh ziar
ekiam iniam. Ezɨ bizir kam bagha,
kɨ akam akɨrigha ghaze, kɨ faragh
izɨ ian ganam. Egh kɨ ia ategh,
Masedonian Provinsɨn mangam.
Egha kɨ Masedonia Provins ataghizir
dughiamɨn, kɨ uamategh izɨ ian
ganasa nɨghnɨsi. Ezɨ arazir kamɨn
God dughiar pumuningɨn arazir
aghuimɨn ia damuam. Eghtɨ ia
nan akuraghtɨ, kɨ Judian Distrighɨn
mangam.
17 Ezɨ manmaghɨn ami? Ia ti ghaze,
kɨ amizir mɨgɨrɨgɨar kaba, kɨ pura ia
gifari. Ia ti ghaze, kɨ nguazir kamɨn
gumazamizibar mɨn puram akar
dɨkɨrɨzibagh amua dar ghuangsɨgha
ghaze, “Guizbangɨra,” o “Puvatɨ,”
uagharam aning mɨkɨmam? Bar
puvatɨ.
18 God zurara uan mɨgɨrɨgɨabar
gɨntɨsi. Ezɨ kamaghɨra kɨ guizbangɨra
ia mɨgei, mɨgɨrɨgɨar kɨ ia gamiba
bar, da uaghara “Guizbangɨra,” o
“Puvatɨ,” mɨgeir pu.
19 Kɨ, ko Sailas, ko Timoti, e
ian tongɨn Godɨn Otarim Krais
Iesusɨn akam kuri. Ezɨ ia bar fo
Krais, “Guizbangɨra,” ko “Puvatɨ,”
uagharam aningɨn mɨgeir puvatɨ.
Krais zurara guizbangɨra mɨgei.
20 Godɨn akar dɨkɨrɨzir avɨriba
iti. Ezɨ Krais “Guizbangɨra,” akar
dɨkɨrɨzir kaba bar dav gei. Kamaghɨn,
e Godɨn akam barazima a Kraisɨn
ziamɨn ghaze, “A guizbangɨra,” ezɨ e
Godɨn ziam fe.

1:8: Ap 19:23, 1 Ko 15:32 **1:8:** Aposel 19:23; 1 Korin 15:32 **1:10:** 2 Ti 4:18, 2 Pi 2:9 **1:10:** 2 Timoti 4:18; 2 Pita 2:9 **1:12:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2:13, 2 Ko 2:17, Hi 13:18 **1:12:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2:13; 2 Korin 2:17; Hibru 13:18 **1:13-14:** 2 Ko 5:12, Fl 2:16 **1:13-14:** 2 Korin 5:12; Filipai 2:16 **1:15-16:** Ap 19:21, 1 Ko 16:5-6 **1:15-16:** Aposel 19:21; 1 Korin 16:5-6 **1:19:** Ap 9:20, 18:5 **1:19:** Aposel 9:20; 18:5 **1:20:** Ro 15:8-9, MAA 3:14 **1:20:** Rom 15:8-9; Akar Mogomem 3:14 **1:21:** 1 Jo 2:20, 2:27 **1:21:** 1 Jon 2:20; 2:27

21 Ezi God uabi gavgavim isa, e ko
ia ganidi, ezi e Krais ko porogha, ikia
gavgafi. Egha a uabi ua bagha e
amisefe.
22 Egha a uabi uan inabazir aba-
banim e gati, kamaghin me en gan
fogh suam, e an gumazamizibara.
Egha uan Duam en navir averiabar
ikiasa an e ganingi. Godin Duamra
a uaghan bizir aghuir faragha zuir
mam, God e daningasa. E Godin
Duam inigha givagha, kamaghin e fo,
e guizbangira bizir avirir maba sara
iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

23 God, a gumazir nan migirigiaba
gavgavim dagh anidim, egha a nan
navimin gari. Ezi ki an ziamin
guizbangira kamaghin migei, ki
osimtizim ia daningan aghuagha,
kamaghin, ki zuamira Korinin izezir
puvati. A kamaghira tu.
24 Ki kamaghin mikemezir puvati,
e ian nighnizir gavgavibar ganti da
en apengan ikiam. Puvati. E fo,
ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia
mitivigha gavgavigha gifa. Egh e ian
agorogem damuti, an otivasa, ia ko
ingari.

2

1 Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh
izan kogham, egh ia damuti ia fomira
na basemezi moghin na basiman
kogham. Kamaghin ki izezir puvati.
2 Egh ki ia damuti, ia na base-
meghtima, tina iki na damuti ki bar
akuegham? Ia, gumazamizir ki ia
gamizi ia na basemeziba, iarara
ikiam.
3 Ia gumazamizir agorogem na
ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi
osimtizim ia daningan aghua. Ezi
bizir kam bagha ki fomira ia bagha
akinafarir mam osirigha anemada.
Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia
uaghan bar moghira bar akuegham.
4 Guizbangira, ki ia bagha
akinafarim osirir dughiamin, ki bar
ian apangkuvigha, nan navim bar
osemezi, ki puviram azi. Ki osimtizim
ia daningasa akinafarir kam osirizir
puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh
suam, ki bar ia gifuegha, bar uan
navim ia ganingi. Kamaghin ki ia
bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kuram gamizimin arazir kuram gin amang

5 Gumazitam osimtizim gumazir
igharazibagh aningi, an osimtizim na
ganingizir puvati. Ki migirigiar gav-
gavir aviribar bizir kam mikiman
aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia
gamizima, ian naviba bar moghira,
mong ian oseme.
6 Ezi ian aviriba ghaze, gumazir
kam a ivezir kuratam inigh. Ezi
datirighin an a inigha givagha, kam-
aghira tu.
7 Kamaghin amizi, ia arazir
igharazitamin datirighin a damu. Ia
an arazir kuraba gin amadaghiva,
an girakirangin tugh, navir amirizim
a daning. Puvatighti, osimtizir bar
ekiam gumazir kam dikabiragham.
8 Kamaghin, ki ia gakaghora ghaze,
ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha
mamaghira iti.
9 Akinafarir ki faragha osirizim,
mar ki pura ia basamasa an osiri.
Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar
gintigha biziba bar dagh ami, o pu-
vati?
10 Eghti ia gumazitamin arazir
kuraba gin amangiti, ki uaghan
da gin amangam. Eghti ki gin
amangamin arazir kuratam ikiti, ki
ian akurvaghsi Kraisin damazim a
gin amangam.
11 Ki atiatia ghaze, Satan ti e gi-
faragh e dikabiragham. Kamaghin ki

1:22: Ro 8:16-17, 2 Ko 5:5, Ef 1:13-14, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:27, MAA 2:17 **1:22:** Rom 8:16-17; 2 Korin 5:5; Efesus 1:13-14; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:27; Akar Mogomem 2:17 **1:23:** Ro 1:9, 2 Ko 11:31 **1:23:** Rom 1:9; 2 Korin 11:31 **1:24:** 1 Pi 5:3 **1:24:** 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Ko 4:21, 2 Ko 12:21 **2:1:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 12:21 **2:4:** Ap 20:31 **2:4:** Aposel 20:31 **2:5:** 1 Ko 5:1, Ga 4:12 **2:5:** 1 Korin 5:1; Galesia 4:12 **2:9:** 2 Ko 7:15, 10:6 **2:9:** 2 Korin 7:15; 10:6 **2:11:** Lu 22:31 **2:11:** Luk 22:31

arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

12 Ki Kraisin Akar Aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati.
13 Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin nan navim derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasia ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

14 Ezi God, Krais ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazamizibar min ghua bar akuegha migia ghaze, Krais modorozim gafiragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kamin gumazamiziba bar God gifoghamin fofozim ini. A mati mughuriar aghuimin min otozi, aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki God minabi.*
15 Guizbangira, e mati pauran mughuriar aghuim zuimin min, Krais a inigha ofan min God ganingi. Mughuriar kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin zuir gumazamizibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumazamizibar tongin otiva zui.
16 Egha helin tuavimin zuir darasi, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamin min zui. Egha me gamima, me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughuriar kam barazima, a mati ikirimirir aghuim isir mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim me ganidi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati.
17 Ezi e gumazamizir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganingizi e ifarir puvati, e guizbangira migei. E Krais ko porogha, Godin damazimin deraviram an akaba akuri.

3

Aposelba Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin ingangarir gumazibar otifi

1 E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghin e ti migirigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e gumazibav kimti, me ia bagh akinafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghsi ian azangsighti, ia en akurvaghamin akinafarim osiram? Bar puvati!
2 Ia uari, mati akinafarir en gun gumazamizibav geim. Ezi akinafarir kamin osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumazamiziba bar akinafarir kamin ganiva a diponam.
3 Ia bar azenara iti, mati akinafarir mam Krais an osirizi e a inigha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati. A zurara ikiamin Godin Duamin an osiri. Egha a dagiar ekiatam gisin an osirizir puvati. A gumazamizibar navir averiabar an osiri.
4 E fo, God ingangarir kam damuasava e amisefe. Ezi Krais fofozir kam e ganingi. Kamaghin, e akar kabar gun ia migei.
5 Guizbangira, e uari ingangarir kam damuan buraghburaki, egh e uari kamaghin mikiman kogh suam, e uari bizibagh ami. Puvati, God

2:12: Ap 14:27, 1 Ko 16:9 **2:12:** Aposel 14:27; 1 Korin 16:9 **2:12:** Aposel 20:1 * **2:14:** Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. **2:15:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3 **2:15:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 4:3 **2:16:** Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 **2:16:** Luk 2:34; Jon 9:39; 1 Pita 2:7-8 **2:17:** 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3 **2:17:** 2 Korin 1:12; 4:2; 11:13; 1 Pita 4:11; 2 Pita 2:3 **3:1:** Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:1:** Aposel 18:27; Rom 16:1; 2 Korin 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:2:** 1 Korin 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko 3:5, Hi 8:10 **3:3:** Ua Me Ini 24:12; Jeremaia 31:33; Esekiel 11:19; 36:26; Hibru 8:10 **3:4:** 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:5:** Jon 15:5; 1 Korin 15:10; Filipai 2:13

uabira gavgavim e ganidima, e ingangarir kam gami.
6 Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, e
an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir me
akinafarimin osirizir puvatizim,
mati Moses Osirizir Arazir fomiram
otoziba. Puvati. Kar Godin Duamin
bizim. Moses Osirizir Araziba gu-
mazamizibagh amima me ovei. Ezi
Godin Duam ikirimirir aghuim me
ganidi.
7 Ingangarir God amizim, a Moses
Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi
tuavir kamin ovevem otos. Dughiar
kam God dagiam abighizi, osiziriba
vaghvagha an otifi, ezi Godin
angazangarim uaghan ize. Egha
angazangarir kam Mosesin guam
gisirazi Israelia an guamin ganan
buraghburaki. Ezi gin angazangarir
kam gifa.
8 Ingangarir God uan Duam gu-
mazamizibar aningasava amizim, a
ingangarir Moses Osirizir Araziba
aningasava amizim, bar a gafira.
Eghti Godin angazangarim ko gav-
gavim, ingangarir kamin iki mam-
aghira ikiam.
9 Moses Osirizir Arazibar ingan-
garir kam, a en araziba tuisighiva
e mikim suam, e ovengam. E fo,
ingangarir kam Godin angazangarim
sara ize. Egh ingangarir kam Godin
angazangarim sara izити, ingangarir
gumazamizibar amuti me Godin
damazimin deraghamim, a Godin
angazangarir bar ekiam sara izi
mamaghira ikiam.
10 Godin angazangarir ekiam
ko gavgavim, ingangarir igiar an
amizim ko ikia bar ekevegha ma-
maghira iti. Egha angazangarir
kam, Godin angazangarir ingangarir
ghurim ko itim, bar a gafira. Ka-
maghin, e datirighin gara nighnisi,
ingangarir ghurimin angazangarim
munge.
11 Ingangarir ghurir kam a zurara
ikian kogham. Puvati, a mungegham.
Egha a Godin angazangarim sara ize.
Kamaghin e fo, ingangarir igiar zu-
rara ikiamim, a Godin angazangarir
bar ekiam sara iza mamaghira iti.

12 Ezi e nighnizir gavgavim ikia
bar fo, angazangarir kam iziva e ba-
tiv mamaghira ikiam, ezi e a bagha
mizuai. Kamaghin, e atiati puvatigha
azenara an gun migei.
13 E Moses amizi moghin amir
puvati. An guamin angazangarim
siragha mungemarima, a kamaghin
aghua, Israelia an ganam. Kamaghin
a iniravizim inigha uan guam avara.
14 Ezi fomira iza datirighin tuzir
dughiamin, Israelian nighniziba bar
pirizi, me Godin Akar Dikirizir Gav-
gavir Ghuribar gara, dar mingariba
deragha dagh fozir puvati. Egha mati
Mosesin guam avarazir iniravizim,
men nighniziba avaraghavira iti. Ezi
gumazitam o amizitam me avarazir
iniravizir kam adangizir puvati.
Krais uabira, gumazim a gifoghtima,
God an iniravizir a dukuaghav itim
adegham.
15 Guizbangira, dughiaba bar me
Moses Osirizir Arazibar bori, ezi
iniravizir kam ikia men nighniziba
apira, iza datirighin oto.
16 Egh tina uan navim Ekiam
bagh a giraghti, God iniravizir an
nighnizim avarazim adegham.
17 Ki Ekiam migia, kar ki Godin

3:6: Jer 31:31, Jo 6:63, Ro 7:6, 1 Ko 11:25, Ga 3:10, Ef 3:7, Kl 1:25, Hi 8:6-8 **3:6:** Jeremaia 31:31; Jon 6:63; Rom 7:6; 1 Korin 11:25; Galesia 3:10; Efesus 3:7; Kolosi 1:25; Hibru 8:6-8 **3:7:** Kis 34:1, 34:28-30, Lo 10:1, Ro 7:10 **3:7:** Ua Me Ini 34:1; 34:28-30; Godin Araziba 10:1; Rom 7:10 **3:8:** Ga 3:2, 3:5 **3:8:** Galesia 3:2; 3:5 **3:9:** Lo 27:26, Ro 1:17, 3:21 **3:9:** Godin Araziba 27:26; Rom 1:17; 3:21 **3:10:** Kis 34:29 **3:10:** Ua Me Ini 34:29 **3:12:** 2 Ko 7:4, Ef 6:19 **3:12:** 2 Korin 7:4; Efesus 6:19 **3:13:** Kis 34:33-35, Ro 10:4, Ga 3:23 **3:13:** Ua Me Ini 34:33-35; Rom 10:4; Galesia 3:23 **3:14:** Ais 6:10, Jo 12:40, Ap 28:26-27, Ro 11:7-8, 11:25 **3:14:** Aisaia 6:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Rom 11:7-8; 11:25 **3:16:** Kis 34:34, Ais 25:7, Ro 11:23, 11:26 **3:16:** Ua Me Ini 34:34; Aisaia 25:7; Rom 11:23; 11:26 **3:17:** Jo 8:32, 8:36, Ro 8:2, 1 Ko 15:45, 2 Ko 3:6, Ga 5:1 **3:17:** Jon 8:32; 8:36; Rom 8:2; 1 Korin 15:45; 2 Korin 3:6; Galesia 5:1

Duam migei. Eghti Ekiamin Duam gumazitam o amizitamin ikiti, bizitam an suiragh a ikirarighan kogham. Bar puvati. A bar firighirigh ikiam.

18 E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimin min otogha, Godin angazangarim gumazamizibar akakasi. E zurara Godin angazangarir kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar min iti

1 God en apangkuvigha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamua amirvazir puvati.

2 E aghumsizir arazir gumazamiziba mogava amiba, e akirim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagha otozir puvati. E Godin guizin akam azenarama anekuri, eghti gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en arazziba tuisigham. Egh me kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami.

3 Ezi tarazi Akar Aghuir e kurir kamin mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazamizir kaba, me helin zuir tuavimin itibara.

4 Satan a nguazir kamin godin ifavarim, a gumazamizir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Kraisin Akar Aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Krais deragha an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim.

5 E uari uan arazibar akam akurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, “Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin migirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti.”

6 Fomira God kamaghin migia ghaze, “Mitatemin aven, angazangarim otogh siragham.” Ezi Godin kamnangran angazangarim iza en navir averiabar ikia e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Krais Iesusin guamin angazangarir kamin gara, egha e Godin angazangarim ko an gavgavim gifo.

7 E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatizibar min ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godin otifi, an en otivir puvati.

8 Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e bativigha, e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, da en nighniziba bar da apirizir puvati.

9 Gumazamizir aviriba en apanibar itima, God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gamua, egha bar e gasighasighizir puvati.

10 E kamaghsua, e uan ovengamin inivafizir kaba, gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin inivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi.

11 E kamaghin ifonge, e uan ovengamin inivafizir kaba, e

3:18: Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11 **3:18:** Ua Me Ini 16:7; 24:17; Rom 8:29; 1 Korin 13:12; 15:49; 1 Timoti 1:11 **4:1:** 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13 **4:1:** 2 Korin 3:6; 1 Timoti 1:13 **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5 **4:2:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:17; 6:4; 6:7; 1 Tesalonika 2:3-5 **4:3:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10 **4:3:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:15; 2 Tesalonika 2:10 **4:4:** Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3 **4:4:** Jon 1:18; 12:31; 12:45; 1 Korin 9:19; Efesus 2:2; Filipai 2:6; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **4:5:** 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24 **4:5:** 1 Korin 1:9; 1:13; 1:19; 1:23; 2 Korin 1:24 **4:6:** Stt 1:3, Ais 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19 **4:6:** Jenesis 1:3; Aisaia 9:2; 2 Korin 3:18; 1 Pita 2:9; 2 Pita 1:19 **4:7:** 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9 **4:7:** 1 Korin 2:5; 2 Korin 5:1; 12:9 **4:8:** 2 Ko 1:8, 7:5 **4:8:** 2 Korin 1:8; 7:5 **4:10:** Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13 **4:10:** Rom 8:17; 1 Korin 15:31; Filipai 3:10; 1 Pita 4:13 **4:11:** Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49 **4:11:** Rom 8:36; 1 Korin 15:31; 15:49

gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e angamira ikia Iesusin ingangarim bangin, gumazamiziba e misozima, e dughiar aviribar atam ariaghiri.

12 Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuavira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.

13 Gumazir mam Godin Duamin fofozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, "Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei." Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin an gun migei.

14 E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozimin dikavigha ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar e ko ia sara inigh mangiti, e an boroghin ikiam.

15 Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamaghsua, arazir kamin an apangkuvim gumazamizir aviriba bativ mangivira ikiam. Egh gumazamizir kaba a minabi mangivira iki, an ziam fam. Kamaghin bizir kaba e batifi.

Aposelba nighnizir gavgavim Kraisin ikia egha gavgavim ini

16 E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an ingangarim damuasa amirvazir puvati. E fo, en inivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumazamizir bar igiabar min otivavira iti.

17 E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egh da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, osimtizir e datirighin aterir kaba, da pura bizibar min otivigham.

18 E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganan koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganan koghamiba, da bar zurara ikiam.

5

1 E kamaghin fo, nguazimin purirpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighirigh ikuvigham, kar en inivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en inivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam.*

2 E datirighin nguazimin dipenir kamin ikia, egha navim bigha ara ikia uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, korotiamin min e anerughasa bar ifonge.

3 E anerugh uan inivafizim avaragh, egh bibiamra ikian kogham.

4 E nguazimin purirpenimin aven ikiavira ikia, osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan inivafizir ghurir kam ataghiraghasava amir puvati. E inivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar

4:13: Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1 **4:13:** Onger Akaba 116:10; Rom 1:12; 2 Pita 1:1 **4:14:** Ro 8:11, 1 Ko 6:14 **4:14:** Rom 8:11; 1 Korin 6:14 **4:15:** 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10 **4:15:** 1 Korin 3:21; 2 Korin 1:3-6; Kolosi 1:24; 2 Timoti 2:10 **4:16:** Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4 **4:16:** Rom 7:22; Efesus 3:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 3:4 **4:17:** Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6 **4:17:** Matyu 5:12; Rom 8:17-18; 1 Pita 1:6 **4:18:** Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3 **4:18:** Rom 8:24; 2 Korin 5:7; Kolosi 1:16; Hibru 11:1-3 **5:1:** 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14 **5:1:** 2 Korin 4:7; 2 Pita 1:13-14 * **5:1:** Purirpenir nguazimin itir kamnang, kar inivafizir e nguazir kamin inizibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin inivafizir igharagha garir bar igiaba. **5:2:** Ro 8:23 **5:2:** Rom 8:23 **5:4:** 1 Ko 15:53-54 **5:4:** 1 Korin 15:53-54

igiam ghurim gisin anerughtima,
anagapazagh ganganir bar aghuim
damuam. Tuavir kamin en ini-
vafizir ovengamim, a ua raghirigh,
inivafizir angamira ikivira ikiamimin
otogham.
5 God uabi e akirigha angamira itir
ikirimirir kam e ganingi, egha uan
Duam e ganingi. God bizir bar aghuir
maba e daningasa, egha faragha uan
Duam e ganingi. Ezi e Godin Duam
inigha givagha bar fo, e bizir aghuir
igharaziba uaghan da iniam.
6 Kamaghin e bizir kam ginighnigha
tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e
inivafizir kam sara ikiva, Ekiam ko
an Nguibamin ikian kogham.
7 Bizir e gariba, e dagh nighnigha,
dar gin zuir puvati. E pura nighnizir
gavgavim Ekiamin ikia, egha an gin
zui.
8 Ezi ki mikemegha gifa, e uan
navibar suigha ikia, egha atiatir pu-
vati. E inivafizir ghurir kam ategh
mangi Ekiam ko iki an Nguibamin
ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a
itim, guizbangira en nguibamin min
ikiam.
9 Egha e nguibar manamin iti, an en
nguibam, o Godin Nguibam, e zurara
kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir
Ekiam ifongezibar amuam.
10 Guizbangira, e bar moghira
Kraisin kotin otivighti, an en araziba
tuisigham. Dughiar e nguazimin
inivafizimin aven itim, e arazir
aghuibagh ami, o arazir kurabagh
ami, eghti kotiamin dughiam e
bar vaghvagh uan arazir amizibar
ivezim iniam.

E gumazamizibar akurvaghti, me Godin namakabar otivam

11 Egha e Ekiamin atiatiava an
apengan iti. Kamaghin, gumazamiz-
iba nighnizir gavgavim Godin ikiasa,
e men nighniziba fa me gakaghori.
God guizbangira bar en nighniziba ko
arazibagh fo. Ki uaghan kamaghin
nighnisi, ia en araziba tuisigha fo, e
ingangarir aghuim gami.
12 E ua migeir akar kam, e ian
aghariba apirti, ia en ziaba fi suam,
e gumazir aghuiba, e kamaghin
nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura
gumazamizibar ziar ekiaba itiba
bagha bar akongegha, men navimin
aven otivir araziba bagh nighnizir
puvati. Ezi e kamaghsua, ia gumazir
kabar akaba ikarvaghamin fofozim
iki. Bizir kamin e ia bagha osiri,
eghti ia en arazir aghuiba bagh bar
akongegham.
13 Guizbangira, marazi ghaze, en
araziba ko en nighniziba ti gumazir
onganibar min iti. Puvati, kar e
guizbangira Godin ingangarim gami.
E nighnizir aghuarim ikiva, egh ian
akurvaghsi kamaghin damuam.
14 E deragha nighnigha fo, gumazir
mam bar e bagha areme. Ezi tuavir
kam mati, e bar moghirama ovegha
gifa. Kamaghin Krais e gifongezir
arazim, en naviba fa e abirima, e an
ingangarim gami.
15 Gumazir kam kamaghin ifonge,
e gumazamizir angamira itiba uarira
uari bagh ikian kogham. E gumazir e
bagha ovegha ua dikavizim baghvira
ikiam. Kamakin, a bar moghira e
bagha ovenge.
16 Kamaghin amizi, e datirighin ua
navir ghurimin arazimin gin ghua
gumazamizibar araziba tuisizir pu-
vati. Guizbangira, e faragha navir
ghurimin arazimin gin ghua Kraisin

5:5: Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10 **5:5:** Rom 8:16; 8:23; 2 Korin 1:22; Efesus 1:14; 2:10 **5:6:** Hi 11:13-16 **5:6:** Hibru 11:13-16 **5:7:** Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1 **5:7:** Rom 8:24-25; 1 Korin 13:12; 2 Korin 4:18; Hibru 11:1 **5:8:** Fl 1:23 **5:8:** Filipai 1:23 **5:9:** Kl 1:10, 1 Te 4:1 **5:9:** Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 4:1 **5:10:** Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12 **5:10:** Fofozir Gumazim 12:14; Rom 2:16; 14:10; Galesia 6:7; Kolosi 3:24-25; Akar Mogomem 22:12 **5:11:** 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23 **5:11:** 2 Korin 4:2; Hibru 10:31; Jut 1:23 **5:12:** 2 Ko 1:14, 3:1 **5:12:** 2 Korin 1:14; 3:1 **5:14:** Ro 5:15 **5:14:** Rom 5:15 **5:15:** Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2 **5:15:** Rom 14:7-8; 1 Korin 6:19; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 4:2 **5:16:** Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11 **5:16:** Jon 6:63; Filipai 3:7-8; Kolosi 3:11

araziba tuisiki. Egha datirighin ua
kamaghin amir puvati.
17 Gumazim o amizim Krais ko
poroghti, God a damighti, a bar
igiamin otogham. Eghti bizir
ghurim bar givaghti, bizir bar igiam
otogham.

18 Bizir kaba bar, God dagh amima,
da e batifi. E fomira an apanibar
min iti, ezi Kraisin ingangarimin an
e gamizi, e datirighin an namakabar
otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam
e ganingi, eghti e an apanir igharaz-
ibar amighti, me an namakabar oti-
vam.
19 En migirigiam kamakin: God,
Kraisin ingangarimin tuavimin, a
nguazimin itir gumazamiziba bar me
gamima, me Godin apanim gamir
arazim ataghiragha an namakabar
min otifi. Egha men arazir kurar
me amiziba, a ua dagh nighnizir
puvati. Egha a ingangarir kam e
ganiga ghaze, ia akam nan apanibav
kinighti, me oregh nan namakabar
otivigham.
20 Kar e Kraisin abuir gumazamiz-
ibar otivigha, mati God uabi uan
dimdiam ia ganingizi moghin, e akar
kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin
danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia
Godin apanim gamir araziba ategh
an namakabar otifigh.
21 Krais uabi arazir kuratam
gamizir puvati. Ezi God kamaghsua,
e Krais ko porogh, an gavgavimin
e Godin damazimin gumazamizir
aghuibar otivam. Kamaghin, God en
akurvaghasa en arazir kuraba bar
Krais gisin da ariki, ezi Krais mati
uaghan gumazir arazir kurabagh
amir mamin min oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osimtizir aviriba ateri

1 God ko ingara pamten ia gak-
aghora ghaze, ia gumazamizir Godin
apangkuvim iniziba, ia aneteghti a
pura bizimin min otivan marki.
2 God kamaghin migei, "Dughiar
ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi,
ki ian dimdiam barasi. Dughiar
ki ian akurvaghasa atizir kam, an
otozi, ki ian akura." Ia oragh!
Ki ian kuarkuvighamin dughiam
datirighin otos. Ezi uaghan ki ian
akurvaghamin dughiam datirighin
otos!
3 Gumazitam o amizitam migirigiar
kuratam e amir ingangarim damuan
e aghuagha, kamaghin en arazir e
amiba bar, e gumazitam o amizitam
gamizi a uan dagarim asegha irizir
puvati.
4 E Godin ingangarir gumazibar
ikia, kamaghin zurara uan arazir
aghuiba gumazamizibar akakasi. E
men aghariba apira me migeima me
kamaghin fo: Osimtizir e bativiba,
ko bizir me bar pazava e gamiba, ko
bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha
gavgavighavira iti.
5 Me e misogha e isa kalabusin e
arisi. Apanir aviriba e akumakua
niginir dafam gamua en atari. Ezi
e puvira ingara deragha akuir pu-
vatighava, mitiriabara iti.
6 E arazir Godin damazimin zuez-
ibagh amua, guizin akamin fofozimin
suira. E akamadariba ikarvagha
bemiram atarir puvati. E arazir
aghuibar gumazamizibagh ami. E
Godin Duamin gavgavim iti. E
igharaz darazigh ifongezir arazim
guizbangiram a gami. E arazir

5:17: Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5 **5:17:** Aisaia 43:18; Rom 8:1; 8:9-10; Galesia 5:6; 6:15; Efesus 2:15; Akar Mogomem 21:5 **5:18:** Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2 **5:18:** Rom 5:10; Efesus 2:16; Kolosi 1:20; 1 Jon 2:2 **5:19:** Ro 3:23-25, Kl 1:19-20 **5:19:** Rom 3:23-25; Kolosi 1:19-20 **5:20:** 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20 **5:20:** 2 Korin 3:6; 6:1; Efesus 6:20 **5:21:** Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5 **5:21:** Aisaia 53:6-12; Jon 8:46; Rom 5:19; 1 Korin 1:30; Galesia 3:13; Filipai 3:9; Hibru 4:14-15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 3:5 **6:1:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:20, Hi 12:15 **6:2:** Ais 49:8, Lu 4:19-21 **6:2:** Aisaia 49:8; Luk 4:19-21 **6:3:** Ro 14:13, 1 Ko 9:12, 10:32 **6:3:** Rom 14:13; 1 Korin 9:12; 10:32 **6:4:** 2 Ko 4:2 **6:4:** 2 Korin 4:2 **6:5:** Ap 16:23, 2 Ko 11:23-27 **6:5:** Aposel 16:23; 2 Korin 11:23-27 **6:6:** 1 Ti 4:12 **6:6:** 1 Timoti 4:12

kabagh amua kamaghin ian aka,
e guizbangira Godin ingangarir
gumazamiziba.
7 E guizin akam akura, egha Godin
gavgavimin uan ingangarim gami. E
Godin arazir aghuimin suira, mati in-
ogovimin bizibar min, e uan agharir
kiriam ko guvimin dar suigha, Godin
ingangarim bagha misosi.
8 Gumazamizir maba en ziaba fe.
Ezi igharaziba en ziabagh asighasisi.
Ezi marazi girakirangin e migia e
gasighasisi, ezi igharaziba en gun
uan namakabav gia ghaze, e arazir
aghuibagh ami. Gumazamizir maba
ghaze, e gumazir ifariba. Kam-
aghin puvati, e gumazir guizin ak-
abav geiba.
9 Marazi en gara, mati me e gifozir
puvati. Ezi guizbangira, gumazamiz-
iba bar moghiram e gifos. Marazi en
gara ghaze, dughiar aviriba e atam
ovei. Ezi guizbangira, e angamira
ikiavira iti. Marazi en gara ghaze,
God uam e akirmighasa mizazir ekiar
kam e ganidi. Ezi guizbangira, e are-
mezir puvati.
10 Marazi en gara ghaze, e bar
oseme. Ezi guizbangira, e zurara
bar akuegha iti. Marazi en gara
ghaze, e onganarazibar min iti.
Ezi guizbangira, e gumazamizir
aviribar akurvazima, me Godin
Duamin amodoghin, bizir aghuir
aviriba bar izifa. Marazi en gara
ghaze, e biziba puvatizi moghin
pura iti. Ezi guizbangira, e Godin
Duamin amodoghin, e biziba bar
avirasemegha iti.
11 Ia, Korinin itir Kraisin adarasi,
e azenara bighivira ia mikimasa. E
guizbangira uan naviba kuighava da
isa ia ganidi.
12 E uan navibar kuazi pu. Puvati.
E ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan
navibar kumi. Ezi navir vamiran itir
arazir kam, en tongin itir puvati.
13 Ki datirighin mati Afeziam uan
boribav gei moghin, ki ia migei. Ia
arazir e amibar min, uaghan uan
naviba kuighiva da isi e daningam.

E Godin Dipenimin min iti

14 Kraisin adarazir azenan itir
gumazamiziba, men araziba bar
ighara. Kamaghin amizi, ia me ko
porogh me ko ingangaribar amuan
marki. Ki ian azai, Godin arazir
aghuim ko arazir kuram ti man-
maghin uaning ko porogh uaning
ko ingaram? Eghti angazangarim
ko mitatem manmagh uaning inigh
ikiam? Bar puvatigham.
15 Krais ko Satan, aning ti navir
vamiran iti, o? O, gumazamizir
nighnizir gavgavim ititam, ko gu-
mazamizir nighnizir gavgavim
puvatizitam, aning manmaghin
nighnizir vamira ikiam? Bar puvati.
16 Manmaghsu, e Godin Dipenim
ko marvir guabar dipeniba isa-
furagham? God fomira kamaghin
migei, "Ki me ko iki, egh men tongin
daruam. Eghti me nan gumazamiz-
ibar min ikiti, ki men Godin ikiam."
Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin
zurara itimin dabirabir Dipenim.
17-18 Ezi Ekiam ua kamaghin
migei, "'Ia me ategh, mangi dan-
ganir igharazitamin iki. Egh ia
bar deraghvira uari bagh gan, ia
ua bizir Godin damazimin zuezir
puvatizitam uam an suighan marki.
Ki uabi ia inigh, ian Afeziamin min
ikiti, ia nan boribar min ikiam.'
Ekiar Gavgavir Ekiam Itim kamaghin
migei."

6:7: 1 Ko 2:4, 2 Ko 10:4, Ef 6:11-13, 2 Ti 4:7 **6:7:** 1 Korin 2:4; 2 Korin 10:4; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 4:7 **6:9:** Sng 118:18, 1 Ko 4:9, 2 Ko 4:2, 4:9-10 **6:9:** Onger Akaba 118:18; 1 Korin 4:9; 2 Korin 4:2; 4:9-10 **6:10:** 2 Ko 7:4, Fl 2:17, Kl 1:24 **6:10:** 2 Korin 7:4; Filipai 2:17; Kolosi 1:24 **6:13:** 1 Ko 4:14 **6:13:** 1 Korin 4:14 **6:14:** Lo 7:2-3, 1 Sml 5:2-3, 1 Ko 5:9, Ef 5:7, 5:11 **6:14:** Godin Araziba 7:2-3; 1 Korin 5:9; Efesus 5:7; 5:11 **6:16:** Wkp 26:12, Ese 37:27, 1 Ko 3:16, 6:19 **6:16:** Ofa Gami 26:12; Esekiel 37:27; 1 Korin 3:16; 6:19 **6:17-18:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Aisaia 43:6; 52:11; Jeremaia 31:9; Esekiel 20:34; 2 Korin 7:1; Akar Mogomem 1:8; 18:4; 21:7 **7:1:** 2 Ko 6:17-18, 1 Jo 3:3 **7:1:** 2 Korin 6:17-18; 1 Jon 3:3

7

1 Nan namakar aghuiba, Godin e
bagha inabazi itir bizir kaba e da
inigha gifa. Kamaghin, e inivafizim
ko duam gami aning mizezir biziba,
bar da batuegh, Godin damazimin
bar zuegham. Egh e Godin atiating
an apengan ikiam. Egh uari isi bar
God danigh, egh Godin arazir zuezim
zuraram an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

2 Ia uan naviba kuighiva, da isi e
daning. E arazir kuratamin gumazi-
tam o amizitam gamizir puvati. Egha
e gumazitam o amizitam pazava a
gamizir puvati. Egha e gumazitam o
amizitam gifaragha an bizitam pura
a inizir puvati.
3 Ki akatam ia gasa migirigiar kam
ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira
mikeme, e uan naviba bar ia ganigha
bar ia gifueghivira ikiam. Egh e
ovengam, o e angamira ikivira ikiam,
arazir kam kamaghira ikiam.
4 Ki kamagh fogha bizitam modozir
puvati. Ki bighivira ia mikimam, nan
navim bar amiraghirizi, ki ia bagha
bar akonge. Osimtiziba guizbangira
e batifi, ezi da pura biziba. E ia
ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en
naviba ia bagha bar akueghavira iti.
5 E ghua Masedonian itir dughiam,
e avughsasa amuava avenge.
Nguibar kamin osimtizir avirir maba
zurara e isi. Gumazamiziba akabar,
e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir
nighniziba, en navir averiabar aven
iti.
6 Gumazamizir osimtiziba men
naviba abinigha itiba, God men
girakirangin tuiva navir amirizim me
ganidi. Egha a Taitus amadazima,
a uam e bagha izezima, en navir
averiaba bar dera.
7 Taitus ua izezir arazir kamra, God
e gamizi en naviba derazir puvati.
Ia faragha Taitus gamizi an navim
ian dera, egha a ian arazir kamin
gun e geghani. Ian arazir kamin
God uaghan en navibagh amizi da
dera. Taitus kamaghin e migia ghaze,
ia nan ganasa bar ifongegha, ararer
kam ian navir averiabar iti. Egha
ia na ko navir vamiran ikiasa bar
puvira nighnisi. Ezi kamaghin ki bar
guizbangira bar akonge.
8 Ki fo akinafarir ki ia bagha osi-
rizim ia gamizi, ian naviba oseme.
Ezi ki uabi bizir kam mighigha a
ginighnizir puvati. Ki guizbangira
faragha bizir kam ginighnigha ian
apangkufi, egha datirighin puvati.
Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia
gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi
arazir kam bar dughiar otevimram
iti.
9 Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo,
ia oseme, ezi ki bizir kam bagha bar
akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim
ko aghumsizim ia gamizi, ia uan nav-
ibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar
akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian
naviba osemegha aghumsiki. Ezi en
migirigiar kataba bar ian navibagh
asighasighizir puvati.
10 E fo, Godin otivir osimtiziba
ko aghumsizir araziba, da gumaza-
mizibagh amima, me uan navibagh
iraghirasi. Arazir kamin God uam en
akura. Kamaghin, e arazir kam bagh
uan navibagh isin nighnizir aviribara
amuan markiam. Ezi nguazir kamin
osimtiziba ko aghumsizir araziba,
da gumazamizibagh amima ovevem
otifi.
11 Ia kamaghin deragh nighnigh.
God ia ganingizir osimtizir kam,
bizir bar aghuir igharagha garibar
ia gami. Bizir kamin God ia gamizi
ia uari, uari bagha uan osimtizim de-
ravira bighivira mikimasa ia ifonge.
Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir
arazir kuram gamizimin atari. Ezi
a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia
datirighin mighigha e ginighnigha,

7:2: Ap 20:33, 2 Ko 12:17 **7:2:** Aposel 20:33; 2 Korin 12:17 **7:3:** 2 Ko 6:11-12 **7:3:** 2 Korin 6:11-12 **7:5:** 2 Ko 2:13 **7:5:** 2 Korin 2:13 **7:6:** 2 Ko 1:3-4, 2:13 **7:6:** 2 Korin 1:3-4; 2:13 **7:8:** 2 Ko 2:4 **7:8:** 2 Korin 2:4 **7:10:** 2 Sml 12:13, Snd 17:22, Mt 26:75, 27:3-5, Hi 12:16-17 **7:10:** 2 Samuel 12:13; Aghuzir Akaba 17:22; Matyu 26:75; 27:3-5; Hibru 12:16-17

gumazir arazir kuram gamizimin arazim akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava amiba, kamaghin akagha ghaze, ia Godin damazimin osimtizitam itir puvati.

12 Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gumazim ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ginighnighizir pu. Bar puvati. Ki kamaghin ifonge, ian arazir aghuim azenim girighti, ia Godin damazimin deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki akinafarir kam osiri.

13 Ezi datirighin ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira iti. En naviba amiraghirigh iti, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an osimtiziba agivazi, an navim amira. Ezi bizir kamin e guizbangira bar akonge.

14 Ki faragha ian arazir aghuibar gun Taitusin migia ian ziaba fe. Egha uan migirigiar kamin aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuibar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghin datirighin Taitus fo, e ian ziaba fer migirigiaba, da bar guizbangira.

15 Taitus ia bagha izezir dughiamin, ia atiatia nigha, a inigha, bar an migirigiabar mirara ghue. A ian arazir kam ginighnighavira ikia bar ian apangkuvigha navim ia bagha ikiavira iti.

16 Ki datirighin bar fogha ghaze, ia arazir aghuibara damuam. Kamaghin ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghasa dagiaba arisi

8

(Sapta 8--9)

Kraisin adarasi, Judian itir Kraisin adarazi bagha dagiaba arisi

1 Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi.

2 Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamin me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, Kraisin adarazigh nighnigha, men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizima da bar izifa.

3 Ki deravira kamaghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin me itiba, me da aniga, dagh isin bar aviriba aningi.

4 Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighti, me Godin apangkuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingariva Judian itir Godin gumazamizibar akurvagham.

5 E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, God ifongezir arazimin gin ghua uaghan uari isa bar e ganingi.

6 Taitus faragha Godin apangkuvir arazimin gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagham.

7 Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangkuvir arazimin gin mangiva a gisin arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.

8 Ia nan akar kamin girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati. Ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva

7:15: 2 Ko 2:9 **7:15:** 2 Korin 2:9 **8:1:** Rom 15:26 **8:4:** 2 Ko 9:1-2 **8:4:** 2 Korin 9:1-2 **8:7:** 1 Ko 1:5, 12:13, 16:1-2, 2 Ko 9:8 **8:7:** 1 Korin 1:5; 16:1-2; 2 Korin 9:8

da tuisigh deragh dagh fogham, ia
igharaz darazigh ifongezir arazim a
guizbangirama otifi, o puvati?
9 Ia fo, en Ekiam Krais Iesus, en
apangkuvir arazim bar ekefe. A
Godin Nguibamin bizir aghuir bar
aviriba ikia, egha ia bangin nguazir
kamin izegha onganarazimin min iti.
A ian akuraghti, ia bizir aviriba ini-
asa, kamaghin a biziba puvatizir gu-
mazimin min oto.
10 Ki datirighin ia dagiaba arizir
ingangarir kamin uan nighnizim ia
daningasa. Ia azenir givazimin in-
gangarir kam gamizi a dikafi. Egha ia
ingangarir kam damuasa bar ifonge.
11 Egh ia datirighin ingangarir amir
kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia
faragha ingangarir kam damuamin
ifongiam iti moghin, ia zuamira a
damigh anegifagh. Ia itir bizibar
amodoghin, ia ingar mangi otogh.
12 Gumazitam o amizitam bizibar
aningsi bar ifueghti, God da inisi
bar akuegham. God bizir gumaza-
miziba vaghvagha ikiava anidibagh
nighnigha, egha bizir me anidiba isi.
A gumazamizir biziba puvatizibagh
nighnigha men araziba tuisizir pu-
vati.
13-14 Ki ia osimtizir ekiam aterti,
igharaz darazi deravira ikiasa, ki
migeir puvati. Ki e arazir magh
garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki
ifonge. Ia datirighin dughiar kamin
bizir aviriba iti, ia biziba otevezir gu-
mazamizibar akuragh. Eghti gin ia
bizibar oteveghti, me bizir avirir me
itibar ian akurvagham. Kamaghin,
ia bar arazir vabara damuva, ia de-
ravira ikiam.
15 Mati Godin Akinafarim mikeme,
“Gumazamizir dagher aviriba iniz-
iba, men mineba izevezir puvati. Ezi
gumazamizir dagher aviriba inizir
puvatiziba, men dagheba otevezir
puvati.”

Pol gumaziba amangizima me Korinin ghue

16 God Taitusin navim fezima,
an e ko nighnizir vamirama amua,
uaghan ian akurvaghasa bar akonge.
Kamaghin e God minabi.
17 E ua ia bagh mangasava an
azangsisi, a mangasa bar ifonge.
Egha a uaghan ingangarir kam
damuasa bar ifonge. Kamaghin
amizi, a uabi ifueghava, ia bagha ghu.
18 Ezi e uaghan Kraisin adarazir
mav amadazima, a Taitus ko mar zui.
Gumazir kam siosba bar dar Akar
Aghuim akura, egha ziam iti.
19 Ezi bizir kamra puvati. A en
gin daru apangkuvim itir ingangarir
kam damuasa, Siosba anemisevegha
ghaze, an en akuragh dagiaba
arigham. E kamaghsua, e ingangarir
kamin Ekiamin ziam fiti, gumaza-
miziba uaghan fogham, en naviba
ingangarir kam damuasa dikavima
e a gami. Bizir kamning bagha, e
ingangarir kam gami.
20 Bizir ekiar gumazamiziba
aningizi e garim, tav a bagh akar
kuratam e gasan e aghua. Kamaghin,
e Kraisin adarazir kav inizi an e ko
izi.
21 E arazir aghuibara damuasa.
Egh e arazir aghuir kam Godin
damazimra a damuan aghua. Puvati,
e uaghan gumazamizibar damazibar
dar amuam.
22 Ezi e Kraisin adarazir gu-
mazir igharazir mam uaghan ane-
madazima, an aning ko zui. E
dughiar aviribar ingangarir guar
aviriba a ganiga an garima, a gav-
gavigha deragha dagh ami. A bar
fo, ia bar arazir aghuibara damuam.
Kamaghin datirighin a ingangarir
kam damuasa bar ifonge.*
23 Ia Taitus gifogha gifa, a nan
roroam ko na ko ingarir gumazim,
e ian akurvasi. Ezi en aveghbuar

8:9: Mt 8:20, Lu 9:58, Fl 2:6-7 **8:9:** Matyu 8:20; Luk 9:58; Filipai 2:6-7 **8:12:** Mk 12:43, Lu 21:3
8:12: Mak 12:43; Luk 21:3 **8:13-14:** 2 Korin 9:12-13 **8:15:** Kis 16:18 **8:15:** Ua Me Ini 16:18
8:21: Snd 3:4, Ro 12:17, Fl 4:8, 1 Pi 2:12 **8:21:** Aghuzir Akaba 3:4; Rom 12:17; Filipai 4:8; 1 Pita 2:12

* **8:22:** E aveghbuar, Taitus ko Korinin mangasava amir kamningin ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20in mavin gun mikeme. Egha igharazitav Pol ves 22in an gun mikeme.

kamning, ia kamaghin aning gifo, aning siosbar ingangarir gumazimningin ikia, aningin ingangarimin aning Kraisin ziam fe.

24 Ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar gumazamizibar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me migia ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura migeir puvati.

9

Korinba dagiaba Godin gumazamizibar akurvaghsi dar aningam

1 Ia dagiar e Godin gumazamizir Judian itibar akurvaghasa arighizibagh fogha gifa. Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham.

2 Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki zurara ian ziaba Masedonian gumazamizibar damazibar da fe. Ki kamaghin me migei, "Azenir givazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akirigha gifa." Egha me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa.

3 Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimin min otivan, ki kamaghin aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da me daningsiviра ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi.

4 Ki guizbangira nighnizir gavgavim kamaghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki bizir kamin aghumsizim inigham. Eghti ia uaghan bar aghumsigham.

5 Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganiva, ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, dar akirigh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh dagiar kabar aningam. Egh me kamaghin nighnighan kogham, e men dagiaba okimasa me gifari. Puvati.

6 Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera oparigh, a bar bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviriba oparigh, a dagher bar aviriba iniam.

7 Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravira faragh nighnigh, egh bizir ia aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam o amizitam uan bizitam aningsi osemegh suam, me bizibara aningasa puviram e gaghora e abiri. Gumazamizir bar akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba anidiba, God bar me gifonge.

8 God bizir aghuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuir bar aviriba ikiam. Egh ia zurazurara biziba bar izivagham. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam.

9 Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, "Gumazamizir bizir aviriba isa onganarazibagh anidiba, me mati gumazamiziba dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi men arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam."

10 God dagher oviziba gumazamizibagh anidima me uan azenibar da opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumazamiziba bar me ganidima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivagham.

8:24: 2 Ko 7:13-14, 8:1-7 **8:24:** 2 Korin 7:13-14; 8:1-7 **9:1:** 2 Ko 8:1-7 **9:1:** 2 Korin 8:1-7 **9:6:** Snd 11:24, 22:9, Ro 12:8, Ga 6:7-9 **9:6:** Aghuzir Akaba 11:24; 22:9; Rom 12:8; Galesia 6:7-9 **9:7:** Lo 15:7, Snd 11:25, Ro 12:8 **9:7:** Godin Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 11:25; Rom 12:8 **9:8:** Snd 28:27, Fl 4:19 **9:8:** Aghuzir Akaba 28:27; Filipai 4:19 **9:9:** Sng 112:9 **9:9:** Onger Akaba 112:9 **9:10:** Ais 55:10, Hos 10:12, Mt 6:1 **9:10:** Aisaia 55:10; Hosea 10:12; Matyu 6:1

Kamaghira ia Godin gumazamizir igharaziba men akurvagham. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangivira iki, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti.

11 God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham.

12 Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumazamizibar akuraghti, me uam bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarir kam gumazamizibar amighti, me God bar a minabagham.

13 Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anekagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin Akar Aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumazamizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam.

14 Egh me kamaghin fogham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsigham.

15 Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekiar kam bagh God minamam!

Gumazir maba akar kuramin Pol mikemegha, Korinbagh amizi, me Polin oseme. Ezi Pol men nighniziba ua dar kiri

10

(Sapta 10--13)

Pol gumazir an ingangarim abinasava amibar akaba ikarvasi

1 Gumazamizir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Krais amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsisi.*

2 Ki kamaghin ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti.

3 Guizbangira e nguazir kamin ikia, nguazir kamin itir gumazamizibar min misozir puvati.

4 Inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e dar suighiva apanibar divinir gavgavim abighirarigham.

5 Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumazamiziba Godin fofozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumazamizibar nighniziba ikiagharisi, mati me gumazir kuram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara mangam.

6 Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumaza-

9:11: 2 Ko 1:11, 4:15 **9:11:** 2 Korin 1:11; 4:15 **9:12:** 2 Ko 8:14 **9:12:** 2 Korin 8:14 **9:15:** Je 1:17 **9:15:** Jems 1:17 **10:1:** 1 Ko 2:3 **10:1:** 1 Korin 2:3 * **10:1:** Sapta 10--13in itir migirigiaba, da 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong dar mirara ghuezir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kamin fofozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10--13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghira gumaziba uaghara aning isafura. **10:2:** 1 Ko 4:21 **10:2:** 1 Korin 4:21 **10:4:** 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 **10:4:** 1 Korin 2:5; Efesus 6:13-17; 1 Tesalonika 5:8; 1 Timoti 1:18 **10:5:** 1 Ko 1:19, 3:19 **10:5:** 1 Korin 1:19; 3:19 **10:6:** 2 Ko 2:9 **10:6:** 2 Korin 2:9

mizir akaba batoziba, mizazim me daningam.

7 Ia bar deravira bizir azenan itir
ia gariba tuisigh. Egh gumazitam o
amizitam uabira uabi mikim suam,
a guizbangira Kraisin anav, a bar
deravira nighnigh kamaghin fogh, e
uaghan an mirara Kraisin adarasi.

8 Ekiam ingangarir kam damuasa
gavgavim e ganingi. Egha, e ian
nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge.
Egha e ian nighnizir gavgavibagh
asighasighan a bar aghua. Kamagh
amizi, ki ingangarir e amir kam
bagh bar akuegh, e uan ziaba tong
ada fegh, akar mikemezir kamin
aghumsighan kogham.

9 Ia kamaghin na ginighnighan ki
aghua, ki gumazir akinafariba ia
bagha da osira atiatim ia ganidim.

10 Gumazamizir maba guizbangira
kamaghin na migei, Polin akinafariba
akar gavgavir igharagha gariba
dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir
dughiaba, e an garima a gavgaviba
puvati. Egha akam akurir arazim bar
deragha a gifozir puvati.

11 Gumazamizir migirigiar kabagh
amiba, me bar deragh nighnigh ka-
maghin fogh, arazir e iza ia ko ikia
amiba, da mati arazir e saghon ikia ia
bagha Akinafarim osirizi moghin, da
dar mirara ghu.

12 E kamagh mikiman kogh, uari
tuisigh suam, e gumazamizir uarira
uan ziaba feba ko, e uaghara ghue.
Egh e kamaghin mikiman kogham,
en araziba men araziba ko magh
ghu. Puvati, gumazamizir kaba uari
uan araziba tuisisi. Egha gumazir
mam uan arazim igharazitavin
arazim koma a tuisisi. Gumazamizir
kamaghin amiba, me fofozir aghuiba
bar puvati.

13 E uari uarigh isivagh pin ma-
vanangan aghua, eghti en ziaba bar
pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir
God e bagha inabazim damuasa, God
e bagha abarazi moghin, e uan araz-
iba tuisighasa. Ezi ingangarir God e
ganingizir kamin ababanim, ia Kor-
inba uaghan aven iti.

14 Ezi ingangarir God e ganingizir
kamin ababanim, a uaghan ia
avara. Kamaghin, dughiar e akam
ia mikirim, e ababanir kamin
ikiavkinizir puvati. Erara bar
faraghavira Korinin iza Kraisin Akar
Aghuir kam ia bagha a inigha ize.

15 E uan ababanim gafirazir pu-
vatigha, gumazamizir igharaziba
amizir ingangarim ginighnigha,
uan ziaba fer puvati. Bar puvati:
E ingangarir God e ganingizim
guizbangirama a damuasa ifonge.
Eghti ian nighnizir gavgaviba gav-
gavighti, en ingangarir kam ian
tongin bar ekevegham.

16 Eghti e Akar Aghuim inigh ian
girakirangin itir kantribar mangam.
E nguibar gumazamiziba ingan-
garim gamigha givazibar mangan
aghua. Egha e gumazamizir igharaz-
iba amigha givazir ingangarim bagh
pura uan ziaba fan aghua.†

17 Godin Akinafarim kamaghin
migei, "Tina bar akongeghsi, an
Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a
bagh bar akongegh."

18 E fo, gumazamiziba bar akuegha
uarira uan ziaba fe, gumazamizir
kaba Godin damazimin ziaba pu. Bar
puvati. Eghti Ekiam gumazamiz-
ibar ziaba fiti, gumazamizir kaba
guizbangira ziaba iti.

11

Polin arazim Aposelin ifavaribar

10:7: 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 **10:7:** 1 Korin 3:23; 14:37; 2 Korin 5:12; 1 Jon 4:6 **10:8:** 2 Ko 12:6, 13:10 **10:8:** 2 Korin 12:6; 13:10 **10:11:** 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10 **10:11:** 2 Korin 7:14; 12:6; 13:2; 13:10 **10:12:** 2 Ko 3:1, 5:12 **10:12:** 2 Korin 3:1; 5:12 **10:13:** Ro 12:3 **10:13:** Rom 12:3 **10:14:** 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1 **10:14:** 1 Korin 3:5; 3:10; 4:15; 9:1 **10:15:** Ro 15:20 **10:15:** Rom 15:20 † **10:16:** Pol, Korinin girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinin aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aningin migei. **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31 **10:17:** Jeremaia 9:24; 1 Korin 1:31 **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5 **10:18:** Aghuzir Akaba 27:2; Rom 2:29; 1 Korin 4:4-5

arazibar mirara zuir puvati

1 Ia nan amamangatighti, ki onganizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o?

2 God gumazamiziba anariram apengan ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ia Kraisra gin mangasa, ki uaghan ifonge. Ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati amizir igiar bar zuezim ki a inigh mangi par a ko poroghamim daningam.

3 Ia kuruzim fomira Iv gifarazimin eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin atiati, bizir Iv batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Krais baghavira itir guizin arazim ategham.

4 Ki fo, gumazamizir maba ia bagha iza Iesusin igharazimin akam ia mikiri. Kar Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kamin ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar Akar Aghuir ia faragha inizim puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isa men migirigiabar gin mangasava ami.

5 Ia orakigh! Ki ghaze, ian gumazir "Aposelin Ekiabar," ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati.

6 Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amiba, e uan fofozim gumazamiziba bar men akakazima, ia deravira dar gani.

7 Ia fo, ki Godin Akar Aghuim ia mikini, egha ingangarir kamin ivezitam inizir puvati. Arazir kamin, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati.

8 Ki ian tongin ingangarim gamima, siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba ini. Arazir kam mati, ki men biziba okemegha ian akura.

9 Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar otevegha, da bagha ian tavin azangsizir pu. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provinsin ikegha iza bizir ki otevegha ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan aghuagha nighnizir kamin suiraghavira iti.

10 Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin akam na ko itima ki guizin kamaghin migia ghaze, Akaian Provinsin nguibaba bar, dar gumazitam o amizitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim apirighan kogham.

11 Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge.

12 Gumazamizir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buria gumazamizibar damazibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar mamaghira ikiam.

13 Gumazamizir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifar uan araziba otavkinti gumazamiziba men gan suam, me guizbangira Kraisin aposelbar iti.

14 Eghti ia men arazir kurabar gan, digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan arazim oteghavkinigha, angazangarimin enselin min oto.

11:2: Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28 **11:2:** Hosea 2:19-20; 1 Korin 4:15; Galesia 4:17-18; Efesus 5:26-27; Kolosi 1:28 **11:3:** Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17 **11:3:** Jenesis 3:1-5; 3:13; Jon 8:44; Hibru 13:9; 2 Pita 3:17 **11:4:** Ga 1:7-9 **11:4:** Galesia 1:7-9 **11:5:** 1 Ko 15:10, 2 Ko 12:11, Ga 2:6 **11:5:** 1 Korin 15:10; 2 Korin 12:11; Galesia 2:6 **11:6:** 1 Ko 1:17, 2:1, 2:13, 2 Ko 4:2, 10:10, Ef 3:4 **11:6:** 1 Korin 1:17; 2:1; 2:13; 2 Korin 4:2; 10:10; Efesus 3:4 **11:7:** 1 Ko 9:12, 9:18 **11:7:** 1 Korin 9:12; 9:18 **11:9:** 2 Ko 12:13, Fl 4:15-18, 1 Te 2:9 **11:9:** 2 Korin 12:13; Filipai 4:15-18; 1 Tesalonika 2:9 **11:10:** 1 Ko 9:15 **11:10:** 1 Korin 9:15 **11:13:** Ro 16:18, 2 Ko 2:17, Ga 1:7, Fl 3:2, 2 Pi 2:1, MAA 2:2 **11:13:** Rom 16:18; 2 Korin 2:17; Galesia 1:7; Filipai 3:2; 2 Pita 2:1; Akar Mogomem 2:2 **11:14:** Ga 1:8 **11:14:** Galesia 1:8 **11:15:** 2 Ko 3:9, Fl 3:19 **11:15:** 2 Korin 3:9; Filipai 3:19

15 Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumazamiziba uaghan uan araziba otevkinigh, Godin arazir aghuimin ingangarir gumazamizibar miraram otoghti, e kamaghin ganigh digavir kuram damuan kogham. Me gin me amir arazir kurar kam baghvira ivezim guizbangiram a iniam.

Pol Aposelin ingangarim gamir dughiamin, an osimtizir bar aviriba ateri

16 Ki faragha mikemegha givagha datirighin ua migei, ia nan migirigiar kam baragh kamaghin nighnighan marki, ki gumazir onganim. Egha ia gumazir onganimin na arisi, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatightima, ki uan ziam tong a feka.

17 Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua migirigiar kam gamir puvati. Ki gumazir onganimin min migia, uabi uan ziam fe.

18 Gumazamizir aviriba nguazimin bizibar gin ghuava, uari uan ziaba fe. Eghti ki uaghan arazir kamin gin mangiva uan ziam fam.

19 Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba, gumazir onganiba migirigiar onganiba ia daningasa, ia bar ifonge.

20 Bar guizbangira, gumazitam ia gativaghti, ia mati kalabuziar gumazamizibar min ikiam, o a ian biziba bar ada givagham, o a ia gifar ia isi uan gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh gumazir ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, an guam apezegham. Eghti gumazir arazir kabar ia gamiba, ia uari men amamangatighti, me uari ifongezi moghin ia damuam.

21 Iavzika, e arazir kabar ia damuamin gavgaviba puvati. Ki ian arazir kurar kaba aghuran bar aghumsiki.

Gumazitam uan arazir an amiba bagh gavgavigh mikimti, ki uaghan gavgavigh mikimam. Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei.

22 Me ti Hibruian gumaziba? Ki uaghan, Hibruian gumazir mam. Me ti Israelian gumaziba? Ki uaghan Israelian gumazir mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav.

23 Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir ki amir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa kalabus gati, ezi osimtizir kabar ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar aviribar ki atam ovia taghirasi.

24 Ezi Judaba benim isa, 39plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5plan dughiabar na bato.*

25 Dughiar 3plan, me aghorimin na misoke. Egha dughiar mamin me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3plan, ki kuribar aven itima da ongarim giraghue. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti.

26 Dughiar aviribar ki saghuiabar ghua, dipabar ovengasava amua okimakiar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarazi Judabar dafaribar atam ovia, uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha

11:16: 2 Ko 12:6 **11:16:** 2 Korin 12:6 **11:21:** Fl 3:5 **11:21:** Filipai 3:5 **11:23:** Ap 16:23, 1 Ko 15:10 **11:23:** Aposel 16:23; 1 Korin 15:10 **11:24:** Lo 25:3 **11:24:** Godin Araziba 25:3

* **11:24:** Godin Araziba 25:1-3, a kamaghin migei, Israelia gumazitam fofozim a daningsiva benimin a ifozorogh, meng mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanim gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fofozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham. **11:25:** Ap 14:19, 16:22, 27:41 **11:25:** Aposel 14:19; 16:22; 27:41 **11:26:** Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 **11:26:** Aposel 9:23; 13:50; 14:15; 20:3; 23:10-11 **11:27:** Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5 **11:27:** Aposel 20:31; 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:5

ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei.
27 Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati.
28 Ezi osimtizir avirir igharazir na bativiziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiabar bar, siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati.
29 Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatighti, ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir kuramin irighti ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.
30 Tuaviba bar puvatighti, bizir otivigha ki gavgaviba puvatizir arazim akaziba ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam.
31 God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifarir puvati. E an ziam zurazuraram a fam.
32 Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh na kalabus darighasa, uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiar akabar tuivigha na bagha gari.
33 Ezi Kraisin adarazir marasi, na isa akirar ekiam garugha, akiram isa divazir torimin azenan nimira na ataghirazima, ki izaghira azenan nguazimin otogha tu. Ezi arazir kamin ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

12

God irebamin min garir bizimin, akar aviribar Pol mikeme

1 Ki tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangiram en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam.
2 Ki Kraisin adarazir mav gifo, God fomira, 14plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan inivafizim sara ghu, o a uan inivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo.*
3-4 Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan inivafizimin ikiavira iti, o uan inivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamin ikia akar gumazamizibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti.
5 Ki gumazir kamin ziam fasa ifonge, egh uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghvira uan ziam fam.
6 Ki guizbangin uan ziam fisi, gumazir onganimin min mikiman kogham. Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nighnizimra gin mangi ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, arazir kamin me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarimin min Polin mikarzim mitifi

7 God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki bizir kabagh nighnigh uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimin min garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva

11:28: Ap 20:18-21, 20:31 **11:28:** Aposel 20:18-21; 20:31 **11:29:** 1 Ko 8:13, 9:22 **11:29:** 1 Korin 8:13; 9:22 **11:30:** 2 Ko 12:5, 12:9-10 **11:30:** 2 Korin 12:5; 12:9-10 **11:31:** 2 Ko 1:23 **11:31:** 2 Korin 1:23 **11:32:** Aposel 9:23-25 * **12:2:** Akar kam "Kraisin adarazir mav," kar ti Pol uabi. Ni ves 7in gan. **12:5:** 2 Ko 11:30 **12:5:** 2 Korin 11:30 **12:6:** 2 Ko 10:8, 11:16 **12:6:** 2 Korin 10:8; 11:16 **12:7:** Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14 **12:7:** Jop 2:6; Esekiel 28:24; Luk 13:16; Galesia 4:13-14

na ko ikiavira iti. Bizir kam, a
Satanin ingangarir gumazim, a na
dikabiraghti ki bar akuegh uabira
uan ziam fan koghasa, a ize.†
8 Ki dughiar 3plan bizir kam
batoghasa Ekiamin azangsigha a
gakaghone.
9 Ezi a kamaghin na migei, "Nan
apangkuvim ni baghavira iti, eghti
ni bizitamin oteveghan kogham.
Guizbangira, nan gavgavim, gu-
mazamizir gavgaviba puvatiziba,
bar me gizefi." Ekiam kamaghin
mikemezi, ki datirighin gumazir
gavgaviba puvatizimin min ikia bar
akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim
na ko iki na avaragham.
10 Guizbangira, dughiar ki gavgav-
iba puvatizim, dughiar kamra ki gav-
gavir bar ekiam iti. Kamaghin amizi,
Kraisin ziam bangin ki gavgaviba
puvati, ezi gumazamiziba pazavira
na gamima, osimtizir aviriba na ba-
tivima gumazamiziba arazir kurabar
na gami, ezi gumazamiziba bar na
gasighasighasava ami. Ezi ki arazir
kabagh nighnigha nan navir averiam
bar deravira uabin asugha iti.

Pol Korinin itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavim damighti me gavgavighasa

11 Ki migeir migirigiar kam, a
gumazir onganimin migirigiamin
min ghu. Ezi ia uari na gamizi,
ki migirigiar kam gami. Ia nan
arazir aghuibar gun mikemeghti,
deragham. Ia kamaghin amizir
puvatizi, ki uabi migei. Guizbangira
ki pura bizim, egha ki ian "Aposelin
Ekiaba," bar men apengan itir puvati.
12 Ki ian tongin ikia bizir bar
aviribagh ami, egha kamaghin uabi
ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugha
gavgavigha osimtiziba atera, mi-
rakelin aviriba, ko digavir kuram
gamir araziba, ko Godin gavgavim
itir ingangariba, ian tongin dagh ami.
Ezi bizir kaba kamaghin nan ian
akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami.
13 Ki siosin igharazibagh amir araz-
ibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir
bar vamira, ki ian tongin a gamizir
puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin
akurvaghasa osimtizim ia gatizir pu-
vati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza
damighti, ia nan arazir kurar kam gin
amadagh.
14 Ki datirighin namba 3in
dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh
uam osimtizim ia daningan kogham.
Ki ian biziba iniasa puvati, ki iarara
iniasa. Ia fo, boriba uan ame-
boghfeziaba bagh dagheba buri dar
pozim mikinan kogham. Puvati.
Ameboghfeziaba uan boriba bagh
dagheba buri dar pozim mikinamin
ingangarim iti.
15 Ki uan biziba isi ia daningasa bar
akuegha iti. Egha ki ian duabar akur-
vaghsi, bar moghira uan ikirimirim
aningasa bar akonge. Ki guizbangira
bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia
gamizi, ia mong na gifongezir puvati.
16 Ezi ia bar moghira nan arazibagh
fogha ghaze, "Pol dagiabar uabin
akurvaghasa osimtizim e gatizir
puvati." Ezi marazi ghaze, "An e
apezeperir migirigiabagh amua, e
gifara en bizir aviriba pura dagh
ekua da isi."
17 Ezi manmaghin ami? Gumazir
ki ia bagh amadaziba, men tavin da-
farimin, ki ti ia gifaragha ian biziba
okeme, o? Puvati.
18 Ki Taitus nighnizim a ganingizi,
a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar
igharazir mam amadazima an an gin
ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba
okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir
vamira iti. Egha ga tuavir vamiran

† **12:7:** Pol ghaze, dikonir atarimin min garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangira dikonir atarim puvati. Kar ti osimtizitaba an mikarzim batozima, a bizir kam gisin akar isin zuim gami. **12:8:** Mt 26:44 **12:8:** Matyu 26:44 **12:9:** 2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14 **12:9:** 2 Korin 11:30; Filipai 4:11-13; 1 Pita 4:14 **12:10:** Ro 5:3, 2 Ko 7:4, 13:4 **12:10:** Rom 5:3; 2 Korin 7:4; 13:4 **12:11:** 2 Ko 11:5 **12:11:** 2 Korin 11:5 **12:12:** Ro 15:19 **12:12:** Rom 15:19 **12:13:** 2 Ko 11:9 **12:13:** 2 Korin 11:9 **12:14:** 2 Ko 13:1 **12:14:** 2 Korin 13:1 **12:15:** Fl 2:17 **12:15:** Filipai 2:17 **12:18:** 2 Ko 8:6, 8:16-18 **12:18:** 2 Korin 8:6; 8:16-18

gin zui.
19 Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar akirasa, da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami.
20 Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otivigham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazamizir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, naviba uarir ikuva, adarir migirigiabagh amua, uan biziba baghavira nighnigha, akar kuraba igharaz daraziv gia, girakirangin uariv gia, uan ziaba fava, ingangaribagh ami da pazaviram otifi.
21 Ki kamaghin atiati, ki magh mangiti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, arazir kurar gumazamiziba fomiram amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari koma akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

Korinba uan nighnizir gavgavim deragh an gan

1 Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramin tuavim iti."
2 Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham.
3 Ia kamaghin foghasa, Krais nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamin ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Krais ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham.
4 Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamira iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamira a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.

5 Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgaviz, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Krais Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati.
6 Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami.
7 E ia bagha God ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim.

12:20: 2 Ko 2:1-4 **12:20:** 2 Korin 2:1-4 **12:21:** 2 Ko 13:2 **12:21:** 2 Korin 13:2 **13:1:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 12:14, 1 Ti 5:19 **13:1:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 12:14; 1 Timoti 5:19 **13:4:** Ro 6:4, Fl 2:7-8, 1 Pi 3:18 **13:4:** Rom 6:4; Filipai 2:7-8; 1 Pita 3:18 **13:5:** 1 Ko 9:27, 11:28, Ga 4:19 **13:5:** 1 Korin 9:27; 11:28; Galesia 4:19 **13:8:** 1 Ko 13:6 **13:8:** 1 Korin 13:6

En ifongiar ekiamra kara, ia arazir
aghuibara damuasa, e ifonge.
8 Ia fo, e guizin akam dikabinamin
bizitam damighan kogham. Puvati,
e guizin akamin akurvaghasavira in-
gari.
9 Ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba pu-
vatigham, egh e bizir kam bagh bar
akongegham. E zurara ia bagha God
ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgav-
ighvira ikiam.
10 Ekiam uan ingangarimin ganasa
na misevegha ingangarir kam
damuasa gavgavim na ganingi. A
ghaze, ki ian nighnizir gavgav-
iba gavgavim dar aning, egh ia
gasighasighan koghasa, a gavgavir
kam na ganingi. Ki kamaghin aghua,
ki ia bagh iziva, gavgavir kam gisin,
akar gavgavibar ia mikimiva ian
arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki
saghon ikia, egha akinafarir kam ia
bagha an osiri.

Pol migirigiar abuananaba, me ganidi

11 Nan adarasi, ki datirighin uan
akam agivasa. Ia uan arazibar kirigh,
ua tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan
akam baragh. Egh ia bar moghira
navir vamira ikiva navir amirizimin
iki. Eghti Godin ia gifongegha,
navir amirizim ia ganingizim, a bar
moghira ia ko ikiam.
12-14 Eghti mati e Godin gumaza-
miziba ami moghin, ia vaghvagh
uarira uan agharibar suigh. Godin
gumazamizir na ko itiba uan akam
isa, ia bagha anemaga ghaze,
Afeziam ia ko iki. Ki ia bagha
Godin azangsigha ghaze, Ekiam
Krais Iesusin apangkuvim, ko God ia
gifongezir arazim, ko arazir Godin
Duam ia gamima ia navir vamira
itim, da bar moghira ian iki.*

13:10: 1 Ko 4:21, 2 Ko 2:3, 10:2, 10:8, 12:20-21, Ta 1:14 **13:10:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 2:3; 10:2; 10:8; 12:20-21; Taitus 1:14 **13:11:** Ro 15:33 **13:11:** Rom 15:33 **13:12-14:** Rom 16:16; 1 Tesalonika 5:26; 1 Pita 5:14 * **13:12-14:** Inglisin akamin Baibelin maba, ves 12 abigha an akuar pumuning gami. Egha mam migia ghaze, ves 12, egha igharazim ves 13in a garisi. Egha ves 13in migia ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin Itir Sios Bagha Osirizim O Galesia

Akar faragha zuim

Gumazamizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumazamizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumazamizir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumazamizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami mokin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amuti me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar iniba aghoregh Moses Osirizir Arazir igharazibar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Krais Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghuegha Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangasava ami. Pol bizir otozir kam baregha, ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kamin faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, gumazitamin akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kamin, Pol ua kamaghin migei, gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kamin akar abuananaba kamakin, Krais e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(Sapta 1:1--2:14)

1 Ki Pol. Nguazir kamin gumazitam o amizitam aposelin ikiasa na misevegha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Krais Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe.

2 Ki, na ko itir darazi ko, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

3-5 Datirighin e nguazir kamin itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Krais Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghasava areme. En Afeziam God ko Ekiam Krais Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha kamaghin ami. Eghti gumazamiziba zurazurara ziar ekiam God daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Ki gari, ia God ataghirazima, kamaghin ki digavir kuram gami

6 Ki faragha Kraisin Akar Aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kamin digavir kuram gami.

7 Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazamizir maba Kraisin Akar

1:1: Ga 1:11-12 **1:1:** Galesia 1:11-12 **1:3-5:** Rom 1:7; Filipai 1:2; Rom 4:25; Galesia 2:20; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Jon 5:19 **1:7:** Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 2:17, 11:4, 11:13 **1:7:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 2:17; 11:4; 11:13

Aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi.

8 Eghti e uari, o Godin Nguibamin enselin tam Akar Aghuir e faragha ia mikinizim ia mikinighan kogh, egh akar igharazitam ia mikinigham, egh gumazamizir kaba, helin mangi zurara iki.

9 E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazamizitaba akar igharazitam ia mikinighti, an Akar Aghuir ia faragha gin zuimin min mangan koghti, gumazamizir kaba helin mangiva zurara iki!

10 Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gamiz? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumazamizibar damazimin ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazamizibar damazimin ziam iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ikian kogham.

Nguazimin gumazamizitaba akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

11-12 Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitam o amizitamin akam ia mikinizi ia anetegha akar igharazimin gin zuima, ki ti digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumazamiziba Akar Aghuir kam na ganingizir puvati. Egha gumazamiziba akar kam nan sure gamizir puvati. Krais Iesus uabi Akar Aghuir kam nan akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei, Akar Aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumazamizitabar akamin otozir puvatizim.

13-14 Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin ki pamtem dar gin zui. Ki Judan Araziba bar dar gin ghua, kamaghin ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Judan Arazibar gin ghua arazir kam gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin Akar Aghuimin itir puvatigha, arazir kabagh ami.)

15-17 Nan amebam tighar na batamin dughiamin God aposelin ikiasa na ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin Akar Aghuimin gun Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kinasa, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim nan akaghasa ifonge. Ezi ki maghira Akar Aghuim gumazamizibav kinasa ua tavin azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalemin nguibar ekiamin ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arebian kantrin ghugha gin uamategha Damaskusin nguibar ekiamin ghu.

18 Egha gin azenir pumuning ko mikezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalemin nguibar ekiamin ghuavanabo. Ki ghugha 15plan dughiabar a ko ike.

19 Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an ganizir puvati.

20 Ia oregh fogh suam nguazimin gumazamiziba Akar Aghuir ki ia mikinizir kam na mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam, eghaghanir ki eghara akinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo.

21-23 Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provins ko Silisian Provins bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, Judian Distrighin aven itir Kraisin adarazi me tong

1:8: 1 Ko 16:22 **1:9:** Lo 4:2, Snd 30:6, MAA 22:18-19 **1:9:** Godin Araziba 4:2; Aghuzir Akaba 30:6; Akar Mogomem 22:18-19 **1:10:** 1 Te 2:4, Je 4:4, 1 Jo 3:19 **1:10:** 1 Tesalonika 2:4 **1:11-12:** Matyu 16:17; 1 Korin 15:1-3; Galesia 1:1; Efesus 3:3 **1:13-14:** Aposel 8:3; 9:1; 22:3-5; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **1:15-17:** Aisaia 49:1; Jeremaia 1:5; Aposel 9:3-6; 9:15; 22:6-10; 26:13-18; Rom 1:1; 11:13; Galesia 2:7 **1:18:** Jo 1:42, Ap 9:26-30 **1:18:** Aposel 9:26-30 **1:19:** Mt 13:55 **1:19:** Matyu 13:55 **1:21-23:** Aposel 9:30

nan guamin ganizir puvati. Ezi gumazamizir maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egha datirighin gumazir kamra Godin Akar Aghuim gumazamizibav kira ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki.

24 Judian Distrighin itir gumazamiziba orazi, God nan nighnizibagh irazima, me bizir kam bagha Godin ziam fe.

2

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

1-3 Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gin Judan Araziba me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumazamizir kaba Judan Arazibar gin mangiti, ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghin nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalemin mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalemin ghuavanabozi, 14pla azeniba datirighin givazi, ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uamategha Jerusalemin ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha, ki Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, Akar Aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kemezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki Akar Aghuir Kantrin Igharazibar Gumazamizibav geir kamra gumazir dapanibav geima, me oregha Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa a gaghorir puvati.

4 Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorir migirigiamin mingarim kamaghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan Arazibar apengan itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firiaghiri. Ezi gumazir kaba Krais e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir kaba e damuti e ua Judan Arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa, e migei.

5 Ezi e ghaze, Akar Aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e me baragha tong men akabar gin zuir puvati.

6 Ezi Jerusalemin itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati.

7-9 God faragha Judan gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha Akar Aghuim Judan gumazamizibav kinasa Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mikezim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiaba baregha, fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima,

2:1-3: Aposel 11:30; 15:2; 16:3 **2:4:** Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 11:20, 11:26, Ga 1:7, 5:1, 5:13 **2:4:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 11:20; 11:26; Galesia 1:7; 5:1; 5:13 **2:5:** Ga 3:1, 4:16 **2:5:** Galesia 3:1 **2:6:** Lo 10:17, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **2:6:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 12:11; Galesia 6:3 **2:7-9:** Aposel 22:21; Rom 1:5; Efesus 3:8

a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, bar akar otevir vamira na ko Barnabas ganingi, "E Judan gumazamizibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ingar.

10 Gua me ko ingariva gumazamizir onganarazir Jerusalemin itiba, gua men akurvaghamin nighnizim ginamangan marki." Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.

Ki gari, Pita arazir kuram gamima ki an anogoroke

11-13 Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko iki damiti, Judaba me mikarzir mogomebar iniba aghorezir darasi, me nan ataram. A kamaghin atiatigha, Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba koma uam apir puvati. Egha Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, Judan Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko iki daman aghua. Me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari.

14 Me Akar Aghuimin guizbangira migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghin men arazir kurabar ganigha, Pita men damazimin kamaghin a migei, "Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnizir gavgavim Krais Iesusin iti, egha ni Judan Araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba ategha, manmaghsua ua Judan Arazibagh ami? Ni kamaghin amuava, manmaghsua Judan Arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumazamizibav gia, me abiri?"

Gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, merara Godin damazimin dera

(Sapta 2:15--4:31)

Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghara, nighnizir gavgavim Iesusin ikiti,
God suam, ia nan damazimin dera

15 Egha Pol migia ghua kamaghin Pita migei, "Guizbangira, e Judan gumazamizibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizibara, arazir kurabagh ami.

16 Ezi e fo, gumazamiziba Moses Osizirir Arazibar gin zuima, God kamaghin me migeir puvati, ia nan damazimin dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, merara God kamaghin me migei, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e Krais Iesus nighnizir gavgavim an iti. E fo, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin me mikemeghan kogh suam, ia nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ia nan damazimin dera. Ezi Moses Osirizir Arazibar gin zuir

2:10: Ap 11:29-30 **2:10:** Aposel 11:29-30 **2:11-13:** Aposel 11:3 **2:14:** 1 Ti 5:20 **2:14:** 1 Timoti 5:20 **2:16:** Sng 143:2, Ap 13:38-39, 15:10-11, Ro 1:17, 3:20-28, 4:5, 11:6, Ga 3:11, Hi 7:18-19 **2:16:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:38-39; 15:10-11; Rom 1:17; 3:20-28; 4:5; 11:6; Galesia 3:11; Hibru 7:18-19

tuavim puvati. God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamaghsua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti.

17-20 "E nighnizir gavgavim Kraisin ikiti, God tuavir kamin suam, e an damazimin dera. Tuavir kamin e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghin mikimam, Krais uabi arazir kurabar amuasa, gumazamiziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, kamaghin e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamin amim, ki nighnizir gavgavimin tuavimin gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Krais ko ter ighuvimin aremegha, ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra puvati. Krais angamira nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimin apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da agifa. Egh gin ua dar amuva, kamaghin mati ki arazir kurabagh amir gumazim.*

21 Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimin deraghti, Kraisin ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumazamizibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apangkuvim damighti a pura bizir kinimin min otivan, ki aghua."

3

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

1 O Galesiaba, ia bar ongani. E Krais Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimin areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki.

2-4 Ki bizir vamira gifoghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia Akar Aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin amodoghin ghuava, datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim agivasa. Ia ti bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati.*

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

5 God gari, ia Moses Osirizir Arazibar gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an Akar Aghuimin itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami?

6-9 Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimin dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira Akar Aghuim

2:17-20: Jon 13:1; Rom 6:11; 6:14; 7:6; 2 Korin 5:15; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 1 Tesalonika 5:10; Taitus 2:14; Hibru 9:14; 1 Pita 4:2; 1 Jon 3:8-9 * **2:17-20:** Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghin mikimasa, gumazamiziba Kraisin gin mangi, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraisin gin zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gin mangisi gavgavigh, egh me uaghan arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumazamizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar min iti. Ni Rom 7:4-6in gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **2:21:** Galesia 3:21; Hibru 7:11 **3:1:** Ga 2:13-14, 5:7 **3:1:** Galesia 2:13-14; 5:7 **3:2-4:** Aposel 10:47; 15:8; Rom 10:16-17; Galesia 4:9; Hibru 6:4; 9:10; 10:35-36; 2 Jon 1:8 * **3:2-4:** Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, "Godin Duam ian tongin amizir bizir aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti." **3:6-9:** Jenesis 12:3; 15:6; 18:18; 22:18; Jon 8:39; Aposel 3:25; Rom 4:3; 4:11-16; 9:17; Jems 2:23

Abraham ganigha kamaghin migei,
"Ni bangin, ki nguazir kamin itir
kantriba bar deravira me damuam."
Godin Akinafarim ghaze, "Abraham
nighnizir gavgavim Godin itima, ezi
God kamaghin a migia ghaze, ni nan
damazimin dera." Kamaghin, ia
fogh suam, gumazamizir nighnizir
gavgavim Krais Iesusin itiba, me
uaghan Abrahamin ovavir boriba.
Abraham nighnizir gavgavim itima,
God deravira a gami. Kamaghira gu-
mazamiziba bar nighnizir gavgavim
Godin ikiti, a uaghan deravira me
damuam.

10-12 Moses Osirizir Arazibar
mingarim, a nighnizir gavgavimin
bizim puvati, a bizir igharazim.
Ezi Godin Akinafarim ghaze, "Gu-
mazamiziba Moses Osirizir Araziba
migei moghin damu egh dughi-
aba zurara dar amuti, arazir kaba
me damuti, me ikivira ikiam."†
Egha Godin Akinafarim kamaghin
migei, "Gumazitam o amizitam
nighnizir gavgavim Godin ikiti, God
suam, ni nan damazimin dera,
gumazir kamra zurara deravira
ikivira ikiam." Kamaghin, e bar
fo, gumazitam o amizitam Moses
Osirizir Arazibar gin ghua, Godin
damazimin derazir puvati. Godin
Akinafarim kamaghin migei, "Gu-
mazitam o amizitam akinafarimin
aven itir araziba deravira dar gin
mangan koghti, God gumazir kam
gasighasigham." Eghti kamaghin
tina suam, e Moses Osirizir Arazibar
gin mangiva Godin damazimin der-
agham, kamaghin amir gumazamiz-
iba, God me gasighasigham.

13 Moses Osirizir Araziba kam-
aghin mikeme, e gumazamiziba bar
Moses Osirizir Arazibar gin mangiva,
egh ikuvigham. Godin Akinafarim
kamaghin mikeme, "Gumazir ter
ighuvimin duiba God ghaze, me
gumazir kuraba." Ezi kamaghin
Krais en akurvaghasa ziar kam ini,
"gumazir kuram." Egha ziar kam
bangin a uam e ini.

14 God Abraham deravira a
gamigha ghaze, ki Abraham gamizi
moghira, ki Krais Iesusin ingan-
garimin tuavimin Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba deravira me
damuam. Egha God kamaghin
ifonge, e nighnizir gavgavim Krais
Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha
kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiaba

15-18 Fomira God bizir aghuir gin
otivam an gun mikeme. God Akar
Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan
ovavim ko aning ganingi. Godin
Akinafarim kamaghin mikemezir pu-
vati, "Nin ovavir boriba." An ovavir
aviribav geir puvati. An ovavir
vamira migia ghaze, "Nin ovavir
borim." Kar a Krais migei. God e
bagha inabazir biziba inisiva e Moses
Osirizir Arazibar gin mangi, egh
akar dikirizimin tuavimin da inighan
kogham. E fo, God fomira akar
dikirizimin min bizir kaba Abraham
ganingi. Nan adarasi, datirighin ki e
gumazamiziba zurara amir arazim
mikimasa. Gumazitam aremeghsi,
egh uan biziba tuiragh uan boribar
aningsi, migirigiar tam osirighti, an
migirigiar kam mati Akar Dikirizir
Gavgavim. Eghti gumazitam uam
akar igharazitam akar dikirizir kam
gifuraghan kogham. Egha kamaghin
migeir puvati, "E akar dikirizir kamin
gin mangan kogham." Nan migirigiar
mingarim kamakin: Faraghavira
God, Abraham ko Akar Dikirizir
Gavgavim gami. Ezi 430pla azeniba
givazi gin God uan arazir osiriziba
Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir
kaba bar gin otifi. Egh da Godin Akar

3:10-12: Ofa Gami 18:5; Godin Araziba 27:26; Nehemia 9:29; Jeremaia 11:3; Habakuk 2:4; Rom 1:17; 10:5; 11:6; Galesia 2:16; Hibru 10:38 † **3:10-12:** Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamin gin zuir puvati. **3:13:** Lo 21:23, Ro 8:3, 2 Ko 5:21, Ga 4:5 **3:13:** Godin Araziba 21:23; Rom 8:3; 2 Korin 5:21; Galesia 4:5 **3:14:** Ese 11:19, Jol 2:28-29, Sek 12:10, Ap 2:33 **3:14:** Joel 2:28-29; Sekaraia 12:10; Aposel 2:33 **3:15-18:** Jenesis 12:3; 12:7; Ua Me Ini 12:40; Aposel 7:5; Rom 4:13-14; 8:17; 11:6; 1 Korin 12:12; Galesia 3:21

Dikirizir Gavgavimin migirigiam batueghan kogham. Egh Godin Akar Dikirizir Gavgavir kam angarighan kogham.

19 Ezi kamaghin manmaghsua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumazamizibar amuti, me arazir kurabar mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumazamiziba bar men akurvagham. Ezi gumazir kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurar kaba bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi.

20 Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko Akar Dikirizir Gavgavim akirsi, an a isiva abuir gumazimin dafarim datightima, abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan Akar Dikirizir Gavgavim Abraham ganingi, egha enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati.

Datirighin Godin Duam zurara en akurvasi

21 Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e ganidir puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamizi e Godin damazimin deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati.

22 Godin akar dikirizimin mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itir darasi, God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kamin gumazamiziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki.

23 Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezir puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam otogham.

24 God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera. Egha, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Krais bagh mangam. Egha kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto.

25 Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati.

26-28 Ia gumazamizir dipamin rueziba, ia Kraisin puegha, Kraisin min otifi. Egha datirighin Krais Iesusin aven ia ikizir vamira. Bar guizbangira, ia datirighin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min itir pu. Ia ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghirezibar min itir pu. Ia gumaziba ko amizibar min itir pu. Bar puvati. Ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikia, ia bar moghira Godin boriba. Kamaghin, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati.

Datirighin ia Godin boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

3:19: Lo 5:5, 5:22-27, Jo 1:17, Ap 7:38, 7:53, Ro 5:20, Hi 2:2 **3:19:** Godin Araziba 5:5; 5:22-27; Jon 1:17; Aposel 7:38; 7:53; Rom 5:20; Hibru 2:2 **3:20:** Ro 3:29-30 **3:20:** Rom 3:29-30 **3:21:** Ro 8:2-4 **3:21:** Rom 8:2-4 **3:22:** Ro 3:9-19, 3:23, 4:11-12, 4:16, 11:32 **3:22:** Rom 3:9-19; 3:23; 4:11-12; 4:16; 11:32 **3:23:** Ga 4:3 **3:24:** Ap 13:39, Ro 10:4, Ga 2:16, Kl 2:17, Hi 9:9-10 **3:24:** Aposel 13:39; Rom 10:4; Galesia 2:16; Kolosi 2:17; Hibru 9:9-10 **3:26-28:** Jon 1:12; 10:16; Rom 6:3; 8:14-16; 10:12-13; 13:14; 1 Korin 12:13; Efesus 2:14; Kolosi 3:11; 1 Jon 3:1-2

29 Krais an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraisin ikizimin ikiva, egh ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraisin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

1 Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba.

2 Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba ko an bizibar gariba, an garava an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kamin, a uabi uan biziba inigha dar gari.

3 Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazamizir kinibagh ava.

4-5 Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Egha e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini.

6 Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, "O Ame! Nan afeziam."

7 Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumazamizir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamin biziba ua ia ikiagharisi?

8 Fomira ia God gifozir puvatigha, bizir guizbangira God puvatizibagh amuava, dar ingangarir gumazamizir kinibar min iti.

9-10 Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaba ko azenir igiabar dughiaba ko dagheba otir dughiabar gin mangam. Manmaghsua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa?

11 Ki ian arazir kam ginighnigha, kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

12-15 Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghori. Ia fo, fomira ki Galesian Provinsin izeghava, nguibar igharazitamin mangasava amuava arimariam ini. Egha dughiar kamra Akar Aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim puvatigha osimtizir ekiam ia ganingi. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvati, egha na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Krais Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning inigh bar deravira aning damuam.

3:29: Ro 4:13, 9:7, Ga 4:7, 4:28, 5:1, Ef 3:6, Hi 11:18 **3:29:** Rom 4:13; 9:7; Galesia 4:7; 4:28; Efesus 3:6; Hibru 11:18 **4:3:** Ga 2:4, 3:23, Kl 2:20 **4:3:** Galesia 2:4; Kolosi 2:20 **4:4-5:** Jenesis 3:15; Matyu 5:17; 20:18; Luk 1:31; Jon 1:12-14; Rom 1:3; 8:15-17; Galesia 3:13; Efesus 1:5-10; 1 Pita 1:18-19 **4:6:** Ro 5:5 **4:6:** Rom 5:5 **4:7:** Ga 3:29 **4:7:** Galesia 3:29 **4:8:** Ro 1:25, 1 Ko 8:4-6, 12:2, Ef 2:11-12, 1 Te 4:5 **4:8:** Rom 1:25; 1 Korin 8:4-6; 12:2; Efesus 2:11-12; 1 Tesalonika 4:5 **4:9-10:** Rom 8:3; 14:15; 1 Korin 8:3; Kolosi 2:16-20; Hibru 7:18 **4:12-15:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 11:30; 12:7-9

Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kamin ia nan akurvaghasa bar ifonge. Egha ia uan damaziba na bagha da asiasa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti?

16 Manmaghin ami? Ki guizbangira akam ia mikini, egha kamaghin ki ti ian apanim gava?

17 Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira ikiasa, me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge.

18 Tina gumazamizir igharaziba baghvira iki, egh men akurvaghamin nighnizir aghuim ikiti, kamaghin dera. Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin dughiabara puvati.*

19-20 Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki ia bagha okam nighnigha ghaze, ki manmaghin ian akurvagham. Ki ia ko itir puvati, Iavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia guizbangira Godin boribagh avaghiva Kraisin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mizazim.

Hagar ko Sara

21-23 Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kinimin borim nguazimin amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin borim, an akar dikirizimin tuavimin oto.

24-25 Amizir kamning Akar Dikirizir Gavgavir pumuningin min iti. Eghaghanir kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar, a Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavimin min iti. Sainain Mighsiam, a kantri Arebian iti. Hagar ingangarir amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalemin datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ami.

26-27 Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

"Amizir boriba puvatizir kam, nin
boriba gin bar avirasemegham.
Ni mati amizir nin pam ni
ataghizim.
Egh ni gin borir bar aviriba inighti,
nin boribar dibobonim,
amizir uan pam ko itimin
boribar, dibobonim gafiragham.
Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh.
Ni amizir otirimirir mizazibagh
fozir puvatizim,
nin navim deragh, ni bar
akuegh,
pamtem dimiva araghasi."

Ezi kamaghin Jerusalemin igharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a datirighin firiaghiri. Ezi an en amebamin min iti.†

4:16: Amo 5:10, Ga 2:5, 2:14 **4:16:** Amos 5:10; Galesia 2:14 * **4:18:** Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **4:21-23:** Jenesis 16:15; 21:2 **4:21-23:** Jenesis 18:10-14; Rom 9:7-9; Hibru 11:11 **4:24-25:** Rom 8:15; Galesia 5:1 **4:26-27:** Aisaia 54:1; Hibru 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:2; 21:10 † **4:26-27:** Ves 22in aven, Pol Sara dibora ghaze, "Guizbangira Abrahamin amuim, Sara." Kar akar isin zuir mam, Sara Godin akar dikirizimin min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28in gan.

28 Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami.
Godin akar dikirizim mirara, ia an
boriba.
29 Nguazimin amiziba boriba isi
moghin otozir otarim, a Godin
Duamin gavgavimin otozir otarim
pazava a gami. Kamaghira,
datirighin Moses Osirizir Arazibar
apengan itir gumazamiziba, e tina
Godin Duamin apengan iti, me en
aghuagha osimtiziba e garisi.
30 Ezi Godin Akinafarim manmaghin
mikeme? A kamaghin migia ghaze,
"Ingangarir amizir kinimin borim,
a guizbangira Abrahamin amuimin
borim ko afeziamin bizir aghuiba da
inian kogham. Kamaghin, ni ingan-
garir amizir kinim uan otarim ko an-
ing batokegh."

31 Nan adarasi, e ingangarir amizir
kinimin boriba puvati, e guizbangira
Abrahamin amuimin boriba.

Godin gumazamiziba firiaghire

5

(Sapta 5--6)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

1 Krais, e Moses Osirizir Arazibar
apengan ikian aghuaghava, kam-
aghin an e gamizi, e firiaghiri. Ka-
maghin amizi, ia tuivigh gavgafigh.
Ia gumazamizitabar ganti, me ua ia
damuti, ia ua ingangarir gumaza-
mizir kinibar min ikian marki.
2 Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei,
ia men gantima me ian mikarzir
mogomebar iniba aghoreghtima,
Kraisin ingangarim tong bar ian
akuraghan kogham. Bar puvati.
3 Ki datirighin ua deravira ka-
maghin ia mikimasa, ni tina gu-
mazitamin ganti, a nin mikarzir
mogomemin inim atughti, kamaghin
ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar
dar gin mangam.
4 Ia gumazamizir Moses Osirizir
Arazibar gin mangasava amiba,
ezi tuavir kamin ia ghaze, e Godin
damazimin dera, ia kamaghin Krais
ategha gifa. Ia Godin apangkuvimin
tuavim ategha gifa.
5-6 Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti,
gumazibar mikarzir mogomebar
iniba aghorir arazim, a pura bizim,
egh gumazibar mikarzir mogomebar
inibar aghorir puvatizir arazim, a
uaghan pura bizim. Ezima gumazir
nighnizir gavgavim itim, an nighnizir
gavgavim a gamima, a bar gumazir
igharazibagh ifonge, kar guizbangin
bizim. Godin Duamin gavgavimin,
e nighnizir gavgavim Godin iti.
Egha e, dughiar God suam, ia nan
damazimin derazim, mizuai.
7 Ia fomira deraghavira Kraisin tu-
avimin zui. Ezi tina tuavim apirizima
ia ua guizbangin akamin gin zuir pu-
vati?
8 Nighnizir ia datirighin gintizim, a
Godin ian diazimin izezir puvati.
9 Yisin muziarim, a bret bar a
damighti, a buigham.
10 Ki kamaghin nighnizir gavgavim
iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan
nighnizimin gin mangiva, nighnizir
igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina
ian nighnizibagh asighasisi. Gumaza-
mizir kaba arazir kurar ia gamizim
bagh ivezir kuram iniam.
11 Nan adarasi, ia orakigh, gumazir
maba ghaze, Pol gumaziba uan
mikarzir mogomebar iniba aghorir

4:28: Ap 3:25, Ro 9:7-8, Ga 3:29 **4:28:** Aposel 3:25; Rom 9:7-8; Galesia 3:29 **4:29:** Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 **4:29:** Jenesis 21:9; Galesia 5:11; 6:12 **4:30:** Stt 21:10, Jo 8:35 **4:30:** Jenesis 21:10; Jon 8:35 **4:31:** Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 **4:31:** Jon 8:36; Galesia 3:29; 5:1; 5:13 **5:1:** Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 **5:1:** Jon 8:32; 8:36; Aposel 15:10; Rom 6:18; Galesia 2:4; 5:13; 1 Pita 2:16 **5:3:** Ga 3:10 **5:3:** Galesia 3:10 **5:4:** Ro 9:31-32, Hi 12:15 **5:4:** Rom 9:31-32; Hibru 12:15 **5:5-6:** Rom 8:24-25; 1 Korin 7:19; Galesia 6:15; Kolosi 3:11; 2 Timoti 4:8; Jems 2:18-22 **5:7:** 1 Ko 9:24, Ga 1:6, 3:1 **5:7:** 1 Korin 9:24; Galesia 1:6; 3:1 **5:9:** 1 Ko 5:6, 15:33 **5:9:** 1 Korin 5:6; 15:33 **5:10:** 2 Ko 2:3, 8:22, 10:6, 11:15, Ga 1:7 **5:10:** 2 Korin 2:3; 10:6; 11:15; Galesia 1:7 **5:11:** 1 Ko 1:23, 15:30, Ga 6:12, 6:17 **5:11:** 1 Korin 1:23; 15:30; Galesia 6:12; 6:17

akam dughiabar anekuravira iti. Egh me guizbangira kamaghin nighnigh, me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akurima, akar kam gumazamizibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomemin inim aghorir akam akuniva, ter ighuvimin akam akunan koghti, ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighisizim, a pura akar amirizimin min otogh, ua gumazibar nighnizibagh asighasighan kogham.

12 Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mikarzir mogomebar iniba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me uarira uan inibar ghor, magh suegh bar dar ghoregh.

13-15 Nan adarasi, ia firighirasa God ifonge, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogh kamaghin nighnighan marki suam, "Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizi, e arazir kaba ategha firiaghire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam." Moses Osirizir Arazibar migirigiaba, da bar uari inigha akar vamiran iti, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." Ia bar Godin gumazamizibar ingangarir gumazamizibar min iki, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuibar gin mangi

16-18 Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apanimning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima, ni arazir aghuibar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, "Arazir kuratam damu." Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezi Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Ia Godin Duamin gin mangiva, Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangan kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.

19 Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari koma akua arazir mizirizibagh amuava, afiar arazibagh ami.

20 Egha nguazir kamin biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvigha da iniasa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami, gumazamizir igharazibar aghuagha, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi.

21 Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumazamiziba isa pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumazamizir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.

22-23 Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim,

5:13-15: Ofa Gami 19:18; Matyu 5:43; 7:12; Rom 13:8-9; 1 Korin 8:9; 9:19; 1 Pita 2:16; 2 Pita 2:16-19; Jems 2:8 **5:16-18:** Rom 6:12-14; 7:15-23; 8:2-7; 8:14; 13:14; Galesia 5:25; 1 Pita 2:11 **5:19:** 1 Ko 3:3, 6:9-10, Ef 5:3, Kl 3:5, Je 3:14-15 **5:19:** 1 Korin 3:3; 6:9-10; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; Jems 3:14-15 **5:21:** 1 Ko 6:9, Ef 5:5, Kl 3:6, MAA 22:15 **5:21:** 1 Korin 6:9; Efesus 5:5; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 22:15 **5:22-23:** 1 Korin 13:7; Efesus 5:9; Kolosi 3:12; 1 Timoti 1:9; Jems 3:17

bar akongezim, navir amirizim, dughorir amirazim, gumazibar akurvagha arazir aghuibar me gami. Egha guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anogoroghezir puvati.

24 Gumazamizir Krais Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa.

25 Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin, anarira e ko daruva en akurvagham.

26 Kamaghin amizi, e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghira, an otogham

1 Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham.

2-3 Eghti gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, guizbangira Kraisin arazibar gin mangam.

4-5 Gumazamiziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumazamiziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumazamiziba kamaghin damuva, me uari uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh me uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki.

6 Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning.

7-8 Bizir manam ni uan navir averiamin anekara, bizir kamnaghira, an otogham. Gumazitam o amizitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kamin dagher kuraba otivtima a bar ikuvigham. Egh gumazitam o amizitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifariva, kamaghin damuan marki.

9 Egh e ingangarim damusi amirvaghan kogh, dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amirvaghan kogham.

10 Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira iti, e arazir aghuibar gumazamizir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuam.

Polin migirigiar abuananaba

11 Ki osirizir osizirir ekiar kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba.*

12-13 Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, “Gumazir igharaziba

5:24: Ro 6:6, 13:4, Kl 3:5, 1 Pi 2:11 **5:24:** Rom 6:6; Kolosi 3:5; 1 Pita 2:11 **5:25:** Ro 8:4-5, Ga 5:16 **5:25:** Rom 8:4-5; Galesia 5:16 **5:26:** Fl 2:3 **5:26:** Filipai 2:3 **6:1:** Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19 **6:1:** Matyu 18:15; 1 Korin 2:15; 4:21; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:13; Jems 5:19 **6:2-3:** Jon 13:14-15; Rom 12:3; 15:1; 1 Korin 8:2; 2 Korin 3:5; 1 Tesalonika 5:14; 1 Jon 4:21 **6:4-5:** Rom 2:6; 14:12; 1 Korin 3:8; 11:28; 2 Korin 13:5 **6:6:** Ro 15:27, 1 Ko 9:11, 9:14 **6:6:** Rom 15:27; 1 Korin 9:11; 9:14 **6:7-8:** Jop 13:9; Hosea 8:7; Luk 16:25; Jon 3:6; 6:63; Rom 2:6; 8:13; 1 Korin 6:9; 10:12; Jems 3:18 **6:9:** 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10 **6:9:** 1 Korin 15:58; 2 Tesalonika 3:13; Hibru 3:6; 3:14; Akar Mogomem 2:10 **6:10:** Ef 2:19, 1 Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6 **6:10:** 1 Tesalonika 5:15; 1 Timoti 6:18 * **6:11:** Ni akar 1 Korin 16:21in itimin gan. **6:12-13:** Galesia 2:3; 2:14; 5:11; Filipai 3:18

kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter ighuvimin iti, egh me pazi e damuam." Kamaghin me ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghti, gumaziba bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarzibar iniba aghorezir kabanagh, uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me kamaghsua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniasa.

14-15 Ezi mikarzir mogomemin inim aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomemin inim aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar otifi, kar bizir ekiam. En Ekiam Krais Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitamin ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamin nguazir kamin araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamin arazibar gin mangan kogham.

16 Nighnizir kamin suiragha an gintiziba, Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israelia.

17 Gumaziba na misoghezi, men duar kuriba nan mikarzimin iti. Ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ki aghua.

18 Nan adarasi, en Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ian duaba ko iki. Guizbangira.

6:14-15: Rom 2:29; 6:6; 1 Korin 1:31; 2:2; 2 Korin 5:17; Galesia 5:6; Filipai 3:3; Kolosi 3:11 **6:17:** 2 Ko 1:5, 4:10, 11:23, Ga 5:11, Kl 1:24 **6:17:** 2 Korin 1:5; 4:10; 11:23; Galesia 5:11; Kolosi 1:24

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Efesus

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akar mingarim a kamakin, God kamaghin nighnisi, a uan Nguibam ko nguazir kamin ingarizir biziba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arigham. Eghti Krais biziba bar dar dapanimin ikiam (1:10). Ezi God kamaghin ifonge, a uan gumazamiziba gaghuvkinti, me bar Krais ko poroghiv ikiva navir vamira ikiam.

Ezi akinafarimin aven faragha itir akaba, Pol Godin apangkuvimin migirigiar aviribagh ami. A ghaze, God gumazamizibagh amima, me bar nighnizir gavgavim Kraisin ikiava uari akuvagha, ikizir vamiran gumazamizibar otifi. Iesusin ingangarimin, God ua gumazamiziba inigha, Godin Duam me ganingi. Ezi tuavir kamin me bar fo, me Godin akar dikirizimin bizir mikemeziba, me bar da iniam (1:14).

Egha akinafarimin itir namba 2in akar otevimin, Pol kamaghin migia ghaze, Kraisin adarasi me Krais ko poroghav iti. Kamaghin amizi, me bar navir vamira ikiva, Godin Arazibar gin mangi.

Ezi akinafarir kamin Pol akar isin zuibav gia, kamaghin men akakaghti me fogh suam, me Krais ko poroghav ikia egha ikizir vamiran gumazamizibar oto. A kamaghin mikeme, Godin gumazamiziba, me inivafizir vamiran min oto, ezi Krais mati inivafizir vamiran kamin dapanim. (4:1-16). Ezi uaghan, Godin gumazamiziba mati dipenir mam, ezi Krais, a mati dipenir kamin guarir akinim (2:19-22). Egha Godin gumazamiziba mati amizir mam, ezi Krais mati amizir kamin pam (5:22-32). Ezi akinafarir kamin aven e bar deravira bizir aghuir God uan gumazamizibar amuamibar gari.

E Kraisin poroghav itima, God e gamizi e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 1--3)

1 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ia, Efesusin itir Kraisin adarasi, ia Krais ko poroghav ikia deraghavira an gin zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirigha anemadi.

2 Ki kamaghsua, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ia daningam.

E Krais Iesusin poroghav itima, God uan Nguibamin itir bizir aghuiba bar da isava e ganidi

3 E Krais Iesusin poroghav iti, ezi tuavir kamin God deravira e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir aghuiba e ganidi. Kamaghin, e God minamam, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam ko an God.

4-5 Dughiar God tighar nguazir kamin ingaramim, a kamaghin ifonge, e a baghvira itir gumazamizibar ikiva, an damazimin arazir kuratam ikian kogham, egha a fomira e ginaba. Egha ghaze, e Krais ko poroghiv iki, egh tuavir kamin e an gumazamizibar min otogham. A fomira bar e gifongegha e ginabagha ghaze, a Krais Iesusin ingangarimin tuavimin e damighti, e an boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamin gin ghua bizir kam gami.

1:1: Ap 18:19-21, 19:1, Ro 1:1, 1:7, 1 Ko 1:1, Kl 1:1 **1:1:** Aposel 18:19-21; 19:1; Rom 1:1; 1:7; 1 Korin 1:1; Kolosi 1:1 **1:2:** 2 Ko 1:2, Ga 1:3, Kl 1:2, Ta 1:4 **1:2:** 2 Korin 1:2; Galesia 1:3; Kolosi 1:2; Taitus 1:4 **1:3:** Ef 2:6 **1:3:** Efesus 2:6 **1:4-5:** Jon 1:12; 15:16; 17:24; Rom 8:28-30; 2 Korin 6:18; Galesia 4:5; Efesus 5:27; Kolosi 1:22; 2 Tesalonika 2:13; 2 Timoti 1:9; Jems 2:5; 1 Pita 1:2

6 A ifongezir Otarimin ziamin, a
bar pura bizir aghuimin min uan
apangkuvim isa e ganingi. Kam-
aghin e apangkuvir bar ekiar kam
ginighnighiva, Godin ziam fam.

7-8 E fo, Kraisin ovevemin God uam
e inigha en arazir kuraba gin amada.
Godin apangkuvim guizbangira bar
ekevegha izifa. Kamaghin a uan
apangkuvim e gufusfuzima an e gi-
rava, fofozir aghuim ko nighnizir
aghuim e ganidi.

9 God fomira uan ifongiamin gin
ghua, Kraisin ingangarimin tuavimin
uan nighnizir mogomem azenim
darighasa nighniki. Ezi datirighin an
nighnizir mogomer kam a en akazi
an azenan oto.

10 Godin nighnizir kam a kamakin,
a ingarizir biziba bar dar amuti da
mangiva dughiar a inabazimra a
da isi Kraisin apengan dar arigham.
Overiamin itir biziba ko nguazimin
itir biziba sara bar. Eghti Krais biziba
bar dar dapanimin ikiam.

11 God uan ifongiam ko nighnizimin
gin ghua, bizibagh amima da otifi.
A faraghavira uan nighnizimin gin
ghua, e Krais ko porogh an gumaza-
mizibar min ikiasa, an e amisefe.

12 E Judaba, e faraghavira Krais
mizuava an gin zuir gumazamiziba, e
Godin ziar ekiam bar a pirafam.

13 Ezi ia Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba uaghan, ia guizin akam
baraghizima God ia gamizi ia an
gumazamizibar otifi. Akar aghuir
kamra kara: God ian akurvasi. Ia
nighnizir gavgavim Kraisin itima
God uan Duam ia gati. Kamaghin
me fogh suam, ia an gumazamiz-
ibara. Kar Godin Duar a fomira akar
dikirigha amizim.

14 E Godin Duam inigha gifa, ka-
maghin e bar fo, e bizir God akar
dikirizimin uan gumazamizibav ke-
meziba, e bar da iniam. Bizir kamin e
fo, God uan gumazamizibar amighti
me guizbangira firighiregham. Ka-
maghin e Godin ziar ekiam bar a
pirafam.

Pol God ko migia ghaze, God fofozim Efesusin sios daningam

15 Ki fo, God bizir kabanang gami,
ezi ki orazi, ia nighnizir gavgavim
Ekiam Iesusin ikiava, Godin gumaza-
miziba bar me gifonge,

16 kamaghin amizi, ki zurara ia
ginighnigha God ko migia ia bagha
God minabavira iti.

17 Egha ki Godin azangsisi, en
Ekiam Krais Iesusin God, Afeziar ziar
ekiam itim, ki an azangsigha ghaze,
a uan Duam ia danighti a ia damuti,
ia fofozir aghuim iniam. Eghti Godin
Duam uan guizin akam ian akaghti,
ia deragh Godra fogham.

18 Ki kamaghin Godin azangsisi,
ian nighnizim kuighirighti ia Godin
angazangarimin ganam. Egh ia ka-
maghin fogham, God ian diazima
bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha
mizuai iti. Egh kamaghin fogham,
bizir aghuir God uan gumazamizibar
aningamiba, da bar ekevegha pin ko.

19-20 Egh ia kamaghin fogham, e
nighnizir gavgavim Godin itir darasi,
an gavgavim zurara en navibar aven
ikia ingara en akurvasi. Gavgavir
kam, guizbangira bar ekevezi, e
guizbangira an gavgavim tuisighiva
avegham. Gavgavir en aven ingarir

1:6: Mt 3:17, Jo 3:35, Ro 3:24, 5:15, Kl 1:13 **1:6:** Matyu 3:17; Jon 3:35; Rom 3:24; 5:15; Kolosi 1:13 **1:7-8:** Aposel 20:28; Efesus 2:7; Kolosi 1:14; 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19 **1:9:** Ro 16:25, Ef 3:4, 3:9-11, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **1:9:** Rom 16:25; Efesus 3:4; 3:9-11; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **1:10:** 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 3:22-23; Galesia 4:4; Filipai 2:9-10; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2; 1 Pita 1:20 **1:11:** Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4 **1:11:** Rom 8:17; 8:28-29; Kolosi 1:12; Taitus 3:7; Jems 2:5; 1 Pita 1:4 **1:13:** 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6 **1:13:** 2 Korin 1:22; 6:7; Efesus 4:30; Kolosi 1:4-6 **1:14:** Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9 **1:14:** Luk 21:28; Rom 8:23; 2 Korin 1:22; 1 Pita 2:9 **1:15:** Kl 1:4 **1:15:** Kolosi 1:4 **1:16:** Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 **1:16:** Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 1 Tesalonika 1:2 **1:17:** Kl 1:9 **1:17:** Kolosi 1:9 **1:18:** Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12 **1:18:** Aposel 26:18; Efesus 2:12; 4:4; Kolosi 1:12 **1:19-20:** Onger Akaba 110:1; 2 Korin 13:4; Efesus 3:7; Kolosi 1:11-16; 1:29; 2:10-12; 3:1; Hibru 1:3

kamra, dughiar Krais ovengezimin,
God gavgavir kamin Krais gamizi,
a ua dikafi. Egha a inigha uan
Nguibamin ghua a isa uan agharir
guvimin amadaghan anefa.
21 Kamaghin Krais Godin Nguibamin
ikia egha duar gavgaviba itiba bar,
ko gumazir dapaniba, ko gavmanin
gumaziba, ko atriviba, a bar men
gavgavibagh afiragha me gatifa.
Egha Ziar Krais uan ingangarim
bagha inizim a ziar manaba, manaba
bar dagh afira, dughiar kamin ziaba
ko dughiar tighar izamimin ziaba
bar.
22 God biziba bar dagh amizima da
Kraisin apengan iti. Egha a gamizi, a
sios bagha biziba bar dar dapanimin
oto.
23 Sios mati Kraisin namnam. Ezi
Krais biziba bar dar aven ikia bar
dagh izifa. Egha Krais uan siosin
aven ikia bar a gizifa.

2

E gumazamizir ariaghireziba, God e gamizi e Krais ko angamira iti

1 Ia fomira Godin akam barazi pu-
vatigha arazir kurabagh amuava, ka-
maghin ian duaba guizbangira are-
mezi moghin iti, mati gumazamizir
ariaghireziba.
2 Faragha zuir dughiamin, ia
nguazir kamin arazir kurabar gin
zui. Egha ia duar kurar overiamin
itibar atrivim, ia an akam baregha
an gin zui. Duar kurar kam, gumaza-
mizir Godin akam barazi puvatizibar
navir averiabar aven ingari.
3 Fomira e bar moghira men
min ami, egha uan navir ghurimin
ifongiamin gin zui. E uan inivafizir
agorogem ko uan nighnizir kurabar
gin zui. Dughiar kamin e nguazimin
itir gumazamizibar min amima,
kamaghin God bar en arazir kuraba
bagh ivezir kuram e daningasa
nighnizim gami.
4-5 Guizbangira, en arazir kuraba
e gamizi en duaba guizbangira are-
mezi moghin iti, mati gumazamizir
ariaghireziba. Ezi God bar e gi-
fongezi, an apangkuvir dafam bar
e avara. Kamaghin an e gamizi e
Krais ko angamira iti. Ezi God uan
apangkuvimin tuavimra, a en akura.
6 A kamaghsua, e Krais Iesus ko
Godin Nguibamin atrivimin ikiam.
Kamaghin an e gamizi e Krais ko
poroghav ikia, a ko ua dikafi.
7 A kamaghsua, a uan apangkuvir
bar dafam, tighar izamin dughiabar
gumazamiziba bar men akaghasa.
Eghti me fogh suam, a Krais Iesusin
ingangarimin tuavimin a bar me gi-
fonge. Kamaghin an arazir aghuir
kamin e gami.
8-9 Ia nighnizir gavgavim Godin
itima, a uan apangkuvimin tuavimra
ian akurvasi. Kar ia uari amizir pu-
vatizir bizim. Puvati. God pura ia
ganingi. Kar ian ingarimin ivezim
puvati. Kamaghin bizir kam bagh
gumazitam uabi uan ziam fan marki.
10 God fomira e bagha, ingangarir
aghuir e gin damuamiba, a dagh
nighnigha da ati. A kamaghsua, e
ingangarir kabar amuasa, egha ka-
maghin an e gamizi, e Krais Iesus
ko poroghav ikia datirighin gumaza-
mizir igiabar otifi.

Krais apanim gamir arazim a

1:21: Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4 **1:21:** Rom 8:38; Filipai 2:9-10; Kolosi 2:10; 2:15; Hibru 1:4 **1:22:** Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7 **1:22:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Kolosi 1:18; Hibru 2:7 **1:22:** Kolosi 1:18 **1:23:** Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11 **1:23:** Rom 12:5; Efesus 4:10; 4:15; Kolosi 2:9; 3:11 **2:1:** Ef 4:18, Kl 1:21 **2:1:** Efesus 4:18; Kolosi 1:21 **2:1:** Kolosi 2:13 **2:2:** Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3 **2:2:** Jon 12:31; Efesus 5:6; 6:12; Kolosi 1:21; 3:6-7; Taitus 3:3 **2:3:** Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3 **2:3:** Rom 5:12; Galesia 5:16; Kolosi 3:6; Taitus 3:3; 1 Pita 4:3 **2:4-5:** Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13 **2:4-5:** Luk 15:24; 15:32; Aposel 15:11; Rom 5:6-10; 10:12; Efesus 1:7; 2:7 **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12 **2:6:** Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **2:7:** Ef 1:7 **2:7:** Efesus 1:7 **2:8-9:** Jon 4:10; Rom 3:20; 3:27; 4:2; 4:16; 10:14-17; 1 Korin 1:29-31; Filipai 1:29; 2 Timoti 1:9; Hibru 6:4 **2:10:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14 **2:10:** 1 Korin 3:9; 2 Korin 5:5; 5:17; Efesus 4:24; Taitus 2:14

givazi, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikizir vamiran iti

11 Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghin fo, Judaba, uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghori. Egha me kamaghin ia dibori, ia gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatiziba. Arazir kam kamakin, gumaziba uari uan mikarzir mogomebar iniba aghori. Eghti ia deravira nighnigh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min ike.

12 Egha dughiar kam ia Kraisin saghon iti. Ia Israelin gumazamizibar azenan iti, kamaghin ia nguibar igharazibar gumazamizibar min iti. God uan adarazi ko akam akirigha, uan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavim me ganingi. Ezi ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin aven itir puvati. Ia nguazir kamin ikiava God gifozir puvati, egha bizir aghuir mizuai iti tam itir puvati.

13 Ia faragha saghon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim ia ruegha ian akua izezi, ia Krais Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin iti.

14 Krais uabi e gamizi e navir amirizim ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazimin min men tongin ikia me abiki. Ezi Krais uan ovevemin tuavimin divazir kam anekariaghatigha egha apanir arazir kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikizir vamiram oto.

15 Krais, Moses Osirizir Araziba, ko Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba sara, bar da gifa. A ghaze, a kamaghin damigh, ikizir pumuning damuti, aning a ko porogh ikiva ikizir igiar vamiran otogham. A tuavir kamin an e gamizi e navir vamira iti.

16 Krais ter ighuvimin aremegha tuavir kamin ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Egha uam aning inigha God bagha ize. Egha an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa.

17 Kamaghin Krais izeghava Akar Aghuim gumazamiziba bar me mikira ghaze, ia navir vamira iki. A, gumazamizir Godin saghon itiba ko gumazamizir Godin boroghin itiba bar, Akar Aghuim me mikiri.

18 Kamaghin Kraisin ingangarimin tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin Duam en akurvazima e uari akuvagha Afeziamin boroghin izi.

E Kraisin adarasi, e mati Godin Dipenimra

19 Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia ua kamaghin nighnighan marki suam, ia nguibar igharazibar gumazamiziba o nguibaba puvatizir gumazamiziba. Puvati. Ia Godin adarazi ko uaghara ghu, egha uaghan Godin gumazamizibar tongin itir marasi.

20 Ia uaghan mati God ingarizir dipenimin min iti. Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko uan akam inigha izir

---

2:11: Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21 **2:11:** Rom 2:28-29; 1 Korin 12:2; Efesus 5:8; Kolosi 1:21 **2:12:** Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13 **2:12:** Rom 9:4; 9:8; Galesia 4:8; Efesus 4:18; Kolosi 1:21; 1 Tesalonika 4:5; 4:13 **2:13:** Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:13:** Galesia 3:28; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:14:** Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14 **2:14:** Aisaia 9:6; Maika 5:5; Jon 16:33; Aposel 10:36; 1 Korin 12:13; Kolosi 1:20; 3:15 **2:15:** 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20 **2:15:** 2 Korin 5:17; Galesia 6:15; Efesus 4:24; Kolosi 1:20-22; 2:14 **2:16:** Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14 **2:16:** Kolosi 1:20; 1:22; 2:14 **2:17:** Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1 **2:17:** Aisaia 57:19; Sekaraia 9:10; Aposel 2:39; Rom 5:1 **2:18:** Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18 **2:18:** Rom 5:2; 1 Korin 12:13; Efesus 3:12; Hibru 4:16; 1 Pita 3:18 **2:19:** Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23 **2:19:** Efesus 3:6; Filipai 3:20 **2:20:** Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14 **2:20:** Matyu 16:18; 1 Korin 3:9-11; Galesia 2:9; Akar Mogomem 21:14 **2:21:** 1 Ko 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19 **2:21:** 1 Korin 3:16-17; 2 Korin 6:16; Efesus 4:15-16; Kolosi 2:19

gumazibav sevezi me tuivigha ingangarim gami. Ezi Krais Iesus, a uabi dipenir guarimin min iti.
21 Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghin, Krais bar e isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenimin oto.
22 Ia uaghan Krais ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia isafuragha ia gamizi, ia guizin Godin Dipenimin min oto. Ezi Godin Duam dipenir kamin aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin Akar Aghuim akunamin ingangarim gami

1 God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Krais Iesusin ingangarim gamua egha ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei.
2 Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam na ganingi.
3 Egha God uan nighnizir mogomem azenan anekagha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri,
4 eghti ia migirigiar ki osirizibar gan fogh suam, Krais amizir ingangarimin nighnizir mogomem, ki bar a gifo.
5 Faragha zuir dughiaba, God gumazamiziba nighnizir mogomer kamin me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duamin tuavimin uan aposelin a baghavira itiba ko an akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri.
6 Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar Aghuimin aven Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati inivafizir vamiran aven iti. Me bar moghira, Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam.
7 Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki Akar Aghuimin ingangarir gumazimin oto.
8 Ki, Godin gumazamizibar abuan itir gumazim, ki bar men gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunasa ingangarir ekiar kam na ganingi. Akar Aghuir kam, a Kraisin bizir aghuibar gun migei. Bizir aghuir kaba, gumazamiziba dagh nighnigh da tuisighiva avegham.
9 God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaba uan nighnizir mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumazamiziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham.
10 God kamaghsua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, sios, enselba ko duar gavgavir overiamin itibar amuti, da an fofozir aghuimin tuavir aviribagh fogham.
11 God fomira bizir kam damuasa nighnigha datirighin en Ekiam Krais Iesusin ingangarimin an a gamizi an oto.
12 E Krais ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an ikia, tuavir kamin e Godin boroghin mangasa

2:22: 1 Pi 2:5 **2:22:** 1 Pita 2:5 **3:1:** Ef 4:1, Fl 1:7, 1:13, Fm 1, 9 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 1:7; 1:13; Filemon 1:1; 1:9 **3:2:** Kl 1:25 **3:2:** Kolosi 1:25 **3:3:** Ef 1:9-10, Kl 1:26 **3:3:** Efesus 1:9-10; Kolosi 1:26 **3:4:** Kolosi 1:26-27 **3:6:** Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19 **3:6:** Galesia 3:14; 3:28-29; Efesus 2:13-19 **3:7:** Kl 1:23-25 **3:7:** Kolosi 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:8:** 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:16; Efesus 1:7; Kolosi 1:27; 1 Timoti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2 **3:9:** Rom 16:25; 1 Korin 2:7; Efesus 1:9; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12 **3:10:** Rom 8:38; 11:33; Efesus 1:21; 1 Pita 1:12 **3:12:** Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hi 4:16 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2; Efesus 2:18; Hibru 4:16 **3:13:** Kl 1:24 **3:13:** Kolosi 1:24

gavgavigha, atiatir puvati.
13 Ki pamtem ia gakaghori, ia osimtizir ki ia bagha aterir kam, ia a ginighnigh osiman marki. Guizbangira ki ian dabirabir aghuarim bagha osimtizir kam ateri.

Pol Efesusin nguibamin itir sios bagha God ko migei

14 Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, an damazimin uan tevimning apiri.
15 A uan Nguibamin itir ikiziba ko nguazimin itir ikiziba bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvagha ziaba me gariki.
16 Ezi ki bizir kam bagha Godin azangsigha ghaze, God bizir aghuir an Nguibamin otivi taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian navir averiaba gavgavigham.
17 Ki kamaghin Godin azangsisi, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Krais zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti igharaz darazigh ifongezir arazim, a ian navir averiabar aven iki gavgavigh ia damuti, ia tuivigh gavgavigh, mati nguazim temer bibar suirazi temem tugha gavgavigha aghui.
18 Egh ia Godin gumazamizir igharaziba ko, gavgavim iniva deravira fogham, Krais gumazamizibagh ifongezir arazim bar ekevegha, bar pin ghuavanaga, bar ruarvagha, bar vin uaghiri.
19 Guizbangira Krais gumazamizibagh ifongezir arazim a gumazamizibar fofozim bar a gafira. Eghti ia guizbangira arazir kam gifogham. Eghti bizir aghuir God gizivaziba, uaghan bar ia gizivagham.
20 Godin gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en nighnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsiziba, o bizir God damuasa e nighniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira.
21 Kamaghin dughiaba bar, e siosin aven itir gumazamiziba Krais Iesus ko poroghiv iki, zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira.

E mati Kraisin inivafizimin min iti, kamaghin e Godin Arazibar gin mangam

4

(Sapta 4--6)

E Kraisin adarasi, e Kraisin inivafizimin min iti

1 Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin, ki mighighavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara mangi.
2 Ia igharaz darazir apengan iki, men asughasugh, egh dughorir amirazimin iki, osimtizir me ia gariziba da ateriva, tuavir kamin bar me gifongegh.
3 Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kamin an arazir navir vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam benimin min e ikegha gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghin amizi, ia arazir kamin suiragh gavgafigh.
4 E fo, e uari inigha inivafizir vamiran min iti. Ezi Godin Duar vamira iti. Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, bizir vamira ia

3:15: Ef 1:10, Fl 2:9-11 **3:15:** Efesus 1:10; Filipai 2:9-11 **3:16:** Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:16:** Rom 9:23; 2 Korin 4:16; Filipai 4:19; Kolosi 1:11; 1:27 **3:17:** Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:17:** Jon 14:23; Efesus 2:22; Kolosi 1:23; 2:7 **3:18:** Jon 1:16; Efesus 1:18; 1:23; Kolosi 2:2; 2:9-10 **3:20:** Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29 **3:20:** Rom 16:25; 1 Korin 2:9; Kolosi 1:29 **3:21:** Ro 11:36, 16:27, Hi 13:21 **3:21:** Rom 11:36; 16:27; Hibru 13:21 **4:1:** Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9 **4:1:** Efesus 3:1; Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12; Filemon 1:1; 1:9 **4:2:** Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13 **4:2:** Galesia 5:22-23; Kolosi 3:12-13 **4:3:** Kl 3:14-15 **4:3:** Kolosi 3:14-15 **4:4:** Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18 **4:4:** Rom 12:5; 1 Korin 12:4; 12:11-12; Efesus 1:18; 2:16-18

a daningam, eghti ia a baghvira mizuamam.
5 En Ekiar vamira iti. Ezi nighnizir
gavgavir arazir vamira iti. Ezi rurir
arazir vamira iti.
6 Ezima Godin vamira iti. A bar
moghiram en Afeziam. A gumaza-
miziba bar me gativagha men tongin
ingara egha men aven iti.

7 E fo, Krais vaghvagha bar en
apangkufi. Egha kamaghira uan
apangkuvir ekiamin abaragha an
mirara, a bizir bar aghuim vagh-
vagha e ganingi.
8 Godin Akinafarim kamaghin
mikeme:

"A bar pin ghuavanabogha,
kalabuziar gumazir avirim inizi,
me a ko ghue.
Egha bizir bar aghuiba
pura gumazamizibagh aningi."

9 Akar kam, "A ghuavanabo," a ka-
maghin en akazi e fo, Krais a faragha
nguazir bar vin mar itim giraghu.*
10 Egha gumazir faragha iraghuzir
kam, a uaghan pin ghuavanaga, uabi
isi biziba bar dagh izivaghasa, kam-
aghin an overiar bar pin itimin ghua-
vanabo.
11 Gumazir kamra a "bizir bar
aghuiba pura gumazamizibagh
aningi." A bizir aghuir kaba me
ganingi, marazi an aposelin ingan-
garim me ganingi. Marazi, a Godin
akam inigha izir gumazimin ingan-
garim me ganingi. Marazi, a Godin
Akar Aghuim akunamin ingangarim
me ganingi, marasi, a Godin gumaza-
mizibar ganamin ingangarim me
ganingi, egha marasi, gumazamiziba
God ifongezir arazibar men sure
damuamin ingangarim me ganingi.
12 Krais kamaghin ifonge, e Godin
gumazamiziba a en akuraghti e a
bagh ingangarir aghuibar amuam.
Eghti kamaghin e Kraisin ini-
vafizimin otogh gavgavigh deravira
ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba
e ganingi.
13 Eghti ingangarir kam mam-
aghira iki mangiti en nighnizir gav-
gavim bar gavgavighti bizir kam e
damuti e bar moghira navir vamira
ikiamin arazim inigh, egh Godin
Otarim guizbangira bar a gifogham.
Kamaghin damighti e Kraisin gin
zuir darorir kamin aven, e tugh
gavgavigh aghung mangi, gumazir
aruabar avaghiva e guizbangira
Kraisin min otogham.

14 E ua boribar min ikian kogham.
Ia fo, gumazir ifavariba, me gumaza-
mizibagh ifara me gamima me tuavir
kurabar zui. Eghti men migirigiar
ifavariba uaghan ia munamangan
kogham, mati ongarim ko aminim
kurim givai.
15 E men migirigiar ifavariba
baraghan kogham. E igharaz
darazigh ifongezir arazim damuva
guizin akabar me mikimam. Egh
e Kraisin mirara aghungiva a ko
poroghiv ikiti a en dapanimin ikiam.
16 A en dapanimin itima en
soroghafariba ko damaziba ko ini-
vafizimin bizir maba sara dar min
iti. Egha an e gamima e inivafizimin
aven bar uari isavsuira. Ezi mati
inivafizimin aven itir tevir agiriba ko
aghariba uari isavsuighizi moghin,
an e gamima e uari isavsuiki, egha
bar uarigh ifongezir arazim gami. E

4:5: Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hi 6:6 **4:5:** Jon 10:16; 1 Korin 1:13; 2 Korin 11:4; Galesia 3:27-28 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6 **4:6:** Rom 11:36; 1 Korin 12:6 **4:7:** Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11 **4:7:** Rom 12:3; 12:6; 1 Korin 12:11 **4:8:** Sng 68:18, Kl 2:15 **4:8:** Onger Akaba 68:18; Kolosi 2:15 **4:9:** Jo 3:13 **4:9:** Jon 3:13 * **4:9:** Fofozir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, "A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri." **4:10:** Hi 4:14, 9:24 **4:10:** Hibru 4:14; 9:24 **4:11:** Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Ti 4:5 **4:11:** Rom 12:7; 1 Korin 12:28; 2 Timoti 4:5 **4:12:** 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Ti 3:17 **4:12:** 1 Korin 12:7; Efesus 1:23; 2 Timoti 3:17 **4:13:** 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2 **4:13:** 1 Korin 14:20; Kolosi 1:28; 2:2 **4:14:** Ais 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9 **4:14:** Aisaia 28:9; 1 Korin 14:20; 2 Korin 2:17; Hibru 13:9 **4:15:** Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18 **4:15:** Efesus 1:22; 4:25; Kolosi 1:18; 1 Jon 3:18 **4:16:** Kl 2:19 **4:16:** Kolosi 2:19

vaghvagha uan ingangarir aghuim gamua, kamaghin inivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

17 Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati.

18 Egha men nighniziba mati me mitatemin iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirimin azenan iti.

19 Me arazir kurabagh amuavira ikiava datirighin uam aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh anigh arazir mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suiraghan kogham.

20 Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamin, me bizir kurar kabar ian sure gamizir puvati.

21 Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti.

22 Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikavava, ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue.

23 Ian nighniziba ko navibagh ighighiregh bar igiabar otifigh.

24 Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumazamiziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimin deragha a baghavira iti.

25 Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin inivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin amizima, ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir igharazibav kim.

26 Ia atariva, uari bagh gan egh arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminim piran marki.

27 Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki.

28 Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan dafaribar ingangarir aghuibar amu. Egh uaghan gumazamizir onganarazibar akurvaghsi, ingariva bizitaba inigh me daning.

29 Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumazamizibar akurvaghamin akabara mikim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me daningamibara, da ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumazamizir ia barazibar akurvagham.

30 Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighiregham.

4:17: Ro 1:21, 1 Pi 1:14 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:18:** Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5 **4:18:** Aposel 26:18; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 1 Tesalonika 4:5 **4:19:** Kl 3:5 **4:19:** Kolosi 3:5 **4:22:** Ro 6:6, 8:13, Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3 **4:22:** Rom 6:6; 8:13; Efesus 2:2-3; 4:17; Kolosi 3:9; Hibru 12:1; 1 Pita 4:3 **4:23:** Ro 12:2, Kl 3:10 **4:23:** Rom 12:2; Kolosi 3:10 **4:24:** Stt 1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl 3:10 **4:24:** Jenesis 1:26; Rom 6:4; Efesus 2:10; Kolosi 3:10 **4:25:** Sek 8:16, Ro 12:5, Kl 3:8-9 **4:25:** Sekaraia 8:16; Rom 12:5; Kolosi 3:8-9 **4:26:** Sng 4:4, Je 1:19-20 **4:26:** Onger Akaba 4:4; Jems 1:19-20 **4:27:** 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9 **4:27:** 2 Korin 2:10-11; Jems 4:7; 1 Pita 5:9 **4:28:** 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12 **4:28:** 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8; 3:11-12 **4:29:** Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 **4:29:** Efesus 5:4; Kolosi 3:8; 3:16; 4:6; 1 Tesalonika 5:11 **4:30:** Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 **4:30:** Aisaia 63:10; Rom 8:23; Efesus 1:13-14; 1 Tesalonika 5:19

31 Ia arazir kurar kaba atakigh:
navir kurar igharazi tavin itir
arazim, ko aningagharim, ko adarir
arazim, ko pamtem dagarvagha uari
adoghodozir arazim, ko akar kuraba
uari gasir arazim, ko igharaz darazir
aghuaghuazir arazir maba sara.
32 Egh ia arazir aghuibar Kraisin
adarazi me damu, men apangkuv.
Egh uaghan uari uan arazir kuraba
gin amang, mati God Kraisin ingan-
garimin tuavimin, ian arazir kuraba
gin amadi.

5

E angazangarimin aven daruam

1 Ia God bar ifongezir boriba, kam-
aghin ia an amir arazibar gin mangi.
2 Ian arazir ia amiba, arazir
gumazamizibagh ifongezir arazim
gisin tugh, mati Krais bar e gifuegha e
bagha uabi anigha areme. Kamaghin
an ovevem mati ofan mughuriar
aghuir God ifongezim.
3 Ia Godin gumazamizibara. Ka-
maghin ia, gumazamiziba tintiniba
uari bakia uari isava akuir arazim, ko
arazir mizirizibа, ko igharaz darazir
bizibar ganiva da ifongamin araziba,
ia arazir kabar amuan marki. Egh
uaghan arazir kabar migirigiaba tong
ian tongin otivan marki.
4 Egh ia akar mizirizibа ko akar
onganiba ko asuir migirigiar kurabar
amuan marki. Kar uaghan ia
damuamin araziba puvati. Arazir ia
damuamimra kara, ia God minabi.
5 Ia kamaghin fogh, gumazamizir
tintiniba uari isava akuir arazim
gamiba, ko gumazamizir arazir
mizirizibagh amiba, ko gumazamizir
marazir bizibar gara ifuer arazim
gamiba, (arazir kam mati ia uari isa
God ganidi moghin ia uari isa bizir
ifongezibagh anidi), ezi gumazamizir
kamaghin amiba, me God ko Krais
Ativir Gumazamizibar tongin ikian
kogham.
6 Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti,
ia akar ifavaribar gin mangan
marki. Arazir kurar kaba bagh
Godin aningagharim gumazamizir
an akamin gin zuir puvatiziba me
bativam.
7 Kamaghin, ia ifavarir gumazir
kaba tong men poghan marki.
8 Ia faragha mitatemin aven ike,
egha datirighin ia Ekiamin gumaza-
mizibar otivigha, angazangarimin
aven iti. Kamaghin ia gumazamizir
angazangarimin aven itibar min
daru.
9 (Angazangarim arazir aghuiba
ko Godin damazimin derazir araziba
ko guizin akamin arazibagh ami, da
otifi.)
10 Ia, arazir God damuti a bar
akongeghamiba, ia da buri dagh fogh
dar amu.
11 Ia arazir mitatemin itibagh amir
gumazamizibar poghan marki. Men
arazir kinir kaba, da gumazamiz-
ibar akurvazir puvati. Ia men araz-
ibar amuti, da azenan otogh, mati
angazangarim dagh isirazi moghin,
eghti me fogh suam, arazir me amiba,
da ikufi.
12 Me amir arazir mogomeba, ki
dar gun mikiman kogham. Ki dav

4:31: Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 **4:31:** Kolosi 3:8; 3:18-19; Taitus 3:2-3; 1 Pita 2:1 **4:32:** Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 **4:32:** Matyu 6:14; 18:22-35; Mak 11:25; 2 Korin 2:10; Kolosi 3:13 **5:1:** Mt 5:48, Lu 6:36 **5:1:** Matyu 5:48; Luk 6:36 **5:2:** Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23 **5:2:** Ua Me Ini 29:18; Ofa Gami 1:9; Onger Akaba 40:6; Jon 13:34; Rom 14:15; 2 Korin 2:15; Galesia 2:20; Hibru 7:27; 10:10; 1 Jon 3:11; 3:23 **5:3:** Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 **5:3:** Rom 6:13; 1 Korin 5:1; 2 Korin 12:21; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 4:3 **5:4:** Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 **5:4:** Matyu 12:35; Rom 1:28; Efesus 4:29 **5:5:** 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 **5:5:** 1 Korin 6:9-10; Galesia 5:19-21; Kolosi 3:5 **5:6:** Ro 1:18, Kl 2:4, 2:8, 2 Te 2:3 **5:6:** Rom 1:18; Kolosi 2:4; 2:8; 2 Tesalonika 2:3 **5:8:** Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 **5:8:** Jon 12:36; Aposel 26:18; Rom 1:21; 2 Korin 3:18; Efesus 2:11-13; Kolosi 1:13; 1 Pita 2:9; 1 Jon 2:9 **5:9:** Ga 5:22 **5:9:** Galesia 5:22 **5:10:** Ro 12:2, Fl 1:10, 1 Te 5:21, 1 Ti 2:3 **5:10:** Rom 12:2; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 5:21; 1 Timoti 2:3 **5:11:** Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11 **5:11:** Rom 6:21; 1 Korin 5:9-11; Galesia 6:8; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Jon 1:10-11

mikiman bar aghumsiki.
13 Angazangarim bizibagh isir-
aghti, da azenim girighti, gumaza-
miziba fogh suam, bizir kabar
mingariba kamakin.
14 Bizitam bar azenim girigh egh
a guizbangira angazangarimin min
otogham. Kamaghin, marazi ghaze:

"Ni aremezir gumazim,
ni ua dikavigh,
mozim ategh uam azenan
izi.
Eghti Kraisin angazangarim
ni gisiragham."

15 Kamaghin, ia uan daroriba de-
ravira dar gan. Ia gumazamizir on-
ganibar min daruan marki. Ia fofoz-
iba itir gumazamizibar min daru.
16 Datirighin ia Godin Araz-
ibar amuamin dughiam iti. Ezi
e datirighin itir dughiam, a gu-
mazamiziba arazir kurabagh amir
dughiam, a dughiar kuram. Ka-
maghin amizi, ia deravira gan,
dughiar kam pura mangi givaghan
kogham. Dughiaba vaghvagh ia
arazir aghuibar amu.
17 Kamaghin ia arazir onganibar
amuan marki. Egh arazir God damuti
a bar akongeghamiba, ia da buri
dagh fogh dar amu.
18 Ia wainin dipar avirim amiva
onganan marki, arazir kam ia
gasighasigham. Ia Godin Duam
ateghti a ia gizifagh.
19 Egh ia uariv kimsi, Onger Ak-
abar Akinafarimin aven itir ighiaba
ko, Godin ziam fer ighiaba ko, Godin
Duam ian navir averiabagh atizir
ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar
amuva, Ekiamin ziam fiva, uan navir
averiabar aven, ziar ekiam a daning.
20 Egh ia zurara, en Ekiam Krais
Iesusin ziamin, bizir otiviba bar, da
bagh God Afeziam minabi.

Pol poroghamibav gei

21 Ia Kraisin apengan ikia an ziam
fe, kamaghin ia uarira uarir apengan
ikiva uari baghivira iki.
22 Ia amizir paba itiba, ia Ekiamin
apengan ikia a baghavira iti moghin,
ia uan pabar apengan iki me
baghivira iki.
23 E fo, Krais uan siosin dapanimin
iti moghin, paba uan amuibar da-
panibar iti. Ezi Krais uabi siosin
Akurvazir Gumazim, ezi sios Kraisin
inivafizimin min iti.
24 Sios Kraisin apengan ikia a
baghavira iti moghin, ia amuiba
uaghan uan pabar apengan iki me
baghivira iki.
25 Paba, ia uan amuiba bar me
gifongegh, mati Krais uan sios
gifongegha a bagha uabi isava a
ganigha a bagha areme.
26 Krais kamaghin ifonge, an
akamin tuavimin, a uan sios dipamin
a rueghti a Godin damazimin
zuegham.
27 A kamaghsua, a sios damighti
an an damazimin bar aghungigh,
egh bar zueghiva, arazir kuratam
puvatigh, duar kuriba ko seghsariba
puvatighiva, bizir kurar maba sara
uaghan puvatigham. Kamaghin
Krais a bagha uabi isa a ganingi.
28 Ezi kamaghira ia gumaziba uan
inivafizibagh ifongezi moghin, ia uan
amuibagh ifongegh. Gumazir uan

5:13: Jo 3:20-21, Hi 4:13 **5:13:** Jon 3:20-21; Hibru 4:13 **5:14:** Ais 26:19, 60:1, Ro 13:11 **5:14:** Aisaia 26:19; 60:1; Rom 13:11 **5:16:** Ga 6:10, Kl 4:5 **5:16:** Galesia 6:10; Kolosi 4:5 **5:17:** Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 **5:17:** Rom 12:2; Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 4:3; 5:18 **5:18:** Snd 20:1, Ais 5:11, 5:22, Lu 21:34 **5:18:** Aghuzir Akaba 20:1; Aisaia 5:11; 5:22; Luk 21:34 **5:19:** Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26 **5:19:** Onger Akaba 33:2-3; Aposel 16:25; 1 Korin 14:26 **5:19:** Kolosi 3:16-17 **5:20:** Sng 34:1, Ais 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5 **5:20:** Onger Akaba 34:1; Aisaia 63:7; Hibru 13:15; 1 Pita 2:5 **5:21:** Fl 2:3, 1 Pi 5:5 **5:21:** Filipai 2:3; 1 Pita 5:5 **5:22:** Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1 **5:22:** Jenesis 3:16; Efesus 6:5; Kolosi 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18 **5:23:** 1 Korin 11:3; Efesus 1:22-23; Kolosi 1:18 **5:25:** Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7 **5:25:** Galesia 1:4; Kolosi 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6 **5:26:** Jon 15:3; Taitus 3:5; Hibru 10:10; 10:22; 1 Jon 5:6 **5:27:** 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22 **5:27:** 2 Korin 11:2; Efesus 1:4; Kolosi 1:22

amuim gifongezim mati a uabi gi-
fonge.
29 E fo, tav uabi uan inivafizimin
apanim gamir pu. Puvati, a dagheba
a ganigava an akurvasi, mati Krais
siosin akurvasi.
30 E fo, erara, e Kraisin inivafizimin
aven itir soroghafariba ko bizibar
min iti.
31 Godin Akinafarimin aven itir os-
izirim kamaghin migei:

"Kamaghin amizi, gumazim uan
ameboghfeziaba ategh mangi,
uan amuim ko aning uaningin
porogham.
Egh aning inivafizir vamiram
otogham."

32 Akar mogomer kam, a mingarir
ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin
nighnisi, a Krais uan sios ko aning
geghari.
33 Ezi akar kam a uaghan ia migia
ghaze, ia gumaziba vaghvagh uar-
igh ifongezi moghin uan amuibagh
ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh
uan paba baghivira iki.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

1 Ia boriba, arazir aghuir ia
damuamimra kara, ia Ekiam ko
porogh uan ameboghfeziabar akaba
baragh.
2 Godin Akinafarim ghaze, "Ia
uan ameboghfeziabar apengan ikiva
men akabar gin mangi." Akar
Gavgavir kam, an Akar Gavgavibar
tongin ikia, egha dar faraghavira
akar dikirizim sara iti.
3 Akar dikirizir kam kamakin, "Ia
kamaghin damuti, ian dabirabim bar
deraghti ia nguazir kam dughiar ru-
arimin an ikiam."
4 Ia afeziaba, ia uan boribar
nighnizibagh asighasigh me damuti,
me ataran marki. Egh ia deravira
men ganiva Ekiamin damazimin
men kuariba iniva men araziba
akiriva, Ekiamin arazibar men sure
damu.

Pol ingangarir gumazamizir kiniba ko men gumazir ekiar men garibav gei

5 Ia ingangarir gumazamizir
kiniba, ia uan gumazir ekiar ian
garibar men atiatingiva, men akaba
baraghiva men apengan iki. Egh
ia ifaran kogh, navir zuruzimin
ingangarim damu, mati ia Kraisin
akam baragha an ingangarim gami.
6 Ia fo, ian gumazir ekiar ian
gariba ian gan suam, ia ingangarim
deraviram a gamizi me ia gifonge.
Egh ia kamaghin nighnighan marki,
me ian garir dughiabara, ia ingan-
garir aghuim damuam. Puvati. Ia
Kraisin ingangarir gumazir kinibara,
kamaghin ia God ifongezi moghin ia
uan nighniziba bar da isi ingangarim
daningiva a damu.
7 Kamaghin ia ingangarir gu-
mazamizir kinibar min ingangarim
damuva, ian naviba bar akongegh
suam, e uan gumazir ekiar en gariba
me baghavira ingangarim gamir
puvati, e Ekiam bagha ingangarim
gami.
8 Ia ingangarir gumazamizir
kinibar min iti, o ia tavin apengan
ingangarim gamir puvatiziba, ia
kamaghin fogh, gumazamizir ingan-
garir aghuibagh amiba, Ekiam da
bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh
me daningam.

5:30: Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23 **5:30:** Rom 12:5; 1 Korin 6:15; 12:27; Efesus 1:22-23 **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16 **5:31:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16 **5:32:** Kolosi 3:19; Akar Mogomem 19:7 **6:1:** Snd 23:22, Kl 3:20 **6:1:** Aghuzir Akaba 23:22; Kolosi 3:20 **6:2:** Mt 15:4 **6:2:** Matyu 15:4 **6:2:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **6:4:** Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:4:** Godin Araziba 4:9; 6:7; 6:20-25; Onger Akaba 78:4; Aghuzir Akaba 19:18; 22:6; Kolosi 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18 **6:5:** 2 Korin 7:15; Filipai 2:12; Taitus 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:5:** Kolosi 3:22-25 **6:8:** 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:8:** 2 Korin 5:10; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1 **6:9:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Kolosi 3:25; 4:1

9 Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuiba uan ingangarir gumazamizir kinibar amu. Ia atiatir araziba me damuan marki. Ia zurara bizir kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin iti. An arazir vamira gisin tugha gumazamiziba bar me tuisisi.

Kraisin adarazi mati midorozir gumaziba

10 Nan migirigiar abuananaba, ezi ki kamaghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham.

11 God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh. Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munamangam.

12 Ia deravira nighnigh, e gumazamizir igharaziba ko uariv sozir puvati. E duar kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumazamizibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamin garir adariaba, duar kurar kaba dughiar mitater kamin aven ingarima e da ko uariv sosi.

13 Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira ikiam.

14 Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam letiamin min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamin min anerugh.

15 Egh ia Akar Aghuim anekunsi zurara bar ifongegh, arazir kam mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa.

16 Egh dughiaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, ia orar kamin amodoghin barir avir kaba mungam.

17 Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam, dapanir asuar gavgavimin min anerughti a ian dapaniba avi. Egh Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh.

18 Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangsigh. Ia zurara, Godin Duam ian navibagh inivti, ia God ko mikim. Egh angamira iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghiraghan marki, egh zurara Godin gumazamiziba bar me bagh a ko mikim.

19 Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighti, ki anekunsi, ki atiatingan koghiva, bighivira mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir mogomem aghuram.

20 Ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimasa, egha Krais Iesusin abuir gumazimin ikia, kamaghin ki datirighin kalabusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim na danighti, ki atiatingan koghiva

6:10: 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:10:** 1 Korin 16:13; Efesus 1:19; 3:16; Kolosi 1:11 **6:11:** Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8 **6:11:** Rom 13:12; 2 Korin 6:7; 10:4; Efesus 4:14; 1 Tesalonika 5:8 **6:12:** Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9 **6:12:** Jon 12:31; 14:30; Rom 8:38; 1 Korin 15:50; Kolosi 2:15; 1 Pita 5:8-9 **6:13:** 2 Ko 10:4, Ef 5:16 **6:13:** 2 Korin 10:4; Efesus 5:16 **6:14:** Ais 11:5, 59:17, 2 Ko 6:7, 1 Te 5:8 **6:14:** Aisaia 11:5; 59:17; 2 Korin 6:7; 1 Tesalonika 5:8 **6:15:** Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15 **6:15:** Aisaia 40:9; 52:7; Nahum 1:15; Rom 10:15 **6:16:** 1 Jo 5:4 **6:16:** 1 Jon 5:4 **6:17:** Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15 **6:17:** Aisaia 49:2; 59:17; 1 Tesalonika 5:8; Hibru 4:12; Akar Mogomem 19:15 **6:18:** Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1 **6:18:** Matyu 26:41; Luk 18:1; Rom 12:12; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17; 1 Timoti 2:1 **6:19:** Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1 **6:19:** Aposel 4:29; 2 Korin 3:12; Kolosi 4:3-4; 2 Tesalonika 3:1 **6:20:** 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10 **6:20:** 2 Korin 5:20; Filipai 1:20; Filemon 1:9-10

bighivira Akar Aghuim mikimam.

God deravira Efesusin itir Kraisin adarazir amuasa, Pol an azangsisi

21 Tikikus, a mati en aveghbuar e
bar ifongezim, a Ekiam baghavira iki-
ava an ingangarim gami. A na bativir
bizibar gun ia mikimam. Eghti ia
fogham, ki manmaghin iti.
22 Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha
anemada. Ki ghaze, ia fogham, e
manmaghin iti, eghti akar kam gav-
gavim ian navibar amuti ia ua bar
akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus
amadazi, a ia bagha zui.
23 Ki ia bagha God ko migia ghaze,
God en Afeziam ko en Ekiam Krais
Iesus, aning navir amirizim ko
igharaz darazigh ifongezir arazim,
ko nighnizir gavgavim sara, Kraisin
adarazi me daning.
24 Eghti, gumazamizir en Ekiam
Krais Iesus gifuegha mamaghira
itiba, Godin apangkuvim bar me ko
iki.

6:21: Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12 **6:21:** Aposel 20:4; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12; Taitus 3:12
6:21: Kolosi 4:7-8 **6:24:** 1 Pi 1:8 **6:24:** 1 Pita 1:8

Akinafarir Pol Filipain Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Filipai

Akar faragh zuim

Pol faragha kurimin ongarimin ghua faragha Yuropin danganimin otogha, Masedonian Provinsin aven itir nguibar ekiam Filipain ghua, Akar Aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gin ghua nguibar igharazimin itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusin ikia orazima gumazir maba Filipain itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavibagh asighasighasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akinafarir kamin gara fo, bizir kaba Pol gamima an osemezir pu. Puvati. A nighnizir gavgavim Iesusin ikia, egha bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagiabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagiaba a bagha da amada. Kamaghin amizi, Pol akinafarir kamin Filipaiba a gamizir bizim bagha me minabi. Egha uaghan a men nighnizir gavgaviba, gavgavim dar aningasa. A kamaghin aghua, me Polin mikim suam, gumaka, a kalabusin ikiama, egh me nighnizir aviribar amuva osimam.

Pol bizir aghuir God me ganingizimin me migei, kar ikirimirir igiar me Krais Iesus ko porogha inizim. A ghaze, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua bizir aghuir kam inizir puvati. Me nighnizir gavgavimra Iesusin ikia egha a ini. Pol kamaghsua, Filipaiba Kraisin arazibar gin mangam. Krais kamaghin nighnizir puvati, a uabi gumazir ekiam, egha uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. A uabi dikabiragha God a ganingizir ingangarir kam gami. Pol kamaghin migei, gumazamizir bar Krais ko poroghav itiba, me Godin navir amirizim isi, egha bar akueghavira iti.

E akinafarir kamin gara fo, Pol Filipain nguibar ekiamin itir siosin gumazamiziba bar me gifonge.

Filipain gumazamiziba bar deravira Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1--4)

1 Pol ko Timoti, Krais Iesusin ingangarir gumazimning, ga, ia Godin gumazamizir Filipain nguibar ekiamin itiba bagha akinafarir kam osiri. Ia Krais Iesusin poroghav iti. Ia ko ian tongin itir gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, ga bar ia bagha osiri.

2 E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Krais Iesus, aning ian apangkuvighiva, ia damuti ia navir amirizimin iki.

Pol God ko migiava a minabi

3 Dughiabar ki ia ginighnigha, ia bagha uan God minabi.

4-5 Dughiar faragha zuimin ghua iza datirikin, ia nan akurvagha na ko Akar Aghuimin ingangarim gami. Kamaghin, dughiar ki ia bagha God ko migeiba, ki zurara bar akonge.

6 Ezi ki kamaghin fo, God uabi ingangarir kam ia ganiga, ian navir averiabar aven ingar mangi, Krais Iesus Ua Izamin Dughiamin ingangarir kam agivagham.

7 Ki uan navir averiamin aven bar ia gifuegha ia ginighnighavira iti. Datirighin dughiar ki kalabusin itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki Akar Aghuim deragha a migia gumazamizibagh amima me fo, Akar Aghuim a bar guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangkuvimin ingangarir kam na ganingizima, ia bar nan akurvagha

1:1: Ap 16:12-40 **1:1:** Aposel 16:12-40 **1:2:** Ro 1:7, Ga 1:3, Fm 3 **1:2:** Rom 1:7; Galesia 1:3; Filemon 1:3 **1:3:** Ro 1:8, 1 Ko 1:4, Ef 1:15-16 **1:3:** Rom 1:8; 1 Korin 1:4; Efesus 1:15-16 **1:6:** Jo 6:29, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2:13, 1 Te 1:3 **1:6:** Jon 6:29; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2:13; 1 Tesalonika 1:3

na ko ingari. Kamaghin amizi, bar
deragha ki nighnizir aghuir kam ian
iti.
8 God kamaghin fo, Krais Iesusin
apangkuvim uabi nan navim
gamima ki bar ian ganasa bar ifonge.
9 Ezi ki zurara kamaghin God ko
migia ghaze, arazir igharaz darazigh
ifongezim, a ian ikiva aghungiva
ekevegh mangivira iki. Eghti ia
fofozir ekiam ikiva, ian nighniziba
bar dikirimigham.
10 Ki ghaze, ia deravira araziba bar
dar gan da tuisigh arazir aghuibar
gin mangi. Eghti Krais Ua Izamin
Dughiamin, ia Godin damazimin
bar zuegh ikiti arazir kuratam ian
poroghan kogham.
11 Eghti arazir aghuir Krais Iesus
ami otiviba, da bar ia gizivagham.
Eghti gumazamiziba dar ganiva ziar
ekiam God daningiva egh an ziam
fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko
migei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam Akar Aghuimin akurvasi

12 Nan adarasi, ki ia foghasa, na
batozir bizir kaba da Akar Aghuimin
anogorozir puvati. An Akar Aghuim
gamima a ghuavira iti.
13 Kamaghin midorozir gumazir
Romin atrivimin dipenimin gariba ko
gumazir igharaziba sara, me bar ka-
maghin fogha gifa, ki Kraisin ingan-
garim gamima, me bizir kam bagha
na isa kalabus gati.
14 Ezi en adarazir aviriba oraki, ki
kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi
bizir kam gavgavim men navibagh
anidima me nighnizir gavgavim
Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim
ataghiragha bar gavgavigha Godin
akam akura ghuavira iti.
15 Guizbangira, marazi gumaza-
mizibar garima, me ziar ekiam na
ganidima, men naviba nan ikuvigha
na dikabinasa. Egha kamaghin me
Kraisin akam akuri. Ezi marazi me
nighnizir aghuiba ikiava akam akuri.
16 Gumazamizir kaba me fo, God
ingangarim na ganiga na misefe, in-
gangarir kam an Akar Aghuim der-
agha an gun migeir ingangarim, ezi
bizir kamin ki kalabusin iti. Kam-
aghin amizi, me bar na gifonge, egha
akam akuri.
17 Ezi gumazamizir igharazir ki
faragha migeiba, me uari ziar ekiaba
iniasa, egha Kraisin akam akuri.
Me guizin nighnizir aghuiba pu-
vatigha kamaghin ami. Me kamaghin
nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin
me uam osimtizir taba na darighasa.
18 Ezi a pura bizim. Me nighnizir
aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gu-
mazamizir kaba zurara Kraisin akam
akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar
akonge. Egh bar akuegh mamaghira
ikiam.

Pol ghaze, an angamira ikiva Filipain gumazamizibar akurvagham

19 Ki bar fo, ia zurara nan akur-
vaghasa God ko migei, ezi Krais
Iesusin Duam gavgavim na ganidi.
Ezi tuavir kamin God nan akurvaghti,
ki kalabus ategh azenan izam. Ki
bizir kam gifo, egh bar akueghiva
mamaghira ikiam.
20 Egha nan nighnizir bar ekiam ka-
makin, ki arazir derazir puvatizitam
damuva an aghumsizim inian
kogham. Puvati. Nan nighnizim ka-
makin, datirighin ko gin, ki zuraram
ami moghin, atiatingan koghiva
tugh gavgavigh arazir aghuibara
damuam. Ezi ki angamira ikiam o ki
aremegham, bizir ki amiba bar, ziar
ekiam Krais daningam.
21 Nan nighnizim kamakin, ki
nguazir kamin itir ikirimirimin iki,
Krais baghvira ikiam. O ki are-
meghiva, nan ovevem nan ikirimirir
kam gafiragham.

1:8: Ro 1:9, 2 Ko 1:23 **1:8:** Rom 1:9 **1:9:** 1 Te 3:12, Fm 6 **1:9:** 1 Tesalonika 3:12; Filemon 1:6 **1:10:** Ro 12:2, Ef 5:10, Fl 1:6, 2:16, 1 Te 3:13, Hi 5:14 **1:10:** Rom 12:2; Efesus 5:10; Filipai 1:6; 2:16; 1 Tesalonika 3:13; Hibru 5:14 **1:12:** 2 Ti 2:9 **1:12:** 2 Timoti 2:9 **1:13:** Ap 28:30, Ef 3:1 **1:13:** Aposel 28:30; Efesus 3:1 **1:19:** 2 Ko 1:11 **1:19:** 2 Korin 1:11 **1:20:** Ro 5:5, 8:19, Ef 6:19-20, 1 Pi 4:16 **1:20:** Rom 5:5; 8:19; Efesus 6:19-20; 1 Pita 4:16 **1:21:** Ga 2:20 **1:21:** Galesia 2:20

22 Egh ki angamira nguazir kamin
ikivira iki, kamaghin ki gumazamizir
aviribar akurvagham. Egh ki tuavir
manamin mangam? Ki fozir puvati.
23 Nighnizir pumuning na getui.
Ki bar ifonge, ki aremegh Krais ko
ikiam. Nighnizir kam a bar dera.
24 Ki ia bagha nighnigha, ian
akurvaghasa, kamaghin ki angamira
ikiam.
25-26 Ki kamaghin ifonge, ki ua
mangi ia batoghiva ia ko ikiti, ia
Krais Iesusin poroghiv ikiva ki ia ko
ikiamin bizim bagh ia na bagh bar
akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian
akurvaghamin ingangarim ikiavira
iti. Eghti ki iki ia ko ingariva, ian
akurvaghti ia nighnizir gavgavim iki
egh bar akuegham.

Filipain gumazamiziba, God deravira me gamima me uaghan mizaziba isi

27 Ezi bar bizir ekiam kara, ian
daroriba Kraisin Akar Aghuim
mikemezi moghin an gin mangiva
bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge,
ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva
ia baragham, egh ki fogh suam,
ia tuivigha gavgavigha egha navir
vamira iti. Egha ia uari inigha
nighnizir vamiran ingarava, gu-
mazamizibar nighniziba fema me
nighnizir gavgavimin Akar Aghuimin
iti. Kamaghsua, ki ghaze, ia deravira
daru iki.
28 Kamaghin, ian apaniba ia
damuti ia atiatingan marki. Ia
zurara uan nighnizir gavgavim men
akakaghsi gavgafigh. Kamaghin me
fogham, me ovengam, eghti Godra, a
uabi ian akurvagham.
29 Ia fogh, God deravira ia gamuava
ingangarim ia ganingizima, ia
Kraisin ingangarim gami. Ingangarir
kam, a nighnizir gavgavimra Kraisin
itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir
kam damuva Kraisin ziam bangin
mizaziba iniam.
30 Fomira ia nan garima ki
midorozir kamin aven iti. Ezi
datirighin ia nan akam barasi, ki
misoghavira iti. Ezi ia na ko e
midorozir kamin aven ikia, kam-
aghin, ia mizaziba isi.

2

E bar navir vamira ikiva igharaz darazi deravira me damuam

1-2 Krais ti ian naviba gavgavim
dagh anidi? A ti bar ia gifuegha
ia gamima ia navir amirizimin iti?
Ia ti Godin Duam ko poroghav iti?
Egha ia ti igharazi darazir apangku-
vigha deravira me gami? Egh ka-
maghin, ia arazir aghuibar amuti,
nan agorogem bar izivagham. Ia
bar nighnizir vamira iki, egh igharaz
darazigh ifongezir arazir vamiran
gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva
bizir vamira bagh nighnigh.
3 Ia uarira uarigh nighnighan
kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi
ingaran marki. Puvati. Ia bar uari
dikabiragh, kamaghin mikim suam,
igharaz darazi ian pin iti.
4 Ia uarira uan bizibara ganan
marki. Puvati. Ia uaghan vagh-
vagh gumazamizir igharazibar biz-
ibar ganiva men akurvagh.

Krais bar uabi dikabirazima, God a fe

5 Ia, nighnizir Krais Iesus suirazir
kamra, ia uaghan nighnizir kamra
suiraghtima a ian iki.

1:22: Ro 1:13 **1:22:** Rom 1:13 **1:23:** 2 Ko 5:8, 2 Ti 4:6 **1:23:** 2 Korin 5:8; 2 Timoti 4:6 **1:27:** 1 Ko 1:10, Ef 4:1, Fl 4:3, Kl 1:10, 1 Te 2:12 **1:27:** 1 Korin 1:10; Efesus 4:1; Filipai 4:3; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12 **1:29:** Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8 **1:29:** Aposel 5:41; Rom 5:3; Efesus 2:8 **1:30:** Ap 16:19-40, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2 **1:30:** Aposel 16:19-40; Filipai 1:13; Kolosi 2:1; 1 Tesalonika 2:2 **2:3:** Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14 **2:3:** Rom 12:10; Galesia 5:26; Efesus 5:21; Filipai 1:15-16; Jems 3:14 **2:4:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5 **2:4:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5 **2:5:** Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **2:5:** Matyu 11:29; Jon 13:15; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **2:6:** Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 1:3 **2:6:** Jon 1:1-2; 5:18; 10:33; 17:5; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **2:7:** Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17 **2:7:** Jon 1:14; 2 Korin 8:9; Galesia 4:4; Hibru 2:14; 2:17

6 A guizbangira God, egha an arazir
Godin min itimin suighasa nighnizir
pu. Bar puvati.
7 A uabi arazir kam bar anetegha,
pura ingangarir gumazir kinimin
min oto. A nguazir kamin gumazimin
otozi gumazamiziba an garima, a
guizin gumazimin iti.
8 Egha a uabi dikabiragha Godin
akam baragha bar an gin ghua egha
areme. Guizbangira a gumazir
bar kuramin mirara, ter ighuvimin
areme.
9 Ezi bizir kam bagha God Iesus
fegha a isa bar pin aneti. Egha God
ziar bar aghuir mam a ganingizi, ziar
kam bar ziabagh afira.
10 God kamaghin ifonge, Godin
Nguibamin itiba ko, nguazir kamin
itiba ko, nguazimin apengan itiba,
me bar moghira Iesusin damazimin
uan tevibar apirigh an apengan ikiva
an ziam fam.
11 Egh me bar azenan an gun kam-
aghin mikim suam, "Krais Iesus, an
Ekiam!" Egh tuavir kamra, me ziar
ekiam God en Afeziam daningam.
God kamaghsua, ziar bar aghuir kam
Iesus ganingi.

E angazangarimin min gumazamizibar tongin ikiam

12-13 Kamaghin amizi, nan na-
makar aghuiba, ia zurara nan akaba
barasi, ezi datirighin ia uaghan kam-
aghin damu. Ki ia ko itir dughiamin
orazi ia dera. Ki datirighin ian saghon
ti, kamaghin ia deravira nan akabar
gin mangi. E fo, God ian akura, egha
a ian navir averiabar ingaravira iti.
Egha a uabi ian nighniziba fema
ia a ifongezir arazibagh ami, ezi
an arazir kabar amuasa gavgavim
ia ganigavira iti. Kamaghin, ia
datirighin Godin atiatingiva akongiva
puvira ingariva, egh akurvazir
aghuir God ia bagha atizir kam, a
iniam.
14-16 God kamaghin ifonge, ia an
borir bar aghuibara ikiam, egh arazir
kuratam ian puvatighti, ia navir
averiabar aven bar zuegham. Egh
ia akar angamira itimin suiragh,
egh mati overiamin itir mikoveziba
isia taghtazi moghin nguazir kamin
gumazamizibar tongin ikiam. Kar
gumazamizir arazir aghuiba ategha
arazir kurabagh amiba. Bizir kam
bangin, bizir ia bar amiba, ia nimira
iki dar amu. Ia akar aviribav kim,
egh akabar uariv soghan marki. Ia
kamaghin damuti, Krais Ua Izamin
Dughiamin, ki ian araziba bagh bar
akuegham. Egh ki kamaghin fogham,
ingangarir dafar ki ian tongin amizir
kaba, ki pura dagh amizir puvati.
17 Ian nighnizir gavgavim, a mati
ofan mam ia a isa God ganidi. Ki
foghan kogham, me ti na misueghti
ki aremeghti me nan ghuzim in-
geghiva wainin ofan min a inigh ian
ofan kam sarama a ingegham. Bizir
kam otoghti, ki bar akuegham. Ki
guizbangira ia ko, e bar moghira bar
akuegham.
18 Ezi kamaghira ia uaghan bar
akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar
akuegham.

Pol Filipain nguibar ekiamin Timoti amangasa migei

19 Ekiam Iesus a ifueghtima, ki
zuamira Timoti amadaghti a ia bagh
izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na
mikimam, eghti nan navim bar der-
agham. Kamaghin, ki anemangasa.
20 Gumazir igharazitam Timotin
min amua na ko itir puvati. A na

2:8: Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2 **2:8:** Matyu 26:39; 26:42; Jon 10:17-18; Rom 8:3; Hibru 5:8; 12:2 **2:9:** Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4 **2:9:** Jon 17:1-5; Aposel 2:33; Efesus 1:20-21; Hibru 1:3-4 **2:10:** Mt 28:18, Ro 14:11, MAA 5:13 **2:10:** Matyu 28:18; Rom 14:11; Akar Mogomem 5:13 **2:10:** Aisaia 45:23 **2:11:** Jo 13:13, Ap 2:36, Ro 10:9, 1 Ko 8:6 **2:11:** Jon 13:13; Aposel 2:36; Rom 10:9; 1 Korin 8:6 **2:12-13:** Onger Akaba 2:11; Jon 15:5; 1 Korin 12:6; 15:10; 2 Korin 3:5; Efesus 6:5; Filipai 1:5; 2 Pita 1:5-8; 1 Tesalonika 2:13; Hibru 13:21 **2:14-16:** Godin Araziba 32:5; Aisaia 49:4; Daniel 12:3; Matyu 5:14-16; 5:45; 10:16; Rom 14:1; 1 Korin 10:10; Galesia 2:2; Efesus 5:1; 5:8; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 2:19; 3:5; 1 Pita 2:12; 4:9 **2:17:** Ro 15:16, 2 Ti 4:6 **2:17:** Rom 15:16; 2 Timoti 4:6 **2:18:** Fl 3:1, 4:4 **2:18:** Filipai 3:1; 4:4

ko navir vamira ikia egha zurara ian
akurvaghamin tuavibagh nighnisi.
21 Ezi gumazir maba bar uan biz-
ibara nighnisi, me Krais Iesusin in-
gangarim ginighnizir puvati.
22 Ezi Timoti uan ingangarir
aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa.
Ia kamaghin fo, an Akar Aghuimin
ingangarimin nan akurvasi, mati
borim uan afeziamin akurvasi.
23 Kamaghin amizi, ki tong
mizuam egh ganigham, bizir tiz-
imra na batogham. Ki foghiva egh
zuamira anemadaghtima a ia bagh
mangigham.
24 Ezi nan nighnizir gavgavim ka-
makin, Ekiam tuavim atigham, eghti
dughiar ovezimin ki uaghan mangi
ian ganam.

Pol Filipain nguibar ekiamin Epafroditus amangasa migei

25 Ki kamaghin nighnigha ghaze,
ki ti en aveghbuam Epafroditus
amadaghtima a ia bagh izam. A
na ko ingarava, uaghan nan akur-
vagha misosi. Ia faragha, a nan
akurvaghasa, ia anemadazi a ize.
26 A bar ian apangkuvigha ian
ganasa bar ifonge. A fo, ia an
arimariar akam baraki, ezi bizir kam
a gamima a bar oseme.
27 Guizbangira, a faragha aria,
egha atam aremeghai. Ezi God an
apangkufi. Ezi ki fo, osimtizir bar
ekiam na avaraghan God aghua.
Kamaghin amizi, God anariram
apangkuvir puvati, a uaghan nan
apangkufi. Kamaghin an a gamizima
a ua dera.
28 Ezi bizir kam bagha ki Epafrodi-
tus amangasa bar ifonge, eghti ia an
ganigh ua bar akuegham. Eghti ki
uaghan osemeghan kogham.
29-30 Kamaghin, ia Ekiamin ziamin
Epafroditus inisi bar akongegh.
A, ingangarir ia na bagh damuan
koghamim, an a gami. Kamaghin,
a Kraisin ingangarim gamuava
atam areme. A deravira ikiasa
uabi ginighnizir puvati. Egha uan
arimariam adogha ingangarim
gamuavira iti. Kamaghin amizi,
ia ziar ekiam a daning uaghan an
miraram amir gumazamiziba sara
ziar ekiam me daning.

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a Godin damazimin dera

1 Nan adarasi, ki uan migirigiam
agivasa kamaghin ia migei, ia Ekiam
ko poroghav iki, egh ia bar akongegh.
Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian
akurvasi. Kamaghin, ki ua ia bagha
akar kabara osiran amirazir puvati.
2 Ia arazir kurabagh amir gumaz-
iba bagh gan, me afiar atiabar min
arazir mizirizibagh ami. Gumazir
kaba ghaze, e bar Israelin arazimin
gin mangi uan mikarziba aghoriva
dagh asighasigham.*
3 Erara guizbangin mikarzir
mogomebar iniba aghorir arazimin
gin zuir darasi. Ezi me puvati.
Erara Godin Duamin akurvazimin
uari isa God ganigha Krais Iesus
ko poroghav ikia bar akonge. E
fo, arazir gumaziba uan mikarzibar
amiba, da tong men akuraghan
kogham, ezi e nighnizir gavgavim
dar itir puvati. Kamaghin amizi,
e fo, erara guizbangin mikarzir

2:21: 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5, 2 Ti 4:10, 4:16 **2:21:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5; 2 Timoti 4:10; 4:16 **2:22:** 1 Ko 4:17, 1 Ti 1:2, 2 Ti 1:2 **2:22:** 1 Korin 4:17; 1 Timoti 1:2; 2 Timoti 1:2 **2:25:** Fl 4:18 **2:25:** Filipai 4:18 **2:29-30:** 1 Korin 16:16-18; Filipai 4:10; 1 Timoti 5:17 **3:1:** 2 Ko 13:11, Fl 2:18, 4:4 **3:1:** 2 Korin 13:11; Filipai 2:18; 4:4 **3:2:** Sng 22:16, 22:20, Ro 2:28, 2 Ko 11:13, Ga 5:2, 5:15, MAA 22:15 **3:2:** Onger Akaba 22:16; 22:20; Rom 2:28; 2 Korin 11:13; Galesia 5:2; 5:15; Akar Mogomem 22:15

* **3:2:** Gumazir maba ti gumazamizibav gia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otozim, me Israelin Arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabar migirigiar kamin aghua, egha kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim me ganingi. **3:3:** Ro 2:29 **3:3:** Rom 2:29

mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi.†
4 Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti,
kamaghin ki uabi ki deravira ikiam.
Gumazitam uan mikarzimin otivir
biziba bagh nighnigh nighnizir
gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia
mikimam, nan otivizir biziba, an
otivizir biziba bar dagh afira.
5 Nan amebam na batezi, 7plan
dughiaba givazi, me namba
8in dughiamin nan mikarzir
mogomemin inim atu. Nan afeziam
ko amebam, aning Israelin gumazim
ko amizim, ezi ki Israelin gumazir
mam. Ki Benjaminin adarazir
gumazir mam. Ki Hibrun akam
migei, ezi nan inazafeziaba uakan.
Ki Farisin gumazimra, egha Moses
Osirizir Araziba bar deravira dar gin
zui.
6 Ki fomira bar gavgavigha Godin
ingangarim damuasa bar ifonge,
kamaghin ki Kraisin adarazigh
asighasigha mizazim me ganidi. Ezi
gumaziba Moses Osirizir Arazibagh
nighnigha, nan araziba tuisigha, me
fo, osimtizitam nan itir puvati.
7 Ki fomiram amir bizibagh
nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti.
Egha datirighin ki Kraisin tuavimin
gin zui. Egha a na bagha amir
bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha
amizir biziba, da bar pura biziba.
8 Ki Judan bizibara migeir pu.
Puvati. Ki Krais Iesus gifo a nan
Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha
ghaze, a guizbangin bizim, ezi
nguazir kamin biziba bar pura
mineghminezir kiniba. Ki Kraisra
gin mangasa ifonge. Egha bizir
igharaziba bar da ategh, ki Kraisin
suiragh,
9 egh a ko bar porogh ikiam. Ki
Moses Osirizir Arazibar gin ghua,
gumazir aghuimin otivasa nighnizir
pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin
ghua Godin damazimin derazir gu-
mazimin oto, kar nighnizir gavgavim
Kraisin itir tuavim. E nighnizir gav-
gavim Kraisin itima, God uabi ghaze,
e an damazimin dera.
10 Ezi ki Krais bar a gifoghasa.
Krais mozimin ua dikavigha, gav-
gavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir
kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba
isir arazimin aven ikiam. Egh ki,
nighnizir a suiragha ikia ovengezir
kamra, ki uaghan an suiraghasa.
11 Egha kamaghin ki nighnisi, God
uaghan na damighti ki mozimin ua
dikavigh egh angamira ikiam.

Pol ivezir aghuim iniasa pamten ivemari

12 Ki kamaghin nighnizir puvati, ki
Krais Iesusin arazim inigha givagha,
gumazir aghuimin otogha gifa. Pu-
vati. Ki zurara ingangarir gavgavim
gamua arazir kamin suizi moghin,
Krais nan suira.
13 Nan adarasi, nan nighnizim, ki
arazir kam tigharmaghin a iniam. Ki
nighnizir vamira iti, ki fomira itir biz-
iba gin amadagh, egh gin na bati-
vamin bizim inisi a bagh mighin in-
garam.

† **3:3:** Fomira Israelia mikarzir mogomebar inibar ghori, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar inibar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraisin adarasi. Ezi akar kam, "guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," kar e Kraisin adarasi. **3:4:** 2 Ko 11:18, 11:21-29 **3:4:** 2 Korin 11:18; 11:21-29 **3:5:** Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 **3:5:** Luk 1:59; Aposel 23:6; 26:5; Rom 11:1; 2 Korin 11:22 **3:6:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **3:6:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7:** Mt 13:44-46 **3:7:** Matyu 13:44-46 **3:8:** Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 **3:8:** Jeremaia 9:23-24; 1 Korin 2:2; Kolosi 2:2 **3:9:** Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 **3:9:** Rom 3:21-22; 9:30; 10:3-6; Galesia 2:16 **3:10:** Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17; 2 Korin 4:10-11; Galesia 6:17; 2 Timoti 2:11-12; 1 Pita 4:13 **3:11:** Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6 **3:11:** Luk 14:14; Aposel 4:2; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 20:5-6 **3:12:** Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:12:** Aposel 9:5-6; 1 Timoti 6:12; 6:19; Hibru 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:13:** 1 Korin 9:24-26; Hibru 6:1

14 Kamaghin ki ivemar ivemarim
givazi naghin otoghiva ivezir aghuim
iniasa, egha ivemaravira iti. Ivezir
aghuir kam a kara. Krais Iesusin
ingangarimin tuavimin, God nan dia.
Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko
bar deravira ikiam.
15 Eghti e gumazir Kraisin araz-
ibar gin ghua gumazir aruabar
nighniziba itiba, e bar nighnizir ki
gun mikemezir kamin gin mangam.
Egh ia nighnizir igharazim ikiti, God
ian nighnizir derazir puvatizir kam,
ian akagham.
16 Ezi nighnizir aghuiba e da inigha
gifa, e pamtemin dar suiragham.
Bizir kam a bizir ekiam.
17 Nan adarasi, ia bar nan arazibar
gin mangi. Egh ia bar deravira gu-
mazir en arazibar gin zuibar araz-
ibar gan, egh men arazir aghuibar
gin mangi.
18 Ia fo, gumazir aviriba Kraisin
ter ighuvimin apanimin iti. Ki
dughiar aviribar men arazibar gun
ia mikemegha, datirighin ua ia migia,
egha teriba nan damaziba azui.
19 Me uan mikarzibar ifongiabar
gin mangasa bar ifonge, ezi bizir
kam mati men godin min iti. Me
aghumsizir arazibar amuasa bar
akongegha, zurara nguazir kamin
bizibara nighnisi. Kamaghin, gu-
mazir kaba helin mangiti God me
gasighasigham.
20 Ezi eia, e Godin Nguibamin gu-
mazamiziba. E, Ekiam Krais Iesus en
Akurvazir Gumazim, a pin munagh
ikegh izighiriva uam e iniam, ezi e a
baghavira mizuai.
21 Krais uan gavgavimin bizibar
amuti da bar an apengan ikiam.
Egh a gavgavir kamra en mikarzir
apengtizir oveavira itir kabar
amighti, da mikarzir igiabagh av-
agham. Egh Kraisin mikarzir aghuir
angazangarimin itimin miraram
otivigham.

4

E bar akuegh navir vamira iki nighnizir aghuiba iniam

1 Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam
ko porogh iv iki tuivigh gavgafigh. Ki
uan navim isa ia ganingi! Ki ian
saghon ikia, ia bagha puvira nighnisi!
Ki ian arazir aghuibar gun igharaz
daraziv gei! Egha ki ia bagha bar
akonge, nan namakar aghuiba!
2 Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua
oragh. Gua virara Ekiamin amizimn-
ing, gua navir vamira ikiasa, ki kam-
aghsua gua gakaghori.
3 Ezi ni bar guizin na ko ingarir gu-
mazim, ki ni migei, ni amizir kamn-
ingin akuragh. Aning na ko, e Akar
Aghuimin ingangarim ateri. Ezi Kle-
men ko, na ko ingarir gumazir maba,
me uaghan e ko ingari. Gumazamizir
kabar ziaba, akinafarir God gumaza-
mizir ikirimirir zurara itim iniamin
ziaba osirizim, da an aven iti.*
4 Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara
bar akongegh. Ki ua migei, ia bar
akongegh.
5 Ia gumazamiziba bar men asug-
hasughti, me ian arazir aghuir kamin
ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira
izi.

3:14: 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1 **3:14:** 1 Korin 9:24; 2 Timoti 4:7-8; Hibru 3:1; 12:1 **3:15:** 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:15:** 1 Korin 2:6; 14:20; Galesia 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:16:** Rom 12:16; 15:5; Galesia 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:17:** 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 1:6-7; 1 Pita 5:3 **3:18:** 1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:18:** 1 Korin 1:23; Galesia 1:7; 2:21; 6:12; Filipai 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:19:** Rom 8:5-6; 16:18; 2 Korin 11:12; 11:15; 2 Pita 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te 1:10 **3:20:** Efesus 2:6; 2:19; 1 Tesalonika 1:10 **3:21:** Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4 **3:21:** Rom 8:29; 1 Korin 15:28; 15:43-53; Efesus 1:19; Kolosi 3:4 **4:1:** 1 Te 2:19-20 **4:1:** 1 Tesalonika 2:19-20 **4:3:** Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5, 20:12 **4:3:** Onger Akaba 69:28; Luk 10:20; Akar Mogomem 3:5; 20:12

* **4:3:** Akinafarir kam, Godin Nguibamin iti. Ezi God an aven gumazamizir a ua inizibar ziaba osiri. Gumazamizir kaba, me God ko an Nguibamin zurara ikiam. **4:4:** Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13 **4:4:** Rom 12:12; Filipai 3:1; 1 Tesalonika 5:16; 1 Pita 4:13 **4:5:** Hi 10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:5:** Hibru 10:25; 10:37; Jems 5:8-9; 1 Pita 4:7; 2 Pita 3:8

6 Ia bizitam bagh nighnigh osiman
markі. Ia zurara uan osimtiziba bagh
God ko mikim. Ia God ko mikim a
minabі, egh a ian akurvaghsі ia an
azang.
7 Eghtі kamaghin God ia damutі ia
navir amirizimin ikiam. Egh ia Krais
Iesus ko porogh deragh ikiam, eghtі
tuavir kamin Godin navir amirizim
deravira ian naviba ko nighnizibagh
eghuvtі da bar deravira ikiam. God
navir amirizir e ganingizir kam, a bar
bizir aghuim, ezі navir amirizir kam
gumazibar fofozim bar a gafira.
8 Nan adarasi, kі migirigiar abua-
nanam ia mikimasa. Ia zurara arazir
kabagh nighnigh: guizin araziba,
arazir aghuariba, God ko gumazibar
damazimin derazir araziba, arazir
zuruziba, gumazamiziba ifongezir
bizir diriba, arazir gumaziba gara
bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir
pin itiba ko arazir me gara feba, da
iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh
nighnigh.
9 Arazir kі ian sure gamizі ia foziba,
ko nan migirigiar ia iniziba, ko nan
akar ia oraghiziba, ko ia nan gari kі
amir araziba, ia bar dar amu. Eghtі
Godin navir amirizim e ganingizim, a
ia ko ikiam.

Filipain gumazamiziba bizir aghuiba Pol bagh amangizі, a bar me minaba

10 Dughiar ruarim givazі, datirighin
ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezі
kamaghin kі Ekiam ko poroghav
ikia a minabava, bar akonge.
Guizbangira, ia faragha na ginighnighava
ikia, egha nan akurvaghamin tu-
aviba puvatі.
11 Kі bizitamin otevezir puvatigha
migirigiar kam gamir pu. Puvatі.
Bizir manatam na batoghtі, kі
nighnizir aviribar amuan kogham.
Kі bizitam uam a iniamin nighnizim
ategha, nimira ikia bar akongezir
arazim gifo.
12 Kі onganarazibagh ami, o kі bizir
aviriba iti, kі pura nimira iti. Kі arazir
pura nimira itimin fofozim ini. Kі
dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi,
o kі bizir aviriba iti, o biziba puvatі,
bizir kaba mar na bativ, ezі kі navir
amirizim sara zurara nimira iti.
13 Krais zurara gavgavim na ganidi,
ezі an akurvazimin kі biziba bar dar
amuamin gavgavim iti.

14 Ezі ia na ko nan osimtizim at-
erasa nighnigha, arazir aghuir kam
gami. Ezі kamaghin, kі ia nan aku-
razir arazim bagha bar akonge.
15 Ia Filipain gumazamiziba,
ia uari kamaghin fo, dughiar kі
faragha Akar Aghuim akuribar, kі
Masedonian Provins ataki, dughiar
kamin siosin igharazitam dagiaba
na ganiga, nan akurazir puvatі. Ia
uarira arazir kam gami.
16 Dughiar kі Tesalonikan itim, kі
biziba puvatizі, ia dughiar mabar
nan akurvasi.
17 Ia kamaghin nighnighan markі,
kі bizir aghuiba ia na daningasa kі ian
azangsisi. Puvatі. Ian arazir aghuim
mangiviira ikiasa, kі ifonge. Eghtі God
ivezir aghuim ia daningam.
18 Ezі akinafarir kamin aven, kі ia
na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia
na bagha biziba inigha Epafroditusin
dafarim gatizі a da inigha izezі kі
da ini. Egha datirighin kі bizitam
otevezir puvatі, kі mong bar izifa.
Ia na ganingizir biziba, da mati
mughuriar aghuim zuir ofa ia God
ganidi. God ofan kamin gara a

4:6: Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:6:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25-34; Luk 12:22-31; Kolosi 4:2; 1 Pita 5:7 **4:7:** Ais 26:3, Jo 14:27, Ro 5:1, Kl 3:15 **4:7:** Aisaia 26:3; Jon 14:27; Rom 5:1; Kolosi 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:8:** Rom 12:17 **4:9:** Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20 **4:9:** Rom 16:20; 1 Korin 14:33; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 13:20 **4:11:** 1 Ti 6:6-8 **4:11:** 1 Timoti 6:6-8 **4:12:** 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:10, 11:27 **4:12:** 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:10; 11:27 **4:13:** Jo 15:5, 2 Ko 12:9-10, 2 Ti 4:17 **4:13:** Jon 15:5; 2 Korin 12:9-10; 2 Timoti 4:17 **4:15:** 2 Korin 11:9 **4:16:** Ap 17:1 **4:16:** Aposel 17:1 **4:18:** Kis 29:18, Ese 20:41, 2 Ko 9:12, Ef 5:2, Fl 2:25, Hi 13:16 **4:18:** Ua Me Ini 29:18; Esekiel 20:41; 2 Korin 9:12; Efesus 5:2; Filipai 2:25; Hibru 13:16 **4:19:** Sng 23:1, 2 Ko 9:8, Ef 1:7 **4:19:** Onger Akaba 23:1; 2 Korin 9:8; Efesus 1:7

gifuegha bar akonge.
19 Nan God a bizir avɨriba bar
iti. Egh ia otevezir biziba, a bar
dar ganɨva, egh Krais Iesusɨn ingan-
garir amizimɨn tuavimɨn, a uan bizir
aghuibar avɨrimɨn amodoghɨn, biz-
iba isɨ ia danɨngam.
20 God, a God en Afeziam, ezɨ e zu-
rara ziar ekiam a danɨng mamaghɨra
ikiam. Bar guizbangɨra!

Pol Filipain gumazamizibav gɨa ghaze, Afeziam ia ko ikɨ

21 Eghtɨ, Godɨn gumazamizir Krais
Iesus ko poroghav itiba, ia vaghvagh
kamaghɨn me mɨkɨmam, Pol ghaze,
Afeziam ia ko ikɨ. En aveghbuar na
ko itiba, me ia bagha akam amaga
ghaze, Afeziam ia ko ikɨ.
22 Kagh itir Godɨn gumazamiziba
bar, me ia mɨgɨa ghaze, Afeziam ia
ko ikɨ. Atrivim Sisarɨn dɨpenimɨn
aven ingarir darasi, me akar kam ia
danɨngasa mɨghɨgha na mɨgei.
23 En Ekiam Krais Iesusɨn apangku-
vim vaghvagh ian duaba ko ikɨ.

4:20: Ro 16:27, Ga 1:5 **4:20:** Rom 16:27; Galesia 1:5 **4:22:** Fl 1:13 **4:22:** Filipai 1:13

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Kolosi

Akar faragha zuim

Kolosi, a nguibar ekiar mam, a Esian Provinsin iti. Egha a Efesusin nguibar ekiam mong an boroghin iti. Pol uabi Kolosin nguibamin sios gamizi an otozir puvati. Pol Efesusin ikiava gumaziba amadazi, me ghua provinsin kamin nguibar mabar siosin ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghin oraki, gumazir maba Kolosibar nighnizir gavgavibagh asighasighasa. Kamaghin amizi, a gavgavim men nighnizir gavgavim daningasa, akinafarir kam osirigha me bagha anemada. A kamaghin migei, Krais biziba bar dar dapanim. Krais uabira uam e iniam, eghti tuavir igharaziba en akurvaghan kogham. Tuavir igharazir kaba e inigh Kraisin saghuiamin mangam. Kraisin, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraisin ingangarimin God ua bar biziba iniasa. Krais en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha Kraisin arazibara gin zui.

Pol akinafarir kam osirigha gumazir pumuning ganingizi, aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, Tikikus. Ezi an girara itim, Onesimus, gumazir kam Pol Filemon bagh osirizir akinafarimin an gun migirigiar aviribagha ami.

Krais a biziba bar dar dapanim, ezi Godin ikirimirir aghuim ko an arazir aghuiba bar a gizifa

(Sapta 1:1--3:4)

1-2 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ezi ki ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godin gumazamizir Kolosin nguibar ekiamin itiba gan adarasi, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko migia ghaze, a ian apangkuvigh ian navibar amuti ia navir amirizimin iki.

Ga ia bagha nighnigha God minabavira iti

3-4 Ga ian arazir aghuim baragha kamaghin fo, ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghin amizi, dughiaba bar ga ia bagha God ko migia, ia ginighnigha God minabavira iti. A en Ekiam Krais Iesusin Afeziam.

5 E fo, guizin akam, an Akar Aghuim, a faragha ia bagha ghuzima ia kamaghin oraki, bizir aghuir God ia daningamiba da An Nguibamin iti, egh ia da bagh mizuamiva da iniam. Egha ia nighnizir gavgavim bizir kamin iti. Kamaghin, ia guizbangira nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge.

6 Ezi nguazir kamin danganiba bar, me Akar Aghuir kamin akurazi, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an ikiava an gin zuima, Akar Aghuimin dagher aghuiba otiva ghuavira iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongin oto. Dughiar ia faragha Godin apangkuvimin eghaghanim baregha bar guizbangira a gifozim, dughiar kam iza datirighin arazir kamra ian tongin otogha, ian ingaravira iti.

7 Epafras Akar Aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gifo. Epafras, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gisin ian akurvagha, bar deravira Kraisin ingangarim gami.

1:1-2: Rom 1:7; Efesus 1:1 **1:3-4:** Mak 4:8; 16:15; Jon 15:16; Efesus 1:13-16; 3:2; Filipai 1:3; 2 Timoti 4:8; Filemon 1:5; Hibru 6:10; 1 Pita 1:4; 5:12 **1:7:** Kl 4:12, Fm 23 **1:7:** Kolosi 4:12; Filemon 1:23

8 Egha Epafras ga migia ga geghari,
Godin Duam ia gamima ia Godin
gumazamiziba deraghavira me gi-
fonge.

Pol Kolosin gumazamiziba gav-
gavim me daningasa God ko migei

9 Bizir kam bagha, ga fomira ian
araziba baragha iza datirighin, ga zu-
rara ia bagha God ko migei. Ga ka-
maghin an azangsisi, Godin Duam fo-
fozir aghuiba ko nighnizir aghuiba
ia daningti, nighnizir kaba bar ia
gizivagham. Eghti bizir kamin ia
Godin ifongiam bar a gifogham.
10 Kamaghin amizi ia Ekiamin gu-
mazamizibar min ikiva an arazibar
amutima, a ia amir araziba dagh
ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir
igharagha garir aviribar amuam.
Egh ia uaghan God gifogham, eghti
fofozir kam bar mangiva ekevegham.
11-12 Ezi ga kamaghin God ko
migei, an gavgavir ekiar aghuimin,
God gavgaviba bar ia daningti, ia
tuivigh gavgavigh osimtiziba at-
eram, egh aghumra ikiva osimtiziba
givaghamin dughiam mizuam. Egh
ia bar akueghiva, en Afeziam
minabagh. A ia gamizima ia arazir
aghuibar gin zui, egh bizir aghuir a
ia bagha misevezíba iniam. Ia Godin
gumazamiziba ko da iniam, kar
Godin Nguibamin angazangarimin
aven itir darasi.
13-14 Faragha mitarmemin gav-
gavim e ikezima e an apengan
itima, God en akuragha e inigha
uan Otarimin gavgavimin apengan
e atizi an en Atrivim iti, Otarir kam
a bar a gifonge. God uan Otarimin
ingangarimin e gamizi e firiaghire,
egha tuavir kamra an en arazir
kuraba gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingan-
garibar gun migei

15 E Godin ganighan kogham, ezi
Krais an mirara gari. Krais an Otarir
ivariam, a God ingarizir bizir kaba
bar dar dapanim.
16 Ezi Kraisin agharimin, God uan
nguibamin itir biziba ko nguazimin
itir biziba bar dar ingari. Kar bizir
e gariba ko garir puvatiziba, da en-
selin gavgaviba ko duar gavgaviba ko
aseba ko adariaba, ko bizir gavgav-
iba itiba. God Krais ko, aning bizir
kaba bar dagh amizi, da bar Krais
baghavira iti.
17 Ezi bizir kaba tighar otivam,
Krais fomira iti. Egha a biziba bar
dagh amima da deravira uari isas-
uigha bar deravira ingari.
18 Krais, a siosin dapanim, ezi sios
an inivafizim. Egha a uabi ikirimirir
igiamin faragha zuir gumazim. Krais
Godin Otarir ivariam, egha a faragha
ovevemin ua dikafi. God ghaze, Krais
uabi biziba bar dar dapanimin ikiam.
Kamaghsua, a Krais gamizi, a ua
dikafi,
19 God kamaghin ifonge, an
ikirimirir aghuim ko an araziba ko an
gavgaviba Otarir kam gizivagham,
kamaghin God uabi Kraisin aven iti.
Kamaghin amizi, Krais Godin mirara
gari.
20 Bizir God ingariziba, da an
saghon ikegha apanir arazibar a
gami. Ezi God kamaghin ifonge, a
bizir kaba bar dar amuti da uam

1:9: Ro 12:2, 1 Ko 1:5, Ef 1:8-9, 1:15-17, 5:10, 5:17, Fl 1:9 **1:9:** Rom 12:2; 1 Korin 1:5; Efesus 1:8-9; 1:15-17; 5:10; 5:17; Filipai 1:9 **1:10:** Jo 15:16, Ef 2:10, 4:1, Fl 1:27, 1 Te 4:1, Hi 13:21 **1:10:** Jon 15:16; Efesus 2:10; 4:1; Filipai 1:27; 1 Tesalonika 4:1; Hibru 13:21 **1:11-12:** Efesus 1:18-19; 3:16; 4:2 **1:13-14:** Luk 22:53; Efesus 1:6-7; 2:2; 1 Tesalonika 2:12; 2 Pita 1:11 * **1:13-14:** Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3 **1:15:** Jon 1:18; 2 Korin 4:4; Hibru 1:3 **1:16:** Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:16:** Jon 1:3; 1:10; Rom 8:38; 11:36; Hibru 1:2; 2:10; 1 Pita 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:17:** Jon 1:1-3; 8:58; 17:5; 1 Korin 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:18:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:20; 15:23; Efesus 1:10; 1:22-23; Akar Mogomem 1:5 **1:19:** Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:19:** Jon 1:16; 3:34; Kolosi 2:9 **1:20:** Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:20:** Rom 5:1; 2 Korin 5:18; Efesus 1:7; 1:10; 2:13; 2:16; 1 Jon 2:2

a ko navir vamira ikiam. A ghaze,
a Kraisin ingangarimin arazir kam
damuam. Kamaghin amizi a Krais
ataghizima a ter ighuvimin areme.
Ezi an ghuzim irezi tuavir kamin en
apanir araziba da gifa. Egha bizir a
ingariziba a bar ua da inizi da uam
a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko
nguazimin itiba uaghara.
21 Iarara, ia fomira arazir kuraba
ko nighnizir kurabagh amuavira iti.
Kamaghin amizi ia Godin saghon iki-
ava uan nighnizibar aven an apanim
gami.
22 Ezi God kamaghin ifonge, a
ia inigh ua bagh izam. Eghti ia
an gumazamizibar min ikiva, an
damazimin bar zueghiva, arazir ku-
ratam ian ikian kogham. Kamaghsua
datirighin Godin Otarim angamira
gumazir mikarzim sara areme, ezi
tuavir kamin God uam e ko navir
vamira inis.
23 Ezi dipenir guarim dipenimin
suirazi moghin, ia nighnizir gav-
gavimin suiragh bar tuivigh gavgav-
igh iki. Ia Akar Aghuim baregha
dughiar kamin fo ia bizir aghuiba
iniam, egha ia dav zuava nighnizir
gavgavim iti. Egh ia akongiva
nighnizir gavgavim ataghiraghan
marki. Ki Pol, ki Akar Aghuir
kamin ingangarir gumazim, egha e
gumazamizir nguazimin itiba bar me
bagha anekuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

24 Ezi datirighin ki ian akurvaghasa
mizazim ini. Krais siosin akur-
vaghasa inizir mizaziba, da givazir
puvati. Ki da givasava ami. Ezi ki
siosin akurvaghasa ifonge, a Kraisin
inivafizimra. Bizir kam bagha ki bar
akonge.
25 God uabi, ian akurvaghasa
na misevegha, ingangarir kam na
ganingi, ezi ki siosin ingangarir
gumazimin oto. Ezi ki deravira Godin
akam akurir ingangarim nan iti.
26 Dughiar fomira itibar iza
datirighin, akar kam bar modo, ezi
gumazamiziba bar a gifozir puvati.
Egha datirighin Godin gumazamiz-
ibar damazibar an azenim giri.
27 Ezi Godin nighnizim kamakin,
a uabi Akar Aghuir modozir kam
e an gumazamiziba, an en aka,
eghti e fogham, akar modozir kam
a guizbangira bar dera, egh Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba bar men
akuragham. Akar modozir kam
kamakin, Krais ian navir averiabar
aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko
mangiva Godin Nguibamin ikiva, egh
ia an bizir aghuiba iniam, ezi ia bizir
kam bagha mizuai.
28 Ezi e Kraisin Akar Aghuim bar
vaghvagha gumazamizibav kiri. E
kamaghin ifonge, me Krais ko porogh
ikiva fofozir aghuitamin oteveghan
kogham, eghti e me inigh Godin
damazimin mangam. Kamagh-
sua, e nighnizir aghuim ko fofozir
aghuimin gin ghua men sure gamua,
egha akar gavgavim me ganidi.
29 Kamaghin amizi, Krais na
ganingizir gavgavir ekiam, a nan
akurvazima, tuavir kamin ki
osimtiziba sara ingangarir dafar kam
gami.

2

E nighnizir gavgavim ikiva akar ifavariba batogham

1 Ki ia foghasa, ki akurvazir in-
gangarir dafam ia ko Laodisian
nguibamin itir gumazamiziba bagha

1:21: Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16 **1:21:** Rom 5:10; Efesus 2:12; 4:18; Taitus 1:15-16 **1:22:** Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14 **1:22:** Efesus 2:14-16; 5:27; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 2:14 **1:23:** Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14 **1:23:** Mak 16:15; Efesus 3:17; 1 Timoti 3:16; Hibru 3:14 **1:24:** Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8 **1:24:** Rom 5:3; 2 Korin 1:5-6; Efesus 1:23; 3:13; Filipai 3:10; 2 Timoti 1:8 **1:25:** Ef 3:2, 3:7-8 **1:25:** Efesus 3:2; 3:7-8 **1:26:** Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10 **1:26:** Rom 16:25-26; 1 Korin 2:7; Efesus 3:3-5; 3:9-10; 2 Timoti 1:10 **1:27:** Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1 **1:27:** Rom 9:23; 2 Korin 2:14; Efesus 1:18; 3:8; 1 Timoti 1:1 **1:28:** Ef 4:13, 5:27 **1:28:** Efesus 4:13; 5:27 **1:29:** Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13 **1:29:** Aposel 20:20; 20:27; Efesus 3:7; 3:20; Filipai 4:13

a gami, egha uaghan nan guamin
ganizir puvatizir igharaziba sara.
2 Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim
men navibar aningti me atiatingan
kogham, egh ki me damuti me uari
gifueghiva uari inigh ikiva, fofozir
aghuim inighti nighnizir aghuir kam
me damuti men nighnizir gavgavim
bar ekevegham. Egh kamaghin me
Godin akar modozimin mingarim de-
raghvira a gifogham, a Krais, a uabi
akar modozir kamin mingarim. Ka-
maghsua ki ingangarir kam gami.
3 Godin fofozir aghuim ko nighnizir
aghuim bar pin kogha Krais
gizivagha modogha iti, mati dagiaba
dagiabar dipenimin iti. Ezi Krais
uabira fofozir aghuir kam en aka.
4 Ezi ki ghaze, tav ia gifariva akar
amirizibar ia mikimiva ia apeza-
peran kogham. Kamaghsua, ki akar
kam ia migei.
5 Ki uabi uan mikarzimin ia ko itir
puvatigha, ki ia ginighnighavira iti.
Kamaghin ki akurvazir ingangarir
dafar kam ia bagha a gami. Egha ki
ian garima, ia uari inigha tuivigha
deragha ingara egha nighnizir gav-
gavim Kraisin iti. Bizir kam bangin ki
bar akonge.

E Kraisin porogh egh tuivigh gavgavigham

6 Ezi ia Krais Iesus en Ekiam a
inigha gifa, kamaghin amizi ia a ko
daruva an poroghiv iki.
7 Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh,
mati temem biba sara nguazimin
tugha gavgafi. Uaghan mati dipenim
dipenir akinir gavgavibagh isin
tughav iti. Ia nighnizir gavgavim
Akar Aghuir Epafras ian sure gamizir
kamin iti, egh kamaghin ian nighnizir
gavgavim aghung mangivira iki. Egh
zurara God minabivira iki.
8 Ia bar deragh uari bagh gan, gu-
mazitam fofozir ifavariba ko akar
kinitabar gun ia mikimtima, ia an
nighnizibar gin mangan marki, eghti
da ia ikirarighan kogham. Gumazir
kaba, inazir afeziaba ko duar kurar
overiam ko nguazim gativaziba, me
me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir
kaba da Kraisin izezir puvati.
9 Ia fo, Krais a en mirara gu-
mazimin oto, ezi Godin ikirimirim ko
araziba ko an gavgaviba bar a gizifa.
10 Egha a duar gavgaviba ko bizir
gavgaviba itiba bar, dar dapanim.
Ia Kraisin poroghav itima, God ia
gamima ia guizbangira angamira
ikiavira iti.
11 Ezi ia Kraisin poroghav ikia, mati
ia uan mikarzir mogomebar inibar
ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gu-
mazitam uan dafarimin a gamizi an
otozir pu. Puvati. Krais uabi mikarzir
mogomebar inibar ghorir arazir kam
ati. Kraisin arazir kamin e, navir
ghurimin gavgavir e ikiagharighizim,
anetughavkinigha, a gin amadagha
firiaghiri. Kar guizbangira mikarzir
mogomebar iniba aghorir arazim.
12 Ezi dughiar e ruezimin e Krais ko
poroghav itima, God Krais ko e sara
mozim gati. Ezi e fo, God uan gav-
gavir ekiamin amodoghin ingarava
Krais mozimin a gamizi a ua dikafi.
Ezi e nighnizir gavgavim an ingan-
garir gavgavir kamin iti, ezi dughiar
e ruezimin, God Iesus ko e gamizima
e uaghan ua dikafi.
13 Ia faragha uan arazir kurabagh
amir arazim bangin, ia mati gumazir
mikarzir mogomebar iniba aghorir
puvatizibar min amua, gumazir are-
mezibar min iti. Ia navir ghurimin
arazibar gin zui. Dughiar kamin
Krais ian navir ghurimin araziba
tighar da atughuvkinighiva da gin

2:2: 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14 **2:2:** Efesus 3:4; 3:18; Filipai 3:8; Kolosi 1:26; 3:14 **2:3:** Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19 **2:3:** Aisaia 45:3; 1 Korin 1:24; 1:30; Efesus 1:8; 3:19 **2:4:** Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8 **2:4:** Rom 16:18; Efesus 4:14; 5:6; Kolosi 2:8 **2:5:** 1 Ko 5:3, 14:40, 1 Pi 5:9 **2:5:** 1 Korin 5:3; 14:40; 1 Pita 5:9 **2:7:** Efesus 2:20-22; 3:17; Kolosi 1:23 **2:8:** Ga 4:3, 4:9, Ef 5:6, Kl 2:3, 2:18-20, Hi 13:9 **2:8:** Galesia 4:3; 4:9; Efesus 5:6; Kolosi 2:3; 2:18-20; Hibru 13:9 **2:9:** Jo 1:14-16, Kl 1:19 **2:9:** Jon 1:14-16; Kolosi 1:19 **2:10:** Ef 1:21-22 **2:10:** Efesus 1:21-22 **2:11:** Ro 2:29 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Ro 6:4, Ef 1:19-20, 3:7, Kl 3:1 **2:12:** Rom 6:4; Efesus 1:19-20; 3:7; Kolosi 3:1 **2:13:** Ef 2:1-5 **2:13:** Efesus 2:1-5

amadagham, kamaghin amizi ia gumazir aremezibar min amuavira iti. Ezi datirighin God ia gamizi ia Krais ko angamira iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada.

14 Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba aghurigha azenim gatigha, e gamima e an akam ko an gavgavimin apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba isa Iesusin ter ighuvimin a gafu, egha tuavir kamin Moses Osirizir Arazibar gavgavim agifa.

15 Ezi Krais ter ighuvimin duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba adegha gifa. God ter ighuvimin, kamaghin gumazamiziba bar men aka, a bar da dikabiragha dagh amima da pura bizir kinibar min otifi.

E Krais koma areme, ezi nguazir kamin araziba en akuraghan kogham

16 Kamaghin amizi, ia tav ateghtima an akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godin ziam fer dughiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko Sabatin dughiabar arazibar gin zuir puvati.

17 Arazir kaba, da bizir gin izamibar nedazir kiniba, ezi Krais a uabi guizbangin bizim.

18 Eghti gumazitam bizitam irebamin min bizimin ganigh, kamaghin a uabira uan ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gumazir kam suam, ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enselbar ziaba fi. Eghti ia an akam baraghan marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurimin arazibar gin ghua, pura migia ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamaghin amitam ateghti a ia dikabiragh, ian ivezir aghuim okiman marki.

19 Egha a Kraisin suirazir puvatigha anetaki, Krais en dapanim, e an inivafizim. E an poroghav ikia dagheba isa, egha a ko inivafizir agiribar min uari isasuiragha iti. Inivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God ifongezi moghin aghua gavgafi.

20 Ezi ia Krais ko poroghav ikia a ko areme, kamaghin amizi ia duar kurar overiam ko nguazim gativaziba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egha tizimsua ia nguazir kamin itir gumazamizibar min aruavira iti? Egha tizimsua ia nguazir kamin arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin,

21 "Ia bizir kabar suighan marki," egh "Dagher kabar aman marki," egh uaghan "Bizir igharazir maba sara suighan marki."

22 Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumazamizibara uari dagh amuava da arigha en sure gami.

23 E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamin gin mangiva mighighvira Godin ziam fer arazibar amu. Egha ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egha ghaze, ia Godin ingangarim damuva uan mikarzim mizazir kuram a daning. Egh arazir kaba, da en mikarzibar akuragh navir ghurimin araziba dikabiragh da givaghan kogham. Bar puvatigham.

3

E Krais ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti

1 God ia gamizima ia Krais ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti.

2:14: Ef 2:14-16, 1 Pi 2:24 **2:14:** Efesus 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:15:** Kl 1:13 **2:15:** Kolosi 1:13 **2:16:** Ro 14:1-12, 1 Ko 8:8, Ga 4:10 **2:16:** Rom 14:1-12; 1 Korin 8:8; Galesia 4:10 **2:17:** Hi 8:5, 9:9, 10:1 **2:17:** Hibru 8:5; 9:9; 10:1 **2:19:** Ef 2:21, 4:15-16 **2:19:** Efesus 2:21; 4:15-16 **2:20:** Ga 4:3-5, 4:9 **2:20:** Galesia 4:3-5; 4:9 **2:21:** 1 Ti 4:3 **2:21:** 1 Timoti 4:3 **2:22:** Ais 29:13, Mt 15:9 **2:22:** Aisaia 29:13; Matyu 15:9 **3:1:** Sng 110:1, Mk 12:36, 16:19, Ef 1:20, Fl 1:30, Kl 1:29, 2:12, 1 Te 2:2 **3:1:** Onger Akaba 110:1; Mak 12:36; 16:19; Efesus 1:20; Kolosi 2:12

Kamaghin amizi, ia Godin Nguibamin
pin itir biziba bar dagh ifongegh,
da Krais iti naghin iti. Krais, Godin
agharir guvimin amadaghan uan
atrivir dabirabimin aperaghav iti.
2 Ezi ia bizir pin itiba baghvira
nighnigh, egh nguazimin itir biz-
ibagh nighnighan marki.
3 Ia fo, ia aremegha gifa, ezi ian
ikirimirir angamira itim Krais ko
ikiava, Godin poroghav ikia egha
modoghav ikia tighar azenimin
otivam.
4 Ezi Kraisra, a guizbangira
ian ikirimirir angamira itimin
mingarim. Eghti Krais uamategh
izamin dughiam, ia uaghan a ko an
angazangarir gavgavir ekiamin aven
otivam.

Krais en aven itima e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 3:5--4:18)

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

5 Kamaghin amizi, ia nguazimin
itir arazir kurar ian navir averiamin
itiba bar da gifagh. Bizir kaba,
gumazamiziba uari bakia uari ko
akuir arazim, ko arazir mizirizi-
ba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar
amuasa naviba dikavir arazim, koma
gumazir igharazibar bizibar gara da
ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer
arazir kam, mati ia uari isa ifavarir
godbar aningizir arazimin min ami.
6 Ezi bizir kaba bagha God uan
aningagharimin ivezir bar kuram gu-
mazir arazir kabagh amiba me bagha
anetizima a iti. Kar gumazamizir
Godin akam iriaghiriazibar ivezir ku-
ram. A izam.
7 Ia faragha arazir kurar kabar gin
zuima, da ia gativagha ia ikiaghariki.
8 Ezi datirighin ia arazir kaba uam
adar amuan marki. Arazir kaba:
adariba, ko aningaziba, ko navir
kuraba ko akar kuraba uari gasir
araziba, koma migirigiar mizirizir ian
akatoribar otiviba,
9 ko uarigh ifarir arazim, ia arazir
kabar amuan marki. Ia fo, ia navir
ghurimin araziba ategha,
10 gumazamizir igiabar otifi, mati
gumazim korotiar ghurim sueghava
korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir
ian ingarizi ia gumazamizir igiabar
otivizir kam, a kamaghin ifonge, a ia
damuti ia bar deraviram a gifogham.
Kamaghsua, a ia gamuavira itima ia
an miraram otivavira iti.
11 Kamaghin amizi, datirighin
bibiziba puvati. Ia ua kamaghin
nighnighan marki, e Judaba ko
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
o e mikarzir mogomebar iniba
aghore, o da aghorezir puvati, o
igharazir darazir akabav gei, o
nguibar atiabar gumazamiziba, o
e pura ingangarir gumazibar iti,
o e firiaghirezir gumazamiziba. E
kamaghin nighnighan kogham. E fo,
Krais uabira iti, egha Krais uabi bar
en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

12 God ua baghavira ia misevezi, ia
an gumazamizibar otivigha gifa, ezi
a bar ia gifonge. Kamaghin amizi,
ia arazir kabar amu: Ia gumazamiz-
ibar apangkuv, egh arazir aghuibar
gumazamizir igharazibar amu, egh
uari dikabiragh, egh gumazamizibar

3:2: Mt 6:33 **3:2:** Matyu 6:33 **3:3:** Ro 6:2, 2 Ko 5:7, 5:14, Ga 2:20, Kl 2:20 **3:3:** Rom 6:2; 2 Korin 5:7; 5:14; Galesia 2:20; Kolosi 2:20 **3:4:** Jo 11:25, 14:6, 1 Ko 15:43, Fl 1:21, 1 Jo 3:2 **3:4:** Jon 11:25; 14:6; 1 Korin 15:43; Filipai 1:21; 1 Jon 3:2 **3:5:** Ro 6:6, 6:11-13, 8:13, Ga 5:24, Ef 4:19, 5:3-5, 1 Te 4:5 **3:5:** Rom 6:6; 6:11-13; 8:13; Galesia 5:24; Efesus 4:19; 5:3-5; 1 Tesalonika 4:5 **3:6:** Ef 5:6 **3:6:** Efesus 5:6 **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2 **3:7:** Rom 6:19-20; 1 Korin 6:11; Efesus 2:2 **3:8:** Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1 **3:8:** Efesus 4:22; 4:25-31; 5:4; Hibru 12:1; 1 Pita 2:1 **3:9:** Ef 4:22 **3:9:** Efesus 4:22 **3:10:** Stt 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24 **3:10:** Jenesis 1:26; Rom 12:2; Efesus 2:10; 4:24 **3:11:** Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23 **3:11:** Rom 10:12; Galesia 3:28; Efesus 1:23 **3:12:** Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9 **3:12:** Galesia 5:22; Efesus 4:32; Filipai 2:1; 1 Pita 2:9 **3:12:** Efesus 4:2 **3:13:** Mk 11:25, Ef 4:32, 5:2 **3:13:** Mak 11:25; Efesus 4:32; 5:2

asughasugh, egh dighorim amirazir
arazim damu.
13 Egh ian tongin tav arazir ku-
ratam igharazitav damightima an
an osemeghiva, egh ia zuamira uari
uarir aningaghan marki, egh uari
uan arazir kuraba gin amang. Ia fo,
Ekiam ian arazir kuraba gin amada,
ezi kamaghira ia uaghan uarira uan
arazir kuraba gin amang.
14 Egh ia bar uarigh ifongegh.
Arazir kam a bar arazir igharaz-
ibagh afira. Arazir kam, an arazir
aghuir igharazibagh amima da bar
deraviram otiva, uari isa ingari.
15 Krais navir amirizim ia ganingi,
egha ia gamizima ia navir vamira
iti, ezi navir amirizir kam ian navir
averiabar ikiva ia gativagh nighnizir
aghuiba ia daningam. Ia fo, navir
amirizir kam bagha God ian diazima
ia bar uari inigha inivafizir vamiran
min oto. Egh zurara God minabi.
16 Egh Kraisin akam ian navir
averiabar iki gavgafigh. Eghti
ia vaghvagh nighnizir aghuiba
ko fofozibar gin mangiva uarira
uarir sure damuva akurvazir akam
uari daning. Egh Onger Akabar
Akinafarimin aven ighiabar amuva,
Iesusin ziam fer ighiabar amuva,
Godin Duam ian navir averiabagh
atizir ighiabar amu. Dughiar ia
ighiabar amuamim, ia uan navir
averiabar God minabi.
17 Ezi bizir manaba ia dagh ami,
migirigiaba o ingangariba, ia bizir
kaba bar Ekiam Iesusin ziamin dar
amu. Egh an ziamin ia God Afeziam
minabi.

Pol, Kraisin arazibar gin mangasa, poroghamiba ko boribav gei

18 Ia amuiba vaghvagh, uan pabar
apengan iki me baghivira iki. Kar
Ekiam ifongezir arazim.
19 Ezi ia paba vaghvagh, uan
amuiba bar deraghvira me damuva
bar me gifongegh. Egh men ataran
kogh, pazi me damuan marki.
20 Ia boriba, ia zurara uan ame-
boghfeziabar akaba baraghiva dar
gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir
kam bagh bar akuegham.
21 Ia afeziaba uan boriba mighi
me amir biziba bagh mikimiva men
nighnizibar amuti me ataran marki.
Ia kamaghin damuti, borim osemegh
kamaghin mikim suam, ki bizitam
damuan kogham. Marki. Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

22 Ia ingangarir gumaziba vagh-
vagh, uan gumazir ekiar ian garibar
akaba baragh, egh biziba bar dar
amu. Egh ia kamaghin nighnighan
marki, "egh suam, dughiar me en
gara itibar, e me apezeper ingangarir
aghuibar amuti me e gifuegham." Pu-
vati. Ia Ekiamin atiating, egh dughi-
aba bar uan navir averiabar aven de-
raviira nighnigh, guizbangira ingan-
garim damu.
23 Ezi ia amir biziba bar, ia uan gav-
gaviba sara dar amu. Kar, ia gumaz-
iba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam
bagha ingangarim gami.
24 Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam
Kraisin ingangarir gumazamiziba, a
uabira ian garir gumazir bar ekiam.
Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan
gumazamiziba bagha atizim, a gin ia
daningam.
25 Ia fo, God gumazamizir vabara
a men garir puvati, a bar gumaza-
mizibar gara men araziba ko navir

3:14: Ro 13:8-10, 1 Ko 13:13, Ef 4:3 **3:14:** Rom 13:8-10; 1 Korin 13:13; Efesus 4:3 **3:15:** 1 Ko 12:13, 12:27, Ef 2:16-17, 4:4, Fl 4:7 **3:15:** 1 Korin 12:13; 12:27; Efesus 2:16-17; 4:4; Filipai 4:7 **3:16:** 1 Ko 14:26, Ef 5:19, Kl 4:6 **3:16:** 1 Korin 14:26; Efesus 5:19; Kolosi 4:6 **3:16:** Efesus 5:19-20 **3:17:** 1 Ko 10:31, Ef 5:20, 1 Te 5:18, Hi 13:15 **3:17:** 1 Korin 10:31; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; Hibru 13:15 **3:18:** Ef 5:22, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **3:18:** Efesus 5:22; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1 **3:19:** Ef 4:31, 5:25, 5:28, 1 Pi 3:7 **3:19:** Efesus 4:31; 5:25; 5:28; 1 Pita 3:7 **3:20:** Ef 5:24, 6:1, Ta 2:9 **3:20:** Efesus 5:24; 6:1; Taitus 2:9 **3:21:** Ef 6:4 **3:21:** Efesus 6:4 **3:22:** 1 Ti 6:1, Ta 2:9 **3:22:** 1 Timoti 6:1; Taitus 2:9 **3:22:** Efesus 6:5-8 **3:24:** 1 Ko 7:22 **3:24:** 1 Korin 7:22 **3:25:** Lo 10:17, Ro 2:11, Ef 6:9, 1 Pi 1:17 **3:25:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Efesus 6:9; 1 Pita 1:17

averiaba deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4

1 Ia ingangarir gumazamizibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumazamiziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuibar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damu egh deraghvira daruam

2 Ia God ko mikim mamaghira ikiva, deraghvira ganiva nighnigh God ko mikim, egh God minabivira iki.

3 Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh an azangsighti, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati.

4 Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam.

5 Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh arazir aghuibar me damu. Egh ia dughiaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki.

6 Ia zurara akar aghuir singtizibav kimtima, gumazamiziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin amizi ia bar deravira foghiva gumazamiziba vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

7 Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam.

8 Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui.

9 Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam.*

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

10 Aristarkus, a na ko kalabusin ikia, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ia Mak iniasa, ki ia bagha akar kam amadagha gifa.)

11 Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir kabara, me na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir Ingangarim gamua egha me bar deraghavira nan akurvasi.

12 Epafras uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Krais Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko migiavira iti, egha

4:1: Wkp 25:43, 25:53, Ef 6:9 **4:1:** Ofa Gami 25:43; 25:53; Efesus 6:9 **4:2:** Ef 6:18, Fl 4:6 **4:2:** Efesus 6:18; Filipai 4:6 **4:3:** Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19 **4:3:** Rom 15:30; 1 Korin 16:9; Efesus 6:19 **4:4:** Ef 6:20 **4:4:** Efesus 6:20 **4:5:** Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12 **4:5:** Efesus 5:15-16; 1 Tesalonika 4:11-12 **4:6:** Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15 **4:6:** Mak 9:50; Efesus 4:29; Kolosi 3:16; 1 Pita 3:15 **4:7:** Ap 20:4, 2 Ti 4:12 **4:7:** Aposel 20:4; 2 Timoti 4:12 **4:7:** Efesus 6:21-22 **4:9:** Fm 10-12 **4:9:** Filemon 1:10-12 * **4:9:** Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan. **4:10:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Fm 24 **4:10:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Filemon 1:24 **4:12:** Kl 1:7, Fm 23 **4:12:** Kolosi 1:7; Filemon 1:23

ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam.
13 Ezi ki kamaghin ia mikimasa,
a bar akurvazir dafam ia bagha a
gamuava egha uaghan Laodisian
nguibamin itir darazi ko Hierapolisin
nguibamin itir darazi bagha a gami.
14 Ezi Luk, a doktan e bar
ifongezim, a Demas ko aning ghaze,
Afeziam ia ko iki.†
15 Egh ia Laodisian itir siosin mikim
suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki.
Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin
uari akuvim sara, bar me mikim
suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki.
16 Egh ia akinafarir kam uarir
tongin a dipon, egh gin Laodisian
itir sios bagh anemadagh, eghti me
uaghan uarir tongin a diponam.
Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba
bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir tongin
a diponam.
17 Egh ia kamaghin Arkipus
mikemegh, "Ekiam ni ganingizir
ingangarim, ni deravira a damuva
bar anegifagh."
18 Ki Pol, ki uan dafarimningin akar
abuananam ia bagha an osira ghaze:
God deravira ia damu. Ki kalabusin
ikiavira iti, ezi ia na gin amangan
marki. Ki ia bagha God ko migia
ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.‡

4:14: 2 Ti 4:10-11, Fm 24 **4:14:** 2 Timoti 4:10-11; Filemon 1:24 † **4:14:** Gumazir aviriba nighnigha ghaze, Lukin kamrama, akinafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim Aposelbar Ingangariba. **4:17:** Fm 2 **4:17:** Filemon 1:2 **4:18:** 1 Ko 16:21, 2 Te 3:17 **4:18:** 1 Korin 16:21; 2 Tesalonika 3:17 ‡ **4:18:** Ni 1 Korin 16:21in gan.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 1 Tesalonika

Akar faragha zuim

Tesalonikan nguibar ekiam, a Masedonian Provinsin nguibar ekiar mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamin siosin mam okore (Aposel 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avirim Polin akamin gin ghua egha Kraisin adarazir otifi, ezi Judaba navir kuram Polin ikiava a gamizi, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gin Pol ghua Korinin nguibar ekiamin itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraisin adarazi bativizibar gun Pol migei.

Ezi Pol Timotin akam baregha, Tesalonikan sios nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa, a ko Sailas ko Timoti akinafarir kam osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avirim ghaze, akinafarir kam ti Pol osirizir akinafarir Godin Akinafarimin aven itibar faragha zuim. Ezi akinafarir kamin, Pol Tesalonikabar nighnizir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Krais manmaghin ua izamin bizim, me ti deravira fozir puvati. Me kamaghin foghasa, gumazamizir Krais tighar ua izamin dughiamin ovengeziba, me uaghan zurara itir ikirimirir aghuim iniam, o puvatigham? Eghti Krais dughiar manamra izam? Pol men azangsiziba ikarvagha kamaghin migei, me arazir aghuibar gin mangiva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akir iki.

Pol ko ingarir darasi, me Tesalonikan itir sios ginighnisi

(Sapta 1--3)

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin poroghav itir gumazamiziba: Godin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Pol Tesalonikan itir siosin nighnizir gavgavim bagha bar akonge

2 E zurazurara God minabava ia bagha God ko migei.

3 E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godin itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Krais Iesusin mizua ikia, uan naviba gavgavim dagh anigavira iti. E ian arazir kaba Godin damazimin dagh nighnisi. Kamaghin, e bizir kaba bagha God minabavira iti.

4 En adarasi, e kamaghin fo, God bar moghira ia gifongegha, ua baghavira ia amisevegha gifa.

5 Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize. Kamaghin amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo.

6 Egha ia Godin akam inizi, osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamin araziba ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge.

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1-13; 2 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11 **1:2:** Efesus 1:16; Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 2 Tesalonika 1:11 **1:3:** 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi 6:10 **1:3:** 1 Korin 13:13; Galesia 5:6; Kolosi 1:4-6; Hibru 6:10 **1:4:** Kl 3:12, 2 Te 2:13 **1:4:** Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 2:13 **1:5:** 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3 **1:5:** 1 Korin 2:4-5; 4:20; Kolosi 2:2; Hibru 2:3 **1:6:** Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **1:6:** Aposel 17:1-9; 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **1:7:** 1 Pi 5:3 **1:7:** 1 Pita 5:3

7 Kamaghin ia arazir aghuim
Masedonia ko Akaian Provinsin
itir Kraisin adarasi, bar men aka.
Eghti me ian arazimin ganiva an gin
mangam.
8 Ezi Ekiamin akar ia kunizim,
a dibiarimin araremin min bar
ghu. Egha a Masedonia ko Aka-
iara aningin ghuzir puvati, ian
nighnizir gavgavir Godin itir kamin
eghaghanim, nguibaba bar a baraki.
Kamaghin amizi, marki e ua me
mikiman kogham.
9 Ezi dughiar e ia bagha iziba, me
uari bizir otivizibar gun e geghari.
Egha ia marvir guaba ategha nav-
ibagh iragha guizbangira Godin
gin zuir arazibar me geghari. A
guizbangira ko zurara itir God.
10 Ezi ia an Otarim mizuai, a Godin
Nguibam ategh uamategham. Otarir
kam aremezima God a gamizi, a ua
dikafi. A Iesus, an en akurvasi,
egh dughiar Godin aningagharim iza-
mim, an en akuragham.

2

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

1 En adarasi, ia uari fo, ingangarir
e ian tongin ikiava amizim, a pura
ghuzir puvati.
2 Ia fo, e tighar ia bagh izamin
dughiam, e Filipain nguibar ekiamin
ikia mizaziba isima, me en ziabagh
asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha
izezim, en God en naviba gavgavim
dagh aningizima, e uan apanir avirir
kabar atiatir puvati. E tugha gavgav-
igha Godin Akar Aghuim ia mikiri.
3 Egha e ia nighnizir gavgavim
Kraisin ikiasava, e ia migia, egha
pazav akatamin ia mikemezir puvati,
egha e nighnizir zuezir puvatizitam
sara ia migia ia gifarazir puvati.
4 Bar puvati. En nighnizim
a igharagha iti. God en navir
averiabagh fogha givagha, a uabi
ifongegha Akar Aghuim akunamin
ingangarim e ganingi. Gumazamiz-
iba en ingangarim gifueghasa, e
akam akurir puvati. Godra en navir
averiabar gari. Ezi e kamaghsua, a
uari amir ingangarim gifongegham.
5 Ia fogha gifa, God en garava e
gifozima e kamaghin ia migei, e akar
ifavaritamin ia gifarazir puvati, egha
e ian bizibagh ifuegha ia apezepera
migeir puvati.
6 E, ia ko gumazamizir igharazibar
damazimin ziam iniasa ingarir pu-
vati.
7 E guizbangira Kraisin aposelbar
min iti. Kamaghin e ti ifuegha,
uarir akurvaghasava biziba bagha ia
migiai. Egha e ingangarir ekiam ia
daningan aghua. E bar aghumra ia
ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira
amebam uan borir aghiribar asug-
hasugha deragha men gari moghin e
deravira ian gari.
8 Ia bar guizbangira en namakaba,
kamaghin amizima, e guizbangira
bar ia gifongegha, Godin Akar
Aghuim ia mikimasa, egha e uaghan
uan ikirimirim ian akurvaghasa.
9 En adarasi, ia uari en ingan-
garir ekiar e ia ko ikia Godin Akar
Aghuir kunizim gifo. E ghaze, e
daghebar uarir akurvaghsi osimtizir
ekiam ia daningan kogham. Egha
e dimagariba ko aruebar bar puvira
ingari.
10 Ia fozi, God uaghan fo, arazir
manam e ia gami, ia nighnizir
gavgavim Kraisin itir gumazamiziba.

1:8: Ro 1:8 **1:8:** Rom 1:8 **1:9:** Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1 **1:9:** Aposel 14:15; 1 Korin 12:2; Galesia 4:8; 1 Tesalonika 2:1 **1:10:** Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:10:** Aposel 17:31; 1 Tesalonika 4:16; 5:9; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9 **2:1:** 1 Tesalonika 1:5; 1:9 **2:2:** Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1 **2:2:** Aposel 16:19-24; 17:1-9; Filipai 1:30; Kolosi 2:1 **2:4:** Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11 **2:4:** Jeremaia 11:20; Galesia 1:10; 1 Timoti 1:11 **2:5:** Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3 **2:5:** Aposel 20:33; Rom 1:9; 1 Tesalonika 2:10; 2 Pita 2:3 **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9 **2:6:** Jon 5:41; 5:44; 1 Korin 9:1-6; 2 Korin 11:9; 2 Tesalonika 3:8-9 **2:7:** 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24 **2:7:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 13:4; 2 Timoti 2:24 **2:9:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15 **2:9:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 2 Korin 11:9; 12:15

E Godin damazimin derazir arazir
aghuibagh amua, egha arazir ku-
ratam gamizir puvati.
11 Ia fo, afeziam uan boribagh amir
arazibar mirara e uaghan vaghvagha
dar ia gami.
12 Egha e ian nighnizir gav-
gavim damuti ia tugh gavgav-
ighamin migirigiabagh ami. Egha
ia osimtiziba aterir dughiamin e
agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir
aghuir God uabi ifongezimin gin
mangasa ia migei. God Bizibagh
Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia
ghaze, ia dughiar kamin aven izi nan
apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir
aghuarim nan Nguibamin a iniam.

*Kraisin adarazi nighnizir gav-
gavim ikia, osimtiziba atera tugha
gavgafi*

13 Ia en akam baregha Godin akam
ini, egha gumazibar akamin min a
inizir puvati, ia guizbangira Godin
akamra ini. Ezi akar kam bar pamten
ia gumazamizir nighnizir gavgavim
Kraisin itibar navir averiabar ingari.
Kamaghin amizi, e bizir kam bagha
zurara God minabi.
14 En adarasi, Godin siosin Judian
Provinsin itiba, me Krais Iesusin
adarasi, bizir me batozibara, da
uaghan ia batifi. Ian nguibamin gu-
mazibara osimtizir ekiaba ia ganidi
moghira, Judian itir siosba, Judaba
osimtiziba me garisi.
15 Judaba, Ekiam Iesus ko
Godin akam inigha izir gumaz-
ibav soghezima me ariaghirezi, me
uaghan e batosi. Egha me God
ifongezir arazibar aghuagha, gu-
mazamiziba bar men apanimin iti.
16 Egha me God ua gumazamizir
kaba inian me aghuagha, kamaghin e
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
akam e me mikiman me aghuagha,
en tuaviba apiri. Kamaghira me
zurara arazir kurabagh amima, da
ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin
aningagharim men izegha gifa.

*Pol ua Tesalonikabar ganasa bar
ifonge*

17 En adarasi, Judaba kaghira e
arizima, e dughiar bar otevimin
ia ategha, ian garir puvati, ezi en
nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi
ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba
buriavira iti.
18 E ia bagh izasa; ki Pol
guizbangira dughiar aviribar izasa
ingari, ezi Satan en tuaviba apiri.
19 Eghti en Ekiam Iesus ua-
mateghamin dughiam, bizir tizim e
damighti e an damazimin bar akuegh
a mizuam iki tugh gavgavigham? E
bizir tizim inigh mangi an akagh
suam e ingangarir aghuim gami? E
ghaze, iarara. E ia baghavira bar
akuegham.
20 Guizbangira, e ia baghavira bar
akuegham. Ezi iarara e gamima e bar
akueghavira iti.

3

*Pol Tesalonikaba gavgavim me
daningasa Timoti amada*

1 E ia bagha nighnighavira ikia
ghua, gin e ghaze, e sughsughan
kogham. Egha akam misuegha
ghaze, ga Atensin ikiam.
2 Egha Timoti amadazima a ia
bagha izi. Timoti a en aveghbuam.
Egha a Godin ingangarir gumazir
Kraisin Akar Aghuim akurim. Ga
gavgavim ia daningiva, ian nighnizir
gavgavimin akurvaghasa anemada.

2:11: Ap 20:31 **2:11:** Aposel 20:31 **2:12:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10 **2:12:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 5:10 **2:13:** Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2 **2:13:** Galesia 1:11-12; 4:14; 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13; 2 Pita 3:2 **2:14:** Ap 17:5, Hi 10:33-34 **2:14:** Aposel 17:5; Hibru 10:33-34 **2:15:** Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12 **2:15:** Aposel 2:23; 3:15; 7:52; 9:23; 9:29; 13:45; 13:50; 14:2; 14:5; 14:19; 17:5; 17:13; 18:12 **2:16:** Mt 23:32-33, 24:6, Lu 11:52, Ap 13:50 **2:16:** Matyu 23:32-33; 24:6; Luk 11:52; Aposel 13:50 **2:17:** 1 Te 3:10 **2:17:** 1 Tesalonika 3:10 **2:19:** Fl 2:15-16, 4:1, 2 Te 1:4 **2:19:** Filipai 2:15-16; 4:1; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 1:4; Akar Mogomem 1:7 **2:20:** 2 Ko 1:14, 1 Te 3:13, MAA 1:7 **2:20:** 2 Korin 1:14 **3:1:** Ap 17:15 **3:1:** Aposel 17:15 **3:2:** Ap 16:1-3 **3:2:** Aposel 16:1-3

3 E kamaghin aghua, osimtiziba
ko mizazir ia isir kaba ia damuti ia
nighnizir aviribar amuam. Ia uari
fo, God uabi osimtizir kamagh gariba
aterasa e amisefe.
4 E faragha ia ko ikia egha kamagh
ia migiavira iti, osimtizitaba e bati-
vam. Ezi ia datirighin deragha kam-
aghin fo, dughiar kurar kam e bato.
5 Bizir kam bagha, ki sughsughan
aghuagha, ian nighnizir gavgavim
gifoghasa Timoti ia bagha anemadazi
a izi. Ki kamagh atiati, gumazir ku-
ram Satan ian nighnizir gavgavibar
amuti, da ireghti, en ingangarim pura
mangigham.

Timoti migirigiar aghuim inigha izezima Pol bar akonge

6 Ezi Timoti ia ategha datirighira
iza e batogha, Akar Aghuim e migia
ghaze, ia nighnizir gavgavim Godin
ikiava God ko gumazir igharazibagh
ifonge. Egha a kamaghin migia
ghaze, ia zurara e ginighnigha ian
naviba bar en dera. Egha ia en
ganasava ami moghin e uaghan ian
ganasava ami.
7 Kamaghin amizi, en adarasi,
dughiar e osimtiziba ateri nighnizir
aviriba e bativimin, e kamaghin
oraki, ia nighnizir gavgavir Godin
itim ikiavira iti; ezi bizir kam gav-
gavim e ganingi.
8 E kamaghin fo, ia Ekiam bagha
tugha gavgavizima, e kagh uaghan,
en dabirabim datirighin bar dera.
9 E ia ginighnigha uan Godin
damazimin guizbangira bar akonge.
Kamaghin amizi, e ia bagha God
minabavira iti.
10 Egha dimagariba ko aruebar,
God ko pamtem migiavira ikia ghaze,
God en amamangatighti e uari izi ian
ganam. Eghti ian nighnizir gavgavim
oteveghti, e ua ian akurvaghiva ian
nighnizir gavgavim damutima, a gav-
gavigham.

Pol God ko migei

11 E kamaghsua, en God en Afeziam
uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tu-
avim azeneghti e ia bagh izam.
12 En ifongiam, Ekiam ia damighti
arazir igharazir darazigh ifongezim
bar moghira ia gizivagh egh
fasfagham. E bar ia gifongezi
moghira, ia vaghvagh Godin gumaza-
miziba ko gumazamizir igharaziba
bar me gifongegh.
13 Eghti God gavgavim ia daningti,
gumazamizir en Ekiam Iesusin
damazimin zueziba bar, a ko ua-
mateghti, en God en Afeziam ian
gantima ia an damazimin zuegh
arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otogh gavgafigh

4

(Sapta 4--5)

E gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim damuan kogham

1 Kamaghin, en adarasi, e God
ifongezir araziba bar ian akagha
ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir
kaba, ia datirighin guizbangira dagh
ami. E datirighin Ekiam Iesusin
ziamin gavgavimin ia gakaghora
ghaze, ia arazir kabar amu mam-
aghira iki.
2 E Ekiam Iesusin ziamin ian sure
gamizir akaba, ia dagh fo.

3:3: Ef 3:13, 2 Ti 3:12 **3:3:** Efesus 3:13; 2 Timoti 3:12 **3:4:** Ap 14:22, 20:24 **3:4:** Aposel 14:22; 20:24 **3:5:** Fl 2:16 **3:5:** Filipai 2:16 **3:6:** Ap 18:5 **3:6:** Aposel 18:5 **3:7:** 2 Te 1:4 **3:7:** 2 Tesalonika 1:4 **3:8:** Fl 4:1 **3:8:** Filipai 4:1 **3:10:** Ap 26:7, Ro 1:10, Kl 4:12, 2 Ti 1:3 **3:10:** Aposel 26:7; Rom 1:10; Kolosi 4:12; 2 Timoti 1:3 **3:11:** 2 Te 2:16 **3:11:** 2 Tesalonika 2:16 **3:12:** 1 Te 4:9-10, 5:15, 2 Pi 1:7 **3:12:** 1 Tesalonika 4:9-10; 5:15; 2 Pita 1:7 **3:13:** Sek 14:5, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **3:13:** Sekaraia 14:5; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2 Tesalonika 1:7; 1:10 **4:1:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:1:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2:6; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 3:6 **4:3:** 1 Ko 6:15, 6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:3:** 1 Korin 6:15; 6:18; Efesus 5:3; 5:17; 5:27; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 10:10; 1 Pita 1:16

3 God kamaghin ifonge, ia bar uari
isiva a danigh an damazimin zuegh.
Egh gumazamiziba tintinibar uari
isava akuir arazim gitagham.
4 Egh ia vaghvagh uan amuibar
ikiva deravira men gan. Egh Godin
damazimin zuezir araziba ko a
ifongezir arazibar amu.*
5 Ia uan mikarzimin ifongiabara,
gin mangan marki, mati God gifozir
puvatizir gumazamiziba amir araz-
iba.
6 Kamaghin ia uan aveghbuaba
osimtiziba me darigh me gifar arazir
kurabar men amuibar amuan marki.
E fomira akar gavgavim ia migia
ghaze, gumazir arazir kurar kabagh
amiba, God gin ivezir kuram me
daningam.
7 E fo, God arazir miziriziba bagha
en diazir pu. Bar puvati. A en diagha
ghaze, ia nan gumazamizibara, kam-
aghin ia arazir zuruzibara damu.
8 Kamaghin amizi, ni tina akar
kaba akirim dagh asara, ni akirim
gumazim gasarazir puvati, ni God
akirim a gasara, Godin kamra uan
Duam ia ganingi.

E arazir aghuibar amuti da gavgavika

9 Ki Kraisin adarazi uarigh
ifongezir arazim ia bagh osiran
kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh
ifueghamin arazim bagha ian sure
gami.
10 Ezi ia Provins Masedonian itir
Kraisin adarazi uarigh ifongezir
arazibar bar me gami. En adarasi, ia
arazir kam damu mangi mamaghira
ikiasa e ian azangsisi.
11-12 Ki kamaghsua, ia bizitamin
oteveghan kogham, eghti gumazir
Kraisin azenan itiba ian ganiva
kamaghin mikim suam, Kraisin
adarazi arazir aghuibagh ami. Bizir
kam bagh ia uan dabirabir amirizim
damuti a deraghsi, puvira uari bagh
ingar. Egh uan agharibar uari ingar
egh ia uari uarir akurvagham, mati e
fomira ia mikemezi moghira.

Ekiam uamategh iziva e akuvagham

13 En adarasi, e kamaghsua, ia
bar deravira Kraisin gumazamizir
ovengeziba bativamin bizim gifogh.
Ia gumazir igharazir nighnizir gav-
gavim Godin itir puvatizibar min
pamten osemegh ikian marki. Me ua
dikavamin dughiam mizuair puvati.
14 E kamaghin nighnizir gavgavim
iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kam-
aghin amizi, en nighnizir gavgavim
kamakin, God gumazir nighnizir
gavgavim an ikiava ovengezibar
amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko
ua izam.
15 Ekiamin akam e kamaghin ia
mikeme, Ekiam uamateghtima e
gumazamizir angamira itiba, gu-
mazir ariaghirezibar faragh mangan
kogham. Puvati.
16 Ekiam pamtem mikimti, an
enselin faragha zuimin tiarim
mikimti, Godin sigham sara arangam.
Eghti Ekiamra uan nguibam ategh
izighiritima gumazamizir Ekiamin

4:4: Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 **4:4:** Rom 6:19; 1 Korin 6:13-15; 6:18 * **4:4:** Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnizir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga 4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:5:** Onger Akaba 79:6; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 4:17-18; 2 Tesalonika 1:8 **4:6:** Wkp 19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:6:** Ofa Gami 19:11-13; Onger Akaba 94:1; 1 Korin 6:8; 2 Tesalonika 1:8 **4:7:** 1 Ko 1:2, 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16 **4:7:** 1 Korin 1:2; 2 Tesalonika 2:13-14; Hibru 12:14; 1 Pita 1:14-16 **4:8:** Ese 36:27, 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:8:** Esekiel 36:27; 37:14; Luk 10:16; 1 Korin 2:10; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:9:** Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13 **4:9:** Jon 13:34; 15:12; Hibru 8:11; 1 Jon 2:20; 2:27; 3:11-13 **4:10:** 2 Te 3:4 **4:10:** 2 Tesalonika 3:4 **4:11-12:** Rom 13:13; 2 Korin 8:21; Efesus 4:28; Kolosi 4:5; 2 Tesalonika 3:8; 3:12; 1 Pita 4:15 **4:13:** Ef 2:12 **4:13:** Efesus 2:12 **4:14:** Ro 14:9, 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23 **4:14:** Rom 14:9; 1 Korin 15:3-4; 15:12-13; 15:18; 15:23 **4:15:** 1 Korin 15:51-52 **4:16:** Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7 **4:16:** Matyu 24:30-31; Aposel 1:11; 1 Korin 15:23; 15:52; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 1:7

poroghav ikiava ariaghireziba
faragh ua dikavigham.
17 Dughiar kamin gin e gumaza-
mizir angamira ikiavira itiba, e
gumazamizir kaba ko ghuariabar
tongin mavanangam, egh e bar
Ekiam overiamin a bativam. Kam-
aghin e bar Ekiam ko zurazurara
ikiam.
18 Egh ia akar kam Godin gumaza-
mizir igharazibav kim, egh gavgavim
uari daning.

5

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akir ikiam

1 En adarasi, e biziba otivamin
dughiatam diborogh ia bagh an
osirighan kogham.
2 Ia uari fogha gifa, Ekiam Iza-
min Dughiam okimakiar gumazim
dimangan izi moghin zuamirama
otogham. A izamin dughiam, ia a
gifoghan kogham.
3 Gumazamiziba kamaghin
mikimam, "Datirighin dughiar
amirizim e batozi, e deravira iti."
Eghti bizir me gasighasighamim bar
zuamira me batogham, mati mizazir
amizir naviba adaiba borim batasa
isir mizaziba. Men tav osimtizir kam
gitagh ari mangan kogham.
4 Kamaghin amizi, en adarasi, ia
mitatemin itir puvati, egh dughiar
kam okimakiar gumazimin min iziti,
ia an ganigh digavir kuram damuan
marki.
5 Ia fo, ia bar aruem ko
angazangarimin gumazamiziba. E
dimagarim ko mitarmemin adarazi
puvati.
6 Kamaghin amizi, e gumazamizir
igharazibar min daku ikian kogham.
En damaziba kurighireghti e der-
aghvira nighnigham.
7 E fo, gumazamizir akuiba me
dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar
kuraba apa onganiziba, dimagaribar
da api.
8 Ezi e aruemin adarasi, kam-
aghin e deraghvira nighnigham.
E nighnizir gavgavim Godin itir
arazim ko igharaz darazigh ifongezir
arazim inigham, egh bizir kamn-
ing midorozir korotiamin min uan
evariba ikeghti da e apazagham.
Egh God mizuam iki an akurvazir
arazim inigham, egh e midorozir
dapanir asuamin min anerughti an
e apazagham.
9 God, uan aningagharimin aven
mangasa e amisevezir puvati. A en
Ekiam Krais Iesusin ingangarimin en
akurvaghasa e amisefe.
10 Iesus en akurvaghasava e bagha
areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o
e angamira iti, e a ko angamira ikiam.
11 Kamaghin, ia uari vaghvagh
akar aghuibar uariv kim egh gav-
gavim uari daning, mati ia datirighin
ami mokin.

God uan adarazir akuraghti me arazir aghuibar amuam

12 Nan adarasi, e kamaghin ian
azangsisi, ia gumazamizir ian akur-
vagha ia ko ingaribar apengan iki.
Ekiam ian gumazamizir dapanibar
ikiasa me amisefe, eghti me ian araz-
iba akiramin migirigiabar amuam.
13 Ia men ingangarir me amir kam
ginighnigh, egh naviba bar men de-
raghiva me gifongeghiva men apen-

4:17: Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12 **4:17:** Jon 12:26; Aposel 1:9; Akar Mogomem 11:12 **5:1:** Mt 24:36 **5:1:** Matyu 24:36 **5:2:** Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3 **5:2:** Matyu 24:42-44; Luk 12:39; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3 **5:3:** Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22 **5:3:** Esekiel 13:10; Hosea 13:13; Matyu 24:39; Luk 21:34-35; Jon 16:21-22 **5:4:** Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8 **5:4:** Rom 13:12-13; 1 Jon 2:8 **5:5:** Ro 13:12, Ef 5:8-9 **5:5:** Rom 13:12; Efesus 5:8-9 **5:6:** Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8 **5:6:** Matyu 24:42; 25:5; 25:13; 1 Pita 5:8 **5:7:** Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef 5:14 **5:7:** Luk 21:34-36; Rom 13:13; Efesus 5:14 **5:8:** Ais 59:17, Ef 6:13-17 **5:8:** Aisaia 59:17; Efesus 6:13-17 **5:9:** Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 **5:9:** Rom 9:22; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 2:13-14; 1 Pita 2:8 **5:10:** Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14 **5:10:** Rom 14:8-9; 2 Korin 5:15; 1 Tesalonika 4:14 **5:11:** Ju 20 **5:11:** Jut 1:20 **5:12:** 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 **5:12:** 1 Korin 16:18; Filipai 2:29; 1 Timoti 5:17; Hibru 13:7; 13:17

gan iki. Egh ia bar uari inigh navir
amirizimin iki.
14 Nan adarasi, e kamaghin
ian azangsighasa, ia gumazamizir
amirazibar araziba akiriva, egh
gumazamizir atiatiabar naviba gav-
gavim me daningiva, gumazamizir
gavgaviba puvatizibar akurvagh,
egh ia gumazamiziba bar dughorir
amirazim men iki.
15 Ia deravira gan, gumazitam
o amizitam arazir kurabar ia
damutima, ia an arazir kuraba
ikaravaghan marki. Ia zurara arazir
aghuibar Godin gumazamizibar
amusi gavgavigh, uaghan gumaza-
mizir igharaziba sara.
16 Egh ia zurara bar akongegh,
17 egh ia God ko zurara mikimvira
iki.
18 Bizir tizim ia bato, God
minabivira iki. God kamaghsua, ia
gumazamizir Krais Iesusin poroghav
itiba ia arazir kaba bar, dar amu.
19 Eghti Godin Duam bizitam
damusi ia mikimtima, ia an
anogoroghan marki.
20 Eghti Godin akam inigha izir gu-
mazamizibar akam me ia mikimtima
ia navir kuram men ikian marki.
21 Egh ia bar deravira araziba ko
akaba bar, da tuisigh. Egh arazir
aghuibara, ia dar suigh.
22 Egh arazir kuraba ia bar da
atakigh.
23 God uabi navir amirizimin
mingarim, a ia damightima ia uari
isi bar a daning, egh an damazimin
bar zuegham. Eghti a ian duaba
ko, mikarziba ko, ikirimiriba bar
moghira deraghvira dar ganti, da de-
raghvira ikiva en Ekiam Krais Iesus
izamin dughiamin ia arazir kuratam
Godin damazimin bar puvatigham.
24 Godin ian diazim, a uan akabar
gin ghua bizibagh amima da guizin
otifi. Kamaghin e fo, a guizbangira
bizir kabar amuam.
25 En adarasi, ia e bagh God ko
mikimti, a en akuraka.
26 Ia Kraisin gumazamiziba, vagh-
vagh uan dafaribar suigh.
27 Ki Ekiamin ziamin akinafarir
kam Kraisin gumazamiziba bar me
bagh a dipon me mikimasa ia gak-
aghori.
28 En Ekiam Krais Iesusin apangku-
vim bar moghira ia ko iki.

5:14: Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15, Hi 12:12 **5:14:** Galesia 5:22; 6:1-2; Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 3:6; 3:11; 3:15; Hibru 12:12 **5:15:** Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:15:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Rom 12:17; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:16:** 2 Ko 6:10, Fl 4:4 **5:16:** 2 Korin 6:10; Filipai 4:4 **5:17:** Lu 18:1, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Pi 4:7 **5:17:** Luk 18:1; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Pita 4:7 **5:18:** Ef 5:20, Kl 3:17 **5:18:** Efesus 5:20; Kolosi 3:17 **5:19:** Ef 4:30, 1 Ti 4:14, 2 Ti 1:6 **5:19:** Efesus 4:30; 1 Timoti 4:14; 2 Timoti 1:6 **5:20:** 1 Ko 14:1, 14:39 **5:20:** 1 Korin 14:1; 14:39 **5:21:** 1 Ko 2:11, 2:15, Fl 4:8, 1 Jo 4:1 **5:21:** 1 Korin 2:11; 2:15; Filipai 4:8; 1 Jon 4:1 **5:22:** Jop 1:1, 1:8, 2:3 **5:22:** Jop 1:1; 1:8; 2:3 **5:23:** Ro 15:33, 1 Ko 1:8, Fl 4:9, 1 Te 3:13, 2 Te 3:16 **5:23:** Rom 15:33; 1 Korin 1:8; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 3:16 **5:24:** 1 Ko 1:9, 10:13, 2 Te 3:3 **5:24:** 1 Korin 1:9; 10:13; 2 Tesalonika 3:3 **5:25:** Kl 4:3, 2 Te 3:1 **5:25:** Kolosi 4:3; 2 Tesalonika 3:1 **5:26:** Ro 16:16 **5:26:** Rom 16:16

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri o 2 Tesalonika

Akar faragha zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibar ekiamin itiba, me ti nighnizir aviribagh amua ghaze, bizir manamra Krais ua izamin dughiamin otivam. Marazi ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Kamaghin amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighniziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghin migei, dughiar kam tighar otivam. Gumazamiziba faragh Godin akaba batoghiva akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavighvira ikiam. Eghti gin Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraisin apanim damuam.

Pol gumazamizibav gia ghaze, me nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh egh osimtiziba ater. Pol kamaghsua, me uarira uarir akurvaghsi pamtem ingar, mati a uabi a ko ingari darasi me ami mokin. Me ingangaribar amusi amirvaghan marki. Egh me igharazi darazir akurvaghsi amirvaghan marki.

Ekiam Izamin Dughiam gin otogham

(Sapta 1--2)

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin poroghav itir gumazamiziba.

2 God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki.

Tesalonikaba osimtiziba ko mizazibar dughiamin tuivigha gavgafi

3 En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvagha bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi.

4 Kamaghin amizi, e tintinibar Godin siosbar ghuegha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me migiava, osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, "Godin gumazamiziba me uan nighnizir gavgavimin tugha gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri."

God arazir aghuimin e tuisisi

5 Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kamin aven mangam.

6 Godin arazir aghuim a kamaghin damuam, gumazamizir osimtiziba ia gariziba, a ua men osimtiziba ikarvagham.

7 Egh ian osimtizir datirighin ia ateriba God da givagh, avughsazim ia daningiva uaghan e daningam. Dughiar kamin Ekiam Iesus uan enselin bar gavgavim itiba ko Godin Nguibam ategh azenara otogham, eghti e avughsam. An avir bar gavgavir mizariaba sara izam.

8 Egh God gifozir puvatiziba ko en Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gin

---

1:1: Ap 17:1, 1 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1; 1 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ro 1:7 **1:2:** Rom 1:7 **1:3:** 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13 **1:3:** 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13 **1:4:** 2 Ko 7:4, 7:14, 1 Te 2:19, MAA 1:9 **1:4:** 2 Korin 7:4; 7:14; 1 Tesalonika 2:19; Akar Mogomem 1:9 **1:5:** Fl 1:28 **1:5:** Filipai 1:28 **1:6:** Ro 12:19, MAA 18:6-7 **1:6:** Rom 12:19; Akar Mogomem 18:6-7 **1:7:** Mt 25:31, 1 Te 3:13, 4:16 **1:7:** Matyu 25:31; 1 Tesalonika 3:13; 4:16 **1:8:** Sng 79:6, Ais 66:15, Jer 10:25, Ro 2:8, 1 Pi 4:17 **1:8:** Onger Akaba 79:6; Aisaia 66:15; Jeremaia 10:25; Rom 2:8; 1 Pita 4:17

zuir puvatiziba, Iesus ivezir kuram
me ikarvagham.
9 Kamaghin amir gumazamiziba
ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh
mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin
saghon ikiva, uaghan an gavgavimin
angazangarir ekiamin saghon ikiam.
10 Ezi Dughiar God atizim, Ekiam
ua izitima an gumazamizir nighnizir
gavgavim an itiba, me an ziam fiva,
ziar ekiam a daning a bagh bar
akuegham. Ia Godin akar e ian tongin
kunizim, ia nighnizir gavgavim an iti.
Kamaghin amizi, ia dughiar kamin
uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikimti a Tesalonikaba gavgavim me daningam

11 Ezi e bizir kabagh nighnigha
zurara ia bagha e uan God ko migei,
eghti a ian akurvagham. E kam-
aghsua, a ia damuti arazir aghuir a
damuasa ian diaziba, ia dar amuam.
E a ko mikimtima, a gavgavim ia
daningam. Eghti ia, arazir aghuir
ia damuasa ifongeziba bar, ia dar
amuam. Eghti Godin gavgavim
ian nighnizir gavgavim damuti, an
ekeveghti ia arazir aghuir aviribar
amuam.
12 Ezi arazir kamin ia Ekiam Iesusin
ziam fitima a uaghan ian ziaba fam.
En God ko Ekiam Krais Iesus ian
apangkuvigh egh bizir kabar amuti
da guizbangin otivam.

2

Godin Araziba adoghodozir gumazim otogham

1 En adarasi, e bizitam ia mikimasa,
en Ekiam Krais Iesus a uamategh
izam, eghti e a ko uari akuvagham. E
kamaghsua, ia bar deravira akar kam
baragh.
2 Gumazir taba ti ia migia ghaze,
Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa.
Gumazir mamin nighnizim ghaze,
Godin Duam ti uan akar kam a
ganingizi an an gun migei. O gumazir
mam Godin akam akura akar kamin
gun migei. O gumazir mam ghaze, e
osirizir akinafarir mam, akar kam an
iti. Ezi ia akar kam managh a baraki,
ia zuamira digavir kuram damighiva
okam nighnighan marki.
3 Ia gumazitamin ganti a uan
akatam o arazir an amitamin ia
gifaran marki. Ia oragh! Dughiar
kam puram otoghan kogham. Puvati.
Faraghivira gumazir avirim Godin
akaba batoghiva akirim ragh God
gasaragham. Eghti Godin Araziba
adoghodozir gumazir mam azenara
otogham, gumazir kam God helin a
gasighasigham.
4 Bizir gumazamiziba ziaba feba ko
dar bora ghaze men godba o men
aseba, a dar apanimin ikiam. Egh a
uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba
bar da dikabiragham. Egh a Godin
Dipenimin aven daperagh ikiva kam-
aghin mikimam, "Ki uabira God."
5 Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki
bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti
okinighnighiz, o?
6 Ia fo, bizir mam gumazir kamin
tuavim apirima an azenaram otivan
kogham. A gin God a bagha atizir
dughiamra, an azenim giram.
7 Ia fo, datirighin Godin Araz-
iba adoghodozir arazir kam av-
erara ingari iti. A modogh av-
erara iki mangiti, gumazir an tu-
avim apirizim, sivagh mangiti, an
azenaram otogham.
8 Egh Godin Araziba adoghodozir
gumazir kam dughiar kamin azenim

1:9: Ais 2:10, 2:19-21, Fl 3:19, 2 Pi 3:7 **1:9:** Aisaia 2:10; 2:19-21; Filipai 3:19; 2 Pita 3:7 **1:10:** Sng 68:35, 89:7, Kl 3:4, 1 Te 3:13 **1:10:** Onger Akaba 68:35; 89:7; Kolosi 3:4; 1 Tesalonika 3:13 **1:11:** Kl 1:9, 1 Te 1:2-3 **1:11:** Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 1:2-3 **1:12:** Ais 24:15, Mal 1:11, 1 Pi 1:7, 4:14 **1:12:** Aisaia 24:15; Malakai 1:11; 1 Pita 1:7; 4:14 **2:1:** Mt 24:31, 1 Te 4:13-17 **2:1:** Matyu 24:31; 1 Tesalonika 4:13-17 **2:2:** Mt 24:4, Ef 5:6, 1 Jo 4:1 **2:2:** Matyu 24:4; Efesus 5:6; 1 Jon 4:1 **2:3:** Jo 17:12, 1 Ti 4:1, 1 Jo 2:18, 4:3, MAA 13:11-14 **2:3:** Jon 17:12; 1 Timoti 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3; Akar Mogomem 13:11-14 **2:4:** Dan 7:25, 11:36, Ese 28:2, 1 Ko 8:5, MAA 13:6 **2:4:** Esekiel 28:2; Daniel 7:25; 11:36; 1 Korin 8:5; Akar Mogomem 13:6 **2:7:** 1 Jo 2:18, 4:3 **2:7:** 1 Jon 2:18; 4:3 **2:8:** Jop 4:9, Ais 11:4, Dan 7:10, Hi 10:27, MAA 19:15 **2:8:** Jop 4:9; Aisaia 11:4; Daniel 7:10; Hibru 10:27; Akar Mogomem 19:15

giram. Eghti Ekiam Iesus uan akamin a giveragh a misueghtima an aremegham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara iziva, uan angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasigham.

9 Godin Araziba adoghodozir gumazir kam, a Satanin gavgavimin azenan otogham. Egh Satanin ifavarir arazimin, a digavir kuram gamir arazir aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir igharagha gariba, dar amuam.

10 An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevemin tuavimin gin zuir gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men akuraghan kogham. Kamaghin amizi, gumazamizir kaba bar arighiregham.

11-12 God kamaghsua, gumazamizir nighnizir gavgavim guizin akamin itir puvatigha arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim akar ifavarimin ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, God men nighnizibagh amizi, me paza nighnisi.

God ua ia iniasa ia misefe

13 En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God faragha inizir gumazamizibar tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamin gavgavimin ian navir averiamin ingarima, ia a baghavira itir gumazamiziba, egha ia guizin akam nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kamin God ian akurvaghasa. Kamaghin amizi, e zurara God ia bagh a minamam.

14 God kamaghsua, ia uan Ekiam Krais Iesusin angazangarir ekiamin aven a ko ikiasa a ifonge. Egha a uan Akar Aghuir e ia mikemezir kamin ian dia.

15 Kamaghin amizi, en adarasi, ia bar tuivigh gavgafigh. Eghti Godin akar e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gin mangi.

16 E kamaghin God ko migia ghaze, en Ekiam Krais Iesus ko God en Afeziam bar e gifonge. Egha en apangkuvigha en navibagh amima, da deragh, mamaghira ikiam. Egha en akurvazima en nighnizir gavgavim ikiava God mizuai, eghti an arazir aghuimin e damuam.

17 Egh a gavgavim ian navibar aning, ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gin mangiva akar aghuibav kimam.

Tesalonikaba gumazamizir ingangaribar amirazibar arazibar kirigh

3

(Sapta 3)

Ia God ko mikimti, an en akuragham

1 En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguibaba bar a dar mangiti gumazamiziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi mokin.

2 Ia God ko mikimtima a gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazamizir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati.

3 Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, ia

2:9: Mt 24:24, Jo 8:41, Ef 2:2, MAA 13:11-13, 18:23, 19:20 **2:9:** Matyu 24:24; Jon 8:41; Efesus 2:2; Akar Mogomem 13:11-13; 18:23; 19:20 **2:10:** 2 Ko 2:15, 4:3 **2:10:** 2 Korin 2:15; 4:3 **2:11-12:** Matyu 24:5; 24:11; Rom 1:24; 1:32; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:4 **2:13:** Lu 1:75, Jo 15:16, Ef 1:4, 1 Te 4:7, 5:9, 2 Te 1:3 **2:13:** Luk 1:75; Jon 15:16; Efesus 1:4; 1 Tesalonika 4:7; 5:9; 2 Tesalonika 1:3 **2:15:** 1 Ko 11:2, 16:13, Fl 4:1, 2 Te 3:6 **2:15:** 1 Korin 11:2; 16:13; Filipai 4:1; 2 Tesalonika 3:6 **2:17:** 1 Ko 1:8, 1 Te 3:13, 1 Pi 5:10 **2:17:** 1 Korin 1:8; 1 Tesalonika 3:13; 1 Pita 5:10 **3:1:** Ef 6:19, Kl 4:3, 1 Te 5:25 **3:1:** Efesus 6:19; Kolosi 4:3; 1 Tesalonika 5:25 **3:2:** Ap 28:24, Ro 10:16, 15:31 **3:2:** Aposel 28:24; Rom 10:16; 15:31 **3:3:** Jo 17:15, 1 Ko 1:9, 1 Te 5:24, 2 Pi 2:9 **3:3:** Jon 17:15; 1 Korin 1:9; 1 Tesalonika 5:24; 2 Pita 2:9 **3:4:** 2 Ko 7:16, Ga 5:10, 1 Te 4:10 **3:4:** 2 Korin 7:16; Galesia 5:10; 1 Tesalonika 4:10

geghuvti, Satan paza ia damighan kogham.

4 Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavira iti. Egh gin ia kamaghira damuam.

5 E kamaghsua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangira ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraisin arazimin gin mangiva osimtiziba aterіva tugh gavgavigham.

Gumazamiziba bar, ingangaribar amu

6 En adarasi, en Ekiam Krais Iesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia vaghvagh men saghon iki.

7 Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati.

8 E pura ian dafaribar daghetaba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamaghsua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira arueba ko dimagaribar ingari.

9 God ghaze, e dagheba bagh ian azangsightima, ia en akurvagham. Ezi e ian azangsizir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gin mangam. Ezi kamaghin, e ian azangsizir puvati.

10 Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazamiziba ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba me daningan kogham.

11 Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazamizir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati.

12 Ezi datirighin Ekiam Krais Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar deravira dapiaghiva, ingariva, me daghebar uarira uarir akurvagh.

13 Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvaghan marki.

14 Eghti gumazitam o amizitam akar e akinafarir kamin osirizibar gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamaghin damuti, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva aghumsigham, kamaghin ia an saghon iki.

15 Ia apanimin min a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

16 Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar dar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko ikiam.

17 Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri.

18 En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko ikiam.

3:6: Mt 18:17, Ro 16:17, 1 Ko 5:11-13, 1 Te 3:11-14, 1 Ti 6:5, 2 Jo 10 **3:6:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 1 Korin 5:11-13; 2 Tesalonika 3:11-14; 1 Timoti 6:5; 2 Jon 1:10 **3:7:** 1 Ko 4:16, Fl 3:17, 1 Te 1:6 **3:7:** 1 Korin 4:16; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6 **3:8:** 2 Ko 11:9, 1 Te 2:9 **3:8:** 2 Korin 11:9; 1 Tesalonika 2:9 **3:9:** 1 Ko 9:4-6, 1 Te 1:6 **3:9:** 1 Korin 9:4-6; 1 Tesalonika 1:6 **3:10:** 1 Te 4:11 **3:10:** 1 Tesalonika 4:11 **3:11:** 1 Ti 5:13, 1 Pi 4:15 **3:11:** 1 Timoti 5:13; 1 Pita 4:15 **3:12:** 1 Te 4:11 **3:12:** 1 Tesalonika 4:11 **3:13:** Ga 6:9 **3:13:** Galesia 6:9 **3:14:** 1 Ko 5:9-11 **3:14:** 1 Korin 5:9-11 **3:15:** 1 Te 5:14, Ta 3:10 **3:15:** 1 Tesalonika 5:14; Taitus 3:10 **3:16:** 1 Te 5:23 **3:16:** 1 Tesalonika 5:23 **3:17:** 1 Ko 16:21 **3:17:** 1 Korin 16:21

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti Baghava an Osiri O 1 Timoti

Akar faragha zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar ekiar Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan.) Ezi Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba, me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kamin itir biziba, da derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekiar akinafarim migeir mam, Timoti siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Krais Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumazamizibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar gan, egh siosin gumazamiziba uaghan men gan

(Sapta 1--6)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Krais Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

2 Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Krais Iesus en Ekiam, aningin apangkuvim ko kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

3 Ki fomira Masedonian Provinsin ghughava, dughiar kamin ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumazamiziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki.

4 Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintinibar uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham.

5 Nan akar gavgavir kamin mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham.

6 Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei.

1:1: Kl 1:27 **1:1:** Kolosi 1:27 **1:2:** Ap 16:1, Ta 1:4 **1:2:** Aposel 16:1; Taitus 1:4 **1:3:** Ga 1:6, Fl 2:24 **1:3:** Galesia 1:6; Filipai 2:24 **1:4:** 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:14-16, Ta 1:14 **1:4:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:14-16; Taitus 1:14 **1:5:** Ro 13:8-10, Ga 5:14, 2 Ti 2:22 **1:5:** Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 2 Timoti 2:22

7 Egha me igharaz darazi Godɨn
Arazibar men sure damuasa. Egha
me ghaze, men mɨgɨrɨgɨaba bar
guizbangɨra. Ezɨ akar me gun
mɨgeim, an mɨngarim me uari a
gɨfozir puvatɨ, egha me uari uan
akam deragha a gɨfozir puvatɨ.
8 E kamaghɨn fo, Moses Osirizir
Arazir God a Ganɨngiziba, da bar
dera. Eghtɨ gumazitam bar der-
agh Godɨn Arazir kabar gɨn mangɨtɨ,
Arazir Kaba an deragham.
9 Ezɨ e uaghan kamaghɨn fo,
God uan Araziba isa gumazamizir
aghuiba bagha da anɨngizir pu. Pu-
vatɨ, a gumazamizir arazir kurabagh
amiba bagha, da me ganɨngi. Gu-
mazamizir akaba batoziba, ko akaba
barazir puvatɨziba, ko gumazir
akɨrim ragha God gasaraziba, mer-
ara God me bagha uan Araziba
anɨngi. Kar gumazamizir Godɨn
ziam fer puvatɨziba, ko gumaza-
mizir Godɨn aghuaziba, ko gumaza-
mizir uan amebaba ko afeziaba
mɨsoghezɨ me aremeziba, ko gu-
mazamizir igharaz darazi mɨsozima
me ariaghireziba,
10 ko arazir mɨzɨrɨzibagh amiba, ko
gumazir uarira uari isava akuiba,
ko gumazir gumazamiziba okɨava
me gamima me pura ingangarir
gumazamizibar otiviba, ko gumaza-
mizir ifariba, ko gumazamizir kotɨn
aven ifariba, merara God me bagha
uan Araziba anɨngi. Egha uaghan
gumazamizir Godɨn guizɨn akamɨn
apaniba, God me bagha uan Araziba
anɨngi.
11 Ezɨ guizɨn akar kam, God an
gun mɨkɨmasa na ganɨngizir akam,
an Akar Aghuir kamɨn mɨrara ghu.
Ezɨ Akar Aghuir kam e mɨgɨa ghaze,
God angazangarir ekiamɨn aven ikia,
egha gavgavir ekiam iti. A bar de-
razɨma gumazamiziba an ziam fe.

God Polɨn apangkuvizɨma, Pol a mɨnabi

12 En Ekiam Krais Iesus, ingan-
garim bagha gavgavim na ganigha
ghaze, kɨ an ingangarim damuam.
Egha ingangarir kam damuasa na
amɨsefe. Ezɨ kɨ kamaghsua a mɨnaba.
13 Guizbangɨra, fomɨra kɨ dɨbovir
akabar an ziam gasɨghasɨki, egha an
apanim gamuava, akar kurabar a
mɨkeme. Ezɨ a fo, kɨ deragha a gɨfozir
puvatɨgha, nɨghnɨzir gavgavim an itir
puvatɨ, egha arazir kabagh ami. Ka-
maghɨn amizɨma, a nan apangkufi.
14 Ezɨ Krais Iesus en Ekiamɨn
apangkuvim bar na gizɨvagha, na
gamima, kɨ nɨghnɨzir gavgavim an
ikiava gumazamizir nɨghnɨzir gav-
gavim Krais Iesusɨn itiba, bar me
gifonge.
15 Krais Iesus, gumazamizir arazir
kurabagh amiba men akuraghasa
nguazir kamɨn ize. Ezɨ men tongɨn,
nan arazir kuraba bar men arazir
kurabagh afira. Ezɨ akar kam a
guizbangɨra, gumazamiziba a baregh
nɨghnɨzir gavgavim an ikɨ.
16 Ezɨ Krais Iesus kamaghsua
ifonge, gumazamiziba bar kamaghɨn
fogh, a gumazamizir arazir kurabagh
amibar asughasugha nɨmɨra me
gamua zui. Kamagh amizɨ a faragha
nan apangkufi, ezɨ kɨ an ababanimɨn
mɨn iti, eghtɨ a na gamizir biziba
men akaghtɨ me dar ganɨva, nɨghnɨzir
gavgavim an ikɨva, ikɨrɨmɨrir ikia
mamaghɨra itim iniam.
17 Ezɨ an Atrivir Zurara Itim. An
oveghan kogham, ezɨ e gumazamiz-
iba an ganighan kogham. A uabɨra

1:7: 1 Ti 6:4, 6:20, Ta 1:10 **1:7:** 1 Timoti 6:4; 6:20; Taitus 1:10 **1:8:** Ro 7:12, 7:16, 7:22 **1:8:** Rom 7:12; 7:16; 7:22 **1:9:** Ga 3:19, 5:23 **1:9:** Galesia 3:19; 5:23 **1:10:** Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9 **1:10:** Jenesis 19:4-5; 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 4:3; Taitus 1:9 **1:11:** Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15 **1:11:** Galesia 2:7; Kolosi 1:25; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 6:15 **1:12:** Ap 9:15, Ga 1:15-16 **1:12:** Aposel 9:15; Galesia 1:15-16 **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13 **1:13:** Aposel 3:17; 8:3; 9:4-5; 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13 **1:14:** Luk 7:47; Rom 5:20; 1 Korin 15:10; 2 Timoti 1:13 **1:15:** Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5 **1:15:** Luk 15:2; 19:10; Rom 5:8; 1 Timoti 3:1; 4:9; 2 Timoti 2:11; 1 Jon 3:5 **1:17:** Dan 7:14, Jo 1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12 **1:17:** Daniel 7:14; Jon 1:18; Rom 16:27; Hibru 11:27; 1 Jon 4:12

bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira iki mikim suam, God ni bar ekevegha bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti migia ghaze, ni nighnizir gavgavir Iesusin itim, an suiragh gavgafigh

18-19 Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, bizir ni damuamiba bar dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Ki kamaghsua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kamin ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimin aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, arazir aghuibar gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamin me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki.

20 Ezi men tongin Himeneus ko Aleksander kamaghin ami. Ezi ki kamaghin ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin foghasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

2

E gumazamizibar akurvaghsi God ko mikimiva an azangsigham

1 Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumazamiziba bagh God ko mikimiva a minabiva an azangsighiva, egh a gumazamiziba bar men akurvaghsi a gakaghon.

2 Egh uaghan atriviba ko gavmanba bagh Godin azangsigh. Kamaghin, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, God baghavira itir arazibar amuva, God ifongezir araziba bar dar gin mangam.

3 God ko migeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, an arazir kam gifonge.

4 A kamaghsua, a bar gumazamiziba men akurvagham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham.

5 E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Krais Iesus.

6 Dughiar God inabazimin, Krais Iesus gumazamiziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha ua me givese. Ezi arazir kamin God kamaghin en aka, a uan gumazamiziba bar moghira ua me iniam.

7 Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimin ikiasa na misefe. Ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazamizibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir gavgavim Kraisin ikiva guizin akam gifogham.

8 Ki kamaghin ifonge, nguazir kamin gumaziba bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamaghsua, me bar uari isiva God daningiva, zuegh ikiva, aningagharir arazim ko adoghodozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

9 Ki uaghan kamaghin ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men

1:18-19: 1 Timoti 3:9; 6:9; 6:12; Jut 1:3 **1:20:** 1 Ko 5:5, 2 Ti 3:17-18, 4:14-15 **1:20:** 1 Korin 5:5; 2 Timoti 2:17-18; 4:14-15 **2:1:** Jeremaia 29:7; Esekiel 6:10; Rom 13:1; Efesus 6:18; Filipai 4:6 **2:4:** Ese 18:23, Jo 3:16-17, 17:3, 1 Ti 4:10, 2 Ti 2:25, 2 Pi 3:9 **2:4:** Esekiel 18:23; Jon 3:16-17; 17:3; 1 Timoti 4:10; 2 Timoti 2:25; 2 Pita 3:9 **2:5:** Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24 **2:5:** Rom 3:29-30; Galesia 3:20; Hibru 8:6; 9:15; 12:24 **2:6:** Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3 **2:6:** Matyu 20:28; 1 Korin 1:6; Galesia 1:4; Efesus 1:7-9; 2 Tesalonika 1:10; Taitus 1:3 **2:7:** Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11 **2:7:** Aposel 9:15; Galesia 1:16; 2:7-8; Efesus 3:7-8; 2 Timoti 1:11 **2:8:** Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21 **2:8:** Aisaia 1:15; Malakai 1:11; Jon 4:21 **2:9:** 1 Pi 3:3-5 **2:9:** 1 Pita 3:3-5

tughatigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghumsizir nighniziba ikian kogham. Me uan dapanir ariziba mighvira da asingan marki, egh uan mikarziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki.
10 Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.
11 Egh amizir mam bar uabi dikabiragh nimira ikiva Godin akamin fofozim iniam.
12 Ki kamaghin amizir kamin amamangatizir puvati, a uabi fiva gumazimin faraghfaragh mangi, egh an sure damuan kogham. Amizir kam nimira iki.
13 Ia oragh! God faragha Adamin ingarigha, gin Ivin ingari.
14 Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami.
15 Amizim boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva uabi isiva a daningiva zuegh iki, egh a igharaz darazigh ifongegh, arazir aghuibar gin mangiti, God an akuragham.*

3

Siosin gumazamizir dapaniba arazir aghuibar amu

1 Akar kam a bar guizbangira, tina siosin dapanir mamin ikisi a ingangarir aghuim gifonge.
2 Siosin dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimin araziba dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, gumazamizir igharaziba ini dipenimin mangiva, deravira gumazamizibar sure damu.
3 A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumazamiziba adoghan marki, egh a dagiaba baghvira ikian marki.
4 Egh deravira uan dipenimin itir darazi men ganiva, boribav kimtima me deravira an akaba baragh dar gin mangi.
5 Siosin gumazamizir dapaniba, me uan dipenibar itir darasi deraghvira men ganan kogh, manmaghin me Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati.
6 Gumazamizir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Godin siosin ganan kogham. Me kamaghin nighnigh suam, e gumazamizir aghuiba, egh uan ziaba fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin ivezir kuram me daningam.
7 Siosin gumazamizir dapaniba, siosin azenan itir gumazamiziba me mikim suam, me ziar aghuim iti. Me ziar aghuim ikian koghtima, gumazamiziba akar kurabar me mikimti, me aghumsighiva, Satanin azuazimin aven mangigham.

Siosin ingangarir gumazamiziba arazir aghuibar gin mangi

8 Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki.
9 Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi,

2:10: 1 Ti 5:10 **2:10:** 1 Timoti 5:10 **2:12:** 1 Ko 14:34 **2:12:** 1 Korin 14:34 **2:13:** Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9 **2:13:** Jenesis 2:7; 2:21-22; 1 Korin 11:8-9 **2:14:** Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3 **2:14:** Jenesis 3:1-6; 2 Korin 11:3 * **2:15:** Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **3:1:** Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15 **3:1:** Aposel 20:28; Efesus 4:12; Filipai 1:1; 1 Timoti 1:15 **3:2:** 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24 **3:2:** 1 Timoti 5:9; 2 Timoti 2:24 **3:2:** Taitus 1:6-9 **3:7:** Ap 22:12, 1 Ko 5:12, 2 Ko 8:21, 1 Te 4:12, 1 Ti 6:9 **3:7:** 1 Korin 5:12; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 6:9

egh guizin akar e nighnizir gavgavim
an itimin suiragh gavgafigh.
10 Ia faragh me isi ingangaritam
datigh ganigh. Eghti men ingangarim
deraghti, me siosin ingangarir gu-
mazibar ikiam.
11 Kamaghira, siosin ingangarir
amiziba uaghan, gumazamizibar
damazibar me ziar aghuim iki. Egh
me igharaz darazi girakirangin me
mikiman marki. Egh men dabirabim
bar moghira deragh, egh me guizin
deraghvira ingangarir me inizibar
amu.
12 Egh siosin ingangarir gumaza-
miziba, me poroghamir arazim
abighan marki. Egh me uan boriba
ko men dipenibar itir darazi deragh
men gan.
13 Gumazamizir deravira ingariba,
me ziar aghuiba iniam. Egh me ati-
atingan kogh uan nighnizir gavgavir
Krais Iesusin itimin gun mikimam.

Godin Arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

14 Ki gurumra izi ian ganasa ifonge,
egha migirigiar kam ia bagha an osiri.
15 Kamaghin amizi, ki zuamira
izeghan koghti, ia migirigiar kabar
ganiva ia arazir aghuibagh fogham,
arazir e Godin adarazi damuamiba.
E Godin adarasi, e Godin zurara
itimin sios. Egha siosin aven itir
darasi, erara, e dipenir akinibar min
gavgavigh guizin akam gupughiva
tugh gavgavigham.
16 E guizbangira fo, Godin Arazibar
akar mogomem, a bar bizir ekiam.
Ezi akar God en akazir kam, a ka-
makin:

A guizin gumazimin oto,
ezi gumazamiziba an gani.
Ezi Godin Duam kamaghin en aka,
an araziba bar dera,
Ezi enselba an gani.
Ezi gumaziba ghua
an akamin gun bar gumazibav
kiri.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba
nighnizir gavgavim an iti.
Ezi God a inigha uan Nguibamin
ghuavanabozi
a ziar ekiam ini.

4

Akar ifavariba Godin gumazamizibar nighnizibagh asighasisi

1 Godin Duam guizbangira kam-
aghin migei, Dughiar Gin Izamim, gu-
mazamizitaba uan nighnizir gavgav-
iba ategham. Egh me ifavarir duaba
ko duar kurabar akaba baragh dar
gin mangam.
2 Eghti ifavarir gumaziba, me
akar ifavaribar gumazamizibar sure
damuam. Men arazir aghuibar gin
mangamin nighniziba ariaghire mati
avim dar isizi, me ua uan arazir
aghuiba ko kurabagh fozir puvati.
3 Me gumaziba amuiba ikian men
anogoroke. Egha dagher God e
bagha ingarizir maba, me ghaze
ia dar aman marki. Dagher kaba,
God ghaze, gumazamizir guizin
akam gifogha nighnizir gavgavim an
itiba, merara dagher kaba iniam.
Me dagheba iniva dar amiva God
minabagh.
4 E fo, God ingarizir biziba bar, da
bar dera. Ezi e bizir kurabar min a
dar ganan kogham. Puvati. E God
minabagh da iniam.
5 E fo, e daghebar amisi, e God ko
migeir arazim ko Godin akamin gun
migeir arazim damuti, God arazir
kamin daghebar amuti, da Godin biz-
ibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

3:11: Ta 2:3 **3:11:** Taitus 2:3 **3:15:** Ef 2:19-22, 2 Ti 2:20 **3:16:** Mk 16:19, Jo 1:14, 16:8-9, 1 Pi 1:12, 3:18 **3:16:** Mak 16:19; Jon 1:14; 16:8-9; 1 Pita 1:12; 3:18 **4:1:** 2 Ti 3:1, 1 Pi 1:20, 2 Pi 2:1, 3:3, 1 Jo 2:18, Ju 18, MAA 9:20, 16:14 **4:1:** 2 Timoti 3:1; 1 Pita 1:20; 2 Pita 2:1; 3:3; 1 Jon 2:18; Jut 1:18; Akar Mogomem 9:20; 16:14 **4:3:** Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4 **4:3:** Jenesis 9:3; Rom 14:6; 1 Korin 8:8; 10:30-31; Kolosi 2:20-21; Hibru 13:4 **4:4:** Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15 **4:4:** Jenesis 1:31; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:20; 1 Korin 10:25; Taitus 1:15

6 Egh ni akar gavgavir kam
Godin gumazamizibar aningiva, ni
Krais Iesusin ingangarir gumazir
aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar
e inigha nighnizir gavgavim an itim,
ko fofozir aghuir ni gin zuiba, da
ni damuti, tuavir kamin ni gavgavir
ekiam iniam.
7 Egh ni eghaghanir kiniba ko
eghaghanir kuraba akirim ragh dagh
asaragh. Egh ni deravira Godin
Arazibar sure damuam.
8 Ni fo, e uan mikarzibar amuti da
gavgavighsi, e ingariva bizir maba
sara damuti en mikarziba gavgav-
igham. Eghti e Godin Arazibar sure
damuti da en ikiti e gavgavigham, da
bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e
datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir
gin iniamimin en akurvagham.
9 Ezi akar kam a bar guizbangira.
Gumazamiziba bar a baraghiva
nighnizir gavgavim an ikiam.*
10 Godin ikia mamaghira itim, a gu-
mazamiziba bar men Akurvazir Gu-
mazim, an nighnizir ekiam kamakin,
gumazamizir nighnizir gavgavim an
itiba a men akuragham. E nighnizir
gavgavim an ikia, bizir e fogha ini-
amiba bagha mizua iti. Kamaghin
amizima, e zurara bar puvira ingari.
11 Ni gumazamiziba akar gavgavir
kam me mikimiva men sure damuti
me dar gin mangi.
12 Marazi nin gara ghaze, ni gu-
mazir igiam. Egh gumazitam kam-
aghin ni mikiman markiam, kar gu-
mazir kinim. Eghti ni nighnizir gav-
gavim itiba bagh ababanimin uabi
atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me
nin arazibar ganiva, nin gin mangam.
Nin arazir aghuibara kara: nin akar
aghuiba, ko nin daroriba, ko nin
arazir igharaz darazigh ifongezim,
ko nighnizir gavgavimin arazim, ko
Godin damazimin zuegha itir arazim.
13 Datirighin tugh mangi ki izamin
dughiam, ni Godin Akinafarimin ak-
abar gan me mikim, egh Godin ak-
abar me mikin, egh dar mingarimin
men sure damu, egh uan gavgavim
isi ingangarir kabar aning.
14 Ni fo, fomira siosin gumazamizir
dapaniba uan dafariba isa nin da-
panim gariki. Ezi dughiar kamin,
Godin akam inigha izir gumazir mam
akamin gun ni mikeme, ezi tuavir
kamin God bizir aghuimin min uan
gavgavim isa ingangarim bagha ni
ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir
kam ataghiraghan marki, ni a sara
Godin ingangarim damuvira iki.
15 Ni uan ingangarir kaba ni de-
ravira dar gan. Egh ni bar uabi isi
ingangarir kam daningiva a damuti
a deragh otogh. Eghti gumazamiz-
iba bar nin ingangarir arazibar gan
fogham, da bar dera.
16 Egh ni bar deragh uan arazibar
ganiva, uaghan ni gumazamizibar
sure gamir ingangarimin gan. Ni ka-
maghin damu gavgavightima, tuavir
kamin God nin akuragh, egh gumaza-
mizir nin akam baraziba uaghan
men akuragham.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir min me damu

1 Ni gumazir aruabar atar pamten
me mikiman marki. Puvati, ni
uan afeziamin min aghumra me
mikimiva me fi. Egh gumazir igiaba,
ni uan aveghbuabagh ami moghin,
deragh me damu.

4:7: 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14 **4:7:** 1 Timoti 1:4; 6:20; 2 Timoti 2:16; 2:23; Hibru 5:14 **4:8:** Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6 **4:8:** Onger Akaba 37:4; Matyu 6:33; Rom 8:28; Kolosi 2:23; 1 Timoti 6:6 **4:9:** 1 Ti 1:15 **4:9:** 1 Timoti 1:15 * **4:9:** E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam? **4:10:** Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4 **4:10:** Onger Akaba 36:6; 1 Korin 4:11-12; 1 Timoti 2:3-4 **4:12:** 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3 **4:12:** 1 Korin 16:11; Taitus 2:7; 2:15; 1 Pita 5:3 **4:14:** Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6 **4:14:** Aposel 6:6; 8:17; 13:3; 19:6; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:6 **4:15:** 1 Ti 5:22 **4:15:** 1 Timoti 5:22 **4:16:** Ap 20:28, Ro 11:14, 1 Ko 9:22, Je 5:20 **4:16:** Aposel 20:28; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Jems 5:20 **5:1:** Wkp 19:32 **5:1:** Ofa Gami 19:32

2 Egh amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

3 Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu.
4 Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godin damazimin damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir kamin, me uan amebam ko afeziamin akurvazim ko ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikarvagham. God arazir kam bar a gifonge.
5 Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamibav zua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko migiava, uabin akurvaghasa an azangsisi.
6 Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir igharazibagh amim, an angamira ikiava, navir averiamin aven, a mati aremegha gifa.
7 Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daningti, me arazir aghuibar amuti, kamaghin gumazamizir igharaziba men gan akar kuraba me mikiman kogham.
8 Ni oragh. Tina uan anababar ganan kogh, egh uaghan uan adarazir ganan koghiva, a guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumazamizir nighnizir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira.
9 Ni amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60plan azenibar tugha ghuavanadiba, ko poroghamir arazim abighizir puvatiziba.*
10 Amizir kabanang, gumazamiziba bar me gifo, me ingangarir aghuibagh ami: me uan boriba deravira men garava, dagheba nguibamin itir gumazamizibagh aniga, Godin adarazir dagariba ruava, gumazamizir osimtiziba itibar akurvagha, uaghan ingangarir aghuir igharazibagh ami. Kamaghin amir amizibara, ni men ziaba osir.†
11 Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir kamin da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti men arazir kam, a men arazir Krais baghavira itim gafiragham.
12 Egh tuavir kamin me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, me fogham, Godin damazimin men arazim ikufi.
13 Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumazamiziba amir arazibar akaba baragha dagh ifongegha, aruava girakirangin me migei. Me uaghan akar e mikiman koghamibav gei.
14 Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir

5:4: Mt 15:4, Ef 6:1-2, 1 Ti 2:3 **5:4:** Matyu 15:4; Efesus 6:1-2; 1 Timoti 2:3 **5:5:** Lu 2:37, 18:1, 18:7, Ap 26:7, 1 Ko 7:32 **5:5:** Luk 2:37; 18:1; 18:7; Aposel 26:7; 1 Korin 7:32 **5:8:** Ais 58:7, Mt 18:17, Ga 6:10, Ta 1:16 **5:8:** Aisaia 58:7; Matyu 18:17; Galesia 6:10; Taitus 1:16 * **5:9:** E fozir puvati, me tizim bagha amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akirigha ghaze, me Godin ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraisin adarazi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi. **5:10:** Hi 13:2 **5:10:** Hibru 13:2 † **5:10:** Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17in gan. Dughiar kamin, men arazimra kara, gumazamiziba izi nin dipenimin otoghti, ni fogh, tuavimin mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Ni Matyu 20:25-28in gan. **5:13:** 2 Te 3:11 **5:13:** 2 Tesalonika 3:11 **5:14:** 1 Ko 7:9 **5:14:** 1 Korin 7:9

odiarir igiaba ua pabar ikiva boriba
bati egh uan paba ko boribar
gan. Egh me kamaghin damuti,
en apaniba men arazir me amibar
ganiva, akar kurabar e mikiman
kogham.
15 Ni fo, amizir kabar maba me tu-
avir aghuim ategha, Satanin gin zui.
16 Egh amizir nighnizir gavgavim
Kraisin ititam, an nguibamin amizir
odiariba uaghan ikiti, amizir kam
uabi men gan. A kamaghin damuti,
siosin gumazamiziba men ganamin
osimtiziba puvatigham. Egh siosin
gumazamiziba, me amizir bar uarira
itibar ganam.

E siosin gumazamizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, e deravira men ganam

17 Siosin gumazamizir dapanir
ingangarir aghuim gamiba, ia ziar
ekiam ko ivezir aghuim me daning.
Bizir kaba faragh da iniamiba, kar
gumazamizir dapaniba, me ingan-
garir dafam gamua Godin akam
akura, egha God ifongezir arazibar
gumazamizibar sure gami.
18 E fo, Godin Akinafarim kam-
aghin migei, "Ia, bulmakau raizin
iniba tuir dughiamin, ia an akam
ikeghiva damisi an anogoroghan
marki." Ezi e fo, "Ingangarir gu-
mazim, a uan ivezim iniam."
19 Eghti tav kamaghin mikim suam,
siosin dapanitam arazir kuram gami,
eghti ni akar kam baraghan marki.
Eghti, gumazamizir pumuning, o
pumuning ko mikezim, an ganigh bar
moghira akar kamra mikimti, ni me
baragh.
20 Eghti gumazamizir dapanitaba
arazir kuram damighti, ni gumaza-
miziba bar men damazimin me
akirigh. Eghti kamaghin igharaz
darazi me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazibar gan

21 Ezi ki Godin damazim ko Krais
Iesusin damazim ko Godin enselbar
damazibar, ki bar deragha kamaghin
ni migei, ni bar deravira ingangarir
ki ni mikemezir kabar amu. Egh
ni ingangarim damuva, ni gumazir
ekiaba ko namakabara me isi uabin
toroghan marki. Ni arazir vamira
gumazamiziba bar, me damu.
22 Egh ni zuamira Godin ingan-
garim damusi gumazitaba amisivisi
dafariba me gisin darighan marki.
Eghti gumazamizir kabar arazir
kuraba, dar osimtizim nin ikian
kogham. Ni ua bagh ganiva, egh
Godin damazimin bar zuegh ikiam.
23 Ni pura dipar kinibar aman
marki. Ni wainin dipar muziarir
taba sara damiti, da nin navimin
akuragham. Eghti arimariar zurara
ni bativir kam, a givagham.
24 Gumazamizir mabar arazir
kuraba, bar azenara itima, me dar
gara ghaze, men araziba bar ikufi.
Ezi mati men arazir kurar kaba
da faragha ghua kotin otifi. Ezi
gumazamizir igharazibar arazir
kuraba da mueghav iti. Egh gin da
aghurighiram.
25 Ezi kamaghira arazir aghuiba
uaghan azenan otivizi, me dar gari.
Ezi arazir aghuir maba zuamira
azenan otivir puvati, da uaghan
mongegh mamaghira ikian kogham.

6

Ingangarir gumazamizir kiniba arazir aghuibara damu

1 Gumazamizir igharazibar apen-
gan itir ingangarir gumazamiziba,
me bar uan gumazamizir ekiar men
gariba deragh me damuva, ziar eki-
aba me daningiva men apengan iki.
Eghti gumazamizir ekiar men gariba,

5:17: 1 Ko 16:18 **5:17:** 1 Korin 16:18 **5:18:** Lo 25:4, Mt 10:10, Lu 10:7, 1 Ko 9:9 **5:18:** Godin Araziba 25:4; Matyu 10:10; Luk 10:7; 1 Korin 9:9 **5:19:** Lo 17:6, 19:15, 2 Ko 13:1 **5:19:** Godin Araziba 17:6; 19:15; 2 Korin 13:1 **5:20:** Lo 13:11, Ga 2:11, 2:14, Ef 5:11, Ta 1:13 **5:20:** Godin Araziba 13:11; Galesia 2:11; 2:14; Efesus 5:11; Taitus 1:13 **5:21:** 1 Ti 6:13, 2 Ti 2:14, 4:1 **5:21:** 1 Timoti 6:13; 2 Timoti 2:14; 4:1 **5:22:** Ap 6:6, 13:3, 1 Ti 4:14, 2 Jo 11 **5:22:** Aposel 6:6; 13:3; 1 Timoti 4:14; 2 Jon 1:11 **6:1:** Ro 2:24, Ef 6:5, Kl 3:22, Ta 2:5, 2:8-9, 1 Pi 2:18 **6:1:** Rom 2:24; Efesus 6:5; Kolosi 3:22; Taitus 2:5; 2:8-9; 1 Pita 2:18

Godɨn ziam ko en suren mɨgɨrɨgɨaba,
akar kurabar dav kɨman kogham.
2 Eghtɨ ingangarir gumazitamɨn
garir gumazir ekiatam a nɨghnɨzir
gavgavim ikɨtɨ, an ingangarir gu-
mazir kam kamaghɨn mɨkɨman
markɨ, a nan mav, kamaghɨn kɨ an
akaba batogham. Puvatɨ, a kamaghɨn
nɨghnɨgh suam, gumazir kam kɨ an
akurvaghsɨ ingangarim damuam, a
nɨghnɨzir gavgavim itima, kɨ bar a
gifonge. Egh nɨghnɨzir kam a damutɨ,
a ingangarir aghuim damuam. Tim-
oti, nɨ gumazamiziba akar kaba me
mɨkɨnɨva men sure damu.

Dagɨabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar avɨribar mɨngarim

3 Tav akar igharizitam ian sure
damuva, kamaghɨn mɨkɨm suam, En
Ekiam Krais Iesusɨn guizɨn akam
ko Godɨn gɨn zuir arazimɨn suren
mɨgɨrɨgɨaba, da guizɨn akaba puvatɨ,
4 gumazim o amizir kam uan
nɨghnɨzibara ifuegha uabɨra uabɨ
fe, egha bizitam gɨfozir puvatɨ. A
nɨghnɨzir kuram ikia, arɨava onga-
nizɨ moghɨn, akabar gumazibagh
afighasa, pura bizir muziariba bagha
akabar uari adoghodosi. Akar ka-
maghɨn amiba, da gumazamizibagh
amima men naviba gumazamizir
igharaziba bagha men derazir pu-
vatɨ, egha uari abɨgha, gumazamiz-
ibar ziabagh asɨghasɨgha, nɨghnɨzir
kurabar igharaz darazigh amua,
5 egha me zurara pura uarir atari.
Ezɨ gumazamizir arazir kabagh
amiba, men nɨghnɨziba derazir pu-
vatɨzɨ me bar onganigha guizɨn akam
gɨfozir puvatɨ. Me ghaze, Godɨn gɨn
zuir arazim, mati biziba isir tuavim.
6 Guizbangɨra, e God e ganɨdir biz-
iba bagh bar akueghɨva, an arazibar
gɨn mangɨtɨ, God bizir aghuir bar
avɨriba e danɨngam.
7 E fo, en amebaba e batezɨ e
nguazir kamɨn otozir dughiamɨn,
e bizitam suiragha izezir puvatɨ.
Egh dughiar e ovegh mangamim, e
uaghan bizitamɨn suiragh mangan
kogham.
8 Kamaghɨn amizɨ e dagheba ko in-
iba ikɨ, suam, “Kabanang, en tughatɨ.”
9 Ezɨ gumazamizir dagɨaba iniasa
bar ifongeziba, Satan me gifara
men nɨghnɨzibagh etui, mati asɨzim
azuazim gupuzɨ moghɨn, men nav-
iba, arazir onganir avɨrir osɨmtɨziba
anɨdibar amusɨ dɨkavtɨ, bizir kam bar
me damu me gasɨghasɨghtɨ me bar
ikuvigham.
10 Ezɨ dagɨabagh ifongezir arazim,
an arazir kurar guar avɨribar
mɨngarim. Gumazamizir maba
dagɨaba baghavɨra ifonge, ezɨ arazir
kam me gamima, me uan nɨghnɨzir
gavgaviba ataghɨrasi. Egha me
osɨmtɨzir kurar ekiam isa, mati
afuzim navim okoregha vongɨn oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti mɨgei

11 Ezɨ no, nɨ Godɨn gumazimra, nɨ
bizir kurar kaba akɨrim ragh dagh
asaragh. Egh nɨ arazir aghuibar
amuva, guizɨn Godɨn Araziba iniva,
nɨghnɨzir gavgavim ikɨva, igharaz
darazigh ifongezir arazim ikɨva,
arazir tugha gavgavigha osɨmtɨziba
bar da ateramim ikɨva, egh gumaz-
ibar asughasughamin arazim ikɨ. Nɨ
arazir kaba bar pamtem dar suiragh
dar gɨn mangɨ.

6:2: Kl 4:1, 1 Ti 4:11, Fm 16 **6:2:** Kolosi 4:1; 1 Timoti 4:11; Filemon 1:16 **6:3:** Ga 1:6-9, 2 Ti 1:13 **6:3:** Galesia 1:6-9; 2 Timoti 1:13 **6:4:** 1 Ko 8:2, 1 Ti 1:4, 1:7, 2 Ti 2:23, Ta 3:9 **6:4:** 1 Korin 8:2; 1 Timoti 1:4; 1:7; 2 Timoti 2:23; Taitus 3:9 **6:5:** 1 Ko 11:16, 2 Ti 3:8, 4:4, Ta 1:11, 1:14, 2 Pi 2:3 **6:5:** 1 Korin 11:16; 2 Timoti 3:8; 4:4; Taitus 1:11; 1:14; 2 Pita 2:3 **6:6:** Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 **6:6:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 15:16; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 4:8; Hibru 13:5 **6:7:** Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15 **6:7:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; Aghuzir Akaba 27:24; Fofozir Gumazim 5:15 **6:8:** Snd 30:8, Hi 13:5 **6:8:** Aghuzir Akaba 30:8; Hibru 13:5 **6:9:** Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1 **6:9:** Aghuzir Akaba 23:4; 28:22; Matyu 13:22; 1 Timoti 1:19; 3:7; Jems 5:1 **6:10:** Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5 **6:10:** Ua Me Ini 23:8; Godɨn Araziba 16:19; Efesus 5:5 **6:11:** 2 Ti 2:22 **6:11:** 2 Timoti 2:22

12 Gumazir nighnizir gavgavim
Kraisin itim, a mati gumazir der-
agha misozimin min, uan nighnizir
gavgavimin aven tugha gavgafi.
Kamaghin amizi ki ni migei, ni uan
nighnizir gavgavimin aven tugh
gavgavighiva, bar deragh misogh.
Fomira ni uan nighnizir gavgavir
Kraisin itimin gun gumazamizir
aviribar damazimin migeima me ni
baraki. Dughiar kamin God ikirimirir
aghuir mamaghira itim iniasa nin
dia. Eghti ni deragh misoghiva,
ikirimirir kamin suigham.
13 Godin biziba bar dagh amizi
da angamira itim, ko Krais Iesus,
gumazir Pontius Pailatin damazimin
deragha bighavira uabin gun
mikemezim, ki aningin damazimin
akar gavgavimin ni migei.
14 Akar gavgavir ni inizir kam,
ni bar deraviram an gin mangi.
Ni migirigiar kuratam, o bizitam
damuan marki, eghti me akar ku-
ratam ni mikiman kogham. Egh ni
bar deragh akar kamin gin mangiva,
en Ekiam Krais Iesus ua izamin
dughiamin tugham.
15 A dughiar God atizimin otogham.
God uabira, gumaziba an ziam fe.
Egha a uabira, biziba bar dar gari da
an apengan iti. A guizbangira Atriv-
ibar Atrivir Ekiam, ko Gumazamizir
Ekiabar Gumazir Ekiam.
16 A uabira oveghan kogham. An
angazangarir ekiamin aven iti, ezi
e an boroghin mangighan kogham.
Tav an ganizir puvati. Eghti gu-
mazitam o amizitam an ganighan
kogham. Kamaghin amizi, e zu-
rara an ziam fam, egh mikim suam,
an gavgavim ikivira ikiam. Bar
guizbangira!

Gumazamizir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumazamizibar akurvagh

17 Gumazamizir dagiar aviriba ikia
nguazir kamin itiba, ni kamaghin
me mikim, me uari uan ziaba fan
marki. Egh me uan bizir pura iku-
viba nighnizir gavgavim dar ikian
marki. Me guizbangira nighnizir gav-
gavim Godra iki. An e damuti, e bar
akongeghasa, a bizir aghuir aviriba e
ganidi.
18 Ni kamaghin me mikimam,
me arazir aghuir aviribar amuva
igharaz darazir akurvagh. Egh me
zurara bizir aviriba gumazamizir
biziba puvatizibar aning. Egh me
uan dagiabagh nighnigh suam, kar
en bizimra puvati. Guizbangira,
me bizir taba isiva igharaz darazir
akurvagh.
19 Egh me kamaghin damuva, me
mati gumazim gin uan dabirabim
bagha bizir aviriba arisi. Egh me
gin iniamin dabirabim uari bagh an-
erkir, egh ikirimirir guizbangira itim
iniam.

Pol migirigiar abuananaba Timoti ganidi

20 Timoti, ni bar deravira ingan-
garir God ni ganingizir kamin gan.
Egh pura akar Godin nighnizimin
gin zuir puvatiziba akirim ragh dagh
asaragh. Egh ni gan fogh, gumaza-
mizir kaba ifara ghaze, e Godin fo-
fozim iti, egha men nighniziba ko
Godin nighniziba uari adosi. Ni gu-
mazamizir kaba bar men saghon iki.

6:12: 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7 **6:12:** 1 Korin 9:25-26; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 4:7 **6:13:** Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5 **6:13:** Jon 5:21; 18:36-37; 19:11; 1 Timoti 5:21; Akar Mogomem 1:5 **6:14:** Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23 **6:14:** Filipai 1:6; 1:10; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 **6:15:** Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16 **6:15:** Godin Araziba 10:17; 1 Timoti 1:11; 1:17; Akar Mogomem 17:14; 19:16 **6:16:** Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25 **6:16:** Ua Me Ini 33:20; Jon 6:46; Filipai 4:20; Jut 1:25 **6:17:** Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9 **6:17:** Onger Akaba 62:10; Mak 10:24; Luk 12:20-21; 1 Tesalonika 1:9 **6:18:** Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5 **6:18:** Rom 12:13; Galesia 6:6; Taitus 3:8; Hibru 13:16; Jems 2:5 **6:19:** Mt 6:19-20 **6:19:** Matyu 6:19-20 **6:20:** 1 Ti 4:6-7, 2 Ti 1:14, 2:14, Ta 1:9, MAA 3:3 **6:20:** 1 Timoti 4:6-7; 2 Timoti 1:14; 2:14; Taitus 1:9; Akar Mogomem 3:3 **6:21:** 1 Ti 1:16, 1:19, 2 Ti 2:18 **6:21:** 1 Timoti 1:16; 1:19; 2 Timoti 2:18

21 Gumazamizir maba fofozir
kamɨn gɨn ghua, egha nɨghnɨzir
gavgavimɨn tuavim ataki.
Godɨn apangkuvim nɨ ko ikɨ.

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti Baghava an Osiri
O
2 Timoti

Akar faragha zuim

Timoti, Pol ko ingarir gumazim. Ezi Pol arazir aghuibar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavimin amirvaghan marki. Egh Krais Iesusin Akar Aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumazamiziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi. Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva, darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itir arazim, ko bar igharaz darazigh ifongezir arazim, ko osimtizir aviriba aterir arazim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, pamten ingar

(Sapta 1--4)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Krais Iesus ko porogh ikiva, ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kamin gun mikimamin ingangarim na ganingi.

2 Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, aningin apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

Pol Timoti migia ghaze, ni Akar Aghuim akunsi aghumsighan marki

3 Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar God ko migia zurara ni ginighnigha God minabi.

4 Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham.

5 Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti.

6 Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei.

7 Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin Duam gavgavim e ganiga, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirimin gari.

8 Kamaghin amizi, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavimin amodoghin

---

1:1: Ef 1:1 **1:1:** Efesus 1:1 **1:2:** Ap 16:1, 1 Ti 1:2 **1:2:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:2 **1:3:** Ap 22:3, 23:1, Ro 1:8-9, Fl 3:5, 1 Te 1:2, 3:10 **1:3:** Aposel 22:3; 23:1; Rom 1:8-9; Filipai 3:5; 1 Tesalonika 1:2; 3:10 **1:5:** Ap 16:1, 1 Ti 1:5, 4:6 **1:5:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:5; 4:6 **1:6:** 1 Te 5:19, 1 Ti 4:14 **1:6:** 1 Tesalonika 5:19; 1 Timoti 4:14 **1:7:** Lu 24:49, Ap 1:8, Ro 8:15 **1:7:** Luk 24:49; Aposel 1:8; Rom 8:15 **1:8:** Ro 1:16, Fl 1:7, Kl 1:24, 1 Ti 2:6 **1:8:** Rom 1:16; Filipai 1:7; Kolosi 1:24; 1 Timoti 2:6

na ko Akar Aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam.

9 God en akuragha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Krais Iesusin ingarimin a en apangkuvigha e gamizima e an gumazamizibar otifi.

10 Ezi datirighin Krais Iesus, a en Akurvazir Gumazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Krais Iesus, ovevemin gavgavim gasighasiki. Ezi an Akar Aghuimin tuavimin, a gumazamiziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo.

11 Ezi God kamaghin ifonge, ki Akar Aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin amizi, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha na misefe.

12 Kamaghin amizima ki osimtizir kaba atera egha aghumsizir puvati. Ki, gumazir nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, ingangarir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira iki mangiva dughiar Krais otoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki aghumsizir puvati.

13 Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun mikimiva gumazamizibar sure damu. Egh ni Krais Iesus ko porogh iki, bar nighnizir gavgavim an ikivira iki, bar uan navim isi igharaz darazir aningiva me gifongegh. Arazir kamin, ni an gun me mikim.

14 Eghti Akar Aghuir God isa nin dafarim gatizim, ni bar deravira an gan. A bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nin akuragham.

15 Ni kamaghin fo, Esian Provinsin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki.

16 Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati.

17 A Romin nguibar ekiamin ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar gin na bato.

18 Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiamin Dughiamin an apangkuvigham. Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh ami.

2

Timoti bar deragh Krais Iesusin midorozir gumazimin iki

1 Nan otarim Timoti, ni zurara Krais Iesusin apangkuvimin amamangatightima, a nin akuraghti ni bar gavgavigham.

2 Ni fo, ki fomira gumazamizir aviribar damazimin akar mabav kemezi, ni da baraki. Ezi akar kabara ni da isiva gumazamizir deravira Godin ingangarim damuamibar aningigh. Eghti gumazamizir kaba, uaghan gumazamizir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam.

3 Ni, Krais Iesusin midorozir gumazir aghuir mamin min, ni e ko osimtizim ateram.

1:9: Ro 8:28, Ef 1:4, 2:8-9, 1 Te 4:7, Ta 3:5, Hi 3:1, 1 Pi 1:20 **1:9:** Rom 8:28; Efesus 1:4; 2:8-9; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 3:5; Hibru 3:1; 1 Pita 1:20 **1:10:** 1 Ko 15:54-57, Kl 1:26, Hi 2:14, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 15:54-57; Kolosi 1:26; Hibru 2:14; 1 Pita 1:20 **1:11:** 1 Ti 2:7 **1:11:** 1 Timoti 2:7 **1:12:** Ef 3:1-2, 1 Ti 6:20, 2 Ti 4:8, 1 Pi 4:19 **1:12:** Efesus 3:1-2; 1 Timoti 6:20; 2 Timoti 4:8; 1 Pita 4:19 **1:13:** 1 Ti 1:10, 4:6, 6:3, 2 Ti 2:2, 3:14, Ta 1:9, 2:1, Hi 10:23 **1:13:** 1 Timoti 1:10; 4:6; 6:3; 2 Timoti 2:2; 3:14; Taitus 1:9; 2:1; Hibru 10:23 **1:14:** Ro 8:11, 1 Ti 6:20 **1:14:** Rom 8:11; 1 Timoti 6:20 **1:16:** 2 Ti 4:16, 4:19 **1:16:** 2 Timoti 4:16; 4:19 **1:18:** Ju 21 **1:18:** Jut 1:21 **2:3:** 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:8, 4:5 **2:3:** 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:8; 4:5 **2:4:** 1 Ko 9:25 **2:4:** 1 Korin 9:25

4 Ni midorozir gumazimin arazim gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir pu. Bar puvati. An garir gumazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami.

5 Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva me gafiragh faragh otivsi, a ivemarimin arazibar gin mangiva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimin arazibar gin mangan koghiva, a bizir aghuitam inighan kogham.

6 Eghti gumazitam o amizitam puvira uan azenimin ingariva an oparіva an ganam, a gumazamizir mabagh itaghiva faragh uan daghebar amam.

7 Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh, eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba bar dagh fogham.

8 Egh ni zurara Krais Iesus ginighnigh. An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi Akar Aghuir kamra, ki an gun migei.

9 Ezi Akar Aghuir kam bangin, gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtiziba na garigha, na isa kalabus gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan kogham.

10 Ki kamaghin ifonge, gumazamizir God ua bagha miseveziba, uaghan Krais Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki gavgavim uan navim ganigava me bagha osimtizir kaba bar ada ateri.

11 Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim an ikiam:

"E Krais ko aremeghiva,
a ko ikirimirir kamin ikiam.
12 Egh e gavgavighvira ikiva
osimtiziba bar a da ater,
egh uaghan a ko atrivimin ingangarim damuam.
E akirim ragh a gasaraghti,
a uaghan akirim ragh e gasaragham.
13 Eghti e an gin mangisi a ko akam akirigh,
egh gin e uan akar kamin gin mangan koghti,
a uan akar an amizimin gin mangivira ikiam.
A uabi uan akam giraghan kogham.
Bar puvati."

Timotin ingangarim God gamima a bar akonge

14 Ni gumazamizibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin damazimin mighighvira me mikim suam, me pura akar muziariba bagh uari adoghodoghan marki. Arazir kam gumazamizibar akuraghan kogham. Arazir kam uaghan gumazamizir orazibagh asighasisi.

15 God nin ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gumazir aghumsizir puvatizimin min ikiva, deravira guizin akam bighvirama a mikim.

16 Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimin gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumazamizibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuiamin iti.

17 Gumazamizir kabanang uan akar kamin gumazamizibar sure

2:5: 1 Ko 9:25-26, 2 Ti 4:8 **2:5:** 1 Korin 9:25-26; 2 Timoti 4:8 **2:6:** 1 Ko 9:7, 9:10 **2:6:** 1 Korin 9:7; 9:10 **2:8:** Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20 **2:8:** Rom 1:3; 2:16; 1 Korin 15:1; 15:4; 15:20 **2:9:** Ap 9:16, 28:31, Ef 3:1, 3:13, Fl 1:7, 1:12-14, Kl 4:3, 4:18 **2:9:** Aposel 9:16; 28:31; Efesus 3:1; 3:13; Filipai 1:7; 1:12-14; Kolosi 4:3; 4:18 **2:10:** 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24 **2:10:** 2 Korin 1:6; Efesus 3:13; Kolosi 1:24 **2:11:** Ro 6:5, 6:8, 2 Ko 4:10-11, 1 Ti 1:15 **2:11:** Rom 6:5; 6:8; 2 Korin 4:10-11; 1 Timoti 1:15 **2:12:** Mt 10:33, Lu 12:9, Ro 8:17, 1 Pi 4:13 **2:12:** Matyu 10:33; Luk 12:9; Rom 8:17; 1 Pita 4:13 **2:13:** Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2 **2:13:** Diboboniba 23:19; Rom 3:3-4; Taitus 1:2 **2:14:** 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9 **2:14:** 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9 **2:15:** 1 Ti 4:6, Ta 2:7-8 **2:15:** 1 Timoti 4:6; Taitus 2:7-8 **2:16:** 1 Ti 4:7, 6:20, Ta 1:14 **2:16:** 1 Timoti 4:7; 6:20; Taitus 1:14 **2:17:** 1 Ti 1:20 **2:17:** 1 Timoti 1:20

gami. Ezi men akar kam, mati duam,
a gumazimin namnam ikia an isiava
anepava a gasighasisi. Men tongin
ikia akar kabav geir gumazimning,
Himeneus ko Filetus.
18 Aning guizin akamin tuavim
ataki, egha kamaghin migei, "E are-
megh ua dikavigha gifa, kamaghin
e gin ua dikavighan kogham." Ezi
me akar kamin gumazamizir mabar
nighnizir gavgavibagh asighasisi.
19 Ezi God mati gumazim dipenimin
ingari moghin, a uan siosin ingarasa
dipenir akinir gavgaviba akunizi da
tugha ikia gavgafi. Egha dipenir
akinir kabar a kamaghin osiri,
"Ekiam bar uan gumazamizibagh
fo." Egha ua kamaghin osiri, "Gu-
mazamizir Ekiamin ziam itiba, me
akirim ragh bar arazir kurabagh
asaragh."
20 E fo, dipenir ekiar mamin ave-
riam, itarir maba iti, me silva ko golin
a dar ingari, egha maba me tememin
dar ingari, egha maba me nguazimin
dar ingari. Maba, me ingangarir
aghuim bagha dar ingari, egha maba,
me ingangarir kiniba bagha dar in-
gari.
21 Kamaghin amizi, gumazitam
o amizitam uan arazir kuraba
ateghiva, Godin damazim zuegham,
a itarir me ingangarir aghuim bagha
amizimin min otogham. A God
baghavira itir gumazimin ikiam,
egh guizbangira uan Ekiamin akur-
vagham. Egh a ingangarir aghuir
guar aviribar amusi ikiam.
22 Kamaghin amizi, ifongiar ku-
rar gumazir igiabar navibar otiviba
ni akirim ragh dagh asaragh. Egh
ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gav-
gavim, ko igharaz darazigh ifongezir
arazim, ko navir amirizimin arazim,
arazir kabanang ni bar pamtem dar
suiragh dar gin mangi. Gumaza-
mizir Godin damazimin zueziba, me
Ekiamin ziam fer gumazamiziba, ezi
ni me ko ikiva arazir kabar amu.
23 Marazi akar onganiba ko akar
kinibagh amua uari adoghodosi. Ezi
ni akirim ragh akar kabagh asaragh.
Ni fo, akar kaba da gumazamizibagh
amima me akabar uari adosi.
24 Godin ingangarir gumazim
igharaz darazi ko uari adoghan
kogham. Puvati, a bar men asugha-
sugh deravira me damuam. Egh men
tisan aghuimin ikiam. Eghti me an
akaba batoghti, an aghumra ikiam.
25 Egh a gumazamizir akaba ba-
toziba men asughasugh me akirmigh
mangivira ikiam. Egh a kamaghin
damuti, God men akuraghti me ti
uan navibagh iraghiva, guizin akam
gifogham.
26 Satan fomira me gifara me
gamizi me an azuazimin aven
ikia egha an ifongiamin gin zui.
Egh me guizin akam gifogh, men
nighnizir aghuariba uamateghtima,
me Satanin azuazim ategh ua
firighiregham.

3

*Dughiar Abuananaba, gumaza-
miziba arazir kurabar amuam*

1 Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar
Abuananaba, osimtizir bar kuraba
otivam.
2 Gumazamiziba vaghvagh uari
baghvira nighnigham, egh me
dagiaba baghiva bar ikuvigham.
Egh me uari uan ziaba fiva, igharaz
darazir gan suam me pura biz-
iba, egh igharaz darazir ziaba

2:19: Nam 16:5, 16:26, Ais 52:11, Nah 1:7, Jo 10:14, 10:27, Ro 8:35, 1 Ko 8:3, 1 Jo 2:19 **2:19:** Diboboniba 16:5; 16:26; Aisaia 52:11; Nahum 1:7; Jon 10:14; 10:27; Rom 8:35; 1 Korin 8:3; 1 Jon 2:19 **2:20:** Ro 9:21, 1 Ko 3:12, 1 Ti 3:15 **2:20:** Rom 9:21; 1 Korin 3:12; 1 Timoti 3:15 **2:21:** 2 Ti 3:17, Ta 3:1 **2:21:** 2 Timoti 3:17; Taitus 3:1 **2:22:** Ap 9:14, 1 Ko 1:2, 1 Ti 1:5, 6:11 **2:22:** Aposel 9:14; 1 Korin 1:2; 1 Timoti 1:5; 6:11 **2:23:** 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:16, Ta 3:9 **2:23:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:16; Taitus 3:9 **2:24:** 1 Ti 3:2-3, Ta 1:7-9, 3:2 **2:24:** 1 Timoti 3:2-3; Taitus 1:7-9; 3:2 **2:25:** Ga 6:1, 1 Ti 2:4, 6:11, Ta 1:1, 1 Pi 3:15 **2:25:** Galesia 6:1; 1 Timoti 2:4; 6:11; Taitus 1:1; 1 Pita 3:15 **3:1:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18 **3:1:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:3; 2 Pita 3:3; 1 Jon 2:18 **3:2:** Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 **3:2:** Rom 1:29-31; 1 Timoti 1:20; 6:4; 2 Pita 2:3; 2:12

gasighasighiva, egh uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir aghuibar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuagham.

3 Egh me namakabagh ifongezir arazim gifoghan kogham. Egh igharaz darazi ko uarir atariva, adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir ghurimin arazziba dikabiniva avegham, egh pura gumazamizibav soghiva me gasighasigham. Egh me arazir aghuibar apanimin ikiam.

4 Egh me pazi uan namakabar amuam. Egh me deraghvira nighnighan kogh, atamra uan nighnizir kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh nighnigh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan inivafizir agorogebar gin mangisi, God gifueghan kogham.

5 Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Me guizbangira akirim ragha Godin gavgavim gasara. Ni gumazir kamaghin amibar saghon iki.

6 Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir aghuiba puvatiziba apezepera, kalabuziabar min me gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avirim gamizi, dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghuavkirima me arazir kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge.

7 Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifongegh, guizin akam gifoghan kogham.

8 Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatizima me nighnizir gavgavim Godin itir puvati.*

9 Eghti men arazir kam bar ekeveghan kogham. Gumazamiziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumazziba fomira Janes ko Jambresin arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani.

Timoti pamtemin Godin akamin suiragh

10 Ezi ni na ko ikiava, nan arazir ki manmaghin gumazamizibar sure gamim, ni a gifo. Nan dabirabir arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, tugha gavgavigha osimtiziba ateri.

11 Ni arazir kurar gumazamiziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguibar ekiar kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti.

12 Bar guizbangira, gumazamizir Krais Iesus ko iki Godin Arazibar gin mangasa ifongeziba, me bar, gumazamiziba pazi me damuam.

13 Eghti gumazamizir kuraba ko ifavarir gumazamiziba, gumazamizir igharazibagh ifar mangivira

3:3: Ta 2:3, 2 Pi 3:3 **3:3:** Taitus 2:3; 2 Pita 3:3 **3:4:** Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 **3:4:** Filipai 3:19; 2 Pita 2:13; Jut 1:4; 1:19 **3:5:** Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5, Ta 1:16 **3:5:** Matyu 7:15; 7:21; Rom 2:19-20; 2 Tesalonika 3:6; 1 Timoti 5:8; 6:5; Taitus 1:16 **3:6:** Mt 23:14, Ta 1:11 **3:6:** Matyu 23:14; Taitus 1:11 **3:8:** Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 **3:8:** Ua Me Ini 7:11; Rom 1:28; 2 Korin 13:5; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 2:25 * **3:8:** Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganganir gumazimningin ziamning. Ni Ua Me Ini 7:22 ko 9:11in gan. **3:10:** Fl 2:22, 1 Ti 4:6 **3:10:** Filipai 2:22; 1 Timoti 4:6 **3:11:** Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10 **3:11:** Onger Akaba 34:19; Aposel 13:14-52; 14:1-20; 2 Korin 1:10 **3:12:** Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 **3:12:** Matyu 16:24; Jon 15:20; 17:14; Aposel 14:22; 1 Tesalonika 3:3 **3:13:** 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 **3:13:** 2 Tesalonika 2:11; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 2:16

ikiam. Eghti Satan uaghan me gifarti,
men araziba bar ikuvigham.
14 Ezi nirara, ni mighviira guizin
akar kamin suiragh, akar ni
inigha nighnizir gavgavim an itim.
Guizbangiira, ni bar deragha e gifo,
e gumazamizir akar kamin nin sure
gamiziba.
15 Egha ni fo, dughiar ni aghirimra
itim, ni faragha Godin Akinafaribar
fofozim ini. Akinafarir kaba da
nighnizir aghuiba ni ganidima, ni
nighnizir gavgavim Krais Iesusin iki
Godin Akurvazim iniam.
16 E fo, Godin Duam uabi, Godin
Akinafarimin aven itir akabagh
amizi da otifi. Ezi akar kam a bar
bizir aghuim, a guizin akamin en
sure gamuava, nighnizir aghuiba
puvatizir gumazamiziba akirava, en
daroriba akirava, egha arazir Godin
damazimin derazibar en sure gami.
17 Kamaghin amizi, e Godin gu-
mazamiziba, akar kaba e gamima e
arazir aghuiba bar ada inigha ingan-
garir aghuibar amuasava ami.

4

Timoti Godin akam akunsi bar gavgavigh

1 Krais Iesus uamategh izi
atrivimin ikiamin dughiam, a en
araziba kotiamin da tuisigham,
gumazamizir ikiaviira itiba ko
ariaghireziba uakan. Kamaghin ki
Godin damazim ko Krais Iesusin
damazimin mighighaviira kamaghin
ni migia ghaze,
2 ni Godin akam akunsi bar
gavgafigh. Gumazamiziba akam
baraghasa ifonge, o a baraghan
aghua, ni zurara Kraisin akam akunsi
pamtem ingar. Egh ni men navibagh
inivsi akar gavgavibar me mikim,
egh me uan arazir kuraba akirsi me
mikimiva, me Godin Arazibar gin
mangisi me mikim. Egh ni asughviira
me damuva deraviira God ifongezir
arazibar men sure damu.
3 E fo, dughiam izitima, gumaza-
miziba ua guizin akam baraghsi
ifueghan kogham. Men kuariba
akar igharaziba baraghsi bar iku-
vigham. Egh me uari bagh tisan
aviriba inighti, me akar me oraghasa
ifongezibar men sure damuam.
4 Kamaghin me guizin akam
akirim ragh a gasaragham. Egh me
pura eghaghanir kinir igharaziba
baragham.
5 Eghti ni uabi, ni zurara de-
raviira nighnigh ikiva osimtiziba ko
mizaziba ater. Egh Akar Aghuim
akurir ingangarim damu. God
gumazamizibar akurvaghamin in-
gangarim ni ganingi. Kamaghin
amizi ni ingangarir kam deraviram
a damu.

Pol ovengamin dughiam roghira ize

6 Ezi ki uabi, nan ovevemin
dughiam roghira ize. Eghti nan
ghuzim mati wainin dipar me God
ganidimin min, abuan irasava ami.
Nan dughiar ki mangamim a roghira
izegha gifa.
7 Ki pamtem ingara Akar Aghuim
deraviram anekuri, mati ivemarir
gumazim pamtem ivemari. Egha
ingangarir God na ganingizim ki
anegifa, mati ivemarir gumazim uan
ivemarim anegifa. Egha ki nighnizir
gavgavir Godin itim, ki pamtem an
suiragha mamaghira iti.

3:14: 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2 **3:14:** 1 Timoti 1:13; 2:2 **3:15:** Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21 **3:15:** Jon 5:39; 1 Pita 1:20-21 **3:16:** Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21 **3:16:** Rom 15:4; 2 Timoti 2:21; 2 Pita 1:20-21 **3:17:** 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21 **3:17:** 1 Timoti 6:11; 2 Timoti 2:21 **4:1:** Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13 **4:1:** Aposel 10:42; Rom 14:9-10; 1 Timoti 5:21; 6:13 **4:2:** Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15 **4:2:** Aposel 20:20; 20:31; 1 Timoti 4:13; 5:20; Taitus 1:13; 2:15 **4:3:** 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6 **4:3:** 1 Timoti 1:10; 4:1; 2 Timoti 1:13; 3:1; 3:6 **4:4:** 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14 **4:4:** 1 Timoti 1:4; 4:7; Taitus 1:14 **4:5:** Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8, 2:3 **4:5:** Aposel 21:8; Efesus 4:11; 2 Timoti 1:8; 2:3 **4:6:** Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14 **4:6:** Filipai 1:23; 2:17; 2 Pita 1:14 **4:7:** 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1 **4:7:** 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:14; 1 Timoti 6:12; Hibru 12:1 **4:8:** 1 Ko 9:24-25, 2 Ti 1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **4:8:** 1 Korin 9:24-25; 2 Timoti 1:12; Jems 1:12; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10

8 Ezi ivezir aghuim na mizuai iti,
mati ivemarir gumazim an ivezir
aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuir
kam a kamakin, God na mikim suam,
ni nan damazimin dera. Ekiam
arazir aghuimra gin mangiva gu-
mazamizibar araziba tuisigham. Egh
Dughiar Krais Otoghamim, a ivezir
aghuir kam na daningam. Egh a
narara daningan kogham. Puvati. A
ivezir aghuir kam isi, gumazamizir a
mizua a uamategh izamin dughiam
gifongeziba, a bar me daningam.

Timoti zuamira Pol bagh izi

9 Ni zuamira na bagh izisi damu.
10 Ni oragh! Demas, a nguazir
kamin biziba bagha bar ifonge, kam-
aghin amizi a na ategha givagha Tesa-
lonikan nguibar ekiamin ghu. Ezi
Kresens Galesian Provinsin ghu, ezi
Taitus Dalmesian Distrighin ghu.
11 Luk uabira na ko iti. Kamaghin
amizima ni Mak batoghiva a inighiva
a ko izi. A gumazir aghuir ingan-
garibar nan akurvazim.
12 Ni fo, ki Tikikus amadazima an
Efesusin nguibamin ghu.
13 Ni izisi, nan azenan azuir ko-
rotiar ruarim inigh izi. Ki Troasin
nguibamin ikia Karpusin dipenimin
anetaki. Egh akinafarir righiziba
sara inigh. Bar bizir ekiam, ni
akinafarir me asizir inibar ingariziba
inigh izi.
14 Aleksander, gumazir ainin biz-
ibar ingarim, a bar paza na gami.
Ekiam gin arazir kurar an amizir
kam ikaragham.
15 Eghti ni uaghan gumazir kam
bagh gan. A bar guizbangira en ak-
abar apanim gami.
16 Ki faragha Kotin tugha akaba
ikarvazima, gumazitam na ko tugha
nan akamin akurazir puvati. Gu-
maziba bar na ataki. Ki God ko
mikimtima, a men arazir kurar kam
ginighnighan kogham.
17 Ezi Ekiam uabi nan boroghin ikia
gavgavim na ganidi. Kamaghin amizi
ki Akar Aghuim bar anekurima,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
me bar a barasi. Ezi ki ovengasava
amima God nan akura, mati a laionin
akamin ua na ini.
18 Ezi Ekiam me na damuamin
arazir kuraba, a nan akuragham.
Egh a deravira na damuva nan aku
uan Nguibar a ikiava atrivimin itimin
mangam. Eghti e zurazurara ziar
ekiam a daning mamaghira ikiam.
Bar guizbangira.
19 Ni nan akam isi, Prisila ko
Akwila, ko Onesiforusin amuirogh-
boribar aning suam, Afeziam ia ko
iki.
20 Erastus Korinin nguibamin
ikiavira iti. Ezi Trofimus areima ki
anetaghizima a Miletusin nguibamin
iti.
21 Ni damu, zuamira na bagh izi. Ni
suighsuightima, amozim ko aminir
orangtizimin dughiam otogham.
Yubulus ko Pudens ko Linus ko
Klodia ko Romin nguibamin itir
Kraisin adarasi, me akam amaga
ghaze, Afeziam ni ko iki.
22 Ekiam nin duam ko iki. Egh an
apangkuvim bar moghira ia ko iki.

4:9: 2 Ti 1:4 **4:9:** 2 Timoti 1:4 **4:10:** 2 Ko 8:23, Ga 2:3, Kl 4:14, Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo 2:15 **4:10:** 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; Kolosi 4:14; Taitus 1:4; Filemon 1:24; 1 Jon 2:15 **4:11:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24 **4:11:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 4:14; Filemon 1:24 **4:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8 **4:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8 **4:13:** Ap 20:6 **4:13:** Aposel 20:6 **4:14:** Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6 **4:14:** Onger Akaba 28:4; 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Aposel 19:33; Rom 2:6; 1 Timoti 1:20; Akar Mogomem 18:6 **4:16:** Ap 7:60, 2 Ti 1:15 **4:16:** Aposel 7:60; 2 Timoti 1:15 **4:17:** Sng 22:21, Dan 6:22, Ap 23:11, 27:23, 2 Pi 2:9 **4:17:** Onger Akaba 22:21; Daniel 6:22; Aposel 23:11; 27:23; 2 Pita 2:9 **4:18:** Sng 121:7, Ro 11:36, Ga 1:5, Hi 13:21 **4:18:** Onger Akaba 121:7; Rom 11:36; Galesia 1:5; Hibru 13:21 **4:19:** Ap 18:2, 2 Ti 1:16-17 **4:19:** Aposel 18:2; 2 Timoti 1:16-17 **4:20:** Ap 19:22, 20:4, 21:29, Ro 16:23 **4:20:** Aposel 19:22; 20:4; 21:29; Rom 16:23

Pol Taitus Bagha Osirizir Akinafarim O Taitus

Akar faragha zuim

Taitus, a Judan gumazim puvati. A Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitus Kritin Arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarir kamin faragha zuir akam kamaghin migei, Kritin gumazamizibar araziba derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba siosin gumazamizir dapanibar otivsi, me bar arazir aghuibar gin mangi. Ezi Pol gin vaghvagh gumazamizibar sure damuasa Taitus migei. Kar gumazir ghuriba ko amizir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimin akar abuananaba kamaghin migei, Taitas gumazamizibar sure damuti, me navir vamiran ikiva, arazir aghuibar igharaz darazir amu. Eghti me akam adaribar amu akaba uariv soghan kogham.

Taitus Kritin Arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1--3)

1 Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Krais Iesusin aposel. God ua bagha misevezir gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, ki gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin Arazibar gin mangam.

2 Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiamin, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim.

3 Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amisevegha akar gavgavim na ganigha, uan akam akurir ingangarim na ganingi.

4 Taitus, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, ni guizbangira nan otarimin min iti. Afeziar Ekiam God ko Krais Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni siosin gumazamizir dapaniba amisefegh

5 Ki kamaghin nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba agivagh, egh ki ni mikemez moghin vaghvagh nguibar ekiabar itir siosbar gumazamizir dapaniba amisiv. Ki kamaghsua Kritin Arighatizimin ni ataki.

6 Siosin gumazamizir dapaniba, me gumazamizir igharazibar damazibar deraghvira iki. Siosin gumazir dapanim amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Eghti men boriba nighnizir gavgavim Kraisin ikiva, gumazamizibar damazibar arazir kurabar amuan marki. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham.

7 E fo, Kraisin adarazir garir gumazamizir dapaniba, me Godin ingangaribar garir gumazamiziba. Kamaghin me deraghvira daru, egh gumazamizibar damazimin deraghvira iki, kamaghin nighnighan kogh suam, me ziar ekiam inisi

1:2: Ro 16:25, Kl 1:27, 2 Ti 1:1, 1:9, 1 Pi 1:20 **1:2:** Rom 16:25; Kolosi 1:27; 2 Timoti 1:1; 1:9; 1 Pita 1:20 **1:3:** Ef 1:9-10, 1 Te 2:4, 1 Ti 1:1, 1:11, 2:3, 2 Ti 1:10, Ta 2:10, 3:4 **1:3:** Efesus 1:9-10; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 1:1; 1:11; 2:3; 2 Timoti 1:10; Taitus 2:10; 3:4 **1:4:** Ro 1:7, 2 Ko 8:23, Ga 2:3, 2 Ti 1:2, 4:10 **1:4:** Rom 1:7; 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; 2 Timoti 1:2; 4:10 **1:6:** 2 Ti 2:24-26 **1:6:** 2 Timoti 2:24-26 **1:6:** 1 Timoti 3:2-7 **1:7:** Wkp 10:9, 1 Ko 4:1, Ef 5:18, 1 Pi 5:2 **1:7:** Ofa Gami 10:9; 1 Korin 4:1; Efesus 5:18; 1 Pita 5:2

me gativagh men ganam. Egh me
zuamiram aningaghan marki. Egh
dipar onganir aviribar aman marki.
Egh me tintinibar gumazamizibav
soghan marki, egh me uari baghvira
dagiar aviriba inisi, nighnighan
marki.
8 Men dipenimin izir gumazamiz-
iba me deraghvira men gan. Egh
arazir aghuiba bar dagh ifongegh,
navir ghurimin araziba dikabiragh.
Me arazir aghuibar amuva, Godin
damazimin zuezir arazibara gintigh.
Egh uan ikirimirim deraviram an
gan.
9 Egh me gumazamizibar sure
damuti, me nighnizir gavgavim
guizin akabar ikiti, da men naviba fiti,
me guizin akar kabar gin mangi. Egh
me uaghan gumazir guizin akaba
batoziba, pamtemin me mikimtima,
me suam, a guizbangira migei. Me
kamaghin damusi, me guizin akar e
men sure gamizim, me an suiragh
gavgafigh.

Kritin Arighatizimin gumazir aviriba ikia gumazamizir mabar nighnizir gavgavibagh asighisisi

10 E fo, Kritin Arighatizimin itir
darasi, me akar aghuiba munasir
gumazamizir aviriba iti. Me pura
akar aviribav gia, gumazamizibar
nighnizibagh ifari. Gumazamizir
kaba men aviriba, me Judaba, me gu-
mazibar mikarzir mogomebar inibar
ghorasa gavgafi. Kamaghin amizi,
ni siosin gumazamizir dapaniba
amisefegh.
11 Gumazamizir kurar kaba arazir
kuram damuva gumazamizibar
biziba ko men dagiaba uari bagh
da iniasa. Kamaghin amizi, me
arazir e damuan koghamibar men
sure gami. Egha arazir kamin me
gumazamizir mabar men adarazi
sara, men nighnizir gavgavibagh
asighasisi. Kamaghin amizi, ni me
mikemeghti me akar katam mikiman
marki.
12 Fomira, Kritin gumazir fofozir
mam, anarira kamaghin mikeme,
"Kritin gumaziba, me zurara ifarir
gumaziba, me gumazir bar kuraba.
Me damasavira nighnigha ikia, egha
ingangaribar amuan bar amira. Me
mati asizir atiaba."
13-14 Akar kam guizbangira. Kam-
aghin amizi, ni men araziba akirsi,
akar bar gavgavimra me mikim, eghti
me nighnizir gavgavim Godin ikiva,
egh Judabar eghaghanir kinir aviriba
baraghan marki, egh guizin akam
munasir gumaziba migeir akar gav-
gaviba baraghan marki.
15 Godin damazimin zuezir gu-
mazamiziba, me ghaze, dagheba
ko biziba uaghan zue, eghti me
da iniam. Ezi gumazamizir Godin
damazimin arazir kurabagh amua,
nighnizir gavgavim Godin itir pu-
vatiziba, men bizitam zueghan
kogham. Men nighniziba ko naviba
Godin damazimin bar mize. Egha
me uan araziba deravira da tuisigha
arazir aghuibar gin mangan aghua.
16 Me kamaghin migia ghaze, "E
God gifo." Ezi men araziba men
akakagha ghaze, me akirim ragha
God gasaragha gifa. God bar me
gifongezir puvati. Me Godin akaba
munasir gumazamiziba, egha me bar
arazir aghuitam damighan kogham.

2

Gumazamizir ghuriba bar deravira arazir God ifongezibar gin mangi

1 Ezi no, ni gumazamizibar sure
damu suam, me arazir guizin akaba
ko zuiba bar dar amu.

1:9: 1 Ti 1:10, 1:15, 2 Ti 1:13, 2:15, 4:3, Ta 2:1 **1:9:** 1 Timoti 1:10; 1:15; 2 Timoti 1:13; 2:15; 4:3; Taitus 2:1 **1:10:** 1 Ti 1:6, 4:7 **1:10:** 1 Timoti 1:6; 4:7 **1:11:** Mt 23:14, Jo 10:12, 1 Ti 6:5, 2 Ti 3:6, 1 Pi 5:2 **1:11:** Matyu 23:14; Jon 10:12; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 3:6; 1 Pita 5:2 **1:13-14:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 4:2-4; Taitus 2:2 **1:15:** Mt 15:11, Lu 11:39-41, Ro 14:14, 14:20, 14:23, 1 Ko 6:12 **1:15:** Matyu 15:11; Luk 11:39-41; Rom 14:14; 14:20; 14:23; 1 Korin 6:12 **1:16:** Ro 1:28, 2 Ti 3:5, 3:8, 1 Jo 1:6, 2:4, Ju 4 **1:16:** Rom 1:28; 2 Timoti 3:5; 3:8; 1 Jon 1:6; 2:4; Jut 1:4 **2:1:** 1 Ti 1:10, 6:3, 2 Ti 1:13, Ta 1:9 **2:1:** 1 Timoti 1:10; 6:3; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:9

2 Egh ni gumazir ghuribar sure
damu suam, me dipar onganir
aviribar ami onganan marki. Me
arazir aghuibar amuti, igharaz
darazi me mikim suam, me bar
dera. Egh me navir ghurimin araziba
dikabin. Me Godin guizin akam
deraviram a gifogh, egh arazir bar
igharaz darazigh ifongezim damu,
tugh gavgavigh osimtiziba bar a da
ater.
3 Egh ni uaghan amizir ghuribar
sure damu suam, me God ifongezir
arazimin daru. Me akar kurabar
igharaz darazi girakirangin me
mikiman marki. Me wainin dipar
onganibar amiti da me ikirarighan
kogham. Me arazir aghuibar amusi,
igharaz darazir sure damu.
4 Egh amizir igiabar sure
damuti, me uan paba ko boribagh
ifongeghamin arazim damu.
5 Eghti amizir igiaba uan navir
ghurimin araziba dikabin, egh
me Godin damazimin bar zuegh
iki. Egh me arazir bar deraviра
uan dipenibar ganamim gifogham.
Egh igharaz darazir akurvaghamin
arazim damu. Egh me vaghvagh uan
pabar apengan iki me baghiviра iki.
Igharaz darazi akar kurabar Godin
akamin mikiman koghsi, amizir
ghuriba amizir igiabar sure damuti,
me navir ghurimin araziba dikabin.

Taitus arazir aghuibar amuti, gumazir igiaba an gin mangam

6 Kamaghira, ni uaghan gumazir
igiabav kim men naviba fiti, me uan
navir ghurimin araziba dikabinam.
7 Arazir ni uabi amiba bar, ni
arazir aghuibara damu, eghti gu-
mazir igiaba nin arazibar gan dar
gintigham. Egh nin ingangarir ni
gumazamizibar sure gamim, ni me
gifaran marki, egh ni dibovir ak-
abav kim ifaghatan marki. Ni zurara
guizin akabagh nighnigh deraviram
akam akun.
8 Eghti en apaniba akar kuratamin
e damighan koghiva, uan nighnizir
kuramin aghumsighsi, kamaghin
ni bar deraviram akabav kimtima,
gumaziba akar kuratamin apighan
kogham.

Ingangarir gumazamiziba bar deraghvira men garir gumazir dapanibar akabar gin mangi

9 Ni kamaghin ingangarir gumaza-
mizibar sure damu, me gumazir
men garibar apengan iki, egh ingan-
garir aghuir men garir gumaziba
ifueghamibar amu. Egh me akar
kurabar men garir gumaziba ikar-
vaghan marki.
10 Egh me, gumazir men garibar
biziba okiman marki. Bizir me amiba
bar, men garir gumaziba dar ganiva
egh me akar e kurir kamin ziam
fam. A God en Akurvazir Gumazimin
akam. Me akar kamin ziam fisi, in-
gangarir gumaziba bar deraviра men
garir gumazibar akabar gin mangiva
arazir aghuim men akakagh.

E Godin Arazimin gintigh egh Kraisin Dughiam mizuamam

11 E fo, Godin apangkuvim azenim
girigha givazi, gumazamiziba bar an
gari. God uan apangkuvir kamin en
akurvasi.
12 God uan apangkuvir kamin
en sure gamua ghaze, e God
aghuazir araziba ataghiraghiva
egh nguazir kamin arazir ifongez-
iba ataghiragham. Egh uaghan
navir ghurimin araziba dikabiniva
egh arazir God ifongezir aghuibar
amuasa, en sure gami. Guizbangira
e nguazir kamin gumazamizibar
tongin iti, ezi God uan apangkuvimin

2:3: 1 Ti 3:11, 2 Ti 2:9-10, 1 Pi 3:3-4 **2:3:** 1 Timoti 3:11; 1 Pita 3:3-4 **2:5:** Ef 5:22, Kl 3:18, 1 Ti 2:11, 6:1, 1 Pi 3:1, 3:5 **2:5:** Efesus 5:22; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11; 6:1; 1 Pita 3:1; 3:5 **2:7:** Ef 6:24, 1 Ti 4:12, 1 Pi 5:3 **2:7:** 1 Timoti 4:12; 1 Pita 5:3 **2:8:** 1 Ti 6:3, 2 Ti 3:14, 1 Pi 2:12, 2:15 **2:8:** 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 3:14; 1 Pita 2:12; 2:15 **2:9:** 1 Ti 6:1-2 **2:9:** 1 Timoti 6:1-2 **2:10:** Mt 5:16, Fl 2:15, Ta 1:3 **2:10:** Matyu 5:16; Filipai 2:15; Taitus 1:3 **2:11:** Jo 1:9, Ro 5:15, 1 Pi 5:12 **2:11:** Jon 1:9; Rom 5:15; 1 Pita 5:12 **2:12:** Ro 6:19, Ef 1:4, Kl 1:22, 1 Te 4:7, 1 Jo 2:16 **2:12:** Rom 6:19; Efesus 1:4; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 4:7; 1 Jon 2:16

tuavimin a ifongezir arazibar gin
mangasa, en sure gami.
13 Dughiar e nguazir kamin itim,
e bizir e damuti e bar akueghamim
bagha mizuai. E Krais Iesusin
angazangarim ko gavgavir ekiam
sara izamin dughiam bagha mizuai.
A en Godin Gavgavim ko en Akur-
vazir Gumazim.
14 Krais kamaghin ifonge, a uam
e inigh en arazir kuraba adangasa.
Eghti e bar zuegh an gumazamizibar
min ikiam. Egh e arazir aghuibar
amusi bar ifongegham. Bizir kam
bagha, a uabi uan mikarzim anigha,
areme.
15 Kamaghin amizi, ni zurara akar
kabara gumazamizibar sure damu.
Egh ni akar kabar gin mangisi men
naviba fi. Egh akaba batozir gu-
mazamizibar arazir kuraba akirsi,
me mikim. Ni akar kaba Godin gav-
gavim sara pamtem me mikim. Ni
pura men ganti, me nin aghuagh ni
iriaghiriaghan marki.

3

E arazir aghuibar amuam

1 Ni Godin gumazamizibav kim
suam, me gavmanba ko atrivibar
apengan iki, egh me men akabar gin
mangi. Egh me zurara ingangarir
aghuibar amusivira iki.
2 Egh me akar kuratam girakirangin
gumazamizibav kiman marki. Me
zurara nimira ikiva, arazir aghuimin
gumazamizibar amu. Me guizin uari
abirir arazim, gumazamiziba bar
men akakagh.
3 Ni fo, e faragha uaghan nighnizir
aghuiba puvati, egha e akaba batosi.
Satan e gifarazima, e Godin tu-
avimin zuir puvati. E inivafizir kam
ifongezir arazibar gintigha nguazir
kamin arazibar gara dar amuasa
naviba dikafi. Egha dar ingangarir
gumazir kinibar min iti. E nighnizir
kuraba ko arazir kurabar igharaz
darazigh amuava igharaz darazir
biziba bagha naviba isiava arui.
Gumazamiziba en apanim gamima,
e uaghan men apanibagh ami.
4 Ezi God, en Akurvazir Gumazim,
a bar e gifongegha en apangkuvigha
arazir aghuimin e gami. Ezi an arazir
kam azenim girizi,
5 an en akura. A en arazir aghuir
e uari amizibagh nighnizir puvati,
egha en akura. Puvati. An apangku-
vimra, an en akura. An e rue, ezi
tuavir kamin a en akura. Dughiar
kamin a uan Duam e ganingizi, an
Duam e gamizi, e an borir bar igiabar
min otifi.
6 Krais Iesus, a Gumazir en Akur-
vazim, an ingangarimin God uan
Duamin gavgavir aviriba bar e ginge.
7 God kamaghin ifonge, Krais en
apangkuvigha e gamizi, e Godin
damazimin gumazamizir aghuibar
otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir
aghuir an e bagha inabaziba iniam.
Kamaghin e ikirimirir aghuir an e
bagha inabazim mizuai iti.
8 E nighnizir gavgavim akar kamin
ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir
gavgavim Godin itir darasi, me arazir
aghuibar amu gavgavigh mamaghira
iki. Kamaghin ni pamtemin bizir
kabav kimasa ki ifonge. Bizir kaba
bar dera, egha bar gumazamizibar
akurvasi.

2:13: 1 Ko 1:7, Fl 3:20, Kl 3:4, Hi 9:28, 1 Jo 3:2 **2:13:** 1 Korin 1:7; Filipai 3:20; Kolosi 3:4; Hibru 9:28; 1 Jon 3:2 **2:14:** Kis 19:5, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Sng 130:8, Ese 37:23, Ga 1:4, 1 Pi 2:9 **2:14:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Onger Akaba 130:8; Esekiel 37:23; Galesia 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Ti 4:12, 2 Ti 4:2 **2:15:** 1 Timoti 4:12; 2 Timoti 4:2 **3:1:** Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14 **3:1:** Rom 13:1-7; Kolosi 1:10; Hibru 13:21; 1 Pita 2:13-14 **3:2:** Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:2:** Efesus 4:2; 4:31; Filipai 4:5; Kolosi 3:12; 2 Timoti 2:24-25 **3:3:** 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:3:** 1 Korin 6:11; Efesus 2:1-2; 5:8; Kolosi 1:21; 1 Pita 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11 **3:4:** 1 Timoti 2:3; Taitus 1:3; 2:11 **3:5:** Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:5:** Jon 3:3-5; Rom 11:6; Efesus 5:26; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 3:21 **3:6:** Jol 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:6:** Joel 2:28; Aposel 2:17-18; 2:33; Rom 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:7:** Rom 3:24; 8:23-24; Galesia 2:16; Taitus 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:8:** 1 Timoti 1:14-15; Taitus 2:14

9 Egh nɨ, gumazamizir Moses
Osirizir Arazibar mɨgɨrɨgɨaba bagha
uari adoziba, nɨ da baraghan markɨ.
Gumazamizir adarir onganiba ko
adoghodoziba bagha bar ifongeziba,
ko uan ovavibar ziaba bagha uari
adoziba, nɨ bar dagh itagh. E fo, akar
kaba arazir aghuibar gɨn mangɨsɨ bar
en akuraghan kogham.
10 Gumazitam o amizitam, a
Kraisɨn adarazir navir vamɨran itir
arazim abɨzir arazim damutɨ, eghtɨ
nɨ an nɨghnɨzim akɨrsɨ mɨgɨrɨgɨatamɨn
a mɨkɨm. Nɨ faragh an mɨkɨmtɨ
an oraghan koghtɨ, nɨ gɨn uam an
mɨkɨmtɨ an uam oraghan koghtɨ, nɨ
bar anetakigh.
11 Nɨ fo, gumazim o amizir kam-
aghɨn amim, an nɨghnɨzim ikuvizɨ
a pazava amir gumazim, egha an
arazir kurabagh ami. Ezɨ an arazir
kurabara, akam a gasa ghaze, a bar
ikufi.

Taitus izɨ Polɨn ganigh

12 Kɨ amɨnir gavgavim ko orangtɨzimɨn
dughiamɨn Nikopolisɨn nguibar
ekiamɨn ikiasa. Kamaghɨn amizɨ,
kɨ Artemas o Tikikus amadaghtɨma
aningɨn tav, nɨ bagh izɨtɨma, nɨ na
bagh Nikopolisɨn nguibar ekiamɨn
izɨsɨ bar gavgafigh.
13 Nɨ gavman osirizir arazibagh
fozir gumazim Senas, ko Apolos
deravɨram aningɨn gan. Bizir aning
inigh mangamiba, nɨ dar aningɨn
akurvagh. Eghtɨ aning tuavimɨn
daruamin dughiamɨn bizitamɨn
oteveghan kogham.
14 Kɨ kamaghɨn ifonge, en gumaza-
miziba, me biziba bar puvatɨzir
gumazamizibar akurvagh, egh pura
uan ikɨrɨmɨrim ko dughiaba maku-
nan markɨ. Eghtɨ me gumazamizir
igharazibar akurvaghamin arazimɨn
fofozim inighɨva an suiragh gav-
gafigh.
15 Gumazamizir na ko itiba, me nɨ
bagha akam amaga ghaze, Afeziam
nɨ ko ikɨ. Nɨ nɨghnɨzir gavgavim
Iesusɨn ikia e gifongezir darasi, nɨ ka-
maghɨn me mɨkɨm suam, Afeziam ia
ko ikɨ. Godɨn apangkuvim bar ia ko
ikɨ.

3:9: 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:9:** 1 Timoti 1:4; 2 Timoti 2:14-16; 2:23; Taitus 1:14 **3:10:** Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10 **3:10:** Matyu 18:15-17; 2 Korin 13:2; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Timoti 3:5; 2 Jon 1:10 **3:11:** Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5 **3:11:** Aposel 13:46; 1 Timoti 6:3-5 **3:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12 **3:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12 **3:13:** Ap 18:24, 1 Ko 3:5-6, 16:12 **3:13:** Aposel 18:24; 1 Korin 3:5-6; 16:12 **3:14:** Mt 7:19, Ro 15:28, Ef 4:28, Fl 1:11, Kl 1:10, Ta 2:14 **3:14:** Matyu 7:19; Efesus 4:28; Filipai 1:11; Kolosi 1:10; Taitus 2:14

Pol Filemon Bagha Osirizir Akinafarim O Filemon

Akar faragha zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibar ekiamin Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimin iti. Egha nguibar kamin Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimin oto.

Ezi dughiar kamin Pol kalabusin ikia, egh mangi Filemonin ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Akinafarir kamin, Pol kamaghin Filemon migei, a uan ingangarir gumazir kinimin ataran marki. A ghaze, datirighin ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimin oto. Filemon uan aveghbuamin min uam a inigh.

Filemonin ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

1 Ki Pol, ki Krais Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam Filemon bagha an osiri.

Filemon, ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami.

2 Ga uaghan, e uan amizim Apia ko e ko Godin ingangarim damuamin midorozir gumazim Arkipus bagha akinafarir kam osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri.

3 E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonin arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

4 Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi.

5 Ki orazi me zurara kamaghin na migei, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagha God minabi.

6 E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, a en nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Krais ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham.

7 Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifongezi, arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha gavgavim nan navim ganidi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightima a guizbangiram an aveghbuamra iki

8-9 Ki kamaghsua, bizir ki ifongezir mam iti, ki Kraisin ziamin ni mikemeghti ni a damuam. Ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, kamaghin ki akar gavgavim ni danighan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Krais Iesusin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti.

10 Ki kamaghsua nin azangsisi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir

---

1:1: Efesus 3:1 **1:2:** Kolosi 4:17; 2 Timoti 2:3 **1:3:** Galesia 1:3 **1:4:** Rom 1:8-9 **1:6:** Filipai 1:9; Kolosi 1:9 **1:7:** 2 Korin 7:4; 7:13 **1:8-9:** Filemon 1:1 **1:10:** 1 Korin 4:15; Kolosi 4:9

dughiamin, Onesimus na bagha ize,
ezi ki an akurazima a nighnizir gav-
gavim Kraisin iti. Egha a guizbangira
mati nan otarim.*
11 A fomira nin akurvaghasa ingan-
garir aghuitam gamizir puvati. A ti
datirighin ingangarir aghuim damu
virara gan akurvagham.†

12 Ezi ki datirighin uam Ones-
imus ni bagha anemadi, nan navim
uaghan a ko zui.
13 Dughiar kam ki Kraisin Akar
Aghuim bangin kalabusin ikia ghaze,
Onesimus nin danganim inigh nan
akurvaghti deragham. Ki kamagh-
sua, a na ko ikiasa ki bar ifonge.
14 Ki kamaghin nighnisi, ni bizir
kam gifueghan koghtima, ki bizir
kam damuan kogham. Kamaghin
ami, Onesimus na ko ikiasa, ki
ni migeir puvati. Bizir tizim ni a
damuasa, ki mighighvira ni gakagho-
nan aghua. Ki kamaghin nighnisi,
ni arazir aghuim nan akurvaghsi ni
damu, kamaghin ni uan ifongiamin
gin mangiva a damu.

15 Guizbangira, Onesimus mong
dughiar otevimin ni ategha saghon
ike. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a
inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa,
kamaghsua a dughiar otevimin nin
saghuiamin ike.
16 Ezi datirighin ni pura ingangarir
gumazir kinimin a ginighnighan
marki. Bar puvati. A pura nin
ingangarir gumazir kinim, egha
datirighin a bar nin aveghbuamra,
ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an
garima a Kraisin anav, ezi ki uan
navim isava a ganingi. Kamaghin ki
fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir
a pura ingangarir gumazir kinim
min ikiava amim gifuegham. Egh
Ekiamin aven ni aveghbuamin min
an ganiva bar a gifuegham.

17 Kamaghin ni nan gara ghaze,
ga uaning inigha Kraisin ingangarim
gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi
moghira, ni ua Onesimus inigh.
18 Ezi a bizir kurar manam ni gami,
o a pura bizitam ini, kamaghin ni an
danganimin, nan ziam atighti, ki da
ikarvagham.
19 Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam
osiri. Egh ki uabi Onesimusin biz-
iba ikarvagham. (Ni fo, ki uabi nin
akurazima, ni navim gira, ezi kar ni
ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam
mikiman aghua.)
20 Nan aveghbuam, ki kamaghin
ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir
aghuir kamin nan akuragh. Ga
Kraisin gumazimningin min iti.
Kamaghin ni nan navim feghti ki bar
akuegham!
21 Ki guizbangira fo, ni nan akamin
gin mangam, egha ki ni bagha
akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni
Onesimus damuamim, a ki damuasa
ni mikemezir arazim bar a gafi-
ragham.
22 Ezi ki akar mam ua iti. Nan
nighnizir gavgavim kara, God ian
azangsiziba baregh, na ateghti, ki ua
ia bagh izam. Eghti ni na bagh uan
dipenimin danganitam akirighti, ki
izi a dakuam.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki

23 Epafras ni bagha akam amaga
ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan
kalabusin iti, egha ga virara Krais
Iesus bangin kalabuziar gumazimn-
ing.

* **1:10:** Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraisin anavin oto. Egha dughiar kamin arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekiar men garim, a midorozir gumazibav kemeghti, me ingangarir gumazir kam isi ter ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham. † **1:11:** Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami." **1:13:** Filipai 2:30 **1:14:** 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **1:16:** 1 Timoti 6:2 **1:17:** 2 Korin 8:23 **1:19:** Galesia 6:11 **1:22:** Filipai 1:25; 2:24 **1:23:** Kolosi 1:7; 4:12 **1:24:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Kolosi 4:10; 4:14; 2 Timoti 4:10-11

24 Na ko ingarir darasi, Mak ko
Aristarkus ko Demas ko Luk, me
uaghan ghaze, Afeziam nɨ ko ikɨ.
25 En Ekiam Krais Iesusɨn apangku-
vim vaghvagh ian duaba ko ikɨ.

Akinafarir Hibrun Gumazamiziba Bagha Zuim o Hibru

Akar faragha zuim

Judabar marazi faragha uan navibagh iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam o amizir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim o amizim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, o Apolos, o Prisila, men tav ti an osiri.

Gumazir maba Kraisin gin zuir gumazamiziba dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi, a ingangarir ekiar God Krais Iesusin aven amizim, gun me migei. Kraisra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi akinafarir kam bizir ekiar pumuning ko mikezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba ini. Ezi arazir kamin God Iesus gamizi, a gumazamizibar akurvaghamin faragha zuir gumazimin oto. (2:10) Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam, egha a Judabar ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba, God bagha ofa gamir arazibar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kamin nedaziba.

Akinafarir kam gumazamizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, a Israelian gumazamizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavimin suiraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan an arazibar gin mangi, egh osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1--2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

1 Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam
inigha izir gumazibagh aningizi, me
en inazir afeziabav keme.
2 Ezi datirighin dughiar kam,
kar dughiar abuananaba, God e
mikimasa uan akam isa uan Otarim
ganingi. God biziba bar da iniasava
Otarir kam amisefe. Otarir kamin
agharimin, God fomira overiam ko
nguazimin ingari.
3 Ezi Otarir kamra Godin angazan-
garim en akagha ghaze, God a bar
dera. Egha uaghan a Godin mirara
gari. An akam bar gavgafi, egha
akar kamra a bar bizibagh amima,
da gavgavighavira iti. Egha an arazir
kuraba gin amadir ingangarim
agivagha, gumazamizibagh amima
me zuegha iti. Egha a gin Godin
Nguibamin ghuavanabogha Pin Tir
Atrivir Ekiamin agharir guvimin
boroghin apera.

Godin Otarim enselbagh afira

4 Afeziam ziam uan Otarim
ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha
enselbar ziabagh afira. Kamaghin

1:2: Sng 2:8, Jo 1:3, Ef 1:10 **1:2:** Onger Akaba 2:8; Jon 1:3; Efesus 1:10 **1:3:** Ap 2:33-34, 2 Ko 4:4, Kl 1:15-17, 1:20, Hi 8:1, MAA 4:11 **1:3:** Aposel 2:33-34; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15-17; 1:20; Hibru 8:1; Akar Mogomem 4:11 **1:4:** Ef 1:21, Fl 2:9-10 **1:4:** Efesus 1:21; Filipai 2:9-10 **1:5:** 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7, 89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5 **1:5:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Onger Akaba 2:7; 89:26-27; Aposel 13:33; Hibru 5:5

amizi, an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti.
5 Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto." O a kamaghin enselin tam mikemezir puvati, "Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan Otarimin min ikiam." Bar puvati.
6 Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamin anemangasa uaghan ghaze:

"Godin enselba bar an apengan ikiva
an ziam fam."

7 God enselbagh nighnigha kamaghin migei, "A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi."
8 Egha Otarim ginighnigha kamaghin migei:

"Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim,
a zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti ni guizin arazimin
uan gumazamizibagh ativagh men ganam.
9 Ni arazir aghuibara ifuegha, egha arazir kuraba bar dar aghua.
Kamagh amizi, God ni amisevegha,
ni ziar ekiam ikiasa
a borem nin dapanim ginge.
A kamaghin ni gamizi
ni bar akonge,
ezi ni bar akongezir bizir kam,
atrivir igharaziba bar me gafira."

10 Egha God uan Otarim kamaghin a migei:

"Ekiam, ni fomira nguazir kamin ingari.
Guizbangira, ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir pin itibar ingari.
11 Bizir kaba bar givagham,
eghti ni ikivira ikiam.
Overiam ko nguazim, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.
12 Ni aning righam,
mati gumazim atuim riki.
Ni aning damighti aning igharagh otogham,
mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi.
Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir puvati.
Nin dughiam givaghan kogham."

13 Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, "Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti me nin dagarimningin apengan ikiam." Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati.
14 Guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi God gumazamizir a ua iniamibar akurvaghasa me amadi, me arui.

2

God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam

1 Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam.
2 Fomira God en inazir afeziabav kimasa, uan akam isa enselbagh aningi, egha kamaghira tuavir kamin

1:6: Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl 1:18, 1 Pi 3:22, MAA 1:5 **1:6:** Godin Araziba 32:43; Rom 8:29; Kolosi 1:18; 1 Pita 3:22; Akar Mogomem 1:5 **1:7:** Sng 104:4 **1:7:** Onger Akaba 104:4 **1:8:** Onger Akaba 45:6-7 **1:9:** Ais 61:1, Ap 4:27, 10:38 **1:9:** Aisaia 61:1; Aposel 4:27; 10:38 **1:10:** Onger Akaba 102:25-27 **1:11:** Ais 34:4, Mt 24:35, 2 Pi 3:7, 3:10 **1:11:** Aisaia 34:4; 2 Pita 3:7; 3:10 **1:13:** Sng 110:1, Mt 22:44, Mk 12:36, Lu 20:42 **1:13:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42 **1:14:** Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7 **1:14:** Onger Akaba 34:7; 91:11; Matyu 18:10; Aposel 12:7; Jems 2:5 **2:2:** Sng 68:17

a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gumazamiziba akar kamin gin zuir puvatigha a batoke, me ivezir kuram iniam. Men arazir kurar me amizibar mirara, me uan ivezir kuram inis.*

3 Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. E akirim ragh Godin akurvazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin ivezim gitagham. Bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghasa mikeme, ezi gumazamiziba an akam baraki. Ezi me kamaghin migia en aka, akar kamnagh a guizbangira.

4 Dughiar kamin, God mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamin gin ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha gumazamizibagh anidi. Ezi arazir kamin a kamaghin en aka, an Otarimin akar kam a bar guizbangira ghu.

Iesus, a uabi en Akurvazir Gumazim

5 E nguazir igiar God gin damighti otivamim ginighnigh fogham, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati.

6 Ezi Godin Akinafarimin aven akar mam kamaghin iti:

"O God! E gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi?
E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni bar puviram e ginighnisi?

7 Ni uabi en ingarigha, e isa enselbar apengan e ati.
Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi, bizir ni ingarizziba bar en apengan iti.

8 Biziba bar moghira ni da isa e gumazamiziba en suemningin apengan da ariki.
Eghti e bar dagh ativagham."

Godin akar kam ghaze, God gumazamizibagh amizi, biziba bar men apengan ikiti me dagh ativagham. Akar kamin mingarim a kamakin, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan da ariki. Ezi e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati.†

9 Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamaghsua, a bar en apangkuvighti, tuavir kamin Iesus gumazamiziba bagh aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimin an enselbar apengan ike. Egha mizazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe.

10 E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba inigh men aku Godin Nguibamin mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghin amizi, a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi mizazir kam Iesus gamima a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimin otogha, tuavim men aka.

* **2:2:** Me Akar Dikirizir Gavgavir God Moses ganingizim migei. Ni Ua Me Ini 19-20in gan. Ua Me Iniamin Akinafarimin akam, enselin migirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Akar Dikirizir Gavgavim enselbar dafarimin Moses ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19in gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25 **2:3:** Matyu 4:17; Mak 1:14; Luk 1:2; Hibru 10:28-29; 12:25 **2:4:** Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:4:** Mak 16:20; Aposel 2:22; 14:3; 1 Korin 2:4; 12:4; 12:7; 12:11; Efesus 1:5; 1:9 **2:5:** Hi 6:5, 2 Pi 3:13 **2:5:** Hibru 6:5; 2 Pita 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3 **2:6:** Jop 7:17; Onger Akaba 144:3 **2:6:** Onger Akaba 8:4-6 **2:8:** Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 **2:8:** Matyu 28:18; 1 Korin 15:25-27; Efesus 1:22

† **2:8:** Akar Onger Akabar Akinafarimin aven itim, a gumazamiziba bar me migei. Ezi gumazir Hibrun Akinafarimin Osirizim, a Iesus ginighnigha ghaze, a gumazimin min otogha gumazamiziba bar men danganim ini. Ezi kamaghin Onger Akabar Akinafarimin, a bizir guizin Iesus batozibav gei. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:9:** Jon 3:16; Rom 5:18; Filipai 2:7-9; 1 Timoti 2:6; 1 Jon 2:2; Akar Mogomem 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 **2:10:** Luk 24:46; Aposel 3:15; Rom 8:29; 11:36; Hibru 5:9; 10:10

Arazir God a gamir kam, a bar dera.
11 E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamizibagh amizi me Godin gumazamizibar min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi, an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, "Nan aveghbuaba ko buaramiziba."
12 Egha a kamaghin God migei:

"Ki uan adarazir tongin iki
nin ziamin gun me mikimam.
Ki gumazamiziba uari akuvamin
danganimin iki
men tongin nin ziam fam."

13 Egha a ua ghaze, "Ki datirighin, God damuasa mikemezir biziba, ki puram a mizuam da bagh gan ikiti God damuasa amir biziba, a mikemezi moghin dar amuam." Egha ua ghaze, "Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti."‡

Iesus en akuraghasa gumazimin min oto

14-15 Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira inivafiziba ko ghuziba iti. Kamaghira Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamaghsua, an aremegh egh arazir kamin a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumazamizibagh amima me ariaghirir gavgavim itim. Gumazamiziba nguazir kamin ikiava ovevemin atiati. Ezi men atiatir kam me ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otogha egha areme.
16 Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamin boriba akurvaghasa a gami.
17 Kamaghin amizi, a uan doziba ko buaramizibar miraram oto. A kamaghsua, a men Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iki, egh Godin akamin gin mangi apangkuvim gumazamizibar ikiva Godin ingangarim damu, egh ingangarir kamin gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Kamaghin a gumazamizibar min oto.
18 Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghori, ezi an osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, Satan gumazamizibagh ifaramin dughiabar, Iesus men akurvaghamin fofozim iti.

Iesusin ziar ekiam, a bar Mosesin ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1--4:13)

Iesusin ziar ekiam, a Mosesin ziar ekiam gafira

1 Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egha an ziamin gun migia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazibar Dapanim.
2 God anemisevegha ingangarir kam a ganingizi, a Godin gumazamiziba bagha ingari. Moses fomira Godin gumazamiziba bagha deravira ingarizi moghira, a ingari.
3 E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar ekiam Iesus

---

2:11: Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26,, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:11:** Matyu 25:40; Mak 3:35; Jon 20:17; Aposel 17:26; Rom 8:29 **2:12:** Sng 22:22 **2:12:** Onger Akaba 22:22 **2:13:** Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 **2:13:** Onger Akaba 18:2; Jon 17:6; 17:9-12 ‡ **2:13:** Iesusin akar kam, a Aisaia 8:17-18in ize. Gumazim o amizir Hibrun Akinafarim Osirizim, en akaghti e fogham, Iesus gumazamizir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumazamiziba God mizuaima a bizibagh ami, ezi Iesus uaghan orarti. **2:14-15:** Jon 1:14; 12:31; Rom 8:3; 8:15; Filipai 2:7; Kolosi 2:15; 2 Timoti 1:7; 1 Jon 3:8; Akar Mogomem 12:10 **2:16:** Ais 41:8-9 **2:16:** Aisaia 41:8-9 **2:17:** Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 **2:17:** Filipai 2:7; Hibru 2:14; 4:15; 5:1-2; 1 Jon 2:2; 4:10 **2:18:** Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 **2:18:** Hibru 4:15-16; 5:2; 7:25 **3:1:** Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 3:14; Hibru 4:14; 5:5; 6:20; 7:26; 8:1; 9:11; 2 Pita 1:10 **3:2:** Nam 12:7 **3:2:** Diboboniba 12:7 **3:3:** Sek 6:12, Mt 16:18 **3:3:** Sekaraia 6:12; Matyu 16:18

ganingi, ezi an ziar ekiam, Mosesin
ziar ekiam gafira.
4 Ezi dipeniba bar, gumaziba dar
ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar
ingari.
5 Moses a Godin ingangarir gu-
mazimin iti, egha Godin akamin gin
ghua Godin gumazamiziba bagha
deravira ingari. A bizibar gun
mikimamin ingangarim iti, akar God
gin a mikimamiba.
6 Ezi Krais a Godin Otarim, a
Godin gumazamizibagh ativagh men
ganam. Egha guizbangira Godin
akamin gin ghua ingangarir kam
deravira a gami. Eghti e atiatingan
koghiva, nighnizir gavgavim ikiva
egh bizir aghuir e iniamiba e dav
zuamam, egh kamaghin damuva, e
uaghan Godin Dipenimin min ikiam.

*Gumazir akaba batoziba, me aghu-
vsazim inian kogham*

7-8 E Godin gumazamiziba, egha
uaghan an dipenimin min iti, kam-
aghin amizi, e Godin Duamin akam
baragham. A kamaghin migei:

"Ia datirighin Godin tiarim baraghiva,
egh ia uan navibar kuman
marki,
mati ian inazir afeziaba
fomira an akaba batogha
orazir puvati.
Me gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikia God damuti a
irasa an akam batosi.
9 God ghaze,
Me danganir kamin ikia
nighnizir gavgavim nan itir
puvatigha,
nan gavgavim tuisigh fo-
foghasa nan azai.
Me garima,
ki 40plan azenibar arazir
aghuiba me bagha dagh ami.
10 Kamaghin amizi, ki bar gumaza-
mizir kabar aningaghegha
ghaze,
'Gumazamizir kabar naviba bar
saghon ikia nan gin zuir pu-
vati.
Me zurara tuavir ki me bagh
atizim gitavirasi.'
11 Ki men aningaghegha bar
guizbangira akar gavgavim
gamua ghaze,
'Me nan aghuvsazir danganimin
aven mangighan kogham.
Bar puvati!' "

12 Kraisin adarasi, ia uari bagh de-
ravira gan, ian tongin tav nighnizir
kuratam an navir averiamin ikiti
a nighnizir gavgavim ategh, akirim
ragh Angamira Itir God gasan marki.
13 Ezi ia kamaghin damuan marki,
ia kamaghin damu, ia zurara dughi-
abar ia vaghvagh Godin gumaza-
mizir igharaziba ko ia, akar aghuim
uari daning uarir akurvagh egh uan
naviba gavgavim dar aning. Kam-
aghin arazir kuram tav gifaraghti,
a Godin gin zuir tuavim ateghan
kogham. Godin Akinafarim ghaze,
"Datirighin," e fo, e datirighin ingan-
garir kam damuam.
14 Ia fo, dughiar e faragha nighnizir
gavgavim Godin itim, en nighnizir
gavgavim bar gavgafi. Egh e uan
nighnizir gavgavibar amuti da gav-
gavigh iki maghira mangi dughiar e
ovengamimin otogham. E kamaghin
damuva, e bar Krais ko poroghiv iki a
ko ingar ikiam.
15 E fo, Godin Akinafarim kam-
aghin migei:

"Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan
marki,
mati ian inazir afeziaba fomira an
akaba batogha
egha orazir puvati."

3:4: Ef 2:10, 3:9, Hi 1:2 **3:4:** Efesus 2:10; 3:9; Hibru 1:2 **3:5:** Nam 12:7 **3:5:** Diboboniba 12:7 **3:6:** Ro 5:2, Ef 2:21-22, Kl 1:23, 1 Ti 3:15, Hi 3:14, 6:11, 1 Pi 2:5 **3:6:** Rom 5:2; Efesus 2:21-22; Kolosi 1:23; 1 Timoti 3:15; Hibru 3:14; 6:11; 1 Pita 2:5 **3:7-8:** Onger Akaba 95:7-11 **3:7-8:** Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 20:2-5 **3:11:** Nam 14:21-23 **3:11:** Diboboniba 14:21-23 **3:14:** Hi 3:6 **3:14:** Hibru 3:6 **3:15:** Sng 95:7-8, Hi 3:7-8 **3:15:** Onger Akaba 95:7-8; Hibru 3:7-8

16 Fomira te Godin tiarim baregha,
an gin zuir puvati, egha an akam
batosi? Kar gumazamizir Moses
inigha Isipin ghueziba, meraram
arazir kam gami.
17 Ezi God 40plan azenibar
ten aningaghe? A gumazamizir
arazir kurabagh amiziba, me gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
ariaghirezir gumaziba, merara, a
men aningaghe.
18 God fomira guizbangira akar
gavgavim akira ghaze, "Me nan aghu-
vsazir danganimin aven mangan
kogham." Akar kam, a te ganingi?
Kar gumazamizir an akam barazir
puvatiziba. A me baghvira migei.
19 Kamaghin e fo, gumazir kaba
me nighnizir gavgavim Godin ikian
aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin
aghuvsazir danganimin aven man-
gan ibura.

4

Godin gumazamiziba aghuvsazim iniam

1 Datirighin, God uaghan e inigh
aghuvsazir danganimin aven man-
gasa akam akiri. Ezi kamaghin ia
uari bagh deravira gan, ian tav atam
akuigh egh danganir kamin aven
mangighan kogham.
2 E Akar Aghuim baraki, mati
fomira Israelia a baraki. Egha Is-
raelia me puram akam a baraki, egha
nighnizir gavgavim an itir puvati.
Ezi bizir kam bagha Akar Aghuir
me oraghizir kam, a men akurazir
puvati.
3 Ezi e gumazamizir nighnizir gav-
gavim Godin itiba, an e ateghtima e
an aghuvsazir danganimin mangam.
A fomira nguibar kam ginighnigha
egha a mikemezir moghira:

"Ki aningaghegha akar gavgavim
akira ghaze,
'Me nan aghuvsazir danganimin
aven mangighan kogham.
Bar puvati!' "

Guizbangira, God Mosesin dughiamin
akar kam migei, ezi e fo, bar fomira
dughiar a nguazir kamin ingarizim,
a nguazir kamin ingarasa nighniziba
a dagh amigha gifa.*
4 Godin Akinafarimin aven akar ote-
vir mam iti, a namba 7in dughiam
migei, "Aruer namba 7in, God garima
an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar
kamin avughse."
5 Ezi migirigiar otevir kamra e
faragha a baraki, a ua migia ghaze,
"Me nan aghuvsazir danganimin
aven mangighan kogham. Bar
puvati!"
6 E kamaghin bizir kam gifo, Godin
aghuvsazir danganir kam a ikiavira
iti, ezi gumazamizitaba an aven
mangam. Ezi gumazamizir faragha
Akar Aghuim baraghiziba, me
nighnizir gavgavim an itir puvati,
kamaghin amizi, me aven ghuezir
puvati.
7 Ezi gumazamizir kabar gin, azenir
aviriba ghua gifa, ezi God uan
akam isa Devit ganingi, ki Godin
Akinafarimin aven itir akar kamin
gun mikemegha gifa. A ghaze:

"Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan
marki."

Devitin dughiamin, God ghaze,

3:16: Lo 1:1-38 **3:16:** Godin Araziba 1:25-38 **3:16:** Diboboniba 14:1-35 **3:17:** Sng 106:26, 1 Ko 10:10, Ju 5 **3:17:** Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:10; Jut 1:5 **3:18:** Lo 1:34-35, Hi 3:11 **3:18:** Godin Araziba 1:34-35; Hibru 3:11 **3:19:** Hi 4:6 **3:19:** Hibru 4:6 **4:1:** Hi 12:15 **4:1:** Hibru 12:15 **4:3:** Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14 **4:3:** Onger Akaba 95:11; Hibru 3:11 * **4:3:** Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin en aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangiram an avughsazir danganim, eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itibarama Nguibar kamin aven mangan. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:4:** Jenesis 2:2; Ua Me Ini 20:11; 31:17 **4:5:** Sng 95:11 **4:5:** Onger Akaba 95:11 **4:7:** Sng 95:7-8 **4:7:** Onger Akaba 95:7-8

"Datirighin," egha kamaghin en aka,
a dughiar igharazim ginaba. Dughiar
a inabazir kam, gumazamiziba an
aghuvsazir danganir kamin aven
mangam.
8 Josua ti fomira aghuvsazim gu-
mazamizibagh aningizi, ezi God gin
dughiar igharazitam ginabaghan
koghai.
9 Kamaghin amizi, e fo, Godin gu-
mazamizibar aghuvsazim a ikivira
ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir
dughiam.
10 E fo, gumazim Godin aghuvsazir
danganimin aven ghua, a uan ingan-
garim agivagha aghuvsi, mati fomira
God uan ingangarim agivaghava
aghuvsi.

11 E kamaghin aghua, me
fomira amizi moghin, gumazi-
tam o amizitam uan akaba ba-
tozir arazimin gin mangi, aremegh
uan aghuvsazir danganimin aven
mangighan kogham. Kamaghin
e aghuvsazir danganimin aven
mangisi pamtemin ingaram.

12 Godin Akam an angamira ikia,
egha pamtemin ingara iti. A bar ghu-
migha, midorozir sabar ghumtizir
pumuning itim gafira. Ezi akar
kam, sabar ghumtizimin min, a bar
gumazimin namnam okoregha bar
aven ghua, duam ko navir averiam
uaning bativi naghin oto, egha
uaghan aghariba uari isasuirazir
naghin, ko agharibar aven itir ovim,
aning uaning bativi naghin oto.
Egha a bar en nighniziba ko en
navir averiabar aven itir ifongiabagh
fogha da tuisisi.
13 Ezi bizir God ingariziba,
tam Godin damazimin modoghan
kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar
kuiaghiregha Godin damazimin bar
azenara ikiam. Eghti Godra arazir e
amiba tuisightima e dar a geghanam.

Iesus Godin Nguibamin ikia, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin min ikia, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin abuir gumazimin min iti

(Sapta 4:14--10:39)

Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanim

14 Ezi e Ofa Gamir Gumazibar
Dapanir mam iti, ezi a bar Godin
Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin
Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir
gavgavir e gun migeir kamin suiragh
gavgavigham.
15 E uari arazir kuraba dikabinamin
gavgaviba puvati. Egh e kam-
aghin nighnighan kogham, Ofa
Gamir Gumazibar Dapanir kam, en
nighnizibagh fogh en kuarkuvighan
kogham. Puvati. Satanin ifavarir
arazir e bativiziba, da uaghan bar a
bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam
gamizir puvati.
16 Kamaghin amizima, e atiatingan
koghiva Godin atrivir dabirabimin
boroghin mangam, Godin apangku-
vim a gizifa. E a bagh mangitima God
en kuarkuvigh en apangkuvigham.
Egh e osimtizitam ikiti an apangku-
vim en akuragham.

5

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, an en akura

1 Ia nighnigh. Ofa gamir gumaz-
ibar dapaniba bar, God vaghvagha
men adarazir tongin me amisefe.

4:8: Lo 31:7, Jos 22:4 **4:8:** Godin Araziba 31:7; Josua 22:4 **4:10:** Stt 2:2, Hi 4:4 **4:10:** Jenesis 2:2; Hibru 4:4 **4:11:** Hi 3:12, 3:18-19 **4:11:** Hibru 3:12; 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:12:** Aisaia 49:2; Jeremaia 23:29; Jon 12:48; Efesus 6:17; Akar Mogomem 1:16; 19:15 **4:13:** Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:13:** Jop 26:6; Onger Akaba 33:13-14; 90:8; Aghuzir Akaba 15:11 **4:14:** Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:14:** Hibru 3:1; 7:26; 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:15:** 2 Korin 5:21; Hibru 2:17; 7:26; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22 **4:16:** Efesus 2:18; 3:12; Hibru 10:19-22

God men mav amisevezima, a gumazamiziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi.
2 Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi.
3 Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi, a gumazamizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangisi ofabar amu.
4 Ezi gumazitam ofa gamir gumazibar dapanimin ikiasa uabi uabi amisevegha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabi an diazima a ingangarir kam ini. Mati God fomira Aronin diazi mokin.
5 Ezi kamaghin, Krais uaghan kamaghiram ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin otozir pu. Puvati, God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto."
6 Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir mam, a ghaze, "Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam."
7 Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uabi uan ifongiam dikabiragha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdiam barasi.*
8 Guizbangira Iesus a Godin Otarim, egha a mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin gin zuir arazim an a gifo.
9-10 Egha a uan ingangarir a damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, "Ni Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin ikiam, egh Melkisedekin min ikiam." Ezi a gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a men Akurvazir Gumazimin oto. Egh a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam.

E borir aghiribar min ikian kogham

11 E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto, ezi e migirigiar aviriba akar kamin iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kamin mingarim ia mikiman ibura.†
12 Ia fomira Kraisin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumazamizibar Godin akam men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba oteveghavira iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba inian firin, ia otem apavira iti.
13 Ezi tina otem apavira iti, an aghirimra iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim gifozir puvati.
14 Ezi dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba

5:2: Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:2:** Hibru 2:18; 4:15 **5:3:** Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 **5:3:** Ofa Gami 9:7; 16:6; Hibru 7:27 **5:4:** Kis 28:1 **5:4:** Ua Me Ini 28:1 **5:5:** Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8 **5:5:** Onger Akaba 2:7; Jon 8:54; Hibru 1:5; 1:8 **5:6:** Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:6:** Onger Akaba 110:4; Hibru 6:20; 7:1; 7:17; 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1 **5:7:** Jon 12:27; 17:1 * **5:7:** Iesus Getsemanin Azenimin ikia, egha osimtizir a bativamim batoghasa God ko migei. Ni Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46in gan. Migirigiar kabar God Iesus a ko migeir migirigiaba baraki. Guizbangira God Iesus ataghizi an areme, egha God ovevem ataghizi an an suirazir puvati. God a gamizi ua mozimin dikavizi, a ziar ekiam a ganigha a gamizi an Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11in gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6 **5:8:** Filipai 2:8; Hibru 3:6 **5:9-10:** Hi 2:10, 5:6, 11:40 **5:9-10:** Hibru 2:10; 5:6; 11:40 **5:11:** Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 **5:11:** Matyu 13:15; Jon 16:12; 2 Pita 3:16 † **5:11:** Ni Hibru sapta 7in gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:1-3; Hibru 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:2 **5:13:** 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:13:** 1 Korin 13:11; Efesus 4:14; 1 Pita 2:2 **5:14:** Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 **5:14:** Aisaia 7:15; Rom 16:19; 1 Korin 2:14-15; Filipai 1:10

tuisisi, arazir manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha me nighnizir dikiriaba iti.

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh God mizuamti, a deraviram e damuam

1-2 E datirighin Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghiragham, migirigiar kaba: navibagh ighegh akirim ragh ovever arazibagh asaraghamin migirigiaba ko, nighnizir gavgavim Godin ikiamin migirigiaba ko, rurir arazimin migirigiaba ko, dafariba gumazibagh isin arizir arazimin migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavibar migirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti me mizaziba iniam, o zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba ateghti, da zurara en nighnizibar ikian kogham. E kamaghin nighnighvira ikiva, mati e dipenir akiniba dughiar aviribar da akuravira iti, egh dipenim asaraghan kogham. E gumazir aruabar min akaba baragh egh dar gin mangam.*

3 God en amamangatightima, e kamaghin damuam.

4-6 Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha, akurvazir aghuir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Me Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kam, a gin izamim dughiamin miseveghirigh azenimin otogham. Kamaghin amizi, gumazim akirim ragh God gasaragh tuavir manatamin izi ua navim giragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati, a uan navir averiamin aven Godin Otarim uam a isa ter ighuvim gafugha, a gurazi gumaziba ua dibovir akabar a migei. Kamaghin amizi, gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghizir kaba, me ua navibagh iraghamin tuaviba puvati.

7 Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam.

8 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba an ikiti, kamaghin nguazim ikuvigham. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

9 Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kabar ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim.

10 God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham.

11 E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamibav zuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham.

12 Ia amirvaghan marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamiram amirvazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

6:1-2: Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14 **6:1-2:** Aposel 8:14-17; 17:31-32; 19:4-5; Rom 2:16; Filipai 3:12-14; Hibru 5:12; 9:14 * **6:1-2:** Rurir guar aviribagh isir arazimin akar kam, a Grighin akamin deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim migeir puvati. A Judabar arazir me gin ghua rua Godin damazimin zuer akam migei. **6:4-6:** Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16 **6:4-6:** Matyu 12:31; Galesia 3:2; Efesus 2:8; Hibru 10:26-27; 10:29; 10:32; 1 Pita 2:3; 2 Pita 2:20-21; 1 Jon 5:16 **6:8:** Stt 3:17-18 **6:8:** Jenesis 3:17-18 **6:10:** Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 **6:10:** Rom 15:25; 2 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:3; 2 Timoti 1:18; Hibru 10:32-34 **6:11:** Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 **6:11:** Kolosi 2:2; Hibru 3:6; 3:14 **6:12:** Hi 10:36

E nighnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

13 God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira.
14 Egha ghaze, "Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, egh nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham."
15 Abraham a mizua zuamiram amirvazir puvati, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

16 Gumazim gavgavim uan akam daningisi, a gumazir a gafirazimin ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam anedueghan kogham.
17 God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkinighan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira.
18 Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, ko Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkinighan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin amizi, e gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan navviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam.
19 Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimin suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimin suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima, an aven ghua inir ekiar me Godin Dipenimin gurazimin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin oto.
20 Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha a Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimin oto, egh a zurara ikivira ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

1 Ia fo, Melkisedeghin kam, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Itimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir 4pla misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam.
2 Ezi Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamin mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.)
3 Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam

---

6:13: Stt 22:16-17 **6:13:** Jenesis 22:16-17 **6:14:** Stt 22:16-17 **6:14:** Jenesis 22:16-17 **6:16:** Kis 22:10-11 **6:16:** Ua Me Ini 22:10-11 **6:17:** Ro 11:29, Hi 11:9 **6:17:** Rom 11:29; Hibru 11:9 **6:18:** Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1 **6:18:** Diboboniba 23:19; 1 Samuel 15:29 **6:19:** Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:19:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12; 16:15; Hibru 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24 **6:20:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12-15; Onger Akaba 110:4; Hibru 3:1; 5:6; 5:10; 7:17; 8:1; 9:24 † **6:20:** Azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazibar dapanim ingangarir ekiar mam iti. An asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangisi Godin Purirpenimin Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangam. Danganir kam, God uabi an aven iti. Ni Ofa Gamir Akinafarim sapta 16, ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gan. E fo, datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamin itimin a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Ni Hibru 4:14 ko 8:2in gan. **7:1:** Jenesis 14:17-20 **7:3:** Sng 110:4 **7:3:** Onger Akaba 110:4

ko an ovever dughiam me da osirizir puvati. A Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti.*

4 Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi.

5 E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelian gumaziba, me uan biziba 10plan pozibar da tuiraghti, Livain gumaziba me da pozitam iniam. Livaiba me uaghan Israelian marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelia uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini.

6 Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuirazi, da 10plan pozibar otozi, Melkisedek a da pozir mam ini. Egha Melkisedek, bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini.

7 E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti.

8 Ezi Livaiba me Israelian 10plan pozibar arizir bizibar akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inizim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam.

9 E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelian 10plan pozibar arighizir bizir akuaba inizim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kamin uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi.

10 Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarzimin aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazibar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

11 Fomira Israelian gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu. Eghti Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmaghsua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiva, Aronin min ikian kogham.

12 Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam.

13 Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim gun mikemezim, an anabar igharazimin gumazim. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati.

14 Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kamin adaraziv kemezir puvati.

15 Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira.

16 Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto, me nguazir kamin arazibar gin ghua an anabam ginighnigha

* **7:3:** Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimin an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimin aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimin ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an ababanim gami. **7:4:** Stt 14:20 **7:4:** Jenesis 14:20 **7:5:** Nam 18:21 **7:5:** Diboboniba 18:21 **7:8:** Hi 5:6, 6:20 **7:8:** Hibru 5:6; 6:20 **7:14:** Stt 49:10, Ais 11:1, Mt 2:6, MAA 5:5 **7:14:** Jenesis 49:10; Aisaia 11:1; Matyu 2:6; Akar Mogomem 5:5

ingangarir kam a ganingizir pu.
Puvati. An ikirimirir aghuimin
gavgavim zurara ikiti bizitam a
gasighasighan kogham. Gavgavir
kam a gamizima a ofa gamir gu-
mazimin oto.
17 E fo, Godin Akinafarim kam-
aghin migia ghaze:

"Ni ofa gamir gumazimin iki mam-
aghira ikiam.
Ni Melkisedeghin min ofa gamir
gumazimin ikiam."

18-19 Kamaghin e fo, arazir ghurir
kam, gavgaviba puvatigha egha a
deragha en akurvazir puvati. Egha
a bizitam gamima a derazir puvati.
Kamaghin amizi, God anegifa. Egha
God datirighin tuavir bar aghuir
mam kui. Tuavir kamra kara, e
bizir aghuir e fogha iniamiba bagha
mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osi-
rizir Arazibagh afira. E tuavir kamin
mangi Godin boroghira mangam.

20 Ezi uaghan, dughiar God
gumazir kam amisevezi an ofa
gamir gumazimin otozim, a pura
anemisevezir puvati. A uabi uan
ziam dibora ghaze, bar guizbangira,
egha anemisefe. Ezi me ofa gamir
gumazir igharaziba amisivasa, gu-
mazitam uan akam gavgavim ganiga
Godin ziam diborozir puvati.
21 God uabi guizbangira mikemezi,
tuavir kamin Iesus ofa gamir
gumazimin oto. God kamaghin
mikeme:

"Ekiam bar guizbangira mikemegha
akar dikirizim gamua ghaze,

'Ni ofa gamir gumazimin iki
mamaghira ikiam,'
egh uan nighnizim giraghan
kogham."

22 Godin akar dikirizir kam kamaghin
en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir
Gavgavir kam deragh an ganiva a
damighti, a guizbangiram otogham.
E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a
bar deragha, Akar Dikirizir Gavgavir
Ghurim gafira.

23 Fomira, gumazir avirim Godin
ofa gamir gumazibar otifi. Egha
me ariaghira, egha uan ingangarim
gamir puvati. Bizir kam bagha, gu-
mazir aviriba ofa gamir gumazibar
otifi.
24 Ezi Iesus angamira ikia mam-
aghira ikiavira iti. Kamaghin a Godin
ofa gamir ingangarim gamua ma-
maghira ikiavira iti. Eghti tav an
min ofa gamir gumazimin otoghan
kogham.
25 An angamira ikia mamaghira
ikia egha gumazamiziba bagha
Godin azangsisi. An ingangarimin tu-
avimin a me inigha Godin boroghira
zui. Kamaghin, datirighin ko zurara,
a men akurvagham.

26 Guizbangira, Ofa Gamir Gumaz-
ibar Dapanir kam e bagha ingara
bar deravira en akurvasi. A God
ifongezir arazibara, dar gin zui. Egha
arazir kuratam an itir puvati. A
Godin damazimin bar zue. Ezi God
a isa uan Nguibam bar pin aneti,
ezi an arazir kurabagh amir gumaza-
mizibar saghon iti.
27 Fomira ofa gamir gumazibar da-
panir igharaziba, me dughiabar zu-
rara ofabagh ami. Me faragha uan
arazir kuraba gin amangasa ofabagh
ami. Egha gin me gumazamizibar
arazir kuraba gin amangasa ofabagh
ami. Ezi Iesus kamaghin amir pu.
Bar puvati. A dughiar bar vamiran,
e bagha uan mikarzim isa ofan min
God ganigha egha aremegha gifa.
28 E fo, me Moses Osirizir Araz-
ibar gin ghua, gumazir gavgaviba

7:17: Sng 110:4, Hi 5:6 **7:17:** Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 **7:18-19:** Rom 8:3; Galesia 2:16; 4:9; Efesus 2:18; Hibru 9:9 **7:21:** Sng 110:4, Hi 5:6 **7:21:** Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 **7:22:** Hi 8:6, 12:24 **7:22:** Hibru 8:6; 12:24 **7:25:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 9:24, 1 Jo 2:1 **7:25:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 9:24; 1 Jon 2:1 **7:26:** Ef 1:20, Hi 3:1, 4:15, 8:1 **7:26:** Efesus 1:20; Hibru 3:1; 4:15; 8:1 **7:27:** Wkp 9:7, Ro 6:10, Hi 5:3, 9:12 **7:27:** Ofa Gami 9:7; Rom 6:10; Hibru 5:3; 9:12 **7:28:** Hi 2:10, 5:1-2, 5:9 **7:28:** Hibru 5:1-2; 5:9

puvatiziba amisevima me ofa gamir gumazibar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha uan Otarim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamin gin otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha an en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimin oto. Egh a iki mamaghira ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, a Godin Nguibamin iti

1 Ezi migirigiar e amizir kam, an mingarim kamakin, e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, a Godin Nguibamin ikia Godin atrivir dabirabimin agharir guvim gaperaghav iti.

2 Egha an Anogoroghezir Danganimin ikia Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin ingangarim gami, danganir kam a guizbangira Godin Purirpenim, dipenir gumaziba ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.

3 E fo, ofa gamir gumazibar dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan min God daningam.

4 Nguazir kamin ofa gamir gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua biziba isava ofan min God ganidi. Kamaghin amizi, Iesus ti nguazimin ikiai, an ofa gamir gumazimin ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti.

5 Ezi me nguazimin ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarimin nedazim ko ababanim gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Purirpenimin ingarasava amima, God kamaghin a migei, "Ni Purirpenimin ingarsi, ni mighsiamin ikia ganizir ababanimra, an gin mangi deragh an ingar."

6 Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, an ingangarim nguazimin itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelia ganigha akar mabar kiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuibar kiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi, Iesus God ko gumazamizibar abuir gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi. Ezi an Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim bar a gafira

7 Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamighan koghai.

8 Egha God uan gumazamizibar arazir kuraba aghurigha kamaghin migei:

"Ki ian Ekiam,
egha ki kamaghin ia migei.
Dughiam a iziti,
ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.
9 Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiam,
ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim,
an an min mangan kogham.
Fomira itir dughiam,
ki uan dafarimin men suigha me inigha Isipin kantri ategha azenan ize,

8:1: Sng 110:1, Ef 1:20, Kl 3:1, Hi 1:3, 3:1, 10:12, 12:2 **8:1:** Onger Akaba 110:1; Efesus 1:20; Kolosi 3:1; Hibru 1:3; 3:1; 10:12; 12:2 **8:3:** Ef 5:2, Hi 5:1, 9:14 **8:3:** Efesus 5:2; Hibru 5:1; 9:14 **8:5:** Kis 25:40, Nam 8:4, Ap 7:44, Kl 2:17, Hi 9:23 **8:5:** Ua Me Ini 25:40; Diboboniba 8:4; Aposel 7:44; Kolosi 2:17; Hibru 9:23 **8:6:** 2 Ko 3:6-9, Hi 7:22, 9:15 **8:6:** 2 Korin 3:6-9; Hibru 7:22; 9:15 **8:7:** Hi 7:11, 7:18 **8:7:** Hibru 7:11; 7:18 **8:8:** Jeremaia 31:31-34

egha ki men pamin min itima
me nan amuimin min iti.
Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki.
10 Ki ian Ekiam, egha ki kamaghin ia migei,
gin izamin dughiam otoghti,
ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
eghti a kamaghin mangam:
Ki uan araziba men nighnizibar arigh,
egh da isi men navir averiabar da osiram.
Egh ki men Godin ikitima
me nan gumazamizibar ikiam.
11 Dughiar kamin gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam,
'Ia Ekiam gifogh.'
Puvati.
Me bar moghira na gifogham,
gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba.
12 Eghti ki men apangkuvigh
men arazir kuraba gin amangiva,
egh ua dagh nighnighan kogham."

13 Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun migia egha maghira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

9

Ofa gamir gumazibar dapaniba fomira asizibar ghuzibar ofabagh ami

1 E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itim, Israelia ganiga Godin ziam fer araziba sara me ganingi. Egha ghaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam.

2 Me Godin Purirpenir mamin ingarizi danganir pumuning an iti. Purirpenir kamin aven itir danganir me faragha aven mangamim, a lamin aghorim ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, "Anogoroghezir Danganim."

3 Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin girakirangin anegura. Ezi inir kamin girakirangin danganir igharazir mam uaghan iti, me kamagh a dibori, "Bar Anogoroghezir Danganim."

4 Ezi danganir kamin aven bizir kaba iti: Pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim, me gol an pogha a noke, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiar kam me gol an poghava a noke. Egha Boksiamin aven me golin miner manan daghem itim a gati. Egha me Aron fomira suirazir asadivir aghorim a gati, asadivir aghorir kam ghuziba an oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Osizirim itimning, me uaghan aning Boksiar kam gati.*

5 Ezi Boksiar kamin asuam, a danganir gumazamizibar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aningin aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanim gamua ghaze, God gumazamiziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham.

6 Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaba bar ofa gamir gumaziba Godin Purirpenimin azenan itir

8:10: Sek 8:8, Hi 10:16 **8:10:** Sekaraia 8:8; Hibru 10:16 **8:11:** Ais 54:13, Jo 6:45, 1 Jo 2:27 **8:11:** Aisaia 54:13; Jon 6:45; 1 Jon 2:27 **8:12:** Ro 11:27, Hi 10:17 **8:12:** Rom 11:27; Hibru 10:17 **9:1:** Kis 26:1-30 **9:1:** Ua Me Ini 26:1-30 **9:2:** Kis 25:23-40, 26:1-30 **9:2:** Ua Me Ini 25:23-40; 26:1-30 **9:3:** Kis 26:31-33 **9:3:** Ua Me Ini 26:31-33 **9:4:** Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 **9:4:** Ua Me Ini 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Diboboniba 17:8-10; Godin Araziba 10:3-5 * **9:4:** Daghem mana, kar God fomira Israelian gumazamizir nguazir kinimin aruizibagh aningizir daghem. Ni Ua Me Ini sapta 16 ko Onger Akaba sapta 78:24in gan. **9:5:** Kis 25:18 **9:5:** Ua Me Ini 25:17-18 **9:6:** Nam 18:2-6 **9:6:** Diboboniba 18:2-6

danganimin aven ghua uan ingan-
garibagh ami.
7 Ezi ofa gamir gumazibar da-
panim uabira Bar Anogoroghezir
Danganimin aven zui. Azeniba
vaghvagha, a dughiar vamiran aven
zui. Egha a purama aven zuir puvati.
An asizibar ghuziba inigha aven
zui. Egha ghuzir kamin a uan arazir
kuraba gin amangasa ofa gamua,
egha gumazamizir deragha nighnizir
puvatizibar arazir kuraba, da gin
amangasa ofabagh ami.
8 Ezi Godin Duam arazir kamin
bizir mam en aka, Godin Purir-
penimin azenan itir danganim
ikiavira itima, ezi tuavir e Bar
Anogoroghezir Danganimin aven
mangamim an en piri.†
9 Godin Purirpenimin eghaghanir
kam, a bizir datirighin e bativamibar
ababanim gami. Purirpenir kamin
aven, me asiziba ko bizir guar bar
avirir aghuiba ofabar min God ganiga
egha an ziam fe. Ezi bizir kaba
bar gumazir Godin ziam febar navir
averiatam akirighan kogham, eghti
me kamaghin fogh suam, me arazir
kuraba pu. Bar puvati.
10 Bizir Godin ofa gamir kaba, da
dagheba apir arazim ko dipaba apir
arazim ko arazir avirir gumazibar
amuti me zueghamin arazimra. Da
inivafizimin bizibara. God ofa gamir
arazir kaba gumazibagh aningizi, me
dar gin zui, eghti God gin bar moghira
bizibar kirighti bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

11 Ezi datirighin Krais otogha gifa,
egha bizir aghuir otivigha givazibar
Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin
iti. A Purirpenir aghuir kamin aven
ghua e bagha ingari. Purirpenir
kam Purirpenir faragha ikezim bar
a gafira. Gumazitam dipenir kam
uan dafarimningin an ingarizir pu-
vati. Bar guizbangira kar nguazir
kamin bizim puvati.
12 Ezi Krais bulmakaun apurim ko
memen ghuzitam inigha egha Bar
Anogoroghezir Danganimin aven
ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim
isa ofa gamigha dughiar vamiran
danganir kamin aven ghu. Egha en
akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara
itim ini.
13 E fo, gumazamiziba Godin
damazimin mizeghtima, ofa gamir
gumaziba memen ghuzim ko bul-
makaun apurimin ghuzim ko bul-
makaun nguzir aborozir bar isizimin
sirim inigh, gumazamizibagh isin a
kavkinam. Me kamaghin damighti,
arazir kam Godin damazimin mizezir
araziba batueghti gumazamiziba ua
zuegham.
14 Ezi Kraisin ghuzim asizibar
ghuzim bar a gafira! Krais arazir
kuratamin osimtizitam an itir pu. Bar
puvati. Godin Duar zurara itimin
gavgavimin, a ofan min uabi isa God
ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim
en inivafizibarama amizi da zuezir
pu. Puvati. A en navir averiamin
aven itir arazir kuraba agivazi, e
kamaghin fo, e Godin damazimin
bar zuegha iti. Kamaghin amizi,
e ua arazir ghurir angamira itir
puvatizir kabar gin mangan kogham,
egh e Godin zurara angamira itimin
ingangarim damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi

9:7: Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27 **9:7:** Ua Me Ini 30:10; Ofa Gami 16:2-34; Hibru 5:3; 7:27 **9:8:** Jo 14:6, Hi 10:19-20 **9:8:** Jon 14:6; Hibru 10:19-20 † **9:8:** Grighin akam deragha akar kaba abigha dar gun mikemezir puvati. **9:9:** Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 **9:9:** Hibru 7:18-19; 10:1-2 **9:10:** Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:10:** Ofa Gami 11:2; 11:25; 15:18; Diboboniba 19:7; 19:11-13; Efesus 2:15; Kolosi 2:16; 2:20 **9:11:** Hi 3:1, 8:2, 10:1 **9:11:** Hibru 3:1; 8:2; 10:1 **9:12:** Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:12:** Hibru 9:26; 10:4; 1 Pita 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:13:** Ofa Gami 16:3; 16:14-16; Diboboniba 19:9; 19:17-19; Hibru 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:14:** Rom 6:13; 6:22; Efesus 5:2; Taitus 2:14; Hibru 6:1; 1 Pita 1:18-19; 1 Jon 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18 **9:15:** Rom 5:6; 1 Timoti 2:5; Hibru 3:1; 7:22; 8:6; 1 Pita 3:18

15 Kraisin ghuzim e gamizima e
Godin damazimin bar zue. Egha
an aremegha gumazamizibagh
ivezegha men arazir kurar me Akar
Dikirizir Gavgavir faragha ikezimin
dughiamin amiziba, da gin amada.
Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir
Gavgavir Igiar kam gavgavim a
ganiga egha an abuir gumazimin iti.
Kamaghin amizi, gumazamizir Godin
dimdiam baregha an gin zuiba, me
God fomira uan boribar aningasa
mikemezir ikirimirir kam iniam. God
kamaghin akam akira ghaze, me
zurazurara ikivira ikiam.

16 Gumazim nighnigh suam, a
gin aremegham, egh suam gumazir
manam an biziba iniam, egh an
akinafarim osirigham. Kar mati
an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti
borim Akar Dikirizir Gavgavir kamin
gin mangi, egh afeziam a ginabazir
biziba iniam. Eghti gumaziba der-
agh fogh suam, afeziam aremegha
gifa, egh me biziba bar an borimin
tegham.

17 E fo, gumazir akam akirizir
kam angamira ikivira ikiti, an Akar
Dikirizir Gavgavim pura iki ingan-
gariba puvatigham. Eghti gumazir
kam aremegham, eghti Akar Dikirizir
Gavgavir kam gavgavim iki daghem
otogham.

18 Ezi kamaghira, me asizim
misoghezi an aremezi, me an ghuzim
inge, egha tuavir kamra Akar
Dikirizir Gavgavir faragha ikezim
gamizima, a gavgafi.

19 Dughiar kamin, Moses faragha
Godin Akar Gavgaviba, bar dar
gun gumazamizibav keme. Akar
kaba, da Moses Osirizir Arazibar
aven iti. Egha a gin bulmakaun
apuribar ghuzim ko memebar
ghuzim inigha dipam sara da vere.
Egha a, isopin temer agharir me
benir aghevimin ikezim, benir kam
me sipsipin arizibar an ingari, Moses
a inigha ghuzim gati. Egha an ane-
sigha temer agharir kamin ghuzir
muziarim inigha Akar Gavgavimin
itir Akinafarim ko gumazamiziba bar
me gisin a kavamadi.

20 Egha a kamaghin migei, "Kar
ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam
gavgavim a daningamim. God Akar
Gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar
Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi."

21 Kamaghira Moses ghuzir
muziarim inigha Godin Purirpenim
ko Godin ziam fer bizibagh isin a
kavamadi.

22 Guizbangira, e ti kamagh mikim
suam, Moses Osirizir Araziba ghaze,
ghuzimra bizibar amighti, da Godin
damazimin bar zuegham. Eghti me
bizitam misuegh an ghuzim inigh
a ingeghan koghti, God gumazamiz-
ibar arazir kuraba gin amadaghan
kogham.

Krais arazir kuraba gin amangasa, uabira uabin ofa gami

23 Ezi bizir Godin Purirpenimin itir
kaba, da pura Godin Nguibamin itir
bizibar ababaniba. Ezi me asizir
ghuziba isa a dagh amima da zuegha
Godin damazimin zue. Eghti Godin
Nguibamin itir bizibar amighti da
guizin zueghsi, ofan bar aghuim iki,
asizibar ofabagh afiragham.

24 E fo, Krais gumaziba uan da-
faribar ingarizir Anogoroghezir
Danganimin aven ghuzir pu, dan-
ganir kam, a pura guizin Godin
Dipenimin ababanim. Puvati. A
guizbangira Godin Nguibamin aven
ghu. Egha datirighin an e bagha
God ko mikimasa, Godin damazimin
tughav ikia en akurvasi.

25 E fo, azeniba bar, Ofa Gamir
Gumazibar Dapanim asizibar ghuz-
iba isa egha Bar Anogoroghezir Dan-

9:17: Ga 3:15 **9:17:** Galesia 3:15 **9:18:** Kis 24:6 **9:18:** Ua Me Ini 24:6 **9:19:** Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7, 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:3-8; Ofa Gami 14:4-7; 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:6-8 **9:20:** Kis 24:8, Mt 26:28 **9:20:** Ua Me Ini 24:8; Matyu 26:28 **9:21:** Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19 **9:21:** Ua Me Ini 29:12; 29:36; Ofa Gami 8:15; 8:19 **9:22:** Wkp 17:11, Ef 1:7 **9:22:** Ofa Gami 17:11; Efesus 1:7 **9:23:** Hi 8:5, 10:1 **9:23:** Hibru 8:5; 10:1 **9:24:** Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1 **9:24:** Rom 8:34; Hibru 6:20; 8:2; 1 Jon 2:1

ganimin aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godin Nguibamin ghugha ofan min uabi uabi isa God ganingi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati.
26 A dughiar aviribar kamaghin damuvira iki, egh a dughiar aviribar mizaziba ini mamaghira ikiam, dughiar God nguazir kamin ingarizimin ikegha iza datirikin. Ezi puvati. Datirighin dughiar abuananamin Krais dughiar bar vamiran nguazimin ize, egha gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min uabira uabi isa God ganingi.
27 Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh egh gin Godin kotiamin otivam.
28 Kamaghira, Krais gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa, dughiar vamiran ofan min uabi isa God ganigha areme. Egh gin a dughiar namba 2in ua izam, egh dughiar kamin an arazir kuraba gin amangisi izan kogham. Puvati. A gumazir a mizua itiba guizbangira men akurvagh me iniam.

10

Ofan me fomira amiba, da arazir kuraba gin amadir puvati

1 Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizin bizir gin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghin garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghin amizi, e fo, gumazamizir Godin boroghin zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi ofan kabar amighti, ofan kaba me akirighti, me deraghviram otoghan kogham. Puvati.
2 Ezi ofan kamaghin garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamirama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, uan navir averiabar aven ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir kuraba iti.
3 Ezi puvati. Azenibar zurara, asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi.
4 Bizir kamin mingarim kamakin: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar puvati.
5 Ezi bizir kam bagha, Krais nguazir kamin izasava amir dughiamin a kamaghin God migia ghaze:

"Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko
bizir ofan min me ni ganidiba,
ni bizir kabagh ifongezir puvatigha
da inian aghua.
Kamaghin ni mikarzir mam na daningasa an ingari.
6 Ofan bar isia mighiriba ko,
arazir kuraba gin amadir ofaba,
da ni gamima ni dar agorogem itir puvati.
7 Ezi ki kamaghin migei,
'God, kira kara.
Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin.
Datirighin ki izegha gifa,
egha nin ifongiamin gin mangasava ami.'"

8 A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghin migei, "Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan

9:26: 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18 **9:26:** 1 Korin 10:11; Galesia 4:4; Hibru 7:27; 9:12; 1 Pita 3:18 **9:27:** Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13 **9:27:** Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 3:20; Aisaia 53:12; 2 Korin 5:10; Filipai 3:20; 2 Timoti 4:8; Akar Mogomem 20:12-13 **9:28:** Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5 **9:28:** Aisaia 53:12; Rom 6:10; Taitus 2:13; 1 Pita 2:24; 2 Pita 3:12; 1 Jon 3:5 **10:1:** Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4 **10:1:** Kolosi 2:17; Hibru 8:5; 9:9-11; 9:23; 10:4 **10:3:** Wkp 16:21, Hi 9:7 **10:3:** Ofa Gami 16:21; Hibru 9:7 **10:4:** Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11 **10:4:** Maika 6:6-7; Hibru 9:13; 10:11 **10:5:** Ais 1:11, Amo 5:21-22 **10:5:** Aisaia 1:11; Amos 5:21-22 **10:5:** Onger Akaba 40:6-8

min ni ganidiba ko, ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua."

9 Egha a gin kamaghin migei, "God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami." Kamaghin amizi God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgaviba puvatigha, gifa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavim ikia ingari.

10 Krais Iesus a Godin ifongiamin gin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kamin an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumazamizibar otifi.

Kraisin ofa, a guizbangira arazir kuraba gin amangam

11 Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadaghan kogham.

12 Ezi Krais arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamin gavgavim ikivira iki ingar mangivira ikiam. A kamaghin amigha givagha, Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti.

13 Egha a, God an apaniba isi an apengan darighamin dughiam bagha mizua iti.

14 A ofan vamira gamua egha tuavir kamin gumazamizir Godin damazimin zueziba, a me akirizi me bar deraviram oto, egh iki mamaghira ikiam.

15 Ezi Godin Duam uaghan bizir kamin gun e mikeme:

16 "Ekiam kamaghin migia ghaze,
'Gin izamin dughiam otoghti,
ki Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
eghti a kamaghin mangam:

Ki uan araziba men nighnizibar arigh,
egh da isi men navir averiabar da osiram.

Egh ki men Godin ikitima
me nan gumazamizibar ikiam.' "

17 Egha gin a ua ghaze:

"Ki men arazir kuraba gin amadagh
ua dagh nighnighan kogham."

18 E kamaghin ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghin uam arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingangariba puvati.

E guizbangira nighnizir gavgavim ikiva egh Godin boroghira mangam

19 Kamaghin amizi, nan adarasi, Iesusin ghuzim en arazir kuraba gin amadagha gifa. Egh tuavir kamin e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangi egh atiatingan kogham.

20 Iesus aremegha ua angamira iti, an e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamin inir ekiar kamin girakirangin ghua danganir kamin aven ghu, inir kam a danganir kamin tiar akamin min guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mikarzimin ovevemra. Eghti

10:10: Jo 17:19, Hi 9:12, 9:28, 13:12 **10:10:** Jon 17:19; Hibru 9:12; 9:28; 13:12 **10:11:** Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4 **10:11:** Ua Me Ini 29:38; Diboboniba 28:3; Hibru 7:27; 10:4 **10:12:** Kl 3:1, Hi 1:3 **10:12:** Kolosi 3:1; Hibru 1:3 **10:12:** Onger Akaba 110:1 **10:13:** Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3 **10:13:** Aposel 2:35; 1 Korin 15:25 **10:16:** Jer 31:33, Hi 8:10 **10:16:** Jeremaia 31:33; Hibru 8:10 **10:17:** Jer 31:34, Hi 8:12 **10:17:** Jeremaia 31:34; Hibru 8:12 **10:19:** Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:19:** Rom 5:2; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 4:16; 9:8 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi 9:3, 9:8 **10:20:** Matyu 27:51; Jon 10:9; 14:6; Hibru 9:3; 9:8

e tuavir kamin danganir kamin aven mangam.*

21 E Ofa Gamir Gumazibar Dapanim iti, ezi a Godin gumazamiziba bar men gara me gatifa.

22 A uan ghuzim isa en navir averiaba dav kinizi an e akirizi, e kamaghin fo, e arazir kuraba puvatigha Godin damazimin bar zue. Egha a dipar bar dikiriamin en mikarziba rue. Kamaghin amizi, ifavarir arazir en navir averiabar itiba, e bar ada ateghiva, okam nighnighan kogh nighnizir gavgavim Godin iki, egh an boroghin mangam.

23 E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram. Kamaghin amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun migia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Egh e uan nighnizir gavgavimin suiragh bar gavgavigham.

24 E vaghvagh Godin gumazamizir igharazibagh nighnighiva, me damuti men naviba dikavti, me igharaz darazigh ifuegh, arazir aghuibar me damuam.

25 Ezi e Godin gumazamiziba, e uari akuvir arazim ataghiraghan kogham, mati gumazamizir maba ami mokin. Kamaghin marki. E fo, Dughiar Ekiam Gumazamiziba Tuisighamim, a roghira izi. Kamaghin amizi, e vaghvagh pamtem ingariva, igharaz darazir akurvagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

26 Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghin ua ofa damuamin tuavir igharaziba puvatigham.

27 Ezi bizir e damuamin mam kamaghin iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin apanibar isi me gasighasigham.

28 E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuagham, eghti gumazir pumuning o pumuning ko mikezim ganigh egh an gun mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh.

29 Ia manmaghin gumazir akirim ragha Godin Otarim gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a bar osimtizir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Arazziba batoghezimin ivezir kuram, bar a gafiragham. Kraisin ghuzim Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimin oto. Egha datirighin gumazir kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi.

30 Ezi e fo, God kamaghin mikeme, "Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir

* **10:20:** Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganim. Fomira ofa gamir gumazibar dapanimra danganir kamin an an aven zui. Ezi datirighin Iesus amizir ingangarimin, e bar moghira Godin boroghin mangam. Kamaghin amizi, me Iesusin mikarzim abighizi a ter ighuvimin ovengezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganimin itiar akam itim tongira bighiaghirigha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38in gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:21:** Hibru 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:22:** Ofa Gami 8:30; Esekiel 36:25; Efesus 3:12; 5:26; Hibru 9:14; Jems 1:6; 1 Jon 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:23:** 1 Tesalonika 5:24; 2 Tesalonika 3:3; Hibru 4:14; 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5, Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:25:** Rom 13:11; Filipai 4:5; Hibru 3:13; 2 Pita 3:9-11; 3:14 **10:26:** Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:26:** Diboboniba 15:30; Hibru 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 **10:27:** Ais 26:11, Hi 12:29 **10:27:** Aisaia 26:11; Hibru 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:28:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1 **10:29:** Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:29:** Ua Me Ini 24:8; 1 Korin 11:29; Efesus 4:30; Hibru 12:25 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:30:** Godin Araziba 32:35-36; Onger Akaba 50:4; 135:14; Rom 12:19

kuraba me daningam." Egha ua kamaghin migei, "Ekiam uabi uan gumazamizibar araziba tuisigham."
31 Kamaghin, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangiram atiatingam.

E nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham

32 Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamin me osimtizir ekiaba ia garizima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puvati.
33 Ezi dughiar maba me gumazamizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti.
34 Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuva deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuziba, pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti.
35 Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh, egh bizir kinimin min puram a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam.
36 Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, tuivigh gavgavigh iki.
37 Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

"Dughiar bar ovezimin
gumazir izamim,
a izam.
A bar zuamira izegham.
38 Ezi nan damazimin derazir gumaziba,
me nighnizir gavgavim nan iki,
kamaghin me angamira
ikivira ikiam.
Eghti men tav uan nighnizir gavgavim ategh
akirim ragh na gasaraghti,
ki a gakueghan kogham."

39 Ezi eia, e gumazamizir akirim ragh God gasaragh ovengamiba pu. Bar puvati. E nighnizir gavgavim Godin iki ikirimirir aghuarir zurara itim iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godin ikiva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11--13)

Nighnizir gavgavimin mingarim

1 Nighnizir gavgavimin arazim a kamakin. E guizbangira kamaghin fo, bizir aghuir God e daningasa mikemezi e zuai itiba, e guizbangira da iniam. Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatiziba, da guizbangira gin otivam.
2 Gumazir fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God me gakuegha, gumazir aghuiba me garisi.
3 E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamin overiam ko

10:31: Lu 12:5 **10:31:** Luk 12:5 **10:32:** Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:32:** Galesia 3:4; Filipai 1:29-30; Kolosi 2:1; Hibru 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:33:** 1 Korin 4:9; Filipai 1:7; 4:14; 1 Tesalonika 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2 **10:34:** Matyu 6:20; 19:21; 19:29; Luk 12:38; Aposel 5:41; Filipai 1:7; Jems 1:2 **10:35:** Mt 5:12, 10:32 **10:35:** Matyu 5:12; 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:36:** Luk 21:19; Galesia 6:9; Kolosi 3:24; Hibru 9:15; 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9 **10:37:** 2 Pita 3:9 **10:37:** Habakuk 2:3-4 **10:38:** Ro 1:17, Ga 3:11 **10:38:** Rom 1:17; Galesia 3:11 **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **10:39:** 1 Tesalonika 5:9; 2 Tesalonika 2:14; 2 Pita 2:20-21 **11:1:** Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7 **11:1:** Rom 8:24-25; 2 Korin 4:18; 5:7 **11:3:** Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5 **11:3:** Jenesis 1:1; Onger Akaba 33:6; 33:9; Jon 1:3; 2 Pita 3:5

nguazim ingarizi da otifi. Ezi kamaghin, e garir biziba, God bizir e ganighan koghamiba, bar dar ingari.

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavim Godin iti

4 Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha Godin ofa gami. An ofa Godin damazim bar deragha, Keinin ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a migia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kam, datirighin an akamin gun e migiavira iti.

5 Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buria, an apizir Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akinafarim ghaze, God tighar Enok iniamin dughiamin, an araziba bar Godin damazimin derazi an a bagha bar akonge.

6 Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamin gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God a iti. Egh a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God deravira gumazamizir a buribagh ami.

7 Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a nighnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamin ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimin aven ghuezi, bizitam me gasighasizir puvatizi, me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gavgavir kam, a nguazimin itir gumazamizir igharaziba bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir kamin a migia ghaze, a nan damazimin bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghira me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godin iti

8 Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui.

9 A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamin apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimin gumazim. A Purirpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop uaghan uan purirpenibagh apiaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anekiri.

10 Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia nguibar ekiar gavgavigha itir kamin ganasa mizua iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha, egha uabi an ingari.*

11 Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham.

11:4: Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12 **11:4:** Jenesis 4:3-10; Hibru 12:24; 1 Jon 3:12 **11:5:** Stt 5:21-24 **11:5:** Jenesis 5:21-24 **11:7:** Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20 **11:7:** Jenesis 6:13-22; 7:1; Rom 3:22; 4:13; 1 Pita 3:20 **11:8:** Stt 12:1-5, Ap 7:2-4 **11:8:** Jenesis 12:1-5; Aposel 7:2-4 **11:9:** Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17 **11:9:** Jenesis 12:8; 13:3; 13:18; 18:1; 18:9; 26:3; 35:12; 35:27; Hibru 6:17 **11:10:** Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10 **11:10:** Hibru 3:4; 13:14; Akar Mogomem 21:2; 21:10 * **11:10:** Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh. **11:11:** Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:11:** Jenesis 17:19; 18:11-14; 21:2; Rom 4:21; Hibru 10:23

Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, "God na migia ghaze, 'Ni boritam batam,' egha akam kiri. Ki fo, God guizbangira mikeme."

12 Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha an ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

13 Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, "E nguazir kamin ikia, mati kantrin igharazimin gumazamiziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kamin iti."

14 E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin migia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam.

15 Egha me nguazir tegha izezir kamra bagha nighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai.

16 Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamra. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze, "Ni en God." Ezi, God men akar mikemezir kamin aghumsighizir puvati.

17-18 Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, "Aisakrama nin ovavir boriba otivam." Egha dughiar God Abrahamin nighnizir gavgavim tuisighamimin, a kamaghin Abraham migei, "Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daningigh." Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami.

19 Abraham kamaghin nighnisi, "Aisak aremeghti, God uam a damighti a ua dikavigham." Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozimin a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

20 Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso ginighnigha akam akira ghaze, God gin izamin dughiabar, deravira gua damuam.

21 Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning migia ghaze, God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe.

22 Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim God ikia, egha dughiar an ovengamimin a kamaghin migia ghaze, Israelia gin kantri Isip ategh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

23 Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam

11:12: Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19 **11:12:** Jenesis 15:5; 22:17; 32:12; Godin Araziba 10:22; Rom 4:18-19 **11:13:** Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11 **11:13:** Jenesis 23:4; 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; 1 Pita 2:11 **11:16:** Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap 7:32, Fl 3:20, Hi 13:14 **11:16:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Mak 12:26; Aposel 7:32; Filipai 3:20; Hibru 13:14 **11:17-18:** Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22 **11:17-18:** Jenesis 21:12; 22:1-14; Rom 9:7; Jems 2:21-22 **11:19:** Ro 4:17-21 **11:20:** Stt 27:27-29, 27:39-40 **11:20:** Jenesis 27:27-29; 27:39-40 **11:21:** Stt 47:31-48:20 **11:22:** Stt 50:24-25, Kis 13:19 **11:22:** Jenesis 50:24-25; Ua Me Ini 13:19 **11:23:** Kis 1:22, 2:2, Ap 7:20 **11:23:** Ua Me Ini 1:22; 2:2; Aposel 7:20

batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi, aning iakinir 3plan a modo.
24 Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, me kamaghin a diponan an aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati.
25 A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin gumazamiziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge.
26 A ghaze, a Krais, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi.†
27 Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamin atiatir puvati. Guizbangira, e gumazamiziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha a bar gavgavigha iti.
28 Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirasa, Israelia akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar ada aghefegh. Dughiar kamin Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamin God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

29 Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.
30 Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.
31 Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God gumazamizir an akam batogheziba me soghezi, a me ko aremezir puvati.
32 Ki nighnizir gavgavimin eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighin akar manam uam an gun ia mikimam? Ki ti Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit, Samuel ko Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanibar amuamin dughiaba puvati.
33 Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko misogha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir

11:24: Kis 2:10-12 **11:24:** Ua Me Ini 2:10-12 **11:26:** Hi 10:34-35, 13:13 **11:26:** Hibru 10:34-35; 13:13 † **11:26:** Migirigiar otevir kam, "Krais," an mingarim kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim." Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumazamiziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsizim ini, egha Godin ingangarim damu, egh Israelian akurvagham, God gumazamizir kaba me amisevezi, me Kraisin min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamin, Krais Iesus otozir puvati. Ezi Moses amizir ingangarir kam, mati a Kraisin ziamrama aghumsizim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 **11:27:** Ua Me Ini 2:15; 10:28-29; 12:37; 12:51; 14:13; Rom 1:20; 1 Timoti 1:17; Hibru 11:1 **11:28:** Kis 12:21-30 **11:28:** Ua Me Ini 12:21-30 **11:29:** Kis 14:21-31 **11:29:** Ua Me Ini 14:21-31 **11:30:** Jos 6:12-21 **11:30:** Josua 6:12-21 **11:31:** Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25 **11:31:** Josua 2:1-21; 6:22-25; Jems 2:25 **11:32:** Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11 **11:32:** Gumazir Dapaniba 4:6--5:31; Gumazir Dapaniba 6:11--8:32; Gumazir Dapaniba 11:1--12:7; Gumazir Dapaniba 13:2--16:31; 1 Samuel 1:1--31:13 **11:33:** Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:33:** Gumazir Dapaniba 14:5-6; 1 Samuel 17:34-35; 2 Samuel 7:11; Daniel 6:1-27

aghuim gamua, egha me bizir God me daniingasa akam akiriziba ini. Egha me laionbar akaba dukumi.

34 Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me misoghasava amima, me men are. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim ini. Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, igharaz darazir modorozir gumazibar agintigha me misogha me abini.

35 Ezi gumazir ariaghirezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, men mikarzibagh asighasigha ghuav iti, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghti me me ateghti me mangam. Ezi me uan apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozimin dikavigh ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kamin ikirimirim bar a gafiragham. Kamaghin amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire.

36 Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me migia, me fozorogha senbar me ikia, me isa kalabusin me ariki.

37 Apaniba dagiabar marazigh inifi. Ezi marasi, apaniba soba inigha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsipin iniba ko memen iniba, me inibar min da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami.

38 Nighnizir gavgavimin itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kamin gumaziba arazir aghuibar me damuan firin, me men ikufi. Kamaghin amizi, me tintinibar ghua, gumazamiziba puvatizir danganiba ko mighsiabar puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven itir mozibar aven iti.

39 Gumazamizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimin da ini. Egha me nguazimin itir dughiamin, me bizir aghuir God me daniingasa akam akiriziba me da inizir puvati.

40 Me tizim bagha da inizir puvati? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12

E Iesusin ganiva, egh nighnizir gavgavimin an ikiam

1 Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuariamin min e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavimin arazim en akakasi. Kamaghin amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiziba, e bar ada ataghiragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir ekiar God e bagha atizir kamin ivemaram.

2 E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimin mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviram otogham. Iesus fo, a bar deravira Godin akamin

11:34: Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30 **11:34:** Gumazir Dapaniba 15:8; 15:15; 1 Atriviba 19:3; 2 Atriviba 20:7; Daniel 3:1-30 **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25 **11:35:** 1 Atriviba 17:17-24; 2 Atriviba 4:25-37 **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:36:** 1 Atriviba 22:26-27; 2 Eghaghaniba 18:25-26; Jeremaia 20:2; 37:15; 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:37:** 1 Atriviba 21:13; 2 Atriviba 1:8; 2 Eghaghaniba 24:21; Aposel 7:58; 14:19 **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9 **11:38:** 1 Atriviba 18:4; 19:9 **11:40:** Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **11:40:** Hibru 5:9; 7:22; 8:6; Akar Mogomem 6:11 **12:1:** Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1 **12:1:** Rom 7:21; 12:12; 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:13-14; Hibru 10:36; 1 Pita 2:1 **12:2:** Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi 1:11, 3:22 **12:2:** Filipai 2:8; Hibru 1:3; 1:13; 1 Pita 1:11; 3:22

gin mangi egh a gin bar deravira
ikiva bar akuegh mamaghira ikiam.
Egha a bizir kam ginighnigha gav-
gavigha ikia osimtiziba atera ter
ighuvimin ovenge. Gumazamiziba
kamaghin nighnigha ghaze, gumazir
ter ighuvimin ovengezim, a bar
gumazir arazir kurabagh amim,
egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus
aghumsizim ginighnizir puvatigha,
egha areme. Egha datirighin a Godin
agharir guvimin atrivir dabirabimin
aperaghav iti.

God e akirmighasa osimtiziba e ganidi

3 Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh.
Gumazir arazir kurabagh amiba
fomira bar puvira Iesusin apanim
gami. Ezi a bar tugha gavgafi. Ia bizir
kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi
amirvaghan marki, egh uan nighnizir
gavgavim ataghiraghan marki.
4 Guizbangira, ia arazir ku-
ram abinasa midorozim gami, ezi
midorozir kamin ian tav ovegha
ghuzitam irezir puvati.
5-6 God gavgavim ian navibar
aningasa, ia ganingizir migirigiaba,
ia ti da bakinighnighiz, o? A ia dibora
ghaze, ia an boribara, egha ghaze:

"Nan boriba, ia fo,
gumazamizir Ekiam ifongeziba
a me akirmisi.
A gumazitam inigh uan borimin
min a diponiva,
egh uaghan a fozorogham.
Kamaghin amizi, Ekiam ni akirsi
bizitam ni damighti,
ni kamaghin nighnighan marki,
kar pura bizim.
Egh ni uaghan osiman
marki."

7 Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin
amamangatighti a ia akirmigh.
Osimtizim ia batoghti ia kamaghin
fogh, mati afeziam uan boribagh
amir arazimra, God uaghan ia gami.
Borir manatam itima an afeziam ti
anekirimizir pu? Puvati.
8 God uan boriba bar da akirmisi.
A ia akirmighan koghti, ia fogh, ia
guizbangirama an boriba puvati. Ia
pura tuavimin otivizir boriba.
9 Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar
nguazimin itiba, e akirmizima e men
ziaba fe. Kamaghin amizi, en duabar
Afeziam, e bar guizbangira an apen-
gan ikiva egh angamira ikivira ikiam.
10 En afeziar nguazimin itiba,
dughiar bar otevibar me ifongezi
moghin en araziba akirmisi. Ezi
God kamaghin nighnisi, e guizin an
damazimin zueghavira itir arazimra
inigh an miraram otogham. Kam-
aghin amizi, an en akurvaghasa e
akirmisi.
11 Afeziam e akirmighasa osimtizim
e ganingizi, e ghaze, osimtizir kam
bar e itarazima e ikia bar akongezir
puvati. Egha en navir averiaba bar
oseme. Eghti an e akirigh givaghti,
dagher aghuir en otivamibara kara:
e Godin damazimin arazir aghuibara
damuam, eghti en navir averiaba
amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

12 Eghti ian aghariba gavgaviba pu-
vatigh egh amiragh ikiti, ia da fegh
ingangarim damu. Eghti ian sueba
aremegh pura ikiti,
13 ia da inigh tuavir aghuimin
daruvira iki. Ia kamaghin damuti ian
sueba bar ikuvighan kogham. Puvati,
da ua deragham.

12:3: Jo 15:20, Ga 6:9 **12:3:** Jon 15:20; Galesia 6:9 **12:4:** 1 Ko 10:13, Hi 10:32-34 **12:4:** 1 Korin 10:13 **12:5-6:** Jop 5:17, Snd 3:11-12 **12:5-6:** Jop 5:17; Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:19 **12:7:** Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:7:** Godin Araziba 8:5; 2 Samuel 7:14; Aghuzir Akaba 13:24; 23:13 **12:8:** Sng 73:15, 1 Pi 5:9 **12:9:** Sav 12:7, Ais 42:5 **12:9:** Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 42:5 **12:10:** Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16 **12:10:** Ofa Gami 11:44; 1 Pita 1:15-16 **12:11:** Je 3:17-18 **12:11:** Jems 3:17-18 **12:12:** Ais 35:2 **12:13:** Snd 4:26, Ga 6:1 **12:13:** Aghuzir Akaba 4:26; Galesia 6:1 **12:14:** Sng 34:14, Ro 12:18, 2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22 **12:14:** Onger Akaba 34:14; Rom 12:18; 2 Korin 7:1; Efesus 5:5; 2 Timoti 2:22

14 Ia, gumazamiziba bar me
ko, dabirabir aghuim damuva,
navir amirizimin arazim baghiva
mighighvira ingar aghariba kinkin.
Egh ia uari isi God daningisi, Godin
damazimin zuezir arazim bagh
mighighvira ingar. Gumazir Godin
damazimin zuezir araziba pu-
vatizim, an Ekiamin ganan kogham.
15 Ia bar deraghvira uari bagh
gan, ian tav irigh egh ua Godin
apangkuvir kam ataghiraghan
marki. Eghti ian tav ua temer ovizir
misozimin min otogh osimtiziba
Kraisin adarazir aningan marki.
16 Egh ian tav poroghamiba uari
bakia uari ko akuir arazim damuan
marki. Egh tav Iso fomira amizi
moghin, akirim ragh God gasan
marki. An Aisakin otarir ivariam,
egh bizir aghuir aviriba iniam firin, a
dagher otevir vamira bagha pura uan
bizir aghuiba bar da isa uan dozimin
agharim gati.
17 Ia fo, a gin uamategha uan
afeziamin bizir aghuir kaba iniasa
migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir
aghuiba iniasa zurarama aziava,
egha a navim gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalemin otogha gifa

18 Ia uan dafaribar suighamin
biziba ia da bativizir puvati, mati
Israelia fomirama ami. Me iza
Sainain Mighsiamin boroghin ikia,
egha maburan avim ko mitarmer bar
pizimin gara aminir bar gavgavim ko,
19 sighamin ararem baragha gu-
mazir mamin tiarim barasi. Gu-
mazamiziba tiarir kam baragha bar
atiatigha kamaghin Moses migei, "E
uam oraghan aghua."
20 Ia fo, God Akar Gavgavim me
ganingizi, me bar an atiatigha a
baraghan aghua. Akar kam kam-
aghin migei, "Gumazitam o asizitam
mighsiar kamin mangi puram an
suiragham, eghti ia dagiaba isi a
ginivightima an aremegh."
21 Ezi bizir me ganizir kam me
bar an atiatingi, ezi Moses uaghan
atiatigha ghaze, "Ki uaghan bar ati-
atigha egha puvira nisi."
22 Ia bizir kamaghin garitam ba-
tozir pu. Puvati. Ia Saionin Mighsiam
ko Godin zurara itimin nguibar
ekiamin otogha gifa, kar Jerusalemin
nguibar Godin Nguibamin itim. Egha
ia tausen tausenpla enselba batifi,
me uari akuvagha bar akuegha iti.
23 Ia Godin borir ivariabar iviriar
ekiam batogha gifa, kar Godin
Nguibamin itir Akinafarimin ziaba
osirigha givazir darasi. Ia Godin kam
batogha gifa, a gumazamiziba bar
men araziba tuisighamin Jas. Ia, gu-
mazir fomira Godin damazimin bar
deragha egha aremegha, deraviram
otiviziba, ia men duaba batifi.*
24 Ia Iesusra bato, an abuir gumazir
God ko en tighin itim, egha Akar
Dikirizir Gavgavir Igiam gami. Egha
ia Iesusin ghuzimin otifi, a fomira
Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam
gavgavim a daningasa a kavkini. Ezi
ghuzir kamra akar aghuim e mikiri,

12:15: Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12 **12:15:** Godin Araziba 29:18; Aposel 8:23; 2 Korin 6:1; Galesia 5:4; Hibru 3:12 **12:16:** Stt 25:29-34 **12:16:** Jenesis 25:29-34 **12:17:** Stt 27:30-40 **12:17:** Jenesis 27:30-40 **12:18:** Ro 6:14, 2 Ti 1:7 **12:18:** Ua Me Ini 19:16-22; 20:18-21; Godin Araziba 4:11-12; 5:22-27 **12:20:** Kis 19:12-13 **12:20:** Ua Me Ini 19:12-13 **12:21:** Kis 19:16, Lo 9:19 **12:21:** Ua Me Ini 19:16; Godin Araziba 9:19 **12:22:** Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10 **12:22:** Onger Akaba 68:17; Galesia 4:26; Filipai 3:20; Akar Mogomem 5:11; 21:2; 21:10 **12:23:** Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4 **12:23:** Luk 10:20; Filipai 4:3; Hibru 11:40; Akar Mogomem 13:8; 14:4 * **12:23:** E fo, Iesus, a Godin borir ivariam. Ni Hibru 1:6in gan. Gumazir Hibrun akinafarim osirizim, dughiar aviribar kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15in gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamin bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16in gan. Akinafarir kam osirizir gumazim kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumazamizibar aningasa egha me dibora ghaze, "Me Godin borir ivariaba." **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2 **12:24:** Jenesis 4:10; Hibru 8:6; 10:22; 11:4; 1 Pita 1:2

fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin an amir Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzimin akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

25 Ia deraghvira gan, egh ia uan kuaribav kumigh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamin God Akar Gavgavim gumazamizibagh aningi. Ezi me an akam baraghan aghua, egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. God datirighin uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati.

26 Fomira itir dughiamin, Godin akam nguazim gamizi mikimkizim an oto. Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, "Ki ua nguazim damighti mikimkizim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam uaghara kamaghiram aning damigham."

27 God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam ginobaghti mikimkizim aning batoghtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongan koghamiba, darara ikivira ikiam.

28-29 Bizibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham. Kamaghin amizi, e danganir kam bagh a minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin amizi, e an atiatingiva an apengan iki, egh a minabiva a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

1 Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezi mokin.

2 Nguibar igharazibar gumaziba ian bighan izamin dughiabar, ia me inigh uan dipenibar mangisi okinighnighan marki. Ia fo, fomira gumazamizir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari.

3 Ia Godin gumazamizir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kamin ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuam.

4 Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko amizim uaningin ikia poroghamimningin otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti God gin ivezir kuram isi, gumazamizir uari bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gumazamizibar aningam.

5 Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ia kamaghin nighnigh, bizir ia itiba, da ian tughatizir puvati. Ia fo, God kamaghin e mikemegha gifa:

12:25: Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29 **12:25:** Ua Me Ini 20:22; Hibru 2:1-3; 3:17; 10:26-29 **12:26:** Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6 **12:26:** Ua Me Ini 19:18; Onger Akaba 68:8; Hagai 2:6 **12:27:** Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1 **12:27:** Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 21:1 **12:28-29:** Godin Araziba 4:24; 9:3; Onger Akaba 50:3; Aisaia 33:14; Hibru 10:27 **13:1:** Jo 13:34, 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:1:** Jon 13:34; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:11; 4:7; 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:2:** Jenesis 18:1-8; 19:1-3; Matyu 25:35; Rom 12:13; 1 Timoti 3:2; 1 Pita 4:9 **13:3:** Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:3:** Matyu 25:36; Rom 12:15; 1 Korin 12:26; Kolosi 4:18; Hibru 10:34; 1 Pita 3:8 **13:4:** 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:4:** 1 Korin 6:9; Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; Kolosi 3:5-6; Akar Mogomem 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8 **13:5:** Godin Araziba 31:6-8; Josua 1:5; Matyu 6:25; 6:34; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 6:8

"Ki ia ateghti
bizitam paza ia damuan kogham.
Bar puvati.
Guizbangira, ki ia ateghan kogham."

6 Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam:

"Ekiam nan Akurvazir Gumazim,
na ko itima
ki atiatir puvati.
Ki fo,
gumazamiziba arazitamin na damighan kogham."

E Iesusin gin mangisi aghumsighan kogham

7 Ia uan siosin gumazamizir dapanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimin arazim, ia uaghan an gin mangi.

8 Krais Iesusin arazim, a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam.

9 Ia Akar Aghuimin min zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, ia Godin gin zuir tuavir aghuim ataghiraghan marki. Kamaghin amizi, e Godin apangkuvim amamangatighti a gavgavim en navir averiabar aningam. Dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar aningan kogham. Arazir kam, gumazamizibar darorimin akurvazir puvati.

10 Ezi e Godin ofa gamir dakozir mam iti. Ezi Judabar Purirpenimin aven ofa gamizir gumaziba, God men anogoroghezima, me ofa gamir dakozir kamin daghebar aman kogham.

11 Ofa gamir gumazibar dapanim, an asizibar ghuziba inigha Bar Anogoroghezir Danganir kamin aven ghugha, arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar kuaba inigha gumazamiziba iti naghin azenan ghua saghon da tuema, da isia mighiri.

12 Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamin azenan mizazim ini. A ghaze, a uan ghuzimin gumazamizibar amighti me Godin damazimin zuegh egh Godin gumazamizibar otivigham, kamaghin an areme.*

13 Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam.†

14 E fo, nguazir kamin e zurara ikiamin nguibar ekiatam itir puvati. Egha e nguibar gin izamim bagha mizua iti.

15 Kamaghin amizi, e Iesusin ingangarimin tuavimin, e zurara ziar

13:6: Sng 118:6 **13:6:** Onger Akaba 118:6 **13:7:** 1 Ko 4:16, Hi 6:12 **13:7:** 1 Korin 4:16; Hibru 6:12 **13:8:** Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:8:** Jon 8:58; Efesus 4:14; Hibru 1:12; Akar Mogomem 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:9:** Rom 14:17; Efesus 4:14; Kolosi 2:8; 2:16; 1 Timoti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18 **13:10:** 1 Korin 9:13; 10:18 **13:11:** Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:11:** Ua Me Ini 29:14; Ofa Gami 6:30; 16:27; Diboboniba 19:3 **13:12:** Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58 **13:12:** Matyu 21:39; Jon 19:17-18; Aposel 7:58 * **13:12:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa inigha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Ofa Gami 6:24 ko 24:30 ko 16:27in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7 ko 14in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14 **13:13:** Hibru 11:26; 12:2; 1 Pita 4:14 † **13:13:** Gumazir maba ti, Kraisin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarim osirizim ghaze, Kraisin gin zuir darasi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:14:** Filipai 3:20; Hibru 11:10; 11:16; 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:15:** 2 Eghaghaniba 29:31; Onger Akaba 50:14; 50:23; 69:30-31; Hosea 14:2; 1 Pita 2:5

ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akatoriba zurara an ziam fi suam, a en Ekiam.
16 Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Me bizitabar oteveghti, ia men akurvaghsi bizitaba me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan marki.

God e damuti e deravira ikiam

17 Ian gumazir dapaniba ian akurvaghasa zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Ia kamaghin damuti, me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham.
18 Ia e bagh God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiabar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba Godin damazimin puvati.
19 Ki mighira ia gakaghori, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.
20 Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevemin a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganingi, eghti a iki mamaghira ikiam.
21 Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin an azangsisi, eghti a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuibar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, an en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

22 Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, ia nimira iki, egh akar ki gavgavim ian navibar aningasa osirizir kam, ia deraviram a baragh.
23 Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firizi, a ua kalabusin itir puvati. A zuamira na bagh izeghiva, ga uaghara mangi ian ganam.
24 Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarazi uaghan ia bagha akam amaga ghaze, God deraghvira ia damu.
25 Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

13:16: Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10 **13:16:** Rom 12:13; Filipai 4:18; Hibru 6:10 **13:17:** Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:17:** Esekiel 3:17; 1 Tesalonika 5:12; 1 Timoti 5:17 **13:18:** Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3 **13:18:** Aposel 23:1; 24:16; Rom 15:30; 2 Korin 1:12; Kolosi 4:3 **13:20:** Ais 55:3, Jer 32:40, Ese 37:26, Sek 9:11, Ro 15:33, 1 Ko 6:14, Hi 10:29, 1 Pi 2:25 **13:20:** Aisaia 55:3; Jeremaia 32:40; Esekiel 37:26; Sekaraia 9:11; Rom 15:33; 1 Korin 6:14; 1 Pita 2:25 **13:21:** Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10 **13:21:** Galesia 1:5; Filipai 2:13; 2 Tesalonika 2:17; 1 Pita 5:10

Jems Osirizir Akinafarim O Jems

Akar faragha zuim

Jemsin akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems, Godin gumazamiziba arazir aghuibar gin mangasa, a men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumazamizibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fofozim iniva, egh deravira an akam ginighnighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems mighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me pura ikian kogham. Puvati. Me arazir aghuibar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin akagham, me nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuivigh gavgavigh egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

1 Ki Jems, ki God ko Ekiam Krais Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumazamizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar itiba. Ki dughiar aghuim ia ganidi.*

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

2-3 Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ater mangiviira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh.

4 Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamin oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghti, ia Godin Arazibar aghung mangi gumazamizir aruabar min otogham.

Gumazamiziba nighnizir aghuibar otevegh, me God ko mikim

5 Ezi ian tav nighnizir aghuibar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziba gumazamiziba bar me ganidi, an atarir puvati. Kar Godin bizibar anogorozir puvatizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge.

6 Eghti ni God ko mikimiva, ni nighnizir gavgavim iki, nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, "God ti bizitam na danigham, o puvatigham?" E fo, gumazim o amizim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi.

7 A kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danigham. Puvati.

8 A okam nighnigha, nighnizir aviribagh ami, arazir an amiba, da nighnizir vamiran itir puvati.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

9 Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, onganarazibagh amua iti, me Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, me bar akuegh iki.

10 Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, bizir aviriba iti, me fo, God gin me dikabiraghti me akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, me uaghan bar akuegh iki.

11 E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira,

---

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1 **1:1:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Aposel 15:13; Galesia 1:19; 1 Pita 1:1 * **1:1:** Israelin 12plan anabar kaba, da Godin gumazamizir nguazir kamin bar an tibar ababanim gami. **1:2-3:** Aposel 5:41; Rom 5:3-5; Hibru 10:34; 1 Pita 1:6-7; 4:13; 4:16 **1:5:** 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15 **1:5:** 1 Atriviba 3:9-12; Aghuzir Akaba 2:3-6; Jon 15:7; 1 Jon 5:14-15 **1:6:** Mk 11:24, 1 Ti 2:8 **1:6:** Mak 11:24; 1 Timoti 2:8 **1:8:** Je 4:8 **1:8:** Jems 4:8 **1:9:** Je 2:5 **1:9:** Jems 2:5 **1:10:** Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **1:10:** 1 Korin 7:31; 1 Jon 2:17

egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazamizir bizir aviriba itiba, me uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

God arazir aghuibar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

12 Gumazim osimtiziba aterіva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

13 Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham.

14 Ezi en navir kuraba vaghvagha arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghori.

15 Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati a borimin bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto.

16 Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki.

17 Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghirazir puvati. A bizitamin nedazimin min aruem a gisirazi an otevegha ruarazir puvati. A kamaghira iti.

18 God kamaghsua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar adar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiamin gin ghuava en Afeziamin oto, a uan guizin akamin e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim guizbangira Godin iki, e uaghan arazir aghuibar amuam

(Sapta 1:19--5:6)

E Godin Akam baragh, uaghan an gin mangam

19 Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuaribar arigh akaba baragh, egh zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki.

20 E fo, atarir gumazim, Godin damazimin arazir aghuibagh amima da otivir puvati.

21 Kamaghin amizi, ia bar arazir mizirіziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh Akar God ian navir averiamin dikarazim inigh. Eghti Akar kam ian akuragham.

22 Egh Akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin damuam, kamaghin ia uarira uarigh ifari.

23 Gumazamiziba pura Godin Akam baregha, an gin zuir puvati, me mati gumazamiziba ganganimin uan guabar gari.

24 Egha me deravira uan guabar ganigha, ua ghugha okinighniki, men guaba manmaghira gari.

1:12: Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **1:12:** Aghuzir Akaba 3:11-12; 2 Timoti 4:8; Hibru 12:5; Jems 2:5; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10 **1:14:** Ro 7:7-10 **1:14:** Rom 7:7-10 **1:15:** Sng 7:14, Ro 5:19-21 **1:15:** Onger Akaba 7:14; Rom 5:19-21 **1:17:** Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7 **1:17:** Malakai 3:6; Matyu 7:11; Jon 3:27; Rom 11:29; 1 Korin 4:7 **1:18:** Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4 **1:18:** Jon 1:13; Efesus 1:12; 1 Pita 1:23; Akar Mogomem 14:4 **1:20:** Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:20:** Aghuzir Akaba 10:19; 17:27; Fofozir Gumazim 5:1-2; 7:9 **1:21:** 1 Ko 15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:21:** 1 Korin 15:2; Kolosi 3:8; Hibru 2:3; 1 Pita 1:9; 2:1 **1:22:** Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13, 1 Jo 3:7 **1:22:** Matyu 7:21; 7:26; Luk 6:46; Rom 2:13; 1 Jon 3:7 **1:23:** Lu 6:47, Je 2:14 **1:23:** Luk 6:47; Jems 2:14

25 Ezi Godin Akar bar deravira itim e gamima e firiaghiri. Eghti gumazamiziba deravira Akar kam ginighnigh, egh pura Akam baragh zuamira okinighnighan kogh, bar an Akamin gin mangiti, gumazamizir kaba, God men ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.
26 Gumazamizitaba kamaghin nighnigh suam, "E Godin gumazamizir bar aghuiba, egha guizbangira an ziam fe," egha migirigiar aghuibar uan mizebar dav geir puvati, kamaghin me uarira uarigh ifari. Ezi kamaghin men nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim.
27 Guizbangin nighnizir gavgavir God Afeziamin damazimin deragha osimtiziba puvatizim, a kamakin: E borir ameboghfeziaba ovengezibar akurvaghiva, amizir odiarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, men osimtiziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar ganam, eghti nguazir kamin araziba e damuti e Godin damazimin mizeghan kogham.

2

E arazir amir vamiran, bar gumazamizibar amuam

1 Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Krais Iesusin iti, a bizir aghuir Godin Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazamizir ziaba itiba deravira me damu egh gumazamizir ziaba puvatiziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamiran bar me damu.
2 Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan dafarim datigh, God ko migeir dipenimin aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimin aven mangam,
3 eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, "Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam daperagh," egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghin a mikim suam, "Ni munagh tugh," o "Ni nan dagarimning boroghin magh vazim daperagh,"
4 Ian arazir kam mati, ia uan nighnizibar aven igharaz darazi abigha men araziba tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gumazamizibar araziba arazir vamiran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar min otivigha nighnizir bar kurabar gumazamiziba tuisisi.
5 Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumazamizibar damazibar itir gumazamizir onganaraziba, gumazamizir kaba God me amisevegha ghaze, me nighnizir gavgavimin arazimin iti. A fomira gumazamizir bar a gifongeziba bagha akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghin a gumazamizir onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.
6 Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi. Ia nighnigh! Tina ia dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia mikirvagha kotiabar zui? Kar gumazamizir dagiaba bar izivaziba arazir kabagh ami.
7 Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasisi? Dagiar aviriba itir gumazamizir kabara.
8 God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimin an akar ekiar mam e ganiga ghaze, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir

1:25: Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12 **1:25:** Jon 13:17; Rom 8:2; 2 Korin 3:18; Jems 2:12 **1:26:** Sng 34:13, 39:1, 141:3, 1 Pi 3:10 **1:26:** Onger Akaba 34:13; 39:1; 141:3; 1 Pita 3:10 **1:27:** Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1 Jo 5:18 **1:27:** Aisaia 1:16-17; 58:6-7; Rom 12:2 **2:1:** Lo 1:17, Snd 24:23, Mt 22:16, Ap 10:34, Je 2:9 **2:1:** Godin Araziba 1:17; Aghuzir Akaba 24:23; Matyu 22:16; Aposel 10:34; Jems 2:9 **2:5:** Mt 5:3, Jo 7:48, 1 Ko 1:26-28, 1 Ti 6:18, 2 Ti 4:8 **2:5:** Matyu 5:3; Jon 7:48; 1 Korin 1:26-28; 1 Timoti 6:18 **2:6:** Ap 13:50, 18:12, 1 Ko 11:22, Je 5:6 **2:6:** Aposel 13:50; 18:12; 1 Korin 11:22 **2:8:** Wkp 19:18, Mt 19:19, 22:39, Ro 13:8-9, Ga 5:14 **2:8:** Ofa Gami 19:18; Matyu 19:19; 22:39; Rom 13:8-9; Galesia 5:14

igharazibagh ifongegh." Egh ia akar
kam guizbangira a baragh an gin
mangi, kamaghin ia arazir aghuim
damuam.
9 Ezi ia arazir aghuim gumaza-
mizir mabagh amua egha gumaza-
mizir igharaziba akirim me gasara,
kamaghin ia arazir kuram gami. Ezi
Moses Osirizir Araziba kamaghin ia
migei, ia an akamin gin zuir puvati.
10 Eghti ian tina Moses Osirizir
Araziba bar dar gin mangiva, egh
arazir vamira abighiva, kamaghin an
arazir kuram gami. A mati gumazim
o amizir Moses Osirizir Araziba bar
da bighizim.
11 E fo, God kamaghin migei, "Ia
poroghamiba uari bakeir arazim
damuan marki." Egha a uaghan
kamaghin migei, "Ia gumazamizibav
soghtima me arimighiran marki."
Eghti ia poroghamiba uari bakeir
arazim damuan koghiva, egh ia gu-
mazitam misueghti an aremegham,
kamaghin ia Moses Osirizir Araziba
abizir gumazamizibar otifi.
12 Ia fo, Godin Arazim en arazir ku-
ramin gavgavim a givagham, eghiva
e damuti e firighirigham. Egh gin God
uan arazir kam ginighnighiva egh en
araziba tuisigham. Kamaghin, ia gu-
mazamizir Godin Arazimin apengan
itibar akaba ko araziba zurara dar
amu.
13 E fo, gumazamiziba igharaz
darazir apangkuvan koghti, God
kotiamin me tuisighamin dughiamin,
God uaghan men apangkuvighan
kogham. Ezi gumazim o amizim
igharaz darazir apangkufi, God
kotiamin a tuisighamin dughiamin a
Godin apangkuvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

14 Nan adarasi, gumazitam o
amizitam suam, "Ki nighnizir gav-
gavim Kraisin iti," egha an arazir
aghuibagh amir puvati, kamaghin
an nighnizir gavgavim pura bizim.
An nighnizir gavgavir kam ti an
akuragham, o puvatigham? Bar
puvati.
15 Ezi Kraisin adarazir aveghbu-
atam o buaramizitam, korotiaba ko
dagheba puvati,
16 eghti ian tav kamaghin a mikim
suam, "Ni navir amirizimin iki.
Ni mangiva inim ikeghiva uan
mikarzim avaragh. Egh mangi
dagher aviribar amiva egh navim
izifagh." Eghti akar kam manmaghin
an akuragham? Ia uari korotiaba ko
dagheba an akurvaghtima a deravira
ikiam.
17 Ezi nighnizir gavgavimin arazim
uaghan kamaghira ghu. Nighnizir
gavgavim pura ikia, egha arazir
aghuiba sara zuir puvati, egha
nighnizir gavgavir kam, an aremezi
moghin iti.
18 Tav kamaghin mikimam, "Gu-
mazamizir maba nighnizir gavgav-
iba iti, ezi gumazamizir igharaziba
arazir aghuibagh ami." Ki kam-
aghin nin akam ikaragham, "Ni
nighnizir gavgavim ikia egha arazir
aghuibagh amir puvati, kamaghin
ki manmaghin nin nighnizir gav-
gavim gifogham? Ki arazir aghuibar
amuam, eghti arazir kabara nan
nighnizir gavgavim nin akagham."
19 Ni nighnizir gavgavim kamaghin
ikia ghaze, "Godin vamira iti." A dera.
Duar kuraba uaghan nighnizir gav-
gavir kam ikia, egha agoa atiati.
20 Ni gumazamizir onganiba! Ia
nighnizir gavgavimra ikiava egha
arazir aghuibagh amir puvati, kam-

2:9: Lo 1:17 **2:9:** Godin Araziba 1:17 **2:10:** Lo 27:26, Mt 5:19, Ga 3:10 **2:10:** Godin Araziba 27:26; Matyu 5:19; Galesia 3:10 **2:11:** Kis 20:13-14, Lo 5:17-18, Ro 13:9 **2:11:** Ua Me Ini 20:13-14; Godin Araziba 5:17-18; Rom 13:9 **2:12:** Ga 6:2, Je 1:25-26, 1 Pi 2:16 **2:12:** Galesia 6:2; Jems 1:25-26; 1 Pita 2:16 **2:13:** Snd 21:13, Mt 5:7, 18:32-35, 25:41-42, 1 Jo 4:17-19 **2:13:** Aghuzir Akaba 21:13; Matyu 5:7; 18:32-35; 25:41-42 **2:14:** Mt 7:21, 7:26, Je 1:23 **2:14:** Matyu 7:21; 7:26; Jems 1:23 **2:15:** Jop 31:19-20, Lu 3:11, 1 Jo 3:17 **2:15:** Jop 31:19-20; Luk 3:11; 1 Jon 3:17 **2:17:** Je 2:20, 2:26 **2:17:** Jems 2:20; 2:26 **2:18:** Ga 5:6, Je 3:13 **2:18:** Galesia 5:6; Jems 3:13 **2:19:** Mt 8:29, Lu 4:34, Ap 16:17 **2:19:** Matyu 8:29; Luk 4:34; Aposel 16:17

aghin ian nighnizir gavgavim a pura bizim. Ia ti akar kamin mingarim gifoghasa, o? Ia oragh.

21 Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir dakozimin anetigha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamin God an arazimin ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera.

22 Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi.

23 Godin Akinafarim kamaghin migei, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera." Egha God kamaghin a dibori, "Nan roroam." Ezi akar kamin mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto.

24 Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, "gumazir Godin damazimin derazim," a diborir pu. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

25 Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migia ghaze, ni nan damazimin dera.

26 E fo, gumazimin mikarzim duam an aven itir puvati, an aremegha gifa. Kamaghira, gumazim nighnizir gavgavim ikia, egha arazir aghuibagh amir puvati, gumazir kamin nighnizir gavgavim aremezi moghin iti.

3

E uan migirigiaba deravira dar ganam

1 Nan adarasi, God gumazamizibar araziba tuisighamin dughiamin, e gumazamizir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizi, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham.

2 Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Eghti gumazitam dughiatamin pazi mikemeghan kogh, a bar gumazir aghuimra, egh a uan mikarzim bar deraviram a geghuv an gan.

3 E ainin oteviba isa hoziabar akabar arighti, ainin otevir kaba dar amuti da en akaba baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamin e bar deravira dar ganti, da en gin mangam.

4 Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumaziba managh mangasa ifongegha, dar stiaba gighavkirima kuriba tuavir keptenba mangasa ifongezibar zui.

5 Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimin aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghata, uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a

2:21: Stt 22:1-14 **2:21:** Jenesis 22:1-14 **2:22:** Hi 11:17-18 **2:22:** Hibru 11:17-18 **2:23:** Stt 15:6, 2 Sto 20:7, Ais 41:8, Ro 4:3, 4:9, 4:22, Ga 3:6 **2:23:** Jenesis 15:6; 2 Eghaghaniba 20:7; Aisaia 41:8; Rom 4:3; 4:9; 4:22; Galesia 3:6 **2:25:** Jos 2:1-21, Hi 11:31 **2:25:** Josua 2:1-21; Hibru 11:31 **2:26:** Je 2:17 **2:26:** Jems 2:17 **3:1:** Mt 23:8, 23:14, Lu 6:37, 12:47, 1 Pi 5:3 **3:1:** Matyu 23:8; 23:14; Luk 6:37; 12:47; 1 Pita 5:3 **3:2:** 1 Kin 8:46, Snd 20:9, Mt 12:37, 1 Jo 1:8 **3:2:** 1 Atriviba 8:46; Aghuzir Akaba 20:9; Matyu 12:37; 1 Jon 1:8 **3:5:** Sng 12:3, 73:8-9, Snd 12:18, 15:2 **3:5:** Onger Akaba 12:3; 73:8-9; Aghuzir Akaba 12:18; 15:2 **3:6:** Snd 16:27, Mt 12:36-37, 15:11, 15:18-19, Mk 7:15, 7:20, 7:23 **3:6:** Aghuzir Akaba 16:27; Matyu 12:36-37; 15:11; 15:18-19; Mak 7:15; 7:20; 7:23

bar ekeveghti, ruarimin temeba bar isigham!
6 Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizariar ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.
7 E fo, gumazamiziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuarazziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimin aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava dar gari da men apengan iti.
8 Gumazitam o amizitam uabi uan mizem damighti an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kurar gumazamizibagh ami me ariaghiriba, da en akabagh izifa.
9 E uan mizebar Ekiamin ziam fe, a en Afeziam. God gumazamizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumazamizir igharazibagh asighasisi.
10 Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham.
11 Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati!
12 Nan adarasi, fighin temem olivin tememin min bam, o? Puvati! O wainin ikarizim a fighin temem min bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham.

Gumazamiziba Godin izezir fofozim ikiva, me arazir aghuibar amuam

13 Ezi tinara ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir gumazitam o amizitam ikiva, an dabirabim bar deragham. A fofozir aghuimin arazibar gin mangiva gumazamizibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumazamiziba an arazir aghuir an amibar ganam.
14 Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghin ia uan fofozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh uan arazibar guizin akam dikabiraghan marki.
15 Ezi fofozir kam a Godin Nguibamin ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamin bizim. A navir ghurimin oto. Ezi Satan, an afeziam.
16 Ia oragh. Gumazamiziba navir kuraba gumazamizir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumazamizir kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir bar kurar aviribagh ami.

17 Ezi gumazamizir fofozir aghuir Godin Nguibamin izezim iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumazamizibar asughasusi. Egha me gumazamizir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apangkuva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra gumazamiziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati. Me bar guizbangira dar gin zui.
18 Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

3:8: Sng 140:3, Ro 3:13 **3:8:** Onger Akaba 140:3; Rom 3:13 **3:9:** Stt 1:26, 5:1, 9:6, 1 Ko 11:7 **3:9:** Jenesis 1:26; 1 Korin 11:7 **3:13:** Ga 6:4, Je 1:21, 2:18 **3:13:** Galesia 6:4; Jems 1:21; 2:18 **3:14:** Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:14:** Rom 2:17; 2:23; 13:13 **3:15:** Fl 3:19, Je 1:5, 1:17 **3:15:** Filipai 3:19; Jems 1:5; 1:17 **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20 **3:16:** 1 Korin 3:3 **3:17:** Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18 **3:17:** Rom 12:9; 1 Korin 2:6-7; 1 Pita 1:22; 1 Jon 3:18 **3:18:** Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11 **3:18:** Aghuzir Akaba 11:18; Aisaia 32:17; Matyu 5:9; Filipai 1:11; Hibru 12:11

4

Gumazamizir nguazimin arazibagh ifongeziba, me Godin apaniba

1 Bizir mingarir manaba adariba
ko midorozibagh amima da ian
tongin otifi? Mikarzimin agorogemin
araziba ian navibar iti, egha da ian
mikarzibar aven ikia ia ko misosi, ka-
maghin amizi, arazir kamin da aka-
madariba ko midorozibagh amima
da otifi. Kamaghin ti puvati, o?
2 Ia biziba iniasa bar ifonge, egha
ia da isir puvati. Kamaghin amizi, ia
gumazamizibav sozi me ariaghiri. Ia
biziba iniasa dagh agoa, egha ia da
isir puvati. Egha ia puv atara misosi.
Ia biziba iniasa God ko migeir puvati,
ezi bizir kam bagha ia da isir puvati.
3 Egha ia biziba iniasa God ko
migia, egha da isir puvati. Ian
nighniziba derazir puvatizima ia God
ko migei. Ia bizir ian mikarzimin
agorogem itiba bagha nighnisi. Kam-
aghin, ia biziba isir puvati.
4 Ia God ataki, mati amizim uan
pam ategha ghua gumazir igharaz-
iba isava akui. Ia orakigh! Ian
tav nguazimin arazibagh ifonge, a
Godin apanim. Ezi ia ti bizir kam
gifozir puvati, o? Gumazim o amizim
nguazimin arazibar namakam gami,
a Godin apanimin oto.
5 Godin Akinafarim kamaghin
migei, "Duar God en navir aver-
iabagh atizir kam, e God uabin
apengara ikiasa a bar ifonge." Ia
ti ghaze, akar kam ti pura bizim?
Puvati.
6 God en apangkuvavira iti. Kam-
aghin amizi, Godin Akinafarim kam-
aghin migei:

"God zurara gumazir uan ziaba feba
a me dikabiri,
egha gumazir uan ziaba
dikabiriba
God men apangkuva
egha bar deravira me
gami."

7 Kamaghin amizi, ia uari
dikabiragh egh Godin apengan iki.
Ia Satan munasaraghti, a ia ategh
arimangigham.
8 Ia Godin boroghira mangiti, a ian
boroghira izam. Ia arazir kurabagh
amir gumazamiziba, ia uan navir
averiabar amighti da zuegh, mati
gumazamiziba uan dafariba ruezi
da bar zue. Ezi ia gumazamizir
nighnizir pumuning itiba, nighnizir
kurar ian navibar itiba, ia da atakigh.
9 Ia naviba bar osemegh egh
pamtem arangiva aziam. Ia gumaza-
mizir datirighin atiba, ia uan akazim
ategh, egh ia arang. Ia gumazamizir
bar akongeziba, ia uan agoroger kam
ategh, naviba bar osemegh azi iki.
10 Ia Godin damazimin bar uari
dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti,
God ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan kogham

11 Nan adarasi, ia Godin gumaza-
mizir igharaziba akar kurabar me
mikiman marki. Ian tina akar ku-
ramin igharazitav mikeme, o akam
a gasi, an akar kuramin Moses Osi-
rizir Arazibav gei, egha a Moses Os-
irizir Araziba iria. Ezi ia Moses Os-
irizir Araziba iria, ia mati gumazim
o amizim Moses Osirizir Arazibar
apengan itir pu. Puvati. Ia jasin min
oto.*

4:1: Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11 **4:1:** Rom 7:23; Galesia 5:17; 1 Pita 2:11 **4:3:** Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22 **4:3:** Onger Akaba 66:18; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13; 1 Jon 3:22 **4:4:** Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15 **4:4:** Jon 15:19; 17:14; Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:5:** Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10 **4:5:** Ua Me Ini 20:3-5; Diboboniba 11:29 **4:6:** Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5 **4:6:** Onger Akaba 138:6; Aghuzir Akaba 3:34; Luk 14:11; 1 Pita 5:5 **4:7:** Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7 **4:7:** Efesus 4:27; 6:11-12 **4:8:** 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3 **4:8:** 2 Eghaghaniba 15:2; Aisaia 1:16; Sekaraia 1:3; Malakai 3:7; Jems 1:8; 1 Jon 3:3 **4:10:** Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6 **4:10:** Jop 5:11; 22:29; Matyu 23:12; 1 Pita 5:6 **4:11:** Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1 **4:11:** Luk 6:37; Rom 2:1; Efesus 4:31; 1 Pita 2:1 * **4:11:** Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kamin a giniri. Kar akar Ofa Gami 19:18 ko Jems 2:8in itim.

12 God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas. A uabira gumazamizibar akurvagham, o me gasighasigham. Kamaghin ia te, ia jasin min gumazamizir igharaziba tuisisi?

E kamaghin mikim suam, Ekiam ifueghtima, e bizir e nighnizibar amuam

13 Ia oragh, ian tina suam, "Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiar mamin mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damigham. Egh arazir kamin e dagiar aviriba iniam."

14 Ia zurara kamaghin migia, egha ia fozir puvati, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati migharim, a dughiar otevimra ikeghiva bar givagham.

15 Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, "Ekiam ifueghtima, e angamira ikiva, bizir e nighnizibar amuam."

16 Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi.

17 Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan kogh, kamaghin ia arazir kuram gami.

5

Gumazamizir bizir aviriba itiba me ivezir kuram iniam

1 Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumazamiziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiar ia bativamibagh nighnigh, pamtem dimiva arang iki.

2 Ian bizir aghuiba da bar ikuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoregham.

3 Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin min ian mikarzibar isiam. Ekiam izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti.*

4 Ia deravira oragh, ingangarir gumazamiziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha men ivezir mabar anogoroke. Ezi ingangarir gumazamizir kaba me uan ivezibagh nighnigha, Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba ikarvagham. Ezi ingangarir gumazamizibar dimdiam, Ekiar Gavgaviba Bar Itim, a baraki.

5 Ezi dughiar ia nguazir kamin itim, ia bizir aghuir aviriba isa bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apa bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia arimighiramin dughiam, an otogha gifa.

6 Ia gumazamizir aghuibar kotim gamigha me misoghezi me ariaghire. Ezi me ian gavgavim munamadir puvatigha, ia ikarvagha ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva God ko mikim, egh Ekiam mizuamti a ua izam

(Sapta 5:7-20)

E gavgavigh ikiva osimtiziba

4:12: Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13 **4:12:** Matyu 10:28; Rom 2:1; 14:4; 14:13 **4:13:** Lu 12:18-20 **4:13:** Luk 12:18-20 **4:13:** Aghuzir Akaba 27:1 **4:14:** Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **4:14:** Onger Akaba 39:5; 39:11; 102:3; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **4:15:** Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3 **4:15:** Aposel 18:21; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3 **4:17:** Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23 **4:17:** Luk 12:47; Jon 9:41; 15:22; Rom 1:20-21; 2:17-18; 2:23 **5:1:** Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9 **5:1:** Aghuzir Akaba 11:28; Luk 6:24; 1 Timoti 6:9 **5:2:** Jop 13:28, Je 2:2 **5:2:** Jop 13:28 **5:2:** Matyu 6:19 * **5:3:** God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuibar ganiva da tuisighan kogham. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar ikuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuim gamir puvati. Ezi avir kamin akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5 **5:4:** Godin Araziba 24:14-15; Jeremaia 22:13; Malakai 3:5 **5:5:** Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:5:** Jeremaia 12:3; 25:34; Amos 6:1; 6:4; Luk 16:19; 16:25; 1 Timoti 5:6

aterıva egha Ekiam mızuamtı a izam

7 Kamaghın amizıma, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osımtıziba aterıva Ekiam mızuamtı a ua izam. Ia fo, gumazim o amizir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimın aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim ganıga aghumra ikiava amozim ko aruem mızuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghtı a gın dagheba iniam.

8 Ezı ia uaghan gavgavim uan navibar anıngıva aghumra ikıva egh osımtızir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghıra ize. Kamaghın amizı ia tuivigh gavgavigh ikı.

9 Nan adarasi, ia Godın gumazamizir igharazibar atarıva akıribar me mıkıman markı. Ia fo, ia kamaghın damutı, God jasın mın otogh ian arazir kuraba tuisıgham. Ia oragh, jasın kam a tiar akamın tughav iti!

10 Nan adarasi, ia fomıra Godın akam inigha izir gumazir Ekiamın ziamın akam akuniziba, ia me gınıghnıgh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezı me tuivigha gavgavigha osımtızir kam ateri. Ia men arazir kam inigh, egh men gın mangı.

11 Ia oragh. E ghaze, "Gumazamizir tuivigha gavgavigha osımtıziba ateriba, me bar akuegha deravıra iti." Ia Jopın eghaghanim gıfo, a tugha gavgavigha osımtızir a batoziba a bar da ateri. Ezı ia fo, Ekiam gın bar arazir aghuimın a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavıra iti, egha zurara bar deravıra e gami.

E guizbangıra pın darıgh mıkıman kogham

12 Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakın. Dughiar ia akar dıkırızim damuamim, ia pura Godın Nguibamın ziam dıponan markı, egh guizbangıra darıgh nguazim o bizir igharazim dıponan markı. Egh ia suam, "Kı guizbangıra bizir kam damuam." Egh ia suam, "Kı guizbangıra bizir kam damuan kogham." Egh ia uan akamın gın mangı. Ia mıkım guizbangıra pın dıboroghtı, God ivezir kuram ia danigham.

Godın damazimın derazir gumaziba, me God ko mıgei, men azangsıziba bar gavgavir ekiam iti

13 Ezı ian tav ti osımtızim ateri? Kamaghın a God ko mıkım. Ezı ian tav ti bar akonge? An Ekiamın ziam fer ighiabar amu.

14 Ezı ian tav ti arei? A Kraisın adarazir gumazamizir dapanibar diaghtı, me izı a bagh God ko mıkımıva, Ekiamın ziamın borem an mıkarzim daghuigh.

15 Egh me nıghnızir gavgavim Godın ikı God ko mıkımtı, azangsızir kaba an akurvagh a damightıma, a ghuamaghegham. Ekiam arımariar gumazir kam uam a fegham. Eghtı an amizir arazir kuraba, Ekiam da gın amadagham.

16 Kamaghın amizı, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godın gumazamizir igharazibav kım. Eghtı God ian akurvaghsı, ia uari bagh God ko mıkımtı, God ia damightı ia ua deragham. Ezı gumazim o amizir Godın damazimın deraghavıra itim God ko mıgei, an azangsızim bar gavgavir ekiam iti, eghtı a igharaz darazir akurvagham.

5:7: Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:7:** Godın Araziba 11:14; Jeremaia 5:24; Hosea 6:3; Joel 2:23; Sekaraia 10:1; Luk 21:19 **5:8:** Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7 **5:8:** Rom 13:11-12; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7 **5:9:** Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11 **5:9:** 1 Korin 4:5; Jems 4:11 **5:10:** Mt 5:12, Hi 11:35 **5:10:** Matyu 5:12; Hibru 11:32-38 **5:11:** Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11 **5:11:** Ua Me Ini 34:6; Jop 1:21-22; 2:10; 42:10; Onger Akaba 103:8; 111:4; Matyu 5:10-11 **5:12:** Mt 5:34-37 **5:12:** Matyu 5:34-37 **5:13:** Ef 5:19, Kl 3:16 **5:13:** Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **5:14:** Mk 6:13, 16:18 **5:14:** Mak 6:13; 16:18 **5:15:** Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18 **5:15:** Aisaia 33:24; Matyu 9:2; Mak 16:18 **5:16:** Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31 **5:16:** Godın Araziba 9:18-20; 1 Samuel 12:18; 1 Atriviba 13:6; Onger Akaba 34:15; Jon 9:31 **5:17:** 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap 14:15 **5:17:** 1 Atriviba 17:1; 18:1; Luk 4:25; Aposel 14:15

17 Elaija, e nguazir kamɨn itir
gumazamizibar mɨn garir gumazim.
Egha a pamtem God ko mɨkemegha
ghaze, amozim izan kogham. Ezɨ God
amozimɨn tɨvazɨma amozim azenir
3pla ko iakɨnir 6plan nguazimɨn
izezir puvatɨ.†
18 Egha a gɨn ua God ko mɨgeima,
God amozim amadazɨma a izaghirɨ,
ezɨ dagheba uam azenibar aghui.

Gumazamiziba guizɨn tuavim ateghtɨ, e ua me inigh izam

19-20 Nan adarasi, ian tav guizɨn
akamɨn tuavim ategh pura akar
igharazimɨn gɨn mangam, eghtɨ
ian tav uam a inigh izɨ guizɨn
akamɨn tuavim datɨgham, kar arazir
bar aghuim. Ia akar kam de-
ragh a gɨnɨghnɨgh! Ian tav gu-
mazamizir arazir kurabagh amibar
akuraghtɨma me tuavir kuram
ategh ua God bagh izegham, an
arazir kurabagh amir gumazamizir
kabar duabar akuraghtɨma me
oveghan kogham. Eghtɨ arazir
kamra God arazir kurar avɨriba gɨn
amadagham.‡

† **5:17:** Elaija, a fomɨra itir Godɨn akam inigha izir gumazim. **5:18:** 1 Kin 18:42-45 **5:18:** 1 Atriviba 18:42-45 **5:19-20:** Onger Akaba 51:13; Aghuzir Akaba 10:12; Matyu 18:15; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Galesia 6:1; 1 Timoti 4:16; 1 Pita 4:8 ‡ **5:19-20:** Marazi ghaze, Kraisɨn gɨn zuir darasi, men marazi Godɨn guizɨn akam ataki. Ezɨ Jems men arazibar kɨrasa, akɨnafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim o 1 Pita

Akar faragha zuim

Pita, Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarazi ua Krais Iesusin Akar Aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarazi osimtiziba ateri, ezi bizir otozir kamin, God men nighnizir gavgavimin ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti, me nighnizir gavgavim gavgavigh mamaghira iki mangiti Krais ua izam. Eghti dughiar kamin me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1--2:10)

1 Ki Pita, Krais Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba bagha an osiri, ia mati nguibar igharazibar gumazamizir guighav itibar moghin, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia ko Bitinian Provinsbar iti.

2 God kamaghin ifonge, ia Krais Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. God Afeziam fomira ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizibar otifi, tuavir kamin a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha ia gamima ia navir amirizimin iti.

Ikirimirir bar aghuim a Godin Nguibamin ikia e mizuai

3 E Godin ziam fe, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikia Krais Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, bizir aghuir e fogha iniamiba, e da baghavira mizuai. God e bagha inabazir biziba, e da bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti.

4 Ezi God, ikirimirir aghuir kam uan Nguibamin e daningasa e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira iki, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ikirimirir aghuir kam ia bagha aneti.

5 Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin iti, kamaghin amizi God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

6 Ia God damuamin bizir kam bagh bar akongegh. Datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi.

7 Arazir kamin God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Gol a givaghamin

---

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1 **1:1:** Jems 1:1 **1:2:** Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2 **1:2:** Rom 1:7; 8:29; 2 Tesalonika 2:13; Hibru 10:22; 12:24; 2 Pita 1:2 **1:3:** 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18 **1:3:** 1 Korin 15:20; 2 Korin 1:3; Efesus 1:3; Jems 1:18 **1:4:** Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4 **1:4:** Kolosi 1:5; 1:12; 2 Timoti 4:8 **1:5:** Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1 **1:5:** Jon 10:28-29; 17:11-15; Jut 1:1 **1:6:** Ro 12:12, 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10 **1:6:** Rom 12:12; 2 Korin 4:17; 6:10; Jems 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Ro 2:7, 2:10, Je 1:3 **1:7:** Jop 23:10; Onger Akaba 66:10; Aghuzir Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; Malakai 3:3; Rom 2:7; 2:10; Jems 1:3

bizim. Ezi en nighnizir gavgavim
bar gol gafira. Kamaghin amizima,
arazaraziba ia bativti ia fogh, ia
nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti
dughiar Krais Iesus ua izamim, a bar
ia gakueghiva, ian ziaba fiva ziar
ekiaba ia daningam.
8 Ezi ia an ganizir puvati, egha ia
a gifuegha uan naviba isa a ganingi.
Ezi datirighin ia an gari puvati, egha
ia nighnizir gavgavim an ikia egha
bar akonge. Agoroger kam a nguazir
kamin bizir maba bar dagh afira, ezi
e a mikimamin akabagh asa.
9 Ezi ian nighnizir gavgavimin
mingarim a kamakin, God ian akur-
vasi. Ezi ia an akurvazim isi.
10 Akurvazir kamra, fomira Godin
akam inigha izir gumaziba an gun
mikeme. Me ghaze, God ian apangku-
vigh ian akurvagham. Egha me akar
kamin mingarim bagha pamtem in-
gara bar deravirama a buri.
11 Egha me pura dughiam bagha
gari, a manadizoghin otogham, egh
a manmaghin izam. Kraisin Duam
men aven ikia me migia ghaze, Krais
faragh mizazim inigham, eghti bizir
aghuarir aviriba gin otivam.
12 God kamaghin men aka, me
uari bagha ingarir puvati, me ia
bagha ingari. Ezi God uan nguibamin
uan Duam anemadazi a izaghiri, ezi
Godin Duamin gavgavimin gumazir
Akar Aghuim akuriba God amizir
bizibar gun ia migei. Ezi enselba
uaghan bizir kabagh foghasa bar
ifonge.

God ghaze, ia nan gumazamizibara

13 Kamaghin amizi ia ingarsivira
uan nighniziba akir iki, egh uan navir
ghurimin araziba dikabin. Krais
Iesus uamategh izamin dughiamin
God uan apangkuvim ia daningam.
Ia an apangkuvir ia fogha iniamim,
ia pamtem a ginighnighiva a baghvira
mizuam iki.
14 Ia borir akaba barazibar min
iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia
navir ghurimin arazir kurabar gin
zui. Ezi datirighin, ia ua dar gin man-
gan marki.
15-16 Ezi Godin akinafarimin os-
izirim ghaze, "Ki arazir kurabar
saghon ikia, bar zue, eghti ia uaghan
nan min arazir kurabar saghon iki
bar zuegh, nan gumazamizibara iki."
Godin ian diazim, arazir kuratam
an itir puvati. Kamaghin amizi ia
uaghan, ia amir arazitam ikuvighan
marki. Ia, an gumazamizibara.

God bar ivezir ekiamin ua e iniasa a gami

17 Ia zurara, God ko migiava a
dibora ghaze, En Afeziam. Ezi
Afeziar kam en ziabagh nighnizir
puvatigha e tuisisi. Puvati. An en
arazibar gara vaghvagha e tuisisi.
Eghti ia datirighin nguazir kamin
itir dughiamin ia pura guighav itir
gumazamizibar min an iki. Egh ia bar
Godin apengan iki.
18 Ezi ia fo, ia uan ovavibar arazir
kuraba isa dagh amuava dar gin
zui. Arazir kaba, da dagheba pu-
vati. Ezi God ia givezegha ian arazir
kuraba gin amada. God ia givezezir
dughiamin, a nguazir kamin bizir
ikuvitam aningizir puvati, mati silva
ko gol. Puvati.

1:8: Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20 **1:8:** Jon 20:29; 2 Korin 5:7; Hibru 11:1; 11:27; 1 Jon 4:20 **1:9:** Ro 6:22 **1:9:** Rom 6:22 **1:10:** Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21 **1:10:** Daniel 2:44; Hagai 2:7; Sekaraia 6:12; Matyu 13:16-17; 2 Pita 1:19-21 **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21 **1:11:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Luk 24:26-27; 1 Pita 3:19; 2 Pita 1:21 **1:12:** Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40 **1:12:** Daniel 9:24; Efesus 3:10; Hibru 11:13; 11:39-40 **1:13:** Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8 **1:13:** Luk 12:35; Rom 13:13; 1 Korin 1:7; 1 Tesalonika 5:6-8 **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5 **1:14:** Rom 12:2; Efesus 2:3; 4:17-18; 1 Tesalonika 4:5 **1:15-16:** Ofa Gami 11:44-45; 19:2; 20:7; Matyu 5:48; 2 Korin 7:1; Hibru 12:14; 2 Pita 3:11 **1:17:** Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23 **1:17:** Godin Araziba 10:17; Matyu 6:9; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 5:6; 7:1; 2 Timoti 4:14; Hibru 12:28; Akar Mogomem 2:23 **1:18:** Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3 **1:18:** Esekiel 20:18; 1 Korin 6:20; 7:23; 1 Pita 4:3

19 A Kraisin ghuzimin ia givese, ezi
ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Krais
a sipsipin nguzir mamin min ami.
Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar
mikarzibar itir puvati, ezi Krais mati
sipsipin nguzir mam, arazir kuratam
an itir puvati.*
20 Fomira God tighar nguazimin in-
garam, a faragha ua ia givezamin in-
gangarim bagha Krais amisefe. Ezi
datirighin e itir dughiar abuanan-
aba, God ian akurvaghasa Krais bar
azenara ian aka.
21 A ian akurazima ia nighnizir gav-
gavim Godin iti. God a gamizima a
uam ovevemin dikafi, ezima God bar
Krais isa bar pin aneti. Kamaghin
amizi ia nighnizir gavgavim Godin
iki, egh ia a mikemezir bizir ia fogha
iniamiba baghvira mizuam iki.

Ia bar gumazamizibagh ifongegh

22 Ia guizin akam baregha an gin
zui, egha arazir kamin ia Godin
damazimin zue. Egha ia uaghan
Godin gumazamiziba guizbangira
me gifonge. Egh datirighin ia bar me
gifueghiva, bar uan naviba isiva me
daningigh.
23 Ia datirighin gumazamizir
igiabar otivigha gifa, mati ia dagher
biar igiamin min azenimin oto. Egha
ia dagher biar pura ikuvibar min
aghuir puvati. Ezi dagher ovizir kam,
a Godin akam, ezi akar kam zurara
ingar iki, mamaghira ikiam.
24-25 E fo, Godin Akinafarim kam-
aghin migei:

"Gumazamiziba dadabar min ami,
me dughiar ruarimin, nguazir
kamin ikivira ikian kogham.
Me oghevseviba midii
moghira misigham.
Me ruarimin itir akimariba suaghiri
moghin,
dughiar ruaribar itir puvati.
Oghevseviba midiima,
akimariba midia suaghiri.
Ezi Ekiamin akam
zurara ikia kamaghira iti."

Akar kam, a Godin Akar Aghuim, me
ia mikini.

2

Ekiam a dagiar aghuir angamira itim

1 Ia gumazamizir igiabar otivigha
gifa, kamaghin ia arazir kuraba, ko
akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko,
biziba bagha navim ikuvir arazim ko,
girakirangin migeir araziba, ia bar da
atakigh.
2-3 E fo, borir iririvim an otem
bagha bar kufi. Kamaghira, ia Godin
Duam ia ganingizir daghem baghiva
mitiriam ian aghi, bizir kuratam an
itir puvati. Guizbangira, Godin arazir
a ia gamim, ia a gifo, Ekiam a bar
moghira dera. Kamaghira, ia Godin
Duamin daghem amiva aghung egh
Godin Duamin aven gumazir aru-
abar min ikiam.
4 Egh ia Ekiam bagh izi, a dipenir
akinir aghuir angamira itim, o dagiar

1:19: Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA 5:9 **1:19:** Ua Me Ini 12:5; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1:36; Aposel 20:28; 1 Korin 5:7; Hibru 9:12-14; 1 Pita 1:2; Akar Mogomem 5:9

* **1:19:** Ezi Israelia ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gin amangasa, o ofan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipin bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Ni Ofa Gami 22:17-25in gan.) Pita Moses Osirizir Arazir kam ginighnigha, egha migei, Krais mati ofa damuamin sipsipin aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26 **1:20:** Aposel 2:23; Galesia 4:4; Efesus 1:4; 1:10; Kolosi 1:26; Taitus 1:2-3; Hibru 9:26 **1:21:** Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22 **1:21:** Jon 14:6; Aposel 2:24; 2:33; Rom 4:24; 5:1-2; 10:9; Filipai 2:9; Hibru 2:9; 1 Pita 3:22 **1:22:** Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18 **1:22:** Jon 13:34; Aposel 15:9; Rom 12:9-10; 1 Timoti 1:5; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:18 **1:23:** Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9 **1:23:** Jon 1:13; Hibru 4:12; Jems 1:18; 1 Jon 3:9 **1:24-25:** Ais 40:6-8 **1:24-25:** Onger Akaba 103:15; Aisaia 40:6-8; 51:12; Jon 1:1; 1:14; Jems 1:10-11; 1 Jon 1:1-3 **2:1:** Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21 **2:1:** Efesus 4:22; 4:25; Kolosi 3:8; Hibru 12:1; Jems 1:21 **2:2-3:** Onger Akaba 34:8; Matyu 18:3; Mak 10:15; 1 Korin 3:2; 14:20; Efesus 4:15-16; Hibru 5:12-13; 6:5 **2:4:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:4:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42; Aposel 4:11

aghuir angamira itimin min iti. Gumazamiziba an aghua, ezi God a ginabagha an garima a bar pin ko.
5 Ezi ia uaghan, mati dagiar angamira itiba. God ia damighti, ia dipenimin min otoghti, an Duam dipenir kamin aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumazamizibar min ikiam. Egh ia Krais Iesusin ziamin ia bar ofan min uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.
6 Godin Akinafarim ghaze:

"Ia gan.
Ki dagiar aghuir mam amisevezima a bar pin ko.
Ezi ki datirighin Saionin Mighsiamin dagiar kam arisi.
Ezi a Dipenim aterir dagiamin min oto.
Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham."

7 Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin itiba, ia fo, Krais mati dipenir akinir bar aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimin me ghaze:

"Dipenir akinir kam,
kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava."

8 Egha Godin Akinafarim uaghan ghaze:

"Dagiar kam a gumazamizibagh amima,
me asaghpora daighiri."

Me akam barazir puvati, kamaghin amizi, me daighiri. God fomira fo, bizir kam me bativam.
9 Ezi God ia misevegha givazima ia an adarazir otifi. Egha ia atrivimin ofa gamir gumazamizibar min otifi. Ia bar guizbangira Godin gumazamizibara, egha God baghavira iti. Egh ia Godin gumazamizibar ikiva, an arazir aghuir a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha uan angazangarir aghuimin ia ati.
10 Ia fomira pura gumazamizir kinibar min iti,
egha datirighin ia Godin gumazamiziba.
Ia fomira Godin apangkuvim inizir puvati,
egha ia datirighin an apangkuvim inigha gifa.

E igharazibar tongin deraghvira daruam

(Sapta 2:11--3:22)

E Godin ingangarir gumazamizibar min ikiam

11 Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia migei, ia nguazir kamin ikia mati gumazamizir pura guighav itiba, ko gumazamizir nguibaba puvatizibar min iti. Ezi ki ia migei, ia navir ghurimin arazir kuraba bar ada atakigh. Arazir kaba ian duaba ko misosi.
12 Ia bar deraghvira Kraisin azenan itir gumazamizibar tongin daru. Eghti me akar kuraba ia mikimiva, gin ian arazir aghuibar ganiva, egh

2:5: Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6 **2:5:** Ua Me Ini 19:6; Aisaia 61:6; Malakai 1:11; Rom 12:1; Efesus 2:21-22; Hibru 13:15-16; Akar Mogomem 1:6 **2:6:** Ais 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20 **2:6:** Aisaia 28:16; Rom 9:33; Efesus 2:20 **2:7:** Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:7:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:8:** Ais 8:14-15, Ap 4:11, Ro 9:22, 9:33, 1 Te 5:9 **2:8:** Aisaia 8:14-15; Aposel 4:11; Rom 9:22; 9:33; 1 Tesalonika 5:9 **2:9:** Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Ais 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:9:** Ua Me Ini 19:5-6; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Aisaia 9:2; 43:20-21; Jon 17:19; Aposel 26:18; Efesus 5:8; Kolosi 1:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25 **2:10:** Hosea 1:9-10; 2:23; Rom 9:25 **2:11:** 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:11:** 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; Rom 13:14; Galesia 5:17; 5:24; Hibru 11:13; Jems 4:1 **2:12:** Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:12:** Matyu 5:16; Rom 12:17; 2 Korin 8:21; Filipai 2:15; Taitus 2:8

me God Izamin Dughiamin, an ziam fam.

13 Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gavman osirizir araziba bar da baraghiva dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh.

14 Gavmanin gumazamizir dapaniba, Ekiam me amisevegha ingangarir kam me ganingi, eghti me gumazamizir arazir kurabagh amiba, ivezir kuraba me daningam. Egh gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me men ziaba fam. Kamaghin amizi ia uaghan gavmanin gumazamizir dapanibar akabar gin mangi.

15 Gumazamizir onganiba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi ia arazir aghuibar amuasa God ifonge, eghti tuavir kamin ia men akaba aminivagham, eghti me mikiman kogham.

16 Ia bar firiaghirizir gumazamizibar min iki. Egh kamaghin nighnighan marki, "E datirighin firiaghire, egh mangi arazir kurabar amuam." Puvati. Ia Godin ingangarir gumazamizibar min iki.

17 Egh ia arazir aghuibar gumazamiziba bar me damu: Egh uan naviba isiva Godin gumazamizibar aning. Ia uaghan Godin gin mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam atrivir ekiam daning.

E Kraisin arazibar gin mangiva, egh mizaziba iniam

18 Ia pura ingangarir gumazamiziba, ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikiva, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba ko gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatiziba sara, men apengan iki.

19 E fo, gumazitam o amizitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugha gavgavizim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam.

20 Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavighti, ian arazir kurar kamin ivezir aghuiba puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavighti, God arazir aghuimin ia damuam.

21 Krais mizazim inigha ian akura, kamaghin amizi God Kraisin arazir kamin gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam.

22 "Krais arazir kuratam gamizir puvati,
egha uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati."

23 Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira biziba tuisizim.

24 Ezi Krais en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin areme. A kamaghsua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamira ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghin amizi an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamizi, ia ua dera.

2:13: Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:13:** Matyu 22:21; Rom 13:1; Taitus 3:1 **2:15:** Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16 **2:15:** Taitus 2:8; 1 Pita 2:12; 3:16 **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13 **2:16:** 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 5:13 **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22 **2:17:** Aghuzir Akaba 24:21; Matyu 22:21; Rom 12:10; Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22 **2:18:** Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1 **2:18:** Efesus 6:5; Kolosi 3:22; 1 Timoti 6:1 **2:20:** 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15 **2:20:** 1 Pita 3:14; 3:17; 4:14-15 **2:21:** Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6 **2:21:** Matyu 16:24; Jon 13:15; Aposel 14:22; 1 Pita 3:18; 1 Jon 2:6 **2:22:** Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15 **2:22:** Aisaia 53:9; Jon 8:46; 2 Korin 5:21; Hibru 4:15 **2:23:** Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9 **2:23:** Aisaia 53:7; Matyu 27:39; Jon 8:48-49; Hibru 12:3; 1 Pita 3:9 **2:24:** Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28 **2:24:** Aisaia 53:5; Rom 6:2; 6:11; 7:6; Hibru 9:28 **2:25:** Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20 **2:25:** Aisaia 53:6; Esekiel 34:5-6; 34:23; Matyu 9:36; Jon 10:14; Hibru 13:20

25 Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighin ia uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

3

Akar poroghamibar zuim

1-2 Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan iki me baghivira iki. Ki kamaghsua, gumazir kataba nighnizir gavgavim Godin akamin itir puvati, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, bar deravira daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki, me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi ti navibagh iragham. Kamaghin amizi, amiziba uan pabar apengan iki.

3 Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adiariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati.

4 Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar dera.

5-6 E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir kabar uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam Abrahamin apengan ikia, egha "gumazir ekiam," a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, bizitamin atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.

7 Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuibar gin mangiva, uan amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar min gavgavizir puvati. Ia deraghvira me damuva, egh men akurvagh me baghivira ikiva men ziaba fi. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me uaghan ia ko, God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Ia God ko migeir tuavim, bizitam anepiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

8 Ezi ki uan migirigiaba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir vamira iki, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin adarazigh ifuegh iki, egh men apangkuv, egh uari abirir arazim damu.

9 Eghti gumazamiziba arazir kuratam ia damighti, ia arazir kuramin me ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumazamizir igharaziba arazir aghuim me damu.

10-12 Godin Akinafarim ghaze:

"Ekiamin damazimin derazir gumazamiziba,
a deragha men gara,
men azangsiziba barasi.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
Ekiam me batogha
men aghua.
Kamaghin tina dughiar ruarimin iki,
dughiar aghuibar gansiva,
egh akar kurabav kiman koghiva,
ifavarir akaba atakigh.
An akirim ragh arazir kurabagh asaragh,

3:1-2: 1 Korin 7:14-16; Efesus 5:22; Kolosi 3:18; Taitus 2:5 **3:3:** 1 Ti 2:9, Ta 2:3 **3:3:** 1 Timoti 2:9; Taitus 2:3 **3:4:** Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16 **3:4:** Onger Akaba 45:13; Rom 7:22; 2 Korin 4:16 **3:5-6:** Stt 18:12 **3:7:** 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4 **3:7:** 1 Korin 7:3; 12:23; Efesus 5:25; Kolosi 3:19; 1 Tesalonika 4:4 **3:8:** Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23 **3:8:** Rom 12:10; Kolosi 3:12; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 2:17 **3:9:** Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15 **3:9:** Matyu 25:34; Rom 12:14; 1 Tesalonika 5:15 **3:10-12:** Sng 34:12-16 **3:10-12:** Onger Akaba 34:12-16; Aisaia 1:16-17; Jon 9:31; Rom 12:18; Hibru 12:14; Jems 1:26; 1 Pita 2:1; 2:22

arazir aghuibara damu.
Egh navir amirizimin, gumazamizir
igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki."

E arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniam

13 Ia arazir aghuibar amusi bar
ifueghti, tina arazir kuratam ia
damuam? Dughiar aviriba ti pu-
vatigham.
14 Eghti ia arazir aghuibar amuva
da bagh mizaziba iniva, egh ia bar
akongegham! Eghti me atiatingamin
bizitam ia damuti, ia men atiatingan
marki.
15 Egh ian navir averiabar, ia
Krais uabira ia uan Ekiamin min
faraghivira anetigh. Eghti me bizir
aghuir ia mizuair kamin mingarim
bagh azaragham, eghti ia zurara men
akaba ikarvaghsi nighnigh iki.
16 Ia arazir aghuibagh amua
Kraisin gin zuima, me akar kuraba
ia migei, eghti gumazir kaba ian
arazir aghuibar ganti, da me damuti,
me uan akar me mikemezibar
aghumsizim iniam. Me kamaghin
damusi, ia nimira men akaba ikar-
vagh, arazir aghuibar me damu. Egh
ia uan araziba deravira da tuisighiva
egh arazir aghuimin gin mangi.
17 Eghti God ifueghti, e uan arazir
aghuiba bagh mizaziba iniam, kam-
aghin dera. E arazir kuraba bagh
mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Krais aremegha ua dikavigha uam e ini

18 E kamaghin fo, Krais uabi ia
bagha areme. A Godin damazimin
derazir gumazim, egha a Godin
damazimin derazir puvatizir gu-
mazamizibar danganim inigha
areme. A bar gumazamizibar arazir
kuraba batueghiva me inigh God
bagh mangasa, dughiar vamira
aremegha gifa. A uam aremeghan
kogham. Egha a nguazir kamin
gumazir inivafizimin min itima me a
misoghezi an areme. Ezi Godin Duam
a gamizi a ua dikavigha angamira iti.
19 Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua
ovengezibar duar kalabusin itiba,
Akar Aghuim me mikiri.*
20 Ezi duar kaba, me fomira Noan
dughiamin Godin akaba iriaghiriasi.
Ezi Noan dughiamin arazir kuram
bar azenim girizi God zuamira
me ikarazir puvati. A me mizua
ghua Noa kurimin ingarigha givazir
dughiam. Ezi kurimin aven gu-
mazamizir 8plara an itima, aperiar
ekiam otogha me inigha zuima, God
ua men akuragha me inizima me
deraghavira iti.
21 Ezi dipar kam a rurimin
nedazim, kamaghira God datirighin
rurimin tuavimin ian akura. Rurim,
a mikarzibar mizirziba a gevir
puvati. Rurim kamaghin ian aka,
ia God ko akam akira ghaze, ia uan
araziba deravira da tuisighiva, egh
arazir aghuibara gin mangi, egh gin
aghumsighan kogham. Krais Iesus
ovevemin ua dikafi, ezi tuavir kamin
God ian akurvasi.†
22 Ezi Krais Godin Nguibamin
ghugha datirighin Godin agharir
guvimin iti. Ezi enselba ko duar
kurar gavgaviba ko aser gavgaviba
itiba, da bar an apengan iti.

3:13: Snd 16:7, Ro 8:28 **3:13:** Aghuzir Akaba 16:7; Rom 8:28 **3:14:** Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14 **3:14:** Jeremaia 1:8; Matyu 5:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:14:** Aisaia 8:12-13 **3:15:** Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25 **3:15:** Aposel 4:8-12; Kolosi 4:6; 2 Timoti 2:25 **3:16:** Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12 **3:16:** Taitus 2:8; Hibru 13:18; 1 Pita 2:12 **3:17:** 1 Pi 2:20 **3:17:** 1 Pita 2:20 **3:18:** Ro 5:6, 6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22 **3:18:** Rom 5:6; 6:10; 8:11; 2 Korin 13:4; Efesus 2:18; Kolosi 1:21-22

3:19: Jenesis 6:1--7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 2 Pita 2:5 * **3:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati. **3:21:** Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **3:21:** Rom 10:10; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 † **3:21:** Grighin akam vezin kamin deragha bizir kam migeir puvati. **3:22:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 **3:22:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Rom 8:34; 8:38; 1 Korin 15:24; Efesus 1:20-21

Osɨmtɨzir bar ekiam Kraisɨn adarazi batozɨ, me mɨzaziba isi

4

(Sapta 4--5)

E navir ghurimɨn araziba ataghɨragham

1 Kamaghɨn amizɨ, Kraisɨn mɨkarzim mɨzazim ini, kamaghɨn e uaghan an mɨn nɨghnɨzir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mɨkarzimɨn mɨzazim inighɨva, egh an arazir kuraba ategham.*

2 Kamaghɨn datɨrɨghɨn tugh mangɨ, ian inivafɨzimɨn ikɨrɨmɨrim gɨvaghamin dughiam, ia navir ghurimɨn arazibar gɨn mangan markɨ; ia God ifongezir arazibar gɨn mangɨ.

3 Ia fomɨra dughiar ruarimɨn navir ghurimɨn arazibar gɨn zui. Ia, nɨghnɨzir gavgavim puvatɨzibar arazir kurabar amuasa ifongezɨ moghɨn ia fomɨra arazir kabagh ami. Arazir kaba: me afiar arazibagh amuava, arazir mɨzɨrɨzibar amuasa bar kufi, egha dɨpar onganiba apava onganigha, isar dafabagh amua dagher avɨriba apava, egha pura gumazamiziba isa pura pamtemɨn diava, ighiar kurabar arazibagh ami, egha nguazir kamɨn biziba e God gami moghɨn uari isa dagh anɨdi, egha bizir kabagh amua aghumsɨziba puvatɨ.

4 Ezɨ ia datɨrɨghɨn ua gumazir kurar kaba koma arua, me ko arazir kurar avɨrir kabagh amir puvatɨ. Ezɨ me bizir kamɨn dɨgavir kuram gamigha, akar kurar avɨribar ia mɨgei.

5 Egh me gɨn uari jasɨn ekiamɨn kotɨn tuivam, egh uari uan arazibar gun a mɨkɨmam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasɨn kam, a gumazamiziba bar men araziba tuisɨghasa iti, gumazamizir ovengeziba ko angamɨra itiba.

6 Bizir kam bagha, Iesus gumazamizir ovengeziba uaghan Akar Aghuim me mɨkɨri. Men ovevem kamaghɨn oto, God me tuisɨghizɨ, me ariaghire, mati gumazamiziba bar kamaghɨn ariaghire. Egh me Godɨn mɨrara, men duaba angamɨra ikiasa, Iesus Akar Aghuim me mɨkɨri.†

God puram e ganɨngizir bizir aghuiba, e deraghvɨra dar ingangarim damuam

7 Dughiar biziba bar gɨvamim roghɨra ize. Kamaghɨn amizɨ ia God ko mɨkɨmsɨ, bar deragh nɨghnɨgh, egh navir ghurimɨn araziba dɨkabɨn.

8 Nɨ igharaz tav gifueghtɨ, an arazir kuratam nɨ damightɨ, nɨ zuamɨra an arazir kurar kam gɨn amadagham. Kamaghɨn ia Kraisɨn adarasi, uan navir averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira.

9 Eghtɨ gumazamizir igharaziba izɨ ia ko ikɨtɨma, ia bar deravɨra arazir aghuibar me damu. Egh ia men osɨman markɨ.

10 God uan apangkuvimɨn bizir guar avɨrir aghuiba vaghvagha ia

---

4:1: Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 **4:1:** Rom 6:2; 6:7; Galesia 5:24; Kolosi 3:3-5 * **4:1:** Mɨzazim isir arazimɨn akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22ɨn iti. **4:2:** Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 **4:2:** Jon 1:13; Rom 6:11; 2 Korin 5:15; Galesia 2:20; 1 Jon 2:16 **4:3:** Ap 17,30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 **4:3:** Efesus 2:2-3; 4:17; Taitus 3:3 **4:4:** Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16 **4:4:** Aposel 13:45; 18:6; 1 Pita 3:16 **4:5:** Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 **4:5:** Aposel 10:42; 17:31; Jems 5:9 **4:6:** Ro 8:10, 1 Ko 5:5 **4:6:** Rom 8:10 † **4:6:** Grighɨn akam vezɨn kamɨn bizir kam deragha a mɨgeir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra mɨgei, ezɨ me kamaghɨn a gɨra, "Bizir kam bagha Krais Akar Aghuim gumazamizir ovengezibav kɨm. Me gumaziba ariaghiri moghɨn me areme, men arazir kurabar ivezim. Kamaghɨn an Akar Aghuim me mɨkɨni, eghtɨ me ikɨrɨmɨrir aghuir zurara itim iniva, duaba mɨn ikiam, mati God uabɨ." **4:7:** Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 **4:7:** Matyu 24:13-14; Luk 21:34; Rom 13:11-12; 1 Korin 10:11; Filipai 4:5; Kolosi 4:2; 2 Pita 3:9; 1 Jon 2:18 **4:8:** Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22 **4:8:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Korin 13:7; Kolosi 3:14; Hibru 13:1; Jems 5:20; 1 Pita 1:22 **4:9:** 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 **4:9:** Filipai 2:14; Hibru 13:2 **4:10:** Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:10:** Rom 12:6-8; 1 Korin 4:1-2; 4:7

ganidi. Kamaghin amizi ia bar vagh-
vagh Godin ingangarir gumazamizir
aghuibar ikiva, egh ia bizir aghuir
God pura ia ganingizibar, Godin gu-
mazamizibar akurvagh.
11 Ia kamaghin ifongegh, gumaza-
miziba ian arazir amiba bar dar
ganiva, Krais Iesusin ziamin me
Godin ziam fam. Tina Akar Aghuim
akurir fofozim God a danighti, a de-
raviira Godin akam akun. Eghti tina
igharaz darazir akurvazir fofozim,
God a danighti, a Godin gavgavimin
igharaz darazir akurvagh. Eghti
Krais Iesus zurara, atrivimin gav-
gavim ko ziar ekiam sara, a ko ikiviira
ikiam. Bar guizbangira.

E Kraisin min mizaziba inisi bar akuegham

12 Nan namakaba, osimtizir kam
avimin min ia tuivigh gavgavighasa
ia batifi. Eghti ia digavir kuram
damuan marki, egh suam, bizir
igharagha gariba e batifi.
13 Ia osimtizir kabar aven Krais
mizazim isi moghin, ia uaghan
mizazim isi. Kamaghin ia bar
akongegh. Egh gin a uamateghamin
dughiamin ia an atrivimin angazan-
garimin ganiva ian agorogem pin
ikiti, ia guizbangira bar akuegham.
14 Godin Duar angazangarim itim
ia avara. Kamaghin amizi me Kraisin
ziam bangin me akar kuraba ia
mikimtima, ia bar akuegham.
15 Ia uari uan osimtiziba bagh
mizaziba iniam, kamaghin derazir
puvati. Ian tongin tav gumazitam
o amizitam misueghtima an are-
megham, o a biziba okimam, o a tin-
tinimin arazir kurabar amuam, o a
tintinimin gumazamizir igharazibar
bizibar ganam, me an arazir kaba
baghiva osimtizim a darightima,
kamaghin derazir puvati.
16 Ia Kraisin adarasi, egh Kraisin
ziam bagh ia mizaziba iniva,
aghumsighan marki. Kraisin ziam
ian iti, kamaghin amizi ia Godin ziam
fi.
17 Dughiar God uan adarazir
araziba tuisighamim, an otogha gifa.
An gumazamiziba faragh kotiamin
otoghtima, eghti gin Godin Akar
Aghuim akirim ragha a gasarazir
gumaziba me uaghan kotiamin
otoghiva, egh guizbangira bar iku-
vigham.
18 Godin Akinafarim ghaze:

"Godin damazimin derazir gumaza-
miziba
osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.
Eghti Godin aghuagha arazir
kurabagh amiba,
me bar ikuvigham."

19 Kamaghin Godin ifongiamin, gu-
mazamizir maba mizaziba iniam,
egh me bar uari isiva Godin agharim
darigh, egh arazir aghuibar amuviira
iki. God en ingarigha, zurara bar
deraviira en gari.

5

*Gumazamizir dapaniba, ia bar de-
ragh Godin gumazamizibar gan*

1 Ki akar mam Kraisin adarazir
gumazamizir dapanibav kimasa, ki
uaghan ian min Kraisin adarazir
gumazir dapanir mam. Nan
damazimin, ki uabi Kraisin garima,
a mizazim ini. Egh gin Krais uan

4:11: 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:11:** 1 Korin 10:31; 1 Pita 5:11; Akar Mogomem 1:6 **4:12:** 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7 **4:12:** 1 Korin 3:13; 1 Pita 1:6-7 **4:13:** Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9 **4:13:** Aposel 5:41; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Jems 1:2; 1 Pita 1:5-6; Akar Mogomem 1:9 **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20 **4:14:** Onger Akaba 89:50-51; Matyu 5:11; 2 Korin 12:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20 **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20 **4:15:** 1 Tesalonika 4:11; 1 Timoti 5:13; 1 Pita 2:20 **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20 **4:16:** Filipai 1:20 **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8 **4:17:** Jeremaia 25:29; Luk 10:12-14; 23:31; 2 Tesalonika 1:8 **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31 **4:18:** Aghuzir Akaba 11:31; Luk 23:31 **4:19:** Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12 **4:19:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46; 2 Timoti 1:12 **5:1:** Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9 **5:1:** Aposel 1:8; 1:22; Rom 8:17-18

gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kamin ki uaghan ia ko, e bar moghira an atrivimin angazangarimin ganiva an aven ikiam. Kamaghin amizi ki ingarasa Kraisin adarazir gumazamizir dapaniba ia migei.

2 Ia Godin gumazamiziba deravira men gan. Me sipsipbar min ian agharimin iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia abintima, ia ingaran marki. Ia ingangarir kam damuasa God ifonge. Kamaghin, ia ifueghiva ingangarir kam damu. Ia ivezim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumazamizibar akurvaghsi bar ifongegh.

3 Ia gumazamizir aruabar min ikian marki, egh Godin gumazamiziba dikabinan marki, gumazamizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuibar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam.

4 Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighti, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham.

E uari isi God daningam

5 Ezi kamaghira, ia gumazamizir igiaba, ia gumazamizir aruabar apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumazamizibar apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin migei:

"God zurara gumazir uan ziaba feba,
a me dikabiri,
egha gumazir uan ziaba dikabiriba
God men apangkuva
egha bar deravira me gami."

6 Kamaghin amizi, ia uan ifongiaba abiniva Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham.

7 God ia ginighnisi, kamaghin amizi osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh.

8 Ia angamira iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimin itir kam, a laionin min tiarim akara diagharui. A zurara gumazamizibar amasa me buriagharui.

9 Ia fo, Godin gumazamizir nguazir kamin itiba, me uaghan mizazir ia isir kaba isi. Kamaghin amizi ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan batogh.

10 God, an apangkuvibar mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghira ikiam.

11 Ezi God uabira zurazurara gavgavir ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira.

Akar otevir maba

12 Sailas nan akuragha, ia bagha akinafarir otevir kam osiri. Ki an garima, a Krais baghavira itir aveghbuar aghuim. Ezi akinafarir kam, ki God uan apangkuvim ian akazir arazim ia mikimasa. Ki uabi ki fo, kar guizbangira Godin apangkuvim,

---

5:2: Jo 10:11-13, 21:15-17, Ap 20:28, 1 Ko 9:17, 1 Ti 3:3, 3:8, Ta 1:7, 1:11, Fm 14 **5:2:** Jon 10:11-13; 21:15-17; Aposel 20:28; 1 Korin 9:17; Taitus 1:7; 1:11; Filemon 1:14; 1 Pita 3:1-6 **5:3:** Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7 **5:3:** 2 Korin 1:24; Filipai 3:17; 1 Timoti 4:12; Taitus 2:7 **5:4:** 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4 **5:4:** 1 Korin 9:25; 2 Timoti 4:8; Hibru 13:20; 1 Pita 1:4 **5:5:** Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6 **5:5:** Aghuzir Akaba 3:34; Aisaia 57:15; Efesus 5:21; Filipai 2:3; Jems 4:6 **5:6:** Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10 **5:6:** Matyu 23:12; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:10 **5:7:** Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6 **5:7:** Onger Akaba 37:5; 55:22; Matyu 6:25-30; Filipai 4:6 **5:8:** Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12 **5:8:** Luk 22:31; 1 Tesalonika 5:6; Akar Mogomem 12:12 **5:9:** Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7 **5:9:** Aposel 14:22; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 3:12; Jems 4:7 **5:10:** 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6 **5:10:** 2 Korin 4:17; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 2:17; 1 Timoti 6:12; Hibru 13:21; 1 Pita 1:6 **5:12:** Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12 **5:12:** Aposel 15:22; 15:40; 2 Korin 1:19; 1 Tesalonika 1:1; Hibru 13:22; 2 Pita 1:12

egha kɨ deravɨra an gun ia mɨgei.
Egha kɨ akar gavgavim ia ganɨdi, ia
nɨghnɨzir gavgavim Godɨn apangku-
vimɨn ikɨ tugh gavgafigh.
13 Godɨn gumazamizir Babilonɨn
itiba, God me ko ia mɨsevezɨ, me ia
bagha akam amaga ghaze, Afeziam
ia ko ikɨ.* Nan otarim Mak, a
uaghan ia bagha akam amaga ghaze,
Afeziam ia ko ikɨ.†
14 Ia igharaz darazigh ifongezir
arazim akaghsɨ, ia uari uan
agharibar suigh. Ia Kraisɨn adarasi,
ia navir amɨrizimɨn ikɨ.

5:13: Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24 **5:13:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11; Filemon 1:24 * **5:13:** Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezɨ Pita Romɨn itir dughiam, Rom tintinimɨn arazir kurabar Godɨn gumazamizibagh ami, mati Babilon fomɨra me gamizir arazim mokɨn. Kamaghɨn Pita akar isɨn zuimɨn Rom dɨbora ghaze, Babilon. † **5:13:** Mak guizɨn Polɨn otarim puvatɨ. A gumazir ighiar an akurvagha an gɨn aruim. **5:14:** Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23 **5:14:** Rom 16:16; 1 Korin 16:20; Efesus 6:23

Pitan Akinafarir Namba 2
O
2 Pita
Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akar mingarimra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba ko arazir aghuibagh asighasisi. Ezi Pita akinafarir kamin aven migia ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan marki. Me, akar aposelba men sure gamizibar suiragh gavgafigh. Eghti arazir kamin me God ko Ekiam Krais Iesus deravira aning gifogham. Aposelba uari uan damazibar Iesusin ganigha uaghan a barazi, a men sure gami.

Gumazir maba kamaghin migei Iesus ua izan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a izam. Guizbangira a zuamira izeghan koghamin bizimin mingarim kamakin: God gumazitam o amizitam ovengan aghua. A kamaghsua, gumazamiziba bar navibagh iragham. Kamaghin amizi, a gumazamiziba dughiam me ganiga, egha me mizua ikiavira iti (3:9).

E arazir aghuibar amuti da en navir averiabar iki gavgavigham, eghti e gumazamizir kurabar akaba batogham

(Sapta 1--3)

1 Ki Saimon Pita, ki Krais Iesusin ingangarir gumazim ko an aposel. Ki, ia gumazamizir nighnizir gavgavir aghuim itiba, akar kam ia bagha an osiri. Krais Iesus en God, a en Akurvazir Gumazim. Egha a uan arazir aghuimin God nighnizir gavgavir aghuim ia ganingizima, ian nighnizir gavgavir kam, a enanam ko voroghira ghu.

2 Ezi datirighin ia God ko en Ekiam Iesus, aningin fofozir aghuim inis. Ezi kamaghin apangkuvir arazim ko navir amirizim ian ekevegh iki.

God ua baghavira e amisefe

3 Krais Iesus a God, an gavgavim a biziba bar e ganingi. Eghti da gavgavim e daningtima, e ikirimirir aghuim iniva e God ifongezir arazibar amu ikiam. E Krais gifo, ezi fofozir kam e gamima e God ifongezir arazibagh ami. Ezi a ko itir arazim ko an arazir aghuimin, an en dia.

4 Egha bizir bar aghuiba e ganingi, da bar ekefe. Ezi kar bizir a fomira e daningasa akam akiriziba. E nguazir kamin itir gumazamiziba, e navir ghurimin araziba bagha puv agoima, da bar pazav e gami. Ezi Krais bizir aghuir kaba bar e ganingi. Tuavir kamin, a ian akuraghti, ia arazir kurar kabagh itaghiva, egh Godin ikirimirim inighiva egh an arazibar amuam.

5 Bizir kabanang bagh, ia Godin ikirimirim inisi pamten ingar. Ia datirighin nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egh uaghan arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uaghan Godin fofozir arazim deravira a inigh.

6 Egh uaghan navir ghurimin arazziba da dikabin, egh uaghan tugh gavgavigh osimtiziba ater, egh uaghan God ifongezir arazibar gin mangi.

7 Egh uaghan, uan adarazir min, Kraisin adarazir apangkuvigh men akurvagh. Egh uaghan igharaz darazigh ifongezir arazim damu.

8 Ia Krais Iesus gifo, a en Ekiam. Ia arazir kaba inightima da ian iki bar

1:1: 2 Ko 4:13, Ef 4:5, Ta 1:4 **1:1:** 2 Korin 4:13; Efesus 4:5; Taitus 1:4 **1:2:** Ju 2 **1:2:** Jut 1:2 **1:3:** Jo 17:3, 2 Te 2:14, 2 Ti 1:9, 1 Pi 2:9 **1:3:** Jon 17:3; 2 Tesalonika 2:14; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 2:9 **1:4:** 2 Ko 7:1, Ef 4:24, 2 Pi 2:18-20, 1 Jo 3:2 **1:4:** 2 Korin 7:1; Efesus 4:24; 2 Pita 2:18-20; 1 Jon 3:2 **1:5:** 1 Pi 3:7, 2 Pi 3:18 **1:5:** 2 Pita 3:18 **1:6:** Ga 5:22-23 **1:6:** Galesia 5:22-23 **1:7:** Ga 6:10, 1 Te 5:15, 1 Jo 4:21 **1:7:** Galesia 6:10; 1 Tesalonika 5:15; 1 Jon 4:21 **1:8:** Jo 15:2, Ta 3:14 **1:8:** Jon 15:2; Taitus 3:14

gavgavighti, ian fofozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam.
9 Gumazim o amizim arazir kaba puvatigh, a bizir saghuiamin tibar ganan kogham, a mati gumazir damazir okavirizimin min ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki.
10 Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginaba, ezi ia an gumazamizibar ikiam. Kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akakaghsi, ia bar pamtem ingar. Ia kamaghin damu, arazir kuratamin irighan kogh, egh God ateghan kogham.
11 Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamin iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Krais Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.
12 Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha guizin akam inigha gifa, egha an tugha gavgafi.
13-14 Ki fo, dughiar bar otevim, ki nguazir kamin itir mikarzim suevkinigham. En Ekiam Krais Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki inivafizir kamin aven ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam.
15 Kamaghin amizi, ki bar deragh ia mikimasa. Ki gin oveghti, ia dughiabar zurara bizir ki ia mikemezir kabagh nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarimin garima a Kraisin iti

16 Ezi dughiar e Kraisin akar kamin ia mikemezim, e pura gumazitamin eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam Krais Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. E faragha guizbangira uan damazibar Godin angazangarim ko gavgavimin garima da Krais Iesusin iti, kamaghin amizi e migei.*
17 Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarir aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarir ekiar kamin aven ikiava kamaghin Iesus migia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge."
18 Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha izaghiri.
19 Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragham. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatemin ikia isi moghin, Kraisin angazangarim ian navir averiabar aven iki isiam. Arazir kam mati aminim itir mikovezim overiamin isiti, mitatem mangiti angazangarim otogham.†
20-21 Fomira Godin akam inigha izir gumazibar akatam, pura gumazitam o amizitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghuavkirima me Godin izezir akam akuri. Kamaghin amizi, ia bizir ekiar kam gifogh, Godin akam inigha izir gumaziba, me uan nighnizibar Godin Akinafarim osirizir puvati.

1:9: Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 2:9-11 **1:9:** Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 2:9-11 **1:10:** 2 Pi 3:17, 1 Jo 3:19 **1:10:** 2 Pita 3:17; 1 Jon 3:19 **1:12:** Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5 **1:12:** Filipai 3:1; 1 Pita 5:12; 2 Pita 3:1; 3:17; 1 Jon 2:21; Jut 1:5 **1:13-14:** Jon 21:18-19; 2 Korin 5:1; 2 Timoti 4:6; 2 Pita 3:1 **1:16:** 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1 **1:16:** 1 Korin 1:17; 1 Jon 1:1 * **1:16:** Akar otevir kam a dughiar Iesusin mikarzim igharagha gara otozir bizibav migei. Ni Matyu 17:1-3 ko Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36in gan. **1:17:** Mt 3:17 **1:17:** Matyu 3:17 **1:17:** Matyu 17:1-5; Mak 9:2-7; Luk 9:28-35 **1:19:** Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28 **1:19:** Onger Akaba 119:105; Jon 5:35 † **1:19:** Mizarazimin mikovezir kam, kar Krais Iesus. Ni Akar Mogomem 22:16in gan. **1:20-21:** Aposel 1:16; 3:18; Rom 12:6; 2 Timoti 3:16; 1 Pita 1:11

2

Ifavarir tisaba Kraisin adarazir nighnizibagh asighasighasa
(Jut 4-13)

1 Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelian gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizitaba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me ini, eghti me uamategh akirim ragh, Ekiam gasaragham. Me kamaghin damuti, God zuamira me gasighasigham.

2 Eghti gumazamizir avirim men arazir mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumazamizibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir Godin gin zuimin mikimam.

3 Ifavarir tisan kaba dagiar aviriba baka, kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam atigha, ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir puvati. A fomira me mikemezi moghin me gasighasighasa me bagha gara iti.

4 Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senbar me ikegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aven ti. Me kalabusin ikiavira ikia Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti.

5 Ezi gumazamizir bar fomira ikeziba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperiam gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7plan gumazamizir igharaziba bar deragha men garima me deravira iti.

6 Ezi God Sodomin nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozi aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozim ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam.

7 Ezi God Lotin akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme.

8 Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughiabar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha iti. Ezi a me Godin Araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi.

9 Ekiam amizir biziba, e dagh nighnigha kamaghin fo, osimtizitam gumazamizir Godin Arazibar gin zui taba batogham, God osimtizir kam uam me da a iniamin tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumazamizibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiamin Dughiam otogham.

10 Eghti gumazamizitaba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumazamizir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar mizirizibа. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumazamizir kurar kaba ian tongin iti, gumazamizir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei.

2:1: Mt 24:11, Ap 20:30, 1 Ko 6:20, Ef 1:7, 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1-5, 1 Pi 1:18, Ju 4 **2:1:** Matyu 24:11; Aposel 20:30; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1-5; 1 Pita 1:18; Jut 1:4 **2:3:** Ro 16:18, 2 Ko 12:17-18, 1 Te 2:5, 1 Ti 6:5, Ta 1:11, 2 Pi 1:16 **2:3:** Rom 16:18; 2 Korin 12:17-18; 1 Tesalonika 2:5; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:11; 2 Pita 1:16 **2:4:** Lu 8:31, Jo 8:44, 1 Jo 3:8, Ju 6, MAA 20:2-3 **2:4:** Luk 8:31; Jon 8:44; 1 Jon 3:8; Jut 1:6; Akar Mogomem 20:2-3 **2:5:** Stt 6:1-7:24, 8:18, Hi 11:7, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:6 **2:5:** Jenesis 6:1--7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:6 **2:6:** Stt 19:24, Nam 26:10, Ju 7 **2:6:** Jenesis 19:24; Diboboniba 26:10; Jut 1:7 **2:7:** Stt 19:1-16 **2:7:** Jenesis 19:1-16 **2:9:** Sng 34:17-19, 1 Ko 10:13, Ju 6 **2:9:** Onger Akaba 34:17-19; 1 Korin 10:13; Jut 1:6 **2:10:** Ju 4-10, 16 **2:10:** Jut 1:4-10; 1:16

11 Ezi enselba bar gavgavir ekiam
ikia, bar gumazamizir kabagh afira.
Egha enselba uari akar kurabar
me migeir puvati, egha Ekiamin
damazimin akam me gasir puvati.
12 Ezi ifavarir tisan kaba, me mati
asizibar min nighniziba puvati, egha
me uan mikarzibar ifongiabar arui.
Egha me mati asizir atiabar min
nguazimin otifi, eghti gumaziba
men suighiva me misoghtima me
arighiram. Ezi bizir me fozir pu-
vatizim, me akar kurabar a migei. Ezi
arazir kamra mati gumaziba asizir
atiaba gasighasizi moghin God me
gasighasigham.
13 Ezi me amizir arazir kurabar,
gumazamiziba men arazir kaba bagh
ua arazir kurabar me ikarvagham.
Me ghaze, aruebar dagher ekiaba
apir arazim ko dipar onganiba apir
arazim, kar arazir bar aghuim. Egha
me ia koma apava, egha ia gamima ia
bar mize, egha ian ziabagh asighasisi.
Egha me uan ifavarir arazir me
amiba bagha bar akonge.
14 Egha me zurara amizibar gara,
arazir kurabar me damuasa nighnisi.
Egha me arazir kurar amiba givasa
nighnizir puvati. Me gumazamizir
nighnizir gavgavir muziariba itibagh
ifarima me arazir kurabagh ami.
Egha me igharaz darazir bizibar
garava, dagh ifongezir arazim bar
me gizifa. Eghti God bar me
gasighasigham!
15 Me tuavir aghuim ategha, bar
onganigha tintinibar zui. Me Beorin
otarim Balamin tuavimin gin zui.
An arazir kuram gamigha, egha uan
arazir kurar kamin ivezim iniasa.
16 Donkiba migeir puvati. Ezi
donkin mam gumazimin min migia
Balamin arazir kuraba bagha an
atari. Ezi arazir kamin, donki
Godin akam inigha izir gumazir kam
gamima, a uan arazir onganir a
damuasa nighnizim ataki.
17 Gumazamizir kaba, mati mozir
dipaba dakezi moghin iti, egha
uaghan mati aminir ekiam ghuariam
givava amadima a tintinibar zuima
amoziba puvati. God me bagha
danganir bar mitategha bar pighizim
akirizima a iti. Eghti me mangiva an
ikiam.
18 Gumazamizir kaba pura tiariba
akara egha uan akar onganir
kabav gia ghaze, erara dera.
Me gumazamiziba apezepera me
gamima, me naviba dikavava arazir
poroghamiba uari isava akuiba, ko
inivafizimin arazir kurar igharaz-
ibar amuasa nighnisi. Ezi arazir
kamin, me gumazamizir datirighira
navibagh iragha arazir kuraba
ataghiziba, me me gamima, me
gumazamizir kurar kabar gin zui.
19 Gumazamizir kurar kaba ka-
maghin migei, "Kamaghin ia en
gin mangiva, egh ia firighiregh
uan nighnizibar ifongezir bizibar
amuam." Men arazir kuraba me
gasighasizima, me uari pura in-
gangarir gumazamiziba. E fo, gu-
mazamiziba bizitam me ikirarighti,
me bizir kamin pura ingangarir
gumazamizibar min ikiam.
20 Guizbangira, me en Ekiam Krais
Iesus da fofozim inis, a en Akurvazir
Gumazim. Ezi fofozir kam men aku-
razi me arazir mizirizir nguazimin
itiba bar adagh ita. Egh kamaghin
me ua arazir kurabar amuti, da ua
me ikirarigh egh bar me gafiragham.
Eghti men ikirimirim gin bar moghira
bar ikuvigh fomira itir ikirimirim
gafiragham.
21 Kamaghin me arazir aghuimin
tuavim gifozir puvatigha, deraghai.
Ezi datirighin me tuavir kam gifo,
egha Godin akaba ini, egha uam

2:11: Ju 9 **2:11:** Jut 1:9 **2:12:** Ju 10 **2:12:** Jut 1:10 **2:13:** Ro 13:13, 1 Ko 11:20-21, Fl 3:19, Ju 12 **2:13:** Rom 13:13; 1 Korin 11:20-21; Filipai 3:19; Jut 1:12 **2:15:** Ju 11, MAA 2:14 **2:15:** Jut 1:11; Akar Mogomem 2:14 **2:15:** Diboboniba 22:4-35 **2:17:** Ju 12-13 **2:17:** Jut 1:12-13 **2:18:** Ap 2:40, 2 Pi 1:4, 2:20, Ju 16 **2:18:** Aposel 2:40; 2 Pita 1:4; 2:20; Jut 1:16 **2:19:** Jo 8:34, Ro 6:16, 1 Pi 2:16 **2:19:** Jon 8:34; Rom 6:16; 1 Pita 2:16 **2:20:** Mt 12:45, Lu 11:26, Hi 6:4, 2 Pi 1:2-4 **2:20:** Matyu 12:45; Luk 11:26; Hibru 6:4; 2 Pita 1:2-4 **2:21:** Lu 12:47-48, Jo 9:41 **2:21:** Luk 12:47-48; Jon 9:41

akirim ragha God gasara. Ezi bizir
kam bagh me bar ikuvigham.
22 Ezi bizir men otozir kam, guizin
akar otevir mamin aven kamaghin
migei, “Afiam migha egha ghua ua
uan mimiziba api.” Ezi uaghan
akar otevir igharazir mam kamaghin
migei, “Dam dipam guregha givagha
ua ghua beghneazim gipoghposi.”
Aningin arazim virara bar kufi.

3

Bar guizbangira Ekiam ua izam

1 Nan roroaba, kar nan namba
2in akinafarim ki datirighin ia bagha
an osiri. Ki kamaghin ifonge,
akinafarir ki osirizir kamning, ian
nighniziba uam a da feghti, ia ua bizir
kabagh nighnighvira ikiam, egh ian
nighniziba bar deravira ikiam.
2 Ia ua Godin akam inigha izir
gumaziba fomira mikemezir ak-
abagh nighnighasa ki ifonge. Egh ia
uaghan Ekiamin akabagh nighnigh,
a en Akurvazir Gumazim. Ia uan
aposelba da akar kam inis.
3 Ia faragh bizir ekiar kam gifogh,
Ekiam ua izamin dughiamin, gu-
mazamiziba uan navir ghurimin
arazibar gin mangiva dibovir akar
kurabar ia mikimam.
4 Me kamaghin ia dipovam, “Iesus
ghaze, a ti ua izam, o? Egha
a managh iti? A izan kogham.
En ovavir ovengeziba ua dikavan
kogham. Ezi biziba fomira nguazim
otozir dughiamin iti moghin ikia iza
datirikin.”
5 Me bizir kam gifogha, a
ginighnighan aghua. Fomira God
mikemezi overiam ko nguazim oto.
Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi
nguazim oto. Ezi God dipamra
nguazimin ingari.
6 Egha gin God mikemezi dipaba
uam oto. Ezi aperiam bar nguazir
kam avara, ezi nguazim bar ikufi.
7 Kamaghira God fomira mikemezi
moghin, a datirighin migirigiar
igharazim aningi, datirighin overiam
ko nguazim ikia avim bagha mizuai,
avim otoghiva bar aning kuavare-
megham. Ezi nguazim ko ove-
riam Godin Kotiar Ekiam Otivamin
Dughiam bagha mizuai. Dughiar
kamin gumazamizir akirim ragha
God gasaraziba, me bar ikuvigham.
8 Nan roroaba, ia bizir kam a
bakinighnighan marki. Ekiamin
nighnizim dughiar vamira mati,
azenir aviriba, ezi azenir aviriba
mati dughiar vamira.
9 Gumazamizir maba ghaze, Ekiam
nimira ingari. Ezi puvati. Ekiam
uan akar dikirizimin gin ghua nimira
ingara arazibagh amir puvati. God
gumazitam o amizitam ovengan
aghua. Gumazamiziba bar navibagh
iraghasa a ifonge, egha an navim ian
ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam givagham

10 Ekiam Izamin Dughiam
zuamiram otogham, mati okimakiar
gumaziba izi mokin. Eghti dughiar
kamin overiam afuaragh pamten
tingaghegh bar givagham. Eghti
bizir nguazimin itiba sara bar isigh
ameregh givagham. Eghti nguazim
ko an itir bizir me amiziba ua ikian
kogham.*
11 E fo, kamaghira biziba bar
givagham. Kamaghin ki ian azai, ia
arazir manamin gin mangam? Ia

2:22: Snd 26:11 **2:22:** Aghuzir Akaba 26:11 **3:1:** 2 Pi 1:13 **3:1:** 2 Pita 1:13 **3:2:** Ju 17 **3:2:** Jut 1:17 **3:3:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1, 2 Pi 2:10, Ju 18 **3:3:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:10; Jut 1:18 **3:4:** Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45 **3:4:** Aisaia 5:19; Jeremaia 17:15; Esekiel 12:22; 12:27; Matyu 24:48; Luk 12:45 **3:5:** Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3 **3:5:** Jenesis 1:6-9; Onger Akaba 33:6; Kolosi 1:17; Hibru 11:3 **3:6:** Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5 **3:6:** Jenesis 7:11; 7:21; 2 Pita 2:5 **3:7:** Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10 **3:7:** Matyu 25:41; 2 Tesalonika 1:8; 2 Pita 3:10 **3:8:** Sng 90:4 **3:8:** Onger Akaba 90:4 **3:9:** Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4, 1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20 **3:9:** Aisaia 30:18; Habakuk 2:3; Rom 2:4; 1 Timoti 2:4; Hibru 10:37; 1 Pita 3:20 **3:10:** Mt 24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11 **3:10:** Matyu 24:29; 24:35; 24:43; Mak 13:31; Luk 12:39; 1 Tesalonika 5:2; Hibru 1:11; Akar Mogomem 16:15; 20:11 * **3:10:** Grighin akam deragha a migeir puvati.

uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godin Arazibar gin mangi.

12 Egh ia Godin Dughiar Otivamim mizuamiva, egh ia bar puviira ingariva dughiar kamin aviraghti, a zuamira otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh givagham, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimin amiziba, da bar isiva ameregham.†

13 God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godin arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti.

E uari bagh ganiva, egh Ekiam bagh mizuamam

14 Kamaghin, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gin izam, ia dar mizuamiva pamtem ingariva egh Godin damazimin zuegh ikiva, Godin damazimin arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimin ikisi pamtem ingar.

15 Ekiam e bagha amirighaviira ingari. Ia fogh, a uam e iniasa, kamaghin an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganingi, ezi a uaghan kamaghira migirigiar kabara ia bagha da osiri.

16 Polin akinafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun migei. Guizbangira, akar maba akinafarir kabar aven ikiava, egha deraviira bigha migeir puvati. Ezi e akar kabar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumazamizir fofozir muziariba ko nighnizir gavgavir muziariba, me Polin osirizibagh iragha pazava dav gei. Egha uaghan Godin akinafarimin itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghin me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham.

17 Nan roroaba, ia bizir gin otivamiba ia dagh fo. Gumazamizir Godin akaba batogha ifariba ia damuti, ia nighnizir gavgavir ia datirighin itim ategh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghin bar deraviira uari bagh ganiva tuivigh gavgafigh.

18 Krais Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian apangkufi, ezi ia deraviira a gifo. An fofozim ko an apangkuvim ian navibar ikiva aghung mangi. Krais ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki mamaghira ikiam. Guizbangira.

3:12: Ais 34:4, Mai 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:10 **3:12:** Aisaia 34:4; Maika 1:4; 1 Korin 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:10 † **3:12:** 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamira izeghan kogham, kamaghin a dughiam gumazamizibar anighti me navibagh iragham. Ezi kamaghin, gumazamiziba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamin Dughiar Izamim aghozagham. Ni Aposel 3:19-21in gan. **3:13:** Ais 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 **3:13:** Aisaia 65:17; 66:22; Akar Mogomem 21:1; 21:27 **3:14:** 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 **3:14:** 1 Korin 15:58; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 3:13 **3:15:** Ro 2:4, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:9 **3:15:** Rom 2:4; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:9 **3:16:** Ro 10:3, 1 Ko 15:51, 1 Te 4:15 **3:16:** Rom 10:3 **3:17:** Mk 13:5, 13:23, 13:33, 1 Ko 10:12, Ef 4:14, 2 Pi 1:10-12 **3:17:** Mak 13:5; 13:23; 13:33; 1 Korin 10:12; Efesus 4:14; 2 Pita 1:10-12 **3:18:** Ef 4:15, 2 Ti 4:18, 1 Pi 2:2, Ju 25, MAA 1:6 **3:18:** Efesus 4:15; 2 Timoti 4:18; 1 Pita 2:2; Jut 1:25; Akar Mogomem 1:6

Jonin Akinafarir Faragha Zuim
O
1 Jon
Akar faragha zuim

Akinafarir kamin, Jon akar mingarir pumuningin migei. A faraghavira, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Krais Iesus ko navir vamira ikiam. Egha Jon kamaghsua, me mitatemin itir darazi ateghtima, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi "mitatemin itir darasi," kamaghin migei, bizir nguazimin kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godin Otarim, kamaghin amizi, a nguazir kamin gumazimin min otoghan kogh, egh e gumazamiziba ami moghin, nguazimin biziba ko poroghan kogham. Me ghaze, gumazamiziba deravira God ko ikisi, me nguazimin bizibagh nighnighan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimin biziba. Kamaghin, e arazir kabar gin mangisi nighnighan kogham.

Jon kamaghsua, Kraisin adarazi akar kaba baragh dar gin mangan marki. A ghaze, Iesus a guizin gumazimin oto. Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God bar a gifueghiva, gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimin aven daruti, mitatemin aven aruiba e gifaran kogham

(Sapta 1:1--3:10)

Angamira Itir Akam, datirighin azenan oto

1 Gumazir me kamaghin diborim, Angamira Itir Akam, e an gun ia migei. Gumazir kam, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, a bar faraghavira iti. Ezi e a baregha, uan damazibar deravíram an garava egha uan dafaribar an suiki.

2 God, angamira itir ikirimirim e ganingizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia migei. Egh gumazir ikirimirir angamira itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datirighin God en akazi, e an gani.

3 E an ganigha a baregha givagha, ia uaghan navir vamira e ko ikiasa, e uaghan ia migei. Egh ia ko, e navir vamira Afeziar Ekiam ko an Otarim Krais Iesus ko ikiam.

4 E uari inigh iki, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimin aven daruam

5 E Krais Iesus barazi an akar kam akunizima, e ia mikiri. Akar kam kamaghin mikeme, God, an angazangarim, ezi mitarmetam anepazazir puvati.

6 E kamaghin mikimam, "E a ko navir vamira iti," egh e mitarmemin daruti, kamaghin en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e guizin akamin gin zuir puvati.

7 Ezi God angazangarimin aven iti moghin e angazangarimin aven daruva, egh uari ko navir vamira ikiam. Eghti an Otarim Iesusin ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

8 Eghti e suam, "E arazir kuraba puvati," kamaghin e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati.

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14 **1:1:** Jon 1:1-4; 1:14; 20:27; 2 Pita 1:16; 1 Jon 2:13-14 **1:2:** Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26 **1:2:** Jon 1:14; 21:24; Aposel 2:32; Rom 16:26 **1:3:** Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24 **1:3:** Jon 17:21; Aposel 4:20; 1 Korin 1:9; 1 Jon 2:24 **1:4:** Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12 **1:4:** Jon 15:11; 16:24; 2 Jon 1:12 **1:5:** Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11 **1:5:** Jon 1:9; 9:5; 12:35-36; 1 Timoti 6:16; Jems 1:17 **1:6:** 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4 **1:6:** 2 Korin 6:14; 1 Jon 2:4 **1:7:** Ais 2:5, Jo 3:21, Ef 1:7, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, MAA 1:5, 7:14 **1:7:** Aisaia 2:4-5; Jon 3:21; Efesus 1:7; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 1:5 **1:8:** Jop 9:2, Sng 32:5, Snd 28:13, Je 3:2, 1 Jo 2:4 **1:8:** Jems 3:2; 1 Jon 2:4

9 E uan arazir kurabar gun Godin
mikimtima, a mikemezi moghin
arazir aghuim damuva puram en
arazir kuraba gin amangiva egh da
ruam.
10 E suam, "E arazir kurabagh amir
puvati," kamaghin e Godin mikim
suam, "A ifarir God." Ezi kamaghin e
an akaba barazir puvati.*

2

Krais en Akurvazir Gumazim

1 Nan boriba, ia arazir kurabar
amuan ki aghuagha, ia bagha akar
kam osiri. En tav arazir kuratam
damighti, en akurvazim iti. An
Afeziam ko ikia e bagha a ko migei.
Gumazir kam a Krais Iesus, an araz-
iba bar dera.
2 Egha a uabira en arazir kuraba
baghava aremezi, God en arazir
kuraba gin amada. En arazir
kurabara puvati, nguazir kamin
gumazamiziba bar moghira.

Bar God gifozir gumaziba,
me Godin akabar gin zui

3 E Godin akabar gin mangiva egh
fogh suam, e guizbangira a gifo.
4 Gumazitam o amizitam suam, ki
God gifo, egha Godin Akar Gavgav-
ibar gin zuir puvati, a ifari. Ezi guizin
akam a ko itir puvati.
5 Gumazitam o amizitam Godin
akamin gin mangiva, a bar God ko gu-
mazamizir igharazibagh ifueghiva,
arazir ifofer kam an navir averiam
gizivaghtima an daghem otivam.
Eghti e tuavir kamin guizbangira
fogh suam, e bar Godin pueghav iti.
6 Gumazitam o amizitam suam, ki
Godin poroghav iti, egh a Krais aruizi
moghin daru.

7 Nan adarasi, akar ki ia bagha
osirir kam, an Akar Gavgavir igiam
puvati. Kar Akar Gavgavir ghurir ia
faragha nighnizir gavgavim Iesusin
ikiava oraghizim.*
8 Mitatemin dughiam givasava ami,
ezi guizin angazangarim datirighin
e gisira, ezi ki Akar Gavgavir kam
ia bagha an osiri. Akar ki ia bagha
osirizir kam, a uaghan migirigiar
igiam. E Iesus amizir arazibar
ganigha fo, akar kam guizbangira.
Egha ia amir araziba gara fo, akar
kam guizbangira.

9 Gumazitam o amizitam suam, ki
Godin angazangarimin aven iti, egha
a uan adarazir aghua, a mitatemin
aven ikiavira iti.
10 Gumazitam o amizitam uan
adarazigh ifuegham, an angazan-
garimin aven iti, eghti bizitam a
damighti, a irighan kogham.
11 Egh gumazitam o amizitam uan
adarazir aghuaghiva, a mitatemin
aven ikia, an aven arui. Mitatem a
gamima, a garir puvati. Kamaghin a
fozir puvati, a managh zui.

12 Ia nan boriba,
Iesusin ziamin God ian arazir
kuraba gin amada,

1:9: Sng 51:2, Snd 28:13, 1 Jo 1:7 **1:9:** Onger Akaba 32:5; 51:2; Aghuzir Akaba 28:13; 1 Jon 1:7 **1:10:** 1 Jo 1:8 **1:10:** 1 Jon 1:8 * **1:10:** Godin Akinafarimin aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, "Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami." Ni Onger Akaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6in gan. **2:1:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 7:25, 9:24 **2:1:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 7:25; 9:24 **2:2:** Jo 1:29, 11:52, Ro 3:25, 2 Ko 5:18, Kl 1:20, 1 Jo 4:10, 4:14 **2:2:** Jon 1:29; 11:52; Rom 3:25; 2 Korin 5:18; Kolosi 1:20; 1 Jon 4:10; 4:14 **2:4:** 1 Jo 1:6-8, 4:20 **2:4:** 1 Jon 1:6-8; 4:20 **2:5:** Jon 14:21-23; 15:4-5; 1 Pita 2:21; 1 Jon 4:12-13; 4:17; 5:3 **2:7:** 1 Jo 2:24, 3:11, 2 Jo 5-6 **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11; 2 Jon 1:5-6 * **2:7:** Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimin akam, me fomira Kraisin adarazir otivigha a ini. Kamaghin, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir igiam. **2:8:** Jo 1:9, 8:12, 13:34, Ro 13:12, Ef 5:8, 1 Te 5:5, 5:8 **2:8:** Jon 1:9; 8:12; 13:34; Rom 13:12; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5; 5:8 **2:9:** 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:9:** 1 Korin 13:2; 1 Jon 3:10; 3:14-15; 4:20 **2:10:** Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:10:** Jon 11:9; Rom 14:13; 2 Pita 1:10; 1 Jon 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35 **2:11:** Jon 11:10; 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:12:** Luk 24:47; Aposel 4:12; 13:38; 1 Korin 6:11; 1 Jon 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1 **2:13:** 1 Jon 1:1

ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.
13 Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir
gumazir kam,
ia deraviram a gifo.
Ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.
Ia gumazamizir igiaba,
ia gumazir kuram, Satan, an gav-
gavim gafira.
Ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.
Ia nan boriba,
ia Afeziar Ekiam gifo,
ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.
14 Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir
gumazir kam,
ia deraviram a gifo.
Ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.
Ia gumazamizir igiaba,
ia tuivigha gavgavizi, Godin
akam ian navir averiabar ikia
gavgafi.
Egha ia gumazir kuram, Satan,
an gavgavim gafira.
Ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.

Ia nguazir kamin arazibagh ifueghan marki

15 Ia nguazir kamin araziba ko an biziba, ia dagh ifueghan marki. Gumazitam o amizitam nguazir kamin arazibagh ifueghiva, egh kamaghin an Afeziar Ekiam deragh a gifueghan kogham.

16 E fo, nguazir kamin itir gumazamizibar arazibar kara: navir ghurimin araziba bagha puv aguava, damazimin bizibar gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba ikiava, kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba Afeziar Ekiamin izir puvati. Da nguazir kamin araziba.

17 Nguazir kam ko an itir gumazamizibar arazir kuraba, da bar givagham. Eghti Godin akamin gin zuir gumazamiziba, me zurara ikiam.

Ia Kraisin apaniba bagh deraviira gan

18 Nan boriba, dughiar kam a dughiar abuananam. Ezi ia oregha gifa, Kraisin apaniba izam. Ia oraghizi moghin, Kraisin apanir aviriba izegha gifa. Kamaghin amizi, e fo, kar dughiar abuananam.

19 Kraisin apanir kaba faragha e ko ikegha, e ategha azenan ghue. Egha me guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikiai. Me e ategha ghue, ezi e fo, me en adarazi puvati.

20 Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a ia avaragha, ia gamima, ia bar guizin akam gifo.

21 Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamin aven ikegh azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri.

22 Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghin migeim, "Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati." Gumazir kam, a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otarim akirim ragha aning gasara.†

23 Gumazitam o amizitam akirim ragh Otarim gasaragh, kamaghin an Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim

2:14: Ef 6:10 **2:14:** Efesus 6:10 **2:15:** Mt 6:24, Ro 8:7, 12:2, Ga 1:10 **2:15:** Matyu 6:24; Rom 8:7; 12:2 **2:16:** Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11 **2:16:** Rom 13:14; Jems 4:16; 1 Pita 2:11 **2:17:** Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **2:17:** Matyu 7:21; 1 Korin 7:31; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **2:18:** Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hi 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7 **2:18:** Matyu 24:5; 24:24; 2 Tesalonika 2:3; 1 Timoti 4:1; Hibru 1:2; 1 Pita 4:7; 2 Pita 2:1; 2 Jon 1:7 **2:19:** Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 **2:19:** Matyu 24:24; Jon 6:37; Aposel 20:30; 1 Korin 11:19 **2:20:** Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 **2:20:** Jon 10:4; 1 Korin 2:15; 2 Korin 1:21; Hibru 1:9; 1 Jon 2:27 **2:22:** 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 † **2:22:** Akar otevir kam "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim," me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, "Krais." **2:23:** Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 **2:23:** Jon 5:23; 14:7-10; 15:23; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9

Otarimin ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godin Duam guizin akam ian sure gami

24 Akar ia faraghavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiraghvira ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam.
25 Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam.
26 Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumazamizir kaba ia gifarasa.
27 Ezi Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamin akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Krais ko iki.

Godin boriba

28 Nan boriba, a izamin dughiamin e an damazimin tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Kamaghin, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki.
29 Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam, gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

3

1 Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamin gumazamiziba God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e gifozir puvati.
2 Nan adarasi, e datirighin Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gin manmaghin otivam. God bizir kam tighar en akagham. E kamaghin fo, Krais uamategh nguazir kamin iziti, e uan damazibar deravira an ganam. Egh an min otogham.
3 Gumazamizir an min otivamin dughiam bagha mizua gariba, me Iesus zuezi moghin me uari zue.

4 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar Godin akaba batozir arazim.
5 Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin amangasa, nguazir kamin ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati.
6 E kamaghin fo, gumazitam o amizitam Krais ko iki, arazir kurabar amuvira ikian kogham. Egh gumazitam o amizitam arazir kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraisin ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Krais gifozir puvati, Krais a tina.

7 Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam o amizitam ia gifaraghti, ia an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amiba, me Iesus Godin damazimin derazi moghin, me Godin damazimin dera.
8 Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghin e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanin borim. Godin Otarim Satanin ingangarim gasighasighasa nguazir kamin ize.
9 Gumazitam o amizitam Godin borimin otoghtima, Godin Duam an navir averiamin aven angamira ikiti, an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godin borimin otoghiva,

2:24: Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 **2:24:** Jon 14:23; 1 Jon 1:3; 2 Jon 1:6 **2:25:** Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 **2:25:** Jon 3:15; 6:40; 17:3; 1 Jon 1:2; 5:11 **2:27:** Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20 **2:27:** Jon 14:26; 16:13; Hibru 8:10-11; 1 Jon 2:20 **2:28:** 1 Jo 3:2, 4:17 **2:28:** 1 Jon 3:2; 4:17 **2:29:** Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 **2:29:** Aposel 22:14; 1 Jon 3:7; 3:10 **3:1:** Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10 **3:1:** Jon 1:12; 3:16; 16:3; Rom 8:16; 1 Jon 4:10 **3:2:** Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4 **3:2:** Rom 8:18; 8:29; 1 Korin 15:49; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; Kolosi 3:4; 2 Pita 1:4 **3:4:** Ro 4:15, 1 Jo 5:17 **3:4:** Rom 4:15; 1 Jon 5:17 **3:5:** Ais 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 **3:5:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jon 1:29; 2 Korin 5:21; 1 Timoti 1:15; Hibru 4:15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 2:2 **3:6:** Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11 **3:6:** Rom 6:1-2; 6:14; 1 Jon 2:4; 3:9; 4:8; 3 Jon 1:11 **3:7:** Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 **3:7:** Rom 2:13; 1 Jon 2:26; 2:29 **3:8:** Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 **3:8:** Luk 10:18; Jon 8:44; 16:11; Hibru 2:14 **3:9:** 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 **3:9:** 1 Pita 1:23; 1 Jon 5:18

egh kamaghin an arazir kurabar amuvira ikian kogham.

10 Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghin e fo, te Godin boriba, ezi te Satanin boriba.

E bar moghira Godin borir igharazibagh ifuegham

(Sapta 3:11--5:21)

Iesus igharazi darazigh ifueghamin arazim en aka

11-12 Kar akar ia fomira oragha iza datirighin tuzim: E uari gifuegham. E Keinin arazim damuan markiam. A Satanin borim, egha uan dozim misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimin araziba dera. Kamaghin a uan dozim misoghezi an areme.

13 Nan adarasi, nguazir kamin itir gumazamiziba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki.

14 E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo, e ariaghirir tuavim ategha, ariaghirezir gumazamiziba puvati, e angamira itir tuavimin zui. Tina Godin borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghirir tuavimin zui.

15 Tina gumazamizir igharazitabagh ifongeghan kogh mati gumazir gumazamizibav sozim. Ia fo gumazir gumazamizibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham.

16 Iesus e gifongegha, e bagha uabi makunigha aremezi, e kamaghin Godin borir igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan Godin borir igharaziba bagh uari makunam.

17 Tav nguazir kamin biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatighti, an an ganiva, egh an apangkuvan koghiva, egh an akurvazir puvati, a Godin ifofer arazim an itir puvati.

18 Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. E guizbangira uan naviba me daningiva, egh arazir aghuibar me damuam.

Godin boriba an damazimin tughiva atiatingan marki

19-20 E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apangkuvir en itim bar ekevegha, e uarira uarir apangkuvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamin e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti.

21 Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin e mikiman kogham, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan kogham.

22 E Godin Akar Gavgavibar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam.

23 Kar an Akar Gavgavir ekiam: e nighnizir gavgavim an Otarim Krais

---

3:10: 1 Jo 2:29, 4:8 **3:10:** 1 Jon 2:29; 4:8 **3:11-12:** Jenesis 4:8; Jon 13:34; 15:12; Hibru 11:4; 1 Jon 4:7; 4:21; Jut 1:11 **3:13:** Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:13:** Matyu 5:11-12; Jon 15:18-19; 17:14; 2 Timoti 3:12 **3:14:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:14:** Jon 5:24; 1 Jon 2:9-11 **3:15:** Mt 5:21-22, Ga 5:21, MAA 21:8 **3:15:** Matyu 5:21-22; Galesia 5:21; Akar Mogomem 21:8 **3:16:** Jo 3:16, 13:1, 15:13, Ro 5:8, Ga 1:4, Ef 5:2, 5:25, 1 Te 2:8 **3:16:** Jon 3:16; 13:1; 15:13; Rom 5:8; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 5:25; 1 Tesalonika 2:8 **3:17:** Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20 **3:17:** Godin Araziba 15:7; Luk 3:11; 1 Jon 4:20 **3:18:** Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:18:** Rom 12:9; Jems 2:15-16; 1 Pita 1:22 **3:19-20:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:19-20:** Jon 18:37 **3:21:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17 **3:21:** Hibru 4:16; 10:22; 1 Jon 2:28; 4:17 **3:22:** Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:22:** Onger Akaba 34:15; Jeremaia 29:12; Matyu 7:8; 21:22; Jon 9:31; 14:13 **3:23:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:23:** Jon 6:29; 13:34; 15:12; 15:17; 17:3; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:8-10

Iesusin ikiam. Egh an e mikemezi
moghin, e uari uarigh ifuegham.
24 Tina an Akar Gavgavibar gin
mangiva, Godin poroghti, God an
poroghiv ikiam. God uan Duam e
ganingizi, an Duar kam en akazi, e fo,
God e ko iti.

4

Ia duabar gan da asavsuigh

1 Nan adarasi, akam inigha izir
gumazir ifarir aviriba nguazir kam
garui. Egha kamaghin migei, Godin
Duam akam e ganingi. Kamaghin
ia nighnizir gavgavim men ikian
marki. Egh ia deravira dar araziba
ko migirigiaba asavsuigh fogham, da
Godin Duam o duar kuraba.
2 Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra
kara: Gumazitam o amizitam suam,
Krais Iesus, a gumazir inivafizimin
nguazir kamin ize, a Godin Duam an
iti.
3 Eghti gumazitam o amizitam
suam, Krais Iesus a guizin gumazim
puvati, a duar igharazim iti, Godin
Duam puvati. A Krais Iesusin
apanimin duam. Ia fomira Kraisin
apanim izamin migirigiam baraghizi,
a datirighin izegha givagha nguazir
kamin iti.
4 Nan adarasi, ia guizbangira
Godin boriba. Godin Duam ian aven
itima, an gavgavim bar ekevegha
Satanin gavgavim gafira. Satan, a
nguazir kamin gavgavimin gumazir
dapanim. Ezi kamaghin ia akam
inigha izir gumazir ifaribagh afira.
5 Gumazamizir kaba, me nguazir
kamin gumazamiziba. Ezi men
migirigiaba nguazir kamin migirigiaba.
Ezi nguazir kamin gumazamizir
igharaziba me barasi.
6 Ezi e, Godin gumazamiziba.
Ezi gumazamizir God gifoziba, me
en akaba barasi. Ezi God bagha
itir puvatizir gumazamiziba me
en akaba barazir puvati. Tuavir
kamin e guizbangira migeir Duam
ko migirigiar ifavaribagh amir duam
gifogham.

Gumazamiziba God gifueghiva, egh uaghan gumazamizir igharazibagh ifongegh

7 Nan adarasi, God igharaz
darazigh ifongezir arazim en aka.
Kamaghin, e uari uarigh ifueka. Gumazamiziba, gumazamizir igharazibagh ifonge, me Godin boriba, egha
me guizbangira God gifo.
8 Kar Godin arazim, a dughiaba
zurara gumazamizibagh ifonge. Ezi
e fo, gumazamizir igharazibagh
ifongezir puvatizir gumazim o
amizim, a bar God gifozir puvati.
9 God borir vamira ikiava, e
ikirimirir aghuim iniasa a ifuegha,
an e bagha nguazir kamin anemada.
Tuavir kamin God en akazi, e fo,
God guizbangira gumazamizibagh
ifonge.
10 Igharazi darazigh ifongezir arazimra kara. E kamaghin nighnighan
kogham, e faragha God gifonge. Puvati. God faragha e gifuegha, uan
Otarim amadazi an en arazir kuraba
gin amangasa nguazir kamin izegha
areme.
11 Nan adarasi, God bar e gifongegha, egha arazir kam en aka.
Kamaghin, e uaghan bar igharaz
darazigh ifuegham.

3:24: Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13 **3:24:** Jon 14:23; 15:10; 17:21; Rom 8:9; 1 Jon 4:12-13 **4:1:** Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:1:** Matyu 7:15; 24:4-5; 24:24; 1 Tesalonika 5:21; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:18; 2 Jon 1:7; Akar Mogomem 2:2 **4:2:** 1 Ko 12:3, 1 Jo 5:1 **4:2:** 1 Korin 12:3; 1 Jon 5:1 **4:3:** 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:3:** 2 Tesalonika 2:7; 1 Jon 2:18; 2:22; 2 Jon 1:7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:4:** Matyu 12:29; Jon 16:33; 1 Korin 2:12; Efesus 2:2; 6:12; 1 Jon 5:4-5 **4:5:** Jo 3:31, 15:19, 17:14 **4:5:** Jon 3:31; 15:19; 17:14 **4:6:** Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:6:** Jon 8:47; 10:27; 14:17; 1 Korin 14:37; 2 Korin 10:7 **4:7:** 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:7:** 1 Jon 2:29; 3:10-11; 3:23 **4:8:** 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16 **4:8:** 1 Jon 2:4; 3:6; 4:16 **4:9:** Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 **4:9:** Jon 3:16; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 5:11 **4:10:** Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 **4:10:** Jon 15:16; Rom 5:8-10; Taitus 3:4-5; 1 Jon 2:2 **4:11:** Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 **4:11:** Matyu 18:33; Jon 15:12-13; 1 Jon 3:16

12 Gumazitam o amizitam dughi-
atam Godɨn ganizir puvatɨ. E uari
uarigh ifongezir arazim damutɨ, God
angamɨra en aven ikɨtɨ, an ifofer
arazim en navir averiabagh izɨvaghtɨ
an daghem otivam.

13 God uan Duam e ganɨngizɨ, a
vaghvagha en itima, e kamaghɨn fo, e
an poroghav itima, a en poroghav iti.
14 Ezɨ e Afeziar Ekiam amizir
bizimɨn gani. A nguazimɨn itir gu-
mazamizibar Akurvazir Gumazimɨn
mɨn ikiasa, uan Otarim amada. Ezɨ e
bizir kamɨn ganigha an gun mɨgei.
15 Gumazamiziba an gun mɨkɨm
suam, Iesus, Godɨn Otarim, eghtɨ God
gumazamizir kabar poroghɨv ikɨtɨ,
me Godɨn poroghɨv ikiam.*
16 E kamaghɨn fo, God e gifonge,
ezɨ an e gifongezir arazim bagha e
nɨghnɨzir gavgavim an iti.

Kar Godɨn arazim, a dughiaba
zurara gumazamizibagh ifonge.
Tina gumazamizir igharazibagh
ifueghɨva, Godɨn poroghɨv ikɨtɨ, God
an poroghɨv ikiam.
17 Tuavir kamɨn, e fo, God e
gifongezɨ, e God ko gumazamizir
igharazibagh ifongezɨ, ifofer arazir
kam bar e gizɨvaghtɨma, an daghem
otivam. Kamaghɨn gumazamiz-
iba bar Godɨn kotiamɨn tuivamin
dughiam, e atiatingan kogham. E
nguazir kamɨn itir dughiam e Iesusɨn
mɨn ikiam, kamaghɨn e gɨn Godɨn
atiatingan kogham.
18 Gumazamizir igharazibagh
ifongezir gumazamiziba, me Godɨn
atiatir puvatɨ. Atiatir gumaziba,
me fo, me ivezir kuram iniam,
ezɨ nɨghnɨzir kam me gamima, me
atiati. Eghtɨ gumazamizir igharaz-
ibagh ifongezir arazim me gizɨvagh
daghem otivtɨ, kamaghɨn me Godɨn
atiatingan kogham. Gumazamiziba
atiatingtɨ, e fo, me God me gifongezir
arazim deravɨra a gɨfozir puvatɨzɨ,
kamaghɨn igharaz darazigh ifongezir
arazir men itimɨn dagheba puvatɨ.
19 God faragha e gifongezɨ, ezɨ e
gɨn a gifonge. Kamaghɨn e God ko
igharazibagh ifongezir gavgavim iti.
20 Gumazitam o amizitam Godɨn
ganizir puvatɨ. Gumazitam o
amizitam Godɨn borir a garir
igharazibagh ifueghan koghɨva,
egh a manmaghɨn Godɨn a ganizir
puvatɨzim gifuegham? Puvatɨ. An a
gifueghan kogham. Ezɨ e kamaghɨn
fo, gumazitam o amizitam suam,
Kɨ God gifonge, egh Godɨn borir
igharazibagh ifueghan koghtɨ, e fo,
a ifari.
21 God Akar Gavgavir kam e
ganɨngi. Tina God gifueghɨva, egh
a uaghan Godɨn borir igharazibagh
ifongegh.

5

E nɨghnɨzir gavgavim Godɨn Otarimɨn iti

1 Gumazamiziba bar nɨghnɨzir
gavgavir kam ikɨ suam, Iesus, a God
Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim,
me Godɨn boriba. Kar nguazir kamɨn
arazim: Gumazamiziba bar afeziar
mam gifuegha, egha uaghan an
boribagh ifonge.*
2 E God gifuegh an Akar Gavgav-
ibar gɨn mangɨva, kamaghɨn e fo, e
Godɨn boribagh ifonge.
3-4 E God gifongezir arazimra kara.
God bar a gifonge, kamaghɨn e
an Akar Gavgavibar gɨn mangam.
Godɨn boriba bar nguazir kamɨn
arazir kurabar gavgavim gafira,

4:12: Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 **4:12:** Jon 1:18; 1 Timoti 6:16; 1 Jon 2:5-6; 4:18-20 **4:13:** Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:13:** Jon 14:20; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:14:** Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 **4:14:** Jon 1:14; 3:17; 1 Jon 1:1-2 **4:15:** Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5 **4:15:** Rom 10:9; 1 Jon 5:1; 5:5 * **4:15:** Nɨ akar 1 Jon 4:2ɨn itimɨn gan. **4:16:** 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12 **4:16:** 1 Jon 3:24; 4:8; 4:12 **4:17:** Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21 **4:17:** Jems 2:13; 1 Jon 2:28; 3:3; 3:19-21 **4:20:** 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12 **4:20:** 1 Jon 2:4; 3:17; 4:12 **4:21:** Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23 **4:21:** Matyu 5:44-45; Mak 12:29-31; Jon 13:34; 15:12; 1 Jon 3:23 **5:1:** Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15 **5:1:** Jon 1:12-13; 15:23; 1 Jon 2:22-23; 4:15 * **5:1:** Nɨ akar 1 Jon 2:22 ko 4:2ɨn itimɨn gan. **5:3-4:** Maika 6:8; Matyu 11:30; Jon 14:15; 14:21-24; 16:33; 1 Jon 3:9; 4:4; 2 Jon 1:6

kamaghin amizi an Akar Gavgavibar gin mangamin tuavim e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e uan nighnizir gavgavimin tuavimin nguazir kamin arazir kuraba dikabiragha dagh afira.

Nighnizir gavgavir Iesusin itim

5 Terara nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafiragham? Gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a Godin Otarim, merara.†

6 Krais Iesus, a nguazir kamin ize. Ezi Jon dipamin a ruezima, a gin aremezi an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godin Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghira Godin Duam bizir kabar en akakasi.‡

7 Ezi God tuavir pumuning ko mikezim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara. Godin Duam e migei. Ezi Jon Iesus dipamin a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire.

8 Tuavir pumuning ko mikezir kaba uari inigha kamaghin e mikeme. Ezi e fo, Iesus a Godin Otarim.

9 Gumazamiziba, me fozir bizibar gun migeima, e nighnizir gavgavim men akabar iti. God uan Otarimin gun migeir biziba, da guizin biziba, ezi gumazamiziba migeir biziba pura biziba. God migeir biziba dagh afira.

10 Gumazamiziba uan navir averiamin nighnizir gavgavim Godin Otarimin ikiva, egh me bar fogh suam, God mikemezir migirigiam, a guizbangira migirigiam. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Godin migirigiamin ikian kogh, egh God uan Otarimin gun mikemezir akam baraghan aghuaghiva, me kamaghin mati Godin migia ghaze, God ifari.

11 God ikirimirir aghuir zurara itim e ganingizi, e fo, migirigiar kam, a guizin migirigiam. Godin Otarimin poroghav itir tuavimin, e ikirimirir aghuir kam iti.

12 Gumazamizir Godin Otarimin poroghav itiba, me ikirimirir aghuir zurara itim isi. Gumazamizir Godin Otarimin poroghav itir puvatiziba, me ikirimirir aghuir zurara itim isir puvati.

Akar abuananaba

13 Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin ziamin itiba, ia ikirimirir aghuir zurara itim iniasa, ki fuegha, kamaghin ki bizir kaba ia bagha da osiri.

14 E fo, e Godin ifongiamin gintigh, biziba bagh an azangsightima, an en azangsiziba baragham. Kamaghin e Godin boroghin mangisi atiatingiva okam nighnighan kogham.

15 E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam bagh an azangsighiva, fogh suam, an e ganigha gifa.

16 Godin borir igharazitam arazir kurar helin magiran koghamim damuti, tina foghiva a bagh God ko mikim. Eghti God ikirimirir aghuir zurara itim a daningam. Kar ki arazir kurar gumazim damightima a helin magiran koghamibav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangira gumazibagh amima me helin aven zurara ikiava Godin saghon iti. Ki gumazamizir arazir kurar kabagh

---

5:5: Ro 8:37, 1 Ko 15:57, 1 Jo 4:4, 4:15 **5:5:** Rom 8:37; 1 Korin 15:57; 1 Jon 4:4; 4:15 † **5:5:** Ni akar 1 Jon 4:2in gan. **5:6:** Jo 1:29, 1:34, 14:17, 16:13, 19:34, 1 Ti 3:16, 1 Jo 1:7 **5:6:** Jon 1:29-34; 14:17; 16:13; 19:34; 1 Timoti 3:16; 1 Jon 1:7 ‡ **5:6:** Grighin akam, vezin kamin deravira bigha mikemezir puvati. A dipam ko ghuzimra mikeme. Ezi gumazir aviriba ghaze, dipam, a Iesus ruezir dipam. Ezi ghuzim, a Iesusin ovevem migei. **5:7:** Jo 1:1, 10:30, MAA 19:13 **5:7:** Jon 1:1; 10:30; Akar Mogomem 19:13 **5:8:** Jo 15:26 **5:8:** Jon 15:26 **5:9:** Mt 3:16-17, 17:5, Jo 5:32-37, 8:17-18 **5:9:** Matyu 3:16-17; 17:5; Jon 5:32-37; 8:17-18 **5:10:** Jo 3:33, 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6 **5:10:** Jon 3:33; 5:38; Rom 8:16; Galesia 4:6 **5:11:** Jo 3:36 **5:11:** Jon 3:36 **5:12:** Jo 3:36, 5:24 **5:12:** Jon 3:36; 5:24 **5:13:** Jo 20:31, 1 Jo 1:1-2 **5:13:** Jon 20:31; 1 Jon 1:1-2 **5:14:** Jo 14:13, 16:23, 1 Jo 3:21-22 **5:14:** Jon 14:13; 16:23; 1 Jon 3:21-22 **5:16:** Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hi 6:4-6, Je 5:14-15 **5:16:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; Hibru 6:4-6; Jems 5:14-15

amiba God men akurvaghasa kɨ ia
mɨgeir puvatɨ.§
17 Arazir derazir puvatɨziba da
arazir kuraba. Arazir kurar avɨriba
ikia, egha maba gumazamizibagh
amima me helɨn ikia Godɨn saghon
iti. Ezɨ arazir kurar mam iti, a
gumazamizibagh amima me helɨn
ghuaghirir puvatɨ.
18 E fo, Godɨn otivizir boriba me
arazir kurabar gɨn zuir pu. Puvatɨ,
Godɨn otozir Otarim, Iesus, deravɨra
Godɨn borir igharazibar gari. Ezɨ Sa-
tan bizitam me damighan kogham.
19 E fo, e Godɨn boriba. Egha e
uaghan fo, nguazimɨn itir gumaza-
mizir Godɨn gɨn zuir puvatɨziba, me
Satanɨn gavgavimɨn apengan iti.
20 Egha e uaghan fo, Godɨn Otarim
nguazir kamɨn izegha, egha e guizɨn
God gɨfoghasa, a fofozim e ganɨngi.
Ezɨ e, guizɨn God uan Otarim Krais
Iesus ko, aningɨn poroghav iti. Krais
Iesus, a guizɨn God. Egha a ikɨrɨmɨrir
aghuir zurara itim e ganɨngi.
21 Kamaghɨn amizɨ, nan boriba, ia
deravɨra uari bagh gan, aseba o mar-
vir guaba o nguazimɨn itir bizitam
ian navir averiabar aven ikɨ guizɨn
Godɨn danganim inian markɨ.

§ **5:16:** Akar kamɨn mɨngarim a deravɨram otozir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, a gumazir ovengezɨbav gei. Ezɨ marazi ghaze, an ovever namba 2ɨn mɨgɨrɨgɨam. Nɨ Akar Mogomem sapta 2:11 ko 20:14ɨn gan. Me akar kam "ovevem," a gɨrazɨ a kamakɨn, "helɨn ovenge." **5:18:** Jo 17:15, Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **5:18:** Jon 17:15; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **5:19:** Ro 8:10, 8:23, Ga 1:4, 1 Jo 4:6 **5:19:** Rom 8:10; 8:23; Galesia 1:4; 1 Jon 4:6 **5:20:** Ais 9:6, Mt 25:46, Jo 17:3, 1 Ti 3:16, Hi 1:8 **5:20:** Aisaia 9:6; Matyu 25:46; Jon 17:3; 1 Timoti 3:16; Hibru 1:8 **5:21:** 1 Ko 10:14 **5:21:** 1 Korin 10:14

Jonɨn Akɨnafarir Namba 2
O
2 Jon

Akar faragha zuim

Siosɨn gumazir dapanir mam akɨnafarir kam osiri. Gumazamizir avɨriba ghaze, a siosɨn mamɨn itir gumazamiziba bagha an osiri. A kamaghsua, me bar igharaz darazigh ifueghɨva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan, kar gumazir Godɨn akam gasɨghasɨziba.

E Godɨn guizɨn akam mɨghvɨra an suiragh, egh gumazamizir ifariba bagh ganam

1 Kɨ Kraisɨn adarazir gumazir dapanim. Nɨ amizir God inabazim, kɨ nɨ ko nɨn boriba bagha akɨnafarir kam osiri. Kɨ guizbangɨra bar ia gifonge. Kɨ uabɨra puvatɨ, gumazamizir guizɨn akam gɨfoziba uaghan bar ia gifonge.*
2 Guizɨn akam en iti, egh a ikɨ mamaghɨra ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge.
3 Guizɨn akamɨn arazim ko arazir igharazi darazigh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghɨn Afeziam God koma Krais Iesus, Godɨn Otarim, aning apangkuvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amɨrizimɨn arazim e ganɨdi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimɨn gɨn mangam

4 Afeziamɨn Akar Gavgavim e mɨkemezɨ moghɨn, nɨn borir maba guizɨn akamɨn gɨn zui. Ezɨ kɨ kamaghɨn oregha bar akonge.
5 Ezɨ Amizir Aghuim, kɨ kamaghɨn nɨn azangsɨsi, ia bar uarigh ifongegh. Kar Akar Gavgavir igiam puvatɨ. Akar Gavgavir kam fomɨra e ko ikia iza datɨrɨkɨn.
6 Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godɨn Akar Gavgavim baragh an gɨn mangam. Ia fomɨra oraghizɨ moghɨra an Akar Gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimɨn gɨn mangɨvɨra ikɨ.

Ia Kraisɨn akamɨn suiragh gavgafigh

7 Ia oragh. E gifarir gumazamizir avɨriba nguazir kam garui. Me nɨghnɨzir gavgavim itir puvatɨgha kamaghɨn mɨgeir puvatɨ, Krais Iesus a gumazir inivafɨzimɨn mɨn oto. Gumazir kamaghɨn mɨgeim, a gumazir ifarim, egha Kraisɨn Apanim.†
8 Kamaghɨn ia uari bagh gan, ia bizir iniasava amiba ia da ataghɨraghan markɨ. Kamaghɨn derazir puvatɨ. Ia uan ivezim bar moghɨra a inighti, deragham.
9 Egh gumazitam o amizitam Kraisɨn suren mɨgɨrɨgɨamɨn suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam gɨvɨraghti, God a ko ikian kogham. Ezɨ gumazamizir Kraisɨn suren mɨgɨrɨgɨamɨn suiragha gavgavigha mamaghɨra itiba, Afeziam uan Otarim ko aning me ko iti.
10 Gumazitam o amizitam ia bagh izɨva Kraisɨn suren mɨgɨrɨgɨar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dɨpenimɨn aven mangan markɨ. Egh ia kamaghɨn a mɨkɨman markɨ, God deravɨra nɨ damu. Puvatɨ.
11 Ia fo, gumazitam o amizitam dughiam gumazamizir kamaghɨn amibagh anɨdi, ia fogh suam, a uabɨ an ingangarir kuramɨn akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

1:1: Jon 8:32; 1 Pita 5:1; 1 Jon 3:18; 3 Jon 1:1 * **1:1:** Jon akar isɨn zuim gami. Amizir God inabazim, a siosɨn mam. Borir kaba, me siosɨn kamɨn aven itir gumazamiziba. **1:4:** 3 Jon 1:3 **1:5:** Jon 13:34; 15:12; 15:17; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:7-8; 3:11; 3:23 **1:6:** Jon 14:15; 14:21; 1 Jon 2:5; 2:24; 5:3 **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:1-3 † **1:7:** Nɨ akar 1 Jon 4:2ɨn itimɨn gan. **1:8:** Mak 10:29-30; Galesia 3:4; Hibru 10:35-36; 11:26 **1:9:** 1 Jon 2:23 **1:10:** Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:6 **1:12:** Jon 17:13; 1 Jon 1:4; 3 Jon 1:13-14

12 Kɨ bizir avɨribar ia mɨkɨmasa.
Kɨ ghaze, e uarir gan uariv kɨm bar
akongeghasa kɨ ifonge, kamaghɨn kɨ
ia bagh izam. Egha kamaghɨn, kɨ ia
bagh akɨnafarimɨn da osiran aghua.
13 Nɨn avenemebar God inabazim,
an boriba ia bagha akam amaga
ghaze, Afeziam ia ko ikɨ.‡

‡ **1:13:** Nɨ akar 2 Jon 1ɨn itimɨn gan.

Jonin Akinafarir Namba 3 O 3 Jon

Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri, an ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumazamizir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egha Gaiusin migia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumazamizibar akurvagham

1 Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge.
2 Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam.
3 Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui.
4 Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

5 Namakar aghuim, ni zurara deravira guizin akamin gin ghua egha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egha ni fozir puvatizir Kraisin adarasi, ni uaghan arazir aghuibar me gami.
6 Gumazamizir kaba nin arazir gumazamizibagh ifongezimin gun kagh itir sios mikeme. Ni God ifongezi moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangivira iki, kamaghin dera.
7 E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egha, Krais gifozir puvatizir gumazamiziba, me men dafaribar biziba isir puvati.
8 Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvagham.

Diotrefes arazir kuram gami

9 Ki sios bagha akinafarir mam osiri. Ezi Diotrefes uan ziam fa men gumazir dapanimin ikiasa, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati.
10 Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar me migei. A kamaghiram amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi.

Demitrius arazir aghuim gami

11 Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin boriba. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me God gifozir puvati.
12 Gumazamiziba bar Demitriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

13 Ki bizir aviribar ni mikimasa, egha ki da osiran aghua.

1:1: Aposel 19:29; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; 2 Jon 1:1 **1:3:** 2 Jon 1:4 **1:4:** 1 Korin 4:15; Filemon 1:10 **1:6:** Taitus 3:13 **1:7:** 1 Korin 9:12-15 **1:11:** Onger Akaba 37:27; Aisaia 1:16-17; 1 Pita 3:11; 1 Jon 3:6-10 **1:12:** Jon 19:35; 21:24 **1:13:** 2 Jon 1:12

14 Kɨ ghaze, kɨ gurumra izɨ nɨ batogh
ga uaningɨn gan uaning mɨkɨmam.
15 Navir amɨrizim nɨ ko ikɨ. Nɨn na-
makar kagh itiba akam amaga ghaze,
Afeziam ia ko ikɨ. Eghtɨ nɨ magh en
namakaba vaghvagh kamaghɨn me
mɨkɨm suam, Afeziam me ko ikɨ.

Jut Osirizir Akinafarim O Jut

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godin gumazamizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimin apanibar akaba baragh dar gin mangan kogham. Akinafarir kam (ves 3) kamaghin migei, "E Godin gumazamiziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumazamiziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam arighan kogham."

Ia uan nighnizir gavgaviba bagh gan

1 Ki Jut, ki Iesusin ingangarir gumazim; egha ki Jemsin dozim. Ia God diazir gumazamiziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Krais Iesus uabi ian gari.

2 Apangkuvimin arazim ko navir amirizim ko igharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizifagh.

Godin Akar Aghuimin apaniba, me Kraisin adarazir aven ize
(2 Pita 2:1-18)

3 Nan namakar aghuiba, ki faragha ingangarir God ua bar e inizir kamin, akinafarim osirigha ia mikimasa bar ifonge. Egha ki datirighin kamaghin nighnisi, ki akinafarir igharazim osiram. Ia uan nighnizir gavgaviba bagh bar gavgafigh. Egh ia Godin akar aghuimin apanibar akaba batogh. E Godin gumazamiziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumazamiziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam arighan kogham. Bar puvati.

4 Gumazamizir maba muega Kraisin adarazir aven ize. Fomira fomira God kamaghin migia ghaze, gumazamizir kamaghin amiba me an damazimin mitivigh ovengam. Me akiriba ragha God gasi. Egha me Godin apangkuvimin akabagh iragha dagh amima, da afiar arazibar akabar min oto. Gumazamizir kaba akirim ragha Atrivir vamiran kam gasara. An en Ekiam Krais Iesus.

5 Ia bizir kabagh fogha gifa, ezi ki ua ian nighniziba fasa. Ia fo, Ekiam fomira Isipin uan gumazamizibar akurazima me Isip ataki. Egha a gin gumazamizir nighnizir gavgavim an itir puvatizibagh asighasiki.*

6 Ia enselin kurar maba, ia dagh nighnigh. God me ganingizir ingangariba me dar amuan aghua. Egha me uan danganiba ataki. Kamaghin amizi, Ekiam zurara iki mamaghira ikiamin senbar me ike. Egha me isa kalabuziar danganir bar mitarmangizimin me ariki. Ezi me Kotiam Damuamin Dughiar Ekiam mizuai.

7 Kamaghira, fomira Sodom ko Gomoran gumaziba ko nguibar ekiar aningin boroghira itibar gumaziba, me uaghan enselba amizir arazimin mirara ami. Me uari isa arazir kurabagh aniga, egha me arazir bar kurar gumaziba ko gumaziba uari isava akuibagh ami. Kamaghin amizi, God me isa avir zurara isia mamaghira itimin, me akunizi, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kaba, ia dagh nighnighiva arazir kurabar gin mangan kogham.

1:1: Matyu 13:55; Mak 6:3; Jon 17:11-12; 1 Pita 1:5 **1:2:** 1 Pita 1:2; 2 Pita 1:2 **1:3:** Filipai 1:27; 1 Timoti 1:18; 6:12; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:4 **1:4:** Galesia 2:4; Taitus 1:16; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:22 **1:5:** Ua Me Ini 12:51; Diboboniba 14:29-30; Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:5; 10:9; Hibru 3:17-19; 2 Pita 1:12 * **1:5:** Grighin akinafarir avirir fomira itiba, me ziar kam, "Ekiam," osirizir puvati. Me ziar kam, "Iesus," an osiri. **1:6:** Jon 8:44; 2 Pita 2:4; 2:9; Akar Mogomem 20:10 **1:7:** Jenesis 19:1-24; 2 Pita 2:6; 2:10 **1:8:** Ua Me Ini 22:28; 2 Pita 2:10

8 Kamaghira gumazamizir kaba
ian nighnizibagh asighasighasa me
arazir kurar kabar gintisi. Me
irebar kurabar garima da men
nighniziba fema me arazir bar kurar
mizirizibar uan mikarzibagh ami.
Me Ekiamin akaba barazir puvati,
egha Godin Nguibamin itir enselin
ekiaba uaghan akar kurabar me
migei.
9 Ezi enselin aghuiba, akar kurabar
gumazir men apanibagh amibav geir
puvati. Dughiar kamin, enselbar
faragha zuim Maikel, a Mosesin
kuam bagha Satan ko aning uaning
adoghodogha Maikel akar kuratam
Satan mikemezir puvati. A kamaghin
migia ghaze, "Ekiam uabi nin atar
ni mikemeghtima ni uan akam
dukuagh."
10 Gumazamizir kaba bizibar
mingaribagh fozir puvati, me puram
akar kurabav gei. Me mati asizir
nighniziba puvatizibar min iti. Egha
me uan inivafiziba ifongezir araz-
ibar gin zui. Ezi men arazir kabara
me gasighasisi.
11 Me bar ikuvigham! Me Kein
aruizi moghin arui. Me ivezim
baghavira nighnisi, egha Balam amizi
moghin ami. Egha me dagiaba iniasa
bar ikufi. Egha me Koran min Godin
akabar gintizir puvati, egha arazir
kam bangin me bar ovegha ikuvigha
gifa.
12 Ia uarigh ifongezir isar dughi-
abar, gumazamizir kaba izava Godin
damazimin arazir mizirizir kurabagh
ami. Me damasa aghumsizir puvati,
egha kamaghin nighnizir puvati, e
isar ekiamin iti. Egha me uarira uar-
igh nighnisi. Me mati amozim pu-
vatizir ghuariabar min, aminim dagh
ivaima, da tintinibar zui. Egha me
mati temem uan dughiamin ber pu-
vati. Egha me mati temem misigha
givazi gumaziba an povim asiaghati.
Me gumazamizir bar ovengeziba.
13 Me mati ongarir fifizir ekiaba
dipiraghiri. Egha me arazir kurabar
amuasa aghumsizir puvatigha, mati
ongarim dipira izima an puvpuvir
mizirziba pin otivi moghin men
arazir kuraba azenim giri. Egha me
mati mikoveziba pin overiamin uan
tuavibar gintizir puvati. Kamaghin
amizi, God me bagha danganir
mitarmer bar pighatomezim ati,
eghti me mangi an iki mamaghira
ikiam.
14 Enok, an Adamin ovavir borir
namba 6, a Godin akam inigha izir
gumazir mamin min gumazir kabav
gia ghaze, "Ki Ekiamin garima a uan
tausen enselin bar aviravirim ko izi.
15 A gumazamiziba bar men araz-
iba tuisigham. Gumazamizir an gin
zuir puvatiziba, a me damuti, me
bar uan arazir kurar me amizibar
osimtiziba ateram. Gumazamizir
arazir kurabagh amiba, me akirim
ragha God gasa ghuavira iti. Kam-
aghin amizi, akar bar kurar igharazir
me God gamiziba bangin, God me
damuti, me bar ivezir kuram iniam."
16 Gumazamizir kaba, me bativir
biziba me da bagha naviba ikufi,
egha me puv migei. Me uan navibar
arazir kurabar gin zui. Me pamtemin
diava puv uan ziaba fe. Egha me
gumazamiziba apezeperima me me
ifongezir arazibar gin zui.

Ian nighnizir gavgavim, gavgavim ian navibar aning

17 Nan namakar bar aghuiba, ia
gin otivamin bizim ginighnigh, en
Ekiam Krais Iesusin aposelba an gun
mikeme.
18 Me kamaghin ia migia ghaze,
"Dughiar abuananabar, gumaza-
mizir dibovibagh amiba otivam, egh
me Godin Arazibar aghuaghiva uan

1:9: Godin Araziba 34:6; Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Sekaraia 3:2; 2 Pita 2:11-12 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jenesis 4:3-8; Diboboniba 16:1-35; 22:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** Esekiel 34:8; Matyu 15:13; 1 Korin 11:21; Efesus 4:14; 2 Pita 2:13; 2:17; Akar Mogomem 2:11; 20:14 **1:13:** Aisaia 57:20; Filipai 3:19; 2 Pita 2:17 **1:14:** Jenesis 5:18-24; Godin Araziba 33:2; Daniel 7:10; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7 **1:15:** Onger Akaba 31:18; Malakai 3:13 **1:16:** Jems 2:1; 2:9; 2 Pita 2:10; 2:18 **1:17:** 2 Pita 3:2 **1:18:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:1; 3:3

inivafiziba ifongezir arazibar gin mangam.”

19 Gumazamizir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kamin gumazamizibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati.

20 Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiabar zurara uan nighnizir gavgavimin gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Ia Godin Duamin gavgavimin zurara God ko mikim.

21 God bar ia gifonge. Kamaghin, ia an boroghin ikiti a zurara ia gifuegham. Ia zurara e uan Ekiam Krais Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.

22 Ia, gumazir nighnizir gavgavim otevezíba, ia men apangkuf.

23 Marazi avimin iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamiram avimin me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimin arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apangkuviba, ia Godin atiatingiva uari bagh gan. Ia Godin damazimin mizezir bizir kaba bar dar saghon iki.

E Godin ziam fam

24 God uabi deraghviira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh ia an damazimin arazir kuraba puvatigh, bar akuegham.

25 Kar Godin vamira, a en Akurvazir Gumazim, a Krais Iesus en Ekiamin ingangarimin, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimin ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimin iti. A dughiaba bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

1:19: 1 Korin 2:14-15; Hibru 10:25; Jems 3:15 **1:20:** Rom 8:26; Efesus 6:18; Kolosi 2:7; 1 Tesalonika 5:11 **1:21:** Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **1:23:** Amos 4:11; Sekaraia 3:2-5; Rom 11:14; 1 Korin 3:15; Akar Mogomem 3:4 **1:24:** Rom 16:25; Efesus 3:20; Filipai 1:10; Kolosi 1:22; 2 Pita 3:14 **1:25:** Rom 16:27; 1 Timoti 1:17; 2:3; 2 Pita 3:18

Krais Akar Mogomem Isa Azenim Gati O Akar Mogomem

Akar faragha zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarazi kamaghin migia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh osimtizir ekiaba ateghti, da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kamin itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi gumazamizir nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an dafarimin God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim agivamimin, gumazamizir gavgavigha ikia uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, God ivezir aghuim me daningam. God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1--3)

1 Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumazamiziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam amadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, an akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazamizir igharazibav kimam.

2 Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa. Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

3 Akar kam a Godin akam, a Godin ize. Ezi tina akar kam dipontima igharaz darazi a baraghti, a bar akongegh. Gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava ami, eghti God damuasa mikemezir biziba a adar amuam. Kamaghin amizi, gumazamiziba akar kam dipon.

Jon nguibar 7plan aven itir siosba bagha akam osiri

4 Ki Jon, ia gumazamizir 7plan siosin Esian Provinsin itiba, ki ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh navir amirizim ia daning.

5 Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevemin ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16 **1:1:** Daniel 2:28-29; Jon 12:49; Akar Mogomem 1:19; 4:1; 22:6; 22:16 **1:2:** 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9 **1:2:** 1 Korin 1:6; 1 Jon 1:1; Akar Mogomem 6:9 **1:3:** Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10 **1:3:** Luk 11:28; Jems 5:8; 1 Pita 4:7; Akar Mogomem 22:7; 22:10 **1:4:** Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5 **1:4:** Ua Me Ini 3:14-15; Sekaraia 3:9; Jon 1:1; Akar Mogomem 1:8; 3:1; 4:5; 4:8; 5:6; 11:17; 16:5 **1:5:** Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14 **1:5:** Onger Akaba 89:27; Aisaia 55:4; Jon 15:9; 18:37; Efesus 1:20; Kolosi 1:18; 1 Timoti 6:13; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 4:10; Akar Mogomem 3:14; 17:14

ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.
A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimin en arazir kuraba agivazi e firiaghire.
6 An e gamizima, e atrivimin ofa gamir gumazamizibar otozima, God e gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zurazurara Krais ziar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Bar guizbangira.

7 Ia gan, a ghuariabar tongin izaghi-
rasava ami,
eghti gumazamiziba bar uari
uan damazibar an ganam.
Gumazir a ginivizíba,
me bar uaghan an ganam.
Eghti nguazir kamin kantriba bar,
dar gumazamiziba a ginighnigh
azi naviba bar me base-
megham.
Are, bizir kam otivam.
Guizbangira.

8 Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei, "Kirara ki faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiam." Kar Godin kamnangra, a datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam.

Jon Kraisin gani

9 Ki Jon, ki ian aveghbuar mam. Ki ia ko, e Kraisin adarasi. Ki ia ko poro, egha mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tugha gavgafi. Ki Godin akam akura, egha Iesusin gun migeir akam, ki an eghurigha an gun migia ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi, me na batuegha na isa Patmosin Arighatizimin na ati.*
10 Ekiamin dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sighamin min pamten dei.
11 Tiarir kam kamaghin migei, "Bizir ni garir kaba bar, ni akinafarimin ada osirigh, egh 7plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamin itim, ko Smernan nguibamin itim, ko Pergamum ko Taiataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamin itiba."
12 Ezi ki gumazir na migeimin ganasa ragha gari, golin lamin 7pla iti.
13 Ezi ki gumazir mamin garima, a lambar tongin tughav iti. A Gumazamizibar Otarimin min gari. A korotiar ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amighiri.
14 An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipsipin arizimin min gari, mati ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin pamtem isi.
15 An suemning mati bras, me avir ekiamin a tuazi, a isia dafozi moghin gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi.

1:6: Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6 **1:6:** Ua Me Ini 19:6; 1 Timoti 6:16; Hibru 13:21; 1 Pita 2:5; 2:9; Akar Mogomem 5:10; 20:6 **1:7:** Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **1:7:** Daniel 7:13; Sekaraia 12:10; Matyu 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27; Jon 19:34; 19:37; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **1:8:** Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:8:** Ua Me Ini 3:14; Akar Mogomem 1:4; 1:17; 4:8; 11:17; 15:3; 21:6; 22:13 **1:9:** Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9 **1:9:** Filipai 1:7; 2 Timoti 1:8; 2:12; Akar Mogomem 6:9 * **1:9:** Dughiar gumazamiziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isi kalabus darighasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatizibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatizir kabar mam. **1:10:** Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2 **1:10:** Jon 20:26; Aposel 10:10; 2 Korin 12:2; Akar Mogomem 4:1-2 **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20 **1:12:** Ua Me Ini 25:37; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:20 **1:13:** Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6 **1:13:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; 10:5; Akar Mogomem 15:6 **1:14:** Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12 **1:14:** Daniel 7:9; Akar Mogomem 2:18; 14:2; 19:12 **1:14:** Daniel 10:6 **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2 **1:15:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 14:2 **1:16:** Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21 **1:16:** Efesus 6:17; Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:20; 2:1; 2:12; 2:16; 3:1; 19:15; 19:21

16 A 7plan mikoveziba uan agharir
guvimin dar suira. Ezi midorozir
sabar mam ghumtizir pumuning
ikia bar ghumi, an an akamin
ikegha azenimin ize. Ezi an guam
aruer angazangarir gavgavimin min
pamten taghtasi.
17 Ki an ganigha an dagarimn-
ingin boroghin irigha, gumazir
ovengezimin min iti. Ezi a uan
agharir guvim na gisin atigha, kam-
aghin migei, "Ni atiatingan marki. Ki
gumazir faraghavira ikia, egh abuan
ikivira ikiamim.
18 Egha ki gumazir angamira itim.
Fomira ki areme. Datirighin ni
gan, ki zurara angamira iki ma-
maghira ikiam. Ki Ovevemin ki,
koma Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ki, ki aningin suiragha
aningin ganamin gavgavim iti.
19 "Kamaghin amizi, ni bizir ganizir
kabar akaba, ko bizir datirighin itiba
ko bizir gin otivamiba osirigh.
20 Ni 7plan mikovezir nan agharir
guvimin itiba ko 7plan golin lam-
bar ganigha gifa. Da mati akar
mogomem, ezi dar mingarim ka-
makin: 7plan mikoveziba, da siosin
7plan garir enselba. Ezi 7plan lamba,
da uari siosin 7pla."

2

Efesusin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

1 Egha gumazir kam ua kamaghin
migei, "Ni Efesusin nguibar ekiamin
itir siosin garir ensel bagh akataba
osirigh. Akar kaba kamakin:
"Ki uan agharir guvimin 7plan
mikovezibar suigha, egha 7plan
golin lambar tongin arui. Egha ki
akar kam ni bagha anemadazi a
izi.*
2 Ia Kraisin adarasi, ian arazir
ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki
fo, ia pamtem ingarigha, tuivigha
gavgafi. Egha gumazamizir kurabar
aghua. Gumazamizir kaba ia migia
ghaze, 'E uaghan aposelba.' Puvati,
me aposelba puvati. Ezi ia men
migirigiaba tuisigha givagha, men
nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me
pura gumazamizir ifavariba.
3 Gumazamiziba ian garima, ia
nan ziam bangin, me arazir kurabar
ia gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia
tugha gavgavigha osimtizir kam ater-
ava an aghuazir puvati.
4 "Ezi ki adarir akar ia gasir
mabar ia mikimasa. Ia bar
faraghavira nighnizir gavgavim
nan ikia, egha ia bar na gifonge, ezi
datirighin puvati.
5 Ia fomira arazir aghuibagh ami,
egha datirighin ia arazir kam ategha
ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir
ia faragha amizibagh nighnigh, uan
navibagh iragh, egh arazir ia faragha
amizibar amu. Ia kamaghin damuan
koghti, ki ia bagh izi ian itir lam bat-
uegham.
6 Ezi ian arazir aghuir mamra
kara, ia Nikolasin adarazir arazibar
aghua. Ki uakan, ki men araziba bar
dar aghua.
7 "Tina kuarimning iti, an
akar Godin Duam siosbav geiba
baragh. Gumazamizir midorozim

1:17: Ais 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13 **1:17:** Aisaia 41:4; 44:6; 48:12; Esekiel 1:28; Daniel 8:18; 10:10; Akar Mogomem 2:8; 22:13 **1:18:** Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:18:** Onger Akaba 68:20; Rom 6:9; Akar Mogomem 4:9 **1:19:** MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1 **1:19:** Akar Mogomem 1:1; 1:11; 2:1; 4:1 **1:20:** Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **1:20:** Sekaraia 4:2; Filipai 2:15; Akar Mogomem 1:12; 1:16; 2:1; 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20 **2:1:** Akar Mogomem 1:16; 1:20 * **2:1:** Akar kam a siosin ensel bagha zui, egha a siosin gumazamiziba amir araziba, me migei. **2:2:** 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:2:** 2 Korin 11:13; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1; Akar Mogomem 2:9; 2:13; 2:19; 3:1; 3:8; 3:15 **2:3:** Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:3:** Galesia 6:9; Hibru 12:3-5 **2:5:** Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:5:** Matyu 21:41-43; Akar Mogomem 2:16; 2:22; 3:3; 3:19 **2:6:** Sng 139:21 **2:6:** Onger Akaba 139:21 **2:7:** Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 22:2, 22:14, 22:19 **2:7:** Jenesis 2:9; Esekiel 28:13; 31:8; Matyu 11:15; Akar Mogomem 2:11; 2:17; 2:29; 3:6; 3:13; 3:22; 22:2; 22:14; 22:19

gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighti, me ikirimirir aghuim anidir tememin daghebar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir azenimin iti."

Smernan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

8 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Smernan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. Ki fomiram areme, egha ua dikavigha datirighin ki angamira iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi.

9 Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiziba ko biziba bar puvatizir arazim gifo. Ezi puvati. Ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ki fo, gumazamizir maba girakirangin akar kurabar ia migia ghaze, me Judan adarasi. Ezi me Judan adarazi puvati. Me guizin Satanin adarasi.†

10 Ia kiran oveghangin mizazitaba iniam, eghti bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia uari bagh ganigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin amizi, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10plan dughiabar osimtiziba ko mizaziba ateram. Egh ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgavigh mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiamin otoghti, ki ikirimirir aghuimin ivezir aghuarimin min pura ia daningam.

11 "Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ovever namba 2 me gasighasighan kogham. Bar puvati."

Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

12 Gumazir kam kamaghin ua na migei, "Ni Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki midorozir sabar ghumtizir pumuning itimin suira, ezi a bar ghumi. Ki akar kam ni bagha anemadazi, a izi.

13 Ki nguibar ia itim bar deragha a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kamin iti. Ezi ia nan ziamin tugha gavgavigha, nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir mam Antipas, a gumazir nan akam akurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamin gin zui, ezi me ian nguibar ekiar Satan itimin a misoghezi an areme. Dughiar kamin ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati.

14 "Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ian tongin gumazamizir maba iti, me Balamin suren akabar suiragha gavgavighavira iti. Fomira Balam kamaghin Balakin sure gami, eghti a tuavir kuramin Israelian akakagh me damuti, me arazir kuramin iregham. Ezi Balak Israelian nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami.

15 Kamaghira, ian tongin gumazamizir maba ikia, egha Nikolasin adarazir akabar gin zui.

2:8: Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 22:13 **2:8:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9 **2:9:** Rom 2:17; 2 Korin 11:14-15; 1 Timoti 6:18; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:9 † **2:9:** Smernan siosin gumazamiziba, me nguazir kamin biziba bar otevegha, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11 **2:10:** Matyu 10:22; 10:28; 24:13; 2 Timoti 4:8; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:11 **2:11:** MAA 13:9, 20:14, 21:8 **2:11:** Akar Mogomem 13:9; 20:14; 21:8 **2:12:** Ais 49:2, MAA 1:16 **2:12:** Aisaia 49:2; Akar Mogomem 1:16 **2:13:** MAA 3:8 **2:13:** Akar Mogomem 3:8 **2:14:** Nam 22-24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 **2:14:** Diboboniba 25:1-3; 31:16; Godin Araziba 23:4; Aposel 15:29; 1 Korin 6:13; 8:9; 2 Pita 2:15; Jut 1:11

16 Kamaghin amizi, ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiran oveghangin ia bagh izi, egh gumazamizir kaba uan akamin itir midorozir sabamin me misogham.

17 "Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki vaghvagh manan dagher datirighin muegav ititaba me daningam. Egh ki dagiar ghurghuritaba me daningam. Egh dagiar kabar ki men ziar igiaba osirigham, eghti gumazitam ziar kabagh foghan kogham. Gumazamizir dagiar kaba iniziba, merara dagh fogham."‡

Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

18 Gumazir kam kamaghin ua migei, "Ni Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki Godin Otarim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezi moghin isia angazangarim taghtasi. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi.

19 Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifongegha, nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvasi, egha osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira.

20 "Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamaghin migia ghaze, a Godin akam inigha izir amizim. Ezi bar puvati, a nan ingangarir gumazamizibagh ifara egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami.§

21 A navim gighasa, kamaghin ki anetaghizima, a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagha navim giraghan aghua.

22 Ia uari bagh ganigh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam.

23 Ki uaghan an boribav sueghti me arimighiregham. Eghti siosba bar kamaghin fogham, ki bar gumazibar naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir arazibar mirara ivezim isi vaghvagh ia daningam.

24 "Ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamin akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, 'Satanin akar mogomeba,' ia an fofozim inizir puvati. Ki ka-

2:16: Ais 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 **2:16:** Aisaia 11:4; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 3:11; 19:15; 19:21; 22:7; 22:12; 22:20 **2:17:** Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Ais 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 **2:17:** Ua Me Ini 16:4; 16:14-15; 16:33-34; Aisaia 62:2; 65:15; Jon 6:48-50; Akar Mogomem 2:7; 2:11; 3:12; 19:12 ‡ **2:17:** Manan daghem, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin aruima, God a isa me ganingi. Ni Ua Me Ini 16, ko Ighiam 78:24in gan. **2:18:** MAA 1:14-15 **2:18:** Akar Mogomem 1:14-15 **2:20:** 1 Kin 16:31, 2 Kin 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1 Ko 10:19, MAA 2:14 **2:20:** 1 Atriviba 16:31; 2 Atriviba 9:7; Aposel 15:20; 15:29; 1 Korin 10:19; Akar Mogomem 2:14 § **2:20:** Jesebel, an amizir kurar mamin ziam. Fomira Israelian atrivir amizimin ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 Atriviba 18:4, ko 19:1-2, ko 2 Atriviba 9:3-37in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba inizi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kamin, me ti ziar kam Jesebel a gati. **2:21:** Ro 2:4, MAA 9:20 **2:21:** Rom 2:4; Akar Mogomem 9:20 **2:23:** Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 **2:23:** Onger Akaba 7:9; 62:12; Jeremaia 11:20; 17:10; Rom 8:27; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 20:12-13

maghin ia mikimasa, ki osimtizir
igharazitam, ia darighan kogham.
25 Ezi bizir ia suighiziba bar, ia
bar pamten dar suiragh mighirigh
mamaghira iki, mangi dughiar ki iza-
mim.
26 "Gumazamizir midorozim
gamua apaniba abiriba, nan
arazibar gin mangiti, biziba bar
givaghamin dughiam otoghti, ki
gumazamizir kaba, kantriba bar
dar gumazamizir dapanibar iki-
amin gavgavim isi me daningam.
27 Eghti me atrivimin gavgavim
sara me ganiva me abighirarigham,
mati gumazim ainin aghorimin
suiragha nguazir miner mam
abiagharisi.
"Ingangarir nan afeziam
gumazamizibar ganasa na
ganingizimin mirara ki ingangarir
kam me daningam.
28 Ki uaghan mikovezir bar
mizaragharam otivir kam me
daningam.
29 "Tina kuarimning iti, an
akar Godin Duam siosbav geiba
baragh."

3

Sardisin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

1 Gumazir kam ua kamaghin migei,
"Ni Sardisin nguibar ekiamin itir
siosin garir ensel bagh akataba
osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki Godin duar 7plan gari, egha
ki 7plan mikovezibar suira. Egha ki
akar kam ni bagha anemadazima
a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh
fo. Me ia migia ghaze, 'Sardisin itir
sios, an angamira iti.' Ezi puvati, ia
ariaghiregha gifa.
2 Ki ia amir arazibar gara ghaze,
da nan Godin damazimin tighar de-
ragham. Kamaghin amizi, ia osegh
daguraguim atakigh. Ian araziba,
bar ovengezir puvati, dar muziariba
mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar
aning.
3 Akar aghuir ia fomiram oregha
inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh
ia navibagh iragh, bar deraviram
an gin mangi. Ia osegh daguraguim
ateghan koghti, ki okimakiar gu-
mazim izi moghin, ia batogham.
Eghti ia dughiar ki ia bagh izamim
gifoghan kogham.
4 "Ezi ian gumazamizir maba
Sardisin ikiavira iti, me uan koro-
tiabagh amizi da mizezir puvati.
Gumazamizir kabar araziba de-
razi, ki me uabin toro, ezi kamaghin
amizi me korotiar ghurghuribar
aghuigh na ko daruam.
5 Gumazamizir midorozim
gamua apaniba abiriba, koro-
tiar ghurghurir kamagh garitam
arughti, akinafarir God gumazamizir
ikirimirir zurara itim iniamin ziaba
osirizim, ki men ziaba angarighan
kogham. Puvati. Ki uan afeziam
ko an enselbar damazibar gumazir
kamin gun mikim suam, me konan-
aba.
6 Tina kuarimning iti, an akar
Godin Duam siosbav geiba baragh."

Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

7 Gumazir kam ua kamaghin migei,
"Ni Filadelfian nguibar ekiamin
itir siosin garir ensel bagh akataba
osirigh. Akar kaba kamakin:

2:25: MAA 3:11 **2:25:** Akar Mogomem 3:11 **2:26:** Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4 **2:26:** Matyu 19:28; 1 Korin 6:3; Akar Mogomem 20:4 **2:26:** Onger Akaba 2:8-9 **2:27:** Dan 7:22, MAA 12:5 **2:27:** Akar Mogomem 12:5 **2:28:** MAA 22:16 **2:28:** Akar Mogomem 22:16 **3:1:** MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6 **3:1:** Akar Mogomem 1:4; 1:16; 2:2; 5:6 **3:3:** Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15 **3:3:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 1 Tesalonika 5:2; 5:6; 1 Timoti 6:20; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 2:5; 16:15 **3:4:** Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 **3:4:** Jut 1:23; Akar Mogomem 6:11; 7:9; 7:13 **3:5:** Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 **3:5:** Ua Me Ini 32:32-33; Onger Akaba 69:28; Matyu 10:32; Luk 10:20; 12:8; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:18; 19:8; 20:12 **3:7:** Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 **3:7:** Jop 12:14; Aisaia 22:22; Luk 1:32; Aposel 3:14; 1 Jon 5:20

"Ki dughiaba bar zuegha God baghavira iti, ezi nan akar dikiriziba da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi.

8 Ki ia amir araziba bar dagh fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan akamin gin ghua, egha akirim ragha nan ziam gasarazir puvati.

9 Ia Satanin adarazigh fo, me kamaghin migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumazamiziba. Ia orakigh. Ki gumazamizir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh, egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge.

10 Ia nan akamra gin ghuava osimtizir ia bativiba ia dar aven tugha gavgavighavira iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumazamiziba bar, men nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgaviz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otoghti, dughiar kamin ki ian ganti ia deragham.

11 "Ki bar kiran oveghangin ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim okemeghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh.

12 Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki gumazamizir kaba damighti me nan Godin Dipenimin dipenir akinibar min tughiv ikiam. Egh me Godin Dipenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki gumazamizir kabar, uan Godin ziam men osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalemin igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighiram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumazamizir kabar uaghan men osirigham.

13 Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh."

Laodisian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

14 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Laodisian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki gumazir 'guizbangira' migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi.

15 Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ki kamaghin ifonge, ia orangigh iki, o ia feng iki.

16 Ezi puvati. Ia mong, ganadamra fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akamin ian mighasava ami.

17 "Ia kamaghin migia ghaze, 'E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitamin otevir puvati.' Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumazamiziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha damaziba okavigha bibiabara iti.

3:8: 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2 **3:8:** 1 Korin 16:9; 2 Korin 2:12; Akar Mogomem 2:2 **3:9:** Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9 **3:9:** Aisaia 43:4; 45:14; 49:23; 60:14; Akar Mogomem 2:9 **3:10:** Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9 **3:10:** Aisaia 24:17; Luk 21:19; 2 Timoti 2:12; 2 Pita 2:9 **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20 **3:11:** Filipai 4:5; Akar Mogomem 2:10; 2:16; 2:25; 22:7; 22:12; 22:20 **3:12:** Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2 **3:12:** Aisaia 62:2; 65:15; Esekiel 48:35; Galesia 4:26; Hibru 12:22; Akar Mogomem 14:1; 21:2 **3:14:** Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6 **3:14:** Aghuzir Akaba 8:22; Aisaia 65:16; 2 Korin 1:20; Kolosi 1:15; Akar Mogomem 1:5; 19:11; 22:6 **3:15:** Ro 12:11, MAA 2:2 **3:15:** Rom 12:11; Akar Mogomem 2:2 **3:17:** Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8 **3:17:** Hosea 12:8; Luk 12:21; 1 Korin 4:8

Egha ia uari bizir kam gifozir pu-
vati.*
18 "Kamagh amizi, ki nighnizir
kam ia daningasa. Nan gol avim
bar an isigha an itir bizir kuraba
bar da adangi. Kamaghin ia golin
kam na dama a givezegh, dagiaba
avirasemegham. Egh uaghan
ia uan mikarzim avisi korotiar
ghurghuritam givesegh, eghti gu-
mazamiziba ian ganti ia bibiabara
ikiva, aghumsighan kogham. Egh
uaghan ia uan damazibar aghusi
marasin givesegh, egh ia ganam.
19 "Gumazamizir ki ifongeziba, ki
men atar men arazibar kiram. Ka-
magh amizi, ia uan araziba akirsi
gavgavigh uan navibagh iragh.
20 "Ia oragh, ki tiar akamin
tughav ikia, a gafughafusi. Ia nan
tiarim baregh egh tiam kuighti, ki
aven mangi ia ko ikiam. Egh ki ia
ko damam, eghti ia na ko damam.
21 "Gumazamizir midorozim
gamua apaniba abiriba, ki men
amamangatighti me na ko nan
atrivir dabirabim dapiam, mati
ki fomira uaghan midorozim
gamigha uan apanim abiragha,
uan afeziam ko an atrivir
dabirabim gapera.
22 Tina kuarimning iti, an akar
Godin Duam siosbav geiba baragh."

Sipsipin Nguzim Godin Nguibamin akinafarim kuizima bizir kuraba nguazimin gumazamiziba batifi

4

(Sapta 4--11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

1 Ezi ki gin ua garima, Ame!
Godin Nguibamin tiar akar mam
kuiaghirigha iti. Ezi gumazir ki
faragha oraghizim, a faraghavira
pamten sighamin min nan diazim,
a datirighin ua kamaghin na migei,
"Ni kagh anang, eghti ki bizir gin
otivamiba bar nin akakagham."
2 Ezi Godin Duam zuamira na
gizivagha bar pamten nan ingari, ezi
ki garima, Ame! Atrivir dabirabir
mam Godin Nguibamin iti, ezi gu-
mazir mam atrivir dabirabir kam
gaperaghav iti.*
3 Gumazir kamin guam dagiar
jaspa ko dagiar konilian aghevimin
min taghtasi. Ezi ekianir mam,
atrivir dabirabim torim gati, ezi ki
ekianir kamin gari a emeralin dagiar
garimin min taghtasi.
4 Ezi 24plan atrivir dabirabir
igharaziba, atrivimin dabirabir kam
okari. Ezi 24plan gumazir dapaniba
dabirabir kabagh apia. Gumazir
dapanir kaba korotiar ghurghuriba
aghuigha golin ingarizir dapanir
asuaba uari gaghuigha mati
atrivimin golin dapanir asuaba men
dapanibar iti.

* **3:17:** Laodisiaba uari uan damazibar gara ghaze, me bizir aviriba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar min iti. Ni Akar Mogomem 2:9in gan. **3:18:** Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3,, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15 **3:18:** Aisaia 55:1; Matyu 13:44; 2 Korin 5:3; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:5; 4:4; 7:13; 16:15 **3:19:** Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 **3:19:** Aghuzir Akaba 3:12; 1 Korin 11:32; Hibru 12:6; Jems 1:12; Akar Mogomem 2:5 **3:20:** Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 **3:20:** Luk 12:37; Jon 14:23 **3:21:** Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27 **3:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 2:26-27 **4:1:** MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6 **4:1:** Akar Mogomem 1:1; 1:10; 1:19; 11:12; 22:6 **4:2:** Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10 **4:2:** Onger Akaba 47:8; Aisaia 6:1; Jeremaia 17:12; Akar Mogomem 4:9; 17:3; 21:10 **4:2:** Esekiel 1:26-28; 10:1 * **4:2:** Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezin kamin Jon guizin an ziam dibora ghaze, a God. Ezi gin moghira, sapta 7:10in akam kamaghin migia ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam. Ezi God, gumazimin min garir puvati. Jon Godin angazangarir ekiam ko ziar ekiam biaghirigha igharagha otivizibar ganigha, egha dagh isin akar isin zuimin God migei. **4:4:** MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:4:** Akar Mogomem 3:18; 6:11; 11:16; 19:14 **4:5:** Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:5:** Ua Me Ini 19:16; Esekiel 1:13; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:4; 8:5; 11:19; 16:18

5 Ezi ki garima, onimariba atrivir
dabirabimin otivaghira tintinibar
sigha taghtasi. Ezi ki orazi niginir
ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi
atrivir dabirabimin guamin 7plan
adeniba isia iti. Adenir 7plan kaba
da 7plan Godin duaba.
6 Atrivir dabirabimin guamin bizir
mam iti, a mati ongarir ekiam me
glasin an ingarizi, a bar zuegha tagh-
tasi.
Ezi bizir angamira itir 4pla, atrivir
dabirabim okarigha tuivighav iti.
Bizir angamira itir 4 plan kaba,
da damazir aviriba itima da men
mikarziba bar da ave, egha uaghan
dar akiragharibar iti.
7 Faraghavira itir bizir angamira
itim, a mati laion. Ezi bizir angamira
itir an girara itim, a mati bulmakaun
apurim. Ezi bizir angamira ikia an-
ingin girara itim, an guam mati gu-
mazir guam. Ezi bizir angamira
itir men girara itim, mati kuarazir
bagamin min pin mighava arui.
8 Bizir 4plan angamira itir kaba,
da 6plan aviziba bar vaghvagha men
iti. Ezi men mikarziba damazir
aviriba da ave, egha uaghan men
avizibar apengan iti. Egha arueba ko
dimagaribar kamaghin migei:

"Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim.
Egha a bizir kuraba bar dar
saghon ikia a bar zue.
A bar zue,
a bar zue.
A fomira ikia,
egha datirighin ikia,
egh gin uamategh izam."

Me migirigiar kam gamua mam-
aghira ikia egha avughsaziba puvati.
9 Bizir angamira itir kaba, me gu-
mazir uan atrivir dabirabim gaper-
aghav itim bagha bar akonge, a gu-
mazir zurara angamira itim. Egha
me an ziam fava, egha a minabi. Ezi
bizir 4plan angamira itir kaba zurara
dughiabar kamagh amuvira itima,
10 24plan gumazir dapanir kaba
gumazir atrivir dabirabim gaper-
azimin guamin teviba apiri. A gu-
mazir zurazurara itim ezi me an ziam
fe. Me uan golin dapanir asuaba asia
da isa atrivir dabirabimin guamin
boroghin da akuri. Egha kamaghin
ighiam gami:

11 "Ni en Ekiam, en God.
Ni biziba bar dar ingari.
Egha ni uan ifongiamin,
biziba bar dar ingarizima da
otifi,
ezi datirighin biziba bar iti.
Kamaghin amizi, nirara e uari nin
torogha
nin ziam bar pin aneti.
Gumazamiziba bar ni bagh bar
akuegh,
egh nin ziam fiva,
nin gavgavimin apengan
ikiam."

5

Akinafarir righizir mam, Jon an gari

1 Ki garima gumazir atrivir
dabirabim gaperaghav itimin
agharir guvimin, akinafarir mam
iti. Akinafarir kam mati akinafarir
bar ruarir me righa mighirizim, ezi
akinafarir kam osiziriba an vuem
ko vuem sara iti. Me a righa 7plan
danganibar kendelin grisin pamten
da mighini.
2 Ezi ki enselin gavgavir mamin
garima a pamten kamaghin diava
azangsisi, "Tina gumazir aghuir God
uabin torozim, an akinafarimin itir

4:6: Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 1:22; Akar Mogomem 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 10:14 **4:8:** Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:8:** Aisaia 6:2-3; Esekiel 1:18; 10:12; Akar Mogomem 1:4; 1:8 **4:9:** Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:9:** Daniel 4:34; 6:26; 12:7; Akar Mogomem 1:18; 4:2; 4:10; 5:14; 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:10:** Akar Mogomem 4:4; 4:9; 5:1; 5:7-8; 5:13-14; 6:16; 7:15; 19:4; 21:5 **4:11:** Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6 **4:11:** Aposel 17:24; Efesus 3:9; Kolosi 1:16; Akar Mogomem 5:12; 10:6 **5:1:** Ais 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4 **5:1:** Aisaia 29:11; Esekiel 2:9-10; Daniel 12:4

kendelin grisba adeghiva, akinafarir kam onegham?”

3 Overiamin itir gumazamiziba, o nguazimin itir gumazamiziba, o nguazimin apengan itir gumazamiziba, men tav akinafarir kam onegh, egh an aven ganan kogham.

4 Ki gari, gumazitam o amizitam akinafarir kam onegh an aven ganamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi ki puvirama aravira iti.

5 Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin na migei, “Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionin kam Judan adarazir atrivimin oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitin ovavim, egha a midorozim gamua uan apanim abiragha gifa. Kamagh amizi, me akinafarimin 7plan kandelin, grisin mighiniziba adegh, akinafarir kam onegham.”

Jon Sipsipin Nguzimin gari

6 Ezi ki gari, Sipsipin Nguzir mam, me a misoghezi an aremezi moghin gara tughav iti. An atrivir dabirabim ko 4plan angamira itir bizibar tongin tughav iti, ezi gumazir dapanibar dabirabiba an okarigha iti. Sipsipin Nguzir kam 7plan komba ko 7plan damaziba iti, kar Godin duar 7pla. God me amadazima me nguazir kam bar a garui.

7 Ezi Sipsipin Nguzim ghua gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir kam ini.

8 An akinafarir kam inigha givazima, 4plan bizir angamira itir kaba ko 24plan gumazir dapanir kaba Sipsipin Nguzimin boroghin uan teviba apiri. Gumazir dapaniba vaghvagha gitan min garir biziba ko golin itaribar suiki. Itarir kaba, pauran migharir mughuriar aghuim zuim, bar dagh izifa. Bizir kam kamakin, Godin gumazamiziba God ko migeir arazim.

9-10 Egha me ighiar igiar mam kamaghin a gami:

“Me ni misoghezi ni areme,
egha nin ghuzimin
ni gumazamiziba God bagha me givese.
Ni anababa bar, dar gumazamizir maba ko,
nguibabar akaba bar ko,
mikarzir igharagha gariba bar ko,
kantriba bar dar gumazamiziba,
men marasi,
ni me givese.
Egha ni me gamizima
me atrivimin adarazir otivigha,
ofa gamir gumazamizibar min ikia,
en God bagha ingari.
Egh me atrivibar iki,
egh nguazimin gumazamizibar ganam.
Kamaghin amizi, God ua bagha nin torozi,
ni akinafarim inigh
kendelin grisba adegham.”

Me Sipsipin Nguzimin ziam fe

11 Egha ki ua gara enselin tiarir avirir maba barasi. Men dibobonim handet milienin aviriba ko tausen tausenin aviriba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuivighav iti.

12 Me pamten dia kamaghin ighiam gami:

5:5: Stt 49:9, Ais 11:1, 11:10, Ro 15:12, Hi 7:14, MAA 6:1, 22:16 **5:5:** Jenesis 49:9; Aisaia 11:1; 11:10; Rom 15:12; Hibru 7:14; Akar Mogomem 6:1; 22:16 **5:6:** Ais 53:7, Sek 4:10, Jo 1:29, 1:36, MAA 1:4, 4:5, 5:9, 5:12, 13:8 **5:6:** Aisaia 53:7; Sekaraia 4:10; Jon 1:29; 1:36; Akar Mogomem 1:4; 4:5; 5:9; 5:12; 13:8 **5:7:** MAA 4:2, 4:10 **5:7:** Akar Mogomem 4:2; 4:10 **5:8:** Sng 141:2, MAA 4:8-10, 8:3-4, 15:2 **5:8:** Onger Akaba 141:2; Akar Mogomem 4:8-10; 8:3-4; 15:2 **5:9-10:** Ua Me Ini 19:6; Onger Akaba 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; Aisaia 42:10; 61:6; Aposel 20:28; Efesus 1:7; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19; 2:5; 1 Jon 1:7; Akar Mogomem 1:6; 14:3; 20:6; 22:5 **5:11:** Sng 68:17, Dan 7:10, Hi 12:22, MAA 4:4-6 **5:11:** Onger Akaba 68:17; Daniel 7:10; Hibru 12:22; Akar Mogomem 4:4-6 **5:12:** 1 Sto 29:11, MAA 5:6 **5:12:** 1 Eghaghaniba 29:11; Akar Mogomem 5:6

"Sipsipin Nguzir me misoghezi are-
mezir kam,
e an uarir torogha
an ziam bar pin aneti.
A ziar ekiam ko
bizir aghuir aviriba ko
fofozir aghuiba ko
gavgavir ekiam iti.
E an ziam fiva
a bagh bar akongegh
a minamam."

13 Egha ki God ingarizir gumazamiziba ko biziba bar men ighiam barasi, kar bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba kamaghin migei:

"Gumazir uan atrivir dabirabim
gapiaghirim ko,
Sipsipin Nguzim uaghan,
e zurazurara aning minabiviira
ikiam.
Egh aningin ziar ekiamning fiva,
aning bagh bar akongegh,
egh aningin gavgavir
ekiamin apengan iki
zurara mamaghira ikiam."

14 Ezi 4plan bizir angamira itiba kamaghin migei, "Guizbangira." Ezi gumazir dapaniba uan teviba apirigha aningin ziamning fe.

6

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

1 Ki Sipsipin Nguzimin garima, an akinafarir 7plan kendelin grisba itir kamin suira, egha kendelin grisin faraghavira itim adangi. Ezi ki orazi, 4plan bizir angamira itir kabar mav kamaghin migei, ezi an tiarim mati ararim dagarvagha, kamaghin migei, "Ni izi!"

2 Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mamin garima, gumazim barir pimin suiragha a gapera. Me atrivimin dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midorozim gamua uan apanim abirazi moghin zui, egha midorozir aviribagh amua uan apaniba abira ghuavira iti.

3 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 2 adangi, ezi ki orazi, bizir angamira itir namba 2 kamaghin migei, "Ni izi!"

4 Ezi hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir nguazimin gumazamizibar dughiar aghuim a givamim, eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me midorozir sabar ekiar mam ingangarir kam damuasava a ganingi.

5 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamira itir namba 3 kamaghin migei, "Ni izi!" Ezi ki ua gara, egha hoziar pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim a skelin mam uan dafarimin an suira.

6 Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir angamira itir 4plan kabar tongin kamaghin migei, "Ni mangi uan ingangarim damu, eghti gumaziba bar daghebar otevegham. Kamaghin, gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner muziarir vamira o balin miner muziarir 3plara givezam. Egh ia olivin temeba ko wainin ikariziba gasighasighan marki, eghti olivin borem ko wain ikivira ikiam."*

7 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamira itir namba 4 kamaghin migei, "Ni izi!"

5:13: Ro 9:5, Fl 2:10, 1 Ti 6:16, 1 Pi 4:11, MAA 4:2, 4:10, 6:16, 7:10 **5:13:** Rom 9:5; Filipai 2:10; 1 Timoti 6:16; 1 Pita 4:11; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 6:16; 7:10 **6:1:** MAA 4:6-7, 5:1, 5:5-7 **6:1:** Akar Mogomem 4:6-7; 5:1; 5:5-7 **6:2:** Sek 1:8, MAA 6:3, 6:6, 14:14, 19:11 **6:2:** Sekaraia 1:8; Akar Mogomem 6:6; 14:14; 19:11 **6:4:** Sek 1:8, 6:2 **6:4:** Sekaraia 1:8; 6:2 **6:5:** Sek 6:2, 6:6 **6:5:** Sekaraia 6:2; 6:6 **6:6:** Ese 5:12, 5:17 **6:6:** Esekiel 5:12; 5:17 * **6:6:** Vezin kamin mingarim kamaghin migei, Dagheba bar otevegham eghti daghebar ivezim bar pin ghuavanabogham. **6:8:** Jer 15:1-3, Ese 5:12, 5:17, 14:21, 33:27, Sek 6:3 **6:8:** Jeremaia 15:1-3; Esekiel 5:12; 5:17; 14:21; 33:27; Sekaraia 6:3

8 Ezi ki ua gara hoziar iangurimin
gari. Ezi gumazir a gaperazim,
an ziam Ovevem. Ezi Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibam, an
Ovevemin girara izi. God gavgavim
kamaghin aning ganingi, aning
nguazimin itir gumazamiziba 4plan
okoruabar me tuiragh, egh okoruar
kabar aven, aning okoruar vamira
misueghti an aremegham. Aning
midorozir sabamin gumazamizibav
sueghti, me arimighiram, eghti
aning mitiriar ekiam damighti an
otoghti me arimighiram, eghti aning
arimariar ekiabar amuti da otiv
me damuti me arimighiram, eghti
aning ruarimin itir asizir atiaba
amangiti da mangi me misoghti me
arimighiram.

9 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
kendelin grisin namba 5 adangizi, ki
garima, gumazamizir ovengezibar
duaba Godin ofa gamir dakozim
apengan iti. Gumazamizir kaba
faragha Godin akamin suiragha gav-
gavigha, egha akar kam akuni, bizir
kam bangin apaniba me misoghezi
me ariaghire.

10 Duar kaba dia kamaghin migei,
"Gavgaviba bar itir Ekiam, ni arazir
kuraba bar dar saghon ikia egha
bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da
guizbangira otifi! E ni mizua iti,
ni zuamira nguazimin itir gumaza-
mizibar araziba tuisighiva, egh en
ghuzimin ivezim ikarvagh!"

11 Egha me gumazamizir kaba
vaghvagha korotiar ghurghurir
ruariba me ganingi, egha kam-
aghin me migei, "Ia tong orarkiva
avughsi iki. Apaniba ian adarazi
ko ia ko ingari darazi misueghti
me arimighiregham, mati me ia
misoghezi mokin. Gumazamizir
apaniba misueghti arimighiramibar
dibobonim, God a gifogha gifa, eghti
apaniba gumazamizir kabav sueghti
me arimighireghti, God ian ghuzimin
ivezim ikarvagham."

12 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
kendelin grisin namba 6 adangi,
ezi ki ua garima mikimkizir dafam
nguazimin oto. Ezi aruem isir-
agha gari puvatizi, overiam ko
nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar
aghevegha ghuzimin min gari.

13 Ezi pin itir mikoveziba asiaghira
nguazim giri, mati aminim fighin
temem givaima, fighin ovizir tighar
aniamiba suaghiri.

14 Overiam mati, akinafarir bar
dafam me a righa anetizi moghin, a
uan danganim ataki. Ezi mighsiaba
ko arighatiziba bar uan danganiba
ategha, sivagha ghue.

15 Ezi nguazimin atriviba ko gu-
mazamizir ziaba itiba ko midorozir
gumazir dapaniba ko dagiaba itir
gumazamiziba ko gumazamizir
gavgaviba ko pura ingangarir gu-
mazamizir kiniba ko gumazamizir
firiaghireziba, me bar moghira ghua
marazi dagiar toribar aven mongezi
marazi mighsiabar itir dagiar eki-
abar girakirangin monge.

16 Egha me kamaghin mighsiaba ko
dagiar ekiabar dei, "Ia e avaragh, egh
gumazir atrivir dabirabim gaper-
aghav itimin guamin e modogh,
egh uaghan Sipsipin Nguzimin
aningagharimin e modogh!

6:9: 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10 **6:9:** 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:9; 8:3; 12:17; 19:10 **6:10:** Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:10:** Godin Araziba 32:43; Onger Akaba 78:10; Akar Mogomem 11:18; 16:7; 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:11:** Hibru 11:40; Akar Mogomem 3:4-5; 3:18; 7:9; 7:13-14; 14:13; 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:12:** Aisaia 13:10; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Aposel 2:20; Akar Mogomem 8:12; 11:13; 16:18 **6:13:** MAA 8:10, 9:1 **6:13:** Akar Mogomem 8:10; 9:1 **6:13:** Aisaia 34:4 **6:14:** Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:14:** Jeremaia 4:24; Hibru 1:12-13; Akar Mogomem 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:15:** Aisaia 2:10; 2:19-21 **6:16:** Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:16:** Hosea 10:8; Luk 23:30; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 9:6 **6:17:** Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **6:17:** Onger Akaba 76:7; Aisaia 13:6; Joel 2:11; Nahum 1:6; Sefanaia 1:14; Malakai 3:2; Akar Mogomem 16:14

17 E fo, aningin aningagharimin
dughiar ekiam datirighin otozi aning
gumazamizibar arazir kuraba ikar-
vaghasa. Eghti gumazitam aningin
aningagharim iriagh, angamira ikian
kogham!”

7

*144,000plan Israelin gumazamiz-
iba, God me ginabazir osizirim, en-
selba me garisi*

1 Bizir kaba givazi ki garima, en-
selin 4pla nguazimin 4plan apinibar
tuivighav iti. Me nguazimin 4plan
aminibar tuaviba apiri, eghti aminim
mangi ongarim ko nguazim ko
temeba bar dagh ivangan kogham.
2 Ezi ki enselin igharazimin
garima, an aruem anadi naghin
ikeghav anadi. A Godin Zurara
Itim inabazir osizirim an iti, egha
a enselin 4plan God ongarim ko
nguazim gasighasighamin gavgavim
aningiziba pamten men dei.
3 A kamaghin migei, “Ia zuamira
nguazim ko ongarim ko temebagh
asighasighan marki. God uan in-
gangarir gumazamizibagh inaba.
E faragh uan Godin ingangarir
gumazamiziba, inabazir osizirim
men guabar an osirigh givaghti, ia gin
bizibagh asighasigh.”
4 Ezi ki orazi, me inabazir gumaza-
mizir osizirim inizibar dibobonim
dibori. Me 144,000plan gumazamiz-
iba, inabazir osizirim me garisi, me
Israelin kantrin aven itir 12plan an-
ababa, vaghvagha men varazira, os-
izirim ini.*

5 Kamaghin amizi 12,000plan Judan
anabamin aven itir darasi,
me inabazir osizirim ini,
ezi 12,000plan Rubenin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Gatin anabamin
adarasi,
6 ezi 12,000plan Aserin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Naptalin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Manasen anabamin
adarasi,
7 ezi 12,000plan Simeonin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Livain anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Isakarin anabamin
adarasi,
8 ezi 12,000plan Sebulunin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Josepin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Benjaminin anabamin
adarasi.

Gumazamizir kaba, God me gin-
abazir osizirim ini.

*Gumazamizir bar avirim Godin
ziam fe*

9 Egha ki gin ua garima, gumaza-
mizir avirim uari akuvagha iti.
Gumazitam men avirim mengan
iburagham. Gumazamizir kaba,
me kantriba bar ko anababa bar
ko mikarzir igharagha gariba bar
ko nguibabar akaba bar dar gu-
mazamiziba, men marazira izegha
iti. Egha me atrivir dabirabim ko
Sipsipin Nguzimin guamin tuivighav
iti. Me korotiar ghurghurir ruariba
aghuigha, uan agharibar okavir
aghuabar suiki.
10 Egha Me pamten kamaghin dei:

“En Godin uan atrivir dabirabim
gaperazim,
ko Sipsipin Nguzim,
aningra en akuragha en
apanim abira.

7:1: Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5 **7:1:** Jeremaia 49:36; Daniel 7:2; Sekaraia 6:5 **7:3:** Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4 **7:3:** Esekiel 9:4-6; Akar Mogomem 6:6; 9:4; 14:1; 22:4 **7:4:** MAA 9:16, 14:1-3 **7:4:** Akar Mogomem 9:16; 14:1-3 * **7:4:** Osizirir kamnagh “Israelin kantrin aven itir 12plan anababar,” gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimin ghuzim. Ezi Israelia me ghaze, anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui. **7:9:** Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9 **7:9:** Rom 11:25; Akar Mogomem 3:5; 3:18; 4:4; 5:9 **7:10:** Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13 **7:10:** Aisaia 43:11; Jeremaia 3:23; Hosea 13:4; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 5:13

Kamaghin amizi, e aningin zi-
amning fe."

11 Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha, tuivighav iti. Egha atrivir dabirabimin garava teviba apira uan guaba nguazim mituagha, Godin ziam fe.
12 Me kamaghin migei:

"Guizbangira!
E ziar ekiam uan God daning,
egh a bagh bar akongegham,
egh kamaghin mikim suam,
an fofozim bar pin iti.
Egh a minabiva,
egh an ziam fam.
A gavgavir ekiam iti,
eghti e an gavgavimin apengan ikiam.
Dughiabar zurara bizir kaba bar moghirama Godin biziba.
Bar guizbangira!"

Kraisin adarasi, men osimtizim gifa

13 Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin nan azara, "Gumazamizir korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me managhira ikegha ize?"
14 Ezi ki kamaghin an akam ikara, "Gumazir ekiam, ni uabi fo." Ezi a kamagh na migei:

"Gumazamizir kaba me uan apanibar dafaribar osimtiziba ko mizazir ekiaba ini.
Ezi osimtizibar dughiam datirighin gifa.
Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin ghuzimin da ruegha,
dagh amizi, da ghurghuri.
15 Kamaghin amizi, me atrivir dabirabimin guamin tuifi.
Egha dimagariba ko aruebar an dipenimin ikia
egha an ingangarim gami.
Ezi Godin atrivir dabirabir kam gaperaghav itim,
a uabi me ko iki egh me geghuvam.
16 Eghti mitiriaba ua men aghan kogham,
eghti kuariba ua men piran kogham.
Eghti aruer arizir mikarziba puvira dagh aboim,
ua men mikarzibar isian kogham.
17 Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongira ikia,
egha me geghufi.
Egh a me inigh nguazimin aven ivemarir dipar atuir danganimin mangam,
kar dipar ikirimirir zurara itim anidim.
Egh God bar men damazibar temeriba adizighti
da misigham,
eghti me uam azian kogham."

8

Sipsipin Nguzim akinafarir righzimin kendelin grisin abuananam adangi

1 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin itir kendelin grisin namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir puvatizi, migirigiatam uaghan otivir puvatigha, ghua mong dughiar ruarimin tu.

7:12: MAA 5:12-14, 11:17 **7:12:** Akar Mogomem 5:12-14; 11:17 **7:13:** MAA 3:18 **7:13:** Akar Mogomem 3:18 **7:14:** Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9 **7:14:** Aisaia 1:18; Daniel 12:1; Matyu 24:21; Mak 13:19; Hibru 9:14; Akar Mogomem 1:5; 6:9 **7:15:** Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 **7:15:** Aisaia 4:5-6; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 21:3 **7:16:** Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 **7:16:** Onger Akaba 121:6; Aisaia 49:10; Akar Mogomem 21:4 **7:17:** Sng 23:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4 **7:17:** Onger Akaba 23:1-2; Aisaia 25:8; 49:10; Esekiel 34:23; Jon 10:11; 10:14; Akar Mogomem 5:6; 21:4 **8:1:** Hab 2:20, MAA 6:1 **8:1:** Habakuk 2:20; Akar Mogomem 6:1 **8:2:** 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 **8:2:** 2 Eghaghaniba 29:25-28; Matyu 18:10; Luk 1:19 **8:3:** Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 **8:3:** Ua Me Ini 30:1-3; Amos 9:1; Akar Mogomem 5:8; 9:13

2 Ezi gin ki 7plan enselbar garima,
me Godin guamin tuivigha 7plan
sighabar suiki.
3 Ezi enselin igharazim iza ofa
gamir dakozim boroghin tughav iti.
A golin miner mamin suira, miner
kam, me an aven paura tuazi a
isia migharir mughuriar aghuim
otifi. Ezi me pauran avirir maba
a ganingi, eghti a Godin gumaza-
mizibar azangsizibar sara isafuragh,
atrivir dabirabimin guamin mangiva
golin ofa gamir dakozimin God bagh
ofa damuam.
4 Ezi pauran isir migharir
mughuriar aghuim ko Godin gu-
mazamizibar azangsiziba, da uari
inigha enselin Godin damazimin
tughav itir kamin dafarim ategha
ghuavanadi.
5 Ezi ensel miner migharir
mughuriar aghuim itim inigha ofa
gamir dakozimin ghua avim inigha
minem garu, egha minem akunizima
a nguazim giri. An anekunigha
givazima, arariba dagarvazima
niginir ekiam oto, ezi overiamin
onimariba taghtagha tintinibar zui,
ezi mikimkizim oto.

Enselin 4pla sighabagh ivi

6 Ezi 7plan enselin, sighar 7plan
suighizir kaba, me dagh iviasava
ami.
7 Ezi faragha zuir ensel uan sigham
givima, amozir ofizir ekiar dagiabar
min gariba ko avim, aning ghuzim
sara isafuragha nguazim giri. Ezi me
nguazim ko temeba 3plan okoruabar
vaghvagha da tuira, ezi nguazimin
okoruar mam, avim bar an isi. Ezi
temebar okoruar mam, avim bar an
isi, egha avim uaghan nguazimin
aghuir graziba bar adar isi.
8 Ezi namba 2 ensel uan sigham
givima, bizir mam mati mighsiar
ekiamin min avim an isima, me
anekunizi a ghua ongarim giraghu.
Ezi ongarim 3plan okoruabar uabi
tuirazi, an okoruar mam ghuzimin
oto.
9 Bizir ongarimin angamira itiba,
da uaghan me 3plan okoruabar da
tuira, ezi okoruar kabar mam, bar
ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me
3plan okoruabar da tuira, ezi kuribar
okoruar mam, bar moghira ikufi.
10 Ezi namba 3 ensel uan sigham
givima mikovezir ekiar mam
adenimin min puvira isia, overiam
ategha iri. Ezi me 3plan okoruabar
faneba tuira, ezi mikovezir kam
faner okoruar kabar mam gira, egha
uaghan dipar atuibagh iri.
11 Mikovezir kamin ziam kamakin,
Marasinin Bar Puvira Misozim. A
dipar okoruar kabar mam giriziz,
dipar kaba Marasinin Bar Puvira
Misozimin oto. Ezi gumazamizir
aviriba dipar kam apima, a men
navibar isizi me ariaghire.
12 Ezi enselin namba 4 uan
sigham givi, ezi me aruem ko
iakinim ko mikoveziba 3plan
okoruabar vaghvagha da tuira.
Egha me aruemin okoruar mam
gasighasigha, iakinimin okoruar
mam gasighasigha, egha mikovezibar
okoruar mam gasighasiki. Kamaghin
amizi, arueba bar, dughiar mabar
aruem isir puvatigha mitatangi, ezi
dimagariba bar, dimagarir maba
iakinim ko mikoveziba isir puvatigha
angazangariba puvati.

8:4: Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8 **8:4:** Onger Akaba 141:2; Luk 1:10; Akar Mogomem 5:8 **8:5:** Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18 **8:5:** Ua Me Ini 19:16-19; Ofa Gami 16:12; 1 Atriviba 19:11; Esekiel 10:2; Aposel 4:31; Akar Mogomem 4:5; 11:19; 16:18 **8:7:** Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 **8:7:** Ua Me Ini 9:23-25; Aisaia 2:13; Esekiel 38:22; Joel 2:30; Akar Mogomem 9:4; 16:2 **8:8:** Kis 7:20-21, Jer 51:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 **8:8:** Ua Me Ini 7:20-21; Jeremaia 51:25; Esekiel 14:19; Amos 7:4; Akar Mogomem 16:3 **8:9:** Ais 14:12 **8:9:** Aisaia 14:12 **8:10:** Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 **8:10:** Aisaia 14:12; Akar Mogomem 9:1; 16:4 **8:11:** Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 **8:11:** Ua Me Ini 15:23; Jeremaia 9:15; 23:15 **8:12:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 **8:12:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Amos 8:9; Akar Mogomem 6:12-13 **8:13:** MAA 9:12, 11:14 **8:13:** Akar Mogomem 9:12; 11:14

13 Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamin pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghin pamten dia migei, “Iavzika! Nguazimin itir gumazamiziba, Iavzika! Enselin igharazir 3pla ua uan sighabagh iviam, eghti osimtizir bar ekiaba gumazamiziba me bativam. Iavzika!”

9

Namba 5 ensel uan sigham givi

1 Ezi enselin namba 5 uan sigham givima ki gari, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki isa a ganingi.

2 Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, migharim torir akamin azenan otiva, avir bar ekiamin migharimin min anadi. Egha migharim torir kamin anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi.

3 Ezi odezir bar avirim migharir kam ategha izaghira, tintinibar nguazimin zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aningi, kar nguazimin itir gumazamizibagh asighasighamin gavgavim.

4 God odezir kaba kamaghin dav gei, “Ia zuravariba ko nguazimin aghuir biziba ko teme tabagh asighasighan marki. Ia, gumazamizir God inabazir osizirim men guabar itir puvatizibagh asighasigh.

5 Ki ian amamangati, ia gumazamizir kaba iakinir 5plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki.” Ezi odezir kaba, da gumazamizibagh anidir mizaziba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu.

6 Dughiar kamin, gumazamiziba ovengsi tuaviba buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, ovevem men arimangam.

7 Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapaniba mati, golin dapanir asuaba dar iti. Ezi dar guaba mati gumazamizibar guaba.

8 Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar min, ruarigha bar ghumi.

9 Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui moghin tingazi.

10 Odezir kaba tuighakabar min ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Kamaghin amizi mizazir gavgavir kam, 5plan iakinibar gumazamizibar aningamim.

11 Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezimin garir ensel. Hibrun akamin me enselin kamin ziam dibora ghaze, “Abadon.” Ezi Grighin akamin me kamaghin a dibori, “Apoliyon.” An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagh asighasizim.

12 Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam.

Enselin namba 6 uan sigham givi

13 Ezi enselin namba 6 uan sigham givima, ki gumazir mamin tiarim barasi. A Godin guamin itir golin ofa gamir dakozir mamin otifi, danganir kam, a mikebar 4pla iti, ezi da vaghvagha komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4plan tongin otivima, ki a barasi.

9:1: Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1 **9:1:** Luk 8:31; 10:18; Akar Mogomem 8:10; 17:8; 20:1 **9:2:** Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10 **9:2:** Jenesis 19:28; Ua Me Ini 19:18; Joel 2:2; 2:10 **9:3:** Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 **9:3:** Ua Me Ini 10:4; 10:12-15; Gumazir Dapaniba 7:12; Akar Mogomem 9:10 **9:4:** Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3 **9:4:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 6:6; 7:3 **9:5:** MAA 9:10, 11:7 **9:5:** Akar Mogomem 9:10; 11:7 **9:6:** Jop 3:21, Ais 2:19, Jer 8:3, MAA 6:16 **9:6:** Jop 3:21; Aisaia 2:19; Jeremaia 8:3; Akar Mogomem 6:16 **9:7:** Dan 7:8, Jol 2:4, Nah 3:17 **9:7:** Daniel 7:8; Joel 2:4; Nahum 3:17 **9:8:** Jol 1:6 **9:8:** Joel 1:6 **9:9:** Jol 2:5 **9:9:** Joel 2:5 **9:12:** MAA 8:13 **9:12:** Akar Mogomem 8:13 **9:13:** Kis 30:1-3, MAA 8:3 **9:13:** Ua Me Ini 30:1-3; Akar Mogomem 8:3

14 A kamaghin namba 6 enselin
sighamin suirazimin migei, “Enselin
4plan Yufretisin Faner ekiamin kal-
abusin itiba, ni me ateghti me mangi.”
15 Ezi a 4plan enselin kaba ataki,
eghti me 3plan okoruabar gumaza-
miziba tuiragham, egh okoruatam
bar a misueghti a arimighiregham.
God faragha ghaze, auan kam ko
aruer kam ko iakinir kam ko azenir
kamin enselin kaba ingangarir kam
damuam. Ezi enselin kaba kalabusin
ikia uari akirigha ingangarir kam
damuasavira dughiar kam mizua iti.
16 Ezi midorozir gumazir hozi-
abagh apiaziba, ki orazima, men
dibobonim, 200 milien.
17 Egha ki irebamin min garir bizim
mati, hoziaba ko gumazir hoziabagh
apiazibar ganganim. Gumaziba siot
kapaba aghui, ezi dar ganganim
aghevegha, blu gamigha, iangurungi.
Hoziabar dapaniba, laionin dapani-
bar min gari. Ezi avim ko migharim
ko salfan dagiar isiba, hoziabar
akabar otiva tintinibar zui.
18 Egha me gumazamiziba 3plan
okoruabar me tuira, ezi 3plan
bizir bar kurabar okoruar mam,
bar gumazamizibar okoruar mam
misoghezima me ariaghire. Bizir
3plan kabanagh, da avim ko
migharim ko salfan dagiar avim,
da hoziabar akabar otifi. Bizir
3plan kabar gavgavim gumazamizir
kabagh amima me ariaghiri.
19 Hoziar kabar gavgavim, dar ak-
aba ko ipebar iti. Dar ipeba ku-
ruzibar min gari, egha dapaniba iti.
Hoziaba uan ipebar mizazir kuram
isa gumazamizibagh anidi.
20 Ezi gumazamizir igharazir me
misoghezi, ariaghirezir puvatiziba,
me navibagh irazir puvatigha,
akirim ragha marvir guar me uari
ingarizibagh asarazir puvati. Me
aseba ko marvir guaba ataghizir
puvati. Marvir guar kaba, gumaziba
silva ko gol ko bras ko dagiaba ko
temebar dar ingari, da bizibar garir
puvatigha akaba barazir puvatigha
aruir puvatiziba. Me marvir guabar
ziaba fer arazim ataghizir puvati.
21 Egha me, gumazamizir igharaz-
ibav sozima me ariaghirir arazim, ko
imezibagh amir araziba, ko gumaza-
miziba tintinibar uari bakia uari ko
akuir arazim, ko igharaz darazir biz-
iba okeir araziba bagha navibagh
iragh arazir kurar kaba ataghiraghan
aghua.

10

Ensel akinafarir righizim Jon ganingizi an anepi

1 Ezi ki garima enselin gavgavir
igharazir mam Godin Nguibam
ategha izaghiri. A ghuariam koro-
tiamin min aneru, ezi ekianir mam
an dapanim gisin iti. An guam
aruemin min isi, ezi an suemning
dipenir akinimningin min gara egha
avimin min isi.
2 Enselin kam akinafarir righizir
muziarim uan dafarimin an suira, ezi
akinafarim oneghirigha iti. Ezi a uan
suer guvim ongarim gasaragha suer
kiriam nguazim gasara.
3 Egha a laionin min bar pamten
itiarim akara dia migei. A diagha
givazima, 7plan arariba dagarvagha
egha an akam ikara.
4 Ezi 7plan ararir kaba dagarvegha
givazima, ki akar me mikemeziba
osirasa. Ezi ki Godin Nguibamin gu-
mazir mamin dimdiam barazima, a
kamaghin migei, “7plan ararir dagar-
vaghizibar akam, ni uan nighnizimin
anetighti a iki. Ni an osiran marki.”

9:14: MAA 16:12 **9:14:** Akar Mogomem 16:12 **9:15:** MAA 8:7-12 **9:15:** Akar Mogomem 8:7-12 **9:16:** Sng 68:17, Ese 38:4, Dan 7:10 **9:16:** Onger Akaba 68:17; Esekiel 38:4; Daniel 7:10 **9:17:** 1 Sto 12:8, Ais 5:28-29 **9:17:** 1 Eghaghaniba 12:8; Aisaia 5:28-29 **9:20:** Lo 31:29, Sng 106:37, 115:4-7, 135:15-17, Ais 2:8, 2:18-20, Dan 5:23, 1 Ko 10:19-20, MAA 16:9-11 **9:20:** Godin Araziba 31:29; Onger Akaba 106:37; 115:4-7; 135:15-17; Aisaia 2:8; 2:18-20; Daniel 5:23; 1 Korin 10:19-20; Akar Mogomem 16:9-11 **10:1:** Ese 1:28, Mt 17:2, MAA 1:15-16 **10:1:** Esekiel 1:28; Matyu 17:2; Akar Mogomem 1:15-16 **10:3:** MAA 8:5 **10:3:** Akar Mogomem 8:5 **10:4:** Dan 8:26, 12:4, 12:9 **10:4:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9

5 Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim fegha pin overiamin aka.
6 Egha ghaze, "Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati.
7 Bizir God damuasava amim, an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, Akar Aghuir a fomira uan ingangarir gumazamizibagh aningizim, me an akam inigha izir gumazamiziba."

8 Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghin na migei, "Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh."

9 Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a migei, "Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningigh." Ezi a kamaghin na migei, "Ni a inigh aneremi. A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin, an hanin min bar singigham."
10 A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarim enselin dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin, a hanin min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi.
11 Ezi me kamaghin na migei, "Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar kamin, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim."

11

Godin akam inigha izir gumazir pumuning

1 Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimin min gari, egha me kamagh na migei, "Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir dakozimin apan. Egh ni dipenir kamin Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dipon.
2 Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki mangi 42plan iakinibar tugham. Kamaghin amizi, ni anetakigh.*
3 Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning danightima, aning nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260plan dughiabar tugham."
4 Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamin pumuning nguazir kamin Ekiamin guamin tughav iti.†

10:5: Kis 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 20:11; Godin Araziba 32:40; Daniel 12:7; Amos 3:7 **10:6:** Neh 9:6, Sng 146:6, MAA 4:11, 14:7, 16:17 **10:6:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6; Akar Mogomem 4:11; 14:7; 16:17 **10:7:** Dan 9:6, 9:10, Amo 3:7, Ro 16:25-27, MAA 11:15 **10:7:** Daniel 9:6; 9:10; Amos 3:7; Rom 16:25-26; Akar Mogomem 11:15 **10:8:** Esekiel 2:8--3:3 **10:9:** Jer 15:16 **10:9:** Jeremaia 15:16 **10:10:** Ese 2:10, 3:3 **10:10:** Esekiel 2:10; 3:3 **11:1:** Nam 35:5, Ese 40:3, Sek 2:1-2, MAA 21:15 **11:1:** Diboboniba 35:5; Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1-2; Akar Mogomem 21:15 **11:2:** Ese 40:17-20, Dan 8:10, Lu 21:24, MAA 12:6, 13:5 **11:2:** Esekiel 40:17-20; Daniel 8:10; Luk 21:24; Akar Mogomem 12:6; 13:5 * **11:2:** Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42plan iakiniba, da 1,260plan arueba, o 3plan azeniba givazima uam akuam. Da 42plan iakiniba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Jerusalem dikabirazimin gansiva, Luk 21:24in gan. **11:3:** MAA 12:6, 19:10, 20:4 **11:3:** Akar Mogomem 12:6; 19:10; 20:4 **11:4:** Jer 11:16, Sek 4:11-14 **11:4:** Jeremaia 11:16; Sekaraia 4:11-14 † **11:4:** Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan.

5 Eghti gumazitam arazir kurabar
aning damusi damuti, avim aningin
akamningin otogh, bar aningin
apanibar isigh me gasighasigham.
Kamaghin amizi, gumazir manam
arazir kuramin aning damusi, an
ovegham.
6 Aning overiamin aneghoroghamin
gavgavim iti, egh aning Godin
akamin gun mikimamin dughiamin,
aning mikimti, amozim dughiar
kamin izan kogham. Eghti aning
dipabar amuti, da bar ghuzimin
otivamin gavgavim iti. Aning
uaghan bizir kurar igharazibar
amuti, da nguazimin gumazamiz-
ibagh asighasighamim gavgavim iti.
Dughiar kamin, aning bizir kabara
amuti da aning ifongezi moghin
otivam.
7 Aning Godin akamin gun migeir
ingangarim agivaghti, mozir torir
bar konezimin itir asizir atiam, a
torim ategh anangam. Egh an aning
ko misoghiva, aning abiragh aning
misueghti aning aremegham.
8 Eghti aningin kuamning nguibar
ekiar kamin tuavir ekiamin irighiv
ikiam. E akar isin zuimin a dibora
ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra
me fomira gumazir kamningin
Ekiam, ter ighuvimin a gafugha a
misoghezi an areme.
9 Gumazamizir mikarzir igharagha
gariba, men marazi ko anababa
bar, dar gumazamizir maba ko
nguibabar akaba bar, dar gumaza-
mizir maba ko kantriba bar, dar
gumazamiziba, men marazi dughiar
3pla ko akuamin aningin kuamn-
ingin ganam. Egh aningin kuamning
afan anogoregham.
10 Nguazimin gumazamiziba ka-
maghin mikim suam, Godin akam
inigha izir gumazir kamning, aning
mizazir bar kuram nguazimin gu-
mazamizibagh aningi. Kamaghin
amizi, me bar aningin ovevem
gifuegham, egh bar ighiabar amu,
damiva, egh bizir aghuiba uan
namakabar aningam.
11 Ezi 3plan dughiaba ko dughiar
akuar kam givazi, God uam an-
ing gamizima, aning ua dikavigha
tughav iti, ezi gumazamizir aningin
ganiziba bar atiatingi.
12 Ezi aning orazi tiarir mam Godin
Nguibamin kamaghin aning migei,
“Gua kagh anang.” Ezi aningin
apaniba garavira itima, aning Godin
Nguibamin ghuavanabo.
13 Ezi dughiar kamra mikimkizir
dafam otozi, God nguibar ekiamin
dipeniba 10plan okoruabar da
tuirazi dar okoruar mam bar
ikufi. Ezi 7,000plan gumazamiz-
iba ariaghire, ezi ariaghirezir pu-
vatiziba ikia, bar atiatigha Godin uan
Nguibamin itimin ziam fe.
14 Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar
ekiar namba 2, a gifa. Ezi osimtizir
bar ekiar namba 3, an otivasa bar
roghira izi.

Enselin namba 7 uan sigham givi

15 Ezi enselin namba 7 uan sigham
givima, Godin Nguibamin itir darazi
tiariba akara ghaze:

11:5: Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5 **11:5:** Ofa Gami 10:2; 2 Samuel 22:9; 2 Atriviba 1:10-12; Onger Akaba 97:3; Jeremaia 5:14; Hosea 6:5 **11:6:** Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1 **11:6:** Ua Me Ini 7:17-19; 1 Samuel 4:8; 1 Atriviba 17:1 **11:7:** Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8 **11:7:** Daniel 7:7; 7:21; Sekaraia 14:2; Luk 13:32; Akar Mogomem 9:2; 12:17; 13:1; 13:5-7; 13:11; 17:8 **11:8:** Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24 **11:8:** Aisaia 1:9-10; Luk 13:34; Hibru 13:12; Akar Mogomem 14:8; 18:10; 18:24 **11:10:** MAA 12:12, 13:8, 16:10 **11:10:** Akar Mogomem 12:12; 13:8; 16:10 **11:11:** Ese 37:5-14, MAA 11:9 **11:11:** Esekiel 37:5-14; Akar Mogomem 11:9 **11:12:** 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5 **11:12:** 2 Atriviba 2:1; 2:5-7; 2:11; Aisaia 14:13; Aposel 1:9; Akar Mogomem 12:5 **11:13:** MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18 **11:13:** Akar Mogomem 6:12; 8:5; 14:7; 16:9; 16:18 **11:14:** MAA 8:13, 9:12, 15:1 **11:14:** Akar Mogomem 8:13; 9:12; 15:1 **11:15:** Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6 **11:15:** Ua Me Ini 15:18; Onger Akaba 10:16; Aisaia 27:13; Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Obadia 1:21; Akar Mogomem 10:7; 12:10; 19:6

"En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim,
aning datirighin nguazir kam gativagha an gari.
Egh aning atrivimin iki
mamaghira ikiam."‡

16 Ezi 24plan gumazir dapanir Godin guamin uan atrivir dabirabibagh apiaziba, me teviba apirigha uan guaba nguazim mituagha Godin ziam fe.
17 Egha ghaze:

"Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni bar fomira ikia
egha iza datirighin uaghan iti.
Ni uan gavgavir ekiam inigha
egha datirighin atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e ni minabi.
18 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar puviram atari,
ezi nin aningagharim otogha gifa.
God gumazamizir ovengeziba tuisighamin dughiam
otogha gifa.
Kar dughiar nin ingangarir gumazamizir nin akam inigha izeziba,
me uan ivezir aghuim iniamim.
Gumazamizir nin atiatia egha nin ziamin apengan itiba,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan.
Eghti gumazamizir nguazimin itir gumazamizibagh asighasiziba,
God uaghan me gasighasigham."

19 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godin Dipenir an Nguibamin itim kuiaghirizima, me garima, Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12--20)

Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin gari

1 Ezi overiamin pin bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angazangarim korotiamin min aneru, ezi iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12pla itim, an dapanimin iti.
2 Amizir kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava arai.
3 Ezi overiamin bizir igharagha garir igharazim oto, maburan kuruzir aghevir mam, a dapanir 7pla ikia, egha 10plan komba ikia, egha 7plan atrivimin dapanir asuaba vaghavagha an dapanibar iti.
4 Kuruzir kam overiamin itir mikoveziba 3plan okoruabar da tuira, egha okoruar mam pamtem uan ipemin dar vigha da makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bateghtima an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin guamin tughav iti.
5 Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezim, a ainin aghorir gavgavimin suiraghiva gumazamiziba mighviira me gativagham. Ezi an

‡ **11:15:** Grighin akamin, Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim, me kamaghin a dibora ghaze, Krais. **11:16:** MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4 **11:16:** Akar Mogomem 4:4; 4:10; 5:8; 19:4 **11:17:** MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6 **11:17:** Akar Mogomem 1:4; 1:8; 4:8; 15:3; 16:5; 19:6 **11:18:** Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13 **11:18:** Onger Akaba 2:1; 2:5; 46:6; 110:5; 115:13; Daniel 7:9-10; Rom 2:5; Akar Mogomem 6:10; 10:7; 13:10; 18:6; 19:5; 20:11-13 **11:19:** Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 **11:19:** Hibru 9:4; Akar Mogomem 8:5; 15:5; 15:8; 16:18; 16:21 **12:2:** Ais 66:7, Ga 4:19 **12:2:** Aisaia 66:7; Galesia 4:19 **12:3:** Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9 **12:3:** Daniel 7:7; Akar Mogomem 13:1; 17:3; 17:9 **12:4:** Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 **12:4:** Daniel 8:10; Akar Mogomem 9:10; 17:8 **12:5:** Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15 **12:5:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 7:14; 66:7; Akar Mogomem 2:27; 19:15

otarim me zuamira a inigha Godin
atrivir dabirabimin anefasava a
inigha ghuavanabo.
6 Ezi amizir kam ara gumazamiz-
iba puvatizir danganimin ghu. Dan-
ganir kam God a bagha anekiri, eghti
a kagh 1,260plan dughiabar iki akur-
vazim ini ikiam.
7 Ezi datirighin maburan midorozim
Godin Nguibamin pin oto. Maikel
uan enselba ko kuruzir kam misosi,
ezi kuruzir ekiam uan enselba ko
men midorozim ikarvasi.
8 Egha kuruzir kam gavgaviba pu-
vatigha Godin Nguibamin uan dan-
ganim ataki.
9 Ezi Maikelin enselba kuruzir
ekiam akunizi a izaghira iri. Kar
kuruzir fomira itim, me Satan a
garisi egha uaghan an ziar mam,
"Gumazir Akam Gumazamizibagh
asim." A gumazir nguazimin itir
gumazamizibagh ifarim, a datirighin
uan enselba ko iza nguazim giri.

10 Ezi ki Godin Nguibamin tiarir
ekiar mam barazi a kamaghin migei:

"Gumazir Godin guamin tugha
dimagariba ko aruebar en
adarazi akam me gasim,
me anekunizi a nguazimin
iraghu.
Kamaghin amizi, datirighin God uan
gumazamizibar akurvasi,
ezi an gavgavim bar azenim
girizi,
A Bizibagh Ativir Dughiam
otogha gifa!
Ezi an Gumazir God Gumazamiziba
Ua Me Iniasa Misevezim,
uan gavgavim inigha gumaza-
mizibar akazi,
me an apengan iti!

11 Kraisin adarasi, dughiar gumaza-
miziba me misozima me
ariaghirim,
dughiar kamin me uan mikarzibagh
nighnizir pu.
Bar puvati.
Me ghaze, pura bizim.
Kamaghin amizi, me Sipsipin
Nguzimin ghuzim ko guizin
akar me gun migeimin,
me Satanin misuegha anebira.
12 Kamagh amizi, ia Godin Nguibam
ko an itir darazi bar,
ia bar akongegh!
Ezi nguazim ko ongarim,
guavzika,
gua bar ikuvigham.
Satan fo, a ikiamin dughiam bar
otefe,
kamaghin amizi a guan aningaghi
gua gasighasighasa gua
bagha izaghiri.
Kamaghin amizi, guan aven itir
darasi,
iavzika."

13 Ezi kuruzim fo, me anekunizi
a nguazimin iraghu, egha amizir
otarim batezir kamin agira.
14 God kamaghsua, amizim azenir
3pla ko akuamin gumazamiziba
puvatizir danganimin ikiva, egh a
kagh akurvazim iniam. Kamaghin
amizi, a mighegh danganir God a
bagha dikirizir kamin mangasa, God
kuarazir anebar ekiamin avizimning
a ganingi.
15 Kuruzim kamaghsua, aperiar
ekiam amizim inigh mangigham.
Egha kamaghin uan akamin dipar
ekiamin miki, ezi dipar kam aperiar
ekiamin min ivegha amizimin gin zui.

12:6: MAA 11:2-3, 12:4 **12:6:** Akar Mogomem 11:2-3; 12:4 **12:7:** Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2 **12:7:** Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 20:2 **12:9:** Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:9:** Jenesis 3:1; 3:4; 3:14; Luk 10:18; 22:31; Jon 12:31; Akar Mogomem 9:1; 20:2-3 **12:10:** Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1 **12:10:** Jop 1:9-11; Sekaraia 3:1; Akar Mogomem 11:15; 19:1 **12:11:** Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 **12:11:** Luk 14:26; Rom 8:37; 16:19-20 **12:12:** Ais 44:23, 49:13, MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20 **12:12:** Aisaia 44:23; 49:13; Akar Mogomem 8:13; 10:6; 11:10; 18:20 **12:14:** Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3 **12:14:** Daniel 7:25; 12:7; Akar Mogomem 12:6; 17:3 **12:15:** Ais 59:19 **12:15:** Aisaia 59:19 **12:17:** Stt 3:15, 1 Ko 2:1, 1 Jo 5:10, MAA 11:7, 13:7, 14:12, 20:4 **12:17:** Jenesis 3:15; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 11:7; 13:7; 14:12; 20:4

16 Ezi nguazim amizimin akur-
vagha, akam akarigha dipar kuruzim
mighizir kam tui.
17 Kamagh amizi, kuruzim
puviram amizim atara ghua an borir
igharaziba ko misoghasa, kar Godin
Akar Gavgavibar gin zuir darazi ko
Iesusin akamin gun migeiba.
18 Egha kuruzim ongarir dadarimin
tughav iti.

13

Asizir atiar pumuning oto

1 Ezi ki garima asizir atiar mam
ongarimin otogha anadi. A dapanir
7pla iti, ezi komin 10pla an dapani-
bar iti. Ezi 10plan atrivimin dapanir
asuaba vaghvagha an 10plan kom-
bar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha
Godin ziamin tiraghtirazir ziaba dar
iti.
2 Asizir atiar ki datirighin garir
kam, a kaziar atiar ekiar me kam-
aghin diborim lepat, an an min gari.
Ezi an sueba, asizir atiar kurar me
kamaghin diborim bea, an an sue-
bar min gari. Ezi an akam laionin
akamin min gari. Ezi asizir atiar kam,
kuruzim uan gavgavim ko atrivir
dabirabim ko bizibagh ativamin gav-
gavir ekiam a ganingi.
3 Nan ganganimin asizir atiar
kamin dapanir mam, me a birazi a
duam atigha atam aremeghai, ezi an
duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir
gumazamiziba bar digavir kuram
gamigha asizir atiar kamin gin zui.
4 Gumazamiziba fo, kuruzim uan
gavgavim isa asizir atiam ganingi,
kamaghin amizi me kuruzimin ziam
fe. Egha uaghan asizir atiar kamin
ziam fa ghaze, "Gumazitam asizir
atiar kamin min gavgavim itir puvati!
Gumazitam a ko misoghan kogham!"
5 God asizir atiamin amamangatizi,
an akam God gasava Godin ziamin
tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua
42plan iakinibar tu.
6 Egha uan akamin God ko Godin
ziam ko Godin Nguibam, ko an
Nguibamin itir darazi sara, men tira.
7 Ezi God an amamangatizima, a
Godin gumazamiziba ko midorozim
gamua, egha me abira. God gav-
gavir ekiam a ganingi, ezi an anababa
bar dar gumazamiziba, ko mikarzir
igharagha gariba bar, ko vaghvagha
nguibabar akabav geir gumazamiz-
iba, ko kantriba bar dar gumazamiz-
iba, a me gativaghamin gavgavim iti.
8 Eghti nguazimin itir gumaza-
miziba asizir atiar kamin ziam
fam. Fomira, nguazir kam tighar
otivamin dughiamin, God gumaza-
mizir ikirimirir zurara itim ini-
amin ziaba akinafarimin aven da
osiri. Akinafarir kam, kar me
fomira misoghezi aremezir Sipsipin
Nguzimin akinafarim. Eghti gumaza-
mizir kabara, me asizir atiamin ziam
fan kogham.

9 "Tina kuarimning iti, an oragh.
10 Eghti gumazitam kalabusin
mangisi, God amamangatighti,
a kalabusin mangi.
Eghti gumazitam midorozir sabamin
ovengsi, God an amaman-
gatighti,
a midorozir sabamin ovengam.
Bizir kaba otivtima,
Godin gumazamiziba nighnizir
gavgavim iki
tugh gavgavigh mamaghira
iki."

13:1: Dan 7:2-3, 7:7, MAA 12:3, 17:3, 17:7-12 **13:1:** Daniel 7:2-3; 7:7; Akar Mogomem 12:3; 17:3; 17:7-12 **13:2:** Dan 7:4-6, MAA 12:4, 12:9, 16:10 **13:2:** Daniel 7:4-6; Akar Mogomem 12:4; 12:9; 16:10 **13:3:** MAA 13:12-14, 17:8 **13:3:** Akar Mogomem 13:12-14; 17:8 **13:4:** MAA 18:18 **13:4:** Akar Mogomem 18:18 **13:5:** MAA 11:2, 12:6 **13:5:** Akar Mogomem 11:2; 12:6 **13:5:** Daniel 7:8; 7:25; 11:36 **13:6:** MAA 12:12 **13:6:** Akar Mogomem 12:12 **13:7:** Dan 7:21, MAA 11:7, 11:18, 12:17, 17:15 **13:7:** Daniel 7:21; Akar Mogomem 11:7; 11:18; 12:17; 17:15 **13:8:** Kis 32:32, Sng 69:28, Dan 12:1, Fl 4:3, MAA 3:5, 5:6, 17:8, 20:12-15, 21:27 **13:8:** Ua Me Ini 32:32; Onger Akaba 69:28; Daniel 12:1; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:5; 5:6; 17:8; 20:12-15; 21:27 **13:10:** Ais 33:1, Jer 15:2, 43:11, Mt 26:52, MAA 14:12 **13:10:** Aisaia 33:1; Jeremaia 15:2; 43:11; Matyu 26:52; Akar Mogomem 14:12

11 Egha ki asizir atiar igharazir
mamin garima, a nguazimin ana-
gav oto. Egha an dapanimin komin
pumuning sipsipin nguzimin komin
min gari. Egha a kuruzir ekiam migei
moghira migei.
12 Ezi asizir atiar namba 2in kam,
asizir atiar faragha izezimin gav-
gavimin biziba bar dagh ami. Egha
nguazim ko an itir gumazamizibagh
amima, me asizir atiar faragha
zuimin ziam fe. Asizir atiar kam,
faragha duam ikia aremeghasa amua
egha duam ua ikiri.
13 Ezi namba 2in asizir atiar kam,
arazarazir ekiar gumazamizibar
navibagh inivamin aviribagh ami.
Egha an amizir arazir mam kamakin,
an avim gamizi a gumazamizibar
damazibar overiam ategha izaghira
nguazim giri.
14 Ezi God asizir atiar namba 2in
amamangatizi, an arazarazir eki-
abagh amizi da asizir atiar faragha
zuimin guamin otifi. Ezi an amir
arazarazir kabar, a nguazimin itir
gumazamizibagh ifara me migia
ghaze, "Ia asizir atiar faragha zuimin
marvir guamin ingarigh an ziam
fi." Asizir atiar kam, me midorozir
sabamin duam a gati, ezi a uam
angamira iti.
15 God asizir atiar namba 2in ama-
mangatizi, an asizir atiar faragha
zuimin marvir guar kam gamizi, an
angamira ikia bizibav gei. Kam-
aghin amizi gumazamizitaba, mar-
vir guar kamin ziam fan aghuaghti,
a mikemeghti me me misueghti me
arimighiram.
16 Gumazamiziba bar, a uaghan
uan osizirim men agharir guviba o
men guabar arighasa pamten me
gakaghori. Me, gumazamizir kiniba
ko gumazamizir ziaba itiba ko, biziba
puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko,
pura ingangarir gumazamiziba ko
gumazitamin apengan itir puvatizir
gumazamiziba, me bar osizirim ini.
17 Kamaghin amizi, gumazitam os-
izirir kam ikian kogh, egh uan biz-
iba amang egh uaghan men bizibagh
ivezan kogham. Osizirir kam, an
asizir atiamin ziam, o an ziamin aven
itir mogomer namba.
18 Gumazim Godin fofozim ikiva,
deravira bizir kam gifogham. Gu-
mazim fofozir aghuim iki, egh
deravira asizir atiamin namba
tuisighiva a buriam. Kar gumazir
mamin ziamin namba. An namba
kara, 666.*

14

Sipsipin Nguzimin gumazamiziba ighiar igiam gami

1 Ezi ki ua gari, Sipsipin Nguzim
Saionin Mighsiamin tughav iti. Ezi
144,000in gumazamiziba a ko tuiv-
ighav iti. Ezi Sipsipin Nguzimin ziam
ko an afeziamin ziamin osizirim men
guabar iti.
2 Ezi ki orazi, tiarir mam Godin
Nguibamin migei, ezi an migirigiaba
mati dipar ekiaba puvira nidi moghin

13:11: Akar Mogomem 11:7 **13:13:** Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te 2:9 **13:13:** Godin Araziba 13:1-3; 1 Atriviba 18:24-39; 2 Atriviba 1:10-12; Matyu 24:24; 2 Tesalonika 2:9 **13:14:** Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20 **13:14:** Godin Araziba 13:1; 2 Tesalonika 2:9-10; Akar Mogomem 12:9; 19:20 **13:15:** Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4 **13:15:** Daniel 3:4-6; Akar Mogomem 16:2; 19:20; 20:4 **13:16:** MAA 14:9, 19:20, 20:4 **13:16:** Akar Mogomem 14:9; 19:20; 20:4 **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4 **13:17:** Akar Mogomem 14:9-11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4 **13:18:** MAA 15:2, 17:9, 21:17 **13:18:** Akar Mogomem 15:2; 17:9 * **13:18:** Me fomira, Hibrun akam ko Grighin akamin osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba, maba nambabar min iti. Men leta "a," a mati namba 1, ezi leta "b," mati namba 2, egha da dibora kamaghira zui. Eghti gumazitam ziatam osirti, ni ziar kamin letabar gan, egh namban ababanir an ziamin mirara zuiba akuvaghti, an ziam otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nighnizir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avirim ghaze, Jon ti Sisar Neron migei. A Romin atrivir mam, a faragha Kraisin adarazigh asighasiki. **14:1:** Ese 9:4, MAA 3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16 **14:1:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 3:12; 5:6; 7:3-4; 13:16 **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15, 5:8, 19:6 **14:2:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 1:15; 5:8; 19:6

nidi, egha mati arariba dagar-
vazi moghin dagarvasi, egha mati
gumazamiziba uan gitabav sozi
moghin, pamten migei.
3 Ezi 144,000in gumazamiziba, me
Godin atrivir dabirabim ko 4plan
bizir angamira itiba ko gumazir da-
paniba, me men guamin tuivighav
ikia ighiar igiar mam gami. Me
nguazir kamin gumazamizir God ua
ivezeziba, merara ighiar igiar kam
gifo. Gumazamizir igharazitaba ua
ighiar igiar kam gifoghan kogham.
4 Ezi gumazamizir 144,000in kaba
amizitaba isa da ko akua egha arazir
kuratam gamigha Godin damazimin
mizezir puvati. Me bar zuegha iti.
Me Sipsipin Nguzim aruir daroribar
gara darara gin zui. God nguazimin
gumazamizibar tongin 144,000plan
gumazamizir kaba ua me givese. Ezi
me, God ko Sipsipin Nguzim aning
bagha faraghavira inabazir gumaza-
mizibara. Eghti me aningin adarazir
min ikiam.*
5 Men akatoribar ifavaritam otozir
puvati. Ezi gumazamizir igharaziba
akatam me gasir puvati.

Enselin 3pla akam akuri

6 Ezi ki enselin igharazimin garima
an overiamin pin mighegha zui. A
nguazimin itir gumazamiziba ko, gu-
mazamizir kantriba bar dar itiba ko,
anababa bar ko, nguibabar akaba
bar ko, mikarzir igharagha gariba
bar, a me bagha zurara itir Akar
Aghuim akunasa mighegha zui.
7 Egha a pamten kamaghin migei,
"God gumazamizibar arazibar
tuisighamin dughiam bar roghira
ize. Kamaghin amizi, ia Godin
atiating, egh ziar ekiam a daning.
Ia, overiam ko nguazim ko ongarim
ko nguazimin aven ivemarir dipabar
ingarizir God, an ziam fi."
8 Ezi enselin an girara irir mam
iza ghaze, "Babilonin nguibar ekiam
bar ikufi! Guizbangira a ikuvigha
givazi gumazitam an itir puvati.
Babilonin Nguibar Ekiar kamra
gumazamizibagh amizi, me a ko
arazir uari bakia akuir arazir kurar
gavgavibagh ami, mati me wainin
gavgavim me ganingizi, me aneme."†
9 Ezi enselin mikezim aningin gin
iza pamten dia ghaze, "Gumazitam
asizir atiar kam ko an marvir guam,
aningin ziam fi, egh an namba uan
guam o agharimin a inighiva,
10 a uaghan wainin igharagha
garim amam. Wainin kamnang,
a Godin aningagharim. God
faragh wainin kam dipatam a
gisin a ingeghti an gavgavitaba
givaghan kogham. Bar puvati.
An aningagharir arazimin, arazir
kuraba ikarvazir kap gingeghtima
gumazamizir kaba aneremam. Egh
Sipsipin Nguzimin damazim ko

14:3: Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3 **14:3:** Onger Akaba 149:1; Aisaia 42:10; Akar Mogomem 5:9; 7:4; 15:3 **14:4:** 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9 **14:4:** 2 Korin 11:2; Efesus 5:27; Jems 1:18; Akar Mogomem 3:4; 5:9 * **14:4:** Vezin kam, Grighin akam guizbangira ghaze, me gumazamiziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, a gumazamizir deravira God ifongezir arazibar gin zuimin akar isin zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati. **14:5:** Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27 **14:5:** Onger Akaba 32:2; Sefanaia 3:13; Efesus 5:27 **14:6:** Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7 **14:6:** Efesus 3:9-11; Akar Mogomem 8:13; 13:7 **14:7:** Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 **14:7:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 124:8; Aposel 17:24; Akar Mogomem 10:6; 15:4 **14:8:** Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2 **14:8:** Aisaia 21:9; Jeremaia 51:8; Akar Mogomem 17:2; 18:2-3; 18:21; 19:2 † **14:8:** Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gin Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghin amizi, fofozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabagh nighnisi, egha kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin apanim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romin Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumazamizir Krais ko an adarasi, men apanim gamiba. **14:9:** MAA 13:12-17 **14:9:** Akar Mogomem 13:12-17 **14:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 **14:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; 75:8; Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15; Esekiel 38:22; Akar Mogomem 15:7; 16:19; 18:6; 19:20; 20:10; 21:8

Godin enselbar damazimin, gumazamizir kaba avim ko salfan dagiar avimin mizazir ekiam iniam.
11 Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim pin ghuavanang mamaghira ikiam. Gumazamizir asizir atiam ko an marvir guamin ziam feba o an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham."
12 Eghti arazir kaba otivtima, Godin gumazamiziba tugh gavgafigh. Me gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba ko, nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.
13 Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam barazima, a kamaghin migei, "Ni akam kamaghin an osirigh. Datirighin ikegh mangi, gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me bar akongegh." Ezi Godin Duam uaghan ghaze, "Bar guizbangira. Me amir ingangarir osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gin mangiti God kotiamin dar ganam. Kamagh amizi, me bar akongegh."

God abuan gumazamiziba tuisighamin dughiamin akar isin zuim

14 Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam Gumazamizibar Otarimin min gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghumtizimin suira.‡
15 Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, "Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi, ni uan sabar ikizirizim inigh, daghebar aghor."
16 Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri.
17 Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan izi, egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.
18 Ezi enselin igharazir mam ofa gamir dakozim ategha izi, kar enselin avimin garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin suiraghav itimin diagha ghaze, "Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar ghumtizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin."
19 Ezi enselin kam uan sabam inigha nguazimin a ighengezima, nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar miner bar ekiamin da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin oviziba mirmiramin miner ekiar kam, a God gumazamizibar aningaghamin arazim aka.
20 Ezi me dagiar miner ekiar kamin wainin oviziba nguibar ekiamin azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin azenan iza, aperiamin min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga mitan pumuningin boroghin tu.§

14:11: Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 **14:11:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 13:12-17; 19:3 **14:12:** MAA 12:17, 13:10 **14:12:** Akar Mogomem 12:17; 13:10 **14:13:** 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 **14:13:** 1 Korin 15:23; 15:58; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Hibru 4:10; Akar Mogomem 20:6 **14:14:** Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 **14:14:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; Akar Mogomem 6:2 ‡ **14:14:** Ni akar Daniel 7:13in itimin gan. **14:15:** Jer 51:33, Jol 3:13, MAA 14:18, 16:17 **14:15:** Jeremaia 51:33; Joel 3:13; Akar Mogomem 14:18; 16:17 **14:18:** Jol 3:13, MAA 16:8 **14:18:** Joel 3:13; Akar Mogomem 16:8 **14:19:** MAA 19:15 **14:19:** Akar Mogomem 19:15 **14:20:** Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15 **14:20:** Aisaia 63:3; Azir Akam 1:15; Hibru 13:12; Akar Mogomem 11:8; 19:14-15 § **14:20:** Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiar kam a Jerusalemra. Me Grighin akamin namban kam osiri, "1,600 stadia," ezi an dibobonim, en 300 kilomitan min ghu. E deravira fozir puvati, e dibori moghin 300 kilomitan namban kam, a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimin ababanimin dibobonim.

15

Enselin 7pla bizir bar kurar 7plan suiki

1 Ezi ki Godin Nguibamin gari,
bizir igharagha garim otifi, ezi ki
bar digavir kuram gami. Ki 7plan
enselbar gari, me ikia egha 7plan
bizir bar kurar gumazamizibagh
asighasizibar suiki. Eghti 7plan bizir
kurar kaba givaghti, ua igharaziba
otivan kogham, kamaghin amizi,
bizir kurar 7plan kabanangin gin,
Godin aningagharim bar givagham.
2 Ezi ki bizir ekiar mamin gari,
a mati ongarir ekiam me glas ko
avim sara an ingari. Gumazamiz-
iba faragha asizir atiar kam ko an
marvir guam, ko an ziamin namba,
me dav sogha da abini. Egha me
datirighin ongarir glasin min garir
kamin miriamin tuivighav ikia, egha
God me ganingizir gitabar suiki.*
3 Egha me Godin ingangarir gu-
mazim, Moses ko Sipsipin Nguzim,
me aningin ighiam gamua kamaghin
migei:

"Ekiam God, ni Godin Gavgaviba Bar
Itim!
Ni arazarazir igharagha garir
ekiabagh ami,
ezi e dar gara
digavir kurabagh ami!
Gumazamiziba bar ni men atrivim!
Nin araziba, da bar deragha
bar guizbangira!
4 Ekiam ni uabira guizbangira God.
Eghti gumazamiziba bar nin ati-
ating
ziar ekiam ni daning.
Nin arazir aghuiba bar azenim
girigha gifa,
kamaghin amizi, kantriba bar
dar gumazamiziba bar izi
ni bagh teviba apir
nin ziam fam."

5 Bizir kamin gin ki ua gari, Godin
Dipenim, a Godin Nguibamin Purir-
penim, a kuiaghiri. Kar Godin Akar
Dikirizir Gavgavim aven itir Purir-
penim.†
6 Ezi enselin 7plan kaba, bizir
bar kurar 7plan gumazamizibagh
asighasighamiba suigha Godin
Dipenim ategha azenan izi. Me inir
igiar bar zuruzir dafoziba ike. Egha
golin letiaba uan evariba kuamigha
da ike.
7 Ezi 4plan bizir angamira itibar
mav, 7plan golin itariba inigha
enselin 7pla ganingi. Golin itarir
7plan kabanagh, Godin Zurara Itimin
aningagharir arazim dagh izifa.
8 Ezi Godin Dipenim, an angazan-
garim ko an gavgavimin migharim,
bar a gizifa. Kamaghin amizi gu-
mazitam dipenimin aven mangan
kogham. Me kamaghira iki mangi
7plan enselba, 7plan bizir bar kurar
gumazamizibagh asighasighamin in-
gangarim givagham.

16

Enselba Godin aningagharir 7plan

15:1: Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 **15:1:** Ofa Gami 26:21; Akar Mogomem 12:1-3; 14:10; 15:6-7; 21:9 **15:2:** MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18 **15:2:** Akar Mogomem 4:6; 5:8; 13:15-17; 14:2; 21:18 * **15:2:** Saptan kamin migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelia ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimin tuivaghavira ikia, egha Moses Israelia ko me ighiar mam gamua egha Ekiamin ziam fe. (Ni Ua Me Ini 15in gan.) **15:3:** Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 **15:3:** Ua Me Ini 15:1; Godin Araziba 31:30; Onger Akaba 92:5; 111:2; 139:14; 145:17; Akar Mogomem 11:17; 14:3; 16:7 **15:4:** Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7 **15:4:** Onger Akaba 86:9; Aisaia 66:23; Jeremaia 10:7 **15:5:** Kis 38:21 **15:5:** Ua Me Ini 38:21 † **15:5:** Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimin gun migei. Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimin aven ikia, egha Godin Purirpenimin aven iti. Ni Ua Me Ini 40:1-33in gan. **15:6:** MAA 15:1 **15:6:** Akar Mogomem 15:1 **15:7:** 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 **15:7:** 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 4:6; 4:9; 10:6; 14:10 **15:8:** Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 **15:8:** Ua Me Ini 40:34; 1 Atriviba 8:10-11; 2 Eghaghaniba 5:13-14; Aisaia 6:4; Esekiel 44:4; 2 Tesalonika 1:9

itaribar itiba nguazim ginge

1 Ezi ki tiarir ekiar mam barazi,
a Godin Dipenimin otogha kam-
aghin 7plan enselbav gei, "Ia Godin
aningagharir arazir 7plan itaribar
itiba inigh mangi nguazimin da ingi."
2 Ezi enselin faragha zuim, uan
itarir Godin aningagharim izivazim
inigha ghua nguazimin a inge, ezi
duar bar igharagha garir kurar gav-
gaviba, gumazamizir asizir atiamin
namba itiba ko an marvir guamin
ziam feba, men mikarzibar otifi.
3 Ezi namba 2 ensel uan itarim
ongarim gingezi, ongarim gumazir
aremezir kuamin ghuzimin min oto.
Ezi bizir angamira an itiba, da bar
ariaghire.
4 Ezi namba 3 ensel uan itarim
faneba ko dipar atuibagh inge. Ezi
dipar kaba bar moghira ghuzimin
min oto.
5 Ezi ki orazi, enselin dipabar garim
kamaghin migei:

"God, ni datirighin ikia, egha uaghan
faragha ike.
Ni Godin Bar Zuezim.
Nin araziba bar derazi
arazir kuratam nin itir puvati.
Ni gumazamizibar arazir kuraba
tuisigha
da ikarvagha ivezir kuram me
ganingi,
ezi nin arazir kam
a guizin arazim.
6 Gumazir kaba nin akam inigha izir
gumazamiziba ko nin gumaza-
mizibav soghezi
men ghuziba irezi me ariaghire.
Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh
aningizi,
me aneremam.
Ghuzir me apir kam,
men arazir kurar me amiziba
ikarvagham."

7 Ezi ki orazi tiarir mam Godin
ofa gamir dakozimin aven otogha
pamten diagha ghaze:

"Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni kotin gumazamizibar araziba
bar guizbangira da tuisisi,
ezi nin kotiam a bar
guizbangira ghua
egha bar dera."

8 Ezi namba 4 ensel uan itarim
aruem ginge, ezi God aruemin
amamangatizi an avim pamten isia
puvira gumazamizibar isi.
9 Aruemin avir gavgavir kam bar
puvira isia, egha puvira gumaza-
mizir kabar mikarzibar isi. Ezi me
bar puvira Godin ziam gasighasigha
a migei, kar bizir kurar kabar garir
Godin gavgavim itim. Egha me uan
navibagh iragha an ziam fer puvati.
10-11 Ezi enselin namba 5 uan itarim
asizir atiamin atrivir dabirabim
ginge. Ezi mitatem gumazamizir
an gavgavimin apengan itiba avara.
Ezi me uan duaba ko mizazir men
mikarzibar otiviba bagha nighnigha,
Godin uan Nguibamin itimin ziam
gasighasigha migei. Ezi mizazir me
isim a bar men ikufi, kamaghin amizi
me uan mizebagh ivi. Egha me uan
arazir kurar me amiba bagha uan
navibagh irazir puvati.

16:1: Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 **16:1:** Onger Akaba 69:24; Jeremaia 10:25; Esekiel 22:31; Sefanaia 3:8; Akar Mogomem 14:10; 15:1; 15:7; 16:17 **16:2:** Kis 9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17 **16:2:** Ua Me Ini 9:10; Godin Araziba 28:35; Akar Mogomem 8:7; 13:12-17 **16:3:** Kis 7:17-21, MAA 8:8-9 **16:3:** Ua Me Ini 7:17-21; Akar Mogomem 8:8-9 **16:4:** Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 **16:4:** Ua Me Ini 7:17-21; Onger Akaba 78:44; Akar Mogomem 8:10 **16:5:** Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 **16:5:** Onger Akaba 119:137; Akar Mogomem 1:4; 1:8; 11:17; 15:3 **16:6:** Sng 79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 **16:6:** Onger Akaba 79:3; Aisaia 49:26; Matyu 23:34-35; Akar Mogomem 11:18; 13:15; 18:20 **16:7:** Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14, 19:2 **16:7:** Onger Akaba 19:9; Akar Mogomem 15:3; 19:2 **16:8:** MAA 8:12, 14:18 **16:8:** Akar Mogomem 8:12; 14:18 **16:9:** Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21 **16:9:** Daniel 5:22-23; Akar Mogomem 9:20-21; 11:13; 16:21 **16:10-11:** Ua Me Ini 10:21-22; Aisaia 8:22; Akar Mogomem 9:2; 9:20-21; 11:10; 13:2; 16:21 **16:12:** Ais 11:15, 41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 **16:12:** Aisaia 11:15; 41:2; 41:25; Jeremaia 50:38; Akar Mogomem 9:14

12 Ezi enselin namba 6 uan itarim
Yufretisin Faner ekiam ginge. Ezi
an dipam bar moghira dake, egha
aruem anadi naghin atrivir izamiba
bagha tuavim ati.
13 Ezi ki gari, duar kurar 3plan
mitivibar min gariba, da asizir atiam
ko, kuruzir ekiam ko akar ifavariba
akurir gumazim, da vaghvagha men
akatoribar otifi.*
14 Duar bar kurar kaba arazarazir
igharagha garibagh ami da otiva,
nguazimin itir kantriba bar dar atriv-
iba bagha, tintinibar zui. Me atriv-
ibar amuti me uan midorozir gu-
maziba inigh izi me akuvasa. Eghti
Godin Gavgaviba Bar Itim gumaza-
miziba tuisighamin dughiar ekiamin,
me midorozim damuam.

15 "Ia orakigh! Ki, okimakiar gu-
mazimin min izam, a izir dughiam
ia a gifozir puvatizi moghin, ki
zuamira otogham. Kamagh amizi,
gumazim akuir puvatigha, uan
korotiaba uabin boroghin da
arisi, a bibiamra daruan kogham,
eghti gumazamiziba an ganti,
an aghumsighan kogham. Ka-
maghin amizi, gumazir kam bar
akongegh."†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha
iza danganir kamin me akufa, me
Hibrun akamin kamaghin danganir
kam dibori, Armagedon.‡

17 Ezi namba 7 ensel uan itarim
overiamin a inge. Ezi Godin
Dipenimin aven tiarir ekiar mam
Godin atrivir dabirabimin otogha
kamaghin pamten migei, "Biziba bar
gifa."
18 Ezi overiamin onimariba tagh-
tagha zuima, niginir dafam ove-
riamin otozi, arariba dagarvasi,
ezi mikimkizir ekiam oto. Kar
mikimkizir bar ekiam, fomira gu-
mazamiziba otozir dughiamin iza
datirighin tu, mikimkizir ekiar kam-
agh garitam fomira otozir puvati.
19 Ezi Babilonin nguibar ekiam
biaghiregha 3plan okoruabar otifi,
ezi gumazamizibar nguibaba bar
moghira ikufi. God Babilonin
nguibar ekiamin arazir kuram
ginighnigha, egha a gamizi a uan
wainin kap bar aneme, kar Godin
aningagharir arazimin wainin kap.
20 Ezi arighatiziba bar arav ghue,
ezi mighsiatam ua itir puvati.
21 Amozir ofizir ekiaba dagiabar
min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar
kaba vaghvagha, dar osimtiziba 50
kilogremin iti. Amozir dagiar kaba
overiamin izaghira gumazamizibagh
isin ira bar me gasighasisi. Ezi bizir
kurar kam bagha me Godin ziam
gasighasigha migei.

16:13: 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10 **16:13:** 1 Jon 4:1-3; Akar Mogomem 12:3; 12:9; 19:20; 20:10 * **16:13:** Akar ifavariba akurir gumazim, an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavariba akurir gumazim. A gumazamizibav geima, me asizir atiar faragh itimin marvir guamin ziam fe. Ni Akar Mogomem 13:11-16in gan. **16:14:** 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20 **16:14:** 2 Tesalonika 2:9; 1 Timoti 4:1; Jems 3:15; Akar Mogomem 17:14; 19:15; 19:19-20 **16:15:** Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18 **16:15:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 2 Korin 5:3; 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 3:18 † **16:15:** Ves 15in kam, kar Krais Iesus uabi mikemezir akam. **16:16:** Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19 **16:16:** Gumazir Dapaniba 5:19; Sekaraia 12:11; Akar Mogomem 19:19 ‡ **16:16:** Ziar kam Armagedon kamakin, "Megidon Mighsiam." Fomira apaniba Israelia ko uariv sogha egha Atrivim Josaia misoghezi an areme. Me Megidon nguibar ekiamin boroghira itima bizir kam oto. (Ni 2 Atriviba 23:29-30 ko 2 Eghaghaniba 35:20-24in gan.) Kamaghin amizi, fofozir gumazir maba ghaze, ziar kam Megido bighavira migeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuimin midorozir gumaziba mangamin danganim migei. Egh me mangi bar ikuvigh egh bar ovengam. **16:17:** MAA 16:1 **16:17:** Akar Mogomem 16:1 **16:18:** Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 **16:18:** Daniel 12:1; Akar Mogomem 4:5; 8:5; 11:13; 11:19 **16:19:** Ais 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 **16:19:** Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15-16; Akar Mogomem 14:8-10; 17:18; 18:5 **16:20:** MAA 6:14 **16:20:** Akar Mogomem 6:14 **16:21:** Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11 **16:21:** Ua Me Ini 9:23-24; Akar Mogomem 11:19; 16:9-11

17

Arazir kurabagh amir amizim ivezir kuram isi

1 Ezi 7plan ensełin itarir 7plan suighizir kabanangin mav iza kamaghin na migei, “Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir kuram iniamim, nin akaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar ekiar aviribagh isin apiav itir amizim.

2 Nguazimin atriviba arazir mizirizir bar kurar aviriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimin gumazamiziba uaghan a ko arazir bar mizirizibagh amua, mati gumazim wainin avirim amezi moghin ongani.”*

3 Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ki irebamin min bizimin gari, ensel na inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ezi danganir kamin ki amizir mamin garima an asizir atiar aghevir mam gisin aperaghav iti. Asizir atiar kamin mikarzim osizirir aviriba an iti, ezi osizirir kabanagh Godin ziam gasighasisi. Asizir atiar kam 7plan dapaniba iti, ezi 10plan komba an dapanibar iti.

4 Amizir kam korotiar aghuibaram aghui, dar ganganim aghevim ko pighaghevim. Ezi golin digirir bar aghuiba ko, me dagiar aghuibar ingarizir digiriba ko, manmaniar ghurghurir dagiaba pin koziba, amizir kamin mikarzim gizifa. Egha a uan dafarimin golin kavin mam suirazi, kavin kamin aven bar kurigha mughazir araziba ko, gumazamiziba tintinibar uari bakia amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizifa.

5 Ezi amizir kamin guam, me ziar mam osiri, ziar kamin mingarim modoghav iti. Ezi an mingarim kamakin:

“Babilonin nguibar ekiar gavgavim itim,
ni, nguazimin itir arazir bar kuraba ko amizir gumazziba okia me ko akua arazir mizirizibagh amiba,
ni men amebam.”

6 Ezi ki gari, amizir kam Godin gumazamizibar ghuziba amegha dipar onganiba amezi moghin ongani. Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire.

Ki amizir kamin ganigha digavir kuram gamigha pura nighnisi.

7 Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni tizim bagha digavir kuram gami? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7plan dapaniba ko 10plan komba iti, aningin akar mogomemin mingarim, ki nin akagham.

8 Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datirighin ua itir puvati. Egh a mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasigham. God tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gumazamizir mabar ziaba akinafarir zurara itimin aven da osirizir puvati. Gumazamizir kaba asizir atiar kamin ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, egh a gin uamategh otivam.

17:1: Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 **17:1:** Jeremaia 51:12-13; Akar Mogomem 16:19; 17:15; 18:16; 21:9 **17:2:** Ais 23:17, Jer 51:7, MAA 14:8, 18:3 **17:2:** Aisaia 23:17; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 18:3 * **17:2:** Gumazamiziba arazir bar mizirizibagh amir arazir kamin akam, a gumazamizir God ataghizir arazimin ababanim, egha aseba ko arazir kurar igharazibar gin zui. Egha Godin damazimin, a mati gumazim uabi uan amuim ategha, ghua gumazamiziba uari isava akua amir arazim gami. **17:3:** MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12 **17:3:** Akar Mogomem 12:3; 12:6; 12:14; 13:1; 17:9; 17:12 **17:4:** Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 **17:4:** Jeremaia 51:7; Esekiel 28:13-16; Daniel 11:38; Akar Mogomem 14:8; 18:6; 18:12; 18:16 **17:5:** 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2 **17:5:** 2 Tesalonika 2:7; Akar Mogomem 14:8; 16:19; 18:2; 18:9-10; 19:2 **17:6:** MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:6:** Akar Mogomem 12:11; 13:15; 16:6; 18:24; 19:2 **17:7:** MAA 13:1 **17:7:** Akar Mogomem 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:8:** Onger Akaba 69:28; Daniel 7:7; 12:1; Akar Mogomem 11:7; 13:1-3; 13:8-10

9 “Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a gifogham. 7plan dapanir kaba, kar mighsiar 7pla, ezi amizim 7plan mighsiabagh isin aperaghav iti.†

10 Egha da uaghan 7plan atrivibar ababanim gami. 5pla ariaghiregha gifa, ezi vamira atrivimin ikiavira iti, ezi igharazir abuananam tighar otivam; an otoghiva bar dughiar otevimra ikiam.

11 Asizir atiar kam, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, a namba 8 atrivimin ababanim. Egha a 7plan atrivibar mav, God a gasighasighti a bar givagham.

12 “Ezi 10plan komin ni ganiziba da 10plan atrivibar ababaniba. Me tighar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham.

13 Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir atiamra daningam.

14 Egh me Sipsipin Nguzim ko misogham, eghti Sipsipin Nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumazamizir Sipsipin Nguzim ko itiba, God me amisevegha, men diazima me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgavigha midorozir kam gami. Sipsipin Nguzim, a guizbangira Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi, a me abiragham.”

15 Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: da mikarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, vaghvagha akabav geir gumazamiziba.

16 Asizir atiam ko 10plan komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh, egh an korotiaba bar da suegh, an mikarzimin tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham.

17 God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghin amizi me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham.

18 Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamin atriviba bar dar garir nguibar ekiamin ababanim.”

18

Babilon bar moghira ikufi

1 Bizir kamin gin ki enselin igharazimin garima a Godin Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarir gavgavim nguazim bar a gisira.

2 A pamten diagha kamaghin migei:

“Babilonin nguibar ekiam ikuvigha gifa!
A bar ikufi!
Ezi datirighin duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuarazir mizirziba ko kuarazir kuraba,
darara an iti.

3 Nguazimin nguibaba bar,

17:9: MAA 13:1, 13:18 **17:9:** Akar Mogomem 13:1; 13:18 † **17:9:** Gumaziba Romin nguibar ekiam, 7plan mighsiabagh isin an ingari. **17:12:** Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1 **17:12:** Daniel 7:24; Sekaraia 1:18-21; Akar Mogomem 13:1 **17:14:** Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 **17:14:** Jeremaia 50:44-45; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 16:14; 19:19 **17:15:** Ais 8:7, Jer 47:2, MAA 13:7 **17:15:** Aisaia 8:7; Jeremaia 47:2; Akar Mogomem 13:7 **17:16:** Jer 50:41-42, Ese 16:37, MAA 18:8, 18:16 **17:16:** Jeremaia 50:41-42; Esekiel 16:37; Akar Mogomem 18:8; 18:16 **17:17:** 2 Te 2:11, MAA 10:7 **17:17:** 2 Tesalonika 2:11; Akar Mogomem 10:7 **17:18:** MAA 12:4, 16:19 **17:18:** Akar Mogomem 12:4; 16:19 **18:1:** Ese 43:2, MAA 17:1 **18:1:** Esekiel 43:2; Akar Mogomem 17:1 **18:2:** Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11, Jer 50:39, 51:8, MAA 14:8 **18:2:** Aisaia 13:21; 14:23; 21:9; 34:11; Jeremaia 50:39; 51:8; Akar Mogomem 14:8 **18:3:** Ais 23:17, 47:15, Jer 51:7, MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 **18:3:** Aisaia 23:17; 47:15; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 17:2; 18:11; 18:15

me an wainin kap uari bakia
akuava amir arazir kuraba
izivazim ame.
Ezi nguazimin atriviba
a ko arazir mizirizir bar
kurabagh ami.
Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaz-
iba,
me an afiar arazir bar ikuvtizibar
amodoghin dagiar aviriba uari
bagha da isi.
Kamaghin amizi, amizir kam bar
ikufi.”

4 Ezi ki Godin Nguibamin otivir
tiarir igharazir mam barazi, a kam-
aghin migei:

“Ia nan gumazamiziba, ia nguibar
kam ategh azenan izi.
Egh an amir arazir kuraba
uaghan dar amuan marki.
God an arazir kurabar ikarvaghamin
dughiam,
ia uaghan an aven ikian marki!
5 A uabi uan arazir kurabar pozim
mikirav iti,
da ghuavanaga Godin Nguibamin
oto.
Ezi God an amizir arazir
kurabagh nighnighavira
iti.
6 Ia amizir kam gumazamizibagh
amizir arazir kuraba bagh
ivezir magh garimra a ikaragh.
An arazir kuraba, da bar aviraseme,
kamaghira ia an arazir kurabar
ivezim isafuraghiva
bar a daningigh.
A dipar onganir gavgavimin kap isa
gumazamiziba bagha a inge,
kamaghira ia dipar gavgavir
onganim uam a isafuragh
a bagh kap gingegh a
daningigh.
7 A uabira kamagh uabin migia ghaze,
‘Ki atrivir amizim,
egha atrivir dabirabim
gaperaghav iti.
Ki amizir odiarimin min itir puvati,
eghti osimtiziba na bativan
koghti,
ki azian kogham!’
A uabi uan ziar gavgavim fa
egha arazir mizirizir aviribagh
amua,
egha arazir kurar igharaz-
iba saram ami.
Kamaghin amizi, ia mizazir kurar
ekiam ko osimtizir bar ekiam a
daningigh,
mangi an amir arazibar ikegh
mangi tuzi naghiram, a daning.
8 Amizir kam Babilon, uan ziar gav-
gavim fe,
kamaghin amizi, dughiar bar
otevir vamiran,
bizir bar kuraba bar a bati-
vam.
Bizir kaba, arimariar ekiaba ko
osimtizir ekiaba a bativti
an azitima,
mitiriar ekiaba an agham.
Eghti avim an isigham.
Ekiam God an araziba tuisigha
givagha ghaze,
‘A ikuvigham.’
Godin kam gavgavir ekiam iti.
Kamagh amizi, bizir kurar
aviriba
dughiar vamira bar moghiram
a bativam.”

9 “Nguazimin atriviba a ko arazir
mizirizibagh amua, egha uaghan a ko
arazir kurar igharagha garibagh ami.
Egh atrivir kabanagh an ganti avir
migharim an otoghtima, me a bagh
naviba osemegh egh a bagh aziam.

18:4: Ais 48:20, Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17 **18:4:** Aisaia 48:20; Jeremaia 50:8; 51:6; 51:45; 2 Korin 6:17 **18:5:** Stt 18:20-21, Jer 51:9, MAA 16:19 **18:5:** Jenesis 18:20-21; Jeremaia 51:9; Akar Mogomem 16:19 **18:6:** Sng 137:8, Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6, MAA 14:10, 16:19 **18:6:** Onger Akaba 137:8; Jeremaia 50:15; 50:29; 51:24; 51:49; 2 Tesalonika 1:6; Akar Mogomem 14:10; 16:19 **18:7:** Aisaia 47:7-9 **18:8:** Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 **18:8:** Jeremaia 50:34; Akar Mogomem 11:17; 17:16; 18:10 **18:9:** Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3 **18:9:** Jeremaia 50:46; Esekiel 27:30-35; Akar Mogomem 17:2; 18:3; 18:18; 19:3 **18:9:** Esekiel 26:16-17 **18:10:** Ais 21:9, Dan 4:30, MAA 14:8, 18:17-19 **18:10:** Aisaia 21:9; Daniel 4:30; Akar Mogomem 14:8; 18:17-19

10 Egh me mizazir ekiar a isir kamin
ganigh, atiatigh saghon tuivigh iki,
kamaghin mikimam:

“ ‘Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!
Ni nguibar ekiar gavgavim
itim!
Nin arazir kurabar ivezir kuram
dughiar otevimra
ni bagha ize.’

11 “Eghti biziba amaga dagh ivezir
gumazamizir nguazimin itiba, me
Babilon ginighnigh a bagh aziva,
naviba bar osemegham. Me gari,
gumazamizir men dagiaba bagh
amadir bizibagh ivezamiba ua itir
puvati, kamaghin me oseme.
12 Me dagiaba bagha amadir biz-
ibar kara, gol ko silva ko, dagiar
aghuiba ko manmaniar iveziba
bar pin koziba; ko inir ghurghurir
aghuiba ko inir pighaghevir aghuiba
ko inir slika ko inir agheviba, ko men
temer mughuriar aghuir igharagha
gariba ko bizir me elefanin ataribar
ingariziba ko, bizir me temer iveziba
bar pin itibar ingariziba ko, bras ko
ain ko, dagiar aghuir digiriba itiba.
13 Bizir me amaga dagiaba isir
igharaziba uaghan iti, adar kara,
sinamon ko, apir iriziba ko, pauran
mughuriar aghuim gamim ko, grisin
igharagha garir mughuriar aghuiba
zuiba ko, sandan aghuim ko, wain
ko, wel ko, plauan aghuim ko witba;
men bulmakauba ko, sipsipba ko
hoziaba ko dar karisba ko, pura
ingangarir gumazamizir kiniba,
me dagiaba bagha men ikirimiriba
amadi. Bizir kaba bar, gumazamizir
dagh ivezamiba puvati.
14 “Gumazamizir biziba amaga
dagh ivezir kaba kamaghin a
mikimam, ‘Bizir aghuir ni iniasa
navim dikavim, datirighin da bar nin
saghuiamin ikiam. Bizir bar aghuir
avirir iveziba bar pin koziba ko ni
asingizir bizir ganganir aghuiba,
da bar ovengeghti ni ua dar ganan
kogham!’
15 Eghti gumazamizir nguibar
ekiar kamin uan bizir kaba amaga
dagiar aviriba isiba, tuivigh a isir
mizazir ekiar kamin ganam. Egh
bar atiatigh azi, naviba bar ose-
megh saghon tuivigh, egh kamagh
mikimam:

16 “ ‘Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!
A fomira korotiar ghurghurir
aghuiba ko inir pighagheviba
ko inir aghevir aghuiba aghua,
egha uan mikarzim golba ko
dagiar aghuiba ko manmaniar
bar pin kozibar anediri!
17 Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir
kaba
dughiar bar otevimra bar ikufi!’

“Eghti kuribar keptenba ko,
gumazir kuribagh arua nguibar
igharazibagh aruiba ko, kuribar
ingangarir gumaziba ko gumazir
ongarimin dagiar ingangaribagh
amiba, me bar moghira uaghan
Babilonin saghon tuivigh ikiam.
18 Eghti Babilon isiti an migharim
otivtima me an gan, kamaghin dim
mikimam, ‘Nguibar datirighin itir
manamra, nguibar ekiar kamin min
gari? Bar puvati!’
19 Egh me uan osimtizim akaghasa
nguazir minemniaba inigh uan da-
panibagh isin da kun, naviba bar
osemegh egh aziva, kamaghin dim
mikimam:

“ ‘Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!
Ongarim garuir kuribar afeziaba,
me nguibar ekiar kamin
dagiabar,

18:11: Ese 27:31, 27:36 **18:11:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:12:** MAA 17:4 **18:12:** Akar Mogomem 17:4 **18:12:** Esekiel 27:12-13; 27:22 **18:15:** Ese 27:31, 27:36 **18:15:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:16:** MAA 17:4 **18:16:** Akar Mogomem 17:4 **18:17:** Ais 23:14, Ese 27:26-30 **18:17:** Aisaia 23:14; Esekiel 27:26-30 **18:18:** Ese 27:32, MAA 13:4 **18:18:** Esekiel 27:32; Akar Mogomem 13:4 **18:19:** 1 Sml 4:12, Ese 27:30-34 **18:19:** 1 Samuel 4:12; Esekiel 27:30-34

dagiar gumazir ekiabar otifi.
Mevzika!
A dughiar otevimrama bar ikufi!
20 Ia Godin Nguibamin itir darasi,
ia bar akongegh!
Eghti ia Godin gumazamiziba ko aposelba ko Godin akam inigha izir gumazamiziba,
ia bar akongegh!
Arazir kurar nguibar kam ia gamizim baghava,
God a tuisigha givagha,
uam an arazir kuram ikarvasi.
Kamaghin amizi, ia datirighin nguibar kam batozir bizim bagh
bar akongegh.' "

21 Ezi migirigiar kaba givazima, enselin gavgavir mam wit mirmirir dagiamin min garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam fegha a isa ongarimin anekunigha kamaghin migei:

"Kamaghira, me Babilonin nguibar ekiam inigh
zuamira pamtem anekunighti
a bar magirigh bar ikuvighti,
me uam an ganan kogham.
22 O Babilon!
Gitan arareba ko marvibar arareba ko, sighaba ko,
ararer aghuir igharazir maba
ua nin aven otivan kogham.
Eghti fofozir gumazamizir ingangarir guar igharagha garibagh amiba,
me ua nin ikian kogham!
Eghti dagiar witba mirmirimin ararem
ua nin aven otivan kogham!
23 Eghti lamin angazangariba
ua nin aven isian kogham.
Eghti gumazamizir uarir ikiasa migeir migirigiaba,
da ua nin aven otivan kogham.
Nin gumazamizir fomira dagiaba bagha biziba amadiba,
gumazamizir igharazibar damatuzibar gumazamizir bar ekiabar otifis.
Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gumazamizibagh ifara
imezir igharagha garir aviribar ingari.
24 God nguibar kamin gari,
me an aven Godin akam inigha izir gumazamiziba ko an gumazamizibav sozi
me ariaghire,
ezi a men ovevebar osimtizim ateri.
Ezi nguazimin gumazamiziba,
men apaniba me misoghezi me ariaghire,
osimtizir kaba bar, Babilonrama a da ateri.
Kamaghin amizi, God an osimtizir kaba ikarvagha
a gasighasisi."

19

Babilon bar ikuvizima, Godin gumazamiziba bar akonge

1 Ezi bizir kabar gin ki orazi, niginir dafam, gumazamizir bar avirimin min Godin Nguibamin kamaghin dia migei:

"E Godin ziam feka!
En God, gavgavim ko ziam iti,
a uabira en Akurvazir Gumazim!*

18:20: Lo 32:43, Ais 44:23, Jer 51:48 **18:20:** Godin Araziba 32:43; Aisaia 44:23; Jeremaia 51:48 **18:21:** Jer 51:63-64, Ese 26:21, MAA 12:8, 16:20 **18:21:** Jeremaia 51:63-64; Esekiel 26:21; Akar Mogomem 12:8; 16:20 **18:22:** Ais 24:8, Jer 25:10, Ese 26:13 **18:22:** Aisaia 24:8; Jeremaia 25:10; Esekiel 26:13 **18:22:** Jeremaia 7:34; 25:10 **18:23:** Ais 23:8 47:9, Jer 16:9, 33:11, Nah 3:4, MAA 17:2, 17:5 **18:23:** Aisaia 23:8; 47:9; Jeremaia 16:9; 33:11; Nahum 3:4; Akar Mogomem 17:2; 17:5 **18:24:** Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6 **18:24:** Jeremaia 51:49; Matyu 23:35; Akar Mogomem 17:6 * **19:1:** Jon akinafarir kam Grighin akam an osiri. Egha ves 19:1in migirigiar otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamin an osiri. Hibrun akamin a kamakin, "Aleluia." Akar kamin mingarim a kamakin, "E Godin ziam feka!"

2 God gumazamizibar araziba tuisizir arazim,
a guizbangira ghua bar dera!
Amizir gumaziba okia me ko akuim,
a nguazimin gumazamizibagh amizi, me a koma arazir mizirizibagh ami,
ezi God a isa kot gatigha ghaze,
an aremegham.
Amizir kam Godin ingangarir gumazamizibav soghezi
me ariaghire,
ezi God an osimtizir kam ikarvagha
osimtizir ekiam a ganingi."

3 Ezi me ua kamaghin dia ghaze:

"E Godin ziam feka!
Nguibar ekiar kamin isir avimin
migharim ghuavanang
zurara mamaghira ikiam!"

4 Ezi 24plan gumazir dapaniba ko 4plan bizir angamira itir kaba, teviba apirigha egha Godin uan atrivir dabirabimin aperaghav itimin ziam fe. Egha me kamaghin migei:

"Bar guizbangira!
E an ziam fe!"
5 Ezi tiarir mam atrivimin dabirabimin iza kamaghin migei:

"Ia Godin ingangarir gumazamizir an atiatiava an apengan itiba,
ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
ia bar Godin ziam fi!"

Sipsipin Nguzim amuimin ikiasava amima isar ekiam oto

6 Ezi ki niginir ekiam barazi mati gumazamizir avirim uari akuvagha migei, egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha araribar min pamten dagarvagha kamaghin migei:

"En Ekiam God, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
datirighin an atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e Godin ziam fam!
7 Sipsipin Nguzim, amuimin ikiamin dughiam otogha gifa,
ezi an amuim uabi akirigha gifa.
Kamaghin amizi, e datirighin naviba deragh bar akongegh,
an ziam fam!†
8 Amizir kam, God korotiar ghurghurir bar aghuim a ganingi,
korotiar kam bar zuegha
an dirim dafogha isi."

(Korotiar ghurghurir kam, a Godin gumazamizibar arazir aghuir me Godin damazimin amiba, dar ababanim gami.)

9 Ezi ensel kamaghin na migei, "Ni akar kam kamaghin an osir: God Sipsipin Nguzir amuimin ikiamin dabirabim bagha diazir gumazamiziba, me bar akongegh!" Egha kamaghin ua na migei, "Akar kaba, da Godin guizin akaba."

10 Ezi ki an suemningin boroghin tevimning apirigha an ziam fasa. Ezi a kamaghin na migei, "Ni mamaghin

19:2: Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7, 18:20 **19:2:** Godin Araziba 32:43; 2 Atriviba 9:7; Akar Mogomem 6:10; 15:3; 16:7; 18:20 **19:3:** Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 **19:3:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 14:11; 18:9; 18:18 **19:4:** Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 **19:4:** Nehemia 8:6; Akar Mogomem 4:2-6; 4:10; 5:14 **19:5:** Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12 **19:5:** Onger Akaba 22:23; 115:13; 134:1; 135:1; Akar Mogomem 11:18; 20:12 **19:6:** Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2 **19:6:** Onger Akaba 93:1; 97:1; 99:1; Esekiel 1:24; Akar Mogomem 11:15-17; 14:2; 15:3; 21:2 **19:7:** Mt 22:2, 25:10, Ef 5:32, MAA 21:2, 21:9 **19:7:** Matyu 22:2; 25:10; Efesus 5:32; Akar Mogomem 21:2; 21:9 † **19:7:** Sipsipin Nguzir kam an amuimin ikiasa, a Kraisra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraisin sios. Eghti dughiar Krais ua iziva egh uan sios iniamim, a kamakin, aning uaningin iti. Egh a uan siosin gumazamiziba me inigh uan Nguibar aghuimin mangam. Eghti me Krais ko deraghvira iki mamaghira ikiam. **19:8:** Sng 45:13-14, Ais 61:10, Ese 16:10 **19:8:** Onger Akaba 45:13-14; Aisaia 61:10; Esekiel 16:10 **19:9:** Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 **19:9:** Matyu 22:2-3; Luk 14:15-16; Akar Mogomem 21:5 **19:10:** Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 **19:10:** Aposel 10:25-26; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 22:6-9

damuan markɨ! Kɨ, nɨ ko nɨn aveghbuar nɨghnɨzir gavgavim Iesus kunizir akabar itiba, kɨ ia ko e ingangarir vamɨram ami. God uabɨra, nɨ an ziam fɨ."

E fo, akar Iesus kunizimra, a gumazamizibar nɨghnɨziba fema, me Godɨn akam inigha izi.‡

Jon hoziar ghurghurim gaperazir gumazimɨn gari

11 Kɨ gari, Godɨn Nguibam kuiaghirɨzɨ, hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir hoziar kam gisɨn aperaghav itim, an ziamning kamakɨn, "Gumazir dughiaba bar God baghavɨra itim," ko "Gumazir uan akar dɨkɨrɨziba mɨgeima da otivim." A gumazamizibar araziba deravɨra da tuisɨgha, mɨdorozim fora arazir aghuimra gɨn ghua a gami.

12 Ezɨ an damazimning mati avir mɨzariar gavgavimɨn mɨn pamtem isi, ezɨ atrivimɨn dapanir asuar avɨriba an dapanimɨn iti. Ezɨ an mɨkarzim ziar mam an iti, ezɨ gumazamizir igharaziba a gɨfozir puvatɨ. A uabɨra ziar kam gɨfo.

13 Ezɨ korotiar ruarir an aruzim, ghuzim a gizɨfa, ezɨ me ziar kamɨn a dɨbori, "Godɨn akam."

14 Ezɨ Godɨn Nguibamɨn mɨdorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha hoziar ghurghuribagh apiagha an gɨn zui.

15 Ezɨ mɨdorozir sabar ghumtɨzir mam gumazir men faragha zuir kamɨn akamɨn ikegha, azenan izi. A mɨdorozir sabar kamɨn nguibar igharazibav sogh me abɨnam. Egh a gavgavim itir ainɨn aghorimɨn suiragh egh gumazamizibagh ativamin gavgavim ikiam. Egh a, dagɨar mɨner bar ekiamɨn aven me wainɨn ovɨziba mɨrmɨri moghɨn, Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn anɨngagharir arazir ekiam akagham.

16 Ezɨ an korotiar ruarim ko an buarakɨrimɨn, me ziar kam osiri:

"Atrivibar Atrivir Ekiam ko,
Ekiabar Gumazir Ekiam."

17 Ezɨ kɨ enselɨn mamɨn garima an aruem gisɨn tughav iti. Egha overiamɨn pɨn mɨghagha aruir kuarazibar dɨa ghaze, "Ia izɨ uari akuvagh egh dagher ekiar God ia danɨngamim bagh mɨzuam.

18 Ia atrivibar kuabar tuziba ko, mɨdorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko mɨdorozir gumaziba ko, hoziabar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumazamiziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumazamizir kɨniba ko gumazamizir fɨriaghɨreziba, ko pura gumazamiziba ko gumazamizir ziaba itiba!"

19 Ezɨ kɨ asɨzir atiar kam ko nguazimɨn atriviba ko, men mɨdorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an mɨdorozir gumaziba ko mɨsoghasa.

20 Ezɨ, asɨzir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus

‡ **19:10:** Grighɨn akam vezɨn kam deravɨra anebigha a mɨgeir puvatɨ. Gumazir maba kamaghɨn mɨgɨrɨgɨar kam geghari, "Kɨ uaghan nɨ ko nɨn aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikɨzir nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn ikiava an ziamɨn gun mɨgeim. Ia God uabɨra an ziam fɨ. E fo, Godɨn Duam akam inigha izir gumazamizibar, Godɨn akam kunasa men nɨghnɨziba fe. A Iesusɨn ziamɨn gun mɨkɨmasa gumazamizibar akurvasi." **19:11:** Sng 96:13, Ais 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 **19:11:** Onger Akaba 96:13; Aisaia 11:4; Esekiel 1:1; Akar Mogomem 1:5; 3:14; 6:2; 15:5 **19:12:** Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 **19:12:** Daniel 10:6; Akar Mogomem 1:14; 2:17-18; 19:16 **19:13:** Ais 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 **19:13:** Aisaia 63:1-3; Jon 1:1; 1:14; 1 Jon 5:7-8 **19:14:** Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 **19:14:** Matyu 28:3; Akar Mogomem 4:4; 7:9 **19:15:** Sng 2:9, Ais 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 **19:15:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 63:3; Joel 3:13; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 2:27; 4:8; 12:5; 14:19-20 **19:16:** 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12 **19:16:** 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:12 **19:17:** Esekiel 39:17-20 **19:19:** Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14 **19:19:** Onger Akaba 2:2; Akar Mogomem 16:16; 17:13-14 **19:20:** Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15 **19:20:** Aisaia 30:33; Daniel 7:11; Akar Mogomem 13:1-18; 14:10; 16:13-14; 20:10; 20:15

gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamin damazimin dagh ami. Kamaghin amizi a gumazamizibagh ifarima me asizir atiamin osizirim inigha egha an marvir guamin ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamira ikiavira itima, me aning inigha aning akunizi aning danganir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu.

21 Ezi aningin midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamin itimin me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20

Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiam

1 Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, egha mozir bar konezimin kin suira. Egha uaghan senin ekiamin suira.

2 Egha a kuruzir ekiar kamin suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir akam isa bar gumazamizibagh asim. Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiasa, ensel a inigha senin a ike.

3 Egha ensel a inigha anekunizi, a mozir bar konim giraghu. Egha mozir torimin akam apirigha anepaghapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimin itir gumazamiziba ua me gifaran kogh mangiti 1,000plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighti a bar dughiar otevimra ikiam.

4 Ezi ki atrivir dabirabibar garima, gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghirezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha an akam akura egha pamten Godin akamin suira, ezi bizir kaba bangin, men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamin ziam fer puvatigha, an ababanim uan guaba ko uan dafaribar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamira ikia Krais Iesus ko atrivibar min 1,000plan azenibar ikiam.

5 Eghti gumazamizir igharazir ariaghireziba dughiar kamin, bar ua dikavigh angamira ikian kogham. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000plan azeniba givagham. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumazamiziba ua dikavamim.

6 Eghti, gumazamizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godin gumazamizibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisin ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egh Krais ko 1,000plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

7 Eghti 1,000plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighti, Satan uan kalabus ategham.

8 Egh an azenan izi nguazir kamin itir kantriba bar dar gumazamizibagh ifaram, kar Gok ko Magokin adarasi. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvagham. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimin gigimin min otogham.

19:21: MAA 17:16, 19:15-18 **19:21:** Akar Mogomem 17:16; 19:15-18 **20:1:** MAA 1:18, 9:1 **20:1:** Akar Mogomem 1:18; 9:1 **20:2:** Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9 **20:2:** Jenesis 3:1; 2 Pita 2:4; Jut 1:6; Akar Mogomem 12:9 **20:3:** Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8 **20:3:** Daniel 6:17; Jut 1:6; Akar Mogomem 16:14-16; 20:8 **20:4:** Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17 **20:4:** Daniel 7:9; 7:22; 7:27; 1 Korin 6:2; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 6:9; 13:12-17 **20:6:** 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4 **20:6:** 1 Pita 2:9; Akar Mogomem 1:6; 2:11; 20:4 **20:8:** Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10 **20:8:** Esekiel 7:2; 38:2; 38:9; 38:15; Akar Mogomem 16:14; 20:10 **20:9:** 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6 **20:9:** 2 Atriviba 1:10; Esekiel 38:9; 38:16; 39:6

9 Me tintinibar nguazir kamin
mangi, Godin gumazamiziba uari
akuva itir danganim ekiarugham,
kar nguibar ekiar God bar ifongezim.
Eghti avim overiamin ikegh izighiri
midorozir gumaziba bar men isigh
me kuavaremegham.
10 Satan me gifari, kamaghin amizi
God anekunighti a danganir avim
ko salfan dagiar avir bar puviira
isir kamin magiram. Asizir atiam
ko akar ifavaribagh amir gumazim
faraghaviira danganir kamin iti,
me arueba ko dimagaribar mizazir
ekiam ini zurazurara mamaghiira
ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

11 Egha ki atrivir dabirabir
ghurghurir ekiamin garima a iti, ezi
gumazir a gapiaghirim, ki an garima
a iti. Ezi nguazim ko overiam aning
arav ghu, eghti gumazitam uam
aningin ganan kogham.
12 Ezi ki gumazamizir ovengezir
ziaba itiba ko ziaba puvatizibar
gari, me bar iti. Me atrivir
dabirabimin guamin tuivighav
iti, ezi akinafarir gumazamizibar
araziba itiba kuiaghire. Ezi me
akinafarir igharazim uaghan akui,
kar akinafarir God gumazamizir
ikirimirir zurara itim iniamin zi-
aba osirizim. Ezi gumazir atrivir
dabirabir kam gaperazim, akar
akinafarir kabar itibar gara gumaza-
mizir ovengezibar araziba tuisisi.
13 Ezi ongarimin ariaghirezir gu-
mazamiziba, ongarim me amadazi
me izi. Ezi Ovevem ko Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibam, aning ua
ovengezir gumazamizir aningin
itiba amadazi me izi. Ezi gumazir
atrivir dabirabim gaperaghav itim,
gumazamiziba amizir araziba bagha
vaghvagha men kotiaba baragha me
tuisisi.
14 Egha gin an Ovevem ko Gu-
mazamizir Oveaghuezibar Nguibam
akunizi, aning danganir avim bar
puviira isim giraghu. Danganir avim
bar puviira isir kam, kar namba 2in
ovevem.
15 Eghti gumazamizibar zi-
aba, akinafarir God gumazamizir
ikirimirir zurara itim iniamin ziaba
osirizim, men ziaba aven itir puvati,
me uaghan me isi danganir avim bar
puviira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar otifi

21

(Sapta 21--22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

1 Ezi ki datirighin overiar igiam ko
nguazir igiamin gari, aning iti. Over-
iar ghurim ko nguazir ghurim, an-
ing bar moghiira arav ghugha ua itir
puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir
puvati.
2 Ezi Nguibar God Baghaviira Itim, a
Jerusalemin igiam, ki an gari. Ki an
garima, a Godin damazimin ikegha
Godin Nguibam ategha izaghiri. A
uabi akirigha, kurukazir bar aghuim
gami, mati amizim uan pamin ikiasa
kuruke.
3 Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir
dabirabimin iza pamtem migei:

20:10: Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8 **20:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; Akar Mogomem 14:10-11; 19:20; 20:8; 21:8 **20:11:** Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11 **20:11:** Daniel 2:35; 2 Pita 3:7; 3:10-11 **20:11:** Daniel 7:9-10 **20:12:** Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl 4:3, MAA 13:8, 19:5 **20:12:** Daniel 12:1; Matyu 16:27; 25:31-46; Aposel 17:31; Rom 2:6; 2 Korin 5:10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 19:5 **20:13:** Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12 **20:13:** Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 2:23; 6:8; 20:12; 22:12 **20:14:** 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8 **20:14:** 1 Korin 15:26; 15:54-55; Akar Mogomem 20:6; 21:8 **20:15:** MAA 13:8, 19:20 **20:15:** Akar Mogomem 13:8; 19:20 **21:1:** Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11 **21:1:** Aisaia 65:17; 66:22; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 20:11 **21:2:** Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10 **21:2:** Aisaia 52:1; 61:10; Galesia 4:26; Hibru 11:10; 11:16; 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:10 **21:3:** Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17 **21:3:** Ofa Gami 26:11-12; 2 Eghaghaniba 6:18; Esekiel 37:27; 43:7; Sekaraia 2:10; 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 7:15-17

"Ia orakigh.
Datirighin God gumazamiziba ko ikiavira iti!
Egh men tongin ikiti
me an gumazamizibar ikiam.
God uabi me ko iki
egh men Godin ikiam.
4 Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam.
Bizir faragha itir kurar kabanang,
da bar givagham.
Eghti gumazamiziba uam ovengan kogham,
egh me ua naviba osimiva
egh uam azian kogham,
egh ua mizaziba inian kogham."

5 Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, "Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi." Egha a ua kamaghin migia ghaze, "Ni akar kabanang osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavimin dar ikiam."

6 Egha a kamaghin na migei, "Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi. Eghti gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anidim a daningti, aneremam. Dipar kam nguazimin aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam.

7 Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki bizir kaba me daningam. Egh ki men Godin ikiti, me nan boribar ikiam.

8 Eghti gumazamizir atiatia ua girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim ataghiziba ko, gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, gumazir gumazamizibav sozi me ariaghiriba ko, gumazamiziba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar ziaba feba ko, gumazamizir ifavariba, me bar uan nguibamin mangam. Kar danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isim. Kar ovever namba 2."

Jon Jerusalemin igiamin gari

9 Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7pla, me itarir 7plan bizir bar kuraba aven itiba suiki, kar Godin aningagharir arazir abuananaba. Enselin kam, a men mav. A kamaghin na migei, "Ni iziti, ki Sipsipin Nguzimin amuir a datirighin ikiamim nin akagham."

10 Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamin ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God Baghavira Itim, Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri.

11 Ezi Godin angazangarir ekiam nguibar kam gisira, ezi an angazangarim bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pin kozimin min gari. A jaspan dagiar angazangarimin min gara egha glasin min taghtasi.

12 Nguibar kamin divazim bar ekevegha bar pin mar iti, ezi tiar akar 12pla divazir ekiar kamin iti.

21:4: Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14 **21:4:** Aisaia 25:8; 35:10; 61:3; 65:19; 1 Korin 15:26; 15:54; Akar Mogomem 7:17; 20:14 **21:5:** Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11 **21:5:** Aisaia 43:19; 2 Korin 5:17; Akar Mogomem 4:2; 4:9-10; 19:9; 20:11 **21:6:** Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17 **21:6:** Aisaia 55:1; Jeremaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 7:37; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 16:17; 22:13; 22:17 **21:7:** 2 Sml 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10 **21:7:** 2 Samuel 7:14; Onger Akaba 89:26-27; Sekaraia 8:8; Hibru 8:10 **21:8:** Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15 **21:8:** Matyu 25:41; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 19:20; 20:14-15; 21:27; 22:15 **21:9:** MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9 **21:9:** Akar Mogomem 15:1; 15:6-7; 19:7-9 **21:10:** Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2 **21:10:** Esekiel 40:2; Akar Mogomem 1:10; 17:3; 21:2 **21:11:** Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5 **21:11:** Aisaia 60:1-2; 60:19; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **21:12:** Esekiel 48:30-35

Ezi 12plan enselba tiar akar kabar boroghin tuivighav iti, ezi Israelin 12plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti.
13 Ezi aruem anadi naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Notin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti.
14 Nguibar kamin divazim, 12plan dagiar ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi, ezi Sipsipin Nguzimin aposelbar ziaba dar iti.
15 Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimin suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa.
16 Nguibar ekiar kamin 4plan miriabar ababanim voroghira ghu. Ezi ensel uan golin aghorimin nguibar ekiamin abarima an ababanim ghua 2,200 kilomitan tu. Ezi nguibar ekiamin 4plan miriaba ko an ruarimin ababanim bar voroghira ghue, egha boksiar dafamin min gari.*
17 Ensel nguibar ekiamin divazim uaghan an abarazima, ezi divazimin tuirivimin ababanim ghua 65 mitan tu. Ababanir kam gumazamiziba bizibar abarir ababanimin mirara gari, ezi ensel ababanir kamra divazir kamin abara a medi.
18 Nguibar ekiamin divazim God dagiar jaspan an ingari, egha nguibam uabi a dagiar golrama an ingari, ezi a glasin min isia taghtasi.
19 Ezi nguibar ekiamin divazir mingarim, God dagiar bar igharagha garir bar pin kozibar anesingi. Dagiar kaba digirir aghuiba dar iti, dar iveziba bar pin ko. Dagiar faragha zuir bar aghuim, jaspa, a divazir mingarimin faragha iti. Ezi namba 2 a sapaian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetin dagiam. Ezi namba 4 a emeralin dagiar garim.
20 Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam, a ghurghurigha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar aghevim. Ezi namba 7 a krisolaitin dagiar iangurim. Ezi namba 8 a berilin dagiar garim. Ezi namba 9 a topasin dagiar iangurir igharagha garim. Ezi namba 10 a krisopresin dagiam. Ezi namba 11 a haiasinin dagiam. Ezi namba 12 a ametisin dagiar pighaghevim.
21 Ezi tiar akar 12plan kaba, da 12plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pin kozibar dar ingari. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vaghvagha dar ingari. Ezi nguibar kamin aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin min taghtasi.

22 Ezi ki gari, nguibar ekiar kamin aven Godin Dipenir gumaziba ingarizi tam itir puvati. Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, ko Sipsipin Nguzim, aning uaning Godin Dipenimin danganim ini.
23 Godin angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekiar kam ganidi. Ezi Sipsipin Nguzim uabi nguibar ekiar kamin lamin min iti. Kamaghin amizi nguibar ekiar kamin angazangariba aningamin arueba ko iakiniba puvatigham.
24 Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar ekiar kamin angazangarimin daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba uan bizir

21:14: Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10 **21:14:** Matyu 16:18; Galesia 2:9; Efesus 2:20; Hibru 11:10 **21:15:** Ese 40:3, Sek 2:1, MAA 11:1 **21:15:** Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1; Akar Mogomem 11:1
* **21:16:** Grighin akam kamaghin migei, nguibar kamin ababanim "12,000 stadia." Ezi en dibobonim e kamaghin a diponam, 2,200 kilomita. Ezi e fozir puvati, Jon guizin 2,200 kilomitan ababanim migei, o an osirizir namban kam 12,000, a bizir igharazim migei. E fo, Judan gumazibar nighnizimin aven, namba 12, a mingarir ekiam an iti. **21:18:** Aisaia 54:11-12 **21:21:** MAA 21:12, 21:18 **21:21:** Akar Mogomem 21:12; 21:18 **21:22:** Jo 4:23, MAA 15:3 **21:22:** Jon 4:23; Akar Mogomem 15:3 **21:23:** Ais 60:19-20, MAA 21:11, 22:5 **21:23:** Aisaia 60:19-20; Akar Mogomem 21:11; 22:5 **21:24:** Ais 60:3-5, 66:12 **21:24:** Aisaia 60:3-5; 66:12 **21:25:** Sek 14:7, MAA 22:5 **21:25:** Sekaraia 14:7; Akar Mogomem 22:5 **21:25:** Aisaia 60:11

bar aghuiba inigh an aven izam.
25 Eghti aruemin, me nguibar ekiar
kamin divazimin tiar akaba aseghan
kogham. Dimagariba nguibar ekiar
kamin puvatigham. Kamaghin amizi
tiar akaba kuighiregh mamaghira
ikiam.
26 Eghti nguibabar atriviba bar
men dagiaba ko men bizir digirir
aghuiba, me bar ada inigh aven
mangam.
27 Eghti bizir mizirizba ko gumaza-
mizir arazir kurigha mughazibagh
amiba ko, gumazamizir ifavariba,
me nguibar ekiar kamin aven man-
gan kogham. Bar puvatigham, gu-
mazamizir ziaba akinafarir zurara
itimin aven itiba, akinafarir kam
a Sipsipin Nguzimin akinafarim,
merara nguibar ekiar kamin aven
mangam.

22

Jon, temer ikirimirir zurara itim ko dipar ikirimirir zurara itim anidim, aningin gari

1 Ezi ensel faner mam nan aka,
faner kamin dipam ikirimirir zurara
itim anidima, an angazangarim
glasin min taghtasi. Faner dipar
kam God ko Sipsipin Nguzimin
atrivir dabirabimin apengan ikegha
ivemara ghua,
2 nguibar ekiar kamin tuavir
torimin uaghiri. Ezi faner kamin
miriamningin temer ikirimirir zu-
rara itim anidiba vong ko vong sara
tuivighav iti. Temer kaba 12plan
iakinibar azeniba vaghvagha zurara
dagheba be. Temer kabar dafariba,
kantriba bar dar gumazamizibar
amuti me ua ghuamaghegham.
3 Eghti bizir God bar aghuagha
otogheziba uamategh ikian kogham.
God ko Sipsipin Nguzimin atrivir
dabirabim, nguibar ekiar kamin
ikiam. Eghti Godin ingangarir
gumazamiziba an ingangarim
damuam.
4 Egh me an guamin gantima, an
ziam men guabar ikiam.
5 God en Ekiam, angazangarim
gumazamizibar aningti, kamaghin
dimagarim uam otivan kogham,
eghti lam ko aruemin angazangariba
ua ingangariba puvatigham. Eghti
Godin gumazamiziba, me atrivibar
min zurara iki mamaghira ikiam.

Iesus zuamiram otogham

6 Ezi enselin kam kamaghin
migia ghaze, “Akar kaba da bar
guizbangira, eghti gumazamiziba
nighnizir gavgavim dar ikiam. Godin
Ekiam, uan Duam an akam inigha
izir gumazibagh aningizi, a men
navir averiaba fema, me an akam
akuri. Egha a uan ensel amadazi,
ensel an ingangarir gumazamiziba
bizir bar zuamirama otivamiba men
akaghasa, izi.”
7 Ezi Iesus kamaghin migei:

“Ia orakigh.
Ki bar zuamira ia batogham.
Akinafarir kam, a datirighin ko gin
otivamin bizibar gun migeir
akaba,
an aven iti.
Eghti gumazamizir akar kabar gin
zuiba,
me bar akongegh!”

21:26: Ais 66:12, MAA 21:24 **21:26:** Aisaia 66:12; Akar Mogomem 21:24 **21:27:** Ais 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15 **21:27:** Aisaia 35:8; 52:1; 60:21; Esekiel 44:9; Joel 3:17; 1 Korin 6:9-10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 20:12; 21:8; 22:14-15 **22:1:** Ese 47:1, Sek 14:8 **22:1:** Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 **22:2:** Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19 **22:2:** Jenesis 2:9; Esekiel 47:12; Joel 3:18; Sekaraia 14:8; Akar Mogomem 2:7; 21:24; 22:14; 22:19 **22:3:** Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15 **22:3:** Jenesis 3:17; Esekiel 48:35; Sekaraia 14:11; Akar Mogomem 7:15 **22:4:** Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1 **22:4:** Onger Akaba 42:2; Matyu 5:8; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2; Akar Mogomem 3:12; 14:1 **22:5:** Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25 **22:5:** Aisaia 60:19; Daniel 7:18; 7:27; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 5:10; 20:6; 21:23-25 **22:6:** MAA 1:1, 19:9, 21:5 **22:6:** Akar Mogomem 1:1; 19:9; 21:5 **22:7:** MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20 **22:7:** Akar Mogomem 1:3; 3:11; 22:10-12; 22:20 **22:8:** MAA 19:10 **22:8:** Akar Mogomem 19:10

8 Ki Jon, ki bizir kabar gara egha
akar kaba barasi. Ki dar ganigha
egha da baregha, maghira enselin
bizir kaba nan akazimin suemningin
tevimning apirigha an ziam fasa.
9 Ezi a kamaghin na migei, "Ni ma-
maghin damuan marki! Ki uaghan,
ni ko Godin akam inigha izir gumaza-
miziba, me nin adarasi, e bar ingan-
garir vamiram ami. Egha gumaza-
mizir akinafarir kamin akabar gin
zuiba, ki me ko ingangarir vamiram
ami. God uabira, ni an ziam fi!"
10 Egha a kamaghin na migei, "God
bizibar amuamin dughiam a bar
roghira ize. Kamaghin amizi, ni
datirighin ko gin otivamin bizibar
gun migeir akar akinafarir kamin
itim, ni dar ghuangsighan marki.
11 Gumazamizir arazir kurabagh
amiba, me dar amu mangivira
iki. Eghti gumazamizir arazir
mizirizibagh amiba, me dar amu
mangivira iki. Eghti gumazamizir
arazir aghuibagh amiba, me arazir
aghuibar amu mamaghira iki. Ezi
gumazamizir God baghavira itiba,
me Godin gumazamizibar ikivira iki."
12 Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia
orakigh, ki bar zuamira ia batogham.
Ki ivezir bar ia daningamim inigh
izam. Egh gumazamiziba amir araz-
iba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me
ikarvagham.
13 Kirara ki bar faraghavira ikia egh
abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba
bar dar mingarim, egha ingangarir ki
amiba ki uaghan bar a da gefi.
14 "Ezi gumazamizir uan koro-
tiaba ruegha itiba, God ghaze, me
temer ikirimirir zurara itim anidir
kamin daghebar amiva, uaghan
nguibar ekiar kamin tiar akabar
aven mangam. Kamaghin amizi me
bar akongegh.
15 Eghti gumazamizir arazir bar
kurar mizirizibagh amiba ko, akuz-
ibagh amua egha imezibagh amir
gumaziba ko, gumazamizir uari
bakia akuiba ko, gumazamizibav
sozi me ariaghirir gumaziba ko,
gumazamizir asebar ziaba feba ko,
gumazamizir bar ifavarir arazim
gifongegha a gamiba, gumazamizir
kaba bar moghira Godin nguibar
kamin azenan ikiam.
16 "Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a
ia bagha iza, egha siosba bagha akar
kamin gun me mikeme. Ki Atrivim
Devitin ovavim. Kirara, ki aminim
tiasava amir mikovezir bar puvira
isim."
17 Ezi Godin Duam ko Sipsipin
Nguzimin amuim, aning ghaze,
"Ekiam Iesus, ni izi!" Eghti gumaza-
mizir uaghan akar kam baraghiziba,
me uaghan kamaghin mikimam, "Ni
izi!" Eghti gumazitam kuarim an
pirti, a izi. Egh a dipam amisi, dipar
ikirimirir zurara itim anidir kam
puram a inigham, iveziba puvati.

Jon akar bar gavgavim gumazamizir akinafarir kamin itir akaba baraghizibagh anidi

18 Ki Jon, ki gumazamizir
akinafarir kamin aven itir akam
baraghizibav kimasa, akar kam a
datirighin ko gin otivamin bizibar
eghaghanim. Ki gumazamizir kaba
pamtemin vaghvagha me migei,
"Gumazitam akar igharazitam uam

22:10: Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4 **22:10:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9; Akar Mogomem 1:3; 10:4 **22:11:** Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13 **22:11:** Esekiel 3:27; Daniel 12:10; 2 Timoti 3:13 **22:12:** Sng 28:4, Ais 40:10, 62:11, Jer 17:10, Ro 2:6, 14:12, 2 Ko 11:15, MAA 2:16, 2:23, 20:12 **22:12:** Onger Akaba 28:4; Aisaia 40:10; 62:11; Jeremaia 17:10; Rom 2:6; 14:12; 2 Korin 11:15; Akar Mogomem 2:16; 2:23; 20:12 **22:13:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:8, 1:17, 2:8, 21:6 **22:13:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 2:8; 21:6 **22:14:** Stt 2:9, 3:22, 1 Jo 3:24, MAA 7:14, 21:27, 22:2 **22:14:** Jenesis 2:9; 3:22; Akar Mogomem 7:14; 21:27; 22:2 **22:15:** Ga 5:19-21, Fl 3:2, Kl 3:6, MAA 21:8 **22:15:** Galesia 5:19-21; Filipai 3:2; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 21:8 **22:16:** Nam 24:17, Ais 11:1, 11:10, Sek 6:12, Ro 1:3, 2 Pi 1:19, MAA 2:28, 5:5 **22:16:** Diboboniba 24:17; Aisaia 11:1; 11:10; Sekaraia 6:12; Rom 1:3; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28; 5:5 **22:17:** Sng 8:14, Ais 55:1, Jo 7:37, MAA 21:2, 21:6, 21:9 **22:17:** Aisaia 55:1; Jon 7:37; Akar Mogomem 21:2; 21:6; 21:9 **22:18:** MAA 15:1, 15:6 **22:18:** Akar Mogomem 15:1; 15:6 **22:18:** Godin Araziba 4:2; 12:32

akar kam gisin a giviraghti, God a ikarvaghiva, arazir bar kurar akinafarir kamin aven itim, God gumazir kamin ivezir kuram ua dagh iviragham.

19 Eghti gumazitam datirighin ko gin otivamin bizibar akar akinafarir kamin itibar tam adeghti, God an bizir aghuiba a dama da degham. Eghti a temer ikirimirir zurara itim anidimin daghetam aman kogham, egh God baghavira itir nguibar ekiamin ikian kogham. Nguibar ekiar kam, akinafarir kam an gun migei."

20 Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Migeir Kam, datirighin kamaghin migei:

"Bar guizbangira,
ki zuamira ia batogham."

Guizbangira! Ekiam Iesus, ni izi!

21 Eghti Ekiam Iesusin apangkuvim, Godin gumazamiziba bar moghira me ko iki.

Bar guizbangira!

22:19: Sng 69:28, MAA 13:8, 22:2 **22:19:** Onger Akaba 69:28; Akar Mogomem 13:8; 22:2 **22:20:** Mt 16:27, 1 Ko 16:22, MAA 22:7, 22:12 **22:20:** Matyu 16:27; 1 Korin 16:22; Akar Mogomem 22:7; 22:12 **22:21:** Ro 16:20, 16:24, 2 Te 3:18 **22:21:** Rom 16:20; 2 Tesalonika 3:18